Jos. Aug. Cte à Toerring-Gronsfeld

60263 ID
VOL 3

455
K.

GLOSSARIUM
AD
SCRIPTORES
MEDIÆ ET INFIMÆ
LATINITATIS.

TOMUS TERTIUS.

E—K.

44363.

GLOSSARIUM
AD
SCRIPTORES
MEDIÆ ET INFIMÆ
LATINITATIS,

Auctore CAROLO DUFRESNE, *Domino* DU CANGE, *Regi à Conſiliis, & Franciæ apud Ambianos Quæſtore.*

EDITIO NOVA LOCUPLETIOR ET AUCTIOR,

OPERA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS S. BENEDICTI è Congregatione S. Mauri.

TOMUS TERTIUS.

PARISIIS,
Sub Oliva CAROLI OSMONT, via San-Jacobæa.

M. DCC. XXXIII.
CUM APPROBATIONE ET PRIVILEGIO REGIS.

GLOSSARIUM AD SCRIPTORES MEDIÆ ET INFIMÆ LATINITATIS.

E

E LITTERA numeralis, quæ 250. deſignat. Unde verſus:

E *quoque ducentos, & quinquaginta tenebit.*

E *in ſuperſcriptione Cantilenæ, ut æqualiter ſonetur, eloquitur.* Ita Notkerus Balbulus Opuſc. *Quid ſingulæ literæ in ſuperſcriptione ſignificent Cantilenæ.* Vide *A*.

☞ E pro *A* interdum ponitur, ut *Condemnetus* pro *Condemnatus*, in Privilegio an. 696. apud Felibian. Hiſt. San-Dionyſ. pag. XVII. *Ebonnatus* pro *Abonnatus*. Inſuper pro *Ai*, ut *Eſantia* pro *Aiſantia*. Paſſim pro *Æ* quia ſimilis eſt pronuntiatio. Sæpe etiam pro *I*, ut *Baſileca* pro *Baſilica*, *Poſſedere* pro *Poſſidere*, & apud Antiquos *Amecus* pro *Amicus*: etiamnum promiſcue ſcribimus *Eis* & *Iis*, *Deis* & *Diis*.

EADELINGUS, [Nobilis.] Vide *Adalingus*.

EAHTAYN. Leges Ethelredi Regis Angl. cap. 6. *Et ſi Eahtayn occidatur, pertineat infractio pacis intra Curiam, vel adjacentias ejus, Eahtayn perſonatur plena wera.* Ubi Somnerus Eahtayn, octo homines, vel numerum hominum octonarium interpretatur.

EALAHUS, Anglo-Saxonibus, Caupona, vel popina: ab Eale [vel Ealað] cerviſia, & huꞅ, domus: unde Anglis *Alehouyſe*, pro compotationis domo. Occurrit hæc vox in Legibus Aluredi Regis Weſt-Saxiæ.

¶ EALD, Saxonice, Vetus, antiquus; unde Johannes Abbas Æthelingienſis dictus genere *Eald-Saxo*, hoc eſt, ex veteri Saxonia, in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 2. pag. 507. & 508.

¶ EALDORMANNUS, à Saxonico Ealꝺoꞃ-man, Senior, Senator, Tribunus, Comes, Præfectus provinciæ. *Conſeſſus Epiſcopi cum Comite vel Ealdormanno*, apud Hickeſium in Diſſert. Epiſtol. pag. 4. Vide *Aldermannus*.

EALSCOP, Cereviſiæ confector, Cereviſiarius: vox Anglo-Saxonica. Leges Peſbyterorum Northumbrenſium cap. 41. *Si Preſbyter ebrioſus, aut ſcurrilis, aut Ealſcop fuerit, compenſato.*

¶ EARINUS, Gr. ἐαρινὸς, Vernus, ab ἔαρ, Ver. Tertull. de Habitu mulier: c. 8. *Earinæ oves*, id eſt, Vernæ, virides. Martiali *Earinus* nomen eſt formoſi adoleſcentis ab eadem origine.

EASTINTUS, Natus ex Orientali plaga, à Saxon: Eaſtinne, Orientalis plaga vel regio, ab Eaſt, Oriens & Inne, cubiculum, caverna, cella, & per tranſlationem plaga, regio. Leges Edwardi Senioris: *Si ſit Eaſtintus, ſi ſit Northintus, emendet, ſicut ſcriptura pacis continet.*

¶ EAUER, Aqualis, Angl. *Ewer*, Gall. *Aiguierre*. Teſtamentum anni 1386. apud Th. *Madox* Formul. Angl. pag. 427. *Thomæ filio meo* XXIIII. *diſcos argenteos*, XII. *ſaucers*, II. *bacynes &* II. *Eauers, &c.*

¶ EBAL, *Acervus lapidum.* Vocab. Suſſannæi.

EBBA, Refluxus, receſſus maris, Anglis *Ebbe*. Bracton. l. 4. tract. 1. c. 5. *Si extra regnum in peregrinatione fuerit, ... dilationem habebit* 40. *dierum & duorum floddorum, & unius Ebbæ, quia de ultra mare, &c.* Lib. 4. tract. 3. cap. 3. §. 1. *Habebit ſpatium*

de ultra mare 40. *dierum & unius Ebbæ & unius fluctus.* Lib. 5. tract. 2. cap. 2. §. 3. *In quibus eſſoniis dabitur delatio ad minus* 40. *dierum & unius flud & unius Ebbæ.* Vide Britton. pag. 115. v.

¶ EBDOMADA Penosa, Hebdomada Sancta, *Pœnalis*, quæ præcedit diem Reſurrectionis Chriſti, Gall. *Semaine peneuſe.* Chron. Britan. apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. col. 353. II. *Nonas Aprilis* IV. *feria de Ebdomada quæ dicitur Penoſa.*

¶ EBDOMADARIUS. Vide *Hebdomadarius.*

¶ EBEARE, Beatitudine privare. Onomaſt. apud Martinium: *Ebeo, ἀπομακαρίζω.* Perottus in Epigr. 115. Martialis: *Ebeo, Beatitudine privo, cujus paſſivum Ebeor, à quo Ebeati dicuntur, qui felicitate aliqua ceciderunt.*

EBEDIU, Tributum Cambrobritannis notum; quod Nobilium hæredes capitali provinciæ Domino poſt mortem anteceſſorum ſuorum pendunt, adeundi patrimonii cauſa, quod noſtris *Relevium.* Ita Spelmannus ex Cod. Landavenſis Eccleſiæ, ubi plura.

¶ EBENINUS, Coloris ebeni. Vita S. Dunſtani, Maii tom. 4. pag. 346. *Horum apicellorum tenuem congeriem, vix Ebenina titulatione ſtyloque fuſcanti concretam.* Hic doctiſſimus Editor: *Ebenina titulatione* indicari puto ſcriptionem per atramentum; eſt enim Ebenum colore nigrum.

EBEREMURDRUM, vel Aberemurdrum, Murdrum manifeſtum, ſeu *apertum murdrum*: à Saxonico æbeꝛe, id eſt, probatum, vel manifeſtum, & moꝛð, murdrum, homicidium. Ejuſmodi autem habebatur crimen iſtud, ut de eo *componere* non liceret, ſeu data pecunia ac emenda illud expiare ac redimere: & ut eſt in Legibus Canuti Regis cap. 60. apud Bromptonum, *Eberemurder inemendabile erat.* Leges Henrici I. c. 12. *Ex his placitis quædam emendantur centum ſolidis, quædam wera, quædam wita, quædam non poſſunt emendari quæ ſunt Huſbreche, & Bernet, & Openthef, & Eberemorth, &c.*

¶ EBIBATUS. Vide *Epibata.*

¶ EBIONES, *Pauperes.* Vet. Onomaſt. San-Germ. num. 501. Eſt ab Hebræo אביון, Pauper: à quo & *Hebionitæ* hæretici, qui ut habet S. Hieronymus in Iſaïam 66. pro humilitate ſenſus nomen Pauperum ſuſceperunt. Aſſerebant Chriſtum eſſe purum hominem, ut ceteros è viro & muliere natum, Legemque Moſaïcam neceſſario obſervandam.

¶ EBIS, *Gurdus.* Papias. Forte pro *Hebes.*

EBIYMIUM. Vide *Embrymium.*

¶ EBONNATUS, Determinatus, definitus, Gall. *Abonné.* Bulla Adriani IV. Papæ in Chartulario S. Criſpini Sueſſion. *Duos cereos trium librarum, dimidium, ſextarium olei & acerram thuris Ebonnatis.* Charta Curiæ Noviom. in eodem Chartul. *Tertia parte ejuſdem terræ, ſcilicet duabus boveriis in una parte metatis & Ebonnatis.* Vide *Abonnati.*

EBOR, pro *Ebur.* Lucas Abbas Montis S. Cornelii in Cantica Canticor. *Ebor quandiu carne obtegitur, non apparet pretioſus.*

¶ Eborarius, Artifex eboris, in L. 1. Cod. de excuſatione Artificum. Vet. Inſcriptio apud Grut. pag. 65. *L. Plotio Sabino Eborario.*

Eboratus, Eburneus, eburnus: occurrit apud Sidon. lib. 8. Epiſt. 8. 12. *Eburati lecti, Eburata vehicula*, apud Plautum.

¶ EBRALDUM Mutuum, Idem quod *Coactum.* Vide in *Mutuum.*

¶ EBRIAMEN, Liquor qui poteſt inebriare. Tertullianus de Jejunio cap. 9. *De Samuele mater, Et vinum, inquit, & Ebriamen non bibet.*

¶ EBRIARE, Inebriare. Macrob. l. 7. Saturn. 6. *Mulieres raro Ebriantur.* Ampelius cap. 12. de Signis: *Quibus vinum dedit, Ebriati ſunt.* Vita MS. S. Winwaloei: *Furioſo guttis invidiæ venenoſis, quaſi vino, per cuncta viſcera Ebriato, &c.*

¶ EBROS, Ebroicæ, Urbs Normanniæ, Gallice *Evreux. Comitiſſa de Ebros*, pro Ebroïcenſis, bis legitur apud Rymerum tom. 5. pag. 617. col. 1.

¶ EBULLARE, Sigillum litteris apponere. Vide poſt *Bulla.*

EBULLIRE, metaphorice, Cum abundantia & copia erumpere. Tertull. lib. de Idololatria: *Priuſquam hujus monſtri artifices Ebulliſſent, ſola templa & vacuæ ædes erant.* In Scorpiaco: *Tunc omnes martyriorum refragatores Ebulliunt.* Regula Magiſtri cap. 54. *Intrantium ad oratorium fratrum examen Ebulliat.* Hiſtoria Tranſlat. S. Sebaſtiani c. 11. *Evangelizans omnibus quaqua verſum ad Sancti exequias Ebullientibus.* Will. Brito lib. 1. Philipp.

Certantes caveis ſimul Ebullire videres.

Lib. 7.

Quos ubi noſtra cohors videt Ebullire deorſum.

Vide Vitam S. Deicoli Abb. cap. 8. [Capitulare an. 794. cap. 13. *Experimento enim didicimus, in anno quo illa valida fames inrepſit, Ebullire vacuas annonas à dæmonibus devoratas, & voces exprobationis auditas.*]

EBULLIUM, Ebullitio, Gall. *Bouillon.* Vetus Scheda apud Mabillonium tom. 5. Sanctorum Ordin. S. Benedicti pag. 68. *Anno* 1149. *Deo permittente & volente pios martyres manifeſtare, è loco in quo ſepulti jacebant, ſcilicet ſub lapide Preſbyterii, Ebullium ſanguinis exilivit, &c.* Infra poſt: *Secundum Ebullium, &c.*

¶ EBULUM, ἐλλέβορος, *Helleborus.* Supplem. Antiquarii.

¶ EBUTYRATUM Lac, Ex quo *butyrum* expreſſum eſt, in Medicina Salern. p. 201. edit. 1622.

¶ ECANTARE, Vana ſpe deludere, verbis fallacibus lactare. Epiſtola Anonymi ann. 1204. de capta urbe Conſtantinopol. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 785. *Quo facto, juvenis Imperator Ecantavit nobis, quod toti exercitui per annum integrum victualia largiretur, & quod decem millia equitum ad annuum Terræ-Sanctæ ſuccurſum ad ſumtus ſuos haberet.*

ECBOLUM. S. Auguſtinus in Breviculo collat. 3. cap. 13.... *Miſſos peterent divinos Codices exurendos, ... & qui ab eo vellent aliqua Ecbola; aut quodcunque accipere, &c.* Occurrit rurſum c. 15. ubi Interpres putat *Ecbolum* hic ſumi pro parte, aut fragmento divinorum Codicum, quos integros tradendos à Chriſtianis imperabant Tyranni.

¶ ECCENTROS, ἔκκεντρος, Habens centrum à centro terræ diverſum. Utitur Martianus Capella.

¶ Eccentricus, ἐκκεντρικός, Ead. notione, apud Aſtronomos.

¶ ECCIRE, ἰδού, *Ecce.* Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman.

1. ECCLESIA. Gloſſ. Lat. Gr. *Conventus*, Ἐκκλησία. Gloſſ. Lat. MS. Regium: *Eccleſia, Evocatio, vel collectio, conventus.* Gloſſ. MSS. ad Canones Concil. *Eccleſia, Convocatio.* [Lib. 1. Maccab. 3. 13. *Congregavit Judas congregationem fidelium & Eccleſiam ſecum.*] Amalarius lib. 3. de Eccl. offic. cap. 2. *Eccleſia eſt convocatus populus per miniſtros Eccleſiæ ab eo qui facit unanimes habitare in domo. Ipſa domus vocatur Eccleſia, quia Eccleſiam continet.* Epiſtola Cyrilli Alexandrini Patr. Alexandr. inſcripta Aurelio & Valentino Epiſcopis & omni ſanctæ Congregationi in Carthaginenſi Synodo congre-

gatæ ſic clauditur: *Et alia manu, Deus & Dominus ſanctam Eccleſiam, id eſt, congregationem cuſtodiat.* Edictum Conſtantini & Licinii pro Chriſtianis apud Lactantium lib. de Mortibus perſecutor. num. 48. *Corpus Chriſtianorum* vocat, quod Chriſtiani ipſi *Eccleſiam*: *Quæ omnia corpori Chriſtianorum protinus... tradi oportebit.* Et mox: *Quoniam iidem Chriſtiani non in ea loca tantum, ad quæ convenire conſueverunt, ſed alia etiam habuiſſe noſcuntur ad jus Corporis eorum, id eſt Eccleſiarum, non hominum ſingulorum pertinentia.* Anonymus in 3. Rhetoricor. Ariſtot. pag. 165. Ἐκκλησία, λέγεται ὅταν συνδρομὴ γένηται πολλῶν χάριν τινὸς βουλῆς καὶ σκέψεως. Ammonius: Τὴν ἐκκλησίαν ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν σύνοδον τῶν κατὰ τὴν πόλιν. [Qua notione etiam Conventui Monachorum applicatur à S. Bernardo in Epiſt. ad Epiſc. Sueſſionenſem to. 1. edit. Mabill. 1690. col. 261. *Quod juris eſt Monaſterii ſui perdat propter verbum incaute à ſe inconſulteque prolatum, & abſque Eccleſiæ ſuæ aſſenſu.*]

Ita vocem hanc Græcam ſumi paſſim notum eſt; ſed poſtea pro loco ipſo in quo congregationes fiunt, uſurpari cœpit, proinde pro templo ſeu æde ſacra publico pietatis exercitio & cultui divino deſtinata, in quam convenit fidelium cœtus. Quod nuperum non eſſe arguunt quæ leguntur apud S. Paulum 1. Cor. 11. Nam cum dixiſſet verſ. 18. *Quum convenitis in Eccleſiam,* mox verſu 20. repetens, *quum convenitis eodem loci* indicans ἐκκλησίαν non tam denotare multitudinem eorum qui conveniebant, quam locum in quem conveniebant. Et verſ. 22. *Enimvero num domos non habetis ad edendum & bibendum? an Eccleſiam Dei contemnitis?* Ubi Eccleſia pro domo in quam convenitur ſumi certum eſt. S. Auguſt. Epiſt. 157. *Sicut appellamus Eccleſiam, baſilicam qua continetur populus, qui vere appellatur Eccleſia, ut nomine Eccleſiæ, id eſt, populi qui continetur, ſignificemus locum qui continet, &c.* Idem in Quæſt. ſuper Levitic. l. 3. quæſt. 57. *Eccleſia dicitur locus, quo Eccleſia congregatur, &c.* Gerardus Epiſcopus Cameracenſis in Synodo Atrebatenſi ann. 1025. cap. 3. *Porro ipſa domus idcirco vocabulum habet Eccleſiæ, quia continet Eccleſiam, id eſt populum convocatum ab eo qui facit unanimes habitare in domo.* S. Germanus Patr. CP. in Theoria Myſtica: Ἐκκλησία ἐστὶ ναὸς Θεοῦ, τέμενος ἅγιον, οἶκος προσευχῆς, συνάθροισις λαοῦ, &c. Lactantius lib. laudato num. 12. *In alto enim conſtituta Eccleſia ex palatio videbatur.*

Primæ Eccleſiæ Romæ à Beato Petro conſtructæ & conſecratæ dedicationem referunt vetera Martyrologia die Kal. Aug. Quæ autem illa ſit, & an adhuc ſuperſit, diſquirunt in primis Franciſcus Maria Florentinus ad vetus Martyrolog. Lucæ evulgatum exercit. 11. & Cardin. Bona lib. 1. Rerum Liturgic. cap. 19. n. 1.

Primam vero Eccleſiam palam & publice à Chriſtianis conditam, eam eſſe Romæ, quam S. Salvatoris vocant, tradit Nicolaus PP. Epiſt. 7. ad Michaelem Imp. *Eccleſia Salvatoris, quæ ab auctore vocatur Conſtantiniana, & quæ prima in toto terrarum orbe conſtructa eſt.*

Prima denique in honorem Deiparæ ædificata, fuit Dioſpolitana, ſeu Liddenſis, 18. miliarib. ab Hieroſolymis, quam à SS. Petro & Joanne, ipſa adhuc vivente Deipara, ut & ejuſdem in ea repoſitam imaginem à S. Luca depictam, teſtatur Joannis Damaſceni ſeu Orientalium Synodica ad Theophylum Imp. p. 115. De qua legendi præterea Simeon Logotheta in Leone Armenio n. 5. & Anonymus de imagine Deiparæ quam *Romanam* vocabant, apud Lambecium lib. 8. de Biblioth. Cæſar. pag. 380. Id alii Tortoſæ ſeu Antarado in Syria adſcribunt: illic enim Eccleſiam divæ Virgini à Petro & Paulo cum Antiochiam properarent, propriis manibus ædificatam, ex veteri traditione ſcribit Willebrandus de Oldenburgo in Itinerario Terræ Sanctæ. Vide quæ de hac æde adnotamus ad Joinvillam pag. 98. Sed & in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis exſtat Charta Joan. Regis Franciæ an. 1356. qua is memorat ſcriptum eſſe in libris antiquis ejuſdem Eccleſiæ, *eam ab antiquiſſimo tempore fundatam, videlicet adhuc vivente beata Maria virgine glorioſa.* [Sed hæc ut credantur omnia, fide opus eſt, non Criticorum inquiſitione.]

Ecclesia, nude pro Cathedrali apud Procopium lib. 2. de Bello Perſico c. 9. ubi de Antiochenæ urbis direptione à Choſroë Perſarum Rege: Ἐς τὸ ἱερὸν ἀπὸ τῆς ἄκρας κατέβαινεν, ὅπερ ἐκκλησίαν καλοῦσιν. Et cap. 10. Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία, καθαιρεθείσης τῆς πόλεως, ἐλείφθη μόνη, &c.

¶ Ecclesia, nude etiam pro *Parochia*. Charta an. 1095. apud Lobinellum Hiſt. Britan. to. 2. col. 145. *Pateat igitur donaſſe me S. Martino ... mei juris Eccleſiam quam in parrochia Redonenſis Epiſc. ſitam, in honorem B. Audoëni Archipræſulis Rotomag. exſtructam, quam Eccleſiam de Revocaria vocant.*

¶ Ecclesia, Domus, ut videtur, Curionis, Gall. *Le Preſbytere.* Canones Hibern. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 4. *Nemini Clericorum auferri debet locus quem anni circulo inhabitaverit, ſuper quem Eccleſiam,* id (id eſt) *domum ſuam ædificaverat... In hac Synodo judicatum eſt: In quocumque loco Sacerdos ædificaverit Eccleſiam ſuam, id* (id eſt) *domum ſuam in uno anno, hæreditas ejus erit ſempiternum.*

¶ Ecclesia, Monaſterium. Charta anni 1176. apud Miræum tom. 1. pag. 713. col. 2. pro Monachis Marchianenſibus: *Vinagium & pidagium de omni vino, quod Fratres ducunt ad Eccleſiam, ad opus ſuum, per tranſitus noſtros libere tranſire & nihil omnino à ductoribus vini exigere, &c.* Charta an. 1166. Hiſt. Eccl. Meld. tom. 2. pag. 54. *Ego Anſoaldus Dei patientia Compendienſis Eccleſiæ humilis miniſter.* Idem infra dicitur *Abbas Compendienſis.* Statuta MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. *In virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, ne aliquis Monachus ſolus abſque uno ſaltem Monacho ſocio in villis ſeu Eccleſiis commoretur,* id eſt, *Prioratibus,* à majori Monaſterio fere pendentibus, quo mitti ſolebant Monachi vulgo dicti *Obedientiarii.*

Ecclesiæ Baptismales, *ubi baptiſmus celebratur,* ut eſt apud Attonem Epiſcopum in Capitul. c. 20. Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. c. 30. *Preſbyteri plebium, qui Baptiſmales Eccleſias tenent, & minoribus Preſbyteris præſunt.* Occurrit paſſim, in Concilio Vernenſi an. 755. Meldenſi an. 845. cap. 48. Ravennenſi ſub Joanne VIII. cap. 12. in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 17. 24. 29. tit. 10. §. 4. & lib. 3. tit. 47. in Capitulis Caroli C. tit. 41. cap. 11. in Hiſt. Pergamenſi tom. 3. pag. 399. &c. [Quibus in locis per *Eccleſias Baptiſmales* fere debent intelligi *Parochiales*; quamvis & aliæ principales quandoque poſſint intelligi, in quibus bis in anno, in Paſcha ſcilicet & Pentecoſte ſolemni ritu Baptiſma conferri conſuevit.]

Ecclesiæ Cardinales, quæ vulgo *Parochiales.* Charta Caroli III. Imp. & Ludovici Imp. an. 908. apud Cæleſtinum & Ughellum in Epiſcop.

Bergomenſib. *Monaſteriis, Xenodochiis, vel Eccleſiis baptiſmalibus, aut Cardinalibus, ſeu Oraculis, &c.* Vide *Cardinalis.*

Ecclesia Castellana. Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 499. *Goisfredus autem Gomercii municeps eundem cum theſauro, quem ferebat, honorifice detinuit, & magiſtratum Caſtellanæ Eccleſiæ, ubi* 4. *erant Canonici, uſque ad mortem conceſſit*, id eſt, Eccleſiæ, quæ in Caſtello erat: diverſa ab ea, quam vulgo *Extramuraneam* vocabant.

Ecclesia Cathedralis, Epiſcopalis, in qua Epiſcopus ſedet in *Cathedra.* Vide Concilium Tarraconenſe an. 516. cap. ult. & in v. *Cathedra.*

Ecclesia Catholica, dicitur noſtris quæ in toto orbe diffunditur, *quam generaliter omnes amplectuntur*, ut eſt apud Optatum lib. 1. & in Decreto Julii I. PP. apud Ivon. lib. 1. Decret. *quæ per totum terrarum orbem diffunditur*; ut ait S. Auguſtinus Epiſt. 107. *Quod ejus cultus per omnes pene mundi terminos emanavit, Catholica vel univerſalis vocatur*, ut Boëtius lib. de Sancta Trinitate. *Non enim*, inquit Iſidorus lib. 8. Orig. c. 1. & lib. 1. Sentent. c. 19. n. 6. *ſicut conventicula hæreticorum in aliquibus regionum partibus coarctatur, ſed per totum orbem terrarum dilatata diffunditur.* Adde eumdem lib. 1. de Eccleſiaſticis officiis c. 1. Marius Mercator lib. Subnotat. c. 9. §. 7. *Eccleſia univerſalis, quam Græco ſermone Catholicam dicimus.* Vincentius Lirinenſ. Commonitorio I. *In ipſa Catholica Eccleſia magnopere curandum eſt, ut id teneamus quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt: hoc eſt enim vere proprieque Catholicum, &c.* Et cap. 25. *Catholicum vere eſſe ait, qui in fide fixus & ſtabilis permanens, quidquid univerſaliter antiquitus Eccleſiam Catholicam tenuiſſe cognoverit, id ſolum ſibi tenendum credendumque decernit.* Scribit Lactantius lib. 4. c. 30. ſingulos *cœtus hæreticorum* exiſtimaſſe ſuam eſſe Eccleſiam Catholicam, & Catholicos voluiſſe videri & dici, cum primam hanc eſſe Eccleſiæ Chriſtianæ conditionem pro certo haberent: ſed cum id probare haud poſſent, eo res veniebat, ut eamdem noſtris tandem ultro concederent; quod non ſemel inſinuat S. Auguſtinus lib. de Vera relig. c. 7. lib. de Util. creden. c. 7. & contra Epiſt. Manichæi cap. 4. Hinc magna illa de hoc titulo Controverſia inter Catholicos Romanos & Donatiſtas, de qua idem Auguſtinus lib. 3. contra Creſcon. in Brevic. Collat. 3. c. 3. Epiſt. 48. 163. & alibi ſæpe, Collat. III. Carthag. cap. 101. Optatus, Tertullian. & Pacianus Epiſt. 1. ad Sympronianum, cujus hæc ſunt: *Ne æſtues, Frater, Chriſtianus mihi nomen eſt, Catholicus vero cognomen, &c.* Vide Gregorium Turon. lib. 6. cap. 40.

Catholicæ nude, dictæ olim Eccleſiæ Catholicorum, cum eas etiam hæretici ipſi hac appellatione agnoſcerent. S. Auguſtinus contra Epiſt. Manich. c. 4. *In Catholicæ*, inquit, *Eccleſiæ gremio me tenet ipſum nomen Catholicæ: quod non ſine cauſa inter tam multas hæreſes ſic iſta Eccleſia obtinuit, ut cum omnes hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum, vel baſilicam ſuam, vel domum audeat oſtendere. Concilia Catholicæ*, in lege 1. Cod. de Epiſc. id eſt, Clerus Eccleſiæ Catholicæ.

Catholicæ dictæ præterea majores & Epiſcopales civitatum Eccleſiæ, quod omnium quodammodo eſſent, nec uni plebi addictæ, ut parochiales: vel quod eæ viris ac feminis paterent, ut etiam parochiales. Ita Epiphanius in Hæreſi Arianorum majorem Eccleſiam urbis Alexandriæ καθολικὴν, ut Damaſcenam Theophanes an. 2. Juſtiniani Rhinothmeti, Sophianam Ancyræ in Galatia Eleuſius in Vita S. Theodori Syceotæ num. 58. 89. magnam Eccleſiam CP. τὴν καθ' ὅλȣ Nicephorus lib. 15. cap. 22. vocant. Sed & auctor eſt Guilleterius, nuperus & eruditus Scriptor, in Athenis hodiernis pag. 214. 271. Eccleſiam ejuſdem Urbis Cathedralem *Catholicon* vulgo à Græcis appellari. Sane ita in Vita S. Nili Junioris p. 72. & 123. καθολικὴν ἐκκλησίαν Epiſcopalem vertit Caryophyllus.

Catholicæ Ecclesiæ, dictæ etiam Parrochiales. Jo. Diaconus in Epiſcopis Neapolitanis, in Sotere: *Hic Catholicam Eccleſiam beatorum Apoſtolorum in civitate conſtituit, & plebem poſt S. Severum ſecundus inſtituit.* Occurrit præterea in Bulla Benedicti VIII. PP. Ind. 1. apud Ughellum in Epiſcop. Portuenſib. tom. 1. p. 139. [Hac etiam notione accipi videtur in Canonibus Hibern. to. 4. Anecd. Marten. col. 4. *Quod ſi mundialis hominis pecunia ablata ſit ab Eccleſia, & Eccleſia ſit Catholica & ab omni cenſu libera, damnum Domino reſtituetur, & uſura ejus erit Eccleſiæ.*] Apud Græcos virorum Monaſteria & in eis conſtructa oratoria viris tantum, mulierum mulieribus patent; quod de Sanctimonialium Monaſteriis omnino prodit Auctor Vitæ S. Nili Junioris p. 70. Quod etiam apud Latinos obtinuiſſe in iiſdem Sanctimonialium Monaſteriis, ſeu potius oratoriis, ubi interdictum viris ingreſſum, præterquam Preſbyteris ad agenda Miſſarum ſolennia, teſtatur Anonymus in Vita S. Liobæ c. 1. ut viciſſim mulieribus in Monachorum oratoria, c. 22. præterea Vita S. Theofredi c. 9. Vita S. Leutfredi cap. 6. Anonymus in Mirac. S. Bertini l. 2. c. 12. &c. Vide Greg. M. l. 4. Ep. 44. Eæ vero Eccleſiæ, quæ viris & mulieribus, quales ſunt parœciæ, patent, καθολικαὶ dicuntur, ſeu *generales:* atque hac notione uſurpant paſſim, Synodus Trullana can. 59. Codinus de Offic. c. 1. Leo Grammatic. p. 459. 472. [Symeon Logotheta in Michaele n. 11.] Jo. Anagnoſta de Exciſa Theſſalonica cap. 20. Vide Eleuſium in Vita S. Theodori Syceotæ n. 35. præterea Gloſſ. med. Græcit. in καθολική. Sed & inde apud Meſſanenſes, Eccleſia Græcorum etiamnum *Catholica* nude appellatur, quicquid dicat Bonfilius Conſtantius in Meſſana lib. 3. pag. 21. Porro in majoribus civitatibus ab ipſis fere Chriſtianiſmi initiis, Preſbyteri per ſingulas regiones erant diſpertiti, quo morientibus facilius ſubvenirent: qui quidem domicilia ſua habebant juxta ſuam quiſque Eccleſiam, ut eſt apud Epiphanium in hæreſi Arianorum: atque inde origo variarum in urbibus Eccleſiarum parrochialium.

Ecclesia Cemeterialis, ſeu *Templum cemeteriale*, apud Lambertum Ardenſem p. 166. *Sepultus eſt in Templo Cemeteriali juxta ſepulchrum uxoris ſuæ.*

¶ Ecclesia Collegiata, vel *Collegialis*, Quæ eſt *Collegii* Canonicorum. Voces Recentioribus notiſſimæ.

Ecclesiæ Curiatæ, Parochiales, quibus præſunt Curiones, apud Hermannum Lerbeckium in Chronico Comitum Schawemburgenſ. p. 7. [Concilium Salmurienſe an. 1313. *Ad officium Archidiaconorum ſpectat examinatio Clericorum ad ſacros Ordines & .... ad Curatas Eccleſias promovendorum.* Vide *Curata Eccleſia.*]

Ecclesia Dioecesana, Parochialis, in Lege Wiſigoth. tit. 5. §. 6. Vide *Diœceſis.*

¶ Eccleſia de Domo, Italis Eccleſia Cathedralis quam vulgo vocant *il Duomo*. Vita B. Henrici Baucenenſis tom. 2. Junii p. 374. *Circa plateam Eccleſiæ de Domo.* Vide *Domus* 2. lin. *Domus nude etiam, &c.*

Eccleſiæ Epiſcopales, Majores, quæ ſub diſpoſitione Epiſcopi ſunt. Ita interpretatur Savaro de Eccleſiis Claromont. lib. 1. c. 34.

Eccleſia Forenſis, Parochia, reſpectu majoris Eccleſiæ. Chron. Montis-Sereni an. 1151. de quodam Hallenſis Eccleſiæ Canonico: *Qui Forenſi Eccleſiæ jam per annos* 14. *præerat, mortuo Prapoſito ſubſtituere modis omnibus intendebat.*

¶ Eccleſia Imperatoris, *Imperatricis, & Comitum ac Vaſſallorum*, in Capitul. Caroli Calvi tit. 52. eadem notione qua infra *Regales.*

¶ Eccleſia Libera, *id eſt, ſine perſona.* Ita legitur in Charta Henrici Leodienſ. Epiſc. to. 3. nov. Gall. Chriſt. Inſtr. col. 154. Cum Epiſcopi Eccleſias Monaſteriis concedebant, illas perſonatui obnoxias, aut ab illo Liberas interdum ſtatuebant. Liberæ erant Eccleſiæ à *perſona*, cum extincto paſtoris ſeu *perſonæ* titulo hujuſmodi Eccleſiis per Vicarios deſerviebatur. Cum vero perſonatui erant obnoxiæ, Clericus deligebatur qui Eccleſiæ titulo & aliqua proventuum parte gaudebat, reliquo in Monachorum Canonicorumve uſus conceſſo, qui illi Eccleſiæ Vicarium committendum curabant. Perſonatu autem vacante, rurſum Eccleſia ab Epiſcopo impetrabatur per præſtationem quamdam, *Altarium redemptionem*, vulgo nuncupatam.

Eccleſia Mater, pro Cathedrali in Synodo Romana ſub Silveſtro PP. c. 17. in Concilio Illebonenſi c. 29. in Charta Brunonis Tullenſis Epiſcopi, &c. in Legibus Henrici I. Regis Angliæ c. 19. Dicitur etiam *Eccleſia Mater*, apud Rainardum Abb. Ciſtercienſem in Inſtitut. cap. 32. reſpectu *Eccleſiæ filiæ*, ſeu quam Eccleſia mater genuit, & quæ ab ea profluxit. Vide *Pater Abbas.*

Eccleſia Mater, Eadem quæ Parochialis, in Orig. Murenſis Monaſterii p. 34. 35. *Mere Egliſe de Paroiſſe*, in Legibus vernaculis Willelmi Nothi c. 1. Charta Hugonis Capeti Regis ex Tabulario Foſſatenſi fol. 13. *Videlicet Eccleſias duas, quarum unà eſt mater Eccleſia* (villæ Manſionum) *in honore B. Remigii, & alia capella in honore S. Germani, &c.*

Eccleſia Matrix, Cathedralis, apud Gregorium de Verbor. ſignific. cap. 22. in Concilio Moguntino I. c. 8. Illebonenſi c. 9. apud Ordericum Vitalem lib. 5. p. 548. 551. &c. Agobardus de Privilegio & jure Sacerdotii c. 12. *Nos ab Eccleſia non recedimus, nec ſpernimus Matrices Eccleſias:* ſic legendum puto pro *nutrices.* Codex Canon. Eccleſiæ Africanæ cap. 123. Ἐὰν ἐν ταῖς ματρικίοις, ἤγουν ἐν ταῖς καθέδραις, ἐπίσκοπος ἀμελὴς γίνεται. *Matrices cathedræ*, in Conciliis Africanis cap. 90. *Matrices* nude pro Metropolitanis & Cathedralibus apud Ferrandum Diac. in Brev. cap. 11. 17. 38. [Innocent. III. PP. in Epiſt. ad Abbatem Alcobatienſem, Concil. Hiſp. tom. 3. p. 411. *Nos enim per Matricem Eccleſiam, Cathedralem intelligere volumus, non Romanam.*]

Eccleſia Matricularis, Eadem notione, in Chartis Ludovici Pii Imp. & Ratoldi Epiſcopi Veronenſis apud Ughellum in Epiſc. Veronenſib. pag. 603. 604. 1072. & apud Helmodum lib. 1. cap. 90.

Eccleſia Matricialis, in Synodo Ravennenſi ſub Joanne VIII. PP. c. 12. *Matricalis*, in Epiſt. Alexandri III. PP. apud Baronium ann. 1148.

Eccleſia Matrix, Eadem cum Baptiſmali, [ſeu Parochiali] apud Urbanum I. PP. in Epiſt. decret. c. 1. & Lindwodum in Provinciali Cantuarienſis Eccleſiæ lib. 3. tit. 13. Alexander III. PP. in Appendice Concilii Lateranenſis III. part. 1. cap. 7. *Nec eos duas Matrices Eccleſias, quarum unam ſufficere ſibi videbitis, tenere permittatis.* Adde part. 5. c. 3. [Hiſt. MS. Beccenſ. Monaſt. p. 425. *Oratorium illud nunquam augmentabitur, nec in Capellam aut Matricem Eccleſiam convertetur.* Charta an. 1133. to. 2. Hiſt. Eccl. Meld. pag. 25. *Cenſui & cenſeo, ut ſingulæ prædictæ Eccleſiæ ſint Matrices Eccleſiæ ... & Canonici poſſideant & procurent Eccleſiam de S. Romano ut Matricem, &c.* Altera ann. 1185. ibid. p. 73. *Capellam quoque de Esbeliaco ſtatuimus perpetuis temporibus fore Matricem Eccleſiam; ita quod de cætero Meldenſis Epiſcopus in ipſa primum inſtituat Sacerdotem, Dominus Abbas S. Germani, ſecundum; Epiſcopus, tertium, &c.*]

Eccleſia Obedientialis, Quæ alteri Eccleſiæ ſubdita eſt. Charta Heliæ Barenſis Archiepiſc. apud Ughellum to. 7. Ital. ſacr. pag. 865. *Liberavit Eccleſiam omnium SS. in Cuti, & Obedientiales ejus, quas habet & habitura eſt.*

¶ Eccleſia Parochialis, Cui Parochus ſeu Curio præeſt. Paſſim occurrit.

Eccleſiæ Patriarchales Romæ, ſummo Pontifici immediate ſubjectæ. Vide Baronium an. 1057. n. 19. 20. 21.

Eccleſia Per se, nulli alteri Eccleſiæ ſubjecta, id eſt, quæ proprium Preſbyterum habet, ad diſcrimen *Capellarum*, quæ ſub Parochiis ſunt. Hincmarus Remenſis Ep. 7. ex Labbeanis: *Dicunt enim quia ex quo memorari ab his, qui in carne ſunt, poteſt, quoniam ipſa Eccleſia per ſe fuit ſemper, & nulli alteri Eccleſiæ fuit ſubjecta.* Infra: *Evidentibus documentis invenerunt, quod ipſa Eccleſia de Follanæbraio nunquam Eccleſiæ in Codiciaco fuerit Subjecta, ſed Presbyterum ſemper habuerit.*

¶ Eccleſia Perſonatui Obnoxia. Vide *Eccleſia Libera.*

Eccleſia Plebalis, ſeu Parrochialis, in Charta Chonradi Epiſcopi Patavienſis in Chronico Reicherſperg. an. 1156. & ann. 1169. *Eccleſia Plebeiana*, in Hiſtoria fundationis Cœnobii Melicenſis in Auſtria p. 631. Vide *Plebs.*

Eccleſia Principalis, Cathedralis, in Lege Wiſigoth. lib. 4. tit. 5. §. 6.

¶ Eccleſia Principalis, Romana, in Sermone Johannis VIII. PP. ad Synodum Rom. an. 877. ubi Carolus Calvus renuntiatus eſt Imperator.

¶ Eccleſia Principalis, Major, Baptiſmalis ſive Parrochialis, in Capitul. Caroli Calvi tit. 5. cap 7.

¶ Eccleſiæ Regales, Quæ ad Regem ratione Fundationis & jure Patronatus pertinent aut quæ ſunt Cenſus Regii. Charta H. Abbatis S. Genovefæ an. 1228. in Chartul. Sangerman. fol. 195. *Præterea ratione talliæ quam Abbas & Conventus Foſſatenſis ſolent facere in dictis hoſpitibus, quando Dominus Rex ſuas Regales Eccleſias talliat.*

Eccleſia Senior, Matrix, cathedralis, in Actis Epiſcopor. Cenoman. p. 111. 157. 181. to. 4. Analector. Mabillonii. Charta Palladii, Epiſcopi Antiſiodor. apud eumdem Mabillon. l. 6. de Re Diplomat. pag. 465. *Reliquas duas partes ad lumen Eccleſiæ ſenioris S. Stephani reſervatas.* Infra: *Ad baſilicam ſeniorem S. Stephani.* [Paulus Emeritenſis Diaconus in libro de Vita & miraculis Emeri-

tenſium Patrum : *Tam in theſauro S. Eulaliæ, quam in theſauro Eccleſiæ Senioris, quæ vocatur S. Hieruſalem.* Sic & Gregorio Turonenſi *Eccleſia Senior* vocatur, quæ aliis, Major, item Cathedralis vel Matrix. Ita Valeſius inter Valeſiana p. 86.]

¶ Ecclesia Subalaris, Gall. *Egliſe Succurſale.* Chron. Bonæ-ſpei pag. 286. *Ego Jacobus Curatus Eccleſiæ Parochialis de Leſtinis in monte... conſiderans quod Parochianis meis de Vellereille ubi eſt Eccleſia Subalaris, ſeu Succurſus, propter locorum diſtantiam, imminebat periculum, &c.*

Ad Ecclesiam Confugere. Vide *Pax Eccleſiæ.*

¶ Ecclesias Facere, Viſitare ſupplicationis cauſa. Phraſis Italis haud infrequens. Miracula B. Ambroſii Senenſ. to. 3. Martii p. 224. *Quæ D. Beccha donavit prædictum Pagnum, cum fortiter actu febriret, S. P. Ambroſio promittens cunctas Eccleſias & eidem certas reverentias ſe facturam.*

Ecclesiæ olim in ſecularium bonis cenſitæ: quippe eo ævo, quo Abbatiæ *in Commendam* viris proceribus, cæteræ etiam minores Eccleſiæ viris aliis militaribus, à Regibus identidem conceſſæ ſunt: vel ipſimet in dominiis ſuis ſinguli eas uſurparunt Domini, quod ſupra attigimus in *Abbas Miles.* Eccleſiarum autem nomine fere ſemper intelliguntur decimæ Eccleſiaſticæ, cæteræque obventiones, quæ ex jure Curionibus debentur, quas ii ſibi reſervabant; cum Curionibus ipſis ad divinum perſolvendum ſervitium penſiones duntaxat annuas, de quibus convenerat, conferrent. Agobardus lib. de Diſpenſatione cap. 15. *Nunc non ſolum poſſeſſiones Eccleſiaſticæ, ſed ipſæ etiam Eccleſiæ cum poſſeſſionibus venundantur.* Concilium Cabilonenſe II. c. 26. *Perlatum eſt ad nos, quod inter hæredes Eccleſiæ in rebus propriis conſtitutæ, dividantur, &c.* [Charta Ludovici VI. Regis Fr. an. 1122. *Tradit Monacho donum Eccleſiarum & decimarum ad ipſum locum pertinentium.*] Charta Rainaldi Archiep. Remenſis ann. 1128. to. 13. Spicileg. Acheriani p. 307. *Sparnacenſem Eccleſiam ob remedium animæ ſuæ ... in manu noſtra hujuſmodi libertate donavit, cum prædictus Comes Theobaldus præfatam Eccleſiam à progenitoribus ſuis quaſi hæreditario jure ſibi derelictam teneret, & Abbatiam Eccleſiæ ſuæ Waleramno Domini Andreæ Dapiferi ſui filio dediſſet, &c.* Hugo Flaviniac. p. 133. *Ad Herbodivillam in Vapra Eccleſiam unam, ... & ad Lidiniacum quartam partem unius Eccleſiæ, & manſum unum, &c.* Vide pag. 167. Joan. Sariſberienſis Epiſt. 125. *Inter cætera Miles quandam Eccleſiam, quam 40. annis inconcuſſe tenuerunt, eis molitur auferre, quam adverſus Eccleſiam Domini Laici apud nos pernicioſiſſime vendicant.* Adde Epiſt. 231. 232. Charta an. 1082. ex Tabulario S. Andreæ Viennenſis : *Ego Emmo & uxor mea Elizabeth ... donamus ... monaſterio ſupra memorato, & Humberto Abbati & monachis ejus ... quartam partem Eccleſiæ matris in honore B. Petri Apoſtoli ſacratæ, cum his appendiciis, videlicet cum quarta parte oblationum altaris, & cum quarta parte cimiterii, & cum quarta parte decimarum, de milio videlicet & panicio, & omni legumine & cannabe, & de omnibus beſtiis, & de cunctis primitiis, excipiuntur decimæ frumenti, ſiliginis & avenæ.* Tabular. S. Albini Andegav. *Radulfus Vice-Comes cum uxore ſua Amelina S. Albino & Monachis ejus Eccleſiam de Luchiaco partim quingentis ſol. ſicut habebat ſolidam & quietam vendidit, partim pro anima ſua ... dono dedit ſcilicet altare cum oblatione tota & ſepultura tota, ſicut habebat, & terram juxta Eccleſiam, &c.* Acta Epiſcopor. Cenomanenſium in Gervaſio cap. 31. *Similiter & Eccleſiam me vivente dimidiam, & decedente totam, niſi ante placuerit, in territorio Letdunis ſitam.* [Chartul. Eccleſiæ Auxitanæ c. 86. *Conceſſi Deo & B. Mariæ Auſcienſi quartam partem Eccleſiæ de Saiſano, tam in decimis, quam in Eccleſiaſtico, quam hereditario jure poſſidebam.*] Exſtat præclara hujuſce abuſus teſtis Charta alia Rainaldi Epiſcopi Andegavenſis, ex qua hæc excerpſimus : *In exordio naſcentis Eccleſiæ cum author omnium, id eſt Deus, Apoſtolis ſuis præcepiſſet, dicens, Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ, & illi juxta autoris vocem præcepta complerent, cœpit fides augeri & creſcere : ex eo tempore, viri religioſi relinquentes ſua eadem autori Deo & cœnobia conſtruentes, & hæreditates ſuas ibidem derelinquentes, quatenus in locis illis Monachi ſive Clerici ſeu ancillæ Dei Deo deſervientes haberent victualia, nonnulli etiam comam capitis abſcindentes, Chriſto domino colla tradentes, atque ita factum eſt, ut maxima pars hujus ſeculi in hæreditatem Sanctis Dei ſit tradita : ſed inardeſcente invidia ſæculi hujus & cupiditate graſſante, Reges qui veſtigia virorum religioſorum ſequi deberent, cœperunt eaſdem hæreditates vendere, Epiſcopis Epiſcopatus, Abbatibus Abbatias, atque ipſi Epiſcopi ſeu Abbates à monaſteriis abſtrahere, cum deberent magis augere quam minuere, & hominibus ſæcularibus in hæreditatem dare. Unde uſque hodie mos inolevit, ut eas in hæreditate habere videantur. Quapropter ego Ramaldus, Andecavorum Epiſcopus, Eccleſias, quas quondam in Epiſcopatu ſancti Mauricii habere dinoſcor, anno ab Incarnatione Domini* MI. *fratribus noſtris Canonicis, ibidem Deo deſervientibus integras reſtituo, &c.* Arnulfus Lexovienſis Epiſt. 1. ex iis, quæ habentur in tom. 13. Spicilegii Acheriani : *Cum vero reclamante ſemper Eccleſia noſtra Parochiales Eccleſias & decimationes emptionibus, aut quibuſdam illicitis modis de manu laica, ſacrilega temeritate, Monachi præſumpſerint occupare, ſæculari poteſtate ſemper defenſi ſunt, &c.* Hiſtoria Abbatiæ Condomenſis nuper edita à viro doctiſſimo Luca Acherio to. 13. Spicilegii p. 495. *Dedit B. Petro Condomenſi & ejuſdem loci habitatoribus tres partes decimationis Eccleſiæ S. Martini de Lira, ... hac interpoſita conditione, ut fratres Condomenſis Eccleſiæ eaſdem tres partes Eccleſiæ à creditoribus .... quibus præfatus A. de Leſcura eas obligaverat de 400. ſolidis Morlanenſis monetæ, redimendo perſolverent.* Pag. 496. *Concedo B. Petro Condomenſi octavam partem Eccleſiæ de Gardera, quam libere poſſideo, &c.* Et p. 497. *Decimatio Eccleſiæ de Gardera* dicitur. Rurſum pag. 498. *Arnaldus de la Serra Miles, divina inſpiratione pertractus, à ſententia data de illicitis decimarum detentoribus abſolvi cupiens, in manu Heliæ Epiſcopi Aginnenſis & R. Abbatis dedit B. Petro Condomenſi medietatem Eccleſiæ de la Saira, ſive de Maiomont, cum omnibus appendiciis ſuis.* Adde pag. 489. præterea Capitul. Caroli M. l. 5. cap. 44. Addit. 3. Capitul. c. 23. Concilium Meldenſe c. 41. 42. Concil. Francoford. an. 794. c. 54. Concil. Claromontan. c. 6. 7. Ordericum Vital. lib. 5. pag. 582. 587. & Dominicum de Prærogat. Alodior. cap. 12. Vide *Advocatio, Altare, Patronus.*

2\. ECCLESIA, Faſtigium thuribuli, quod in modum & ad formam ædis ſacræ aſſurgat. Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Lond. an. 1295. *Duo turibula argentea, exterius totaliter deaurata, cum opere gravato & levato, cum Eccleſiis & turribus, & 16. campanellis argenteis appenſis, & catenis albis argenteis, ponderis 11. marc. 20. den. Item 2. thuribula argentea, exterius totaliter deaurata, cum Eccleſiis & turellis rotundis, & circulis gravatis, &c.* Uſurpatur

etiam pro Ciborio, quo altare tegitur apud Ademarum Caban. in Abb. S. Mart. Lemov. apud Labbeum to. 2. Bibl. *Hic compoſuit ſuper altare Salvatoris Eccleſiam ex auro & gemmis & argento, quam vocant Muneram.*

¶ ECCLESIALIS PECUNIA, Quæ pertinet ad Eccleſiam, in Capitulari 2. Carlomanni ann. 743. cap. 2. lib. 5. Capitul. c. 3. & lib. 6. c. 425.

ECCLESIANI, appellati à Cæſarianis, qui pro Eccleſia ſtabant, durante ſchiſmate inter Sacerdotium & Imperium, in Hiſt. Trevirenſi pag. 225. *Quaſi regii honoris proditores contumeliis aſſiciebant inſultantes, eos Eccleſianos appellantes.*

¶ ECCLESIARCHA MAGNUS, ὁ μέγας Ἐκκλησιάρχης. Sic Patriarcha CP. vocatur in Hiſtor. Concil. Florent. ſect. 3. cap. 10.

¶ ECCLESIARCHES, Eccleſiæ Præfectus, in Amalthea, & alibi.

ECCLESIARE, *Convocare, vel concionari, quod & Eccleſiarizare invenitur.* Auctor Breviloqui.

¶ ECCLESIASTÆ, Dicti hæreſis Lutheranæ Prædicatores, in Epiſt. Joan. Sturmii ad Regem Daniæ Chriſtianum III. apud Ludewig. to. 5. pag. 338. *Sed Dux Wirtenbergenſis omnino hunc virum* (Brentium) *apud ſe manere vult, ad ſe conſolandum, ad confirmandos reliquos Eccleſiaſtas, ad dandam ſignificationem profeſſionis Evangelicæ.* Sic ſeipſi appellarunt non ſemel.

¶ ECCLESIASTICA. Necrologium Prioratus de Fontanis, to. 2. Hiſt. Eccl. Meld. p. 470. *Domna Emelina, ſacrata Deo, venerabilis Clerica & honorabilis Prioriſſa clauſtralis, doctrix nobiliſſima & bona Eccleſiaſtica... quia prædicationis pollebat vigore, omnium Sororum in Deum provocabat affectum.* Ubi per *Eccleſiaſticam* intelligo *Concionatricem*, quæ ſuis ſermonibus Sorores ſuas ad pietatem excitabat, à Græco ἐκκλησιαστής, Concionator.

¶ ECCLESIASTICA FEMINA, Mulier conditionis obnoxiæ, ſic addicta Eccleſiæ, ut ab ea non poſſet recedere. Lex Ripuariorum tit. 16. §. 1. *Si quis feminam regiam* (id eſt *fiſcalinam*) *aut Eccleſiaſticam parientem interfecerit, trecentis ſolidis culpabilis judicetur, aut cum triginta ſex juret.* Vide *Eccleſiaſtici viri.*

ECCLESIASTICÆ LITERÆ, Eædem cum *Formatis* & *Commendatitiis*; quæ abeuntibus Clericis in aliam diœceſim ab Epiſcopo dabantur. Lupus Ferrarienſis Epiſt. 122. *Literas etiam eum Eccleſiaſticas habere à venerabili Epiſcopo noſtro G. certiſſime ſcio, nec impedire aliquid, ſi Deus eum vocat, quo juſte infirmari poſſit electio.* Vide S. Hieronymum lib. 2. in Ruffinum c. 5.

ECCLESIASTICUM, nude, pro jure Eccleſiaſtico, ſeu eo, quod ad Eccleſiam ſpectat. Tabularium Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis, ch. 35. *Totum vobis dono inſuper illa Eccleſia cum ipſo Eccleſiaſtico, quæ eſt fundata in honore ſancti Stephani, &c.* [Charta an. 948. to. 3. Annal. Bened. pag. 495. *Quæ donatio hoc pacto facta eſt, ut Abbo Clericus ipſam Eccleſiam retineret cum ſuo Eccleſiaſtico.*] Charta Sanctii Regis Aragoniæ ann. 1093. apud Catellum in Comitib. Toloſ. p. 93. *Cum Eccleſiis & Capellanis ſuis, quæ ibidem erunt, ſi voluntas Dei fuerit, cum decimis & primitiis ſimulque oblationibus & pertinentiis ſuis, cum omni Eccleſiaſtico ſuo.* Occurrit rurſum infra. Charta Sanctii Regis Aragonum æræ 1131. apud Antonium *de Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 7. *Dono & Eccleſiam S. Cæciliæ cum decimis & primitiis & cum oblationibus ſuis, ſive cum omni Eccleſiaſtico ſuo, & cum cuncta medietate de ſuo termino cum ſuis pertinentiis.* Infra: *Cum Eccleſiis & Capellaniis, quæ ibidem fuerint, ... cum Eccleſiaſtico earum ſine ulla reſervatione, &c. Eccleſiaſticus honor,* eadem notione. Idem Tabularium Conchenſe ch. 464. *Confirmo tam prædictam Eccleſiam, quam etiam totum Eccleſiaſticum honorem, qui ad Senioratum de Malavilla pertinet.* Adde ch. 496. & Anton. Brandaon. to. 3. Monarch. Luſitan. pag. 285. v. 286. v. & lib. 10. c. 14. Vide *Jus eccleſiaſticum.*

1. ECCLESIASTICUS, Chriſtianus, & opponitur Gentili, ut eſt apud S. Hieronymum in Præfat. lib. de Eccleſiaſt. Scriptoribus.

2. ECCLESIASTICUS, Clericali & Eccleſiaſtico ordine donatus, qui *Clericus Eccleſiaſticus* dicitur ad diſcrimen Acephalorum, apud Iſidorum lib. 2. de Eccleſiaſticis officiis c. 3. Quodvultdeus Diaconus in Epiſt. ad S. Auguſtinum libro de Hæreſib. ejuſdem Auguſtini præpoſita, *Eccleſiaſticum* vocat Epiſtolæ perlatorem, quem Auguſtinus in præcedenti Epiſtola *Subdiaconum* indigitaverat. Concilium Vaſenſe c. 3. ſtatuit, *Presbyteros non per quemcumque Eccleſiaſticum, ſed per Subdiaconum* Chriſma ab Epiſcopis petere debere. Ita uſurpant lib. 49. Cod. Th. de Decurion. leg. 5. 20. 21. eod. Cod. de Epiſcop. Silveſter Giraldus in Topogr. Hibern. diſt. 3. c. 26. *Viri, qui Eccleſiaſtica gaudent immunitate, & quos viros Eccleſiaſticos vocant, quanquam Laici & uxorati, comis quoque prælongis trans humerum diffuſis, ſolum armis renunciantes, in ſignum protectionis,* [f. profeſſionis,] *Pontificali impoſitione, amplas in capite coronas geſtant.* Leo Oſt. lib. 2. c. 98. *Pandulfus Marſorum Epiſcopus, vir nobilis & Eccleſiaſticus, ad hoc Monaſterium venit.* Vide eumdem lib. 3. cap. 64.

3. ECCLESIASTICUS, qui in Eccleſia Catholica eſt, Catholicus. Sanctus Hieronymus Epiſtola 62. cap. 1. *Nos nec Eccleſiam ſcindimus, neque à Patrum Communione dividimur, ab ipſis ut ita dicam, incunabulis Catholico ſumus lacte nutriti. Nemo namque magis Eccleſiaſticus eſt, quam qui nunquam hæreticus fuit.* Et lib. 2. in Ruffinum cap. 4. *Eccleſiaſtici & Catholici viri.* Adde cap. 8. eumdem in Epiſt. ad Cteſiphontem adverſus Pelagium cap. 1. Epiſt. 78. in Prologo ad lib. 6. in Eſaiam, in cap. 22. 30. ejuſdem Eſaiæ, in cap. 3. Hieremiæ. Geſta Purgationis Cæciliani: *Adhibete Conclericos, & Seniores plebis, Eccleſiaſticos Viros, & inquirant diligenter, &c.* Decretum Synodi Sardicenſis in Fragm. S. Hilarii pag. 9. *Vehementer autem admirati ſumus, quatenus eum, qui aliter, quam in vero eſt, audet Evangelium prædicare, quidam qui ſe Eccleſiaſticos eſſe volunt, facile ad Communionem recipiunt, &c.* Vide præterea Iſidorum Hiſpalenſem de Scriptoribus Eccleſiaſticis in *Aprigio.*

4. ECCLESIASTICUS, Sacræ Scripturæ interpres, apud S. Iſidorum in Prologo ad lib. Geneſeos.

ECCLESIASTICUS BACULOSUS, [Epiſcopus, vel Abbas, utens baculo paſtorali.] Vide *Baculoſus.*

ECCLESIASTICI VIRI, HOMINES, Liberti, vel liberi, qui ad Eccleſiam pertinebant, eique ita erant addicti, ut ab ea recedere non liceret, in Capitul. Caroli M. lib. 4. cap. 3. lib. 5. cap. 8. *Homines Eccleſiaſtici, ſeu fiſcalini,* eodem lib. 5. cap. 210. Diſtinguntur autem à mancipiis Eccleſiaſticis in Concilio Sueſſionenſi II. cap. 12. quæ appellabantur *Servi Eccleſiaſtici*, vel *Eccleſiæ.* Vide in voce *Servus.*

¶ ECCLESIOLA, Capella, Sacra ædicula, res ad eam pertinentes. Charta Aldefonſi Regis Toleti pro Monaſterio Caſæ Dei æra 1216. *Confirmo...*

Monaſterium S. Juliani de Lamano cum ſuis Eccleſiolis & ſuis Collaciis & Parrochianis. Hiſt. Comit. Ardenſ. apud Ludewig. to. 8. p. 526. *Ardenſis Eccleſiolæ altare cum ejuſdem altaris pertinenciis.* Statutum Capituli S. Martini Turon. de Statione in feſto S. Georgii an. 966. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 88. *Eligant Fratres unum S. Martini gregis Sacerdotem religioſum & Deum timentem, cui ſine aliquo munere malæ cupiditatis prænominatam Eccleſiolam S. Georgii, cum omnibus rebus ſibi ipſi traditis committant.*

¶ Ecclesiuncula, Eadem notione. *Exſtat Eccleſiuncula dicata D. Secundo*[, in Actis SS. Junii to. 1. p. 57.

¶ ECCLIPSARE. Vide *Eclipſare.*

¶ ECCLOGIUM, Elogium vel Eloquium, oratio, ut opinor. Meiſterlin. Hiſt. Rerum Noribergenſ. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. p. 124. *Poſt etiam pace facta inter reductos Senatores & expulſores, ne quid in civitate mali paterentur, exiſtentes, amphiboletico Ecclogio decepit, intranſque civitatem cum incredibili plauſu excipitur.*

¶ ECETARIUM, Prima litterarum rudimenta. Vita MS. S. Winwaloei fol. 18. verſo: *Statimque ſub unius diei curriculo cunctas totius Ecetarii pleniter notas edicens, (ediſcens,) &c.* Vide *Abecedarium.*

¶ ECHAETA. Vide *Eſchaëta.*

¶ ECHALATUS, Palus, pedamentum, quo vitis innititur, Gall. *Echalas.* Fragmentum Edicti S. Ludovico attributi apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. p. 294. *Quod ipſi cultores vinearum Duni Regis non afferant Echalatos vel ligna vinearum, in quibus ad locagium operantur, præter voluntatem eorum quorum ſunt vineæ, an.* 1265. Vide *Eſchara.*

¶ ECHANGIUM, Gall. *Echange*, Permutatio, Res re permutata. Charta Philipp. Archiep. Bituric. ann. 1257. apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 91. *Eiſdem Decano & Capitulo reddere & aſſignare in perpetuum competens Echangium, ſeu competentem recompenſationem.* Charta Guidonis Archiep. Bituric. an. 1279. apud eumdem Thomaſſerium pag. 116. *Si voluerimus facere ſtagnum ſeu ſtagna, & nobis ſit neceſſarium capere de pratis, terris ſeu vineis, tantummodo ipſorum hominum* (S. Palladii) *hoc nobis licebit exinde, reddendo alibi Echangium ſitum in villa ſeu dominio S. Palladii... ad valorem rei quæ ad hoc capi continget.* Vide *Eſchangiare.*

¶ ECHEETA. Vide *Eſcaëta.*

¶ ECHETLE, *Rectum lignum aratri, quod inter arandum continet arator, tumque aratrum promovet*, in Vocabulario Suſſannæi.

¶ ECHEVINUS, Scabinus, Judex urbanus, Gall. *Echevin.* Charta Gaufridi Prioris S. Pauli de Boſco ann. 1191. inter Anecdot. Marten. to. 1. col. 638. *Et de proponendo Majore & Echevinis & Juratis, & omnibus aliis, fiat ſecundum quod conſuetudo de Vervy docebit.* Vide *Scabini.*

¶ ECHEUTA. Vide *Eſcaëta.*

¶ ECHIOMA, Species exactionis mihi ignota. Hiſtoria liberationis Meſſanæ à Rogerio Comite Normanno, apud Baluz. Miſcell. to. 6. p. 192. & Murator. to. 6. col. 623. *Adjungimus etiam quod nullo unquam tempore in eadem civitate.... tallia, collecta, angaria, perangaria, Echioma, gabellæ, mutuum, extorſio jaciatur, imponatur, etiamſi Rex quacumque neceſſitate productus contra regni ſtatuta vel ſecundum collectaret.*

¶ ECHOICUS, Reſonans, ab ἠχὼ, Sonus. *Elegi Echoici*, quorum principium & finis idem eſt, apud Sidon. lib. 8. Ep. 11. Sirmondi notas vide p. 90.

¶ ECHONIZARE, *Reſpondere inſtar Echo.* Barthii Gloſſar. ex Roberti Monachi Hiſtoria Palæſt.

In girum montes cum vallibus Echonizabant.

¶ ECHONOMUS, pro *Oeconomus.* Chartularium S. Crucis Kemperl. *Noſcant Dunguallonum Echonomum, qui vulgo Seneſchal appellabatur, falſam intuliſſe calumpniam Benedicto Abbati S. Crucis, & ejus Monachis de quibuſdam ſuis terris.* Et alio in loco: *Guegon Echonomus, qui vulgo vocatur Seneſcalus.* Vide *Oeconomus* & *Seneſcallus.*

¶ ECHUDIUM, Eschudium, ab aqua cadente ſic dictus alveus molendini. Terrarium Villænovæ in Dombis ann. 1395. *Juxta Echudia molendini.* Charta Thoſſiacenſis ann. 1462. ſignata *Bonet: Et labefaciendo aquas Echudiorum molendini.* Altera Charta Thoſſiac. an. 1404. *Juxta becium d'ous Eſchiés:* ubi *Eſchiés* idem eſt quod *Eſchudium.* Vide *Bedum* & *Eyquatgium.*

ECINERARE, Corpus refodere, in Vita Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevir. lib. 2. c. 6.

¶ ECITUM, *Periculum.* Gloſſ. Iſid. ubi f. legendum: *Exitium, Periculum*, ut Grævius conjectat. Gloſſ. Lat. Græc. *Exitio*, κινδύνῳ, & Græco-Latinæ: κινδύνῳ, *Exitio.*

ECLAFFA, Alapa. Charta Libertatum urbis Seyſelli ann. 1285. *Si garſia dicat aliquid probo homini & mulieri, quod ſit turpe, vel mulier det ei unum Eclaffa, non debet bannum.* Occitanis *Eſclafa* eſt *Ecacher*, [Obterere.]

¶ ECLIGNIATIO. Vide *Eſcligniatio.*

ECLIPSARE, Evanidum facere, apud Petrum de Vineis lib. 1. Ep. 14. lib. 3. Ep. 45.

¶ Eclipsari, Eclipſin ſeu defectionem pati. *Eclipſatus eſt totus ſol*, in Diario Belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. p. 134. Hinc metaphorice apud Rymer. tom. 3. p. 691. col. 2. *Decorem Eccleſiæ & Regni ... quamplurimum Eclypſari*; apud Labbæum to. 1. Bibl. MSS. pag. 507. in Hiſt. Epiſcoporum Autiſſ. *Ecclypſata conſuetudo prædicta extitit.* Hinc etiam

¶ Eclipsatus, Mortuus. Jacob. de Varagine in Chronico Januenſi apud Murator. to. 9. col. 47. *Anno Domini* mccxxxix. *fuit tanta eclipſis ſolis, ut nulla ætas meminerit tam magnam... Iſto eodem anno ſupradictus Archiep. Otto reverendæ memoriæ & famæ fuit ſimiliter Eclipſatus, qui lucem corporalem perdidit, ſed lucem cœleſtem invenit.*

¶ Eclipticus, Defectuoſus, imperfectus, non integer. Monachus Campidonenſis in Vita B. Hildegardis Reginæ, April. to. 3. p. 799. *Jubilans ex miraculoſa quam in ſe experiebatur operatione, Ecliptica uſa eſt oratione.* Petrus Comeſtor in Sermone ad Sacerdotes: *Erudimini qui judicatis terram*, paulo poſt medium: *Non enim ſufficit Sacerdoti vita interraſilis, ut cum bonis ſimul operetur mala, nec vita Eclyptica, ut quandoque declinet à malo & faciat bonum.*

¶ Eclypsatio, Defectio ſolis vel lunæ, Gall. *Eclipſe.* Rolandin. Patav. de Factis in Marchia Tarviſina lib. 4. cap. 12. *Duravit eclypſis ſolis fere per duas horas... Ipſe tamen dominus Imperator, quamvis non ignoraret cauſam Eclypſationis, ut credo, hac re miraculoſa oſtendens ſe tanquam conterritum.* Notæ ſunt ſuperſtitiones antiquorum, cum ſol vel luna patiebatur eclipſim. Deficientem lunam &, ut ſomniabant, patientem tumultuoſo ſonitu ſolari nitebantur: unde de muliere clamoſa lepide Juvenalis:

Una laboranti poterit ſuccurrere lunæ.

¶ ECLUSA, Gall. *Ecluſe.* Vide *Excluſa.*

¶ ECLYPSARE, Eclypsatio. Vide *Eclipſare.*

¶ ECONES, *Sacerdotes ruſtici.* Gloſſ. Iſid. Vide *Ego.*

¶ ECONNOMALIA,

¶ ECONNOMALIA, pro *Oeconomalia* ab *Oeconomus*. *Alicui locum aſſignare ſecundum Econnomalia*, apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 416. idem eſt quod Locum aſſignare ſecundum receptam conſuetudinem, dignitatis habita ratione; Galli dicimus *Selon le ceremonial*: quod in aulis Regum obſervari ſolet, ubi quiſque ſuum habet locum aſſignatum pro dignitate.

¶ ECONOMICUS, pro *Oeconomicus*, Homo frugi, rei temperans, Gall. *Bon menager*, in Menoti Sermonibus Quadrageſim. fol. 121. recto.

ECORS, *Sine corde vel conſilio, alienus, ejectus*. Papias.

ECQUINNA, Papiæ, *Multitudo collecta, & in unum congregata*. An ex ἐκκοῖνον, quæ vox vix Græca eſt.

¶ ECSTASIS, Gr. ἔκςασις, Gall. *Exſtaſe*, Animi à ſenſibus alienatio. Legitur in Agnelli libro Pontif. apud Murator. to. 2. p. 178. col. 1.

¶ ECTA, πλυκτὶς ἄρτȣ, *Puſtula in pane*. Suppl. Antiq.

ECTETA. Vide *Zeta*.

¶ ECTICA, Febris ſpecies qua laborans tabeſcit, Gall. *Etique*. Magiſter Giraudus in Vita S. Johannis Valentin. Epiſcopi, inter Anecdot. Marten. tom. 3. col. 1701. B. *Cuſtos ſepulchri Giraldus nomine in Ecticam ceciderat, qui*, voto facto, *ſoſpitatem* conſecutus eſt. Vide *Etica*.

¶ ECTROMA, Gr. ἔκτρωμα, Abortus, apud Tertullianum adv. Hæret. c. 7.

EDA, *Baſterna*. In Gloſſ. Iſidori, & apud Papiam: forte quaſi *edra*, ex Gr. ἕδρα. [Excerpta Pith. habent *Excedra*. Cl. Schefferus lib. 11. 6. de Re vehiculari conjicit legendum eſſe *Seda*, & id ſignificare locum, in quo conſident, qui & *Sedes*. Grævius Cangii noſtri conjecturam reſpuit atque ſuſpicatur ſcripſiſſe Gloſſarum auctorem, *Eſſeda, Baſternæ*, ut ſignificarit, baſternam fuiſſe genus eſſedi ſeu vehiculi. Suſpicionem fulſit Gloſſis Fauſti Romani, ubi habetur: *Eſſedum, Baſterna, Gallicum vehiculum*.]

¶ EDEATRÆ, *Qui præſunt regiis epulis*, ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων. Feſtus. Græci dicunt ἐδέατροι.

¶ EDECUMATIO, ἀποδεκαταίωσις, i. Decimatio, in Gloſſis Lat. Græc. San-German.

EDECUMATUS. Walerannus Nwemburgenſis Epiſcopus in Epiſt. præfixa lib. S. Anſelmi Cantuarienſis Archiep. de Sacramentorum diverſitate: *Cum Minerva de litterarum profeſſione aliquid præſumere ineptiſſimum eſt, ac inter Edocumatos literarum ſectatores ratiocinandi probabilitate fidem facere, non noſtram attigit facultatem*. Sed legendum *Edecumatos*. Gloſſ. Gr. Lat. *Edecumatus*, ἀδέκαςος, ὁ ἀδωροδόκητος, id eſt ſincerus, inſignis, præclarus, præcellens, ut eſt judex, qui muneribus non corrumpitur. Apud Feſtum Pauli Diaconi habetur *Edecimata, Electa*, id eſt præclara: unde legendum videtur *Edecumata*: ut apud Papiam, pro *Edicomatus, Ejectus*, reſcribendum *Edecumatus, Electus*. [Vocabulo *edecumarit*, quo uſus eſt Siricius Papa Epiſt. 1. ad Himerium n. 14. probata Cangii interpretatione, hanc ſubjicit notam Petrus *Couſtant* to. 1. Epiſt. Rom. Pontif. col. 635. Hinc & nos apud Aurelium Symmachum ... lib. 3. Epiſt. 49. & 51. ubi *viros Decumatæ virtutis* legimus, præferendum cenſemus *Edecumatæ*, quomodo in veteri cod. Benigniano haberi ad marginem Epiſt. 51. annotatur. Quid vero Symmachus in Epiſt. 49. ad Eutropium ſibi velit his verbis, *In gravido non habeo quod amicitiæ meæ viros Edecumatæ virtutis adjungis*, planius eloquitur in Epiſtola 51. ad eumdem, quam ſic exorditur: *Ago quidem ſtudio meo* (f. tuo) *uberes gratias, quod mihi familiaritatem probatiſſimi cujuſque concilias*. Unde apertum eſt, id ipſi eſſe *Edecumatum*, quod probatiſſimum, maxime cum in ead. epiſtola 51. inferius Eutropium roget, *ut unum aut alterum æque Decumatæ* (verius in MS. Benign. *Edecumatæ*) *honeſtatis ſibi inveniat*.]

¶ EDELINGUS, Nobilis. Vide *Adalingus*.

¶ EDENIARE Se, Crimen à ſe amoliri ſacramento. Pactus Legis Salicæ tit. 75. apud Eccardum pag. 137. ex MS. *Si vero jurent, quod ſuperius diximus, & ſe per ſacramento Edeniaverint, nulla eis compoſitio requiratur*. Vide *Idoneare ſe* poſt *Idoneus*.

EDENTATUS. Auctor Græciſmi:

Dente carens edentulus eſt, ſed natus habere;
Qui dentes habuit, nec habet dentes, nec habebit,
Eſt Edentatus: prior eſt infans, vetus alter.

[Plautus habet ſimili notione: *Nimis velim improbiſſimo homini malas Edentaverint*, hoc eſt, Dentes excuſſerint: hinc in Gloſſario Sangerman. num. 501. *Edentare, Dentes excludere*; pro quo forte legendum *Dentes excutere*. Macrob. lib. 1. cap. 3. *Sunt alia ſcommata minus aſpera, quaſi Edentatæ belluæ morſus*.]

EDHILINGUS, Nobilis. Vide *Adalingus*.

EDIA. Knygthon. l. 5. *Qualiter quoque onera incumbentia Regi & regno, levius ad Ediam communitatis ſupportari poterunt*. Ubi *edia*, Gallicum eſt *aide*, auxilium, *Secours*.

¶ EDICATUS, pro *Vindicatus*, ut puto. Judicatum ann. 850. Marcæ Hiſp. col. 783. *Ille autem in ſuis reſponſis dixit, quod ſuam profeſſionem habuit de iſto Leone legibus Edicatas*.

EDICILIUM, Edicilitas, in veteri Gloſſ. Lat. Gall. *Conciergerie, Edilis, Concierge*. Sed legendum *Ædilitium, ædilicitas*, ut apud Joannem de Janua in *Edilicium*.

EDICTIO. Vide Formulam 16. ex Baluzianis.

1. EDICTUM, Quævis regalis Conſtitutio vel præceptio, in Decretione Childeberti Regis c. 4. in Edicto Chlotarii II. Regis, in Concilio Pariſienſi V. c. 24. in Capitul. 2. ann. 805. cap. 4. in Capitul. 4. ejuſdem anni c. 5. &c. Præſertim vero ita Legum Longobardarum codicem à ſe compactum, appellari præcepit Rex Rotharis, ut auctor eſt Paulus Warnefridus lib. 4. c. 44. lib. 5. c. 33. Id etiam habetur in titulo Legibus Longobardicis editionis Heroldi præfixo p. 205. Charta Deſiderii & Adelchiſi Regum in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 8. *Fecimus eum apprehendere, & in vincula mittere, & omnes res ejus, ſecundum quod Edictum continet paginæ, impublicare*. Vide Henric. Valeſium ad Euſebii Hiſtor. Eccleſ. lib. 9. cap. 10. & infra in voce *Indictum*.

2. EDICTUM, pro *Indictum*, ſeu iis nundinis San-Dionyſianis, quas *Indictum* vulgo vocant, uſurpavit Odo de Diogilo lib. 1. de Profect. Ludovici VII. Regis in Orientem pag. 15. *Illo anno in quarta feria Pentecoſtes Edictum accidit*. Vide *Indictum*.

¶ 3. EDICTUM, Proclamatio. Conſuetud. Toloſ. rubrica de in jus vocando: *Si vero non comparuerit accuſatus, debet tubicinari per civitatem & burgum Toloſæ tribus Edictis vel tubicinationibus*.

4. EDICTUM, Bannum, [ſeu Jus vendendi Domino competens, hominibus ſuis à venditione ceſſantibus, vel non vendentibus niſi certo pretio ipſis per *Edictum* indicato.] Concilium Pariſienſe VI. ann. 829. lib. 1. c. 52. *Pauperibus ſibi ſubjectis ſolent Edictum imponere, ut nullus illorum tempore meſſis modium frumenti, nec tempore vindemiæ modium vini majori pretio, quam quod ab eis con-*

ſtituitur, vendere præſumat. Charta ann. 1104. apud Ducheſnium in Hiſtoria Caſtrovillana: *Et omnes juſtitias, conſuetudines & corveias, roagium, teloneum, Edictum, & furnum, & quæcumque in eadem villa poſſidebant.* Alia Hugonis Ducis Burgundiæ ann. 1182. apud Perardum pag. 300. *In villa, quæ Poiſſons dicitur, Dux nec Edictum, nec aliquam exactionem, nec jus aliquod habet.* Conſuetudo Lorriacenſis ann. 1187. *Nullus Lorriaci vinum cum Edicto vendat, excepto Rege, qui proprium vinum in cellario ſuo cum Edicto vendat.* Charta ann. 1228. ex Tabulario Campaniæ fol. 360. *Nullus apud Calvimontem vinum cum Edicto vendat, excepto Comite, &c.* Charta ann. 1241. apud Thomaſſerium in Conſuet. Bituric. lib. 3. cap. 15. p. 419. *Nulli eorum vendere licebit ad bannum: mihi autem licebit vendere vinum ad bannum ſemel in anno, per menſem tantum.* Vide *Bannum vini.*

5. EDICTUM, pro *Banno* quod pro matrimoniis fieri ſolet in Eccleſiis, in Concilio Sariſberienſi an. 1217. c. 13. & in Statutis Odonis Pariſienſis Epiſc. c. 7. §. 1.

¶ 6. EDICTUM, Conventus. Statuta Academiæ Pariſ. apud Acher. Spicil. to. 6. p. 386. *Nos Decanus & Collegium facultatis Decretorum Pariſienſis, matura deliberatione præhabita pro ſtatuendo, ut moris eſt, tribus Edictis ſolemniter evocatis.* Sic dicitur Conventus, ut puto, quod ſoleret *edictis* convocari.

¶ 7. EDICTUM, Statutum, Regula; hinc *Edictum Auguſtinicum*, pro Regula S. Auguſtini. Vita S. Petri *de Chavanon* c. 4. apud Acher. to. 2. Spicil. p. 698. *Deus autem ſuorum fidelium meſſem augmentare volens, numerum ſupradictum viſitans, in unum plures adunavit ei Regularium, qui ſequantur victum Apoſtolicum, ſecundum Edictum Auguſtinicum nihil habentes in hoc mundo proprium.*

¶ EDIFICIUM, pro *Ædificatio*, Exſtructio, *Reparatio & Edificium fortalicii*, in Litteris ann. 1358. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 339.

¶ EDILA, *id eſt, Dilectus, quo nomine dictus eſt Salomon.* Papias in MS. Bituric. Eſt pro Hebræo *Iedidiah*, quod varie efferunt Interpretes

¶ EDILIS. Vide *Edicilium.*

¶ EDILITAS, Caritas annonæ. Vita ſancti Ricardi Epiſc. April. to. 1. p. 293. *Quodam ſiquidem Edilitatis tempore ad ejuſdem S. Viri eleemoſynam inopinata concurrente inopum copia.* Vide *Edulitas.*

¶ EDILITIUS, *qui ex ædile eſt ſcriba.* Papias cum Gloſſis Iſidor. Grævius cenſet ſcribendum, aut *Ædilitius Exædilis*, aut *Ædilitius ſcriba*, qui eſt ædilium ſcriba.

¶ EDIPNIA, *Difficultas anhelitus*, apud Papiam & in Gloſſario Sangerman. n. 501. mendoſe pro *Dyſpnia* à Græco δύσπνοια, Difficultas reſpirationis.

¶ 1. EDITIO, Spectaculum. Idatius in Faſtis Conſul. *Valentiniano* III. *& Eutropio Conſulibus quinquennalia Arcadius Aug. propria cum Theodoſio Aug. patre ſuo Editionibus ludiſque celebravit.*

¶ 2. EDITIO, Declaratio eſt, qua actor de ſumptibus & litis expenſis ſolvendis ſeſe obligat, & qua etiam accuſator ſe ſimili pœnæ ſubjicit in cauſa criminali, cum inſcriptionem fecit: quod etiam eveniebat in cauſa civili. Sic incertus Auctor in notis ad veteres formulas ſecundum Legem Romanam. Conſule Pitiſcum in Lexico, & vide Sirmondi Formulam 29.

EDITUS. Præceptum Dagoberti Regis de Epiſcopali dignitate Cadurcæ urbis conlata Deſiderio Theſaurario: *Ut dum ſatis nobis eſt in Palatio noſtro neceſſarius, ipſi nobis quodammodo violentiam inferamus, & eum ab Editibus propriis profectui publico procuremus. Sed dum nobis, ſicut diximus, eum ab Editibus noſtris auferamus, &c.* Ubi *Editibus*, idem valet ac *Ædibus*, niſi ita legendum ſit.

EDLINGUS, Nobilis. Vide *Adalingus.*

¶ EDOCATRIX, pro *Educatrix*: qua voce uſus eſt Columella. Gloſſ. Sangerman. *Altrices, nutrices vel Edocatrices.*

¶ EDOMENORIUM, f. pro *Domanium.* Charta an. 1362. ex Archivis Trevoltii: *Juxta Edomenorium, ſeu terras de Chardenort.*

¶ EDONEUS, pro *Idoneus*, in Formulis Andegav. art. 49. & apud Mabill. Diplomat. pag. 470.

EDOPORIUM, *Victus vel cibus*, in Gloſſ. MSS.

EDORSARE, in veteri Gloſſ. Lat. Gall. *Dorſer, rompre le dos, ou couper.* Joan. de Janua: *Edorſare, dorſum ſcindere, præcipue ab anteriori parte: unde Edorſatus dicitur equus ab anteriori parte per dorſum ſciſſus.* *Exdorſuare piſcem* dixit Plautus in Aulular. Vide *Redorſare.*

¶ EDOTARE, Exornare. Acta SS. April. tom. 2. pag. 10. *Erexit capellam S. Domnii & compulcherrime pavimentis Edotavit.*

EDUCERE, pro *Educare*, dixit Sidonius poſt Plautum, & aliquot veteres, quos laudat Savaro ad lib. 3. Epiſt. 3.

EDUCERE SE *per æneum, aut per compoſitionem*, in Lege Salica tit. 59. eſt purgare ſe per aquæ ferventis judicium, &c.

EDUCILLARE, [Vinum particulatim vendere.] Vide *Ducillus.*

¶ EDULI, *Voratores, degulantes.* Gloſſ. Iſid.

EDULITAS, Fames ex annonæ caritate. Petrus Bleſenſis Epiſt. 141. *Deſævit morbus peſtilens, & Edulitas invaleſcit.* Utitur & Epiſt. 91. Hac notione videtur uſurpaſſe Papinianus in lib. 17. de Compenſ. *Ideo condemnatus, quod arctiorem annonam Edulitatis tempore præbuit, &c.* ubi quidam legunt *ædilitatis.* [Lampridius in Alexandro Severo: *Cum Edulitatem P. R. ab eo peteret, interrogavit per curionem, quam ſpeciem caram putarent.* Vide *Edilitas.*]

¶ EDULUM *ab edendo dictum, quaſi prægustativa comeſtio.* Papias. Edulium aliis idem eſt quod obſonium, ſeu quidquid ad manducandum apponitur præter panem.

EDUNIARE, [Crimen à ſe amoliri per ſacramentum.] Vide *Idoneus* [& *Edoneare.*]

EFA. Vide *Euva.*

¶ EFFAMEN, Effatum, ſententia. Occurrit apud Martianum Capellam & in Concilio Tolet. XVI.

¶ EFFANDAMENTUM, ut opinor, à Gallico *Fente*, Fiſſura. Charta Petri de Roteys Vicarii Toloſ. ad Bajulos an. 1272. *Et quod omnes prædicti fuſtes & trabes & perticæ ſint ſine omni Effandamento.*

¶ EFFATUARE, Fatuum reddere. Dudo de Ducibus Norman. apud Cheſnium: *Quorum conſilium Effatuans, &c.*

EFFATUI, *Vaniloqui, ſine effectu*, in Gloſſis Iſidori.

¶ EFFECTUALITER, Reipſa, Gall. *En effet*, in Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 194. col. 2. apud Rymerum to. 3. pag. 318. col. 2. & alibi.

¶ EFFECTUARE. Vide *Effeſtucare.*

¶ EFFECTUOSE, pro *Affectuoſe. Effectuoſe ſupplicantes*, apud Rymerum to. 1. p. 308. col. 2.

¶ EFFECTUS, *Laſſatus, fatigatus, languidus, fractus, ſine effectu.* Papias MS.

EFFEMINARE, Caſtrare, in Gloſſis Iſonis ad Prudentii Periſteph Hym. 14. v. 190.

Effeminati, Maſculi, qui virilia patiuntur, *molles*, ſeu *qui in ſemetipſis feminas profitentur*, inquit Salvianus. Alcuinus de Off. divinis: *Sunt Effeminati, qui vel barbas non habent, ſive qui alterius fornicationem ſuſtinent.* Utitur etiam Gregorius Mag. lib. 4. Ep. 14. *Effeminati in viros pudoris contaminatione fœdari* dicuntur in Collat. Legis Moſaicæ tit. 5. Apud Eſaiam cap. 3. *Et Effeminati dominabuntur eis.* Ubi Aquila, auctore Hieronymo, ἐναλλάκτας vertit, *qui ſe mutent, & turpitudinis exerceant vices.* Vide eumdem in cap. 4. Oſeæ. *Puerilia ſtupra*, apud Ammianum lib. 23. Bacchus θηλυδρίας παιδὸς παιδαγωγὸς, dicitur Theodoreto de Græc. affect. ſerm. 7.

EFFEMINATORIUM, *Domus meretricum*, Lupanar, in Gloſſ. Iſid.

¶ EFFERENTIA, Elatio. *Mundanæ elationis Efferentia*, in Vita S. Apollinaris Epiſc. Valentiæ ad Rhodanum, apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 780.

¶ EFFESTUCARE, Per *Feſtucam* cedere, abdicare, Gall. *Déguerpir*, Leodienſib. *Effeſtuer.* Charta anni 1250. apud Miræum to. 2. pag. 1233. col. 1. *Nos ambo dictas juſtitias terrarum Epiſcopi... reportavimus libere & abſolute werpivimus & Effeſtucavimus in manus illuſtris Dominæ M. Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſæ.* Occurrit in Hiſtor. Loſſenſi part. 2. pag. 18. inter Inſtrum. to. 3. Gall. Chriſt. col. 46. ex quibus locis aliiſque ſimilibus emendandam puto Chartam anni 1228. apud Miræum to. 2. pag. 851. col. 2. ubi ſic habetur: *In eleemoſynam perpetuam reportando Effectuavit*, pro quo, ni fallor, legendum *Effeſtucavit.* Vide *Feſtuca.*

¶ EFFESTUCATIO, Abdicatio. Charta Henrici Leodienſis Epiſc. an. 1154. in Tabulario S. Nicaſii Rem. *In eodem capitulo guirpitionem & Effeſtucationem fecerunt.* Rurſum legitur apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 2. pag. 257. & apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 436.

¶ EFFEVUS Libellus, Diploma Pontificium, Mabillonio. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Epiſcopi cap. 47.

Ut jubar introiit, jubaris ceu nectar opimi
Protulit Effevum liquido flavore libellum
Hiſce characteribus, &c.

¶ EFFEXEGESIS, *Explanatio ſuperioris ſermonis; Exageratio, ut ſerpens res mortifera.* Papias. *Effexegeſis* pro *Exegeſis* à Græco ἐξήγησις credo perperam irrepſiſſe.

¶ EFFIALTES, pro *Ephialtes*, Incubus, apud Papiam.

EFFICABILIS, *In omnibus expeditus.* Gloſſ. Iſid.

EFFICACIA, Efficiendi vis, Gallis *Efficace.* Utuntur Ulpianus in leg. 33. de Uſuris, & in l. 9. Cod. Th. de Executor. [Plinius lib. 11. cap. 5. de apibus. Vetus Inſcriptio apud Grut. pag. 465. n. 5. *Promoto xviro ſtlitibus judicandis oratori maximo, Decuriones & plebs Coloniæ Aſculanorum propter humanitatem, abſtinentiam, Efficaciam, &c.* Hoc eſt, Virtutem ſtrenui atque efficacis viri. Sed quia, inquit Faber in Theſauro, *Efficacia* à calore naturaque ignea eſt, & itaque facile abripi & tranſilire limites poteſt, & injuſtitiæ fieri affinis, cum aliquid magis urget, quam par eſt, & æqui patitur ratio, idcirco miratur Ambroſius, in fratre ſuo Satyro *Efficaciam* ſimul & *Innocentiam* fuiſſe, Oratione ejus funebri. Sane & apud Græcos δεινὸς, & ſtrenuum ſeu efficacem & iniquum atque atrocem, ſive amarum & aſperum notat, ut Servius auctor eſt. Vide *Acer* in eodem Fabri Theſauro.]

Efficaciter dixit Seneca lib. de Brevitate vitæ c. 6. [Plinius lib. 28. cap. 11. *Efficacius rogare*, Plin. Jun. l. 6. Epiſt. 6. *Efficaciſſime coercere*, rurſus Plin. Major. cap. laudato, *Efficaciſſime ſanari*, lib. 26. c. 12. *Efficaciter irruere*, id eſt, cum impetu ſtrenue, fortiter, in Breviario Hiſtor. Piſanæ ad an. 1264.]

EFFICALE, Efficax. Chronic. Windeſemenſe l. 2. c. 18. *Fuit eorum firmum Efficaleque præſidium.*

¶ EFFICATIO, Effectus, exſecutio; Gall. *Effet; Accompliſſement.* Litteræ Roberti Trecenſis Epiſc. an. 1232. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 969. *Nec faciet quominus dicta donatio Efficationem & pleniſſimam habeat firmitatem.*

¶ EFFICATIVE, Reipſa, Gall. *En effet.* Acta S. Anſueri Mart. Julii to. 4. p. 105. *Quo moreretur Efficative vitam conſequi ſempiternam.*

EFFICAX Magisteria. Vide *Magiſter officiorum.*

¶ EFFICIATUS, f. pro *Officiatus*, Gall. *Officié.* Charta Henrici VIII. Regis Angl. an. 1516. apud Rymer. to. 13. pag. 542. col. 1. *Contra Theolonarios, Cuſtumarios, Stapularios, Efficiatos, Mercatores, &c.*

¶ EFFICIENTIA, Sententia *facta* ſeu lata. Bartholomæus Epiſc. Laudun. in quodam Judicio apud Acherium Spicil. to. 8. p. 174. *Hanc itaque Efficientiam præſenti ſcripto firmari præcepimus, quod teſtium ſubſcriptione & ſigilli noſtri impreſſione roborari curavimus.*

EFFIDATUS, Papiæ, *Præterritus.* In edito [& in MS. Bituric.] habetur *Perterritus.*

EFFIGIARE, Effingere, depingere. Octavius Felix: *In lapides Effigiatos unctos & coronatos.* Sidonius lib. 6. Epiſt. 12. *Sacravit templis, formavit ſtatuis, Effigiavit imaginibus.* Solinus in Præfat. Polyhiſt. *Ante omnia Effigiant modum capitis.* Paulinus lib. 3. de Vita S. Martini:

Effigians clypeo inſanam criſtiſque Minervam.

Idem lib. 4.

... quæ munere Chriſti
Effigians illam quam Chriſto judice ſumpſit.

Prudentius in Pſychomach.

... Nam viſcera limo
Effigians.

Ordericus Vitalis lib. 4. *Scriptiſque laudabilia virtutum ſuarum monimenta Effigiarunt.* Hanc vocem reponunt viri docti in l. ult. Cod. Theod. de Excuſ. artif. *Ad Effigiandos ſacros vultus*, cum in edit. legatur *Efficiendos.* Utitur etiam idem Prudent. in Cathemer. Hym. 10. Periſteph. Hym. 4. &c. [Pro Imitari vero, ſeu repreſentare ſumitur in Prologo Vitæ S. Dympnæ Mart. Maii tom. 3. pag. 479. *Aſſimilatus ſimiæ, quæ fortuitu geſtus humanos Effigiare videtur.*] *Effigia*, *Effigies*, dixit Plautus.

¶ Effigiatio, Figmentum, in Actis SS. April. to. 3. pag. 99.

¶ Effigiator, Qui effingit ſive ſculpendo ſive pingendo. Legenda de SS. Martyribus in Hamburgh & in Ebbekeſtorp reconditis, apud Leibnitium to. 1. Scriptor. Brunſvic. pag. 184. *Horum etiam memoriam celeberrimam libris extendere, decorum eſt ſcriptoribus, honeſtum cælatoribus, ingenioſum Effigiatoribus & pulchrum pictoribus.* Hic *Effigiator* idem videtur qui Sculptor, iſque ſolus.

EFFIGIES, Species. Siculus Flaccus de Condit. agror. *Congeries lapidum in Effigie maceriarum.* Supra: *In Specie maceriarum congerunt lapides.* Scriptores alii Gromatici: *Termini curſorii in Effigiem tubuli.*

EFFIGIUM, Ἀποτύπωμα, *Effigies*, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ EFFILICARE, Filices exſtirpare ut terra arabilis fiat, Gall. *Eſſarter*, *Défricher*. Litteræ Galonis Copellæ an. 1229. *Ego tradidi Eccleſiæ Strum.* XXVI. *menſuras Ternienſes jacentes in ſartis ad Eſſilicandum in perpetuam ſouturam libere & pacifice poſſidendas, ita ſcil. quod Eccleſia jam dicta totam terram arabit & ſeminabit.*

¶ EFFLAGRATIO, *Altum & luculentum incendium.* Barthius in Gloſſario ex Guiberti Hiſtor. Palæſt. Cicero dixit ea notione *Deflagratio.*

¶ EFFLUERE, A virtute deflectere, Viam virtutis deſerere. Arnulphus Sagienſ. Archidiac. contra Girardum Engoliſm. Epiſcop. apud Acher. Spicil. to. 2. pag. 362. *Illis enim quorum eatenus ardentes monaſticus ordo frænabat affectus, traditæ diſpenſationis occaſio licentiam comparat Effluendi; nihilque ad periculum religionis efficacius eſt, quam irreligioſum ſuſtinere paſtorem.*

¶ EFFOAGIUM, Lignatio, tantum ligni in ſilva ſumendum, quantum ad *focum* eſt neceſſarium, Gall. *Chauffage.* Charta Roberti Epiſcop. Lingon. an. 1235. inter Inſtrum. tom. 4. Gall. Chriſt. col. 207. *Cum Abbas & Conventus S. Benigni Divion. dicerent ſe habere uſuagium in nemoribus de Villa-Comitis... ad omnia quæ vellent facere ad opus domus de Chaſne, videlicet ad Effoagium ejuſdem domus & ad opus furni.*

EFFOCARE, Fauces elidere, veteri Interpreti Juvenalis Sat. 15. v. 222. *Quæ in ſomnis Effocabitur propter dotem.*

EFFOLARE, [Leviter lædere, Gall. *Affoler.*] Vide *Affolare.*

¶ EFFONDATUS, Effuſus in epulas & luxum. Nicolaus *de Hanqueville*, Ord. FF. Min. circa ann. 1300. in Sermone S. Laurentii: *Sobrius potus eſt ſanitas animæ & corporis; ergo ſuperfluitas eſt deſtructio utriuſque. Certe multi Chriſtiani ſunt Effondati & nimis ſentati quaſi equi, & ita pejores ſunt equis.* Pro *ſentati* puto legendum *fœdati.*

EFFORCIALITER, Cum copiis militaribus, cum *efforcio*: *Avec forces.* Matthæus Paris an. 1213. *Tu ita Efforcialiter venias cum equis & armis.* Idem in Vitis Abbatum S. Albani: *Promiſerunt, quod Efforcialiter vobis ſubvenirent de pecunia ſua.* Vide *Efforcium.*

EFFORCIARE, *Diſtringere*, Mulctare, cogere. Regiam Majeſtatem lib. 1. cap. 7. §. 16. *Si ipſe tenens ad primum diem non venerit, ejus plegii in miſericordia Do. Regis erunt & ſuper placito capitali, ipſi plegii Efforciabuntur.* Ubi Skenæus, diſtringentur, *Sal be poinded & diſtrenziet.* Areſta an. 1259. 1. Reg. Parlam. fol. 15. *Conquerebantur homines de Balagniaco, quod Petrus de Balagniaco armiger Efforciabat eos, & plura damna eis inferebat propter garennam ſuam, &c.* Charta Adami Epiſcopi Meldenſis an. 1289. in Tabulario ejuſdem Eccleſiæ fol. 83. *Et ſi nobis Epiſcopo de dictis mobilibus in villis Decani & Capituli Efforcietur, nos Decanus & Capitulum dictam fortiam tenebimur amovere, &c.* [Charta Comitiſſæ Augi, apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1142. *Dominus Rex me non Effortiabit de me maritando, nec heredes mei firmabimus, nec infortiabimus fortericias aliquas à puncto in quo ſunt modo.*]

EFFORCIAMENTUM, ſeu AFFORCIAMENTUM, Diſtrictio vel inquiſitio. Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 280. *Et idem Abbas veniet per aliquem liberum hominem attornatum ſuum, qualem præſentare voluerit ad Afforciamentum Curiæ tantum.* Charta Edw. III. to. 2. p. 832. *De tribus virgatis terræ... quietis de... ſectis curiæ, & adventibus, & Afforciamentis.*

¶ EFFORCIARI, Niti, conari, Gallis *S'efforcer.* Charta ann. 1323. ex Tabulario Argentolienſi: *Niſi ſunt ſeu Efforciati facere expleta juſtitiæ.*

¶ EFFORCIATA FEMINA, Cui vis illata eſt, à Gallico *Forcer.* Archivum Abbatiæ Buzeii: *Ego Eudo Dominus de Ponte... conceſſi duabus illis Abbatiis totum mercatum meum de Ponte cum omni juſtitia & diſtricto, præterquam de femina Efforciata & latrone ſuſpendendo.*

EFFORCIATUS, Spiſſus: Gallis, *Renforcé.* Teſtamentum Willelmi, cog. Longa ſpada, Comitis Sariſberienſis to. 2. Monaſtici Angl. p. 931. *Unam Dalmaticam de croceo cendallo bene Efforciato.*

EFFORCIATI NUMMI, [dicti ſunt quorum materia purior erat minuſque adulterata.] Charta Bernardi Epiſc. Santonenſis an. 1151. apud Sammarthanos: *Dedit* 10. *libras Efforciatorum nummorum.* Alia an. 1330. apud eoſdem in Epiſc. Tolonenſib. *Octo libras Reforciatas habet.* Tabular. S. Mariæ Santon. an. 1168. *Decem ſolidi Enfortatorum.* Vide *Moneta fortis.* Tabular. S. Dionyſii Novigenti, ex Charta Roberti de Mauritania: *Dedit* 5. *ſolidos Dunenſium Exforciatos.*

EFFORCIUM, Exercitus, copiæ militares: Gallis *Forces*, vel *Effort.* Acta Innocentii III. PP. p. 13. *Familiares Regis ad ſummum Pontificem clamare cœperunt, ut eis cum Efforcio mitteret protectorem.* [Vide *Exforcium.*]

EFFOROS. Synodicon Raphaëlis Archiep. Nicoſienſis pro Græcis ſub an. 1252. editum cum Conſtitutionib. Nicoſienſib. poſt c. 32. in Præfat. *Scribentes aliqua breviter circa hæc, & ea tam Græcis Epiſcopis, quam Efforos, & aliis regni prædicti Græcis Clericis, &c.* Cap. 7. *Quam Conſtitutionem tam ab Epiſcopis, quam à Presbyteris, Efforos, Magiſtris, Capellanis, ... præcipimus inviolabiliter obſervari.* Cap. 24. *Prædicta omnia per Epiſcopos volumus in ſuis locis ... exponi... Hoc idem præcipimus Efforos in ſuis locis, item Magiſtris, Capellanis Græcis, qui ſunt in civitatibus, vel alibi conſtituti.* Ubi *Effori* videntur eſſe Plebani, Curiones, ex Gr. ἔφοροι, *inſpectores, præſides*, cujuſmodi forte erant *Ephori* apud Lacedæmonios.

¶ EFFORSARE, Munire. Confirmatio privilegiorum Eccleſiæ Narbon. an. 1165. apud Acher. to. 13. Spicil. pag. 319. *Liceat jam dicto Pontio Archipræſuli & ſucceſſoribus ſuis omnia caſtra, quæ nunc habet & poſſidet... condirigere & Efforſare.*

¶ EFFORTIARE. Vide *Efforciare.*

¶ EFFRACTARIUS, ut mox *Effractor.* Willelmus Monachus ſancti Dionyſii in Epiſtola anni circiter 1155. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 443. *Habet præterea vallis noſtra ex rupibus exciſas ſpecus, in quibus incolæ ſe ſuaque mediis nivibus tuentur à frigore, æſtivis menſibus à calore. In his nec vinum corrumpitur, nec granum infatuatur, non putreſcit fructus, nec timetur Effractarius.*

EFFRACTORES, Qui januas effringunt, ædes per vim ingrediuntur, effractis januis. Gloſſ. Lat. Gr. *Effractores*, Θυρεπανοίκται. *Effractarius*, Θυρεπανοίκτης. *Effracturæ latronum*, apud Paulum l. 5. Reſponſor. *Effractor & fur*, de dæmone, in Paſſione S. Afræ apud Velſerum. Pſeudo-Marcellus de Conflictu S. Petri & Simonis Magi: *Ego enim cum ejus eſſem diſcipulus, malignum, & infanticidam, & maleficum illum, & Effractorem cognoſcerem, deſerui eum, &c.* Lex Burgund. tit. 29. §. 3. *Effractores omnes, qui aut domos aut ſcrinia expoliant.* Tit. 89. *Effractores domuum.* Occurrit apud JC. Vetus Conſuet. Turon. tit. ult. *Crocheteurs, auſſi larrons, qui ont fais bris, doivent eſtre pendus & eſtranglez.*

EXFRACTOR, Eadem notione. Acta S. Quirini Mart. n. 9. *Horum autem* (qui in carcere detinebantur) *quidam Exfractores ſunt, alii adulteri & malefici, ac diverſorum criminum rei.*

EFFRACTUS, Fractus animo, pavidus, Gal. *Effrayé*. Geſta Philippi III. Regis Franc. p. 534. *Ulterius pertranſire non audentes, Effracti & vacui, ad illum, qui eos miſerat, redierunt.*

EFFRETARE, Fretum, ſeu amnem pertranſire. Baldricus l. 1. Chron. Camerac. c. 97. *Quia iſte fluvius, ſi quando imbres incumbant, in tantum excreſcere ſolet, ut abſque navigio Effretari non poſſit, &c.*

EFFRONTER, Impudenter, apud Gaifferium Monachum in Vita S. Lucii PP. n. 6. Vopiſcus in Numeriano: *Conſilii ſemper alti, nonnunquam Effrontis, ſed prudentis.*

¶ EFFRUTICARE, Pullulare, germinare inſtar fruticis, apud Tertullianum lib. 1. ad Nationes c. 5. & lib. de Anima cap. 27.

¶ EFFUGACIO, ἀποφυγή, *Effugium.* Suppl. Antiq.

¶ EFFUGARE, Abire vel abducere quaſi fugiendo, apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 108. *Licebit præfatis Abbati & Conventui & ſucceſſoribus ſuis, in prædicto manerio noſtro ... diſtringere & diſtrictiones ibidem ad tunc inventas capere, abducere, & Effugare, & penes ſe retinere, quouſque dictus annualis redditus viginti ſolidorum ſeu aliqua parcella ejuſdem ... ſint perſoluta.* Apud S. Auguſtinum Serm. 1. Feria 2. Pentecoſtes, *Effugari* eſt in fugam ejici, ut & apud S. P. Chryſologum Serm. 12. extr.

EFFUGUS, *Fugitivus, vel extra fugiens, qui ſcilicet continue & ſæpe fugit.* Joan. de Janua.

EFFUNDARE, Papiæ MS. *Radicitus eruere*, quaſi è *fundo:* perperam edit. *Effuncare*, licet ita etiam alius MS. præferat. [Bituricenſis habet *Effungare.*]

¶ EFFUSORIUM, ἐκχυτήριον. Gloſſ. Lat. Græc. San-German. Janus in Supplemento Antiquarii legit: *Effuſorium*, ἔκχυσις, *Effuſio.* Vide *Fuſorium.*

¶ EFFUTARE, ὁμολογεῖν, *Confiteri.* Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman.

¶ EFICARE, Judicium ann. 862. inter Inſtrum. to. 1. novæ Hiſt. Occitanæ col. 116. *Tunc decrevimus judicium per Gothorum legem, & ordinavimus Randrico miſſo noſtro, ut ſuper ipſas res venire faciat, & de furtibus Petrone Eficat, & partibus Richimiro mandatario Richimiro Abbate jure reveſtire faciat.* Suſpicor legendum *Efforciat*; eadem enim videtur notio. Hic agitur de Petrone, qui rem Abbatis Richimiri propriam vendiderat. Juxta Legem Wiſigothorum in prædicto Judicio laudatam lib. 5. tit. 4. §. 8. *Qui alienam rem vendere vel donare præſumpſit, Duplam ſe domino cogatur exſolvere.* Ad hanc legem, ut puto, referuntur hæc verba: *De furtibus Petrone Eficat*, hoc eſt, ſi recte interpretor, *efforciat*, ſeu mulctet Petrone, quod rem ſuam vendere præſumpſerit. *Furtibus* pro *furtis* hic eſſe exiſtimo. Vide *Efforciare* & *Furtus.*

EFORA. Orig. Murenſis Monaſterii p. 10. *Librum Regum cum Job & Thobia, & Judith, & Heſter, & Machabæorum, & Paralipomenon, & Efora.* Pag. 30. *Duo libri Machabæorum, & Paralipomenon, & Eforas.* [Mendum eſt pro *Eſdras.*]

¶ EFRANGERE, Effringere. Teſtam. anni 690. apud Felibianum Hiſtor. San-Dionyſ. pag. xi. *Ut nullus cum illa perſona, quæ voluntatem noſtram aut deliberationem Efrangere voluerit, communecare non præſumat.*

¶ EGALATIO, Exæquatio. Vide *Exgalatio.*

¶ EGALDIUM, Idem quod infra *Eſgardium*, Judicium, ſententia. Conſuetud. Lemovic. art. 41. *Satisfacto de meliorationibus, ſi quas fecerit acquiſitor, ad Egaldium Conſulatus.*

¶ EGALITAS, Æquitas. Charta Petri *de Briand* Abb. S. Joannis Angeriac. an. 1595. è Chartulario ejus Monaſterii pag. 557. *Nos de vita, moribus, probitate, Egalitate, experientia & induſtria fratris Johannis Paſquier ... debite certiorati, &c.*

¶ EGALUM. *De egalo*, id eſt, Æque, pariter, Gall. *Egalement.* Formula exorciſmorum apud Baluz. tom. 2. Capitularium col. 664. *Ut vos non offendat Dominus de radio ſolis, ſicut vos offendit de Egalo flos in nomine ſanctæ Trinitatis. Amen.*

¶ EGEATOR, *Hortator navis, à mari Egeo.* Gloſſ. Iſid. ad quas recte Grævius; De mari Ægeo nugæ. Lege ex Papia: *Egetor*, ἡγήτωρ Græce, *Hortator*; nimirum κελευστής.

¶ EGENTIA. Charta Henrici Regis Angl. in Hiſt. Harcur. to. 3. p. 151. *Sciant me reddidiſſe & præſenti carta confirmaſſe Baldino filio Giſleberti Servienti meo totas Egentias ſuas & miniſteria ſua.* Legendum *Sergentias*, Gall. *Sergenterie.* Officium *Servientis*, ſeu Apparitoris, Gall. *Sergent.* Vide *Serviens.*

EGERARE, apud Papiam MS. eſt *Spernere, deteſtari, execrare.*

¶ EGERIA, *Noxia.* Gloſſ. Iſid. Optime Reineſius in Variis lib. 1. cap. 8. correxit *Nixia*; quod Egeria ſit nympha, quæ præſit puerperiis. Sunt verba Grævii.

¶ EGESTAS, Infirmitas. Albin. Alcuin. Flaccus in Miraculis S. Richarii April. to. 3. p. 455. *In graviſſimam incidit Egeſtatem, ita ut nec ſe valuiſſet in aliud vertere latus.*

EGESTUOSUS, Egenus, egens: *Mendicus*, Iſidoro in Gloſſ. *Miſeriis oppreſſus*, Papiæ. Gloſſ. Gr. Lat. ἐνδεής, *Egeſtuoſus, indigens, indiga.* Salvianus lib. 2. de Gubern. Dei: *In comparatione dudum fui Egeſtuoſus, in comparatione fui ſolus.* Idem lib. 4. *Obſecrans, ne homini miſero & Egeſtuoſo rem ac ſubſtantiam ſuam tolleret.* Utitur & lib. 5. & 7. & ad Eccleſ. Cathol. lib. 3. & 4. ut & Victor in Epit. in Cocceio Nerva.

¶ EGETOR. Vide *Egeator.*

EGIDIENSES DENARII, Qui cudebantur in civitate S. Egidii, vel nummi Comitum Toloſæ, qui *Comites S. Egidii* vulgo appellabantur. *Solidi Egidienſium denariorum*, in Charta Gibelini Archiep. Arelatenſis ann. 1106.

EGILDE. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 88. *Si quis alium fugiens, ut ira decertantium vel cauſa perſequentium ſæpius impetravit, præcipitio vel aliquo moriatur, reddat eum, qui injuſte perfugiebat, nec ſibi mortem intuliſſe, nec Egilde meruiſſe videatur.* Vide *Gildum.*

¶ EGISO. Gloſſarium Segueriano Codici præmiſſum: *Orreſcens, diſpiciens, ſeu in ruſtico proverbio, Egiſo.*

¶ EGITURA, Egeſtas, Tertulliano adv. Marc. lib. 4. cap. 24.

EGLECOPALA, Genus Cretæ ſeu margæ columbinæ Gallis, ut auctor eſt Plinius lib. 17. c. 8.

¶ EGLISIA, pro *Eccleſia*, Hiſp. *Igleſia*, Gall. *Egliſe*, in Inſtrumentis ann. 821. & 873. tom. 1. novæ Hiſt. Occitanæ col. 56. & 125.

EGLITRÆ, [EGLIDRIÆ, f. Aqualis, Gallis *Aiguiere*, ab *Hydria*, Vas liquidorum.] Apud Tyronem in Notis, eo Capite, ubi vaſa plura recenſentur pag. 164. lego, *Amma, Ammula, Catacuſſis, Eglitræ, Pelvis.* Pag. ſeq. *Candelabrum, Cicendilæ, Eglidriæ, Stuppa, Bitumen.*

EGO, *nis, & Egona, æ, ſæculum*, Papiæ. *Egones penul-*

tima producta, ſunt Sacerdotes ruſtici. Joan. de Janua. [Gloſſ. Iſid. *Egones, Sacerdotes ruſticorum.* Supra: *Econes, Sacerdotes ruſtici.* Papias habet, *Ægones.* Conſule Grævium in Notis ad Gloſſas Iſidori.]

¶ EGOMENUS, pro *Hegumenus*, Abbas. Elias Epiſc. Jeroſol. in Epiſtola pro Malaceno Epiſcopo, apud Mabill. to. 3. Analect. p. 434. *Si & per totum eſtis imitatores Chriſti, Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Egomeni, Reges, Comites, &c.*

EGONICUS, Formula veteris Formatæ apud Baluzium to. 2. Capitul. p. 84. *Scientia quidem non extollitur à nobis, quia nec poteſt Homerica, ſed, ut ita dicamus, ut in pluribus non civilibus, ſed exterioribus vulgo Egonica.*

EGONIUM. Vetus interpres Moſchionis, apud Joſephum Scaligerum Epiſt. 327. ῥύπος, *Egonium.* An *Egovium*? nos enim *Egout* dicimus *ſordium* eluviem, cloacam.

EGRADATIM, pro *Gradatim.* Gauterius Cancellar. de bellis Antioch. p. 454. *De geſtis prius ediſſeram, ut Egradatim enarrando partem malorum, &c.*

EGRAGINARE. Fragmentum Petronii: *Itaque per ſcutum, per ocream Egraginavi, quemadmodum ad illam pervenirem.*

¶ EGRAPSI, pro *Subſcripſi*, Græciſſans dixit Chriſtianus Autiſſiod. Epiſc. apud Mabill. de Re Diplom. lib. 6. Tabella 57.

¶ EGREDI, Educere. Tranſlatio S. Angeli Carm. Maii to. 2. p. 60. *Antiquiores cives aſſueverunt illam* (arcam) *Egredi à cancellis & clauſuris.*

EGREGIATUS, ſeu *Egregii* titulus honorarius, conceſſus ut plurimum iis, qui in Palatio militaverant, aut quibus provinciæ commiſſæ fuerant, Primipilaribus poſt emeritam militiam, & Cæſarianis, ut eſt in Cod. Th. l. 1. de Honorar. codicill. lib. 3. de Cohortal. l. 1. de Cæſarian. l. 5. de Decurion. ex quibus colligitur, *Egregiatum* dignitate *Perfectiſſimatu* inferiorem fuiſſe. Ad hos titulos honorarios reſpexit Lactantius lib. 5. Divin. inſtit. c. 13. *Nemo denique Egregius, niſi qui bonus: nemo Clariſſimus, niſi qui opera miſericordiæ largiter fecerit: aut Perfectiſſimus, niſi qui omnes gradus virtutis impleverit.* Vide eumdem lib. de Mortibus Perſecutor. n. 21.

¶ EGRESSORIUM NOÆ, Locus ubi Noë egreſſus eſt ex arca. Beroſ. lib. 3.

EGREX, *Eximius, eminens.* Gloſſ. Iſid. [Ab *Egrex*, quæ eadem vox eſt atque *Egregius*, quaſi ſelectus è grege, fit *Egregior* apud Lucretium lib. 4.

Nam nihil Egregius, quam res diſcernere.

Et Juvenalem Sat. 11.

Egregius cœnat, meliuſque miſerrimus horum.]

¶ EGRIMONIUM, ἀῤῥωςία, *Morbus, infirmitas.* Supplement. Antiquarii. Vide *Ægrimonium.*

¶ EGROISIATURA, Cutis unguibus perſtricta, Gall. *Egratigniure.* Privilegium Thoſſiaci in Dumbis an. 1310. art. 24. *De verberatura cum ſanguine, ſi clamor factus ſit, Dominus debet habere* VI. *ſol.... niſi ſit ſanguis narium vel Egroiſiatura.*

¶ EGROTATITIUS, *Qui frequenter ægrotat.* Gloſſ.

EGRUNUM. Vide *Acrumen.*

¶ EGUESERIUS, Equorum cuſtos. Ordinatio Curiæ Caroli Comitis Provinciæ an. 1274. è MS. D. *Brunet* fol. 69. vo. *Et vacheriis ſingulis decem beſtias bovinas, & ſingulis Equeſeriis quinque beſtias cavalinas* (donent.) Ab *Equiſo* qui curat equos factus eſt *Egueſerius*; quocirca f. melius legeretur *Equiſerius.*

EGUETI, Dos, vox Cambrica, in Legibus Hoëli Boni Regis Walliæ c. 12. [*Davies* in ſuo Diction. Cambro-Britan. habet, *Egweddi, Dos.*]

¶ EGUEYRIA, Aqualis, Gallis *Aiguiere.* Inventarium vaſſellæ an. 1347. in Hiſt. Dalph. to. 2. p. 555. col. 2. *Item, duas Egueyrias clauſas argenteas deauratas, ſignatas eodem ſigno, cum picheriis ſupradictis,* Rurſus occurrit pag. ſeq. col. 2.

EGUMENUS, [Abbas.] Vide *Hegumenus.*

EGWORT. Hermannus *de Lerbecke* in Chron. Comitum Schawenburgenſ. pag. 32. *Jus ſilvæ, quod Theutonice Egwort dicitur. Jus commune ſecandi ligna in ſilva, quod dicitur Achtwort,* in Charta an. 1319. laudata à Meibomio. In alia an. 1224. *Dedit ipſis licentiam & communitatem ſilvæ, quæ dicitur Achtwort.*

¶ EGYPTIANI, Errones, ut ſupra *Ægyptiaci.*

¶ EHUSSOEC. Conſuetud. Furnenſes ex Archivio S. Audomari: *Qui ad domum alicujus cum armis venerit contra Ehuſſoec, de quo tueatur, non forefacit, niſi cum armis ipſis aliter forefecerit.* Belgis *Kuſ-ſoet* eſt Oſculum dulce: quare ſuſpicor *Ehuſſoet* hic eſſe Oſculum pacis, quod judicum auctoritate ſibi invicem dabant diſſidentes in ſignum reconciliationis, contra quam agere nefas erat. Vide Conſuetud. Antverp. tit. de Pace. pag. 33. edit. Colon. 1660.

EIA, Inſula, à Saxonico Eaȝe. In libro Rameſienſi ſect. 2. *Rameſeia*, exponitur *Inſula arietum:* apud Huntindonenſem, *Herteia, inſula cervi:* apud Matthæum Weſtmonaſterienſem ann. 833. *Seiapeia, ovium inſula.* Interdum *aquam* ſonat: unde nomina locorum, qui aquis ſunt vicini, aut paludibus, pleraque in *eia* ſæpe deſinunt apud Anglos. Hinc noſtri *eauë*, vel *eau*, pro aqua acceperunt. Vide Lexicon Runicum Olai Wormii in *Ei*, [& Gloſſarium Teuton. Schilteri in *Ach.*]

EJECTA, Repudiata. Canones Apoſtolorum cap. 18. ex verſione Dionyſii Exigui: *Si quis viduam & Ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, &c.* Græca habent ἐκβεβλημένην.

¶ EJECTAMENTUM, EJECTIVUM, Idem quod mox *Ejectus*, ſeu Merces quæ poſt naufragium ad littus ejiciuntur. Vide *Varechum.*

EJECTIO, Verbum forenſe, alias *Diſſaiſina* in rebus immobilibus, ut tenementis & terris, cui opponitur *Spolium*, ſive *Spoliatio*, quæ dicitur de rebus mobilibus, ut catallis, bobus, ovibus, pecunia. Ita Skenæus. Charta Auſtindi Burdegal. Archiepiſcopi apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 4. c. 7. n. 5. *Terram à me emptam Ejicio, &c.* Ordericus Vitalis lib. 5. p. 569. 570. *Hæreditario jure poſſideo Normanniam, ipſamque de manu mea, dum advixero, non Ejiciam.*

1. EJECTUS. Monaſticum Angl. to. 2. pag. 388. *Rex fundavit dictum hoſpitale ſuper decem Leproſis ... & dicunt, quod dicti Leproſi erunt de Ejectibus civitatis Lincolniæ ex donatione D. Regis Angliæ.*

2. EJECTUS, EJECTUM, JACTURA, quod vulgo *Jet* noſtris dicitur: cum ſcilicet ingruente tempeſtate merces è navi in mare projiciuntur, navis ipſius & vectorum ſervandorum cauſa, ut eſt apud Nilum lib. 2. Epiſt. 246. Liber Rameſienſis Ch. 95. *Reginſted cum libertate adjacente, & omni maris Ejectu, quod Wrec dicitur, Eccleſiæ Rameſienſi largitus eſt.* [Hoc eſt, cum omnibus mercibus in littus ejectis poſt naufragium.] Edw. Confeſſor, & ibidem in Charta Willelmi I. *Confirmo atque concedo Reginſtedæ cum omnibus ad ſe pertinentibus, & cum omni maris Ejectu, quod Wrec appellamus. Jactura maris,* dicitur in alia Charta ejuſdem Willelmi in Ch. 176. *Sciatis me conceſſiſſe ... Tol & Theam, & latrocinium, & Jacturam maris apud Ringſtede & Brancaſtre.* Charta Henrici Regis Angl. an. 1226.

Et ſi de navi taliter periclitata aliquis homo vivus evaſerit, & ad terram venerit, omnia bona & catalla in navi iſta contenta remaneant, & ſint eorum, quorum prius fuerant, & eis non depereant nomine Ejecti. Mox: *Si vero infra prædictum terminum nullus venerit ad exigenda catalla ſua, tunc noſtra ſint & hæredum noſtrorum nomine Ejecti, vel alterius, qui libertatem habet Ejectum habendi.* Ita exarata habetur hæc vox in hac Charta, deſcripta apud Cleyracum de Conſuet. maris p. 102. At in Regeſto Burdegalenſis Conſtabulariæ Cameræ Comput. Pariſ. fol. 195. pro *Ejecto*, *Wreccum* ſcribitur. Vide Leges maris Oleronenſes art. 8. Contractus Marit. art. 23. 32. 33. præterea Legem Rhod. *de Jactu*, [& infra *Varechum*.]

¶ EILNECIA, Major ætas, Gall. *Aineſſe*. Vide locum in *Meſſuagium capitale*.

¶ EINECIA, EINESCIA, EINECIUS, Eadem notione. Vide *Aineſcia*.

EIPERICUS, Aſturco, pullus equitii generoſi, in Decretis S. Ladiſlai Regis Hungariæ lib. 3. c. 28.

¶ EIRAUDUS, Area, ſeu locus, ubi frumentum teritur, quibuſdam in provinciis *Eiral*. Charta fundationis B. M. de Fontanellis inter Inſtrumenta tomi 2. Gall. Chriſt. col. 420. *Præterea dedimus eis minagium Rochæ... & unum Eiraudum, apud Pereyum juxta Eccleſiam S. Michaëlis, liberum & immunem ab omnibus coſtumis & rebus aliis.*

¶ EISIAMENTUM, EISSANCIA, Jus utendi in alieno prædio rebus non ſuis, Gall. *Aiſance*. Donatio anni 1155. apud Marten. Collect. Ampliſſ. tom. 1. col. 833. *Omnibus animalibus eorum in toto territorio de Amblevi, quod eſt juris mei, paſcuorum beneficia & omnes Eiſſancias conceſſi.* Vide *Aiſantia*.

¶ EISSADONUS, Parvus ligo, Maſſilienſibus *Aiſſadon*. Statuta Maſſil. l. 5. c. 52. *De omnibus infra ſcriptis* (Fabri) *poſſint accipere, ſicut inferius continetur, & non aliter, videlicet de cauſando quendam Eyſſadonum* (*Eiſſadonum* in MS.) *ſicut convenerint.*

¶ EISSEGUUM, f. Latrinæ, cloaca, Gallis *Egout*, ab *Exguttum* à *Gutta*, inquit Menagius in Etymol. Gall. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 34. §. 2. *Rector teneatur eligi facere... tres probos viros... qui teneantur terminare & ſopire... quæſtiones omnes ... de carreriis, & terminis, & finibus, & de Eiſſeguis dandis extra civitatem, &c.*

EJUCARUM, Genus vaſis, εἶδος σκεύης, Gl. Lat. Gr.

¶ EJUNCIDUS, ἐκλεπτωθεὶς, Tenuis factus. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. Vide Lexicon Martinii.

¶ EJUS, pro *Suus*, contra Grammaticæ leges vel uſum frequenter ad Nominativum verbi refertur apud Gregorium Turon. & alios: quod monere viſum eſt, ne quis erret ex ambigua loquendi ratione.

ELABORARE, [Acquirere,] ELABORATUS, [Acquiſitus.] Vide *Labor*.

¶ ELACRIS, pro *Alacris*. Acta S. Caſſiani apud Ill. Fontaninum ad calcem Antiq. Hortæ pag. 345.

Unde Elacres una dicebant voce ſonora,
Eſt Caſſianus nobis adeo recolendus,
Nobilitate nitet, &c.

¶ ELAPTUARIUM, Idem quod infra *Electuarium*, Sorbitionis ſpecies. Computum an. 1333. in Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 279. *Pro claridine & Elaptuario, taren.* 1. Infra pag. 280. *Pro Elaptuario facto pro Domina in Marſilia de conſilio medici Domini, taren.* XVI. Rurſum p. 284. *Item in munitione facta apud Lugdunum per fratrem Simonem de ſpeciebus, cera, Elaptuariis & pannis lineis*, XXXIII. *flor. ob. groſ.* In MS. D. *Lancelot* habetur *Elapſuarium*.

¶ ELAQUEARE, Eripere è *laqueis*, Liberare. Concil. Tolet. XV. *Cupiens periclitationis hujus Elaqueari periculo, fiducia illa qua vobis vicinum eſſe Deum non ambigo, veſtris hæc pertractanda ſenſibus veſtriſque judiciis dirimenda committo.*

¶ ELARGARE, Gall. *Elargir*, Libertate donare, educere è cuſtodia. *Elargare ſive laxare à priſona*, apud Rymer. tom. 10. p. 778. col. 2. ubi pluries repetitur verbum *Elargare*.

¶ 1. ELARGATIO, ibidem, Emiſſio è cuſtodia, Gall. *Elargiſſement*.

¶ ELARGIMENTUM, Eadem notione, apud eumdem Rymerum non ſemel to. 8. p. 275. col. 1. & pag. 306. col. 2.

¶ ELARGITUS, Emiſſus è cuſtodia, Gall. *Elargi*, ſemel & iterum in iis ipſis locis proxime laudatis.

2. ELARGATIO, Ampliatio. Chronologia Auguſtiniana Cantuarienſis: *Charta de Elargatione Curiæ.* [*Madox* Formul. Angl. pag. 165. *In Elargacionem cimeterii, manſi & clauſi prædictorum.* Hac etiam notione ſumitur Gallicum *Elargiſſement*.]

¶ ELASSEFIERI, Laſſitudine deficere, in Lexico Philoſoph. Goclenii.

¶ ELATA PALMÆ, Ejus tenellum germen in altum ſeſe extollens. Cant. Cant. 5. 11. *Comæ ejus ſicut Elatæ palmarum, nigræ quaſi corvus.* Hunc locum commentans Hamelinus de Verulamio in ſuo libro de Monachatu apud Marten. Anecd. to. 5. col. 2. ait: *Comæ Eccleſiæ ſunt fideles, qui Deo adhærent, & bene agendo quaſi in capite pendentes honorem conferunt: bene Elatis palmarum comparantur, quæ valde in altum creſcunt, & inferius graciles ac in ſummis groſſiores fiunt.*

ELATERARE, Ad latus ponere, *Mettre à coſté*. Vita SS. Severini & Victorini: *Paululum ſe ex aggere Elaterat pavens.*

¶ ELATIVUS. Gloſſ. Lat. Gr. *Elativa*, ἐκφορικά.

¶ ELAVEIDIUM. Vide *Eſlaveidium*.

¶ ELCAMBIARE, Permutare, Gallice *Echanger*. Charta an. 1208. inter Probat. Hiſt. Comitatus Ebroic. p. 10. *Si forte decem acras boſchi garantizare non potero... alibi jam dictis Canonicis Elcambiare tenemur.* Fortaſſis melius legeretur *Eſcambiare*. Vide *Cambiare*.

ELEÆ, Elementa, literæ Alphabeticæ. Vita S. Samſonis Epiſcopi Dolenſis lib. 1. c. 10. in Actis SS. Ord. S. Benedicti: *Eodemque die vicinas Eleas, teſſeraſque agnovit totas.*

¶ 1. ELECTA, Moneta minutior in uſu an. 1233. Chartarium Abbatiæ de Burgo-medio: *Ægidius Abbas Burgi-medii Bleſenſis attendens utilitati ſuæ Eccleſiæ conceſſit pignore Richerio Mauboiner per* C. *libras & xx. libras Turon. ſex modios frumenti valentes duos denarios minus Electa, & ſex modios avenæ valentes unum denarium minus Electa.*

¶ 2. ELECTA, Vidua. *Sanctarum Monegundis Electæ & Priſcæ virginis*, in Actis SS. Julii to. 1. p. 313.

¶ 1. ELECTI, Beati, qui jam cœlo potiuntur, Gall. *Elûs*, in Statutis Monaſterii S. Claudii pag. 99. & alibi: Apoſtoli vero Petrus 1. Epiſt. 1. 1. Paulus Rom. 8. 33. Coloſſ. 3. 12. 2. Tim. 2. 10. Tit. 1. 1. *Electos* vocant Chriſtianos adhuc viatores. *Vocati, Electi, & fideles*, Apocal. 17. 14.

¶ 2. ELECTI, qui & *Sacramentales* dicti, Teſtes ei, qui jurabat, adjuncti: de quibus plura in *Juramentum*. Leges Caroli M. apud Murator. tom. 1. part. 2. part. 99. col. 1. *Et quæ in Eccleſiis jurandæ ſunt, vel cum* VII. *Electis aut* XII. *eſſe debeant, quales potuerint legibus inveniri.* Non ſemel memorantur *Electi* apud Thomaſſerium in Bituric. p. 123.

3. ELECTI, ſic nuncupati quidam hæretici ex ſecta Manichæorum, qui nec carnibus veſcebantur, nec uxores ducebant: Ἐκλεκτοὶ καὶ ἐκλεκταὶ, in Anathematiſmo hæreſ. Manichæor. apud Cotelerium in Notis ad Recognit. Clement. p. 373. de his S. Auguſtinus Epiſt. 74. & lib. 2. de Morib. Manichæor. c. 13. 16. 18. 19. Poſſidius in Vita ejuſdem S. Auguſtini c. 15. 16. Leo I. PP. Serm. 5. de Jejunio, Proſper Manichæus in Anathematiſmo Manichæor. cap. 3. apud Sirmond. to 1. Concil. Gall. S. Hieronymus in Epiſt. ad Cteſiphontem adverſus Pelagium c. 2. Auctor Prædeſtinati lib. 1. hæreſi 46. Archelaüs Meſopotamiæ Epiſcop. in diſput. adverſus Manichæum, &c. Vide *Auditores*.

4. ELECTI, ut eſt in Ceremoniali Romano lib. 1. ſect. 10. appellantur *Promoti ad Eccleſias, ſive Monaſteria ante ſuam conſecrationem, ſive benedictionem, quam infra tres menſes ſumere debent.* Neque enim appellantur Epiſcopi ſive Abbates, *& quamvis utantur Epiſcopali ſive Abbatiali habitu, non tamen poſſunt uti paramentis & mitris ſine ſpeciali indulto Pontificis, &c.* Vide Willelmum Neubrigenſem lib. 2. cap. 22.

5. ELECTI, Qui ad baptiſmum ſunt electi, baptizandi, in lib. 1. Sacrament. Eccl. Rom. cap. 26. 33. & in Miſſali Gallicano vet. pag. 449.

¶ ELECTORES, Collegium Novemviratûs potentiſſimæ in Imperio dignitatis; unde in Bulla Aurea *Illuſtres Imperii Principes*, ejuſdemque *decus, columnæ, latera, propinquiora membra, &c.* vocitantur. Inter præcipuas Electorum prærogativas primum locum obtinet jus Imperatorem *virtute Regni & Principatuum ſuorum* eligendi, eumdemque, ſi neceſſitas & utilitas publica poſtulet, ab Imperio removendi; non tamen ut ſcribunt quidam, ſine reliquorum Principum conſenſu. Vide Electorum Sententiam exauctorationis Winceſlai Romanorum Regis, apud Goldaſtum tom. 1. pag. 139. Majores ſunt Imperii Officiales, Imperatoris Conſiliarii, citra quorum conſenſum in multis, quæ ad Imperii adminiſtrationem ſpectant, nihil rite aut valide peragi poteſt. *Qui de eorum nece factionem inierit, vel factionis ſacramentum dederit* Majeſtatis reus declaratur. Jus habent cudendi monetam. In ſolemni Imperiali Curia omnes cujuſlibet dignitatis præcedunt. Privilegio gaudent *de non appellando*, quod per Receſſum Imperii an. 1654. renovatum ipſiſque denuo eſt confirmatum. Hactenus Bulla Aurea. Vide præterea Limnæum lib. 1. Jur. publ. Imp. cap. 20. & lib. 2. cap. 1. ubi Electorum jura & prærogativæ fuſius recenſentur. Ab anno 1647. vel 1654. Fratres ſalutantur à Rege Francorum.

Elegantiſſimus quoque Electoralis ornatus & veſtitus: Electorum Eccleſiaſticorum, toga eſt *ex panno coccineo rubro, pellibus ex albo & nigro variegatis, quas hermelinas vocant, ſuffulta & prætexta: pileus quoque ex ejuſdem coloris panno, pellibuſque variegatis prætextus; Secularium, eſt paludamentum holoſericum rubrum, pellibus hermelinis ſuffultum & prætextum, pileuſque ejuſdem materiæ, coloris ac prætexturæ.* Limnæus ibid. lib. 2. cap. 1. n. 13.

Septem ab initio inſtituti, haud dubie quia totidem Imperii Officiales, Septemviri ſunt appellati; tres Eccleſiaſtici, Laïci quatuor. Unde verſus pingui craſſaque Minerva olim decantati:

Maguntinenſis, Trevirenſis, Colonienſis,
Quilibet Imperii ſit Cancellarius horum,
Et Palatinus Dapifer, Dux Portitor enſis,
Marchio Præpoſitus Cameræ, Pincerna Boëmus;
Hi ſtatuunt Dominum cunctis per ſæcula ſummum.

Qui Septemviralis Senatus in Novemviratum exinde provectus eſt; de duobus recentioribus ſuo ordine dicemus.

Non eadem vero omnium Electorum jura eædemque prærogativæ. Eccleſiaſtici electione & ſuffragio hanc obtinent dignitatem; Seculares, ſi Regem Bohemum excipias, ſuccedunt & jure hæreditario Electoratum poſſident. Hi jure utriuſque ſuffragii, ſui nimirum & alieni in electione gaudent; illi ſui tantum. Eccleſiaſtici non niſi expleto trigeſimo ſuæ ætatis anno in Archiepiſcopos atque adeo in Electores cooptari poſſunt; Laïcis, ſufficit decimus octavus annus completus ut ſuo fungantur officio. Bulla Aurea c. 7. num. 2. Ut autem quid ad unumquemque eorum pertineat, quodve jus ſit proprium & ſingulare penitius cognoſcatur, de ſingulis ſeorſim paucis eſt agendum.

Archiepiſcopus Moguntinus Collegii Electoralis Decanus, Principes Coelectores monere tenetur de obitu Imperatoris, & futuram electionem Litteris patentibus ſignificare. Harum litterarum formulam, ſi videre libeat, reperire eſt in Bulla Aurea cap. 18. In electione Imperatoris Coelectorum ſuffragia colligit, quibus ſuum addit calculum. B. A. cap. 4. num. 2. 3. Imperatorem electum proclamat. Decreta Imperialia ſolus ſubſignat, quia Archicancellarius Germaniæ. Vide *Archicancellarius*.

Archiepiſcopus Trevirenſis, ſecundus Elector & Archicancellarius per Galliam univerſam, ſeu potius eam Galliæ partem, quæ Regni Arelatenſis nomine cenſebatur, primus ſuum fert ſuffragium. B. A. cap. 4. num. 3.

Archiepiſcopus Colonienſis, tertius Elector & Archicancellarius per Italiam, ſecundus eligit. B. A. ibid.

Rex Bohemiæ, ratione Regiæ dignitatis inter Seculares primus Elector & Imperii Archipincerna, tertius eligit. B. A. cap. 4. num. 1. & 3. Albertus Stadenſis Abbas in Chron. ad an. 1240. & incertus Auctor in Chron. Sclavicis ad annum 1245. ſcribunt Regem Bohemiæ non eligere, *quia non eſt Teutonicus.* Quod intelligere licet ex Chron. Engelhuſii & Andreæ Preſbyteri Ratiſbonenſis, ubi de Ottone III. & ex Dubravio, qui in Hiſt. Boiemica lib. 6. narrat: *Additus tamen ſex illis Principibus poſthac Rex Boemus fuit, Elector ſeptimus ad tollendam diſcordiam quæ inter pares numero, pari ſuffragio concurrente, nonnunquam intercedebat.* Quod ita indubitatum nonnullis viſum eſt, ut à Rudolpho Imperatore id factum eſſe ſcribat Cromerus lib. 3. de Rebus Polonorum; imo Inſtrumentum Rudolphi an. 1290. refert Windekius in Comment. de Elector. orig. cap. 1. Horum tamen omnium ſententiam ſcite refellit Limnæus lib. 2. Jur. publ. Imp. cap. 7. num. 1. Vide *Archipincerna*.

Dux Bavariæ, hodie Imperii Archidapifer, quartus eligit. Electorali dignitate primus potitus eſt Maximilianus, qua an. 1623. à Ferdinando II. in Diæta Collegiali donatus, cum Palatinus Rheni, perduellionis titulo, ea exauctoratus fuiſſet. Quod an. 1648. art. 4. Pacis Weſtphalicæ, Bavariæ Duci confirmatum fuit, ita tamen ut linea Wilhelmina extincta, familiæ Palatinæ reſtitueretur Electoratus. Vide Struvium Syntag. Hiſt. Germ. Diſſert. 35. §. 20. Poſt obitum Ferdinandi

dinandi III. ann. 1657. Vicariatus Imperii officio, loco Palatini Electoris, functus eſt Dux Bavariæ: litem intendit Palatinus, ſed adhuc ſub judice lis eſt.

Dux Saxoniæ, Imperii Archimareſcallus & ejuſdem Vicarius, vacante Imperio, in locis ubi Saxonica jura ſervantur: quintus eligit. B. A. c. 4. n. 3. & cap. 5. n. 2.

Marchio Brandeburgicus, Imperii Archicamerarius, ſextus eligit. B. A. cap. 4. n. 3.

Palatinus Comes, olim inter Seculares ſecundus Elector & Imperii Archidapifer, nunc Architheſaurarius, ſeptimus eligit: Quod definitum eſt art. 4. Pacis Weſtphalicæ an. 1648. cum Carolus Ludovicus in Palatinatum inferiorem eſt reſtitutus, atque octavus Electoratus ipſius cauſa inſtitutus eſt. Vacante Imperio ejuſdem eſt Vicarius in partibus Rheni & Sueviæ. Coram eo Imperator conveniri poteſt. B. A. c. 5. n. 1. & 3.

Dux Hannoverenſis, Viennæ 12. Martii ann. 1692. nonus Elector creatus & Imperii Archivexillifer, octavus eligit; de quo *Schramb* in Chr. Mellicenſi part. 10. n. 42. p. 920. hæc habet: *Novemviratus ab Auguſtiſſimo Leopoldo eſt conſtitutus, creante Erneſtum Auguſtum Principem Hannoveranum in Electorem nonum, & Collegii Electoralis Signiferum .... Hac nova dignitate Electorali, qua acatholicus Palatinatus Princeps inſigniebatur, cum nuper calculus Proteſtantium Electorum, (ex eo quod Dux Neoburgicus catholicus Palatinatus Electoratu fuerit condecoratus) eſſet minutus, reſarciebatur.* Ad Electorum vero officia in Imperatoris coronatione quod ſpectat eorumque in ſeſſionibus ordinem & alia jura, vide Limnæum lib. 2. cit. cap. 1.

Quæ hactenus dicta ſunt de dignitate, prærogativis, juribus & officiis Electorum à nemine, quod ſciam, in dubium revocantur, utpote quæ ex Bulla Aurea, quæ ceu fundamentum Collegii Electoralis haberi debet, eruta ſint & deſcripta. At vero longe aliter res ſe habet cum de eorumdem inſtitutione & origine agitur. Tot fere ſententiæ, quot hac de re Scriptores, nullum quippe exſtat monumentum, ut ipſis viſum eſt, unde quicquam certi expiſcari liceat. Utrinque Viri doctiſſimi pro diverſis ſibique invicem oppoſitis opinionibus ſtant decertantque, inter quos litem dirimere non ſine temerario auſu forte quivis tentabit. Præcipuas ex iis prius hic exponere libet, quam id quod nobis probabilius viſum fuerit aperiamus. Qui cæteras noſſe voluerit adeat Thulemarium qui eas omnes congeſſit cap. 7. diſſert. 12. Syntag. Jur. publ. & Jo. Guillelmum Janum in judiciis Eruditorum de orig. Electorum.

Prima eſt eorum qui Collegii Septemviratus inſtitutionem Gregorio V. & Ottoni III. acceptam referunt. Eam ſic proponit nihil hæſitans Windekius in Comment. de orig. Elect. cap. 1. *Ego*, inquit, *Electores cum conſenſu Ottonis III. an. 997. ſanctione à Gregorio V. lata, ſed à Sylveſtro II. an. 1000. promulgata, conſtitutos compertum habeo, tum ex pluribus MSS. tum ex cuſis Hiſtoricis.* Fucum facit Windekius; quæ enim profert argumenta aut ad rem non pertinent, aut levioris ſunt momenti, quam ut rem tantam definire valeant: & id ſenſit ipſe Windekius, cum adductis argumentis quæ ipſi graviſſima videbantur, ſubinde fatetur cæteros Principes in electione Imperatoris adfuiſſe, non quidem ut eligerent, ſed ut quem vellent eligendum Septemviris proponerent. Hæc enim fateri, cauſa cadere eſt. Windekio hac in re conſentit Gewoldus lib. de S. R. I. Septemvir. quos refutat Limnæus lib. 2. ſæpius cit. cap. 1.

Huic opinioni prævivere ſine dubio antiqui Chronicorum Scriptores qui omnes fere ubi de Ottone III mentionem fecerunt, eodem tenore Electorum inſtitutionem referunt. Ita Martinus Polonus, Andreas Preſbyter Ratiſbonenſis, Engelhuſius, Nauclerus vol. 2. Chronogr. gener. 34. & alii. Suppoſititiam vero Gregorii V. de electionibus Imperatorum ſanctionem, quam melius forte non verius, inter Conſtitutiones Ottonis IV. recenſet Goldaſtus to. 3. Conſtitut. Imper. his verbis refert Limnæus lib. 2. cit. cap. 1. n. 1. *Imperatorum nullus hæreditariam dignitatem vindicato. Principes ſex, ſacri Ordinis tres, profani totidem, eum deligunto. Hi diſcordes ſi fuerint, Bohemiæ Regem cooptanto.* Immerenti Baronio injuriam fecerunt qui eruditiſſimum virum hujus ſententiæ patronum arbitrati ſunt. Scribit quidem ille ſub an. 996. tom. 10. Annal. pag. 913. poteſtatem eligendi Germaniæ Regem, in Imperatorem poſtea adſumendum, Principibus Germaniæ à Gregorio V. factam; ſed diſerte negat ex eo tempore ad ſeptem tantum Electores id ſpectaſſe; quod probat ex Epiſt. ad Innocentium III. PP. de electione Ottonis IV. Baronio præiverat Bellarminus lib. 3. de Tranſlat. Imperii.

Rectius ergo utrumque Cardinalem accenſebis inter defenſores ſententiæ, quæ ab Innocentio IV. in Concilio Lugdunenſi an. 1245. celebrato, id factum eſſe defendit. Nec ſua huic opinioni deeſt probabilitas: præter quam enim quod circa hæc tempora in electione Imperatorum prævalere cœpit Electorum auctoritas; certum eſt ab Innocentio IV. Fridericum II. Imperiali dignitate in hac Synodo privatum fuiſſe, præceptumque à Rom. Pontifice Eccleſiaſticis Electoribus, ut Henricum Thuringiæ in ejus locum ſufficerent. Thomas *Wikes* to. 2. Hiſt. Anglic. Scriptorum pag. 45. in Chron. ad an. 1245. ſcribit: *Innocentius Papa, convocatis univerſis Eccleſiæ Prælatis, celebravit generale Concilium apud Lugdunum, in quo ſententialiter degradavit Imperatorem Fridericum, decernens ipſum finaliter amovendum ab Imperio .... præcepitque Colonienſi, Treverenſi, Moguntinenſi Archiepiſcopis, ut Henricum dictum Langravium Uthuringum eligerent in Regem Teutonicorum, quod & factum eſt.* Vide etiam Chron. Alberti Stadenſis ad an. 1240. Engelhuſii tom. 2. Collect. Leibnitii p. 1117. & Walteri Hemingford. ad an. 1250.

Tertia de Electorum origine nobis ſupereſt exponenda ſententia, quam doctiſſimi quique Germanici Scriptores amplexati ſunt. Hæc autem ſtatuit id accidiſſe *præcipue ſub Friderico II.* (verba exſcribo Myleri) *abſque ulla interveniente ſingulari Conſtitutione, qualem nullus ſcriptor veridicus allegare aut producere poteſt, ſed modo latenti, & inſenſibiliter quaſi, cum tacito Ordinum Imperii conſenſu.* His apprime conſonat Limnæus lib. 3. Jur. publ. Imp. cap. 1. *Statuo*, inquit, *Collegium hoc Electorale, non tam ſpeciali & expreſſa alicujus Conſtitutione, quam conſuetudine ſenſim Ordinum conſenſu approbata, introductum, poſtque aliquot mutationes intervenientes, tandem à Carolo IV. & reliquis Imperii Proceribus Aurea Bulla firmatum fuiſſe.* Vide Nicolaum Mylerum Archologia Ordinum Imper. cap. 9. n. 4. Conringium de Republ. Imper. Germ. Exercit. 5. theſ. 23. & ſeq. Cruſium lib. 5. Annal Suevicorum part. 2. cap. 7. Onuphrium Panvin. de

Comitiis Imper. cap. 6. Michael. Schiffererum de orig. Elector. theſ. 16. apud Arum. vol. 1. Beſoldum de election. & ſucceſſ. lib. 2. differt. 3. n. 4. & ſeq. Aventinum lib. 5. Annal. Boiorum, Goldaſt. in Conſtit. Imp. to. 1. Struvium Syntag. Hiſt. Germ. diſſert. 22. §. 15. Natal. Alexandrum part. 2. ſæc. IX. & X. Heiſſium in Hiſt. Imp. l. 5. n. 1. Hoffmann. in Lexico ad vocem *Electores*, & alios.

Quibus vero argumentis & probationibus hæc ſententia, jam tot Eruditorum Virorum calculis approbata, fulta ſit & munita paucis repræſentabo. Et quidem repudiata ſemel Gregorii V. Conſtitutione, de qua nullus Scriptor ab Ottonis ætate ad Fridericum uſque II. meminit, ne ipſe quidem Gratianus qui circa ann. 1151. Decreta, Conſtitutiones & Statuta Pontificum collegit; rem demonſtrare videtur ſilentium omnium Hiſtoricorum qui de rebus Germanicis diligentius ſcripſerunt; nemo quippe eorum, *neque Hermannus, neque Romerius*, verba ſunt Aventini lib. cit. *neque Sigibertus, neque Otto noſter, Guntherusve poëta, & cæteri quique proximi horum temporum graviſſimi diligentiſſimique Scriptores, ullam Electorum mentionem faciunt: profecto non omiſſuri tantam rem, ſi uti noſtro ſæculo ſunt, illa tempeſtate Principes illi, conſtituendi Cæſaris legem & prærogativam accepiſſent.* Quod quidem argumentum, quamquam graviſſimum ſit, poteſt tamen & alio roborari, quo res preſſius urgeatur. Conſtat teſtimonio Hiſtoricorum omnes Ottonis III. in Imperio Succeſſores uſque ad Fridericum II. vel jure hæreditario, vel omnium Principum ſuffragiis Imperium obtinuiſſe. De Henrico II. & Conrado ejus ſucceſſore, id teſtatur Otto Friſingenſ. Chron. lib. 7. cap. 7. & 8. De Henricis IV. & V. Abbas Urſpergenſ. in Chron. ad an. 1053. & 1106. De Lothario Continuator Sigeberti in Chron. ad an. 1126. De Conrado III. laudatus Otto lib. 7. c. 22. De Friderico I. idem Otto lib. 2. de Reb. geſt. Frider. c. 1. Guntherus, & Chron. S. Ulrici ad an. 1152. De Ottone IV. & Friderico II. citatus Urſpergenſ. ad ann. 1220. Iis addi poſſunt Ditmarus lib. 5. pag. 52. Wippo de Vita Conradi Salici an. 1024. Ordericus Vitalis an. 1124. pag. 882. Radevicus lib. 3. cap. 16. Fridericus I. in Epiſt. apud Baronium ann. 1156. Matth. Paris ann. 1245. 1257. pag. 456. 633. Roger. Hovedenus pag. 776. Willel. Brito lib. 4. Philipp. pag. 141.

Eſt etenim talis dynaſtia Theutonicorum,
Ut nullus regnet ſuper illos, ni prius illum
Eligat unanimis Cleri Procerumque voluntas.

Ex quibus omnibus manifeſtum eſt Electores non prius, cæteris Principibus excluſis, Imperatorem elegiſſe, quam mortem obiiſſet Fridericus II.

His præmiſſis quæ noſtræ ſententiæ illuſtrandæ neceſſaria duximus, jam quod probabilius nobis viſum eſt, ea qua nos decet verecundia, præſertim in rebus obſcuris, proponendum. Nec longe profecto ab ea, quam modo expoſuimus, ſententia aberrabimus. Itaque, ut rem ab initio repetamus, certum videtur poſt Ottonem III. rationem ſuccedendi in Imperio innovatam fuiſſe, ſuffragiiſque, habita interdum natalium ratione, electos deinceps Imperatores, qui prius ſolo jure hæreditario nataliumque privilegio ſceptro potiebantur. Hæc aperte ſignificant omnia Hiſtoriæ Germanicæ, quæ ſuperſunt, monumenta. Nec alia fuit, ut opinor, errandi occaſio Scriptoribus, qui Electorum originem ad hæc tempora retulerunt. Cum autem in eligendo Imperatore potiorem partem haberent ſeptem Imperii Officiales, iique potentiores eſſent Germaniæ Principes, ſenſim pedetentimque ad hanc devenere auctoritatem, ut ſibi poteſtatem, cæteris Principibus excluſis, eligendi Imperatorem tribuere tentarent. Ne gratis vero id dixiſſe videamur, conſulendus vetus Auctor de Beneficiis à Struvio citatus Syntag. Hiſt. Germ. diſſert. 22. §. 15. ubi legere eſt: *Rex quem eligunt Teutonici, cum Romam vadit ordinari, ſecum ibunt de jure ſex Principes qui primi ſunt in ejus electione.* Idem docet Speculum Saxonicum l. 3. art. 57. *In Principis electione primus erit Epiſcopus Moguntinenſis, ſecundus Treverenſis, &c. ſecundum hoc omnes Illuſtres Imperii tam Seculares quam Spirituales eligunt.*

Ut ut ſit de eorum in electione Imperatoris præeminentia, Collegii Septemviralis inſtitutionem ad Caroli IV. tempora, ad annum ſcilicet 1356. quo Bulla Aurea, prævia deliberatione Imperii Officialium, reliquorumque ejuſdem Procerum & Ordinum conſenſu, promulgata eſt, referendam arbitramur; vel ut mentem noſtram apertius explicemus, exiſtimamus nullo, quod indubitatum ſit, monumento probari poſſe ante Bullam Auream ſeptem Electores pleno ſibique proprio jure, quo ſcilicet ab electione alii Principes excluderentur, Imperatorem elegiſſe. Nec enim inficias imus prius exſtitiſſe Principes, qui Electores appellarentur, quique in eligendo Imperatore potiores partes agerent. Hæc aperte ſignificare videtur ſucceſſiva Imperatorum ſeries, qui, ad Bullæ Aureæ promulgationem, ſuffragiis aliorum Principum, præter ſeptem Electores in hac Conſtitutione deſignatos, Imperium adepti ſunt. Unus in exemplum ſufficiat Carolus IV. hujuſce Legis celeberrimæ parens, quem ad regium culmen electum refert Albertus Argentin. in Chronico ad an. 1348. partim à Principibus electorali poſtea privilegio donatis, partim ab aliis quos inter Electores non recenſet Bulla Aurea. Nec minoris eſt momenti quod in Bulla Aurea nullius Edicti, Legiſve, aut Conſtitutionis, quæ Electorum jura numerumque prius aſſignaverit, occurrat mentio: neque enim id tacendum erat in Conſtitutione quæ ſolo novitatis titulo poterat repudiari à Principibus quos conſtanti aſſertoque ſibi hactenus jure ſpoliabat. Iis addi poteſt Epiſtola Benedicto PP. XII. ſcripta an. 1338. ab omnibus Electoribus, Rege Bohemiæ excepto, quæ legitur apud Goldaſtum to. 1. Conſtitut. Imper. pag. 100. Hanc ſcio ſuſpectæ fidei viris quibuſdam eruditis videri: ex ea nihilominus, cum ſpuriam nemo, quod ſciam, certo probaverit, quædam obſervabo, atque inprimis hanc epiſtolam, quæ Bullam Auream decem & octo annis tantum præceſſit, ſex Electorum nomina præferre; in ea tamen aliorum Coelectorum expreſſam repetitamque ab iis Principibus fieri mentionem. 2°. Illos diſerte profiteri eam, quam in eligendo Imperatore habent poteſtatem ſibi *ex conſuetudine vel de jure* competere. Quid hoc dubium? rogo; itane ſcripſiſſent Electores eodem jure, quo per Bullam Auream, iiſdemque privilegiis jam decorati? Num Coelectores, promulgata ſemel Bulla Aurea, uſquam agnoverunt? Hinc igitur recte Septemviratus Collegii originem inſtitutionemque repetimus. Notandum 3°. Electores minime perſuaſos fuiſſe jus ſuum electorale Romanis Pontificibus acceptum referri debere. Sed præſtat locum exhibere, ut quiſquis prudens æquuſque rerum æſtimator judicet: *Gravamur non modice, & turbamur ex intimi*,

cum reverendam ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, matrem noſtram, & ipſius Summos Pontifices, ... ac ſacroſanctum Imperium, & Imperatores ſeu Reges ipſius, quorum defenſio ad nos ac omnes alios Coelectores præ cæteris mundi Principibus ſpecialiter pertinere dinoſcitur, ſicut temporibus præſentibus videmus, ad invicem diſcordare. Infra: *Cum aliis omnibus Principibus Electoribus Imperii in unum fuimus congregati, ... & firmavimus jurejurando per Sacramenta corporaliter à nobis & omnibus Coelectoribus noſtris præſtita; quod jura, honores, bona, libertates & conſuetudines dicti Imperii, & noſtra, nobis in electione Imperii competentia & conſuetudine vel de jure, manuteneamus, defendamus & illibata conſervemus, ... & quod hoc non obmittamus propter aliqua pericula rerum & perſonarum, aut præcepta..... contra Imperium & nos vel Coelectores noſtros; per quæ dicto Imperio ac nobis & Coelectoribus noſtris .... poſſet præjudicium generari.* Ibid. *In prædicto Parlamento per nos & alios Coelectores noſtros .... ſententialiter diffinitum: quod vacante Romano Imperio is, qui eligitur concorditer, vel à majore parte Principum Electorum, pro Rege Romanorum ab omnibus eſt habendus: & quod nec nominatione, approbatione, confirmatione, conſenſu, vel auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſuper amminiſtratione bonorum & jurium Imperii indiget; ſive titulo Regio aſſumendo: quodque jura & bona Imperii amminiſtrare & gubernare poterit, & de jure & conſuetudine, nulla Sedis Apoſtolicæ ſuper hoc licentia habita vel obtenta.* Hæc clariora ſunt quam ut fuſiori expoſitione indigeant; cætera itaque Lectoris judicio permittimus, quæ otioſe fortaſſis annotaremus.

ELECTRAT, *Ructat*. Papias. [Bituric. MS. habet *Electat*, forte pro *Ejectat*.]

¶ ELECTRUM, Mixtura quædam æris & ſtanni, nomen ſumens cum electro à coloris ſimilitudine. Nicol. Bertrandus in Vita B. Guillelmi Eremitæ Auguſtin. *Diſciplinabat enim ſe catenis tribus Electri vel de latone.* Rocho *le Baillif* in Diction. Spagyr. *Electrum, eſt ſeptem metallorum in unum conjunctio.*

1. ELECTUARIUM. Iſidorus lib. 4. c. 9. *Electuarium, vocatum eo, quod molle ſorbeatur.* Matth. Silvaticus: *Electuarium, id eſt, mollis ſorbitio.* Ex Græco ἐκλειγματάριον ab ἐκλείχειν, *delingendo evacuare.* Alii ab *electis ſpeciebus* dictum volunt. Joann. de Janua: *Electuarium dicitur ab electione rerum, è quibus conficitur.* Electuariorum alia ſunt dulcia, quædam amara, quædam acria, de quibus Champerius. Octavius Horatianus lib. 4. Rer. medicar. *Ad Tuſſim, Electuarium, &c.* Cæſarius lib. 7. cap. 48. *De pyxide, quam in manu portabat, Electuarium per cochlear hauriens, ſingulis in os mittebat.* Brocardus in Deſcript. Terræ Sanctæ: *Habent poma citrina magna, ex quibus optima conficiunt Electuaria.* [Statuta Eccleſiæ Cadurc. an. 1289. inter Anecdot. Marten. tom. 4. col. 699. *Paraſti ſpecies vel Electuaria, non cauſa medicinæ, ſed ut vinum tibi melius ſaperet, & ad bibendum te fortius incitaret.* Statuta Arelat. MSS. art. 137. *Non vendant Electuarium corruptum.*] Vide Conſtitut. Siculas lib. 3. tit. 34. §. 4. Durandum lib. 6. Ration. cap. 7. num. 20. &c. Utuntur paſſim Medici. Guiotus Pruvinenſis in Biblia MS. de Medicis:

S'ils reviennent de Monpellier,
Lor Lectuaire ſont moult cher;
Los, dient-ils, ce m'eſt avis,
Qu'ils ont gigimbrat & pliris, &c.

ELECTARIUM habet perpetuo Cælius Aurelianus Siccenſis lib. 1. de Tardis paſſion. c. 4. lib. 2. cap. 7. 13. lib. 3. c. 1. &c. Λατουάριον & Λατουάριν pro ἐλεκτουάριον habet Myrepſus ſect. 1. c. 74. 498.

2. ELECTUARIUM *& florem bellatorum* dixit Lambertus Ardenſis p. 84. [Pro quo nos diceremus *l'Elite & la fleur des troupes.*]

ELECTUBILIA. Vita S. Deſiderii Epiſcopi Cadurcenſis cap. 18. *De præſidio meo veſtimenta, ſcamnalia, menſalia, & Electubilia, aurum, vel argentum &c.* Sed legendum, ut præfert Codex MS. *Lectuaria*: nam editiones binæ hujus Vitæ ex mendoſo apographo prodierunt. Utramque cum ipſo archetypo contulit Stephanus Baluzius.

¶ ELECTUS. Vide *Electi*.

1. ELEEMOSYNA, Miſericordia, ſeu *Merces*. Concilium Francoford. ann. 794. cap. 3. *Idcirco domnus noſter miſericordia motus, præfato Taſſiloni .... culpas perpetratas indulſit, & gratiam ſuam pleniter conceſſit, & in ſua Eleemoſyna eum in amore dilectionis viſus eſt ſuſcepiſſe.* Charta Ludovici Pii ex Tabulario Foſſatenſi f. 8. *Cujus petitioni in Eleemoſyna noſtra libenter aurem accommodare placuit.* [Lupus Ferrar. Epiſt. 45. ad Carolum Calvum: *Tangat itaque vos affectus eorum, per quos eſſe cœpiſtis. Inſtaurate eorum Eleemoſynam ingenti periculo intermiſſam. Ne obliviſcamini veſtri; etenim vos jam Eleemoſyna indigetis.*] Codex Epiſtolarum S. Bonifacii Archiepiſc. Moguntini Epiſt. 115. *Nobis quoque paterna hæreditate ſpoliatis pro veſtra Eleemoſyna auxiliari... utcumque faciatis.* Adde Epiſt. 117. Concilium Vernenſe ann. 755. c. 6. 23. Remenſe II. cap. 42. Formulas vett. Bignonii cap. 31. Capitulare Pipini Regis Italiæ c. 6. Capitulare I. ann. 802. c. 29. Epiſtolam Caroli Magni ad Offam regem, Capitulare 6. ann. 809. c. 7. Chartam Ludovici Pii apud Mabillonium to. 5. Vitar. SS. Ord. S. Bened. p. 68. &c. Vide *Merces*. Eadem notione

ELEEMOSYNA REGUM, in Capitul. 6. ann. 819. cap. 7. *De viduis & orfanis & pauperibus vel omnibus impotentibus, ut in Eleemoſyna Dominorum noſtrorum Regum eorum juſtitiam plenius accipiant.*

ELEEMOSYNA CARUCARUM: *pro aratris.* Lambardo: *Arationis Eleemoſyna*: ꞅul-ælmeꞅꞅe, in Canonibus Saxon. Edgari c. 54. i. aratri vel arationis eleemoſyna, à ꞅulh, aratrum, & ælmeꞅꞅe, eleemoſyna. Concilium Ænhamenſe ann. 1009. cap. 10. *Jura Deo debita unuſquiſque annuatim recte pendito, aratri ſcilicet Eleemoſynam decima quinta nocte à Paſchate. Aratrales Eleemoſynæ*, in Decretis Synodalibus ejuſdem Concilii cap. 10. Denarius in ſingulas carucas, impoſitus, pauperibus in eleemoſynam erogandus, ab Ethelredo Rege, ut quidam ferunt, impoſitus. Leges ejuſdem Regis cap. 1. *Ut detur de omni caruca denarius, vel denarium valens. Eleemoſyna carucarum*, in Legibus Canuti Regis cap. 11. Saxon. 7. Ejuſdem Canuti Epiſtola ad Ethelnotum Metropolitanum Britanniæ, apud Ingulfum, Matthæum Weſtmonaſt. Florent. Wigorn. & Rad. de Diceto ann. 1031. *Antequam ego in Angliam veniam, omnia debita, quæ Deo ſecundum legem antiquam debemus, ſint perſoluta, ſcilicet Eleemoſynæ pro aratris, & decimæ animalium ipſius anni procreatorum, & denarii, quos Romæ ad S. Petrum debemus.*

ELEEMOSYNA REGIS. Leges Edwardi Confeſſoris cap. 10. de Denario S. Petri: *Quoniam denarius hic Regis Eleemoſyna eſt.* Simeon Dunelmenſis de Geſtis Angl. ann. 887. *Ethelelm Comes Wintonienſium Eleemoſynam Regis Elfredi detulit Romam. Eleemoſyna S. Petri* dicitur in Epiſtola Paſchalis PP. apud Eadmerum lib. 5. Novor. pag. 113. 1. edit. Vide *Denarius S. Petri.*

Eleemosyna Paschalis, quæ etiamnum obtinet in Epiſcoporum Palatiis. Anaſtaſius in Hadriano PP. pag. 112. *Ubi Fratres noſtri Chriſti pauperes, qui ad accipiendam Eleemoſynam in Paſchalem ſolemnitatem annue occurrere & lavari ſolebant.* Vide Gaufredum Voſienſem 1. part. cap. 30. Probat. Hiſt. Monmorenciacæ pag. 410. & Henric. Valeſium ad Euſeb. de Vita Conſtant. lib. 4. c. 22. &c.

Eleemosyna Rationabilis, quæ ex bonis inteſtatorum ſequeſtrabantur ad pias cauſas, de quibus pluribus agimus in voce *Inteſtatus.* Charta Libertatum oppidi *des Ais* in Biturig. ann. 1301. *Si vero aliquem mori contigerit propinquorum generis ſui, qui meus ſit vel femina, meam habere eſchetam ad ſolutionem prædictæ cenſæ, & niſi aliquis hæres præſens fuerit, ſex electi omnes res ſuas ſervabunt per annum & diem: & ſi infra annum & diem hæres venerit, omnia ſua habebit, ſalva tamen Eleemoſyna rationabili.* Infra: *Vel ſine hærede mori contigerit, reſpectu ſex electorum habebit Eleemoſyna rationabilis.*

2. ELEEMOSYNA, nude dicuntur Eccleſiarum poſſeſſiones: *Tenementa quæ conceduntur per donationem Eccleſiis Cathedralibus, Conventualibus, Parochialibus, viris religioſis, ut pro donatoris & ſuorum tam vivorum quam mortuorum animabus apud Deum orationibus & divinis officiis intercedant.* Ita Bracton. Paſchaſius Rathpertus in Vita Walæ Abb. Corbeienſis lib. 2. cap. 2. ubi Wala ad Ludovicum Pium: *Quid eſt quod das, quando honores Eccleſiarum, immo, ut ſentio, onera quæ largiris? quod ſi res Domino jure Eleemoſynarum legitime conſecratæ ſunt, Eccleſiarum ejus ſunt; quia ſuis pauperibus, & ſpecialiter ſibi ſervientibus legaliter datæ ſunt.* [Charta Zuentebaldi Regis Lotharing. ann. 896. apud Doubletum pag. 809. *Et nullus unquam dominator adveniat qui hoc infringere audeat; quod ſi aliquis proterviter hanc Eleemoſynam infringere incipiat, pruntius in iram Dei .... incurrat.*] Conſuetudo Normanniæ art. 103. quatuor ſpecies tenuræ ſtatuit, per homagium, per diviſionem, per eleemoſynam, & per vadium: & art. 139. ait, poſſeſſionem per eleemoſynam eſſe quidquid Eccleſiis aut viris religioſis confertur. In Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 23. §. 2. & apud Glanvillam lib. 7. c. 1. *Epiſcoporum & Abbatum Baroniæ* dicuntur eſſe *de Eleemoſyna Domini Regis & anteceſſorum ejus.* Decreta Regni Anglicani apud Clarendum ann. 1164. *Si calumnia emerſerit inter Clericum & Laïcum, vel è converſo de ullo tenemento, quod Clericus velit ad Eleemoſynam attrahere, Laïcus vero ad Laïcum feudum, &c.* [Index MS. Beneficiorum Eccl. & Diœc. Conſtantienſ. fol. 22. verſo: *Et totum manerium ſupra & infra dictas domus eſt in Eleemoſyna; alia eſt in feodo laïcali.* Et fol. 59. *Eleemoſyna Preſbyteratus continet dimidiam acram terre, & eſt manerium Preſbyteratus ſitum in eadem Eleemoſyna.*] Leges Simonis Comitis Montisfortis: *Cuilibet Militi ſive ruſtico licitum erit legare in Eleemoſyna de hæreditate propria uſque ad quintam partem ad conſuetudinem & uſum Franciæ circa Pariſius, ſalvis tamen Baroniis, & forciis, &c.* Chronicon Mauriniacenſe lib. 2. *Apud Longum Pontem, quod regulare Cœnobium anteceſſorum Milonis Eleemoſyna erat.* Epiſtola 104. ex Sugerianis, de quadam decima: *Conquerimur ſuper Hugonem Broſtin, qui antiquam Eleemoſynam Regum Franciæ, quæ eſt apud Calceium ...., quietam & liberam inquietat & aufert.* Monaſtic. Anglic. to. 2. pag. 827. *Prohibemus etiam, quod nullus Vicecomes vel Miniſter, ſeu alia perſona magna vel parva, infra Eleemoſynas ſuas hominem capere, verberare, ligare audeat.* Charta ann. 1190. apud Radulfum de Diceto: *Nulla fiet recognitio, ſi Charta, vel alio modo Eleemoſynatam eſſe poſſeſſionem probare poterit; ſed ad Eccleſiaſticos judices remittentur.* [Charta an. 1220. ex Archivo Abb. Belli-loci: *Dedit etiam Juhellus de Meduana omnem talliam, & meditalliam quam percipiebat in terra Canonicorum Belli-loci, cum omni jure & dominio, quod habebat in omnibus terris & feodis Elemoſynatis & omnibus hominibus ſuis in Elemoſyna dictorum Canonicorum commanentibus.* Charta an. 1261. ex Tabul. Abb. S. Sulpitii: *Bertranus de S. Egidio Miles, Dominus de Monſtabeton, de conſenſu Tilonis filii ſui conceſſit Conventui S. Sulpitii quod homines Monialium habeant uſum in ſaltibus Elemoſynatis eiſdem Monialibus à Domino Comite Britanniæ.*] Adde Statuta Alexandri III. Regis Scotiæ c. 20. Statuta 2. Roberti I. Regis Scot. cap. 1. §. 7. Monaſt. Anglic. to. 2. p. 827. &c.

¶ **Eleemosynata**, Eadem notione. Præceptum Scacarii Paſchæ apud Cadomum ann. 1222. tom. 3. Hiſt. Harcur. pag. 52. *Præceptum eſt quod Abbas de Barberio per cartas Comitis de Meullent & Henrici Regis habeat unam Eleemoſynatam à Roberto Manuion, quia cartæ confirmant donationes & eleemoſynas, quas Monachi illi poterunt acquirere.*

¶ **Eleemosyna**, Prædia vel etiam pecunia quæ mercedis loco dabantur pro celebranda Miſſa. Concil. Hiſpal. 1512. to. 4. Conc. Hiſpan. pag. 11. col. 1. *Mandamus & ordinamus, ut cum aliquis Sacerdos receperit Eleemoſynam ſeu portionem pro celebranda Miſſa ſeu Miſſis, teneatur illas celebrare eademmet die vel tempore commendato.* In Conc. Tolet. provinc. ann. 1582. ibid. pag. 209. *Graviori doloris ſenſu eſt à Patribus auditum, magnum Miſſarum numerum in quibuſdam Eccleſiis .... omitti vel differri, propter veteris Eleemoſynæ tenuitatem.* Et in Synodo diœceſana Valentina an. 1584. ibid. pag. 287. *Accipiat autem Clerus pro ſingulis hujuſmodi Miſſis ſolidorum decem Eleemoſynam, non eo plus.*

Eleemosyna Libera, ſeu *Libera Eleemoſyna.* Bracton. lib. 4. tract. 5. cap. 2. n. 24. & lib. 5. cap. 9. *Et quamvis hujuſmodi terræ dentur in Liberam Eleemoſynam, non ſolum dantur Eccleſiis, ſed & perſonis tenendæ in Baronia.* Charta Philippi Auguſti an. 1219. in ejus Regeſto Herouvalliano fol. 163. *Domum Dei de Goneſſia ... ab omni ſæculari poteſtate & dominio tanquam Eleemoſynam in perpetuum Liberam eſſe concedimus.* Alia ann. 1227. ex Tabul. S. Arnulfi Criſpiac. *Recognovit, ſe contuliſſe in perpetuam & Liberam Eleemoſynam Capellam B. Mariæ de Louvery, &c.*

Libera autem Eleemoſyna dicitur, quod nulli ſervitio vel redhibitioni aut cenſui obnoxia ſit. Charta Gaufredi Comitis Mauritaniæ in Bibl. Cluniacenſi pag. 543. *Et omnia, quæ data ſunt vel danda ab aliis in futuro, ita Libera eſſe volo, ut neque ego, neque ſuccedentes mei, neque per bannum, neque per teloneum, neque per vicariam, neque per collationem noſtrorum Militum, neque per aliam quamvis modicam conſuetudinem Monachos de ſervitio Dei diſturbent, neque ſuis hominibus inferant inquietudinem. Iſta omnia dona Libera ita eſſe volo, &c.* Vide Cowellum lib. 2. Inſtit. tit. 3. §. 24.

Eleemosyna Ecclesiastica. Monaſticum Anglic. to. 3. p. 46. *Hanc itaque Eccleſiam & omnia ad illam pertinentia conceſſi & dedi Athelwado Clerico, filio Erlavi Sacerdotis, libere & quiete tenere, ſicut decet Eccleſiaſticam Eleemoſynam.* Vide *Jus Eccleſiaſticum.*

¶ **Eleemosyna**, Forte prædia ſeu feuda, quæ

Advocatis Eccleſiarum mercedis loco ex poſſeſſionibus eccleſiaſticis tribuebantur. Charta ann. 1205. to. 3. Hiſt. Harcur. p. 102. *Item diximus per ſacramentum noſtrum, quod ſi Clericus teneat aliquid de quo Laïcus conqueratur, & Laïcus dicat ſe tenere illud nomine Eleemoſynæ.* Chartul. S. Vandreg. tom. 1. Inſtr. an. 1267. *Juravit inſuper dictus Rogerus tactis ſacroſanctis Evangeliis ſpontanea voluntate coram nobis, quod in dictis maſura, ædificio, gardino & dimidia acra terræ ratione hæreditatis, petitionis, ſucceſſionis, conqueſtus, dominii, Eleemoſynæ, ſeu quacumque alia ratione ſibi competenti nihil de cætero reclamabit.*

Eleemosyna Pura, id eſt, *in qua Princeps nihil terrenæ retinet ſibi juriſdictionis, ſeu dignitatis: & hujus Eleemoſynæ totalis juriſdictio ad Eccleſiaſticam pertinet dignitatem. Nullus autem in Normannia poteſt de feodo ſuo Laïcali Puram facere Eleemoſynam, ſine conceſſione & aſſenſu Principis principalis, &c.* Ita Jura & Conſuetudines Normanniæ cap. 117. [Lindanus Hiſt. Teneremund. lib. 2. cap. 2. pag. 111. edit. ann. 1612. *Philippus Bonus conceſſit olim in puram Eleemoſynam cudere nummos æreos pretii quatuor obolorum Flandricorum quas Mittas vocant.*] Vetus Charta Gallica apud Seldenum de Titulis honorariis 2. parte c. 5. §. 24. *Il ne tient riens en chief du Roy, ne per Baronnie, mais en pure & perpetuelle Almoigne.* Vide Littletonem, & Chartam ann. 1205. poſt Ordericum Vitalem p. 1060.

¶ Eleemosyna Laudabilis. Epitome Conſtitut. Eccl. Valent. tom. 4. Collect. Conc. Hiſp. pag. 186. col. 2. *Ordinarunt quod ſigna Laudabilis Eleemoſynæ de cætero dum pro tempore vacabunt, dentur per vota Canonicorum.* Ibid. p. 167. col. 1. *Ordinarunt quod ſi quis habens ſignum Laudabilis Eleemoſynæ Denconeſa illud alicui reſignare voluerit, ejus non poſſit admitti reſignatio, &c.*

¶ Elemosynas Conflare, hoc eſt, Colligere. To. 2. Hiſt. Britann. apud Lobinellum col. 1609. *Multorum relatione percepimus quod nonnulli abuſores ſive truffatores abſque ſedis Apoſtolicæ & noſtris litteris Conflant Elemoſynas.* Eadem notione in Concil. Tarracon. provinc. an. 1591. to. 4. Collect. Conc. Hiſp. p. 557. legitur: *Eleemoſyna queſtuata*, id eſt, emendicata.

Charta Eleemosynaria, qua quis aliquid Eccleſiæ confert. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ: *Signum Dragoni, qui Cartam Eleemoſynariam iſtam ſcribere & firmare rogavit manu ejus firma.* Occurrit pluries in eodem Tabulario. Vetus Charta ſub Roberto Rege, ex Tabul. S. Ambroſii Bituric. *Hanc igitur Eleemoſynariam Chartam, & decretum noſtræ voluntatis volumus eſſe firmum & inconvulſum, &c.* Tabul. S. Eparchii Inculiſm. fol. 49. *Si quis homo aut ullus de parentibus meis iſtam Cartam Eleemoſynariam infrangere aut inquietare præſumpſerit, &c.* Adde fol. 118. Vide Ruffium in Comitib. Provinciæ pag. 58.

1. Elemosynaria, nude, in Charta Amblardi Epiſcopi, regnante Radulpho Rege, in Tabulario Eccleſiæ Cadurcenſis: *Qui Eleemoſynariam iſtam ullo modo inquietare voluerit, apponat quod ſua lex jubet, & petitio ſua nullum obtineat effectum; ſed hæc Eleemoſynaria firma & ſtabilis permaneat.* [Charta Amblardi Archiep. Lugdun. an. 978. regnante Lothario in Francia inter Inſtrum. to. 4. Gall. Chriſt. col. 5. *Itaque jurejurando præcepi vadiatoribus meis... ut chartam meæ Elemoſynariæ integram & expreſſam facerent ſupradictis Monachis.* Ibid. col. 6. indiſcriminatim habetur *Elemoſynaria* vel *Elemoſyna.*] Tabularium Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis Ch. 339. *Si advenerit ullus homo, aut ullus de parentibus meis, qui contra donatione vel Eleemoſynaria iſta ire, aut agere, tentare, vel inrumpere voluerit, &c. Charta Eleemoſynaria*, in Ch. 408.

3. ELEEMOSYNA, Domus Monaſterio vel Eccleſiis adjuncta, in qua eleemoſynæ pauperibus erogabantur ab Eleemoſynario: proprie *Hoſpitale pauperum: Aumoſne*, in Charta Gallica ann. 1274. in Prob. Hiſt. Caſtilion. p. 63. Tabularium Eleemoſynæ S. Pauli Viennenſis: *Eleemoſyna pauperum, quæ Græce dicitur Synodochium.* Concilium Iſlebonenſe apud Ordericum lib. 5. *Si erraticum habere, (pecus) quod vulgo dicitur Weredif, in Curiam Sacerdotis vel Clerici, qui in atrio manent, venerit, vel in Eleemoſynam ejuſdem Eccleſiæ, vel in atrium, Epiſcopi erit.* Hugo Flaviniacenſis p. 169. *Illum, qui contra juſtitiam tumidus ſuperbiebat, captum, in Eleemoſyna S. Vedaſti ſedere, & de Eleemoſyna vivere inſtituit.* Vita Godefridi Comitis Campebergenſis cap. 2. *Cæcus quidam in illius degebat Eleemoſyna, &c.* [Bulla Alexandri III. PP. an. 1173. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. pag. 37. col. 2. *Terras planas poterit acquirere Eccleſia pro Canonia vel pro Eleemoſina, ita quod fiat ſine interventu pecuniæ, & in obedientiis ſuis decimas, gardas, vicarias & omnia alia ad obedientiam pertinentia.* Similia repetuntur pag. 38. col. 1. Miracula S. Gibriani tom. 7. Maii p. 622. *Paralyſi percuſſus eſt, & in Eleemoſynam S. Remigii delatus.* Charta ann. 1275. ex Tabular. S. Vandreg. to. 1. pag. 820. *Vendidi viris Religioſis Abbati & Conventui S. Vandregeſilli quamdam maſuram terræ cum ædificiis ſupra poſitis, quam habebam in dicta parochia... ſitam intra keminum Domini Regis ex una parte & campum dictum Aoyn ex altera, & adboutata dicto campo Aoyn uſque ad domos Elemoſinæ dictorum Religioſorum.* Occurrit alibi non ſemel.]

2. Eleemosynaria, Eadem notione: *Aumônerie*, in Conſuetudine Turonenſi art. 59. 295. & Juliodunenſi cap. 5. art. 1. ubi, inter jura quæ ad Barones ſpectant, recenſetur. *Domus Eleemoſynaria*, apud Marbodum in Vita S. Roberti Abbatis Caſæ Dei num. 4. in Miraculis S. Eutropii Epiſc. Santon. n. 28. apud Cencium Camerarium in libro Cenſuum Eccleſiæ Romanæ, Guigonem in Statutis Ord. Cartuſienſis cap. 79. Udalricum l. 3. Conſuetud. Cluniacenſium cap. 24. & Chriſtianum in Vita S. Geraldi Abbatis Grandis Silvæ n. 30. Tabular. Dalonenſis Monaſter. fol. 49. *Factum eſt hoc ante Domum Eleemoſynariam d'Autafort an. Dom. Incarn. 1182.* Laurentius Leodienſis in Epiſcopis Virdunenſib. *Eleemoſynariamque novam integraliter cum Capella conſtruxit.* Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis c. 109. *Qui fidelis procurator Eleemoſynariæ S. Mariæ extiterat.* [Ordinarium Canonicorum Regul. S. Laudi Rotomag. *Pauperes ducantur ad Eleemoſynariam, ubi data unicuique præbenda, in eorum arbitrio relinquitur vel ibi comedere vel ſecum deportare.*] Occurrit præterea apud Guillelmum in Chronico Andrenſi an. 1161. in Vitis Abbatum S. Albani pag. 24. in Statutis Synodalib. Guillelmi Majoris Epiſcopi Andegavenſis ann. 1314. c. 13. in Concilio Andegavenſi ann. 1365. c. 21. in Hiſtoria Sabaudica Guichenonis p. 43. in Hiſtoria Segobienſi Colmenareſii cap. 15. §. 12.

3. Eleemosynaria, Officium & munus Eleemoſynarii. Willelm. Thorn. ann. 1128. *Decima prædicti molendini Eleemoſynariæ S. Auguſtini ſolvatur.* Nam unicuique Officiorum Monaſticorum aſ-

ſignati erant certi reditus, quibus eorum neceſſitatibus ſubveniretur. [Bulla Pauli PP. de ſæcularizatione Monaſterii Inſulæ Barbaræ to. 1. p. 261. Maceriarum ejuſd. loci an. 1549. *Ac Eleemoſynariam in unum & unam Eleemoſynarii, & Cantoriam in unum & unam Cantoris.*]

¶ 4. ELEEMOSYNARIA, Stipendiaria ſeu illa cui eleemoſyna datur. Miracula S. Udalrici Epiſcopi Auguſt. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 468. *Eleemoſynaria quædam Abrahami, Friſingenſis Epiſcopi civitatis de villa quæ dicitur Camera, &c.* Vide infra *Eleemoſynarii* 3.

¶ 5. ELEEMOSYNARIA, Loculi ſeu potius arcula, ubi reponuntur eleemoſynæ, noſtris *Tronc.* Synodus Valentina an. 1584. to. 4. Concil. Hiſp. p. 290. col. 1. *Impenſæ* (pro cereis in altari accendendis) *ſumentur ex Eleemoſynariis B. Mariæ Virginis & animarum patinis, ubi eleemoſynæ abundaverint.*

6. ELEEMOSYNARIA, Gallis *Aumôniere*, Marſupium, ex quo promi ſolent Eleemoſynæ. Charta Simonis de Balgenciaco an. 1149. in Tab. S. Evertii Aurel. *Et ſuper altare ipſius Eccleſiæ per Eleemoſynariam meam lapidem beryllum intus habentem propria manu impoſui.*

ALMONARIA, ALMONERIA, Eadem notione. Computus Ballivorum Franciæ pro termino Candeloſæ an. 1268. *Expenſæ, pro cendatis, bourra ad gambeſones, tapetis, ſargiis, &c. pro chirothecis, Almonariis, & aliis.* Alius computus pro termino Aſcenſion. ann. 1269. *Relictæ Joannis Godeluche pro Almoneriis lacus ſerici, &c. Aumônieres à las de ſoye.* Willel. de Podio Laurentii cap. 21. *Protulit literas de ſua Almoneria, dicens: Legite iſtas literas.* Gaces *de Brulez*, Cantu 24.

Moult i a de ceux
Qui deſlient Aumoſniere,
S'en font l'or aniaux
Et j'en ſui bouté ariere.

Le Roman *de là Roſe:*

Lors a de s'Aumoſniere traite
Une petite clef bien faite.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Ou Aumoſniere, ou ceinture, ou anel.

Le Roman *du Renard* MS.

Cis Pelerin qui la dormoit,
Une riche Aumoſniere avoit,
Qui ert laciée à ſa coroie.

Aumoſnieres ou bourſes Sarazinoiſes, in Statutis MSS. Artificum Pariſienſ. to. 1. p. 168. 169.

ALMONARIUM, Eadem notione, in Charta Rogeri de Friſhid: *Et dedit mihi dimidiam marcam argenti, & unum aureum byzantium infra Almonarium.* Ubi perperam Spelmannus *armarium* vertit.

¶ ELEEMOSYNALITER, In eleemoſynam. Vita B. Nicolai Eremitæ to. 2. Act. SS. Maii p. 708. A. *Per quem eadem domina præfato Eremitæ Eleemoſynaliter cibos ſæpe miſerat.* Eadem vox occurrit in Bullario Carmelit. p. 624.

¶ ELEEMOSYNARE, Dare in Eleemoſynam Eccleſiæ, Monaſterio vel pauperi. Tabular. S. Vandreg. to. 1. p. 11. *Vel quibuſcumque eas vendere aut donare ſeu Eleemoſynare voluerit.* Charta an. 1205. apud D. *Bruſſel* de Uſu feudorum tom. 2. p. xxv. *Nunquam vidimus.... quod aliquis redderet decimas de fenis, vel de geneſtis aut de boſcis, niſi prius fuerint Eleemoſynatæ.* Apud Rymerum to. 10. p. 243. *Super centum ſolidis, annui redditus, monetæ currentis, quos idem Willielmus illis Eleemoſynaverat.* Charta ann. 1214. ex Chartar. S. Vincentii Cenom. *Herbertus Dominus de Guerchia coram nobis conſtitutus Eleemoſynavit Abbatiæ S. Vincentii totam decimam ſuam de Montguſon.* Charta Matildis Filiæ Roberti Bethuniæ Domini an. 1216. ex Tabular. S. Bartholomæi Bethun. fol. 32. *Quintum boſtellum molnariæ in molendino de Coiſiaus Eleemoſynavi.* Charta Humberti de Bello-joco & Iſabellis de Mello ex Tabular. Capituli Autiſſ. *Pro quietatione & admortizatione ſexdecim libratarum terre moventium de feodo noſtro.... quas idem Epiſcopus* (Guido de Mello) *Eleemoſynaverat perpetuò Decano & Capitulo Autiſſ.* Ex Chartulario S. Martini Pontiſar. *Johannes de Brecuria Abbas S. Martini juxta Pontiſaram Elemoſinavit* XL. *ſol. pro faciendo Anniverſarium ſuum.*

1. ELEEMOSYNARIUS, Qui ædi *Eleemoſynariæ*, in Monaſteriis præeſt, & qui Eleemoſynas Monachorum & aliorum pauperibus diſtribuit. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. c. 14. quod inſcribitur *de Officio Eleemoſynarii: Ad eleemoſynam faciendam eligi debet unus de Fratribus pius & manſuetus, ut per pietatem compati ſciat indigentibus, & per manſuetudinem poſſit etiam importunitatem petentium tolerare. Ad hujus officium pertinet terras, & vineas, & nutrituras, & ſi qua alia ſunt, quæ proprie ad Eleemoſynam pertinent, ſecundum conſilium & prudentiam Abbatis manutenere. De panibus decimam accipiat; reliquias refectorii tam de panibus, quam de cibariis & vino ipſe habebit:.. oportet autem in eleemoſyna diſtribuenda Eleemoſynarium magna uti diſcretione, ut infirmioribus quibuſque teneriora & delicatiora reſervet, & ut eos forte, qui ex conſortio aliorum erubeſcere potuiſſent, ſi qui tales advenerint, ſeorſim ſedere faciat, ut ſecretius, quod eis impertiendum eſt, ſumere poſſint, &c.* Lanfrancus in Decretis pro Ord. S. Benedicti c. 8. ſect. 3. *Eleemoſynarius aut per ſe perquirat, aut per veraces & fideles homines cum multa ſollicitudine perquiri faciat, ubi ægri & debiles jaceant, qui non habeant, unde ſe ſuſtinere valeant, & ingreſſus domum blande conſoletur ægrum, & offerat ei, quod melius habet, & ſibi intelligit eſſe neceſſarium, &c.* Deſcribitur etiam Eleemoſynarii officium ab Udalrico l. 3. Conſuet. Cluniac. c. 24. Ejuſmodi vero Eleemoſynariorum monaſticorum meminerunt Ordericus Vitalis l. 3. p. 487. S. Anſelmus l. 3. Ep. 117. Sugerius in Teſtamento ſuo, Matth. Paris ann. 1254. p. 598. Chronicon Andrenſe pag. 357. Regula Hoſpitalariorum c. 15. Hiſtoria Monaſterii S. Nicolai Andegavenſis pag. 100. &c. Tenebantur porro Eccleſiarum poſſeſſores & Monachi decimas bonorum ſuorum ſeu redituum pauperibus elargiri. Addit. 1. Capitul. 49. *Ut de omnibus in eleemoſynam datis tam Eccleſiæ quam fratribus, decimæ pauperibus dentur.* Petr. Damian. lib. 2. Epiſt. 14. *Enim vero & copioſiora in pauperes alimenta proficiant, dantur in Monaſteriis & Eremis decimæ quorumque proventuum, & non modo pecorum, ſed & ornitum pariter & ovorum.*

2. ELEEMOSYNARII interdum dicti, qui Eleemoſynas morientium pauperibus diſtribuebant, qui vulgo *Executores teſtamentorum* appellantur, quibus legata pia diſtribuenda committuntur. Teſtamentum Aldrici Epiſc. Cenoman. in ejus Vita pag. 190. *Præſcripti & præordinati ad noſtram Eleemoſynam faciendam.* Gregorius Turonenſ. de Vitis Patrum c. 8. *Poſt cujus obitum non pauca ab Eleemoſynariis pro Sancti memoria capiebat.* Capitularia Caroli C. tit. 53. §. 12. *Si nos in Dei ſanctorumque ipſius ſervitio mors præoccupaverit, Eleemoſynarii noſtri, ſecundum quod illis commendatum habemus, de eleemoſyna noſtra decertent.* Alio loco: *Volumus... quod ſi aliquis Epiſcopus vel Abbas, aut Abbatiſſa, vel Comes,*

aut vaſſallus noſter obierit,... nullus ad illorum eleemoſynam faciendam Eleemoſynarios eorum impediat. [Occurrunt rurſus tit. 48. §. 14. Teſtamentum Acfredi Ducis Aquitanorum ann. 928. apud Baluzium to. 2. Capitul. col. 1533. *Quamobrem obſecro vos... ut ſitis Eleemoſynarii mei, ſicut eſtis fideliſſimi amici, ita ſitis mearum rerum diſtributores.*] Teſtamentum Poncii Raimundi Comitis Toloſani & Rutenenſis, ex Archivis Ruten. *Omnes res mobiles donet Eleemoſynarius meus Deo, & ad ſanctos Preſbyteros, & ad pauperes pro anima mea.* Tabularium Brivatenſe Ch. 46. *Nos Haſterius & Hicterius Eleemoſynarii Odiloni, qui fuit quondam, per fideicommiſſum, quem ipſe nobis commiſit, dedimus Deo & S. Juliano in ſtipendia fratrum pro anima Odiloni aliquid ex ſuis rebus, quæ conqueſtu illi advenerunt, &c.* Ibid. Ch. 159. *Nos.... Eleemoſynarii Garnerii, qui fuit quondam, per fideicommiſſum auctoritate, quam de manu ejus accepimus ad ſua omnia diſtribuenda, cedimus, &c.* Tabularium Conchenſis Abbat. in Ruthenis. Ch. 27. *Iſcafredus & Frotardus.... Eleemoſynarii Umberti donaverunt pro anima ejus ad ipſa caſa Domini Dei, &c.* Adde Ch. 158. & Excerpta Egberti Archiep. Eborac. c. 40. Dicti etiam

Eleemosynatores. Charta vetus apud Perardum in Burgund. *Quos teſtes & Eleemoſynatores de mea volo eſſe ſubſtantia.* Vide Joan. Sariſberienſem Epiſt. 57.

3. ELEEMOSYNARII interdum dicti, qui eleemoſynas teſtamento relinquebant. Capitula Ludovici Pii Addit. 1. §. 50. *Ut prætermiſſis partitionibus Pſalterii, Pſalmi ſpeciales pro Eleemoſynariis & defunctis cantentur.* Eadem habentur in Vinea Benedictina c. 50. [Ut hunc locum illuſtret Baluzius, hæc affert ex Libello ſupplici, quem Monachi Fuldenſes obtulerunt Carolo Magno: *In ſecunda quoque feria uniuſcujuſque ſeptimanæ orationem pro omnibus Eleemoſynas nobis tribuentibus, id eſt, eundem pſalmum L. quem tota congregatio juxta corpus B. Martyris ſimul proſtrata cantavit, cum oratione Dominica & verſibus. Pro defunctis ergo fratribus noſtris commemorationem, quam quotidie bis habuimus, id eſt, poſt matutinam celebrationem & veſpertinam, quæ eſt antiphona videlicet Requiem æternam, & prima pars pſalmi Te decet hymnus Deus, verſus & collecta.*]

Eleemosynarii Summorum Pontificum, qui eorum eleemoſynas diatim pauperibus diſtribuunt. Geſta Innocentii III. PP. pag. 150. *Univerſales oblationes, provenientes ad pedes ipſius, ſecundum antiquam conſuetudinem accipiebat Eleemoſynarius eroganda.* Mox: *Circuibat & inveſtigabat diligenter Eleemoſynarius ejus pauperes ac debiles, maxime Nobiles, dabatque illis ſigilla, ut per eos, qui ipſa referrent, ſingulis hebdomadibus acciperent ad victum, &c.* Ita

Eleemosynarii Episcoporum, in Concilio Oxonienſi an. 1222. & in Provinciali Eccl. Cantuarienſis Lindwoldi lib. 1. tit. 12.

Eleemosynarii Regum Franciæ. Horum dignitas alia prorſus fuit à Capellanorum dignitate, licet aliter cenſuerit Friſonius. Id præ cæteris arguit Statutum S. Ludovici, quod deſcribitur à Miramontio lib. de Præpoſito hoſpitii pag. 50. *Nul n'ait chambre en l'hoſtel du Roi que celui, qui porte le Sel, & le grand Maiſtre d'hoſtel, & la Chambre aux deniers, le Chapellain, & l'Aumoſnier.* Aliud Statutum Philippi Pulchri: *Toutes chambres ſont oſtées devers le Roy, fors le Maiſtre d'hoſtel, la Chambre aux deniers, les Chapellains, les Confeſſeurs, l'Aumoſnier, & le Sel, qui auront chambre.* Quæ totidem verbis habentur præterea in Statuto pro Regio hoſpitio à Philippo Longo exarato Turonibus 17. Nov. an. 1317. Eleemoſynarii S. Ludovici Regis, qui illius *erogabat* eleemoſynas, meminit Gaufredus de Belloloco de Vita & converſat. S. Ludov. c. 8. & Nangius in ejuſdem Regis Vita ſub ann. 1248. Exſtat Charta ejuſdem Principis an. 1269. apud Brolium lib. 3. Hiſt. Pariſienſis pro Typhlocomeo Pariſienſi, in qua Eleemoſynarii regii habetur mentio. Ex hinc occurrunt aliquot Regum Eleemoſynarii, verbi gratia,

Fr. Joannes des Granges Prior Vallis Scholarium, ſub Philippo Pulcro, à quo teſtamenti executor cum aliis dictus eſt anno 1311. Hunc excepit

Fr. Joannes de Grandpre', qui Eleemoſynarius regius inſcribitur an. 1314.

Mag. Silvester de la Cervelle (al. *de la Servolle*) Eleemoſynarius Regis Caroli V. menſe Aprili ann. 1367. nominatur.

Ægydius des Champs, poſtmodum Epiſcopus Silvanectenſis ann. 1409. apud *Monſtrellet* 1. vol. c. 55. Alios præterea recenſet hac dignitate inſignes Friſonius, atque in iis

Petrum Cauchon, Bellovacenſem Epiſcopum, ſub annum 1431.

Joannem d'Aussi Epiſcopum Lingonenſem, ſub Carolo VII.

Joannem de Brevicoxa, poſtmodum Genevenſem Epiſcopum, an. 1421.

Joannem Baluam Epiſcopum Ebroicenſem, ac demum Cardinalem, ſub Ludovico XI.

Joannem l'Huillier Decanum Pariſienſem, ſub eodem Ludovico & Carolo VIII.

Aucta poſtmodum, & novo titulo donata ea dignitas: nam qui primum nude Eleemoſynarii dicebantur, poſtmodum *Magni Franciæ Eleemoſynarii* appellati; qui quidem in Regum aula deinceps primas tenuere, cum ad id obeundum munus delecti fuerint viri vel pietate ac doctrina, vel natalibus illuſtres. Primus autem hacce appellatione donatus legitur

Joannes de Reli doctor Theologus, Regi Carolo VIII. à Confeſſionibus, Epiſcopus Andegavenſis, nobiliſſima *Reliorum* ad Heſdinum in Atrebatibus familia oriundus, cujus Elogium deſcripſit præ cæteris Joannes Launoius in Hiſtoria Navarræ Collegii, ſub ann. 1488. Poſt hunc

Franciscus de Moulins Abbas S. Maximi in Aurelianis, *Magnus Franciæ Eleemoſynarius* occurrit in Tabulis Typhlocomei Pariſienſis an. 1500. Deinde

Goffridus de Pompadour in Camera Computorum Præſes, Petracoricenſis, mox Anicienſis Epiſcopus, Gulferii D. *de Pompadour* & Iſabellæ *de Combort* filius, ſub Carolo VIII. & Ludov. XII.

Adrianus de Goufier Cardinalis *de Boiſſi* ann. 1516.

Franciscus le Roy de Chauvigni, Jacobi Archiepiſcopi Bituricenſis frater, ſub Franciſco I.

Joannes le Veneur Cardinalis, Epiſcopus Lexovienſis an. 1530. ut eſt in Franciſco Ceremon.

Philippus de Cosse', Conſtantienſis Epiſcopus, ſub ann. 1535.

Petrus Castellanus Matiſconenſis Epiſcopus, vir ſingularis eruditionis, de quo Thuanus lib. 3. Sammarthanus in Elog. viror. illuſtr. & Pet. Gallandius in ejus Vita, nuperè noſtra Bibliotheca edita à Stephan. Baluzio.

Antonius Sanguin Cardinalis *de Meudon*, ſub Henrico II.

Ludovicus de Breze' Epiſcopus Meldenſis, ſub eodem Rege, cujus exequiis hac inſignis dignitate interfuit an. 1559. ut eſt in Ceremoniali Francorum.

Carolus de Humieres Epiſcopus Bajocenſis, eadem donatus ann. 1578.

Jacobus Amiot Melodunenſis, Epiſcopus Autiſiodorenſis, Magnus Franciæ Eleemoſynarius à Carolo IX. cui Præceptor à parente datus fuerat, inſtitutus. Obiit an. 1593.

Reginaldus de Beaune Bituricenſis, ac deinde Senonenſis Archiepiſcop. Mortuus an. 1606.

Jacobus Davy Cardinalis *du Perron*, Senonenſis Archiepiſcopus, ſub Henrico IV. & Ludovico XIII. Obiit an. 1618.

Franciscus de la Rochefoucaud Cardin.

Alphonsus-*Ludovicus du Pleſſis* de Richelieu Cardinalis, Archiepiſcopus Lugdunenſis, Magnus Franciæ Eleemoſynarius ad fidelitatis ſacramentum admiſſus 24. Martii ann. 1632. per Rupifucaldii Cardinalis renuntiationem.

Antonius Barberinus Cardinalis, Archiepiſcopus Remenſis.

Emmanuel-*Theodoſius de la Tour d'Auvergne* de Bouillon Cardinalis an. 1672.

¶ Petrus du Cambout de Coislin Cardininalis, Epiſcopus Aurelianenſis. Ob. an. 1706.

¶ Tussanus de Forbin de Janson Cardinalis, Epiſcopus Bellovacenſis. Obiit 24. Martii 1713.

¶ Armandus-Gasto-Maxmilianus de Rohan Cardinalis, Epiſcopus Argentoratenſis ad fidelitatis ſacramentum admiſſus 10. Junii 1713.

Magni porro *Eleemoſynarii* apud Reges noſtros quanta hodie ſit dignitas & prærogativa, accipe ex laudato Petro Gallandio in Vita Petri Caſtellani, Matiſconenſis Epiſcopi: *Eſt enim is honoris gradus omnium Eccleſiaſticorum in Gallia facile princeps; quo qui donatus eſt, Regi è ſomno excitato inter primos ſalutatores adeſſe ſolet, & de eo cognoſcere, quo in loco & tempore rem ſacram peragi velit: Aulæ totius Regiæ unicus Epiſcopus eſt: quocunque in loco per totum regnum Rex verſetur, ab eo Sacramenta petere ſolet: Sacello regis ordinando, Cantoribus ejuſdem & Sacerdotibus omnibus Aulam ſequentibus præeſt: diſpenſatio Regiæ in pauperes beneficentiæ & pauperum omnium curatio ejus unius propria eſt: ad ejus etiam curam pertinet per univerſum regnum iis omnibus pauperum peregrinorum domiciliis, quæ tum Ptochodochia, tum Xenodochia appellant, atque etiam iis, quæ lepra infectis olim à Regibus attributa ſunt, adminiſtratores idoneos præficere, præpoſteros & mutilos loco movere. Quæ ſi etiam ab aliis quam Regibus condita primum, in eumdem finem & cenſu dotata ſunt, & præter Conditorum & Inſtitutorum mentem, contraque æquum & bonum quid in iis geratur, ejuſdem eſt omnem animadverſionem ad ſe revocare, numerum leproſorum, aut aliorum miſerorum explere; ad referendas rationes omne Procuratorum & adminiſtratorum genus cogere, corrupte, infideliter, aut ſocorditer in ſuo munere verſatos exigere, alioſque in eorum locum ſubrogare: omnia quoque Sacerdotia, quæ regiæ poteſtatis ſunt, quæ plurima ſunt, præter Epiſcopatus & Abbatias donare & conferre. Ad ejus quoque officium pertinet primo quoque Regis in oppida ingreſſu maleficos carceribus incluſos regia venia eis conceſſa laxare, & liberos impune emittere.*

Eleemosynarii apud Anglos officium deſcribitur in Fleta lib. 2. cap. 23.

4. ELEEMOSYNARII denique ipſi pauperes, quibus Eleemoſyna erogatur, in Vita S. Adalberti Pragenſis, apud Bzovium: *Quotidianis diebus quinquagenos Eleemoſynarios habere ſolitus erat, quos in Apoſtolici nominis honorem dape & potu ſatiabat.* [Miracula S. Udalrici Epiſc. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 469. *Nobilis quædam matrona... quemdam claudum Eleemoſynarium præcepit comitari ſecum.* Vide *Eleemoſynaria* 4.]

5. ELEEMOSYNARII, Alia notione. Charta Natranni Epiſcopi Nivernenſis, ex Tabular. Eccl. S. Cyrici Nivern. *Dedit etiam idem Præſul prædictis Canonicis alodum quemdam ſibi ab Antidio conſanguineo ſuo eo tenore dimiſſum in eodem pago Nivernenſi & in villa Puſco ſitum, clauſum videlicet, ſibi cohærentem, cum terra, & prato, & ſilva, & quidquid illi olim Antidius dimiſit, & ipſe poſtea ab Eleemoſynariis ſuis comparavit, ipſis Canonicis poſſidendum perpetuo.* In eodem Tabulario Char. 40. hæc lego: *Hieronymus, Iſembardus, Guido Eleemoſynarii, & Cumenus dant manſum unum cum vinea,.. regnante Rodulfo Rege.* [Iidem videntur qui *Eleemoſynarii* 3.]

6. ELEEMOSYNARII, Alia rurſum, ni fallor, notione, in Charta Fundationis Abbatiæ de Fonteneto in Normannia ſub Willelmo Notho, in 106. Regeſto Tabularii Regii ch. 370. *Dedit unum vavaſſorem cum 12. acris terræ... dedit quoque omnes Eleemoſynarios de Condello, qui habitant juxta ſilvam, & omnem terram, quæ eſt habilis ad arandum, &c.* Alia an. 1143. in Conciliis Normannicis pag. 146. *Quinetiam ea, quæ Galerannus Comes Mellenti vobis conceſſit, videlicet unum Eleemoſynarium apud Villevillam, & decimam de Extaldis, &c.* [An iidem qui Vaſſalli?]

¶ Eleemosynarium, Eleemoſyna publica ſeu generalis. Necrologium S. Benigni Divion. à Mabillonio laudatum in Actis SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 23. ubi de venerabili Aigrino Epiſc. Lingon. *Adjecit... duarum quoque decimas & paratas Eccleſiarum in Aſiriaco & in Longo-vico conſiſtentium, ob diem anniverſariorum depoſitionis ſui corporis & cunctorum Eccleſiæ Lingonenſium Eleemoſynario & ſollemni officio celebrandum.* Formulare Anglic. Thomæ *Madox* pag. 79. *Abbas & Monachi dederunt & conceſſerunt dicto Fulconi in vita ſua officium collocutorii, cum iis quæ ad officium pertinent, ſcilicet per duos dies unum panem Monachi & duos panes Squierii; & quolibet die duas ciffatas cerviſiæ, & unum ferculum de Eleemoſynario, & potagium quod ad officium pertinet; & dimidiam marcam per annum, & unam veſtem pelliceam.*

¶ ELEEMOSYNATA. Vide *Eleemoſyna* 2.

¶ ELEEMOSYNATIO, Idem quod *Eleemoſyna* 2. Donatio. Charta an. 1220. ex Tabul. 2. S. Vincentii Cenom. *Monachi hujus Eleemoſinationis nolentes eſſe ingrati, dederunt Radulfo* cx. *ſolidos, Cenomanenſes.* Charta an. 1251. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Ex dono & Eleemoſinatione noſtra tenebunt & poſſidebunt.* Charta Thomæ Goherii ex Chartul. S. Fromondi: *Ego concedo & confirmo hanc Eleemoſinationem eſſe perpetuam.*

ELEEMOSYNATOR, Qui eleemoſynam frequenter largitur, in Vita Godefridi Comit. Campeberg. cap. 1. [Vide alia notione in *Eleemoſynarii* 2.]

¶ ELEEMOSYNATRIX, Mulier eleemoſynis dedita. Gocelinus Monach. de Tranſlatione S. Auguſtini Cantuar. to. 6. Maii p. 430. *Sopitæ namque Eleemoſynatrici præſtentiſſima forma.*

¶ ELEFANTIOSISSIMUS. Vide *Elephantioſus.*

ELEGUS, Elegiacus, Elegicus, [ab ἔλεγος, Lamentatio, Luctus.] Papias: *Elegi, verſus miſerorum.*

ſerorum. Sidonius lib. 2. Ep. 8. *Næniam funebrem non per Elegos, ſed per hendecaſyllabos, &c.*

ELEGUS, Miſer. Ugutio: *Elegus, Miſer. Elegia, Miſeria.* Gloſſ. Lat. Gall. *Elegia, Miſere, ou traité de miſere. Elegius, Miſerable, ou vers faits de miſere. Elegiacus, idem.* Abbo lib. 2. de Bello Pariſiaco:

Certabant Elegi ſcapulis cornuque juvenci.

Ubi Abbo operis ſui Gloſſator, *i. miſeri.* Infra:

.... *Multant Elegum, multantur & ipſi.*

Et lib. 1.

Sæpe quidem cerebrum cervice trahunt Elegorum.

Uffingus Monach. in Carmine de S. Ludgero Epiſcopo Mimigardenſi:

Inter & hos Elegi recolas miſerier hœdi
Uffingi, &c.

Ordericus Vitalis lib. 8. pag. 690. *Et contemptis Elegi ſupplicationibus, ipſum... per feneſtras præcipitavit.* [Acta SS. Julii tom. 1. pag. 335. de S. Swithuno: *Ad catenatam acceſſit mulierculam dulcibus affaminibus interrogans, quid haberet Elegam.*]

ELEGIUS. Alcuinus Poëm. 177.

Tu quoque virtutum meritis mihi, Sancte Sacerdos,
Elegius precibus auxiliare tuis.

Ubi leg. forte *Elegiis*, & *meis.*

ELEGICUS, Eadem notione occurrit apud Aldhelmum de Virginitate c. 14. *Ex ipſius Elegica ſcriptione conjecturam capeſſo.* Sic leg. pro *Elogica.* Hiſt. Obſid. Jadrenſis lib. 1. c. 35. *Elegica & lugubria induerunt veſtimenta.* Lib. 2. cap. 9. *Orbati parentes Elegicas exuunt veſtes, nuptialeſque... aſſumunt.*

¶ ELEGIARIS, Eadem notione. Vide locum in *Menſurnum.*

ELEMENTA, Solem & lunam & reliquos planetas appellat Hieronymus in Epiſt. ad Hedybiam, quæſt. 4. *Omnis hebdomada in Sabbatum, & in primam, & in ſecundam, & tertiam, & quartam, & quintam, & ſextam Sabbati dividitur, quas Ethnici idolorum & Elementorum nominibus appellant.* [Lactantius lib. 2. Inſtit. divin. cap. 6. *Duplici ergo ratione peccatur ab inſipientibus: primum quod Elementa, id eſt, Dei opera Deo præferunt: deinde quod Elementorum ipſorum figuras humana ſpecie comprehenſas colunt. Nam ſolis lunæque ſimulachra humanum in modum formant, &c.*] Ita Leo M. Serm. 7. de Nativitate Domini, Maximus Taurinenſis Homilia de Luna, &c. ſic etiam στοιχεῖα Græci aliquot Scriptores ſolem & lunam vocant, Chryſoſtomus Homil. 58. in Matthæum, Gregorius Nyſſenus in Vita S. Macrinæ, Theodorit. lib. 5. Hiſt. c. 39. Martyrium S. Acepſimæ num. 4. Nicetas in Manuele lib. 7. p. 432. Edit. Reg. &c. [Vide Gloſſ. mediæ Græcit. in Στοιχεῖον.]

¶ ELEMENTITIUS, Pertinens ad elementa. *Elementitia ſubſtantia*, apud Tertullianum de Anima cap. 32.

ELEMENTUM, de cibo & potu uſurpat Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 15. *Nam eſus illi panis tantum hordeaceus erat & aqua, de utriſque Elementis libras ſingulas per dies ſingulos ſumens.*

¶ ELEMOSYNA. Vide *Eleemoſyna.*

ELENCHUS. Ugutio: *Elenchus, titulus libri, quia totum opus illuminat. Unde Evangelium ſecundum Lucam ſic intitulatur: Elenchus Lucæ, i. Titulus.* Ita etiam Jo. de Janua.

¶ ELENTHERIUM. Vide *Eleutherium.*

¶ ELEPHANTIA, Lepra ſic dicta quod cutem reddat elephanti corio ſimilem. Utitur Celſus & alii recentiores. *Horrendiſſima Elephantiæ lepra*, in Vita S. Antonini Abb. Surrentini, ſæc. 4. SS. Benedict. part. 1. pag. 428. *Elephantiaſis*, apud Plinium à Græc. ἐλεφαντίασις. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Elephancia, Une maniere de meſclerie.*

¶ ELEPHANTICUS, Qui *Elephancia* laborat, apud Julium Firmicum lib. 8. cap. 28. *Elephantiaca contagio*, ejuſdem libri cap. 19. Vocem *Elephanticus* notione morali uſurpans Lactantius lib. 4. Divin. Inſtitut. cap. 26. habet: *Leproſi enim vere atque Elephantici debent haberi, quos vel infinitæ cupiditates ad ſcelera, vel inſatiabiles voluptates ad flagitia compellunt, & dedecorum maculis inuſtos, labe afficiunt ſempiterna.*

¶ ELEPHANTIOSUS, Eadem notione, apud S. Auguſtinum de Geneſi ad litteram, & in Actis SS. Januarii to. 1. pag. 86. *Elephantioſiſſimus*, in Chronico Novalicienſi lib. 2. cap. 5.

ELEPHANTUS, pro Ebore. Gloſſ. Lat. Gr. *Ebor*, ἐλέφας οὐ τὸ ζῶον, ἀλλ᾽ ἡ ἐκ τοῦ ὀδόντος ὕλη. *Eburnum*, ἐλεφάντινον. Gloſſ. Græc. Lat. ἐλέφας, τὸ ὀςοῦν, *hoc Ebur.* Ἐλεφαντουργὸς, *Eburarius.* Dioſcorides, ubi ait, Ebur hordei ſucco, quem Græci ζῦθον dicunt, perfuſum, tractabilius in opere fieri: Εὐεργὸς δὲ καὶ ὁ ἐλέφας γίνεται βρεχόμενος αὐτῷ. Quo loco Plinius perperam *Elephantum* pro ipſo animali cepit, ut obſervarunt viri docti. Ratbertus de Caſib. S. Galli cap. 10. *Lectionarium Elephanto & auro paratum.* Vide Goldaſtum ad hunc locum. *Elephantinus liber*, apud Vopiſcum in Tacito, qui *Eboreus Codex* Ulpiano lib. 52. de Legat. tertio. Martianus Capella lib. 3. *Ferculum, quod levi exterius Elephanto prænitebat.*

ELEPHAS, Scriptoribus noſtris, pro litui vel tubæ ſpecie crebrius uſurpatur. Quod proboſcidem, ſeu, ut vocat Plinius, manum elephanti referat, vel, quod cornu eboreum fuerit Le Roman *de Garin*:

Les cors as roches commencent à charier,
Sonnent cil greille, & cil Olifant cher,
Cil menuel prenuent à rechignier.

Alibi:

Ceſt Oliphan en ma main me baillez,
Il le regarde, & en greille, & en chief,
De ſix virolles d'or fin eſtoit liez,
La guige eſtoit d'un brun paille entailli.

Idem Poëta:

Sonnent buiſines, cornent cil Olifant.

Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Plus de cent Oliphant i tonnent la bondie.

Chron. MS. Bertrandi *du Gueſclin* cap. 8.

Sonnoient hautement trompes & Olifant.

Alibi:

La oiſt-on ſonner trompes & Olifant.

Alter Poëta:

La ſonnent moieniaux, tropes, & Olyfant.

Laudatur ab Olao Wormio in lib. de Cornu aureo pag. 27. vetus cantilena Iſlandica, quam ſic Latine vertit: *Per viginti milliaria Gallica audiebatur ſonus Olivanti, dum ſcutorum expugnator cornu inflavit duriſſimum.* Ubi miror, viro doctiſſimo non veniſſe in mentem cornu elephantinum, dum ait, *Olivantum* nomen fuiſſe cornu iſtius. Adde eumdem pag. 29.

ELEPHORIUM. Vide *Eſophorium*

ELESREFOLS. Tabular. S. Eparchii Inculiſmenſis fol. 89. *Ipſe poſt acceptum modium vini pro feodio ſuo, ſuſcipiet Eleſrefols ſine ingenio, & ſecundum menſuram & rationem.*

ELESSIOR, *Falſus laudator.* Papias.

¶ ELEVAMENTUM, Exſtructio in altitudinem, Gall. *Elevation.* Teſtamentum Anglici Epiſcopi Alban. Card. an. 1388. apud Stephanot. to. 10.

Fragm. Hiſt. MSS. pag. 333. *Volo & ordino, quod funus ſive corpus meum, cum ab anima ſeparatum fuerit, ſepeliatur integre & ſine diminutione & Elevamento quibuſcumque ante majus altare Eccleſiæ Monaſterii ſupradicti.* Quæ verba *ſine diminutione & Elevamento* ſic interpretor ut lapis ſepulcralis planus ſit, non demiſſus aut Editus. Vide mox *Elevare.*

¶ ELEVARE, Verbum Italicum, Gall. *Elever*, Attollere, exſtruere. Breviarium Hiſtor. Piſanæ apud Murator. tom. 6. col. 168. E. *Eodem anno* (1101.) *Piſani ceperunt Liceiam ſive Licaiam & Elevaverunt Yappam.* Vereor ne hic *elevare* ſit pro Gallico *Enlever*, Occupare.

ELEVARE PUEROS *de ſacro fonte*, in Concilio Albienſi cap. 15. tom. 2. Spicilegii Acheriani. Vide *Levare.*

ELEVATIO. Leges Hoëli Boni Regis Walliæ cap. 18. *Adulter reddet pro ſtupro injuriam, cum una Elevatione, illi, cujus uxorem violaverit, quia de genere hoſtilitatis eſt. Pro palpatione primum in vulva, quæ dicitur Gouys, reddet injuriam ſine Elevatione.*

ELEUFUGA. Alanus lib. 3. Anticlaudiani cap. 6. de Geometria:

Hujus tyrones curantis Eleüfuga terret,
Atque prius cogit illos exire, profundum
Quam littus ſubeant, labique, quam in arte laberent.

¶ ELEVIGATA, *Purificata.* Papias: ab *Elævigare*, Complanare, polire.

¶ ELEUTHERIUM, κάθεμα, περιδέραιον, Ornamentum colli. Gloſſ. Lat. Græc. MS. Sangerman. Perperam in Supplemento Antiquarii: *Eleutherium*... περιδέρειον.

ELIBERARE, pro *Liberare.* Acta Proconſularia Martyrii SS. Didymi & Theodoræ n. 8. *Et nunc miſit in habitu militis agnam Eliberare ſuam. Eliberatio*, pro *Liberatio*, apud Thwroczium.

¶ ELICATORES, ὑδροσκόποι, Aquarioli. Janus Laurenberg. in Supplemento Antiquarii. *Aquarioli*, Feſto ſunt, *Mulierum impudicarum ſordidi adſeclæ*, qui iis ſcilicet aquam miniſtrant ad lavandum; ὑδροσκόποι vero Græcis, Speculatores aquarum, qui rimantur ubi lateant; quare minus accurata eſt Jani interpretatio. Pro *Elicatores* puto legendum *Eliquatores* ab *Eliquare.*

¶ ELIDIARE, ELIDICARE, &c. Vide *Elitigare.*

ELIGAMENTUM, ἔνδεμα, in Gloſſ. Græc. Latin. MS. Editum *alligamentum* habet.

¶ ELIGANTES, *Urbani, Eliganter, Facete, jocondirer.* Janſſonius in Auctario Gloſſarum Iſid. Sunt pro *Elegantes* & *Eleganter.*

¶ ELIGIDICARE. Vide *Elitigare.*

ELIGMA, ELIGMATIUM, ἐκλειγμάτιον, Medicamentum, quod ori inditum, ſenſim liquefit, & deglutitur. Matth. Silvaticus: *Eligmata, Medicinæ, vel potiones calidæ.* Occurrit apud Octavium Horatianum lib. 2. Rerum medic. cap. 16. Vide Goræum in ἔκλειγμα.

¶ ELIMES, ἄποικος, παρόριος, Qui extra limites degit. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman.

ELIMITARE, In exilium agere, extra regni *limites* propellere. Vita S. Deicoli Abbatis Lutrenſis c. 2. *Dei famulum... Burgundionum regnum Elimitare fecit:* Hoc eſt, extra regni Burgundici limites exulare coëgit.

¶ ELIMITATUS. Concil. Tolet. XII. inter Hiſpan. to. 2. pag. 681. *Ecce in brevi complexa vel exarata devotionis meæ negotia in hujus tomi complicatione agnoſcenda perlegite, perlecta diſcutite, diſcuſſa Elimitatis ac decretis titulorum ſententiis definite.*

¶ ELIMOSINA, pro *Eleemoſyna*, in Diplomate Ludovici Pii, apud Ludov. *Laguille* Hiſtor. Alſat. Probat. pag. 44.

¶ ELIMPIDARE, Limpidum ſeu clarum facere, elucidare. Vide *Limpidare.*

ELINGUATIO, γλωσσοτομία, in Gloſſ. Græc. Lat. MS. γλωσσοτομῶ, *Elinguo*, in eodem Gloſſ. perperam in edito, *linguacio*, & *linguo.* Eſt autem *Elinguare*, linguam ſecare. [Cornel. Fronto libro de nominum verborumque differentia: *Elinguis habet linguam, ſed uſu ejus caret: Elinguatus amiſit.*]

ELINGUITAS, Infantia, ineruditio. Vita S. Marculfi in procemio: *Nihil enim in hujus mortalitatis curriculo dignius agitur, quam ſi Elinguitas noſtræ loquacitatis in Dei laudibus jugiter moderetur.*

ELIQUARE, apud Papiam, *Declarare; Eliquata, Purgata, Aperta, Manifeſtata.*

¶ ELISÆI, Jacobo de Vitriaco apud Marten. to. 3. Anecd. col. 281. iidem ſunt qui *Aſſeſſini*, ſeu Populi Orientales, de quibus actum in voce *Aſſaſini.*

ELISIMUS. Fortunatus lib. 6. Carm. 12.

Hæc tibi Eliſimo modulatus ſimplice cantu,
Sed tonat archetypho barbitos inde ſono.

Vide, quæ ad hunc locum annotat Browerus.

ELITIGARE, in Notis Tyronis pag. 198. & in Veteribus Formulis apud Bignonium pag. 367. 369. 393. edit. 1. [in Legibus Ludovici II. Imp. apud Muratorium to. 1. part. 2. pag. 161. col. 1.] eſt extra omnem *litem* & controverſiam ponere, ita ut qui *Elitigato ordine* poſſidet, pleno jure & abſque ullius reclamatione poſſidere dicatur. Quæ quidem vox poſtmodum depravata & immutata: quippe pro *Elitigare, Elidicare*, & pro *Elitigatus, Elidegatus* & *Elidiatus, Elidictus*, occurrant non ſemel. Charta Caroli M. pro Monaſterio S. Dionyſii: *Sed ſicut ipſum mercatum cum omnibus teloneis legaliter evindicaverunt, & actores ipſius Monaſterii.... ipſum teloneum ad integrum Elidicaverunt, ita.... firmum atque conceſſum omni tempore habeant.* Alia Pipini Majoris domus pro eodem Monaſterio: *Ut ſicut conſtat, quod ipſas res per legem & juſtitiam in Palatio noſtro evindicaverunt, vel reciperunt,... habeant evindicatas, atque Elidegatas.* Charta Theoderici Regis Fr. pro eod. Monaſt. *Ad integrum omnia & ex omnibus, inſpecta eorum ſtrumenta, omni tempore habeant vindigata, atque Elediata.* Placitum Chlodovæi III. Regis, apud virum doctiſſimum Joan. Mabill. to. 4. Actor. SS. Ordin. S. Bened. p. 619. *Ita ut præſentaliter ipſo locello prædictus Chrotcharius ad partes ipſius Ingramno omni tempore habuit evendecatum atque Elidictum.* Placitum aliud pag. ſeq. *Habeant evindecatum atque Ajudicatum.* Placitum Caroli C. an. 22. in Tabul. S. Dionyſii Ch. 38. *Ut memoratum Deodato monachum una cum Antreneo Majorem partibus S. Dionyſi talem notitiam recipere juſſimus, per quem ſupradictis ſervis ad ipſum ſervitium in antea teneant atque Elidicant, & ſit inter eos poſtmodum ex hac re ſoluta & definita atque inconvulſa cauſa. Elidigatus*, in alio Placito Chilperici ibid. pag. 622. Formula vetus apud Bignon. cap. 7. *Propterea jubemus... ut ipſam terram ipſe Abbas habeat, atque Elidia ſit poſtmodum ex hac re, omnique tempore ſubita cauſatio.* Formulæ Lindenbrogianæ for. 52. *Quieto ordine vel Elidiato valeas poſſidere.* Form. 30. *Sine ullius judicis conſignatione pars monaſterio noſtro, Elidiato ordine præſentaliter revocare facias dominium.* Form. 167. *Habeat evendicatum vel Elidiatum.* Adde Præceptum evindicatorium Caroli M. in Chron. Lauriſhamenſi pag. 59. Ex his emendanda, ni fallor, Charta Hiſpanica æræ

1016. apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. *Et ſi aliquis homo venerit, qui contra eos voce vel judicio ſuſcitaverit, aut aliqua calumnia petierit, nullus firmet ſuper eos; ſed illos dent duodecim homines, & Delindent ſe de quocumque judicio illis petierint.* Ubi videtur legendum *Elidicent.*

¶ ELIGIDICARE. Præceptum Carolomanni Regis pro Monaſterio Prumienſi, tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 33. *Jubemus, ut ab hac die ipſa ſilva de jam dictis partibus noſtris, una vena de ipſa fontana, habere debeant evindicata atque Eligidicata tam noſtris quam futuris temporibus.*

DELITIGARI, Judicari, extra litem poni. Decreta Colomani Regis Hungariæ: *Ducis miniſtri, qui in mega judicis ſunt .... ante Comitem & judicem, minores vero, ante judicem Delitigentur.*

¶ ELIX, *ἀναπνοὴ ὀχετȣ͂, Fiſtula aquæductus.* Supplem Antiquarii. Feſtus habet: *Elices, Sulci aquarii, per quos aqua collecta educitur è liris.* Columella vero: *Sulcos aquarios nonnulli Elices vocant.* Et l. 1. §. 9. D. de aqua & aquæ pluv. *Sulcos aquarios qui ἕλικας appellantur, ſi quis faciat.*

¶ ELLUATUS, κάκοσμος, *Spurcus.* Supplem. Antiquarii cum Gloſſis Lat. Græc. Sangerman. Scribendum *Helluatus*, Vorax.

¶ ELLUDIES, ἀρουσία, *Aratio.* Idem Supplement.

¶ ELLYPSIFORMIS, Formam habens *ellipticam* ſeu curvam. Acta SS. Julii to. 3. p. 719. de S. Henrico Imp. *Enſem S. Henrici proprium biſſecantem... habentem manubrium Ellypſiforme ex criſpato ligno buxino, longum tribus fere pedibus, latum ſeſquipollice.*

¶ ELMA, Genus morbi, in Hiſtoria MS. Abbatiæ Gemmeticenſis pag. 53.

¶ ELMETUS, Ital. *Elmetto*, Gall. *Heaume*, Caſſis, galea. Proceſſus anni 1430. in Hiſtor. Dalphin. p. 64. col. 1. *Præfato Mareſcallo, qui ſemper ſpem de victoria habuit, genibus flexis manibuſque junctis ad cælum erectis, & Elmeto ſuo à capite depoſito, &c.*

¶ ELMETTUS, Eadem notione, apud Rymer. to. 12. p. 641. Jovius in Vita Sforziæ: *Hic eſt ille Albericus* (Balbianus,) *qui equitem cataphractum, ea ſpecie, quam videmus, formavit & inſtituit: adinvento hoc concluſæ duplicíſque galeæ genere, quo nunc maxime utimur, & Gothico nomine Elmettum vocitamus.* Vide *Elmus.*

¶ ELMUNIMUS, Dignitatis nomen apud Sarracenos Caliphæ proprium. Vide *Miramomelinus.*

¶ ELMUS, ut ſupra *Elmetus*, Galea. Computum anni 1333. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Aim. de Ciſciaco pro emendo uno Elmo & alia arma pro Domino, unc. 1. taren. XII.* Caffarus lib. 1. Annal. Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 261. *Cum loricis, & Elmis, & aliis armis.* Obertus Cancellar. lib. 2. eorumdem Annal. to. 6. Murat. col. 304. *Extraxit de capite ſuo Elmum, & depoſuit ſcutum, &c.* Rurſum occurrit apud eumdem Muratorium to. 8. col. 431. to. 12. col. 791. 804. Rymer. to. 4. p. 779. 809. to. 5. p. 569 &c. Plerique ſcripſerunt *Helmus.* Vide in hac voce.

¶ ELOCARE, Conducere, Gall. *Louer.* Vide *Exponere.*

¶ ELOCATIO, Conductio, Gall. *Louage*, in Lege Salica tit. 31.

¶ ELOGA, *Initium, exordium.* Papias.

ELOGIUM, Vox in malam partem interdum ſumpta, maxime pro brevi annotatione criminis, uti obſervatum ab Henrico Valeſio ad lib. 14. Ammiani pag. 15. [*Infami ſatis Elogio notare*, in Actis Synodi Flaviniac. an. 894. apud Mabill. to. 3. Annal. Bened. pag. 294. Teſtamentum S. Remigii apud Miræum to. 1. p. 5. col. 2. *Elogium ſegregationis à corpore Chriſti ab omnibus ei porrigatur.*] Sigefridus Epiſcopus Moguntinus Epiſt. 1. *Quia audiſtis Elogio ſimoniacæ hæreſeos eum eſſe notabilem.* Gozechinus Scholaſticus: *Dicis, quid mihi & Leogio, quod olim inſolenter deſerens, turpi notarim Elogio?* Mox: *Dic ergo, nunquid Elogium intuli legiæ?* Infra: *Non Elogii notam, ſed honoris coronam.* [Arnulphus Lexov. Epiſc. in Epiſtola ad Alexandrum Papam, apud Acher. Spicil. to. 2. p. 497. *Sublatoque priſtinæ ſervitutis Elogio, Eccleſia Dei lætabunda procedat, &c.*] Ita eadem vox uſurpata legitur de exhæredatione, in l. 4. Cod. Th. de Legit. hæred. [Statuta Avenion. rubrica 59. de Teſtamentis art. 1. *Sæpe contingit multos decedere inteſtatos, quod non facile reperiri poſſint ſeptem teſtes, quibus ſua Elogia fideliter & ſecreto committant*; hoc eſt, rationes cur ita teſtamentum diſponant, hunc v. g. exhæredent filium: qua notione Tullius in Cluentiana: *Unum eſt etiam quod maxime me conturbat; quod Elogium recitaſti de teſtamento Cn. Egnatii patris, hominis honeſtiſſimi, ſe exhæredaſſe filium, quod is ob Oppiniaci damnationem pecuniam accepiſſet.* Sic & Quintilianus lib. 7. c. 4. *Si exhæredatum à ſe filium pater teſtatus fuerit Elogio, propterea quod is meretricem amaverit.* Fulgentius de Priſco Sermone: *Elogium eſt hæreditas in malo. Cornelius Tacitus libro Facetiarum: Cæſi itaque morum Elogio in filiis relicto.*] *Sub Elogio præconis fuſtibus cæſus*, apud Spartianum in Severo. [Papias: *Elogia, Laudes... Carmina vel criminalia mala... Ordo criminum, Titulus cujuſlibet rei.... Proverbium.... Ignominia, Textus geſtorum malorum, Reſponſum divinum.* Similia habent Johannes de Janua & Iſidorus in Gloſſis: ad has Grævium conſulito.]

1. ELONGARE dicitur Princeps, cum alicui debitori ex certa cauſa dat inducias ſolvendi debita. *Elongamentum*, ipſæ litteræ Principis, quæ noſtris *Lettres de reſpit*, vel *d'Eſtat.* Gloſſ. Gr. Lat. μακρύνω, *Elongo*: Μακρύνω, *Longo.* Uſatica Majoricarum Regni MSS. *Statuimus, quod ſi aliquis de aliquo debito obligatus tenetur, ſemel à nobis vel ſucceſſoribus noſtris fuerit Elongatus, & aliud poſtea de eodem debito ſpecialiter vel ſimul cum aliis debitis obtinuerit Elongamentum, illud ſecundum Elongamentum non proſit eidem.* Curia Generalis Barcinon. ann. 1291. MS. *De Carta, vel Littera Elongamenti, de qua conſueverunt dari 50. ſolidi pro mille in anno.* Exſtat Charta Jacobi Regis Arag. an. 1268. 18. Kal. Jul. cujus titulus eſt: *Ut aliquis non Elongetur, qui habeat bona mobilia.* Vide Foros Aragon. Edit. 1624. f. 15. v. & Obſervantias ejuſdem regni lib. 9. tit. 1. qui eſt *de Elongatione debitorum*, & Michaëlem *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. V. *Litteræ Elongamenti.*

¶ 2. ELONGARE, Procul amovere, amandare, Gall. *Eloigner*, Ital. *Allontanare*: hac notione pluries occurrit in Pſalmis & aliis Scripturæ libris, ut & apud Murator. to. 8. col. 230. 517. Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 72. &c.

¶ ELONGATIO, Extenſio, productio, Gall. *Allongement.* Uſus ſtagnorum Villarici & Breſſiæ, apud Guichenonum in Probat. p. 170. & Revellum p. 266. & 267. *An licitum ſit Elongare & altiare calceatam ſui ſtagni inferioris, & an poſſit altiationem & Elongationem calceatæ ipſius ſtagni inferioris comprehendere majorem comprexiam prædiorum.*

¶ ELONGATIO DEBITORUM. Vide *Elongare* 1.

¶ ELONGATIO GUERRÆ, Induciæ, Gall. *Treve*, à Gallico *Eloigner*, Removere vel differre. Charta B. Conneſtabuli Arverniæ, apud Baluzium Hiſt.

Arvern. to. 2. p. 90. *Sed tamen dictam Elongationem guerræ promiſit ſe bona fide ſervaturam uſque ad terminum prætaxatum.*

1. ELOQUENTIA, Lingua, idioma, *Daciſca*, *Romana Eloquentia*, apud Dudonem lib. 3. de Morib. Norman. p. 112. [Acta S. Winwaloei MSS. *In verba ſuſſannationis & conviciorum tam deteſtanda erumpebat, quæ non licet Chriſtiana Eloquentia pronuntiari.*]

2. ELOQUENTIA, Lectio. Helgaudus in Roberto Rege: *Eloquentiæ tantum incumbens, ut nullus laberetur dies, quin legeret Pſalterium, & exoraret cum ſancto Davide.*

¶ ELUBIUM. Conſtantienſis: *Pelagus, Elubium*: quod pro *Eluvium* videtur eſſe poſitum. V. *Pelagus.*

ELUCIDARIUM. Ita appellavit S. Anſelmus, ſeu quis alius Anonymus librum, quem ſcripſit de Summa totius Chriſtianæ Theologiæ in Præfat. *Titulus itaque operi, ſi placet, Elucidarium præfigatur; quia in eo obſcuritas diverſarum rerum elucidatur.* [Vide *Lucidarius.*]

¶ ELUCUBRATUS, *Excuſſus vi telorum.* Barth. in Gloſſario ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

¶ ELUCUBRE, *Languidum.* Papias MS. In Edito *Lucidum*: quo ſenſu oritur à verbo *Elucubrare.*

¶ 1. ELUDIUM, Jocus, ludus. Miracula S. Auguſtini Cantuar. n. 58. *Inter hæc Eludia vel ſeria.* Iſid. Chron. Regum Gothorum: *Sæpe etiam lacertos contra Romanos inſolentias ac irruptiones Waſconum movit, ubi non magis bella tractaſſe, quam potius gentem quaſi in palæſtra Eludii pro uſu utilitatis videtur exercuiſſe.*

2. ELUDIUM, *Deceptio*, in Gloſſis MSS. Vide *Conludium.*

¶ ELUIES, σέλματα, *Tranſtra, tabulata navis.* Supplementum Antiquarii.

¶ ELUMINATUS, Excœcatus. Sidon. lib. 8. Epiſt. 11. *Quis ita gemino obtutu Eluminatus, qui exanimati cadavere inſpecto non ſtatim ſigna vitæ colligeret extortæ.*

¶ ELUSCARE, Luſcum facere. Gloſſ. Græc. Lat. ἐκτυφλόω, *Excæco, Eluſco.* Utuntur Ulpianus l. 5. §. ult. Dig. ad Legem Aquil. & Marcellus l. 27. Dig. de pignorib. vel hypoth. Vide *Luſcus.*

¶ ELUSCATIO, Cœcitas. Gloſſ. Cyrilli: *Eluſcatio*, ἀποτύφλωσις.

¶ ELUSORIUS, Fallax, Gall. *Illuſoire. Eluſoriæ verſutiæ*, in Charta anni 1196. apud Miræum to. 2. pag. 1197. col. 2.

¶ ELUTIUS, *Aquatius.* Papias ab *Eluere.*

¶ ELUUS, Fulvus, Gall. *Fauve.* Papias: *Falvus, Fulvus, Eluus.* Varro legit *Heluus* haud abſimili notione.

¶ EMANATORIUM, Fons, Gall. *Fontaine*, ſic dictus ab Emanare, *Couler.* Meiſterlinus Hiſt. Rerum Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. pag. 34. *Aquæductum porro Conſules à longe per navalia ſubterranea introduxerant, hinc indeque per civitatem locis opportunis, tam ad uſum incolis, quam pro ornatu, Emanatoria fecerunt.*

EMANCARE, [Mutilare.] Vide *Mancus.*

EMANCEPS, *Famulus à ſervitute liberatus.* Gl. Iſid.

EMANCIPARE, A ſervitute liberare. Saxo Grammaticus lib. 6. *Supervenit alius . . . qui prioris exemplo conditionem fateri juſſus, ancillam ſe cujuſdam in matrimonio habere, ejuſque domino Emancipandæ conjugis gratia ruſticum opus dependere teſtabatur.*

EMANCIPARE, Ab obſidione liberare. Sugerius in Ludovico VI. cap. 7. *Ipſe vero potenti diſcuptis manu & defoſſis circumquaque omnibus municipiis, Acutummontem Emancipavit, & tam armis quam victualibus eorum ſophiſmata denodans, copioſum reddidit.*

1. EMANCIPATIO, Cujus apud noſtros ea erat formula, quæ habetur in Regeſto Feodor. Burgundiæ 2. part. fol. 211. *Nos Hugo, Dux Burgundiæ, N. fac. præſentes litteras inſpecturis, quod in noſtra præſentia ſpecialiter conſtitutus propter hoc Robertus Miles filius noſter petiit Emancipari à nobis, ſeu liberari à patria poteſtate. Nos vero videntes & attendentes ipſius Roberti conſenſum & voluntatem circa Emancipationem habendam & dandam à nobis, mutuo conſenſu interveniente ex parte noſtra & ex parte dicti Roberti ipſam præſentem Emancipationem acceptantem legitime Emancipamus à ſacris, ſeu à patria poteſtate. In cujus teſtimonium præſenti Emancipationi ad requiſitionem dicti Roberti ſigillum noſtrum duximus apponendum. Dat. die Sabbathi poſt Feſtum B. Lucæ Evangeliſtæ. an. D.* 1272. [In Hiſtoria Dalphinali to. 2. p. 84. legimus, Humbertum Delphinum anno 1297. Ind. XI. tertio Nonas Febr. coram Guillelmo de Ruino Officiali Curiæ Gratianopoli conſtitutum, Hugonem filium emancipaſſe eum *accipiendo per manum, dando eidem Hugoni & concedendo liberam auctoritatem, & etiam poteſtatem ſtandi in judicio; mutuum accipiendi, teſtamentum, codicillos; ſeu ultimam voluntatem faciendi, & cujuſlibet contractus inhiendi, & generaliter omnia alia faciendi, quæ quilibet paterfamilias, & ſui juris conſtitutus, facere poteſt vel debet, &c.*] Exſtant aliæ emancipationis formulæ in to. 8. Spicilegii Acheriani pag. 263. & apud Rollandinum in Summa Notariæ cap. 7. Rubr. 5.

☞ Cum autem hujuſcemodi emancipationes ſolummodo fieri ſolerent, petentibus filiis, ſi præ minori ætate hanc poſtulare non poſſet puer emancipandus, tum conſenſus Regis requirebatur juxta Legem Jubemus 5. Cod. de Emancip. lib. 8. tit. 49. quod obſervatum legimus in emancipatione Ludovici ſeptennis filii natu majoris Caroli Comitis Valeſii an. 1325. Ejus emancipationis formulam à Carolo IV. Franc. Rege datam exhibent Acherius Spicil. to. 8. pag. 263. & *de Lauriere* in ſuo Juris Gallici Gloſſario. Videſis etiam Conſuetud. Pictav. art. 311. & Britan. art. 526.

☞ Sed non una hæc erat emancipationis cauſa vel ratio. Fiebat etiam per liberorum conjugium, & domicilium à paterna domo ſeparatum: quod etiamnum ſtatuitur in Conſuet. Pictav. art. 312. Engoliſm. art. 120. Britan. art. 527. Santon. art. 2. Rupell. art. 2. Juxta quaſdam alias Conſuetud. ad emancipationem ſatis eſt, ut liberi, videntibus ac ſcientibus parentibus, proprium habeant domicilium. Vide Conſuetud. Catalaun. art. 7. & Rhem. art. 7. quod ad ſolos pertinet ignobiles, non ad nobiles maſculos juxta Conſuetud. Pict. art. 113. Puellas quod ſpectat, ſive nobiles ſint, ſive plebeiæ, parentum jure matrimonio eximuntur fiuntque maritorum. Pictav. art. 314.

☞ Emancipabantur etiam qui ad vigeſimum ætatis annum pervenerant. Rhem. art. 6. 8. Catalaun. art. 7. 8. & Sedan. 5. 7. & in quibuſdam provinciis liberi omnes mortua matre: quod hodieque ſtatuunt Conſuetudines Montarg. cap. 7. art. 3. Vitriac. art. 100. 143. Caſtri-Novi art. 134. Carnot. art. 103. Durocaſſ. art. 93. Hæc poſt *de Lauriere* in Gloſſario jam laudato.

☞ Neque abs re futurum eſt, opinor, ſi cum eod. Cl. Scriptore obſervemus, non eam quidem fuiſſe

veterum Francorum in filios poteſtatem, ut eos poſſent interimere, ſed tamen penes patrem fuiſſe filios vendere, ſi neceſſitas compellebat; legimus enim Capitul. lib. 8. cap. 4. *Si quis vendiderit filiam ſuam in famulam, non egredietur ſicut ancillæ exire conſueverunt. Si placuit domino ſuo cui vendita eſt, dimittat eam liberam, & ad alium populum non licet eam vendere.* Vide Edictum Piſtenſe cap. 34. tit. Codicis, de patribus qui filios diſtraxerunt, & Formulam Andegav. 48.

☞ Non ſolum autem pater apud anteceſſores noſtros, verum etiam mater vendendorum filiorum jure gaudebat, ſi fidem habemus Auctori Vitæ S. Juniani to. 2. Bibl. MS. Labbei p. 573. *Cumque puer velociter juſſa expleſſet, renuntiavit patri dicens: Mulier paupercula eſt, cui & panis defecit, nec unde emat habet. Quo audito juſſit eam in conſpectu ſuo adſtare, hilari vultu & paterno affectu interrogans, cur tanto ejulatu fleret, & clamoribus eum inquietaret. At illa reſpondit: Vere Dei famule & Sacerdos, ſcias me fame periclitari; panis deeſt, emptio nulla, fames quotidie invaleſcit, & ecce prægnans morior: quamobrem tuam adivi clementiam, ut ſi me de periculo famis eripueris, ſim tibi perpetuo ancilla, & filius quem utero geſto ſervus ſempiternus, quem cum enutriero tuis manibus & jugiter ſervire inſtituam. Tantum adjuva me ne peream.* Vide Conſuetud. Vitriac. art. 100. & 148.

☞ Verum priſca Francorum barbarie, imperantibus tertiæ ſtirpis Regibus, ſenſim mitigata, tam leniter tamque indulgenter filii à parentibus habiti ſunt, ut Accurſius, qui circa annum 1200. florebat, dicat ad tit. Inſtitut. de patria poteſtate: *Aliæ vero gentes quædam ut ſervos tenent filios, ut Sclavi, aliæ ut prorſus Abſolutos, ut Francigenæ, &c.* Hinc colligunt quidam, nullum tunc temporis in Francia jus fuiſſe patrum in filios; at conjecturam explodúnt tum Conſuet. Vitriac. art. 100. Rhem. art. 6. & 7. Montarg. cap. 7. art. 2. Borbon. art. 168. Pictav. art. 316. Catalaun. art. 7. Sedan. art. 5. Carnot. art. 103. Caſtri-Novi art. 133. Bituric. tit. 1. art. 3. Britan. art. 498. quæ paternum jus agnoſcunt omnes, tum etiam noſtri veteres Practici. Auctor magni Franciæ Conſuetudinarii, qui ſcribebat anno circiter 1368. ait lib. 2. cap. 40. pag. 263. deſinente: *Par la Coutume notoire de la Prevôté & Vicomté de Paris, laez ou don qui n'eſt point cauſé, laiſſé ou donné à aucún enfant étant en la puiſſance du pere, eſt propre acqueſt au pere & mere, en la garde de qui il eſt, voire encore s'il y a cauſe, & ladite ceſſe.* Adde pag. 264. 265. & *des Mares* Deciſ. 248. Idem patrium jus plane confirmant *emancipatoriæ litteræ* tum jam memoratæ, cum aliæ plures in Hiſtoriis familiarum illuſtrium relatæ. Vide Hiſt. Caſtellionis ad Matronam pag. 180. Probat. & Perardum in Burgundicis pag. 521.

2. EMANCIPATIO, in Monaſteriis dicitur, cum Monachus ad aliquam dignitatem promovetur, & eo ipſo ab obedientia Superioris eximitur. S. Bernardus Epiſt. 87. *Promotio Abbatis; Emancipatio filii eſt.* Idem Epiſt. 252. *Quaſi Emancipatio filii ad Capitulum, & non potius ad ſolum ſpectet Abbatem.* Rad. de Diceto an. 1179. *Rogerus à Collegio ſanctæ Trinitatis ad ſupradicti loci curam in Abbatem aſſumptus ab Alexandro PP. 5. Kal. Febr. Tuſculani benedictionem, & in ſignum Emancipationis indultæ mitram, annulum, chirothecas accepit.* Chronicon Mauriniacenſe lib. 3. de Macario Cluniacenſi Monacho electo in Abbatem Mauriniacenſem: *Prælibatos itaque Monachos Cluniacum mittimus, & ut ab Abbate loci illius Macarium à jugo obedientiæ abſolvi & Emancipari poſtulent, intimamus.* Infra: *Aſſerens, ſe nunquam ei benedictionis conſuetudinem impenſurum, niſi plenius à jugo obedientiæ cognoſceret abſolutum.*

Emancipatoriæ Literæ, quæ ab Abbate in eum finem Monacho electo dantur, in eodem Chronico Mauriniacenſi: *Literas Emancipatorias poſtulanti* (Archiepiſcopo Senonenſi) *oſtendunt, &c.* Ex quibus conficitur ad hoc, ut Monachus in Abbatem alterius Monaſterii electus benedicatur, neceſſe fuiſſe, ut emanciparetur à ſuo Abbate, tametſi ipſa promotione emanciparetur; quod præterea docent ſequentia, deſcripta ex Polyptycho Monaſterii S. Remigii Remenſis: *Anno ab Incarnatione* 1097. *poſtquam de Galliis Urbanus PP. Romam redierat, miſit litteras Manaſſi Remenſi Epiſcopo, non priori ſimoniaco depoſito, ſed ſucceſſori M. catholico, pro Roberto Abbate S. Remigii, qui Monachus fuerat S. Martini majoris Monaſterii, in quem diœceſani Epiſcopi Remenſis Eccleſiæ præjudicium fecerant, dicentes, eum de judicio & juſtitia Abbatis ſui pendere, & ejus obedientiæ & diſciplinæ ſubeſſe debere, & de eo in Capitulo ſuo, ſicut de Monacho ſuo tractare, quod his verbis caſſavit Romana Eccleſia, & Romanæ Sedis Apoſtolicus. Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili Fratri M. Remenſi Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Abbatis S. Remigii cauſa in præſentia noſtra & Confratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium diligentiori diſcuſſa eſt inquiſitione & ad hunc tandem finem perducta, judicium Epiſcoporum prolatum ſuper eum cum hac ratione reprobatum noveris, quia poſtquam filius à patre Emancipatus eſt, ſub curam & dominationem patris redire diſtrictione legum non cogitur, niſi ſponte ipſe rogaverit. Promotionem enim Abbatis Emancipationem accipimus, & ideo ſub poteſtatem Abbatis redire non debere judicamus.* Exſtat formula alia ejuſmodi emancipationis apud Jacob. Petitum poſt Pœnitentiale Theodori pag. 143. Vide Petrum Bleſenſ. Epiſt. 90. & S. Anſelmum Cantuarienſem lib. 2. Epiſt. 42. 52. lib. 3. Ep. 32. 139. Quinetiam ſi Abbas ipſe ad majorem dignitatem v. g. Epiſcopalem proveheretur, totius Conventus conſenſus requirebatur, ut ex S. Anſelmi lib. 3. Epiſt. 6. 7. 8. colligitur. Vide Vitam Aldrici Epiſcopi Cenoman. num. 54. 55.

3. EMANCIPATIO etiam dicitur de Ordinibus religioſis, qui ab Ordinariorum juriſdictione exempti, Sedi Apoſtolicæ nullo medio ſubjiciuntur, apud Joan. Sariſberienſem l. 7. Policrat. c. 19. ubi in ejuſmodi emancipatos gravius invehitur.

Emancipatio Monasterii, Exemptio à juriſdictione Ordinarii. Vita B. Heldemari Eremitæ cap. 5. *Paſchalem Papam ſuper Emancipatione ſui cœmiterii ſollicitat, & quod petit impetrat.* Vide Barthol. Fizen. in Hiſt. Leodienſi pag. 365. §. 16.

4. EMANCIPATIO, Diſveſtitio, traditio. Charta Wiboldi veteris Corbeiæ Abbatis an. 1152. in Monumentis Paderbonenſib. pag. 105. *Cujus poſſeſſionis emptæ à prædicto venerabili Epiſcopo legitimam per hæc ſcripta Emancipationem facientes, &c.* Ita uſurpant Acta S. Forannani Abbatis Walciodorenſis an. 15.

EMANERE, Extra domum manere: vagari, peregrinari. [Papias in Codice Bituric. *Emanere, Excubare.*] Gloſſ. Gr. Lat. ἐκκοιτῶ, *Emaneo, Emanet*, διαμένει, παννυχεύει. Gloſſ. Lat. Græc. *Emanſio*, παννυχισμός. *Emanſiones*, ἐκκοιτισμοὶ, ἀπόκοιτοι. Vide Cujacium lib. 6. Obſervat. cap. 26.

EMANSORES, in Gloſſ. Lat. Gr. ἀπόκοιτοι, λῃσταί. Gloſſ. Gr. Lat. ἐξώκοιτος, *Emanſor*, [*Qui diu vagatus ad caſtra regreditur*, Modeſtino l. 3. §. 2. Dig. de re milit.] Petrus Bleſenſ. Ep. 142. de Monachis vagis: *Transfugæ & Emanſores à clauſtro effrænes, vagi & Sarabaïtæ.* Contra, *Manſores*, qui domi manent, reſident. Vita S. Theodardi Archiepiſc. Narbon. apud Catellum pag. 757. *Sive Manſor, ſive idem eſſet viator.*

¶ EMANITAS, Immanitas, crudelitas. Privilegium Agiradi Carnot. Epiſc. an. 696. apud Felibianum Hiſt. San-Dionyſ. pag. XVII. *Secundum ſtatuta canonum de objecto Emanitatis crimene feriatur.*

¶ EMANO. De ſanctitate Glaſtonienſis Eccleſiæ to. 1. Monaſtici Anglic. pag. 7. col. 2. *Si quis Emano aliquod ædificium juxta locaſſet, quod ab umbratione ſua lucem impediret Eccleſiæ, ſtatim patuit ruina.* Pro *Emano* puto legendum *è vicino.* Utriuſque perſimilis erat ſcriptura in antiquis libris, ubi neque voces ſeparabantur, neque litteræ *i* punctum ſuperponebatur, adeo ut facillime labi potuerit lector minus attentus.

¶ EMANSOR. Vide *Emanere.*

EMARCUARE, Marcidum reddere, facere. Stephanus Eddius in S. Wilfrido cap. 62. *Credo enim indubitata fide, hanc manum incurvatam, & brachium longo tempore Emarcuatum, in eo lavacro per ſancti ſudoris commixtionem, Deo volente, poſſe ſanari.*

EMARCUM, Gallis veteribus, vitis genus mediocris vini. Columella lib. 3. cap. 2.

EMASCULARE, *Enervare, debilitare, caſtrare.* Jo. de Janua. [Utitur Apuleius Met. 7. ut & voce *Emaſculator* Apol. pag. 321. pro *Sodomita*, ἀρσενοκοίτης.]

¶ EMATIO. Charta Fundationis Triſagii Ord. Ciſterc. inter Inſtrum. to. 2. Gall. Chriſt. col. 422. *Præterea dedit eiſdem Monachis alias terras, quas ab aliis, tam per Emationem, quam per Emptionem eis acquiſivit.* An pro *Cambitio*, Permutatio, Gall. *Echange*?

¶ EMATRIUM, Moneta minutior, ut videtur. Gregor. Monach. in Chronico Farfenſi, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 421. *De caſale Nictonis Caroci cum ſuis conſortibus denarii* XXII. *&* X. *Ematria.*

¶ EMAUDUS, Gall. *Email*, Ital. *Smalto*, Encauſtum. Inventar. Eccleſiæ Anic. an. 1444. *Item duo taſſelli argenti pro cappis ponderis* XII. *unciarum & dimidiæ, quorum unus eſt quadratus ad modum voraginis, cum uno Emaudo cadrato, & in quatuor cornibus quatuor lapides.* Sunt qui hanc vocem deducunt ab Hebræo *Haſmal*, quod bis legitur apud Ezechielem, quodque *Electrum* vertit S. Hieronymus.

¶ EMAX, *Tenuis, macer; vel qui amat aliquid emere.* Papias. Poſteriori ſignificatu Latinis haud ignotum. Gloſſ. Lat. Gall. *Emax, Achetable.*

EMBADIA FORMA. Anonymus Gromaticus: *Termini ſi duo in unum fuerint, Embadiam formam oſtendunt: ſi autem ambo quadri fuerint, naturalem lapidem in 15. pedes oſtendunt, &c.* Ἐμβάδια & ἐμβαδὰ Græcis dicuntur τὰ τῶν ἀνδρῶν ὑποδήματα, ut eſt apud Varinum.

¶ EMBASSATOR, Legatus, Gall. *Ambaſſadeur.* Legitur apud Rymerum tom. 3. pag. 703. col. 1. Vide *Ambaſcia.*

¶ EMBAXATURA, Legatio, Ital. *Ambaſciata*, Gall. *Ambaſſade.* Occurrit apud Sebaſt. Fanton. Hiſtor. Avenion. to. 2. pag. 110. in Charta an. 1251.

¶ EMBAYSARIA, EMBAYSATORIA, Eadem notione, in Statutis Arelat. MSS. art. 76. *Embayſſaria*, in Conventione Caroli Comitis Andegav. & Provinciæ cum Arelatenſibus an. 1251. è MS. D. *Brunet* fol. 58. verſo.

¶ EMBAYSATOR, EMBAYSSATOR, ut *Embaſſator*, in iiſdem Statutis art. 76. & 78.

EMBDOLA, *Idola.* Papias. [In Amalthea legitur *Emdola.*]

¶ EMBLA, Equus ſarcinarius, ſic dictus ab *Embola*, Tranſvectio mercium. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. XXVI. *Unum præeſſe Subzembleriu & Embleriis noſtris volumus, qui Emblerius major debeat nuncupari & de noſtris Emblis ſit ſolicitus.* Pluries ibid. occurrit *Zembla*, eadem notione, *z*, ut videtur, addito euphoniæ cauſa.

EMBLASMA, pro *Emblema.* Teſtamentum Perpetui Epiſcopi Turonenſis: *Juliæ Perpetua Crucem parvam ex Emblaſmate, in qua ſunt de reliquiis Domini, do, lego.*

EMBLEMA, ex Gr. ἔμβλημα, quod operi cuipiam adjicitur ornatus gratia, Opus teſſellatum, muſivum, &c. *Eminens ſculptura*, Joanni de Janua dicitur. Papias: *Emblema, ſuperabundantia, vel obſcuritas, quod celatur.* Gloſſ. Lat. Gall. *Emblema. ſculture apparente, ornement de vaiſſeaux.* Dudo lib. 3. de Morib. Normannor. pag. 90. *Supellectilium ubertate locuples, rerumque omnium Emblemate dives.* Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini:

Emblema, gemma, lapis, toreumata, thura, falerna.

Rabanus apud Browerum Antiq. Fuld. l. 2. c. 10.

Ecce Crucis lignum, quo Chriſtus ſæcla beavit,
Emblemate incluſum arx tenet iſta Crucis.

Ubi, ut & apud Fortunatum, ſecunda corripitur. Vita S. Sori Eremitæ n. 6. *Martyris mauſoleum opere polymito, auro gemmiſque miro conſtruxit Emblemate.*

¶ EMBLERIUS, Cui cura jumentorum ſarcinariorum eſt commiſſa. Vide *Embla.*

EMBOLA, Tranſvectio mercium, quæ in navim injiciuntur. *Felix Embola*, in lib. 2. C. de Navibus non excuſ. lib. 10. in Nov. Theodoſ. de Navib. ultra &c. Αἰσία ἐμβολή, in Edicto Juſtiniani 13. c. 4. §. 1. ubi ſic appellatur ſolemnis & annua *publicarum ſpecierum tranſvectio*, quæ ex Ægypto fiebat CPolim, quæ alias *ſacra Embola* dicitur in l. 10. C. de Sacroſ. Eccl. & Nov. 163. cap. 2. eſt enim ἐμβολὴ quidquid εἰς ναῦν ἐμβάλλεται, ut obſervatum à Salmaſio ad Vopiſcum pag. 387. [Ut felix eſſet *Embola* Romani ſingulis annis apud Oſtiam ſacrificium inſtituerant placandis ventis & ſedando mari, ſimiliaque ſacrificia habebant pro conſervatione fructuum, florum, &c.] Thwroczius in Salomone Rege Hungar. cap. 49. *Rex igitur & glorioſi Duces fere omnibus paganis interfectis, & omnibus Chriſtianis à captivitate liberatis, una cum felice Embola totius Hungariæ, cum triumpho victoriæ, gaudentes redierunt.* Vide Blazium Ortizium in Itinerario Adriani VI. Papæ n. 44. pag. 460.

¶ EMBOLANUS. Vide in *Embolus.*

1. EMBOLIS, EMBOLUM, EMBOLIM, Græcis ἐμβολισμός, Additio, additamentum, proprie autem dicitur, quod Epiſtolæ jam ſcriptæ additur, vel quod extra præcipuam illius materiam ad calcem rejicitur. *Chartam, inſertitiam* vocant Centuriatores Magdeb. alii *Poſtſcriptum.* Epiſtola Pauli PP. ad Pipinum Regem: *In Embolim vero direxit nobis à Deo protecta Excellentia veſtra præfatum vos Deſiderium admonuiſſe, Reges Neapolitanos ac Cajetanos conſtringere, ob reſtituenda patrimonia protectori veſtro B. Petro; &c.* Alia Adriani PP. ad Carolum M. *Emiſit nobis Stephanus Neapolitanus Epiſcopus per*

ſuos apices, . . . in quibus Embolum poſuit, ſignificans nobis de nefando Adalgioſo, &c. Vide to. 3. Hiſt. Franc. pag. 717. 745. 747. 770. Baron. ann. 860. num. 35. &c.

Embolim, Eadem notione, apud Leonem III. Epiſtol. 59.

2. EMBOLIS, ſeu Embolum, apud Scriptores Eccleſiaſticos, dicitur pars illa, qua clauditur Dominica oratio: *Sed libera nos à malo*, quia, ut ait S. Cyprianus Serm. 6. & ex eo Amalarius l. 3. de Eccl. Offic. cap. 29. *in conſummatione orationis venit clauſula, univerſas petitiones & preces noſtras collecta brevitate concludens.* Ordo Romanus: *Sequitur in altum Præfatio Dominicæ orationis, & Oratio Dominica cum Emboli ſua, in qua tres articuli orationis inveniuntur.* Vide Card. Bona lib. 2. Rerum Liturgic. cap. 15. n. 2.

¶ EMBOLISMALIS Annus. Gervaſius Tilber. Otiorum Imperial. cap. 6. *Eſt ergo annus circumvolutio ſiderum, & hic nunc Lunaris conſtans* CCCLIV. *diebus, nunc Solaris conſtans ex* CCCLV. *& quadrante, ſcilicet ſex horis. Nunc Biſſextilis conſtans ex* CCCLVI. *diebus; nunc Emboliſmalis, id eſt, Superexcreſcens, qui* CCCLXXX. *dies excedit, habens tredecim lunationes.* Vide mox *Emboliſmus* 1. & ſupra vocem *Annus* col. 509. & 510.

1. EMBOLISMUS, ἐμβολισμὸς, Superexcreſcentia anni ſolaris ſuper lunarem, [ſive, ut loquitur Iſidor. l. 6. Orig. cap. 17. *Superaugmentum, eo quod expleat numerum annorum communium, quibus undecim lunares dies deeſſe cernuntur,*] de quo præter Durandum lib. 8. c. 10. & cæteros Compotiſtas, ſic vetus Codex Victorinus: *De primo Emboliſmo. Sunt Epactæ 22. in primo anno Emboliſmi tertio in ogdoade. Ideo Luna in Kl. Septemb. & Octob. eſt 27. in Kl. Novemb. & Decemb. 29. quæ ipſorum eſt Luna 2. quæ eſt prima 4. Nonas Decemb. & finitur 32. Kl. Januar. Emboliſmi eſt. Ipſa autem Luna, quæ eſt prima in Kl. Januar. ipſius eſt, quam 30. terminare debes, ſi autem biſſextus fuerit in illo anno 30. ſunt 4. lunationes ſimul, id eſt Emboliſmi Januar. Februar. Martii. De ſecundo Emboliſmo. Secundo anno Emboliſmi, ſexto in ogdoade, ſunt Epactæ 25. & eſt Luna in Kl. Sept. 30. quæ ipſius eſt. Luna vero quæ eſt prima 4. Non. Sept. 30. in Kl. Octobr. Emboliſmi eſt. Luna quoque quæ eſt prima 6. Non. Octobr. & 3. Kl. Novembr. finitur 29. Octobr. eſt. Ipſa autem quæ ſecunda in Kl. Novembr. & Decembr. habetur, ipſorum eſt: quæ vero eſt in Kl. Januarii 4. ipſius eſt. De tertio Emboliſmo. Sunt Epactæ 17. tertio anno Emboliſmi, ultimo in ogdoade, & 10. eſt Luna in Kl. Sept. & Octobr. 22. in Kl. Novembr. & Decembr. 24. in Kl. Januar. 26. in Kl. Febr. 27. in Kl. Martii 26. in Kl. April. & Maii, 27. in Kl. Junii & Julii, 29. in Kl. Auguſti prima, in Kl. Septembr. 3. Unam ætatem Lunæ in Kl. April. & Maii non invenies Epactas & regulares, ideo quod Luna, quæ 2. Non. Martii eſt prima, & in Kl. April. 27. ut ſupra dictum eſt, & 2. Non. April, 30. Emboliſmi eſt. Lunatio, quæ prima cognoſcitur eſſe in Non. April. Aprilis eſt & Paſchalis, quæ 30. in 14. Kal. April. terminatur. Illa autem quæ prima eſt 4. Non. Maii, & 4. Non. Junii eſt, 30. Maii eſt. Ita autem quæ 6. Non. Jul. eſt, 1. & 2. Kl. Aug. 30. Julii Luna eſt: quæ vero prima in Kl. Auguſti eſt, in Kl. vero Sept. 4. ſicut ordo poſtulat. Nam ſi non eſſet una ætas Lunæ in Kl. April. & Maii, non 14. ſed 15. Luna evenerit in Paſchali termino, qui eſt 14. Kl. Maii, & fieret error in Paſcha, ſive in Kl. menſium. De quarto Emboliſmo. Sunt in 4. anno Emboliſmi, 3. in Endecade, Epactæ 30. eſtque Luna in Kl. Sept. & Octobr. 25. in Kl. Nov. & Decembr. 27. quæ ipſorum eſt Lunatio, quæ 2. Nov. Decemb. notatur prima, & 29. Non. ipſius Emboliſmi eſt. Illa quoque quæ prima in Non. Januar. & 30. in Kl. Febr. Januarii eſt. Et ipſa quæ inchoatur 1. 4. Non. Febr. & 6. Non. Mart. 29. Febr. eſt. Luna itaque quæ prima eſt 5. Non. Mart. & in Kl. April. 30. Martii eſt. Ipſa quæ eſt 1. 4. Non. April. Aprilis eſt, nec non & ipſa, quæ prima eſt Kl. Maii, Maii eſt. Si biſextus evenerit 4. Lunæ 30. erit idem Emboliſmi Januar. Mart. Febr. De quinto Emboliſmo. Sunt in 5. anno Emboliſmi, 6. in Endecade. 23. Epactæ, Lunaque in Kl. Sept. & Octobr. 28. in Kl. Nov. 30. quæ ipſorum eſt. Illa autem, quæ in 4. Non. Novemb. eſt, & in Kl. Decembr. 30. Emboliſmi eſt. Luna vero quæ in 4. Non. Decembr. prima terminatur, ac 4. Kl. Jan. 29. prænotatur, Decembris eſt, & quæ eſt 2. in Kl. Jan. Januarii eſt. Reliquæ autem Lunationes rectum curſum tenent. De ſexto Emboliſmo. Sexto anno Emboliſmi, 9. in Endecade ſunt Epactæ 26. nullatenus tamen Lunam Emboliſmi per ipſas Epactas reperies, niſi ad Epactam anni communis ſuperioris, quæ eſt 15. revertaris: ſecundum quem Luna eſt in Kl. Auguſt. 29. quæ illic terminata ipſius Auguſti eſt. Illa autem quæ 4. Non. Aug. prima prænotatur, 30. pridie Kl. Sept. Emboliſmi eſt. Nullus error nullumque * ccifum oritur in ipſo anno inter Emboliſmum & regulares. Luna quoque quæ prima notatur in Kl. Sept. ipſius eſt, cætera autem ſuum tenent ordinem. De ſeptimo Emboliſmo. Septimo anno Emboliſmi, in Endecade 11. decennovennalis ſunt Epactæ 18. ideoque Luna, quæ in Kl. Januar. 27. habetur, ipſius eſt: ipſa autem, quæ in Kl. Febr. 28. Febr. eſt, nec non & ipſa, quæ notatur in Kl. Mart. 27. ipſius eſt. Luna vero quæ computatur 1. in 3. Non. Mart. & 28. in Kl. April. 30. & in 3. Non. April. Emboliſmi eſt: ipſa autem quæ 1. 2. Non. April. & 28. in Kl. Maii, & 29. 6. Non. ejuſdem, Luna Aprilis eſt. Illa quoque quæ eſt prima 5. Non. Maii, 30. in Kl. Junii Luna Maii eſt. Iterum ipſa, quæ eſt prima 4. Non. Jun. & 29. prid. Kl. Julii, Luna Junii eſt: nec non & illa, quæ prima eſt in Kl. Julii 30. & in 3. Kl. Aug. quæ eſt ſaltus Ægyptiorum, Luna Julii eſt, ipſaque quæ non 2. ſecundum compotum; ſed tertia computatur propter ſaltum in Kl. Aug. & 29. 6. Kl. Sept. Auguſti eſt. Illa quoque quæ iterum prima eſt 5. Kal. Sept. & 36. Kal. Octob. Sept. & iterum ipſa, quæ prima eſt 5. Kal. Octob. & 29. 8. Kl. Novemb. Octobris eſt: ipſa vero quæ & iterum 1. eſt 7. Kal. Nov. & 7. in Kal. ejuſdem, 30. quoque 8. Kal. Decemb. Novembris eſt.*

2. EMBOLISMUS. Thomas Cantipratanus l. 2. de Apib. cap. 15. §. 2. *Quamquam & vix aliter dici poteſt, cum quis in una virtute præpolleat, ut in abſtinentia, parſimonia cibi, eoſque qui Emboliſmum, vel naturaliter, vel uſualiter patiuntur ſecum abſtinere etiam cogit invitos.* Ubi Colvenerius re cum Medicis collata, cenſet *Emboliſmum* hic perperam dici pro *bolimo*, ſeu βουλίμῳ ingenti nempe fame; qua de voce, præter Medicos, Agellius lib. 16. c. 3.

¶ EMBOLUM. Vide *Embolis*.

EMBOLUS, Imbolus, Urbis angiportus, Græcis Byzantinis, Ἔμβολος. [Caffarus lib. 1. Annal. Genuenſ. ad an. 1157. *Amicum de Mirto Conſtantinopoli legatum miſerunt pro exigendis Scalis & Embolo promiſſis.*] Charta ann. 1161. apud Ughellum in Archiep. Piſanis: *Tibi . . . concedimus Eccleſias, videlicet, Embolum, & Scalas, & Stateram, quæ ſunt in CPoli.* In alia ann. 1224. apud eumdem, fit mentio *Emboli Pellipariorum* in urbe Piſana, nos diceremus, *le quartier des Tanneurs.* Ita Cinnamus

lib. 6. n. 10. ait, ab Alexio Comneno Imp. conceſſum Venetis ϛενωτὸν ἐν Βυζαντίῳ ὃν Ἔμβολον ὀνομάζουσιν οἱ πολλοί. Sic autem appellabant Byzantini ut plurimum porticus, quæ in urbe ſparſim erant; unde poſtea vox ipſa regionibus, in quibus eæ erant attributæ, ut docuimus ad Alexiadis Anneæ pag. 160. Papias: *Imbuli dicti, vel quia ſub volumine ſunt, vel quia ſub his ambulamus: ſunt enim platearum porticus hinc inde.* Charta an. 1208. apud eumdem Ughellum to. 7. pag. 278. *Et apotheca in Imbulo Amalfiæ.* Hinc emendandus Erkempertus edit. Caraccioli p. 45. *Tota urbis Sicopolis igne cremata eſt, ita ut ne una quidem domus remaneret inuſta, præter Emoplis aulam.* Legendum *Emboli aulam.*

EMBOLANI, Qui in *Embolis* iſtis commorabantur, aut potius, qui iis præerant. Charta laudata an. 1191. *Ita ut neque Archiepiſcopus, neque Conſules Piſani, neque Miſſatici; neque Vicecomes, neque Embolani, qui modo ſunt, vel pro tempore erunt, nec aliqua perſona occaſione Piſanæ civitatis poteſtatem habeant aliquo modo de prædictis omnibus vendendi, vel pignorandi, aut alienandi.*

EMBOTUM, Infundibulum, Occitanis *Embut*, noſtris *Entonnoir*. Hinc

EMBOTUM dicta concavitas palati, quod infundibuli vicem præſtet. Conſtantinus Afric. l. 3. Pantechn. cap. 11. *Hæc via quanto plus deſcendit, tanto magis ſe rotundat atque ſtringit, cuidam poſtea jungenda glandi, quæ concava & rotunda ſicut ſphæra, vicinatur oſſi colotorio ſimili. Hoc autem os ſuperpoſitum eſt palato. Concavitas iſta Embotum eſt vocata: quia ſicut vinum per Embotum, ita ſuperfluitates noſtræ groſſæ per hanc influunt. Embotum autem illud ex pelliculis componitur à ſecundina matre egredientibus, &c.* [Vide *Embutum.*]

EMBRACITORES, JC. Anglis & Cowello lib. 4. Inſtit. c. 52. dicuntur cauſarum perſonarumque illiciti defenſores, qui ſuas pœnas ſibi conſtitutas habent, à Gallico *Embraſſer* appellati, quod quaſcumque cauſas defendendas ſuſcipiant & amplectantur. Anglis, *Embraſour*, vel *Embraceour*. Vide Raſtallum.

¶ EMBRASAMENTUM, Exuſtio, incendium, Gallice *Embraſement*. Arreſtum Parlamenti Pariſ. ann. 1331. pro Alta juſtitia Monaſterii Bonæ-vallis, ex Archivis ejuſdem loci: *Super caſibus ſimplicis occiſionis, Embraſamenti, facti in latrocinio, theſauri inventi & recolati, &c.*

EMBRIMIUM, in Gloſſis MSS. *Matta ex groſſo papiro tenuiter pectinata.* Caſſianus Collat. 1. cap. 23. *Iiſdem ipſis, quibus inſidebamus pſiathiis admonens incubare, Embrimiis pariter capiti noſtro cervicaliam vice ſuppoſitis, groſſioribus papyris in longos gracileſque faſciculos coaptatis. Embrimii* mentio eſt etiam apud Cyrillum in Vita S. Euthymii Abb. n. 90. & in Apophtegmat. Patrum num. 7. Vox, ut videtur, Ægyptiaca, cujus notio hic ſatis indicatur, quæ etiam reponenda videtur in Regula S. Pachomii c. 14. *In die Dominica, vel oblationis tempore, nullus deerit de hebdomadariis, ſedens in loco Ebiymii, pſallentique reſpondens, ex una duntaxat domo, in majori ſervat hebdomade.* Nam quod ad hunc locum commentatur Holſtenius, vix probem, qui *Ebiymium* eſſe præcentorem vel cantorem exiſtimat, voce ab Ægyptiis ex Græco εὐφήμιος, aut εὐφώνιος detorta. Fruſtra etiam vocem hanc Caſaubonus Exercit. 1. ad Annal. Baronii ſuſpicatur formatam à βρίζειν, *dormitare*, & ſomnum levem capere. [Vide Gloſſ. mediæ Græcit. in ἐμβρίμιον.]

EMBROCARE, ἐμβρέχειν, ſeu ἐμβροχὴν facere, infundere. Gloſſar. S. Benedicti cap. de Medicina: *Fomentum*, ἐμβροχή. Matth. Silvaticus: *Embroca, i. infuſio, quam nos dicimus fomentum: & Embrocatio, i. infuſio, ſcilicet quando ab alio infunditur & aſpergitur.* Occurrit non ſemel apud Alexandrum Iatroſophiſtam lib. 1. Paſſionum. Vide Gorræum in ἐμβροχή.

EMBRUM. Gloſſ. Lat. Græc. *Embrum*, πραγματικς, ἐπιβλαβής. leg. forte πραγματίας, vel πραγματικός, *negotioſus*, in Gloſſ. Gr. Lat. Neſcio, an ad hanc vocem ſpectent hi verſus ex veteri Poemate vernaculo MS. cui titulus eſt: Le Roman *du Chevalier au Barizel*:

> *Ains trueve les gens ſi Embrons*
> *Et ſi crueux & ſi felons.*

[Le Roman *de Floire* MS.

> *Sire merci de nos Barons,*
> *Que ge vois penſſis & Embrons.*

Le Roman *de Partonopex* MS.

> *Partonopex ſe tient Enbrons*
> *Treſtot les jors tant com eſt long.*]

EMBUCHIÆ, Inſidiæ, ex Gall. *Embuches*, occurrit apud Continuatorem Nangii an. 1358.

EMBULUM, Roſtrum navis, ἔμβολος. Fragmentum Petronii: *Quorum imam partem, quaſi Embulum navis æneum finiebat.* Heſychius: Ἀρσενικῶς δέ φασι τὸν τῆς νεὼς ἔμβολον τὸ χάλκωμα τὸ περιτιθέμενον κατὰ τὴν πρώραν.

¶ EMBUNUM, ut *Embutum*, in Inventario anni 1342. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Din. num. 38.

¶ EMBUTUM, ut ſupra *Embotum*, Infundibulum. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes ann. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Abbas debet habere ibi ſemales, lagenas, Embutum, cancillum, & acetum, & vas, in quo teneatur.*

¶ EMDOLA, Idola. Vide *Embdola.*

EMEDIUM, *Vehiculum*, in Gloſſis Iſid. & Pithœanis. [Grævius putat ſcripſiſſe Iſidorum, *Epirhedium* ex Juvenali Satyra 8.

> *Tritoque trahunt Epirhedia collo*
> *Semipedes.*]

EMELIORARE, Meliorem reddere. Veteres Formulæ Pithœi cap. 38. *Et quidquid ibidem adtrahere & Emeliorare poteris.* Occurrit præterea apud Baldricum Noviom. lib. 2. c. 35. [Sirmondum Formula 35. Martenium to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 16. &c.] Hinc *Emelioratio*, quod noſtri *Amelioration* dicunt. Vetus Charta apud eumdem Baldricum lib. 1. c. 52. *Hæc omnia cum omni integritate & Emelioratione ad præfatam Eccleſiam revertantur.* Infra: *Ullo modo non habeamus poteſtatem dandi, vel commutandi, aut alienandi, niſi ad ſalvandum, & Emeliorandum.* [*Meliorata res*, apud Marculfum lib. 2. Formula 5. Sirmondum Form. 18. 34. &c.] Vide *Meliorare.*

¶ EMEMBRARE, Membra truncare. Fulcherius Carnot. Præfat. in Hiſt. Jeroſol. *Quos ... audivimus ... pro amore Chriſti Emembrari, crucifigi, excoriari, ſagittari, ſecari, & diverſo martyrii genere conſummari.* Et metaphorice in Edicto Philippi III. Franc. Regis an. 1275. *Ita tamen quod pro eleemoſynis, ſeu admortiſationibus hujuſmodi, eorum tenutæ non Emembrentur, ſeu etiam deformentur.* Vide *Exmembrare.*

¶ EMEMBRIS, Sine membris, enervis. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Emembris, Sans membre, c'eſt ſans force.*

EMEMOR, *Oblitus*, Papiæ [& Joan. de Janua.]

1. EMENDA, Pecuniaria mulcta, compenſatio damni,

damni, emendatio, quæ arbitrio judicis irrogatur. Willelm. Armoriç. lib. 1. Philipp. p. 103.

Quod quicquid tulerant clero clerive colonis
Præcedente prius Emenda reſtituerunt.

Differt vero *mulcta* ab *emenda*: *mulcta* enim judici, *emenda* parti læſæ datur. Speculum Saxonicum lib. 3. art. 53. §. 2. *Judex in ſuo judicio mulctam habet, & non Emendam, eo quod judex agere non poteſt & judicare: nemini vero emendatur, niſi actori. Ideoque Illuſtribus Emendam non competere, injuſte ab aliquibus vulgatum eſt.* Lib. 1. art. 53. & lib. 2. art. 6. *Emenda* definitur *ſatisfactio*. Sed & hoc notandum, quod legitur art. 5. *Poſt quindenam reddenda ſunt debita, quæ in judiciis acquiruntur: poſt ſex hebdomadas mulcta, & poſt mulctam per quindenam præſtatur Emenda, &c.* Adde lib. 1. art. 8. §. 4. art. 42. §. 3. art. 53. §. 4. lib. 2. art. 8. 11. §. 1.

At ſecus obtinuit apud nos: nam *Emenda* judicem ſpectat, vulgo *Amende.* Petrus de Vineis lib. 3. Epiſt. 37. *Semper creſcit culpa, quamdiu differtur Emenda, & mora, quæ ingruit, donec purgetur, moroſior judicatur.*

☞ Quod hic dicitur *Emendam* apud nos Judicem ſpectare, non ita accipiendum, ut nulla ſit exceptio; legimus enim in Litteris Caroli primogeniti Johannis Franc. Regis ann. 1357. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. p. 206. *Si quis alicui aliqua convicia vel opprobria vel alia verba contumelioſa irato animo dixerit, & inde fiat clamor, dicto Baillivo in duobus ſolidis & dimidio puniatur, & faciat Emendam injuriam paſſo.* Et mox: *Emendet injuriam paſſo.* Conſuetud. Auguſtæ Auſcicorum MSS. art. 33. *Item conſuetudo eſt ibidem, quod ſi aliquis deliquerit vel damnum dederit alicui propter quod delictum vel damnum debeat condemnari ad Emendam faciendam injuriam paſſo & ad legem ſolvendam Domino, prius debet fieri Emenda injuriam paſſo, quam Domino ſolvi pœna.*

¶ Emenda in Usu Appellationis, de qua hæc in Antiquo Stylo Parlamenti part. 1. cap. 25. *Dum appellatur à ſententia lata in patria Juris ſcripti, & per Curiam pronunciatur bene judicatum, & male appellatum, appellans nullam debet Emendam; ſed ſecus ſi ſic pronunciaretur in patria Conſuetudinaria, quia appellans compelleretur ad ſolvendum Regi 60. libras Pariſienſes pro Emenda. Item ubi pronunciaretur bene appellatum & male judicatum, ſi Judices ſint patriæ Juris ſcripti, à quibus eſt appellatum, nullam debet Emendam, ſive ſint Judices regii, ſive alterius; ſecus ſi ſint patriæ Conſuetudinariæ, quia tunc Judices regii, Baillivi vel Præpoſiti nullam debent Emendam, & ſi pronuntiaretur contra, ſcilicet bene judicatum, ipſi appellantes, ſi ſint Bailliviæ alterius quam Regis, debent Domino 60. libras, ſi ſint homines judicantes, debetur eis Emenda, juxta locorum conſuetudinem unde appellatur: ſed de ſtilo in hoc caſu, vel alias per conſuetudinem regni Franciæ generalem non eſt certa determinatio Emendæ. Item Judicibus regiis nulla ſolvitur Emenda in caſu prædicto, quia in caſu converſo nullam ſolverent Emendam, ſed Regi ſolvitur Emenda, &c.*

¶ Emenda Dampnorum, quæ nobiles paſſi fuerant in ſervitio Principis, quæque ab eo erant compenſanda, in Hiſtor. Dalphinali tom. 2. pag. 262. ex Computo an. 1334.

Emendæ Factæ et Gagiatæ, in Areſto an. 1290. in Regeſto B. f. 83. v. *Emende de gage*, in antiqua Conſuetud. Perticenſi cap. 16. art. 19. *Gager l'amende*, in Conſuet. San-Paulana art. 32. Statutum S. Ludovici ann. 1255. cap. 17. *Emendas autem pro maleficiis ſeu debitis, à Balivis noſtris levari non volumus, niſi in foro, aut judiciario publice de bonorum conſilio fuerint judicatæ, vel æſtimatæ, quamvis antea fuerint Gagiatæ.*

Emenda Plicata. Charta Gallica an. 1300. in Regeſto Philippi Pulcri Regis Fr. ann. 1299. ex Tabul. Regio num. 54. *Ce n'eſt pour leur propre dete connuë ou prouvée, ou pour Amende ployée, ou pour plege, &c.*

Plena Emenda. *Plenæ Emendæ medietas*, in Legibus Opſtalbomicis Friſiæ cap. 34.

¶ Emenda Simplex ſeptem ſolidorum eſt & ſex denariorum in Conſuetudinibus Pictavienſi art. 25. 36. 76. &c. Engoliſmenſi art. 14. & Angeriacenſi art. 8. 10. 11. *Groſſa* vero eſt ſexaginta ſolidorum vel plurimorum. Ita D. *de Lauriere*, apud quem aliæ etiam ſunt emendæ, nimirum

¶ Arbitrariæ, quæ pro Judicis arbitrio, & *Conſuetudinariæ* quæ Conſuetudinibus locorum definiuntur. Sed hujus Cl. Scriptoris Gloſſarium eſt conſulendum ad vocem *Emende.*

Inemendabile Delictum dicitur, quod *Emenda* vel mulcta pecuniaria non eluitur, ſed morte punitur, aut eſt in Regis miſericordia, ut eſt in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 12. Leges Kanuti §. 2. *Si quis intra parietes Eccleſiæ homicidium faciat, hoc Inemendabile eſt.* Et §. 90. *Infidelitas erga dominum ſecundum legem ſæculi Inemendabile eſt.*

Emendare, Mulctam inferre, perperam actum reſarcire, reſtaurare, reparare. Leges Edwardi Confeſſ. cap. 35. *Domino Regi graviter Emendare debent.* Rigordus an. 1209. *Et cum nullo ad hoc privilegio ſe tueri poſſent, generali conſuetudine contra eos faciente, petiit Rex, ut hoc Emendarent. Ipſis autem Emendare nolentibus, Rex eorum regalia confiſcavit.* Mox: *Emenda tandem facta & Regi ſoluta... recuperaverunt omnia, quæ à Rege fuerant confiſcata.* Vide Leges Bajwar. tit. 1. cap. 12. *Finita Cauſa & Emendata*, in Lege Alamann. tit. 94. *Emendatione data*, ut ibi ſtatuitur. *Eccleſiæ Emendatæ vel reſtauratæ*, Capit. Caroli M. lib. 1. cap. 122. [Synodus Aquiſgran. can. 27. *Ut domus Eccleſiarum & tegumenta ab eis ſint Emendata qui beneficia exinde habent.*] *Beneficia Emendata*, i. inſtaurata Capitul. lib. 4. cap. 38. Adde Capitul. 2. ann. 813. cap. 19. [*Emmendatio ſtagni*, apud Th. *Madox* Formul. Anglic. p. 276. *Emendatio Monaſterii*, in Præcepto Caroli Calvi to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 163. *Emendatio domorum & ſepium*, apud Kennettum Antiquit. Ambroſden pag. 76. *Emendare domum*, in Chronico Fontanell. apud Acherium. tom. 3. Spicil. pag. 230.]

¶ Emendare Legem suam, Mulctam lege vel judicio illatam perſolvere. Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 95. col. 1. *Si jurator vicerit, Legem ſuam accuſator Emendet.* Chartular. Dunenſe Charta IIII^{xx}. XIII. *Judicatum eſt Furerium* (qui arcam in alodio S. Martini fregerat) *legem ſuam Monacho Emendare debere, & Emendavit & totam perſolvit.*

Emendare Equum, in Gloſſar. Sambuci ad Leges Hungaricas, eſt licitari, emptitare, ſeu potius alterum dare juxta valorem amiſſi: [quod maxime fieri conſueverat à Principibus, qui equos in ſuo ſervitio amiſſos ſubditis nobilibus aliiſve reſtituere tenebantur. Hujus rei exempla plura profert doctiſſimus Auctor Hiſtor. Dalphin. to. 1. p. 48. & 49. Unicum exſcribo: *Si vero Equus vel Equi morerentur in ſervitio Domini Dalphini, idem Dominus Dalphinus teneatur ipſum Emendare.* Simili etiam modo] uſurpat Pet. de Vineis l. 5. Epiſt. 69. [*Pro Emendis duorum equorum, quos amiſerat in ſervitio... 50. lib. Morlanorum*, apud Rymerum

tom. 2. pag. 237. Vide *Equi appretiati* in *Equus*.]

¶ 2. EMENDA, Satisfactio ſeu Pœna monaſtica delinquentibus impoſita. Regula reformationis Monaſterii Mellicenſis an. 1451. in Chronico ejuſdem Monaſt. pag. 410. *Pro errorum diverſitate in Cultu Divino commiſſorum ſolent ſecundum conſuetudinem triplices fieri Emendæ ſive humiliationes.*

¶ 3. EMENDA, Teli genus. Canonizatio B. Notkeri, Aprilis tom. 1. pag. 599. *Sagittarius eum per crus cum Emenda penetravit.*

¶ EMENDABILES Inimici, qui recenſentur in *Memento vivorum* Miſſalis MS. annorum circiter 600. apud Martenium Itiner. litter. to. 2. p. 206. ii videntur qui ſunt *emendandi* & de quorum converſione non eſt deſperandum. *Emendabilis* Tito Livio & Senecæ dicitur ille, qui poteſt corrigi.

¶ 1. EMENDAMENTUM, Incrementum, Gall. *Melioration*, ut *Amander* dicimus pro *Meliorer*, Meliorem efficere. Charta Curiæ Sueſſ. ann. 1260. *Obligaverunt dictam domum cum omnibus appendiciis & cum omni Emendamento & acqueſtu.*

¶ 2. EMENDAMENTUM, Donum in peccatorum remiſſionem Eccleſiæ oblatum. Conventus Epiſcoporum apud Helenam an. 1058. inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 225. *Deſtructores Eccleſiæ dederunt Emendamentum ad Canonicam S. Eulaliæ pro peccatorum ſuorum redemtione.* Ibidem: *Dono & Emendo Deo omnipotenti & ſanctæ Eulaliæ ad Canonicam, villam quæ dicitur Salellas.* Ibidem: *Si quis.... contra hanc ſcripturam donationis & Emendationis.*

¶ 3. EMENDAMENTUM. *Panis de Emendamento*, f. Panis vilior, à Gall. *Amender*, quod interdum ſignificat Rei alicujus pretium minuere. Contractus anni 1297. è Chartulario Fiſcamn. *Quolibet die Dominica totius anni unum panem de Emendamento.* Alterum ejuſd. Chartul. Inſtrumentum an. 1302. *Et quolibet die unum panem de Emendamento, quem percipiebam ibidem ratione mei miniſterii in piſtrino.*

¶ EMENDARE, Satisfacere, &c. Vide in *Emenda* 1. & *Emendamentum* 2.

¶ Emendare Terram, Gallicè *Amender*, Illam ſtercorare. Vide locum in *Faldare*.

¶ 1. EMENDATIO, Mulcta pecuniaria, apud Lobinellum in Gloſſario ad calcem Hiſtor. Britann. Marten. to. 2. Collect. Ampliſſ. col. 81. *Prohibere ſuper Emendationem*, Gall. *Defendre ſous peine d'amende* in Chartulario S. Vandreg. to. 2. p. 1989. Vide *Emendare* in *Emenda* 1.

¶ 2. EMENDATIO, Donatio facta Eccleſiæ propter delictum. Vide *Emendamentum* 2.

¶ 3. EMENDATIO Panis et Cervisiæ, Jus ſtatuendi pondus panis & menſuram cerviſiæ feudorum Dominis olim in Anglia conceſſum; unde in qualibet ejuſdem regni juriſdictione inferiori etiamnum exſtat *Ale-taſter*, id eſt, Prægustator cerviſiæ, qui præſtito primum ſacramento invigilat, ne quid præter leges fiat in venditione panis & vini. Inſtrumentum an. 1123. apud Kennettum in Antiquit. Ambroſden. p. 196. *Ad nos ſpectat.... Emendatio panni, panis, & cerviſiæ, & quidquid Regis eſt, excepto murdredo & latrocinio probato, prout chartæ noſtræ teſtantur.*

¶ 1. EMENDATOR, Magiſtratus in urbe Janua, fortaſſis idem qui Cenſor apud Romanos, Præfectus morum, qui delinquentes *emendat* & male facta corrigit, &c. Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1229. *Celebrato Conſilio ante Kalendas Auguſti juxta formam Capituli de Emendatoribus eligendis, fuit de voluntate Conſilii, quod dictus dominus Jacobus de Balduino ſolus deberet eſſe Emendator, qui Capitula emendavit, & ipſa per libros diſtinxit uſque ad finem ſui regiminis.* Caffarus lib. 3. eorumdem Annal. ad ann. 1190. *Præſenti quidem anno nova & inaudita per Emendatores conſtituta fuerunt, unde nimium novæ & inauditæ cauſæ evenerunt in civitate... fuit enim per Emendationem* (MS. *Emendatores*) *conſtitutum, ut Conſules juſtitiæ, qui vetuſta & antiqua conſuetudine ſolebant in Palatiis D. Archiepiſcopi pro tribunali ſedere ... prædictam vetuſtam ſolemnem ſedem relinquerent; & ... apud S. Mariam de Caſtello placita tenebant*, (vel *tenerent*, ut in MS.) *&c. Dictatores & Emendatores treugæ*, apud Rymerum to. 1. pag. 199. col. 1. in Litteris Johannis Regis Angl. an. 1215.

2. EMENDATOR, apud Cartuſienſes, de cujus officio ſic Statuta antiqua ejuſdem Ord. cap. 40. *De Emendatore: In Eccleſia, in Refectorio & in Clauſtro, excepta recordatione, ille emendat, cui injungitur à priore. Emendator emendat in omnibus, quæ ſoli dicimus, excepto quod ad recordationem emendat ille, qui eſt juxta librum, &c.*

¶ EMENSITAS. Vide *Empſicheus*.

EMENTARE, Mentem auferre. Victor III. PP. l. 1. Dial. *Leo vero rugiens irruit in eum... ſicque eum Ementatum ac ſeminecem relinquens, diſparuit.* [Vita S. Aldhelmi, Maii to. 6. p. 90. *Tunc Ementati hoſtes ceteri, omnia quæ in Monaſterio erant fecerunt relinqui.*]

¶ EMENTULARE, Mentula ſeu peni privare. Hiſt. Novientenſis Monaſterii, inter Anecdot. Marten. to. 3. col. 1154. *Comes eum de lapidatione ſuæ domus interpellat, & ſubito tactus furore, denudatum Ementulari imperat.*

EMENTUM, *Excogitatio*, in Gloſſ. Pithœan. [Vide *Eminiſci*.]

¶ EMERGENS, *quaſi extrinſecus evenit, & nihil commune habet cum negotio; ſed Incidens intrinſece reſpicit negotium principale.* Ita Vocabular. Juris utriuſque: juxta tamen vim vocis *Emergere*, Oriri, *Emergens* è cauſa naſci videretur, ut ſequens

¶ EMERGENTIÆ, Quod emergit ex aliqua re vel cauſa. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 548. de B. Petro Gamba-curta: *Cum omnibus & ſingulis incidentiis, Emergentiis, dependentiis, annexis.* Chartul. Æduenſe in Litteris anni 1447. *De & ſuper præmentionatis controverſiis & debatis, ab iiſque dependentiis & Emergenciis unanimiter convenerunt.*

EMERITUM, Præmium, quod datur pro *emerito labore*, ut loquuntur lex 3. Cod. Th. de Princip. Agent. & l. 7. eod. Cod. de Re militari. Modeſtinus in l. 3. D. de Re militari: *Qui militiæ tempus in deſertione implevit, Emerito privatur.* Arrius Menander leg. 5. eod. *Præmia & Emeritum capiet.* Hygenus: *Erat tunc præmium terræ, & pro Emerito habebatur.* Utitur etiam alio loco. *Emeritum ſtipendium*, apud Plautum in Moſtellaria.

¶ EMETRITA Febris, in Miraculis B. Ambroſii Senenſ. Martii to. 3. p. 225. eadem quæ paulo inferius *Emitritea*, Semitertiana à Græco ἡμιτριταῖος.

¶ EMFLETHONATUS, Armatus acie ferrea. Regeſtum *Probus* an. 1348. fol. 139. *Pro ducentis garrotis Emflethonatis & empennatis folio cupri.* Vide *Flethonus*, & *Carrellus*.

EMICADIUM, Iſidoro lib. 20. c. 7. *Vas olearium*, quaſi dimidius *Cadus*. Hinc emendandum Gloſſ. Anglo-Saxon. Ælfrici: *Emicudium* Eleyat, i. lecythus, ampulla olearis. Legendum enim *Emicadium*. [Forte etiam pro *Emicedium* legendum eſt *Emicadium* apud Fulcuinum de Geſtis Abbatum Lob. to. 6. Spicil. Acher. p. 578. ubi ſic habetur:

Pulpitum quoque Evangelii tali modo fecit, ut eſſent quatuor Emicedia altrinſecus è regione in modum crucis poſita, quæ ex ære ductilia, & ad libitum artificis per loca ſcalprata & deaurata.]

EMICATIM, *Splendenter*, Jo. de Janua. Alia notione utitur Sidonius l. 2. Ep. 13. *Emicatim proſiliens.*

¶ EMICEDIUM, Emicudium. Vide *Emicadium.*

¶ EMIGRANEA, Dolor capitis, Gall. *Migraine*, à Græco ἡμικρανία. Vide *Soda*. Papias habet: *Emigranius, Vermis capitis*, & Codex Bituric. MS. *Emigranus, &c.*

¶ EMILIANUS. Vide *Gignadius.*

EMINA, [Species menſuræ; unde *Eminagium, Eminale, Eminata.*] Vide *Hemina.*

EMINENTIA, Titulus Honorarius Regum & Imperatorum, in Epiſtolis Franciſcis 38. 41. 49. to. 1. Hiſt. Franc. apud Nicolaum PP. Epiſt. 40. Joannem VIII. PP. Ep. 72. Gregor. VII. lib. 1. Epiſt. 75. 85. lib. 2. Epiſt. 3. lib. 4. Ep. 17. in Charta Lotharii Regis Provinciæ ann. 855. to. 12. Spicilegii Acheriani pag. 132. in Epiſtola 10. Alexandri PP. ad Willelmum Regem Anglorum, &c. Papæ tribuitur à S. Anſelmo lib. 3. Epiſtola 37. [& à Richardo Cantuarienſi Archiepiſcopo in Epiſtola ad Alexandrum III. Epiſcopis etiam à Gregorio M. lib. 2. Epiſt. 22. Ind. 11. Lupo Ferrar. Epiſt. 125. Petro Bleſenſi Epiſt. 23. & 68. Æardulpho ſeu Erdulpho Roffenſi Epiſc. Epiſt. ad Lullum Archiep. Mogunt. & ad Walchelium Wentanum, Spicil. Acher. to. 2. pag. 410.] Noviſſime vero *Eminentiæ* & *Eminentiſſimi* titulus ut proprius, conceſſus fuit ab Urbano VIII. PP. Decreto 10. Junii ann. 1630. Cardinalibus, ut & Electoribus Imperii, & Magiſtro Hoſpitalis Hieroſolymitani. Vide Friſonium in Apparatu ad Galliam Purpurat. cap. 10. & Mercurium Francicum to. 16. p. 592.

EMINERE, pro Imminere. Vita S. Projecti ex Cod. Atrebat. *Quia jam dies S. Paſchæ Eminebat.* Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 68. *Quod ſi finitis ſeptem pſalmis, in proximo, prout æſtimare poſſunt Fratres, exitum* (infirmi) *viderint Eminere, adjungant* 15. *Pſalmos.* Sic vulgo dicimus *peril Eminent*, pro *imminens periculum.*

EMINICULÆ, *Eminentes in memoria.* Papias. [Gloſſar. Sangerman. n. 501. *Eminiculus, Eminens.*]

¶ EMINISCI, pro Comminiſci. Gloſſ. Iſid. *Eminiſcitur, in memoriam reducit.* Vide *Ementum.*

¶ EMINITAS, Eminentia, excellentia. *Scientiæ Eminitas*, in Actis SS. April to. 1. pag. 50. de S. Gilberto Epiſc.

¶ EMIOLA, *id eſt Scupha compoſitum ab Emi, id eſt, Dimidium, & Olon, Totum, quaſi continens totum & dimidium: id eſt, Uſura quæ continet totum & alteram ejus partem, ut ſi de quatuor ſolidis accipiantur in fine anni ſex.* Vocabul. Juris utriuſque. Græci dicunt ἡμιολία, ſubaudito μοῖρα, Portio.

EMIR, ſic appellant Turci & Saraceni, Magnates, & urbium ac oppidorum præfectos. Will. Tyrius lib. 10. *Adducti ſunt coram Domino Rege, ſedente pro tribunali, procurator civitatis, qui lingua eorum dicitur Emir, & juridicus, &c.* Lib. 15. cap. 11. *Magiſtratus tamen, quem ipſi vocant Emir, nobilis homo & potens, &c.* Lib. 21. cap. 23. *Solent enim Turcorum Satrapæ, & majores Principes, quos ipſi lingua Arabica vocant Emyr, &c.* Vide *Amir.*

¶ EMISEXCLA, *dicta quod ſit dimidia ſextula; quæ ſic ſcribitur*, Ψ. Papias. Vide *Hemiſſecla.*

¶ EMISPERA, Sphæra media. Vide *Spera.*

EMISSARIUS, *Percuſſor, Sanguinarius*, in Gloſſis Iſidori. Papias: *Emiſſarius, flagitioſus, ſatelles, homicida*: [qui ſcilicet *emittitur* ad aliquem interficiendum.] Lampridius in Heliogabalo: *Romæ denique nihil egit aliud, niſi ut Emiſſarios haberet, qui ei bene vaſatos perquirerent, &c.* [Hoc eſt, Exploratores, quos etiamnum *Emiſſaires* appellamus, Itali *Emiſſari.*]

EMISSARII, in Mamotrecto ad 2. Reg. c. 22. *dicuntur Curſores, qui emittuntur ad facta Principum adimplenda. Emiſſarius, & admiſſarius equus, in hoc differunt, quod admiſſarius eſt equus, qui ad tempus inter equas admittitur ad coitum: ſed Emiſſarius eſt, qui ſemper equabus intereſt.* Breviloq. Ebrardus Betun. in Græciſmo c. 9.

Emiſſarius eſt extra curſum quaſi miſſus,
Currere non ceſſat, quia prolem gignit equabus.

Mamotrectus 16. Levit. *Emiſſarius dicebatur, qui in deſertum emittebatur. Item Emiſſarius dicitur equus proletarius, ſive imprægnator equarum.* Vide eumdem ad Ezechiel. 33. Joan. de Janua: *Emiſſarius, equus fortis & velox, qui extra alios eligitur, & ad equas mittitur ad coitum.* Gloſſ. Lat. Gall. *Emiſſarius, Cheval eſtallon, mis aux champs pour engendrer.* [Aliud Sangerman. MS. *Emiſſarius, une maniere de cheval, fort étalon, ou courtier, ou coureur d'aucun Seigneur, ou foreur, ou bateilleur, ou maqueriau.*] Gregorius M. lib. 10. Epiſt. 42. *Decem equarum capita, cum Emiſſario ſuo.* Beda lib. 2. Hiſt. Angl. cap. 13. *Rogavit ſibi Regem arma dare, & equum Emiſſarium quem aſcendens ad Idola deſtruenda venit.* Capitulare de Villis c. 13. *Ut equos Emiſſarios, id eſt, Waranjones bene provideant.* Matthæus Vindocinenſis in Tobia:

Nec plures habeat velut Emiſſarius, Annam
Thobias ſociam deſtinat eſſe thori.

Matth. Weſtmon. an. 1014. *De Emiſſario cui inſederat, cecidit.* Anno 1079. *Ab ipſo vulneratus in brachio, de ſuo dejectus eſt Emiſſario.* Vide veter. interterpret. Biblior. Levit. 16. Eccleſ. 33. Mich. 1. Aribonem in Vita S. Corbiniani n. 12. 17. Fletam lib. 2. cap. 73. §. 21. & ſupra in verbo *Admiſſarius.*

AMISSARIUS, pro *Admiſſarius* dici interdum ſupra obſervatum in voce *Admiſſarius.* Ita nempe uſurpat Paſchaſius Radbertus in Epitaphio Walæ Abbat. Corbeienſis l. 2. c. 7. ubi de Bernardo Comite Septimaniæ: *Quando ſceleratus Naſo vocatus eſt ab Spaniis, Amiſſarius ille, qui cuncta reliquit honeſta, in quibus erat ordinatus, & immerſit ſe fatuus ad omnia cœni volutabra*: ubi perſtringitur, ut Judithæ Auguſtæ adulter: *Naſo* vero vocitatur, quod forte ſimus fuerit, vel contra *naſutus*: adeo ut à noſtris Guillelmus *au Court nez* appellatus deinceps fuerit, ſeu ob brevitatem naſi, ſeu ob longitudinem, ironice nempe. Vide Catellum in Hiſt. Toloſana & alios.

EMISSUS, apud Papiam, *dicitur cervus, quando cervam ſequitur.* Hæc abſunt in MS. Collegii Navarræi, ubi iſta habentur: *Emiſſus, ſpecies poculi, uno ſpiritu bibitur.* [Utrumque habetur in MS. Bitur. ſed pro *Emiſſus, ſpecies poculi*, legitur *Emiſtis.*]

¶ EMISTIS. Vide *Emiſſus.*

¶ EMITONIUM, ut Semitonium, Gall. *Demiton.* Vox muſica, quæ occurrit in Epiſtola anni 969. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 312. Melius *Hemitonium* legeretur à Græco ἡμιτόνιον.

¶ EMITRITEA FEBRIS, à Græco ἡμιτριταῖος, Semitertianus, Gall. *Fievre hemetritée*, Ital. *Hemitritea Febbre.* Occurrit apud Murator. to. 7. col. 206. Vide *Emetrita.*

¶ EMMANUENSIS, pro *Amanuenſis. Ego Bodolenus Emmanuenſis ſubſcripſi*, in Privilegio Aigliberti Epiſc. Cenoman. apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 205.

EMMECHRISTEN, vox Saxonica, Frater in Chriſto. Leges Edwardi Confeſſ. c. 36. *Fratrem ſuum ... quod Angli dicunt Emme Chriſten.*

EMOLA, *Vas coquinarium, ſicut Caldaria vel Coculum. Eſdræ 2. Hoſtias coxerunt in Emolis. Ubi Græci habent in æneis ollis, & dicitur Emola, quaſi imola, ab immolando, quia ibi hoſtiæ immolabantur, vel quaſi ænea olla.* Ita Joan. de Janua. Sed legere debuit *ænulis*, vel *inulis*, hoc eſt, *æneis*, ſeu *ollis.* Locus eſt 2. Paralipom. cap. 35. *Pacificas vero hoſtias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis.* Græc. καὶ τὰ ἅγια ἔψησαν ἐν τοῖς χαλκείοις καὶ τοῖς λέβησιν, &c. [Interpres Eſdræ lib. 3. cap. 1. ℣. 12. reipſa habet, ut refert Jo. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Emola, Vaiſſiau de cuiſine, ſi comme Chauder ou pot.*] Vide *Æneum, Ænulum*, & *Aqua fervens.*

¶ EMOLARE, ut Emolere, Acuere. Vide *Emolumenta 2.*

EMOLERE, Exacuere, ex Gall. *Eſmoudre.* [Jura Villæ de Villereys, to. 9. Spicil. Acher. pag. 193. *Item, ſi quis percuſſerit alium de gladio Emoluto, & percuſſus de illo ictu mortuus fuerit, percuſſor ad noſtram remanebit voluntatem. Qui gladium Emolutum contra alium irato animo traxerit, in decem ſolidis pro juſtitia puniatur, emendet injuriam paſſo*, in Litteris anni 1357. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 207.] Vide *Arma moluta.*

¶ EMOLIMENTA, Arma acuta & polita. Odo de varia fortuna Erneſti Bavariæ Ducis, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 372.

Deinde viros acres ducens ad bella ducentos,
Et quadringintis dans Emolimenta laniſtis,
Aſſiduis armis Agarenos concutit, urbes
Obruit, & villas flamma populatur & arva.

Vide *Emolumenta 2.* & *Arma moluta.*

¶ EMOLIMENTUM, Curriculum, ſpatium. Miracula S. Gibriani cap. 1. Maii tom. 7. pag. 620. *Poſt namque Emolimenta annorum à venerabili Comite Haderico, divino admonitu, à propriæ ſepulturæ ſuæ loco ſublatus in Eccleſia præfati Antiſtitis almi, in ſcrineo argenteo decenter adornato, juxta eumdum Sanctum conditus eſt.*

EMOLOGARE, Confirmare, laudare, approbare, noſtris *Emologuer.* Occurrit non ſemel apud Auguſtinum Muſſatum de Geſtis Henrici VII. lib. 1. cap. 6. lib. 3. 10. 16. &c. [in Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 125. Formulari Anglic. Thomæ *Madox* p. 35. apud Baluzium. Hiſt. Arvern. tom. 2. pag. 168. &c.] Vide *Homologare.*

¶ EMOLOGATIO, Confirmatio, in Charta ann. 1309. ex Chartulario S. Vandreg. to. 1. p. 933.

¶ 1. EMOLUMENTA, pro tributis, uſurpari in Cod. Th. obſervatum à viris doctis.

¶ 2. EMOLUMENTA, Arma *moluta.* Extractum Computi ann. 1324. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 326. col. 2. *Item una mola ad emolanda ferramenta, gladios & alia Emolumenta ferrea pro* XV. *d. gran.* Vide *Emolimenta.*

EMOLUTUM, *proprie Lucrum molendini*, in Gloſſis Lat. Gall.

¶ EMOPLIS. Vide *Embolus.*

¶ EMPARA, EMPARAMENTUM, EMPARANTIA, Protectio, Tutela. Vide *Amparare.*

1. EMPARARE, [Tueri.] Vide *Amparare.*

¶ 2. EMPARARE, Præparare vel exſtruere. Computum anni 1324. Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 132. col. 1 *Pro Emparando & cooperiendo magnum chafallum Villæ in ſumma* L. *lib.* III. *ſ.* III. *d.*

¶ EMPARENTIA, ut *Emparantia*, Tutela, protectio. *Monaſterium iſtud ... volumus ſub noſtra protectione, Emparantia, cuſtodia & ſecuritate gaudere*, in Inſtrumento Eccleſiæ Aqu. pag 68. tomi 1. Gall. Chr. col. 1. Vide *Amparare.*

¶ EMPASTATA, Farcimen, Gall. *Pâté.* Tranſactio Abbatis & Monachorum Craſſenſ an. 1331. ex libro viridi fol. 53. *Artocrea ſive Empaſtata, cazatas ſive paſtillos, &c.*

¶ EMPEDITIS. Vide in *Epidecen.*

¶ EMPENHA, Hiſpan. *Empeña*, Gall. *Empeigne*, Calcei pars ſuperior, Tegmen. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes ann. 1351. *Sabaterius facit ad minus cuilibet ipſorum tria paria ſotularium, & poſtea tot ſolas vel Empenhas quot poterunt rumpere.*

¶ EMPENNATUS, Pennatus, pennis inſtructus, Gall. *Empenné.* Dicitur de jaculis, ſagittis, &c. quibus pennæ aptantur, plumatiles levioribus, grandioribus æneæ. Regeſt. *Probus* an. 1348. fol. 139. *Pro 400. carellis tam de uno pede quam de duobus, garnitis flethonibus & Empennatis: & pro 200. garrotis emflethonatis & Empennatis folio cupri.* Extractum Computorum ann. 1348. & 1349. Hiſt. Dalph. to. 2. p. 583. col. 2. *Pro 300. fletonibus carellorum Empennatis pro garniſone Caſtri.*

EMPHANISTICUM, Quod à Clericis ab Epiſcopo ordinatis ex more dabatur Clericis aliis, quorum cura erat, Clericorum recens ordinatorum nomina in matricula deſcribere & *inſinuare*, quæ vis eſt vocis, quam habes apud Julianum Anteceſſ. cap. 131. & in Juſtin. Nov. 56.

¶ EMPHIOTÆ, pro *Emphyteotæ*, Gall. *Emphyteotes.* Charta Ruperti Comitis Palatini Rheni ann. 1356. apud Ludewig. tom. 5. p. 576. *Nec non vaſſallis, feudis, feudatariis, militibus, clientibus civibus, judicibus, ſcultetis, ruſticis, Emphiotis & ad glebam adſtrictis.*

EMPHIS, *Terroribus, conviciis.* Papias edit. & MS.

EMPHYTEUTICARII, Qui per precariam poſſident, ſeu *per Emphyteuſeos contractum*, ut eſt in Lege Longobard. lib. 3. tit. 1. §. 37. tit. 10. §. 4. in Capit. Caroli M. lib. 2. cap. 29. *per libellum & Emphyteuſim*, in Charta Ugonis & Lotharii Italiæ Regum ann. 934. apud Ughellum to. 2. p. 123. Charta Ayſtulfi Regis Longob. ann. 753. apud eumdem Ughell. to. 2. pag. 108. *Aut homines tam ingenuos, libertos, quamque ſervos ſuper terram ipſius Eccleſiæ manentes, ſive Emphyteuticarios, &c.* Vide Petrum Damian. lib. 4. Epiſt. 12. & Bignonium ad Marculfum.

¶ EMPILENTIA. Vide *Epilepticus.*

EMPINIONES. Fridericus II. Imp. l. 1. de Arte venandi cap. 50. *Sunt præterea quatuor pennæ & duræ in ala poſitæ, extra has decem forinſecas, & adhærent illi parvo oſſi forinſeco, quæ dicuntur eſſe loco pollicis: hæ quatuor vocantur Empiniones, & ſunt minores pennis, & majores plumis.* Adde cap. 50.

EMPIRAMENTUM, Deterioratio, ex Gall. *Empirement.* Charta Alani Epiſcopi Autiſiod. *Empiramentum foſſati Comitis eſt.* [*Empirance & perte de vin*, in Chartulario Gemetic. to. 3. p. 128.]

EMPLAGIUM. Iſidorus lib. 19. cap. de Retibus: *Minus autem rete, Emplagium dicitur, à plagis.* Ex Græco ut videtur, ἐμπλάγιον ἀπὸ τοῦ πλαγίου, quia oblique & tranſverſe tenduntur in viis; cujuſmodi ſunt δίκτυα ἐνόδια, apud Pollucem.

¶ EMPLASSEARE, à Gallico *Emplacer*, Locare. Necrolog. MS. Corbeienſe ad calcem: *Tria quartaria Emplaſſeans in terra Benedicti.*

¶ EMPLASTRUM, à veteri Gallico *Plaſtre*, Modus agri, Solum ædificiis aptum. Tabularium Matiſcon. ſeu Liber incatenatus fol. 183. *Emi à Stephano Canonico duo Emplaſtra* xx. *ſolidos Lugdunenſis monetæ, in quibus duas domos ædificavi.* Vide *Plaſtrum.*

EMPLEIA, ex Gallico, *Employ.* Jus utendi, fruendi. Charta Jauſſeranæ de Medullione an. 1223. to. 7. Spicil. Acheriani: *Dono 7. manſiones hominum..... & ipſos homines, & jus, & quaſi jus, & actionem, & Empleiam, quod vel quam in ipſis hominibus, & in eorum ſucceſſoribus... habeo.* Mox: *Et Eccleſiæ prædictæ prædicti homines & eorum ſucceſſores Empleiam & ſervitium facere teneantur.*

¶ EMPLUMAILHE, Vox Occitana, Species aucupii. Vide *Vara.*

EMPONEMA, ex Gr. ἐμπόνημα. Julianus Anteceſſor cap. 34. *Emponemata dicimus ea, quæ labore contrahentis in agro meliorata ſunt.* Adde c. 202.

EMPONEMB, Unum è 12. auguriis, de quibus in verbo *Venta*, quod ſic deſcribitur à Michaële Scoto de Phyſionomia cap. 56. *Emponemb eſt augurium, quando homo, vel avis, venit à latere ſiniſtro & tranſit ad dextram; nec eam vides repauſare, ſed evaneſcit à te: tunc eſt tibi bonum ſignum ſuper negotio.*

¶ EMPOR. Edictum Johannis Franc. Regis ann. 1361. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. p. 498. *Et ſi aliqui arrendatores ſeu Empores propter ſinantiam dictarum impoſitionum ſint vel fuerint nobis in aliquo obligati, &c.* Cenſeo præferendum *Emptores*, ut legitur in alio exemplari.

EMPRENDIMENTUM. Fori Aragon. lib. 4. tit. 4. Ut monopolia, &c. *Quia propter monopolia, conventicula, Emprendimenta, congregationes, convenientias, &c.* Gallis *Entrepriſe*, Uſurpatio.

¶ EMPRENEMENTUM, Eâdem notione. Statuta Arelat. MSS. art. 90. *Juramenta & Emprenementa, vel nota ſeu confraternitatis, vel conſpirationis non fiant in tota villa.*

EMPRESTARE, [Imprestare,] Accommodare, præſtare, mutuo dare, ex Hiſpan. *Empreſtar.* [Gall. *Prêter.*] Fori Oſcæ ann. 1247. fol. 5. *Poſtquam terminus fuerit tranſactus, in quo debuit recuperare ſuam pecuniam creditor, qui eam Impreſtavit.* Vide in *Præſtare.*

EMPRISIA, [Molitio, Gallis olim *Empriſe*, nunc *Entrepriſe.* Edictum Johannis Franc. Regis ann. 1355. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. pag. 21. *Et à l'aide de Dieu, pour obvier à la mauvaiſe voulonté & Empriſe de nos ennemis, &c.*] Vide *Impriſia.*

EMPROSOPUS, ex Græco ἐμπρόσωπος, Qui coram adeſt, vel qui perſonam alterius repræſentat. Sidon. in Panegyrico Aviti:

> ..... *Procerum tum maximus unus,*
> *Dignus qui patriæ Perſonam ſumeret, inſit.*

Chronicon S. Sophiæ Benevent. an. 1037. *Quamobrem per rogum Joannis Galiardi, & Imperiali Emproſopo, &c.* Charta Rogerii Ducis Italiæ an. 1188. apud Ughellum to. 9. pag. 629. *Stratigotis, Proſopiis, Vicecomitibus, &c.* Legendum puto, *Emproſopis.* Concilium Calchedonenſe Act. 1. Διὸ, εἰ συγκατατιθέντα οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι, ἵνα εἰσδεχθῶσιν οὗτοι οἵτινες ὑπὲρ τοῦ προσώπου τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ πράττειν ἕτοιμοί εἰσιν, εἴπωσιν. Theophanes pag. 312. Ἐντειλάμενος τοῦ Παπάτζην ὡς ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐκεῖσε ὄντα, ubi Hiſt. Miſc. *in perſona ſua vice deputatum.* Balſamon in Synod. Trullan. in princib. Λεγάτοι δέ εἰσιν οἱ ἐκ προσώπου λεγόμενοι, οἵτινες καὶ μερικὴν δικαιοδοσίαν ἔχουσι. Vide Leonem in Tacticis cap. 4. §. 7.

EMPROTORTONUM, ἐμπροσθότονον, Morbus contrahens caput ad ſcapulas; de quo Cælius Aurelian. lib. 3. Acut. cap. 6. Joannes de Burnino Archiep. Viennenſis in Epiſt. de Canonizatione Stephani Dienſis Epiſcopi: *Mulier quædam.... quæ in tantum afflicta fuerat Emprotortono, quod nullatenus dextrorſum, ſiniſtrorſum, nec ad cœlum poterat reſpicere.* Leg. *Emproſtotono.*

¶ EMPSICHEUS, à Græco ἔμψυχος, Spirans, vivus. Appendix ad Agnelli librum Pontif. apud Muratorium tom. 2. pag. 195. col. 2. *Hic autem Minas, quem memoravimus, infirmatus eſt graviter, eratque ejus infirmitas febris vehemens, quæ inteſtanter eum atque flagranter agreſſa eſt, & fere omne corpus ejus humore extinguens ad Empſicheam emenſitatem deſiccationemque produxit:* ubi *Empſichea emenſitas* tantam videtur ægrotantis maciem indicare, ut ſolus in eo ſpiritus ſupereſſe videatur, quales fere ſunt, qui laborant ectica.

EMPTICA, Navis oneraria, mercatoria. Gloſſar. Gr. Lat. MS. ἀγόραστος, *Empticus*: editum *Empticius*, habet. Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini:

> *Martinum mea prora vehat, ſacra Emptica nautæ.*
> *Dulcis apex, ſpes fida ratis, leve pondus amantis.*
> *Mercis onus ſuave eſt.*

Infra:

> *Mergit in undoſum tumulatam ſarcina proram*
> *Ut petat ad portum, rerum facit Emptica jactum.*

¶ EMPTIO, Quod præſtatur domino feudali pro emendi facultate. Charta Mathildis Comitiſſæ Nivern. an. 1244. *Liberæ ſint & immunes ab omni pedagio, leidis, venditionibus & ab omnibus exactionibus, &c.*

¶ Emptio Terræ, Præſtatio domino facienda cum terram emit: de qua dictum eſt in voce *Auxilium* col. 889. Charta anni 1153. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 157. *Rogaverunt me ſupradicti Monachi, ut eis quaſdam conſuetudines, quas eis D. Gaufredus pater meus dederat, confirmarem, ſcilicet cenſum, oſtagium, Comitis eſum, maritationem, Terre Emptionem, corporis ſui redemptionem: quod & ego libenter feci.*

EMPTOR, Officium aulæ Regiæ, cui incumbit *oves & boves & porcos emere, & inde forum Regis capere; ſed cum taxatione fide dignorum, quantum valet ad opus Regis, & quantum valuerint per quindenam ante adventum ſuum in partibus illis, &c.* Fleta lib. 2. cap. 17.

¶ EMPTORIUM, *Le lieu où en achete, quod & Empturium dicitur, Marché*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS. Emporium.] Synodus Francoford. an. 794. cap. 3. *In omni loco, in omni civitate, & in omni Empturio, ſimiliter vadant iſti novi denarii, &c.* Ita in MS. Codice legi monet Baluzius, ubi Sirmondus *Emporio* edidit.

¶ EMPUSA, ἔμπουσα, Genus ſpectri varias induens formas, ita dictum, ut quidam putant, παρὰ τὸ ἑνὶ ποδίζειν, quod uno incedat pede. Fingitur alterum pedem æreum habere, alterum aſininum. Utuntur quidam è recentioribus, & Ariſtophanes inter Græcos.

¶ EMULENTUM. Acta S. Caſſiani cap. 21. ubi de Obitu S. Simplicii Epiſc. apud Ill. Fontaninum ad calcem Antiq. Hortæ pag. 357.

> *Cujus ſtelligeris perlatum pneuma choreis*
> *Donatum ſerto, necnon celebri Emulento.*

Vereor ne mendum ſit in hac voce; at qui corrigi queat, non video, niſi forte legendum ſit *Amu-*

leto : quod utcumque poſſet accommodari loco citato.

¶ EMUNATA, Idem quod infra *Emunitas*, Immunitas, privilegium. Præceptum Childerici Regis circa an. 720. apud Marten. Ampliſſ. Collect. to. 2. col. 18. *Emunata de Monaſterio Eſtabula ſeu Malmundario ut non debeat alter Abbas eſſe, niſi quos ipſi Monachi voluerint eligere.* Vide *Emunis.*

EMUNCTORIA, Forcipes ad emungendum lychnum, inter vaſa ac miniſteria ſacra reponuntur à Durando lib. 1. Rat. cap. 3. n. 28. Occurrit Exod. 25. ubi Mamotrectus : *Emunctorium eſt inſtrumentum quo temperantur lapides [lampades,] vel lucernæ.* Gloſſæ MSS. *Emunctorium, unde candela muncatur : hinc Emungo.* Papias : *Emunctoria, ſunt forſices ad emungendas lucernas.* Græcus Bibliorum interpres ἐπαρυςῆρας vertit. [Gloſſ. Lat. Gall. MSS. Sangerman. *Emunctorium, Inſtrument à moucher la chandelle.* Hodie *Mouchettes* appellamus.]

EMUNIS, Immunis. Balbus in Catholico : *Emunis & Immunis dicitur, qui liber eſt à muneribus.*

EMUNIRE, Immunem & *Emunem* reddere : facere. Gloſſ. Lat. Gr. *Emunit*, ἀσφαλίζεται, ὀχυροῖ. Charta Pipini Regis Franc. pro Monaſterio S. Dionyſii : *Petiit ipſe Abbas .... ut per confirmationem noſtram vel deliberationem noſtram tale Emunire deberemus præceptum.*

¶ EMUNITARE, Eadem notione. Diploma Ludovici Germanici apud Eccardum Origin. Haſburgo-Auſtriac. col. 108. *Qualiter prædictus locus S. Stephani à Duce Alberto ſundatus erat, & per conſtitutionem Chylderici Regis Emunitatus, &c.*

EMUNITAS, Hoſtienſi in Summa, eſt *Libertas conceſſa Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, & rebus aliis ad eas ſpectantibus : & dicitur ab Extra & Munia, i. officia vel onera, à quibus Eccleſiæ ſunt immunes.* Generatim eſt quodvis privilegium, à Principe conceſſum, vi cujus, viri, Eccleſiæ, ac prædia ſub ejus protectione eſſe intelliguntur. [Præceptum Childerici I. Regis Franc. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect col. 5. *Liceat ipſo Abbate Daumero & ſucceſſores ejus .... ſub omni Emunitate vel tuitionis noſtræ ſermone valeant tenere atque poſſidere, &c.*] Capitularia Caroli C. tit. 43. cap. 20. *Eorum, qui nobiſcum vadunt beneficia & villæ ſub Emunitate maneant.* Capitula ad Legem Salicam c. 2. *Si quis in Emunitate damnum fecerit.* Synodus Vernenſis an. 755. c. 19. *Ut omnes Emunitates per univerſas Eccleſias conſervatæ ſint.* Adde Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 13. Chronicon. S. Vincentii de Vulturno lib. 1. pag. 679. Spicilegium Acherianum tom. 12. p. 154. Diplomata apud Doubletum in Hiſt. Monaſt. S. Dionyſii pag. 699. 700. 701. 822. Walafridum Strab. in Vita S. Galli cap. 12. Ratbertum de Caſibus S. Galli c. 2. 3. 6. &c. Ejuſmodi *Emunitatum* formula exſtat apud Marculfum lib. 1. Form. 3. [Vide *Mundiburnium*, & D. *de Lauriere* Præfat. to. 1. Ordinat. Reg. pag. ix.]

EMUNITAS, Ambitus Monaſterii, intra quem *immunitatis* jus erat. [Charta anni 1165. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1010. *Primum quidem quemdam locum prope Aleſinam pantano circumdatam verſus Septentrionem, in quo Eccleſia B. Clementis quondam fuerat, nunc autem obruta funditus cernitur; cum Emunitate undique quinquaginta paſſuum eidem Monaſterio ad ædificandum habere jugiter concedimus.*] Chronicon Montis Sereni ann. 1205. *Ædificium Curiæ, quæ Præpoſiti vocatur, conſtruxit. Ambitum Emunitatis clauſtri muro amplexus eſt, &c.* Charta Chlotarii Regis, pro fundatione Monaſterii Wiſſemburgenſis (fictitia) ibid. pag. 272. *Reliqua vero familia legitimo loco & tempore ter in anno pro juſtitia facienda ad placitum advocati debet convenire, & in provicium* (proficuum) *advocati, ſi præſens eſt, ſinguli ſingulos denarios ſolvere, exceptis his, qui ſunt in Emunitate.* Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. cap. 69. *Quendam laïcum debitorem ſuum ab Emunitate monaſterii.... vi abſtraxit.* [Vide *Dextri*, lin. *Dextrorum præſertim, &c.*]

¶ EMUNITER, Abſque ulla ſervitute. Marculfus l. 2. Form. 36. *Sed ipſum omnibus diebus vitæ tuæ aut hæredis tui Emuniter debeatis poſſidere, vel quidquid exinde facere volueritis liberam habeatis poteſtatem.*

EMUNITORIÆ RES, Quæ ſub emunitate conſiſtunt. Charta Ludovici Regis an. 894. pro Iſaaco Gratianopolitano Epiſcopo, ex Tabular. ejuſdem Eccleſiæ fol. 77. *Et quicunque contra hoc noſtræ immunitatis præceptum aliquid contradicere vel violare præſumpſerit, ſciat ſe ſicut & alias res Emunitorias compoſiturum & emendaturum.*

¶ EMUTARE, pro *Immutare*, apud Marculfum lib. 2. form. 13. 14. 23. 24. 30. Sirmondum form. 43. Lindebrogium form. 58. 59. &c. Sed & apud Quintilianum lib. 8. c. 2. legitur : *Emutatis in perverſum dictis.*

¶ EMUTIRE, *Edicere, proloqui.* Onomaſt. ad calcem tomi 3. SS. Aprilis.

EN & ENA, Voces nobilium utriuſque ſexus nominibus præponi ſolitas apud Benecharnos, ſcribit Marca lib. 7. cap. 16. num. 5. quæ quidem idem ſonant quod *Dominus*, vel *Domina :* nec apud Beneharnos duntaxat, ſed & apud Catalanos & Aragonenſes, ut ex Raimundo Montanerio in Chronico Regum Aragon. ex Hiſtoria Expugnatæ Minoricæ Inſulæ, & Chronico Petri Regis Aragon. editis à Michaële Carbonello, paſſim colligitur. Neſcio an huc ſpectet epitaphium, quod deſcripſit Catellus lib. 2. Rerum Occitan. p. 171.

En Ramon Arnaldus jacet hoc in marmore clauſus, &c.

Vide Andream Boſchum in ſua Catalania p. 574.

☞ Eodem ſpectare ſuadet hujus vocis uſus alias in Occitania frequens, atque etiamnum vigens in ſuperioribus partibus hujus provinciæ ſaltem apud plebeios ; ſed arbitror apud Occitanos iis vocibus illos deſignari, qui inferioris ſunt originis, & reipſa diſtinguuntur à nobilibus : quorum proprio nomini vox *Dominus* aut *Domina* aliave ſimilis, ut *Miles*, fere ſemper præfigitur. Codex MS. Bibl. Domini *de Chalvet* Seneſcalli Toloſ. de Hæreticis Albigenſibus : *Premiſit garcionem ſuum & precepit ei, ut pararet cenam in caſtris in hoſpitio d'Ena Saca.* Et infra : *Ermegaudus Vena de Regalimonte venit ad ipſum dicens ſibi, quod duo de illis Bonis hominibus, qui dicuntur heretici, quorum unus vocabatur R. Delboc maritus olim d'Ena Cabriagia, de Albia & ſocius ejus cujus nomen ignorat ipſe, ut dicit, erant in domo Guillelmi de Mauriano.*

ENACH, Emenda, Scotis, vel ſatisfactio, quæ datur alicui pro aliquo delicto ſeu injuria. Occurrit in Regiam Majeſtatem lib. 2. c. 12. §. 7. lib. 4. cap. 36. §. 7.

¶ ENACTUS, Actus, conſtitutus, decretus. Charta Edwardi VI. Angl. Regis an. 1548. apud Rymerum to. 15. pag. 173. col. 1. *Cum per quemdam actum in Parliamento ... inter alia ſtatuta pro republica noſtra edita, ordinatum, Enactum & ſtabilitum fuerit, quod, &c.* Forte leg. *Exactum.*

¶ ENAFODIA. Vide *Exafoci.*

¶ ENAFOTI. Vide *Enaphoti.*

ENAMELATUS, ENAMELYD, vox Anglica, En-

cauſtice, pictura encauſtica. Occurrit paſſim in Inventario ornamentorum Eccleſiæ Eboracenſis in Monaſtico Angl. to. 3. pag. 170. & ſeq. *Ammaylare*, ibidem pag. 332. Gall. *Emailler.* [Vide *Smaltum.*]

ENANTARE. Fori Aragon. lib. 1. fol. 25. edit. 1624. *Statuimus & ordinamus, quod omnes literæ, quæ impetratæ vel obtentæ fuerint amodo contra forum & conſuetudinem regni Aragonum, ad impediendum officium Juſtitiæ Aragonum, quod ipſa Juſtitia non poſſit Enantare, vel procedere, nec Juſtitiam facere partibus, ſecundum quod ſuo officio convenit, &c.* Lib. 3. pag. 49. *Cum proceſſus, qui habitus eſt ad unum effectum & finem, prout eſt Eccleſiaſticus, ad alium finem ſive Enantamentum quod ad alium effectum tendit, ſubſequi non debeat, &c.* Lib. 4. p. 115. v. *Illi contra quos dicti proceſſus, Enantamenta, vel executiones fient, &c.* Pignorare. Vide *Nantum.*

ENAPHOTI. Anaſtaſius in Paſchali PP. pag. 152. *Fecit jam prædictus Pontifex caniſtra Enafoti ex argento duo penſ. lib.* 10. In Valentino II. pag. 163. *Obtulit.... caniſtra Ennafodia duo penſ. lib.* 15. ubi caniſtra videntur eſſe ἑνὸς φώτος, vel ἐννέα φωτῶν, *unius*, vel *novem luminum*, hoc eſt ἑνόφωτα, vel ἐννεάφωτα. Vide *Exafoci.*

ENARGIA. Henricus Roſla in Herlingſberga:

Sed licet anxietas premat, ac Enargia cunctos,
Vota tamen ſolvunt regnatori, &c.

Forte *Anergia*, ex Gr. ἀνεργία, otioſitas, ſegnities.

¶ ENBROUDATUS, Angl. *Imbrodered*, Gall. *Brodé*, Acu pictus. *Una capa totaliter de auro... Enbroudata nobiliter cum imaginibus*, apud Rymer. to. 9. pag. 273. col. 1.

ENCÆNIA, ἐγκαίνια, Templorum dedicationes. Quintilianus Declamat. 323. *Dedicatio eſt illa, quæ denuo inducit, quæ ſede deſtinata locat.* Papias: *Encænia, initia, vel novi templi dedicationes.* Gloſſ. MS. *Dedicationes, Encænia.* Gloſſæ MSS. ad Conciliorum Canones: *In Enceniis, id eſt, dedicationibus novis.* Iſidorus lib. 1. de Eccl. Offic. c. 35. *Quandocumque novum aliquid fuerit dedicatum, Encænia vocatur*: [quæ ſunt S. Auguſtini Tract. 48. in Johan. circa initium. Gloſſ. MS. Sangerman. Lat. Gall. *Encenia, Commencemens, ou nouvelles feſtes, ſi comme dedications d'Egliſe, eſtrennes.*] Fortunatus lib. 3. Poëm. 4.

Cum Salomon coleret generoſi Encænia templi.

Adde eumdem de Vita S. Medardi c. 19. Theodulfus lib. 2. Carm. 4.

Extiterant quondam Solymis Encænia facta.

ENCÆNIÆ, feminino genere, apud Milonem Monachum Elnonienſem in Hiſtor. Tranſlationis S. Amandi n. 4. *Sacræ ſcilicet Encænias Baſilicæ, &c.*

ENCÆNIUM, numero ſingulari. Eadem notione. Hericus Monach. de Mirac. S. Germani cap. 18. *Quod ſibi conſtaret evidentiſſimam impediri Encænii functionem.*

Encæniorum templi varii ſunt ritus, quorum præcipuus is, quod Sanctorum reliquiæ recondantur ſub altaribus. Charta Alexandri Archiepiſcopi Viennenſis, in Tabulario ejuſdem Eccleſiæ fol. 67. *Quo opere perfecto, Richardus ſanctæ Vivarienſis Eccleſiæ Epiſcopus, ob meo juſſu atque rogatu, ad eundem venit Oratorium, & more Epiſcopali illud conſecrari ſtuduit, atque pignora Sanctorum in honore ſanctæ Genetricis Mariæ in pila altaris ibidem recondidit, &c.* Huncce ritum obſervant Scriptores alii, S. Ambroſius Epiſt. 85. Paulinus Epiſt. 12. pag. 145. Beda lib. 5. Hiſt. cap. 12. 21. Cyrillus in Vita S. Euthymii n. 122. Gregorius M. lib. 5. Epiſt. 145. Gregorius Turon. de Gloria Confeſſ. c. 20. Candidus apud Browerum in Antiq. Fuld. lib. 2. c. 4. p. 114. Balſamon. lib. 1. Reſp. 38. Synod. VII. c. 7. Baron. an. 389. n. 83. &c.

Oleo ſacro inunguntur parietes, quod præter authores, qui de Officiis Eccleſiaſticis ſcripſerunt, docet Hiſtoria Dedicationis Eccleſiæ Cavenſis num. 5. apud Bolland. 4. Mart.

Luſtrantur aqua benedicta intus & exterius. Vide Tabularium Lemovicenſe an. 1095. apud Beſlium p. 509. 510. & Hemeræum in Auguſta Viromand. pag. 124.

Diebus tantum dominicis Encænia fieri debere ſanxit Concilium Cæſarauguſtanum an. 688. c. 1.

Ad Eccleſiarum dedicationes vicinos Epiſcopos evocatos teſtantur Scriptores. Gaudentius Brixienſis tract. in Dedicat. Baſilicæ SS. 40. Martyr. *Nam ut venerandas Sanctorum reliquias haberemus, Deus noſter tribuit, ... & hodie, ut adepti ſummorum Sacerdotum præſentiam, dedicationem celebrare mereamur, ipſe conceſſit. Convenerunt enim ſanctiſſimi Antiſtites & Apoſtolici viri, ad perſolvendum beatiſſimis Patribus & præceptoribus ſuis debitæ devotionis obſequium, ut ubertate pleniſſima benedictionum ſpiritualium ditaremur.* Fortunatus lib. 3. Poëm. 4. ad Felicem de Dedicatione Eccleſiæ ſuæ:

Convocat egregios ſacra ad ſolennia Patres.

Adde S. Auguſtinum Epiſt. 251. S. Ambroſium Epiſt. 5. Vitam S. Athanaſii pag. 22. Sozomenum lib. 4. cap. 13. Vitam S. Bernardi Archiep. Viennenſis to. 6. Vitar. Ord. S. Benedicti. Epiſt. 58. inter Francicas to. 1. Hiſt. Franc. Candidum Monachum apud Browerum in Antiq. Fuld. lib. 2. cap. 4. Fulbertum Epiſt. 118. Hemeræum in Auguſta Viromand. pag. 124. &c.

Convivia publica parabantur in Encæniis, de quibus copioſe Savaro ad Sidonium lib. 4. Epiſt. 15. Vide *Dedicatio.*

Deferebantur reliquiæ præcipuæ totius diœceſeos, quæ, finita dedicatione, in ſuas Eccleſias referebantur: de quo more agunt Baldricus in Chron. Camerac. l. 3. c. 49. Hiſt. Tranſlationis S. Liſardi Abbat. cap. 4. in tom. 1. de SS. Ordin. S. Benedicti, Fragm. Hiſt. Aquitan. p. 81. edit. 1596. Charta Auſtindi Burdegal. Epiſcopi ann. 1062. apud Sammarthanos in Archiep. Auſcienſ. Hemeræus in Auguſta Viromand. pag. 124. &c. Has & cæteras Encæniorum ſeu dedicationis Baſilicarum ceremonias attigerunt Gregorius M. in libro Sacram. pag. 147. ubi Menardus, Ivo Carnot. Serm. 4. de Reb. Eccleſ. Rhabanus lib. 2. de Inſtit. Cleric. c. 45. Durandus lib. 7. Ration. c. 48. Durandus de Ritib. Eccl. lib. 1. cap. 24. vetus Charta an. 1186. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſibus pag. 761. &c.

Celebrabantur etiam *Encænia* urbium, ut & eorum anniverſarii dies, quorum ritus & ceremonias pluribus deſcripſimus in noſtra CPoli Chriſtiana: præterea Thermarum, Statuarum, & aliorum de novo excitatorum operum publicorum, uti ſparſim obſervamus in ea lucubratione. Vide *Dedicatio.*

ENCÆNIA, Initia. Alanus in Anticlaudiano c. 3.

Et veluti quædam cantus Encænia donat
Auribus, &c.

ENCÆNIARE, ἐγκαινίζειν, Initiare, vel aliquid primo exercere, vel induere: unde veſtem novam *encæniat*, qui primo eam induit vel portat. Ita Jo. de Janua ex Papia: *Encæniare novum aliquid induere.* Gloſſ. Lat. Gall. *Eſſaier de nouvel.* [Aliud Sangerman. *Encenio, Commencer, ou de nouvel exercer, ou*

veſtre eſtrener.] Durandus lib. 7. Ration. c. 1. num. 27. *Nam & ſi quis tunica induitur, Encæniare dicitur:* [quod à S. Auguſtino mutuatus eſt Tract. 48. in Johan. ubi: *Jam & uſus habet hoc verbum: Si quis nova tunica, &c.*] Epitaphium Aligerni Abbatis Caſinenſis, de Monaſterio Caſinenſi de novo inſtaurato:

Quod quia fruſtratum fuerat tum temporis, ille
Niſibus omnigenis Enceniarat hians.

Ethelwerdus lib. 4. c. 4. *Enceniavit in Wintonia urbe arduam turrim, quæ tum noviter fuerat ſtructa in honore Dei Genitricis Mariæ.* Geſta Regum Francor. uſque ad Robertum, MSS. ex Bibl. Loiſelliana an. 1013. *Floriacenſe Cœnobium caſuali conflagratum eſt incendio: ſed eo inſiſtente infra biennium eſt inſtauratum & Enceniatum.* Innocentius III. PP. in Epiſt. ad Pariſium Archiepiſc. Panormitan. apud Lelium part. 2. §. 82. p. 46. *Noverat enim tanquam doctus, quia Quod nova teſta capit, inveterata ſapit, & ideo ne aceſceret, quod vaſi quis infunderet: nam ſincerum vas tui pectoris adhuc recens non permiſit, niſi recenti Enceniari liquore, nec maſſam teneram paſſum eſt malitiæ aut nequitiæ corrumpi fermento.* [Appendix ad Agnelli lib. Pontif. apud Murator. to. 2. p. 192. col. 1. *Quod autem vir ſanctus de Laniſicii opere victum ſibi quotidianum quæritabat, ſimplicitatem ejus ſanctam commendat; quia nimirum decebat, ut ovis Domini rationis, quæ illius Agni, qui tollit peccata mundi, vellere Encœniata, non aliunde quam de ovium, mundorum videlicet animalium tegmine, ſuam ſuorumque ſuſtentaret vitam.* Joh. Longinus in Actis S. Staniſlai Epiſc. Cracov. Maii tom. 2. pag. 273. *Secundo rationabili modernorum more auctorum, qui nova compilantes opera, reverendis conſueverunt Pontificibus, aut prælucidis in Theologia Magiſtris, vel Doctoribus aliis Encæniare, &c.*]

¶ ENCÆNISSARE, Lætari, ut fit in *Encæniis* juxta La Cerdam. Vide *Sanceniſſare.*

ENCÆNIUM, pro *Exenium*, Donum, munus. Ebrardus Betun. in Græciſmo cap. 11.

Fercula ſunt Epulo: ſed ſunt Encennia Dona,
Quæ quandoque probis cauſa mittuntur honoris.

Durandus lib. 6. Ration. cap. 7. n. 21. *Seneſcalchi vel alii ſervitores, vel portantes Encænia, non ſolvunt jejunium, ſi prægustant cibos ante dominos.* Ubi vetus interpres Gallicus pag. 177. *Les Seneſchaux, les Queux, les Cuiſiniers & ſerviteurs des grands Seigneurs, qui portent preſens de viande, &c.* Itinerarium Gregorii XI. PP. *Offerunt tibi Encænia, &c.* [Bernard. *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. p. 222. *Quatuor potentiſſimis viris ſuis convicinis Encenia tranſmittit.* Liber de Doctrina Novitiorum Ord. Grandimont. cap. 5. inter Anecd. Marten. to. 5. col. 1834. *Encenia non mittas per menſam, niſi forte illi qui juxta te ſedet: quia Encenia fratribus facere non ad te pertinet, ſed ad Abbatem vel Priorem conventualem, qui de cibis ante ſe apportatis poſſunt de bilibus & delicatis facere pitantiam pro ſubſtentatione naturæ ſine ſcandalo.*] Vide *Exenium.*

ENCÆNIARE, Muneribus quempiam donare. Joannes à Leydis in Chronico Belgico lib. 13. cap. 2. *Qui poſtquam repatriare cum cæteris Principibus decreviſſet, legaliter fuit Encæniatus à Wennaro Marchione Ferrariæ.* Utitur præterea lib. 28. cap. 2. ut & Chronicon Belgicum pag. 187. [Vide ſupra alia notione.]

ENCALCARE. Vide *Encercare.*

¶ ENCANTARE, Auctionari, Sub haſta vendere, Italis *Incantare*, Noſtris *Vendre à l'encan.* Statuta Arelat. MSS. art. 153. *Pellierii & Incantatores Arelatis jurent, quod bene & fideliter vendant & Encantent omnes res, quæ ſibi traditæ fuerint ad Encantandum vel vendendum.* Vide *Incantare* 2.

¶ ENCANUM, Gall. *Encan*, Ital. *Incanto*, Auctio, haſta publica. Litteræ Petri Infantis Arragon. Seneſcallo Provinciæ an. 1332. *De quibus Encanum publicum tenuerunt in loco S. Felicis.*

ENCAUSTUM, ex Græc. ἔγκαυςον. Gloſſ. Gr. Lat. ἔγκαυςον, *Recremandum.* Papias MS. *Encauſta, Pictura, quæ vetus molitur.* Rectius Gloſſ. Eccl. Pariſienſ. *Pictura, quæ ex cera molitur.* Jo. de Janua: *Encauſtum, Tinctura ſcribendi.* [Perperam Gloſſ. Sangerman. Latin. Gall. MSS. *Encauſtrum, Encre pour eſcrire.*] Matth. Silvaticus: *Medad, Medadi, Arab. i. Encauſtum ſcriptorum & maxime Saracenicum, quod Dioſcorides atramentum vocat.* S. Auguſt. lib. 13. contra Fauſtum cap. 18. *Imputet ergo ſibi Encauſti munditia, quæ corio inhæſit agnino,* pergameno. Fortunatus in Ep. ad Syagrium l. 5. Poëm. *Lacrimantes oculi querelas mihi finxerunt; ad vicem Encauſti, & admirabili modo, aqua, quæ delere ſolet, per fletus ſcripſit.* De Encauſtica pictura ita dicta agunt Plinius lib. 35. cap. 11. l. 36. c. 25. Vitruvius, Marbodeus lib. 1. de virtutib. herbar. cap. 3. & alii.

INCAUSTUM, pro *Encauſtum*, Ital. *Inchioſtro*, Gall. *Encre.* Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Incauſtum vel atramentum*, Blæc. Balterus Monachus in Vita S. Fridolini Abbat. n. 2. *Et Incauſtum ſeu membrana non adfuit.* Bracton. lib. 5. tract. 5. c. 17. §. 2. *Licet aliud pergamenum, & aliud Incauſtum.* Ita in Fleta lib. 2. cap. 27. §. 5. Charta an. 1228. *Quæ propter Incauſti & chartæ vitium aboleri incipiebant.* Statuta Ordinis *de Sempringham: Calefactorium nullus ingrediatur, . . . excepto Præcentore ad planandam tabulam, quam non ſcribat tempore laboris, & ad calefaciendum Incauſtum, & ſcriptoribus adſiccandum pergamenum.* Vetus Notitia ſeu Judicatum, apud Rocchum Pirrum tom. 1. Notit. Sicil. pag. 311. *Unde ad certitudinem dictæ ſententiæ poſuimus noſtra ſigilla & Dominus Rex poſuit ſuum ſignum per litteras rubeas, & ſignum Crucis fecit ad ſuam confirmationem, & fecimus inſtrumentum Epiſcopo & Domino Gilberto cum alphabetho cum Incauſto* (perperam *incaſtro*) *rubeo de donatione & contractibus.* Gaufredus Monachus de Geſtis in cauſa Gilberti Porretani: *Attulit chartam, calamum & Incauſtum.* Occurrit in Regula S. Cæſarii ad Virgines in Recapit. c. 7. apud Udalricum lib. 2. Conſuet. Clun. cap. 36. lib. 3. c. 18. Lanfrancum in Decret. pro Ord. S. Bened. cap. 17. Thomam Walſingh. pag. 258. in libro Uſuum Ciſtercienſ. Ord. cap. 72. In Statutis Guigonis pro Ord. Cartuſienſi cap. 7. §. 9. in Monaſt. Anglicano to. 1. pag. 277. &c.

SACRUM ENCAUSTUM, Scripturæ ſpecies, qua ſolis Principibus uti fas erat, purpurea videlicet, *cum cocti muricis & conchylii ardore*, in leg. 6. Cod. de Diverſ. reſcript.

ENCAUTUM, Scripturæ ſpecies, quæ fit per aduſtionem & ceſtrum, ἐγκεκαυμένον Gloſſ. Lat. Græc. *Encauſtum*, ἐνκεκαυμένον, ἠσφαλισμένον. Lex 3. Cod. Th. de Extraord. muner. *Manuque propria atque Encauto nomina adnectant. Tabulis, vel Encauto & ceruſſa conſcribere*, in l. 1. eod. Cod. de Veteranis. [Vide Pancirolum lib. 1. var. lect. cap. 77.]

ENCAUTARIA, ſeu ENCAUTARII, civitatum & provinciarum libri Cenſuales & publici, in l. ult. Cod. Th. de Cenſu. & l. 9. de Agricol. *Encauti breves*, libri in quibus nomina & modus cenſualis poſſeſſionis continebantur, in leg. un.

eodem

eodem Cod. de Collegiat. Charta an. 1289. apud Anton. Brandaonum tom. 4. Monarch. Luſitan. pag. 279. v. *Dom. Rex Portugalliæ Comes Boloniæ fecit cum conſilio ſuorum ricorum hominum, & ſuorum filiorum de algo tale Encautum*, &c. Infra: *Pectetur iſtud Encautum Dom. Regis* &c. Vide *Cautum.*

¶ ENCEFALUS, Celebris, ſummus, à Græco ἐγκέφαλος, qui in capite eſt. Acta S. Frederici Epiſc. to. 4. Julii pag. 461. *Nomen autem ejus, divina providente clementia, per univerſam terram in tantum ſubito factum eſt Encefalum, ut etiam regales verberaret aures, & à cunctis honoraretur.*

ENCENGIA, [Modus agri.] Vide *Andecinga.*

¶ ENCENIUM. Vide *Encænia*, & *Encænium.*

¶ ENCENSIAR, Gall. *Encenſoir*, Hiſp. *Encenſario*, Ital. *Incenſorio.* Inventarium an. 1377. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Maſſil. n. 988. *Item Encenſiar ſive turibulum argenti.*

ENCERCARE, Inquirere, quærere, Gall. *Chercher, enchercher.* Tertia Curia Generalis Catalaniæ ſub Jacobo II. Rege Aragon. an. 1311. *Et inquirant, & indagent, ſeu Encerquent contra dictos Officiales.* Vide *Circare.*

Encalcare, Eadem notione. Uſatici Barcinon. MSS. cap. 64. *Omnes homines habentes ſeniores, ... neque guaytent perſonas eorum, nec Encalcent, nec requirant, nec vulnerent, nec capiant.* In tit. capitis, legitur *incalcet.*

¶ ENCETECIA, Encetegna. Vide *Enceteria.*

ENCETERIA, *Machina lignea, qua amphora ſuſtinetur*, in Gloſſis antiquis apud Caſaubon. ad Athenæum, ubi exiſtimo vocem corruptam ex *Incitega*, ſeu ἐγγυθήκη, uti repoſitorium vocabant Veteres, quod ad Feſtum obſervat Joſephus Scaliger. [Papias habet: *Encetegna, Macinola* (Machinola) *lignea, qua amphora ſuſtinetur.* Pro quo Gloſſ. Vet. Sangerman. legit: *Encetecia*, &c.]

¶ ENCHERAMENTUM, An à Gallico *Enchere*, Pretii augmentum, vel Auctio, Licitatio? Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. ad calcem pag. clxxvi. *Expenſa ... pro molendinis de Chaalete*, lxxv. *ſ. Præpoſitus de dono*, x. *l. pro Encheramento præpoſituræ de Cepeio.* Vide *Incheramentum.*

¶ ENCHIRIDIO, ut mox *Enchiridium.* Vita S. Aldhelmi Epiſc. to. 6. Maii pag. 87. C. *Sed egregio Enchiridione monitos, ſedulaque oratione ſublevatos ad veritatis reduxerat viam.*

ENCHIRIDIUM, ἐγχειρίδιον, apud Paulum Diac. in Præfat. ad Vitam S. Mariæ Ægypt. [Hoc nomine S. Auguſtinus excellentiſſimum Opuſculum de Fide, Spe & Charitate inſignivit, quod manibus facile geſtari poſſet vel potius continuo deberet, utpote continens res ad ſalutem maxime neceſſarias. Hero de Machinis Bellicis utitur pro Jaculo manuali, & Pollux pro Gladiolo & ejuſcemodi armis, quæ ſint ad manum & poſſint facile geſtari.]

¶ ENCHIRIUM, Manuale à Græco χεὶρ, Manus. Acta S. Leonis Papæ III. Junii tom. 2. pag. 588. *Tum epitrachelium quoque & Enchirium auro variegata & ornata.*

ENCHORI, Encores, Incores Lapides, apud Gromaticos & Agrimenſores, dicuntur indigenæ, nativi, nati in ipſo ſolo, quaſi ἐγχώριοι, ut cenſet Rigaltius. Frontinus: *Sed & lapides Incores ſignati ſunt.* Arceriana fragmenta: *Alii ponunt ſilices, alii Tiburtinos, alii Enchoros, alii peregrinos, alii autem politos & ſcriptos.* Quibus in locis *Incores* & *Enchori*, lapides ſunt, quos idem Frontinus de Condit. agror. & Latinus *petras naturales*, Balbus *nativas*, Innocentius *lapides nativos, quod eſt ex ipſo ſolo*, Mago denique & Vegoia, *ſaxa ex ipſo metallo* vocant. Nam & *lapidum metalla*, præter Ulpianum dixit Senator lib. 3. Epiſt. 9. ut & l. 1. & 13. Cod. Theod. de Metallis. Nec aliud, opinor, ſonat ἐγχώριγον, apud Annam Comn. lib. 4. Alex. pag. 72. Conſtantinum de Adm. Imp. cap. 29. Codinum Orig. CP. & alios, quibus id vocabuli ſumitur pro materia ipſo in loco, ubi ædificatur, eruta, quod pluribus diſceptamus in Notis ad Alexiadem. His opponuntur *lapides peregrini*, apud Siculum Flaccum de Condit. agror. pag. 5. Ordericus Vitalis lib. 9. pag. 739. *Subitoque ſapientum conſilio murum de lapidibus impolitis, & ſine cæmento inter civitatem & oppidum ædificavere. Ipſa enim materia opportunum, ut defenderent ſe Chriſtianis præſtitit auxilium.* Vide Salmaſium de Jure Attico pag. 256. Sic denique vocem *Incoris*, pro indigena uſurpat Joannes Subdiaconus lib. 6. Vitæ Patrum Libello 1. num. 12. *Duo fratres erant ei vicini, unus peregrinus, & unus Inchoris.* Sed & *Enchoria avium genera*, dixit S. Hieronym Ep. 140.

¶ ENCIMUM, Occiſio mulieris prægnantis vel fetus ejus. Conſuetudo Andegav. *Encis, ſi eſt quand l'en fiert femme enceinte, & elle & l'enfant ſe meurent.* Charta anni 1265. ex Archivo S. Albini Andegav. *Excepta villicaria ſeu juriſdictione trium delictorum, videlicet raptus, mutri, & Encimi.* Charta Gallica Heliæ Abbat. Nobiliac. an. 1293. apud Stephanotium to. 4. Antiq. Pictav. MSS. p. 946. *C'eſt à ſçavoir que la grant Juſtice, moyene & baſſe, en cas de rapt, de Encis, de murtre, de traïſon, de bannir, & ès cas qui deſſervent mort.* Vide Menagii Etymol. Gall. ad vocem *Encis*, & infra *Enſicium.*

¶ ENCLESIS. Vide *Encleticare.*

¶ ENCLETI, *Glorioſi.* Papias pro *Inclyti.*

ENCLETICARE, Inclinare, ἐγκλίνειν. Alanus in Planctu naturæ: *Caput demiſſione profunda dejectum, humiliter Encleticabat in terram.*

Encleticus, ἐγκλιτικὸς, Inclinatus. *Encleſis*, ſeu potius *Encliſis*, ab ἔγκλισις, inclinatio. Idem in Anticlaud. lib. 3. cap. 6.

Encleticum gerit illa caput, nec corporis ullam
Jacturam patitur, ſed lumen legat in imum,
Ut quibus inſideat mens Encleſis illa loquatur.

[Liber miraculorum S. Eadmundi Angl. Regis apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 828. *Ad ſignum vero triumphi inſignis Eadmundi hic Encliticus morti contiguus*, &c. Ibid. col. 833. *Accubat Encletica nocte eadem* (matrona) *in Eccleſia, ut erat ſolita, conſuete Sancti ſuffragium præſtolatur*, &c. Gloſſ. Lat. Gall. MSS. Sangerman. *Encleſis, Inclination*; *Encleticus, Enclin.*]

¶ ENCLUGIA, Arvernis, *Encluge*, Gall. *Enclume*, Incus. Inſtrumentum Eccleſiæ Brivat. an. 1365. *Informatio facta ſuper Enclugia Petri Bodet, quæ fuit inventa in hoſpitio ſeu fargia, in qua moratur Jacobus de Ulmo.*

¶ ENCOENIARE. Vide *Encæniare.*

ENCOLPISMUS, ἐγκολπισμὸς, apud Horatianum lib. 3. Rer. medic. cap. 2. pag. 72. dicitur infuſio, quæ fit in ſinum, quod alias per peſſum aut naſtale medici fieri præcipiunt. Hinc *Encolpizare*, apud eumdem lib. 4. pag. 83. Encolpiſmum adhibere: *Primo diffumigatur mulier, ... & Encolpizatur pigmentis.* Matth. Silvaticus: *Encolpiſmus, i. injectio alicujus medicaminis in matricem. Hinc Encolpizare, medicamentum in matricem injicere, quaſi inſinuare*, Gloſſar. Græc. Latin. ἐγκολπίζω, *inſinuo.*

[Priſcian. 3. 5. *Encolpiſino uti.* Vide Reineſium Var. Lect. pag. 515.]

ENCOLPIUM, ex Gr. ἐγκόλπιον. Anaſtaſius ad Act. 5. VIII. Synodi: *Crucem cum pretioſo ligno, vel cum reliquiis Sanctorum ante pectus portare ſuſpenſam ad collum, hoc eſt quod vocant Encolpium.* [Acta SS. Junii to. 2. p. 588. de S. Leone III. Papa: *Miſimus fraternæ veſtræ Beatitudini Encolpium aureum, cujus alterum latus cryſtallo eſt incluſum, alterum opere fuſili effigiatum.*] Theoſterictus in S. Niceta num. 33. ἐξήνεγκεν δὲ ὅπερ ἐπεφέρετο ἐγκόλπιον ἱστορισμένον, καὶ ἐν ὑποκρίσει τοῦτο προσκυνῶν, &c. De ejuſmodi Encolpiis plura diximus ad Alexiadem Anneam pag. 247. 248. Vide *Phylacterium.*

¶ ENCOLPIZARE. Vide *Encolpiſmus.*

¶ ENCOMBRARE, Impedire, &c. Vide *Combri.*

¶ ENCORES. Vide *Enchori.*

ENCRATICI. Iſo Magiſter in Gloſſis: *Encrates, abſtinens Græce: hinc Encratici hæretici, qui creaturas Dei damnant, dicunt non eſſe bonum manducare carnem, & bibere vinum.* Encratitæ, Adoni Viennenſi an. 425. & aliis. Vide *Continentes.*

¶ ENCUDO, ἄκμων, *Incus.* Supplem. Antiquarii.

ENCUMBRARE, ut *Encombrare.* Vide *Combri.*

ENCYCLIA, Litteræ Encyclicæ, circulares. Vide Baron. ann. 586. n. 50. Meurſium in Gloſſ. [& Gloſſar. mediæ Græcitatis.]

¶ ENCYCLOPÆDIA, ἐγκυκλοπαιδεία, Diſciplinarum ſeries oſtendens omnium artium inter ſe connexionem, ſeu ut habet Quintilian. lib. 1. c. 10. *Orbis ille doctrinæ quem Græci ἐγκυκλοπαιδείαν vocant.* Vita S. Ildephonſi inter Concilia Hiſpan. to. 2. p. 569. *Et omnium ſcientiarum Encyclopædiam abſolveret.* Vitruvius Præf. lib. 6. habet: *Encyclios doctrinarum omnium Diſciplina.*

¶ ENDELLUS, Tantum ſpatii quantum quis divaricatis cruribus dimetiatur. Vide *Andellus* in *Andena* 2.

¶ ENDENS, Eadem notione ibidem.

¶ ENDETICUS, Alligatus. Onomaſt. ad calcem tomi 5. SS. Junii. Eſt à Græco ἐνδεῖν, Illigare.

¶ ENDICA. Vide *Entheca.*

ENDIMITA, *Veſtimentum*, Ugutioni ex Græc. ἔνδυμα, indumentum.

¶ ENDO, *Manſuetus.* Gloſſar. San-German. MS. n. 501. Veteribus Latinis *Endo* vel *Indu* idem erat quod intus, à Græco ἔνδον: unde voces pleræque ſequentes

¶ ENDOCANTUM, ἐσφαλμένον, *Incautum.* Supplem. Antiquarii.

¶ ENDOCLUSUS, ἐνικεκλεισμένος, *Incluſus*, in Gloſſis MSS. Sangerman. Lege ἐγκεκλεισμένος, ut in Supplemento Antiquarii: *Endocluſa*, ἐγκεκλεισμένη.

¶ ENDODICARE, Indicare. Gloſſ. San-German. & aliæ. Lat. Gr. *Endodecarit*, μηνύσει.

¶ ENDOFESTARE, Infeſtare. Gloſſar. Lat. Græc. *Endofeſtabat*, ὀργίζετο.

ENDOGENIA, *Natura. Endogenitus, naturalis.* Ugutio. [Jo. de Janua addit: *Endogenice, naturaliter.*]

¶ ENDOGESTUM, *Indigeſtum.* Papias; ex quo corrigendus MS. Bituric. ubi perperam, *Endocetum.*

¶ ENDOITIUM, *Initium.* Lexicon Martinii.

¶ ENDOPESCERE, quaſi *Impeſcere*, Immittere. Gl. Lat. Græc. *Endopeſco*, ἐνίημι.

¶ ENDOPETITUS, Impetitus. Gloſſ. Lat. Græc. *Endopetitus*, ἀνωθεὶς ἐνδοτέρω. Hinc emendenda ficta vox *Endopicus*, de qua Martinius in Lexico.

¶ ENDOPLORARE, Implorare. Supplem. Antiquarii: *Endoplorat*, ἐπικάλεσον, *Implorat.* Melius ἐπικαλεῖ, niſi pro *Implorat*, legas cum Papia, *Implorato.*

¶ ENDORIGUUS, Irriguus. Gloſſ. Lat. Græc. *Endoriguus*, ἔνρειθρος, καθάρειθρος, melius quam in Supplemento Antiquarii, in quo: *Endoriguum*, ἔνριθρον, κατάριθρον. ῥέεθρον, Fluentum dixit Homerus non ſemel, & ῥεῖθρον per ſyncopen alii.

ENDOTHYS. Hieron. Rubeus in Hiſtor. Ravenn. ex MS. ait Maximianum Archiepiſc. donaſſe Eccleſiæ Ravennati *Endothyn biſſinam pretioſiſſimam omnem Chriſti Dei hiſtoriam continentem:* præterea adjunxiſſe *ex auro aliam Endothyn; in qua auro textili picta erant omnium qui illum præceſſerant, Archiepiſcoporum imagines.* Ubi recte viri docti ἐνδύτην aut legi aut intelligi debere cenſent. Nam & Græcos mappam altaris majorem, ſeu mantile quod inſternitur altari, ita vocitare, auctor eſt Goarus ad Eucholog. etſi potior videtur conjectura hic ἐνδύτην ſumi pro velo, quo altaris pars anterior tegebatur. [Id confirmat Agnellus in libro Pontif. cum ait de S. Victore: *Fecitque Endothim ſuper S. Eccleſiæ altarium Urſianæ ex auro puro cum ſtaminibus ſericis ponderoſa nimis mediam habens coccam; & inter quinque imagines ſuam ibidem cernimus, & ſubtus figuratos pedes Salvatoris graſia contexta eſt purpurata.* In hunc locum vide Muratorium to. 2. p. 104. ubi integram approbat Cangii noſtri explicationem.] Vide Deſcriptionem noſtram S. Sophiæ num. 65. ubi adde apud pleroſque Scriptorum ἐνδύτην maſculino generi efferri.

¶ ENDROMA, pro *Endromis*, Villoſa veſtis, qua utebantur in δρόμῳ, hoc eſt, curſu vel palæſtra. Luitprand. Hiſt. lib. 2. c. 17. *Enim vero dum ante eum ſine femoralibus, curta indutus Endromade, ductus Regis ad pedes concitus caderet, genitalium oſtenſione membrorum ad riſum omnes commovit.* Martialis 4. Epigr. 19.

Dona peregrinam mittimus Endromidem:

Polluci lib. 3. extr. *Endromides* dicuntur Calcei ad curſum expediti, τὰ τῶν δρωμέων ὑποδήματα. Vide Salmaſium de Pallio p. 310.

¶ ENDROMES, *Endromedis, Fors veſtemanz comme eſt peaulz de mouton*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS.

¶ ENDROMIDATUS, Endromide veſtitus. Sidon. l. 2. ep. 1. *Endromidatus exterius, interius faſciatus.*

¶ ENDURA, Albigenſium hæreticorum abſtinentia. Limborch. Sent. Inquiſit. Toloſ. pag. 179. *Mortem tibi infligis, quia poſuiſti te in illa abſtinentia, quam heretici vocant Enduram, in qua Endura jam per ſex dies ſine cibo & potu ſtetiſti, nec voluiſti comedere, nec adhuc vis, &c.* Non ſolebant autem illi hæretici in *Endura* ſe ponere, niſi in extrema infirmitate, ne bonum, quod in hæreſi ſe accepiſſe ſomniabant, denuo amitterent: quare & venæ ſectione, balneatione adjuncta mortem etiam ſibi accelerabant. Idem Limborch. pag. 59. *Hereticus dixit poſt hereticationem prædictæ infirmæ, quod non daret ſibi cibum aliquem cum pinguedine niſi aquam ad bibendum ... quod vellet iterum reconciliari ad ſectam Hereticorum, quia peccaverat in ea comedendo poſt dictam hereticationem, contra ordinationem dicti Heretici.* Et p. 70. *Dicta Guilielma poſuit ſe in Endura, ut moreretur in ea, & balneabat ſe & in dicto balneo fecit ſibi minui.* Rurſus p. 94. *Quæ ſe poſuerat in Endura, ut citius moreretur.* Item p. 204. *Poſuit ſe in Endura Hereticorum, in qua Endura ſine infirmitate alia multis diebus perdurans fuit hereticata ... antequam moreretur.* Vide ibidem p. 28. 89. 138. &c.

¶ ENEBRÆ, Aves in auguriis aliquid fieri inhibentes. Vide *Inhibræ.*

¶ ENECEA, Pars primogeniti. Vide *Aineſcia.*

¶ ENECTERE, Explicare, enodare. Vita S. Dunſtani, tom. 4. Maii pag. 357. *Rogavit... quatenus ſibi viſionis ſuæ ſomnia nuper promulgata ſolvendo Enexuiſſet.*

¶ ENERGIA, Gr. ἐνέργεια, Operatio, actus, efficacia, conatus, labor. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Energia, efficace, effort, agilité, angoiſſe de courage, labeur, occupation.* Rythmus Satyricus de temporibus Rotberti Regis, apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 533.

Orbis magni monarchiam dolus Landrici nititur
Per Energiæ ſtudium ſollemniter evertere.

ENERGIMA, ex Græc. ἐνέργημα, Operatio. Prudentius in Apotheoſi v. 464.

Audiat inſanum bacchantis Energima monſtri.

Ubi Iſo Magiſter: *illuſionem, vel imaginem, furias, &c. Energima, imaginatio vel fantaſia: unde qui fantaſias dæmonum patiuntur, Energumeni dicuntur.* Sed hic contra quantitatem peccat Prudentius, cum penultima longa eſſe debuerit.

ENERGUMENI, Papiæ, *Dæmoniaci, Energumeni, ſunt qui contempta Catholica doctrina, operationes diabolicas imitantur.* Vide Concilium Carthaginenſe IV. can. 92. Arauſicanum I. cap. 15. 16. [Antiq. Collectionem Canonum, apud Acherium to. 11. Spicil. p. 133. [& infra *Exorciſare.*]

¶ ENERVITAS, Inertia, in Actis SS. Maii tom. 7. pag. 28.

ENETA. [Avis aquatica. Gall. *Anete.*] Vide *Aneta.*

ENEYA, [Hæreditaria pars primogeniti, Gall. *Droit d'aineſſe.*] Vide *Aineſcia.*

¶ ENFITEARE, *Negare.* Gloſſ. San-German. MS. n. 501. Papias habet, *Enfiteari*: quæ vox formata videtur ab ἀμφιθέω, Circumcurro, in orbem eo, niſi legendum ſit *Inficiari.*

¶ ENFITEUCUS, *Quod ex ficis bonis apparentibus accipitur.* Papias.

¶ ENFITEUTICARIUS, ut *Emphiteotecarius*, ſeu in *Emphyteuſim* datus. Charta anni 1001. apud Mabill. Diplom. tabella 51. *Quæ prædictæ res juris S. Ravenn. Eccleſiæ Enfiteuticario modo poſtulaſtis largiri.*

ENFORTATI. Vide *Efforciare.*

¶ ENFRACHESCERE, *Francum*, ſeu liberum & immunem reddere, Gall. *Affranchir.* Charta Petri Regis Aragon. ann. 1206. *Præterea Enfrachefco & liberos & immunes facio omnes fratres, & homines, & omnes res prædictarum domorum per totam terram meam.* Vide *Affranchire.*

ENFRANQUIMENTUM, Immunitas, Gall. *Affranchiſſement.* Secunda Curia Generalis Catalaniæ ſub Jacobo Rege Aragon. ann. 1299. *Quod non poſſumus facere donum, vel gratiam, nec venditionem, nec Enfranquimentum, nec aliquo alio modo relaxare bovaticum illis perſonis, &c.* Vide *Affranquire.*

¶ ENGANNADOR, Vox Hiſpana, Deceptor, Impoſtor. Legitur in Legibus Alfonſinis part. 7. tit. 16. lege 9.

¶ ENGANNARE, Hiſp. *Engañar*, Decipere. Occurrit in Charta Petri Regis Aragon. an. 1205. ex Spicilegio Acheriano to. 8. pag. 223. *Enginer*, apud Thomaſſerium in Bituric. p. 102.

ENGANNUM. [Fraus, dolus, Hiſp. *Engaño.* Charta an. 1028. pro Eccleſia Ruthenenſi, inter Inſtrum. to. 1. Gall. Chr. p. 49. *Erimus adjutorio D. Deo & S. Petro ſine Enganno.* Juramentum Canonicorum Anicii, inter Inſtrum. to. 2. Gall. Chr. col. 356. *Et hæc omnia.... fideliter & ſine Enganno attendam.* Rurſum habetur in Vita B. Ildegarii Epiſc. Barcin. Martii tom. 1. p. 482. & 491. in Charta Rogerii Comitis Carcaſſon. an. 1136. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 386. &c. *Engan*, Marcæ Hiſp. col. 1096. 1106. 1111. 1112. 1157.] Vide *Ingenium* 1.

ENGARIA, [Præſtatio jumentorum vel plauſtrorum per viam rectam.] Vide *Angaria.*

ENGASTER. Vide *Hogaſter*, Porcellus.

¶ ENGENIATOR, Machinator & inventor bellicorum tormentorum operumque, Gall. *Ingenieur.* Computus an. 1336. Hiſt. Dalph. to. 2. p. 280. *Johanni Engeniatori.... flor.* xx. Idem appellatur *Magiſter ingeniorum* in Computo an. 1334. Vide *Ingenium* 2.

¶ ENGLARATUS, Glarea ſtratus. Annal. Mutin. apud Murator. tom. 11. col. 66. *De anno 1262. evacuata fuit civitas Mutinæ de omni letamine, & contratæ fuerunt Englaratæ; & multi porticus ſalegati.*

ENGLESCHERIA, vox formata ex Saxonico *Engliſc*, *Anglicus*, quaſi, *nativitas Anglica.* Eſt autem forma juris, qua quis Anglus origine ac nativitate eſſe probatur. Cujus vocis origo inde nata, quod, ut ait Bracton. lib. 3. tract. de Corona c. 15. §. 3. *In diebus Canuti Regis Danorum, qui poſt Angliam acquiſitam & pacificatam, rogatu Baronum Anglorum, remiſit ad Daciam exercitum ſuum, & ipſi Barones Angliæ erga ipſum Regem Canutum fidejuſſores extiterunt; quotquot Rex in Anglia ſecum retineret, firmam pacem per omnia haberent. Ita quod ſi quis Anglorum aliquem hominum, quos Rex ſecum adduxit, interficeret, ſi ſuper hoc defendere non poſſet judicio Dei, ſcilicet aqua vel ferro, fieret de eo juſtitia: ſi autem aufugeret & capi non poſſet, ſolverentur pro eo 66. marcæ, & colligebantur in villa, ubi quis eſſet interfectus, & ideo quia interfectorem non habuerunt: & ſi in tali villa pro paupertate colligi non poſſent, colligerentur in hundredo, in theſauro Regis deponendæ.* Hac autem via ſuorum ſecuritati conſulendum exiſtimarat Canutus, quod haud ita pridem Ætelredus Rex ſub prætextu inſpiciendorum armorum uniuſcujuſque patriæ, uno eodemque die Danos omnes per regnum univerſum Angliæ occidiſſet, ut eſt in Legibus Edwardi Confeſſ. 35.

Poſt hæc igitur ſi quis per *murtrum* cæſus eſſet, Anglorum intererat probare eum qui occiſus erat, Anglum eſſe, non vero Danum, ut à præſtatione & ſolutione 66. marcarum eximerentur: idque probabant per *Engleſcheriam*, ſeu *Engleſcheriæ præſentatione*, coram Coronatoribus, *per duos maſculos ex parte patris, & per duas fœminas ex parte matris de propinquioribus parentibus interfecti*, uti pluribus idem Bracton. exſequitur §. 7. Quæ quidem lex à Danis ad Normannos tranſiit: nam poſtquam Normanni Angliam occuparunt ſub Guillelmo Notho, ſuæ ſecuritati modo ſimili cautum eſſe voluere, ut ſi Francigena, id eſt Normannus, occideretur, illius qui cædem perpetrarat juſtitia fieret, hoc eſt, vel plecteretur, vel judicio Dei ſe defendere ille teneretur; denique ſi aufugeret, & capi non poſſet, villa aut Hundredus pro ejuſmodi homicidio aut murdro 66. marcas exſolveret vel certe 26. ut eſt in Legibus Willelmi Nothi c. 53. Porro, ut eſt apud eumdem Bractonum §. 2. & in Fleta lib. 1. cap. 30. §. 1. & 2. *Interfectus pro Francigena reputabatur, niſi Engleſcheria rite coram juſtitiariis præſentaretur.* Abrogata eſt tandem lex iſta Statuto an. 14. Edwardi III. ut Stanfordius refert lib. 1. c. 10. *Angleſcheria* ſcribitur in Fleta.

¶ ENGLUMEN, Incus, Gall. *Enclume*, in Inventario munitionum caſtri Sommeriæ an. 1260.

ENGORGARE, ex *Ingurgitare*, [Gallice *Engorger*, Obducere, impedire.] Fori Aragon. lib. 3. tit. de

Rivis: *De duobus molendinis quorum unum ſuper aliud ſit conſtructum, ſi illud quod eſt inferius Engorgat quod eſt ſuperius, &c.*

¶ ENGORGATA PISCARIA. Sententia arbitralis an. 1292. inter Abbatem & Conſules de Gimonte: *Et ad bordas ſimiliter faciendas & ſuper Engorgatis piſcariis & piſcationibus, &c.*

¶ ENGRIPHIUS, *Azymeus, id eſt, ſubcinericius panis.* Gloſſar. Sangerman. n. 501. Melius legeretur *Encryphius*, à Græco ἐγκρύπτειν, intus abſcondere, unde ἐγκρυφίας ἄρτος, Luciano.

ENGRUNAGIUM. Tabular. S. Eparchii Inculiſm. p. 77. *Requirebat* 1. *arietem*, 1. *carucam ad ſata ſua ferenda*, 1. *gallinam, Engrunagium fabarum, & in menſionario, qui terram illam colebat explegium ſuum.* Et fol. 130. *Bernardus ſiquidem Duzac in unoquoque maiſnamento manſi & borderiæ, quæſtum fabarum, quæ vulgo dicitur Engrunatges, faciebat.*

ENGUERA. Fori Oſcæ 1247. f. 9. *Debet dare* 60. *ſol. pignorator pro calonia, & pignus reddere, & Engueras tales quales judicat forus, &c.*

¶ ENIBRA, ἐναντία, Contraria. Gloſſ. Lat. Gr. MSS. Sangerman. dicuntur de avibus contraria ſeu adverſa minantibus in auguriis. Vide *Inhibræ.*

ENICA. Gloſſ. Eccleſ. Pariſ. MS. & Gloſſ. Regium Cod. 1013. *Enica, Adultera.* [Eadem habet Papias. Gloſſæ Iſid. addunt *Mœcha*: Quid tamen & unde ſit *Enica*, haud facile divinatu.]

ENICI, *Idolorum cultores*, in Gloſſ. MS. Eccl. Pariſ. ſed legendum *Ethnici.*

¶ ENIGMANEUM, *Genus maſculinum.* Papias.

ENIM, non ſemel redundanter uſurpat Lucifer Calaritanus, nulla neceſſitate vel notione, quemadmodum Græci δὲ. *Cur me incuſas quod Enim ſim.* Interdum pro *autem* uſurpatur. Regula Magiſtri c. 82. *Hoc Enim ne ſit in aliquo, frequenter omnes ſcrutentur à Præpoſitis.* Anaſtaſius Bibl. in Nicolao I. p. 209. *Fecit Enim in confeſſione ipſius ſacratiſſimæ Baſſilicæ jugulum de auro, &c.* Eckeardus de Caſibus S. Galli c. 3. *Scio, inquit ille, & optime ſcio, nam Enim ſemper facit, quod ſemper fecit, &c.*

¶ ENJOALARE, Tradere ornatus gemmeos aureoſve, quos Galli dicimus *Joyaux*. Charta Johan. Boherii an. 1409. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 413. *Item dictus dominus Delphinus debet & promiſit Enjoalare dictam Johannam, & eam munire de jocalibus capitis & aliis decentibus ſecundum ſtatum partium prædictarum.* Vide *Jocalia.*

¶ ENISACRUM, ἐρυσίπελας, *Eryſipelas, ſacer ignis.* Supplem. Antiquarii.

¶ ENITIA PARS, Quæ pertinet ad primogenitum, Gall. *Droit d'Aîneſſe.* Vide *Aineſcia.*

¶ ENITITUM, pro *Enixum.* Guibert. lib. 1. de Vita ſua c. 3. *Diutinis cruciatibus agitata, & hora propinquante tortionibus augmentatis, cum in partum naturaliter putaretur Enititum, &c.*

¶ ENIXISSIMA, ἀσφαλεστάτη, *Tutiſſima*, in Supplemento Antiquarii.

¶ ENIXUS paſſive, Partus, editus. Concil. Tolet. XVI. inter Hiſpanica to. 2. p. 738. *Ante ſæcula ex Dei patris ſubſtantia genitus, in fine ſæculorum de Virgine Maria, Evangelio teſte, Enixus.*

ENLATENRA. Tabularium Carnotenſe an. 1225. *Et eadem domus debet fieri de decem Enlatenris.* Occurrit ibi rurſum.

ENNAFODIUS. Vide *Enaphoti.*

¶ ENNOMIO, γραφεὺς κληρονόμων, *Notator hæreditatum*, in Supplemento Antiquarii. Fictum videtur à Græco ἔννομος, legitimus.

¶ 1. ENNOS, *Habitator vel profundum.* Jo. de Janua.

2. ENNOS, ENNOYCUS. Ebrardus in Græciſmo c. 9. & Brito in Synonymis:

Mango caballorum ſit porcorumque bubulcus,
At aſini paſtor ſit agaſo, boumque bubulcus,
Mulio mulorum, Ennoycuſque caprarum,
Nam caper eſt Ennos, oviumque ſit opilio dux.

¶ ENOCHILIS, *Piſcis ſtagneus, id eſt, anguilla.* Gl. Sangerman. n. 501. Græcis ἔγχελις, Anguilla, unde *Enochilis*, non ſatis recte.

¶ ENODUS, ἄοζος, ὁ μὴ ἔχων ὄζον, Odore carens. Gl. Lat. Gr. Sangerman. Alia notione, pro *Enodis*, ſine nodo ſeu ſimplici ſumit Hieronymus, ſi vera eſt Eraſmi correctoris conjectura: ſed pro *Enoda fides*, quod vellet Eraſmus, legendum *otioſa fides* probatur in Diariis Trevoltianis Junii an. 1717. p. 999. quæ ſi tanti eſt, potes conſulere.

ENOLA, in veteri Gloſſario Saxonico; redditur Pæꝑl, i. unio, margarita, *perle.* Ubi Somnerus legendum putat *gemmula*; *lunula*, vel *murænula.*

ENORMATE, *Cui addi minus nihil poteſt*, in Gloſſis Iſidori. [Excerpta Pith. *Enormatæ, cui addi minuive poteſt.* Sed potior eſt lectio Papiæ qui habet:

¶ ENORMIS, *Ingens, ſine menſura, vel forma, cui nihil addi minuive poteſt.* Sic Papias. Pro Clarus, illuſtris, accipitur in Actis S. Caſſiani apud Ill. Fontaninum ad calcem Antiquit. Hortæ pag. 344.

Hinc pius Antiſtes Zonis, poſt Martyr Enormis,
Inſtruxit verbo, redimivit ſtigmate pulchro.

Et pag. 359.

In Suggeſta ergo Paſtor ſuffectus Enormis,
Sicut eques notas comiter moderabat habenas.

Vide *Abnormis.*

¶ ENORMITARE, Normam excedere. Vita S. Forannani, April. tom. 3. p. 817. *Ne recedens ab ea juſtitia, contra eam Enormitet.*

¶ ENORMITAS, Exceſſus normæ, menſuræ atque etiam numeri. Diomed. in Præfat. *Qui ruſticitatis Enormitate incultique ſermonis ordine ſauciant, imo deformant examuſſim normatam orationis integritatem. Exilitas crurum & Enormitas pedum*, apud Senecam lib. 2. de Animi tranquillitate cap. 18. *Enormitas ſtipendii*, apud Spartianum in Caracalla c. 2. & Geta cap. 6. Tertull. de Anima cap. 43. *Omnis natura aut defraudatione aut Enormitate reſcinditur.* Guibertus l. 1. de Vita ſua c. 8. *Confluit Enormitas ut miremur tantam hominum frequentiam. Enormitas ſcelerum*, in Maceriis Inſulæ-Barbaræ to. 1. p. 73.

¶ ENQUESTA, Inquiſitio, Gall *Enquête.* Legitur in Inſtrumento anni 1338. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 371. col. 1. & alibi.

¶ ENRABIADA HORA. Vide in *Hora.*

ENS, pro *Exiſtens*, ab *Eſſe.* Charta Piſanorum Capitanei, apud Gueſnaium in Annalib. Maſſilienſib. pag. 397. *Domino & Patronis unius galeæ vocatæ S. Catalina, tunc Entis in portu Maſſiliæ.* [Et infra: *Ex una galea tunc Ente prope plagias civitatis Maſſiliæ.*]

¶ ENSA. *Ad Enſa*, Deinceps, in poſterum. Charta an. 1204. apud *La Faille* tom. 1. Annal. Toloſ. p. 54. Probat. *Scilicet de omnibus illis quærelis, quas inter ſe fecerint de illa die ad Enſa, quo concordia antiqua inter homines Toloſæ & homines de Rabaſtenſis olim facta fuerat.*

¶ ENSALMUS, Incantatio certis ſuperſtitioſis precibus conſtans, inquit Hofmannus in Lexico, cujuſmodi fuit oratio illa, *Crux Chriſti ſalva me*, à quodam Græco Archiep. compoſita, de qua Diana part. IV. to. 3. Reſol. 62. Vide Hieron. Bardum Tract. Medico-Politic. Has precum formulas vocant Hiſpani *Enſalmadores* à verbo *Enſalmar*,

Faſcinare, vel præſtigiis uti, Gallice *Enchanter.* Vide Concil. Mexicanum anni 1585. inter Hiſpana tom. 4. pag. 373.

ENSAPERDA, *Quoddam unguentum*, Papiæ.

ENSATUS, *Enſe armatus.* Joan. de Janua.

¶ ENSEIGNAMENTUM, Ratio, argumentum, probatio in litigiis, Gall. *Enſeignement.* Chartular. Monaſterii S. Quintini pag. 132. *Poterit cauſam oſtendere per Enſeignamentum Scabinorum, quare ad illam non ierit ſubmonitionem.* Statuta Loſſenſia cap. 2. n. 7. apud Johan. Mantelium Hiſt. Comitum Loſſ. part. 3. p. 11. *Item quand l'on a Enſeignement contre quelconque de le devoir panner, &c.*

¶ ENSENIATOR, Vexillifer equeſtris, ab Italo *Inſegna*, Vexillum, Gall. *Enſeigne, Guidon.* Chronicon Dominici de Gravina, apud Murator. to. 12. col. 706. *Quos* (equites) *quum Rex vidit, regratians Enſeniatori, illos, datis armis & equis, acquiſitoribus ſuis liberari mandavit.*

ENSICIUM, *Occiſio facta cum enſe*, Ugutioni. Alia videtur apud noſtros vocis *Encis* notio. Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 25. *Rat eſt fame efforciée. Encis ſi eſt feme ençeinte, quant l'en la fiert, & elle meurt de l'enfant.* Vide ibi Notas noſtras, [& ſupra *Encimum.*]

¶ ENSIFERI, Ordo militaris Livoniæ, de quo vide Lexicon Hofmanni.

ENSIGNE, Sanguine minuti, phlebotomati, Gallis, *Qui ont eſté ſaignez*, vel ipſa ſanguinis minutio. Statuta Eccleſiæ Leichefeldenſis in Monaſtico Anglic. to. 3. pag. 244. *Si Vicarius Enſigne fuerit, duas noctes ſolummodo quietis habebit, communionem non amittat. Et quod ſolum 4. Vicarii, videlicet 2. ex utraque parte chori quolibet menſe ſolum Enſigne recipient in feſtis tam 3. quam 9. lectionum, duplicibus feſtis, diebus Dominicis & feſtis omnino exceptis: proviſo tamen quod ſi aliquis vel aliqui de dictis Vicariis diebus Dominicis & feſtivis ex cauſa opportuna Enſigne recipiant, quod horis interſint Canonicis & Miſſis... ſub pœna perdendi communiam diurnam.* Charta Gallica an. 1282. in Hiſt. Monaſt. Deiparæ Sueſſion. *Et ſi volons.... que toutes les Dames & les rendues qui aprés l'auleluie ſe ſaineront, aient leur S ainiez ainſi come en autre tams.*

¶ ENSOINE, in Litteris anni 1306. dicitur *Conſuetudo quædam* apud Audomarenſes olim in uſu pro *Sonia* ſeu excuſatione quam quis affert, quominus juri ſtare poſſit. Vide in *Sunnis.*

¶ ENTA, f. *Manerium* ſeu Domus, ubi quis *eſt* ſeu habitat. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 14. *Idem quoque Odo dedit nobis olcam ad Entam Godefridi ſitam, pro excambio illius terre, que erat juxta cimiterium.* Vide *Ens.*

¶ ENTALLIATUS, Inciſus, Gall. *Entaillé.* Concil. Vallis-Oletan. anni 1323. inter Hiſpan. tom. 3. pag. 571. *Jubemus itaque, ut nullus conjugatus comam aut barbam nutriat, deauratos aut Entalliatos ſotulares, tunicam cordatam, cappas, veſtes virgatas vel partitas portare.... præſumat.*

¶ ENTALUM *vel Entali eſt alumen ſciſſum*, Rocho *le Baillif* in Diction. Spagyrico.

¶ ENTASSATOR, Qui meſſem congerit & in ſtruem ordinat, à Gallico *Entaſſer*, In ſtruem componere. Charta Nicolai Abbat. Corbeienſis ann. 1158. ex Tabulario ejuſdem Monaſterii: *Dicens eſſe ſui juris inſtante tempore Auguſti menſis ſe poſiturum in campis noſtris ſecatores ſegetum, carrucatores frugum decimarumque in horreo noſtro, Entaſſatorem garbarum, batatores bladi, &c.*

¶ ENTELLINUS, Idem, ut videtur, quod Cæſtus, ſeu Arma quibus pugiles pugnare conſueverant. Ratherius in Apologetico, tom. 2. Spicilegii Acher. p. 232. *Qui pugnis vel potius ceſtibus, ut hæc ita pro Virgilianis dictum ſit Entellinis, in gremio Eccleſiæ inter ſe dimicantes.*

ENTELMA, Entilma, Præceptum, mandatum, à Græco ἐντέλλομαι, *Mando*, ἔνταλμα apud Georg. Acropolit. cap. 68. Gloſſæ Nomicæ MSS. Reg. Cod. 396. μανδάτον, ἔντελμα. Leo Oſt. lib. 1. c. 51. *Hic Symbaticus cum eſſet Imperialis Protoſpatarius ... Entilma fecit prædicto Abbati de Monaſterio S. Sophiæ, &c.* Regeſtum Petri Diaconi apud Angelum à Nuce: *Ego Symbatico Entilma facio tibi Regem Prando.* Et infra: *Videntes & cognoſcentes noſtram Entilmam.* In altero Præcepto, ibidem: *Entelma facta à Joannatio Imperiali Protoſpathario & ſtratigo Langobardiæ, &c.* Perperam *Entolina* habetur apud Luithprandum, pro *Entelma.* Vide Ughellum to. 8. pag. 68. & Notas ad Cinnamum pag. 475.

¶ ENTENADUS Filius, Idem qui Privignus, Gall. *Beau-fils*, Hiſp. *Andado* vel *Alnado.* Vide locum in *Viduitas.*

¶ ENTENNA, *Inſecta.* Gloſſ. in Amalthea.

¶ ENTERIA, *Inteſtina*, ut lego, apud Jo. de Janua. Rectius *Entera*, ab ἔντερον, in Amalthea.

¶ ENTERRAMENTUM, Gall. *Enterrement*, Humatio, ſepultura. Ludicra proviſio Cardinalatus relata ſuperius in *Abbas Conardorum*: *Tua talis qualis vita & ſancta reputatio cum bonis ſervitiis, Enterramentis ac obſequiis, quæ olim nobis & cathedræ noſtræ perforatæ feciſti, &c.* Alludit Scriptor parum gravis ad hæc Gallica verba, *Service, Enterrement, Obſeques*, quæ totidem munia ſunt defunctis debita, inde ridiculi arrepta cauſa, quod noſtrum Gallicum *Service* perinde ſignificet feralia defunctis & obſequia vivis præſtita.

ENTHECA, Enthica, Inthica, Reconditorium, ex Græco ἐνθήκη. Gloſſarium MS. Eccleſiæ Pariſienſis: *Enticam Græco nomine repoſitam rei copioſæ ſubſtantiam appellamus.* Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Entheca, ſuppellex*, in eɼclyɼe, vel in oɼyɼ. Gloſſæ Audomarenſes: *Encheca, Repoſitorium, vel ſervatorium, ſive pecunia, vel opes. Memoriæ Entheca*, apud Placiadem Fulgentium in Biblioth. Labbei to. 1. pag. 668. Gloſſæ aliæ MSS. *Entheca, pecunia commerciis deſtinata.* Gloſſæ veteres, *Merces*, ἐνθήκη. Ita *Entheca* promiſcue pro pecunia depoſita ad quodvis uſus, & theſauro, uſurpatur. S. Auguſtinus in Serm. de Diverſis 49. cap. 4. *Enthecam nobis habere non licet, non enim eſt Epiſcopi ſervare aurum.* Caſſianus lib. 4. de Cœnob. Inſtitut. cap. 14. *Cumque totam Enthecam Cœnobii ſuam credat eſſe ſubſtantiam, &c.* Anaſtaſius Bibl. in Verſione Vitæ S. Joannis Eleemoſyn. à Leontio ſcriptæ num. 14. *Emit Enthecam, & miſit in navem.* Num. 55. *Erat autem ſumma multa Enthecarum ſuarum: habebant enim tantum veſtimenta, & argentum, & alias res altiores, ut computaretur pondus.... Centenariorum 30.* [*Entheca cordis*, in Miraculis S. Gibriani, Maii to. 7. pag. 620. col. 1.] Apud JC. ἐνθήκην, fundum, ſeu fundi inſtructum ſignificare obſervat Salmaſius lib. de Modo uſurar. pag. 24. 25. Vide Senatorem lib. 2. Epiſt. 4. Apuleium, Juriſconſultos, &c.

Enthica, pro *Entheca* haberi in l. 12. Cod. Th. de Operibus public. obſervarunt alii.

Inthica, in Regula Magiſtri cap. 27. extremo.

Enthica, ibidem cap. 93.

Endica, vox etiam Italica. Vita B. Lucheſii Tertiarii num. 2. *Frumenta ejus & blada ſingula obſer-*

vabat, Endicas, ut vulgo dicitur, faciens, &c.

ENTHECARIUS, *Negotiator*, Ugutioni.

ENTHECARE, In horrea recondere, apud Fulgentium lib. 1. Mythol.

ENTHECA. Eadmerus de Æde ſacra Cantuarienſi: *Venerabilis Odo corpus B. Wilfridi ... in editiori Entheca, ut ipſemet ſcribit, hoc eſt in majori altari, quod in Orientali Preſbyterii parte parieti contiguum de impolitis lapidibus & cæmento extructum erat, digniter* collocaverat. [Vide *Decuſſare.*]

ENTILMA. Vide *Entelma.*

ENTOLIN. Luithprandus in Legatione: *Cum Entolin, id eſt præceptum... non haberent.* ex Gr. ἐντολήν. Gloſſæ Gr. Lat. ἐντολὴ, *Commiſſum, Mandatum.* Hinc ἐντολικάριοι. Mandatarii, in Concilio Epheſino pag. 302. edit. 1618. Vide *Entelma.*

ENTOMA, Inſectum, quaſi ἔντομα. Vita S. Senorinæ Virg. num. 4. de Ranis: *Tunc Senorina garrulas animalium moleſtorum voces conſopire diſponens, ne in cæterum perſtreperent, imperavit: quod evenit; nam ulterius nullum hujus generis in termino illo conſpectatur Entoma.*

¶ ENTONARE, Hiſp. *Entonar*, Gall. *Entoner*, Præcinere, aliis in cantando præire. Statuta Petri Epiſc. Helen. an. 1375. inter Concil. Hiſp. to. 3. pag. 607. col. 2. *Cantor chori dictæ Eccleſiæ Helenenſis, qui omnibus horis diurnis & nocturnis habet eſſe in dicta Eccleſia pro Entonando & incipiendo ipſis horis.* Vide *Intonare.*

¶ ENTORIDIA, ἐν τῷ μεταξὺ, *Interea.* Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. Janus in Supplemento Antiquarii legit *Interidea.* Puto legend. *Interid, ea,* diviſis vocibus, hoc eſt, *Interid* vel *Interea.*

¶ ENTORTITIUS, Fax, tæda, Gall. *Torche.* Teſtamentum Maſcaronæ Comitis Ruthen. an. 1291. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 551. *Damus dictæ Eccleſiæ unum Entortitium quatuor librarum ſemel.* Charta ann. 1380. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Ruthen. num. 15. *Sacriſta S. Geneſii tenetur annis ſingulis in Natale Domini dare domino Priori unum Entortitium quatuor librarum ceræ factum & operatum ſine fraude.* Statuta MSS. ejuſd. S. Victoris an. 1405. & ſeq. *Dicta Monialis ſolvat unum Entortitium duarum librarum.* Vide *Tortiſius.*

¶ ENTRATA, Vox Italica, Gall. *Entrée*, Introitus, ingreſſio. Memoriale Poteſtatum Regienſium apud Murator. tom. 8. col. 1175. *Dixit Capitaneus dicti domini Marchionis, quod intrare volebat, & ſi dictus Capitaneus volebat ſibi dare Intratam... & habito conſilio reſpondit, quod ſibi daret Entratam, ſed non libenter.*

¶ ENTRATA, Jus, ut opinor, aliquo intrandi & ibidem hoſpitandi. Charta Senioris Galiſdoſani æra 1124. apud Stephanotium to. 1. Antiquit. Vaſcon. MSS. pag. 667. *Dono B. Petro Generenſi Eccleſiam S. Juliani de Serve cum terris & aliis ad dictam caſam pertinentibus, ut ſedeat meliorata illa caſa, & fabricent jam dictam Eccleſiam, & habeantur ibi Clerici qui cantent in illa Eccleſia die quotidie, & ego, vel filii mei, & poſteritas mea per ſecula cuncta, & habeamus ibi Entrata & exitas, & ſervitium & bona amore, & nos quod amparemus eam ſimiliter de totas gentes.* Vide *Giſtum* & *Procuratio.*

ENTREGA, In integrum reſtitutio, vox Hiſpanica, occurrit in Obſervantiis Regni Aragon. lib. 5. tit. de Fidejuſſorib. §. 32.

¶ ENTRENIER, forte pro *Entremets*, ſaltem eadem notione, ſcil. Medium prandii ferculum. Charta Petri Abb. de Talmundo ann. 1366. de Aquariatu: *Item tenebitur dictus Aquarius dare & miniſtrare dictis Religioſis, in quatuor feſtis principalibus... totum generale dumtaxat, & Abbas tenebitur facere Entrenier & pictantiam, & ulterius pictantiam in cœna.*

¶ ENUBILARE, Nubes ſeu tenebras diſſipare, illuminare. Occurrit apud Tertull. adver. Marc. lib. 4. cap. 36. Apolog. cap. 35. de Anima c. 3. Quiricum Epiſc. in Epiſtola ad Tajonem inter Concil. Hiſp. tom. 2. pag. 532. Mabillonium Liturg. Gall. pag. 444. &c. Hinc

¶ ENUBILATUS, Illuſtratus, apud S. Paulinum Carm. ad Cytherium verſu 667.

¶ ENUCLEANTER, pro *Enucleate*, Clare, dixit Anaſtaſius in Vita S. Hadriani Papæ, apud Murator. to. 3. pag. 179. col. 2.

ENULESTIO, ENULESTINIUM, πιλμὸς ὀσπρίων, in Gloſſ. Gr. Lat. [Janus in Supplem. Antiquarii pro *Enuleſtium* habet *Enuleſtum*, ὄσπριον Græcis eſt legumen.]

¶ ENULUM, *Caldarium.* Gloſſ. Iſid. Feſtus habet *Ænulum:* quod eſt quaſi *Ahenulum* diminutivum *Aheni.*

¶ ENULUS, νεβρὸς, *Hinnulus.* Supplem. Antiquarii. Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. *Enulon*, νεβρόν.

¶ ENUR, *eſt Fumus aquæ occultus, ex quo lapides generantur.* Roch. *le Baillif* in Diction. Spagyr.

¶ ENUSQUAM, εἴ πȣ, Sicubi, in Gloſſis Sangerm. Lat. Græc.

¶ ENXENIUM, Munus, donum. Appendix ad Vitam S. Humilitatis, Maii to. 7. pag. 831. *Qui die noctuque mihi dant confortamenta & de ſuis divitiis Enxenia.* Vita S. Joan. Gualberti, Julii tom. 3. pag. 348. *Regina etiam grata mitteret Enxenia.* Vide *Exenium.*

¶ ENZENIUM, ut *Enxenium.* Acta S. Franciſcæ Rom. Martii to. 2. p. 113.* *Enzenia nobis portaſtis, ut nos ex eis conſolaretis.*

¶ ENZIA, ENZIACUS. Vita S. Hugonis Monachi Æduenſis, ſæc. 5. Benedict. pag. 98. *Enziacus namque quaſi Laudabilis ſeu Laudativus dici poteſt. Enzia quoque Argolice, Laudes latialiter nuncupatur.* Origo fortaſſis Græcum Αἴνεσις, Laus, vel ut legitur apud Callimachum αἰνεσία.

¶ EOBLAGIÆ. Capitul. Aquiſgran. 817. ad calcem Chronici Caſin. Angeli de Nuce art. 59. *Ut Eoblagiæ Fratribus à Preſbyteris in refectorio dentur.* Lege & vide *Eulogiæ.*

EODORBRYCE, vox Saxonica, ſepis fractio: ab Eoꝺoꞃ, ſepes, & Bꞃyce, fractio: occurrit in Legibus Aluredi Regis Weſtſaxiæ cap. 45. editionis Saxonicæ 36.

EOLOGIA. Formula Andegavenſis 2. *Quia conjunxerunt mihi culpas & meas magis negligentias pro furta quid fieri, unde ego in turmentis fui, & Eologias feci, & morte pericolum ex hoc incurrere debui, &c.* [Idem videntur quod *Eulogiæ*, Munus debitum, coactum.]

¶ EOLUS, Αἰόλος, Varius. Gloſſ. Lat. Græc.

EORLA, & EORL, Comes, Dux, Conſul, Anglo-Saxonibus, vox Danica, ut quidam volunt: quod in dubium vocat Somnerus in Gloſſario Saxonico. Certe *Jarl*, Danis priſcis, Barones appellari obſervat Wormius. Ethelwerdus lib. 4. cap. 3. *Conſules ruunt, quos illi Eorlas ſolent nominare.*

¶ EOUS, Cœleſtis, à Græco ἠῷος. Jacobus Cardin. de Canonizatione S. Petri Cæleſtini, Maii tom. 4. pag. 482.

... Moreſque ſenex complexus Eoos,
Proſequitur.

Eoa munera, id eſt, ab Oriente allata in Hymno Epiphaniæ.

EPACARE, Pacare, Gallis *Appaiſer*. Baldricus lib. 1. Chron. Camerac. cap. 93. *Walterum multa mercede donabat, plus pollicitus, ſi quovis modo tantæ peſtis molimina Epacaret.*

EPACTA. Papias: *Epactas Latini vocant adjectiones annuas, lunareſque per undenarium numerum uſque ad tricenarium in ſe revolventes, quas ideo adjiciunt, ut lunaris emenſio rationem ſolis ſequatur. Luna enim juxta curſum ſuum* 28. *dies* [29. dies cum dimidio] *lucere dignoſcitur, & fiunt in anno lunares dies* 354. *remanentque ad curſum ſolarem dies* 11. *quos adimunt: abſque iis enim non invenies lunam, quota ſit in quolibet anno, menſe, vel die. Iſtæ Epactæ ſemper* 11. *Kl. April. inveniuntur, quo quota fuerit luna, tota erit Epacta eodem anno: continentur enim Epactæ circulo decemnovennali.* Vide Dionyſium Exiguum de Ratione Paſchæ, Iſidorum, & Computiſtas: prætera ex neotericis Scaligerum l. 7. de Emend. temp. Gaſſendum de Calend Rom. &c. [& ſupra vocem *Annus*, col. 510.]

¶ EPACTA MAJOR, & *Epacta minor*. Charta Umberti Epiſc. Gratianop. an. 1012. apud Mabill. lib. 6. de Re Diplom. 581. *Facta eſt Charta hujuſmodi an. ab Incarn. Dom.* MXII. *fer.* V. *luna* XXV. *Indict.* X. *Epacta majore* III. *minore* XXV. *concurrente* III. *cyclo decemnovenali* VI. Cum tot ſint *Epactæ majores* quot *Concurrentes*, quos ſuo loco diximus eſſe *Epactas* ſolis, patet *Epactas majores* & ſolares non diſtingui; *Minores* vero *Epactæ* eædem ſunt quæ lunares. Vide *Concurrentes* & vocem *Annus* col. 511.

EPACTIO, vel APACTIO, in Tabular. S. Dionyſ. Lemovic. Chart. 5. Pactum. Vide *Apactare*.

EPADIRE, *Dicere, manifeſtare*, Ugutioni. [Papias MS. Bituric. *Epadiam, Dicam, Manifeſtem*?]

EPANAGNOSTICON, ut ait Anaſtaſius Bibliothec. ad Synodum VIII. *dicitur Scriptum quod palam legitur.*

¶ EPANALEPSIS, Ἐπανάληψις, Repetitio. Ordericus Vitalis in Hiſtoria Eccleſ. apud Ducheſnium Scriptor. Norman. pag. 716. *Materiam ſcribendi nuper ab Uticenſi Eccleſia cœpi, ſed ampla terrarum regna velut in ecſtaſim raptus proſpexi; longe lateque oratione volitavi, & per plura perluſtrans longiſſimam Epanalepſin protelavi.*

EPANLEUM, *Aſcenſio tortuoſa*, Papiæ. [Vide *Epauleum*.]

¶ EPANOCLISTUS, Superne clauſus, ab ἐπάνω, Supra, & κλειςὸς, Clauſus. Anaſtaſius in Hormiſda: *Regnum de auro puriſſimo Epanocliſtum cum catenulis ſuis, habens in medio crucem auream.*

EPARTUS, *Perfectus*. Papias. [Legendum *Eparchus* à Græco ἔπαρχος, *Præfectus*. MS. Bituric. habet *Eparcus*.]

EPATULA, *Aqua*. Papias.

¶ EPAVA APUM, in Statutis S. Claudii pag. 73. dicitur de apibus perditis & à nemine repetitis, Gall. *Epave d'abeilles*. Generatim *Epave* vel *Eſpave* Practicis noſtris dicitur de animalibus errantibus, quorum verus ignoratur dominus, quæque proinde fiunt Dominorum ad quos pertinent hujuſmodi jura caduca. Vide D. *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici & infra *Eſpava*.

¶ EPAULEUM, *Aſcenſio tortuoſa* Gloſſar. Sangerman. num. 501. Unde illud, dicat qui poteſt. Certe aliud omnino eſt ἐπαύλιον, quod Græcis eſt Villa, vel ἐπαυλία, quod eſt dies ſecundus à nuptiis, quo muneribus donantur ſponſus & ſponſa.

¶ EPENDETON. Vide *Epidecen*.

¶ EPENDIX, pro *Appendix*, in Chartario Eccl. Auxitanæ cap. 55.

¶ EPENDYTES. Vide *Epidecen*.

¶ EPERBOLIRE, Ebullire. Vita S. Moduennæ, Julii to. 2. p. 303. *Vident fluvii verticem contra ſe ſtatim intumeſcere & Eperbolire.*

EPHALMATORES, apud Jul. Firmicum lib. 8. Matheſ. cap. 8. ſic dicti quod ſaltu corpora ejacularentur, à Græco ἔφαλμα. Vide Manilium l. 5.

EPHEBIA. Ἐφηϐία, *prima pars adoleſcentiæ*, Papiæ, *vel juvenum eminens pulchritudo, vel collectio Ephеborum.* Alexander:

Quo proſtant pueri, locus eſt Ephebia dictus.

Machab. lib. 2. c. 4. v. 9. *Super hoc promittebat & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati ejus concederetur gymnaſium & Ephebiam ſibi conſtituere.* Ubi *Ephebia* locus eſt ubi proſtituebantur Ephebi: ſeu ut eſt in Mammotrecto, *Proſtitutio, vel proſtibulum puerorum.* Brocardus in Deſcript. T. S. lib. 2. cap. 2. Edit. Venetæ 1513. *Loco lupanarium plerumque in urbibus conſtituunt Effebias.* Gloſſ. Iſid. *Ephebion, locus conſtuprationis puerorum imberbium. Virorum lupanaria*, in Conſtit. Valentiniani tit. 5. Collat. Legis Moſaïcæ. Vide *Feminare*, *Molles*.

EPHETA, vox Hebraica, i. *Adaperire*, quam in Baptiſmi ritu ac orationibus admittit Eccleſia, impie vero irridet Calvinus ac fœde conſpuit, cum eam oſculentur Patres Ambroſius, Auguſtinus, cæterique Scriptores, utpote profectam à facto Servatoris, qui cæci mutique aures & linguam obliniit ſputo.

¶ EPHIBATA. Vide *Epibata*.

¶ EPHICERNA & EPICERNA, *Anathema*. Papias. Ab ἐπικήρος, Proſcriptus, diris vel letho devotus.

¶ EPHIPHANIA pro *Epiphania* conſtanter ſcribitur in Lectionario Gallicano, itemque in Miſſali Gothico, mendoſe quidem, ſed veteri more, ut obſervat Mabillon. Liturg. Gall. p. 117. Vide *Epiphania*.

EPHOLÆ, pro *Epulæ*, in l. 20. Cod. Th. de Paganis. Vide Conjecturas Jac. Gotofredi.

¶ EPHORICA DIGNITAS, in Compendioſa beneficiorum expoſitione fol. 37. eſt Dignitas illa Magiſtratuum, quos Ephoros vocabant Lacedæmones.

EPHOT, vel EPHOD, Amictus, veſtis Sacerdotalis. Exſtat in Miſſa veteri ab Illyrico edita Oratio *ad induendum Ephot vel amictum.* Eucherius Lugdun. *Ephod, veſtis Sacerdotalis, quæ ſuperindumentum, vel ſuperhumerale appellatur. Eſt autem velut in caracallæ modum, ſed ſine cucullo, &c.* Vide Interpretes Biblior. ubi hæc vox Hebraïca non ſemel reperitur.

¶ EPIASTER, Alveus, Gall. *Ruche*, ab *apis*, ut conjecto, dictus: quare f. leg. *Apiaſter*. Ebirhardus in Summaria Traditionum vett. Fuldenſ. cap. 4. apud Schannattum pag. 299. *Ratboto de Wormazfeld tradidit S. Bonifacio omnem elaboratum ſuum, hoc eſt porcos* LX. *vaccas* VI. *oves* XII. *Epiaſtros.* XL. Vide *Apiaſtrum*.

¶ EPIBATA, *Inſcenſor*, in Barthii Gloſſario ex Guiberti Hiſt. Palæſt. *Inſtitor*, Mabillonio ex Vita S. Hugonis Monachi inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 97. ubi ſic habetur: *Cui* (Bernoni ſancto Abbati) ... *Hugo per omnia fidiſſimus adjutor exſiſtens, qui creditum ſibi talentum à Domino, ut Epibata ſagaciſſimus, amplificare ſtudebat.* Fridegodus in Vita S. Wilfridi Epiſc. cap. 17.

Frugiferis gravida gaudebant horrea glebis,
Epibatæ faciles auſu ſprevere latrones.

Epibatæ, Gr. Επιϐάται, proprie dicuntur Milites claſſiarii, vel qui nave conducta utuntur; metaphorice vero Laici qui conſcenderunt Eccleſiæ navim, cujus proretæ, naucleri, nautæ ſunt Clerici. Gloſſ. Iſid. *Epibatæ, Laici.* Johan. de Janua: *Epybata, Laicus vel ſuperveniens. Hic nihil habet negotii in navi; ſed naulo dato in alias terras tranſire diſponit.* Hinc emendo Canones Hibernos apud Marten. to. 4. Anecd. col. 10. ubi: *Antiqui decrevere Sancti, ut Epiſcopus pro capitalibus peccatis* XXIIII. *annis pœniteat, Presbyter* XII. *Diaconus* VII. *Sic Virgo Lectorque & Religioſus, Ebibatus autem* IIII. melius enim *Epibatus* legeretur, ut ſatis patet. Vide Lexicon Militare Caroli de Aquino.

¶ EPIBATEGI, ἐπιϐατηγοὶ, Naves vectoriæ. Memorantur l. 1. §. 12. D. de exerc. act.

¶ EPICÆDIUM, vel Epicedium, Carmen ad laudem defuncti decantatum. Placidus Diac. in Supplem. Virorum Illuſtr. Caſin. cap. 8. de Angelo: *Scripſit ... carmen heroïcum de ineffabili Jeſu Nomine ... Epicædium in mortem Domini. De Jeſu beneficiis in homines, &c.* ἐπικήδειον, cadavere nondum ſepulto, ἐπιθάφιον, completa ſepultura, θρῆνος, nullo tempore ſtatuto, ſolebat decantari.

EPICAUSTORIUM, in Gloſſis MSS. eſt *Eminentior locus in ædificio ad ſpeculandum, vel ſolarium puellare:* apud Joan. de Janua, *Inſtrumentum quod fit ſuper ignem cauſa emittendi fumum. Item eſt locus unguentorum ubi ſe ungebant ad ignem, vel ubi unguenta fiebant ad ignem, vel denique locus diſcernendi cauſas; & in qualibet harum ſignificationum accipitur in Paſſione S. Thomæ.* Locus habetur apud Ordericum Vitalem lib. 2. pag. 412. *Ecce januas hic diſponam & ad ortum ſolis ingreſſum; primo Proaulam, ſecundo Salutatorium, in tertio Conſiſtorium, in quarto Tricorium, in quinto zetas hyemales, in ſexto zetas æſtivales, in ſeptimo Epicauſtorium, & triclinia acubitalia, &c.* Papiæ etiam, *Epicauſtorium*, eſt *locus unguentorum.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Epicauſtrum, ſtri, Epicauſteres, cheminée, ou le lieu des ontguemans, ou le lieu de diſcernales cauſes.* Hiſt. Subreptionis S. Crucis in Chron. Mellicenſi pag. 257. *Et calices cum aliis cleinodiis in Epicauterio coquinæ in quodam foramine recondidit.*]

¶ EPICEDIUM. Vide *Epicædium.*

¶ EPICITHARISMA, ἐπικιθάρισμα, Ultima pars fabulæ. Tertull. adv. Valent cap. 33. *Epicithariſma poſt fabulam.*

EPICOENUS. Gloſſ. Gr. Lat. ἐπίκοινον. *Promiſcuum, Epicœnum.* Utitur Quintilianus lib. 1. cap. 7. 10.

EPICROCUS. S. Columbanus Ep. 4. *Idcirco quamvis triſulcus arcuato vulnere ſcorpius inſurgat, in his, de quibus ſcriptum eſt extendere linguam ſuam, ſicut arcum mendacii, qui nova quæque, licet Epicroca, judicant, &c.* Ubi leg. videtur *Epicrona*, ex ἐπίχρονος, vel ἐπιχρόνιος, *vetuſtus.*

☞ Haud ſcio an non aliunde quærenda ſit vocis *Epicroca* notio, quam à Gloſſatoribus. Papias habet: *Epicroca, Perlucida.* Janus in Supplemento Antiquarii: *Epicrocum*, τελαυγὲς, *Lucidum.* Quod hauſerunt ab aliis, quibus *Epicrocum genus eſt amiculi croco tinctum, tenue & perlucidum*, ut habet Feſtus. Nævius apud Varronem de Lingua Lat. *Amictus erat Epicroco.* Gloſſar. Lat. Græc. *Epicrocum*, ἐσθῆτος εἶδος, ἢ σχοινίον ἀσμένου κατώτερον. Ex his omnibus emendandum Gloſſar. MS. Bituric. ubi perperam, *Epipigra, Perlucida*, pro *Epicroca.*

¶ EPICTACIUM, Mandatum, à Græco ἐπίταξις, quod idem ſignificat. *Epictacium juſſionis tuæ*, in Chartario Eccleſiæ Auxitanæ cap. 41.

EPICURIUS, ex Græco ἐπίκουρος & ἐπικούριος, Adjutor, defenſor. Heſych. ἐπίκουρος, βοηθός. Vita S. Vitalis Siculi n. 23. *Quod eidem civitati fieret Epicurius maximus & defenſor.*

EPIDECEN, vel Epidicen, Veſtis Monachorum, Ugutioni: ſed videtur perperam ſcripta vox, pro *Ependytes.* Eſt autem ex Græca formata ἐπενδύτης, qua indigitatur veſtis exterior, quæ Monachis Egyptiis pellicea, ſeu melotes, Occidentalibus ut plurimum lanea. *Superindumentum* vertit S. Auguſtin. in Quæſt. ſuper Judic. l. 7. cap. 41. Ita uſurpat S. Athanaſius de Virg. ὁ ἐπενδύτης σου μέλας. *Tunica tua ſit nigra.* Gloſſ. Græc. Lat. ἐπενδύτης, *Inſtata*, (legendum forte *Inſtrata*, vel *Inſita*,) *hæc ſuperaria.* Gloſſ. Lat. Græc. *Superaria*, ἐπενδύτης. Joan. cap. 21. de S. Petro: τὸν ἐπενδύτην διαζωσάμενος. Evagrius in Vita S. Antonii c. 23. *Lavit Ependyten ſuum.* Ubi quædam Additiones addunt *ſcapulare*, quomodo forte hæc vox intelligitur apud Pachymerem lib. 4. c. 7. Hieronymus in Vita S. Hilarionis: *Pelliceum habens Ependyten.* Perperam vero Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. ἐπενδύτης, τὸ ἐσώτατον ἱμάτιον, ὃς καὶ ὑποκάμισον λέγεται. Ita Suidas confundit ἐπενδύτην, & ὑποδύτην, quæ eſt *Interula.* Vide Nicol. Fullerum l. 2. Miſcell. Sac. c. 11. & Salmaſium ad Tertul. de Pallio pag. 379. Homagium Gerardi *de Ventadour*, an. 1362. *Amotis Capuciis, & jupileis, & amotis zonis, cultellis, & in cotardia, cum de ſubtus cotardiam, ut dixerunt, tunicam aliam decentem non haberent.*

Ependeton, in Gloſſ. Saxon. Ælfrici, Cop, vel hoppaða, vel uꝼꝑeꝛꝑuð, i. Ependytes, ſeu veſtis quæ aliis inſternitur.

Eppendis, *Amphibalum*, in Gloſſis MSS.

Epidetes, in Vita S. Aventini Preſb. c. 2. *Veſtimentum autem ejus ad membra corporis hirſutum cilicium, tunica ſquallida, cingulum pelliceum, Epidetem habens laneam, cucullam vetuſtam.*

Empeditis. Mammotrectus ad Legendam S. Hilarionis: *Empeditis, Veſtis Monachorum congruens honeſtati uſque ad pedes deſcendens in modum Diaconalis Dalmaticæ.*

Neſcio an *Ependyten* intelligant Aſſiſiæ Hieroſol. MSS. cap. 94. *Les Chevaliers qui ſe combatent pour murtre, ou pour homecide, ſe doivent combatre à pied, & ſans coiffe, & eſtre roignés à la reonde, & eſtre veſtus de cotes vermeilles, ou de chemiſes, ou de doubles Decende courtes juſques au genoill, & les manches copées juſques deſſous le coude, &c.*

¶ EPIDEMIA, Morbus contagioſus & popularis, ab ἐπὶ & δῆμος, Populus, Gall. *Epidemie.* Paſſim occurrit. Vide *Epidimia.*

EPIDENDÆ. Felix Monachus Gyrwenſis in Vita S. Guthlaci n. 5. *Peractis vero menſium Epidendarumque curſibus, cum pariendi tempus immineret, &c.* Uticenſis Codex, uti monet eruditus Mabillon. *menſium Epipendarum dierum curſu* abſque copula præfert. Ex quibus ſatis patet barbaro hoc & incerti licet etymi vocabulo innui totos illos novem menſes, quibus uterum gerit mulier. Editio vero Bollandina hoc loco præfert: *Peractis vero menſium hebdomadarumque curſibus.* Ubi Henſchenius monet vocem *Epidendarum*, quæ in aliis codicibus reperitur, poni pro *Interpendentium*: ſed id meræ eſt conjecturæ ac incertæ. Alia ſuggerit eruditus Cotelerius in Notis ad to. 1. Monumentor. Eccleſiæ Græcæ pag. 715.

¶ EPIDETES, Epidicen. Vide *Epidecen.*

¶ EPIDIMIA, ut *Epidemia*, Morbus popularis. Sæpius occurrit præſertim apud Scriptores Italicos. Hinc

¶ Epidimialis Aer, apud Nicolaum Specialem lib. 1. de Rebus Siculis cap. 15. hoc eſt Peſtilens & contagioſus.

¶ Epidimialis Morbus, apud Murator. tom. 12. col. 470.

¶ Epidimiaria Pestis, in Epiſt. Johan. de Monſteriolo apud Marten. Collect. Ampliſſ. tom. 2. col. 1417.

EPIDIPNIS, ἐπίδειπνον, *Poſtcœna*, [Bellaria, Gall. *Deſſert.*] Fragm. Petronii pag. 60. *Nec ullus tot malorum finis fuiſſet, niſi Epidipnis eſſet allata, turdis, iligine, uvis paſſis, nucibuſque fartis.* [Martial. lib. 11. Epigr. 32.

Hic feras Epidipnidas parabit.]

¶ EPIDOMETICI, *Dicuntur qui habebant ſub ſe menſuratores, qui menſurabant hoſpicia, & in eminente loco deſcribebant nomina eorum, qui ibi habebant hoſpitari.* Vocabul. Juris utriuſque. Vox formata ab ἐπὶ & δομὴ, Domus, ædificium.

¶ EPIFORA, Ἐπιφορὰ, Medicis, Fluxio in aliquam corporis partem irruens. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Epifora, une maniere d'ordure des yeux, la toile.* Vide *Fremiticus.*

¶ EPIGRARE, pro *Epigrafare*, ſi bene conjecto, à Græco ἐπιγράφειν, Chartam ſubſcriptione firmare. Chartularium Aptenſis Eccleſ. fol. 110. *Acta commutationis carta* XIII°. *Julii regnante Rodulfo, Indictione* IV. *Martinus Epigrare & firmare præcepit, manu ſua roboravit.*

EPIGRI. Iſidorus lib. 19. Orig. cap. 19. *Epigri & clavi ſunt, quibus lignum ligno adhæret.* Ita etiam in Gloſſar. Iſid. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Epigri, vel clavi:* Næᵹleẏ, i. Clavi. Meurſius in Gloſſ. *Epiuri* reſcribendum cenſet. Gloſſ. Gr. Lat. γόμφος, ἐπίουρος, *Compages.* Heſychius: ἐπίουροι, ἧλοι ξύλινοι. Vide eumdem Meurſ. [Verum & ipſe Seneca de Beneſ. 2. 12. *Niſi in os Senatoris ingeſſiſſet Imperator Epigros ſuos.* Ita Gronovius reſtituit, cum vulgo legeretur *pigros.* Vide ejus notas pag. 628. & Gataker. in Cinno 2. 19. pag. 273.]

¶ EPILEMPSIA, Epilempticus, &c. Vide *Epilepticus.*

EPILEPTICUS. Gloſſ. Lat. Gr. *Caducos*, ἐπιλήμπτην. Emendandum, *Caducus*, ἐπιληπτικός, & in Gloſſ. Græco Lat. Willelm. Apul. lib. 1. de Geſtis Normannorum:

Dum ſedi Michaël Epilepticus Imperiali
Præſidet.

S. Bernardus in Vita S. Malachiæ c. 30. *Erat autem Epilepticus, & cadebat frequenter.* Vide Gregor. Turon. lib. 4. Hiſt. c. 12. lib. 5. cap. 5.

Epilenticus, pro *Epilepticus*, ſcribitur apud Plinium lib. 3. de Medicina cap. 10. Jul. Firmicum l. 6. cap. 31. l. 7. c. ult. Conradum Marpurg. de Vita S. Elizabeth pag. 288. in Vita S. Samſonis Epiſcopi Dolenſis lib. 2. cap. 3. apud Joan. de Deo in Pœnitentiario lib. 5. c. 6. &c.

Epilentiscus, apud S. Odonem lib. 4. de Vita S. Geraldi cap. 8.

Epilemticus. Charta Ethelredi Regis Angl. to. 1. Monaſtici Anglic. *Si quis tam Epilempticus philargyriæ ſeductus amentia, &c.* Utitur etiam Alexander Iatroſophiſta l. 1. Paſſionum c. 8. & alibi non ſemel.

Epilencia. Gloſſ. Lat. Gall. *Epilencia, le mal de quoi on chiet.* [Aliæ Sangerman. *Epilenſia, le mal de quoi l'en chiet.*]

¶ Epilenticus, *Celui qui a tel maladie, & Epilenſiatus, Idem*, in iiſdem Gloſſis Sangerm.

Empilentia. Ugutio: *Empilentia, paſſio ſic dicta, quia mentem apprehendens, & corpus poſſideat, &c.* Ita apud Cantipran. *Epilentia*, pro *Epilepſia.*

¶ Epilempsia, in MS. Bituricenſi.

Epilensia, & Epilencia, in Vita S. Lamberti Epiſcopi Vencienſis, & apud Michaëlem Scotum lib. de Phyſion. cap. 12. Egidius Corbolienſis MS. de Virtutib. medicaminum:

Per momenta ſuos Epilenſiæ domat omnem
Aurea nequitiam.

Epilensis, in Statutis Ordinis *de Sempringham* pag. 735. *Epilenticus* ibid. [& in Capitulis General. S. Victoris Maſſil. MSS.] *Epilenſe*, etiam noſtris olim. Vide Guillelmum *Tardif* Lectorem Caroli VIII. Reg. Franc. in tractatu de Falconaria parte 2. c. 5. Gariopontus lib. 1. cap. 7. *Epilepſia dicta eſt à mentis & ſenſus oppreſſione, quibus occupatis, corpus occupatur.* [*Epilentica paſſio*, apud Bernardum *de Breydenbach* Itin. Hieroſol. pag. 106.]

¶ Epileuticus Morbus, pro *Epilenticus*, to. 3. Anecd. Marten. col. 1741.

EPILOGARE, *Iterare*, in Gloſſis MSS. Regiis. Italis, *Epilogare*, idem valet ac recapitulare, ſeu breviter repetere, ac in Epitomem redigere, ut obſervat Aleander in Reſponſione ad Occhial. Andræas Monachus Fontis Evraldi de Morte B. Roberti de Arbreſello: *Pœnitebat ex altera parte ex hoc quod omnia mandata non obſervaverat, & ut omnia ejus verba dicam Epilogando, ſe ſervum inutilem fuiſſe per omnia plangebat ejulando.* Alanus de Inſulis in Planctu naturæ: *Illuc turtur ſuo viduata conſorte, amorum Epilogare dedignans, bigamiæ refutabat ſolatia.* Rurſum: *Tunc Hymenæus ſolenniori vultu lætitiæ gratiarum actiones Epilogans, &c.* [S. Bernardus de Conſideratione: *Libet jam & hunc claudere librum, ſed in calce aliqua velim vel ante dicta quaſi Epilogando repetere.* Vita B. Agnetis de Montepolitiano num. 67. April. to. 2. p. 806. *Cæteris omiſſis, quædam Epilogando in præſenti paragrapho, Deo dante, narrabo.*]

¶ EPILOGATIO, *Epilogacion, c'eſt longue choſe brief-ment recitée.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS.

1. EPILOGIUM. Gloſſ. Lat. Regium: *Epilogium, noviſſima pars controverſiæ, quæ preces tantum habet, vel narratio miſerationis.*

2. EPILOGIUM, Epitome. Epiſt. Alexand. IV. PP. apud Baron. ad ann. 1148. *Qualiter ſcilicet 28. titulis eorumque Sacerdotibus tota urbs* (Roma) *diſtributa ſit, quatenus poſteris noſtris, quaſi Epilogio comprehenſa, lucidiora ſint.*

EPILOGONIUS Terminus, Qui ratione potius & animo concipitur, quam per evidentia ſigna. Vitalis & Arcadius Gromatici: *Terminus à ferro taxatus ſi fuerit, & ſubditum nihil habuerit, Epilogonius nuncupatur.*

1. EPILOGUS, Epitome. Vita S. Drauſii Epiſcopi Sueſſ. n. 20. *Paucis de plurimis ſub Epilogo recitatis.* [Sermo de S. Valentino Epiſc. inter Acta SS. Maii to. 7. p. 544. *Hujus talis ac tanti Valentini Præſulis, unde ſuperius Epilogum* (Breve encomium) *fecimus, latuit mortalibus corpus.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MSS. *Epilogus, a, um, Epilogues. Epilogus* Latinis, ut ἐπίλογος Græcis, eſt Peroratio; ſed hoc notum.]

2. EPILOGUS, Epitaphium. Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 874. *Verſibus hexametris Epilogum brevem ſuper illo edidi.*

EPILORICUM, ἐπιλωρίκιον, Veſtis quæ loricæ inſternitur. Regeſtum Petri Diaconi Caſin. n. 146. *Miſit unum Epiloricum de dorſo ſuo oxideauratum.* Vide Rigaltium & Meurſium in ἐπιλωρίκιον, & Diſſertat. 1. ad Joinvillam.

¶ EPIMELETA, ἐπιμελητὴς, Curator bonorum à Magiſtratu conſtitutus, l. 46. §. 1. D. de admin. & per. tut.

¶ EPIMELIA, Græc. ἐπιμέλεια, Cura, aſſiduitas. Martianus Capella lib. 2. *Epimelia & Agrypnia dilecta Philologiæ mancipia.*

EPIMENIUM, ἐπιμήνιον, Gloſſ. Iſid. *Epimenia, ſenia*, ſeu *xenia*. Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Epimenia, exenia quæ dabantur per ſingulos menſes.* Ita etiam Gloſſ. Iſid. Ugutio: *Epimenia, orum, expenſæ, vel exennia, vel tributa, quæ dantur per ſingulos menſes poſt defectum lunæ, i. poſt novilunium.* Gildas ſapiens de Excidio Britanniæ: *Item queruntur non affluenter ſibi Epimenia contribui, occaſiones de induſtria colorantes, & ni profuſior ejus magnificentia cumularetur, teſtantur ſe cuncta Inſulæ, rupto fœdere, depopulaturos.* Paulo ante *annonæ* verbo utitur: *Impetrant ſibi annonas dari, &c.* Vita S. Maglorii Epiſc. Dolenſis c. 27. *Regi ſuadebant ut viros ſtrenuiſſimos navigandi peritos inquireret, qui eandem navem cum tantis Epimeniis Maglorio incolumem præſentarent.* Uſus eſt hac voce Juvenalis Sat. 7. ad quam vide veterem interpretem, & Pithœum.

EPIMETRUM, Quod à conlatoribus, ſuſceptoribus ſpecierum annonarium ſupra & præter modum collationis dabatur ad levandum diſpendium in l. 15. Cod. Th. de ſuſceptor. *Pour le deſchet*, inquit Jac. Gotofredus.

¶ EPINEPHRIDIUM, ἐπινεφρίδιον, Pinguedo renum. Fulg. 2. Myth. *Epinephridia formandis fœtibus opponuntur.*

EPIPANTI, pro *Hypapanti*, in Charta anni 1119. apud Catellum lib. 5. Rerum Occitan. pag. 870. *Feſtum B. Mariæ quod vocatur Epipanti*, i. Occurſus, Purificationis. Vide *Hypapanti.*

EPIPEDONICUS TERMINUS, Medius, ἐν ἐπιπέδῳ [id eſt, in loci ſuperficie.] Frontinus: *Sunt & medii termini, qui dicuntur Epipedonici.*

EPIPHANIA, Feſtum quod Chriſtiani celebrant ex antiquo ritu 6. Januarii, ut ex Ammiano lib. 21. colligitur. De nominis ratione ambigunt doctiores, etſi in eam videantur ire ſententiam, ut putent ita dictum, quod cum hac die Baptiſmatis Chriſti ſolemnitas agatur, tunc primum Chriſtus cœperit gentibus manifeſtari, qui antea latuerat omnibus, atque adeo ipſi ejus Prodromo, qui in Evang. Joan. c. 1. 31. ait, *Ego neſciebam illum.* S. Hieron. lib. 1. in Ezech. c. 1. *Epiphaniorum dies huc uſque venerabilis eſt, quod huic tempori congruit, quando dictum eſt, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui.* Id etiam adſtruit Joan. Chryſoſt. in Homil. de Baptiſmo Chriſti, qui auctor eſt ita dictum feſtum quod Chriſtus in Baptiſmo ἐπεφάνη, id eſt, demonſtratus eſt, innotuit, cœleſti voce.

Iſidorus vero Hiſpal. l. 1. de Off. Eccleſ. c. 26. vult Epiphania eſſe dicta, quoniam ſtella ἐπεφάνη, apparuit in cœlo, quando ſcilicet Magi Chriſtum jacentem in præſepio adoraverunt. Nam hac die non Baptiſmum Chriſti duntaxat, ſed & Adorationem Magorum & primum in Cana miraculum celebrant Chriſtiani. Conſentit Ptolemæus Silvius in Laterculo: VIII. *Id.* (Januar.) *Epiphania, quo die interpoſitis temporibus, & ſtella Magis Dominum natum nuntiabat, & aqua vinum facta, vel in amne Jordanis Salvator baptizatus eſt.* Papias: *Epiphania, Græce Apparitio dicitur, vel manifeſtatio: hoc enim die Chriſtus ſideris indicio Magis apparuit adorandus, vel in Baptiſmate oſtenſus eſt, vel quo primo ſigno aquam in vinum mutans ſe propalavit.*.

Alii cenſent abuſive *Epiphaniæ*, ſeu *Epiphaniorum* appellationem huic inditam feſto: quippe cum plurimæ Eccleſiæ in diem illum Natalem Domini referrent & Baptiſma, quod de Ægyptiacis teſtantur diſerte Caſſianus Collat. 10. c. 2. & Jo. Chryſoſtomus Hom. in Lucam cap. 2. de Græcis Aſiaticis & Syris Epiphanius in Panar. Hær. 51. Natalis vero Chriſti ἐπιφανείας, & ἐπιφανίων nomine donetur à Patribus, quia tunc primum apparuit naſcendo Chriſtus: factum poſtea ut Eccleſia CPolitana, quæ Romanæ uſum amplexa, natalem Chriſti cœpit celebrare die 25. Decemb. priorem nomenclaturam diei ſextæ Januar. attribuerit, ut quæ prius colebatur tanquam Natalis Chriſti. Lexicon. Græc. MS. Reg. Cod. 2062. & Suidas: ἐπιφάνεια, ἡ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔνσαρκος οἰκονομία. Ita Natalem Domini vocat Zonaras in Juliano, quem Ammianus loco laudato *Epiphania.* Vide Caſaubonum ad Annal. Baron. Exercit. 2. c. 11. eumdem Baron. ad Martyrol. & Jacobum Gotofred. ad lib. 5. Cod. Th. de Spectacul.

¶ EPIPHIA, *Epiphiorum, Aornemens de chevaulx, ſi comme freins, petraus. Inde Epiphyare, i. Equum ornare.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. Leg. *Ephippia* à Græco ἐφίππιον.

¶ EPIPHYLLIS, ἐπιφυλλὶς, Ultimus in ſummo vitis palmite racemus, qui plerumque parvis rariſque acinis ſero matureſcit, quoniam poſtremus conceptus eſt, ideoque inutilis, & in vindemia plerumque negligitur. Vide Cæl. Rhod. lib. 7. c. 6. *Epiphyllides ſunt & ampullæ meræ*, proverbium in blandiloquos, & verbis magis inſtructos quam factis. Hæc Fabri Theſaurus. Vide Eraſmi Adagia.

¶ EPIPIGRA. Vide *Epicrocus.*

EPIRHEDIUM, Currus, vox Hibrida. Ex Græco ἐπὶ, & *rheda* dictione Gallica. Papias: *Epirhedia, majora vehicula.* Contra [MS. Bituric. &] Ugutio: *Epirhedia, proprie minora vehicula.* Britannicus ad iſtud Juvenal. Sat. 8.

Trito ducunt Epiredia collo
Cornipedes.

Epirhedium ait currum ſignificare, vocabulumque Romanos, auctore Fabio, ex duobus peregrinis ſuum feciſſe. Gellius vero auctor eſt quoſdam ſenſiſſe vocabulum totum eſſe barbarum. At veteri ejuſdem Juvenalis interpreti, *Epirhedia, ornamenta rhedarum, aut plauſtra* dicuntur. Jo. de Garlandia in Synonymis:

Sunt ſupra redam partes Epiredia dictæ.

Acta S. Marcelli PP. lib. 1. c. 3. *Quem etiam opprobrio Chriſtianorum in die proceſſionis ſuæ, ante Epirhedia ſua protrahi fecit nudum & ligatum.* Vide Quintilianum l. 9. c. 7.

EPIRO, NIS, *Memoria*, Ugutioni.

¶ EPIRRIPTARIUM, Græcis recentioribus, ἐπιρριπτάριον, Veſtis quæ humeris injicitur ἀπὸ τοῦ ἐπιρρίπτειν, Injicere. Calyptræ ſpecies eſt, quæ caput & humeros tegit, cujuſmodi eſt Canonicorum Regularium *Froccus* hyemali tempore. Vita S. Stephani Sabaïtæ, Julii to. 3. p. 545. *Labore ergo feſſus, parvum quod geſtabat Epirriptarium depoſui ac bibere tentavi per otium.* Vide Gloſſ. mediæ Græcit.

EPISCOPA, uxor Epiſcopi, ſeu illius qui poſtea in Epiſcopum conſecratus eſt. Concilium Turonenſe II. c. 13. *Epiſcopum Epiſcopam non habentem nul-*

la ſequatur turba mulierum. Vide Baron. an. 34. n. 289. Sic *Epiſcopiſſa*, uxor, concubina Epiſcopi. Acta Epiſcoporum Cenomanenſium in Mainardo: *Quadam enim die cum ægrotare cœpiſſet, placuit, ut ſanguinem minueret: qui dum eſſet flebotomatus, nocte inſecuta dormivit cum Epiſcopiſſa, &c.* [Abbatiſſas etiam quandoque dictas fuiſſe *Epiſcopas* conjectant Macri fratres ex quodam Eccleſiæ S. Praxedis lapide, ubi de reliquiis à S. Paſchali Papa eo tranſlatis fit mentio. Sic ibi: *Quocirca & in ipſo ingreſſu Baſilicæ manu dextra, ubi utique benigniſſimæ genitricis, ſcilicet dominæ Theodoræ Epiſcopæ, corpus quieſcit.* Erat, inquiunt, Theodora ejuſdem Papæ mater, forſan Abbatiſſa, quæ etiam Antiſta dicebatur; nam ſicut Epiſcopus & Antiſtes ſynonyma ſunt, ſic Epiſcopa & Antiſta.]

¶ EPISCOPALE, &c. Vide poſt *Epiſcopus.*

EPISCOPALISSIME. Anaſtaſius Bibl. in Verſione Vitæ S. Dionyſii à Methodio conſcriptæ: *Et cum excoluiſſet Athenas, ac ſi quidam fructifer ampliſſimus, Epiſcopaliſſime venit Romam; præceptorem etiam in hoc imitatus.* Ubi vir doctiſſimus Petrus Franc. Chiffletius vim vocis Græcæ haud bene cepiſſe Anaſtaſium obſervat, ἐπισκοπελάτως, *Directe ad ſcopum, quem ſibi Dei inſtinctu propoſuerat, &c.*

¶ EPISCOPALITER, Epiſcopali more, ut decet Epiſcopum. S. Auguſt. Confeſſ. lib. 5. c. 13. *Peregrinationem meam Epiſcopaliter dilexit.* De modis obſervandis in Coronatione Regis Hungariæ apud Ludewig. to. 6. p. 344. *Aſſiſtentibus omnibus Epiſcopis, ſimiliter Epiſcopaliter indutis.*

¶ EPISCOPANI, Epiſcopo addicti & ſubdit Guibertus lib. 3. de Vita ſua cap. 5. *Cum Abbatiani in Epiſcopanos, & Epiſcopani in Abbatianos indebito hoſte furerent.*

¶ EPISCOPARE. Vide poſt *Epiſcopus.*

¶ EPISCOPATIO, Dignitas vel jura Epiſcopatus. Diarium belli Huſſitici, apud Ludewig. to. 6. p. 180. *Pro prælatiis, dignitatibus, perſonatibus, plebaniis aliis & Epiſcopationibus, & venditionibus indulgentiarum.*

¶ 1. EPISCOPATUS, Munus Epiſcopale, dignitas, reditus. Epiſt. Ludovici XII. ann. 1498. ad Philippum Electorem à Palatino apud Ludewig. to. 6. p. 118. *Et de parte ſua dabit illi bonos Epiſcopatus in regno ſuo, & de primis vacaturis.*

¶ 2. EPISCOPATUS, Diœceſis Epiſcopo ſubjecta. Manaſſes Archiep. Remenſ. Epiſt. ad Lambertum Atrebat. Epiſc. to. 5. Miſcell. Baluz. p. 327. *In toto autem Epiſcopatu divinum officium interdicatur.* Et p. 329. *Eum in Tullenſem Epiſcopatum traduxerat; ubi poſtquam Tullenſis Epiſcopus eum eſſe didicit, vocato ad ſe Duce Theoderico ceteriſque Epiſcopatus ſui Principibus, &c.*

3. EPISCOPATUS, urbis Venetæ regiones appellantur in Statutis Venetis lib. 1. c. 8. *Veſcovado.*

¶ EPISCOPIUM. Vide *Epiſcopus* lin. *Epiſcopalia.*

EPISCOPUS, ex Gr. ἐπίσκοπος; quo nomine magiſtros aliquos è ſuis vocabant Athenienſes, qui per provincias & regiones ſuæ ditioni commiſſas excurrebant, quo eas in officio & fide continerent: Latini vero eos qui præerant pani, leg. ult. §. 7. D. de Muner. & honor. cujuſmodi forte fuit ille cujus mentio eſt in veteri inſcriptione apud Joffredum in Notit. urbis Nicienſis p. 6. Encherius *Epiſcopus ſuperinſpector, & ideo Propheta ait, Speculatorem te poſui domui Iſrael.* [In Auctario Janſſonii ad Gl. Iſidori: *Epiſcopus, viſitator.* Amalarius in Eclogis de Officio Miſſæ: *Græce quod dicitur Epiſcopus, hoc Latine Superintentor interpretatur, quia ſuperintendit, quia ſupervidet.*] Gloſſar. Lat. MS. Regium: *Epiſcopus, Viſitator, ſuperſpector, ſpeculator.* S. Auguſtin. lib. 19. de Civit. Dei cap. 19. *Epiſcopatus nomen eſt oneris, non honoris. Græcum eſt enim, atque inde ductum vocabulum, quod ille qui præficitur ſuperintendit, curam eorum ſcilicet gerens.* Ibidem libro primo cap. 9. *Ad hoc ſpeculatores, hoc eſt populorum Præpoſiti conſtituti ſunt in Eccleſiis, ut non parcant objurgando peccata.* Rabanus Poëm. 4.

Tu decus es populi, vocitaris Epiſcopus ipſe:
Et Superintendens, dux eris atque gregis.

Et Poëm. 10.

Nam ſuperintendens pie, Epiſcopus ipſe vocaris.

Vide S. Hieronymum Epiſt. 85. Synodus Romana ſub Eugenio II. PP. cap. 3. *Epiſcopum bono opere conſiſtere oportet, ut factis congruentibus luceat, ut optimus ſpeculator exiſtat, &c.* Et c. 26. de Epiſcopo: *Cum ſit optimus Proſpector.* Nicolaus PP. Epiſt. 12. Append. *Fruſtra ſpeculatores dicimur, ſi venientem lupum à longe non cernimus. Fruſtra enim Epiſcopi, id eſt, Superinſpectores, vocamur, ſi futurum exitum per antecedentia ſigna minime contemplamur.* Adnuntiatio Herardi Archiep. Turon. in Concilio Sueſſion. III. *Hoc enim ſpeculatorum officium eſt, quo nomine nos Epiſcopi, non merito, ſed gratia nominamur à Domino, ut imminentia proſpicientes pericula, his quorum ſalutem ſuſcepere, adnuntient.* In Charta Inæ Regis Anglorum Occidentalium à Spelmanno inter Concilia an. 725. edita, *Daniel Inſpector plebis Dei* ſubſcribit. Vide epiſtolas Sigefridi Epiſcopi Moguntini apud Tengnagelium, Amalarium in Eclogis de Officio Miſſæ p. 1357. Innocentium III. lib. 1. de Sacrif. Miſſæ c. 7. Rabanum lib. 1. de Inſtit. Cleric. cap. 5. Hincmarum Remenſ. Opuſc. 14. n. 5. &c.

Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores eſſe & dici colligitur ex Cypriano Epiſt. 66. D. Hieronymo Epiſt. ad Evagrium, D. Gregorio Hom. 26. in Evang. Clemente Ep. 1. ad Jacob. fratrem Domini, &c.

☞ Diverſis nominibus variiſque titulis olim donati Epiſcopi pro variis temporibus & perſonis quibuſcum aliquid egêre negotii. Hanc in titulis honorariis varietatem vel maxime attulit aut dignitas Eccleſiarum quibus præerant, aut eximia quorumdam ex iis ſanctitas. *Summi Sacerdotes* dicti à S. Clemente Epiſt. 1. ad Cor. cap. 28. *Summo quippe Sacerdoti ſua munia tributa ſunt: & Sacerdotibus locus proprius præſtitutus eſt.* Quod ad ſæculum XI. uſque perſeveravit. *Summi Pontifices* in Lege Bajwar. tit. 11. §. 2. & ab anonymo Scriptore de miraculis S. Florentii quem citat Mabill. Diplom. lib. 2. p. 55. Circa initium XI. ſæculi Frotharius Nemauſenſis Epiſc. *Summus Pontifex* appellatur in Chartario Albienſi, Diplom. ibid. pag. 63. Vocati etiam *Papæ.* Fragmentum Epiſt. Dionyſii Alex. ad Philemonem apud D. *Couſtant* tom. 1. Epiſtolarum Rom. Pontif. pag. 262. *Hanc ego regulam & formam à Beato Papa noſtro Heracla accepi.* Hunc titulum ſoli Rom. Pontifici reſervandum cenſuit Charibertus Francorum Rex ann. 582. quem tamen ſubinde aliis Epiſcopis aliquando rurſus conceſſum legimus uſque ad tempora Gregorii VII. Vide *Papa. Principes* appellantur in Canon. Hibern. Spicil. Acher. tom. 9. pag. 25. *Synodus: Oportet Principem omnia penſare per manus miniſtrorum in uſus parochiæ, & ſubjectorum & pauperum.* Quod ibid. ſæpius recurrit. Epiſcopos vocat *Præſules* Julius PP. Ep. ad Euſeb. apud D. *Couſtant* to. 1. p. 382. n. 18. *Jamque*

antiquos Præſules, qui multos annos in Epiſcopatu tranſegerant: Quo titulo ipſi etiam uſi ſunt (à prædictis quippe, modeſtiæ cauſa conſtanter abſtinuere) ut patet ex Charta Johannis Siſtaricenſis Epiſc. ann. 812. cui ſubſcribentes Epiſcopi ſeſe *Præſules* ferunt, apud Mabill. Diplom. p. 614. Nuncupatos etiam *Presbyteros* legimus in Epiſt. S. Irenæi ad Victorem PP. apud D. *Couſtant* to. 1. pag. 103. *Sed & Presbyteri illi qui ante Soterem Eccleſiæ præfuerunt, quam nunc gubernas, Anicetum dicimus.* A Rom. Pontifice compellati *Filii*; à Preſbyteris *Fratres*, ut videre eſt in Epiſt. inter Cyprianicas 26. quod & ab Abbatibus & Monachis ſæpius factitatum probat Mabill. Diplom. lib. 2. pag. 66. Qui electi erant, ſed nondum ordinati dicebantur *vocati Epiſcopi.* De omnibus tamen qui ita ſubſcribunt id nolim dictum; conſtat enim plures jam in Epiſcopatu ſeniores hoc modo ſubſcripſiſſe. Animi ergo ſummiſſe de ſe ſentientis potius ſignum eſt quam ordinationis nondum acceptæ, niſi res aliunde conſtet. Denique non ſemel *Throni Dei* vocati ſunt Epiſcopi in Capitularibus Regum noſtrorum: cujus appellationis exempla relata ſunt in *Doctor* 1. *Vicarii Chriſti*, in Capitularibus Caroli Calvi tit. 2. ex Synodo ad Teudonis villam, tit. 27. §. 7. ex Epiſtola Epiſcoporum ad Ludovicum Regem, & alibi. *Apoſtolici*, ut dictum eſt in *Apoſtolicus* 1. *Sancti* nude apud Gregorium Thaumaturg. in Epiſtola Canon. Vide Marculfi Præfat. in librum 1. Formul. &c.

☞ Qui vero fuerit modus eligendi Epiſcopum primis Eccleſiæ ſæculis noſtri non eſt inſtituti longius perſequi. Monere tantum ſufficiat Epiſcopum è Clero Eccleſiæ cui præficiendus erat, de ſuffragio Cleri & conſenſu plebis ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ aſſumtum vix ubique & ſemper fuiſſe. Cum tamen difficile prorſus eſſet ab unoquoque quem vellet eligendum cognoſcere, id ſubinde arbitrio trium aut quatuor virorum aliquando permiſſum eſt, certo tempore adſignato quo inter ſe concordarent. Sic ann. 1265. *per viam compromiſſi ad certæ candelæ conſumtionem* electum Johannem *Mahé* in Epiſcopum Dolenſem legimus in Epiſt. Capituli Dolenſis ad Vincentium Archiep. Turon. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 962. Id etiam in Anglia uſu receptiſſimum fuiſſe teſtantur Annales Waverleienſes tom. 2. Hiſt. Anglic. Scriptorum. Exteriori aliqua nota diſtinctos fuiſſe Epiſcopos jam ſæculo IV. innuere videtur S. Athanaſius in Hiſt. Arian. de Monach. num. 20. ubi refert publicum ſcortum ab Arianis ſecreto in cubiculum Euphratis noctu immiſſum reperiſſe dormientem virum quem Epiſcopum eſſe ut cognovit totis viribus exclamavit. Verum quæ fuerit illa nota haud in promtu eſt definire. Sæculo ſequenti Cæleſtinus Epiſt. 4. apud D. *Couſtant* tom. 1. pag. 1066. quoſdam Epiſcopos exagitat quod Monachorum ritu, pallio uterentur, aut præcinctis lumbis ſacra peragerent, additque moribus, non veſtimentis Epiſcopos à Laïcis debere diſtingui. Unde non abſurde colligi datur, nullo exteriori habitu à ceteris tunc fuiſſe diſtinctos. Quæ pugnantia ut quoquo modo concilies, dicendum videtur eoſdem uſus non ubique eodem tempore viguiſſe. Qui plura voluerit adeat Eruditos Viros qui hac de re ex profeſſo ſcripſerunt.

☞ Mortuo Epiſcopo, Eccleſiæ viduatæ regimen, quoad bona Epiſcopatus ad Laïcos jure propinquitatis aut dominii interdum pertinuiſſe probat Charta Haſculfi ex Archivo Majoris Monaſterii apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 150. *Haſculfus D. G. Dominus Comburnii & ſignifer S. Samſonis. Cum de jure Iſeldis uxoris meæ ad me pertinet vacante ſede Dolenſi res regere Pontificales, & de terris & hominibus Archiepiſcopi tanquam Archiepiſcopus diſponere; ea que me concedente in preſentia mea fiunt, tantum vigoris & roboris efficacie & juris habeat, & ita rata ſunt, dum vacat ſedes, tamquam ſi coram Archiepiſcopo & eo concedente fierent.*

Episcopus Abbas. Vide infra *Epiſcopi vagantes.*

Episcopus Cardinalis, id eſt proprius, Gall. *En chef*, in capite, *quomodo Abbatem Cardinalem* dici, ſupra annotavimus. Gregor. M. lib. 2. Ind. 11. Epiſt. 24. de Epiſcopo viſitatore: *Et præter ordinationes Clericorum, cætera omnia tanquam Cardinalem & proprium te volumus agere Sacerdotem.* Ita *Presbyterum, Sacerdotem, & Epiſcopum Cardinalem*, pro proprio Epiſcopo alibi non ſemel uſurpat, lib. 1. Epiſt. 77. 79. lib. 2. Ind. 10. Epiſt. 25. Ind. 11. Epiſt. 13. 14. lib. 12. Epiſt. 2. Hadrianus II. PP. Epiſt. 11. de Actardo Nannetenſi Epiſcopo, qui à paganis Eccleſia ſua pulſus fuerat: *Decernimus hunc ſanctiſſimum ... Actardum Eccleſiæ, quæ forte ſuo fuerit viduata rectore, penitus incardinari, quatenus in ea conſtitutus officia Epiſcopalia .. exerceat, &c.* Idem porro Actardus Nannetenſis ad Turonicam ſedem poſtea incardinatus, *Cardinalis Metropolitanus & Archiepiſcopus Turonicæ Eccleſiæ*, dicitur in Epiſtola ejuſdem Hadriani PP. ad Epiſcopos Synodi Duziacenſis edita à Sirmondo: ut Frotharius Burdegalenſis Archiepiſcopus ad Bituricenſem Eccleſiam incardinatus, dicitur *Cardinalis factus in Bituricenſem Eccleſiam*, in Epiſt. 8. Joannis VIII. PP. Vide ejuſdem Epiſt. 13. & 14. Epiſtola Urbani II. PP. de Lamberto Epiſcopo Atrebat. tom. 5. Spicilegii Acheriani p. 553. *Veſtram ergo dilectionem literis præſentibus admonemus, atque præcipimus, ut ei deinceps tanquam Cardinali Epiſcopo, tanquam Beati Petri manibus conſecrato ſubeſſe & obedire curetis.* Adde Epiſtolam Hugonis Archiep. Lugdun. ibidem p. 552. Alia Epiſt. ejuſdem Urbani tom. 3. ejuſdem Spicil. p. 124. *Per præſentis itaque privilegii paginam ... ſtatuimus, ut Atrebatenſis Eccleſia deinceps ſemper Cardinalem ſortiatur Epiſcopum:* Hic autem agitur de Epiſcopatu Atrebatenſi, qui unitus Cameracenſi, ab eo avulſus fuit ab Urbano PP. dato ei Epiſcopo Cardinali, ſeu proprio. Bulla Anacleti II. Antipapæ pro Erectione Abbatiæ Cephaludenſis in Epiſcopatum, apud Rocchum Pirrum to. 1. p. 309. *Præfatam Eccleſiam ſedem Epiſcopalem fore deinceps .... decernimus, in qua Cardinalem Epiſcopum volumus de cætero permanere, qui per manus Archiepiſcopi Meſſanenſis myſteria conſecrationis accipiat.* Aliis *Epiſcopus proprius* dicitur. Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 97. *Mandavit etiam Clericis Tornacenſibus ut ad eum irent, libertatem recepturi proprii Epiſcopi.* Et c. 114. *Novum paſtorem Tornacenſibus deſtinat, & eos ab obedientia Noviomenſis Epiſcopi abſolvit, uſque ſemper habeant proprium Epiſcopum auctoritate privilegii ſui promulgavit.* Vide Hadriani PP. Epiſt. 15. Diurnum Romanum c. 3. tit. 11. Hincmarum Rem. Opuſc. 45. cap. 8. 12. Flodoardum lib. 3. Hiſt. Rem. c. 21. lib. 4. c. 6. Concilium Duziacenſe I. p. 299. 301. 302. edit. Cellotii, & Franciſcum Florentem ad lib. 7. Decretal. pag. 267. 268.

Erant præterea Epiſcopi quibus id indultum erat privilegium, ut Romanæ ſedis Cardinalibus accenſerentur; quod quidem jus attributum Ar-

chiepiſcopo Magdeburgenſi aiunt. Hiſtoria Fundationis ejuſdem Archiepiſcopatus edita ab Henrico Meibomio: *Ordinavit & privilegio Apoſtolicæ auctoritatis ſanxit ac confirmavit eum in omni ordine Eccleſiaſtico primatum habere, omnium Eccleſiarum Archiepiſcoporum qui in Germania ſunt ordinati ... & inter Cardinales Epiſcopos Romanæ ſedis conſortium habere: præterea* 12. *Presbyteros*, 7. *Diaconos*, 24. *Subdiaconos Cardinales ad morem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ordinare, qui ad principale altare miniſtrantes quotidie, excepto jejunio, dalmaticis, feſtis vero, ſandaliis uterentur.*

Episcopi Cardinales, Quibus jus eligendi ſummum Pontificem datum eſt in Concilio Romano an. 1059. *Statuimus, ut abeunte hujus Romanæ univerſalis Eccleſiæ Pontifice, in primis Cardinales Epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione tractantes mox ipſi Clericos Cardinales adhibeant, ſicque reliquus Clerus & populus ad conſenſum novæ electionis accedat, &c.*

Episcopi Cathedrales, ad diſcrimen Chorepiſcoporum, in Capitulari Aquiſgran. an. 803. c. 6. & lib. 7. Capit. c. 424. Vide *Cathedra.*

Episcopus Catholicæ Ecclesiæ: ita ſummi Pontifices ſeipſos indigitarunt non ſemel. Vide Italiam ſacram to. 1. pag. 396. 502. &c.

Episcopi Commendatarii. Obſervat Onuphrius, Avenione, ſede Pontificum Romanorum ibi tranſlata, nulla habita antiquiſſimi inſtituti ratione, nullum fere Cardinalem creatum, qui non haberet Epiſcopatum, vel in titulum, vel in commendam, vel in perpetuam adminiſtrationem, eaque omnia nomina Avenione inventa: eamque conſuetudinem ad ſua tempora perduraſſe, in quibus eo deventum fuerat, ut unus Cardinalis Preſbyter vel Diaconus non unum tantum haberet in commenda Epiſcopatum, ſed aliquando tres, quatuor, vel quinque, & aliquando ſex: cui rei impoſitus fuit modus in Concilio Tridentino.

Episcopus Episcoporum, Vide Notata à Savarone ad Sidon. lib. 1. Epiſt. 6. & Franciſcum Turrianum lib. 2. pro Epiſt. Pontific. c. 2. præterea Monachum Sangallenſem lib. 1. de Carolo Mag. cap. 27.

Episcopi Exempti à Juriſdictione Metropolitani, & ſedi Romanæ immediate ſubjecti nonnulli recenſentur. Vide Baron. an. 1057. n. 24. Eugenium II. PP. Epiſt. 7. Acunha in Epiſcopis Portenſib. in Luſitania part. 2. c. 1. Ughellum in Italia ſacra to. 1. &c. Vide etiam *Suffraganeus.*

¶ Episcopus Fatuorum, Feſti fatuorum præſes. Statuta MSS. Capituli S. Audomari: *Item & quia temporibus retroactis multi defectus & plura ſcandala, deordinationes & mala, occaſione Epiſcopi Fatuorum & ſuorum evenerint, ſtatuimus & ordinamus quod de cætero in feſto Circumciſionis Domini Vicarii cæterique chorum frequentantes & eorum Epiſcopus ſe habeant honeſte, cantando & officiando ſicut continetur plenius in Ordinario Eccleſiæ.* Vide *Kalendæ.*

Episcopi Forenses, in Diurno Romano c. 1. tit. 8. dicuntur eadem ratione, qua *Presbyteri forenſes*, de quibus ſuo loco, Epiſcopi ſcilicet alienæ Diœceſeos quam Romanæ.

¶ Episcopus Innocentium, Qui Choro in in feſto SS. Innocentium præerat. Hujus ludicri Epiſcopi quædam ornamenta exhibet Inventarium ornament. & Reliq. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. ex Archivo ejuſdem. *Item una parva Croſſea argentea ad baculum nigrum pro Epiſcopo Innocentium. Item tres ſendales rubeæ. Item aliæ parvæ ſendales pro Epiſcopo Innocentium.* Et in Breviario ad uſum Eccleſiæ Sariſbürg. edito Londini an. 1555. & aſſervato Pontiſaræ in Monaſt. Benedictinarum Anglic. pro Feſto Innocentium: *Pueri chori ſuum habebunt Epiſcopum.* Vide infra *Epiſcopus Puerorum.*

¶ Episcopi Legales, Legitime & canonice electi, vita & doctrina conſpicui. Gregor. PP. VII. Ep. 49. lib. 2. to. Concil. Labb. col. 104. *Iterum cum mentis intuitu partes Occidentis, ſive Meridiei, aut Septentrionis video, vix legales Epiſcopos introitu & vita, qui Chriſtianum populum Chriſti amore, & non ſæculari ambitione regant, invenio.*

¶ Episcopus Ordinum, à ſacris ordinibus, quos conferre ſolet, ſic dictus Epiſcopus coadjutor, vulgo *Suffragant*, in Hiſtoria Monaſterii S. Laurentii Leodienſis, apud Marten. tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1145.

Episcopus Palatii dicitur Leo quidam in Vita S. Adelberti Epiſc. Pragenſis, n. 20. Idem forte qui *Epiſcopus Regalis Capellæ* dicebatur, apud Bohemos: quippe Charta Caroli IV. Imper. data Pragæ an. 1366. pro incolis oppidi de Romanis in Delphinatu, quæ habetur in Tabularii Regii Regeſto an. 1363. &c. ch. 97. ita clauditur: *Ego Johannes D. G. Colmucenſis Epiſcopus Regalis Capellæ Boem. Comes, & ſacræ Imperialis aulæ Cancellarius vice ... Moguntinenſis Arch ... recognovi.* [Et in Charta Ludovici Regis Aquitanorum pro Monaſterio Nobiliacenſi apud Stephanotium Antiq. Pictav. MSS. part. 3. pag. 238. *In Dei nomine Reginpertus ſeu indignus vocatus Epiſcopus ſive Caſpalanus Hlodoïco Regis Adquitaniorum.*] Sic porro dicti videntur Epiſcopi, qui ex indulgentia ſummi Pontificis in Palatio Regum morabantur, ut eſſent cum quibus ii de rebus Eccleſiaſticis tractarent. Concilium Francofordienſe cap. 55. *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo, ſe à ſede Apoſtolica, id eſt, ab Hadriano Pontifice licentiam habuiſſe, ut Angilramnum Archiepiſcopum in ſuo Palatio aſſiduo haberet propter utilitates Eccleſiaſticas. Deprecatus eſt eamdem Synodum, ut eo modo, ſicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildeboldum habere debuiſſet, quia & de eodem, ſicut & de Angilramno, Apoſtolicam licentiam habent. Omnis Synodus conſenſit, & placuit eis eum in Palatio eſſe debere propter utilitates Eccleſiaſticas.* Ad hoc porro delecti Angilramnus Epiſcopus Metenſis & Hildeboldus Archiepiſcopus Colonienſis, ut Capellæ Regiæ præeſſent, atque adeo Cleri Palatini curam gererent. Nam Archicapellani dignitate functi ſunt. Hinc Hilduinus Archicapellanus, *ſacri Palatii antiſtes* dicitur Agobardo in Epiſt. ad Proceres Palatii. Vide *Archicapellanus*, & Codicem Carolinum Epiſt. 26.

Ejuſmodi Epiſcopos habuiſſe etiam Croatorum Reges, teſtatur Thomas Archidiaconus in Hiſt. Salonitana cap. 15. *Voluerunt etiam Croatorum Reges, quaſi ſpecialem habere Pontificem, petieruntque ab Archiepiſcopo Spalatenſi, & fecerunt Epiſcopum, qui Croatenſis appellabatur, poſueruntque ſedem ejus in campo in Eccleſia S. Mariæ virginis juxta caſtrum Tinienſe. Hic multas obtinuit parochias, habuitque prædia, & poſſeſſiones per totum pene Regnum Croatiæ, quia Regalis erat Epiſcopus, & Regis curiam ſequebatur, eratque unus ex Principibus aulæ.* Sed & Reges Hungariæ, quod colligere eſt ex Diplomate Calomani Regis an. 1108. quod exſtat apud Joannem Lucium lib. 3. Hiſt. Dalmat. cap. 4. quod ſubſcribitur à *Petro Abſarenſi Epiſcopo & generalis Domini Regis curiæ.*

In Concilio Agathenſi an. 506. ſubſcribit inter Epiſcopos Gothicos *Petrus Epiſcopus de Palatio*: at cur ita indigitetur, non omnino conſtat inter eruditos, cum nulla civitas *Palatii* nomenclatura occurrat in veteribus Notitiis. Neque enim auſim contendere Petrum fuiſſe ex Epiſcopis Palatinis de quibus egimus. Marca in Hiſtor. Beneharnenſi p. 847. fieri poſſe exiſtimat, ut is Palentiæ in Hiſpania ex Metropoli Toletana, quæ tum à Gothis tenebatur, fuerit Epiſcopus, ita ut Petrus in aula Alarici tum commorans, Concilio Agathenſi interfuerit.

¶ Episcopi nomen nonnunquam Preſbyteris inditum, qui munia quædam obibant Epiſcopalia, prædicationem ſcilicet, baptiſmi collationem, Preſbyterorum variis in locis inſtitutionem & alia id genus. Hinc Sancti complures, inquit Mabillonius in Actis SS. Benedict. ſæc. 3. part. 2. p. 409. præcipue in Belgio, Epiſcopi dicuntur qui tamen nuſquam conſecrati ſunt Epiſcopi: quod fuſius probat in Præfat. ad partem 1. ejuſdem ſæculi num. 37. S. Anſcharius in Vita S. Willehadi Epiſc. Bremenſis cap. 8. *Hac itaque de cauſa ſeptem annis prius in eadem Presbyter eſt demoratus parochia; vocatus tamen Epiſcopus, & ſecundum quod poterat cuncta poteſtate præſidentis ordinans.*

¶ Episcopi Portatiles, Qui Clero carent & populo. Concilium Lugdun. an. 1449. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 377. n. IV. *Pro ipſis ordinibus nihil recipiant ordinatores, nec Epiſcopi Portatiles, & ordinandi per tales Portatiles ſeu Epiſcopos carentes Clero & populo examinentur.* Vide mox *Epiſcopi vagantes.*

Episcopi Primæ Sedis, Primates, in Concilio Carthag. III. cap. 26. 28. Milevit. II. c. 24. Carthag. V. in prooemio, in Capitul. Caroli M. lib. 7. n. 17. &c.

Episcopi in Vicem *Metropolitanorum conſtituti*, in Synodo Vernenſi an. 755. can. 2. 4.

Episcoporum, quos *in partibus infidelium* vulgo dicimus, non omnino vetus eſt inventum, quod quidam tum primum putant introductum, cum Latini Hieroſolymitanis provinciis à Sarazenis pulſi, in Latinorum provincias ſeſe receperunt, ubi ad vitæ ſuſtentationem attributæ iis Epiſcopatuum, uti vocant, *Coadjutoriæ*. Vide Altaſerram lib. 1. Diſſertat. Juris Canon. cap. 7.

Episcopus Puerorum. [Idem qui *Innocentium.*] Concilium Salzburgenſe ann. 1274. cap. 17. *At hæc quidam ludi noxii, quos vulgaris elocutio Epiſcopatus puerorum appellat, in quibuſdam Eccleſiis exercentes adeo inſolenter, quod nonnunquam enormes culpæ, & gravia damna ſubſequuntur. Ex ipſis hos ludos in Eccleſiis & à perſonis Eccleſiaſticis de cætero fieri prohibemus, niſi forte pueri 16. annorum & infra fuerint, qui hujuſmodi ludos exercent, quibus alii ſeniores ipſi nullatenus ſe miſceant ac interſint.* [Teſtamentum Domini *Le Serop* apud Rymer. tom. 9. pag. 273. *Et etiam capa & caſula, tunica & dalmatica, cum omni apparatu, quas habeo pro Epiſcopo Puerorum.*] Vide *Kalendæ.*

Episcopi Vagantes, *Qui parochias non habent*, in Concilio Vernenſi an. 755. can. 13. Σχολάζοντες, in Synodo Antioch. can. 16. & apud Zonaram in Theodoſio Jun. ἀπόλιδες & σχολάζοντες, in Concilio Epheſino act. 5. p. 664. Edit Labbei; quibus interdum caſtra quædam dabantur, in quibus ſua munia obirent, ut apud Gregorium Turon. lib. 4. Hiſt. cap. 18. lib. 5. c. 5. Interdum etiam ut eſſent qui ad infidelium converſionem pergerent, ut apud Baldricum Noviom. lib. 2. cap. 37. in Vita S. Urſmari tom. 1. Hiſtor. Franc. p. 688. apud Baudemundum in Vita S. Amandi n. 9. Petrum Damian. in Vita S. Romualdi n. 62. 64. Vide Mabillonium in Præfat. ad to. 3. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti n. 37. [& tom. 4. pag. 313. in Vita S. Virgilii Epiſc. Saltzburg. n. 13.] Alias, ut ait Anſelmus Cantuar. lib. 3. Ep. 167. ad Muriardachum Regem Hiberniæ: *Epiſcopus niſi certam parochiam & populum, cui ſuperintendat, habeat, conſtitui ſecundum Deum non poteſt, quia nec in ſæcularibus nomen vel officium paſtoris habere valet, qui gregem quem paſcat, non habet.*

Episcopi etiam nullis perinde parochiis donati, concedebantur à ſummis Pontificibus, exemptis ab Ordinarii juriſdictione Monaſteriis, qui in iis munia Epiſcopalia exercerent, ex Monachis ab Abbate electi, & in Epiſcopos ab earum regionum in quibus conſiſtebant Monaſteria, Epiſcopis conſecrati: cum alias liceret ex privilegio Monachis exemptis indulto, *cujuſcumque ordinis gradum ſuſcipere ubicunque Abbati placeret, & ad Abbates qui conſecrandi erant, quemcunque vellent Epiſcopum advocare*, ut eſt in Bullario Cluniacenſi p. 9. 11. 12. Exſtat hujuſce moris exemplum in Bulla Stephani II. PP. pro Monaſt. S. Dionyſii à Mabillonio edita, ex qua hæc excerpſimus: *Nos etiam idem & habere vobis Epiſcopum per ſingulare privilegium concedimus, qui de vobis ab Abbate, vel à fratribus, in Monaſterio veſtro electus, & à fratribus noſtris Epiſcopis de illa regione conſecratus, illa veſtra Monaſteria à vobis ædificata provideri, & vice noſtri nominis ubi & ubi fuerint regat, & prædicationi tam in ipſo veſtro Monaſterio, quam in ſibi ſubjacentibus deſerviat.* Adde Sirmondum tom. 2. Concil. Gall. præterea librum 1. Mirac. S. Dionyſiii cap. 6. & ſupra laudatum Mabillonium in eadem Præfat. n. 35. 36. Idem privilegium ſancti Martini Turon. Eccleſiæ fuiſſe firmant Urbani II. PP. Ep. 11. & 12. apud Moſnerium in Defenſione jurium Eccleſ. S. Martini Turon. cap. 2. [Quod teſtantur etiam veteres Annales Maſciacenſes apud Labbeum tom. 2. Biblioth. nov. ubi legitur: *Anno ſeptingenteſimo nonageſimo Andegarius Epiſcopus Monaſterii S. Martini obiit.*] Neque id exemplo caret; legimus enim apud Sozomenum lib. 6. p. 34. Barſen & Eulogium Monachos Edeſenos Epiſcopos creatos, non alicujus urbis, ſed honoris duntaxat gratia, tanquam ad recompenſanda ipſorum præclara facinora, ἐν τοῖς ἰδίοις μοναστηρίοις. Quod ſi ita ſeſe res habuit (cum non deſint qui horum Pontificiorum diplomatum fidem convellere annixi ſunt, atque in iis Joannes Launoius in Diſſertat. in eam rem edita, & Carolus Cointius in Annalib. Eccl. Fr. an. 786.) Epiſcopi iſti in Monachorum numero ac ordine non cenſebantur: cum Epiſcopis, qui abdicata dignitate in Monaſteria concedebant, ordines Eccleſiaſticos impertiri, vel munia Epiſcopalia facere non liceret: in quam rem exſtat Epiſtola Silveſtri II. PP. in laudato Bullario Cluniacenſi p. 11. adeo ut Epiſcopos ejuſmodi exemptos fuiſſe ab obedientia Abbatis par ſit credere. Epiſcopos porro qui abdicata dignitate in Monaſteria ſecedebant, Epiſcopi nomen retinuiſſe, contendit Petrus Franciſc. Chiffletius in Animadverſionib. in S. Ferrandum redivivum p. 388.

Episcopus Abbas. Vita S. Urſmari Abbatis Lobienſis: *Et quia locus ſe obtulit reddendæ dubitantibus & quærentibus rationis, cur ſcilicet* (S. Urſmarus) *dictus ſit Epiſcopus, cum Lobia non ſit ſedes Epiſcopa-*

lis, pro tempore expediendum eſt paucis. Quia enim, ut præfatum eſt, intentus erat ſemper lucrandis animabus, & quia multi barbaricæ gentis, ut ſupradicti Flandrenſes, adhuc detinebantur vanis idololatriæ ſuperſtitionibus, prædicandi tantum gratia, ſicut competebat rudimentis novellæ fidei, eſt ordinatus Epiſcopus, quod factum quoque de S. Amando legimus. A quo etiam locus Lobienſis tantam dignitatem eſt adeptus, partim ob hoc, partim quia locus regius regia munificentia eſt conſtructus, ut nulli committeretur, niſi primum ordinatus eſſet Epiſcopus. Quæ dignitas perduravit etiam in multos ſucceſſores, qui leguntur fuiſſe Epiſcopi & Abbates: de qua etiam adhuc tantum ſupereſt in eo loco, ut Abbati liceat uti ſandalis, tunica Subdiaconali, habere poteſtatem ligandi atque ſolvendi, & ubique uti annulo aureo & chirotecis. In Charta Ludovici Pii apud Meuriſſium in Epiſcopis Metenſib. p. 185. *Magnulfus Epiſcopus & Abbas Monaſterii* Gorzienſis dicitur: ſed an ex Abbatibus Monaſteriorum, de quibus egimus, fuerit, incertum. Vide *Abbas Epiſcopus.*

EPISCOPARE, *Epiſcopatum habere, vel gerere*, Ugutioni. Arnulphus Lexov. Epiſc. p. 42. *Quod adeo verum eſt, ut defuncto ſæpedicto Epiſcopo, eum qui ſucceſſit Epiſcopari Eccleſia Romana nulla ratione permiſerit.* S. Bernardus Epiſt. 234. *Non poterat Epiſcopari turpis infamiſque perſona.* [Et in Vita S. Malachiæ Epiſc. tom. 1. col. 667. edit. ann. 1690. *Quod nullus alius videretur dignior qui Epiſcoparetur in prima ſede.* Chron. Monaſterii Novalicienſ. lib. 3. c. 14. *Erat ibi eo tempore S. Theodorus Epiſcopus, qui tunc ibi Epiſcopabat.*] Utuntur Gregorius Turon. lib. 1. de Mirac. cap. 33. Petrus Damian. lib. 1. Epiſt. 10. lib. 8. Ep. 5. Joan. Sariſberienſis lib. 7. c. 18. & Epiſt. 234. Juſtus Abbas in Serm. ad Ciſtercienſes, Fulbertus Epiſc. Carnot. Epiſt. 31. Alexander II. PP. Epiſt. 18. Eadmerus lib. de S. Anſelmi ſimilitudinib. c. 23. &c. ἐπισκοπεῖν, apud Ignatium in Epiſt. ad Roman. n. 9.

¶ EPISCOPARE, novum Epiſcopatum creare. Bartholomæi Scribæ Annales Genuenſ. lib. 6. ad an. 1239. apud Murat. to. 6. col. 481. *Eodem anno Dominus Jacobus Præneſtinus Cardinalis Apoſt. Sedis Legatus venit Januam, & de Janua ivit ad partes ultramontanas, & ſicut à Domino Papa habuerat in mandatis, reſpectu Communis Januæ, & ex ſumma gratia, Eccleſiam Nauli Epiſcopavit, & eam univit Eccleſiæ Briniati, exiſtente Epiſcopo Domino Guilelmo Canonico Januo, & ſic de burgo Nauli fecit civitatem.*

¶ EPISCOPARI, Pro Epiſcopo ſe gerere. Vita ſancti Raynerii to. 3. Junii p. 442. *Ille tamquam Epiſcoparetur, omnibus ſtudioſe intendens, ad feneſtram ſupra viam ſeſe illis oſtendit.* Si tamen *Epiſcopari* hic non ſit accipiendum in nativa ſignificatione verbi ἐπισκοπεῖν, ſuperinſpectare, ſuperintendere.

EPISCOPALE ROMANORUM, Hiſtoria Epiſcoporum Romæ apud Herkempertum in Hiſt. Langobard. p. 20. quæ *Liber Epiſcopalis* dicitur in Codice Thuano Damaſi, ſeu Anaſtaſii Bibl. de Vitis PP. *Epiſcopalis liber, qui Geſta Pontificum Romanorum titulatur*, in Concilio apud Theodonis villam ann. 935.

EPISCOPALIA, Epiſcopatus inſignia, *annulus & baculus*, in Hiſtoria Trevirenſi p. 231. *Sed quia ab homine excommunicato & laico Epiſcopalia ſuſcepiſti, Epiſcopalia inquam, annulum & baculum, &c.* Ita rurſum pag. 241. Capitulare Francoford. an. 794. cap. 8. *Gaerbodus, qui ſe Epiſcopum eſſe dicebat, & ſuæ ordinationis teſtes non habuit, qui tamen Epiſcopalia à Magnardo Metropolitano Epiſcopo conſecutus eſt, &c.*

EPISCOPALIA, Præſtationes quæ Epiſcopis fiunt, *Synodaticum.* Charta Walteri Epiſcopi Ceſtrenſis in Monaſtico Anglic. to. 3. p. 61. *Concedimus etiam ut prædictus Abbas & quiſque ſucceſſorum ejus ſit Decanus de omnibus Eccleſiis quæ datæ ſunt Eccleſiæ ſuæ in Derbyſira, ... nec quiſquam præſumat eum judicare, niſi ſolus Epiſcopus, Epiſcopalia reddat vel reddere faciat de Eccleſiis Decanatus ſui, &c.*

EPISCOPIUM, Epiſcopalis dignitas, Epiſcopatus: ἐπισκοπὴ, in Canonib. Apoſtol. c. 69. Juſtiniano in Nov. 123. c. 1. Theophani, Gregorio Preſb. in Vita S. Gregor. Theol. & aliis. Ratherius. Veron. Epiſcopus Epiſt. 1. ad Joan. PP. *Datum Epiſcopium eſt meo domino Hilduino, jure ſtipendiario.* Vita ſancti Wolbodonis:

> *Sedit Epiſcopio ter denis menſibus: in quo*
> *Febre laceſſitus moritur.*

Utuntur Stephanus Epiſc. Leod. in Vita S. Lamberti cap. 4. Walafridus Strabo de Mirac. S. Galli lib. 2. c. 16. 18. Notitia Wambæ Regis, Monachus Sangall. in Carolo M. lib. 1. c. 3. Anaſtaſ. de Exilio S. Martini PP. Baldricus Noviom. lib. 1. c. 19. 30. 34. Domnizo. lib. 2. c. 18. & alii paſſim, inprimis Diurnus Romanus cap. 5. tit. 10.

¶ EPISCOPIUM, Diœceſis ipſa Epiſcopo ſubjecta. Charta ann. 1109. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 268. *Ipſe quoque Johannes Epiſcopus conceſſit nobis & quidquid in Epiſcopio ſuo habebamus & quidquid exinde acquirere poſſemus.* Vetus Breviarium ad uſum Monaſt. S. Germani Autiſſiod. XIII. ſæculi, ad diem Novemb. 8. *Inſtituit* (Epiſcopus) *.... ſublimiter fieri ab omni cœtu humano ejuſdem Epiſcopii feſtivum diem omnium Martyrum, Confeſſorum ac Virginum qui intra confinia hujus tumulata conſiſtunt.* Vita S. Severi Epiſc. Abrinc. to. 1. Febr. col. 191. *Et quoniam adhuc eo tempore in Epiſcopio plurimi vaniſſimo tenebantur idolorum errore.* Vita S. Guilielmi Abbat. Divion. to. 1. Jan. pag. 59. *Sed prædictum Monaſterium in Vercellenſis urbis Epiſcopio ſitum, atque ejuſdem Epiſcopi ditioni ſubjacebat.* Rurſum occurrit in Additamentis ad Chronic. Caſaur. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 960. & in Capitulari Metenſi anni 757. §. 5.

EPISCOPIUM, ipſa Eccleſia Cathedralis. Tranſlatio. S. Marci Epiſc. Atinenſis n. 7. *Et eadem nocte deputatis Clericis, in hymnis & ſpiritualibus canticis tota nocte pervigiles juſſit manere, ut facto mane, ad Epiſcopium ejuſdem urbis cum laude & gloria deportaret.* Occurrit rurſum infra. Apud Theophanem Cerameum, homilia quarta habita dicitur ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἐπισκοπῆς, id eſt, in Ambone Cathedralis Eccleſiæ. [Vide ἐπισκοπεῖον in Gloſſario mediæ Græcitatis.]

¶ EPISCOPIUM, Domus Epiſcopi. Capitulare 2. anni 802. cap. 9. *De adulteriis & inlicitis cauſis perpetratis tam per Epiſcopia & monaſteria virorum & puellarum quamque inter ſeculares homines.* Additio 3. ad Capitularia cap. 79. *Sed priuſquam ad conſecrationem preſbyteratus accedat, maneat in Epiſcopio diſcendi gratia officium ſuum, tamdiu donec poſſint & mores & actus ejus animadverti.* Synodus Meld. cap. 26. *Suggerendum eſt .... ut Epiſcopium, quod Domus Epiſcopi appellatur, &c.* Vide Appendicem ad Formulas Marculfi cap. 8.

¶ EPISCOPIUM, Reditus Epiſcopatus. Charta an. 971. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 251. *Huic Manguene dedit Gualterius Epiſcopus frater ſuus S. Ciricum de Epiſcopio.*

¶ EPISCYNIUM, Supercilium, ab ἐπὶ & σκύνιον, Cilium, ſumma palpebra. Tertull. de Pallio c. 4.

Cenſoriæ intentionis Epiſcynio diſperſo. Vide Turneb. Adverſar. lib. 7. c. 20. & Salmaſ. de Pall. p. 342.

EPISIMUS, ex Gr. ἐπίσημος. Epiſtola Joannicii Regis Bulgar. in Geſtis Innocent. III. PP. pag. 70. *Miſi autem ad præſens in ſigno parvæ recordationis examita duo Epiſima dupla, unum eſt rubeum, aliud eſt album.* Perperam editum eſt *examina duo Epiſima.* Ubi *examita Epiſima* ſeu ἐπίσημα, ſunt teſſeris auro texis vel purpureis clavata. Ita ἐπίσημον ἐσθῆτα apud Laertium in Ariſtotele interpretantur viri docti. Vide *Aſemus.*

¶ EPISTAGMA, Sigillum, ut videtur, dictum, ab ἐπιςαγμὸς, Inſtillatio, quod cera inſtilletur ad ſigillum imprimendum; niſi forte legendum ſit *Epiſtigma* ab ἐπιςίζειν, Notis compungere; unde Suſſannæus in Vocabular. *Epiſtigma, Subſcriptio.* Charta Rogerii Siciliæ Regis an. 1129. apud Murator. to. 6. col. 623. *Nec ad regii Epiſtagmatis nec exemplorum cogantur ſolutionem.* Et col. 626. in Charta Willelmi Regis Siciliæ an. 1160. *Ad hujus autem conceſſionis & munificentiæ noſtræ memoriam ac perpetuo ſtabile firmamentum præſens hoc privilegium noſtrum per manus Matthæi noſtri Notarii ſcribi juſſimus, noſtroque quo utimur Epiſtagmate roboratum.*

EPISTILE, pro *Epiſtola*, Fridegodus in S. Wilfrido Epiſcopo cap. 30.

Alfrido Regi direxit Epiſtile Petri.

EPISTOLÆ, Chartæ & tabulæ veteres, diplomata, cæteraque, quibus negotia gerebantur, inſtrumenta, quod in Epiſtolæ modum conciperentur, atque adeo illius ſalutatione, in cujus ſcribebantur gratiam, inſcriberentur. Hujuſmodi Epiſtolarum formulæ exſtant apud JC. non paucæ, quæ poſtmodum, inclinato imperio, crebriores eſſe cœperunt, uti obſervare eſt præſertim ex Senatoris formulis: unde quidam exiſtimarunt à Gothis, Longobardis, Francis, cæteriſque Arctois Gentibus in Italicas Gallicaſque plagas dimanaſſe. Et certe apud nos Epiſtolarum invaluiſſe uſum docent plus ſatis Formulæ Marculfi & aliorum, & infinita propemodum diplomata. En aliquot in exemplum. Teſtamentum S. Cæſarii Arelat. Epiſcop. *Et ſi cui aliquid per Epiſtolam, aut per pitacium, aut verbo, pietatis intuitu contuli, valere volo.* Vetus Charta ſub Chlotario Rege, apud Doubletum lib. 3. c. 2. *Sed quia votus meus fuerat, ut per paginam teſtamenti villas ipſas ſuperius nominatas baſilicæ S. Dionyſii concediſſe, ſeu ut mos eſt loci illius, habetur per Epiſtolas delegaſſe, &c.* Alia Caroli Martelli apud eumdem c. 4. *Si quis... contra hanc Epiſtolam donationis noſtræ... venire voluerit.* Quæ tamen Charta in formam Epiſtolæ non concepta eſt. Tabularium Brivatenſe ch. 296. *Quem per Epiſtolam ceſſionis in ſua elemoſyna pro ſuis luminaribus condonavit.* Mitto reliqua.

De Epiſtolis Canonicis agimus alibi ſuis locis in adjectis. [De *Patentibus* & *Clauſis* in voce *Sigillum ſecretum.*]

¶ EPISTOLÆ FARCITÆ, Quæ leguntur in ſacris liturgiis, nec ſolis conſtant Scripturæ verbis, verum plures etiam continent paraphraſes intermixtas, quibus quodammodo *farciuntur*, hincque dicuntur *farcitæ.* Vide in *Farſa* 2.

¶ EPISTOLARE. Vide *Epiſtolarium.*

EPISTOLARIS, Amanuenſis, *Ab Epiſtolis*, Secretarius. Saxo Grammaticus in Præfat. ad Hiſt. Danicam: *Regius Epiſtolaris effectus.* Ἐπιςολεὺς, in veteri Inſcriptione apud Mabillon. tom. 4. Analector. p. 503. Vide l. 7. Cod. de Palatin. largit. lib. 12.

¶ EPISTOLARITER. Vide *Epiſtolatim.*

EPISTOLARIUM, Liber Epiſtolarum S. Pauli & aliorum, qui legitur in ſacris Liturgiis. Leo Oſt. l. 3. cap. 19. (al. 20.) *Librum quoque Epiſtolarum ad Miſſam deſcribi faciens.* Infra: *Similiter fecit & de Sacramentariis.... & duobus nihilominus Evangeliis & Epiſtolario uno. Nam uſque ad illud tempus in Plenario Miſſali tam Evangelia quam Epiſtolæ legebantur: quod quam eſſet tunc inhoneſtum, modo ſatis advertitur.* Adde cap. ult. ejuſdem libri, & lib. 4. c. 90. al. 92. & Vitas Abbat. S. Albani, [necnon Bernardi Monachi Ordinem Cluniac. part. 1. cap. 14.]

EPISTOLARE, Eadem notione in Uſib. antiq. Ord. Ciſtercienſis cap. 54. [& in Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 242.]

EPISTOLARIUS, Nuntius, Epiſtolarum lator. Salvianus lib. 5. de Gubern. Dei: *Veniunt plerumque novi nuntii, novi Epiſtolarii à ſummis Sublimitatibus miſſi, qui commendantur Illuſtribus paucis ad exitia plurimorum.*

EPISTOLATIM, per Epiſtolas. Alvarus in Vita S. Eulogii n. 3. *Non odioſe, ſed delectabiliter Epiſtolatim in invicem egimus. Epiſtolariter* eadem notione dixit Scriptor Vitæ S. Gaugerici Epiſc. Camerac. lib. 1. cap. 10.

EPISTOLIUM, Litera formata. Synodica Concilii Sardicenſis in Fragm. S. Hilarii p. 17. *Et ne ignorantes eorum accipiant literas communicatorias, id eſt Epiſtolia, quos juſta Sententia degradavit.* Infra: *Omnes fratres & Coëpiſcopos noſtros literis tuis admonere digneris, ne Epiſtolia, id eſt literas communicatorias eorum accipiant.* Concilium Turonenſe II. cap. 6. *Ut nullus Clericorum vel Laicorum, præter Epiſcopos, Epiſtolia facere præſumat.*

¶ EPISTOLOGRAPHUS, Scriptor Epiſtolarum. Utitur Notkerus Balbulus lib. de Interpretibus Scripturæ cap. 6.

¶ EPITAPHISTA, Scriptor epitaphiorum. Sidonius lib. 1. Epiſt. 9. *Merito enim collata veſtris mea carmina non Heroïcorum phaleris, ſed Epitaphiſtarum næniis comparabuntur.*

1. EPITAPHIUM, pro ſepulcro, in veteri Inſcriptione apud Gruterum 669.

2. EPITAPHIUM, Quævis inſcriptio, apud Sugerium. lib. de Reb. in Adminiſtr. ſua geſtis c. 28. & lib. de Conſecrat. Eccleſ. S. Dionyſ. pag. 354. Epitaphium pro quavis inſcriptione deſcripſit eruditus Mabillonius in Vita S. Radbodi Hexaſticon, hoc titulo: *Radbodi Epitaphium de viatico Chriſti*, [& aliud Gallicum Guillelmus à Vetulis Fontanellenſis Monachus in quodam Regeſto MS. fol. 14. quod & hic exſcribere viſum eſt. Sic inſcribitur: *Epitafle à mettre ſur la porte de Marcouſſis.*

En l'an ſept cens & quatre que regnoit
Hildebert Roy au Royaume de France,
Et que ſon peuple en paix entretenoit,
Le gouvernant & gardant de ſouffrance,
Il confera de ſa volunté france
De Marcouſſis la noble ſeigneurie
Au bon Abbé de la royalle Abbie,
Que l'on nommoit pour lors la Fontenelle,
Eſt fiſt baſtir une Egliſe nouvelle,
Au nom de Dieu & du bon ſaint Vandrille,
Lequel eſtoit de Royalle famille,
Avant ce don quatre ans trepaſſé:
Ce noble Roy en ſoit recompenſé.]

¶ 3. EPITAPHIUM, Sermo funebris. Sic ſuos de Vita venerabilis Walæ Abb. Corbeienſis libros inſcripſit Paſchaſius Radbertus, quos ſtatim ab ejus morte orationis funebris vice aggreſſus eſt; eum ad modum, inquit Mabillonius, quo Urſus S.R.E. Subdiaconus,

Subdiaconus, ejus temporis auctor, Baſilii Magni *Epitaphium* appellat Orationem funebrem, quam de eo ſcripſit Gregorius Nazian. Locus iſte habetur in Urſi præfatione ad Vitam Baſilii Amphilochio adſcriptam, his verbis: *Sane notandum eſt, quia cum quidam legunt in his actibus, quæ S. Amphilochius ſcripſit, diſcrepaſſe autumant ab his quæ S. Gregorius Nazianzenus in Epitaphio hujus magni viri commemorat.*

EPITECTICUM, *Epitecticalis terminus*, voces Agrimenſorum, forte ita dictus, inquit Rigaltius, quia ſit ἐπιδεικτικὸς, & recturam aliorum terminorum oſtendat & commonſtret. Auctor incertus: *Lapides nativos, quod eſt, ex ſolo ipſo, Centuriales in Epitecticum adſignamus.* Item: *Terminus, ſi aliquid fictum habuerit ſuper ſe aurum,* (f. æreum) *aut plumbum, aut ſtannum Epitecticum, hoc eſt maſſatium fabricatum inter cenſa Centuriæ.* Vitalis & Arcadius: *Terminus Epitictic alis, ſive in finitione agri, ſive Præfecturæ, extenditur in pedes* 400. *& pedes* 800. *in quadrifinio vero ſi plus quatuor lapidibus fuerint inventi, Epitecticales vocantur: nam terminus iſte vocatur maximus,*

EPITENDESION, vox male confecta ex Græc. ἐπὶ τῶν δεήσεων: dignitas in Eccleſia CP. de qua Codinus, & ejus Commentatores. Epiſtola Michaëlis Palæologi Imp. ad Joannem XX. PP. apud Waddingum ann. 1277. n. 4. *Et honorabiliſſimo Archidiacono cæteri Imperialis cleri, & Epitendeſion ejuſdem ſanctæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Georgio Metochitæ, &c.*

¶ EPITHEMA, ἐπίθημα, quod rei alicui ſuperimponitur. Vita S. Guilielmi Eremitæ, Febr. to. 2. p. 456. *Infundens oleum conſolationis cum vino mordaci Epithematis.*

¶ EPITHEMIUM, pro *Epitimium*, ut infra. Paulus Bernriedenſis in Vita S. Gregorii VII. Papæ, Maii to. 6. p. 131. *Mittentes ſupplices ad apoſtolicam ſedem nuntios, Epithemium pœnitentiæ poſtulantes.*

¶ EPITHYMIA, ἐπιθυμία, Deſiderium. Vita S. Frederici Epiſc. Julii to. 4. p. 460. *At cum ſanctioris vitæ Epithymia, vigiliis & orationibus jejuniiſque jugibus, pro Chriſti nomine corpus ſuum cœpit affligere, &c.*

¶ EPITHYMUM. Vide *Epitumum.*

¶ EPITIMIA, ἐπιτιμία, Bona exiſtimatio. Modeſt. l. 21. §. 2. de Tut. & Cur. *Manente Epitimia.* Alii exponunt ut *Epitimium.*

EPITIMIUM. Gloſſ. Gr. Lat. ἐπιτίμιον, Pœna, mulcta: ſed proprie pœna legibus Eccleſiaſticis indicta Clericis delinquentibus. Anaſtaſio ad VIII. Synod. *Epitimium,* eſt *increpatio, vel indulta pœna pro culpis.* Joannes Diacon. lib. 2. Vitæ S. Gregor. M. c. 45. *Triſtatus eſt, quia antequam exiret de hac vita, non ſolvit eum ab excommunicationis Epitimio.* [Albertus Abb. Miciac. Epiſt. ad Johannem XVII. Papam, apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 440. *Monaſteriis novos indiculorum biblos corroboretis, quibus ipſæ Congregationes ab omni ſtrepitu quiete Deo ſervire poſſint, maxime ſub Epitimio excommunicationis.*] Ἐπιτίμιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ νόμου, apud Palladium in Vita Chryſoſtomi p. 21. editionis D. Emerici Bigotii. Vita S. Nili Junioris p. 47. Ὅρκοις αὐτὸν καὶ ἐπιτιμίοις φρικωδεστάτοις ἀπό τε τῆς ἁγίας τριάδος καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ὑπέβαλε τοῦ καταδέξασθαι αὐτὸν αὐτοῖς ποιμένα, &c. Vide S. Baſilium, & Anonymum qui ei ſubjungitur περὶ ἐπιτιμίων, Pachymerem lib. 7. c. 6. 22. l. 9. c. 24. l. 11. c. 6. & Notas ad Cinnamum p. 458. [Præterea Morinum l. 1. de Pœnit. c. 1. n. 14. & ſuperius *Epithemium.*]

¶ EPITIMUM, Flos thymi. Vide *Epitumum.*

EPITOGIUM, Britannico ad Juvenalis Sat. 6. *Eſt genus veſtis quod togæ ſuperinduebatur.* Joan. Sariſberienſis lib. 8. Policrat. c. 11. *Hic cepa tunicatior, denſatus pellibus & Epitogiis, chlamidi penulam ſuperducit.* Occurrit in Notis Tyronis p. 157. & apud Quintilianum lib. 1. c. 9. Dicitur etiam veſtis ſuperior Clerici ἐπιτόγιον, in Vita S. Joannis Theriſtæ c. 1. [in Actis MSS. B. Yvonis non ſemel.] Vide in vocibus [*Alna* &] *Caphardum.* Concilium Londinenſe ann. 1342. c. 2. de abuſu Clericorum in veſtibus: *Epitogiis ac clocis uti patenter videmus.* [Statuta Eccleſiæ Cadurc. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 727. *Omnibus* (Clericis) *etiam prohibemus, ne Epitogium, tabardum, ſeu mantam foliatam* (folratam) *uſque ad oram curtam ſic deferant, quod veſtis inferior notabiliter videatur.*] Vide to. 4. Hiſt. Academiæ Pariſienſ. p. 390. [& Lobinelli Gloſſarium ad calcem Hiſt. Britann. *Epythogium fodera-tum,* apud Rob. *Goulet* in Compendio Jurium Univerſ. Pariſ. fol. 13.]

¶ Eplitogium, pro *Epitogium.* Statuta Ciſterc. an. 1433. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1585. *Abbates & Monachi... à geſtatione camiſiarum lineārum, giponum, tunicarum nigrarum, diploïdorum, Eplitogiorum, aut aliorum quorumcumque habituum inordinatorum prorſus abſtineant.*

EPITOLIUM, in Notis Tyronis p. 184. balneares ædes.

EPITOMA. Ermenricus Monachus Augienſis de Grammatica: *Sed & hactenus rivo jucunaiſſimo ac in omni virtutum ſtemmate præfulgido ex primoribus fontibus totius Europæ emananti Cohæres, Hludovico ſcilicet dilectiſſimo Regi noſtro, qui licet anguſtiori limite terrarum, virtute tamen vincit Herculem Centauros domitantem, & agilitate Uliſſem. Interroga Sclavos in gyro, & non miraris Epitoma meum.* Id eſt laudes meas, [vel memoriam i. quæ memoro; *Epitoma* namque apud Papiam ſignificat *memoriam.*]

¶ EPITOMARE, Epitomen facere, non ſemel apud Scriptores inferioris ævi. Vide Fabri Theſaurum & Lexicon Goclenii.

¶ Epitomarius, *Abbreviator,* Papias.

¶ Epitomator, Idem, in Theſauro Fabri.

EPITOMIUM, pro *Epitome*, apud Ordericum Vitalem lib. 4. p. 537.

¶ EPITRACHELIUM, ἐπιτραχήλιον, Collare. Locum vide in *Enchirium.*

¶ EPITROPUS, ἐπίτροπος, Curator, cui rei alicujus cura committitur. Teſtam. Bernardi Comitis Armaniaci an. 1302. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1409. *Conſtituimus & ordinamus Epitropos & fideicommiſſarios ac executores & diſtributores prædicti teſtamenti noſtri R. P. D. Amenevum Archiep. Auxitan. Fecit Teſtator ipſe ſuos Epitropos & teſtamenti executores nos præſcriptos,* apud Acherium Spicil. to. 9. pag. 287.

EPITUMUM, Epitimium. Ordericus Vital. lib. 7. p. 659. *Ducatum Normanniæ, antequam in Epitumo Senlac contra Heraldum certaſſem, Roberto filio meo conceſſi, &c.* Idem lib. 10. p. 775. *Ultra pontem Engueniæ in Epidimio ſpatioſo tentoria figi præcepit.* Quibus locis hæ voces *Campum* proculdubio ſonant, ſed etymon inquiro. Apud Iſidorum l. 17. Originum p. 9. *Epitimum,* ſeu *Epithymum, eſt flos timi, vel thymi.*

EPI TU YKIACON. Anonymus Barenſis in Chron. ann. 1032. *Et adduxit Anatolyki Epi tu ykiacon,* id eſt, ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν. Dignitas in Palatio CP. qui λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν, dicitur Pachymeri lib. 1. cap. 13. lib. 2. cap. 21. lib. 5. c. 13. in Gloſſ. Lat. Gr.

Domeſticus, eſt οἰκεῖος, οἰκειακός. Ex quo forte hunc magiſtratum præfuiſſe Domeſticis Palatii conjectarunt viri docti. Sed in noſtra Conſtantinopoli Chriſtiana, eumdem fuiſſe cum eo, quem veteres *Comitem rerum privatarum* vocabant, pluribus oſtendimus.

EPIURUS, Clavus ligneus, γόμφος, ἐπίουρος, in Gl. Gr. Lat. Occurrit apud Palladium lib. 11. tit. 8. & S. Auguſt. de Civitat. Dei lib. 15. c. 27. Vide *Epigri*.

¶ EPLITOGIUM. Vide in *Epitogium*.

EPLOCEUS. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 6. v. 571. *Membrana Mathematicorum, ut actus diurnos, quæ aſſidua tractatione colorem ſuum mutavit, & Eplocea facta eſt, colorem fecit, ut ſuccinum.* Leg. forte *Glaucea*.

¶ EPOCHA, Menſura temporum ſeu Terminus fixus à quo numerantur anni; Epocha Chriſtianorum eſt Nativitas Chriſti Domini, ex quo Dionyſius cognomento Exiguus eam, quæ *Diocletiana* dicebatur, abrogavit. Tot ferè fuerunt *Epochæ*, quot populi: ſed de iis conſulendi Chronologiſtæ. Vocis etymon ἐποχή, Inhibitio, retentio, ſicque dicitur, quod *Epochis*, tempora ſiſtantur & terminentur. Vide *Æra* & *Annus*.

¶ EPOMIS, ἐπωμίς, Superhumerale. Vide locum in *Circumpedes*. Suſſannæus in Vocabulario: *Epomis apud Eraſmum ſignificat capitium magiſterii, notat etiam cervicem.*

¶ EPONDENALE, f. pro *Expoſitionale*. Vide in *Spondalis*.

¶ EPOPTA, ἐπόπτης, Inſpector, inſpectator. Utitur Tertull. initio libri contra Valentinianos, ubi totam myſteriorum Atticorum ſcenam & apparatum explicans ait: *Diutius initiant, linguam conſignant, cum Epoptas ante quinquennium inſtituunt, ut opinionem ſuſpendio cognitionis ædificent, &c.* ubi *Epoptæ* iidem ſunt qui *Myſtæ* ſacra diſcentes myſteriiſque majoribus necdum initiati; aliis tamen Scriptoribus ἐπόπται juxta vim vocis Inſpectores erant arcanorum & ad ipſa ſacra interiora majoraque myſteria admittebantur. Vide Scaligerum ad lib. 3. Tibulli & lib. 5. de Emendat. temp. & Caſaubonum ad Athenæum.

EPOREDICA. Plinius lib. 3. c. 17. *Oppidum Eporedia, Sibyllinis libris à populo Romano condi cœptum. Eporedicas Galli bonos equorum domitores vocant.* Merula ſic dictos putat, quaſi *Opperiiders*, Belgice, *primos equeſtris militiæ, magiſtros equitum*, vel *equiſones eximiores*. Alii alia cenſent. Id conſtat ejuſdem originis haberi debere nomen appellativum Gallici Ducis, *Eporedigis* dicti Cæſari lib. 7.

¶ EPPENDIS. Vide *Epidecen*.

¶ EPROPINARE CEREVISIAM, Bibere vel eam ſingulatim divendere. Mirac. B. Staniſlai Can. Regul. Maii to. 1. p. 782. *Heduiginis Bycliangyna de Caſimiria commiſit tempore æſtatis cereviſiam braxare, & cum adhuc eſſet in braxatorio, deſtructa eſt à tempeſtate aëris in tantum, quod omnino alba & fœtida effecta eſt. Cum votum fecit ad ſepulcrum pii P. Staniſlai, & ſtatim meliorata eſt, in tantum quod eam totam Epropinaret.*

EPTATICUS. [Septem priores libri veteris Teſtamenti, vulgo *Heptateuque*. Legitur in Anecdotis Martenianis to. 5. col. 107.] Vide *Heptaticus*.

¶ EPTEUS, Septimanus, ab ἑπτά, Septem. Vide *Typica febris* in *Typus*.

¶ EPUDORATUS, EPUDORIS, *Sens vergogne, neant honteux*. Gl. Lat. Gall. Sangerman. Sine pudore.

EPULATITIUS, *Qui epulis dat operam.* Gloſſarium Iſidori.

EPULICENIUM, *Vas in quo epulæ ad cœnam feruntur*, Ugutioni.

¶ EPULONIUS, Epulis deditus. Scriban. de Paſſione Chriſti cap. 18. *Magis diligere breves Epulonios dies, quam breves jejunos Lazari.*

¶ EPULUM. Chartular. Vindocin. Ch. 374. ann. 1079. *Venditoribus inter cenſum & ſuæ conſuetudinis Epulum* XVIII. *den. reddendi ſunt omni anno ad diem feſtum Palmarum.*

¶ EPYBATA. Vide *Epibatæ*.

¶ EPYMENIA, *Xenia quæ dantur per ſingulos menſes.* Gloſſar. Sangerman. num. 501. Lege *Epimenia*, & vide *Epimenium*.

¶ EPYPHÆA, *Lippitudo oculorum.* Idem Gloſſ. Legendum *Epiphea* ab ἐπί & φάος vel φῶς, oculus.

¶ EPYPPIA, *Maccor equorum.* Idem Gloſſar. Leg. *Ephippia*, *Macor*, ab ἐπί & ἵππος, Equus.

¶ EPYTHOGIUM. Vide *Epitogium*.

EQUARE. Vetus Scholiaſtes Juvenalis Sat. 2. v. 144. *Gracchi filius habitu gladiatoris plerumque ad infamiam Equabat, retiarius enim fuit*, f. pro *Equa vehebatur*, vel leg. *Equitabat*.

EQUARITIA, Equorum grex, *Equaria* Varroni l. 2. de Re ruſt. *Equile*, *Equitium*, Tacito, & aliis. Joannes de Janua: *Equaritia, eſt armentum equorum, vel vaccarum.* Perperam ibi *Equiritia*. Deſcriptio Monaſterii S. Galli apud Caniſium to. 5. Antiq. lect. p. 781. *Domus Equaritiæ*:

Hic fœtas ſervabis equas, teneroſque caballos.

Cæſarius Heiſterbach. lib. 7. c. 39. *Venientibus eis in quemdam ſaltum, poledrus Equaritiam, id eſt, gregem equarum de longe paſcere conſpexit.* Lib. 11. c. 17. *Habebat Conventus dextrarium pulcherrimum, quem Equaritiæ ſuæ propter fœtum nobilem deputaverat.*

EQUARIUS. Gloſſ. Lat. Gr. ἱπποφορβός, *Equarius, equipaſtor*. Jo. de Janua: *Equarius, cuſtos equorum*, Ita in Gloſſ. Lat. Gall.

EQUES, Equus, aut equa. Geſta Regum Francor. c. 24. *Aſcenſiſque Equitibus abſceſſit.* Eckeardus Junior. de Caſibus S. Galli cap. 1. *Sternatur utique, ait, ambulatrix mea ... aſcendenſque Equitem illam velociſſimam circa Nonam aderat Cœnobio.* Cap. 10. *Equite aſcenſo S. Gallum noctu invadens clauſtrum clandeſtinus introiit.* Adde Vitam S. Aicadri Abbat. Gemetic. cap. 11. Vitam S. Hunegundis Virg. c. 13. Chronicon Fredegarii cap. 90. &c. Ita *Equitem* uſurparunt Gellius, Marcellus, Macrobius, Servius, &c.

EQUITES, ita dicti neſcio qui viri obnoxiæ conditionis, in Charta Philippi I. Regis Fr. an. 1050. pro Eccleſia S. Audoëni Rotomag. to. 13. Spicil. Acher. pag. 287. *Et beneficium totum quod Gueſtinus Clericus tenet à ſupradicto Roberto de Barnavilla, & 40. acras de terra, & 2. ruſticos, & decimam de equabus ſuis, & duos Equites, ſcilicet Goſcelinum & Oſbertum, &c.* Vide *Caballaria*.

¶ EQUITES CHRISTI, Monachi Chriſtianæ militiæ peculiariter addicti. Grandamoldis Matrona ſic alloquitur viatores in ſuo Epitaphio, tom. 4. Annal. Bened. p. 552.

Quinque mihi nati fuerant, Equites duo Chriſti,
Ordine diſſimili tres Equites alii.

EQUESTER, Papiæ dicitur *ille qui certaminibus medius intervenit, per quem utraque pars rectam fidem ſectatur, & tunc videtur dici ab æquus.* Sequeſter. Gl. MS. Eccleſiæ Pariſienſis: *Eques & Equeſter unum eſt.* Aliud porro ſonat apud Guillelmum Bibliot. in Adriano II. PP. p. 222. *Cum die quadam à .... PP. Sergio conſuetudinaliter denariis 40. perceptis domus ſuæ portas revertens ingredi vellet, ac præ multi-*

tudine peregrinorum, quæ ibi fiducialiter more ſolito, velut ad horreum commune confluxerat, omnino nequiret: miſericordia motus, Equeſtri ſuo retulit, nil ſine tantis fratribus in tantillis denariis ſibi eſſe commune. Infra: *In qua redundatione cum miraretur Equeſter non ſolum defeciſſe denarios, &c.* An *Equiſtrator*? Ita videtur innuere Petrus de Alectis Epiſcopus Senogallienſis in Itiner. Gregorii XI. PP. *Equeſtres, ſeu habenarum Præſulis directores, erant manipulis induti panno ſimili.* [Vide *Equinus.*]

¶ EQUEVALENTER, Gall. *Equivalamment*, Pari ſeu tanto valore. Legitur in Inſtrumento an. 1271. è Chartulario Fiſcamnenſi.

EQUIALE, Equile. Gloſſar. Saxonicum Ælfrici: *Equiale*, horſ-ærn, i. equorum locus: ſic paulo ante *Boviale*, pro *Bovile*.

EQUICINIUM, Officina ubi equi ferrantur. Wichbild Magdeburgenſe art. 125. *Nullus faber conſtruere poteſt in platea angarium, ſeu Equicinium, hoc eſt officinam ubi equi ſufferrantur, ... ſine civium conſenſu.*

¶ EQUICIUM, συνιππία, ἀγέλη ἵππων, *Grex equorum*. Supplem. Antiquarii. Vide *Equitium*.

¶ EQUIES, ἐξόδιον, *Exitus*. Supplem. idem.

EQUIFER, Equiferus, in Gloſſario Lat. Gall. *Mauchevaĺ*, id eſt, malus equus: ἵππος ἄγριος. Ariſtoteli. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Equifer*, ƿilde cynneſ horſ, i. indomitus equus. Gloſſarium MS. Eccleſiæ Pariſienſis, de Equis: *Sunt autem hi de agreſti ordine orti, quos Equiferos dicimus. Equiferi*, apud Capitolinum in Gordianis, & in Gordiano III. *Agreſtis caballus*, in Epiſt. 1. Gregorii III. PP. ad Bonifacium Moguntin. *Equus ſilvaticus*, in Epiſt. 13. Zachariæ PP. ad eumdem Bonifacium. Vide Notas noſtras ad libr. 2. Cinnami.

EQUILIBRATOR [Regis, Idem, ut videtur, qui alias *Magiſter Regis*, hodie *Gouverneur du Roi.*] Vide *Æquilibrator*.

EQUILOCUS, ſeu Æquilocus, Par. Simeon Dunelmenſis de Geſtis Angl. an. 882. *Elfred Rex Saxonum audaciſſimus, Ducum navali prælio ſuffultus, contra paganicas naves in mari congreſſus eſt. Ex quibus ipſe Equilocus duas potenti virtute naves exuperavit, occiſis omnibus qui in eis erant.*

¶ EQUIMULGA, Qui mulget equas, apud Sidonium lib. 4. Epiſt. 1.

¶ EQUINOCEPHALUS, Vox ibrida, ab *Equo* & κεφαλή, Caput. Gervaſ. Tilber. de Otiis Imp. cap. 73. *Equinocephali jubas equorum habentes, validiſſimi immenſis dentibus, flammam ſpirantes, &c.*

¶ EQUINUM, Equeſtris palæſtra, Equeſtre curriculum. Electio Poteſtatis Hortæ an. 1359. apud Ill. Fontaninum ad calcem Antiq. ejuſdem urbis pag. 417. *Et tenetur die lunæ ante carniſprivium ponere in Equinum dictæ civitatis, veluti conſuetum eſt, unum anulum de argento, valoris medii floreni, ad quod currere poſſint cives Ortani.*

¶ EQUINUS, ἱππικὸς ἄνθρωπος, *Equeſter, Eques*, in Supplem. Antiquarii.

¶ EQUIRITIA. Vide *Equaritia*.

EQUISTATIUM, *Stabulum ubi equi ſtant.* Johannes de Janua.

¶ EQUISTRACIUM, *Eſtable à chevaulx*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS.

EQUISTRATOR, qui nude *Strator* cæteris Scriptoribus, noſtris *Eſcuier*, ἀναβολεύς, de quo Manilius lib. 5.

Aut onerabit equos armis, aut ducet in arma.

i. herum armatum in equum imponet, uti vult Scaliger. Auctor Vitæ S. Cypriani; *Venerunt ad eum Principes duo, unus Strator officii Galerii Maximi Proconſulis, qui Aſpaſio ſucceſſerat, & alius Equiſtrator à cuſtodiis ejuſdem officii, &c.*

¶ EQUITANTIA, ut *Equitatura*. Brevis Hiſt. Cartuſienſis, apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 155. *Eo tempore magis paupertatis & humilitatis ardore ſuccenſus dictus Epiſcopus, voluit Equitantias ſuas vendere omnes, & diviſo pauperibus pretio propriis pedibus in prædicatione diſcurrere.*

¶ EQUITARE Super Bestias. Vide *Diana*.

1. EQUITATIO, [Exercitus vel neceſſitas eundi in exercitum.] Vide *Hoſtis*.

¶ 2. EQUITATIO, Idem quod mox *Equitatura*. Jura Pontis Avenion. inter Acta SS. April. to. 2. pag. 261. *Ut de ſingulis Equitationibus* II. *denarios, de aſino* I. *denarium ... habeant.*

¶ EQUITATOR, Cui cura eſt equorum. Litteræ Johannis Franc. Regis ann. 1360. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 479. *Concedimus eiſdem (Judæis) quod nulli magiſtrorum hoſpiciorum noſtrorum, municionum noſtrarum, Equitatores, captores, forrerii, aut alii officiari noſtri, &c.*

1. EQUITATURA, Equus ſeu animal quo quis vehitur; vulgo *Chevauchure, monture*. Pandulfus in Vita Gelaſii PP. *Abbas Cluniacenſis adveniens ... 30. ei Equitaturas præparavit.* Dinamius Patricius in Vita B. Marii Abbatis Bodanenſis cap. 2. *In urbe Lugdunenſi vice alia ſuas Equitaturas recuperavit.* Chronicon Reicherſpergenſe p. 275. *Exercitus & Equitaturæ noſtræ ad nimiam erant devolutæ inediam.* Et pag. 282. *Caſtrametati ſunt juxta quamdam magnam aquam, ubi Equitaturæ noſtræ bene gramine refectæ fuerunt.* Petrus Abaelardus in Hiſt. de Calamit. ſuis cap. 15. *Die quadam de noſtra lapſum Equitatura, manus Domini vehementer colliſit.* Adde S. Bernardum de Vita & morib. Relig. cap. 7. initio, & Epiſt. 276. Lucam Tudenſ. æra 1109. Concil. Pariſienſe an. 1212. part. 3. cap. 12. Guigonem in Vita S. Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani n. 12. eumdem in Statut. Ordin. Cartuſienſis c. 19. Rodericum Tolet. lib. 8. de Reb. Hiſp. cap. 13. Hugonem Monachum Epiſt. ad Pontium Abbat. Cluniac. Petrum Vener. in Statutis Ordinis Cluniac. cap. 40. Joan. Sariſber. Epiſt. 182. 285. 286. Goffridum Vindoc. lib. 3. Epiſt. 16. Conſtitut. Sicul. lib. 3. tit. 38. §. 4. Innoc. III. PP. lib. 1. Epiſt. 14. lib. 15. Epiſt. 4. Geſta ejuſdem PP. pag. 116. 133. Willelmum Neubrig. lib. 3. cap. 23. Stephanum Tornac. Epiſt. 224. Edit. Molineti, Petrum de Vineis lib. 5. Epiſt. 49. 70. Matth. Weſtmonaſt. p. 217. Will. Malmeſbur. pag. 221. Concilium Ravennenſe ann. 1317. cap. 11. Miracula S. Eutropii Epiſc. Santon. num. 29. &c. Eſt etiam

2. EQUITATURA, Idem quod *Chevalcheia*, Exercitus. Speculum Saxon. lib. 2. art. 11. *Reus etiam ab oſtagio ſeu Equitatura tunc liberatur.* [Jacob. Epiſcop. Accon. Epiſt. ad Honorium III. Papam, de Geſtis in Terra S. inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 287. *Sed ſciatis quod plures ex noſtris in eadem amiſſi ſunt Equitatura, quam capti ab alienis.* Litteræ Johannis Franc. Regis ann. 1360. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. pag. 478. *Ipſos ab omnibus impoſitionibus, ſubſidiis, maletoltis, gabellis & ſubventionibus, exercitu, Equitaturis, villarum & fortaliciorum cuſtodiis ... quittos remanere volumus.* Vide *Hoſtis*.]

¶ EQUITATUS, Eadem notione. Vide in *Hoſtis*.

EQUITIARIUS, Qui *Equitiorum* curam gerit, Armenti cuſtos. Gloſſ. S. Bened. cap. de Agricultura: *Equitiarius*, ἱπποκόμος. Firmicus refert *Equi-*

tiarium futurum, qui natus fuit oriente Centauro, lib. 3. cap. 13. Eſt autem

EQUITIUM, Equorum armentum, apud Ulpianum: συνιπτία, ſeu ἀγέλη ἵππων in Gloſſ. Gr. Lat. Vide Scaligerum ad lib. 5. Manilii, & Leges Foreſtarum Scoticarum cap. 8. §. 1.

¶ EQUITIO, Equus quo quis vehitur. Sebaſt. Fanton. tom. 2. Hiſt. Avenion. pag. 83. in Charta Conſulum Avenion. an. 1195. *Conceſſimus ut de ſingulis Equitionibus duos denar. de aſino unum den. de currello quatuor den. de ſingulis peditibus ſingulos obulos, &c.* Supra legitur *Equitatio*. Vide *Equitatura* 1.

¶ EQUONOMUS, Papiæ, *Miniſterialis, vel qui modo Advocatus dicitur.* Leg. *Oeconomus.*

EQUORABILITER, [Navigio, Navigando.] Vide *Æquorare.*

¶ EQUOTUS, *Privatus.* Gloſſ. Iſid. Excerpta Pith. *Privatus vita.* Grævius putat legendum *Evitatus*, quod eſt *Vita privatus* Papiæ. Vide *Evitatus.*

EQUULEUS, Patibulum, furca cui decollatorum Martyrum cadavera affigebant. S. Eulogius lib. 3. Memorial. SS. cap. 8. de Martyre decollata: *Nec mora conſternatis corruens membris, Equuleo deorſum verſa ſuſpenditur.* Cap. 10. *Nec mora ut erat lineis indutum cadaver ſporta immiſſum alveo projici Principes mandaverunt, nec ſicut cætera occiſorum cadavera, aut pro foribus neglexerunt, aut Equuleo ſuſpenderunt.* Cap. 17. *Confeſtim exanime corpus cujuſdam homicidæ patibulo .... capite deorſum ſuſpendi præcepit.* Ita paſſim lib. 1.

EQUUS. EQUI ALBI, ut olim triumphantium fuere, quod docent Demſterus lib. 10. Antiquit. Romanarum, & alii Criticorum filii; ita & Principum in ſolennibus in urbes ingreſſibus. Sugerius in Ludovico VI. p. 318. de Innocentio PP. *Albo & palliato Equo inſidentem educunt.* Adde pag. 290. Acta Alexandri III. an. 1177. de ejus ingreſſu in urbem Jadertinam: *Itaque præparato ſibi de Romano more Albo Caballo, proceſſionaliter duxerunt eum per mediam civitatem, &c.* Continuator Nangii de Ingreſſu Caroli IV. Imp. in urbem Lutetiam: *Et fut mis ſur un Cheval ſur le deſtrier que le Roy lui avoit envoié à S. Denys, lequel eſtoit morel: & ſemblablement monta le Roy des Romains ſur celui que le Roy lui avoit envoié, lequel eſtoit pareillement morel. Et apenſement le Roi de France les leur donna de celui poil, qui eſt plus loin & oppoſite du blanc, pource qu'es couſtumes de l'Empire, les Empereurs ont accouſtumé entrer és bonnes villes de leur Empire, & qui ſont de leur Seigneurie, ſur un Cheval Blanc: ſi ne vouloit pas le Roy que en ſon Royaume le feit ainſi; afin qu'il ne peuſt eſtre noté aucun ſigne de domination: & ce temps partit le Roy de ſon Palais, monté ſur un grand Palefroi Blanc, richement enſellé tout aux armes de France, &c.* Vide Hadrianum Valeſium ad Berengeri Imper. Panegyricum pag. 205. Joannes VIII. PP. pro Eccleſia & Epiſcopo Ticinenſi: *Sancimus etiam Apoſtolica auctoritate, tuiſque ſucceſſoribus Crucem habere, & quocunque volueris ferre. Pallium quoque ſimiliter concedimus, nec non Album Equum coopertum equitare in Ramis palmarum, & ſecunda feria poſt Paſcha.* Bulla alia Honorii III. an. 1217. pro eodem Epiſcopo: *Fraternitati ſiquidem tuæ inter ſacra Miſſarum ſolennia pallio uti, & tam tibi quam ſucceſſoribus tuis in proceſſione Palmarum, & feriæ ſecundæ poſt Paſcha, Equum Album udone coopertum equitare, nec non & Crucem inter ambulandum præferre concedimus.* Adde Leonem Grammatic. p. 470. Scylitzen p. 682. Edit. Reg. Innocent. III. lib. 1. Epiſt. pag. 36. Edit. Venet. Jacob. Cardinalem lib. 1. de Coronat. Bonifacii VIII. cap. 9.

EQUI APPRETIATI, dicebantur Equi militares vaſſallorum qui ad Regum aut Principum *ſubmonitiones* in caſtra proficiſcebantur. Eorum enim, priuſquam ad bella aut prælia ſeſe accingerent, equi æſtimabantur, ut ſi in bellis ac præliis interfici, perire, vel mori contingeret, eorum pretium dominis à Rege aut Principe reſtitueretur, ſeu, ut tum loquebantur, *reſtauraretur.* Vetus Charta apud Seldenum de Titulis honorariis 2. part. cap. 5. §. 39. *Domino Joanni de Segrave Bannereto pro vadiis ſuis, Domini Jo. de S. Joanne Bannereti, 11. Militum & 41. Scutiferorum ſuorum, à 1. die Octob. quo die Equi ſui fuerunt Appretiati, uſque ad tertium diem ejuſdem menſis, utroque computato per tres dies, cuilibet Bannereto 4. ſolidos, cuilibet Militi 2. ſolidos, & cuilibet Scutiferorum ſuorum per diem 12. denar.* Duplici porro pretio æſtimabantur ejuſmodi equi militares, majori ac minori: ita ut Scutiferis, qui equis majoris pretii veherentur, majus daretur ſtipendium, minus qui minoris. Ut plurimum vero majus equorum pretium 25. librarum erat, licet pluris valerent. Hæc univerſim diſcere eſt ex Computis *Theſaurariorum guerrarum Regis*, aſſervatis in Camera Computorum Pariſ. ex quibus ad hæc firmanda ſequentia deſcripſimus. Ex Computo Bartholomæi *du Drach*, an. 1338. *Deſpenſe: Pour Chevalier Banneret 20. ſ. tourn. par jour, pour Chevalier Bachelier 10. ſ. pour Eſcuier monté au pris 6. ſ. 6. den. pour Eſcuier monté au moins de pris 5. ſ. pour Gentilhomme à pié 2. ſ. tourn. pour Sergent à pié 12. den. & pour Arbaleſtrier 15. den. tourn.* Computum Joan. *du Cange* an. 1340. *On compte par jour aus Chevaliers à Banniere 30. ſ. t. aus Chevaliers Bacheliers 15. ſ. t. à Eſcuier monté ſur cheval de 25. livres & au deſſus, 7. ſ. 6. d. à Eſcuier monté ſur cheval du pris deſſous 25. livres, 5. ſ. t. & à chaſcun Sergent de pié 2. ſ. t.* Denique Computum ejuſdem Barthol. *du Drach* an. 1350. *L'en a compté par jour pour Chevalier Banneret 30. ſ. t. pour Chevalier Bachelier 15. ſ. t. pour Eſcuier monté au pris, 7. ſ. 6. d. t. pour Eſcuier monté à non pris 5. ſ. t. pour Archer à cheval, 4. ſ. t. pour Archer & Arbaleſtrier à pié 3. ſ. t. pour Sergent à cheval 2. ſ. t. & pour homme d'armes à pié 4. ſ. t.* Et mox: *Compte fait aux genſdarmes. Monſeig. Gui de Neelle, Sire de Mello, Mareſchall de France, Capitaine deſſus nommé, pour les gaiges de lui Banneret, 1. Chevalier Bachelier & 26. Eſcuiers montez au pris, &c.* Ex præallatis igitur colligitur bifariam cenſitos equos militares, eoſque qui majoris cenſebantur pretii, *Chevaux de prix*, appellatos: quæ etiamnum loquendi ratio obtinet. Le Roman *de Roncevaux* MS.

Et ſui monté el bon Cheval de pris.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Un Chevalier ſor un Deſtrier de pris.

Le Roman *de Garin* MS.

En Deſtre meinent les Auferrans de pris.

Infra:

Girbert ſe ſiſt ſor le Cheval de pris.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

S'or me donnez ce bon Deſtrer de pris.

[Vide *Emendare equum.*]

¶ EQUUS ARABICUS. Le Roman *d'Athis* MS.

Chevaulx d'Eſpaigne & Arabis.

EQUUS ARMATUS, Præſtationis ſpecies. Charta an. 1306. in 9. Regeſto Philippi Pulcri Ch. 14. ex Tabul. Regio: *Exceptis 30. ſolidis cenſualibus, quos*

faciunt Domino Regi quidam nobiles dicti loci pro Equo armato, &c.

EQUI CANONICI MILITARES, Qui ex canone ſeu in canonem ad militares uſus præſtabantur, in l. 3. Cod. Th. de Equorum conlat. Adde tit. Qui à conlatione tironum vel equor. excuſ. tit. de Stratoribus, tit. de Oblat. equor. eodem Cod. & Juſt. Vide præterea quæ ex Frothario Tullenſi Epiſt. 21. de equis adnotamus, qui in canonem, ſeu in *donum* Regibus noſtris ab omnibus dari ſolebant, in Diſſert. 4. ad Joinvillam p. 154. 155. quibus adde S. Baſilium Epiſt. 423. Capitulare 3. Caroli M. an. 803. in Addit. cap. 2. & Capit. 5. ejuſdem an. cap. 20. & Conſtantin. de Adm. Imp. cap. 50. 51.

¶ EQUUS CAPITOSUS. Vide *Equus indomitus.*

EQUI CATAPHRACTI, COOPERTI. Vide infra *Equus veſtitus.*

EQUI CURATORICII, in leg. 29. Cod. Th. de Annona & tribut. *qui curatoricio nomine flagitantur*, in l. 2. eodem Cod. de Equor. conlat. ii forte quibus *Curatores* in provinciis ad peragenda negotia utebantur, quique iis à provincialibus ſubminiſtrabantur. Vide Conjecturas Jacobi Gotofredi.

¶ EQUUS CURSORIUS *Abbatis de Gimonte*, in Charta anni 1351. ex Regeſto 80. Chartophylacii Regii. Noſtris *Courſier*, Bellator equus. Vide *Curſor Equus* in *Curſor 6.*

EQUI DETRUNCATI. Concilium Calchutenſe an. 787. cap. 19. *Equos veſtros turpi conſuetudine Detruncatis, nares funditis, aures capulatis, verum etiam & ſurdas redditis, caudas amputatis: & quia illos illæſos habere poteſtis, hoc nolentes cunctis odibiles redditis.*

EQUUS DOMITUS, vel EQUITATUS, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 3. §. 4. & in Legibus Foreſtarum Scoticarum c. 8. §. 2.

¶ EQUUS EMISSARIUS. Vide *Emiſſarius.*

¶ EQUI FRISII, quos à Friſio aliquo inventore dictos conjicit Carolus de Aquino in Lexico militari, Trabes ſunt, ut exponit idem Auctor, ad figuram exagonam dedolatæ, ex quibus clavi prominent, ad hoſtium ac præſertim equorum inceſſum infeſtandum & remorandum. Equos dici exiſtimat, vel quod hoſtium equos infeſtant, vel quoniam ſimiles ſunt trabibus, quæ domorum faſtigia ſuffulciunt, & à Latinis quidem *Cantherii*, à Gall. *Chevrons*, ab Italis dicuntur *Cavalli*. Horum formam exhibet *Mollet* in Agonibus Martis.

EQUI HERMOGENIANI, olim in pretio, à quodam *Hermogene*, à quo forte diſtrahebantur, aut curabantur, dicti *Hermogenis Equi*, in l. 1. Cod. Th. de Equis curulibus; *Hermogeniani* vero in l. 1. eodem Cod. de Grege domin. ubi Gotofredus.

EQUUS INDOMITUS & CAPITOSUS, cui opponitur *Equus domitus*, in Quoniam Attachiam cap. 48. §. 10. 11.

¶ EQUUS PALLIATUS. Vide *Equus veſtitus.*

EQUI PALMATI, PALMATII, Equi Cappadoces, olim in pretio, à quodam *Palmatio* Cappadoce ejuſmodi equorum curatore & nutritore, qui *Andavili* oppido prope Tyanam habitabat, dicti, ut habet Itinerarium Hieroſolymitanum, ſeu Burdegalenſe. Vide Gloſſ. Baſilic. in παλματίους. De his copioſe egit Jacobus Gotofred. ad l. 1. Cod. Th. de Grege dominico. Joannes de Janua *Palmatos* equos, *ſpadiceos*, interpretatur, ſeu fulvi & rubicundi coloris, ſicut eſt palma, vel quod palmæ figuram in cruribus haberent. In veteri Inſcript. apud Sponium to. 3. Itiner. pag. 24. ubi varia Equorum nomina deſcribuntur. PALMAT. A F. II. S. Baſilius Homil. πρὸς τοὺς πλουτοῦντας, de divitum equis: Ἵπποι παμπληθεῖς καὶ οὗτοι γενεαλογούμενοι ἀπὸ εὐγενείας πατέρων, ὥσπερ οἱ ἄνθρωποι. Vide Euſtath. Swartium lib. 3. Analector. cap. 7..

¶ EQUUS PHALERATUS. Vide *Equus veſtitus.*

EQUUS SERVITII. Tabular. Vindocinenſe fol. 246. *Cæteram terram Girardus Abbas dedit Guiſcelino, & conceſſit in feodo habendam Servitio unius Caballi annuatim, ad ſummonitionem domini Abbatis, vel ipſius vicarii reddendi.* Fol. 275. *In molendino Cortorii habemus unum Equum Servitii, & 2. den. cenſuales.* Tabular. Abſienſe fol 5. *Finivit & conceſſit placitum quod in ea habebat, & Equum de Servitio, & omne ſervitium excepta decima blajorum, &c.* Alibi: *Et conceſſerunt ſe eam garire & defendere de Equo, de placito, & omnibus Servitiis.* Rurſum: *Quinque ſolidos quos in terra Garnerii Audebert pro Equo de Servitio mihi retinueram.* Hinc *Cheval de ſervice*, in Conſuetudine Andegav. art. 177. Caſtellinovi art. 11. 21. Perticenſi art. 76. Drocenſi art. 12. Dunenſi art. 24. &c. Vide *Runcinus.*

EQUUS AD STALLUM, Admiſſarius, in Legib. Wiſigoth. l. 8. §. 4. unde noſtri *Eſtalon.*

¶ EQUUS STRATUS. Vide mox *Equus veſtitus.*

EQUUS VESTITUS, Sago inſtructus, apud Arnoldum Lubecenſ. l. 2. cap. 4. M. Juſtinus Lippienſis in Lippiflorio pag. 137.

Tyro noſter adeſt equitum pulcro comitatu,
Quos ornant phaleræ ſplendida veſtis Equi.

Palliatus apud Sugerium in Ludovico VI. p. 318. *Equus phaleratus*, non ſemel in Annalibus Colmarienſib. S. Baſilius Homil. πρὸς τοὺς πλουτοῦντας, de Equis: Τάπητες ἀλουργοὶ κοσμοῦντες τοὺς ἵππους ὥσπερ νυμφίους. Apud Conſtantin. de Adm. Imp. c. 51. extr. Ἱππάρια ἐστρωμένα καὶ χαλινωμένα. *Equus coopertus*, apud Albertum Argent. pag. 131. *Equus ſtratus.* Anſelmus Epiſcopus Havelbergenſis l. 3. Dialog. cap. 12. *Iſti ingreſſi urbem cum magna honorificentia ſuſcepti die Dominico, advocati ſunt in proceſſionem ad ſanctam Dei Genitricem ad Blachernas in tanto honore, ut etiam de Palatio Caballos ſtratos eis dirigeret cum obſequio Pietas Imperialis, ut ſic eos ſuſciperet. Equi cooperti*, ſeu bellici, vel quibus in bellis utebantur. Charta Edwardi I. Reg. Angl. apud Gulielmum Prynneum in Libertat. Eccl. Anglic. to. 3. p. 787. *Fecit nobis ſervitium ſuum... cum Equo cooperto, &c.* Joan. Britton in Legibus Angliæ cap. 53. *Tantoſt ſoit enquis queux fuerent à la diſſeiſine à baner deſpleyé, ou à Chevaux couverts, ou autre force d'armes. Cheval couvert & enſellé*, apud Vilharduinum n. 83. Rotulus Cameræ Computorum Pariſ. cui titulus *Compte du voyage de Gaſcoigne qui fu l'an. 1294. & 1295. Pour les gages M. Bertran Maſſole retenu aus gages accoutumés pour luy & 2. Eſcuiers, &c. Et eſtoit luy & autre à Chevaux couvers, & un autre ſans Cheval couvert.* Infra: *Pour 11. Eſcuiers à Chevaus couvers à chaſcun 7. ſols 6. d. par jour, & pour deux qui n'ont pas Chevaux couvers, à chaſcun 5. ſols.* Hos ſic deſcribit Chronicon Colmarienſe an. 1298. ubi de Dextrariis: *Hi equi Cooperti fuerunt Coopertoriis ferreis, id eſt, veſte ex circulis ferreis contexta.* Sic etiam deſcribuntur ejuſmodi equi veſtiti ab Hemricurtio lib. de Bellis Leodienſibus cap. 41. *A cely temps des werres, & encor par l'eſpaſe de dix ans apres les pais faites, tos Chevaliers & Eſcuiers d'honneur ſoy kebatoient ſor deſtriers, ou ſor corſiers de tel bonteit, qu'il ſoy powiſſent ſus aſſegureir, & eſtoient for hautes ſelles de tournoy ſans ſatcir, tos Coviers de corvertures overées d'œuvres*

de broſdure de leurs blazons armoiez & eſtoient armiez de plates de bons harnas de menut fer, & biet ſor les plattes bons riches wardecors d'armes armoiez de leurs blazons, & avoit caſcon un heaume ſur ſon bachinet à on timbre bin jolit, & pluſieurs Saingnors Chevaliers & atres y avoit, qui al deſos de lor covertures de menuës mailhes de fier por la dotanche de leurs chevaz. Philippus *Mouskes* in Hiſt. Francor. MS.

Ses Cevaus fu de fier Couvers,
Par deſure ot un cendal piers,
A flours d'or les armes le Roi
De France, & s'ot tout le conroi.

Vide Notas noſtras ad Villharduinum.

Equos ejuſmodi veſtitos in Nobilium funeribus offerri ſolitos, docet vetus Ceremoniale Gallicum. Vide *Heriotum.*

EQUUM ET ARMA *Patrum ſenioribus ſuis dare* tenebantur majorum Valvaſorum filii, qui in eorum beneficia ſuccedebant, ut eſt in Conſtitutione Conradi & Henrici II. Imp. lib. 3. Legis Longob. tit. 8. §. 4. & lib. 3. Feudor. Vide *Heriotum.*

¶ 1. ERA pro *Aira*, Area, ſeu Ager vel locus incultus, Gall. *Aire.* Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ cap. 108. *De alia Era. Duæ Eræ fuerunt, ambæ erant & adhuc ſunt francdads S. Mariæ, ita tamen quòd ſi Cellarius habeat clamorem de eis, quinque ſolidos habet pro lege de una Era.* Donatio Borelli Comitis Barcin. an. 964. in Appendice Marcæ Hiſpan. col. 884. *Faciant ad jam dictam Eccleſiam.... jornals novem ad ipſas vineas, & jornals duos ad meſſes colligendas, & jornals duos ad ipſa Era;* id eſt, locum ſive tectum ſive apertum, ubi frumentum teritur. Charta Philippi Aug. Fr. Regis an. 1211. apud Marten. Ampliſſ. Collect. to. 1. col. 1100. *Ab Era S. Venantii uſque ad cuneum muri per viam pratorum S. Juliani, & à cuneo muri uſque ad Ligerim, totum eſt de eleemoſyna Regum Franciæ.* Ut *Area* quandoque, ſic *Era* pro Cœmeterio poſſet accipi hoc in poſteriori loco. Vide *Area.*

¶ 2. ERA, Pecuniarum ſubſidium ab *Æs, æris.* Littera Regis Aragon. Edwardo I. Angl. Regi, apud Rymer. tom. 2. p. 461. *Per loca terræ noſtræ, ad defenſionem ejuſdem, adjutorium ſive Era colligitur & præſtatur; unde ſit armata, cum qua poterimus, &c.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MSS. *Era, Ere, Decime, monnoie.*

¶ 3. ERA, Supputatio, numerus, ſectio capitis, &c. de quo ſupra in *Æra* 1. Aimoinus in Vita S. Abbonis Abb. Floriac. cap. 11. *Sed & idem venerabilis Abbo... ſcribens, quid capitula, Eræ, ſive adnotata, quæ in Evangeliis habentur, inter ſe diſcrepent, &c.*

¶ 4 ERA. [Initium aliquod fixum, unde anni numerantur.] Vide *Æra* 2.

¶ ERADICARE, Expellere, quaſi radicitus avellere. Ottobonus Scriba lib. 3. Annal. Genuenſ. ad ann. 1196. *At quum videret ſe eos minime poſſe de campo & caſtris Eradicare, & nihil proficere poſſe... retraxit ſe cum militia ſua & fortia.*

ERADICARIUS, Radicitus avulſus. Fauſtus Regienſis Serm. ad Monachos: *Quid gravius, quando ſubito, tanquam aliquis repentinus Eradicarius de loco ad quem te Dominus vocaverat,... oblivíſci loci illius, in quo primum & dulciſſimum immutationis habitum & nomen ſecularis exueris.*

¶ ERADICATIO, Exſtirpatio non ſemel in Bibliis ſacris; interitus, cædes, Tertulliano de Reſurr. carnis cap. 27. *Poſt Antichriſti Eradicationem agitabitur reſurrectio.* Juramentum fidelitatis Ordinum regni Daciæ Chriſtierno Regi an. 1523. apud Ludewig. to. 5. pag. 322. *Poſtremoque cum effuſione ſanguinis noſtri, etiam Eradicatione floris Danice Nobilitatis... victoriam adverſus prædictum regnum obtinuimus.*

¶ ERAMEN, pro *Æramen*, Opus ære confectum. Vide in *Æramentum.*

ERANEM EQUUM *vulgus vocat, quod in modum ærei ſit coloris.* Papias.

¶ ERANUM, Moneta minutior ex ære apud Siculos in uſu. Vide locum in *Cantarium.*

¶ ERATOR, *Debitor, reus, obligatus.* Gloſſar. Sangerman. n. 501. Scribe & vide *Ærator.*

¶ ERBAGIUM, Jus herbarum ſuccidendarum. *De paſnagio & de Erbagio*, in Tabulario S. Sergii Andegav. Vide *Herbagium.*

¶ ERBALDUS, Germanice, Vir audax. Walafridus Strabo in Viſione Wetini num. 4.

Dicitur Erbaldus, verſo ſermone Vir audax.

¶ ERBAND, vel *Erbannum*, Exercitus *herebanno* ſeu citatione aut ſubmonitione ſubditorum coactus. Vide *Erbannum* poſt *Herebannum.*

¶ ERBATICUM, Idem quod *Erbagium.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 21. v°. col. 1. *In col. S. Germani... ad tertium annum propter Erbaticum germia* 1. Vide in *Herbagium.*

¶ ERBEJARE, Herbas depaſcere. Statuta Maſſil. lib. 5. cap. 19. §. 5. *Item quicumque Erbejaru in aliena, ſeu alienis vineis, vel in alieno devenſo, vel in alieno prato, vel devenduda ſolvat pro banno* XII. *den. & de nocte* V *ſol.* Vide *Herbajare.*

¶ ERBERGAMENTUM, Lobinello in Gloſſario ad calcem Hiſt. Britan. Domus. Gall. *Herbergement.* Vide *Hereberga.*

¶ ERCIARE, Occare, Gall. *Hercer.* Chartular. SS. Trin. Cadom. fol. 20. v°. *In Oiſtrehan habemus* XXIX. *vilanos plenarios... acram terræ arant per annum... & Erciant & ſeminant de ſemine noſtro.* Vide *Erptia.*

¶ ERCIATURA, Occatio, Gall. *Herſage.* Legitur in eod. Chartulario fol. 61.

¶ ERCULINUS, Sciurus, Gall. *Ecureuil.* Paulus Venetus lib. 3. cap. 48. *Varia producens animalia, ut ſunt Rhondes, Armelini, Erculini varii, Vulpes nigræ, &c.*

¶ EREMIA. Vide in *Eremus.*

¶ EREMICOLA, ut *Eremita* S. Hieronymo.

¶ EREMIPETA, Qui petit eremum Tertulliano.

EREMITÆ, Monachi qui vitam ſolitariam in *eremis* agunt, *quorum vita eſt devitare ſæculi tumultus, & permanere in cellulis ſuis, quatenus vacent orationi & ſilentio*, aiebat S. Stephanus Fundator Ordinis Grandimontenſis, apud Geraldum in ejus Vita cap. 3. Philoni, οἱ ἐρημῖται; Chryſoſtomo, οἱ τειχῶν ἔξω ποιοῦνται διατριβὰς ἐν κήποις, ἢ μοναγρίοις, ἐρημίαν διώκοντες; eidem ἐρημοπολῖται: Nazianzeno, οἱ τῇ ἐρημίᾳ ἐνδιαιτώμενοι, οἱ τὴν ἐρημίαν κατειληφότες, οἱ τῆς ἐρήμου πολῖται. Vide *Anachoretæ.*

EREMITÆ, pro quibuſvis Monachis, in Charta Hiſpanica æræ 1016. apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 5. pag. 445.

EREMITORIUM, Habitaculum Eremitæ, *Ermitage.* Robertus *de Chorcon* Cardinalis in Tract. de Pœnitentia quæſt. 1. c. 39. *Sed eſto quod nullum inveniat clauſtrum, niſi tali rapina infectum, vel aliquod Eremitorium, niſi latronibus obſitum. Eremitorium Fratrum Minorum*, apud Albertum Stadenſem ann. 1244. H. Knyghton lib. 5. *Eremitorium in boſco D. Ducis petiit, ibique domum hanc aliquanto tempore coluit.* Occurrit præterea in Vita Endei Abbatis Aranienſis n. 7. 21. apud Innocentium III.

PP. lib. 13. Epiſt. 61. & in Monaſtico Anglic. to. 3. p. 18. 50. Adde Luithprandi Pſeudochron. pag. 309.

Eremita, Cui competit ejuſmodi cella, qui ei deſervit, apud Gul. Prynneum in Libert. Eccleſ. Anglic. tom. 3. p. 1250. *Robertus Capellanus liberæ Capellæ Dom. noſtri Regis juxta Knypelgat, & & loci ejuſdem Heremita, &c.*

Fratres Eremitoriorum, Religioſi Ordinis Fratrum Minorum, qui loca deſerta & ſolitaria, *Eremitoria* nuncupata, ſub diſciplina Fr. Pauli incolebant. Sed paulo poſt defecit hoc nomen, inquit Waddingus ann. 1375. n. 44. dum ab Eremitoriis ad occupanda etiam & reformanda majora Cœnobia Conventualium tranſierunt.

Eremitagium, in Regeſto Philippi Auguſt. Herouvalliano fol. 172. & lib. 2. Epiſt. Innoc. III. p. 415. Edit. Venetæ, [necnon in Litteris Geraldi Epiſcopi Utic. ann. 1424. apud Stephanotium tom. 2. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 495. Galli dicimus *Hermitage.*]

¶ Eremitalis, Spectans Eremitas, in iiſd. Litteris Geraldi Epiſc.

¶ Eremitanus Frater, pro *Eremita*, tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 274. *Eremitanus Ordo Fratrum S. Auguſtini*, in Venditione anni 1410. Hos Auguſtinianos, alias diſcalceatos & intonſos, nunc autem à paucis annis calceatos & tonſos, etiamnum appellamus, *Les Hermites de S. Auguſtin*, Pariſiis *Les Petits Peres*, ad diſtinctionem aliorum Ordinis S. Auguſtini Monachorum.

Eremuncula, in Vita S. Domitiani.

1. EREMITARE, Vitam eremiticam ducere. Laurentius Leodienſis in Epiſcopis Virdunenſib. pag. 327. *Ibi Rotbertus venerabilis noſtri Cœnobii Monachus cum duobus ſociis primum Eremitavit, &c.* Utitur etiam Felix Gyrwenſis in Vita S. Guthlaci num. 17.

2. EREMITARE, vel Heremitare, Vaſtare. Chronic. Gothor. ſeu Luſitan. era 904. *Et maris littora Heremitavit atque deſtruxit.* Ibid. *Conimbriam ab inimicis poſſeſſam Heremitavit.*

Eremitas, Vaſtatio. S. Eulogius in Documento Martyrii: *Proponunt vobis... Eremitatem Eccleſiarum, compeditionem Sacerdotum, diſperſionem miniſtrorum.*

¶ EREMITICA Silva, Deſerta, tom. 4. Annal. Bened. p. 712. col. 1. Vide *Eremus.*

¶ EREMITORIUM. Vide in *Eremita.*

¶ EREMITTERE, *Contra hoſtes è munimentis pugnare.* Barthii Gloſſarium ex Raimundi Agilæi Hiſt. Paleſt.

¶ EREMODICIUM, ἐρημοδίκιον, Deſertio cauſæ, quæ fit cum actor vel reus per abſentiam ſuam deſugiunt judicium. Juxta Bleynianum Inſtitut. lib. 4. pag. 489. *Id inter contumaciam & Eremodicium eſt differentia, quod contumacia reſpectu rei, ad quem mandatum de comparendo dirigitur, proprie dicatur: quemadmodum & Eremodicium reſpectu actoris, ut ita ad eum, per quem introducitur cauſa, magis referendum videatur. Vel, ut quidam volunt, & fortaſſe melius, Eremodicium contrahatur elapſo à vera contumacia triennio, juxta alteram doctrinam Gloſſ. in Dict. L. Etſi ſine §. ſi. in verb. eremodiciis. Ex eremodicio lis amittitur, non autem ex deſerto vadimonio.*

¶ EREMUNCULA. Vide *Eremita.*

EREMUS, Incultus, *Erema terra*, inculta:
.... Immunis, raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus.

Heremps, in Conſuetudine Solenſi tit. 13. art. 1. 3. 4. *Terme Herme*, in Marchienſi art. 425. Burbonenſi art. 331. Arvernenſi c. 28. art. 3. Gloſſ. Græc. Lat. ἔρημος, *Deſerta.* Lex 4. Cod. de Cenſib. leg. 11. *Omne territorium cenſeatur, quoties defectorum levamen expoſcitur, ut ſterilia atque jejuna his, quæ culta vel opima ſunt, compenſentur.* Ubi Cujacius notat quoſdam Cod. pro *jejuna* habere *Erema*, & Græcos hæc verba ſic extuliſſe, τὰ ἔρημα μετὰ τῶν εὐθαλῶν συμψηφίζονται. Michaël *del Molino* in Repertorio fororum Aragon. in v. *Ganatum: Si illa hæreditas eſt Herema, & talis quæ non poſſit rigari niſi de cælo, &c.* Præceptum Caroli M. pro Hiſpanis an. 812. *Erema loca ſibi ad laborandum porpriſerunt.* [Præceptum Ludovici Pii ann. 821. Marcæ Hiſp. col. 767. *Cellulas quas ipſi ab Eremo conſtruxerunt.*] Præceptum Carlomanni Regis an. 881. *Terras quas ex Eremo traxerunt, quiete poſſideant.* Charta Sanctii Navarræ Regis apud Oyhenartum pag. 99. *Cum omnibus terminis & pertinentiis ... cum Eremo & populatu.* Alia Petri Epiſcopi Aginnenſis an. 1246. *Eundem montem cum ſuis pertinentiis licet deſertum, nemoroſum, & Eremum, ad noſtrum dominium ratione feudi pertinere dicentis.* Alia Willelmi Comit. Toloſæ an. 1080. *Ipſum boſcum cum omnibus terminis, affrontationibus, exiis, & regreſſis ſuis, omnia & in omnibus, cultum & Eremum, ſine reſervatione.* [Vita S. Judoci Preſbyteri n. 12. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 2. pag. 569. *Poſthæc vero præcepit Haymo, ut incideretur Eremus, qui erat in gyro denſiſſimus, quatenus locus ille habitationem Dei famulo redderet aptam.* Spinetum hic eſſe intelligendum ex ſuperioribus liquet.] Adrevaldus de Tranſlat. S. Benedicti c. 1. *Ita ut in Eremi vaſtitatem loca prius deſiderabilia converſa viderentur.* Cap. 2. *Qui locus ad Eremum redactus cœpit eſſe ferarum ... habitatio. Eremæ hæreditates*, in Teſtamento Jacobi Regis Aragon. ann. 1272. Vide Foros Beneharn. rub. *de Herbages* art. 13.

Inhermæ Terræ, Cultæ, in Charta an. 1148. apud Joffridum in Nicia pag. 168.

Eremiæ Difficiles, ex Græco ἐρημίαι, apud Luciferum Calaritanum lib. 1. pro S. Athanaſio.

¶ ERENACHUS, Eccleſiaſtica dignitas apud Hibernos. Vide *Herenachus.*

¶ EREPTORIA, *Adimenda, reddenda.* Gloſſ. Iſid. In Excerptis Pythœan. omittitur *Reddenda.* Credit Grævius, poſteriorum temporum Scriptores *Ereptoria* dixiſſe bona, quæ eripiuntur ſeu adimuntur. Vox *Reddenda* fortaſſis adjecta eſt, quod injuſte ablata ſint reſtituenda.

ERETINA. Charta Deſiderii Morinorum Epiſc. in Chronico Andrenſi p. 474. *Quod ſi forte in hieme, vel ex abundantia pluviarum, vel ex reſolutione nivium aquæ nimiæ inundantia fieret, quam vulgo Eretinam vocant, &c.*

ERGALIUM, ἐργαλεῖον, Inſtrumentum. Luithprandus l. 6. c. 3. *Per vertibile, quod ſupra laquearium eſt, Ergalium in menſam ſubvehuntur.*

¶ ERGARE. Gloſſ. Iſid. *Ergat, circat.* Leg. *Errat, circat.* Vide Grævium.

¶ ERGASTARIUM. Radericus Friſing. de Geſtis Friderici I. Imper. lib. 2. cap. 2. *Nam & fabrorum & opificum multitudo, & mercatorum copia ... ſequitur exercitum cum ſuis papilionibus ac Ergaſtariis.* Murator. annotat in uno MS. legi *Ergaſteriis.* Vide *Ergaſterium.*

¶ ERGASTERIACUS, Artifex, apud Muratorium to. 1. part. 1. col. 1.

ERGASTERIUM. Gloſſæ MSS. *Ergaſterium, Mona-*

ſterium, vel officina medicorum, vel operatorium. Iſo. Magiſter: *Ergaſtron, Operatorium.* Ἐργαστήριον, Tabernæ mercimoniis deputatæ: paſſim in Cod. Th. & Juſtin. Vide Jac. Gotofredum ad lib. 4. Cod. Th. de Operib. publ. [Pro theca ſacrarum reliquiarum accipit Bernerus Abbas in Tranſlatione S. Hunegundis Virginis, inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. p. 225. *Summopere efflagitaverant, ut eis concederetur mutationi adeſſe, ſanctaque oſſa propriis conſpicere oculis... Clauſo igitur tandem cum diligentia ſolertiaque honorabili Ergaſterio, cum cereis & thuribulis & crucibus de crypta erumpunt, &c.*]

¶ ERGASTICUS, ἐργαστικός, Efficax, operoſus. Martian. Capella lib. 6. p. 231. *Ergaſtica ſchemata, quæ faciendæ cujuſlibet formæ præcepta continent. Ergaſticus* Juriſconſultis idem eſt qui Operarius. Vide *Ergaticus.*

¶ ERGASTULARIUS, Pertinens ad ergaſtulum. Ammian. lib. 14. extr. *Eunus quidam, Ergaſtularius ſervus, ductavit in Sicilia fugitivos.* Utitur Columella, pro eo qui præeſt mancipiis in ergaſtulo concluſis.

¶ Ergastularis, Eadem notione. Sidon. lib. 7. Epiſt. 9. *In tenebris Ergaſtularibus conſtitutus.*

ERGATA, Operarius. Papias: *Ergata, vicinus, vel operator.* Gloſſ. S. Benedict. cap. de Agricultura, *Operarii*, ἐργάται. Teſtatur Caſaubonus ad Suetonium in Veſpaſ. c. 2. Epirotarum agmina patriam quotannis relinquere, & ulteriora ditionis Turcicæ adire, operis ſimul & quæſtus faciendi gratia, & ab iis *Ergatas* patrio ſermone dici. Italis *Ergata* idem eſt ac *organum.*

ERGATICUS, uti legunt Notæ Tyronis, idem forte qui *Ergaſticus.* Gloſſ. Græco-Lat. ἐργαστικός, *operoſus: Ergaſticos* enim vocari operas quæ in operibus publicis conductis ab aliquo quaſi Principe & magiſtro gubernantur, ait Hotomannus. Sed an iidem cum *Ergoſiotanis*, de quibus in l. 5. Cod. de Epiſcop. audient. addubitant viri docti. Ubi Dionyſius Gotofredus probabili conjectura pro *diocatæ ergoſiatanorum* emendat *ergoſitonarum:* ita ut fuerint præfecti eorum qui Alexandriæ frumentum comparabant, quaſi ἐργοσιτῶναι: *ſitonæ* enim dicuntur qui frumento comparando præficiuntur.

¶ ERGATIVUM, *Contemplativum.* Papias.

¶ ERGODIOCTES, Gr. ἐργοδιώκτης, Exactor operis. Walafridus Strabus in Prologo ad Vitam S. Othmari Abb. Sangall. *Quem etiam in hac occupatione inſtantiſſimum Ergodioctenſine tædio læti ſuſtinuimus.* Vide Gloſſar. mediæ Græcit.

ERGODOCHIUM, Officina, ex Græc. ἐργοδοχεῖον. Sermo Petri Damiani de S. Severo: *Audiiſtis, fratres cariſſimi, ex B. Severi, dum legeretur, hiſtoria, qualiter illum Deus de lanificii Ergodochio ſuſtulit*, i. gynæcæo. Vide in hac voce.

ERGOLABUS, Operarius, operarum redemptor. Gloſſ. Græco-Lat. Ἐργολάβος, *redemptor*, Lexic. Gr. MS. Reg. Ἐργολάβους, τοὺς ὑπὲρ τινῶν ἔργων μισθὸν λαμβάνοντας. Infra: Ἐργολάβος, ὁ ἐπὶ μισθῷ κακουργῶν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐργολαβεῖσθαι, ἡ κρίσις. Gloſſæ nomicæ MSS. Ἐργολάβος ἐστὶν ὁ χρήματα δεδοχὼς ἐπὶ τῷ ἐκχωρηθῆναι ἀγωγήν. De ſignificatione hujus vocabuli videndi Cujacius lib. 8. Obſer. c. 31. & alii paſſim.

ERGOSIATANI. Vide *Ergaticus.*

¶ ERGUMINIS, *id eſt, Abbas.* Papias in MS. Bitur. Lege & vide *Hegumenus.*

¶ ERIBANNUM Plenum Componere dicebatur qui ſolvebat 60. ſolidos, quod non perrexiſſet in exercitum poſt evocationem. *Eribannum* legit Muratorius in Legibus Caroli M. to. 1. part. 2. p. 98. col. 2. pro *Heribannum*, quod habetur infra in voce *Herebannum.*

¶ ERICIT, *Cuſtodit.* Papias. Gloſſ. San-German. n. 501. *Erictare, Cuſtodire.* Melius Papias, ſi bene conjecto, ab *Ericius* 2.

1. ERICIUS. Papias: *Icinus, marinum animal, à terreſtri Icino nomen traxit, quem vulgus Ericium vocat.*

2. ERICIUS, Machina bellica. Otto de S. Blaſio c. 23. *Cæſar itaque omnem reliquum apparatum, quem ad expugnationem civitatis fecerat, ſcilicet talpas, vulpeculas, Ericios, cattos, (talibus enim cenſentur nominibus) exuri præcepit.* [Hac notione vocem *Ericeus* uſurpavit Cæſar de Bello Civ. lib. 3. quam exponunt Machinam infeſtis undique horrentem telis. Lambertus in Hiſtor. Comit. Ardenſ. apud Ludewig. to. 8. p. 475. *Turrim... quis neſciat apud Sangatam ab eodem Comite Balduino firmatam & foſſatis circumcinctam & Ericiis & propugnaculis munitam.* Et pag. 547. *Reparato exterioris Ardenſis munitionis valli foſſato & amplificato, & ſepibus & Ericiis conſepto.* Quibus in locis *Ericii* idem ſunt quod Livio Portæ pendulæ Noſtris *Herſe:* qua etiam notione vocem hanc uſurpavit Saluſtius. Sed ſi veram indigitant originem melius ſcriberetur *Heritius* cum aſpiratione; derivant enim ἀπὸ τοῦ ἔργειν, Arcere.]

¶ ERICTARE. Vide *Ericit.*

ERIGENA, vulgo dictus Joannes, qui *Scotus* Ingulpho p. 870. vixitque ſub Carolo Calvo, & cujus ſcripta varia circumferuntur, quod Hibernus eſſet. *Eriugenam*, non *Erigenam* vocari in veteribus Codicibus, monet Sirmondus ad Concilium Valentinum III. *Irenſes* porro non ſemel Hibernos vocat Ordericus Vitalis l. 11. & 12. noſtri *Irois*, ex hodierna etiam appellatione: nam Hiberniam *Erin* vocant. Guill. *Guiart* MS.

Arriva la Richart li Rois,
Normans, Anglois, Eſcos, Irois.

Et anno 1212.

Tant i r'ot li Cornevalois,
D'Eſcos, d'Yrois, & de Galois.

Sed & Hibernos Scotorum nomine innotuiſſe palam eſt. Vide Gratianum Lucium in Cambrenſi everſo pag. 148. 338.

¶ ERIGERE, pro *Exigere*, bis terque legitur in Litteris anni 1363. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 63.

ERILIS, [Principis filius.] Vide *Herilis.*

¶ ERILIZ *Teutiſca lingua, Armorum depoſitio*, in Legibus Lotharii I. Regis, apud Murator. to. 1. part. 2. p. 143. col. 1. Vide *Heriſliz.*

¶ ERIMANIA, Exercitus. Vide *Arimania* poſt *Herimanni.*

ERIMARIUS. [Miles ſub Comite aliiſque Officialibus militans in oppidis & caſtris.] Vide *Herimanni.*

ERINACEUS, κτεὶς κναφικός. [Pecten fullonium.] Ita emendat Salmaſius in Gloſſ. Gr. Lat. pro *Remaceus.*

¶ ERIOLUS, Incile, elix, ſulcus aquarius, Gallis *Rigole.* Charta Dumbenſis ann. 1379. *Aimonelus debet duos den. pro dimidia excloſa facta in Eriolis domini neceſſaria ad adzacandum dictum pratum; & debet capere aquam in dictis Eriolis pro adzaquando prata.*

¶ ERIPES, Pedibus valens, pro *Æripes*, æreos habens pedes. Appendix ad Agnelli lib. Pontif. apud Murator. tom. 2. p. 196. col. 2. *Qui dum velociſſimus curſibus uteretur, lorpes converſus eſt de Eripede.* Gloſſ. Sangerman. num. 501. *Eripis, Velox.* Aliud Lat. Gall. *Eripes, Qui a pied d'airein.*

¶ ERIPIÇA,

¶ ERIPICA, Eripicare. Vide *Erptia.*

¶ ERISCLID, pro *Eriliz* legi in Eſtenſi Codice monet Muratorius loco in *Eriliz* citato.

¶ ERISIPELA, pro Eryſipelas, ἐρυσίπελας, Tumor ex ferventi ſanguine ortus, Gall. *Ereſipele.* Vide locum in *Farſa.*

¶ ERITLID, pro *Eriliz*, apud Muratorium tom. 1. part. 2. p. 103. col. 2. ex Legibus Caroli Mag.

¶ ERITUDO, *Dominus, dominatio, proprietas*, δεσποτεία. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. Melius aliæ apud Janum in Antiquario: *Erus*, δεσπότης, *Eritudo*, δεσποτεία. Ibidem ex Feſto: *Nam Erus antiqui ſcripſere à Græco* ἔρος, *unde* ἔρειγος. Idem Feſtus habet: *Eritudo, Servitudo*, unde *Erus* etiam pro *Servus*, veriuſque accipitur quam pro *Dominus* juxta vim antiqui ἔρος; ſed ſi pro *Herus*, recte dicitur Dominus. Gloſſ. Sangerman. MSS. n. 501. *Erutudo, Dominatio.* Vide *Heritudo.*

¶ ERMA Terra. Vide *Ermus.*

ERMANA, Papiæ, *Calamitas.* Ita etiam in Gloſſ. MS. Eccl. Pariſienſis.

¶ ERMANTATUS, Scutis gentilitiis ornatus, Gallice *Armoirié*, vel potius idem qui infra *Eſmaillatus*, vel *Eſmantatus*, Gall. *Emaillé.* Teſtamentum Beatricis de Alboreya Vicecomitiſſæ Narbonæ inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 1524. *Item, legamus Conventui ſororum Minoretarum de Aſilhiano unum ſalinum argenti, in quo quidem ſalino eſt deboyſchatus unus dracho Ermantatus cum ſignis, ſive armis noſtris, cum brancha, ſive arbore de coralhio, cum linguis ſerpentinis.... Item... unum alium ſalerium Ermantatum cum branchia de corallio & linguis ſerpentinis.* Vide *Armentatus.*

¶ ERMELINUS, ut mox *Ermena*, Pellis muris Pontici. Vide in *Hermellina.*

¶ ERMENA, Pellis muris Pontici, Vellus Armeniacum, Gall *Hermine.* Teſtament. Beatricis de Alboreya Vicecomitiſſæ Narbonæ ann. 1367. in Anecd. Marten. tom. 1. col. 1524. *Item, legamus Conventui ſororum Minorum Biterris raubam noſtram de ſcarlata ſanguinea, cum caputio operato de floribus Ermenis & perlis.* Vide *Hermellina.*

¶ ERMENSUL, Priſcorum Saxonum fanum vel idolum. Vide *Irminſul.*

¶ ERMINATUS, Ornatus *erminis. Subtus regalibus indumentiis depictis & Erminatis*, apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 872.

¶ ERMINEA, ut *Ermina. Cappa cum cappucciis etiam ſuffultis ex Ermineis*, in Epitome Conſtitut. Eccleſ. Valent. inter Concil. Hiſp. to. 4. p. 175.

ERMINII, apud Radulfum de Diceto, & alios, iidem ſunt quos Geographi *Armenios* vocant, nec erat quod ſe hic torqueret Somnerus. Vide *Hermellina.*

ERMINSTREAT, Una è quatuor Angliæ viis militaribus celebrioribus, quam eæ interſecant ac percurrunt, olim à Romanis extructis. Harum primam *Watlingſtreat* (de qua Vita Offæ II. Regis pag. 19.) & *Werlamſtreat*, quod per Verolamium duxerit; alteram *Ikenildſtreat*, quod ab Icenis initium habuerit; tertiam *Foſſe*, quod foſſa, ut putant, utrinque munita fuerit; & quartam *Erminſtreat*, Germanico vocabulo appellitant, à Mercurio, quem ſub nomine *Irminſull*, i. *Mercurii columna*, Germani coluerunt: qui quidem Græcis ἐνόδιος dicitur, quod viis præeſſe crederetur. Hæ viæ quatuor *Cheminii regales* dicuntur in Legibus Edwardi Confeſſ. cap. 12. & 13. quorum *duo*, inquiunt, *in longitudinem regni, alii duo in latitudinem diſtenduntur.* Hi *pacem Regis* habere dicuntur,

Tom. III.

ita ut qui delicta in iis committunt, Regis judicio nude ſubjaceant. Quod & ſtatuitur in Legibus vernaculis Willelmi Nothi §. 30. ubi tres tantum ex his viis militaribus recenſentur, *Wetlingſtreet, Ermingſtreet, & Foſſe*: quarta omittitur *Ikenildſtreat.* Notum autem *ſtreat*, his locis, *ſtratam*, ſeu viam denotare. Horum itinerum meminit præterea Robertus Gloceſtrenſis in Poëm. Anglico MS. ex Bibl. Bodleiana, apud Will. Dugdalum in Antiquitatib. Warwic. p. 6.

Faire weyes many on ther ben in Englonde,
But four moſt of all ther ben zunderſtonde,
That thurgh old kyng were made ere this,
As men ſchal in this boke aftir her telle iwis.
Fram the ſouth into the North takit Ermingeſtrete
Fram the caſt into the Weſt goeth Ikeneld ſtrete,
Fram ſootheſt the Northweſt, that is ſum del grete,
Fram Dorer into cheſtre Goth Watlingſtrete.
The ſerth of thiſe is moſt of alle that tillet Fram Toteneys.
Fram the one end ef Cornwalle anone to cateneys.
Fram the ſouth well to Northeſt into Englondes ende,
Foſſe men callith thiske voix that by mony thoto von doth voende,
Thiſe foure weyes on this londe kung Belix the voiſe
Made and ordeyned hem volth gret fraun hiſe:
For vohoſo dide therein ony thefte other ony wouz
He made juggement therof and grefvengeance ynouz.

Vide Galfridum Monumethenſem lib. 1. cap. 18. & infra, *Pax Regis.*

¶ ERMINUS, ut *Ermina*, in Litteris Caroli Franc. Regis pro Monſpelienſibus ann. 1367. & in Conſilio Maſſil. ann. 1381.

ERMISINUS, pro *Cremaſinus*, Gallice *Cramoiſi*, in Proceſſu de Tranſlat. S. Antonini pag. 768. apud Bolland. to. 1. Maii.

¶ ERMONYE, pro Armenia. *Nuncii de Ermonye*, apud Rymerum to. 4. p. 678. col. 2.

¶ ERMULA, *Statua ſine manibus.* Papias. Vide *Irminſul*, & mox *Ermulus.*

ERMULUS. Aldhelmus Abbas Malmeſburienſis: *Et ubi pridem ejuſdem nefandæ natrices, Ermuli, cervulique cruda fanis colebantur ſtoliditate in profanis, verſa vice diſcipulorum gurguſtia, imo almæ oraminum ædes, architecti ingenio fabre conduntur.* Ubi Uſſerius Armachanus ad *Erminſul* Saxonum deum hic alludi putat, de quo ſuo loco agimus: ſed indubie legendum *hinnuli*, ut habet S. Auguſtinus. Locum vide in *Cervulus.*

ERMUNIUS. Vide *Infanciones.*

¶ ERMUS, pro *Eremus*, Incultus. Diploma Guillelmi & Fulconis Vicecomitum Maſſil. ann. circiter 1060. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 356. *Et in territorio quod dicitur Albania, cum ſuis altaribus & cum ſuo alode & ſuis adjacentiis... cum ſuis garricis & paſcuis cum Ermis & boſcliis ipſis, &c.* Chartularium Aptenſe fol. 25. v°. *Eſt pecia de terra Erma, quæ habet conſortes de uno latus, &c.* Vide *Eremus.*

¶ ERNES, Spicæ à meſſoribus derelictæ, à Germano *Ahr*, Spica, *Ernde*, Meſſis, *Ernden*, Metere, unde quibuſdam in locis *Ern*, Spicas derelictas legere, Gall. *Glaner.* Kennettus in Gloſſario ad calcem Antiq. Ambroſden. *Conducto ad præparandum uſque ad carectam* XXIX. *feliones ... ordei cum les Ernes viz.* VIII. *den.*

¶ ERNESIUM, Anglis *Earneſt*, Arrha, Gall. *Erres, Denier à Dieu*, apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 91. *Hæc identura teſtatur, quod Frater Willelmus Abbas de Pipewell vendidit omnia blada ſua ... Hugo-*

I

ni de Meriton mercatori de Coventre pro XL. *lib. argenti, de quibus idem Abbas recepit unum denarium ratione Erneſii ſuper vendicionem prædictam.*

EROGARE, *Rogam* ſeu donativum diſtribuere. Leo III. PP. Epiſt. 4. *Promittens ei theſaurum abſconditum multum, per quod populum Erogare debuiſſent.* [*Erogare pecunias ex ærario*, apud Ciceronem.] Vide *Roga*.

EROGATARIUS, Eadem notione qua *Erogator*, de qua voce mox. *Erogatarii Eccleſiaſtici*, qui legata in pios uſus erogant & diſtribuunt. Synodus Pontigon. an. 876. cap. 14. *Ut quotiens divinum judicium aliquem Eccleſiæ Præſulem è ſæculo vocaverit, nullus ad ſuimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat; ſed Erogatariis & Eleemoſynariis Eccleſiaſticis, cum ipſius Eccleſiæ conſtituto œconomo, liberum ſit canonico more, juſte, rationabiliterque deputata ſucceſſuro reſervare, vel quibuſcunque, ſicut expedit, pro ejus ſpiritu diſtribuere.* Baldus ad l. Nulli C. De Epiſc. & Cleric. hac etiam voce utitur pro teſtamentariis executoribus. Vide *Eleemoſynarius*.

EROGATOR, Teſtamentarius executor, qui ultimam voluntatem teſtatoris exequitur, & ab eo relicta legata in pios, vel alios ſibi indictos uſus, erogat & diſtribuit. Unde *Diſtributores* dicuntur ejuſmodi executores in veteri Charta apud Ughellum tom. 7. Ital. Sacræ pag. 566. Gloſſ. Gr. Lat. Ἐξοδιάζω, *Erogo, expendo.* Capitulare Pipini Regis Italiæ an. 793. c. 9. & Lex Longob. lib. 2. tit. 20. §. 5. *De filia cujus pater per manum Erogatoris omnes ſervos ſuos juſſit fieri libertos, quia contra legem eſſe videtur, ſtatuimus, &c.*

Rogator, pro *Erogator*, in Teſtamento Audonis Epiſcopi Veronenſis exarato anno 11. Ludovici Pii Imp. apud Ughellum.

Erogator Militaris Annonæ, in l. 16. C. de Caſtrenſi pecul. leg. 12. qui *rogam* militibus & ſtipendia perſolvit, de qua dignitate agit Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 77. & 130. *Erogatio*, diſtributio, ἐξοδιασμὸς, in Gloſſ. Græco-Lat. & in d. l.

Erogator Obſoniorum, apud Senatorem lib. 12. Epiſt. 11. qui obſonia à Principe collata populo diſtribuebat.

¶ EROGATORIUM. Gloſſ. Iſid. *Veſtiarium, Erogatorium.* Vide *Veſtiarium*.

¶ EROISA, Apum examen in arboris cavo. Inſtrumentum an. 1083. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Brit. col. 173. *De omnibus vaſis apum, quæ in tota ſylva illa reperta fuerint, quæ vaſa truncos vocant vel Eroiſa.* Hæc vox forte derivatur ab Aremorico *Er-wez*, in ligno, vel ab articulo *er* pro *ar* & Aremorico *Rusk*, Alveus apum, paululum, ad dulciorem ſonum, immutata terminatione.

¶ ERONIUS, pro *Erroneus*, Falſus, Gall. *Erroné*, Angl. *Erroneous. Factum Juſticiariorum prædictorum, ut ſibi videbatur Eronium, præcipere vellent revocare*, apud Rymerum tom. 8. pag. 575. col. 1.

EROOD. Charta Premihli Marchionis Moraviæ an. 1235. pro fratribus Hoſpitalis S. Franciſci Pragenſis, apud Waddingum tom. 1. *Abſolvimus autem villam illam ab omni jure quod ſpectat ad uſus principum, ſive in jure quod datur de capite, vel Erood, vel pro fure.*

¶ ERPES, *Cingulus, id eſt, Impetigo*, in Gloſſis MSS. ad Alexandrum Iatroſoph. Sic dicitur ἀπὸ τοῦ ἕρπειν, Serpere, repere. Vide alium locum in *Frigulitus*.

¶ ERPICA, Erpicare, Erpicarius. Vide *Erptia*.

¶ ERPIGENUS, Qui ſerpit, graſſatur, ab ἕρπης, morbus ſerpens, & γένος, genus. Acta conſecrationis Eccleſiæ Cuxanenſis an. 974. in Appendice Marcæ Hiſp. col. 909. *Poſtquam Salvator, Erpigena omnium ineffabiliter calcata morte, reſurgens & exuvios atri raptas de fauce profundi, evehit excelſum, &c.*

¶ ERPILLUM, *Cicer agreſte.* Papias in MS. Bituric. Eſt pro Græco ἕρπυλλον, de quo Dioſcor. lib. 3. cap. 46.

ERPLANT, *id eſt, Terra accreſcens*, quaſi *aerdet plan*, Terra plana: in Charta Winemari Caſtellani Gandenſis in Prob. Hiſt. Guinenſis pag. 66.

ERPTIA. Adalardus in Statut. Corbeienſ. Abbat. cap. *De ordinatione hortorum: Ipſi dent unuſquiſque ad hortum cui deſervit in tertio anno aratrum, id eſt, jugum cum amblacio & conjunclis .... & in quarto Erptiam ad hortum excolendum.* Hic *Erpicam*, inſtrumentum ad terendas glebas interpretatur vir doctus, noſtris *Erce*. Ugutio: *Erpica, eſt inſtrumentum ruſticorum ad terendas glebas, & trahitur à bobus, unde dicitur Erpica, quaſi arpica, ab arpe, quod eſt rapere, quaſi arapeta, aratra petens: prius enim terra aratur, poſtea Erpicatur, & hinc Erpicarius, qui Erpicam trahit & facit.* [Papias MS. Bituric. *Erpicarius, Qui Erpicam trahit, qua terra planatur.* Hinc emendandum Gloſſar. Lat. Gall. Sangerman. MS. ubi: *Eripica, Herce à hercer terre; Eripicare, Hercer terre*: leg. enim *Erpica, Erpicare.*] Ex his patet *Erpicam* non eſſe hortorum, ſed agrorum.

ERRA, pro *Arrha*, quomodo *Erres* dicimus. Gloſſæ MSS. *Arra, i. erra. Arraboni, id eſt, vadimonium, &c.*

¶ ERRADIARI, Errabundum vagari animi gratia. Miracula S. Amalbergæ, Julii tom. 3. pag. 109. *Quodam tempore duæ mulieres in territorio de Brabantia juvenes . . . gradiebantur & Erradiabantur in platea quadam.*

¶ ERRAMENTA, Practicis noſtris *Erremens*, Ultimus litis ſtatus ſeu ultimæ litigantium actiones. Litteræ Ludovici Franc. Regis an. 1236. ſuper homagio de Supplevilla in Tabulario S. Clodoaldi: *De expenſis autem factis pro dictis querelis & arreragio equi annalis ſervicii emende, & omnibus Erramentis occaſione predictarum querelarum habitis, idem Gaufridus de Capell. partes hinc inde abſolvit, & per dictum ſuum quittavit.* Adjorn. Regis Angliæ apud Rymerum to. 2. p. 635. *Reſponſuri ac juri parituri ſecundum omnia Erramenta, & quod juſtum fuerit audituri.* Arreſtum Parlamenti Pariſ. anni 1322. in Hiſt. Harcur. tom. 3. pag. 239. *Quod cum non feciſſet, mandaverunt & Petrum de Conſtantiani prædictos citari coram ſe ad certam diem, ſecundum proceſſum & Erramenta prædicta proceſſuros, cum intimatione.* Hujus vocis etymon *Arrha*; quoniam exhibita litis inſtrumenta in civilibus cauſis locum habent arrharum in criminalibus olim dari ſolitarum. Id manifeſte nos docet Bellomanerius cap. 61. pag. 318. ſub finem, ubi vocem *Erremens* vocibus *Gages de batailles* opponit. *Chaſcun doit ſavoir*, inquit, *que li plet des apiaux ſoit de défauts de droit ou de faire jugement, comment que li apiaux ſoit demenez, ou par gages ou par Erremens d'où plet le Cour où li apiaux eſt, doit être demené ſelon le Coutume de lieu, où li apiaux fût faits, ſelon la Coutume qui couroit ou tant que li apiaux fût ſets, &c.* Idem cap. 50. p. 271. verſus finem: *Chacuns de Quemune . . . puet auſſint bien apeler de défaut de droit & defaus jugement, come feroit un étrange, qui ne feroit pas de Quemune, & doit li apiaux demenez par le Seignor, à qui le reſſort que le Quemune appartient,*

& non pas par Gages de batailles, mais par les Erremens d'où plet. Eumdem vide cap. 7. pag. 49. lin. 7. & 8. & ſupra vocem *Adrhamire.*

ERRANEI, *Errantes*, in Gloſſ. Iſidori.

ERRARIUS, Errans, vagans. Charta Thomæ Mareſcalli & Comit. Notynghamiæ to. 2. Monaſtici Anglic. pag. 240. *Habebunt etiam præfati Canonici cignos ſuos Errarios, quantos voluerint, natantes & nidificantes cum pullis & cineolis eorum, depaſcentes & errantes in omnibus aquis meis, &c.*

ERRATICUS, Errabundus, vagus, vagabundus, Italis *Erratico.* Gloſſ. Gr. Lat. Πλάνος, *Erraneus, Erraticus, ſeductor.* Cornel. Fronto: *Erraticus, & poteſt errare, & ſolet. Erraticus, animus eſt qui ſolet errare, & deſinit.* Vita S. Deicoli Abb. Lutrenſis num. 15. *Cumque vir ſanctus per eremum, quaſi Erraticus viator, convenientia manendi loca diſquireret. Erraticum pecus, quod vulgo dicitur Weredif,* in Concilio Iſlebonenſi cap. 27. quod noſtris *Eſpave.* Errandi verbum de pecoribus proprie efferri docet Maro Ecl. 7.

Huc mihi dum teneras defendo à frigore myrtos,
Vir gregis ipſe caper Deerraverat.

Plauto in Bacchid. *Errantia pecora*, ſolivaga & ſeorſim paſcentia dicuntur. [Le Roman *d'Athis* MS.

Or ne vous chault à demeurer,
Car tout ſui preſt de vous Errer.

Ubi *Errer* idem videtur quod conducere.]

ERRATOR, Papiæ *debitor, reus, obligatus.* Sed legendum *Ærator.*

¶ ERRENISARE, Lætari, triumphare, ab εἰρήνη, *Pax.* Vide *Sanceniſſat.*

¶ ERRHINUM, ἔῤῥινον, Quod tegit naſum. Vide *Naſale.*

¶ ERROLUS, Errans, vagus. Alphabetum orationis S. Iſidori Epiſc. Hiſp. April. tom. 1. p. 341. *Et paterna pietate ſume precor Errolum.*

ERROR, *Vaticinatio*, in Gloſſ. Iſidori.

ERROVAGARE, Vagari, errare, hinc inde diſcurrere, Alemannis *Irrivagen.* Eckehardus Junior de Caſib. S. Galli cap. 7. *Compulit tamdem Cralo fratres Errovagari, poſt arſuram ſolitos clauſtro ſtabiles vivere.*

ERTHMIOTUM, Conventus vicinorum terræ. Vocem Somnerus deducit à Saxonico eaꞃð, terra, & ᵹemoꞇe, vel moꞇe, Conventus. Solebant quippe convenire ad vicinorum inter ſe diſcrepantium querimonias ſummarie audiendas & ſedandas, arbitrio comparium Curiæ vel convaſſallorum. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 57. *Ita ut ne damnum incurrat... aliquando in diviſis, vel in Erthmiothis ſuum hominem ubique manu teneat, aliquando ſuper ipſam terram.*

ERVATIO, *Enervatio, exinanitio.* Papias.

¶ ERUBESCIBILIS, De quo erubeſcendum eſt. *Fuga Erubeſcibilis nimis*, in Opuſculo Gualvanei de la Flamma, apud Murator. to. 12. col. 1823.

ERUCTUARE, Evertere. Acta S. Sabiniani cap. 1. *Tunc loquitur Imperator Criſpino Præſidi in ira ſua, ut exeat currens in furore ſuo, & milites principales in toto orbe Eructuent Chriſtianos, & deſtruant eos.* Alii Cod. habent, *Evertant.*

¶ ERUDERATUS, Expurgatus, ſanatus. Vita S. Johannis Abb. Parmenſis, ſæc. 5. SS. Benedict. pag. 724. *Nactus eſt manum dexteram ita à cancro Eruderatam, ut nullatenus priſtinæ incommoditatis pene inveniretur veſtigium. Eruderare* dixit Varro pro Ruderibus expurgare.

¶ ERUDIMENTUM Doctrinæ Papias ſuum appellavit *Elementarium*, hoc eſt, Gloſſarium, in Præfatione.

ERUDIRE, Mederi, remedium dare. Gregorius Turon. in Vita MS. S. Felicis: *Cumque profluente ſanguine nullus manum ad Erudiendum auderet apponere, &c.*

¶ ERUDIS, Indoctus. Vide *Inrudis.*

¶ ERUDITAS, Eruditio, in Actis SS. Julii tom. 1. pag. 112. de S. Sparchio.

ERUDITORIUM, διδασκαλεῖον, παιδευτήριον, Academia, Schola publica. Vita S. Deicoli Abbatis Lutrenſis num. 7. *Ut .... in omnibus tranſmarinis Eruditoriis nulli pateret ſecundus.*

¶ ERUDNÆ, ἴσιδες, (lege ἔριδες vel ἔριδες, i. Rixæ.) Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman.

¶ ERUGA, pro *Eruca*, Genus plantæ, Gall. *Roquette.* Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 312. in Ordinatione Humberti II. ſuper numero & ordine menſarum: *Cum una libra de carnibus ſalſis, & dimidio rotulo de carnibus bovinis in aqua, cum muſtarda & Eruga pro ſalſamento.* Rurſus occurrit ibidem.

¶ ERUGINATUS, Æruginoſus, metaphorice Moroſus. Vita S. Severi Archiep. Ravennæ, apud Murator. to. 2. pag. 189. col. 2. *Si quis ſuperciliofus Eruginata mente & inſulſa objectione B. viro detrahat, &c.*

¶ ERUGO, pro *Hirudo*, Gall. *Sangſue.* Papias: *Erugo, Sanguiſuga vel tinea.*

¶ ERULI, *Domini.* Gloſſ. Iſid. Excerpta Pyth. addunt *Domnuli.* Vide *Eritudo.*

¶ ERUS, Erutudo. Vide *Eritudo.*

ERZA, [Occa, Gall. *Herce.*] Vide *Hercia.*

¶ ESAIANI in Ægypto dicti ſunt Acephalorum quidam ab Eſaïa Diacono, qui è Palæſtina miſſus Alexandriam, ut eorum Epiſcopus eſſet; ſed non receptus ab omnibus eſt. Hofmannus ex Breviario Liberati cap. 18.

¶ ESAMENTUM, Jus utendi in alieno fundo rebus non ſuis. Vide *Aiſantia.*

¶ ESBARDARE, Scandulis tegere, ab Hiſp. *Barda*, Scandula, Gall. *Bardeau.* Charta ann. 1382. ex Archivo Maſſil. *Item plus pro omnibus adventagiis, vid. 2. palmorum canandi, & pro implendo dictam turrim, & pro avantagio crotæ, & pro angueriis, & Eſbardando ſolerium & crotam.*

¶ ESBATHAMENTUM, f. Ambulacrum, vel locus amœnus recreandis animis aptus, à Gallico *Eſbatement*, Recreatio animi. Litteræ Garini Abb. Vallium Sarnaii an. 1261. ex Tabulario Portus Regii: *Quem quidem cenſum debebat Conventus Portus Regii... terra & prato ſitis inter duos rivos duos ſolidos, & pro Eſbathamento tres denarios.*

¶ ESBATRE, Species ferramenti. Statuta Maſſil. lib. 5. cap. 52. *De fabris quantum debeant accipere ... de palo ferreo & de Eſbatre tres obolos.*

¶ ESBIA, Exbia, Canalis ad educendas aquas reſtagnantes. Uſus ſtagnorum Breſſiæ apud Guichenonum Probat. p. 170. & Revellum p. 285. *Item, an domini poſſint Eſbias ſuorum ſtagnorum in quacumque parte calceatarum facere ſeu Eſbiare & illas claudere.* Charta Thoſſiac. in Dumbis ſignata *Bonet* an. 1455. *Licentia datur faciendi molendinum cum omnibus Exbiis & cæteris ædificiis neceſſariis.* Vide *Bedum.*

¶ Esbiare, Aquas ſuperfluas & reſtagnantes educere, mox in *Eſbia.*

¶ ESBONACHIUM, Jus competens Majoribus villarum ex *bonnis* ſeu metis defigendis. Litteræ Officialis Pariſ. de emptione Majoriæ de Berrone an. 1266. in Tabulario Calenſi: *Vendidit ... par-*

tem ſuam vinorum & metatorum ſive Eſbonachiorum ... exceptis cenſibus & ſubcenſibus.

Esbonare, Esbonagium, [Eadem notione.] Vide *Bonna*.

ESBRANCATURA, Ramorum abſciſſio, ex Gallico, *Esbrancheure.* Rogerus Hovedenus p. 784. *Qui autem foriſfecerit in foreſta Regis de viridi, ſive per culpaturam, ſive per Eſbrancaturam, &c.* Vide *Branca.*

¶ ESBUSCARE, Provincialibus *Deſboucar*, Vepreta exſtirpare, tollere. Ordinatio Judicis Aquenſis an. 1471. Regeſt. *Columba* fol. 282. ex Camera Comput. Provinciæ: *Videant & inſpiciant, ſi vallata circumquaque ſint debite curata, reparata, conſtructa & Esbuſcata. ... ſi teneriariæ, ſive ripæ aquæ fronteriæ .... non ſint legitimæ, curatæ, Eſbuſcatæ & reparatæ.*

¶ 1. ESCA, Modus agri. Fundatio Prioratus S. Petri de Soldiaco an. 1070. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 481. *Tres Eſcas terræ, ubi ſeminantur duo modii frumenti & amplius.* Forte leg. *Acras.*

2. ESCA, Glandatio, *Glandée* Gallis; *Maſte* Germanis & Anglis. Lex Bajwar. tit. 21. §. 2. *Si quis aliena nemora præciderit, ſi portat Eſcam, & rubus eſt, cum ſolido & ſimili componat.* Edit. Heroldi, *ubi porcorum Eſca & robur eſt.* Charta Alemann. Goldaſti 62. *Per ſingulos annos 2. corvadas de grano bono non ſcuſſo, 1. de ſpelda, & alterum de avina, & quando Eſca eſt, porcum ſolido valentem 1. & quando Eſca non eſt, arietem bonum.* Lex Longob. lib. 1. tit. 22. §. 3. *De porcis, ſi in Eſca alterius paverint, & inventi fuerint, &c.* ὕσκα, Græcis: Hiſpanis *hyeſca.* Vide Gloſſ. med. Græc.

Escaticum, vel Eschaticum, Ead. notione ac origine. Charta Friderici Imp. an. 1178. apud Ughellum to. 7. Italiæ ſacræ p. 1434. *Cum caſis, ædificiis, paſcuis, capilo, aquario, herbatico, Eſcatico, &c.* Alia Aiſtulfi Regis Longobard. an. 753. apud eumdem tom. 2. pag. 107. *Quod ſi in ipſis ſilvis aliquis roncare fecerit, aut ſi peculia pabulaverit, redditum, Eſcaticum, ſeu caſeum ad fratres Nonantulæ famulantes perveniant totum.* Occurrit præterea apud eumdem to. 5. p. 221. & in Chron. Farfenſi pag. 664. Pag. vero 657. *Scaticum*, pro *Eſcaticum* habetur.

3. ESCA, *vulgo dicitur quod fomes ſit ignis.* Papias. [ὕσκα Græcis, Hiſpanis *Heſca.*] Guigo II. Prior Cartuſienſis in Statutis ejuſd. Ord. cap. 28. §. 5. *Ad ignem focile, Eſca, lapis ignitus, ligna, ſecuris.* [Miſſ. Mozarab. *Offertur vero Epiſcopo petra & Eſca & excuſſorium.*]

¶ ESCAANCHIA, Escaancia, Escaangia, Iiſdem notionibus quibus mox *Eſcaëta.* Chartularium Monaſterii S. Quintini in Inſula p. 125. *Omnes Eſcaanciæ & omnia foriſfacta partiri debent.* Hic *Eſcaancia* Jus eſt Domino competens ratione *foriſfacti* ſeu delicti, ut per ſe patet. Verum id non ita clarum eſt in omnibus locis mox ſubjiciendis. In priori ſaltem *Eſcaangia* poſſet accipi pro certo cenſu quotannis percipiendo. Charta anni 1238. ex Chartulario S. Vandreg. to. 1. p. 500. *Ita tamen quod nec dicti Radulfus Burgenſis & Johannes Louvel, nec eorum hæredes Monachis S. Vandregiſilli reddent ſervitium, nec Eſcaangiam quam iidem Monachi in dicto tenemento annuatim percipiunt ſive percipient. Imo ego & hæredes mei dictis Monachis prædictum ſervitium cum Eſcaangia reddere tenemur annuatim ſupra noſtrum aliud feodum. Tenenda igitur Joanni Louvel & ſuis hæredibus omnia prædicta, quæ eidem vendidi, libere... reddendo inde mihi & meis hæredibus pro omnibus querelis & Eſcaangiis quoddam par cyrotecarum, vel tres denarios monetæ currentis.* In antiquo Normanniæ Stylo tit. de Succeſſionibus pag. 301. edit. 1552. *Eſcaëtes* ſunt Prædia vel redditus jure ſucceſſionis poſſeſſa, qua notione Charta anni 1268. ex Chartulario Fiſcamnenſi: *Juraverunt inſuper ... quod in dicto campo ſeu dicta terra ratione hereditatis, elemoſine, petitionis, conqueſtus, Eſcaanchie, dominii ... nihil de cetero reclamabunt.* Similia leguntur in Charta anni 1270. Chartularii S. Vandreg. to. 1. p. 29. & in altera Charta Officialis Rotomag. an. 1282. ex Tabulario B. M. de Bono-Nuntio Rotom. Charta anni 1235. ex parvo Chartulario Gemeticenſi c. 118. *Tradidi in feodum & hereditagium totam Eſcaanciam, quam habebam in parochia S. Petri de Warengevilla.* Vide in *Eſcaëta* voces *Eſcanchia* & *Eſchanchia.*

¶ Escaauntia, Eschaantia, Bona in fiſcum Domini feudi cadentia, cum quis ſine hærede moritur. Sic in quatuor Chartis Tabularii Corbeienſis an. 1219. *Recognoverunt ſe in omnibus .... nullum omnino jus habere, nec in majoria nec in mortuis manibus ... nec in Eſcaauntiis illorum, qui ibidem ſine hærede moriuntur.* Eadem habent duæ ejuſdem Tabul. Chartæ: *Nec in Eſchaauntiis illorum, qui ibidem ſine hærede moriuntur.*

ESCAETA, Eschaeta, Escheta, Escheuta, Excaeta, Escadentia, Escasura. Horum vocabulorum non una ſemper, ſed varia & diverſa eſt ſignificatio. Nam interdum, & ut plurimum ſic appellantur bona, prædia immobilia vel mobilia quævis, quæ ex delicto & foriſfactura vaſſalli vel alio quolibet caſu cadunt in fiſcum Domini feudi. Ita Raſtallus, & practici Angli. Vide Britton. pag. 27.

Duplicis porro generis *eſchetas* ſtatuunt Leges Baronum Scoticor. ſeu Quoniam Attachiamenta cap. 48. *Eſchetæ* enim *accidunt, quandoque in mobilibus, quandoque in terris & tenementis:* in mobilibus, veluti ἀδεσπότοις, quæ nullius Domini ſunt, Theſauris, rebuſque aliis inventis, animalibus confiſcatis, &c. in immobilibus, veluti bonis & prædiis damnatorum, proditorum, ſine hærede decedentium, [nothorum, ut apud Perardum in Burgund. pag. 350. debitam talliam non ſolventium ſtatuto tempore, in Charta an. 1457. ex Breſſia,] &c. *Nihil* autem, ut eſt ibidem §. 13. *judicatur Eſcheta, niſi propter culpam aut tranſgreſſionem alicujus partis, quam ipſa res tangit.* Quæ quidem bona, *Caduca* dicuntur juriſconſultis. Gloſſ. Lat. Græc. *Caducum*, τὸ χωροῦν εἰς τὸν φίσκον. Ita in Charta Guillelmi Epiſc. Pariſ. ann. 1244. apud Brolium in Hiſtor. Pariſ. lib. 2. p. 283. 2. edit. & aliis, *caducum* vox uſurpatur.

Interdum & ſæpe ſumuntur hæ voces pro legitimis hæreditatibus, quæ quibuſvis obveniunt: unde ut ab eſcaetis, quæ ex delicto vel ex defectu hæredis Dominis feudi obveniunt diſtinguantur, ſæpe *Eſchaetæ* vocabulo additur vox *recta*, id eſt, *legitima*, ut quæ ex lege obvenit: quæ etiam *Recta hæreditas* dicitur in Legibus Henrici I. cap. 1. Charta ann. 1279. apud Ducheſn. in Probat. Hiſt. Burgund. pag. 94. *Salvo ſibi & hæredibus ſuis recto caduco, ſive recta Eſcheeta, & alio jure futuro, ſi in præmiſſis contingeret evenire.* Vide Stabilimenta S. Ludovici. lib. 1. cap. 21. [Bellomanerius cap. 14. pag. 79. *Echoite ſi eſt quant hiretage deſcend du côté par la defaute de che que chil qui muert n'a nus enfans, ne nul qui de ſes enfans ſoit iſſus, ſi que ſes hiretages échoient à ſon plus prochain parent, ſi comme*

à ſes freres ou à ſes ſereurs, & ſe il n'a nus freres à ſes oncles; ſe il n'a ne freres ne ſereurs, ou à ſes antains; ou ſe il n'a ne freres, ne ſereurs, ne oncles, ou à ſes couſins germains ou à ſes couſines germaines, ou à ſon plus prochain parent dedant le quart degré de lignage. Litteræ Guidonis Comitis Nivern. an. 1231. inſertæ Litteris Caroli primogeniti Johannis Franc. Regis an. 1356. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. pag. 118. *Si aliquis vel aliqua ſine filio vel filia deceſſerit, Echeeta mortui vel mortue ſine merciamento aliquo ad propinquiorem liberum heredem deveniet. Quod ſi ſtatim hujuſmodi propinquior heres Echeetam non requiſierit, anno & die reſervabitur juſto heredi per manum dictorum quatuor burgenſium. Si autem ipſe propinquior heres infra annum & diem Eſcheetam non requiſierit, dum tamen requirere potuerit competenter, deinceps ſuper hoc nullatenus audietur, ymo ad nos plenarie deveniet Eſcheeta.* Aliæ Philippi cognomento Audacis an. 1281. ibid. pag. 216. *Comitatus Pictavenſis ex Eſcheata prædicti patrui noſtri ad nos devenerit.*]

ESCAETA CUM HÆREDE. Gervaſius Tilberienſis lib. 2. *At cum paterfamilias, Miles, vel ſerviens, de Rege tenens in capite fata debita ſolverit, relictis tamen liberis, quorum primogenitus minor eſt annis, reditus quidem ejus ad fiſcum redeunt: ſed hujuſmodi non ſimpliciter Eſchaeta dicitur, ſed Eſchaeta cum hærede, ... de ipſa hæreditate per regios Officiales tam ipſe hæres, quam cæteri liberi neceſſaria percipiunt.* Vide *Cuſtodia, Hæres,* & *Warda.* Varie porro hæ voces exaratæ leguntur:

ESCAETA, in Vitis Abbatum S. Albani pag. 88. apud Radulfum de Diceto an. 1191. Matth. Paris pag. 394. & alios.

¶ ECHAETA. Chart Itherii de Mengnac Domini de Cloſis an. 1278. apud Thomaſſerium, in Biturig. pag. 110. *Quod Echaëta ſeu ſucceſſio ipſorum tam de bonis mobilibus, quam de immobilibus deveniat ad propinquiorem de genere eorumdem.*

ESCHATA, & ESCHEETA, ESCHEATAE, Anglis *Eſcheat*, apud Mat. Paris p. 179. Littleton. ſect. 4. Tho. Walſingh. pag. 100. [& in Charta Theobaldi Comitis Campaniæ an. 1233. pro Abbate Moliſmenſi.]

¶ ESCHAANCIA. Charta anni 1234. ex Archivo B.M. de Bono-nuncio Rotomag. *Totum illud tenementum meum, quod habui de Eſchaancia avunculi mei.*

¶ ESCANCHIA. Charta Officialis Rotomag. ann. 1303. *Juraverunt... quod... ratione hereditagii, ſucceſſionis, petitionis, diviſionis, dominii, conqueſtus, Eſcanchiæ, dotis, dotalitii, ſeu donationis propter nuptias, ſeu quacumque alia ratione ſibi competente vel competitura in dicto annuo redditu nichil reclamabunt in futurum.*

¶ ESCHANCHIA. Chartular. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1670. *In terris, ædificiis, vineis redditibus, ripariis, cenſibus, homagiis, redevanchiis, & aliis quibuſcumque ad me ſpectantibus, quæ omnia poſſidebam de Eſchanchia cognati mei Johannis de Fraxinis defuncti.* Vide Hiſt. Harcur. to. 4. p. 1277.

ESCHETA, in Leg. Baron. Scotic. loco cit. in Statutis Roberti III. Regis Scotiæ cap. 28. in Regiam Majeſt. lib. 2. c. 55. §. 2. 3. in Itinere Camerarii Scotiæ cap. 34. &c.

ESCHEUTA, in Libertat. Montis regalis apud Guichenon. in Hiſtor. Breſſ. in Conſuet. Comitatus Burgund. art. 100. Autiſiodor. veteri art. 39. Bituricenſi tit. 19. art. 16. 33. &c.

¶ ESCEITA, apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 374. *Ego Ricardus de Waletun quietum clamavi... redditum viginti ſolidorum, & regale ſervitium, & wardos, & Eſceitas, & cartam, & quidquid juris mihi... evenire potuit, &c.*

¶ EXCIDENTIA. Charta M. Abbatis S. Vedaſti Atreb. in Chartulario v. ejuſdem Abbatiæ p. 1. *Dominium & juſtitiam & Excidentias juſtitiæ nobis integre detinemus.* Charta anni 1243. in Chartular. S. Vandregeſili to. 1. pag. 384. *Quod ego & hæredes mei tam per Excidentiam, quam aliter de cætero habere poteramus.*

¶ EXCIDERE, Obtingere, obvenire, Gall. *Echoir.* Inſtrument. anni 1242. ex Chartulario S. Vandregiſili to. 1. p. 505. *Cum omni jure, libertate & dominio quod... habebam, & quæ mihi & meis hæredibus accidere poterant & Excidere de cætero.* Charta P. Ducis Britanniæ min. an. 1237. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 335. *Nos tradidimus domino noſtro Regi Franciæ omnes terras, quas de eo tenemus in Francia... & etiam terram hæreditariam fratris noſtri... ſi interim nobis Excideret, tenendas in manu ſua, &c.*

EXCADENTIA, in Conſuetud. Siculis lib. 1. tit. 77. [& in Charta Officialis Rotom. ann. 1279. ex Archivo B.M. de Bono-Nuncio.] *Terræ Eſcadentiales*, in Fleta lib. 6. cap. 1.

¶ ESCHASUCA, apud Acherium tom. 8. Spicil. cap. 242.

ESCASURA. Charta de Chableiis in Tabulario Campan. Thuano fol. 189. *Comes habet Eſcaſuras apud Chableias omnium hominum liberorum, & ſuorum, & omnium extraneorum qui non habent Dominum.* Charta Libertatum Villæ de *Villereys* an. 1253. *Eſcaſuræ ad propinquiorem hæredem devenient.* [Charta Philippi II. Franc. Regis an. 1204. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu tom. 1. pag. 7. *Quidquid idem Comes habebat citra mare Angliæ, & quidquid de Eſcaſura ipſius Comitis ad eam jure hereditario devenit, & poterat devenire citra mare Galliæ.* Martenius noſter tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1048. habet *Excaſura.* Hiſt. vero Harcur. to. 4. pag. 2174. *Excaſina* perperam.] Vide Roverium in Reomao pag. 259.

¶ EXCASSURA. Charta fundationis Monaſterii Veteris pediculi an. 1172. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 887. *Item, domnus Matthæus Vaune & domnus Stephanus Putet dederunt eiſdem Fratribus cenſum manus firmæ cum omni juſtitia & dominatione, & cum Excaſſura, ſi forte evenerit.*

¶ EXCASURA. Acta Abbatum S. Germani Autiſſiod. cap. 13. *Excaſuræ decedentium nequaquam ad alios homines, licet propinquos, ſed tantum ad homines Eccleſiæ devolvantur.* Et cap. 10. *Nam cum dimidia pars domus ex quadam Excaſura jus Monaſterii deveniſſet, aliam medietatem emit.* Charta P. Comitis Nivern. an. 1104. pro Burgenſibus Autiſſiod. apud Baluz. tom. 7. Miſcell. p. 326. *Certum eſt, quod franchi homines ſuas habent in integrum Excaſuras, & habebunt in perpetuum.* Codex MS. reddituum Epiſcopatus ejuſdem urbis: *Excaſura, hoc eſt, manus mortua... Excaſura empta à Guillelmo Armigero... Domus de Valen, quæ fuit de Excaſura* x. *ſol. Excaſuræ, ſive manus mortua circa* LX. *lib.*

¶ EXCAUCIA. *Pro hereditate vel Excauciis uxoris ſuæ*, in Litteris Ferrandi Comitis Flandriæ ann. 1214. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 842. Mallem *Excanciis.*

ESCADUCA, in Charta an. 1243. in Regeſto Comitum Toloſæ fol. 88. *Albergas, ſucceſſiones, Eſcaducas, furnos, &c.*

¶ ESCADUTA LEGITIMA, in Charta anni 1311.

apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 579.

¶ ESCASUTA. Vide locum in *Francalia.*

¶ ESCATA. Inquiſitiones factæ in loco Oyſentii, pro juribus Comitis, Hiſt. Delphin. tom. 1. pag. 20. col. 2. *Debet reſpondere domino Comiti de duabus partibus bannorum & Eſcatarum, quæ eveniunt quum tenentur dicta placita.*

¶ ESCHAAMENTUM. Charta Ludovici filii natu majoris Philippi Aug. pro Communia Atrebat. an. 1211. *Duodecim Scabini debent eligere quatuor probos viros, qui debent recipere omnia Eſchaamenta civitatis, & de eis debent reddere computationem Scabinis.*

¶ ESCHAEMENTUM. Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 33. v°. *Quæ ad eum pertinent tam in hominibus, quam in campis... in cenſis, & in reguarz, & in omnibus Eſchaementis, quæ ad Dominum pertinent.*

¶ ESCHEEMENTUM, infra in *Foriſmaritagium.*

¶ ESCHAYDA. Charta Guillelmi Alamelæ ann. 1276. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 526. *Excepta ſucceſſione ſive l'Eſchayda, quæ utrique dictarum partium poſſet inantea evenire.*

¶ ESCHEANCIA. Charta Archidiaconi Rem. an. 1241. ex Tabulario S. Nicaſii: *Niſi aliquid ratione dotis vel Eſcheancie reclamabunt.* Charta Curiæ Sueſſ. an. 1261. *Tertiam partem totius hereditatis eorum & totius Eſcheancie, &c.* Rurſus occurrit apud Miræum to. 1. pag. 770.

¶ ESCHEETA. Homagium an. 1205. apud D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu pag. 108. *De portione, quæ me contingit de Eſcheeta Comitis Barri ſuper Secanam, deveni homo ligius illuſtris dominæ meæ Blanchæ Comitiſſæ.*

¶ ESCHEOITES. Charta Commun. Divion. apud Perardum in Burgund. pag. 335. *Dedi... omnes Eſcheoites in hominibus, quæ ad me venire debent.*

¶ ESCHEYTA, infra in *Evenimentum.*

¶ ESCHOETA, apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 123.

¶ ESCHOITA, apud eumdem Thomaſſ. pag. 732.

¶ ESCHOUETA, apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. col. 487.

¶ ESCHUTA, in Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 134. & alibi. *Eſpava ſeu Eſchuta apum & quorumcumque animalium*, in Statutis S. Claudii an. 1448.

ESCAETOR, ESCHAETOR, Magiſtratus apud Anglos, cujus munus erat, res in fiſcum Principis quolibet jure redactas in provinciis diligenter exquirere & colligere: *Eſcheators*, vulgo. Articuli Epiſcoporum Angliæ in Additam. ad Matth. Paris: *In tantum jam crevit malitia, quod Eſcaetores non ad bona Abbatum & Priorum uſui decedentium deputata, manus extendunt, verum etiam ad blada inſtaurata, &c.* Will. Thorn. an. 1306. *Walterus de Gloceſtr. Eſchaetor.* Idem an. 1316. in Charta Edward. II. *Ita quod nullus Eſcaetor, ſeu alius miniſter noſter... ſe intromittat.* Vide eumdem an. 1363. Monaſt. Angl. to. 1. p. 48. Concil. Lambethenſe an. 1261. cap. *de Cuſtodia Eccleſ.* Edw. Cocum ad Littletonem ſect. 4. Fletam lib. 1. cap. 20. §. 60. Prynneum in Libertatib. Angl. tom. 2. pag. 978. &c. In Charta Gallica apud eumdem Thorn. an. 1388. *Eſchetour.* Ejuſmodi erant *Cæſariani, qui bona ad Principem devoluta veluti vacantia occupabant*, in lib. 2. Cod. Th. de Bonis vacantib.

Habent, ait Spelmannus, vel potius habuere, Magnates aliquot hujuſmodi Officialem: ſuum autem in unoquoque Comitatu Angliæ, qui Magno Theſaurario annuatim conſtitutus, fiſco militat & piſcatur, exacto vero miniſterii ſui anno, iterum infra triennium non ad idem recipiatur exequendum. Stat. Henrici VIII. cap. 8. & an. 3. ejuſd. c. 2. [Vide Kennettum in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden.]

ESCAETRIA, Officium *Eſcaëtoris*, in veteri magna Charta fol. 160. 161. &c.

SUBESCAETOR, Locum tenens ac Vicarius *Eſcaetoris*, in Fleta lib. 1. c. 20. §. 60. & apud Gul. Prynneum in Libertatibus Eccl. Anglic. tom. 3. pag. 847. *Eſchetours & deſſouth Eſchetours*, apud Britton. cap. 21.

¶ ESCALARE, Gall. *Eſcalader.* Scalis muros aſcendere. *Fortalitia obſeſſa, aſſalhiata, debellata, Eſcalata clandeſtine nec furtive capta*, apud Rymerum to. 8. p. 618. col. 2.

ESCALIARE. Eximinus Salanova de Privilegiis Baronum Aragon. *Item poſſunt Eſcaliare in villis regalibus ubi ſunt vicini tantum.* Vide *Scalia.*

ESCALIUM. Charta Sanctii Regis Navarræ æræ 1158. apud Blancam: *Confirmo etiam... omnes decimas terrarum, villarum, Eſcaliorum, & omnium alodiorum ſuorum, &c.*

¶ ESCALLARDUM, à Gallico *Echalas*, Palus, adminiculum ridica, pedamentum. Chartular. S. Vandreg. to. 2. p. 1291. in Charta anni 1279. *Juravi inſuper ego dictus Gaufridus, quod prædicti clauſi ſarmento, dictis Eſcallardis ego nec hæredes mei nihil poterimus nec in omnibus in dicto clauſo exiſtentibus vel pertinentibus de cætero reclamare.*

¶ ESCALLATA, Coccum, Gall. *Ecarlate.* Codex Legum Norman. apud Ludewig. to. 7. p. 187. *Ebur, roballum, lapides pretioſos, inſuper Eſcallatam, warmigriſium, & pelles ſebelinas, &c.* Vide *Scarlatum.*

¶ ESCALMAMENTUS. Vide *Eſchalmamentus.*

ESCAMBIUM, [Permutatio, Gall. *Echange.* Sententia arbitralis anni 1235. ex Tabulario S. Nicaſii Remenſis: *Dicebat dictam Eccleſiam alias terras in Eſcambium & commutationem recepiſſe.* Occurrit rurſus infra, & apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1277. & alibi non ſemel.] Vide *Cambiare.*

¶ ESCAMPSOR, Nummularius, Gall. *Changeur.* Conſuetud. Lemov. art. 42. *Aurifabri ſive deaurarii & Eſcampſores annulos, monilia, zonas & garlandas argenteas, &c.* ubi verſio Gallica ſic habet: *Orfevres, Changeurs de bagues, ceintures, perles & ſemblable orfeverie, &c.* Vide *Campſor* poſt *Cambiare.*

¶ ESCANCHIA. Vide in *Eſcaëta.*

¶ ESCANDA, ut *Eſca*, Cibaria, ſi bene conjecto. Mabill. tom. 4. Annal. Bened. pag. 460. ad an. 1044. *Ex villis monaſterio Corienſi ſubjectis annuus cenſus præbebatur de Eſcanda, de ſicera, de carnibus & de ſale.*

¶ ESCANDALEUM, Menſuræ genus pro liquidis. Litteræ cujuſdam Judæi an. 1471. Hiſt. Maſſil. pag. 307. *Item lego eleemoſynæ Judæorum, quæ vocatur Mahor, unum Eſcandaleum olei annis ſingulis diſtribuendum in qualibet vigilia magni jejunii Judæorum.*

¶ ESCANNA. Vide *Eſſanna.*

¶ ESCANNICUM, ut *Eſcambium*, Commutatio vel Compenſatio. Gall. *Echange.* Inſtrum. anni 1079. apud Severtium in Epiſcopis Matiſcon. pag. 114. *Eo tamen pacto ut ſi aliquid inde haberent ſupra medietatem, unde ipſe Hugo Eſcannicum non haberet, hoc illi dividerent.*

¶ ESCANTIO, A cyathis, pincerna, Gall. *Echanſon.* Liber niger Scaccarii pag. 350. *De Eſcan-*

tionibus. *Quatuor tantum debent ſervire ſimul vice ſua, &c.*

¶ ESCAPINIUS, ut *Scabinus*, Aſſeſſor in judiciis, Gall. *Echevin*. Placitum anni 783. apud Mabill. lib. 6. de Re Diplom. p. 501. *Ibique veniens Advocatus S. Dionyſii... nobis ſuggerebat dicens, eo quod inter Riferonem Comitem & ſuos Eſcapinios in pago Tellas, in mallo publico, &c.* Vide *Scabini*.

ESCAPIUM, Evaſio, fuga, Anglis *Eſcaping*, ex Gallico *Eſchapper*, & Angl. to *Eſcape*, Effugere, evadere, ex *captione* ſe ſubducere, [*Scapha*, Aremoricis *Achap*,] unde vobis origo: quæ quidem uſurpatur apud Anglos, de reo aliquo detento, & in carcerem miſſo, qui libertate donatur, antequam judicio, ſeu judicis ſententia & præcepto liberetur. Duplex autem eſt *Eſcapium: voluntarium*, cum quis reus in crimine deprehenſus & detentus, liber abire permittitur: alterum *neglectum Eſcape*, dicitur, cum ſcilicet idem reus detinetur, ac per negligentiam ſeu incuriam cuſtodis evadit, cuſtode non admodum laborante in eo rurſum comprehendendo. Utroque caſu, is cujus cuſtodiæ incumbit reus, ejuſdem criminis quo reus, damnatur, & ſi feloniæ, tanquam felo, ſi proditionis, tanquam proditor punitur.

Reorum autem cuſtodia non tantum Carcerarium ſpectabat, ſed & loci incolas: adeo ut ſi reus per eorum incuriam evaderet, ii *Eſcapii*, quam dixi, pœnam incurrerent. Quinetiam ſi quis homicidium intra urbem commiſiſſet, & ille ex urbe evaſiſſet, incolæ *Eſcapii* pœna tenebantur, ut pluribus hanc materiam exequuntur Auctor Fletæ lib. 1. cap. 20. §. 75. c. 48. §. 7. Guillelmus Stanford. in Placitis Coronæ lib. 1. c. 26. & ſeqq. ut & Raſtallus verbo *Eſcape*, & Cowellus lib. 4. Inſtit. tit. 18. §. 14.

Cum igitur non leve eſſet onus urbium incolis reos cuſtodiendi, ab eo ſæpe exempti leguntur, beneficio Principum. Charta Gilberti Tiſoni ſummi Vexillatoris Angliæ in Monaſt. Angl. to. 1. p. 372. *Sint quieti in civitatibus, burgis,... & de omni terreno ſervitio & ſeculari exactione: ſimiliter de ſectis curiæ... & de murdro, & latrocinio, & Eſcapio.* Alia Charta ibidem pag. 977. *Et omnia amerciamenta, redemptiones,... necnon omnimoda Eſcapia felonum, de & in villa, terris, &c.* Charta Henrici III. tom. 2. pag. 660. *Et ſint quieti .... de murdro, de francoplegio... de Eſcapiis latronum, de roberiis, &c.* Adde pag. 511. Charta Philippi Ebroicenſis pro incolis Mellenti anno 1320. in Tabulario Prioratus ſancti Nicaſii pag. 72. *Leſdiz habitans de la ville de Meulant & des Muriaux... ne ſont tenus à gaitier les priſonniez eſtans en noſtre geole de Meulent & des Muriaux: més s'il avenoit que aucun, ou aucuns malfaiteurs occiſſent un homme, ou feiſſent aucun murtre ou autre meſfait, ou aucune malfaçon, & il ſe boutoit en monſtier, ou en lieu ſemblable, leſdits habitans feront tenus à gaitier: més hors la ville ils n'iront point gaitier, ne n'y ſeront contrains.* Willel. Thorn. ann. 1268. *Et ſi ille qui captus fuerit per prædictum Abbatem infra prædictas bundas & metas evaſerit de priſona dicti Abbatis, non debebunt reſpondere de ipſo Eſcapio coram Juſtitiariis.* Vide Statutum 1. Weſtmonaſterienſe c. 3. & Stabilimenta S. Ludovici l. 1. c. 39. 81. lib. 2. c. 35. & Conſuetud. localem *de Menetou*, apud Thomaſſerium pag. 196. *Incarceratorum Evaſio* dicitur in Charta Thomæ Regis Manuiæ an. 1055. to. 1. Monaſtici Anglic. p. 718. *Et quod habeant incarcerationem, & incarceratorum Evaſionem, & furcas ſeu patibulum ſuper terram ſuam.* Vide Radulfum in Vita S. Richardi Epiſcopi Ciceſtrenſis n. 37. & Gul. Prynneum in Libertatibus Eccleſiæ Anglic. to. 3. p. 765.

¶ EXSCHAPIUM LATRONIS, in veteri Gloſſario apud H. Vanleium de ant. Litter. Septentr. pag. 284.

¶ ESCAR, Lapideus agger ad ripam fluvii, Gallis *Quai*. Legitur in Statutis Maſſil. MSS. lib. 1. cap. 51. §. 3. ubi Edita habent *Scar*. Vide in hac voce.

¶ ESCARA, Combuſtio. Vide *Scara*.

ESCARAMIS. Gauterius Cancellarius de Bellis Antioch. pag. 454. *Adeo belli campo clauditur, montium valliumque aditus Eſcaramis obfuſcantur, quod nec unius fugientium illibatus pertranſire potuit.* Leg. forte, *& à ramis*.

¶ ESCARCELLA, Crumena ſcortea, Gallis *Eſcarcelle*, ab Italico *Scarcella*, Crumena. Extractum computi an. 1336. Hiſt. Delph. to. 2. p. 307. col. 2. *Item pro duabus pariis caligarum, pro una corrigia & una Eſcarcella pro Domino, 111. ſ. v. d. gr.*

¶ ESCARETA, pro *Eſcaëta*, quod vide. Litteræ Thomæ Prioris S. Michaelis in periculo maris an. 1217. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 862. A. *Exceptis placitis, relevagiis & ſervitiis vavaſſorum ad equum, & aliis Eſcaretis in prædictis maneriis, quæ nobis volumus reſervari.*

¶ ESCARGATA, ESCARQUAITA, Excubiæ. Vide *Scaraguayta*.

ESCARIA, *Menſa eſcis plena*, Ugutioni.

¶ ESCARIARE, quaſi *Eſgardiare*, Dijudicare, Cognita cauſa dirimere. Codex Legum Normann. c. 19. §. 6. apud Ludewig. to. 7. p. 301. *Notandum etiam eſt, quod deſreniator, ſi verba dimiſerit vel mutaverit, que ei in deſreſnatione fuerint Eſcariata, ejus deſreſina reprobatur. §. 7. Et ſimiliter, ſi quis coadjutor defuerit, vel verba Eſcariata dimiſerit vel mutaverit, vel etiam ſi ad deſreſinam oporteat evocari, vel compelli, vel attrahi.*

ESCARIUS. Vetus Pœnitentiale apud Morinum: *Si eſt miniſterialis, ſi eſt negotiator, ſi eſt monetarius, ſi eſt Eſcarius, &c.* Infra: *Si eſt Eſcarius, non teneat annonam familiæ.* Idem videtur cum Cellario.

ESCARLETUM, [Coccus, Gallis *Ecarlate*.] Vide *Scarlatum*.

¶ ESCARRAZONATA. Vide *Excarrazonata*.

ESCARRETA. Inqueſta de Foreſta Andeliaci in Regeſto Herouvalliano Philippi Auguſti Reg. fol. 123. *Habent ſuam Eſcarretam per liberationem Vicecomitum, & furcos fagi ad ſuas domos faciendas.* Forte pro *Carreta*.

ESCASSA. Uſatici Barcinonenſes MSS. editi à Raimundo Bereng. & Adalmodi Comitib. Barcin. c. 2. *Si vero fuerit captus, & in ferris, vel in Eſcaſſa miſſus, per mediam mortem ſit emendatus, requiſitus, & caſus, vel vulneratus, ſive in tavega miſſus, vel per redemptionem diſtractus, ſit per mortem emendatus.* Cap. 9. *Si amplius erit retentus in Eſcaza, ſive in ferris, vel in tavega miſſus, vel in quocumque vinculo aut cuſtodia detentus, &c.* Idem videtur quod *cippus*, [forte ad inſtar grallarum, quas Galli dicimus *Echaſſes* efformatus.]

¶ ESCASTILIS, Qui poteſt comedi. Tertull. de Patientia c. 5. *Poſt mannæ Eſcatilem pluviam, poſt petræ aquatilem ſequellam deſperant de Domino.*

ESCASURA, [ESCASUTA, ESCATA.] Vide *Eſcaëta*,

ESCATICUM. Vide in *Eſca* 2.

ESCAUDA, Navis amnicæ ſpecies, noſtris olim nota. Areſta anni 1258. in 1. Regeſto Parlam. fol. 10. *Quoniam debent ſolvere coſtumam apud Pontem*

Audemari de lignis ſuis, quæ ipſi faciunt adduci de venda prædicta per aquam in batellis ſeu Eſcaudis ſuis ad lignagia ibidem facienda, &c.

☞ Eadem, ut puto, notione Le Roman *d'Athis* MS.

Ne eſquippe n'y trouviſſiez
Ne feuſt chargié à ſa maniere,
Et ſi com ſa façon requiere:
Car ès Eſchas ſont les armeures, &c.

¶ ESCAUDEIS, Species porci. Vide locum in *Baco*.

¶ ESCAUSERIUS, f. Scutarius, Gall. *Ecuïer*. Chronicon S. Martial. Lemovic. apud Stephanotium to. 1. Fragm. Hiſt. MSS. *Erat in Lemovico caſtro quidam Miles nomine Petrus, Eſcauſerius S. Martialis. Hic cum Abbati Cluniac. Hugoni familiaris exiſteret, A. Lemovic. Vicecomiti, ut monaſterium S. Martialis Cluniacenſibus traderet, ſæpiſſime perſuadebat.*

¶ ESCAZA. Vide *Eſcaſſa*.

¶ ESCEITA. Vide *Eſcaëta*.

¶ ESCENDERE, Contingere, Gallice *Echoir*. Supplem. Antiquarii: *Eſcendit*, συμϐαίνει, *Deſcendit*, *accidit*.

¶ ESCENGIA, Cenſus in blado percipiendus, Gall. *Enſenge*. Charta an. 1253. ex Tabulario Floriac. *Girardus quittat & concedit quidquid habet in grangia de Figiaco, ſcil. vigeſimam partem bladorum... receptionem Eſcengiarum, &c.*

ESCENLA, Scindula, *Eſcengle*, Gallis. Charta ann. 1257. in M. Paſtorali Eccl. Pariſ. lib. 9. ch. 25. *Domos ejuſdem grangiæ, ſive appenditia cooperta de Eſcenlis & ſtramine.* Occurrit etiam in Regeſto Herouvalliano Phil. Aug. f. 118.

Essendola, Eadem notione. Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 114. *Et 1. cartallum de fabis, & 3. trainas de lignis, & 10. ſaxos de majeria, & 5. Eſſendolas, obra & manobra, & per vindemias 2. coſtas.*

ESCENUM. In formula 3. ex Andegav. titulus ita concipitur: *Hic eſt venditio de homine in Eſceno poſito.* Titulus Form. 28. Marculfi lib. 2. *Qui ſe in ſervitio alterius obnoxiat.* Vide *Sunnis*.

ESCEPTA. Vide *Eſcheppa*.

ESCEWINGA, [Tributum nundinarum dominis feudalibus à mercatoribus exſolutum.] Vide *Scavagium*.

¶ ESCHAAMENTUM, Eschaancia, &c. Vide *Eſcaëta*.

¶ ESCHAETOR. Vide *Eſcaëtor*.

ESCHAFFAUDUS, Tribunal, pulpitum editius, Gall. *Eſchaffaud*. Ordo ad conſecrandum Regem Franc. editus à Renato Benedicto: *Primo paratur ſolium in modum Eſchaffaudi aliquantulum eminens, &c.* De vocis origine vide quæ adnotamus ad Joinvillam, [& Menagium in Orig. Gall.]

¶ ESCHALGAITA, Excubiæ. Regeſtum *Probus* fol. 12. ad an. 1262. *Exceptis nobilibus & illis qui debent gaytam & Eſchalgaytam... omni tempore guerræ debent gaytam & Eſchalgaitam.* Vide *Scaraguayta*.

¶ ESCHALLA, Scala, Gall. *Echelle*. Vide locum in *Hurdamentum* poſt *Hurdicium*.

¶ ESCHALMAMENTUS, Superior pars trunci, ubi arbor in ramos dividitur. Charta Petri de Roteys Vicarii Toloſæ ad Bajulos de conditione materiæ ann. 1272. in Conſuetudinib. MSS. Toloſ. fol. 27. è Bibl. D. Abbatis *de Crozat*: *Faciatis fieri per magiſtros & carpentarios veſtros fuſtas bonas & pulcras & de legitimis peciellis, videlicet quod peytrales de cor & de abiete de VI. brachiatis & de V. & de IV. quod illas habeant infra trancos & infra Eſchalmamentos... & quod trabeti de terna brachiata habeant ſuas paiellas infra trancos & infra Eſcalmamentos, &c.*

¶ ESCHANCHIA, Eschancia. Vide in *Eſcaëta*.

¶ ESCHANDELHO, Eschandiliare, &c. Vide *Eſchantillare*.

ESCHANGIARE, ex Gallico *Eſchanger*, Commutare. Vetus Charta in to. 1. Monaſtici Anglic. *Et unam virgatam Eſchangiavi ibidem pro illa virgata.*

Eschangire, in alia an. 1197. in Probat. Hiſt. Vergiac. pag. 122. Vide *Cambiare*.

¶ Eschangium, Permutatio, Gallice *Echange*, apud Thomaſſerium in Biturig. p. 728.

ESCHANTILLARE, vel Eschandillare, Menſuras ad examen publicarum menſurarum expendere, exigere: Gallis *Eſchantilloner*. Charta Libertatum Montis regalis in Breſſia ann. 1287. apud Guichenonum: *Et ſi dicatur menſura falſa vel ulna, ad menſuras vel ulnas Eſchantillandas vocentur duo vel tres burgenſes meliores de villa, & ille cujus eſt menſura vel ulna, & in præſentia eorum Eſchantilletur, & videatur utrum ſit falſa vel non.* Eadem habet Charta Libertatum Villæ Bellijoc. an. 1274. Hinc *Eſcandillonage*, apud Sanjulianum in Cabilone p. 394. pro eo jure, quod in menſuris comprobandis Domino feudi competit.

¶ Eschandilia, Exemplar ad quod menſuræ ſunt exigendæ, Gall. *Echantillon*. Arreſtum Parlamenti Pariſ. an. 1472. *Ulnaſque non conſueviſſe ſignari, ſed Eſchandiliari in Eſchandiliis publicis.*

¶ Eschandelho, Eadem notione ſupra in *Bajulus confratriæ*.

¶ Eschandillæ Tabernarum, in Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 369.

1. ESCHARA, Pedamentum cui vitis innititur, vulgo *Eſchalas*, vel *Eſcharas*, quaſi *ſcalula*, Latinis *Ridica*. Quidam à Græco χάραξ vocis etymon accerſunt. Gloſſ. Græc. Lat. χάραξ, *ſudis*, *ridica*. Onomaſt. *Ridicæ*, μόχλοι. Ulpianus lib. 11. §. 3. D. Quod vi aut clam, &c. *Si quis in vineas meas venerit, aut Ridicas abſtulerit.* Charta Mauricii Epiſc. Pariſienſis an. 1189. in Tabul. S. Maglorii: *Boſcum habeat in Foreſta... ad ædificandum & ad Eſcharas vinearum, &c.* Occurrit paſſim in Regeſto Philippi Auguſti Herouvalliano [Charta Rotrodi Rotomag. Archiep. ann. 1168. Hiſt. Harcur. to. 4. p. 1388. *Concedimus inſuper in foreſta noſtra Eſcharas ad vineas prædictæ terræ.*]

¶ 2. ESCHARA, Rocho *le Baillif*, in Dictionario Spagyr. *eſt Mortua ac livida caro, à carne ſana ſeparata.*

ESCHARGAITA, [Eschargvaita, &c. Excubiæ, Gall. *Le Guet*.] Vide *Scaraguayta*.

¶ Eschargaytare, Excubias agere. Inquiſit. *de Moras* ann. 1262. in Regeſto *Probus* fol. 42. *Illi de caſtro & de mandamento debent gaytare & Eſchargaytare caſtrum, & illi de burgo burgum.* Viſitatio an. 1347. Hiſt. Dalphin. tom. 1. p. 67. col. 2. *Item quod quatuor gaytas & duas Eſchargaytas in dicto burgo conſtitui faciat, qui noctium temporibus ibidem in dicto burgo gaytent & Eſchargaytent.*

¶ ESCHASSA, Fulcrum ſubaxillare. Proceſſus de Vita S. Yvonis, Maii to. 4. p. 571. *Obviavit Henrico ſic contracto, eunti cum potentiis ſeu Eſchaſſis.* Noſtris *Echaſſes* ſunt Grallæ. Vide *Eſcaſſa*.

¶ ESCHASUCA, Eschata. Vide *Eſcaëta*.

¶ ESCHATICUM. Vide in *Eſca* 2.

ESCHAUDATI Panes, qui Pariſienſibus *Eſchaudez*, leviter cocti. Charta Epiſcopi Pariſ. an. 1202. in Tabulario Epiſc. Pariſ. ex Biblioth. Puteana, nunc Thuana, fol. 56. *Ego Epiſcopus inducere bona fide ſtudebo Capitulum Pariſienſe, ut panes, qui Eſchaudati dicuntur, & oblatæ, & vinum, quæ ſolent reddi Clericis*

Clericis Pariſienſibus in vigilia Aſcenſionis Domini. . . quitentur. Regeſtum peagiorum Pariſ. *Lejour de la feſte de ſaincte Geneviefve, qui eſt és foiries de Noël, ſi ont li peagier de petit pont, & le Prevoſt de Paris à chaſcune feſte* 12. *ſeſtiers de vin, &* 12. *Eſchaudez, &* 2. *ſols, &* 12. *Eſchaudez petits.*

¶ ESCHAUGUETA, Excubiæ, Gall. *Le Guet.* Vide in *Scaraguayta.*

¶ ESCHAYDA, Escheancia. Vide *Eſcaeta.*

ESCHECCUM. Jurata, ſeu Inquiſitio apud Matth. Paris an. 1240. *Si habuerint venationem illam, vi, aut permiſſione prædeceſſorum prædicti Abbatis, vel per Eſcheccum.* Et mox: *Vel ſi habuerunt venationem per vim, vel ex remiſſione prædeceſſorum Abbatis S. Albani per Eſcheccum, ut idem Abbas dicit.* Ubi Watſius *Eſcheccum*, vertit increpationem, vetationem, interruptionem, à *Check*, Angl. increpare: *Check*, Chaucero, eſt impedire, inhibere ne faciat, vel eat aliquis.

¶ ESCHEEMENTUM, Escheeta. Vide *Eſcaeta.*

¶ ESCHENUM. Charta Henrici Trecenſis Comitis Palatini an. 1189. ex Archivo Monaſterii S. Urbani: *Statutum etiam fuit, quod ſi homo S. Urbani . . . in terram meam manſurus venerit, Eſchenum ſuum tantummodo ſolvet, ſed ab eo plus exigere non licebit.* Vereor ne mendum ſit in hac voce, cujus eadem forte notio eſt, quæ *Hoſtiſii*, ſeu præſtationis ab *Hoſpite* quotannis domino loci exſolvendæ. Vide *Hoſpes.*

ESCHEPPA, Eskeppa, Menſuræ frumentariæ apud Anglos ſpecies. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 823. *Richardus de Reveſbia recepit unam bovetam in Sticceforcdia per idem ſervitium per annum, excepto quod Eſcheppa bracii quam debet dare, erit de avena.* Charta Henrici III. Regis Angl. ibidem p. 488. *Ex dono Roberti filii Gilberti dimidiam Eskeppam frumenti.* Vide *Sceppa.*

Escepta, to. 2. p. 96. *Et* 30. *Eſceptas vivæ annonæ de molendino de Hungflet.*

Eskippa. Vide in *Mina.*

ESCHETA. Vide *Eſcaeta.*

¶ ESCHEVINATUS, Eschivinatus, Gall. *Echevinage*, Officium *Eſchevini.* Legitur in Charta Communiæ Rotomag. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. pag. 308. & apud Cheſnium Hiſtor. Norman. pag. 1067.

¶ ESCHEVINUS, Eschivinus, Conſul, Magiſtratus, Gall. *Echevin.* Memorantur paſſim. Vide *Conſultores* & *Scabini.*

¶ ESCHEUTA, Escheyta. Vide in *Eſcaeta.*

¶ ESCHIES. Vide *Echudium.*

¶ ESCHIFFA, Architectis noſtris, *Eſchiffre*, Murus ſcalarum baſis, quo tota illarum moles ſuſtinetur. Computum Caſtellani de Turre an. 1324. *Pro una Eſchiffa & uno furno factis in magno caſtro* 60. *ſol.* 4. *den.* Computum Vienn. in Delphinatu an. 1318. *Item pro Eſchiffis factis* lv. *ſol.* Vide *Eſchiſa.*

¶ ESCHILLA, Campanula, Italis *Squilla*, Gall. *Cloche.* Inſtrum. Eccleſiæ Brivat. an. 1365. *Porta claudetur uſque ad horam de Eſchilla.* Vide *Skella.*

ESCHIPARE, Gall. *Eſquipper*, Inſtruere. Vox à re nautica deſumpta: naves enim bene adornatæ dicuntur, quæ ſuis *Scaphis* inſtructæ ſunt. *Scaphas* porro vernacule *Eſquifs* appellamus. Matth. Paris: *Naves bene Eſchipatas bonis & probis marinellis.* Charta Philippi Aug. an. 1207. in Normannicis Andr. Ducheſnii: *Nulla navis de tota Normannia præterquam de Rothomago poterit Eskipare ad Hyberniam.* Vide Henr. de Knyghton pag. 2718. Ab hac porro voce *Eſquifs*, derivata alia *Eſquiver*, vitare, ſeſe ſubducere; quod qui in majoribus navigiis tempeſtate actis & agitatis de vita periclitantur, in ſcaphas ut plurimum ſeſe demittant, atque ita imminentis mortis periculum vitent.

¶ ESCHISA, f. pro *Eſchiſa.* Computum an. 1324. Hiſtor. Dalphin. tom. 1. pag. 132. col. 1. *Pro merlando vinteno burgi dictæ villæ, pro faciendis tribus Eſchiſis, pro emparando & coperiendo magnum chafallum villæ in ſumma* l. *lib.* iii. *ſ.* iii. *d.* Vide *Eſchiffa.*

ESCHIVIRE, Eschivare, [Sibi vindicare, addicere, aſſumere, Gall. *S'approprier.*] Regeſtum feodorum Campaniæ fol. 73. *Ipſi autem Præpoſiti non poterunt Eſchivire forisfactum, quod non erit pluſquam* 20. *ſolid. niſi per Dominam Comitiſſam, niſi de homine errante: ſi tamen forisfactum illud non fuerit de furto vel raptu vel de multro. Forisfactum quod non montabit pluſquam* 20. *ſol. Eſchivabit Præpoſitus & Scribanus, & duo probi homines villæ, quos Domina Comitiſſa ad hoc faciendum apponet, &c.* [Noſtris *Eſquiver*, Fugere eſt, Vitare vel eludere. Fortaſſis inde fieri pouit *Eſchivare*, Rem quaſi furtim auferre, ſibique aſſerere. Vide verſionem Gallicam D. *Bruſſel* to. 1. de Feudorum uſu p. 432. Litteræ an. 1355. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 35. *Avons ordené & ordenons que pour Eſchiver les fauſſes poſtes & le peril qui en peut avenir, &c.* Aliæ an. 1356. p. 130. *Item pour Eſchever & relever les ſubgez du royaume des grans miſes & depens. Pour Eſchever le peril de feu*, ibid. pag. 371.

¶ ESCHOCHARE Linum, Eum terere, ſeu ejus corticem eximere, Gall. *Broyer.* Polyptych. Fiſcamn. an. 1235. *Et debet fena facere, coadunare & adducere, & debet tundere & Eſchochare ſexaginta cheria lini.*

¶ ESCHOETA, Eschoita, &c. Vide *Eſcaeta.*

ESCHOT, [Contributio.] Vide *Scot.*

¶ ESCHUA, pro *Eſcluſa*, Locus ubi concluduntur aquæ, Gall. *Ecluſe*, vel idem quod *Eſchies* aut *Eſchudium*, Canalis ad derivandas aquas ſuperſtagnantes. Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu tom. 2. ad calcem pag. cxcvi. *Pro pallicio de Eſchuis foſſatorum faciendo, & pro minutis expenſis & nunciis*, xix. *l. &* v. *ſ. Andeg.* Vide *Echudium* & *Excluſa.*

¶ ESCHUDIUM. Vide *Echudium.*

ESCHUMELLUS. Tabular. Foſſatenſe an. 1282. fol. 144. *Poſſidebant ex eorum hæreditate duo arpenta & dimidium terræ arabilis, & duos Eſchumellos treilleiæ vineæ, &c.*

¶ 1. ESCHUTA, Quod obvenit alicui vel hereditario jure vel dominico. Vide *Eſcaeta.*

¶ 2. ESCHUTA, Escouta, Hiſp. *Eſchuca, Eſpia*, Gallis *Eſpion*: quibus etiam *Ecoute* eſt Locus obſervando quid agatur aut dicatur aptus; hinc illud Gallicum *Etre aux Ecoutes*, Aucupium auribus facere; hinc etiam apud Sanctimoniales *la Sœur aux Ecoutes* dicitur illa quæ Sororis alterius cum extraneo ſermonem habentis dicta obſervat & facta. Computa Dalphin. tit. Graiſivod. anni 1334. fol. 42. *Pro diverſis eſpiis ſeu Eſchutis miſſis per eum diverſis temporibus in Sabaudiam ad ſciendum ſtatum Sabaudienſium, &c.* xiv. *lib.* Ibid. fol. 238. *Pro diverſis conſultationibus ſpiis & Eſcoutis & aliis imminentibus* vii. *lib.* x. *ſ.* Vide *Collocare* ſub finem.

¶ ESCIFER, Qui fert eſcas. *Eſciferæ volucres*, apud S. Paulinum Natali S. Felicis 4. de Corvis Eliæ.

¶ ESCIT, *Lentus.* Gloſſæ Iſidori. Lege *Eſculentus* cum Grævio, fortęque addendum *Pinguis.* Vide *Eſculentia.*

¶ ESCLAVINA, Veſtis vilior. Vide *Sclavina*.

¶ ESCLAUSA, Locus ubi concluduntur aquæ, Gall. *Ecluſe*. Charta anni circiter 1185. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 146. *Colligat ibi ligna ad reficiendam Eſclauſam molendini*. Alia an. 12. regnante Rodulfo ex Archivo ejuſd. Monaſterii, armar. Arelat. num. 22. *Nos venditores ſumus de una Eſclauſa de ſubtus Eccleſia, per tale pretium ſicut boni homines pretiaverunt*. Vide *Excluſa*.

ESCLAVUS, [Captivus, Gallice *Eſclave*.] Vide *Sclavus*.

ESCLIGNIATIO, [vel *Eſcluniatio*, Jus inquirendi per domos res furto ablatas. Singulare eſt Juſtitiariis Comitum Bellovac. ſed alibi permiſſum. Mandari non debet hæc inquiſitio, niſi præſente Juſtitiario aut ejus locum tenente: ita intelligendus Plinius cum ait *Per parietes inquiritur*.] Vetus Inqueſta apud Louvetum in Hiſt. Bellovac. tom. 2. pag. 384. *Dicit quod Epiſcopus habet omnimodam juſtitiam in villa, videlicet, multrum, raptum, ſanguinem, auvoire*, (leg. *Avoutre*, i. adulterium) *Eſcligniationem, & viariam*.

¶ ESCLOSA, ut *Eſcluſa*. Legitur in Charta Sebuſiana. Vide *Excluſa*.

¶ ESCLUSA, Agger aquis oppoſitus, Gall. *Ecluſe*. *Eſcluſa molendini*, in Charta anni 1284. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 134. *Molendinum cum duabus Eſcluſis*, in Chartulario S. Fromondi pag. 5. Vide *Excluſa*.

¶ ESCLUVIAMENTUM, Penſitatio Domino feudi debita pro jure habendi *excluſam*. Charta Hugonis Domini de Huſſeia ann. 1224. ex Tabulario Corbeienſi: *Ego vero dictam Præpoſituram .... quitavi in perpetuum cum omni jure ad eam pertinente, videlicet juſtitiis ... aſſenamentis, vicecomitatu, Eſcluviamentis, anteſolariis, ſtakis figendis cum omnibus cenſibus, &c.*

¶ ESCO, Γυψῶ, *Gypſo ſuperinduco*. Suppl. Antiquarii.

¶ ESCOFFERIUS, Qui vendit *coria*, Coriarius, Gall. *Tanneur*, apud Sabaudos *Eſcoffier*, Calcearius, Noſtris *Cordonnier*. Charta Thoſſiac. ann. 1404. *Hugoninus Giraud Eſcofferius Thoſſiani tenet quandam parvam peſam terræ, in qua ſitus eſt ſuus pelanus juxta becium d'ous eſchies ex Meridie*. Altera Calomontis an. 1397. *Johannes mercator Eſcofferius*. Hinc *Bancha Eſcofferiæ* & *Scamnum Eſcofferiæ*, Officina *Eſcofferii*, alias *Eſcoffraie*. Hinc etiam forte *Stallus Eſcoirs*, in Privilegio Leduini Abb. S. Vedaſti an. 1036. ex Chartulario S. Vedaſti Atrebat. pag. 243. ubi ſic legitur: *Qui facillas vendit, in anno 1. facillam. Qui ferrum palarum, in anno 1. ferrum. Qui manubria palarum, in anno 1. manubrium. Stallus Eſcoirs in Sabbato 1. obol.* Etiamnum Ambroniaci platea eſt dicta *de l'Eſcoffraie*, in qua plures habitant coriorum & pellium mercatores.

¶ ESCOGOCIA, Adulterium, raptus virginum vel viduarum. Donatio an. 1071. Marcæ Hiſp. col. 1162. *Dono ad præfato cœnobio* (Cuxanenſi) .... *omnes apparatus, ſive albergas, ſive cenſus, ſive uſaticos, ſive homicidia, ſive Eſcogocias, ſive arſina, &c.* Vide *Cucucia* in *Cugus*.

¶ ESCOLITHA, apud Provinciales, Cloaca, eluvies, effluvium, Gall. *Egout, Ecoulement*. *Poſſunt recipere verſaduras & Eſcolithas reſclauſæ & bedalis*, in Regeſto *Columba* ex Camera Comput. Provinciæ.

ESCONDIRE, Excondium. Vide *Excondicere*.

¶ ESCONTRUM. Vide *Excontrum*.

ESCORAGIUM. Scacarium Paſchæ apud Faleſiam an. 1221. in Regeſto Joannis de S. Juſto, in Camera. Comput. Pariſ. *Judicatum eſt quod foreſtaria quæ contagrum ſuum, & Eſcoragium ſuum in foreſta de Bonſmoulins, quæ deſtructa eſt modo de arboribus, nihil in ea capient, ſicut in herbagio, vel in brueria, vel hujuſmodi terra Eſcoragium* (ſic) *vel Eſcoragium, cum in foreſta illa evenerit*. [Idem videtur quod *Eſcoriatio*.]

¶ ESCORAMENTUM, ut *Inſtauramentum*, Supellex, *Inſtrumentum*. Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 596. ex Regeſto Parlamenti an. 1408. *Ad reſtituendum ante omnia & in domibus ipſius Epiſcopatus utenſilia & inſtauramenta ſupradicta vel talia, prout rationis eſſet, reponendum, aut eorum juſtum valorem, vel de aliis utenſilibus & Eſcoramentis fulciendum & muniendum dictas domos, prout inſtructæ & munitæ erant tempore deceſſus dicti Bernardi*.

ESCORIATIO. Rogerus Hovedenus p. 784. *Qui autem foriſfecerit in foreſta Regis de viridi, ſive per culpaturam, ſive per eſbrancaturam, ſive per foditionem turvarum, ſive per Eſcoriationem moræ*, [hoc eſt, per evulſionem erices,] *ſive per culpationem deſubnemore, &c.* [Habetur *Excoriatio* in *Culpatura* 2.]

ESCOSUS, *Eſcis plenus, pinguis, craſſus*. Ugutioni.

¶ ESCOT, Contributio, *Conjectum*. Vide *Scot*.

ESCOTUS, pro *Scotus*, quomodo noſtri *Eſcots* dicebant, quos hodie *Eſcoſſois*. Formula 15. ex Baluzianis: *Vadit tanquam latro, ad aura pſallit, ut Eſcotus mentit, ſemper vadit toritus, & occidit quod nunquam vidit*. Nempe ſolemne eſt peregrinantibus, ut fuere Scoti, mentiri. Joan. Molinetus Valentianenſis pag. 25.

Atheniens, Turcs, Barbarins, Eſcots,
Gauls, Eſpaignols, Hongrois, Bretons, Gallots.

[Litteræ Johannis Regis Franc. an. 1360. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 1458. *Et qu'ils ne feront autres alliances avec leſdits Eſcos en aucun temps à venir contre les Rois & royaume d'Angleterre*.]

¶ ESCOUTA. Vide *Eſchuta* 2.

¶ ESCRA, Species vaſculi apud Hibernos. Vita S. Moduennæ, Julii tom. 2. pag. 303. *Protulitque vaſculum argenteum, quo potum Hibernenſes Principibus haurire ſolent, quod vocant Eſcra*.

¶ ESCRINIUM, Gallice *Eſcrin*, Scrinium, cimelium. Charta anni 1311. apud Baluzium tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 141. *Retinuit dictus donator ... omnia utenſilia & jocalia & vaſa argenteæ quæcumque ... & potiora & Eſcrinia & animalia quæcumque*.

¶ ESCRIS, Eadem notione. Inventarium Eccleſiæ Anicienſis an. 1444. *Item quatuor mappæ de cirico in quodam Eſcri fuſteo rotundo, &c.*

¶ ESCRONELLUM, Species retis ad capiendos piſces. Vide *Saurarium*.

ESCROWETUS, Prætor, ex Belgico *Scoutet*, *Eſcoutet*. Charta Ferrandi & Joannæ Comitum Flandr. an. 1228. pro Scabinagio Duacenſi, apud Buzelinum pag. 517. *Videlicet quod tranſactis 13. menſibus Scabini, qui exient à Scabinagio, debent eligere 4. burgenſes in villa de Duaco in 4. Eſcrowetis, &c.* Sed videtur leg. *Eſcowetis*.

ESCUA, Eſcæ, Edulia. S. Iſidorus hymno in SS. Torquatum & Socios:

Mittunt aſſeculas Eſcua quærere,
De feſſa dapibus membra reficerent.

ESCUAGIUM, [Obligatio pergendi in exercitum vel præſtatio pro feudo militari.] Vide *Scutagium*.

¶ ESCUALLATA. Vide *Eſcuellata*.

¶ ESCUANGIUM, ut *Eſcuagium*. Chartularium S. Vandregeſili to. 1. pag. 515. *Reddendo inde mihi ... decem & octo denarios monetæ currentis annui red-*

ditus... excepto Eſcuangio Domini Regis, quum venerit in feodo, de quo prædictæ pechiæ terræ moventur.

ESCUBIERA. Libertates conceſſæ Barcinonenſib. à Pet. Rege Arag. an. 1283. MSS. *Concedimus quod ceſſet Eſcubiera, & quod de cætero non ſit Eſcubiera in molendinis.* [Forte idem quod *Eſcluviamentum.*]

¶ ESCUCHONETUS, Gall. *Ecuſſon*, Lamina per quam inducitur clavis in foramen ferræ. Inventar. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *Item duo coffreti pares trium pedum longitudinis vel circiter ferrati & armurati armis de le Boiſſiere; Eſcuchoneti autem cuprei ſunt.*

¶ ESCUDELEYR, Scutorum opifex, à Gallico *Ecu*, Scutum. Charta anni 1308. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 783. *Eſcudeleyr, freneyr, & celeyr, & carnifices tres denarios* (ſolvunt) *quilibet pro annata.*

¶ ESCUDERIA, Stabulum, Gall. *Ecurie.* Hiſtor. Dalphin. to. 2. p. 433. col. 1. in Conventionibus Dalphini cum Agouto de Baucio: *Sitque unus ex dictis Scutiferis Forrerius, & alius Magiſter Eſcuderiæ ſeu mareſcalliæ ſuæ.* Vide *Scura.*

ESCUDERIUS, Scutifer, ex Gallico *Eſcuier*, ſed proprie famulus: nam ita famulos ſuos vocabant Monachi, ut ſupra in voce *Armiger* docemus. Charta Raimundi Abbatis Moiſſiacenſis an. 1212. in Regeſto 3. Tabularii Regii Ch. 13. *Nos nec alii Monachi quicunque fuerint, & Eſcuderii noſtri, vel eorum, nihil dabimus in portu de Moiſſiaco, ſed ibi liberum tranſitum & reditum habemus.* Infra: *In uno quoque manſo 3. minas frumenti, & 3. minas avenæ, & albergam duobus Militibus, & duobus Eſcuderiis, &c.*

¶ ESCUELLA, Scutella, Gall. *Ecuelle.* Polyptych. Fiſcamn. an. 1235. *Nicolaus Lohier tenet unum maſagium, unde reddit ſex ſolidos ad Natale, & debet culcitram & linteamina in adventu Abbatis, Eſcuellas & ciphos, &c.* Noſtra vox *Ecuelle* ſæpe ſumitur in Inſtrumentis pro parva aridorum menſura. Sic in Statutis Gallic. Scabinorum Maceriarum ad Moſam, è Bibl. D. *de Cangé*: *La quarte doit* XII. *d. p. la demie quarte* IX. *d. p. l'Eſcuelle* VI. *d. p. le picotin à l'avoine...* XII. *d. p.* Enumeratio mobilium, immobilium & reddituum Noſocomii Commerciaci è Codice MS. ejuſdem urbis pag. 25. *Les heritages qui appartiennent à la holiere, ſeans ou ban, & finage de Leronville ... doivent chaſcun an ſix Eſcuelles aſſis ſur pluſieurs heritages.* Vide *Scutella.*

¶ ESCUELLATA SPONSARUM, Species tributi, quod recens nuptæ tenebantur exſolvere. Hiſtor. Dalphin. to. 1. pag. 143. ex Computo an. 1202. *Item pro tributo viduarum maritatarum* VI. *lib.* XII. *ſ. Item pro Eſcuallatis* (melius pag. 113. *Eſcuellatis*) *ſponſarum remiſſa ſunt ei de gratia.* Computa Caſtellan. Graſivod. an. 1333. *De coroatis boum, Eſcuellatis nuptarum, de ſucceſſionibus, &c.* Vide *Eſpaules.*

ESCULENTIA, *Pinguedo*, in Gloſſ. Iſid. Libellus precum Marcellini & Fauſtini pag. 65. *Hic erat in eadem urbe Roma Preſbyter mira continentia, non vino ſtomachum relevans, non carnis Eſculentia corpus curans, ſed oleo ſolo eſcas aſperiores mitigans, &c.*

¶ ESCULETUM, pro *Eſculentum*, in Statutis Arelat. MSS. art. 175.

ESCULEUM, Amplum ſpatium circa ædem. Charta Joannæ Reginæ Caſtellæ an. 1225. in Hiſtor. Eccleſ. Abbavill. cap. 27. *Retentis nobis & hæredibus Pontivi alta juſtitia, pomerio & Eſculeo.* Etiamnum Picardi noſtri *Eſculus* vocant ſpatium quod ſibi retinet qui longius proſilire cupit. Chronicon Bertrandi Gueſclini MS.

Pour monter au deſtrier, prenoit ſon Eſculie.

Vox videtur efficta ab eo ſpatio quod *ſcuti longitudinem* occupat, niſi referatur ad ſpatium 12. pedum, de quo Additio ad Legem Friſionum tit. 3. §. 24. Lex Ripuar. tit. 70. §. 1. & 2. & Leges Rotharis Regis Longob. tit. 18. §. 9. Vide *Scutum.*

¶ ESCUMATOR, Pirata, Maritimus prædo, Gall. *Ecumeur de mer.* Regeſtum Parlamenti an. 1374. *Coertionem & punitionem omnium priſiarum .... per marinarios, Eſcumatores vel alios factorum perpetratorum.*

¶ ESCURATUS, ut mox *Eſcurellus*, in Litteris Caroli V. Franc. Regis an. 1367. pro Monſpelienſibus, de forma veſtium.

¶ ESCURELLUS, Sciurus, Gall. *Ecureuil. Pro pelliciis Eſcurellorum*, in Computo anni 1202. apud D. *Bruſſel* Tract. de Feudorum uſu to. 2. ad calcem p. CLVI. Nova Gall. Chriſt. to. 2. col. 294. *Canonici deferant cappas & almutias de griſeis... & Capellani de cirogalis ſive d'Eſcurolz.*

¶ ESCUTUM, ut *Scutum*, Teſſeræ gentilitiæ, Gall. *Ecu.* Teſtam. anni 1367. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1525. *Item legamus Conventui fratrum Minorum Carcaſſonæ unam cupam argenti deauratam, cum ſuo pede & ſignatam circumquaque*, Eſcus verts, *& in medio unum Eſcutum cum arboribus.*

ESDEVENIMENTUM, [Quod obvenit alicui vel ex hæreditate vel alio modo.] Curia Generalis Gerundenſis an. 1321. ſub Jacobo II. Rege Aragonum MS. *Super exitibus, proventibus, Eſdevenimentis vel juribus officii ſibi commiſſi.* [Vide *Evenimentum.*]

¶ ESDIRE, ut infra *Excondicere*, Excuſare, ſatisfacere. Charta an. 1122. ex Chartulario Aptenſi fol. 16. *Nec auferemus tibi vel tuis, niſi pro forisfacto quod nec Eſdire, nec emendare poſſitis aut velitis.*

ESENCIA, [Jus fruendi re aliena, Gall. *Aiſance.*] Vide *Aiſancia.*

¶ ESFORCIUM. Vide *Exforcium.*

¶ ESGAGIUM, Fundus oppigneratus, Gall. *Fonds engagé, hypothequé.* Conſuetud. Lemovic. art. 69. *Præterea emphiteotæ & alii qui debent cenſus annuos, ſi non ſolvant ad diem ſtatutum caſum vel canonem, vel etiam penſionem, non ſunt ex hoc de Eſgagio puniendi; ſed ille cui debetur cenſus, canon vel penſio poteſt pignorare pro cenſu ſuo, vel canone, vel etiam penſione in terra de qua ſibi debetur, nec debet aliqua arte vel ingenio aliquid attentare propter quod Eſgagium debeatur ſeu etiam exigatur.* Vide *Vadium.*

ESGARDIUM, ESGUARDIUM, Judicium, ſententia judicis cum cognitione cauſæ, Gallis *Eſgard. Eſcardium*, ſeu *Scardium*, in Statutis Ordinis Hoſpital. S. Jo. Hieroſ. tit. 2. §. 23. tit. 8. §. 1. 2. & ſeqq. *Gallica vox eſt, & ſignificat rationem, conſiderationem, ſeu, ut ſic dicam, reſpectum. Quod quidem Scardium eſt antiquiſſimum & primum judicium domûs Hoſpitalis*, tit. 19. de Verb. ſignific. §. 9. Conſtitut. Siculæ lib. 3. tit. 17. *De vaſſallo delinquente in Dominum, Dominus poteſt de eo quod tenet ab ipſo, ipſum per Exguardium diſſaiſire.* Id eſt, judicio parium ſuorum interveniente. Aſſiſiæ Hieroſolymitanæ MSS. cap. 23. *Or dit Eſgart ou connoiſſance n'eſt mie une meſme choſe: car l'on fait d'une parolle conoiſſance de court; ne Eſgart peut hom faire d'une parolle, pourquoy il eſt clere choſe que Eſgart & connoiſſance ne eſt mie une meime choſe.* Cap. 29. *Et ſe preigne à lui d'Eſgart, que court ne peut faire Eſgart d'une parolle. La Court Eſgarde, demander conſeil par Eſgart de Cour, ſe mettre en l'Eſgart de la court ſauf ſon retenail*, in iiſdem Aſſiſiis Hieroſol. cap. 3. 4. 5. 6. 7. 8. &c. *S'aerdre à l'Eſgart de ſa partie*, cap. 28. *Premier Eſgart, ſecond Eſgart*, cap. 30. *Se prendre à ſa partie d'Eſgart*, cap. 29. [Charta an. 1291.

inſerta in Litteris an. 1358. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 294. *Soixante ſols pour l'amende, ou l'Eſwart du Maieur & des Eſkevins devant diz.* Et pag. 295. *Se aucuns mauffacterre quois que il fuſt, eſtoit pris en chu lieu, en l'eskevinage d'Abbeville feroit amenés & jugiez à l'Esbbart des Eskevins.*] Guillelmus *Guiart* an. 1209.

Li Rois vouſt pour ce qu'en pais fuſſent
Que l'Eſgart de ſa Court euſſent.

Le Roman du *Renard* MS.

Itel amande li fera
Come voſtre Cour Eſgardera.

Alibi :

N'a pas eſté à bon eſcole
Iſangrin pour jugement faire,
Dont il li veniſt miex à taire,
De faire Eſgard ne jugement.

Diſours & Eſgardours, i. Judices, arbitri, in Charta Jacobi Epiſc. Metenſis an. 1251. apud Hyeronym. Vigner. in Alſaticis p. 140. [*Eſgardator*, & *Eſgardiator* non ſemel apud Rymerum.] Hinc formula in pronuntiationibus areſtorum, *ayant eſgard, &c.* Vide Chronicon Petri IV. Regis Arag. l. 3. cap. 30. 31. & ſupra in V. *Conſideratio.*

¶ Esgardare, Judicare, Sententiam ferre. Codex Leg. Normann. c. 64. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 269. *Hoc vidi & audivi, & quod curia Eſgardaverit ſuper hoc, facere ſum paratus.*

¶ ESGARDUM, ut *Eſgardium.* Litteræ Philippi Audacis Regis Franc. an. 1277. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordin. Reg. pag. 67. *Si contra ordinacionem venerint in toto vel in parte, id ad bonum Eſgardum Vicecomitis, qui pro tempore fuerit, emendetur.* Edictum Philippi Pulcri Fr. Regis ann. 1302. apud Meneſterium Hiſt. Lugdun. p. 82. col. 2. *Si vero de cetero per aliquem vel aliquos contra prædicta fuerit attentatum, ut dictum eſt, graviter puniantur, damnaque reſtaurabuntur ... ad Eſgardum Conſilii noſtri.* Charta anni 1369. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 350. *Ad Eſgardum duorum proborum virorum per dictas partes eligendorum.* Et apud Rymerum tom. 2. pag. 856. col. 1. *Ad quos bonorum virorum electorum ſeu eligendorum hinc inde refertur judicium vel Eſgardum, ſeu in quibus de inquiſitione vel examinatione per eoſdem facienda fit mentio.* Vide *Auvardum.*

ESGRINIRE. Liber Ordinis ſeu Regula S. Victoris Pariſienſis MS. c. 48. *Menſæ lector aperte, & diſtincte, & tractim legat, & dum legit aurem accommodet Priori, ut ſi quando emendaverit, intelligere poſſit quod emendet, humiliter dicat: ſi non intelligit, verſum reincipiat, & hoc totiens faciat, quotiens Priorem propter hoc Eſgrinire cognoverit.* Ubi *Eſgrinire*, eſt noſtrum *Gronder*, vel *Rechigner*, Grunnire.

¶ ESGUARDIUM. Vide *Eſgardium.*

¶ ESIBILIS, Aptus ad edendum, Comeſtibilis. *Panis quoque Eſibilis & bene præparatus*, in Regula Reformat. Monaſterii Mellicenſis in Chronico ejuſd. loci p. 336. Occurrit etiam in Actis SS. Maii to. 7. pag. 454. Aprilis tom. 3. p. 888. apud Raim. Duellium Miſcell. lib. 1. pag. 83. &c.

¶ ESICIATUS, Fartus, cujus venter impletus eſt minutali. Vet. Epigramma de Anſere farto apud Hofmannum in Lexico :

Eminet impletus pullorum carnibus anſer
. . . . ventriſque ſoluti
Truditur è medio Eſiciata nitens.

Vide *Iſicium.*

ESINGÆ : dicti Reges Cantiæ, ab Ochta cognomento *Eſe*, Æthelbyrthi Regis avo : ita Ethelwert. lib. 2. cap. 2.

¶ ESITAMENTUM, Jus fruendi rebus non ſuis, Gall. *Aiſance.* Vide *Aiſancia.*

ESKEATA. Vide *Eſcaëta.*

ESKEPPA, Eskippa, Menſura frumentaria apud Anglos. Vide *Eſcheppa*, *Mina.*

¶ ESKIPARE, Inſtruere, armare, Gall. *Equipper.* Vide *Eſquipare.*

¶ Eskippamentum, Inſtructio navis, Gallice *Equippement.* Paſſim occurrit apud Rymerum to. 5. p. 4. 6. 12. 24. 67. 127. 134. 135. & alibi.

¶ Eskippare Boves *& ad partes Flandriæ traducere*, apud eumd. Rymer. to. 12. p. 137. col. 1. pro Contrudere in navem, Gall. *Embarquer.* Vide *Eſchippare.*

¶ ESLAGIUM, Ager urbi vel pago vicinior, ex quo decimas percipere ſolet Rector parochiæ, Normannis *Ailage.* Inſtrum. autographum an. 1481. ex Archivis B. M. de Bono-nuncio Rotomagenſ. *Aſſerendo illam peciam terræ fore & eſſe Eſlagium, & in ea habere jus percipiendi decimas.* Septies recurrit in illo Inſtrumento. Vide *Aalagium.*

¶ ESLAVEIDIUM, Pluviales aquæ per itinera campoſque decurrentes, ruſticis Dumbenſibus *Laveides* & *Availles.* Charta Thoiſſiac. an. 1462. *Debet ſex denarios pro licentia ſibi data de capiendo aquam ... Eſlaveidiorum labentium ab itinere de Thoſſiaco ad Caſtellionem Dumbenſem.* Et infra : *Omnia Eſlaveidia cadentia per itinera de ſancto Stephano.*

¶ ESMAGIUM, Jus quoddam Ducis Britanniæ minoris & Nannetenſis Epiſc. commune. Inſtrum. Eccleſiæ Nannet. apud Lobinellum to. 2. Hiſtor. Britan. col. 331. *Aſſignamus ei* vii. *libras currentis monetæ quæ de Eſmagio primo exierunt à prima die Maii quouſque in integrum perſolvantur habendas in perpetuum.* Aliud Inſtrum. ejuſd. Eccleſiæ ann. 1259. tomi citati col. 421. *Eudo Archidiaconus Nannet. & Renerius Seneſcallus ejuſdem loci. Notum facimus univerſis, quod nos à nobili viro D. Johanne Duce Britannie ... ex una parte, & à R. P. Jaleranno D. G. Nannet. Epiſcopo ex altera, electi arbitri de contentione, que inter eos vertebatur, ſuper articulis, qui in preſentibus litteris continentur, dictum noſtrum proferimus de predictis articulis in hunc modum. Super articulo de turre nova, quod dicto Comiti & ſucceſſoribus ejus, remanente dicta turre cum clauſura ſua, dictus Comes & ſucceſſores ſui ſolvent in perpetuum Epiſcopo Nannet. & ſucceſſoribus ſuis* l.v. *ſol. annui redditus ſuper portione quam idem Comes perceperit in Eſmagio Nannet. ... Super archa communi in loco tuto reponenda : Dicta archa deponetur ſub fida cuſtodia in feudo Comitis de conſenſu Comitis & Epiſcopi, in loco idoneo ab eis eligendo .... & Allocatus Comitis unam clavem habebit, & Allocatus Epiſcopi aliam; & ambo Allocati jurabunt, quod fideliter colligent ea que ad dictum Eſmagium pertinebunt, & quod unus ſine altero vel ipſius voluntate nichil colliget, & quidquid collectum fuerit, fideliter in dicta archa reponetur, nec unus ſine altero aliquando liberabit ſuper his quæ ad dictum Eſmagium pertinebunt.* Pluries recurrit in eod. Inſtrumento.

¶ ESMAILLATUS, Diſtinctus, vermiculatus, ornatus, Gall. *Emaillé. Nodulus Eſmaillatus, Lozengia Eſmaillata, Taſſellus argenteus deauratus & Eſmaillatus, Tabulatum Eſmaillatum, Taſſellus argenteus & Eſmaillié Gallice, &c.* in Inventario Eccleſiæ Noviom. an. 1419.

¶ ESMAILLUS, Encauſtum, Gall. *Email.* Invent. Noviom. mox laudatum : *In dicta cruce ſunt quinque Eſmailli.* Ordinarium MS. Eccleſ. Lexovienſis: *Acolitus deferens crucem cum Eſmaillis.*

¶ ESMALTATUS, ut *Eſmaillatus*, in Inventario

ann. 1347. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 555. & 556.

¶ ESMALTUS, ibidem pro *Eſmaillus*, ut & infra in voce *Timbrum*.

¶ ESMANTATUS, ut *Eſmaillatus*. *Scutum Eſmentatum*, in Inſtrumento anni 1332. ex Archivis S. Victoris Maſſil. Vide *Amantatus*.

¶ ESMARALDUS, Lapis pretioſus viridis coloris, Noſtris *Emeraude*, Anglis *Emerald*. Legitur apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 423.

¶ ESMATATUS, ut *Eſmaillatus*. *Scutum Eſmatatum*, in Charta anni 1352. ex Archivo S. Victoris Maſſil. num. 342. armarii Maſſil.

¶ ESMENDA, ut ſuperius *Emenda*, Emendatio, compenſatio. Autenticum Jacobi Regis Majoric. ann. 1332. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Facta ſatisfactione aliqua ſive Eſmenda*. Epiſcopus Botentinus (Butuntinus) in quadam epiſtola Maſſilienſibus directa: *Si qua ſunt dampna illata per gentes Regis Aragonum aut foriſeca ... procurarent quod fieret Eſmenda*. Teſtamentum Guillermi de Turre ann. 1315. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 539. *Donec totaliter ultimam voluntatem... meam, exequias, legata, debita, clamores, & Eſmendas ſolverint & compleverint. Sub refectione, reſtitutioneque & integra Eſmenda omnium & ſingulorum dampnorum, expenſarum, &c.* in Schedis Præſidis *de Mazaugues* non ſemel.

¶ ESMENDARE, Emendare, ſatisfacere, reparare, compenſare. Conventio Caroli Comitis Andegav. & Provinciæ ann. 1251. è MS. D. *Brunet* fol. 59. v°. *Rapinas factas tam in trocellis quam in rebus aliis, in ſtratis publicis terre vel aque ... Eſmendent*. Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 54. *Qui duo probi homines ... teneantur ... facere Eſmendari & reſtitui à molneriis molendinorum damnum datum ſeu factum in blado male mouto*. Confirmatio tranſactionis an. 1463. ex Archivo Præſidis *de Mazaugues*: *Inſtrumenta quæ poſſint dictari, corrigi, refici & Eſmendari*.

¶ ESMERUS, Encauſtum, Gallice *Email*. Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 57. *Statuimus inviolabiliter obſervandum, ne aliquis homo ſit auſus facere argentum niſi in Eſmero Communis Maſſiliæ, & quod ille vel illi qui habebunt inde Eſmerum, teneantur ſpeciali ſacramento facere in dicto Eſmero argentum bene & legaliter, &c.* Pluries occurrit ibi.

¶ ESNETIÆ Jus, id eſt, Primogenituræ, Gallis, *Droit d'aineſſe*, apud Spelmannum in *Æſnecia*. Vide *Aineſcia*.

¶ ESO, pro *Eſox*, Piſcis genus. Lerbeccius in Chronico Epiſcoporum Mindenſ. apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 176. *Eſones & alios piſces in copia*. Vide *Eſox*.

¶ ESOCIUS, Eadem notione. Vide *Eſox*.

¶ ESOLNA, Aſſula. Vide *Eſporium* & *Eſſanna*.

¶ ESONO. Anaſtaſius Bibl. in Epitome Chronici Caſin. apud Murator. to. 2. p. 352. col. 2. *Aquinum cum Eccleſiis, villis .... portubus, aquis, aquarumve decurſibus, ſilvis, pedaticis, phociis, Eſononibus, noſocomiis, omnia & in omnibus Patri Benedicto in perpetuum conceſſit*. Si *Phocia* ſit pro *Phoca*, Vitulus marinus, dici poteſt *Eſono* eſſe pro *Eſox*, quod vide ſuo loco.

ESOPHICUS. Alcuinus Poëm. 198.

Hæc ſtudiis floret ſacris, Eſophica jura
Perlegit, & tractat clancula dicta ſenum.

An vox hæc uſurpata pro *Philoſophica*, an vero legendum, *& Sophica*, lector judicet.

ESOPHORIUM, ἐσωφόριον, Interula, veſtis interior. Gloſſarium Camberonenſe: *Eſophorium, veſtis interior, id eſt, camiſia, quæ à Marciano* (Capella) *Interula vocatur*. Gloſſæ MSS. *Eſophorium, veſtis quæ fibula collo penditur*. Anaſtaſius Biblioth. in verſione Vitæ S. Joannis Eleemoſynarii à Leontio Epiſc. ſcriptæ num. 38. *Expoliavit ſe Eſophorium ſuum, quod illius melius erat, & dat ei*. Epiſt. Baſilii Maced. Imp. ad Hadr. PP. in fine VIII. Synodi. *Tranſmiſimus autem Sanctitati veſtræ ... veſtimenta diaſpra 3: Eſophorin dicitrinum cancellatum unum*. Hucbaldus Monachus Elnonenſis in Vita S. Rictrudis cap. 9. apud Mabillonium: *Crebra nucens jejunia, Eſophorio amicitur cilicino*. Ita legendum pro *Elephorio*, ut eſt editum.

ESORTA, æ, *Canabum*. Ugutioni.

ESOX, Piſcis, cujus meminere Plinius, Iſidorus lib. 20. c. 2. Gregorius Turon. lib. 1. de Glor. Confeſſ. c. 5. Severus, Paulinus & Fortunatus in Vita S. Martini, Adamannus Scotus de S. Columba c. 24. Chronicon Montis-Sereni an. 1171. &c. Gloſſæ Latinæ Saxonicæ cap. de Piſcibus: *Eſocius, vel ſalmo*, Lex: vel Læx, i. ſalmo. [*Eſox, Eſocis, Salmo piſcis*. Papias in MS. Bituric. Editus, *Eſme, Salmo piſcis*. Charta anni 1252. in Hiſtor. Mediani Monaſt. p. 319. *Dederunt .... medietatem Eſocium, qui vulgo Salmones vocantur*.] Flodoardus lib. 14. Carm. 18.

Sumunt tres de quinque Eſoces, ad prandia tollunt.

Adde Legem Wiſigoth. lib. 8. tit. 4. §. 29. Heſychio ἴσοξ eſt piſcis, qui non alius ab *eſoce*: nam & *iſocem* dixit Ardo Mon. in Vita S. Benedicti Abb. Anianenſis n. 96. edit. Mabillonii. [Vide *Eſo*.]

¶ ESPAERIUS, Enſium faber, à Gall. *Epée*, Enſis, gladius. Computum Johan. Humberti an. 1328. ex Adverſariis D. *Lancelot*: *Amandrico Eſpaerio pro quodam gladio empto, &c.*

¶ ESPALLA, ut *Spalla*, à Gall. *Epaule*, Armus ferarum, vel etiam porcorum, &c. quem *tenentes* dominis ſæpius præſtare tenebantur, vel pecunia redimere. Rotulus XII. ſæc. de Prioratu S. Pauli de Tartas in Archivo Caſæ Dei: *Ex quibus exeunt duo agni .. duæ gellinæ ad Kal. & duas Eſpallas*. Antiq. Recogn. Albæ ripæ in Regeſto *Probus* f. 67. *Tenent inſimul de Comite 1. curtile ... & debent inde III. meyt. frum. & IV. quartas vini & XII. denar. pro Eſpalla*. Similia mox repetuntur ibid. Vide *Spalla*, & *Coppa* poſt *Cupa* 3.

ESPALTUM. Charta Gaufridi Ducis Aquitan. an. 1076. ex Regeſto 66. Tabularii Regii ch. 602. *Cuncta etiam quæ egomet ad præſens dono, ſcilicet quantum ex ſilvis meis neceſſe fuerit, tam Eccleſiæ, quam officinis, excepto Eſpalto, vel ea quæ alii fideles de caſamentis ad me pertinentibus dedere, ... annuo & concedo, &c.* [Vide *Exſpaltum*.]

ESPANDAGIUM. Vetus Charta inedita: *Ego G. Comes Andegavenſis pro ſalute animæ meæ & uxoris meæ .... dimitto Eſpandagium quod in Montigniaco ſcilicet villa Canonicorum B. Petri de Cocia cauſa foagii mei capiebatur. Præcipio itaque, & ſigillo meo confirmo ne amplius capiatur, ſed mina legitima menſuræ tantumodo capiatur, &c.*

ESPATA, pro *Spatha*, [Gladii latioris genus, Græcis σπάθη. Vincentius *Cigault* de Bello Italico: *Voluit ipſe Deus vincere Anglicos per femellam, cum de femella ageretur, & cognitionem rei incognite eidem Pucelle* (Aurelianenſi) *attribuit de Eſpata ab illa nuncupata apud ſanctam Katherinam de fert boix exiſtente*.] Vide *Teſtinia*.

¶ ESPATGIUM, Jus ſibi vindicandi animalia deperdita, quorum dominus ignoratur. Inſtrument. Eccl. Anicienſis ann. 1365: *Quædam equa fuit inventa de Eſpatgio & ducta ad Curiam*. Vide *Cocha*.

¶ ESPAVA, Espavia, Gall. *Eſpave*, dicitur de animalibus aberrantibus quorum dominus ignoratur, quæ aut longe fugerunt *Expavefacta*, aut vagantur & diſpalantur ſine certo cuſtode vel domino, ut habetur in antiqua Conſuetudine Perticenſi, ſed & de rebus aliis mobilibus, quæ domino carent, hominibus ipſis extra regnum natis, rebuſque nonnunquam immobilibus, ut prædiis, quæ inter jura dominorum caduca recenſentur. Paſſim occurrit vox *Eſpaves* in Conſuetudinibus Gallicis. Litteræ Johannis Franc. Regis an. 1352. apud Acherium tom. 10. pag. 220. pro Fundatione Canonicorum S. Audoëni prope S. Dionyſium: *Ut dictas forefacturas & Eſpaves integraliter tradant & reddant gubernatori ſeu præceptori dictæ domus ... & de quacumque forefactura & Eſpave mobili vel immobili cujuſcumque valoris exiſtat, &c.* Ibidem pag. 219. *Concedimus & donamus per præſentes ad opus dictæ domus, omnes forefacturas tam in hæreditatibus quam in mobilibus, & omnes Eſpavias, ſeu Eſpaves vulgariter, quæ in regno noſtro evenient & ad nos pertinebunt, propter crimina lezæ Majeſtatis, & aliæ quacumque de cauſa, cujuſcumque valoris exiſtant, convertendas in dotationem dicti Collegii Canonicorum.* *Eſpava apum*, in Statutis Monaſterii S. Claudii. Vide *Epava* & *Expava*.

¶ ESPAULES. Charta Guillelmi Abb. Floriac. an. 1296. *Burgenſes de Caſtellione remanebunt & erunt quitti & immunes... de omnibus redebentiis... de omni hoſpitagio, de ferculis nuptiarum vocatis Eſpaules, de agrentio, de fuſticulis, &c.* Vide *Eſcuellata ſponſarum*, & *Eſpalla*. Charta Officialis Pariſ. an. 1264. *Merramentum.... ſcilicet duo millia & centum de chevrones, item quingentos & duodecim peanios, item quingentos eſteuz & Eſpaules potis, item viginti tria milia de late eidem Abbati (S. Germani à Pratis) reddere & reſtituere tenetur.* Hic *Eſpaules* ſpecies eſt materiæ, at quænam illa ſit non ſatis video. Juxta Borellum *Eſpautier les arbres*, eſt earum ramos inutiles amputare: ſed neque eo indicatur vocis *Epaules* certa notio.

ESPEDITAMENTUM. Vide *Expeditare.*

ESPERICLUS. Teſtamentum Gerardi de Abbatiſvilla Archidiaconi Pontivenſis in Eccleſia Ambianenſi an. 1271. in Hiſt. Comitum Pontivenſ. p. 205. *Et meliorem culcitram quam habeo Pariſius, & unum coopertorium de Eſpericlis, & quatuor linteamina.*

¶ ESPERO, Calcar, Gall. *Eperon.* Vide locum in *Vicarii ſervi.*

ESPERVERIUS, [Esparvarius, Accipitris genus, Gall. *Eprevier.*] Vide *Sparvarius.*

¶ ESPIA, vox Hiſpanica, Explorator, Gall. *Eſpion*, alias *Eſpie.* Charta Guillelmi Ducis Aquitaniæ, apud Stephanot. to. 1. Antiq. Benedict. in Vaſconia p. 511. *Si quis miſerit inde Eſpiam, & aliquis per viam captus fuerit, qui eum miſit ſalvitatem infregit, & niſi ſe purgare hinc potuerit, ſalvitatem ibi non habebit.* Computus Vienn. an. 1324. *In expenſis nunciorum, Eſpiarium & aliis neceſſariis*, XI. *lib.*

¶ ESPICIÆ, Aromata, Gall. *Epices.* Computum anni 1324. Hiſt. Dalphin. tom. 1. p. 132. col. 2. *In diverſis quantitatibus de Eſpiciis & de ſalſa & de aliis ſibi neceſſariis in ſumma* VI. *lib.* IIII. *ſ.* I. *d.*

¶ ESPICURNANTIA, Officium obſignatoris litterarum regiarum, à Saxonico Spannan, obdere, obſignare, ſigillare. Kennetus in Gloſſar. ad calcem Antiquit. Ambroſden. *Per ſerjeantiam Eſpicurnantiæ in Cancellaria Domini Regis.* Vide *Spigurnellus.*

¶ ESPINGLA, Acicula, Gall. *Epingle.* Etymon *Spinula*, juxta Nicottum, vel *Spilren*, quod idem eſt Celtis & Aremoricis. Computus Vienn. an 1318. fol. 123. *Item pro rauba brunetæ nigræ Dominæ, & pluribus aliis neceſſariis in dicta rauba, & pro Eſpinglis & bellis.*

¶ ESPINGLIES, Ead. notione, in Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 216. ex Computo anni 1327. *Pro emendo burſas, zonas, Eſpinglies, ad dandum Dominabus, &c.*

¶ ESPIONES, recenſentur inter armaturas & munitiones inventas in caſtro Carcaſſonenſi an. 1294. ubi forte idem ſunt quod Enſes, à Gall. *Eſpées.*

¶ ESPISIO, Sponſio, Pignus, Gall. *Gageure.* Conſuetud. Lemovic. art. 44. *Item, conſuetudo eſt in dicto caſtro, quia ſi aliquis cum altero faciat Eſpiſionem, non tenet niſi ad valorem unius ſextarii vini infra villam.* Vide *Eſpoiſſo.*

¶ ESPLECTUM, Espleitum. Vide *Expletum.*

¶ ESPLENCHA, Esplenchare, Splenchare, Esplenchia, Explecha. Privilegia Raymundi Berengarii Aquenſibus conceſſa Kal. Maii an. 1206. apud Pittonem Hiſt. Aquenſ. pag. 114. *In recompenſationem veſtræ fidelitatis... licentiam, francheſiam & libertatem in terris cultis & incultis quibuſcumque & quorumcumque locorum diſtantium circa civitatem meam Aquenſem, ſpatio quinque leucarum, paſcendi, paſturgandi quorumcumque animalia veſtra, necnon Splenchandi & boſqueinrandi, ſeu ligna ſcindendi pro veſtro beneplacito tradimus, &c.* Ibi laudatus Hiſtoriographus Jus *Splenchandi* exponit Facultatem pecorum paſcendorum poſt meſſem, quam facultatem, inquit, Arelatenſes vocant *lou drech d'Eſplencho.* Hanc in ſententiam citat Fortium, qui in ſuis ad Deciſiones Stephani notis deciſ. 9. duplicem diſtinguit paſcendi facultatem, *viridis* paſcui & *vacui*: *Viridis* ſeu pratorum tempore quo herbæ virent, & ſilvarum tempore quo glans eſt; *Vacui* ſeu pratorum exſciſſo feno, agrorumve collectis fructibus: quod ultimum *Expleches* vocant Arelatenſes. Dubitari tamen poteſt, propter adjunctas voces *Boſqueirandi ſeu ligna ſcindendi*, an *Eſplenchandi* facultas in laudata Charta non ſit idem quod jus lignorum in nemoribus ad certos uſus exſcindendorum, ut *Eſpletum* accipitur in Charta anni 1256. è Tabulario Sangermanenſi: *Quæ omnia teneo in feodum cum toto uſuario ſive Eſpleto, quod habeo in foreſta quæ dicitur Caſtrum Mauri.* Certe ipſa vox *Explecha* amplius quid interdum ſignificat quam nudam in locis vacuis paſcendi facultatem. In Sententia arbitrali an. 1497. inter Dominos & Communitatem Calliani legimus: *Ex adverſo ipſa Univerſitas de Calliano, ſeu habitantes in eadem, dicunt & aſſerunt, ipſos homines habuiſſe, & in præſentialiter habere, ac fuiſſe in antiquiſſima & vera poſſeſſione paſtorgandi, eyſſartandi, leignerandi, fuſteiandi, glandeiandi & omnes Explechas in eodem territorio faciendi:* quo in loco vox *Explecha* ſignificare videtur quaſvis *aiſantias* ſeu commoditates uſuales ex eo territorio percipiendas. Neque ſatis ſcio an æque pateant voces *Eſplencha* & *Eſplenchare* in confirmatione privilegiorum urbis Aquenſis per Renatum Provinciæ Regem ann. 1477. apud laudatum Pittonem pag. 118. *Ob illius grata & grandia ſervitia & alia virtutum merita diverſis privilegiis & præcipue facultate depaſcendi, boſqueirandi, Eſplenchandi circunquaque per quinque leucas decoraverunt cunctos Cives Aquenſes tanquam bene meritos in prædictis eorum privilegiis, uſibus, facultatibus & Eſplenchis manutenere & tueri, quocumque impedimento ſublato.* His in locis *Eſplecha* vel *Eſplencha* idem prorſus videtur quod *Expletæ*; quæ vox in Conſuetudinibus

Auſciorum, ut dicetur infra, non ſolam ſignificat paſcendi facultatem, ſed etiam venandi, piſcandi & ligna in nemoribus exſcindendi. Certum tamen eſt quibuſdam aliis in locis ad ſolum paſcendi jus has voces eſſe reſtringendas. Conventio Civitatis Arelatenſis cum Ludovico II. Comite Provinciæ an. 1385. art. 19. *Item retinet dicta Univerſitas pacta Caſtelleti, Montis-majoris & Auriculæ, & quæcumque alia, tam piſcationes quam venationes, lignairagia & Eſplechas quorumcumque pactuorum territorii Arelatenſis.* Altera Conventio inter Dominum de Rupe & Priorem S. Ægidii Arelat. an. 1379. *Habeat jus, Expletum & uſum cum averibus ſuis, & aliis quibus voluerit, depaſcendi.* Vide *Expletum* 2.

ESPLETUM. Vide *Expletum.*

¶ ESPOISSO, Sponſio, pignus, Gall. *Gageure.* Charta anni 1303. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 783. *Item qui fecerit Eſpoiſſo, quicumque ſit, ſolvat unum ſextarium vini ſubcumbens optinenti.* Quæ ſic lingua patria habentur in altera Charta anni 1270. pag. 512. *Qui fai Eſpoiſſo à Beſſa ia ta grans no fera que ia do s'is vol mas 1. ſeſteir de vi.* Vide *Eſpiſio.*

¶ ESPOLIÆ, Meſſis, fructus, Gall. *Depouille.* Litteræ Officialis Pariſ. de Emptione Majoriæ de Berrone an. 1266. in Tabulario Calenſi: *Vendidit partem ſuam Eſpoliarum de Jamaco & aliunde.*

ESPONDERIUS, [Limitaneus. Teſtam. Guigonis Dalphini an. 1267. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 5. col. 1. *Hugo Dux Burgundiæ ... Caſtra ſibi aſſignet in quibus prædictas mille libras percipiet, quæ tamen caſtra non ſint in Eſponderiis terræ meæ.* Hoc eſt in locis limitaneis, ſeu in confiniis, Gall. *ſur les frontieres.* Litteræ Humberti II. Dalph. ann. 1334. ejuſd. to. p. 247. *Voſque nihilominus caſtra Eſponderia viſitetis.*] Statuta Delphinalia pag. 38. *Qualiter nobiles poſſunt facere domos fortes... dummodo dictæ domus non ſiant in locis Eſponderiis, ſeu limitrophis.* Vide *Spondarius.*

☞ Gallo-Belgis *Eſponde* dicitur Lecti pars anterior, qua notione Le Roman d'*Athis* MS.

Prophilias du lit leva,
Par le congié d'Athis s'en va,
Au lit s'en vint droit à l'Eſponde,
Mais n'y entraſt pour rien du monde.

Infra:

Moitié joyeulx, moitié doulant,
Entra au lit paſſa l'Eſponde.

Italis *Sponda*, Margo, ora & alia hujuſmodi.

ESPORIUM. Charta pro Vicariis Biturigenſibus ex Tabul. S. Sulpitii Bituric. *Habebit... ex uno quoque aſino qui portat ollas ad vendendum, unum potum: de Quadrigario Eſporiis, unum Eſporium, ſimiliter una eſolna, & ſimiliter unam latam de lignis quæ intrant.*

¶ ESPRINGALA, Baliſta validior, qua telum emittitur, Gall. *Springale* vel *Eſpringale.* Vide locum in *Muſchetta.*

¶ ESQUAQUERIUM, Scacarium, Gall. *Eſchiquier:* de quo plura in *Scacarium.* Litteræ Guillelmi Seneſcalli Aquitaniæ pro Monaſterio S. Crucis Burdegal. an. 1383. ex Archivis ejuſdem: *Quaſdam litteras nobis præſentatas in caſtro regio Burdegalæ, videlicet in Eſquaquerio dicti caſtri.*

¶ ESQUARTA, Menſura frumentaria, eadem quæ *Quarta.* Litteræ Heliæ Archiep. Burdigal. anni 1192. pro Monaſterio S. Crucis, inter Inſtrum. tom. 2. Gall. Chr. col. 286. *Item quod mater dictæ mulieris per compoſitionem in ipſa Eccleſia duas Eſquartas frumenti retinuit annis ſingulis quoad viveret perſolvendas.*

ESQUILLA, [Tintinnabulum.] ESQUILLATUS, [Qui defert *Eſquillam.*] Vide *Skella.*

¶ ESQUIPARE, Navem inſtruere, Gall. *Equipper.* Edictum Philippi Aug. Franc. Regis ann. 1207. *Nulla navis de tota Normannia, præterquam de Rothomago, poterit Eſquipari ad Imberniam, excepta una ſola, cui ſemel in anno de Cæſaris Burgo, licitum erit Eſquipare, &c.* Ducheſnius in Normannicis pag. 1063. legit *Eſkipare.* Vide *Eſchipare.*

¶ ESQUIROLUS, Sciurus, Gall. *Ecureuil.* Vetus Collectio MS. Statutorum Eccl. Aquenſis: *Clerici beneficiati cappas portent de pellibus Eſquirolorum forratas.*

ESSAIUM, Examen, *Eſſai.* Vide *Caiagium*, & *Dealbare*, & Oct. Ferrarium in *Saggiare*, [& mox *Eſſayum.*]

¶ ESSAMPLATUS, pro *Eſſartatus*, de quo infra. Inſtrum. ann. 1205. ex Archivo Fontis Danielis: *Junellus Dominus Meduanæ dedit Abbatiæ Fontis Danielis decimam partem reditus ſui de terra Eſſamplata in foreſta.* Vide *Exartus.*

ESSANA. Charta Philippi Aug. an. 1216. in Regeſto Herouvalliano fol. 74. *Si vero contineatur in baco, vel in cocheto merrenum ad dolia facienda, reddent pro quolibet milliario 4. den. & ſi ibi contineantur Eſſannæ ad clavos, reddent pro quolibet milliario 4. den.* Occurrit ibi pluries; ubi *Eſſanna* eſt id quod vulgus *Eſſangles* vocat, aſſeres ſcilicet ſectitii, quibus tecta operiuntur. Fol. 93. *Eſçanna* ſcribitur: *Navis ad lignum, ad fœnum, ad Eſçannas, ad minutum merrenum, &c.* Fol. 159. *Si faciant domum tectam de Eſſanna.* [Idem videtur *Eſolna* in *Eſporium*, ut etiam *Eſſoulla* ſuo loco.]

ESSARTUM, ESSARTARE. Vide *Exartus.*

¶ ESSARUM. Edictum Philippi Pulcri Francor. Regis, apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 159. *Eſſarum noſtrum dictæ villæ parabitur & ponetur in tali ſtatu, quod dicti mercatores abſque ſolutione taagii poterunt ſuas deneriatas & mercaturas bono modo onerare & exonerare de die & de nocte.* Lubentius legerem *Eſcarum*, quod puto Aggerem lapideum ad ripam fluminis, Gall. *Quai.* Idem *de Lauriere* in ſummario hujus articuli ducto ex Gallico exemplari habet: *Le pavé de la ville, les Quais & les iſſues ſeront mis en bon eſtat, &c.* Vide *Eſcar.*

¶ ESSAVARE, EXSAVARE, Trahere. Charta Thoſſiac. an. 1461. *Pro licentia piſcandi in riparia Sagonæ... abſque trahendo ſeu Eſſavando aut Exſavando ad terram.* Altera Charta anni 1449. ſignata *Bonet*: *Sive trahendo, ſive Exſavando ad terram.*

¶ ESSAVERIA, Agger ſtagni, quo concluduntur aquæ. Charta anni 1269. ex Tabulario S. Nicaſii Remenſis: *Debemus habere & retinere impoſterum vantalla Eſſaverie vivarii noſtri... nec poterimus ſedem vel ſolium dicte Eſſaverie dicti vivarii altius elevare quam modo ſit.*

¶ ESSAYAMENTUM, Jus ſeu Emolumentum Inquiſitoris & Probatoris monetarum, à Gall. *Eſſay.* Ordinatio anni 1342. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 420. col. 2. *Remedia vero ligæ & ponderis punctas, levatas, Eſſayamenta, & alia jura & privilegia habeatis, quæ in noſtris monetis antea habebatis.*

¶ ESSAYATOR MONETARUM, Inquiſitor, Probator, Gall. *Eſſayeur.* Legitur in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 215. col. 1.

¶ ESSAYUM, Gall. *Eſſay*, Probatio. Charta Hugonis Comitis Marchiæ, apud Stephanotium tom. 5. Fragm. Hiſt. MSS. *Notum facio omnibus, quod intuitu Dei & ſalutis noſtræ Eſſayum monetæ no-*

ſtræ Grandimontis Eccleſiæ in puram & perpetuam eleemoſynam dedimus. Rurſum occurrit tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 414. col. 1. Vide *Eſſaium.*

1. ESSE, Status, *Eſtat, condition, comportement.* Capitularia Caroli C. tit. 11. cap. 5. *Et Comites ac cæteros fideles noſtros admonemus, ut ipſi ſic ſuum Eſſe & vivere ordinent, qualiter propter illorum neceſſitatem vicini eorum ac pauperes non opprimantur.* Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 601. *In omni Eſſe ſuo venerabili pollebat modeſtia, &c.* Lib. 8. pag. 688. *Et in omni Eſſe ſuo ſeſe modeſte gerere nitebatur.* Lib. 11. pag. 840. *In Clauſtro Monachorum diu ſedit, Eſſe eorum conſideravit.* Alio vero ſenſu videtur accipi vox Gallica, *Eſtre*, in Conſuetudine Nivernenſi tit. 26. art. 13. tit. 31. art. 1. 6. 16. 27. tit. 34. art. 5. 7. 16. ubi pro gentilitate, ſeu conſanguinitate videtur ſumi, vel certe pro *Statu* ac conditione. Guiotus Pruvinenſis in Biblia MS. de Cartuſienſibus:

Leur ordre ne blaſme, ne lor Eſtre,
Més por riens ge ni voldroie eſtre,
Trop ont eſtroit & dur convine.
Chaſcun fet pour lui ſa cuiſine.

¶ 2. ESSE pro Ire, ut Galli dicimus *Etre* pro *Aller.* Breviarium Hiſt. Piſanæ, apud Murator. tom. 6. col. 171. *Ad quod caſtrum vincendum Piſani Fuerunt cum quinquaginta navibus, plattis & ſchafis, &c.* Vide *Fuit.*

ESSEDUM, Esseda. Sergius ad illud Virgilii:

Belgica vel molli melius feret Eſſeda collo.

ait *Belgica Eſſeda eſſe Gallicana vehicula.* [Papias MS. Bituric. *Eſſeda ſunt Gallorum vehicula, quibus Reges victi captivi ducuntur. Eſſedum, Baſterna, vehiculum.* Hinc emenda Gloſſar. Sangerman. MS. n. 501. ubi perperam: *Eſſerta, Baſterna.*] Gloſſæ Iſonis Magiſtri: *Eſſedum, genus vehiculi Gallicani, i. Sambuch, quaſi aſſedum, ab aſſidendo dictum.* Jornandes de Reb. Goth. c. 2. de Britannis: *Non tantum equitatu, vel pedite, verum etiam bigis, curribuſque falcatis, quos more vulgari Eſſedas vocant.* Ubi malim *Eſſeda*: nam *Eſſedum* dixit Propertius lib. 2.

Eſſeda cælatis ſiſte Britanna jugis.

Lib. 4. de iiſdem:

Hibernique Getæ, pictoque Britannia curru.

De *Eſſedis* & *Eſſedariis* Britannicis agunt etiam Cæſar lib. 4. de Bello Gall. c. 24. & 33. & Cicero lib. 7. Ep. 6. & 10. Vide Auſonium Epiſt. 21. [& Pitiſcum in Lexico Antiquit. Rom. & Carolum de Aquino in Lexico Militari.]

ESSENDOLA. Vide *Eſcenla.*

1. ESSENTIA, Subſtantia, ſubſiſtentia: vox Scholaſticis & Philoſophis non hodiernis duntaxat familiaris, ſed & veteribus. Quintilianus l. 3. cap. 7. *οὐσίαν, quam Flavius Eſſentiam vocat: neque ſane aliud eſt ejus nomen Latinum.* Adde eumdem lib. 2. cap. 15. S. Hilarius in fragm. p. 34. *Eſſentia ex eo, quod ſemper eſt, nuncupatur: quæ quia extrinſecus opis ad continendam ſe nunquam eguerit, & ſubſtantia dicitur, quod intra ſe id, quod ſemper eſt, & in æternitatis ſuæ virtutem ſubſiſtat.* S. Auguſtinus lib. 2. de Morib. Manichæorum cap. 2. *Itaque ut nos jam novo nomine ab eo, quod eſt eſſe, vocamus Eſſentiam, quam plerumque ſubſtantiam etiam nominamus.* Id vocabuli Ciceroni aſſeruiſſe Senecam obſervavit Muretus lib. 5. Variar. utitur etiam Sidonius in Epithal. Polemii.

¶ 2. ESSENTIA, *Status, Conditio.* Gaſp. Barthii Gloſſarium ex Hiſt. Palæſt. Baldrici Dolenſis: *Poſtquam vero fuerunt Turci edocti de noſtra Eſſentia, cœperunt paulatim urbe exire, noſtros peregrinos undique coanguſtare, non ſolum ex una parte; ſed undique erant latentes obviam à nobis à mare & ad montaneam.* Vide *Eſſe* 1.

¶ 3. ESSENTIA, Poſſeſſio. Henric. Huntindon. de Contemptu mundi, apud Acherium Spicil. to. 8. pag. 182. *Neſcio quid magis afferebat ei certa ſpes in futurum regnandi, quam patri ſuo ipſa Eſſentia regni, quia patri magnum regnandi ſpatium jam præterierat.*

ESSERE, Adessere, pro *Eſſe*, occurrit in veteribus Chartis aliquot apud Perardum in Tabulis Burgundicis pag. 33. 34. 35. & 36. Vetus inſcriptio Romæ in Eccl. IV. Coronator. *Cod eſtis fui, & quod ſum Eſſere abetis.*

¶ ESSERTA. Vide *Eſſedum.*

¶ ESSETUS. Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. p. cxlvii. ad calcem: *Pro galeis reparandis* x. *ſol. Pro cordis ad Eſſetos pendendos circa murum* xii. *ſ. & dimid.*

¶ ESSINUS, Species menſuræ frumentariæ, Gall. *Aiſſin.* Charta Theobaldi de Valliaco an. 1168. ex Tabulario Corbeienſi: *Quartam partem cujuſdam molendini, quam antea jure hæreditario apud Valliacum à S. Petro tenui, deinceps ſub jure ſuo libere poſſidendum conceſſi B. Petro de Corbeia, hac interpoſita conditione, ut quamdiu in domo mea & hæreditate mea manerem, ſexdecim Eſſinos annonæ de eodem molendino acciperem.* Charta Curiæ Sueſſionenſ. an. 1252. in Tabulario S. Medardi: *Se vendidiſſe recognovit... redditus ſubnotatos, quos ſe habere dicebat ... videlicet viginti Eſſinos bladi hyemalis uno bueto minus.* Vide *Aſſinus.*

¶ ESSONIA, Excuſatio cauſaria, Ejuratio vadimonii propter impedimentum, Gallice *Eſſoine* vel *Exoine. Eſſoniator*, Excuſator in cauſis & litigiis, Gall. olim *Exoineur, Exoniateur. Eſſoniare*, Excuſationem proponere. Vide *Sunnis.*

¶ ESSONIUM, Impedimentum. Chirographum an. 1209. apud Marten. Ampliſſ. Collect. to. 1. col. 1092. *Comitiſſa vero jurari fecit ſuper animam ſuam, quod ipſa & ſucceſſores ſui Domini Campaniæ infra quadraginta dies, poſtquam ab Eſſonio ſuo fuerint expediti, reddet Simoni vel hæredibus ſuis Muſteriolum in eodem ſtatu, in quo eos illud conſtiterit accepiſſe.* Litteræ Matthæi Ducis Lotharing. an. 1220. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 881. *Ipſi autem infra quadraginta dies, poſtquam de Eſſonio, vel de guerra ſua liberati erunt, tenentur mihi reddere per juramentum ſuum caſtrum illud ita munitum & in eo puncto, in quo eis traditum fuerit bona fide.* Vide in *Sunnis.*

¶ ESSOULLA, Aſſula, ſeu aſſer ſectitius ad tegendum aptus. Chartular. S. Vandregiſili to. 1. pag. 84. *Et præterea veteres Eſſoullas de Monaſterio, quæ non poterant mitti in opere, & inſuper quidquid libertatis & proventus in ſupradicto Monaſterio habere conſuevi.*

ESTABLIA. Monaſt. Anglic. tom. 1. p. 922. *Sint quieti de theſauro portando, de chaciis, Eſtabliis, ſcotallis regalibus, de purpreſtura, &c.* [Judicium Scacarii Normanniæ xiii. ſæculi, apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu tom. 2. p. 965. *Audivi ibi, quod minor bene poteſt procedere per duellum vel Eſtabliam*, hoc eſt, Breve Ducis Normanniæ, quo in manu Regis ponitur feudum vel tenementum, donec oborta de eo lis dirimatur.] Vide *Stabilia* 2.

¶ ESTACAMENTUM. Vide *Stacamentum.*

¶ ESTACHADA Batalia, Duellum ſeu certamen ſingulare, *ligatum*, initum & perfectum, ut opinor, ab Hiſpano *Eſtacada*, locus clauſus ubi pugnatur.

pugnatur. Charta an. 1065. Marcæ Hiſp. col. 1136. *Damus vobis. . . medietatem de totas ipſas juſtitias, exceptus . . . de ipſa civitate . . . fecerint homicidium, aut fregerint pacem, aut habuerint aliquod placitum unde batalia ſit Eſtachada.*

¶ ESTACHAMENTUM, Sepimentum, ut conjecto, ſeu locus palis, Gall. *Eſtaches*, clauſus. Gall. Chriſt. to. 4. col. 808. Johannes II. Abbas Clarævallenſis ann. 1281. *Literis ſuis profitetur, ſibi minime licere facere Eſtachamentum in quodam loco, niſi de voluntate Epiſcopi Lingonenſis.* Vide *Eſtecha*.

¶ ESTACHARE, Alligare, Gall. *Attacher*. Ordinatio an. 1340. ſuper Officio Mareſcalliæ, Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 394. *Item ipſos equos fretari, eſtriliari, acomari, letterias eis fieri & bene Eſtachari facere cum omni diligentia teneatur.*

ESTACO, Taberna, officina. Charta ann. 1163. apud Ughellum to. 7. Ital. ſacr. pag. 268. *Concedo prænominatæ Eccleſiæ... & abſque ſervitio 3. Eſtacones in civitate Laodiciæ, cum ſuis omnibus continentiis, ut in eis ipſi Malfetani maneant, ſtent, ac ſuper Stacones, prout voluerint, ædificent atque laborent. Habent itaque prædicti Eſtaconi ab oriente viam, ab occidente habent portum maris, &c.*

¶ ESTAGERIUS, ut *Eſtagiarius*.

ESTAGGA, Idem quod *Stagium*, Gallis *Eſtage*. Charta W. D. Montiſpeſſulani an. 1103. *Dono etiam vobis totum ſeſtairalaticum omni die & nocte in Montepeſſ. . . . & ſi Dominus Montiſpeſſ. acciperet letdam de villanis de Suſtantionenſi Comitatu qui haberent domos in Montepeſſ. & non ſtarent in Montepeſſ. per Eſtaggam, habeatis ſeſtairalaticum.* Id eſt, qui in Montepeſſulano domos habere tenentur. Vide *Stagium*.

¶ ESTAGIARIUS, Qui *Stagium* ſeu Domum habet in aliquo loco vel qui debet *Stare* in caſtro Domini. Vide *Stagium*.

¶ ESTAGIUM, à Gall. *Etage*, Cœnaculum, domus, vel obligatio, qua vaſallus tenetur *Stare* in caſtro Domini ſive ad illud cuſtodiendum ſive ex alia ratione. Regeſtum Campaniæ fol. 43. apud Dom. *Bruſſel* to. 2. de Feudorum uſu pag. 689. *Clarembaudus de Capis, ligius de duobus feodis, ſcilicet de Vicecomitatu, & de Capis & Gii cum ſuis appenditiis. Et debet Eſtagium pro Vicecomitatu.* Pro *debet Eſtagium* mox infra legitur, *& debet cuſtodiam*. Rurſum occurrit eadem notione ibid. to. 1. p. 124. Pro Cœnaculo vero ſeu Tabulato, in Charta Officialis Autiſſiod. an. 1278. *In quibus* (domibus) *ſunt quatuor Eſtagia cum cellario.* Litteræ Officialis Pariſ. an. 1291. ex Tabulario Calenſi pag. 270. *Recognoverunt in jure coram nobis ſe adcenſaſſe quandam domum . . . continentem à parte vici in primo Eſtagio de fronte duas theſias dimidio pede minus vel circiter, & in longo ſex theſias vel circiter, & in Eſtagio ſuperiori tres theſias, &c.* Vide *Stagium*.

¶ ESTAGIUM FACERE, Canonicis idem eſt quod *Præſentem eſſe*, Gall. *Reſider*. Charta Petri Abb. S. Benigni Divion. an. 1259. ex Archivis ejuſdem Abbatiæ: *Qualiter Canonici debent facere Eſtagium. Canonici prædictæ Capellæ in eadem de cætero facient Eſtagia perſonaliter anno quolibet per duos menſes & ſeptimanas in ipſa Capella antiquitus inſtitutas... Capellani, qui Miſſas habent vel habebunt in prædicta Capella, reſidentiam continuam in ea facient.*

¶ ESTALAGIUM, ut *Eſtallagium*. Inter varia regii domanii officia in villa Laudunenſi recenſetur *Officium Eſtalagii ſuper calceyam & introitus domorum*, in Memoriali D. Cameræ Comput. Pariſ. pag. 57. v°. an. 1362.

¶ ESTALARIUS, Pali in fluvio fixi ad piſcationem. Charta anni 1279. ex Chartulario S. Vandreg. tom. 1. p. 970. *De omnibus aliis participibus meis tam in Eſtalariis Sequanæ, quos habebamus, quam in batello de la Meſierée & redditibus ſeu pertinentiis ejuſdem batelli currentis in aqua Sequanæ ad portum de Calido becco.*

¶ ESTALE, f. Vas ad uſum menſæ, ab Anglicano *Stall*, Menſa. Mandatum anni 1428. apud Rymerum to. 10. p. 392. col. 1. *Duo millia vaſorum de electro, ut in Eſtalibus, parapſidibus, diſcis, ſauſariis & ollis.*

¶ ESTALLAGIUM, [Tributum pro licentia vendendi *ad Eſtallum*.] Vide in *Stallum*.

¶ ESTALLUM, Mercatorum ſedes in foris & nundinis. Codex MS. cenſuum Epiſcopatus Autiſſiod. *Omnes de villa reſidentes ad Eſtallum debent per quamlibet quindenam unum obolum, & illi extra villam vendentes ſimiliter ad Eſtallum debent in quolibet ſabbati unum obolum.* Et infra: *Quiſquis vendat unctum diebus ſabbatis ad Eſtallum, quilibet debet obolatam.* Vide *Stallum*.

¶ ESTAMINA, Textum ſubtile, Noſtris *Eſtamine*. Charta Guillelmi de Burgo Officialis Lugdun. pro Monaſterio Inſulæ Barbaræ, in Maceriis hujus Monaſterii tom. 1. p. 202. *Camerarius det & dare teneatur cuilibet Monacho . . . in feſto omnium Sanctorum quaſdam Eſtaminas ad valorem ſexdecim ſolidorum Viennenſium.* Vide *Staminea*.

¶ ESTAMINETA, Eadem notione. *Veſtimentum de Eſtamineta*, in veteri Indiculo ornamentorum S. Martialis Lemovicenſis.

¶ ESTANCHIA, Agger aquis oppoſitus, à Gallico *Eſtancher*, Impedire ne fluat aqua. *Juxta levatam vel Eſtanchiam*, in Adverſariis V. Cl. D. *Aubret*.

¶ ESTANCIA, pro *Eſcancia* vel *Eſchaancia*, Quod obvenit alicui. Charta Margaretæ Comitiſſæ Flandriæ an. 1251. è Tabulario Audomarenſi: *Extraneos hoſpites in ſuo prædicto feudo non recipiant... præter illos, ad quos hæreditas adveniet, in prædicto fundo jure ſucceſſorio, reliqui per maritagium vel per Eſtanciam fundum intraverint.* Vide *Eſcaëta*.

¶ ESTAPULA, Emporium, forum. Inſtrum. ann. 1314. de Stapula Regis Franciæ, apud Rymer. to. 3. pag. 482. col. 1. *Olim mercatoribus lanarum regni veſtri & aliarum partium converſantibus in eodem, qui Eſtapulam ſuarum mercaturarum prædictarum apud Anwers extra regnum noſtrum tenere ſolebant, venientibus, &c.* Teſtam. Guillelmi Montiſpeſſulani an. 1211. apud Acher. Spicil. tom. 9. pag. 166. *Iſtius publicationis ultimæ voluntatis juratas depoſitiones ſub præſentia & teſtificatione multorum ſuſcepit dominus G. de Flexio Magal. Epiſcopus in Eſtap. ſuo de Montepeſſulano.* Statuta Scabinorum Maſeriæ ad Moſam è Bibl. D. *de Cangé*: *Touchant l'Eſtaplage. Primo, Tous marchans forains, qui vendront vins à Maiſieres & és fauxbourgs, doivent pour queue* VI. *den.* Vide *Stapula*.

¶ ESTARE, Domus, ubi quis *ſtat* ſeu habitat. Teſtam. Guidonis Gueregiati an. 1177. Spicilegii Acheriani to. 9. pag. 152. *Factum eſt atque completum in caſtello de Armazanicis in Eſtari, quod fuit R. de Armazanicis.* Vide *Stare*.

¶ ESTASIS, pro *Extaſis*, à Græco ἔκςασις, Raptus animi extra ſenſus, Gall. *Extaſe*. Legitur in Agnelli libro Pontif. apud Murator. to. 2. pag. 66. col. 1.

ESTECHA, Poſtis, palus, paxillus, Gallis *Eſtache*, vel *Eſteche*. Charta Joan. de Vergeio Seneſcalli Burg. anno 1278. *Inter illos 4. poſtes vel Eſtechas*

qui vertuntur juxta domum, &c. Vide *Staca*. Willelm. *Guiart* in Philippo Auguſto :

A douloüeres & à haſches
Vont deſomprant piex & Eſtaches.

Infra :

Les Eſtaches du pont aſſaillent.

Idem anno 1025.

Cil qui ſont de hardies taches,
Embattent le feu és Eſtaches.

Hinc, cum palis vel ad palos pugna, *Eſtacheïs* dicitur in Chronico Bertrandi Gueſclini MS.

A nos François ſe vont fierement aſſemblant,
Fier fu l'Eſtecheïs, quant ſe vont encontrant.

Infra :

Là peuſt onoir marteleïs grant,
Et grant Eſtacheïs, & fouleïs peſant.

1. ESTEMA. Fori Oſcæ ann. 1247. ſub Jacobo I. Reg. Arag. f. 32. *Si homo infantionis occideret hominem infantionis, talem homicidam poteſt Dominus ejus occidere in captione, fame, ſiti, aut frigore, non faciendo de illo aliquam juſtitiam vel Eſtemam. Quod ſi juſtitia corporalis habeat fieri de eo, tradatur Bajulo Regis, quia omnes juſtitiæ, aut Eſtemæ corporales ſpectant ad dominum Regem.* Obſervantiæ Regni Arag. lib. 9. tit. de Salva infantionum, §. 10. *In cauſis vero criminalibus, & ubi debet fieri Extema corporis aut membri, recurrendum eſt ad Dominum Regem, &c.* [Vide *Extema*.]

Stema, in iiſdem Obſervant. lib. 6. tit. de Privilegiis Militum §. 10.

¶ 2. ESTEMA, Papiæ, *Ramuſculi, quos faciunt, cum gradus cognationum partiuntur, ut puta ille filius, ille pater.* Eſt pro *Stemma*. Eadem, qua Papias, notione Plinius dixiſſe videtur l. 35. c. 2. *Stemmata vero lineis diſcurrebant ad imagines pictas.*

¶ ESTEMARE. Vide *Extema*.

ESTER, Ignis ſacer, morbi ſpecies. Acta S. Dympnæ Virg. num. 9. *Habet enim ignis ille apud Archiatros plura nomina: dicitur quippe Ignis ſacer, ignis perſicus, & ignis infernalis, & eſt qui Eſter dicitur Græco vocabulo.* Ex Gr. ἀστὴρ, titio, torris.

¶ ESTERA, Seditio Charta Guidonis Comitis Flandriæ pro Eccleſia S. Barthol. Bethun. an. 1257. *Omnes juſtitiæ ſanguinis, latronis, violentiæ, meſleyæ, burinæ, Eſteræ & immuratorum.*

¶ ESTERIUM, pro Æſtuarium, Canalis quo intrat æſtus maris. Lobinellus in Gloſſario ad calcem Hiſt. Britan. Fundatio Monaſterii Sarmaciæ Ord. Grandimont. an. 1192. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 646. *Conceſſimus memoratis Priori & Bonis-hominibus in dicto loco ſervientibus prata de Audillec, ſicut duo Eſteria, pro quibus mare aſcendit & deſcendit, diſtinguunt.*

ESTERLINGUS, Sterlingus, voces Anglis, & inde cæteris nationibus familiares in re monetaria. Trifariam vero accipitur *Eſterlingus*, ſeu *Sterlingus*: primo pro monetario pondere, deinde pro qualitate monetæ, tertio denique pro quapiam monetæ ſpecie.

Esterlingus, priori ſignificatione, ſeu pro monetario pondere. Aſſiſa Davidis I. Regis Scotiæ de Ponderibus & menſuris: *Imprimis Sterlingus debet ponderare 32. grana boni & rotundi frumenti.* Eadem habentur in Aſſiſa de Pond. & menſ. Roberti III. in illius Statuto cap. 22. §. 6. ſed additur ſecus ea tempeſtate eſſe, *propter minorationem monetæ.* Statuta Edw. I. *Denarius Angliæ, qui vocatur Sterlingus, rotundus ſine tonſura, ponderabit 32. grana frumenti in medio ſpicæ, & 20. Denarii faciunt unciam, & 12. unciæ faciunt libram.* Adde Fletam lib. 2. cap. 12. §. 1. & Foros Morlanenſes art. 18. Hocſemius in Adolfo à Marka Epiſc. Leod. c. 18. ait, *in provincia Colonienſi unciam 20. Sterlingos ponderare, ſterlingum 36. vel circiter hordei groſſi grana, ſive ſpeltæ, 8. vero uncias marcam adæquare.* In Regeſto *Pater*, in Camera Computor. Pariſ. fol. 204. dicitur *Eſterlingus* appendere 3. obolos Turon. *Chaſcun Eſtellin doit pezer 3. oboles Tournois.* Solidus vero ponderalis appendebat 12. obolos. Vide in *Marca*.

☞ Eadem vox *Eſtellin* pro unciæ parte minutiori, etiam ubi non fit ſermo de re monetaria, pluries accipitur, in Edicto Johannis Franc. Regis ann. 1350. apud *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. pag. 352. n. 13. *Bled couſte trente-huit ſols le ſeptier. La paſte du pain d'un denier de Chailly peſe cinq onces & demie; & le pain cuit quatre onces treize Eſtellins.* Occurrit eodem num. ut & ſeqq. paſſim. Vide *Eſtrelingus*.

Esterlingum, pro monetæ qualitate, uſurpat Matth. Paris an. 1247. 50. *millia librarum denariorum Viennenſium, quorum quilibet denarius valet 3. obolos Eſterlingorum.* Statuta Davidis II. Regis Scotiæ cap. 37. *Moneta noſtra, videlicet Sterlingi, non deferatur extra regnum per mercatores regni.* Joan. Sariſber. Ep. 31. *Centum marchas Sterlingorum ... tradidit.* Jo. Bromptonus: *Promiſit ſe daturum Regi Franciæ 4000. millia Sterlingorum pro expenſis ſuis.* Matth. Paris an. 1235. p. 104. *Marcas bonorum & legalium Eſterlingorum, 13. ſolidis & 4. Eſterlingis pro marca qualibet computatis.* Lambertus Ardenſis p. 256. *Pecuniam denariorum Eſterlingorum ... ei diſtribuit.* Charta Henrici III. Reg. Angl. an. 1261. apud Prynneum in Libertatib. Angl. to. 2. p. 981. *In centum marcis bonorum, novorum, & legalium Sterlingorum, treſdecim ſolid. & 4. Sterling. pro qualibet marca computatis, &c.* Eadem fere habentur pag. 1035. Le Roman *de Garin le Loherans* MS.

Et trois cens mars de Deniers Eſterlins.

Le Roman *de Rou* MS.

Més je ne ſuie mie venus
En ceſt païs ô tant eſcus,
Et pour ſes Eſtellins recevoir,
Més pour la terre toute avoir.

Statuta MSS. Aurificum Pariſienſium : *Nul Orfevre ne peut ouvrer à Paris d'argent, que il ne ſoit auſſi bons, comme Eſterlins, ou meilleurs.*

Sterlingus, pro monetæ ſpecie, quam *denarium Sterlingum* vocabant. Matth. Paris an. 1247. *Præcepit Dominus Rex.... ut quicumque deinde Eſterlingus in regno ſuo pondere non legalis inveniretur, ſtatim funderetur.* Infra : *Eodem tempore moneta Eſterlingorum, propter ſui materiam deſiderabilem ... cœpit deteriorari & corrumpi per illos falſarios monetarum, quos Tonſores appellamus, adeo ut vix interiori circulo nummi parcendo, limbum literatum totaliter aſportarent.* Ordinatio Philippi Regis Franc. & Henr. II. Reg. Angl. pro ſubſidio Terræ Sanctæ ann. 1184. *In terra Regis Angliæ ciſmarina 2. den. Andegavenſis monetæ, & in Anglia unus Sterlingus perſolvetur.* In Tabulario S. Bertini an. 1230. *Sub pœna mille marcharum Sterlingorum majoris ponderis.* In veteribus Tabulis Cameræ Comput. Pariſ. legi S. Ludovicum ſtatuto an. 1265. vetaſſe ne *Eſterlingi* altiori pretio quam 4. Turonenſium caperentur, idque ad 15. menſis Auguſti, eoque elapſo illorum penitus uſum interdixiſſe. De ſterlingorum Anglicorum *recti ponderis* in Francia valore, idem ſtatuitur Statuto Philippi Pulcri an. 1289. menſ. Aug.

☞ Statutum S. Ludovici mox à Cangio laudatum edidit *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 95. cui alterum præmiſit ejuſdem anni ibid. p. 94. ubi *Eſterlingi*, ſeu *Eſtellins* (Gallica ſunt hæc duo Statuta) quatuor Turonenſibus pariter æſtimantur. Currebant autem in Galliis noſtris *Eſterlingi*, quod in iis plures olim provincias Angli poſſiderent.

De vocis etymo & origine diſcrepant viri docti, quorum ſententias breviter retexam, uti lectori, quæ magis arriſerit, liceat amplecti. Lindwodus ad Provinciale Cantuar. Eccl. lib. 3. tit. 13. à voce Anglica *Starling*, quæ *Sturnum* ſonat, deducit, & dictum vult quod in nummis Eduardi Confeſſoris deprehenderit quatuor aves effictas ad Crucis ibi depictæ latera. Sed an Sturni ſint, vel Columbæ, vix quiſpiam pro certo affirmarit. Deinde in cæteris Regum Anglo-Saxonum nummis nullam prorſus reperire eſt delineatam avem.

Buchananus ait Scoticum vulgus *Sterlingum* dictum exiſtimare, à caſtro *Starlin*, & *Striveling*, nuncupato. Verum etſi ſterlingorum mentionem fieri in veteribus Regum Scoticorum legibus certum ſit, nemo tamen ſanæ mentis inde ſterlingorum originem manaſſe cenſeat, niſi certis argumentis probetur in eo caſtro cuſos primum ſterlingos.

Watſius ſterlingos denominatos cenſet, à *ſtarro*. Ita vero apocham, ſeu *adquietantiam*, vocabant Judæi Anglici, ita ut probati nummi ſic appellati ſint, quod ſcilicet tam boni purique eſſent, ut eos non recuſarent vel ipſi Judæi: vel à voce Anglica *Starre*, id eſt, ſtella, quod plerique veterum Anglicorum nummorum ſtella inſigniti ſint. Nam & *Starlingus*, perinde ac *Sterlingus* ſcribi annotavit Spelmannus.

Somnerus vocis originem à Saxonico accerſit, ſteoꝛe, i. lex, canon, regula, quod ejuſmodi nummi, pondere, forma & materia *legales* ſint, ſeu regulares. Unde vulgo probata moneta, *bona & legalis* dicitur: *ling*, addito in vocis productionem, uti in pluſculis Anglicis vocabulis factum obſervat.

Poſtrema denique ſuper vocis etymo ſententia, quam amplectuntur Cambdenus in Scotica, Spelmannus, Jacobus Waræus in Antiq. Hibernic. cap. 25. & alii, ea eſt quam ex Annalibus Anglicis erutam ſcribunt, à Germanis ſcilicet Daniæ vicinis, quos ab Orientali ſitu, *Eſterlingos* appellamus, *Eſterlingos* nummos nuncupatos: ſeu, ut in iiſdem Annalibus habetur, quod ii in Angliam aliquando venientes artem purgandi argenti & feriendi intulerint: vel (quod mihi videtur probabilius) quia Normanni noſtri, ut primum in Anglia ſedem fixerunt, Willelmo Notho duce, veteres regionis incolas, origine Saxonicos, nulla alia denominatione donarent, quam ea quæ apud Francos in uſu paſſim habebatur, *Eſterlingorum* nempe, qua appellatione ii Germaniæ populi, qui in Daniæ confiniis habitabant, vulgo innoteſcebant. Unde cum Anglo-Saxonicorum Regum monetam denotare vellent, quæ probatior erat quam Francica & Normannica, *monetam Eſterlingorum*, id eſt, Regum Saxonum dicebant, eam ſcilicet quæ ante Normannorum in Angliam ingreſſum in commerciis obtinebat. Paulo aliter Cambdenus, ſcribens Eſterlingos à Joanne Rege in Angliam primum evocatos ad argentum in ſuam puritatem redigendum. Utcumque ſe res habeat, conſtat ante Normannos Anglicos vix in quopiam diplomate aut ſcriptore vocem *Sterlingorum* uſurpatam reperiri. Primus enim, ni fallor, Ordericus Vitalis eam extulit, vocabulo parum immutato, jam ab an. 1066. nam *libras Sterilenſium* vel *Sterilenſis monetæ*, vocat non uno loco, pag. 495. 523. 544. 580. 602. 768. 786. 788. quæ aliis *Sterlingorum* dicuntur. Sed & obſervandum pag. 495. Anglicam monetam à *Sterilenſi* videri diſtinguere, dum ait Mainerio Abbati 44. *libras Angliæ monetæ* Monaſterio S. Ebrulfi erogatas à Lanfranco Archiep. Cantuar. & à Rogerio *de Sappo* 40. *libras Sterilenſium* eidem miſſas Abbati: ubi Anglica moneta pro *uſuali*, Sterilenſis vero pro probata ſumitur.

Jam vero Saxones Germanicos, à quibus originem duxere Anglici, *Oſterlingorum*, ſeu *Eſterlingorum* appellatione Scriptoribus noſtris innotuiſſe, probant plus ſatis Annales Francorum veteres, qui ita dictos obſervant quod ad auſtrum, ſeu ad Orientem habitarent, aliorum Saxonum reſpectu, qui ad Septentrionem & ad Occidentem vergebant. Quippe olim Saxonia, ſeu potius Saxonum ditio, procul in Germaniam protendebatur; dividebaturque in tres potiſſimum provincias, quarum una ad Orientem, altera ad Occidentem, tertia ad Aquilonem porrigebatur. Hanc Saxoniæ partitionem docet plane Witikindus l. 1. Geſt. Saxon. p. 7. dum ait *in Orientales populos, Angarios, atque Weſtualos*, Saxones fuiſſe diviſos. Quod etiam ante Witikindum agnoverat Poëta Saxonicus lib. 1. de Geſtis Caroli M. an. 772.

Quot pagos, tot pene Duces, velut unius artus
Corporis in diverſa forent hinc inde revulſi,
Sed generalis habet populos diviſio ternos;
Inſignita quibus Saxonia floruit olim.
Nomina nunc remanent, virtus antiqua receſſit.
Denique Weſfalos vocitant in parte manentes
Occidua, quorum non longe terminus omne
A Rheno diſtat. Regionem ſolis ad ortum
Inhabitant Oſterlingi, quos nomine quidam
Oſtualos alio vocitant, confinia quorum
Infeſtant conjuncta ſuis gens perfida Sclavi.
Inter prædictos media regione morantur
Angarii, populus Saxonum tertius, horum
Patria Francorum terris ſociatur ab Auſtro,
Oceanoque eadem conjungitur ex Aquilone.

Oſterlingorum donominationis rationem ipſa prodit appellatio. Dicti enim, quia ad Auſtrum, aliorum Saxonum reſpectu, habitabant. Haud procul ab Obacro ſtatuuntur à Poëta Saxon. ann. 775.

Inde movens Carolus regiones venit ad illas,
Quos Oſterlingi retinent, ſeditque locatis
Ad fluvium caſtris, qui nunc Ovacra vocatur.

Ex quibus abunde patet Oſterlingos eoſdem eſſe qui alias in Annalib. Francor. & in Vita Caroli M. an. 775. *Auſtrelindi* vocantur, ubi perperam libri omnes editi, *Auſtreleudi*, præferunt. Nec ſcio, quod fere auſim affirmare, an mendum irrepſerit in Annal. Franc. Metenſ. an. 688. *Pippinus ſucceſſibus proſperis Orientalium Francorum, quos illi propria lingua Oſterlindo vocant, ſuſcepit principatum.* Nam pro *Francorum* reſtituendum cenſuerim, *Saxonum*, & pro *Oſterlindo*, facili emendatione, *Oſterlinds*.

Fuit igitur Saxonum gens in tres potiſſimum diſtributa populos, *Oſterlingos* nempe, *Angarios* ſeu *Angrarios*, & *Weſtfalos*. Poſtremorum manet etiam appellatio in Weſtfaliæ provincia, Rheno finitima.

De Oſterlingis crebra eſt mentio in Annalibus Franc. Hi numero cæteris præpollebant, ut eſt in Annalib. Bertinianis an. 841. *Saxonibus, qui Stellinga appellantur, quorum multiplicior in ea gente habetur.* Ubi obiter obſervandum jam inde non modo *Oſterlingorum* nomen in *Sterlingorum* appellationem contrahi cœpiſſe, ſed & littera *r*, in *l*, mutata, *Stellingos*, vocatos, uti vocem hanc in re monetaria extuliſſe Francos poſterioris ævi conſtat. [Litteræ Philippi Auguſti Francorum Regis an. 1211. apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. p. 31. *Et volui & conceſſi eiſdem (Monetariis,) quod ipſi pro mercede operariorum* (f. *operarum*) *eorum habeant & percipere valeant de* XVI. *marchis &* XL. *Stellingis* LX. *ſolidos &* IV. *denarios ad marcham de civitate Trecenſem.*] Willelmus *Guiart* an. 1204. *qui couſtaſſent tant d'Eſtellin.*

¶ ESTEVENENSIS, vel STEPHANENSIS MONETA. Vide in *Moneta Baronum*.

¶ ESTIBULATIO, pro *Stipulatio*, Sponſio, promiſſio. Vide in hac voce.

¶ ESTICKE, Numerus anguillarum. Vide *Stica*.

¶ ESTIFER, *Ferens eſtatem vel eſtum.* Jo. de Janua.

¶ ESTIGIA, Idem quod *Hoſtiſia*, ut patet ex Charta Benjamini Abb. Branenſis an. 1213. cujus inſcriptio eſt, *De duabus Eſtigiis*; tenor vero, *Nos duas Hoſtiſias, quas habebamus, &c.* Habetur in Tabulario S. Medardi Sueſſionenſis. Vide *Hoſpitatus* in *Hoſpes*.

ESTIMIUM, *Æſtimatio, quæ ſpecies eſt opinionis, velut de viſu.* Papias. Hinc noſtris *Eſtime.* [Vide ſupra *Æſtimium.*]

1. ESTIVA, [Johanni de Janua, *dicuntur loca in nemoribus, ubi in eſtate beſtiæ ſub umbra morantur, ut vitent calorem; unde Eſtivare, ad umbram in eſtate quieſcere.*] Vide *Æſtiva.*

¶ 2. ESTIVA, Dolium. Inventar. ann. 1341. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Arelat. num. 1. *Item unum inbucum magnum & aliud parvum, unam Eſtivam de fuſte.*

¶ ESTIVALIA, *Ocreæ*, in veteri Vocabulario Juris utriuſque. Species calceorum ſunt, de quibus jam in *Æſtivalia. Eſtivalibus etiam largis ſeu botis altis pro calceamentis utantur,* in Capitulo generali S. Victoris Maſſil. an. 1312. *Nullus vir vel mulier audeat portare in ſuis Eſtivalibus ſotularibus vel botinis punctas dictas de Polayna*, in Litteris Caroli V. Franc. Regis ann. 1367. pro Monſpelienſibus de forma veſtium. Vide mox *Eſtivallus.*

ESTIVALLUS. Statuta Ord. Cartuſienſis an. 1368. 2. part. cap. 1. §. 1. *Quicunque inciſos ſotulares, quos vulgus Eſtivallos vocamus, portaverit aut inter duo linteamina jacere præſumpſerit, &c.* [Rurſum occurrit in quodam Codice MS. S. Martialis Lemovic. n. 58. pag. ult. ubi de Raymundo Abb. & in Computo J. Humberti ſub Guigone Dalphino an. 1328. *Eſtivellus*, in Spicilegio MS. Fontanell. p. 422. Vide *Eſtofferius* &] *Æſtivalia.*

¶ ESTIVATICUS, Æſtivus. Vide *Corrogata.*

¶ ESTIVELLUS. Vide *Eſtivallus.*

¶ ESTIVUM, Æſtas, Gall. *Eſté. Præſenti Eſtivo, præterito Eſtivo*, paſſim in lib. Sentent. Inquiſit. Toloſ. à Ph. Limborch. edito.

¶ ESTOCHAGIUM, Lignatio ſeu Jus percipiendi ligna in ſilvis. Charta Theodorici *de Sanzeilles* an. 1217. in Tabulario S. Nicaſii Rem. *Foreſtarius Eſtochagium ſuum in nemore accipiat.* Altera Nicolai de Ruminiaco an. 1214. *Famuli nemora cuſtodient & ſuum Eſtochagium .... ad medietatem inter ſe divident.* Vide *Stoc.*

¶ ESTODIRE, pro *Studere*, Curare. Charta Childeberti III. Franc. Regis an. 694. apud Felibianum Hiſt. Sandionyſ. p. xv. *In autoricio eus Eſtodiant defenſare.*

¶ ESTOFFATUS, Inſtructus, munitus, Gallice *Etoffé.* Chronicon Bonæ Spei pag. 264. *Tenebuntur exhibere mille & ſexcentas dictas corrueas de curribus munitis & Eſtoffatis rationabiliter ſine dolo.* Charta Walteri de Hamello an. 1217. ex Tabulario Corbeienſi: *Volui etiam & conceſſi, quod ſi decima ipſa undecim modios bladi, ſex ſcilicet frumenti & quinque avenæ ad menſuram Corbeiæ plenarie Eſtoffatos ſingulis annis non valeret, defectum undecim modiorum prædictorum de meo teneor adimplere.* Ubi *plenarie Eſtoffatos* idem eſt quod bene menſuratos & impletos. Vide *Stuffare.*

¶ ESTOFFERIUS, Cælator, intertextor, Gall. alias *Eſtoffeur.* Extractum Computi Joan. Humberti de exitu ſigilli D. Guigonis Dalphini an. 1328. in Adverſariis Domini *Lancelot* : *Item, pro unis eſtivallis & quatuor paribus ſotularium ad opus Domini ſolvit Granjono Eſtofferio Gratianopolitano*, XX. *Turonenſes argenti... Item ſolvit cuidam Eſtofferio qui moratur Gratianopoli ante domum Johan. ſellerii pro eſtivallis Domini*, XVIII. *ſol.* Ordinatio Humberti II. pro Hoſpitio Dalphinali an. 1336. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 308. col. 2. *Item, Johannes Vitoni & Franciſcus ſint Codurerii noſtri ... Item, Colinus ſit Eſtoferius noſter.* Vide *Stuffare.*

ESTOLIUM, [Claſſis, navis, vel etiam Exercitus terreſtris.] Vide *Stolium.*

¶ ESTOPPARE, Impedire, à Gallico *Eſtoupper*, Angl. *to Stop*, Obturare. Charta Edwardi IV. Angl. Regis ann. 1473. pro Epiſcopo Dunelmenſi, apud Rymer. tom. 11. pag. 783. col. 2. *Et quod nec præfatus nunc Epiſcopus, nec ſucceſſores ſui, occaſione præmiſſorum ſeu alicujus eorum, per acceptationem præſentium, de libertate prædicta (obolorum fabricandorum) aliquo modo in futurum Eſtoppentur ſeu præjudicentur; ſet omnibus libertatibus & regaliis ſuis per antea gaudeant & utantur, præſentibus non obſtantibus.*

¶ 1. ESTOR, Johanni de Janua, *Vorator, epulo, manducans, mandax, ardelio, ab Edo, es.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Eſtor, ris, Mangeur, Gouliart.* Vide *Eſtrix* & *Goliardus.*

¶ 2. ESTOR, ORIS, *Clavus quo temoni aptatur jugum*, apud Laurentium in Amalthea.

¶ ESTORAMENTA LECTORUM. Quidquid ad inſtruendos lectos neceſſarium eſt, forte pro *Inſtrumenta.* Charta Philippi VI. Franc. Regis ann. 1340. *Quod fuerint in poſſeſſione & ſaiſina talis libertatis & immunitatis, quod dictus Archiepiſcopus exiſtens in villa Remenſi, aut gentes ſuæ, lectos, culcitras, cuſſinos, coopertoria, aut alia Lectorum Eſtoramenta, in domibus iſtorum conquerentium capere nequeunt, niſi ad hoc eorumdem conquerentium voluntas occurrat.*

¶ ESTORIATUS, Acu pictus, figuris intextus. Charta ann. 1377. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Maſſil. n. 988. *Item unam ſtolam pulchram Eſtoriatam imaginibus B. Mariæ cum manipulo.* Vide *Hiſtoriare* 2. & *Hiſtoriatus.*

¶ ESTORIUM, ut infra *Eſtoverium*, Subſidium, nutrimentum corporis, & generalius quidquid convenit neceſſariumve eſt ad victum, veſtitum, conditionem, ut olim *Eſtovoir.* Charta Henrici Regis Angliæ circ. an. 1155. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. p. 111. ad calcem: *Vidua poſt mortem mariti ſui... ſi de caſtro receſſerit, ſtatim provideatur ei domus competens, in qua poſſit honeſte mo-*

rari, quouſque dos ſua ei aſſignetur ſecundum quod prædictum eſt, & habeat rationabile Eſtorium ſuum.

ESTOUBLAGIA. Charta Odonis Archiep. Rotomagenſis an. 1262. in Regeſto archivi regii 31. fol. 27. *Coſtuma denarii & oboli, vendæ, furni, molendina, molta ſicca, Eſtoublagia, quarriagia, meſſeria, ſervitia vavaſſorum, ſervitia ruſticorum, &c.* Vide Concilia Eccleſiæ Rotomag. pag. 268. Vox formata ab *Eſtouble*. Will. *Guiart* in Hiſtoria Franςica MS. an. 1304.

La ens giſt d'armes & de nus,
Par jaſchieres, & par Eſtoubles.

Infra:

Et grant planté de charret ons,
Par Eſtoubles & par bruieres.

Ubi *Eſtouble* videtur eſſe quod *Eſteule*, ſtipula, vel culmus. Unde *Eſtoublage* fuerit onus colligendi vel cenſitandi ſtipulas poſt peractam meſſem, ad ruſticarum ædium tecta. Sed hæc ſunt meræ conjecturæ. [Vide *Manducalis*.]

ESTOVERIUM, ſignificat apud Practicos, ait Cowellus, quandoque nutrimentum corporis, quandoque poteſtatem capiendi ex aliena ſilva lignum foco, aratris & ſepibus reparandis neceſſarium.

Prima notione dicitur, *Suſtentatio rationabilis*, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 3. §. 5. Statuta Alexandri II. Regis Scotiæ cap. 22. n. 4. *Vidua ... quouſque dos ſua ſibi aſſignetur, ... habeat rationabile Eſtoverium ſuum interim de communi.* Statuta ſecunda Roberti I. Regis Scot. cap. 22. §. 5. *Si idem captus fuerit de felonia, tunc reſiduorum catallorum ſuorum, ultra Eſtoverium ſuum prædictum, Domino Regi remaneat.* Aſſiſiæ Hieroſol. MSS. cap. 122. *Le Seignor li doit donner ſes Eſtouviers ſouffiſament, tant come il ſera en cel ſien ſervice, tout ſoit ce que il n'ait mie en fié Eſtouviers hous.* Adde c. 250. 267. Willelmus Guiartus de S. Thoma Cantuarienſi:

Mais il trouva tel recouvrance,
El vaillant Roy Lois de France,
Qui lui bailla ſon Eſtouvier
Sept ans, ſans ſoi de lui mouvoir.

[Le Roman *d'Athis* MS.

Or vous convient moult enſeignier,
De pou parler, de pou mouvoir,
C'ils nous diront voſtre Eſtovoir.]

Vide Bracton. lib. 2. cap. 40. §. 1. lib. 4. tract. 1. c. 38. §. 2. c. 41. §. 1. Fletam lib. 1. c. 26. §. 2. lib. 2. cap. 41. §. 33. 34. c. 25. §. 1. Brittonum p. 117. Skeneum de Verborum ſignificat. Voce *Eſtoverium*, Gloſſarium ad Villharduinum, & infra in voce *Stuffare*, [ſupra vero in *Eſtorium*.]

Altera notione. Statutum 2. Weſtmonaſterienſe cap. 29. *De Eſtoveriis boſci, proficuo capiendo in boſco, de nucibus & glandibus & aliis fructibus colligendis, &c.* Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 849. *Quicquid ei neceſſe fuerit ad uſus proprios, & ad omnia Eſtoveria ſua tam ad omnes grangias ſuas intra foreſtam, &c.* Adde pag. 875. 938. 1001. & Brittonum cap. 60. [Thom. *Madox* Formul. Anglic. pag. 122.]

¶ ESTRA, Porticus, Gall. *Galerie.* Inquiſitio anni 1279. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 20. col. 2. *Et vidit & audivit, quando dominus Petrus de Morgiis in Eſtra domus Epiſcopalis Dyenſis recognovit, & confeſſus fuit publice, &c.* Charta concordiæ initæ inter Hugonem II. Epiſc. Gratianop. & Guigonem Comitem qui vocatur Delphinus, in Chartulario Eccl. Gratianop. *De Eſtra Aimonis ſtatutum eſt, ut deſtrueretur, quando Eſtræ Epiſcopi deſtructæ eſſent.* Charta Thoſſiac. an. 1404. *Tenet quamdam domum altam & baſſam cum Eſtris exiſtentibus ante dictam domum: habet plateam Stamni ſubtus Eſtras ſuas.* *Eſtre* vel *Eſtrée*, Gallis veteribus erat Iter, à quo dici potuerunt *Eſtræ*, quod facilem aditum pandant. Vide *Strata.*

¶ ESTRADA, Via ſtrata, Gall. *Eſtrade*, Ital. *Strada.* Chartular. Camalarienſis Monaſt. Diœc. Anic. *Donavit unum campum à l'Eſtrada & alterum ad aulanerium.*

ESTRAJERIÆ, Caduca, derelicta, bona quæ in fiſcum ex quavis cauſa cadunt, proprie alienigenarum & *extraneorum*, quos noſtri vulgo *Eſtrangers* vocant: hic enim *ie*, tanquam *g* effertur. Regeſtum Cameræ Comput. Pariſ. *Eſtrahiere, c'eſt quant un homme par ſes demerites eſt executé par crime de leze Majeſté, & vaut autant a dire comme confiſcation au Souverain.* Tabulæ conventionis Roberti Teneremundæ Domini cum Canonicis Camerac. ann. 1302. apud Lindanum in Tenerem. lib. 3. cap. 6. num. 23. *Si Catallum Eſtrajers inveniatur in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis, &c. ... ſi vero illud quod eſt Eſtrajers ſit terra vel immobile, &c.* Areſtum an. 1307. in Tabular. S. Quintini in Inſula pag. 11. *Super eo quod dicti Religioſi aſſerebant ſe eſſe in ſaiſina capiendi, levandi, apportandi, & habendi Eſtrajeriam, ſeu forisfacturam in ſuo diſtrictu de Inſula.* Edictum Philippi Magni Regis Franc. 28. Maii an. 1320. de Receptoribus domanii: *Item ils ne ſignifieront à perſonne de quelconque eſtat ou condition qu'elle ſoit les avantures qui eſcherront en leurs receptes, comme mainmortes, Eſtrajers, & autres revenus, &c.* Computum terræ Campaniæ an. 1348. *Mains mortes, fors ... mariages, & autres avantures en cette baillie. De l'Eſtrajere de Humbelet juſticie à la Ferté ſur Aube. Juſtitia ſpaviæ, quod Gallice dicitur Eſtrahere*, in 1. Reg. Parlamenti an. 1260. fol. 22. *Eſpaves ou Eſtrajers*, in Conſuet. municipali Salæ & Balliviæ Inſulenſis tit. 1. art. 27. *Eſtrejures de baſtards*, in Conſuetud. S. Audomari art. 7. *Extrajure*, in antiqua Monſtrolienſi art. 44. [*Eſtrayeure & choſe eſpave*, in Bolonienſi art. 111.] *Attrajere* in Conſuet. Vitriac. art. 1. ubi jus iſtud explicatur, & art. 15. 36. 79. in Calvimontenſi art. 50. Lotharingiæ tit. 6. art. 5. &c.

¶ EXTRAHERIA. Litteræ Philippi Franc. Regis in Chartulario S. Quintini in Inſula pag. 60. *In caſu poſſeſſionis & ſaiſinæ habendi, capiendi & levandi Extraheriam & foresfacturam ... intentata ſuper predictis Extraheria & forefactura.* Et pag. 62. *In caſu proprietatis ratione Extraheriæ ſive forefacturæ.* Alium locum vide in *Expava.*

¶ EXTRAHITURA. Charta anni 1224. è Tabulario Corbeienſi: *Omnes Extrahituræ, infractiones tramitum, emendationes ſanguinum, &c.*

EXTRAHURA, Idem quod *Eſtrajeria.* At JC. Anglis dicitur proprie res derelicta, *Wayvium*: præſertim vero animalia & pecora, quæ oberrantia reperiuntur in feudo aliquo, quæ poſt annum & diem, niſi à Domino vendicentur, ad Dominum feudi pertinent. Cowell. lib. 2. tit. 1. §. 45. & Raſtallus in verbo *Eſtray.* Adde Jo. Britton. pag. 26. 30. 81. &c. Vide *Extraria*, *Wayvium*: præterea Chriſtophorum de S. Germano in Dial. de Fundamentis legum Angliæ c. 18. 59. v°.

¶ EXTRAHURATA, Eadem notione, apud Rymerum to. 14. pag. 366. col. 2.

¶ ESTRAMEN, Stramentum, culcita, Gall. *Paillaſſe.* Acta SS. Junii tom. 2. pag. 61. de SS. quatuor Martyr. Gerundenſ. *Jacente dicta puella in*

quodam Eſtramine, quia aliter ſtare non poterat niſi jacendo. Alterum locum vide in Galnapis.

ESTRE, pro Eſſe, in Pacto Legis Salicæ tit. 76. §. 1. edit. Heroldi, unde noſtrum Eſtre.

ESTRECIATUS, Arctatus, Gall. Eſtreci, ex voce Strictus. Rogerus Hovedenus pag. 783. Inquirendum eſt .... de viis Domini Regis Eſtreciatis. Joan. Britto de Jure Anglico pag. 32. Puis ſoit anquis de gors levez en euves communes, & des euves & des chemins eſtoppez, ou Eſtreites, &c. [Guillelmi Archiep. Tyr. continuata Hiſtoria Belli ſacri apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 732. En ce tant avint en Antioche que une gent que l'en appelle Turquemans s'eſcumerent par Eſtrif d'atainement & d'ennui, que l'en l'or faiſoit, & ſe priſtrent à grever la terre d'Antioche, & à corre & à grever les caſtaus & tuer les vilains. Le Roman d'Athis MS.

Nous n'en pourrons eſchaper vif,
Entré ſommes en fol Eſtrif.

Sic infra Eſtrier, Premere, urgere:

Des gués leur tollent la charriere,
Et les Eſtrient par derriere.]

¶ ESTREGBORDS, Axes, Tabulæ abiegnæ, apud Kennettum in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden.

¶ ESTRELINGUS, ut Eſterlingus, Parvum pondus, minuta pars unciæ. Obituarium MS. Eccl. Morinenſis fol. 8. Duo panes celarii ponderis, quilibet duarum unciarum & quinque Eſtrelingorum. Chartular. M. S. Vedaſti Atrebat. Une miche doit peſer 34. onces 12. Eſtrelins & demi.

¶ ESTRENGUEDOIRA, Inſtrumentum doliariorum, Gall. Eſtreignoir. Munitiones & machinæ bellicæ caſtri Sommeriæ in Occitania: Item IIII. limæ, II. Eſtrenguedoiras ad ſtringendum dolia, &c.

ESTREPAMENTUM, vox forenſis, Deſtructio, quaſi exſtirpamentum. In Brevibus Regiis Anglicis non ſemel occurrit vaſtum & Eſtrepamentum facere. Vide Raſtallum verbo Eſtrepment. Charta Alemanica 17. apud Goldaſtum: Quidquid in ſaltu Swarzuval .... hodierna die Extirpatum & cultum haberent. Faire Waſt ou Eſtrepement du tenement tenu en doüaire, in Statuto Gloceſtrienſi an. 6. Edw. I. cap. 13. Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. La Bers les doit ardoir, & les prés arer, & les vignes Eſtreper, & les arbres cerner. Will. Guiart in S. Ludovico:

N'eſt à trois lieuës prés des portes
Remeſe de vigne cepée,
Qui ne ſoit arſe, ou Eſtrepée.

¶ ESTRIDA, quam veteres canapum nominaverunt. Papias. MS. Bituric. habet: Excreta, Plena malitia. Hæc eſt ira quam Canopum veteres nominaverunt.

¶ ESTRIF, ESTRIS, ESTRIVIUM, ESTRIVUM: Species ſagittæ. Epiſtola Guidonis de Dampetra ad Philippum Aug. an. 1113. apud Marten. Ampliſſ. Collect. tom. 1. col. 1114. Gualerannus de Corbelles & Robertus tradiderunt mihi de munitione de Tornelles hæc quæ ſequuntur: XI. baliſtas corneas, VII. ad Eſtrivium & III. ad duos pedes & unam ad tor .... & duas Archas quarellorum unam ad Eſtrif, & alteram ad duos pedes, & II. tors, &c. Computus anni 1202. apud D. Bruſſel de Feudorum uſu tom. 2. ad calcem pag. CXCVII. Conſergii Lorriaci LXIIII. miliaria (carellorum) à Eſtrif, & XV. miliaria ad duos pedes. Ibidem pag. CXL. Pro XX. millibus quarellorum à Eſtris. LXX. lib. & pro biſtis & pro ducendo Pariſius XLVIII. ſ. Et pag. CLXXIX. Et pro clavibus & pro Eſtrivis ad baliſtas XXIIII. ſ.

¶ ESTRILIARE, Equum diſtringere, Strigili defricare, Gall. Etriller. Ordinatio an. 1340. Hiſt. Dalphin. tom. 2. p. 394. col. 2. Item, ipſos equos fretari, Eſtriliari, acomari, letterias eis fieri & bene eſtachari facere cum omni diligentia teneatur. Vide Striliare.

¶ ESTRIS, ESTRIVIUM. Vide Eſtrif.

ESTRIX, Femina guloſa. Jo. de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. Eſtrix, Mangereſſe ou Gloutonne. Vide Eſtor.]

¶ ESTROMENTUM, Inſtrumentum, Charta, in Placito Chilperici III. Franc. Regis an. 716. apud Mabill. lib. 6. de Re Diplom. Charta 32.

¶ ESTRUERE, pro Exſtruere, componere. Appendix ad Agnelli lib. Pontif. apud Murator. to. 2. p. 188. col. 2. Græcis & Latinis literis eruditus, multa volumina Eſtruit.

¶ ESTRUMENTUM, pro Inſtrumentum, Charta, in Chronico Monaſterii Novalienſis apud Muratorium to. 2. part. 2. col. 752.

¶ ESTUARIUM, pro Æſtuarium, Balneum, apud Bernardum de Breydenbach Itiner. Hieroſ. p. 223.

¶ ESTUFFAMENTUM, Omne genus panni, quem Galli Etoffe, Angli Stuff vocant. Occurrit apud Rymerum to. 10. pag. 619. col. 1.

¶ ESTUGERUM, ut mox Eſtugium. Inventarium ann. 1377. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Maſſil. n. 988. Item unum caliſem argenti ſuper deauratum cum patena & armis luporum, & cum Eſtugero; item quaſdam canetas argenti cum Eſtugero corii bolbiti.

ESTUGIUM, ex Gallico Eſtuy, Theca, occurrit non ſemel in Charta ann. 1231. apud Catell. in Hiſt. Occitan. pag. 901. [Eſtugium de corio bolbito, in Inventario an. 1358. ex Archivo S. Victoris Maſſil. Vide Eſtugerum.]

ESTUNUM. Teſtamentum Heccardi Comitis Auguſtodun. apud Perardum pag. 26. Uno fanono viridi, cum bruſdo, uno de gliſo, uno Eſtuno (f. de ſtuno) cum ſirico amniſtrare.

¶ ESTUS, Status, Quod aliquis eſt. Vetus Formulæ Andegav. art. 25. de eo qui ſeipſum vendit: Vindedimus à vobis Eſtus noſtros cum omni peculiare quod habemus aut locare poteremus, manſo & terra vel viniolas, &c.

ESUADIRE. Charta MS. W. D. Montiſpeſſulani an. 1103. Vicarius, nec illi qui placitabunt placita Montiſpeſſulani pro eo non Eſuadirant ullum placitum Montiſpeſullani propter hominem illum.

¶ ESVANUARE, f. Eſvaluare, Æſtimare, compenſare, Gall. Evaluer. Inſtrum. anni 1282. ex Chartulario S. Vandreg. to. 1. p. 508. Quam dictam maſuram dictus Robertus & ejus hæredes poterunt juſticiare & Eſvanuare per redditum ſupradictum ſine aliquo contradicto. Aliud Inſtrum. Gall. an. 1298. ibid. p. 509. Laquelle maſure deſſus dite édiſiée ledit Guillaume & ſes heritiers pourront juſtiſier & Eſvanuer ſans contredit pour la rente ſourtenue, vel potius ſouſtenue, ut habet ſecundus amanuenſis.

ESUMARE, inquit Spelm. pro Eſſoniare. Computus antiquus penes Camerarium Scacarii: Et cum dies placiti mei venit, non potui pro mea infirmitate adire, ſed niſi Eſumatores qui me Eſumaverunt apud Cantarbur. Sed non advertit vir doctus ſcriptum Eſuniatores, & Eſuniaverunt pro Eſſumatores, &c. Vide Sunnis.

¶ ESURUS, Famelicus. Acta SS. April. to. 2. p. 379.

Eſuris alimenta ſimul, nexiſque levamen,
Hoſpitibus pandens aditum, &c.

ESUS, Paſtus, procuratio. Charta an. 1153. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 157. Rogaverunt me ſupradicti Monachi, ut quaſdam conſuetudines, quas eis dominus Gaufredus pater meus dederat, confirmarem,

ſcilicet cenſum, oſtagium, Comitis Eſum, maritationem, terræ emptionem, corporis ſui redemptionem.] Charta an. 1342. [ex Tabulario Nantolienſi in Pictavibus:] *Amplius Dom. Prior habet à me unum Eſum cum duobus paribus epularum coxatarum & aſſatarum.* In Tabulario S. Michaëlis Ulterioris portus an. 1101. Guillel. Comes Augi dimittit *conſuetudinem edendi, quam in eadem abbatia die feſtivitatis S. Michaëlis cum ſuis hominibus ipſe & Comitiſſa habebant.*

¶ ETALLUM, Locus ubi venalia proponuntur, Gallis *Etal* vel *Etau*, Pluteus venalitius. Inſtrument. anni 1241. ex Archivo S. Gildaſii de Nemore: *Conſtancia nobilis Domina Pontis-caſtri dedi Abbatiæ S. Gildaſii de Nemore quoddam Etallum, quod habebam apud Pontem-caſtri... ita tamen quod manſionarius, qui fuerit in dicto Etallo, bannum meum ad vinum meum venundandum, ſicut Burgenſes mei de Ponte-caſtri cuſtodiat.*

ETARCHARTEA. Lex Bajwar. tit. 9. c. 11. §. 2. *Superiorem vero virgam, quam Etarchartea vocamus, quæ ſæpis continet firmitatem, ſi eam injuſte reſciderit, &c.* In quibuſdam MSS. *Etarita* legi monet Lindenbrogius. Anglis, Icenis præſertim, *Edar*, & *Ethar* idem ſonare teſtatur Spelmannus.

¶ ETARITA. Vide *Etarchartea.*

¶ ETELECHE. Vide *Filaterium.*

¶ ETERNALITER, In æternum. Non ſemel occurrit. Vide *Æternaliter.*

¶ ETERNARE, Æternæ memoriæ commendare. Litteræ Alberonis de Veldſberg Dapiferi, apud Ludewig. to. 4. pag. 43. *Ne geſtarum rerum memoria proceſſu temporis evaneſcat aut pereat, diſcretorum virorum prudentia eas ſolet per litteras Eternare.* Vide *Æternare.*

¶ ETEROCLITUM, Idem quod *Diverſiclinium.* Vide in hac voce.

¶ ETESA, Armorum vel armaturæ ſpecies. Odo l. 2. de varia Fortuna Ernesti Bavariæ Ducis inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 320.

Ad fera bella viri veniunt, quos inter in armis
Sexcenti fulgent equites clypeiſque coruſcant.
Lunatas Morini peltas, Eteſaſque comati
Apportant Galli, Germani quas agitata
Funda jacit glandes; hi fuſtibus, ære minantur,
Præſutis animas jaculis penetrantibus illi.

ETFUNDUS, Fundus, ager. Ordericus lib. 7. pag. 657. *Ingentem exercitum Galliæ in duas partes dimiſit Rex Henricus, ut noſtros opprimeret Etfundos geminis irruptionibus.*

¶ ETHATIA. Pactus Legis Salicæ tit. 2. art. 8. *Si quis porcum anniculum furaverit Malb. in zymis Ethatia* cxx. *den. qui faciunt ſol.* III. *culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.* Locus hic videtur corruptus Eccardo, qui legendum cenſet, *in azymis ſehſatia.* Vocula *in*, inquit, hoc loco eſt præpoſitio noſtra *in. Zymis* idem eſt ac *Zuuymis*, Duplum & duplex à *Zuuey*, *Zuuy*, Duo, formatum. *Sehſatia* vel *Sechſatia* compoſitum eſt ex *Sechs*, Sex, & *Tia*, Decem, quod ſupra etiam *Tehun*, nobis Saxonibus *Tein*, Germanis cæteris *Zehn* effertur, unde ſexaginta deſignat. Hac ratione *in zymis ſehſatia* erit *in duplo ſexaginta*; Germanice: *Zweymahl ſechzig*: Bis enim ſexaginta denarii faciunt cxx. qui in lege nominantur.

ETHELINGI, [Nobiles.] Vide *Adalingus.*

¶ ETHICA nude, vel *Ethica febris*, quam Medici *Hecticam* à Græco ἑκτικὸς, Habitualis, ab ἕξις, Habitus, Febris ſolutu difficilis, Gall. *Hectique.* Occurrit in Actis SS. Martii to. 3. p. 869. Maii tom. 4. p. 480. Junii tom. 1. p. 793. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 503. &c. *Ethicus morbus*, in Anecdotis Martenianis to. 3. col. 1892.

¶ ETHISIS, Eadem notione, apud Tiburtium Navarrum in Miraculis S. Franciſci Solani, Julii to. 5. pag. 896.

¶ ETHNA. Litteræ Bartholomæi Camerarii Franciæ ann. 1220. menſe Novemb. ex Archivo Sangerman. *Et ſciendum, quod ipſi Burgenſes habebunt Ethna ſua preſſorata ad quintam ollam ad torcular Abbatis prædicti in eodem territorio ædificatum.* In Chartulario AB. fol. 48. recentior manus correxit, *Et vina.* Non male, ut puto.

¶ ETHNIKE. Donatio Deodati Clerici facta Monaſterio Sithienſi an. XXXII. regni Karoli glorioſiſſimi Regis: *Mancipia cum omni Ethnike & peculiari eorum, campis, ſilvis pratis, &c.* Charta Waldberti pro eod. Monaſterio apud Folquinum: *Vendidi & tradidi... mancipium unum cum omni Etneke & peculiari ſuo, &c.* Forte idem eſt quod Familia, à Græco ἔθνος, Gens, natio, & metaphorice Societas & genus hominum. Vide tamen ne idem ſit quod ſequens

¶ ETICA, *Proprietas, Eticon, Proprium.* Gloſſ. Iſid. Neutrum intelligit Grævius.

ETLEHA. Capitulare de Villis c. 40. *Ut unuſquiſque judex per villas noſtras, ſingulares, Etlehas, pavones, faſianos, ... ſemper habeant.* Leg. *Et Lehas.* Noſtri etiamnum *Layes*, apri feminas vocant.

ETLIDUS. Vide *Lidus* poſt *Litus.*

¶ ETNEKE. Vide *Etnike.*

ETUNIARE, pro *Idoneare*, *Etuniatus*, pro *Idoneatus*, in aliquot Codd. Legis Ripuar. tit. 39. c. 2. uti monet Steph. Baluzius. Vide *Idoneus.*

¶ EVACUARE, Vacuum ſeu irritum reddere epiſtola Stephani VI. Papæ adv. Selvam & Hermemirum: *Volens ipſius ſanctorumque Apoſtolorum ejus inſtituta... penitus Evacuare.* Vide *Exvacuare.*

EVACUATORIA, [Apochæ ſpecies.] Vide *Vacuus.*

EVADARI, *Repoſcere, flagitare.* Papias, [& Gloſſ. Iſidori.]

¶ EVADIATUS, Is à quo ratione *forisfacti vadium* ſeu pignus ablatum eſt. Charta Florenciæ Calenſis Abbatiſſæ in Tabulario ejuſd. loci p. 183. *Si autem vel latro vel alius homo aliquid forefactum faciens in illa prata inventus & captus vel Evadiatus fuerit... juſtitia omnino noſtra eſt.* Vide *Vadium.*

¶ EVAGIUS. Charta Theobaldi Abb. Floriac. ann. 1250. *Item dictus Hugo debet citare Evagios & alios ballivia ſua coram Cellerario.* Puto legendum *Eſtagios* vel *Eſtagiarios.* Vide in hac voce.

¶ EVALUATIO, Gall. *Evaluation*, Æſtimatio. Legitur in Regiſtro Parlamenti an. 1450. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 396.

¶ EVANADOTUS, εὐανάδοτος, Cibus qui facile digeritur. Vide *Incorporatio.*

EVANGELIARIUM, Liber, in quo continentur Evangelia, quæ in ſingulis Miſſis leguntur aut cantantur, quem, ut hodie habetur, à D. Hieronymo compoſitum ſcribit Honorius Auguſtod. l. 1. cap. 88. [Geſta Gaufredi de Loduno, apud Mabillonium to. 3. Analect. p. 391. *Collectarium epiſtolarum, Evangeliarium, Miſſale & duos ordinarios.*]

EVANGELISTARIUM, Eadem notione. Chronicon Foſſæ novæ an. 1196. *Quatuor Evangeliſtaria argentea, 12. cruces argenteæ.* Vide Monaſticum Anglic. to. 3. p. 384. εὐαγγελιστάριον Græcis recentioribus, de quo pluribus Leo Allatius Diſſert. 1. de Libris Eccleſ. Græcor. ubi de lectione Evangelii in Eccleſia multa commentatur.

EVANGELIUM, ſeu Evangelii lectiones ex veteri

inſtituto ſtantes audiiſſe fideles pluribus probat Henric. Valeſius ad lib. 3. Philoſtorgii cap. 5. p. 208. [& D. *Couſtant*, tom. 1. Epiſt. Rom. Pontif. col. 738.] Evangelium nudato enſe in Vigilia Natalis Domini, in Matutinis, Moguntiæ legit Carolus IV. Imperator, ut eſt in M. Chronico Belgico pag. 286. Continuator Nangii ann. 1378. de eodem Carolo: *Et pour ce que de couſtume l'Empereur dit la ſeptieſme leçon à Matines, reveſtu de ſes habits & enſeignes Imperiaux, il fut aviſé par les gens du Roy, que ou Royaume ne le pourroit il faire, ne ſouffert ne lui ſeroit.* Berrius in Carolo VII. p. 87. de Sigiſmundo Imp. *Le lendemain vint l'Empereur à la Meſſe S. Pierre de Rome, & le Pape chanta la Meſſe, & l'Empereur dit l'Evangile en l'habit de Diacre.* Vetus Ceremoniale MS. cap. *Comme on fait un Empereur: Le Pape doit chanter la Meſſe, & le Roy de France y peut eſtre, & doit dire l'Epiſtre: en ſon abſence, le Roy de Sicile la doit dire: l'Empereur doit dire l'Evangile, & y eſtre couronné Empereur à S. Pierre de Rome, &c.*

¶ Evangelia Parvula, hoc eſt, Evangeliorum particulas in Schedulis deſcriptas, inter ſuperſtitioſa phylacteria recenſet S. Hieronymus in Matthæum cap. 23.

¶ Evangelium Plenarium, Liber eccleſiaſticus, in quo omnes ex Evangelio lectiones in ſacris liturgiis recitari ſolitæ continentur. Hariulfus l. 2. Chronici Centul. cap. 10. *De libris, Evangelium unum auro ſcriptum cum tabulis argenteis auro & lapidibus pretioſis mirifice paratum unum; aliud Evangelium plenarium unum.* Vide *Miſſale plenarium.*

Purgatio per S. Evangelium. Anaſtaſ. Bibl. in Pelagio PP. *Qui Pelagius tenens Evangelia, & Crucem Domini ſuper caput ſuum, in ambonem aſcendens, ſatisfecit cuncto populo & plebi, quia nullum malum peregiſſet contra Vigilium.* Marcellinus Comes de eodem Pelagio: *Apud S. Petrum ambone aſcenſo, Evangelioque ſuper caput ſuum poſito, juramento ſe crimine purgavit.*

Divinatio per Evangelii Inſpectionem. Vide *Sortes Sanctorum.*

Evangelium in Dorſo Portare. Tabularium Eccleſiæ Landavenſis, in Monaſt. Anglic. to. 3. p. 192. *Et Rex circuiens totum territorium, & portans Evangelium in dorſo, cum Clericis ferentibus Cruces in manibus, & aſperſa aqua benedicta, ſimul cum pulvere pavimenti Eccleſiæ & ſepulchri, in omnibus finibus perambulavit per totum, facta maledictione & excommunicatione ab omnibus uno ore, illis ſpecialiter quicunque locum iſtum cum ſuo territorio, & finibus iſtis ſubſcriptis, ab Eccleſia Landavia, & à Paſtoribus illius in æternum ſeparaverit; data autem benedictione ſervaturis in pace.* Similia habes pag. 198. *Et Rex Arthruis circuiens territorium totum in giro ſuo, ſparſo pulvere ſepulchri S. Cinwanchi diſcipuli S. Dubricii per totum confinium, antecedente ſancta Cruce, cum aſpergine aquæ benedictæ, & præſente Epiſcopo Comeregio, cum ſuo Clero, ſolus Rex portabat Evangelium in Dorſo confirmans eleemoſynam factam pro anima patris ſui.*

¶ EVANGELIUS Domini Abbatis, hoc eſt, Capellanus, ut conjicit Mabillonius Annal. Bened. to. 5. p. 299. ad annum 1092.

¶ EVANGELIZARE, Scripturas probare, Practicis.

¶ EVANTATGIUM, Jus præcipuum, prærogativa, Gall. *Avantage.* Charta Officialis Claromontenſis an. 1354. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 319. *Poſt mortem tamen dictæ Yſabellis ſint & remaneant.... in omni eventu de conſtitutione dotis prædictæ duo millia dictorum florenorum auri... in Evantatgium ac majoritatem procreatis liberis ab ipſa Yſabelle & ab alio viro, ſi contingebat, procreandis.* Vide *Aventagium.*

EVANUTUS, Elapſus. Petrus de Alectis Epiſcop. Venogall. in Itinerario Gregorii XI. *Evanutis iſtis octo diebus Pentecoſtes, adeſt dies ſanctæ Trinitatis.* Utitur non ſemel.

¶ EVARE, *Provocare.* Gloſſar. Sangerman. n. 501.

EVASIO Latronum, in Fleta lib. 1. c. 20. §. 12. Vide *Eſcapium.*

EVASTARE, pro Vaſtare, ἐκπορθεῖν, in Gl. Græco-Latinis.

¶ EUCHARIS, εὔχαρις, Gratioſus. Interpres Eccli. 6. 5. *Lingua Eucharis in bono homine abundat.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Eucaris, Gratieux.*

EUCHARISTIA, ex Gr. εὐχαριστία, ſacrum Chriſti Corpus in Miſſæ ſacrificio confectum, de qua appellatione audiendus in primis Michael *Dufreſne* Soc. Jeſu Preſbyter, frater ὁ μακαρίτης, in Diſſertation. ſacris ac hiſtoricis ineditis de Antiquis Sacramentorum ritibus, diſſ. 4. c. 2. *Præterea huic etiam Sacramento ab inſtitutione factoque Servatoris, idque præcipuum Euchariſtiæ nomen inditum eſt. Quippe ſacri teſtantur Evangeliſtæ, cum illud inſtitueret, Patri Redemptorem egiſſe gratias,* εὐχαριστῆσαι. *Ita* c. 26. *Matthæus, de Calice ſaltem:* Et accipiens Calicem gratias egit: εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς. *Tum Luc. 22. cap. de ipſo pane:* Et accepto pane, *inquit*, gratias egit, εὐχαριστήσας ἔκλασε, *Paulus denique eaſdem omnino uſurpat voces hoc de Sacramento agens in Epiſt. 1. ad Corinth. c. 11.* Accepit panem, & gratias agens fregit, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε. *Hoc igitur Sacramentum id nominis ab exemplo Servatoris obtinuit, quod etſi non extet in Scriptura, uſurpat illud Syrus Paraphraſtes antiquiſſimus, uſurpat Ignatius in ſua ad Smyrnenſes Epiſtola, Juſtinus, Irenæus, aliique primorum Eccleſiæ ſæculorum ſcriptores, ut nihil dicam de recentioribus. Quo in vocabulo, quod à parte una totam Domini deſignat actionem, qua Deo Patri gratias egit, antequam panem vinumque conſecrans, merito nonnulli obſervant quomodo Filius Dei umbras legis ad veritatem traduxerit. Quippe mos fuit populo Judaïco convivium illud in quo Paſchalis Agnus edebatur, poculo claudere, quod Poculum laudis appellabant. Exploratum autem ab gratiarum actione dictam Euchariſtiam, ut pluribus explicat. Homil. 6. in Matthæum Chryſoſtomus: nec enim probatur quod in Libris Orig.* εὐχαριστίαν bonam gratiam *S. Iſidorus interpretatur: cui S. Thomas aſſentitur 3. p. 73. a. 4. quod nomen petitum ait vel ex ſignificatione futuræ gloriæ, quia gratia Dei vita æterna, ad Rom. 6. vel ex re quam continet, Chriſto videlicet, qui ſumma Gratia.* Euchariſtiæ vocem paſſim uſurpat Cyprianus Epiſt. 11. & alibi, ut & Patres alii, cujus aliquot & præcipuos ritus hic perſtringemus.

Olim quotidie ſacram Euchariſtiam ſumebant fideles, quod jam inde ab Apoſtolis uſitatum fuiſſe docent non uno loco eorum Acta, ut & Cyprianus de Orat. Dominica. [Et quod maxime notandum, Canon. Apoſt. 6. & 7. à communione ſeparantur omnes ſive Clerici ſive Laïci qui Sacris interſunt, & ſanctis Myſteriis abſtinent.] At deſiit mos iſte Romæ, Hieronymi potiſſimum ætate, ut ipſemet teſtatur in Epiſt. ad Lucam and Beticum, & in Apologet. ad Pammachium: Mediolani vero ſub S. Ambroſ. ut patet l. 4. 5. de Sacrament. in Africa denique uſque ad S. Auguſtini ætatem, ut colligere licet ex d. lib. S. Ambroſii de Sacrament. & lib. 2. de Serm. Dom. S. Chryſoſt. Homil. 61. ad populum Antioch. 3. in Epiſt. ad Epheſ. & 17. ad

ad Hebræos, eodem Auguſtino Epiſt. 118. cap. 2. &c.

☞ Refrigeſcente ſenſim charitate, eo deventum eſt ab Euchariſtia abſtinentiæ, ut coacti fuerint Epiſcopi leges ferre ad compellendos fideles ad ſacram communionem præcipuis ſaltem feſtivitatibus. Paſcha, Pentecoſte, Natali Domini communicandum ſtatuunt Eliberitani Patres in Fragmentis can. 2. Idem decernit Concil. Epaon. can. 35. Agathenſe can. 18. habet: *Seculares qui Natale Domini, Paſcha & Pentecoſten non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Simili modo in Capitularibus Regum noſtrorum lib. 2. cap. 45. præcipitur, *Ut ſi non frequentius, vel ter laici homines in anno communicent, niſi forte quis majoribus quibuſlibet criminibus impediatur.* Vide Concilium Turon. III. c. 50. Reginonem lib. 2. c. 195. Burchardum lib. 5. cap. 17. Ivonem part. 2. c. 27. Gratianum diſt. 2. de conſecrat. cap. 16. *Et ſi non.*

Euchariſtia in manus fidelium data. S. Auguſtinus Serm. de Temp. 252. *Omnes viri quando communicare deſiderant, lavant manus ſuas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, ubi Corpus Chriſti accipiant.* Vide Baron. an. 690. n. 55. Binium ad Concil. Toletan. I. Menardum ad Sacramentar. Gregorii pag. 378. Henric. Valeſium ad Euſebii Hiſt. Eccleſ. lib. 7. c. 9. Virum doctiſſimum Joan. Mabillonium in Præfat. ad tom. 3. ſæculi 3. Benedictini num. 11. Card. Bona lib. 2. Rerum Liturgic. cap. 17. num. 3. &c.

☞ *Euchariſtiam* accipientes, cum dixiſſet ſacerdos: *Corpus Chriſti*, reſpondebant, *Amen.* S. Auguſt. Serm. 272. *Audis Corpus Chriſti, & reſpondes Amen.* Et lib. 12. cont. Fauſtum c. 16. *Habet enim magnam vocem Chriſti ſanguis in terris, cum eo accepto ab omnibus reſpondetur, Amen.* Idem teſtantur Cornelius PP. Epiſt. ad Fabium Antioch. Hieronymus Epiſt. ad Pammach. Ambroſius lib. 4. de ſacram. cap. 5. & alii.

Euchariſtiam domum delatam, & in arca aſſervatam, ſcribunt Tertullianus ſub finem libri ad Mart. lib. 2. ad uxor. [S. Cypr. lib. de Lapſis.] S. Auguſtin. l. 3. contra Creſcon. cap. 11. Baſil. M. Epiſt. 289. Joan. Moſchus c. 29. 79. &c. Verum id c. 3. Concilii Cæſarauguſtani vetitum, quo anathematizatur is qui Euchariſtiæ gratiam acceptam in Eccleſia non conſumpſerit. Vide Baron. an. 57. n. 149. 150. an. 293. n. 2. [Concil. Tolet. I. c. 14. Capitul. lib. 7. c. 473.]

Euchariſtiam in ſacra Liturgia à ſe confectam, in Communionis Symbolum, ſibi mutuo impertiebant Sacerdotes ac Epiſcopi; cujus moris exemplum habetur apud Evagrium lib. 1. c. 13. initio.

☞ Eam ob rem etiam mittebatur Epiſcopis & Sacerdotibus qui ſacro non interfuerant. Teſtis eſt Irenæus Epiſc. ad Victorem PP. apud D. *Couſtant* to. 1. Epiſtolar. Rom. Pontif. p. 106. *Verum qui te præceſſerunt Presbyteri, quamvis minime obſervarent (eundem ac tu morem) Eccleſiarum Presbyteris qui obſervabant, Euchariſtiam miſerunt.* Vide Epiſt. Innocentii ad Decentium ibid. p. 856.

Euchariſtiam à jejunis ſumptam teſtantur [Tertullianus lib. 2. ad uxor. c. 5. S. Ambroſius Serm. 8. in Pſal. 118. n. 48.] S. Auguſt. Epiſt. 118. c. 6. Concil. Carthag. III. c. 29. S. Eligius Noviom. Epiſc. Homil. 8. S. Dorotheus doctr. 9. Walafridus Strab. lib. de Reb. Eccleſ. cap. 19. Capitula Theodori Cantuar. c. 50. &c. [S. Johann. Chryſoſtomus Epiſt. 143. calumniatores refellit, qui eum accuſarant, quaſi Euchariſtiam quibuſdam non jejunis tradidiſſet. In quibuſdam tamen Ægypti Eccleſiis poſt cœnam offerebatur Sabbato, dabaturque non jejunis, ſi Socrati lib. 5. cap. 22. & Sozomeno lib. 7. cap. 19. fides habeatur.]

Euchariſtiam, ſeu Hoſtiam ſanctam, de manu Epiſcopi ſumebant Preſbyteri recens promoti, quam uſu quotidiano uſque ad quadrageſimum diem conſumebant. Vide Fulbert. Carnot. Ep. 2.

Euchariſtia olim data, ſuſcepta Extrema Unctione. Vide Uſus antiquos Ordin. Ciſtercienſis c. 93. Riculfum Sueſſionenſem in Statut. an. 889. c. 10. & quæ annotat Menardus ad Sacrament. Gregorii pag. 334. [& Mabill. in Præfat. ad tom. 3. ſæculi 3. Benedict.]

☞ *Euchariſtiam* à ſæculo IV. in Eccleſia adſervatam fuiſſe etiam ſub utraque ſpecie, teſtis eſt S. Chryſoſtomus in Epiſt. 4. ad Innocent. PP. apud D. *Couſtant* to. 1. p. 783. *Neque hîc malum ſtetit; ſed ubi ſacra erant repoſita ingreſſi milites, quorum aliqui, ut comperimus, initiati non erant, viderunt omnia quæ intus erant, & Sanctiſſimus Chriſti Sanguis, ut in tanto tumultu, in prædictorum militum veſtes, effundebatur.* Mediolani in dolio aureo, ut ſcribit S. Ambr. Epiſt. 4. n. 4. quod in Sanctuario repoſitum erat, ſervabatur. Nec aliter intelligendus, ut arbitror, Anaſtaſius in Vita Nicolai PP. I. apud Murat. to. 3. col. 253. *Fecit autem (Nicolaus) in Baſilica Salvatoris ... Cruces de argento puriſſimo, quæ pendent ante Figuram ſubſtantiæ Carnis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Vide Cyprianum lib. de Lapſis, Baſilium Epiſt. 389. Cyrillum Alexand. in Præfat. adv. Antropomorphytas, Vitam ſancti Galli cap. 19. &c.

☞ *Euchariſtiam Presbyter ſemper habeat paratam, ut quando quis infirmaverit, aut parvulus infirmus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur*, lib. 1. Capitul. cap. 155. l. 5. c. 57. Vide lib. 6. c. 178. Walterum Aurel. c. 7. Reginonem lib. 1. c. 69. Burchardum lib. 5. c. 10. Ivonem part. 2. cap. 20.

Euchariſtia infantibus ſtatim poſt baptiſmum etiam lactentibus data, ut eſt in Ordine Romano, & apud Alcuinum in Ordine ad Baptiſmum, & Hugonem à S. Victore l. 2. Speculi Eccl. cap. 20. Vita MS. S. Gervaſii Diaconi Cenomanenſis Mart. *Dicebant enim quod in hora qua ſæpedictus Pontifex, peracto baptiſmate in os illius infantis, ſicut moris eſt, ſanctam Chriſti Corpus miſit, in labiis illius guttam ſanguinis vidit, &c.* Cæteris porro infantibus non modo datam Euchariſtiam, ſed etiam porrectum ſacrum Calicem, ſcribunt S. Cyprianus lib. de Lapſis, S. Auguſtinus Epiſt. 23. 106. 107. l. 3. de Trinitate c. 10. lib. 3. contra Creſconium c. 11. contra 2. Epiſt. Pelagianor. cap. 22. lib. 4. c. 4. lib. 1. contra Julian. c. 4. 6. lib. 3. c. 1. lib. 1. de Peccator. merit. c. 19. 20. Jeſſe Ambian. Epiſc. &c. Adde Lanfrancum Epiſt. 33. & ibi notas D. Lucæ Acherii, Menardum ad lib. Sacram. Gregorii pag. 106. Joan. Garnerium ad Marium Mercatorem to. 1. pag. 79. & Card. Bona lib. 2. Rerum Liturg. cap. 19.

Euchariſtiam, ſeu *Hoſtias conſecratas* in libro Manuali, itinerantes Preſbyteros Hibernicos à collo ſuſpenſo deferre olim ſolitos, teſtatur Silveſter Giraldus in Topogr. Hibern. diſt. 2. c. 19. [Idem de Monachis extra Monaſterium exeuntibus innuit inſcriptio quam initio cujuſdam codicis, in quo Gregorii M. expoſitio in Ezechielem continetur, antiquiſſimo charactere ſcriptam legiſſe ſe monet

Mabill. Analect. tom. 4. p. 40. *Oportet Monacho ubicumque exierit, Euchariſtiam ſemper ſecum vehat.* Vide Gregorium M. Præfat. in Job, & lib. 3. Dialog. cap. 36.]

Euchariſtiam, ſeu panem Euchariſticum, in ſanguine intinctum ſumebant interdum Laïci, quod *mixto ſacrificio communicare* vocat Miſſa antiqua ex Codice Ratoldi Abbatis Corbeienſis, quod tamen non ſemel vetitum. Vide Micrologum c. 26. Paſchalem II. PP. Ep. 32. Ivon. Carnot. part. 2. Decret. c. 85. Concilium Londonienſe ann. 1175. c. 16. Ernulfum Roffenſem Epiſcopum Ep. 2. tom. 2. Spicileg. pag. 432. Joan. Abrincenſ. de Off. Eccl. p. 19. præterea Marcam ad Canon. 28. Concilii Claromontani, & ad calcem Hiſt. Beneharn. in Addition.

☞ *Euchariſtia* ori moribundorum infuſa, lib. 5. Capitul. c. 120. 140. & in Canonibus Iſaaci Epiſc. Lingon. tit. 1. §. 5. & 20.

Euchariſtiam mortuis datam, & in os miſſam, antequam humo mandarentur, obſervare eſt ex Concilio III. Carthag. c. 6. & Autiſiod. can. 12. 36. Criſconio cap. 147. ubi id vetatur.

Euchariſtiam dari energumenis, vetant Capitularia Attonis Epiſc. c. 76. [Si dociles ſint, permittunt Concilia Arauſ. c. 14. & Arelat. II. c. 39.]

Euchariſtia in *navibus* delata legitur apud S. Ambroſ. lib. de Obitu Satyri fratris, lib. 3. de Offic. c. 36. Gregorium M. PP. lib. 3. Dial. c. 37. Matthæum Paris an. 1247. Joinvillam in S. Ludovico p. 8. & 112. Sed id peculiari privilegio ſancto Regi indultum à Legato Apoſtolico, ſcribit in ejus Vita Gaufridus de Belloloco c. 9. ut nempe ſacram Euchariſtiam in Ægyptum profecturo in navigio ſuo deferre liceret: *quod alii peregrini quantumcumque magni facere non ſolebant.* Vide *Miſſa ſicca.*

Sacram Euchariſtiam in vaſe aureo in equo albo delatam in ſolenni in urbem Romam ſummi Pontificis ingreſſu, ſcribit Martinus Ballaius ſub an. 1533. *Lui étant aſſis ſur une chaire portée ſur les eſpaules de deux hommes, & en ſes habits Pontificaux, hormis la tyare, marchant devant lui une haquenée blanche, ſur laquelle repoſoit le Sacrement de l'Autel, & eſtoit ladite haquenée conduite par deux hommes.*

¶ EUCHARISTIA, Pro ſacra pyxide, ſeu Ciborio, Gall. *Ciboire.* Hiſt. MS. Beccenſ. Monaſt. ex Archivo ejuſd. p. 96. n. 2. *Feſtinato ivit Abbas, ſed nullam in Euchariſtia invenit hoſtiam.* Et pag. 581. num. 17. *Dedit dono Eccleſiæ S. Petri de Pratellis Euchariſtiam, ubi Corpus Domini debet eſſe ſuper altare.*

EUCHARISTIA, pro Feſto ſancti Sacramenti, non ſemel in Ordinario MS. Eccleſiæ Rotomagenſis.

PURGATIO PER EUCHARISTIAM, iis, quas *vulgares* vocant, videtur accenſeri, cum unicum *Sacramentum*, ſeu *juramentum* pro Canonica receptum ſit; etſi ab ipſis ſummis Pontificibus & Epiſcopis legatur inita, & in Conciliis approbata; in quibus ejuſmodi purgatio per divinæ *Euchariſtiæ*, ſeu Sacramenti Dominici perceptionem, Sacerdotibus potiſſimum imponitur, à quibus juramentum exigere nefas ducebant, ne manus, per quam Corpus & Sanguis Chriſti conficitur, juramento pollueretur. Concilium Triburienſe c. 21. *Laïcus per juramentum ſi neceſſe ſit, ſe expurget; Presbyter vero vice juramenti per ſanctam conſecrationem interrogetur, quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. Manus enim per quam Corpus & Sanguis Domini conficitur, juramento polluetur? Abſit, &c.* ubi *Conſecrationem* intelligo, non in Sacerdotem, ſed Corporis & Sanguinis Chriſti Sacramentum, inter Miſſarum ſolemnia: quod indicat Concilium Wormacienſe c. 10. *Si Epiſcopo aut Presbytero cauſa criminalis, hoc eſt homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, pro ſingulis Miſſam celebrare debet, & communicare, & de ſingulis ibi imputatis innocentem ſe oſtendere.* Idem Concilium c. 15. *Sæpe contingit, ut in monaſteriis furta perpetrentur, & qui hæc committant, ignorentur. Idcirco ſtatuimus, ut quando ipſi fratres de talibus ſe expurgare debuerint, Miſſa ab Abbate celebretur, vel aliquo cui ipſe Abbas præceperit, præſentibus fratribus, & ſic expleta Miſſa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie.* Vide Notas Binii ad hoc Concilium, & Capitulare Aquiſgran. de Vita & converſatione Monachorum c. 64. Leges Kanuti Regis c. 5. edit. Saxonicæ, & apud Bromptonum, Preſbytero, ſi *Sacramentales* non habeat, *ſuper ſanctum Corpus Domini ſe purgare* permittunt.

Ita apud Ditmarum lib. 2. pag. 25. cum Abraham Friſingenſis Epiſcopus, quod à Julitta Henrici Bavarici Ducis uxore, ac tum vidua, impenſius dilectus fuiſſet, ab aliquot invidis infamaretur: ea extincta, in die ejus depoſitionis, ab eodem Antiſtite Miſſam cantante ſic expurgata eſt: *Ante communionem, is verſus ad populum, quæ merita ejus fuerint, circumſtantibus indixit: hoc, inquiens, delictum, quo diffamata fuit, ſi hæc unquam commiſit, faciat omnipotens Pater Filii ſuimet Corporis & Sanguinis ſalutare remedium mihi provenire ad judicium, & ad debitam damnationem, animæque ejus ad perpetuam ſalvationem. Ac tunc cum mentis ac corporis innocentia ſumpſit unicum cunctis fidelibus remedium. Credidítque populus, quamvis ſero, & cum detractione injuſta plus ei profuit, cum nocere ſtuduit.* Nec abſimile illud quod profert exemplum Adam Bremenſis c. 147. & ex eo Albertus Stadenſis ann. 1051. ubi ait in Concilio Moguntino, *Spirenſem Epiſcopum Sibiconem, cui adulterii crimen intendebatur, examinatione Sacrificii purgatum eſſe.* Sic apud Reginonem an. 941. Fridericus Archiepiſcopus conſpirationis in Imperatorem accuſatus, *publica ſe examinatione, perceptione Corporis & Sanguinis Domini coram populo in Eccleſia purgavit.*

Eodem perinde ſe judicio purgavit Gregorius VII. apud Lambertum Schafnab. ann. 1077. *Abſoluto eo* (Henrico Imp.) *ab excommunicatione, Papa Miſſarum ſolemnia celebravit, confectaque ſacra oblatione, Regem cum cætera, quæ frequens aderat, multitudine, ad altare evocavit, præferenſque manu Corpus Dominicum, Ego, inquit, jampridem à te tuiſque fautoribus litteras accepi, quibus me inſimulabas Sedem Apoſtolicam per ſimoniacam hæreſim occupaſſe, ... & licet multorum idoneorum certe teſtium adſtipulatione crimen refellere queam, ... ego tamen ne humano potius quam divino niti videar teſtimonio, ut ſatiſfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, ut omnipotens Deus ſuo me hodie judicio vel abſolvat objecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum: vel ſubitanea interimat morte, ſi reus. Hæc & alia, ut ſolenne eſt, præfatus verba terribilia, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſſimum judicem, & innocentiæ aſſertorem adeſſe precabatur, partem Dominici Corporis accepit, & comedit, &c.* Vide eumdem an. 1050. *Extitit*, inquit, Glaber Rodulph. lib. 5. cap. 1. *quidam noſtro tempore in Clericali habitu, dum jure*

culparetur quodam crimine, contigit ut ſumeret audacter judicio examinis donum Euchariſtiæ, Calicis videlicet ſanguinis Chriſti: cui protinus per medium umbilici egredi viſa eſt pars candidiſſima quam ſumpſerat ejuſdem ſacrificii, dans procul dubio evidens indicium reatus ſe indigne percipientis. Illico vero confitens, quod prius negaverat, digne pœnituit.

Non pauca alia iſtiuſmodi per Euchariſtiam purgationis à Preſbyteris, Clericis, ac Monachis initæ exempla ſuggerunt Scriptores: in quibus præ cæteris inſigne admodum eſt, quod ex Tabulario Flaviniacenſi deſcripſere Sirmondus poſt Concilium Remenſe ann. 894. & Chiffletius in Hiſtoria Trenorchienſi pag. 242. quo Gyrfredus Monachus Flaviniacenſis objectum ſibi crimen cædis Adalgarii Epiſcopi Heduenſis in Synodo per Euchariſtiæ ſumptionem diluit, ubi hæc habentur: *Quod tertio ſub teſtificatione S. Spiritus clamari jubentes, & nihil prorſus veriſimile reperientes, ſanciverunt communi conſilio, ut quia nec convictum, nec etiam confeſſum experiebantur, tamen quia ventilatum, & uſquam locorum erat divulgatum, ut ab omni ſuſpicione liberrimus redderetur, in viciniori Synodo, quam omni reverentia dignus Gualo Antiſtes erga filios Eccleſiæ celebraret, Corporis Chriſti & Sanguinis illo examine, quod ſolum verius probatur & terribilius, immo ſalubrius creditur, à flagitio divulgato publice expiaretur. Eo ſcilicet tenore eumdem prius teſtificantes, ut ſi in aliquo conſcius tanti piaculi foret, nullo modo ad ſacra ſumenda accederet: & ſi forte temerarie præſumeret, cenſura ſancti Spiritus, & auctoritate Apoſtolorum Principis ab ipſo vivifico redemptionis noſtræ pretio extorris fieret, & cum Juda Domini proditore damnatus, æternis irremediabiliter ſuppliciis addiceretur. Sin vero immunem ſe eſſe per omnia pernoſceret, fiſus miſericordiæ Dei, tanti muneris donum ad ſalutis ſuæ remedium ſaluberrime percipere non diffideret; quod omnibus uſquequaque ſatis fuit. Igitur Paſtor piiſſimus miſericordia motus, illius cauſa apud Flaviniacum cœnobium & caſtrum publicum ſanctam Synodum propriæ Eccleſiæ colligens, juxta ſtatuta ſupradictorum Antiſtitum, Miſſarum ſolenniis deductis, omnibus in unum qui adfuere in primori Eccleſia S. Petri collectis, jam ſuprafatum præmonuit virum, ut ſicut ſibi ipſi conſcientia dictaret, ad ſacra ſumenda, aut etiam refugienda quoquo vellet modo ſeipſum præfigeret. Quique in nullo hæſitans, Deum ſibi & ipſum quod percepturus erat redemptionis pretium in teſtimonium & judicium invocans, fidiſſime, omnibus in proſpectu poſitis, quæque ſupra fuerant præfixa votis omnibus peregit.* Mox additur in purgationis ejuſmodi fidem datum accuſato inſtrumentum. Hiſtoria Trevirenſ. pag. 245. de quodam Sacerdote de hæreſi ſuſpecto: *Contra ille timens, ne Presbyterii privaretur honore, reſpondit ob hujus ſuſpicionis notam abolendam libenter velle ſummæ examinationis ſubire ſententiam. Quod dictum cum placuiſſet omnibus, juſſus eſt Miſſam celebrare; & ſacrum Canonem, qui Secreta, vel Actio dicitur, ſicut cætera, excelſa voce decantare, ut qui myſterio pretioſi Corporis & Sanguinis Chriſti præſumpſiſſet detrahere, ipſius probaretur virtute. Miſſa itaque decurſa, ubi ad communicandum perventum eſt, Epiſcopus verba imprecationis hujuſmodi intulit, dicens: Si vivificum hoc ſalutis noſtræ Sacramentum, quod manibus tenes, non vere Corpus Chriſti & Sanguinem eſſe auſus es impio ore garrire, cum iſtius myſterii conteſtatione interdico quoquomodo præſumas accipere: ſi vero non ita, ſed Catholice profiteris, accipe, & accepit. Verumtamen qualiter idem redemptionis munus ad damnationem ſui in os ejus intraverit referre ſupervacaneum non judicavi. Cum enim eſſet in examinationis anxietate conſtitutus, omnipotenti Deo de admiſſis pœnitentiam, de futuris cuſtodiam pollicens, corde contrito ſupplicavit, & obtinuit ab inſtanti confuſione liberari.* Aliud exemplum ejuſmodi judicii per ſacram Euchariſtiam initi in Imbricone Auguſtenſi Epiſcopo recitat Bertholdus Conſtantienſis an. 1077. Prædictis denique addendum videtur quod habent Leges Hoëli Boni Regis Walliæ cap. 25. ubi de Sacramentis & jurejurando: *In alio caſu novem dies dantur Domino ad connumerandum qualiter juramentum præſtiterit: Sacerdoti vero ad idem dantur induciæ uſque ad tempus quo poſſit Miſſam celebrare.*

Fatendum tamen non ipſis duntaxat Sacerdotibus propriam fuiſſe ejuſmodi per divinam Euchariſtiam purgationem: cum hanc ab Eulalio Arvernenſi Comite, à quo matrem ſuffocatam ac ſtrangulatam fama erat, exegerit Cantinus ejuſdem civitatis Epiſcopus, apud Gregorium Turon. lib. 10. cap. 8. Cum enim ad communicandum ventum eſſet, & Eulalius ad altare acceſſiſſet, *ait Epiſcopus: Rumor populi parricidam te proclamat eſſe, ego vero utrum perpetraveris hoc ſcelus, an non, ignoro: idcirco in Dei hoc & Beati Martyris Juliani ſtatuo judicio. Tu vero ſi idoneus es, ut adſeris, accede propius, & ſume tibi Euchariſtiæ particulam, atque impone ori tuo. Erit Deus inſpector conſcientiæ tuæ. At ille accepta Euchariſtia communicans abſceſſit.* Eamdem legem olim præſcripſit Adrianus PP. Lothario Regi Lotharingiæ. Chronicon Reicherſpergenſis Monaſterii an. 870. *Lotharius Rex ab Adriano vocatus Romam venit, qui cum ab eodem Præſule interrogaretur, ſi monita prædeceſſoris ſui Nicolai PP. hactenus obſervaſſet, & jusjurandum cuſtodiſſet, & ille mentitus, omnia ſe obſervaſſe reſpondiſſet: & Proceres & Optimates qui cum eo venerant, eadem teſtificarentur, nec ulla perſona inveniretur, quæ contra Regem legitimum auderet certamen inire controverſiæ: Adrianus PP. dedit Regi, & omnibus conſciis, qui accedebant, communionem Corporis & Sanguinis Domini de manibus ſuis ad Miſſarum ſolemnia: ita ut ſi vera eſſent quæ ipſi teſtificati fuerant, proficeret eis in vitam æternam. Ita Lotharius Roma egreſſus morbo corripitur; & Placentiam civitatem perveniens, diem clauſit extremum 6. id. Aug. omnes etiam ſui, qui auſu temerario communionem ſub tali conteſtatione porrectam ſumere præſumpſerunt, divino judicio percuſſi, ab hac luce ſubſtracti ſunt, antequam ſubſequens anni rediret principium.* Eadem narrant Annales Francorum Metenſes, & Regino an. 869. Florentius Wigorn. an. 870. & Radulphus de Diceto an. 872.

Simili pariter lege obſtringere voluerat Henricum Imp. Gregorius VII. PP. quod ille renuit, conſcientia ſua prohibitus, uti habet Schafnaburgenſis an. 1077. Meminit præterea Helgaudus in Vita Roberti Regis Franc. ejuſmodi per Euchariſtiam examinationis, formulamque indicat: *Præſuli cuidam de Domino non bene ſentienti, & quærenti pro quibuſdam cauſis probationem in corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti, indigne tulit Rex . . . & ſcripſit ei in his verbis: . . . Miror qua ratione quæſieris pro tuis iniquiſſimis imperiis, & pro infeſtato odio, quod erga Dei ſervos habes, examinationem in Corpore & Sanguine Domini, & cum hoc ſit quod à dante Sacerdote dicitur, Corpus Domini noſtri Jeſu-Chriſti ſit tibi ſalus animæ & corporis, cur tu temerario ore & polluto dicas, ſi dignus es accipe, cum ſit nullus qui habeatur dignus? cur divinitati attribuis ærumnas corporis, & infernum doloris humani divinæ connectis naturæ?*

Adde Albertum Stadenſem an. 1224. & Guibertum lib. 3. de Vita ſua cap. 13.

Priuſquam autem quis admitteretur ad ejuſmodi purgationem, tenebatur, ſacramento ad ſancta Evangelia præſtito prius, ſe culpa exuere. S. Leo PP. aut quis alius, ex MS. *Statutum ait, ut per quatuor ſancta Evangelia teſtetur, qui verum dicere probatur, antequam Communicet, & deinde ſub judicis flamma relinquatur.* Vide Judicia Withredi Regis Cantuarior. cap. 23.

¶ EUCHETÆ, vel Euchitæ, Græcis Εὐχῖται, Orantes. Sic dicti ſunt quidam hæretici, qui ſolas preces ad ſalutem ſatis eſſe ſomniabant. De his Epiphan. Hær. 80. Auguſt. Hær. cap. 58. Rhodig. 2. 16.

EUDOXUS, ex Gr. εὔδοξος, Glorioſus. Fridegodus in S. Wilfrido cap. 6.

Cui queant Eudoxas moriens committere caulas.

EVE & *Treve*, dicuntur nativi de avo & tritavo, quorum majores ſervitutem ſervierunt. Ita Skeneus lib. de Verbor. ſignificat.

EVECTIO, Diploma, codicillus, libellus, quo curſu publico utendi facultas datur. Gloſſ. Gr. Lat. σύνθημα, *ſigillum, evectio.* Alibi: ἐκκομιδὴ πράγματος, *Evectio, exportatio.* Neſtorius Patr. CP. contra Pelagianos apud Marium Mercatorem: *Evectionem regiam non habentes, curſu regali iter quo pacto conficient?* Theodericus Rex apud Senatorem lib. 5. Ep. 5. *Ut ſive Gothus ſit, aut Romanus, qui ſine noſtra, vel eorum, quorum intereſt, Evectione vere dum præſumit attingere, per unum equum centum ſtatim ſolidos à te cogatur exolvere.* Idem lib. 6. Ep. 3. *Præfectorum Prætorio* muneris fuiſſe innuit *Evectiones* dare. Paſſim in Cod. Theod. & Juſtin. tit. De curſu public. De Munerariis, De Commeatu, &c. apud Symmachum lib. 1. Epiſt. 6. lib. 4. Ep. 48. lib. 7. Ep. 95. lib. 9. Ep. 20. S. Auguſtinum lib. 5. Confeſſ. c. 13. & Ep. 55. Serm. de Temp. 180. B. Hieron. in Hilarione, Gregorium Tur. lib. 9. Hiſt. cap. 9. Marculfum lib. 1. form. 11. Sulpitium Severum lib. 2. Hiſt. Paulinum lib. 4. de Mirac. S. Martini, Sidon. lib. 5. Ep. 20. &c. Exſtat præterea formula iſtius Evectionis apud S. Athanaſium Apologia 2. de fuga ſua pag. 787. eumdem vide in Epiſt. ad Solitar. p. 821. Hinc

Evectio, pro ipſis *Equis*, ſeu *Equitaturis*, ubi de viſitationibus Epiſcoporum & Archidiaconorum, &c. in Statutis Hugonis V. Abbatis Cluniac. pag. 1467. Bibl. Cluniac. in Concilio Toletano VII. cap. 4. Lateranenſi III. ſub Alexandro III. c. 4. Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. cap. 11. 33. Albienſi an. 1254. cap. 58. Viennenſi an. 1267. c. 2. Londinenſi an. 1268. c. 19. Synodo Santonenſi an. 1282. can. 4. (ubi Concilium Sariſberienſe ann. 1217. c. 77. habet *equos:*) apud Stephanum Tornac. Epiſt. 130. 690. in veteri Charta apud Jacob. Petitum poſt Pœnitentiale Theodori pag. 685. &c.

Evectio Navalis, apud Victorem Vitenſem lib. 3. de Perſecut. Vandal. p. 42. pro ipſis navibus: *Omnis ſimul civitas Evectione Navali de proximo confugit.* Fredegar. an. 767. *Inde Navali Evectione per Ligerim fluvium uſque ad Sellus caſtrum ... pervenit.*

Evectiuncula, apud Paulum Diacon. Emeritenſem lib. de Epiſc. Emerit. in S. Maſona cap. 10. ubi perperam editum, *Eventiunculis.* Vide *Synthema.*

¶ EVELLERARE, Vellere, ſpoliare. Willelmus Brito lib. 7. Philipp. v. 189.

Dum lupus ejus oves dumis Evellerat aſpris.

¶ EVENDEGATUS. Vide in *Evindicare.*

¶ EVENDICARE, Sibi aſſerere, obtinere, Gall. *Revendiquer.* Charta Hedeni Ducis an. 704. apud Marten. Ampliſſ. Collect. tom. 1. col. 14. *Qui Dominum tradidit, & inſuper inferat tibi una cum cogente fiſco auri libras* v. *argenti pondo* xv. *& nec ſic quidem quod repetit Evendicare valeat.* Vide *Evindicare.*

¶ EVENIMENTUM, Poſſeſſio obveniens alicui: quod varie fit, ut ſupra dictum eſt in *Eſcaeta.* Charta anni 1371. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 377. *Totum jus & omnem actionem, ſucceſſionem, Eveminentum* (l. evenimentum) *& eſcheytam, quæ mihi nobili Annæ ... pertinere poterunt.*

¶ EVENTAMENTUM, Eventus, caſus, Gall. *Evenement.* Schedula MS. oblata Concilio Conſtantienſi: *Reducentes ad memoriam proceſſum, acta, Eventamenta, ſententias & pronuntiationes dudum Piſis contra Petrum de Luna ... factas, facta & latas, &c.*

EVENTARE, Aerem ſibi vel alteri concitare, vel captare, *Eventer.* Mich. Scotus lib. 1. Menſæ Philoſophicæ c. 5. *Eſt quærendus locus tranquillus & frigidus, & à vento Eventatus.* Lib. 4. cap. 17. *Et cum ille Eventaret ſe, &c.* [Le Roman *de Partonopex* MS.

Gaudins eſt oiſſus du tornoi,
Partonopex enmaine o ſoi
Pour ax esbatre & Eſvanter,
Se vont un poi pour ax eſter.]

¶ EVENTIO, pro Eventus, Caſus, dixit Bernardus Monachus in Ordine Cluniac. part. 1. c. 17.

EVENTURA, Fortuna, Gall. *Avanture.* Lambertus Ardenſis pag. 251. *Senes & decrepitos, eo quod veterum Eventuras, & fabulas, & Hiſtorias ei narrarent, ... venerabatur.* Vide *Aventura.*

¶ EVERBERARE, *Vi quadam excitare, impetrare.* Barthii Gloſſarium ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

EVERCLUM. Papias: *Sagena, retia, verundum Græce, vulgo Everclum dicitur.* Latini *Everriculum, & verriculum* rete piſcatorium vocant. Ulpianus in l. Injuriarum, D. de Injuriis: *Si quis me prohibeat in mari piſcari, vel Everriculum, quod Græce σαγήνη dicitur, ducere.*

¶ EVERCORES. Vide *Euves.*

¶ EVERENDA, *Diſtollentia.* Papias.

¶ EVERRIATORES, *Qui defunctorum umbras colligunt.* Gloſſar. Sangerman. num. 501. Quid hæc ſint nos docet Feſtus, à quo *Everriator vocatur, Qui, accepta jure hæreditate, juſta facere defuncto debet: quæ ſi non fecerit, ſeu quid in ea re turbaverit, ſuo capite luat: Id nomen ductum à Verrendo. Nam exverræ ſunt purgatio quædam domus, ex qua mortuus ad ſepulturam ferendus eſt, quæ fit per Everriatorem, certo genere ſcoparum adhibito, ab extra verrendo dictarum.*

¶ EVERSALICA Minor, Scripturæ genus. Vide in *Scriptura.*

EVERTERE Pecora, Caballos, Injuria occidere, vel diſperdere dolo malo: in Legibus Wiſigoth. lib. 8. tit. 4. §. 20. tit. 5. §. 7. & in Lege Burgund. tit. 49. §. 4.

EVEX, [Epiſcopus, Gall. *Eveſque*, ut videtur Hofmanno, haud ſine probabilitate.] Verſus ſcripti in Codice Evangeliorum, in Chronico Novalicenſi c. 19. to. 2. Hiſt. Francor. p. 227.

Frodoinus qui pridem Paſtor & inclytus Evex;
Nam per decies quater ſtabuli cuſtos oviumque eſt.

¶ EVEXUM Poli Clima, in Tranſlatione S. Guthlaci, April. to. 2. p. 55. idem quod Virgilio *Convexum cœlum*; *Convexum* autem, ut exponit

Feſtus, *eſt ex omni parte declinatum, qualis eſt natura cœli, quod ex omni parte ad terram verſus declinatum eſt.* Verum fortaſſis etiam legendum, *Convexum poli clima.*

¶ EUFORTUNIUM, Bona fortuna, in Vita B. Lidwinæ n. 10. April. to. 2. p. 308. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Bonne fortune.*

¶ EUGIUM, pro Nota ſilentii in Muſicis. Tempora ſilentii quinque modis accidunt, quæ ad Hebræorum accentus accommodans Franciſcus Junius Hebrææ Grammaticæ l. 4. c. 9. *Primus* inquit, *intervalli modus eſt diaſtema δίχρονον, quem priſci Latini Eugeum vel Eugium, duo juſta tempora capiens: ſecundus eſt diaſtema χρόνιον, quod unius eſt temporis Latine Diſtina: tertius eſt diaſtema ἡμιχρόνιον, dimidium juſti temporis complectens: quartus eſt τεταρτημόριον χρόνον, quadrantem habens temporis, quale ſpatium apud Muſicos vulgo appellatur: quintus eſt diaſtema ἄχρονον, quod anguſtiſſimum temporis ſpatium obtinet ac prope nullum.* Sed ſilentii quantitates ſeu tempora proprie dicentur: intervalla autem ſunt proportiones ſonorum inter ipſos, ut diateſſaron. Illud Eugium videtur ſumi ab ea ſignificatione, qua eſt paxillus, quo ſonus duorum temporum velut obſtruatur; ſicut *Diſtina* eſt à Diſtinendo, id eſt, remorando. Hæc paulo fuſius poſt Martinium.

¶ EUGUMENUS, mendoſe pro *Egumenus*, vel *Hegumenus.* Vide *Hegumeni.*

¶ EUHODIA, Gr. εὐοδία, Proſperum iter. Utitur Tertull. ad Scapul. cap. 4.

E VICINIO, Statim. Petrus de Vineis lib. 2. Epiſt. 44. *Ad offerendum itaque nobis in hac parte ſubſidium veſtra devotio non moretur, quod totum & integrum E vicinio vobis... reddere pollicemur.*

EVICTIO. Vetus Calendarium Romanum editum ab Ægidio Bucherio ad Victorii Canonem Paſchalem, menſe Octob. *Evictio Tyranni*, i. victoria relata de Tyranno.

¶ EVIDENTIA, Præſentia, conſpectus. Charta Guillelmi D. Montiſpeſſulani an. 1103. *Facta* dicitur IX. *Kal. Febr. in Evidentia & audientia Stephani de Cerviano . . . & in Evidentia & audientia Guillelmi Bertrandi de Monte-rotundo.* Simili modo altera ejuſdem anni Charta Guillelmi Epiſc. Nemauſ. *Facta* dicitur *feria* VII. *luna* XIII. *nono Kal. Febr. in Evidentia & audientia Stephani de Cerviano & . . . in Evidentia & audientia Guillelmi Bertrandi de Monte-rotundo.* Vide *Videntia.*

EVIDENTIÆ, Chartæ, tabulæ, inſtrumenta, teſtimonia, quibus jus prædiorum firmatur, quod rem evidentem faciant, unde ut plurimum ejuſmodi diplomatum initia ita concipiuntur: *Notum ſit omnibus præſentibus & futuris. Evidentiæ Eccleſiæ Chriſti Cantuarienſis* habentur cum cæteris Anglicis Hiſtoricis editis ann. 1652. in quibus continentur variæ donationes prædiorum huic Eccleſiæ factæ. Vide Edw. Cokum ad Littletonem ſect. 485. [& Hiſt. Harcur. to. 4. p. 1464.]

¶ EVIGESCERE, Vigorem amittere, marceſſere. Tertull. de Anima cap. 38. *Quæ cibis ſuſtineatur, denique derogatis eis Evigeſcat.*

EVIGILANS-CANEM. Ordericus Vitalis lib. 3. p. 487. *Poſt obitum Herberti Senioris* (Comitis Cenomanenſis) *qui vulgo Evigilans-canem cognominabatur, propter graviſſimas infeſtationes, quas à perfidis affinibus ſuis Andegavenſibus inceſſanter patiebatur, &c.* Et lib. 4. pag. 532. de eodem Herberto: *Et vulgo, ſed parum Latine, cognominari Evigilans-canem pro ingenti probitate promeruit. Nam poſt mortem Hugonis patris ſui, quem Fulco ſenior violenter ſubjugarat, in eundem arma levans, nocturnas expeditiones crebro agebat, & Andegavenſes homines & canes in ipſa urbe, vel in munitioribus oppidis terrebat, & horrendis aſſultibus vigilare cogebat.* Acta Epiſcoporum Cenoman. p. 315. *Erat autem uxor ejuſdem Marchiſii Gerſendis nomine, filia Herberti Cenomanorum Comitis, qui vocatus eſt Evigilans-canem.* Neque id nomen joculare Herberto duntaxat proprium fuit: nam in Tabulario S. Albini Andegav. occurrit neſcio quis Miles, *Martinus, Evigilans-canem pariter cognominatus.*

EVIGILANS-STULTUM: ſic appellabant boni illi Monachi campanam, quæ pulſabatur ad Matutinos: quod tepeſcente eo ævo pietate, *ſtultos* eos, qui è lecto exurgerent, quo procederent in Eccleſiam ad concinendos hymnos matutinos, exiſtimarent. Vetus Charta an. 1183. in Tabulario Domus Dei Andegav. *Item quatuor Capellani in Eleemoſynaria poſiti non habebunt præter unum tintinnabulum, neque ſonabunt, antequam tintinnabulum quod Evigilans-ſtultum dicitur, ſonuerit.* Stultum ſcilicet, cujuſmodi fuit Vigilantius ille, qui nocturnas vigilias carpebat, atque ob id *Dormitantius* à S. Hieronymo appellatus eſt.

¶ EVIGILARE DORMIENTES, Expergefacere, Gall. *Eveiller*, in Actis SS. Martii to. 1. p. 806. & Julii to. 2. pag. 408.

¶ EVIGORARE, Vigore privare. Tertull. de Pallio cap. 4. *Exuviæ mollitæ & Evigoratæ & exeduratæ.* Idem Apolog. cap. 17. *Anima libidinibus ac concupiſcentiis Evigorata.*

¶ EVINCTI, *Coronati.* Papias, pro *Revincti.*

EVINCULARE, E vinculis ſolvere, liberare, apud Sugerium in Ludovico VI. cap. 1.

EVINDICARE, Evincere, rem ſeu poſſeſſionem judicio, vel lata ſententia ſibi aſſerere, obtinere. Placitum Chlotarii III. Regis Franc. in Actis SS. Ord. S. Benedicti pag. 617. *Jubemus ut memoratus Chaino Abbas vel pars baſilicæ ſui S. Dionyſii ipſa villa Nocito una cum omne merito, vel integritate ſua, inſpecta ipſa ſtrumenta, ſicut per ipſas declaratur, abſque repetitione memorata Angantrude vel ſuis hæredibus omne tempore habeant Evendegatum.* Adde pag. 619. Flodoardus lib. 2. Hiſt. Remenſis cap. 4. *Quaſdam quoque res à quibuſdam pervaſas, apud Regiam Majeſtatem, agente præfato Sonnatio Archidiacono, Evindicaſſe reperitur.* Adde lib. 2. c. 6. 17. 19. l. 3. c. 10. 16. Concil. Duziac. I. part. 2. pag. 204. Annales Bertin. an. 867. Chron. Beſuenſe p. 520. 522. Hincmarum Opuſc. 13. n. 7. Opuſc. 17. p. 260. Opuſc. 35. p. 606. Marculfum l. 2. form. 9. Vitam Aldrici Epiſc. Cenoman. p. 135. 136. 140. Baldricum lib. 1. Chr. Camerac. cap. 85. Chartam Caroli C. apud Baluzium in Append. ad Capitul. n. 65. &c.

EVINDICATORIUM. *Charta Evindicatoria, Præceptum Evindicatorium*, in Chronico Laurisham. ann. 776. Sententia judicis, qua quis in rei controverſæ poſſeſſionem mittitur, vel in ejus poſſeſſione contra invaſores conſervatur; ubi hæc formula inſeritur: *Taliter viſi fuimus judicaviſſe, ut de hac cauſa omni tempore ipſe Abbas habeat Evindicatum atque elitigatum, & ſit illis in poſtmodum ex hac re ſublata cauſatio.* [*Præceptum Evindicationis*, in Geſtis Aigliberti Epiſc. Cenoman. apud Mabill. to. 3. Analect. p. 189. *Certa* pro *Carta Evindicatoria*, in Necrologio Laureſhamenſi inter Vindemias Litter. Fred. Schannatti pag. 36.]

EVINDITALE JUDICIUM, vel forte *Evindicale*, datum videtur contra eum qui re cujuſpiam abla-

ta, in jus vocatus, ad placitum, nulla miſſa vel nuntiata *ſunnia*, ſeu excuſatione, venire diſtulit: tunc enim is cui res ablata erat, eam judicio ſecundum loci legem lato *Evindicabat*, ſeu *evincebat*. Exſtat illius formula apud Marculfum l. 1. form. 37. *Judicium Evindicatum*, in Formulis MSS. Cod. Reg. 1197.

¶ EVIRIATUS, pro *Eviratus*. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm. *Eviriatus*, ἀπόκοπτος, ὁ εὐνοῦχος, Caſtratus.

¶ EVISCUS, Planta medicinalis. Vide locum in *Bauculus*.

¶ EVITANEUS, *Qui in ævo durat*. Gloſſ. Iſid. in Editione Grævii. Cangius noſter melius legit *Ævitaneus*, ab *Ævitas*, ut *Ætaneus* ab *Ætas*. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Evitaneus*, *Perdurable*.

¶ EVITARE, Vitam auferre, Occidere. Papias: *Evitatus*, *Vita privatus*, *vel perterritus*. Hoc verbo uſus eſt vetus Poëta apud Ciceronem tertia Tuſculana:

Hæc omnia vidi inflammari,
Priamo vitam Evitari.

Vide Lipſii l. 11. Antiq. Lectionum c. 11. unde Grævius cenſet corrigendum quod in pleriſque Gloſſis habetur: *Evirat*, *Exanimat*, *Evacuat*; legendum quippe juxta hunc eruditum Scriptorem *Evitat* pro *Evirat*.

EVITUDO. Bonitus Subdiac. in Vita S. Theodori Ducis n. 13. *Hujus profectionis rumor, varias diſtentus per urbes, æmulos tuos ingenti Evitudine vibrat*. Ubi Bollandus: *An evidentia & claritate*? *an hebetudine & ſtupore*?

1. EULOGIA, Εὐλογία, ipſum Euchariſtiæ Sacramentum. S. Paulus 1. ad Cor. 10. 16. Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν. *Calix benedictionis, cui benedicimus*. Quia Chriſtus dum hocce divinum Sacramentum inſtituit, *gratias agens*, *benedixit*, *dedit diſcipulis ſuis*, &c. Μυστικὴ εὐλογία, pro Euchariſtia apud Cyrillum in Epiſt. ad Caloſyrium. Interdum pro hoſtiæ particula quæ communicantibus porrigebatur, apud eumdem Cyrillum Epiſt. ad Neſtorium, & Clement. Conſtit. lib. 8. &c. Atque hac notione *Eulogiæ* vocem accipi cenſent quidam in Vita S. Melanii Epiſc. Rhedon. n. 22. quod improbat Bollandus. Vide S. Auguſtinum Epiſt. 86. Jo. Moſchum cap. 25. & Chartam Fulconis Comitis Andegavenſis apud Sammarthanos in Abbatibus Roncerei. Poſtmodum

2. EULOGIÆ vocabulo donati panes, qui in Eccleſia offerebantur ad Sacrificia, & benedicebantur, ex quibus pars aliqua ſeligebatur ad Chriſti corpus conficiendum. Germanus Patr. CP. in Myſtica Theoria: Ἡ δὲ προσφορὰ, ἡ καὶ ἄρτος, καὶ εὐλογία, καὶ ἀπαρχὴ λεγομένη, ἐξ ἧς τὸ κυριακὸν σῶμα διατέμνεται, &c. Diſtribuebantur autem eulogiæ iſtæ iis qui ob impedimentum quodpiam diebus feſtis & Dominicis *communicare non erant parati*, ex Decreto Pii PP. apud Burchardum lib. 5. cap. 27. & Concilio Nannetenſi cap. 9. atque adeo ipſis Catechumenis, qui jus ſumendæ Euchariſtiæ non habebant: quibus id erat loco Sacramenti, vel etiam *Sacramentum* quoddam, uti appellat S. Auguſtinus lib. 2. de Peccat. remiſſ. cap. 26. laxiore videlicet notione, quia precibus ſanctificabatur. Unde non deſunt qui in Concilio Carthaginenſi III. can. 5. quo vetatur per Paſchales dies Catechumenis *Sacramentum* dari, Eulogias intelligi cenſent. Atque inde, panem illum ἀντίδωρον vocarunt Græci, quod vicem δώρου præſtaret, hoc eſt, divinæ Euchariſtiæ, quam δῶρον, & ἅγια δῶρα nuncupabant, ut in v. *Munus*, obſervamus.

Diſtribuebatur, inquam, poſt Miſſam per Sacerdotem cunctis præſentibus, paulo ante dimiſſionem. Leo IV. Papa de Cura paſtorali: *Eulogias poſt Miſſas in diebus feſtis plebi diſtribuite*. Liturgia S. Baſilii: Μετὰ τὴν εὐχὴν ἐξέρχεται ὁ ἱερεὺς, καὶ στὰς ἐν συνήθει τόπῳ δίδωσι τὸ ἀντίδωρον, εἶτα ποιεῖ ἀπόλυσιν. Et ſumma cum animi ſubmiſſione & cultu ex manu Sacerdotis, oris oſculo prius ſalutata recipiebatur. Cabaſilas: Οἱ γοῦν σὺν εὐλαβείᾳ πάσῃ δέχονται, καὶ καταφιλοῦσιν τὴν δεξίαν, ὡς ἂν προσφάτως ἁψαμένην τοῦ παναγίου σώματος τοῦ Χριστοῦ σωτῆρος, καὶ τὸν ἐκεῖθεν ἁγιασμὸν, καὶ δεξαμένην, καὶ μεταδοῦναι τοῖς φανοῦσι πιστευομένην. Quippe ait S. Auguſtinus lib. 2. de Peccat. remiſſ. cap. 26. *Hic panis quamvis non ſit Corpus Chriſti, ſanctus eſt tamen, & ſanctior cibis quibus alimur*. Unde θεῖος ἄρτος, *divinus panis*, dicitur Pachymeri l. 5. Hiſt. cap. 8. Ἐν μεταλήψει τοῦ θείου ἄρτου, ὃν ἀντίδωρον λέγουσιν.

Atque inde, quemadmodum ſacra Euchariſtia, à jejunis manducabatur, & ſi quis jejunus non eſſet, & ſi acciperet, vicino porrigebat ad manducandum: quod etiamnum obſervari in Eccleſia Græca tradunt Allatius lib. 3. de Eccl. Occid. & Orient. conſenſ. cap. 9. §. 1. & Goarus ad Eucholog. De Eulogiis poſt Miſſam diſtributis agit etiam Pius Papa & Martyr lib. 2. Quinque libror. cap. 117. & ex eo Hincmarus in Capitulis Preſbyteris ſuæ parochiæ datis an. 752. cap. 7. *Ut de oblatis quæ offeruntur à populo, & conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus quos deferunt fideles ad Eccleſiam, vel certe de ſuis Preſbyter convenientes partes inciſas habeat in vaſe nitido & convenienti, ut poſt Miſſarum ſolennia, qui communicare non fuerunt parati, Eulogias omni die Dominico, & in diebus feſtis exinde accipiant, & illa unde Eulogias Preſbyter daturus eſt, ante in hæc verba benedicat, & ſic accepturis diſtribuat, &c.* Eadem habent Concilium Nannetenſe ann. 895. c. 9. & Regino de Vita & converſatione Preſbyter. c. 61. Fundatio Monaſterii S. Vincentii ad Liſbonam: *Factum eſt autem, ut populus ad Eccleſiam iturus, peractis Miſſarum ſolenniis, Eulogiis vel pane benedicto cuperet præmuniri. Ita enim quotidie conſueverat*.

Eulogiarum primam inſtitutionem Synodo Antiochenæ ſub Conſtantio celebratæ videtur adſcribere Balſamon ad can. 2. ſed illas antea in uſu fuiſſe ex Scriptoribus conſtat. Vide S. Auguſtin. lib. 3. contra Petilianum c. 16. Atque hæc quidem *Eulogias* publicas ſpectant, quæ ſcilicet populo poſt peractam ſacram Liturgiam diſtribuebantur. Aliæ porro fuere

3. EULOGIÆ privatæ, quas Epiſcopi ac Preſbyteri ultro citroque dabant & accipiebant, ab ipſis à quibus mittebantur, benedictione conſecratæ, & ut plurimum *panes* ab iis *benedicti*, quo nomine interdum appellantur, ut à Flodoardo lib. de Pontificib. Roman. in Calixto p. 603.

Panem pro grato benedictum munere legat.

Qui quidem mittendarum ultro citroque ab Epiſcopis & Sacerdotibus Eulogiarum mos inde forte fluxit, quod olim Epiſcopi qui invicem communicabant, in communicationis indicium viciſſim ſibi Euchariſtiam mitterent, ut teſtatur Euſebius lib. 5. Hiſt. cap. 26. quod poſtea vetitum in Concilio Laodiceno apud Balſamonem: Περὶ τοῦ μὴ τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα εἰς ἑτέρας παροικίας μεταπέμπειν. Unde *communicare ſe de Eulogia alterius*, in Vita ſancti Melanii Epiſcopi: *Poſt cujus* (Miſſæ) *celebrationem, antequam receſſiſſent ab invicem, dedit eis beatus Ponti-*

ſex in caritate cum Dei gratia & ſua benedictione: Beatus vero Marſus præferens jejunium Dei caritati, & Eulogiam, qua communicare debuit, vilipendens, particulam quam acceperat à S. Melanio, in ſinu ſuo cadere permiſit. Infra: *Poſt cujus abſolutionem, mox verſus eſt ſerpens in priſtinam Eulogiam, quam aſſumens B. Marſus, gaudens ſe communicavit de ea, quod prius malo ſuo facere neglexerat.* Vita B. Stephani Abb. Obazinenſis lib. 1. cap. 23. *Et ex his, quæ ſibi offerebat, Eulogias fratribus illis, prout poterat, exhibebat.*

Eulogiæ vero, ſive panes, ſive cibi alii, in menſa ab Epiſcopis, Abbatibus, aut Sacerdotibus benedictione conſecrabantur, ac poſtea diſtribuebantur, ut eſt in Vita S. Huberti cap. 12. Capitula Monachorum ad Augiam directorum c. 7. *Ut in refectorio facta benedictione veniant duo Presbyteri ad Abbatem frangentes panem, & dant ipſi Eulogiam cæteris fratribus, antequam accedant ad menſam.* Mittebantur etiam cum literis ſalutatoriis, quarum formulam exhibet Marculfus lib. 2. form. 42. 43. 44. ad quas pariter literas ſpectant Epiſtolæ 9. 10. & 11. ex iis quæ ſcriptæ ſunt ad Deſiderium Epiſcopum Cadurcenſem apud Caniſium to. 5. Antiq. lection. Has *Eulogias ſalutis* appellat Gregorius Turon. in Vita S. Maurilii Epiſc. Andegav. c. 8. *Eulogias ſalutis ſibi dari ab eodem fideliter poſtulavit: quas dum B. Sacerdos ſanctificatas illi de more porrigeret, languor qui Monachum diutius fatigaverat, ... evanuit.* Has etiam attigit Poëta Chriſtianus in *Gratiarum actione pro ſuſceptis Eulogiis*, editus à Guill. Morellio:

Quid quod crebro etiam mittis pia verba ſalutis,
Pluribus & donis hicque domique oneras.
Sic mea nunc redolet proles velut inclita rara,
Munera divino quæ benedicta cluunt.

De ejuſmodi *Eulogiis* ac panibus benedictione conſecratis agunt paſſim Scriptores, quos indicaſſe ſuffecerit: S. Baſilius in Regula cap. 133. Paulinus in Epiſt. ad Alypium, & in Epiſt. ad Romanianum, S. Fructuoſus in Regula edita in pace cap. 23. Regula S. Columbani cap. 10. Regula Magiſtri cap. 76. Gregorius Turon. lib. 4. Hiſt. cap. 16. lib. 5. cap. 14. lib. 6. c. 5. lib. 8. c. 2. 20. lib. 10. c. 16. de Gloria Confeſſ. c. 31. Fortunatus lib. 11. Poëm. 8. 11. Hincmarus Remenſis in Capitul. ad Preſbyt. parochiæ ſuæ c. 7. 16. Theophanes an. 40. Theodoſii junior. Additio 1. ad Capitula Caroli M. c. 68. Flodoardus lib. 2. Hiſt. Remenſ. c. 11. pag. 219. lib. 3. cap. 3. pag. 590. Vita ſancti Thuribii Epiſcopi Cenomanenſis num. 7. Vita S. Genovefæ num. 11. Vita ſancti Salvii Ambian. num. 4. Vita S. Præjecti n. 6. Vita S. Melanii Epiſcopi, Vita S. Medardi c. 7. Vita S. Sori Eremitæ n. 6. Medibardus in Miraculis S. Walpurgæ lib. 2. n. 3. Baudemundus in Vita S. Amandi n. 25. Vita S. Joannis Abbat. Reomaenſis lib. 1. n. 13. lib. 2. n. 4. Petrus Damiani in Vita S. Romualdi n. 88. Eckeardus Junior de Caſib. S. Galli c. 2. Ratherius Veronenſis in Synodica ad Preſbyteros p. 262. Aimoinus lib. 3. Hiſt. Franc. c. 21. Patriarchium Bituricenſe c. 30. p. 37. &c. His addenda quæ in hanc rem congeſſere Baronius an. 313. Albaſpinæus lib. 1. Obſervat. Eccleſ. c. 8. Pithœus ad Capitula Caroli M. Durantus lib. 2. de Ritibus Eccleſ. Haëftenus lib. 4. Diſquiſit. Monaſtic. tract. 7. diſq. 4. Sirmondus lib. de Azymo c. 6. Card. Bona lib. 2. Rerum Liturgic. c. 23. &c.

4. EULOGIÆ dicta præterea quævis munera, quæ offeruntur, non tam ex debito, quam ex convenientia: verbi gratia, [lib. 1. Reg. cap. 25. 27. Quod Davidi ab Abigaïl offertur à Vulgato Interprete, *Benedictio*, à LXX. Εὐλογία dicitur.] In Regula S. Benedicti c. 54. vetantur Monachi à *parentibus ſuis nec à quoquam hominum, nec ſibi invicem Litteras, Eulogias, vel qualibet munuſcula accipere, aut dare ſine præcepto Abbatis.* [His concinunt Acta Reformationis Monaſterii *Blankenau* ann. 1420. apud Schannattum Diœceſ. Fuld. p. 323. *Prohibemus omnes vanas deductiones... & quod nullæ Eulogiæ ſive litteræ dirigantur.*] In Concilio Meldenſi an. 845. c. 45. ubi prohibentur Epiſcopi munuſcula à Preſbyteris exigere, hæc verba adduntur: *Decet tamen Presbyteros cum voluntariis Eulogiis tempore congruo viſitare & venerari ſuos Epiſcopos.* Ita apud Leonem IV. PP. Ep. ad Epiſcopos Britanniæ c. 3. non cogendos Preſbyteros ad ſacra Concilia *Eulogias* deferre ſtatuitur; ut apud Hincmarum Remenſem in Capitulis ad Archidiaconos c. 5. *Eulogias* niſi ſponte oblatas à Preſbyteris accipere vetantur iidem Archidiaconi. Eodem ſenſu ac ſignificatu paſſim uſurpatam vocem hanc pro munuſculis quibuſvis obſervare eſt apud Gregor. M. lib. 11. Ep. 49. Eginhard. Epiſt. 52. Theophanem p. 84. [Fortunatum in Vita S. Radegundis Reginæ lib. 2. num. 6. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 1. pag. 327.] In Definitione Synodi II. Duziacenſis de Doda Monacha c. 2. &c. [Pro eleemoſynis vero habetur in Vita S. Wlmari Abb. num. 11. *Sanctus vero Wlmarus indeſinenter reficiebat eas (Sanctimoniales) inquiens: Abundanter miniſtrabit vobis Dominus alimentum, ſicut per Evangelium pollicetur dicens:* Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis. *Sed ſicut vir Domini prædixerat, ita ſæpius contigit eveniſſe. Nam aliquando antequam exhortatio finiretur, tabella percutiebatur adnuntians Eulogias adveniſſe.* Occurrit rurſus hac notione num. 13.]

5. EULOGIÆ denique vox poſtmodum accepta pro munere debito, ſeu, ut tum loquebantur, pro *dono coacto*, vel pro quavis penſitatione vel præſtatione; adeo ut in malam partem ſæpe uſurpetur. Polyptychus Floriacenſis: *Unuſquiſque manſus ingenuilis & ſervilis debet in Eulogiis panes 6. ad carnem den. 2. &c.* Chronicon Virdunenſe Hugonis Flaviniacenſis: *Ea lege ut ipſi quoad vivant, illo fruantur, & debitum ſynodale Eccleſiæ S. Mammetis ſolvant paratam & Eulogias.* Charta Iſaaci Lingonenſis Epiſcopi in Tabul. Flaviniacenſi: *Noſtrum quoque memoriale & ſucceſſorum Pontificum hujus ſanctæ Lingonenſis Eccleſiæ debito venerationis obſequio percelebrent, & debitum ſynodale, quod S. Mammeti debetur, paratas ſcilicet & Eulogias ſtatutis temporibus perſolvant.* Alia Roberti Epiſcopi Lingonenſis ex Tabulario Cluniacenſ. Ch. 160. *Ea videlicet conditione ut ſalvum & integrum in ea perſeveret jus Lingonenſi Eccleſiæ, ſuis ſcilicet temporibus, paratæ & Eulogiæ reddantur.* Chronicon Beſuenſe p. 524. *Ut omnibus annis in corvata Monachorum jornalem unum de tritico, & alium de avena perſolverent, & Eulogias, & in cera 2. denarios.* Et pag. 548. *Et carroperam & cenſum cum Eulogiis.* Denique p. 609. *Archidiaconibus... debita ſervitia exhibeant, paratas & Eulogias ſuo tempore communiter perſolvant.* Charta Udonis Epiſc. Tullenſis ann. 1069. apud Hieronymum Vignerium in Hiſt. Alſat. p. 128. *Non hoſpitabitur Comes, nec inde accipiet ullum debitum vel ſervitium propter* (i. præter) *Eulogias & carratas vini quas ei dant officiales.* Charta Caroli Calvi

apud Sanjulianum in Tornutio p. 510. *Exquirere ... aut manſionaticum, aut paratam aut parafredum, aut Eulogias non præſumant.* Tabular. Eccleſ. Auguſtodunenſis an. 937. *Repererunt etiam in villa Frodolfenci manſos 4. veſtitos & ingenuiles, quæ ſolvit Eulogias.*[Primordia Calmoſiacenſis Monaſt. l. 1. n. 4. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 1164. *Cum his quoque* (*agris ſcilicet pratis, &c.*) *Eulogias, quas ex parte Eccleſiæ ipſe Theodoricus & anteceſſor ejus conſueverant accipere ſimul contradidit: videlicet porcum unius anni, denarios 12. & 12. panes, & tria receptacula in anno.*] Adde Perardum in Burgundicis pag. 60.

¶ EULOGIÆ SYNODALES. Vide *Synodalis cenſus.*

EULOGIARIUS, in Notis Tyronis p. 192. Eulogiarum confector, aut donator.

¶ EULOGICUS. In pervetuſto Necrologio Bibliot. Floriac. to. 3. Annal. Benedict. p. 147. num. 86. laudato: *Anno Incarnationis Domini* DCCC LXVIII. *panis oblatus eſt Sennis ad benedicendum, ex quo plurimi Deo gratias agentes, Eulogicos ſumpſerunt.* Vide *Eulogia* 3.

EULOGIOSE. Baldricus lib. 2. Chr. Camerac. c. 1. *Hujus vero familiares mœrore affecti, Dominum triſte incuſabant, & maxime in S. Mariam Eulogioſe fremebant.* Ubi Colvenerius recte, ni fallor, *elegioſe*, reponit, id eſt, flebiliter, dolenter. Vide *Elegus.*

1. EULOGIUM, pro *Elogium.* Liber de diſciplina Scholarium cap. 1. *Nugatoriæ loquacitatis Eulogio peruſa*, ubi S. Thomas: *Eulogium, ſapientia, bona fama, vel teſtimonium dicitur.* Matthæus Paris in Vitis Abbatum S. Albani p. 73. *Fecerat plura de ipſo Eulogia in laudem ipſius.* Vide Andr. Monachum in Vita S. Ottonis Epiſcopi Bamberg. lib. 2. c. 11.

2. EULOGIUM, Epiſtola miſſa ad aliquem, vice muneris quod *Eulogia* vulgo dicitur. Epiſtola Caroli M. ad Offam Regem: *Cum deceat Reges potentes & famoſos amicitiæ fœdere convinciri, ... veſtræ Serenitati hoc Eulogium duximus deſtinandum.*

¶ 3. EULOGIUM, Munuſculum. Vita S. Liudgeri Epiſc. l. 1. c. 25. *Munere prævio ſtuduit ſibi placare eum, mittens quaſi Eulogium, vas teſteum pergrande melle plenum.*

¶ 4. EULOGIUM ANGELICUM, Salutatio Angelica. Menoti ſermones Quadrageſim. fol. 1. recto: *Recurramus ad theſaurariam ipſius, videlicet glorioſiſſimam Virginem Mariam offerentes ei Angelicum Eulogium: Ave gratia plena.*

¶ 5. EULOGIUM, Diſpoſitio, propoſitum. Concilium Trevir. an. 1310. num. 74. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 256. *Et nihil eſt quod magis debeatur hominibus, quam ut eorum ſupremæ voluntatis Eulogia impleantur.* Eadem habentur in Statutis MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. an. 1280. Vide *Elogium.*

¶ 6. EULOGIUM, Prædictio, vaticinium. Sebaſtianus Peruſinus in Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii col. 320. *Huic numero forte alludit Virginis Eulogium, quo prædixit, &c.* Et col. 388. *Impletum eſt Eulogium & irrefragabile vaticinium, quod prædixerat.*

¶ 7. EULOGIUM, Dictum ſapienter, aptum reſponſum. Vita S. Gumberti tom. 4. Julii col. 70. *Illud tamen viri ſapientis ſemper ad memoriam revocabat Eulogium.* Vita S. Carauni to. 6. Maii col. 750. *Spiritus S. gratia repletus, caſtitatis flore comptus, hoc reddebat eis Eulogium.* Hac notione Tullius in Catone Majore cap. 20. *Solonis ſapientis Elogium eſt, &c.*

8. EULOGIUM. Sermo, dictio quævis. Paſſionarius Galeni in Præfat. *Si quis intente deſiderat cognoſcere intentionem totius libri, prius curſim relegat hæc prænotata capitula, quæ brevi Eulogio in fronte hujus libelli prænotata repererit.*

¶ 9. EULOGIUM, Conſuetudo. Chron. Wormat. apud Ludewig. to. 2. p. 84. *Wolframus ergo cuſtos Eccleſiæ S. Pauli, miratus eum longi concubinatus Eulogio perſtitiſſe, hortari cepit quod inceſtus copulam commutatione matrimonii adornaret.*

¶ EUMENICUS, Infernus. Acta SS. Julii to. 4. p. 103. de S. Anſuero Mart. *Per quos Slavi doctrinis docti roris mellici, & erepti à latrinis carceris Eumenici.* Sic per ἀντίφρασιν ab εὐμενὴς, Benevolus, amicus, dicitur infernus carcer, quemadmodum ab eadem radice εὐμενίδες appellantur Furiæ, licet immites fingantur & ut plurimum malevolæ. Gl. Lat. Gall. San-German. MS. *Eumenis, Forcenerie d'enfer.*

¶ EUMORPHUS, Græce εὔμορφὸς, Formoſus, in Tranſlatione S. Wandregiſili, inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. p. 203.

¶ EUNICUS. Vulcanius: *Eunicus.* εὔνικος. Idem eſt qui mox *Eunuchus.*

EUNUCHUS, Dignitas in palatiis Imperatorum, cui cubiculi auguſtalis cura erat, Cubicularius. Leo Nov. 98. Καὶ τῆς εὐνῆς ἀνυπόπτους φύλακας εἶναι, τοῦτο γὰρ ἡ κλῆσις ἐγγυᾶται. *Eunuchus ſacri Cubiculi miniſteriis adhæſurus*, in l. penult. C. Juſt. de Præpoſ. ſacri cubic. Evagrius lib. 4. Οἱ τοῖς βασιλικοῖς ἐξυπηρετούμενοι κοιτῶσιν, οὓς εὐνούχους ἡ συνήθεια καλεῖ. Apud S. Ambroſium Epiſt. 27. ad Valentinianum II. quidam Gallicanus Præpoſitus Cubiculi *Eunuchus Regius* nuncupatur, velut apud Iſidorum Peluſiotam alius, *Eunuchus Palatinus. Eunuchi* inter præcipuos aulæ Davidis Magnates recenſentur lib. 1. Paralip. Primus vero Eunuchorum ἀρχιευνοῦχος dicitur in Chronico Alexandr. an. 5. Valentiniani, & in Synaxariis & Menæis 28. Decemb. in S. Domna. Μέγας τοῦ παλατίου εὐνοῦχος, apud Theophanem an. 1. Mauricii. Scribit Julianus Imp. in Miſopogone, antequam Imperium iniret, Eunuchum fuiſſe nomen honoris, ſuo vero tempore contumeliæ: & Lampridius, Heliogabalum pleroſque Eunuchos rationibus & procurationibus præpoſuiſſe, iiſque veteres dignitates ſuſtuliſſe Severum.

¶ EUNUCHARE, Caſtrare, Eunuchum facere, apud Brompt. p. 1046. Uſus eſt Varro apud Nonium.

¶ EUNUCHIZARE, Eadem notione, in Actis SS. Martii to. 1. p. 650. Julii tom. 3. p. 753. &c.

¶ EUNUCHINUS. S. Hieron. Epiſt. 22. ad Euſtochium: *Impudenter erigunt facies Eunuchinas.*

¶ EUNUCHINATUS, apud Tertullianum.

EVOCATORIÆ, Epiſtolæ, quibus abſentes ad Comitatum evocabantur à Principe, aut quibus iis, qui Principis aſpectum ambiebant, veniendi facultas dabatur. Nam ſine *Evocatoria* ad Comitatum venire omnibus non licebat, l. 3. C. Theod. & Juſtinian. de Decur. & Silent. *Permiſſa veniendi ad Comitatum licentia præter Evocatoriæ ſecuritatem.* Utriuſque generis formulam exhibet Senator lib. 7. Epiſt. 34. & 35. Jornandes de Reb. Getic. c. 57. ait Zenonem Imp. Theodericum Oſtrogothorum Regem *Evocatoria ei deſtinata, ad ſe in urbem venire præcepiſſe.* Adde Sidon. lib. 8. Epiſt. 12. & Zachariam PP. Epiſt. 9. ad Bonifac. Mogunt. Epiſcop. præterea Juretum ad lib. 4. Symmachi Epiſt. 5.

EVOCATUS. Gloſſ. MS. Eccl. Pariſ. *Evocati, qui militant ſine ſacramento.* Vetus Gloſſ. cap. de Militia: *Evocatus*, ταξίαρχος. Vide Iſidor. lib. 9. c. 3. & JC.

¶ EVOLAGIUM,

¶ EVOLAGIUM, Jus aquæ & piſcium ſtagni, alibi *Volagium*. Qui fruitur jure *Evolagii* debet ſolvere cenſus fundorum ſtagni, dum aquis plenum eſt, niſi alia fuerit conventio, ſecundum Chartas & Terrearia Calomontis. Sic teſtis oculatus Vir Cl. D. *Aubret* in Adverſariis.

¶ EUPREPIA, *Pulchritudo, decor*. Gloſſ. Sangerman. n. 501. à Græco εὐπρέπεια, Decor eximius. Proſa S. Martialis in MS. S. Martialis Lemovic. n. 40.

Concelebremus ſacram
Hujus diei Euprepeiam.

Fridegodus in Vita S. Wilfridi Epiſcopi c. 40.

Ut tua præcluibus gliſcens Euprepia ſceptris.

¶ EVROC. Vide *Ewoech*.

¶ EURYTHMIA, εὐρυθμία, Concinnitas, corporis decens & aptus motus. Anonymus in Tranſlatione S. Sebaſtiani c. 13. *Ecce vir quidam ephebus Eurythmiam domni Sebaſtiani prætendens, &c.*

¶ EUSTOMACHUS: εὐςόμαχος, Conducens ſtomacho. Theod. Priſc. de Diæt. cap. 7. *Ovum molle plus eſt Euſtomachum, quam ſorbile.*

¶ EUTHECA, Theca pretioſior, ab εὖ & θήκη, Repoſitorium. Tranſmiſſio reliquiarum S. Odulphi ann. 1274. apud Johan. Mantelium in Hiſt. Loſſenſi part. 2. p. 32. *Hunc enim toti terræ noſtræ, ob multiplicia miraculorum inſignia, venerabiliter in ſacratiſſimis Eccleſiæ noſtræ Euthecis & pretioſiſſimis gazophilaciis reconditum.*

¶ EUTICE Flere, in Vita B. Petri Urſeoli Ducis Venet. apud Mabill. ſæc. 5. Bened. p. 886. idem videtur quod Abundanter flere ab εὖ & τήκω, Liquefacio, unde efformari potuit εὐτήκως Græce pro quo Latine dictum *Eutice*.

¶ EUTYCHES, Gr. εὐτυχὴς, Felix, apud Fridegodum in Vita S. Wilfridi cap. 21.

EUTYCHEUM, ita dictum videtur Prætorium Præfecti Auguſtalis Alexandriæ, in l. 1. C. Th. de Alexandrinæ plebis Primatibus, cujus ſubſcriptio ita concipitur: *PP.* (i. propoſita) *Alexandriæ Eutycheo.* Vox efficta ex Gr. εὐτυχεῖον, forte quod ab Alexandria Romam & Conſtantinopolim advenirent *Felices Embolæ*, atque adeo in Prætorio Præfecti Auguſtalis ea pararentur. Ep. 32. MS. Mich. Pſelli: Εἰ μήπω λέγεις τὴν εὐτυχῆ Ἀντιόχειαν, τὴν χρυσῆν Ἀλεξάνδρειαν. Vide Cujac. lib. 23. Obſerv. cap. 3. & Jacob. Gotofredum ad hanc legem.

EUVA. Gloſſar. Keronis: *Lex, Euva. Teſtamentum, Euva.* Vox Germanica vetus, Anglo-Saxonibus etiam familiaris. Capitulatio Caroli M. de Partibus Saxoniæ edita ab Holſtenio c. 7. *Similiter quidquid aut eorum omnibus factum fuerit, omnia tripliciter faciant reſtaurare, & ſecundum eorum Euva componere.* Ibidem c. 10. *De malefactoribus, qui vitæ periculum ſecundum Euva Saxonum incurrere debent.* Adde cap. 8. Legem Aleman. tit. 6. Capitula ad Legem Bajwar. §. 11. Capitularia Caroli M. lib. 3. c. 65. lib. 4. Addit. 2. c. 34. lib. 6. cap. 250. Legem Longob. lib. 1. tit. 14. c. 9. *Ewe*, in Legib. Normannicis Willelmi Nothi c. 17. Vide Steph. Baluzium ad Capitular. pag. 1075. 1186.

Efa, ſi Vendelinum audimus, idem ſonat ac *Ewa*, in Lege Salica Edit. Heroldi tit. 31. ubi *Landovefa*, eidem eſt, jus publicum, *lex hominum.* Hunc adi.

¶ EUVES, vox Provincialis, Ilices, Gallis *Yeuſes*. Tranſactio an. 1501. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Non poſſint ... aliquas evercores, nec Euves aglanderatas acomare.*

¶ EWALAPUT. Vide *Walapaus*.

¶ EWARIA, f. Officium Aquarii, ab Anglico *Ewer*, Aqualis. Charta anni 1447. apud Rymerum tom. 11. p. 182. col. 1. *Sciatis quod per quandam ſupplicationem, nobis per dilectum ſervientem noſtrum Robertum Boley, ſervientem Ewariæ noſtræ, exhibitam, accepimus qualiter, &c.* Item: *Valetto Ewariæ noſtræ.*

EWBRICE, *Adulterium & infractum conjugium* exponitur in Legib. Edmundi Regis §. 4. apud Bromptonum ubi perperam *Ewice* editum: vox Anglo-Saxonica efficta ex Eƿ, conjugium, & Bꞃyce, violatio: Belgis etiamnum *Ewen*, ſive *Hewen*, eſt matrimonii lege jungi: *Evebreken*, legem ſacramenti violare, adulterari.

¶ EWE. Vide *Euva*.

¶ EWER, Anglis, Aqualis, Gall. *Aiguiere*. Occurrit apud Rymerum to. 8. p. 117. col. 1. & apud Th. *Madox* Formul. Anglic. p. 432.

EWOECK, Oppidani, villani. Occurrit in Legibus Hungaricis, apud Sambucum. At Albertus Molnarius in Dictionario Hungarico Latino habet *Evroc*.

EWRII, Hungaris, Finium cuſtodes, viarumque obſervatores, quarum ſecuritati, ne in iis furtum committeretur, invigilabant: diviſi erant in centurias & decurias. Vide Decreta S. Stephani Regis Hung. lib. 2. c. 17. lib. 3. c. 1.

¶ EX de post; Ex eo tempore, Gall. *Du depuis*, vulgatius nunc *Depuis*. Legitur apud Baluz. to. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 342. ex Regeſto Parlamenti ann. 1403.

¶ Ex nunc, Ex hoc tempore, *Ex tunc*, Ex eo tempore, paſſim apud Scriptores ævi medii.

¶ Ex post, Eadem notione, apud Acherium Spicil. tom. 6. pag. 207.

¶ EXACIARE, Exacuere, excitare, ut opinor. Rather. Veronenſ. de Contemptu Canonum, apud Acherium to. 2. Spicil. p. 199. *Falſa veris, opinabilia certis atque conjungam, rumuſculos hic congerens pro valentia veſtros, quo vos utique Exaciem cunctos, quæ dicatis, quæve de me, quali quoque ſenſu dicere valeatis, per quamdam præveniens anticipationem hujuſcemodi, ſimilem cui ante me, credo, de ſe nullus fecit, de me promere tento ipſe relatum. Legat ergo qui volet & de me proferat pejus quidquam ſi valet.*

¶ EXACINARE, Acinos ex uvis eximere. Medicina Salern. pag. 103. edit. 1622. *Belle nutriunt Exacinatæ* (uvæ,) *pectus & pulmonem juvant: ſtomachum, jecur & lienem corroborant.*

¶ EXACISCLARE Arcam, in antiquis Inſcriptionibus, quid ſignificet, inquirit Philippus à Turre Monument. vett. Antii pag. 355.

EXACTARE, pro *Exigere*. Diploma Dagoberti Regis pro Monaſter. S. Dionyſii: *De ipſo mercado ex ipſa mercimonia Exactare potuerit.* Aliud ejuſdem Dagoberti: *Quidquid exinde fiſcus noſter poterat Exactare.* Vide [Chartam emunitatis Childeberti Regis Franc. apud Mabill. to. 3. Analact. pag. 222. Theodorici II. Reg. Fr. apud Miræum tom. 1. p. 128. col. 1.] Præceptum Caroli M. pro Hiſpanis edit. à Steph. Baluzio, [aliud ejuſd. Caroli Præceptum edit. to. 1. apud Marten. Ampliſſ. Collect. col. 43. Chartam Ludovici Pii apud Miræum to. 2. p. 932. col. 2. alteram Chartam ejuſd. Imper. Marcæ Hiſp. col. 767.] Capitula Caroli C. p. 37. 109. 1. Edit. Chronicon S. Vincentii de Vulturno pag. 679. tom. 4. Actor. SS. Ord. S. Benedicti pag. 618. Paſſim.

¶ EXACTIO, *Crudelitas*, Barthius in Gloſſario ex Gauterio de Bellis Antiochenis.

EXACTIONARE, Idem quod *Exactare*, Exigere, per vim auferre. Occurrit ſemel ac iterum apud Joann. de Beka in Chronico Trajectenſi pag. 46. 57. 1. Edit [& ſupra in *Depacticare*.]

N

¶ EXACTIONARIUS, Exactor. *Ut nullus Judex publicus aut Exactionarius*, apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 75.

EXACTOR, Publicanus, τελώνης. Gloſſ. S. Benedicti: *Exactor*, ἀπαιτητής. Apud Harmenopulum lib. 1. c. 12. §. 31. Ἀπαιτητὴς δημόσιος. Gloſſæ Biblicæ MSS. *Exactores, expectatores tributi.* S. Auguſtin. l. 2. de Civit. Dei c. 19. *Exactores* vocat, quos Lucas cap. 3. *Publicanos.* Idem Epiſt. 124. *Ut nullas Exactorum moleſtias pateretur.* Salvianus lib. 5. de Gubernat. Dei: *Leviores his hoſtes quam Exactores ſunt: & res ipſa indicat, ad hoſtes fugiunt, ut vim exactionis evadant.* Senator lib. 5. Epiſt. 39. *Exactorum quoque licentia fertur amplius à provincialibus extorqueri, quam noſtro cubiculo conſtat inferri. Exactor tribut. civit. Gall.* in veteri Inſcript. *Exactor vel publicus miniſter*, in Bulla Agapeti PP. apud Sanjulianum pag. 278. Adde Legem Longob. lib. 3. tit. 1. §. 42. & quæ paſſim habentur in Codice tit. de Exactionib. tributor. & alibi. *Exactor tributorum*, in Capitul. Caroli M. lib. 5. c. 217. *Exactor fiſcalium præſtationum*, apud Firmicum l. 4. cap. 3. l. 6. c. 3. *Exactor Regiarum annonarum*, apud eumdem lib. 3. c. 12. *Exactores rerum publicarum*, in Charta Hlotharii Imper. filii Ludovici Pii, in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 4. pro facultate erigendi mercatum abſque teloneo: *Igitur comperiant publicarum rerum Exactores, &c. Exactores publicarum*, i. rerum, vel conſuetudinum ac præſtationum, in Capitul. Caroli M. lib. 6. c. 122. *Exactores Reipublicæ*, in Charta Lotharii Imp. apud Beſlium pag. 260. *Exactor loci*, in Trad. Fuldenſib. l. 2. Trad. 209. *Exactor ſæcularis*, in Charta Henrici I. Regis Franc. an. 1036. apud Loiſellum in Bellovaco p. 253. *Exactor regalium operum.* Chronicon Fontanellenſe c. 16. *Exactor operum regalium in Aquiſgrani Palatio regio, ſub Heinhardo Abbate.. à Domino Rege conſtitutus eſt.* Vetus Inſcriptio: ☧. *Annio Januario Exactori operum publ.* [*Exactor ſacri Palatii*, apud Johannem. Mon. in Prologo ad Vitam S. Odonis Abbatis Cluniac. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 150. ubi Mabill. conjectat. publicæ pecuniæ Præfectum intelligendum eſſe.] Ἐξάκτωρ, apud Jo. Tzetzem chil. 5. cap. 17. v. 610. Joannes Euchaitarum Epiſcop.

Μυστογράφος χθὲς εὐγενὴς νεανίας,
Καὶ σήμερον πάρεστιν ἐξάκτωρ νέος.

[Vide Gloſſarium mediæ Græcitatis.]

¶ EXACTURA, Exactio. Baluz. tom. 1. Hiſt. Arvern. pag. 29. ex Chartulario S. Odilonis: *Omnes conſuetudines malas & importunas... Exacturas, veſtituras etiam de omnibus terris... perdonavit.*

EXADELPHUS, Ἐξάδελφος, Fratris filius, patruelis. Julius Africanus lib. 7. Hiſt. Apoſt. *Et accepit Hyrtacus Exadelfus Imperium ejus.* Chronic. S. Vincentii de Vulturno lib. 3. *Alter Grimoaldus Exadelfus ei ſucceſſit.* Sic etiam ex ſorore nepotem vocat Petrus Damian. l. 6. Epiſt. 29. p. 567.

EXADITUARE, *Excludere ab adytis*, in Gloſſ. Iſid.

EXADONIARE, [*Idoneum* ſeu innocentem ſe probare.] Vide *Idoneus.*

¶ EXADUM, Species vehiculi. Vide *Broeta.*

¶ EXADUNARE, ut *Adunare*, Addere, conjungere. Greg. Monachi Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 594. *Adunata & Exadunata ſunt modiola* cccc. *& in monte de Caballara & in Seliora modios* VII.

¶ EXADVOCATUS, Qui fuit Advocatus, in Lexico Martinii.

EXÆQUARE, [Æqualiter partiri. *Dividere & Exæquare*, apud Marculfum lib. 2. form. 13. in Appendice form. 39. 47. 49. Sirmondum form. 25. Bignonium form. 18.] Gloſſ. Lat. Gr. *Exæquatio*, ἐξίσωσις. *Diviſio & Exæquatio inter conſortes*, apud Marculfum lib. 1. cap. 20.

EXAFOCI. Anaſtaſius in Benedicto III. PP. *Obtulit Caniſtra Exafoci ex argento puriſſimo.* Sed legendum indubie *Exafota*, ex Gr. ἑξάφωτα, id eſt, caniſtra ſex luminibus, lucernis, vel candelis inſtructa. Ita in Leone II. *Caniſtra Enafoti*, & *Caniſtra Enafodia*, perperam pro *Enafota*, id eſt, unius luminis, ἑνὸς φωτὸς, niſi quis malit legere *Eneafota*, ſeu ἐννεάφωτα, novem lucernis inſtructa. Atque ex his emendandus idem Anaſtaſius pag. 123. *Caniſtrum ex cede Cafotii penſant. libras* 12. *& ſemis.* Legendum enim *Excædecafoti*, ſeu ἑξκαιδεκαφώτιον, *ſedecim luminum*, quomodo rectius præferunt alii Codd. *Excedecafoti.* Vide *Afocis.*

¶ EXAGA. Vide in *Exagium* 3.

EXAGEG. Vide *Alchaz.*

EXAGELLA, Trutina, ſeu potius quota pars quæ unicuique hæredum ex ſucceſſione obvenit: legitima pars hæredis, cum aliis veluti ad *exagium*, ſeu trutinam exæquata. Ennodius in Vita B. Epiphanii Epiſc. Ticinenſis p. 413. *Ninguido aëre, & quali ſolent homines ad tecta confugere, Ravennam egreſſus eſt, & per omnes Æmiliæ civitates celer venit, tanquam ad ſepulcri receptaculum properans, omnibus Sacerdotibus in itinere poſitis munificus communis, affabilis, & quaſi Exagellam relinquens, ſeipſo præſtantior.* Id eſt, Sacerdotibus omnibus, ac ſi hæredibus, ex ſuis bonis conceſſa legitima portione. Utitur etiam S. Zeno Veron. Serm. 6. ad Neophytos. Hinc *Exaggellario titulo* poſſidere, aut relinquere. Regula Magiſtri cap. 91. ubi de bonis Monachi: *Audite regulæ noſtræ à patribus ſalubre ſtatutum conſilium. De portione ejus tres fiant partes æqualiter, una diſtributa Abbatis manibus pauperibus vel indigentibus erogetur: aliam vobis, vel fratribus ſuis pergens ille ad Comitatum Sanctorum Exagiliario munus titulo derelinquat: tertiam vero partem viatici ſui utilitate deferat ſecum Monaſterii uſibus profuturam.* Ubi legendum videtur *Exaggellario.*

¶ EXAGIES, ἄρτε ἐντυπή, *Panis ſubactio.* Supplem. Antiquarii. Gloſſ. MSS. Sangerman. habent *Exagios.* Lege *Exagium*, ut mox in hac voce.

¶ EXAGILIARIUS. Vide *Exagella.*

1. EXAGIUM, Trutina, & certæ ponderationis genus, inquit Cujacius. Gloſſ. Græco-Lat. Ἐξάγιον, *Penſitatio.* Ἐξαγιάζω, *Examino, perpendo.* Rurſum: Ἄρτε ἐντυπή, *Exagios*, leg. *Exagium*, ponderis ſcilicet nota quæ pani imprimitur, σταθμὸν interpretatur Caſaubonus ad Suetonium. Matth. Silvaticus in Pand. *Exagion eſt nomen ponderis, & eſt idem quod aureus, & eſt ſexta pars* 3. *Exagium*, apud Saladinum de Ponderibus, *eſt pondus unius* 3. *cum dimidia* 90. *granorum tritici.* Additque Solidum ſolo nomine differre ab Exagio. Verſus MSS.

Exagium ſolido differt à nomine ſolo,
Si ſolidum quæris, tres dragmas dimidiabis.

Hac notione paſſim *Exagium* uſurpat Conſtantinus Africanus in libris de Morborum curat. In veteri Inſcriptione præcipitur ſubmota *micandi* conſuetudine pecora *ſub Exagio* vendi. *Ratio docuit utilitate ſuadente conſuetudine micandi ſummota, ſub Exagio potius pecora vendere, quam digitis conludentibus, &c.* Nov. Theodoſii de Pret. ſolid. *De ponderibus, ut fraus penitus amputetur, à nobis aguntur Exagia quæ ſine fraude debeant cuſtodiri.* Caſſia-

nus Collat. 1. cap. 22. *Sive illa quorum pondus ac pretium ærugo vanitatis arrodens, Exagio ſeniorum adæquari non ſinit.* Zeno Serm. 6. ad Neophytos: *Habetis aginam, Exagium facite, quemadmodum vultis ponderate.* Adde Zonar. to. 3. p. 162. Ἐξάγιον vero pro pondere apud veteres Medicos non ſemel uſurpatum, obſervat Jo. Crato ad Dioſcor. lib. 2. Parabil. c. 67. & Leonhardus Fuſchius ad Myrepſum ſect. 1. cap. 5. [Charta Richeri Virdun. Epiſc. an. 1099. apud Mabill. lib. 6. de Re Diplom. Ch. 166. *Coram Camerario fidelitatem tam de pondere, quam de Exagio, hoc eſt de metalli* (monetarum) *ſincerate, rite faciat.*] Vide Diſſertationem noſtram de Nummis Imperatorum Conſtantinopolitanorum.

2. EXAGIUM, Examen, purgatio, judicium Dei. Vetus Inſtrumentum apud Gueſnaium in Annal. Maſſilienſ. an. 850. *Illum tranſgredientis terminum, petierunt ſibi aliud ſpatium, in quo poſſent facere Exagium, quo peracto, Dei judicium contra ſe videntes, receſſerunt dolentes.* Vide *Examen* 1.

3. EXAGIUM. Vetus Charta an. 1024. to. 7. Spicilegii Acheriani: *Manſum unum, quem tenet Guibaldus, cum curte & Exagio ſuo, & cum ipſis arboribus.* Alia apud Columbum lib. 1. de gente Simiana n. 11. *Hoc eſt, manſum unum cum Exagio ſuo pertinente ibidem in Apta civitate, &c.* Alia ibid. n. 12. *Manſos duos cum chartis,* [*curtis*] *& Exagiis ſuis, cum campis cultis & incultis, &c.* Ubi *Exagium* videtur eſſe *Exiagium*, Exitus, proventus. Vide *Exius*.

¶ EXAGUM, Exaga, Eadem notione. Diviſio bonorum, quam fecit Braidingus Benedicto Aniano, apud Mabillonium to. 2. Annal. Bened. pag. 719. col. 2. *Curtes, Exagæ & regreſſæ, terras & vineas cultas & incultas, ortos, oglatis, arboribus, &c.* Et paulo poſt: *Et in villa Calvaniacus ſimiliter domos, curtes, oglatos, ortos, Exaga & regreſſa eorum, terras & vineas, &c.* Rurſus occurrit ibid. Chartularium Aptenſis Eccleſiæ fol. 92. verſo: *Arnaldus Presbyter dat & cedit ad Eccleſiam S. Mariæ & S. Caſtoris manſum cum Exago ſuo.* Ibidem fol. 125. *Cedo tibi ipſa vinea cum ipſo campo, cum ipſo caſale, cum Exago ſuo, quod ibi conſiſtit.* Ibidem fol. 129. *Quantum viſus ſum habere in caſalicis, curtis, Exavis, vineis, campis, &c.* Et fol. 140. *Vendidimus vobis caſales diſruptas cum curtis & Exagis ſuis, &c.* Chronicon Novalicienſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 746. *Commutavimus cum ædificiis, cortiferis, Exavis, ortis, vineis, campis.* Ead. habentur apud Mabillon. lib. 6. Diplom. p. 507. *Exagum cumunale*, vulgari idiomate, *La ſortie commune*, in Authentico Arelat. fol. 14. verſo: *Conſortes de uno lacus Exago Cumunale de uno fronte cum rata publica.*

¶ EXAGUSTA, *Infeſta.* Papias in MS. Bituric. Editus habet: *Exhauſta, Infecta.*

¶ EXALAPARE, Alapis cædere. Paſſio SS. Cypriani & Juſtinæ, inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 1646. *Comes autem juſſit eum ſuſpenſum ungulari; beatam autem virginem crudis nervis in manus cædi, & Exalapari à duobus ſpiculatoribus.*

¶ EXALMATUS. Synodus Oriolana an. 1600. inter Hiſp. Concilia tom. 4. p. 739. col. 1. *Invaluit quorumdam hominum ſuperſtitioſa nequitia, quæ ſub religionis prætextu & ſalutis corporalis ementita ſpe, miſeros homines inducunt, ut relictis artis medicinæ remediis ad ligaturas & alias ſuperſtitiones confugiant. Quod ne poſthac fiat, omnes & quaſcumque incantatorum, vel ut vulgo dicitur, Exalmatorum orationes, preces & figmenta à noſtra diœceſi explodimus, cum ſint ſuperſtitionibus & erroribus plena.*

EXALODIS, Idem quod *Alodis*, Proprium, proprietas. Tabul. Monaſterii Brivatenſis: *Placuit... ut res congruas tam Eccleſiaſticas, quam Exalodes una cum conſenſu... Regis Karoli & Ranulphi Epiſcopi inter ſe communicare & concambire debuiſſent.* In Probat. Hiſt. Arvern. pag. 10. apud Juſtellum.

¶ EXALTARE, pro *Exartare*, *r* in *l* mutato, ut alibi ſæpe, & in ipſo ſequenti exemplo, ubi *Flichium* eſt pro *Frichium* pari mutatione. Silvas in culturam redigere. Litteræ Officialis Pariſ. anni 1273. in Tabulario Calenſi pag. 59. *Recognovit, quod omnes terras de cenſiva dictæ Abbatiſſæ & Conventus, ſeu campiparte moventes & in flichiis exiſtentes Exaltare poterit & reducere ad agriculturam.*

¶ 1. EXALTATIO, Exſtructio, vel Reſtauratio. *Exaltatio turris incendio dirutæ*, apud Marchiſium Scribam lib. 5. Annal. Genuenſ. ad an. 1222.

¶ 2. EXALTATIO, Faſtus. Tertull. de Cultu fœm. cap. 3. *Exaltatio non convenit profeſſoribus humilitatis.* Diverſis notionibus, ſed notis accipitur apud vulgatum Interpretem veteris Teſtamenti, ut Exod. 17. 15. Pſalm. 149. 6. Prov. 3. 35. &c.

¶ Exaltatio Monetæ, apud Rymerum tom. 12. p. 67. & 85. dicitur de acceſſionibus factis pretio monetarum, Gall. *Augmentation.*

¶ EXALTIO, Elevatio. Anonymus apud Spelmanum: *Abſis eſt illa pars circuli, in qua principium Exaltionis in ſuo circulo incipit elevari.*

¶ EXAMANTISSIMUS, pro *Amantiſſimus*, id eſt, valde dilectus. *Ego Sulpitius dono tibi Examantiſſima conjux, &c.* apud Marten. in nova Collect. vett. Scriptorum part. 2. p. 2. edit. 1700.

¶ EXAMBICARE, pro *Excambicare*, vel *Excambiare*, Rem cum re commutare, Gall. *Echanger.* Charta anni 1239. in Hiſt. Comitatus Ebroic. Probat. p. 12. *Quod ſi Euſtachia uxor mea aliquid in donatione mea ratione dotis reclamare voluerit poſt deceſſum meum, hæredes mei tenebuntur Exambicare dominæ dictæ dictam dotoſam de valore ad valorem alibi in hæreditate mea.* Vide *Cambiare.*

¶ EXAMBIRE, pro *Ambire*, Deſiderare. S. Cyprianus in Epiſtola ad Hiſpanos de Baſilide: *Ut Exambiret reponi ſe injuſte in epiſcopatum, de quo fuerat juſte depoſitus.*

1. EXAMEN, Examinatio, Purgatio, judicium Dei. *Examinatio ignea*, in Actis Concilii Lateran. ſub Alexandro II. PP. apud Baron. ann. 1063. n. 22. Regino an. 941. *Publica ſe Examinatione, perceptione Corporis & Sanguinis Domini, coram populo in Eccleſia purgavit.* Leges Henrici I. Regis Angl. c. 62. *Ab Adventu Domini uſque ad Octabas Epiphaniæ... non eſt tempus leges faciendi, i. vel jurandum pro fidelitate domini, vel concordia, vel bellum, vel ferri, vel aquæ, vel alias leges Examinationis tractari. Legitimo Examine monſtrare, &c.* cap. 87. *Ad Dei judicium ſe Examinare*, in Capitulis Caroli C. tit. 39. §. 3. Vide *Judicium Dei.*

¶ Examen Pedale. Vide *Vomeres igniti.*

Examinatio Plagarum. Anaſtaſius in Hormiſda PP. p. 34. *Hic invenit Manichæos, quos etiam diſcuſſos cum Examinatione plagarum exilio deportavit.*

2. EXAMEN, pro *Origo*, apud Abbonem in Præfat. ad libros de Bellis Pariſiac.

EXAMETUM, Examitum, Pannus holoſericus, Græcis recentioribus ἑξάμιτος, de qua voce Meurſius in Gloſſ. Leo Oſt. lib. 3. c. 19. *Alia Exameta Phrygio nihilominus in gyro circumdata. Dalmatica Exameta auro & albis à pectore pedibus manibuſque inſignita.* Adde c. 73. Occurrit apud Will. Tyrium lib. 13. c. 27. lib. 21. c. 23. in Vitis Abbatum

S. Albani pag. 92. apud Æneam Sylvium Epiſt. 142. Ughellum tom. 7. Ital. Sacr. pag. 289. &c. Ex quibus emendanda Geſta Innocentii III. PP. p. 70. *Examina duo epiſiva dupla*, pro *Examita duo epiſima dupla*. Rectius p. 138. *Dalmaticam de optimo Examito rubeo*, *&c.* Pag. 150. *Pretioſam veſtem de Exameto rubeo*. [Apud Ill. Fontaninum ad calcem Antiq. Hortæ p. 401. *Idem Papa dicitur dono dediſſe Eccleſiæ Ortanæ unam planetam de Examito rubeo cum aurifigio decenter ornatam.*]

Xamitum, in Chartis variis apud Ughellum to. 1. p. 1083. 1085. to. 7. p. 1274. 1275. Ξάμιτος, apud Anonymum de Nuptiis Theſei.

Sciamitum. Liber Anniverſariorum Baſilicæ Vaticanæ apud Jo. Rubeum in Vita Bonifacii VIII. fol. 345. *Item undecim planetas diverſorum colorum de Scyamito, panno Tartarico*, *& Diaſpro*. Bocacius: *Veſtita d'uno Sciamito verde.*

Samita. Chron. Reicherſperg. *Et miſit ei ... duodecim Samitas*, *& duos ſchyphos aureos ... fratri Saladini Sabidino miſit ſex Samitas & duas veſtes Imperiales.*

Sametum, in Chron. Valciodorenſi pag. 579. & in Vita Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevir. lib. 2. cap. 10.

Samitum, Samittum, *rubeum*, *croceum*, *viride Samitum*, apud Conradum Moguntinenſem Epiſc. in Chronico: *Rubeum Samitum* apud Joannem de Vitriaco lib. 3. initio. Occurrit præterea apud Arnoldum Lubec. lib. 2. c. 5. Matth. Paris pag. 122. Petr. Bleſenſ. Epiſt. 66. Vincent. Belvac. lib. 31. c. 143. lib. 32. c. 35. Rollandinum in Chron. l. 1. c. 13. in Vita Caroli Abbat. Villarienſis cap. 4. n. 18. in Synodo Colonienſi an. 1280. in Præfat. &c.

Samis & Samit. Vincentius Belvac. lib. 30. cap. 85. *Deferunt caniſtrum ... ornatum undique ſerico vel Samite*, *atque margaritis & monilibus circumdatum.* Hinc emendandus Will. Brito lib. 12. Philipp. pag. 244.

...... Nullum
Indumenta tegunt, *niſi Samis byſſus*, *& oſtrum.*

Perperam enim *Sammis* editum. *Samit lividum*, *Samit purpureum*, in veteri Charta apud Catellum lib. 5. Rer. Occitan. pag. 901. Le Roman *de Garin* MS.

L'enfant Girbert envoia un Samit,
Et le mantel à ſon col li pandi.

Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii, an. 1351. *Pour 6. pieces de Samit vermeil en graine*, *pour faire cotes & manteaux fourrez de menu vair aux Chevaliers nouveaux nommez deſſus*, *la veille de leur Chevalerie*, *&c.*

¶ Examinatum Rubeum, in Chronico Epiſcoporum Hildeshem. cap. 25. apud Leibnitium Scriptor. Brunſvic. p. 749.

Aurisamitum, Samitum ex auro, *Drap d'or.* Vetus Charta apud Rocchum Pirrum in Epiſcop. Agrigent. *Unam cappam de diaſpero Auriſamito vel Tartariſco aureo de ſindone foderatam*, *&c.*

Ejuſmodi vocabulorum primigenia quibuſdam videtur origo *Samit*: cum & hodie *alutam*, ſeu ſcorium tenue, & pilis ademptis emollitum, & in uſum veſtium concinnatum, *Samiſch* vocent Belgæ, inferioris Germaniæ dialectus *Semen*, ut auctor eſt Cluverius lib. 1. Germ. antiq. cap. 16. unde poſtea traducta vox ad quoſvis pannos læviores, atque adeo holoſericos. Kilianus *Sammet* Theutonicum ſeu noſtrum *Samit*, quaſi *Samnitum ſericum* dictum putat. Sed & Barthius ad lib. 12. Philipp. vocem à loco quodam ortam putavit. Verum hæ videntur levioris momenti conjecturæ, cum potius Græcæ originis cenſeri debeat vocabulum, ut ἑξάμιτος dictus fuerit ſex liciis ſeu filis textus, quemadmodum μονόμιτος, ſimplici licio, τρίμιτος, ternis liciis, πολύμιτος, multis liciis, &c. Ebrardus Bethunienſis in Græciſmo cap. 10.

Eſt, mihi crede, *Mitos*, *filum*: *ſed fabula Mithos*:
A Mitos, *Examitum*: *de Mithos*, *Mithologia.*

¶ EXAMINA. Vide *Exametum*.

EXAMINARE dicuntur apes, quæ una coeunt, & in examen congregantur. Apuleius de Virtutibus herbarum cap. 6. *Ne apes Examinent & effugiant.* [Unde apud Barthium in Gloſſario *Examinati* dicuntur in *examina* ſeu agmina redacti, ex Baldrici Hiſt. Palæſt.]

¶ EXAMINATIO, Examen. *Habita ſuper eis Examinatione & inquiſitione diligenti inventum eſt*, *&c.* in Tranſactione Caroli II. Regis & Comitis Provinciæ cum Capitulo S. Salvatoris Aquenſi ann. 1292. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*. Vide *Examen* 1.

EXAMINATOR, Dignitas apud Longobardos. Vide Chartam Siconis Principis in Chron. S. Sophiæ Benevent. pag. 628. [*Examinatores* poſt *Geolarios* recenſentur inter Officiales Præpoſituræ Pariſ. in Edicto Caroli Pulcri Franc. Regis ann. 1325. Vide Tract. de Politia to. 1. lib. 1. tit. 11. cap. 1. 2. 3. &c.]

¶ EXAMINATUM Argentum, Probatum, Gall. *De bon aloy*, in Chronico Eccleſiæ Hamelenſis Auctore Johanne de Polda, apud Leibnitium, Scriptor. Brunſvic. to. 2. p. 510. *Argentum igne Examinatum*, in Pſalmo 11. 7. *Sicut Examinatur argentum*, Pſ. 65. 10.

¶ EXAMINATUM Rubeum, Examitum. Vide *Exametum*.

¶ EXAMPLARE, Ampliare, extendere, augere. Joan. Longinus in Vita S. Staniſlai, Maii tom. 2. p. 222. *Qui ſuam horridam & olidiſſimam libidinem in brutorum amorem Examplabat*, *animum à bellicis artibus ad ſordida quæque & nefanda traducens.* Charta anni circiter 1100. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Ebrodun. num. 9. *Manſiones .... modo Examplatæ ſunt in antea*, *quia latior erat via quam modo.* Vide *Exemplare*.

¶ EXAMPLARIUM, Examplata Terra. Vide *Exemplum* 2.

¶ EXANCINGUM, f. Modus agri, idem quod *Ancinga*. In Charta fundationis Abbatiæ S. Salvatoris apud P. *Benoit* Hiſt. Tull. p. LXXX. Probat. inter ea quæ dat Udo Epiſc. Tullenſis in alodo Steivelt enumerat, *Annonam Exancingi & croadi & paſtum copioſum multitudini porcorum.* Vide *Andecinga*.

¶ EXANCLARE, pro *Exantlare*, apud Papiam. Vita S. Rigoberti MS. è Bibl. B. M. Roncenſis: *Statuit S. Rigobertus novem manſis Eccleſiæ S. Hilarii adjacentibus puteis intra Monaſterii ſepta non deeſſe oborta occaſione Exanclandis*, *rudera latrinarum efferre*, *&c.* Putei *Exanclandi*, hoc eſt Exhauriendi & purgandi. Vita MS. S. Winwaloei fol. 70. v°. *Quod autem firme & inreprehenſibiliter ſive relatu*, *ſive exemplaribus pro certo Exanclamus* (i. e. *exantlamus*, eruimus) *illud procul dubio intimare curabimus.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Exanclare*, *Puiſier*, Haurire. Simplex *Anclare* apud Livium eſt Miniſtrare; item Haurire apud Feſtum, à *Græco*, inquit, ἀντλῶ: quod etymon indicat præferendum eſſe *Antlare*, hac ultima notione.

¶ EXANCORARE, Anchoras vellere, ſolvere, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Deſencrer.*

¶ EXANGUACHA, Cuſtodiæ, Gall. *le Guet.* Vide *Guaccia.*

EXANGULARE, *Per angulos inquirere*, in Gloſſis MSS. Regiæ Bibliothecæ.

EXANGYSIS. Julius Africanus lib. 5. Hiſt. Apoſtol. *Quid jam vobis pro Exangyſi relinquam?* Ubi recte monet Editor Græcam vocem eſſe ἐξεγγύησιν, id eſt, vadimonium, pignus.

¶ EXANIMARE, neutr. Animam agere, exſpirare. Vita SS. Paterni & Scubilionis, April. tom. 2. p. 429. *Quidam puer Milevo nomine a ſerpente percuſſus eſt, quo jam Exanimante Sanctus vir acceſſit, ne puer morte decederet.*

¶ EXANTHEMA, ἐξάνθημα, Quod effloruit, metaphorice Puſtulæ ſubrubræ, Leves eruptiones humorum per cutem floreſcentium. *Papulas, Exanthemata & impetigines tollit*, in Epiſtola Alphonſi Ciaconii ad Principem Cardinalem, apud Marten. tom. 3. Collect. Ampliſſ. col. 1323.

EXANULARE, Annulum deponere, apud Sugerium lib. de Adminiſtr. ſua cap. 31.

¶ EXANUM. Vide *Exagum.*

EXAPLA, *Exempla*, in Gloſſ. Pith. [cum Iſidorianis. Gloſſar. Sangerm. n. 501. *Exapla, Sex inplica.* Papias MS. Bituricenſis: *Exapla, Sex implica, Sex angularis.* Editus vero: *Exaploïs, Exemplaribus.* In omnibus emendandum cum Reineſio in Variis: *Hexapla, Secupla*: Gloſſ. Græc. Lat. ἑξαπλῶν, *Sextuplum.* Reſpiciunt, ut conjecto poſt Grævium, Gloſſarum ſutores *Hexapla* Originis.]

¶ EXAQUATIO. Privilegium Leduini Abb. S. Vedaſti Atrebat. de cenſu an. 1036. è Chartulario v. ejuſdem loci pag. 243. *Si venditur aut emitur vinum ad Exaquationem, id eſt, ad probationem, de unoquoque tonello debet emptor* II. *denar. & venditor* II. *denar.*

¶ EXAQUESCERE, Aquoſum fieri. Utitur Cenſorinus de Die Nat. cap. 18.

EXAQUIA. Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. v. *Magnates*: *Magnates Aragonum poſſunt recipere in commandam oves & alias beſtias ſive ganata villanorum, & cum eis facere ad Exaquiam, id eſt, ad medias: ita tamen quod ex hoc herbajarii Domini Regis non lædantur propter dictam communionem, ſive commandam.* Vide Chronicon Petri IV. Regis Arag. lib. 3. cap. 9.

EXARATUM. Vide *Exartus.*

¶ EXARCHATUS. Vide *Exarchus.*

¶ EXARCHIATRUS, Qui *Archiatri* ſeu Medici Principis comitatûs munere defunctus eſt. Vide Cod. lib. 10. tit. 52. leg. 6. de Profeſſ. & ſupra vocem *Archiatri.*

EXARCHUS, Ἔξαρχος, Gloſſ. Græc. Lat. Ἔξαρχοι, *Proceres, Principes.* Ἔξαρχοι τῶν φρατριῶν, Duces factionum, apud Cedrenum.

Exarchi Italiæ, vel *Ravennæ*, qui ab Imperatoribus CPolit. in Italiam cum Imperio mittebantur. Quorum ea erat poteſtas, *ut miniſterium Imperialis faſtigii peregiſſe* in Italia colligatur ex diurno Romano cap. 2. tit. 4. Horum paſſim meminerunt Gregor. M. lib. 1. Epiſt. 32. Anaſtaſius Bibl. in Vitis PP. pag. 47. 49. 50. 59. 60. 63. 66. 69. 70. 72. 77. 83. 107. Leo Oſt. in Chronico Caſin. Horum præterea ſeriem habes apud Hieron. Rubeum & Scaligerum in Canonib. Iſagogicis pag. 155. Vide *Catapanus*, [& Gloſſar. mediæ Græcitatis.]

Exarchatus Ravennæ à Pipino Eccleſiæ Romanæ conceſſus. Anaſtaſ. in Stephano III. PP. Paul. Diac. lib. 6. Hiſt. Longob. cap. 61. Annal. Francor. an. 756. &c.

Exarchus Africæ. Apud Gregor. M. Ep. 59. & 72. libri 1. inſcriptæ ſunt, *Gennadio Patricio & Exarcho Africæ.*

Exarchus, Dignitas, ut videtur, militaris, in vet. Inſcript. apud Gruter. 528. 7.

Exarchi dicuntur Pipinus & Carolus Martellus Majores domus, non ſemel in Chronico Fontanellenſi cap. 2. 3. 9.

Exarchus Dioeceseos, Dignitas Eccleſiaſt. quæ Patriarchica minor, major vero Metropolitana erat, uti pluribus probant Juſtellus ad Canones Eccl. univerſæ, Morinus l. 1. Exercit. c. 15. Sirmondus in Propemptico cap. 3. Allatius de Conſenſu Eccleſiæ l. 1. cap. 8. Meurſius, Ludovicus Thomaſſinus, &c. Vide Notitiam Græcam poſt Codinum Goari pag. 406. & Joannem Cameniatam de Excidio Theſſalon. cap. 30. Nicolaus I. PP. Epiſt. 8. ad Michaëlem Imp. *Porro ſcripſit nobis Imperium veſtrum, ut Theognoſtum, qui à fratre & Coepiſcopo noſtro Ignatio ſuper quaſdam provincias Exarchatus pondus ſuſcepiſſe dignoſcitur, &c.*

Exarchus, Dignitas in Eccleſia CPolitana apud Codinum de Offic. c. 1. n. 41. de qua Gretzerus & Goarus ad eumdem pag. 15. 176.

Exarchi Monasteriorum, in Novella Juſtiniani 135. cap. 4.

Exarchum Regni Burgundiæ, *& ſummum Principem Conſilii ſui, & in omnibus faciendis agendiſque ſuis præcipuum*, Heraclium Archiep. Lugd. inſtituit Fridericus I. Imp. Bulla ſua aurea anni 1157. quam deſcripſit Paradinus lib. 2. cap. 35. [& Auctores novæ Gall. Chriſt. tom. 4. Inſtrum. col. 17. Idem Imp. eamd. dignitatem contulit Johanni *de Belleſmains* Heraclii ſucceſſori Præcepto an. 1184. quod refert Meneſterius inter Probat. Hiſt. Lugdun. pag. 35. col. 1.]

EXARCIA, Funalis apparatus navium, Hiſpanis *Xarcias*, noſtris *Cordage.* Gloſſ. Gr. Lat. Ἐξαρτία παῦλος σφάγμαλος, *hoc inſtrumentum.* Græci Byzantini ἐξάρτησιν appellabant inſtrumentum navis. Ita Harmenopulus lib. 2. tit. 11. §. 9. Vide Notas ad Cinnamum p. 452. Charta Alfonſi Regis Arag. an. 1325. *Quod ſi forſan dictæ galeæ, vel ex eis aliqua, aut aliquæ perderentur, vel Exarciæ illarum,... quod reſtitueremus valorem ipſarum cum Exarciis & apparatibus earumdem.* Secunda Curia Generalis Catalaniæ ſub Jacobo Rege Arag. an. 1299. MS. *Quod non poſſit aliquis extrahere de terra noſtra iſtas res prohibitas, ſcilicet peguntam, cepum, alquitranum, fuſtam, canabum, filum, Exarciam, ferrum, nec arma.* Chron. Petri IV. Regis Arag. l. 3. cap. 24. *Anam preſentar à ladita Verge una galera ab totes ſes Exarcies d'argent en reverentia de la victoria, &c.* Vide *Sarco*, & Oct. Ferrarium in *Sarte*, & Gloſſ. med. Græcit. in ἐξάρτιον.

¶ Eyssartia, Sarcia, Eadem notione. Statuta Maſſil. lib. 3. cap. 16. *De Sarcia non facienda niſi de canabo femello. Statuimus quod corderii omnes de Maſſilia teneantur ſpeciali ſacramento ſe non facturos per ſe, vel per alios, gumenas, vel probicios, vel amannos, vel hoſtas, niſi de canabo femello & filo ſubtili; & ſi quis contra hæc fecerit, ipſam Eyſſartiam dictam perdat, ſi eam habeat; ſin autem illius Eyſſartiæ dictæ æſtimationem.* Ibid. §. 2. *Similiter eiſdem pœnis ſubjaceant omnes de Maſſilia quicumque fecerint fieri alicubi prædictam Eyſſartiam, ſi eam apportaverint.*

¶ EXARDIUM, Exardum. Vide *Exartus.*

¶ EXARENTASMA, f. Ornamentum, ut Aulæum, vel aliud hujuſmodi à Græco ἐξαρτίζειν, Ornare, inſtruere. Hugonis Falcandi Hiſtor. Sicula, apud Murator. to. 7. col. 256. *Nec vero nobiles Palatio adhærentes ſilentio præteriri convenit officinas, ubi in ſila variis diſtincta coloribus ſerum vellera tenuantur, & ſibi invicem multiplici texendi genere coaptantur... Hic Exarentaſmata circurorum varietatibus inſignita, majorem quidem artificum induſtriam, & materiæ ubertatem deſiderant, majori nihilominus pretio diſtrahenda.*

EXARICHUS, Agrorum colonus, arator, Hiſpanis. Vitalis Epiſcopus Oſcenſis, apud Hieron. Blancam in Comm. Rer. Arag. pag. 731. *Si quis Peyterius fuerit Exarichus Infancionis, peytabit ut alii, & de omnibus bonis ſuis.* Fori Oſcæ an. 1247. f. 5. *Cum homo aliquis habet in ſua hæreditate Exaricum, ſi forte alius homo habuerit clamum de prædicto homine, & propter illum pignoret ipſum Exaricum, talis eſt Forus, quod ſi Exaricus vult ſe defendere ſecundum directum, &c.* Fol. 30. *Cum Chriſtianus oves pignorat Judæo, aut etiam Saraceno, pro aliqua querimonia quam habet de ſuo Exarich Chriſtiano, &c.* Adde Obſervantias Regni Arag. lib. 6. tit. de Privilegiis Militum, §. 5.

¶ EXARSUS, Incenſus. *Adhuc ſua malitia Exarſus,* in Actis S. Auſtregiſili, Maii to. 5. p. 233*.

¶ EXARTARE, Exartarius. Vide in *Exartus.*

EXARTHRARE, Membra diſſolvere, diſrumpere, ex Græco ἐξαρθρεῖν, apud Julianum Anteceſſor. Nov. 125.

EXARTUS, Exartum, Exartes, Essartum, Assartum, Sartus, Sartum: voces unius ejuſdemque notionis, quam ita prodit liber Scacarii Anglici parte 1. c. 13. *Eſſarta vulgo dicuntur quæ apud Iſidorum Occationes nominantur: quando ſcilicet foreſtæ, nemora vel dumeta quælibet paſcuis & latibulis ferarum opportuna ſucciduntur, quibus ſucciſis & radicitus evulſis terra ſubvertitur & excolitur.* Mox ſubdit, *vaſtum*, ab *Eſſarto* differre, quod *vaſtum* dicatur nemus, ſeu foreſta, in qua ſucciſæ multæ arbores, quaſi *vaſtatum.*

De horum vocabulorum etymo diſcrepant viri doctiores. Spelm. *Eſſartum* à Latino *Exertum* dictum putat, quod eſt evulſum & eradicatum. Alii à *Sarrire*, quod eſt ſarculis fodere, purgare; unde *Sartura* & *Sarritura*, frugum vinearumque à noxiis herbis purgatio. Alii denique ab *Exaro*, unde *Exaratum*, ager exaratus, proſciſſus, & per contractionem *Exartum*, uti ſcribi paſſim in vetuſtioribus Chartis obſervare eſt. Quam ultimam ſententiam fulciunt Tabulæ veteres in Chronico Beſuenſi, ann. 5. Ludov. Imp. p. 513. ubi *Exaratum* ſcribitur: *Ædificiis deſuper poſitis, campiſque, pratis, ſylvis, Exaratis, pomiferis, &c.*

Exartum uſurpat Lex Burgund. tit. 13. *Si quis ... in ſylva communi Exartum fecerit: aliud tantum ſpatii de ſylva hoſpiti ſuo conſignet, & Exartum quem fecerit, remota hoſpitis communione poſſideat.* Tit. 41. *Si quis in Exarto ſuo focum fecerit, &c.* Ita & tit. 55. §. 2. & tit. 67. & in Lege Bajwar. tit. 16. cap. 1. §. 1. & 2. in Lege Longob. Edit. Heroldi tit. 13. in Capit. Car. M. lib. 7. tit. 200. in Concilio Aurelian. III. cap. 28. Cabilonenſi cap. 18. apud Ordericum Vital. l. 3. p. 466. &c. Charta Albitii Comitis (Genevenſis) apud Guichenon. in Hiſt. Breſſ. p. 215. *Trado quoque villam de Chiviliaco... cum paſcuis, Exartis, & cunctis pertinentiis eorum.* Charta an. 1196. in Probat. Hiſt. Drocenſ. p. 241. *Et quidquid in toto territorio Lauſſiniaco diruptum & extirpatum eſt, quod vulgo dicitur Exſars.*

Exartes. Charta Caroli Regis in Tabulario Adetmarenſi: *Karolus gratia Dei Rex. Quia veniens cariſſimus avunculus noſter Ruodolfus Comes, humiliter petit Magnificentiam noſtram, quatenus ſanctis Fratribus ſub monaſtico ordine in cellula quæ Dervum vocatur, conferremus ſtirpes, vel, ut vulgo dicitur, Exartes quoſdam, quos ex rebus Tricaſſinenſis Comitatus ipſi proprio labore de heremo ad agriculturam perduxiſſe noſcuntur, ... Cauzlenus Notarius ad vicem Hludovici recognovit.*

Exartaria. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 25. *Exartarias vero quas fuerunt Bernardi Bernarii, ipſe Bernardus Bernarius dimiſit prædictam decimam de prædictis Exartariis in manu Hugonis Epiſcopi, &c.* Occurrit in Tabulario Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 56.

Essartum. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 17. *Placitum quoque foreſtarum, ... de Eſſartis, de caſiono, de combuſtione, de venatione, &c.* Capitula Placitor. Coronæ ſub Ricardo I. Rege Angl. apud Rogerum Hovedenum: *Et videnda ſunt in regardo nova Eſſarta & vetera imbladata poſt ultimum regardum, &c.* [Charta anni 1212. inter Inſtrum. to. 4. nov. Gall. Chriſt. col. 199. *Dedi etiam eiſdem Fratribus ad ædificationem ejus vallem cum declivis lateribus à ſtagno uſque ad Eſſartum magiſtri Johannis, &c.* Index MS. Beneficiorum Eccl. Conſtantienſ. fol. 81. verſo è Muſæo D. *de Cangé*: *Tranſaction faite... pour les dixmes novales des fiefs & Eſſarts de ladite paroiſſe.*] Le Roman *du Renard* MS.

Tant eſt alez les tros menus,
En ſon Eſſart en eſt venus.

Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Veez le lè où il giſt prés de lez cel Eſſart.

Exsartum, in Chronico Fontanell. c. 6. p. 203.

Assartum, apud Matth. Paris pag. 180. in Additam. pag. 100. apud Will. Thorn. ann. 1178. Bractonum lib. 4. Tract. 1. cap. 38. §. 11. in Fleta lib. 2. cap. 41. §. 1. &c.

Assarta, fem. gen. to. 1. Monaſt. Angl. p. 113.

Exardium & Exardum, in Charta Ludovici Regis Franc. ann. 1147. apud Sammarth. in Abbat. Barbell.

Sartus. Charta Gerardi Decani S. Quintini an. 1127. in Tabulario Abbatiæ Montis S. Martini: *Silveſtris autem terra quæ Sartus vocatur, ab Eccleſia obtinebitur.* Adde Hemereum in Auguſta Viromand. pag. 120.

Sartum. Charta Placitor. Coronæ apud Hovedenum p. 785. *Nova autem Sarta erunt in manu Regis. Si vetera Sarta inbladata ſunt de frumento, vel ſiligine, &c.* Adde Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 106. 316.

Quietus et Liber *à Sartis, vel Eſſartis*, in Privileg. Henr. I. Regis Angl. apud Spelm. & to. 1. Monaſtici Angl. pag. 316. ubi ſic: *Liberam & quietam eſſe conſtituit... ab omnibus auxiliis, & leſtagiis, & Sartis, & clauſuris, & omnibus operibus Caſtellorum, & porcorum, & pontium, &c.* Spelmannus putat *quitationem* iſtam ſpectare *boſcorum*, ut vulgo loquimur, *degradationes*, ita ut ſi quis in foreſtis *Eſſarta* fecerit, in illum non inquiratur.

Exartare, Sartare, Essartare, Assartare, Interlucare ſilvas, & dumeta ſuccidere, & in culturam redigere, Gallis, *Eſſarter.* Lex Bajwar. tit. 16. cap. 1. §. 2. *Habeo teſtes qui hoc ſciunt, quod labores de illo campo ſemper ego tuli, nemine contradicente Exartavi, mundavi, poſſedi uſque hodie, &c.* Lex Burgund. Addit. 1. tit. 1. §. 1.

Obſervandum viam publicam, vel inter agros communiter diviſam, nec poſſideri, nec intercludi, nec Exartari poſſe. Sed hic *Exartari*, videtur accipiendum pro *artari.* Charta Caroli M. apud Perardum in Tabulis Burgundicis pag. 13. *In ſilvis Exartandis, & terris laborandis.* Charta an. 1231. in Tabulario Campaniæ Thuano fol. 295. *Cum nos vellemus Eſſartare, & ad terram arabilem redigere nemora noſtra, &c.* [Charta anni 1233. apud Thomaſſerium in Biturig. p. 233. *In nemore quod Exſartabitur. Boſcos non potero Eſſartare*, apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1106. Charta Johannis Domini Commerciac. an. 1312. in MS. Codice ejuſdem urbis fol. 172. *Et ne devoient leſd. pourteries rien vendre deſd. bois & donner ny Deſſarter ſans l'octroie Deſdits Signours de Morville.*]

EXARTARIUS, Operarius, qui *exartat* ſilvas. Charta Alienordis Reginæ Angl. apud Beſlium p. 598. *Exartarius pro foſſorio 3. den. dabit.*

¶ EXARTATOR, Eadem notione, in *Cinerarius.*

¶ EYSSARTARE, EYSSARTAJARE. Sententia arbitralis an. 1497. inter Dominos & Univerſitatem Calliani: *Sunt in poſſeſſione ... de eodem territorio diſponere. ... pro Eyſſarteiando, fuſteiando, ruſqueiando, &c.* Mox dicitur *Univerſitas de Calliano fuiſſe in poſſeſſione paſtorgandi, Eyſſartandi, leignerandi, fuſteiandi, glandeiandi & omnes explechas in eodem territorio faciendi.*

¶ EYSSARTUS, pro *Exartus*, non ſemel ibidem.

SARTARE, in veteri Charta apud Hemereum in Auguſta Virom. an. 1191. *Vallis Gerardi & medietas nemoris de Berencourt, quod dicitur Foreſtel, Sartanda & excolenda conceduntur, &c.* Hinc emendanda Lex Vervini ann. 1233. art. 2. ubi perperam editum *terram Sarrandam*, pro *Sartandam.*

ASSARTARE, apud Will. Thorn. an. 1178. *Aſſerter vignes, bois*, in Conſuet. Bituric. tit. 15. art. 8. & Trecenſi art. 177.

¶ EXASTERANS, *Ubertim fluens, vel exhauriens.* Papias.

¶ EXATERRA. Gloſſæ ſaltem ſæculi ad calcem Collectionis Canonum MS. è Bibl. D. *Chauvelin* Cuſtodis ſigillorum regiorum: *Extorrens* (Extorris) *Exaterra, vel alienus.*

EXATICUM. Papias: *Cantarinum, genus ordei, i. Exaticum.* [Sic dictum, *quod ſpicæ ejus ſex ordines habeant*, ut eſt in MS. Bituric. Vide *Cantarium.*]

EXAUCTORITAS, Exauctoratio, qua quis ſuo gradu dejicitur, in l. 35. Cod. Th. de Curſu.

¶ EXAUDIBILIS, Facilis & promtus ad exaudiendum. Occurrit in Teſtamento Rudeſindi, to. 3. Concil. Hiſp. pag. 183. col. 2. & in Chronico Siciliæ, to. 3. Anecd. Marten. col. 13.

¶ EXAUDIBILITER, in Exceptione Urbani II. Papæ ab Aganone Epiſcopo Auguſtod. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 83.

EXAUREARE, Aura ſeu leviori vento in aëre ſeſe purgare, aërem captare, quod faciunt falcones, *s'Airier.* Fridericus II. Imp. lib. 1. de Arte Venandi cap. 54. *Conſueverunt namque rapaces circa medium diem ſublime volare, præcipue in æſtate, & in diebus calidis ad refrigerandum ſe in ſublimi, & Exaureandum.*

¶ EXAUTORIZATUS, Quaſi extra auctoritatem, Qui defugit auctoritatem & diſciplinam contemnit. Meiſterlini Hiſtoria rerum Noriberg. apud Ludewig. to. 8. pag. 20. *Legio denique Germanica Romæ caput Cæſaris cuſtodiens per vigilias licentiata & Exautorizata, ignominiæ ſuæ ultorem Deum habuit.*

¶ EXAVUM. Vide *Exagum.*

EXBANNIARE, EXBANNIRE, Bannire, proſcribere. Tho. Walſingham. an. 1306. pag. 90. *Flandrenſes omnes ex Anglia Exbanniavit. Exbannire*, apud Petrum de Vineis lib. 5. Epiſt. 111. & 112. ubi formula *exbannitionis* refertur. [Rurſum occurrit in Breviario Hiſt. Piſanæ ad an. 1172. apud Murator. to. 6. col. 186. in Chron. Trivetti ad an. 1213. apud Acher. to. 8. Spicil. pag. 723. in Chronico Siciliæ, apud Marten. Anecd. to. 3. col. 66. &c.] Vide *Bannum.*

¶ EXBANNIMENTUM, ut *Bannimentum*, Proſcriptio. Diploma Jacobi Inſulani Card. ann. 1415. apud Ill. Fontaninum in Appendice Antiq. Hortæ pag. 463. *Et vos & veſtrum quemlibet ab omnibus Exbannimentis, condemnationibus, pœnis, cenſuris ac proceſſibus, ſententiis, diffidationibus. . . . abſolvimus.*

¶ EXBANDITI, Proſcripti, in Bulla Bonifacii PP. IX. in eadem Appendice p. 444. *Exbanniti*, ead. notione, apud Murator. to. 12. col. 1041.

¶ EXBIA. Vide *Esbia.*

¶ EXBLATARE, Reditus terræ, vineæ vel prædii percipere. Placitum anni 862. inter Inſtrum. to. 1. novæ Hiſt. Occit. col. 113. *Iſte Duvigildus hoc* (curtem, terram & vineam) *invaſit de illorum poteſtate malum ordinem injuſte infra iſtos duos annos, & Exblatavit hoc injuſte.* Vel eſt pro *Expletavit*, quod idem ſignificat apud auctores medii ævi, vel pro *Exbladavit*: ut enim *Imbladare* dixerunt Agrum *blado* vel ſegete conſerere; ſic & *Exbladare* dicere potuerunt, *Bladum* colligere, & inde quoſvis fructus demetere. Vide *Bladum.*

EXBRANCHIARE, Ramos avellere, ex Gallico *Esbrancher.* Fleta l. 2. c. 41. §. 5. *Inquiratur utrum boſci deteriorati fuerint de ſubboſco, & Exbranchiatura & deterioratio ſubboſci, & Exbranchiaturæ ſcribantur per ſe.*

¶ EXBRIGARE, Extra *brigam* ponere, Lite & jurgio liberare. Charta anni 1350. apud Ludewig. to. 6. p. 413. *Quam venditionem ratam & gratam & invariabilem tenere ſpondemus, bona fide & abſque dolo ... eadem bona Exbrigando ab omni impetitione uſque ad finem, anni & diei venditionis, more conſueto & obſervato.* Vide *Briga.*

EXBROMARE. Apitius lib. 6. de Re culin. c. 1. *Rapas quoque ut Exbromari poſſint, levabis de olla, & iterum lavabis.* Ubi alii Codd. habent *Expromi.* Vide *Bromoſus.*

¶ EXBUÆ. Vide *Exibus.*

¶ EXBURSARE, Pecuniam è *Burſa* ſeu crumena depromere, Gall. *Débourſer.* Charta ann. 1478. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. pag. XXIX. *Debebunt præfati Conſules ... dare & realiter Exburſare atque ſolvere, &c.* Litteræ Caroli VIII. Regis Franc. Duci de Borbonio, apud Marten. to. 2. Itiner. litter. p. 386. *Scripſi generali Balbardo de Normandia quatenus larga manu Exburſet omnia, quæ per vos ordinata fuerint.* Etiam occurrit in Actis S. Secundi, Martii to. 3. pag. 808. Vide *Burſa.*

¶ EXCAANCIA, Quod obvenit alicui, Gall. *Ce qui Echoit à quelqu'un.* Charta Corbeienſis: *Tertiam partem terræ ... quæ devoluta eſt jure hereditario ad uxorem meam prædictam de Excaantia Roberti de S. Albino defuncti. . . reſiduas autem duas partes Excaanciæ ejuſdem Eccleſiæ Corbeienſis Capitulo vendidimus.* Vide *Eſcaeta.*

EXCADENTIÆ. *Excadentiæ Curiæ* in Regno Siciliæ, noſtris *Parties Caſuelles*: Caduca bona quæ in fiſcum cadunt, ſeu ex commiſſo, ſeu alia qua-

vis ratione. Bulla Alexandri IV. ann. 1255. in Regeſto Vatic. lib. 1. Epiſt. 574. *Cum igitur intendamus ad præſens eidem nobili in regno Siciliæ de aliquibus bonis ad demanium, ſeu Excadentias Curiæ pertinentibus, ... providere, &c.* Ita Conſtitut. Siculæ l. 1. tit. 84. 85. l. 3. tit. 5. Diploma Conſtantiæ Imperatricis apud Rocchum Pirrum to. 1. pag. 131. Fleta l. 6. cap. 1. &c.

Scadentiæ, apud Petrum Diaconum lib. 4. Chron. Caſin. cap. 96.

Scaditio, Eadem notione, in Præcepto Pandulfi Principis Capuæ, apud Camillum Peregrinum in Hiſt. Longobard. lib. 1. pag. 231. ubi perperam ſervitii militaris ſpeciem fuiſſe ait. Aliud Præceptum Roberti II. Capuanorum Principis an. 1128. apud Angelum à Nuce pag. 521. *Similiter & terras quas relinquunt homines qui ſine hæredibus moriuntur, quæ dicuntur Scaditiones.* Vide *Eſcaëta.*

¶ EXCADERE, In aliquem cadere, ei obvenire, Gall. *Echoir.* Charta P. Epiſc. Meldenſis an. 1229. in Tabulario Meldenſi fol. 59. *Si vero terra bladata Excadat in prædictis villis & territoriis ſive juſtitiis earum, ſicut erit bladata ad propinquiorem heredem deveniet.* Vide *Eſcaeta.*

¶ EXCADUCUM, Quod alicui obvenit jure hæreditario, aliave ratione. Charta an. 1273. è Tabulario Portus Regii: *Johannes de Ormaio Miles dedi* xv. *lib. Pariſ. annui redditus, quæ mihi obvenerunt in Excaduco ſive ſucceſſione Johannis dicti Briare Militis.* Vide *Eſcaeta.*

EXCAETA. Vide *Eſcaeta.*

EXCALCEATI, Hæretici, qui excalceatos ambulare debere homines adſerebant, inquit Philaſtrius. [Salvianus lib. 3. de Gubern. Dei habet: *Ambulare Excalcios præcipit.*]

EXCALDARE, Leviter coquere, in aquam calidam immittere, *Eſchauder.* Petrus Cellenſis lib. 5. Epiſt. 7. *Eſt proverbium, Excaldatus aquam timet.* Vide Apitium lib. 8. cap. 6.

Excaldare Se, In thermis lavari. *Excaldationes*, lavationes in calidis balneis, apud Vulcatium Gallican. in Avidio Caſſio, & Spartianum in Albino. Vide ibi Caſaubon. & Salmaſium, & ſupra *Eſchaudati.* Joan. Britton c. 1. *Et puis viſt le Coroner & les jurors que lui voer le cors & les playes & les coups, ou ſi aſcun ait eſté eſtranglé, ou Eſchaudé, ou par autre peine à mort iſſuë.*

¶ EXCALGAYTUS, Excubiæ. Vide *Scaraguayta.*

EXCALLERIUS. De hac voce audiendus Ammiratus lib. 1. de Familiis Neapolitanis p. 56. *Eſſendo chiamato à tempi de Federigo Imperadore ſotto l'anno* 1248. *Jacobo Tomacello Imperiale Excallerio, ne ſapendo quel che voleſſe dire, ho finalmente ritrovato, non dinotar altro, che Propoſto, ò Proveditore delle fabriche regie. Perciocche ſotto il Re Carolo primo ſi legge di giudice Franceſco da Melſi, & un altro eſſere Excallerio delle mura di Manfredonia, & pecche ſi vede, che queſte opere erano fatte* ad Extalium, *che e quelle che ſi dice, dar in ſommo, non ſo ſe da queſta voce foſſe formata quell' altra dell' Excalerio.*

¶ EXCAMBIARE, Permutare, Gall. *Eſchanger*, in Charta Ludovici Pii inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 224. in altera ejuſd. Imp. apud Baluz. to. 2. Capitul. col. 1424. apud Th. *Madox* Form. Angl. p. 155. &c. Vide *Cambiare.*

¶ Excambire, Eadem notione, in Charta Gilonis de Cuiſiaco Militis an. 1238. ex Archivo Cameræ-fontis.

¶ Excambitare, apud *Madox* Form. Angl. p. 187.

¶ Excambiator, Trapezita, menſarius, ſupra in *Cambiare* & apud Th. *Blount* in Nomolexico.

¶ Excambitio, Permutatio, in Charta anni 1169. apud Miræum to. 2. pag. 829. col. 1. in altera Charta anni 1178. apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 139. & alibi pluries.

¶ Excambium, Eadem ſignificatione, in Charta Azonis Epiſc. Atrebat an. 1235. Concilio Turiaſonenſi, inter Hiſpanica tom. 3. pag. 494. in Edicto Philippi VI. Franc. Regis an. 1328. &c. Vide *Excangium.*

¶ Excamere, ut *Excambire.* Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 30. *Dedit terram Fraxini, quam Regina Excamſit ſanctæ Mariæ Bajocenſi.*

¶ Excamiare, Eodem intellectu, ſupra in *Exquamiare* poſt *Cambiare.*

¶ EXCANCIA, Bonum caducum, obveniens, de quo ſupra in voce *Eſcaëta.* Charta Guidonis Comitis Flandriæ an. 1237. in Tabulario S. Barthol. Bethun. *Nullum aliud jus, nullumve aliud dominium, nullamve Excanciam... poteſt habere.* Charta Petri Epiſcopi Atrebat. an. 1259. ex eod. Tabulario: *Cum omni juſtitia, dominio & Excantiis quæ ad dictum redditum pertinere noſcuntur.*

¶ EXCANDENTIA, Paleæ leviores & cætera purgamenta è frumentis in area tritis *cadentia.* Charta anni 1221. in Tabulario S. Richarii: *Pro Straminibus, hautumnis & omnibus Excandentiis, & quidquid in grangia reclamare poterat, novem ſextarios bladi & octo ſextarios avenæ percipiet.*

¶ EXCANDIDARE, Candidum reddere, dealbare. Remigius Autiſſiod. Homilia in feriam iv. poſt Dominicam iv. Quadrageſimæ: *Sed quid prodeſt exterius Excandidare cutem?* Vide *Candidarius.*

EXCANGIUM, Exchangia, ex Gallico *Eſchange*, Permutatio. In Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 326. *Decem acras in Excangio pro virgulto meo, &c.* Et infra: *Dedi eis in Exchangiam corucroftam vicinam ſuis ædificiis.* [Charta Philippi Aug. Franc. Regis, in Ampliſſ. Collect. tom. 1. col. 1003. *Interim donat & concedit uxori ſuæ domum ſuam de Cruiſſi cum omni terra pro Exchangio domus de Livreio.*] Vide *Cambium* poſt *Cambiare.*

EXCANONICARE, Canonicatum alicui auferre, apud Petrum Bleſenſ. Epiſt. 21.

¶ EXCANTIA. Vide *Excancia.*

EXCAPILLARE. Papias: *Excapillare, Exerere, diſcooperire.* Gloſſar. MS. Eccleſ. Pariſ. *Excapillato, Exerto brachio ad mammam.* [Lex Salica ex MS. tit. 76. apud Eccardum p. 137. *De muliere cæſam vel Excapillatam*, id eſt, Cui denudati ſunt capilli, Gall. *Decoiffée. Si quis mulierem Excapillaverit, ut ei obbonis ad terra cadat, ſol.* xv. *culp. jud.* Ex mox: *Si ſervus mulierem ingenuam percuſſerit aut Excapillaverit, aut manum ſuam redemat, aut ſol.* v. *reddat.*]

¶ Excapillatus, Denudatos & ſparſos habens capillos. Paſſio SS. Agapes & Chioniæ, April. to. 1. p. 249. *Omnes autem ſui ſive uxor ſive ancillæ, Excapillatæ in occurſum ejus venerunt.*

EXCAPITARE, Decapitare, caput amputare. Henricus Huntindonenſis lib. 2. p. 365. *Novem ſemper Excapitati ſunt, & decimus remanſit.*

¶ EXCARCERARE, E carcere educere, in Synodo Hiſpal. an. 1512. inter Hiſp. to. 4. p. 6. col. 2.

¶ EXCARITUS, In *ſcaras* ſeu partes diſtributus, &c. Vide *Scarire.*

EXCARNARE, Carne ſpoliare. S. Zeno Veronenſis Serm. 8. de Exodo, *Excarnatam umbram tractabilem* vocat hectica febre laborantem.

¶ EXCARNIFICARE, Σαρκοφαγεῖν, Gloſſ. Lat. Gr. MSS.

MSS. Sangerm. Carnem vorare; Latinis eſt Dilaniare.

EXCARPSUS, pro *Excerptus.* Vide Capitulare 4. Caroli M. an. 805. Epiſtolam Cathwlphi ad Carolum M. ſub finem, Lambecium lib. 2. Commentarior. de Biblioth. Cæſarea pag. 854. & quæ annotat Stephanus Baluzius ad Capitular. tom. 2. pag. 1067.

EXCARRAZONATA. Vetus Inqueſta an. 1211. *Item prohibuit homines Comitis Toloſani qui faciebant Excarrazonatam in loco in quo eſt modo Caſtrum Vaſionenſe, ne eam facerent, & excommunicavit: & Epiſcopus fecit portare ligna dictæ Excarrazonatæ ad Palatium ad comburendum.* Joannes Columbus à quo refertur, lib. 2. de Geſtis Epiſc. Vaſionenſium, id vocabuli ſibi ignotum eſſe, forteque mœnium aliquod genus ſignificare ait. [Sebaſt. Fanton. to. 2. Hiſt. Avenion. p. 356. legit *Eſcarrazonata:* quod vocabulum à Latino-barbaro *Eſchara*, Pedamentum, efformari potuit, vel forte à *Scara*, Acies, & *Zonare*, Cingere: quia hujuſcemodi præſidio veluti *cingebantur* copiæ militares, ut ab hoſtibus facilius ſeſe defenderent. Hæc munitionis ſpecies eadem forſitan eſt, quæ Latinis Vallum, Noſtris *Paliſſade:* quæ notio ſi vera eſt, ab *Eſchara* & *Zonare* *Eſcarrazonata* effingi potuit perfacile.]

EXCARRICARE, [Exonerare.] Vide *Carricare* 1.

¶ EXCARTELLATUS, Quadripartitus, Gall. *Ecartelé.* Dicitur de ſcutis gentilitiis quadrifariam diviſis. *Portabit nomen & arma Excartellata in medietate de Beaufort & de la Tour*, in Contractu matrimonii an. 1445. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 734.

¶ EXCASINA, male pro *Eſcaſura.* Vide in hac voce poſt *Eſcaëta.*

¶ EXCASSURA. Vide in *Eſcaëta.*

EXCASTRARE, Εξοπλίζειν, alibi ἐκτέμνειν. *Excaſtratio*, ἐκτομὴ, in Gloſſ. Gr. Lat. Gloſſ. Iſid. *Excaſtratus*, *Excoliatus.* Scribonius Largus c. 9. *Sinapi ex aceto tritum, & non Excaſtratum.* Vide Gellium lib. 9. c. 9. & infra *Incaſtrare.*

¶ EXCASURA. Vide in *Eſcaëta.*

EXCATTARISARE. Fragment. Petronii: *Quid, inquit Habinnas, Excattariſaſti me, ut tibi emerem fabam vitream!*

¶ EXCATURIZARE, Aqua calida perfundere. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Excaturizo, as, Eſchauder.*

¶ EXCAUCIA. Vide *Eſcaëta.*

EXCAVERE, *Præcavere.* Gloſſ. Iſid.

¶ EXCAUSARE, f. *Cauſam* ſeu litem intendere, inſtruere. Vett. Formulæ Andegav. art. 50. *Quicquid exinde ad vicem meam proſequere & Excauſare, vel admallare eas faceas: & quicquid per hunc mandatum egeris, feceris, geſſeriſve, etenim me habiturum eſſe cognuſce ratum.*

¶ EXCEDECAFOTI. Vide *Exafoti.*

EXCELLARE, *Cum uxore eſſe*, in Gloſſ. Iſid. infra *Excilare, Cum uxore eſſe in libertate.* [*Excilare* male dictum putat Grævius pro *Excellare.* Eſt autem *Excellare*, ſi bene conjicit Reineſius, Extra cellam vivere, relicta profeſſione monaſtica, libere cum uxore in ſæculo vivere.]

EXCELLENTIA, Titulus Principum, atque adeo Imperatorum. Anaſtaſius Bibl. in Hadriano PP. pag. 106. de Carolo M. *Eoſque recipiens ejus Excellentia, denuo repedavit Papiam.* Ibidem: *Excellentiſſimus ac benigniſſimus Carolus Rex: Excellentiſſima Hildegarda Regina. Veſtra Auguſtalis Excellentia*, in Epiſt. 5. Nicolai PP. ad Michaëlem Imp. CP. & Epiſt. 55. Adde Capitula Caroli C. tit. 5. c. 8. Alcuinum Ep. 23. Epiſtolas Francicas to. 1. Hiſt. Franc. 39. 40. 49. 52. Joannem VIII. PP. Epiſt. 52. 54. Gregor. VII. PP. lib. 1. Epiſt. 18. lib. 3. Epiſt. 10. Joan. Mabillonium to. 2. Analector. pag. 687. & quæ obſervavit Bivarius in Comment. ad Pſeudomaximi Chron. pag. 65. & ſeqq. [Obſervat Mabillonius lib. 2. Diplom. c. 7. ſummos quoque Pontifices *Excellentiæ* titulo quandoque fuiſſe donatos; Eo quippe, inquit, Hadrianum Papam affecit Carolus M. in Epiſtola apud Cheſnium tom. 2. Epiſt. 22. eumdemque Alcuinus Epiſt. 33. Leonem III. Kenulfus Rex Merciorum apud Willelmum Malmeſbur. fol. 16. Paſchalem II. Ivo Carnutenſis. Hunc quoque titulum Leutherico Senonum Antiſtiti tribuit Fulbertus Carnut. Epiſcopus, eumdemque S. Berdus Ricuino Tullenſi.]

¶ EXCENNIUM, ut *Exennium*, Munus, donum. Limborch. Sent. Inquiſit. Toloſ. p. 63. *Aliquæ perſonæ apportaverunt eis ibi Excennia de comeſtibilibus.* Vide *Exenium.*

¶ EXCEPTACULUM, ut Receptaculum, quo aliquid excipimus. Tertull. de Spectaculis cap. 2. *Non ſumſimus aures ad Exceptaculum maliloquii.*

¶ EXCEPTARE, Excipere, demere, numero eximere, Gall. *Excepter*, Ital. *Eccettuare.* Gregor. Monachus in Chronico Farfenſi, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 457. *Exceptatæ ſunt res de opitanis, quæ in hoc Monaſterio reſervatæ ſunt.* Et col. 512. *Hugo Abbas tradidit ei in feudum ipſas res uſque in Saltum & uſque Turanum . . . Exceptavit Eccleſiam S. Agathes.* Rurſum occurrit col. 593. Vide *Exceptuare.*

¶ EXCEPTATIO, Exceptio. *Nullam exinde fecimus reſervationem vel Exceptationem*, in Cambio anni 969. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 960.

EXCEPTO, adverbium, Præter. S. Iſidorus: *Habuit enim Chriſtus animam prudentem, intellectualem, Excepto divina natura, ut humanitas integra fieret.* Ita Cod. MS. Geſta Dagoberti Regis Franc. cap. 35. *Excepto Comitibus plurimis, qui Ducem ſuper ſe non habebant.* Adde Leges Wiſigoth. lib. 5. tit. 7. §. 12. Leg. Longob. lib. 2. tit. 18. §. 3. Capitulare 5. Caroli M. an. 803. c. 2. Chronicon S. Vincentii de Vulturno pag. 690. Epiſtolas Francicas to. 4. Hiſt. Franc. Epiſt. 59. Anaſtaſium in S. Zepherino PP. Concilium Narbonenſe ann. 589. c. 4. Capitul. ann. 804. cap. 61. Capitul. 1. an. 806. cap. 1. 3. &c. Occurrit etiam non ſemel in Veteri Teſtamento, Geneſ. cap. 9. &c.

EXCEPTIS, Eadem notione. Julius Africanus lib. 6. Hiſt. Apoſt. *In quo ſpatio amplius quam ſexaginta millia virorum baptizati ſunt, Exceptis parvulis & mulieribus.* Id eſt, *præter parvulos & mulieres.* Utitur alibi Marcellinus Comes in Juſtiniano: 20. *Leones*, 30. *pardos, Exceptis aliis feris in amphitheatro ſimul exhibuit.* Stephanus Eddius in Vita S. Wilfridi cap. 6. *Ita iſta* (Brunechildis) *Exceptis Sacerdotibus & Diaconibus, novem Epiſcopos occidere juſſit.* Vita B. Gregorii Trajectenſis: *Ut ante obitum ſuum 400. circiter Monachorum, Exceptis pulſantibus, & aliis minoribus perſonis . . . pater extiterit & præceptor.*

EXCEPTOR, Notarius, amanuenſis, qui acta judiciorum deſcribit, judicis ſententiam excipit. Gloſſæ Iſonis Magiſtri ad Prudentium: *Scribas, Exceptores, qui dicta judicis & reſponſa Martyris excipiebant.* Collatio 1. Carthagin. cap. 10. *Qui Excipiendi funguntur officio.* Jul. Firmicus lib. 3. *Seu*

ſcribas vel *Exceptores, &c.* Ennodius in Vita S. Epiphanii Epiſc. Ticinenſis : *Notarum in ſcribendo compendia, & figuras varias verborum multitudinem comprehendentes brevi aſſecutus, in Exceptorum numero dedicatus enituit.* In Eccleſia B. Laurent. Mart. Romæ :

Hinc pater Exceptor, Lector, Levita, Sacerdos.

Vetus Inſcriptio : *Exceptor Præſidis Provinciæ.* Auctor Homiliæ de Natali S. Geneſii : *Cum ſecretus adhuc Dei famulus in Exceptorum ordine militaret,... piam dexteram ab excipiendo .... temperavit.* Acta SS. Tergeminorum n. 19. *Neon autem Exceptor, qui ipſa geſta ſcripſit.* Petr. Diac. lib. 4. Chr. Caſin. cap. 66. *Logothetam, Exceptorem & Auditorem Imperii illum conſtituit.* S. Auguſtin. Ep. 108. *Si enim notarius non mendoſe Excipit, aut ſcripſit.* Ep. 110. *A notariis Eccleſiæ Excipiuntur quæ dicimus.* Vide eumdem lib. 3. contra Creſcon. c. 29. Collat. 1. Carthag. c. 1. Concilium Calchedon. act. 1. p. 96. 117. edit. 1618. & S. Eulogium l. 3. Memorial. Sanctorum c. 2. & 15. Occurrit paſſim in Notit. Imp. in Cod. Theod. & Juſtin. &c.

Primicerius Exceptorum, Primus Exceptorum, ſeu primus inter Exceptores. Hujus dignitatis formulam habet Senator l. 11. for. 25.

Exceptores, Ἐκλήπτορες, *Publicorum vectigalium Exceptores*, apud Julianum Anteceſſ.

EXCEPTORIA, Exceptorium. Gloſſ. Iſid. & Gloſſæ MSS. Eccleſiæ Pariſ. *Exceptoria, ciſterna, lacus, collectoria.* Papias : *Exceptorium, collectorium, lacus.* Gloſſ. Gr. Lat. Ἐκδοχεῖον, *Exceptorium.* Hoc ſenſu ciſternas δεξαμενὰς vocant Græci. Gloſſ. Gr. Lat. Δεξαμενὴ, *Ciſterna, lacus.* Heſychius : Δεξαμεναὶ, ὑδάτων δοχεῖαι. *Exceptoria aquarum*, Eccleſiaſtic. 39. 22. ubi Mamotrectus, *receptacula.* Gr. Interpres, ἀποδοχεῖα ὑδάτων. Itinerarium Hieroſolym. *Sunt ibi & Exceptoria magna aquæ ſubterraneæ & piſcinæ magno opere ædificatæ.* Infra : *Ibidem modo juſſu Conſtantini Imperatoris baſilica facta eſt, ... habens ad latus Exceptoria, unde aqua levatur, & balneum à tergo, ubi infantes lavantur.* Siculus Flaccus : *De ſuperioribus viciniſque agris defluentes aquas Excipiunt, ne inferiores terræ laborent.* Cæſarius Arelat. Serm. 9. ad Monachos : *Ecce præparo Exceptorium cordis mei influenti per vos aquæ divinæ, &c.*

¶ EXCEPTUARE, *Exceptionibus cavere.* Gocl. Lex. Phil. Additamenta ad Chronicon Caſaurienſe, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 984. *Exceptuaſti in Baturniano viginti modiorum terram.* Vide *Exceptare.*

¶ EXCEPTUATIO, Exceptio. Ibid. col. 976. *Nullam feciſti reſervationem, nec Exceptuationem.* Similia leguntur in Charta ann. 969. apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 1542.

¶ EXCEPTUM, Præceptum. Charta Sigiſmundi Regis Burgund. de fundatione S. Mauritii Agaunenſis in Maceriis Inſulæ Barbaræ tom. 1. p. 31. *Inſtituimus, ut omnes obediant ei, & ſine Exceptis illius nihil agatur.*

¶ EXCEREBRARE, Cerebrum excutere ; Ad inſaniam adigere, Gall. *Faire tourner la cervelle.* Gloſſ. Gr. Lat. Ἐξεγκεφαλίζω, *Excerebro.* Vet. Interpres Iſaiæ 66. 3. *Qui mactat pecus, quaſi qui Excerebret canem.* Tertull. adv. Marc. lib. 4. c. 11. *Inflatus es utribus veteribus & Excerebratus es novo vino.* Hoc autem ſignificatu legitur *Excerebratus*, in Vita S. Morandi, Junii to. 1. p. 352.

¶ EXCEREBRATIO, Cerebri amiſſio, inſania, Gall. *Cervelle tournée.* Acta SS. Julii to. 2. p. 519. *Videretur periculum Excerebrationis & dementationis ipſi imminere.*

EXCERVICARE. Lex Salica tit. 36. §. 1. *Si quis ... ritortas quibus ſepes continetur, capulaverit, aut tres cambortas Excervicaverit, &c.* In margine Edit. Heroldi, *ut-kerven*, i. *concidere.* Vetus Interpres Philonis Judæi quæſt. 76. in Geneſim : *Hoc modo deficiente continentiæ verbo Excervicante contumaces, vitiorum intemperantia decurrit.*

¶ EXCESSIO, vel Excessus, Immoderatio, intemperantia, Gall. *Excés*, Ital. *Eccesſo.* Roland. Patav. de Factis in Marchia Tarviſina lib. xi. c. 18. *Et niſi quod dubitabant Eccleſiæ indignationem incurrere, plus forſitan in ſuis Exceſſionibus proceſſiſſent.* Cod. Eſtenſ. habet, *Exceſſibus.*

¶ EXCESSIVITAS Expensarum, Superfluitas, nimietas, Gall. *Dépenſes Exceſſives*, in Concilio Tarraconenſi an. 1591.

¶ EXCESSOR, Immoderatus, inobediens. Promiſſio Alberti Ducis Auſtriæ ann. 1341. apud Ludewig. tom. 5. pag. 528. *Contra eoſdem rebelles & Exceſſores ſæpe dicto Marchioni vel ſibi ſubſtitutis manu poteſtativa aſſiſtere, adhærere & coadjuvare debebimus.*

¶ ECCESSUALIS, Excedens, immoderatus. Vita S. Adalberti, Junii tom. 5. pag. 100. *Eatenus temperat appetitum, ut ſatisfaciat uſuali delectationi, non Exceſſuali ſuccumbat oneri.*

EXCESSUS, Quod excedit, noſtris *le Surplus.* Statuta Collegii Navarræi Pariſ. ann. 1315. apud Joan. Launoium : *Si autem quis ab extra venerit, & ſex diebus comederit, ſolvet burſam ſimiliter cum Exceſſu, &c.*

¶ EXCHAETA, apud Th. *Madox* in Formulari Anglic. p. 194. Idem quod ſuperius *Eſcaëta.*

¶ EXCHALCIARE, Ære ſpoliare, Nummos auferre. Porphyrio in Horat. *Belle te nummularius ille Exchalciavit.* Jocus eſt in furacem, nummos de menſa ſubtractos in calceos ſibi infarcientem. Vide Cæl. Rhod. 19. 9.

¶ EXCHALGAYTA, Excubiæ. Vide *Scaragayta.*

¶ EXCHEETA, Idem quod *Eſcaëta*, in Computo anni 1292. apud D. *Bruſſel* p. CLXXX. ad calcem tomi 2. de Feudorum uſu.

¶ EXCHIRGAITIA, Excubiæ. Vide *Scaragayta.*

EXCHUCHARE. Vetus Charta in Tabulario Fiſcanenſi fol. 73. *Si arbor ipſi abſciſſa fuerit, homines ipſius poſſunt ibi Exchuchare ad ſtipitem, quamdiu robur ipſius arboris ibi jacuerit.* f. pro *Exſuccare*, Gall. *Eſſuçer.*

¶ EXCIDENTIA, Excidere. Vide in *Eſcaeta.*

¶ EXCILARE. Vide *Excellare.*

EXCIMICARE, Ἐκκορίζειν, Gloſſ. Gr. Lat. MS.

¶ EXCINIUM. Vide *Exenium.*

EXCIPIUM. Iſidorus lib. 18. c. 7. *Venabula dicta ſunt quaſi venatui habilia. Excipia, quia venientem excipiunt, quaſi Excipiabula, excipiunt enim apros, &c.* Reſpexit illud Martialis in Apophoretis Epigram. 30.

Excipient apros, expectabuntque leones,
Intrabunt urſos, ſit modo firma manus.

Ubi *Excipere* artis venatoriæ eſt vocabulum. Gratius in Cynegetico :

Ille etiam valido primus venabula dente
Induit, & proni moderatus vulneris iram,
Omne moris Excepit onus.

At auctor Gloſſ. Arabico-Lat. & idem Iſidorus in Gloſſis [ut & Gloſſ. Sangerm. n. 501.] videntur legere *Excipulum*, aiuntque venabulum ita appellaſſe veteres. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Excipulum, Eſpie à bouter contre le port Sanglier.*]

EXCIPULUM, Ἐκδοχεῖον, in Gloſſ. Gr. Lat. [Pli-

nius lib. 25. cap. 7. *Inciſa conto* (herbæ) *ſubditis Excipulis, ventriculo hœdino, humor lactis videtur effluere*; ubi intelligit vaſculum, quo liquor excipitur, ne effluat; ſed lib. 9. cap. 22. de anguillis Benaci lacus & Mincii fluvii, foſſam intelligit vel inſtrumentum quoddam, quo piſces excipiuntur: *Hiemato*, inquit *lacu, fluctibus glomeratæ volvuntur, in tantum mirabili multitudine, ut in Excipulis ejus fluminis ob hoc ipſum fabricatis, ſingulorum millium globi reperiantur.*] Vide *Excipium.*

EXCLAMARE, Alta voce pronuntiare. Vox liturgica, quæ in libris Eccleſiaſticis Græcorum per ἐκφωνεῖν paſſim redditur. Diurnus Romanus cap. 7. tit. 17. *Omnes diaconites & pauperes Chriſti, qui ibidem conveniunt, Kyrie eleyſon Exclamare ſtudeant.* Vide Gloſſ. med. Græcit. in φωνή.

EXCLARARE. Anonymus [Nicolaus de Jamſilla Muratorio] de rebus Friderici II. Imp. *Cumque... armati omnibus armis quaſi ad pugnam veniſſent... & ſe Exclaraſſent in aciem ante civitatem*, &c. Idem, *Viſa eſt quædam acies equitum in quodam loco eminenti Exclarata conſiſtere*, &c. id eſt, Expanſa.

¶ EXCLAVATIO. Bartholomæus Scriba l. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1230. *Requiſitis primo Aſtenſibus, quod prædictos detentos facerent liberari & termino dimitti, tandem ex Decreto Conſilii Januæ obſides de Aſte, qui erant in Janua, dati fuerunt dicto Guillelmo Embriaco, ut eos cuſtodiret pro Communi Januæ, & quod eaſdem commoditates & Exclavationes eis poſſet facere, quæ ſibi & aliis ſecum captis fierent & ſiebant.* Ut per *Commoditates* bonam, ſic per *Eſclavationes*, à Gallico *Eſclave*, Captivus, malam intelligo tractationem. Vide *Sclavus.*

¶ EXCLETUM. Greg. Mon. in Chronico Farfenſi, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 395. *Et cuidam viro Presbytero conceſſit res cum piſcinis* v. *ad linum macerandum in Decano, & de Excleto in caſale Surinæ, & vineam de Riello.*

¶ EXCLOSA, ut mox *Excluſa.* Locus habetur in voce *Eriolus.*

¶ EXCLOTORIA, Eadem ſignificatione. Charta concordiæ inter Capitulum Autiſſiod. & Præmonſtratenſes S. Mariani an. 1216. *Fratres S. Mariani viam habent liberam ſibi & ſuis, quando opus fuerit, per aquam, terram, pontem, inter prœliatorium & molendina, ad excluſam & Exclotoriam noſtram, quæ eſt in ponticulo, per quem aquæ derivantur ad eos, & Exclotoriam illam, quamdiu molendina non moluerint, libere & abſque contradictione per ſe vel per ſuos levare poterunt.*

EXCLUDERE, Erogare, promere, in leg. 16. C. Th. de Erogat. militar. annonæ.

EXCLUSA, ex Gall. *Eſcluſe, Cluſa*, Locus ubi concluduntur aquæ. *Concluſio aquarum*, in Lege Wiſigoth. lib. 8. tit. 4. §. 30. Gregorius Turon. de Vitis Patrum c. 18. *Defixiſque per flumen palis, aggregatis lapidum magnorum acervis Excluſam fecit*, &c. Fortunatus lib. 10. Poëm. 12.

Inde per Excluſas cauta rate pergimus undas,
Ne veluti piſcem me quoque naſſa levet.

Synodus Metenſis ann. 753. c. 4. *Ut ipſos per nullam occaſionem ad pontes & ad Excluſas, aut navigio detineatis.* Charta Henrici III. Regis Angl. in Monaſtico Anglic. tom. 1. *Et ripam Saverniæ in foreſta ſua ad tenendam Excluſam piſcariæ vel molendini de Ettona.* Alia Humberti I. Comitis Sabaudiæ apud Guichenonum: *Donamus Excluſam ad capiendos piſces factam, & in aqua quæ vocatur Liſa, poſitam.* Tabularium Dervenſe: *Faciebat proclamationem de firmamento cujuſdam molendini, quod dicunt Excluſam.*

Vide Probat. Hiſtor. *de Chaſteauvillain* pag. 5. &c.

¶ ECLUSA, in Charta Th. Abbatis S. Germani à Pratis pro manumiſſione hominum de Antogniaco an. 1248. è Tabulario ejuſd. Abbatiæ.

¶ EXCLUSUS. Capitul. Pipini Regis ann. 755. in Synodo Vernenſi cap. 26. *Et de peregrinis ſimiliter conſtituimus... ut ipſos per nullam occaſionem ad pontes vel Excluſos aut navigatio detineatis.* Capitular. ejuſd. Regis an. 757. c. 6. *Ad pontes & ad Excluſos aut navigio non teneatis.* Baluzius in indice ad calcem tomi 1. Capitul. utrobique legit *Excluſæ.*

¶ EXCLUSATORIUM. Tabular. S. Cypriani Pictav. fol. XLV. in Hiſt. MS. p. 269. *Damus illis viam per terram noſtram ad omnia tranſeuntia & ripam per terram noſtram, concedimus illis ad Excluſatoria jactare ſine ulla contradictione.*

CLUSA, Ead. notione, apud Lambert. Ardenſ. p. 143.

SCLUSA, in Lege Salica tit. 24. §. 3. *Si quis Scluſam de farinario alieno ruperit*, &c. Statuta Corbeienſia Adalardi lib. 1. c. 7. *Omne materiamen quod ad illud molinum emendandum pertinet, adducere, Scluſam emendare, molas adducere*, &c. Adde Capitulare an. 813. cap. 35. [Pithœus in Gloſſario Legis Salicæ ex Anonymo in Pipino: *Aſtulphus Rex Langobardorum ſupradictam juſtitiam vetando Scluſas Langobardorum petiit.* Aimoinus vocat *Clauſuras*: quæ ſunt montium aditus anguſti, ut dictum eſt ſuo loco.]

SLUSA, in Charta anni 1136. in Hiſt. Guinenſi p. 91. ex Flandrico *Sluyſe.*

EXCLUSAGIUM, Penſitatio quæ à domino feudi exigitur pro jure habendi excluſam. Charta Ranulfi *Meſchines* in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 398. *Dedi in puram Eleemoſynam... Excluſagium & ſtagnum de piſcaria & molendino de Wederhalle.* Alia Henrici III. R. Angl. ibid. p. 587. *Et duo Molendina in eodem manerio cum aquis: Excluſagiis, & cum tota moltura ejuſdem manerii.* Adde tom. 2. pag. 8. [& Vide *Eſcluviamentum.*]

SLUSAGIUM. Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 868. *Ex dono Richardi filii Lucæ, Sluſagium unum ſuper terram ſuam, ad molendinum Monachorum fullericum.*

EXCLUSATOR, Cui competit penſitatio ex facultate habendi *excluſam* alicui conceſſa. Vetus Notitia in Tabulario Eccl. S. Laudi Andeg. *Hæc eſt convenientia inter Sanctimoniales Eccleſiæ Caritatis & S. Laudi Canonicos de ſupradicto ductili, ut æqualiter mittant Canonici & Sanctimoniales quæcumque neceſſaria fuerint ad ædificationem ductilis... & æqualiter accipiant omnes profectus, qui inde exituri ſunt de piſcibus, excepto quarto piſce Comitis, & quarto piſce Excluſatorum.*

EXCLUSARIA. Ballivia ſeu Præfectura *Excluſarum*, in Monaſteriis. Innocent. III. PP. l. 13. Ep. 55. *Bucheria Domini, Excluſaria, tabernaria, & foreſtaria.*

EXCLUSATICUM, Tributum quod à prætereuntibus ad *excluſas* penſitatur. Tabulæ Caroli M. apud Doubletum p. 708. 709. *Nullum telloneum, neque Excluſaticum, neque decimum, nec barganaticum*, &c. Infra: *In nullo modo, nullo telloneo, nullo Excluſatico, infra Regna Franc. & Italiæ ſeu ubicumque, neque decimum exigere, nec exactare non debeatis.* [Annal. Benedict. to. 4. p. 304. *Urſo Miles reſtituit S. PetroCarnutenſi medietatem de Excluſatico molendinorum ejuſdem Cœnobii.*]

1. EXCLUSOR, EXCLUSORIUS. Ugutio: *Excluſor, janitor, qui foras excludit homines.* Jo. de Janua: *Atrienſis, i. janitor, oſtiarius, Excluſarius, patiginarius, januarius.*

2. EXCLUSOR, Faber ferrarius vel argentarius. S. Auguſtinus Enarrat. in Pſalm. 67. *In arte argentaria Excluſores vocantur, qui de confuſione maſſæ nove-*

runt formam vaſis exprimere. Vita S. Egwini Epiſc. Wigorn. c. 3. *Et cum conflandi ferrum locus eſſet aptiſſimus, & fabris, & ferri Excluſoribus maxime repleretur.* [Adde Epiſtolam Gibbonis Floriac. ad Gregorium V. PP. p. 404.]

Excluſores Dæmonum, dicti Exorciſtæ. Translatio S. Joannis Abbat. Reomaenſis n. 9. de Energumeno: *Unde cum collo ejus ſtatim hærerent, pro more, Excluſores dæmonum ferri præfati patris, ita agitatur, ut exenteratim eum diſrumpi... cerneres.*

EXCOCIARE. Monaſtic. Anglic. to. 2. p 71. *Et pratum de Elmore, quod Rogerus de Cokeham Excociavit.*

EXCOECATIO, inter pœnas judicum ſententiis decretas interdum recenſetur. Vide *Abacinatus.*

EXCOGERE, pro *Cogere* non ſemel apud Innocentium Agrimenſorem pag. 227. 232.

¶ EXCOGOCIAMENTUS, Adulterium, vel raptus virginum aut viduarum. Charta Bernardi Atonis Vicecomitis ann. 1114. *Excepto placitum de Judeis... & exceptis ipſos homicidios & Excogociamentos, quos ego & uxor mea & infantes noſtri retinemus in noſtro dominio.* Vide *Cucucia* in *Cugus.*

¶ EXCOLA, Alienigena, apud Rymerum tom. 3. pag. 766. col. 2.

¶ EXCOLATA, Carnis decoctum, apoſema, Italis *Scolata.* Miracula B. Ægidii, April. to. 3. p. 245. *Rogo ut mihi facias Excolatam, ut ex ea vobiſcum manducem hoc ſero.*

EXCOLENTIA, à voce *Excolere.* Lex Longob. lib. 3. tit. 9. §. 8. *Si ultra tres numerus* (fratrum) *excreverit, unus ſemper propter domeſticam curam, atque rerum communium Excolentiam remaneat.*

EXCOLIATUS, *Excaſtratus*, in Gloſſar. Lat. MS. Reg. *Ecouillé* à κόλεος, teſticulus, *Couille.* Vide *Exteſticulatus.* Gloſſ. MS. *Ementulare, Eſcoulier.* Gloſſ. Gr. Lat. Μονόρχις, *uniteſtis, unicoleus.*

EXCOLICUS. Fridegodus in S. Wilfrido c. 53.

Hactenus Excolicum quanto ſudore ſacellum
Emerit, expoſui.

¶ EXCOLIDUS Ager, Squalidus, incultus, apud Auctorem de Limitibus Agrorum.

¶ EXCOMMUNICARE. Vide *Excommunicatio.*

EXCOMMUNICATIO, A communione fidelium prohibitio. Leges Alfonſi IX. Regis Caſtellæ 1. part. tit. 9. leg. 1. *Deſcommuniones, ſententia qua eſtranna, e aparta al ome contra quier es dada a las vozes de los Sacramentos de la ſanta Egleſia, e las vegadas de las campannas de los leales Chriſtianos. E deſcommunio tanto quiere dezir como deſcomunaleza que aparta, e eſtranna los Chriſtianos de los biens ſpirituales, que ſe fazen en la Egleſia. E ſon dos maneras de deſcomunion, la una mayor que vieda al ome que entra en la Egleſia, nin aya parte eu los Sacramentos, nin en los otros biens que ſe fazen en ella, nin ſe pueda accompannar con los fieles Chriſtianos. La otra es menor, que aparta a ome tan ſolamente de los Sacramentos, que non aya parte en ellos, nin pueda dellos aeſar.* S. Cyprianus Epiſt. 28. *Si quis... auſus fuerit ante ſententiam noſtram communicare cum lapſis, à communicatione noſtra arceatur.* Epiſt. 41. *A communicatione cohibere* dixit. S. Auguſtinus de Geneſi ad literam lib. 11. cap. 40. *Tanquam Excommunicatus, ſicut etiam in hoc paradiſo, id eſt, Eccleſia, ſolent à Sacramentis altaris viſibilibus homines diſciplina Eccleſiaſtica removeri.* Idem lib. 1. de Corrept. & gratia c. 15. *Quia & ipſa quæ Damnatio nominatur, quam facit Epiſcopale judicium, qua pœna in Eccleſia nulla major eſt.* Excommunicatio, quam diſciplina invexit Eccleſiaſtica, ſucceſſit veteris ſynagogæ gladio, & præfigurata eo fuit, ut docent Cyprianus lib. 1. Epiſt. 11. & Hieron. Epiſt. 1. ad Heliodor. Auguſtin. de Fide & oper. cap. 2. Vide Baron. ann. 57. n. 11. & ſeqq. Morinum in Exercitat. Eccl. lib. 2. &c. [Varias vero Excommunicationis formulas apud Baluzium to. 2. Capitul. col. 663. & ſeqq. in Hiſt. Eccl. Meld. to. 2. p. 173. in Statutis Eccl. Trecor. ann. 1371. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1121.]

¶ Excommunicare Eccleſiam, Interdicere, vetare ne in ea divinum peragatur officium, apud Caniſium tom. 6. Lect. antiq. p. 1155.

Excommunicationis ſpecies ſex recenſent Canones Hibern. lib. 39. cap. 1. *A celebratione, à communicatione Miſſæ, à cohabitatione, à benedictione, à conloquio pacifico, à commeatu.* Adde cap. 4. 7. 8. & 11. & lib. 44. c. 32. & Scripta S. Patricii p. 26. 32. Has fere attigit Concilium Vernenſe an. 755. cap. 9. *Et ut ſciatis qualis ſit modus iſtius excommunicationis, in Eccleſiam non debet intrare, nec cum ullo Chriſtiano cibum vel potum ſumere, nec ejus munera quiſquam accipere debet, vel oſculum porrigere, nec in oratione ſe jungere, nec ſalutare.* [Quæ omnia uno verſiculo reſumuntur:

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Cujus regulæ exceptiones altero verſu ſic exprimuntur:

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.]

Vide præterea Iſidorum in Regula c. 16. Capit. Caroli M. l. 5. c. 42. l. 6. c. 92. 140. l. 7. c. 216.

Excommunicatio a Pace, *Miſſa, & menſa,* Epiſcopis inflicta qui parochiam alienam invadunt, in Canonib. Hibern. lib. 1. cap. 22.

Major & Minor Excommunicatio. Synodus Nemauſenſis an. 1284. *Dicitur autem Major Excommunicatio, cum dicit Prælatus, Excommunico te.... Talis excommunicatio ſeparat excommunicatum à communione fidelium, & participatione & perceptione Sacramentorum. Minor autem Excommunicatio,* [quæ locum non habet in Galliis,] *dicitur, cum quis communicat excommunicato majori excommunicatione: & tunc participans excommunicato, eſt remotus à perceptione Sacramentorum: ita non debet recipere Euchariſtiam vel alia Sacramenta, quouſque fuerit abſolutus. Interdictum dicitur cum dicit Prælatus, Interdico te; vel dicit, Suppono te Eccleſiaſtico interdicto; vel, Interdico ſeu prohibeo tibi ingreſſum Eccleſiæ: & talis interdictus, & ille qui eſt Majori Excommunicatione ligatus, non debent intrare Eccleſiam, quandiu ſunt in ſententia, ſed nec juxta Eccleſiam ſtare, quando divina officia celebrantur, &c.* [Lib. 6. Capitul. cap. 180. & Iſaacus Lingon. Epiſc. tit. 9. cap. 8. *Ut excommunicatus à Sacerdote, quandiu in ipſa eſt Excommunicatione majores natu vel Epiſcopos accuſare non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, non recipiatur, ſed aut Majori Excommunicationi ſubjaceat, aut ab Eccleſia pellatur.* Hinc Excommunicationem majorem puto idem atque anathema: quod olim ab Excommunicatione ſimplici diſtinguebant.] De minori Excommunicatione, Sulpitius Severus lib. 3. Hiſt. Sacræ, ubi de Synodo Cæſarauguſtana: *Additum etiam, ut ſi quis damnatos in communionem recepiſſet, ſciret in ſe eandem ſententiam promerendam.* Bertholdus Conſtant. an. 1089. *In tertio autem gradu* (anathematis) *eorum communicatores poſuit, quos etſi non Excommunicaret, adeo tamen eos externa communione commaculatos aſſeruit, ut in Catholicam ſocietatem ſine abſolutione & pœnitentia recipi non deberent, videlicet qui excommunicatis ſalutatione, oſculo, oratione, convictu, & ignoranter communicaſſent.* Vide Pachymer. lib. 7. cap. 6.

☞ Aliæ rurſus diſtinguuntur Excommunicationis ſpecies. Antiquiſſima eſt Excommunicationis diſtinctio *Medicinalem* inter & *Mortalem*. Medicinalis erat cum quis, crimen ſuum confeſſus, injunctam pœnitentiam ultro ſubibat. Ea vero aut ad mortem uſque, pro gravioribus ſcilicet criminibus, aut ad præfinitum tempus præſcribebatur. Mortalis qua quis ob hæreſim aut crimen in quo obſtinate perſeverat ab Eccleſia habetur ut Ethnicus & Publicanus. Utriuſque meminit Auguſtinus Serm. 357. *Nos vero quempiam à communione prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum ſit Mortalis, ſed Medicinalis, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſæculare ſive eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.* Vide Dupin. tr. Hiſt. de Excommunicationibus.

☞ Recentior diſtinctio quam *à jure*, & *ab homine* appellitant, vel *ſententiæ ferendæ*, & *latæ ſententiæ*, ſeu *ipſo facto incurrendæ*. *A jure* dicitur quam lex delinquentibus intentat. *Ab homine* vero quæ à Superiore cum aliqua temporis, perſonæ, locive circumſtantia profertur. *Sententiæ ferendæ* vocant quam meretur quis ob factum à Lege interdictum. *Latæ* autem *ſententiæ*, vel *ipſo facto*, ea eſt quæ eo ipſo quo, etiam nemine conſcio, fit actio prohibita, incurritur, ita ut nulla alia requiratur ſententia. Hujus profecto difficile erit vel unum exemplum apud Antiquos reperire. *Caſus in quibus*, recentioribus ſæculis, *quis excommunicatur ipſo facto à jure* fuſius recenſentur in Statutis Eccleſiarum Cadurc. Ruthen. & Tutel. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 742. & ſeqq.

☞ Olim Excommunicatio ab anathemate nihil differebat. At in ſequioribus ſæculis haud leve diſcrimen inter utrumque interjectum eſt. Gratianus cauſa 3. qu. 4. refert *Engeltrudam uxorem Boſonis non ſolum Excommunicatione, quæ à fraterna ſocietate ſeparat, ſed etiam Anathemate, quod ab ipſo Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, recidit, crebro percuſſam eſſe.* Vide cap. 11. qu. 3. *Nemo Epiſcoporum* & *Audi*, cap. 5. qu. 2. *Præſenti*, &c. Concil. Turon. ann. 570. cap. 24. *Necatori pauperum, qui res pervadit eccleſiaſticas, pſalmus* CVIII. *dicatur, ut veniat ſuper eum illa maledictio, quæ ſuper Judam venit, qui dum loculos ferret, ſubtrahebat pauperum alimenta, ut non ſolum Excommunicatus, ſed etiam Anathematizatus moriatur.* Et Hadrianus PP. II. Epiſt. 25. *Non ſolum Excommunicationis nexibus innodabitur, verum etiam vinculis anathematis obligatus in gehenna cum diabolo deputabitur.*

☞ Regum & Principum id ſingulare fuit privilegium, ut ſi cui excommunicato Rex communicaret, ſtatim Eccleſiaſticæ communioni reſtitueretur. Id ex Capitularibus Regum auctoritate Epiſcoporum conſtitutis refert Ivo Carnot. Epiſt. 171. *Si quos culpatorum Regia poteſtas, aut in gratiam benignitatis receperit, aut menſæ ſuæ participes effecerit, hos & Sacerdotum & populorum conventus ſuſcipere eccleſiaſtica communione debebit; ut quod principalis pietas recipit, nec à Sacerdotibus Dei extraneum habeatur.* Idem exſtat in Conc. Toletan. XII. cap. 3. Vide Gregor. Tur. l. 5. Hiſt. c. 19. & l. 7. c. 7. Regibus noſtris id quoque conceſſum eſt à Rom. Pontificibus, ut in terra Regia nemo excommunicationem vel interdictum ferre poſſet, niſi de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ. Literæ Philippi VI. an. 1335. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Regum Franc. p. 103. *Ad noſtrum pervenit auditum, quod licet à Sede Apoſtolica Nobis & noſtris prædeceſſoribus per plures Rom. Pontifices, per privilegium ſit indultum, ut nullus in terra Regia Excommunicationis, vel interdicti ſententias proferat, abſque mandato Sedis Apoſtolicæ.* Sed hoc privilegium non omnibus Gallis ſapit.

EXCOMMUNICATIO inter pœnas monaſticas recenſetur in Regula S. Benedicti c. 23. 24. 25. in Regula S. Iſidori cap. 16. ſub finem, in Regula Magiſtri c. 19. 23. 80. &c. Ea autem varia fuit, interdum *à menſa*, interdum *ab oratorio*, ut eſt in Regula Magiſtri cap. 13. Cæſarius Arelatenſis ſerm. 14. ad Monachos Lerinenſes: *Illis ipſis qui apud nos gravius delinquunt, nullam triſtiorem, nullamque acerbiorem poſſumus invenire ſententiam, quam à corpore congregationis abſciſi ſine prece abſcedant. A menſæ participatione privari*, in Regula S. Donati cap. 69. ubi exponitur cujuſmodi eſt ea excommunicatio, ut & in Regula Magiſtri c. 23. Vita S. Benedicti Abbat. Anianenſis: *Tanta erat ejus ſollicitudo, ut ſi vel modica grana leguminum, vel exiguæ porri comæ caulium que folia ab eo neglecta invenirentur, mox digna Excommunicationis advertebat ſententia, cujus probaretur eſſe delictum.* Veteres conſuetudines Ordin. S. Benedicti de ſeptem modis pœnitentiæ: *Primus ammonitio ſemel ac iterum atque tertio. Secundus correptio publica coram omnibus abſque Excommunicatione. Tertius Excommunicatio pro levioribus culpis. Quartus Excommunicatio pro gravioribus culpis. Quintus verberum vindicta, vel corporis caſtigatio. Sextus oratio communis ab omnibus. Septimus expulſio de Monaſterio.* [Excommunicatio Monaſtica ſicut & Eccleſiaſtica in majorem & minorem dividitur. Utriuſque formam videre eſt apud Schramb. Chronic. Mellicenſ. pag. 331. col. 2. *Excommunicatio regularis Minor eſt privatio à communis menſæ Fratrum conſortio, ut quando quis in terram comedit, &c. Major eſt quando frater excluditur tam à refectorio quam à choro, ita ut publice ſolus nil audeat incipere aut facere, vel quando ſeparatur à Conventu in loco privato, ſive in carcere includitur.*] Vide Cumeanum Abbatem de menſura pœnitent. cap. 2. & Vitam S. Eupraxiæ virg. n. 20. De hac excommunicationis ſpecie pluribus diſſerit Haeftenus lib. 8. tract. 5. diſq. 1. & ſeqq. Ad ejuſmodi excommunicationes monaſticas referri poteſt Charta Hugonis Abbat. S. Dionyſii an. 1193. ex Tabul. ejuſdem Monaſt. *Eos autem, qui contra hanc conſtitutionem noſtram aliquatenus venire præſumpſerint, de clavo & corona domini ſolenniter in capitulo noſtro accenſis candelis Excommunicavimus.* [Alia Lucianæ Abbatiſſæ Faræmonaſterii an. 1168. Hiſt. Meld. to. 2. p. 57. *Et ſi quis hanc noſtram inſtitutionem quaſſare præſumpſerit, & inde damnum ad pretium duodecim denariorum fuerit, ſciat ſe inde reum eſſe, & à quatuor Sacerdotibus in Capitulo coram omni Conventu excommunicatum.* Notandus eſt hic ritus, quo Sacerdotes in Capitula Monialium introducuntur ad promulgandam excommunicationem, quam ipſæ non poterant promulgare.]

☞ Apud Ciſtercienſes, Dominica Palmarum, generalis quædam excommunicatio ferebatur à Capituli Præſide in conſpiratores, incendiarios, fures, proprietatem habentes, alioſve maleficos, ut habetur in Statutis ejus Ordinis ann. 1183. 1184. 1300. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1255. 1257. 1497. ex antiquis vero Conſtitutionibus Ordinis Vallis-Caulium promulgabatur Dominica Paſſionis, ibid. col. 1658. & 1660.

EXCOMMUNICARI CIBO. Pœnitentiale Egberti Archiep. Eborac. cap. 25. *Si quis Clericus ſuperbire præſumpſerit, ſæpius propria Excommunicetur*

Cibo. Id eſt, *in pane & aqua pœniteat*, ut eſt in c. 32.

EXCOMMUNICATIO OB DEBITA *non ſoluta* interdum inflicta, ut colligitur ex Stabilim. S. Ludov. lib. 1. cap. 121. & ejuſd. Edicto an. 1245. Ponteſiæ exarato. Vetus Conſuetudo Franciæ lib. 3. *Si un homme*, animo indurato *ſe laiſſe en Excommuniment par an, l'Official dit qu'il le peut convenir ſur crime de hereſie. Toutefois puis que l'Excommuniment eſt pour cauſe de debte, ce n'eſt mie ſi propre hereſie que l'en le doive pourſuivre.* In Concilio Marciacenſi an. 1326. cap. 55. *Vetatur, ne locus ullus pro pecuniario debito ſupponatur Eccleſiaſtico interdicto, ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali licentia.* Concilium Herbipolenſe an. 1287. cap. 29. *Nonnulli, ſicut audivimus, pro maritorum ſeu filiorum debitis, uxores ſeu matres Excommunicant, ordinaria fulti juriſdictione. Quod juri & æquitati contrarium reputantes, id fieri de cætero prohibemus, niſi mater & uxor ſuccedant in bonis mariti, ſeu filii, defunctorum.* Videtur deeſſe *patris.* Habentur exempla ejuſmodi excommunicationum in Manuali placitorum, in Parlamento 3. Febr. an. 1364. & apud Radulphum de Rivo in Engelberto à Marka cap. 5. Vide Stephanum Tornac. Epiſt. 39. 40. & to. 6. Spicilegii Acheriani pag. 481. 494. En aliud ineditum: *In nomine, &c. Quod anno 1350. venerabilibus & diſcretis viris N. N. N. ex parte una, & nobili viro D. Galchero de Lauda Milite Trecenſis diœceſis, ex altera, &c. Joannes Maurelli Præpoſitus Eccleſiæ S. Crucis Leodienſis Curiæ Cameræ D. Papæ generalis Auditor, diſcretis viris Trecenſi & Pariſienſi Officialibus ad quos præſentes litteræ pervenerint, ſalutem in Domino. Vobis comittimus quatenus nobiles & magnificos viros dominos Joannem de Noeriis, Comitem de Joigniaco, Senonenſis diœceſis, Robertum de Grattis, Dominum de Muriſallo, Eduenſis diœceſis, Gaufridum Dominum de ſancta Liveria, Cathalaun. diœc. & Hugonem Dominum de Vulpilleriis, Lingon. diœceſ. Milites, Galterum de Lauda, Dominum de Soylleriis, Trecenſis diœceſis, & Anſeletum de Brecuria, Rothomagenſis diœceſis, domicellum & familiarem commenſalem D. N. Papæ, ab Excommunicationis ſententia in eos lata propter ſolutionis moram cujuſdam debiti 1500. florenorum auri, &c. abſolvatis. Actum anno & menſe prædictis.* Vetantur etiam hujuſmodi excommunicationes in Conſuet. Britan. art. 6. [Jam eas prohibuerat Bonifacius PP. VIII. an. 1302. Sub ejus tamen Succeſſoribus iterum valuiſſe, imo ab ipſiſmet uſurpatas, ubi de re eorum agebatur, certum eſt ex Charta an. 1341. inter Inſtrum. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 437. *Anno 1341. Ind. 9. die 22. menſ. Aug. Illuſtris Princeps Dom. Humbertus Dalphinus Vienn. tam in ſolutum & recompenſationem ſexdecim millium & ducentorum auri ponderis Florentiæ, in quibus tenetur SS. Patri Benedicti PP. XII. quam Dei & S. Matris Eccleſiæ contemplatione, ut abſolutionem Excommunicationis qua tenetur ligatus pro dicto debito mereatur obtinere.*] Cæterum huc referri poteſt, qui olim obtinuit mos inhumanus, ut creditori liceret mortuum debitorem humo mandari prohibere, niſi debito ſatisfactum eſſet; cujus quidem meminit S. Ambroſius in Tobia c. 10. *Quotiens vidi à feneratoribus teneri defunctos pro pignore, & negari tumulum, dum fœnus expoſcitur.* Et edictum Theoderici Regis cap. 75. *Si quis autem ſepeliri mortuum, quaſi debitorem ſuum adſerens, prohibuerit, honeſtiores bonorum ſuorum partem tertiam perdant, & in quinquennale exilium dirigantur: humiliores cæſi fuſtibus perpetui exilii damna ſuſtineant.* Vide Menæa in S. Donato 7. Auguſti.

Excommunicatorum corpora inſepulta, nec corrupta. Vide *Imblocatus.*

Excommunicati tenebantur intra annum abſolutionem ab Epiſcopis impetrare, & Eccleſiæ ſatisfacere, ad idque cogebantur à judicibus ſæcularibus. Edictum S. Ludovici ann. 1228. à nobis allatum in Not. ad Joinvillam: *Et ſi aliqui per annum contumaces extiterint, ex tunc compellantur redire ad Eccleſiaſticam unitatem, ut quos à malo non retrahit timor Dei, ſaltem pœna temporalis compellat. Unde præcipimus quod Ballivi noſtri omnia bona talium excommunicatorum mobilia & immobilia poſt annum capiant, nec eis aliquo modo ea reſtituant, donec prædicti abſoluti fuerint, & Eccleſiæ ſatisfecerint.* [Et in Stabilim. ejuſdem Regis lib. 1. c. 123. *Se aucuns eſt excommuniés un an & un jour, & li Officiaus mandaſt à la juſtice laie, que il le contrainſiſt par la priſe de ſes biens, ou par le cors...... Et ſi ne le doit pas prendre pour que ce ſoit de detes, més la juſtice doit tenir toutes les choſes en ſa main, ſauf ſon vivre juſques à tant que il ſe ſoit fet abſoudre. Et quand il ſera abſous, il paiera neuf l. d'amende, dont les ſoixante ſ. ſeront à la juſtice laie, & les ſix liv. ſeront à l'autre juſtice, & les doit avoir par la main de la juſtice laie. Et ſe il étoit ſouſpeçonneus de la foy, la juſtice laie le devroit prendre adoncques, & envoier au juge ordinaire; car quand ſainte Egliſe ne puet plus fere, elle doit apeler l'aide des Chevaliers, & la force.... Et quand li juges l'auroit examiné, ſe il trouvoit que il feuſt Bougres ſi le devroit fere envoier à la juſtice laie, & la juſtice laie le doit faire ardoir.*] Interdum etiam ad abſolutionem petendam à judicibus Regiis cogebantur ſub pœna carceris, ut ibi docuimus ex Chronico Abbatum Caſtrenſ. cap. 19. Vide eumdem Joinvillam p. 13. In Anglia ad id tenebantur intra 40. dies, quibus elapſis, Ordinarius Cancellarium regni de ea re certum faciebat, qui continuo ad Vicecomitem *breve* mittebat, quod de *excommunicando capiendo* dicebatur; vi cujus excommunicatum in carcerem compingebat. Si ille Eccleſiæ ſatisfeciſſet, tunc aliud *breve* ad Vicecomitem mittebatur, quod de *excommunicato deliberando* vocabatur. Ita Bracton. l. 5. de Except. c. 23. §. 3. 4. Fleta lib. 6. c. 45. §. 2. & Raſtallus verbo *Excommengement.* Quod ſi denique poſt dictos 40. dies Barones vel alii & eo amplius excommunicationem in ſe latam ſuſtinuiſſent, eorum ſubditi ab eorum fidelitate abſolvebantur, & eorum terra interdicto ſupponebatur, eorumque feuda in manus ſuperioris domini tranſibant, quouſque injuriam paſſis & Eccleſiæ ab eiſdem fuiſſet ſatisfactum competenter, ut eſt in Chartis Anglicis apud Gul. Prynneum in Libertatibus Anglicis tom. 2. pag. 358. & 410. [& in Tabulario Epiſcopatus Ambian. f. 5. v°.] Agunt de hac re Concilia varia, Triburienſe ann. 821. cap. 5. apud Campiniacum ann. 1238. cap. 18. Bitterrenſe ann. 1246. c. 36. Copriniacenſe ann. 1260. cap. 15. Lambethenſe ann. 1261. cap. de *Excommunicatis* capiendis, Burdegalenſe an. 1262. cap. 1. 2. Colonienſe an. 1266. c. 38. Langienſe an. 1278. c. 6. apud Pontem Audomari cap. 1. Synodus Santonenſis ann. 1282. c. 2. Senonenſis ſub Petro Archiep. c. 2. Avenionenſis ann. 1326. c. 41. Concil. Londinenſe an. 1342. c. 13. Synodalia Statuta Anonymi an. 1287. c. de Sententiis to. 2. Concil. Angl. Provinciale Eccleſiæ Cantuarienſ. lib. 3. tit. 28. lib. 5. tit. 17. Vide præterea Stabilim. S. Ludovici l. 1. c. 121. & aliud ejuſd Edictum Ponteſiæ exaratum an. 1245. à nobis laudatum ad ead. Stabilim. Hemereum in Auguſta Vi-

romand. in Regeſto pag. 51. Legem Friderici I. Imp. apud Conrad. Uſperg. ann. 1187. veterem Conſuetud. Normann. cap. 21. &c.

☞ Durius etiam aliquando actum eſt contra excommunicatos, præſertim cum abſolutionem petere & Eccleſiæ facere ſatis non feſtinabant; lapides projiciebant in domum excommunicati, feretrum deferebant quaſi illius funus curaturi, aliaque ſimilia factitabant quæ nec à jure nec ab Epiſcopis permitterentur, ut diſcere eſt ex Concilio Avenion. an. 1337. apud Baluzium in Conc. Galliæ Narbon. pag. 352. ubi genuinam lectionem reſtituimus ex ipſo Concilii autographo quod vidit vir probatæ fidei D. *le Fournier*: *Statuimus quod abinde in antea nullus eccleſiaſticam juriſdictionem exercens, contra Excommunicatos ab ipſis, quantocunque tempore Excommunicationis ſententiam animo ſuſtinuerint indurato, procedat ad faciendum projici lapides in domum Excommunicationis ſententia innodati, vel faciendum venire capellanum indutum veſte ſacerdotali, vel alios ad domum Excommunicati prædicti, vel portandum literbiam ſeu ferret* (l. *libitinam ſeu feretrum*) *vel alia ſimilia quæ à jure non reperiuntur expreſſa, ſed aliis à jure proviſis* (l. *permiſſis*) *remediis utatur ad pœnam contumacium aggravandam.*

¶ Excommunicator, Qui ſententiam fert excommunicationis. Statuta Synodalia Eccleſiæ Leodienſ. in Anecd. Marten. to. 4. col. 874. *Si autem ſic abſolutus convaluerit ab infirmitate ſua, tunc accedat ad ſuum Excommunicatorem cum litteris ejus qui eum abſolvit, continentibus abſolutionem, & qualiter fuerit abſolutus; & tunc ipſe abſolutus faciat id quod Excommunicator ei injunxerit ſuper his pro quibus fuerat excommunicatus.*

EXCOMMUNIONES, Excommunicati, paſſim in Canonibus S. Patricii cap. 17. 18. 20. 27.

EXCOMMUNIS, Excommunicatus. Concilium Arelat. II. c. 30. *Ut Eccleſiæ inimici habeantur Excommunes.* Turonenſe II. c. 24. ex Cod. Bellovac. *Non ſolum Excommunis, ſed etiam anathematizatus moriatur.* Alii Codd. habent *Excommunicatus.* [Canon. Hibern. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 2. *Clericus inter epulas cantans .... Excommunis ſit.*]

¶ EXCOMMUNITER, Communiter, unà. Litteræ Prælatorum Normanniæ ſuper contentione juris patronatus Eccleſiarum ann. 1200. apud Acher. Spicil. to. 9. p. 155. *Et quatuor Presbyteri & quatuor Milites jurabunt ſuper ſacroſancta, & Epiſcopo exinde Excommuniter, ſive Archiepiſcopo, quod ipſi octo dicent, ad quem ſpectare debeat donatio Eccleſiæ de jure patronatus.*

¶ EXCOMMUNUS, ut *Excommunis.* Veteres formulæ Andegav. apud Mabill. Analect. to. 4. p. 248. *Et à liminibus Eccleſiarum, Baſilicarum vel omnium Sacerdotum Excommunus, accipiat illam maledictionem, quem Judas Scariotis accipiat.*

¶ Excomnus, Eadem notione, in Charta an. 766. apud Felibianum Hiſt. San-Dionyſ. p. xxix.

¶ EXCOMPARATIO, Comparatio, acquiſitio. Charta Adalindis Comitiſſæ, apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 14. *Quantum Acfredus Comes & ego ſupraſcripta Adalindes ibidem habuimus tam de alode, quam de Excomparatione, id eſt, domos coopertas, caſales, curtes, hortos, &c.*

¶ EXCOMPUTARE, Computare, numerare. Bulla Clementis VI. an. 1349. Hiſtor. Dalphin. tom. 2. p. 609. col. 2. *Sed dictam ſummam in prima ſolutione facienda de hujuſmodi pecunia ſolvenda tibi omnino Excomputare, &c.*

EXCONDICERE, Excuſare, ſatisfacere, purgare ſe ſacramento, affirmare. Capitula Caroli C. tit. 39. §. 2. *Ad mallum veniant, & ibi aut ſe legaliter, ut permiſimus, Excondicant: aut ſi ſe Excondicere non potuerunt, quod male fecerint, legaliter emendent.* Hincmarus Opuſc. 31. *Quia fratri Hadulfo miſſaticum tuum commiſeris, ... de quo miſſatico non ſe Excondixit.* [Vide *Exdicere.*]

Escondire, Eadem notione. Pactum inter Epiſcopum Meldenſem & Comitem Campan. ann. 1218. in Tabulario Camp. Bibl. Thuan. f. 276. & in Tabular. Eccl. Meldenſis fol. 18. *Et ſi ad ſubmonitionem prædictam non venerint, Eſcondient quod non audierint ſubmonitionem, vel emendabunt quod non venerunt. Si autem venerint ad ſubmonitionem, Eſcondient, vel emendabunt illud quod eis objicietur à Præpoſito de his quæ pertinent ad mercaturam, &c.* Occurrit ibi pluries. Charta Communiæ Nantolienſis an. 1233. quæ eſt Radulfi Comitis Sueſſion. *Et dicta die tenetur mihi vel ſervienti meo emendare per 7. ſol. & dimid. monetæ Sueſſionenſis, vel ſe Eſcondire quilibet, cui admiſſum imponeretur ſuper alio quam ſuper latrocinio, ſeptima manu hominum. Etſi latrocinium imponatur, Eſcondiet ſe viceſima una manu hominum. Et ſi dicta die placiti Excondita non capiam, extunc non potero aliquem ſuper his querelare; imo omnino extunc quieti & abſoluti remanent, quantum ab illa Eſcondita.* [Extractum libri *S. Juſt* fol. 21. v°. apud D. *Bruſſel* to. 1. de Feudorum uſu p. 173. *Abbas S. Michaelis dicebat ſe non eſſe ſubmonitum. Serviens in aſſiſia attornatus dicebat ſe ſubmonuiſſe eum ad manerium ſuum de Bretevilla, abſentem tamen; ſed ſerviens, qui cuſtodiebat manerium, dicebat ſe citaſſe. Abbas dicebat, quia Baro Regis eſt, & quod ad vocem talis ſervientis non debebat intrare legem de Eſcondienda ſubmonitione. Judicatum fuit quod debebat.* Illud autem obſervant, in contentionibus hujuſcemodi eum, qui *eſcondierat* ſubmonitionem, *emendam* non exſolviſſe, licet ſervientes præſentes eſſent & jurare parati ſe ſubmonitionem feciſſe, quoniam, ut ait *Des Fontaines* apud *de Lauriere* in Gloſſario, *Leur offre à jurer encontre le ſerment de ciaux qui Eſcondirent le ſemonce ne puet rien faire.* Qua in re eadem erat & franci hominis & villani conditio. Sed cum Dominus propter defectum *gagia* ſeu pignora ceperat, ſi francus homo illa repeteret, ei reddebantur ante *eſcondium*, ſecus autem villano, niſi fuiſſet prohibitus ſuo ſacramento. Ratio diſcriminis eſt juxta laudatum *des Fontaines*; *Que moult plus eſt tenu li frans hom à ſon Seigneur par le raiſon de liretage, ke li vilains par ſes rentes payant, parquoi on puet plus guidier pour le franc hom qui ne ſceut pas le ſemonce, ke pour le vilain.* Quod explicat regulam 30. Inſtitut. Loyſelli lib. 1. tit. 1.] Curia Generalis Cataloniæ an. 1321. MS. *De bauſiatoribus & traditoribus, qui fidem ſuam noluerunt Eſcondire ... poſſint præſtare auxilium & favorem reptato volenti ſe Eſcondire, ſicut poſſunt alii Barones Cataloniæ.* Vide *Boſiare* & *Intercipere.* Chronicon Petri IV. Reg. Aragon. lib. 3. c. 31. *E aprés moſſenyer Gil Royg de Liori dixeren que eren apparellats d'Eſcondir la fe de Don Pedro de Exercica.* Leges Willelmi Nothi vernaculæ cap. 50. *Si eſt aſcons qui blamez ſeit dedinz le hundred 4. humes le retent ſei 12. main ſe ſpurget. è ſe il ſeut ſuiſt deduz la chalenge, li Sire rende ſun were: è ſi l'un chalenge le ſeignour, qui per le ſeut ſeit alé, ſi s'Eſcundie ſei 6. maine, s'il ne pot, envers li Rei l'oment, è cil ſoite utlage.* Id eſt: *Si quis abſconſus eſt, qui intra hundredum accuſatus, & à 4. hominibus rectatus ſit, duodecima manu ſe purget, & ſi fugerit* (lege, *è ſe il s'enfuiſt dedans*) *poſt calumniam, dominus*

reddat weram ſuam; & ſi quis calumniaverit, ſeu in jûs vocaverit dominum, quod per ſuum factum abierit, (ſen fait) *purget ſe ſexta manu*; *quod ſi non poteſt*, *emendet verſus Regem*, *& ſit utlagatus.* Hic enim cæcutiit Seldenus. Adde cap. 16. Le Roman *du Renard* MS.

Si que j'en feroie un joïſe,
De chaude yaüe & de fer chaud,
Mais mon Eſcondire que vaut:
Laſſe chetive mal oſtruë.

Alibi:

Gel com jugeront mi baron,
Qui l'en doit faire de larron,
Et con de felon trahitour,
N'en partirés ſans mauvais tour,
Se ne vous povés Eſcondire
De quanque l'en vous voudra dire.

Le Roman *de Thibaud de Mailly* MS.

Au plet en Champfleury
A la grand departie,
Tuit y ſommes ſemons,
Nuns ne s'en Eſcondie,
Ne je ne voi nului,
Qui ja s'en eſſonie.

Interdum ea vox pro *vetare* uſurpatur. Pactum Tongrenſe ann. 1403. in Magno Recordo Leodienſi p. 25. *Lidit fermetteurs ne puiſſent Eſcondire de faire leur chace*, *quant chacun d'eux venra à ſon tour*, *de ce afaire*, *ſans mettre en ce Eſcondit ne empeſchement.* Et pag. 57. *Que li Maire de Liege ne autre li puiſt deffendre ou Eſcondire*, *&c.* Et p. 41. *Et de ce ne peut on venir à loy-ne Eſconduire nul*, *ſe ce n'eſt pour monſtreir paiement par quittance*, *&c.* Adde p. 119. Hinc vulgaris vox *Eſconduire* apud nos, pro, aliquem re infecta dimittere, vel repellere.

¶ Esconditum. Privilegium Fratris Andreæ de Coloors domorum Militiæ templi in Francia Præceptoris an. 1215. in Tabulario S. Remigii Rem. *Si maluerimus aliquis Fratrum noſtrorum ſecundum conſuetudinem loci illius ſuper hoc faciet Eſconditum*, *ad quam emendam vel Eſconditum faciendum tenebimur quotiens fuerimus requiſiti.*

Escondium. Charta Guillelmi de Marigneo Armigeri ann. 1275. *Et ſciendum eſt*, *quod ſi ego dictus Guillelmus Armiger*, *vel meum mandatum aliqua animalia ſæpe dictorum hominum vel hæredum ſuorum invenerim in aliquo forefacto nemorum meorum*, *potero capere vadimonium*, *ſi mihi placuerit*; *ſed oportebit ut procedam per plegios: & ſi dictus homo cujus habeo vadimonium*, *petit oſtenſionem loci*, *oportebit quod ego ſæpedictus Armiger vel meum mandatum eam concedat*: *& ſi forefactum cognoverit*, *oportebit quod emendet*, *videlicet pro quolibet animali* 2. *den. Turon. Si autem negaverit*, *gagiabit unum Eſcondium*, *& ego dictus Guillelmus vel meum mandatum capiam juramentum Eſcondii in domo Militum Templi de Marigneo per manum meam coram Templariorum*, *ad uſus & conſuetudines patriæ.* Infra: *Et ſi aliquos jam dictorum hominum vel hæredum ſuorum in dictis nemoribus meis ſecantes*, *vel in callibus animalia ſervantes invenerim*, *ſecationem vel ſervationem ad uſus & conſuetudinem emendabunt*, *vel etiam Eſcondibunt per manum meam*, *& manus hæredum meorum coram Templariis vel eorum mandato.*

Excondire, Excundire, Idem quod *Excondicere.* Jacobus I. Rex Aragon. in Conſtitutionib. Catalaniæ MSS. *Si aliquis nobilis aliquem Militem ſuum reptaverit*, *vel aliquam aliam querimoniam habuerit*, *& ipſe Miles velit ſe Excondire de reptamento illo ſecundum Uſaticos Barcinonenſes*, *& de aliis querimoniis directum facere*, *ſecundum quod debuerit*, *& dominus*, *Scondimentum ſuum*, *vel directum noluerit accipere*, *&c.* Alibi, *ſe de bauſia Excondire.* Occurrit ibi non ſemel, & in Curia Generali Barcinon. ſub Petro II. Rege Arag. cap. 22. ubi *Excundire* ſcribitur. Curia Generalis Catalan. ann. 1321. *Quod poſſit fidem ſuam Excundire per bataliam.* Libellus Catalanicus MS. de Batallia facienda: *Et ſi aquell qui reptat es no vol venir à la Cort*, *ne Eſcundir ſa fe*, *deu len forcar la Cort*, *&c.* Vide Probat. Hiſt. Turenenſis pag. 35.

¶ EXCONSULES, *dicti quod jam à Conſulatu exierint ſive diſceſſerint peracto vicis ſuæ anno.* Gloſſar. Sangerman n. 501. ex Iſidoro lib. 9. Orig. cap. 3. *Exconſules* memorantur apud Lampridium, Sidonium lib. 1. Epiſt. 11. & alibi.

¶ Exconsulares, Eadem notione non ſemel.

EXCONTRUM, Permutatio, quod *contra* aliam rem, ſeu pro alia reddatur. Proprie autem eſt, cum obſes loco alterius obſidis cum licentia diſcedentis, aut dimiſſi, datur. Petrus de Vineis lib. 5. Ep. 57. *Supplicarunt obſides de Montefalconis*,... *apud Capuam commorantes*, *ut cum velint*, *pro ſeipſis Eſcontrum perſonarum condecens exhibere*, *videlicet fratrem pro fratre*, *&c.*

EXCOPIARE, Exſcribere, Gall. *Copier.* Chronicon Windeſem. l. 1. cap. 2. *Libros SS. Patrum per eos deſcribi fecit & Excopiari.* [Legitur apud Marten. to. 4. Collect. Ampliſſ. col. 1152. & alibi.] Vide *Copia.*

EXCORDARI. Commodianus Inſtr. 21. *Excordaris*, *homo*, *ſi putas ut ipſi te ſalvent.* Id eſt, aberras.

EXCORDATUS, Corde privatus. Sugerius in Ludovico VI. cap. 16. *Quia vecors unius fuerat*, *mortuus eſt Excordatus. Cor ſiquidem extis ereptum fraude & iniquitate turgidum*, *palo imponunt*, *&c.*

EXCORIARE, Virgis vehementius cædere, Gall. *Eſcorcher.* Fridericus I. Imper. de Pace tenenda: *Si quis quinque ſolidos valens*, *aut amplius*, *furatus fuerit*, *laqueo ſuſpendatur. Sin minus*, *ſcopis & forcipe Excorietur & tondeatur.* Arnoldus Lubec. lib. 2. cap. 37. *At illi indignati*, *virgis Excoriaverunt eos*, *& decalvatos ad dominum ſuum remiſerunt.* Vide Sicamam ad Leges Friſionum tit. 9. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Excoriatus*, Be Beȝlæ, à Beȝlean, decorticare, excoriare, unde forte noſtrum *Befler quelqu'un*, Subſannare, irridere quempiam tanquam cæſum virgis. [In Legibus Rotharis, apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 43. col. 2. *Excoriare*, eſt Corium detrahere: *Si in flumine animal cujuſcumque mortuum fuerit*, *aut ubicumque*, *& alius homo cujus non fuerit*, *Excoriaverit*, *componat ſolidos* XII. Occurrit iterum hac notione in Memoriali Poteſtatum Regienſium ad annum 1218. & in Conſuetud. Auſcicorum MSS. ann. 1301. art. 88. & 89.]

Excoriare Cruces, Aurum & argentum ab iis expilare, apud Radevicum l. 3. de Geſt. Frider. cap. 10.

¶ EXCORIATIO. Vide *Eſcoriatio.*

¶ EXCORPORARE Se, A corpore ſeu ſocietate diſcedere. Vincent. Lirin. Commonitorii c. 2. *Julianus ſe collegarum ſenſui aut incorporare neglexit*, *aut Excorporare præſumpſit.*

¶ EXCORRIGIARE, Corrigiam ſolvere. Vide *Decorrigiare.*

¶ EXCORTICARE, Caudam animali detrahere, Gall. *Ecouer.* Vett. Formulæ Andegav. art. 34. *Et ipſa animalia per ſua menata aliquas mortas fuerant*, *& ipſa pecora illi Excorticaſſit*, *poſteaque mortas fuerunt*, . . *Et ipſi illi taliter locutus fuit*, *quod nec*

nec ſua animalia numquam menaſſit, nec per ſua me-nata ipſa animalia degere numquam habuiſſit, nec de manus ſuas Excorticatas numquam fuiſſent.] Vide *Decorticare.*

¶ EXCOTERE Bladum, Excutere, exterere, flagellare perticis. Sententia arbitralis inter Dominos & Univerſitatem Calliani an. 1497. *Ordinamus quod pro neceſſitate liceat dictis hominibus ad ſuccurrendum Excotere de blado excreto in dictis Manris ante tempus medii menſis Julii, & quantitatem bladi ſic Excoti intimare debeant dicto calcadurerio.*

EXCREDERE, Facere ut aliquis non credatur. Synodus Bajocenſis an. 1300. cap. 63. *Excommunicamus ſortilegia de Sacramentis Eccleſiæ facientes,... & qui ad conjungendum & disjungendum falſa matrimonia, vel ad Excredendum aliquem, ſcienter deponent teſtimonium falſitatis.*

¶ EXCRESCENTIA, Excrescens, Fortuita Clericorum obventio, Gall. *Le caſuel.* Charta Elizabeth Reginæ Angl. an. 1560. pro Capellano ſuo, apud Rymer. to. 15. pag. 580. col. 2. *Cum præeminentiis, juriſdictionibus, libertatibus, privilegiis, titulis, quotidianis diſtributionibus, Excreſcentiis, allocationibus, aliiſque proficuis, commoditatibus, &c. Fructus, quotidianas diſtributiones, Excreſcentes, &c.* ejuſdem tomi p. 704. col. 1.

¶ EXCRETA. Vide *Eſtrida.*

EXCRUSTARE, Cruſtam auferre. Monaſticum Angl. to. 1. pag. 210. *Duas imagines... quarum unam auro & gemmis Excruſtavit.* [Radulphus Cadom. de Geſtis Tancredi, inter Anecd. Marten. to. 3. col. 196. *De argento milites creare iſte pervertendo & depravando vocat Eccleſias Excruſtare.* Vide novam Gall. Chriſt. to. 3. col. 863.]

¶ EXCUBARE. Vide *Excubiæ* 4.

1. EXCUBIÆ, proprie ſunt Vigiliæ cuſtodum, *παννυχίδες, νυκτοφυλακίαι, νυκτηγερσίαι*, ut eſt in Gloſſariis. At ſequioribus ſæculis hæc vox ſumpta eſt pro quovis gravamine, aut quavis injuſta moleſtia, quæ ſubditis infertur à dominis. Lex Longob. lib. 3. tit. 9. §. 2. *De illis hominibus qui res ſuas alienaverunt, ubicumque ſuper eas reſident, diſtringat eos Comes per Excubias publicas, ſicut lex continet.* Ubi Gloſſa, *id eſt, ſervitium ad pontes reſtaurandos.* [Muratorio tamen *Excubia* nihil hic aliud ſonare videtur quam urbium cuſtodia.] Paſchalis I. PP. in Confirmatione privilegiorum Eccleſ. Ravennat. apud Rubeum lib. 5. pag. 237. *Nec nullum moleſtia, aut angarias, aut gravamina, aut Excubias quilibet inferre parti ſanctæ tuæ Eccleſiæ, &c.* Charta Caroli Imp. in Chronico Farfenſi pag. 658. *Aut homines ejuſdem Monaſterii... diſtringendos, vel ad publicas Excubias compellendos, aut ullas redibitiones, vel quaſlibet occaſiones requirendas, &c.* Adde pag. 667. Fundatio Abbatiæ Pinarolenſis ann. 1078. *Similiter cum areis ſuis, teloneis, aliiſque Excubiis, & conditionibus jure inde exigendis.* Charta Marini PP. an. 883. apud Ughellum to. 4. p. 896. *Pro omni Excubia & expeditione tam palatina quam hoſtili, &c.* Alia Widonis Imper. an. 895. ibid. pag. 1342. *Nullaſque redhibitiones, aut publicas Excubias, nullas angarias facere ſive perſolvere cogantur.* Adde pag. 1345.

2. EXCUBIÆ, Vigiliæ Eccleſiaſticæ. Gloſſ. MS. Eccl. Pariſienſis: *Excubia, officia vigiliarum. Excubias celebrare, agere,* apud Liberatum Diac. c. 20. in Vita S. Arnulfi Epiſc. Metenſis cap. 23. 25. in Vita S. Virgilii Arelat. Epiſc. apud Lambertum in S. Heriberto Colonienſi Archiep. n. 13. &c.

Excubium, Eadem notione. Iſidorus Pacenſis Epiſc. in Chron. æra 680. *Faſſus eſt,* * *quod quadam nocte ſe ab hoſtiariis Eccleſiæ B. Petri Apoſtoli expetiiſſe Excubium, &c.* id eſt, ut in ea excubias ſeu vigilias ageret.

3. EXCUBIÆ, pro *Exuviæ*, Reliquiæ Sanctorum. Vita MS. S. Juliani Epiſc. Cenoman. *Equi qui lecticam ſanctarum geſtabant Excubiarum, &c.* Vita S. Popponis Abbat. n. 59. *Sæpe limina adiens Apoſtolorum, ſæpe etiam, atque, ut ita dicam uſitatius, Excubias cæterorum frequentans ſanctorum.* Ibi enim *Exuvias*, id eſt, reliquias legendum puto.

4. EXCUBIÆ, Jus quod *Wardæ* dicitur, *Droit de garde*, quod ſcilicet Vaſſali ac Tenentes debent in caſtris Dominorum. Charta Theobaldi Comitis Bleſenſis an. 1131. *Habeo talem conſuetudinem in burgo de Camariaco, quod homines caſtri illius burgi pergunt mecum in exercitum, & in expeditionem, & ſi ibi caſtrum firmavero, illud claudent de palis & virgis, & in caſtro nihil plus facient præter hoc quod corpus meum Excubabunt.*

¶ EXCUBIALE Obsequium, Obſequium excubitoris ſeu vigilis, apud Johannem Sariſber. lib. 2. Polycratici cap. 27.

¶ EXCUBIARE, Excubare, Excubias agere. Francheſiæ habitatoribus Belli-viſus an. 1256. conceſſæ per Guillelmum de Bello-videre, Hiſt. Dalphin. tom. 1. p. 59. col. 1. *Item, habitatores caſtri & burgi debent Excubiare & gaytare,... Excepto quod Nobiles gaytare & Excubiare tenentur.* Charta Henrici de Soliaco pro habitantibus Caſtrum de Aiis an. 1301. apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 123. *Quotieſcumque Burgenſes, ſi moniti fuerint à Præpoſito villæ vel ejus mandato, villam tenebuntur Excubiare.*

¶ EXCUBICULARIUS, Defunctus munere cubicularii, l. 13. Cod. de excuſat. libert.

EXCUBITARE, Excubitum. Gloſſ. Gr. Lat. Παρακοιμῶμαι, *Excubito.* Εκκοίτησις, *Excubitum. Excubitare* igitur dicitur qui è ſtrato exſurgit, ſed proprie qui ad alterius ſalutem vigilat. Gloſſ. Gr. Lat. Παννυχὶς, *hoc Excubitum, pervigilium.* Παρακοίμησις, *Excubitum.* Alibi: Αγρυπνία, *lucubratio, Excubitum, pervigilium.* Hinc *facere Excubitum*, eſt vigilare Vegetius lib. 3. c. 8. & Modeſtus de Vocabul. rei militaris: *De ſingulis centuriis quaterni equites & quaterni pedites Excubitum nocte faciunt.* Rufus in Legibus militaribus: Καταλιπὸν τὰς περιαγρυπνίας καὶ ἐξκούβιτα.

Excubitus, Eadem notione. Jul. Firmicus lib. 3. cap. 14. *Faciet Scutarios, vel Imperatorum Protectores, vel qui proprio Excubitu ſalutem Principibus ſervent.* Sic vero potiſſimum appellabantur univerſim cohortes cuſtodiæ Palatinæ addictæ: *Conſtantinopolitanum enim Palatium ob Imperatoris ſalutem multorum præſidiis militum cuſtodiebatur*, ait Luitprandus lib. 1. c. 4. & lib. 5. c. 9. Corippus l. 3.

Ingens Excubitus divina palatia ſervans.

Idem lib. 1.

... Clypeis pia terga tegebat
Ingens Excubitus.

Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. *Populus Scholariorum & Excubituum.* Idem in Hiſtor. exilii S. Martini PP. *Fecit eum incluſum ſub multa cuſtodia, præcipiens Excubiti cuſtodibus, ut nullus penitus ſciret civitatis, quia eſt in eodem Excubitu.* [Agnelli liber Pontif. apud Murator. to. 2. p. 178. col. 1. *Fregerunt januam ipſius Excubiti calce percuſſi, & extraxerunt eum foras.*] Τῶν ἐξκουβίτων τάγμα, cohors excubitorum, apud Annam in Alexiade lib. 4. & Conſtantinum de Themat. pag. 36.

¶ EXCUBITATOR, ut *Excubitor*, ſed malus, qui non excubat, niſi ut circumveniat. Bodonis Chron. Cluſin. apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 367. *O dementiam! Domini pulchrum exercitum, ſive Virginum choros filii diaboli circumdant, ſed ſupervacaneo labore Excubitatores atteruntur.*

¶ EXCUBITI. Papias MS. Bituric. *Liba, Panes, tonſuræ, barbæ, qui Excubiti dicuntur.*

EXCUBITOR. Gloſſ. Gr. Lat. Ἀγρυπνητὴς, *Vigil, Excubitor.* Alibi: Παννυχιςὴς, *Excubitor.* Rurſum: Παρακοιμητὴς, *Excubitor.* Procopius lib. 2. Vandal. cap. 12. Ὡς τῶν ἐξκυβιτώρων ἡγεῖτο, οὕτω γὰρ τοὺς φύλακας Ῥωμαῖοι καλοῦσι. *Timarchus Excubitor*, apud Gregor. M. lib. 8. Epiſt. 52. His qui præerat, *Comes Excubitorum* dicitur, Nicephoro Patr. CP. in Heraclio, & aliis à Meurſio & Fabroto ad Cedrenum, & Alamanno ad Procop. Hiſt. arcan. laudatis. [*Excubitor Tribunus*, apud Suetonium in Claudio cap. 42. & *Excubans Tribunus*, in Nerone cap. 9. Apul. lib. 2. Doctr. Plat. p. 26. *Excubitorum loco militet juventus pro utilitate cunctorum.* Utitur etiam Cæſar de Bello Gall. lib. 7. Hæc igitur vox potuiſſet prætermitti.] Vide Gloſſ. Baſil.

EXCUBITORIUM, Idem quod Excubitus, Locus palatii in quo excubabant milites excubitores. Anaſtaſius in Collectaneis: *Duxeruntque in cuſtodiam Excubitorii.*

¶ EXCUBITUM, Excubitus. Vide *Excubitare.*

EXCUBIUM. Vide *Excubiæ* 2.

¶ EXCUBIUS, Excubitor, vigil. Ordinatio Humberti Dalphini an. 1348. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 274. *Eccleſia, Sacriſta, & Capitulum de Romanis habuerunt... pro ſervitio Eccleſiæ, Sacriſtæ & Capituli inter cæteros cellarium, panaterium, boycellerium, mantilium datorem, coquum, coqulum, porterium, Excubium, campanarum pulſatorem, &c.*

¶ EXCUBUS, ut *Excubitor.* Johan. Sariſber. lib. 2. Polycratici cap. 27. *Vulgo dici ſolet, Quovis Excubo vigilique mendacior eſt.*

¶ EXCULARE. Chronicon Siciliæ, inter Anecd. Marten. to. 3. col. 7. Imperator *cepit dictum Maniachium per barbam & Exculavit eum.* Id eſt, interfecit, ut laudatus Editor interpretatur in Gloſſario ad calcem tomi 5. procul dubio quod articulus, unde hic locus excerptus eſt inſcribatur *De deceptione & morte dicti Maniachii* (ſic) nullaque ſit alia vox in integro articulo, qua occiſio illa ſignificetur. Haud contemnenda ſane ratio; vereor tamen ne forte legendum ſit *Exoculavit:* ex oculorum evulſione mors ſubſequi potuit.

EXCULCATOR. Vide *Collocare.*

EXCULEUS, *Importunus*, in Gloſſ. Arabico-Lat.

¶ EXCULPATIO, Culpæ liberatio. Roland. Patav. de Factis in Marchia Tarviſina lib. 4. cap. 3. *Rogamus eos propter ipſorum Exculpationem, & ne creſceret aliqua rixa in Padua, quam Dominus noſter Imperator optabat in pace tenere præ cæteris locis, quod paucis diebus parum longe de civitate ſecederent.*

EXCULTARE. Ratherius Veron. de Qualitatis conjectura, [to. 2. Spicilegii Acher. p. 203.] *Sede, non tibi dicit; non ſedentem vero Excultare nequaquam omittit.* Vide *Collocare.*

¶ EXCUNDIRE. Vide in *Excondicere.*

¶ EXCUNEATUS, Cuneo ſpectatorum ejectus. Apuleius lib. 3. Florid. *Extimus quiſque Excuneati queruntur.* In theatris ſubſellia erant per cuneos diſpoſita; circa cuneos viæ, ubi ſpectabant, qui locum non habebant in ſubſelliis: hos *Excuneatos* vocat Apuleius. Tertull. de Spectaculis: *Apud ſpectacula in via ſtatur.*

¶ EXCUPATOR, Qui ſcopis purgat. Leges Palat. Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii, to. 3. p. XL. *In noſtro repoſito ſint duæ perſonæ, quæ Excupatores nominentur; ipſi enim tam cameras noſtras quam palatia ſcobare & mundare teneantur.*

EXCURSUS, Quà aquæ excurrere poſſunt, ſeu evacuari. Charta an. 1217. apud Ducheſnium in Probat. Hiſt. Caſtaneor. *Dedi... liberam licentiam faciendi & habendi in dominio meo & feodo de Chaillec quemdam Excurſum liberum & immunem ab omni coſtuma & exactione ad excurrendas aquas de mareſiis de Langun.... Aquæ autem... excurrent, & teneantur excurrere... per prædictum Excurſum, &c.* Vide Gall. Chriſt. Sammarth. in Abbat. Abſiæ an. 1217.

EXCURTARE Caballum, in Lege Salica tit. 40. §. 15. in Lege Aleman. tit. 70. §. 2. 3. *Caudam auferre*, Gallis, *Eſcouer* [& *Eſcourter.*] Leges Wiſigoth. lib. 8. tit. 8. §. 3. *Si quis alieni caballi comam turpaverit, aut caudam Curtaverit.*

¶ EXCUSA, Gall. *Excuſe.* Ital. *Scuſa*, Excuſatio. Concil. Lugdun. an. 1527. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 413. *Johannes Ferlat Notarius civis Lugdun. Procurator R. P. D. Stephani de Niceyo Abb. dicti Monaſterii, ad hoc ab eo fundatus, in publico docuit procurationis inſtrumento, producto & dimiſſo, allegans ipſius R. Abb. gravem infirmitatem, petendo propter ipſam à perſonali præſentia Excuſam.*

¶ EXCUSADI. Vide *Excuſati* ſub finem.

¶ EXCUSAMENTUM, Excuſatio, apud Martian. Capellam lib. 8. pag. 272.

1. EXCUSARE, Recuſare, renuere. Gloſſ. Gr. Lat. Παραιτοῦμαι, *Excuſo, recuſo, evito.* Pontius Diaconus in Vita S. Cæſarii: *Magis enim dignus efficitur, qui quod meretur, Excuſat.* S. Benedictus in Regula c. 65. & Grimlaïcus in Regula Solitar. cap. 15. *Non liceat... collum excutere de ſub jugo regulæ, quam ſub tam moroſa deliberatione licuit ei Excuſare.* Regula S. Baſilii cap. 69. *Si licet alicui Excuſare opus quod ei injungitur, & aliud quærere?*

2. EXCUSARE, Purgare ſe à crimine. Gloſſ. Græc. Lat. Ἀπολογοῦμαι, *Excuſo me.* Gloſſ. aliæ MSS. Ἐκκέκσευεν, ἐκδικᾶται. Sic *Excuſatio* in Gloſſ. vet. apud Menardum: *Apologia vel apologeſis, Excuſatio. Hinc apologeticus, ſermo Excuſativus.* Gloſſ. Gr. Lat. Ἀπολογία, *Excuſatio, purgatio, ſatisfactio.* Vide Petrum Fabrum lib. 3. Semeſtr. cap. 23. pag. 357.

3. EXCUSARE, Abſolvere, reum liberum dimittere. Hiſt. Epiſcop. Eyſtetenſium an. 1129. *Probabili ſeptem probabilium virorum teſtimonio canonice Excuſatus.*

Excusati autem potiſſimum dicebantur dimitti ſervi, aut liberti, qui cum pro qualibet culpa ad Eccleſiam veniæ impetrandæ cauſa confugiſſent, dominis reddebantur de omni pœnarum genere ſecuri, & ad ſervitium conſuetum redibant, datis prius à dominis ad Evangelia ſacramentis de conceſſa venia, & quod nullam iis pœnam pro ea culpa, à qua abſoluti erant, irrogarent. Quod ſi domini ſacramenta violaſſent, excommunicatione, tanquam perjuri, mulctabantur. Ita paſſim in Concilio Aurelianenſi I. c. 1. & 3. Aurel. III. c. 13. Aurel. IV. c. 24. Aurel. V. c. 22. Ilerdenſi ſub Joanne II. PP. c. 8. apud Gregor. Turon. lib. 5. Hiſt. c. 3. 4. 49. lib. 9. c. 20. de Vitis Patrum c. 5. in Vita S. Joan. Abb Reomaenſis l. 1. c. 3. n. 16. &c.

Excusati in Monaſteriis, videntur ii qui ad Eccleſias vel ad Monaſteria confugiebant, & majoris ſecuritatis gratia iis ſe quodammodo in ſervos dabant. Charta Caroli M. in Chronico S. Vincentii de Vulturno lib. 1. p. 679. *Vel reliquas poſ-*

ſeſſiones quæ... ibi ſunt datæ, vel delegatæ, ſeu etiam Excuſatos, ſeu offertos qui in præfatis Monaſteriis legitime jam ſubjecti ſunt, vel qui devote offerre ſe cum ſuis rebus voluerunt.

Excusati, Liberi, *Quieti*, nos *Quittes* dicimus. Charta Henrici Magnopolenſis Domini an. 1323. apud Pontanum lib. 7. Rer. Danicar. pag. 434. *Ac pro omnibus obligationibus... quitos dimittimus & Excuſatos.* Alia Waldemari Daniæ Regis apud eumdem: *Et tunc pro tali equo dato ſuo... liber eſt & Excuſatus.*

Excusati. Andreas Dandulus in Chron. MS. in Urſo Duce Venet. an. 879. *Hic in Heraclia civitate de qua progenitores ſui originem duxerant, palatium conſtruxit, & licentiam tribuit in Rivo-alto paludes cultandi, & domus ædificandi contra orientem & inſulam, quæ Dorſum durum vocatur, eo conſulente compoſita eſt: quæ gentibus aliquibus ad ſervitia Ducis deputatis, qui Excuſati Ducatus dicti ſunt, conceſſa eſt: & uſque in hodiernum diem omnes in eodem degentes territorio,* [melius quam *ſextario*, quod legitur apud Murator. tom. 11. col. 188.] *piſcatores & aucupatores de his, quæ capiunt tenentur tributum annuum perſolvere Duci.* Ex eo exſcripſit, quæ habet Petrus Marcellus in Urſo Particiaco Duce XIII. Sanſovinus in Venetia lib. 6. ſequentia ex veteri Inſtrumento profert: *Excuſati de Muriano, & eorum nomina, & ſunt* 44. *Excuſati de Mazorbo, & iſti ſunt de majoribus, & ſunt* 24. *&c. hæc ſunt nomina Excuſatorum qui ſerviunt in Palatio, & ſunt* 124. *nomina Excuſatorum noſtri Palatii, & ſunt* 198. Sanſovinus hoc loco *Excuſatos* dictos cenſet quaſi *Scutatos*, quos *Scutiferos* vocavit ætas poſterior. Sed vix eſt ut id probem: quin potius hac videntur appellatione donati propter indulgentiam munerum civilium & perſonalium, qua gaudebant ex quadam officii & functionis prærogativa, uti ſunt hi de quibus eſt titulus *De Excuſationibus artificum*, Cod. Theod. l. 13. Vide quæ de his obſervamus in Notis ad Alexiadem Anneam.

Excusati, in Chartis Hiſpanicis, videntur perinde appellati qui ab oneribus publicis excuſantur, & ſoli *Glebæ* ſerviunt. Charta æræ 1049. apud Anton. *de Tepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 5. pag. 465. v. *In villa Caſtro* 2. *Caſatos: in Cupiellos* 4. *Eſcuſatos: in Raneto* 2. *Caſatos, &c.* Charta Sanctii Regis pro fundatione Monaſterii Deiparæ de Naxara æræ 1090. *Sanctum Pelagium de Ceraſſo cum ſua hæreditate: alium ſanctum Pelagium in ejuſdem Ceraſſi ſuburbio, cum ſuo Excuſato.* Charta Ferdinandi I. Regis Caſtellæ æræ 1100. apud eumdem *Tepez* tom. 1. pag. 38. Appendic. *Hæc ſupradicta omnia decima damus cum ſuos Excuſatos.* Alia Alfonſi VII. Regis æræ 1175. to. 7. *Et prædictum Monaſterium habeat duodecim Excuſatos in Zamora, & in termino ſuo, quos ipſi Monachi elegerint, & ſint Excuſati de martiniega, & de foſſado, & de foſſadera, & de omnibus ſervitiis & exactionibus regalibus, excepta moneta ferrea: & ipſi Excuſati perſolvant omnia tributa ipſi Monaſterio, & quartam pro aliis operibus, &c.* [Charta Aldefonſi Caſtellæ Regis æra 1230. apud Stephanotium tom. 4. Fragm. Hiſt. MSS. pag. 288. *Do & concedo Deo & S. Joan. Baptiſtæ Monaſterio de Burgis....* x. *Excuſatos in barrio ſancti Johannis vicinos directos qui domui S. Johannis & Priori & Monachis ſerviunt quoſcumque Prior ſancti Johannis elegerit excuſandos: & ſint illi* x. *Excuſati ab omni pecto, poſta, foſſado, foſſadera, pedido, facendera, & ab omni prorſus regio & alio tributo & gravamine in perpetuum, & ab omni regia exactione ſemper liberi & immunes exiſtant.* Regula Toribii Archiep. Limæ inter Concilia Hiſpan. to. 4. p. 676. col. 1. *Oeconomus Eccleſiæ & ejus fabricæ, habet munus exigendi omnes redditus qui ad eam pertinent, tam de novenis & mediis, quam de Exceptis vulgo Excuſados, ſuperfluis & redemptionibus domorum, cenſibus, ſepulturis, eleemoſynis & aliis rebus.*]

EXCUSATICUM. In Capitulari Sicardi Principis Beneventani edito à Camillo Peregrino, c. 29. ita concipitur, *Ut non tollatur à tertiatoribus Excuſaticum & porcos.* Textus vero capitis deeſt in MS. ubi quid ſit *Excuſaticum*, non eſt proclivis divinatio. Sunt quibus eſt glans quercea, qua paſcuntur porci, ita ut *Excuſſaticum* legendum ſit, quod excutiantur glandes à quercubus ad victum porcorum. Sed hæc non omnino arridet conjectura. Alii legendum volunt *Excluſaticum*, de qua voce alibi. Sed quid habet commune excluſaticum cum porcis? Alii denique volunt *Excuſaticum* eſſe ipſam penſitationem quæ exſolvebatur pro excuſatione ſeu immunitate à muneribus publicis, quæ ἐξκυσσεία appellatur in Diplomate Imperatoris Joannis Palæologi pro Narbonenſibus, à nobis deſcripto in Familiis Auguſtis Byzantinis.

EXCUSATOR, in Lege Alemannor. tit. 6. §. 2. & 5. Reus qui ſe à crimine excuſat, aut certe qui rem quampiam ſibi petitam debere negat.

EXCUSATORIA, Epiſtola, qua quis ſe excuſat. Vide Diurnum Romanum cap. 3. tit. 14.

¶ EXCUSATUS, Excuſatio. Acta S. Caſſiani apud Illuſt. Fontaninum in Appendice Antiq. Hortæ pag. 358.

Compellunt illi, defenditur ipſe viritim,
Hi precibus pugnant, ille Excuſatibus obſtat.

¶ Excusatus, adjective. Vide *Excuſati.*

¶ EXCUSSARE, Frequenter excutere, apud Tertullianum de Virg. veland. cap. 7.

¶ Excussatus, Excuſſus, apud Paulum l. 46. §. 6. D. de adminiſt. tut.

Excussio, Frumenti nempe. Concilium Vernenſe an. 755. *De opera tamen rurali, arato, aut vineæ ſectione, Excuſſione, vel ſepe,* (die Dominico) *cenſuimus abſtinendum.* Totidem habentur in Capitulis Caroli M. lib. 7. cap. 200.

Excussio, Alia forte notione, in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 40. *Pundbreche* (infractura parci) *fit pluribus modis, emiſſione, evocatione, receptione, Excuſſione.* Intelligitur forte crimen ejus qui venationem alterius de manibus excutit.

¶ 1. EXCUSSOR, Spicarum in area tritor, Gall. *Batteur en grange.* Charta anni 1253. *Omnia quæ pertinent ad grangiam .... Excuſſores ligare tenebuntur.* Occurrit in altera Charta anni 1220. ex Tabulario B. M. de Charitate.

Excussores Segetum in *granicis* ponere, inter jura dominica recenſetur. Charta Philippi Reg. Fr. ex Tabul. S. Victoris Pariſ. *Cuſtodes decimæ ponere debet Eccleſia S. Victoris & Theobaldus de Ultrevoiſin: Excuſſores etiam quotquot neceſſarii fuerint ex conſenſu partium apponentur. Et tam cuſtodes quam Excuſſores, & tractores, qui in campis decimas colligunt, fidelitatem facient Eccleſiæ S. Victoris. Excuſſores nihil habent facere de foragiis, niſi quæ extra clauſuram projiciat.* Vide in *Meſtivarius.*

Excussorium, Area ubi frumentum excutitur. Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Excuſſorium*: ꝼlopon huꞅe. Belgis *Vloer.*

2. EXCUSSOR, *Parricida, homicida, ſicarius, ſatelles, latro, &c.* in Gloſſ. MS. Eccl. Pariſ.

EXCUTERE, Eripere de manibus alterius, *Exle-*

ver, *Tirer des mains de quelqu'un.* Lex Salica tit. 10. §. 9. *Si qua pecora propter damnum meſſis alienæ inclauſa fuerint, aut minentur, qui ea Excutere vel expellere præſumpſerit, &c.* Lex Wiſigoth. lib. 7. tit. 2. §. 20. *Si quis furem captum aut reum alicui Excuſſerit.* Lib. 8. tit. 3. §. 14. *Si quis expellenti de frugibus pecora Excuſſerit.* Utitur hac notione Paulus lib. 1. Sentent. tit. 30. [Perſius Satyra 6.

Calidumque trientem
Excutit è manibus.

Litteræ an. 1231. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 117. *Quod ſi forte caperetur* (burgenſis) *burgenſes poſſent captum Excutere à quocumque capiente ſine ſe meſacere.*] In Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 51. *Excutere namium, eſt ſi quis viam tollat, & avertat retro namium ipſum.* Adde cap. 40. *Oculum, auriculam, naſum, manum, pedem Excutere*, in Lege Ripuar. tit. 26. *Digitum de pede Excutere*, in Edicto Rotharis Regis Longobard. tit. 44. §. 25. 26. &c. [*Excutere oculos*, Plautus dixit pro Eruere.]

¶ EXCUTUM, pro *Scutum*, infra in *Vicarii ſervi.*

¶ EXDICERE, ut ſupra *Excondicere*, Excuſare, &c. Vetus Formula apud Muratorium to. 1. part. 2. p. 81. *Si vero appellaverit, Exdicat ſe.* Altera Formula apud eumd. to. 2. part. 2. p. 91. col. 1. *De torto approbet appellator, ſi potuerit: ſin Exdicat ſe appellator, aut emendet.* Et pag. 132. col. 1. *Petre, te appellat Imperator, aut ejus Advocatus, quod tu habuiſti epiſtolam ipſius domni Imperatoris in deſpectione. Non feci. Ergo Exdicte ſolus.* Et infra: *Petre, appellat te Martinus, quod tu malo ordine tuliſti ſibi ſolidos* VI. *toloneum illic, ubi non fuit rectum... Da ſibi vadimonium, ſi recordatus fueris, ut ei illud teloneum ſecundum ſuam legem emendes: ſin autem, ut te Exdicas ſecundum tuam legem.*

EXDIGNUS, *Non dignus*, in Gloſſis Arabico-Lat.

EXDOMARII, Sine domibus & foris verſantes. Decreta Colomani Regis Hung. lib. 1. *De civilibus Exdomariis* 8. *denarios præcipimus colligi.*

EXDORSUARE. Gloſſ. MS. Eccl. Pariſ. *Exdorſuandum, Judicandum.* [Idem habent Gloſſæ Iſid. ad quas recte monet Grævius pro *Judicandum* legendum eſſe, ut apud Nonium, *Nudandum dorſo.* Hac notione Plautus dixit, *Murenam Exdorſua*; & Apuleius, *Diſquammari & Exdorſuari piſces ſolere.*]

EXECRABILITAS, utitur Apuleius lib. de Philoſophia.

EXECRARI dicitur menſa altaris, ſi ſuperior tabula in qua principaliter fit conſecratio, mota, vel in ſui forma mutata, vel enormiter, puta ultra medietatem fracta ſit: tunc enim iterum conſecrari debet. Vide Durandum lib. 1. Ration. cap. 6. n. 32.

¶ EXECUTARE, Exſequi, perficere, Gall. *Executer.* Conventus Epiſcoporum apud Caſpem in Aragonia, inter Concil. Hiſp. to. 3. pag. 646. *Ita quod illud, quod nos novem... publicaremus, vel alias pro Exſequutione capitulorum inter dicta parlamenta concordatorum faceremus, aut Executaremus quovis modo, haberetur pro facto conſtanti, valido atque firmo.* Conſtitutiones Ludovici de Canoſſa Epiſc. Bajoc. an. 1518. *Et mandata noſtra abſque mora exequantur & exequi procurent, atque Officiariis noſtris reportent Executata & relatata, ſub pœna pecuniaria & emenda arbitraria.* Teſtamentum Audæ de Laſſerano Dominæ de Bonluco an. 1351. *Item dicta Domina teſtatrix, ut ſuum ſupradictum teſtamentum Executari valde poſſit, ordinavit, &c.* *Litteræ Executatæ*, in Decreto Curiæ Pariſ. ann. 1446. ex Chartulario Æduenſi. *Executare promiſſum*, apud Baluzium to. 7. Miſcell. pag. 100.

¶ EXECUTARE BONA DEBITORIS, Eum ſublatis pignoribus ad ſolvendum æs alienum adigere. Conſuetud. Toloſæ art. 3. *Quamvis etiam fuerit allegatum primo principalem debitorem fore conveniendum, & bona ſua Executare, &c.*

EXECUTORES, in libris Juriſconſultorum, dicuntur qui judicum mandata, & decreta exequuntur. *Executor Comitis, judicis, civitatis*, in Lege Wiſigoth. lib. 12. tit. 2. Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 225. *Si quis hanc conſtitutionem violaverit, in magiſtratu poſitus* 10. *librarum auri pœna mulctabitur. Si Executor eſt, in Decanicis Eccleſiarum recludatur pœnas luiturus, & officium perdat.*

¶ EXECUTORES CHALENTI, Eadem, ut opinor, notione; *Chalentum* enim hic idem puto quod *Calengum* vel *Calengam*, ſeu litem vel actionem qua quis rem ſuam repetit apud Judices. Litteræ Philippi Franc. Regis an. 1307. apud *le Braſſeur* Hiſt. Ebroic. Probat. pag. 29. *Reſtat quod frater noſter prædictus & ejus ſucceſſores tenebuntur ſolvere ſingulis annis Executoribus Chalenti & aliis feodis & eleemoſynis in caſtellania de Meullento* 427. *libras &* 3. *ſolidos &* 8. *denarios Turon. & nos & ſucceſſores noſtri Reges Franciæ reddemus & ſolvemus reſiduum de quo eſt onerata caſtellania de Meullento.* Quæ ſic exprimuntur in alia ejuſdem Regis Charta Gallica an. 1298. ibid. pag. 25. *De ce rendra noſtre tres chier frere Loys Comte d'Evreux aux Executeurs Chols & aultres fiefs, &c.* *Feudatariis* annumerantur *Executores Chalenti*, quod, ſi recte conjecto, ſuum tenerent officium fiduciario jure, ut *Servientes* ſeu Apparitores non raro tenebant. Vide in *Serviens.*

EXECUTORES, Exactores. Iſidor. lib. 10. *Exequutor, ab exequendo, idem & Exactor.* Petrus Chryſol. Serm. 25. *Idem ipſe eſt & Executor & debitor. Impietas Executorum*, apud Sidon. l. 4. Epiſt. 24. quæ eadem Epiſt. dicitur *Exactorum circum latrantium barbara inſtantia.*

EXECUTORES denique appellati judices vel alii à Principe delegati, qui Epiſcoporum in Conciliis, contra ſæculares, ſtatuta executioni mandari curarent, ab ipſis Epiſcopis ad id fere ſemper poſtulati. Concilium Milevitanum II. c. 16. *Placuit præterea ut Exequutoribus in omnibus juſtis deſideriis impertiatur.* Cap. 25. *Si in matricibus Cathedris Epiſcopus negligens fuerit adverſus hæreticos, conveniatur à vicinis Epiſcopis, ... quod ſi ex die quo convenitur, intra ſex menſes, ſi in ejus provincia Executio fuerit, & non eos ad unitatem Catholicam convertendos curaverit, non ei communicetur.* In Cod. Canon. Eccl. Afric. *Executores* ἐπεξεργασταὶ dicuntur c. 96. Ἐκβιβασταί. Ἤρεσεν πρὸς τούτοις ὥστε ἐκβιβαστὰς ἐν πάσῃ τοῖς τῆς ἐκκλησίας χρειώδεσι πέντε ἐπιλεγῆναι αἰτηθῆναι, οἵ τινες ἐν ταῖς διαφόροις ἐπιμερισθήσονται ἐπαρχίαις. Concilium Toletan. IV. cap. 3. *Omnes autem qui cauſas adverſus Epiſcopos aut judices aut potentes, aut contra quoſlibet alios habere noſcuntur, ad idem Concilium concurrant, & quæcunque examine ſynodali à quibuſlibet prave uſurpata inveniuntur, Regii Executoris inſtantia, juſtiſſime his, quibus jura ſunt, reformentur; ita ut pro compellendis judicibus vel ſæcularibus viris ad Synodum Metropolitani ſtudio idem Executor à Principe poſtuletur.*

☞ Romanorum quoque Pontificum Exſecutores fuere, qui tamquam Exſecuturi apoſtolicæ ſedis ſententiam deſtinabantur, ut loquitur S. Auguſtinus in ſua ad Cœleſtinum PP. Epiſtola. Horum munus erat, ut recte exponit D. *Couſtant* tom. 1.

Epiſt. Rom. Pontif. col. 1062. eos quorum intererat convenire, ac de dicta ſententia admonere & certiores facere, ut ſi intra certos dies judicata re ſtare nollent, velut rebelles haberentur ac ſegregarentur. Hinc & actus ille quo conveniebantur *Conventionis* perinde & *Exſecutionis* nominibus donabatur: quod demonſtrat idem D. *Couſtant* locis adductis, quos videre potes loco citato. Nobis ſatis ſit obſervare Afris parum placuiſſe hujuſmodi Exſecutores, ut patet ex eorum Epiſtola ad eumd. Cœleſtinum PP. num. 5. *Exſecutores etiam clericos veſtros quibuſque petentibus nolite mittere, nolite concedere; ne fumoſum typhum ſæculi in Eccleſiam Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis & humilitatis diem Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere.* Innuit Auguſtinus in Epiſtola jam laudata n. 4. clericos illos Exſecutores poteſtatum & militarium manuum præſidium, quo apoſtolicæ ſedis ſententiam exſequerentur, interdum adhibuiſſe. Sed hic Afri faſtum in eis, non violentiam arguunt, inquit Couſtantius noſter hic omnino conſulendus.

¶ Executor Officii, in antiquo Eccleſiæ Sariſburienſis Breviario edito Londini ann. 1555. paſſim dicitur idem qui alibi *hebdomadarius Sacerdos*, is ſcilicet qui per hebdomadam integram in Choro fungitur munere Sacerdotis.

¶ Executor Testamenti, Illius curator, quem ſpectat teſtatoris placita perficere, Gall. *Executeur Teſtamentaire.* Imperantibus in Francia ſtirpis Merovingicæ Regibus, raro Curatores teſtamentorum inſtituebantur; quod teſtatores hiſce temporibus graviſſimas imponerent hæredibus pœnas & mulctas, ſi ſuas ultimas voluntates reſcindere præſumerent. Accedebat excommunicatio à Conciliis Gallicanis decreta in omnes & ſingulos, qui quovis colore bona Eccleſiis legata retinerent. Verum octavo ſæculo hic uſus cœpit abrogari, tumque hæredes mortuorum bona omnia, nulla teſtamentorum habita ratione, invaſerunt ſæpiſſime. Hinc Exſecutorum oborta neceſſitas. Quanta fuerit eorum poteſtas, nos docet Donatio Raymundi de Medullione facta Raymundo filio, cum emancipatus fuit anno 1281. Vult pater, *Ut caſtra Barreti, Villæ-francha & Sadaroni poſſint* (Executores Teſtamentarii) *ſua propria auctoritate abſque alicujus Judicis licentia capere & poſſidere, fructus & obventiones percipere, quouſque plenarie prædictæ eleemoſynæ, remunerationes, ſive dona fuerint ſoluta.* Infra: *Et quod dictus Raymundus non patietur aliquod impedimentum fieri contra voluntatem prædicti patris, quæ quidem ſi per dictum Raymundum non fuerint obſervata, feudum ſuperius ſibi datum committatur, ex eo quod prædicta non obſervaret.* Denique additur: *Et pro exequenda ultima voluntate præd. Dom. Patris noſtri quondam, venditionis titulo tradimus vobis caſtrum & villam de Molanis ſub hac forma, videlicet, quod dict. caſtrum teneatis in feudum francum ab executione prædicta, quouſque dicta executio finita fuerit.* Hæc ex Hiſt. Dalphin. tom. 2. p. 106. Vide ibi Venditionem prædicti caſtri de Molanis *Executorio nomine & ex poteſtate* Exſecutoribus *data & commiſſa in prædicto Teſtamento* facta *propter magnam & evidentem utilitatem & neceſſitatem executionis prædictæ, & pro exequenda ultima* teſtatoris *voluntate.*

¶ Executrix Testamenti, apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 427.

¶ Executoriæ Litteræ, Specialia Pontificum maximorum mandata ſeu reſcripta, quæ pro beneficiorum proviſionibus concedebantur, forte ſic appellatæ, quod ad certos Executores eas dirigerent ſummi Pontifices. Ab initio hæc mandata non imponebant neceſſitatem, erantque quaſi precariæ ſeu monitoriæ Litteræ in gratiam eorum pro quibus ſcribebantur. Deinde præceptoriæ, quibus ſub pœna collationem præcipiebant, ſi Ordinarii non obtemperarent; ac demum Executoriæ, quibus certis mandabatur perſonis, ut Ordinarios reluctantes compellerent ad conferendum. Tandem ſummis Pontificibus ultra progredientibus, monitoriæ & præceptoriæ Litteræ antiquatæ ſunt, ſoluſque Executoriarum uſus remanſit, quibus Executores dari cœperunt, nedum ad compellendum, ſed & ad conferendum, & revocandam Ordinarii recuſantis collationem. Ita Bleynianus Inſtit. lib. 1. p. 96.

¶ EXEDA, *Baſterna*, Papias & Gloſſ. Sangerman. n. 501. Lege & vide *Eſſeda* in *Eſſedum.*

¶ EXEDERE, pro *Excedere*, Gall. *Exceder*, Modum exire. *Delinquant ſeu Exedant*, in Capitulis General. MSS. S. Victoris Maſſil.

¶ EXEDITIO. Vita S. Althelmi n. 13. Maii to. 6. p. 86. *Et cujuſcumque Exeditionis ſive belli turbatio inter confines fieret, loca ſupradicti Patris ſanctitate & ſcientia reverenda, libera ab omni ſtatuerunt fore ſervitio.* Continuator Bollandi in Gloſſario ad calcem reddit *Exactio*, ſed puto mendum eſſe & pro *Exeditio* legendum *Expeditio*, Gall. *Expedition*, Exercitus, apparatus belli & bellum ipſum.

EXEDRA, Gr. Ἐξέδρα. Gloſſ. Gr. Lat. Ἐξέδρα, *Triclinus.* Joan. de Janua, & auctor Mamotrecti ad 4. Regum cap. 23. *Exedra, i. cathedra, thronus, ſedes, ſella, ſuggeſtus. Vel Exedra eſt camera ſecreta, vel locus theſauri, vel locus ſubſelliorum, i. abſida, vel camera, vel locus quidam ſeparatus à palatio. Vel Exedra eſt genus feneſtræ, quæ exterius dilatatur, & interius coartatur. Item invenitur Exedra pro gazophylacio, & etiam pro thalamo.* Ita fere etiam Gloſſ. MS. Eccleſ. Pariſienſ. ex Walafrido Strabone lib. de Reb. Eccleſ. cap. 6. ubi ait *Exedram, eſſe abſidam quandam ſeparatam modicum à templo vel palatio, & dictam quod extra hæreat.* Sunt igitur *Exedræ* conclavia à reliquis ædificiis ſeparata, quæ interdum porticibus adjungebantur, uti colligitur ex vet. Inſcript. 653. 172.3. Regula S. Antonii ad Monachos c. 18. *Ne loquaris in Eccleſia, nec reſideas in Exedris Monaſterii.* [Vita S. Sulpicii Pii n. 19. *Hic locus non longe à Baſilicæ ponitur domo, ubi Dei Sanctus in cujuſdam Exedræ loco refectionis gratia cum fratribus recumbebat.*] Monachus Altiſiodorenſis in Chr. an. 905. *Exedras quoque B. Lupi & S. Columbæ bracteis aureis atque argenteis fabrili artificio ſculptis ambivit.* Concilium Nannetenſe can. 6. *Prohibendum etiam .... ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio aut in porticu, aut in Exedra Eccleſiæ.*

Interdum *Exedræ* dicuntur throni Epiſcoporum in Bematibus, ſeu ipſa Bemata, vel ſacra templorum adyta. Gloſſæ MSS. *Exedra, vel Cliothedrum; ſedes Epiſcopalis.* Papias: *Exterior ſedes, ubi Papa ſedet, quando populus concitatur.* [Vel ut habet MS. Bitur. *quando communicat populus.*] S. Auguſtinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. *In gradibus Exedræ, in qua de ſuperiore loquebar loco, &c.* Idem in Geſtis cum Emerito Donatiſtarum Epiſcopo: *Cum Deuterius Epiſcopus Metropolitanus Cæſarienſis una cum... Epiſcopis in Exedram proceſſiſſet,* ſcilicet Eccleſiæ majoris Cæſariæ, &c. Vide Henric. Valeſium ad Euſeb. lib. 3. de Vita Conſtantini c. 50.

¶ EXEMARE. Vide *Exeniare* poſt *Exenium.*

¶ EXEMINA, Menſura vinaria. Vide *Hemina*.

¶ EXEMPLA, fem. gen. pro *Exemplum*, pluries apud Mabill. tom. 2. Annal. Benedict. pag. 705. Alibi non ſemel mendoſe ſcribitur pro *Ex epiſtola*, ut multis probat Stephanus Baluzius to. 2. Capitul. col. 1241. & ſeq.

EXEMPLABILE, *Quod alicujus comparatione exempli ſimile eſt.* Papias.

EXEMPLAR. In quo differunt *Exemplar* & *Exemplum* docet Rollandinus in Summa de Notaria: *Exemplar* dicitur *originalis ſcriptura. Genus videlicet ex quo generatur vel aucitur Exemplum, quod quidem appellatur Originale, Auctenticum. Exemplum vero quod etiam vocatur Intextum, vel Sumptum, eſt ſcriptura exemplata generata, vel ſumpta ex priori ſive originali ſcriptura, unde verſus:*

Exemplar genus eſt, Exemplum quod trahis inde.

Et:

Exemplar generans, Exemplum quod generatur.

Vide Salmaſium de modo uſurar. c. 1. Et Goclenium in Lexico Philoſoph. pag. 307.

1. EXEMPLARE, Deſcribere, exemplar exprimere, effingere, Gall. *Copier.* Papias: *Exemplare, Aſſimilare.* Gloſſ. Græc. *Exemplum*, ἀντίγραφον, ἀντίτυπον. *Exemplo*, ἀντιγράφω. Gregorius Turon. lib. 1. de Miracul. cap. 64. *Ille vero... nocturno tempore, famulante lumine, fideliter Exemplavit.* Ratbertus de Caſibus S. Galli cap. 5. *Cum nequaquam inveniſſet* (Chartam) *quia omnino non erat, delatum eſt ei quod Amalgarius eam Exemplari tradere voluiſſet.* Eckeardus Junior cap. 3. *Epiſtolas Canonicas Græcas .... multis ſudoribus ille Exemplaverat.* Alanus de Inſulis lib. 4. Anticlaudiani:

In ſtudiis Exemplat eam, factumque ſorores
Reſpiciens, ejus facto ſua facta ſigillat.

Et lib. 6.

..... Mortiſque figuram
Exemplans moritur vivens.

Idem in Planctu naturæ: *Dentes quadam ſui coloris conſonantia eboris faciem Exemplabant.* Utitur in eodem libello non ſemel, & in Anticlaudiano lib. 1. cap. 7. lib. 3. cap. 1. 2. 5. lib. 7. cap. 3. ut & Sidon. lib. 4. Epiſt. 16. Ruricus lib. 1. Epiſt. 8. Gregorius Tur. de Vitis Patrum cap. 6. Marculfus lib. 1. Form. in Præfat. Ruſticus Epiſc. Burdegal. in Epiſt. ad Eucherium edita à Sirmondo ad Sidonium lib. 2. Epiſt. 11. S. Bonifac. Moguntin. Epiſc. Epiſt. ad Zachariam PP. apud Serrar. de Reb. Mogunt. lib. 3. cap. 15. Walafridus Strabo in Præfat. ad Viſionem Wettini Monachi, &c. Adde Baronium ad an. 745. n. 33. Columbum in Epiſc. Vivarienſib. lib. 3. n. 2. &c.

2. EXEMPLARE, Explanare. Gloſſæ Biblicæ MSS. *Exemplavi, Explanavi, Exemplis dilucidavi.* [Vide *Exemplificare* 3.

3. EXEMPLARE, apud S. Auguſtinum Epiſt. 59. ſumitur pro traducere & ludibrio palam exponere.

¶ 4. EXEMPLARE, Interlucare ſilvas. Vide *Exemplum* 2.

EXEMPLARITAS, qua quis ſe præbet in exemplum. Rythmus de B. Marco Minorita:

Splendor Exemplaritatis & ſanctitatis integræ.

[Utitur eadem notione Menotus in Sermon. Quadrageſim. fol. 144. v°.]

¶ EXEMPLARITER, Ad exemplum, Gall. *Exemplairement.* Hiſt. Archiep. Rotomag. apud Marten. to. 1. Collect. in 4°. part. 2. pag. 243. *Quatenus Exemplariter correcti, & poſteris ſibi ſimilibus ſint terrori, & parvulis ſpei.*

¶ EXEMPLARIUM. Vide in *Exemplum* 2.

¶ 1. EXEMPLATIO, Deſcriptio, exemplum, Gall. *Copie.* Mabill. lib. 1. de Re Diplom. cap. 2. n. 9. ex Epiſtola Wicardi Abbat. ad Frotharium Tull. Epiſc. *Mittimus dignationi veſtræ donationem illarum rerum exemplatam, pariter cum ipſa & domni Imperatoris Exemplationis chartam.* Diploma Sigiſmundi Imp. ann. 1434. apud Ludewig. to. 5. pag. 301. *Coram nobis in jus comparent ad videndum & audiendum literas hujuſmodi imperiales, ut præmittitur, & faciendum exemplar, vel dicendum cauſas rationales, quare hujuſmodi tranſumtio & Exemplatio fieri non deberent.* Proceſſus de S. Wernhero, April. tom. 2. p. 733. *Quia præſcriptorum munimentorum, litterarum ac ſcripturæ productioni & Exemplationi.... præſens interfui.* Vide *Exemplare* 1.

¶ 2. EXEMPLATIO, Dumetorum purgatio, exſtirpatio. Vide in *Exemplum* 2.

EXEMPLATORIUM, ſimili notione. Vide ibidem.

¶ 1. EXEMPLATUS, Deſcriptus, Gall. *Copié.* Vide *Exemplatio* 1.

2. EXEMPLATUS, Eruncatus. Vide in *Exemplum* 2.

1. EXEMPLIFICARE, Idem quod *Exemplare*, Ad exemplar deſcribere. Charta Edw. III. Reg. Angliæ to. 2. Monaſt. Anglic. p. 408. *Nos autem irrotulamentum ordinationis prædictæ ... tenore præſentium duximus Exemplificandum.* Eſt etiam

2. EXEMPLIFICARE, Exemplum præbere. Inſcriptio in Abbatia S. Martini Ambiani:

Hic Chriſto chlamydem Martinus dimidiavit:
Ut faciamus idem, nobis Exemplificavit.

Ebrardus Bethunienſis in Græciſmo c. 15.

Scandalizare malum dicas Exemplificare.

Vide Will. Malmeſbur. in Vita S. Aldhelmi c. 5. Cæſarium Heiſterb. lib. 6. cap. 5. & Joannem de Janua in voce *Parum*, [Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 198. 207.]

¶ 3. EXEMPLIFICARE, *Narrare.* Papias. Vide *Exemplare* 2.

1. EXEMPLUM, Argumentum, figura. Epiſtolæ Pontificum Romanor. Ep. 67. [& apud Miræum tom. 1. p. 643. col. 1.] *Præfulgidos atque nectareos regalis potentiæ veſtræ per Arvinum Ducem ſuſcepimus apices, in quibus referebatur, quod Palatii Ravennatis civitatis muſiva atque marmora, cæteraque Exempla, tam in ſtrato, quamque in parietibus ſita, vobis tribueremus.* Anaſtaſius in Leone III. PP. p. 123. *Fecit autem in Patriarchio Lateranenſi triclinium majus... & in circuitu laminis marmoreis ornavit, atque marmoribus in Exemplis ſtravit.* Ibid. p. 127. *Et in pavimento marmoreis Exemplis ſtratis.* Ita pavimentum *Exemplis ſtratum*, idem eſt ac teſſellatum, in quo diverſæ formæ & figuræ exprimuntur. Hinc veſtes variis *Exemplis*, & figuris ornatæ ἐξεμπλωτὰ dicuntur apud Euſtathium ad Od. 2. & ἐξεμπλωτὰ πευκία apud Nicetam in Codice Barbaro-Græco, tapetes *Exemplati* & figurati, pro quo in Græco eſt ἀλληγροὶ τάπητες. Ita Nicolaus Alemannus in Diſſert. de Lateranenſib. Pariet. lib. 3. c. 2. & Salmaſius.

2. EXEMPLUM, Idem quod *Exartum*, *Eſſartis*, [Silvæ vel dumeta in terram cultam redacta. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 28. *Conceſſi .... Abbatiæ S. Vincentii Cenoman. duas partes totius decimæ de feodo de la Baſtine de omnibus Exemplis tam in plano quam in nemore factis & faciendis.*] Charta an. 1126. in Tabulario Vindocinenſi: *Joannes filius Goffridi Comitis Vindocinenſ. calumniatus eſt Exempla Waſtinæ, quæ adjacent Villæ Dei, & ſaiſivit.* Regeſtum Caſtri Lidi in Andibus fol. 50. *De nemoribus Militum & feodalium de foreſta, ipſi habent Exempla ſua, tali conditione, ut ipſi non poterunt Exemplare,*

nec vendere, nec dare omne foreſtagium. Fol. 47. *Exempla etiam nemoris S. Joannis, quod de feodo Beliſmenſi conſtat, quantum juxta feodum Guſæ continetur, habet in dominicum.* In eodem Tabular. f. 54. *Nul ne puet vendre bois ne pleyſſeys és viez Eſſauples de Barçoy, ne és noviaus, ſans aſentement au Seignor de cette foreſt.* Vide Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andegav. pag. 63. 64. 87. [& Lobinel. Hiſt. Britan. to. 2. c. 211.]

¶ Examplum, in Notitia initæ pacis inter Gaufridum Comitem Andegav. & Gervaſium Epiſcop. Cenoman. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 159. *Statuit ei dare illico de Examplis intra foreſten Guaſtinæ, &c.*

Exemplarium, Examplarium, Eadem notione. Charta Ludovici Regis Franc. ann. 878. ex Tabul. Eccleſ. Barcinon. in Append. ad Capitul. n. 110. *Et villam Campinos cum Examplariis, ædificiis, caſticiis, & vineis, &c.* Charta Willelmi Comitis Beliſmenſis apud Ægidium *Bry* in Hiſt. Comitum Perticenſium: *Dedimus etiam Eccleſias de Domfronte, & decimas omnium agriculturarum quæ fiunt in Exemplariis foreſtarum prædictarum.*

Exemplata Terra, Eruncata, virgultis purgata. Charta Philippi Reg. Franc. ann. 1206. apud Sammarth. in Abbat. Fontis Danielis: *Decimam partem totius redditus... de terra Exemplata & Exemplanda in eadem foreſta.* Charta Philippi Regis Fr. an. 1206. in Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1299. Tabularii Regii num. 57. *Et decimam partem totius redditus ejuſdem Juelli* (de Meduana) *de terra Exemplata & Examplanda in eadem foreſta de Foſſa Loven, &c.* Alia ejuſdem Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1310. ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 77. *Plateas, landas, bruerias, & Exemplata ſeu eſſarta, &c.*

¶ Exemplare, Eruncare. Chartular. B. M. de Bono-nuncio Aurelian. tit. VDA. in Tranſactione an. 1205. *Illud nemus Exemplare non poterit.*

Exemplatio, Exemplatorium. Charta Gaufredi Comitis Andegavenſis in Tabulario Eccleſ. S. Laudi fol. 81. *Et prope ipſum locum Exemplationem quam permiſi facere Joannem Clericum in eadem foreſta.* Alia an. 1067. to. 11. Spicilegii Acheriani p. 294. *Dedimus... unam mediaturam terræ cum pratis quæ ad illam pertinent, & Exemplationes boſci de Boeria, quæ erant meæ propriæ.* Charta Goffridi Comitis Andegavorum an. 1040. apud Sammarthanos in Epiſcop. Andeg. *Et terram veterem quam ibidem habere dinoſcimur, pariterque cum novalibus & Exemplationibus quæ poſtmodum ibi facta ſunt.* [Perperam *Exemptationibus* in Annal. Benedict. to. 4. pag. 732. col. 2.] Alia Goffridi alterius Comitis Andegav. apud eoſdem Sammarth. *Et prope ipſum locum Exemplationem quam permiſit facere ... in eadem foreſte.* Charta Caroli C. apud eoſdem in Epiſcopis Vivarienſib. n. 34. *Diſtrictum quoque ex burguitate, ... Melatem quoque uſque ad aquæductum, cum Exemplatorio, ſilvis, & inſulis, &c.* Infra: *Uſque ad ſummum montis Conati, & uſque ad Exemplatorium.* Vide Columbum in iiſdem Epiſcopis lib. 1. n. 25. lib. 2. n. 49. Quidam his locis *Exemplatorium* eſſe putant locum in quem rivus influit. Sed cum ſilvis adjungatur, quæ aliquando *exemplantur*, malim exiſtimare *ſartum* ſignificare.

Harum vocum originem vix agnoſcunt ipſi, apud quos obtinent, Andegavenſes: neque enim pro vero dare velim ab *Eximplere* ortas, ut *eſſarta*, ſilvarum partes fuerint *eximpletæ*; alii melius forte divinabunt.

¶ EXEMPTIO, qua Monaſteria ab epiſcopali juriſdictione eximuntur. Vide *Monaſteria exempta.*

EXEMPTO, pro *Excepto*, adverbialiter, in Bibl. Cluniacenſi p. 543.

EXEMPTOR, Carnifex. Thomas Cantiprat. lib. 1. cap. 25. §. 8. *Nec mora, Exemptore vocato, jubet, aperto pectore martyris, cor ejus evelli.* Apud Papiam MS. *Exemptores, Tabellarii*, in Edito *Tabularii* dicuntur. Sed legendum videtur *Exceptores.*

EXENARRARE. Gloſſarium MS. Eccleſiæ Pariſienſis: *Exenarrabant, ignorabant.*

¶ EXENIA, fem. ut *Exenium. Quod undique non venirent ad eos Exenia à fidelibus tranſmiſſa*, in Actis SS. Julii to. 1. p. 115.

¶ EXENIARE. Vide poſt *Exenium.*

¶ EXENIM, *Valde.* Gloſſ. Iſid. Putat Grævius *Enim* delendum eſſe, & ſignificari *Ex* in compoſitis habere poteſtatem augendi, ut in *Exaugeo, &c.* ſuamque opinionem confirmat auctoritate Papiæ, apud quem: *Ex præpoſitio interdum pro valde accipitur, ſicut Excelſus.*

EXENIUM, Exennium, Idem quod *Xenium*, Munus, donum, oblatio, atque adeo quævis præſtatio vel tributum ſub nomine doni. Papias: *Exenium, Donum, Servitium.* Gloſſæ MSS. *Gaza, multa Exenia.* Gloſſ. Græc. Lat. Cod Reg. 85. ξένιον, *Hoſpitale, unde Latin. Exenium.* Idem Gloſſ. Edit. ξένιον τὸ δῶρον τὸ πεμπόμενον ξένῳ, *Hoſpitale.* Mamotrectus ad Eccleſiaſtic. cap. 20. *Exenia, id eſt, dona de longinquo miſſa, ab è & xenos, quod eſt peregrinum.* Editio hodierna habet *Xenia.* Catholicon parvum: *Exenium, vel Excinium, Preſent. Exenium nuptiale*, in Legib. Rotharis Reg Longobard. tit. 67. quod ab amicis vel agnatis novæ nuptæ datur. Juſtus Epiſcopus Urgelitanus in Epiſt. ad Sergium Papam: *Quoddam tibi in corporali ſpecie ſpiritale Exenium dirigere procuravi.* Hincmarus Remenſis in Quaternion. ad Carolum Regem: *Quia idem frater noſter ab eo Exenium acceperit, & patris ſui beneficium ei donaverit.* Honorius III. PP. *Superflue dubitaſtis ... quin teneantur viceſimam ſolvere de proventibus illis qui ex gratia, intuitu officii, vel loci Eccleſiaſtici provenire noſcuntur, niſi forſan aliqua Exennia ſint, quæ ad eſculentum, vel poculentum pertineant.* Alanus de Inſulis lib. 4. Anticlaudiani:

Et veluti quædam cantus Exenia donat.

Ita Cod. MS. pro *Encenia.* Occurrit paſſim hiſce notionibus apud Scriptores, in Lege Longob. lib. 2. tit. 1. §. 6. in Annalib. Francor. Bertinianis an. 867. apud Paulum Warnefrid. l. 4. de Geſt. Longobard. Alcuinum Epiſt. 84. Paulum Diacon. in Vita S. Maſonæ Epiſcopi Emerit. cap. 2. Ingulfum p. 877. Ordericum Vitalem p. 868. Petrum Damiani in Vita S. Odilonis Abbat. Cluniac. cap. 17. Fridegodum in Vita S. Wilfridi c. 44. Hincmarum in Capitulis ad Presbyt. parochiæ ſuæ cap. 12. 13. Guibertum lib. 1. Hiſt. Hieroſol. c. 22. Guill. Tyrium lib. 7. c. 13. Anonymum in libro Miraculor. S. Mauri Abb. c. 17. Anonym. Poëtam de Epiſcopis Eboracenſibus p. 559. Simeonem Dunelmenſem ann. 1054. & 1147. Gervaſium Dorobern. Willelmum Briton. l. 4. Philipp. pag. 141. 145. [Guillelmum Pariſienſem Epiſcopum in Rhetorica divina cap. 50.] Muſſatum lib. 4. de Geſtis Henrici VII. rubr. 2. Thomam Archidiaconum Spalatenſem c. 19. Petrum de Vineis l. 3. Epiſt. 67. Bractonum lib. 5. tract. 5. c. 4. Fletam lib. 2. cap. 71. §. 11. Thwroczium in Ludovico Rege Hungar. cap. 4. & alibi, in Formula 37. ex Baluzianis, &c.

Vocem porro Ulpiano notam in lege 6. D. de

Offic. Proconſ. obſervat Dempſterus ad l. 1. Antiq. Roman. Roſini, ſcribens in MS. Codice legi *Euxeniorum*, pro *Xeniorum*, uti Editi præferunt. Vide Felicem Oſium ad Muſſatum p. 98. & ſupra *Encænium*.

Exeniare, Dona conferre, in Chronico Fredegarii c. 45. [& in Appendice ad Agnelli librum Pontificalem, apud Murator. tom. 2. pag. 212. col. 1. Hincque corrigendus locus Chronici Siciliæ, inter Anecdot. Mart. tom. 3. col. 79. ubi legitur: *Cui Dominæ Univerſitas hominum dictæ Panormitanæ urbis Exemavit in dicto tranſitu plures & diverſas res comeſtibiles.* Legendum enim *Exeniavit.*]

¶ EXENNIUM. Vide *Exenium.*

¶ EXENODOCHIUM, pro *Xenodochium*, in Codice MS. Cathedralis Mutin. haberi teſtatur Muratorius to. 1. part. 2. p. 120.

¶ EXENSIS, *Hors de ſens*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Leg. *Exſenſus*, ut apud Gellium.

¶ EXENTERARE, Sontis interanea ſeu viſcera extrahere. Cornelius *Zantfliet* in Chronico, apud Marten. tom. 5. Collect. Ampliſſ. col. 392. *Poſt pauca tres præcipui totius mali promotores vivi comprehenſi ſunt & Bavaro præſentati; quorum primarius, Jacobus dictus Babdu, in quatuor portiones apud Trajectum extitit depeciatus & Exenteratus, Helias de Flemalia in agro decollatus, Ægidius Lamberti ad arborem ſuſpenſus.* Vide *Eximterare.*

Exenteratio, Exentricatio, Pœnæ ſpecies in læſæ majeſtatis reos, apud Anglos, apud quos eorum interanea ſeu viſcera extrahuntur & comburuntur. Th. Walſinghamus in Ricardo II. *Auditum & confeſſum turpiſſima ſcelera, tractioni, ſuſpendio, decollationi, Exenterationi, & quarterizationi, ut uſu vulgari loquar, adjudicavit.* Et pag. 354. *Adjudicatus eſt tractioni, ſuſpenſioni, Exentricationi, combuſtioni interiorum, & quarterizationi.* Sententia edita in Hugonem Diſpenſatorem ſub Edw. II. apud Knyghtonem: *Et pur ceo que vous abbetaſtes & procuraſtes diſcorde entre noſtre Seigneur le Roy & la Royne & les altres del Realme, ſi ſerez Emboellez, & puis ils ſeront ars.*

EXEQUIÆ, apud S. Zenonem Veronenſem in Serm. de Fide, Spe & Caritate, dicuntur lintea quibus defunctorum corpora involvuntur, vel certe ipſum, ut aiunt, funus. [Interdum Officium eſt pro Defuncto ſollemniter celebratum, etiam abſente cadavere. Charta ann. 1442. ex Schedis D. *Lancelot*: Audierat Johannem de Liveriis Epiſc. Vivar. *apud Valentiam dies ſuos clauſiſſe extremos & ibidem corpus ſuum traditum fuiſſe eccleſiaſticæ ſepulturæ: quare ſi aliis DD. Canonicis conſonum videbatur, dicit fore honeſtum miſſam & Exequias celebrari debere .... qui quidem Canonici ... ordinaverunt Miſſam ſollempnem & Exequias celebrandas fore incontinenti.* Teſtamentum Rotherami Ebor. Epiſc. an. 1498. in Libro nigro Scaccarii p. 679. *Do etiam & lego omnibus locis, in quibus habeo perpetuas Exequias, tales denariorum ſummas, quales executores mei æſtimabunt honeſtas & ſalubres animæ meæ ... & ſi forte executoribus meis, vel ad minus tribus eorum videbitur, quod Exequiæ tales erunt multum honoroſæ (oneroſæ) aliquibus locis ... volo, quod commutent prædictas Exequias in numerum Miſſarum cicius quo bene fieri poterit pro ſalute animæ meæ poſt mortem meam per eos celebrandarum.*]

EXEQUIALES, [Monitores funerum.] Vide *Pulſatores.*

EXEQUIARE, *Exequias* celebrare. Vita B. Euſebiæ Abbatiſſæ Hamaticenſis n. 12. *Tunc ex more funebribus exequiis Exequiatur.* [Bernard. Guido in Hiſtor. fundat. Conventuum Ord. Prædicat. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 516. *Exequiebatur corpus ejus in Eccleſia.* Nonius: *Exſequiantur, ab Exequiis, ut convivantur, epulantur.* Affert locum Varronis.] *Exequialis honor*, apud Willelm. Briton. lib. 12. Philipp. extremo.

EXEQUITARE, Ex equo dejicere, Gall. *Démonter.* Petrus Diac. lib. 4. Chr. Caſin. c. 62. *Victoria itaque Romani potiti, Normannos Exequitatos & deprædatos per vicos & oppida perſequebantur.* [Camillus Peregrinus in Hiſt. Princip. Langobard. apud Murator. to. 2. p. 251. col. 2. *Dum Capuam repeteremus, à Græcis capti exutique ſumus & Exequitati: ablatiſque equis & ſpoliis & miniſtris cunctis, homines argento redempti ſunt. Equos recollegimus quinque.*] Occurrit apud Erchempertum in Hiſt. Longob. cap. 61. & in Epiſt. 326. to. 4. Hiſt. Franc. At in Speculo Saxonico l. 2. art. 72. §. 4. ſumitur pro *Equitare.* Vide *Eques.*

EXEQUIUS. Teſtamentum MS. Guill. Jordani Comitis Ceritaniæ Id. April. an. 42. Philippi Regis: *Et ipſas franchedas de villa Targaſona, & albergas & omnes Exequios quæ habeo in villa Marechexanes, &c.* [Editum eſt in Appendice Marcæ Hiſp. col. 1224. & ſeq.] Vide *Exaquia.*

EXERCIPES, Curſor, qui in currendo pedes exercet. Gloſſ. Lat. Gr. *Exercipes*, ταχυδρόμος, δρομεύς, κέρσωρ.

EXERCITALES, Milites, qui in exercitu militant. Capitulare Sicardi Principis Benevent. an. 836. cap. 7. *Si quiſpiam Exercitalem aut militem, vel quamlibet aliam perſonam ſimpliciter ambulantem præſumpſerit occidere.* Cap. 20. *Ut non præſumat aliquis tertiatorem Exercitalem aut militem facere.* Cap. 21. *Si tertiator abſconſe Exercitalis factus fuerit, aut miles,* Occurrit in Legibus Wiſigoth. lib. 9. tit. 2. §. 9. in Legib. Longob. lib. 1. tit. 9. §. 21. tit. 14. §. 1. 3. lib. 3. tit. 1. §. 18.

Expeditio Exercitalis, in Capitulis Caroli Calvi tit. 31. §. 27.

Exercitale Iter, Gall. *Marche d'armée*, in Capitulis Caroli M. lib. 2. c. 14. & in Capitulis Caroli C. tit. 20.

¶ Exercitales Homines, Milites qui colebant manſos ſibi mercedis loco attributos. Donationes Eccleſiæ Saltzburgenſi factæ apud Caniſium to. 6. p. 1151. *Et ipſe Dux ... tradidit ibidem in alimoniam ancillis Dei ... villam quæ vocatur Einherga cum commanentibus ibidem ſervis & aliis Exercitalibus hominibus triginta.* Infra: *Dedit etiam ... caſam & curtem cum omnibus appenditiis ſuis & manſis* LX. *inter ſervos & tributales necnon & Exercitales homines.*

Mansi Exercitales, [Qui *Exercitalibus hominibus* attribuebantur ad culturam.] Vide *Manſus.*

EXERCITARE, Bellare, bellum gerere, vel in exercitum pergere. Capitulare ann. 807. *Memoratorium qualiter ordinavimus, propter famis inopiam, ut de ultra Sequanæ omnes Exercitare debeant.* Adde Capitul. 4. incerti anni Caroli M. c. 7. Capitula Caroli C. apud Marſnam an. 847. &c. Capitulare Sicardi Principis Beneventani ann. 836. c. 19. *Ut ubi Exercitare volueritis à nobis nullam læſionem habeatis.* Acta S. Prudentii Epiſcopi Garrayacenſis apud Bivarium: *Aragonenſis Rex Ildefonſus tam longo tempore cum exercitu ſuo in Saracenos Exercitando extitit, ut, &c.*

EXERCITATORES Monachi, in Vita S. Macharii Alexandr. Abb. c. 5. & 7. in Vitis Patrum, dici videntur qui aliis *Circatores.*

Exercitator Equorum, apud Jul. Firmicum l. 8.

l. 8. *Exercitator corporum*, παιδοτρίβης, γυμναστής, apud Macrobium l. 2. cap. 24. [*Exercitator* nude inter eos, qui *in navi præeminentiam habent*, numeratur apud Rymerum tom. 12. pag. 692. col. 1. Vide *Exercitor*.]

¶ EXERCITIOSUS, Exercitatus. Richerii Chronic. Senon. in Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 329. *Veniens igitur ad villam... invenit illum angelum ſathanæ Rainaldum Baillivum Domini de Salmis in malitia nimis Exercitioſum.*

¶ EXERCITOR. Ulpianus leg. 1. §. 15. Dig. de exercitoria actione: *Exercitorem cum dicimus, ad quem reditus & obventiones omnes proveniunt, ſive is dominus navis ſit, ſive à domino navem per averſionem conduxit, vel ad tempus, vel in perpetuum.*

¶ EXERCITUALIS, Gloria militari illuſtris. Caſſiod. lib. 11. var. Epiſt. 1. *Reſpicite Patritium Liberium, Præfectum etiam Galliarum, Exercitualem virum, &c. Rex Manfredus curas Exercituales aggrediens*, id eſt, militares, apud Baluzium tom. 6. Miſcell. pag. 221.

¶ EXERCITUALITER, Armata manu, cum exercitu. Legitur apud Baluzium to. 6. Miſcell. pag. 293. & Ludewig. to. 5. p. 529.

EXERCITUARE, Caſtra ſequi, conſcribere militem, Sambuco ad Leges Hungaricas.

¶ EXERCITUM, neutro gen. legitur in quodam veteri Chron. ad annos 778. & 779. inter Fragmenta Hiſt. MSS. Stephanotii to. 4. apud Ducheſnium to. 2. p. 6. & Muratorium to. 2. pag. 257. col. 1. in Capitulari Sicardi Princip. Langobard.

1. EXERCITUS. *Exercitum* debere dicuntur vaſſalli, cum dominorum expeditionibus bellicis intereſſe, ac pro iis dimicare tenentur. Henricus Huntindon. l. 7. de Guillelmo Rufo Rege: *Suos Exercitibus frequentiſſimis & geldis continuis vexabat.* Vetus Charta apud Gariellum in Epiſcopis Magalon. p. 276. *Et Exercitum faciant D. Regi, ſicut & cæteri de parte Regia.* Charta Philippi Auguſt. an. 1185. in Hiſt. Vaſtinenſi l. 5. *Ita & quod univerſi homines illius libertatis ad omnes citationes noſtras nobis Exercitus & equitationes debebunt, quocumque eos ducere voluerimus.* Charta Gaſtonis Vicecomitis Beneharnenſis ann. 1215. *Præter Exercitum quem mihi duxi & meis hæredibus retinendum.* Areſta ann. 1294. in Regeſto Parlamenti B. f. 105. *Dom. Rex remanebit in ſaiſina percipiendi Exercitum, ſeu ſervitium Exercitus ab Abbate S. Savini ratione homagii & juramenti fidelitatis quæ ab Abbate fiunt D. Regi.* Fol. 107. *Exercitum & equitationem habere. Exercitalis obeditio*, in Capitulari 3. Caroli M. an. 811. Occurrit paſſim. Vide *Hoſtis*.

¶ 2. EXERCITUS, Aulicorum turba, Proceres, Optimates. Idatius in Chronico: *Apud CPlim Marcianus à militibus & ab Exercitu, inſtante etiam ſorore Theodoſii Pulcheria Regina efficitur Imperator.* Tranſlatio S. Geminiani Mutin. Epiſc. an. 1106. apud Murator. tom. 6. col. 90. *Nullus enim locus, nulla platea, nulla domus, nulla porticus, nullum atrium ſaltem vel modicum à conventu populorum poterat inveniri vacuum. Adeſt etiam ad hoc ſpectaculum Princeps Mathildis cum ſuo Exercitu, omnes unanimiter præſtolantes tanti patris tranſlationem.* Similis eſt locutio Lucæ 23. 11. *Sprevit autem illum* (Jeſum) *Herodes cum Exercitu ſuo:* ubi Græcum etiam habet, σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ. Vide Valeſiana p. 79.

¶ EXERCITUS BESTIARUM, Grex ferarum in ſilvis, apud Kennettum in Gloſſ. ad calcem Antiquit. Ambroſden.

¶ EXERE, Ejicere. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 133. *Quod niſi Gaufridus de Langolio infra octo dies juri apparebit, ipſe erit penitus foris banitus, & quod omnes tam milites quam ruſtici qui eum viderint, ipſum capiant, vel à terra domini Regis Exant.* Forte pro *Exeant.* active ſumto, Gallice *Qu'ils le faſſent ſortir.*

¶ EXERES, *Naves ſex ordinum.* Papias MS. Bituric. Sic dicuntur *Trieres* vel *Triremes*, trium ordinum.

¶ EXERQUIA, ut *Exorquia*. Vide locum in *Cucucia* poſt *Cugus*.

¶ EXERS MACILENTIA, in Vita ſancti Guthlaci, April. to. 2. p. 45. pro *Iners macilentia*, quo ſenſu *Dolor iners*, apud Senecam.

¶ EXERSERUNT, pro *Exeruerunt*, ab *Exerere*, Educere vel exportare. *Exerſerunt dictum carrocium de Eccleſia majori in plateam ipſius Eccleſiæ cum magno gaudio*, in Chronico Parmenſi ad ann. 1281.

¶ EXEUS. Vide *Exius*.

EXFAIDUM. Placitum Chlodovei III. Reg. ann. 3. Editum à Mabillonio to. 4. SS. Ord. S. Benedicti p. 619. *Niſi inventum fuit quod contra rationis ordinem ipſa ſubſadina contradixiſſet, vel in ac cauſa introiſſit, ſicut fuit judecatum, ut in Exfaido & fredo ſolidos quindenos pro hac cauſa fidem facere debirit, quod ita & in præſenti perſiſtere auſus eſt, feciſſet.* Vide *Faida*.

¶ EXFAMILIARIS, f. è familia. Vide *Dagewardus*.

¶ EXFAVILLARE, *Exeruere*. Papias.

¶ EXFEBRUARE, *Expurgare*; *Februare enim purgare eſt.* Gloſſar. Sangerman. num. 501. *Februare* Varroni Purgare eſt ſeu Luſtrare: quod flammis ferventibus fieri ſolebat; hinc à *Fervere* dictum putant *Februare*.

EXFESTUCARE, [Abdicare, per *Feſtucam* dimittere, adjicere. Paſſim occurrit.] Vide *Feſtuca*.

EXFIAT, pro *Exeat*, in veteri Inſcriptione apud Gruterum 755. 1.

EXFIBULARE, Fibulam detrahere, ſolvere. Utitur Prudentius.

EXFINARE, Terminare, definire. Charta anni 1141. apud Ughellum in Epiſcopis Cumanis: *Sicut Exfinat viam que pergit ad ſtratum, &c.* Ibi rurſum.

EXFOLIARE, Folia decerpere, apud Apicium lib. 4. cap. 2.

EXFORBIARE. Vetus Charta apud Ughellum to. 9. p. 905. *Qui... hac pagina hujus præcepti inanire quæſierit, vel de eis quæ continentur, minuere, aut Exforbiare voluerit, habeat maledictionem, &c.* Forte *Exforciare*, per vim auferre. Vide in hac voce mox.

EXFORCIARE, Vim inferre. Vetus Notitia apud Beſlium in Regibus Aquitan. p. 23. *Ipſe Agnaldus veniſſet ſuper homines in ſua forcia ex villa Cavadado, & Exforciaſſet & eos batuiſſet injuſte.* Tabularium Brivatenſe Ch. 114. *Ipſas res prædictas ab ipſo ſervo ipſi prædicti per malas occaſiones invadendo tulerunt, vel Exforciaverunt.* Perperam ibi ſcriptum *Exforniciaverunt*. Vide *Efforciare*.

EXFORCIUM, Auxilium, ex Gall. *Effort*, [Ital. *Sforzo*.] Epiſtola Roberti Siciliæ Regis apud Albertinum Muſſatum lib. 7. de Geſt. Henrici VII. rubr. 4. *Ac eos prompta veſtri Exforcii... adhibitione juvare.* Utuntur non ſemel Anonymus de Geſtis Friderici II. Imp. pag. 769. 800. Petrus de Vineis lib. 2. Ep. 54. & alibi, Richardus de S. Germano an. 1198. & 1228. &c. *Esforcium*, in Foris Aragon. lib. 9. tit. de Homicidio. [*Exsforcium*, in Epiſtola Roberti Regis Hieruſalem & Siciliæ apud Murator. to. 10. col. 500. *Exfor-*

tium, apud eumdem Murator. to. 12. col. 505. 513. & 793.] Vide in *Incalcare*.

¶ EXFOTUIT, Ἐξέθαλψε, *Fovendo excluſit*. Supplem. Antiquarii.

EXFRACTOR. Vide *Effractor*.

EXFREDIARE, Quaſi extra pacem ponere, violare, à Saxon. ꝼꞃeꝺe, vel ꝼꞃið, pax, ꝼꞃiðian, protegere. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 81. *Si quis ad arma proſiliat, & domum Exfrediet, nec tamen aliquem percutiat, dimidio forisfacto culpa conſiſtat.*

EXFRETARE, *Navigare ultra*, in Gloſſ. Iſid. & apud Papiam, Fretum enavigare.

EXFRUCTARE, Exfructuare, Fructus percipere. Tabularium Caſaurienſe: *Ad uſum fruendum, ad laborandum, ad Exfructuandum.* [Additamenta ad Chronicon Caſaur. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 953. *Ut omnem ipſam ſuprascriptam curtem & res ejus habeamus ad uſum fruendi, laborandi, Exfructandi. Uſuare & Exfructuare*, in Charta anni 855. Marcæ Hiſp. col. 789. Hinc metaphora ex agris ducta in dictis B. Ægidii, inter Acta SS. April. to. 3. pag. 230. *Beatus qui Exfructat corpus amore Altiſſimi.*]

¶ Exfructificare, Eadem notione, in Privilelegio Caroli Craſſi, apud Mabillonium tom. 3. Annal. Benedict. pag. 688. col. 1.

EXFUNDARE, Exfundata. Pactum Arechis Principis Beneventani cum Neapolitanis: *Si cenſilis homo de Liburia patitur oppreſſiones à parte de Neapolim, & voluerit Exfundare ſe de ipſo fundo, ponit poſt regiam domus ſuæ ipſum ſuſtem, ſicut antiqua fuit conſuetudo, & vadit ubi voluerit. Si autem pars de Neapolim cum parte Langobardorum potuerit revocare ipſum tertiatorem, in ipſum fundum, & fundare illum ibi, poteſtatem habeant, & ſerviat ambobus partes, ſicut antea ſervivit.* Idem Pactum: *Si orta fuerit contentio de fundis Exfundatis, & dixerit una pars, quia iſta fundora de talibus tertiatoribus fuerint.* Ibidem non ſemel *Fundora*, *Fundata*, *ſive Exfundata* occurrunt; locos produxi in *Fundora*. Charta Pandolphi Ducis Longob. apud Ughellum in Beneventanis Archiep. *Concedimus cum omnibus rebus Exfundatis quæ fuerunt de hominibus quæ ex hoc ſæculo abſque hæredes migraverunt.* Adde pag. 599. 601. 603. 604. Ubi *Fundare*, eſt in fundi poſſeſſionem mittere; *Exfundare* vero, ipſius fundi poſſeſſionem dimittere & abdicare. Apud Nonium Marcellum *Exfundare*, eſt *à fundo avertere*, ubi ex Cœlio Antipatro lib. 7. Annal. hæc citat: *Reſpublica amiſſo Exfundato pulcerrimo oppido.* [In Onomaſtico ad calcem SS. Junii tom. 2. *Exfundare, Funditus evertere.*]

¶ EXGALATIO, Egalatio, Æquatio, æqua partitio cenſus & ſervitiorum inter vaſſallos cohæredes, Gall. *Egaliſation, Partage égal.* Cenſualis Codex Calomontis: *Secundum Exgalationem inter dictas partes factam.*

EXGARDIUM. Vide *Eſgardium*.

EXGRAVATOR. Charta MS. Matthæi, Barnabonis, & Galeacii Dominorum Mediolani an. 1354. *Poteſtates & Vicarios, Capitaneos & Rectores, Exgravatores, Judices appellationum, Exactores, &c.*

¶ EXHABITARE, Locum habitatoribus viduare. Anonymus de Geſtis Manfredi & Conradi Regum apud Murator. to. 8. col. 590. *Et in ſecuritatem Principis excelſum montem Centurbii, quem olim Exhabitari fecerat Imperator, pro tutiori ſtatione conſcendunt.*

¶ Exhabitatio, Loci deſertio, ibid. col. 589. *Qui ſub fortuna regia viribus inſtauratis, perurgens obſidionis inſtantia, ſuperbiam montis ejuſdem per extremæ deſolationis & Exhabitationis excidium potenter edomuit.*

¶ EXHÆREDARE, Bonis poſſeſſis ſpoliare. Sugerius in Vita Ludovici Groſſi apud Ducheſnium tom. 4. pag. 288. *Henricus Imperator, vir affectus parti & totius humanitatis expers, qui & genitorem Henricum crudeliſſime perſecutus Exhæredavit.* Rigordus de Geſtis Philippi Aug. apud Ducheſnium to. 5. pag. 32. *Unde Rex Angliæ vehementer iratus, eos* (G. de Ranchonio & Vicecomitem de Caſtelloduno) *Exhæredare juravit.*

¶ Exhæreditare, Eadem notione. Capitul. lib. 6. cap. 282. *Ne forte parentes contra juſtitiam fiant Exhereditati, & regale obſequium minuatur.* Salvianus lib. contra Avarit. *Si illi tunc ob Deum donantes omnia ſua, etiam ſe ipſos Exhæreditavere viventes, &c.* Vide Concil. Mogunt. can. 6. Turon. can. 51. Cabillon. can. 2. *Exhæreditari* apud Ludewig. to. 5. pag. 619. dicitur de terris, quarum nullus hæres eſt.

EXHÆRES, Ἀποκληρονόμος. Teſtamentum S. Remigii apud Flodoardum lib. 1. Hiſt. Rem. cap. 18. *Hæc ita do, ita lego, ita teſtor: cæteri omnes Exhæredes eſtote, ſuntote.* Adde Marculfum lib. 2. form. 17. Vox Plauto & aliis nota.

¶ EXHALATUS, Mors, qua quis *Exhalat* animam. Miracula B. Simonis de Lipnica, Julii to. 4. pag. 531. *Unde illa mox capitis collique tumorem incurrit pergrandem, Exhalatumque è vicino præſtolans ſemiviva recipitur ac emortua.*

¶ Exhalatus, adjective, Exanimatus. Acta S. Bonifacii Mart. Maii tom. 3. pag. 281. *Vidit eos inter tormenta poſitos... alium ſtipite in collo infixum & Exhalatum in terram.*

¶ EXHAURITORIUS, Qui exhaurit. Gloſſ. Iſid. *Antlia, Rota Exhauritoria.*

¶ EXHAUSTA. Vide *Exaguſta*.

¶ EXHEREDARI, Extra familiam, quæ naturalis eſt hæres, exire. Conſtitutio Leduini Abb. S. Vedaſti ann. 1020. apud Edmund. Marten. Ampliſſ. Collect. tom. 1. col. 382. D. *Si noluerit, vel non potuerit redimere, dabit ei licentiam vendendi, non alicui extraneo, ſed proximo generis ſui, aut alicui ejuſdem legis, ne alodium placiti videatur Exheredari.* Vide *Exhæredare*.

EXHIBERE, Præbere alimenta & ad vitam neceſſaria apud JC. Lactantius de Mortib. Perſecutor. n. 7. *Hæc quoque tolerari poſſunt, quæ ad Exhibendos milites ſpectant.* Et num. 11. *Dapibus ſuis ſacrificabat pene cotidie, ac vicariis epulis ſuis Exhibebat.* [Nicolaus Trivettus in Chronico ad an. 1165. *Tranſivit igitur* (S. Thomas Cantuar.) *ad S. Columbam, Rege Francorum eum humaniter tractante, & in neceſſariis Exhibente, cui etiam ſucceſſoribuſque ſuis in Eccleſia Lugdunenſi præbendam perpetuam aſſignavit.*]

Exhibitiones, Præbitiones, præſtationes, tributa, &c. Charta Andreæ Laudenſis Epiſc. apud Ughellum: *Cunctaſque Exhibitiones quæ hactenus ad Laudenſem Comitatum de ipſa civitate, & ſuburbano ejus redhibitæ ſunt, &c.* Uſurpatur etiam eadem notione in Charta Henrici Regis Franc. an. 1048. Locum vide in *Vicaria*.

¶ EXHIBUCE. Vide *Exibus*.

¶ EXHIMITUM, ut ſupra *Examitum*, Pannus pretioſior, holoſericus. Locum vide in *Dimitum*.

EXHOMINARE, Hominem exuere, ἐξανθρωπισθῆναι. Alanus de Inſulis in Planctu naturæ, de Sodomitis:

Humanos hominis exuit uſus,
Non humanus homo. Degener ergo
Bruti degeneres induit artus,
Et ſic Exhominans Exhominandus.

¶ EXHOMOLOGISTA, Confeſſarius, ſeu Adminiſter ſacræ pœnitentiæ, ab ἐξομολογεῖν, Confiteri. Scriptura Johannis de Ribera ad Concilium Compoſtell. inter Concil. Hiſpan. tom. 4. p. 98. col. 2. *Plurimi reperiuntur, qui domeſtico Exhomologiſtæ peccata præ verecundia celant, quæ extraneis libere produnt.*

EXHONORARE, *Vituperare*, in Gloſſis Arabico-Lat. [Gall. *Deshonorer*, Probrum, infamiam inferre, Labem aſpergere. Interpres Eccleſiaſtici 10. 23. *Semen autem hoc Exhonorabitur, quod præterit mandata Domini.* Et ℣. 32. *Quis honorificabit Exhonorantem animam ſuam?*] Eſt etiam *honorem*, id eſt, feudum adimere. Rathbertus: *Quid putas Imperator? numquid vindicare te putas, hunc virum Exhonorando, & qualibet terrarum parte exulare jubendo?*

EXHOSPITARE, Sugerius in Ludovico VI. pag. 321. *Cum autem antequam cum filio exiſſemus, cum venerabili Eccleſiæ Priore Hervæo ſepulturam ejus ante altare S. Trinitatis, ex oppoſito tumuli Caroli Imperatoris, mediante altari providiſſemus, occupato loco Carlomanni Francorum Regis, quia nec fas, nec conſuetudo permittit Reges Exhoſpitari, quod propoſueramus, fieri non potuit.* Id eſt, Regum corpora de tumulis ſuis extrahi, & alio transferri. Vide *Dehoſpitare.*

¶ EXHUMARE, Cadaver ex *humo*, effodere, Gall. *Exhumer. Exhumatio*, Effoſſio, Gall. *Exhumation.* Utrumque legitur in Concilio Regienſi ann. 1285. can. 7. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 193.

¶ EXIBUS, *Pinguedo.* Gloſſ. Iſid. Excerpta Pith. *Exibuæ, Pinguedo.* Apud Feſtum legitur: *Exbuetes, Exinteratas, ſive Exbuæ, quæ ebiberunt, quaſi epotæ*; ubi vide Scaligerum. Poſt Grævium dicam: Sed quid hoc ad pinguedinem? Quærant acutiores.

EXIDONEARE, [*Idoneum* reddere, Purgare.] Vide *Idoneus.*

¶ EXIENS, Moribundus, Gall. *Moribond*, de quo etiam dicimus, *C'eſt un homme qui s'en va.* Proceſſus de Vita S. Yvonis, inter Acta SS. Maii to. 4. p. 557. *Domine Yvo, veniatis pro Deo ad audiendum confeſſionem cujuſdam infirmi Exeuntis in domo quadam.*

EXIGENDA, vox fori Anglici: ita autem dicitur conditio ejus qui quinquies in Comitatu aperto exactus, aut vocatus ad comparendum, non venit, ideoque exlex propter contumaciam proclamari poteſt. Ita Cowellus. Adde Raſtallum verbo *Exigent*, & Brittonum pag. 5. 14.

¶ 1. EXIGENTIA, Gall. *Exigence*, Prout res poſtulant exiguntque. *Pro temporis Exigentia ſermonem facere*, apud Barthium in Adverſar. 44. cap. 9. ex Prudentio juniori in Vita S. Mauræ. *Juxta honeſtatis Exigentiam*, in Epiſtola anni 1497. apud Ludewig. to. 6. p. 106. *Juxta ordinis ſui Exigenciam*, in Inſtrumento anni 1503. apud Th. *Madox* Formul. Anglican. p. 336. *Juxta Exigentiam ſtatus*, in Litteris patentibus Caroli V. Franc. Regis pro Monſpelienſibus an. 1367. *Secundum ſui naturam & cauſæ Exigentiam*, in Venditione Vicecomitatus Rellaniæ 25. Aprilis an. 1410. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues.*

2. EXIGENTIA, Tributum, exactio. Rogerus Hovedenus pag. 592. *Conceſſit quod ... quieta ſint de telonio & omnibus aliis conſuetudinibus & Exigentiis.*

EXIGENTIA, Debitum quod exigitur. Bromptonus p. 1183. *Niſi Tancredus Rex Siciliæ ... pacem celerius cum ipſo fecerit de omnibus Exigentiis, quas ab ea exigebat.*

¶ EXIGERE SE, Rem poſſeſſam dimittere, cedere, Gall. *Se deſſaiſir.* Judicium an. 782. inter Inſtrum. to. 1. novæ Hiſt. Occitanæ col. 26. *Et ordinavimus Milone Comite, ut de ipſas villas ſe Exigere feciſſet, & Arloyno aſſertore & mandario Danielo Archiepiſcopo per ſuum ſaionem reveſtire feciſſet.*

EXILIARE, In exilium agere, Gall. *Exiler.* Lex Aleman. tit. 35. §. 1. *Exiliet eum de provincia.* Lex Bajw. tit. 1. cap. 11. §. 4. tit. 2. cap. 10. §. 1. *Hoc in poteſtate Regis vel patris ſui ibit, ut Exiliet eum, ſi vult.* Annales Franc. S. Nazarii an. 786. *Ibidem comprehenſi ſunt, & exinde Exiliati.* Ann. 787. *Fraudulentiſſimos eorum in Franciam Exiliavit.* Leo Oſt. lib. 1. c. 32. *Siconolfi filio de Salerno Exiliato.* Lib. 2. c. 9. *Joannes PP. de Roma Exiliatus venit Capuam.* Eckehardus Junior de Caſib. ſancti Galli cap. 16. *In curtes longius ſitas pane ſordidiore aquaque alendos Exiliaverat.* Doſitheus l. 3. *A quo Exiliatus eſt.* Adde Miracula S. Bavonis lib. 1. cap. 14. lib. 2. cap. 11. Capitul. 2. an. 813. cap. 13. Vitam Ludovici Pii an. 818. Vitam S. Wolphelmi Abbat. n. 33. &c. [Vide *Exilium.*]

¶ EXILIARIUS, Qui mittit in exſilium. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Exiliarius, Cils qui exile.*

¶ EXILIATIO, Exſilium, Gall. *Exil.* Charta Lamberti Epiſc. Lingon. an. 1018. pro Monaſterio S. Valentini, inter Inſtrum. tom. 4. Gall. Chr. col. 139. *In hujus Exiliationis lacrymoſam convallem ſecum omne propaginis ſuæ traduxit genus.*

EXILIUM, Diſſipatio, deſtructio. *Exiliare*, deſtruere, diſſipare. Statutum Marlebridgenſe ſub Henrico III. Rege Angl. cap. 25. *Firmarii tempore firmarum ſuarum vaſtum, venditionem, vel Exilium non facient de domibus, boſcis, vel hominibus, nec de aliquibus ad tenementa quæ ad firmam habent, ſpectant, &c.* Fleta lib. 1. c. 11. *Vaſtum & deſtructio ferè æquipollent, & convertibiliter ſe habent in domibus, boſcis & gardinis, ſed Exilium dici poterit, cum ſervi manumittantur, & à tenementis ſuis injurioſe ejiciuntur.* Adde l. 4. c. 9. §. 9. & Bracton. lib. 4. tract. 5. c. 18. §. 1. Villharduinus n. 220. *Ne remeſt nulleriens à Eſſilier fors la citè de Verſoï.* Chronicon Flandrenſe cap. 75. *Puis alla vers Peronne ardant ou Eſſilant tout le païs.* Adde c. 89. Le Roman *de Vacces* MS.

Ne ſoffrez vos homes Eſſilier ne porprendre.

Le Roman *de Garin* MS.

Le reſne avons Eſſilié & gaſté,
Et meint monſtier contre terre geté.

[Le Roman *de Partonopex* MS.

Quand verront le leu de venger,
Pour moi deſtruire & Eiſſiller.

Le Roman *de la Violette* MS.

Je n'y ſçay aultre jugement,
Fors de l'ardoir iſnelement...
Sans le ſceu de vos bons amis,
Ne ſoit ſon corps à Exil mis.]

Hinc etiam Picardi verbum *Eſſiller* uſurpant pro, *bona diſſipare. Eſſileurs de biens*, apud Philippum *de Beaumanoir* c. 58.

¶ EXILTA, *Erronum marinus.* Gloſſ. Iſid. La Cerda legit: *Erronum manus.* An bene, dicat qui poteſt.

EXIMENTUM, Idem quod *Exitus*, Fructus, & proventus prædii. [Judicium an. 1165. Marcæ Hiſp. col. 1340. *Cumque de Eximentis inter eos quæſtio verteretur, (prædictus enim Guillelmus Raimundi ter-*

tiam partem omnium fructuum, qui cultura & cura habitatorum Dertoſæ proveniebant, inter Eximenta computabat,) diffinivit prædicta curia, ea tantum Eximenta recte appellari, quæ ad jus proprium ac fiſcum regium pertinent, ſive ea in leudis, queſtis, placitis, ſeu aliis quibuſcumque uſaticis, ſive etiam terris, vineis, hortis conſiſtant; fructus autem hereditatum eorum qui in civitate habitant, ſive hi clerici ſint, ſive milites, ſive burgenſes, nullo modo inter Eximenta computari, præcipue quia ipſe in eis ſenioraticum vel adempramentum & mandamentum habet diſtrictum.] Charta Raimundi Comitis Barcinon. an. 10. regni Leovici Regis junioris: *Et habeas tertiam partem de omnibus Eximentis ejuſdem civitatis ac villæ, omniumque terrarum ſibi pertinentium.* Alia Ildefonſi Regis Aragon. æræ 1211. *Omnia Eximenta & expleta quæ exient de prædicto honore.* [Charta Philippi Pictav. Epiſc. ann. 1230. apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. Mſſ. p. 797. *In terragiis omnium bladorum, leguminum, linorum, carrharum, & in omni Eximento terrarum froſtarum quæ de arbergamentis non fuerint, percipient ſemper dictus Abbas & ſui ſimiliter duas partes, & tertiam ſervientes.*]

EXIMEQUI, *Proxeneta*, in Gloſſ. Iſid.

EXIMERE, Interimere, occidere. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 12. §. 1. *Si quis frater fratrem ſuum in peccatis Exemerit, &c.*

EXIMIETAS, *Sublimitas*, in Gloſſ. Iſid. & apud Papiam. Gloſſ. Gr. Lat. Ἐξοχή, ἡ ὑπεροχή, *Excellentia, Eximietas, Eminentia.* Titulus honorarius, & compellatorius, qui occurrit non ſemel apud S. Auguſtin. Epiſt. 82. 129. 133. 135. 158. Radbertum in Epitaphio Walæ Abb. Corbeienſ. pag. 513. &c.

¶ EXIMII, Optimates. *Eximii regni*, apud Radbertum in Vita Ven. Walæ Abb. lib. 1. cap. 13. ſub finem; *Primi & Eximii palatii*, lib. 2. cap. 17.

¶ EXIMIUM, pro *Exenium*, Munuſculum. Statuta Arelat. MS. art. 175. *Neque conſules, neque judices .... accipiant aliqua munera vel Eximia ab aliquo cive.*

¶ EXIMMUTUARE. Vide *Exminutuare*.

¶ EXINANIRE, *In nihilum redigere*, in Barthii Gloſſario, ex Raimundi Agilæi Hiſt. Palæſt. Pluries occurrit in Scripturis. *Exinanire* Latinis eſt Evacuare, Exhaurire, Exonerare. De Filio Dei dicitur apud Apoſtolum: *Semetipſum Exinanivit formam ſervi accipiens, &c.*

EXINTEGRO, Plene, integre, in l. 28. Cod. Th. de Suſcept. [& in Inſtrumento anni 1327. apud Ludewig. tom. 5. pag. 481.]

EXINTERARE, Inteſtina eruere. Pardulus Epiſc. Laudunenſis in Epiſt. ad Hincmarum Remenſem: *Quæ* (volatilia) *oportet primum Exinterare, & diligenti cura ſale humores exſiccare.* [Vide *Exenterare.*]

¶ EXINUARE, *Exemplare*, *Aperire*. Gloſſ. Sangerm. n. 501. Puto legendum *Exſinuare*, vel *Inſinuare*, quod eſt in notitiam alicujus adducere.

¶ EXIPPITARE, *Rare oſcitare*. Gloſſ. Iſid. Paulo aliter apud Papiam: *Exippito, as, are, Oſcitare, os aperire, hiare*, & in Gloſſario Sangerm. n. 501. *Exippitare, Hiare, os aperire.*

EXIRE de aliquo crimine, eo abſolvi: *Exire de latrocinio*, in Lege Salica tit. 49.

¶ EXISCERARI, pro *Exſecrari*. Papias in MS. Bituric. *Exiſceratur, Deteſtatur, horret.* Melius in Edito: *Execratur, Deteſtatur, horret.*

¶ EXISSA, *Diſrupta*. Papias MS. Bituric. Puto legendum *Exſciſſa*, ab *Exſcindo*.

¶ EXISTENTIALITAS, Vis exiſtendi, qua quid exiſtit. Utitur Marius Victorinus in Reſponſione ad Candidum Arrianum, apud Mabillonium Analect. to. 4. pag. 161.

EXISTIMARE. Chartam commutationis anni 935. ita ſubſcribunt apud Ughellum in Epiſcopis Bergomenſib. pag. 613. *Petrus qui Exiſtimavi ut ſupra me ſubſcripſi. Aroaldus qui Exiſtimavi ut ſupra me ſubſcripſi, &c.*

¶ EXITA, pro *Exitus*, Gall. *Sortie*. Vide *Entrata*.

¶ EXITARE, *Dubitare*. Papias in MS. Bitur. Lege *Hæſitare*.

¶ EXITIABILITER, Perdite, damnoſe, cum exitio. S. Aug. lib. 6. Confeſſ. cap. 7. *Compereram, quod circum Exitiabiliter amaret.* Epiſtola Capreoli Epiſcopi Carthag. inter Concilia Hiſpan. tom. 2. pag. 198. *Tantum igitur abeſt Deum Dei filium incommutabilem atque incomprehenſibilem ab inferis potuiſſe concludi, ut nec ipſam adſumtionis animam credamus Exitiabiliter ſuſceptam, aut tenaciter derelictam.*

¶ EXITICIUS, Exul, extorris. *Exiticiiſve aut bannitis*, apud Rymer. tom. x. pag. 120. col. 2. *Exititii ſeu banniti*, in Charta Bonifacii IX. PP. an. 1396. apud Ill. Fontaninum in Appendice Antiq. Hortæ pag. 424. *Rebelles & Exititii dictæ civitatis*, ibid. p. 459. in Diplomate an. 1415. Ibid. pag. 460. *Providemus etiam & jubemus quod aliquis Exititius dictæ civitatis non poſſit nec debeat in præfata civitate reſtitui vel remitti, nec de eorum bandis extrahi.* Rurſum occurrit infra, ut & lib. 3. Rer. Sicul. Sallas Malaſpinæ apud Baluzium tom. 6. Miſcell. pag. 278. in Epiſtola Philippi Mariæ Ducis Mediolan. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1567. &c.

¶ EXITIRE, Periclitari. Vide *Ecitum*.

¶ EXITITIUS. Vide *Exiticius*.

¶ EXITIUM, ut *Exitus*. *Aquis aquarumve decurſibus, Exitia & regreſſia earum*, apud Mabillon. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 696. col. 1.

EXITURA, Jus exituræ, *Droit de ſortie*. Ἐξιτήριον, apud Phavorin. in Lexico. Charta Rogerii Ducis Apuliæ pro Monaſterio Cavenſi an. 1092. *Prædictum vero Monaſterium mercimonia ſua abſque omni datione, ſolutione, ſeu Exitura, libere vendat, &c.* Occurrit præterea in Statuto Honorii IV. PP. pro regni Neapolit. incolis an. 1285. Vide *Fundicus* in *Funda*.

EXITURÆ, *Impetigines*, Matthæo Silvatico.

1. EXITUS, Græcis ἔξοδος, Expenſæ rationum: unde ἐξοδιάσαι, in Vet. Teſtamento. Proprie autem dicuntur *Exitus*, Reditus annui, vel alia terrarum commoda quæ exeunt & proveniunt ex re aliqua, ut fructus terræ, & exitus tenementi. *Iſſuës*, apud Littletonem ſect. 193. noſtri *Revenus* dicunt. *Exuës*, in Teſtamento Roberti II. Ducis Burgundiæ ann. 1297. apud Ducheſnium. Statutum 2. Weſtmonaſterienſe cap. 43. *Et ſciat Vicecomes, quod redditus, blada in grangia, & omnia mobilia, præter equitaturam, indumenta, & utenſilia domuum, continentur ſub nomine Exituum.* Vetus Charta in Monaſtico Angl. tom. 2. *Donationem de tota terra.... cum Exitu duorum annorum, &c.* Vide Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 22. §. 2. cap. 46. §. 1. & Skenæum lib. de Verbor. ſignificat. in *Exitus terræ*. Occurrit paſſim.

2. EXITUS, Ceſſio, *Exitum facere*, pro *Exuere*, Deveſtiri, quaſi *Exire ex re aliqua*, Rem dimittere. Tabularium Prioratus Perſiaci in Burgundia apud Perardum: *Iſtas.... res warpiverunt, & ſe*

Exitum fecerunt pro amore Domini. Charta Mathildis Comitiſſæ apud Franciſcum Mariam in illius Vita: *Et mihi Mathilda Marchioniſſa foras exinde werpivit, & Exitum fecit.* Regeſtum Petri Diac. Caſin. num. 244. *Nos foras guerpivimus, & exinde ab omnibus Exitum foras fecimus, & ipſa ſupradicta Eccleſia S. Felici inveſtivimus, & inveſtiri dimiſimus.* Vetus Charta in Chr. Laurisham. ann. 776. *Sed per feſtucam ante nos ſe dixit Exitum.* Occurrit præterea in vett. formul. 69. 153. 155. 156. apud Lindenbrogium.

3. EXITUS, Filii, liberi, qui de aliquo *exeunt*. Statutum Weſtmonaſterienſe 2. an. 13. Edw. I. Regis Angl. cap. 1. *In omnibus enim prædictis caſibus, poſt prolem ſuſcitatam & exeuntem ab ipſis quibus tenentur, ſicut conditionaliter fuit datum, huc uſque habuerunt hujuſmodi feoffati poteſtatem alienandi tenementum ſic datum, & exhæredandi Exitum eorum contra voluntatem donatorum, &c.* Infra: *Licet Exitus, ſi quis fuerit, obiiſſet.* Habetur ibi non ſemel. Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 607. *Qui genuit Robertum de Alfreton Baronem... qui per Agnetem uxorem ejus habuit Exitum, Thomam filium & hæredem, &c.* i. ex quo natus eſt, &c. Galli dicunt, *duquel eſt iſſu.* Occurrit eadem phraſis pag. 869. [Charta anni 12. Henrici IV. Angl. Regis, apud Th. Madox Formul. Anglic. pag. 16. *Genuit Johannem Shapwyk Capellanum, & Priorem prædictum de modo viventem, hæredem prædictorum Willelmi & Thomæ pro defectu Exitus. Sine Exitu de corpore dicti Willelmi*, pag. 432. ejuſd. Formul.]

¶ 4. EXITUS, in rationibus Expenſum. Caffarus in Annal. Genuenſ. apud Murator. tom. 6. col. 284. *Præterea in fine eorum Conſulatus introitum & Exitum Reipublicæ totum, quomodo & unde recepe-rant, ſicuti & ubi diſtribuerant, in concione facta palatii coram omnibus per ordinem in ſcriptis apte & lucide oſtenderunt; cujus enim pecuniæ de prædicto introitu & Exitu, &c.* Hoc eſt, de accepto & expenſo, Gall. *Recette & miſe.* Commiſſio data Guillelmo Remervillæ an. 1469. ex Schedis D. de S. Quintino: *Ac de eadem ſumma compotum teneatis ac faciatis introitum fideliter atque probe, pariterque & Exitum.*

¶ 5. EXITUS, Vectigal pro evehendis mercibus ex aliquo loco, Gall. *Droit d'iſſue*, vel *de ſortie*. Diploma Lotharii II Imp. pro Wibaldo Abb. Stabulenſi an. 1137. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 99. *Nullum pontaticum, nullum tranſitum vel Exitum, nullum denique terra aquave vectigal... perſolvant.* In quibuſdam Conſuetudinibus municipalibus Francicis *Droits d'iſſue* idem ſunt quod *Laudimia*, Gall. *Lods & ventes*, aliave ſimilia, quæ ſubditi dominis feudalibus debent exſolvere, cum fundum emunt, vendunt, aliave ratione comparant vel alienant. Hac notione accipitur in Conſuetudinibus Aquarum Tarbellicarum tit. 9. art. 19. 20. 22. 27. 28. 34. 38. Baionæ tit. 5. art. 42. Sed in Conſuetud. Hedenenſi art. 4. *Droit d'iſſue* de eo dicitur, quod dominus percipit, cum quid è ſua in alienam juriſdictionem transfertur: de quo jure etiam fit mentio in Conſuetud. S. Pauli in pago Atrebat. Vide Gloſſarium *de Lauriere* voce *Iſſue*.

¶ Exitus Fori, de eo dicitur, ſi bene conjecto, qui deſerit *forum* ſeu juriſdictionem legitimi domini, ut *exeat* ſeu tranſeat in alienam. Charta Roberti Comitis Mellenti to. 4. Hiſt. Harcur. p. 2173. *Si miles vel alius & quicumque aliquando coitatevit caſtrum vel Exitum fori fecit, capiatur, & donec inde nobis ſatisfecit, teneantur feoda.*

¶ Exitus Mensis. In veteribus Inſtrumentis non ſemel occurrunt hæ voces *Introitus* & *Exitus menſis*, ad quarum notionem obſervandum à majoribus noſtris menſes in duas æquas partes diviſos fuiſſe. Prioris partis, quam *Introitum* vocabant, dies naturali ordine numerabant, ita ut prima dies menſis eſſet prima *Introitus menſis*, ſicque pergebant uſque ad diem 15. Poſterioris vero partis ſeu *Exitus* dies ordine retrogrado, ut Romani Kalendas numerabant; ultima igitur dies menſis erat prima *Exitus menſis*, penultima ſecunda & ſic de cæteris. Lapis marmoreus in clauſtro B. M. Deauratæ: *Anno Domini* MCCLXXXIII. *tertia die Exitus menſis Julii obiit domina Ancelina ſoror domini Petri de Caſtro novo pro qua fit Officium, &c.* Charta ex Archivis ejuſdem Monaſterii: *Et fuit actum hoc ſeptimo die Exitus menſis Januarii, Philippo Rege Francorum & Petro Epiſcopo Tholoſano anno ab Incarnatione Domini* MCCCIII.

Exitus Placiti. Jo. Forteſcutus de Laude Legum Angliæ cap. 20. *Materia facti, quam legis Angliæ periti Exitum placiti appellant... veritas per leges civiles teſtium depoſitione probari debet, in qua duo teſtes idonei ſufficiunt; ſed per Leges Angliæ veritas illa non niſi 12. hominum de vicineto, ubi factum hujuſmodi ſupponitur, ſacramento, judici conſtare poterit.* Adde cap. 26.

¶ Exitus Villæ, Quod Majori & Juratis alicujus villæ ſolvere debebat Burgenſis, qui in aliam migrabat villam ſeu urbem oppidumve. Arreſtum Parlamenti an. 12..6. relatum apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 313. *Petebant Major & Jurati Compendii contra Johannem le Riche, Burgenſem modo Corbienſem, quod cum ipſe fuiſſet, & adhuc eſſet Burgenſis ſuus, nec unquam eis ſolviſſet Exitum ville, ſolveret eis talliam ſicut & alii Burgenſes dicte ville, vel ſaltem Exitum ville & partem debiti ville eis redderet. Et ad hoc petebant per Curiam eum compelli.* Quod factum eſt, ut in ſequentibus habetur. Hoc autem Parlamenti judicium conſonum eſt Edicto Philippi Pulcri ann. 1287. n. 6. ibidem: *Item, il eſt ordené que ſe aucuns, ou aucune reçu à la Bourgeoiſie, ou à recevoir en la fourme deſſus dite, s'eſtoit partis, ou partoit de cy en avant, d'aucun lieu, ou d'aucune Commune, il payera les tailles, les frez de la ville, de tant comme il fut tailliez, ou gité ſus li, avant qu'il fut reçuz & avoez comme Bourgeois à l'autre ville, dont il aura requis la Bourgeoiſie, ou la partie de doite pour Yſſue de la ville.*

EXIUS, Exitus. Tabularium Bellilocenſe num. 130. *Cum terris & pratis & cum ipſis broliis, cum Exiis, & regreſſibus.* Occurrit ibi pluries. Ita in formula 28. ex Baluzianis. Aliæ Chartæ ejuſdem Tabularii habent vulgo *Exitibus*. [Chartularium Eccleſiæ Aptenſis *Exeis*. Inſtrumentum Eccleſiæ Ruthen. tom. 1. Gall. Chriſt. pag. 53. col. 2. *Cum curtes & hortos, cum Exeis & ingreſſis & egreſſis. Cum Exeis & regreſſis*, in Donatione an. 810. inter Inſtrum. tomi 1. novæ Hiſt. Occitanæ col. 36. *Cum Exea & ingreſſea*, in Charta an. 922. Marcæ Hiſp. col. 842. *Cum Exiis & regreſſiis*, ibid. col. 819. ex Charta ann. 888. Vide ibid. col. 823. Acta SS. Martii tom. 3. pag. 719. Chartam an. 825. tom. 4. Gall. Chr. Inſtrum. col. 265. 266. &c.] Vide *Exitus*.

EXLEGALITAS, Exlegare. Vide *Exlex*.

1. EXLEX, Alterius legis, ſeu Religionis, qui extra legem eſt. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Exlex, extra legem.* Fulcherius Carnot. l. 1. Hiſt. Hieroſ. cap. 11. de Chriſtianis: *Cum civitatem ingreſſi fuiſſent,*

confeſtim cum feminis Exlegibus concubuerunt plures ex eis. [Charta Theobaldi Epiſc. Ambian. de compoſitione inter Bernardum de Morelio & homines ejuſdem villæ : *Si quis aliquem verbis contumelioſis Exlegem nominavit, decem ſolidos pro lege Domino dabit.*]

2. EXLEX, Qui beneficio legis privatur, adeo ut lege agere non valeat. [Barthius in Gloſſario ex Hiſt. Palæſt. Fulcherii : *Exlex, Excommunicatus, is ad quem nec divini nec humani juris quicquam pertineat.*] Leges Edwardi Confeſſ. c. 19. *Pueri vero qui ante malefactum fuerint nati vel generati, non erunt Exleges pro malefacto poſt generationes eorum peracto.* Adde cap. 37. Continuator Florentii Wigorn. an. 1127. *Clericus ab ordine deponatur, laïcus vero Exlex & excommunicatus habeatur.* Ordericus Vital. l. 10. p. 327. *Abſit à me ut credam quod bonus Miles violet fidem ſuam; quod ſi fecerit, omni tempore velut Exlex deſpicabilis erit.* Charta anni 1240. in Tabulario Campan. Biblioth. Regiæ fol. 365. *Si quis dixerit aliquem Exlegem, vel aliquid quod ſit æquivalens tali convitio, 5. ſol. reddet Dominis, & Majori 6. den.* Bracton. lib. 3. tr. 2. c. 11. §. 1. *Si infra tempus illud non venerit, pro Exlege tenebitur, cum Principi non obediat, & extunc utlagabitur, ſicut ille qui eſt extra legem, ſicut Langheleſman.* Adde lib. 5. tr. 5. c. 31, §. 7. Apud noſtros dicebatur ille *Perdre reſpons en Court*, cui juri ſtare haud licebat, aut cujus teſtimonium in jure nullum erat. Occurrit ſæpe hæc formula apud Petrum de Fontanis.

Exlegare, Exlegem facere, beneficio legis exuere. Matth. Weſtmonaſt. an. 1020. *Rex Anglorum Cnuto ... apud Orenceſtriam Concilio congregato Æthelwardum Ducem ibi Exlegavit.* Vide eumd. an. 1021. Occurrit paſſim apud Scriptores Anglic. Ingulfum pag. 899. Rogerum Hoved. an. 1065. 1070. Simeonem Dunelm. de Geſtis Angl. ann. 1017. 1052. 1055. 1063. 1065. 1074. &c.

Exlegalitas. *Calumniari de Exlegalitate*, in Legibus Edw. Confeſſ. cap. 38. dicitur is qui poſtulatur, vel accuſatur tanquam *Exlex*. [Chronicon S. Trudonis apud Acher. tom. 7. Spicil. pag. 421. *Pars maxima de illa Luiponis conjurata factione, adhuc tunc truncas manus portantes in ſignum damnationis & Exlegalitatis ſuæ*, hoc eſt, ſi bene interpretor, factorum contra legem, facinorum & malefactorum. Vide *Exlex* 3.]

3. EXLEX, Factum contra legem, injuria, maleficium, delictum. Charta anni 1236. in Tabulario Eccleſiæ Ambian. Ch. 271. *Ego Petrus Major de Fontanis ... notum facio quod cum propter multiplices injurias, Exleges, & damna quæ irrogaveram Capitulo Ambian. &c.*

¶ EXLORATORES, Nebulones, iidem qui *Holerii*, de quibus in voce *Hullæ* 1.

EXMELLARE, *Scalpellum vel lanceola quibus inciditur cutis.* Ita Gloſſæ MSS. ad illud Alexandri Iatroſophiſtæ lib. 1. Paſſion. *Scarificantes venas cum acuto Exmellari.*

¶ EXMEMBRARE, Mutilare. Ratherius Veron. Epiſt. ad Joannem II. Papam, apud Acher. to. 2. Spicil. pag. 249. *Adjiciens amicabile ſatis conſilium, melius ſcilicet eſſe, ut ſecederem, quam Milonis dolo aut Exmembrarer, aut interficerer.* Vide *Emembrare.*

EXMERARE Argentum, in Capitulis Caroli C. tit. 31. §. 13. eſt *merum*, ſeu purum reddere vel purgare. Id nempe requirebatur in denariis, ut puro eſſent argento, & non mixto, & *penſam*, ſeu legitimum pondus haberent. Synodus Francoford. c. 5. *De denariis, ſi mero ſunt argento, & pleniter penſantes.* Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

S'il voit le roge or, & l'argent Eſmeré.

Vide *Merus.*

¶ EXMINA, pro *Hemina*, Menſura frumentaria, legitur in Obituario S. Geraldi Lemovic. fol. 2. & 30. Vide *Hemina.*

EXMINUTUARE, *Pauperem facere*, in Gloſſ. Iſid. Ugutio habet *Eximmutuare, Depauperare, pauperem facere.* Forte, *Exſumptuare.* Vide in hac voce.

EXNAMMIARE, [Namium ſeu pignus auferre.] Vide *Namium.*

¶ EXNUDIUS Tertiana, Ἀπὸ τρίτης ἡμέρας, *Nudius tertius.* Supplem. Antiquarii.

¶ EXOCATACOELI, Ἐξοκατάκοιλοι, Præcipui Patriarchæ Conſtantinop. Officiales & Conſiliarii, qui in publicis cœtibus Epiſcopos præcedebant. Sex enumerat Hofmannus poſt Macros fratres in Hierolexico, magnum Oeconomum, magnum Sacellarium, magnum Scenophylacem, magnum Chartophylacem, Præpoſitum parvo ſacello & Protecdicum. Memorantur in actis Conc. Florent. De vocis etymo multi multa dixerunt. Potior mihi videtur opinio Roberti Creyghton in notis ad hiſtoriam ejuſd. Concilii, ubi primitivum, inquit, nomen ab initio fuit ἐξιοκατακέλλιοι, cujus terminatio jam corrupta eſt in κοῖλοι vel κῆλοι à barbaris & vulgo Græcorum ἔξιο, quod extra thronum Patriarchæ ſederent, ſed omnino primi & proximi : & κατακέλλιοι, Reſidentiarios ſignificat à κέλλη & κελλίον, ſedes, domuncula. Aſſerit idem Scriptor ibidem Exocatacœlos quinarium numerum nunquam ſuperaſſe. Hunc, ſi cupis, conſule.

1. EXOCCUPARE, Occupationibus liberare. Ugutio : *Exoccupare, expedire.* Joannes Sariſber. lib. 1. Polic. cap. 4. *Si majoribus*, (Magiſtratibus) *quod quidem rarum eſt, eos Exoccupari contigerit.* Lambertus in Vita S. Heriberti Archiep. Colon. n. 12. *Laborabat Exoccupari ulterius curis vitæ hujus.* Hinc *Exoccupatus*, ab occupationibus liber, otioſus : qua voce utuntur paſſim Scriptores, idem Sariſber. lib. 1. Policr. cap. 8. Philippus Eyſtetenſ. Epiſc. in Vita S. Willibaldi c. 35. Vita S. Henrici Imp. c. 29. Gerardus Abb. Silvæ major. in Vita S. Adelardi c. 4. 5. Regula S. Bened. c. 5. Petrus Venerab. l. 1. Epiſt. 24. Hugo Flaviniacenſis in Chron. p. 243. Liber uſuum Ciſtercienſ. c. 37. &c.

2. EXOCCUPARE, De poſſeſſione dejicere, occupantem & poſſeſſorem expellere. Vetus Charta ſub Henrico I. Rege, ex Tabular. Dervenſis Monaſterii : *Et adhuc promiſit ... quandam ſe daturum Eccleſiam, ſi eam poſſet aliquo modo Exoccupare ſuis Militibus.* Quibus ſcilicet inbeneficiata erat. Radulphus de Diceto an. 1106. *Militibus patris concurrentibus ad Exoccupandum pontem, milites filii à ponte repelluntur.* Chronicon Andrenſe pag. 379. *Militibus concurrentibus ad Exoccupandum pontem*, qui nempe occupatus fuerat ab hoſtibus.

EXOCIONITÆ, in Hiſtoria Eccleſiaſtica Anaſtaſii Bibliothecarii, Ariani dicti quod Conſtantinopoli in loco *Exocionio* dicto conventus ſuos agerent, uti pluribus probamus in Conſtantinopoli Chriſtiana.

1. EXOCULARE, Oculos evellere, excæcare, in Chronico Uſpergenſi in Philippo Imp. in Statutis Venetor. lib. 6. cap. 79. &c. Plautus in Rudente:

Vos adeo, ubi ego innuero vobis, ſi non ei caput
Exocculaſſitis,
Quaſi murteta juncis, item ego vos virgis circumvinciam.

Willelmus Brito libro 5. Philippidos:
Exoculat ter quinos, &c.
Charta an. 1266. *Dictus Vicarius debet & tenetur, per ſe vel per alium, ſuſpendere, & Exoculare, amputare membra, fuſtigare condemnatos cum ſuis expenſis, ... debet cogere homines in cavalcatis, & dictos homines cadellare* (alias *capdelare*) *per ſe vel per alium idoneum in expenſis jam dicti Domini* (de Salve) *... debet recipere caſtrum de dicta vicaria pro jam dicto Domino, quando ſibi redduntur à vaſſallis, & vexillum in jam dictis caſtris dicti Domini ponere. Et quando dictus Dominus habet guerram; debet dicere & præcipere vaſſallis dictorum caſtrorum ex parte dicti domini, quod dicta caſtra muniant, & fideliter cuſtodiant ſecundum morem terræ.* Occurrit etiam apud Joannem de Pariſiis de Poteſtate Regia & Papali cap. 22. & apud alios.

¶ 2. EXOCULARE, Oculis ſeu conſpectui ſubducere, abſcondere. Vita B. Urſulinæ Parmenſis, April. to. 1. pag. 727. *Jejunia, diſciplinas, orationes ... omni ſollicitudine & prudentia exquiſita Exoculare intendebat.*

EXODIUM, Exodiarius. Jo. de Janua: *Exodium, initium cantilenæ. Hinc Exodiarius, præcentor, qui cantum incipit ante alios.* Notæ Tyronis p. 173. *Exodium, Exodiarius.* Vetus Inſcriptio Romæ 637. 1. *Sum victus ipſe fateor à ter Conſule Vero patrono, nec ſemel, ſed ſæpius, cujus libenter dicor Exodiarius.* [Gloſſar. Sangerman. n. 501. *Exodiarius, in mimis eſt turpitudo deteſtabilis.* Hac quoque voce uſus eſt Ammianus lib. 28. cap. 4. *Exodiarius* eſt Actor *Exodii*, ſeu qui fabulæ affert *Exodium.* Eſt autem *Exodium* Iſidoro in Gloſſis, *Cantio in theatris ludicra & ſcurrilis*, verſibus intexta quæ quod penitus extra fabulam eſſet, nomen accepit. Hac notione *Exodii* vocabulum uſurparunt Suetonius & Livius. Veteres alii pro exitu vel fine cujuſcumque rei acceperunt. Feſtus: *Exodium, Exitum.* Nonius: *Exodium eſt finis, à Græco tractum, quaſi ἔξω τῆς ὁδοῦ, id eſt, contra viam.* Varr. ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν. *Socrates cum in vinculis publicis eſſet, & jam bibiſſet κώνειον in Exodio vitæ.* Idem ταφὴ Μενίππου. *Quod cœperas modo in via narrare, ut ad Exodium ducas.* Hinc]

Græcis recentioribus ἐξόδιον, *Exequias* ſonat, ut obſervat Meurſius, ex Gloſſ. Gr. Lat. ἐξόδιον, *Exequiæ.* Ἐξοδιαστικὸν, ritus exequiarum, in Euchalog. Ἐξόδια ῥήματα, ultimæ morientium preces, in Vita S. Heſychii Thaumaturgi n. 4. Ἐξοδιακὸς κράβεβατος τοῦ νεκροῦ in Synodo VI. Act. 15.

¶ EXOINA, Exoimna, Gall. *Exſoine, Eſſoine, &c.* Ejuratio vadimonii, Excuſatio quam quis affert, quominus juri ſtare poſſit. Vide *Sunnis.*

¶ EXOLERARE, Olera auferre. Vide *Olerare.*

¶ EXOLUTIM, Quaſi Exſoluto timore, ſecure. Lupus Ferrar. Epiſt. 127. *Verum quia non miſiſtis equum, nec idoneum qui me Exolutim ferret, habebam.* Vide *Exſolute.*

EXOMIUM, Ἐξωμὶς, Subſtricta ac brevis tunica, circa humerum deſinens. Fabius lib. 5. cap. 10. *Non poſſum togam prætextam ſperare, cum Exomium pullum videam.* Ita emendat vir doctus pro *Exordium.* [*Tum vili ad corpus Exomide ſeu cilicio cinctus,* in Annal. Bened. to. 5. p. 379. Feſto, *Exomides ſunt comici veſtitus exertis humeris.*]

¶ EXOMNIARE. Vide *Exſomniare.*

EXOMOLOGESIS, Ἐξομολόγησις, Peccatorum confeſſio, apud S. Cyprianum Ep. 11. 13. &c. & l. de Lapſis, Tertullianum, Pacianum Ep. 3. &c. Vide Pamelium ad eoſd. Auctores, & Iſid. l. 6. c. ult.

Exomologesis, Litania publica. Concilium Moguntinum an. 813. can. 31. *Inter litanias & Exomologeſes hoc differt, quod Exomologeſes pro ſola peccatorum confeſſione agantur: litaniæ vero indicantur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo miſericordiam ejus. Sed nunc utrumque vocabulum ſub una deſignatione habetur.* Atque hac ultima notione uſurpatur in Concilio Tolet. XVII. cap. 6.

EXONIA, [ut *Exoina*, Excuſatio, quam quis affert, ut non ſtet juri. *Exoniare*, Excuſare, *Exoniator*, Excuſator, *Exonium*, Excuſatio.] Vide in *Sunnis.*

¶ EXOPERARI, Abſolvere, perficere. Gloſſ. Græc. Lat. ἐξεργάζομαι, *Exoperor.*

EXOPINARE. Fragm. Petronii pag. 50. *Viderint qui de hoc alibi Exopiniſſent: ego ſi mentior, Genios veſtros iratos habeam.*

EXORABULA, Exorandi modi, apud Apuleium Florid. lib. 4.

EXORBARE, Excæcare. Leo III. PP. Ep. 4. *Uxorem vero Leonis Imperatoris Exorbavit, & filium ejus parvulum interemit.* Et infra: *Neque uxorem Leonis Imp. Exorbaverunt.*

¶ EXORBITA, Via latior. Vide *Carreria.*

¶ EXORBITANTIA Motuum, Violentiſſimus motus & maxime impetuoſus. River. Cent. 4. obſerv. 35. ubi de uterina ſpecie mali hypocondriaci gravioris: *Affligit potius mulieres quam ſexum maſculinum, ex debiliore, imbecilliore & tenerioris ſyſtematis nervoſi textura, & ſpirituum animalium eorumdem majori raritate, & faciliori promptitudine in varias motuum Exorbitantias.*

EXORBITARE, Ab eo quod rectum eſt, recedere. Utuntur Sidon. lib. 5. Epiſt. 16. lib. 8. Epiſt. 11. Jul. Firmicus de Errore profan. relig. Tertull. in Exhortat. ad caſtit. S. Auguſtinus lib. 9. de Civit. & alii ſine numero.

¶ Exorbitator Judaïsmi *& deſtructor*, apud Tertullianum lib. 3. adv. Marc. cap. 6.

¶ Exorbitatio Disciplinæ, apud eumd. de Idololatria cap. 14.

¶ EXORCHIA, Exorchus. Vide *Exorquia.*

EXORCIDIARE, pro *Exorciſare*, in antiquiſſimis Cypriani Codicibus Concilii Carthag. legi monet Rigaltius ad Commodianum. Quæ quidem vox etiam legitur in Archelai Meſopotamiæ Epiſcopi diſputat. adverſus Manichæum edita ab Henrico Valeſio poſt Socratis Hiſtoriam: *Præcepit autem electis ſuis ... ut cum deſiverint manducantes, orarent & mitterent ſuper caput oleum Exorcidiatum, &c.* Miſſale Gallicanum vet. pag. 472. *Opus ad baptizandam. Præfatio antequam Exorcidietur.* Et pag. 477. *Exorcidio te, fons aquæ perennis, &c.* [& apud Martenium to. 1. de Antiquis Eccleſiæ ritibus pag. 169. *Exorcidio te, creatura aquæ, in nomine Dei Patris omnipotentis, &c.*]

EXORCIZARE, apud Scriptores Eccleſiaſticos, eſt per divina adjurando vim inimicam expellere. Ulpianus in lege 1. D. de Var. & extraord. cognit. *Si incantavit, vel imprecatus eſt, vel, ut vulgari verbo impoſterum* (Chriſtianorum) *utar, ſi Exorcizavit, non ſunt iſta medicinæ genera.* Duplex autem eſt in hominem dæmonum poteſtas, interior & exterior, quando videlicet animam vitiis & peccatis captam & obnoxiam tenent, vel ſenſus exteriores interioreſque perturbant, & furorem quemdam inferunt: ergo qui malis illis curandis, ſive Catechumenorum, ſive Energumenorum in Eccleſia præſunt, *Exorciſtæ* vocantur, preces ipſæ *Exorciſmi.* Vide S. Auguſtinum lib. de Vita beata

ſub finem, diſput. 2. diei, & Iſidor. lib. 8. Orig. cap. 12. De divina vero Exorciſtarum in dæmones poteſtate, qua eos de obſeſſorum corporibus exire compellunt, multa habent Tertullianus lib. ad Scapul. & in Apol. Cyprianus tract. ad Demetrian. & lib. 1. Epiſt. 6. & lib. 2. Epiſt. 2. Lactantius lib. 2. cap. 21. Juſtinus Martyr, Arnobius, Octavius Felix, &c.

Exorcismus, Iſidoro lib. 2. de Eccl. Off. c. 20. *eſt ſermo increpationis contra immundum ſpiritum in Energumenis ſive Cathecumenis factus, per quem ab illis diaboli nequiſſima virtus & inveterata malitia, vel excurſio violenta fugetur.* S. Leo M. Epiſt. ad Epiſcopos Siciliæ cap. 6. *In baptizandis electis, qui ſecundum Apoſtolicam regulam, & Exorciſmis ſcrutandi, & jejuniis ſanctificandi, & frequentibus ſunt prædicationibus imbuendi, &c.* Ferrandus Diacon. Carthagin. *Celebrato ſolenniter ſcrutinio, per Exorciſmum contra diabolum vindicatur, cui ſe renuntiare conſtanter reſpondit, &c.* Vide *Abrenuntiare*, & *Scrutinium.*

Exorcismus uſurpatur etiam in rebus inanimatis, quæ ſcilicet benedicuntur cum adjuratione, qua ab iis repelluntur dæmones: ita *Exorciſmum florum, olei, chriſmalis olei, olei Catechumenorum, &c.* habet Ordo Romanus: & *Aqua Exorcizata* quibuſdam dicitur, quæ vulgo *benedicta*, ut ſuprà docuimus. Optatus lib. 2. *Exorcizatis & lavatis ſine cauſa parietes, ut hoc nequitiæ genere ſubrueretis ſimpliciſſimorum hominum mentes.* Infra: *Quid iniquius quam Exorcizare Spiritum ſanctum, altaria frangere, Euchariſtiam animalibus projicere?* Althelmus de Laude virgin. cap. 21.

Sic Exorcizans lychnos benedixit aquoſos.

Exorcismata, Incantationes, in Conſtitutionibus Siculis lib. 3. tit. 42. §. 3.

Exorcista. Gloſſ. Lat. MS. *Exorciſta, adjurans. Exorciſtæ* tertium Ordinis Eccleſiaſtici gradum conſtituunt, qui *cum ordinantur, accipiunt de manu Epiſcopi libellum in quo ſcripti ſunt Exorciſmi, accipientes poteſtatem manus imponendi ſuper energumenos, ſive baptizatos, ſive Catechumenos*, ut eſt in Concilio Chartag. IV. can. 7. Ita etiam Ordo Romanus, Sacramentarium Gregorii, Miſſale Francorum vetus p. 399. Iſidorus l. 2. de Eccl. offic. c. 13. Alcuinus lib. de Divin. offic. Amalarius lib. 2. de Eccl. offic. c. 9. Rabanus l. 1. de Inſtit. Cleric. c. 10. Ivo Carnot. ſerm. de Excellentia ſacror. Ordinum, Honorius Auguſtod. cap. 177. Stephan. Eduenſis Epiſc. lib. de Sacrament. cap. 3. Gillebertus Lunicenſis Epiſc. de Uſu Eccleſiaſtico, &c. Ad vocis originem, & Exorciſtarum munus alludit Firmilianus in Epiſt. ad S. Cyprianum: *Quod hodie etiam geritur, ut per Exorciſtas voce humana & poteſtate divina flagelletur, & uratur, & torqueatur diabolus.* Ut & Paulinus Epiſt. 24. ſub finem: *Exorciſta dæmoniis terribilis.* Et Nat. 4. Felicis pag. 545.

... Primis Lector ſervivit in annis,
Inde gradum cepit, cui munus voce fideli
Adjurare Malos, & ſacris pellere verbis.

Infimum Exorciſtarum gradum ſtatuere videtur Fortunatus lib. 10. Poëm. 25.

De tirone duces veniunt, de milite princeps,
Ut reliquos taceam, Juſtinianus erat.
Hoc & in Eccleſia Chriſto tribuente refertur,
De Exorciſta aliquo Pontificalis honor.

Vide Synodum Atrebatenſem ann. 1127. p. 32. Vitam S. Arnulfi cap. 5. in Bibl. Floriac. Anaſtaſium Bibl. in S. Caio, & S. Silveſtro pag. 10. 13. Capit. Caroli M. lib. 7. cap. 28. &c. Exorciſtarum mentio occurrit apud veteres Scriptores Chriſtianos paſſim, Cyprianum Epiſt. 2. 76. Tertullianum lib. ad Scapulam, Minutium in Octavio, Auguſtinum lib. 2. de Gratia Dei & peccato orig. cap. 40. & lib. 2. de Nuptiis & concupiſc. c. 29. in Epiſtola Cornelii PP. ad Fabium Antioch. apud Euſeb. lib. 6. Hiſt. Eccl. cap. 31. apud S. Ignatium in Epiſt. ad Antioch. in Concilio Arelat. I. Laodiceno can. 24. Carthagin. IV. can. 7. 9. apud S. Hilarium lib. de Synodis, S. Epiphanium in Expoſitione fidei Catholicæ, Severum Sulpitium de Vita S. Martini cap. 3. Exorciſtarum meminere etiam Scriptores aliquot pagani, Ulpianus loco laudato, Lucianus Epiſt. 30. & Julius Firmicus lib. 3. Matheſeos cap. 5. & 9. Exſtat liber Italicus Hieronymi Menghi Obſervantini, *dell' Arte Eſſorciſtica*, edit. Bononiæ an. 1584.

¶ EXORDIA, fem. gen. Judicium an. 782. inter Inſtrum. tomi 1. novæ Hiſt. Occitanæ col. 24. *Cumque ibi reſiderent preſcripti Miſſi & Judices.... ad rectas juſtitias terminandas, & cauſarum Exordias dirimendas, &c.*

EXORDIARIUS, *Qui incipit, vel exordium facit.* Ugutio. Vide *Exodium.*

¶ EXORDINACIO, Decretum, definitio. Placitum an. 873. apud Mabillon. Diplom. lib. 6. Ch. 103. *Condiciones ſacrimentorum, ad quas ex Exordinacione Salamon Miſſo, Irimberta, ſeo & Judices, qui juſſi ſunt cauſas dirimere, &c.* Forte redundat ſyllaba *ex* mendoſe repetita.

EXORDINARE, Turbare, extra ordinem ponere. Gerardus Abbas Silvæ Majoris in S. Adelardo c. 9. *Cumque remeaſſet, ordinabat ſi quid ex ſuis Exordinatum fuiſſet.* [Sigebertus Monachus Epiſt. ad Leodienſes an. 1102. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 592. *Taceo Guacherum, qui Apoſtolici aſſenſu approbatus & prior ordinatus fuit, ſubito Exordinatum* (ex ordine dejectum ſeu depoſitum) *& excommunicatum, & alium ei ſuperordinatum.*] Vide *Ordo.*

¶ Exordinatio, Perturbatio, Gall. *Deſordre.* S. Benedictus Reg. cap. 65. *Hinc ſuſcitantur invidiæ, detractiones, æmulationes, diſſentiones, Exordinationes.*

¶ EXORDITUS, pro *Exorſus. Primores igitur Exorditi precibus inſtabant*, in Vita S. Columbæ Reatinæ Maii to. 5. pag. 378.*

¶ EXORIA, Exordium. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Exoria, Exorie, Naiſſance.*

EXORIUS, *Immanis, Inſipiens.* Papias. Leg. *Exormis.*

EXORMIS, *Immanis*, in Gloſſ. Iſidori.

¶ EXORNAMENTUM, ut Ornamentum. *Exornamenta Templorum*, apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 289.

EXORNARE, Nudare ornatu. Anaſtaſius Bibl. in S. Hadriano PP. p. 104. *Eccleſias B. Petri & Pauli Exornare fecit ejus Sanctitas, & cuncta eorum cymilia & ornatus in hanc civitatem introduxit.*

EXORQUIA. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 62. *Statuerunt ſiquidem prædicti Principes, ut Exorquiæ nobilium videlicet & Magnatum, tam Militum, quam Burgenſium, omni tempore in Principum poteſtate deveniant, videlicet omnia illorum allodia: quod quidem Principi placuit legis habere vigorem. De mobilibus vero illorum faciant ipſi Exorchi quodcumque voluerint tam parentibus quam Eccleſiis, ſive pro illorum animabus ea attribuant.* Cap. 98. *De rebus & facultatibus de pagenſibus ſterilibus Exorchis illis ab hoc ſæculo deceſſis, eorum ſeniores habeant partem illam, quam deberent habere inſimul filii, ſi ibi remanſiſſent, ab Exorchis procreati.*

☞ Haud

☞ Haud ſcio an *Exorchus* idem ſit qui ſine hærede, Gall. *Sans hoir*, *Exorchia* vero bona defuncti, cujus nullus eſt hæres legitimus, proximus & directus, nullus filius, nulla progenies directa. Hæc notio cum locis citatis cohæret ſatis, nec cum ſequentibus pugnat. Bernardi Vicecomitis Ceritaniæ Donatio ad Monaſterium Cuxanenſe ann. 963. Marcæ Hiſp. col. 883. *Dono .... quantum habeo .... in honore S. Michaëlis de Coxano atque infra omni vicecomitatu meo, ſcilicet homicidiis, cugućiis, arſiniis & Exorchiis & omni ſenioratione.* Charta an. 1238. *Et oſtem, & cavalcatas, & ſequis, & cucucias, & Exorquias, & homicidia, & inteſtationes, & arſinas, &c.* Alia Rogerii Comitis Fuxenſis an. 1250. *Enfranquimus omnes & ſingulos homines de valle de Meranges & eorum proles in perpetuum de Exorquia, inteſtia, arſina, cugucia, &c.* Michael Carbonellus in Chron. Hiſp. fol. 97. *Eſpecialement los enfranqui quels vene los uſos e couſtums mals: co es inteſties, Exorquies, cucucies, &c.* Voces *Inteſtatio*, *Inteſtia* & *Inteſties* in his locis voci *Exorquia* adjunctæ favere videntur noſtræ interpretationi. Pro *Exorquia*, *Exerquia* legitur in *Cucucia* poſt *Cugus.*

EXOSSATUS Ager, *ſine oſſibus, i. lapidibus.* Papias. [Epiſtola Baldrici ad Monachos Fiſcamn. apud Mabill. to. 5. Annal. Bened. p. 523. *Inſtiti pauliſper Agris Exoſſandis, oleis plantandis, &c.*]

EXOTICUS, *Odibilis*, in Gloſſis Arabico-Latinis.

¶ EXOVAR, Exovarium, Dos, Gall. *Dote.* Pactum matrimonii inter Arnaldum de Caſtro-Bono Vicecomitem & Elieſendam de Cardona ann. 1206. Collect. Ampliſſ. tom. 1. col. 1071. *Et concedo prædictos decem millia ſolidorum ſuæ dotis ſive Exovar, & illa decem millia ſolidorum ſui ſponſalitii, ut habeat ſuper omnem meum honorem, quem ego habeo, vel habere debeo in Comitatu de Ceritania.* Ibidem col. 1070. in Charta Ermengaudi Comitis Urgellenſis: *Convenimus vobis Arnaldo de Caſtro-Bono Vicecomiti dare Elieſendam de Cardona neptem noſtram in uxorem, & cum illa in Exovario decem millia ſolidorum Barchinonenſium, &c.*

¶ EXOUCONTII, Arii ſectatores ſic dicti, quod docerent Filium Dei ἐκ τῶν οὐκ ὄντων, i. e. ex nullis ſubſtantiis factum eſſe.

¶ EXPAALTARE Canem, ut infra *Expeditare.* *Nullus dominicos Canes Abbatis & monachorum Expaaltari cogat*, apud Th. *Blount* in Nomolexico.

¶ EXPACTIO, Pactio, in Charta Bolkonis Ducis Sileſiæ pro Rege Bohemiæ an. 1337. apud Ludewig. tom. 5. pag. 615.

EXPALLUM, Exspaltum. Charta Gaufredi Ducis Aquitaniæ an. 1076. apud Beſlium pag. 475. *Cuncta etiam quæ egomet ad præſens dono, ſcilicet quantum ex meis ſilvis neceſſe fuerit, tam Eccleſiæ, quam officinis, excepto Exſpalto, vel ea quæ alii fideles de caſamentis ad me pertinentibus dedere, &c.* Alia Willelmi Ducis Aquitanorum ex Tabulario S. Cypriani Pictavenſis: *Dono & concedo .... omnes conſuetudines meas quæ erant in obedientia nomine Exoletia, videlicet præpoſituram & bannum, & ucham, & Expallum, & biannum & friſcingam, & pullos, & anſeres, & annonam, &c.* [Gallis alias *Eſpaulx* erat menſuræ genus. Informatio obſidionis Conſtantinopolis an. 1453. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1820. *Oudit ſiege s'y avoit pluſieurs bombardes & autres inſtrumens pour abattre le mur, & entre les autres une grande bombarde de metail, tirant pierre de neuf Eſpaulx & quatre dois d'entour.*]

EXPALMAMENTUM, vox Italica, *Spalmamento*, ex *Spalmare*, Ungere navem. Relatio legationis Ambaſſiatorum Ducis Andegav. ad Judicem Sardiniæ an. 1378. *Intrarunt portum Marſiliæ cum dicta galea, ubi per totum diem reſiduum fuerunt pro apunctando & apunctamento faciendo cum dicto Joanne Caſſe de naulo & Expalmamento faciendis.*

1. EXPALMARE, Palma manus cædere, percutere, depellere. Gloſſ. Gr. Lat. Ῥαπίζειν, *Expalmare, Alapare.* Gloſſ. Iſid. *Expalmare, Depellere.* S. Auguſtinus in Pſalm. 103. Conc. 3. de Chriſto: *Ille contemptus, ille Expalmatus, ille conſputus, &c.* Petrus Bleſenſis ſerm. 18. de Chriſto: *Vide eum in horto ligatum, in atrio Pontificis Expalmatum, ſputis illitum.* Et Serm. 3. *Colaphis Expalmatum*, pro quo & Serm. 24. ait, *Palmatum colaphis.* Acta Proconſularia SS. Didymi & Theodoræ n. 4. *Judex dixit, Expalmate eum arctius, &c.* [S. Laurent. Juſtinian. in Ligno vitæ tract. 1. de Fide cap. 6. *Ducitur & Expalmatur qui vere eſt palma victoriæ, ſpinis coronatur, qui peccatorum ſpinas venit confringere.*] Vide Oct. Ferrarium in *Spalmare.*

¶ 2. EXPALMARE dicuntur Sacerdotes, cum peracta Communione digitos abluunt, ut fit in ſacris liturgiis. Statuta Eccl. Aurelian. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1276. *Nullus Sacerdos audeat bis in die celebrare, excepta die Nativitatis Domini & S. die Paſchæ ... hoc tamen addito, quod ſi Sacerdos perfuderit in prima Miſſa, hoc eſt Expalmaverit, quod ille non præſumat celebrare.* Id eſt, Si digitos abluerit, & ablutionem ſumſerit, non præſumat ſecundo celebrare ob infractum jejunium. Vetus Pontificale MS. Eccl. Autiſſiod. de ordinatione Preſbyterorum: *Pontifex .... ſe communicet corpus Chriſti & ſanguinem accipiendo: quo communicato antequam Expalmet, veniant dicti novi Presbyteri ad eum & communicet eos.* Miſſale Autiſſiod. an. 1518. in Cœna Domini: *Tunc presbyter facit quod in ſe eſt, ut in aliis Miſſis conſuetum eſt, & cum Expalmat, incipitur Communio.* In altero Miſſali ejuſd. Eccleſiæ an. circiter 1404. exarato habetur, *& cum Epuniat*, perperam, ut & in alio circa an. 1540. typis mandato, ubi legitur *& cum Epanuat. Pelvis ad uſum Expalmationis*, in veteri Necrologio Eccleſiæ Carnut. ubi *Expalmatio* forte ſignificat hanc manuum lotionem quæ ſumta digitorum ablutione fieri ſolet ab Epiſcopis Sacra peragentibus.

EXPALMITARE, In palmitem excreſcere. Pactus Legis Salicæ tit. 37. §. 3. *Si quis per alienam meſſem jam Expalmitantem ſine via tranſierit.* Ubi Editiones aliæ: *Si quis per alienam meſſem, poſtquam in culmum erigitur, &c.*

EXPANDIOSUS. Vita S. Samſonis Epiſcopi Dolenſis lib. 1. c. 20. in Actis SS. Ord. S. Bened. *Grave valde apud ſe reputans illud Monaſterium, quippe quod jam tumultuoſum & Expandioſum per patriam erat.* Id eſt, cujus fama longe expandebatur.

EXPANSALE. Joann. de Janua: *Aculeus, eſt etiam Expanſale in quo expanditur pannus, vel cutis ad faciendum pergamenum.*

¶ EXPAPILLARE, Nudare, exerere ad papillam uſque. Gerardus in Vita S. Adalhardi Abb. n. 30. *Præparantur rudentes, impelluntur naves, & velis auræ patentibus, ſolvuntur anchoræ: Expapillatis brachiis aptantur remiges & antennæ.*

¶ EXPARATA. Vide *Exparta.*

EXPARES. Epiſtola Incerti ad Pipinum Regem, to. 2. Hiſt. Francor. p. 664. *Quoniam vero omnia quæ dicta ſunt, ille ſervulus veſter viva voce vobis poteſt narrare, fuerunt quidam Expares, quos & amicos habere putabam, pectore venenoſo currentes, antequam veniſſem, meam conati ſunt accuſare miſeriam.* An ij

quos vulgo *Exprés* dicimus, qui ad rem certam peragendam mittuntur!

EXPARTA, *Partu vacua, Exparata, vacuata.* Papias. Ita etiam Iſid. Gloſſ. [Varro lib. 2. de Re Ruſtica cap. 5. *Pecudes Exparta*, Effœtæ.]

¶ EXPARTATIO, Diſceſſus, Gallice *Depart.* Inſtrum. anni 1150. ex Archivo Eccleſiæ Maſſil. *In portu antiquo laudamus, quod homines Eccleſiæ nihil tribuant pro applicatione & Expartatione navium, vel pro qualibet alia mercatura ſua.*

¶ EXPARTUA, *Patula aqua.* Gloſſ. Iſid. Grævius exiſtimat ſcripſiſſe Gloſſarum auctorem, *Expatata*, *Patula loca*, quod *Expatare* ſit, teſte Feſto, *In locum patentem ſe dare.* Vide Scaligerum.

¶ 1. EXPATRARE, Perpetrare. Supplem. Antiquarii: *Expatravit*, ἐπελέσεσεν, *Perpetravit.* Legendum ἐπετέλεσεν.

¶ 2. EXPATRARE, Exhæredare, ibidem: *Expatro*, ἐκκρίνω περὶ συνουσίας. Gloſſ. Lat.Gr. Sangerman. *Expatrare*, ἐκκρίνειν. Affine eſt ſubſequenti.

EXPATRIARE, A patria recedere. Libertates conceſſæ ab Henrico D. Solliaci incolis villæ *des Ays* an. 1301. *Non poterit jus reclamare, niſi fuerit Expatriatus, vel nondum venerit ad ætatem. Expatriez ou voyagers*, in Conſuetudine Namurcenſi art. 11. 33. Camerac. tit. 5. art. 9. [Leodienſi cap. 11.] *Expaïſé*, in Valentianenſi art. 22. Vide *Diſpatriare*, & *Foriſpatriatus.*

¶ EXPATULARI, Humerum frangere, Gallice *Eſpauler.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Expatulari, Deſpauler, c'eſt hoſter l'eſpaule.*

¶ EXPAVA, Animalia aberrantia, quorum dominus ignoratur, quæque proinde fiunt juris Domini principis locorum, ubi aberrant. Privilegium Philippi Regis Franc. in altero Chartulario Monaſterii S. Quintini in Inſula p. 60. *Bona mobilia & immobilia in diſtrictu prædicto baſtardorum, Expavorum, extraneorum ſeu aubanorum, quæ ad caſum extraheriæ pertinent.* Vide *Eſpava.*

¶ EXPECIFICATIO, Gall. *Specification*, Specialis declaratio, expreſſa rei deſignatio. Charta Aymerici Archipreſbyteri de Luzciaco an. 1278. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 899. *Et reſſarcituros dicto domino Abbati & ejus ſucceſſoribus, vel mandato ſuo ea & eas ad ſimplex dictum ſuum ſine aliqua taxatione judicis & ſine ulla probatione, declaratione, cognicione ceu Expecificatione, & ſine oppoſitione aliqua facti vel juris ab iiſdem, vel eorum altero facienda.* Vide *Specificatio.*

EXPECTABILIS, Expectatus, Eximius, illuſtris. Prudentius contra Symmachum lib. 2.

Imputat attonitæ virgo Expectabilis urbi.

Vita MS. S. Magnobodi Epiſc. Andegav. cap. 40. *Secundum humanæ propaginis genealogiam Expectabiles.* Vita S. Winoci cap. 1. *Genere quidam Expectabiles, & vita probabiles.* Occurrit præterea in Vita B. Mariani Abb. Ratiſp. c. 2. & in Chronico Monaſterii Cavenſis apud Ughellum tom. 7. p. 512. Sic *Exſpectatum*, pro *ſpectatum* dixiſſe Symmachum l. 2. Epiſt. 79. obſervat Juretus. Adde Epiſt. 20. inter Francicas to. 1. Hiſt. Franc. Gloſſ. Gr. Lat. Προσδόκιμος, *Opinatus, Expectatus.*

¶ EXPECTACULUM, Spectaculum, in Appendice ad Agnelli Librum Pontif. apud Murator. to. 2. p. 196. col. 1. & in Vita S. Eparchii Confeſſ. Julii to. 1. pag. 115

EXPECTANTIA, pro *Expectatio*, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 33.

EXPECTARE, pro *Spectare*, occurrit non ſemel apud Innocentium Gromaticum p. 236. [Rymerum to. 8. pag. 578. *Hæc hiſtoria Expectat vos, & oſtendit quid debeatis facere*, in Sermone edito ad calcem Joannis Abrinc. de Off. Eccl. pag. 472. edit. 1679.]

EXPECTORARE, *Exſolvere, ſimaculum à pectore removere.* Ugutio & Jo. de Janua. [Feſtus habet: *Expectorat, Ex pectore ejicit.* Ennius apud Ciceronem Tuſcul. 4. 8. *Tum pavor ſapientiam mihi omnem ex animo Expectorat.* Verbum illud, ut antiquum nimis repudiat Fabius 8. 3. Non ſemel utitur Accius apud Nonium, idemque eſt quod è pectore educere. Hac quoque notione accipitur in Actis SS. Maii tom. 7. p. 275. ubi de S. Hucberto. Gerardus Silvæ-majoris Abbas in Vita S. Adelardi n. 21. *Tandem vir Dei inter eos medius caduceator deambulat, & utriſque conſultum pacis Expectorat*, id eſt, ſuadet, *ex pectore*, ex animo. *Expectoratus affectus*, Amor è pectore ejectus, in Concilio Ilerdenſi inter Hiſpana to. 2. p. 284.]

¶ EXPECULIATI, Servi peculio privati. Amalth.

¶ EXPEDENDUS, pro *Expetendus*, in Privilegio an. 696. apud Felibianum Hiſt. San-Dionyſ. p. XVI.

¶ EXPEDIBILE. Quod expedit. *Aptum nobis & Expedibile viſum eſt, &c.* in Concilio Tolet. IX.

¶ EXPEDICATUS, Cui pedes fuerunt amputati. Codex Legum Norman. cap. 23. apud Ludewig. to. 7. p. 196. *Tripliciter autem dampnantur homines, prout vite merita hoc requirunt; aut per corporis deſtructionem, ut de ſuſpenſis, incenſis, ſuffocatis, cecatis, mancatis, Expedicatis.*

¶ EXPEDIENTIA, Res expediens. Litteræ miſſiles à Rege Siciliæ ad Imperatorem, apud Ludew. to. 5. p. 475. *Maxime quia communis exigebat decentia & Expedientia ſuadebat, quod reſirmata utrorumque caritas ad votiva incrementa proficeret, & turbationis olim exortæ reliquias diſpoſitiva ſinceritate deleret.*

EXPEDIMENTUM, Impedimentum, ſarcinæ, *Bagage.* Epiſtola S. Thomæ Cantuar. Archiep. apud Baron. an. 1167. *Dixit ſe non habere* (literas) *præ manibus, quia miſerat eas cum Expedimento ſuo uſque Wintoniam.*

EXPEDIOSE, Expedite, prompte, compendioſe. Vita S. Aicadri Abb. Gemeticenſis cap. 11. apud Mabillonium: *Qui miſſi fuerant, de Viatico Expedioſe tractabant.*

1. EXPEDIRE, Dominum, ſeu dominium alicujus dimittere, homagio domini renuntiare. Vitalis Epiſc. Oſcenſis, p. 732. *Per quem Forum habes, quomodo poteſt Infancio ſe Expedire à Domino Rege, dimittendo beneficia Regi, & comandam debet recipere & cuſtodire fideliter, ſicut dominus naturalis; qua Expeditione facta, poteſt cum alio, vel aliis, guerram Regi facere, ſalvo quod non poteſt ignem in terram Regis apponere: & ſi ad campale bellum cum aliquibus venerit contra Regem, debet tranſire in adjutorium Regis cum equo & armis, ut in dicto Foro, &c.* Infra: *Expeditus de uſſancia, non remanet in Regno, nec in ſenioria Regis, & quacumque parte anni ſe Expediat, amittit beneficium Regis pro toto illo anno & ſequentibus.* Vide Foros Regni Aragon. l. 7. tit. de Expeditione Infantionum, Obſervantias Regni Aragon. lib. 6. de Conditione Infantionum §. 8. tit. de Privileg. Militum §. 16. & Michaëlem *del Molino* in Repertorio f. 232.

2. EXPEDIRE, Mittere, legare: dicimus, *Expedier un meſſage.* Primum Teſtamentum Widradi Abb. Flavin. apud Mabillonium: *Quod vero Deus avertat, ne ibidem ſanctus ordo tepeſcat, poteſtas maneat Monachis ibidem habitantibus, ad unum de ſan-*

ctis Monaſteriis Expedire, & per eorum ſalubre conſilium eorum regulam emendare.

EXPEDITARE Canem, vox *Foreſtariis* familiaris: Canum pedes quodammodo mutilare. Legibus enim foreſtarum cautum erat, ut accolarum, atque adeo ipſorum Foreſtariorum canes *Expeditarentur*, ne cervos aut lepores regios venarentur, & ut ad feras inſequendas minus eſſent pernices. Fiebat autem *Expeditatio canum* duobus modis, ſcilicet abſciſſione trium *ortellorum*, ſeu unguium pedis anterioris, puta juxta ipſam cutem, vel exciſione montis pedis, quem *Pellotam* vocant. Tenentur qui in foreſtis degunt, moloſſos & majores omnes canes ſic habere expeditatos ſub pœna 3. ſolid. 4. den. Regi pendendorum: renovandaque eſt expeditatio quolibet triennio, juxta Legem Joannis Regis Angl. p. 180. & Edw. I. de Foreſtis, quæ exſtat apud Matth. Paris an. 1215. & Prynneum in Libertatib. Eccl. Anglic. to. 3. p. 843. Refert Manwodus c. 16. §. 12. *Expeditationem* iſtam inventam fuiſſe ab Henrico II. Rege Angl. vocabuloque initium dediſſe in Aſſiſia de Woodſtock art. 6. Sed modum hunc de cohibendis canibus longe eſſe antiquiorem conſtat ex Legibus Canuti Regis de Foreſta c. 31. & 32. ubi eam *Expeditationem genuiſciſſionem* appellat, Anglice vero *Horing*. Illius præterea mentio eſt in Legibus Henrici I. cap. 17. ubi *miſera canum Expeditatio* dicitur. Sed & de eodem Henrico ſic Ordericus Vitalis lib. 11. p. 823. *Omnem ferarum venationem totius Angliæ ſibi peculiarem vendicavit. Pedes etiam canum qui in vicinio ſilvarum morabantur, ex parte præcidi fecit, & vix paucis nobilioribus ac familiaribus privilegium in propriis ſaltibus venandi permiſit.* Meminit denique expeditationis canum idem Matth. Paris an. 1225. p. 224. & Charta Henrici III. Regis Angl. to. 2. Monaſt. Angl. p. 661. *Sint in perpetuum quieti de ſectis Swanemotorum, & omnium aliorum placitorum foreſtæ, & de Expeditamentis canum, & de omnibus ſummonitionibus, placitis, querelis. ... ad foreſtarios & viridiarios pertinentibus.* Expeditatis canibus opponuntur qui integros pedes habent. Idem Monaſticum Angl. to. 2. p. 165. *Habebunt etiam iidem Canonici ad prædictas vaccarias quatuor canes cum integris pedibus, duos ad unam, & duos ad alteram, ſolutos noctibus, & ligatos diebus: qui ſi inventi fuerunt ſoluti à prima hora diei uſque ad veſperam, cuſtodes eorum erunt in forefacto domini, & canes in miſericordia ejus.* Charta Hugonis Epiſcopi Dunelmenſis in eodem Monaſtico to. 3. p. 92. *Et paſturam ad omnia averia ſua habebunt undique in eadem: & pedes canum eorum non ſint ibi, neque ad wacheriam de Werdale truncati: ſed paſtores ducant eos ligatos pro feris, ad averia ſua ſervanda pro lupis. Crura enervare* dixit eodem fere ſenſu auctor Queroli: *Utinam tibi crura ipſa enervaſſet, ne unquam inde moviſſes pedem.*

IMPEDIARE, Eadem notione. Vetus Inqueſta apud Will. Dugdalum in Antiq. Warvicenſis provinciæ p. 665. *Et dicunt quod audierunt anteceſſores dicere, quod tempore quo manerium de Sutton prædictum fuit in manibus Regum Angliæ, tota chacea fuit afforeſtata, & omnes canes infra foreſtam ſolebant eſſe Impediati, & amputati ſiniſtro ortello. Et poſt quam devenerunt in manum Comitis Warwici, ... licentiam habere & tenere canes opertias* (*ſic*) *ex omnigenere canum, & non Impediati.*

EXPEDITATÆ ARBORES, apud Fletam lib. 2. c. 41. §. 31. *Inquiratur de quercubus & aliis arboribus Expeditatis in foreſta, ... vel ſi aliquo ingenio alio dictas quercus cadere fecerint.* Noſtris *Arbres abattus par le pied.*

1. EXPEDITIO. Gloſſar. Lat. Gr. *Expeditio*, ἔξοδος ἐκδημητικὴ στρατιωτῶν. Sed ſequioribus ſæculis hæc vox uſurpatur pro obligatione eundi in exercitum domini. Charta an. 1124. apud Hemereum in Auguſta Viromand. p. 96. *Si extra provinciam exercitum duxerit, homines villæ juxta antiquam conſuetudinem Expeditionem ei tantum faciant.* Chronicon Montis-Sereni an. 1171. *Ut Imperatori Saxoniam advenienti 20. talenta de ipſa Eccleſia redderentur, inſuper etiam regalis Expeditio ei adminiſtraretur.* Hiſtoria Epiſcop. Bremenſ. ann. 1142. *Conceſſit etiam omnes colonos Eccleſiæ ab omni cenſu, Expeditione, villæ, vel urbis munimine, & petitione precaria, liberos & immunes. Expeditio hoſtilis*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 4. §. 17. Charta Caroli Craſſi Imp. pro Eccleſia S. Salvatoris Francofordienſi: *Et ab illo Abbate, cui prædicta capella commiſſa fuerit, nulla unquam hoſtilis Expeditio exigatur, nec ullus ei inde quicquid auferre præſumat.* Tabularium Campaniæ Bibl. Reg. fol. 363. *Homines villæ ibunt in Expeditionem & exercitum.* Tabular. Eccleſ. Pariſienſis: *Condonamus illis, ne ulterius in hoſtes noſtros vel Expeditiones ire non compellantur. Expeditio exercitalis*, in 3. Capitul. Ludovici Pii c. 7. Charta Ludovici VIII. an. 1223. apud Hemereum in Aug. Viromand. *Cum nos ſpirituali dominio Expeditionem & ſervitium pro Expeditione ad ſubmonitionem noſtram haberemus ſuper villam, & ſuper omnes homines & hoſpites villæ Humolarienſis, &c.* Vide Burchardum de Caſib. S. Galli cap. 12. & infra in verbis *Hoſtis, Cavalcata, Equitatus.*

¶ 2. EXPEDITIO, Renuntiatio. Vide *Expedire* 1.

¶ 3. EXPEDITIO, Agendi celeritas, diligentia, Gall. *Expedition.* Litteræ Johannis Franc. Reg. an. 1360. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. p. 446. *Attamen quia ipſi mercatores & vectuarii tam in eorum Expeditione quam aliter, per nonnullos venditores ſuorum piſcium & alios in dicto miniſterio deputatos Pariſius, qui ad hoc fore dicuntur minus apti, ydonei & inſufficientes, ſuper hoc ſepius impediuntur, &c.* Aliæ ejuſdem anni Litteræ ibid. pag. 449. *In augmentatione hujuſmodi numeri* (venditorum minutatim piſcium,) *ſolliciones* (*ſolutiones*) *& Expeditiones dictis vectuariis faciende, facilius & celerius fient, & ſic dicti mercatores & vectuarii ſepius Pariſius accederent & abinde recederent.* Iis in locis agitur de *expedita* ac diligenti ſolutione.

¶ 4. EXPEDITIO, Diſtributio. *Faciendo Expeditionem dictarum tunicarum* (Monachis,) in Litteris anni 1362. ex Regeſto 92. Chartophylacii Reg. Ch. 155.

¶ EXPEDITIO CAUSARUM, Promulgatio decurſus cauſarum ex judicis ordine, Gall. *Promulgation des rôles.* Litteræ Johannis Franc. Regis ann. 1363. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 652. *Precipimus & per Curiam noſtram precipi volumus & injungi omnibus actoribus, quod ex quo publicatum fuerit Expeditionem cauſarum alicujus Prepoſiture, Baillivie, &c.*

EXPEDITIONALES SERVI, quibus in *expeditionibus* uti ſolebant domini, in Lege Burgund. tit. 10. §. 1. *Si quis ſervum natione barbarum occiderit, lectum, miniſterialem, ſive Expeditionalem, 55. ſol. inferat.*

EXPEDITOR, apud Sambucum in Gloſſ. ad Leges Hungaricas, eſt *Qui liberat ab onere.* Unde

EXPEDITORIÆ LITERÆ, Quietantiales, in Jure Hungarico.

EXPEDITORIÆ Res, Arma bellica, quibus quis in expeditionibus bellicis utitur. Speculum Saxonicum lib. 1. art. 19. *Suevus tam res Expeditorias, hoc eſt arma bellica, ſeu Hergewerth, quam hæreditarias, non ſolum in ſeptimo tollit gradu, &c.* Vide art. 22. 24. lib. 3. art. 15. §. 3.

EXPEGATORIUM, Retis ſpecies, qua capiuntur perdices, coturnices, phaſiani, &c. Deſcribitur à Petro de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. cap. 25.

EXPELLEUTA, apud Julianum Anteceſſ. Conſtit. 124. §. 6. qui in Novella Juſtiniani 128. §. 6. ἐξπελλευτὴς dicitur: *Impulſor*, qui ſcilicet canonem publicum Canonicariis ſolvere ultro renuentes compellebat. Vide *Compulſores*.

¶ EXPENDIBILIS, f. Legitimi ponderis, ab Expendere, ponderare. Gregorius Monachus in Chronico Farfenſi, apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 398. *Ad annualiter perſolvendum argenti ſolidorum* CC. *denarios Romaniſcos Expendibiles, & in pingui vini decimatas centum.*

¶ EXPENDITIO, Expenſæ. Thomas Monachus in Actis S. Etheldredæ Abb. Junii to. 4. p. 525. *Hoc eſt decem millia anguillarum, quæ omni anno in villa quæ Wellam dicitur, pro Expenditione redduntur fratribus ad victualia.*

¶ EXPENDITOR, Qui expendit ſeu exſolvit. Vide locum in *Aquagangium*.

¶ EXPENDITUS, Expenſus, exſolutus. Charta Edwardi III. an. 1333. apud Rymerum to. 4. p. 559. col. 2. de pecunia Papæ ſolvenda: *Præſertim cum pecunia prædicta circa negotia Ducatus prædicti Expendita fuiſſet.* Rurſum occurrit infra.

1. EXPENDIUM, pro *Diſpendium*. Charta an. 1152. in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis: *In quo reſpectu guerræ cum magno comitatu demorantes, de propriis facultatibus vehemens paſſi ſunt Expendium.* [Barthius in Gloſſario ex Hiſt. Palæſt. lib. 11. c. XIV. *Nam totam terram in Expendio miſerant.* Hoc eſt, ſpoliarant & vaſtaverant.]

¶ 2. EXPENDIUM, Expenſæ, ſumtus, Gall. *Depenſe.* Anonymus de Geſtis Manfredi & Conradi Regum, apud Muratorium to. 8. col. 610. *Solemnes nuncii deſtinantur, qui ſibi tanquam Regi venturo aurum, thus offerebant & myrrham, ac ei de propriis peculiis, & civitatum ipſarum, theſauros promitpententes pro Expendiis neceſſariis ampliores.*

EXPENSARE, pro *Expendere*, uſurpavit Scævola, in l. 41. D. de Fideicom. libert. [Chron. Andreæ Danduli apud Murator. to. 12. col. 497. *Et ſciatis quod, ſi quas expenſas contingat vos facere pro eundo ad Regem, ſi forte abeſſet, vel aliter vos contingeret Expenſare pro dicto facto.* Hoc eſt, Expenſas facere. Vide mox *Expenſere.*] Alias *Expenſare*, pro *Compenſare*, dixit Macrobius lib. 1. Saturn. c. 13.

EXPENSATICUS, Liberalis, qui largas expenſas facit. Lambertus Ardenſis p. 167. *Munificus, liberalis, & Expenſaticus.*

¶ EXPENSERE, Expenſas, ſumtus facere: Gallice *Depenſer. Expenſas & cuſtus, quos ipſe Dux fecerit ſeu Expenſuerit*, apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 1300.

¶ EXPERDENS, λῃστὴς, Fur, in Gloſſis Latino-Gr. Sangerman. MSS. in Supplemento Antiquarii & apud Laurentium in Amalthea.

¶ EXPERGENCIUS, Vigilantius, diligentius. Privilegium Agiradi Epiſc. Carnot. apud Felibian. Hiſt. San-Dionyſ. p. XVI. *Liceat eis talem Gubernatorem elegire, qui honeſtis moribus ſit, non generoſitatis nobilium, ſed in Dei amore Expergencius atque ſagacius inbutum.*

¶ EXPERGESCERE, Expergefacere, excitare. *Interea cœperunt me mordaciſſimis verbis ab inerti ſtudio Expergeſcere Fratres*, apud Ardonem in Præfat. ad Vitam S. Benedicti Anian. num. 2.

EXPERGIFICUS, Ἐξεγερτικὸς, apud Apuleium lib. 2. Florid.

¶ EXPERIMENTALITER, Experiendo, experimento, Gall. *Par Experience. Experimentaliter comprobare*, in Charta Ludovici Regis Siciliæ è MS. D. *Brunet* fol. 108. *Experimentaliter clarere*, in Charta an. 1409. ex Schedis D. *de Mazaugues*, *Experimentaliter cognoſcere*, in Vita B. Coletæ cap. 5. n. 32. & apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 477.

EXPERIMENTARE, pro *Experiri*. Utuntur non ſemel Octavius Horatianus lib. 4. Rerum medicarum pag. 89. 90. Alexander Iatroſophiſta lib. 2. Paſſion. & alii.

EXPERIMENTATUS, Expertus, *Experimenté*, in Regula S. Fructuoſi c. 20. [& apud Murator. to. 12. col. 454.]

¶ EXPERITUS, *Non peritus vel valde doctus.* Papias.

¶ EXPERTI, *Extranei, extra partem notitiæ.* Gloſſ. Iſid. Melius Papias: *Expers, extra partem, vel patriam, alienus, extraneus. Expertia, Extranea*, vel ut habet Johannes de Janua, *Extraneitas.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Expers, ſens partie.*

¶ EXPERTUM, Experimentum. *Cujus ingenium, mores & merita ab adoleſcentia ſua probavimus & novimus ab Experto*, in Epiſt. Henrici III. Reg. Angl. apud Rymerum to. 1. p. 737. col. 2.

EXPIARE, ex Gallico *Eſpier*, Speculari. Tudebodus l. 2. Hiſt. Hieroſ. *Totamque terram in Expiando miſerunt*, i. Gallice, *en Eſpiant & cherchant de tous coſtez.* Vide *Spia*.

¶ EXPIARIUM. Gloſſ. Iſid. *Mappa, Gauſape, Tegilla, Expiarium.* Pro *Tegilla* alii legunt *Togilla*, & pro *Expiarium* Grævius ſuſpicatur olim ſcriptum fuiſſe *Sudarium*, quo ſudor detergetur, aut hujus notionis vox alia, ut *Orarium*. Sed tam dici potuit Iſidoriano Gloſſatori *Expiarium*, quam Johanni de Janua, *Manupiarium, Gauſape quaſi manus pians.*

¶ EXPIGNORARE, Rem appoſitam pignori liberare, Gall. *Degager.* Appendix ad Agnelli Librum Pontif. apud Murator. to. 2. p. 208. col. 1. *Plurima bona huic Eccleſiæ contulit*, VII. C. *libras in Expignorando poſſeſſiones Ravennatis Eccleſiæ expendit.*

EXPLACITARE, [Ex *placito* ſeu lite evadere.] Vide *Placitum*.

¶ EXPLAITABILIS. Vide *Explectabilis* poſt *Expletum* 1.

¶ EXPLANATIO, Finis, quaſi Expletio. Guidonis Diſciplina Farfenſis cap. 6. *Ad Explanationem Sacræ omnia ſigna pulſentur.* Et cap. 18. *Ad inchoationem Sacræ duodecim cerei accendantur ante altare: ad Explanationem Miſſæ omnia ſigna pulſentur.*

EXPLANTARE, Eradicare, Gall. *Déplanter.* Utitur Petrus Bleſenſis Epiſt. 129. [Occurrit etiam in Actis SS. Martii tom. 1. pag. 412. de B. Petro à Caſtro-novo.]

¶ EXPLECHA, EXPLECHIA, ut *Expletum* 2. Charta pro Communia Balneoli an. 1208. inter Schedas D. *Lancelot*: *Certum eſt quod Domini non habent quiſtam, neque tallam, neque per vim Explecham in hominibus habitantibus villam.* Vide alia notione in *Eſplencha*.

¶ EXPLECIA, ut *Expletum* 2. *Explecias, exitus & proficua*, apud Rymerum tom. 4. p. 354. *Cum omnibus exitibus & proficuis inde provenientibus, ac etiam Expleciis*, in eod. tomo p. 736. Rurſum occurrit *Explecia* & *Explicia* eodem ſignificatu tom. 12.

¶ EXPLECTABILIS, Explectum, Explegitor, Explegium, Expleitum. Vide in *Expletum.*

¶ EXPLETA, Jus paſtus, venationis, piſcationis & lignationis, de quo jam in *Eſplecha.* Conſuetudines Auſciorum MSS. an. 1301. art. 54. *Item eſt conſuetudo ibidem quod homines de Ruſcio habeant uſum & Expletam lignorum omnimodam depaſcendi cum animalibus ſuis herbas, folia, glandes & ceteros fructus arborum ſilveſtrium; aqua & alia neceſſaria predictis animalibus per omnes pertinentias & laborantias civitatis predicte, in quantum in die ire & redire poſſunt... Habent ultra hæc dicti cives Expletam omnimodam apud Auxium & ejus pertinentias... venandi omnem venationem cum canibus & retibus vel filatis, & quocumque alio modo voluerint venari, & recipiendi, capiendi & piſcandi in omnibus aquis, exceptis piſcariis & ſtagnis, columberiis, claperiis & deffenſiis.* Art. 55. *Conſueti ſunt inſuper & uſi cives predicti incedere* (incidere) *ligna & fuſtes ad ſuam omnimodam voluntatem pro ſuis Expletis & neceſſariis ſuis, illi tamen qui habitant & larem habent in civitate predicta & ejus pertinentiis, per omnes foreſtas & nemora Comitatus predicti, libere & abſque aliquo denario, excepto quod qui operatur cum dolabro, debet ſolvere unum denarium Morlanum.* Vide alia notione in *Expletum* 2.

¶ EXPLETAMENTUM, Expletare. Vide in *Expletum.*

¶ 1. EXPLETUM, Actus quivis juridicus, quem quis habens juriſdictionem exercet per ſe vel per miniſtros ſuos. Charta Edwardi I. Regis Angl. de Juriſdictione Epiſcopi Agennenſis apud Rymerum to. 1. pag. 425. *Rex univerſis... Noveritis, quod cum venerabilis pater J. Dei gratia Agenn. Epiſcopus nobis exponeret, quod gentes noſtræ in juriſdictione Agenn. communi nobis & ſibi, aliqua Explectaverunt & adhuc Explectabunt per ſe ipſos & ſolo nomine noſtro, ratione juriſdictionis Agennenſis... Nos, licet prædeceſſores noſtri eadem Explecta feciſſent... nolentes eiſdem Explectis inſiſtere... nonobſtantibus Explectis noſtris... ſalvis etiam nobis omnibus aliis Explectis & juribus... Et quod per aliquod Explectum talium appellationum... non poſſit contra hoc aliquod præjudicium generari.* Litteræ Ludovici Regis Franc. an. 1315. apud eumd. Rymer. to. 3. pag. 522. col. 1. *Item, intentionis noſtræ non exiſtit, nec volumus quod gardiatores... juriſdictionem dicti Ducis* (Aquitaniæ) *ratione gardiæ hujuſmodi, aliquatenus impediant, vel aliquid Explectum juſtitiæ faciant, nec &c.* Litteræ Philippi VI. Franc. Regis ann. 1330. 8. Febr. *Item ſtatuimus concedentes, quod Officiarii noſtri in terris Dominorum dicti Ducatus* (Aquitaniæ) *juriſdictionem habentium non faciant aliqua Expleta, niſi in caſibus reſſorti & ſuperioritatis, & in caſibus iſtis Officiales & Servientes noſtri, citationes, adjornamenta & executiones & alia Expleta per manus Dominorum juriſdictionem hujuſmodi habentium, aut eorum Officiariorum fieri requirant & permittant, niſi ipſi Domini, vel eorum Officiarii ſuper hoc requiſiti, in his faciendis vel exequendis fuerint negligentes.*

¶ Expletum, Denuntiatio, vadimonium & quævis actio in litigiis. Arreſtum Parlamenti Pariſ. an. 1446. è Chartulario Æduenſi: *Per arreſtum dictæ Curiæ noſtræ dictum fuit, dictum opponentem ad bonam & juſtam cauſam contra dicta Expleta ſe oppoſuiſſe, & quod ob hoc remanebit dictus Epiſcopus Æduenſis defenſor & opponens in adminiſtrationis ſpiritualitatis & temporalitatis dicti Archiepiſcopatus Lugdunenſis gaudencia, de qua ſicut dictum eſt, per dictos Couſinoti & Varmeni deſapropriietatus ſeu expulſus fuerat.* Litteræ Joſſelini Maclov. Epiſc. ann. 1382. apud Lobinellium to. 2. Hiſt. Britann. col. 648. *Nobis dixerunt quod totum territorium & temporale noſtrum & Eccleſie predicte in manu Ducis ejuſdem accipiebant, & acceperunt de facto, cum de jure non poſſent, & nobis perhibuerunt totum Expletum de premiſſis.* Conſuetudo Andegav. art. 411. *Aucun ne ſera receu à faire adjourner autre en demande de retrait, s'il n'eſt ſujet ou reſſeant au pays auquel il ſera bailler ledit ajournement, s'il ne baille pleige ſuffiſant dudit pays & reſſeant en iceluy audit Sergent, auquel il requerra l'ajournement avant le faire bailler, lequel pleige ſera tenu de recevoir les adjournemens, ſignifications & Exploits dependans dudit retrait. Exploict de Sergent, Exploict de Juſtice*, in pleriſque Regum noſtrorum Edictis, ut & in Conſuetud. Britan. art. 77. 92. 229. Bituric. tit. 2. art. 29. 32. Apparitoris relatio eſt & declaratio de vadimonii denuntiatione à ſe facta, exſecutione, obſignatione bonorum vel perſonarum comprehenſione, &c.

¶ Expletum, Manus injectio, ablatio pignorum. Charta Seneſcalli Rhedonenſis an. 1250. in Archivis Eccl. Dolenſis: *Cum non inveniamus in Comitatu Britanniæ extra feodum veſtrum de bonis Guillelmi Buticularii Militis, unde Capitulo Dolenſi de ſumma novies viginti & octo librarum ſatisfieri poſſit, Paternitati veſtræ mandamus* (Dolenſem Epiſc. alloquitur) *quatenus tradatis eidem Capitulo jus quod habet in buticulagio Dolenſi idem Guillelmus, & ſi illud non ſufficiat, de bonis ejus ad valorem dictæ ſummæ nomine pignoris tradatur Capitulo, & bannum faciatis & Expletum ſicut de pignore.* Venditio an. 1329. è Chartulario Æduenſi: *Voluerunt inſuper... ſe ac hæredes & ſucceſſores ſuos compelli à nobis ſeu à noſtra Curia... per captionem, diſtractionem ſeu alienationem & Explectum omnium bonorum ſuorum.*

¶ Explectare, Expletare, Quemlibet juriſdictionis actum exercere; Apparitoris munus obire, Gall. *Exploiter.* Charta pariagii Regem inter & Epiſcopum Mimat. an. 1306. ex Tabulario Mimatenſi: *Ad Epiſcopum & Eccleſiam Mimatenſem pertinet jus... cudendi monetam ære contaminatam & monetam argenteam, levandi compenſum ſeu paxiagium pro pace ſervanda, & omnia alia Explectandi pro majori poteſtate & ſeignoria ſua, quæ ad majorem poteſtatem, regaliam & majus dominium pertinere noſcuntur.* Edictum Philippi Franc. Regis an. 1293. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1251. *Si gentes noſtræ juſtitiando, ſicut ad nos pertinet, aliquid ſaiſiant, capiant, vel Expletent, vel ſaiſire vellent, capere aut Expletare, &c.* Aliud ejuſd. Regis Edictum eodem an. pro Comite Hannoniæ col. 1256. *Philippus Dei gratia Francorum Rex Ballivo Viromandenſi ſalutem... Hoc proviſo, quod reſſortum dictæ terræ Oſtrevanni nullatenus per juſtitiam vel dominium Alemanniæ vel Hannoniæ, ſed per noſtrum Franciæ reſſortum & ſuperioritatem noſtram, quam ibidem habemus, juſticiari & Explectari permittas. Volumus inſuper quod Servientes tuæ ballivıæ non permittas in terra Oſtrevanni juſticiare vel Explectare, niſi in caſibus reſſorti & aliis caſibus ratione ſuperioritatis ad nos pertinentibus.* Occurrit hac notione apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. pag. LVII. col. 1. & pag. 75. col. 1. alia vero notione mox infra in *Expletum* 2.

¶ Explectatio Bonorum, In ea manus injectio, eorum ablatio, apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 321. Rymerum to. 10. p. 203. col. 2. & in Privilegiis Equitum Melitenſium pag. 21.

¶ Explectatio Juriſdictionis, Exercitium vel actus juriſdictionis, in Charta pariagii an. 1306. jam laudata in *Expletare*.

¶ Expletatio Perſonarum, Manus injectio in perſonas. Litteræ Philippi VI. Franc. Regis an. 1329. *Ad hoc compellendo per captionem & Expletationem perſonarum & bonorum eorumdem, ſi & infra regnum noſtrum potuerint reperiri. Exploicter le vaſſal*, in Conſuetud. Aurelian. eſt in ejus bona manus injicere, cum dominus feudalis vaſſalli feudum *Expletat*, hoc eſt, illius feudi fructus facit ſuos vaſſallum ſpoliando.

¶ Explectabilis, Explaitabilis, &c. Obnoxius *Explectationi*, qui *Explectatione* perſonæ & bonorum cogi poteſt ad ſolvenda domino debita ſervitiaque exhibenda. Venditio anni 1320. Hiſtoriæ Dalphin. to. 1. pag. 81. *Hugo de Breyſſiaco domicellus... vendit... Henrico de Turre... los Meyers de Sayſſeu & homagia eorumdem, tailliabiles & Expleytabiles* (vel *Explaitabiles*, ut habetur ibidem pag. 69.) *cum poſteritate eorumdem ad voluntatem & miſericordiam dicti domini Henrici emptoris.* Emtio anni 1329. è Chartulario Æduenſi: *Vendiderunt... manſum... cum omnibus & ſingulis juribus aliis & pertinentiis prædictorum manſorum tailliabilibus & Explectabilibus de alto & baſſo, ſerva conditione & manu mortua.* Charta Dumbenſis anni 1371. *Bernardus Mitod recognoſcit ſe eſſe hominem ligium, quittum, juſticiabilem, Explectabilem & taillabilem pro medietate ſui & ſuorum hæredum, ſine reclamatione alterius domini Baronis vel ſuperioris, & tenere de directo dominio Antonii de Saxo domino Barbarelli domum, &c.* Charta Villæ-novæ in Dumbis an. 1426. *Joannes Baro recognoſcit ſe eſſe homo tailliabilis, corveabilis, juſtitiabilis, Explectabilis, manus mortuæ & ſervæ conditionis, atque burgenſis domini Ducis Borbonii. Homines taillabiles & Explectabiles* rurſus memorantur in Litteris anni 1358. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. pag. 318. Charta an. 1446. apud Thomaſſer. in Bitur. p. 106. &c.

2. EXPLETUM, Expletium, Reditus, proventus terræ, prædii, *Eſploito*, Occitanis: [*Expleit*, in Chartulario Aurelienſi fol. 49. & 52.] Gallis practicis, *Explets, Exploits*: Anglis *Eſplées*. Chronicon Voſienſe part. 1. cap. 66. *Hoc anno Burgenſes de Subterranea ad invicem juraverunt, ut nullum omnino Monachis darent Expletum, quod vocatur Tailliada.* Bracton. lib. 2. cap. 18. §. 2. *Item nec Expletia capere poſſit, quia nondum venit tempus meſſium nec vindemiarum. Si autem fructus non maturos perceperit, iſta non debent dici Expletia, cum ſint potius ad damnum quam ad commodum.* Charta Rotroci Comitis Perticenſis an. 1126. apud Soucetum in Notis ad Vitam Bernardi Abb. Tiron. *Volumus & largimur ex nunc ipſos uſus, actum, Expletum, & poſſeſſionem nullas ferre ſaiſinas, vel præſcriptionem, &c.* Alia Raimundi Vicecom. Turenæ an. 1276. apud Juſtellum: *Cum omnibus redditibus, tailliis, quæſtis, ſervitiis, & Expletis & aliis obventionibus, &c.* Fleta lib. 5. c. 8. §. 9. *Poterit quis habere liberum tenementum ſine uſu & Expletiis.* Fori Oſcæ Jacobi I. Regis Aragon. an. 1247. f. 4. *Et qui tenet ipſum* (haver) *in pignore, debet accipere in compotum, ſi quod Explectum acceperit de ipſa hæreditate.* Infra: *Et antequam accipiat Expleytos, traxerit illam de pignore ille de quo eſt hæreditas, &c.* [Privilegium Ermengaudi Comitis Urgell. an. 1162. inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 374. col. 2. *Ex ipſa vero die, qua præfata caſtra in manu Comitis eſſe incipient, de reditibus & cenſibus & Expletis quæ de ipſis caſtris exierint prænominata caſtra cuſtodiantur.*] Tabular. Eccl. Cadurcenſis: *Eſpleita minuta per capten & per terras quas tenet Hugo, habet intra ejus Eſpleitam propter utilitatem quam conſequuntur de terra, &c.* Occurrit paſſim. Cowellus vocem ab *expleo* deducit, quod vix crediderim. Forte quod ex *placito*, ſeu pacto cum *firmariis*, domino cedit ex proventibus agri.

Expletum, ſumitur etiam pro dominio & prædio, cujus fructus percipit dominus. Charta Arnaldi Comitis Inculiſmenſis ann. 1199. *Pro eo quod prædicti homines, & eorum animalia in terris meis, paſcuis, & Expletis deambulabant.* Et infra: *Et volo & concedo ut liberi & ſecuri, & eorum animalia per terras & paſcua mea & Expleta eant & redeant abſque ullo ſervitio.* Galli dicerent, *dans mes revenus*.

¶ Expleta, æ. Teſtamentum Raymundi Comitis Toloſæ apud *la Faille* tom. 1. Annal. Toloſ. Probat. pag. 127. *Diſpono ut omnes Expletæ, quæ exierint in hoc anno de omnibus meis bouariis de Toloſano mittantur in poteſtate hoſpitalis de Hyeruſalem & domus Militiæ Templi, & illæ Expletæ diſtribuantur & dividantur amore Dei & in redemptionem peccatorum meorum.*

Explegium, Eadem notione, in Charta A. Comitis Inculiſm. ex Tabular. S. Eparchii fol. 13. 14. *Cum... multis modis gravaremus in collectis, in meſtreis, in avena, gallinis, caſeis, & multis aliis exactionibus & ſervitiis occaſione Explegii, quod habebam in quibuſdam terris, extrinſecus poſitis, &c. Explée* dicitur fol. 27. v.

¶ Explegitor, ſ. Qui percipit *Explegia*, niſi quis malit Exploratorem intelligi, Gall. *Eſpion*: quo poſito forte melius legeretur *Explicitor* vel *Explicator*, quia ſolent exploratores *explicare* quod inſpiciunt. Litteræ Epiſcopi Hereford. ad Henricum Regem Angl. an. 1263. apud Rymer. to. 1. pag. 755. col. 2. *Quidam malivoli veſtri ſanguinem noſtrum ſitiunt, qui nos Explegitorem reputant, dicentes quod nichil in Marchia, quod vobis non revelamus.*

Expletivus, Idem quod *Expletum*. Regeſtum Comitum Toloſæ in Camera Comput. Pariſ. in Charta ann. 1247. *Et vendidit ei dictus R. Joannes totam illam condaminam terræ, quæ vocatur del Baculdel... terras cultas & incultas, boſcos & barcas, prata & paſcua, taillivos & Expletivos, venationes & foreſtagia, &c.* Alia ann. 1236. ibid. fol. 51. *Prata & paſcua, nemora & barras, & alberetas, & ramerios, & deveſios, & adempra, & Expletivos, & foreſtagios, &c.*

¶ Explementum, Eodem ſignificatu. Charta Erardi Epiſc. Autiſſ. an. 1272. *Nos dictas* xx. *libras... Decano & Capitulo, conſenſu ipſorum ſuper hoc accedente, aſſidemus & aſſignavimus percipiendas ab ipſis perpetuo ſuper proventibus ſigilli curiæ noſtræ Autiſſ. & Explementis ipſius curiæ.*

Expletare, *Expleta* ſeu reditus terræ vel prædii percipere: *Exploiter*, in Conſuetud. municipalibus paſſim: [quod maxime dicitur de dominis feudalibus, qui ex vaſſallorum prædiis fructus colligunt & faciunt ſuos.] Edictum ſeu Statutum Philippi Pulcri Regis Franciæ de Nobilibus ann. 1302. art. 5. *Ordinamus quod res, bona, maneria, & jura dictarum regaliarum manu teneantur, cuſtodiantur, & Explectentur abſque detrimento ac devaſtatione, ac ſi noſtra eſſent.* Adde Continuatorem Nangii an. 1327. [Charta Officialis Autiſſiod. an. 1276. de Præpoſitura S. Germani ejuſd. urbis: *Cum Præpoſitura à tempore à quo non extat memoria,*

deſcendiſſet de hærede in hæredem uſque ad ipſum Johannem,& eam aliquandiu tenuerat, poſſederat & Explettaverat ſine lite. Litteræ Johannis Franc. Regis an. 1356. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1414. *Cum temporalitas Epiſcopatus Andegavenſis ad noſtram regaliam ratione obitus Epiſcopi dicti loci nuper devenerit, vobis* (Seneſcallo) *tenore præſentium committimus & mandamus quatenus temporalitatem prædictam ad manum noſtram ponentes, omnes redditus, fructus & emolumenta ejuſdem, cum ſuis pertinentiis univerſis levare & Expletare nomine noſtro... faciatis.* Vide alia notione in *Expletum* 1.]

¶ Explectare, Silvas vel arbores ſuccidere, Gall. *Exploiter.* Fundatio Monaſterii de Boſco-Raherii Ord. Grandimont. poſt annum 1172. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 572. *Dicti Fratres in dictis foreſtis & in omnibus defoſſis* (f. *defenſis*) *earumdem factis vel faciendis à nobis vel ſucceſſoribus noſtris indifferenter capiant & Explectent quidquid ad uſum & ædificationem ipſorum, & domorum ſuarum, & omnium pertinentiarum ſuarum viderint expedire.* Apud Stephanotium to. 2. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 449. *Habebit etiam unum hominem, qui Explectabit ad collum nemus de Broeis ad omnia neceſſaria domus ſuæ.*

Expletator, Qui *Expleta* ſeu reditus percipit. Tabular. Nantolienſe: *In Pictonib. an.* 1479. *homines manſionarii & Expletatores dicti territorii.* [*Exploicteurs* in Conſuetudine Andegavenſi art. 168. ſunt Operarii demetendis ſegetibus adſtricti. Vide *Expletum* 3.]

Expletamentum, Idem quod *Expletum*, in Charta Philippi Regis Fr. an. 1317. apud Argentreum in Hiſt. Armoric. lib. 5. cap. 34. [Lobinellum in ead. Hiſt. to. 2. col. 472. Thomaſſerium in Biturig. p. 730. & ſtrictiori ſignificatu pro cæſione lignorum apud Acherium Spicil. to. 10. p. 279.]

¶ 3. EXPLETUM, Opera domino debita tempore meſſis: *Exploit*, in Conſuetudine Andegavenſi. Donum Agnetis *de Bré* in Tabulario Voſienſi fol. 33. *In manſo Stephani Dagreſol & Acouzac* 11. *ſol. in Aug. &* 1. *popadam, &* 1. *gallinam & Expletum ... in manſo de Crotas* II. *ſol. ad S. Mariam in Aug. &* IV. *den. &* III. *ſextar. de ſegl. &* IV. *de civada adferat de Comborn &* 1. *gallinam &* 1. *popadam & Explectum & ſuem. In manſo Albrudes des Pirizas* 1. *mod. de ſegl. &* II. *ſol. in Aug. &* IV. *ſext. de civada &* VI. *de vinada & Expletum & trogam &* 1. *gallinam.* Vide *Expletator* in *Expletum* 2.

¶ 4. EXPLETUM, Corbis ſpecies ad colligendos fructus. Sententia arbitralis an. 1292. inter Abbatem & Conſules de Gimonte: *Si forte accipiant racemos, ficus vel alios fructus cauſa comedendi, ad aliquam miſſegariam vel talam minime teneantur, niſi cum ſacco, panerio vel alio Expleto extraxerint dictos fructus.*

¶ Expletum Belli, Bellicum facinus, incurſio, Gall. *Exploit de guerre.* Epiſtola Caroli VII. Franc. Regis apud Acherium Spicil. to. 7. p. 300. *Licet alias vobis ſcripſiſſemus vos caritative & amicabiliter adhortando... ut... ab illationibus damnorum & aliis Expletis belli adverſus eum* (Archiep. Colon.) *& ejus Eccleſiam, terram & gentes abſtineretis.*

¶ EXPLETURA, ut *Expletum* 2. Proventus, redditus. Tabular. S. Nicolai Andegav. *Goffredus puer de Candeio dedit S. Nicholao ſeipſum cum decima ſuorum redditus & Expleturarum de Candeio.* Annal. Andegav. pag. 205. *Donavit S. Nicolao... quicquid habebat in Eccleſia S. Sigiſmundi, ſcilicet medietatem presbyteragii & omnium Expleturarum aliarum quæ ad Eccleſiam pertinent.*

¶ EXPLEXTARE, Diſtrahere, exigere, Gall. *Debiter.* Edictum Johannis Franc. Regis an. 1363. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 623. *Quod dictum ſal ſemel dumtaxat debeat & poſſit gabellari & non ultra, imo ex quo fuerit ſemel gabellatum, emptor ſalis poſſit dictum ſal ubique libere portare & vendere; & aliter modo quolibet Explextare.*

¶ EXPLEYTUS. Vide *Expletum* 2.

EXPLICABILITER, adverb. apud Diomedem lib. 1. Artis Grammaticæ.

¶ EXPLICARE Locum, Juriſdictionem omnem in eo exercere. Inſtrum. anni 1297. Gall. Chriſt. tom. 2. col. 453. *Idem Epiſcopus per gentes ſuas poterat condemnare, vel facere abſolvi per ſententiam ſecundum quod ſi videtur & tenere & Explicare Locum tamquam verus dominus.*

¶ EXPLICIO. Vetus Inſcriptio apud Mabill. to. 3. Analect. p. 514. *Anno centeſimo poſt Explicionem numeri S. Victori Epiſcopi ciclum recapitulantem.* Hoc eſt poſt finem ſeu poſt abſolutam primam periodum cycli Victoriani.

EXPLICIT, Finitur: abſolvitur, cui opponitur *Incipit.* Voces frequentes in MSS. verbi gratia, *Explicit Plinii hiſtoriarum mundi liber primus, Incipit ſecundus.* Conſtat *Explicit* vocabulum minime Latinum eſſe, quamvis à Latino ſermone ortum: ſed *Explicitum* Martialis l. 14. Epigr. 1. *Explicitum tractatum* Ulpianus dicunt, finitum ſignificans, ſeu abſolutum. Annotant Editores Priſciani Grammaticæ, hæc verba in fine libri 8. in MSS. Cod. inveniri: *Artis Priſciani viri diſertiſſimi Grammatici Cæſarienſis doctoris urbis Romæ Conſtantinopolitanæ præceptoris mei liber octavus de verbo Explicitus feliciter.* In libro veteri Pſalmorum apud Anton. *de Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 1. pag. 92. *Explicitus eſt liber iſte à Notario Sebaſtiano Diacono, notum perfectionis diem 4. Kalend. Februarii æra* 987. *&c.* Oroſius lib. 7. cap. ult. *Explicui, adjuvante Chriſto, ſecundum tuum præceptum... ab initio mundi uſque in præſentem diem, &c.* Sulpitius Sever. lib. 1. Hiſt. *Salomon cœptum templi opus vigeſimo anno Explicuit.* Lib. 2. *Nihil territus, cœpta Explicuit.*

Explicit. Papias MS. *Explicit cujus prima & ſecunda perſona non habetur in uſu, quia neutrum eſt, nec ad homines pertinet, ſed ad librum refertur.* Jo. de Janua: *Explicit, ab explico, as, derivatur. Explicit & Explicuit, verbum defectivum, i, terminatur & finitur, vel finiuntur & terminantur, nec invenitur de eo plus.* Hieronymus ad Marcellam: *Scire debemus apud Hebræos in fine librorum unum è tribus ſolere ſubnecti: ut aut Amen ſcribant, aut Sela, aut Salom, quod exprimit pacem, unde & Salomon pacificus dicitur: ut ſolemus nos completis opuſculis ad diſtinctionem rei alterius ſequentis, medium interponere, Explicit aut Feliciter, aut aliquid ejuſmodi.* Teſtamentum Corocottæ Porcelli, cujus meminit idem Hieronymus, ita clauditur: *Explicit teſtamentum Porcelli ſub die Kl. Lucerninas Clibanato & Piperato Conſulibus feliciter.* Matthæus Vindocinenſis Carmen ſuum in Tobiam ſic claudit:

Explicit, explicitum Thobiam qui legit, inſtet
Thobiam merita religione ſequi.

Vide Scaligeriana p. 15. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Explicit, Il eſt finis, Expliciunt, Eux ſont finis, & ſe decline Explicit, Expliciunt, & non plus.*]

¶ EXPLICIUM, Idem quod *Expletum* 2. Redditus. Kennettus Antiquit. Ambroſden. ad ann. 1330. pag. 414. *Prior S. Frideſwido Oxon... fuit ſeiſitus de prædicto manerio... capiendo inde Explicia ad valentiam quinque ſolidorum & amplius.*

EXPOENITENTES, [Qui publicam egerant pœnitentiam.] Vide *Pœnitentes.*

EXPOGNA. Charta libertatum MontisRegalis an. 1287. apud Guichenonum Hiſt. Breſſ. *Burgenſes MontisRegalis debent coquere quartallum bladi pro 5. denariis Viennenſibus ſine Expognas, & ſine aliqua alia re vel mercede.* [In Dumbis & Breſſia ruſtici hodie *Epoigne* vocant exiguum panem rotundum ex frumento & butyro confectum.] Vide *Pugneia.*

EXPOLIUM, Spoliatio. Papias: *Expolia, hoſtium præda dicta à palliis, quaſi Expallia, victis cum detrahuntur. Expoliare, nudare, mundare, mactare.* Vita S. Leodegarii Epiſc. cap. 2. *Quorumdam animi ob hujus cauſam Expolii dolore tacti.* Et c.16. *Cernens autem vir ille jam poſt Expolium mortem ſibi imminere.* Paulo ante *ſpolium* eadem notione habet: *Cuidam optimati eo uſque intulit Spolium... aufferret omne ejus prædium.* Utuntur præterea Marculphus lib. 2. form. 1. Concil. Bracar. II. c. 7. &c. Hinc *Expoliare hominem*, in Lege Salica tit.15. & 17. Vide Iſid. lib. 18. cap. 2. extremo.

EXPOLIA, Æ, *Præda, ſic dicta ab expoliando.* Johannes de Janua.

EXPOMONOGERON. Tradit Ambroſius Morales lib. 16. c. 36. Ordonium Monachum librum ſcripſiſſe, cui titulum fecit *Expomonogeron.* Quid hæc vox ſonet, non plane percipio, licet Græca videatur.

EXPOMPARE, *Vituperare, deteſtari.* Johannes de Janua in Catholico.

¶ EXPONDERE, pro *Spondere*, in Præcepto Chlotarii III. Regis Franc. apud Felibianum in Hiſtor. San-Dionyſ. pag. VIII. & in Addit. ad Chron. Caſaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 931.

¶ EXPONDERIUS, Limitaneus. Viſitatio caſtrorum Dalphini an. 1347. Hiſt. Dalph. to. 1. pag. 66. col. 1. *Caſtra... Exponderia perſonaliter & continuatis diebus ſine interpolatione qualibet viſitetis.* Vide *Eſponderius.*

EXPONERE, pro *Deponere*, non ſemel occurrit. Non. Marcellus lib. 4. *Exponere, deponere. Nomen virginitatis Exponere*, apud Arnobium: *Exponere Epiſcopos*, in Fragmentis S. Hilarii, pro *deponere. Togæ Expoſitio*, apud Tertull. de Pallio. *Exponere veterem hominem*, apud eumdem lib. de Reſurrect. carnis. *Expoſitionem peccatorum de lavacro repromittit*, lib. de Præſcript. hæret. Virgil. lib. 11.

... Socios de puppibus altis
Pontibus Exponunt.

Vide tom. 5. Spicilegii Acheriani pag. 534.

EXPONERE *hominem ad occidendum*, Aliquem adſciſcere, ut alium occidat, in Lege Friſion. tit. 2. §. 1. 2. 3. 9. *Elocare*, in Lege Salica tit. 31. §. 1. 3.

EXPONTANEUS, pro *Spontaneus*, in Capitulari 3. an. 789. in Append. cap. 2. *Propria Expontanea voluntate, &c.* niſi legendum ſit, *& ſpontanea.*

¶ EXPORTELLUM, An parva porta exterior, an foramen majus in modum feneſtræ, inquit Bollandi continuator. Miracula S. Paulini Epiſc. Julii to. 3. pag. 272. *Cum enim in carcere eſſet cum multis, ipſe ſolus per Exportellum exivit; cuſtodes carcerem cuſtodientes, nullus eum vidit nec impedimentum præſtavit.*

EXPOSITE, Ἐκθετικῶς, ἀναπεπτυγμένως, Explicate, apud Gellium lib. 3. cap. 2.

EXPOSITIONES CENSUALES, apud Julianum Anteceſſ. cap. 73. dicuntur *exemplaria publici cenſus* in veteribus Scholiis ejuſdem Juliani, ἐκθέσεις, apud Juſtinianum.

EXPOSITUM, Expoſitio, commentarius. Teſtamentum Riculfi Epiſc. Helenenſis an. 915: *Librum Rabanum unum, Expoſitum in Evangelium & Epiſtolas, Eptaticum unum, Expoſitum ſuper librum Geneſis unum, &c.*

¶ EXPREHENDERE VITIA, pro Reprehendere, Reprimere, apud Rymerum to. 15. pag. 305. col. 1.

¶ EXPRENSA CHARTA, Idem quod *Expreſſa*, ſeu quod Charta exprimit. Chartularium Matiſconenſe fol. 83. *Quidquid in dotalitium tuum inſertum eſt in Carta Exprenſa, totum tibi dono.*

EXPRESSARE, Exprimere. Thomas Walſinghamus p. 231. *Poſt Expreſſata negotia ſua.* [Charta Philippi Pulcri Franc. Regis an. 1307. inter Inſtrum. Hiſt. Ebroic. pag. 29. *Villis & earum pertinentiis ſuperius Expreſſatis & aſſignatis.* Charta Johannis de S. Amore an. 1375. in Maceriis Inſulæ Barbaræ to. 1. pag. 214. *Sub dictis formis & conditionibus in litteris dictæ unionis Expreſſatis.* Epiſtola Jacobi Regis Aragoniæ apud Acherium to. 8. Spicil. p. 280. *Cauſis inferius Expreſſatis.* Hinc emenda Chartam Caroli IV. Imp. an. 1355. apud Ludewig. to. 6. pag. 385. ubi legitur, *Punctis & clauſulis de verbo ad verbum prout Expreſſanter ſuperius, &c.* Lego *Expreſſantur.*]

¶ EXPRESSIO, Clauſula in inſtrumentis *expreſſa.* Liga anni 1338. apud Ludewig. to. 5. p. 488. *Quoad omnes & ſingulos ſuos articulos, Expreſſiones, promiſſiones & ſponſiones mutuorum ſubſidiorum, &c.* Charta anni 1356. ejuſd. to. p. 580. *Sub omnibus conditionibus, modis & verborum Expreſſionibus.*

¶ EXPRESSITAS, Diligentia, celeritas, Ital. *Prezza.* Dominicus de Gravina in Chronico, apud Murator. tom. 12. col. 719. *Tunc juſſum eſt per Mareſcallos exercitus parari trabuccos, pontes & ſcalas plurimas... & ſic convocatis magiſtris quampluribus incipiunt facere ingenia ipſa cum Expreſſitate magna.*

¶ EXPRETUS, pro Spretus, Contemtus, apud Rymerum to. 8. pag. 577.

EXPRIMARIO, Qui *Primarii* munus obiit. Novella Valentiniani de Epiſc. judicio tit. 12. *Non corporatus urbis Romæ, vel cujuſlibet urbis alterius, non curialis, non Exprimario, non aurarius... ad Clericale munus accedat.*

¶ EXPRIMATIO, ἐκφρασις, *Expreſſio, Eloquutio.* Supplement. Antiquarii cum Gloſſis Lat. Græc. Sangerman. MSS.

¶ EXPRIMENTALITER, ut *Experimentaliter*, Experimento, *Par Experience*, apud Rymerum to. 7. pag. 354. col. 1.

¶ EXPROBARE, Probare, demonſtrare. Clemens IV. Papa S. Ludovico, apud Acherium Spicil. to. 6. pag. 488. *Virtuoſa pietatis ſtudia, quibus vocare ſolicitus per evidentiæ operationis indicia Exprobaris, apoſtolica ſedes digna meditatione conſiderans, &c.*

¶ EXPROBRARE, Examinare ad probandum vel reprobandum. Charta Ludovici Domini Bellijoci pro civibus Tyſiacenſibus, apud Acherium Spicil. to. 9. pag. 261. *Item addimus, quod quando menſuræ in villa Tyſiaci captæ fuerint, duo burgenſes, vel tres de villa Tyſiaci Exprobrationi ipſarum menſurarum advocentur, & ſine duobus vel tribus burgenſibus dictæ villæ non poſſint Exprobrari.*

¶ EXPRODITA, *Excluſa.* Gloſſ. Iſid. & Papias.

EXPROMISSUM. Capitula ad Legem Alamannor. cap. 38. Edit. Baluzianæ: *Si quis ingenuum aut ingenuam, Expromiſſum cujus fuit in terra, miſerit, 40. ſolidis ſit culpabilis.*

EXPROMPTARE, Expromere, apud Fulgentium Placiadem

Placiadem de Virgiliana continentia, ſemel ac iterum.

¶ EXPROPRIARE, Quod alicui proprium eſt auferre, ſpoliare. Dicta S. Ægidii inter Acta SS. Aprilis to. 3. p. 235. *Quæ ſibi bona quæ Dei ſunt appropriat, Deus eum Expropriat.*

EXPUDORATUS, Abſque pudore. Gloſſar. Iſid. *Expudoratus, impudicus.* Fragmentum Petronii pag. 16. *Caput præterea durum, frontem Expudoratum, cornu acutum . . . habet.*

¶ EXPUGNALIS, Ad expugnandum ſeu oppugnandum aptus. *In muris turribus, pontibus & domibus ac aliis defenſalibus & Expugnalibus*, apud Rymerum to. 4. p. 508. col. 1.

¶ EXPULPARE. Janus Lauremberg. in Supplem. Antiquarii: *Expulpo*, ἐκσαρκῶ, *Carnem exſcindo.*

¶ EXPUNCTA, *Fibras pectorum*, in Gloſſ. Iſid.

¶ EXPUNGERE, quod proprie Delere eſt, ſic exponit Papias: *Expungit, Excerat. Expungit, Expugnat, efficit, peragit.*

EXQUAMIARE, [Permutare.] Vide *Cambiare.*

¶ EXQUISITUM. Donatio Roſtagni Epiſc. facta Roman. Eccl. circa an. 950. *Dono ad ipſam Caſam Dei... vinea una uſque in Exquiſitum... totum & ab integrum dono ad ipſam Caſam Dei uſque in Exquiſitum*, id eſt, Abſolute, omnimode. Præceptum Ludov. Pii an. 815. inter Inſtr. to. 4. Gall. Chr. col. 264. *Totum & ad integrum, vel in Exquiſitum prædictæ Eccleſiæ S. Vincentii Martyris & Congregationi ibidem Deo famulanti in noſtra conceſſimus eleemoſyna.* Charta noni ſæc. labentis inter ead. Inſtr. col. 269. *Totum & ad integrum vel in Exquiſitum . . . dono, trado, &c.*

¶ EXREFECTUS, Impranſus, qui prandium inceptum dimittit, interrumpit. Sancti Wilhelmi Conſtitut. Hirſaug. lib. 2. cap. 20. *Benedictionem nullus cauſa prandii negligit, ſi cum miniſtris tempore quo Nona canitur, reficit. Nam Exrefectus eam accipit, iterumque ad refectionem redit.*

¶ EXSARTARE, Exsartus. Vide *Exartus.*

¶ EXSAVARE. Vide *Eſſavare.*

¶ EXSCAMBIARE, Permutare, Gall. *Eſchanger.* Charta Ricardi *Tropin* an. 1245. ex Archivo B. M. de Bono-nuncio Rotomag. *Si neceſſe fuerit valore ad valorem Exſcambiare.* Vide *Cambiare.*

EXSCARITUS. Vide *Scarire.*

EXSCATURIZARE. Will. Brito in Vocab. MS. in v. *Aſſare: Nota quod pulli prius Exſcaturizantur in aqua calida, ut facilius deplumentur: deplumati uſtulantur, ut ſubtiles plumæ, quæ manibus extrahi non poſſunt, comburantur.*

¶ EXSCHAPIUM. Vide *Eſcapium.*

EXSCUTUM, Scutum, ex Gallico *Eſcu.* Vide *Vicarii ſervi.*

¶ EXSECRATIO, pro *Excreatio.* Antiquæ Conſuetud. Fontanell. ex Caſſiani Collatione 10. *Cum dicitur Oratio à Sacerdote, tantum à cunctis præbetur ſilentium, ut nulla vox alia à Sacerdote auditur, nec ſputum emittitur, non Exſecratio obſtrepit, &c.*

¶ EXSEQUITIO, pro Exſecutio, apud Rymerum tom. 2. pag. 138.

¶ EXFORTIUM. Vide *Exforcium.*

¶ EXSIM, Εὐθέως, *Extemplo, ſtatim.* Supplem. Antiq.

¶ EXSISA, pro *Aſſiſa.* Tributum in publicis *aſſiſis* ex optimatum & populorum conſenſu impoſitum. Inſtrumentum an. 1490. apud Rymerum to. 12. p. 391. col. 2. *Exſiſis, gabellis, vel daciis, vini, frumenti & aliorum victualium, aliter quam pro uſu navium eorumdem emendorum, dumtaxat exceptis: quas Exſiſas, gabellas & dacias dicti ſubditi Regis Angliæ in dicta civitate Piſarum ſolvent.*

¶ EXSOLARE, *Extra ſolum ſuum habitare.* Gloſſar. Sangerman. num. 501.

EXSOLUTE, Abſolute, indubitanter. Anonymus Gromaticus: *Ipſe finem Exſolute facit.* Idem: *Sine dubio Exſolute finem facit.* [Vide *Exolutim.*]

EXSOMNIARE. Gloſſ. Græc. Lat. Ἐξυπνίζομαι, *Exſomnio, expergiſco, expergefacio.* [Janus Laurenb. in Supplemento Antiquarii: *Exomnio*, Διυπνίζομαι, *Evigilo.*]

¶ EXSPALTUM. Vide *Expallum.*

¶ EXSPATHARIUS, ut infra *Spatharius*, Cuſtos corporis Imperatoris. Vide locum in *Baſilicus.*

¶ EXSPINARE, *Spinas auferre vel extrahere.* Johannes de Janua.

¶ EXSPINIS, *Extra ſpinas vel ſine ſpinis.* Idem Joh. de Janua.

¶ EXSPOLIARE Vitem, Ejus adminicula & pedamenta auferre, in Legibus Rotharis, apud Murator. to. 1. part. 2. p. 40. col. 2.

EXSPOLIUM. Vide *Spolium* [& *Expolium.*]

¶ EXSTOLIUM, Exstoleum. Idem quod *Stolium*, Claſſis. Chronic. Siciliæ inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 81. *Faciebat armare in Meſſana ſuum Exſtolium galearum groſſarum.* Occurrit ibid. col. 77. & alibi; *Exſtoleum* vero in Chronico Andreæ Danduli, apud Murator. to. 12. col. 456. 460. &c. *Extoleum*, ibidem col. 422.

¶ EXSTROMENTUM, pro *Inſtrumentum*, in Charta Chlodovei III. an. 691. apud Felibianum Hiſt. San-Dionyſ. pag. xi.

¶ EXSTRUSCARE, Evellere. Andreas de Marinis in Epiſt. ad Rupertum Regem Rom. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1697. *Quamobrem adeo vitiis inveteratis mos conſentit, ut ferro durata cutis Exſtruſcanda ſit protinus, & reformanda orbis terrarum & totius Romani imperii facies deformata.* Vide *Extruncare.*

EXSUFFLANTISSIMUS, vox ejuſdem originis, cujus mox *Exſufflare.* Formula 56. ex Andegav. de diſſolutione matrimonii: *Domino non dulciſſimo, ſed amariſſimo & Exſufflantiſſimo jocali meo illa, &c.*

EXSUFFLATIO, vel *Inſufflatio*, in Baptiſmi ritibus uſurpata occurrit paſſim apud Scriptores Eccleſiaſticos, qua inter renuntiandum ter repetita, ſignificat Baptiſmi candidatus ſeſe dæmonem, cui fœdam hactenus ſervierat ſervitutem, exſecrari penitus & abominari. Apud Dionyſium cap. 2. Hierarchiæ Catechumenus jubetur à Pontifice converſus ad Occidentem Sathanam ter ἐμφυσῆσαι, *inſufflare.* Cui ceremoniæ proxime accedunt Moſcovitæ, apud quos, ut eſt apud Gagninum & Herberſteinium, ſuſceptores ac fidejuſſores, baptizandi nomine, ter interrogati, num diabolo renuncient, toties reſpondentes in terram exſpuunt. Sed & in Baptiſmo Sacerdos ter in faciem illius qui ad Baptiſmum comparatur, ſufflat, ſignum exprimens crucis capitis motu, oriſque, ut eſt in Sacramentorum libro Gregorii, iis adjectis vocibus, *Exi ab eo ſathan, &c.* De qua quidem exſufflatione agunt Cyrillus Catech. 2. Optatus lib. 4. Auguſtinus lib. 6. contra Julian. c. 2. lib. 2. de Nuptiis & concupiſc. c. 17. 18. lib. 5. Hypognoſt. & alii Patres paſſim, ut mirum ſit Calvinum lib. 4. Inſtit. c. 19. ejuſmodi ritum irridere auſum, tanquam rem, ut loquitur, inanem atque fictitiam, quæ ab omni memoria totius Eccleſiæ conſenſu fuit comprobata, ut è Juſtino etiam Martyre conſtat dialog. cum Tryphone, Tertulliano lib. de Corona, lib. de Spectac. Cypriano, aliiſque innumeris. S. Auguſti-

nus Epiſt. 105. *Quod exorcizantur & Exſufflantur infantes.* Idem l. 2. Contra Pelagium & Celeſtin. cap. 40. *In remiſſionem peccatorum non fallaci, ſed fideli myſterio baptizantur, etiam prius exorcizatur & Exſufflatur poteſtas contraria, cui etiam verbis eorum à quibus portatur, ſeſe renuntiare reſpondent.* Sulpitius Severus dial. 3. *Videt poſt tergum Avitiani dæmonem miræ magnitudinis aſſidentem, quem eminus (ut verbo, quia ita neceſſe eſt, parum Latino loquamur) Exſufflans, Avitianus ſe Exſufflari exiſtimans, Quid me, inquit, Sancte, ſic aſpicis?* Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. 18. *Dedit autem ei Dominus & gratiam curationis, ita ut Inſufflatis energumenis protinus dæmonia ejiceret à corporibus obſeſſis.* Vide Rabanum lib. 1. de Inſtit. Cleric. cap. 27. &c. Hinc

EXSUFFLARE, Contemnere, deſpuere, rejicere: Græcis, ἐμπτύειν, ἐμφυσᾷν & καταφυσᾷν metaphora ducta ab exſufflationibus dæmonum. Vide Vitam S. Eudociæ Mart. n. 33. Tertullianus de Idololat. *Quo ore Chriſtianus fumantes aras deſpuet & Exſufflabit.* S. Auguſtinus Epiſt. 162. *Blaſphematur hæreditas Chriſti, Exſufflatur baptiſma Chriſti.* Ibid. *Exſufflata ſacramenta.* Vide eumdem Epiſt. 50. 168. 170. 172. Tractat. 2. in Ep. S. Joann. lib. 3. contra Epiſt. Parmeniani c. 4. lib. 1. contra Donatiſt. de Bapt. cap. 1. lib. de Unitate Eccleſ. cap. 18. lib. 2. contra Creſcon. cap. 4. 5. Dungalus contra Claudium Taurinenſem: *Quia Chriſtus Exſufflatur.* Idem: *Adverſus diſſipatores Eccleſiæ, adverſus Exſufflatores Chriſti, adverſus blaſphematores Sanctorum ejus. Exſufflare idola*, apud Notkerum in Martyrol. 12. Januar. Vita S. Fulgentii: *Chriſtum Regem Regum miſerabiliter Exſufflaverat. Inſufflare*, eadem notione, in Actis S. Ananiæ & S. Petri Martyr. cap. 1. n. 7. *Et ſigno Crucis muniens labia oris ſui, Inſufflavit ſimulacra, & ſtatim eliſa ſunt.* Prudentius lib. Periſt. *Ingreſſus ille, ut hos paratus* (ſacrificii) *perſpicit, Inſufflat ipſos ceu videret dæmonas.*

SUFFLARE, Eadem etiam notione, apud S. Auguſtin. Epiſt. 56. ad Dioſcorum: *Nomen Anaxagoræ, quod propter literarum vetuſtatem omnes, ut militariter loquar, literatores libenter Sufflant.* Dungalus: *Unus homo blaſphemare, reprehendere, conculcare, projicere, ac Sufflare præſumit.* Vide Concilium Troſleianum an. 909. c. 1. Matthæum Weſtmonaſt. an. 1085. & 1242. Arnoldum Abb. Bonæ-Spei de Operib. ſex dier. pag. 98. & Henric. Valeſium ad Euſebii Hiſtor. Eccl. l. 7. cap. 10.

¶ EXSULITAS, Exſilium. Vita S. Boniti Ep. Arvern. n. 4. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 3. part. 1. pag. 90. *Non multo poſt inibi, ut moris erat, homines venundari, atque Exſulitatis captivitatiſque pœna damnari, ſuo nuſquam præcepit fieri decreto.*

EXSUMPTUARE, Papiæ, *Pauperem facere*, Sumptibus exhaurire: *Pauperare*, ut eſt in Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. Gloſſ. Iſid. *Exſumptuavit, pauperavit.* Baldricus lib. 1. Chr. Camerac. cap. 120. *Domeſticos ſane Exſumptuabat, locupletabat alienigenas.*

EXSURDARE, Surdum facere. Lex Aleman. tit. 60. §. 1. *Si quis alterius aurem abſciderit, & non Exſurdaverit, &c.* Gloſſar. Latin. Græc. ἐκκωφῶ, *Exſurdo.*

EXSUS, Exitus. Primum Teſtamentum Widradi Abbatis Flavin. [in Actis SS. Bened. ſæc. 3. part. 1. pag. 684. & 685.] *Totum illum clauſum, quem nos juſſimus plantare ad integrum, cum Exſo & regreſſo, una cum manſo, &c.* Infra: *Cum Exſo & regreſſo in integrum. Cum Exitu & regreſſu*, in Teſtamento Guillelmi Ducis pro Cluniaco. Sed legendum *Exio.* Vide *Exius.*

¶ EXTAGNARE SANGUINEM, Gal. *Etancher le ſang*, Sanguinem ſiſtere, claudere. Vide *Stagnare.*

¶ EXTAIRUS, Exortus. Tabularium Voſienſe fol. 32. *Ego Geraldus Derrocira dono B. Petro Voſienſi eorum domino Stephanum Rainaldum de Brola, filius ejus & filios omnes quoque ab his Extairos, &c.*

EXTALES, Exta. Gloſſ. Ælfrici: *Extales*, ꞅnæ-ðel, *vel* Bæc-þarm, i. Exta, Longanum. Papias: *Extales & ani idem ſunt, i. viæ alvi purgandi.* Jo. de Janua: *Extales, viæ alvi purgandi: unde in 1. Reg. cap. 5. v. 9. Computreſcebant prominentes Extales eorum &c.* Marcellus Empiric. c. 31. *Extalem prominentem vino lavari prius, deinde cedro ungi, & pollice propelli introrſum oportet.* Gariopontus lib. 3. Paſſionarii cap. 21. *Tenaſmon eſt paſſio inteſtinorum, quod Longaonem vel Extalem dicimus, &c.* Alcuinus Poëm. 5.

*Nec non Extales * multa pœna pudenda*
Curavit citius, Domino tribuente medelam.

Petrus Bleſenſis Epiſt. 102. *Mures... qui Extales, id eſt, interiora corrodunt.* In Gloſſ. Lat. Græc. *Extalis*, ἀρχός.

EXTALIATUS. Charta Guillelmi Comitis Marſici an. 1179. apud Ughellum tom. 7. Ital ſacræ pag. 704. *Cujus Eccleſiæ ſubſidio villanos quindecim in eadem terra noſtra Marſici erogavimus, octo videlicet Extaliatos, quorum nomina hæc ſunt, &c.* Infra: *Quos volumus ſemper habere liberam poteſtatem emendi hæreditagia ab hominibus noſtris Marſici, excepto ab angarariis & Extaliatis, &c.* Alia an. 1296. ibidem pag. 714. *Cujus Eccleſiæ ſubſidio villanos 15. in eadem terra noſtra Marſici erogavimus, 8. videlicet Extaliatos, quorum nomina hæc ſunt... angarerios vero 7. quorum nomina hæc ſunt, &c.* Ubi *Angariarii* videntur fuiſſe operis ſeu *Corveis, Extaliati* vero *talliis* obnoxii: niſi vox orta ſit ab

EXTALIUM. Conſtitutiones Siculæ lib. 1. tit. 61. *Locorum bajuli, qui à magiſtris Camerariis & à Curia noſtra, quamquam in credentiam, vel in Extalium bajulationem recipiuntur, &c.* Et tit. 68. *Bajulationes omnes ubique per Regnum Kalendis Septembris inchoari præcipimus, ſive in Extalium, ſive ad credentiam collocentur.* Charta an. 1281. apud Ughellum to. 7. Ital. ſacr. pag. 301. *Cujuſdam horti... quem nunc tenet in Extalium Philippus Muſtaczolus.* Ammiratus lib. 1. de Famil. Neapolit. pag. 56. ait, *dare ad Extalium*, idem ſonare, quod *dar in ſommo*, etſi vocis originem ignorare ſe fateatur.

¶ EXTANTIA, Bona quæ *exſtant* alicujus. Charta Guidonis Comitis Flandriæ pro Capitulo S. Bartholom. Bethun. *Sciendum eſt nullum aliud jus, nullumve aliud dominium, nullamve Extantiam aliam in toto vel in parte... habere in dicta terra.* Ibidem: *Habere debent omnes Extantias baſtardorum... habent infra villam... tot & tales juſtitias, tot & tales Extantias, tot & talia dominia, &c.*

¶ EXTAR, *Olla ubi exta coquebantur.* Gloſſ. MSS. Sangerman. Plautus adjective dicit, *Extaris olla*, eadem notione.

EXTELARIUS CERVUS, *domeſticus, manſuefactus*, quem venatores præmittunt in ſilvam, quo cervi alii & hinnuli nihil metuentes periculi, illius facti ſocii, facilius in eorum caſſes aut tela incidant, cervo domeſtico collare, aut aliud quodlibet ſignum habente, ne venator erret in mittendo telo. Unde *Extelarius* dicitur, quod extra teli periculum habendus ſit. Ita Wendelinus. In Gloſſ. Lat. Gr. *Extelare*, eſt ἐλευθερῶσαι. Lex Salica

tit. 36. §. 3. Edit. Heroldi : *Si quis cervum domeſticum ſignum habentem furaverit, qui ad venationem faciendam manſuetus factus eſt, & Telarium* (l. *Extelarium*) *potuerit adprobare, quod Extelarius fuiſſet, &c.* De cervis domeſticis agunt Juſtinianus de Rerum diviſione, & Lex Longob. lib. 1. tit. 19. §. 13. 14.

EXTEMA, Extemare, Estemare. Eximinius Petrus de Salanova Juſtitia Aragonum apud Hieron. Blancam p. 748. *Bene recolit Dominatio veſtra, qualiter illi, qui fecerunt in regno Valentiæ Extemam, in Regno Aragonum ſecundum forum Aragoniæ fuerunt caſtigati, quia juſtitia corporalis, ſeu Extemæ, ad vos ſpectant, & non debent fieri niſi per juſtitias veſtras, vel illos, qui merum imperium habent in locis ſuis.* Fori Aragonenſes l. 1. p. 14. v. edit. 1624. *Abſque cognitione judiciaria & debita ſecundum Forum non occidemus, non Extemabimus, nec exiliabimus, &c.* Lib. 3. pag. 31. *Quicumque Infancio... fecerit juſtitiam aut Extemam de aliquo homine Regis, &c.* Jacobus I. Rex Aragoniæ in Foris Oſcæ ann. 1247. fol. 8. *Pro quo* (crimine) *poſſet homo juſtitiari, vel Eſtemari, vel infamari perpetuo, &c.* Adde Obſervantias Regni Aragon. pag. 25. 35. &c. Vide *Eſtema*.

¶ EXTEMPORALITER, Extra tempus. Guibertus lib. 1. de Vita ſua c. 3. ſic loquitur de ſe ipſo recens edito : *Adeo miſeranda erat exilitas, ut cadaveruli Extemporaliter nati ſpecies videretur.*

EXTENDARIUM, Vexillum. Vide *Standardum*.

EXTENDERE, Æſtimare, appretiare : vox fori Anglici, quæ occurrit paſſim apud Bractonum, Fletam, & Anglicos Practicos. Britton. p. 138. v. *Par meſmes les Jourours ſoient les terres Eſtendues à la very valuë.*

Extenta, Æſtimatio, ex Anglico *Extend*, Æſtimo. Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 548. *Hæc eſt Extenta terrarum... de terris & tenementis Prioris de Derhuſte,... quantum valeant inſtaurare, & quantum deinſtaurare, &c.* To. 2. p. 321. *Et quia onera prædicta & repriſæ eorumdem tenementorum ... in multo excedunt valorem eorumdem per æſtimationem & Extentam per probos & legales viros... factam, &c.* [*Pro Extenta & valore Comitatus Richemundiæ*, apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. col. 394. *Extenta jurium Comitis Sabaudiæ apud Coſtam ſancti Andreæ & Boczoſellum*, in Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 85.] Vide Fletam l. 2. c. 71. §. 2. Skenæum lib. de Verbor. ſignificat. v. *Extent.* [Occurrit eadem vox apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 122. Rymerum tom. 2. pag. 728. &c.]

Extensor, Æſtimator publicus, cujus munus eſt res hæreditarias inter comparticipes æſtimare & partiri. Bracton. l. 2. c. 34. §. 1. *Officium Extenſorum eſt, in rebus hæreditariis extendendis & appretiandis, quod in primis videant, quid & quantum ſit in dominico in quolibet manerio, ſcilicet quot acræ terræ arabilis, vel quot virgatæ, & quantum valeat acra vel virgata per annum,... & in ſumma omnia, quæ ſunt de corpore manerii, & de quibus commodum poſſet evenire.* Adde Fletam lib. 5. cap. 9. §. 5. 8. 9. 12.

¶ Extendere Se. *Exercitus ſe Extendit ad* 150000. *armatorum*, hoc eſt, Complectitur 150000. armatos, apud Ludewig. to. 6. p. 167.

EXTENSIO, *Regio*, in Gloſſis Iſidorianis.

¶ EXTENSIVA Inæqualis, Inæquata, Species ſcripturæ. Vide *Scriptura*.

¶ EXTENSOR. Vide in *Extendere*.

¶ EXTENSUM, Notariorum vox, Archetypum, majus ſcriptum, unde *nota* ſeu commentariolus exſcriptus eſt. Proceſſus an. 1459. ex Regeſto *Columba* Cameræ Comput. Provinciæ : *Et inde facta decenti collatione de nota cum ſuo Extenſo.*

¶ EXTENTA. Vide in *Extendere*.

EXTERGIFACIUM, *Mantile, quo facies extergitur*, Ugutioni.

EXTERGIMENTORIUM, *Togilla, gauſape, mantile*, Ugutioni.

¶ EXTERIORES Fratres, Iidem qui *Converſi*, apud Mabillonium in Actis SS. Benedict. ſæc. 5. p. 316. ſic procul dubio dicti quod rebus exterioribus & temporariis vulgo occuparentur.

¶ EXTERIUM, pro *Æſtuarium*. Tabularium Majoris Monaſterii : *Hildebertus cognomine Eſcharſellus civis Nannetenſis habuit ibidem duos molendinos in Exteriis marinis.* Vide *Externi*.

¶ EXTERIUS Discere, pro Memoriter diſcere, ſcripſit Buſchius de Reform. Monaſt. apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 930.

EXTERMINARE Terminos, Effodere, evellere, extra fines ponere, in Lege Longob. tit. 96.

EXTERMINATIO, Terminus, finis, limes. Charta Caroli C. an. 865. in Tabulario Abb. Belliloci in Lemovicibus n. 4.... *Farinariis, paſcuis, exitibus, & regreſſibus, & omnibus legitimis Exterminationibus.* [Similia prorſus habes in Præcepto ejuſdem Caroli an. 840. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 40. & in Charta an. 856. inter Inſtrum. tom. 1. novæ Hiſt. Occitanæ col. 100.]

¶ EXTERMINATUS Furor, Audax & ignitus furor. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad annum 1265. *Et tunc intraverunt civitatem dicti Mutinenſes & Guelphi, & incœperunt prœlium cum illis de Seſſo, & expulerunt eos extra civitatem cum Exterminato furore.* Gallice *Determiné* vocamus virum audacem, temerarium & maxime confidentem.

EXTERMINIUM, proprie, Extra terminos ejectio. Gloſſ. Lat. Gr. *Exterminium*, ἀφανισμός. Occurrit non ſemel apud veterem Bibliorum interpretem, Tertullianum adverſus Judæos, Petrum Bleſenſ. Epiſt. 86. & alios. Salvianus lib. 5. de Gubernat. Dei : *Spoliati reculis ſuis, & Exterminati ab agellis ſuis, &c.*

EXTERNARE, *Extraneum facere*, in Gloſſ. Iſidor. Utitur Apuleius in Apolog. ubi Caſaubon. [Hac notione Itali dicunt *Eſternare*.]

Externatus, Amens. Gloſſæ Latino-Græcæ : *Externatus*, ἐκτὸς φρενῶν.

Externari, *Retro inclinari. Externata, id eſt, à ſe alienata, i. extra ſe nata.* Papias. Synodus Rom. ſub Bonifacio II. ſeſſ. 1. apud Holſtenium in Collect. Rom. pag. 27. *Miſeremini homini humili & Externato animo.*

¶ EXTERNI, vel Externa. Charta Othonis Aquitan. Ducis pro B. M. de Sabluncellis, inter Inſtrument. tomi 2. Gall. Chriſt. col. 478. *Rurſus confirmo illis locum qui dicitur de Manſagro cum nemore & terra culta ſive inculta, dulci & ſalſa, & cum Externis, & cum captione volatilium, quadrupedum & piſcium.* Hac voce *cum Externis*, inquit D. Sammarthanus, intelligitur fortaſſe præſtatio ſolvenda à mercatoribus, vel aliis tranſeuntibus, aut advenientibus, aut negotiatoribus in hac regione. Sed puto legendum *Exteriis*. Vide *Exterium*.

EXTERRENUS, [Exterrimus, Exterraneus, Exterricineus.] Gloſſ. Gr. Lat. MS. Ἀπόδημος. *Peregrinus, Exterrimus, Exterrenus.* Forte *Externus*, vel *Exterraneus*. Vox *Exterrimus* abeſt in Edito. Feſtus : *Exterraneus, Ex alia terra.* [*Exterraneus, quoque dicitur, & qui ante tempus natus, vel potius ejectus eſt. Dictus autem Exterraneus, quod*

eam mater exterrita alvo ejecit. Martinius hic recte legit, *Exterricineus.*]

¶ EXTERSORIUM, Mantile, Gallis, *Eſſuie-main.* Occurrit ſemel & iterum in Statutis Eccleſiæ Leodienſis ann. 1287. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 839.

EXTERTIUM. Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1077. to. 6. Spicilegii Acheriani: *Præter hæc omnia ex meo jure unam condaminam, quæ ſufficiat ad Extertium unius carucæ, ipſam quoque carucam inſtauratam & integram ſimiliter do.* Ubi Editor ad marginem, *f. exercitium.*

EXTESTICULARE, Caſtrare. Willelmus Malmeſbur. l. 4. p. 124. *Dum ſeſe ſegniter expurgat, cacatus & Extesticulatus eſt.*

EXTESTINUS, *Alienæ gentis, extraneus*, Papiæ. Gl. Iſidori: *Exteſtinum, extraneum.*

¶ EXTIMARE, pro Æſtimare, apud Acherium Spicil. to. 8. p. 279. Baluzium Hiſt. Arvern. to. 2. pag. 363. Interdum pro *Exiſtimare* accipitur apud Scriptores Eccleſiaſticos.

¶ Extimatio, pro Æſtimatio, apud eumd. Acherium loco citato, & apud D. *Bruſſel* de Uſu Feudorum to. 1. p. 674.

¶ Extimator, pro Æſtimator, in Privilegiis anni 1348. ex Archivis Præſidis *de Mazaugues.*

¶ Extimatus, pro Æſtimatus, apud Rymerum to. 7. p. 18. col. 1.

¶ Extimum, ut *Extimatio*, Æſtimatio. Synod. Pergam. ann. 1311. apud Muratorium to. 9. col. 576. A. *De regiſtris & Extimis faciendis de bonis Eccleſiarum, ut collectæ & onera æqualiter perſolvantur.* Eugenius IV. in Conſtitutione an. 1440. in Bullario Carmel. p. 197. *Taxam & Extimum impoſuerunt, & cataſto in Archivio Eccleſiæ Piſtorienſis collocarunt.*

IN EXTINCTO. Chronicon Fredegarii cap. 110. *Carlomannus devotionis cauſa in Extincto ſuccenſus, Romam advenit.* Id eſt, *divino inſtinctu*, vel *in inſtanti.*

EXTIRPARE. Leges Edwardi Confeſſ. c. 6. *Si latro vel raptor eſt, quod male cepit, ſi ad manum eſt, reddat: & ſi illud penitus Extirpaverit, ... in integrum ei, cui damnum intulit, reſtituat.* Ubi *Extirpare*, eſt conſumere, amittere. Vide *Stirpare.*

EXTOCARE. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 71. *Dedi etiam eis pratum ... quod Rogerus de Tocheham de grava quadam Extocaverat.* Alio pertinet vox *Eſtocage* in Conſuetudine *de Surene* art. 3. ubi ita dicitur cenſus 4. denariorum, qui pro relevio feudi domino ſolvitur.

¶ EXTOLEUM, Extolium, Claſſis. Vide *Exſtolium* & *Stolium.*

¶ EXTOLLATIO, Elevatio, elatio. *Pro Extollatione; promotione, expoſitione, manutentione, &c.* apud Rymerum to. 14. p. 596. & 597.

¶ Extollentia, Eadem notione, in Bibliis ſacris non ſemel, Agnelli Libro Pontif. apud Murator. tom. 2. p. 108. col. 2. Actis SS. Julii to. 3. p. 128. to. 4. p. 58. & apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. p. 311. &c.

EXTOLNEARE, Teloneo, quod Angli *Toln* vocant, liberare, in Legibus Ethelredi Regis Angl. §. 23. apud Brompt. [Vide *Oſtenſio*, Tributum.]

EXTORPARI. Leges Edmundi Regis 4. apud Bromptonum: *De ſervis ſi qui furentur, ſenior ex eis capiatur, & occidatur, vel ſuſpendatur, & aliorum ſinguli verberentur ter, & Extorpentur, & truncetur minimus digitus in ſignum.* Forte *extirpentur.* Vide Notas ad Cinnamum p. 458. & infra *Strepare.*

¶ EXTORQUAMENTUM, Tributum *extortum.* Inſtrum. anni 1236. apud Ducheſnium Hiſtor. Bethun. lib. 3. p. 113. Probat. *Quittat de omnibus Extorquamentis, taliis, corveis & aliis exactionibus.* Vide *Extortiones.*

¶ 1. EXTORQUERE, Expellere. Canones Hiber. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 5. *Non oportet intra domum Dei cibum carnalem comedere, nec accubitos ad dormitationem ſternere. Inde Chriſtus vendentes & ementes Extorquebat dicens: Domus mea domus orationis vocabitur.*

¶ 2. EXTORQUERE, Torquere, Aliquid ab aliquo quærere tormentis, Gall. *Donner la torture. Major pars nacionis Britanniæ voluiſſet ipſos Extorquere, ut ipſi notificarent, &c.* apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 870.

3. EXTORQUERE, dicitur terminus, qui deflectit, nec recta linea procedit. Incertus Gromaticus: *Maritimus limes frequentius ſolet recte ſtatui, quod interpretatur: Non Extorquet.* Idem: *Gammatus limes frequentius corrumpit, Extorquet, & ſaltum dat, ... jugum facit.* Siculus Flaccus: *Flexus, qui de limite Detorquetur.*

Extorquere Pedem, quod vulgo dicimus, *Donner une entorſe au pied.* Chronicon Moriniacenſe l. 2. *Corruit, & ſic pedem Extorſit, quod in omni vita ſua recta ambulare non potuit.*

¶ EXTORRENS, pro *Extorris.* Gloſſæ MSS. x. ſaltem ſæculi ad calcem Collectionis Canonum. è Bibliot. Domini *de Chauvelin* Cuſtodis Sigillorum Regiorum: *Extorrens, Exaterra vel alienus.*

¶ EXTORRENTIA, Exſilium. Charta Philippi Regis Franc. an. 1306. in Tabulario Mimatenſi: *Jure tamen commiſſionis vel Extorrentiæ cujuſcumque ad nos nihil proprium de locis Communitatis venire poterit, quin nobis & dicto Epiſcopo abſque recompenſatione aliqua ſit commune.*

EXTORRES, apud Cyprianum Epiſt. 19. 20. dicuntur, qui ne Chriſtum negare cogerentur, dimiſſis omnibus, ſe ſubtrahebant, qui etiam inter Confeſſores adnumerabantur. Nam etſi coram judice libera voce minus confiterentur, tamen facti potius, quam verborum iſta confeſſio videbatur: dum, ut Chriſti fidem ſalvam cuſtodirent, neve religionis diſpendium paterentur, bona ſua fiſco poſſidenda dimitterent, caroſque ſuos dulcemque patriam relinquerent, in externas regiones migrantes.

EXTORTIONES, JC. Anglis, Raſtallo & Cowello lib. 4. tit. 18. §. 51. ſunt corruptelæ Subvicecomitum, aliorumque Officialium. Definitur autem *Extortio*, *illicita quævis pecuniarum emunctio, vel expilatio, qua colore officii ſui quis utitur.* Aliàs *Extortiones* dicuntur quævis exactiones illicitæ, *Malatolta*, Rollandino in Chr. lib. 8. c. 5. [Hoc ſenſu legitur in Charta Rogerii I. Regis Siciliæ ann. 1129. apud Murator. tom. 6. col. 623. & altera Theobaldi Comitis Campaniæ an. 1233. pro Abbate Moliſmenſi.] Vide *Malatolta* in *Tolta.*

¶ EXTRACAUTIS, *Foris verſos. Extraculas Foris verſos.* Gloſſæ Iſid. Pro *Extracautis* legendum puto *Extracaules*, i. e. Extra caulam, & pro *Extraculas*, *Extracolas*, quaſi colentes ſeu habitantes extra. Pro *Foris verſos*, lubentius legerem *Foris verſantes.* Scaliger emendat *Extrarius*, quem vide ad Feſtum. Vide etiam *Extrarius.*

EXTRACLUSUS Ager, Frontino eſt, *qui intra finitimam lineam & centurias interjacet, ideo Extracluſus, quia ultra limites finitima linea cluditur.*

¶ 1. EXTRACTA, Amplitudo, ſpatium amplum, Gall. *Etendue*, Angl. *Extent.* Concordia inter Re-

gem Angliæ & Vicecomitem Fronciaci an. 1313. apud Rymerum to. 3. p. 518. *Item quod tertia pars leudæ ſeu Extractæ S. Æmiliani, quam celebris memoriæ D. Edwardus genitor noſter gratioſe reſtituit prædeceſſoribus prædicti Comitis... reſtituatur eidem tenenda de nobis & hæredibus noſtris.* Similia habes p. 517.

2. EXTRACTA, Excerpta, archetypi exemplar, vel notæ inde ſumptæ, noſtris *Extraits*, Anglis, *Eſtreats*, Brittoni p. 35. *Eſtrette.* Matth. Paris an. 1254. *Habeant Extractas rotulorum.* Occurrit etiam in Fleta lib. 2. cap. 32. §. 12. & apud W. Thorn. ann. 1384.

EXTRACTUS, Idem quod *Extracta*, in Statutis Roberti III. Scotor. Regis c. 27.

¶ EXTRACULA. Vide *Extracautis.*

EXTRAFAMILIATUS, Qui ſui juris eſt, extra familiam poſitus, emancipatus, vel qui uxorem duxit. Statutum Philippi Aug. Regis Franc. de Decimis Saladinis, apud Rigordum ann. 1188. *Si autem filius eorum, vel gener crucem habens, hæres legitimus, Extrafamiliatus fuerit, vel & ſi Miles non fuerit, & crucem non habeat, pro eo reſpectum non habebit.* Ubi *Extrafamiliatus filius* opponitur ei, qui *in manupaſtu* patris conſtitutus eſt, & *in familia poſitus* dicitur Papiano lib. Reſponſor. tit. 24.

EXTRAFILATUS, Papiæ, *Exerto humero, quaſi extra manum præferens.* Hinc forte vox noſtris familiaris. *Extrafilé*, vel *Eſtrafilé*, de eo, qui cæſim vulneratus fuit.

¶ EXTRAHERIA, EXTRAHITURA, EXTRAHURA. Vide *Extrajeriæ.*

¶ EXTRAIRE, Ire extra, Diſcedere. Gregorii Monachi Chron. Farfenſe apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 432. *Iſti tres Extraiverunt à ſervitio S. Mariæ.*

¶ EXTRAJUDICIALITER, Extra formam judicii. *Non in forma judicii, ſed Extrajudicialiter*, apud Rymerum bis to. 5. p. 381. *Judicialiter ſive Extrajudicialiter*, apud Lud. *Laguille* in Probat. Hiſt. Alſat. pag. 161. col. 2.

EXTRANEÆ MULIERES, in l. 44. Cod. Th. de Epiſc. & in Leg. Bajwar. tit. 1. c. 13. §. 1. 2. quæ Græcis συνείσακτοι, quarum conſortia interdicuntur Clericis. Ita etiam appellantur à Ruffino, quæ aliis *Subintroductæ* dicuntur.

EXTRANEARE, Alienare. Charta Sanctii Regis Navarræ æræ 1045. apud Sandovallium in Epiſcopis Pampilonenſibus: *Quæcumque exalienata vel Extraneata à perverſis hominibus ab eadem Eccleſia fuerat.* Noſtri etiam *Eſtranger*, pro *alienare* dixere. Vetus Conſuetudo Normanniæ cap. 33. *L'en doit ſavoir, que le Duc de Normandie a par raiſon de la Duché la garde de ceux, qui ſont en nonage, juſques à tant qu'ils aient 21. an accompli, par cette raiſon, que quant il ſeront iſſus hors de garde, il peuvent enquerir des ſaiſines, qui à eux appartiennent; & eſt tenu à leur rendre, ſe elles ont eſté induëment Eſtrangées.* [Le Roman *d'Athis* MS.

Savis mon pere me het tant,
Ne me connoiſt à ſon enfant,
Ains m'a Eſtrangié de ſa terre,
De tout ſon cuer me porte guerre.

Edictum ann. 1356. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 140. *Item pour ce que les gens deſdits trois etats nous ont aviſé & montré moult gratieuſement, comment pluſieurs choſes avoient été Eſtrangées ou temps paſſé par dons exceſſifs & inutiles.*]

¶ EXTRANIARE. Charta ejuſdem Sancii apud Joſ. *Moret* Antiq. Navar. pag. 610. *Damus & confirmamus... Malleolum quem ſenior Aznari Sanchiz miſerat pro anima ſua ad prædictum Sanctum in villa Formella, & pater meus Garſea Rex ſæculi cupiditate inflammatus à parte S. Æmiliani habuit Extraniatum.*

EXTRANEUM FACERE, Idem quod *Exitum facere* de quo ſupra, Deveſtire, poſſeſſione exuere. Tradit. Fuldenſ. lib. 3. trad. 243. *Qui ſeipſum de ſubnotatis locis, ſi in eis aliquid proprietatis haberet, vel habere deberet, fecit Extraneum adverſus me, quatenus ego legitimam in eis haberem poteſtatem in meam eleemoſynam tradendi, &c.* Vita S. Sifredi Epiſcopi Carpentoracenſis, apud Vincent. Baralem p. 133. *Actibus ſæculi ſe Extraneum faciens, nunquam in foro, nunquam in vico, niſi animarum lucris videbatur.*

EXTRARIA. Modus tenendi hundredum p. 130. *Item dicunt, quod unus bos niger vel unus equus, ... provenit de Extraria infra dominium ad feſtum Paſchæ ultimo præteritum: & præceptum fuit Baillivo proclamari in foro & in Eccleſia, prout moris eſt, & modo ad iſtam eandem Curiam, præter quod dictus bos niger venditur de Extraria infra iſtud dominium, & modo proprietas pertinet domino, quia remanſit poſt annum & diem, & proclamatio debita modo fuit facta.* Vide *Eſtrajeria.*

EXTRARIUS, Papiæ, *Extraneus, alienigena.* Claudianus Mamertus lib. 1. de Statu animæ c. 7. *Sicut oculi ſine formis corporum, atque Extrario lumine contemplari nequeunt, &c.* [*Extrariam lucem* etiam dixit Lucretius lib. 4. *Extrarium arbitrum* Suetonius in Veſpaſiano cap. 5. *Extraria bona* Apuleius Apol. Terent. Phorm. 4. 1. 13. *Hanc conditionem ſi cui tulero Extrario.* Extrarium ab Extraneo ſic diſtinguit Feſtus: *Extrarius eſt, qui extra focum, ſacramentum juſque ſit; Extraneus ex altera terra, quaſi Exterraneus.* Aliter utrumque diſtinguit Corn. Fronto apud Calepinum, quem potes conſulere.] Joannes Archithrenius lib. 1. c. 17.

... Necdum comes improbus inſtat
Proximus, urgenti cedens, Extrarius errat.

Utuntur etiam JC.

EXTRATICUS, pro *Straticus*, στρατηγὸς, *Strategus*; ſeu potius *Exſtratigus*, ἐκστράτηγος, qui *Strategi* functus eſt magiſtratu. Anaſtaſius Bibl. in Conſtantino PP. *Theodorus Patricius Extraticus.* Rurſum in Gregorio III. *Ablata ſunt à Sergio Patricio Extratico ipſius inſulæ Siciliæ.*

EXTRAVAGANTES, in Jure Canonico dicuntur Pontificum Romanorum Conſtitutiones, quæ *Extra* Corpus Canonicum Gratiani, ſive *Extra* Decretorum libros vagantur. Ita Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. cap. 71. ubi de Joanne XXII. PP. *Hic multas fecit conſtitutiones utiles, quæ hodie cum in corpore Juris non contineantur, Extravagantes dicuntur.* Ita etiam Anton. Auguſtin. & Franc. Florens.

¶ EXTREMARE, *Extremum facere vel ultimum, vel purgare, auferre extrinſecus*, Joan. de Janua.

EXTREMITAS, Titulus animi ſubmiſſioris, quo de ſe loquendo utebantur Prælati Eccleſiaſtici, Jonas Aurelian. Epiſc. in Epiſt. ad Pipinum Aquitaniæ Regem, & in Epiſt. ad Matfredum, Landericus Pariſ. Epiſc. in Privilegio pro Monaſterio S. Dionyſii, Agobardus Lugdun. de Judaïcis Superſtit. cap. 1. &c.

¶ EXTREMIZARE, Extremum ſpiritum agere. Miracula B. Kingæ Virg. Julii to. 5. pag. 754. *Quem dum Extremizaret, B. Cunegundi obtulit, & ſanum de repente videre meruit.* Picardis noſtris *Extremiſer* eſt moribundo conferre extrema Eccleſiæ Sacramenta.

¶ EXTRENA, Strena, munuſculum, Gall. *Etrennes*,

Conſuetudines Toloſ. rubr. de Donationibus: *Item omnia illa, quæ in craſtinum diei, qua vix duxit uxorem, dantur vel mittuntur pro Extrenis viro vel uxori, ſunt ſimiliter dicti mariti.* Vide *Strena*.

¶ EXTRENUITAS. Jonas Aurelian. in Præfat. ad libros de Inſtitutione laïcali: *Tuæ nuper Strenuitatis litteras ſuſcepi, quibus meam Extrenuitatem commonefeciſti, &c.* Lege & vide *Extremitas*.

EXTREUS, *Abortivus, qui de exercitio ejicitur extra.* Papias. Legendum forte *exſicio*, vel *excicio*, pro exercitio, ut ſit noſtrum *Encis*, de qua voce diximus ad Stabilimenta S. Ludovici. [Vide *Encimum*.]

EXTRICARE, Papiæ, *Exterminare, profligare.* Anaſtaſius Biblioth. in S. Joanne PP. *Eodem tempore Juſtinus Imperator vir religioſus ſummo ardoris amore religionis Chriſtianæ voluit hæreticos Extricare.* Ita *Extricare* apud Columellam lib. 4. eſt locum aliquem purgare, mundare.

EXTRILIDUS, Exalbidus, apud Gellium lib. 19. cap. 1. [ubi: *Atque ibi hominem conſpicimus impavidum & Extrilidum.* Hunc Faber interpretatur, Extra læſionem poſitum.]

¶ EXTROMIS, *Extremus.* Gloſſ. Iſid. Lege ut apud Feſtum *Extimus*, cui contrarium *Intimus*.

EXTRUNCARE, Truncis ſeu ſtipitibus purgare, *Eſſartare.* Charta Guarini Epiſc. Ambianenſ. an. 1138. ex Tabulario Abbatiæ S. Fuſciani pag. 8. *Godefridus & Giſlebertus Eccleſiæ ſæpe dictæ terram, quam Extruncaverant, in Caſtellione dederunt: & furnellos ſuos in Altis Aveſnis.* Gloſſæ Iſid. *Extruncis, arbor truncata.* [Vide *Extruſcare*.]

¶ EXTUSSIRE. Limborch. Sentent. Inquiſit. Toloſ. pag. 119. *Pridie Nonas Januarii an. D. 1311. tempore quo blada Extuſſiuntur.* Lege *Excutiuntur*.

¶ EXVACUARE dicitur ille qui cauſa cadebat in litigiis, cum ſententia Judicum cogebatur ſcripto declarare ſe nullum jus habere in res controverſas, eaſque ab adverſario legitime poſſeſſas eſſe aut deinceps poſſidendas. Hanc declarationem vulgo vocabant *Exvacuationem*; quia per illam litigator *Evacuabatur* ſeu ſpoliabatur rebus, quas ſibi perperam arrogabat. Placitum an. 852. in Probat. novæ Hiſt. Occitanæ col. 99. *Ad tunc nos ſupradicti interrogavimus Odilone, ſi potebat habere aliam ſcriptura, aut ullum judicium veritati, aut per teſtimonia, ut ipſas res ad partibus ſuis vindicare valuiſſet. Ad tunc ipſe Odilo ſe recognobit vel Exvacuabit, quia de ipſas res ſuperius dictas .... ego prendidi injuſte mea propria præſumptione abſque judicio de poteſtate Gondeſalvio Abbati, dum ipſe jure ſuo legibus retinuiſſet, quando ſuam recognitione ſimul & Exvacuaſione ſcripti fecit. Cum nos vidiſſemus ſuam recognitione & Vacuaſione ... hordinavimus vel crebimus judicio, ut Bidegiſus ſaione noſtrum, ut ſuper ipſas res veniſſet, & Odilone exinde exegere feciſſet, & ſecundum legem ipſo Rammone ab omni integritate reveſtire feciſſet à partibus Gondeſalvio Abbate, ſicut & fecit.* Notitia judicati an. 874. Marcæ Hiſp. col. 797. *Sic me recognoſco vel Exvacuo ab interrogatione Judicum & præſentia bonorum hominum in villa Verneto in Eccleſia S. Saturnini, & ut ſacramenta fecerunt iſti teſtes veraciter recepti per juſſionem Senioris mei, & ea quæ feci recte & veraciter me recognoſco vel Exvacuo in veſtrorum judicio vel ſupraſcriptorum præſentia. Facta recognitione vel Exvacuatione ſub die* VIII. *Kal. Apr. an.* XXXIV. *regnante Karolo Rege.* Similis exſtat *Exvacuationis* formula ibid. col. 781. Alia apud Stephanotium tom. 8. Fragm. Hiſt. MSS. p. 54. an. 21. regnante Carolo Rege: *Recognoſco me Aldebertus mandatarius, quod negare non poſſum, & ſic facio meam profeſſionem atque Exvacuatione; quia de ipſo villare ſuperius nominatum, unde ego per vocem Seniori meo interpellavi ſonario mandatarium Ariſonſo Abbate injuſte & malum ordine eum interpellavit atque mallavit, quia plus debet eſſe ipſe villares cum finis & terminis ſuis, ſicut ſcriptum eſt, alodes legitimus de iſta jam dicta caſa Dei atque venerabili loco ſuo Ariſonſo Abbate vel ad ejus Congregatione per illorum authoritates & pro regia donatione.* Infra *Evacuare* recurrit eadem notione. Notitia judicii an. 869. apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 1490. *Iterum prædicti Judices Recoſindo mandatario Salomonis Comitis dixerunt: Fac cito Exvacuationem ſicut ſuperius reſponſum dediſti. Sic me Exvacuo ego Recoſindus ab interrogatione Judicum, quod non poſſum diffamare ipſos teſtes & ſcripturas, nec teſtes ampliores nec meliores ut legibus convincere poſſim, ut beneficius debeat eſſe nec per ſcripturas, nec per nullum indicium veritatis, nec in iſto placito, nec in alio, nec nulloque tempore, & hæc mea Exvacuatio vera eſt, quod negare poſſum in veſtro ſupradicto judicio. Facta Exvacuatione ſub die* XV. *Kal. Sept. an.* XXVIIII. *regnante Karolo Rege. Recoſindus ſubſcripſi & feci.* Vide *Vacuus*.

EXUERE SE *de re aliqua*, Rem relinquere. Concilium Duziacenſe I. c. 15. *Niſi ab ipſis rebus, quas invaſerat, ſe mox Exueret, &c.*

EXUERE SE *de latrocinio*, in Pacto Legis Salicæ tit. 50. eſt purgare ſe in jure non eſſe reum furti: *Iſtud ſi fecerit, Exuit ſe de latrocinio.* Quo loco aliæ Edit. habent *exivit*; ſed perperam. Lex 12. Cod. Th. de Accuſat. *Neganda eſt accuſatis licentia criminandi, priuſquam ſe crimine, quo premuntur, Exuerint. Exuere ſe de crimine*, apud Gregorium Turon. lib. 9. cap. 16. Cæſarius in Vita S. Cæſarii Arelat. *Ego me Exuo, &c.* Chryſoſt. hom. 2. in Epiſt. ad Rom. Τότε ἔγκλημα ἀποδυσάμενος τῆς ῥαθυμίας.

¶ EXVERRÆ, Sordes quæ everruntur. Vide *Everriator*.

EXUGIA, in Gloſſ. Anglo-Saxon. exponitur per ȝihyunȝa; [& ȝeycinco, ubi Somnerus, forte, *Axungia*.]

¶ EXULARE, active ſumitur pro Mittere in exſilium vel ſervitutem, in Actis S. Athanaſii Epiſcopi Neapol. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1059. *Captivos ... innumerabiles Saracenorum Exulabat efferitas inſatiabilis.* Et infra: *Eodem igitur tempore quo Ludoycus piiſſimus Auguſtus Beneventanam provinciam Exulatione Sudan crudeliſſimi Iſmaëlitum Regis advenit eruendam. Exulatio* hic Muratorio videtur ſumenda eſſe pro tyrannide vel ſervitute. Pro *Exſilio* uſurpavit Florus: *Clariſſimos Principes ... Exulatione multavit.*

EXULATITIUS. Gloſſæ Cyrilli: Φυγάς, *Fugitivus, Exulatitius, fugitivoſus.*

¶ EXULATUS, Exſilium. Meſſala Corvin. p. 19. *In Exulatum perrexit.*

¶ EXULTARE HORAM, Horam canonicam recitare. Bernardi Monachi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 74. num. 36. *Qui propter Miſſam ſuam ad regularem Horam non occurrere poſſunt .... finita Miſſa ibidem ante altare quiete Exultabunt Horam.*

EXUMBRES, Aſcii, ſeu ἄσκιοι, in Gloſſis Iſidori.

¶ EXUNARE, ut *Adunare*, Congerere. Chronicon Farfenſe Gregorii Monachi, apud Murat. to. 2. part. 2. col. 471. *Et in Ponticello modia* II. *millia Exunata ... in fundo Virgiliano modios* XX. *adunata.* Ibid. col. 967. in Additamentis ad Chronicon Caſaur. *Silvas & terras cultas & incultas Exunatas per ſingulas petias per menſuras inſimul faciunt modios*

trecentos. Et col. 985. *Silvæ per ſingulas petias Exunatæ inſimul faciunt per menſuram modiorum mille.*

¶ EXUNGULARE, Ungularum ferrearum tormento cruciare. Paſſio S. Mammarii in Africa apud Mabillonium Analect. to. 4. pag. 102. *Tunc Præſes juſſit eos equuleo ſuſpendi & Exungulari, & ſuper plagas eorum ſal & calcem & acetum ſuperaddici.* Vide *Ungulare.*

¶ EXVOLARE, Amandare, rejicere, apud Mabill. Liturg. Gallic. p. 467. *Interrogo vos qui iſta* (Geſta SS.) *inter apocryphas litteras Exvolanda cenſetis, per quos conſtat Canon Scripturarum omnium divinarum?*

EXUPERARE, Superare, ſubjugare, Latinis *Exuperator omnium gentium*, in Nummo Conſtantis. *Exuperatorius menſis*, Novembris à Commodo dictus, apud Lampridium. Simeon Dunelm. ann. 882. *Duas potenti virtute naves Exuperavit.* Vox Latinis notiſſima.

Eſt enim *Capere*, vel *Prehendere*. Leges Edmundi Regis cap. 2. *Vult etiam, ut ibi fur pro certo cognoſcetur, Thwelſindi... conſocientur, & Exuperent eum vivum vel mortuum, alterum quod poterunt.* Ita in Legibus Alfredi cap. 7. apud Bromptonum: *Exſuperetur, & Epiſcopi judicio reſervetur.* Ubi Saxonice habetur ȝeƿilde, quod idem ac *Prehendito*, vulgo *Capias*: unde Forenſium apud Anglos Breve *Capias*: dictum à ȝeƿealdan, & ȝeƿildan, regnare, dominari, imperium tenere.

EXUPERANTISSIMUS, pro ἐξωχότατος, dixit Apuleius in Hermetis Aſclepio.

EXURGEBAT, pro *Poterat*, apud Anaſtaſium Biblioth. in Joanne V. PP. *Sed & cœptum frumenti ſimiliter vel alia diverſa, quæ Eccleſia Romana minime Exurgebat perſolvere.*

¶ EXURGITARE, *Exhaurire.* Laurent. in Amalthea ex Iſidoro.

¶ EYBAMD. Charta Emenonis domini Auxeliodunì pro hominibus Burgi S. Martini, apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 697. *Ut nemo illorum pergat ad pugnam, quæ alio nomine vocatur Eybamd, neque bottagium vini alicui reddat.* Vide *Herebannum.*

¶ EYCHALGAYTA, Excubiæ. Vide *Scaraguayta.*

¶ EYGUATGIUM, Eygacium, Alveus, canalis. Inventar. Recognit. num. 18. cap. 41. de Vouta fol. 333. verſo: *Item pro Eyguatgio molendini nuncupati Guyot, ſive pro tranſitu aquæ in poſſeſſione ipſius charrerii, &c.* Fol. 336. *Item pro Eygacio dicti prati.... 11. denar.* Fol. ſeq. *Item pro quodam Eyguatgio ad riganda prata.* Denique fol. 339. *Pro Eygatgio ſive perceptu aquæ in territorio, &c.* Vide *Echudium.*

¶ EYLNESCIA, Hæreditas primogeniti. Vide *Aineſcia.*

¶ EYMERAUDUS, Smaragdus, Lapis pretioſus, Gall. *Emeraude*, in Inventario Eccleſiæ Anic. an. 1444. *Perlis & Eymeraudis.*

¶ EYMINA, Species menſuræ. Vide *Hemina.*

¶ EYNEIA, ut *Eylneſcia.* Vide *Aineſcia.*

¶ EYNICIUS, Natu major, Gall. *Aîné. Eynicia filia*, apud Th. *Blount* in Nomolexico.

¶ EYSIAMENTUM, Jus utendi rebus non ſuis. *Madox* Formul. Anglic. pag. 163. *Cum omnibus libertatibus, Eyſiamentis & pertinenciis dictæ terræ ſpectantibus.* Vide *Aiſantia.*

¶ EYSSADONUS, Parvus ligo. Vide *Eiſſadonus.*

¶ EYSSARTAJARE, Eyssartare. Vide in *Exartus.*

¶ EYSSARTIA. Vide in *Exarcia.*

¶ EYSSARTUS, pro *Exartus.* Vide in hac voce.

¶ EYTE, Inſula vel locus humilis, humidus & paludoſus. Vide Kennettum in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden.

EZCIPHAM. Sampirus Aſtoricenſis in Chron. æra 971. *Rex quidem jam ſecurus perrexit ad domum ſuam cum victoria magna in pace. Deinde poſt duos menſes Ezcipham, id eſt, exercitus, ad ripam Turmi ire diſpoſuit, & civitates deſertas ibidem populavit.* Vox Arabica, ni fallor.

EZZISCZUN. Lex Bajwar. tit. 9. cap. 11. §. 1. *Si illam ſepem ruperit, vel diſſipaverit, quam Ezziſczum vocant, cum uno ſolido eſt reſtitutio.* [Baluzius legit *Ezziſezum.*]

F

LITTERA numeralis, 40. denotat: unde verſus:

Sexta quater denos gerit F quæ diſtat ab alpha.

Eidem literæ ſi recta linea ſuperaddatur, 40. millia ſignificat.

F. *Inſuperſcriptione cantilenæ, ut cum fragore, ſeu frendore feriatur, efflagitat.* Ita Notkerus Balbulus Opuſc. *Quid ſingulæ literæ ſignificent in ſuperſcriptione cantilenæ?*

F, pro *Ph*, occurrit paſſim apud Scriptores inferioris ætatis; ſed & in veteribus aliquot Inſcriptionibus. Locos indicavit Joſephus Scaliger indice 19.

☞ Occurrit præterea *F* pro *V* & vice verſa: quo ſpectat Ambroſii Moralis obſervatio in Eulogii Vitam pag. 193. *Tam in his duobus exemplaribus, quam in aliis pervetuſtis libris Mozarabum Chriſtianorum litteris deſcriptis, quos mihi videre hucuſque contigit, F pro V, & V pro F ſemper cernitur appoſitum. Itaque hic Referentia, non Reverentia fuit ſcriptum; & ſemper Provanus non Profanus.* Jam ſupra vidimus *Devenſum* pro *Defenſum.* Sic & Latinum *Vates* à Græco φάτης, & *Veſica* à φύσικα docent eſſe derivata. Hiſpani *F* in *H* mutant quàm frequentiſſime; ſicque dicunt *Hablar* pro *Fabulari*, *Hace* pro *Faſce*, *Halcon* pro *Falcone*, &c. Pro *B* poſitum *F* infra videmus in *Faro* pro *Baro.*

¶ FABA, *eſt tertia pars ſcrupuli unius.* Roch. *le Baillif* in Dictionar. Spagyrico.

¶ FABA Asiana, vel *Campanica*, Phaſeolus, Gall. *Haricot*: quod leguminis genus Belgæ vocant Fabas Turcicas vel Romanas. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 451. de S. Raynerio: *Vocavit virum ſuum, & aſpiciens vidit lapidem aſcendere de maxilla, ad modum Fabæ Aſianæ, id eſt Campanicæ, quam digitis accipiens traxit.*

FABACENA, Præſtatio ex fabis. Vide *Meſtivarius* in *Meſtiva.*

¶ FABALIA, Idem quod mox *Fabaria.* Tertull. lib. de Anima cap. 31. *Pythagoras ne per Fabalia quidem tranſeundum diſcipulis ſuis tradidit.*

FABANA, Fabæ decoctæ. Vita S. Carilephi: *Tantam Fabanam coxit, ut per totam hebdomadam ſatis haberet.* Perperam, inquit Meurſius, in MS. *Fa-*

bianam. Φαβάτον, Græci recentiores dicunt, ut idem obſervat.

FABARIA, in Pacto Legis Salicæ tit. 27. §. 6. Campus fabis conſitus.

Fabare, Eadem notione, in Obſervantiis Regni Aragon. lib. 8. tit. de furtis: *Si dominus invenerit aliquem de die in ſua vinea, horto, vel Fabari, colligendo fructus, &c.*

FABARIUM, Penſitatio de fabis. Charta an. 1241. in M. Paſtorali Eccl. Pariſ. lib. 10. Ch. 21. *Ita quod nihil amodo percipiet, nec in campiparte, nec in decima, nec in ædificiis, nec in lignis, nec in Fabario, nec in ſtraminibus, item nec in veciis, &c.*

FABARIUS, Cantor, qui cibis veſcebatur, qui mollem vocem reddunt. Vet. Gloſſar. *Vocalis, Fabarius, Cantor.* Iſidorus lib. 2. de Divin. Offic. cap. 12. *Antiqui pridie quam cantandum erat, cibis abſtinebant, pſallentes tamen, leguminibus cauſſa vocis aſſidue utebantur. Unde & Cantores apud Gentiles Fabarii dicti ſunt.*

FABATARIA, Vaſa ampliſſima, in quibus *fabatia*, de qua Apicius, vel puls fabata ſolebat apponi, apud Lampridium in Heliogabalo. [Vide Martinii & Hofmanni Lexica.]

¶ FABATRUM, Φάβαλος κόκκος, *Granum fabæ.* Supplem. Antiquarii.

¶ FABEA, Παιδίσκη, Puella, *Fabeus*, παῖς, *Puer.* Gloſſ. Lat. Gr. MSS. Sangerman.

¶ FABELLA, Sermo brevis. Vita S. Adalberti Mart. April. tom. 3. pag. 179. *In extremo anhelitu, cum tamen adhuc magna pars animæ ſuperſtes foret, aſtantibus, quorum ille adoleſcens unus erat, hanc Fabellam ægra voce retulit: Heu mihi! Qualis eram & quantum diverſus ab illo.*

¶ FABELLATIO, Μυθολογία, Sermo de Fabulis. Gloſſ. Lat. Gr. MSS. Sangerman.

¶ FABERRA, Φάβα, *Faba*, Supplem. Antiquarii.

FABERRIME, pro *Affabre*, dixit Apuleius Florid. lib. 2. [& Metamorph. lib. 2. & 11.]

¶ FABEUS. Vide *Fabea.*

¶ FABIACUM, Præſtatio ex fabis. Charta an. 1211. in Chartulario Eccl. Carnot. n. 180. *Viciacum, Fabiacum, ordeiacum, inveſtitiones, ſubmonitiones hominum, &c.* Vide *Fabarium.*

¶ FABIANA. Vide *Fabana.*

¶ FABICORA, *Proverbium in eos qui domeſticis alimentis uſi cum aliis laborant.* Papias MS. Bituric. Editus habet *Fabricora.*

¶ FABIOLA, *eſt flos fabarum.* Roch. *le Baillif* in Diction. Spagyrico.

¶ FABISOR, pro *Favitor*, Gall. *Fauteur.* Papias MS. Bituric. *Fabiſor, Fauſtor, favens.*

¶ FABONIUM, Fabonius. Vide *Favonium, Favonius.*

¶ FABRARIA, Ars ferraria. Statuta Maſſil. lib. 5. cap. 52. *Ordinamus præſenti capitulo quod fabri exercentes ... miniſterium Fabrariæ per ſe, vel per alios in Maſſilia, vel ejus territorio non accipiant pretium, vel mercedem ultra modum infra ſcriptum, videlicet pro ferrando equo* IV. *den. de pede uno, &c.*

FABRATERIA, *Ornatus fabrorum, vel domus, vel locus, ubi fabricæ ſunt,* Ugutioni. Gloſſæ MSS. *Fabrateria, Fabrica, qua ſedent fabri, vel ornatus equorum.* [Aimoinus in Vita S. Abbonis Floriac. ſæc. 6. Benedict. part. 1. pag. 44. *Certe qui volunt exſequi in Fabrateria mendacii cupiditates ſuas pravas, ipſi nituntur condere leges iniquas.* Pro ipſo opere utitur idem Abbo in Epiſt. *Qui nunc Hieroſolymis exulat pro ſuorum mendaciorum Fabrateria.*]

1. FABRICA, Fabricæ, pro operibus publicis, l. 13. Cod. Th. de Prætorib. l. 14. 30. de Oper. publ. &c. *Fabricatio publica*, opus publicum, l. 2. de Sepulcro viol. Vide l. 37. de Decurion. eod. Cod. Proprie vero *Fabricæ* dictæ, in quibus arma fabricabantur. Ammian. lib. 14. *Tribunos Fabricarum inſimul aſſent, promittens arma.*

2. FABRICA, Gallis, *Forge.* Ordinatio Hoſpitii S. Ludovici Reg. Franc. an. 1261. *Cambellani habent... 12. pecias candelæ minutæ, & Fabricam ad tres equos.* Occurrit ibi pluries. Id eſt, Cambellani habent quidquid ferri neceſſe eſt pro tribus equis, ex fabrica Regia.

Accipi etiam videtur hæc vox pro quovis ædificio, in Lege Burgund. addit. 1. c. 1. §. 7. & in Lege Bajwar. tit. 8. c. 2. §. 1. in qua alii Codd. habent *baſilica*, ut monet Steph. Baluzius, adeo ut *fabrica* & *baſilica* idem fuerint. [Litteræ Alberti Imp. an. 1300. apud Ludewig. tom. 6. pag. 40. *Quæque Fabrica in Nurinberg ſolvet* (Burgravio) *unum ſolidum annuatim.*]

¶ 3. FABRICA, Opificium quodvis ferrarium. Tradit. Fuldenſes Schannatti p. 403. *Slavi* CXX. *ſingulas libras lini* (debent) *Scutatores ſcuta* XII. *& una Fabrica.* Extractum computi anni 1327. Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 216. *Cum Dominus veniret de Joſtis Tollini ſolvit pro Fabrica* XXI. *den.* Hoc eſt, pro calceando equo, qua notione non ſemel accipitur vox *Fabrica* in Inſtrumentis Dalphinalibus.

¶ 4. FABRICA, Proventus Eccleſiæ, illius reparationi aliiſque divinum cultum ſpectantibus deſtinati, Gallis *la Fabrique.* Addit. 4. ad Capitul cap. 58. *Quod in unaquaque eccleſia cui Epiſcopus præeſt, quatuor tam de reditibus quam de oblationibus fidelium fieri debeant portiones; ut una ſit Epiſcopi, alia clericorum, tertia pauperum, & quarta Fabricis eccleſiaſticis adplicetur.* Litteræ Caroli VI. Franc. Regis an. 1385. inter Anecdot. Marten. tom. 1. col. 1614. *Interdum contingit, ut in Eccleſiis in quibus Prælati fructus, reditus & proventus unius anni, & Fabrica fructus alterius anni percipere conſueverunt.* Teſtamentum an. 1423. apud *Blount* in Nomolex. Angl. *Item lego Fabricæ eccleſiæ cathedralis Hereford.* XII. *den. Item lego Fabricæ capellæ B. Mariæ de Bromyard* XL. *den. Fabrica Eccleſiæ*, in Obituario Morinenſi f. 32. Occurrit præterea apud *Madox* Formul. Anglic. p. 430. to. 4. Concil. Hiſpan. p. 6. col. 2. p. 19. col. 2. &c.

¶ Fabricales Litteras appellat Clemens IV. Papa an. 1267. in Epiſtola ad Archiepiſcopum Hiſpal. inter Anecd. Marten. tom. 2. col. 476. Litteras quibus Rom. Pontifex Regi concederet licentiam accipiendi partem proventuum ad *Fabricam Eccleſiæ* pertinentium.

¶ Fabricales Decimæ, Ead. notione, ibid.

¶ FABRICARE, Clavis figere. Acta SS. Aurei & Sociorum Mart. Junii to. 3. p. 51. *Deinde duxit eos ad nemus... & eos ibi Fabricari fecit ad duas arbores, cum catenis & compedibus per fabros, ponens duos cuſtodes ſuper arborem.*

¶ FABRICARIUS. Gloſſ. apud Martinium in Lexico: ξύλα ἐργάσιμα, *Ligna Fabricaria.*

¶ FABRICATOR Eccleſiæ, Ædis ſacræ procurator, Ædituus, Gall. *Marguillier.* Index MS. beneficiorum Eccleſiæ Conſtant. fol. 89. verſo: *Decem libras Turon..... levandas ſuper communiam ejuſdem Canonici, ſi contigerit ipſum reſidentiam perſonalem facere; ſin autem, ſupra fructibus prebendæ capientur per Fabricatorem Eccleſiæ.* Vide *Fabricerius.*

FABRICATURÆ, Vaſa aurea aut argentea, aurum omne, argentumve factum, aut in vaſa conflatum, in Formulis antiquis apud Lindenbrog.

49. 67. 72. 75. 77. 78. 83. in Formula 18. ex Baluzianis, Form. 32. ex Andegavenſibus, &c. Geſta Regum Francorum cap. 13. *Aurum quoque multum & argentum, Fabricaturaſque ſpecioſiſſimas tradens Legato, &c.* Primum Teſtamentum Widradi Abbatis Flaviniacenſis: *Et quod ſuperius memorari debueramus, tam aurum, quam argentum, vel reliquas Fabricaturas ſeu miniſteria Eccleſiæ, &c.* [Litteræ Deodati Clerici pro Monaſterio Sithienſi an. 32. Caroli Regis ex Archivo Audomar. *Fabricaturas Eccleſiarum auro argentoque, drappalia, &c. vobis per venditionis titulum, accepto pretio, Eccleſiæ veſtræ à die præſenti transfirmo.* Extenta jurium Comitis Sabaudiæ an. 1309. to. 1. Hiſtor. Dalphin. p. 86. *De quolibet vendente... caſeos, coria, Fabricaturam auri, cyphos, &c.*]

¶ FABRICATUS Testis, Subornatus, Gallice *Suborné*, in Depoſitione variorum teſtium coram Officiali Rotomag. ann. 1395. ex Archivo B. M. de Bono-Nuncio Rotomag.

FABRICENSES, Qui in ſacris fabricis arma cudebant & fabricabant, de quibus eſt titulus in Cod. Th. & Juſtin. quorum Præpoſiti, *Primicerii Fabricæ* dicebantur. Erant Fabricæ & Fabricenſes ſub diſpoſitione Magiſtri officiorum. Vide Cujac. Gothofred. &c.

¶ FABRICERIUS, Æditimus, Curator ædis ſacræ, Gall. *Marguillier*. Diploma anni 1530. in Diſſertatione V. Cl. Muratorii to. 2. Anecd. p. 315. *Convocatis... venerabilibus Canonicis & Fabriceriis ſacelli S. Johannis Baptiſtæ Modoetiæ..... cupienteſque.... Canonici & Fabricerii huic honeſto voto ſatisfacere, &c.* Vide *Fabriquerius*.

FABRICIÆ Buccellæ, Gall. *Oublie*. Vide *Nebulæ*.

¶ FABRICINA, Officina ubi faber operatur. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 72. v°. col. 1. *Hado faber profoſolvit medietatem manſi de Fabricina ſua.*

FABRICINIUM, Idem quod *Fabricatura*. Capitula Caroli C. tit. 31. c. 23. *Aurum vel argentum, vel quodcumque Fabricinium ex auro vel argento, &c.* Occurrit ibi iterum.

¶ FABRICORA, *Proverbium in eos qui domeſticis alimentis uſi cum aliis laborant.* Papias MS. Bituric. habet, *Fabicora*.

FABRI Grossarii, Ferrarii, vel ærarii, ut vocantur à Plinio lib. 34. c. 8. In Statutis antiquis Abbatiæ Corbeienſis lib. 1. cap. 1. *Fabri groſſarii ſex, artifices duo.*

FABRILES Uvæ, Fumi vapore ſiccatæ. Cælius Aurel. lib. 4. Chron. cap. 3. *Item Uva, & magis fumi vapore ſiccata, quam Fabrilem appellant.* Adde lib. 2. c. 7. 13. lib. 3. c. 2.

FABRILLA, & Fabrissa, *Uxor fabri*, Ugutioni & Joanni de Janua.

¶ FABRIQUERIUS, ut *Fabricerius*. Synodus Oriolana an. 1600. tom. 4. Concil. Hiſp. pag. 737. col. 2. *Fabriquerios qui fabricæ eccleſiaſticæ præficiantur, homines divites, pecunioſos, conſcientiæ integritate inſignes.... eligant, quibus fabricarum redditus.... & totius anni proventus committantur. Fabriquerii collectos fructus abſque majori conſenſu Parochianorum... minime vendant; & elapſo annuali munere, intra menſem accepti & expenſi rationem reddant.*

FABRIRE, Fabricare. Fortunatus lib. 2. Poëm. 8.

Quod nullus veniens Romana gente Fabrivit,
Hoc vir barbarica prole peregit opus.

1. FABULA, Pactum, conventio, *Pourparler*. Gloſſarium vetus: *Fabula, id eſt, pactum conditionis.*

Qua notione vocem hanc uſurpat non ſemel Lex Longobard. lib. 1. tit. 9. §. 9. tit. 23. §. 2. tit. 30. §. 3. lib. 2. tit. 1. §. 1. Leges Rotharis Regis tit. 52. 65. tit. 105. §. 30. &c. apud Heroldum.

In Foris Hiſpanicis lib. 3. tit. 1. §. 6. lib. 5. tit. 2. §. 4. dicitur ille *morir ſen fabla*, ſeu *mori ſine fabula*, qui moritur inteſtatus, tabulis teſtamenti non confectis. *Mori ſine lingua*, apud Tyrium. Vide *Gamales*, & *Inordinatus*.

2. FABULA, pro Rumore, apud Senecam lib. 3. de Benefic. c. 23. & aliis locis, S. Hieronymum Ep. 33. ad Caſtrutium, Tertullianum Apologet. cap. 21. &c. Fortunatus Carm. ad Juſtinum Imp. *Currit ad extremas fidei pia Fabula gentes.* Epiſtola Sigeberti Regis ad Deſiderium Epiſc. Cadurcenſem to. 1. Hiſt. Franc. *Dum Fabula currente à pluribus & fidelibus noſtris cognovimus, &c.* Gregorius Turon. lib. 5. c. 49. *Fabulam fingit, quod Guntrannus Rex capere vellet Turonicam civitatem.*

3. FABULA, Hiſtoria, narratio. Vita S. Eparchii Abbatis Inculiſm. c. 17. *Fabulas eremitarum eis ſæpius exponebat.* [Fortunatus Preſbyter in Vita ſancti Medardi Epiſcopi, apud Acherium Spicil. to. 8. p. 410. *Vos, vos, inquam, qui dicimini Paſtores, Abbates, Rectoreſque Eccleſiarum, vos hæc Fabula, non fabula, ſed res veraciter geſta reſpicit, vos inſtruit, vos ammonet, &c.*]

FABULARE, *Fabulari*, Confabulari. Gloſſ. Lat. Gr. *Fabulat*, μυθεύεται, λαλεῖ, κωμῳδεῖ. Italis *Favellare*, Loqui. Regula S. Cæſarii ad Virgines. *Dum pſallitur, Fabulare omnino, vel operari non licet.* Vetus Charta apud Beſlium p. 388. *Nuncianſque Hugoni ut invicem Fabularentur.* Alia Alfonſi Regis Caſtellæ, æræ 1129. apud Anton. *de Yepez* tom. 6. *In ſua vita, in quantum cum loquela ſua poterit Fabulare.* Occurrit etiam in Synodo Rom. ſub Eugenio II. PP. c. 15. apud Joann. Sariſber. Ep. 190. in Vita S. Samſonis Epiſc. Dolenſ. lib. 1. cap. 23. 55. in Epiſtola ſcripta ſub nomine Jeſu Chriſti ſub Carolo M. &c. Atque hac notione vox iſta non ſemel uſurpatur à Plauto. *Fabulas conferre*, dixit Capitolinus in Pertinace: *Fabulæ privatæ, literatæ*, pro privatis ac doctis ſermonibus, Lampridius in Heliogabalo, & in Alexandro Severo.

¶ FABULARIUS, Fabulator, qui ſcribit vel narrat fabulas. Lambert. Ardenſ. apud Ludewig. to. 8. pag. 473. *Tot & tantorum ditatus eſt copia librorum, ut Auguſtinum in Theologia, Areopagitam Dionyſium in Philoſophia, Milleſium Thalem Fabularium in neniis Gentilium, in cantilenis geſtoriis ſive in eventuris nobilium, ſive etiam in fabellis nobilium, joculatores quoſque nominatiſſimos æquiparare putaretur.*

¶ FABULATORIUM, Locus Monaſterii, ubi Fratres confabulantur. Utitur Martinianus Monachus à Mabillonio laudatus to. 3. Annal. Bened. pag. 324.

FABULO. Gloſſ. Iſid. *Fabulo, fabulas componens. Fabulones, fabularum inventores.* Utitur Macrobius lib. 2. Saturn. c. 1. [Gloſſar. Sangerman. num. 501. habet: *Fabulonus, Fabularum inventor.* Vide Lexicon Hofmanni. Noſtri *Fableor* dixerunt. Vetus Poëta MS. è Bibl. Coiſlin.

Un Roi un Fableor avoit
A qui deduire ſe ſouloit.]

FACCES, *Lenticula aquatica*, in Gloſſ. MS. ad Alexandrum Iatroſophiſtam. Vide *Falcata*.

¶ FACECITAS, Elegantia. Vita S. Galterii Abb. auctore Monacho ejus diſcipulo, inter Acta Sanctorum Aprilis tom. 1. pag. 757. *Non hic attendas dictorum Facecitatem, aut verborum ruſticitatem, ſed*

rei quam narraturus ſum veritatem. Vide *Facetia.*

FACELLA, diminut. à *facula*, uti hoc à *face*, vox Petrarchæ & Danti nota, *Faccellina*, Senenſibus. Occurrit in Actis S. Tharaci Martyris. Pachymeres lib. 6. c. 31. φακέλλες ἐκ παπύρων ποιήσαντες.

FACELLA, apud Lampridium in Heliogabalo, quid ſit, vide apud Caſaubonum.

FACENDEIRA, [Cultura prædii ruſtici, ſpecies *corvatæ*, ab Hiſpan. *Fazer*, Facere, operari.] Charta Aldefonſi Regis Caſtellæ æræ 1218. in Hiſtor. Segovienſi cap. 18. §. 2. *Abſolvo etiam omnes Clericos & Sacerdotes totius regni mei ab omni Facendeira, & foſſadeira, & poſta, & qualibet alia pecta in perpetuum.* Vide *Fazenda.*

1. FACERE, Commorari. Exodi c. 34. *Fecit ergo ibi cum Domino Moyſes* 40. *dies &* 40. *noctes, &c.* Papinianus in l. Miles, ad leg. Jul. de Adulter. *Ne ſibi computarentur dies, quos in cuſtodia Feciſſet.* Adde l. 14. D. de Statu lib. In Monumentis Chriſtianis: *Fecit annos* XX. *&c.* pro *vixit*, paſſim habetur, apud Gruterum 447. 3. 838. 12. 842. 7. 1051. 1. 1176. 9. In Actis Apoſtol. c. 18. Ποιήσας χρόνον τινά. Et cap. 20. Ποιήσας τε μῆνας τρεῖς Occurrit hæc loquendi formula non ſemel apud Scriptores, Senecam Epiſt. 67. Capitolinum in Maximo, Julianum Anteceſſ. Conſtit. 15. 6. 57. in Collat. Carthag. c. 142. apud S. Jacob. Ep 4. in Actis S. Theogenis Mart. n. 12. S. Fructuoſi n. 2. in Actis SS. Nicandri & Marciani apud Carracciolum ſub finem, apud Gaufridum lib. 2. de Vita S. Bernardi c. 3. Anaſtaſium Bibl. in S. Marcello PP. in Hiſt. Eccl. p. 77. 99. Domnizonem lib. 2. cap. 18. Lupum Ferrar. Epiſt. 4. &c. Vide Gloſſar. Pithœi ad Julianum Anteceſſ.

Ubi Fecit menſis talis dies tot, &c. Loquendi formula frequens in Actis quinti & ſexti ſæculi, pro diei ac menſis charactere. Nicetius Epiſcop. Epiſt. 2. tom. 1. Concilior. Gall. p. 323. *Per feſtivitatem S. Martini, quam undecima die Facit November.* Vetus Epitaph. in Monaſt. S. Crucis Burdegalenſis: *Hic requieſcit bone recordationis humilis* XPI. *Monmolenus, qui vixit annus* CCC. (circiter) *ſeptuaginta, apud quem nullus fuit dolus malus, qui fuit ſene ira jocundus, hoc eſt accepit tranſitum ſub die* VI. *Iidus Auguſtas, ubi fecit Auguſtos dies ſeptem, anno* V. *Donni nōſt. Chlodqveires* †. Alia bina Epitaphia conjugum paris, inventa in Eccleſia S. Acheoli juxta Ambianum an. 1660. †. *Leudelimus hic requieſcit in pace, vixit annus* L. *defunctus eſt ubi Ficit genar. dies* XV. †. *Valdolina hic requiiſcit in pace, vixit annus* XXX. *defuncta eſt, ubi Ficit Julius dies* XXVIII. Tabular. S. Cyrici Nivern. ch. 28. *Theotbaldus ſcripſit & dictavit in menſe Octobris ubi Fecit dies* 13. *anno* 1. *regnante Ludovico Imperatore.* Hujuſmodi diem & menſem adſcribendi formulas ſimiles proferunt placita vetera optimæ notæ, quæ Jo. Mabillonius eruit ex veteribus corticeis membranis Monaſterii S. Dionyſii, quas una cum eodem viro doctiſſimo ac humaniſſimo videre contigit in Chartophylacio ejuſdem Monaſterii an. 1671. & to. 4. Actorum SS. Ord. S. Benedicti inſeruit pag. 617. 618. 620. Ea autem fere ſemper ita clauduntur: *Datum quod Fecit menſis Auguſtus dies duodecim. Datum, quod Fecit menſis Junius dies quinque, &c.* Vide Vitam Aldrici Epiſc. Cenoman. num. 69. & Acta Epiſcopor. Cenomanenſium tom. 4. Analector. Mabillonii, ubi hæc formula paſſim occurrit, [& infra *Quod fecit.*]

2. FACERE, Gall. *Faire avec quelqu'un*, hoc eſt, Rem conficere, negotium peragere, paciſci. Gregorius M. lib. 2. Ind. 2. Epiſt. 32. *De Neapolitana vero urbe ... vobis indicamus, quia Aroges, ut cognovimus, cum Arnulpho ſe Fecit, & reipublicæ contra fidem venit.* Anonymus Barenſis in Chr. an. 1073. *Et ſecundo die intrante Febr. Fecit cum ipſo Duce.* An. 1089. *Mortuus eſt Urſo Archiep. & electus eſt Helias, & Fecit Bari cum Boamonte.* Idem an. 1080. *Ipſe Dux Fecit ſine cum Bari, & menſe Aprili Fecit Taranto cum illo & Trane.*

¶ 3. FACERE, Colere, arare. Capitul. de villis c. 8. *Ut judices noſtri vineas recipiant noſtras, quæ de eorum ſunt miniſterio, & bene eas Faciant.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 27. verſo col. 1. *Radoardus lidus & uxor ejus lida ... Faciunt in vinea arpen.* 1111. *in unaquaque ebdomada & curvadas* 11. Ibid. fol. 28. col. 2. *Macebodus colonus ... Facit in vinea dimid. arpen. & Facit ortum dominicum.* Donatio anni 1164. apud Acherium Spicil. tom. 8. p. 196. *Adhuc etiam dederunt terram illam quæ eſt ad Rocam caducam, quam Faciunt Pontius Balzans & Pontius Alonis, & terminatur, &c.*

¶ 4. FACERE, Dare, præbere. Charta Geraldi Abb. S. Johannis Angeriac. ann. 1385. ex Chartulario ejuſd. Monaſterii pag. 458. *Item qualibet die pro Fratribus mortuis nominatis in Capitulo debet Facere dominus Abbas & vinum in refectorio de Conventu.* Ibid. pag. 459. *Item Camblentus debet Facere per medietatem Quadrageſimæ .... centum pauperibus cuilibet duo allecia.* Item p. 460. *Debet Facere jadellos & ſcutellas & terſoria ipſo die ad faciendum Mandatum.* Rurſum occurrit p. 464.

¶ 5. FACERE, Tradere vel diſponere. Leges Luitprandi Regis apud Muratorium tom. 1. part. 2. pag. 64. col. 1. *De eo præcipimus, qui filiam in capillo in caſa habuerit, & filium non reliquerit legitimum, ut de rebus ſuis amplius per nullum titulum cuicumque per donationem, aut pro anima ſua Facere poſſit, niſi partes duas, tertiam vero relinquat filiæ ſuæ, ſicut glorioſiſſimus Rotharis Rex diſpoſuit.*

¶ 6. FACERE, Dicere, affirmare. Leges Rachis apud Muratorium tom. 1. part. 2. pag. 86. col. 1. *Si quis Langobardus qualemcumque hominem aldium aut ſervum ſuum Facere voluerit* (i. e. ſuum eſſe voluerit contendere) *& ipſe ad palatium venerit ad proclamandum.*

7. FACERE AQUAM dicitur navis, quam aqua per rimas occupat: phraſis Gallica, *Faire eau.* Vita S. Deivotæ Virgin. apud Vincentium Barralem: *Ipſa autem navicula, quia fuerat deſtituta & ſicca in littore, Faciebat multam aquam in ſentina ſua, &c.*

¶ 8. FACERE HOMINES, Milites conſcribere, Gall. *Lever des troupes, Faire des hommes.* Occurrit apud Rymerum tom. 3. pag. 540. col. 2.

¶ 9. FACERE INDE, Inde recedere, apud Bernardum Monachum Ord. Cluniac. part. 1. cap. 34.

¶ 10. FACERE LECTUM, Gall. *Faire un lit*, Lectum ſternere. Proceſſus de Vita S. Yvonis, Maii tom. 4. p. 557. *Lectos ipſemet Faciebat & cubabat eoſdem* (pauperes.)

11. FACERE LITERAS, Dare, mittere, ſcribere ad aliquem. Lupus Ferrar. Epiſt. 7. *Feci autem literas ad Audoinum de tua reverſione.* Saxo Grammat. lib. 13. *Literas ad Lotharium Facit.*

¶ 12. FACERE NIHIL, Nulli eſſe obnoxium oneri. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 55. verſo col. 1. *Sivaldus tenet dimidium pratum, habebat de terra arabili bun.* VI. *& Nihil inde ante Faciebat. Remigius tenebat pratum* 1. *& Nihil Faciebat.* Vide *Nihil fecit.*

¶ 13. FACERE SE AD UNUM. Privilegium Ferdinandi Gonzalez pro Monaſterio S. Æmiliani, inter Concil. Hiſp. tom. 3. pag. 177. col. 1. *Domus octo Faciunt ſe ad unum*: hoc eſt, habentur quaſi una, ſeu uni & eidem obnoxiæ ſunt præſtationi.

FACES. Polyptychus Floriacenſis: *Solvit pullos 3. cum ovis 15. & alios pullos vindemiales cum ovis. Solvit ſinapem & Faces.*

FACETIA, pro *Facundia*. Chunradus de Fabaria de Caſib. S. Galli cap. 8. *Non juris Facetia, ſed armorum copia, in qua confidebat, &c.* Et cap. 9. *Poſt multam Minervæ Facetiam, cum omni dignus poteſtate clamaretur à cunctis, &c.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Faceſſia, Courtoiſie, élegance, debonnaireté.* Vide *Facecitas.*]

FACETIA, in ſingul. pro *Facetiæ*, dixit Apuleius in Apolog.

FACETIARI, Per facetiam aliquid dicere. Proverbium apud Will. Malmeſburienſem lib. 1. de Geſtis Pontificum pag. 213. *In proprias laudes Facetiari, jactantia eſt.*

FACHA, Columbæ majoris ſpecies, apud Fridericum II. lib. 1. de Arte venandi cap. 9. *Faecha*, c. 26. *Fakecha*, eodem cap pag. 62. *Facheta*, cap. 54. p. 126. Ex Græco φάσσα, *palumbus, palumbes*, in Gloſſis Gr. Lat. & apud Ariſtot. & alios.

¶ FACHERIA, Prædium quod colitur à colono partiario, vel cujus fructus in dominum prædii & colonum æquali portione dividuntur, Maſſilienſibus *Facherie*. Charta an. 1395. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Pontius Lobiere Præpoſitus Tolonenſis dat & concedit ad Facheriam, ſive rentam, jura domos, terras, perceptiones, cenſus, ſervitia, trezena, taſcas & arrota, quæ habet in caſtro de Soleriis.* Fundatio Parthenonis S. Pontii an. 1205. ex Archivo Cathedralis Maſſil. *Quæcumque acquiſieritis Maſſilie proprias vel ad Facheriam feceritis, ſive ad Facheriam dabitis, &c.* Charta Barrali de Baucio pro Monaſterio S. Pontii an. 1263. *De cætero non teneamini nec debeatis dare vintenum de aliquibus poſſeſſionibus quæ nunc poſſidetis . . . ita tamen quod ſi terras veſtras daretis ad Facheriam aliquibus hominibus, nos de parte dictorum hominum debeamus habere vintenum.* Occurrit præterea in Statutis Maſſil. lib. 2. cap. 29. lib. 3. cap. 32. Vide *Medietarius* & *Partionaria colonia.*

¶ FACHERIUS, Conductor prædii, reive alterius, quam tenet ad *Facheriam*. Conventio anni 1215. inter Abbatem Pſalmodii, & Guillelmum & Petrum Ricardum: *Et eſt ſciendum quod Guill. Ricardus & fratres ejus & conſobrinus eorum Petrus Ricardus cum Facheriis ſuis, & debent habere decem vellata in tenemento de Ribaires.* Statuta Arelat. MSS. *Statuimus quod Facherii & alii qui tenent rem aliquam à dominis, teneantur facere dominis copiam tranſcribendorum Inſtrumentorum à quibus tenent res prædictas, & verſa vice domini Facheriis qui tenent res prædictas, pro eiſdem facere teneantur.* Inſtrum. anni 1306. ex Archivo S. Victoris Maſſil. Armar. Maſſil. 1071. *Habitatores & Facherii territorii ſupradicti.* Maſſilienſes vocant *Préfachié* eum qui *facto pretio* aliquid accepit. Occurrit paſſim in Statutis Maſſil. Vide *Partionarii.*

¶ FACHETA. Vide *Facha.*

¶ FACHIA, Silva ex arboribus incæduis, Gall. *Futaye.* Libertates S. Palladii in Bitur. ex MS. Coiſlin. n. 522. *Item pro quolibet porco lactente, quem habebunt in dicto nemore, quod remanet ad Fachiam, ſolvant unum denar. Turon. ita tamen quod de quolibet porco lactente, quem habebunt in alio nemore communi & uſagiario ... nihil ſolvent.* Vox ducta à *Fagis.* Vide *Fagia.*

¶ FACHINERARIUS, Faſcinator, ſortilegus, præſtigiator, Occitanis *Falchiner.* Statuta Eccl. Biterr. ann. 1342. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 651. *Item, incantatores, augures, ſortilegos & ſortilegas, aruſpices, vel divinatores & maleficos ... quos vulgariter Fachillners appellamus.* Statuta Eccl. Nemauſ. ejuſd. tom. col. 1036. *Item Fachinerarii & divinerarii, auguratores & facientes experimenta diabolica, &c.*

FACIALIS, FACIALE, Orarium, linteum tenue, quo facies extergitur. Gloſſ. Lat. Græc. *Faciale*, προσόψιον. Item, δὸς προσωπίδιον, *da Facialem.* Colloquium Scholaſticum, ξύστραν, προσόψιον, ποδεκμάγιον, λήκυθον, *ſtrigilem, Facialem, pedulem, ampullam.* Hypomneſticum de Anaſtaſio Apocriſiario, inter Anaſtaſii Bibl. Collectanea p. 259. *Donata etiam particula ſancti orarii, id eſt, Facialis, quæ ſibi fuerat ab eo dimiſſa.* Martyrol. vetus in S. Timotheo: *Ut cognoſci nequirent, Facialibus velantes facies.* Verſus inſcripti Phylacterio, apud Hermannum l. 3. de Miracul. S. Mariæ Laudun. cap. 1:

Spongia, crux Domini, cum ſindone, cum Faciali
Me ſacrat, atque tui genitrix & virgo capilli.

φακεόλιον, Græcis recentioribus. Gloſſ. MS. Reg. Cod. 930. Θέριτρον, θέρινον ἱμάτιον, καὶ τὸ δρέπανον, καὶ τὸ φακεόλιον. Pallad. in Hiſt. Lauſ. Οὐκ ὀθόνην ἐφόρεσεν ἐκτὸς φακιαλίου. Adde Nomocanonem editum à Jo. Bapt. Cotelerio c. 50. & quæ ibi obſervat vir doctiſſimus, ut cæteros Gloſſographos.

FACIALITER, Secundum faciem. Stephan. Juliacus in Vita B. Coletæ n. 8. *Intuebatur vero Facialiter duobus decorata coloribus, albedine ſcilicet & rubedine.* [*Facialiter notus*, in Lexico Phil. Goclenii.]

¶ FACIENDA. Vide *Fazenda.*

1. FACIES ECCLESIÆ, Oſtium, limen. Willelmus Neubrigenſis lib. 3. c. 26. de Alienora Aquitana Henrici II. Regis Angliæ conjuge: *Solutamque à lege prioris viri, in Facie Eccleſiæ, quadam, ut ita dicam, illicita licentia, ille mox ſuo accivit conjugio.* Formula noſtris trita: *Se marier en Face de ſainte Egliſe.*

¶ 2. FACIES, pro *Faſcia*, Tæniola tranſverſa ſcuti gentilitii, Gall. *Faſce.* Diploma Maximiliani Auguſti, quo Epiſcopum Cameracenſem Ducem creat, inter Inſtrum. to. 3. novæ Gall. Chr. col. 8. *Videlicet ſcutum quadripartitum habens in ſuperiori dextra & inferiori ſiniſtra, in campo argenteo tres Facies rubeas, latas, manubriis brevibus rubeis.*

¶ 3. FACIES GLADII, ut in ſacris Scripturis *Os gladii*, Acies, Gall. *Fil de l'épée. In Facie gladii ceperunt* (civitatem) in Ogerii Panis Annal. Genuenſibus ad ann. 1204.

¶ FACIES RASPATA, Præ ira rugis ſulcata. Chronic. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 560. *Dux autem ipſe, quia juvenis fortis erat & levis, viſis inſidiis ſuæ mortis, viriliter manibus ſe defendens, atque horribilibus vocibus, evaſit manus illorum, excuſſis crinibus aureis & Facie raſpata.* Vide *Raſpare.*

¶ FACIETERGIUM. Vide *Facitergium.*

¶ FACILLA, Falcula, Gallis *Faucille.* Privilegium Ledwini Abb. S. Vedaſti Atrebat. de cenſu ann. 1036. è Chartulario V. ejuſd. Abbatiæ p. 243. *Qui vendit haſtas, in anno 1. haſtam; qui Facillas vendit, in anno 1. Facillam: qui ferrum palarum, in anno 1. ferrum.* Catalecta veterum Poëtarum de pictura menſium:

Auguſtum penitus torret Phaëtontius ardor,
Quem recreat feſſum gello, Facilla, melo.

Sic legendum puto , non *tabella* pro *Facilla* , ut emendat Grævius ad Gloſſas Iſid. in vocibus *Baucatem* & *Gellonem*.

FACILLARE. Vita S. Deicoli Abbatis Lutrenſis n. 35. *Cumque nefas tale creſceret , & nemo eſſet , qui Facillaret , quaſi licenter miſerum caput tanto utebatur inceſtu.* Ubi Bollandus, *Facillare , eſt quaſi fauces aperire* , i. cum nemo eſſet, qui de his ne quidem hiſcere auderet. [A *Facilla* dictum puto *Facillare* , quod ſit quaſi *Facilla* ſecare , unde *Facillare* eo loci reſecare facile interpretarer , i. cum nemo eſſet, qui exortum malum ſtrenue compeſceret.] Alias *Facillare , eſt ſtrangulare , ſive fauces opprimere* , [à *Fauce* quaſi *Faucillare*. Gloſſ. Lat. Græc. *Facillare*, στραγγαλίσαι.]

¶ FACILLATURA , Omne ſegetum genus *facilia* ſecatum. Engelb. *Maghe* in Chronico Bonæ-Spei p. 124. *De Facillatura fratres de Corires de meſſoribus ſuis duas partes eidem Gillardo dabunt & tertiam ſibi retinebunt.* Ibidem p. 176. in Sententia arbitrali: *Des debas ki eſtoient entre ſegneur Nicholon ... l'Abet & le Convent de Bonne-Eſperance ... des deux parties dou Facillage de ces terres.*

FACILUS , FACULUS. Teſtamentum S. Everardi Comitis apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 21 : *Epatham unam cum aureis hilcis , & cuſpide aurea , & Faculum unum de auro & gemmis , baltheum unum , &c.* Infra : *Spahas duas , unam cum hilcis argenteis & aureis ſimul , Facilum de argento & auro unum, baltheos, &c.* Mox: *Alterum Facilum cum gemmis aureum.* [*Facilum* interpretantur Pugionem , Gall. *Poignard*. Vide ejuſdem Miræi Diplom. Belg. edit. 1723. pag. 21.]

FACIMA , FAVENA. Charta an. 1207. apud Ughellum to. 7. Ital. Sacr. pag. 594. *Si ipſe Preſbyter 8. Facimas de muſto & puteolo minus ab eodem Monaſterio habuerit , ... liceat ipſi capere de rebus ipſius Monaſterii , quantum minus fuerit ipſius 8. Favenis de muſto & puteolo , &c.*

¶ FACINA. Litteræ Archiepiſcopi Ebredun. ann. 1290. Hiſt. Delph. to. 2. p. 54: *Concedimus Bonino Meynerii & Johanni Boni de Bergamo , ad fodiendum & operandum quandam argenti fodinam .... ut menam , quam inde extraxerint , poſſint & debeant ducere in terram noſtram & non alibi , & facere fornellum , molendinum , & etiam Facinam ſuam in territorio Ciliaci ... & operari & affinare ipſam menam , & fundere & probare expenſis ſuis propriis.* Legendum forte *Fabrina* vel *Fabrica* , Gall. *Forge* : haud ſcio tamen an mendum ſit, cum

¶ FACINARIA Eadem notione , ut videtur , occurrat in Chartular. S. Sulpitii Bituric. f. 27. *Cum cazis , caſualibus , curtifaris , vineis , campis , pratis , paſcuis , officinis , Facinariis.* At f. leg. *Farinariis.*

FACIO. Vide *Factio*.

¶ FACIONARIUS , συσκευαστής, in Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. Laurentio in Amalthea *Facionarius* , idem eſt qui Factioſus. Vide *Factionarii*.

¶ FACISTERCULUM , FACISTERGIUM. Vide *Facitergium*.

¶ FACISTOLIUM , FACISTORIUM , ab Hiſpano *Faciſtol* , Pluteus , analogium , Gall. *Pupitre* , *Lutrin*. Synodus Mexicana ann. 1585. in Conciliis Hiſp. to. 4. p. 384. *Cujus* (Cantoris) *in Faciſtolio cantare & ſervitores Eccleſiæ cantare docere ... officium erit.* Ibid. pag. 398. jubetur *canenda ordinato ad id Faciſtorio prævideri.* Occurrit *Faciſtorium* apud Baluzium Miſcell. to. 6. p. 275. ſed pro ſella plicatili, Gall. *Fauteuil*. Vide *Faldiſtorium*.

FACITERGIUM , FACISTERGIUM, &c. Iſidorus lib. 19. cap. 25. & ex eo Papias : *Facitergium & manutergium , à tergendo faciem , vel manus , dictum.* [Papias MS. *Faciſtergium , à tergendo faciem , linei panni eſſe ſolent.*] Willel. Brito in Vocab. MS. *Sudarium dicitur Facitergium , quo ſudorem extergimus à facie.* Joan. de Janua , *Facitergium , i. togilla , ſive parvulum gauſape ad tergendum faciem.* Gl. Lat. Gall. *Facitergium , Touaille.* [in Sangerm. *Touaille à torcher la face.*] Itali *Fazzoletto* , linteum tegendæ faciei dicunt. Theodulfus l. 1. Carm. p. 138.

Quo facies humore levi palmaſque ſolemus
Tergere , quis dandum textile munus habet.

Regula S. Iſidori c. 14. de ſupellectile Monachi : *Stratus erit ſtorea , & ſtragulum , pelleſque lanatæ duæ , galnabis quoque & Faciſtergium , geminuſque ad caput pulvillus.* Fortunatus in Vita S. Radegundis c. 2. *Faciſtergio jacentem pulverem colligens.* Gregorius Turon. de Vitis Patrum c. 8. *Facitergium dependentibus villis intextum , quod Sanctus ſuper caput in die obitus ſui habuit.* Adde Regulam Magiſtri cap. 17. 19. 81. Regulam S. Cæſarii ad Virg. c. 42. Codicem Epiſtolarum S. Bonifacii Archiep. Mogunt. Epiſt. 157. &c.

¶ FACIETERGIUM , in Vita S. Nicetii , April. to. 1. pag. 98.

Inter veſtes ſacras etiam vulgo reponitur in Chronico Fontanellenſi c. 16. in Hiſt. Epiſcopor. Autiſiod. cap. 44. in Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1077. quæ exſtat in Spicilegio Acher. tom. 6. in Teſtamento Riculfi Epiſcopi Helenenſis an. 915. apud Baluzium , in alia apud Antonium *de Yepez* in Chron. Ord. S. Bened. to. 5. p. 425. [Chartularium V. S. Vedaſti Atrebat. pag. 200. *Duo pallia aurea & Faciſterculum aureum.* Et infra : *Dalmaticæ* VIII. *Tunicæ Subdiac.* XI. *Faciſtercula tria & duo Offertoria opere plumario.*]

¶ FACTERDIUM , Eadem notione. *Pallia* XXI. *pallam* I. *Facterdia de ſerico oſeroſa* XXIV.

FACISTERGIUM , pro quavis mappa , etiam altaris , uſurpat Helgaudus in Roberto Rege Franc. *Faciſtergio altaris prolixo operit , ſimul cum cypho , &c.*

FACITERGULA , Idem quod *Facitergium* , Mappa. Hiſtoria de Fratribus conſcriptis : *Pulpitum etiam Facitergula cocco imaginata circumdari juſſit , graduſque ejus tapetio velari.* Hariulphus lib. 3. Chronic. Centul. c. 3. *Capellum auro paratum* I. *ex pallio* I. *Facitercula* 2. *cappæ* 377. Tranſlatio S. Liborii Epiſcop. Cenoman. *Raptis feminarum Facitergulis eam contexere.*

FACITUS, pro *Factus*. Charta Jacobi Reg. Arag. an. 1326. [Spicil. Acher. to. 8. p. 279.] *Extunc dicti mercatores non expectata ſeu obtenta requiſitione aliqua , ſeu Facita , à vobis vel veſtris officialibus nobis facienda, aut Facita juſtitia , &c. Facitore* , pro *fattore*, dicunt etiam Itali. Vide Pergaminum in *Fare*. *Facitur* , pro *fit* , dictum ab antiquis obſervat Nonius cap. 10. n. 19.

¶ FACIUM , Faſcis, faſciculus, Gall. *Faiſceau, Botte.* Conventio inter Guillel. & Petrum Ricardi cum Abbate Pſalmodii an. 1215. *Illi qui veniebant cauſa accipiendi levatas , debebant afferre triginta duas libras panis & unum baral plenum vini, & unum Facium porrorum , & unam eminam fabarum nigrarum.*

¶ FACTERDIUM. Vide *Facitergium*.

¶ FACTIBILE , Quod poteſt fieri, Gall. *Faiſable* , apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 839.

FACTICIOSUS , *Dædalus* , πολυμήχανος , Gloſſ. Gr. Lat. Promtus ad multa machinanda.

1. FACTIO , *Malitia* , unde *Factioſi* , *malitioſi* , in Gloſſis MSS. Jo. de Janua : *Factio , actus faciendi* ,

vel ficta actio. Cum enim aliquis fingit ſe aliquid facere cauſa commodi alicujus, & facit, ut incommodet illi, Factio proprie dicitur: unde & Factio dicitur proditio, unde Factioſus, qui fingit ſe facere, ut proſit, facit tamen, ut noceat, unde & Factioſus dicitur proditor. Fautio & Fautioſus, à Faveo, aliud ſignificat. [Capitul. lib. 6. num. 384. *Si quis ſcelerata Factione facultatem deprædationis dederit, vel ſi quis factam diviſerit, vivus comburatur.*] Gloſſ. Gr. Lat. *Factioſus*, νεωτεριςής. *Factionem*, συσκευή. Aliud Gloſſ. *Factio*, σκευωρία, συσκευή. Gloſſæ MSS. ad Concilium Carthaginenſe c. 10. *Querimoniam, querelæ, id eſt, maleficia, Factio.* Vide Feſtum.

2. FACTIO. Leges Inæ Regis Weſtſax. §. 30. apud Brompton. *Qui furem ceperit, habeat inde* 10. *ſol. .... & parentes ejus abjurent ejus Factioni.* Et §. 78. *Non cogatur liber cum ſervo cognationem ſolvere, niſi velit eum Factione liberare, nec ſervus cum libero.* Quibus locis Editio Saxonica Lambardi ꝼæhþe habet, quod idem ſonat ac ꝼeiða, ꝼaiða, ȝueꞃꞃa. Leges Henrici I. cap. 70. iiſdem fere verbis: *Non cogitur liber cum ſervo neggildare, niſi velit ei Factionem facere, nec ſervus cum libero.* Concilium Duziacenſe I. p. 224. Edit. Cellotii: *Eam ſua Factione & quaſi per forciam, & non per juſtitiam vindicare curavit.* Henricus Roſſa in Herlinſberga:

Tum bene conjectans, quod ei nova Factio ſurgat.

Quod vero *Factio* hic vocatur, *fauctio* dicitur Sugerio in Ludov. VI. cap. 16. *Interim ad Regem mittunt Ludovicum, Fauctionem ſignificant, & quid ſuper his præcipiat, conſulunt.* Idem c. 20. *Hoſtes, cognito ejus adventu, mirabantur Fauctionem adeo cælatam ei innotuiſſe.* Ubi *factio* & *fauctio*, ejuſem videntur originis, & ſonare non *favorem* ac animi conſenſum, qui alicui impenditur, ſed faidam, ſeu capitalem inimicitiam. In Legibus Henrici I. Reg. Angliæ c. 88. legendum *Factionem*, eadem notione, pro *fractionem*: *Et portet Factionem erga cognationem*, i. faidam. Vide Doubletum in Hiſt. San-Dionyſ. pag. 826.

Fautioſus, Defector, qui à principe ſuo deficit. Sugerius in Ludovico VI. cap. 7. de Thoma de Marna: *Ipſe, qui dicebatur pater ejus, Engerannus de Bova, ... illum de caſtro ejicere ob ejus Fautioſam tyrannidem moliebatur.* Et cap. 16. *Cujus Fautioſi diis & hominibus exoſi oppidi poſſeſſor Guido, &c.*

3. FACTIO, Corvata, exactio operarum. Charta Mathildis Comitiſſæ apud Ughellum to. 2. p. 217. *Quod de noſtris arimannis de Monticulo nullos alios uſus, vel Factiones deinceps requiſierit.* [Eadem notione uſurpari videtur vox *Faiſances*, in Conſuet. Norman. cap. 93.] Vide *Faucio.*

¶ 4. FACTIO, Fabrica Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. XXXVI. *Annis ſingulis rationem reddere conſtringetur de his quæ in Factione ſive reparatione armorum fuerunt expenſa.*

¶ 5. FACTIO, Facinus pravum, delictum. Vita S. Godebertæ Virg. April. tom. 2. p. 33. *Adjiciebat etiam Petri negationem, Latronis in cruce confeſſionem, lugubrem peccatricis Mariæ lamentationem, quam facile lacrimis pœnitentialibus Factionum ſuorum promeruerint remiſſionem.*

FACTIONARII, Qui *factionibus* Circorum præerant: δήμαρχοι, Byzantinis Scriptoribus, *factionum domini*, Lampridio. Gloſſ. Gr. Lat. ὁ τάγματος ἡγούμενος, *Factionarius.* Gloſſ. Lat. Græc. *Factio*: τάγμα. Hac notione uſurpat l. 1. Cod. Th. de Equis curul. Eſt etiam in eodem Gloſſ. *Factionarius*, συσκευαςής, factioſus, qui alteri negotium faceſſit. Vide Bulingerum lib. de Circo cap. 47.

¶ FACTIOSUS, Malitioſus. Vide *Factio* 1.

¶ FACTIVUS Sermo, Practicus, actione ſuffultus, in Vita S. Catharinæ Senenſ. to. 3. April. p. 879.

1. FACTOR, in Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. eſt *Dictor.* Alias

Factor, eſt idem ac *fautor*, qui alicujus partibus favet. Aimoinus lib. 3. de Mirac. S. Bened. cap. 6. *Id* (caſtrum) *Geraldus quidam partibus favens Adhemarianis tenebat, excluſis Factoribus Hugonis, qui partem ejuſdem Caſtri ab Adhemaro ſibi præreptam non mediocriter indignabatur.* Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 193. *Perpetuo anathemate cum ſuis auctoribus, Factoribus, ſequacibus à luminibus ſanctæ Eccleſiæ ſeparatus, &c.* Nangius in Chr. ann. 1265. *Multique alii hæretici & Factores eorum gladio anathematis feriuntur.* Adde Hiſtoriam Cortuſior. lib. 9. cap. 2. & lib. 11. cap. 6. Vide *Faucio.*

Factores, Procuratores mercatorum, Italis *Fattori*, noſtris *Facteurs.* Vide *Drapperius* in *Drappus.*

Factores Sceleris, apud Ulpianum, ut eſt in Pandectis Florent. pro *fautores*, & Baldricum Noviom. lib. 1. cap. 61. *Facteurs*, nude, in Conſuetud. Hannonienſi cap. 32. 33. &c. *Faiteulz*, in Magno Recordo Leodienſi pag. 55. qui crimen perpetrarunt. Concilium Silvanectenſe an. 990. *Eos quoque, qui hujus traditionis fuerunt inventores, auctores, Factores, cooperatores, &c.* Ita uſurpant lib. 6. D. de Re militari, & l. Solent. D. de Cuſtod. & exhib.

¶ FACTORIA, Quæſtorium, fiſcus; Italis *Fattoria*, Quæſtoris munus. Pariſius de Cereta in Chron. Veron. ad an. 1277. *Eorum bona confiſcata fuere cameræ ſeu Factoriæ Dominorum de Scala.*

¶ FACTUARIUS, Factor, agens, procurator. Charta Henrici Regis Angl. an. 1402. de ſolutionibus propter nuptias Blanchiæ filiæ ſuæ faciendis, apud Rymerum to. 8. p. 238. *Ut intentiores ac ferventiores Reddituarii pariter & Factuarii noſtri ſint ad ſolvendam ſummam quadraginta milium Nobilium prædictam.*

1. FACTUM. Sic appellata, ut auctor eſt Sirmondus in Notis ad Sidonii Epithalamium Polemii, Conſtitutio quædam Honorii & Theodoſii Augg. ad Agricolam Præf. Pr. Gall. in Codice Autiſiod. quæ ab Hincmaro *Edictum* dicitur. Vide quæ de hac voce obſervat præterea Salmaſius ad Capitolinum p. 259. ubi *Factum* idem eſſe, quod πραγματικὸν Græcis, ſeu *Pragmatica Conſtitutio*, argute docet.

☞ Solitæ autem ſunt Pragmaticæ iſtiuſmodi ſanctiones, nonniſi in publicis cauſis fieri, ad preces civitatum & provinciarum & ad ſuggeſtionem plerumque Judicum & Præſidum provinciarum: ſicque dictæ ſunt, quod longo tractatu & conſilio habito ſolemniter & multa verborum diſſertatione formarentur; qua ratione quidquid fit, Græcis πραγματικὸν dicitur. Sic *Conſtitutionis* Fl. Conſtantini Tyranni, qua ſanxit ut VII. provinciarum Galliæ conventus Arelati, Imperii tum ſede, quamque primus in Auſonianis Lectionibus Scaligeri inſcriptionem in ſcripta ſcheda hanc fuiſſe teſtatur ad Symmachum Juretus: *Factum Fl. Conſtantini ad Agricolam Præfectum Prat. Galliarum.* Plura vide apud præfatum Salmaſium in Notis ad Vitam Gordiani. Hæc ex Hofmanni Lexico.

2. FACTUM, inquit Spelmannus, à Forenſibus Anglicis dicitur ſcriptum ſolenne, quo firmatur donum, conceſſio, pactum, contractus, & hujuſmodi: alias charta, inſtrumentum contractûs in ſcriptis conceptum, aut in ſcripta redactum, apud

Cowellum lib. 3. Inſtit. tit. 22. §. 10. Monaſticum Anglicanum to. 2. pag. 246. *Prædictus vero Willelmus poſtea per concordiam quietum clamavit libere & pacifice ab omni ſervitio dictam advocatiam, ... ut patet per Factum ſuum.* Vide *Indentura.*

¶ 3. FACTUM, Facti ſeu litis expoſitio, vox Practicis noſtris notiſſima, de qua ſic Cl. Dom. *Fleury* Hiſt. Eccl. lib. 98. tom. 20. pag. 339. ubi de Urbani VI. Papæ adv. Clementem VII. defenſione ad Caſtellæ Regem: *Nous avons ce Factum du Pape Urbain aſſés conforme au recit que j'ai fait de ſon election, & c'eſt la premiere fois que j'ai trouvé le mot de Factum emploié en ce ſens.*

¶ 4. FACTUM, Territorium, prædium. Venditio anni 1408. in Archivis D. Marchionis *de Flamarens: Vendendo dederunt... Bernardo de Gorſolis... Factum quod dicitur de Sentis... cum terris, pratis, nemoribus, & cum eorum juridictionibus & pertinentiis.* Recognitio facta per Templarios Abbati Pſalmodii an. 1265: *Recognoſcimus vobis totum Factum ſeu affare de la Venne.* Hoc eſt, Recognoſcimus nos à vobis tenere prædium ſeu feudum *de la Venne.* Vide *Factus.*

¶ 5. FACTUM, Expeditio militaris. Hoc ſignificatu *Factum Vaſconiæ* legitur apud Rymerum to. 1. pag. 589. col. 2.

¶ VIA FACTI, Gall. *Voie de fait*, Vis illata, ſeu violenta & coacta cum aliquo agendi ratio. *Omnia facta guerræ, inimicitiæ & Viæ facti ceſſabunt*, apud Rymerum to. 13. p. 746. col. 1.

¶ 6. FACTUM REI ALICUJUS, quod ad eam rem attinet, ut Gallice dicimus, *En fait de religion, En fait de politeſſe.* Chronic. Richardi de S. Germano, apud Murator. to. 7. col. 130. *Factum canapis omnino remittitur. Vendentibus vinum ſive ad minutum ſive ad groſſum, nihil requiritur.* Hoc eſt, quod ſpectat canapem, omnis exactio remittitur.

¶ 7. FACTUM, Rei alicujus conditio, ſtatus. Charta an. 1310. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues: Cum ipſæ ignorent Factum & qualitatem dictarum recognitionum.* Galli dicimus *le Fait & la qualité.*

FACTA ARMORUM, Haſtiludia, *Torneamenta*: Gallis, *Faits d'armes.* Jo. Brompton. in Ricardo I. p. 1261. *Rex Ricardus, in Angliam tranſiens, ſtatuit, Facta armorum, quæ vulgo Torneamenta dicuntur, in Anglia exerceri.*

¶ FACTA MANUALIA, in Regeſt. Cameræ Comput. an. 1358. fol. 100. *Ad facta manualia procedentes in dicta rixa*; hoc eſt, ad vim manifeſtam.

¶ IN FACTO ESSE, Gall. *Etre au fait*, Rem apprime ſcire. Julian. Cæſarin. Card. Epiſt. ad Eugenium IV. *Quanto fuiſſet conſultius intimare mihi prius iſta, qui ſum hic in Facto, ut poſtea Sanctitas veſtra aviſata de omnibus maturius deliberaret.*

1. FACTURA, *Creatura.* Sedulius lib. 1. Paſchalis operis de Deo:

Cui convenit unam
Facturam ſervire ſuam.

[Otto Friſing. Epiſc. lib. 1. de Geſtis Friderici I. Imp. cap. 5. *Non enim hic ad effandum de theologica & ineffabili generatione ſeu nativitate attollimur; ſed tantum de ea quæ à Philoſophis genitura, à nobis Factura, ſeu creatura dici ſolet, diſputationem inſtituimus.*]

2. FACTURA, Forma. Anonymus Gromaticus: *Omnes limites maritimi aut Gallici in una Factura current.* Apud eumd. *Termini Factura tornatiles*, i. rotundi: *Lapilli Factura tornatiles, ſive alia Factura breviores.* Ruricius Lemovic. Epiſc. l. 1. Ep. 14. *Equum, qualem juſſeras, deſtinavi, manſuetudine placidum, membris validum, firmum robore, forma præſtantem, Factura compoſitum, animis temperatum, &c.* Adde l. 2. Epiſt. 34. Itali *Fattezza* dicunt. Apud Claudium *Corte* Italum lib. 1. cap. 21. inſcribitur *della forma & Fattezza del cavallo.* Ita *Fattura* Lanfranco Cicalæ Poëtæ Provinciali, apud Joannem Noſtradamum cap. 39. eſt egregia corporis compoſitio:

Nos miſeri, laſciando fra le mura
La bella ſpolia, che fra tante nate
Al noſtro tempo viſte, o celebrate
Non è, chi s'aſſomigli à tua Fattura.

☞ Eadem notione *Faiture* dixerunt Poëtæ noſtrates. Le Roman *d'Athis* MS.

Vers le Duc vint à grant alure,
Bien le congnut à ſa Faiture.

Ibidem:

Ce eſt Athis le bien amé,
Le preux, & le bien renommé, ...
Au corps de tres belle Faiture.

Hinc iiſdem *Faitis* vel *Fetis* pro formoſus, egregie compoſitus. Le Roman *de la Roſe* MS.

Les ſourcils blonds & bien tretis,
Et les yeux doulces & Fetis,
Qui rioyent tousjours avant
Que la bouche le plus ſouvent.

3. FACTURA, Alia notione. Vetus Donatio apud Perardum in Burgundicis pag. 64. *Hanc donationem fecit... hoc eſt, per ſuum cultellum & Facturam, & per hoc pergamenum, &c.* [Suſpicor legendum *Feſtucam.* Vide *Inveſtitura.*]

4. FACTURA. Charta Henrici I. Fr. R. an. 1057. in Hiſt. S. Mariæ Sueſſion. p. 437. *Omnem autem juſtitiam, ſcilicet in Facturam, vicariam, & omnia ad juſtitiam pertinentia, &c.* Sed legendum *infracturam.*

¶ 5. FACTURA, Merces operæ, Gall. *La façon*, Quod pro re aliqua facienda ſolvitur. Computationes an. 1270. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. p. 411. *De Factura de* LXXXVIII. *march. in ollis & magnis ſcutellis* XIX. *lib.* XVI. *ſol... de Factura* CCCLXII. *march. in parvis ſcutellis, &c.* Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Martinus.... dedit in vadimonium Ingelbaldo cerario ſuas vineas, tali tenore quod medietas vini eſſet, pro Factura* (i. e. cultura, qua notione etiam dicimus *Façon de vignes*) *dando decem ſolidos, & alia in precio cenſus. Et ego Hugo Vicarius accommodavi Martino* X. *libras ſupra illam vineam quæ juxta murum eſt, dando in unoquoque anno decem ſolidos pro Factura; & ita quod pro Factura habeam medietatem vini, & altera in precio cenſus.* Chartularium ejuſdem Monaſterii fol. 69. *Sed poſtquam molendinum erit factum, talem partem quam accipiam, talem ad Facturas molendini mittam.* Et fol. 119. *Eiſdem Monachis eleemoſinavi duo jugera terræ, quæ poſſidet Aleſia Laraborie, habenda poſt mortem illius Aleſiæ, & Facturam quam habebat illa Aleſia in hortis de virgulto Monachorum.* An hic idem, an alius & quiſnam ſit intellectus oculatiori definiendum relinquo.

¶ 6. FACTURA, f. Pictura textilis, Gall. *Broderie.* Obituarium vetus FF. Minorum Claromont. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 727. *Dedit indumenta rubea de damaſco completa, ſcilicet caſulam, dalmaticas Diaconi & Subdiaconi, cum cappa proceſſionali de eodem panno cyrico cum Factura & orificiis.*

¶ 7. FACTURA, Sortilegium, maleficium, Italis *Fattura*, Incantatio, Gall. *Charme.* Synodus Pergam. an. 1311. apud Muratorium to. 9. col. 561. *Aut incantationes, ſacrilegia, auguria, vel maleficia, quæ Facturæ, ſive præſtigia vulgariter appellantur, vel*

invocationes dæmonum pro futuris, vel jam commiſſis aliquibus præſciendis. Bernabæus Senenſis in Vita S. Bernardini, Maii to. 5. p. 285.* *Unde modo aliquo ſurgere non valebat abſque duorum auxilio, & hoc malefica arte Facturæ; ſeu nicromantiæ, debilitatus & paralyticus.* Et to. 7. p. 782. in Miraculis S. Ubaldi: *Benedico te, ô panis... ut ſis deſtructio & annihilatio omnium Facturarum, ligationum, faſcinationum & incantationum.* Hinc

FACTURARI, [Faſcinari.] Proceſſus ad Vitam S. Antonini num. 18. *Contigit lamiaria lamiis ſeu faſcinari, vel Facturari factura dæmoniorum aut ſtrigum, &c.*

¶FACTURIRE, Cupere facere. Odo de varia Erneſti Bavariæ Ducis fortuna, inter Anecd. Marten. to. 3. col. 361.

Hi (Panothi) *ſicas ad bella leves, acidoque ferentes*
Spicula felle lita, in Cyclopes plurima damna
Fecerunt; Dux unde dolens, & ſupplice quæſtu
Regis Facturiens vindictam, deligit acres
Mille viros, pergenſque viam vix quinque dierum
Illos invadit, &c.

Quidam verbum *Facturire* tribuunt Plauto, ſed alii retinent *Factare*.

FACTUS, Modus agri. Capitularia Caroli M. l. 5. c. 151. *Viſum eſt nobis... ſtatuere, ut quicumque de prædictis hominibus quartam Facti tenet cum ſuis animalibus, Seniori ſuo pleniter unum diem cum ſuo aratro in campo dominico aret.* Charta Caroli Calvi Regis Fr. an. 22. regni Ind. 10. pro Monaſterio S. Martini Turonenſis ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 136. *Quarum villarum nomina hæc ſunt, id eſt, Burgagalus cum capellis & manſo dominicato, & Factis nonaginta duobus, in quibus ſunt coloniæ Cuciacus, & Areolus, Victena, &c.* Occurrit ibi pluries. Charta ejuſdem Caroli C. an. 845. apud Beſlium in Epiſcop. Pictav. *In villa Bidiſciaco caſam dominicatam cum Eccleſia... & Factos 10... in villa Sion terram S. Cirici Factum 1. aſpicientem ad Bidiſciacum.... In Anadone Factos 5. in villa Fano Factum 1. & in Portiaco alterum.* Polyptychus Eccleſ. Floriacenſis: *Habet in ipſa villa Factos, id eſt, manſos 60.* Vetus Charta in Actis Epiſc. Cenoman. pag. 235. *Quod nos conceſſimus Acileo illo Facto, quem genitor ſuus Acibertus, qui vocatur Achita, ... tenuit, vel moriens dereliquit, uſque annos quinque, ipſe Achileus de ipſo Facto aliud exinde non reddat, præter tantum regalia in campo dominico procurare faciat.* Occurrit etiam non ſemel in Tabul. S. Mauri ad Ligerim. Vide *Faicia*, [& *Factum* 4.]

¶FACUL, *Facile.* Gloſſ. Sangerm. n. 501. Utitur Varro, ut & *Difficul* pro *Difficile*. Vide Feſtum & Nonium.

¶1. FACULA, Jacobus Auria lib. 10. Annal. Genuenſ. apud Muratorium to. 6. col. 573. *Vel dicitur Janua à Jano Deo principiorum, qui pingitur habere duas facies, ſcilicet ante & retro, ſicut civitas Januæ proſpicit ante mare & retro terram; & dicitur habere duas Faculas, id eſt, duas partes, Oriens & Occidens, ſicut civitas Januæ habet duas portas, ſcilicet portam maris & portam terræ.*

2. FACULA, Latinis, Tæda ex arboribus pinei generis: recentioribus vero quivis caudex, ſtipes ad ardendum; *Buſche.* Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de lignariis, & Faculis, qui de axilis, & alio materiamine, &c.* Marculfus lib. 1. form. 11. in Tractoria Legatorum: *Ideo jubemus, ut locis convenientibus eiſdem à vobis evectio ſimul & humanitas miniſtretur, hoc eſt, veredos ſeu paraveredos tantos, panis nitidi modios tantos,... leguminum carra tanta, Faculas tantas, &c.* Tabularium S. Remigii Remenſis: *Sunt ſimul exceptis lignariis & carris, quæ in ipſis villis fiunt*, 867. *Facularum*, 977. *perticarum circulorum*, 156. *ſcindularum, &c.* [Codex MS. Irminonis Abbatis Sangerman. fol. 60. v°. col. 2. *Solvunt... ova* XXX. *axiculos* C. *& totidem ſcindolas*, XII. *dovas, circulos* VI. XII. *Faculas.* Rurſum legitur fol. ſeq. col. 2.]

FACULAS ACCENDERE, Superſtitionis ſpecies, quam exagitant paſſim Concilia. Arelat. II. c. 23. *Si in alicujus Epiſcopi territorio infideles aut Faculas accenderint, aut arbores, fontes, vel ſaxa venerentur, &c. Candelam deferre*, in Concil. Nannetenſi c. 20. Adde Capitul. Caroli M. lib. 7. cap. 136. Vide Concil. Bracarenſe apud Burchard. lib. 10. c. 21. Synod. Trullan. cap. 65. Concil. Toletan. XII. cap. 11. XVI. cap. 2.

FACULARE, *Faculas, vel faces fingere vel facere*, Joanni de Janua.

¶FACULENTUS, *Face plenus.* Papias. *Plenus luce, lucidus, clarus.* Johan de Janua.

¶ FACULTA. Vide *Falcata*.

FACULTATICULA, Bona, prædia, qualiacumque ſunt, quomodo *bonuſcula*, apud Sidonium lib. 9. Epiſt. 6. & in l. 29. Cod. Th. de Petition. Concilium Pariſienſe IV. *Etiam & Facultaticulam Eccleſiæ... ſimili conditione pervaſit.* Charta S. Karileffi in Actis Epiſcopor. Cenoman. p. 84. *Nullas functiones vel exactiones de prædicta facultate penitus requirantur, ſed ſub integra emunitate Facultaticula, &c.* Vide Vitam Aldrici Epiſc. Cenom. num. 36. [& Vitam S. Bernardi Tiron. April. tom. 2. pag. 248.] *Facultatula*, apud S. Hieronym. adverſus Vigilantium cap. 5. in Miraculis S. Urſmari n. 3. &c. *Facultatulam* dixit idem Hieronym. Ep. 27. cap. 4. Epiſt. 47. cap. 1.

¶FACULUS. Vide *Facilus*.

FACUNDIA, Facultas. Capitula Ludov. Pii ann. 826. cap. 6. *Et ultra ille, qui quæſierit, Facundiam de ſervitio illius dicendi non habeat.* Charta Luithprandi Regis Longobard. apud Ughellum in Epiſcopis Aretinis: *Et nullam Facundiam... contra te vel tuos ſucceſſores habeat aliquod de ſupraſcriptis Eccleſiis loquendi.* Lex Longobard. l. 1. tit. 36. §. 6. *Decernimus, ut nullam Facundiam requirendi habeat.* Occurrit præterea lib. 2. tit. 8. §. 6. tit. 21. §. 13. 20. 24. tit. 26. tit. 35. §. 6. &c.

FACUNDE, noſtri uſurparunt pro facultatibus ac divitiis. Le Roman *d'Alexandre* MS.

Riches d'avoir & de Facondes.

¶ FACUS, *Vermiculus*, apud Papiam.

FADA. Vide *Fadus*.

FADERIUM, FADERPHIUM, PHADERPHIUM. Vox Longobardorum, quæ in Boëtianis Gloſſis, *Dos* exponitur. Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 12. *Et ſi filios de ipſa muliere habuerit legitimos, habeant filii morgingap, & Faderphium ſuæ matris.* Lib. 2. tit. 14. §. 5. *Tuncilla vidua, quæ in domo patris aut fratris regreſſa eſt, habeat ſibi morgengab & methium: de Fadergo autem, id eſt, de alio dono, quantum pater aut frater dederit ei, quando ad maritum ambulaverit, mittat in confuſum cum aliis ſororibus.* Edit. Boëriana habet *Phaldeſium*. *Phaderphium*, lib. 2. tit. 1. §. 4. *Habeat ipſa mulier morgengab, & quod de parentibus ejus adduxerit, id eſt, Phaderphium.* Sunt igitur *Faderſia*, dona, quæ pater filiæ, quam, nuptui dat, in dotem concedit. Vox deducta à Saxonico ꝼæꝺeꞃ, aut Germanico *Fader*, i. pater, & Eꞃꝼ, hæreditas, quaſi dicas, *paterna hæreditas.* Vide Sibrandum à Sicama ad Leg. Friſion. tit. 15.

FADIATUS Dies, in quo aliquis *defecit*, ſeu juri, aut aſſignationi non ſtetit, qui diem *vadiatum* non ſervavit: unde forte vocis origo, in Conſuetud. Toloſæ part. 4. tit. de Feudis art. 13.

¶ FADIGA dicitur, cum judex, vel feudalis dominus, vaſſallo jus ſibi fieri, aut quod ejus ſervitii eſt indicari aut probari poſtulanti, vel plane denegat, vel Curiæ ſuæ placita differt ultra quam Leges feudales permittant. Appendix ad Marcam Hiſpan. col. 1343. *Ad hæc Guillelmus Raimundi reſpondebat ſe ideo guardam ipſius zudæ non feciſſe quia nec ſuam cartam ſic intelligebat, nec partem ſuam, quam in ipſa civitate & ejus terminis habere debebat, ac manifeſte monſtrare vel tradere nolebat, nec ad judicium ſeu laudamentum ſuæ curiæ eam adducere, vel ſuper hoc ipſum audire nunquam amplius niſi uſque modo voluit. Comes vero reſpondebat quod ſi unquam aliquam dilationem ſuper hoc fecit, ſemper eam cum aſſenſu Guillelmi Raimundi fecit .... Propter hoc judicavit prædicta curia quod ſi Guillelmus Raimundi poſſet legitimis teſtibus ea quæ dicebat comprobare, videlicet quod in domino ſuo Comite ſupradictam Fadigam feciſſet, imputet ſibi Comes ſupradictas expenſas ſexaginta milium aureorum, &c.* Vide *Defectus* 3.

¶ FADISTORIUM. Vide *Faldiſtorium.*

FADUS, Fada, Dæmonis ſpecies: Gallis *Faie*, vel *Fée*; vox efficta forte à *Nympha*. [Alii à verbo *fari*, *fatus*, etymon deducunt. Itali *Fata* etiamnum dicunt, Occitani *Fades*. De iis ita Arnobius lib. 1. *Qui Faunos, qui Fatuas, civitatumque genios ..... reverentur.*] *Fadas*, & *Hadas*, has vocant Hiſpanici Fabularum, ſeu *Romanorum*, Scriptores. Scholiaſtes Theocriti: Νύμφαι, τὰ ἐν γυναικείῳ σχήματι δαιμόνια. Gervaſius Tilleberienſis MS. de Otiis Imperial. deciſione 3. cap. 88. *Multi teſtantur, ... ſe vidiſſe Silvanos & Paanes, quos Incubos nominant, Galli vero Duſios dicunt, ... quoſdam hujuſmodi larvarum, quas Fadas nominant, amatores audivimus, &c.* Cap. 94. de quodam equo mirabili: *Quid dicam, neſcio, ſi verus equus fuit, aut ſi Fadus erat, ut homines aſſerunt.* Chron. Bertrandi Gueſcl. MS.

Encore diſoit-on, que c'eſtoit deſtinée,
Et que le ſans de quoy elle s'eſtoit ſeſoudée,
Li venoit proprement par parolle de Fée.

Le Roman *de Partenay*, ou *de Lezignan*, MS. *tiré du Latin & rimé par le commandement de Guillaume l'Archeveſque*:

Le chaſteau fut fait d'une Fée,
Si comme il eſt par tout retrait.

Hinc *Faërie*, pro ſpectris. Guillelmus *Guiart* in Hiſt. Francica MS.

Pluſieurs parlent de Guenart,
Du Lou, de l'Aſne, de Renart,
De Faëries, & de ſonges,
De fantoſmes, & de menſonges.

Scholiaſtes Theocriti Idyll. 3. v. 11. Νύμφαι εἰσὶ τὰ ἐν γυναικείῳ σχήματι ἐν τοῖς ὄρεσι φαινόμενα δαιμόνια. Vide *Fauni.*

☞ Inde etiam *Faé*, pro Præſtigiator. Le Roman *de la guerre de Troye* MS.

Mout ont Jaſon entr'auls loé,
Bien dient tos qil eſt Faé.

Vide *Caſeneuve* & Menagium in Etymolog. Gall.

¶ FÆCHA. Vide *Facha.*

¶ FÆCILENTUS, pro *Fæculentus*, vel ut alii ſcribunt *Feculentus*, fece plenus, in Vita S. Celſi Epiſc. Trevir. to. 3. Febr. p. 396.

FÆCISCERE, Fæce inſici, fæcem redolere. Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. c. 37. *Ipſe calix confricetur, ne forte aliquantulum Fæciſcat.*

FÆRBENA. Vox Saxonica, in Legibus Preſbyterorum Northumbrenſium cap. 47. quæ idem, quod Cẏꞃliꞅc, id eſt, *ruſticus*, ſonat, ut cenſet Spelmannus to. 1. Concilior. Angl. p. 499.

FÆSTINGMEN, Homines commendati, vaſſalli: ex Saxon. ꝼæꞅꞇinꝫ, commendatus, & manu ſtrenuus homo. Charta Cenulphi Regis Merciorum an. 821. tom. 1. Monaſtici Angl. pag. 100. *Nec Rex ſuum paſtum requirat, vel habentes homines, quos nos dicimus Fæſtingmen, nec eos, qui accipitres portant, vel falcones, &c.* Ubi *habentes* idem valet ac *divites.* [Charta Berhtwlfi itidem Reg. Merciorum ibid. fol. 123. *Ut illud monaſterium* (Breodun) *ſit liberatum ab illis incommodis, quæ nos Saxonica lingua Feſtingmen dicimus.* Ubi Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Feſtingmen* à Saxon. ꝼeꞅꞇenmon, Fidejuſſor, accerſit: an felicius judicet Lector. Vide *Feaſtingmen.*]

FAGATUM, vel potius *Fagotum*, Faſcis, Gallis & Anglis *Fagot*, occurrit apud Willel. Thorn. ann. 1307. Vide *Fagotus.*

¶ FAGEA Vagina, Quæ eſt ex cortice fagi, olim Francis noſtris in uſu, ut teſtatur Anonymus S. Galli monachus in Vita Caroli M. *Poſt hæc baltheus ſpatæ colligatus. Quæ ſpata primo Vagina Fagea, ſecundo corio qualicumque, tertio linteamine candidiſſimo cera lucidiſſima roborato ita cingebatur, ut per medium cruciculis eminentibus, ad peremptionem gentilium auraretur.*

¶ FAGETUM, Idem videtur quod mox *Fagia* 1. Charta an. 1139. apud Miræum Diplom. Belgic. to. 2. p. 966. *Allodium in proprii Fageti loco, qui hæreditas Domini nuncupabatur.*

1. FAGIA, [vel Fagium,] Silva ex *fagis*, Gallis *Faye*. Tabularium Eccleſiæ Cadurcenſis: *Donamus in villa de Cornu in uno manſo 2. panes, & 2. gallos, & in Fagio paiſſio 40. porcos per ſingulos annos.*

2. FAGIA, Alia notione, in Statut. Mediolanenſ. part. 2. cap. 272. *Teneatur judex ſtratarum bis in anno viſitare ſtratas maſtras, & Fagias, & pontes ſuper eis exiſtentes, &c.* Adde cap. 284. [Ubi *Fagia* molem ſignificare videtur qua continetur aqua. Ceterum *Fagotaille* vocant in Breſſia quidquid moli muniendæ inſervit, quod ex faſcibus, vulgo *fagots*, ſæpiſſime id fiat.]

¶ FAGILUM, ſ. ut *Fagetum*. *Facta eſt hujus rei firmatio ... ad Fagilum Bernardi de Buſtodio, quod eſt inter vetus vicum & Baiolum*, apud Baluzium to. 7. Miſcell. p. 211.

¶ 1. FAGINA, Muſtella major, Gall. *Foüine*, Hiſp. *Foina*. Concil. Tarracon. an. 1591. inter Hiſpan. to. 4. pag. 614. col. 2. *Nulli Canonici, vel Clerici ... veſtes rubeas, vel virides, nec forraturas pellium de martis, de Faginis ... portare præſumant.* Concil. Dertuſ. cap. 1. Hiſpan. tom. 3. pag. 663. *Neque* (Clericus) *folleratus deferat pellium de marthis, de Fagnes.*

2. FAGINA, *Glandis fageæ*, uti vocatur à Plinio lib. 16. c. 5. copia: *Fayne*, in Conſuetudine Arvern. c. 31. art. 38. [*Faiſne* vel *Foiſne*, in Nivern. tit. 17. art. 17.] Chrodegangus Epiſcop. Metenſis in Regula Canonic. c. 7. apud Acherium: *Si contigerit, quod illo anno glandis, vel Fagina non ſit, & non habeat, unde hanc menſuram de carne impleant, &c.* Tabularium Dervenſis Monaſt. an. 1027. *Et ſi pro tempore felicitatis ſilva occurrerit, & ejus glandium vel Faginæ fuerit, &c.* Charta Hugonis Leodienſis Epiſcopi an. 1202. apud Barthol. *Fiſen* in Hiſt. Leod. p. 447. *Præterea dedimus in aiſanciis paſturarum, & uſum Faginæ & glandium, &c.*

[Charta

[Charta Henrici Ducis Limburgi an. 1200. apud Miræum to. 1. Diplom. Belg. pag. 726. col. 2. *Damus præterea aiſantias totius terræ meæ in campis, aquis, ſilvis & paſcuis, etiam Faginæ & glandium, gratis.*]

¶ Faginina Silva, ut Faginea vel Fagina, in Breviario Folquini MS. ex Archivo Audomarenſi.

¶ FAGINULA, Fagus. Miracula B. Simonis de Lipnica, Julii tom. 4. pag. 555. *Duo lapilli ad inſtar granorum Faginulæ, alias Bukwie:* nunc Germanis *Buche* vel *Buch-baum*, Belgis *Buecken-boom.*

FAGIOLUM. Geſta Innocentii III. PP. pag. 147. *Pandulphus cœpit ædificare Fagiolum ſuper quoddam monumentum antiquum, quod illius domui adeo erat vicinum, ut à fundibulariis de hoc in illam lapides jacerentur.* [Vide *Fagia* 2.]

¶ FAGNES. Vide *Fagina* 1.

¶ FAGOLIDORI, φαγολοίδοροι. S. Hieronymus in Prologo ad Ezechielem Prophetam: *Si autem amici mei & hunc ſubſannaverint, dicite eis quod nemo eos compellat ut ſcribant. Sed vereor ne illud eis eveniat quod Græce ſignificantius dicitur: ut vocentur φαγολοίδοροι, quod eſt, manducantes ſannas*, vel ut alii legunt, *ſenecias.* Quibus intelliguntur homines impendio maledici, qui conviciando alantur ac ſaginentur. Verum mendoſa eſt, ut conjiciunt prudentiores, Hieronymi lectio. Ac primum quidem hæc verba, *Quod eſt, manducantes ſannas*, vel *ſenecias*, à quodam ſciolo, qui interpretari voluerit vocem à ſe minime intellectam, addita fuiſſe veriſimillimum eſt. Quod vero ſpectat vocem ipſam φαγολοίδοροι, cum omnino præter analogiam linguæ Græcæ componatur, (non enim dicunt φαγόλωτος, ſed λωτοφάγος) eam fictam eſſe & alterius loco ſuppoſitam exiſtimo: quare lubens cum Eraſmo & Roberto Stephano legerem φιλολοίδοροι, Quibus, ſcilicet, ſtudio eſt calumniari & carpere, velut id ſuo morbo faciant, non merito aliorum. Ineptas vocis *Seneciæ* explicationes vide ſuo loco.

¶ FAGOTARIUS. Vide in *Fagus.*

¶ FAGOTUS, à Gall. *Fagot*, Faſcis. Chartular. Latiniac. *Quadriga quæ portat troſſellos, vel Fagotos, vel pondera ſolvet in exitu portæ pro qualibet pecia duos denarios.* Vide mox in *Fagus.*

FAGUS, Jus conficiendi faſces, & eos auferendi ex ſilvis, quos *Fagots* vocamus. Innocentius III. lib. 2. Epiſt. p. 415. *In parochia des Eſcoües paſnagium quitum, & 22. Fagos abſque aliqua traditione annuatim, quando volueritis, accipiendas.* Charta Henrici I. Ducis Brabantiæ an. 1206. apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 100. *Et uſum lignorum in ſilva mea, ... & cum uno plauſtro tantum, qui uſus in noſtro vulgari Fagus appellatur.* Inquiſitiones Coſtumarum de Andeliaco in veteri Regeſto Cameræ Computor. Pariſ. ſignato P. fol. 19. *Jurati dixerunt, quod Dom. Rogerus Torel habet in prædicta foreſta per liberationem Vicecomitis... ſuum herbergagium ad virgam de pleno pugno ad terram, ... & habet ad ignem ſuum Fagum Boloniæ, & furcum, & frondes, ſine defectione arboris.* Occurrit paſſim in Regeſto Herouvalliano Philippi Auguſti. [Bullar. Fontanell. fol. 41. v°. *Leſdits Religieux prenoient en la foreſt... ſeize chartées de Fou chaſcun jour.*]

Fagotarii, Qui faſces lignorum in foreſtis conficiunt, *Fagotiers*, in Regeſto Philippi Aug. fol. 129. Vetus Inquiſitio Foreſtar. ibidem fol. 170. *Item Fagotarius eorum vadit poſt aſinos, & facit fagotos duos de eo, quod remanet poſt onera aſinorum.*

FAHNELEN, Fanælen, Vanlehen, Germanis, dicuntur majora feuda, quæ cum traditione vexilli conferuntur à ſolo Principe. Vox deducta à ꝼana, Saxonico, vel *Vaen*, Germanico, vexillum, & Lehen, feudum. Bulla Aurea Caroli IV. Imp. an. 1356. *Feudis Principum exceptis, & illis, quæ Vanleben vulgariter appellantur, quorum inveſtituram & collationem ſoli Imperatori, vel Regi Romanorum ſpecialiter reſervamus.* Charta Witzlai Principis Rugianorum an. 1322. apud Pontanum lib. 7. Rerum Danicar. pag. 432. *Quibus de dictis terris homagium fecimus jure feudali, quod Fanælen nuncupatur.* Chronicon Laurishamenſe p. 32. *Septem principalia beneficia, quæ vulgo appellantur Volleben, morte ſeptem nobiliſſimorum Eccleſiæ fidelium in unam perſonam Godefridi in brevi devoluta ſunt.* Ubi Freherus emendandum aut intelligendum *Fanleben*, recte exiſtimat. [*Fahnlen, Fanenlen* ſcribit Spelmannus quem conſule, ſi vacat.] Vide *Feudum vexilli.*

1. FAIA, Fagus, ſeu arbor glandifera, vel glandem fageam ferens. Lex Longob. lib. 1. tit. 19. §. 8. *Si quis roborem, aut quercum, ſeu cerrum, quod eſt modo laiſcum, aut glandem, quod eſt Faia, ... inciderit.* Ubi Leges Rotharis Regis tit. 101. §. 62. pro *modo laiſcum*, habet *medula iſchat.* Tabular. S. Eparchii Inculiſm. fol. 4. *Et de ſilva noſtra, quæ vulgo appellatur Faia præpoſitalis.* Silva fagis conſita. [Charta Guill. Bartholomæi pro monaſt. S. Juniani apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 729. *Partem meam, quam habebam in alodis de Mauſeas & in Faia Ricardi, Deo & S. Juniano dono jure perpetuo.*] Vide *Fagina* 2.

2. FAIA. Vetus Membrana in Sanctuario Capuano pag. 529. *In vigilia revelationis S. Stephani, infraſcriptæ Eccleſiæ venire debent cum Faiis ad Eccleſiam Capuanam, &c.* Ubi Michaël Monachus: *Hic Faia ſeu Faius eſt machina hujuſmodi formæ: pertica alta & gracilis ſeu arundo intra 3. circulos æque diſtantes immittitur: baculi & circuli adornantur: eminet ſignum Crucis in vertice, & pede Crucis, bracteæ ſeu vittæ papyraceæ tres vel 4. coloribus & inciſuris pulcræ deorſum pendent, circulis alligatæ, ne moveantur. Quare Faius ſeu Faia rotundæ metæ ſeu turris formam repræſentat.* Belle hæc quidem, at unde vocis origo? hic hæret Monachus. Forte, inquit, ab initio ejuſmodi machina dicta Pharus ſeu Phara, poſtea corrupta voce *Faius* & *Faia.* Forte denique per *Faias* intelliguntur rami fagorum, quos *Faias* Longobardi appellabant, quos ex Eccleſiæ deferrent. Quid ſi legendum *baiis*, id eſt, palmarum ramis? nam præterquam quod ita appellabantur à Græcis nuperis, conſtat Stephanum Protomartyrem cum palma in manu vulgo depingi in ſignum martyrii.

3. FAIA, Alia notione. Vetus Charta apud Dominicum lib. de Prærog. allod. ſub finem: *Illa vinea de illa Faia ſuper via Rigaldo fratri Boſoni dimitto.* [Forte poſſet & hic intelligi *Faia*, Silva fagis conſita, ita ut *Vinea de Faia* ſit vinea prope ſilvam fagineam. *Faia* vel *Faya* Dumbenſibus eſt Ovis, ſed hæc nihil ad præcedentia.]

FAICIA. Tabularium Eccleſiæ Uticenſis an. 1241. fol. 51. verſo: *Recognoſcimus vobis.... totum honorem infra ſcriptum, videlicet quandam Faiciam, quæ vocatur Faicia dels Codalizes, quæ eſt in fiſcha D. Epiſcopi Uticenſis, in parochia S. Laurentii, ... & aliam Faiciam, quæ eſt in eadem fiſcha, &c.* [Inſtrum. anni 1332. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Creſcanus de Biens Judæus civis Maſſil. vendidit Johanni de Vapingo civi Maſſil. unam Faiciam orti. Faiſce* eadem notione etiamnum dicunt Maſſilienſes quamdam terræ ligulam; alii Provinciales *Faiſſo de terro.*]

Faissa, Faissia, Ead. notione. Charta in Ruthenenſi Comitatu exarata an. 1306. ex 2. Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. Tabularii Regii num. 7. *Item ab hæredibus Guillelmi Boc ignobili, qui ab ignobili acquiſiverat Faiſſiam juxta terram manſi de Boiſſo pretio* 30. *libr. Turon. debilis monetæ, &c.* Infra: *De alia vero medietate dicti manſi & Faiſſiarum, quam per mutationem .... acquiſiverunt, &c.* Rurſum: *Quia dictum manſum de Quezaguet cum duabus ſuis Faiſſis & juribus univerſis . . . acquiſivit, &c.* Idem videtur quod *Fazenda.* Vide in hac voce, & *Factus.*

Faisa. Charta Alexandri PP. an. 1160. in Tabulario Humolarienſi: *Item quod Urſellum tres Faiſas, & tria nemora, &c.* [Tabular. S. Victoris Maſſil. *In alio loco medietatem de una Faiſa, &c.*]

¶ Faixa, in Tabular. Eccl. Aptenſis Ch. 1. *Faixa devenſi.*

Faxia. Tabular. S. Theofredi in Velavis: *Sicut deſcendit Faxia de monte in vallem.*

Faxa, Eadem etiam, ut videtur, notione. Vetus Charta an. 1126. Petri Abbatis Axianenſis: *Dimitto tibi Raymundo... tertiam partem de manſo Guigon, quod eſt in villa de Valleſias, præter unam Faxam de terra, quæ eſt ante portam Jo. Revelli.* Ubi *Faxa*, videtur eſſe *facies*, nos diceremus, *ſauf une face de terre, qui eſt devant la porte, &c.* Hiſpanis, *Faxa*, eſt *Faſcia*, ita erit terræ ligula. [Teſtamentum Adelaïdis Vicecomitiſſæ Narbon. an. 989. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 103. *Dono eis manſum unum cum ipſa curte & orto, & Faxam unam de terra & dimidium campum, &c. Faxas ſupra condaminam*, in Chartulario Aptenſi fol. 72. v°.]

¶ Foxa, Eadem, ut videtur, notione. Epiſtola Alexandri III. PP. ad Berengarium Abb. inter Concil. Hiſpan. to. 3. pag. 377. *Allodium vallis Aradi cum ipſa Foxa, quæ fuit Richellis Comitiſſæ.*

FAIDA, exponitur *Inimicitia*, in Lege Longob. l. 1. tit. 7. §. 115. lib. 2. tit. 14. §. 10. interdum vindicta, quæ pro morte propinqui aut agnati exigitur: *Vindicta parentum, quod Faidam dicimus*, apud Reginonem lib. 2. de Eccleſiaſt. diſcipl. cap. 5. & Burchardum lib. 1. cap. 94. Gloſſ. *Faida, vindicta mortis.* Rhenanus lib. 2. Rerum Germanic. pag. 95. *Faidam vocabant Franci ſimultatem apertam, qua unus aliquis uni vel pluribus bellum denuntiat. Ab hac Gallicani ſcribæ Faidoſum appellant, qui Faidam exercet. Germanis notum nimis vocabulum eſt.* Præſertim vero definitur, gravis & aperta inimicitia ob cædem fere aliquam ſuſcepta. Neque tamen omnis ſimultas fuit *Faida*, ſed capitalis illa, quæ apud Germanos & Septentrionales populos obtinuit, penes quos privatæ inimicitiæ per totam cognationem diffundebantur: adeo ut ſi ex ea quis interfectus fuiſſet, cædis pœna à tota cognatione exigeretur, ac in eam pro libito vindicaretur. Synodus Ticinenſis an. 855. in Appendice cap. 3. *Si inter hæc forte eundem latronem occidi contigerit, nulla is, qui eum occidit, damnatione mulctetur, neque ullas inimicitias à parentibus, aut ullam perſecutionem ab ullo ejus amico vel propinquo ſuſtineat.* A Saxonico ꝼæhð, ſeu ꝼehðe, vel Germanico *Fhede*, & *Feide*, i. hoſtis, inimicus, vocem deducunt Lambardus, Spelmannus, Somnerus & alii: Sibrandus à Sicama, à *Veed*, capitalis inimicitia. Vide Diſſertationem noſtram ad Joinvillam de Privatis bellis, & Gregorium VII. PP. lib. 2. Epiſt. 5. Apud Olaum Wormium in Lexico Runico, *Faatt*, exponitur *privata ſimultas.*

Feida, ſcribitur in Capitulari de Villis cap. 4. *Pro homicidio & incendio, unde Feida exire poteſt.*

¶ Feida Regia, ibidem, pro ſatisfactione, quæ ex delicto Regi debetur: *Pro Feida vero noſtra,... familia vapuletur.*

Faidam Levare, in Lege Longobardorum lib. 1. tit. 9. §. 18.

Propter Faidam Fugere, in Capitulari Compendienſi an. 757. cap. 18.

Faidam Pacificare, *Pacare: Per ſacramentum pacificare*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 34. lib. 2. tit. 7. §. 2. in Capit. Caroli M. lib. 4. c. 27. 55. in Capit. Caroli C. tit. 34. §. 10. interjecto ſolenni jurejurando confirmare ſe depoſitis odiis in concordiam rediturum.

Faidam Requirere, in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 17.

Pro Faida *pretium recipere vel ſolvere*, in Lege Longob. lib. 1. in Capit. Caroli M. lib. 5. c. 134. in Capit. addit. 4. c. 92.

Faidam Jurare, apud Hincmarum in Epiſt. ad Carolum Reg. à Cellotio edita, & tom. 2. Spicilegii pag. 825. in Capitul. Carlomanni tit. 2. §. 3. 10. &c.

Faidam Portare Alicui, Bellum domeſticum indicere. Occurrit paſſim in Legibus Edmundi Regis Angl. c. 1. Saxon. tit. 2. §. 5. in Capit. Caroli C. tit. 11. c. 5. tit. 39. c. 2. in Capit. Carlomanni Regis tit. 2. c. 3. 10. 11. in Legib. Henrici I. Regis Angl. c. 88. &c. Sic *inimicitias denuntiare* dixit Seneca Epiſt. 77. *Indicere ſimultatem*, Suetonius in Nerone cap. 25. *Inimicitias indicere*, Sidonius lib. 7. Epiſt. 9.

Propter Faidam *occidere*, in Lege Saxonum tit. 3. §. 4.

Componere Excepta Faida, in Lege Saxon. tit. 12. §. 3. *Componere, ceſſante Faida, id eſt, inimicitia*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 7. §. 1. tit. 9. §. 4. quod exponitur §. 15. tit. 7. *Ut Faida, quod eſt inimicitia, poſt compoſitionem acceptam poſtponatur, & amplius non requiratur, nec dolus teneatur.*

¶ Faidam Componere, eſt Læſo ſatisfacere, in Legibus Luitprandi, apud Muratorium tom. 1. part. 2. p. 76. col. 2. *Si Romanus homo mulierem Langobardam tulerit, & mundium ex ea fecerit, & poſt ejus deceſſum ad alium maritum ambulaverit ſine voluntate hæredum prioris mariti, Faida & anagrip non requiratur, quia poſtquam marito Romano ſe copulaverit, & ipſe ex ea mundium fecerit, Romana effecta eſt, & filii qui de eo matrimonio naſcuntur, ſecundum legem patris Romani ſint, & ideo Faidam & anagrip minime Componere debet qui eam poſtea tulit, ſicut nec de alia Romana.*

Faidam Habere, in Lege Longobardorum lib. 2. tit. 1. §. 11.

Faidam Deponere, *id eſt, inimicitiam pacificare*, in Lege Longob. lib. 2. tit. 14. §. 10. Vide præterea eamdem Legem Longob. lib. 2. tit. 2. §. 1. 2. 3. tit. 13. §. 2. tit. 54. §. 2. Capit. Caroli M. lib. 5. c. 6. Capitulationem ejuſdem Imp. de partibus Saxoniæ cap. 3. Capitul. Caroli C. tit. 34. c. 10. tit. 39. c. 3. &c.

Faidia, Idem quod *Faida.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 88. *Si quis poſt hæc hominem occidat, ipſe ſibi portat homicidii Faidiam.* Et mox: *Si quis propter Faidiam, vel cauſam aliquam, de parentela ſe vellet tollere; &c.* Edictum S. Ludovici anno 1245. *Mandantes tibi præcipimus, quatenus de omnibus guerris & Faidiis tuæ Ballivia ex parte noſtra capias, & dari facias rectas treugas, &c.*

¶ Faidus, Eadem notione, in Decretione Chlo-

tarii II. §. 9. *Dominus ſtatus ſui juxta modum culpæ inter fredum & Faidum compenſabitur.*

Infaidiare, Inimicitias exercere, gerere, ſuſcipere, adverſus aliquem ſtare, impetere, &c. in Legibus Edmundi Regis apud Culintonam editis §. 2.

De *Faidis* ſeu bellis privatis Diſſertationem integram inſtituimus ad Joinvillam, quæ eſt 29. Adde præterea, quæ collegit Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. in verbis *Diffidamentum*, *Batalla*, *Capitaneus*, *Fractor pacis*, *Guerra*, *&c.* Honoratum Bonnorium Salonenſem in Arbore certaminum, 4. parte cap. 15. 16. 17. 22. 67. 68. 70. 71. Foros Aragon. fol. 181. v. 182. &c.

Faidire, *Faidam*, ſeu inimicitiam excitare. Charta ann. 1181. apud Catell. lib. 2. de Comitib. Toloſ. pag. 214. *Si aliquis homo vel femina de Toloſa Faidiat, ut guerram faceret Comiti, &c.* [Charta an. 1223. *Homines monaſterii cum non eſſent de aliquo maleficio convicti, vel confeſſi, Faidivit .... & tam Faiditorum quam interfectorum bona contra juſtitiam occupavit.*] Philippus *Mouskes* in Philippo Auguſto:

Quar li Poitevin li aidoient,
Et le Roy Jean moult Faidoient.

Vide Jacobum Pergaminum in *Ferire.*

Faidimentum. Areſta an. 1261. in 1. Reg. Parl. f. 115. *Cum D. de Limoſo peteret Faidimenta & altam juſtitiam in terra à D. Rege ſibi data in Albigeſio, &c.* Charta S. Ludovici Reg. an. 1264. apud Sammarthanos in Epiſcopis Albienſib. *Et intelligitur de Faidimentis illorum Faiditorum, qui fuerunt, vel erunt Faiditi à civitate Albienſi.* [Charta Philippi III. Regis Franc. ann. 1273. pro Monaſter. S. Tiberii apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 404. *Pro qua* (alberga decem militum) *monaſterium præſtat nobis viginti ſolidos Turonenſes annuatim, hereſibus inſuper & Fardimentis* (l. *faidimentis*) *quæ inibi ſicut in aliis villis monaſteriorum terræ illius habemus, ſalvis quoque, &c.* Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Poſſidet medietatem caſtri de Rivo-grandi & redituum ejuſdem cum medietate juriſdictionis altæ & baſſæ & cum incurſu hæreſis & Faidimentorum.*]

Faiditus, Hoſtis, qui in *Faida*, ſeu guerra eſt. Monachus Vallis Sarnei c. 83. *Ruptarii & Faiditi, & multi alii, qui antea erant inimici occulti Comitis, &c.* Perperam *faidici* editum. Charta ann. 1218. in Regeſto Carcaſſonenſi fol. 10. *Præterea Faiditos de terra, ſeu ruptarios, & quoſlibet alios inimicos & proditores Comitis prædicti non recipiemus ſcienter.* Conventiones inter Carolum I. Comitem Andegav. & Provinciæ, & Arelatenſes ann. 1251. art. 19. *Quia vero damna Faiditis Arelatenſibus, à ſuis concivibus in domibus & rebus aliis illata noſcuntur, &c.* Quam vocem non intellexit Bonifacius Avinio Interpres Gallicus. Adde Chron. Guillel. de Podio-Laurentii cap. 25. 37. 41. & Concilium Toloſanum ann. 1228.

¶ Faiditus, pro *Bannitus*, ſeu edicto publico proſcriptus, accipi videtur in Statutis Arelat. MSS. art. 86. *De Conſpirantibus: Qui contra fecerit ipſe ſit Faiditus ſive bannitus ab Arelate.* Neque alia fortaſſis notione uſurpanda hæc vox in Conventione an. 1251. mox laudata.

Faidosus, Eadem notione. Eginhardus Epiſt. 17. *Aſſerens, ſe ad hanc remanſionem magna cogi neceſſitate, pro eo, quod Faidoſus ſit, & cum inimicis ſuis & his, qui vitæ ejus inſidiantur, hoc iter agere non audeat.* Vide Capitula Legis Salicæ c. 2. §. 2. Legem Bajwar. tit. 2. c. 8. Legem Saxon. tit. 2. §. 6. Legem Friſ. tit. 2. §. 5. Capitul. 2. an. 805. cap. 5. Capit. Caroli M. lib. 3. c. 4. lib. 5. c. 215. Capit. ann. 13. Imperii c. 28. Legem Longob. lib. 1. tit. 37. §. 2. Leonem III. PP. in Capitulis c. 28. &c.

¶ Fayditus, de homine propter facinora profugo vel exulante dici videtur in Statuto Stephani Abb. S. Victoris Maſſil. ann. 1355. *Volentes tollere abuſus qui per nonnullos Fayditos qui ad noſtrum confugerunt monaſterium multa maleficia & enormia perpetrantes ad noſtrum monaſterium quaſi in aſilium confugientes, unde domus orationis facta eſt ſpelunca latronum, furum, homicidarum, aſſiſcinorum & aliorum adſimilium, &c.*

¶ FAIDIDI, dicti interdum Albigenſes, ſi fides Pittoni in Annal. Eccl. Aquenſis; neque enim unde id acceperit docet. Idem habet Commentator Convent. Arelat. in art. 21. 1æ. Convent. nota 5. Sic tamen appellari potuerunt quod quaſi profugi & exulantes erant. Vide *Fayditus* ſupra.

FAIDIUM, pro *Feudum*, in veteri Charta, apud Sammarthanos, in Abbatib. S. Stephani de Vallibus p. 893.

FAISA. Vide *Faicia.*

¶ FAISANCIA, *Faiſance*, in Conſuetud. Norman. c. 93. Operarum præbitio, opus tributarium ad quod tenetur cliens erga dominum. Codex Legum Norman. apud Ludewig. tom. 7. pag. 225. *Dum eis remaneat de feodo, quod omnia jura & Faiſancie, juriſdictiones & dignitates feodi perfici dominis plenarie valeant & perſolvi.* Et pag. 226. *Poteſt autem antenatus in poſtnatos juſticiam exercere pro redditibus & Faiſanciis ad dominos feodi pertinentibus, pro aliis autem actionibus nequaquam.*

¶ FAISSA, Faissia. Vide *Faicia.*

¶ FAISSUS, ut infra *Faſſus*, Faſcis, Gallis *Faiſſeau.* Inſtrumentum an. 1451. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Dominus Rex habet leſdam piſcium recentium & ſalatorum, videlicet de qualibet ſaumata denar. 4. de quolibet Faiſſo hominis denar. 2.*

¶ FAITA, pro *Faida*, legitur apud Muratorium to. 1. part. 2. p. 95. col. 2.

¶ FAIUS. Vide *Faia 2.*

¶ FAIXA. Vide *Faicia.*

¶ FAKECHA. Vide *Facha.*

¶ FAKIRI, Monachi Muhammedani. Vide Lexicon Hofmanni.

1. FALA. Ordericus Vitalis lib. 6. p. 624. *In territorio Balgenzaii cuidam pagenſi, Taurus nomine, Fala erat, quæ ſæpe gregem armentorum relinquens in ſaltum currebat, &c.*

☞ Haud ſcio an huc ſpectet vox Teutonica *Falſch*, qua homo mendax, fraudulentus, ſui compendii cum damno aliorum ſtudioſus denotatur, ut auctor eſt Schilterus in Gloſſar. Teuton. Hæc enim ſatis conveniunt homini, qui gregem ſibi commiſſum dimittit.

2. FALA, Turris lignea. Vide *Phala 1.*

¶ FALACIA. Vide *Falaſia.*

FALANGA, Phalanga, Falangus. Papias: *Phalanga, fuſtis, cui aliquid deligatur.* [Plinius 7. 56. *Prælium Afri contra Ægyptios primi fecere fuſtibus, quos vocant Phalangas.*] Nonius: *Palangæ dicuntur fuſtes teretes, qui navibus ſubjiciuntur, quum attrahuntur ad pelagus, vel quum ad littora ſubducuntur: unde etiam nunc Palangarios dicimus, qui aliquid oneris fuſtibus tranſvehunt.* Gloſſ. Lat. Gr. *Phalangarii*, οἱ ταῖς δοκοῖς ἀποκρεμῶντες βάρη, καὶ πλείονες ἅμα βαστάζοντες. Heſychius: Φαλάγγια, στρογγύλα, ξύλα καὶ σύμμετρα. Pollux: Τὰ δὲ τῶν νεῶν ξύλα, οἷς ὑποβληθέν-

Tom. III. V ij

σιν ἐφέλκονται οἱ νῆες, Φαλάγγες, ἢ φαλάγγια. Agobardus lib. Adverſus Fredericum c. 21. *Sicut & illi duo, qui unum botrum in Falango portabant, unum opus faciebant indifferenter, niſi quia eundem botrum unus poſt dorſum, alter ante faciem habebant.*

Phalanga, apud Petrum Damian. lib. 2. Epiſt. 15. *Sicque velut hœdum in Phalangam pendulum alter poſt alterum bajulare cœperunt.* Occurrit eadem inflexione in Speculo Saxonico lib. 1. art. 63. §. 6. Guillel. de Guignavilla in Peregrinatione animæ:

Mon balay je nomme ma langue,
Et mon fourchon, & ma Palangue,
Dont toute ordure je baloie,
Je houſſe, ramonne, & netoïe.

Pallingus, Eadem notione. Luithprandus in Legat. *Reſidentibus itaque nobis ad menſam ſine longitudine longam, Pallingi longitudine tectam, longitudine ſeminudam, &c.*

Walenga, pro *Falanga.* Rollandinus in Chron. lib. 3. c. 15. *Cum lanceis, enſibus, Walengis, acutis, & clypeis, & omni armorum genere, &c.*

¶ FALANGATICUM, Species tributi forte exſolvendi pro mercibus, quæ *falangis* exſportantur. Charta Caroli IV. Rom. Reg. pro Ordine ſacræ Militiæ Teutonicæ, apud Ludewig. to. 6. p. 45. *Concedimus etiam eidem ſacræ domui.... libertatem aquarum, herbarum & lignorum... & ut de ipſis per totum imperium nihil ratione portatici, plateatici, Falangatici, ripatici, thelonei, vel alicujus alterius exactionis, ſolvere teneatur.*

¶ FALANGIARIUS, λιθοφόρος, Qui geſtat lapides. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. Iſidorus in Gloſſis & Papias in MS. Bituric. habent: *Falangarius, ut gladius.* Locum mutilum lubens ſuppleret Grævius: *Falangarius, qui falangis ut gladiis utitur.* Vide *Falanga.*

FALANGIUS. Giraldus in Topogr. Hiberniæ, apud Bromptonum: *Gens iſta... vice palliorum Falangis nigris utitur.* At in edito Giraldo Diſtinct. 3. c. 10. eſt *phalingis laneis*, i. Camdeno interprete, ſagis ſive lacernis villoſis. Harum deſcriptionem pluribus refert Gratianus Lucius in Cambrenſi everſo cap. 13.

FALARICA, [*Genus arcæ* (l. lanceæ) *grandis, aut genus teli.* Gloſſar. Sangerman. num. 501.] Vide *Phalarica.*

¶ FALARUS, περιτραχήλιον, Monile, collare. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman.

¶ FALASIA, Falacia, Falasia, Modus agri, f. ab editiori loco ſic dictus, niſi idem ſit quod *Falcata.* Calendarium MS. anniverſar. B. Mariæ de Argentolio: xiii. *Kalend. Martii, anniverſarium D. Roberti magiſtri, qui dedit caritatibus de Argentolio pro anniverſario quatuor libras ſuper Falacia Symonis Egri.* Ibidem: *Anniverſarium fratris Petri de Boyſiaco Prioris de magno Puteo, qui dedit nobis* xii. *ſol. annui reditus ſuper Fallaſia Auberti piſcatoris.* Ibidem: iii. *Non. Maii, anniverſarium Agnetis Lahaſelle, quæ dedit nobis Fallaziam Aden.* Rurſum: *Idib. Decemb. anniverſarium fratris Guillelmi de Thoriaco... pro quibus habemus medietatem Falaſiæ.... quæ bene valet* xii. *ſol. annui redditus.* Vide *Faleſia.*

¶ 1. FALCA, pro Faſcis, faſciculus, Gallice *Botte.* Litteræ G. Magalonenſis Epiſc. ann. 1116. apud Stephanotium to. 5. Fragm. Hiſt. MSS. *Statuimus autem ut fratres has eccleſias poſſidentes talem cenſum eccleſiæ noſtræ unoquoque anno reddant, id eſt, duos modios frumenti, tertium ordei,... & centum Falcas ceparum & xviii. denarios.*

¶ 2. FALCA, Pars quædam navis. Informationes Civit. Maſſil. de paſſagio tranſmarino in Cod. MS. Sangerman. *De formis & menſuris galearum ... Item ſentha à tayrat* vi. *palmos cum quarto. Item de Falca* iii. *palmos minus quarto.* Rurſus ibid. occurrit.

¶ FALCABILIS, Qui falcari poteſt, ſeu falce ſecari, apud Th. *Madox* in Formul. Anglic. pag. 31.

FALCAGIUM, Jus herbas deſecandi in foreſtis vel pratis. Areſta Candeloſæ ann. 1259. in Regeſto Parlamenti fol. 100. *Dictum fuit hominibus de Leonibus, quod non haberent Falcagium, quod in foreſta de Leonibus dicebant ſibi quitatum eſſe.*

¶ FALCARE Prata dominorum ſuorum tenebantur vaſſalli, interdum tamen non ſine aliqua mercede. Charta ann. 1292. apud Kennett. in Antiquit. Ambroſden. p. 320. *Per duos dies prata domini Falcabunt* (homines de Hedingdon,) *tertio vero die herbam ibi falcatam vertent, &c. pro falcatione & aliis ſupradictis circa dictum fœnum... ſolventur eiſdem hominibus de denariis domini ſingulis annis proximo die quo falcare incipient quinque ſolidi.* Charta ann. 1363. ibid. p. 496. *Et dicunt quod quilibet falcator habebit ad veſperam ſingulis diebus quamdiu falcabit faſciculam fœni quantum poteſt capere ſurſum cum falce ſua ſine auxilio aliorum.*

¶ FALCARIA Prati, *Falcariata prati*, Idem quod mox *Falcata prati.* Occurrit paſſim in Reg. *Probus.*

¶ FALCARIUS, δρεπανοποιός. Gloſſ. Lat. Græc. Qui falces facit. Alias, qui falce metit. Iſidoro: *Gladiator, qui falcem gerit.* Vide *Falcatores.*

1. FALCASTRUM. Iſidorus lib. 20. c. 14. *Falcaſtrum, inſtrumentum ferreum curvum, cum longo manubrio ad denſitatem veprium ſuccidendum. Sic dictum, quia recurvum ad ſimilitudinem falcis. Idem & Runco dicitur.* Gregorius M. lib. 2. Dial. cap. 6. *Et dare ferramentum juſſit, quod ad falcis ſimilitudinem Falcaſtrum vocatur, ut de loco quodam vepres abſcinderet, quatenus illic hortus fieri deberet.* Interpres Græcus habet ξυλοκόπιν. Occurrit in Vita Egwini Epiſcop. Wigorn. cap. 4. apud Fauſtum in Vita S. Mauri Abb. c. 2. & in Gloſſ. Anglo-Saxon. Ælfrici. Vide *Bidubium.*

2. FALCASTRUM, Falx militaris. Hiſtoria MS. Excidii Acconis ann. 1291. *Portantes ibidem.... lanceas, Falcaſtra, caſſides & loricas.* Niſi enſis fuerit in modum *falcis* curvatus, qui *Fauchon* dicitur Scriptoribus noſtris. Regeſtum Peagiorum Bapalmæ: *Le eſpée, ou Fauchon, chacun* i. *obol.* Nicolaus de Braia in Ludovico VIII.

Non arcus, non haſta gravis, non ſæpe bipennis,
Non deſunt Falces, gladiis armantur acutis.

Liber Anglicus inſcriptus: *Juſtice of peace*, p. 77. b. *Cum aliis ignotis de covina ſua, & aſſociatis, vi & armis, ſcilicet gladiis, baculis, vagis, Falcaſtris, arcubus, & ſagittis, &c.* Occurrit non ſemel apud Willelmum *Guiart* in Hiſt. Francor. MS.

Plommées fermement tenuës,
Fauchons, juiſarmes eſmouluës.

Idem in S. Ludovico:

Fauchons, & coutiaus, & eſpées.

Alio loco:

Aus Fauchons, aus coutiaus à pointes.

Idem ann. 1295.

Haſches, eſpies, juiſarmes, lances,
Fauchons, coutiaus, ars, arbaleſtes,
Et ſajettes de traire preſtes.

Et ann. 1296.

Aus Fauchons tranchans & aus haſches,
Pour fairir à une main faites,
S'entrenuaiſſent de retraites,
Deſtos & de tailles diverſes.

Vide Fletam lib. 1. c. 24. §. 12. & infra in *Falſo.*

FALCATA Prati, Quantum unus *ſector* per diem *falcare* poteſt de prato, [*une Fauchée de prey* non ſemel in Recenſione bonorum publici valetudinarii Commerciaci in MS. Cod. ejuſd. urbis f. 22. &c.] Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 28. *Et pratum debet habere illam magnitudinem, ut per 3. dies jugiter 16. ſectores operentur ſine aliquo lucro.* Charta Richeri Abb. S. Valerici an. 1219. in Tabul. Campaniæ: *Exceptis ſex jugeribus terræ, ... & exceptis ſex Falcatis prati, ubi illas commodius poterimus invenire.* Tabularium S. Vitoni Virdunenſis: *Habemus 4. quartarios alodii & 15. Falcatas prati, &c.* Ibidem: *In Formeſtor eſt manſus indominicatus cultura, 3. prata ad Falces 30. piſcatio per legas 3.* Regeſtum feodorum & ſervitiorum, in Camera Comput. Pariſ. f. 216. *Lige de 12. Fauchées de pré, & demy arpent de vignes.* Chron. Beſuenſe p. 632. *Inquiſitione facta inventi ſunt 52. jugera terræ, & 4. Falces de prato.* Pag. 676. *Dederunt etiam quatuor Falces prati in ſuo broulo S. Sequani.* Et pag. 700. *Addidit is & Falcem prati prope Arcionenſem ſiti.* Adde p. 114. ubi perperam editum *facces* pro *falces*, & p. 624. Chronicon S. Benigni Divion. p. 448. *Eſt in Dornone unum pratum, quod poſſunt ſecare Falces centum.* Charta Gallica ann. 1566. *Item un prey contenant douz Faulcyes ou environ, ſeant au ban de Gelocourt, &c.* Vide *Sectura prati* in *Secare.*

¶ Faculta, mendoſe pro *Falcata.* Charta Officialis Remenſis ann. 1238. in Tabulario Compendienſi: *Dederunt in eleemoſynam ſupra dictis Abbati & Conventui tertiam partem duarum Facultarum prati ſiti juxta brolium.*

¶ FALCATIO, Feni ſectio, quam ſervus domino debet, Gall. *Fauchage.* Charta Andreæ de Calviniaco pro hominibus S. Karteſii an. 1251. apud Thomaſſerium in Biturig. p. 90. *Immunes erunt talleis, charreis, Falcationibus, fenacionibus, &c. Falcatio fœni & meſſio bladorum*, apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 134.

¶ FALCATOR, Feniſeca, Gall. *Faucheur.* Pluries occurrit apud Scriptores ævi medii: utitur etiam Columella.

FALCATORES, Milites *falcibus* inſtructi, apud Thwroczium in Salomone Hungariæ Rege c. 52. Gloſſæ Iſid. *Falcarius, gladiator falcem gerens.* Vide Ciceron. 1. in Catilin. Fletam lib. 1. c. 24. §. 12. & Mandatum ſuper juratis ad Arma, in Append. ad Matth. Paris pag. 149.

FALCATORIA, Navis ſpecies, [forte eadem quæ Noſtris *Felouque*, alias *Falouque.*] Senator lib. 2. Epiſt. 20. *Decernimus, ... ut quantitas* (l. quantas) *in Ravennati urbe Falcatorias potueris reperire, frumentis fiſcalibus oneratas ad nos uſque perducas.* Ubi quidam legunt *fulcatorias.*

¶ 1. FALCATURA, Fenum falce ſucciſum. Concordatum inter Guidonem Abb. S. Germani Autiſſ. & Droconem de Melloto ſuper nemore de Brueria ann. 1289. *Poſſunt & debent beſtias ſuas facere paſci in eodem* (prato) *abſque contradictione in aliqua, prima tamen Falcatura ſubmota & percepta.*

¶ 2. FALCATURA Prati, Idem quod *Falcata prati.* Charta Thoſſiac. ann. 1462. *Pratum continens Falcaturam duorum hominum prati.* Kennettus in Gloſſar. ad calcem Antiquit. Ambroſden. *Tenet in bondagio, & debet unam Falcaturam per dimidium diem*, i. feni ſectionem.

¶ FALCHIO, Idem quod mox *Falcio.* Statuta Eccl. Aquenſis MSS. *Statutum fuit quod nullus canonicus, nullus clericus portare audeat cultellum, armonem, Falchionem pennatum, clavem, enſem, aut alia arma.* Vide *Falco* 2.

¶ FALCICULA, Falcula, Gallis *Faucille*, in Chartulario Monaſterii SS. Trinitatis Cadom. fol. 47. verſo.

¶ FALCIDIA, Lex à P. Falcidio Tribuno temporibus Auguſti lata, qua ſtatuebatur, ut hæres quartam partem bonorum ſibi relictorum, ſi plus æquo legatis oneraretur, acciperet, cæteras partes legatariis relinqueret: quare Falcidia pro quadrante hæreditario non ſemel accipitur in noſtris inſtrumentis, qui quadrans ab hærede, à quo ſupra dodrantem legatum fuit, retinetur. Sed de his Juriſconſulti. Formula Lindenbrog. 62. *Præter iſta omnia reſervavimus in Falcidia heredibus noſtris villas illas in pago illo, in ea ratione ut facta mea in omnibus ſtudeant conſervare atque defendere.* Idem occurrit in nova Collect. Formul. apud Baluz. num. 28. Conſule Pitiſcum in Lexico Antiq. Rom.

¶ FALCIGRANUS, *Falcigravius, Fallizus-gravus.* Otto Morena in Hiſt. Laudenſi: *Imperator ... Raynaldum Cancellarium ſuum & Ottonem Fallizum-gravum Mediolanum dirigens, juſſitque eis. &c.* Hunc in locum Murator. tom. 6. col. 1021. monet *Falcigranum* ſive *Falcigravium* alibi vocatum, id eſt, Palatinum Comitem, ex Leibnitio ad Morenam pag. 619.

FALCILE, apud Adalardum in veteribus Statutis Abbatiæ Corbeienſis lib. 1. c. 1. eſt Falx, qua herbæ vel avenæ ſecantur: noſtris *Faucille.*

¶ Falcilia, Ead. notione, in Charta anni 1308.

FALCILLAGIUM, ex Gallico *Faucillage*, Præſtationis vel *corveiæ* ſpecies. Areſta in Nativitate B. Mar. an. 1257. in Reg. 1. Parl. fol. 3. *De releviis, corveis, terragiis, Falcillagiis, foriſfactis, excadentiis, &c.* Regeſtum cenſuum & feodorum Carnotenſis Comitatus fol. 57. *Le Faucillage & le fenage d'ilec, c'eſt à ſavoir pour l'herbage, que ceux de Senonches ont en la foreſt, & por eſtre quitte des prés fener, dont chaſcun hoſtel doit 4. den.*

¶ FALCIO, Armorum ſpecies. Statuta ann. 1282. Ordinis Ciſterc. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1482. *Ne quis Monachus vel Converſus præſumat ſecum arma deferre, ſumere, vel habere, videlicet enſes, vel gladios, Falciones, ſicas, aut cultellos acuminatos, aut cetera armorum genera.* Vide *Falco* 2.

¶ FALCISTORIUM, ut infra *Faldiſtorium*, Sella amplior & brachiata, Gallis *Fauteuil.* Annal. Bened. to. 4. p. 239. *Cum ex equo deſcendiſſet* (Benedictus VIII. Papa) *poſito Falciſtorio ad judicandum reſedit.*

¶ FALCITARE, *Putare, ſecare*, videlicet *falce.* Papias & Gloſſar. Sangerm. num. 501. Gloſſ. Iſid. *Falcitat, putat, ſecat, æſtimat.* Ubi abundat verbum, *æſtimat.*

¶ FALCITENENS, Falcifer, armatus falce. Radevicus Friſing. Canonicus de Rebus geſtis Friderici I. Imp. lib. 2. cap. 11.

Libram Phœbus ſubiit cum Falcitenente,
Luci non prævaluit die decreſcente,
Vita minus habuit morte prævalente,
Otto quando corruit, raptus heu repente!

Sic mors cum falce depingi ſolet.

1. FALCO. Gloſſ. Gr. Lat. Κίρκος, *Falco*: accipitris ſpecies; noſtris *Faucon, ſic dicta*, ait Joannes de Janua, *quod ungues habeat recurvos ad ſimilitudinem falcis.* Seu potius ad ſimilitudinem *falconum*, qui in Gloſſ. Lat. Græc. dicuntur δάκτυλοι ποδῶν ἔσω βλέποντες. Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Falcones,*

Falcones genus avium, pollices pedum incurvos habentes. Feſtus, & Gloſſæ Iſidori, *Falcones* pariter dictos aiunt, qui pollices pedis intra curvos habent. Aliud etymon habet Silveſter Giraldus in Topogr. Hibern. diſt. 1. c. 8. *Falcones igitur à falcando, quia in falcis modum in circumeundo per luſtrant.* Vide eumdem lib. 1. de Expugn. Hibern. c. 29. & lib. 1. Itiner. Cambr. c. 12. Primus autem Julius Firmicus hoc verbo videtur uſus lib. 5. c. 7. lib. 7. c. 4. Capitula Caroli M. ann. 769. c. 2. *Omnibus ſervis Dei venationes & ſilvaticas vagationes cum canibus, & ut accipitres & Falcones non habeant interdicimus.* Adde lib. 7. Capitul. c. 125. Synodus Ticinenſis ann. 850. cap. 4. *Non canibus, aut accipitribus, vel capis, quos vulgus Falcones vocat, per ſe venationes exerceat.* Adde Concilium Cabilonenſe II. cap. 9. Liptin. cap. 3. & Hericum Monachum de Miraculis S. Germani Autiſiod. c. 48. Epiſtola Hedilberti Regis Cantiæ ad S. Bonifacium Archiepiſc. Moguntinum: *Unam rem præterea à vobis deſidero exhiberi, ... hoc eſt, duos Falcones, quorum ars & artis audacia ſit grues velle libenter captando arripere, & arripiendo conſternere ſolo.* Idem Bonifacius Epiſt. ad Athebaldum Regem Merciorum: *Direximus tibi accipitrem unum, & duos Falcones, duo ſcuta, &c.* Le Roman *d'Aubery* MS.

... *Avoit Faucons mués.*

Sunt porro *falconum* ſpecies diverſæ, quas cum adjunctis, ſeu epithetis, vulgo Scriptores indigitant, de quibus ſingulis agunt Frideric. II. in libris de arte venandi cum avibus, Albertus Magnus lib. 23. de Animalib. Petrus de Creſcentiis lib. 10. de Agricultura, &c. Vide præterea Beliſſarium Aquavivam de Aucupio, Jacobum Auguſtum Thuanum de Re accipitraria, & alios. Idem Fridericus lib. 2. cap. 2. *Aves rapaces, quibus homines utuntur, & apud nos uſi ſunt ab antiquo, ſunt iſtæ: Girofalci, Sacri, Gentiles, Peregrini gentiles, & Laynerii, quæ quidem ſub uno genere comprehenduntur, videlicet Falcone.* Capiuntur autem *Falcones*, aut in nido, & *Nidularii* vocantur, vulgo *Niais*, Friderico II. *Nidaſii:* aut jam adulti, & *Ramales*, Friderico *Ramagii*, dicuntur, vulgo *Branchus:* adultiores, antequam tamen primum deplumentur, *Horni*, ſeu *Hornotini* ſunt, vulgo *Sores:* poſtquam jam annum egerunt, & plumas exuerunt, hos anniculos & deplumatos, *Mutatos*, ſeu *Muez* appellant. Vide *Gyrofalco*, *Sacrus*, *Lainerius*, *Gentilis*, *Smerilionus*, *Nidaſius*, *Ramagius*, *Saurus*, *Mutatus*, ubi de ſingulis quædam attingimus: præterea Petrum Creſcentium l. 10. de Agricult. c. 8. 9. 10. & Nicolaum Uptonum l. 4. de Milit. Officio p. 187. Vide *Capus* [& *Acceptor.*]

¶ 2. FALCO, Lanceæ ſpecies, ad modum falcis recurvæ. Statuta Synod. Eccleſiæ Nemauſ. an. 1284. c. 7. n. 4. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1044. *Enſes non deferant* (Clerici) *nec cultellos acutos, nec lanceas, ſeu Falcones, niſi forte cauſa probabiliter ſui timoris, ſeu guerræ, non ad percutiendum, ſed ad tuendum, & terrorem.* Attamen quæ hic recenſentur armorum ſpecies non ad tegendum, ſed ad nocendum aptæ.

¶ FALCONA, Tormenti bellici minoris formæ ſpecies, Gall. *Fauconneau.* Epiſt. ad Archiducem Auſtriæ de obſidione Varadinenſi an. 1589. apud Ludewig tom. 6. p. 327. *Tormenta ſua bellica, ex quibus quatuor majora, vulgo Singerin, item quatuor Falconas & alia inſuper plurima, infoſſas erectas pertrahere .... cœpit.* Vide *Falconium.*

FALCONAGIUM, Tributi ſpecies, à falconibus, ut par eſt credere, primitus appellatum, tametſi ad alias præſtationes poſtea derivatum, quod in aliis ejuſmodi non ſemel obſervare eſt in hoc Gloſſario. Charta Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1297. in Regeſto Rubeo Cameræ Comp. Pariſ. qua concedit Abbati ſancti Germani Pariſienſis *ſex modios avenæ, & 10. ſolidos vel circiter Pariſ. annui & perpetui reditus, debitos ratione cujuſdam couſtumæ, quæ vocatur Falconagium, quos apud Cormelias habebamus.*

FALCONARIUS, Falconibus præpoſitus, dignitas Palatina, Gallis, *Fauconier*, Italis, *Falconiere.* Capitulare de Villis c. 47. *Venatores noſtri & Falconarii, vel reliqui miniſteriales.* Hincmarus Remenſis de Ordine Palatii c. 24. *Similiter quoque 4. Venatores, & quintus Falconarius, &c.* Adde Epiſtolam Karoli M. ad Pipinum filium Regem Italiæ, & Capitulare 3. an. 811. cap. 4. Charta Cenulfi Regis Merciorum to. 1. Monaſtici Anglic. p. 100. *Nec eos, qui accipitres portant, vel Falcones, vel caballos ducunt ſive canes, &c.* Qui Falconariis præerat, is apud nos *Magnus Franciæ Falconarius* appellatur. In computo hoſpitii Regis 1. Janu. an. 1312. fit mentio *Petri de Monteguignardi Militis Magiſtri Falconarii.* Le Roman *de Garin de Loherans:*

Fauconier Meſtre de ſes oiſiax en fiſt.

Atque is Græcis Byzantinis πρωτοιερακάριος dictus fuit, cujus dignitatis, præter Codinum, meminit Pachymeres lib. 1. cap. 8. lib. 10. c. 25. Quæ vero fuerint Magni Falconarii jura & prærogativæ in Palatio Regum Franciæ, docet Hiſtoria MS. rerum geſtarum ſub Ludovico XII. & Franciſco I. ſcripta à Roberto *de la Mark*, Domino *de Fleurange & de Sedan*, Mareſcallo Franciæ, ex qua ſequentia à nobis olim excerpta: *La Fauconnerie du Roy eſt une choſe ordinaire, & a le grand Fauconnier, qui eſt un fort bel Office en France, & l'eſt pour l'heure preſente un honeſte Gentilhomme & de bonne maiſon, qui s'appelle René de Coſſé, premier Panetier de France. Le dit grand Fauconnier a d'Eſtat quatre mil florins, & a 50. Gentilshommes ſous luy, qui ont bon Eſtat, & 50. Fauconniers aydes, & ont les dits Gentilshommes cinq ou ſix cens francs d'Eſtat, & les aydes 200. & depart ledit grand Fauconnier tous ſes Eſtats, & a bien 300. oyſeaux ſous luy: & peut le dit grand Fauconnier aller voler par tout le Royaume de France, où bon luy ſemble, ſans que perſonne luy puiſſe donner empêchement, & tous les marchands d'oyſeaux luy doivent tribut, & n'oſeroient vendre un oyſeau en ville du Royaume de France, ny à la Court ſans conſentement dudit grand Fauconnier, ſur peine de confiſcation de toute leur marchandiſe. Et a le dit grand Fauconnier pluſieurs beaux droits. Et faut que le Roy luy achepte tous les oyſeaux, & a un Contrerolleur, & un Treſorier, & gens ordonnez pour les payemens, auſſi bien que pour la Vennerie, ou autre Eſtat du Royaume de France; & ſont tousjours ordinaires ſuivans le Roy par tout où il va, auſſi bien que ſont les Venneries, oſté, que quand ce vient à l'eſté, ils vont mettre leurs oyſeaux en muë; mais tousjours il en demeure quelque nombre pour voler les perdreaux, avec les vautours, & lenerets & les tiercelets. Et a une autre façon de faire merveilleuſement belle entre la Vennerie & la Fauconnerie: car quand ce vient à la Sainte Croix de May, qu'il eſt temps de mettre les oyſeaux en muë, les Venneurs viennent tous habillez de vert avec leurs trompes & les gan-les vertes, & chaſſent les Fauconniers hors de la Cour, pour ce qu'il faut qu'ils mettent leurs oyſeaux en muë, & le temps des Venneurs approche pour courre les cerfs*

à force: & quand ce vient à la Sainte Croix de Septembre, le grand Fauconnier vient à la Cour, & chaſſe tous les Veneurs de la Cour, pour ce qu'il eſt temps de mettre les chiens aux chenils: car les cerfs ne valent plus rien, &c.

☞ *Falconarios* ſuos habuere etiam Summi Pontifices, ut patet ex Charta Gregorii IX. pro Monaſterio Malleacenſi in Antiquit. Benedict. Pictav. apud Stephanotium tom. 4. pag. 407. *Et ſpecialiter procurationes quas deberi mihi dicebam & meis præpoſitis, Falconariis, Venatoribus, ſervientibus.*

FALCONARIORUM DIVERSIONES, inter gravamina, quæ ſubditis inferebantur, recenſentur in Charta Roberti Regis Franc. pro Monaſterio Sandionyſiano, apud Doubletum pag. 826. *Namque*, ait Rex, *Venatores atque Falconarii capiendi ſpecie ſalvamenti, pæne vernaculos B. Dionyſii devaſtantes, eos populabantur, abactorumque more ſpoliantes prædabantur.*

FALCONERIA, Venatio cum falconibus, veteribus prorſus incognita, cum primus ex Scriptoribus Julius Firmicus ſit, qui *nutritores accipitrum, Falconum, cæterarumque avium, quæ ad aucupia pertinent*, memoret. Charta Ottonis III. Imp. ann. 986. apud Ughellum in Januenſibus Epiſcopis: *Cum omni juriſdictione, cum piſcaria, Falconeria, & omnibus venationibus Capitis Montis.*

¶ FALCONERIUS, Idem ac *Falconarius.* Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. to. 3. Junii p. 25. *Sex alii Falconerii, non tamen generoſi, in noſtra domo aſſumantur.* Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 177. *Item, Guilloto Falconerio, duo falcones ſui, ſi unum poſſit recuperare, & quinquaginta libræ dentur.* Ibidem p. 334. col. 2. *Falconerios, Brenerios, & Lavenderias habere voluit & ordinavit dictus Dom. Dalphinus conſuetos.*

¶ FALCONETA, Idem quod *Falcona*, Genus tormenti bellici. Epiſt. ad Archiduc. Auſtriæ de Obſidione Varadinenſi apud Ludewig. to. 6. p. 331. *Alias adhuc tres fortiſſimas foſſas in proximo vineto extruxerunt, quibus 4. machinas, Falconetas vulgo, induxerunt.* Vide *Falconium.*

FALCONISTA, apud Will. Hedam in Joanne II. Epiſc. Traject. Idem qui *Falconarius.*

FALCONIUM, φαλκούνιον, Canano p. 190. Machina bellica, noſtris *Fauconneau.* Vide *Muſchetta.*

¶ FALCTENUS, vel FALCTES, Maſſilienſibus *Falene*, Gener. Gall. *Gendre.* Charta anni 1358. in Archivo S. Victoris Maſſil. *Dulcelina uxor nobilis Guill. de Rocafort inſtituit heredem nobilem Valentinum de Rocaforti Falctem ſuum.* Vide *Fezelenus.*

¶ FALCTI, vel FALETI dicebantur Uſurarii quidam Lombardi & Itali ſæculo XIV. adverſus quos exſtat Edictum Johannis Francorum Regis anno 1353. apud D. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 523.

¶ FALCUMBERGENSIS DENARIUS. Vide *Moneta Baronum.*

FALCUS, pro *Falco.* Formula 15. ex Baluzianis: *Latrat vulpis, ſed non ut canis: Faltus* (i. falcus) *mit ſemper inanis; cauda proferit, jam non fronte, cito decadet ante cano forte.* i. falcus, vel falco volat ſemper inanis; cauda ferit, non roſtro, cito decidet ante validos canes.

FALDA, Vox à Saxonico ꝼalꝺ, ſeu Cambro-Britannico ꝼꝼalꝺ, deducta, quæ *Stabulum* vel caulam vulgariter, proprie vero *ſeptum*, clauſtrum, cum ad aliorum animalium, tum ad hominis præſidium ſignificat. Triplex autem in veteribus Tabulis hujus vocis notio deprehenditur. Nam primo pro *ovili*, hoc eſt, pro ſepimento ex caulis vel cratibus facto, quo paſtores nocte includunt oves, tum ad ſtercorandum arva, tum ne in ſegetes ſpatientur. In Charta vernacula ſeu Gallica in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 903. *Falda, Faude*, & *Faldagium, Faudage* dicitur. Ita apud Brittonum pag. 109. v. Vide Conſuetud. Bononienſem art. 176.

FALDA igitur interdum ſumitur pro crate, qua illa conficitur. Cuſtumarium de *Hecham: Portabit Faldas domini.* Walſinghamus in Ricardo II. p. 255. *Et ideo in primis ad diffiduciandum Abbatem, Faldas, quas fecerat in Fauconwod, & ſilvis aliis, eſſe frangendas ipſa nocte, &c.* Mox: *Ipſa nocte ante quietem univerſa ... in fractione Faldarum, exciſione portarum, & domus ſubverſione ... perpetrarunt.* Rurſum: *Conſultum eſt de Faldis in ſilvis, de ſilvarum portis, &c.* Monaſticum Anglic. p. 165. *Et de boſco meo, ſive arborum ſucciſione, ſufficientem materiam ad faciendas domos & Faldas duarum vaccariarum. Faulde des Charbonniers*, in Statuto pro foreſta Compendienſi ann. 1563. art. 29. Quibus locis *Faldæ*, ſunt crates ſeu *cleiæ Faldarum*, quibus ſilvæ, vaccariæ, & carbones clauduntur, & continentur. [Etiamnum Gallo-Belgæ *Faulde*, vel *Faude* appellant Carbonariam fornacem cratibus vulgo circumſeptam, quam Gallice dicimus *Charbonniere.*]

FALDA, pro ſepto, quo equi, aut alia quævis animalia includuntur. Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 395. *Præterea conceſſa eiſdem, quod habeant equos & porcos ſuos intra foreſtam meam, & habeant duas Faldas in foreſta mea, ... ad capiendum equos & pullos ſuos ſemel in anno, & ſignandum.* Fleta lib. 2. c. 76. §. 11. *Expedit juvencula & vaccas ... in Falda bene ſtraminata noctanter cuſtodiri.* Adde c. 86.

FALDA denique ſumitur pro libertate habendi *Faldam*, quæ libertas *Faldſoca* dicitur: ſoc enim Saxonibus *libertas.* Nulli quippe olim licuit vel in terris propriis *Faldam* erigere, aut gregem alere, niſi domino feodali, ſeu manerii, hoc ex jure publico gaudenti. Eſt igitur libertas *Faldæ*, ſeu *Faldagium*, prærogativa dominicalis, tenenti plebeio non competens. Atque hac notione paſſim uſurpari videas in veterib. Chartis. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 340. *In Sneteſham unam carrucatam terræ cum Falda propria.* Tom. 2. p. 209. *Et quod oves Canonicorum eant in paſtura cum propriis ovibus ejus ubique, & quod ſint levantes & cubantes in propria Falda Canonicorum prædictorum.* Ibid. p. 625. *Quadraginta acras terræ ... cum libertate habendi Faldam ſuam.* Tom. 1. p. 302. *Haberet & Faldas, ubi omnes homines villæ præter Seneſchaldum, qui propriam Faldam habet, tenentur ponere oves ſuas.* Adde to. 2. pag. 275. [Chartularium SS. Trinitatis Cadom. fol. 55. *Duo ſunt Bercarii qui habent unam virgatam terræ, & debent cuſtodire videntes ... & poſt* XII. *dies Natalis habebunt Faldam ſuper terram ſuam, & erunt quieti à bideripes, &c.* Similia leguntur ibid. fol. 60.

FALDSOCA vero vox, habetur in veteri Charta apud Spelmannum: 40. *acras terræ cum dimidia Faldſoca.* Occurrit etiam in Monaſtico Angl. tom. 1. p. 478. *Et Faldſocam per omnes campos.* Ubi perperam editum *Faldſognam.* Idem Monaſticum Anglic. to. 2. p. 275. *Cum tota alia terra, & cum libertate Faldæ, & paſturæ, & ſuarii, &c.*

FALDÆ SECTA, dicitur illa Tenentium ſervitus, qua tenentur oves ſuas in *faldam* dominicam immittere ad ſtercorandos illius agros. Vetus Charta apud Spelmannum: *Conceſſimus totam terram ... cum falda, & ſecta Faldæ de hominibus noſtris, & omni libertate, quæ ad faldam pertinet.* Hodie, inquit

Spelmannus, oves Domini & Tenentium uno paſcuntur grege, ſub paſtore à Domino dato, in cujus ſtipem Tenentes ideo contribuunt,& paſtor ille Tenentium oves æque ac Domini curans, una omne in *falda* Domini reponit, quod & in Galliæ locis pleriſque uſurpatur.

FALD-GANGE-PENING, dicebatur nummus à vaſſallo Domino fundi ſolutus, ut à *ſecta faldæ* liberaretur; ne ſcilicet oves ejus ovile vel caulam Domini, fundi dominicalis ſtercorandi gratia, ſequerentur.

FALDAGIUM, Idem quod *Faldſoca*, Privilegium ſcilicet, & erigendæ & circumagendæ *faldæ*, ſeu ovilis, per arva inculta, eorumdem ſtercorandi gratia, & gregis fovendi. Monaſticum Anglic.to. 1. p. 337. *In Brunham 2. carrucatas terræ, & unum Faldagium, & 1. molendinum.* Pag. 340. *2. carrucatas terræ, cum 1. Faldagio & molendino.* Pag. 412. *Cum Faldagiis & brueriis ſuis apud Norwicum.* To. 2. pag. 275. *De Faldagio habendo ad ducentos bidentes ad plus in villa, &c.*

¶ FALDATUM, Eadem notione. Formul. Anglic. Thomæ *Madox* p. 299. *Ego Walterus Looht de Coleſburn dedi Monachis de Brueria paſturam ad ducentas oves: & ego habeo fenes & Faldata de præfatis ovibus, & tamen non poſſum nec debeo ponere faldam eorum ultra la Gresfurlung, &c.*

FALDARE, *Faldam* in agrum immittere, illius ſtercorandi gratia. Fleta lib. 2. c. 73. §. 5. *Faciant... terras dominicas marlari, compoſtari, de ovili Faldari, appruari, & emendari.*

FALDAO, Sedes, ſeu ſella brachiis concluſa, à ꝼalꝺ Saxonico, quod, ut ſupra diximus in *Falda*, non modo ſtabulum ovile, ſed etiam quodvis ſeptum ſignificat. Exſtat apud Theodulphum Epiſc. Aurelian. lib. 2. Carm. 15. Epigramma cujus titulus eſt: *In Faldaone Epiſcopi*, & principium, *Seſſio Teudulfi placeat precor, &c.* Fredegarius in Chron. cap. 34. *Ubi ad ventrem purgandum in Faldaone ſedebat, ſagitta ſaucius moritur.* Vide *Faldiſtorium.* Neſcio, an ejuſdem originis vox Gallica: *Faude*, de qua Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris:

Hucques de pris tres-riches mantelines,
Venans ſans plus juſqu'au deſſous des Faudes.

[Ubi *Faude* braccas, Gall. *Haut de chauſſes*, vel *Garde-chauſſes* ſignificare videtur. Nec alia notione] Raimundus Montanerius in Chron. Aragon. c. 124. *Et dona li tal cop per les Faldes en la cuxa, que la cuxa li paſſa, & la ſella, & apunta lo cavall.*

¶ FALDARE, FALDATUM. Vide in *Faldagium.*

FALDEFIUM. Vide *Faderſium.*

FALDEN. Hariulphus l. 3. Chronici Centul. c. 3. *Capſæ Evangeliorum duæ ex auro & argento paratæ, Faldene addito ex argento fabricatum ad opus ipſarum.* Vox, ut videtur ejus originis, cujus *falda*, ſeptum: eſt enim hoc loco *Falden*, operculum, quo Evangeliorum textus ambitur & concluditur.

¶ FALDESTOLIUM, *Faldeſtorium*, *Faldeſtorum.* Vide *Faldiſtorium.*

FALDIA, Veſtis muliebris, in Statutis Mediolanenſib. 2. part. 462. Ital. *Falde.* Vide *Faldones.*

FALDISTORIUM, Sella plicatilis, uti nuncupatur ab Aimoini Continuatore lib. 5. cap. 33. *Plictilis*, in Chartula plenariæ ſecuritatis, ſcripta ſub Juſtiniano, apud Briſſonium lib. 6. Form. *Sella ferrea plictile valente tremiſſe uno; ſella lignea plictile valente nummos aureos quadraginta, &c.* Vox porro *Faldiſtorium*, à Germanico *Falden, quod eſt plicare*, apud Keronem, ita ut iis accenſeatur ſellis, quas Athenæus l. 12. Syneſius de Regno, Heſychius, & alii à Græcis ὀκλαδίας vocant. Sebaſtianus Cobarruvias ab Hiſpanico *Falda*, i. veſtimentum femineum cum plicis, deducit. Alii denique ejuſdem eſſe originis volunt, qua *Faldao*, de qua voce ſupra, quod prorſus non abnuerim. [Skinner. in Etymolog. Faldiſtorium, ſedes Epiſcopi. elatior & cancellis circumcluſa, ab Anglo-Sax. *Falde*, ſeptum; & *dtoy*, locus.] Vide Oct. Ferrarium in *Faldiſtoro.* [Eruditiſſ. Murator. to. 3. p. 646. notula 18. à Longobardico *Falden*, Plicare, & *Stoul*, Sedes, in qua euphoniæ cauſa *l.* mutetur in *r*, unde *Faldeſtorium* eſt pro *Faldeſtolium*, arceſſit etymon, illudque exiſtimat, ut re vera eſt, ipſi rei accommodum; nec longe quæſitum.] Utcumque ſit, ridicule omnino Paris de Graſſis lib. 1. cap. 3. *Faldiſtorium* dictum ſcribit, quaſi *Fandiſtorium*, hoc eſt, locum fandi & perorandi. Papias: *Clepo, Clericorum* (*MS. Deorum*) *Faldeſtorium.* [Bernardus Theſaurar. de Acquiſitione T. S. apud Murator. tom. 7. col. 729. *Habebat enim loco Faldeſtorii regii ſaccum foliis arborum plenum.*] Acta Hadriani IV. PP. *Deſcendit, & in præparato ſibi Faldiſtorio ſedit.* Acta Alexandri III. *Papa in eminentiori loco poſitus in Faldiſtorio ſuo reſedit.* Jacobus Cardinalis de Coronatione Bonifacii VIII. PP. lib. 2. c. 2.

Cumque genu flexo ſedi proſtratus, & auro
Procubuiſſet herus, ſimul omnis & infula circum
Pontificum ſupplex in Faldiſtoria pectus
Funderet, &c.

Occurrit præterea in Chronico Caſin. lib. 3. cap. 19. (al. 20.) in Chron. Foſſæ novæ ann. 1196. in Ceremoniali Rom. non ſemel, in Actis Concilii Lugdunenſis ann. 1274. apud Durandum in Ration. lib. 4. cap. 30. n. 1. &c.

FAUDESTOLA, Eadem notione. Matthæus Paris in Vitis Abbatum S. Albini: *Unam cathedram, quam Faudeſtolam vocant.* Ubi expreſſa Gallica vox vetus, *Faudeſtuef*, & *Faudeſtueil*, nunc contractius *Fauteuil. Le Luſidaire* MS.

El Faudeſtuef d'or l'aſerront,
Illuecques le couronneront.

Computum Stephani *de la Fontaine* an. 1352. in Camera Comput. Pariſ. *Faudeſtueil* vocat. [Inventarium ſupellectilis Caroli V. Franc. Regis à Menagio in Etymologico Gallico laudatum; *Item, une chaire en maniere de Faudeſteuil.* Le Roman *de Blanchandin* MS.

Deſor un Faudeſtuel vermeil
S'apoierent en un conſeil.]

Le Roman *de Roncevaux* MS.

Dou Faudeſtuef s'eſtoit levez en piés.

Le Roman *de Gaydon* MS.

El tref avoit un Faudeſtuef aſſis,
Qui por Thiebaut i fuſt poſés & mis.

Occurrit præterea in veteri Flandriæ Chronico cap. 51. 72.

FALTESTALIUM, Eadem perinde notione. Ademarus Cabanenſis pag. 164. *De Capella Regis Roberti Evangelium ex auro & argento, Dalmaticam... Falteſtalium argentatum, veſtimentum integrum ſacerdotale, &c.*

FALDESTOLUS. Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 45. *Et aſſertur illi Faldeſtolus, in quo ſedeat, &c.* [in edito habetur *Faldiſtolium.*]

FALDESTOLIUM. Romualdus Salernitanus in Chronico MS. *Imperator depoſito pallio, de ſuo Faldeſtolio ſurgens, &c.* Vide *Cliothedrum*, & *Clepo.*

¶ FAUDESTOLIUM, apud Edmundum Marten. lib. 1. de antiq. Eccleſiæ Ritibus pag. 196.

¶ FADISTOLIUM.

¶ Fadistolium. Conſtitut. Eccleſiæ Valent. inter Concilia Hiſp. to. 4. p. 179. *Dum divinum Officium celebratur, ne laïci Clericis ſe immiſcentes illud perturbent, nullo modo cathedras chori ſuperiores neque inferiores, à primo Fadiſtolio uſque ad caput Chori conſcendere, neque in illis ſedere audeant.*

¶ Faldestorum. Chronicon Foſſæ-novæ, apud Murator. tom. 7. col. 882. *Dominus Cardinalis obtulit... optimam tirallam ſuper altare, pulchra ſandalia cum caligis, bonum Faldeſtorum, &c.*

FALDONES. Helmodus lib. 1. cap. 1. *Pro laneis indumentis, quos nos appellamus Faldones, illi offerunt tam pretioſos martures. Paldones* habet hoc loco Adam Bremenſis cap. 227. *Ad veſtem anhelamus marturinam, quaſi ad ſummam beatitudinem: itaque pro laneis indumentis, quæ nos dicimus Paldones, illi offerunt tam pretioſos martures.* Kyliano, *Falie*, eſt palla, cyclas, veſtis muliebris totum corpus circumdans: eidem *Palt-rok* eſt etiam palla. Hiſpani, *Faldones*, ut auctor eſt Sebaſtianus Cobarruvias, appellant, *los que cuelgan de las almaticas a una parte, y a otra.*

FALDRAVA. Charta Margaretæ Warvicenſis Comitiſſæ in Monaſtico Anglicano to. 2. pag. 986. *Totam decimam de agnis, de caſeis, & velleribus,.... de vitulis & de ruſchis, & de Faldravis, & de chiricſetis.* [In Hiſt. Harcur. to. 4. p. 2223. habetur *Faldranis*, forte à recto *Faldranus*: qua voce poſſet intel gi Hœdus, à Saxonico ꝼelð, Campus, & ꞃan, Capra, ita ut *Faldranus* ſit hœdus capræ campeſtris ſeu domeſticæ, ad diſcrimen capreoli ex ſilveſtri caprea progeniti.]

FALDSOCA. Vide *Falda*.

FALDWRTHI. Charta Edwardi Confeſſoris apud Spelmannum: *Volo præterea, ut ſancta Maria & Benedictus, & Abbas, & fratres Rameſiæ habeant ſocam in omnibus, ſuper omnes homines, qui ſunt motwrthi, ferdwrthi, & Faldwrthi in illo hundredo & dimidio, cujuſcumque homines ſunt.* Quædam hic commentatur Spelmannus ex conjectura, aitque, has voces confectas ex ƿꞃðı, dignus, aptus & idoneus, & ꝼalð, ꝼeꞃð, & moꞇ: ita ut *Faldwrthi*, fuerint, qui idoneæ ſunt ætatis *faldari*, hoc eſt, ſtabiliri in certo aliquo contubernio ſeu decania, Saxon. ꝼꞃıboꞃᵹa, ut de eo conſtet, ubinam exigendus ſit, ſi in Regem deliquerit: *Motwrthi*, qui conſcribi mereantur in placita & conventus publicos, moꞇ enim conventum ſonat: denique *Ferdwrthi*, ſeu *Fredwrthi*, qui eo adoleverint, ut jurentur in pacem regiam, vel qui evocentur in militiam, quam hæc ætas, *Expeditionem* appellavit, Sax. ꝼꞃıð.

¶ FALENCA Prati, pro *Falcata prati*, ni fallor. Donatio anni 1240. *Dono iterum cum quarruagio, uſagio & octo Falencis prati, quæ nuper dedi Hoſpitali S. Spiritus, c. arpenta boſchorum, &c.*

¶ FALERÆ, Ἱπποκόσμια, Equorum ornamenta, in Gloſſis veterib. Gualvaneus Flammeus apud Murator. to. 12. col. 1031. *Fuit inſuper magnificus in equitaturis & equorum Faleris.* Vide *Phaleræ*.

¶ Faleramentum, Idem quod *Phaleræ*, Græc. φάλεραι, Ornamenta equorum, interdum etiam equitum & virorum nobilium; unde ad alia transfertur per metaphoram. Statuta Ordinis Ciſterc. an. 1233. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1355. *Caveant de cetero Hiſpaniæ & Vaſconiæ, & alii omnes Abbates Ordinis, ne ſellis equorum curioſis, aut frenis ornatis laminis, vel lunulis ſtanneatis, nec ſtrepis utantur ferreis, ſed abſque omni Faleramento curioſo ſint hæc omnia.* Vita S. Remigii Rotom. Archiep. inter eadem Anecd. to. 3. col. 1667. *Non enim oblectabant ejus animam Faleramenta divitiarum, nec aulicorum copia miniſtrorum, cujus erat omnis ab intus gloria de conſcientia pura & fide non ficta.* Geſta Abb. Gemblac. apud Acherium to. 6. Spicil. p. 505. *Venerabilis itaque Erluinus patris proprii ſtudio literalis ſcientiæ imbutus documentis, cum in præſenti ſæculo cerneret nihil agi utilitatis, cœpit æſtuare... dans operam ut poſtpoſitæ vitæ lubricæ Faleramentis, Cœnobitarum ſponte conglomeraretur phalangi.*

¶ Falerare, *Ornare, colorare*, Laurentio in Amalthea ex Vocabulario Eccleſiaſtico, ubi mallet *Phalerare*: quo uſus eſt S. Ambroſius in Lucam lib. 2. cap. 18. *Falerare ſonipedes*, Equos ſternere, ornare, in Miraculis S. Swithuni, Julii to. 1. p. 331. Hinc cum pompa & apparatu aliquid agere, in Charta fundationis Sacræ Capellæ Bituric. to. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 28. *Ad cujus gaudia triumphantis* (Jeruſalem) *militans aſſidue filia pro ſuæ poſſibilitatis modulo Falerando, Altiſſimo repræſentat.*

¶ FALERE, neutro genere, apud Varronem eſt Architecturæ genus, quod feminino gen. ſic explicat Laurentius in Amalthea: *Faleræ, Pilæ lapideæ quæ pro ſtereobate ſubſtruuntur ſtylobatæ, ſuntque projecturæ pulvinatæ, opportunas ſedes præbentes defatigatis, ut videre eſt in periſtyliis Monachorum.*

¶ FALERITA, Quod ſpectat *Faleras*, ſeu equorum ornamenta. Ordinatio an. 1336. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 310. col. 2. *Pro borratura & Falerita uſque ad ſummam* cxx. *florenorum.*

FALESCERE, Carere, ceſſare, finire, *Faillir, Manquer.* Althelmus de Laude virginum:

Integritas animæ regnans in corpore caſto
Flos eſt virgineus, qui neſcit damna ſenectæ,
Nec cadit in terram, ceu fronde liguſtra Faleſcunt.

Ubi perperam Caniſius *fatiſcunt* reponit. Nec ſcio, an ita etiam legendum cap. 16.

Donec tortoris ſævi tormenta Faleſcunt.

Et cap. 17.

Sic miles Chriſti frænabat marmora ponti,
Ut merito Sancti non unquam fama Faleſcat.

Ubi Caniſius monet, *Fateſcat* haberi in MS.

FALESIA, Gall. *Faleſe.* Sic Normanni noſtri vocant maris editiores margines rupeſque mare claudentes. Turnebus lib. 1. Adverſ. cap. 23. à *Phalerum* deducit, quæ vox apud Varronem l. 3. de Re ruſtica, crepidinem quamdam ſignificat. Sed id etymon improbat Joſ. Scaliger, putatque à *Fels* vel *Fales* voce Germanica, quæ rupem ſonat, petendum. Quid ſi à *Phalis*, vel *Falis*, quæ ſunt turres editiores? Heſychius: φάλαι, φάλαιναι. Supra: φάλαι, ὄρη, σκοπιαί. Ita reſtituunt viri docti. Will. Brito l. 8. Philip. de *Faleſa* oppido in Norman.

Vicus erat ſcabra circumdatus undique rupe,
Ipſius aſperitate loci Faleſa vocatus.

Monaſticum Anglic. to. 2. p. 165. *Conceſſi, quod habeant largam, liberam & rationabilem viam ſuper Faleſiam Petrariæ per totam longitudinem dicti faleſii.* Charta Petri D. Marleti an. 1234. *In domanio meo eſt medietas altæ Faleſiæ ante Chautou.* Hiſtoria Bellorum Hieroſol. MS. vernacula: *On ne puet le caſtiel aſſegier ke d'une part, pour çou ke il ſiet ſour une haute Faliſe.* Balduinus de Condato MS.

Tant ſoit fort li mur ne maſſis,
Ne en haut lieu & fort aſſis,
Et hoſtiaux ſor Faliſe murée, &c.

[*Perceval* apud Borellum:

Li chaſteaux ſur une Faloiſe,
Fu ferme par ſi grand richeſſe.]

Vide Edw. Cokum ad Littletonem ſect. 1.

¶ FALETI. Vide *Falcti*.

¶ FALGARE. Spelmannus in *Aldermannus*, ex Legibus Aluredi c. 33. perperam legit *Falgavit*, pro *Fulgavit*. Vide *Folgare*.

¶ FALIE, Idem quod *Phala*, veſtis. Vide in hac voce & in *Faldones*.

FALINGUS. Vide *Falangus*.

FALIONES. Charta Ademari Comit. regnante Rodolpho Rege indict. 12. ex Tabul. Silvaniacenſi: *Donante Archimbaudo filio meo allodos bonos 10. cum manſis 55. & ſervis & ancillis, & omnibus ſuprapoſitis, & ſpadam meam minorem & ſigillum de ſafiro, ubi Irmingardis ſculpta eſt, & duos Faliones, & caballos 4.* Vide *Faldones*.

FALISCUS, *Culter vel ſecuris*, Papiæ. MS. *Falliſcus* præfert. Alibi: *Forca, quam nunc Faliſcum appellamus, nunc Culter dicitur, alias Securis, qua Pontifices in ſacris utuntur.*

FALKELAND. Vide *Folcland*.

¶ FALKENARIUS, Eadem notione ac *Falconarius*. Charta Agnetis Duciſſæ Sileſiæ pro Monaſterio Griſſovienſi ann. 1295. apud Ludewig. tom. 6. p. 523. *Neque noſtri aut ſucceſſorum noſtrorum Aucupatores, Venatores, Falkenarii aut quicumque Officiales debent accedere, agere vel facere ſtationem in villa prædicta Calndorf.*

FALKESMOTE, Curia quædam Londonienſis, in qua judicia exercebantur. Vox conficta ex ꝼalk, [Saxon. ꝼolc, Populus,] & mote, concilium, conciliabulum. Henricus I. Rex Angliæ in Charta pro Londonienſibus: *Et amplius non ſit, miskenninga* (id eſt, miſlocutio) *in Huſtenge, neque in Falkeſmote, neque in aliis placitis infra civitatem.* [Vide *Falmotum*.]

¶ FALLA, *eſt Turris lignea*. Gloſſar. vet. S. Andreæ Avenion. Vide *Phalæ*. Veteres *Falla* uſurpaſſe pro *Fallacia*, teſtis eſt Nonius, apud quem: *Me non vocavit, ob eam rem hanc feci Fallam.*

FALLACIA, Levior culpa ex oblivione præſertim: noſtris *Faute*. Uſus veteres Ordinis Ciſtercienſis cap. 68. *Similiter ſuper articulos manuum ſatisfaciant omnes in loco, in quo ſunt, quoties Fallaciam in Oratorio incurrerint non divertentes dextrorſum vel ſiniſtrorſum.*

¶ FALLACIUM, Ludibrium. Barthius in Gloſſario, ex Hiſt. Palæſt. *Verumtamen hoc Fallacium eſt totum.*

FALLASIA. Vide *Falaſia*.

FALLERA, pro *Phalera*, *Harneſium*, Inſtrumentum ruſticum. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 256. *Et quod eant cum bigis & carris & Falleris ſuper tenementum ſuum de Grenhull.* [Bernardus *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. pag. 177. *Jam non ypocryſes pallia querunt, ſed crimen Falleras exuit omnes.* Hoc eſt, exuit id omne, quo tegi poſſet.] Gloſſ. Lat. Gr. *Faleræ*, ἱπποκόσμια. Gloſſæ aliæ MSS. *Falerus*, περιτραχήλιον. Vide *Faleræ*.

¶ FALLERE, vel FALLIRE, Deficere, deſinere, Gall. *Faillir, Ceſſer, Finir.* Inſtrumentum de terris S. Catuodi, apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. p. 252. *Et tunc vadit foſſa Catuodi quaſi ad horam nonam per abrupta loca uſque dum pervenit ad unam nodulam. Tunc namque Fallit foſſa & accipitur nodula per ipſam petram, quæ eſt in ipſa nodula.* Vide *Fallire*.

¶ FALLESIRE, Debitum ſervitium non facere, ab aliquo deficere, ei deeſſe, Gall. *Faillir*. Moretus Antiquit. Navarræ p. 45. *Propter quod fuiſtis meos fideles quando venit illo Imperatore, & non Falleſieſtes, & propter quod populetis, &c.* Vide *Fallire*.

¶ FALLETRA, *Adulatoria verba*. Gloſſ. Sangerm. MSS. num. 501. Eſt pro *Phalerata verba*, ut occurrit apud Terentium.

¶ FALLIA, Defectus, quo quis ibi abeſt, ubi ex officio deberet adeſſe, & ſubſtractio ſtipendii propter abſentiam. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. I. *Necnon ſit ſollicitus quantum poterit, quod ſciat veritatem Falliarum, quæ fient tam per noſtros domeſticos, quam per alios noſtros officiales Fallias facientes; & illas executioni debitæ faciat mandari.* Vide *Fallire*.

¶ FALLIARE, Dignitate depellere, German. *Fallen*, De gradu dejicere. Lambertus Ardenſis: *Hic rapiebat, illic Falliabat, aut rebus expoliabat; iſti injurioſam objiciebat calumniam... in milites efferus & amaricoſus, in cives acerbus & contentioſus.*

FALLIBILIS, *Subdolus, inſidioſus.* Papias.

FALLICETUM, eidem Papiæ, *Licentia Judæorum; vel juſtitia.*

FALLIMENTUM, Culpa, Gall. *Faute.* Uſatici Barcinonenſes cap. 61. *Et qui honorem per illum non tenuerit, emendet illi Fallimentum & deſonores, quos ei fecit cum avere & ſacramento manibus propriis jurando.* Adde cap. 61.

FALLIRE. Lex Salica tit. 9. §. 1. *Si quis voluerit alterum occidere, & colpus ei Fallierit.* Phraſis Gallica: *Si le coup lui a failli:* Id eſt, *ſi ictus fefellerit.* Germanis *faelen* & *feylen*, eſt falli, labi, errare. Sed neſcio, an legendum *fallierit*, cum Editio Heroldi præferat: *Et colpus præterſalierit.* [*Foloier*, eadem notione, pro falli errare, uſurparunt veteres Galli. *Les Proverbes* MSS.

Qui par ſoit velt ouvrer,
Sans conſeil demander,
Sovent Foloiera.

Des Fontaines in Conſil. cap. 18. *Se li arbitres Foloie à donner ſe ſentence*, i. Si arbiter erraverit in ſententia dicenda.]

FALLIRE, vel FALLERE, Deeſſe rei alicui. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 28. *Qui Fallerit hoſtes vel cavalcadas ſeniori ſuo, cui eas facere debuerit, aut emendet illi eas in duplo, ſi ſenior voluerit, aut emendet ei totum damnum & miſſiones & perdas, quas ſenior per fallimentum illius fecerit, &c.* Id eſt, qui exercitui non interfuerit, & equitationem, quam debet, non fecerit. Cap. 29. *Qui viderit ſeniorem ſuum neceſſe habere, & Fallerit ei de juvamine & de ſervitio, quod ei debuerit facere, &c.* Id eſt, qui non juverit, vel opem non dederit.

¶ FALLISCUS. Vide *Faliſcus*.

¶ FALLITUS, à *Fallire*, Reus violatæ fidei. Inſtrum. de condicto ſingulari certamine inter Carolum Jeruſalem & Siciliæ, & Petrum Aragonum Reges, inter Anecd. Marten. to. 3. col. 104. *Et tamquam perjurus, devictus, falſus, Fallitus, infidelis, proditor & infamis ſit & perpetuo habeatur.* Eadem habes apud Rymer. tom. 2. pag. 228. 229. 232. 233.

FALLIUM. Charta Lotharii Regis Franc. an. 988. pro Eccl. S. Cucufatis in Catalania, apud Michaëlem Carbonellum in Chron. Hiſpan. fol. 8. *Et Eccleſias S. Geneſii, & S. Martini, & S. Felicis, quæ ſunt ad ipſum Fallium, &c.* [Vide *Fallum 2.*]

¶ FALLIZUS GRAVUS. Vide *Falcigranus*.

1. FALLUM, ex Anglico *Faile*, deficere: *failing*, defectus. Parliamentum de depoſitione Regis Ricardi II. *Citra Paſcha proxima extunc ſequens ſine Fallo rediret in Angliam.* Galli dicunt *ſans faute.* [Inſtrum. anni 1413. ex Archivo Caſtri Nannett. *Cognoſcimus nos eſſe obligatos realiter abſque Fallo ad unam Miſſam ſemel in ebdomada dicendam.* Miracula S. Zitæ Virg. April. to. 3. pag. 519. *Ego feceram nimis magnum Fallum* (i. delictum) *quod ſubterraveram bindam S. Zitæ in iſta terra.* Vetus Poëta MS. è Bibl. Coiſlin.

Demain ferons une bataille
Enmi ces chans ſans faille.

2. FALLUM, videtur etiam modus agri apud Anglo-Saxones. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 425. *De duabus acris, & 3. rodis terræ, & 30. Fallis in Lanwait.* [Vide *Fayllium.*]

¶ FALMOTUM, Conventus, Cœtus, à Saxonico ꝼolc, Populus, & Moꞇe, Concilium. Donatio Guidonis de Meriton Militis Fratribus Templi Salvatoris apud Kennettum Antiqu. Ambroſden. ad annum 1164. *Teſtes donationis ſunt Fulco Sacerdos de Meriton, Luvellus de Horſpath & totum Falmotum meorum hominum & ſuorum.* Quo in loco *Falmotum* ſolam ſignificat vaſſallorum domini congregationem. Sed alia fuere *Falmota* hiſco parvis cœtibus ſolemniora, quæ ſcilicet in urbibus vel provinciis celebrabantur. *Falmotum* urbis vel oppidi, quod vulgo *Burgmote* appellabant, tum cogebatur, cum cives negotium habebant aliquod extraordinarium; *Falmotum* vero provinciæ, *Schiremote* dictum, unoquoque anno congregabatur. Huic intererant Equites omnes ceterique Vaſſalli liberæ conditionis, qui præſtito Regi fidei & homagii ſacramento Magiſtratum eligebant *Scheriff* vocatum, qui per annum integrum in tota provincia juriſdictionem exerceret ampliſſimam. Verum hujus Magiſtratus electio penes ſolum Regem eſſe cœpit anno 1315. ut docet Kennettus in Gloſſario ad calcem Antiquit. laudatarum. Vide *Falkeſmote* & *Folkeſmote.*

¶ FALO. Albertus Muſſatus lib. 13. de Geſtis Henrici VII. Cæſaris rubrica 8. *Sed ecce in ſummo Gorgonæ faſtigio ignem emicare, quod ſignum Falo ipſi nuncupabant, conſpexere. Hujus indices ſigni Roberti Apuliæ Regis galeas in Elbam declinaſſe declaravere, ibique identidem damna intuliſſe incolis, mox & in portum Piſanum deſcendiſſe. Verum Falonis indicio Gorgonei claſſem Piſani in tutum redegere, illæſamque ſervavere.* Ubi Villanus ſic notat: Vox *Falo* acuta accentiuncula notanda eſt *Faló*. Significat autem flammam ſeu flammæ ſplendorem, vel potius repentinam flammæ apparitionem; & videtur eſſe unum ex iis verbis, quæ à Græcis ad nos recta migrarunt; illis enim φαλὸς, ſplendidum vel album derivatione à verbo φάω, quod eſt Luceo. Conſimile huic verbo, quod obiter dixerim, eſt nauticum *Fanò*, quod Græcis, φανὸς, à verbo φαίνω, quod inter alia eſt Luceo, appareo. Galli dicunt *Falot*, quod videtur affine τῷ *Falò* Etruſcorum. Vide Menagii Etymologias Gallicas.

FALQUERII, Religioſi Turci. Vide Waddingum an. 1314. 9.

FALSADOR, Falsadorium. Vide *Falſarius* 1.

¶ FALSAMENTUM, Adulteratio, falſificatio. Charta Guidonis Regis Hieroſol. anno 1190. apud Gueſnaium in Annal. Maſſil. *Excepto furto, homicidio, tradimento, Falſamento monetæ, &c.*

1. FALSARE, Decipere. In Gloſſis Iſidori: *Falſatus ſum, deceptus ſum.*

2. FALSARE, Adulterare, ſcriptum corrumpere. Rabanus Maurus lib. contra Judæos c. 13. *In tantum namque eorum proceſſit impietas, ut etiam Scripturam Propheticam Falſare conati ſint.* Sexta Synodus CP. art. 14. τοὺς δὲ φαλσεύσαντας τὰ εἰρημένα δύο βιβλία, &c. Occurrit ibi non ſemel, [& in Vita S. Euſebii Cremon. Martii to. 1. p. 373.]

¶ Falsare Pondera, Adulterare, minuere. Concilium Legion. an. 1012. can. 34. inter Hiſpan. to. 3. p. 192. *Panatariæ quæ pondus panis Falſaverint, in prima vice flagellentur.*

3. FALSARE, Falſam eſſe rem quampiam contendere. Lex Ripuar. tit. 59. §. 2. *Et ſi quis in poſterum hoc refragari vel Falſare voluerit, à teſtibus convincatur.* Ita *Falſare chartam*, eſt falſam aſſerere, in Capitul. 3. an. 819. cap. 10. *Chartam falſam efficere*, lib. 3. Capitul. c. 43. Tabular. S. Ambroſii Bituric. ſub Roberto Rege: *Si quis autem homo ſeu femina hanc cartam Falſare voluerit: componat centum libras auri, aut ſeipſum reddat eidem Eccleſiæ ejuſdem habitatoribus ad ſervile opus peragendum.* Leges Edgari Regis art. 9. apud Bromptonum: *Si accuſatus ſe de hoc non idoneaverit, & niſi accuſationem Falſaverit, redimat ſe wera ſua*, i. falſam eſſe arguerit. Vide l. penult. D. de Falſis.

4. FALSARE Curiam, in Regiam majeſtat. lib. 3. c. 21. §. 7. idem valet ac appellare à judicio Curiæ tanquam falſo & pravo. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 71. *Qui Judicium Curiæ recuſat, Curiam Falſat, & qui Curiam Falſat, Principem damnat. Fauſſer la Cour*, in Aſſiſiis Hieroſolymit. MSS. c. 103. quod idem valet ac

Falsare Judicium, Appellare à judicio. Dupliciter autem *falſabatur Curia*, vel *Judicium*, primo, cum ſimplex ac nuda erat appellatio: ſecundo, cum appellationi adjungebatur crimen aliquod, quod Judicibus impingeretur, veluti ſi odii, lucri, vel alia prava cauſa judicium egiſſe appellans contenderet. Prima appellatio in Curia domini ſuperioris conſueto juris ordine procedebat, altera duello definiebatur. Appellans enim, Judicem aut Judices ſeu Pares ſuos pravum judicium ac iniquum ex prava cauſa egiſſe duello ſe probaturum profitebatur, eoque nomine cum ipſis Judicibus monomachiam inibat. Quod ab ipſis veteribus Francis accerſunt non inſulſe viri docti, apud quos Comes ſeu Judex, qui in judicando peccaſſet, plectebatur, adeo ut contingeret etiam, ut à partibus læſis interdum occideretur iniquus Judex, ejuſque cædes non magna mulcta lueretur, ut videre eſt in Lege Salica Edit. Heroldi tit. 54. 57. Sed de *Falſatione judiciorum* plura jam à nobis obſervata ſunt ad Statuta S. Ludovici lib. 1. c. 6. quibus ſubdere videtur operæ pretium locum Hugonis Falcandi de Calamitatib. Siciliæ pag. 690. *Hanc ergo ſententiam vice conſenſuque omnium Boamundus Comes, ut erat vir eloquens, in præſentia Regis expoſuit. Tunc Richardus Comes exclamavit, injuſte ſe gravari, odium æquitati præferri: paratum ſe probare, quod iniquam falſamque protuliſſet ſententiam. Quibus verbis Boamundus Comitem prohibuit Curiæ reſpondere, dicens, injuriam hanc non in eos, qui judicaverant, ſed in caput regium principaliter redundare. Dehinc injunctum eſt Archiepiſcopis & Epiſcopis qui aderant, ut in auctorem tantæ contumeliæ, quod æquum eſſet, de juris ſeveritate decernerent. At illi juxta Conſtitutiones Regum Siciliæ decreverunt, Comitem Richardum non ſolum de terra ſua, verum etiam de membris & corpore Regis miſericordiæ ſubjacere, eo quod judicium Curiæ Falſum dicere præſumpſiſſet. Captus igitur & militum cuſtodiæ traditus, Taurominium juſſus eſt perduci, & ibidem in Caſtello ... ſumma diligentia cuſtodiri.* Quæ quidem non modice illuſtrant, quæ habentur in Statutis S. Ludovici lib. 1. c. 76. ubi ſane appellari à judiciis Regiarum Curiarum poſſe, ſed Regiam Curiam falſari non poſſe decernitur: *car l'on ne trouveroit mie qui droit en feiſt: car li Rois ne tient de nului fors de Dieu & de lui.* Addam etiam formulam ejuſmodi appellationum, deſumptam ex Tabulario Epiſcopatus Pariſienſis Bibliothecæ Puteanæ fol. 149.

Philippus D.G.Franc.Rex dilecto & fideli ſuo Epiſcopo Pariſienſi ſalutem & dilectionem. Cum fidelis & devotus frater noſter P. Alencon. & Carnotenſis Comes, & Almaricus de Meulento Valletus noſter aſſerant ſe ab audientiâ veſtra ad noſtram Curiam ſuper quodam Judicio, tanquam pravo & Falſo dato in veſtra Curia contra eoſdem pro Roberto de Haricuria Milite appellaſſe: mandamus vobis quatenus ſitis coram nobis ad inſtans Parlamentum ad diem octabarum B. Martini hiemalis, & vobiſcum habeatis Andream Groingnet, Joannem Angier, & Philippum Paon judicatores veſtros ſuper pravo & Falſo Judicio dictis Comiti & Almarico reſponſuros, & ſignificetis dicto R. de Haricuria, quod ad dictum diem interſit, ſi ſua crediderit intereſſe: inhibentes vobis, ne pendente hujuſmodi appellatione aliquid innovare præſumatis in præjudicium Curiæ noſtræ, & dictæ appellationis. Dat. Pariſ. die Jovis poſt feſtum Apoſtolorum Petri & Pauli.

Cognitio vero de falſo judicio facto ad Regem unice ſpectavit. Statut. Marlebridgenſe ſub Henrico III. Rege Angl. cap. 21. *Nullus de cætero, excepto Domino Rege, teneat placitum in Curia ſua de Falſo Judicio, facto in Curia tenentium ſuorum, quia hujuſmodi placita ſpecialiter ſpectant ad Coronam & dignitatem Domini Regis.* Vide Gul. Prynneum in Libertatib. Eccl. Angl. to. 3. p. 551.

FALSARIA MONETÆ, Crimen falſæ monetæ, cujus cognitio ſolum Regem ſpectat, ex Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 10.

1. FALSARIUS, Sica, pugionis vel cultelli ſpecies. Albericus in Chron. MS. an. 1214. de Pugna Bovinenſi: *Ante oculos ipſius Regis occiditur Stephanus de Longo Campo, in capite percuſſus longo, gracili trialemello, quem Falſarium nominant.* Chronic. Flandr. cap. 15. de eodem prælio: *Matthieu de Mommoranci tenoit un Fauſſart en ſa main, & en derompoit les preſſes.* Le Roman *de Roncevaux* MS.

Et grans juizarmes, & Fauſſars acerez.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Lancent à lui les Fauſſars acerez.

Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Et arbaleſtes, javelos & Fauſſars.

Chronicon MS. Bertrandi Gueſclini:

D'eſpées & de Fauſſars ot ſur lui plus de cent.

Alibi:

Maint bacinets auſſi œuvré joliement,
Panons, dars, & Fauſſars, qui tranchent ſouëſvement.

Iterum:

Gettent dars & Fauſſars, moult en vont ociant.

FALSADOR, Eadem, ni fallor, notione, apud Sanutum l. 2. part. 4. cap. 8. *Decet etiam antedictum (navigium) habere ſagittaminum numerum infinitum, & præcipue ex eis, quæ Falſadores vulgariter appellantur.* Et cap. 21. *Duodecim magiſtri ad faciendum Falſadoria atque tela.*

¶ 2. FALSARIUS LITTERARUM, Qui Litteras ſupponit vel adulterat. Statuta Synod. Eccl. Leodienſis an. 1287. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 879. *Statuimus de Falſariis declarando Falſarios Litterarum Domini Papæ eſſe auctoritate canonis excommunicatos.* Vide *Falſare* 2.

¶ FALSATO, adv. Doloſe, fraudulenter. Charta fundationis S. Mauritii Agaunenſis tom. 1. Hiſt. Inſulæ Barbaræ pag. 30. *Reliqua vero corpora congerantur in tutiſſimum locum, atque aptiſſimum in unum condantur locum, & ſub eximia cuſtodia ſanctiſſimi Cuſtodes deputentur, ne forte, quod abſit, Falſato ex eis furentur.*

FALSATOR, Falſarius, in Lege Salica tit. 32. §. 8. [& in Miraculis S. Vincentii Madelgarii to. 3. Julii pag. 680. *Rigebat juratoris brachium, nec verba proferre, nec valebat contrahere porrectam manum.... ſignantes facies ſuas execrantur Falſatorem & venerantur Dei amicum.*]

¶ FALSATOR CHRISTIANUS, f. Qui fidem Chriſtianam ejuravit. Charta an. 1114. *Donamus vobis preſcriptis fratribus Lapeto & Bernardo .... tertiam partem de totis placitis, de Chriſtianis Falſatoribus & latronibus, qui fuerunt* (f. fuerint) *capti de S. Juliano uſque ad Crucem S. Affrodiſii.* Et certe qui fidem ejurabant mulctæ ad minimum pecuniariæ ſubjiciebantur, quæ ad fiſcum domini pertinebat.

¶ FALSCETUS, Levior aura. Chron. Danduli apud Murator. to. 12. col. 450. *Non illa lucidiſſima & quietiſſima fuit, ſuavi & proſpero vento flante, navigantibus nobis abſque ſtrepitu & cum ordine magno, ... ut ſibloti ſive Falſceti ſilerent.*

¶ FALSDARIUS, Idem qui *Falſarius* 2. Concil. Tarraconenſe an. 1329. can. 8. inter Anecdot. Marten. to. 4. col. 286. *Et ſi aliquis litteris indulgentiæ Archiepiſcopi Toletani in noſtra provincia* (Tarraconenſi) *uſus fuerit, tamquam Falſdarius puniatur.*

¶ FALSETUM, Tonus acutus, Gall. *Fauſſet.* Rubricæ MSS. Eccleſiæ Bellovac. in Vigilia Nativitatis: *Omnes antiphonæ pſalmorum incipiunt cum Falſeto.* Vide *Fauſetum.*

¶ FALSIDIA, apud Martenium in Anecdotis pro *Falcidia*; quod vide.

1. FALSIFICARE, Idem quod *Falſare*, [Rem falſam aſſerere, ſeu quempiam falſidicum probare.] Charta Ludovici VI. Reg. Fr. an. 1110. apud Jacob. Petitum, poſt Pœnitentiale Theodori pag. 581. *Horum itaque* (ſervorum) *probationes, aut liberi ſuſcipiant, aut contradicendo Falſificent.* Ægidius de Roya an. 1230. *Fernandus Comes Flandriæ.... Burgenſibus dedit privilegium, quod Scabinos impoſitos amovere non poſſet, niſi ſecundum legem Falſificati eſſent.* Id eſt, convicti *de falſo judicio.* [Geſta Tancredi num. 102. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 175. *At Boamundus, ut ipſe non imprudens, rei ſeriem ſcrutatur, quiſnam ſomniator ille eſſet, quibus populum ambagibus involviſſet, quem foſſoribus locum ſignificaſſet, utque ipſe inſiluiſſet, fodiſſet, inveniſſet: ſtatim fallaciam deprehendit, inventionem irritam, inventorem conjecturis Falſificat argutis.*]

2. FALSIFICARE, ex Gallico *Fauſſer*, Trajicere, perfringere. Joan. Monach. Majoris Monaſt. l. 1. Hiſt. Gaufredi D. Norman. *Impoſita eſt capiti ejus caſſis multo lapide pretioſo relucens, quæ talis temperaturæ erat, ut nullius enſis acumine incidi vel Falſificari valeret.* Robertus *de Bourron* in Hiſt. Arthuri & Merlini MS. *Li haubert ſunt ſi fort & ſi tenant, qu'il ne puent maille Fauſſer.* Le Roman *de Kanor* an. 1294. MS. *Ne peut le cop tenir qu'il ne ſoit entrés en la coiffe & li baçin Fauſſés.* Le Roman *de Roncevaux* MS.

Fauſſent ces broingnes, où li ors eſt batus.

Alibi:

Son haubers firent Fauſſer & deſmailler.

Guill. *Guiart* MS. an. 1267.

Bacinez foudre, embarrer hyaumes,
Haubers Fauſſer, & eſpaulieres.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

L'Aubert Fauſſe & defront ô l'acier Viennois.

¶ 3. FALSIFICARE, Adulterare, corrumpere ſcriptum, monetam, &c. Gall. *Falſifier.* Ottoboni Scribæ Annales Genuenſes ad ann. 1175. apud Murator. tom. 6. col. 353. *Piſanis vero monetam Lucenſem, quam malitioſe cudebant & Falſificabant, ſub juramento debito interdixit.* Chron. Parmenſe ad an. 1293. apud Murator. tom. 9. col. 824. *Liber*

Societatis Cruxatorum & populi Parmæ de conſenſu & conſcientia dicti Capitanei per Dondedeum ejus Notarium in pluribus locis Falſificatus & caſſus fuit. Privilegia Friburg. civitati conceſſa à Bolione Duce Furſtenbergenſi an. 1337. apud Ludewig. to. 6. pag. 41. *Pannos & ſtamina non Falſificata, cujuſcumque valoris & coloris fuerint, licite poſſint vendere, & incidere per ulnas.*

¶ 4. FALSIFICARE CURIAM, Idem quod *Falſare judicium*, Appellare à judicio. Apud Anglos uſu & conſuetudine Regni receptum erat ut qui *Curiam Falſificaret* ſeu *judicium*, præſertim cum de iniquitate judicii querebatur, coram ipſa Curia tactis ſacroſanctis Evangeliis juramento id affirmare teneretur; quod duello definiebatur apud Francos. Hujus moris teſtis eſt Hickeſius Præfat. in Grammat. Anglo-Saxon. p. 26. ubi ex Annal. R. Hovedeni pag. 283. hæc exſcribit: *Conqueſtus enim erat Regi idem Johannes, quod cum calumniatus eſſet in Curia Archiepiſcopi terram quamdam de illo tenendam jure hæreditario, & diu inde placitaſſet, nullam inde potuit aſſequi juſtitiam, & quod ipſe Curiam Archiepiſcopi ſacramento Falſificaverat ſecundum conſuetudinem Regni. Cui Archiepiſcopus reſpondit: nulla juſtitia defuit Johanni in Curia mea: ſed ipſe, neſtio, cujus conſilio, an propriæ voluntatis motu, attulit in Curia mea quemdam Toper* (id eſt, librum Hymnorum) *& juravit ſuper illum, quod ipſe pro defectu juſtitiæ à Curia mea receſſit, cum ſtatutum ſit in Regno veſtro, quod qui Curiam alterius Falſificare voluit, oportet eum jurare ſuper ſacroſancta Evangelia.* Vide *Falſare Judicium.*

¶ FALSIFICATIO, Adulteratio quæ fit imitando alicujus chirographum. Charta apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Scias quod dedimus Adæ de Eſſex Clerico noſtro, pro ſervicio ſuo, omnes terras & tenementa quæ fuerunt Will. de Scrubby, cujus terræ & tenementa ſunt excaëta noſtra, per feloniam quam fecit de Falſificatione ſigilli noſtri.*

FALSIGRAPHUS, Qui falſa ſcribit. Vox ibrida, apud Joan. Sariſber. lib. 3. Metalog. cap. 5. Joſephus Iſcanus lib. 2. de Excidio Trojano:

... Fingit enim, nullique hac parte ſecunda
Falſigraphus commenta docet.

FALSIGRAPHIA, apud Alanum de Inſulis in Planctu naturæ pag. 301. 319.

FALSITIA, Falſum, ex Gall. *Fauſſeté.* Henr. Knyghton: *Accuſatus eſt de multis tranſgreſſionibus, fraudibus, Falſitiis & traditionibus.*

¶ FALSIVOMUS, Mendax, vaniloquus. Vita ſancti Guthlaci to. 2. Aprilis p. 42. *Ut quid Falſivomis pectoribus vanas minas depromitis.*

FALSO, FALSONUS, Lanceæ armorum ſpecies, *Fauchon* Gall. de qua voce ſupra in *Falcaſtrum.* Synodus Nemauſenſis an. 1284. de Clericis: *Enſes non deferant, nec cultellos acutos, nec lanceas ſeu Falſones, niſi forte ex cauſa probabili tuitionis, ſeu guerræ.* [Eumdem locum jam ad vocem, *Falco* 2. ſupra citavimus. Et quidem apud Marten. qui eadem Statuta inter Anecdot. ſua edidit, legitur: *Falcones*, non *Falſones*. At vox, *Falſones* occurrit in Statutis Synod. Eccleſ. Cadurcenſis, &c. an. 1289. inter eadem Anecd. tom. 4. col. 726. *Baliſtas & arcus, lanceas, Falſones, coſtalarios ſeu alia arma non deferant.* Statuta Arelat. MSS. *Non deferatur ſine licentia Conſulum .... per Arelatem per greriam accutam, vel gazarniam, vel Falſonum longum, vel alia arma, niſi cultellum, &c.*] Vide *Falſarius* 1.

¶ FALSONARIA, Adulteratio, depravatio, Gall. *Falſification*, de mercibus dicitur, menſuris, ſcripturis, &c. Charta Johannis de Montigniaco in Chartulario Abbatiæ B. Magdalenæ de Caſtroduno fol. 7. verſo: *Contentio quæ inter me ex una parte & Mauricium Abbatem & Canonicos B. Mariæ Magdalenæ de Caſtriduno ex altera vertebatur ſuper hoc quod ego Falſonariam menſurarum ville Rothomagi que villa eſt Canonicorum, & juſticiam & emendationem ex eadem Falſonaria provenientem erga eoſdem Canonicos reclamabam, ita pacificata fuit.... ita tamen quod quando in ſupradicta villa Rothomagi pro falſitate menſurarum... contigerit capienda emendatio .... ſibi 5. ſolidos accipient & Majori ſuo de eadem villa 20. denarios pro diſtricto.*

FALSONARIUS, Falſarius, ex Gallico *Fauſſonnier.* Charta Majoriæ Rotomagenſis & Faleſiæ: *Latro, Falſonarius judicabitur per communiam, & ponetur in pillorico, ut omnes eum videant & cognoſcant. Falſonarii & retonſores denariorum,* apud Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 1. §. 3.

☞ Unde *Falſonarius* dici potius videtur qui falſæ monetæ reus eſt, ſeu qui monetam adulterat. Certe non alia notione accipitur in Charta ann. 1194. è Chartul. Latiniac. *Si quis Falſonarius inventus & captus fuerit non ad cambitores, ſed ad Abbatem tantum de illo tota juſticia ſpectabit.*

¶ FALSONUS. Vide *Falſo.*

FALSOSUS, *Circumventus, deceptus.* Gloſſ. Arabico-Lat. [Gloſſ. Iſid. *Falſoſum, Circumventoſum, deceptoſum.*]

¶ FALTERNUM *& amenum, Succinum ad ſimilitudinem vini & mellis dictum.* Papias.

FALTESTALIUM. Vide *Faldiſtorium.*

¶ FALTUS, Confluentia, ubi duo amnes conjunguntur & confluunt. Appendix ad Vitam B. Nicolai Albercati, Maii tom. 7. pag. 662. *Monaſteriolum oppidum agri Senonenſis ad Faltum Jeannæ & Sequanæ,* vulgo *Montereau Faut-Yone.* Vide *Falcus.*

FALVUS, Fulvus color, Gall. *Fauve*, Papias: *Falvus, fulvus, elvus color.* Fridericus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi c. 24. de Falconibus: *Item Falvi aut ſunt ſimpliciter Falvi, & abſolute, qui non habent marginem in dorſo neque in cauda, aut tendunt ad rubedinem ſecundum magis & minus, &c.* Occurrit ibi pluries. Feras Falvas, *Beſtes fauves*, vulgo appellamus eas, quarum pili ſunt fulvi coloris, ut cervum, cervam, damam, & capream.

¶ FALX, Obligatio ſervilis, qua quis tenetur domini fenum falce demetere. Charta anni 1182. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 191. *Salvis corvea & Falce & furca & aliis conſuetudinibus.* Charta anni 1261. in Hiſt. Mediani Monaſt. pag. 327. *Homines dictæ villæ... furcam & Falcem & ſaclam & carruchas & vecturas annonæ & feni... perſolvent Eccleſiæ memoratæ.* Vide *Falcata.*

FALX MISSURIA. Chartula plenariæ ſecuritatis, exarata ſub Juſtiniano, apud Briſſon. lib. 6. Formul. *Arca granaria minore ferro legata valente ſiliquas aureas duas, Falce Miſſuria valente ſiliqua aurea una, cupo uno, &c.* Forte legendum: *Lance miſſuria.* Vide *Miſſorium.*

¶ FALZUS-GRAVUS, Comes Palatinus, in Hiſt. Laudenſi apud Murator. tom. 6. col. 1035. Vide *Falcigranus.*

¶ FAMA, pro *Fames*, legitur apud Anaſt. Biblioth. in Vita Johannis II. Papæ in editione Muratorii.

FAMARE, Fama vulgare. Hieron. Dungersheimius de Laudibus S. Scholaſtici num. 2. *Qui uſque ad Juſtiniani Imperatoris ſanguinem lineam deducere Famatur avitam.* [ActaSS. April. to. 2. pag. 709. de-

S. Wernhero : *Nec ſola fama, ſed mera veritas hôc Famabat, & Famat de præſenti.* Rurſus legitur pag. 915. & apud Rymerum to. 8. pag. 207. ubi in malam partem accipitur. Vide *Infamare.*]

¶ FAMATUS, Famoſus; *Famatiſſimi avi tui*, inquit Hericus ad Carolum Calvum, apud Mabill. to. 3. Annal. Benedict. pag. 206.

FAMBULO. Vide *Gurgo.*

¶ FAMELITAS, Fames. *Cum de nuditate ſua reveſtiti & de Famelitate ſua refocillati eſſent*, apud Acherium to. 7. Spicil. p. 404.

¶ FAMELLA, Ancillula, Famula. Hroſwitha Monacha de S. Pelagio, inter Acta SS. Junii tom. 5. pag. 209.

Reſpice Hroſwitham miti pietate miſellam,
Me tibi ſubjectam devota mente Famellam.

¶ FAMELLUS, Servulus, Famulus, ibid. p. 212.

Dumque focus gremio fureret fornacis in amplo,
Mox caput abſciſſum Chriſti ſumpſere Famelli.

Rurſum occurrit in Miraculis S. Severi Epiſcopi April. to. 3. p. 771.

FAMEN, Sermo, verbum. Onomaſt. *Famen*, φάτις, βάξις. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Famen, Locuti on parole.*] Abbo lib. 2. de Obſid. Pariſ.

Almis Faminibus ſoſpes procedit egrotus.

Ælnotus in Vita S. Canuti in Procemio:

Obſtructas aperit aures, Famina reddit.

Henricus Roſla in Herlingſberga:

... Collectas Famine tali
Compellat turmas, &c.

Andreas Capellanus in Eroticis : *Præterea mendacibus non debet uti Faminibus, ſed & cavere, ne ſermone minus effuſo utatur.* Anaſtaſius Biblioth. in Præfat. ab Sermonem Theodori Studitæ de S. Bartholomæo : *Opuſcula nonnulla compoſuit, inter quæ & ſermonem hunc de B. Bartholomæo ſatis utilem, obſcuris dictionibus ... Græco edidit Famine, &c.* Utitur Henricus Altiſſiodor. lib. 3. v. 19. lib. 4. v. 11. 31. 298. lib. 5. v. 133. Dudo de Actis Norm. Orderic. Vital. lib. 3. Will. Brito lib. 2. v. 404. 289. lib. 8. v. 631. lib. 9. v. 33. &c.

¶ FAMENAGIUM, Idem videtur quod *Familia* 1. Capitul. gener. an. 1362. ſub Guillelmo Abb. S. Victoris Maſſil. poſtea PP. Urbano III. *Confirmamus donationes de Famenagiorum factas per G. quondam Priorem de Gigortiis.*

FAME NECARE, Juriſdictionis ſpecies, apud Aragonenſes. Fori Oſcæ an. 1247. ſub Jacobo Rege Aragon. fol. 32. *Si homo infantionis occiderit hominem infantionis, talem homicidam pôteſt dominus ejus in captione, Fame, ſiti, aut frigore, necare, non faciendo de illo juſtitiam, vel eſtemam.* Vide *Eſtema.* Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. de Privileg. Militum §. 9. *Si vaſſallus domini, non habentis merum nec mixtum imperium, in loco occiderit vaſſallum, dominus loci poteſt eum occidere Fame, frigore, & ſiti. Et quilibet dominus loci habet hanc juriſdictionem necandi Fame, frigore, & ſiti in ſuo loco, licet nullam aliam juriſdictionem criminalem habeat.* Adde lib. 1. tit. de Pignorib. §. 3. & lib. 9. tit. *Actus Curiarum*, §. 4.

¶ FAMERE, Eſurire, Gall. *Avoir faim*, apud Menotum Serm. pag. 166.

¶ FAMEX. Gloſſ. Lat. Gr. Sangerm. & Supplem. Antiquarii : Famex, θλάσμα, *Contuſio.* Gloſſ. Gr. Lat. θλάσμα, *hic Famex, palearia, contuſio.* Gloſſ. Iſid. & Papias : *Famis, Contuſio faucis.* Excerpta Pith. *Famix, Contuſio, fauces, ramix.*

FAMFALUCA, & FAMFOLUCA, voces incognitæ Somnero, cui in Gloſſis Saxonicis per papul efferuntur. Neſcio, an inde noſtri ſuum *Fanfeluë*, vel *Fanfeluche* hauſerint, quibus vocabulis rem nihili ac quiſquilias denotant. [Vide Menagium v. *Fanfreluche.*]

FAMICUS, *Locus tabernarum in urbe, quem frequentant propter famem pellendam.* Jo. de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Famicus, Liex de tavernes.*]

¶ FAMIDICUS, Garrulus, qui quidquid fama fertur, aliis dicit. Vita B. Notkeri Balbuli, April. tom. 1. pag. 588. *Interrogat denique Epiſcopus poſt aliquot dies, ubinam tamdiu moraretur ſuus Famidicus; ſic enim hominem nominare ſolebat & ſolitus erat, nova ſemper ſibi aliqua clam apportantem.*

¶ FAMIDUS, Famelicus, laborans fame. Charta Emehardi Epiſc. Herbipol. an. 1097. inter Vindemias Litter. Frederici Schannatti p. 178. *Agiliter exeat, pauperes quoſque & debiles, ſcabidos & Famidos, turgidos & thabidos quærat & colligat.*

FAMIGERATUS, Famoſus, διαφημιθεὶς, apud Apuleium lib. 2. Florid. [*Famigeratior*, in Chronico Citizenſi apud Eccardum in Hiſt. March. Miſnenſ. pag. 219. *Famigeratiſſimus*, in Vita B. Jacobi Eremitæ ſæc. 4. Benedict. part. 2. pag. 150.]

¶ FAMIGERENDUS, Celebrandus, laudandus. Epitaphium Blaſii Abb. Mortui-Maris, inter Anecd. Marten. to. 3. col. 1445.

Corpus habet tellus, virtus pennata ſepulcrum
Horruit, æterno Famigerenda die.

¶ FAMIGRARIUS, Comes, ut conjecto, vel urbis Præfectus. Locus eſt in *Baſſa.* Vide *Falcigranus.*

1. FAMILIA, Hac voce indigitantur Servi, coloni, in prædiis ruſticis commanentes, dominis prædiorum famulatum & ſervitium exhibentes. Gloſſæ Baſilic. Φαμιλίας, οἰκέτων, ἀνδραπόδων. Charta Caroli Cal. pro Tornutienſi Monaſterio apud San-Julianum : *Et Truncinum villam, cum Familia utriuſque ſexus, & omni re ad ſe pertinente.* [Capitul. de Villis §. 2. *Ut Familia noſtra bene conſervata ſit, & à nemine in paupertate miſſa.* Appendix ad Marculfum Formul. 8. *Fultus per hunc libellum manumiſſionis te fratrem noſtrum, quem ſervilis conditio hactenus addictum tenuit inter hujus eccleſiæ Familiam, &c. Familia Eccleſiæ*, in Capitul. Aquiſgran. ann. 816. cap. 6. Capitular. lib. 1. cap. 82. lib. 5. c. 210. *Familia Familiæ Eccleſiæ*, hoc eſt, Servi eorum qui Eccleſiæ ſervitio addicti ſunt, in Charta Humberti Dalphini inter Ordinat. Regum noſtrorum to. 3. pag. 272. Adde Baluzii notas ad Capitul. & Chartam Henrici Imp. an. 1102. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Uſu feud. pag. 802.] Hanc vocem JC. & Scriptoribus veteribus, pro cœtu ſervorum uni domino ſubjectorum notam conſtat.

☞ Triplicis generis diſtinguuntur hujuſcemodi *Familiæ* in Hiſtoria Novientenſis Monaſterii, inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 1128. ubi ſic habetur : *His itaque curtibus ſubjecta Familia trifarie ſecernitur. Prima miniſterialis, quæ etiam militaris recta dicitur, adeo nobilis & bellicoſa, ut nimirum liberæ conditioni comparetur. Secunda vero cenſualis & obediens permagnifica & ſui juris contenta. Tertia nihilominus eſt, quæ ſervilis & cenſualis dicitur. Sed tamen omnes ſub dominio Epiſcopi & ab ipſo rectoris conſtituti conſiſtunt.* Ibidem col. 1131. memoratur *Familia miniſterialis, ſervilis & cenſualis.*

2. FAMILIA, Terræ portio, uni familiæ alendæ ſufficiens, & in eam rem deſtinata. *Manſus, carucata, hida.* Beda lib. 3. Hiſt. c. 3. *Donavit terram 50. Familiarum ad conſtruendum Monaſterium.* Cap. 13. *Habens terram Familiarum 7000.* Ita & c. 16. & 22. Quibus locis Interpres Saxonicus *hidam*.

habet. Ita etiam hanc vocem uſurpat lib. de Monaſterio Wiremutenſi cap. 4. 9. 15. ut & Simeon Dunelm. in Hiſt. Regum Angl. *Ut confeſtim ei terram 70. Familiarum largiretur.* Brompton : *Dedit ei Monaſterium 30. Familiarum in loco, &c.* Infra : *Donavit Epiſcopo ... terram 40. Familiarum ad Monaſterium conſtruendum.* Eadmerus in Vita S. Wilfridi cap. 47. *Donavit ſervo domini terram 87. Familiarum.* Stephanus Eddius in Vita ejuſdem Wilfridi utitur voce *manſionum*, cap. 8. & 39. Vide *Manſio.* Hiſt. Tranſlat. S. Sebaſtiani : *Cauciacum, quæ ſeptingentarum Familiarum eſſe perhibetur, ad templi fabricam ſpatiandam dedit.*

3. FAMILIÆ, in militia videntur appellari *Tirones*, qui ad militiam educabantur, aut inſtruebantur, nondum in numeros aut ſigna relati, quibus annonæ perinde ac militibus de publico præbebantur, quæ inde φαμιλιαρικὰ dicuntur Mauricio lib. 2. Strateg. c. 2. De ejuſmodi familiis copioſe egit Jacobus Gothofredus ad l. 17. Cod. Th. de Erogat. milit. annonæ, & ad l. ult. de Jure fiſci.

¶ 4. FAMILIA. *Conventuales Monachorum congregationes Familiæ nominantur... quia Præfectus Monachis eos non aliter, quam pater filios tractare debet.*

5. FAMILIA, in Scacariis. Vide *Scacarium.*

6. FAMILIA PUPILLÆ, *id eſt, ſummitas.* Matthæo Silvatico.

FAMILIARESCERE, pro *Familiaris fieri*, vox Sidonii lib. 7. Epiſt. 2.

FAMILIARES, De familia alicujus, qui à ſervis ſeparantur in l. 3. Cod. Th. Ne præter crimen majeſt. Gloſſ. Gr. Lat. Οἰκεῖος, *Familiaris.* Præſertim vero *Familiares* vocabant, quos Reges ac Principes in familiam ſuam peculiariter adſciſcebant. [Teſtamentum Johan. *Gaſgui* Epiſc. Maſſil. ann. 1344. ex Tabular. ejuſdem Eccl. *Volo quod Familiaribus meis de gagiis & ſalariis eis plene ſatisfaciat; reſiduis autem ſervitoribus meis, &c.*] *Familiares Regales*, in Charta Willelmi Regis Siciliæ ann. 1172. apud Rocch. Pirrum. Will. Tyrius lib. 21. cap. 16. *Georgius Sinaites Imperialis aulæ Familiaris.* Rogerus Hoveden. p. 725. *Robertus de Turneham Familiaris Regis.* In Ratificatione Teſtamenti Regis Philippi Pulcri per Ludovicum Hutinum, Martinus *des Eſſars* dicitur *Familier du Roy.* Qua etiam appellatione donatur Egidius de Compendio in Regeſto Dierum Trecenſium. Exſtat Diploma Joannæ Reginæ Neapol. ann. 1344. qua Petrum de Aquila Minoritam in ſuum Capellanum & Familiarem aſſumit. Habetur præterea formula aſſumendi in *Familiarem*, in Monumentis Neapolitanis, tom. 3. Waddingi Hiſt. Minor. ſubjectis pag. 3.

FAMILIARES CURIÆ, occurrunt apud Hugonem Falcandum non ſemel p. 672. 676. 777. qui dignitatem ipſam *Familiaritatem Curiæ* nuncupat. Erant autem ii præcipui Regis conſiliarii, quibuſcum res majoris momenti diſceptabat & dijudicabat. Idem Scriptor : *De ſolvendo quoque matrimonio præcepit Curiæ Familiaribus, ut convocatis Epiſcopis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis, & auditis utriuſque partis allegationibus, quod inde dictaret æquitas, expedirent.* Alibi de Guillelmo II. Rege : *Familiares autem Curiæ non in eo gradu, quo fuerant, aut dignitatis æqualitate voluit permanere. Nam Gayto Petro ſumma rerum omnium poteſtate conceſſa, ſuper omnes eum eminentiori loco conſtituens... intereſſe quidem Conciliis, & Familiares appellari, ſed ejus in omnibus imperio ſubſervire.* Acta Innocentii III. PP. pag. 10. *Statuit eum Familiarem Regium.* Pag. 18. *Quinetiam Familiares inſtituebat Regios, quos volebat.*

FAMILIARITAS, Dignitas *Familiaris.* Acta Innocentii III. *In regiam eum Familiaritatem admittens.* Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. cap. 17. de Bonifacio IX. PP. *Item revocavit litteras Familiaritatis, quas multis conceſſit, qui Familiares ejus continui non extiterant.* [Memorantur etiam *Literæ Familiaritatis Cardinalium* in Conſtitutione Eugenii IV. Papæ Bullarii Carmelit. p. 185. col. 1.]

FAMILIARES *Curiæ Delphinalis*, in Statut. Delphinat. pag. 39.

FAMILIARES, præterea dicti, qui ex familia Monachorum habebantur, licet nec ex Monachis, nec ex Converſis eſſent. Leges Alfonſi IX. Regis Caſtellæ 1. part. tit. 13. lege 7. *Familiares ſon llamados, o confadres los que toman ſeñal de habito de alguna orden, e moran en ſus caſas ſeyendo ſeñores de lo ſuyo, e non ſe deſampara dello.* Statuta Cluniacenſia S. Petri Venerab. cap. 48. *Statutum eſt, ne hi, qui vocantur Familiares, hoc eſt, nec Monachi, nec Converſi, quorumdam Monaſteriorum peſſimi deſtructores, nec etiam pro maximo lucro alicubi recipiantur. Cauſa hujus inſtituti fuit, Familiarium illorum multis nota perverſitas, qui nec Deo ſervientes, nec manibus operantes, nec aliud utile domibus providentes, ad garriendum, ad detrahendum, ad diſſipandum, quæ poterant, in quibuſdam Monaſteriis alebantur & veſtiebantur.* Ejuſmodi *Familiarium* mentio eſt in Nomaſtico Ciſtercienſi p. 255. 416. 342. Vide *Oblati.*

☞ Exſtat in Hiſtoria MS. Monaſt. Beccenſis p. 497. & 498. Catalogus *Familiarium* ejus Abbatiæ, qui *omnium Congregationis bonorum ſpiritualium participes* declarantur. Horum præcipui & illuſtriores ſunt : *Maurilius Archiep. Mathildis Regina. Henricus Rex Franc. Philippus Rex Franc. Ernaldus Archiep. Joannes Epiſc. Matildis Imperatrix.* Memorantur quoque in Chartulario S. Vandreg. to. 2. pag. 2027. an. 1124. ubi notatur Miſſa quotidie pro *Familiaribus* celebranda. Hinc apud nos etiamnum inter Primæ preces ab Acolytho canitur : *Commemoratio omnium fratrum, Familiarium Ordinis noſtri atque benefactorum noſtrorum*; cui Superior ſubjungit : *Requieſcant in pace.*

FAMILIARITAS, Familia. *Familiaritati vel dominio alicujus inhærere*, in l. 3. Cod. Th. Ne præter crimen majeſt. i. ex familia alicujus eſſe. Bonifacius Archiep. Moguntin. in Epiſt. ad Zachariam PP. *Poſtquam non ante annos prope 30. ſub Familiaritate & ſervitio Apoſtolicæ Sedis.... voto conſtrinxi.* [Notione paulo diverſa Carolus Simplex Rex Fr. an. 901. apud Acherium to. 6. Spicil. pag. 414. *Monaſterium* (Corbeienſe) *in tutela ac Familiaritate noſtra ſuſcepimus.*]

FAMILIARITER, Per familias. Frontinus : *Agros in montibus Romani acceperunt Familiariter.*

1. FAMILIARIUM. Cornel. Fronto lib. de Nominum verborumque different. *Familiarium, quod ſervo competit, ut ſagum, gladius.*

¶ 2. FAMILIARIUM, Supellex domeſtica & familiaris. Capitula Gener. MSS. S. Victoris Maſſil. *Si tallias, procurationes; ſive etiam cenſus, & veſtiaria ſeu Familiarium Prioratus vel officii, logeria & ſalaria de tempore ſuo idem inventus fuerit non ſolviſſe.*

¶ FAMILIARIUS, Familiaris. *Qui erat Familiarius noſter & conſiliarius*, apud Rymerum to. 2. p. 196.

¶ FAMIS, FAMIX. Vide *Famex.*

FAMOSA, nude, pro Libellis famoſis. Gloſſæ Baſil. Φάμωσα, λίβελλοι περὶ ἀνωνύμων βιβλίων τῶν δηλούντων φλυαρίας. Adde Joan. Tzetzem Chil. 9. cap. 489. Ita uſurpat lib. 7. Cod. Th. de Famoſ. libell.

Anna Comnena lib. 12. Alexiad. Φάμουσά τινα γράφοντες κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἔρριπτον σκηνήν. . . . . δηλοῖ δὲ ἡ λέξις τὰ φάμουσα λοιδορήματά τινα ἔγγραφα, &c. Hinc

¶ Famosus, Qui maledictum aut convicium dicit & qui ejuſmodi convicii conſcius, in Capitul. lib. 7. c. 200. *Hi qui in blaſphemiam alterius cantica compoſuerint, vel qui cantaverit ea, extra ordinem vindicetur. Nam lex exiliari jubet eos qui libellos Famoſos excogitant aut proponunt. Notatur infamia quicunque, dum appellat judicem, convitium dixerit. Non tantum is qui maledictum aut convitium dixerit Famoſus efficitur, ſed & is cujus conſilio factum eſſe patuerit.*

FAMOSITAS, Fama, opinio, in Vita S. Endei Abbatis Aranenſis n. 2. [& apud Acherium Spicil. to. 7. pag. 602. Gloſſ. Lat. Gr. Sangerm. *Famoſitas*, κακοφημία, mala fama]

¶ FAMOSUS, pro *Famelicus* dici videtur, in Vita S. Petri Cœleſtini:

Quos tres Famoſi tetris thoracibus angues
Torvi oculos, linguaſque vagi, quin ore reciſo
Invadunt tremulos illoſque vorare laborant.

Primæ tamen ſyllabæ quantitas brevis obſtat. Aliquando pro *Injurioſus* dici adnotat Sirmondus in Gloſſario ad calcem Concil. Gall. Vide *Famoſa.*

¶ FAMUL. Vide *Famuloſus* in *Famuli.*

FAMULAMEN, pro *Famulatus*, in Epiſtolis Ruodeperti Magiſtri & Monachi S. Galli, apud Andr. Dandulum in Chron. MS. an. 998. [& apud Mabillonium Analect. to. 4. p. 40.]

FAMULARES, [pro *Familiares.* Vita S. Philippi Archiep. Bituric. inter Anecdot. Marten. to. 3. col. 1932. *In ultima infirmitate ex qua obiit, vocavit ſocios ſuos & Famulares, & audivit computum ſuum.* Occurrit etiam apud Rym. to. 8. p. 428.] Miracula S. Aigulfi Abb. Lerin. cap. 6. *Tres calices cum patenis inde rapiens (quod horribile eſt dictu) in Famularibus ſuis occultavit.* Sed nemo non videt legendum *femoralibus*, quod non advertit vir doctus, qui *famulare* manticam eſſe putavit.

FAMULI, Servi, in l. 1. C. Com. ſer. man.

Famulatus, Servitus: *Famulatus nexibus liberare*, in l. 3. Cod. Th. de liberali cauſa. [Diploma Ottonis M. in Chron. Mindenſi p. 734. *Hominibus quoque Famulatum ejuſdem monaſterii facientibus, &c.*]

¶ Famulatura, Eadem notione. Capitula General. MSS. S. Victoris Maſſil. *Statuimus quod quandocumque contigerit, quod Priores forenſes ſeu Monachi devotione conpuncti voluerint aliquociens preter bonus Monaſterii in dicto Monaſterio Deo impendere Famulatura*, (ſic) *&c.* Sed forte legendum *Famulatum.*

¶ Famuloſus, *Serviens.* Gloſſar. Iſidor. Emenda, inquit Grævius, *Famul, Oſcis ſerviens.* Hauſit ex Servio: vide illum in *Famul* & *Familia.* Ennius 8. apud Nonium:

Mortalem ſummum fortuna repente
Reddidit ut ſummo regno Famul optimus eſt.

Famulus, Idem qui *Valetus, Scutifer*, noſtris *Eſcuier.* Charta ann. 1307. apud Fredericum Sandium in Conſuetud. feudalib. Gelriæ p. 39. *Nos Herbertus de Putten Famulus, &c.* Diploma Magni Ducis Brunſwicenſis ann. 1357. ſic clauditur: *Teſtes hujus rei ſunt Geverhardus & Burchardus de Weiberge, Nobiles: Lippoldus de Vreden & Balduinus de Dalem, Milites: Henricus de Veltheim, & Burchardus de Aſſeburg, Famuli.* Quo loco *Famulus* idem eſt, qui *Miniſterialis*, Germanicis Scriptoribus. Fabricius in Chronico Miſnenſi: *Illo tempore non amplior nobilium virorum titulus fuit, quam ut ſtrenui Famuli nominarentur, quod literis probari poteſt, Equites vero aurati, ut dicerentur Milites. Terra trium Famulorum*, habetur in Monaſtico Anglic. to. 2. p. 969. ſed neſcio, an legendum *familiarum.* Vide *Familia*, & *Valeti.*

Famuli Feodales, Vaſſalli. Charta Mauricii de Bellavilla Dom. *de Ganaſche*, an. 1265. *Et ſeptima pars illius meſtivæ eſt Famulorum feodalium.* Infra: *De iſto autem gagio habebunt 5. ſolid. & Famuli feodales 2. ſolid.*

¶ Famuli *Eccleſiæ feodati & præbendarii.* Charta Henrici Epiſc. Tullenſ. an. 1163. in Append. ad Capitul. Baluzii col. 1560. *Ita tamen quod Archidiaconus & Archipreſbyter eccleſiaſticam juſtitiam, cum opportunum fuerit, ſuper parrochianos exerceant, præter miniſteriales, ſcilicet villicum, decanum, ſcabinionem, & Famulos eccleſiæ feodatos & præbendarios quotidiana ab eccleſia ſumentes ſtipendia.*

Famulatus, Vaſſallatus. Gaufredus Malaterra l. 1. c. 4. *Adjiciens Tarentum, & Hydruntum ſive Galipolim cum omnibus appenditiis, & quidquid Gaufridus de Converſana ſub ipſo habebat cum ipſo Famulatu ejuſdem.* In Tabulario S. Dionyſii Novigente, occurrit *Famulatus ſeparatus à feodo Militum.*

Famulitas, Eadem notione. Vetus Charta apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſibus: *Hæc ſunt, quæ Epiſcopus Theobaldus ab Epiſcopatu, videlicet feudum fratris ejus, quod pro Famulitate tenebat, & nummos inde acceptos libr. 700. in allodio tribui fecit.* Niſi legendum ſit *familiaritate*, ita ut feudum fuerit addictum iis, qui è familia Epiſcopi erant, quod ſequentia videntur ſuadere: *Similiter dedit nepoti ſuo feudum, quod fuit Berſoldi, qui fuit de familia, &c.*

¶ FANÆLEN. Vide *Fahnelen.*

¶ FANALIA. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 449. de S. Raynerio: *Si quidem lumen oculorum amiſerat, patiebatur namque guttam in oculis, quæ dicitur vulgo Fanalia, unde & apertis oculis & lucentibus nihil videbat.* Ubi Henſchenius: *Fanale* Italis dicitur Laterna; an hinc tractum nomen ad oculi morbum non divino. Vide *Fantilia:* quod idem videtur.

¶ FANARIUM, Fax, lucerna, pharus, Gall. *Fanal*, Italis *Fanale.* Jacobus Aurias lib. 10. Annal. Genuenſ. ad ann. 1283. *Galeæ autem Januenſes die ac nocte cum Fanariis dictas naves inſequebantur.*

FANATICUS. [Gloſſ. Sangerman. n. 501. *Fanatici, qui fatura canunt, dicti à Fauno.*] Vide *Fanum.*

¶ FANCULUM, *Fœniculum.* Gloſſ. Iſid. Hinc corrige Excerpta Pithœana, ubi perperam: *Fanculum, Funiculum*, & *Fanculum, Semiculum. Feniculum* autem *Latini vocant*, teſte Iſidoro lib. 17. Orig. cap. 11. *quod ejus tyrſi ſeu radicis ſuccus acuat viſum cujus virtus traditur, ut ſerpentes annuam ſenectutem ejus deponant. Hoc olus Græci μάραθρον vocant.* Hanc herbam Galli *Fenouil*, Germani *Fenchel*, Belgæ *Fenckel* vel *Venckel* appellant.

FANDALUTES. Epiſtola Arnoldi Archiepiſcopi Narbonenſis de Victoria, obtenta à Chriſtianis contra Miramomolinum Hiſpaniæ, apud Ughellum to. 1. Ital. Sacr. 189. *Dictum eſt tunc in exercitu, quod Rex Walentiæ patruus Miramolini eſſet cum Saracenis militibus ciſmarinis, qui Fandalutes dicuntur, &c.*

¶ FANDATUS. Camillus Peregrinus in Hiſt. Principum Langobard. apud Murator. to. 2. p. 267. col. 1. *Abſtulit vacias duas penſantes libras triginta, & Fandatos duplices ſeptem.* Lege & vide *Fundatus.*

¶ FANELLUS. Rolandinus Patav. de factis in marchia Tarviſina lib. 11. cap. 4. *Tales in hoc campeſtri certamine ſunt probati, ut dici poſſint merito quaſi veloces*

veloces accipitres, cum irruunt in ſturnellos, aut volantes aquilæ cum ſæviunt in columbas. Pro *Sturnellos* Codex Eſtenſ. habet *Fanellos.* Italis *Fanello* eſt avicula quædam canora.

¶ FANGA, Limus, Gall. *Vaſe, limon.* Statuta Maſſil. MSS. *Pro ſingulis banaſtonis projectis in portu, teneantur extrahere unam caupolatam de Fanga ſuis expenſis.* Abeſt hæc vox in Edito lib. 4. cap. 6.

¶ FANGIA, Lutum, Gallis *Fange, Boue*, in Libro Recognitionum ſervitiorum Domini Villænovæ in Dumbis. Vide *Fangus.*

FANGIUS. Statuta Mediolan. part. 1. cap. 204. *In quolibet præcepto executorio apponitur quantitas Fangiorum ſeu famulorum uſque ad quam judex concedet.*

FANGUS, Lutum, Italis *Fango*, Gall. *Fange*, apud Petrum de Creſcentiis lib. 4. de Agricult. c. 35. [Vide *Fanga* & *Fangia.*]

¶ FANIA, ut *Fagia*, Silva proprie fagis conſita, Gall. *Faye*, Hannonienſibus *Faigne* vel *Fagne*: unde *la Faigne de Terlon, de Chimai, de Mariembourg,* quæ totidem ſunt nemora. Charta Dagoberti I. pro Monaſterio Laubienſi ann. 640. apud Ægidium Wauldæum: *Dono Landelino Mauroſo ex prædone converſo prædium meum in Fania Wallare dictum.*

FANNATIO, vox foreſtarum: Tempus, quo pariunt damæ, quo ſcilicet prohibentur venationes exerceri, & omnimoda alia negotia, quæ aut parturientes damas, aut fœtus adhuc tenellos agitent, vel perturbent. Vide *Ferina, Sona. Fan* vero quaſi *Infans*, ut quibuſdam placet: quippe Gallis *Faon*, eſt hinnulus, νεβρός, hinc *faoneſon*, ſeu *foineſon.* Charta Henrici Reg. Angl. de Foreſta c. 8. *Tertium ſuanimotum teneatur in initio 15. dierum ante feſtum S. Joannis B. propter Fannationem beſtiarum noſtrarum.* Charta alia Ricardi I. de Foreſta, apud Rogerum Hoveden. p. 784. *Prohibendum eſt etiam ad placita foreſtæ, ne aliqua caretta exeat chiminum in foreſta Regis, neque porci ſint in foreſta Regis tempore de Foineſun, ſcilicet 15. diebus ante Nativitatem S. Joan. Bapt. & 15. diebus poſt idem feſtum.* [Charta an. 1367. apud Kennett. in Antiq. Ambroſden. p. 502. *Tenentes de Brehull, &c. habere debent communem paſturam omnium averiorum ſuorum in omnibus locis foreſtæ prædictæ .... omnibus temporibus eis placentibus, præter cum capris bidentibus & porcis ætatis unius anni in menſe Fannationis, videlicet quindecim dies ante feſtum Nativitatis S. Johannis B. & quindecim poſt.*]

FANNATUM FRUMENTUM, Eventilatum, vannatum, Anglis *Fanned*, noſtris *Vanné.* Domeſdei fol. 45. de miniſterio Cellerarii Wigorniæ: *In ſeptimana recipiet 10. ſextarios frumenti Fannatos, & 10. mittas braſii.*

FANO, Sindon, mappa, [quælibet faſcia,] ex Germanico *Fahnen*, vel *Fanen*, quo vocabulo etiamnum dicuntur vela vel ſipara ex haſtilibus dependentia, [niſi mavis à Lat. *Pannus* deducere, unde Germani *Fannus* dixere, *p* in *f* mutato, ut ſolent ſæpius.] Lex Aleman. tit. 59. §. 6. *Si autem teſta tranſcapulata fuerit, ita ut cervella appareat, ut medicus cum pinna aut Fanone cervellam tangat, cum 12. ſolid. componat.* Tit. 84. *Levent illam terram ... & commendent in ſua manu, ille involvat in Fanone, & ponat ſigillum.*

FANO, vel PHANO. Papias: *Fanon dicitur Corporale.* [Rabanus de Inſt. Cleric. lib. 1. c. 18. *Mappula ſive mantile, ſacerdotis indumentum eſt, quod vulgo Phanonem vocant, quod ob hoc eorum tunc manibus tenetur, quando Miſſæ officium agitur, ut paratos ad miniſterium menſæ Domini populus conſpiciat.*] Leo IV. PP. de Cura paſtorali: *Nullus cantet ſine lumine, ſine amictu, ſine alba, ſtola, Fanone, & caſula.* Vetus Charta apud Perardum: *Cum patena argentea, uno Fanone viridi cum bruſdo, uno de glizo, uno de ſtuno.* Chronicon Caſin. lib. 3. c. 73. *Fanones aurei pro ſubdiaconibus tres.* Infra: *Fano Imperialis aureus totus.* Acta Murenſia: *Decem ſtolæ cum Fanonibus.* Petrus Abaëlardus: *Nulla de ſerico ſint ornamenta, præter ſtolas & Phanones.* Adde Chr. Fontanell. c. 15. 16. Antiq. Fuld. lib. 1. tradit. 39. &c.

☞ Erant autem olim *Fanones* ex lino, non ex panno, contexti ad inſtar albæ mappulæ. Hinc *Fanonem* vel *mappulam* vocat S. Willelmus lib. 1. Conſuetud. Hirſaug. c. 19. Unde etiam apud noſtros vox *Manipule* jam frequentioris eſt uſus quam *Fanon*, qua olim utebantur. Gl. Lat. Gall. Sargerm. *Manipulus, Ce que le preſtre met en la main feneſtre, Fenon.*

¶ FANO, apud Macros in Hierolexico, ſubtiliſſimum eſt ſericum velum variegatum, quo utitur Papa, cum pontificaliter celebrat, quodque poſt albam induitur, & circa collum ligatur, ad modum caputii ac ſupra caput ejus imponitur, uſque quo planeta induitur, ſupra quam deinde ad modum *mozettæ* adaptatur, pallio ſuperpoſito: itaque pars Fanonis inferior infra planetam conditur. Colores quibus variegatur, quatuor eſſe & quidem eoſdem, qui in Ephod Vet. Teſtam. erant, teſtantur laudati fratres.

FANO, Vexillum exercitus, Germ. *Fahnen*, uti ſupra obſervatum. Charta originalis, quam vidimus, Ottonis II. Imp. ann. 982. [apud Mabill. Diplom. lib. 6. Inſtrum. 141.] *Qualiter Conradus filius Rodulfi quondam Comitis in die belli, quod fuit inter nos & Saracenos, ſub Fanone noſtro, hoc eſt ſub imperiali vexillo, legali ritu tradendum nobis commendavit omne prædium ſuum, quod habet in Regno Lotharienſi, &c.*

¶ FANO, Vexillum Eccleſiæ, Gall. *Gonfanon, Banniere.* Guidonis Diſciplina Farfenſis lib. 1. cap. 1. *Veſtiantur cappis ad* Gloria laus *canendum: proceſſio ornamentorum quemadmodum venit, ita ſtet per ordinem; Fanones hinc & inde facie ad faciem.* Adde Vitam S. Udalrici ſæc. 5. Benedict. p. 428.

FANONUS, Eadem notione, apud Hugon. Flavin. ann. 1097.

¶ FANONNUS, ut *Fano*, Manipulus ſacerdotalis. Inventar. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *Tres albæ paratæ cum duabus ſtolis uno Fanonno & duobus coleriis.* Occurrit ibidem non ſemel.

FANUM, in Monaſtico Angl. to. 1. pag. 363.

FANONES OFFERTORII, [Quibus oblationes, id eſt, panis Euchariſticus involvitur, f. à Teuton. *Fanen, fanden*, Involvere; niſi iterum à Lat. *Pannus*: quod malim.] Ordo Romanus: *Populus dat oblationes ſuas, id eſt, panem, & vinum, & offerunt cum Fanonibus candidis.* Amalarius in Eclogis de Officio Miſſæ: *Cum Fanonibus offerunt, quoniam legimus in paſſione Domini ſudarium uſurpatum eſſe: aliter quippe Fanones de lino efficiuntur, &c.* Hariulfus lib. 3. c. 3. *Fanones ad offerendum auro parati* 14. [Idem in Vita S. Angilberti ſæc. 4. Benedict. part. 1. p. 116. *Fanones de pallio auro paratos decem.* Occurrit rurſum ibid. in Vita S. Anſegiſi n. 7. p. 634. Vita S. Wiboradæ ſæc. 5. p. 51. *Calicem & patenam, vel corporale, ſed & Fanonem cum quo ſolita es offerre, omnia pura & munda aqua lavare præcipias.* Infra: *Linteum oblatitium* vocatur. *Fanones linei, ſerico parati ad offerendum ad altare*, in Fragm. Breviar. Caroli M.] Offertur autem *oblata*, ſeu hoſtia conſecranda, cum fanone à Primo Cantorum, ut eſt apud Durandum lib. 4. Ration. c. 30. n. 27.

¶ Fano Salmonis, Illius pinnæ, ſic dictæ quod *fanones* quodammodo repræſentent. Conſuetud. Antiq. Fontanell. f. 94. verſo col. 1. *Caudam Salmonis abſciſſam poſt primum Fanonem, qui eſt verſus caudam.*

¶ FANON, *Laterna.* Gloſſ. Sangerman. n. 501. Eſt noſtrum *Falot*, quod alias dicebant *Fanot*, à Græco φανὸς; Lucidus. Vide *Falo.*

FANTASIA, [Phantaſma, ſpectrum : item Pompa, apparatus.] Vide *Phantaſia.*

¶ FANTASTICUS, Inordinatus, ad arbitrium effictus, *Fantaſque. Textura Fantaſtica*, apud Guill. Lyndwood. in ſuo Provinciali p. 55. edit. 1679.

¶ FANTILIA. Vita S. Raynerii Piſani, Junii to. 3. p. 452. *Soffredus... Medicus filiam habebat parvulam.... habentem guttam Fantiliam.* Ubi Henſchenius: Gutta quidem vulgo dicitur quæ alias Arthritis : ſed quid *Fantilia*? An Infantilis? Vide *Fanalia.*

FANUM, pro Gentilium Templis Chriſtiani proprio vocabulo uſurpabant. S. Ambroſius Epiſt. 29. *Quid eſt enim niſi Fanum, in quo eſt conventus gentilium?* Commodianus Inſtr. 24.

Exis inde foris, iterum tua Fana requiris.

Fana idolorum, in Capitularibus de partibus Saxoniæ c. 1. &c. Eſt autem proprie fanum, ἱερὸν τὸ ἐν ἄλσει, in Gloſſis Gr. Lat. Hinc—

Manducare aut bibere juxta Fana, ex immolatiis forte, grande Chriſtianis piaculum. S. Columbanus de pœnitentiarum menſura c. 36. *Si quis autem laicus manducaverit juxta Fana, id eſt, poſtquam Sacerdos illi prædicavit, quod ſacrilegium hoc erat, & poſtea menſæ dæmoniorum communicaverit, &c.* Ubi Cumeanus Abbas c. 7. *Si quis ad Fanum communicaverit, &c.* Vide *Immolaticia.*

¶ Fanunculum, Parvum fanum. Vita S. Dunſtani, Maii tom. 4. p. 558. *Quadratam paribus angulis Eccleſiam in modum Fanunculi conſtruere juſſit.*

Fanatici, Gentiles. Fredegarius in Hiſt. Epitom. c. 65. *Quod ab his gentibus fertur eorum deum fuiſſe locutum, quem Fanatici nominant Wodanum.* Geſta Regum Francor. c. 10. de Chlodoveo: *Eratque ipſe tunc Fanaticus & paganus.* Annales Franc. Lambeciani an. 798. *Illi Abotridi Fanatici erant.* Apud Prudentium, *Fanaticos, fanorum Sacerdotes*, interpretatur Iſo Magiſter in Gloſſis. [Occurrit eadem notione apud S. Hieronym. cap. 6. in Iſai. & S. Auguſtin. in Pſal. 40. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Fanaticus, Garde de temple, ou devin.*] Vide Galfridum Monemuthenſem l. 2. c. 1.

1. FARA, Phara, Generatio, linea, [unius ejuſdemque generis ac familiæ homines, qui ſi in aliquem locum, ſimul omnes, non admiſſis alienis, commigraſſent, ut obſervat Valeſius in Notitia Galliarum, ibique ſtructis ac conjunctis caſulis vicatim habitare cœpiſſent, locus ab habitatoribus *Fara* appellabatur; unde nomen habent multa loca in Galliis.] vox Longobard. Paulus Warnefrid. de Geſtis Longob. lib. 2. c. 9. *Giſulfus non prius ſe regimen ejuſdem civitatis & populi ſuſcepturum edixit, niſi ei quas ipſe eligere voluiſſet, Langobardorum Pharas, hoc eſt, generationes, vel lineas tribueret.* Lex Longobard. l. 3. tit. 14. *Si quis liber homo migrare voluerit aliquo, poteſtatem habeat . . . cum Fara ſua migrare, quo voluerit.* [Quod de rebus aut ſubſtantia malim intelligere; unde Italis *Affare*, eadem notione.] Chronicon Caſin. lib. 1. cap. 36. *Curtem ſuam, quæ dicitur Fara Majoris.* Cap. 47. *Fara Majoris, & Fara, quæ Bajana dicitur ... Et obtulit huic Monaſterio eamdem Faram, quæ ſimul 5800. terræ modios continet.* Lib. 2. c. 31. *Fara Ripa urſa.* Sic porro illæ curtes appellatæ, quæ certis generationibus addictæ eſſent. [Gregorius Monachus in Chronico Farfenſi, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 534. C. *Unde recepit in commutationem à domno Hugone Abbate res hujus Monaſterii territorii Reatini infra fines Atiſſæ ſub monticello ſuper fluvium Sangrum, ubi Fara ædificata fuit modiorum quingentorum.*] Utitur etiam Otfridus Evangel. lib. 6.

Furiſta auch in wara
Thera armilichun Fara.

¶ 2. FARA, f. Species nauli ſeu pretii pro navigatione exſolvendi. Schilterus ex Somnero : *Tranſire Sax. Faran . . . Sed & maris transfretationem, & aquæ trajectum cum naulo, Germanis Fahrgelt, Fare dicimus.* Bernhardus *de Breydenbach* Itin. Hieroſol. p. 15. *Item quilibet peregrinus ipſi patrono pro hujuſmodi omnibus per eum, ut præfertur, faciendis vel exponendis, quadraginta duos ducatos; ita tamen quod illius ſumme dimidiam partem in Venetiis exſolvat, reliquum vero in Japha ſive Joppen abſque Farra. Faram facere*, in Tabulario S. Audoëni Rotomag. dicitur de illa præſtatione annua, qua tenentur qui naves habent piſcatorias juxta Sequanam intra limites territorii prædictæ Abbatiæ quotannis ad condictam diem convenire cum naviculis, retibus & cæteris pro Monachis piſces venaturi : quod quidem etiamnum à Sequanæ accolis vocatur, *Faire la Fare pour Meſſieurs de S. Oüen.*

¶ FARALITIUS, f. pro *Foralitius*, Extraneus, aliunde apportatus. Agnellus in Vita S. Joannis Pontif. apud Murator. to. 2. p. 64. col. 2. *Et ſi diligentius inquiras, multus ornatus Faralitius majorum vaſculorum, tam coronæ quamque & calices appenſorii, quos in ornamentis cernimus habere Urſinam Eccleſiam, &c.*

FARAMANNI, apud Burgundos, quædam videtur fuiſſe hominum conditio : ſed cujuſmodi fuerit, incertum. Lex Burgundion. tit. 54. §. 2. *De exartis novam nunc & ſuperfluam Faramannorum competitionem & calumniam à poſſeſſorum gravamine & inquietudine hac lege præcipimus ſubmoveri, ut ſicut de ſilvis, ita de exartis, . . . habeant cum Burgundionibus rationem : quoniam, ſicut jam dudum ſtatutum eſt, medietatem ſilvarum ad Romanos generaliter præcipimus pertinere.* Occurrunt iterum *Faramanni* §. 3. ubi opponuntur *Romanis*, id eſt, veteribus terræ incolis. Unde conjicere eſt, *Faramannos* fuiſſe quoſdam ex Burgundis, ſic appellatos ex *fara*, generatio, & *man*, homo, ſeu potius eos, quibus in *locis* vel agris & prædiis *hoſpitalitas erat delegata*, ut eſt in §. 1. i. quibus agri ad habitandum conceſſierant, ac proinde eoſdem, qui

Farand-manni, aliis *Pedepulveroſi*, Extranei ex Saxonico ꝼaꞃanꝺ [vel ꝼaꞃan] ire, & man, homo. Hinc *Lex de Farand-man*, ſeu de *Pede pulveroſo*, in Legibus Burgorum Scoticor. c. 140. ubi appellati Adventitii, advenæ, *albani.* Vide Skenæum de Verbor. ſignificat.

¶ FARASSIA, Anicienſibus *Faraſſe*, Strues lignorum, quam in compitis urbis accendunt in pervigilio Nativitatis S. Johannis Baptiſtæ. Vide *Farocium.*

¶ FARCIMEN, Inteſtinum fartum, Gall. *Boudin, Sauciſſe.* Buſchius de Reform. Monaſt. c. 38. *Qui unum duntaxat habuit Farcimen in pariete cellæ ſuæ appenſum, quod debuit reſignare ... Rogavit nos ut Farcimen illud poſſet retinere, addens quod illud de mane ſolet comedere.* Varro lib. 5. *A fartura Farcimina in exteis appellata.*

¶ FARCIMINA, Genus ſunt aggeris, vel ſuggeſtus

tormentarii, impactis primum alte in terram trabibus ſolidatum, tum vero erectum, nexumque aliis atque aliis ſarmentorum & ramalium faſcibus, per certa ſpatia colligatis ad modum farciminis pulmentarii. Galluccius de Bello Belgico lib. 9. *Juſſit milites aliquos in foſſam deſcendere, ex eaque ſacculos quoſdam coriaceos oblongos, nitrato pulvere farctos (vulgus ob ſimilitudinem formæ Farcimina ſeu Lucanicas vocat) in cavas munitionum partes, ac ſub tormentis diſpoſitis conjicere.* Hæc poſt Carolum de Aquino in Lexico militari.

¶ FARCIMINUM, Vegetio l. 17. Scabies jumentorum, quam vulgo dicimus *Farcin.*

¶ FARCINIA, Species veſtis. Statuta Andegav. an. 1503. pag. 177. *Ut colletos in ſuis diploidibus ſeu Farciniis & veſtibus in competenti altitudine deferant.* Vide *Duplodes.*

FARCITÆ Epiſtolæ. Vide *Farſia.*

¶ FARDELLA, Modus agri continens decem *acras*, ut dicetur infra in *Feudum Loricæ.*

¶ FARDELLARIUS, Qui *fardellum* portat. Charta Archambaldi Borbonii pro Habitantibus Villamfrancam, apud Thomaſſerium in Biturig. p. 226. *Quiſque Fardellarius qui forum frequentavit, quatuor denarios.* Ubi *Fardellarius* fortaſſis eſt mercator inops qui merces ſuas faſce colligatas ſupra dorſum deferre cogitur ad vendendum, noſtris *Porte-balle*, quibus etiam *Fardelier*, eſt bajulus.

¶ FARDELLUS, Onus, Sarcina, Gall. *Fardeau*, à Græco φόρτος, idem. Regeſt. comput. Delphin. an. 1335. fol. 162. *Item pro duabus Fardellis portandis in quibus erant organa & rauba Domini 70. ſol.* In Hiſt. Delphin. to. 2. p. 305. habetur *Fartellis.* Rerum Leodienſ. Hiſt. apud Marten. tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1287. *Forarius domini Leodienſis venit cum Fardellis, & non eſt permiſſus intrare palatium.* Pluries occurrit *Fardellus*, apud Rymerum, ut to. 2. pag. 6. col. 2. to. 8. p. 178. col. 1. &c. Vide *Bala.*

FARDING, Ferdingel, ex Saxonico ꝼeoꞃꝺ, Quarta, [& ꝺel vel ꝺœle, Pars.] Ita ꝼaꞃꝺinᵹ uſurpatur pro quarta parte rei, verbi gratia terræ, vel nummi. ꝼeꞃꝺinᵹel, terræ quarterium in Domeſdei. Conſulet Spelmannum, qui plura volet. [Vide *Feorwendel* & *Ferto.*]

¶ FARERSIA, Idem quod infra *Frareſchia* poſt *Fratres.* Charta Guillelmi de Calviniaco Domini de Caſtro Radulphi an. 1218. *Iſtam autem partem pro Farerſia eis factam immunem reddo.*

FARETRUM, pro *Faretra*, βελοθήκη, in Gloſſ. Gr. Lat. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Faretra*, *Repoſitoire à ſajettes.*]

FARFALIUS. Decretum Childeberti Regis ad Legem Salicam c. 6. *De Farfalio ita convenit, ut quicumque in mallo præſumpſerit Farvalium minare, ſine dubio ſuum weregildum componat, quia omnino volumus, ut Farfalius reprimatur. Et ſi forte acquieſcet iſtum Farvalium cuſtodire, vitæ periculum per omnia incurrat.* Al. *ſuſtineat.* Codex MS. quem vidi, habet *Farefalius:* Baluzius *Farfaliis.* Ubi hæc Spelmannus: Silent hic Gloſſographi, & ego de exotico non audeo pronuntiare. *Ferfallen* autem, alias *verfallen*, Bavaris idem ſignificat quod Gall. *Forfaire*, & *Forfait.* Etymologicum Theutonicum vetus, *Verſellen*, *ſtuprare*, vulgo feloniam facere. Saxonibus etiam ꝼeꞃ & ꝼæꞃ, caſſus, ꝼælen cadere, delinquere.

☞ Feliciter doctiſſimus Eccardus in ſuis ad Legem Salicam notis *Farfalium* interpretatur *Adſalitionem* ſeu aſſultum: quod nomen à *Failen* Ruere, cadere, labi, irruere, adſalire deducit. Hinc *Fal*, inquit, in Gloſſis Rabani Mauri MSS. eſt *Caſus*, irruitio, adſalitio, pro quo nos *Fall* dicimus. *Far* apud veteres ſæpe, præſertim in compoſitione, pro *For* vel *vor* uſurpatur. Ita Kero & alii *Farworfan*, Projici; *Farakiſiit*, Perſpexerit, & centum his ſimilia habent. Ut autem *Forbatutus* ſuo loco, Qui prius percuſſerat, exponitur; ita hic *Farfalius* ſignificat prius factam adſalitionem ſive aſſultum inimicum. Hinc autem cum turbæ multæ ex vindicta ſequantur, præſertim, ſi authorem adſalitionis eas publice minatum fuiſſe, atque ita cogitanter perpetraſſe, conſtet, weregildum ille ſuum merito componere ſive vitam redimere aut mortem ſubire cogebatur. Huc uſque vir perſpicaciſſimus: qui jam ex eo ſuam probarat ſententiam, quod præter rationem in Lege Salica à Carolo M. emendata prætermiſſa fuiſſet Lex *de adſalitione inimica*, niſi *Farfalii* nomine intelligendus ſit aſſultus.

FARGA, [Fabrica ferraria, ut conjecto, Arvernis *Farge*, Gallis *Forge.*] Vide *Bicocaria*, [*Fargia* & *Forgia.*]

FARGANA. Leo Oſt. lib. 3. Chr. Caſ. c. 57. *Profectus hinc*, 190. *Farganas fratribus in dormitorium miſit. Alia vice pro piſcibus miſit tarenos mille.* Ubi quidam legendum cenſent *ſarganas.* Sunt autem σαργάναι Heſychio & Suidæ, ſportæ vimineæ, crates ex juncis, uſui forte Monachorum aptæ in dormitorio.

¶ FARGIA, Officina fabri ferrarii, Arvernis *Farge*, Gall. *Forge.* Inſtrum. Eccl. Brivatenſis an. 1365. *Informatio facta ſuper enclugia Petri Bodet, quæ fuit inventa in hoſpitio ſeu Fargia, in qua moratur Jacobus de Ulmo.*

FARIA, *Verba multa*, in Gloſſar. Iſid. & Arabico-Lat. Papiæ, *Multa eloquia.* Hinc forte noſtris *Fariboles:* [à *Fari*, *Farius* dictum, quod ſupereſt in compoſitis *Bifarius*, *Trifarius*, &c.]

¶ FARIÆ Carnes, *Faraonicæ ſcilicet*, in MS. Bituric.

FARINAGIUM, Penſitatio ex farina, quæ fit molendinariis pro frumento molito. Tabular. Burgulienſe an. 1214. fol. 101. *Prior debet moltam, de unoquoque ſacco unum boiſſellum, plenum Farinagium.* Charta Joannis Decani Ambian. an. 1220. in Tabulario ejuſd. Eccleſ. n. 155. *Cum inter nos & molendinarios noſtros contentio verteretur ſuper Farinagio, quod prædicti molendinarii in molendinis noſtris pro aſinis & vanno percipiebant, tandem compoſitio intervenit in hunc modum. Quicumque bladum ſuum in vehiculo ſuo molendum deduxerit ad molendinos noſtros, nihil ſolvet de Farinagio. Qui autem in aſino molendini bladum ſuum molendum detulerit, pro modio dabit pro Farinagio 4. boiſſellos, &c.* Charta Matthæi Comitis Bellimontis an. 1200. *Concedo etiam eis molturam ſuam liberam & immunem ab omni Farinagio, & ab omni ſervitio, &c.*

FARINALE, Molendinum. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Farinale*, Meale huꞅ, i. farinæ domus.

FARINARIUM, Idem quod *Farinale*, Moletrina, ſeu *molendinum*, ubi ex frumento molito farina conficitur. Utuntur paſſim Lex Salica tit. 24. §. 3. tit. 33. §. 3. Tradit. Fuld. pag. 551. Aimoin. lib. 2. Miraculor. SS. Georgii & Aurelii n. 19. Acta Epiſcopor. Cenoman. pag. 300. Hariulfus lib. 2. Chr. Centul. c. 7. lib. 3. c. 32. l. 4. c. 6. Chronicon Beſuenſe pag. 517. Veteres Chartæ in Hiſt. Monmorenciaca pag. 15. apud Perardum in Burgundicis pag. 41. 149. Beſlium in Epiſc. Pictav.

p. 39. 44. in Comit. Pictav. pag. 238. [Felibian. in Hiſt. Sandionyſ. inter Probat. Ch. 26. &c.]

Farinaria. Capitulare de Villis c. 18. *Ad Farinarias noſtras pullos & aucas habeant juxta qualitatem farinariæ.* [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 85. v°. *Habet ibi Farinarias duas.*]

Farinarius, Idem quod *Farinarium.* [Charta an. 632. to. 2. Hiſt. Meld. inter Inſtr. pag. 2. *Farinarium vero qui eſt ſuper fluvium Maternam ad Pontem rapidum ipſi Monaſterio habere cupio Similiter alterum Farinarium ſitum in Briegio ſuper fluviolum Alba.* Occurrit præterea in] Chronico S. Benigni pag. 412. in Chron. Abbat. S. Joann. de Vineis pag. 40. &c. Occurrit etiam in Donationibus factis Eccleſ. Saliſbur. cap. 4. [& in Codice MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 12. col. 1. & fol. 45. col. 1. &c.]

FARINOLA. Paſſio S. Maximi Preſb. n. 13. *Et veniens de amne, portans Farinolam in ulnis ſuis, obviavit Magnentium.* Ubi leg. forte *Sarcinulam.*

¶ FARINULA, Diminut. *farinæ*, apud Vulg. Interpret. 1. Reg. 17. 13. & infra in *Sorbellum.*

¶ FARINUM, pro Farina, infra in *Sextarale.*

¶ FARIO, *Qui fatur.* Laurent. in Amalthea ex Auſonio. *Item Piſcis*, ex Lexico Philol. Noſtris *Truite.*

FARIOLA. Matth. Silvaticus: *Tiſana, i. aqua ordei, vel Fariola.*

¶ FARIOLUS, *Propheta qui fatur.* Laurentius in Amalthea ex Gloſſis.

FARISEA. Vide *Farius equus.*

¶ FARISEUS, pro *Phariſæus.* Vide in *Phariſeare.*

FARISTEL, Viarum obſtructio, à Saxon. ꝼaꞃ, iter, via, & ꞅꞇal, ſtabulum, obſtructio. Vide *Foreſtel.*

¶ 1. FARIUS. Charta Harvichi pro Monaſt. Prumienſi apud Martenium Ampliſſ. Collect. tom. 1. col. 56. *Quod nos nec feci nec facere rogavi, præter iſtum quem firmiſſimum volo eſſe, quoque tempore fuerit oſtenſus, nullum ſociatus effectum, niſi vacuus & inanis appareat; auctorem vero criminis vel Farium nec multum tum tempore patiatur judiciaria habere poteſtas.* An idem quod Teuton. *Farira*, Inſidiator, à *Fara*, quod dolos, fraudes, inſidias ſignificat. Vide Schilter. in *Faran.*

2. FARIUS Equus, Arabicus, generoſus: Arabibus *Faras.* Unde φάρας, apud Achmetem in Onirocriticis c. 233. ἵππος ὁ φάρας ὁ εὐγενὴς, &c. & cap. 152. 159. φάρας Αραβικὸς, apud Nicetam in Iſaacio lib. 1. n. 2. Leo Imp. in Tact. c. 18. §. 137. ait, Saracenorum equos φαρίυς appellari. Raymundus *de Agiles* p. 162. *Aſſumptis omnibus pecuniis ſuis Cæſaream & Camelam adibant, ut ibi equos Farios mercarentur.* Infra p. 165. *Cœperunt oſtendere illi de parte Comitis equos Farios, & divitias ſuas.* Ead. pag. *Qui cum accepiſſet à Comite Raimundo 5000. ſolidorum, & duos equos Farios optimos, &c.* A voce φάρας noſtri equos generoſos, ut ſunt Arabici, *Ferrandos*, vocarunt, ut docemus in V. *Ferrandus.* Equos vero ejuſmodi Arabicos in pretio fuiſſe, alibi pariter docemus. Le Roman *de Garin.*

Huë s'en retorna ſur le roux Arabi.

Alibi:

Bien fu armé, s'ot le rox Arabi.

Alpharaces cavalli, iidem qui *Farii*, vox nempe conflata ex præpoſitione *al*, Arabibus familiari, & *Faras*, equus generoſus. Matth. Silvaticus in Pand. *Al, & el, articulus apud Arabes ſignificat id quod apud nos vulgariter addimus præponendo nominibus, la, le, li, lo.* Joannes VIII. PP. in Epiſtola ad Aldephonſum Regem Galliciæ apud Sampirum: *Aliquantos utiles & optimos Mauriſcos cum armis (quos Hiſpani cavallos Alpharaces vocant) ad nos dirigere non omittatis.* Ubi *Mauriſci*, non ſunt quaſi minores Mauri, quod vult Altaſerra; ſed ita dicuntur enuntiatione Longobardica, quomodo *Franciſcum, Angliſcum*, & ſimilia uſurpant Scriptores. *Caballi Mauriſci*, in Epiſt. 3. Leonis III. PP. proinde iidem, qui *Numidæ* & *Ægyptii*, quos commendant etiam Gratius in Cynegetico v. 518. & Arianus ſeu Xenophon Junior in lib. de Venat. cap. 24. Vide, quæ obſervamus ad Alexiadem pag. 408. 409. Ab *Alfaras* Arabico, formata vox *Auferant*, noſtris olim familiaris. Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Mult ſont laſé li Auferant cremu.

Infra:

Mais quant j'oi braire les deſtres Auferrans.

Le Roman *de Garin* MS.

En deſtre menent les Auferrans de pris.

Alibi:

Il remonterent és Auferrans deſtriers.

Farisea, Vox ejuſdem originis, pro equa faria. Ordericus Vitalis de Boëmundo lib. 10. p. 794. *Et celerem equam fortiſſimamque, quam Fariſeam appellant, cum uno Milite aſcendit.* Hinc *har-faras, ſtercus caballinum*, apud Matthæum Silvaticum.

Ex prædictis videtur emendandus Procopius lib. 1. Goth. c. 18. ubi Beliſarium exhibet equo bellicoſiſſimo inſidentem, qui toto fuſcus corpore, anteriorem capitis partem ad nares eximio candore inſignem habebat. Mox addit: Οὗτον Ἕλληνες μὲν φαλιὸν, Βάρβαροι δὲ Βάλαν καλοῦσι. Legerim enim φάραν. Hiſce addendum videtur, quod Hieronymus de Nominibus Hebraïcis, *Affanez*, equorum domitorem interpretatur.

☞ Ubi legendum forte *Apharez* vel *Apharesh*, ab articulo Hebraico *a* & *Pharash*, Eques. Haud ſcio etiam an emendanda ſit ſuperius vox φάραν pro Βάλαν, maxime cum Britones noſtri Armoricani albedinem hanc in animalium fronte etiamnum *Baill* nuncupent, & *Baillet* vel etiam nude *Baill* equum aliudve animal hoc albore notatum: quod à quibuſdam Gallo-Flandris *Bayard* appellatur. Quos autem Barbaros hic vocat Procopius, Gallos eſſe conjicere licet.

FARLEGANI, Fornicatores, adulteri, ex Saxon. ꝼoꞃleᵹeꞃe, Fornicator, adulter, mœchus: ꝼoꞃliᵹᵹan, Fornicari, adulterari, mœchari: ꝼoꞃliᵹᵹanꝺ, Lupanar. Unde neſcio an noſtrum *Forligner*, deducatur, de iis, qui conjuges inferioris ſortis acconditionis ſibi adſciſcunt: tametſi probabilius cenſeatur, ejuſmodi nuptias quaſi *foris* ſeu extra *lineam* nobilem contractas appellatas. In Lege Friſionum titulus 9. inſcribitur: *De Farlegani*, in eoque agitur de adulteriis & ſtuprationibus. Sikama reſcribendum cenſet, *de horlegaris*, id eſt *hoerleggers*; ſeu de concubinis. [Videri tamen poſſunt, inquit Martinius, dixiſſe *Farlegen* craſſiori ſono pro *Verlegen.* Hoc autem erit cubando errare, ut ſignificetur, titulum eſſe de ἀνομίας κοιτῶν, de inconceſſis παρακοιτίαις, habentibus αἰσχρουργίας.]

¶ FARNARIA, f. Fuſoria fornax monetalis, Gall. *Fonderie.* Compoſitio anni 1177. inter Raimundum Comitem Provinciæ & Raimundum Archiep. Arelat. ex Chartulario Arelatenſi: *In civitate Arelatis debent facere Farnariam ſimul quæ ſit eis communis in viriles portiones, vel ſi duas facerent in Farnaria Comitis debet habere Archiepiſcopus dimidiam partem, & in Farnaria Archiepiſcopi debet ha-*

bere Comes dimidiam partem. De moneta vero talis eſt convenientia, &c. Et infra: *De Farnariis ſiquidem ita condictum & promiſſum eſt; ut neque Archiepiſcopus ſine Comite neque Comes ſine Archiepiſcopo... in civitate Arelatis vel in burgis Farnariam facere poſſit.* Vide *Pharnatia.*

¶ FARNUM. Charta an. 1259. apud Eccardum de Orig. familiæ Habſburgo-Auſtr. col. 244. *Tabernis, molendinis, Farnis, aquæductibus & decurſibus, &c.* Ubi legendum videtur *furnis.*

FARO, pro *Baro.* Fredegarius Scholaſt. c. 41. *Burgundiæ Farones vero, tam Epiſcopi, quam cæteri leudes, &c.* Utitur præterea hac voce cap. 44. & 55.

¶ FAROCIUM. Vide *Faroſſium.*

FARONUS, Pharus, ex Hiſpanico *Faron.* Curia Generalis Catalaniæ, acta Cervariæ ann. 1369. MS. ſub Petro Rege Arag. *Ulterius ordinamus, quod Faroni, ſeu Fars, durante guerra præſenti fiant per loca maritima, in quibus fieri ſunt aſſueta, ſumptibus tamen eorum, qui facere ſunt aſtricti.* [Vide *Faroſſium.*]

¶ FAROSSIUM, Farocium, Pharus, faces & lucernæ in portubus maris vel turribus accenſæ, Gall. *Fanal* & *Phare*, Turris aut excelſus locus ubi hujuſmodi ignes accenduntur, Maſſilienſibus *Farot.* Litteræ Seneſcalli Provinciæ Maſſilienſibus an. 1329. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Mandantes & fieri facientes continue Faroſſia ſeu lumanaria in locis conſuetis.* In alio ejuſd. Archivi Inſtrumento ann. 1328. *Fiant Farocia in montanis aſſuetis.* Vide *Faraſſium.*

¶ FAROTUM, Eadem notione. Charta anni 1460. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *A Faroto uſque ad plagium portæ Galliæ incluſive.*

¶ FARRACUM, *Puls ex fare facta, vel pinguis cibus generaliter.* Johan. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Farracum, Fromentée ou viande craſſe.*

¶ FARRAGIUM, Idem quod *Farrago.* Concilium Tarracon. an. 1591. inter Hiſpan. to. 4. p. 541. *Nec de frugibus duntaxat, frumento... ſolvi præcipimus* (decimas)..... *& his quæ in herba, ſive fœno ad equorum & aliorum animalium cibum meti & depaſci ſæpius in anno ſolent; etiam quæ vulgo Farragia & alia id genus appellantur.* Charta Radulphi Abb. de Viconia an. 1206. è Chartulario Monaſterii S. Quintini in Inſula p. 28. *Tres vaccas ſervabit, eiſque tamquam ſuis Farragium providebit... eodem Farragio quo ſui equi veſcentur noſtri.* Occurrit iterum in Chartulario S. Vandregiſili tom. 1. p. 88. & alibi.

FARRAGO, Forrago, Equorum vel animalium pabulum ex frugum leguminumque miſcellanea, *ocymum* Varroni, Gr. ὤκυμον, Ital. *Farraina*, *Fourage*: vel etiam ſtramen, palea. Charta Ludovici Comitis Bleſenſis an. 1199. in Tabulario Eccl. Carnotenſis n. 116. *A feſto autem ſancti Remigii uſque ad tempus meſſium rurſum habebit Major granicam libere ad uſus ſuos, ſicut ſuam, cum Farraginibus, & paleis, & viciis. Et has Farragines & paleas, &c.* Ita in alia n. 230. [& etiam in Charta R. Abbatis S. Salvii Monſtrol. ex Tabulario Compendienſi.] *Forrago*, in Charta Reginaldi Epiſcopi Carnotenſis an. 1206. in eodem Tabulario n. 50. *Sive in pratis, ſive in ſtraminibus, ſive in Forraginibus, vel aliis quibuſcunque, &c.* [Tabularium Eccleſiæ Ambian. de juribus Canonicorum in villa *de Camons: Et quidquid poſt excuſſionem manipulorum decimæ remanebit ſive in Foragine ſive in aliis proventibus, ſimiliter dividetur.*] Vide *Fodrum*, & Plinium lib. 18. c. 16. ubi & *Farrago*, idem quod *ſecale*, Gall. *Segle.*

¶ FARRATIOR, *Fructuoſior.* Papias. A *Farre*, niſi legendum ſit *Feracior.*

¶ FARRES, πολτὸς, *Puls*, à *Farre.* Supplementum Antiquarii. Vide *Farracum.*

¶ FARS. Vide *Faronus.*

1. FARSA, Tumor, qui totam cutem exulcerat. Gloſſæ MSS. ad Alexandrum Iatroſophiſtam: *Erpes eſtiomenus, i. ſe comedens, quod Salernitani Farſam vocant.* Conſtantinus African. lib. 8. Commun. locor. Medic. cap. 10. *Colera rubea ſi ſit ſimplex, & ad id quod membrum videatur deſcendere, facit apoſtema, quod vocatur Formica, & aliud Farſa: quaſi cum ſanguine miſceatur, Eriſipela inde generatur.* Vide eumdem lib. de Gradib. pag. 374. & 382. Marbodus de Herbis lib. 4. cap. 20.

Ulcera deſiccat mala, reſtringit quoque Farſam.

Italis *Ferſa*, eſt calor immenſus. Dantes: *Com' il ramarro ſotto la gran Ferſa de di canicular, cangiando ſepe folgore par, ſe la via de traverſa.* [Jano Laurenbergo in Supplemento Antiquarii: *Farſa*, ναστὴ, νακτὴ.]

¶ 2. FARSA, Italis *Frottola*, noſtris *Farce*, definitur ab Academicis Cruſcanis, *Commedia mozza, e imperfetta; dal Greco φάρσος, che vale veſta mozza* ſ melius à Menagio, Carmen multis & variis rebus refertum ſeu *farcitum*; unde vocis origo. Inde etiam *Farſa* dictæ quædam Paraphraſes, inter Scripturas vel preces in Eccleſia cantari ſolitas, intermixtæ, quibus ejuſmodi Scripturæ vel preces veluti *farciuntur.* Vetus Ceremoniale Lirenſis Monaſterii: *Qualiter debeant cantare* Kyrie eleyſon *cum Farſa. Quando in diebus feſtis dicitur* Kyrie eleyſon *cum Farſa.* Quo intelligi datur additio quæ etiamnum diebus feſtis ſolemnioribus in quibuſdam eccleſiis, Senonenſi videlicet, Cenomanenſi, &c. poſt *Kyrie* cantatur hoc modo: *Kyrie, fons bonitatis, Pater ingenite, à quo bona cuncta procedunt, eleyſon. Chriſte, &c.* Circa originem ac diſpoſitionem *Farſæ*, conſulendus Creſcimbeni all' iſtoria della volgar poeſia lib. 4. cap. 3. ubi & de quodam pulmento Provincialibus noto, quod *Farſum* vocant, belle loquitur.

¶ FARSATURA, Farcimen, fartum, Gall. *Farce.* Statuta antiqua S. Audoëni Rotom. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1208. *Sicut interdicimus uſum carnium, ita Farſaturas de tritis carnibus denegamus.*

¶ FARSATUS, pro *Fartus*, Gall. *Farci. Ova Farſata*, id eſt, cum farcimine, Gall. *des œufs farcis*, in Conſuetudinibus Solemniacenſibus pro feſtis diebus.

FARSIA, [ut *Farſa* 2.] Charta Odonis Epiſcopi Pariſienſ. an. 1198. poſt Notas ad Petrum Bleſenſem ultimæ Editionis: *Miſſa ſimiliter cum cæteris horis ordinate celebrabitur ab aliquo prædictorum, hoc addito, quod Epiſtola cum Farſia dicetur à duobus in cappis ſericeis.* Incertum quid hæc vox denotet, à qua dictæ

Epistolæ Farcitæ, in Viſitatione Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis an. 1295. *Unum troperium .... in cujus initio notantur omnes Sequentiæ, & in fine ponuntur omnes Epiſtolæ Farcitæ.* Ibidem: *Gradale de Choro, quod vocatur Puerorum, ſine officio; in cujus fine ponuntur Epiſtolæ Farcitæ.*

☞ Obſcurum jam non eſt quid ſint *Epiſtolæ Farcitæ*, quæve hujus vocis origo. Earum quippe ſpecimen edidit Martenius noſter lib. 1. de Antiq. Eccl. Rit. cap. 3. art. 2. ex vetuſto Miſſali S. Gatiani Turon. ann. circ. 600. unde ejuſmodi Epiſtolas dict. ſ fuiſſe *Farcitas* patet, quod ex vario idiomate Latino ſcilicet & Gallico compoſitæ eſſent atque *Farcitæ* in hunc modum: Lectio Actuum Apoſtolo-

rum. *Por amor de vos pri Saignos Barun. Se & voſtuit eſcoſtet la lecun de Saint Eſteure le glorieux Barrun. Eſcotet la par bonne entention, qui a ce jos recu la paſſiun.* In diebus illis Stephanus. *Saint Eſteures fut pleins de grant bonté. Emmentot celo qui creignent en Dieu feſcit miracle. O nom de Dieu mende aſcuntrat, & auces a tot dona lante, por ce haierent autens liive.* Surrexerunt. *Encontre lui ſe dreſſerent treſtuit, diſcrent enſemble mauveis mes cetui il a deabble qui parole en lui, &c.* Eodem S. Stephani die in Cathedrali Aquenſi etiamnum cantatur Epiſtola alterno commate Latino & vulgari: quod *Planctus S. Stephani*, vernacule, *leis plants de San Eſteve*, dicitur. Idem obtinuiſſe in Divionenſi Eccleſia teſtatur Epiſtola quæ legitur in Mercur. Gall. an. 1726. menſ. Febr. Exſtant præterea *Epiſtolæ Farcitæ* in Epiſtolario S. Juliani Brivat. quæ jam præ nimia earum prolixitate non cantantur, niſi in feſto S. Nicolai aliiſque perpaucis. Denique earumdem Epiſtolarum occurrit mentio in Ordinariis MSS. Narbonenſi & Cabilonenſi, teſte Martenio loco ſupra laudato. Vide *Farſa* 2.

¶ FARSILE, *Quod farturam recipit*. Laurent. in Amalthea ex Apitio.

FARSURA, pro *Fartura*, apud Petrum Bleſenſem Epiſt. 86.

FARSWEROTOS. Vide *Furſwirotos*.

¶ FARTELLUS. Vide *Fardellus*.

¶ FARTHING. Vide *Ferto*.

¶ FARTO. Vide *Fartorium*.

¶ FARTOR, *Nomenclator*, in Gloſſario Sangerman. MS. n. 501. Apud Feſtum explicatius: *Fartores, Nomenclatores, qui clam velut infarcirent nomina ſalutatorum in aurem Candidati.* Candidatis ſeu Petitoribus in primis elaborandum erat, ut ſingulos cives noſſent, eorumque nomina tenerent; cum autem in tanta populi multitudine & tantis vitæ occupationibus hoc fieri vix poſſet, miniſtrum inſtituerunt, qui Candidatis nomina omnium civium, ut quiſque occurrebat, ſuggereret, eumque *Nomenclatorem* vocarunt. Cicero pro Muræna *Monitorem*, Feſtus vero *Fartorem* dixit, & ex eo Gloſſator Sangerm.

¶ FARTORIUM, Laniarium, Gall. *Tuërie*, Pariſiis *Echaudoir*. Charta Boleſlai Ducis Sileſiæ an. 1311. apud Ludewig. to. 6. p. 456. *Rite & rationabiliter vendidimus Fartorium ſeu curiam mactatoriam in Aureo-monte, in civitate vel extra civitatem, ubicumque expedire videbitur, ædificandum, cum omni uſufructu & utilitate, qui inde proveniunt & provenire poſſunt, & cum omni jure & dominio, ſicut dictum Fartonem habuimus & tenuimus, Hermanno Scriptori, &c.* Vide *Mactatorium*.

¶ FARTUM, Prædium ruſticum, ni fallor, omnibus rebus quæ ad culturam pertinent inſtructum, idem quod *Affare*. Teſtamentum Florentii de Caſtellana an. 1398. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Voluit ... quod totum Fartum de Luco ſibi ſerviat, & de ipſo Farto ſit domina & ſeignoreſſa.*

¶ FARTUS. Vide in *Ferto*.

1. FARUS, *Cœnator, Cœnatorium*, Papiæ.

¶ 2. FARUS, Fretum, Gall. *Detroit*. Chronicon Siciliæ inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 59. *Nos* (Bonifacius VIII. Papa) *de veſtra diſcretionis & circumſpectionis induſtria plenam in Domino fiduciam obtinentes, & volentes ut eo lubentius rebelles iidem, civitates, caſtra & loca tam ipſius inſulæ, quam aliarum etiam regni prædicti partium citra Farum*; intelligo Meſſanenſe fretum, Gall. *Le Phare* ſeu *Le Detroit de Meſſine.*

¶ 3. FARUS, Lucerna ſive Lychnuchus orbicularis & circularis. Vide *Pharus*.

¶ FARWESOTU. Vide *Furſwirotos*.

¶ FASCEMINA. Vide mox *Faſcennina*.

FASCENNINA, Fascennia, Ital. *Faſcinata*, Propugnacula urbium, ſeu arcium ex *Faſcinis*, ſeu ligneis faſcibus confecta. Ugutio: *A faſcis, hæc faſcennina, i. clauſibilis vallatio, ſicut circa caſtra & civitates, quæ ſolet fieri quibuſdam lignis.* Ita enim Gloſſæ Pithœanæ, ex quibus emendandæ, quæ Iſidorianæ habent *Faſcemina*. Gloſſ. Lat. Gall. *Faſcennia, Palis de bois, ou cloſture environ chaſtiaus.* Nos etiamnum *Faſcines* dicimus. Occurrit in Hiſt. Obſid. Jadrenſ. lib. 1. c. 4. lib. 2. c. 19.

¶ FASCES, ut apud Romanos ſummi magiſtratus indicium fuere, ita apud Scriptores medii ævi pro ſuprema poteſtas uſurpatur hæc vox. Teſtamentum Rodulfi Epiſc. Bituric. ſæc. 4. Bened. part. 2. p. 161. *Placuit etiam huic inſeri teſtamento ut nec meo, nec parentum meorum* (dominio) *nec Faſcibus regiæ magnitudinis, nec cujuſlibet terrenæ dignitatis ſubjaceant.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Faſcis, Faiſſel, ou enſeigne de honneur.* Ubi additur hic verſiculus:

Pondera ſunt Faſces, Faſces dicuntur honores.

¶ 1. FASCIA, Modus agri, idem ut videtur, qui *Faicia*. Antiq. Recog. Revel. Vienn. *Probus* fol. 58. verſo: *Nicholaus Rex tenet de Comite unam Faſciam de boſco de Brochiis & debet inde* XII. *den. cenſuales, & tenet* 1. *petiam boſci ibidem libere.* Stephanotius to. 10. Fragm. MSS. p. 258. ex Tabulario B. M. de Rupe-forti: *Anno* MCLXXXXIV.... *concedimus... quidquid juris habemus in Faſcia quæ eſt inter nemus & aquam.* Vide *Faſciola, Funiculus, Superpellicium*.

¶ 2. FASCIA & Fascium, paſſim occurrunt in Antiq. Recogn. Vien. Regeſto *Probus*, pro Faſcis: ut *Faſcia ligni*, Gall. *un Fagot de bois*; *Faſcium feni*, Gall. *une Botte de foin.*

FASCIAMENTA, Faſciæ ſepulcrales. Alcuinus Ep. 71. *Numquid non Faſciamenta mortui eodem verbo ſolvere poterat, quo mortuum vitæ redditum de ſepulcro prodire juſſit?*

¶ FASCILLA, Falcula, Gall. *Faucille*. Charta Ingelranni III. Codiciacenſis Toparchæ an. 1207. in Hiſt. Codiac. p. 166. *Concedo... herbam meam nemoris de Laujou ad Faſcillam.* Vide *Facilla*.

FASCINABULUM. Notæ Tyronis p. 182. *Faſcinum. Faſcinabulum. Faſcinabellum, Præfaſcinat, &c.*

¶ FASCINARE. Gloſſ. Iſid. *Faſcinat, Gravat.* Papias: *Faſcinat, Adulando impetit, laudando decipit, gravat.* Id eſt, nocet faſcino: quo ſignificatu Latinis notum verbum *Faſcinare*.

FASCIOLA. Ugutio, partim ex Iſidoro lib. 19. cap. 33. *Faſciola dicitur, qua vulnera ligantur. Faſciale vero Latinis cingulum, quo puer circumligatur in cunis.* Diminutivum à *Faſcia*, cujus vocis crebra occurrit mentio in Regulis Monaſticis, cum agunt de Monachorum veſtibus, ubi maxime itinerantium fuiſſe obſervare eſt. Bernardus in Conſuetud. Cluniacenſib. MSS. c. 3. *Non debet equitare ſine Faſciolis pluſquam una leuca.* Cap. 62. *Ablatis calcaribus, & Faſciolis ad Monaſterii introitum petat veniam.* Lanfrancus in Decretis pro Ordine S. Benedicti c. 7. ait ad Camerarium pertinere, ut procuret *fratribus in iter profecturis cappas, Faſciolas, calcaria.* Idem cap. 14. Monachum *Faſciolatum, aut cinctum, ſive cum cappa*, in clauſtrum introire vetat, quod hæc ſint itinerantium. Bernardus Mon. MS. c. 4. & Udalricus lib. 3. Conſuetud. Cluniac. c. 11. *Faſciolas* Monachis tribuunt *propter tibias*

infirmantes, id eſt, ſi id exigat infirmitas. Vide lib. 1. Miracul. S. Dionyſii cap. 14. Regula Magiſtri cap. 81. ſtatuit, ut Monachi habeant in hieme *pallium ſtamineum*, *braccas laneas*, *& Faſciolas*, *aut pedules.* Vult præterea, ut *Faſciolæ laneæ* non ſint, ſed *lineæ, ut aliquid diſtet à Clerico Monachus.* Denique Conventus Aquiſgran. ann. 817. cap. 22. *Faſciolas* duas Monachis concedit, & duas alias, *quibus neceſſe eſt itineris cauſa.* Iis interdicuntur in Concilio Cloveshovenſi an. 747. c. 38. *Nec imitentur ſæculares in veſtitu crurium per Faſciolas*, *&c.*

Quærunt ipſi Monachi, quod genus veſtis fuerint *Faſciolæ* his locis. Haĕtenus cum *pedulibus* confundit, ut & Lucas Acherius ad Udalricum, qui *Gamaches* vertit. [His proxime accedit Editor Vet. Diſciplinæ monaſt. qui *Faſciolas* leves quaſdam ocreas eſſe exiſtimat, ex eo maxime quod itinerantibus propriæ videantur.] At palam eſt, ſupra laudatos Scriptores pedules à faſciolis perpetuo diſtinguere. Verùm non eſt cur ad exoticas notiones recurramus, cum Latina ſe offerat; ſunt enim Ciceroni lib. de Aruſpic. reſp. *Faſciolæ*, quæ, Ulpiano L. Argumenta ſunt, D. de Auro & arg. leg. *Faſciæ crurales* dicuntur: noſtris *Jarretieres*; [quod mire illuſtrat S. Wilhelmus lib. 1. Conſtit. Hirſaug. cap. 16. *Pro ſigno Faſciolarum*, *inculcatum calceorum ſignum præmiſſum*, *addito*, *ut utrumque indicem tibiæ circumferas.*] Eginhardus in Carolo M. *Faſciolis crura & pedes calciamentis conſtringebat.* Monachus Sangallenſis lib. 1. cap. 36. *Faſciolæ crurales vermiculatæ*, *&c.* Qualis autem fuerit calceatura Francorum, ſupra attigimus in voce *Armiger*, quibus hæc addere placet ex Joanne Puricello in Monumentis Baſilicæ Ambroſianæ pag. 70. ubi Bernardi Regis Italiæ, Pipini filii, effoſſum & apertum tumulum deſcribit, ipſiuſque Bernardi veſtes regias: *Superſtites adhuc è corio rubro calcei utrumque pedem contegebant*, *iidemque ligneam quiſque ſoleam*, *hinc inde coriaceis inſutam*, *habebant. Tam vero apte preſſeque ad ſuum quiſque pedem juxta ordinem digitorum congruebant*, *in acutum verſus primorem digitum deſinentes*, *ut calceus dexter non niſi dextro pedi*, *quamdiu integer ille erat*, *ſiniſterque ſiniſtro adaptari potuiſſet. Cæterum quiſque calceus duabus tantum corii partibus invicem conſutis pedem ita contegebat*, *ut anterior corii pars in ſuprema verſus crura extremitatem aliquantulum ſciſſa in longum eſſet*, *illicque pedi ligamine aſtringeretur*, *ad eum prorſus modum*, *quo ruſticana hodie calceamenta factitari ſolent.* Calcaria deinde ærea pedibus aptata deſcribit. A faſciis denique cruralibus nata vox *Feſſe*, ſeu, uti vulgo dicimus, *Face*, vel *Faſce*, in armorum inſignibus. Guill. *Guiart* MS. an. 1304. *Ot maint eſcu portrait à Feſſe.*

FASCIOLUM, Operimentum capitis, quod Chaldææ incolis tribuit B. Odoricus de Forojulio in Peregrinat. ſua n. 3. *Portant autem ſuper capita ſua Faſciola aurea de perlis pretioſis.* Item forte quod *Faſciolas* vocat S. Hieronymus Epiſt. 2. de Vita Clericorum: *Crebra munuſcula*, *& ſudariola*, *& Faſciolas*, *veſtes ori applicitas*, *& oblatos ac deguſtatos cibos*, *blandaſque & dulces litterulas*, *ſanctus amor non habet.* Neque aliud videtur à φακιολίοις Turcarum, de quibus Ducas cap. 37. quæ nunc *Turbans* ſeu *Tulipantos* vocant. Teſtatur Leunclavius in Pandecte Turc. num. 240. Græcos etiamnum ſic appellare Turcicos *Tulipantos*, quod ex faſciis ſeu faſciolis convolutis & complicatis conficiantur, quod etiam Achmes innuit cap. 226. Φακιόλια. Saracenis etiam tribuit auctor Vitæ S. Nili Junioris pag. 56. Ερχονlο ὡσεὶ δέκα καβαλλάριοι, ἐνδύμαlα, καὶ ὅπλαι, καὶ φακιόλια, καὶ ὅλον τὸ σχῆμα ἔχοντες τῶ Σαρακηνῶν. Infra: Περιελόμενοι δὲ τὰ φακιόλια ἀπὸ τῶν προσώπων αὐlῶν, &c. Gloſſæ Baſilic. φακιόλιον exponunt ζωνάριον, & *Semicinctium* Latinorum. Alii crumenam & marſupium. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Φασκόλιον, ἱμάτιον, ἢ σακκέλιον. Aliud Cod. 930. Φασκόλιον, ἱμάτιον, φορίον. Φασκόλιον δέ ἐςι μαρσίπιον. Ita fere Heſychius. Iſmaëlitarum *vittata capita* dixit Hieronym. in Vita Malchi. Vide *Facialis*, [& Gloſſar. mediæ Græcit.]

¶ FASCITERGUM, ut ſupra *Facitergium*, Mappula ad tergendam faciem. Occurrit apud Acherium tom. 6. Spicil. p. 430.

¶ FASCIUM, Faſcis. *Faſcium fœni*, Gall. *Botte de foin*, in Antiq. Recogn. S. Georgii Eſper. fol. 27. Vide *Faſcia* 2.

¶ FASCIUNCULUS, Parva faſcia, ut conjecto. Vide locum in *Burrene*.

¶ FASCIUS, ut *Faſcium* pro Faſcis. *Duos Faſcios fœni & duos paleæ*, in Inquiſitione Jurium in loco Albonis Hiſt. Dalphin. tom. 1. p. 123. col. 1.

1. FASCULUM, pro *Vaſculum*. Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. & Iſidori: *Vaſculum*, *Diſcus*; *Faſculum.*

2. FASCULUM, Foſſorium. Vetus Charta Hiſpanica an. 955. apud Sandovallium: *Et cum cepiſſem fodere*, *divino judicio flagellatus ſum*, *uſque adeo quod factus ſum cæcus*, *& milites mei*, *qui immunes erant à culpa*, *qui cum Faſculis cœpiſſent fodére*, *lumen amiſerunt.* Huc forte ſpectat locus ex Gloſſario Gr. Lat. Σκαφίον, ἤτοι ὄρυξ κηlερικὸς, *Aciſculum.* Codex MS. S. Germani Pariſienſis habet ... κηπυρικὴ, *Aciſcumulum.*

¶ FASELARIA, Faſeli ſiliquæ vel grana, apud Lampridium in Antonino Heliogabalo.

¶ FASELLUS, ut Faſelus Virgilio, & Faſeolus Columellæ, Fabula, Gall. *Feve de haricot.* Vide locum in *Matutinellum*.

FASEOLUS. Vide Petrum de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. cap. 26.

¶ FASERIA, f. pro *Raſeria*, Menſura annonaria. Charta anni 1125. apud Miræum Diplom. Belg. tom. 1. pag. 377. col. 2. *In feſtivitate S. Martini decem Faſerias ſiliginis & duodecim ſolidos.*

FASIDIS, *Graſſus*, in Gloſſ. Arabico-Lat.

FASILIA, in Gloſſ. Lat. Gr. Λοβοί, [Siliquæ.]

¶ FASISTORIUM, Sella plicatilis, ſedes honoratior. Codex MS. S. Martialis Lemovic. de modo celebrandi Synodum, apud Stephanotium to. 2. Fragm. Hiſt. MSS. *Cum ad locum pervenerit*, *ubi parata eſt cathedra ad ſedendum*, *mittit Epiſcopus thymiama in thuribulo*, *& incenſat Diaconus textum Evangelii*, *quod jam poſuerat in quadrato ornato*, *quod Faſiſtorium dicimus.* Vide *Faldiſtorium*.

¶ FASITUS, *Solutus*, *conſumptus*, *à fatiſco.* Papias.

FASMA, Lingua, idioma. Heſychius: Φήμαlα, ῥήμαlα, φάσμαlα. Ethelwerdus lib. 4. c. 3. *Nam ex Latino Rhetorico Faſmate in propriam verterat linguam volumina*, *&c.* [Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened. part. 1. p. 188.

Permulcentque, nefas! perverſo Faſmate Regem
Spernere ſyngraphas furtivis rebus adeptas.

Papias MS. Bituric. *Faſma*, *fabula quædam*, *notum.* Perperam in Edito, *faſina.*]

FASOR, [*Saginator.* Papias.] Vide *Sagma.*

FASSIO, in Legibus Hungaricis, Præſens relatio voluntatis & contractuum coram magiſtratu. Sambucus. [*Faſſio*, *Confeſſio*, Papiæ. Gloſſ. Lat. Gall. *Faſſio*, *Confeſſion*, *regelriſſement.*]

¶ FASSISERIUS. Vide *Faſticerius.*

FASSUS, Faſcis, Ital. *Faſcio*, Gall. *Faiſſeau.* Charta

an. 1345. *Solvat pro pœna* 10. *ſol. de ſomata*, 3. *de Faſſo, &c.* Occurrit ibi pluries, [ut & in Chartulario Prioratus S. Petri de Domina.] Monaſticum Anglic. to. 2. p. 238. *Conceſſit Abbati duos Faſſos dorſales ramorum groſſorum boſci ipſius.... capiendos ſingulis diebus.* Vide *Teda.*

FASTA, Papiæ, *Honorata dicta, aut locuta.* Forte ex Gr. φάτα, dicta. Vide *Fatare.*

FASTELLA, Ligamen, Italis *Faſtello.* Anaſtaſius Bibl. in Benedicto II. PP. p. 57. *In Eccleſia B. Valentini... fecit coopertorium ſuper altare, cum clavis & Faſtellis, & in circuitu palergium chryſoclavum.* Alii Codd. habent, *cum clavis in Feſtellis:* alii denique *Fiſtellis.* Vide *Faſtilis.*

FASTERIA, Eadem forte notione. Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 77. de Officio Paraſceves: *Et crux ab armario duabus Faſterlis, dum Miſſa minor cantatur, cooperta, apportatur à duobus albatis de altari S. Jacobi ante altare principale.* [Legitur in edito *Faſtelis.*]

FASTERMANNES. In Legibus Edwardi Confeſſ. cap. 38. inſcribitur: *De emptionibus ſine fidejuſſionibus, quod Anglice dicitur Faſtermannes.* Mox additur: *Prohibitum erat etiam in eadem Lege, ne quis emeret vivum animal, vel pannum uſatum ſine plegiis & bonis teſtibus.* Vox deducta à Saxonico ꝼaꞅꞇ, vel ꝼæꞅꞇ, firmus, ſtabilis, conſtans; & man, homo.

¶ FASTERNA. Sic lego in Inventar. Ornament. Eccl. caſtri Achardi an. 1200. ex Tabul. S. Cypriani fol. 104. *Albæ* XIII. *mapulæ operatæ* III. *planetæ* XIII. *Faſternæ* III. *cortinæ* V. *dorſalia* V. *vexilla* II. Idem videtur quod *Faſterla.*

¶ FASTICERIUS, pro *Paſticerius*, Gall. *Patiſſier*, Cupedinarius, Piſtor dulciarius. Computum an. 1333. in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 273. *Guillelmo Faſticerio regio pro tortis palmiſanis factis per eum in eodem feſto, &c. taren.* XVIII. D. *Lancelot.* legit *Faſſiſerius.*

FASTIDIACIO, Superſtitionis ſpecies. Capitulare Gregorii II. PP. pro Bavaris, §. 8. *Ut incantationes & Faſtidiaciones, ſive diverſæ obſervationes dierum Kalendarum, quas error tradidit paganorum, prohibeantur, ſicut maleficia & magorum præſtigia, &c.* Ex *Faſti dies*, videtur vox deducta.

FASTIDIUM, pro *Faſtigium.* Vetus Inſcriptio apud Gualterum in Tabulis Siculis pag. 51. *Columnas cum Faſtidiis & parietibus templi, &c.*

FASTIGARE, Extollere, elevare, vox uſurpata à Plinio, Solino, Mela, Martiano Capella, Sidonio, Leontio Epiſcopo, Joanne Sariſberienſi, & aliis.

FASTIGATISSIMUS, quaſi *Faſtigiatiſſimus*, ad ſuprema dignitatum faſtigia eductus, apud eumdem Sidon. lib. 1. Epiſt. 9. *Faſtigatiſſima felicitas*, ſuprema, lib. 2. Epiſt. 4. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Faſtigatus, Elevé en honneur.*]

¶ FASTIGATIO MENTIS, Animi magnitudo, Sublimitas. Acta SS. Martii to. 2. pag. 448. de S. Iſychio: *Qui nobilis generis ortu conſpicuus, natalium titulos mentis Faſtigatione ſublimavit. Faſtigiatione*, in Vita S. Apollinaris apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 779.

FASTIGIUM, *Summitas*, Servio ad 1. Æneid. Inferioris vero ætatis Scriptoribus, neſcio quod ornamentum in ædibus ſacris. [Baldachinum interpretatur Macer in Hierolex.] Anaſtaſius Bibl. in S. Silveſtro PP. *Fecit Conſtantinus Auguſtus Baſilicas iſtas, quas & ornavit: baſilicam Conſtantinianam, ubi poſuit iſta dona, Faſtigium argenteum battutile, quod habet in Fronte Salvatorem, ſedentem in ſella, &c. Faſtigium ipſum, ubi ſtant Angeli, &c. farum ex auro puriſſimo quod pendet ſub Faſtigio, &c. Fecit autem Valentinianus .... Faſtigium argenteum in Baſilica Conſtantiniana, quod à barbaris ſublatum fuerat, quod penſabat, &c.* In S. Hilario: *In medio cancellis æreis & columnis, cùm Faſtigiis & epiſtyliis undique ornatum ex muſivo, &c.*

¶ FASTIGIUM, Turris. Paſchaſius in Vita S. Adalhardi ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 340. *Sepulta ſunt autem decenter membra cariſſimi ſenis in baſilica B. Petri Apoſtoli ſub Faſtigio inter ejuſdem medioximæ quatuor eccleſiæ centra.* Gerardus lib. 1. Mirac. ejuſd. Adalhardi ubi de Sepultura: *Si quidem ſepultus... ante gradum cancelli.*

FASTILIS, Idem videtur quod *Faſtella.* Vetus Notitia in Tabulario Caſaurienſi an. Ludov. Imper. filii Lotharii 8. *Quod coram prioribus regni ſui Dominus Imperator prædictas res propter munera, quæ ei dederat, Faſtilem optimum aureum reddere voluit.* Vide *Faſtella, Faſterla.*

FASTIVA. Otto Morena in Hiſt. rerum Laudenſ. p. 52. *Poſtea Imperator caſtellum ſuum, ut bene retreductum fuit, ſtatim bene aptari, firmiterque ex duplicibus Faſtivis viminum cooperiri fecit, ex ſimplicibus enim in primis erat coopertum; deinde optimis feltris, coriiſque ... illud armari præcepit.* Legendum forte *faſcinis*, i. faſcibus, ex Ital. *Faſcina.*

FASTUS, *uum*, pro *Faſti, orum*, dixiſſe Varronem, Lucanum, & aliquot alios, obſervatum à Priſciano l. 6. Sed & *Faſtus*, pro *faſti* dixit Hieronymus, ſeu quis alius, in Epiſt. ad Demetriadem: *Licet ediderit virilis ſexus memorabiles Conſulatus, & ampliſſimi ordinis Faſtus illuſtris familiæ nomina frequens audierit, &c.* Turtius Rufius Aſterius Quintus Exconſul Ordinarius atque Patricius in Codice MS. Juvenci:

Aſteriique tui ſemper meminiſſe jubeto,
Cujus ope & curis edita ſunt populis.
Quæ quamvis ſummi celebrent per ſæcula Faſtus,
Plus tamen ad meritum eſt, ſi viget ore tuo.

[Vide Scaligerum ad Feſtum.]

¶ FASWIROTOS. Vide *Furſwirotos.*

¶ FATALIA, Tempus à lege præſtitutum ad cauſas appellationum apud judices inſtruendas & terminandas. Edictum Philippi IV. Franc. Regis an. 1303. in Codice MS. Conſuetud. Toloſ. fol. 34. *Item, In cauſis appellationum interpoſitarum à ſententiis latis pro nobis contra privatas perſonas, Fatalia non currant, ubi pro certo conſtabit ſtetiſſe per Procuratores noſtros vel Judices appellationum, quominus infra Fatalia terminentur.* Aliud Philippi VI. an. 1338. apud *de Lauriere* to. 2. Ordin. Reg. p. 127. n. 32. *Item, Duximus ſtatuendum, ut in cauſis appellationum proſequendis contra Procuratores regios, ſi dicti Comites, Barones & Nobiles ac eorum ſubditi fuerint diligentes adeo, quod per eos non ſteterit quominus fuerint terminatæ, ſed per dilationes petitas ex parte Procuratorum noſtrorum vel quia aſſiziæ non ſederent totiens, quod cauſæ ipſæ potuerint terminari, non currant, nec curriſſe dicantur Fatalia contra ipſos.* Sic *Dies Fatales* L. 2. Cod. de temp. appell. l. ult. Cod. ubi ſenat. is eſt, quo niſi introduceretur in judicium cauſa appellationis, interire ſolebat. Vide Cujacium Obſervat. l. 12. cap. 4.

¶ FATALITAS, Gallice *Fatalité.* Mors, ſic dicta, quod fataliter accidat & neceſſario. Epiſtola, ut videtur, Manfredi filii nothi Friderici Imp. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1181. *Divus Cæſar genitor noſter rebus humanis aſſumtus, ſicut Domino placuit, debitum Fatalitatis exolvit, reddens animam Deo vivo.* Fridericus II. Imp. ad Ottonem Bavariæ Ducem apud

apud Tolnerum in Probat. Hiſt. Palatinæ p. 149. *Humanitatis commune debitum .... ex inevitabili lege Fatalitatis exolvit.* Generatim leg. 1. Cod. de jure emphiteut. *Fatalitas* dicitur quivis caſus vi humana ſuperior.

FATAMIA, *Plaga, ut meridiana vel occidentalis.* Papias. [In MS. Bituric. *Fathamia.*]

FATARE, *Fato deſtinare*, Joan. de Janua. Feſto *Fatari*, eſt *multa loqui*, [in quodam Chronico Turonenſi, Prædicere.]

¶ FATELES. Vide *Fatoles.*

FATERI, Dicere. Etherius & Beatus lib. 2. adverſus Elipandum Toletanum Archiep. *Libelli tui, in quibus nos hæreticos eſſe Fateris, jam per publicum ... vulgati ſunt.* Paſchaſius Ratbertus in Vita Walæ l. 1. c. 7. *Quo audito illi cœperunt proſpicere, is ſi eſſet, quem Fatebamur*, i. dicebamus. Aimoinus de Tranſlat. SS. Georgii & Aurelii n. 3. *Inter quos quidam ejuſdem viæ loca hujuſmodi Fatebantur importunitatibus paſſim præpedita, quatenus nec magno Comitatu quiſquam vallatus illud iter ſecure aggredi valeret.* Vide Baluzium ad Capitul. pag. 1265.

¶ FATIALES, *Dies ſolempnes.* MS. Bituric.

¶ FATIBILIS, Advena, extraneus. Charta Johannis IX. Archiep. Ravennat. ann. 898. in Bullario Caſin. to. 2. p. 38. *Reſervata tamen nobis, & ſucceſſorum noſtrorum in præfato monaſterio ordinatio & poteſtas. Et quando Domino placuerit ab hac luce migrare abbatem*, (eligatur) *qui in ipſa congregatione fuerit, ſemper exercens Regulam Monachorum & Congregationem; & idem Abba, ſi Fatibilis præfuerit, à Pontifice ſæpedictæ S. Eccleſiæ Ravennatis ordinetur.* Vide *Fatitii.*

¶ FATICA. Vide in *Fatigare* 1.

¶ FATIGA, Labor præſertim ex itinere, Fatigatio. Gall. *Fatigue*, Hiſp. *Fatiga*, Ital. *Fatica.* Longinus in Actis S. Staniſlaii Maii tom. 2. p. 247. *Pollicens ſe ejus ſepulcrum, cum conſorte ſua, pedeſtri viſitaturum Fatiga. Poſt longas laborioſi itineris Fatigas*, in Epiſtola anni 1415. inter Anecd. Marten. to. 2. col. 1610. Vide *Fatigare* 2. & *Fatigiæ.* Alia notione ſumitur *Fatiga juris* infra poſt *Fatigare* 1.

1. FATIGARE, Vexare, præſertim de litigatorum vexationibus. Gloſſæ antiq. MSS. *Vocare, Fatigare, Laſſare.* Capitulare an. 806. c. 9. *Sunt & alii, qui juſtitiam legibus recipere debent, & in tantum fiunt in quibuſdam locis Fatigati, uſque dum illorum juſtitiam per fidejuſſorum manus tradunt, &c.* Adde l. 3. Capit. cap. 21. Lex Longob. lib. 2. tit. 35. §. 5. *Cum ſacramento ſuo ſe defendat, nam per pugnam, ut ſupra dictum eſt, non Fatigetur.* Tit. 55. §. 15. *Dicat juratus, quia non aſto animo eum per pugnam Fatigare quærat.* Formula vetus 48. apud Bignon. *Tibi exinde nullas calumnias, nec Fatigationes, nec repetitiones agere ... debeamus.* Adde form. 51. Legem Bajwar. tit. 12. c. 2. §. 2. Concil. Agath. c. 21. Aurelian. II. c. 5. Toletan. III. c. 20. 21. Wormat. c. 24. &c. Gregor. M. in Sacrament. *Parce, quæſumus, Domine, parce populo tuo, & nullis jam patiaris adverſitatibus Fatigari.* Idem lib. 10. Epiſt. 74. *Litigiis Fatigare, Fatigari argutiis*, apud Sidon. lib. 6. Epiſt. 2. *Per pugnam Fatigare*, in Diplomate Henrici Imp. an. 1081. apud Ughellum to. 3. p. 419. Occurrit non ſemel in Cod. Theod. & apud Veteres Scriptores, Ammianum p. 101. 1. Edit. Valeſii, veterem Interpretem Concilii Conſtantinop. ſub Flaviano Act. 7. non ſemel, Joannem Diacon. in Vita Gregorii M. lib. 4. cap. 64. Hildebertum Cenomanenſem Epiſcop. Epiſt. 67. 76. &c. Vide Savaron. ad Sidon. lib. 1. Epiſt. 8. Salmaſium ad Vopiſcum p. 482. & Menag. in Orig. Francic. v. *Faſcher.* Hinc

FATIGARE, pro, in jus vocare, vel alicui quidpiam controvertere. Fori Aragon. lib. 7. fol. 129. *Nec reperiri poterit, quod pater ſuus nec avus aliquo tempore fecerint ſervitutem regalem, & ſit Fatigatus pro ſua infantionia, &c.* Id eſt, *qu'il ſoit inquieté pour ſa nobleſſe.*

FATIGATIO, Vexatio, exactio, &c. in Formulis veterib. Bignonii cap. 48. 51. & in Legibus Henrici I. Reg. Angl. cap. 7.

FATIGARE DE DIRECTO, *Fatigatio*, & *Fatica de directo*, voces fori Catalanici & Hiſpanici, quæ defectum juris, ſeu juſtitiæ reddendæ dilationem denotant, *Defaut de droit*, practicis noſtris: quo nempe quis jus petens ſibi fieri à domino, *fatigatur*, ſeu vexatur, ſi ei denegetur, vel adverſarius ſtare recto ſeu juri renuat. Uſatici Barcinonenſes MSS. c. 58. *Nemo ſit auſus ei deſemparare, niſi primum Fatigaverit ſe de directo.* Cap. 74. *Et teneat illud fallimentum, per Fatigamentum directi, ſi ille adverſarius, qui ad placitum fallerit, non habuerit Es ſine engan.* Cap. 93. *Sicut malum, quod factum eſt per Fatigationem de directo, nullatenus debet eſſe emendatum, ita illud, quod factum fuerit ſuper proferimento de directo, nullatenus debet remanere, ut non ſit redirectum.* Cap. 110. *Si quis dixerit, ſe eſſe Fatigatum de Juſtitia in Principem, vel in Epiſcopum, aut in dominum ſuum, ſeu in adverſarium ſuum de directo, ... ſi hoc probare noluerit, emendet omnia malefacta, quæ propter hoc hac occaſione fecerit.* Conſtitutiones Catalaniæ inter Dominos & Vaſſallos MSS. c. 39. *Si vero Princeps iſte injuſte daret damnum Barono vaſſallos auferendo ei feudum, ſeu alodia, ſine juris Fatica; tunc Baro inventa prius juris Fatica in ipſo domino ſuo poteſt injungere hominibus ſui alodii, ut ipſum adjuvent contra Principem ipſum, ſi ſuper hoc inſurgendo contra eum vellet inſurgere.* Cap. 48. *Si aliquis dominus accepit poteſtatem caſtri, vel emparavit feudum, quod tenetur pro eo, ſcilicet ratione defectus ſervitii, vel per Faticam directi.* Adde c. 49. & 50. Concilium Helenenſe an. 1065. & Conſtitutio Jacobi I. Regis Arag. pro Treuga Domini: *De prædicta autem pace vel de ſcripta treuga, querela ad Epiſcopum, vel ad ejus Canonicos, ſeu Fatigatio omni tempore fiat, ... & ipſi, in quibus Epiſcopus vel Canonici prædictæ ſedis ſe Fatigaverint de reductione præfatæ pacis, &c.* Curia Generalis Catalan. ann. 1291. MS. *Si dominus vel Curia fuerint in Fatica reddendæ juſtitiæ, vel ſolutionis ſeu ſatisfactionis faciendæ, vel etiam negligentes, &c.* Alia Charta: *Data prius Fatica 30. dierum, infra quos ſit licitum retinere, &c.* Ubi *Fatica* videtur accipi generatim pro dilatione. Alia Jacobi Infantis Reg. Aragon. filii & hæredis Major. & Montiſpeſſ. data apud Majoricas 4. Kl. Mart. 1259. qua *quamdam peciam terræ in heremum* Bertrando de Rivopullo concedit: *Liceatque vobis & veſtris poſt 10. dies, ex quo in prædicto Dom. Rege, vel nobis vel noſtris Faticati eritis, totam hanc acquiſitionem veſtram cum omnibus melioramentis, quæ ibi feceritis vendere, dare & ſtabilire, ſive alienare, &c. Salvo tamen in omnibus & per omnia cenſu, jure, dominio, laudimio, & Fatica D. Regis prædicti, & noſtri & noſtrorum.*

¶ FATIGA JURIS, Eadem notione. Litteræ Jacobi Regis Aragonum an. 1253. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1051. *Concedimus etiam & indulgemus Abbati* (Craſſenſi) *& ejus ſucceſſoribus ... quod aliquis, vel Vicarii, vel Bajuli, vel noſtri Locum-tenentes ... non poſſint ... diſtringere eos ... ad jus faciendum vel firmandum pro aliqua querimonia civili, vel criminali,*

niſi prius in ipſis manifeſta Fatiga juris inventa fuerit, cum denuntiatione legitima præcedente. Eadem repetuntur in Epiſtola Clementis IV. Papæ tom. 2. col. 595.

FATICA DE DIRECTO, ſupra, & in Conſtitut. Petri I. Regis Aragon. edita Barcinone an. 1228. Vide *Pignorare*.

2. FATIGARE, Ire aliquo cum moleſtia. Gregorius M. lib. 12. Epiſt. 27. *Ita fac, ut labor ejus, quo hic ad nos Fatigatus eſt, vacuus non ſit.* Charta Erici Regis Daniæ an. 1423. apud Pontanum l. 9. Hiſt. Danicæ p. 571. *Et ab hoc præfatos dominos ad diem placiti, & ad invicem convocavimus, & nos cum eis Fatigavimus; & propter pacem, concordiam & compoſitionem tractavimus, &c.*

FATIGARE, Iter ſuſcipere. Vetus Scheda de Ordinat. Epiſcopi in Appendice ad Capitul. Regum Francor. Edit. Baluzii: *Interrogantur ab Epiſcopo: Quid eſt, fratres! quod vos Fatigaſtis? Illi reſpondent: Ut nobis concedas Patronum.* Occurrit ibi rurſum. [Vide *Fatiga*.]

3. FATIGARE. Canones Hibern. l. 33. c. 5. *Debitor reddet, quantum rata ſolvit, & quantum Fatigatus fuerit: ſi vero humanus fuerit, rata non quæret uſuram, niſi quod tantum ſolvit, & quantum Fatigatus fuerit. Si vero inhumanus fuerit, uno anno creſcet uſura, & quintam partem debiti in omni menſe.* Ubi, *quantum fatigatus fuerit*, eſt, quantum ex debito non ſoluto creditor damni acceperit.

¶ 4. FATIGARE, pro Cavillari, ut & *Fatigationes*, pro Cavillationibus & dicteriis dixit Sidonius l. 1. Ep. 8. *Fatigatoria verba*, pro Facetiis l. 5. Ep. 17.

¶ FATIGATIO. Vide in *Fatigare* 1. & 4.

FATIGIÆ, Moleſtiæ, labores, Gall. *Fatigues.* Chronicon Windeſemenſe lib. 2. c. 32. *Pro Fatigis & expenſis.* Lib. 2. c. 35. *Quantis laboribus & Fatigiis.* Occurrit in Legibus Hungaricis. [Vide *Fatiga*.]

FATIGIUM, Idem quod *Fatigia*. Gloſſar. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Anhelitus, ſuſpirium, Fatigium.* Viſio Taionis: *Quumque ab eis interrogaretur, quam ob cauſam tam grande extaret Fatigium.* Perperam *Faſtigium* ſcribitur hoc loco apud Iſidorum Pacenſem æra 680. ut & paulo infra: *Ut ejus remuneraret tam vaſtum Faſtigium.* [Tranſlatio S. Mennatis apud Marten. to. 6. Ampl. Collect. col. 983. *Si non fecerimus, incurramus nihilominus voti ſimul Fatigiique diſpendium.*] Occurrit præterea apud Elipandum Epiſc. Toletan. in Epiſt. ad Felicem Urgelitanum, Bedam in Chronic. lib. 2. cap. 18. ex Edit. Chiffletii, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 30. §. 6. apud Leon. Oſt. lib. 3. c. 28. Erkempertum in Hiſt. Longob. in Charta anni 908. apud Paſchaſium Radbertum in Epitaphio Walæ l. 1. c. 2. l. 2. c. 1. 11. Ughellum in Epiſcop. Bergomenſ. &c.

FATIGOSUS, Fatigationi idoneus, Gall. *Homme de Fatigue.* Utitur Michaël Scotus in lib. de Phyſionomia: locus non ſuccurrit.

¶ FATIM, *Multum ſignificat.* Papias. Hinc *Affatim.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fatim, Moult, habundament.*

¶ FATIRO. Charta an. 855. in Append. ad MarcamHiſpan. col. 788. *Ego Atila dono equas* III. *& boves* II. *& vakas* II. *& frenomulare* I. *& Fatiro* I.

FATISIA. Vetus Charta apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſibus p. 742. *Item broilum alienavit: item Fatiſias ab Epiſcopatu alienavit, & pradum unum.*

FATITII, [Advenæ, adventitii.] Charta Ottonis III. Imp. ann. 997. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 58. *Ut nullus homo magnus aut parvus terram ipſius colentes, aut habitantes, aut Fatitios inquietare, diſtringere, aut eorum poſſeſſiunculis tollere aliqua occaſione præſumat.* Adde p. 73. [Vide *Fatibilis.*]

FATOLES, FATELES. Charta Rudeſindi Epiſc. Dumienſis æræ 930. apud Anton. *de Yepez* in Chronic. Ord. S. Benedicti to. 5. *Plumatios digniores paleos* 10. *alios ſubminores* 8. . . . . *almucellas morgomes* 6. *Fatoles paleos* 2. *&c.* Alia æræ 1016. ibid. *Almoçalas de Paleo & de Grentiſco, cum ſuos plumatos paleos, & Graciſcos, & ſuas ſabanas literatas, & Fateles alfanegues, &c.*

FATUÆ MULIERES, Meretrices. Vet. Charta apud Gul. Prynneum in Libert. Eccl. Angl. to. 3. pag. 812. *Cum quadam Fatua muliere in lecto ſuo nudus cum nuda extitit deprehenſus.*

¶ FATUARE, Infatuare, alicujus conſilia corrumpere & perimere. Hiſt. Harcur. tom. 4. p. 1316. in Deſcriptione vitæ Willelmi Ducis: *Ne forte Rex Ludovicus animadvertat noſtræ intentionis propoſitum, non veniam abhinc contra te amplius in placitum: verum crede quod mandavero tibi, ſigno per me & te facto oſtenſo per legatum, & rimare ingenioſo conamine Regem Ludovicum ire Fatuare, quia vult nos & vos omnes perdere.*

FATUARI, Μωραίνειν, in Gloſſ. Gr. Lat. Deſipere.

¶ FATUINA ROSA, Sine odore. Vide in *Roſa.*

FATUOSUS, pro *Fatuus*, apud Ingulfum p. 855.

FATUS, pro *Fatum*, in Fragm. Petronii p. 21. Vetus Inſcriptio: *Fructum alium meritorum ſuorum reportare Fatus malus negavit.* Alia: *Virginem eripuit Fatus malus, &c.*

¶ FAVA, Faba, Gall. *Feve*, Hiſp. *Haba* vel *Hava*, Ital. *Fava.* Occurrit in Catalogo Rom. Pontif. à Petro ad annum 757. inter Concilia Hiſp. to. 1. pag. 18.

¶ FAVAT, Idem, in Necrologio Eccleſiæ Carnot. *Acquiſit etiam apud Menueſin generaliter quidquid Major habebat in granica Capituli, ſcilicet duos trituratores, vechiat, peſait, letilat, Favat.*

¶ FAVATERIA, pro *Fevateria*, ut conjecto, Jus, juriſdictio ſeu diſtrictus feudi. Computa Graſivod. an. 1337. Caſtellanus Oyſentii computat *de laudimiis & venditionibus, in quibus miſtrales nichil percipiunt* LVII. *lib.* VII. *ſol. De laud. & vend. in Favateria Raimundi, deducto jure miſtralis,* XXVII. *lib. De laud. & vend. in Favateria domini Oberti de Bardoncetria* VIII. *ſol. groſſ.*

¶ FAUCES, pro *Falces*, apud Rymerum to. 2. p. 262. *De cultellis, de Faucibus, &c.*

¶ FAUCES ALPIUM, Non ſemper dicitur, inquit Spelmannus, de ipſarum anguſtiis, quas *clauſas* vocant, uti in *faucibus*: ſed pro ipſis radicibus, à Germ. obſoleto *Fuaziu*, i. e. Pedes.

¶ FAUCHETUM, Furca, Gall. *Fourche.* Chartularium S. Martini Pontiſarenſis in Charta anni 1313. *Redecima quam percipit de fructibus ... tam de minutis paleariis, quæ producuntur extra granchiam ad Fauchetum, quam de aliis fourragiis.*

FAUCIDIA. Primum Teſtamentum Widradi Abbatis Flavin. an. 1. Theodorici Regis exaratum: *Præterea iſta omnia reſervavimus in Faucidia hæredibus noſtris, Pagaciacum in pago Neverninſe, curtem, quam dicunt Montem Porcionis, &c.* Id eſt, *in Falcidia*, ſeu legitima parte hæreditatis. Vide Juriſconſultos, [& *Falcidia* ſuo loco.]

¶ FAUCILIA, Falcula, Gallis *Faucille*, in Hiſtor. Dalphin. tom. 1. pag. 57. col. 1. *Securibus, Fauciliis, &c.*

¶ FAUCILLA, Eadem notione, in voce *Stannum.*

¶ FAUCILLARE, Στραγγαλῆσαι, *Suffocare, Strangulare*, in Supplemento Antiquarii, à voce *Fauces.*

FAUCIO, Fautio, Fauctio, Factio, à *Faveo.* Joannes de Janua : *Fautio, laus vel conſenſus in malo, ſicut amicitia, conſenſus in bono, &c.* Gloſſ. Lat. Gall. *Faucio, onis, Conſentement en mal. Fautor, fautoris, le Veux,* [l. *loeur*] *Conſenteur. Nota, quod Fautoria, vel Faucio eſt inter malos, amicitia inter bonos.* Hinc *Defaucio*, quæ *Faucioni* opponitur. Gloſſ. Lat. Gr. *Defautio*, ἀποτροπή, ψόγος. Vide *Factio.*

FAUDESTOLA, Faudestolium. Vide *Faldiſtorium.*

FAUDICUS, *Ille, qui vera dicit, cui cuncta favent,* Ugutio. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Faudicus, Voir diſant, à faveo & dico, quaſi ejus dictis favetur.* Eadem habet Johannes de Janua.]

FAVELLARE, *Sermocinari*, ὁμιλεῖν, in Gl. Gr. Lat.

¶ FAVELLUS, Fulvus, Gall. *Fauve. Equus Favellus,* in Computis Dalphin. T. Graiſivod. ann. 1334. fol. 30. *Runcinus Favellus*, apud Th. *Madox* Formul. Angl. p. 423.

¶ FAVENA. Vide *Facima.*

FAVERCA, uſurpari videtur, inquit Spelmannus, in MS. Rivalenſis Monaſterii, pro molendino ferrario, vel pro fodina, ubi ferrum eruitur.

FAVERE dicebatur dominus, quoties vaſſallo facultatem alienandi feudum ſuum concedebat. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Faveo, Aſſentir, ottroier, aidier, donner faveur. Favor, Aide, loange, aſſentement.*] Tabularium Vindocinenſe Thuanum : *Et ipſe Favendo conceſſit, & donum ſuper altare poſuit.* Ibid. fol. 88. *De futuro vero convenientiam fecit, ut ſi ab hominibus ſuis aliquas comparationes quarumcunque rerum facere potuerint, ipſe libenter Faveat, ſuum præbeat auctoramentum.* Occurrit ibi f. 36. 66. 74. 131. 146. Chronic. Beſuenſe p. 561. *Quod quidem conjux ſua, & filius ejus Fautores libenter conceſſerunt.* Tabular. Vindocinenſe Thuanum num. 10. *Qui etiam fidejuſſor fuit de Faventia uxoris ipſius.*

Favor, Ipſe conſenſus Domini pro alienando feudo, *laudimium.* Tabularium Angeriacenſe fol. 58. *Dedit tertiam partem totius terræ de Curionio, Favore & conſilio illorum, à quibus habebat illud beneficium, ſcilicet Favore Arberti de Roifec & Kalonis Vicecomitis de Oiniaco, atque Julianæ Vicecomitiſſæ uxoris ſuæ.* Tabularium Vindocin. Charta 102. *Facile eum à conſtituto deflexit, & Favorem donationis ſui fevi ab ipſo exegit.* Ch. 307. *Dedimus illi 100. ſol. Pictavenſes, & uxori ejus tres aureos, pro Favore & memoria.* Vide Gallandum lib. de Franco allodio p. 56.

¶ FAVERGIUM. Viſitatio caſtrorum Delphinalium an. 1347. to. 1. Hiſt. Delphin. p. 66. col. 2. *Item invenerunt unum chaſſaylium in exitu portæ dicti burgi de Monte verſus Favergiis, qui ceciderat, & ideo fuit injunctum Cellario, quod ibidem de dicta mayeria fieri faciat unam muetam baſtardam cum quatuor culiis.*

¶ FAVERIA Cassidis, Superior caſſidis pars, ut videtur; at unde ducta vocis origine mihi incompertum, niſi mendum ſit pro *Aurifaveria* vel *Aurifraſia*, quod hæc caſſidis pars auro argentoque diſtingui ſolebat; vel etiam brevius pro *Faneria, Baneria*, parvum vexillum quo illa pars interdum ornabatur. Miracula MSS. B. Ludovici Arelatenſ. Archiep. apud Stephanot. to. 10. Fragm. Hiſt. p. 310. *Fuit percuſſus quadam ſagitta magna baliſtæ, quæ infra viſeriam caſſidis intravit & pariter ſine vulneratione capitis: hoc reputans etiam ſibi miraculoſe accidi precibus B. Ludovici, & illico ſimili jactu magni viratorii ſuper Faveriam dictæ caſſidis percuſſus cecidit retro ſe, qui ſtetit aliquo intervallo tanquam mortuus.*

¶ FAUGINATOR, f. Foſſor, ab Occitan. *Fouſiga*, fodere. Charta an. 1471. ex Schedis Peireſc. apud Præſid. *de Mazaugues: Injunxit modernis æſtimatoribus... quatenus... vocatis prius partibus quæ tanguntur, ſapitoribus, Fauginatoribus, valladeriis, magiſtris expertis & aliis neceſſario evocandis.*

¶ FAVILLARE, ἀσβολεῖν, i. *Favilla aut fuligine inquinare*, in Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. MSS. In Vita S. Guthlaci April. to. 2. p. 42. E. eſt Favillas emittere : *Maligni vero inter Favillantium voraginum atras cavernas diſcurrentes.*

¶ Favillare, Comburere, inflammare, Gallice *Embraſer.* Hiſt. Illationis S. Benedicti ſæc. 4. Bened. part. 2. p. 353. *Monaſterium vero.... divina protegente dextera remanſit illæſum, quando cetera omnia hoſtile Favillavit incendium.*

¶ Favillatus, In favillas vel cineres redactus, apud Dudonem lib. 1. Hiſt. Norman.

¶ Favillacea Fuligo, apud Solinum cap. 48. de Judæa.

¶ Favillatica Humus, apud eumdem c. 27.

Favillescere, In favillas abire, apud Fulgentium Placiadem de Virgiliana continentia.

FAVISOR, Favissor. Joan. de Janua : *Faviſſor eſt piſcator, qui ſemper rogat, & favet Deo, ut ſibi bene eveniat : & dicitur à Faveo.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Faviſſor, Peſcheur.*] Gloſſ. Anglo-Saxon. Ælfrici : *Adulator, vel Faviſor*; Liþþeteꞃe. [*Ego quietis & concordiæ & pietatis autor, conciliator & Faviſſor*, apud Apuleium Apolog. 2. pag. 219. Pro *Faviſſor* Lipſius mavult *Fautor.*]

FAVITOR, Qui partibus alicujus favet. Gloſſ. Iſidori : *Favitor, Fautor.* Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis n. 11. *Ut cœperunt me Favitores mei oleo defrigere, quomodo ſolent in agonem.* Plautus Amphitr.

Sat habet Favitorum ſemper, qui recte facit.

[*Socii & Favitores*, in Edicto Johannis I. Regis Francorum an. 1353.]

¶ Favitorius, Eadem notione, in eod. Edicto.

FAUNI, Dæmones. Vita S. Agili Abbat. Reſbac. c. 8. *Waraſcos prædicaturi accelerant, qui agreſtium faunis decepti, quos vulgi Faunos vocant, gentilium quoque errore ſeducti, in perfidiam devenerant, Fotini ſeu Bonoſi virus infecti.* Quo loco *agreſtes* dicuntur *Fauni*, quia ſilveſtres dii fuiſſe finguntur à Poëtis, belluino more vitam agentes in ſilvis : unde *Fauni ficarii* dicuntur apud Hieremiam c. 50. Adde Iſid. lib. 8. Orig. c. ult. [Acta Epiſcoporum Cenoman. apud Mabillonium to. 3. Analect. p. 352. *In domo Nicholai Præpoſiti fantaſia, quod in libris gentilium Faunus ſolet appellari, minus credentes, & in fide Chriſti modice catholicos, ut mulieres pleraſque & ſimplicis ætatis pueros, noctibus jugiter exterrebat.*] Vide *Fadus.*

¶ FAUNIUS, Papiæ, *Modus antiquiſſimus.*

¶ FAUNUS, Hinnulus, à Gallico *Faon. Treſdecim damas unum pickettum & duos Faunos cepit*, apud Rymerum to. 5. p. 828. col. 1.

¶ FAVO, *Operimentum quoddam.* Papias. Litteræ an. 1425. apud Rymerum to. 10. p. 346. *Tres albas cum paruris ſtolis, & Favones de eodem panno & colore.* Ubi legendum *Fanones.* Vide *Fano.*

¶ FAVONIUM, *Odium leve & ſine cauſa, velut à vento collectum.* Gloſſ. Iſid. quibus Papias & Excerpta monſtroſam vocem addunt, *Fribnianus.* Gloſſ. Sangerman. n. 501. pro *Favonium* legit *Fabonium.*

¶ FAVONIUS, Spurius, nothus, Gall. *Batard.* Papias : *Favonios veteres vocabant quos nos Spurios dicimus, qui ex patre incerto, matre vidua geniti ſunt.; Favonios enim quædam animalia dicunt, qui hauſto Favonio ſpiritu concipere dicuntur : unde matrem potius quam patrem ſequuntur.*

¶ FAVOR. Vide *Favere.*

¶ FAVORARE, de paſcuis dicitur, ubi animalia

paſcendo *vaſtum* non fecerunt. Fleta lib. 2. c. 41. §. 13. *Inquiratur ... quantum per æſtimationem paſtura Regis Favorata fuerit aut deteriorata.*

¶ FAVORISCARE, Idem quod mox *Favorizare.* Teſtam. Johan. Thomaſſini an. 1452. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues: Rogo Majeſtatem Regis Renati domini mei & patroni, ut in protectionem ſuam habeat filios meos, & eos Favoriſcat beneficiis & gratiis ſuis.*

FAVORIZARE, Favere, favorem impendere, Gall. *Favorizer.* Ericus Upſalienſis lib. 3. Hiſt. Suecicæ p. 92. *Patri Regis minimum Favorizans.* [Occurrit alibi non ſemel.]

¶ FAVORISATIO, Favoris actio, apud Johan. Berberium in Viatorio utriuſque Juris part. 3. Rubr. de Subſtitutionibus.

¶ FAVORIUS, Ex favore profectus, in Vita S. Dunſtani, Maii to. 4. p. 346.

¶ FAVOROSE, Cum favore, apud Ludewig. to. 5. pag. 515.

¶ FAVOROSUS, *Favore plenus*, apud Johannem de Janua.

FAUS, Silva; idem quod *Fagia*, de qua voce ſupra. Charta Longobardica in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 12. *Ego Rotharis Abbas in ſycola* (leg. *ſilvola*) *& in Fao jugis* 40. *& 8. terra aratoria ſeu vitis, omnia ad pertica legitima, &c.* [Statuta Maſſil. lib. 3. cap. 14. *Omnes raſoiræ cum quibus radetur ſint ligni de Fauo deuze*; melius in MS. *de fauo vel deuſe.*]

FAUSETUM, ex Gallico *Fauſſet.* In muſica cantus acutioris ſpecies. Regula Ordinis *de Sempringham*, pag. 717. *Organum tamen & decentum, Fauſetum, & pipeth omnino in divino officio omnibus noſtris utriuſque ſexus interdicimus.* Anglis à *Faucet*, dicitur *fiſtula, tubulus.* Fortunatus ad Clerum Pariſienſem:

Cymbalicæ voces calamis miſcentur acutis.

Le Roman *du Renard* MS. de Gallo gallinaceo cantaturum ſe dicente:

Je te dirai une chançon,
N'aura voiſin ci environ,
Qui bien n'entende mon Faucet.

A *Faucibus* forte, unde vox acutior emittitur.

¶ FAUSILLUM, pro *Focillum*, ſi bene conjecto, lignatio, lignum ad focum neceſſarium, Gall. *Chauffage.* Inſtrum. anni 1165. ex Archivo Eccleſiæ Maſſil. *In montibus ultra Willnam homines Epiſcopi & Eccleſiæ Fauſillum colligent ſine omni uſatico & ſervitio.* Vide *Focale.*

FAUSSARIUS. Gloſſ. Ælfrici, cap. de nominibus ferarum: *Fauſſarius*, ꞅꞇepa. Ubi Somnerus, *forte Stotarius.*

FAUSTICONTIN. Ethelwerdus lib. 4. c. 9.

Aurilargus exanime corpus reliquit
Monarchus Britannum.
Nobilis ex ſtirpe frondens Saxonum,
Eadgarus anax: namque ſermone Latino
Fauſticontin nuncuparunt beatam.

¶ FAUSTITUDO, *Felicitas*, Johanni de Janua; *Felicitez, bien heurtez.* Gloſſar. Lat. Gall. Sangerm.

¶ FAUSTOR, pro *Fautor.* Papias: *Fauſtor, Favens, conſentiens, laudator.* Vide *Fabiſor.*

¶ FAUTIO. Vide *Faucio.*

¶ FAUTIOSUS. Vide *Factio* 2.

¶ FAUTORIA, Favor, conſenſus, approbatio. Charta Jacobi Inſulani Card. S. Euſtachii anni 1415. apud Illuſt. Fontaninum in Antiq. Hortæ p. 457. *Fautoriam, adhæſionem ſeu obedientiam, &c.* Sententia Inquiſitionis Toloſ. p. 295. *Necnon & omnem favorem ſeu Fautoriam receptationem, &c.* Occurrit rurſus p. 203. 250. & apud Acherium Spicil. tom. 6. p. 149. Rymerum to. 5. p. 162. Martenium tom. 4. Anecd. col. 226. necnon in Concilio Tarraconenſi ann. 1242. Vide *Faucio.*

¶ FAUZIL, f. Filix, Gall. *Fougere*, Italis *Felce.* Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 38. §. 2. *Quiſque qui cordoanum apportaverit ſive adobaverit teneatur ſacramento, quod mittat ad minus tertiam partem doros, vel de Fauzil, mixtim.*

¶ FAX, *Lætitia.* Papias. Forte quod noctis tempore lætitiam afferat.

FAXA, [Hiſpanis *Faſcia.* Occurrit in Concilio Limano anni 1582.] Vide *Faicia.*

¶ FAXANUS, Phaſianus, Gall. *Faiſan.* Charta an. 1345. *Venari ad capreolos, cuniculos, Faxanos, &c.*

¶ FAXIA. Vide *Faicia.*

¶ FAXIATUS, pro *Faſciatus*, Faſcia ligatus, ornatus, apud Jacobum Auriam lib. 10. Annal. Genuenſ. ad annum 1284.

¶ FAXINA, Faſcis, Ital. *Faſcina*, Gall. *Faſcine.* Legitur in Ottonis Morenæ Hiſt. Laudenſi apud Murator. to. 6. col. 1041.

¶ FAXIOLUS, pro *Phaſeolus*, Species fabæ, Gall. *Faſeole*, Ital. *Faggivoli*, in Memoriali Poteſtatum Regienſium ad an. 1172. & 1282.

¶ FAXIS, pro Faſcis, Gall. *Faiſſeau*, in quadam Epiſtola Ducis Januenſ. an. 1358.

¶ FAXIUS, Faſcis, Onus, Gall. *Faix*, Italis *Faſcio.* Aurias lib. 10. Annal. Genuenſ. ad ann. 1285. apud Murator. tom. 6. col. 589. *In qua* (navi) *cepit quatuor Piſanos & Faxios duodecim brandonorum, & duos ſaccos lanæ.* Statuta Maſſil. lib. 5. cap. 19. §. 7. *Item, quicumque furabitur vites de nocte, vel de die de aliena, vel alienis vineis, ſolvat pro banno pro qualibet froſſa* x. *ſol. & pro quolibet Faxio* v. *ſol.* Et §. 11. *Item, quicumque capiet de alieno honore fabas, cicera, vel lentes ſive lentillas, vel alia legumina, vel bladum, ſolvat ... pro Faxio* x. *ſol.*

¶ FAXUS, Eadem notione, in Chartular. S. Petri de Domina fol. 107. v°. *Tres trainas de lignis & decem Faxos de mauria.* Vide *Faſſus.*

¶ FAYLLIUM. Charta an. 1205. ex Archivo Fontis Danielis: *Jubellus Dominus Meduanæ dedit Abbatiæ Fontis Danielis quidquid habebat in Fayllio de Chavaneria, & terram quæ eſt juxta Fayllium de Poilleyo & excluſas ſuas & piſcarias in aqua Meduanæ.* Vide *Fallum* 2.

¶ FAYSSIA, Faſcia. Computum J. Humberti ſub Guigone Delphino an. 1328. *Item bonæ mulieri pro quatuor Fayſſiis ...* vi. *ſol.*

FAZENDA, Idem quod *Affarium*, Prædium ruſticum, ager: eſt enim Occitanis, *Fazendas*, quod noſtri *Affaire*, negotium dicunt: *Facienda* Itali efferunt. Fulco Epiſcopus Toloſanus, qui obiit an. 1231. apud Catellum pag. 900.

Dieus, que commenſamens es de touta Fazenda.

Charta MS. an. 1268. *Ego B. Cat, filius quondam D. Azemarii Cat Militis, ... recognoſco, me tenere à vobis D. Hugone Dei gr. Comite Ruthenenſi ... in feudum liberum & francum Fazendam meam de S. Amantio, ... item appendariam ſive Fazendam de Comba meira, ... item manſum ſeu appendariam de Bruniſſac, &c.* Profertur alia Charta in verbo *Pageſia* ſub *Pagus.*

FAZIENDA, Apparatus ruſticus. Fori Jaccenſes apud Blancam in Commentar. Rer. Arag. p. 595. *Et dimiſſis ganatis, & omnibus ſuis Faziendis, ſequantur appellitum.* [Charta Sancii Regis Arag. æra 1122. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 245. *In agris, in vineis, in furnis & in totis Faciendis.*] Le Roman *d'Alexandre* MS.

Riches de avoir & do Facendes.
Vide *Faicia*, *Frachenda*.

Fosia. Charta Occitanica an. 1298. in Regeſto Philippi Pulcri an. 1299. n. 13. ex Tabulario Regio: *Item vineas ad operationem ſeu Foſiam quadraginta hominum per unam diem ad ſummam ſex ſolidorum rendualium, &c.* Infra, *Fazenda* habetur: *Scilicet ipſam domum & vineas ad operationem ſeu Faziendam 73. hominum per unam diem ad valorem 8. libr. annui reditus.*

¶ FAZOLETUM, Sudarium, in Onomaſtico ad calcem tomi 1. SS. Maii.

¶ FEALITER, Feare, Feaudus. Vide *Feudum*.

FEASTINGMEN. Charta Wiclafi Regis Merciorum in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 123. *Hoc modo per ævum liberabo à paſtu Regis, & Principum, & ab omni conſtructione regalis villæ, & à difficultate illa, quam nos Saxonice Feaſtingmen dicimus.* [Vide *Faſtingmen.*]

FEBRETICUS, Qui febri laborat. Vita S. Apiani Monachi n. 17. *Plurimos ibi Febreticos curavit.*

FEBRIA, pro *Fibra*. Laurentius Decanus Pictavienſis in Planctu ſuper morte Gilberti Epiſcopi Pictavienſis: *Aurum quoque modo lentiſcebat in laminas, modo vaneſcebat in ſpumam, ut vaſa miniſterii colorarei. Videres etiam in filo molleſcere, torqueri in Febrias, & in opus textile per manus artificum deſervire.*

FEBRIFUGIA, Herbæ ſpecies, quæ forte *febrem fugat*, in Capitulari de Villis c. ult.

FEBRIRE, Febre laborare, πυρέσσειν, in Gloſſ. Gr. Lat. *Avoir la fiévre.* Spartianus in Adriano: *Venit & de Pannonia quidam natus cæcus ad Febrientem Adrianum.* [Sidonius lib. 6. Ep. 1. *Quis Febriens ægrotanti tactu pulſam diſtinguat incolumem.* Vita B. Hugonis de Lacerta apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1175. *Cum vir Domini Febrire inciperet, &c.*] Utuntur paſſim Medici.

¶ FEBRIS Visinocha, perperam pro *Synocha*, à Græco συνεχὴς, quæ numquam quidem intermittit, ut docet Ettmullerus, attamen certo tempore excandeſcentiam habet ſenſibilem. Hiſt. brevis S. Juliani Turon. apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1075. *Sicque nunc algorem, nunc calorem pati, ut Viſinochis Febribus fieri ſolet, &c.*

¶ FEBRUUS Mensis, pro *Februarius*, apud Muratorium to. 3. p. 595. col. 1. Martenium Anecd. to. 5. col. 106. & ſupra in *Cyclus aureus*.

¶ FECIDUS, Feculentus, Fece plenus. Privilegium Henrici de Soliaco an. 1031. *Vinum Fecidum vel betatum non poterit vendere.*

¶ FECOSA, Dejectiones, Gall. *Matieres fécales.* Litteræ Caroli, Johannis Franc. Reg. primogeniti an. 1358. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. pag. 237. *In dicto vico de nocte immunditias & Fecoſa portando, ac ibidem dimittendo quæ corda & corpora ibidem inhabitantium corrumpunt & infeſtant.*

1. FEDA, Fides, ex Germ. *Feid.* Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de Feda fracta, vel freda, quid de feraminibus, &c.* Vide *Fides fracta.*

¶ 2. FEDA, Ovis, Gall. *Brebis.* Statuta Maſſil. lib. 2. cap. 33. *Conſtituimus ut nullus macellarius vendat in Maſſilia ſcienter... carnes Fedæ, vel arietis pro multone.* Ibid. §. 4. *Ita ut emptor intelligat de carne Fedæ quod de Feda eſt, & ſimiliter de aliis carnibus manifeſtent emptori.*

¶ FEDATOR, f. pro *Foditor.* Liber niger Scaccarii p. 365. *Omnes Fedatores & nigri ſtagni emptores, & de ſtagno primi fuſores, &c.*

FEDIUM, pro *Feudum*, in Charta Philippi I. Reg. Fr. ann. 1091. apud Fabrum Canterellum Tract. de Feud. in Probat. pag. 1. [Vide in *Feudum.*]

¶ FEDUCIA, ὑπεθήκη, *Pignus. Feduciat*, ὑποτίθεμαι; *Oppignerat. Feduciatus*, ὑποτεθείμενος, *Oppigneratus*, in Supplem. Antiquar. Vide *Fiducia.*

¶ FEDUM. Vide in *Feudum.*

¶ FEDUNCULUS, πιστός, *Fidelis.* Supplem. Antiquarii.

¶ FEELTAT et Homenatge, id eſt, Fidelitatem & hominium, in Charta S. Illidii Claromont. an. 1215.

¶ FEFAMENTUM, *Feffamentum, Fefare, Fefum, &c.* Vide in *Feudum.*

FEGANGI, vel Fengangi, in vett. Gloſſ. *Furtum manifeſtum.* Vox Longobardica. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 101. §. 1. *Si quis liber homo furtum fecerit, in ipſum furtum tentus fuerit, id eſt, Fegangit, uſque ad decem ſiliquas furtum ipſum, ſibi nonum reddat.* [Apud Muratorium to. 1. part. 2. p. 37. col. 1. habetur, *id eſt, Fingendi.*] Idem Edictum tit. 6. *Si ancilla furtum fecerit, dominus ejus componat tantum ipſum furtum,... pro culpa, quod eſt Fegange; non requirantur, nec exigantur à domino ancillæ.* Leges Luitprandi tit. 119. §. 1. habent *Feugangi.* Lex Longob. l. 1. tit. 25. §. 2. 48. 59. *Fegangi.*

FEGATUM, Jecur, ex Italico *Fegato.* Judicatum, vel Pactum pacis ſub an. 1224. apud Ughellum to. 1. Ital. Sacr. pag. 905. *Tanquam ſi abſtraxeris Fegatum de corpore meo.*

FEGUM, Feidum. Vide in *Feudum.*

¶ FEIDA. Vide *Faida.*

FEIRA. Vide *Feria* 3.

¶ FEIRATUM, pro *Ferratum.* Vide in hac voce. Inventar. an. 1341. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Item Feiratum unum cum yſotono* (l. yſopo.)

¶ FEISFECHO, Fetischefo, Voces unius ejuſdemque originis quæ ovem ſeu vervecem pinguem ſignificant, à Saxon. ꝼedan, Fovere, paſcere, nutrire; & ꝼeo vel ꝼeoh, Pecunia, itidem & Pecus. Pactus Leg. Salicæ tit. 4. §. 3. Edit. Eccardi: *Certe, ſi tres aut amplius verveces fuerint, qui furati ſunt, malb. Feisfecho, & Fetiſchefo, m.* cccc. *den. qui faciunt ſolid.* xxxv. *culpabilis judicetur.*

FELAGUS, Fidelis, ex Saxonico ꝼæle, fidus: vel à ꝼe, fides, & laȝ, ligatus, *ſocius individuus.* Leges Edwardi Confeſſ. cap. 15. *Si dominum non haberet Felagus ejus, id eſt, fide cum eo ligatus.* Adde cap. 55. Vide *Fratres conjurati.*

FELAX, *hæc Catta*, αἴλουρος. in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ FELD, Felde, vox Saxonica, Campus. Paulus Warnefridus de Geſtis Longobard. lib. 1. c. 20. *Habitaverunt in campis patentibus, qui ſermone Barbarico Feld appellantur.* Vide *Strand.*

FELECTUM, [f. Dominium.] Chronicon Novalicenſe cap. 18. *Tunc pater Frodoinus miſit duos ex ſuis... cum Raimperto Advocato de Felecto ipſius Monaſterii.*

FELENA, *Cerva*, Ugutioni.

FELGARIA, [Res parta, acquiſita, ut videtur, à Teuton. *Felgen*, Vindicare, appropriare, niſi mavis à *Felgh* deducere quod *flexura* exponitur in Gloſſis Florentinis.] Charta Siſnandi Epiſc. Irienſis ſeu Compoſtellani æræ 952. apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ord. S. Bened. to. 4. p. 434. v. *Per ubi dividunt per Agilario trans ruptas, diruptas, arbores, babeias, Felgarias, ac quicquid ibi concluſum eſt, habeat ſanctus Stephanus in perpetuum.* Charta ſequens ejuſdem Siſnandi paulo aliter habet: *Per ubi divident cum artillero, terras ruptas & inruptas, cum arbores, bauſas, & Felgarias, &c.*

¶ FELIATUM, *Curvatum*. Gloſſ. Iſid. & Papias. Mendoſe pro *Filiatum*, quod occurrit apud veteres Gloſſatores. Vide infra *Filiatus*.

FELIBRIS, *Adhuc latus vivens*, Papiæ. Gloſſæ Iſidori, *Fellebris*, habent: [*Fellebrem*, *Adhuc latum viventem*; pro quo non male Martinius ſcribendum cenſet *adhuc lacte viventem*, ſubrumum, à *Fellando* ſeu *Fellitando*, quod eſt ſugere. Hinc etiam corrigendæ Iſid. Gloſſarum editiones, ubi perperam *Fellitat*, *Fugit*; legendum enim *Sugit*. Nonius, *Fellare*, *Exſugere*. Solinus cap. 57. de Cappadocia: *Nequaquam mater pullo ubera præbet Fellitanda*. Idem cap. 8. de Angue: *Plurimo lacte riguæ bovis ſuctu continuo ſaginata, Fellebri ſatiate exuberatur*. Arnob. lib. 2. adverſus Gentes: *Exſugerent Fellitantes mammas*.]

FELICITER, Vox adſcribi ſolita ad calcem veterum MSS. quæ in Acclamationibus publicis frequens, ut apud Lampridium in Commodo. Hieronymus ad Marcellam: *Ut ſolemus nos completis opuſculis ad diſtinctionem rei alterius ſequentis, medium interponere: Explicit, aut Feliciter, aut aliquid iſtiuſmodi*. Vide lib. 6. §. 4. Cod. Th. de Collatione donat.

¶ FELIS, Anſer ſilveſtris. Vide locum in *Ganta*.

FELLIBILIS, *Subdolus*, *amarus*. Papias.

FELLICULA. Mamotrectus ad 31. Eccleſiaſtici: *Cholera, quæ eſt una de quatuor humoribus, quæ Fellicula vocatur, id eſt, fellis effuſi*.

FELLINEUS. Papias: *Fellineis oculis*, id eſt, cæſiis.

¶ FELLITARE. Vide *Felibris*.

¶ FELLITUS, Felle mixtus. *Fellitum & venenoſum poculum*, apud Baluzium Miſcell. to. 6. p. 281.

¶ 1. FELLO, Strumæ. Miracula S. Etheldredæ inter Acta SS. Junii to. 4. p. 549. *Morbus quem vulgo Fellonem nuncupant, felle ſuo viroſo me miſerum graviter occupavit, occupatum perflavit, ut tumor ille letalis undique porrigeretur, dextro & in ſiniſtro humero, dorſo & pectori utris inſtar ſupereminneret, & ab humano mento quaſi palearia penderent. Veneni quidem vis intrinſeca, cutis livore forinſeco ſatis notabatur... arterias gutturis & colli vias coarctavit, neque voci neque cibo meatum reliquit*.

2. FELLO, FELO, Perfidus, rebellis; Lindwodo, Edw. Coko, & Anglis, omnis malefactor, cui debetur pœna mortis, Gallis *Felon*, Italis *Fellone*. Ex Saxon. ꝼælen, & ꝼelen, & Theutonico *Faelen*, delinquere, errare, cadere. [Hickeſio in Grammat. Theotiſc. pag. 94. ab Anglo-Saxonico ꝼelle, Crudelis, unde Anglicum *Fell*. Aſſentit Schilterus in Gloſſ. Teuton.] Alii vocis originem arceſſunt à Latino *Fel*, quod qui crimina perpetrant, ea *felleo animo* perpetrare dicantur. [Alii à Græco φηλεῖν, Decipere, illudere: quod à φήληξ, Ficus immatura, præ ſe tamen ferens ſpeciem maturitatis; unde φήληξ, Impoſtor, Suidæ.] Capitula Caroli Calvi tit. 23. cap. ult. *Non tibi ſit curæ, Rex, quæ tibi referunt illi Fellones atque ignobiles*. Ratherius Veron. Epiſc. in Qualitate conjectur. *Quod ſic vellet eum* (caſtrum) *tenere pro ſuo gratu, ſicut pro uno Fellone, quia per donum Imperatoris... illud, cum mentiretur, teneret*. Infra: *Cum nemo poſſit ferre, ut malum audiat aliquem dicere de ſuo ſeniore, niſi qui maximus Fello convincitur eſſe*. Domnizo lib. 1. de Vita Mathildis cap. 1.

Damnant Fellones, cruciant furciſque latrones.

Vide Regiam Majeſt. lib. 2. c. 56. lib. 4. cap. 12. Quoniam Attach. cap. 18. Littleton. ſect. 745. Walſinghamum pag. 278.

Catalla felonum, inter prærogativas altæ Juſtitiæ recenſentur in Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 143. 767. &c.

FELO DE SE, JC. & Practicis dicitur is, qui ſibi ipſi mortem ſponte conſciſcit: is ſucceſſorem non habet in Catallis præter fiſcum. Vide Bractonum lib. 3. tract. 2. c. 31. §. 1. & Cowell. lib. 2. tit. 12. §. 4. lib. 4. tit. 18. §. 16.

FELONIA, inquit Cowellus, *eſt omne crimen capitale, infra læſam majeſtatem*, ut ſunt incendia, raptus, homicidia, latrocinia, & hujuſmodi, quæ vitæ diſpendio luuntur, cum ea olim delicta *wera*, ſeu pecunia redimerentur. Sed id ſuſtulit Henricus I. Rex Angl. ſub an. 1108. ſuſpendio furibus damnatis, ut habent Florentius Wigornienſis, & Hovedenus, hoc an. Weſtmonaſt. ann. 842. *Theodulphus Aurelianus Epiſcopus apud Ludovicum Imp.... Feloniæ à quibuſdam æmulis ſuis accuſatus*. Noſtris

FELONIA proprie dicitur Delictum vaſſalli in dominum: qua notione paſſim uſurpatur in Conſuetudinibus municipalibus. Vide Raguellum. Hoſtienſis: *Felonia eſt culpa ſeu injuria, propter quam vaſſallus amittit feudum*. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 43. *Qui Feloniam fecerit, terram ſuam foris fecit*. Quidam *Feloniam* dictam ſcripſerunt, quaſi *falloniam*, à fallendo.

¶ FELONIA, *Felonum* ſeu perfidorum & rebellium bona. Kennettus in Gloſſar. ad calcem Antiquit. Ambroſden. *Cum meſſuagiis, gardinis, ædificiis, Feloniis, eſchaetis, &c.*

¶ FELONIA, Perfidia. Codex Legum Normannicarum apud Ludewig. to. 7. pag. 284. *Aſſaltavit in Felonia & verberavit me & michi plagam fecit*. Hoc eſt, imparatum me aggreſſus eſt: Unde

¶ FELONICE, pro Perfide. Charta Eduardi II. Regis Angliæ an. 1322. apud Rymer. to. 3. p. 939. *Et quoſdam Felonice interfecerunt... ignem in prædicta villa de Britton poſuerunt, & partem domorum & bonorum ibidem Felonice combuſſerunt*.

¶ FELONICE, Occulte, fraudulenter. Charta ejuſd. Eduardi an. 1323. apud Rymer. tom. 4. pag. 7. *Quia Rogerus de Mortuo-Mari... eandem priſonam fregit, & ab eadem turri noctanter & Felonice evaſit*.

FELONICA. Charta Caroli C. ex Tabulario Arulenſi in Hiſpania, apud Baluzium in Append. ad Capitul. n. 63. *Noſtram deprecatus eſt Clementiam, ut prædictum Monaſterium denuo cum Monachis ibi conſiſtentibus, & cum cellulis ibidem aſpicientibus, id eſt, cum Eccleſia ſancti Martini ad ipſas Felonicas, in via, quæ diſcurrit ad ipſas cluſas, ... ſub noſtro reciperemus mundiburdo ac tuitione, &c.* [Nomen eſt proprium ejuſdem loci, qui melius *Fullonicas* dicitur in veteri Notitia an. 876. pro eodem monaſterio Arulenſi in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 798.]

FELONITIA, Vanitas. Vide in *Follis* 1.

¶ FELPARIA, f. pro *Feltaria*, quod idem ſit ac *Feltrum* infra. Litteræ anni 1376. apud Rymer. to. 7. p. 116. col. 1. *Conceſſimus vobis quod ſtapula noſtra lanarum, coriorum & pellium lanutarum, necnon plumbi, ſtanni... necnon caſei, butyri, plumæ, gaulæ, mellis, Felpariæ & cepi, &c.* Similia leguntur pag. 118.

FELTE. Baudovinia in Vita S. Radegundis cap. 4. *Adhuc de regali ſecum habens ornamento Felte fuſum, ex auro & gemmis vel margaritis factum, habentem in ſe auri ſolidos mille, quem... tranſmiſit venerabili Domino Janni Reclauſo, &c.* Quidam MSS. habent hoc loco, *cyphum*.

¶ FELTORTUS. Vide *Filtortus*.

¶ FELTRIX, ut *Veltrix* ſeu *Velter*, Canis velox. Gloſſæ Ratiſbonenſes MSS. apud Eccardum in notis ad Legem Salicam tit. 6. art. 4. *Feltrices*, *Winda*.

FELTRUM, Filtrum, Filtrus, Pheltrum, Philtrum. *Filtra*, ſeu *Feltra*, ſunt lanæ coactæ, quas infuſo & addito aceto ferro reſiſtere, auctor eſt Plinius lib. 8. cap. 48. cujuſmodi *Gambeſonem*, quem etiam feltri nomine auctores quidam agnoſcunt, deſcribit Nicetas in Iſaacio lib. 1. n. 8. unde *Coactilia* dicuntur Ulpiano in l. 25. D. de Auro & arg. leg. & in Gloſſ. Gr. Lat. πιλωτὸν, *Coactile*: eorum confectores *Coactiliarii*, Græcis πιλωτοποιοὶ, in eodem Gloſſ. & *lanarii coactores*, in veteri Inſcript. [Vide Joan. Gonpylum ad Alexandrum Trallian. l. 1. Deſcriptio cenſuum monaſt. Centul. Sæc. 4. Bened. part. 1. p. 104. *Vicus fullonum cuncta fratribus Filtra adminiſtrat.*]

Vox vero *Feltrum* ab Anglo-Saxonibus videtur deducta, quibus, ut & Anglis etiam, ꝼelt, lanam coactilem ſonat. Gloſſ. Ælfrici: *Centrum, vel Filtrum*, ꝼelt. Hinc Belgæ *Vilt*, Itali *Feltro*, Galli *Feutre* formarunt. Matth. Silvaticus: *Filtrum, i. pannus lanæ incontextus.* Idem: *Pilima*, (πίλημα) *Filtrum.* [Balbus in Catholico: *Filtrum, filum dicitur, quia ex pilis animalium fiat, unde filtratus.* Kilianus: *Vilt, pannus coactilis. Tegmen ſtricturis compactum ex villis groſſioribus, vulgo Feltrum, Germ. Filtz.*] Jo. Villaneus lib. 5. cap. 29. *In ſu un pove Feltro fu levato Imperadore.*

Sed & recentiores Græci inde ἀφέλετρον mutuati ſunt, quod habetur apud Leonem in Tacticis cap. 6. §. 8. à qua voce primam literam demendam cenſet Meurſius, & legendum φέλετρον apud Leonem. Verum, ut non temere aſſentiar, facit vetus Poëta vernaculus, apud Falcetum lib. 2. de Poëtis Francic. cap. 14. in hoc Carmine:

N'en vol prendre cheval, ne la mule Aſeltrée,
Peliçon, vair, ne gris, mantel, chape fourrée.

Le Roman *de Gaydon* MS.

La Dame ſiſt ſor la murle Aſſautrée.

[Le Roman *d'Athis* MS.

Ung deſtrier lui ont admené,
Le ſien trouvent Deſaſeutré.

Idem:

Chaſcun de ſon Aſeutrement
A terre chey durement.

Quod de ornamentis equorum atque potiſſimum de palliis ſeu pannis, quibus interdum cooperiebantur, intelligendum arbitror.] Ugutio: *Centro, onis, dicitur pulvinar, vel velum de multis pannis, vel qui facit Filtra ad ipſum Filtrum.*

Filtrum, inter exercitus, aut certe militum impedimenta ſæpe reponitur. Lex Bajwar. tit. 2. cap. 6. §. 1. *Si quis in exercitu aliquid furaverit, paſtorium, capiſtrum, frenum, Feltrum, &c.* Tageno Patav. *Exterriti, relictis tentoriis & Filtris, montana profugi aſcenderant.* Vincentius Belvac. l. 30. cap. 80. de Tartaris: *Cum ad bellum ire volunt, curſores præmittunt, qui ſecum nihil præter Filtra ſua deferunt.* Vide eumdem cap. 86. lib. 32. cap. 4. Speculum Saxon. lib. 3. art. 89. Conſtit. Frider. Imper. ann. 1158. apud Goldaſtum to. 3. Conſtit. Imperial. [Rolandinum Patavinum de Factis in Marchia Tarviſina lib. 10. cap. 5.] &c.

Tentoria Filtrea, [Quæ ex pellibus aut ex lana craſſiori compacta conficiuntur.] Thwroczius in Chronico Hungariæ de Tartaris: *Cum ſuis Tentoriis Filtreis, jumentis, pecoribus, terram vacuam Hungariæ peragrabant.* Tentoria etiam *Filtrina* iiſdem Tartaris adſcribit Thomas Archid. Spalat. cap. 38. Turcomannis, Sanutus lib. 3. part. 12. cap. 1. *Domus Filtrea*, i. ut interpretor, *tentorium.* Arnoldus Lubec. lib. 2. cap. 9. de Sultano Iconienſi: *Dedit etiam ei* (Henrico Duci Saxon.) *ſex domos Filtrinas, ſecundum morem terræ illius.*

¶ Feltrum Croceum Judæi ad diſtinctionem deferre coguntur. Litteræ Regis Angliæ an. 1277. *Unuſquiſque ipſorum* (Judæorum) *poſtquam ætatem ſeptem annorum compleverit, in ſuperiori veſtimento ſuo quoddam ſignum deferat, ad modum duarum tabularum de Feltro Croceo longitudinis videlicet ſex pollicum & latitudinis tres pollicum.* Vide *Judæi.*

¶ Feutrum, in Charta S. Ludovici, apud D. *Bruſſel* to. 1. de uſu Feudorum p. 598.

¶ Futrum. Codex MS. Grandimontenſis apud Stephanotium to. 1. Fragm. Hiſt. *Fratres ceperunt capellos de Futro portare.*

Filtrum, [Feltrus,] in ſupellectili lectaria monachica, [Keroni, Matta, alias pſiathium, ſtorea.] Occurrit apud Guigonem II. Priorem Cartuſienſem in Statut. ejuſdem Ord. cap. 38. §. 1. c. 57. §. 2. Bernardus Prior Portarum Epiſt. 3. ad Incluſum: *Ad lectum habeto ſtramen, Filtrum, coopertorium de groſſis ovium pellibus, ruſtico panno coopertum, &c.* Vita S. Galterii Abbatis Pontiſarenſis num. 10. *Lectus ejus Filtrum erat, & vilis matta cilicio tecto.* [Scriptura Principis Adelgaſtri pro Monaſterio S. M. de Obona inter Concilia Hiſpan. tom. 3. pag. 90. *Damus... mantas ſex, quinque Feltros & ſeptem lectulos.*]

¶ Filtur. Scramb. Chron. Mellic. p. 322. col. 1. *Lectus autem ſit ſtratus ſtraminum aut Filturum cum panno laneo groſſo deſuper poſito.*

Veſtes de Filtris. Vincentius Belvac. lib. 32. c. 8. de Tartaris: *Filtra de lana camelorum, quibus veſtiuntur, faciunt.* In Regula S. Benedicti habentur *chlamydes de Feltro.* [Fruſtra quærerentur.]

Loricæ ex Filtris, [Ex funiculis orbiculatim contextæ, quas lineas vocabant.] Eckehardus Junior de Caſibus S. Galli cap. 5. *Fabricantur ſpicula, Filtris* (perperam *piltris* editum,) *loricæ fiunt, & wannis ſcuta ſimulantur.* Guillelmus Apul. lib. 3. Rerum Normannic.

Proque repellendis ſaxorum, vel jaculorum
Ictibus, objectis rubicundis undique Philtris
Ad pugnam veniunt.

Vide *Gambeſo.*

Capelli Filtrei, in Statutis Hugonis V. Abbatis Cluniac. in Bibl. Clun. p. 1467. & in Bulla Gregor. IX. pro Benedictinis. Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Chapeau de Feutres, & bons haubers ſaffrez.

Etiamnum ex filtris, & coactis lanis fiunt noſtri pilei, quos *Feutres* appellamus. Statuta Ord. Præmonſtrat. diſt. 2. cap. 13. *Pileis autem de Filtro albo ſine curioſitate uti licebit.* Supra: *Pileo nullus utatur, niſi de licentia Abbatis ſui, qui non cuilibet nec de facili concedere debet pilei uſum, niſi pro manifeſta neceſſitate. Debent autem pilei eſſe de panno albo, vel pelle alba, ſive de utroque, qui ita portari debent ſub caputio, ut non multum appareant, maxime in Conventu.*

¶ Fitreus Capellus, in Conſuetud. MSS. Cluniac.

Calcei Filtrati, in Chron. Windeſhem. lib. 1. cap. 42. Chronicon Fontanell. p. 245. *Filtra ad ſoccos faciendum 12.* Statuta Adalardi Abb. Corbeienſ. lib. 1. cap. 3. *Soccos Filtrinos duos, calcearios quatuor.* [Acta SS. Benedict. ſæc. 3. part. 1. pag.

102. de S. Germani Altiſſiod. reliquiis : *Sagia de baira* 1. *calcias Filtrinas paria* 1.]

IDOLA DE FILTRO, *ad imaginem hominis* confecta, adoraſſe Tartaros, tradunt Vincentius Belvacenſ. lib. 30. cap. 7. & B. Odoricus Forojul. in ſua Peregrinat. num. 21.

CINIS FILTRI, apud Conſtantinum Afric. l. 1. de Morbor. curat. c. 9.

¶ FELTRUS, in Teſtamento Ermengaudi Comit. Urgellenſis an. 1010. Append. ad Marcam Hiſpan. col. 973. *Ad Salla Epiſcopo doſſales duos tapecios, & Feltros duos obtimos.*

FILTRUS, in Charta Aleman. Goldaſti num. 58. habetur.

¶ FILTRO. Spicileg. MS. Fontanell. p. 237. *Nocturnorum calceorum, id eſt, botarum cum Filtronibus ad hyemem* (unum par) *& aliud ſine Filtro ad æſtivas noctes.*

¶ FILTRONIUM, apud S. Willelmum lib. 1. Conſtit. Hirſaug. cap. 16. *Pro ſigno Filtronii, nihilominus ſignum calceorum facies hoc addens, ut cum duobus digitis manum ſiniſtram, ubi magis eſt ſpiſſa, contingas.*

VILTRO. Udalricus lib. 3. Conſuet. Cluniac. Monaſt. cap. 11. *Duo femoralia, duo paria calceorum cum corrigiis, unum par Viltronum ad hiemem in nocte, & alterum ſine Viltrino ad æſtivas noctes, duo paria caligarum, &c.* Tibialia, ſeu crepidas ex filtro, ſeu groſſiori & villoſo panno, recte interpretatur Editor: conſtat enim, *Viltrum* pro *Filtrum* aliquot Scriptores uſurpaſſe. *Soccos ex Filtro* ſeu *Filtrinos*, vocant Adalardus & Chronicon Fontanellenſe, uti ſupra monuimus. Vita MS. Caroli M. juſſu Friderici Imp. exarata lib. 2. ubi de diviſione Imperii : *Cortinæ, ſtragula, tapetia, Viltratoria ſagmata, &c.* Ubi Eginhardus pag. 105. perperam habet *fulcra coria*, pro *viltratoria.*

FEUTRE & FAUTRE, Poëtis noſtratib. Guillel. *Guiart* an. 1224.

Eſcus au col, lances ſus Fautres.

Le Roman *de Garin:*

Lance ſor Fautre acueillent lor chemin.

Chron. MS. Bertrandi *du Gueſclin :*

Chaſcun lance ſus Feutre, és eſtriers s'afficha.

Vide Sebaſtianum Cobarruviam in voce *Fieltro.* [Hinc emendandus Borellus in Dictionar. Gall. ubi *Faucre* pro *Fautre*, quaſi à Lat. *Fulcrum*, legit apud *Perceval :*

Et met la lance el Faucre, & point.

Ibidem :

Eſcu au col, lance ſor Faucre.]

¶ FEMA VINHA, Vinea ſtercorata, in Conſuet. Beneharn. art. 15.

FEMARE, pro *Fimare*, Agrum ſtercorare. Capitul. 2. an. 813. cap. 19. *Terram aratoriam ſtudeant Femare.*

FEMELLA, Femina, mulier. Gloſſæ Græc. Lat. Θῆλυ, *Femilla.* In Actis S. Quirini Mart. lib. 2. num. 17. 24. *Femellæ avium*, in Additamentis ad Matth. Paris pag. 271. Fleta lib. 2. cap. 1. §. 17. *De Femellis nubilibus maritos competentes refutantibus.* [Statuta Eccleſiæ Trecorenſis inter Anecdot. Marten. to. 4. col. 1098. *Tres perſonæ ſuper maſculo* (de ſacro fonte ſuſcipiendo) *ſint, duo viri & una mulier : & in Femella duæ mulieres & unus vir.* Vincentius *Cigault* de Bello Italico, ubi de celeberrima virgine Aurelianenſi : *Voluit ipſe Deus Anglicos vincere per Femellam.*] Vide *Fimella.*

FEMELLARIUS, in Gloſſis Iſidori : *Feminis deditus, quem antiqui Mulierarium vocabant.* [Papias : *Mulierarium virum, Femellarium antiqui dicebant.*] Idem qui *Femelloſus*, in Gloſſ. Lat. Gall. *Femelloſus, Feminaux.* Ugutio : *Femellarius, mulierarius, i. feminino operi deditus, vel femineos habens mores, vel voluptati femininæ deditus & obnoxius.*

¶ FEMELLOSUS. Vide *Femellarius.*

¶ FEMILLA. Vide *Femella.*

FEMINA, Uxor, noſtris *Femme.* Capitularia Caroli Cal. tit. 31. §. 31. *Si Femina maritum, aut maritus Feminam accepit, illud conjugium diſſolvatur.* [Acta MSS. S. Wenvaloëi : *Quidam vir nomine Petranus, quadam nocte, dum ſua Femina dormiebat, &c.* Occurrit iterum in Tabulariis Majoris-Monaſterii, S. Vincentii Cenoman. &c. in Addit. ad Leg. Aleman. §. 21.] Vide *Mulier.*

¶ FEMINÆ *Lunam commendant*, Superſtionis ſpecies, in Indiculo Superſtit. & pagan. to. 1. Capitul. col. 152. *De eo quod credunt quia feminæ lunam commendent, quod poſſint corda hominum tollere juxta paganos.*

¶ FEMINA DE CORPORE, Obnoxia cenſui de capite, ſervilis conditionis. D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu pag. 223. ex Regeſto magnorum dierum Campaniæ : *Cum quidam in villa Meldenſi in juſtitia domini Regis murtratus fuiſſet & relicta ipſius multrati Femina de Corpore Abbatis & Conventus S. Pharaonis Meldenſis tanquam ſuſpecta de multro prædicto capta detineretur in priſione domini Regis ; petebant Abbas & Conventus, nomine dictæ Eccleſiæ dictam feminam ſeu curiam de ipſa ſibi reddi.*

¶ FEMINA FRANCA, Libera, in Capitul. 6. ann. 803. cap. 8. Alia notione *Femme Franche* dicitur in Conſuet. Camerac. tit. 1. art. 6. ea quæ feudum poſſidet ante nuptias acquiſitum, vel quod hæreditario jure poſt nuptias ei obvenit.

¶ FEMINA LUDINIA. Notitia an. 874. in Append. ad Marcam Hiſp. col. 797. *Inveni in breve ſenioris mei quod pater ſuus ei dimiſit Femina Ludinia, qui fuit parentes iſtius parentelæ, quem ego proſequor.... Unde advenit iſta Femina Ludinia in iſto breve, qui fuit ſoror abiæ tuæ.* Haud ſcio an nomen ſit proprium, an accerſenda ſit hæc vox à *Ludices* quæ meretrices ſignificat in Gloſſ. Iſid.

¶ FEMINA MINOFLIDUS, Infimi ſtatus, apud Alamannos. Vide *Minofledus.*

¶ FEMINA *Regia aut Eccleſiaſtica*, Quæ Eccleſiæ vel Regis ſervitio eſt addicta, in Leg. Ripuar. tit. 16. §. 1. *Feminæ ad opus Regis ſervientes*, in Capitul. 2. Caroli M. an. 813. cap. 19.

¶ FEMINA REGINÆ, Reginæ aſſecla, *Dame d'honneur. Pro drapis lanæ pro Regina & Feminis ſuis* XIII^{xx}. *lib.* XXIIII. *ſol.* III. *den.* apud Dom. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu p. 470. ex Rotulo anni 1255.

¶ IN FEMINAM RECIPERE, dicitur de domino feminæ *hominium* recipiente, in Inſtrumento an. 1216. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. pag. 373. *Dominus Rex ... recepit Bl. Comitiſſam de eodem Comitatu* (Campaniæ) *in Feminam ſuam ſicut de Ballio, & poſtea Th. filium ejus ſalvo ballio matris ſue de eodem Comitatu in homininem recepit nullo contradicente.* Verum non ubique uſitata hæc formula : apud Anglos quippe *homagium* feminarum aliis quam hominum concipitur verbis ; neque enim femina dicet domino, inquit Littleton ſect. 87. *Jeo deveigne voſtre Feme, pur ceo que n'eſt convenient que Feme dira, que ele deviendra Feme à aucun home, fors que à ſa baron, quant ele eſt eſpouſe.* Vide *Hominium.*

FEMINALIA, quæ & *Femoralia*, quibus *femen*, ſeu *femur*, tegitur. S. Hieronymus in Epiſt. ad Fabiolam : *Lineis Feminalibus, quæ uſque ad genua & po-*

plites

plites veniunt, verenda celantur, & ſuperior pars ſub umbilico vehementer aſtringitur. Adde Iſidor. lib. 19. cap. 22. Theganus de Geſtis Ludovici Pii c. 19. *Nihil illis diebus ſe induit præter camiſiam & Feminalia, niſi cum auro texta.* Gloſſ. Gr. MS. Reg. Cod. 1673. Περισκέλη, φιμηνάλια, βρακία. Suidas: Φιμηνάλια, ἀναξυρίδας, βρακία. Lexic. Græc. MS. Reg. Cod. 2062. Φιμηνάλια, βρακία, περίσκελα. Aliud Cod. 930. Αναξυρίδας, φιμηνάλια, βρακία, ἢ τὰ * βρακαθέαι, ἢ καὶ ἀβραδικὰ ὑποδήματα. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Feminalis, Braie à femme.*]

FEMINARE, Viris ſe ſubjicere more feminarum, quod faciunt molles & ſubacti. Cælius Aurelian. lib. 4. Chron. cap. 9. *Nemo enim pruriens corpus Feminando correxit, vel virilis veretri tactu mitigavit.* Collatio Legis Moſaïcæ tit. 3. *Moyſes dicit: Qui manſerit cum maſculo manſione muliebri, aſpernamentum eſt, ambo moriantur, rei ſunt.* Ubi Levit. c. 20. *Qui dormierit cum maſculo coitu femineo.* Conſtitutio Valentiniani, ibidem: *Omnes, quibus flagitioſus luxus eſt viri corpus muliebriter conſtitutum alieni ſexus damnare patientia, nihilque habere diſcretum cum feminis, &c.*

¶ FEMORACIUM, Fimetum, ſterquilinium, locus ubi fimus congeritur, Gall. *Fumier, Foſſe à fumier,* & *Femourier* quibuſdam in locis. Statuta Maſſil. lib. 6. cap. 32. *Statuimus & ordinamus quod de cætero nulla perſona faciat juxta muros & vallata Maſſiliæ, areas, nec Femoracia, nec lignaria, nec viridaria.* Rurſus cap. 80. *Ordinamus quod facientes ſueilhas ſive Femoracia teneantur eaſdem facere ſubtus terram.* Vide *Femoraſſes.*

¶ FEMORAILE, Eadem notione. Charta Piperacenſis Abbatiæ: *Petrus Dayas villæ Alti-Pedii juratus dixit ſe habere quandam domum cum ſuo curtili & Femoraili ſitam in dicta villa.*

FEMORALIA, quæ & *Feminalia*, & *Braccæ*. De femoralibus Monachorum, vide Regulam Magiſtri cap. 4. Regulam Solitariorum cap 49. & obſervata à Menardo ad Concord. Regul. & ab Haefteno. [*Femoralia turgida & inciſa* ne deferant Clerici prohibet Concilium Tolet. an. 1582. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Femorale, Braie à homme.*]

¶ FEMORARIUM, ut mox *Femoraſſes*, in Edicto Joannis Reg. Franc. an. 1371. *Quod poſſint & valeant, videlicet plateas & carreyrias & pontes facere mundare & auferre Femoraria, fucos & alias orduras.*

FEMORASSES, [ut *Femoracium*, Fimetum. Vox etiamnum nota Sebuſianis & Dumbenſibus: quibus *Femera*, vel *Femora des Femoraſſes*, Loca ſunt plena aquis è ſtabulis viciniſque fimis effluentibus.] Areſtum Parlam. Pariſ. penult. Januar. ann. 1319. pro Archidiacono Uticenſi: *Quendam ortum cum ſuis pertinentiis & confrontationibus in loco vocato A la Crueria, etiam & quendam locum, ubi tenebantur Femoraſſes, ſcilicet ſub cenſu 2. Remondenſium quolibet anno Archidiacono qui eſſet, ſolvendorum.* Infra: *In dicto loco de Crueria, ubi tenebantur dicti Femoraſſes, fecit ædificari quandam turrim.*

FEMUR. *Viri inter Femora fornicantes*, annum 1. pœnitere jubentur, in Pœnitentiali MS.

¶ FEMUS, pro *Femur*, legitur in *Interfemus.*

FENAGIUM, Gall. *Fenage*, [Feni, ſeu pro feno, pecuniæ præſtatio.] Regeſtum cenſuum & Feodor. Carnoti fol. 55. in Camera Comput. Pariſ. *Les rentes des prez, & la couſtume, que l'en appelle Fenage.* Vide Conſuetud. Durdanenſem in Proceſſu verbali. [Antiquit. Recogn. S. Georgii Eſper. Regeſt. *Probus* fol. XXVI. verſo: *Bernardus Moners & participes ſui... dant Comiti... XX. den. cenſ. pro Fenagio... & per dictum Fenagium debent eſſe liberi de Fenagio de S. Georgio.* Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 83. *Omnes ſupradicti ... reddunt* XX. *garbas frumenti &* XX. *ordei &* XX. *avenæ de garbagio .... &* VI. *Andegavenſes ad feſtum S. Johannis pro Fenagio.* Charta an. 1199. apud Lobinellum Hiſt. Britan. to. 2. pag. 197. *Dedi etiam eis & quitavi Fenagium & avenagium quod percipiebam ſingulis annis.* Occurrit in Hiſt. Delphin. tom. 1. pag. 116. 123. & ſupra in *Aſnagium.*] Vide *Fenaterium.*

¶ FENALE, Eadem notione. Pactum anni 1272. *Excipiuntur uſaticæ, laudimia, conſilia, quarti, quinti, ſexeni, ſepteni, octavi, feuda, Fenalia, albergæ, &c.* Fundatio Abbatiæ B. M. Dalonis an. 1114. inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 201. *Donamus etiam ſupradictis fratribus terras de Fenalibus ſuis acquirere poterunt.* Sed hoc in poſteriori loco legendum *Fevalibus*, vereor etiam ne *Fevalia* legendum ſit in priori.

¶ FENALIS MENSIS, Gall. *Mois Fenal*, ſic dicitur Julius, in Collectione Edictorum Leodienſium edit. 1714. pag. 19. & 120. *Donoit l'an de grauſce* MIII^c. XXI. *le* X. *jour de mois de Juillet, que on dit Fenal Mois.* Iterum memoratur ibidem pag. 26. Statutum anni 1336. in Codice MS. urbis Commercii pag. 79. *Item à chaſcun bled chaſcun conduict nous doit chaſcun an un ſilleur & en Fenaulx un faulcheur.* Aperta eſt vocis origo, à *Fenum* quippe quod menſe Julio potiſſimum ſecatur, *Fenalis* menſis dictus eſt: apud Romanos vero *Feniſecium* vel *Feniſicium*, noſtris *Fenaiſon*, menſi Junio tribuitur in veteri Romanorum Kalendario apud Grævium Theſauro Antiquit. Roman. to. 8. col. 25. Vide *Fenile.*

¶ FENARE, Fenum ſecare & ſiccare, Gall. *Faner.* Charta Jurium Prioris S. Salvatoris in Diœceſi Autiſſiod. an. 1157. *Ad corvadas Fenandi & frumenta colligenda capellanus intereſſe debet.* Tabular. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Ad prata noſtra Fenanda.*

FENARIA, Domus [ruſtica, ædicula, vel etiam ædium appendix, locus ubi fenum aliaque grana frumentaria reconduntur; Hiſpan. *Fenedal*, noſtris *Fenil*, Provincialibus *Feniero*, dicitur locus, ubi fenum congeritur; an inde deducenda vox *Fenaria*, judicet Lector.] Charta an. 1316. apud Fantinum Caſtruccium to. 1. Hiſt. Avenion. p. 178. *Item domus ſeu Fenaria de na Genolha, quæ eſt juxta domum liberorum Raimundi Prælati.* Infra: *Item una logia ſeu Fenaria Nicolai de Sabaudia, &c.* [Vide *Feneria.*]

FENARIUS, Gallice *Fenier*, Feni venditor, in Statutis artium mechanicarum Pariſienſium.

¶ FENATAGIUM, à *Fenagio* diſtinguitur, idemque forſitan eſt, quod infra *Fenatio*, ni mavis pro *Feneſtragium* accipere. Acquiſitio homagii Baroniæ Medullionis per Humbertum Dalphinum an. 1293. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 35. col. 2. *Conceſſit cum juribus aliis ... focagiis, Fenatagiis, ſervitiis, cenſibus, taſchis, quartonibus, Fenagiis, bannis, juſtitiis, cavalcatis, fidelitatibus, homagiis, &c.*

¶ FENATERIA, ut *Fenagium*, Præſtatio feni. Antiquit. Recogn. Capreriarum Regeſt. *Probus* fol. XXIX. v°. *Omnes fere ponunt per juramentum, quod quidquid eſt apud Chevreres eſt de feudo Comitis & tenetur de eo, quicumque illud teneant, & quod Comes habet abegeriam ſuper omnes homines omnium Nobilium de Chevreres, & forum quando ducit exercitum, & Fenateriam, & bannum, ſicut ſuper homines ſuos, & quod omnes libere tenentes de Caſtellania debent ei cavalcatam, quando opus eſt ei & ſibi placet. Et quod No-*

biles de Chevreres habent ſimiliter Fenateriam ſuper homines Comitis, hoc tamen modo quod, ſi ipſi mittant garſiones vel nuntios ſuos ad domum hominum Comitis pro Feno ibi capiendo, nec poteſt capere garſio vel nuntius de feno niſi quantum poteſt apportare ſuper caput ſuum. Si autem mittant aliquem cum equo, nec poteſt capere niſi quantum poterit ponere ſuper collum equi per ſe ſine auxilio alicujus, & non poſſunt Fenum capere in domo alicujus niſi ſemel in anno.

FENATICUS, Fœniceus. Heſychius: Φοινίκειον, πυῤῥόν. Papias: *Spadices, quos Fenaticos vocant, profuſos, mirteos.* Jo. de Janua: *Spadix, & hæc ſpadica, palma, unde ſpadix, ſubrubeus, fulvus, ſc. colore palmæ, unde & ſpadices dicuntur equi palmati, i. equi fulvi & rubicundi coloris, ſicut palma, vel qui palmæ figuram in cruribus habent.* Vide *Equi palmati.*

FENATIO, [Siccatio feni, cum verſatur furcillis.] Charta Libertat. S. Karterii in Biturigib. an. 1256. *Quiti & immunes erunt à talliis, charreis, falcationibus, Fenationibus, & omnimodis bienniis, &c.* Charta an. 1248. ex Tabular. S. Germani Prat. *Fena pratorum meorum de brolio homines de Antogniaco & de Verreriis Fenabunt, & homines de villa Haimonis de Feno quadrigas chariabunt.*

FENATOR, qui *Feniſex*, Perſio, Columellæ, & aliis, [vel Qui fenum verſat furcillis, Gallis *Faneur.*] Charta Odonis Comitis Corbolienſis an. 1111. apud Doubletum lib. 3. p. 845. *Dimiſi quaſdam conſuetudines, quas ibi accipiebam, ſcilicet Freſcengagium, & Fenatores.* [Inſtrum. anni 1209. ex Archivis S. Vincentii Cenoman. *Contentio quæ vertebatur inter Monachos S. Vincentii & Galterum Militem ſuper Fenatoribus, villicaria, decimis molendinorum, &c. ſic eſt ſedata .... Itaque villa de Soudai remanſit Monachis .... ab omni exactione, ſcilicet Fenatoribus, villicaria & omni gravamine.* Charta Libertatum Claromontis ex Codice MS. *Liberantes prædictos homines ab omni ... tallia .... Fœnatoribus, falcatoribus, &c.* Charta Hugonis Domini Feritatis Bernardi ann. 1233. in Archivis Abbatiæ de Pietate Dei, vulgo *L'Eſpau: Nihil mihi & hæredibus retinens... neque Fanatorem neque vindemiatorem.* Statutum anni 1336. in Codice MS. urbis Commercii p. 79. *Nous doit chaſcun an un ſilleur, & en fenaulx ung faulcheur, cile qui auroit waingnaige & deux Feneurs chaſcun an.*]

FENCEMONTH, vox foreſtariorum, inquit Spelmannus, alias *Defenſe-month*, i. menſis vetitus, prohibitionis menſis, quo ſcilicet venari in foreſtis non licet, nec animalia in ſilvas immittere ad paſturam, ne parturientibus damis moleſtia inferatur. Sumit hic menſis initium à 15. die ante feſtum S. Joannis B. cum *agiſtatores* & miniſtri foreſtæ pro *fannatione beſtiarum* conveniunt, & finitur 15. diebus dictum feſtum ſequentibus. Vide *Fannatio.*

¶ FENDEO, *Falanx, multitudo.* Rhabani Mauri Gl. apud Diecmann. à *Fante* & *Fanter*, Satellites, famuli. Vide Schilterum in hac voce.

¶ FENDICÆ, Hiræ, ilia, lucanica, à *findo*, quod ex fiſſis carnibus fierent. *Non Fendicas, quæ & ipſæ ſunt hiræ,* apud Arnobium lib. 7. contra Gentes. Vide Martinii Lexicon in *Feudica.*

¶ FENERIA. Idem quod *Fenaria.* Recognitionum Inventar. 18. p. 41. de Vouta fol. 327. *Item plus pro quodam apillagium cujuſdam domus ſive Feneriæ ſuæ ſitæ infra caſtrum.*

¶ FENES, f. Stercoratio ovium, eadem notione, qua *Faldatum*: quod vide poſt *Falda.*

¶ FENESTA. Codex MS. Conſuetudinum Fontanell. fol. 94. col. 2. *Ecce ordinatio refectorii de illis qui debent habere Feneſtam.* Intelligo ferculum peculiare vel potius bellaria, quæ ſic dicta fuerint, quod per *Feneſtram* cellæ penariæ miniſtrarentur: quare lubentius legerem *Feneſtram.*

FENESTELLA. Charta an. 1031. ex Tabul. Angeriacenſi, apud Beſlium p. 401. *Hoc autem volumus inſerere, quod oblivioni tradetur Feneſtellæ, quod ſuper ſupradicta reddidimus unum equum cum ſella & freno pretio 100. ſolid.*

FENESTRA, & *Feneſtra verſatilis*, in Monaſteriis Monialium, *per quam danda & recipienda* traducuntur, quam vulgo *le Tour* appellamus. Occurrit non ſemel in Statutis Ordinis *de Sempringham* pag. 719. 727. 730. 757. Vide Egilem in Vita S. Sturmii Abbat. cap. 1.

FENESTRARIUS, ſeu FENESTRARIA, Cui feneſtræ ſeu per feneſtram res traducendi cura incumbit, in iiſdem Statutis p. 730. *Touriere.* [Statuta Concilii Trevir. ann. 1227. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 122. *In quolibet monaſterio ordinetur monialis Deum timens, diſcreta, pudicitiæ & religionis amatrix, quam Feneſtrariam vocant, quæ diligenter cuſtodiat feneſtram, quam ſonante Completorio firmiter feret.*]

¶ FENESTRERIA, Eadem notione, in Charta an. 1403. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Item Feneſtreriæ mediam juſticialem, &c.*

FENESTRÆ, Ubi vænum exponuntur merces levioris momenti. Charta Friderici II. Imp. an. 1226. pro Eccleſia Aſculana: *Licet habere & tenere plancam portatilem ad vendendum mercimonia, & tenere Feneſtram apertam, &c.* Tabularium Epiſcopatus Autiſſiodorenſis: *Omnes, qui tenent Feneſtras, vendentes allia vel erucas, debent in quolibet ſabb. obol. de ſuo mercatu.* [Et infra: *Quilibet venditor alliorum & erucarum tenens Feneſtram debet in quolibet ſabbato obolatum mercedis ſuæ.* Litteræ Mauritii Pariſienſis Epiſcopi ann. 1171. è Chartulario Monaſterii Montis Martyrum: *Unam Feneſtram qua panis venditur.* Charta anni 1220. ex Archivo Portus Regii: *Petronilla Alvernenſis contulit Abbatiæ de Portu Regio* x. *ſol. Pariſ. ſingulis annis in Feneſtra, quæ eſt ſupra Magnum pontem.*] Leges Burgorum Scoticor. cap. 67. *Nullus qui facit panem ad vendendum, abſcondat panem; ſed ponat in ſua Feneſtra, vel foro, ut communiter vendatur.* Libertates MSS. villæ S. Deſiderii in Campania an. 1228. *Non licebit die Mercurii alicui aliquod vendere in ſtaulis vel Feneſtris, niſi in communi foro, &c.* Tabularium Monaſterii S. Bertini: *Omnes, qui tenent Feneſtram panis in Arques, debent Amanno de Arques qualibet ſeptimana in die Dominica panem valoris unius veteris oboli. Menus Feneſtriers, & petits Comporteurs*, in Impoſitionibus Pariſienſibus ann. 1349. in Regeſto Memorial. Cameræ Comput. ſign. Cod. f. 62. Vide 1. Regeſtum Parlamenti ſub an. 1257. fol. 3. & Conſuetud. Bituric. Thomaſſerii pag. 331.

¶ FENESTRÆ MARTIS. Epitaphium Gauſlini Archiepiſc. Bituric.

Octavas Martis ſuperabat Apollo Feneſtras,
Cum fera mors famulis rapuit hæc gaudia mœſtis.

Hunc in locum Mabill. tom. 4. Annal. Benedict. p. 354. hæc notat: Ubi primum hos verſus legimus, viſum eſt eos interpretari de menſe Martio, cujus die octava Gauſlinus obierit. At conſulto Necrologio, in quo die 2. Septembris ejus obitus notatur, per *Octavas Martis Feneſtras*, quas Apollo ſeu ſol ſuperaſſe dicitur, interpretamur horam octavam Martis ſeu feriæ tertiæ, quæ hoc anno

(1029.) cum 2. die Septembris coincidebat.

FENESTRAGIUM, Jus iſtud exponendi panem vel alias merces in feneſtris. Liber cenſuum & *cuſtumarum* urbis Carnotenſis an. 1302. in Camera Comput. Pariſ. fol. 55. *Le Feneſtrage d'ileuc, c'eſt à ſavoir pour chaſcune perſonne, qui vent pain à feneſtre en la partie, que le Comte a à Chaſtiauneuf, vaut 15. ſols.* Charta ann. 1294. *En deniers, en blages, paages, Feneſtrages, vinages, veirages, &c.*

Feneſtragium, præterea noſtri appellabant, cum in haſtiludiis, qui decertaturi erant, antequam in arenam deſcenderent, armorum ſuorum inſignia ædium ſuarum feneſtris aptabant, quo cunctis, ut dimicaturi, innoteſcerent. Jacobus Valerius in Tractatu MS. *du droit d'armes de Nobleſſe*, ubi de Torneamentis: *Quant ce viendra aut Feneſtraige pour cloer ſon blaſon, le heaume doit eſtre couvert trois dois ou environ du blaſon du chef de la banniere.* Vetus Ceremoniale MS. *Au cry des Tournois: Dit, que l'on faiſoit Feneſtre la veille du Tournoy, & pour faire Feneſtre de Lundy, & pour tournoier le Mardy. En un autre cri: Or oyez, Chevaliers & Eſcuiers, qu'on vous fait à ſavoir un riche pardon d'armes, & tres-noble Tournoiement de par le blanc, & de par le vermeil, leſquels feront en la ville du Mans le 7. jour de May, pour eſtre as hoſteux; & lendemain faire Feneſtres, & des blazons de leurs armes à faire Feneſtre, & celuy jour faire le veſprée de leur monſtres pour lendemain tournoier.* Idem Valerius enarrans, ut armorum inſignia ædium feneſtris aptabantur: *Item doivent eſtre eſleus deux Diſeurs comme Juges, leſquels doivent appeller les Rois d'Armes & Heraulx, afin qu'il leur dient le nombre des heaulmes, bannieres, & penon, tant d'une marche, comme de l'autre: afin que leſdits Juges puiſſent partir plus juſtement les Feneſtres dudit Tournoy. Item doivent eſtre portées lès bannieres & penons auſdites Feneſtres, enſemble leurs heaulmes & tymbres: & ſous leſdits heaulmes doivent eſtre cloez les eſcuçons de leurs armes. Et ſe doivent mettre par ordre des plus nobles de ceux, qui auront le plus veu, pour la garde de la banniere, & pareillement du penon. Item la veille du Tournoy les Roys d'Armes & Heraulx doivent porter leſdites bannieres & penons, & les heaulmes & tymbres toute enſemble eſdites Feneſtres environ l'heure de dix heures devant None: & ſe doivent leſdits Roys d'Armes & Heraulx départir, pour ſervir les nobles, & iceluy Tournoy.* Infra: *Il eſt de couſtume de tout temps, que pour chaſcun blazon cloer, eſt deub au Roys d'Armes & Heraulx, qui attachent, & cloent ledit blazon, 8. ſols Par. Feneſter les bannieres*, ibidem. Ratio etiam *Feneſtram*, ut aiebant, *faciendi*, pluribus deſcribitur à Renato Rege Siciliæ, in Tract. de Torneamentis pag. 60.

¶ Feneſtrage, in Tractu Alnetenſi eſt jus habendi *Feneſtras* ſeu aperturas in ſilvis majoribus, per quas mane & veſpere tranſeant Ruſticulæ majores, & decidant in caſſes qui ibi tenduntur.

FENESTRARE, Ugutioni, *Feneſtras facere, vel præparare.* Fortunatus in Vita S. Albini Epiſc. Andeg. num. 18. *Statimque duo cæci ſunt pariter illuminati, tandem aliquando ſumentes lumina diei ab umbra defuncti, nimirum agnoſcentes ejus adminiculo ſe poſſe lumen conſequi, cujus virtute potuiſſet paries Feneſtrari.* [Gocelinus Monachus in Vita S. Auguſtini Cantuar. Maii to. 6. p. 398. *Nitebat cæſaries, non arte, ſed gratia calamiſtrata, cœleſti nive dealbata, patriarchaliter lilioſa, frons ſpeculativa Dominicæ cruci patebat, quam media coma pro columna formoſe Feneſtrabat.* Ibidem p. 394. *Facies amabilis & reverenda, frons mediante coma ſuis columnis reſultabat Feneſtrata*; hoc eſt, aperta inter cincinnos naturales à dextris & à ſiniſtris pendulos, quos arte componi prohibent Statuta antiqua inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1190. his verbis: *Prohibemus etiam ne Clerici, caractere neglecto, comas nutriant, aut Feneſtratis tondeantur.* Vide *Feneſtratus*.]

¶ FENESTRARIA, Feneſtrarius. Vide *Feneſtra*.

FENESTRATIM, Obiter, per tranſennam. Theodericus Monachus de Invent. S. Celſi Epiſc. Trevir. n. 4. *Nos autem per tapinoſin præcelſa geſta Feneſtratim propalantes, humilibus oportet conſentire.*

¶ FENESTRATUS, Feneſtris apertus, perforatus, Plauto & Vitruvio. Inventarium Eccl. Anicienſis an. 1444. *Item alia parva mappa de canapi ad modum telæ cum tribus barris in uno capite & in medio cum aliis tribus de filo Pers & in capite Feneſtrata.* Hoc eſt, ſi bene conjecto, ad inſtar rhomborum vitreorum, quibus ad feneſtras uti ſolent, figurata. Vide *Calcei Feneſtrati* in *Calceus*.

¶ FENEUS, *Pauper, ſine fide.* Papias. Vide *Fœneus*.

FENGANGI. Vide *Fegangi*.

FENGELDUM, Pecunia, vel tributum ad arcendos hoſtes erogatum, à Saxonico ꝼen, hoſtis, & ᵹelꝺ, pecunia, tributum. Occurrit in Chartis Anglicanis tom. 1. Monaſt. Anglic. p. 372. to. 2. p. 812. 827.

¶ FENICIUM, à Græco φοῖνιξ, color ruber, unde Ovidio *Phœniceæ veſtes*, eædem quæ purpureæ. Conſultationes Zachæi Chriſtiani & Apollonii Philoſophi lib. 2. apud Acherium Spicil. to. 10. p. 65. *Et ſi fuerint delicta veſtra ut Fenicium, ut nivem dealbabo ea; ſi autem ut coccum, ut lanam candidam efficiam. In Fenicio obſcuritas peccatorum, in cocco mens cruenta ſignatur.* Hæc Zachæus, qui reddit Græcum Iſaiæ 1. 8. φοινικοῦν, per *Fenicium*: melius ſcripſiſſet *Phœniceum*. Vulg. Interpres habet *Coccinum*. Jo. de Janua: *Fenicium, Herba fullonum quæ nigram facit tincturam; unde Eſa. 1. Si fuerint peccata noſtra quaſi Fenicium.* Melius dixiſſet *coccineam* vel *rubram*.

FENILE, in Gloſſ. vett. *Locus, ubi fenum ponunt.* Gl. Gr. Lat. χορτοκοπεῖον, *Fenile*; *Feniſecium*. χορτοβόλον, *Fenilium. Fœniſicium*, in veteri Kalend. menſe Junio, Tempus, quo fenum ſecatur. Adde Varron. lib. 6. Lex Salica tit. 18. §. 3.... *Si quis ſcuriam cum animalibus, vel Fenile incenderit.* Adde Legem Bajwar. tit. 1. c. 14. [Virgilium ipſum, Georg. 3.

Nec tota claudas Fenilia bruma.

Et Ovidium Metamorph. 6.

Poſitaſque cremet Fenilibus herbas.]

¶ FENNA, pro *Femina*, legitur in Charta an. circiter 1100. fol. 183. Chartularii Matiſconenſis.

¶ FENS, pro *Fenum*, habetur in *Froſſa*.

¶ FENSUS, *Iratus.* Gloſſ. Iſid. Vox antiquata, unde *Offenſus, Infenſus.*

¶ FENTATUS, f. pro *Fœdatus.* Vide in *Effondatus*.

¶ FENUTIO, à φοῖνιξ, Color ruber, Pellis Purpurea. Vide *Parthicæ pelles*.

¶ FEODA-FIRMA. Vide *Feudofirma*, in *Feudum*.

FEODIUM, *Feodagium, Feodare, Feoderare, Feodatus, &c.* Vide *Feudum*.

FEORWENDEL, Modus agri: quarta, ut videtur, pars acræ: nam Saxonibus, ꝼeoꞃð, eſt quartus. Monaſticum Angl. to. 2. p. 913. *Medietatem unius Feorwendel terræ de meo dominio, in eadem villa, & alteram medietatem unius Feorwendel, quam Augerus tenet.* [Vide *Farding*.]

1. FERA, pro *Feria*, Nundinæ, ex Gall. *Foire*. Fulcoius Monach. de Ogerio Carmentriacenſi: *Præter cenſum, qui ſolvitur ad Feram in menſe Maii, &c* [Inſtrum. an. 1040. apud Mabill. to. 4. Annal. p.

441. *Domino & ſancto Leopardino conceſſit ipſe benignus Princeps Archembaldus ipſius loci Feram annualem, & Feras omnes de cunctis hominibus ad feram venientibus, totum diſtrictum in ipſa fera.* Ubi obſervandum vocem, *Fera*, 2°. loco poni pro jure ipſo *Feræ* quod perſolvebant nundinatores. Memoriale Poteſtatum Regienſium, Auctore Anonymo, ad an. 1211. apud Murator. to. 8. col. 1082. *Et eo anno incœpta fuit Fera S. Mauritii, & fuit facta ad Pontem Platum in contrata S. Mauritii ſuperius ſtrata.*] Occurrit præterea in veteri Charta apud Marcam in Hiſt. Bencharn. lib. 5. c. 9. n. 4. & in Libertatib. villæ de Moneto in Biturigib. apud Thomaſſerium lib. 1. cap. 65. Vide *Feriæ* 3.

¶ Fera, Jus nundinarum quod Domino competebat. Privilegium Ludovici Imp. conceſſum Ramninco Abb. S. Sulpitii Bituric. ex Chartul. ejuſd. Monaſt. fol. 30. *Præterea concedimus in veſtiaria & calcearia Fratrum monachorum ſicut fuerat olim, omnes Feras annuales mercati cum integritate & diſtrictum.* Eadem notione uſurpari in Charta ann. 1040. modo obſervavimus.

2. FERA, Prædium ruſticum, quod *Affare* alii vocant. Vide in hac voce. Charta Bernardi Vicecomitis Carcaſſonæ ann. 1108. *Et aliam Feram cum manſionibus meis, ubi ſto.* Infra: *In villa Limoſo unam Feram cum ſuis manſionibus, & ſuis ortis, &c.* Vide *Feira* [in *Feriæ*.]

3. FERA, Apri femina: nam & *Feros* pro apris dixerunt veteres, uti monitum à Salmaſio ad Capitolinum p. 268. Charta Fundationis Abb. S. Mariæ Santonenſ. ann. 1047. apud Sammarthanos: *Statuimus, ut quotannis Abbatiſſa miſſo venatore ſuo, quoquomodo poterit, habeant de præfata ſilva, ad recreandum femineam imbecillitatem, aprum unum cum ſua Fera, cervum cum cerva, damum cum dama, caprum cum caprea, &c.*

Feræ Regalis, *quam Angli Staggon appellant*, in Legibus foreſtarum Canuti Regis cap. 21. 24. 26. 34. ubi *Feræ regales* diſtinguuntur à *Feris foreſtæ*; eſt autem *Staggon*, Anglis *Stagge*, cervus, cujus venatio regalis dicitur. [*Feræ majores* vocantur in Lege Bajwar. tit. 19. §. 7.] Obſervat Nonius *ferum*, ſingulariter appellari cervum à Virgilio lib. 8. Æneid.

Pectebatque Ferum, puroque in fonte lavabat.

Narrat vero Luithprandus lib. 3. c. 4. Lanthbertum Mediolan. Archiepiſc. Burchardo Suevorum Duci, *quaſi hoc eſſet privilegium amoris, conceſſiſſe cervum, quem is ſuo in brolio venaretur, quod nulli unquam niſi cariſſimis magniſque conceſſerat amicis.*

Feræ Foreſtæ, in iiſdem Legibus foreſt. c. 21. 22. 27. ubi aper *beſtia foreſtæ* dicitur, non vero *capreoli, lepores & cuniculi.* Quippe, ut eſt apud Hyginum in Aſtronom. l. 2. p. 73. nobiles venatores circa lepores non verſantur: unde carpitur Callimachus, quod Dianam dixerit leporum ſanguine ſatiari. Libertates villæ de S. Paladio in Biturigib. an. 1279. *Per totam dictam foreſtam ... venari poterunt ad omnia animalia: ita quidem, ſi magnam feram, cervum, aprum, capreolum, vel aliam groſſam Feram ceperint, tenebuntur eam Præpoſito vel Servientibus præſentare, &c.* Legibus porro Friderici Imp. lib. 2. de Feud. tit. 27. §. 5. retia tendere, aut laqueos vetantur omnes, *niſi ad urſos, aut apros, vel lupos capiendos.* Aprorum tamen venationem Regibus propriam fuiſſe inſinuat Theganus de Geſtis Ludovici Pii c. 20. *In menſe Auguſto, quando cervi pinguiſſimi ſunt, venationi vacabat, uſque dum aprorum tempus advenerat.*

Feræ Bannitæ, quarum venatio interdicta eſt, in Chartis ann. 1056. 1065. in Probat. Hiſtor. Limburg. p. 29. & apud Zylleſium pag. 40. Alia Henrici Imp. ann. 1049. in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. p. 365. *Ut nemo abſque licentia & voluntate præfati Epiſcopi ſucceſſorumque ſuorum infra prædictos ejuſdem foreſti terminos banni concluſione vetitos præſumat venari, aut aliquod genus Ferarum, quod in foreſtarum jure banni interdicitur, lege qualibet, venatoria induſtria capere, vel decipere.* Charta alia tom. 2. pag. 543. *Ibique erat Bannus Beſtiarum prædictorum dominorum.* Sed hic agitur de prato, non de ſilva.

4. FERA. Matth. Silvaticus: *Pecus, i. animal monſtruoſum, quod generatur in utero mulieris, quod Salernitanæ mulieres vocant Feram.* Occurrit hæc vox, ſed alia notione, apud Thomam Archidiacon. in Hiſt. Salonitana c. 41. & in Hiſtoria Acutheis de Geſtis civium Spalatenſium c. 2. *Quatuor cladibus antedictis, videlicet epidimia, fame, Fera, & ferro tota illa provincia ... flagellata eſt.* Ubi *Fera* videtur eſſe *peſtis.*

¶ 5. FERA Recuſſabilis. Vide *Sphæra Italica.*

¶ FERACULUS, *Aliquantulum ferax à ferax.* Jo. de Janua: unde emendandæ Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Feraculus, Felonnet, à ferox.*

¶ FERAGO. Vide *Ferrago.*

FERAGULUM, *Coopertorium*, Gloſſ. Bibl. MSS.

¶ FERALITER, Ferarum more. *Contra Piſanos fremebant illico Feraliter, & dentibus frendebant*, in Chronico Piſano apud Muratorium tom. 6. col. 105. Utitur etiam Petrus Damiani in Epiſtola à Mabillonio laudata to. 4. Annal. Bened. p. 577. & Fulgentius Mytholog. 3. 1.

FERAMEN, Fera venatica, *Ferum* & *Feramio*, Occitanis. Capitulare 1. Caroli M. ann. 802. c. 39. *Ut in foreſtis noſtris nemo Feramina noſtra furari audeat, &c.* Capitulare de Villis c. 36. *Et Feramina noſtra intra foreſtes bene cuſtodiant.* Perperam *Fertaminibus* editum c. 62. Charta Pipini Regis Franc. pro Monaſt. S. Dionyſ. *Nec non & diverſa Feraminum genera, ſeu & foreſtarios cum ipſorum manſibus in ipſa foreſte per diverſa loca commanentes.* Alia Caroli M. pro eod. Monaſterio: *Cum utriuſque generibus Feraminum, cervorum, capreolorum, &c.* Eginhardus Epiſt. 7. *Convicti de quodam furto, furando Feramina in dominica foreſte.* Capitula Caroli C. *In Ligurio porcos & Feramina accipiat.* Adde Capitulare 2. ann. 813. c. 18. Philippus *Mouskes* in Hiſtor. Franc. MS. ubi de Guillelmo Rufo Rege Angliæ;

Ciers i miſt, & biſſes, & dains,
Puis Counins, lievres, & Ferains,
Et maniere de ſauvaigne.

Infra:

Et s'as les gliſes abatuës,
U tu as la foreſt plantée.
Qui de Fierains eſt habitée.

FERAMUS, Idem quod *Feramen.* Lex Aleman. tit. 99. §. 4. *Si rubeus Feramus cum ipſo ſagittatus eſt, &c.* Quo loco *rubeus Feramus* noſtris dicitur *Beſte fauve:* Gallis *Beſte noire.* Occitani *Feramio*, lupum, vel quamvis aliam feram ſilveſtrem nuncupant, vel quodvis phantaſma.

FERANCUS. Rigordus in Philippo Aug. de Franc. *Quos cum multis poſt idem Valentinianus prœliis attentaſſet, nec vincere potuiſſet, proprio eos nomine Francos, quaſi Ferancos, i. Feroces appellavit.* Reſpexit ſorte Rigordus Belgicum *Uranghe*, quod eſt *acerbum, aſperum, trux, ferox*, unde etymon accerſit Wendelinus. Vel potius id hauſit ab Adone Vien.

nenſi in Chronico : *Francos lingua Attica Valentinianus Imperator à feritate & duritia atque audacia appellari primus voluit.* Præfatio ad Legem Salicam : *Gens Francorum inclyta, audax, velox & aſpera.* Iſidorus lib. 9. c. 2. de iiſdem : *Alii eos à Feritate morum nominatos ſuſpicantur, eo quod bruti ſint.* Geſta Francorum c. 13. de Francis : *Quia populus Ferociſſimus eſt. Feritas barbarica,* in l. 2. Cod. Th. de Poſtlim. Ferocitatem eamdem Gallis ipſis veteribus adſcribit Egeſippus lib. 2. c. 9. *Veniamus ad Galliarum incolas, populos natura Feroces, & naturalibus muris ferociores, &c.*

¶ FERARIUM, Locus, ut videtur, in quo feræ venaticæ concluduntur. Excerpta Chron. Vetero-Cellenſis apud Eccardum de orig. Domus Saxon. col. 102. *Plures milites ibi percuſſit & Ferarium Regis deſtruxit.* Col. 103. *Wilhelmus Marchio intravit Bohemiam cum exercitu valido & Ferarium Regis ante Pragam devaſtavit, ac percuſſis plurimis militibus proſpere revertitur.*

¶ FERATICUM, Tributum pro *feris* ſeu nundinis ſolvendum. Donatio an. 1086. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. p. 268. col. 2. *Locum illum ab omni ſæculari lege vel conſuetudine liberum, banno ſcilicet, latrone, inventione, furto, foro, Feratico, teloneo, ambitum etiam, præcincturam atrii vel clauſtri, &c.* Vide *Fera* 1.

FERATRUM, *dicitur à fera, & ſunt Feratra, tecta ſilvarum ſpiſſa.* Ita Papias, & Jo. de Janua. Id eſt, loca in ſilvis ſpiſſiora, in quæ feræ ſeſe recipiunt.

¶ FERCO. Vide *Ferto.*

FERCOSTA, Navigii ſpecies. Statuta Alexandri II. Regis Scotiæ c. 25. *Si aliqua navis, vel Fercoſta, vel aliud vas appulſum fuerit.*

¶ FERCTUM. Vide *Fertum* 1.

FERCULA, Quæ pro nuptiis celebratis Curioni ſeu Sacerdoti ex jure præſtabantur, [vel ab iis exigebantur, etiam ſub excommunicationis pœna. Vide *Miſſus* 1.] Charta C. Archiep. Senonenſis ann. 1200. in Tabul. Maurigniacenſi n. 79. *Omne beneficium nuptiarum, ſive fuerit in Ferculo, ſive fuerit in alia re, &c.* Statuta Synodalia Odonis Epiſcopi Pariſienſ. c. 7. §. 4. *Prohibetur diſtricte ſub pœna ſuſpenſionis, ne ullus Sacerdos aut Capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem, ſive pro teſtimonio ferendo, ſive pro matrimonio celebrando, occaſione Ferculorum, quæ debentur pro nuptiis : celebrato autem matrimonio, recipiat Fercula ſua, & exigat, ſi neceſſe eſt, ſicut conſuetum eſt.* Id etiam ſtatuitur in Conſtitutione Odonis Legati contra Simoniacos lata in Concilio Provinciali Syriæ an. 1254. *Item & pro officio circa celebrationem nuptiarum impendendo, quoddam Ferculum & duas ampullas vini, vel aliquod ſimile pretium à nubentibus exigunt & extorquent.* Bulla Alexandri PP. ann. 1254. apud Perardum in Burgundicis p. 434. *Si autem ultra 4. denarios datum fuerit pro eis, duæ partes erunt Prioris, & tertia pars erit Sacerdotis, & Fercula pro nuptiis celebratis, vel quod datur nomine Ferculorum.* [*De Ferculis nuptiarum vocatis Eſpaules*, in Charta Guillelmi Abb. Floriac. an. 1296.] Vide *Verinuptum.*

FERCULARE, ut Ferculum, Gall. *Mets.* Charta Petri Abb. S. Crucis de Talemundo an. 1366. de officio Aquarii : *Item tenebitur dictus Aquarius in vigiliis feſtorum principalium.... duo Fercularia plenaria miniſtrare, videlicet in quolibet ferculo tres pecias marlucii, &c.*

FERCULARIUS, Dapifer, de cujus dignitate in aulis Regum infra dicitur in *Seneſcallus.* Poſt Heinricum Fr. Reg. Annam Reginam, Philippum Heinrici filium & Regem jam deſignatum, Robertum & Hugonem fratres ejus, Rodulfum Comitem, Mainardum Archiep. Senonenſem, Rainaldum Camerarium, *Guillermus Ferculàrius* ſubſcribit Chartam, cujus meminit Mabillonius to. 4. Annal. Benedict. p. 552.

¶ FERCULATUS, Ferculis paſtus. Andreas Abb. in Vita S. Johannis Gualberti, Julii to. 3. p. 346. *In qua diu penuria ita erant exultantes & gaudentes, velut ſolent lætari homines ceteri deliciis multiplicibus Ferculati, & opibus nimis ditati.*

FERCULUM GENERALE. Charta Joannis Theſaurarii S. Quintini an. 1094. ex Tabulario Humolarienſi Ch. 30. *Ordinavit etiam caritas eorum, ut in die S. Trinitatis, quæ ante Domini adventum quibuſdam in locis celebratur, die ſcilicet meæ nativitatis, quandiu viverem, & in anniverſaria mei tranſitus commemoratione refectio eorum uno quolibet generali Ferculo communiter & indeſinenter ampliaretur, &c.* Vide *Generale.*

FERCULUM, Geſtatorium, ſella geſtatoria. Anaſtaſius Bibl. in Hiſt. de Exilio S. Martini PP. pag. 86. *Juſſit cum ſurgere à Ferculo, & ſtare.* Supra : *Geſtatorium, Geſtatorium ſedile, & portatorium,* dixit. Cantica Canticorum : *Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani, columnas ejus fecit argenteas.* In quem locum Aponius : *Ferculum à ferendo nomen accepit.*

☞ Notum eſt apud Latinos *Ferculum* fuiſſe Geſtamen, quo in pompa uti ſolebant : quocirca Tullius lib. 1. Off. dixit : *Cavendum eſt ne tarditatibus utamur in ingreſſu mollioribus, ac ſimiles pomparum Ferculis eſſe videamur.* In iis ferculis deferri conſueverant ſimulacra oppidorum, coronæ, machinæ & id genus alia. Conſule Lexic. militare Caroli de Aquino voce *Ferculum.*

FERDELLA TERRÆ, Quarta pars virgatæ terræ, ut colligit Spelmannus ex vetere MS. cujus hæc laudat : *Decem acræ terræ faciunt ſecundum antiquam conſuetudinem unam Ferdellam, & 4. Ferdellæ faciunt virgatam, & 4. virgatæ faciunt unam hidam, & 4. hidæ faciunt unum feodum militare.* [Madox Formul. Anglic. p. 54. *Ego ſaiſivi prædictum Thomam inde per ramum arboris, ad tenendum in capite de me per ſervitium quinque partis unius militis, cum quinque Ferdellis terræ de Bacwella.*] Vide *Ferdingel.*

¶ FERDELLUS, Faſciculus. Acta SS. Junii to. 3. p. 396. de S. Alena : *Et iterato per eoſdem repoſitum in quatuor Ferdellis in præſenti capſa altera die.* Vide *Fardellus.*

FERDFARE, in Fleta, lib. 1. cap. 47. §. 23. eſt *Quietantia eundi in exercitum.* Vide *Firdefare.*

FERDINGEL, Modus agri. Domeſdei tit. Somerſet, Ermenton : *Huic manerio pertinent conſuetudines iſtæ : de Ferdingel 30. den. &c.* Ubi Spelmannus obſervat, Agrimenſores Anglicos *Forthindel* uſurpare de quarta parte acræ : putat tamen hoc loco *Ferdingel* intelligi, vel de quarta parte virgatæ 5. acras continentis, vel de quarta parte carucatæ, vel ejuſmodi alicujus menſuræ. [Vide *Ferdella.*]

¶ FERDINGMANNUS, Theſauri cuſtos. Batavicum vocabulum. Joan. Skenæus de verborum ſignificatione pag. 66.

FERDONI. Vide *Ferto.*

¶ FERDWRTHI. Vide *Faldwrthi.*

FERDWYTA, juxta Fletam lib. 1. cap. 47. §. 15. eſt *Quietantia murdri in exercitu.* Id eſt, ut interpretatur Edw. Cokus ad Littletonem ſect. 96. *liberum eſſe de oneribus armorum.* Occurrit in Monaſt. Angl. to. 1. p. 399. Vide *Firdwita.*

¶ FEREÆ JUDAICÆ, pro *Feriæ Judaicæ*, ut arbitror, ſeu Dies, quos Judæi colunt ab opere ſervili *feriando* ſeu ceſſando. Canones antiqui pœnitentiales, apud Acherium to. 11. Spicil. p. 72. *Auguriis vel incantationibus ſervientem à conventu Eccleſiæ ſeparandum; ſimiliter & Judaicis ſuperſtitionibus vel Fereis inhærentem.* Vide *Feriæ* 2.

FERENDARIUS, Procurator, qui vice alterius in judicio cauſam agit: Germ. *Furſprech.* Occurrit non ſemel in Speculo Saxonico lib. 1. art. 60. 61. 62. 63. l. 3. art. 14. 30. &c.

¶ FERENTARII, Nonio, *Milites levis armaturæ, quod quidquid opus eſſet, auxilio ferrent excurſu levi, armis gravibus non impediti.* De iis etiam Varro lib. 6. & Feſtus. Salluſtius de Bello Catilin. *Poſtquam eo ventum eſt, unde à Ferentariis prælium committi poſſet, &c.* Annal. Noveſienſ. apud Marten. tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 673. *His Ferentarii & nautæ aliquot, qui ad hoc operam ſuam Parmenſi elocabant attractis naviculis occurrunt.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Ferentarius, Porteur de baniere, ou de ſaiette, ou de fonde.*

¶ FERENTARIUM, Ferculum proceſſionale. Joan. Longinus in Vita S. Staniſlai Epiſc. Maii tom. 2. p. 254. *Omnis illa multitudo proceſſionaliter ordinata, vexillis quam plurimis & Ferentariis præcedentibus, Epiſcopo conſiſtente in medio.*

FERENTES, Milites Bannereti. Anonymus de Rebus Friderici II. Imp. p. 887. *Factum eſt itaque, quod dum prælibatus Vicarius prope Schiaccam magnum Siculorum exercitum congregaſſet, & illi potiſſime, qui vocati in partibus illis vexilla ferebant, appellati vulgari linguoſitate Ferentes, fidem Regis Karoli profiteri viderentur, &c.* Vide *Bannereti.*

FERERIUS, [Idem f. qui *Feretrarius* infra.] Ceremoniale Roman. lib. 1. ſect. 2. p. 29. *Fererius tapetum (portat) & parvum ſcabellum, & cuſſinum.*

¶ FERET, pro *Fertur.* Scriptura anni 891. inter Concilia Hiſp. to. 3. p. 162. col. 2. *Pergit per terminos de Populeros, & Feret in rivolum Chave.*

¶ FERETRARIUS, Cuſtos ſacrarum Reliquiarum in *feretro* reconditarum. Acta SS. Junii to. 4. pag. 579. de S. Etheldreda: *Et in cloacam projecit* (imagines) *non deſignans eis locum uſque ad fratris Roberti Bykeling Feretrarii & Monachi Elyenſis adventum.*

FERETRUM, Νεκροφορεῖον, Iſidoro lib. 18. cap. 19. *Ubi funus defertur. Sarcofagus,* in veteri Inſcriptione apud Gruterum 607. 1. ſeu capſa, vel arca, qua effertur corpus humandum. Gloſſ. Gr. Lat. φορίον, *Lectica, Feretrum.* Servius & Iſid. lib. 20. c. 11. *Feretrum, Locus, ubi mortui feruntur, & eſt Græcum nomen, nam Grece φέρετρον dicitur.* Gloſſ. Ælfrici: *Feretrum,* Bæꝛe. Unde noſtris *Biere.* Fortunatus lib. 6. Poëm. 7.

Intereà vehitur triſti lachrymoſa Feretro,
Solvit & exequias obſequialis amor.

Leges Henrici I. c. 36. *Amici extrahant mortuum, deferentes in Feretrum, & portantes eum ad Eccleſiam.* Hinc *Fiertes,* & *Fiertres* loculos aut capſas, in quibus Sanctorum corpora vel reliquiæ reconduntur, dicimus. Hugo Flaviniac. p. 122. *Ornamenta Eccleſiaſtica quamplurima & Feretrum, ubi ſunt reliquiæ Sanctorum, &c.* Bercarius Preſbyter in Hiſt. Epiſcopor. Virdunenſium n. 19. *Feretrum, ubi ſunt nunc reliquiæ Sanctorum, honeſtiſſimo decore compoſuit.* [Epiſtola Prioris S. Milburgis de Venelot in Anglia circiter an. 1166. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 476. *Egrediente Conventu cum Feretro comitante innumerabili multitudine hominum utriuſque ſexus, ad proceſſionem faciendam, ut moris eſt Eccleſiæ noſtræ, &c.* Et tom. 3. col. 644. C. in Chronico Johan. Iperii Bertiniano: *Sedata quodammodo ſeditione, Eccleſiæ theſauri diſtrahuntur, ciboria, Feretra, ceteraque jocalia auro & argento decruſantur, &c. Item in conductu proceſſionali Feretri B. Mariæ, &c.* in Obituario MS. Eccl. Morinenſis fol. 30. ubi ſemel & iterum recurrit vox *Feretrum* ead. notione.] Will. *Guiart* an. 1205.

Et ſi enclos & encagies,
Come un cors ſaint en une Fierte.

FERETRA reliquias Sanctorum continentia ad corrogandas eleemoſynas in reædificationem Eccleſiarum aut in alias neceſſitates cum proceſſionibus circumlata, non ſemel legere eſt. Has *proceſſiones ad offerendum* vocat Ægidius Aureæ Vallis in Hiſt. Epiſc. Leod. c. 55. Vide *Reliquiæ.*

FERETRO CABALLARIO VEHI, apud Bedam in S. Benedicto Epiſcopo cap. 21. & in Vita S. Erkenwaldi Epiſcopi Londonienſis.

INFERETRARE, Feretro inferre. Lambertus Ardenſis p. 19. *Hujus autem reverendiſſimum ſanctiſſimæ Virginis corpuſculum populo demonſtravit, & Inferetravit venerabilis Eccleſiæ Morinenſis Epiſcopus Milo ſecundus.*

¶ FEREUM. Litteræ anni 1285. apud Rymer. to. 2. p. 262. *Venditor extraneus... de ſalmaca Ferei vel pannorum laneorum 2. den.* An legendum *Ferri*?

¶ FERHELETO. Vide *Ferthebero.*

¶ FERHO. Vide in *Ferto.*

¶ 1. FERIA, Tranſitus eſt qui cymba fit in ulteriorem ripam. *Trajectus.* Sed hoc à Saxon. ꝼæꝛ ſeu ꝼaꝛe, Iter, & Eie, aqua. Hinc ꝼæꝛ-ꝼceat, naulum. Gr. πορθμός à πορεύω, trajicio, tranſveho: atque inde portus. Ita Spelmannus.

2. FERIÆ, Singuli dies hebdomadis dicti, ut eſt apud Hieronymum, non quod in iis feriandi neceſſitas incumbat, ſed à ſeptimana Paſchatis, quæ erat immunis ab opere faciendo, & feriata. Unde cum ſex illi dies poſt Paſcha feriati eſſent, & ea eſſet prima anni Eccleſiaſtici hebdomas, inde factum, ut omnes dies ſeptimanæ vocarentur Feriæ. Lex enim eſt Conſtantini M. qui hebdomadas ante & poſt Paſcha, ἀπράκτυς & feriatas ſancivit. Sed uſus obtinuit, ut poſterior tantum eſſet feriata, ut eſt in Syn. in Trullo can. 66. Will. Brito in vocabul. MS. *Feria idem eſt, quod ceſſatio, unde & diem ſolennem antiquitus Feriam appellabant, i. ceſſabant ab operibus ſervilibus.... Et nota, quod Judæi dies ſabbati appellant, nos autem Ferias dicimus, quod omni die feriare, i. ceſſare à peccato debemus, unde dicimus primam Feriam, ſc. diem Dominicum, ſecundam, tertiam, quartam, quintam, ſextam, ſabbatum.* Similia habet Joann. de Janua. Tertullianus lib. de Jejunio: *Proinde nec ſtationem, quæ & ipſæ quidem ſuos dies habeant, quartæ Feriæ & ſextæ.* Primus igitur hebdomadæ dies Dominicus dicitur: qui poſt ſequitur, ſecunda Feria; & ſic deinceps. Vide Durand. l. 7. c. 1. n. 10. 11. & Henric. Valeſium ad Euſebii lib. de Martyr. Palæſtin. cap. 1. Beda in Hymnis:

Noſtro more dies Feriæ ſunt nomen habentes.

¶ FERIÆ DE EXCEPTO dicuntur in Eccleſia Ambroſiana juxta Macros in Hierolex. omnes currentes dies ab ultima Dominica Adventus, uſque ad Chriſti Nativitatem, quod majori ſolemnitate celebrentur.

FERIÆ LEGITIMÆ, in Pœnitentiali Romano Theodori, & Bedæ, crebro occurrunt, verbi gratia: *Si infra 30. annos adoleſcens fornicationem f*

ciat, tres quadrageſimas, & legitimas Ferias... pœniteat. Id eſt, jejunet tres quadrageſimas, præter *Ferias legitimas*, ſeu dies, in quibus indicta ſunt jejunia ab Eccleſia [hoc eſt, Feria ſecunda, quarta & ſexta, quibus jejunare in Eccleſia conſuetum erat.] Infra: *Presbyter eum puella fornicans, annos quatuor, & tres quadrageſimas in anno, & Ferias quartam & ſextam in pane & aqua.*

¶ Feria Sexta magna, Dies Paraſceves, Feria ſexta majoris hebdomadæ. Miracula B. Simonis de Lipnica to. 4. Julii pag. 561. *Incipiens à Feria ſexta magna uſque ad Feriam ſecundam Paſchæ.*

¶ Feria Septima, pro Sabbatum, in Vita S. Folcuini Epiſc. Tarven. ſæc. 4. Bened. part. 1. pag. 628. *Tranſiit autem anno Incarnationis Dominicæ octingenteſimo quinquageſimo quinto, Indictione tertia, Feria ſeptima veſperaſcente.*

¶ Feriæ Solemnes, Dies feſti, quibus ab opere ſervili ceſſandum. Rudolfus in Vita B. Rabani Epiſc. Mogunt. ſæc. 4. Bened. part. 2. pag. 16. *Dies erat natalitius Sanctorum martyrum Januarii & Magni: præceptum eſt omnibus... ut ea die à rurali ac ſervili opere vacarent, diemque feſtum agerent. Contigit in villa quadam... ut unus eorum... cum ſuis exiret in agrum,... ceteris ſolemnes Ferias celebrantibus.*

Feriare, Diem feſtum colere, ab opere ſervili ceſſare. Hayto Epiſc. Baſileenſis c.8. *Feriandi vero per annum iſti ſunt dies, &c.* Paſſim. [Active ſumitur in Vita B. Meinwerci to. 1. Junii pag. 521. *Et Papiam rediens ſanctum Paſcha ibidem Feriavit.*]

Feriales, Libri, in quibus conſcripta erant feſta Martyrum. Epiſtola Chromatii & Heliodori Epiſcoporum ad B. Hieronymum de opere Martyrologii colligendo: *Ut famoſiſſimos Feriales de archivio S. Euſebii Cæſareæ Paleſtinæ Epiſcopi inquirens, Martyrum ad nos dirigat feſta.*

¶ Feriales Dies, Dies hebdomadis officio Sanctorum vacantes. Conſtitutiones Cardinalis Mendozæ to. 4. inter Concil. Hiſpan. pag. 25. col. 1. *Celebratur ſingulis diebus Ferialibus, quæ non ſint feſta de præcepto, Miſſa de mane, quæ terminetur ante ortum ſolis.*

Feriatici Dies, Feriæ hebdomadis. Capitul. Caroli M. an. 813. cap. 28. *De faidoſis hominibus, qui ſolent incongruas commotiones facere, tam in Dominicis diebus, quamque & aliis ſolennitatibus, ſicuti & in Feriaticis diebus.*

¶ Feriatus Dies, Feſtivus. Concil. Piſanum to. 6. Spicileg. Acher. p. 271. *Suam convocationem die Feriato indixerunt, ſcilicet ipſo die Sancti Johannis Baptiſtæ. Feriati dies*, quibus divino cultui vacatur, in Capitul. Caroli C. cap. 8.

3. FERIÆ, Nundinæ, Mercata, Italis *Fiere*, Gallis *Foires. Feyres & Marchez*, apud Brittonum pag. 21. 23. 30. &c. Ita porro appellatæ, quod ut plurimum in Sanctorum Patronorum feſtivitatibus, vel Eccleſiarum encæniis ac dedicationibus inſtitutæ fuerint, cum ſcilicet vicinorum populorum ad illas frequens fit concurſus. Charta Ludovici VI. Regis an. 1117. ex Tabular. Mauriniacenſi: *Nundinas, quas Ferias vulgariter appellamus.* Acta Epiſc. Cenoman. [tom. 3. Analect. Mabillonii p. 321.] *Dederunt B. Juliano unam Feriam in Civitate Cenomanenſi in anniverſario die Conſecrationis matris Eccleſiæ tribus continuis diebus celebrandam, ſcilicet die Sabbati, die Dominica & die Lunæ.* Conſuetudo Lorriaci ann. 1187. *Quando homines de Lorriaco ibunt Aurelianis cum mercatura ſua, pro quadrigua ſua ſolum nummum perſolvent in urbis egreſſu, ſcilicet quando non ibunt cauſa Feriæ, &c.* Charta Philippi Regis Francor. ann. 1195. in Tabul. Prioratus S. Nicaſii Meduntenſis fol. 15. *Feriam quoque, quam nomine alio mercatorum nundinas dicunt, &c.* Charta Fundationis Abbatiæ ſancti Stephani Cadom. apud Lucam Acherium in Notis ad Vitam Lanfranci: *In territorio Cadomi Feriam 3. dierum, ita ut quoties quilibet horum dierum in ſecunda Feria emerit, totum mercatum magni burgi ſit S. Stephani.* Occurrit paſſim, in Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 410. to. 2. pag. 37. in Fleta lib. 2. cap. 63. §. 2. in Miraculis S. Aigulfi cap. 2. apud Will. Thorn. an. 1125. tom. 13. Spicilegii Acheriani p. 298. &c. Vide *Nundinæ.*

Feira, & Fira, Eadem notione. Charta Hugon. I. D. de Feritate, in Hiſtoria Monaſterii S. Audoëni Rotom. pag. 460. *Præterea Eccleſiam Bilci & Feiram S. Martini, Feiram etiam S. Michaëlis, & Feiram S. Margar. & Eccleſiam de Osbervilla, &c.* Vide tom. 13. Spicilegii Acheriani p. 289. Charta Petri Regis Aragonum in Conſtitutionibus Catalaniæ MSS. *Nundinas ſive Firas & mercatos noſtros ſub eorum regimine & ſecuritate ponimus.*

¶ Firum, Eodem ſignificatu. Acta conſecrationis Eccl. Villæ-Bertrandi ann. 1100. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1222. *In eodem quoque loco vel in omnibus ſpatiis à crucibus determinato ab ullo viventium placita non celebrentur, & mercatus vel Fira ſive nundinæ non teneantur, &c.*

In Foris Aragonenſibus & eorum Obſervantiis, *Feria* dicitur *haberi loco auctoris*: ita quod, ſi quis equum vel rem aliam quamvis in *Feria* ſeu nundinis emat, non teneatur dare auctorem ei, à quo emit. Vide Michaëlem *del Molino*, in Repertorio, in verbis *Autor*, & *Feria.*

¶ Feriari, Nundinas tenere. Charta an. 1290. ex Chartulario S. Vandregeſili to. 1. pag. 715. *Noverit Univerſitas veſtra quod ego teneor reddere ſingulis annis viris Religioſis Dominis meis Abbati & Conventui S. Vandregeſilli pro quadam maſura, quam ego accepi ab ipſis ad firmam perpetuam... VII. ſolid. communis monetæ currentis annui redditus... perſolvendos, cum juribus, coſtumis, redevanciis, officio Feriandi, & cum aliis juriſdictionibus villæ ſuæ & nundinarum ſuarum.*

Feriæ Jovis, *Paganiæ*, ſeu ſuperſtitionis paganicæ ſpecies, Chriſtianis interdicta, quæ die Jovis fiebat. Indiculus ſuperſtitionum, ſeu paganiarum in Concil. Liptin. an. 743. *De Feriis, quas faciunt Jovi vel Mercurio.* S. Eligius, apud S. Audoënum in ejus Vita lib. 2. c. 15. *Nullus diem Jovis abſque feſtivitatibus ſanctis, nec in Maio, nec ullo tempore in otio obſervet.*

Feriæ Messivæ, Vacationes autumnales, apud Papianum lib. Reſponſ. tit. 13. & in Lege Longob. lib. 2. tit. 1. §. 11. *A 15. Kal. Auguſti, uſque ad 15. Kal. Sept.* quo temporis ſpatio eadem Lege juſtitium indicitur. Harum meminit Fulbertus Carnot. Epiſt. 18. 39. Aliæ enim feriæ ſunt ſolennes, divini cultus cauſa inſtitutæ in honorem Dei, aliæ indictæ, quæ meſſium vindemiarumque gratia indicuntur; aliæ denique repentinæ, quæ arbitrio Principis conſtituuntur, lib. 4. cum ſeqq. C. de Feriis. *Ferias de Meſſions*, in Foris Benearn. Rubr. *de Ferias*, art. 1. *Induces meſtives*, in Conſuet. Turon. art. 56. *Feriæ meſſivæ & vindemiales*, in Concilio Toletano VII. cap. 6. ubi etiam *de Feriis Paſchalibus* 15. *diebus*, & *Natalis Domini* 7. in quibus à litibus ceſſabatur.

¶ Feria Repentina, Vacatio inſperata, ex-

traordinaria, quæ nulla lege ſtatuitur, ſed ex arbitrio concedentis pendet. Statuta Univerſitatis Pariſ. to. 6. Spicileg. Acher. p. 390. IV. *Nota, quod Rector Univerſitatis de conſenſu aliarum Facultatum poteſt indicere Feriam repentinam, vel ceſſationem facere in tota Univerſitate, & omnes indiſtincte teneantur obedire ſub pœna perjurii & privationis privilegiorum Univerſitatis.*

¶ Feriæ Treugales. Vide in *Treva*.

¶ FERIACHA. Vide *Feriarcha*.

FERIALIS, pro *Feralis*. *Feriale malum*, apud Paulinum lib. 4. de Vita S. Martini. Idem lib. 2. *Feriali murmure dentes*. Lib. 3. *Ferialia dicta paterent.* Et lib. 5. *Ferialia buſta tyranni. Ferialis ſecta*, in l. 2. Cod. de Judæis. *Ferialmente*, Bocaccio pro crudeliter. *Feralis* vero vox hac notione crebra in Cod. Theod. [Alia notione accipitur in *Feriæ* 2.]

FERIARCHA, *Arma ſubitis bellis reddita*. Ita Papias MS. At editus [cum MS. Bitur.] habet *Feriacha*, & *recondita*.

FERIATICA. Iſidorus Mercator in Concilio Laodiceno can. 37. *Non oportet à Judæis vel Hæreticis Feriatica, quæ mittuntur, accipere, nec cum eis dies agere feſtos.* Ubi Græca Editio τὰ ἑορταστικὰ λαμβάνειν habet: ἑορταστικὰ vero intelligenda cenſet Fileſacus lib. 1. Select. cap. 7. pag. 84. quæ ad feſti celebritatem apparata erant, ſeu ornatus, ſeu voluptatis ſeu uſus gratia, eaque eſſe, quæ Canones Apoſtolorum c. 70. τῆς ἑορτῆς τὰ ξένια vocant.

¶ FERIATICI Dies. Vide in *Feriæ* 2.

FERICULA, Θηράφιον. Gloſſ. Gr. Lat. Parvula fera.

¶ FERIDES, Vulnera. Miracula B. Raymundi Lullii, Junii to. 5. p. 689. *Recepit ſuper caput quatuor vulnera ſive Ferides, videlicet lapidum duo, gladii autem alia duo.* Vide *Ferita*.

FERIFERUS, Furens, in Gloſſ. Iſid. *Ferifera, feræ furentes*, apud Papiam.

FERILE, ſeu Ferrile, *ubi ferrum reconditur*, in Charta veteri apud Ughellum tom. 5. Ital. ſacræ pag. 1538.

FERINA, *Venaiſon*, in Gloſſ. Lat. Gall. Gloſſ. Gr. Lat. Ἀγριμαῖον, *Ferina*. Eckehardus Junior de Caſib. S. Galli cap. 1. *Cum tales pridie pro Ferina juberentur die nocteque laborare, urſum de luſtro unus attulerat.* Infra: *Odorem Ferinæ hauriunt & carnium.* Carmen de Curia Romana:

Si mare tranſmittat piſces, ſi terra Ferinam.

Franciſcus Canonicus Pragenſis 2. parte Chron. lib. 1. cap. 26. *Placeat veſtræ magnificentiæ, ut ego ad ſolemnitatem Domini Electi de Ferinis providerem.* Infra: *Tres currus variis Ferinis refertos Domino Electo tranſmiſit.* Andreas Monach. lib. 2. Vitæ Ottonis Epiſcop. Bambergenſis: *Ferinæ cervorum, bubalorum, & equulorum agreſtium, urſorum, aprorum, porcorum, omniumque ferarum copia redundat omnis provincia.* Ἄγριον κυνήγιον, in Nomocan. Coteler. n. 449. [Jo. de Janua: *Ferina, Venatio*; unde Virgilius:

Implentur veteris bacchi pinguiſque Ferinæ.]

FERINESONA. Charta Edw. I. Regis Angl. apud Gul. Prynneum in Libertatib. Eccleſ. Angl. to. 3. pag. 674. *Pro uno damo tempore pinguedinis, & una dama tempore Ferineſonæ eiſdem Decano & Capitulo per annum reddendis.* Vide *Fannatio*.

☞ Hinc emendanda Charta apud Th. *Blount* in Nomolexico Anglic. ubi perperam *Fermiſona* editum pro *Ferineſona*, à voce ibrida *Ferina* & Anglo-Sax. *Sone*, Grex, qua denotatur tempus quo feræ congregantur: quodnam vero illud ſit diſcere eſt ex laudata Charta: *Quod idem Hugo & hæredes ſui de cætero quolibet anno poſſint capere in prædicto parco* (de Blore) *unam damam in Fermiſona inter feſtum S. Martini & Purificationem B. Mariæ, & unum damum in pinguedine inter feſtum S. Crucis in Mayo & feſtum S. Crucis in Septembri imperpetuum: ita quod qualemcunque beſtiam tempore pinguedinis vel Fermiſonæ berſaverint, vel cum prædictis canibus ceperint, illa beſtia eis remanebit; & ſi ſit in Fermiſona, allocabitur eis pro dama.* Alia ibidem: *Cum mittamus dilectum valettum noſtrum Johannem de Fulham ad inſtantem Fermiſonam in parcis noſtris ibidem, prout vobis & ſibi melius ad opus noſtrum fore videritis faciendum, capiendum, &c.*

¶ FERIONES, *Jocalariter dicti fœneratores, quod uſuris feriunt.* Laurent. in Amalthea ex Turnebo.

¶ FERIRE, Appellere, Gall. *Aborder*, Italis *Ferire*, Ad locum aliquem pertingere. Oberti Cancellarii Annales Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 305. *Piſani cum hoſte, quam diu præparaverant, videlicet galeis* XXI. *Ferierunt ad litus Albinganæ civitatis.* Et col. 306. *Galeæ noſtræ in flumine Sicco Ferierunt nocte, & una ſuper alteram currens, &c.* Ibid. col. 580. ex Jacobo Auria: *Galeæ vero Piſanorum volentes redire Piſas, quatuor ex eis in gulfo Nebii Ferierunt in terra, nihil mali per Dei gratiam Janueuſibus alicubi inferentes. Ferire ad terram*, ibid. col. 589.

FERITA, Vulnus, percuſſio, à *Ferire*, vulnerare, vox Italis nota. Paulus Warnefridus de Geſtis Longob. lib. 3. c. 31. *Talem Autharis Feritam facere ſolet.* Charta an. 1345. *Si inſultum vel Feritam cum ſanguine, vel ſine ſanguine fecerit, &c.* [Georgii Monachi Chron. Farfenſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 479. *Et ibi plagam & Feritam fecerat in homine domni Abbatis.*] Occurrit paſſim in Lege Longobard. [Poëtis noſtratibus *Ferreis*. Le Roman *d'Athis* MS.

Là eſtoit fiers les chapleis,
Des eſpées les Ferreis.

Vide *Ferides* & *Feruta*.]

¶ Ferita Facere, Idem quod mox *Feritare*, apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 34. *Si quis inhonoraverit patrem aut matrem 3. annos pœniteat. Quod ſi manum levaverit, aut Ferita fecerit 7. annis exſul pœnitentiam agat.*

FERITARE, Ferire, pugnare. Dudo lib. 3. de Morib. Norm. p. 136. *Nullaque gens auderet Feritare cum Richardidis.* Eidem *Feriter*, pro *Fortiter*. [Guillelmus Gemmetic. lib. 2. Hiſt. Norman. cap. 6. apud Ducheſnium pag. 225.

Si gens torva, ferox, jam jam Feritaverit in me,
Improba non ſervans fidei retinenſque tenorem.]

¶ FERITAS, Nomen plurimorum in Galliis locorum, ut *Feritas Bernardi*, vulgo *la Ferté Bernard*, apud Baluzium Miſcell. to. 7. pag. 344. *Feritas Gilberti*, la *Ferté Gilbert*, apud Rymerum to. 12. pag. 625. &c. Idem eſt quod Munitio, Caſtrum undique firmatum & clauſum. Vide Ducheſnium Hiſt. Monmoren. Inſtrum. lib. 7. cap. 4. Hiſtor. Caſtilion. lib. 8. cap. 1. Inſtrum. & infra *Firmitas*.

FERITORES. Aug. Muſſatus p. 33. *Duæ ſiquidem erant acies, prima ejus ordinis, quem Feritorum vocant.* Ubi Laurentius Pignorius: *Feritores* gerebant vexillum quadratum, *il pennone*, ut placet Vincentio Borghinio, & legitur apud Villanum lib. 7. & 9. cap. 70. vexilla Regia ſeu Imperii, cum Aquila, nobis *Bandiere*, ductabant cæteras turmas. Villanus vero his locis habet *Feditori*. Dicto cap. 70. *Uguiccione veggendo che non potea ſchiffare la bataglia, fece aſſalire le guardie dello ſpianato, ch'erano i Saneſi e colligiati, e altri, à ſuoi Feditori, intorno di 150. Cavalieri, ond'era capitano con pennone Imperiale.* Ubi

Ubi *Feditori*, videntur eſſe confœderati, fide aſtricti, à *fede*: vel dicti quaſi *Faiditi*, de qua voce ſupra egimus. [Anonymi Chronicon Veron. ad ann. 1333. apud Murator. tom. 8. col. 648. *Et* XIV. *dicti menſis exiverunt civitatem Ferrariæ, aciebus & Feritoribus ordinatis contra ipſum dominum Legatum & ejus exercitum, per terram & aquam Padi contra ipſos viriliter pugnantes.*]

☞ Errat Cangius, ut recte monet Carolus de Aquino in Lexico Milit. ad hanc vocem; *Feritores* itaque Milites ſunt, à feriendo ſic nuncupati: unde Italis *Feditori* à *fedire*, quibus idem ſonat ac ferire. Hinc Academici Cruſcani *Feditore* Latine exponunt Sauciator, vulnerator.

¶ FERITORIUS CULTELLUS. Vide *Cultellus*.

FERIUM, [Prædium.] Vide *Aſſarium* 1.

¶ FERLA, pro *Ferula*, Scipio quo ſenes & infirmi ſolent uti, Fulcrum axillare, Gall. *Bequille*: quæ vox hoc ſignificatu non à *Feriendo*, ſed à *Ferendo* derivari videtur. Vita B. Jacobi Veneti, Maii to. 7. pag. 473. *Non poterat ſolus incedere, niſi quibuſdam ligneis fulcimentis, quas Ferlas vocant, fultus.* Miracula B. Simonis, April. tom. 2. pag. 720. *Quod erat claudus pede dextro, ita quod ire non poterat ſine Ferla.* Rurſus occurrit pag. 724. *Ferla vacua*, hoc eſt, Ferula pura, nulla cuſpide præmunita, in hoc Jacobi Cardinalis carmine de Coronatione Bonifacii VIII. inter Acta SS. Maii to. 4. pag. 470.

Vacuas geſtantes pollice Ferlas,
Diffuſas repetunt acies, illaſque recurſant
Sæpius, &c.

FERLINGUS, Quadrans, vel quarta pars denarii, à Saxon. feorðling, ſeu feorðing, à feorð, quartus. Aſſiſa panis & cereviſiæ ann. 51. Henr. III. apud Spelman. *Quando quarterium frumenti venditur pro 12. den. tum panis waſtelli de Ferlingis ponderabit 5. libr. & 6. ſolid. Ferlins* noſtris. Will. *Guiart* an. 1211.

Par quoi chaſcun oſtel encore
Rend là par an quatre eſterlins,
Ou la value de Ferlins.

Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Reg. ann. 1350. *Un gobelet d'or à couvercle peſant 2. marcs, 1. once, 3. eſterlins, & 3. Ferlins. Frelin*, in Chronico MS. Bertrandi Gueſclini:

Ne me faut nuls ſecours en noie n'en jardin,
Pour un homme tenir, car par S. Matelin,
S'il y en avoit deus, n'en donroie un Frelin.

FERLINGUS TERRÆ, apud Edw. Cokum ad Littleton. ſect. 1. *Quarentena terræ* exponitur, diciturque continere 32. acras. [Ex Spelmanno tamen in voce *Acra*, Decem *acræ* faciunt *Ferlingatam*, quatuor *Ferlingatæ* faciunt *virgatam*, quatuor *virgatæ* faciunt *hidam*, quinque *hidæ* faciunt *feodum Militis*.] Monaſtic. Anglic. tom. 1. p. 280. *Unam virgatam terræ de dono Galfredi de Morba, & dimidium Ferlingum Terræ de dono Magiſtri Roberti, &c.* Pag. 925. *Totam terram ejuſdem Ricardi, ... ſcilicet 4. Ferlingas Terræ cum pertinentiis ſuis.* Occurrit præterea pag. 577. 586. 684. tom. 2. pag. 8. 205. 250. [in Hiſt. Harcur. tom. 4. pag. 2207. apud Thomam *Madox* in Formulari Anglic. p. 41. 76. & ſupra in voce *Burghbard*.]

¶ FERMA, ut *Firma*, Prædium alteri elocatum ad certum tempus, apud Stephanotium to. 4. Antiquit. Pictav. MSS. p. 408. Hinc *Tradere ad Fermam*, Prædium ſeu villam ad tempus elocare, Gall. *Donner à Ferme*; in Spicilegio Fontanellenſi MS. pag. 214. Vide *Firma*.

FERMARIUS, Qui conducit *fermam*. Vide *Firma* 3.

¶ FERMEILLETUM, Fibula, Gall. *Boucle, agraffe*, alias *Fermail*. Inventar. Eccleſ. Noviom. an. 1419. *Item unum colerium de ſimili ſicut dicta alba pro preſbytero ad unum Fermeilletum argenteum deauratum ad quinque lapides.* Annotat Borellus *Fermeillet* olim fuiſſe catenam ſeu collariam auream. Ad fibulas, quas *Fermaux* appellabant, quod ſpectat, aureæ erant vel argenteæ, lapidibus pretioſis exornatæ, Nobilium propriæ, tantique ab omnibus æſtimatæ, ut inter præcipua honoraria recenſerentur. Teſtamentum Clementiæ uxoris Ludovici X. Fr. Regis in Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 219. *Item, à noſtre chier Couſin le Comte d'Alençon noſtre meilleur Fermail que nous ayens en France. Item, à noſtre chier Couſin le Duc de Bourbon noſtre meilleur Fermail emprés. Item à noſtre chier Couſin le Comte de Beaumont noſtre meilleur Fermail emprés les deux. Ovide* MS. apud Borellum:

Fermax, cains, aniax, aumones;
Guimples, filandres, & tuiriax.

Vide *Fibulatorium*.

FERMENTACEI, & FERMENTARII, à Latinis per contumeliam appellati Græci, quod ex fermentato pane Corpus Chriſti conficerent, ut eſt apud Algerium l. 2. de Sacr. cap. 10. & S. Anſelmum lib. de Azymo & fermentato cap. 2. ut illi viciſſim Latinos *Azimitas* vocabant. Rigordus an. 1201. *Fermentarios hæreticos* Græcos vocat. Wibertus in Vita S. Leonis IX. PP. lib. 2. cap. 9. *Ea tempeſtate orta eſt hæreſis Fermentaceorum, quæ calumniatur ſanctam Romanam ſedem, imo omnem Latinam & Occidentalem Eccleſiam, de azymis vivificum Deo offerre ſacrificium.* De utroque, azymo ſcilicet & fermentato, ita Gregorius VII. lib. 8. Epiſt. 1. *Nos vero azymum noſtrum inexpugnabili ſecundum Dominum ratione defendentes, ipſorum* (Græcorum) *Fermentatum nec vituperamus, nec reprobamus, &c.* Sic viciſſim Græci ipſi azymo vel fermentato pane in ſacrificiis uti ſatis indifferens exiſtimabant. Nicetas Archiepiſcop. Nicomedienſis apud Anſelmum Havelbergenſem Epiſc. l. 3. Dialog. cap. 19. *Si ergo forte eſſem, ubi nullatenus Fermentatum habere poſſem, & azyma præſto & paratum eſſet, & ego miſſam cantare, ac Domino ſacrificium altaris offerre vellem, ego profecto azyma non horrerem; ſed fiducialiter ad offerendum ſacrificium Deo immaculatum conſecrarem, & fideliter communicarem, &c.*

FERMENTADA. Charta Guillelmi Ducis Aquitan. an. 1027. in Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. fol. 170. *Et cum leporada, & la Fermentada, & cum totas pertinenzas, &c.* f. pro agro, in quo *frumentum* ſeritur.

FERMENTUM. Gravis eſt & intricata omnino controverſia, ſed & necdum omnino enodata à viris doctis, quid ſit *Fermentum* apud Anaſtaſium in S. Melchiade: *Hic*, inquit, *fecit, ut oblationes conſecratæ per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur Fermentum.* Eadem ferme de Siricio ſcribuntur: *Hic conſtituit, ut nullus Preſbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadam, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſciperet declaratum, quod nominatur Fermentum.* Rem, ſeu moris iſtius rationem, exponit Innocentius I. Epiſt. ad Decentium cap. 5. *De Fermento vero, quod die Dominica per titulos mittimus, ſuperflue nos conſulere voluiſti, cum omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ, quarum Preſbyteri, quia die ipſa propter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco Fermentum à nobis confectum per Acolythos ac-*

cipiunt, ut ſe à noſtra communione, maxime illa die, non judicent ſeparatos. [*Quod per parochias* (extra urbem conſtitutas) *fieri debere non puto: quia nec longe portanda ſunt Sacramenta.* Index vett. Canonum inter Concil. Hiſp. tom. 3. pag. 33. col. 2. *De Fermento quod civitatis tantum Preſbyteris die Dominico dirigatur.*] Hiſce auctoritatibus ſolenne fuit Græcis Latinos inceſſere, qui azymis in ſacrificio uti ſolent: eæque olim objectæ Anſelmo Epiſcopo Havelbergenſi Lotharii Imper. Legato ad Joannem Comnenum Imp. in ea collatione, quam ille habuit in Abſida S. Sophiæ cum Niceta Archiepiſcopo Nicomedienſi, de cauſis diſſidii inter utramque Eccleſiam, lib. 3. Dialog. cap. 13. à qua quidem objectione, ut ſeſe expediret idem Anſelmus, c. 15. ait, exiſtimare ſe verius, *Conſtitutum hoc Romanorum Pontificum Melchiadis & Siricii non de Fermentata hoſtia, ſed de eulogiis potius intelligendum videri, quæ per ſingulos Dominicos dies per Eccleſias diſtribui jubentur.* Quæ eſt etiam Baronii ſententia an. 313. num. 49. & ſeq. quæ eo videtur probabilior, quod Concilium Laodicenum can. 14. vetet τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα εἰς ἑτέρας παροικίας πέμπεσθαι. [Vide *Fertilia.*] Alii contra volunt *Fermenti conſecrati* voce ipſam Euchariſtiam deſignari, atque in iis viri doctiſſimi, Joannes Mabillonius lib. de Azymo cap. 10. & Cardinal. Bona lib. 1. Rerum Liturgic. cap. 23. n. 16. 17. Sirmondus mediam init viam in lib. de Azym. atque ex eo fermentum à prædictis Pontificibus dictam exiſtimat Euchariſtiam, non quod ex pane fermentato eſſet, ſed quod ipſa ex quocumque pane fieret, Eccleſiis ad quas mittebatur, fermenti vicem præſtaret, eiſque unionis inter ſe vinculum eſſet, ſicut fermentum maſſæ, cui commiſcetur. Horum omnium plura ſcire aventi, ſententias expendere per nos liceat, dum ad alia properamus.

☞ *Fermenti* nomine vere intelligendam eſſe Euchariſtiam ſeu Euchariſtiæ particulam, quæ ſacrificiis à Preſbyteris offerendis veluti fermentum fuerit, ut explicat Sirmondus, ſuadere videntur perantiquæ Gloſſæ MSS. ſuper Canones Apoſtolorum & Decretales Pontificum in S. Emmerammi Monaſterio aſſervatæ, ex quibus hæc refert Mabillonius to. 4. Analect. p. 60. *De Fermento quod dicit* (Innocentius I.) *mos eſt Romanis, ut de Miſſa quæ cantatur in Cœna Domini, & in Sabbato ſancto, & in die ſancto Paſchæ, & in Pentecoſten, & in Natali Domini die ſancto per totum annum ſervatur, & ubicumque per ſtationes, ſi ipſe Papa ad Miſſam præſens non fuerit, de ipſa Miſſa mittitur in calicem, cum dicit,* Pax Domini ſit ſemper vobiſcum. *Et hoc dicitur Fermentum. Tamen Sabbato ſancto Paſchæ nullus Preſbyter per Eccleſias baptiſmales neminem communicat, antequam mittatur de ipſa Sancta, quam obtulit dominus Papa.*

¶ FERMES, vel FERMIS, Sponſor, fidejuſſor, Gall. *Répondant, caution,* Hiſp. *Fiador.* Charta Veremundi Iraxenſis Abb. æra 1120. apud Joſ. Moret. Antiquit. Navarræ pag. 618. *Sed dedimus mutuum in villa, quæ dicitur Diacaſtello, agrum unum & vineam unam... & dedimus Fermes ſeniori Garſiæ Lopiz nominatim ſeniorem Fortun Sanſoiz de Munueta, & Lope Ferroniz de Ecoien... ut poſt hanc commutationem nullus habeat homo vocem malam vel querimoniam ei pro ipſo agro vel pro ipſa vinea.* Vide *Fidiator.*

¶ FERMISONA. Vide *Ferineſona.*

¶ FERNISIUM, Gall. *Vernis,* Glutinoſa liquorum compoſitio, quæ lignis ad nitorem & conſervationem inducitur. Scramb. Chronic. Mellicenſe pag. 476. col. 2. *Porro ipſas ſchindulas terpentino Ferniſio operuimus, fratre Joanne de Megles illud cum fatigiis magnis coquente, patribus ac fratribus cæteris non cum parvis laboribus ipſum inducentibus ſchindulis magna cum diligentia...... Et fuerunt illæ noviſſimæ ſchindulæ quaſi quadringentæ iliceæ ſeu quercinæ de vaſis veteribus vinorum, aliis ſchindulis deficientibus, & ibi de induſtria fecimus Ferniſium nigrum.*

FERNOVA, Vox barbara, qua ſignificatur una è 12. ſpeciebus auguriorum, quæ ſic definitur à Michaële Scoto de Phyſionomia cap. 56. *Fernova, eſt augurium, quando tu exiveris domum tuam cauſa faciendi aliquid, & eundo vides hominem, vel avem eundo vel volando, ita quod ſe ponat ante te in ſiniſtra parte tui: & iſtud eſt tibi ſignum bonæ ſignificationis ſuper negotium.* Vide *Venta.*

¶ FERONIA, Πολυστέφανος, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerman. Gloſſ. Iſid. *Feronia, Dea agrorum.* Nemorum eſt Virgilio Æneid. 7.

.... *Viridi gaudens Feronia luco.*

Vide ibi Servium.

FERQUIDUS, Par, ſimilis: vox Longobardica. Lex Langob. lib. 1. tit. 19. §. 2. *Ipſe qui focum portavit, damnum Ferquidum, id eſt, ſimile, componat.* §. 16. de cane occiſo: *Reddat Ferquidum, aut ſimilem.* Ita & §. 20. tit. 23. §. 3. 7. lib. 2. tit. 15. §. 4. Capitulare Radelchiſi Principis Beneventani cap. 17. de ſervis fugacibus: *Et ſi non reddantur ab eis, aut ſi nullo modo inveniri potuerint, reddantur Ferquidi eorum.* Regeſtum Petri Diaconi Caſinenſis num. 393. *Et reſtaurate nobis Ferquidum, id eſt, ſimile.* Ex his emendare licet Chartam veterem apud Ughellum tom. 1. Italiæ ſacr. pag. 491. ubi vox hæc perperam exarata.

FERRACIA, [f. Tributum, quod pro viis publicis reficiendis à prætereuntibus exigitur; noſtri quippe viam ſtratam *Chemin ferré* interdum vocant.] Charta Galeacii Comitis Virtutum anni 1375. *Contulit & dedit pedagium, toltam & Ferraciam, qui in Caſtro Uguilliarum... percipiuntur.*

¶ FERRAGINA, ut *Ferrago.* Charta xi. ſæc. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Omne decimum ſuæ laborationis amplo animo diligentiſſime tribuit S. Victori Goirandus de Gonfanono. Filii ſui cujuſdam condamine ſeducti, ob uberrimam vinetarum habundantiam... de tribus Ferraginis dant in caſtello Gonfanono cum amajoramento.*

¶ FERRAGINALIS. Vide poſt *Ferrago.*

¶ FERRAGIUM, Stramentum, palea, fenum, Gall. *Fourrage.* Charta an. 1262. ex Chartulario S. Martini Pontiſar. *Pacifice gaudeant Monachi S. Martini Pontiſar. tam de ſeramine & grano, quam de omnibus aliis Ferragiis ubicumque voluerint circumferendis.* Vide *Ferrago* & *Fodrum.*

FERRAGO, Agri portio, in qua non ad frumenti copiam, ſed ad viridis tantummodo pabuli ſaginam, ordeum, vel granum quodvis invicem mixtum ſeritur. Unde à Latino *Ferrago,* deducta vox cenſetur. [Papias in MS. Bituric. *Ferago, Fruges in herba colore virides.*] Gloſſ. MS. Regium Cod. 1013. *Ferrago, viridis,* γράστις. Caſtellani *Herennales* vocant, Itali *Ferragina,* & *Ferraina.* Vetus Judicatum an. 1191. apud Catellum l. 4. Rer. Occit. p. 461. *Propter decimas & primitias hortorum clauſorum, & Ferraginum, quorum & quarum quidam homines Carcaſſonæ decimas & primitias eis dare nolebant.* Infra: *Quidam ſunt in hac villa, qui decimas & primitias nobis dare nolunt de hortis, clauſis & Ferraginibus.* Codicillus Roſtagni de Podio alto, to. 7.

Spicilegii Acheriani p. 275. *Volo, quod Prior . . . habeat & poſſideat Ferraginem meam, quæ eſt prope ſanctum Veredimium, quæ dicta Ferrago confrontatur ab Oriente cum quadam via publica, &c.* Infra: *De proventibus dictæ Ferraginis, &c.* [Charta ann. 1019. ex Archivo S. Victoris Maſſilienſ. Armar. Aquenſ. Diœc. *Donamus duas cartairadas de vinea & Ferraginem ad caminum, & aliam Ferraginem, que eſt juxta viam, &c.* Charta anni 1196. in parvo Chartul. ejuſd. S. Victoris: *Et ſuper gaſto quod ruperat W. Bernardi ſuper Ferraginem G. de Torreves, nihil edificent.* Pluries memorantur *Ferragines* in Archivis ejuſdem Abbatiæ: Maſſilienſibus etiamnum *Afferage*, fertilis ager eſt & opimus. Chartular. Aptenſe fol. 50. verſo: *Dono . . . Ferraginem unam ad Bruſculum & juxta villam ſemodiatam de vinea unam, & in alio loco Ferraginem unam prope Eccleſiam S. Johannis.* Statuta Maſſil. lib. 5. c. 19. *Si per campos, vel Feragines ſeminatas, vel hortos laboratos ſive cultos tranſibit equitando, &c.*] Vide Columbum l. 3. de Epiſc. Siſtaricenſ. num. 24. Gueſnaium in Annalib. Maſſilienſibus pag. 292. 335. [novam Gall. Chr. to. 1. p. 80. Inſtrum. col. 1. Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1161.] &c.

FERRAGINALIS, Idem quod *Ferrago.* Charta Veremundi Regis Hiſpan. apud Ambroſ. Moralem in Notis ad S. Eulogium: *Et omnes ſuos hortos, unum in Aivale, & alium in ripa fluminis, & ſuos Ferraginales, ubicumque illos habuit.* [Charta Senioſredi Comit. Barcinonenſis ann. 961. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 877. *Concedo . . . . . alodem meum proprium quem habeo in Comitatu Roſſilionenſe . . . . id eſt, caſas, curtes, & hortos & hortalibus, & ipſe Ferraginale, &c.*]

FERRAMENTARIUS, Faber ferrarius, apud Jul. Firmicum lib. 3. Math. cap. 13.

¶ FERRAMENTUM DE MOLINO. Gloſſ. Græc. Lat. ἐργαλεῖον, *Ferramentum.* Noſtri *Fer de moulin* vel *Croix de moulin* vocant ferrum illud quod in media mola ſtatuitur, Germanis *Muhleiſen.* Pactus Leg. Salicæ tit. 24. cap. 2. *Si quis Ferramentum de molino alieno furaverit. &c.* quod *Ferrum mulinarium* dicitur in Lege Alaman. cap. 99. §. 25.

¶ FERRAMENTUM, Gladius vel quodvis aliud inſtrumentum ferreum. Pactus Leg Salicæ tit. 20. c. 8. *Si vero ſanguis exierit, ita componat veluti eum de Ferramento vulneraſſet. Ferramenta quæ in hoſtem ducunt*, in Capitul. de Villis cap. 42.

FERRANDUS, Color in equis ſic appellatus. Charta, ſcripta ſub Roberto Rege, in Tabulario Abbat. Conchenſis in Ruthenis Ch. 209. *Et laxo ſancti Salvatoris & ſancta fide caballum meum Ferrandum.* Willelmus Brito lib. 12. Philipp. de Ferrando Comite Flandriæ, capto in Prælio Bovinenſi:

At Ferrandus equis evectus forte duobus,
Lectica duplici temone vehentibus ipſum
Nomine quos illi color æquivocabat, ut eſſet
Nomen idem Comitis, & equorum, Pariſianis
Civibus offertur. Luparæ claudendus in arce.

Similia habent Rigordus & alii ſub ann. 1215. Albericus in Chronico MS. *Accidit etiam caſu mirabili, quod equi lecticam Ferrandi trahentes, eſſent coloris Ferrandini.* Will. Güiart de eodem Comite:

Ferrant portent dui auferrant,
Qui tous deux ſont de poil Ferrant.

Charta an. 1158. in Spicilegio Acheriano to. 13. p. 312. *Et fratres dederunt ei 300. ſolidos, & unum palafredum Ferrant.* Rollandinus in Summa Notariæ c. 5. *Unum runcinum Ferrantem cum ciſeto, & cum uno freno & ſella extimatum, &c.* Le Roman *d'Auberi* MS.

Et Cuens Guibert, qui le poil a Ferrant.

Le Roman *de Garin* MS.

Dont ſiſt li Dus ſor le Ferrant de pris.

Alibi:

Prenez vos Garde de moi & de ma gent,
Ne tendez mie as chevaus, as Ferrans,
As beles robes, à or, ne à argent.

Brunetus Latinus lib. 5. c. 53. de Equis: *Et in colore de i tu gardare lo baio, el Ferante, rotato, o nero, o biancho, o fallago, o d'altra maniera, &c.*

¶ FERRANTUS, Eadem notione, apud Th. *Madox* Formul. Anglic. p. 423. *D. Bartholomæus de Lega legavit uxori ſuæ palefridum Ferrantum.*

At cujuſmodi fuerit iſtiuſmodi color haud omnino conſtat, tametſi probabile ſit eum eſſe, quem *Varium* noſtri vocabant, uti ſuo loco docemus, vulgo *Pommelé*, quod etiam ex veteri Chronico vernaculo probavimus in Notis ad Alexiadem Annæam pag. 409. ut & vocem ortam à colore equorum Arabicorum, quos *Faras* appellabant. Vide in *Farius.*

¶ FERRARE, FERRARIA, FERRARIUS, &c. Vide in *Ferrum* 1.

¶ 1. FERRATA, Clathrus ferreus. Vita S. Ambroſii Senenſ. to. 3. Martii p. 195. n. 70. *Collocatum namque fuit prædictum ſepulcrum ſuper quatuor columnis marmoris, in cujus circuitu Ferrata quædam admodum pulcra facta fuit.* Anaſtaſius Biblioth. in Vita S. Paſchalis PP. to. 3. Maii p. 393. *In ejuſdem venerabili Baſilica ante aditum qui ducit ad corpus in loco Ferratæ altare conſtituit, in quo & venerandum B. Sixti . . . . corpus honeſtiſſime collocavit.*

¶ 2. FERRATA, Situla, ſic dicta propter circulos ferreos quibus cincta eſt. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes ann. 1351. ex lib. Viridi fol. 53. *Similiter quando aliqua de ciſtalis vel Ferratis putei cadit caſualiter in puteum, D. Abbas dicti Monaſterii, dat illis qui extrahunt hoc de puteo unam libram panis frumenti.* Eod. ſenſu ibid. recurrit.

FERRATUM, Vas forte, in quo aqua benedicta defertur, quod in quibuſdam Galliæ Provinciis *Sellet* vocatur, quaſi *Seillet*: nam *Seille* hydriam dicunt, unde forte legendum *Sellatum*, in Necrologio Eccleſiæ Reienſis apud Sammarthanos ann. 1316. . . . . *Obiit R. I. C. P. Petrus Gantelmi Epiſcopus Reienſis, qui reliquit Eccleſiæ . . . unam capam de diapr.* [vel diaſpre] *& unum Ferratum, & yſopum de argento.*

☞ Recte legiſſe Sammarthanos exiſtimo: nam Provinciæ habitatoribus ejuſmodi vas etiamnum dicitur *lou Ferrat*, quod ex cupro vel ferro fieri ſolet. *Ferratum*, eodem ſenſu occurrit in Charta an. 1329. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Quatuor cruces de cupro, & aliam de fuſto . . . item unum Ferratum.*

¶ FERRATUM ITER, Via ſtrata, Noſtris *Chemin Ferré.* Charta D. *Aubel* in Bellijocenſi pago ann. 1460. *Juxta magnum iter Ferratum tendens de Lugduno apud Matiſconum.* Vide *Via ferrata.*

¶ FERRATURA CENDALII, Gallis *Fourrure de cendal.* Mendum eſt pro *Forratura cendalii*, in Hiſtoria Dalph. to. 2. p. 334. col. 1. Vide *Fodratura*, & in *Ferrum* 1.

¶ FERRE MARITUM, de pellice dicitur, quæ ſibi conciliat animum mariti alieni, & facit ut iſte pudicam uxorem relinquat, in Legibus Langobard. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 50. col. 2. *Ferre puellam*, de viro puellam rapienti, ut eam ſecum habeat in uxorem, ibid. p. 53. col. 1. Sic

ibid. p. 56. *Mulier libera ſervum Ferens*, ea eſt quæ ſervum ſibi copulat conjugio Legibus prohibito.

FERREBRACHIA, Cognomentum Guillelmi fratris Roberti Guiſcardi, ob præclaram in bellis fortitudinem. Willelmus Apulienſis lib. 1. de Geſtis Normann. de eodem Guillelmo:

Is quia fortis erat, & Ferrea dictus habere
Brachia, nam validas vires animumque gerebat.

Et lib. 2.

... Vir Ferrea dictus habere
Brachia Guillelmus, &c.

Ita *Ferreum latus* appellarunt Dani quemdam Biorno, *ob eximiæ ſtrenuitatis claritatem*, inquit Sueno in Hiſt. Danica cap. 7.

¶ FERREOLUS, Parvus verres, Aleman. *Ferckel.* Codex MS. Irminonis Abbatis Sangerman. f. 72. verſo col. 1. *Ainfredus.... ſolvit ad nativitatem Domini porcos* II. *Ferreolos* II. *coniadas* VIII.

¶ FERRICULA, *Ferruginea, nigra, ferrei coloris.* Papias.

¶ FERRILE. Vide *Ferile.*

¶ FERRIONUS, FERRONNUS. Vide *Ferrum* 1.

¶ FERRO, Baculus, ſive ſcipio ferro armatus. Charta Sancii Reg. apud Joſ. Moret. Antiquit. Navar. p. 616. *Deinde ego & Comes Gundiſalvus uterque fuimus in B. Æmiliano & dedi talem abſolutionem, ut omnes undique partibus venirent cauſa orandi cum ſportella vel Ferrone.*

¶ FERROLHUS, Peſſulus, Gall. *Verrou*, mutato ſcilicet *u* in *f*. Charta ann. 1424. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Aperiendo, & claudendo portam cum clave & Ferrolbo.* Altera an. 1396 ex eod. Archivo: *Portas aperiendo & claudendo una cum vecte ſive Ferrolbo & clave.*

¶ FERRUGO, *Obſcuritas, aut ferri raſura.* Papias.

1. FERRUM, Equi ſolea, *Fer de cheval.* Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. fol. 106. *Dixit ſe teneri facere D. Regi ſex Ferra nova equi cum ſuis clavis in mutatione Domini.* [Leges Jacobi II. Reg. Majoric. to. 3. Jun. p. 23. *Qui etiam Mareſcallus nobis itinerantibus à noſtra comitiva non recedat, munitus clavis & Ferris & his ſimilibus.*]

¶ FERRUS, Eadem notione. Acta S. Raynerii Piſani tom. 3. Junii p. 432. *Ferrati enim equi qui illuc equitabant, ſine aliquo ferro in pedibus regrediebantur, & qui ſuos Ferros reſervabant, optimos habere pedes perhibebantur.*

FERRARE, Ferrea ſolea equi ſoleam munire. Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. cap. 10.

Ornatos magnos ſecum tulit atque caballos,
Sub pedibus quorum chalybem non ponere ſolum
Juſſerat, argentum ſed ponere, ſic quaſi ferrum
Eſſe repercuſſum clavum voluit quoque nullum,
Ex hoc ut gentes poſſent reperire quis eſſet.

Willel. Tyrius lib. 13. c. 27. *Miſerat autem prædicto viro ... nobili palafredum albiſſimum, argento Ferratum, &c.* Jo. Brompton. p. 911. *Mulam eciam, quam equitabat, auro fecit Ferrari, prohibens omnes ſuos, ne quando ferratura caderet, ſuſtollerent.* [Ordinatio officiorum Curiæ Humberti II. Dalphini an. 1340. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 394. col. 2. *Item dictus Mareſcallus diebus ſingulis de mane & ſero adobari & eſtriliari faciat equos ..... & ad oculum videat, ſi exiſtunt bene Ferrati.*] Occurrit etiam in Statutis Ordinis *de Sempringham* p. 743. in Inſtitut. Cap. Gener. Ciſterc. cap. 36. [apud Bernardum in Conſuetud. Cluniac. part. 1.] in Fleta lib. 2. cap. 14. §. 4. in Foris Bigorrenſib. art. 40. in Charta an. 1038. apud Buzelinum p. 528. &c. Jo. Villaneus lib. 4. cap. 18. *Havendo ornato il ſuo cavallo di freno d'oro, e Ferrato di fine arjento.* Le Roman *de Rou* MS.

Pour fere gens parler de ſoi,
Fiſt tous les quatre fers dorer,
Ne vout mie dire Ferer.

SUFFERRARE, Eadem notione. Speculum Saxon. l. 2. art. 12. §. 4. *Cuilibet equo quatuor manipuli infra diem & noctem erogentur, & in anterioribus pedibus equi Sufferrentur.* Jus feudale Saxon. cap. 34. §. 15. *Equi eorum debent in anterioribus pedibus Sufferrari, & non retro.*

¶ FERRATOR, Cui ex officio calceandorum equorum cura incumbit. Inſtrum. ann. 1240. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 142. col. 1. *Præterea erant alia duo officia ejuſdem conditionis, officium ſcilicet coquinæ & Ferratoris, quorum libertas caſſata fuit in compoſitione facta inter Burgenſes & D. Archiepiſcopum.* Unde

¶ FERRURA, Hujuſce officii nomen. Charta Henrici V. Regis Angliæ apud Rymer. to. 9. p. 250. *Scias quod aſſignavimus te ad tot ferra & clavos equorum, quot pro equis ſtabuli noſtri, in præſenti viagio noſtro, ferrandis neceſſaria fuerunt, ac fabros & ferrum, & omnia alia quæ officio Ferruræ neceſſaria fuerint ſeu quaindolibet opportuna.*

¶ FERRATOR, Qui equos calceat. Miracula B. Ambroſii Senenſ. to. 3. Martii p. 205. *D. Geſca uxor Fei Ferratoris de populo S. Martini.*

¶ FERRATURA, Ferrea equi ſolea. Charta Lucii III. PP. an. 1184. apud Miræum to. 2. Diplom. Belgic. p. 1189. col. 2. *Pro ſe & duobus ſcuteriis & tribus equitaturis fenum & avenam habeat, & candelas, & Ferraturas equorum de curia ipſa percipiat.* Occurrit apud Murator. to. 12. col. 1077. *Una Ferratura equi*, in Charta an. 1252.

¶ FERRIPEDARE, Idem quod *Ferrare.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1230. apud Murator. to. 6. col. 463. *Qui Ermemolinus in ſignum puræ dilectionis & pacis Communi Januæ biſantios* VIII. *millia deſtinavit, & inſuper tantam pecuniam, unde optimus equus compararetur, & ex parte ſua præſentaretur Communi Januæ coopertus optimo auro, & Ferripedatus claponis argenteis.*

¶ FERRI, Laminæ ferreæ quibus ad cruciandos Martyres utebantur. Acta S. Cononis to. 7. Maii p. 7. *Domitianus Comes dixit miniſtris, incendite Ferros, & ponite ſuper eos.*

¶ FERRA, Vincula, compedes, catenæ. Charta Edwardi III. Regis Angliæ an. 1333. apud Rymer. to. 4. p. 552. *In Ferris, in priſona noſtra ſalvo & ſecure cuſtodiri faciatis.* Galli dicimus *Etre dans les fers*, pro Vinctum eſſe compedibus.

¶ FERRATUS, Catenatus. Inqueſta pro canonizatione Caroli Bleſenſis apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. p. 568. *Alanus Radulfi Preſb. Rector de Plebe-tenede Leon. Dioc. dicit quod cum ipſe eſſet priſonarius Anglicorum magne comitive .... & fuiſſet Ferratus groſſis ferris, fuit liberatus per merita D. Caroli.*

¶ FERRIPEDARE, Compedibus vincire. Vita S. Angeli Carmelitæ to. 2. Maii p. 824. *Et dictum S. Angelum in terram poſuit ut eum Ferripedaret* (Saracenus.)

IN FERRO MITTI, Catenis ferreis vinciri. Anonymus de Geſtis Conſtantini M. *Et miſſi ſunt in Ferro, & adducti Ravennam. Ferro vinciri*, in Lege Longob. l. 2. tit. 13. §. 5.

FERRO IN UTRAQUE MAXILLA COMBURI, in Chartis Bruningi Abb. Lauriſhamenſis in Chronico Lauriſhamenſi pag. 74. *In utraque maxilla Ferro ad hoc facto etiam candente caraxari & com-*

buri, in Charta Henrici Imperat. ibidem pag. 75.

FERRIONUS, Pœnæ levioris ſpecies apud Anglos, ut eſt in Fleta lib. 1. c. 26. §. 4.

¶ FERRUM BATTUDUM, Procuſum, exacutum, noſtris *Fer émoulu*. Formula 30. inter Sirmondicas: *Et ſic eſt veritas abſque ulla fraude vel conludio, & in ſua culpa ſecundum legem ipſum Ferro battudo fecit.*

¶ FERRI, Ferramenta. Acta S. Caſſii Epiſc. Narnienſis to. 5. Junii p. 491. *Idem D. Vicarius claudi & obſerari, cooperculo ex eodem lapide ad id inſculpto & parato, & Ferros hinc inde cum plumbo liquato firmari mandavit.*

¶ FERRARE TONELLOS, Dolia circulis ferreis munire. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Uſu Feud. p. CLXXXIX. *Et pro tonellis Ferrandis & aliis operibus* XIIII. *l.* Hinc

¶ FERRATI, nude ſæpius occurrit in eodem Computo pro Dolia. ibid. pag. CXLII. *Pro travallis & pro circulis & pro vectura duorum Ferratorum* LX. *ſ.* Et p. CLV. *Pro ſex Ferratis Medontæ parandis & pro duodecim duodenis circulorum* IIII. *l. &c.*

¶ FERRATERIUS, Ferrarius, in antiquo Catalogo MS. B. Mariæ Deauratæ Toloſ. an. 1328.

¶ FERRONNUS & FERRUNNUS, Eadem notione. Index MS. redituum Epiſcopat. Autiſſiodor. circa an. 1290. *De Ferronnis. Omnes vendentes ferrum debent unum den.* Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu Feud. p. CLXXXIV. *De dietis Ferrunnorum de Hodengel* c. & x. *ſ.*.. *De dietis Ferrunnorum fabricarum Rabio* VI. *l. &* XI. *ſ.*

¶ FERRATURA, Quidquid ad ferariam artem ſpectat. Vita S. Franciſci de Paula to. 1. Aprilis pag. 151. *Maritus ſuus qui tunc erat & adhuc eſt ferurarius, onus habebat fabricandi Ferraturam, videlicet feras, claves & alia neceſſaria ad clauſuram Conventus.*

¶ FERRURA, Ferramentum. Computus Richardi Parentyn an. 1425. in Antiquit. Ambroſden. p. 574. *Et in decem clavis emptis de eodem pro Ferrura ejuſdem* x. *den.*

¶ FERRUM ALBUM, Gall. *Fer-blanc*. Charta Officialis Pariſ. an. 1530. apud Rymer. to. 14. pag. 394. *Notum facimus... vidiſſe litteras.... ſigillatas in cera rubea ſigillo rotundo cum duplici cauda pergamenea, incapſato capſa Ferri albi ſanas ſiquidem & integras.*

FERRI MOLENDINORUM, apud Innocent. III. PP. lib. 14. Epiſt. 79. [Vide *Ferramentum.*]

FERRUM OBLATARUM, quo ſcilicet *oblatæ*, ſeu hoſtiæ ad ſacrificium conficiuntur. *Ferrum, ferramentum characteratum, in quo ſunt coquendæ hoſtiæ*, apud Bernardum in Conſuetud. Cluniac. MSS. c. 55. & 77. Gillebertus Lunicenſis Epiſcopus de Uſu Eccleſiaſtico: *Pixis cum oblatis, & Ferrum eorum.* Adde uſus veteres Ciſtercienſes cap. 114. & Udalricum in Conſuetud. Cluniac. lib. 3. c. 13. Vide *Oblata.*

¶ FERRUM TRABALE, Enſis ad modum trabalis clavi, inſtar litteræ S. recurvi, effictus. Carmen de Varia fortuna Erneſti Bavariæ Ducis, auctore Odone l. 8. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 370.

Hoc dicto gladium ſtringit, citus ordine rupto
In medios vadens Perſas, Ferroque trabali
Beſtius ille gygas, terræ jumenta viroſque
Proſternit, fundens multum ſuper arva cruorem.

FERRUM PICTAVENSE, olim in pretio. Joannes Monachus Majoris Monaſterii lib. 1. Hiſt. Gauffredi Ducis Norman. p. 19. *Allata eſt ei haſta fraxinea, Ferrum Pictavenſe prætendens.* Vetus Poëta MS.

S'ot glaive courte & groſſe à Fer Poitevinal.

Idem Poëta:

Le droit Seignor n'en odrent-il guerpir
Eins le deſſandent as acier Poitevins.

Alibi:

Par mi le cors miſt l'acier Poitevin.

Rurſum:

Il ceint l'eſpée de l'acier Poitevin.

Ibidem:

Et fu armé ſor le cheval de pris,
D'auberc & d'iaume, d'eſcu Poitevin.

BURDEGALENSE FERRUM laudat Froiſſartes 2. vol. c. 117. *Leſquels furent recueillis de ces longs glaives aux Fers de Bourdeaux.* Idem tom. 4. c. 6. *Puis leurs furent baillez leurs glaives à pointes acérées de Fer de Bourdeaux.* Chronicon Bertrandi Gueſclini MS.

Un Eſcuier y vint qui au Comte lança
D'une eſpée de Bourdeaux, qui moult chier li couſta.

¶ FERRARICIA FOSSA, Fodina ferraria, in Capitul. de villis Caroli M. cap. 62.

¶ 2. FERRUM, Trutina, ſeu trutinæ jus, quod nimirum pro ponderibus publicis exſolvitur. Conventio inter Jacobum Aragoniæ Regem & Montiſpeſſullani Dominum an. 1278. *Cum, ut dicit, pondera & Ferrum & ſeſteriale ſive menſura bladi pertinent ad dictum Dominum Regem.*

FERRI SPANISCI, Trutinæ, ex ferro Hiſpanico. Charta an. 859. in Tabulario Eccleſ. Viennenſis fol. 19. *Dum incognitum non habetur, & honorabilibus & nobilibus filiis Eccleſiæ Clericis & laicis, qualiter nos ſuſcepimus aurum de theſauro prænominati B. Mauricii libras 5. de auro cocto, calicem & patenam, penſante unaquæque libram ad Ferros Spaniſcos, ipſas libras de manu præfati Domni Adoni Archiepiſcopi accepimus, &c.*

3. FERRUM CANDENS ſeu *Ferri candentis judicium.* quo quis innocentiam ſuam tuebatur, nuda manu ferrum candens deferendo, hac illæſa. Veteris Ethnicorum ſuperſtitionis reliquias eſſe docent, quæ habet Sophocles Antigona:

Ἡμεῖς δ' ἕτοιμοι κἂν μύδρυς αἴρειν χέροιν,
Καὶ πῦρ διέρπειν, καὶ θεὺς ὁρκωμοτεῖν, &c.

Ubi Scholiaſtes: Εἰώθασι δὲ ὀμνύοντες, καὶ πίϛεις διδόντες, μύδρους βαϛάζειν, καὶ πῦρ ὑπερβαίνειν. τὺς γὰρ μὴ ἐνόχυς τῷ ἁμαρτήματι ᾤοντο, καὶ ἐν τύτοις μὴ ἀλγεῖν.

Id porro purgationis vulgaris genus varie efferunt ævi recentioris Scriptores: quippe *Judicium ferri* vocant Leges Canuti Regis de Foreſtis c. 13. Leges Edwardi Confeſſ. cap. 9. 16. Leges Willelmi Nothi cap. 62. &c. *Judicium Ferri calidi*, Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 64. [*Legale candentis Ferri Judicium*, in Charta an. 1062. ex Tabul. Majoris Monaſt.] *Ferri candentis Judicium*, Hiſtoria expeditionis Aſiaticæ Friderici I. Imp. pag. 87. *Candentis calybis examen*, Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 564. *Examen igniti Ferri*, Eadmerus lib. 1. Hiſt. Novorum pag. 48. 1. Edit. & Alexander III. PP. Epiſt. 19. ex iis, quas Sirmondus edidit. *Judicium igniti Ferri*, Matthæus Paris an. 1085. & Bromptonus ann. 1088. & vetus Charta apud Jacobum Petitum poſt Pœnitent. Theodori p. 665. *Ferrum ignitum*, Tortarius de Miraculis S. Benedicti: *Ignitum Judicium*, Tabularium Angeriacenſe fol. 20. & Tabularium Moliſmenſe: *Igniferum Judicium*, Dudo lib. 2. de Actis Normann. pag. 85. [*Ferrum Judicii*, Charta anni 1082. Hiſt. Harcur. to. 4. p. 1327.] *Ferreum Judicium*, Decreta Calomanni Regis Hungariæ lib. 1. *Ferrum Judiciale*, Gillebertus Lunicenſis lib. de Uſu Eccleſiaſtico, Charta Sanctii Regis Aragon. æræ 1116. in Hiſtoria Pinnatenſi lib. 1. c. 54. & Bromptonus pag 846. Διὰ μύδρυ ἀποδει-

ξιν, Acropolita cap. 50. pag. 52. *Ferrum*, nude, Statuta Willelmi Regis Scotiæ c.15.16. Statuta Alexandri II. Regis Scotiæ c.7. Charta Alexandri Comitis Cuperſanenſis an. 1102. apud Ughellum to. 7. Ital. Sacræ p. 864. Jus Feudale Saxonum cap. 24. §. 19. Gervaſius Dorobernenſis pag. 1511. Chronica Sclavica c. 25. Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 15. §. 3. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 554. &c.

Jernbyrd, vel *Jarn-byrth*, Danos & Suecos ejuſmodi judicium appellaſſe, ſcribunt Iſaacus Pontanus in Daniæ Deſcriptione p. 772. & Petrus Reſenius in Notis ad Jus Aulicum Canuti II. Regis pag. 617. & Joannes Loccennius lib. 4. Antiquit. Suegotthic. cap. 4. etiamnumque hodie *ſignum veri* vernacula lingua, ſignum candentis ferri vocari: vulgo enim *Fern-legen* dicere. Vide *Sfurſiern*.

Hinc variæ loquendi formulæ, in ejuſmodi judicio ferri candentis enuntiando apud Scriptores. *Ferrum calidum nuda manu portare*, apud Ordericum Vitalem l. 6. pag. 629. *Ferro ignito ſe purgare*, apud Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandriæ n. 156. 162. *Per calidum Ferrum ſe purgare*, in Regiam majeſtatem lib. 4. cap. 3. §. 4. *Ferro candenti ſe expurgare*, *purificare*, ibidem cap. 15. 20. *Contactu Ferri calidi* quidpiam *probare*, apud Hildebertum Cenoman. Epiſt. 19. ex iis, quæ editæ ſunt tom. 13. Spicilegii Acheriani, in Appendice. Ὑπέχειν τὸν μύδρον, apud Pachymerem lib. 2. Hiſt. cap. 1. *Ferri judicium portare*, in Decretis Calomanni Regis Hungariæ lib. 1. ubi Editor perperam dixit eſſe, *compedibus puniri*. *Ferri judicium deportare*, *& portare*, in Chartis laudatis à Ducheſnio in Notis ad Bibliothecam Cluniacenſem p. 156. 157. & à Mabillonio to. 5. Vitar. SS. Ord. S. Bened. p. 762. *Ferrum candens manibus portare*, in Speculo Saxonico lib. 1. art. 39. *Ferrum ignitum portare*, in Wichbild Magdeburgenſi art. 92. §. 2. *Judicium portare*, nude in Legibus Edmundi Regis Angliæ. Tabularium Moliſmenſe: *Et ibidem à viris prudentibus judicatum, quod Moliſmenſes, qui tertias ſe habuiſſe referebant, ſi poſſent, hoc 2. hominum ſibi nil attinentium ſacramento, aut unius ſuorum approbare ignito judicio tenturam habuiſſent idoneam: nec ob hoc tamen Prior de Eccleſiolis uſuarium nemoris quod reclamabat, probatione præeunte convenienti, amitteret. Firmato itaque Moliſmenſes, ſicut judicatum fuerat, judicio, die, qua portandum fuerat, in loco, qui Villaris dicitur, tam ipſi, quam ſæpefatus Prior cum ſuis convenerunt, &c.* [Charta Goſlani Epiſcopi è Chartul. S. Magdalenæ Caſtrodunenſis fol. 29. *Eo inſuper adnexo quod judicia ſeu ignito Ferro fiant ſive aqua in curia Comitis vel ejus Præpoſiti inſumpta vel aliunde per Comitis juſtitiam adducta portata & adminiſtrata fuerint in prænominata B. Mariæ Eccleſia.*]

Spectavit porro ejuſmodi Purgationis genus eos, qui vel ob ætatem, vel ob *mahemium*, ſeu ægritudinem aliquam, aut quemvis corporis defectum, duellum inire non poterant: præſertim vero liberos homines, ſicut *aqua* ruſticos, ut eſt in Regiam Majeſtatem lib. 4. cap. 3. §. 4. Quod etiam innuit Eadmerus lib. 1. Hiſt. Novor. pag. 48. docentque exempla varia iſtius Purgationis.

Apud Aragonenſes *villanos* ſpectaſſe videtur innuere Charta Sanctii Regis Aragon. *Et ideo mando & judico, ut ſi aliquis homo ruſticorum voluerit extrahere de Monaſterio iſto terram, aut vineam, aut aliquam hæreditatem, veniat ad S. Joannem, & juret ſuper illud altare: & poſtquam juraverit, accipiat Ferrum calidum judicialem, ſicut mei villani faciunt, & omnis terra. Similiter & ſi illos villanos ſancti Joannis habuerint pleito cum meis villanis, vel cum meis merinis, vel cum infantionibus; ſicut mei ſe ſalvant in mea ſede, ſic mando, ut & ipſi ſe ſalvent in ſede ſancti Joannis per Judicialem Ferrum: & proinde pono & mando hoc judicium, quia multi ſunt inflati ſpiritu maligno, quia non timent perjurium de jure, & ideo quod juraverit, ſalvum fuerat per ferrum.*

Sed & ſpectavit Monachos, & Clericos, ut *Duellum* ſæculares. Vetus Notitia apud Charlonium in Notis ad Hiſtoriam Inculiſmenſem Corliæi: *Unde factum eſt, ut ob hanc cauſam peteret Toarcium, & Vicecomitem adiret, paratus aut calidi Ferri Judicio, ſecundum legem Monachorum, per ſuum hominem probare, aut ſcuto & baculo juxta legem ſæcularium defendere.* Tabularium S. Dionyſii de Capella diœceſis Bituricenſis Ch. 118. *Judicaverunt igitur ut ſuum confirmarent teſtimonium per Ferrum ignitum, quod ipſi facere non veriti ſunt, & homo, qui pro eis* (Monachis) *tulit, nullam ſenſit læſionem.* Tabularium Majoris Monaſterii Ch. 37. *De qua re portato calidi Ferri Judicio per hominem noſtrum Haimonem de Boëleto, probatum eſt contra illum, &c.* Et Charta 122. *His itaque determinationibus circumquaque finiens, hujuſmodi infra ſe obtinet privilegium, ut ſi forte incolarum aliquis in aliquo excedit, unde aut bellum faciendum, aut ſolitum candens Ferri Judicium ſit deportandum, & vel alio quolibet modo, quo peccari poteſt, delinquit, &c.* Tabularium Abrincatenſe an. 1061. *Excommunicati ab Epiſcopo ad ejus ſatisfactionem & abſolutionem venient: Judicium Ferri igniti & aquæ ferventis Abrincis portaretur, ſi Clerici lapſi in culpam degradationis forte invenirentur, quia ad Epiſcopum pertinet ordinatio, & ad ejus judicium pertineret degradatio.* Adde vetus Diploma apud Virum Doctiſſimum Jo. Mabillonium to. 5. Vitar. SS. Ord. S. Bened. pag. 765.

Jam vero quibus ritibus ac ceremoniis perageretur judicium per ferrum candens, multis docent Leges Adelſtani Regis, apud Bromptonum pag. 856. & Concilium Grateleanum an. 928. c. 7. *De ordalio præcipimus in nomine Dei & præcepto Archiepiſcopi, & omnium Epiſcoporum, ne aliquis intret Eccleſiam, poſtquam ignis infertur, unde judicium calefacere debet, præter Presbyterum, & eum, qui ad judicium iturus eſt. Et ſint menſurati 9. pedes à ſtaca uſque ad marcam, ad menſuram pedum ejus, qui ad judicium ire debet.... Et quando judicium paratum erit, ingrediantur ex utraque parte duo homines, & certi ſint, ut ita calidum ſit, ſicuti prædiximus; introeant totidem ex utraque parte, & det eis oſculari textum ſancti Evangelii, & ſignum ſanctæ Crucis; & nemo faciat ignem diutius quam benedictio incipiat; ſed jaceat ferrum ſuper carbones uſque ad ultimam collectam: poſtea mittatur ſuper ſtaphas* (al. ſtaplas); *& non ſit illic alia locutio, quam ut precentur ſedulo Deum Patrem, ut veritatem ſuam in eo manifeſtare dignetur. Et bibat accuſatus aquam benedictam, & inde conſpergatur manus ejus, qua judicium portare debet, & ſic adeat. Novem pedes diſtinguantur inter terminos. In primo ſigno ſecus ſtacam teneat pedem ſuum dextrum; in ſecundum, ſiniſtrum pedem; in tertium ſignum, quando ferrum projiciet, & ſanctum altare feſtinet. Inſigilletur manus ejus, & inquiratur die tertia ſi mulaminum* (i. ſi inuſta) [melius forte *velamen*. Vide *Mulaminum* ſuo loco.] *ſit intra conſigillationem.* Eædem Leges Adelſtani §. 30. *Si quis judicium ferri vel aquæ vadiaverit, accedat ante tribus noctibus ad Presbyterum, qui ſanctificare debet eum, & paſcat ſe pane, &*

ſale, & aqua, & herbis, & audiat Miſſas ſingulorum ipſorum trium dierum, & offerat, & eat ad ſacroſanctam Communionem ipſa die, qua ordalium examinari debebit, & juret, quod jure publico ſit innocens illius accuſationis, antequam ad ordalium veniat... Si ferrum calidum ſit, tres noctes tranſeat antequam inquiratur, & videatur manus ejus, &c. Ordericus Vital. lib. 5. pag. 584. *Tandem multorum diffinitione Optimatum præfixum eſt in Curia Regis, ut culpatus vir ad abſtergendam nefarii maculam facinoris, apud Rotomagum in præſentia Cleri ſubiret candentis examen calibis. Quod ita factum eſt: ſcintillans ferrum nuda manu portavit, Deique nutu non aduſtus apparuit, & inde Clerus cum tota plebe alta voce Deum laudavit. Malivoli hoſtes armati aderant ad ſpectaculum, ut ſi reus deprehenderetur per ignis judicium continuo reatus, amputato rei capite, puniretur per gladium.* Chriſtianus in Vita S. Wenceſlai cap. 65. *Ille nihil dubitans; verum in Sancti fidens merita, candens ferrum ab igne ſumpſit, longeque à termino geſſit: & ni ab aliis prohiberetur, tres fortaſſis feciſſet metas.* [Vide Baluzium to. 2. Capitul. col. 655.]

Pachymeres lib. 1. Hiſt. c. 12. ſcribit, eum, qui ſe ad Purgationem per ferrum candens offerebat, triduano prius jejunio & oratione ſe paraſſe: cuſtoditum interim, & manu velo involuta, cui ſigillum apponebatur, ne quis eam unctionibus adverſus ignis ſenſum roborantibus muniret: tum productum in medium, arrepto nuda manu ignito ferro, ter definitum ſpatium emenſum. Quædam enim ſunt, quæ vim ignis retundunt. Sic in Athenarum obſidione turrim ligneam, alumine oblitam, Sylla incendere fruſtra conatus eſt: lignaque viſcata & oleo perfuſa, veſtis contacta, à deflagratione, ut ſcribunt Theophraſtus & Plinius, tuta ſunt. Ita olim illi, qui apud Hirpinos per prunas ardentes nudis incedebant veſtigiis in Apollinis honorem, de quibus Virgilius lib. 11. Æneidos:

> ... *Et medium freti pietate per ignem*
> *Cultores multa premimus veſtigia pruna.*

Medicamento plantas tingebant, ut ait Varro apud Servium: quam in rem conſulendi præterea Buſbequius in Epiſt. 4. Legat. Turcicæ, & Camerarius Meditation. Hiſtor. Cent. 2. cap. 18. quibus addo quæ habet Albertus M. de Mirabilibus mundi: *Si vis in manu tua portare ignem, ut non offendat, accipe calcem diſſolutam cum aqua fabarum calida, & aliquantulum magranculis, & aliquantulum malvaviſci, & permiſce illud cum eo bene, & deinde line cum eo palmam tuam, & fac ſiccari, & pone in ea ignem, & non nocebit.* Infra: *Experimentum mirabile, quod facit homines ire in ignem ſine læſione, vel portare ignem, vel ferrum ignitum ſine læſione in manu. Recipe ſuccum biſmalvæ, & albumen ovi, & ſemen pſilii, & calcem, & pulveriza, & confice, cum illo albumine ovi ſuccum raphani commiſce, & ex hac confectione illinas corpus tuum, vel manum, & dimitte ſiccari: & poſtea iterum illinas, & poſt hoc poteris audacter ſuſtinere ignem ſine nocumento.*

Quod porro ait, jejuniis & orationibus præviis, atque adeo ſumta divina Euchariſtia, ſe ad ejuſmodi judicia ſubeunda paraſſe accuſatos, id omnino firmant ſupra laudatæ Leges Æthelſtani Regis Saxonicæ c. 23. & Sueno mox laudandus: ut & per continuum triduum (verum poſt peractum, non vero ante initum judicium) obſignatam manum ſervatam: quod etiam habet Ordo ad has Purgationes, apud Lambardum in voce *Ordalium*, & Hugonem Machoudum in Obſervat. ad Robertum Pullum: quibus adjungenda videntur quæ recitat Ambroſius Morales lib 11. Hiſt Hiſpan. cap. 48. pag. 57.

Addit præterea idem Pachymeres μύδρον hunc, ſeu ferrum iſtud ignitum, ἅγιον, *ſanctum*, appellatum, quod ſcilicet à Sacerdote benediceretur, ut colligitur ex Honorio Auguſtodunenſi lib. 1. cap. 18. ea oratione, quam recitant Aventinus lib. 4. Annalium Boior. pag. 249. Edit. 1627. Lambardus in Gloſſ. ad Leges Saxonicas v. *Ordalium*, & Goldaſtus tom. 2. Rerum Alamannic. pag. 178. Adde Opera Alcuini p. 1191. Scribit Acropolita cap. 50. Michaëlem Comnenum, ſeu Palæologum, poſtmodum Imperatorem, quem ad μύδρον, ſeu judicium ferri calidi ſubeundum, ad diluendum impoſitum crimen, adigere volebat Imperator Theodorus Laſcaris, ſic eidem repoſuiſſe: οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ τοιοῦτον κέκληται ἅγιον: mox, admiſſa conditione, ſic Metropolitam Philadelphienſem compellaſſe: Ενδυσαι μὴν αὐτὸς τὴν ἱερὰν σου πᾶσαν στολὴν, καθὼς εἴωθας ἐν τῷ θείῳ εἰσέρχεσθαι βήματι, καὶ ἐντυχάνειν θεῷ, εἶτα δὴ ταῖς σαῖς χερσὶν ἐκπύρωσόν μοι τὸν σίδηρον, ... καὶ ταύταις δὴ ταῖς χερσὶν ἐπιθὲς τῇ χειρί μου τὸν σίδηρον, καὶ τεθάῤῥηκα εἰς τὸν δεσπότην Χριστὸν ὡς πᾶσαν μεν οὗτος ἁμαρτίαν μου παροράσεται, θαυματουργήσει δὲ τὴν ἀλήθειαν. At Metropolita reſpondit, ejuſcemodi Purgationes Canonibus prohiberi, Barbarorumque, hoc eſt, Latinorum eas eſſe proprias, nec apud Romanos ſeu Græcos receptas, niſi ex peculiari præcepto Imperatoris. [Adde Phranzem lib. 1. cap. 1.]

Ritus denique omnes in Purgatione per ferrum candens pluribus exſequitur Andreas Sueonis, Archiepiſcopus Lundenſis l. 7. Legum Scanicarum cap. 15. cujus titulus eſt; *De judicio candentis ferri: Geſtaturus ferrum lota manu nihil debet contingere, priuſquam ferrum levet, nec caput, nec crines, nec aliquod veſtimentum, ne per tactum alicujus ſucci, vel unguenti per fraudem potius quam per innocentiam, ferri candentis effugiat læſionem. Triplex autem ferri judicium, quod uſus recipit, invenitur. Unum quod in 12. ignitis vomeribus calcandis conſiſtit, quibus perſonis conveniat, qualiterque debeat exerceri, ſufficienter credimus declaratum. Et item aliud ferri judicium, illi ſoli conveniens, qui pro furti crimine convenitur, quod Trigshiern in lingua patria nominatur, ab alveolo, qui per 12. pedum veſtigia debet à baculis, quibus ferrum ſuperponitur, elongari: quod accenſum, prius præſtito ab adverſario juramento, quod Aa Suoren eed appellatur, ſumptum à baculis in ipſum alveolum nuda manu debet immittere reus ipſe, & immiſſum, ſi forte reſilierit, vel extra ceciderit, reſumet iterum, & pronunciet, donec ipſum ibi contigerit contineri. Eſt item tertium ferri judicium, illis geſtaturis ferrum attinens, quibus prædicta judicia non incumbunt, quod ignitum ſumptum à baculis reus ipſe donec proceſſerit novem veſtigiis deferre tenetur. Et tunc primo à ſe jactare, à quo jactu ipſum lingua patria Studſiern appellat, & ſi dicatur ab adverſario inſufficienter vel minus legitime detuliſſe, probet duobus teſtimoniis ſe deferendi modum legitimum obſervaſſe. Hoc eſt autem circa quodlibet ferri judicium obſervandum, ut nullum eorum debeat in ſeptimana, qua diem feſtum habeat, exerceri. Duobus quidem primis diebus, in ſecunda videlicet & tertia feria, reus in pane & aqua & veſtimentis laneis jejunabit, & in quarta ſubibit judicium. Hoc completo incontinenti, vel pedes, ſi vomeres calcati fuerint, vel manus, ſi ferrum geſtatum fuerit, panno aliquo, involventur, cui diligenter aſtricto, ſigillum etiam apponetur, ne quid adveniat fraudulenter, quod vel poſſit extinguere uſtionem, vel*

auferre ſaltem apparentiam uſtionis. Hoc velamen in pedibus vel manibus uſque ad ſabbatum permanebit. Eodem die coram actore adverſario uſque ad ſolis deſcenſum poſt meridiem expectando: & ſi nec tunc advenerit, coram aſtantibus auferendum, qui ſtatim cum nudam manum vel pedes conſpexerint, vel innocentem reum, vel culpabilem judicabunt, & ſi fuerit innocens judicatus, perſolvet laboris ſui pretium Sacerdoti: ſi vero culpabilis, ad actorem illius mercedis ſolutio, juxta Eccleſiæ vel Provinciæ conſuetudinem, pertinebit.

Interdum chitothecæ forma ferrum induiſſe delatos, auctor eſt Saxo Grammaticus lib. 10. Hiſt. Danicæ pag. 171. *Percunctatus, an monitis ſuis obſecuturi eſſent, ſi ad flagrantis ferri tactum manum ejus læſione vacuam conſpexiſſent, univerſis haud dubie parendum reſpondentibus, candentem ferri laminam, chirothecæ formam habentem, expediri juſſit, eique brachium cubito tenus inſeruit, ac protinus per omnes interrite circumlatam ante Principis pedes excuſſit, dextramque nulla ex parte corruptam in eodem incolumitatis coloriſque habitu religioſæ omnium admirationi conſpiciendam monſtravit.* Habet ex eo Albertus Stadenſis an. 971.

Aſſervabatur porro *ferrum judiciale*, Epiſcopi benedictione conſecratum, in iis Eccleſiis vel Monaſteriis, quæ ejuſmodi judiciorum vulgarium jus habebant. Quod docet Charta Fontanellenſis an. 1082. nuper edita inter Concilia Rotomag. Eccleſiæ, ex qua ſequentia excerpſimus: *De qua libertate, tempore Guillelmi Regis Anglorum & Principis Normannorum, quæſtio ex parte mota eſt inter Guillelmum Archiepiſcopum Rotomagenſem, & Girbertum Abbatem Fontanellenſem hac occaſione, quia quidam Monachus præfati Monaſterii ferrum judicii, quod ex antiquo jure in eodem Monaſterio erat, per ignorantiam & ex quadam ſimplicitate in alios uſus tranformavit. Cumque Abbas ferrum aliud ſupra nominato Archiepiſcopo ſibi benedici poſtularet, & Archiepiſcopus dubitans, utrum ex antiqua conſuetudine ferrum haberet judicii, quod Abbas poſtulabat, denegaret, tam diu res indeterminata remanſit, donec ad præſentiam prædicti Regis deferretur, &c.*

Proferunt infinita actæ per *ferrum candens* Purgationis, & probatæ innocentiæ exempla Scriptores, quos quidem indicaſſe ſuffecerit, Annales Francorum Metenſes an. 858. Vita S. Hildegundis dictæ Joſeph n. 14. Chronicon Magdeburgenſe MS. an. 952. Radulfus de Diceto an. 970. Saxo Grammaticus lib. 10. 13. & 14. pag. 181. 294. [Abbo Floriacenſ. in Epiſt. pag. 410.] Eadmerus lib. 2. Hiſt. Novor. pag. 48. 1. Edit. Ditmarus lib. 1. p. 18. Albericus in Chron. MS. an. 967. Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 584. lib. 10. p. 780. Magnum Chronicum Belgicum an. 1000. & pag. 96. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandriæ num. 156. 162. Matth. Paris an. 1085. Godefridus Monachus S. Pantaleonis an. 1172. Chronicum Marcianenſe an. 1183. Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. c. 50. 52. Cæſarius Eiſterbach. l. 1. Miracul. c. 5. l. 3. cap. 16. 17. lib. 10. cap. 35. 36. Bromptonus p. 878. 942. 983. Willelmus Heda p. 273. 1. Edit. Innocentius III. PP. in Epiſtola ad Novarienſem electum, apud Ughellum in Epiſcopis Albingaunenſibus, [Cantacuzen. lib. 3. Hiſtor. cap. 27. pag. 439. 440.] Krantzius l. 8. Vandaliæ c. 30. Pontanus in Hiſtor. Danica pag. 140. 141. Annales Eccleſiæ Wintonienſis in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 35. &c.

Judicii denique vel Purgationis per ferrum candens mentio occurrit, præter laudatos Scriptores, in Capit. 3. an. 813. cap. 46. apud Agobardum lib. Contra judicium Dei cap. 1. in Legib. Æthelſtani Regis Saxonicis cap. 14. 23. in Capitulis Theodori Cantuar. c. 47. in Concilio Treburienſi an. 895. c. 22. in Concilio Ænhamenſi an. 1009. cap. 26. apud Burchardum in Lege familiæ, Ivonem Carnot. Epiſt. 75. 205. 280. Joann. Sariſber. Epiſt. 122. Hildebertum Cenomanenſem Epiſt. 17. Gregorium IX. PP. l. 5. tit. 35. c. 3. Andream Suenonis Archiepiſc. Lundenſem lib. 3. Legum Scanicar. cap. 7. lib. 5. cap. 15. 23. lib. 7. c. 6. 7. 8. 13. lib. 9. c. 9. 12. lib. 13. cap. 2. 3. 4. Silveſtrum Giraldum in Deſcript. Cambriæ c. 14. in Charta Henrici Claudi Imp. apud Browerum l. 3. Antiq. Fuldenſ. cap. 15. in Chron. Colmarienſi an. 1278. in Decretis S. Ladiſlai Regis Hungariæ lib. 1. c. 28. l. 3. cap. 1. in Decretis Calomani Regis Hungar. l. 2. cap. 44. in Fragm. Hiſt. poſt Albertum Argent. ann. 1215. &c. Vide *Duellum.*

Purgationem per ferrum candens, ut & alias ejuſmodi purgationes vulgares, interdixere ſummi Pontifices, Concilia, & Principes: atque in primis, Stephanus in cap. Conſuluiſti, c. 2. q. 2. Alexander III. Epiſt. 19. ex iis, quas Sirmondus edidit, Innocentius III. cap. Ex literis, de Exceſſib. Prælator. Honorius III. in cap. Dilecti, de Purgatione vulgari, Synodus Bajocenſis an. 1300. cap. 35. Concilium Palentinum an. 1322. cap. 26. Fridericus I. Imp. in Legib. Sicul. lib. 2. tit. 31. Jacobus I. Rex Aragon. ut & judicia aquæ ferventis & ſimilia, in Foris Oſcæ an. 1247. f. 35. Alexander II. Rex Scotiæ in Statut. cap. 7. §. 3. &c.

Tradunt Saxo Grammaticus lib. 10. Ericus Upſalienſis lib. 1. Hiſt. Suecicæ extremo, & alii Scriptores Dani, Suonem Ottonis, qui Rex Daniæ dictus eſt an. 981. Chriſtianum factum, duellum abrogaſſe, decreviſſeque ut igniti ferri geſtatione poſtea ſe purgarent: quod decretum aiunt an. 985. alii an. 1000. Quando vero deinceps abolitum in Dania ferri igniti judicium, pluribus expendit Olaus Wormius in Monumentis Danicis lib. 1. cap. 11. & in Additamento ad eadem, pag. 6. 7. Abrogatum vero in Suecia à Magno & Birgero Regibus circa an. 1260. tradit Loccenius lib. 3. Hiſtor. Suecanæ pag. 86. & lib. 2. Antiquit. Sueogotthic. cap. 4. & Johan. Stiernhookus l. 1. de Jure Sueonum vetuſto cap. 7. Vide *Vomeres*, *Duellum*, [*Ordalium*, *Lada* & *Ignis.*]

¶ FERRUMEN, *Peccatum, ſordes, nota ferri.* Papias. Plinio Ferrumen eſt ligatura, qua ferrum & alia metalla conjunguntur & conſolidantur, Gall. *Soudure.*

¶ FERRUNNUS. Vide *Ferrum* 1.

¶ FERRUS. Vide *Ferrum* 1.

FERSA, Scabies, Gall. *la Farſe.* Vide in *Sturola.*

FERSPEKEN, Ferspillan. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 61. *Nemo poteſt de feudo domini ſui placitare ſine eo, nec cogi debet rectum ejus Ferſpeken, nec Ferſpillan: de omnibus, & quibuſcumque cauſis communibus vel emendabilibus implacitetur aliquis, ſi petierit, debet habere terminum requirendi & habendi dominum ſuum, &c.* Apud Somnerum in Gloſſario Saxonico, ꝼæꞃ-ꞅpell occurrit, ubi ex Paraphraſi quadam Saxonica *nuntium ſubitaneum* ſignificare ſubodoratur, ex ꝼæꞃ, ſubitaneus, & ꞅpell, nuntius, legatus. ꞅpæce vero, ſermonem, cauſam, litem

litem denotat, unde ꝼeꞃ-ꞅpeken, nuntius litis. Hæc diſcutiant linguæ Saxonicæ peritiores.

FERT. Ita appellabant unum ex auguriis per avium volatus, de quibus in verbo *Venta*, quæ nec fauſta, nec infauſta erant. Michaël Scotus de Phyſionomia cap. 56. enumeratis ſingulis auguriorum nominibus, hæc ſubdit: *Sciendum eſt, quod augurorum quædam ſignificant bonum eventum, ut Conſerth & Emponenth: quædam malum eventum, ut Viarum & Harenari: & quædam medium inter utrumque, ut Fert, & Conſert.* Huc ſane referri debere vetus Comitum atque adeo Sabaudiæ Ducum, uti vocant, *diviſiam*, Fert, quam ante annum 1360. ſibi adſcripſiſſe pluribus probat Guichenonus in Hiſt. Sabaud. pag. 140. & 141. omnino fere contenderim. Nam cum hactenus vocis iſtius ſignificatio apud Scriptores incerta prorſus maneat, fieri, inquam, poteſt, ut ille ex illuſtriſſimis iſtis Principibus, qui primus lemma iſtud uſurpavit, in animo habuerit æqualitatem fortunæ, quam cæteris prætulerit, ſeu mediam vitæ rationem, quæ nec *altum ſaperet*, aut proſperis rerum ſucceſſibus erigeretur, aut adverſis deprimeretur, quod in ejuſmodi auguriis, illud quod *Fert* appellabatur, denotabat. Certe id lemma uſurpatum à Sabaudis Principibus circa tempora, quibus ea adhuc obtinebant, evincit ætas, qua vixit Joan. Scotus, nempe ſub Friderico II. Imp. ut obſerv. in verbo *Cervelleria*.

☞ Alias, ſed futiles omnino, ejuſdem *diviſiæ* origines referunt Scriptores nonnulli, quibus nihil ſapit præter fabellas aut prodigiis ſimilia. Has, ſi vacat, reperire eſt in Diction. Trevoltiano ubi confutantur.

FERTELLA, Fertellum, Menſuræ ſpecies, apud Brabantenſes: Quadrans. Ejuſdem originis ac *Ferthing*, de qua voce mox in *Ferto*. Vetus Charta Brabantenſis: *De duobus vero ſaccis, quorum uterque novem ſextaria obtinet, duæ Fertellæ ſumuntur, quarum quælibet tertiam partem ſextarii teneat.* Magnum Chron. Belg. an. 1315. *Caritas adeo magna fuit, ut Fertellum ſiliginis venderetur in Antuerpia pro 60. Groſſis veteribus Turonenſibus.* [Charta an. 1238. apud Miræum tom. 1. Diplom. Belg. pag. 421. *Quæ terra ſolvit annuatim ad Nativitatem Domini quadraginta & tres denarios Bruxellenſes & novem Fertellas avenæ, cum menſura quæ dicitur Honteiſter, nomine cenſus, &c.*]

¶ FERTHEBERO. Pactus Leg. Salicæ tit. 37. §. 4. edit. Eccardi: *Si quis per malum ingenium in curtem alterius, vel in caſam, vel ubilibet aliquid de furato miſerit, neſciente domino cujus poſſeſſio eſt, ubi inventum fuerit qui hoc miſerat, malb. Ferthebero,* mmd. *den... culpabilis judicetur.* Ubi Codex Guelferbytanus habet, *Frictebero.* Utrumque emendat Vir doctiſſimus legendumque putat *Ferheleto*, quod idem eſt ac Occultaverit, ab Anglo-Sax. Helan, Celare, abſcondere, & particula intenſiva Fer aut Ver.

FERTHING. Vide *Ferto*.

FERTHINGMANNI, in Statutis Gildæ Scoticæ cap. 6. 14. videntur appellari, qui noſtris *Quarteniers*, quorum munus eſt urbis *quarteria*, ſeu partes, curare. Junguntur enim ibi Aldermannis & Decanis. Vox deducta à Saxonico ꝼeꞃðinᵹ, quartus, & man, homo.

FERTO, Fertum, &c. Voces ejuſdem ac unius notionis, ſed & ejuſdem originis ac ꝼeꞃðinᵹ, quarta pars marcæ, ut ex Guntheri loco mox laudando conſtat. Sambucus apud Hungaros *Fertonem* 84. denariis conſtare ait. Quinque ſolidos Fertoni comparat Lambertus Ardenſis. Hiſtoria Epiſcoporum Bremenſium in Hildeboldo: *Et magna pecunia data fuit Friſionibus pro homicidiis ipſorum, ita ut qui fratrem, vel cognatum ſuum amiſerat, vix Fertonem, vel dimidium reciperet pro eodem.* [Charta anni 1270. apud Ludewig. to. 1. pag. 105. *Cujus manſi annuam penſionem, ſcilicet quinque Fertones ... decrevimus ſingulis annis dividendam, velut inferius continetur. Marca dimidia cedat Monaſterio B. M. in Eylwaſtorp.... dimidius autem Ferto dabitur Confratribus, &c. Ferto cedet ad luminaria comparanda.* Occurrit iterum to. 5. pag. 17. Statutum Joannis Epiſc. Argent. an. 1366. apud Schilter. in Gloſſ. Teuton. V. *Fior: Ut nobis Fertone noſtro Legato, vel alias jure in eis non* (nobis) *quæſito, illis Cheredibus ipſas res & bona relicta reddat & tradat.*] *Ferconem* pro *Fertonem*, in Bulla Alexandri III. PP. perperam legit Buzelinus lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 21. quam vocem non intellexit. [*Ferco* iterum occurrit in Codice MS. Conſuetud. Eccl. & Capituli Colonienſis.] Vide Cauſ. 12. quæſt. 2. Cap. Sancimus 12. q. 2. & Ephemerides Monaſt. S. Galli pag. 158.

Freiton, in Tabulis Gallicis. Juramentum ſeu ſacramentum, quod Monetarii fecerunt Comiti Pictavenſi an. 1265. *Et jurons, que nos ne recevrions nus des deniers des ouvriers par qu'il * iſtic plus de trois fors, & de trois foibles au Freiton, c'eſt à ſavoir que li fors doivent eſtre de 15. ſols & 5. den. &c.*

¶ Fartus. Innocentius IV. cap. 2. de Sent. & re jud. 6. *Poſſet etiam merito reprehendi, quod mille quidem Fartorum annuam penſionem in qua pro eodem regno ipſi Eccleſiæ Romanæ tenetur, per novem annos & amplius ſolvere prætermiſit.*

Ferto Argenti. Chronicon Montis Sereni an. 1127. *Sub annua penſione Fertonis argenti, &c.* Adde an. 1217. [Goldaſt. to. 1. Rer. Aleman. pag. 93. *Iſte dedit curiam Zingeron, quam habebat Hoſpitale infirmorum locatam pro tribus Fertonibus argenti annuatim.*]

¶ Ferto Auri, apud Arnoldum Lubec. lib. 7. cap. 2. de Conrado Epiſc. *Dicunt quidam eum in pauperum eleemoſyna Fertonem auri omni ſeptimana expendiſſe.*

Ferdoni. Guntherus in Hiſt. CP. cap. 8. *Regio fiſco perſolvebat nummum aureum, qui Perpera vocari ſolet, Ferdoni, id eſt, quartæ parti marcæ unius æquivalens.* [Caniſius edidit: *Qui perperam vocari ſolet Ferdoni, &c.*]

Fierto, apud Malbrancum lib. de Morinis c. 45. & lib. 11. c. 47. Statutum Ludovici VIII. Regis: *Hoc modo quod ſi Fiertonem ultra 2. marchas fecerint, mihi hoc admittant.* Lambertus Ardenſis: *Annua penſione pro uno Fiertone, vel pro 5. ſolidis ab ipſis hæreditario jure tenere debebat.* Infra: *Singulis annis unum Fiertonem, vel 5. ſolidos reddidit Cœnobitis.*

Fertum. Idem Lambertus Ard. pag. 28. *Pro tribus Fertis argenti, & ciſo uno mazdrino.* Chronicon Andrenſe pag. 352. habet: *Pro 3. Fertis argenti & cipho uno mazerino.*

¶ Fertho & Fortho, in Obituario MS. Bellijoci an. circ. 500. *Nonas Julii obiit Chriſpinus de Palude, pro cujus anima dedit Paganus filius ejus* xiii. *marcas argenti meri, & unum Ferthonem.* Alibi: *Forthonem.*

¶ Firdo. Privilegium Ludovici Pii pro Monaſt. Ebersheim. an. 824. apud Schilter. in Gloſſ. Teuton. *Sex Firdones publici ponderis ſive* xxx. *ſiclos Argentinenſis monetæ.* Mox: *Unum Firdonem ſive tres uncias Argentinenſis monetæ.* Ubi ſic annotat Vir eru-

ditiſſimus : Siclos hodie vocamus Schillingos, quorum xxx. conficiunt tres florenos, eſt itaque *Firdo publici ponderis* libra Gallica, ſemiflorenus, Franc, quarta pars libræ Argentoratenſis. Hinc

¶ FERTO CERÆ, pro Libra Ceræ, in Anniverſar. Aleman. Eccleſiæ, apud Goldaſt. tom. 2. Rer. Aleman. pag. 151. *Ad memoriam hujus Sancti ſingulis annis tenentur dare unum Fertonem Ceræ in feſto B. Galli.*

¶ FERHO THURIS, Ejuſdem notionis & originis, Libra thuris; niſi etiam legendum ſit *Ferto.* Fredericus Schannat. Vindem. Litter. p. 88. *Semper in feſto S. Petri quo de ad Vinculis agitur, Ferhonem Thuris præſentemus.*

FIRTO. Chronicon Abbatiæ S. Trudonis l. 6. pag. 403. *Vaſque argenteum ad vinum trium Firtonum pondus habens.* Charta Willelmi Caſtellani S. Audomari an. 1175. in Tabulario Monaſterii S. Bertini : *Porro gallinæ... ſub annua penſione 5. Firtonum & unius loti redacta ſunt.* [Charta Arnoldi Trevir. Archiep. pro Monaſterio S. Trudonis an. 1177. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 590. *Quod de ſingula navi Firtonem tantum Colonienſium denariorum eadem Eccleſia de jure ſolvere debeat comperimus.* Charta Hugonis Abb. Corbeienſis an. 1172. ex Tabulario ejuſdem loci : *In feodum à nobis .... accepit, tali videlicet pacto, quod dimidiam marcam & dimidium Firtonem pro ſtramento, cum marca & dimidia & dimidio Firtone, quæ propter decimam de Heſnes debet : quæ ſimul adunata novem Firtones faciunt.* Rurſum occurrit in Chartulario Monaſterii Aquicinctenſis fol. 40. apud Miræum Diplom. Belg. tom. 1. pag. 285. &c.]

¶ FERTONALES DECIMÆ, Quarta pars decimarum, vel Decima quæ ad quartam partem exigitur. Jagello R. Poloniæ in Conſtit. Perricorienſi ann. 1451. Statut. fol. 290. apud Schilter. in Gloſſ. Teuton. *Niſi forte aliquis de jure pro cenſibus & Decimis Fertonalibus debeat exigere latos groſſos monetæ Pragenſis.*

☞ Uſus erat in Eccleſia Argentinenſi antiqua conſuetudine firmatus, ut quilibet Clericus moriens unum *fertonem* Epiſcopo legaret. Statuta Bertholdi Epiſc. Argent. an. 1435. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 556. *Jus & conſuetudinem eccleſiæ noſtræ Argentinenſis ab antiquo ſervatam, ſcilicet quod & qualiter decedentes Clerici ſaltem Fertonem legare Epiſcopo teneantur, inviolabiliter præcipimus obſervari.* Formulam hujuſmodi donationis refert Schilterus in Gloſſ. Teuton. his verbis : *Coram nobis Judice curiæ Arg. conſtitutus N. N. Canonicus N. legavit reverendo in Chriſto patri & domino noſtro, domino Epiſcopo Arg. qui pro tempore fuerit unum Fertonem argenti puri, ſecundum laudabilem conſuetudinem inter eundem dom. Epiſcopum ac Clerum ſub ſua juriſdictione in civitate & diœceſi Arg. exiſtentem hactenus obſervatam. Actum* 1513. Quid vero per *Fertonem* intelligendum, an quarta totius hereditatis pars, an quarta pars tantum unius marcæ argenti, ambigitur: ultimum probat idem Schilterus ex Charta ann. 1415. *Quod ſi de cætero, evenire contigerit quod Antiſtes noſtræ Argentinenſis Eccleſiæ vel Electus ejuſdem quicumque, non obſtante Fertone, id eſt, quarta pars marcæ argenti, per decedentem ſibi ut Ordinario legata, bona decedentis Clerici vel eccleſiaſticæ perſonæ, poſt mortem ſibi per ſe vel ſuos officiales attrahere vel uſibus ſuis applicare conaretur, hæredes defuncti bonis ſic derelictis indebite ſpoliando, quod tunc nos capitulariter & conjunctim, requiſiti aſſiſtere debemus & defendere, ut ſuo Fertone contentus remaneat.* Alia an. 1419. *Item quod Epiſcopus ... Fertone, id eſt quarta parte marcæ argenti, per Clericum decedentem ſibi ut Ordinario loci legato contentus, bona defuncti vel Eccleſiæ, ... vel hæredibus proximioribus ipſius defuncti cedere permittat.* Plura vide apud laudatum Auctorem. Hinc emendandus Laurentius in Amalthea: *Verton ſeu Ferton, quarta pars rerum eccleſiaſticarum quæ cedit Epiſcopo, quam redimunt ſacrificuli aliquot nummis dictam Verton Germanis.*

FERTING & FARDING, apud Anglos, in nummo argenteo dicitur quarta pars denarii, qua notione accipitur apud Littletonem ſect. 551. Sumitur etiam quandoque pro nummo aureo quartam *Nobilis* partem valente, hoc eſt, 20. denarios veteres, qui hodie 5. ſolidos excedunt. A Saxonico ꝼeoꞃð, quartus, unde ꝼeoꞃðlinꝣ Saxonibus, pro quadrante, Anglis *Farthing.* Henr. Knygthon. an. 1345. *Eodem tempore Nobile & Obolus, & Ferting de auro cœperunt florere in regno.* Vide Statuta ſecunda an. 9. Henrici V. cap. 7. Lingua antiqua Norvagica, *Fiorthung*, ſive *Fierdung*, & moderna Norvagica & Danica *Fierding*, quartam partem rei alicujus ſignificat, ut teſtantur Stephanius ad Leges Caſtrenſes cap. 9. & Reſenius ad Jus aulicum Canuti II. Regis pag. 611. Vide Chriſtophorum Hartknocum in Diſſert. 16. ad Chronic. Pruſſiæ num. 6.

FARTHING. Littleton. ſect. 551. *Livrer al gramée un denier, ou un maile, ou un Farthing per voy d'attornement.*

¶ FERTORES, *Ferto libantes.* Gl. Iſid. Vide *Fertum.*

FERTORIUM, Sella geſtatoria. Cælius Aurelianus lib. 1. de Tardis paſſionibus cap. 1. *Adhibenda igitur vectatio pro viribus ægrotantis, Fertorio, vel ſella procurata.* Paulo ante, *portatoriam ſellam* dixit, ut & lib. 2. cap. 13. *Fertoriam ſellam*, lib. 1. cap. 4. lib. 2. cap. 1. *Geſtatoriam ſellam*, lib. 1. cap. 5. *Fertorium lectum*, lib. 5. cap. 1. *Cathedram*, lib. 1. c. 5. unde *Cathedrarii* ſervi, apud Sidonium lib. 1. Epiſt. 11. qui *Lecticarii* aliis, φορειοφόροι, in Gloſſ. veteri. Liber Miraculorum S. Anaſtaſii Mart. Ἀναλαβόμενοι οὖν αὐτὴν οἱ παῖδες αὐτῆς, ἐπὶ φορείου ἀπήρχοντο.

FERTOSUS. Hiſtoria Wambæ Regis Toletani pag. 820. *Si jam aſperas & inhabitabiles montium rupes percurriſti, ſi jam Fertoſa & ſilvarum nemora pectore confregiſti.* Idem forte quod *conferta.* Vide *Fretoſus* in *Fretum.*

1. FERTUM, Genus panis, in Gloſſis MSS. Iſidoro & Papiæ *dicitur oblatio, quæ ad altare fertur & ſacrificatur à Pontificibus, à quo Offertorium nominatur.* [Idem habet Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fertum, Offerende.* Feſtus : *Ferctum, Genus libi dictum, quod crebrius ad ſacra ferebatur, nec ſine ſtrue, altero genere libi; quæ qui afferebant Struferctarii appellabantur.* Vide *Fertores. Ferta* Melitenſes vocant eleemoſynam, quæ tempore offertorii in Eccleſia colligitur.]

¶ 2. FERTUM, Nundinæ, Gall. *Foire*, Angl. *Fair.* Charta Matthæi Comitis Boloniæ apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 97. *Conceſſi etiam ob amorem Sancti* (Jodoci) *& utilitatem Eccleſiæ Fertum ejuſdem quod eſt* VIII. *Kal. Auguſti, per quindecim dies prolongari, & cum omni libertate ratum & perpetuum haberi.* Vide *Feriæ* 3.

¶ 3. FERTUM, Quarta pars marcæ. Vide in *Ferto.*

FERTURA, Idem quod *Fertum* 1. quaſi *Offertura*, Oblatio. Gloſſ. Sax. Ælfrici : *Fertura* : meſſe lac, i. hoſtia, munus, oblatio Miſſæ.

¶ FERVA, Idem quod *Rata*, Bonorum inter fratres ſororeſque dividendorum portio ; quare lubens

legerem *Frareſchia* aut quid ſimile. Locus eſt in *Cota.* Vide *Fraternitas 6.*

FERVETUS, una è 12. ſpeciebus auguriorum, de quibus in voce *Venta.* Sic autem definitur à Michaële Scoto lib. de Phyſionomia cap. 56. *Fervetus, eſt augurium, quando tu exiveris domum tuam cauſa faciendi aliquid, & eundo prius, invenis vel vides avem vel hominem pauſantem ante te in ſiniſtra parte tui, & illud eſt tibi malum ſuper negotio.*

¶ 1. FERULA, Veſtibulum, ſeu porticus ad ingreſſum Eccleſiæ. Vita S. Baſilii S. Amphilochio adſcripta, Junii to. 2. p. 953. *Ingrediturque ſanctæ Eccleſiæ Ferulam, qua etiam Ariani intraverant.*

¶ 2. FERULA, Tabula lignea, cujus percuſſione monachi congregantur. Charta an. 1417. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Congregabat capitulum ad ſonum Ferulæ.* Ubi in aliis Chartis, *ad ſonum tabulæ.* Vide *Tabula.*

3. FERULA, Baculus paſtoralis, pedum, *cambuta:* inſigne paſtoralis dignitatis, atque adeo Papalis. Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 216. *Baculus ... qui & virga paſtoralis, & caputta, & Ferula, & pedum dicitur.* Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. num. 44. *Miſit ei baculum paſtorale, quod Ferula vocatur.* Luithprandus lib. 6. cap. 21. & ult. de Benedicto PP. exauctorato agens: *Pallium ſibi abſtulit quod ſimul Pontificali Ferula, quam manu geſtabat, domino Papæ Leoni reddidit, quam Ferulam idem Papa fregit.* Eadem habet auctor Appendicis ad Reginonem ann. 964. Anonymus apud Baronium ann. 1100. de Electione Paſchalis II. PP. *Eſt locatus, in utriſque curulibus, ſedibus ſcilicet eburneis, data eſt ei Ferula in manu.* Cencius Camerarius in Ceremoniali, de inauguratione Cæleſtini III. PP. *Idem electus ſedet ad dexteram in ſede porphyretica, ubi Prior Baſilicæ S. Laurentii dat ei Ferulam, quæ eſt ſignum regiminis & correctionis.* [Occurrit apud Mabillonium to. 3. Annal. Bened. pag. 117. Martenium tom. 4. Anecd. col. 78. &c. *Ferula Apoſtolica*, in Vita S. Bernwardi Epiſc. Hildesh. n. 24. ſæc. 6. Bened. part. 1. p. 215. *Ferula paſtoralis*, ibid. n. 41.] *Ferulæ Epiſcoporum*, in Annal. Francor. Bertinianis ann. 868. 869. apud Anonymum Salernitanum cap. 1. &c. νάρθηξ Patriarcharum CP. apud Pachymerem lib. 11. c. 1. *Ferula Abbatum*, apud Leonem Oſtienſ. lib. 3. c. 65. & Eckeardum Jun. de Caſib. S. Galli cap. ult. Vide *Baculus, Cambuta.*

FERULA PERCUTI, Pœna olim fuit Monachorum delinquentium, ut liquet ex Regula Monacharum n. 11. & auctore Vitæ S. Wolſtani. [*Ferula, Pamelle*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ FERUM. Fundatio Monaſterii Ferretenſis circa ann. 960. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 78. *Iſtas res ſuperius nominatas ... non poſſit commutare, nec alienare, neque à Fero donare, neque per vocem Vabrenſis ipſum Monaſterium deſtruere voluerit, non habeat licentiam ad faciendum.* Mendum eſt quod reſarcire licet ex aliis donationum Chartis. Legendum ergo *neque ad fevum donare.*

¶ FERUNIA, φλεγμονὴ, *Tumor, inflammatio.* Supplem. Antiquarii. Lege & vide *Fervura.*

FERVORIUM. Ugutio: *Frixorium, Fervorium, patella vel ſartago.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fervorium, Chauderon.*]

¶ FERVOROSUS, Fervens. Dicta B. Ægidii inter Acta SS. Aprilis to. 3. p. 240. *Ob Fervoroſum caritatis actum.*

FERUSCULA, Parvula fera, animalculum. Hiſtor. Epiſc. Autiſiod. cap. 20. *Item aliam bacconicam ... habet hominem & mulierem, & ad pedes eorum Feruſculas.* Ibidem: *Bacconicam anacleam ... cum duabus Feruſculis pennatis.* Vide *Fera 3.*

¶ FERUTA, Vulnus, Ital. *Ferita* vel *Feruta*, Gall. *Bleſſure.* Chron. Parmenſe, apud Murator. to. 9. col. 791. *Quas domos cum omnibus eis exiſtentibus combuſſerunt & deſtruxerunt in totum: & hoc fuit occaſione mortis Franciſci de Catena per eos factæ, & Ferutæ in dominum Gerardum de Boſſeto.* Ibid. col. 818. *Dictus dominus Poteſtas armata manu cum M. peditibus de populo more ſolito equitavit Coltarium ad domum Tortini de Turtis, & eam funditus diruerunt, occaſione unius Ferutæ factæ per eum, in una taberna, ut dicebatur, in Guidonem Ferrapecoram.* Vide *Ferita.*

¶ FERVUNCULUM. Vide *Furundum.*

FERVURA, pro *Fervor*, Inflammatio. Vetus Moſchionis Interpres: ζέσις, *Fervura.* Gloſſæ S. Benedict. cap. de Medicina: *Fervura*, φλεγμονή. Agobardus in Epiſt. ad Bartholomæum: *Quamvis exuſtiones iſtæ, ſuper quibus movemini, non multum diſtent à veſicis turgentibus, vel ſicut alia Editio dicit, Fervuris Ægyptiis illatis,* &c. Exod. 9. v. 9. 10. ubi Græcus Interpres, φλυκτίδες ἀναζέουσαι, &c.

¶ FESCENINA, FESCENNINIA. Gaſp. Barthius in Gloſſario: *Feſcenninia, Jucundi cantus nutricii,* ex Hiſt. Palæſt. Fulcherii Carnot. Cardinalis de Aragonia in Vita Gregorii PP. IX. apud Murator. to. 3. p. 576. col. 1. *Et puerilis linguæ garrulitas procacia Feſcenina cantabat.*

¶ FESCENINI *verſus* ii ſunt Feſto, *qui canebantur in nuptiis; ex urbe Feſcenina dicuntur allati, ſive ideo dicti, quia faſcinum putabantur arcere.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Feſcinia, mulier quæ expellit faſcinium. Feſcenniæ, Chanſons que l'en dit en berſant enfans pour endormir. Feſcennius, Nuptial.*

FESSÆ, Nates, ex Gall. *Feſſes.* Vide Miracula S. Bertini cap. 16. apud eruditum Mabillonium to. 3. Actor. SS. Ord. S. Bened.

FESSARA, *Gallina*, in Gloſſis. MSS.

¶ FESSARDARIA, FESSARDIA, Modus agri. Obituarium vetus MS. Fiſcamn. *Octavo Calendas Maii, Anniverſarium Petronille Hoguel, & habet de redditu decem quarteria bladi ad menſuram granarii de venditione Ricardi le Tortier, & in parva Feſſardaria domum que fuit Ricardi de Paris, que ſolebat reddere quatuordecim ſolidos.* Inſtrum. anni 1257. in Chartulario ejuſd. Monaſterii: *Noverint univerſi quod ego Ricardus de Paris, de aſſenſu & voluntate Sibilie uxoris mee, vendidi & omnino dimiſi Abbati & Conventui Fiſcanenſi totum tenementum meum quod habebam in parochia S. Gervaſii Rothomagenſis in parva Feſſardia inter terram Richardi le Borſier,* &c.

¶ FESSORADA, Eadem notione. Stephanotius in Fragm. Hiſt. MSS. to. 7. p. 175. ex Codice Saviniacenſi: *Bernardus Clericus dedit ad Eccleſiam B. Petri de Mormanto & D. Gauſmaro Abbati quatuor Feſſoradas de vinea in territorio ejuſdem Mormantis, propter fratrem ſuum Monachum,* &c.

¶ FESTA, fem. gen. f. Oblatio, ſeu offerenda quæ tribus præcipuis anni ſolemnitatibus fieri ſolebat. Stephanot. in Fragm. MSS. Hiſt. Aquit. tom. 4. p. 19. *Pontius de Lendano dedit unum filium ſuum S. Petro, & cum eo infante fecit donationem ex hæreditate ſua omnia quæ habebat in Eccleſia de Lendano, ſcilicet matriculam & ſepulturam, & tres Feſtas & unum recetum, & in manſione Monachi v. recetos de pane & vino & carne.*

1. FESTAGIUM, Vectigal, aut tributum, quod domino villæ, aut feudi, penditur, pro facultate habendi & exſtruendi domum in *villa.* Nam ut *culmen* in Lege Salica, pro domo, id eſt, pars pro

toto, uſurpatur, ſic apud Gallos noſtros *Faſtigium* domus, quod *Feſte* dicitur, pro ipſa domo ſumtum eſt: utpote quod eo poſito, tunc demum domus appellari, eaque confecta dici poſſit. Atque ita *Faſtigium* uſurpat Charta Hugonis Ducis Burgundiæ pro Communia Coicheienſi an. 1252. apud Perardum p. 476. *Et quod eis præſtare debent ſinguli ſingulis annis in feſto Nativitatis Domini unam gallinam, & 5. ſolidos pro ſingulis Faſtigiis domorum, & etiam pro foris, &c.* Galli dicerent *pour chaque pignon:* nam ita domus culmen vocamus. Vide in *Pinna* 4. Libertates Sacri Cæſaris an. 1327. apud Thomaſſerium lib. 3. cap. 16. *Feſtagium, hoc eſt, pro le feſt cujuſlibet domus certam pecuniam, &c.* [In Biturig. p. 422. habetur *Fetagium.* Charta Petri Comitis Autiſſiod. pro Habitantibus villam de Malliaco, apud eumdem Thomaſſerium in Biturig. pag. 709. *Quinque ſolidos monetæ Altiſſiod. pro Feſtagio domus ſuæ michi dabit.*]

Ejuſmodi porro *Feſtagium* non ſemel occurrit in veteribus Tabulis. Charta Hervei Comitis Nivernenſis an. 1218. *Omnes, qui in dictis villis manſionarii ſunt, & erunt, ſingulis annis dabunt ſinguli de Feſtagio pro ſingulis domibus die feſto SS. Apoſt. Simonis & Judæ 5. ſolid. Turon.* Alia Aimerici Vicecomitis Thoarcenſis in Regeſto 31. Chartophylacii Regii fol. 110. *Feſtagia domorum 20. ſol.* Tabularium Conſtabulariæ Burdegalenſ. in Camera Comput. Pariſ. fol. 198. *Hominibus noſtris de Olerone & hæredibus eorum confirmamus quietanciam de Feſtagiis, & omnibus tallagiis, & exactionibus, &c.* Regeſtum Normanniæ ſignat. P. *Donant etiam 2. denarios pro Feſtagio domus quando nova eſt.* Regeſtum Andegavenſe: *Vinagium vero vel vinum, quod de propriis vineis Capituli B. Martini ſumitur ultra Ligerim, per Ligerim liberum debet habere tranſitum, quod nihil pro eo debet dari, exceptis conſuetis Feſtagiis, quæ dat Decanus.* Regeſtum Philippi Aug. fol. 69. *De fructu foreſtæ unaquæque manſura prædicta debet capere in tribus annis unum charetil per manum foreſtarii, donando ſingulis annis ſex garbas, & pro Feſtagio domus ſuæ: quando facit eam novam, aliquis iſtorum donat foreſtario 12. den.* Charta Alphonſi Comitis Pictav. pro Libertatib. Rupellæ: *Sciatis, nos dediſſe... quietantiam de Feſtagiis & omnibus talliagiis & exactionibus & de omni pedagio, tam in villa noſtra de Rupella, quam alibi, &c. Feſtagium Bleſenſe*, in Charta ann. 1244. apud Hubertum in Hiſt. S. Aniani Aurelian. & in alia an. 1240. in Probat. Hiſt. Bleſenſis pag. 16. [*Feſtagium Caſtriduni*, in Chartul. B. Magdalenæ Caſtrodun. fol. 12. verſo.] *Feſtage*, in Conſuetud. Dunenſi art. 26. 27. 28. Bituric. tit. 6. art. 3. *de Menetou* art. 19.

Id præterea juris diſtinctius exponitur in Charta Roberti Comit. Drocenſis an. 1272. in Tabul. Caſtelli Lidi (*Château du Loir*) fol. 69. *Sachent tuit que comme nous euſſons en noſtre ville dou Chaſteau dou Loir taille ſus nos bourgois, & ſus lour meſons de noſtre ville devant dite, & nous aions entendu & eſgardé dou conſeil de prodes homes le preu de noſtre ville dite. Nous voulons & ottroions deſmes en avant, que la ville dou Chaſteau dou Loir devant dite, & les meſons & les apentis, qui ſont & qui pourront eſtre dou tousjours à venir, ſoient mis à Feſtage. C'eſt à ſcavoir que cheſcun borgeois, ou autre qui aura meſon, ou apentis en noſtre ville, ſoient tenus rendre à nous, & à nos heirs, cheſcun an trois ſols de Feſtage de Tournois, ou monnoie courant, & l'apentis des oit deniers Tournois, &c.* Adde Perard. in Burgund. pag. 405. & Chopinum de Sacra Polit. lib. 3. tit. 4. n. 12. Vide *Feſtum* 5.

2. FESTAGIUM, Jus, quod colonis & villarum incolis competit ſumendi in foreſta Dominica, ſeu Domini feudi, culmen, vel *feſtum* ad conficiendam domum. Inquiſitiones coſtumarum Andeliaci, de foreſta: *Et omnes homines debent habere Feſtagium, ſcilicet feſtum, & 6. chevronos, & pro hiis debent bodellum 6. denar.* Idem Regeſtum Normannicum P. *Sanctus Laurentius in Lyons furcam* (habet) *ad hoſpitandum, & brancas ad ardendum, & Feſtum ad hoſpitandum, & ideo debet ſervare porcos Regis, vel reddere 4. ſolidos, & quærere les Bigres.* Idem Regeſtum: *Couſtumagii de ramagio habent mortuum boſcum de coſtuma, & reſidua carpentariorum, cum teſtis capellorum, & 2. furcas, & unum Feſtum ad hoſpitandum per liberationem, &c. quiſque autem dat pro 2. furcis & pro la feſte 14. denar. Turon.* Ex quibus patet, jus exigendi *Feſtagium* à colonis primitus inductum ob facultatem iis à domino conceſſam extrahendi faſtigii in ſilvis dominicis.

3. FESTAGIUM, præterea dicitur de furnis, molendinis. & aliis rebus ejuſmodi, cum feriantur, vel otiantur: *Feſter* enim eſt feſtum agere, & otiari. Computum Domanii Comitatus Pontivi ann. 1369. in Camera Comput. Pariſ. *Feſtages des fours & molins payez & rabatus aux fermiers d'iceluy, à Vincent Charles fermier de Martaingneville qui rabatus li ont eſté de ſa ferme pour 60. jours qu'il fut en Feſtage pour les Englez, &c. pour une ſemaine que ledit molin fu en Feſtage envers Touſſains pour l'oſt de Tournehen, & que les Englez paſſerent le blanquetaſque, & auſſi que l'armée de la mer ordennée par le Roy retourna au Crotoy, &c.*

¶ 4. FESTAGIUM, Gall. *Feſtage*, Jus epuli, *Droit de Feſtin.* Vide *Feſtum* 2.

¶ FESTEIARE, Diem feſtum agere, tripudiare, Gall. *Feſtoier.* Charta an. 1497. *Ordinamus... quod dicti domini in feſtis Maii proxime futuri ſolvere habeant carnes unius vaccæ, & carnes præterea debitas in uno prandio, & dicti homines panem & vinum, taborinos, & mulieres, ad Feſteiandum & cariandum.... & omnes interſint in ſignum veræ pacis & unionis.* Vide *Feſtivare* 1.

¶ FESTIALIS, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Preſtre, oreur.* Joan. de Janua: *Feſtialis, Sacerdos vel orator per quem bellum indicitur & pax componitur, qui & Fecialis dicitur.*

FESTILIA, *Dies feſti*, in Gloſſis Iſidor. Papias habet *Feſtalia*, eadem forte quæ Græci ἑορταστικὰ appellabant. Concil. Calchedon. Act. 10. de Epiſcopo Iba: Ἔθος ἐστὶν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἡμέρα τοῦ Πάσχα, ἢ πρὸ τῆς ἡμέρας διδόναι αὐτὸν ἐκ χειρὸς τοῖς κληρικοῖς φανερά τινα ἑορταστικὰ, ταῦτα μέλλων διδόναι ὁμιλεῖ πρότερον, καὶ οὕτως δίδωσιν. Infra eadem ἑορταστικὰ, εὐλογίαι dicuntur: Εὐλογιῶν παρεχομένων, εἰκὸς ἦν ἅπαν τὸ σύστημα τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν παρεῖναι.

1. FESTINANTIA. Breviloq. ex Ugutione: *Agina dicitur foramen, in quo ſe trutina vertit, vel dicitur Feſtinantia.*

2. FESTINANTIA, Feſtinatio: *Feſtina celeritas*; in l. 52. Cod. Th. de Hæret. Acta Hadriani IV. PP. *Celeriter properabat ad urbem, & tanta Feſtinantia, ut, &c.* Itinerarium Gregor. XI. PP. *Mare ingreditur cum Feſtinantia.* Utitur etiam vetus Interpres Concilii VI. Oecumenici Act. 12. Paſſio S. Vitalis Mart. num. 3. Helmodus lib. 1. cap. 68. S. Bernardus in Vita S. Malachiæ, Anonymus de Geſt. Friderici II. Imp. p. 778. Petrus de Vineis lib. 2. Epiſt. 44. l. 3. Epiſt. 83. Cortuſii in Hiſt. lib. 2. c. 8. Concilium Toloſan. an. 1229. c. 1. & Arelat. an. 1234. c. 5.

¶ 3. FESTINANTIA, Juramentum, ſacramentum. Anton. Minuccius de Prato veteri Rubr. 8. c. 6. apud Schilter. *Feſtinantia quæ ſit ante tres liberos homines, ſervari debet, niſi juri vel naturæ contraria ſit.*

¶ FESTINARE. Vide *Feſtivare* 2.

¶ FESTINGMEN. Vide *Fæſtingmen*.

FESTITATULA, pro *Feſtivitatula*, ſeu parva feſtivitas, apud Avitum Vienn. Epiſt. 79. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Feſtivitacula*, *Petite feſte*.]

¶ 1. FESTIVARE, Diem feſtum agere à conſuetis operibus ceſſando. Miracula B. Ambroſii Senenſ. to. 3. Martii p. 239. *Ubi præfatus pater ſingulariter & multipliciter Feſtivatur.* Et pag. 245. *Cujus dies tranſitus ſolemniter Feſtivatur in quibuſdam Eccleſiis Italiæ.* Leges Jacobi II. Regis Majoric. to. 3. Junii p. XXVIII. *In quibus locis & diebus in reverentia ſanctarum Reliquiarum Feſtivare conſuevimus.* Vide *Feſtum S. Theclæ*.

2. FESTIVARE, vel FESTINARE, Convivio excipere apud Cantipratanum. [Vita S. Erconwaldi Epiſcopi to. 3. Aprilis p. 785. *Et ad orandum Deum dilectumque ipſius Erkonwaldum aliis Feſtivantibus, tu ſolus non attendis.* Geſta Trevir. Archiepiſc. apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 389. *Ibidem continue ipſe Rex cum principibus & nobilibus, totoque vulgo, ſpecialiter in die Natalis Domini ſolemniſſimam habens curiam convivando Feſtinavit.*] In Vita Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevir. lib. 2. c. 3. 13. lib. 3. cap. 10. & in Statutis Collegii Navarræi Pariſienſis apud Jo. Launoium in Hiſtor. ejuſdem Collegii pag. 30.

FESTIVER, FESTINER, FESTIN. Vox ducta à feſtis, in quibus Chriſtiani mutuis ſe conviviis, quæ *Agapas* vocabant, excipiebant: de quibus S. Auguſtin. Epiſt. 64. *Comeſſationes & ebrietates ita conceſſæ & licitæ putantur, ut in honorem etiam beatiſſimorum Martyrum, non ſolum per dies ſolennes, (quod ipſum quis non lugendum videat, qui hæc non carnis oculis inſpicit) ſed etiam quotidie celebrentur.* Infra: *Cum iſtæ in cœmeteriis ebrietates & luxurioſa convivia non ſolum honores Martyrum à carnali & imperita plebe credi ſolent, ſed etiam ſolatia mortuorum.* Vide eumdem l. 1. de Morib. Eccleſ. Cathol. cap. 34. Cumeanum de Menſura pœnitentiæ c. 1. initio, & quæ obſervat Savaro ad Sidonii lib. 4. Epiſt. 15. lib. 5. Epiſt. 14. & in voce *Agape*.

¶ FESTIVITAS, Feſtum, dies feſtus. Diarium belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. p. 187. *Condicta certæ Feſtivitatis die, populum eis junctum cum venerabili corporis Chriſti Sacramento, ad Tabor ſonoris vocibus deducunt.* Concil. Toletan. XIII. inter Hiſp. to. 2. p. 699. *Si quis Epiſcoporum à Principe vel Metropolitano admonitus, deſignato ſibi dierum rationabili ad veniendum ſpatio, ſive pro Feſtivitatibus ſummis, Paſcha ſcilicet, Pentecoſte & Nativitate Domini celebrandis.... ad conſtitutum diem venire diſtulerit.* Occurrit ibid. to. 3. p. 167.

¶ FESTIVITAS, Anniverſaria defuncti commemoratio, in Obſervat. præviis ad Vitam S. Sturmii ſæc. 3. Bened. part. 2. p. 267. *Quatenus hi eadem mirabilia divinæ operationis audientes, gratias divinæ Majeſtati referrent, & omnis jucunditas ipſius Feſtivitatis in ejus laude perſonaret.* Hæc ſumſit Mabillonius ex Candido monacho qui ibid. habet: *Anniverſariam Sturmis primi Abbatis fundatoris Monaſterii Fuldæ memoriam, & omnium Fratrum noſtrorum de hac luce defunctorum, in natale S. Ignatii martyris Chriſti .... in Miſſarum celebratione, pſalmodiis & oratione ſancta celebrare ſancivit.*

FESTIVITATES *Feriales feminabus, non hominibus*, in Charta an. 1226. apud Roverium in Reomao pag. 253. ubi diſquirit de feſtis iſtis femineis.

FESTIVITATES VENDERE. Decreta Calomani Regis Hungariæ lib. 2. cap. 43. *Nullus Feſtivitates vendere præſumat*, id eſt, in feſtis diebus, ni fallor.

FESTIVITAS FRACTA, cum quis in die feſto opus aliquod exegit, cujus foriſfacti mulctam Archidiaconi ad ſe pertinere contendebant. S. Anſelmus Cantuar. lib. 4. Epiſt. 99. *Audivi quod Archidiaconus veſter accepit homines meos quaſi pro foriſfactura fractæ Feſtivitatis, & de iis plegios accepit, nec ante eos voluit dimittere, quam plegios haberet, quod nec ſibi nec alicui perſonæ licet ſuper homines meos.*

¶ FESTIVOSUS, Feſtinus, promtus, alacer. Literæ Humberti II. an. 1348. to. 2. Hiſt. Dalph. pag. 574. col. 2. *Confeſtim cum armis veniant ad exercitum noſtrum infra burgum Miribelli, nemine remanente, exceptis illis caſtrorum eſponderiorum, de quibus nullum volumus removeri, in hoc adhibentes diligentiam Feſtivoſam.*

¶ FESTIZARE, Italis *Feſteggiare*, noſtris *Feſtoïer*, Ludis publicis operam dare. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 557. *Et ecce per Neapolitanam civitatem dicti regales incipiunt magnifice equitare & Feſtizare.* Occurrit rurſus ibid. col. 580. Vide *Feſteiare*.

FESTRA, pro *Feneſtra dicitur, parva feneſtra, unde Macrobius in Saturnal. Feſtra quidem eſt minuſculum oſtium in ſacrario.* Jo. de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm *Feſtra*, *Feneſtrette.*] Vide Feſtum.

FESTRAGIUM. Charta Guigonis Comitis Forenſis an. 1253. pro Liberatibus Villarezii: *Pro hac ſiquidem libertate in dicta villa ... cenſus bladi, denariorum & gallinarum duplicabunt, & duplicatum ſolvent annuatim in feſto B. Martini hiemalis, & ad nullum aliud Feſtragium teneantur, vel cogantur.* Etſi in MS. ſic exaratum ſit, legendum tamen *Feſtagium* cenſuerim: niſi *Feſtragium* dictum ſit pro *Feneſtragium*. Vide in hoc verbo.

¶ FESTRUM, Faſtigium, culmen, Gall. *Faîte*. Charta Domini de Luiriaco in Foreſio an. 1417. *Quemadmodum Feſtrum dictæ domus importat à pede uſque ad ſummum.* Vide *Feſtum* 5.

FESTUCA, FISTUCA, Signum & ſymbolum traditionis, vel tranſlatæ poſſeſſionis, quam tradebat emptori venditor, aut qui modo quovis rei poſſeſſionem in alium transferebat. Frequentia autem hujus traditionis, ait Bignonius, ex facilitate deſcendit, quod *Fiſtuca* obviam ſæpe occurrat. [Charta Fulquini pro Monaſt. Gemblac. an. 950. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 141. col. 2. *Per hanc chartulam donationis ſive per Feſtucam, (hanc villam) ad opus Sanctorum tradimus.* Et quidem ejuſmodi chartis ſtipula ſeu *Feſtuca*, ut legitimæ eſſent, inſerebatur, unde *ſtipulatio dicta.*] Exſtat in Tabulario Campaniæ Bibl. Regiæ p. 535. Charta an. 1258. qua Abbas Arreviarenſis ex Bulla Apoſtolica: *Mercatores Romanos de bonis mobilibus Campſorum ubicumque poſſent in diſtractu Comitatus Campaniæ inveniri, Regis nomine, per traditionem cujuſdam Apoſtolicæ Paleæ, ſecundum quod in tradendis poſſeſſionibus de conſuetudine in iſtis partibus obſervatur ... inveſtit.* Exiſtimant alii, *fiſtucam* idem valere ac fuſtem, ſeu baculum, quo inveſtituræ paſſim factæ leguntur: Gloſſæ Latin. Gr. *Feſtuca*, κάρφος, ῥάβδος: qua ſane notione hæc vox uſurpata videtur, idque infra docemus in voce *Fuſtis*, & verbo *Inveſtitura*, ubi de baculo. Alii denique Francos noſtros hac voce alluſiſſe volunt ad *ſtipulationem*, de qua Jus Romanum, quam

Iſidorus lib. 3. Orig. à *ſtipula* deductam opinatur: *Veteres enim*, ait ille, *quando ſibi aliquid promittebant, ſtipulam tenentes frangebant, quam iterum jungentes ſponſiones ſuas agnoſcebant.* Scio, aliam à Varrone & JC. dari hujus vocis originem, de qua Menagius in Amœnitatibus juris p. 401. 2. Edit. Certe eo reſpexiſſe recentiores, par eſt credere: ſiquidem traditiones interdum *culmo*, interdum *ſtipulatione ſubnixæ* dicuntur in veteribus aliquot Tabulis, uti in voce *Culmus* obſervamus.

Per Festucam *Intercedentem*, *&c.* [id eſt per traditionem factam.] Vide *Lacina.*

Festucam in Laisum (i. ſinum) *jactare*, in Lege Salica tit. 48. Vide *Laiſus.*

Cum Festuca *fidem facere*, [id eſt, tradita alteri parti feſtuca,] in eadem Lege Salica tit. 52. §. 2. & in Lege Ripuaria tit. 30. §. 1.

Per suam Festucam *ſe exutum facere*, in Formul. veter. cap. 19. 39. 43. Placitum Childeberti III. Regis editum à Mabillonio: *Ut dum contra ipſa ſtrumenta nihil habebat, quod diceret, nec quod apponereret, per ſua Feſtuca ſe exinde* (f. exutum) *in præſenti dixit eſſe.* Vetus Notitia apud Perardum in Burgundicis pag. 32. *Per Feſtucam... eaſdem res legaliter guarpiverunt.* Alia apud eumdem p. 65. *Et per Feſtucam & fuſtum ſe per omnia exutum fecit.* Adde Probat. Hiſtor. Vergiac. p. 43. Chronicon Laurisham. pag. 59. Mabillonium to. 4. SS. Ord. S. Benedicti pag. 342. n. 19. &c. Projiciebatur nempe *feſtuca* in ejuſmodi *diſveſtionibus*. Capitularia Caroli M. lib. 6. cap. 285. *Ut ergo omnis ſuſpicio à nobis cunctis Sacerdotibus, & ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus funditus auferatur, profitemur omnes, ſtipulas dextris in manibus tenentes, eaſque propriis è manibus ejicientes, coram Deo & Angelis ejus, ac vobis cunctiſque Sacerdotibus,... nec talia facere; nec facere volentibus conſentire, ſed magis Deo auxiliante reſiſtere.* Ademarus Cabanenſis pag. 164. de Carolo Simplice: *Congregati* (Proceres Francorum) *in campo more ſolito ad tractandum de publica regni utilitate, unanimi conſilio, pro eo, quod ignavæ mentis erat idem Rex, Feſtucas manibus projicientes, rejecerunt eum, ne eſſet eis ultra ſenior.* Le Roman *de Charité* MS.

Abés, reſpons-moi, que fais-tu,
Qui jadis rompi le Feſtu.
Aü monde, &c.

Per Festucam Werpire, Eadem notione, projecta nempe vel tradita fiſtuca, apud Marculfum lib. 1. for. 13. Charta Ottonis III. Imp. an. 997. apud Hermannum Stangefolium lib. 2. Annal. Circuli Weſtphalici pag. 203. *Et ſicut mos eſt Laïcorum, cum Feſtuca ſemet ab eo exuit prædio.* [In Obituar. MS. Eccleſiæ Morin. p. 8. notatur quod prima die cujuſlibet menſis Vicarii Eccleſiæ Morin. tenentur ire in Capitulum, & ibi reſignare ſuos vicariatus per traditionem unius *feſtucæ.*]

Per Fistucam *commendare*, *dare*, apud eumdem Marculfum lib. 3. form. 21. lib. 2. for. 4.

Per Fistucam *partiri*, apud eumdem lib. 2. form. 14.

Sacramentum per Fistucam *adhramire*, in Formulis veter. cap. 2. [Charta Chlodovei Regis an. 692. apud Mabill. Diplom. p. 474. *Quod & ita per Fiſtuca viſus eſt achranmiſſe.*]

Fistuca Nodata. Vetus Charta Longobardica apud Ughellum to. 3. Ital. ſacræ pag. 49. *Omnia, quæ ſupra leguntur, legitimam facio veſtituram per cultellum, Fiſtucum nodatum, wantonem, & waſonem terræ atque ramum arboris, me exinde foras expuli & werpivi, & abſitum feci, & ipſius Eccleſiæ Monaſterio ad proprietatem adhabendum conceſſi.* Adde p. 51. 61. [Charta an. 997. apud Mabill. to. 4. Annal. pag. 116. *Quam traditionem atramentario, penna & pergamena manibus ſuis de terra levatis, Lege Salica fecit per Fiſtucum nodatum, ramum arborum atque per cultellum & guaſonem.* Oblatio facta S. Sepulcro in Jeruſalem & S. Mariæ Latinæ in Jeruſalem in manu Abbatis S. Victoris Maſſil. ex Archivo hujus Monaſterii: *Petrus Notarius Judex domini Imperatoris per waſonem terræ & Fiſtucam nodatam, ſeu ramum arborum, atque per cultellum & wantonem, ſeu wandaligine & ſic per hæc cartula Lege mea Salica.*] Occurrit eadem formula paſſim in Tabulario Caſaurienſi, in Charta Mathildis Comitiſſæ apud Franciſcum Mariam in Mathildi lib. 3. p. 105. in aliis an. 1109. & 1121. apud Chiffletium in Luminibus Salicis cap. 6. in aliis ann. 961. 1028. 1029. apud Chiezam in Hiſt. Pedemont. cap. 20. 21. & 39. Guichenonum in Probat. Hiſt. Sabaud. pag. 18. 21. 23. &c.

Exfestucare, Idem quod *Feſtucam* tradere, abjicere, rem abdicare, *Déguerpir*, [Leodienſibus, *Effeſtuer*,] quod qui rei dominium in alterum transferebat, aut illius juri renunciabat, *Feſtucam* ſeu ſtipulam poſſeſſori tradebat in ſignum dominii tranſlati, vel eam in terram projiciebat, tanquam re, quam in alium transferebat, ſe exueret. Adelbertus Abbas Heidenheimenſis: *Omnibus ergo Canonicis uſque ad unum Epiſcopo conſentientibus & præbendam pro Deo & pro denominata recompenſatione Exfeſtucantibus.* Adde pag. 353. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 65. *Fidem & hominia, quæ hactenus vobis ſervavimus, Exfeſtucamus, damnamus, abjicimus,... finita reſponſione iſta, arreptis feſtucis, Exfeſtucaverunt illorum hominum fidem, &c.* Adde n. 141. 152. Cæſarius lib. 2. Miracul. cap. 12. *Miſer juvenis à villico perſuaſus, creatorem ſuum ore ſuo negavit, manu Exfeſtucavit, diabolo homagium faciens.* Charta Conradi Imp. ann. 1143. in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. p. 158. *Poteſtatem, quam jure advocatiæ ſuper miniſteriales Eccleſiæ Friſingenſis habere videbatur... ſecundum conſuetudinem Curiæ omnino Exfeſtucavit.* Charta Manaſſis Epiſc. Lingonenſis an. 1186. in Tabulario Monaſterii Albæripæ lib. 2. *Nihil ſibi de omnibus retinens, ſed omnia Exfeſtucans.* Vetus Charta an. 1231. apud Ducheſnium in Hiſt. Guinenſi pag. 497. *In manu mea... legitime reſignavit & Exfeſtucavit.* Vide pag. 74. Occurrit paſſim, in Chron. Abbat. S. Trudon. lib. 11. pag. 483. lib. 12. pag. 506. apud Othon. Friſing. lib. 7. Chr. cap. 24. de Geſt. Frider. lib. 1. c. 6. Ægidium Aureæ Vall. in Epiſcop. Leod. cap. 14. & 21. Albertum Aq. lib. 5. c. 35. Anonymum in Miracul. S. Urſmari per Flandr. n. 12. in veteribus Chartis apud Bollandum 6. Feb. pag. 920. Ducheſnium in Hiſt. Guin. pag. 58. 131. 182. 499. in Chron. Andrenſi p. 379. &c. *Cum Exfeſtucatione werpire*, in Charta Deſiderii Epiſc. Morin. an. 1177. apud Malbrancum lib. 10. de Morin. c. 29. & 37. & in Tabulario S. Bertini. Vide Gallandum lib. de Franco alodio p. 325. 326. Scribitur & *Effeſtucare* apud Buſcium in Chron. Windeſem. lib. 1. cap. 17.

Festucare, Idem quod *Exfeſtucare*. Charta ann. 1151. apud Ducheſn. in Hiſt. Guin. pag. 667. *Ac legitima donatione tradidimus, coram his teſtibus Feſtucavi, &c.* Charta Philippi Comitis Flandriæ an. 1159. in Tabulario Monaſterii S. Bertini;

Triginta ſeptem menſuras, quas à me tenebat, in manus meas reddidit & Feſtucavit. [Gerardus in Vita S. Adalhardi ſæc. 4. Bened. part. 1. pag. 353. *Nihil potuiſti ſine Dei permiſſione: modo utamur Dei juſſione:* Dimittite, *inquit*, & dimittemini; *quod ego primus faciam, vos me ſequimini. Fit ſine mora ab omnibus: Feſtucantur omnia.*]

INFESTUCARE, In poſſeſſionem mittere, *adheritare*. Charta an. 1300. in Hiſt. Guinenſi: *Par l'enſeignement & le jugement des hommes devant dis, nous fumes adheritez, & li dis Hues desheritez: & enwerpi & Enfeſtuca une fie autre & la tierche, ſi que n'i en eut, ni retient, & nus en fumes enheritez bien & à loi, &c.*

¶ 1. FESTUM, Dies ſolemnis memoriæ alicujus myſterii vel Sanctorum ſacratus. Non eadem vero omnium feſtorum ſolemnitas, alia enim alia celebrior, ratione officii vel cæremoniarum quarum pompa in quibuſdam major, in aliis minor. In ſolemnioribus à conſuetis operibus abſtinere fuit ſolitum à veſpera ad veſperam. Statuta Augerii Epiſc. Conſeran. ſæc. 13: *Dies Dominicos & feſtivos abſque aliquo ſervili opere à veſpere in veſperam devote ac reverenter in veſtris Eccleſiis coli facite.* Hujus vero moris vel præcepti qui tranſgreſſores inveniebantur, ut ſcribit Epiſcopus Carcaſſonenſis an. 1275. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1151. *Per tres dies Dominicos vel Feſtivos in camiſia & braccis ſtare debebant ante altare, dum miſſarum ſolemnia celebrabantur.* In Statutis vero Synod. Eccleſiæ Trecorenſis apud eumdem to. 4. col. 1109. *Si divites ſint, ſolvant quinque ſolidos ad luminare ſuæ Eccleſiæ; ſi pauper, quinque dies Dominicos ſequatur proceſſionem in camiſia & femoralibus, habens ſuper collum inſtrumentum cum quo operabatur.* Feſta autem proximæ hebdomadis inter Miſſarum ſolemnia poſt communionem annuntiabantur à Diacono, ut diſcimus ex antiquo ordine Romano ad uſum Monaſteriorum apud Marten. to. 5. Anecd. col. 105. *Poſtea quidem* (communione ſcilicet peracta) *accipiens Diaconus calicem in dextera parte altaris, elevans eum in manibus ſuis, pronuncians Natalitia Sanctorum in ipſa hebdomada venientia, ita dicendo: Illa feria veniente, Natale eſt S. Mariæ, aut Confeſſoris, vel alius Sancti cujus evenerit, ſecundum martyrologium. Et reſpondent omnes, Deo gratias.*

FESTA DOMINICA, Martyrum, Confeſſorum, apud Chriſtianos, inſtituta vel ab ipſis Apoſtolis, vel Conciliis. S. Auguſtinus Epiſt. 118. c. 1. *Illa autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, dantur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri, ſicut quod Domini Paſſio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in cælum, & Adventus de cælo Spiritus ſancti, anniverſaria ſolennitate celebrantur.* Iſidorus lib. 1. de Eccl. Offic. c. 34. *Feſtivitates Apoſtolorum ſeu in honore Martyrum ſolennitates antiqui Patres in venerationis myſterio celebrari ſanxerunt, vel ad excitandum imitationem, vel ut meritis eorum conſociemur, atque orationibus adjuvemur: ita tamen, ut nulli Martyrum, ſed ipſi Deo Martyrum offeramus, quamvis in memoriis Martyrum conſtituamus altaria.* Eadem habet Rabanus lib. 2. de Inſtit. Cleric. c. 43. Alcuinus lib. de Offic. div. *Sanctorum dies, quibus de hoc ſæculo migraverunt, ſolenniter & cum magna exultatione celebramus adeo, ut in ipſis, abſtinentia aliquantulum rigore laxato, paululum remiſſius vivamus.* Infra: *Cum antiquos natalitia ſua, vel ſuorum affinium, quibus in hanc miſeram effuſi ſunt vitam, tanta alacritate invenimus celebraſſe, ut etiam omni corporeæ voluptati licenter operam darent: quanto nos ſpirituali hilaritate ſanctorum Patrum natalitia convenit celebrare, quibus non ad miſerias naſcuntur; ſed de miſeriis ad gaudia tranſierunt ſine fine poſſidenda, non nos corporalibus illecebris reſolventes, ut faciebant pagani; verum canticis ſpiritualibus, Hymniſque cæleſtibus in Chriſto tripudiantes, ut Chriſtiani. Quamvis non denegemus etiam corporaliter aliquantulum remiſſius, quam cæteris eſſe vivendum, propter quoſdam, ut reor, hebetiores, qui nihil putant eſſe feſtivum, niſi quod viderint corporali delectatione mellitum.* Vide Durandum l. 7. c. 1. Baronium de Martyrolog. Rom. cap. 4. in Annal. an. 58. n. 81. an. 263. n. 14. Covarruviam l. 4. Var. reſolut. cap. 19. & Fileſacum l. 1. Select. cap. 6. ubi plura de feſtis Chriſtianorum.

FESTA ANNALIA, ANNUALIA, Præcipua totius *anni* feſta, unde nomen. Odo Cluniac. l. 1. de Vita S. Geraldi c. 15. *Si tamen in eiſdem feriis Feſtivitas Annualis eveniſſet, abſtinentiam ita ſolvebat, ut &c.* Charta Hugonis Ducis Burgundiæ pro fundatione S. Capellæ Divion. an. 1172. apud Perardum: *In Feſtis Annalibus, id eſt, in Nativitate Domini, in Paſcha, in Pentecoſte, & in omnium Sanctorum.* Ita in Charta Alphonſi Imp. apud Hieron. Vignerium in Hiſt. Alſatica pag. 143. Regeſtum Parlam. B. fol. 51. verſo ſub. an 1279. *In 4. Feſtis Annualibus, videlicet Nativitatis Domini, Reſurrectionis Dominicæ, Pentecoſt. & omnium SS.* 1. Reg. f. 123. *Qui faciunt burgeſiam apud Caſtrum Nantonis in tribus Feſtis Annualibus, &c. Feſta Annualia*, in Statuto Philippi Pulcri ann. 1302. cap. 57. 59. in Charta Odonis Epiſcopi Pariſ. an. 1199. apud Sammarth. in Gall. Chriſt. *Dies Annales*, in Ordinat. Hoſpitii S. Ludovici Regis an. 1261. *Feſte Annaul*, in Charta vernacula Hugonis Ducis an. 1268. apud Ducheſnium. *Feſtes annuelles*, apud Joinvillam in Hiſt. S. Lud. p. 124. Adde veteres Conſuetudines Bituricenſes apud Thomaſſerium pag. 250. 275. *Feſtivitates præcipuæ, Domini Natale, Paſcha, Pentecoſte, & ſi quæ principales reliquæ ſolennitates*, quas Preſbyteri & Diaconi, qui in villulis deſerviunt, cum Epiſcopis ſuis in civitatibus celebrare tenentur, in Concil. Arvern. cap. 15. Miſſas quippe, ut in hiſce feſtis majoribus, in oratoriis facere aut tenere prohibentur Preſbyteri in Concilio Agath. c. 21. ita Laïci præcipui, ſeu *natu majores, Paſcha & Principales Feſtivitates ſub præſentia Epiſcopi tenere* jubentur, in eod. Concilio Arvern. c. 15. & Aurelian. IV. c. 3. In Agathenſi vero cap. 18. ſtatuitur, ut *ſæculares, qui Natale Domini, Paſcha, & Pentecoſten non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Quæ quidem feſta *Feſtivitates Feſtivitatum* appellantur à Brunone Signienſi Epiſcopo apud Petrum Diaconum lib. de Viris illuſtr. Caſin. c. 34. Bernardus Mon. in Conſuet. Cluniac. MSS. cap. 52. *Reſtant illæ nominatiſſimæ ſolennitates totius univerſalis Eccleſiæ ſpeciali gaudio ſuſcipiendæ, prædicandæ pariter & celebrandæ, Natalis Dom. noſtri J. C. ſanctum Paſcha, Pentecoſten, ſummorum Apoſtolorum Petri & Pauli, atque Aſſumptio S. Mariæ. Iſtæ igitur Feſtivitates cæteras, quaſi quodam ſuperlativo gradu, transcendunt, in quibus omnia ſuperiori narratione latius explicata, ex aſſe complentur.* Vide Chartam an. 1247. in Hiſt. Monaſterii S. Mariæ Sueſſion. pag. 454. & aliam an. 1294. apud Galandum de Franco alodio pag. 252.

¶ FESTA BRACHIORUM, quæ & *Manualia* dicuntur, inferioris ordinis & minoris ſolemnitatis

Feſta, in quibus ea tantum opera prohibebantur quæ ſine *equis & carrucis* fieri non poſſunt. Statuta Eccl.Meldenſ.an.1493. to.2. Hiſt. Meldenſ. inter Inſtr. pag. 542. *Quo nimia multitudo Feſtorum indigentibus non ſit oneri, neque tædium generare indevotis... videatur, prohibitionem negociationis in non ſolennioribus Feſtis, quæ Manualia ſeu Brachiorum vulgo appellantur, in quibus videlicet ipſa prohibitio per totam diem ad ea duntaxat opera & negotia quæ ſine equis & carrucis fieri poſſunt ſe extendebat.* Et infra: *Præcipuorum autem & aliorum non præcipuorum, vulgo quondam Brachiorum & Manualium, nunc vero devotionis ſeu ad devotionem nuncupatorum Feſtorum obſervationis ordo ſubſequitur, &c.* Adde Statuta Eccl. Senenſis ſec. XVI.

¶ FESTUM CANTORIS dicitur in multis Galliæ Eccleſiis Feſtum primæ claſſis, teſte Macro in Hierolex. quia tunc ad Cantorem ſpectat officium ordinare; eadem ratione *Feſtum Succentoris*, vocatur Feſtum ſecundæ claſſis.

¶ FESTUM COLIBILE, Quod colitur, in Statut. Avenion. an.1570. edit.1612. lib. 2. Rubr.32. art. 1. *Diebus Feſtis colibilibus, &c.*

¶ FESTUM *dividitur in Feſtum Duplex, & in Feſtum Simplex. Feſtum Duplex dividitur in Principale Duplex, in Majus Duplex, in Minus Duplex, in Inferius Duplex... Feſtum Simplex dividitur in Invitatorium Triplex, Invitatorium Duplex, Invitatorium Simplex.* Ita Breviarium vetus aſſervatum in Monaſterio Benedictinarum Anglic. Pontiſar.

FESTUM DUPLEX, cum duo Feſta concurrunt eodem die, quo caſu dignioris Feſtum agitur, alterius ſequenti. Quædam autem *Feſta* dicuntur *in totum duplicia*, quædam *ſimpliciter duplicia*, quædam denique *ſemiduplicia*. Dicuntur quædam *duplicia* in quibuſdam Eccleſiis, pro eo, quod reſponſoria, tam majora, quam brevia, & verſus à duobus cantantur, & quia omnia incipienda à duobus incipiuntur, & quia antiphonæ in Matutinis & Veſperis duplicantur: dicuntur enim Completæ, & ante Pſalmum & poſt, ſicut eſt Feſtum Natalis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evang. Circumciſio Domini, Epiphaniæ, Purificationis, Annuntiationis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, S. Joannis B. Apoſtolorum Petri & Pauli, S. Laurentii, Aſſumptionis B. Mariæ, Nativitatis ejuſdem, & Dedicatio Baſilicæ. Atque hæc ſunt majora duplicia. Vide Ordinat. Præmonſtrat. cap. 15. pag. 914. *Minora* autem *duplicia Feſta* ſunt 2. & 3. feria infra octavas Pentecoſtes, Commemoratio S. Pauli Apoſtoli, Octava Apoſtolorum Petri & Pauli, & Aſſumptionis, & quodlibet Feſtum, quod unaquæque Eccleſia duplex ordinaverit celebrari. *Semiduplicia Feſta* ſunt, in quibus præmiſſa omnino non obſervantur; ſed tantum tertium, ſextum & ultimum reſponſoria cantantur à duobus, nec incipiuntur à duobus, nec duplantur antiphonæ, licet verſus & brevia reſponſoria à duobus dicantur. Et ſunt hæc ſemiduplicia Feſta SS. Andreæ, Nicolai, Luciæ, &c. Ita Beletus c.57. & Durandus lib.7. Ration. c. 1. n.31.

¶ FESTA PER TOTUM DUPLICIA, De quibus fit in utriſque Veſperis. Statuta Synod. Eccleſiæ Argentin. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 532. *Feſta à Clero noſtræ civitatis & diœceſis cum officio de Feſtis per totum duplicibus inſtituto, &c.*

FESTA QUADRUPLICIA, in Statut. Ord. Præmonſtrat. diſt. 2. c. 1. *In Feſtis, quæ apud alios vocantur triplicia, apud alios Quadruplicia, majora, aut præcipua, &c.*

¶ FESTUM DE QUARTO DUPLICI, Major ſolemnitas. Charta Petri Abbatis S. Crucis de Talemondo Lucionenſis Diœc. an.1366. *Item quotiens Conventus faciet ſervitium pro benefactoribus dicti Monaſterii.... Et quotiens ibit in proceſſione reveſtitus vel aliter extra Monaſterium .... vel quando Conventus reveſtitus erit pro recipiendo aliquem Prælatum.... tenebitur dictus aquarius & dare & adminiſtrare dicto Conventui, ſicut ſupra dictum eſt de ſolemnitatibus & Quartis Duplicibus.*

FESTUM, ſeu FESTIVITAS TRIPLEX, de cujus officio multa in ſecunda parte Ordinarii MS. Eccleſiæ Rotomagenſis, qua voce intelliguntur majora feſta, ut Natalis, Paſchatis, &c.

☞ Ideo autem ejuſmodi Feſtivitas *triplex* nuncupatur, quod ter Antiphona ad *Magnificat* recantatur, ſcilicet ante illud canticum, in fine ejuſdem ante *Gloria Patri*, &c. & rurſus poſt hunc verſum. Quod etiamnum fit in Diœceſi Pariſienſi in ſolemnioribus illis antiphonis quæ Natalem Chriſti præcedunt.

FESTUM TRIUM LECTIONUM, ibidem & in Statutis antiq. Cartuſienſib. 1. part. c. 30.

FESTUM NOVEM LECTIONUM, in quo novem Lectiones dicuntur in Matutinis, cujuſmodi ſunt majora Feſta [Statuta Eccleſiæ Biterrenſis ann. 1368. inter Anecd. Marten. to. 4. col.638. *Item, ſtatuimus quod Feſta illorum Sanctorum quorum nomina in Miſſæ canonibus ſpecialiter recitantur, ſub novem Lectionum officio celebrentur.*] Liber Ordinis ſancti Victoris Pariſienſis cap. 3. *In omnibus Feſtis novem Lectionum debent Fratres cotidie tenere ſilentium.* Vide Ordinar. Præmonſtrat. cap. 15. pag. 915.

FESTUM 12. LECTIONUM, in quo 12. Lectiones. Vide Statuta antiqua Cartuſienſia 1. part. cap. 29.

FESTUM DOMINICALE, ſeu QUOD DOMINICALI MORE CELEBRATUR, in Ordinario MS. Eccleſiæ. Rotomag.

FESTA IN CAPPIS, Majores ſolennitates, in quibus inter Miſſæ ſolennia & Veſperas deferuntur Cappæ à miniſtris Chori Eccleſiæ. Tabularium Foſſatenſe fol. 122. *Dederunt eidem Eccleſiæ albas paratas,... de quibus induuntur in Feſtis, quæ fiunt in dicta Eccleſia in albis, vel in Cappis, &c.* Conſuetudines Eoveshamenſis Monaſterii in Anglia: *Et ad omnes collationes Feſtivitatum tam in Cappis, quam in albis, &c.* Mox: *Debent etiam habere caritatem de cellario ad prandium ſingulis diebus octabarum principalium Feſtivitatum, quæ octabas habent, exceptis diebus, quibus ſunt in Cappis.* Vitæ Abbatum S. Albani: *In Feſtis, quæ in Cappis fiunt & maxime præcipuis*, p.80.83. [Vide Statuta Eccleſiæ Pictav. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1074.] Obſervat Watſius in Miſſa Mozarabum aliquando occurrere *Feſtum trium*, vel *ſex*, vel *novem Capparum*. [*Feſtum Caparum* ſæpius occurrit in Statutis Card. Trivultii Abb. S. Victoris Maſſil. ann. 1531. Sed hæc Monachos potiſſimum ſpectaſſe colligitur ex Gocelino in Hiſt. Tranſlat. S. Auguſt. ſæc. 6. Bened. part. 2. p. 759. *Ut annuatim ejus Feſtivitas in Cappis celebraretur, uti Monaſteriali uſu dicitur.*]

¶ FESTUM UNIUS ORDINIS, Idem videtur quod hodie Feſtum duplex minus. Liber de doctrina Novitiorum Ord. Grandim. cap. 1. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 1827. *Officium vero B. Mariæ etiam in Feſtis unius Ordinis non dimittas, ſed ſecrete dicas taliter, quod tumultum non facias.*

Licet de Feſtis Dominicis & Sanctorum ex profeſſo commentatus ſit Baronius in Notis ad Martyrologium,

tyrologium, quædam tamen de iis, quæ obſervationem aliquam poſtulant, hic leviter attingemus, ordine literarum ſervato.

Festum S. Agnetis celebrari cœptum eſt propter quoddam miraculum, quod octavo die ſuis contigit parentibus ad ejus tumulum lamentantibus. Ita Beletus cap. 75.

Festa Animarum, ſeu Commemoratio Defunctorum 2. Novembr. Gall. *la Feſte des Ames*, nempe *des Trépaſſez*. [Charta an. 1044. apud Mabill. to. 4. Annal. p. 459. (Bruno Epiſcopus Leucorum) *Capellano aſſignat... privatas Miſſas, primam Miſſam ad corpus defuncti, peras ſcilicet peregrinorum benedicendorum, nuptias... ſepulturam albatorum, confeſſiones, Feſtum ſanctarum Animarum abſque candela.* Statuta Eccl. Cadurcenſ. &c. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 766. *Feſta communia Animarum defunctorum generaliter celebrantur in craſtinum omnium Sanctorum, & in craſtinum B. Hilarii, & in quibuſdam etiam locis de conſuetudine ſpeciali in craſtinum octavarum Paſchæ & Pentecoſtes, & ſi in his ſit Feſtum duplex transfertur ad diem ſequentem commemoratio defunctorum, & celebrantur hæc Feſta defunctorum uſque poſt Miſſas, nec propter officium defunctorum debet omitti dictis diebus officium regulare.* Memorantur præterea quatuor Feſta Animarum in Charta an. 1288. ex Tabular. S. Victoris Maſſil.] Matth. Weſtmon. an. 1244. *In craſtino Animarum convenientes omnes Angliæ Magnates, &c.* Adde eumdem ad an. 1246. & Annales Colmarienſes ann. 1286. Id Feſtum, vel potius Commemorationem inſtituiſſe primum in ſuis Monaſteriis ſanctum Odilonem Abbatem Cluniacenſem, ex quo ad cæteras Eccleſias tranſiit, ſcribunt Petrus Damiani in Vita S. Odilon. Radulfus de Diceto an. 966. Sigebertus an. 998. Udalricus in Conſuet. Cluniac. lib. 1. cap. 42. Durandus lib. 7. cap. 35. &c. Vide Ditmarum lib. 6. pag. 70.

Festum Annuntiationis Deiparæ, de quo copioſe Baronius ad Martyrologium. Tantum moneo, Feſtum iſtud *Marzache* olim à noſtris appellatum, quod in menſem Martium incidat. Regeſtum Cenſuum & Feodorum Carnotenſis urbis f. 67. *Sachent tous, qu'en l'an de grace* 1286. *le Jeudi d'emprés la Marzache, que Henry, &c.* De hoc Feſto ſic Nomocanon nuper editus à V. C. Jo. Bapt. Cotelerio c. 2. Τȣ̃ εὐαγγελισμȣ̃ τὴν ἑορτὴν τὸ σέβας ἀπονέμειν, ὅτι σεβασμία πασῶν τῶν ἑορτῶν.

¶ Festum Apostolorum, de quo Micrologus cap. 55. *Feſtivitas SS. Jacobi & Philippi & omnium Apoſtolorum.* Hæc olim apud Latinos Kalendis Maii, qui dies hodie Apoſtolis Jacobo & Philippo tantum dicatus, apud Græcos vero 30. Junii, celebrari ſolita.

Festum Architriclini. Vetus Inqueſta apud Puricellum in Monumentis Ambroſianæ Baſilicæ pag. 1073. *Vidit enim, quod viventibus Imperatore Federico & filio ejus, in Feſto Architriclini cuſtos Canonicorum, Jacobus nomine, ad petitionem Domni Ambroſii, tunc Abbatis, portavit crucem.* Paulo ſupra, *dies Architriclini* appellatur, quo vocabulo Dominicam ſecundam poſt Epiphaniam, in qua Evangelium Joannis c. 2. de Nuptiis in Cana recitatur in Eccleſia Mediolanenſi, recte conjicit idem Puricellus. Factum porro ipſum miraculum in Cana 6. Januarii, ac proinde ipſo Epiphaniæ die, conſentiunt Scriptores omnes.

¶ Festum Armorum Christi, Idem quod infra *Feſtum Coronæ Chriſti.*

Festum Assumptionis Deiparæ, de quo Baron. ad Martyrol. & Steph. Baluzius ad Capitular. Reg. pag. 1171. Beletus cap. 146. & alii, à Baronio laudati. Quando vero & qua occaſione in diœceſi Morinenſi feriatum eſſe incœperit, produnt Annales Francor. Bertiniani ann. 862. Vide Vitam S. Theodardi Epiſcopi Narbonenſis apud Catellum pag. 760.

Festum Azymorum, Paſcha, apud Ordericum Vitalem lib. 11. pag. 816.

Festum S. Blasii. Cur hac die populus lumina pro domibus, vel animalibus accendere ſoleret, atque adeo eleemoſynas largiri, docet Honorius Auguſtod. lib. 3. cap. 25.

¶ Festum Calendarum, in Charta Maſſilienſi an. 1522. *Singulis annis ſolvere teneantur cenſus ad Feſtum S. Johannis Bapt. & ad Feſtum Calendarum.* Quod utrum Kalendas Januarias ſpectet, an Nativitatem Chriſti in dubium venire poteſt. Et quidem Maſſiliæ etiamnum *Calenes* vocant Feſtum Nativitatis Chriſti: quo nomine etiam donatur cœnula quæ apud ipſos in vigilia hujuſce ſolemnitatis more Romanorum fit non ſine apparatu; ducta forſan vocis origine, quod Maſſilienſibus haud infrequens, à Græco καλέω, voco, quod ad hanc cœnulam propinquos & agnatos vocare ſoleant: niſi mavis deducere à καλεῖν, convivari, κάλεσμα, convivium, epulum, compotatio. Vide Gloſſ. med. Græcit. & *Kalendæ.*

¶ Festum Campanarum nuncupatur in quibuſdam provinciis Feſtum Annunciationis Deiparæ: forte quod hac die ad Salutationem Angelicam ſolemnius pulſantur Campanæ.

Festum Cathedræ S. *Petri Antiochiæ*, 22. Febr. quod *Natale Petri de Cathedra* dicitur in veteri Martyrologio apud Bucherium 8. Kl. Martii. Vita S. Lauriani Epiſcopi MS. *Erat enim ſolennitas Cathedræ, quam celeberrimam ex more plebs habebat Romana, eo quod ſeſſio Pontificalis Apoſtoli eo die primum fuiſſet dedicata, id eſt, quinto decimo Kl. Febr.* De hoc Feſto agunt S. Auguſtinus in Append. de Diverſ. Serm. 74. Concil. Turon. II. c. 22. Petrus Damiani lib. 1. Epiſt. 20. Beletus c. 83. Durandus lib. 7. cap. 8. Baronius ad Martyrolog. Bollandus 18. Januar. & 22. Febr. Baluzius ad Capitular. Reg. p. 1172. Vide infra *Feſtum B. Petri Epularum.*

Festum Compassionis B. Mariæ. Vide Synodum Colonienſem an. 1423. cap. 11.

Festum Conceptionis B. Mariæ aiunt inſtitutum ab Ildefonſo Archiepiſc. Toletano, ut eſt in ejus Vita. Alii ex quadam revelatione ab Herberto Abbate Rameſienſi, ut Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 240. & Gaufredus Voſienſis cap. 12. Ab Anſelmo denique Cantuarienſi Archiepiſcopo, Concilium Londonienſe an. 1328. c. 2. Cœptum in Gallia celebrari circa annum 1145. ex S. Bernardi Epiſt. 174. colligit Baronius ad 8. Decembr. quem vide, ut & Lucam Tudenſem lib. 3. contra Valdenſes c. 20. Quando vero apud Græcos cœperit, vide Combefiſium to. 1. Auctar. Bibl. Patr. pag. 1223.

Festum Conversionis S. Pauli, cur celebretur, pluribus docent Innocentius III. lib. 1. Epiſt. pag. 29. Edit. Venetæ, & Durandus lib. 7. cap. 4.

Festum Coronæ Christi. Henricus Rebdorff. an. 1357. *Hic etiam PP.* (Innocentius VI.) *ad ſupplicationem Regis Caroli ſpeciale Feſtum in honore inſtrumentorum Dominicæ Paſſionis, videlicet haſtæ, clavorum, & aliorum, in partibus Alemanniæ &*

Bohemiæ ſolenniter celebrandum indixit, feria 6. poſt Octavam Reſurrectionis Dominicæ, & ſuper hoc indulgentias dedit, & hoc fecit propter reverentiam Imperialium inſignium, quod aliqua de prædictis inſtrumentis Rex Romanorum, ſeu Imperator in ſua tenet cuſtodia. Cujus quidem Coronæ feſtum in Regno Franciæ celebravit. Magnum Chron. Belgic. p. 304. *Carolus IV. Imp. à Rege Franciæ obtinuit ſpinam unam de Corona Domini. Unde promeruit à PP. Innocentio VI. Feſtum fieri de Corona & Clavis Domini, quod celebratum feria 6. poſt octavam Paſchæ, cum proprio cantu, & officio divino.* Auctor vero Vitæ Innocentii VI. pag. 117. *Feſtum de Lancea & Clavis Domini vocat.* [Conſule, ſi placet, Haltauſium in Calendar. Germ. p. 91. Ludewig. Diſſert. de Noriberga inſignium Imperii titulari in Append. & Seelen. Diſſert. de Feſto Lanceæ & Clavorum Chriſti.] Vide *Lancea Conſtantini M.* & *Regalia* 2.

Festum Coronæ Domini, ſeu Suſceptionis Coronæ Dominicæ à S. Ludovico, in Uſibus antiquis Ciſtercienſib. cap. 65. Vide Hiſt. noſtram Gallo-Byzantinam lib. 4. n. 11. 12. 13.

Festum Corporis Christi, ſeu, ut vocant, *Sacroſancti Sacramenti*, celebrari primus inſtituit Urbanus IV. PP. 5. feria poſt Octavam Pentecoſtes, an. 1264. Thierricus Valliſcholar. in Urbano pag. 241.

> *Sic digne ſtatuit, ut in anno Corporis hujus*
> *Tam Feſtum celebre fiat in orbe ſemel,*
> *Poſt Pentecoſtes octavas luce Jovis, nam*
> *Conſumi Chriſtus fecerat iſta die.*
> *Hocque ſui terno fecit Papatus in anno,*
> *Officiumque novum continet iſta dies.*

Adde Hocſemium in Epiſcop. Leod. c. 6. Thomam Walſinghamum pag. 111. Quid vero Feſto iſti indicendo occaſionem præbuerit, pluribus ediſſerit Chapeavillus in Tractatu Hiſtorico de Vera Orig ne Feſti Corporis Domini, poſt 2. tom. Rerum Leod.

Festum S. Joannis Baptistæ Natalis. S. Auguſtin. Homil. 44. cap. 2. *Quia in magno ſacramento natus eſt Joannes, ipſius ſolius juſte Eccleſia Natalem diem celebrat: & Natalis Domini celebratur; ſed tanquam Domini.... Paſſionum diem ſervis plurimis celebramus, Nativitatis diem nemini niſi Joanni.* Vide eumdem Serm. 21. de Diverſis, & Serm. 23.

Festum Decollationis S. Joannis Baptistæ. Vide Beletum cap. 147.

Festum Divisionis Apostolorum notatur in Martyrologiis Bedæ, Uſuardi, & aliorum 15. Julii, quo ſcilicet Apoſtoli in diverſas orbis provincias profecti ſunt, ac diſperſi ſunt: unde *Feſtum de Diſperſione Apoſtolorum*, apud Albertum Stadenſem an. 1098. appellatur. Kalendar. S. Victoris Pariſienſis: 2. *Id. Julii Diviſio Apoſtolorum ad prædicandum.* Chronic. Elwangenſe, & Compilatio Chronologica an. 1291. *Rex Romanorum, Rudolphus obiit in Diviſione Apoſtolorum.* Chronicon Montis S. Agnetis can. 10. an. 1041. *In craſtino Diviſionis Apoſtolorum.* Huc reſpexit Paulinus Natali 9.

> *... Lux populis feſtiva recurrit,*
> *Qua ſanctus quondam cœlo demiſſus ab alto*
> *Spiritus ignito diviſit fulmine linguas.*

Vide Baron. an. 44. n. 13. 14. [In Miſſali Hieroſolymitano Equitum Argentorati an. 1505. impreſſo, ut ſcribit Hofmannus in Lexico v. *Apoſtolorum Feſtum*, reperitur ſub die 16. Julii commemoratoria Miſſa, quando Apoſtoli ad prædicandum per orbem diviſi ſunt, ſub titulo: *Diviſio Apoſtolorum.*]

Festum Exaltationis S. Crucis. Vide Beletum cap. 151. Durand. lib 7. c. 29. Auctorem Vitæ Gregorii IX. PP. à Boſqueto editum p. 221. Baron. an. 628. num. 2. Puricellum in Monumentis Ambroſianæ Baſilicæ p. 426. &c.

¶ Festum S. Filiastri. Vide in *Filiaſter.*

Festum Hypapantes, ſeu *Occurſus Domini*, 2. Febr. celebrari cœptum CPoli anno 15. Juſtiniani M. ut auctor eſt Theophanes. Vide Durandum lib. 7. cap. 6. num. 5. Baronium, &c. & infra in verbo *Hypapante.*

Festum S. Jacobi die 25. Julii celebratur, non quod hoc die decollatus fuerit, ſed in Paſchate, ut auctor eſt Honorius Auguſtod. lib. 3. c. 163.

Festum Inventionis S. Crucis, ut 5. Non. Maii ſolenniter celebraretur, inſtituit Euſebius PP. Microlog. cap. 55. Hoc feſto carent Græci, ut ex eorum Menologiis conſtat.

Festum S. Joannis ante Portam Latinam, *eſt illa dies*, inquit Honorius Auguſtod. lib. 3. c. 160. *qua Joannes Apoſtolus à Domitiano Cæſare ante eandem portam in dolium ferventis olei eſt miſſus; ſed divinitus liberatus.* Vide Beletum cap. 126.

Festum S. Joannis Evangelistæ, ſeu *Dormitio*, incidit in diem Nativitatis S. Joannis Bapt. *Sed quia ob celebre officium illic agi non potuit, Eccleſia 27. Decembris die ejus feſtivitatem inſtituit, quando ab exilio rediit, vel ipſius Eccleſia dedicata extitit.* Ita Honorius Auguſt.

Festum S. Laurentii inter ea, quæ celebrari debent, recenſetur, in Capitulari Aquiſgranenſi an. 817. c. 46. in Concilio Lugdunenſi, & in Provinciali Cantuarienſis Eccl. lib. 2. tit. 3. Vide Durandum lib. 7. c. 23. & Beletum c. 75. 145. præterea Guillelmum Neubrig. lib. 2. cap. 35.

¶ Festum Lazari præcipitur in antiquis Statutis Synod. Eccleſiæ Æduenſis apud Marten. to. 4. Anecd. col. 475. *Feſta vero Nazarii & Celſi martyrum & Beati Lazari injungentur ſolemniter obſervari.*

¶ Festum Luminum, Idem quod ſupra *Feſtum Hypapantes*, ſic dictum quod ſolemnis in eo fit cereorum benedictio. Chron. S. Ægidii apud Leibnit. tom. 3. Brunſvic. Script. pag. 573. ὑπαντὴ *Domini, id eſt, Feſtum Purificationis, hoc eſt, Feſtum Luminum dico.*

¶ Festum Luminum, vocabatur præterea à primis Chriſtianis anniverſaria baptiſmi dies, Græcis præſertim olim celebrata. Gregorius Naz. Orat. 39. initio: Ἡ γὰρ ἁγία τῶν φώτων ἡμέρα, εἰς ἣν ἀφίγμεθα, καὶ ἣν ἑορτάζειν ἠξιώμεθα σήμερον, ἀρχὴν μὲν τὸ τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ βάπτισμα λαμβάνει, τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς, τοῦ φωτίζοντος πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

Festum Macchabæorum, in quod exſtant complures Sanctorum Patrum Homiliæ. Vide Beletum cap. 142.

Natalis S. Mariæ ad Martyres, 3. Id. Maii in Libro Sacram. Gregor. M. feſtum, quod etiam *Dedicatio Eccleſiæ B. Mariæ ad Martyres* nuncupatur. Illud inſtituit Bonifacius IV. PP. converſo Romano Pantheo in Eccleſiam S. Mariæ & omnium Martyrum. Vide Paulum Diac. lib. 4. Hiſt. Langob. cap. 37. lib. 5. cap. 11. Honorium Auguſtod. lib. 3. c. 161. & Beletum c. 127.

¶ Festum B. Mariæ de Nive à Nicolao PP. V. in Provincia Rotomagenſi inſtitutum an. 1454. rogante Guillelmo de Eſtoutevilla Cardinali & Archiep. Rotomag. ut diſcimus ex Bulla ejuſdem

Nicolai inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1829.

FESTUM S. MARTINI recenſetur inter feſta, quæ celebrari debent, in lib. 6. Capitul. cap. 189. in Capitulari Aquiſgran. an. 817. cap. 46. in Capitulis Walterii Aurelian. cap. 18. in Concil. Lugdun. ſub Innoc. III. &c. Vide Capitulare Ahytonis Epiſcopi Baſileenſis c. 8. & Beletum c. 163.

¶ FESTUM S. MARTINI BULLIENTIS, vulgo etiamnum *S. Martin Boüillant*, quod æſtate 4. ſcilicet Julii celebretur. Computus an. 1202. to. 2. de Uſu feud. p. CLIX. *A die Martis ante Pentecoſtem uſque ad diem Martis ante Feſtum S. Martini Bullientis... Petrus de Argeriis de* XXIIII. *diebus uſque ad diem Martis ante S. Martinum Bulientem* VI. *l.*

FESTUM S. MICHAELIS, *eſt illa dies*, inquit Honorius Auguſtod. lib. 3. c. 167. *qua populus Chriſtianus cum paganis pugnavit, & victoriam per S. Michaëlem Archangelum obtinuit.* Vide Cathwlphi Ep. ad Carolum M. to. 2. Hiſt. Franc. p. 667. Beletum cap. 129. 158. & Durandum lib. 7. c. 12.

FESTUM NATIVITATIS CHRISTI, feſtorum omnium *Metropolis* appellatum à Joanne Chryſoſt. Orat. de B. Philogonio, & ab Iſaacio invectiva 1. in Armenios cap. 12. Πρώτη ἑορτὴ καὶ ῥίζα, καὶ ἀρχὴ καὶ ἑορτῶν ἑορτὴ, καὶ μητρόπολις πασῶν ἑορτῶν. S. Auguſtinus Epiſt. 119. *Noveris diem Natalis Domini non in Sacramento celebrari, ſed tantum in memoriam revocari, quod natus ſit, &c.* Vide Joan. Nicænum Archiepiſc. in Orat. de Nativit. Dom. edita à Combefiſio pag. 300. 301. In Capitularibus lib. 2. cap. 35. & Concilio Mogunt. cap. 36. in Natali Domini dies quatuor celebrari jubentur. Hoc vero feſto, ſi in feria ſexta aut ſeptima contigerit, carnibus veſci licet *propter excellentiam*, ut eſt apud Gregorium lib. 3. Decret. tit. 46. cap. 3.

FESTUM NATIVITATIS S. MARIÆ. Quomodo inſtitutum fuerit, docet Honorius Auguſtod. lib. 3. cap. 16. his verbis: *Quidam ſolitarius vitam ducens ſanctiſſimam, audivit annis ſingulis die Nativitatis S. Mariæ Genitricis Dei harmoniam concentus Angelorum in cælo: qui cum miraretur, quid hoc eſſet, & oraſſet intente, dictum eſt illi per Angelum, quod ea die nata ſit S. Maria. Cujus Nativitas cum ignoretur ab hominibus in terra, venerabiliter eam excolunt in cælis Angeli. Quod ille referens Eccleſiæ, ſtatuta eſt ejus Nativitas ſolenniter celebrari.* Adde Beletum cap. 149. & Durand. lib. 7. cap. 28. præterea Vitam Gregorii IX. PP. apud Boſquetum p. 222. Vide ſupra *Feſtum Concept. La Septembrate* vocant hoc feſtum Statuta MSS. *pour les Seliers & les Peintres de Paris: Nul ne peut ouvrer au Dimanche, ne aux quatre Feſtes noſtre Dame, c'eſt aſſavoir à la Myaouſt, à la Septembrate, à la Chandeleur, & en Mars, &c. L'Angevine* appellatur apud Andegavenſes, ſeu *Andegavina*, quod cenſuum ac redituum prædiorum in ea Provincia ſolutiones fere omnes in hoc feſtum incidant, non vero, quod illud inſtitutum fuerit à S. Maurilio Andegavenſi Epiſcopo, uti cenſuit Bordinius in Hiſt. Andegav. pag. 16. cum ejus celebritatis memoriam tum primum auditam in Galliis plerique velint ſub Carolo Calvo, quod in Capitulis Walterii Epiſcopi Aurelianenſis, editis à Cellotio cap. 18. illius meminerit, de ea vero ſileant Herardus Turonenſis, Hincmarus Remenſis, Iſaac Lingonenſis, & Theodulfus, & ipſi Aurelianenſes Epiſcopi. Iſtius porro nomenclaturæ crebra eſt mentio in Regeſto Ludovici Regis Siciliæ in Camera Comput. Pariſ. fol. 74. *Jean Hardoul doit foi ſimple à 6. den. de devoir au jour de l'Angevine par chaſcun an.* Fol. 54. *Rentes, que pluſieurs perſonnes doivent à l'Angevine.* Fol. 63. *Des rentes & froment deus chaſcun an au jour de l'Angevine.* Fol. 72. *Meſſire Brient de Coiſmes Chevalier, home lige à cauſe de la terre de Gabis, à 12. den. de ſervice par an au jour de l'Angevine.* Adde quæ obſervavit vir doctiſſimus, ipſeque Andegavenſis, Menagius in Orig. linguæ Francicæ pag. 676.

FESTUM OMNIUM SANCTORUM. *Scriptum eſt in Geſtis Pontificalibus*, inquit Alcuinus lib. de Divin. Offic. *quod S. Bonifacius PP.* (IV.) *quandam domum Romæ, Pantheon nomine, quæ erat conſecrata in honore omnium dæmoniorum, eliminatis omnibus ſpurcitiis, ſacraverit Eccleſiam in honore ſanctæ Dei Genitricis, omniumque Sanctorum. Unde conſtitutum eſt, ut plebs univerſa per totum orbem in Kl. Novembribus, ſicut in die Natalis Domini, ad Eccleſiam in honore omnium Sanctorum ad Miſſarum ſolennia convenire ſtudeat, illud attendentes, ut quidquid fragilitas humana per ignorantiam aut negligentiam in ſolennitatibus Sanctorum minus plene peregiſſet, in hac ſancta obſervatione ſolveretur.* Honorius Auguſtod. lib. 3. cap. 168. *Feſtivitatem Omnium Sanctorum Gregorius PP. Junior inſtituit, quam prius Bonifacius PP. in honore S. Mariæ & omnium Martyrum ſervandam cenſuit.* Chronicon Reicherſperg. an. 831. Gregorium IV. PP. ait, Ludovici Pii conſenſu, ſtatuiſſe, ut ſecundum Romanam conſuetudinem per totam Galliam ea feſtivitas Kal. Novembr. deinceps ageretur: quam ſanctam conſtitutionem ab eo tempore ſervat omnis in toto terrarum orbe Catholica Eccleſia. Adde Sigebertum ann. 835. Durandum lib. 7. cap. 34. & Baronium ad 1. Novemb. in Martyrolog. *Memoria Omnium Sanctorum*, apud Ditmarum lib. 6. p. 71. apud Græcos Feſtum omnium SS. celebratur die Dominica proxima poſt Dominicam Pentecoſtes. Vide Evangeliſtarium Gr. & Theoph. Cerameum Homil. 41.

FESTUM PALMARUM, apud Conradum Uſperg. an. 1106. Dominica, quæ præcedit Paſcha: βαιοφόρος Græcis. Luithprandus lib. 3. c. 5. *In ea, quæ eſt ante* βαιοφόρον, *quod nos Palmarum ramos dicimus, hebdomada, &c.* Vide *Dominica Palmarum.*

FESTUM PASSIONIS S. PETRI. Vide Catwlphum in Epiſt. ad Carolum M. to. 2. Hiſt. Fr. pag. 667.

FESTUM S. PETRI AD VINCULA, Kal. Auguſti, inſtitutum ferunt, juſſu Eudoxiæ Auguſtæ Imp. Theodoſii uxoris, ut populus revocaretur à gentilis ſuperſtitionis pompa, quam quotannis celebrabat ea die, pro victoria Octaviani Aug. de Antonio & Cleopatra Kal. Auguſti relata. Ita Honorius Auguſtod. lib. 3. cap. 164. Beletus c. 141. Durandus lib. 7. cap. 19. Andreas Silvius an. 439. & Chronicon M. Belgicum pag. 14. &c. At Scaliger l. 5. de Emend. temp. Actiacam victoriam 3. die Sept. non autem Kal. Auguſti contigiſſe probat: unde elicit, aliud ſolenne veteris ſuperſtitionis fuiſſe.

FESTUM S. PETRI EPULARUM, ita appellatum *Feſtum Cathedræ S. Petri Antiochiæ*, quod ethnici hac die ad parentum ſepulcra convivia agerent: quæ quidem feſtivitas *Cara cognatio* nuncupabatur. Vetus Gloſſarium cap. de Diebus feſtis: *Cara cognatio*, τιμησυγγενία: ubi reponunt viri docti φιλία, vel τιμία συγγένεια. Kalendarium ruſticum apud Gruterum p. 138. in menſe Febr. *Lupercalia. Cara cognatio, Terminalia.* Aliud Kalendarium à Bucherio editum habet hac die *Cariſtia*, ut 9. Kl. Mart. *Feralia*, 7. Kl. *Terminalia*; *Lupercalia* denique 15. Kal. Mart. Kalend. Herwarti, 8. Kl. Mart. *Cariſtia*. Ita *Cariſtia* idem valet ac *Cara*

cognatio. Appellationis poſterioris rationem indicat Ptolomæus Silvius in Laterculo : 8. *Kal. Mart. Depoſitio S. Petri & Pauli. Cara cognatio, ita dicta, quia tunc, etſi fuerint vivorum parentum odia, tempore obitus deponuntur.* Papias ex Gloſſis antiquis MSS. *Cariſtia, dies feſtus inter cognatos.* Agebantur porro in hoc ethnicorum feſto ſolennes epulæ ad parentum ſepulcra, φιλικὰ συμπόσια, in Chronic. Alexandrin. pag. 268. quæ quidem, ut abolerentur ſuperſtitiones, Eccleſia feſtum cathedræ S. Petri Antiochiæ hac die celebrari præcepit. Beletus cap. 83. ex quo Durandus l. 7. c. 8. *Dicitur*, inquit, *Feſtum B. Petri Epularum. Fuit enim conſuetudo veterum ethnicorum, ut ſingulis annis menſe Februarii certo quopiam die epulas ad parentum ſuorum tumulos apponerent, quas nocte dæmones conſumebant, cum inde non minus falſo quam ridicule animæ refici credebantur. Putabant enim hujuſmodi epulas ab animabus circa tumulos errantibus abſumi. Hæc autem conſuetudo atque hujuſmodi falſæ opinionis error à Chriſtianis vix extirpari potuit. Quod quidem, cum viri ſancti animadvertiſſent, ac penitus illam conſuetudinem extinguere voluiſſent, inſtituerunt Feſtum de Cathedra S. Petri, tam de illa, quæ fuit Romæ, quam quæ Antiochiæ, idque eodem die, quo abominanda illa ab ethnicis fiebant, ut ſolenni hoc feſto pravæ illius conſuetudinis feſtum omnino extingueretur. Unde etiam ab illis epulis feſtum hoc appellatum eſt B. Petri Epularum.* Vide Concil. Turonenſe II. cap. 22. & Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 194

FESTUM PRÆSENTATIONIS, cujus auctor dicitur Anſelmus de *Chantemerle* Epiſcopus Redonenſis, qui obiit anno 1389. Vide Gall. Chriſtianam.

¶ FESTUM PURIFICATIONS S. MARIÆ obſervandum præcipitur lib. 2. Capitul. c. 35. & alibi.

FESTUM RELIQUIARUM, ſeu Commemoratio Sanctorum, quorum reliquiæ ſunt in ea Eccleſia, in qua celebratur. Statuta antiqua Ordin. Cartuſienſis 1. part. c. 28. §. 7. *Feſtum Reliquiarum ſolenniter celebramus: Converſi tamen & mercenarii debent laborare, ſed non circa domum ſuperiorem. In hoc feſto dicuntur Capitula plurimorum Martyrum; Reſponſoria vero & Antiphonæ, ſicut in Feſto omnium Sanctorum.* Et §. 12. *In Octavis Feſti Reliquiarum Eccleſiæ ſuperioris, fiat feſtum Reliquiarum Eccleſiæ inferioris; non tamen ceſſatur ab operibus.* Adde cap. 32. §. 1. part. 2. cap. 12. §. 6.

FESTUM SANCTIFICATIONIS DEIPARÆ. Statuta an. 1368. Ord. Cartuſienſis 1. part. c. 2. §. 8. *In Feſto Sanctificationis Beatæ Mariæ fiat officium, ſicut in Nativitate ejuſdem, nomine Nativitatis in nomen Sanctificationis tranſmutato.*

FESTUM STELLÆ. Vide *Stella.*

¶ FESTUM S. THECLÆ. Concil. Terracon. ann. 1329. c. 35. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 294. *Mandamus, quatenus obſervent conſtitutiones editas in ſacro Concilio Terraconæ ſuper obſervatione Feſtivitatis B. Theclæ virginis & martyris, quæ nono Calendas Octobris feſtivari intitulatur, per ſuas civitates & diœceſes in abſtinentia cibali & ſervilis operis faciant celebrari.*

FESTUM TRANSFIGURATIONIS DOMINI. Hanc feſtivitatem, inquit Beletus cap. 144. factam conſtat ſuper finem hiemis, & circa principium veris, cum videlicet de illa legitur Evangelium. Notat vero idem Scriptor, Chriſti ſanguinem eadem hac die ex novo vino, ſi invenire poſſit, aut aliquantulum ex matura uva in calicem expreſſa, & racemos benedici, indeque homines communicare, &c.

¶ FESTUM TRANSLATIONIS JESU, Idem quod *Tansfigurationis*, in Teſtamento Rotherhami Epiſcopi Eborac. an. 1498. in Lib. nig. Scaccarii pag. 667. *Ego Thomas Rotherham Archiepiſcopus Eboracenſis ſanus mente, laus Deo, ſexto die menſis Auguſti in feſto Tranſlacionis Jheſu, & feſto ejuſd. nominis, &c.*

FESTUM SS. TRINITATIS. [Statuta Synod. Eccleſiæ Leodienſis ann. 1287. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 851. *Item, ſtatuimus, quod Feſtum Trinitatis dominicæ poſt octavam Pentecoſtes, quæ vocatur octava Trinitatis, cum* IX. *lectionibus & debita ſolemnitate fiat.*] Vide Rupertum l. 11. de Divin. Offic. c. 2. Microlog. c. 60. Drogonem lib. Miraculor. S. Winnoci cap. 4. lib. 2. Decretal. tit. 9. c. 2. & Baron. præterea Concilium Arelat. an. 1260. c. 6.

FESTUM VISITATIONIS, ab Urbano VI. inſtitutum, & à Bonifacio IX. confirmatum, vel potius publicatum, occaſione ſchiſmatis in Eccleſia componendi, ut habent Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. p. 268. & Mag. Chonicon Belgicum pag. 322. Adde Baron. Metropolim Saliſburg. to. 1. p. 170. &c.

FESTUM AMAN, apud Judæos inſtitutum in memoriam ſupplicii Amanis, qui in eo patibulo, quod Mardochæo paraverat, ſuſpenſus eſt, ut habetur in lib. Eſther, & apud Joſephum lib. 11. cap. 6. Celebratur autem hoc feſtum 14. & 15. menſis 12. *Adar*, qui Februario & Martio reſpondet. Hujus meminit lex 18. Cod. Theod. de Judæis, cælicol. &c. ad quam conſulendus Jacob. Gothofredus, [& Altercatio inter Theophilum Chriſt. & Simonem Jud apud Marten. to. 5. Anecd. col. 11. *Scimus Aman maledictum à patribus noſtris pro merito ſuo eſſe ſuſpenſum, qui genus noſtrum petierat in perditionem, in cujus morte peracta revoluto anno gratulamur, ſollemnia votorum feſta celebramus, quod à patribus noſtris accepimus.*]

FESTUM ASINORUM, cujus Officium, quod die Chriſti Natalitio celebrabatur, ut & nomenclaturæ rationem, accipe ex Ordinario Eccleſiæ Rotomagenſis MS. *Nota, Cantor, ſi Feſtum Aſinorum fiat, proceſſio ordinetur poſt Tertiam. Si non fiat Feſtum, tunc fiat proceſſio, ut tunc prænotatur. Ordo proceſſionis Aſinorum ſecundum Rothomagenſem uſum. Tertia cantata, paratis Prophetis juxta ſuum ordinem, fornace in medio navis Eccleſiæ linteo & ſtuppis conſtituta, proceſſio moveat de clauſtro, & duo Clerici de ſecunda ſede in cappis proceſſionem regant, hos verſus canentes,* Glorioſi & famoſi. *Chorus*, Glorioſi. *Verſ.* Cujus ortum. *Chorus*, Glorioſi. *Verſ.* Quem futurum. *Chorus*, Glorioſi. *Verſ.* Impiorum Judæorum. *Chorus*, Glorioſi. *Verſ.* Sed Judæi. *Chorus*, Glorioſi. *Verſ.* Iſraël infideli. *Chorus*, Glorioſi. *Verſ.* Gentes unde. *Tunc proceſſio in medio Eccleſiæ ſtet, & ſex Judæi ſint ibi parati, & ex altera parte Gentiles, & omnes Gentes vocent ita Vocatores*, Omnes Gentes, Dominus homo fit. *Hic vertant ſe Vocatores ad Judæos*, O Judæi, verbum Dei. *Verſ.* Veſtræ legis teſtes. *Judæi reſpondeant*, Nos mandatum vobis. *Vocatores ad Gentiles dicant*, Et vos Gentes non credentes. *Gentiles reſpondeant*, Deum verum, Regem rerum (f. Regum.) *Vocatores, prius Moyſem, ita dicentes*, Tu Moyſes Legiſlator. *Tunc Moyſes, tenens tabulas legis apertas, indutus alba & cappa, & cornuta facie, barbatus tenens virgam in manu, dicat*, Vir poſt me veniet exortus. *Hoc dicto, Vocatores eum ducant ultra fornacem, dicentes*, Iſte cœtus, pſallat lætus. *Chorus*, Quod Judæa. *Vocatores dicant ad Amos*, Amos mentis. *Tunc Amos ſenex barbatus ſpicam tenens, dicat*, Ecce dies venient. *Vocatores, Chorus,*

Quod Judæa. *Vocatores dicant Yſaiæ*, Yſaias verbum qui ſcit. *Yſaias barbatus, alba indutus, per mediam frontem rubea ſtola diſtrinctus, dicat*, Eſt neceſſe virga Yeſſe. *Vocatores, &c. Vocatores ad Aaron*, Aaron, doce populum. *Aaron ornatus Pontificalibus indumentis, & mitra, barbatus, tenens florem, dicat*, Virga Jeſſe florida. *Vocatores, &c. Vocatio Semiæ*, Qui vocaris Iheremias. *Iheremias ſacerdotali habitu ornatus, & barbatus, tenens rotulum, dicat*, Sic eſt, hic eſt Deus noſter. *Vocatores, &c. Vocatio Danielis*, Daniel judica voce Prophetica. *Daniel indutus viridi tunica, juvenilem vultum habens, tenens ſpicam, dicat*, Sanctus Sanctorum veniet. *Vocatores, &c. Vocatio Abacuc*, Abacuc Regis cœleſtis. *Abacuc, ſenex claudus, Dalmatica indutus, habens in pera radices & longas palmas, habens, unde gentes percutiat, comedens, dicat*, Opus tuum inter * bini, *Vocatores, &c. Duo miſſi à Rege Balec, dicant*, Balaam, veni, & fac. *Tunc Balaam ornatus, ſedens ſuper aſinam*, (hinc feſto nomen,) *habens calcaria, retineat lora, & calcaribus percutiat aſinam, & quidam juvenis, tenens gladium; obſtet aſinæ. Quidam ſub aſina dicat*, Cur me calcaribus miſeram ſic læditis? *Hoc dicto Angelus ei dicat*, Deſine Regis Balac præceptum perficere. *Vocatores Balaun*, Balaun, eſto vaticinans. *Tunc Balaun reſpondeat*, Exibit ex Jacob rutilans. *Vocatores, &c. Vocatio Samuelis*, Accede, Samuel. *Samuel religioſe indutus, dicat*, in Iſraël faciet Rex Verbum. *Vocatores, &c. Vocatio David*, Dic tu, David, de nepote cauſas. *David ornatus regalibus ornamentis, dicat*, Univerſus grex converſus adorabit Dominum. *Vocatores, &c. Vocatio Oſée*, Aufer Oſee, plebi Hebrææ cæcitatem. *Oſee barbatus dicat*, Deus nuntiavit de filio David in præſenti. *Vocatores, &c. Vocatio Johelis*, Johel, leva vocem cum cæteris. *Johel diverſum habens cultum, & barbatus dicat*, Effundam de Spiritu meo, dicit Dominus. *Vocatores, &c. Vocatio Abdiæ*, Fac, Abdia, præconia venturi Salvatoris. *Abdias diverſum habens cultum, barbatus, dicat*, Et in monte Syon ſalvatio erit. *Vocatores, &c. Vocatio Jonæ*, De perſona Chriſti, Jona, quæ ſunt in te myſtica? *Jonas calvus, alba indutus, dicat*, O Judæi, hujus rei ſignum gemis fatuum. *Vocatores, &c. Vocatio Micheæ*, Effice, Michea, quod credat plebs. *Micheas diverſum cultum habens, barbatus, dicat*, Deſcendet Dominus, cui non eſt terminus. *Vocatores, &c. Vocatio Naun*, Naun, plebi Judaïcæ dic. *Naun ſenex reſpondet*, Super montes Evangelizantis. *Vocatores, &c. Vocatio Sophoniæ*, Eſto nobis, Sophonia. *Sophonias barbatus dicat*, In medio tui, Syon, Rex regnabit. *Vocatores, &c. Vocatio Aggei*, Audiamus os Aggei, ut exponat. *Aggeus, ſenilem vultum gerens, dicat*, Veniet cunctis Gentibus Rex deſideratiſſimus. *Vocatores, &c. Vocatio Zachariæ*, Veni, Zacharia; Fili Barachiæ *Zacharias barbatus dicat*, En Rex tuus venit juſtus, Filia Syon. *Vocatores, &c. Vocatio Ezechielis*, Profer nobis, Ezechiel, adventum. *Reſponſio ejuſdem*, Per clauſam januam Rex intrabit ſolus. *Vocatores, &c. Vocatio Malachiæ*, Palam nobis refer, Malachia. *Reſponſio ejuſdem*, Scimus, hoc dicentem Deum. *Vocatores, &c. Vocatio Zachariæ, Patris S. Joannis*, Zacharia, os operi. *Ipſe ornatus quaſi Judæus, dicat*, Per viſcera dulcifluæ Dei miſericordiæ. *Vocatores, &c. Vocatio Elizabeth*, Illud, Elizabeth, in medium. *In perſona alba quaſi prægnans, dicat*, Quid eſt rei, quod me mei. *Vocatores, &c. Vocatio S. Johannis Baptiſtæ*, Da, Baptiſta, ventris ciſta clauſus. *Ipſe nudus pedes tenens textum, dicat*, Venit talis, ſotularis, cujus non ſum. *Vocatores, &c. Vocatio Simeonis*, Quid dixiſti, Symeon, cum in tua? *Symeon ſenex reſpondeat*, Dei noſtri Salvatoris conſpexerunt cæli. *Vocatores, &c. Vocatio Virgilii*, Maro, Maro, vates Gentilium, da Chriſto. *Virgilius in juvenili habitu, bene ornatus, reſpondeat*, Ecce polo demiſſa ſolo. *Vocatores, &c. Interim Nabuchodonoſor quaſi Rex paratus oſtendens imaginem duobus armatis, dicat*, Huc venite, vos armati. *Tunc armati oſtendant imaginem Pueris dicentes*, Regi gratum famulatum. *Interim oſtendant imaginem tribus pueris, dicentes*, Huic ſacro ſimulacro. *Tunc Pueri imaginem reſpuentes, dicant*, Deo ſoli digno coli. *Hoc audito Armati Pueros ducant Regi dicentes*, Quia tuum ſtabilitum non timet is. *Tunc oſtendant Pueros Regi, dicentes*, Rex, tua ſalventur. *Tunc Rex iratus dicat*, Ergo tales aſſumantur. *Tunc Armati ducentes Pueros ad fornacem, dicentes*, Reos digne jam in igne. *Tunc mittantur Pueri in fornacem, & accendatur. At illi facti liberi, dicant*, Benedictus es, Domine Deus, &c. *Rex hoc audiens admirans, hoc dicat*, En, quid cantant illi tres? *Armati dicant*, Deum laudant. *Tunc vocatores dicant Regi*, Puerum cum Pueris Nabuchodonoſor. *Rex fornacem oſtendens, dicat*, Tres in igne poſiti Pueri. *Vocatores, &c. Vocatio Sibyllæ*, Tu, Tu, Sibylla, vates illa. *Sibylla coronata, & muliebri habitu ornata, dicat*, Judicii ſignum tellus ſudore. *Vocatores, &c. Quo finito, omnes Prophetæ & Miniſtri in pulpito cantent hos verſus*, Ortum prædeſtinatio parvo ſabbati ſpatio. *Hoc finito, Cantor incipiat ad introitum Chori Reſponſorium*, Confirmatum eſt cor Virginis. *Prophetæ & Miniſtri regentes Chorum ſecundum ſuum ordinem incipiant ad Miſſam Officium*, Puer natus, Kyrie, & Gloria, &c.

☞ Longe ridiculoſior erat feſtivitas quæ Bellovaci olim die 14. Januarii celebrabatur. Ut enim Virginem Mariam in Ægyptum cum puero Jeſu fugientem repræſentarent, pictoribus nimium creduli pulcherrimam eligebant puellam, quæ infantem in ſinum geſtans, & ſuper aſinum, ad id eleganter ornatum, ſedens, ab Eccleſia Cathedrali ad parochiam S. Stephani magno cum apparatu ducebatur, comitante Clero & populo. Ad parochiam cum perveniſſet pompaticus ille cœtus, ſanctuarium ipſum ingrediebatur puella, quæ cum aſino à parte Evangelii prope altare collocabatur; moxque incipiebat Miſſa ſolemnis cujus *Introitus, Kyrie, Gloria, Credo, &c.* hac modulatione *Hinham* concludebantur; ſed quod magis ſtupendum, Rubricæ MSS. hujuſce feſti habent: *In fine Miſſæ Sacerdos verſus ad populum vice, Ite Miſſa eſt, ter Hinhannabit: populus vero vice, Deo gratias, ter reſpondebit, Hinham, Hinham, Hinham.* Hæc ægre retulimus, utpote quæ theatro magis conveniant quam Eccleſiaſticæ cæremoniæ; attamen cum ab inſtituto noſtro non omnino abhorreant; Proſam quoque ſubjiciemus quam coronidis inſtar inter Miſſarum ſolemnia decantabant; hanc nobis ſuppeditavit, præter Edita, MS. codex 500. annorum: unde de antiquitate illius feſti judicare licet.

Orientis partibus,
Adventavit Aſinus,
Pulcher & fortiſſimus,
Sarcinis aptiſſimus.
Hez, Sire Aſnes, car chantez,
Belle bouche rechignez,
Vous aurez du foin aſſez
Et de l'avoine à plantez.
Lentus erat pedibus
Niſi foret baculus

Et eum in clunibus
Pungeret aculeus.
Hez, Sire Aſnes, &c.
Hic in collibus Sichem;
Jam nutritus ſub Ruben,
Tranſiit per Jordanem,
Saliit in Bethlehem.
Hez, Sire Aſnes, &c.
Ecce magnis auribus
Subjugalis filius
Aſinus egregius
Aſinorum dominus.
Hez, Sire Aſnes, &c.
Saltu vincit hinnulos,
Damas & capreolos,
Super dromedarios
Velox Madianeos.
Hez, Sire Aſnes, &c.
Aurum de Arabia,
Thus & myrrham de Saba
Tulit in Eccleſia
Virtus Aſinaria.
Hez, Sire Aſnes, &c.
Dum trahit vehicula
Multa cum ſarcinula,
Illius mandibula
Dura terit pabula.
Hez, Sire Aſnes, &c.
Cum ariſtis hordeum
Comedit & carduum;
Triticum à palea
Segregat in area.
Hez, Sire Aſnes, &c.
Amen, dicas, Aſine, (hic genufle&ctebatur)
Jam ſatur de gramine:
Amen, amen itera
Aſpernare vetera.
Hez va! hez va! hez va hez!
Bialx Sire Aſnes car allez;
Belle bouche car chantez.

Nec minori pompa decentiorive cultu eadem hæc feſtivitas Æduis celebrabatur. Aſinum veſtiebant aureo panno, cujus angulos ferre nonniſi quatuor è præcipuis Canonicis concedebatur; alii vero adeſſe tenebantur *in veſtitu decenti ſicut in die Nativitatis*; ſicque tandem aſinum frequenti ſtipatum turba ſolemni ritu ducebant: adeo ut quo magis hæc ridenda videantur, eo religioſiori cultu obſervata fuerint. Hæc abolere cenſuris eccleſiaſticis non ſemel tentarunt Epiſcopi, ſed fruſtra, altiſſimis quippe defixa erat radicibus, donec ſupremi Senatus acceſſit auctoritas, qua tandem hoc feſtum ſuppreſſum eſt.

Festa, ſeu Solemnitates Candelarum, dicuntur apud Cartuſienſes ſolenniora feſta, in quibus in ſacris officiis accenduntur candelæ, in Statutis antiq. ejuſd. Ord. 1. part. cap. 31. §. 2. 5. c. 32. ubi eæ recenſentur, ſcilicet: *Natalis Dom. S. Joannis, S. Stephani, Innocentium, Circumciſionis, Apparitionis, Purificationis, &c.* Mox ſubjungitur: *In Veſperis & Matutinis, & Miſſa, itemque Veſperis duas candelas accendimus: & ſi quis voluerit plures accendere in prædictis præcipuis feſtis, ultra quatuor non accendat.* Adde c. 41. §. 27. Statuta ejuſd. Ord. an. 1368. 1. part. c. 2. §. 36. 37. *Moniales poſſunt feſtum 11. millium Virginum ſolemniter ac cum Candelis, & Monachi cum Capitulo celebrare.... In feſto S. Hugonis Lincolnienſis, quod cum Candelis celebramus, &c.* Adde c. 3. Forte, quia in aliis diebus unica accenderetur. [Ejuſmodi feſti meminit Liber de doctrina Novitiorum Ord. Grandim. c. 1. apud Marten. to. 5. Anecd. col. 1826. *Quia diebus ferialibus & Feſtis unius Candelæ, &c.*] Vide Ordinarium Præmonſt. c. 1. [In lib. de doctrina, &c. mox laudato c. 1. *Sed in Feſtis duarum Candelarum vel trium, & infra octavas quæ cum duabus Candelis accendendis in Veſperis & Matutinis celebrantur.* In antiquis Conſtit. Ord. Vallis caulium apud eumdem to. 4. col. 1057. feſta quibus duæ candelæ accenduntur majores ſunt ſolemnitates, ut Natale Domini, Paſcha, &c.]

Festa Capituli, in Ordine Cartuſienſi, dicuntur *Solemnitates, in quibus de conſuetudine fit collatio in Capitulo Monachorum.* Hæ porro ſunt: *Nativitas Domini, Epiphania, Purificatio Virginis glorioſæ, Annuntiatio, Reſurrectio, Aſcenſio, Pentecoſte, Nativitas S. Joan. Bapt. Feſtum B. Mariæ Magdalenæ, Feſta Aſſumptionis & Nativitatis Dei Genitricis, S. Michaëlis, & omnium Sanctorum, & S. Hugonis Lincolnienſis.* Ita Statuta nova ſub Guillelmo Rainaldo Priore 1. part. c. 3. n. 2. *Feſta, quæ Capitulum habent,* in Statutis antiq. ejuſd. Ord. part. 2. cap. 8. §. 10. *Feſtum 12. lectionum non habens Capitulum,* cap. 14. §. 22.

Festum Carbonum. Vide *Carbo.*

Festum Kalendarum, Festum Fatuorum, Festum Hypodiaconorum. Vide *Kalendæ.*

Festum Imperatoris. In veteri Inqueſta Mediolanenſi, apud Puricellum in Baſilica Ambroſiana p. 1068. mentio fit *Feſti, quod celebratur annuatim pro Imperatore Federico, & filio ejus Anrico, ... in die Architriclini:* ut & p. 1071. 1072. *Proceſſionis, quæ fiebat ad honorem Domini Imperatoris Federici & filii.* Vide ibi eumdem Puricellum.

Festum Mandibile, apud Will. Thorn. in Chron. ann. 1393. Gall. *Feſtin.* Eſt enim in Gloſſar. Lat. Gall. *Mandibilis: Manjables.* Ita porro ille: *Miſſa vero à præfato Priore more ſuo inter eos celebrata, cum Abbate ab eiſdem diligenter prius requiſito, Feſta mandibilia in papilionibus, caricis & palliis deauratis Eccleſiæ prædictæ coopertis ... iidem prælati pariter tenuerunt.*

Festum Mirabilium, *la Feſte des Merveilles.* Charta Petri de Sabaudia Archiepiſc. Lugdun. an. 1312. *Nobis etiam ac ſucceſſoribus noſtris retinemus Feſtum, appellatum Mirabilium, cohercionem & punitionem inobedientium, & delinquentium in non faciendo debitum ſuum circa dictum feſtum, prout eſt apud Lugdunum alias conſuetum.* In alia Charta apud Paradinum lib. 2. Hiſt. Lugd. c. 72. *Feſtivitas Miraculorum* dicitur: *Nos vero Canonici hanc cenſuram iſtius manſi ad menſam fratrum in omni tempore damus, & conſtituimus in feſtivitate Miraculorum.* Acta Capitularia Eccleſiæ Lugdun. ann. 1345. MSS. ex Camera Comput. Pariſ. fol. 151. v. *Quâ die inſtante Bartholomæo de Balma Cancellario Curiæ ſæcularis Lugdun. ordinaverunt* (Canonici) *& ſibi præceperunt, quod Mirabilia faciat cridare ad diem Lunæ ante feſtum proximum Natalis S. Johannis Bapt.* At quod fuerit feſtum illud, adhuc quærunt Lugdunenſes. Tametſi non deſunt, qui illud eſſe putant inſtitutum ob miraculum, quod accidit in Chriſtianorum Martyrum corporibus in Ararim projectis ſub Severo Imp. de quo quidem Paradinus l. 1. cap. 32.

☞ Ut ut ſit de origine hujus feſti, certum eſt, id quod pio religioſoque animo cœptum erat, ſucceſſu temporum ex populari abuſu in deterius collapſum eſſe. Quam ob rem an. circiter 1401. hoc feſtum aboleviſſe dicitur Philippus II. Lugdun. Archiep. Vide to. 4. Gall. Chriſt. col. 173.

Festum Olivarum, Dominica, ni fallor, quæ Paſcha præcedit. Conradus Uſpergenſ. in Frider. I. *Imperator vero nobili potitus triumpho, in Olivarum Feſto in Beati Ambroſii Baſilica, una cum oliva triumphalem geſtavit victoriæ palmam.* Vide *Dominica Palmarum* in *Dominica*.

Ad Festum Redigere. Burchardus Wormacienſis Epiſcopus in Lege familiæ: *Sin autem occiſor aufugerit, & capi non poteſt, quicquid habet, ad Feſtum redigatur, & proximi ejus, ſi inculpabiles ſunt, firmam pacem habeant.* Videtur legendum, *ad fiſcum*.

2. FESTUM, Curia generalis, quæ ut plurimum in diebus feſtis ſolennioribus cum conviviis publicis celebrari ſolebat. Unde *Feſtum*, non ſemel pro convivio ſolenni uſurpatur. Brompton. *Mandavitque Regi, quod ad Feſtum ſuum properans cibos ſalſatos ſufficienter inveniret.* Vide *Firma*. Conradus Uſperg. an. 1181. *Imperator apud Moguntiam maximum Feſtum & convivium celebravit, convocatis ibidem Principibus & Baronibus totius regni.* Idem in Henrico VI. *Tempore Paſchali maximum Feſtum nuptiarum celebravit, cum multis Principibus & Baronibus in campo magno, qui vocatur Concio legis.* Willelmus Neubrigenſis in Præfat. Hiſtoriæ, de Arthuro: *Poſt hæc cum triumpho multiplici reducit eum in Britanniam, & facit eum cum ſubactis Regibus & Principibus Feſtum celebrare famoſiſſimum, præſentibus tribus Britonum Archiepiſcopis.* Matth. Paris an. 1135. *Rex ab omnibus acclamatus, & regale Feſtum ſplendide celebravit.* Hermannus de Lerbecke in Chron. Comitum Schawenburg. pag. 37. *Cum.... pro filia Regis Angliæ, quam duxit uxorem, Feſtum nuptiarum in Noviomago ſolenniter ageret, &c.* [Charta an. 1381. *Item quod nulla perſona privata vel extranea audeat vel præſumat in Maſſilia vel extra de die vel de nocte facere Feſtum in quibuſvis ſtrumentis.*] Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini, de Convivio Maximi Imp. cui accubuit Martinus:

Certatim acciti regalia Feſta colentes.

Festa Convivia, in l. 4. Cod. de Sacrif. pagan. Joan. de Condato MS.

Par tout les veoie & oioie,
Demener grant joie & grant Feſte.

Idem Poëta:

Partant s'il tiennent court ou Feſte,
Il doivent mener joie honneſte.

Le Roman *de Garin* MS.

Sor une table o Fromont ſuet mengier
As hautes Feſtes, quant il ſa grant cort tient.

Le Roman *de Phelippe de Macedoine* MS.

Car icel jor que il fu nez,
Li Amiraus ſa cort tenoit,
Et un grand Feſte faiſoit,
El jor de ſa nativité,
Ses Barons avoit aſemblé.

Infra:

Tuit li Baron de bonne geſte
Furent mandé à cele Feſte.

Le Roman *de Florimont compoſé l'an 1188. par Haimes*, ou *Haimon* MS.

Le jor, que Phelippes fu nez,
Fu li barnages aſſemblez,
Li Amiraus ſa cort tenoit,
Et une grande Feſte feſoit.

Chronicon Flandr. cap. 52. *Le Roy de France feit un jour de Pentecouſte l'une des plus grandes Feſtes, qui onques fut faites au Royaume de France, & y feit ſemondre tous ſes hauts Barons, &c.*

Facere Magnum Festum, quod nos dicimus, *Faire grande rejouiſſance.* Vide Epiſt. Lotharii Imp. editam ab Angelo de Nuce poſt Chron. Caſin. & quæ notavimus in Diſſert. 5. ad Joinvillam pag. 163. *Dies feſtiſſimi*, apud Vopiſcum in Tacito. Hinc

Festum, pro quovis convivio, quod inde nos *Feſtin* dicimus. Michaël Scotus l. 4. Menſæ Philoſophicæ c. 9. *Quidam Miles habens Feſtum fecit Sacerdotem primo lavari, &c.*

Festum Facere alicui, Aliquem benevole excipere, *Feſteggiare*, Italis: Gallis, *Faire Feſte à quelqu'un.* Vincent. Belvac. lib. 32. c. 39. *Daniel & Vaſilico frater ejus Feſtum nobis fecerunt.* [Acta S. Franciſcæ Romanæ tom. 2. Martii p. 127. *Dominus vero majus Feſtum facere volens cum ſua devota ancilla, ſe fecit magis ponderoſum.*] Chronic. Flandr. cap. 102. *Où il trouva le Roy à l'Hoſtel de S. Pol, qui moult grand Feſte lui feit.* Adde cap. 2.

Festa Principalia et Mediocria, [f. Oblationes quæ in iis offerri ſolent.] Vide *Burjuratus*.

¶ 3. FESTUM, Funus, exequiæ. Epiſt. Petri de Condato ad Theſaurarium S. Framboudi tom. 2. Spicileg. Acher. pag. 559. *Elegerat autem D. Rex* (S. Ludovicus) *ſepulturam ſuam apud S. Dionyſium, & ſepulturam filii ſui Comitis Nivernenſis in Eccleſia Regalis-montis... ubi de ipſo fieret magnum Feſtum.*

4. FESTUM, Nundinæ, quæ in Feſtis Patronorum vulgo fiunt, in veteri Charta. Le Roman *de Garin* MS. ſub finem de Pipino:

Dix Feſtes ſiſt en France le païs,
Une de Bar, deux en miſt à Provins,
L'autre de Troies, le quarte de Laigni,
Et trois en Flandres, la noviſme au Landis;
Et la diſiſme li renommez Lignis.

5. FESTUM, Ugutioni, eſt *lignum illud in ſummitate domus, ad quod omnia diriguntur tigna, & in quo conveniunt.* ꝩẏꞃꞅꞇ, Anglo-Saxon. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Feſtum, Solempnitez ou Feſtée de maiſon.*] Charta Philippi Auguſti anni 1285. pro Eccleſia Ferrarienſi apud Morinum in Hiſt. Vaſtinenſi p. 706. *Propter ejuſmodi quittationem, omnis domus, quæ unum Feſtum habuerit, annuatim Eccleſiæ 5. ſolidos ſolvet, & ſi aliquem plures domos habere contingit, unam habebit pro granchia ad ſex denarios de cenſu, &c.* Vide *Feſtagium*, *Firſt-falli*, *Firſt-ful*.

¶ FETA, Ovis, *Fede* vulgari Provinciæ idiomate. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fetans, Beſte menue, comme berbis, chievres, pourciaux.* Inſtrum. Archivi Aptenſis an. 1097. *Si in itinere quod agere diſpono in Jeruſalem non defunctus fuero, dabo pergaudium ipſum vaſculum plenum vino puro, & Fetas tres, & capras duas, & fruſcos duos de alveario meo. Quod finxi figo, quod dixi firmo.* Iſai. 40. 11. *Sicut paſtor gregem ſuum paſcet: in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo levabit, Fœtas ipſe portabit.* Vide *Feda*.

¶ FETAGIUM. Vide *Feſtagium* 1.

¶ FETICUM. Charta Balduini Epiſc. Noviom. pro decimis *de Arten* an. 1049. ex Archivo S. Eligii: *Et inſuper cupiens ipſe abſolvi ab omni cura ſæculari, petit ſervitium de noſtro Fetico ſibi minui, cujus timens impedire devotioni, perdono ſervitium in vita ſua debitum nobis, præter duos milites in unoquoque anno ad hoſtes Regis, & poſt ejus obitum heredes ſui revocentur integre ad ſervitium.* Legendum videtur *Feudo* vel *Feodo*.

FETILLERUS. Fori Aragon. lib. 9. tit. *de Divinis, ſortilegiis, ſive Fictileriis.* Deinde, *cum plures... pro ſuis negotiis recurrerint ad eos, qui fingunt ſe divinare, & ad ſortilegos, ac etiam Fetilleros.* Occurrit rurſum infra. Ubi *Fictilerii* & *Fetillerii* ſunt, qui *phylacte-*

riis magicis utuntur, unde voces formatæ.

¶ FETISCHEFO. Vide *Feisfecho*.

¶ FETTUCIA, Segmentum ſubtile ex quacumque materia, etiam lapide aut ligno. Vox Italis nota. Vide locum in *Boletta*.

¶ FETUTINA, *Res fetidæ & ſordidæ*, in Gloſſ. Sangerman. MSS. n. 501. Apud Papiam: *Fetutina*, *Res fetida & inquinatiſſima ac muliebris*. Apuleio, *Fetutina*, loca ſunt ſordida & fetida.

¶ FEU, pro *Feudum*, apud Acherium Spicil. to. 8. pag. 268.

¶ FEVALIS, Fevataria, &c. Vide in *Feudum*.

¶ FEUDICÆ, Hiræ, ilia. Legendum puto *Fendicæ*. Vide in hac voce.

FEUDUM, ſeu Beneficium, Otberto lib. 2. Feudor. eſt illud, *quod ex benevolentia alicui ita datur, ut proprietate quidem rei immobilis beneficiata, penes dantem remanente, uſusfructus illius rei ita ad accipientem tranſeat, ut ad eum hæredeſque ſuos maſculos & femineos, ſi de his nominatim dictum fuit, in perpetuum maneat, ob hoc, ut ille & ſui hæredes fideliter domino ſerviant, ſive id ſervitium nominatim, quale eſſe debeat, expreſſum ſit, ſive indeterminate promiſſum ſit.* Brevius Cujacius ad lib. 1. Feud. tit. 1. *Feudum eſt jus in prædio alieno, in perpetuum utendi, fruendi, quod pro beneficio dominus dat ea lege, ut qui accipit, ſibi fidem & militiæ munus aliudve ſervitium exhibeat.* Leges Alfonſinæ part. 4. tit. 26. Lege 1. *Feudo es bienfecho, que da el señor à algund ome, porque ſe torne ſu vaſſallo, e el faze omenaje de ſer le leal. E tomo eſte nome de fe, que deve ſiempre el vaſſallo guardar al señor.* Ex quibus patet, *Feudum* idem eſſe cum *beneficio*, de quo ſat multa diximus ſuo loco, ac nomine tantum differre.

☞ Quamquam diligenter & copioſe ſatis de feudis ſcripſerit eruditiſſimus vir D. Cangius, operæ nihilominus pretium duximus, præſertim cum ea ſit hujus materiæ natura ut nec ingrata nec inutilis videatur, de ea uberius iterum dicere, atque de omni loco ea colligere quæ ad noſtrum inſtitutum maxime pertinuerint: qua in re non aliquam opem nobis feret Tractatus de Uſu Feudorum quem nuper edidit V. Cl. D. *Bruſſel*. Atque ut à variis diverſiſque hujus vocis ſignificationibus ordiamur, obſervandum 1°. quod hactenus haud ſatis eſt animadverſum, *Feudum* nude poni pro ipſo feudi ſervitio ſive clientela, Gall. *Mouvance*: quod ita certum eſt ut vox, *ſervitium*, pro ipſo feudo aliquando accepta fuerit. Adamus Bremenſis lib. 4. c. 9. *Caſtra autem & Servitia ejus ab hoſtibus direpta ſunt.* Et Helmoldus lib. 1. c. 55. *Comitiam ejus, urbes, & Servitia Henricus de Batwide beneficio Adelberti aſſecutus eſt.* Nec alio ſenſu vox, *Feudum*, intelligenda videtur, ubi de conceſſione aut mutatione feudorum agitur, præſertim cum indicatur ipſum prædium. Id fuſe probat D. *Bruſſel* Tract. cit. lib. 1. c. 1. præcipue vero ex Charta Philippi Auguſti an. 1204. in qua feudum à terra infeodata diſtinguitur: *Propter hoc autem nos eidem Amiciæ & hæredibus ſuis in perpetuum damus caſtrum S. Leodegarii in Aquilina, & totam Aquilinam in feodo & dominico. Damus etiam eidem Amiciæ & hæredibus ſuis Feodum Bardarum & de Folleſo.* 2°. Hoc nomine deſignatur & ipſius prædii ſervilis conditio, & viciſſim quidquid ab illo feudo jure feudali tenetur. Poſtrema hac ſignificatione accipitur in Charta Ludovici Groſſi ann. 1125. *Et omnia quæ illis de Feodo noſtro data ſunt, unde ipſi ſaiſiti ſunt, jure perpetuo habenda & obtinenda concedimus.* 3°. Sumitur pro ipſa terra in feudum conceſſa. Ita in Areſto an. 1153. pro Epiſcopo Lingonenſi contra Burgundiæ Ducem: *Quatenus Feodum reddat, & quidquid præterea de eo accepit.*

☞ Feuda ab origine perſonalia fuiſſe atque ad vitam conceſſa, & jure uſufructuario poſſidenda, certum videtur. Qui uſus mediante ſæculo XIV. in regno Neapolitano adhuc obtinebat, ut colligitur ex Literis Roberti Regis Siciliæ an. 1332. to. 2. Hiſt. Dalph. pag. 239. col. 1. *Decernimus... nullum privilegium & reſcriptum valere ſeu eſſe alicujus vigoris aut efficaciæ per Nos jam cuicumque conceſſum... exceptis conceſſionibus jam factis Reginæ cariſſimæ conſorti noſtræ de quibuſcumque bonis Feudalibus vacantibus vel vacaturis.* Nam ſi hæreditaria fuiſſent, vacatura feuda indiſtincte non conceſſiſſet. Apud Francos vero ſenſim pedetentimque jure hæreditario ad hæredes ſubinde tranſierunt; quod labente ſæculo IX. incœpit: nam ex eo tempore à Regibus ſecundæ ſtirpis facillime feudatariis conceſſum eſt, ut beneficia ſua ad poſteros tranſmitterent, unde pro temporum facilitate deinceps feudorum proprietatem ita ſibi arrogarunt, ut illa inter liberos dividerent, expetito tamen prius Principis conſenſu. Regino in Chron. *Anno Dominicæ Incarnationis 940. Uto Comes obiit, qui permiſſu Regis quicquid beneficii aut præfecturarum habuit quaſi hæreditatem inter filios diviſit.* Id autem tardius accidiſſe apud Germanos eruitur ex Charta an. 1118. qua beneficium Abbatiæ S. Maximini Trevirenſ. ablatum, ab Henrico Imperatore reſtituitur. Quod tamen de tota Germania dictum nolim; conſtat enim alicubi ſub Conrado I. feuda hæreditario jure poſſideri cœpiſſe. Vide *Beneficium*.

☞ Sed non eadem fuit ſemper conſtanſque feudorum conditio. In primæva inſtitutione ad ſolos nobiles feuda pertinuiſſe atque ab iis ſervos & ignobiles prohibitos fuiſſe vix dubium eſt: unde feuda *honores* vocitarunt. Sic Goffridus Vindocin. lib. 5. Epiſt. 27. *Deus qui permiſit vos Honorem Credonenſem habere.* Et Robertus de Monte an. 1161. *Caput autem ſui Honoris, ſcilicet Ambaſiam, tenebat de Rege Henrico.* At circa XII. ſæculum ſicut nobiles ita & plebeii homines feuda etiam nobilia poſſederunt, non tamen ideo nobiles reputati, quamvis feudorum prærogativis gauderent. *Petrus de Fontaines* c. 3. n. 4. *Pour ce ſe tes vilains a acaté un fief, & il couke, & il lieve en ton vilenage, ne laira il mie kil ne voit à ta ſemonce ke tu li fis du matin au veſpres, ou tele comme tu feras, & ſe on diſt ſeur ſon franc-fief, il ne requerra mie jour de Conſeil, ſe il ne veut pour les ſemonces ki ne fuſt pas rainable. Mais ſi catel, & ſes convenances ſont juſtichables par loi vilaine, s'il n'eſt mie gentixhom de lignage, &c.* Sæculis XI. & XII. omnia in feudum concedebantur, Grueria, teloneum, pedagium, rotagium, apum examina, imo, ſi quibuſdam fides, ipſe, quo vivimus, aër. Cujus moris hæc aptiſſima videtur fuiſſe ratio, ut ſcilicet in expeditionibus bellicis, quæ his temporibus frequentiſſimæ erant, plures haberent milites qui ſervitia militaria iis præſtare tenerentur. Eamdem ob rem mediante ſæculo XII. inſtituta ſunt feuda burſæ ſeu cameræ, cum nimirum loco tenementi annua penſitatio ex fiſco ſolvenda pro præſtandis iiſdem ſervitiis adſignabatur.

Beneficiorum militarium ſeu feudorum originem aliunde, quam à Longobardis, quorum inventores fuiſſe dicuntur, recte quidam, opinor, accerſunt: cum apud Scriptores rerum Romanarum

rum legamus data militibus ac veteranis capta ex hoſtibus prædia, ea conditione, ut militarent, quæ propria fuit feudorum. Atque, ut rem ab ipſis primordiis non repetamus, id potiſſimum firmat locus Lampridii, in Alexandro Severo : *Sola, quæ de hoſtibus capta ſunt, limitaneis ducibus & militibus donavit, ita ut eorum ita eſſent, ſi hæredes illorum militarent.* Et alter Vopiſci in Probo : *Veteranis omnia illa, quæ anguſta adeuntur Iſauriæ loca privatis donavit : addens, ut eorum filii ab anno octavo-decimo, mares duntaxat, ad militiam mitterentur.*

☞ Feudorum originem è moribus Francorum rectius repetendam exiſtimat Alteſerra lib. de Orig. & ſtatu feudor. pro moribus Galliæ c. 1. Franci ſcilicet, inquit, rerum potiti in Gallia, prædia diviſere Ducibus & Militibus, idque beneficiario jure ſub lege fidei & ſervitii, priuſquam Longobardi Italiam attigiſſent. Hoc jure Aureliano Duci Milidunenſis pagus beneficii nomine datus à Clodovæo. Aimoinus lib. 1. c. 14. *Unde cum Clodovæus regnum ſuum uſque Sequanam, atque poſtmodum uſque Ligerim fluvios ampliaſſet, Milidunum caſtrum eidem Aureliano cum totius Ducatu regionis jure beneficii conceſſit.* Et Mummolo Patricio eodem jure Machovillam apud Avenionem datam à Guntrano Rege teſtatur Gregorius Turon. lib. 4. Hiſt. c. 45. *Et Amo quidem Ebredunenſem carpens viam uſque Machovillam Avennici territorii, quam Mummolus munere meruerat regio acceſſit, ibique fixit tentoria.* Unde jam à Francici Regni cunabulis paſſim celebrantur Regii *Leudes*, ſive *Leodes*, id eſt, Fideles, qui à Rege prædia tenebant ſub lege fidei & ſervitii.

Veteres beneficiorum, ac proinde feudorum leges attigimus in voce *Beneficium*, quas etiam proſequutus eſt Gerardus Niger lib. 1. de Feudis tit. 1. ut & Fridericus I. Imp. in ea Conſtitutione, quam profert Radevicus lib. 4. c. 7. & ex eo Guntherus lib. 8. Ligurini.

Feudi porro vocabulum ſub Carolo Craſſo primo auditum, pridem obſervatum à viris doctis: in ea ſcilicet Conſtitutione, quam edidit de Expeditione Romana circa annum 884. à Frehero, Goldaſto, & aliis publicata, in qua hæc leguntur: *Cuicumque ſecundum hanc legem expeditio imperetur, ſi ad Curiam Gallorum, hoc eſt, in campum, qui vulgo Rungalle dicitur, dominum ſuum non comitetur, & ibi cum militari apparatu non repræſentetur, Feodo, præter hos, qui cum gratia dominorum ſuorum remanſerunt in conſpectu noſtro, abſque ſpe recuperationis privetur.* Eadem vox bis deinde ibidem repetitur. Verum, etſi non deſint, qui Chartam hanc falſi ſuſpectam putent, circa tamen ea tempora auditam, nempe Carolo Simplice, Rodulpho, & Lothario Regibus regnantibus, ex veteribus Tabulis adſtruit Dominicus de Prærogat. alodior. cap. 15. §. 1. Charta quippe Pipini Regis pro Monaſterio Figiacenſi in to. 13. Spicilegii Acheriani, in qua ea vox reperitur, falſitatis notas præfert. Certe *feudi honorandi* meminit Charta Lotharii I. Imp. an. 846. in Bullario Caſinenſi to. 1. p. 27. ſed nemo eſt, qui fictitiam eſſe non facile perſpiciat. Neque nævo perinde caret Charta alia Caroli Mag. deſcripta in Chronico S. Michaëlis Vird. p. 403. ubi *Feudi* mentio fit. In Tabulario S. Theofredi in Velavis ſub an. 990. *Dederunt de terra, quam habebant ad Fevum, &c.*

Feudorum Leges Lothario adſcribit Gervaſius Tilleberienſis: *Hic*, inquit, *Legem feodorum primus inſtituit; ſanciens, ut nullus Feodum audeat vendere, ſeu impignorare, vel quocumque modo alienare, ſine permiſſione majoris domini, ad quem Feodum ſpectare dignoſcitur. Huic ſanctæ conſtitutioni, quia futuris tantum, & non præteritis formam dabat negotiis, Fridericus Imperator addidit hæc: Nos autem ad pleniorem regni utilitatem providentes, non ſolum in poſterum; ſed etiam omnes hujuſmodi primo factas alienationes caſſamus, & in irritum duximus, nullius temporis præſcriptione impediente.*

¶ Feaudus, in Charta Archambaldi D. Borbonienſis an. 1217. apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. p. 230. *Nec debet ducere burgenſes in exercitum niſi per terram ſuam, & per Feaudos ſuos.*

¶ Feodus. Tabularium Majoris Monaſterii : *Eudo de Litrcio dedit B. Martino de Comburnio duodecim dietas terræ ab omni ſervitio liberrimas, juxta viam quæ ducit ad Rocam ſpinetorum, & quemdam Feodum quem habebat in caſtro & tota caſtellania Comburnii.*

Feudus. Ordericus Vitalis lib. 8. pag. 680. *Vos omnes, qui patris mei homines fuiſtis, & Feudos veſtros in Normannia & Anglia de illo tenuiſtis, &c.*

¶ Fevus. Charta Bernardi Comitis Biſuldunenſis an. 1078. to. 1. Gall. Chriſt. pag. 39. *Redemi... omnes Fevos militum quos in Biſuldunenſi confinio S. Maria habebat.* Ibid. non ſemel occurrit.

Feidum. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 56. *Illam partem de decimo, quam habebat Natelmus Torrencus de eo per Feidum in parochia S. Joannis.* [Teſtamentum Raimundi Comitis Melgorienſis to. 9. Spicileg. Acher. p. 135. *Dimitto B. Petro Sedis Magalonæ & Canonicis ejuſd. loci... quidquid habeo... vel in aquis vel intra, exceptis Feidis quæ de me habent in hoc terminio Milites.*]

De vocis etymo varia varii tradidere. Feudum à *Fœdere* quidam deducunt. Obertus lib. 2. tit. 4. & Joannes de Janua à *Fidelitate*, vel *Fide*: cui ſententiæ accedunt Cujacius, & plerique alii. Hotomannus à *Feed*, voce Germanica, quæ bellum ſonat, quod prædia bello quæſita militibus diſtribuerentur. Pontanus in Chorographia Danica, à *Feide*, voce, quæ Danis *militiam* ſonat: alii à *Faida*, quod eſt *inimicitia*. Fredericus Sandius in Præliminari ad Conſtitutiones feudales Gelriæ n. 11. à voce Germanica *Fiod*, vel *vehd*, quod bellum publico vel privato conſilio ſuſceptum ſignificat: bellorum namque, inquit, neceſſitas feuda peperit. Matthias Berneggerus in Diſquiſit. de Regno Hungar. §. 206. contendit *Feudum* vocabulum eſſe Hunnicum, ſeu Hungaricum, nempe *foeld*, quod ſignificat *terra*. Etymon perinde ſuo more, hoc eſt, abſonum, prodit Goropius Bekanus lib. 5. Hermathenæ pag. 102. Denique Seldeni ſententia eſt, quam amplecti videtur Faber Cantarellus in tractatu de Feudis, vocem *feudum* à Saxonico ortam, formatamque ex ꝼeo, ꝼeh, & ꝼeoh, merces, ſtipendium, h poſtmodum in ꝺ mutato: ni inquit, placeat haꝺ, vel hoꝺ adjicere, quod Saxonice etiam claſſem, ſtatum & ordinem ſignificat, ut perinde dicatur *Feodum*, quaſi ꝼeohaꝺ, vel ꝼeohod, id, quod ſtatu vel ordine ſtipendiario poſſidetur.

Variæ autem recenſenter Feudorum ſpecies, quas ordine literarum breviter attingemus.

¶ Feudum Advocatiæ ſeu *Avoëria*, Gall. *Avouërie*. Vide in *Advocati*. Idem Alteſerræ c. 3. quod *Feudum Gaſtaldiæ*; illud enim definit quod datur pro actu vel geſtione rerum Domini, vel Principis, vel pro cuſtodia arcis, vel territorii: Gaſtaldus quippe ſive Caſtaldus Longobardis eſt proprie actor. Vide *Gaſtaldus*.

Feudum Ædificii. Charta Philippi Aug. an. 1185. pro Ferrarienſi oppido, apud Morinum in Hiſt. Vaſtinenſi pag. 707. *Qui domum in Feodo habuerit, eam ab Eccleſia Ferrariarum tenebit ad cenſum 5. ſol.* Et mox: *Domum vero ſuam de Feodo, cum alio Feodo ſuo, ad cenſum 12. denariorum in villenagio tenebit.* Vide *Feudum burgenſe.*

Feudum Annuum, ſeu ſtipendium, quod ad annum datur, pro officio, dignitate, vel quolibet miniſterio, in Fleta lib. 2. c. 71. §. 12. De ejuſmodi feudis ita conſuetudo Normanniæ art. 157. *Dignitez & offices tenus en Fiefs ſans fonds ou glebe, doivent hommage & non relief.* Charta Henrici III. Regis Angliæ apud Prynneum in Libertatib. Angl. tom. 2. pag. 960. *Et de Feodis ſolvendis illis, quibus tenemur in Curia prædicta, ad præſens providere nequivimus.* Alia ejuſdem Regis pag. 977. *Aſſignantes ei annuum Feudum 20. marcarum annuatim percipiendum ad ſcacarium noſtrum, &c.* Alia denique pag. 1059. *Et quia Judæi quoſdam reditus de terris & tenementis Chriſtianorum, tanquam perpetuos dudum recipere ſolent per manus Chriſtianorum, qui etiam Feuda dicebantur, &c.* Hinc in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ capp. 2. 3. 4. 5. *de Feodis Cancellarii, Juſtitiarii, Camerarii, Seneſcalli, Conſtabularii, Vicecomitis, &c.* inſcribuntur: & Statutis Roberti III. cap. 25. eſt *de Feudo Vicecomitis*: in Fleta lib. 2. c. 7. *de Feodo Camerarii*: Hugo de Cleeriis de Seneſcallia Franciæ: *Vade ſervitum Feodum tuum Mareſcalciæ, & hoſpitare Hugonem, quia habes iſtud Feudum à Comite.* Statutum Edwardi Regis Angliæ pro officio Seneſcalli Vaſconiæ, in Regeſto Conſtabul. Burdegal. fol. 81. *Dictus Judex percipiat annuatim pro Feudo ſuo 150. libras dictæ monetæ.* Infra: *Item ordinatum eſt, quod ſit unus Defenſor Regis in diœceſi Petragoricenſi, qui petat & defendat jura Regis, &c. & percipiat annuatim pro Feudo ſuo 50. libras dictæ monetæ.* Alibi: *Seneſcallus Vaſconiæ principalis faciat, ordinet, & conſtituat per totum Ducatum Subſeneſcallos, Judices, Defenſores, &c. & cuilibet eorum conferat Feoda & vadia in iſta ordinatione ſuperius adnotata. Feudi Dapiferariæ* meminit Freherus in Origin. Palatinis. *Feodi Cambellani & Majoris*, Charta Philippi Aug. an. 1185. pro Eccleſia Ferreriarum apud Morinum in Hiſt. Vaſtinenſi pag. 708. Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 9. de Cuſtode Vini: *Et inde habet in Feodum vinum, quod per totum annum de vaſis vineariis ſtillat, &c.* Ubi ſupra ſcribitur, *i. in beneficio. L'ordonnance & la maniere de créer les Chevaliers des bains*, apud Edw. Biſſeum: *Et le Barbier oſtera le baing, & tout ce, qu'il a entour, auſſi-bien dedans comme en dehors, & le prendra pour ſon Fié.* Infra: *Et le Chandelier prendra pour ſon Fié tous les garnemens avec tout l'arroy, &c.* Occurrit ibi pluries. *Pagar il Fio*, Danti, eſt ſolvere ſtipendium: ubi *fio* idem valet ac *fevum*, feudum. Vide Cujacium ad lib. 3. de Feud. tit. 1. & Skenæum de Verbor. ſignificat. verbo *Feudum.*

Feudum Antiquum, quod & *paternum*, quibuſdam dicitur, illud eſt, quod ab antiquo cuidam familiæ ita conceſſum eſt, ut à maſculis tantum poſſideatur. [Hæc fuit omnium feudorum ab origine conditio, quæ ad tertiam ſtirpem uſque Regum noſtrorum perſeveravit,] niſi feminæ charta infeudationis illius capaces exiſtant, [quod ſub initia XII. ſeculi in uſu eſſe cœpit, ut diſcere eſt ex Mathilde Henrici I. Angliæ Regis filia quæ in Ducatum Normanniæ ſucceſſit, ſicut Eleonora in Ducatum Aquitaniæ,] & ad agnatos deficiente linea primogenitorum tranſeat, alienatione interdicta: cujuſmodi conditionis formula exſtat in Charta, quam deſcripſit vir multæ eruditionis Dion. Salvagnius Boiſſius lib. de Uſu feudor. cap. 2. pag. 15. *Feudum* vero *antiquum* à *paterno* diſtinguit Zazius lib. de Feud. part. 2. §. 7. *Antiquum* enim dici ait, *quod ab aliquo ex anteceſſoribus acquiſitum eſt, qui communis agnationis ultra quartum gradum origo fuit. Si vero à patre, vel ab aliquo uſque ad quartum gradum, nempe avo, proavo, abavo, proveniat*, tunc *Paternum* appellari. Ita etiam Baldus in §. Hoc quoque, de Succeſſ. feud. & Cowellus. Simile eſt tenementum, quod Angli, *Teneure par homage Anceſtrel* vocant, illud ſcilicet, quod quis à domino tenet, ab anteceſſoribus ſuis poſſeſſum, à tempore, cujus non exſtat memoria. Ita Littleton ſect. 143. Charta Ainardi *de Roſſillon* an. 1342. apud V. Cl. Dion. Salvagnium pag. 33. *Quod quidem, ut aſſeruit, habet & habere debet alias naturam Paterni Feudi, nobilis, & Antiqui, in quo per viam teſtamenti poſſint & debeant ſuccedere, quicumque liberi & hæredes maſculi & feminæ, agnati, cognati, deſcendentes & aſcendentes, habiles & inhabiles de perſonis, & ab inteſtato ſuccedere poſſint & debeant in eodem omnes illi, qui de jure poſſunt & debent in hujuſmodi Feudis ſucceſſionem habere.* Areſtum an. 1382. *In Feudum ligium nobile & Antiquum, & taliter conditionatum, quod transferri non poſſit in alias perſonas, niſi de cognatione dicti Guillelmi.* Charta Humberti Delphini Viennenſis 14. Maii an. 1349. in Statutis Delphinatus pag. 39. *Omnia & ſingula Feuda & retrofeuda Delphinatus præſumuntur & intelliguntur eſſe Antiqua, niſi ipſe dominus Delphinus, vel ſucceſſores ſui, ipſa, vel aliqua ex ipſis, clare oſtenderent eſſe nova.* Charta Cremonenſis an. 1244. *Et hoc de ſuo recto & honorabili Feudo Antiquo & Antiquiſſimo.*

Licet vero feudum novum ſit, & de novo concedatur, poteſt tamen concedi jure feudi antiqui: & tunc naturam ſumit feudi antiqui, & illius jure regitur non tantum in perſona primi vaſſalli, ſed etiam omnium deſcendentium. Atque ejuſmodi feudum doctores vulgo vocant, *Feudum ex pacto & providentia Antiquum*, ut eſt apud Thomam de Martinis Tract. de Generib. & qualitatib. feudor. Exſtat in veteri Regeſto Cameræ Comput. Pariſ. Charta Galeacii Comitis Virtutum an. 1371. qua *Caſtrum Donati erigit in nobile, rectum, Antiquum, paternum & gentile Feudum.* In alia ann. 1377. *In Gentile, paternum, Antiquum, honorificum & perpetuum Feudum.* Vide Ughellum to. 2. pag. 161. 162. to. 4. pag. 874. & Probat. Hiſt. Ducum Burgund. pag. 92.

Feudum Apperibile & Ligium. In Vita Balduini Lutzemb. Archiepiſcopi Trevirenſis lib. 3. 4. 5. 6. 7. id eſt, quod, licet ad Eccleſiam ſpectet, poſt Epiſcopi mortem *aperitur*, id eſt, vacat, quomodo *aperti honores* dicuntur, & de quo poſtea electus hominium ligium præſtat. Vide *Aperire.*

¶ Feudum ad Plena Arma vel *de plenis armis*, cujus *Feudati* armis omnibus & equis inſtructi domino capitali ſervitium præſtare per 40. dies tenebantur. Hiſt. Harcur. to. 4. p. 2172. *Matheus de Gamaches tenet Feodum de plenis armis... Alix de Bavent Feodum ad plena arma.* Quod ibidem ſæpius recurrit.

Feudum Burgense, ſeu ignobile, Zazio parte 2. de Feudis, eſt, quod à minimis valvaſoribus, vel etiam à plebe, paganis, id eſt, privatis in feudum conceditur. *Fief rural*, cui opponitur *Fief noble*, in Conſuetud. Nivernenſi tit. 4.

art. 27. 28. & 29. Vide *Feudum ædificii.*

FEUDUM BURSÆ, Idem quod *Feudum de Camera.* Ut enim *Camera* dicitur Theſaurus Regius, ita *burſa* pro fiſco uſurpatur : atque ita Petrus de Fontanis in Conſilio à nobis edito cap. 14. §. 23. fiſcum, *Bourſe* reddit, in Lege 1. Cod. Si adverſus fiſcum. Regeſtum feodorum Campaniæ fol. 61. v. *Guillelmus de Gornay homo de* 10. *libris in Burſa. Philippus de Creſpeio ligius de* 30. *libr. Burſæ, ſalva fidelitate Regis & Comitiſſæ de Vermendeſio.* Fol. 64. *Dominus Bartholomæus de Roya homo de* 40. *libr. Burſæ.* Fol. 110. *Adam de Bellomonte fecit homagium ligium, poſt dominos ſuos, quos primitus habebat, de* 30. *lib. quas habet ſingulis annis in nundinis S. Aigulfi in Burſa.* In Regeſto Feodor. & Servitior. Campaniæ fol. 146. *Lige de* 50. *livres à vie en Bourſe.* Paſſim ibi. Regeſtum Parlamenti Pariſ. ſign. B. fol. 41. inter Areſta ann. 1277. *Ordinatum fuit, quod injungeretur Mareſcallo Campaniæ, ut ſolvi faciat Feoda, quæ Milites habent in Burſa Comitis Campaniæ.* Juxta regulas Feudorum, annui reditus quivis in feudum dari poſſunt: quia annui reditus computantur inter immobilia. Ita Zazius parte 2. de Feud.

FEUDUM BURSÆ, ſeu *Burſale* appellant præterea Conſuetudines noſtræ municipales aliquot, feudorum reditus partem aliquam, quæ à primogenito ſecundogenitis pro eo, quod in iis habent, jure, ex ſucceſſione paterna datur: *Fief bourſal*, Conſuetudo Cenomanenſis art. 282. *Fief bourſier*, Carnotenſis art. 17. ut qui ejuſmodi feuda poſſident, *Bourſaux*, Perticenſis art. 77. 78. Vetus Conſuetudo Andegavenſis & Cenomanenſis parte 7. tit. *des Succeſſions : Aucuns uſages locaux ſont en aucunes Chaſtellenies, & fiefs deſdits pays, que tels gens coutumiers départiront bien tels aqueſts entre eux comme le domaine, Fié, ou heritage tenu à foi & homage exaument, & à l'un pourroit demeurer ſi hebergement i avoit en ſa portion de terre ou autre choſe, & porteroit la fois pour tous les autres, ſuppoſé, qu'il ne teniſt le quart, ni le quint. Mais quant la terre cherroit en rachat par la mort de l'home ou de la foi, les autres farechaus rendroient à la bourſe, & feroient leur part du rachat, & chiet tout le domaine en rachat, & appelle on le Fié bourſal, c'eſt à ſavoir terre aquiſe de bourſe couſtumiere, lequel uſage local eſt à condamnez ſelon l'opinion des aſſiſtans, & à ramener à la couſtume general.* Ejuſmodi etiam videtur iſtud genus feudi, de quo Bracton. l. 4. Tract. 3. c. 9. §. 6. *Feudum eſt id, quod quis tenet ex quacumque cauſa ſibi & hæredibus ſuis, ſive ſit tenementum ſive ſit redditus, ita quod redditus non accipiatur ſub nomine ejus, qui provenit ex camera alicujus.*

☞ *Feudum burſale* rectius definire videtur D. *de Lauriere* to. 1. Gloſſ. pag. 462. illud quod inter plebeios diviſum ab iis ex pecunia viritim data à Domino capitali redimitur. Nec aliud profecto indicare arbitror verba ex Conſuetud. Andegav. & Cenoman. citata.

FEUDUM CAMERÆ, vel *Canevæ*, aut *Cavenæ*, dicitur, cum aliquid annuum ex *Camera*, i. fiſco Regio, vel ex aliquo loco theſaurario, vel ex vectigalibus, vel ex menſa argentaria ſolvitur. Leges Alfonſinæ parte 4. tit. 26. Lege 1. *La otra manera es, que dizen feudo de Camera. E eſte ſe faze quando el Rey pone Maravedis, à algun ſu vaſſallo cado año en ſa Camera e eſte feudo à tal puede el Rey toller cada que quiſiere.* Ejuſmodi feuda in rectis feudis non computantur, licet recti feudi ſervent naturam, præterquam in ſucceſſionibus, ſcilicet in ſervitiis præſtandis, in danda & præſtanda inveſtitura, in ſacramento fidelitatis, &c. Vide Zazium part. 12. de Feud. §. 31. & Roſentalium de Feud. cap. 2. §. 30. 31. Bracton. lib. 2. cap. 35. §. 6. ait, de feodo vel redditu, qui datur ex Camera, ſine tenemento, de quo poſſit redditus provenire, non fieri homagium, præterquam Regi. Mox addit, non valere homagium, ſi redditus ſit annuus, & de Camera, niſi conſtituatur & proveniat ex certo tenemento. Formula porro ejuſmodi feudorum de Camera conceſſionis ſic concipitur in Chartis Friderici II. Imperat. an. 1250. pro Guigone Delphino Viennenſi, in veteri Regeſto Delphinatus Herouvalliano: *Attendentes devotionis & fidei puræ zelum, quem Wigo Dalphinus Viennenſis dilectus conſanguineus & fidelis noſter habet erga Majeſtatis noſtræ perſonam: conſiderantes quoque grata ſervitia, quæ idem Culmini noſtro fideliter exhibuit hactenus, exhibet in præſenti, & exhibere poterit in antea majora, de annuo Feudo trecentarum unciarum auri percipiendarum de Camera noſtra ſingulis annis in feſto Reſurrectionis Dominicæ, ... ſibi in fide & devotione noſtra perſiſtenti de gratia noſtra duximus providendum, &c.* [Charta Conventionis inter Henricum II. Regem Angliæ & Robertum Comitem Flandriæ in Lib. nig. Scacarii pag. 15. *Et propter prædictas conventiones & prædictum ſervitium, dabit Rex Henricus Comiti Roberto unoquoque anno quingentas libras Anglorum denariorum in Feodo.*] Exſtat in 4. Regeſto Memorialium Cameræ Computor. Pariſienſis fol. 47. hominium Regi Johanni præſtitum pro ſimili feudo Cameræ, quod vice formulæ hic deſcribendum duximus: *A tous ceux qui ces preſentes lettres verront & oirront, Rogier de Beauchamp Chevalier au Roy d'Angleterre, Salut. Je fais à ſavoir à tous, que le Roy de France Monſeigneur m'a donné de ſa grace deux mil florins à l'eſcu de rente annuelle, à prendre, percevoir & avoir chaſcun an tant comme je vivrai, ſur ſon Treſor à Paris, ſi comme il appert par ſes Lettres à moi données ſur ce l'an de grace* 1360. *le* 6. *jour de Janvier, ainſi ſignées,* Per Regem vobis præſente Toloſæ, *pour laquelle rente je ſuis entrez en la foy & en l'hommage de mondit Seigneur le Roy de France, & lui ay promis & promet foy & loyalté, & le ſervir loyalment à mon pouvoir de ce qu'il aura à faire de moy, toutes fois que de par luy en ſeray requis, contre toutes perſonnes quelconques, excepté tant ſeulement mondit Seigneur le Roy d'Angleterre & ſes enfans. En teſmoin de laquelle choſe j'ay ſeellées ces Lettres de mon ſeel, dont je uſe communément. Donné à Londres le* 26. *jour de Juillet* 1362. Complurium ejuſmodi Regibus noſtris præſtitorum ab exteris hominiorum meminit Tillius, ubi de bellis inter Reges Francicos & Anglicos. Nonnulla etiam alia deſcripſit Fredericus Sandius in Commentar. ad Conſuetudines feudales Gelriæ tit. 1. c. 1. n. 7. 8. 9. 10. &c. Vide, quæ de iis annotavimus in 13. Diſſertatione ad Joinvillam.

☞ *Feudum* autem *Canevæ* ſeu *Cavenæ* dicitur, cum vaſſallo ex cellario Domini, feudi nomine, præbetur annona. Sic Galbertus duas quadrigatas vini annuas à Duce Normanniæ percipiebat. Ordericus Vital. lib. 6. *Duas quadrigatas vini de Principe Normannorum in Feudo tenebat ſingulis annis, ex quibus unum modium ad celebrandas Miſſas perenniter conceſſit Monachis.*

FEUDUM CAPITALE, [Gall. *Fief en chef* vel *chevel,*] dicitur illud, quod nullo medio à Rege, aut eo, qui ſupremo jure gaudet, dependet, ut ſunt Ducatus, Comitatus, Baroniæ. Vetus Conſuetudo

Normanniæ MS. 1. part. ſect. 3. c. 23. *Les Fiemens chevels, ſont icels, leſquiex ſont tenus en chef, ſi comme Comtées, Baronnies, & Fiens de hauberc, Sergenteries franches, & tous autres Fiemens, qui ſont tenus en chief, qui ne ſont pas ſouſmis au Fieus de hauberc: & as Seigneurs de tels Fiemens doivent paier leurs hommes trois aides chevels ſelon la Couſtume de Normandie. Tous les Fiemens par deſſous ſont appellez tous iceux Fiemens, qui deſcendent des chevels fiemens, & ſont ſoumis à iceus Seingneurs, ſi comme ſont Vavaſſouries, qui ſont tenues par hommages & par ſervices, ſi comme ou par ſervice de cheval maſle & autres Fiemens, qui ſont tenus par les acres de terre de leurs chiefs Seingnors.* Vide novam Conſuetudin. Normann. cap. 34. 35.

☞ Nihil certe ad mentem ſuam aptius proferre poterat Doctiſſimus Cangius; attamen ſi conſulatur vetus Commentarium in eamdem Conſuetudinem, ſtatim intelligi datur *Feudum Capitale*, ab alio quam à Rege, aut eo, qui ſupremo jure gaudet, poſſe dependere. Hæc ſunt autem verba Conſuetudinis quæ explicantur: *Les autres Fiefs qui ſont tenus en chief ne ſont pas ſoumis à nul fief de Haubert. Ce texte*, verba ſunt Commentarii, *entend de ſoumiſſion de vilain Fief, & non pas de ſoumiſſion de noble Fief. Et ne veut pas dire que ſe ung noble Fief étoit tenu d'un Fief de Haubert, qu'il ne fuſt pour ce Fief en chief: car les Fiefs de Haubert memement ſont ſoumis aux autres, & les Baronies & les Comtez; mais veut le texte dire qu'ils ne ſont pas tenus à aucun Fief de Haubert comme vilain Fief. Et eſt l'entente de ce texte, comme il peut apparoir par ce qu'il met aprés: les Fiefs par deſſoubs ſont qui deſcendent de Fiefs Chevels & ſont ſoumis à eux, ſi comme Vavaſſouries, qui ſont tenuës par ſommage & par ſervice de cheval, & les autres Fiefs qui ſont tenus par autres ſervices.*

¶ Feudum Casamenti, Quod à caſa Dominica dependet; proprie prædia Eccleſiarum & Monaſteriorum titulo Advocatiæ & Defenſionis ſubinfeodata. Ivo Carnot. Epiſtol. 284. *Adjecimus etiam, ut quicquid hactenus de Caſamento Carnotenſis Eccleſiæ, conceſſione poſſidentium, & præſidentium per annum & diem quiete poſſederint, de cetero noſtra conceſſione quiete poſſideant.* Quæ conſuetudo ab Eccleſiaſticis ad Laïcos ſubinde tranſiit. Hæc tamen feudi ſpecies non ubique ſtatim recepta fuit; at labente ſeculo XII. paſſim *Caſamentum* pro feudo uſurpari reperitur. Charta Theobaldi an. 1198. *Ego Theobaldus Trecenſis Comes Palatinus; notum facio tam præſentibus quam futuris: Quod ego dedi D. Radulpho cognomine Plunquet, villam quæ dicitur Veuderie quæ eſt prope Caſtellionem, in Feodo & Caſamento ſibi & hæredibus ſuis.* Vide *Caſamentum* 1.

Feudum Castrense, Feudi ſpecies, qua quis certa pecuniæ quantitate, vel tenemento aliquo donatur, ut caſtrum ſibi à domino collatum cuſtodiat ac tueatur: *Burglehen* Germanis appellatur, ut auctor eſt Freherus in Origin. Palatinis. Wichbild Magdeburgenſe art. 7. §. 4. de Romanis: *Conſultabant præterea ut arces illas pro commodo inhabitantium jure aliquo communirent ac locarent: acceptiſque nonnullis Militaris ordinis viris, illas fortaliciis & munitionibus præfecerunt, ac ſub eo jure, quod Caſtrenſe ſeu Emphyteuticum jus dicitur, ſub Feudo Caſtrenſi collocarunt.* Jus Feudale Saxon. c. 37. §. 5. *Feudum caſtri non poteſt Caſtrenſis alteri conferre, &c.* Chronicon Lauriſhamenſe p. 89. *Et partem agri dominicalis in Caſtrenſe beneficium... diſtribuit.* [Charta an. 1300. apud Ludewig. to. 2. p. 246. *Henricus D. G. Fuldenſis Eccleſiæ Abbas &c. nobili viro Philippo Domino de Minzenberg conſanguineo noſtro centum marcas denariorum Colonienſium, tribus fallentibus pro denario computatis, Caſtrenſe Feudum caſtri Bingenheim deputavimus in hunc modum, ut ipſe Caſtrenſem idoneum ſibi in dicto caſtro ſubſtituat, qui cuſtodiam faciat caſtralem & reſidentiam.*] Exemplum inveſtituræ *Caſtralis beneficii*, uti appellatur, profert Freherus in Originibus Palatinis, l. 1. p. 81. quo quidam Popo *de Durn* à Ludovico Comite Palatino Rheni inveſtitus, profitetur tam pro ſe quam pro hæredibus ſuis, in Caſtro Hidelbergenſi *Caſtrale beneficium* perpetuo ſe deſerviturum, habiturumque in eodem caſtro, loco ſui unum Militem continue reſidentem, &c. Quod quidem feudum Popo recepit, acceptis à Comite centum marcis argenti Colonienſis ponderis. Vide Jus feudale Saxon. cap. 3. §. 4. cap. 29. §. 12. cap. 37. §. 4.

¶ Feudum Censuale, Tenura terrarum ſub annuo cenſu infeodata. Liber niger Scaccarii pag. 75. *Tunc prædictus Epiſcopatus de quodam tenemento, quod tenuit R. de Monaſteriis Feodo Cenſuali, ſcilicet de duobus hidis, unum feſavit militem.* Vide infra *Feudofirma*.

¶ Feudum Censuatum, de quo infra in *Feudum honoratum*, quod itidem ſub annuo cenſu datur; à *Cenſuali* tamen videtur differre, quod *honoratum* ſimul nominatur.

¶ Feuda Choralia, Feuda Communiæ, jura ſcilicet, tenementa & alia quæ ad Choram ſeu Communiam alicujus urbis vel ſocietatis ſpectant. Statuta Collegii Ardacenſis art. 27. apud Raimund. Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 122. *Verum coloni ad oblagiam, & ad Feuda Choralia ſpectantes, ad nullam prædictarum exactionum vel contributionum ſint aſtricti.*

¶ Feudum Comitale, Idem videtur quod *Nobile* infra. Charta an. 972. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 900. *Ego Borellus G. D. Comes & Marchio & conjux noſtra Ledgardis Comitiſſa... vindimus tibi alodem noſtrum proprium, qui mihi advenit ad me Borrel per genitorum meorum, & ad me Ledgardis per meum decimum, id eſt, Eccleſia de S. Stephani qui eſt in puig de Granolers, quod tu tenes per Fevum Comitale & per fevum de caſtrum Gurbo.* Epiſtola Silveſtri II. PP. ad Sallam Epiſc. Urgell. an. 1001. ibid. col. 958. *Cum Fevo & alode Comitale. In valle Andorra omnes alodes Comitales, &c.*

¶ Feudum Corporale; Gallice *Fief de corps*; Quo vaſſallus debita ſervitia per ſeipſum Domino capitali præſtare tenetur. Vide Aſſiſias Hieroſol. pag. 156. *Feudum Corporale* præterea dicitur illud quod in terris aliiſque domaniis poſitum eſt, ad diſcrimen eorum quæ *Incorporalia* vocant, quod ſine tenemento ſint.

Feudum in Curia, ſeu *in Curte* dicitur, cum dominus caſtri, vel villæ, certam partem vel ex Camera territorii ſui, aut ex teloneis, vel ex villa aliquid infeudat, quod minus ſit parte alia, quæ remanſit. Vide Roſentalium cap. 2. §. 40.

Feudum extra Curiam eſt, quando dominus caſtri, vel villæ, juriſdictionem quidem & diſtrictum in villa vel caſtro cum modica aliqua poſſeſſione habet, quam alteri infeudat, cum cæteræ poſſeſſiones aliorum ſint propriæ. Ita Zazius part. 11. de Feud. §. 1. ubi fuſius rem explanat.

¶ Feudum extra Curtem, dicitur illud quod pendet ad aliquo Domino extra metas juſtitiæ dominii ſui. Baro de Beneficiis lib. 1. cap. 9.

Feudum Dangerii, Noſtris *Fief de danger*, in

Conſuetud. Trecenſi art. 37. Calvimontenſi art. 56. Barrenſi art. 1. &c. ſic appellatum, quod ejus amittendi periculum immineat, niſi mature hominium & fidelitatem exhibuerit vaſſallus, vel ſi is, inconſulto domino, ſeu nondum præſtito hominio, feudi ſui poſſeſſionem adeat. Conſtitutio Friderici I. Imp. apud Radevicum lib. 4. cap. 47. *Si quis infeudatus major 14. annis ſua incuria vel negligentia per annum & diem ſteterit, quod feudi inveſtituram à primo domino non petierit, tranſacto hoc ſpatio Feudum amittat.* Vide *Dangerium.*

¶Feudum Dominicum, Idem forte quod *Capitale*, vel quod Gall. dicitur *Chef lieu d'une Seigneurie*, à quo alia feuda etiam nobilia dependent. Litteræ Johannis de Britannia an. 1231. apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. pag. 1636. *Inſuper nos & hæredes noſtri non poterimus aliquo modo accreſcere nos in aliquo Feodo dicti Vice-comitis* (de Rohan) *vel hæredum ſuorum Dominico, vel gentili, vel in retrofeodo.*

Feudum Ecclesiasticum, inquit Zazius part. 2. de Feud. dicitur triplici reſpectu, 1. quod ab Eccleſia datur, 2. quod ab ea recipitur, 3. quod datur & recipitur à Clerico, licet non tanquam ab Eccleſia. Feudo iſtiuſmodi opponitur *Feudum ſæculare.* Brevius, feudum Eccleſiaſticum eſt, quod ab Eccleſiaſticis & Eccleſiis poſſidetur. Ita accipitur in Regiam Majeſt. lib. 3. cap. 25. §. 2. 3. cap. 34. Tabul. Conchenſis Abbatiæ in Ruthenis Ch. 483. *Et accipiet Sacerdos Fevum de Eccleſia de manu Abbatis, &c.* In Concilio Claromontano an. 1095. vetatur Preſbyter effici homo Laïci: *Sed ſi Feudum in Laïco Sacerdos tenuerit, quod ad Eccleſiam non pertineat, talem faciat ei fidelitatem, quod ſecurus ſit. Homagium* vero pro dignitatibus Eccleſiaſticis, v. g. Decani, Epiſcopo factum legimus apud Louvetum in Hiſt. Bellovac. lib. 1. p. 338. Tabular. S. Cyrici Nivern. *Feoda Dom. Epiſcopi Nivernenſis, pertinentia ad Dominum Nivernenſem. Et primo Feoda Eccleſiæ Nivern. Archidiaconus Nivern. Theſaurarius, Cantor, &c.* Regeſtum Feodorum & Servitiorum fol. 141. in Camera Computor. Pariſienſ. *Henri de Culant Celerier de S. Eſtienne de Troies, Lige de la Celererie de l'Egliſe de S. Eſtienne.* Fol. 167. *Le Treſorier de S. Kyriace de Provins maiſtre Guillaume Vaſco Lige de la Treſorerie à lui donnée l'an 1258.*

☞ Porro è feudis Eccleſiaſticis, ut obſervat Alteſerra cap. 4. alia ſunt libera quæ nec cenſum nec ſervitium militare debent, ſed tantum obſequium precum pro ſalute Principis. Horum meminit Helgaldus in Vita Roberti: *Præterea Patri Benedicto, & ſuis piſcatoriam Ligeritti fluminis benigniſſimus adhibuit, ſcripto firmavit, & ex his nihil aliud quam interceſſionis illius quæſivit ſuffragia.* Ingulphus in Chron. Croylandienſi ubi de Bertulpho Rege Merciorum: *Emancipo ab omni debito Regis, & omnis alterius Domini, & hominis, cujuſcumque fuerit dignitatis, excellentiæ vel honoris, ut nihil à modo de ſacri veſtri Monaſterii Croyland Monachis litteratis & Laïcis, ſervis aut tenentibus veſtris exigere poterunt, præter orationes veſtras aut beneficia ſpiritualia.* Alia vero non libera, quæ præſtant militiam & cenſum. Quæ quidem notiora ſunt quam ut probatione indigeant. Nemo quippe horum temporum hiſtoriam vel leviter attigit qui Epiſcopos & Abbates galeatos citius obviam non habuerit quam infulatos. Sed abs re non fuerit obſervare hanc Eccleſiaſticorum feudorum ſervitutem in Angliam à Guillelmo Conqueſtore invectam fuiſſe, ut teſtis eſt Matthæus Paris ſub ann. 1070. *Rex Willelmus... Epiſcopatus quoque & Abbatias omnes quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni ſervitute ſæculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos Epiſcopatus & Abbatias pro voluntate ſua, quot milites ſibi & ſucceſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore voluit à ſingulis exhiberi.*

¶Feudum Episcopale, Prædium quod ab Epiſcopo jure beneficii poſſidendum Laïco conceditur. Charta an. 1122. inter Probat. Hiſt. Monmorenc. p. 37. *Ego Girbertus Dei gratia Pariſienſis Epiſcopus... Eccleſiam & altare B. Mariæ de Moncellis, Monaſterio B. Martini de Pontiſara conceſſi, annuente Burcardo de Montemorenciaco, qui eum de Epiſcopali Feudo poſſidebat.*

Feudofirma, vel Feudifirma, eſt tenura terrarum, vel tenementorum alicui & hæredibus conceſſa pro annuo reditu, qui tertiam, vel ad minus quartam veræ æſtimationis æquat, abſque aliis ſervitiis, quam quæ in Charta conceſſionis, ſeu feoffamento exprimuntur. [Et quidem interdum ea lege concedebatur ut ſervitia militaria præſtaret. Charta Henrici Regis Angliæ an. 1155. *Si aliquis teneat de nobis per Feodifirmam vel ſoccagium, vel burgagium, & de aliquo teneat per ſervitium militare, nos non habebimus cuſtodiam hæredis, nec terræ ſuæ quæ eſt de Feodo alterius, occaſione illius Feodifirmæ, vel ſoccagii, vel burgagii, niſi ipſa Feodifirma debeat ſervitium militare.*] Hujus autem tenuræ conditio talis eſt, ut ſi tenens per biennium reditum ſuum detineat, tum dominus, ſeu feoffator, actionem ad terras ſibi & hæredibus ſuis recuperandas habeat. Ita Britton. p. 164. Cowellus lib. 2. Inſtit. tit. 2. §. 16. tit. 4. §. 1. lib. 3. tit. 25. §. 2. & Raſtallus verbo *Feeferme.* Idque *Firmam in feudo tenere* appellabant Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 56. *Si quis vero Firmam in Feudo teneat, & homagium inde fecerit, ſive in eo manens ſit, vel non ſit, & eum diligit, ſatisfaciat domino ſuo in curia ſua, vel in curia domini, de quo ipſum Feodum eſt.* Charta alia Henrici Regis Angl. tom. 1. Monaſtici Angl. pag. 106. *Et quoddam pratum... in Feodofirma perpetuo habendum pro 20. ſolidis reddendis unoquoque anno, &c.* Et pag. 112. *Conceſſit... dimidium gurgitis de Duny ad Feodum Firmam in eſcambium, &c.* Matth. Paris an. 1250. *Partem ſuam in ſilvis.... pro magna ſumma pecuniæ ut ſibi in viaticis provideret, ad Feudofirmam dimiſit.* Charta Philippi Pulcri an. 1314. in Reg. Chartophylacii Regii 49. Ch. 190. *Nous faiſons à ſavoir, &c. que comme Pierres Sires de Chambly teniſt à Fieferme de nous nos moulins de Monfort ſur Rille... leſquels moulins feu Pierre de Chambly noſtre Chambellan, tenoit à ferme de nous pour ladite ſomme, &c. luy quittons pour toûjours ladite penſion, qu'il nous payoit pour leſdits moulins, &c.* Habetur formula dationis ad manufirmam in libro Anglico *Juſte of peace* pag. 147. & apud Willelmum Thorn. ſub ann. 1206. Vide eumdem an. 1283. pag. 1935.

☞ *Feudofirma* alio ſenſu accipienda videtur, cum in Chartis donationum quæ Eccleſiis Monaſteriiſve fiunt, occurrit; neque enim iis conditionibus mox à D. Cangio recenſitis Viris Eccleſiaſticis tribui potuiſſe arbitror. Itaque tunc *Feudofirma* idem fortaſſis quod *Feudum perpetuum*, vel potius quod tunc dicebatur *Manu-firma, Main-ferme.* Charta Epiſcopi Wigornenſis ann. 1177. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 2. *Walterus filius Willelmi de Stanei, conceſſit donationem quam pater ejus Willelmus dedit Monaſterio S. Mariæ de Bordeſleia, ſcili-*

cet totam terram de Oſmerclega cum omnibus quæ ad eam pertinent, cum omni libertate haiæ ejuſdem terræ, in Feudoſirma.

Feudifirmarius. Leges Burgorum Scoticorum cap. 138. *Feudiſirmarius non poteſt firmarium facere de aliqua terra, niſi reddatur domino capitali, & ipſe faciet illum firmarium, &c.*

Feodum Forinsecum, in Fleta lib. 2. cap. 14. §. 1. videtur appellari ſtipendium, quod à *Theſaurario Garderobæ Regiæ* aliis, quam ex domo & hoſpitio Regis præſtatur, & exſolvitur ex fiſco Regio: cui opponitur *Feudum in curte domini*, de quo Otbertus lib. 1. tit. 2.

Feudum Francum illud dicitur, in quo vaſſallus ad ſervitia non tenetur, fidem tamen domino ſervare debet, eoque nomine hominio obnoxius eſt. Hæc Zazius lib. de Feudis part. 8. §. 44. & Roſentalius lib. de Feud. cap. 2. §. 33. Ita in libello de Recuperatione Terræ Sanctæ, circa finem, *Franca Feuda* dicuntur, *quæ ſpeciali ſervitio non ſunt onerata.* Vetus Conſuetudo Normanniæ MS. 1. parte ſect. 3. cap. 9. *Nous apelon Franc Fieu, quant aucun tient franchement ſon fieu, & tous ſes ſouſmis l'en ſont le ſervice, qui apartient à icele franchiſe.* Tabularium Tutelenſe an. 1265. *Ut omnia teneant ab Abbate & ſucceſſoribus in Francum Feodum ſive allodium, ut pro his homagium francum nobis Abbati & ſucceſſoribus noſtris, amplius facere teneantur.* Charta Raymundi *des Baux*, cogn. Junioris ann. 1274. menſ. Febr. qua profitetur, tenere ſe à Bertrando *de Clabenſeis* Epiſcopo S. Pauli Tricaſtin. Caſtella Suzæ & Buxedonæ *in Feudum Francum & gentile.* Mox additur: *Item fuit conceſſum, quod ipſe Raimundus de Baucio & ejus hæredes ſemper in mutatione domini vel vaſſalli teneantur facere homagium ligium flexis genibus, & jurare fidelitatem cum illis articulis, qui in dicto juramento continentur, videlicet dictus Epiſcopus & ſucceſſores poſſint ſuum vexillum ſeu baneriam mittere, in ſignum dominii & recognitionis dicti Caſtri, ſeu in fortalitio, &c.* Charta an. 1306. in Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1295. Tabularii Regii num. 165. *Prædicta vero omnia idem D. Bertrandus & ejus ſuceſſores tenebunt à D. Rege & ejus ſucceſſoribus Regibus Franciæ in Feodum Franchum & honoratum ſub homagio ligio & fidelitatis juramento.*

Videntur tamen exemta fuiſſe ejuſmodi *Feuda Franca & honorata* à redditione caſtrorum; quod potiſſimum colligitur ex hominio Guillelmi filii Duciſſæ Mathildis Dom. Montiſpeſſulani menſ. Martii an. 1189. Raimundo Comiti Toloſano & Mergorienſi facto: *Quæ omnia habeo & teneo de te ad Feodum Francum & honoratum, ita quod nullum ſupradictorum caſtrorum vel villarum tibi vel tuis, nec alicui Comiti Melgorii reddere teneor.* Vide *Feudum honoratum.*

Feudum Francale, in Conſuetud. municip. Vianæ in diœceſi Aginnenſi, in Regeſto Conſtabul. Burdeg. fol. 53. *Poſſunt vendere vel infeodare, aut res ſuas immobiles dare, excepto Feodo Francali Militari, quod emere vel recipere non poſſunt* ſine licentia Regis Angliæ. Quæ totidem verbis habentur in Conſuet. Valentiæ in ead. diœceſi fol. 141. In Regeſto Homagiorum Aquitaniæ, *Vitalis Seron* profitetur, ſe tenere à Rege Angliæ Duce Aquitaniæ *in Feudum Francale ratione Ducatus duas partes vineæ, quæ eſt in Parochia, &c.* In eodem Regeſto fol. 11. *Dixerunt ſe eſſe homines ligii & Francales dicti Domini Regis.* Atque hoc feudum *Francale* aliud non videtur ab eo, quod *Feudum Francum*, id eſt, nobile, & quod à viris ignobilibus teneri & poſſideri non poteſt.

Feudum Furcale, Cui *Furcæ*, ſeu ſuperioris juſtitiæ jus competit. Charta R. Abbatis Carofenſis ann. 1308. ex Regeſto 2. Philippi Pulcri Regis Franc. in Tabul. Regio, n. 11. *Item quod habitantes in dicta baſtida poſſint emere & recipere ad cenſum vel in domo à quacunque perſona volente vendere vel infeudare, aut res ſuas immobiles dare, excepto Feudo Furcali & Militari, quod emere vel recipere non poſſint, niſi de noſtro vel ſucceſſorum noſtrorum proceſſerit voluntate.* Vide *Furca.*

Feudum Futurum, aut **de Futuro**, dicitur illud, de quo quis infeudatur poſt mortem poſſeſſoris. Nam *Dominus poteſt duobus ſolum Feudum conferre, uni poſſeſſionem, & alteri exſpectationem, quæ dicitur Conventio, ſi moriatur abſque hærede feudali poſſeſſor*, qui quidem dicitur *Infeudatus de futuro*, in Jure feudali Saxonum cap. 7. 8. 9. 29. 30. & 37.

Feudum Gardiæ, quod alias *Annale* vocat Zazius art. 2. de Feud. cui opponitur *Perpetuum*, ut ſunt omnia feuda: cum ſcilicet cuſtodia caſtri, domus, &c. mercedis nomine conceditur. Auctor Breviloqui: *Guardia, Feuda ſunt, quæ conſtituuntur aliquibus propter cuſtodiam rei domini conſtituentis: Guardio dicitur ille, cui talis cuſtodia eſt commiſſa.* Vide Roſental. lib. de Feud. cap. 2. §. 32.

¶ **Feudum Gastaldiæ.** Vide *Feudum Advocatiæ.*

¶ **Feudum de Haro**, Cui ſcilicet clamoris *de Haro* cognitio aut juriſdictio, vel, ut apertius dicam, cui ſuperioris juſtitiæ jus competit. Chartularium Gemmet. to. 1. pag. 32. *Nous avons ou dit lieu* (de Morville)... *deux demy fiefs de Haro & deux de Liage.*

¶ **Feudum Honorabile**, Idem quod infra *Honoratum.* Inſtrum. an. 1336. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 559. *Ipſi domino Regi & ſucceſſoribus ſuis Boemiæ Regibus, ab eoque domino Rege per oſculum inter nos hinc inde prælibatum & reaſſumptione Bireti, ipſum Ducatum noſtrum cum terris & pertinentiis ipſius in Feodum Honorabile recipimus, pariter & habemus, decernentes, &c.*

¶ **Feudum Honorarium**, Eadem notione. Charta an. 1204. apud Gallandum: *Ego Petrus Dei gratia Rex Aragon. Comes Barcinon. Dominus villæ Montiſpeſſulani & Mariæ Reginæ uxoris meæ nomine do tibi Pontio Petro & ſucceſſoribus tuis in Feudum Honorarium totam medietatem caſtri de Ropiniano.*

Feudum Honoratum, nulli ſervitio obnoxium: proinde idem, quod *Francum.* Pactum initum inter Petrum Regem Aragon. & Jacobum Regem Majoricarum ſuper Regno Majoricar. 13. Kal. Febr. 1278. *Nos Jacobus... recipimus à vobis D. Petro Rege Aragonum fratre noſtro & ſucceſſoribus veſtris Regib. Arag. in Feudum Honoratum ſine omni ſervitio... totum prædictum regnum Majoricarum, &c.* Homagium factum à Guillelmo filio Mathildis, Duciſſæ D. Montiſpeſſulani Raimundo Comiti Melgorii, menſe Mart. an. 1189. *Quæ omnia habeo & teneo de te ad Feodum francum & honoratum, ita quod nullum ſupradictorum caſtrorum vel villarum tibi vel tuis, nec alicui Comiti Melgorii reddere teneor.* Et infra: *Et hæc omnia habeo & teneo à te D. Raymundo Comite Melgorii ad Feodum francum & Honoratum, pro quibus omnibus præſcriptis facio vobis hominium & fidelitatem.* Charta Bertrandi D. Caſtri *de Paris* in Comitatu Ruthenenſi, 3. Non. Mart. an. 1274. *Recognoſco.... vobis D. Henrico Comiti Ruth.... me tenere.... in Feudum francum & Ho-*

noratum & nomine Feudi Honorati, ad fidelitatem tamen & homagium, omne ego quod poſſideo... in dicto Caſtro de Paris. Alia Raimundi Comitis Toloſani an. 1242. in Regeſto Toloſ. *Et pro hac donatione ſive quitatione Dominus Comes prædictus pro ſe & hæredibus ſuis donavit in liberum & Honoratum Feudum villam nomine Beſſitam in Rutenenſi diœceſi... ad omnem eorum voluntatem in perpetuum faciendam : ita tamen quod prædictus Gaillardus & Domeſtica ejus uxor & hæredes eorum ſint pro Feudo prædicto homines & Milites prædicti Comitis*, quibus additur etiam *hominium.* Alia Guillelmi, filii Mathildis Duciſſæ, D. Montiſpeſſulani an. 1185. Jun. *Hæc omnia prædicta dono, laudo, trado & concedo in perpetuum tibi & tuis ad Feodum Honoratum, & tu Raymundus Aerradus & hæredes & ſucceſſores tui, qui hoc Feudum tenebunt, facietis mihi & hæredibus meis nomine hujus Feodi hominium & ſervitium.* Exſtat Charta B. Epiſcopi Magalonenſis, Domini & Comitis Melgorienſis, qua dat *in Feudum Honoratum* & *cenſuatum* 4. denarios de 10. denariis, quos ratione dicti Comitatus percipiebat, Jacobo Regi Arag. Domino Montiſpeſſulani. Adde Hiſtor. Beneharn. lib. 8. cap. 27. n. 10. & Gariellum in Epiſcopis Magalon. pag. 244. 269. Ejuſmodi etiam feuda, quæ in *relevıis* ferrum lanceæ, ſparverium, auſturem, chirothecas, & ſimilia præſtare tenentur, *Fiu Hondrat*, ſeu *Feuda Honorata*, vel *Honoris*, vocant Fori Beneharnenſes tit. 1. art. 27.

☞ *Feudum* tamen *honoris* ab *honorato* ſeu *honorario* diſtinctum fuiſſe in Aragonia ſcribit Gallandus in Tract. MS. de Feudis, illudque adſignat diſcrimen, quod *feudum honoris* ea conditione daretur, ut ex reditibus caſtri ſeu villæ, milites ad ipſius caſtri defenſionem neceſſarios aleret feudatarius; *feudum* vero *honorarium* ſub fide tantum & hominio poſſideretur. Idem itaque Gallando *feudum honoris*, quod aliis *feudum ſoldatæ.*

☞ Utcumque ſit, certum videtur *feuda honorata* non ubique ab omnibus ſervitiis exemta fuiſſe; in Charta enim an. 1298. feudatarius manumitti dicitur *ab omni vinculo ſervitutis atque hominii ſeu homagii* quod ratione *Feudi honorati* facere tenebatur; ſed præſtat Chartam ipſam legere, quam invenies voce *Manumiſſio* ad lin. Eamd. vocem, &c.

FEUDUM IGNOBILE eſt, quod à manerio aliquo dependens, ruſticis & hæredibus eorum ob ſervitium aliquod ignobile conceditur, & Liberum tenementum vulgo appellatur. Cowellus lib. 2. tit. 2. §. 8. Vide *Feudum burgenſe*, & *Sergentia.*

¶ FEUDUM IMMEDIATUM, Quod à capitali Domino immediate tenetur; *Feudum Mediatum*, quod aliter *Retrofeodum* dicitur. Tranſactio inter Philippum Pulcrum Franc. Reg. & Epiſcop. & Capitul. Eccl. Vivar. an. 1307. *Et de his, quæ ab iis, vel ab altero eorumdem tenerentur in Feudum mediatum, vel immediatum, &c.*

FEUDUM INTEGRUM, in Conſuetudine Caſtelli novi in Thimeraio art. 10. & 21. & Carnotenſi art. 15. dicitur illud, quod ratione *equi ſervitii* valet 60. ſolidos de *racheto.*

¶ FEUDUM JURABILE ET REDDIBILE, Ultramontanis præſertim notum; Eſt, inquit Jacobinus de S. Georgio de Feudis n. 29. pro quo juratur fidelitas Domino. *Non jurabile*, quando conceditur eo pacto, ut fidelitas non juretur. Vide Boiſſium de Uſu Feud. c. 4. Inſtr. an. 1325. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 204. col. 2. quo Johannes Comes Forenſis pro pluribus caſtris & feudis ſe hominem ligium de Dalphino conſtituit: *Item caſtrum de Cuſſiaco cum ipſius caſtri mandamento... quod caſtrum tenet ab ipſo Comite Forenſi Jurabile & reddibile Johannes de Mays Dom. de Cuſſiaco.* Ibid. non ſemel occurrit. Aliam hujuſce appellationis cauſam nobis aperit doctiſſimus D. *de Laurière* in Gloſſ. Juris Gallici; ea ſcilicet potiſſimum ratione ejuſmodi feudum *jurabile* dictum fuiſſe quod, quemadmodum vaſſallus feudatum caſtrum domino capitali redditurum ſe, cum ei libuerit, ſacramento ſuo pollicebatur; ita idem caſtrum vaſſallo reſtituturum ſe, cum eo ad ſuum commodum uſus fuiſſet, jurabat capitalis dominus. Id probat ex Charta an. 1297. quam conſule, ſi lubet, ad vocem *Rendable.*

FEUDUM LAICALE, *Laicum, quod non tenetur de Eccleſia, ſed eſt de feodo mere temporali*, inquit Lindwoodus. Charta Henrici II. Regis Angl. tom. 2. Monaſtici Angl. p. 260. *Centum ſolidatas terræ de Laico Feudo, &c.* Joannes Brompton. pag. 1169. *Reddidit etiam ei omnes Laicos Feudos, quos Henricus pater ejus illi dederat.* [Index MS. beneficiorum Eccleſ. & Diœceſis Conſtantienſis fol. 22. verſo: *Et totum manerium ſupra & infra dictas domus eſt in eleemoſina, alia eſt in Feudo Laïcali.*] Adde Matth. Paris p. 675. Matth. Weſtmonaſt. an. 1175. 1226. Hiſtoriam Comitum Pontivi p. 117. &c.

FEUDUM LIBERUM. Charta Communiæ Abbatisvillæ c. 24. *Statutum eſt etiam, quod nullum vavaſſorem, vel Liberum feodum, in terra mea habentem, burgenſes de Abbatiſvilla in ſuam Communiam recipere poterunt, niſi de aſſenſu meo & domini ſui.* Adde cap. 25. Homagium Hugonis *d'Arpajon* Domicelli an. 1264. *Feudum Liberum & honoratum. Liberum militare Feudum*, in Chron. Abbat. S. Trud. p. 459. *Feoda Libera Eccleſiarum parochialium*, apud Rogerum Hovedenum p. 779.

FEUDUM LIGIUM, [Gall. *Fief de liage.*] Vide *Ligius.*

¶ FEUDUM LORICÆ. Vide poſt *Feudum Militare.*

¶ FEUDA MAGISTRORUM *& Clericorum Computorum Campaniæ.* Sic vocabant annuos reditus qui ex nundinis aliiſque Campaniæ conſuetudinibus ad illos jure beneficii pertinebant. Memoriale A. Cameræ Computorum fol. 61. apud D. *Bruſſel* de Uſu Feud. lib. 1. c. 1. p. 55. *Hæc ſunt jura ſeu Feoda pertinentia ad Magiſtros & Clericos Compotorum in Campania, ſcripta an.* 1290. *Omnes emptores præpoſiturarum, portagiorum, & aliarum conſuetudinum, ſi valor eorum uſque ad mille libras aſcenderit, debent ſolvere* XIIII. *libras Turonenſes, de quibus Magiſtri Compotorum debent habere* XIII. *libras quolibet anno; & Clerici Compotorum* XX. *ſ. Turonenſes. Item, omnes emptores rerum nundinarum quantumcumque fuerint venditæ vel admodiatæ, debent ſimiliter reddere* XIIII. *libras, diſtribuendas ut ſupra. Omnia vero jura ſeu Feoda quæ debentur tam Magiſtris quam Clericis Compotorum pro præpoſituris, portagiis, & aliis conſuetudinibus venditis debent recipi inter feſtum Omnium Sanctorum & Brandones quolibet anno: exceptis illis quæ debentur de venditionibus nundinarum, quæ ſemper recipiuntur in exitu utrarumque nundinarum ſucceſſive venientium per ordinem, temporibus conſuetis.*

FEUDUM MATERNUM, quod primo eſt à femina acquiſitum, quæ ſit ex aſcendentibus, & ſit cognationis caput, tit. de Benef. fem.

¶ FEUDUM MEDIATUM. Vide *Feudum immediatum.*

FEUDUM MILITARE, vel *Feudum Militis*, quod à vaſſallo *Milite* poſſidetur: qui quidem vaſſallus ad hoc, ut ſervitium præſtet domino in expeditionibus bellicis, Militari cingulo donatus eſſe tenetur. Matth. Weſtmonaſt. pag. 454. *Ad augmentandam*

igitur profectionem ſuam in Scotiam, fecit Rex per Angliam publice proclamari, ut, quotquot tenerentur fieri Milites ſucceſſione paterna, & qui haberent unde militarent, adeſſent apud Weſtmonaſterium, &c. Feudum Militare, in Conſtitut. Sicul. lib. 1. tit. 85. *Feudum Militare liberum*, in Chronico Trudonenſi lib. 9. p. 459. Ordericus Vitalis lib. 5. p. 574. *Et ex paterna hæreditate Feudum Militis poſſedit.* Monaſticum Angl. c. to. 1. p. 47. *Servitium Petri Caron & hæredum ſuorum de Feodo unius Militis de Setona, ... & ſervitium de Feodo duarum partium unius Militis ... pro ſervitio Feodi trium Militum, &c.* Tom. 2. pag. 826. *Prædictum manerium tenetur de D. Rege per ſervitium dimidii Feodi Militis.* Adde Hovedenum p. 549. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 23. 141. 271. 664. Ughellum to. 6. p. 866. Feoda Normanniæ pag. 1045. &c.

☞ *Militiæ* interdum nude appellantur ejuſmodi feuda. Gervaſius Tilber. in Otiis Imper. apud Leibnit. to. 1. Script. Brunſvic. p. 943. *Hic* (Henricus VI.) *legem inſtituit apud Teutones, ut Militiæ, more Gallorum & Anglorum, ſucceſſionis jure devolverentur ad proximiores cognationis gradus; cum antea magis penderent ex Principis gratia.* Vide in *Miles* ad lin. *Militia*, alias *Feudum Militis.*

Qui vero ejuſmodi feuda poſſidebant, *Feudati*, & *Feodati Milites*, dicuntur Simeoni Dunelmenſi & Bromptono an. 1086. qui quidem tenebantur Regem in expeditionem pergentem comitari per 40. dies armis omnibus & equis inſtructi: ſi vero feudum dimidii eſſet Militis, per 20. ſi denique quartæ partis Militis, per 10. Ita Littleton ſect. 95. Statutum Henrici II. Regis Angl. apud Hoveden. p. 614. *Quicumque habet Feodum unius Militis, habeat loricam & caſſidem, & clypeum & lanceam: & omnis Miles habeat tot loricas & caſſides & clypeos & lanceas, quot habuerit Feoda Militum in dominio ſuo.* Vetus Normannorum Jus municipale MS. 1. part. ſect. 3. c. 8. ait, Anglis Normanniæ Ducatum tenentibus, *que tous ceus, qui porſeent Fieu de hauberc ſont tenus à avoir cheval & armes: & des cen que il avoient aage de 21. an, il doivent eſtre ſes chevaliers que il ſoient trouvez prez & appareilliez au mandement del Prince ou de leur Chiefs Seigneurs.*

☞ Primas inter vaſſallos obtinuiſſe feudatarios milites certum videtur; imo eos ab iis qui nude ratione feudorum vaſſalli appellabantur, diſtinguit Rupertus Comes Palatinus Rheni in Charta ann. 1356. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 576. *Nec non vaſſallis, feudis, Feudatariis Militibus, clientibus, civibus, judicibus, &c.* Diſtincta etiam ab aliis illorum hominii formula; unde *vitam & membra ſua* domino ſuo feudali jurabant. Charta ann. 1182. ex majori Chartul. S. Victoris Maſſil. *Milites caſtri de Bromeſes fecerunt hominium domino Abbati & juraverunt ei vitam & membra ſua ſicut Feudatarii Milites jurant dominis ſuis.*

FEUDUM LORICÆ, noſtris, *Fief de haubert*, [à veſte militari quam *Haubergeon* nominabant,] vulgo nuncupatur, quod aliis [Anglis præſertim,] *Feudum Militare.* [Hæc feudi ſpecies vix alicubi nota fuit, præterquam in Normanniæ & Angliæ provinciis.] Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 2. *Milites, qui per loricas terras ſuas deſerviunt.* Apud Matth. Paris p. 38. male *defendunt*, pro *deſerviunt*, ſcribitur. [Ex Regeſto ann. 1272. ſign. *Qui es in cœlis*, fol. 198. *Johannes de Faleſia Scutifer, dicit quod tenet dimidium Feodum loricæ, pro quo debet, ſicut dicit, auxilium exercitus & calvacatæ quando per Normanniam levatur, aut ſervitium per* XX. *dies eundo & redeundo; & ſi ſervitium dictorum* XX. *dierum captum fuerit, auxilium prædictum non debet capi nec levari.* Ex his diſcere eſt quæ fuerint feudi loricæ ſervitia.] Adde Ricardum Haguſtaldenſem de Bello Standardico pag. 311. eumdem Matthæum Paris p. 167. Normannica Ducheſnii p. 1142. Robertum de Monte an. 1159. &c. Vide in *Miles.*

Jam vero qua terræ ſeu agri quantitate conſtiterit feudum *Militare*, varie definiunt Chartæ veteres. Codex MS. apud Spelmannum: *Virgata terræ continet 24. acras: 4. virgatæ conſtituunt unam hidam: & 5. hidæ conſtituunt Feudum Militare, cujus relevium eſt 100. ſolid.* Alter: 10. *acræ faciunt ſecundum antiquam conſuetudinem unam fardellam: & 4. fardellæ faciunt unam hildam: & 4. hildæ faciunt unum Feodum Militare.* Tertius denique Codex MS. 16. *virgatæ terræ faciunt integrum Feodum Militare, &c.* 13. carrucatis terræ conſtitiſſe feodum unius Militis, docet vetus Charta in Monaſtico Angl. tom. 1. p. 661. *Salvo forinſeco ſervitio quantum pertinet ad dimidiam bovatam terræ, quam dictus Joannes tenet in manu ſua, unde 13. carrucatæ terræ faciunt Feudum unius Militis, prout continetur in chartis, &c.* vel *octo*, ut alia tom. 2. p. 825. *Salvo tantummodo mihi & hæredibus meis forinſeco ſervitio Domini Regis, quod dicitur Scutagium, quantum pertinet ad 12. bovatas terræ, unde 8. carrucatæ faciunt Feodum unius Militis.* Viginti libratis terræ, ſeu 20. librarum annuo reditu. Liber de Modo tenendi Parlamentum tempore Edwardi Regis, filii Regis Ethelredi: *Comitatus conſtat ex 20. Feodis unius Militis, quolibet Feudo computato ad 30. libratas: Baronia conſtat ex 13. Feodis & tertia parte unius feodi Militis ſecundum computationem prædictam, unum feodum Militis conſtat ex terris ad valentiam 20. librarum.* Vide *Caballaria*, *Membrum Loricæ*, in *Membrum* 2.

☞ Mirum certe quam parum ſibi conſtent veteres Chartæ in adſignanda agri quantitate pro feudo unius militis, idque magis, quod in Chartis ejuſdem regni ejuſdemque provinciæ hæc occurrat varietas. Exemplis à D. Cangio allatis hæc addere placet ex Libro nig. Scaccarii p. 64. *In Bixla ſunt decem hidæ, quas antiquitus tenebat Epiſcopus Ciceſtriæ in dominio ſuo, Comes autem Augenſis auferens terram illam Epiſcopo & Eccleſiæ fefavit in quatuor Milites. Epiſcopatus de* (f. *&*) *Eccleſia recuperaverunt inde de terra illa quinque hidas in dominium, & duo Milites tenent alias quinque hidas de Epiſcopo pro duobus Feodis.* Ibid. pag. 323. *Osbertus Archidiaconus tenet* XI. *carrucatas terræ, unde* XIIII. *carrucatæ faciunt Feodum Militis.* Quod pluries ibid. occurrit. Et p. 338. *Ego Robertus Caro teneo* V. *carrucatas terræ pro uno Feodo Militis.* Unde vero repetenda ſit ejuſmodi varietas non video, niſi à menſura quæ diverſa eſt pro diverſis locis, aut forte ab ipſo feudatoris libitu qui, prout ipſi videbatur, infeudationis conditiones exprimebat.

FEUDUM MORTUUM, *Fief mort*, in Conſuetudine Aquenſi in Aquitania tit. 8. art. 5. 7. *qui eſt proprement ſoubſacaſement, ou rente ſeiche*, cui opponitur *Feudum vivum.* Vide *Cenſus ſiccus.*

FEUDUM NOBILE, Baldo in C. inter dilectos, de Fide inſtr. & Zazio part. 2. de Feud. eſt, quod poſſeſſorem ſuum nobilitat, vel eum, qui prius erat, nobilem oſtendit. Hujus generis ſunt, inquit Cowellus lib. 2. tit. 2. §. 8. apud Anglos, quæ *Maneria* vulgo appellantur, quorum domini juriſdictionem aliquam in tenentes ſui feudi habent.

¶ FEUDUM NOBILE ET ANTIQUUM, Quod propriam feudi naturam habere dicitur, in Charta an.

an. 1293. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 36. *Item quod jam dictus Raymundus & ejus ſucceſſores de prædicto feudo eidem dato, ... ſervire teneantur & debeant, ſicut cæteri vaſſalli nobiles tenentes Feuda Nobilia & antiqua habentia propriam naturam feudi, eorum Dominis ſervire conſueverunt, & debent, & tenentur ſecundum generalem conſuetudinem Nobilium vaſſallorum antiqua & Nobilia Feuda habentium in Comitatu Viennenſi.*

Feudum Nobile et Gentile. Charta an. 1242. apud Guichenonum in Probat. Hiſt. Sabaudic. p. 90. *Dedit .... nomine Gentilis & Nobilis Feudi Caſtrum Bardi, &c.*

Feudum Novum vocant Feudiſtæ, quod de novo conceſſum, ſive infeudatum fuit in perſonam primi inveſtiti, in quo initium cepit. Differt vero ab antiquo, quod antiquum in omnem agnationem tranſeat, novum in liberos & deſcendentes tantum primi infeudati. Vide *Feudum antiquum*. V. Cl. Dion. Salvaingum de Jurib. domin. c. 2. Cowellum lib. 2. tit. 2. §. 9. & Roſentalium de Feudis c. 2. §. 14. 16. 18. 22.

Feudum Nummorum, Idem quod *Burſa*. Regeſtum Feodorum Campaniæ f. 52. *Galterus de Antri de Feodis nummorum Caſtritierri homo fuit Guillelmi de Berne. Joannes homo de 10. libr. Caſtritierri, & de 10. libr. Ulcheii.* Fol. 61. *Petrus de Poanci ligius de 100. libr. & cum Feodus ordinetur, 100. libræ ponentur apud S. Pharonem, donec alibi ponantur.* Idem videtur quod in Aſſiſiis Hieroſ. MSS. cap. 175. *Feudum Byzantinorum* appellatur, cujus lemma ſic concipitur: *Se aucun Seignor done Fié en Bezans à home ou à feme en aucun leu moti.* Adde c. ſeq. Charta Hugonis Ducis Brabantiæ an. 1024. in Regeſto Herouvalliano Philippi Auguſti f. 105. *Prædictus autem Dominus Philippus Rex Francorum mihi aſſignavit in Feodo 200. marcas argenti ſingulis annis percipiendas in Purificatione B. Mariæ, &c.* Tabular. Campaniæ: *Ego Simon Dom. de Paſſavant. Not.... quod Comitiſſa Campaniæ mihi aſſignavit 30. libratas annui reditus habendas ſingulis annis in nundidis Barri, & donavit 200. libras in denariis computatis. Ego itaque propter hoc donum deveni homo ſuus ligius & filii ſui Comitis Campaniæ, juravique ſibi, quod ipſos juvabo bona fide contra omnem creaturam, quæ poſſit vivere & mori, ... Actum an. 1216.* Vide Chartam Alphonſi Imp. Hiſp. an. 1258. apud Perard. in Burg. p. 491. & Monaſtic. Angl. to. 1. p. 967.

¶ Feudum Ordinarium, Quo vaſſallus Domini feudalis homo nude conſtituitur. Vide *Hominium ordinarium*, in *Hominium*.

Feudum Paragerium, *Fief Parager*, in Conſuet. Norman. art. 134. 135. quod in *Paragium* tenetur. Vide *Paragium*.

Feudum Paternum, Quod ab uno ex majoribus noſtris, qui communis agnationis caput fuerit, acquiſitum eſt: vel quod à patre, vel ab aliquo aſcendentium uſque ad quartum gradum incluſive obtentum eſt, ut colligitur ex c. 1. §. 1. de Feud. Succeſſ. Vide Zazium part. 3. de Feud.

Feudum Personale, quod ad recipientis hæredes non tranſit & eſt feudum habitationis. Zazius.

Feudum Planum, nude & nullo medio à domino dependens: *Plain fief*, in Conſuetudinib. municipal. Nivernenſi tit. 37. art. 9. 10. Aurelianenſi cap. 1. art. 47. 48. 67. 68. Carnot. art. 65. Dunenſi art. 15. 21. Burbonenſi art. 373. 388. Autiſiod. art. 52. 67. 72. Melodun. art. 74. 75. Claromont. art. 199. Trecenſi art. 45. 190. Laudunenſi art. 260. & Remenſi art. 222. Charta an. 1230. apud Perardum in Burgundicis pag. 417. *Notum facio, quod ego teneo in Plano Feodo Caſtrum meum de Maulain à D. Rege Franciæ. Ligius de Plano Feodo*, in Regeſto Feodorum Campaniæ fol. 101. *Vaſſal de Plain fief*, in Conſuetudine Montargenſi cap. 1. art. 18. Aurelian. c. 1. art. 19. & in Charta an. 1266. apud Chiffletium in Beatrice p. 94. Vide *Homagium planum*, in *Hominium*.

¶ Feudum Plejuræ, Gallis *Fief de plejure*. Quo vaſſallus pro Domino fidejubere tenetur aut *plegium* dare: quod vadimonium ad annualem præſtationem, quam Domino ob feudum debet vaſſallus, æſtimatur in Conſuet. Normann. art. 205. Adde conſuet. Britan. art. 90.

¶ Feudum Præpositale, Quod ad Præpoſitum alicujus Cellæ ſeu Obedientiæ Monaſticæ ab Abbatia dependentis, pertinet. Pancarta MS. titulorum Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones in Charta 28. *Benedictus Girardi Fedium Prepoſitale & quicquid in decima S. Auguſtini habebat, Petro Abbati Vallium ... pro 40. ſolidis prorſus vendidit.* Vide *Præpoſitus*.

Feudum Presbyteriale, quo nomine *Manſus Eccleſiaſticus*, qui ad Preſbyterum Eccleſiæ pertinet, de quo in V. *Manſus*, intelligitur. Concil. Bituric. an. 1031. c. 21. *Ut ſæculares viri Eccleſiaſtica beneficia, quod Fevos Presbyterales vocant, non habeant ſuper Presbyteros. Feudum Presbyterii*, in Tabul. Bellilocenſi Ch. 32. & in Bibliotheca Cluniacenſi pag. 1390. *Beneficium Presbyterii*, in Charta Guillelmi IV. Ducis Aquitan. apud Beſlium pag. 308. *Feodum Sacerdotale*, in Tabulario Monaſterii Dolenſis Ch. 27. *Spiritale beneficium*, in Tabulario Abſienſi f. 31. Charta ann. 1076. in Tabulario Angeriacenſi fol. 60. *Ego Helias Rufus concedo Deo, &c. in præſentia D. Oddonis Abbatis Eccleſiam Oixiaci, & fiſcum Presbyteratus, & Cemeterium, &c.* Fol. 62. *Achardus de Borno, confirmat Eccleſiam de Oixiaco, Feodum Presbyterale, burgumque totum, &c. Fiſcus Presbyteralis*, fol. 68. *Fiſcus Presbyterii*, fol. 73. Alia Charta an. 1037. fol. 177. *Et totum Fiſcum Eccleſiæ quod pertinet ad Presbyterum propter Eccleſiæ ſervitium.* Tabularium Santonenſe: *Eccleſia de Touſac, & Cœmeterium ejus & Sanctuarium, quod Feudum Presbyteri dicitur.* Vide Thomaſſerium in Conſuetud. Localib. Bituric. c. 41.

☞ *Feudum Presbyteriale* ſtrictiori, quam par erat, notione accepiſſe videtur D. Cangius. Neque enim hac voce ſignificatur tantum *Manſus Eccleſiaſticus*, ſed & Oblationes, & quidquid Sacerdoti Eccleſiam adminiſtranti perſolvitur pro exequiis, baptiſmatibus, &c. quod paſſim & *Sanctuarium* & *Jura Sanctuarii* appellatur. Id ſubodorari poterat Vir ſagaciſſimus ex Tabulario Santonenſi quod ipſe paulo ſuperius citavit. Sed ſententiam noſtram diſerte probat Chartularium Monaſterii S. Sulpitii Bituric. fol. 22. ubi quidquid ad *Feudum Presbyteriale* pertinebat diligenter explicatur: *Eidem Abbati ſancti Sulpitii Evrardus concedit omne Fevum Preſbyterale, intra & extra Eccleſiam Nobiliacenſem, hoc eſt, offerendam, ſepulturam, baptiſterium, relevationes feminarum, benedictiones ſportarum & nuptiarum, viſitationes infirmorum, confeſſiones, vigilias, trigenaria, decimas.* Adde Chartul. S. Cypriani Pictav. in Hiſt. MS. ejuſd. Monaſt. p. 365. *Conceſſit Eccleſiam S. Martialis in pago Xantoniaco cum offerenda & toto Fœdo Presbyterali. Item. Conceſſit Eccleſiam.... cum omni Fedo Presbyterali vel cum omnibus rebus ad ipſam Eccleſiam pertinentibus.* Et Chartam Didonis de Androca ann. 1110. apud

Mabill. tom. 3. Analect. p. 471. *Dono Deo & ſanctæ Fidi Eccleſiam de Fornils cum Fevo Presbyterali & cum tota mea parte de decimis, quam ego tenebam in dominio, exceptis Fevalibus.* Vide *Fiſcus Sacerdotii.*

Feudum Primum, ſeu domini ſuperioris, *Prin fief*, in Conſuetud. Bayonenſi tit. 5. art. 10. 11. 33. 37. 38. 42. tit. 8. art. 1. 9. 10. tit. 13. art. 7. tit. 17. art. 14. & 16. & Conſuetud. Labourt. tit. 6. art. 13.

¶ Feudum Procurationis, Gallice *Fief de paiſſe & de giſte*, pro quo condictis vicibus hoſpitium & convivium Dominis à vaſſallo debentur. Vide *Procuratio.*

Feuda Quaternana, vel *Feuda quaterna*, ut eſt in Conſtitutionibus Siculis lib. 1. tit. 37. dicuntur *magna Feuda, quæ in quaternionibus doanæ regiæ inveniuntur inſcripta*, eodem lib. tit. 39. §. 2. tit. 41. lib. 3. tit. 21. 22. His opponuntur *Feuda non quaternata*, eodem lib. tit. 52. §. 2. tit. 85. Statuta Honorii IV. PP. pro Regno Neapol. an. 1285. apud Odoricum Rainaldum num. 48. *Si contingat feudatarium crimen committere, per quod publicanda fuerint bona ejus, aut ipſum ſine legitimis hæredibus fati munus implere, ſi Feudum ejus fuerit quaternanum, nihilominus immediatus dominus illud cum onere ſervitii conſueti perſonæ concedat idoneæ, Regi poſtmodum præſentandæ, ut ejus ſuper hoc habeatur aſſenſus. Si vero ſuper quaternanum non fuerit, &c.* Vide Roſental. cap. 2. §. 42.

Feudum Receptabile, et non Reddibile, in Areſto an. 1390. deſcripto in Hiſt. Caſtilion. pag. 106. 107. eſt illud, in quo, ſeu in cujus caſtro, vaſſallus tenetur *recipere*, ſeu admittere dominum capitalem, cum ei libuerit illo uti ad ſuum commodum; ita tamen ut vaſſallus ex eo excedere, illudque totaliter *reddere* domino non teneatur. In Teſtamento Caroli Ducis Lotharingiæ an. 1424. dicitur Caſtellum de *Billeſtein* eſſe *Rendouble & Receptauble au Duc.* Vide Diſſertat. 30. ad Joinvillam p. 350.

Feudum Rectum, dicitur, quod ad hæredes tranſitorium ſit in infinitum, inquit Zazius de Feud. part. 12. ſeu ut Cujacius, cujus poſſeſſio recta eſt. *Rectum & gentile Feudum*, in Charta ann. 1228. apud Ughellum in Epiſcop. Eporedienſib.

Feudum Reddibile, cujus caſtrum reddi debet domino capitali, cum ei libuerit, à vaſſallo, qui inde cum tota ſua familia excedere tenetur, [ita tamen ut eidem vaſſallo poſtea reſtituatur. Vide Boiſſium de Uſu Feud. c. 8.] Tabulæ an. 1340. *Conceſſit in Feudum antiquum, & Reddibile, &c.* Chronicon Metenſe tom. 6. Spicilegii Acheriani: *Feodum de Marimont cum appendiciis ſuis Reddibile ... acquiſivit.* Occurrit paſſim in veteribus Tabulis. Ea autem feudorum conditio *Redda* dicitur in Charta Bernardi Abbatis Tutelenſis in Lemovicibus in Hiſt. Turenenſi p. 39. *Redditio, & Redditus*, in alia an. 1239. in Hiſt. Vergiac. p. 170. 171. & Ducum Burg. p. 75. Exſtant in Codice Thuano 93. fol. 56. & ſeqq. *Conſuetudines Cataloniæ inter dominos & vaſſallos tenentes caſtra pro dominis, ſeu alia feuda*, in quibus ejuſmodi feudorum reddibilium conditiones & jura exacte enucleantur & deciduntur. Vide Diſſert. 30. ad Joinvill. p. 349. 350. [Roſental. de Feud. cap. 1. §. 78. & ſupra *Feudum jurabile.*]

☞ Vulgatior ratio uſuque receptior reddendi caſtra in Delphinatu erat ut, mortuo vaſſallo, vel in alia qualibet mutatione, vexillum capitalis Domini in altiori & principali turri poneretur per unum, vel plures dies, prout in Charta infeodationis expreſſum fuerat. Charta ann. 1340. apud Boiſſium de Uſu Feud. cap. 8. *Quæ quidem reddibilitas ſic intelligitur & declaratur, videlicet quod in mutatione Domini, ac etiam mutatione vaſſalli, Dom. Delphinus & ſucceſſores ſui in dicto feudo poſſint & debeant ponere & poni facere vexillum ſuum in ſignum majoris domini, & tenere ibidem dictum vexillum per unam diem naturalem duntaxat.* Alia an. 1249. ibid. *Et in qualibet mutatione domini & vaſſalli, etiam dicta caſtra redduntur Dom. Delphino & ſuis tenenda per tres dies duntaxat cum vexillo Delphinali.* Erant præterea caſtra quæ domino reddere tenebatur vaſſallus *ad magnam & parvam fortiam*; *à grande & petite force*, ut legitur in Conſuetud. Barrenſi. Vide in *Fortia 2.*

Feudum Regale, Feudum majus, ſeu quod regale aliquid in ſe habet, de quo quis à Rege abſoluto, nec ſuperiorem agnoſcente, inſtituitur, cujuſmodi ſunt ea, quæ *Libertates regales* habere dicuntur. Ita Cowellus lib. 2. Inſtit. tit. 2. §. 7. qui *Comitatus Palatinos* intelligit, de quibus in hac voce.

¶ Feudum Restrictum. Vide in *Feudum talliatum.*

¶ Feudum Resumtibile, Gall. *Fief de repriſe*, dicitur prædium quod prius ab omni præſtatione liberum, & à quolibet ſervitio ſive reali, ſive perſonali immune, Domino capitali ob certum ſtipendium ſubditur, ſtatimque ab illo recipitur ſeu feudi nomine cum debitis ſervitiis. Aliud ab eo quod

¶ Feudum Reversibile, Gallis *Fief de retour*, vocant, quod nimirum mortuo ſine liberis vaſſallo ad Dominum capitalem revertitur. Vide *Feudum talliatum.*

Feuda Scutifera, ſeu *Scutiferorum*, Germanis *Schultdlehen*, de quibus l. 4. de Feud. tit. 74. Jacobus de S. Georg. & Zazius part. 12. de Feud. §. 10.

Feudum Sergenteriæ. Vide in *Serviens.*

Feudum Simplex, quod ſimplici & perpetuo jure quis tenet ſibi & hæredibus ſuis. Ita Cowellus lib. 2. tit. 2. §. 12. & Raſtallus. Littleton. ſect. 1. *Tenant en Fée ſimple, eſt celui qui a terres ou tenemens à tener à lui & à ſes heires à touts-jours; & eſt appel en Latin*, Feodum ſimplex, quia feodum idem eſt quod hæreditas, & ſimplex idem eſt quod legitimum vel purum: & ſic Feodum ſimplex idem eſt, quod hæreditas legitima, vel hæreditas pura. Hæc idem Littleton. Habentur formulæ complures infeodationum ejuſmodi feudorum in Charta feodi in libro Anglico, inſcripto *Juſtice of peace*, p. 145. v. & ſeqq.

¶ Feudum Sirventale, Certis ac definitis ſervitiis obnoxium. *Fié de Sergent*, in Aſſiſiis Hieroſol. c. 190. *Feudum ſervientis*, in Charta an. 1230. Charta an. 1139. *Ut habeas & teneas tu vel tui de me ad fevum vel de meis ad meum ſervitium ... Iſtum Fevum eſt Sirventale.* Vide *Sirventia.*

Feudum Soldatæ dicitur, cum nobili alicui de annua pro alimentis præſtatione ſub titulo feudali proviſio fit, non tamen ex camera, aut ex cavena, aut vectigalibus, &c. idque poſt mortem dantis & accipientis finitum. Vide Zazium part. 12. de Feud. §. 32. *Fief de Sodoier*, in Aſſiſiis Hieroſol. MSS. cap. 244.

Feudum Solidum, Idem quod *Ligium*, in Conſtitutionibus Catalaniæ inter dominos & vaſſallos MSS. cap. 44. Vide *Solidus 1.* & *Homagium ſolidum* in *Hominium.*

¶ Feudum Spirituale, Idem quod *Feudum*

Advocatiæ, quod ea lege datur ut feudatarius armis jura tueatur Eccleſiæ à qua feudum tenet. Vitæ Patriarcharum Aquileienſium in Anecdotis Murator. to. 3. p. 248. *Eo autem tempore & anno Rex Bohemiæ vaſſallus Eccleſiæ Aquileienſis habens ab hac Feudum Spirituale, pro redemtione civitatis Auſtriæ miſit Vicarium ſuum cum magno exercitu.*

Feudum Talliatum, dicitur verbis forenſibus *hæreditas in quandam certitudinem limitata*, ſeu feudum certis conditionibus conceſſum, verbi gratia alicui, & liberis ex legitimo matrimonio naſcituris. Unde ſi is, cui feudum datum eſt, moriatur abſque liberis, feudum ad donatorem redit: *talliare* enim eſt ad quamdam certitudinem ponere, vel ad quoddam certum hæreditamentum limitare. Ejuſmodi ſunt *terræ & tenementa ſub tallia data, conceſſa, vel obventa*, apud Henricum Knygthonum lib. 5. *Terræ tamen & tenementa, quæ ſub tallia eis provenerant, poſt eorum deceſſum ad rectos hæredes redire ſtatuuntur.* Alibi: *Similiter exheredati ſunt, & foriſfecerunt omnia tenementa, terras & poſſeſſiones pro ſe & hæredibus ſuis in perpetuum, iis exceptis, quæ ſub tallia provenerunt, &c.* Ex quibus patet, *Feuda talliata* in *confiſcationem* non cadere.

Diverſum porro videtur *Feudum talliatum* à feodo, quod *Reſtrictum* vocat Conſuetudo Ambianenſis art. 71. 84. 132. *Fief reſtreint & abbregé*, quod ſcilicet certis conditionibus, atque adeo interdum cenſui obnoxium ſit. [Bellomanerius c. 28. p. 142. *Il ſont aucun Fiefs que l'on appelle Fiés Abregiez; quant l'en eſt ſemond pour ſerviche de tex Fiés, l'en doit offrir à ſon Seigneur ce qui eſt dû par le raiſon de l'abregement, ne autre choſe li ſires ne puet demander ſe li abregement eſt prouvez ou connus, & il eſt fet ſouffiſament par l'otroy dou Comte: car je ne puis ſoufrir abregier le plein ſerviche que l'en tien de moi ſans l'otroy dou Comte, combien qu'il y ait de ſeigneurs deſſous le Comte l'un apres l'autre, ſoit ainſint qu'il ſe ſoient tout accordé à l'abriégement, & s'il ſe ſont tout accordé, & li Quens le ſçait, il gaigne l'homage de cheluy qui tient la choſe, & revient l'homage en la nature de plein ſerviche, & ſi le doit amender chil qui l'abregea à ſon home de 60. liv. au Comte.* Ex art. 25. jam cit. Conſuetud. Ambian. apte colligitur *Feudum reſtrictum* dictum fuiſſe illud cujus relevium 60. ſolid. Pariſ. cambellagium vero 20. minus eſſet. Sic enim habet: *Tous fiefs qui ſont tenus à ſoixante ſols Pariſis de relief, & à vingt ſols de chambellage, ou par plus grande tenuë, ſont reputez nobles & tenus en plein hommage.*] Vide 1. Regeſtum Parlamenti Pariſ. fol. 130. verſo, Statutum 2. Weſtmonaſterienſe an. 13. Edward. I. c. 1. 50. Chartam feodi pag. 149. Littletonem ſect. 13. 14. 18. & ſeqq. Cowellum lib. 2. tit. 2. §. 12. 13. & Raſtallum verbo *Fée taille.*

Feudum Vassallaticum, Vaſſalli ſervitio obnoxium, in veteri Charta apud Gariellum in Epiſcopis Magalon. p. 64.

Feudum Verum, cui opponitur *Feudum de futuro*, in Jure Feudali Saxonum c. 29. §. 12. [*Feudum verum* definit D. *Bruſſel* de Uſu Feud. lib. 1. c. 14. illud quod à Principe aliove capitali Domino gratuita & liberali donatione conceditur.]

Feudum Vexilli, aut *Feudovexillum*, quod cum vexillo confertur, quo quis cum vexillo inveſtitur, cujuſmodi ſunt majoris dignitatis feuda, quæ noſtri *Fiefs de bannieres* vocant, quod vexilla in aciem cum vaſſallis ſuis educant, qui ea poſſident. Ejuſmodi *Feudovexilla*, Germani *Fahnleben*, vel *Vanleben*, vocant; eſt enim *Fen*, vexillum, *Leben*, feudum. Vide Wiguleium Hondium in Metropoli Saliſburgenſi tom. 1. pag. 312. 382. Speculum Saxon. l. 3. art. 58. §. 2. *Nullum eſt Feudum vexilli, de quo poſſit illuſtris ſeu princeps fieri, niſi illud ſibi à Rege conferatur.* Art. 60. §. 1. *Imperator confert cum ſceptro ſpiritualibus, & cum Vexillis ſæcularibus, Feuda omnia illuſtris dignitatis.* Art. 62. §. 2. *Septem etiam Vexillorum in Saxonia ſunt definita; Ducatus Saxoniæ, Palantia, Marchia Brandeburgenſis, &c.* Art. 52. §. 3. *Imperator... confert Comitatus, ſeu Comitias, Vexillaque Feudalia.* [Bavari litteræ pro conferendo Principatu Brandeburgenſi Ludovico filio an. 1328. apud Ludewig. to. 2. p. 275. *Conferentes eidem ac infeodantes & inveſtientes.... per ſceptrum regale, ſub vannulis & Vexillis, ut eſt moris.*] *Feudovexillum*, in Jure feudali Saxon. c. 16. §. 3. 4. 7. cap. 34. §. 1. Vide Hieronymum Vignerium in Hiſt. Alſatica p. 143. Diſſert. 9. ad Joinvillam p. 196. & ſupra *Fahnelen.*

¶ Feudum Viariæ, Gall. *Voirie.* Vide *Viarius.*

¶ Feudum Vicariæ, Gall. *Viguerie.* Feudi ſpecies apud Occitanos notiſſima, cujus ab initio ſeculi XI. etiam feminæ capaces erant, ut colligitur ex Charta Roberti Regis an. 1027. inter Probat. Hiſt. S. Germani à Pratis p. 24. *Ad ultimum vero, nos & uxor noſtra Regina Conſtantia uxorem Garini, Harſendam nomine, ad cujus hæreditatis beneficium tantummodo camporum Vicariæ reſpiciebant, ante noſtram præſentiam convocavimus.* Vide *Vicarius.*

¶ Feudum Vicecomitatus, Quod ſeculis XII. & XIII. hæreditarium eſſe cœpit, in præfectura totius Comitatus vel unius ejuſdem Comitatus urbis poſitum erat. Quæ autem fuerint ejuſmodi feudi pertinentiæ, jura & prærogativæ diſcere licet ex Charta Guillelmi Debarris & Helvidæ ejus uxoris ann. 1248. ex Chartul. Campaniæ in Camera Computorum fol. 408. *Ac etiam, quicquid habebamus vel habere debebamus in caſtro & villa Pruvini, & circumcirca Pruvinum, ac in parochia de Branchiſiaco, in parochia de Loan, in parochia de Villagruis, in parochia de Villariis-Domini Georgii, in parochia de Monteſiguli, in parochia ſancti Martini de Charnetronc, in parochia de Bonoſacco, & in quibuſcumque locis, ac in rebus quibuſcumque, tam in hominibus Eccleſiæ de Nigella quam in omnibus rebus aliis, ratione Vicecomitatus Pruvinenſis.* Adde Chartular. Carnotenſe ann. 1302. fol. 64. *Meſſire Gauchier de Rochefort, chevalier, tient la Vicontée de Chartres, de la Conteſſe, ès villes qui s'enſiévent. C'eſt à ſavoir, à Gourdées & les appartenances, & la jouſtice haute & baſſe; Gilainville & les appartenances, & la ſeigneurie, Macouiller, & les appartenances, & la ſerjanterie, & la jouſtice haute & baſſe, & ès dites villes, & à Sours, pluſieurs chouſes & hommes de cors. Et à Chartres, pluſieurs rentes & pluſieurs dignitez, ſi come il eſt contenu en un eſcript. Et puet tout ce valoir quanque il tient de la Conteſſe, environ IIII^c. lib. par an de rente. Et doit ledit Viconte ſerviſe d'oſt, ſoit tiers de Chevaliers, & doit rachat. Et environ II^c. riereſiez.* Vide in *Vicecomes.*

¶ Feudum Vicedominii. Vide *Vicedominus.*

Feudum Vivum, Gall. *Fief vif, ou rente fonciere*, in Conſuetud. Aquenſi tit. 8. art. 2. 6. 8. 11. in quo tenens ſeu vaſſallus tenetur habere ſeu tenere ignem vivum, *Feu vif*, id eſt, perpetuam reſidentiam. Vide ſupra *Feudum mortuum.*

Feudum, marito vivente, propter nuptias eſt mulieris donatio: ipſo mortuo ejus *Feudum* appellatur. Speculum Saxon. lib. 3. art. 75. §. 2.

Crescere Dominum in Feodo, eſt augere feu-

dum domini per acceſſionem & acquiſitionem, in Charta ann. 1230. apud Perardum in Burgundicis p. 417. De ejuſmodi *augmentis feudorum*, pluribus egit vir clariſſimus Dionyſius Salvaingus Boiſſius lib. de Feudorum uſu cap. 19. Vide *Servitium meliorare*.

Feudum Minuere vetantur vaſſalli, id eſt, partem illius dare, vel alienare; præſertim ſi ſervitium domino inde pereat vel *minuatur*, quomodo *obſequium regale minuere* dicitur in Capitulari 4. ann. 805. c. 13. Nam cæteroquin minora feuda partitionem ac diviſionem admittunt. Guntherus lib. 8. Ligurini:

Marchia, ſeu Comitis poſſeſſio, ſive Ducatus
Integra permaneant: Feudalia cætera multis
Participanda patet, domino dum quiſque fidele
Spondeat obſequium, jurandaque fœdera præſtet.

Conſtitutio Friderici I. Imper. apud Radevicum lib. 4. c. 7. *Non modicas accepimus querelas, quod beneficia eorum & Feuda, quæ vaſſalli ab eis tenebant, ſine dominorum licentia pignori obligaverant, & quadam colluſione, nomine libelli vendiderant, unde debita ſervitia amittebant, & bonorum Imperii noſtræ felicis expeditionis complementum minuebant, &c.* Alia Charta ann. 1176. apud Hieron. Vignerium in Genealog. Alſatic. p. 120. *Hoc addito, quod Feudati mei, ſi quid dare voluerint in eleemoſynam de Feudis ſuis, unde ſervitium nec reditus mei decreſcant, & illi habeant liberam poteſtatem dandi, &c.* Tabularium Lehunenſe Ch. 85. *Eo ſiquidem tenore, quod non licebit ei vel hæredibus ſuis Feodum imminuere, vel dividere.* Adde Galliam Chriſtian. to. 4. p. 146.

Ita tamen feudorum partis alicujus alienationes à dominis permittebantur, dummodo vaſſallus retineret tantum terræ aut feudi, quo ſervitium conſuetum domino exhiberet, &, ut vulgo loquuntur Conſuetudines municipales, *pourveu qu'il retinſt de quoi ſervir le fief.* Tabularium S. Crucis Talemondenſis fol. 3. *Addidi... ut ſi quis ex iſto meo honore voluerit loco ſanctæ Crucis ac Monachis ibidem Deo ſervientibus de poſſeſſione ſua dare vel vendere, non prohibeatur; ſed potius commoneatur, tantillo interdicto, ut dominus ſuus inde ſuum non perdat ſervitium.* Tabular. Cœnobii Dolenſis: *Concedimus etiam, ut quicumque ex noſtris caſatis vel feodatis partem aliquam ſui fiſci ſive caſamenti, quod à nobis habet, dare voluerit, libere hoc agere poſſit, ita tamen ut non totum det, ſed partem retineat capitis.* Magna Charta Angliæ cap. 32. *Nullus homo liber det de cætero amplius alicui de terra ſua, quam ut de reſiduo terræ poſſet ſufficienter fieri domino Feodi ſervitium ei debitum, quod pertinet ad feodum illud.* Statutum de Prærogativa Regis an. 17. Edw. II. cap. 7. *Nullus, qui de Rege tenet in capite per ſervitium Militare, poteſt alienare majorem partem terrarum ſuarum, ita quod reſiduum non ſufficiat ad faciendum ſervitium ſuum, ſine licentia Regis.* Tabular. Monaſt. Longipontis in diœceſi Pariſ. *In primo anno, quo Philippus filius Philippi Regis Francorum accepit uxorem Helizabeth filiam Guidonis Troſſelli, reſidens apud Montem Lethericum inter proceres ſuos, firmavit quæcunque Eccleſia de Longoponte tenuerat uſque ad diem illum, videlicet villam, quæ dicitur Ver, ab omni exactione liberam, conſuetudinem Militum de Fiſco Montis Leterici dandi Eccleſiæ, excepto quod dominus ſervitium ſuum non perdat, poteſtatem habentium.* Charta Renaldi Comitis in Chron. Beſuenſi pag. 681. *Donavit quicquid de Feodo ſuo unuſquiſque de eadem villa ... prædictæ cellæ fratribus dederat, dummodo ex hoc totum Feodum ſuum ipſe non amittat, &c.* Alia an. 1060. apud Louvetum in Bellovaco: *Confirmavit adhuc ... ut ſi aliquis ex Militibus ſuis de Fiſco ſuo Eccleſiæ donare voluerit, abſque ſuo juſſu donet indifferenter, ita ſcilicet ut Militare ſervitium non amittat.* Charta Ludov. VII. Reg. Franc. ann. 1141. in Tabul. Prioratus Neronis villæ fol. 6. *Si vero aliquis homo noſter pietate ductus de Feodo noſtro eiſdem Monachis aliquid impertire voluerit, auctoritate noſtra ei concedimus, & donamus, eo ſcilicet tenore, ut ſervitia & conſuetudines noſtras propter hoc non amittamus.* Charta fundationis Abb. S. Stephani de Fonteneto in Normannia, in Regeſto 106. Tabularii Regii Ch. 370. *Conceſſi eis & confirmavi, quod homines & Milites mei & homines Militum meorum liberam habeant poteſtatem donandi ſive vendendi eiſdem Abbati & Monachis competenter de tenementis ſuis quod voluerint: ita tamen quod tantum remaneat de Feodo in manu donatorum, quod ipſi poſſint ſufficienter reſpondere mihi & hæredibus meis de omnibus ad me & hæredes meos pertinentibus, &c.* Aſſiſiæ Hieroſolymit. MSS. cap. 190. *Se un homme qui a Fié, qui ſoit coneu à vil, recreant, coüart, ou que il ſoit boſſu, ou que il ſoit mahaigné d'aucun des membres, ou yvrongne, ou entechié de aucun mauvais & vilain vice; mais que il ſoit fis de Chevalier & de Dame, né en loial mariage, l'on ne le peut pas contredire que il n'achete le Fié, de quoy le Seignor peut eſtre empiré, ou amermé de ſon ſerviſe, &c.* Vide Conſtit. Siculas lib. 3. tit. 5. §. 2. & Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 124. Ordericum Vitalem pag. 583. 587. 588. 589. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 974. &c. præterea Andream Suenonis lib. 4. Legum Scaniæ cap. 10.

Feudum Perdere, ſeu *Foriſfacere Feodum propter Feloniam*, in Legibus Henrici I. Regis Angl. c 88. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 32. *Qui ſeniorem ſuum vivum in bello reliquerit, dum eum adjuvare poſſit, aut malo ingenio ei de pugna defecerit, perdere debet omnia, quæ per illum habuerit.* Ita de eo *qui ſeniorem ſuum deſpexerit, & per ſuperbiam eum penſabiliter diffidaverit*, cap. 33. & de eo *qui ſe ſciente ſeniorem ſuum à manu vel à lingua occiderit, vel filium ſuum legitimum, aut adulteraverit uxorem ejus, vel tollerit ejus caſtrum, & non reddiderit ſine peronimento, aut fecerit ei malum, quod non poſſit ei redigere nec emendare, &c.* Adde cap. 38. Vetus Conſuetud. Franciæ lib. 2. *Le vaſſal pert ſon Fief, quant par mal talent il met la main ſur ſon Seigneur à tort, ſe il arme contre lui, ſe ſans congié il peſche en ſes eſtangs, & où il chaſſe en ſa garenne, ſe il fortrait ſa femme, ou fille pucelle.* Per Aſſiſias Hieroſol. MSS. cap. 186. & 195. *L'on peut perdre ſon Fief en trois manieres: l'un eſt l'an & jour, l'autre toute ſa vie, & la tierce luy & ſes heirs. L'an & jour le peut home perdre par deffaut de ſervice. Toute ſa vie le peut hom perdre, & pert par deffaut d'homage & par autres choſes, & lom peut perdre & pert pour Dieu renoier, & pour eſtre traitour vers ſon Seignor.* Et cap. 193. *Ce ſont les choſes de quoi il me ſouvient ores pour quoy l'on peut & doit par l'aſſiſe ou uſage du Royaume de Jeruſalem eſtre desheritez lui & ſes heirs. Qui eſt herege (heretique,) qui ſe renoie, qui met main ſur le cors de ſon Seignour, qui vient à armes contre ſon Seignour en champ, qui vent ſans le congié de ſon Seignour ſa cité, ou ſon chaſtiau, ou ſa fortereſſe à ſon ennemi, tant come il a à boire, ne à manger tant ne quant, qui traiſt ſon Seignour, & le livre à ſes ennemis, qui porchaſſe la mort & le desheritement de ſon Seignour, & eſt de ce atteint & prové, qui vent par l'aſſiſe ſon Fié, qui eſt appellé de trahiſon, vencu en champ, ou defaillant de venir ſoi deffendre

en la Court de ſon Seignour de la trayſon que l'on li met ſus, ſe il eſt ſemons, ſi come il doit. Cap. 194. *Ce ſont les choſes, pour quoi il me ſemble que l'on peut & doit eſtre desherité ſa vie. Se un home tient un Fié dou Seignor de qui il li doive homage, & ſe il ne le fait, ou il ne l'euffre à faire, ſi come il doit, dedans un an & un jour, &c. qui eſt attaint de foy mentie vers ſon Seignor, il pert le Fé toute ſa vie, &c.* Adde Libros Feudor. Regiam Majeſt. lib. 2. cap. 63. Leges Alfonſinas parte 4. tit. 26. lege 8. Conſtitut. Siculas lib. 3. c. 13. §. 17. Conſuetud. Andegav. art. 187. & ſeqq. & Feudiſtas paſſim. Vide *Forisfacere.*

¶ Feudum Committere, Idem quod *in Commiſſum cadere*, Gall. *Tomber en Commiſe*, quod fit cum dominia ex delicto vaſſalli ad dominum feudi redeunt. *Commettre ſon Fief*, in Conſuetudinibus municipalibus noſtris paſſim. Charta ann. 1281. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 106. *Quæ quidem ſi per dictum Raymundum non fuerint obſervata, Feudum ſuperius ſibi datum Committatur, ex eo quod prædicta non obſervaret.* Vide *Committere.*

Feudum Retinere, quod Practici noſtri dicunt, *Retenir par puiſſance de Fief*, ut eſt in Conſuetud. Senon. art. 85. & aliis paſſim: *Retenir & reünir à ſa table le Fief par puiſſance de Seigneurie*, in Conſuet. Ambian. art. 18. 43. Silvanect. art. 226. & Claromontenſi art. 93. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. fol. 101. *Probatur & eſt notorium & publicum, quod nemo nec nobilis nec innobilis poteſt nec conſuevit acquirere Feudum nobile, nec vendere, ſi teneatur immediate à D. Rege & Duce, quouſque primo illud Feodum dicto D. Regi, vel gentibus ſuis præſentaverit, & viderit, an illud pro pretio, quo fuerit venditum, retinere voluerit: & ſi voluerit, poteſt illud retinere eodem pretio, ut dominus ſuperior & directus.* Subdit Inſtrumentum: *Dummodo à Domino Feodi non fuerit miſſus in ejus poſſeſſionem.*

Feudi Judicium. Charta an. 1180. apud Georgium Pilonum in Hiſt. Bellunenſi pag. 90. v. *Ad hæc Becellus de Camino remiſit Judicium Feudi Noſatino & Arioldo, quod ſuper eos fecerat, tamen ſi attenderint, ut ſuperius legitur.* Infra: *Item unicuique ex ſuis vaſſallis, qui iſtud ſacramentum fecerint ad commune Conigliani, & firmum tenebit, ſimiliter remiſit Judicium Feudi.*

Feudum Facere, id eſt *Homagium*, occurrit non ſemel in Actis Capitularibus Eccleſiæ Lugdun. an. 1341. fol. 78. [Fragmenta MSS. Hiſt. Aquitanicæ apud Stephanot. to. 4. *Petrus de Blot Domicellus Fecit Feudum Domno Epiſcopo Claromontenſi de manſis quæ habebat apud Raillac & Daſazat ac in villa Belliloci an.* 1160. *Item, an.* 1240. *Eblo de Ventadorio Fecit Fevum Domino Epiſcopo pro caſtris de Chalus, Champagnat, Miremont, Montelat, & aliis.*]

¶ Fealiter, id eſt, *Jure Feodali.* Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 29. *Dicebant quod ter in anno debebat comedere hæres illius terræ in Abbatia B. Vincentii Cenomanenſis Fealiter; è contra Monachi negabant.*

Feudalis, Vaſſallus. Tabularium Bellilocenſe Ch. 97. *Totum quem viſus ſum habere in ipſo manſo aut unus ex meis Feudalibus.* Charta Eccleſiæ Tutelenſis, ſcripta ſub Odone Rege: *Scalas caſtrum meum cum omni caſtellania, & cum univerſis Feudalibus. Feudales Milites*, in Charta Frotardi Vicecomitis Caturcenſis ſub Rodulpho Rege ſcripta. *Feudales liberi Trajectenſis Eccleſiæ*, in Charta Adelbodi Epiſcopi an. 1021. apud Willelm. Hedam pag. 282. 1. Edit.

¶ Fedalis, Eadem notione. Charta Fundationis Baſſacenſis Abbatiæ an. 1002. inter Inſtrum. to. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 473. *Et ſi omnis parentela mea moriendo defecerit, tota poſſeſſio mea & Fedales mei ad Monaſterium .... ſine ullo retentu dono jure perpetuo.*

¶ Fevalis, in Charta ann. 1078. inter Fragm. MSS. Hiſt. Aquitan. apud Stephanot. to. 5. pag. 25. verſo, & in alia an. 1191. tom. 8. Spicileg. Acher. pag. 205. & alibi.

Feudatus, in Charta anni 1176. to. 4. Galliæ Chriſt. pag. 146. [& in Edicto S. Ludovici an. 1233.]

¶ Fedatus. Hiſt. MS. S. Cypriani Pictav. p. 349. in Charta Bernardi Quatorbarbis ex Tabulario S. Cypr. fol. 98.

Feodarius, Feudatarius, apud Willel. Thorn. lib. 2. cap. 15.

¶ Feudarii, Majores vaſſalli, qui à Domino feudali nude pendebant ratione *tenuræ.* In Delphinatu *Feudarii* bis in anno ſolebant convenire, ac tenere *placita*, ibique de mutuis controverſiis, iis maxime quæ feuda ſpectabant, judicare. Horum judiciis Dominus præerat, aut ejus loco qui *retrogardas* de eo tenebant. Inquiſitio Oiſentii to. 1. Hiſt. Dalph. p. 20. *Dominus Hugo Ricardi eſt homo Ligius Comitis & tenet de eo ... tres partes Reregardæ totius Oiſentii.... Et quando Feudarii tenent placita, qui ea debent tenere bis in quolibet anno, debet eſſe præſens loco Domini Comitis, & cavere ne ipſi Feudarii gravent homines D. Comitis.... Et debet reſpondere D. Comiti de duabus partibus bannorum & eſcaëtarum quæ eveniunt cum tenentur dicta placita, & tertiam partem capiunt Feudarii ſupradicti.* Vide *Pares.*

¶ Feudatarii, Iidem qui *Feudarii.* Inquiſitio S. Laurentii de Lacu to. 1. Hiſt. Dalph. pag. 94. *Et capit ibi* (D. Comes) *omnia banna regalia per totum, & alia banna præter quæ in feudis, in quibus Feudatarii capiunt parva banna, & cognoſcunt de cauſis realibus quæ vergunt inter tenentes ipſa feuda.* Horum vero præcipua hæc erat prærogativa, ut in placitis & feudis ipſorum nihil capere poſſet Baillivus. Inquiſitiones pro juribus Dalphinal. to. 1. Hiſt. cit. pag. 141. *Dom. Petrus Romans, & Gualterius de Meiſſegnas, & Humbertus de Claromonte ſunt homines Ligii Comitis, & tenent de eo caſtrum de Claromonte, & Balliam ejuſdem caſtri, & capiunt ratione Balliæ tertiam decimam partem bladorum.... & tertiam partem omnium bannorum, & excaëtarum quæ poſſunt ibi accedere Comiti tam in terris quam in denariis, ſalvis tamen uſagiis Comiti debitis, præterquam in placitis Feudatariorum & feudis ipſorum, ubi nihil capiunt.* Eadem notione occurrunt *Feudatarii* in Conſtit. Petri Reg. Aragon. ann. 1202. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1394.

Feudatarius, Vaſſallus, paſſim.

¶ Feudotarius, Eadem notione, apud Ludov. *Laguille* in Probat. Hiſt. Alſat. pag. 54.

¶ Pheudatarius, in Epiſt. Lauri Quirini de Turci potentia, ad Pium PP. II. ex Biblioth. Regia num. 205.

Feudatarius, vel Feodatarius, apud Anglos, eſt Officialis à Magiſtro Curiæ Wardorum, ſeu pupillorum, ſub ſigillo Curiæ illius, uni vel pluribus Comitatibus datus. Hic in cognoſcendis rimandiſque feudis, ad Regem pertinentibus, & ad tenuras pro Rege manifeſtandas, tuendaſque operam navat: Eſcaëtori ideo adjunctus, omnibuſque nervis regiam promovens utilitatem. Pupillorum terras luſtrat, valorem annuum inveſtigat, prodit, indicit, cenſum recipit, & Cu-

riæ receptori defert. Viduis item tenentium Regis dotem aſſignat. Spelman.

Feodati, *Fievez*, apud Suger. de Adminiſtr. ſua cap. 10.

¶ Fevones, Eadem notione, apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. pag. ix. *Dedit etiam nobis dono ſupradictus Comes Willelmus quidquid acquiſituri eramus in locis iſtis de Fevonibus; Fevones quoque, ſcilicet Willelmus de Lavieu, &c.* Ubi perperam editum *Fruonibus* & *Fruones*.

Feodatarium, Jus, quod uxori competebat in feodis mariti. Charta Rainaudi Archiepiſc. Lugdun. an. 1215. *Et 3. dem. frumenti, & 3. dem. ſiliginis, & 3. dem. ordei, debitales in illa parte, quam tenet Margarita uxor Gaufridi Gros, & 5. ſol. & 4. ob. debitales & inveſtituras in ambabus partibus, non obſtante Feodatario pro parte Margaritæ.*

Feodagium, [Jus feudi ejuſdemque diſtrictus, territorium.] Charta Hemerici Vicecomitis Rupiſcavardi an. 1256. in 7. Regeſto Archivi Reg. *Feodagia illius partis caſtri de Bruſac. Petragoric. diœceſis, quæ Helias dictus Flameng Miles avohabat, & cognoſcebat à nobis, cum Feodagio omnium, quæ prædictus Helias habebat ſeu habere poterat in Caſtellania Caſtri prædicti, &c.*

¶ Feudagium, Eadem notione. Charta Guigonis pro Monaſterio Vallis-Benedictæ an. 1184. to. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 23. *Conceſſerunt .... omnia ſua nemora .... & in Feudagiis ſuis perpetuam libertatem acquirendi ſine aliqua fraude* (l. laude) *& conſenſu & ſine aliquo uſatico & dominio.*

Feoditas. Will. Thorn. an. 1281. *Conſuetudinem & auxilia ad relevationem Abbatiæ S. Auguſtini, ... Feoditatem etiam & relevium* 25. *ſol.* Idem an. 1283. *Quod præfati homines de Stonore facerent eis redditum, relevium, Feoditatem, ſectam ad Curiam ſuam, &c.* Ubi *Feoditas* videtur vox formata ex Gallico *Feauté*, fidelitas, homagium, ſacramentum fidelitatis. *Faire fief, recevoir le vaſſal à fief*, in Conſuetudine Arvern. cap. 22. art. 5. 25. ubi feodum ſumitur pro hominio & fidelitate, ſeu *foi & homage*, ut eſt in art. 4.

¶ Feare, Terram vel prædium in feudum concedere. Charta Kadelonis ex Chartul. Sangerm. fol. 8. to. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 418. *Obtuli... omnia propria quæ poſſidebam in parochia S. Mariæ Peratæ, atque Albienſi, exceptis caſamentis unde meos homines Feaveram.*

¶ Fefare, in Lib. nigro Scaccarii p. 75. *De duobus hidis unum Fefavit militem.*

¶ Feodare. Charta an. 1269. ex Chartul. S. Vandregeſili tom. 2. pag. 1573. *Conceſſi ... in excambiationem prædictæ pechiæ terræ quam ipſi Religioſi mihi Feodaverunt.* Occurrit alibi.

¶ Feodisare. Charta Hellini Trevir. Archiep. an. 1152. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 72. *Neque Dux Feodiſare eos coget, immo etiam dare & accipere in fide & veritate prohibebit.*

¶ Feoderare, A debitis ob feudum ſervitiis aliquem eximere, ſeu in *feudum francum* erigere. Epiſt. G. de Villa-Hardoini ad Blancham Comitiſſam Campaniæ, inter Anecd. Marten. to. 1. col. 810. *Intimamus vobis præterea quod ſcripta feodorum veſtrorum ſunt in Eccleſia S. Stephani Trecarum, & in ſcriptis continentur duo millia & ducenti milites: quorum mille & octoginti ſunt, tam ligii, quam munitionis obſervatores, exceptis illis quos Comes H. & Domina noſtra Comitiſſa, & Comes Th. Feoderavit.*

Feoffare, Feudum in aliquem conferre, inveſtire, donare. *Feoffator*, Donator. Chronicon Cambriæ: *Rex Willelmus cogn. Baſtardus ... Conqueſtor Angliæ ... Feoffavit Hubertum de Vaux de Baronia de Gileſland .... & Feoffavit Robertum de Strivers de Baronia de Burgo, &c.* Occurrit apud Will. Thorn. an. 1281. 1283. *Feofari per chartam*, in primis Statutis Roberti I. Scotiæ Regis cap. 2. Differt autem *Feofare* à *donare*, quod *Feofare*, ſit feodum ſimplex feofatario conferre; *donare* vero ſit conferre *Feudum talliatum*, hoc eſt ad certam conditionem. Hanc differentiam obſervat Littleton. ſect. 57. Vide Bractonum lib. 2, c. 5. §. 6.

☞ Hinc facile colligitur quid ſit *tenere per feudum vel per cartam*, ut legitur in Bulla Alexandri PP. III. an. 1178. è Chartular. Latiniac. *In unoquoque molendinorum ſito ſuper rivum de Conchis quod tenetur ab Eccleſia per Feudum vel per cartam.* Ubi *tenere per feudum* dicitur, qui liber eſt ab omni ſervitio; *per chartam* vero, qui certis ac definitis ſervitiis in Charta expreſſis obnoxius eſt.

¶ Dare per Feudum, Idem quod in feudum concedere. Charta 977. Marcæ Hiſp. col. 916. *Nullus Comes neque Epiſcopus non ſit auſus dare ipſum cœnobium per Feudum ad nullum hominem.*

¶ Feudare, Idem quod *Feoffare.* Homagium Philippi Nobilis factum Henrico I. Duci Brabantiæ ann. 1209. apud Miræum to. 1. Diplom. Belg. pag. 407. *Ipſe vero Dux de tota terra Alcſt .... me legitime Feudavit, & ego de præfata terra ... præfato Duci feci homagium ligium.*

Refeoffare, In feudum denuo concedere, ſeu potius rurſum inveſtire. Henric. Knyghtonus an. 1291. *Ad Refeoffandum electum in tota regalitate & dignitate, &c.*

Feoffamentum, Datio ad feodum, donatio feudi, ſæpe ſimplex donatio, inquit Cowellus lib. 2. Inſt. tit. 7. §. 2. Vide tom. 2. Monaſtici Angl. pag. 201. & Will. Thorn. pag. 2078. *Feoffement*, apud Littletonem ſect. 1. 57.

¶ Feofamentum, in Charta ann. 1287. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 60.

¶ Feffamentum, apud eumdem Formul. Anglic. p. 356. *Fefamentum*, in Libro nig. Scaccarii p. 63.

¶ Feoderarius, Dominus capitalis à quo feudum dependet. Homagia facta D. Johannæ de Caſtro-novo ann. 1275. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. pag. 122. *Guillelmus de Ulmo, Johannes de Fonte-Baudenis, & Iterius de Campo-Milonis debent in mutationibus Dominorum vel Feoderariorum duos ſolidos pro achaptamento, ſine homagio.*

Feoffator, Raſtallo & JC. Anglis *Feoffor*, Dominus, qui terram ad feodum concedit, vel qui prædium *tenentis* in feudum ſimplex erigit, aut certe qui inveſtit aut donat. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 375. *Quæ quidem carta viſa, compertum eſt, inter cætera, contineri in eadem, quod Feoffatores ſubſcripti dederunt Benedicto quondam Abbati de Seleby, &c.* Tom. 2. pag. 25. *Tenuit ... teneamenta ... per feofamentum anteceſſorum de Lovetot, tenendum de Feofatoribus ſuis, videlicet de illis de Lovetot.* Littleton. ſect. 57. *Le Feoffor eſt proprement tou home enfeoffa un auter en aſcuns terres, ou tenemens en fée ſimple. Celuy qui fiſt le Feoffment, eſt appell Feoffour, & celuy à qui le feoffement eſt fait, eſt appel Feoffée.* In Conſuetudine Meldenſi art. 134. Rex dicitur eſſe *le ſouverain Fieffeux*, ſeu *Fieffeur*, id eſt, ſupremus feoffator.

¶ Feudator, Vaſſallus, feudatarius. Henrici VII. Roman. Imper. Sententia in Robertum Regem Apuliæ anno 1. ejus Imperii, apud Murator. to. 10. col. 530. *Vaſſallos quoque, Feudatores & omnes*

& ſingulos, qui eidem fidelitatis & feudi, vel alia quacumque ratione vel cauſa ad aliqua paranda ſervitia perſonalia vel realia tenerentur, ab omni vinculo fidelitatis, ſubjectionis, & obedientiæ ei vel ſuis hæredibus faciendæ abſolvimus penitus & in totum.

FEOFFATUS, Donatarius, vel qui feudo inveſtitur. Paſſim apud JC. Anglos, *Fieffé*, in Conſuetudinibus noſtris municipalibus, Pontivenſi art. 103. Calvimontenſi art. 77. Inſulenſi tit. 1. art. 62. &c.

FEOFIRMA. Vide *Feudofirma* ſupra.

¶ FEDIUM, Feudum. Charta Philippi I. an. 1091. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 1. pag. 201. *Ego Philippus Dei gratia Francorum Rex concedo Abbatiam S. Mellonis de Ponte-Iſaræ Willelmo Rothomagenſi Archiepiſcopo & omnibus ſucceſſoribus ſuis, & dono in Fedium, ut eam de me & de ſucceſſoribus meis perpetuo teneant ad honorem & exaltationem ſanctæ Rothomagenſis Eccleſiæ.* Quæ vero ſequuntur obſervatu digniſſima: *Hoc autem erit ſervitium quod pro præfato Fedio faciet mihi Rothomagenſis Archiepiſcopus. Per ſingulos annos veniet ad unam ex curiis meis, ſive Belvacum, ſive Pariſius, ſive Silvanectum, ſi ſecero eum convenienter ſubmoneri, niſi ipſe legitimam excuſationem habuerit. Cum autem ad curiam meam venerit, mittam ei conductum ad Calvum montem, ſive ad Pontem-Iſaræ. Sed & ad placita mea veniet per Vilcaſſinum, ſi & ego eum inde fecero convenienter ſubmoneri.*

¶ FEDUM, in Tabular. Majoris Monaſterii: *Quoniam beneficia quæ conferuntur Eccleſiis majorem proprietatis vigorem habent, cum à Dominis de quorum Fedo, & ab his de quorum patrimonio ſunt conceduntur.* Occurrit paſſim in Tabulario S. Cypriani Pictav.

¶ FEFUM, à quo potius Gallicum *Fief* quam à Fevo effictum videtur. Charta Rogeri cognomento Burdini ex Tabul. S. Martini Pontiſar. *Domino Odone de Kalmis & Domino Gelduino de Crecciaco caſtro, quorum Fefum erat, concedentibus.*

¶ FEGUM, Vox apud Siculos adhuc notiſſima. Regiſtrum Farfenſis Abbatiæ num. 1156. *Concedimus... exceptis oblationibus... & exceptis Fegis ſive beneficiis... & omnia ipſa Fega & manualia, & infra præfata caſtella ad hoc opus perficiendum conſtituemus.*

¶ FEODUM. Charta D. Stephani *de Villars* pro Girino Abbate an. 1150. to. 1. Maceriarum Inſulæ Barbaræ pag. 82. *Accipimus in Feodum à D. Girino Abbate.... quicquid juris vel uſagii habebamus.* Et alibi paſſim.

¶ FEVIS. Rotulus ſæculi XII. de Prioratu S. Pauli de Tartas in Archivo Caſæ-Dei: *Ebrardus pelliciarius & filii ejus dederunt dimidiam appendariam de Feve & de alode.*

¶ FEVIUM. Chartularium Eccleſiæ Auxitanæ: *Berardus quidam Miles de Pertgeda Fevium quod habebat de Comite, dedit S. Mariæ Auſcienci.*

¶ FEVODUS. Litteræ Officialis Atrebat. an. 1290. ex Chartario Montis S. Eligii Atrebat. *Aſſeruit dicta Domicella... ſe habere ſufficiens excambium ſive adboutamentum de dote ſua recuperanda ... videlicet ad totum Fevodum ſive ſuprafevodum, quem idem Hugo tenet de D. Comite Attrebatenſi.* Ex Chartul. Monaſterii Aquicinctenſis fol. 39. *In terris vero quas ei dedimus, accipiant caſati Fevodum ſuum.*

FEVUM, pro *Feudum*, ex quo noſtri *Fief*, ut ex *feudum*, Burgundi *Fied* formarunt, ut eſt in Conſuetudine Ducatus Burgundiæ c. 3. &c. Charta exarata ſub Lothario Rege Tabularii S. Mariæ de Fontibus apud Cadurcos: *Illo Fevo de Limanico, quæ fuit Ranulfo avo meo, quæ tenuit de Comite, Hugoni dimitto & Gerardo filiis ſuis: & illo Fevo, qui fuit Guinaberto, dimitto medietatem Hugoni, &c.* [Charta an. 1038. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Funditus perpetualiter ſubnixa firmitate roboramus, donamus tam in Fevo quam in alode.*] Vide to. 8. Spicilegii Acheriani pag. 220. Marcam in Hiſt. Benearn. lib. 4. cap. 5. §. 2. Probat. Hiſt. Monmorenciacæ pag. 30. &c. Interpres Græcus Concilii Lateranenſis IV. cap. 45. *Feudum* & *Feudatarii*, φῖον & φιῶται, reddidit, inſpecta ſcilicet Gallica pronuntiatione, *Fié*, & *Fievé*.

FEUM. Codicillus, ſeu teſtamentum Raimundi Comitis Toloſani & Rutenenſis an. 960. *Illo alode de Limanico, quod Grimaldus habet à Feo de Raimundo &c.* Infra: *Et alio alode, quod de Poncione acquiſivi, quod Bernardus de Nante habet à Feo S. Salvatoris.* [Charta Ludovici VII. Reg. Fr. an. 1165. è Chartul. Monaſterii Montis-Martyrum: *Rem laudavit Teudo de Nantolio, de cujus Feo decima eſſe dinoſcitur.* Idem occurrit in Tabul. S. Vincentii Cenoman.]

¶ FEUS. Charta Bertrandi Comit. Forcalquer. an. 1044. ex magno Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 148. *Dono & Feus quod dicitur de Callialdo & omnia quæ ad ipſum Feus pertinent, videlicet cum manſis, campis, &c.* Occurrit præterea inter Inſtrum. tom. 1. Gall. Chriſt. pag. 4. col. 2.

FEVATARIUS, Feudatarius, à *Fevum*: *Fivatier*, in Conſuetudine Labourtenſi tit. 1. art. 4. & Solenſi tit. 2. art. 8. tit. 10. art. 1. 6. 7. 8. 10. &c. Beneharn. tit. 1. art. 26. 27. 28. Charta Raimundi Comitis Toloſani an. 1183. *Sed prædictus Fevatarius non debet iſtud feodum dare ad feodum.*

¶ FEVATORIUS, pro *Feudatarius*. Teſtamentum Guifredi Comitis an. 1035. tom. 6. Spicileg. Acher. pag. 433. *Hæc omnia mando venire in ſua poteſtate, ſine ullo Fevatorio.* Sæpius ibid. occurrit.

FEVATUS, Eadem notione, in Charta ann. 1056. apud Chiffletium in Hiſt. Trenorchienſi p. 311. Chronicon Andrenſe p. 425. *Si aliquis ſuorum Fevatorum de fevo ipſius centum ſolidatas, vel tantum ut ſuum hominatum non perderet, donare voluiſſet, conceſſit.* Ubi perperam editum *fenatorum* & *feno*. [Tabular. S. Nicolai Andegav. *Quidam Miles Quirmahocus nomine dedit Eccleſiam S. Paterni... excepto quod ſi ſui Fevati homines in noſtra terra hoſpitarentur, &c.* Rurſus occurrit in Charta 25. Dunenſis Chartularii.]

FEODATUS. Sugerius in Ludovico VI. *Rex Francorum Ludovicus, ea, qua ſupereminebat Regi Anglorum Ducique Normannorum Henrico ſublimitate, in eum ſemper tanquam in Feodatum ſuum efferebatur.* [Charta Adolphi Imper. Roman. an. 1292. apud Ludewig. to. 5. p. 435. *Nec non Egram civitatem, & caſtrum cum ſuo territorio, caſtris, hominibus, bonis Feodatis, ſeu non feodatis, vaſſallis, judiciis.*]

FEVATARIA, Jus feudi, in Charta Amedei Comitis Sabaudiæ, apud Guichenonum in Epiſcopis Bellicenſ. pag. 58. [Vide *Favataria*.]

¶ FIVUM, Feudum. Vita S. Tygris to. 5. Junii pag. 75. *Conceſſit autem vallem Coſtianam, in gyrum Maurianæ ſtructam, & ruſtes & Fivum quæ muris & tectis Eccleſiæ miniſtrarent.*

INFEODARE, In feodum vel feudum conferre, *Infeoder*. Burchardus de Caſib. S. Galli. cap. 11. *Ac alias poſſeſſiones pro 190. marcis & 100. libris denariorum invadiavit, vel etiam Infeodavit.* Idem cap. 8. *Quidquid per Infeodationem ab utriſque alienatum eſt.* Conradus Fabarienſ. cap. 8. *Res Eccleſiæ damnabiliter & irrecuperabiliter diſpoſuerat Infeo-*

dare. Wenceſlaus Brack in Terminis Juriſtarum: *Areſtare frexen, dic Impheodare belehnen.*

INFEARE, Eadem notione. Vetus Inſtrumentum apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica pag. 432. *Contulit ... huic Eccleſiæ prædia ... ita ut nulli unquam Archiepiſcopo aut Abbati liceat ex eis omnibus alicui aliquid Infeare, vel per libellum aut cambium, ſeu quovis modo alienare.*

SUBFEODARE, Gall. *Donner en arriere fief.* Charta Philippi Regis Franciæ an. 1271. in 30. Regeſto Chartophylacii Regii Ch. 221. *Totum tenebit à nobis ad feudum honoratum, ſic quod poſſit Subfeodare, vel in acapitum dare, retento de Templo dominio, canone, vel ſervitio.*

¶ FEUDUM, pro quolibet utili jure, quod ad feudi Dominum capitalem pertinet, Gall. *Droits utiles d'un fief.* Charta Caroli M. an. 3. ipſius Imperii in Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 159. *Nullus Judex publicus injuſte ad cauſas audiendum, vel Feuda* (ſed legendum *Freda*) *exigendum, nec manſiones ſeu paratas faciendum, nec ullas redibitiones injuſtas requirendum ... exactare præſumat.* Pactum inter Jacobum Aragoniæ Regem & Montiſpeſſulani Dominum an. 1272. *Eſt etiam ſciendum quod de ſupradictis ab utraque parte excipiuntur uſatica, laudimia, conſilia, quarti, quinti, ſexeni, octavi, Feuda, fenalia, albergæ, boyrania & alia ſervitia quæ ad juriſdictionem aliquam ſeu merum vel mixtum imperium non pertinent.*

¶ FEUDUM, pro Servitium feudi. Charta an. 1285. apud Kennett. in Antiquit. Ambroſden. p. 305. *Qualiter extincta ſunt Feoda domini Abbatis quæ ab ipſo petita ſunt patebit inferius.*

¶ FEUDUM, Jus, facultas. Charta an. 1230. apud eumdem Kennett. ibid. pag. 209. *Dicunt etiam quod idem Johannes debet habere Feodum in boſco domini Regis videlicet attachiamentum de ſpinis de boſco ſuo, &c.*

¶ FEUDUM, Joanni Skenæo de verborum ſignificatione pag. 60. ſumitur pro mercede ac ſtipendio quod datur ſervo propter ſuam operam.

¶ FEUGANGI. Vide *Fegangi.*

FEUGERA, Filix, vulgo *Feugere,* [vel *Fougere,*] in Fleta lib. 2. cap. 41. §. 33. Vide Conſuetud. Solenſem tit. 13. art. 4.

FEUGIA, Idem quod *Feugera.* Libertates Oppidi Jaſſeronis in Breſſia an. 1283. apud Guichenonum: *Feugiam vero colligere & extrahere poſſint in dictis nemoribus dicti homines per ſe, vel per alios.* Ubi f. leg. *Feugeriam.*

¶ FEUM, FEUS, pro *Feudum.* Vide in hac voce.

¶ FEUTRUM, Subcoacta, pannus coactilis, Gall. *Feutre.* Vide in *Feltrum.*

FEXU, Capitalis: ſic in MS. quodam Saxonico vox expoſita, inquit Spelmannus.

¶ FEZELENUS, Maſſilienſibus *Falene,* Gener, Gall. *Gendre.* Inſtrumentum an. 1288. *Inter obſides qui dati ſunt Regi Aragonum pro liberatione Caroli II. Jacobus Fezelenus domini Guillelmi de Aqueria.* Vide *Falctenus.*

¶ FEZELENA. Requeſta anni 1332. in Tabulario S. Victoris Maſſil. *Bartholomeæ neptis ſeu Fezelenæ ſuæ.*

¶ FEZORIA. Charta an. 1064. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Goiranus Senior miſit Guidonem monachum in Fezoria.* Ubi ad marginem manu recentiori annotatur, *forte in ignem:* mallem ego in carcerem, ab Ital. *Fezzo,* Sordidum, putidum. Sed hæc divinando.

FF. Litteræ quibus Libri Digeſtorum notantur à JC. quæ nullam habere rationem, eſſeque omnino ex Notariorum invento, id eſt, qui notis ſcribebant, cenſet Cujacius lib. 12. Obſer. cap. 40. Vide aliorum conjecturas in Lexico Juris, & apud Sebaſt. Cobarruviam in Theſauro Linguæ Caſtellanæ, verbo *Digeſtos.*

☞ Horum omnium longe probabilior videtur Ferandi Adduenſis conjectura qui in Explicat. in Pandectas tom. 2. Theſauri Jur. Rom. col. 505. Antiquos duplici *ll* uſos fuiſſe putat; quod duplici *ff* ſimillimum eſt. Hac vero notula quinquaginta Pandectarum libros, vel Libros legum, vel etiam melius Leges tantum ſignificare volebant. Et quidem certum eſt Leges ſcribi ſolitas per duplex *LL.* Nec minus arridet ejuſdem Ferandi opinio circa notam paragraphorum §. Exiſtimat igitur ſcriptores cum Legem aliquam longiorem citare vellent, ut facilius locum demonſtrarent, *ſub capite* vel primas tantum litteras ſcripſiſſe in hanc formam *ſc,* qua nunc paragraphum ſignificamus. Plura vide apud eumdem loco citato.

FF. In Teſtamento S. Fulcranni Epiſc. Lutevenſis apud Bollandum 13. Febr. binæ hæ litteræ exaratæ conſpiciuntur, quæ cibi, vel potionis, aut alterius rei cujuſpiam menſuram denotant, n. 5. *Et per ſingulos annos ad feſtivitatem S. Geneſii donet Canonicis ad collationem ff. tres de pulmento, & ff. duos de vino.* Occurrit ibi pluries. Ita non ſemel in Tabulario Eccleſiæ Brivatenſis, ubi hæ litteræ non ſunt FF. ſed SS. cum linea tranſverſa: & ſane ſic reſtituendæ apud Bollandum, ſignificantque *ſextarium,* aut ſextarios, ut obſervat non ſemel Jacobus de Partibus in Notis ad Alexandrum Iatroſophiſtam, præſertim ad cap. ult. libri 3.

FIADA, Vadimonium. Vox Hiſpanica. Fori Leirenæ: *De pugna, quæ fuerit in Fiada, ſi Miles fuerit victus, det 10. ſolid. ſi peon, quinque.*

¶ FIALA, perperam pro *Fiola,* Inſtrumentum muſicum. Cæſarius lib. 6. Miracul. cap. 7. apud Macrum in Hierolex. *Cum vice quadam jocularem introduxiſſet, & ille dulcedine Fialæ dormientem excitaſſet.* Vide *Filiola* 2. *Phiala,* & *Vitula.*

¶ FIALARIUS, Miniſter in palatio Apoſtolico, cui incumbebat pro lucernis ellychnia adaptare & præparare. Macer in Hierolex. ex Cencii Camerarii Ceremoniali MS.

¶ FIANCUM, Ital. *Fianco,* Gall. *Flanc, côté,* Latus. Occurrit in Miracul. S. Zitæ, April. to. 3. p. 515.

¶ FIARNALDI. Vide in *Filius.*

¶ FIAT. Compendioſa beneficiorum expoſitio fol. 21. *Signaturæ autem Papales expediuntur ab ipſa ſanctitate per Fiat ſimplex, vel per Fiat geminatum, vel per Fiat proprio motu, vel per Fiat, ut petitur. A Cancellario per Conceſſum, Conceſſum, ut petitur, Conceſſum in forma, Conceſſum in præſentia D. N. P.*

FIATUR. Vide *Fitur.*

FIBEBELLA, *Lumina, ſolis ortus, vel lunæ.* Papias. [In MS. Bituric. *Fiba, luna, Fibella, luna, ſolis ortus, vel lumen.*] Abeſt hæc vox in MS. Navarræo. Legendum forte *Phebe, bella,* id eſt, pulcra luna, cum ſcilicet oritur: nam & lunam in ſua plenitudine vulgo noſtri *la belle* vocant. *La belle luit,* i. luna lucet.

FIBELLA, Parva fibra. Vide Caſaubonum ad Capitolinum, [& *Fibebella.*]

¶ FIBLA, pro Fibula, in Teſtam. Ermentrudis apud Mabill. Liturg. Gall. p. 463. *Fibla aurea gemmata ad mento dari conſtituo.*

¶ FIBROLUS, *Turpis aut vanus,* in Gloſſ. Sangerman. MSS. num. 501. Legendum *Frivolus,* Gall. *Frivole.*

FIBULA.

FIBULA. Charta Raimundi Comitis Toloſani ann. 1088. to. 8. Spicilegii Acheriani : *Quem portum cum aqua & piſcationibus, & littoribus ſibi pertinentibus, & Fibulam cum finitima palude ſibi pertinenti, &c.* [Per *Fibulam* forte intelligenda lingula terræ, quæ ad inſtar fibulæ duo ſimul annectit, ut agrum cum palude, &c. Vide *Faicia.*]

FIBULARE, FIBULARIUM. Vide *Fibulatorium.*

FIBULATORIUM, à *Fibula*, qua veſtis ſubligatur, vox deducta, unde quibuſdam pro ipſa fibula ſumitur; & certe Gloſſ. Gr. Lat. huic expoſitioni favet: Πόρπη, ὑποκοριστικῶς, *Fibulatorium.* Ita ut fuerit *parva fibula.* Ugutio : *A fibula, Fibulatorium, illud, quod apponitur mantello, per quod mittuntur fibulæ, ne diſſipetur mantellum.* Quo loco Joannes de Janua habet *Fibularium.* Conſtitutiones Cataloniæ MSS. *Nec portent aurum vel argentum, ... nec Affiblas cum auro vel argento.* Locum integrum vide in *Laqueatæ veſtes.* Anaſtaſius in Gregor. III. qui id inter ſacra miniſteria reponit p. 72. *Contulit dona diverſarum ſpecierum,... amulas ſuperauratas paria 2. pendentes, Fibulatoria numero 5.* Idem in Leone IV. p. 197. *Cantharam exauratam 1. baucas exauratas 3. Fibulatoria majora & minora 5.* Leo Cſt. l. 1. c. 19. *Liſtam unam auream cum margaritis, & Fibulatorium nihilominus aureum, &c.* Fibulas aureas pro donariis oblatas Eccleſiis habet etiam Anonymus de Miraculis S. Remacli cap. 11. & 24. apud Mabillonium. Ejuſmodi *Fibulatoria*, *Firmacula* vocabant noſtri, (vulgo *Fermail*) quibus ſcilicet veſtes *clauderentur* & aſtringerentur. Froiſſart. 2. vol. cap. 154. *Et ſi eut pour le prix un Fermail à pierres precieuſes, que Madame de Bourgogne prit en ſa poitrine.* De fibulis aureis & gemmatis copioſe egerunt Petr. Faber lib. 1. Semeſtr. cap. 16. Chiffletius in Anaſtaſi Chilperici cap. 16. & Salmaſius ad Tertullian. de Pallio pag. 62. 63. nos etiam quædam in Notis ad Joinvillam p. 48. [Vide *Fermeilletum.*]

At Suidas φιβλατώριον, περιβόλαιον Περσικὸν interpretatur. Proinde videtur fuiſſe etiam *fibulatorium*, non ipſa *fibula*, ſed veſtimentum, quod ſubinde fibulis variis ſubnectebatur. Gloſſ. Lat. MS. Regium : *Limbus, ora veſtis auro texta, vel Fibulatorium.* Ejuſmodi fuit *ſagum* illud *fibulatorium*, cujus meminit Pollio in Regilliano : *Arcus Sarmaticos, & duo ſaga velim ad me mittas, ſed Fibulatoria, cum ipſe miſerim de noſtris. Fibulare*, pro *alligare*, dixit Columella lib. 1. cap. 6. ut *fibulationes* Vitruvius.

FICACIUM. Ugutio : *Caſſidilis, vel caſſidile dicitur ſacculum, pera, ſaciperium, Ficacium, marſupium, &c.*

¶ FICALINUS, FICALIS, ut infra *Fiſcalinus* & *Fiſcalis*, in Charta Lotharii Imp. apud Ludovicum *Laguille* Hiſtor. Alſaciæ pag. 4. Probat. Vide in *Fiſcus.*

¶ FICARIA, Ficus arbor, Gall. *Figuier*, potius quam Ficetum, ſeu locus ficis arboribus conſitus, ut Calepinus exponit. Pallad. lib. 4. *Aliqui inter Ficarias caprifici arborem ſerunt, ut non ſit neceſſe per ſingulas pro remedio eadem poma ſuſpendi.*

¶ FICARIUM, Vas in quo ficus feruntur. Gloſſ. Græc. Latin. Sangerman. συκοφορεῖον, *Ficarium, Fiſcella.*

¶ FICARIUS. Gloſſ. Iſid. *Ficarius, Faunus.* Johannes de Janua : *Ficarius, qui colligit ficus. Item Ficarius dicitur quidam Deus ſilveſtris, ſcilicet Pan, vel Faunus, vel Satyrus, & dicitur à Ficus; unde Hieremiæ 50. dicitur : Habitabunt dracones cum fatuis Ficariis, ubi dicit Gloſſa interlinearis i. e. cum hominibus ſylvanis. Alii dicunt, quod Ficarii dicuntur Fauni & Satyri, qui inter ficus & alias arbores morantur, qui Eſaiæ 34. Onocentauri & Piloſi appellantur.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Ficarius, Cuelleur de figues ou Dieus ſauvages, folot, fantiau.* Cantatorium MS. Abbatiæ S. Huberti fol. 1. *Rex eorum Filimerante cum Gothis Gethicas & Schiticas terras ingreſſus, repperit ibi quaſdam magas, quas Alirumnas dicunt, & eas ſuſpectas habens, per ſolitudines fugatas exturbavit : cum his ſilveſtres homines, quos Faunos Ficarios dicunt, coëuntes.* Iſid. ſub finem lib. 8. Orig. *Quem vulgo Incubonem vocant, hunc Romani Faunum Ficarium dicunt, &c.* Vide Lexic. Martinii.

FICATUM. Papias MS. *Epar, Græce : Jecur, i. Ficatum.* Poſtrema verba abſunt ab Edito. Alibi : *Gecur, quod ibi ignis ſit conditus; vel quod gerat cor, Ficatum.* Italis *Fegato*, [Hiſpan. *Higato.* Gloſſar. Lat. Gall. Sangerman. *Ficatum, Joſier, foye.*] Sic porro jecur quodvis dictum volunt, quod olim jecur anſerinum multa ficu farciretur. [Horat. lib. 2. Sat. 8.

Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi.]

Gloſſ. Græc. Lat. Συκωτὸν, *Ficatum.* [Gloſſ. Iſid. *Ficatum, quod Græci συκωτὸν vocant.*] Perperam *Ficotum* habent Acta Martyrii S. Theodoriti [apud Mabill. Analect. to. 4. pag. 132.] *Nam ſacrificium, quod acceperat, particulatim diſrumpebat ejus Ficotum, & ejiciebat per os foras.* Infra : *Diverſas accipiens eſcas, ſuo tantum paſtus eſt Ficoto.* Vide Salmaſium ad Solinum, [Reineſium Var. Lect. 3. 4.]

FICHORRA, [Piſcationis ſpecies.] Vide *Batuda.*

¶ FICIALIS, *Dies ſolempnis, Sacerdos, vel urbanus.* Papias MS. Bituric. Legendum *Fecialis*, vel *Feſtialis*, ut habetur ſupra. Vide in *Fiſcus.*

¶ FICILIS, *Culter ſutorius*, in Gloſſis MSS. Sangerm. Vide *Fico.*

¶ FICILUS, Os brachii Radius dictum. Vita B. Auguſtini Eremitæ, Maii to. 4. p. 625. *Duo oſſium fruſta brachii, vulgariter vocata Ficili.*

¶ FICITAS, Fructus fici, apud Nonium cap. 2.

¶ FICITOR, Collector ficorum, apud eumdem ex Nævio.

FICO, Genus calceamenti monachici, vel forte ruſticorum. Certe Italis *Fico* ruſticum ſignificat. Proinde *Fico* Hibernis fuerit *Calceus ruſticorum.* Gloſſ. Saxonicum Ælfrici : *Fico*, ſco, i. calceus. [Et quidem interdum ex materia lignea confectos *ficones* colligitur ex Vita S. Brigidæ tom. 1. Febr. pag. 132. *Tunc invenit à Deo bonum conſilium, & implevit duos Ficones ſuos carbonibus ignis, & infixit pedes ſuos in eis.* Inde tamen minime concludendum *ficones* conſtanter calceos fuiſſe craſſioris formæ & materiæ; nam pro calceis Epiſcoporum uſurpat] Anonymus in Vita S. Cuthberti Epiſc. n. 14. *Ficones novi, quibus calceatus eſt, in Baſilica noſtra inter reliquias pro teſtimoniis uſque hodie habentur.* Adde n. 17. Vita S. Aidani Epiſc. Fernenſis cap. 2. n. 13. *Surgens de lecto, tenuit Ficonem circa unum pedem, cucurritque velocius ad ſilvam in occurſum S. Maedhog.* Occurrit pluries in Vitis Sanctorum Hiberniæ. [Vide *Ficilis.*]

¶ FICOLEA, *Palus ficulneus*, apud Feſtum.

¶ FICOLHITA, perperam pro *Fithwita*, in Charta Henrici Reg Angl. ex Chartophylacio regio Reg. 92. n. 58. Vide *Futhwita.*

¶ FICOTUM. Vide *Ficatum.*

FICTA, Venetis *Fitta*, Dolor acutior in aliqua parte corporis, quaſi in ea aculeus defixus eſſet, cujuſmodi eſt in pleureſi, quem *Telum* vulgo alii vocant, noſtri *Pointe.* Vita S. Eligii auctore Audoëno lib. 2. cap. 23. *Quidam . . . peſſima laborabat*

ægritudine, denique dira atque intolerabili percuſſus Ficta, & morte jamjamque imminente, & jam à flatu ſpiraminis arcebatur. Gregorius Tur. lib. 5. Hiſt. cap. 5. *Dormienti apparuit B. Tetricus,... hæc dicens, virgam, quam habebat in manu, pectori ejus cum ictu valido impulit. In quo ille evigilans, dum cogitat, quid hoc eſſet, Ficta in loco illo defigitur, ac dolore maximo cruciatur.* Idem lib. 3. Miracul. S. Martini cap. 10. *Erat autem ſubitaneus* dolor) *tanquam clavus affligens, atque ita Fictam graviſſimam dabat, ut plerumque eclyſim generaret, &c.* Academicis Cruſcanis, *Fitta*, eſt *dolore pungente di quando in quando.*

FICTABILIS, *Fictalitius*, *Fictatio*. Vide *Fictus* 4.

¶ FICTILERIUS. Vide *Fetillerus.*

FICTILIARIUS, Οϛρακοποιὸς, *Figulus*, in Gloſſ. Gr. Lat. perperam in MS. *Ficliarius.*

FICTITIA, Simulatio. Fleta lib. 2. cap. 76. §. 2. *Cum cariatoribus præſens exiſtat Præpoſitus tota die, ut ſine Fictitia dietam finiant & laborent.* Galli dicerent, *ſans Feintiſe.*

¶ FICTOR. Vide *Fictus* 4.

¶ FICTORIA. Vide *Fitora.*

¶ FICTUM. Vide *Fictus* 1.

¶ FICTUOSE, Ficte. *Quod malitioſe ſeu Fictuoſe aliquam cauſam non proponet, quominus prædicta ... exequatur,* in Charta Hugonis Abb. Corbeienſis an. 1278. ex Tabulario ejuſdem Monaſterii.

¶ FICTURA, (f. pro *Fiſſura*) *Sectura*. Gloſſ. Iſid. Præceptum Odonis Reg. Franc. pro Eccleſ. Auſonenſi, inter Concilia Hiſp. to. 3. p. 164. col. 1. *Deinde per ſtratam per ferram longam diſcurrentem ſupervillam Matacanis, & pervenit ad Ficturam qui diſcurrit in Lubricato; deinde à rivo lato uſque in Lubricatum.* Eadem notione qua *Fictus* 4.

1. FICTUS, vel Fictum. Tabul. S. Severi apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 3. cap. 12. *Item Hover villam, & in Gottis allodium, unumque villanum de Lera, & ſilvam, atque Fictum de Buſſel trado B. Petro, &c.* [Forte eadem notio eſt, quæ infra vocis *Fictus* 4.]

2. FICTUS, Alia notione. [Aliam eſſe vix crediderim.] Charta Conradi Imper. apud Ughellum in Epiſcop. Cremonenſib. pag. 807. *Ut ei diſtrictum ſuum tollant, & Fictum de molendinis, ac de navibus cenſum ſolitum, &c.* Charta Friderici I. Imp. ann. 1153. apud eumdem to. 4. pag. 1293. *Cum omnibus pertinentiis, cum operibus, ſervitiis, diſtricto, Ficto, placito, cæteriſque aliis, &c.* Vide Statuta Veneta lib. 3. cap. 8. 9. & ſupra *Affictus*, & infra *Fictus* 4.

3. FICTUS. Gloſſæ MSS. ad Alexandri Iatroſophiſtæ libros Paſſionum: *Fictus, i. anus Fictus, dicitur à fumoribus, i. ſtercoribus.*

4. FICTUS, Idem quod *Affictus*, de qua voce ſupra; Cenſus, locatio, penſio, reditus, vectigal fixum & certum: nam & *fictum* pro *fixum* dixiſſe Veteres obſervat Salmaſius ad Solinum. Italis *Fitto*, & *affitto*. [Hinc in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fictor*, *Seigneur*, (à quo ſcilicet aliquid ad *fictum* ſeu cenſum certum tenetur) *compoſeur ou ourneur.*] Papias: *Fictum dicitur, quod inter duos componitur omni anno reddendum, qui & cenſus.* Charta anni 1033. apud Ughellum tom. 5. pag. 1589. *Dedit ... libellario nomine ad Fictum cenſum reddendum, &c.* Charta Theodori Marchionis Montisferrati anni 1324. *Cum fidelitatibus, ſucceſſionibus, penis, bannis, multis, Fictis, partiariis, & tertiis, cum fodris, taleis, &c.* Alia an. 1384. *Non teneatur ... ad ſolutionem Ficti, ſeu incantus illarum poſſeſſionum.* Alia an. 1246. *Sine tertio & affaitamento, & Ficto proinde Monaſterio dando.* Occurrit præterea in Statutis Venetor. an. 1242. lib. 3. c. 8. in variis Chartis apud Hieron. Rubeum in Hiſt. Raven. pag. 308. Ughellum to. 5. p. 676. 677. 678. [Murator. to. 6. col. 1188. ubi de Geſtis Friderici I. Imp. Mabillonium to. 4. Annal. Benedict. pag. 544.] &c. Rollandinus in Summa Notariæ cap. 1. obſervat, *Fictum* ſumi interdum pro *precaria*, ſeu emphyteuſi. Vide *Libellus*, & Oct. Ferrarium in Orig. Ital.

Fictationes, in Charta Ottonis M. Imp. apud Ughellum in Epiſcopis Laudenſibus.

Fictabilis, *Cenſualis*, qui cenſum perſolvit. Charta an. 1327. in Regeſto Privilegiorum Civitatum Lombardiæ: *Cum accepiſſent & derobaſſent Anziano de Livraſcha maſſario, & Fictabili Monachorum, &c.* Alia Blanchæ Sabaudæ uxoris Galeacii Comitis Virtutum: *Ab eis, vel eorum maſſariis, aut Fictabilibus auferendis, &c.*

Fictaliciæ Res, Datæ ad cenſum. Charta Lotharii II. Imp. apud Ughellum to. 4. p. 815. *Et omnia jura & poſſeſſiones, & tenutas earum, alodes, transfictalicias, emphyteoticarias, precarias, libellarias, Fictalicias, &c.*

FICTWITA, Præſtationis ſpecies, Anglis, in Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 503 [Vocabularium Anglo-Gall. MS. in Beccenſi Tabulario: *Fict-wyta, Quitte de meſlée.* Vide *Futhwita.*]

FICUS. Papias: *Mariſcæ, exta prominentia, quæ vulgo Ficus dicitur.* Ebrardus Betun. in Græciſmo c. 12.

Eſt Ficus, morbus: eſt Ficus fructus & arbor.

[Morbum hunc fetidum etiam memorat Martialis Epigr. 1. 65.

Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci,
Dicemus Ficos, Cæciliane, tuos.

Gloſſ. Lat. Gall Sangerm. *Ficus*, *Fiez*, *une maladie.* Vita S. Anſelmi Epiſc. Lucenſis cap. 74. *Erat vir quidam, qui Ficus ægritudine vehementer virente, &c.*] Eſt etiam equorum morbus, Italis *Fico*, de quo ſic Petrus Creſcentius l. 3. de Agricult. cap. 56. *Accidit quandoque, quod pes læditur ſubtus ungulam in medio ſolæ ex ferro vel alia re dura intrantem uſque ad tuellum, ex quo tuellus læditur, ex qua læſione, cum ungula non inciditur circunquaque, ut debet, naſcitur ſuper tuello quædam carnis ſuperfluitas, quæ ſuperat ſolæ ſuperficiem, Ficus vulgariter nominatur.* Vide præterea Jordanum Rufum Calabrum MS. lib. 2. de Equorum medicaminibus ad Fridericum Imperat.

☞ Alius eſt morbus qui *Fil* dicitur in Ordinat. Johannis Franc. Reg. an. 1363. tom. 3. Ordinat. pag. 641. *Nul boucher pourra ne devra tuer en ladite boucherie aucune groſſe bête qui ait le Fil, & ou cas qu'il ſeroit trouvé ſur aucun il perdroit la bête & ſeroit arſe devant ſon huis.* Eſt autem *Fil* ſeu *fi* aut *fy*, ut jam dicimus, Boum lepra vel elephantiaſis.

Sub Ficu et Vite, Proverbialis loquendi formula, qua rerum abundantia ſignificatur, ſat frequens in veteri Teſtamento. Joannes Berardi in Prologo ad Chron. Caſaurienſe: *Omnis illa regio... frequentibus villis atque caſalibus inhabitabatur, & quaſi ſub Ficu & vite, vel in propriis prædiis erat hominum illius temporis incolatus.* Benjaminus Tudelenſis in Itiner. p. 27. *Comedentes & bibentes quiſque ſub Vite & Ficu ſua.* Utitur etiam Ordericus Vital. lib. 4. pag. 533. & Arnoldus Lubec. lib. 2. cap. 1.

¶ FIDAGIUM, Idem quod infra *Fidantia*, Præſtatio, tributum. Charta Guillelmi I. Reg. Sicil. to. 2. Bullar. Caſin. p. 175. *Sed idem ſacrum cœnobium,*

vel ab omni pedagio, aquatico atque quolibet Fidagio, per totum jam dictum noſtrum Siciliæ regnum totaliter ſit immune.

FIDAMEN, Fides. Cyprianus, ſeu Tertull. in Carmine ad Senatorem :

Corrige delictum Fidamine, corrige mentem.'

FIDAMORA. Charta Guillelmi Regis Siciliæ ann. 1173. apud Ughellum to. 8. Italiæ ſacræ : *Concedimus etiam in dicto Monaſterio cædua lignorum abſque ullis foreſtagiis, & volumus etiam & inhibemus, ut nullus ſit, qui Fidamoras ei auferat.*

¶FIDANCERIA, Fidanciaria. Vide in *Fidantia.*

FIDANTIA, Fidejuſſio, ſponſio, *Fidanza* Italis, *Fiança* Hiſpanis. [Charta an. 1060. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1120. *Faciant Fidantias & ſacramentos tales ad prædictam Luciam quales homo debet facere ad ſuum Seniorem de cui tenetur ſuorum caſtros.* Alia an. 1206. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. pag. 1071. *Et ego P. Dei gratia Rex Aragonum facio vobis Ermengaudo Urgellenſi Comiti, & ipſi Elieſendæ libenter prædictam Fidantiam, & convenio vobis omnibus attendere.* Occurrit præterea in Chron. Modoetienſi apud Murator. to. 12. col. 1176.] Le Roman *de Jordain de Blaye* MS.

Dame Erembors a les Fiances priſes.

Charta Libertatum *de la Perouſe* ann. 1260. apud Thomaſſerium : *A la Paeroſe ne doit hon prendre, ſi Fiance voet donner, &c.*

Fidantia & Fidentia, Salvagardia. Anonymus de Deſolatione Monaſterii Morimundenſis in agro Mediolanenſi : *Prædictus Abbas Florius ad protectionem domus ſuæ procuraverat Fidentiæ & ſecuritatis literis præmuniri.* [Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1230. apud Murator. to. 6. col. 463. *Et deſtinuerat Januenſes quos contumelioſe tractaverat & tractabat, qui Januenſes ad Fidentiam ipſius Soldani cauſa negotiandi illuc acceſſerant.* Inſtrum. an. 1240. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. p. 181. *Quicquid ad dictum Monaſterium pertinet in tota valle Maſſilie, & ejus territorio ſeu tenemento, ſub guidagio, & protectione, & Fidancia noſtra recipimus.*] Charta an. 1314. apud Ughellum in Archiep. Mediolan. *Dirupta Fidantia per eos multis vicibus promiſſa.*

Fidantia, Fidejuſſor, vel *Manulevator* : voces Hiſpanis familiares. Vetus Charta apud Marcam lib. 5. Hiſt. Beneharn. c. 12. *Et ſi hoc denegaret, per unamquamque Fidanciam* 300. *ſol. daret, ... & poſtea in eadem firmitate ſtaret.* Alia ibidem c. 21. *Dederunt Fidancias... Vicecomitiſſæ... Arnaldum de Leſcun, ... quod nec aliquis deſcendens de ſtirpe Guillelmi Ariol inquietet, nec turbet ſupradictas domos, &c.* Jacobus I. Rex Arag. in Foris Oſcæ ann. 1247. fol. 7. *Si aliquis homo fuerit Fidantia pro aliquo homine, vel pro alia qualibet cauſa, &c.*

Fidantia de Directo, qua quis rectum ſe alicui ſeu jus facturum ſpondet. Vide Foros Aragon. p. 14. v. Edit. 1624. & Michaëlem *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon.

Fidantia Juris, in iiſdem Foris p. 96.

Fidantia Salvitatis, apud eumdem Molinum, qua quis rem *ſalvam* alteri præſtat & cavet, *Garantit.* Vide eumdem Scriptorem.

Fidantia de Riedra, apud eumdem. Vide *Riedra.*

Fidantia de la Spera, & Fidantia de la Torna, *quæ dabatur & præſtabatur olim, quando aliquis reptabatur ad batalliam, &c.* Idem. Vide *Torna.*

Fidantia, *quæ ignem facit*, in Obſervantiis Regni Aragon. lib. 2. tit. de Satisdando, §. 1. qui focum & ædem habet in loco.

Fidantia *de prima & ſecunda Cruce.* Vide *Crux.*

Fidantia, Præſtatio, tributum. Falco Beneventan. an. 1122. *Mandavit, ut neque ſibi, neque Comiti Jordano auxilium præſtarent, & daret eis & concederet Fidantias & penſiones, quæ à Caſtello Fenuculo... exibant.* Charta Rogerii Regis Siciliæ ann. 1137. apud eumdem : *Dimittimus & condonavimus vobis... Fidancias ſubſcriptas, videlicet denariorum redditus, ſalutes, angarias, terraticum, &c.* Adde pag. 310. 314. Charta Caroli II. Siciliæ Regis an. 1289. apud Rainaldum in Annalib. Eccleſiaſt. an. 1285. 5. *Fidantias ab omnibus remitti faciemus, & remittemus eiſdem. Fidantiarum autem remiſſio, eſt conceſſio libertatis, ut cives Beneventani poſſint libere proprias vineas & terras excolere, ipſarumque fructus & fruges recolligere, ... ſine aliqua exactione vel munere, vel etiam datione.* [Idem totidem verbis legitur apud Marten. to. 2. Anecd. col. 232. in Epiſt. Clementis PP. IV. qua Regnum Siciliæ Carolo S. Ludovici fratri in feudum concedit. Occurrit præterea in Enumeratione jurium Comit. Biterr. an. 1252.]

Affidantiare, Fidantia, ſeu vade rem præſtare. Fori Oſcæ an. 1247. *Dictum autem affirmative poteſt mutari & renuntiari ſemper, antequam cauſa ſit Affidantiata. Cauſa diffidantiata*, in Obſervantiis Regni Arag. lib. 6. tit. de Generalib. privileg. §. 17.

Fidanceria. Iidem fori f. 5. *Si quis miſerit fidantiam, & dixerit fidantiæ ſuæ : Si damnum vobis evenerit, de iſta Fidanceria, ſuper iſtam domum, &c.*

¶ Fidanciaria. Iidem Fori fol. 21. *Villanus de Parada tenetur fide jubere pro ſuo domino, quotieſcumque neceſſe fuerit ipſo domino, & dominus trahat ipſum de ipſa Fidanciaria, ita quod pro illa non veniat ei damnum, vel paria. Et ſi forte pariabit pro ipſa Fidanciaria, de cetero non intret, pro illa ipſa Fidancia, &c.*

FIDARE, Fidere. Uſatici Barcinonenſes MSS. c. 56. *Habeant perfectam fidem, & veram locutionem, ita ut omnes... poſſint ſe in illis Fidare, &c.* Itali *Fidare* hac notione dicunt.

¶ FIDATA, Idem quod *Fidantia*, præſtatio, tributum. Chron. Farfenſe, auctore Gregorio Monacho, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 421. *Manualia quæ fecit Beraldus Abbas in Scandrilia Eccleſia S. Joannis Alberti, & omnes Fidatæ de ipſa terra de rebus prædictis hujus Monaſterii prædicti infra Romam terra & campus Agonis cum caſis, hortis & cryptis quas tenent Stephanus Presbyter; terra & vineæ quas tenet Stephania Leonis Curta-Braca.*

FIDATOR, Cui aliquid commendatur, deponitur. Fori Oſcæ an. 1247. ſub Jacobo I. Rege Aragon. fol. 9. *Nullus debet pignorare vicinum ſuum, ſi Fidator vel debitor ſuus non eſt,*

¶ FIDATUS, Cui fides haberi poteſt, fidelis. Acta varia de ſchiſmate Pontificum Avenion. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1316. *Item, quod quilibet ex prædictis duobus dominis debeat ſecum ducere ... centum baliſtarios, quantum fieri poterit, honeſtos & Fidatos... pro cuſtodia & defenſione dictarum partium.*

FIDEDICERE, Fidejubere. Gloſſ. Lat. MS. Regium : *Conſponſores, alterutrum Fidedicentes.* Alibi : *Vadatur, promittit, pollicetur, Fidedicit.* Ita etiam in Gloſſ. Iſidori. Apuleius de Deo Socrat. *Quis pro te Deus Fidedicet?* Ita enim reſcribunt viri docti, pro *fidem dicet.* Anianus lib. 1. Sentent. Pauli c. 9.

Si minor majorem Fidedicat, licet ipſe teneri non poſſit, tamen, quem Fidedicit, teneri poteſt. Ubi *Fidedicere aliquem* eſt, quod Græci dicunt ἐγγυᾶσθαί τινα. Eſt igitur *Fidedicere*, per fidem ſuam aliquid promittere, quod & *fidepromittere* unico verbo dixit idem Anianus lib. 1. Sentent. Pauli.

Fidedictor, Sponſor. S. Auguſtinus Epiſt. 23. de baptizandis pueris: *Quando ad baptiſmum offeruntur, pro eis parentes tanquam Fidedictores reſpondent.* Tabularium Conchenſis Abbatiæ in Ruthenis Ch. 32. *Et de hoc dedi Fidedictorem Girberto de Cabdenago, &c.*

Fidedictus, pro quo ſpondetur, apud Scriptorem Vitæ S. Lupicini Abbat. Jurenſis n. 9.

Fidedictio Fidejuſſio. Hiſtoria Fundationis Monaſterii Gladbacenſis cap 18. *S. Petrus eo tempore ſua ſuſcepit cum Fidedictione, quod Cœnobium prædictum cum omni affectu debent reædificare, &c.* Mox: *In hac Fidejuſſionis verba dimiſſus, &c.*

FIDEDIGNI, Teſtes ἀξιόπιστοι. *Tales homines, quorum fides admittitur*, in Legibus Luithprandi Regis Longob. tit. 70. §. 1. & Ratchis tit. 4. §. 1. Præſertim vero ita dicuntur teſtes producti ex Clero, vel Monaſterio, qui ex ipſa Clericaturæ, aut Monachiſmi profeſſione, nullo interpoſito ſacramento, fide habentur digni, cum quidpiam in judicio atteſtantur. Lex Longobardorum lib. 2. tit. 47. §. 1. *Decernimus, ut nec Epiſcopi, nec Presbyteri, nec cujuſcumque ordinis Clericus, non Abbas, non aliquis Monachus, vel Sanctimonialis in qualicumque controverſia ſive criminali, ſive civili jusjurandum qualibet ratione compellatur ſubire: ſed advocatis ſuis propriis idoneis hoc officium debeant delegare.* Regiam Majeſtat. lib. 1. c. 19. §. 9. *Presbyter nil recipiat, niſi ſub teſtimonio Fidedignorum.* Charta Olai Roſchildenſis Epiſcopi an. 1318. apud Iſaacum Pontanum lib. 7. Hiſt. Dan. *Promiſerunt in manus D. Regis, ac Dominorum Othonis Comitis ab Hoya, & Henrici Domini Magnapolenſis, ac multorum Fidedignorum, Militum, & Armigerorum, &c.* Vide Fletam lib. 1. cap. 41. §. 5. & aliis locis. Hinc

Fidedignitas, pro Teſtimonio à Clericis & Monachis præſtito Decreta Sigiſmundi Regis Hungariæ an. 1435. *Cum hominibus & teſtimoniis Capitularibus & Conventualibus, quæ communiter Fidedignitates vocantur.* Alibi: *Perſonis autem teſtimonialibus Capitulorum & Conventuum, pro ſingulis diebus, quibus in itinere Fidedignitatis proceſſerint, ſolvantur 12. denarii, &c.*

FIDEFODODINCUL. Obſervantiæ Regni Aragon. l. 8. tit. de injuriis, §. 2. *Nota, quod de conſuetudine Regni antiqua, quia hoc verbum, Fidefododincul, eſt vulgare Aragonum, & communiter uſitatum, ſi contra aliquem prorumpatur, non inducit calomniam: ſecus, ſi adjiciat ultra, quia tunc caloniam incurrit de conſuetudine Regni.*

¶ FIDEFRAGIUM, Fidefragus. Vide in *Fides.*

¶ FIDEICOMMISSARIUS, Teſtamenti executor. Chron. Farfenſe, auctore Gregorio Monacho, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 587. *Quidam autem Franco nobilis vir, qui vocabatur de Doaroa, & Senguo, ambo ſocii & Fideicommiſſarii cujuſdam Joannis Muti pro ejus anima confirmaverunt per chartam donationis in hoc Monaſterio quaſdam res ipſius in territorio Sabinenſi.* Ibidem col. 596. *Item Saxo judex Romanus filius Elpiczonis conceſſit in hoc Monaſterio res cujuſdam Cencii, cujus erat Fideicommiſſarius.*

¶ FIDEI-MACHIA. Vide in *Fides.*

¶ FIDEIMANUS & Fideles-Manus, Viri probatæ fidei, quibus rei promiſſæ executio mandatur. Charta an. 1067. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 72. *Tradidi Sprimont pro Genape in Fideimanus ad opus Eccleſiæ, ſi aut in itinere mortuus, aut reverſus Genape Eccleſiæ non ſolidarem, & mutuata non reſtituerem. Fideimanus hi ſunt, Fiezelinus & Albertus de Braz, Adelardus de Hamne. Fidejuſſores hi ſunt, Francho frater Alberici, Warnerus, &c.* Inſtrum. Rodulfi Præpoſiti S. Johannis Leodienſis an. 1177. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 905. *Ex his omnibus diligenter procurandis Fideles-manus Decanum Magiſtrum Benedictum, Nicolaum de Superioriponte & Julianum Cellerarium conſenſu Eccleſiæ adhibuit... ut horum trium quaſi funiculo triplici, ſollicitudo rei conſtitutæ indiſſolubilis & ſufficiens, gratia Dei cooperante, permaneat.*

FIDEJURARE. Tabular. B. Mariæ Columbenſis diœceſ. Carnot. *Radulfus pater & Radulfus filius & alii fratres Milites, qui ibi erant, Fidejuraverunt, quod ab illo die, &c.* Gloſſ. Lat. Gr. *Fideipromiſſores*, πιστεπαγγέλται.

FIDEJUSSORES Tollere dicebatur judex, qui in jus vocatum, aut accuſatum de aliquo crimine, vadem dare ad dictam diem juri ſe ſtiturum, cogebat. Vita S. Præjecti Epiſc. & Mart. cap. 3. *Obtinuitque cum Principe, ut Miſſos ex latere dirigeret, qui eum per Fidejuſſores nuntiarent, & in aula Regis facerent præſentari.* Mox: *Et quomodo per Fidejuſſores veniſſet, explicitus depromit.* Vetus Notitia apud Perardum in Burgundicis p 35. *Dedit Maurinus Fidejuſſorem nomine Autardo, de ſua præſentia. Per Fidejuſſores ad præſentiam Regis deduci*, in Capitul. Caroli M. lib. 3. c. 34. in Capitul. Caroli C. tit. 12. c. 1. 4. 5. 7. tit. 20. c 6. tit. 29. c. 3. tit. 31. c. 23. tit. 39. c. 4. *Per Fidejuſſores ad palatium Regis venire*, in Capitul. Caroli M. lib. 5. c. 43. 147. *Per Fidejuſſores ad placitum Regis venire*. in Addit. 4. Lud. Imp. c. 72. in Capitul Caroli C. tit. 32. cap. 3. *Sub Fidejuſſione ad palatium venire, compelli*, in Addit. 4 Lud. Imp. cap. 77. *Per Fidejuſſores mitti ad præſentiam Regis*, in Addit. 4. Lud. Imp. cap 76. *Per Fidejuſſores conſtringere, ut reveniat ad palatium*, in Capitul. Caroli C. tit. 39. c. 1. *Per Fidejuſſores ad mallum adduci*, in Capitul. Car. C. tit. 39. c. 3. Epiſt. 69. inter Francicas to. 1. Hiſt. Franc. *Non aliter fiat, niſi in placito, quod vobis ſuprà ſcriptus Pontifex denuntiaverit, memorato Diacono veſtro per Fidejuſſores una cum indiculo veſtro ante parvitatem noſtram faciatis venire.* Adde Joannem VIII. PP. Epiſt. 228. Leges Guillelmi Nothi: *Omnis homo, qui voluerit ſe teneri pro libero, ſit in plegio, ut plegius eum habeat ad juſtitiam, ſi quid offenderit: & ſi quiſquam evaſerit, talium videant plegii, ut ſolvant, quod calumniatum eſt, &c.* Ejuſmodi Fidejuſſorum mentio eſt apud Gregorium Turon. lib. 4. Hiſt. cap. 43. lib. 8. cap. 7. 12. 43. lib. 9. c. 8. in Concilio Metenſi an. 753. c. 1. &c. Hinc *Pignerari* dicuntur rei, ſeu in jus vocati. Conventus Ticinenſis ann. 853. c. 3. *De liberis hominibus, qui... contra legem ad placita protrahuntur, & ideo Pignerabantur, conſtitutum eſt, ut ſecundum legem patroni eorum eos ad placitum adducant, & ſi quis contra hanc noſtram auctoritatem, & eorum legem Pignerare aut diſtringere præſumpſerit, &c.* Quod ſi reus Fidejuſſores non haberet, *in cuſtodia ſervabatur*, ut eſt in Capitulari Pipini Regis Italiæ cap. 36.

Occurrit autem paſſim hæc formula in privilegiis & immunitatibus Eccleſiis conceſſis, qua judices vetantur in eorum terris, *ad audiendas altercationes ingredi, Freda de quibuſlibet cauſis exigere,*

aut manſiones vel paratas tollere, ut apud Marculfum lib. 1. form. 3. 27. 28. &c. Quo verborum circuitu nihil aliud intelligitur, quam ut judex in terris, in quibus immunitas conceſſa eſt, jus non dicat, aut juſtitiam non exerceat. Charta Caroli Simplicis apud Sammarthanos in Archiep. Narbon. *Quod in ſua parochia... graviſſima increverit conſuetudo, de eo, quod Comites atque judices, ceu miniſtri illorum, Sacerdotes Domini, ſive reliquos Eccleſiæ miniſtros ad placitum ſuum violenter ducere, & Fidejuſſores tollere, atque eos more Laïcorum diſtringere præſumant.*

☞ *Fidejuſſores* etiam debitoribus ſuis dabant creditores, ut pignora ſcilicet quæ illi dederant, tutius recipere poſſent. Id patet ex Legibus Luithprandi Regis apud Murator. to. 1. part. 2. p. 76. col. 2. *Si ad guadiam ſuam ſolvendam quiſpiam liber homo tres Fidejuſſores habuerit liberos homines.* Et paulo poſt in veteri formula: *Petre, te appellat Martinus, quod ipſe dedit tibi vadia decem ſolid.* VI. *Kal. Auguſti. Vult ſuſcipere per Fidejuſſores.*

FIDEJUSSORES, Teſtamenti executores, in Teſtamento Hugonis I. Epiſcopi Toloſani, apud Catellum in Hiſt. Occitana pag. 858.

FIDEJUSSORES dicti etiam patrini, apud S. Eligium in Homilia deſcripta to. 5. Spicilegii Acheriani pag. 212. lib. 2. Capitul. cap. 46. & apud alios laudatos in Diſſert. 22. ad Joinvillam p. 275.

FIDELES, Chriſtiani ita dicti poſt ſuſceptum baptiſmum, quia *fidem* ſuſceperunt. S. Ambroſius l. 1. de Sacram. c. 1. *In Chriſtiano viro prima eſt fides. Ideo recte Fideles dicuntur, qui baptizati ſunt.* S. Auguſtinus Tractat. in Joann. *Interrogas hominem, Chriſtianus es? reſpondet tibi: non ſum: adhuc quæris ab eo, Catechumenus, an Fidelis?* Idem Epiſt. 67. *Frater Paulus narrat gaudia de Gabiano, quod non ſolum Chriſtianus; ſed etiam Fidelis ſit valde bonus per Paſcha proximum baptizatus.* Vide eumdem de Verbis Apoſtoli Serm. 13. Innocent. I. Ep. 22. cap. 2. *Quæro, ſi una eademque ſit uxor ejus, qui ante Catechumenus, poſtea ſit Fidelis.* Pontius Diac. in Vita S. Cypriani: *Quid Chriſtiana plebs faceret, cui de Fide nomen eſt.* [Caffarus lib. 1. Annal. Genuenſ. apud Murator. tom. 6. col. 250. *Ut lumen quod tempore Infidelium quondam in unoquoque anno ad ſepulcrum venire ſolebat, nunc per miſericordiam ſuam iſtud idem Fidelibus ſuis hodie in die reſurrectionis ſuæ oſtenderet.*]

¶ FIDELES, Dicti etiam ipſi Sancti qui Deo jam potiuntur. Inſtrum. ann. 1076. tom. 8. Spicileg. Acher. pag. 157. *Si apud Regem Regum perpetuam ſalutem obtinere cupimus, nos ejus Martyres cæteroſque Fideles, quos in cœlorum curia prævalere credimus pro nobis neceſſe eſt interceſſores adquirere ſtudeamus.*

FIDELIS, Subditus, vaſſallus, qui fidem ſuam domino obſtrinxit, *fidelitatem juravit.* Gloſſ. Lat. Gr. *Fidelis*; πιϛὸς, δοῦλος. Gloſſ. Lat. Gall. *Fidelis, Feal. Fideles homines ſui*, apud Lampridium, famuli. [Chartul. Gemmeticenſe tom. 1. p. 48. *Et avons droit de prendre de chacun de nos Hommes de Foy chacun an ſix deniers Tournois de charoy.*] Domnizo l. 1. de Vita Mathild. c. 11.

Ut juraret ei rogat ipſum more Fidelis.

Idem lib. 2. cap. 17.

Filius eſſe Petri ſi vult Rex atque Fidelis.

Tabularium Dolenſe an. 927. *Ibidem adjungo ad hujus dedicationis honorem, ut omne beneficium, quod ex me nunc vel deinceps noſtri Fideles habent, aut habebunt, &c.*

¶ FIDELES IMPERII, Subditi, Gall. *Sujets:* qua notione accipienda vox *Fidelis* in antiquioribus Inſtrumentis. Geſta Henrici VII. lib. 2. Rubr. 7. apud Murator. to. 10. col. 352. *Optio ſit Patavinæ civitati quatuor eligere quos maluerint, Fideles dumtaxat Imperii.*

FIDELES REGIS, Subditi, vaſſalli Regis, in Legibus Luitprandi Regis tit. 70. §. 1. in Lege Longob. lib. 2. tit. 26. tit. 51. §. 14. tit. 52. §. 1. in Capitul. Caroli M. lib. 2. cap. 17. l. 4. c. 34. lib. 6. cap. 96. in Vita Ludovici Pii ann. 839. apud Nithardum lib. 1. an. 834. Baldricum l. 1. Chr. Camerac. c. 61. in Charta anni 1069. apud Duchesn. in Hiſt. Monmorenc. p. 23. &c. Vide Fabrum Canterellum in Tractatu de Feudis, Goldaſtum ad Ratpertum de Caſib. S. Galli c. 8. &c.

INFIDELES, Qui fidem Regi, quam jurarunt, non ſervant. Capitularia Caroli M. lib. 4. cap. 34. *Pro Infideli teneatur, quia ſacramentum fidelitatis, quod nobis promiſit, irritum fecit.* Concilium Duſiacenſe I. pag. 299. 1. Edit. *Regis quoque Infideles contra Eccleſiaſticam auctoritatem armata manu defendit.* Vide Leg. Longob. lib. 1. tit. 34. §. 2. 3.

INFIDELES, Qui fidelitatis ſacramentum domino feudali non ſervant. Brompton. an. 1088. *Terras Infidelium ſuorum fidelibus ſuis diſtribuit.*

INFIDELITAS, in Lege Longob. lib. 1. tit. 34. §. 2. Leges Kanuti §. 90. *Infidelitas erga dominum, ſecundum legem ſæculi inemendabile eſt.* Vide Leges Henrici I. Regis Angliæ c. 10. Flodoardus lib. 4. Hiſt. Remenſis c. 35. *Inſimulati ſunt de Infidelitate ipſius ſenioris ſui.* Et lib. 2. c. 20. *Depoſitus eſt ab Epiſcopatu pro Infidelitate Imperatoris.*

¶ FIDELES-MANUS. Vide *Fideimanus.*

¶ FIDELIATOR, Qui & *Magiſter fidelium*, Germ. *Seelgerether*, dicitur is penes quem erat diſpoſitio piarum fundationum & donationum. Vide Hiſt. Fuldenſ. pag. 54.

FIDELITAS, Fides, quam quis Regi ſuo vel Principi ſervare debet, ſubditus, qui & *Fidelis*, potiſſimum. *Fidelitatem Regi promittere*, in Capitularib. Caroli M. l. 3. c. 8. 88. in Capitul. Caroli C. tit. 32. c. 2. 3. tit. 39. c. 4. Apud Marculfum l. 1. form. 40. &c. Produnt formulam ſacramenti fidelitatis Regi à ſubditis facti, eadem Capitularia Caroli C. tit. 13. cap. 13. *Ego illi Karolo Hludowici & Judith filio ab iſta die in ante Fidelis ero ſecundum meum ſavirum, ſicut francus homo per rectum eſſe debet ſuo Regi. Sic me Deus adjuvet & iſtæ reliquiæ.* Habetur aliud paulo prolixius *fidelium ſacramentum* tit. 22. c. 1. Ubi obſervandum, *fidelitatem* Regi fieri *per ſacramentum*, quod ei proprium fuit. Capitulare 2. & 4. an. 805. c. 9. *De juramento, ut nulli alteri per ſacramentum Fidelitatis promittatur, niſi nobis, & unicuique proprio ſeniori ad noſtram utilitatem & ſui ſenioris.*

FIDELITAS, Anglis *Fealtie:* noſtris *Feauté: Fiduciam* Angli appellant, inquit Cowellus lib. 2. tit. 3. §. 13. Eſt autem ſervitus realis à quolibet feudatario domino in ipſa inſtitutione præſtanda. Fulbertus Carnotenſis: *Fidelitatem dicimus jusjurandum, quod à vaſſallo præſtatur domino. Jusjurandum Fidelitatis vaſſallaticæ*, apud Radevicum lib. 2. de Geſtis Frider. c. 20. *Sacramentum Fidelitatis jurare*, in Capitul. 3. an. 789. c. 2. ubi habetur ejus formula. *Jurare Fidelitatem*, apud Simeonem Dunelmenſem lib. 3. de Dunelmenſi Eccleſ. c. 22. & in Hiſt. Angl. ann. 1086. *Fidelitatem facere & hominium*, apud eumdem Radevicum lib. 1. cap. 11. [*Faire feute & homage*, apud Guillelmum Tyrienſ. Archiep. in Hiſt. Belli ſacri.] Differt tamen *Fide-*

litas ab *homagio*, etſi homagio adjunctum ſit ſacramentum fidelitatis, ut eſt apud Nicol. Uptonum lib. de Militari Officio cap. 18. *Differt homagium à Fidelitate, quia homagium eſt ille actus præſtationis juramenti cum ſua ſolemnitate, & fit in principio: ſed Fidelitas eſt obligatio permanens, habens perſeverantiam & tractum temporis, &c.* Clarius Littleton ſect. 91. & 92. *Fealti idem eſt, quod* Fidelitas *en Latin. Et quant franc tenant fera Fealtie à ſon Seignior, il tiendra ſa maine dexter ſur un lieur, & dirra iſſint: Ceo oyez-vous, mon Seignior, que jeo à vous ſerra foyal & loyal, & foy à vous portera des tenemens, que jeo claim à tener de vous, & que loyalement à vous ferra les cuſtomes & ſervices qu'eux faire à vous doy as termes aſſignés, ſi come moy aide Dieu & les Saints; & baſera le lieur, mais il ne genulera, quand il fait Fealty, ne ferra tiel humble reverence, comme avant eſt dit en homage. Et graund diverſitié y ad pour enter feaſans de Fealtie & de homage. Car homage ne poit eſtre fait fors que al Seignior meſme, més le Senechal de Court le Seignior, ou Bailiſe, puit prendre Fealtie pour Seignior.*

Diximus fidelitatis ſacramentum adjunctum eſſe homagio, quod verum eſt, ſi quidem vaſſallus primo homagium facit domino, deinde fidelitatis ſacramentum. Utriuſque formulas & diſcrimen ſic obſervat Bracton. lib. 2. cap. 25. §. 8. *Sic debet homagium facere: debet quidem tenens manus ſuas utraſque ponere inter manus utraſque domini ſui,... & debet dicere: Devenio homo veſter de tenemento, quod de vobis teneo, & Fidem vobis portabo de vita & membris & terreno honore contra omnes gentes, &c. Et ſtatim poſt faciat domino ſuo ſacramentum Fidelitatis, hoc modo: Hoc audis, Domine N. quod fidem vobis portabo de vita & membris, corpore & catallis & terreno honore, ſic me Deus adjuvet & hæc ſancta Dei Evangelia. Et quidem hoc adjiciunt in ſacramento, & bene, quod ſi fideliter & ſine diminutione, contradictione, vel impedimento & dilatione injuſta, terminis ſtatutis faciet ſervitium domino ſuo & hæredibus ſuis.* Ita Fleta lib. 3. c. 16. §. 21. Adde Littleton. ſect. 88.

Ex quibus patet homagii & ſacramenti fidelitatis diſcrimen: ac homagium quidem fieri à vaſſallo, genibus flexis, manibus in domini manus immiſſis: ſacramentum vero fidelitatis à vaſſallo ſtante, & tactis ſanctis Evangeliis. Charta an. 1229. apud Marcam lib. 8. Hiſt. Beneharn. c. 22. n. 2. *Recognoſcimus, quod vos nobis feciſtis homagium, & præſtitiſtis inſuper Fidelitatis juramentum, ſicut veſtri anteceſſores noſtris prædeceſſoribus ſunt facere conſueti.* Charta an. 1247. apud Sammarthanos in Epiſcopis Aptenſibus: *Et corporale nobis fecit homagium, ſuſcipientibus per nos & ſucceſſores noſtros, ponendo manus proprias infra noſtras: & promittens jurejurando ſupra ſancta Dei Evangelia Fidelitatem nobis ſervare, prout in formula Fidelitatis exprimitur, videlicet incolume, tutum, utile, honeſtum, facile, poſſibile.* [Charta homagii ann. 1310. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues: Recognoſcunt.... homagium ei facere & Sacramenta Fidelitatis, ſcilicet tutum, incolume, honeſtum, utile, facile & poſſibile.*] Sed & inde obſervare eſt, *homagium* & *Fidelitatem* paſſim ſimul jungi. Fridericus I. Epiſt. ad Ottonem Friſing. Epiſcop. *Hominio & Fidelitate nobis facta coronam regni de manu noſtra Petrus Rex Danorum ſuſcepit.* Idem Otto lib. 1. de Geſtis Frider. cap. 2. *Ad pedes Imperatoris, ſatisfactionem offerens, humiliter Dux venit, hominiumque ſibi cum ſacramento Fidelitatis exhibens, Ducatum ab illo ſuſcepit.* Radevicus lib. 1. cap. 2. *Tunc ad curiam venientes, Friderico Fidelitatem fecerunt atque hominium, & beneficia de manu illius ſuſceperunt.* Apud Petr. Bleſenſem Epiſt. 102. *Homagia* & *Fidelitates.* Apud alios, *Homagia Fidelitatis.* Trithemius c. 20. *Cum honore magno ſuſcipitur, & Homagio Fidelitatis ſuſcepto per dies ſeptem commoratus, &c.* Jo. Beka in Ottone IV. Epiſcopo Traject. 36. *Accedentes quoque ſingulatim Primates ad regale ſolium præſtiterunt eidem debita Fidelitatis Homagium.* Ptolomæus Lucenſis an. 1126. *Rogerium Siculum facto ſibi homagio, Juramento Fidelitatis firmato, ipſum de Ducatu Apuliæ & Siciliæ inveſtivit. Fidelitatis aſtrictus homagio*, apud Albertin. Muſſatum. *Homagium & Fidelitatem ligantiæ facere*, apud Matth. Paris an. 1257.

Sunt quidam hæredes, inquit Bracton. lib. 2. c. 35. *qui tenent ad homagium faciendum, & ad ſacramentum Fidelitatis:* quidam tantum ad ſacramentum fidelitatis ſecundum diverſitatem tenementorum. Verbi gratia de tenemento, quod tenetur ad terminum, non fit homagium, ſed tantum fidelitatis ſacramentum. Rurſum de ſocagio villano nullum omnino competit homagium, ſed fidelitatis ſacramentum.

Homagium Minor facere poteſt; *nullum tamen juramentum Fidelitatis, antequam ad ætatem pervenerit, præſtabit.* Idem n. 4. & Fleta lib. 3. cap. 16. §. 14. Nam ut eſt in Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 60. §. 2. *tenetur dominus recipere homagium recti hæredis, ſive fuerit infra ætatem hæres ipſe, ſive plenam habuerit ætatem, dummodo maſculus ſit.* Recepto vero homagio idem hæres in ipſius domini cuſtodia remanebit, donec plenam habuerit ætatem. Ibid. cap. 68. In aliquot Conſuetudinibus municipalibus ætas faciendi homagium definitur annus vigeſimus completus, in Aurelianenſi art. 24. in Dunenſi art. 12. in Conſuetudine Caſtelli Novi art. 44. in Arvernenſi cap. 22. art. 28. decimus quartus pro maſculis, & duodecimus pro feminis in Peronenſi art. 58. decimus quartus in feminis in Aurelianenſi d. art. 24. Statutum Baronum Andegavenſium & Cenomanenſium menſe Maio ann. 1246. in Tabulario Andegavenſi Cameræ Comput. Pariſienſ. fol. 32. *Eſt autem ætas hæredis maſculi faciendi homagium domino, & habendi terram ſuam, quam cito hæres ingreſſus fuerit viceſimum primum annum.* De nobilibus vero puellis hæredibus ſic ibidem ſtatuitur: *Ordinavit, quod femina non maritata poſtquam quintum decimum annum compleverit, habeatur legitimæ ætatis ad faciendum homagium domino, & ad habendam terram ſuam.* At quoad maſculos, ea Statuta ſpectant potiſſimum ſacramentum fidelitatis, quod feminæ non præſtant, ut infra docemus: ita quod ſi contingeret Minorem homagium facere, non ideo à cuſtodia domini ſeu alterius liberatur. Sic Philippus Auguſtus menſe Aug. ann. 1214. & Girardus Epiſcopus Catalaunenſis menſe Sept. ejuſd. anni Theobaldum Comitem Campaniæ ad homagium admiſere, *ſalvo dotalitio Blanchæ Comitiſſæ matris, & ſalvo ballio Comitatus Campaniæ & Briæ, quod debebat tenere, donec filius ejus haberet 21. annos, de quo idem Theobaldus exire non poſſet ante prædictum ætatis annum, niſi per eam, & de voluntate illius.*

At Conſuetudines noſtræ aliquot municipales ſacramentum fidelitatis non admittunt, niſi in homagiis ligiis. Turonenſis art. 115. *Le vaſſal doit faire hommage ſimple à ſon Seigneur, nue teſte, les mains jointes, & le baiſer: & celui, qui doit hommage lige, le doit faire mains jointes ſur les Evangiles, nuë teſte,*

deſceint, & le baiſer en faiſant les ſermens requis. Id ipſum ſtatuitur in Andegavenſi art. 138. in Cenoman. art. 150. & in Pictavenſi art. 113. Formulam ſacramenti fidelitatis deſcribunt Andegavenſis art. 138. & Cenomanenſis art. 150.

FIDELITATEM CUM AFFIDATIONE FACERE, non vero homagium, tenetur maritus de dote, quam uxor de priore marito habet, ex Regiam Majeſt. l. 2. c. 48. §. 10. Ubi *cum affidatione* idem valet, ac *ſub fidei vel ſacramenti interpoſitione*, eod. lib. c. 57. §. 10. quo loco dicitur fidelitas præſtari dominis à mulieribus & earum hæredibus, ſub eadem forma & iiſdem verbis, quibus homagium fieri ſolet. Et cap. 29. §. 3. ejuſdem libri: *Feminæ de jure nullum homagium facere poſſunt, licet plerumque Fidelitatem dominis ſuis facere ſolent.*

¶ FIDELITATES TENERE, ſ. Sacramenta fidelitatis pro Domino capitali recipere. Charta an. 1205. to. 8. Spicileg. Acher. p. 224. *Et ego Bernardinus bajulus Domini Regis qui etiam teneo Fidelitates prædictorum caſtrorum.*

FIDELITATEM, non vero *homagium*, Regi faciunt Epiſcopi conſecrati de Baroniis ſuis eleemoſynatis, ſeu de Regalibus: ratio eſt, quia non proprio, ſed alieno nomine, ſcilicet Dei & Eccleſiæ, terras poſſident & tenent. Vel quia de feudo eleemoſynato non fit homagium, ut eſt in Regiam Majeſt. lib. 2. c. 64. 65. & apud Bractonum lib. 2. tract. 2. cap. 35. §. 4. Ubi additur, electos in Epiſcopos ante conſecrationem homagia ſua facere conſueviſſe. De ſacramento fidelitatis, Regibus ab Epiſcopis præſtito, multa habet Juretus ad Epiſt. 35. & 190. Ivonis Carnot. Formulæ illius exſtant in Privilegiis Eccleſiæ Hamburg. p. 199. 200. in Concil. Duſiac. I. part. 1. c. 5. part. 2. c. 32. 33. &c. Porro ſacramentum fidelitatis Regi tenentur facere Epiſcopi *infra* 40. *dies poſt ſuſceptionem Regalium*, ut eſt in Charta S. Ludov. Regis menſ. Febr. ann. 1260. pro Epiſcopo Aurelian. in 30. Regeſto Archivi Regii Chr. 471. Vide Jacob. Petitum ad Pœnitentiale Theodori pag. 476. 477. Deſcribitur formula hujus Sacramenti in Regeſto nigro Caſtelleti Pariſienſis, hiſce verbis: *C'eſt la maniere, & comment les Prelats & gens d'Egliſe font ſerment de feauté au Roy noſtre Seigneur. Il convient auſdits Prelats & gens d'Egliſe mettre la feneſtre main ſur le pis, & la dextre ſur le livre & l'eſtole au col. Vous jurez ſur les ſaintes Evangiles de Dieu & par vos ordres, que vous ferez loiaux & feaux au Roy de France, noſtre Seigneur, qui cy eſt, & à ſes Succeſſeurs Roys de France, ſon honneur, ſon Eſtat, ſon corps, ſes membres, & ſon heritage, vous lui garderez contre toutes perſonnes, qui peuvent vivre & mourir, & ſe conſeil vous demande bon & loyal, vous lui donnerez, & ſe le ſien vous dit, vous lui celerez, & ainſi vous le jurez. Et puit doit le Prelat baiſer le livre.* Hodie vero paulo aliter concipitur.

Sed & Preſbyteri omnes fidelitatem tantum, non vero hominium faciunt dominis Laïcis, etiam de propriis feodis. Concilium Claromontanum, & Epiſtola Synodi Rotomagenſis ann. 1095. apud Ordericum Vital. lib. 9. pag. 722. *Nullus Preſbyter efficiatur homo Laici, quia indignum eſt, ut manus Deo conſecratæ mittantur inter manus non conſecratas: quia eſt aut homicida, aut adulter, aut cujuſlibet criminalis peccati obnoxius. Sed ſi feudum à Laïco Sacerdos tenuerit, quod ad Eccleſiam non pertineat, talem faciat ei Fidelitatem, quod ſecurus ſit.* [Sigebertus ad an. 1176. *Epiſcopi vero & Abbates homagium non fecerunt, ſed ſacramento ſe conſtrixerunt.*]

Formulam ſacramenti fidelitatis ſex includere ſupra attigimus, ex Charta an. 1247. videlicet *incolume, tutum, utile, honeſtum, facile, poſſibile.* Quod ex Epiſtola 101. Fulberti Epiſcopi Carnotenſis fluxiſſe probabile eſt, quæ inſerta à Gratiano 22. q. 5. de Forma, in qua hæc ille ſcribit ad Guillelmum Aquitanorum Ducem: *De Forma Fidelitatis aliquid ſcribere monitus, hæc vobis, quæ ſequuntur, ex librorum auctoritate notavi: Qui domino Fidelitatem jurat, iſta ſex in memoria ſemper habere debet: incolume videlicet, honeſtum, utile, facile, poſſibile. Incolume videlicet, ne ſit domino in damnum de corpore ſuo. Tutum, ne ſit ei in damnum de ſecreto ſuo, vel de munitionibus, per quas tutus eſſe poteſt. Honeſtum, ne ſit ei in damnum de ſua juſtitia, vel de aliis cauſis, quæ ad honeſtatem ejus pertinere videntur. Utile, ne ſit ei in damnum de ſuis poſſeſſionibus. Facile, vel poſſibile, ne id bonum, quod dominus ſuus leviter facere poterat, faciat ei difficile: neve id, quod poſſibile erat, reddat ei impoſſibile. Ut autem Fidelis hæc nocumenta caveat, juſtum eſt, ſed non ideo ſacramentum meretur. Non enim ſufficit abſtinere à malo, niſi fiat, quod bonum eſt. Reſtat ergo, ut in eiſdem ſex ſupradictis conſilium & auxilium domino ſuo fideliter præſtet, ſi beneficio dignus videri vult, & ſalvus eſſe de Fidelitate quam invenit. Dominus quoque fideli ſuo in his omnibus vicem reddere debet; quod ſi non fecerit, merito cenſebitur malefidus, ſicut ille, ſi in eorum prævaricatione vel faciendo vel conſentiendo deprehenſus fuerit, perfidus & perjurus.* Quorum quidem ſex verborum explicatio inſerta iiſdem habetur verbis in homagio an. 1296. apud Columbum lib. 3. de Epiſcop. Vaſion. n. 26. Adde aliam an. 1246. apud Sammarthanos in Epiſcopis Aptenſibus. Huc etiam referri poſſunt Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 5. *Omnis homo fidem det domino ſuo de vita & membris ſuis, & terreno honore, & obſervatione conſilii ſui per honeſtum, & utile, fide Dei ſalva, & terra Principis ſalva, &c.* Vide Glanvillam lib. 7. cap. 18. Raſtallum in V. *Homage*, & Spelmannum in V. *Fidelitas.* In Statutis antiquis Cartuſienſib. part. 2. cap. 32. §. 2. *Nolumus, quod domus noſtri Ordinis recipiant homagia, ſed Fidelitates fide & juramento vallatas.*

☞ Huic veteri ſacramenti fidelitatis formulæ, quam *bardis Longobardiſque hominibus dignam* vocat Hotomannus, alia ſucceſſit, in qua omiſſis iis ſex verbis, horum tamen tacita fiebat mentio in hunc modum: *Omnia & ſingula adimplebit... & obſervabit quæ in Capitulo de Forma antiqua & nova ſacramento Fidelitatis comprehenduntur*, ex Charta homagii an. 1480. inter Schedas Præſid. *de Mazaugues.* Vide Salvaingum de Uſu feud. cap. 4. & lib. 2. de Feud. tit. 5. 6. & 7.

☞ Alia erat formula fidelitatis quam Decani rurales Archidiaconis præſtabant de conſervando eorumdem jure. Hujus fidelitatis meminit Charta an. 1201. è Chartular. Meld. *Talem ordinacionem fecimus, quod rurales Decanos Meldenſis Epiſcopus, Archidiaconis inconſultis, poſſit eligere, inſtituere & mutare, ſalva tamen Fidelitate quam de conſervando jure Archidiaconorum conſueverunt præſtare.* Fidelitatem quoque exigebant beneficiorum eccleſiaſticorum patroni ab iis in quos ea conferebant. Charta an. 1177. ibid. *Set antequam curam animarum ab Epiſcopo percipiat, ad nos mittetur facturus nobis Fidelitatem in noſtro capitulo, quod nullam irrogabit vel conſentiet irroganti nobis injuriam vel dampnum ſuper rebus quas in parochia ejus habemus.* Eam denique jurabant Capellani Parochis in quorum di-

ſtrictu capellaniam poſſidebant. Charta an. 1216. ibid. *Capellanus per Epiſcopum inſtitutus jurabit in inſtitutione ſua Fidelitatem preſbytero de Limogni de jure parochiali ejuſdem eidem in omnibus conſervando.*

¶ In Fidelitate Dei et S. Petri Placitare. Litteræ Seguini Condomenſis Abbatis to. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 443. *Ex integro dedit ſuper altare S. Petri.... ita ut S. Petrus cum ſuis proprie in dominio in perpetuum poſſediſſet.... ut ſi.... ipſe Comes.... vim vellet inferre.... vel ulla occaſionis intentione placitum commovere, ipſi in Fidelitate Dei & S. Petri Placitarent, & ſi opus eſſet, & contra omnes defenſarent*; hoc eſt, ni fallor, ſub protectione & tutela Dei & S. Petri.

¶ FIDENTIALIA, Sponſalia, Gall. *Fiançailles.* Statuta Synodalia Eccleſiæ Conſtantienſis cap. 60. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 821. *Non fiant ſponſalia ſive Fidentialia cum repentalitiis* (ſic vocabant mulctam pecuniariam) *quia libera debent eſſe matrimonia, nec metu pœnæ adſtringi.*

¶ FIDENTIARIUS, Familiaris, amicus. Chartul. Eccleſiæ Auxitanæ cap. 77. de Clodoveo Rege Franc. *Eique tum per ſe, tum per Fidentiarios ſuos crebrius & officioſius ſuggerere & inſinuare cepit.*

FIDES, quæ & *Fides Catholica*, de qua eſt titulus in Cod. Th. & Juſtin. Lactantio lib. 4. de Vera ſapient. cap. 30. extremo, Eccleſia Catholica dicitur eſſe *Domicilium fidei.* Ipſi fideles *Domeſtici fidei* appellantur à Patribus, uti alibi docuimus. In veteri Inſcriptione Emeritæ, Conſtantinus Mag. dicitur *pacis & juſtitiæ cultor, publicæ quietis fundator, Religionis & Fidei auctor.*

¶ Fides, nude pro Fidei formula, in Vita S. Eligii inter Fragm. de Rebus Geſtis Dagoberti I. Reg. Franc. apud Ducheſn. tom. 1. pag. 631. *Edidit* (Martinus PP.) *contra hæreticos Fidem magnifice, valde, atque accurate, quam etiam cum ſubjuncta epiſtola Galliarum partibus deſtinavit.*

Fides Christianitatis. Charta Fulconis Comitis Andeg. *Et promittit, & dedit Fidem Chriſtianitatis in manum Teberti Præpoſiti, quod nunquam foderum clamaret.* Vide *Chriſtianitas.*

¶ Fidem Brachio Dare Sacramento, Duellum indictum & juratum tenere. Charta an. 1056. apud Mabill. to. 4. Annal. pag. 564. *Paratus aut calidi ferri judicio ſecundum legem Monachorum per ſuum hominem id probare, aut ſcuto & baculo juxta legem ſecularium defendere.* Cum duellum prætuliſſet Vicecomes, *obtulit Abbas hominem S. Albini, qui & ſacramento fidem faceret, & Sacramento Fidem Brachio daret.*

Fidem Facere, Fidem ſuam de re quavis, verbi gratia de pecunia ſolvenda, alteri obſtringere; in Lege Salica tit. 53. & 54. Edit. Heroldi: *S'obliger envers quelqu'un.* Charta Chlodovei III. Regis, edita à Mabillonio: *Sicut fuit judicatum, ut in exfaido & fredo ſolidos quindenos pro hac cauſa Fidem Facere debirit, &c. Sacramento Fidem Facere*, in Lege Ripuar. tit. 58. §. 21. tit. 66. §. 1. *Manu Fidem Facere*, apud Gregor. Turon. de Glor. Confeſſ. cap. 68. *Fidem in manum alicujus dare*, apud Dodechinum in Chron. an. 1158. Precaria Hadoindi Epiſcopi Cenomanenſis: *Et ſi negligens aut tardus de ipſo cenſu apparuero, Fidem exinde Faciam, & ipſum monaſteriolum tempore vitæ meæ non perdam.* Alia Precaria Meroli Epiſcopi Cenomanenſis eadem ferme habet in Actis Epiſcopor. Cenoman. pag. 208. [Vide Vitam Aldrici Epiſc. Cenoman. pag. 155. 158. 160. 161. 170.]

¶ Per Fidem Beneficam Renunciare, Formula renuntiationis, qua quis profitebatur ſe ultro & bona fide renuntiaſſe certis privilegiis quibus in jure uti licebat. Charta an. 1264. ex Archivis Sangerm. *Henricus Chauzon coram nobis conſtituti ſe fecerunt & conſtituerunt plegios, redditores, ſolutores, & principales debitores, quilibet eorum in ſolidum; & per fidem Beneficam Renuntians privilegiis cruce-ſignatis & cruceſignandis, indulto & indulgendo, omni juris auxilio.*

¶ Fidei-Captio, Sacramentum. Tabularium Calenſe pag. 77. *Ut hoc ratum permaneret, hoc Fidei-Captione ego Petrus & mei filii confirmavimus, &c.*

Fides Ligia. Arnulfus Lexovienſis Epiſt. 5. ex iis, quæ editæ ſunt tom. 13. Spicilegii Acheriani: *Præterea, quod de jure Archidiaconatus hominio mihi & Fide Ligia tenebatur obnoxius.* Vide *Ligius.*

Fides Salva, Servata, illæſa. *Fidem Salvare*, Illæſam conſervare. Capitulare Ludov. Pii an. 828. cap. 4. *Inſtruendi ſunt, qualiter ipſam Fidem erga nos Salvare debeant.* Infra: *Omnino, ſi Salvam voluerit ſuam Fidem & promiſſionem habere, manifeſtum faciat.* Annales Franc. an. 789. de Taſſilone Duce Bavariæ: *Et Bajoarii cœperunt dicere, quod Taſſilo Fidem ſuam Salvam non haberet, ſed poſtea fraudolans appareret.* Quo loco Chronicon Reicherſpergenſe, *quod Fidem promiſſam violaſſet.* Anna Comn. lib. 14. Alexiad. pag. 428. Δεῖν ἐλογίσαντο τὸν υἱὸν τοῦ Πλεκτράνου εἰς σώαν πίστιν ὀρκίσαι τοῦ αὐτοκράτορος. i. oportere cenſuerunt, ut filius Bertrandi ſalvam & integram fidem Imperatori juraret.

Fideidonationes, de iis, qui invicem ſibi *fidem dant* de futuro matrimonio contrahendo. Synodus Ciceſtrenſis an. 1289. c. 29. *Fideidonationes domeſticas, etiam de matrimonio contrahendo fieri prohibemus, &c.*

¶ Fidei-Machia, Pugna pro fide. Vita S. Abundii tom. 1. Aprilis pag. 91. *At animadvertentes Orthodoxi inanes fucos ſtantes ad divina præſepia, & non patientes horum perfida contagia, Fidei-Machiæ oppoſuerant præſidia.*

Fidem Mentiri dicebantur, qui contra *fidem factam*, ſacramento firmatam, in dominum inſurgebant. Synodus Vermerienſis ann. 752. cap. 9. *Si quis neceſſitate inevitabili cogente in alium ducatum ſeu provinciam fugerit, aut ſeniorem ſuum, cui Fidem Mentiri non poterat, ſecutus fuerit, &c.* Annales Franc. veteres an. 778. *Saxones, gens perfida, Mentientes Fidem, egreſſi de finibus ſuis, venerunt oſtiliter uſque ad Rhenum fluvium, &c.* Vita Ludov. Pii an. 833. *Tandem ergo conventum eſt... in locum, qui ab eo, quod ibi geſtum eſt, perpetua nominis ignominia notatus eſt, vocatur Campus mentitus. Quia enim ii, qui Fidem Imperatori promittebant, Mentiti ſunt, locus, in quo id contigit, teſtis nequitiæ in ſuo nomine remanſit.* Annales Franc. Fuld. an. 858. *Illi vero Fidem Mentiti, & Karolo conjuncti, &c.* Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 881. *Perjuriique nefas ultro committentes, mihi Fidem ſuam Mentiti ſunt.* Vide eumdem pag. 495. 534. 657. 881. 922. Galfridum Monemuth. lib. 8. cap. 2. Rodericum Tolet. lib. 4. Hiſt. Hiſp. cap. 10. Huntindonenſ. pag. 390. Fragmentum de Willelmo Conqueſtore pag. 30. Geſta Conſulum Andegav. ubi de Edelthelo, Petrum de Vineis lib. 1. Epiſt. 21. pag. 162. lib. 3. Epiſt. 85. &c.

Fidem igitur *mentiri* dicebatur vaſſallus, qui fidem hominio promiſſam domino ſuo haud ſervabat. Philippus Bellomanerius cap. 61. *Appel de Foi Mentie eſt de tele foi, qu'à omage appartient, en tele maniere, que li apeleres miſt à ſon home ſus, qui foi*

foi le devoit par le reſon de l'omage. Deinde exemplum proponit in vaſſallo, qui adulterium cum domini uxore, quam cuſtodiendam acceperat, commiſit. Eodem etiam cap. *Fois & loiatés eſt de ſi france nature, qu'elle doit eſtre gardée, & eſpecialement à celi, à qui elle eſt promiſe : car à l'hommage on promet fere à ſon Seigneur foi & loiauté.* Unde concludit, vaſſallum non poſſe feudum ſuum deſerere, cum à domino ad expeditionem ſubmonetur : nam *ce ne ſeroit pas loiatés de renoncer el point, que ſes Sires s'en doit aidier.* Sic porro officium vaſſalli erga dominum ex hominio obſervant Aſſiſiæ Hieroſolymitanæ MSS. cap. 197. ita ut ſi contra peccet, reus ſit *Fidei Mentitæ. Et pour ce me ſemble-il, que il eſt tenus de non mettre, ne faire mettre main ſur ſon cors, ne conſentir, ne ſouffrir à ſon pooir, que autre li mette, ne ne doit prendre, ne faire prendre, ne tenir aucune choſe de ſon Seignor ſans congié outre ſon gré, ſe il ne le fait par l'eſgart, ou par la connoiſſance de la Court de ſon Seignor, de celle Seignorie, ou ſon fié eſt, pour quoi il a fait homage. Ne ne doit home, ne feme, conſeiller contre ſon Seignor, ſe le Seignor ne le donne à ſon Conſeil. Ne ne doit pour home, ne pour fenme, parole monſtrer en Court, ſe il n'eſt à ſon Conſeil, de que il ſe mete en eſgart, ou en conoiſſance de Court, de choſe, qui contre ſon Seignor ſoit. Ne ne doit porter armes contre ſon Seignor, ſe ce n'eſt avec un autre ſien Seignor, à qui il ſoit tenus de foi ains que à lui. Ne ne doit faire à ſon eſcient, ne porchiaſſer la honte ne la damage de ſon Seignor, ne conſentir que autre li face. Ne ne doit à la feme de ſon Seignor, ne à ſa fille, requerre vilainie de ſon cors, ne ſouffrir, ne conſentir à ſon eſcient, ne à ſon pooir, que autre li face, ce eſt aſſavoir de geſir à li charnellement, coment que ce ſoit, ſe ce n'eſt par mariage, ne à ſa ſœur, tant come elle eſt damoiſelle en ſon hoſtel, ne ſoffrir, ne conſentir à ſon eſcient, ne à ſon pooir, que autre li face. Et doit conſeiller loyaument à ſon Seignor à ſon eſcient de ce, que il demandera conſeil.* Capite ſequenti : *Et home doit tant plus à Seignor par la foi, que il li eſt tenus, que le Seignor à lui, que home doit entrer en oſtage por ſon Seignor getter de priſon, ſe il l'en requiert, ou fait requerre par certain meſſage : & chacun home, qui a fait homage à autre, eſt tenus par ſa foi, s'il treuve ſon Seignor en beſoin d'armes à pié entre ſes ennemis, ou en leuë, qu'il ſoit en perill de mort, ou de priſon, de faire ſon loial pooir de remonter le, & de rejetter le de celui perill : & ſe il autrement ne le peut faire, il doit donner ſon cheval, ou ſa beſte, ſur quoi il chevauche, ſe il la requiert, & aider à le mettre ſus, & aider le à ſon pooir à ſon cors ſauver. Et qui faut à ſon Seignor des avant dites choſes, il Ment ſa Foi vere ſon Seignor, & ſe le Seignor l'en peut prover par recort de Court, il pora faire de lui, & de ſouës choſes, come home attaint de Foi Mentie. Et qui fait aucune deſdites choſes por ſon Seignor, le Seignor eſt tenus par ſa foi de delivrer le à ſon loial pooir celui ou ceaus de ſes homes, que il a mis en oſtage pour ſa delivrance, & ce celui, ou ceaus de ſes homes, qui le montent, come eſt dit cy-deſſus, ſont pour achaiſon de ce pris & empriſonnés. Il eſt tenus à ſon Seignor d'entrer pour lui en oſtage, pour dethe, & en plegerie de tant vaillant, comme le fié, que il tient de lui vaut, & dequoi il eſt ſon home, vaudroit raiſonnablement à vendre par l'aſſiſe. Et qui ce defaut à ſon Seignor, je crois que il doit perdre le fié à ſa vie, que il tient de lui, &c.* Cap. 209. *Se home Ment ſa Foi vers ſon Seignor, & le Seignor à ſon home, & il l'occiſt, ou fait occire, ou pourchaſſe ſa mort, ou la conſent, ou la ſeuffre, ſe il la ſeit, & la peut garder, & deffendre, ſe il ne l'a fait à ſon pooir, & ſe il faire ne*

le peut, que il au mains le garniſſe au plutot que il pora, pour garder ſen, ou ſe il le prent, ou fait prendre, ou pourchaſſe, ou conſent, ou ſeuffre, que il ſoit pris par ſes ennemis, ſe il peut deffendre, ou garder, ſe il ne le fait à ſon pooir, & ſe il faire ne le peut, que il l'en guarnit par ſoi, ou par autre le pluſtoſt que il pora. Ou ſe il le tient, ou fait tenir en priſon, ou ſeuffre, que autre le tiegne : ſi il l'en peut getter, & il ne le gette à ſon pooir, ou à bone foi. Ou ſe il le fiert par ire, ou fait ferir, ou conſent, ou ſeuffre, que il ſoit ferus, ou laidis, & le peut deffendre, & il ne le fait à ſon pooir. Ou ſe il li court ſus, ou fait courre pour mettre main en ſon cors, ou en des choſes de la Seignorie & celle, dont il eſt ſon home, ou pour lui desheriter, tout ne le fait-il, ou ſe il le fait faire, ou ce il li met ſus, qu'il a eſté ou veaut eſtre meſprenant vers lui de ſa foi, ou que il ſiſt trahiſon vers lui, ou pourchaſſé, ou ſouffri, ou conſenti, ou ſot, ou ne le garda, ou au mains ne l'en garnit, ou aucune autre maniere de trayſon, ou de Foi Mentie li met ſus, & il ne l'attaint, ſi come il eſt diviſé en l'autre chapitre, que le Seignor peut ſon home attaindre de ſa foi, ou l'om ſon Seignor. Ou il giſt charnellement à ſa fille, ou la requiert de folie, ou li porchaſſe pour autre à faire. Ou ſe il quiert, ou fait pourchaßer l'une des choſes avant dites à la fille de ſon Seignor, ou à la ſeur, tant come elle eſt damoiſelle en ſon hoſtel, ou ſeuffre, ou conſent, que autre le face, ſe il peut deſtourner, & il ne le fait, ou au moins n'en face ſon pooir. Et de laquel des choſes deſſus dites, que l'un meſprent vers l'autre, il Ment ſa Foi.

Ex quibus patet, *fidem mentiri* etiam dominum, ſi quam vaſſallo hominium facienti, pollicitus eſt, non ſervaverit : quia fidem uterque ſecundum diverſa domini ac vaſſalli officia pollicetur, vaſſallus domino, dominus vaſſallo. Unde in vetere Poëmate vernaculo, *le Roman de Garin*, cum Garinus Pipinum conveniſſet, ut Harderico Sueſſionenſem Comitatum, quem ab eodem Pipino tenebat, auferret, Pipinus reponit :

Ne m'enſeignez pas à ma Foi Mentir,
Ja fu les jors, Hardres de moi la tint.

[Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Trop l'en engigna ce poiſſe moi,
Leidement li Menti ſa Foi.]

Quod vero ſpectat ad pœnam fidei mentitæ, quam incurrit vaſſallus, ſic ea exprimitur in iiſdem Aſſiſiis eodem capite : *Se le Seignor attaint ſon home de Foi Mentie, il eſt encheu en ſa merci de cors & de Fié, & de quanques il a. Et ſe il veaut avoir droit, & il le requiert à ſa Court, que elle li conoiſt, quel droit il en doit avoir, je cuit que la Cour eſgardera que il peut faire de ſon cors juſtice, ſelon ce que le mesfait ſera de trayſon, ou de Foy Mentie, & qu'il peut ſon fié & toutes les autres choſes prendre, & faire en, come de choſe de traitour & de Foi Mentie.*

Sed & quam *fidei mentitæ* viciſſim incurrit dominus, ita ibidem pœna recenſetur : *Se l'home attaint ſon Seignor en Court, qu'il ait meſpris vers lui de ſa foi, & il l'en requiert à avoir droit par eſgart, ou par conoiſſance de Court, je cuit que la Cour eſgardera ou conoiſtra que l'home eſt quite vers lui de ſa foi, & a ſon fié ſans ſervice toute ſa vie.*

Subdunt eædem Aſſiſiæ, ſi dominus vaſſallum, ac viciſſim vaſſallus dominum, de fide mentita conveniant, quam probare non poſſunt, non probantem pœnam fidei mentitæ incurrere, ac judicium de fide mentita à Paribus Curiæ fieri debere. Eædem Aſſiſiæ cap. 211. *Qui ment ſa Foi l'un à l'autre, celui à qui l'on la ment, ſera quite de ſa foi qu'il doit à celui qui li a ſa Foi Mentie : &*

celui qui la ment, n'eſt mie quite portant, ains eſt auſſi bien tenus come devant.

In Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 53. vaſſallus de fide mentita interpellatus à domino litem ei movere non poteſt, donec ſe purgaverit: *Si dominus de felonia, vel Fide mentita compellat hominem ſuum, non reſpondeat quibuſlibet implacitationibus ejus, donec quietus ſit.* Vide, quæ de formula: *Sine meſfacere, & ſine Fidem mentiri*, adnotavit vir clariſſimus & ſummæ eruditionis Dionyſius Salvaingus Boiſſius lib. de Uſu Feud. cap. 18.

FIDEMENTITUS, Perjurus, qui *Fidefragus* in Speculo Saxonico lib. 1. art. 40. *Fidei ſuæ fraudator*, in Capitulari Francoford. ann. 794. c. 1. Le Roman *de Garin:*

Et diſt la Dame, Vos i avés menti,
Come traitres, parjures, Foi menti.

In Aſſiſiis Hieroſol. cap. 62. in iis, qui *garandiam ferre* non poſſunt, ponuntur *les Fois mentis.*

FIDEMENTIROSUS, in Foris Alçaconenſib. æræ 1267. *Teſtimonia mentiriosa, & Fidementiroſo pectet 60. ſolid.*

MENTIRI, nude, *pro fidem mentiri.* Charta Abbonis pro fundatione Monaſterii Novalicenſis ex Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ f. 60. *Et illa portione, quem de Maurengo Clerico pro ſua infidelitate, quod nobis Mentivit, & per verbo dominico conquiſivimus, dum & ipſe nobis mentitus fuit.* Hincmarus Opuſc. 60. p. 832. *Ab Imperatore defecit, & illi Mentitus, ad Lotharium confugit.* Abbo lib. 2. de Bell. Pariſ.

Nancius interea Regalem concutit aurem,
Gallia quod Mentita ſibi ſit.

Hiſtoria Tranſlat. S. Sebaſtiani n. 91. *Ad locum ſic forte venitur, qui ex eventu ruptæ fidei, & ſacramentorum, Mentitus-campus extunc appellatur.* Eadem habet auctor Vitæ Lud. Pii loco ſupra allato. Vide to. 3. Hiſt. Franc. pag. 891. Annales Fr. Loiſellii tom. 2. Hiſt. Fr. p. 761. &c.

FIDES FRACTA, Fides mentita, *Fidefragium.* Gloſſ. Gr. Lat. Ἀγνωμονῶ, *Tergiverſor, Fidem ſolvo, Fidem rumpo.* Vetus Notitia judicati apud Perardum in Burgundicis p. 35. *Et ſi Autardo jam dicto Maurino non repræſentaret, faciat partibus Fredelono pro Fide fracta, ſicut Lex eſt.* Vide Speculum Saxon. lib. 1. art. 40. *Fidem Frangere*, habent etiam JC. in l. 10. D. de In jus vocando, & in leg. 2. Cod. de Hæred. vel act.

FIDEFRAGUS, in Speculo Saxonico lib. 1. art. 40. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fidifragus, Briſefoy.*]

FIDEFRAGIUM, Perjurium, in Legibus Hungaricis, fides fracta, mentita. Charta Sigiſmundi Imp. ann. 1415. apud Pontanum lib. 9. Rerum Danicar. *Multaſque alias felonias contra hujuſmodi fidelitatis debitum, nec non Fidefragia & traditiones ipſi domino feudi commiſerint.*

FIDES LÆSA, Idem quod *Fidefragium.* Rogerus Hovedenus in Ricardo I. pag. 692. *Appellavit Conradum Marchionem de Fide læſa, & de perjurio, & de proditione facta adverſus Regem.* Et p. 758. *Dominus noſter Rex Franciæ calumniatur te de Fide læſa & perjurio, quia juraſti & fidem dediſti, quod venires hodie ad colloquium.* Matth. Paris an. 1247. *Lites de Fidei læſione & perjurio prohibentur à Rege, quando ſuper his conveniuntur laici coram judice Eccleſiaſtico.* Epiſtola S. Thomæ Arch. Cantuar. apud Baron. an. 1167. *Quod non liceat Epiſcopo coërcere aliquem de perjurio, vel Fide læſa.*

¶ FIDES MANUALIS, Quæ manu in alterius manum poſita præſtatur. Charta ann. 1383. tom. 2. Hiſt. Meld. inter Inſtr. pag. 242. *Quod autem dictum eſt in iſto articulo de Fide manuali & juramento.*

FIDES VIOLATA, in Lege Frider. I. Imper. ann. 1187. apud Conradum Uſpergenſem. Concilium Francoford. an. 794. c. 3. de Taſſilone Duce Bavariæ: *In quibus fraudator Fidei ſuæ extiterat.*

¶ FIDES, Præſtatio, tributum. Chartular. Latiniac. *Nullus mercator non debet dare Fidem ad exitum portæ de rebus quas portat vel mutat, niſi de fourura & armatura ferri.* Vide *Fidantia.*

¶ FIDEUS, pro *Finus*, hoc eſt, purus, Gallice *Fin.* Diarium belli Huſſitici apud Ludewig. tom. 6. p. 183. *Item quod veſtes ſuperbas non portent nec portare permittant, contra Dominum Deum pretioſas nimis, ſicut purpuratas, prætextas, pictas, deargentatas, czotatas, ſectas, cingulos argenteos Fideos, & omnes decores ſeu ornatum pro ſuperbia diſpoſitum.*

FIDIATOR, Fidejuſſor, Sponſor, Hiſpanis *Fiador.* Vetus Charta apud Marcam l. 5. Hiſt. Beneharn. c. 24. *Et ipſi poſuerunt Fidiatores Arramon, Arnault, ... & Bernardus de Nay poſuit Sicard d'Aſſat... utrique in præſentia Gaſtonis, ut firma ſit illa terra emptoribus, &c.* Alia apud eumdem lib. 5. c. 21. *Et ſi forte denuo querelam renovarent, aut in aliquo violentiam inferrent, per manum unius Fidiatoris centum ſolid. Morlanæ monetæ ſolverent, & damnum ei reſtituerent.* Vide eumdem lib. 4. c. 20. [Chartul. Eccl. Auxitanæ: *Et Leberonio & filius ejus Carbonels firmaverunt & dederunt Fidiatores.* Vide *Fermes.*]

FIDIATURA, Ipſa actio fidejubendi, fidejuſſio, Hiſpanis *Fiadura.* Charta Sancii Regis Aragoniæ, apud eumdem Marcam lib. 4. Hiſt. Beneharn. c. 20. n. 1. *Et ſi tantum non quæſierit Domnus Galindo ſtare in mea terra, quod ponunt iſtum illi Fidiatores in manus meas, antequam aliqua mala faciat; & ſedeant ſoluti de Fidiatura.*

¶ FIDICINARE, λυρίζειν, Canere lyra. Gloſſ. Lat. Gr. MSS. Sangerm.

FIDICULA, Βασάνου γένος, in Gloſſ. Gr. Lat. Alibi: Ὄνυχες, οἱ ἐς τὰς βασάνους, *Fidiculæ.* Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Fidiculæ, genus tormentorum, ſicut laminæ.* [Gl. Lat. Gall. Sang. *Fidicula, Petite corde, ou une maniere de tourment.*] Ita Iſidorus & Papias *ungulas* cum *Fidiculis* confundunt. Præterea obſervat Contius in lib. ad Leges Majeſtatis, Græcam metaphraſim in l. Nullus, Cod. ad Leg. Jul. Majeſt. *Fidicularum tormenta* vertiſſe *unguium pœnam.* Iſo Magiſter in Gloſſis: *Fidiculæ, funes ad flagellandum. Quamvis Fidicula à fidibus dicatur: in hoc tamen loco* (Prudentii) *ſignificat ungulas, vel genus tormenti, quo rei in eculeo ſuſpenſi torquentur, ut fides & veritas inveniatur.* Ibidem: *Fidicula genus tormenti, vel ferri ſubtiliſſimi, quo incidebantur Martyres.* Certe *Fidiculæ* veteribus videntur fuiſſe chordulæ ſeu funes, quibus rei diſtendebantur. Suetonius in Tiberio cap. 62. *Ut veretris delegatis Fidicularum ſimul urinæque tormento diſtenderet.* Valerius Maximus lib. 3. *Fidiculas laxavit, ſolvit eculeum.* Vide l. 1. & 2. Cod. Th. de quæſtion. [& Hierolex. Macri in hac voce.]

FIDICULINA, Ὄργανον βασανιστήριον, in Gl. Gr. Lat.

¶ FIDIUXOR, pro Fidejuſſor, in Placito an. 862. to. 1. Hiſt. Occitan. inter Inſtr. col. 114. *Ibique cum ſupradictorum judicio præſentavit Duvigiidus ſcripturam & ſuum auctorem, nomine Petrone, qui ipſius res & legibus autoricare debeat, ſicut ille & Fidiuxorem datum habebat.* Occurrit ibid. col. 76. in Inſtr. ann. 842.

FIDUCIA, JC. eſt, cum res aliqua, mutuandæ pecuniæ gratia, mancipatur, vel in jure ceditur. Gl. Lat. Gr. *Fiduciatus*, ὑποθέμενος. *Fiduciat*, ὑποτίθεται. *Fi-*

ducia, πεποίθησις, ὑποθήκη, ἐνέχυρον. Gloſſ. Gr. Lat. Ὑποθήκη, *Hypotheca*, *obligatio*, *Fiducia*. Ὑποθηκιμαῖος, *Fiduciarius*. Sic *Fiduciam* pro *hypotheca*, uſurpant Sidonius lib. 4. Epiſt. 35. & alii paſſim, quos laudat Salmaſius de Modo uſurar. p. 590. & ſeq. & 686. & lib. de Uſuris p. 69. *Rem in Fiducia ponere*, in Edicto Rotharis Regis tit. 62. §. 4. pignori dare. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fiducia*, *fiance*. *Fiducialis*, *fiable*. Charta ann. 1114. *Debetis vos aut veſtri homines accipere Fiduciam cum uno de noſtris bajulis, & placitare ipſum placitum cum illo bajulo ... accipiat noſter bajulus ipſam Fiduciam per vos & per nos.*] Will. *Guiart* in Hiſt. Franc. MS. an. 1202.

Vint Robert li Quens d'Alençon
Sa terre rendre au Roy de France,
Son homme devint par Fiance.

Idem in Ludovico VIII.

Aprés la priſe des Fiances,
S'en vint li Rois de France en arriere.

☞ *Fiduciam*, quæ Gallice *Fiance* redditur, atque in pluribus hominiorum formulis occurrit, interpretatur D. *Bruſſel* de Uſu Feud. l. 2. c. 10. Conſilium quo vaſſallus Dominum ſuum juvare tenetur in placitis: quod aliis verbis, *ſequi & juvare dominum de placito*, dicebatur; nec alia notione intelligendam cenſet vocem *Fiance* apud Guiartum mox laudatum, ſed hoc non ita certum videtur ut de ſacramento fidelitatis recte accipi non poſſit.

Fiducia, Fidejuſſor, qui fiduciam præſtat, in Charta ann. 1204. in nupera Concilior. Rotomagenſis Eccleſiæ Editione pag. 177. Tabular. Abſienſe: *Inſuper etiam dederunt tres Fiducias, ... ut defendant idem pratum fratribus Abſiæ, ſi ipſi defecerint.*

Fiducia, Fides, fidelitas, ſacramentum fidelitatis. Petrus Tudebodus lib. 2. Hiſt. Hieroſol. pag. 781. *Cui dixit Imperator, ut ejus homo fieret, & Fiduciam ei faceret, quemadmodum Boëmundus, & alii Principes fecerant.* Vetus Charta apud Gariellum in Epiſcop. Magalonenſib. p. 134. *Guillelmus Sibyllæ filius Montiſpeſſulani dominus in Eccleſia S. Petri apud Magalonam, & ſuper altare S. Nicolai, more ſolito, Joanni Magalonenſi Epiſcopo ... Fiducias fecit, fidemque clientelæ ſacramento obſtrinxit.* [Conventio facta inter Philippum Auguſt. Clericos & Barones apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Regum Fr. p. 39. *Primum capitulum eſt quod Clerici trahant cauſam feodorum in curiam Chriſtianitatis, propter hoc quod dicunt quod Fiduciæ, vel juramentum fuerunt inter eos inter quos cauſa vertitur, & propter hanc occaſionem, perdunt domini juſtitiam feodorum ſuorum.*]

¶ Fiducia, Tutela, protectio, *ſalvagardia*. Præceptum Caroli M. pro Hiſpanis, tom. 1. Capitul. col. 500. *Demandamus ut neque vos neque juniores memoratos Hiſpanos noſtros, qui ad noſtram Fiduciam de Hiſpania venientes, &c.*

¶ Fiducia, Vis, efficacitas. Epiſt. Philippi I. ad Bernardum Majoris Monaſterii Abbat. an. 1093. *Nunc obnixe deprecor ut me, licet immeritum, deinceps in orationibus veſtris ſuſcipiatis, quatinus per eas in præſenti & in futuro merear adjuvari: confido enim quod magnam apud Deum habent Fiduciam.*

Fiduciare, Pignori aliquid dare. Vetus Inſcriptio Monumenti Romæ: *Ea conditione, ne Fiducient, ne vendant, neve aliquo genere id ſepulcrum, ſive monumentum, & alienare ulli poteſtas ſit.* Paulus lib. 3. Sentent. tit. 7. *Rem legatam, ſi teſtator poſtea pignori, vel Fiduciæ dederit.*

Infiduciare, Papiæ: *Impignorare, pro pignori dare.* Occurrit hac notione in Lege Longob. lib. 2. tit. 29. §. 2. Charta Sicardi Principis Beneventani in Chronico S. Sophiæ: *Res illas, ... quas Allo liber homo Infiduciatas, aut in pignus tenuit à ſervis noſtri Palatii:* Capitula data Preſbyteris c. 9. edita à Baluzio in Appendice ad Capitul. *Nullam habeat poteſtatem quolibet modo alienandum, neque Infiduciandum, neque venundandum, &c.* Charta ann. 1053. apud Puricellum in Monumentis Baſilicæ Ambroſianæ p. 429. *Alicui dare, vel commutare, ſeu libellare, vel venundare, aut in beneficium dare, ſive per pignus Infiduciare, &c.*

Fiduciare, Per fidem ſuam promittere, fidem ſuam veluti *Fiduciam*, aut pignus obligare. Ugutio: *Fiduciare, Fiduciam præſtare, quod vulgariter ſolet dici Affidare.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fiduciare*, *Fiencier, affier.*] Contin. Aimoini l. 5. c. 56. *Deinde ipſe apud Caſtrum Moretum Regi obviam veniens, ei Fiduciavit, quod Communiæ deinceps non conſentiret.* [Concil. Arvernenſe an. 1095. cap. 9. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 123. *Hoc etiam eſt in pace Domini, quod ſi quis Baronum violaverit Domini pacem; Comes & omnes alii eant ſuper eum, ſi Archiepiſcopus eos ſubmonuerit, & hoc Fiduciavit Archiepiſcopus & Comes & omnes alii.* Charta Ludovici VII. ann. 1165. ex Chartul. Monaſt. Montis-Martyrum: *Hanc ſummam coram nobis Fiduciaverunt ſe reddituros.* Charta Archembaldi de Borbonio anni 1200. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. pag. 1028. *Quod ego juravi ſuper Sacroſancta, & Fiduciavi cariſſimo domino meo Philippo Franc. Regi.*] Litteton ſect. 514. *Les* 12. *Chevaliers Fieron lour ſerment, &c.* Le Roman *de Garin* MS.

Et il li a Fiancé & plevi.

Alibi:

Ainçois li fait Fiancer & plevir
Que ſon Segnor emportera deci.

Chron. Flandr. c. 69. *Et fut la paix confermée entre les deux Rois de France & d'Angleterre, & Fiancée des deux parties.* Et cap. 71. *Et pource s'Entrefiancerent, que jamais ne departiroient l'un de l'autre.*

¶ Fiduciarius, Etiam cum de beneficiis Eccleſiaſticis agitur aliquando nihil turpe ſonat. Teſtis eſt Claudius Eſpenceus Theologus Pariſ. qui an. 1565. Vitam S. Godonis metrice edidit. In præfatione enim ſcribit ſe id operis aggreſſum grati animi cauſa, quod ſcilicet S. Godonis *ſacratum beneficium aliquot annos ſibi commendatum Fiduciarius adminiſtraſſet.* Ubi *Fiduciarius* idem eſſe videtur ac *Commendatarius.*

¶ Fiduciarius, *Feaulx*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. Fidelitatis ſacramento obſtrictus. Bodinus de Republ. lib. 1. c. 9. pag. 107. *Immunes à vectigalibus eſſe, ac ſemper fuiſſe Fiduciarios, argumento eſt quod, qui à nobis vaſſallus Langobardorum legibus Leude appellatur, quæ vox liberum ſignificat. Aldius autem ex juſta ſervitute manumiſſus.*

¶ Fiduciarius, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Qui rem aliam fiduciatim accipit, i. in fiducia & tutela.*

¶ Fiduciatus, Fiduciam habens. Vita S. Godehardi to. 1. Maii p. 510. *Sancta ejus opinione Fiduciati, ſimul cum infirma concite properabant.* Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

De ce ſoies ſeurs & Fis,
Que en la terre ſejornerons.

¶ FIDUNCULUS, Πιςός, Cui fides habetur. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman.

¶ FIDUS, Notarii ſcriba, Gall. *Clerc de Notaire.* Inſtrum. Societatis ad Regnum Siciliæ pro Jacobo de Borbonio ex cod. MS. Bibliot. Coiſlin. *Et ego Lucas de Comite de Neapoli publicus ... Notarius ... rogatus interfui, eaque omnia ſic fieri vidi, & per meum*

Fidum me ad alia negotia occupato fideliter ſcribi feci.

¶ FIDUSTUS, Maximæ fidei, apud Feſtum.

¶ FIEDICUS, *Propheta*, in Gloſſis Sangerman. MSS. num. 501.

¶ FIENDUS, pro *Faciendus*, apud Paſchaſium in Vita S. Adalhardi ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 234. *Erat ergo diſcretio tua in nullo... exorbitans à propoſito, facilitate complendi ſingulis expedita; generaliter vero Fiendi cunctis congrua.* Occurrit præterea apud Murator. to. 12. col. 497. Gaſſendum in Notitia Eccl. Dinienſis p. 155. & Ludewig. to. 5. p. 543.

¶ 1. FIENS, Vox veteris Gallici, hodie *Fiente*, Fimus. Index utenſilium de Ruminiaco in Tabulario S. Cornelii Compend. *Una calderia & unum rotherium, duæ forchæ à Fiens.* Gall. *Fourche à fumier.* Litteræ an. 1348. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. p. 97. *Que nulz de quelque eſtat que il ſoit, ne ſoit ſi hardiz de mettre ou faire mettre fuerres, Fiens, boës, cureures ne autres ordures ſur les carreaux du Roy.*

¶ 2. FIENS, pro *Factus*, apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. pag. 69.

FIERADUCA, Veſtis ſpecies. Statuta Maſſilienſia MSS an. 1276. *Garnachia, ſive Fieraduca, ſine rugis.*

FIERBOTE, Lignum neceſſarium ad ardendum, quod Lege communi quis poteſt percipere in terris aut prædiis ſibi legatis aut conceſſis, dummodo neceſſarium non excedat, tunc enim vaſtum committeret. Raſtallus. Vide *Lignagium.*

¶ FIERE, pro *Fies.* Vide in *Fitur.*

¶ FIERENTUR, pro *Fierent*, apud Ludewig. to. 5. pag. 306. in Diplomate Sigiſmundi Imperat. an. 1343.

FIERI, pro *Eſſe*, uſurpari ab Interprete S. Irenæi notat Billius lib. 1. Obſervat. cap. 33.

FIERTO. Vide *Ferto.*

¶ FIESSUM, Idem quod Proprium ut videtur, ſed unde? Charta Childebramni Comitis pro Monaſterio S. Petri de Yſodro an. 817. vel 832. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chr. col. 46. *Quidquid in ipſa vicaria Yſodro in Fieſſum habere & de genitore meo Dibilungo Comite quondam à legitima hereditate pervenit ad me... totum ad integrum Yſodro ad jam dictam Abbatiam Religioſarum cedo.* Crederem eſſe *Feudum*, Gall. *Fief*, ſi hæ voces tum fuiſſent in uſu.

FIETA, Menſura liquidorum. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 10. *Fieta una vini ſimiliter datur eis.*

¶ FIETUR, pro *Fiet.* Vide in *Fitur.*

¶ FIETWITA. Vide *Futhwita.*

FIFBURGENSES. Vide Somnerum in Gloſſ. Saxon. V. *Fif burhingas.*

FIFFULS, Menſuræ frumentariæ apud Anglos ſpecies. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 149. *Et in eiſdem feſtivitatibus ſingulos Fiffuls de frumento ad waſtellos de granario.* Infra: *Habere debent Monachi ſingulos Fiffuls de granario ad waſtellos.*

FIGERALIS. Charta an. 1250. Garciæ Examinii locum tenentis in Cuiſſa pro D. Infante Petro Portugall. *Verſus Raphalem & verſus Figeralem tuum, ſicut includitur.*

¶ FIGERE, Finiri, deſinere, terminari. Contractus inter Monaſteria S. Facundi & S. Petri de Exlonza in regno Legionenſi to. 3. Concil. Hiſpan. p. 153. col. 2. *De prima parte quæ diſcurrit de Gallecuellis & Figet in termino de Elena... Quarta vero pars de termino de valle Farcello & Figet in valle de Elena.*

¶ FIGHWITHA. Vide *Futhwita.*

¶ FIGIDA, *Tela, quod omnibus ſint contraria, à Figendo.* Papias in MS. Bituric. Ibidem: *Figida, Saturnia ſtella; quod omnibus ſit contraria.* Sed hoc poſteriori ſignificatu, non *Figida*, ſed *Frigida* legendum ſuadet Virgilii verſus 336. Georg. 1.

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet.

Cum autem ait, ſtellam hanc omnibus eſſe contrariam attendit illud Propertii 4. 1. 84.

Eſt grave Saturni ſidus in omne caput.

¶ FIGMENTARE, *Fingere, ſimulare*, Ugutioni.

¶ FIGMENTARIUS CANTOR, Poëta. Acta S. Hoarvei MSS. *Harvianus magnæ induſtriæ, plurimarumque linguarum peritus, ſed Cantor Figmentarius erat. Novos enim fingebat cantus rythmicis compoſitionibus, quibus imponebat neumatum modos antea inauditos qui quamvis in voluptuoſis Regum degeret curiis, & inter aulicos delectabiles & jocundus jocularis, tamen metuebat ſemper Dominum.*

¶ FIGMENTER, Ficte, falſo, *Figmenter magis quam ſapienter reſponſum præcedenti tractatu fecerunt,* in Sententia an. 1319. inter Inſtrum. to. 1. Annal. Toloſ. D. *La Faille*, pag. 102.

¶ FIGMENTUM, Simulatio, prætextus, ficta ratio, *Feignemens*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. Litteræ Philippi Reg. Franc. an. 1275. to. 3. Ordinat. p. 62. *Nec eis de cætero aliquam exactionem ſub couverto vel Figmento mutui vel alterius fraudis imponent.*

¶ FIGUA, Ficus, Gall. *Figue.* Cod. MS. reddituum Epiſcopatus Autiſſiod. *Res quæ non debent paagium; Figuæ, amigdalæ, riſus, dates, &c.*

¶ FIGUAIDA. Ottonis M. Diploma pro Monaſt. Farfenſi, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 477. *Concedimus quoque ſimiliter omnia communia paſcua, hoc eſt, Figuaidas.*

¶ FIGULATIO, Fictio, formatio. Tertull. de Carnis reſurrect. c. 5. *Totam hominis Figulationem Deo noſtro cedunt.* Rurſum utitur lib. de Anima c. 25.

¶ FIGURA JUDICII, Juris formula, præſcripta judicandi ratio, Gall. *Formalité.* Declaratio Epiſc. Æduenſi facta à Priore S. Symphor. an. 1395. in Chartul. Æduenſi: *Super ſuis pluribus exceſſibus & delictis, de quibus cognovit & cognoſcere viſus fuerat in Figura Judicii, & per modum proceſſus ordinarii articulis datis pro parte Procuratoris ſui... factum inſcriptis & in Figura Judicii ac in modum juriſdictionis ordinariæ, &c. Sine Figura Judicii & abſque omni juris ſolemnitate*, apud Acherium Spicil. to. 9. p. 236. & to. 10. p. 226. *Sine ſtrepitu & Figura Judicii*, apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. pag. 472.

FIGURALITAS, Figuratio, tropologia. Fulgentius Placiades de Virgiliana Continentia: *Ergo ſub Figuralitate hiſtoriæ plenum hominis monſtravimus ſtatum.*

FIGURALITER, pro *Figurate*, ἐσχηματισμένως, in Gloſſ. Gr. Lat. *Figuranter*, dixit Diomedes Grammat. lib. 1. [*Figuraliter*, Tertull. de Teſt. animæ cap. 2. Aug. de Geneſi ad litt. lib. 1. Sidon. lib. 8. Epiſt. 14.]

¶ FIGURARE, Rei alicujus figuram & ſignum eſſe. Epiſt. Evantii inter Concilia Hiſpan. to. 3. pag. 87. *Otium Sabbathi negligimus, quia propter illam futuram requiem, quam iſtud Sabbathum Figurat, &c.*

¶ FIGURATIVUM. Annal. Noveſienſes apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 597. *In eodem ſacello Miſſam de B. Virgine in Figurativo quotidie decantari ſuis ſumptibus ordinavit*; id eſt cum notis.

¶ FIHTWITA. Vide *Fuhtwita.*

¶ 1. FILA, Terræ ſpatium. Hierolexicon Macri ex Privilegio Caroli M. *Concedimus etiam novem Filas ad ſalem faciendum.* Et infra: *Alias tres Filas ad ſalem faciendum.* Vide *Biga* 1.

¶ 2. FILA, Species *Fuſtæ*, ſeu materiei ligneæ, eadem quæ inferius *Fileria.* Vide locum in *Fuſta.*

¶ FILACISTA. Vide *Filatiſta.*

1. FILACIUM, Filum craſſius, quo in Curiis judiciariis brevia & reſcripta, trajecta invicem conſtringuntur, ne pereant, Gall. *Filace.* Will. Thorn. *Iſtud breve eſt in Filaciis Mareſcalli.* Talium filaciorum cuſtodes Anglis *Filazer* dicuntur, quos ad quatuordecim in *Banco communi* eſſe teſtatur Spelmannus. Vide Cowellum. Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris :

Chables, cordeaux, eſtoupes, lins, Fillace.

¶ 2. FILACIUM, Rete, laqueus, caſſis, Gall. *Filet.* Charta Bernardi de Turre apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 784. *Quod dictum eſt ſuperius, quod dicti homines poſſint capere lepores & cuniculos in vineis ſuis, addimus quod hoc faciant ſine fureto & retibus & Filaciis.* Vide *Filatum* 1.

¶ FILACTERIUM, Longa & odioſa oratio. Hac notione Itali *Filatera* dicunt. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 671. *Tunc abiit Miles idem, & cum dictis nobilibus Bitontinis ratiocinans ſuper cauſa, pluribus hinc inde Filacteriis allegatis, &c.* Vide *Filaterium.*

FILANDERIA, Quæ lanam vel linum in fila deducit. *Filanderiæ lanæ vel lini*, in Conſuetud. Toloſæ part. 2.

FILARE, Fila rhombo circumvolvere. B. Ordericus de Forojulio in ſua Peregrinat. n. 4. *Ibi viri nent & Filant.* [Papias : *Nere, Filare.* Chartular. S. Quintini in Inſula p. 123. *Si aliquis Filatrici lanam ſub mercede Filandam commiſerit.* Vide Goclenii Lex. Philoſ. & Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 274.]

¶ FILASSERE, à Græco φυλάσσειν, Cuſtodire, tueri, ſervare. Acta S. Frederici Epiſc. Julii to. 4. pag. 462. *Filaſſere gregem Dei nequeo, quia lupum à me ipſo abigere non valeo.*

FILATERIUM, pro *Phylacterium.* Ugutio : *Filaterium, Membranula vel brevicellus, in quo lex ſcripta eſt, & conſervatur, quam deferebant ante frontem vel pectus, ut ſic viderentur religioſi, &c.* [Gloſſ. Latin. Gall. Sangerm. *Filaterium, Membret ou brevet de jactance ou de vanité, que les Phariſiens portoient, où eſtoit eſcrite la Loy.*] In Gloſſa ſuper c. 25. Geneſ. *Inaures dicuntur Filateria idolorum.* S. Gregor. lib. 12. Ep. 7. *Adulowaldo Regi tranſmittere Filateria curavimus, id eſt, crucem cum ligno S. Crucis.* Ricardus Prior Haguſtald. de Epiſc. Haguſtald. c. 9. *Fecit igitur illam (redditionem) cum quodam pulcro Filaterio, ſcilicet cruce argentea, in qua Sanctorum . . . reliquiæ continebantur.* [Ordinarium Sangerman. inter Inſtrum. Hiſtor. ejuſdem Abbatiæ pag. CLXVI. col. 2. *Hebdomadarius vero Miſſæ portabit crucem cum duabus Filateriis, & venient proceſſionaliter per navem Monaſterii.*] Atque hinc emendandum veterem Interpretem Juvenalis Sat. 3. alibi monuimus : *Nam & niceteria Filateria ſunt, quæ ob victoriam fiebant, & de collo pendentia geſtabantur.* Perperam enim bis ibi editum *ſyllateria.* Rectius apud Ugutionem : *Niceteria dicuntur Filateria, quæ geſta * ethclechæ faucta* (facta) *de ſummitatibus armorum, quæ à victis acceperant, & ea collo ſuo ſuſpenſa gerebant, quoties victores extiterant, quaſi ſigna victoriæ, & ideo Filateria talia, in quibus deſignabantur victoriæ, Niceteria dicta ſunt.*

¶ FILACTERIUM, Theca minor ſacrarum Reliquiarum, quæ ad collum *Filacteriis* ſeu vittis appenſa in proceſſionibus portabatur. Bernard. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 32. *Signa autem omnia pulſantur, ſicut cum Fratres Filacteria portant, antequam egrediantur ab Eccleſia, propter Reliquias, ſimiliter cum redeunt ad introitum Eccleſiæ.* Et cap. 50. *Omnis ſcilicet Baſilica ornamentis ſuis ex integro decoratur, Filacteria appenduntur, &c.* Vide Miracula S. Vincentii Maldelgarii to. 3. SS. Julii pag. 679.

PHILATERIUM, apud Radulphum Glabrum lib. 3. cap. 2. extremo.

PHILLATERIUM, apud Nangium in Chronico an. 1015. Ita Galli *Filatiere*, dixerunt. Le Roman *de Garin* :

Ne Filatires, ne Crucifis dorez.

Vide Diſſert. 26. ad Joinvillam pag. 310. Aliud porro hac voce innuitur in Computo Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regis an. 1352. *Pour une chambre pour la Royne d'Eſpagne, où il ot coute pointe, &c. Et pour faire le ſourtail de 15. Fillatieres, qui ſont armoiées aux armes d'Eſpaingne & de Bourbon, &c. Et pour ouvrer la chambre du neü de 7. poins, avec les Fillatieres, pour façon, anneaux, cordes & rubans, &c.* Alibi : *Pour la Chambre de Monſ. le Dauphin, où il a grant couſtepointe, & un cheveciel, qui fait demy ciel ouvré de meſmes la couſtepointe, & ou milieu a une Fillatiere, où ſon timbre eſt armoié de ſes armes, & 3. courtines, &c.*

FILATICIUM, [Filum craſſius, ut videtur.] Proceſſus de Tranſlatione S. Antonini : *Demum dictum ſanctum corpus caligis ex Filaticio, ut dicunt, albo, & ſandalibus ex ermeſino rubro, more Archiepiſcoporum calceatum extitit.*

FILATISTA, *Qui vel quæ pro mercede filat.* Johan. de Janua. [Rectius in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Filaciſta, Fileur ou Filarreſſe pour loyer. Filaciſſa*, Columellæ.]

¶ FILATORIUM NOCTURNUM, Mulierum una *Filantium*, confabulantium & lucubrantium vigilia, Gall. *Veillée.* Ne ad hujuſcemodi mulierum congregationes viri accedant, ſevere prohibent Statuta Eccleſiæ Trecorenſis anni 1462. inter Anecdota Marteniana to. 4. col. 1166. & 1176.

1. FILATUM, Rete, Caſſis, *Filet à prendre perdrix.* [Conſuetud. Auſciorum MSS. an. 1301. art. 54. *Habent ultra hoc dicti cives . . . . omnem venationem cum canibus & retibus vel Filatis.*] Vide in *Sordus* [& ſupra *Filacium* 2.]

¶ 2. FILATUM, ſ. Congeries ſeu glomus filorum. Tranſlatio S. Trophimæ in Actis SS. Julii to. 2. pag. 234. *Tandem aliquando mulier quædam, fluvio, Dei nutu, quo ſordes veſtium vel operatio coli ablui ſolent, cœpit tundere ſuper ſanctiſſimæ Trophimenis tumulum fortiter, quod vulgo mulierculæ Filatum vocant.*

¶ FILATURA, Ars *Filandi* ſeu nendi, apud Bernhardum *de Breydenbach* Itiner Hieroſol. p. 190.

FILCTALE. Bracton. lib. 3. tract. de Corona c. 1. *De Ballivis, qui faciunt cerviſias ſuas, quas quandoque vocant Sothale, quandoque Filctale, ut pecunias extorqueant ab eis, qui ſequuntur hundreda ſ.a & baillivas ſuas.* Ubi Codex MS. Spelmanni habet *Scotale* & *Fidale*, quæ voces compotationis genus denotant, quod Vicecomitum Ballivi à ſuis Hundredariis, ſeu à ſuæ juriſdictionis incolis exigebant, conflata ut plurimum ex iis pecunia; quod Henrici III. ætate ſublatum docet idem Bracton. Confectæ autem ejuſmodi voces ex ale, cerviſia; tametſi harum notionem non omnino planam fatetur Spelmannus, quem conſule, ſi lubet, ſuper etymis Saxonicis, quæ non plane arrident.

¶ FILEIA, Series. Acta SS. Maii tom. 6. pag. 175. de S. Jacobo Philippo : *Prout in inſtrumento ſuper inde facto . . . . quod extat in Fileia* (id eſt, ephemeride) *dicti anni.* Recte Bollandi Continuator, adnotat *Fila, Filza, Fileia* unum idemque apud Italos ſignificare, ſcilicet continuationem, ſive contextum, aut, ut, inquit, barbare loquar, *in-*

filationem plurium actionum ſeu rerum ejuſdem generis. Vide *Filacium* 1.

¶ 1. FILERIA, Species trabis, qualis eſt illa, quæ portat canterios in ædificiis, Gall. *Filiere.* Extenta jurium quæ levantur à Comite Sabaudiæ apud S. Symphorianum de Auzone an. 1309. in Hiſt. Dalph. to. 1. pag. 98. col. 2. *Item fuſtum quod vocatur Panna duodecim denarios. Item una duodena Fileriarum, unam quarum unus homo non poſſet portare, debet duodecim denarios. Item duodena Fileriarum, quarum unam unus homo poſſet portare, debet ſex denarios.* Extractum computi an. 1321. to. 2. ejuſdem Hiſt. pag. 159. col. 1. *Libraverunt gabellatores in pretio triginta novem duodenarum Fileriarum magnarum, & duodecim duodenarum billonorum & traborum, &c.* Vide *Fila* 2.

¶ 2. FILERIA, Alia notione, apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. to. 2. col. 342. *Paganus de Maidon dedit Monachis de Molereio quidquid habebat ultra cheminum Bernardi uſque ad Fileriam de Daillé, &c.* f. Modus agri, vel Ager cannabe conſitus.

¶ FILETIUS. Vetus Inſcriptio apud Fleetwood. in Sylloge Inſcript. antiq. p. 364. *Julius Balerianus qui vixit annis B.* XX. *natali ſuo D. Sodaliciarius Bonus Amoratus Filetius uſque at Fotſa.* Hanc ſic explicat laudatus Editor: Julius Valerianus qui vixit annis bene XX. natali ſuo, deceſſit, Sodalis, Bonus, Amatus, & Amicus, humanus, charus, φιλητίος, uſque ad Foſſam, i. e. Sepulcrum.

¶ FILETUM, Filum, linum, Gall. *Fil, Filet.* Privileg. Leduini Abb. S. Vedaſti Atrebat. de cenſu an. 1036. è Chartulario ejuſd. loci: *Quinque ſolidatæ lanæ* 1. *den. Quinque ſolidatæ Fileti* 1. *den... Majus penſum lanæ, Fileti, uncti, &c.* III. *den.* Occurrit iterum in Chartulario V. ejuſdem Abbatiæ pag. 29.

FILFORI. Vide *Silfori.*

¶ FILGERIA, FILGERIUM, Filix, Gall. *Fougere.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 80. *Dedit perpetualiter in foreſte ſua de Burceio paſnagium & percurſum centum porcorum in glande & Filgeria.* Inſtrum. ex Archivo Majoris Monaſterii apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 342. *Damus & concedimus... Capellas cum omnibus feodis noſtris Deo & S. Martino & Monachis Majoris Monaſterii in manu D. Radulfi Prioris Caſtri Goſcelini, cum hoc ramo Filgerii.*

¶ FILIA, Puella, quomodo Galli dicimus *une Fille,* in Pactu leg. Salicæ tit. 70. §. 1.

¶ FILIA PETRI. Vide in *Filius.*

FILIÆ, dicuntur Monaſteria, quæ ab aliis majoribus, peculiari quadam familiaritate dependent. Charta Willelmi Epiſcopi Lingonenſis an. 1215. ex Tab. ejuſdem Eccleſiæ, de forma vivendi fratrum Vallis Scholarium: *Etſi forte in Eccleſia Vallis Scholarium fuerit aliquid emendandum, vel corrigendum in Capitulo, vel Priorem eligendo, vel deponendo, tres Filiæ primævæ liberam habeant poteſtatem in matrem, viſitando, corrigendo, Priorem etiam, ſi cauſa evidens extiterit, deponendo, & alium ſubſtituendo.* Geſta Innocentii III. PP. pag. 137. *Scripſitque Abbati & Conventui Pontiniacenſis Cœnobii, ut ipſam Eccleſiam S. Martini reciperent in Filiam ſpecialem, & ad ipſam dirigerent Abbatem & Conventum de Monachis & Converſis, quod ipſi libenti animo perfecerunt.* [Charta Friderici Imperat. ann. 1162. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 19. *Quoniam prædicta Eccleſia Luſtriacenſis cum ſuis appenditiiſque in Lauſannenſi Epiſcopatu ſita eſt, & cum iis Prioratibus videlicet Talverienſi Prioratu cum ſuis appendiciis ex Eccleſia S. Jonii, & Eccleſia Burdegalenſi & appendiciis earum ad Saviniacenſe Monaſterium tanquam Filiæ ſpectant.* Quatuor ſunt celebres Abbatiæ Ciſtercii *Filiæ*, Claravallis, Firmitas ad Gronam, Pontiniacum & Morimundus, totidemque ſunt Pariſiis Eccleſiæ Collegiatæ, quæ Cathedralis Eccleſiæ *Filiæ* nuncupantur.]

FILIALITAS. Epiſtola Calojoannis Imperatoris Bulgarorum, ad Innocentium III. PP. in Actis ejuſdem Pontificis: *Hoc autem petit Imperium noſtrum ab Apoſtolica Sede, ut nos ſimus in Eccleſia Romana, ſicut matris Filialitate firmati.* Forte *filiolitate.* [Nihil emendandum. Jo. de Janua: *Filialitas, Filiatio, qua quis dicitur filius vel filia.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Filialitas, Filiacion.*]

¶ FILIALITER, *En maniere de fil ou de fille,* in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Occurrit apud Ludewig. to. 5. pag. 477.

FILIARE, Capere, *Tomar*, Hiſpanis. Charta Luſitanica apud Brandaonum lib. 14. Monarch. Luſitan. c. 5. *Dixit de ipſa hæreditate, fuit ipſa Filiata, in tempore de Mayor Garcia Sogra de Roderico Velaſci, & de illa vendiderunt, &c.* Alia cap. 16. *Sciatis, quod ego do vobis alviam pro veſtra aldea, pro lealdade & fidelitate, quam feciſtis: & mando vobis ipſam torrem, & ipſum portum, & non leixetis ibi morare aliquem hominem de illis, qui ibi erant, quando infans Dominus Alfonſus eam Filiavit.*

FILIASTER, Privignus. Gloſſæ Iſidori: *Filiaſter, Privignus, qui ante natus eſt.* Gloſſ. Gr. Lat. Θυγατριδῆς, *neptis, Filiaſter.* Gloſſ. Ælfrici: *Filiaſter,* ſteopſohter. Gloſſ. Lat. Gall. *Filiaſter, Filiaſtres.* Vetus Inſcriptio 645. 4. *Ceionius Magnus Filiaſtre Benemerenti.* Alia 681. 8. *Epitynchano Filiaſtro M. Antonius Hermeros B. M. F.* Occurrit & in alia, quæ exſtat Lugduni apud J. Spon. p. 46. [& Meneſterium Hiſt. Lugdun. pag. 56.] Præterea item apud Adelbertum Abb. Heidenheimenſ. pag. 365. in Capitularibus Caroli M. lib. 5. cap. 5. in veteri Charta apud Perardum in Burgund. pag. 108. in Vita S. Mengoldi Mart. c. 2. n. 8. apud Fulbertum Ep. 33. Leon. Oſt. lib. 1. cap. 10. in Concilio Moguntino I. cap. 57. in Chronico S. Sophiæ Beneventan. pag. 614. &c. Le Roman *d'Aubery* MS.

Dit Hermenſens, bien devroie deſuer,
Quant mes Fillaſtres m'a fait ſi atorner.

[Le Roman *de Partonopex* MS.

Et ſon Fillatre Eneas,
Quar certes ſes fils n'eſt i pas.]

¶ FILIASTER, Gener, Gall. *Gendre:* qua notione *Filiaſtre* etiamnum dicunt Lugdunenſes. Albertus Argent. ad ann. 1346. *Ludovicus Marchioni Miſnenſi* (Friderico Severo) *Filiaſtro ſuo magnam, ut contra ſe non eſſet, pecuniam aſſignavit.*

¶ FILIASTER, pro Filio ſororis, apud Leibnit. Script. Brunſvic. to. 1. pag. 829. *Feſtum Sanctorum Mariæ & Filiaſtri, qui* XIV. *Cal. Aug.* Haud dubie S. Jacobi qui frater Chriſti in Evangelio dicitur.

FILIASTRA, Privigna. Capitulare Arechis Princip. Benevent. cap. 8. *Nuverca, id eſt, matrinia, aut previgna, id eſt, Filiaſtra.* Occurrit in Concil. Vermerienſi an. 752. cap. 2. 11. Compendienſi an. 757. cap. 4. 12. 43. Moguntin. an. 813. cap. 56. an. 847. cap. 29. Wormatienſi cap. 63. in Capitul. lib. 5. cap. 7. 18. 19. in Lege Longob. lib. 2. tit. 8. §. 1. &c. Le Roman *d'Aubery* MS.

Aidiez-moi tuit ma Fillaſtre à vengier.

¶ FILIASTINUS AMOR, Quo pater diligit filios.

Epiſtola Henrici Regis Anglic. ad S. Anſelmum quæ 92. eſt lib. 4. inter Epiſtolas B. Anſelmi: *Filium meum & filiam meam tibi committo, ut paternâ dilectione eos foveas, & de iis Filiaſtino amore curam geras.*

¶ FILIATICUM. Vide in *Filiolus.*

1. FILIATIO, Obedientia & ſubjectio, quam Monachi Abbati ſuo debent. Hugo Flaviniacenſ. in Chron. pag. 252. de ſe verba faciens: *In Conciliabulo illo fratres & filii noſtri ſanctæ obedientiæ libellum repudii conſcripſerunt, Domno Epiſcopo Filiationem per legatos ejus offerentes, ei villam ſervari promittentes, & in omnibus mihi abrenuntiantes.* Adde p. 253.

¶ 2. FILIATIO, Qualitas filii. Epiſtola Concilii Francoford. ad Epiſcopos Hiſpanos, inter Concilia Hiſpan. tom. 3. pag. 108. *Neſtorius itaque in ſuis expoſitionibus ſimulat ſe dicere unum filium & unum Dominum, ſed refert Filiationem ad ſolum Dei Verbum.* Utitur etiam Fredericus Imp. Conradum filium alloquens in Chronico Siciliæ, inter Anecd. Marten. to. 3. col. 12. Vide *Filietas.*

Filiatio, Titulus honorarius, quo Epiſcopos compellant Summi Pontifices. Vide Ughellum in Italia ſacra pag. 1. tom. 108. Occurrit paſſim. Vide *Filiolitas.*

¶ Filiatio, *Adoptatio*, in Gloſſario Gaſp. Barthii ex Hiſt. Palæſt. Raimundi Agilæi.

¶ Filiatio Cistercii, to. 3. novæ Gall. Chr. col. 797. Vide *Filia.*

1. FILIATUS. Papiæ: *Curvatum.* Johan. de Janua: *Filiatus, i. curvatus, à filum dicitur, quia cito curvatur.* Gloſſ. Lat. Gall. *Filiatus, Convers.* [Sangerm. *Filiatus, Courvez ou Courbes.*]

¶ 2. FILIATUS, Patri ſimilis, ut filium decet. Gerardus in Vita S. Adalhardi ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 350. *Lux denique orbis Carolus Imperator, viam univerſæ carnis ingreſſus defecit, filiumque ſuum Ludovicum moriendo Imperatorem effecit; ſed non tam bene Filiatum, ſicut decuiſſet Imperium. Non enim ſecutus eſt viam patris.*

¶ FILICA, *Curialis.* Jo. de Janua; *Courtois*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. à Græco φιλικὸς, Amicabilis.

¶ FILICARIUM, *Locus ubi filix abundat*, Jo. de Janua; *Lieu où habunde fouchere*, in Gloſſ. Sangerm. *Filictum*, Columellæ, noſtris *Fougeraie.*

¶ FILICO, Malus & nequam homo, nullius uſus & operæ. Feſtus: *Filicones, Mali & nullius uſus, à filice* dicti. Vide Turneb. Adverſ. lib. 21. c. 12.

FILICON, Ex Græco φιλικὸν, Penſitatio, quæ ex benevolentia, amice, & ultro præbetur, in Lege 32. Cod. Th. de Naviculariis, quomodo *donum, mutuum, &c.* noſtri poſtea uſurparunt. Ita exactiones ſuas, etiam veteres, ſpecioſo nomine palliarunt.

¶ FILIDRISSA, Herba quæ naſcitur in trunco quercus. Vita S. Franciſci de Paula, April. to. 1. p. 127. *Capias duas ſummitates Filidriſſæ ejus quæ naſcitur in trunco quercus, & facias illam bullire cum ciceribus; cumque advenit febris paroxyſmus, bibas brodium illud.* Vox eſt ibrida à Latino Filia, & Græco δρῦς, quercus.

¶ FILIETAS, Qualitas filii. Concil. Francoford. in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpan. *Adoptivus ſiquidem non habet aliam ſignificationem, niſi ut Jeſus Chriſtus non ſit proprius Filius Dei nec ex Virgine ei in Filium; ſed neſcio ex quo ſervo adoptatus in Filietatem, ut vos dicitis.* Semel atque iterum *Filietas* de Verbo dicitur in Fragmento Candidi Arriani & in Reſponſione Marii Victorini, apud Mabillonium to 4. Analect. pag. 115. & 175.

¶ 1. FILIOLA, Filia ſpiritualis ob ſuſceptionem è ſacro fonte baptiſmatis, Gall. *Filleule.* Teſtamentum Johannis Renawdi an. 1322. in Formular. Anglic. Thomæ *Madox* pag. 430. *Item lego cuilibet filiolo & Filiolæ meæ* vi. *ſ.* viii. *d.* Vide *Filiolus.*

¶ 2. FILIOLA, Hiſp. *Hijuela*, Toloſanis *Filleule*, apud Mozarabes, Operimentum ſacri calicis tempore Miſſæ. Rubrica poſt ſanguinis conſecrationem apud Mabillonium de Liturg. Gall. p. 42. *Hic elevetur calix coopertus cum Filiola.* Et p. 443. *Ponat calicem ſuper aram & accipiat Filiolam ſine ſanctificatione, & ponat ſuper calicem dicendo, &c.* Miſſale MS. Eccleſiæ Anicienſis circa ann. 1300. *Poſtmodum offert hoſtiam cum patena dicens: Gratâ tibi ſit, &c. Ad calicem: Offerimus tibi Domine, &c. Ad Filiolam: Hanc oblationem quæſumus, Omnipotens, &c.* Hinc emendanda Acta SS. to. 5. Junii pag. 219. ubi perperam editum *Fialam.*

FILIOLAGIUM, Filiolatus. Vide *Filiolus*

FILIOLITAS, Titulus honorarius, quo ut plurimum Summi Pontifices utuntur, cum ad Principes fideles ſcribunt, à quibus *Patrum* appellatione donantur. Reſcriptum Epiſcoporum Synodi Duziacenſis ad Ep. 27. Hadriani PP. *Tradidit nobis Epiſtolam à veſtra Paternitate Filiolitati noſtræ directam.* Joan. VIII. PP. Ep. 3. ex iis, quas Sirmondus edidit: *Nos etenim, quamvis illum, quem interim Filiolitatis amore complectimur, oppido reprehenſibilem non negemus.* Idem Ep. 8. ex editis: *Quod Filiolitatis veſtræ petit induſtria.* Joannes X. PP. Epiſt. ad Carolum III. Regem: *Unde hortantes veſtram Filiolitatem monemus, &c.* Adde Epiſt. 315. Vide *Filiatio* 2.

FILIOLUS, Υἱάφιον, ὑποκοριστικῶς, in Gloſſ. Græc. Lat. Proprie noſtris, *Parvulus filius, quem de ſacro fonte levamus.* Joh. de Janua. [Gall. *Filleul.*] Capitulare Aithonis Epiſcopi Baſil. cap. 21. *Filiolus, aut Filiola ſpiritualis de fonte, aut de confirmatione. Filius adoptivus*: Steph. Eddius in S. Wilfrido cap. 56. *Et ſancto Pontifici noſtro Filius adoptivus factus eſt.* S. Bonifacius Moguntin. Epiſt. 17. *Qui in matrimonium acceperit illam viduam, cujus ante Filium in baptiſmo adoptivum ſuſcipiebat. Filius de baptiſmo*, in Concilio Autiſiod. cap. 25. *Filius in baptiſmo*, apud Gennadium de Script. Eccleſ. in Severiano Gabalenſi. Liber Dodanæ Manualis cap. 60. *Qui te ex meis ſuſcipiens brachiis, per lavacrum regenerationis Filium adoptavit in Chriſto. Filiolus de baptiſmo*, apud Anaſtaſium Biblioth. in S. Petro Apoſt. *Filiolus de Fonte*, apud Ademarum Cabanenſem in Chr. an. 826. *Filius in baptiſmate*, in Vita & Paſſione S. Euſebii Epiſcopi Vercellenſis, & apud Harigerum in Vita S. Landoaldi lib. 1. c. 2. *Imperatoris ex ſacro fonte batiſmatis Filius*, apud Theganum cap. 36. in Vita S. Euſebii Epiſc. Vercellenſis, &c. Ethelwerdus lib. 3. cap. 3. *Et Filium à chariſmate nominavit, ut modo ſub manu Epiſc. ſolemus accipientes parvulos, Filios nominare.* [Tabularium Rothon. *Arthurius donavit Filiolo ſuo nomine Freoc filio ſororis ſuæ Wiulowen, quando totondit eum in Clericum, eo quod antea ſtetit ſub illo in Liſprat à fonte baptiſmatis, medium Ran Tomaioc, IV. modios de brace, per cibum & potum, & poſtea firmavit nepoti ſuo Freoc & bis Filiolo.* Hoc eſt, à baptiſmo ſimul & à tonſura clericali.] Vide Capitular. Caroli M. lib. 6. c. 172. Capitula S. Bonifacii Mogunt. c. 26. Leges Henrici I. c. 79. Stephanum Tornac. Ep. 237. &c.

¶ Filiolus, pro Filius fratris, Gall. *Neveu*, apud *Blount* in Nomolex. Anglic. *Ego Johannes Lovet*...

dedi... Walterō le Blount fratri meo & Johanni filio ſuo, Filiolo meo quindecim ſolidos annui reditus.

Filiolatus, Filiolagium, Donum, quod *filiolo* à ſuſceptore ſeu patrino in adoptionis ſpiritualis teſſeram confertur. Chronicon Ademari Cabanenſis an. 826. *Eroldus cum uxore ſua & magna Danorum multitudine veniens ad Imperatorem Moguntiaco, & apud S. Albanum, cum his, quos ſecum adduxit, baptizatus eſt, fuitque Filiolus Imperatoris de fontibus, & multis muneribus ab eo donatus, per Friſiam, qua venerat, reverſus eſt: in qua provincia dedit ei Imperator in Filiolatu unum Comitatum, qui Driuſti vocatur.* Tabularium Abbatiæ S. Amantii Inculiſm. *Guillelmus Pontoners dicebat terram, quæ eſt ſubtus Eccleſiam, patrem ſuum habere in Filiolatum à patre prædicti Arnaldi Bochardi, & ideo habuit* 10. *ſol.* [Lobinellus to. 2. Hiſt. Britan. p. 86. ex Tabulario S. Florentii: *Giraldus ex Toarcenſis caſtri primoribus, qui Amalberto in baptiſmo ſuſcepto, in ſigno Filiolatus, Maſnilii parochiæ medietatem conceſſit.*] Geſta Conſulum Andegav. cap. 9. n. 10. *Obtinuit, ut eum Militem conſtitueret, & cauſa Filiationis modicum terræ ei largiretur, quo poſſet eo gratioſius & accuratius ſervire.* Et n. 11. *Qui ſolus remanens homagio & ligiatione Conſuli facta, terram patris vel fratris defunctorum ſuſcepit regendam, cum illa, quam ei Comes amore Filiolatus dederat.* Unde pro *filiatio* legendum ſupra *filiolatio* videtur. Eadem notione

Filiolagium. Lambertus Ardenſis in lemmate capitis: *Quomodo Arnoldus Balduini filius curam egit amitæ ſuæ Elſtrudis, & filii ejus, & Sifridi, Ardolphi, & quomodo ei totam Bredenardam in Filiolagium contulit.* Mox in ipſo textu: *Hanc igitur terram memorandus Flandriæ Comes Arnoldus, ut jam diximus, pater Balduini Barbati, ad honoris ſui & nepotis augmentum, & ad Ghiſnenſis terræ fines dilatandos, in feodi quoque crementum, cognato ſuo Germano & Filiolo libere poſſidendam, & in perpetuum hæreditario jure tenendam contulit Ardolpho.* Le Roman *d'Amile & d'Amy* MS.

Fillieus, diſt-il, je vous ay moult aimé,
Mais d'une choſe ait fait grant laſcheté,
De Fillolage ne vous ay point donné,
Or le vous voil bel & gent preſenter.

Legi Diploma Philippi VI. Reg. Franc. an. 1343. menſe Maii, quo Philippo Alenconio filiolo ſuo, & ex fratre Carolo nepoti, 6000. libratas terræ concedit, in cujus dorſo hæc verba habentur: *Charte contenant comme la terre de Donffront fut baillée en aſſiete pour* 3730. *ll.* 9. *ſol.* 4. *den. obol. en rabatant de* 6000. *liv. de terres, que le Roy Philippes avoit données en Filleurage à Monſ. Philippes d'Alençon.* Exſtat in eamdem ſententiam Charta alia hocce verborum contextu in Tabulario Regio Reg. 78. *Philippes par la grace de Dieu Roy de France. Sçavoir faiſons à tous preſens & avenir, que comme Perros Plain-champs, fils baſtart Olivier Plain-champs, nous a fait expoſer, que en Filiolage li furent données pour Dieu pluſieurs berbis, leſquelles ledit Olivier ſon pere priſt par devers ſoy, & les fiſt long-temps garder, tant qu'elles vindrent à grand nombre, &c.* 24. *May* 1350. *à Laigny ſur Marne.*

Filiaticum, Idem quod *Filiolatus*. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 49. *Et habeo duos manſos, quos dedit Epiſcopus Iſarnus Radulfo avo meo pro Filiatico.*

Conſtat autem ex Scriptoribus, à ſuſceptoribus collata ferme ſemper filiolis poſt baptiſmum munera, in ſignum adoptionis, vi cujus bonorum ſuorum partem aliquam iis deberi exiſtimabant Aſſerus de Ælfredi rebus geſtis ann. 878. de Godrum Rege Paganorum: *Quem Ælfred Rex in filium adoptionis ſibi ſuſcipiens, de fonte ſacro baptiſmatis elevavit: cujus chriſmatis ſoluto* 8. *die in villa Regia, quæ dicitur Wedmor, fuit: qui, poſtquam baptizatus fuit,* 12. *noctibus cum Rege manſit. Cui Rex cum ſuis omnibus multa & optima ædificia largiter dedit.* Beda lib. 4. Hiſt. cap. 13. *Erat autem Rex gentis ipſius Ædilwach, non multo ante baptizatus in provincia Merciorum, præſente ac ſuggerente Rege Wlfhere, à quo etiam egreſſus de fonte, loco filii ſuſceptus eſt, in cujus ſignum adoptionis duas illi provincias donavit, &c.* Henricus Huntindon. lib. 2. Hiſtor. p. 318. *Ejus autem induſtria converſus eſt Rex Adelwold Rex Sudſex primus ad fidem, cui de lavacro ſuſcepto dedit in ſignum adoptionis inſulam With.* Rogerus Hovedenus an. 994. de eodem Ethelwaldo Rege: *Quem Rex honorifice ſuſcepit, & confirmari ab Epiſcopo fecit, ſibique in filium adoptavit, & regio munere donavit.* Ad de Dudonem lib. 2. & 3. de Actis Norman. pag. 84. 100. & Gobelinum Perſonam in Coſmodromio pag. 193. Denique huc ſpectant, quæ habet Scylitzes de Michaële Imp. Theophili filio p. 544. *Τῶν συμπαιζόντων αὐτῷ καὶ συνηνιοχούντων καὶ συναμιλλωμένων ἐκ τοῦ θείου υἱοθετούμενος τὰ τέκνα βαπτίσματος, τὸν βασιλικὸν καλούμενον πλοῦτον, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα, καὶ τοὐλάχιστον πεντήκοντα τῷ καθεκάστῳ παρεχόμενος λίτρας.*

¶ FILIUM, ut infra *Filum aquæ*, Gall. *le Fil de l'eau.* D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. p. 945. col. 2. ex Codice Feudorum Campaniæ: *Comes Campaniæ poteſt ſequi homines ſanctuarios de cuſtodia ſua, uſque ad la Beurouve in omni parte citra aquam; & Filium de la Beurouve eſt per molendinum Comitis S. Pauli de Cloia.*

FILIUS, vox uſurpata etiam in brutis: nam & Iſidorus *filios* de ovibus dixit: de hirundinibus, vetus Interpres Juvenalis Sat. 10. v. 230. *παιδία* de ranis, Heſychius in *Γύρινον*, ut & Syneſius de aliis animantibus.

¶ Filius, Ætate minor, ſic à majoribus compellatus ad animi paterni teſtimonium. Vide *Pater.*

Filiis, pro *Filiabus*, uſurpant l. 2. Cod. Th. de Secund. nupt. & l. 2. de Lenonib.

¶ Filii, pro Liberis, filiis nempe & filiabus, in Lege Salica tit. 62. *Si quis mortuus fuerit, & Filios non dimiſerit, &c.* Ubi Lex Ripuar. *Si quis abſque liberis defunctus fuerit, &c.*

Filios, Cæſarum dignitate à ſe donatos compellabant Imperatores, ut ii viciſſim Auguſtos, *Patres* appellabant. Vide Lactantium de Mortib. Perſecutor. n. 20. 32.

¶ Filios, paſſim Reges ſalutant ſummi Pontifices in epiſtolis ſuis, ut Gregorius M. Adilbertum Anglorum Regem lib. 5. Epiſt. 60. Vide etiam Epiſtolam 59. Quod etiam Epiſcopis ſæculo VI. in uſu erat, ut probant Aureliani Arelatenſis Epiſcopi ad Teudebertum Regem, Deſiderii Cadurcenſis ad Sigebertum & Dagobertum Epiſtolæ apud Ducheſnium Hiſt. Fr. to. 1. p. 857. & ſeqq. Huc ſpectat quod Innocentius III. ſcribit ad Atinatenſem Epiſcopum, nempe *Apoſtolicæ ſedis conſuetudinem in ſuis literis hanc tenere, ut Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos Fratres; ceteros autem Reges, Principes, vel cujuſcumque ordinis Filios, in noſtris literis appellemus.* Sed illud non inſuper habendum, quod Matthæus Albanenſis Epiſcopus & Apoſtolicæ Sedis Legatus, *cariſſimum Filium noſtrum Ludovicum Regem, cognomento Groſſum*, vocat in Chartario S. Martini de Campis. Hæc poſt Mabillonium lib. 2. Diplom. c. 2. num. 7.

¶ Filius

¶ Filius Baptismatis. Vide *Filiolus.*

Filius Dalgo. Vide *Hidalgus.*

Filius Ecclesiæ. S. Ambroſius Epiſt. 33. ad Valentinianum Imper. *Quid enim honorificentius, quam ut Imperator Eccleſiæ Filius eſſe dicatur? quod enim dicitur, ſine peccato dicitur.* Joannes Papa: *Si Imperator Catholicus eſt, (quod ſalva pace ipſius dicimus) Filius eſt, non Præſul Eccleſiæ.* Ceremoniale Cencii Camerarii, de Inauguratione Cæſaris: *Tunc ſurgens Dominus Papa ter quærit ab eo, ſi vult eſſe Filius Eccleſiæ: quo ter reſpondente, Volo; Dominus Papa dicit: Et ego te recipio ut Filium Eccleſiæ: & mittit eum ſub manto, & ille oſculatur pectus Domini Papæ.* Ubi obſervanda formula adoptionis, & *mittit eum ſub manto*, de quo more copioſe egimus in Diſſert. 22. ad Joinvillam. Gregorius VII. PP. l. 3. Epiſt. 11. *Noverit fraternitas tua, quoniam Rogerius Comes frater Roberti Ducis Apoſtolicæ Sedis benedictionem & abſolutionem requirit, ejuſque Filius vocari & eſſe deſiderat.* Willel. Brito lib. 8. Philipp. de Philippo Aug.

Hæc Rex ut juri contraria, juris amator,
Filius Eccleſiæ, ob matris revocavit amorem.

Vide Bertoldum an. 1095.

Filii Ecclesiæ Clerici & Sacerdotes uni Eccleſiæ addicti, apud Anaſtaſium in Bonifacio III. & in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 41.

¶ Filius Familias, *Fils familier, franc, legitime,* in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

Filius Georgii. Geſta Francor. expugnant. Hieruſalem ſub finem:

Rodbertus Flandrenſis, probus Miles, inclitus,
A Turcis appellatur Georgii Filius.

Gualterus Terwan. in Vita ſancti Caroli Comitis Flandr. de eodem Roberto cap. 3. *Ob invincibilem animi conſtantiam, ab ipſis quoque Arabibus ac Turcis Filius Georgii ſcribitur appellatus.*

Porro Arabes Robertum Flandrenſem appellarunt *Filium Georgii*, non quod à S. Georgio genus traxiſſe exiſtimarent, ſed quod ipſum eſſe S. Georgium Militem inclytum, & apud Græcos eo nomine celeberrimum, exiſtimarent. Nam Arabes, ut & Syri, *Filium hominis*, pro homine, *Filium iniquitatis*, pro iniquo dicebant, ut obſervat Abrahamus Ecchellenſis in Hiſt. Arab. cap. 1. p. 150. Vide, quæ de S. Georgio obſervat Seldenus in Titulis honorariis. Nos etiam quædam ad Joinvill.

¶ Filius Giezi, Leproſus, ſic dictus, quod Giezi à Deo lepra percuſſus fuit, uti narratur 4. Reg. 5. Georgius Chriſtian. to. 1. Rerum Mogunt. p. 14. ex decima de S. Aureo lectione: *Prima iſtius urbis mœnia in campeſtri loco ſpatioſo, ubi nunc eſt domus Filiorum Giezi, id eſt, Leproſorum.*

Filii Hernaudi, per contumeliam appellati à *Pullanis*, milites Chriſtiani, qui ad Terræ ſanctæ tuitionem, relicta ultro patria, & *pro Chriſto exulantes*, properabant, *tanquam fatui & idiotæ*, uti narrant Jacobus de Vitriaco lib. 1. Hiſt. Hieroſol. c. 72. & Sanutus lib. 3. part. 8. c. 2. & 5. Statuta Ordinis Hieroſ. tit. 19. de Verbor. ſignific. §. 33. *Per Filios Arnaldos, intelliguntur hi, qui noviſſime poſt alios Ordinem noſtrum ſunt profeſſi, quaſi tirones: Quod quidem vocabulum, quod & ipſum Gallicum eſt, in Terra ſancta frequens & commune fuit. Nam qui illic ex patribus Chriſtianis nati erant, Polani dicebantur, qui vero in partibus citramarinis nati eo veniebant, ab eis Filii Arnaldi vocabantur.* Otto Morena in Hiſt. Rerum Laudenſium p. 46. *Erat autem ibi ad illam obſidionem* (Cremæ) *quædam magna ſocietas ſolummodo pauperum & egenorum inſimul congregata, qui deriſione Filii Arnaldi appellabantur, &c.* De *Pullanis* agimus in hac voce.

¶ Filius Maritalis, Mariti filius, naturalis & legitimus, ex legitimo thoro procreatus. Teſtamentum Armandi *d'Alegre* an. 1263. in Chartario Caſæ-Dei: *In primis Hugonetum Filium meum legitimum & Maritalem inſtituo in hæredem.* Timeo ne legendum ſit *naturalem*; tritiſſima quippe hæc locutio, *Filius naturalis & legitimus.* Vide Rymerum to. 8. p. 177.

¶ Filius Matris Suæ, Spurius. Mabill. to. 5. Annal. Benedict. pag. 491. laudat Inſtrumentum anni 1111. quod ſubſcribunt *Herluinus pædagogus Ludovici Regis filii, Galterius Filius Matris ſuæ.*

Filius S. Petri dicuntur potiſſimum Imperatores ac Principes, qui Sedi Apoſtolicæ venerationem quamdam peculiarem impendunt, qualem filii patribus: quod pluribus obſervavit Nicolaus Alemannus in Diſſertat. de Lateranenſib. parietinis c. 11. Domnizo lib. 2. de Vita Mathild. c. 18.

Filius eſſe Petri ſi vult Rex, atque fidelis.

Filia Petri, Dicta Mathildis Comitiſſa, Bonifacii Ducis relicta vidua, Gregorio VII. PP. lib. 1. Epiſt. 11. l. 2. Epiſt. 9. & Domnizoni lib. 2. non ſemel. Idem cap. 3.

... Pacem putat eſſe futuram
Filiolæ Petri, Chriſti famulæque fideli

Rangerius Epiſcopus Lucenſis de eadem:

Filiolæ Petri violæ poſt lilia dentur.

Poſt Chartam ejuſdem Mathildis, quæ deſcribitur à Dominico in Aſſertore Gallico cap. 9. habentur in originali hæc verba: *P. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Verdunenſis Eccleſiæ dilectis fratribus ſal. & Apoſtolicam benedictionem. Quod Comitiſſa Mathildis dilecta Filia B. Petri Virdunenſi Eccleſiæ ſponte dedit, nos in illud hoc noſtro ſcripto aſſenſum præbuimus, ac proprio ſigillo deſignari juſſimus.* Ex Schedis Peireſcianis.

Filius Poenitentialis, dicitur Sacerdotis, à quo *pœnitentiam* quis accepit, ſeu cui confeſſus eſt peccata ſua, qui *Pater ſpiritualis*, ſeu πνευματικὸς vulgo appellatur. Concilium Sariſberienſe ann. 1217. c. 9. *Et cum peccans Sacerdos peccare faciat populum Dei, maxime à Filia ſua ſpirituali & Pœnitentiali ſe abſtineat, & ab omnibus, quibus diſpenſaverit Eccleſiaſtica ſacramenta: ſciens, quod in deteſtationem tanti peccati ſecundum Canones & SS. Patrum ſtatuta, 15. anni debentur, & poſtea detruſio in Monaſterio.* Conſtitutiones Synodales Epiſcopi anonymi an. 1237. to. 2. Concil. Angl. *Maxime autem à Filia ſua Pœnitentiali ſe contineat, &c.*

Filius Spiritualis, Eadem notione. Concil. Dalmaticum an. 1199. c. 4. *Diſtrictius inhibemus, ne aliquis Sacerdos filii ſui vel Filiæ Spiritalis privatam confeſſionem alicui revelare præſumat.* Alias

Filius Spiritualis ejus dicitur, à quo in baptiſmo exceptus eſt. Inſcriptio Chriſtiana apud Seldenum ad Marmora Arundel. ΙΩΑΝΝΗC ΡΟΥΦΙΝΟΥ CΜΥΡΝΑΙΟC CΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡ.. ΔΩΡΗΣΑΜΗ ΤΟ ΚΗΠΙΟΝ ΤΟΥΤΟ ΘΕΟΔΩΡΩ ΤΩ ΕΜΩ ΓΝΕΕΚΓΟΝΩ † ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩ † ΥΙΩ. [Vide *Filiolus.*]

Filius Spiritualis, Adoptatus. Vetus Scheda apud Baluzium in Append. ad Capitul. num. 88. *Avunculo, qui eum in Spiritalis Filii vicem ſuſceperat.* Vide *Adoptio*, & Oct. Ferrarium in *Figliol d'anima.*

Filius Tonitrui, dictus S. Joannes Evangeliſta. Rupertus lib. 3. de Divin. Offic. c. 22. de S. Joann. Evang. *Hic Tonitrus Firmamenti, opera manuum ejus annuntians, qui verba cælorum eloquentium*

in fines terræ fecit audiri, ſcilicet quod Verbum Deus, Deus abſconditus, in ſole poſuit tabernaculum ſuum, &c. Theophanes Cerameus Homil. 48. Ὁ μεγαλόφωνος υἱὸς τῆς βροντῆς. Vide Notas noſtras ad Alexiad.

¶ FILLA, Laquei in ima Chartarum ora inſerti, è quibus pendet ſigillum, Gall. *Lacs.* Conventiones MSS. inter Ludovicum Reg. Siciliæ & Cives Arelat. ann. 1386. *Sigillatum ſigillo magno pendente dicte domine noſtre Regine & Comitiſſe, in cera rubea cum Fillis cirici crocei & rubei.*

¶ FILLIUM AQUÆ, ut infra *Filum aquæ*, Gall. *le Fil de l'eau.* Chartular. Gemetic. tom. 1. p. 126. *Quantum terra veſtra ſe in longum eſtenditur & in latum uſque ad Fillium aquæ.*

FILLONES, Nebulones, cujuſmodi ſunt, quos noſtri inde fortean *Filous* vocant.: verberones. Kero Monach. *Verbera, Fillo. Verberum, Filloum, Fillonokertu.* Theodulfus Epigram. 3. in Analectis viri eruditiſſimi Mabillonii tom. 1. de Bilingue:

Ecce nugax labiis Filo quidam certa ſuſurrans
Nunc joca, nunc fletus, nunc quoque turpe canit.

Infra:

Haud ſecus inſtabiles percurrit elluo montes
Infeſtus juvenum, quos agit aula levis.

Ratherius Veron. Epiſc. in Qualit. Conjectur. p. 200. *Dicit pro eo, quod eſt animoſus atque pauperrimus, nolit miniſtrum vel Capellanum habere, quem Fillonem non audet appellare.* Eckeardus junior de Caſib. S. Galli 5. *Ecce Ungri, Fillones illi fugitivi, nunciis me fatigant.* [Geraldus *de Brie* in Epiſtola ad Conſules Albienſes an. 1421. inter Anecd. Marten. to. 2. col. 1712. *Devotioni veſtræ notum facimus per præſentes hæreſiarcham & Filonem illum Johannem Carrerii, ſcandalum orbis, & læſæ majeſtatis reum, per Eccleſiam cum ſuis fautoribus & complicibus, juſto Dei judicio condemnatum.*] Vide Menagium in Orig. Gallic. v. *Filou.*

¶ FILLUM, Filum, ſeries, ordo v. g. granorum continue inſertorum, Italis *Filo* & *Filza.* Litteræ Ducis Venetiarum an. 1387. apud Rymer. to. 7. p. 562. col. 1. *Filla viginti tria perlarum groſſarum, quæ fuerunt numero perlæ ſeptingentæ quinquaginta ſeptem, & unum rubinum in tabulla ligatum in auro.*

¶ FILO. Vide *Fillones.*

¶ FILOCAPTUS, Amore captus, ex Græco φιλεῖν, Amare, & Latino, Capere. Fr. Marianus in Vita B. Joannis Bonviſii inter Acta SS. Maii to. 5. pag. 102. *Cœpit ita tribulationes concupiſcere & in tantum ſe in ipſis delectari, velut de ipſis Filocaptus, ut, &c.*

¶ FILOCOPUS, *Ameur de jactance, qui veut apparoir en ſes euvres*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Johanni de Janua, *Amator jactantiæ, qui vult ut labor ſuus appareat propter vanam gloriam, à copos, labor, vel ops, viſio.* Sed vereor ne legendum ſit *Filocompus*, à φιλόκομπος, Jactantiæ amator.

¶ FILOGRAMUS. Chartam ann. 977. ſubſcribit Bernardus *Gramaticus, eleemoſynarius* Ermengaudi Archiep. Narbon. avunculi ſui cum hocce titulo: *Bernardus Filogramus*; à Græco, ni fallor, φιλογράμματος, Litterarum ſtudioſus.

FILOPARES, ait Salmaſius, res dicuntur, quæ ſunt *filo pari*, id eſt, magnitudine & figura, lineamentiſque formæ plane pares: *filum* enim idem omnino quod lineamentum, Græcis χαρακτὴρ, περιγραφὴ εἴδους. Lucretius lib. 2.

Debent nimirum non omnibus omnia prorſum
Eſſe Pari Filo, ſimilique affecta figura.

Ita etiam *filum* uſurpant Plautus & Agellius. Anaſtaſius in Gregorio III. PP. p. 72. *Quas* (columnas) *ſtatuit circa Presbyterium ante Confeſſionem, tres à dextris, & tres à ſiniſtris, juxta alias antiquas ſex Filopares.* Ubi alii Codd. habent *philopareas.* Idem in Gregor. IV. *Albas majores numero 29. Alabandinas majores numero 20. albas modicas habens circum capitis coronam diverſe Filopares.* In Leone III. pag. 122. *Item velum alythino rotatu habens periclyſin rotas cum cancellis, & in medio crucem cum gemmis, & 4. rotas de Tyrio Filopares.* In Leone IV. *Gabatas de argento puriſſimo numero 6. tres quidem Filopares ſigno Chriſti, &c.*

¶ FILOPOMPUS, *Amator jactantiæ.* Papias in MS. Bituric. ex φίλος, Amicus, & Pompa.

FILOSA. Itinerarium Greg. XI. PP. p. 318. *Via incœpta obviant Pontifici hiſtriones, cum Filoſis via tractatur, &c.*

FILTORTUS. In Lege Salica titulus 44. ſic concipitur in Edit. Heroldi, *de Filtortis, qui Lege Salica vivunt.* In Edit. Tilliana, *de Filtortis, hoc eſt, qualiter homo furatas res intertiare debet.* Ubi Wendelinus *Filtortos* dici ait, pro *Flitortos*, lingua Flandrica *Ulietaert*, id eſt, *Fugitivos.* Eſt ergo, illo auctore, *Filtortus* hoc loco, qui vel fugit, vel de fuga eſt ſuſpectus, vel cui abſenti ac tanquam fugitivo furtum videtur imputandum.

☞ Perobſcuram hanc vocem, quam neque Wendelinus neque alii Commentatores aſſecuti ſunt, interpretari tentavit Eruditus Eccardus in notis ad Legem Salicam tit. 50. haud infelici, ut videtur, conatu. Agitur quippe in eo articulo quomodo quis crimen furti aut damni vel violentiæ alteri factæ à ſe removere poſſit. Violentia autem, vis, damnum, injuria & injuſtitia quæcumque medii ævi Scriptoribus *tortus* vel *tortum* vocatur. Hinc vocem compoſitam eſſe putat ex *fil* vel *fel*, à Germ. *Fehlen*, Falli, errare, & Latino barb. *Tortus*, Gall. *Tort*: adeo ut *Filtortus* vel *Feltortus*, ut habet Guelferbytanus codex, ſit Falſa injuria, vel etiam Falſo injuriatus, aut cui falſo crimen latrocinii imputatum eſt. Simplicius Schilterus in Gloſſ. Teuton. *Filtorta* exponit Res intertiatas, à verbo *Filen*, Commendare, & *Terte*, Tertius. Porro ibi ſermo fit de rebus apud alterum inventis quæ tertio commendari debent. Judicent horum idiomatum peritiores.

FILTRUM, *Filtronium, Filtur, &c.* Vide *Feltrum.*

¶ FILVA, Species navigii minoris, idem, ut conjicio, quod Italis *Filucca*, Noſtris *Felouque*, Phaſelus. Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 7. c. 17. *Ut ipſos defenſores urbis in multarum partium defenſione diſtraherent, quo debilitatam urbem viris bellatoribus facilius ſuperarent, cathenam quæ portum urbis concluſerat, præmiſſis portennis, quas vulgo alii Filvas, alii Copas vocant, magniſque navibus ſuccedentibus infringere conabantur.*

FILUM AQUÆ, Curſus aquæ rectus: Gallis *le Fil de l'eau. Filum aquæ, ſeu medium aquæ*, in Statutis Alexandri II. Regis Scotiæ c. 16. §. 1. Charta Joannæ Comitiſſæ Flandr. ann. 1230. pro Marquetano Monaſterio apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 30. *Uſque ad Filum aquæ, per quod navigium ducitur.* Occurrit etiam apud Bractonum lib. 4. tr. 1. cap. 28. §. 4. & in Conſuetud. *de Menetou ſur Cher*, art. 21. & Burbonenſi art. 341. *Secunda aqua navigare*, in Annalibus Eginhardi an. 826.

FILUM SALINÆ. Bulla Alexandri IV. PP. an. 1255. apud Ughellum to. 1. p. 68. *Unam pedicam terræ & dimidiam de Anferano, unum Filum Salinæ in pedica ſanctæ Aureæ, & tres Filos Salinæ in pedica ultra Tiberim.* Adde p. 125. 136. 137. 140. Charta Benedicti PP. apud eumdem Ughellum tom. 1. pag.

136. 143. *Filum Salinæ in integrum ſitum in 7. Filas. Item ei Baccanenſi & in Genucula Fila novem, omnia Fila Salinarum, quæ ad veſtrum Epiſcopium pertinere noſcuntur.* Ibidem: *Per foſſatum ipſius vallis pergit à pede Fili Salinarum, concludente totum campum uſque in pedicam, quæ vocatur Viſcoli, & Piſcina Galiarda concludente ipſam pedicam, quæ ſunt Fila 30. & pergente juxta Fila, quæ ſtant, &c.* [Greg. Monachus in Chronico Farfenſi, apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 524. *Item Guiniſius Negotians & Saxa jugalis ejus dederunt Filum Salinæ in pedica veteri.* Ibid. col. 421. *In portu Oſtiæ tenet Stephanus Preſbyter terras & vineas & Fila in Satine & in Colline ſimiliter.*]

¶ Filum Directum, Recta linea, rectus ordo, Gall. *Droite ligne.* Charta Thoſſiac. an. 1451. ſignata *Bonnet*: *Quandam domum cum curtili de retro, prout ſe extendit tendendo Directo Filo à dicto curtili ad corſerias villæ Thoſſiaci.*

Filum de Pallio Projicere, in argumentum remiſſionis injuriæ. Eigil in Vita S. Sturmii Abbatis Fuldenſis c. 18. de Pipino Rege: *Tollenſque manu ſua de pallio ſuo Filum, projecit in terram, & dixit: Ecce in teſtimonium perfectæ remiſſionis Filum de pallio meo projicio in terram, ut cunctis pateat, quod priſtina deinceps annulletur inimicitia.* Vide *Veſtire.*

¶ Filum de Paternoſtris, Series ſacrorum globulorum, vulgo *Chapelet*, in Hiſtor. Delphin. tom. 2. pag. 275.

¶ FIMARE, Stercorare, Fimo pinguefacere, Gall. *Fumer.* Charta Roberti Abbat. Corbeienſis in Archivo ejuſdem Monaſt. *Terras quoque quas Fimaverat, in quibus agriculturam clamabat, conceſſimus ei.*

¶ Fimatura, Stercoratio, ibidem: *Donec Fimaturam ſuam pro ruſticana conſuetudine recepiſſet.* Id eſt, donec collegiſſet fructus è terris recens ſtercoratis.

¶ Fimarius Currus, Quo Fimus exſportatur, Lamberto Ardenſi, apud Ludewig. to. 8. p. 600. ubi legendum *Curris Fimariis* pro *Curtis Fimariis.* Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Fimarius, Fienteur, c'eſt qui porte fiens. Bos vel equus qui portat fimum.* J. de Janua.

Fimarium, Fimetum, locus ubi reponitur fimus quo agri ſtercorantur, in Statutis Davidis II. Regis Scotiæ c. 15. *Si aliquis injuſte & contra legem alterius canem interfecerit, vigilabit & cuſtodiet ejus Fimarium poſt annum & diem.* Gall. *Fumier.* Charta an. 1254. in M. Paſtorali Eccleſiæ Pariſ. l. 9. Ch. 45. *Necnon Fimarium, paleam, & ſtramina exiſtentia in porpriſio prædicto, &c.* Will. *Guiart* in Hiſt. Franc. MS. ann. 1304.

S'en vont vers Vendinc à grantes routes,
Par biaus chemins, & par Femiers.

FIMBRIÆ, Pallæ, quibus Sanctorum ſepulcra tegebantur. Gregorius Turon. lib. 7. cap. 22. *Illud inter jurgia exprobrans, quod eum velim à ſancti Antiſtitis Fimbriis ſeparare.*

FIMBRINA, nude, in Gloſſ. Arabico-Lat. & mox: *Fimbri, Bombyx.* Sed videtur legendum, *Fibrina*, & *Fibri.* Vide *Bever.*

FIMELLA, vel Femella, Ferrum januæ affixum, per quod circellum ei inſertum ducitur, ut ad ejus ſtrepitum janitor fores aperiat, Occitanis *Femelle.* Gl. S. Benedicti cap. de ferramentis p. 170. *Femella*, ἀμφίδρυς. Regula Magiſtri cap. 95. *Quæ Regia Monaſterii aforis circellum habeat ferreum in Fimella, quo ab adveniente concuſſo, cujuſlibet ſupervenientis intus indicetur adventus.*

¶ FIMELLUS. Privilegium Wifredi pro Monaſterio Rivipullenſi, inter Concil. Hiſpan. to. 3. p. 165. col. 2. *De alio vero latere deſcendit de monte ſuper Fimellos & pervenit per torrentem, qui eſt ultra villa Jordanos, & infundit in Fezer.*

¶ FIMENA, pro *Femina*, in Præcepto Chlotharii III. to. 1. Annal. Benedict. pag. 694. col. 1.

FIMITIUM. Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 256. *Percipit Prior 4. acras frumenti, & 4. avenæ, in culturis, poſt Fimitium, ex liberatione ſervientis.* Ubi Editor ad marg. Lege, *fœniſicium*: Verum non ſecatur fœnum in *culturis*; ſed *bladum*, aut avena in iis ſeritur. Proinde malim *Fimitium* tempus eſſe, quo agri fimantur.

FIMORARE, Fimare, *Fumer.* Fleta l. 2. c. 76. §. 3. *Terra ſabuloſa fimo puro non Fimoretur.*

¶ FIMORATIUM, Fimetum, locus ubi fimus aliaque ſtercora projiciuntur. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 59. *Statuimus ut ſi aliqua perſona patuum habet vel habebit infra Maſſiliam alicubi, ubi ſit vel fiet Fimoratium quod illa perſona cujus patuum eſt, ... ita claudere, & alte teneatur ne ibi fiat vel poſſit fieri Fimoratium vel fimus, aut ſcobilla aliquatenus projici.* Ibid. lib. 2. c. 41. *Totum aliud lutum quod exibit de prædictis operatoriis projiciant ſeu projici faciant in ſuis Fimoratiis.* Vide in *Fimare.*

¶ FINABILITER, Omnino, prorſus. Inſtrum. an. 1225. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 379. *In quibuſque Dominicis noſtris liberi ſint, quiti & immunes Finabiliter ab omnibus peagiis & conſuetudinibus.* Occurrit rurſus apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 38.

¶ FINACIO, Compoſitio de certa pecuniæ ſumma perſolvenda; vel à voce *Finis* interdum ejuſdem ſignificationis, vel à Germanico *Finantz*, Uſura, fenus: quia pro fenore componi ſolet. Hinc noſtrum *Finance.* Tabularium Calenſe pag. 117. *De Finacione forimaritagii Johannis de Belloto in Bria .... Item aſſeruit, quod ipſe Johannes duxit in uxorem Petronillam filiam Gilleberti de Docies feminam de corpore Monaſterii S. Faronis Meldenſis, & non de Kala, propter quod idem Johannes Finavit cum fratre Richardo Procuratore generali ipſius Monaſterii de Kala...., ad* VII. *lib. &* II. *ſol. Turon. & ad* IV. *ſextarios avenæ bonæ & venalis.* Vide *Financia* & *Finare.*

FINAGIUM, Confinium, finis ac limes agri, ex Gallico *Finage*, in Conſuetud. Meledunenſi art. 302. Senonenſi art. 145. Trecenſi art. 169. & aliis. Utitur Joann. Eremita lib. 2. de Vita S. Bernardi cap. 12. [Charta Theobaldi Comitis Campaniæ an. 1253. *In redditibus ſive proventibus, feodis & rebus aliis, quæ ipſi in dictis villis & in Finagiis eorumdem habent.* Charta fundationis Marciliaci anni 1239. inter Inſtrum. tom. 4. Gall. Chriſt. col. 100. *Conceſſerunt... omnes terras quas tenent ad carrucam ſuam & Finagium de Marciliaco. Item prata quæ habent in Finagio de Marciliaco.* Occurrit rurſus apud D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu p. 275. Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 1091. in Chartulario B. M. de Accincto pag. 44. & 52. in Chartulario S. Quintini in Inſula p. 170. &c.]

1. FINALIS. Vetus Charta an. 936. apud Catellum lib. 1. Hiſt. Comitum Toloſæ p. 89. *Cum ſilvis & foreſtis, & cum omnibus Finalibus & mercariis, & ſirnumjugiis, &c.* Forte *fivalibus*, id eſt, viris feodalibus, vaſſallis: nam & *fivum* pro *fevum*, occurrit.

¶ 2. FINALIS, Neuma. Ordinar. Argent. an. 1364. apud Marten. de Divin. Offic. p. 508. *Graduale & Alleluia cum ſuis verſibus ad Veſperas per hanc hebdomadam pleniter ſicut ad Miſſam cantantur, ſed Finales prætermittuntur.*

¶ FINALITER, Demum, tandem, crebro occurrit, ſed improbat Voſſius de Vit. Ling. Lat. 4. 32.

FINANCIA, Præſtatio pecuniaria, [Gall. *Finance.*] Vetus Charta in Hiſtoria Epiſcoporum Lodovenſium p. 106. *Abſque omni exactione toltæ, quæſtæ, talliæ, guacciæ, & Financiæ.* [*Financia pecuniaria*, in Litteris Johannis Reg. Franc. an. 1358.] Occurrit præterea in Charta anni 1305. in Hiſt. Vaſtinenſi p. 313. [apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Regum Franc. p. 305. 1°. Rymerum to. 8. pag. 211. Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 968. in Legibus Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. p. L.] & alibi ſæpe. Vide *Finis* 2. & *Finacio.*

¶ FINANCIO, Eadem notione, apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Regum Franc. pag. 304. 2°. col. 2.

¶ FINARE, *Financiam* præſtare; Componere, præſertim de certa pecuniæ ſumma exſolvenda. Inſtructio Philippi IV. Franc. Reg. pro *Financiis* recipiendis an. 1302. apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. pag. 351. *Non enim intentionis noſtræ exiſtit, quod illi qui in mobilibus & hereditagiis valorem ducentarum librarum Turon. non habent, ad Finandum cogantur.* Litteræ ejuſd. Regis ad Epiſcopum Albienſem an. 1303. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 1338. *De veniendo, vel mittendo hac vice in noſtrum Flandrenſem exercitum, vel Finando, aut præſtando ſubventionem aliam pro eodem excuſati penitus & immunes nihilominus habeantur.* Præceptum Philippi VI. to. 2. Ordinat. p. 25. *Cum nos audita ſupplicatione dilectorum noſtrorum Capituli & Capellanorum Eccleſiæ Attrebatenſis dicentium, quod vos ipſos compellatis ad Finandum vobiſcum de & ſuper quibuſdam rebus, &c.* Inſtrumentum anni 1234. ex Archivis Majoris Monaſterii: *Conventio fuit inter Gaufridum Priorem de Donge & Creiſſon & Bonoſtru de Guerrandia Judæos, quam Finaverunt taliter, quod dictus Prior & res Prioratus remanſerunt liberæ ab omnibus debitis prædictorum Judæorum.* Præceptum S. Ludovici anni circiter 1235. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Feudorum Uſu ad calcem p. xxxiv. *Ordinatum fuit ad revelationem malarum conſuetudinum, quod de patre ad filium, vel alio modo, quando relevare convenerit; niſi Finator poſſit Finare cum domino ſuo, dominus tenebit domanium ſuum per annum, ſi ibi ſit terra arabilis, quæ culta ſit.* Tabular. Calenſe p. 65. ann. 1262. *De quo quidem racheto dicti Galterus & Agnes ejus uxor recognoverunt coram nobis ſe Finaſſe cum dicta Abbatiſſa.* Chartular. S. Vandregeſilli to. 2. p. 1993. ex Inſtrumento anni 1277. *Cum Abbas & Conventus S. Wandregeſilli juxta tenorem ordinationis noſtræ Finaverint cum Ballivo noſtro Caleti ſuper retinendis perpetuo acquiſitis per ipſos, &c.* Viſitatio Prioratus de Jaligniaco per Archiepiſcopum Bituric. an. 1283. apud Stephanotium tom. 13. Fragm. Hiſt. MSS. p. 258. *Finavit Prior de Firmitate ſuper Aligerim de novem libris pro procuratione.* Et p. 272. in Viſitatione Prioratus Celſiniarum: *Finavit Prior Dambert & Prior de Chamont pro dictis procurationibus* xx. *libr.* iv. *ſol.* Charta Caroli VI. Reg. Franc. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. inter Inſtr. p. 122. *Per metum, aut longam detenſionem carceris Finare & componere compulſi fuerunt.* Eadem notione *Finer* uſurparunt noſtri. Ordinat. Johannis Fr. Reg. an. 1355. to. 3. Ordinat. p. 30. *Il a convenu que pluſieurs ayent Finé.* Ibid. p. 266. *Nous ne pouvons bonnement Finer, ſe n'eſtoit par le domaine & revenüe du prouffilt & emolument des monnoyes.*

¶ FINATOR, Qui *Financiam* debet ratione *relevii.* Vide *Finare.*

¶ FINATIO, Eadem notione qua *Financia.* Inſtrum. ann. 1277. in Chartulario S. Vandreg. p. 1993. *Cum Abbas & Conventus S. Wandregeſilli ... Finaverint cum Ballivo noſtro Rothomag. Finationem hujuſmodi pro nobis recipiente ſuper, &c.* Edictum Philippi cognomento Audacis Regis Fr. ann. 1274. apud D. *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. p. 435. *Dicerent etiam eos jus non habere exigendi à tabernariis denarios, qui Finationes Celariorum nuncupantur.* Vide *Finis* 1.

FINCARE. Eximinus Petri Salanova Juſtitia Aragonum, apud Blancam in Comment. Rer. Arag. p. 332. *Etſi contra tria prædicta fecerint, Fincant pro talibus, quales eſſe debent ſecundum conſuetudinem Hiſpaniæ.* Videtur legendum *fineant*, vel *finiant*, hoc eſt, ſolvant. Vide *Finis.* [Nihil emendatione opus, ut videtur; nam *Finca* Hiſpanis eſt certa pecuniæ ſumma: unde *Fincare* pro ſolvere, dixerunt.] Niſi idem ſit quod

FINCHARE, in Charta Adelphonſi Regis Aragonum pro Cæſarauguſtanis, apud Mich. de Molino p. 265. & Blancam pag. 640. *Dono vobis fueros bonos, quales vos mihi demandaſtis, quomodo habent illos bonos infançones de Aragone, quod bene populetis & Finchetis ibi.*

FINCTUS. Synodus Romana II. ſub Silveſtro c. 13. *Teſtimonium Clerici adverſus laïcum non admitti; Finctus eſt enim.* Ita utraque Editio. Forte *ſanctus.*

☞ Gloſſæ Iſid. *Finctus fuerit, Apicem obtinuit dignitatis, dicitur Fluminalis.* Sic & Excerpta, niſi quod pro *obtinuit* in illis ſcribitur *obtinet.* Pro *Fluminalis* legendum *Flamen dialis*, ſicque hic locus eſt conſtituendus: *Finctus fuit, Apicem dignitatis obtinuit, dicitur Flamen dialis. Finctus* eſt pro *Vinctus.* Vincti autem dicuntur Flamines diales, quia ſemper erant velato capite, illudque habebant cinctum filo. De his Virgilius:

Velati lino & verbenis tempora vincti.

An ab hujuſmodi flaminibus Clerici dicti ſunt *Fincti* ſeu *vincti* in laudata Synodo Romana?

¶ FINETENUS, Omnino, perpetuo. Zacharias PP. Epiſt. ad Bonifacium Epiſc. tom. 3. Concil. *Sed auxiliante Deo, illud, quod prædicamus, Finetenus obſervandum cenſemus.*

FINGA, vel FINGIA, *quoddam genus ſimiarum villoſum comis & armis prominentibus, docile ad feritatis oblivionem.* Ugutio à *Fingere* deducit. Galli *Singe* vocant.

¶ FINGENDI. Vide *Fegangi.*

FINGIA, *Dicitur quoddam genus panis, qui farinulam modicam accipit & frumentum modicum, & habet humectionis plus quam omnis panis, unde & Fingiæ nomen accepit propter humorem & candorem.* Ugutio. [Vide *Finga.*]

FINIABILIS, *Terminabilis, extremus*, in Notis Iſonis Magiſtri p. 837.

FINICULUM. Charta Aldrici Epiſcopi Cenoman. in ejus Vita num. 31. *Et de vino optimo modios 4. & inſuper potionem de Finiculo modium unum.* Legendum forte *viniculo*, ut opponatur *vino optimo.*

¶ FINIRE. Vide mox in *Finis.*

1. FINIS, eſt Judicialis illa tranſactio, qua quis ad majorem facti auctoritatem coram Juſtitiariis Regis terras vel tenementum ad alium transfert, & eorum ſubſcriptionibus firmat. Bractonil. 5. tract. 5. c. 28. *Finis ideo dicitur finalis concordia, quia imponit finem litibus, & eſt exceptio peremptoria.* Glanvilla lib. 8. c. 1. *Finis eſt amicabilis compoſitio, & finalis concordia ex conſenſu & licentia Domini Regis, vel ejus Juſtitiariorum.* Vide eumd. c. 3. Brompt. p. 1103. Cowellum lib. 1. tit. 21. lib. 2. tit. 13.

Skenæum de Verbor.ſignificat. & Spelmannum in *Freda*, & *Finis*. *Quærela de Fine facto in Curia non obſervato*, pertinet ad Vicecomitum juriſdictionem, in Regiam Majeſt. lib. 1. c. 3. §. 3. [Charta Johan. Regis Angl. in Lib. nigro Scaccarii p. 383. *Poſt triduum vero pœnituit illum Finis illius, & dixit, quod Finem illum tenere non potuit.*] Huc ſpectat proverbium, quod habetur in Conſuetudine Perticenſi art. 61. *Quand argent faut, Finaiſon nulle.* i. Cum deficit pecunia, nullus *Finis*, ſeu nulla & irrita compoſitio. Hinc

¶ Finatio, Compoſitio, conventio. Charta permutationis an. 1253. è Chartular. Meld. *De hujuſmodi autem Finatione habent dicti homines litteras noſtras & litteras Capituli Meldenſis.*

Finem Facere, Componere de lite, de crimine, [vel de alia qualibet re.] Liber cenſus & debitorum Bigorræ, fol. 14. *Deſcriptio concordiæ Sancii de Labarta, quam habuit cum domino ſuo Centullo Comite de Bigorra, quando ſe in captionem Comitis miſit, & guerram ſuam Diffinivit, & Comiti dedit ſuam fidem, &c.* Fol. 15. *Poſtea Raymondus Garſias Fecit Finem cum Comite tali pacto, &c.* [Litteræ Edwardi Angl. Regis an. 1294. apud Rymerum to. 2. p. 650. *Sciatis quod aſſignavimus vos ... ad recipiendum Fines vice noſtra ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus & cæteris viris Religioſis, perſonis Eccleſiaſticis, Dominabus, Viduis & aliis mulieribus quibuſcumque, ac etiam ab aliis, à quibus Fines hujuſmodi recipiendos videritis, & qui Fines nobiſcum Facere voluerint pro ſervitio, quod nobis debent, & facere tenentur in inſtanti expeditione noſtri Vaſconiæ.* Et pag. 923. in Litteris anni 1303. *Volentes tamen ipſorum Prælatorum, Religioſorum, Mulierum ac aliorum, qui ad arma minus potentes ... exiſtunt, parcere gratioſe ... publice proclamari facias, quod ipſi Prælati, Religioſi, Mulieres, qui ſervitium ſuum nobis debent, & Finem pro eodem ſervitio nobiſcum Facere voluerint, veniant coram Theſaurario & Baronibus noſtris ... ad Faciendum Finem nobiſcum pro ſervitio ſuo prædicto, & ad eundem Finem, videlicet viginti librarum pro feodo unius Militis, nobis idem in eodem craſtino ſolvendo; alioquin quod ſint ad nos cum equis & armis, &c.* Similia legere eſt p. 237.] Vide Chron. Beſuenſe pag. 688. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 53. Matth. Paris pag. 501. 586. Regiam Majeſtatem lib. 1. c. 3. 27. lib. 4. c. 18. Fletam lib. 2. c. 7. §. 3. Thom. Walſingham. pag. 180. Catellum in Hiſt. Comit. Toloſæ pag. 229. Marcam in Hiſt. Beneharn. l. 4. c. 5. n. 2. &c.

Finire, Eadem notione, apud Roger. Hoveden. p. 783. *Inquirendum eſt etiam, quæ viduæ non Finierunt pro ſe maritandis, & finis capiatur ad opus Domini Regis.* Brompton. pag. 1105. *Quando Rex Scotiæ cum Domino Rege Finivit.*

Capere Finem *vel mercedem*, in Fleta l. 2. c. 41. §. 25. 44. Inquiſitiones de foriſfacturis foreſtar. in Additam. ad Matth. Paris art. 21. *Item inquirendum eſt ... qui Juſticiarii Finem ceperint de foreſtariis, ut ponerentur in ballivis ſuis foreſtarii, ut permitterent ipſos eſſe in balliva foreſtæ ſub ipſis, ad damnum Domini Regis, &c.* Ii, qui pactum inierunt cum foreſtariis, aut ab iis pecuniam acceperunt.

Finem Levare & *proſequi* dicitur in jus de re aliqua vocatus, cum cauſæ ſuæ agnito defectu, à judicibus concordandi licentiam impetrat, pactumque, quod cum actore ſuper controverſia init, coram eiſdem judicibus recognoſcit. Ita *Finem levare* apud Anglos, idem fere eſt, quod apud nos: *Paſſer ſentence de condamnation.* Statutum de finibus levatis editum an. 27. Edw. I. cap. 1. *Quia Fines in Curia noſtra levati finem litibus debent imponere, & ideo Fines vocantur, maxime cum poſt duellum & magnam aſſiſam in ſuo caſu ultionum locum finalem teneant in perpetuum, &c.* Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 25. *Conceſſerunt cuidam Richardo Comiti Glouceſtriæ per Finem inde Levatum ... unum meſſuagium, &c. ... ſimiliter Nigellus* de Mandeuil, *hoc idem fecit per Finem inde Levatum coram eiſdem Juſtitiariis, & eodem anno, & conceſſit tres carrucatas terræ, &c.* Et pag. 325. *Sciendum eſt, quod cum Johannes de Breus pervenit ad ætatem, quidam Levatus fuit in Curia Regis inter ipſum & Reginaldum avunculum ſuum, per quem omnes terræ hic nominatæ remanſere D. Reginaldo & hæredibus, &c.* Denique p. 557. *Finis Levatus* dicitur eſſe *Finalis concordia.* Laudatur ab Edw. Cocko ad Littleton. ſect. 183. Statutum de modo levandi fines. Vide Chriſtophorum de Sancto Germano in Dial. de Fundamentis Legum Anglic. cap. 23. p. 69.

¶ Fine Canonico *terminare controverſiam*, apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 342.

Finis, etiam dicitur pecunia Regi perſoluta, pro licentia transferendi prædia: Anglis *the kynges ſylver*, i. *argentum Regis.* Spelm. [Vide ſuperius *Finem facere.*]

Finis, Pacta ſumma pecuniæ, quæ ineundorum prædiorum cauſa vel domino perſolvitur à native tenente, vel elocanti à conductore, olim *Gerſuma* dicta. Spelm.

Finis præterea eſt mulcta gravior, gravioribus delictis, vel à Rege & Magiſtratu impoſita, vel à domino manerii: Saxonibus, *Wita major.* Nam quæ levioribus impingebatur, *Wita* ſimpliciter, & *Amerciamentum* dicitur: quæ graviſſimis, *Redemptio.* Cowell. lib. 4. tit. 16. §. 37. & Spelman [*Finibus pro ictibus, effuſione ſanguinis, &c.* apud Rymerum to. 7. pag. 117.]

Finem Habere. Leo Oſt. lib. 3. c. 48. (al. 50.) *Quod illi cognoſcentes, & malum timentes, acceperunt conſilium intra ſe, ut ſi quo modo poſſent, fœdus cum Henrico Imperatore componerent, dicentes: Nullum ulterius ab eo Finem habebimus, ſed junctus Romanis, ... omnes nos de partibus illis expellet.* Phraſis Gallica: *Nous n'aurons pas de fin avec lui*, id eſt, nulla deinceps nobis cum illo erit conventio, niſi, &c.

Finire, Componere. Edictum Rotharis Regis Longobard. tit. 43. §. 33. *Omnes vero plagæ aut feritæ ... quæ evenerint per hunc tenorem, ſicut ſupra decretum eſt, Finiantur*, id eſt, componantur. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 70. *Qui pacem facit cum aliquo de vulnere vel malo, quod inflixerit, diſtincte cum teſtibus & gratuita parentum ejus unanimitate Finiat, ut ei ſcilicet ſic non requiratur ab ingenitis, &c.*

Item dimittere, quaſi per compoſitionem. Vetus Charta apud Guichenonum in Probat. Hiſt. Breſſenſis pag. 8. *Notum ... quod Udalricus dominus de Balgiaco reddidit, & reliquit, & Finivit pro ſalute animæ ſuæ ... omnes conſuetudines & prenditiones, &c.* Notitia ann. 1103. apud eumdem in Bibl. Sebuſiana Cent. 2. cap. 19. *Exiſtimans, ſe poſſe quaſdam ibi malas conſuetudines exercere, quas Berardus ille in vita ſua Finierat.* Infra: *Conteſtans, ne aliquis de progenie ſua, quod Finierat ipſe, præſumeret appetere, &c.*

Diffinire, Eadem notione. Charta Bernardi Vicecomitis Carcaſſonæ an. 1108. *Et ſolvo & Diffinio Domino Deo & ſanctæ Mariæ de Graſſa totum hoc, quod habeo, &c.* Vide Michaëlem *del Molino* in Re-

pertorio Foror. Aragon. in V. *Diſfinimentum*, & Obſervantias Regni Aragon. lib. 8. tit. de Homicidio §. 12.

2. FINIS. Vita S. Sabini Epiſc. Canuſini num. 19. *Dum Miſſarum ſolenniis à Diacono Finis ex more datur*, i. dum dicitur: *Ite, Miſſa eſt.*

3. FINIS, pro Domo, in l. 20. Cod. Th. de Epiſc.

4. FINIS, Idem quod *Terminus*, de qua voce infra, pagus, regio certis finibus limitata ac circumſcripta. Chronicon Beſuenſe, pag. 523. *Vendiderunt etiam & alias ſuas res, ſitas in Fine Vendourenſi, & in Fine Pontenſi, & in Fine Lulenſi, &c.* Pag. 516. *Quæ ſunt ſitæ in ipſo pago, & in Fine Lucenſi, ſeu in ipſa villa Luco.* Pag. 531. *Similiter dedit in ipſa Fine jornalem unum, & in alia Fine, quæ dicitur Campaniæ, dedit jornales duos.* Vide Formul. 37. ex Baluzianis initio, præterea Nicolaum Bergerium de Itinerib. Romanis p. 492. & Salmaſium ad Hiſt. Auguſt.

¶ AD FINEM QUOD, Gall. *Afin que*, Ut, quo, in Legibus Palatinis Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. pag. LXIII. apud Rymer. to. 8. pag. 425. & alibi: *Ad Fines conſilium celebrandi, aut pro aliis affariis*, in Areſto Parlamenti Toloſ. an. 1498.

FINITIO, Mors, qua vita finitur. Vetus Inſcriptio 810. *Sane Nevia Priſca ſi permanſerit uſque in diem Finitionis ſuæ, recipietur ibi juxta maritum ſuum.*

¶ FINITIMUS, Extremus. *Gravi morbo Finitimæ vitæ, &c.* in Vita S. Dunſtani, tom. 4. Maii pag. 349.

¶ FINITUS, Mortuus, vita functus. Bernard. Ordo Cluniac. part. 1. c. 74. art. 28. *Duo majora ſigna non pulſantur, niſi in feſtivitatibus quæ fiunt in cappis ... & ad officium fratris qui intra Monaſterium eſt Finitus.* Miracula S. Paulini, Julii tom. 3. p. 272. *Cum ego fui in curia B. Alexandri, ego vidi eum Finitum, ſpiratum & mortuum.*

¶ FINTINIRE dicitur hirundo, in V. *Baulare.*

FINTWITA. Vide *Fuhtwita.*

FINUS, Excellenter bonus, ex Gall. *Fin.* Ital. *Fino*, pro *Finitus*, quomodo etiam *Fini* uſurpamus, pro re, cui nihil addi poteſt, ſeu, ut vult Caſaubonus ad Perſii Sat. 5. tanquam finem ultimum aſſecuta. Joannes à S. Geminiano in Vita S. Finæ Virg. *Quod excellentem vel optimum gradum bonitatis obtinet, Finum vel Finiſſimum vulgariter appellatur.* [*Finum argentum*, in Charta Galteri Archiep. Senon. an. 1231. de controverſiis Epiſcopi Autiſſiod. & Comitis ſuper moneta. *Aurum Finum*, apud Rymerum tom. 5. pag. 50. in Actis SS. Junii tom. 5. pag. 656. ubi de B. Raymundo Lullo, & alibi. Le Roman d'*Athis* MS.

Artumides cil ne s'oublie
De faire deul pour ſes amis:
Perithous eſtoit Fenis,
Et cil l'amoit, c'eſt d'amour Fine.]

FIOLA, pro *Phiala*, Ampulla, noſtris *Fiole.* Vetus Interpres Juvenal. Sat. 10. *In aurata Fiola, cum vinum coloratum acceperis, time venena.* Utitur Matth. Paris pag. 146. [Occurrit præterea in Inventario Eccl. Noviom. ann. 1419. Item uſurpatur pro Inſtrumento muſico.] Vide *Vitula.*

FIOZA. Libertates MSS. Salvæterræ in Ruthenis an. 1284. *De qualibet Fioza carnis porci, quæ inventa fuerit in foro propinquiori ante Nativitatem Domini, ſemel in anno unum denarium* (dabit.)

¶ FIRA, FIRUM. Vide *Feriæ* 3.

FIRDEFARE, Profectio in bellum, *hoſtis, exercitus, cavalcata.* Vox Saxonica, ex ꝼiꞃꝺ vel ꝼiꞃꝺe, exercitus, expeditio, & ꝼaꞃe, profectio: proinde idem quod *heribannum*, in Legibus Canuti Regis cap. 91. apud Brompt. & in Legibus Henrici I. Regis Angliæ cap. 10. inter delicta, quorum cognitio ad ſolum Regem ſpectant, recenſetur illius, *qui burghbotam, vel brigbotam, vel Firdeſare ſuperſederit.* Id eſt, in expeditionem profectus non fuerit.

¶ FIRDERINGA. Vide *Fyrderinga.*

FIRDSOCNE, Immunitas à militia, ex ꝼiꞃꝺ Saxonico, exercitus, & ꞅocne libertas, immunitas.

FIRDSTOLL. Vide *Frithſtoll.*

FIRDWITA, Militiæ detrectatæ mulcta, à Saxon. ꝼẏꞃꝺ, expeditio, & ꞃiꞇe, mulcta. Vide Leges Canuti part. 2. cap. 12. 14. 62. 75.

¶ FIREBARE, f. à Saxon. ꝼẏꞃe-ꞇoꞃ, Pharus, vel turris editior ubi ignis accenditur aut ad naves per noctem dirigendas, aut in hoſtes ſubmonendum. Ordinat. ſub Eduardo II. pro vigil. obſerv. apud *Blount* in Nomolex. Anglic. *Quod ſine dilatione levari & reparari facias ſigna & Firebares ſuper montes altiores in quolibet hundredo: ita quod tota patria, per illa ſigna, quotieſcumque neceſſe fuit, præmuniri* (f. præmoneri) *poteſt.*

FIREBOTE, FIERBOTE, [vel *Fyrebote*, ut habetur apud *Madox* Formul. Anglic. p. 145.] Idem Anglo-Saxonibus valet, quod noſtris *Eſtoverium*, vel *Aiſiamentum*, jus ſcilicet quod quis habet in alterius ſilva, ligna ſuccidendi ad foci, ædium, ſepium, & agriculturæ ſuæ ſuſtentationem. Vide *Houſebote.*

¶ FIRI, pro *Fieri*, apud Fridegodum in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened. part. 1. p. 184.

Sic teſtes ſcelerum Firi potuere ſuorum.

FIRLOTA, Menſuræ genus apud Scotos, *galones* 2. & *pintam* continens, pondere autem 41. libr. ut habet Spelmannus. Statuta Willel. Regis Scotiæ cap. 9. §. 2. *Liber homo dabit ad molturam molendini decimum ſextum vas, ... & magis, de 20. bollis unam Firlotam.* §. 3. *Et de celdra magis, unam Firlotam.*

1. FIRMA, Juramentum, ſacramentum, noſtris *Affirmation.* Proprie vero

FIRMA, eſt Sacramentum quod *petens* ſeu actor facit in jure de bona conſcientia, ſuæque cauſæ bonitate, unde *Firma juris* appellatur à Practicis Hiſpanis: Juriſconſultis, *Juramentum calumniæ.* Conſuetudines Catalaniæ inter dominos & vaſſallos MSS. cap. 49. *Natura feudi eſt, quod ille, pro quo tenetur, poſſit eum ſibi retinere pro fatiga, & in hoc caſu debet facere Firmam ille alius pro quo tenetur immediate, & accipere tertium.* Libertates conceſſæ urbi Barcinonenſi à Petro Rege Aragon. an. 1283. MSS. *Nemo poteſt reptare aliquem de batallia in Curia Barcinonenſi, nec Curia conſuevit recipere Firmam, niſi tantum de treugis fractis, vel bauſia, vel traditione.* Alia Charta ejuſdem Petri pro Barcinonenſibus: *Statuimus, quod querelator quicunque fuerit Firma juris utrique facta, ſi juraverit ſe non habere Advocatum, &c.* Vide Foros Aragon. pag. 137. 140. &c. & Michaël. *del Molino* in hoc verbo. Hinc

FIRMARE DIRECTUM, Juramentum calumniæ præſtare, affirmare ſe in ea cauſa *directum* ſeu jus habere. Eædem Conſuetudines Catalaniæ c. 48. *Et vaſſallus veniet coram domino, & dicet: Domine, paratus ſum Firmare Directum: licet ſibi contradixerit aliis vicibus, vel velit eſſe paratus ſtare cognitione judicis ſui ſuper defectu ſervitii debiti, ſeu ſuper Firma, quam contradixerit ei, non tenetur dominus ejus recipere Firmam ſuam, &c.* Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 18. *Omnes homines debent Firmare Dire-*

ctum Senioribus ſuis, ubicumque Seniores illorum eis mandaverint in ſuo. Cap. 23. *Magnates ſeu Milites, ſi contenderint Firmare Directum Senioribus ſuis, ſicut eis facere debuerunt, & propter hoc ſeniores apprehenderint poteſtatem de ſuo caſtro, vel emparaverint eis ſuum fevum, non debent illis reddere nec caſtrum, nec fevum, donec eis Factum Directum habeant, & redirectas omnes miſſiones, quas Senior fecerit per apprehenſionem caſtri, & per ejus cuſtodiam, & emparamentum fevi. Si aliter illis dederint poteſtatem, non Firment eis Directum, donec habeant caſtrum recuperatum, niſi ſenior habuerit guerram, ad quam caſtrum opus habeat, aut ſtationem in ipſo caſtro.* Cap. 36. *Poteſtatem de ſuo caſtro & Firmamentum de Directo nullo modo contradicat homo Seniori ſuo, ſicut debet dare ei poteſtatem, & facere directum, quod quamdiu contradixerit, baudator ſuus erit.*

Ferme de Dret, in Chronico Petri IV. Regis Arag. l. 3. cap. 13. Conſuetudo Aquenſis tit. 16. art. 4. & 5. *Ferme, eſt venir par le defendeur toucher à la main du Bayle, en affirmant qu'il a bon droit. Contreferme eſt par le demandeur en meſme maniere auſſi qu'il a bon droit, &c.* S. Martinus Dumienſis Epiſc. lib. 4. de Virtutibus cap. 4. *Nihil tibi interſit, an Firmes, an jures?* *Firmare*, pro *affirmare*, uſurpat l. 1. Cod. Th. de His, qui per metum judic. *Fermer* olim noſtri, pro *paciſci* dixerunt. Le Roman *de Vacce* MS

La fille au Duc Huon ont à Richart Fermée.

Infra:

Ni ont mie longues Fremailles,
S'emprés furent les eſpouſailles.

[Le Roman *d'Athis* MS.

Tous chevaulchantz vers la cité,
Qu'avant qu'ils viegnent à l'entrée
Leur convenance ont ſi Fermée, &c.]

¶ Firmare interdum nude uſurpatum pro *Firmare directum.* Conventio inter Carolum I. Andegav. Comit. Provinciæ & Cives Maſſil. an. 1257. 14. Non. Jun. *Et quod Rectores dicte univerſitatis & Conſiliarii & Syndici, per quos dicta civitas regebatur fuerant pluries citati & moniti per Aquenſem curiam, & à Seneſcallo Provinciæ requiſiti, ut venirent in curia Aquenſi Firmare ſecundum formam dictæ pacis, videlicet parere & cognitione dictæ curiæ obedire pro quæſtionibus quæ fiebant contra eos ... & cum nollent Firmare, ut tenebantur, curia prædicta ut Firmarent magnas impoſuit eis pœnas.*

2. FIRMA, Scriptoribus Anglicis, Convivium, cœna, & omnis denique menſæ apparatus, exponitur: voce à Saxonico ꝼeoꞃm, vel ꝼeoꞃme, victus, cœna, cibarium, prandium; unde ꝼeoꞃmian, cibum præbere, convivio excipere. Henricus Huntindonenſis lib. 6. pag. 367. *Toſti igitur furibunde diſcedens à Rege & à fratre ſuo, perrexit ad Hereford, ubi frater ſuus corrodium regale maximum paraverat: ubi miniſtros fratris ſui detruncans, ſingulis vaſis vini, medonis, cerviſiæ, pigmenti, morati, ſiceris, crus humanum, vel caput, vel brachium impoſuit: mandavitque Regi, quod ad Firmam ſuam properans cibos ſalſatos ſufficienter inveniret, alios ſecum deferre curaret.* Eadem verba habent Matthæus Weſtmonaſter. Ranulfus Ceſtrenſis, & Henricus Knyghton. Brompton. vero aliis rem explicat: *Mandavitque Regi, quod ad Feſtum ſuum properans, cibos ſalſatos ſufficienter inveniret, &c.* Trevisa, qui Ranulfum Anglice vertit, *tho his Feſte* etiam habet. Clariùs Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 514. *Verum poſtquam tuta ſunt opinati, conviviis provincialium, quæ vulgo Firmam appellant, illecti, ad terram egrediuntur, ambo Comites ex improviſo eos invadunt, epulas cruore confundunt, &c.* Atque ita capiendam hanc vocem in Domeſdei, ubi crebro occurrit, cenſet Spelmannus: *Comes Meriton Borne T. R. E.* (id eſt: tempore Regis Edwardi) *reddebat Firmam unius noctis.* Alibi: *Tempore Adeldredi patris Regis Edwardi reddebant hæc tria maneria dimidiam Firmam noctis.* Rurſum: *Reddit Firmam trium noctium, hoc eſt,* 100. *libr.* Ibidem: *Tunc reddidit hoc manerium* 10. *noctes de Firma, modo* 100. *libras ad pondus, &* 100. *ſolid de gerſuma.* Alio loco: *Reddebat unum diem de Firma, & valebat* 95. *libr.* 6. *den. & poſt valuit* 50. *libr. modo* 3. Alibi: *Hæc tria maneria ... reddunt Firmam unius diei.... de hoc manerio ablatæ ſunt terræ, quæ redd. Canonicis T. R. E. Firmam* 4. *ſeptimanarum.* Ubi *Firma noctis*, pro cœna, ut *Firma diei*, pro prandio: *Firma* denique 7. *ſeptimanarum*, pro *paſtu* tantidem temporis videtur uſurpari: ita tamen ut ejuſmodi *paſtus*, quemadmodum noſtris dicuntur, in redditus pecuniarios interdum converſos fuiſſe, ex laudatis locis liquido appareat. Quæ quidem priſcum morem, qui in Anglia diutius perſtitit, arguunt annuos prædiorum redditus non ad certam duntaxat annonariam, ſed ad rerum, quæ ad victum conducunt, præſtationem redigendi. Sic tamen ut non pro libito imponerentur ii à dominis prædiorum, ſed ſpecierum, quas quilibet agri modus deberet, numerus vel qualitas Legibus præſcriberentur. Quippe Ina Rex in ſuis Legibus cap. 70. ſtatuit, ut ex 10. *hidis* terræ, ſeu aratris vel carrucatis, exhiberentur *mellis dolia* 10. *panes* 300. *cerviſiæ Wallicæ, i. potentioris ambræ* 30. *cerviſiæ tenuioris ambræ* 30. *boves adulti* 2. *aut verveces* 10. *anſeres gallinæ* 20. *caſei* 10. *butyri ambra* 1. *ſalmones* 5. *fodri ſeu pabuli libræ* 20. *anguillæ* 100. Quod ſi hæc ad unam hydam ſeu carrucatam reducantur, erunt pro qualibet, mellis dolium 1. panes 30. vervex 1. gallinæ 2. anguillæ 10. &c. Hæc porro in Anglia obtinuere etiam poſt Normannorum ingreſſum, atque adeo uſque ad Henricum II. quod potiſſimum diſcere eſt ex libro Scacarii Anglici, cujus auctor creditur Gervaſius Tilleberienſis, Mareſcallus Arelatenſis, cujus etiam liber exſtat de Otiis Imperial. MSS. Locum à Spelmanno, verbo *Firma*, & Seldeno in Notis ad Eadmerum, deſcriptum, cum rem haud adeo tritam doceat, hoc loco perinde deſcribimus: *Sicut traditum habemus à patribus, in primitivo Regni ſtatu poſt conquiſitionem, Regibus de fundis ſuis non auri vel argenti pondera, ſed ſola victualia ſolvebantur, ex quibus in uſus quotidianos domus Regiæ neceſſaria miniſtrabantur: & noverant, qui ad hoc deputati fuerant, quantum de ſingulis fundis proveniebat. Cæterum ad ſtipendia & donativa militum, & alia neceſſaria de placitis militum vel conventionibus, & ex civitatibus vel caſtellis (à quibus agricultura non exercebatur) pecunia numerata ſuccreſcebat. Toto igitur Regis Willelmi tempore, perſeveravit hæc inſtitutio, uſque ad tempora Regis Henrici filii ejus: adeo ut viderim ego ipſe quoſdam, qui victualia ſtatutis temporibus de fundis Regiis ad Curiam deferri viderint. Certumque habebant Officiales domus Regiæ, à quibus Comitatibus triticum, à quibus diverſas ſpecies carnium, vel equorum pabula, vel quæque neceſſaria debebantur. His vero ſolutis ſecundum conſtitutum modum cujuſque rei, Regii Officiales computabant Vicecomiti, redigentes in ſummam denariorum:*

Pro menſura, ſcil. tritici ad panem centum hominum ſolid. unum.

Pro corpore bovis paſcualis ſolld. unum.

Pro ariete vel ove *iiii. den.*
Pro præbenda 20. *equorum* *ſimiliter iiii. den.*
Succedente vero tempore cum idem Rex in tranſmarinis & remotis partibus, ſedandis tumultibus bellicis operam daret, contigit ut fieret ſibi ſumma neceſſaria ad hæc exempla numerata pecunia. Confluebat interea ad Regis Curiam querula multitudo colonorum, vel (quod gravius ſibi videbatur) prætereunti frequenter occurſabat, oblatis vomeribus in ſignum deficientis agriculturæ. Innumeris enim moleſtiis premebantur occaſione victualium, quæ per plurimas Regni partes à ſedibus propriis deferebant. Horum igitur querelis inclinatus Rex definito magnorum concilio deſtinavit per Regnum, quos ad id prudentiores & diſcretiores cognoverat, qui circumeuntes & oculata fide fundos ſingulos perluſtrantes habita æſtimatione victualium, quæ de aliis ſolvebantur, redegerunt in ſummam denariorum. De ſumma vero ſummarum, quæ ex omnibus fundis ſurgebat in uno Comitatu, conſtituerunt Vicecomitem illius Comitatus ad Scaccarium teneri, addentes, ut ad ſcalam ſolveret, hoc eſt, propter quamlibet numeratam libram 6. *den. Rati ſunt enim tractu temporis, de facile poſſe fieri, ut moneta tunc fortis, à ſuo ſtatu decideret. Nec eos fefellit opinio: unde coacti ſunt conſtituere, ut Firma maneriorum non ſolum ad ſcalam, ſed ad penſum ſolveretur.*

FIRMATIO, Ciborum ſuppeditatio, ad menſam admiſſio. Leges Inæ Regis Weſtſax. cap. 34. apud Bromptonum: *Si cirliſcus homo foriſbanniti Firmationis accuſetur, per ſuam ipſius weram neget.* Editio Saxonica cap. 29. habet ꝼeoꞃminȝe: ubi Lambardus ita vertit: *Paganus ſi accuſetur fugitivo ſubminiſtraſſe cibum, &c.* Apud Somnerum ꝼeoꞃminȝ & ꝼeoꞃmunȝ, eſt cibariorum exhibitio.

FIRMA, in Vitis Abbatum S. Albani ſumitur pro quadam pecuniæ portione, quæ forte vice cibariorum exſolvitur, uti ſupra obſervatum. Pag. 36. *Habemus igitur de maneriis noſtris* 53. *Firmas: Firmam vocamus* 46. *ſolidos. Tot ergo habemus Firmas, quot ſunt ſeptimanæ in anno, & unam in anteceſſum, quæ hoc modo proveniunt. Qualibet hebdommada* 46. *ſolidos recipiunt Cellarii noſtri, &c.* Obſervat porro Somnerus in Gloſſario Saxonico, ab ejuſmodi *firmis* Anglicis inditum nomen *firmæ* villis vel prædiis elocatis.

3. FIRMA, Prædium ſeu villa alteri elocata ad certum tempus, ſub præſtatione annua vel annonaria, vel rerum ad victum neceſſariarum, vel denique pecuniaria. Hinc *datio ad Firmam*, pro contractu, quo ſub annuo reditu fundi ad aliquot annos poſſidendi dantur. S. Anſelmus lib. 3. Epiſt. 100. *Eccleſias vero non do Laïcis, cum do eis mea maneria ad Firmam, &c.* Henric. Huntindonenſis in Will. Rufo: *Epiſcopatus & Abbatias vendebat, aut in manu ſua retinens, ad Firmam dabat, &c.* Will. Malmeſbur. an. 1089. *Rex Willelmus Eccleſias & Monaſteria fere totius regni Angliæ in manu ſua Paſtoribus defunctis retinens, gravi omnia depopulatione vaſtabat, & inſtar Firmarum Laïcis commendabat. Eccleſiam ad Firmam ponere*, apud Simeonem Dunelmenſem an. 1100. [*Ad Firmam vendere ſeu in cuſtodiam tradere*, in Edicto Philippi Pulcri an. 1302. inter Probat. Hiſt. Lugdun. p. 86. col. 1.] Concilium Eboracenſe apud Rogerium Hovedenum in Ricardo I. *Ut omnis evagandi licentia Monachis adimatur, ſtrictius prohibetur, ne reditus, quos Obedientiarias vocant, ad Firmam teneant.* Adde cap. ult. ext. *Ne Prælati vices ſuas, &c.* [Charta ann. 1240. apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 480. col. 2. *Promittimus vobis & Eccleſiæ veſtræ annuatim nomine Firmæ ſive canonis... in Trajecto ſolvere decem marcas Colonienſes legales.*] Vide Concilium Weſtmonaſt. an. 1127. Londonienſe an. 1237. &c.

☞ *Firma à Ballivia* ſeu nuda adminiſtratione diſtinguitur in Edicto Philippi Pulcri an. 1302. inter Probat. Hiſt. Lugdun. pag. 85. col. 1. *Item jurabunt Seneſcalli & Baillivi, quod à Bajulis, Vicecomitibus, Præpoſitis, aut aliis ſubditis officiis ſuis, ſive ſint in Firma, ſive in Baillivia, non recipient giſtum, paſtum, &c.*

FIRMA ALBA, vel *Blanca Firma*, ſeu *Alba Firma*, eſt, inquit Spelmannus, cenſus annualis, qui Centenario ſive Domino hundredi, penditur. Ideo *Alba* dicta, quod non ex more priſci ſæculi, in annona, quæ nunc *Blake maile* nuncupata fuit; (hoc eſt, cenſus vel firma nigra) ſed argenteo, quaſi *cenſu albo*, reddebatur. Normanni dicunt *Blanche Ferme*, nos Galli voce latioris notionis, *Fermes à l'argent*, id eſt, prædia, quorum cenſus, non annona, ſed numerata pecunia exſolvitur: *Album* enim, ut Græci recentiores ἄσπρον ſeu albam monetam, argenteam appellabant. Liber niger Scacarii Anglici lib. 1. cap. 4. apud Spelmannum: *Coloni noverint à patribus ſuis edocti quantum de Alba Firma pro ſingulis libris ſolvere teneantur.* Infra: *In libro judiciario* (nempe Domeſdei) *in quo totius regni deſcriptio diligens continetur, & tam de tempore Regis Edwardi, quam Regis Willelmi, ſub quo factus eſt, licet ſingulorum fundorum valentia exprimatur, nulla prorſus de Alba Firma fit mentio. Unde probabile videtur, quod facta illa deſcriptione tempore jam dicti Regis, de Albo Firmarum fuerit à ſtudioſis ejus conſtitutum, propter cauſas, quæ inferius annotantur.* In Regiam Majeſt. lib. 2. c. 41. §. 4. & cap. 47. §. 4. opponuntur *Soccomanni & alii libere tenentes per Albam Firmam*, Militibus, tanquam plebei, Nobilibus. Vide *Dealbare.*

FIRMA LIBERA, Brittono cap. 66. dicitur eſſe, *ubi terræ aut tenementa ſic tenentur, ut natura feudi per feoffamentum mutetur à ſervitio Militari in certa ſervitia annua, ita ut nec maritagium, nec relevium inde requirere poſſit, nec aliud ſervitium in feoffamento expreſſum. Tenere per Liberam Firmam*, in Fleta lib. 2. c. 71. §. 13.

FIRMA MANUS. Vide *Manufirma.*

¶ FIRMA MOBILIS, ad diſtinctionem *Manufirmæ.* Charta S. Ludovici an. 1252. tom. 4. Hiſt. Harcur. p. 1353. *In feodo* IV. *ſextaria frumenti, & ad Firmam mobilem octo modios.*

FIRMA NOBILIS, Prædium, quod à viro nobili ad firmam vel emphyteuſim tenetur. Anonymus Scriptor de Subſidio Terræ ſanctæ, in Geſtis Dei per Francos, inter alia expeditionis Hieroſolymitanæ ſubſidia ſuggerit, ut à Templariis & Hoſpitalariis, *bona, quæ habent citra mare ad Firmam Nobilem, primo trium vel* 4. *annorum cum incremento, & demum, vel ex nunc, ſi ſufficienter fieri poſſit, in perpetuam emphyteuſim tradantur, &c.*

¶ FIRMA PURA *& irrevocabilis*, Eadem notione. Charta an. 1469. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Capitulum ſeu devotus Conventus Monaſterii S. Victoris dedit ad facheriam Pura Firma, & irrevocabilis nobili viro Marqueto... quamdam vineam de novo acquiſitam.*

¶ FIRMA PERPETUA, Idem quod *Manufirma.* Charta S. Ludovici an. 1263, ex Chartul. S. Vandregeſ. to. 1. pag. 746. *Notum facimus univerſis ... quod nos Firmam Perpetuam conceſſimus... quatuor viginti quinque acras.* Charta an. 1239. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 223. *Notum ſit...*

ſit... quod Abbas & Conventus Glowceſtr. crediderint ad perpetuam Firmam omnes decimationes.

Firma Præposituraruм, in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 13. 19. Vide *Præpoſitus.*

Recta Firma, Legitima, quæ jure ad aliquem pertinet, in Legibus Henrici I. cap. 1. Ricardus Hagulſtadenſis an. 1135. *Exceptis Rectis Firmis meis, &c. Ferme droit*, in Conſuetud. Britanniæ art. 369. Vide Commentatores.

Firma, Prædium, villa, noſtris *Ferme.* Brompton: *Rex autem Ethelredus cum mœſtitia & confuſione ad Firmam ſuam in Comitatu Salopiæ jacebat.*

Firma Regis. Leges Aluredi Regis c. 2. *Si quis ad Eccleſiæ manſionem pro qualicumque culpa confugiat, quæ ad Firmam Regis non pertinet, &c.* Saxonica Editio habet cýninȝeſ ꝼeoꞃme, quæ verba Lambardus de *villa regia*, Somnerus, de *victu*, vel *menſa* interpretantur.

¶ Firma, Cenſus ſive reditus annuus ob *Firmam* debitus. Litteræ Edwardi Regis Angl. an. 1369. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1509. *Et quod procurator Firmas ſive Apporta quæ de terris & poſſeſſionibus illis ſolvi debent ad terminos ſtatutos bene & fideliter ſolvet, & de arreragiis, ſi quæ fuerint, de Firma dictarum terrarum & poſſeſſionum, de tempore quo ultimo fuerunt in manibus noſtris reſpondebit.* Statuta Synod. Eccl. Trecorenſis an. 1372. apud eumdem to. 4. col. 1123. *Et ſi contigerit ipſum ad longum tempus ſuum beneficium affirmare, & ante tempus Firmam accipere, & infra terminum; beneficio cedat, vel decedat, vel beneficio canonice privetur, & alteri in beneficio ſeu in fructibus ejus jus competat, & dicta Firma & ſolutione non obſtante.* Kennett. in Gloſſar. ad calcem Antiq. Ambroſden. *Reddendo inde annuatim antiquam Firmam, & de incremento* xl. *ſ. pro omni ſervitio.* Ibidem: *Hugo de Pleſſeys concedit pro ſe & hæredibus ſuis, quod omnes homines teneant terras ſuas in eodem manerio pro eadem Firma per quam eas prius tenere conſueverunt.* Hinc

¶ Firmam Portare, non ſemel occurrit in Chartul. SS. Trinitatis Cadomenſis, ſed præſertim fol. 28. verſo, ubi de Horſtede in Anglia: *Villani metunt annonam 16. diebus in Auguſto, & Sokemans* iv. *ſupradicti portant Firmam ad Winceſtre.* Id eſt, fructus ex conventione reddendos.

¶ Ad Firmam Committere. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 106. *Ita tamen quod ſi Prior de Petrariis jam dictam domum alicui laïco ad medietariam vel ad Firmam Commiſerit.*

¶ Ad Firmam Recipere. Statuta Synod. Eccl. Nemauſenſis inter Anecd. Marten. to. 4. col. 1066. *Item, prohibemus diſtricte, ne aliquis Clericus futuros reditus alicujus Eccleſiæ noſtræ diœceſis emat, Recipiendo ad Firmam ipſam Eccleſiam cum reditibus ipſius Eccleſiæ ſub certo pretio, ſine noſtro conſilio & aſſenſu, niſi Prior ſeu Rector ipſius Eccleſiæ ad ſtudium Theologiæ ire voluerit. Et tunc etiam regularibus vel laïcis Eccleſiam ad Firmam, id eſt à Presfoch, concedere non præſumant.*

¶ Ad Firmam Solvere. Charta an. 3. Ricardi II. Regis apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 65. *Cum Radulphus de Baſſet... nuper conceſſit & ad Firmam dimiſit D. Priori & Conventui de Chacombe, manerium de Chacombe... ſub certis conditionibus; & Solvendo viginti quatuor libras ad Firmam per annum.*

Firma, Raſtallo, proprie dicitur Meſuagium capitale in villa ſeu burgo, ex quo dependet omnimodum domanium, quod ad voluntatem, vel ad vitam alicui relinquitur. Ita etiam appellatur reditus, qui ſuper ejuſmodi meſuagium reſervatur.

Firmarius dicitur is, *cui terra conceditur ad terminum annorum:* qui quidem *nihil juris vindicare poteſt præter uſumfructum*, ait Fleta lib. 3. c. 12. §. 7. lib. 5. c. 5. §. 21. noſtris *Fermier.* Ingulfus pag. 906: *Illi vero reſponderunt... terras & tenementa Firmariis tradidiſſe.* Ordericus Vitalis lib. 11. pag. 805. *Qui municeps erat & vicecomes & Firmarius Regis.* [Statuta Synod. Eccl. Trecorenſis an. 1372. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 1123. *Super fructibus ejuſdem beneficii jus his in eis per Firmarium ſub pœna dupli, etiam excommunicationis, & centum librarum uſualium nobis applicandarum nullatenus moleſtetur ſeu impediatur.*] Adde Leges Henrici I. Regis Angl. c. 56. [*Madox* Formul. Anglic. p. 335. Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 611. & Kennett. in Gloſſ. ad calcem Antiquit. Ambroſden.] Vide *Præpoſitus.*

¶ Fermarius, Eadem notione, in Statutis Eccl. Ambian. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1259. *Firmiter inhibemus ne Capitula collegiata... Fermarii, coloni, ſubditi, vel debitores ſibi aliquid non perſolvant.*

Firmaria, Locus forte in Monaſteriis, ubi *Firmarii* excipiuntur. Chronicon Andrenſe p. 414. *Donavit... decem* (raſerias frumenti) *ad menſam Monachorum, 5. autem ad Firmariam, 5. vero ad hoſtellariam.* [Charta Walteri Prioris *de Wytham* Ordinis Cartuſ. an. 1318. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 316. *Hac tamen conditione omnia iſta ſupradicta dictus Johannes percipiet in noſtra Firmaria à nobis & ſucceſſoribus, quod ipſe dum potens & habilis fuerit ad laborandum, &c.*]

¶ Firmarii, Qui vectigalibus colligendis præſunt; noſtris *Maltotiers.* Charta Philippi Regis an. 1319. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arverniæ p. 151. *Item, volumus & concedimus eiſdem quod Præpoſiti noſtri, Firmarii ſeu Cenſarii non judicent neque taxent emendas quas petent à ſubditis ſuis.* Compendium jurium & conſuetud. Univerſitatis Pariſ. per Robertum *Goulet* fol. 11. verſo: *Omnes ſupradictos officiarios voluerunt Chriſtianiſſimi Reges Franciæ... eſſe & fore perpetuo ab omnibus ſubſidiis, obventionibus, vectigalibus... immunes, expreſſe receptoribus ſubſidiorum & vectigalium, omnibus Firmariis & aliis Officiariis Regiis prohibentes, ne hujuſmodi officiarios aliquo modo moleſtent.*

4. FIRMA, [Veſtis muliebris.] Vide *Aſpergo.*

Firma Manu sua. Formula quæ paſſim occurrit in Chartarum ſubſcriptionibus pro ſigno manus ſuæ. Vide *Firmare* 2.

¶ FIRMABILIS, Diuturnus. Vita S. Bernardi Epiſc. Calinenſis tom. 2. Martii p. 234. *Melius arbitror unius mortis metam attingere, quam in Firmabiles pœnas quotidianis mortibus deperire.*

¶ Firmabilis Vacca, Pinguis, craſſa. Inſtrum. an. 3. Henrici VI. Angl. Regis apud *Madox* Formul. Anglic. p. 145. *Et prædictus Ricardus & aſſignati ſui, deliberabunt præfato Willelmo Skrene vel hæredibus ſuis, in Feſto S. Michaëlis... unum taurum, 30. vaccas Firmabiles & abiles, vel 8. ſ. pro quolibet capite.*

¶ FIRMACIA, Multa pecuniaria. Charta an. 1204. apud *la Faille* Annal. Toloſ. *Solverunt... totum hoc quod eis petebant... exceptis debitis & baratis & Firmaciis & feodis.* Vide in *Firmancia.*

FIRMACULUM, *Idem quod Firmatorium, quo quid firmatur*, Ugutioni. *Fermail*, Fibula, fibulatorium. Vita S. Roberti Abbatis Moliſmenſis n. 14. de Comitiſſa Nivernenſi: *Cum Firmaculum aureum haberet ad collum ſuum, tam auri materia, quam inciſione*

lapidum pretioſum, &c. Matth. Paris: *Capam choralem dilaceravit, & Firmaculum, quod vulgariter Morſus dicitur, avulſit, quod auro & argento & gemmis fuerat pretioſum.* Idem an. 1251. *Annulos, zonas pretioſas, Firmacula aurea, &c.* Ita etiam ann. 1255. *Annulis, zonis, Firmaculis, &c.* Rainardus Abbas Ciſtercienſis in Inſtitutis ejuſdem Ord. c. 13. *Ne in Eccleſiarum libris aurea vel argentea, ſive deargentata, vel deaurata habeantur retinacula, quæ uſu Firmacula vocantur.* Adde Inſtitutiones Capituli ejuſdem Ord. an. 1256. diſtinct. 1. c. 7. Wilielmus de Guilevilla in Peregrinatione animæ:

Sur quoi l'en met un affichail,
Qui autrement eſt dit Fermail.

Martialis Pariſienſis in Areſtis Amoris:

Deſſus ſi avoient leurs manteaux
Tant de groſſes perles barrez,
Fermans à moult riches Fermaux.

Vide Notas noſtras ad Joinvillam pag. 48.

¶ FIRMAGIUM, Vectigal, tributum. Charta Richardi Regis Angl. an. 7. ejus regni to. 4. Hiſt. Harcur. p. 1281. *Prædicti Monachi... ſint quieti de theloneo & portagio & paſſagio & pedagio & paſnagio & Firmagio & de mediatione vini.* Vide in *Firmancia*.

FIRMALE, Firmallus, Fibula, *Firmaculum*, de quo ſupra. Gall. *Fermail.* Italis *Fermaglio.* Vide *Balaſcus*.

Firmallus. Concilium Albienſe c. 15. *Clericus botones, vel Firmallos aureos vel argenteos ... deferre in aliquibus veſtibus non præſumat.*

¶ 1. FIRMAMENTUM, Tectum. Pactus Legis Salicæ tit. 13. art. 3. *Quicumque alienam domum violenter diſturbaverit, & domus ſi pro Firmamento Iberus habuiſſe probatur, qui hoc fecerit* MDCCC. *denariis culpabilis judicetur.* Ubi Eccardus: Firmamentum hic eſt tectum. Tectum enim domuum lignearum poſtes continet, complectitur & firmat: unde & cœlum, ſimili ab ædificio ſumto, Firmamentum vulgo vocatur, quod idem eſt ac ſi orbis Tectum diceretur.

¶ 2. FIRMAMENTUM, ut infra *Firmanciæ*, Mulctæ, &c. *Firmamenta omnium cauſarum civilium & criminalium*, in Donatione Petri Regis Aragonum an. 1212. Spicil. Acher. tom. 10. pag. 178.

¶ 3. FIRMAMENTUM Stagni, f. Fundus ſtagni. Inſtrum. an. 11. Johannis Regis apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 27. *Sciendum quoque eſt, quod prædictus Abbas & Monachi habebunt in baiis ſuis corbellas ſuas in Lavaleiſun aqua, & piſcationem de Firmamento Stagni Thirnemolendini uſque ad ipſum molendinum, &c.*

FIRMANCIA, Fidejuſſor: *Fermanca*, apud Raimundum Montanerium c. 167. *Plege ou Fermance*, in Conſuetudine Solenſi tit. 32. art. 4. in Foris Beneharn. Rubr. *de Fermencas.* [Inſtrum. ann. 1164. to. 4. Spicileg. Acher. p. 196. *Hanc præfatarum rerum donationem inconvulſam fecerunt.... & Firmantias dederunt Bertrandum Bollaroth & Pontium Bertrandi & Petrum Bertrandi fratrem ejus, ut Monaſterio in pace tenere faciant.* Statuta Maſſil. lib. 5. cap. 31. *Quod rector Maſſiliæ non recipiat pro juratore, vel pro Firmantia, vel pro redditore pignorum, pro aliquo, aliquem Officialem communis Maſſiliæ.*]

Fermances Vesialeres, in eadem Conſuet. Solenſi tit. 1. art 6. tit. 6. tit. 7. art. 2. Tabularium Ucetienſis Eccleſiæ ann. 1156. fol. 8. *Firmantias & juſtitias Epiſcopo... adjudicaverunt.* Hugo Flaviniac. in Chr. p. 244. *Salvam Firmantiam ei obtuli 4. mill. ſolidorum.* Tabulæ nuptiales Bernardi Comitis Convenarum & Mariæ Montiſpeſſulanæ menſ. Decemb. an. 1197. *De his omnibus & ſingulis ſupra dictis ex parte Comitis Convenarum eſt Firmancia & debitor per ſacramentum corporaliter præſtitum R. Comes Toloſæ, &c.* Infra: *Sunt de omnibus ſupradictis Firmanciæ & debitores quiſque in ſolidum, G. de Balcio. &c.* Concilium Toloſan. an. 1228. c. 8. *Si movens guerram, vel pacis violator ad mandatum redire noluerit, Firmancia vel ſacramentum ſolum non recipiatur ab eo, ſed pignora vel obſides, vel perſona propria in bona cuſtodia teneatur.* Adde Concilium Monſpelienſe an. 1214. cap. 39. ex Edit. Garielli, (nam nuperus Editor Conciliorum ignoravit vim vocis, quam aſteriſco notavit) & Toloſanum an. 1229. cap. 31. 38. & eumdem Gariellum in Epiſcopis Magalon. p. 176.

¶ Firmantia, Fidejuſſio, ſponſio. Conſuetud. Auſciorum MSS. art. 27. *Item conſuetudo eſt ibidem quod in quocumque caſu præſtatur fidejuſſio de ſtando juri, quod cives civitatis ipſius dent unum fidejuſſorem, vel duos, de iis qui degunt vel habitant civitatem prædictam. Firmabunt autem in manu domini ſub cujus juriſdictione degunt, & prædicta Firmantia ſeu fidejuſſio, cum preſtanda fuerit, præſtetur & exigatur, &c.* Statuta Raymundi Arelat. Archiep. to. 1. Gall. Chriſt. inter Inſtr. pag. 98. col. 2. *Cognitionem vero Firmantiæ ad præſens in nobis retinemus. Cum autem con...* (l. Conſul miles) *de alio milite vel quolibet de populo Firmantiam acceperit pro ſe & pro aliis Conſulibus accipiat.* Statutum pro Officiis feudalibus Abb. S. Barnardi de Romanis to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 142. col. 1. *In placitis vero cauſarum totius terræ Abbatis debet accipere Firmantias & audire, & de expenſis quæ de eiſdem cauſis levantur, habet tertiam partem, dominus vero per omnia duas partes.*

¶ Firmantia, Idem videtur quod *Firma* 2. Convivium, cœna. Charta an. 1182. ex majori Chartul. S. Victoris Maſſil. *Debent inſuper facere Firmantiam & ſtagium Abbati & Priori Majori.*

Firmanciæ, interdum dicuntur mulctæ pecuniariæ, exactæ ab iis, qui *firmancias* dederant, & cauſa exciderant, vel quævis præſtationes. Charta W. D. Montiſpeſſulani an. 1103. *Dono tibi... totam Vicariam totius Montiſpeſſulani... ſcilicet omnes Firmantias, & omnia diſtricta omnium hominum... habitantium in Montiſpeſſ.* Infra: *Nec homo, nec femina pro eo Firmantiam accipiet, quod ad vicarium pertinet.* Charta Ademari de Muroveteri an. 1191. *Scilicet caſtrum de Omelacio cum omni dominio ejus, & dominatione & diſtrictione, & hominiis, & ſatisdationibus, & Firmanciis, & juſtitiis, ... quartis, uſaticis, .., garricis, caſcivis, deveſis, manſis, & manſuris, &c.* [Charta Ildefonſi Regis Aragon. pro Eccl. Forojulienſi an. 1203. to. 1. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. p. 85. col. 1. *Firmiter inhibentes, quod nec ego, nec aliquis ſucceſſorum noſtrorum, vel bajulus noſter ... aliquas Firmancias accipere vel aliquas juſtitias poſſit vel debeat exigere, vel exercere.* Sententia lata per Archidiac. Ebredun. & Epiſc. Vapicenſ. an. 1233. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 133. *Et quod relinquat omnes juſtitias & Firmancias in omnibus caſibus, exceptis tribus, adulterio, homicidio ac capitali bello.*] Vide Catellum in Hiſt. Toloſana pag. 36. 89. Baluzium in Notis ad Concilia Narbon. p. 160. to. 8. Spicilegii Acher. pag. 168. to. 13. pag. 318. Gariellum in Epiſcopis Magalonenſibus pag. 72. 100. 159. 178. &c.

¶ Firmantia, Eadem forte notione, pro mulcta pecuniaria, in Ordinat. Johannis Franc. Reg an. 1361. to. 3. Ordinat. p. 499. *Imo ſi quis* (quid)

in contrarium actum fuerit, ad ſtatum priſtinum reducant & reduci faciant indilate, ordinationibus, Firmantiis, mandatis factis vel faciendis, allegationibus, oppoſitionibus, &c. In altero exemplari legitur *Financiis*, non ita male.

1. FIRMARE, Securitatem dare [vel per ſe, vel per fidejuſſores.] Annales Franc. Loiſſelliani an. 757. *Sic & ejus homines majores natu, qui cum eo erant, Firmaverunt.* [Breviarium Hiſt. Piſanæ apud Murator. to. 6. col. 168. *Anno 1075. in Feſtivitate S. Sixti Piſani ceperunt Almadiam civitatem & Firminum Regem, qui uno quoque anno tributum Piſanis dare ſuo juramento Firmavit, & civitatem ad honorem Piſanæ reipubl. tenere. Et ita Regi ſtatim Firmaverunt terram, & coronam Romano Imperatori aſſignaverunt.* Inſtrum. an. 1233. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 133. *Item dictus D. W. compellebat homines Eccleſiæ ire ad malefacta vicinorum, & Firmare & litigare in manu ſua pro cauſis civilibus.*]

FIRMARE DIRECTUM. Vide *Firma* 1.

¶ FIRMARE IN PALAM, pro Coram. Charta Guillelmi Comitis ex Chartul. Eccleſiæ Auxitanæ: *Ego reddo & Firmo in palam altari S. Mariæ.*

FIRMARE CANTUM, *pſalmos, hymnos, &c.* dicuntur, qui, priuſquam in Eccleſia cantent, in cantu ſeſe exercent, ut recte cantare diſcant. Galli dicerent, *Aſſeurer ſon chant.* Liber Ordinis S. Victoris Pariſ. MS. cap. 22. *Quando autem in Clauſtro Novitius ſedet, debet Firmare pſalterium ſuum, & cordetenus ad verbum reddere.* Cap. 31. *Fratribus, quibus injunctum eſt cantum ſuum cotidie Firmare & reddere, debet Armarius ſingulis libros, in quibus cantant, ſpecialiter aſſignare, ... ſimiliter his, qui pſalmos & hymnos ſuos Firmare habent, pſalteria & hymnarios, prout opus fuerit, diſtribuat. Ex quo autem Armarius alicui fratri aliquem librum ad aliquem Firmandum & reddendum ſpecialiter aſſignaverit, ea illa hora, qua id facere habet, nemo illum accipiat, &c.* Rurſum: *Ii vero, quibus ſpecialiter aſſignati de cantu libri ſunt, & pſalteria, & hymnarii, poſtquam lectiones ſuas Firmaverint, non debent eos, ſive in die, ſive in nocte abſcondere; ſed in communi ſervatorio cum cæteris communibus libris reponere.* Infra: *Fratribus quibus injunctum eſt cantum ſuum Firmare, debet Armarius, vel aliquis de ſenioribus, quibus Abbas in Capitulo juſſerit, aſſiſtere, qui & eos ſi erraverint, corrigant, & lectiones eorum, quando reddere voluerint, audiant.* Denique: *Qui pſalmos ſuos Firmant, vel cantant, ſubmiſſa voce legant, ne alios diſturbent.* [Vide Bernardi Ordinem Cluniac. part. 1. c. 27.]

¶ 2. FIRMARE MANU SUA FIRMA. Nihil frequentius occurrit in Chartarum ſubſcriptionibus. Sæpe etiam nude ponitur, *Firmare*, quod idem eſt ac manus ſuæ ſigno confirmare, vel ſubſcribere. Chartul. Eccleſiæ Aptenſis fol. 123. verſo: *Facta Cartula eleemoſynaria iſta* XVI. *Kal. Julii an.* XXX. *regnante Conrado Rege feliciter. Signum Norperti qui hanc Cartulam eleemoſynariam iſtam ſcribi fecit, & teſtes Firmare rogavit manu ſua Firma.* Ibidem non ſemel recurrit. Chartam an. 1000. to. 6. Spicileg. Acher. p. 430. ſic ſubſcribunt: *Poncius Archiep. Firmavit, Amelius Firmavit, &c.* Ibidem to. 10. p. 165. *Hanc chartam (an. 1110.) manibus ſuis Firmavit, & teſtes Firmare rogavit.* Charta an. 1080. Goſcelini Burdigal. to. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. p. 274. *Igitur præfatus Willelmus præſentibus his aliiſque nobilibus viris,* XII. *Kal. Julii Firmavit hoc beneficium.* His affine eſt quod habetur in Archivis Eccleſiæ Turon. *Ego Joannes Dolenſis Eccleſiæ nunc conſecrandus Epiſcopus, huic ſanctæ Turonenſi Eccleſiæ & tibi, Pater Vincenti, tuiſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, obedientiam, ſubjectionem & reverentiam promitto, & ſuper hoc ſanctum altare propria manu Firmo* +.

¶ 3. FIRMARE, Munire. Litteræ an. 1224. in Hiſtor. Mediani Monaſt. p. 313. *Dux mihi licentiam conceſſit Altampetram refirmare, vel caſtrum alibi in terra mea ubicumque voluero Firmare.* Charta anni 1312. apud Kennett. in Antiq. Ambroſden. pag. 363. *Licentiam dedimus ... quod ipſe manſum ſuum ... muro de petra & calce Firmare & kernellare poſſit.*

¶ 4. FIRMARE SE, ſubſiſtere, conſidere. Vita S. Petri Mart. to. 3. Aprilis p. 689. *Quidam fratres levitate ducti juxta cellam ejus tranſeuntes, plurium collocutionem audientes, Firmaverunt ſe, ut quinam eſſent deprehenderent.*

¶ 5. FIRMARE, Elocare, ad firmam concedere. Statuta Humberti Bellijoci an. 1233. to. 9. Spicileg. Acher. pag. 184. *Nemo pro debito quod debet de indumento quod indutum habet, poteſt vadiari, nec de oſtio domus ſuæ poteſt vadiari, nec domus Firmari pro debito. Affirmare*, eadem notione, occurrit in Statutis Eccl. Trecorenſis an. 1372. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1123. & Kennett. in Antiq. Ambroſden. pag. 354. Vide *Affirmare* 1.

6. FIRMARE, Gallis *Fermer*. Cæſarius lib. 4. cap. 75. *Pixidem ei clauſam, ſed non Firmatam porrexit.* Ubi obſervandum aliud eſſe *claudere*, aliud *Firmare*. Eſt enim *firmare*, *ſeram* vel *firmaculum* obdere. [Hinc in Vita B. Alcuini ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 157. *Firmans itaque oſtium ſera abiit.* Vita B. Coletæ to. 1. Mart. p. 574. *Per ſpatium quinquaginta annorum incluſa continue permanſit & Firmata.*] Adde Continuatorem Florentii Wigorn. an. 1138. 1162. pag. 667. 675. Concilium Budenſe an. 1279. cap. 43. &c.

FIRMATURA, ex Gallico *Fermeture*, Sera, clauſura, in Regula Templar. c. 40. [Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. CCVIII. ad calcem: *Pro Firmatura Longi-campi* LX. *ſ.* Epiſt. Johannis de Monſterolio de Deſcriptione Monaſt. Caroli-loci apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1390. *Si de Firmatura totius ambitus Abbatiæ interroges, aiunt quindecim ſtadia circuitione complecti, infra cujuſmodi ambitum ſine hortis & virgultis, bis ſeptem aquarum receptacula ad piſcium cuſtodiam comprehenduntur.* Acta S. Syriæ to. 2. Junii pag. 64. *Viſa & viſitata ipſius capſa Firmatura, quam bene ſeratam & firmatam ... invenimus.*]

AFFIRMARE, pro *Firmare*, Claudere. Matth. Paris an. 1251. *Obtulit duo monilia, & juſſit ea feretro indelebiliter ad memoriam ſui clavis fortiter Affirmari.* [Sic & *Deffermer* dixerunt Poëtæ noſtrates pro Aperire, *Ouvrir*. Le Roman *de Floire* MS.

La porte li ont Deffermée,
Floire s'en iſt lance levée.

Le Roman *d'Athis* MS.

Les ventailles ont Deffermées,
Et les coifes jus avalées.]

¶ 7. FIRMARE, Deſpondere, Gall. *Fiancer*. Charta circ. 1100. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Cum eo firmiter locutus eſt uſquequo mulieres fuerunt Firmatæ. Poſt hæc venit dies conſtitutus ut acciperent ſuas uxores, &c.*

¶ FIRMARIA, Carcer. Willel. Wyrceſter Annal. Rer. Anglic. in Lib. nigro Scaccarii p. 428. *Triſti tamen Firmaria hoſtes me clauſerunt.* Alia notione vide in *Firma* 3.

¶ FIRMARIUM, Tabula. Inventarium ornament. & Reliq. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *De bou-*

tonnis capparum de capiternis feretri ſeu chaſſiæ B. Eligii, de Firmariis librorum, de garniſtura mitræ. Vide *Firmaculum.*

¶ FIRMARIUS, Vicarius ſeu preſbyter cui Eccleſia deſervienda committitur. Statuta antiqua Eccleſ. Cenoman. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1396. *Statuimus ut Firmarii ſeu capellani, quibus Eccleſiæ committuntur, obedientiam juramento promittant.* Extrav. comm. de decimis: *Sed Eccleſiaſtica perſona, quæ in Eccleſia ſua, vel beneficio (quod reſidentiam perſonalem requirit) non reſidet; ſed facit in eodem per Firmarium vel vicarium deſerviri, deputando ipſi vicario, vel Firmario certam ſuorum proventuum portionem, &c.* Huc ſpectant Statuta Eccl. Aurelian. art. 54. apud eumdem Marten. ibid. col. 1279. *Statuimus ut Capellani nullatenus ad Firmas accipiendas admittantur, niſi prius Archidiaconorum ſuorum aſſenſu requiſito & obtento.* Vide in *Firma* 3.

FIRMATARIUS, Officium monaſticum, cui forte incumbit reparationum ſeu ſartatectorum Monaſterii cura, illiuſque *firmandi*, niſi idem ſit, cui *Firmariæ* cura incumbit, vel certe *Firmariorum*: nam *Fermeteurs* vocant etiamnum Leodienſes, quos noſtri *Fermiers* dicunt, qui ſcilicet tributa exigunt. Vide Magnum Recordum Leodienſe p. 33. &c. Vetus Scheda apud Angelum à Nuce pag. 497. *Firmatarius* (Caſinenſis) *debet facere reparare Palatium Infirmarii, cum ſubjacentiis ſuis.*

¶ 1. FIRMATIO, Fidejuſſio, promiſſio. Inſtrum. an. 1335. apud Ludewig. tom. 5. pag. 603. *Si... dictus Dominus Caſimirus Rex Poloniæ... ſex millia marcarum eo modo, quo debet, eidem Domino Regi Boemiæ vel filiis ejus non ſolverit, aut conditiones ſeu obligationes pro ipſa ſolutione factas, Firmationes in ſpecialibus literis contentas & expreſſas non fecerit, nec conpleverit.* Vide *Firmitas* 1.

¶ 2. FIRMATIO, Idem quod infra *Firmitas* 3. Præceptum Ludovici Pii to. 1. Capitul. col. 680. *Et ut hæc auctoritas... firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconvulſa valeat perdurare, duas inde pari tenore conſcriptas Firmationes fieri juſſimus.*

¶ 3. FIRMATIO, Arx, caſtrum munitum. Litteræ an. 1224. in Hiſt. Mediani Monaſt. p. 313. *Quod ego Albertus in Firmatione dicti montis ſalvus non eſſem, Dux mihi conceſſit licentiam Altampetram refirmare.*

¶ 4. FIRMATIO, Vox venatica, qua ſignificatur tempus quo ultima fetura grandeſcit viribuſque firmatur. Inſtrum. an. 1240. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 304. *Noveritis quod ego Herebertus dedi & conceſſi pro me & hæredibus meis, D. Hereberto filio Matthæi... tres damas tempore pinguedinis in parco meo de Betthameton, & tres damas tempore Firmationis.*

¶ 5. FIRMATIO, Ciborum ſuppeditatio. Vide in *Firma* 2.

¶ FIRMATOR, Qui alicui chartæ teſtis ſubſcribit. Charta an. 1066. to. 3. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 205. *Acta eſt autem hæc Charta publice... Firmatores ſunt... Archiep. Guinamandus... Goſfredus Decanus.*

FIRMATORIUM, *Quo pallium tenetur in humeris, vel cingulum in lumbis, fibula.* Joh. de Janua. [*Fermoer*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman.] Vide *Firmaculum*, & *Firmale.*

¶ FIRMATURA, Munitio. Charta an. 1239. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. pag. 39. *De Firmatura autem caſtri de Marcilleio conceſſit, quod ipſe Radulphus firmet ipſum caſtrum ſecundum quod ſibi melius placuerit.* Vide *Firmare* 3. & 6.

¶ FIRMERIUM, Fibula, Gall. *Agrafe.* Inventarium ornament. & Reliq. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *Item tres libri pontificales... & habent aſſeres coopertas de argento, & in duobus majoribus ſunt duo pipeti argentei & ſine clauſuris, & alter ſine pipeto qui habet unum Firmerium cum dimidio.* Vide *Firmaculum.*

1. FIRMITAS, Securitas data alicui, *Aſſeurance, Seureté*, ἀσφάλεια. Annales Franc. Bertin. an. 864. *Quem pater è veſtigio inſequens, ſub Firmitatum conditionem ad ſe venire facit, & ei honores donat.* Capitul. Caroli C. tit. 16. c. 15. *Et ſi adhuc dubitatis, & aliam Firmitatem quæritis, &c.* Adde tit. 27. cap. 3. 8. tit. 36. c. ult. [Charta an. 1038. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Funditus perpetualiter ſubnixa Firmitate roboramus, donamus, tam in fevo quam in alode.* Litteræ an. 1303. to. 1. Hiſtor. Dalphin. pag. 203. *Solvatis... videlicet duo millia librarum in annum præſentem, & poſtea de anno in annum tria millia librarum uſque ad plenam ſatisfactionem dictorum viginti millium librarum, prout in Firmitatibus, quas à nobis habet ſuper hoc dictus Marchio, continetur; nam ſuper iis Firmitates validas à Dalphino & D. Johanne ejus primogenito filiis noſtris habemus.*]

2. FIRMITAS, Pactum. Capitul. Caroli C. tit. 21. cap. 1. *Quia neceſſe erat, ut inter nos Firmitas facta fuiſſet ſecundum Dei voluntatem.* Cap. 3. *In illa Firmitate, quam ego cum patre ſuo... feci.* Ita tit. 23. c. 7. tit. 26. c. 1. *Chartæ Firmitas.* Chronica Auguſtenſis an. 1059. *Seditio inter Hainricum Auguſtæ Epiſcopum & Diepoldum Comitem pro Comitatu ad altare S. Mariæ per cartæ Firmitatem tradito. Firmitatem facere per chartam*, Leg. Alemann. c. 1. §. 1. 2.

3. FIRMITAS, Privilegium, *emunitas*, præceptum, quod ſcilicet *perpetuam obtinet Firmitatem*, ut eſt apud Marculfum l. 1. form. 1. & alibi paſſim. Ratbertus de Caſibus S. Galli cap. 5. *Hortatus eſt eos, ut per aliquem fidum hominem eandem Firmitatis cartam domno Imperatori dirigerent.* Supra, *emunitatis præceptum* dicitur. Adde cap. 8. Theodorus Campedonenſis de S. Magno c. 25. *Dedit ei totum ipſum ſaltum cum marcha Firmitatis, quæ in epiſtola ſua fecit conſcribi.* Et mox: *Et ne quiſquam ex ſucceſſoribus ejus tanti obſiſteret boni, fecit conſcribi ſuæ Firmitatis epiſtolam, &c.* Walafridus Strabus de Vita S. Galli c. 21. *Juſſit fieri conſcriptionem Firmitatis, &c. Epiſtola Firmitatis*, in Lege Longob. lib. 3. tit. 8. §. 2. apud Aimoin. lib. 4. Hiſt. Franc. c. 62. Babolenum in Vita S. Germani Abb. Mart. n. 8. Aribonem in Vita S. Corbiniani cap. 29. &c.

4. FIRMITAS, Munitio, Caſtrum undique firmatum ſeu clauſum: *Fermeté*, in Conſuetud. Calvimontenſi art. 8. Gloſſ. MS. Regium Cod. 1197. *Munitiones, Firmitates.* Annales Francorum Loiſelliani an. 776. *Et nimia feſtinatione Saxonum caſas ſeu Firmitates ſubito introivit.* [Diploma Ludovici VII. an. 1146. to. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 231. *Epiſcopus autem... nobis & ſucceſſoribus noſtris & regno fidelitatem juravit, & univerſas Firmitates ac fortalitia civitatis quoties ad Podium venire mus ad voluntatis noſtræ præceptum ſe redditurum nobis firmavit.* Inſtrum. an. 1215. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 843. *Ego Odo Dux Burgundiæ, notum facimus univerſis, quod ſi Comes Nivernenſis apud Griſolias voluerit facere Firmitatem, &c.* Notitia Anonymi an. circ. 1229. ex 2°. Chartul. Campaniæ apud D. *Bruſſel* to. 2. de Uſu feud. pag. 736. *In caſtro Chableiæ quod Claſtrum vocatur, D. Noerii nullam prorſus habet juſtitiam, nec in muris, nec in foſſatis, nec in tota Firmitate.*] Occurrit prætereà apud

Ethelwerdum lib. 4. cap. 3. pag. 845. Henricum Huntindon. lib. 8. p. 372. 373. Adonem Vienneſem in Chronico, Ordericum Vital. lib. 9. p. 738. Matth. Paris p. 53. 65. Joann. Brompton. p. 993. 1039. in Chron. Beſuenſi pag. 556. in Hiſtoria Epiſcopor. Autiſiod. c. 53. in Annalib. Francor. Bertinianis p. 221. in Epiſt. 61. ex Francicis tom. 4. Hiſt. Franc. &c. Philippus *Mouskes* in Henrico I.

Li ot tolu par ſa gierre
Et ſes caſtiaus & ſes cités,
Et ſes bours & ſes Fermetés.

Idem in Chilperico :

Caſtiaus ſaiſi, cités,
Bours & viles, & Fermetez.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Onques ne pot garir Chaſtiaus ne Fermetez.

Infra :

C'eſt une Fermeté, qui moult eſt redoutée.

Le Roman *de Garin* MS.

Riches eſt li ſires, qui à tel Fermeté.

Alibi :

Donjon, ne marche, recet, ne Fermeté.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Tant vos donrai chaſtiaux & Fermetez,
De mon Royaume ſerés Sires clamez.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Et dis chaſtiaux & autant Fermetez.

Le Roman *d'Amile & d'Amy* MS.

Et ſaiſirois toutes vos Fermetez.

Hinc diminutivum *Ferté*, quo nomine donantur etiamnum complura in Gallia caſtra. Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Por l'amor Dieu qui oncques ne menti,
Guillaume priſt Orenge, la tor & la Fierté.

Le Roman *de Garin* :

Le Siege a mis environ la Ferté.

Le Roman *d'Aubery* :

Je vous croiſtrai forment vos heritez.
De deux chaſtiaux, & de quatre Fertez.

5. FIRMITAS, Exactio in rebus venalibus. Joann. Hocſemius in Epiſc. Leod. lib. 1. c. 15. *Fuit autem forma concordiæ, quod quoad 18. annos tunc futuros de ſola cereviſia Firmitas levaretur, &c.* Adde c. 26. lib. 2. cap. 13. pag. 398. *La Ferme de la biere.* [Chron. Cornelii *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 193. *Statuere intendebant Firmitatem ſuper vino & ſale, &c. Sed quoniam hoc per omnes erat abjuratum; diſpenſatio à ſede Apoſtolica impetratur, & per quinquennium Firmitas levari permiſſa eſt.*]

¶ FIRMITATIS ARCHA, Ferro munita, arcula ferrata, noſtris *Coffre fort*. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1360. to. 3. Ordinat. p. 479. *Niſi reperta fuerit dicta res in ſcrinio vel archa Firmitatis, de quibus clavem deferat dominus vel domina domus.*

¶ FIRMITUDO, Arx, caſtrum munitionibus vallatum. Confœderatio inter Comit. Flandr. & Comit. Hannoniæ an. 1176. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 586. *In confinio etiam terrarum noſtrarum quod vulgo marcha dicitur, non debemus, nec poſſumus alias conſtruere Firmitudines, quam illas quæ modo ibi ſunt.* Vide *Firmitas* 4.

¶ FIRMURA, Sera, clauſura. Liber niger Scaccarii p. 367. *Et in tali Firmura, quod quilibet eorum habeat clavem ſuam & diverſam.*

FIRSTFALLI, Culminis ruina, ex Saxon. & Germ. ꝼiꞃꞅꞇ, laquear, tigillum, *feſtum*, culmen, & ꝼall, ruina. Lex Bajwar. tit. 9. cap. 3. *Si quis deſertaverit, aut culmen ejecerit, ... aut incendio tradiderit uniuſcujuſque, quod Firſtfalli dicunt, &c.* Habetur præterea c. 4. §. 5. *Firsfalli* præfert Editio Heroldi cap. 13. §. 3.

FIRSTSUL, Columna, qua domûs culmen ſuſtentatur, ex German. & Saxon. ꝼiꞃꞅꞇ, culmen, & ꞅul, vel ꞅyl, columna. Lex Bajwar. tit. 9. c. 6. *Si quis eam columnam, à qua culmen ſuſtentatur, quam Firſtſul vocant.*

FIRTALA, Menſura annonaria in Morinenſi ſeu Bononienſi & Flandrenſi tractu. Chronicon Andrenſe p. 361. *Terram ... ſub firma manu dedit per duas Firtalas frumenti, & quinque Firtalas avenæ.* Occurrit ibi non ſemel p. 362. 366. 370. 372. 396. 397. 405. &c. & in Charta Balduini Comitis Fland. ann. 1056. in Tabul. S. Bertini. Vide *Ferto.*

FIRTHE, ſeu potius *Fyrht*, vox Saxonica, pro terriculamento, phantaſmate, ſpectro. Somnero, ꝼẏꞃhꞇo, eſt ſtupor, horror. Leges Kanuti Regis cap. 27. apud Bromptonum : *Gentilitas eſt, ſi quis idola colit, ... aut in ſorte vel in Firthe*, (leg. *Fyrth*) *vel in ſimilibus fantaſiis vel præſtigiaturis aliquid agat.*

FIRTHUNGA, vel FYRTHUNGA, Expeditio, ſeu profectio militaris : *expeditionis apparatus*, in Legibus Kanuti Reg. cap. 31. Edit. Brompton. *Expeditio*, nude in cap. 32.

FIRTO. Vide *Ferto.*

¶ FISANA, *eſt Aqua ordei*, in Gloſſ. S. Andreæ Avenion. XIII. ſæc. exarato; pro *Ptiſana*, noſtris *Ptiſane.*

¶ FISCALATUS, Nomen officii in ſuperiori juſtitia, Procuratoris ſcilicet fiſci. Concilium Limanum I. an. 1582. to. 4. Concil. Hiſpan. p. 244. *Officia Notariatus aut Fiſcalatus neque vendantur neque locentur, ſed hominibus probis atque induſtriis gratis ab Epiſcopo conferantur.*

FISCALIA, Annonæ tributa, quæ fiſco inferuntur. Julius Africanus l. 5. Hiſt. Apoſt. p. 64. *Nam dum cuſtodiuntur, fures inſidiantur, dum ſolvunt Fiſcalia, dum ædificant promptuaria, &c.* S. Ambroſius in Ep. ad Romanos c. 13. *Ideo dicit tributa præſtari, vel quæ dicuntur Fiſcalia, ut ſubjectionem præſtent.* Scholiaſtes Juliani Anteceſſ. c. 72. *Quando is, qui nihil poſſidet, Fiſcalia dare cogitur.* Ita uſurpat l. 3. C. de Epiſcop. & l. 7. Cod. Th. de Annona. *Fiſcale onus, Penſitatio Fiſcalis*, in l. 17. 12. eod. tit. Cod. Theod. Bulla Cæleſtini V. PP. apud Ughellum to. 1. Ital. ſacr. p. 429. *Ab omnibus & ſingulis Fiſcalibus, mutuis, & collectis, exactionibus, & functionibus, &c.* Adde p. 430. [Tabularium S. Johannis de la Pena lib. Goth. fol. 18. apud Moret. lib. 2. Antiquit. Navarræ pag. 489. *Quia non ſolum ego ſed & pater meus & avus meus & omnes Reges liberi & abſque Fiſcalia fuerunt, tam de Chriſtianis quam etiam de paganis. Et quia libertas noſtra antiqua eſt.* Hiſpanis *Fiſcalia*, *Exaccion del fiſco.*]

¶ FISCALION, τὸ Βασιλικόν. Gloſſ. Lat. Græc. Vide *Fiſcus.*

FISCALIS, *Fiſcalinus, Fiſglinus, &c.* Vide *Fiſcus.*

¶ FISCATIO, Fictio, illuſio. Chronicon Siciliæ ad an. 1325. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 92. *O inflata ſcientia, quæ veteres verbo reſolutorio quaſi ſophiſmati logicali in Fiſcationem prædictam ex manifeſtis falſis medio inepto læſit.* Lubens legerim *Fuſcationem* à *Fuſcare*, Tenebroſum facere.

¶ FISCATUS, pro *Viſcatus*. Carmen de varia Erneſti Bavariæ Ducis fortuna lib. 6. inter Anecdot. Marten. to. 3. col. 355.

Quis neſciat, inquam,
Quod clauſo regno, Fiſcatis Dedalus alis

Arcteas Minoa timens enavit ad oras?
Sic Ovidius de Arte am. 1. 391. dixit:
Non avis utiliter Viſcatis effugit alis.

FISCHA. Vide *Faicia.*

¶ FISCIA, φίσκος, ὁ συνήγορος, *Fiſcus*, in Supplemento Antiquarii.

¶ FISCIACUS, Idem quod *Fiſcus*, prædium. Inſtrum. an. 858. to. 8. Spicileg. Acher. p. 143. *Pro quantitate ſui atque difficultate itineris, quia longius ab urbe diſtabant*, (Canonici Æduenſes) *penuriam ſæpiſſime pati ſolebant cotidiani victus: ut quando penitus hæc occaſio tolleretur, receptis eiſdem rebus atque militaribus viris diſtributis i. Caramanno & Tillido villis, c..m Fiſciaco ad ſe pertinente, delegavi in uſus eorum in viciniori & pinguiori loco Marcaſſolium villam.*

¶ FISCINA, *Inſtrumentum piſcandi.* Papias. Vide *Fiſſina.*

FISCLA. Gloſſ. Longob. S. Germani Pariſ. ex Gloſſ. *Fiſtula, vulgo Fiſcla dicitur.*

FISCLUM. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Fiſclum*: Eleȝeocche ad verbum, *oleum ægrotorum.* [Iſidor. lib. 20. Orig. c. 14. *Fiſclum, quaſi Fiſculum, à colando oleo dictum, vel quaſi Fiſcella olei.*]

FISCO, Culcitra ſtraminea, vulgo *Paillaſſe.* Fr. Juncta in Vita B. Margaretæ de Cortona n. 17. *Tunicas, Fiſcones & opertoria lecti.* Conſtitut. Ord. Prædicat. diſt. 1. c. 9. *Super ſtramina & Saccones laneos dormire licebit.* Bulla Innocentii IV. PP. pro Damianitis Barcinonenſib. an. 1243. apud Waddingum: *Scapularia & mantellum cum pellibus, ac ſubtilares cum pedulibus, & utendi Fiſconibus fœno vel palea plenis, & cervicalibus vobis licentiam impertimur.* Alia ejuſdem Pontificis pro univerſis Damianitis an. 1247. habet hoc loco *ſaccones*: *Licet autem unicuique habere Sacconem de palea vel de fœno, & cervical.* Alia Urbani IV. ann. 1263. pro Sororibus Minorum Monaſterii Humilitatis B. Mariæ Pariſienſis, apud Ughellum: *Liceat autem unicuique Sacconem plenum habere de palea, vel de fœno, vel ſtramen, aut ſaltem fœnum vel ſtipulam pro Saccone, &c.* At quod *fiſco* & *ſacco*, locis præallatis, *ſaccus* appellatur in Regula Templariorum cap. 70. *Credimus enim prorſus Saccum, culcitram, & coopertorium unicuique ſufficere.* Columellæ vero lib. 12. c. 48. *Fiſco* eſt fiſcina juncea: unde *Fiſculus*, parvus fiſcus, eidem cap. 49.

¶ FISCONUS, Eadem notione, in Conſtitut. Caroli II. Reg. Siciliæ: *Pro quolibet lecto integro aſſignando per Magiſtros juratos & Bajulos ... ſolvatur granum unum. Lectus integer intelligatur materatium, vel Fiſconus, vel culcitra, quod, qui vel quæ habeat linteamina & culcitram.*

¶ FISCULUS. Vide *Fiſco* & in *Fiſcus.*

FISCUS. Papias: *Fiſcus, ſaccus eſt publicus, unde fiſcina & fiſcella.* Hauſit ex S. Auguſtino in Pſalm. 146. *Fiſcus ſaccus eſt, unde & fiſcinæ & fiſcellæ dicuntur.* Jo. de Janua: *Fiſcus, vel burſa Regis, ubi publicus cenſus reponitur.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fiſcus, Sac ou bourſe de Roy ou l'en met publiques cens, ou revenues, ou fourfaitures.*] Gloſſ. Ælfrici: *Fiſcus, vel ſaccus publicus*, biȝ-ȝiꝼnꝺel Somnero bi-ȝẏꝼnꝺl, eſt *zona.*

FISCUS, pro re; quæ fiſci eſt, & ad fiſcum, ſeu ad dominum alicujus pertinet. [Præceptum Pipini Aquit. Regis an. 846. tom. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 253. *Quidquid etiam de præfatis rebus Monaſterii jus Fiſci exigere poterat, totum ei concedimus Monaſterio.*] Concilium Valentinum an. 885. c. 10. *De Fiſcis & villis, quas conſtat dominio Eccleſiæ à fidelibus olim fuiſſe contraditas, & nunc poteſtati ſæcularium ſubditas, &c.* [Charta Caroli III. apud Mabill. to. 3. Annal. pag. 696. *Regembaldus Abbas innotuit nobis qualiter eadem & Fiſca ſibi pertinentia ſub Manillone & Mundeburde atque immunitatis tuitione progenitores noſtri priſcis temporibus conſtituiſſent.* Charta Bernonis Epiſc. Matiſcon. an. 930. vel 931. to. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 275. *Expetiit ab eo D. Albericus Comes illuſtris ex rebus aliquid terrenis ſubtrahi S. Vincentii Matiſcon. Fiſcum videlicet unum in pago Lugdunenſi cum adjacente Eccleſia SS. Amoris & Viatoris.* Codex MS. Irminonis Abbatis Sangerman. fol. 126. col. 2. *Pertinet autem eadem terra per ſuggeſtionem ad Fiſcum Spicarias.*] Eckeardus Junior de Caſib. S. Galli c. 1. *Nondum adhuc illo tempore Suevia in Ducatum erat redacta: ſed Fiſco regio regulariter parebat, ſicut hodie & Francia.* Chronic. Reicherſperg. an. 1088. *Admontenſe Cœnobium his temporibus fundavit, ... quia Fiſcus Epiſcopalis erat.*

¶ FISCUS REGIUS, Ærarium Regium. Epiſtola Henrici Huntindon. ann. 1553. tom. 8. Spicileg. Acher. p. 186. *Magna expectatione ſuſceptus* (Gilbertus) *cœpit avaritiæ crimini deſervire, multa perquirens, pauca largiens. Moriens ſiquidem nihil diviſit, & infinitam theſauri copiam Rex Henricus in ejus deliciis invenit. Ocreæ etiam Epiſcopi auro & argento refertæ in Fiſcum allatæ ſunt.*

FISCUS REGIUS, Regis domanium, villa regia, prædium dominicum. Capitulare de villis c. 3. *Franci autem, qui in Fiſcis aut villis noſtris commanent, &c.* Adalbertus Floriac. in Hiſt. Tranſlat. S. Benedicti num. 2. *Namque idem ager Floriacenſis Fiſcus regius erat.* Flodoardus l. 1. Hiſt. Rem. cap. 20. *Manens juxta regii villam Fiſci, quam Roſetum vocant.* Chronicon S. Petri Vivi pag. 761. *Locum Mauriaci, qui Fiſcus regalis & capella Regum Francorum eſt.* Henricus Huntindon. lib. 6. *Normannia Fiſcus regalis erat.* [Formulæ vett. Alſaticæ apud Eccardum ad calcem Leg. Sal. p. 236. *Conceſſimus ad ipſum titulum Paſtoralem curtem ſeu Fiſcum juris proprii & regalis.*] Occurrit paſſim, in Annalibus Franc. Metenſ. an. 879. apud Robert. de Monte an. 1038. Fulcuinum de Geſtis Abbat. Lobienſ. c. 1. Fortunatum de Vita S. Medardi c. 15. 19. Baldricum lib. 2. Chr. Camerac. cap. 21. in Vita S. Mauri, n. 50. &c.

¶ FISCALES TERRÆ & *Fiſcales villæ* nude dicuntur quæ ad Regium domanium pertinent, in Conventu apud Andelaum an. 587. ſub Guntramno Rege, to. 1. Capitul. col. 13. apud Marculfum l. 2. formul. 52. & in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 792.

FISCUS DOMINICUS, in Vita S. Bathildis Reg. n. 8. [Præceptum Childeberti I. Regis Fr. an. 528. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 4. *Actum Madoallo Fiſco dominico. Data XIII. Calendæ Februarii anno IV. regni noſtri.* Capitulare Wormatienſe c. 8. *Ut de rebus Eccleſiarum quæ ab eis per triginta annorum ſpatium ſine ulla interpellatione poſſeſſæ ſunt teſtimonia non recipiantur, ſed eo modo contineantur ſicut res ad Fiſcum dominicum pertinentes contineri ſolent.* Et infra: *Volumus ut omnes res Eccleſiaſticæ eo modo contineantur ſicut res ad Fiſcum noſtrum pertinentes contineri ſolent.* Codex MS. Irminonis Abbatis Sangerman. fol. 55. col. 2. *Winegaudus tenebat de Fiſco dominico campos II.... Gondoinus tenet de Fiſco dominico jornales II.*]

FISCO SOCIARE, *Fiſco ſociante, ſocio, cogente, diſcutiente:* Formulæ, quæ paſſim in veteribus Tabulis occurrunt, quibus res fiſco publico adjuncta aut adjungenda innuitur. Appendix Codic. Theodoſ. Conſtit. 14. *Facultatibus eorum Fiſco noſtro So-*

ciatis. Conſt. 19. *Non ſolum bona ſua largitionibus noſtris juſſimus Sociari, verum etiam, &c. Fiſci viribus Sociare*, *adſociare*, in eod. Cod. Th. & apud Papianum tit. 9. &c. Vita S. Romarici MS. *Villas eorum Fiſco Sociari præcepit.* Vita S. Iſidori Epiſcopi Hiſpalienſis n. 13. *Eccleſiarum prædia, quæ pater ſuus Fiſco Aſſociaverat.* Ita vocem *Sociare*, pro *adjungere*, uſurpat Edictum Chlotarii II. Regis in Concilio Pariſienſi V. c. 18. *In exilio deportentur, & facultates eorum propinquis hæredibus Socientur.* Adde Capitulare 2. an. 813. c. 6. Vide lib. 13. eod. Cod. de Paganis, &c. Chron. Farfenſe pag. 655. &c. [Unde in eadem formula interdum *jungere* uſurpant. Charta an. 1013. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 995. *Libras decem Fiſco S. Petri jungendas, &c.*]

Sociante Fisco. Charta 47. inter Alamannicas Goldaſti: *Qui contra hanc donationem à me factam venire præſumpſerit, Sociante Fiſco multam repetitionem componat, id eſt, auri lib.* 2. Vide Chartam ſeq. & 58. Tradit. Fuld. lib. 2. cap. 27. Marculfum lib. 2. form. 4. 6. 7. 11. 18. 52. &c.

Socio Fisco. Formulæ veteres cap. 27. & 37. *Una cum Socio Fiſco auri uncias tantas, &c.* Charta Rodulfi Archiepiſc. Bituric. an. 851. in Tabul. Belliloci: *Si litem, calumniam, ſive aliquid oppoſitionis facere voluerit, cui litem intulerit, auri libras* 30. *argenti pondera* 60. *una cum Socio Fiſco coactus exſolvat, & quod male petit, vindicare non valeat.* Privilegium S. Amandi, deſcriptum tom. 2. SS. Ord. S. Bened. pag. 1294. *Et inſuper inferat vobis cum Socio Fiſco auri libras decem, &c.* [Charta Guitonis pro Monaſterio S. Hilarii de Nobiliaco apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 275. *Qui contra hanc epiſtolam aliqua maligna cupiditate ductus calumniam aut repetitionem generare... conaverit, inferat partibus Monaſterii & Socio Fiſco ſolidos* D. *componat.*]

Cum Consocio Fisco. Primum Teſtamentum Widradi Abbat. Flaviniac. *Una cum Conſocio Fiſco auri libras* 30. *argenti pondera quingenta coactus exſolvat.*

Cogente Fisco. Charta Rodulfi Archiepiſc. an. 858. in Tabul. Bellilocenſi: *Deinde Cogente Fiſco auri libras* 15. *argenti pondera* 30. *coactus exſolvat.* Vide Chartam Alam. 81. apud Goldaſtum, Baldricum lib. 1. Chron. Camerac. cap. 27. Tradit. Fuld. lib. 2. trad. 38. 39. &c.

Discutiente Fisco. [Formulæ veteres apud Baluzium tom. 2. Capitul. col. 497. *Fiſco Diſcutiente ſolidos triginta multæ componat.* Ibid. col. 499. *Et ob hoc ſolidos tantos una cum Fiſco Diſcutientibus multæ componat.*] Charta Alam. 77. apud Goldaſt. *Ad ipſum Monaſterium reſtituat, & in Diſcutienti Fiſco multa componat, id eſt, auri uncias duas, &c.* Aliis verbis in Charta 60. *Qui contra hanc donationem venire tentaverit, Partibus Fiſci multa componat, id eſt, auri uncias* 6. *&c.*

¶ Fisci Viribus Addicatur. Vetus Formula ejuſdem notionis. Capitulare Caroli Mag. cap. 13. *Si vero Laïcus fuerit & honeſtioris loci perſona, medietatem facultatum ſuarum amittat Fiſci Viribus profuturam.* Capitulare Ludovici Pii an. 826. cap. 6. *Quod ſi fecerit, domus illius Fiſci Viribus addicatur.* Quod non ſemel in iiſdem Capitularibus occurrit.

¶ Fisci Cellarium. Præceptum Chilperici an. 716. apud Mabill. Diplom. pag. 485. *Dum & ante hus annis proavus noſter Dagoberthus quondam Rex ſolidus cento exemtis de Maſſilia civitate ſicut ad Cellario Fiſce potuerant eſſe exactati, ad Baſileca peculiaris patroni noſtri domni Dionyſii, &c.*

Fiscus, *Feudum, beneficium*, præſertim vetuſtioribus Scriptoribus: quia in primæva feudorum inſtitutione Principes *terras fiſcales*, ſeu patrimoniales *Fidelibus* ſuis ſeu ſubditis concedebant in beneficium & feudum, idque ad vitam. Unde fiſci nomen retinebant, quia non omnino alienatæ erant, ſed cenſebantur ſemper eſſe de dominio donatoris ac *feofatoris*. Unde non deſunt, qui vocem *feudum* confectam ex *fiſcus* putant: ita ut cum noſtri *fieſc* pro *fiſco* dicerent, vocem *fieſc*, in *fief* verterint, unde poſtmodum *feudum* formarint. Vetus Lapis in Eccleſia S. Germani Pratenſis Pariſiis: *Hic pauſante ſancto Germano, in die tranſlationis, dedit ei Rex Pipinus Fiſcum Palatiolum cum appenditiis ſuis omnibus.* Annales Franc. Metenſes an. 847. *Deditque illi Comitatus & Fiſcos plurimos.* Adde an. 885. 887. Baldricus Noviom. lib. 2. cap. 35. *Ipſum locum in Fiſco tenebat.* Ordericus Vital. lib. 10. *Plerique Francorum, qui binis cogebantur dominis obſecundare, pro Fiſcis, quibus abunde locupletati ſub utriuſque Regis turgebant ditione, &c.* Vetus Charta apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 4. cap. 11. num. 1. *Dedit ei in Fiſcum & filiis ſuis, & ſuæ progeniei* 12. *conductus, &c.* Tabularium Dolenſis Monaſterii in Biturigib. *Concedimus etiam, ut quicunque ex noſtris caſatis vel feodatis partem aliquam ſui Fiſci ſive caſamenti, quod à nobis habet, dare voluerit, libere hoc agere poſſit, &c.* Tabular. S. Sulpitii Bituricenſis circa ann. 1000. *Quod ſi forte evenerit, quod ipſe vel hæredes ejus, quod abſit, defecerint, omnis Fiſcus revertetur in proprium S. Sulpitii.* Epiſtola 297. ex iis, quæ habentur to. 4. Hiſt. Francor. *Jam quod regiæ dignitatis, & de Fiſco Regis Francorum eſt, Regis Anglorum feudum impudenter eſſe aſſerunt.* Adde Monachum Sangallenſem lib. 1. cap. 14. 16. Fulbertum Carnot. Epiſt. 96. Odonem de Miracul. S. Mauri Abb. cap. 4. Diplom. Belg. lib. 1. c. 8. Probat. Hiſt. Guinenſis p. 45. 47. Prob. Hiſt. Monmorenc. pag. 67. &c.

¶ Fiscus Sacerdotii, ſive *Preſbyteratus*, Domus cum certa agri portione quam aſſignare ſolebant in Eccleſiæ dotem ipſius fundatores, quamque ab omnibus oneribus faciebant immunem. Hoc etiam nomine intelligenda jura Sacerdotalia, Gall. *Droits Curiaux*, quæ illi fundatores & Domini feudales aut ſibi diu retinuere, aut aliquando ipſi Preſbytero deſervienti conceſſerunt. Ejuſmodi ſunt oblationes, & ea quæ perſolvi ſolent pro baptiſmis, exequiis defunctorum, imo & pro pœnitentiis & *manuattrectationibus*, id eſt forte, matrimoniis. Tabularium Voſienſe fol. 3. *Conceſſerunt Deo & S. Petro Voſienſi omnem Fiſcum Sacerdotii ex eadem Eccleſia, ex baptiſteriis ſcilicet, ex pœnitentiis, ex manuattrectationibus, & ex omnibus quæ ad Fiſcum Sacerdotii pertinent, promiſeruntque ſe nihil omnino quæſituros ex omnibus præter quartam partem ſepulturæ.* Tabularium Angeriacenſe fol. 60. *Ego Elias Rufus concedo Deo... in præſentia D. Odonis Abbatis Eccleſiam Oixiaci, & Fiſcum Preſbyteratus, & cemeterium, &c.* Vide *Feudum Preſbyterale*.

Apud Marculfum lib. 1. form. 2. *Fiſcus* opponitur *proprietati*: *Ergo dum & ille Epiſcopus, aut Abbas, aut illuſter vir Monaſterium in honore illius, in pago illo, aut ſuper Proprietate, aut ſuper Fiſco, noſcitur ædificaſſe, &c.* Quod quidem aliis verbis exprimitur in form. 12. & 33. *Villas illas, ſitas in pago illo, quas de munere regio, aut de alode parentum, vel undecumque ad præſens tenere videtur.* Ubi *villæ de*

munere regio poſſeſſæ, ſunt *fiſci* beneficia, feuda: *alodes* autem *parentum*, ipſa *proprietas.*

☞ Et quidem *bona fiſcalia* generatim vocabant beneficia quæ à Rege vel Principibus; aut etiam ab Eccleſiis certis ſub conditionibus ad vitam dabantur. Hæc à propriis ſeu patrimonialibus belle diſtinguntur in Charta an. 1510. apud Rymer. tom. 13. pag. 285. *Sub obligatione omnium bonorum noſtrorum Patrimonialium & Fiſcalium.* Et paulo poſt: *Sub obligatione & ypotheca omnium bonorum noſtrorum & præfatæ ſereniſſimæ Reginæ Caſtellæ filiæ noſtræ Præſentium & Futurorum.* Ubi *bona præſentia* ſunt patrimonialia; *futura* vero fiſcalia. Vide Notas Bignonii ad Marculfum.

INFISCARE, Idem quod *Inbeneficiare*, Prædium in *fiſcum*, vel *beneficium* aut feudum alicui conferre. Flodoardus lib. 1. Hiſt. Remenſ. cap. 26. *Angilrannus ... traditionis hujus ignarus, à Rege Venderam ſibi poſtulat dari. Quod ubi Rex annuiſſet, audiens domnus Hincmarus Præſul, qui ſedem tenebat Eccleſiæ Remenſis, hanc Infiſcari villam, &c.* Baldricus lib. 2. Hiſt. Camerac. cap. 18. *Quod* (Monaſterium) *poſtquam viris militaribus Infiſcatur, pro imminutione rerum, ad raritatem fratrum redigitur.* Vita S. Theodorici Remenſis num. 13. *Is audiens villam Infiſcari jure proprietatis, quæ ejus Eccleſiæ ſubjecta dono regali dinoſcebatur.*

¶ FISCI OFFICIUM, Idem quod alibi *Fiſci Servitium* dicitur, quod ſcilicet à fiſcalinis ſeu qui *fiſco* aut prædio deſerviebant, debebatur. Capitul. lib. 6. c. 108. *Et ipſe Officio Fiſci ſervire cogatur.* Ibid. cap. 99. *Aut ipſe in Servitio Fiſco noſtro ſerviturus ſemper ſocietur.*

¶ FISCALE SERVITIUM, pro ipſis ſervis fiſcalibus uſurpari videtur in Epiſt. Silveſtri PP. II. an. 1002. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 959. *Et in Comitatu prædicto Empurienſe ipſum alaudem quem dicunt Uliano cum terminis & adjacentiis ſuis & cum Servitio Fiſcale, & Eccleſias quæ ibi ſunt fundatæ, &c.*

FISCALINI, qui *Fiſco*, ſeu prædio Principis deſerviebant, erantque ei quodammodo addicti. Gloſſ. Saxon. poſt Leges Henrici I. *Fiſcalinus, villanus.* Ita paſſim accipitur in Capit. ad Legem Salicam §. 12. in Lege Longob. lib. 2. tit. 33. §. 6. in Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 26. in Capitulari 5. ejuſdem Caroli M. an. 803. cap. 15. in Capitul. Caroli C. tit. 39. cap. 3. &c. ubi cum colonis fere ſemper junguntur, atque etiam *Servis Fiſcalinis*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 30. *Litis* æquiparantur in lib. 3. tit. 20. In Capitul. Caroli M. lib. 3. c. 16. *De liberis hominibus uxores Fiſcalinas regias habentibus.* Acta Epiſcopor. Cenoman. pag. 297. *Curiam anteceſſorum Epiſcoporum, quam colonias vocant, Fiſcalinorum admodum plenam, ... dedit Fulconi Andegavorum Comiti.* Adde Aimoinum lib. 3. Hiſt. cap. 56. & Rhenanum lib. 2. Rerum German. pag. 94.

☞ Sed ut accuratior habeatur de Fiſcalinis notio, eos in duas claſſes diſtinguendos arbitror; nec enim eorum omnium eadem fuit conditio. Alii ſervi erant proprie dicti, utpote qui nullo Liberorum jure nullaque prærogativa gauderent. Hi paſſim in Capitularibus Regum Franc. ut obſervare cuique promtum eſt, *Servi Fiſcales* appellantur. Tales reipſa exſtitiſſe multa probant, ac 1°. quidem libertate caruiſſe diſerte dicitur in Capitul. 3. Dagoberti tit. 6. *Si minores perſonæ ſunt quæ ſe inlicita conjunctione polluerunt, careant libertate, Servis Fiſcalibus adgregentur.* Et in Capitul. 1. Caroli M. c. 4. *Et ut nemo fugitivos Fiſcales ſuos, qui ſe injuſte & cum fraude liberos dicunt, celare neque abſtrahere cum perjurio vel alio ingenio præſumat.* 2°. Si quid peccant, ictibus vapulant; quæ ſervorum pœna eſt. Capitul. an. 829. tit. 2. *Si vero ſervi eccleſiaſtici aut Fiſcalini noſtri aut Comitum aut vaſſallorum noſtrorum hoc facere præſumpſerint* (denarium merum rejicere) *ſexaginta ictibus vapulant.* 3°. Si quando liberi homines uxores fiſcalinas, aut feminæ liberæ homines fiſcalinos ducerent, lege cautum erat, adeo de ſervitute fiſcalinorum conſtabat, ne ii qui ducebant, ob ejuſmodi conjunctionem, Liberorum juribus caderent. Capitul. 2. Caroli M. cap. 22. *De liberis hominibus qui uxores Fiſcalinas regias, & feminis liberis quæ homines ſimiliter Fiſcalinos regios accipiunt, ut non de hæreditate parentum, vel de cauſa ſua quærenda, nec de teſtimonio pro hac re abiciantur.* 4°. Ipſa diſtinctio exprimi videtur in Capitul. de Villis cap. 52. *Volumus ut de Fiſcalibus, vel ſervis noſtris, ſive ingenuis, qui per fiſcos aut villas noſtras commanent.* Et in Capitul. 5. Caroli M. cap. 15. *Ut homines Fiſcalini ſive coloni, aut ſervi, &c.*

☞ Alii vero, quos *fiſcalinos* vel *colonos* in Capitularibus nude vocatos ſæpiſſime reperies, feudatarii, vaſalli, tenentes, homines fiſci erant, qui etiam, cum ad fiſcum regium pertinebant, *homines regii* dicebantur. Capitul. 4. Caroli M. cap. 2. *Homo regius, id eſt, Fiſcalinus, &c.* Joachimus Vadianus lib. 2. de Collegiis, &c. pag. 75. *Ex publicis autem ſervis Regii ſeu Fiſcalini dicti noſtris quorum vectigal & uſusfructus ad fiſcum pertinebat.* Horum longe melior conditio; alios quippe ſervos ſibi ſubditos terraſque poſſidebant jure proprietatis; ſi quidem ex Lege Wiſigothorum lib. 5. art. 16. ipſis conceſſa eſt licentia & mancipia & terras vendendi, modo *conſervis fiſcalinis.* Sed latius exinde patuit hæc licentia, ut liquet ex Charta Caroli III. Regis Franc. pro Monaſterio Compendienſi in Tabulario ejuſdem: *De fiſcis quoque noſtris donavimus licentiam; ut ſi quis Fiſcalinus de alode ſuo voluerit tradere vel vendere, vel ad S. locum, vel illius loci Canonicis, ut liberam poteſtatem id faciendi habeat.* Adde Beſlium in Pictav. p. 365. & 368. Quodnam vero præcipuum fuerit illorum ſervitium diſcere licet ex Capitul. lib. 5. cap. 303. *Pro nimia reclamatione quæ ad nos venit de hominibus eccleſiaſticis ſeu Fiſcalinis, qui non erant adjurnati quando in Cinomannico pago fuimus, viſum eſt nobis una cum conſultu fidelium noſtrorum ſtatuere ut quicumque de prædictis hominibus quartam facti tenet, cum ſuis animalibus ſeniori ſuo pleniter unum diem cum ſuo aratro in campo dominico aret, & poſtea nullum ſervitium ei manuale in ipſa hebdomada à ſeniore ſuo requiratur.*

☞ Notanda denique omnino eſt Fiſcalinorum diſtinctio inter equites & pedeſtres, quæ occurrit in Charta Lotharii Imper. pro fundatione S. Stephani Argentin. an. 845. tom. 5. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 465. *In pago Priſgaudi Nuningavilla, cum ſuis appenditiis, ... mancipiis, ſervis & ancillis, colonis & Fiſcaliciis, tam de equeſtre quam pedeſtre ordine, banno, &c.* Unde conjicere licet interdum Fiſcalinos ad exercitum ſubmonitos & evocatos fuiſſe, eoſque pro uniuſcujuſque conditione, aut equis aut pedibus ſervitium præſtaſſe dominis quorum erant Fiſcalini.

¶ FICIALES, pro *Fiſcales*, in laudata Lotharii Charta. *Ficales* edidit *Laguille* in Hiſt. Alſat. p. 4.

FISCALES, Iidem qui *Fiſcalini*. Capitulare de Villis cap. 52. *De Fiſcalibus vel ſervis noſtris, ſive ingenuis,*

ingenuis, qui per fiſcos aut villas noſtras commanent.

FISCALES, Iidem qui *Fiſcalini*, in Capitul. ad Leg. Salicam: ſequioribus vero ſæculis, vaſſalli, interdum *tenentes*, qui *homines fiſci* dicuntur apud Eckeardum Juniorem de Caſib. S. Galli cap. 1. pag. 43. & mox: *Nam victimas & cætera, quæ libebat ſponte nolentibus dare Fiſcalibus, vi quidem auferebant.* Tabular. S. Dionyſii de Capella in Biturigib. Ch. 27. *Ut quidquid omnes Fiſcales mei eis dare voluerint Monachi, perpetuo habeant.* Et Ch. 30. *Dimiſi omnes Eccleſias, quas hactenus ego & Fiſcales mei injuſte poſſidebamus: ſi vero Fiſcales mei facere noluerint, quod ego facio, pro certo ſciant, quod ego non ero eis ulterius nec teſtis, nec defenſor, nec adjutor.*

¶ FISCALES POPULI. Decretum Flavii Regis to. 2. Conc. Hiſpan. p. 704. *De terris vero vel vineis, quas pro eodem tributo quicumque ſupradictorum curam publicam agentium vobis privatis vel Fiſcalibus Populis abſtulit, &c.* Ibidem p. 705. in Confirmatione ejuſdem Flavii pro Concil. Tolet. XIII. *Sancitum eſt, ut omne tributorum* (l. tributum) *præteritorum annorum uſque in anno primo regni noſtri quod in privatis ſive in Fiſcalibus populis relucet, abſolutionis perpetuæ debeat ſanctione laxari.*

¶ FISCALIS, nude, Procurator fiſci, Gall. *Procureur Fiſcal.* Conc. Mexicanum an. 1585. tom. 4. Conc. Hiſpan. p. 309. *In cauſis in quibus ex officio procedunt poſtquam Fiſcalis teſtes nominaverit, caveat ſuſceptor ut Fiſcali ſubminiſtret pecunias, quibus poſſit teſtibus ad ferendum teſtimonium venturis ſumptus præbere competentes, idque in actis redigatur; tempore vero quo expenſas taxabunt, faciant ſibi à Fiſcali rationem reddi ſumptuum erogatorum hujuſmodi; quos etiam taxent, & ex taxatione, eos Fiſcalis à reo recipiat, ſuſceptorique reſtituat.* Specialius *Fiſcalis* dicitur Promotor, cujus eſt in judicio Inquiſitionis libellum accuſati delicta complectentem Inquiſitori judici præſentare, teſtes producere, &c. de quibus conſulendi, qui de Inquiſitione data opera ſcripſerunt.

¶ FISCALINI MISSI. Vide *Miſſi Fiſcales.*

FISGILINI, pro *Fiſcalini*, apud Burchardum Wormacienſem in Lege familiæ: *Jus erit familiæ, ut de weregeldo Fiſgilini hominis quinque libræ ad cameram reddantur, & duæ libræ & dimidia amicis ejus contingant.* Occurrit ibi ſemel ac iterum.

FISCANI, Fiſco regio præpoſiti. Joan. Brompton. pag. 1258. *Super quibus trina conficerentur ſcripta, quorum unum apud Fiſcanos, aliud ſub cuſtodia viri fide digni... maneret.*

¶ FISCALITAS, Dominium. Acta SS. Julii to. 4. pag. 93. de S. Reginſwinde: *Ita dumtaxat ut eumdem locum noſtræ Fiſcalitatis ſubicem... manu ſemper poteſtativa poſſideas.*

¶ FISCALITER TENERE, Idem quod *Feodaliter*, jure *fiſci* ſeu feudi poſſidere, paſſim in Tabular. Savigniac. & apud Stephanotium tom. 7. Fragm. Hiſt. MSS.

FISCARE. Lex Salica tit. 54. Edit. Heroldi: *Si quis gravionem ad res alienas tollendum invitaverit, & eum legitime jachtivum aut admallatum non habuerit, qui eum rogat, ut injuſte aliquid tollat, &c.* Ubi ad marginem ex alio MS. *Fiſcare debeat.* Eſt igitur *Fiſcare* idem quod *confiſcare*, in fiſcum proprium redigere. [Unde in Leg. Henrici II. Imper. ad calcem Leg. Sal. pag. 200. *Hæreditas vero interfectoris in Fiſcum redigatur.* Gloſſ. Lat. Gall Sangerm. *Fiſcare, Fiſquer, c'eſt appliquer ou mettre en la bourſe ou treſor royal.*] Gloſſ. Græc. Lat. Ταμιεύω, *Fiſco, proſcribo*, Ταμιευσις, *proſcriptio.*

FISCARII, Publicani, fiſci redemptores, Firmico.

FISCATUS, Fiſco ſeu feudo inveſtitus, vaſſallus, qui fiſcum ſeu beneficium, ab aliquo dependens poſſidet. Geſta Abbatum Laubienſium pag. 599. *Auxit ipſe Abbas Fiſcatis ſuis ſolidos, fiſcis fiſcos ſuperaddens & ſolidos.* Tabularium Burgulienſe fol. 122. *Eccleſia ipſa de fiſco meo eſt, me ignorante de Fiſcato meo homine ipſam olim pretio acquiſiſtis.*

¶ FISCULUS, Villula, prædiolum. Diploma Caroli Craſſi Imper. pro Antonio Abbate Stabulenſi an. 882. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 32. *Ut concederemus eis quemdam Fiſculum noſtrum, Blandonium nomine, qui eſt in pago Leuvenſi, cum capella & pertinentiis ejus.* Vide alia notione in *Fiſco.*

FISGILINUS. Vide *Fiſcus.*

¶ FISICA, Medicina. Vide *Phyſica.*

FISICOLUS, [Inſtrumentum muſicum.] Epiſtola Incerti 28. ad Dardanum de diverſis generibus muſicorum, tom. 9. Operum S. Hieronymi, de fiſtula: *Ita bombulum æreum ductile quadratum, latiſſimumque, quaſi in modum coronæ cum Fiſicolo æreo ferroque commixto, atque in medio concuſſo, quod in ligno alto ſpatioſoque formatum ſuperiore capite conſtringitur, &c.* Vox formata ex Gr. φυσᾷν, & κῶλον.

¶ FISICULARE. Vide *Fiſſiculare.*

FISIGARDUM. Charta Roberti Ducis Normanniæ in Hiſt. Monaſterii S. Audoëni Rotom. p. 73. *Eccleſiam unam ſupra mare poſitam, cum 36. jugeribus, & Cappellam de Appavilla, & unum Fiſigardum in Dieppa, & apud portum ipſius Dieppæ 5. ſalinas.* ☞ *Fiſigardum* feudum interpretatur Auctor Hiſtoriæ laudatæ: nec levi admodum conjectura; in prædicta quippe urbe feudum illud ab eodem monaſterio etiamnum poſſidetur.

¶ FISINATIS, *Specularibus*, apud Papiam. MS. Bituric. habet, *Fiſſinatis.* Sed quid hæc? an legendum *Fiſſiculatis* à

¶ FISSICULARE, Elmenhorſtio, Rimari, obſervare fiſſuras; à Fiſſuris, quæ nonnumquam in extis obſervantur. Unde Gloſſ. Iſidori: *Fiſſiculator, Augur naturas in extis animantium quærens.* Johannes de Janua: *Fiſculatus, à fiſis, quod eſt Natura: unde Fiſiculo, as, id eſt, Divinare, vel pronunciare: unde Fiſiculatus, ta, tum, Divinatus vel pronuntiatus.* Quæ Gallice ſic redduntur in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Fiſiculatus, Naturel, divines pronuncies. Fiſiculare, Deviner, pronuncier.* Crediderim potius cum Juliano Florido in Notis ad Apul. *Fiſſiculare* idem eſſe ac Fiſſuris exta diſtinguere. Quo ſpectat illud Cicer. de Divinat. lib. 1. *Quid fiſſum in extis, quid fibra valeat, accipio, quæ cauſa ſit, neſcio.* Apul. de Deo Socratis: *Eorum quippe de numero prædicti curant ſingula, proinde ut eſt eorum cuique tributa provincia: vel ſomniis conformandis, vel extis Fiſſiculandis, vel, &c.* Vide Hofmanni Lexicon voce *Fiſſiculatio.*

FISSINA, Fuſcina. Tabularium Vindocinenſe Ch. 240. *Dedit unum vivarium, & 12. combros in flumine Ledi, atque 20. Fiſſinas in eodem flumine, quæ ponuntur ad capiendas anguillas.* [Vide *Foſſina.*]

¶ FISSUS, pro *Feſſus*, id eſt, *Confeſſus.* Statuta Edwardi I. Regis Angliæ ann. 1283. apud Rymerum tom. 2. pag. 262. *Si prima die in præſentia noſtri Ballivi Confeſſum fuerit pro debitore ſine lite & ſine judiciis, nichil nobis pro juſtitia perſolvatur, ſcilicet infra novem dies Baillivus noſter debet facere ſolvere & complere creditori, quod Fiſſum coram ipſo fuerit.*

¶ FISTOLATUS, ab Italo *Fiſtolare*, Fiſtulis ſeu ulceribus laborare. Miracula B. Henrici Baucenenſis

in Actis SS. Junii tom. 2. pag. 377. *Bonaventura ... contracta & Fiſtolata in omnibus membris.*

FISTUCA, Fistucus. Vide *Feſtuca.*

1. FISTULA, cujus opera ſanguis Domini à communicantibus Fidelibus hauriebatur, quod intelligendum eſt de Communione ſub utraque ſpecie, quæ primis Chriſtianiſmi ſæculis obtinuit. Diaconus enim tenens *fiſtulam* intra calicem, propinabat ſanguinem fidelibus, ut quiſque admoto ore ſugeret de calice ex alio fiſtulæ capite: λαβὶς, Cantacuzeno lib. 1. cap. 41. pag. 124. dicitur, & aliis apud Goarum ad Euchologium Græcor. pag. 152. Σίφων, apud Sguropolum in Hiſt. Concilii Florentini ſect. 10. c. 10. extr. ubi deſcribitur. *Calamus, quo ſanguis Domini ſumitur*, apud Guigonem II. in Statutis Ord. Cartuſienſis c. 40. Ordo Romanus: *Ipſe autem Diaconus tenens Calicem & Fiſtulam, ſtet ante Epiſcopum, uſque dum ex ſanguine & corpore Chriſti, quantum voluerit, ſumat, & ſic calicem & Fiſtulam Subdiacono commendet.* Mox: *His ita peractis* (poſt communicatum populum) *duo Diaconi complicantes corporale, ponant ſuper Calicem, Fiſtula in eo remanente.* [Excerpta ex Divion. diſcipl. in vet. Diſcipl. monaſt. p. 369. *Ut Subdiaconus pacem accepit, Fiſtulam argenteam, cum qua ſanguis Domini ebibi ſolet, in ſacculo de panno mundiſſimo ad hoc ipſum facto reconditam, de armariolo Diacono defert.* S. Wilhelmi Conſtitut. Hirſaug. lib. 1. cap. 17. *Pro ſigno Fiſtulæ, ſive arundinis, ex qua ſanguinem Domini recipere ſolemus, &c.*] Uſus antiqui Ordinis Ciſtercienſis cap. 53. ubi de Miſſæ ritibus: *Quod ſi plures fuerint, Diaconus percepto ſanguine, ibidem ponat calicem ſuper cornu ſiniſtro altaris. Diaconus autem teneat utraque manu in calice Fiſtulam à Subdiacono præparatam, qui Subdiaconus percipiat ſanguinem cum Fiſtula.* Habentur ibi plura de Fiſtulæ uſu p. 143. 144. Nomaſtici Ciſtercienſis, & c. 54. 100. Adde p. 249. 276. ejuſdem Nomaſtici. Rurſum: *Dum autem fratres percipiunt ſanguinem, infundatur vinum in Calicem à Diacono, cum opus fuerit: ſi quod autem reſiduum fuerit de ipſo ſanguine, bibat illud cum Calice, poſtquam Fiſtulam reddiderit Subdiacono, quam Fiſtulam, antequam reddat, in quantum poterit, ab utraque parte ſugendo, à ſanguine Domini evacuet.* Hinc *fiſtulas* inter miniſteria ſacra obſervare eſt. Ditmarus lib. 6. extremo: *Calicem aureum atque gemmatum cum patina & Fiſtula.* Chronicon Caſin. lib. 3. cap. ult. *Fiſtula aurea cum angulo ... Fiſtulas argenteas duas.* Adde lib. 4. cap. 64. Conradus in Chronico Moguntino: *Erant Fiſtulæ quinque ad communicandum argenteæ deauratæ.* Florentius Wigorn. an. 1087. *Diviſit Eccleſiis cruces, altaria, ſcrinia, textos, candelabra, ſitulas, Fiſtulas, ac ornamenta varia, &c.* Vide Monaſtic. Anglic. tom. 1. pag. 700. Sed & hodie in Monaſterio Sandionyſiano, miniſtri more antiquo ſub utraque ſpecie communicant, & ſanguinem è Calice fiſtula hauriunt. Vide Ordinarium Ordin. Præmonſtrat. cap. 4. & Browerum lib. 8. Annal. Trevirenſ. num. 114.

2. FISTULA, Morbi ſpecies, quæ Weſtphalis *die piſtelen* dicitur, ſive defluxiones humorum. Vita B. Godefridi Cappenbergenſis num. 26. *Fuit Sacerdos quidam, ... quem Fiſtulæ per multos dies adeo debilitaverant, quod vix moveri potuit.* Vide Jo. Cratonem ad Dioſcoridis lib. 2. Parabil. cap. 208. ☞ Notum eſt à Medicis antiquis hodierniſque *Fiſtulas* appellari ulcera anguſta, calloſa & ſinuoſa. Horum meminere Cornel. Nepos, Plinius & alii, qui ipſo *Fiſtulæ* vocabulo uſi fuerunt non ſemel. Hinc. Joan. de Janua: *Fiſtula etiam dicitur quædam infirmitas; unde Fiſtulatus, Fiſtuloſus, qui Fiſtulam illam patitur. Fiſtula, Une grief maladie*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Vide *Fiſtulatus.*

Infistulatus, hoc morbo laborans, apud Conradum Marpurgenſem de Miraculis S. Elizabeth pag. 281. 292.

3. FISTULA Aquæ, in Chron. Benevent. S. Sophiæ pag. 608. [*Fiſtula cum aqua*, in Gregorii Monachi Chronico Farfenſi, apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 535. *Fiſtula, Conduit à yaue*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ Fistulæ Sal Continentes, in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 230. col. 2. Vide *Areæ ſalinarum* in *Area* 1.

¶ FISTULARE, Fiſtula ſeu tibia canere. Vet. Onomaſt. *Fiſtulo*, συρίζω. Gloſſ. Sangerman. n. 501. *Fiſtulare, Sibilare.* Jo. Buſchius de Reform. Monaſt. cap. 39. *Supervenerunt ibi luſores Fiſtularum, qui in proceſſione ante venerabile Sacramentum Fiſtularant, & cum inſtrumentis ſuis in fine introitus refectorii Fiſtulare cœperunt.* Hinc corrigendæ Iſidori Gloſſæ, ubi perperam *Fiſtulor, Sibilo*, pro *Fiſtulo.*

¶ FISTULATORIÆ Artes, Eadem notione, apud Arnobium lib. 7.

¶ FISTULATUS, Fiſtula ſeu ulcere laborans, perforatus. Epiſtola Johannis Archiep. Vienn. ad Honorium III. PP. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 890. *Durannus Brunus Sacerdos juratus dixit, quod ipſe Fiſtulatus erat: ita quod habebat tredecim foramina ſub aſcella. Mamilla Fiſtulata*, in Actis S. Herculani Epiſc. Martii to. 1. p. 54. Vide *Fiſtula* 2.

¶ FISTULITUS, Eadem notione. *Femina Fiſtulita cancri morbo*, in Vita B. Columbæ Reatinæ Auctore Sebaſtiano Peruſino, Maii to. 5. p. 374. *

FITH. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 80. *In Fith vel in ſocna eſt, quod ab ipſis, qui in domo ſunt contubernales, agitur, &c.*

¶ FITHWITA. Vide *Futhwita.*

¶ FITIALIS, *Facetus, eloquens, urbanus.* Gloſſ. Arabico-Latinæ, à Fando, ut autumo, inquit Martinius in Lexico.

FITORA, *Stomachi corruptela*, Papiæ MS. In alio eſt *Fitoria*, in Edito *Fictoria.*

¶ FITREUS. Vide in *Feltrum.*

¶ FITTA, Vox Italica, Gall. *Piqueure*, Punctum ſeu dolor ex punctione aut alia non abſimili. *Tota plena doloribus & Fittis*, in Miraculis B. Simonis Erem. Auguſt. April. to. 2. p. 822. Vide *Ficta.*

FITTER. In Lege Salica Edit. Heroldi tit. 80. idem valet ac quatuor. Vide Wendelinum, [& ſupra *Chunna.*]

FITUR, pro *Fit*, apud Fredegarium Scholaſt. in Chron. cap. 35. 83. Occurrit etiam pluries in Monetis Franciæ Regum 1. Stirpis apud *Bouterouë* pag. 185. 346. 357. 361. 371. *Fiebatur*, apud veterem Interpretem Juvenalis Sat. 4. *Fietur*, pro *Fit*, in Chronico inedito apud Petrum Lambecium lib. 2. Commentar. de Biblioth. Cæſarea pag. 851. *Fiatur*, in Epiſt. Sigeberti Regis ad Deſiderium Epiſc. Cadurcenſem to. 1. Hiſt. Franc. pag. 887. *Fiere*, pro *Fies*, apud S. Auguſtin. Ita uſurpabant veteres, *Facitur* apud Nonium, *poſſetur* apud eumdem, *poteſtur* apud Lucretium lib. 3. & Diomedem, *poteritur*, in Inſcript. quæ exſtat in Roma ſubterranea to. 1. p. 204.

¶ FITWITA. Vide *Futhwita.*

¶ FIVALIS, Idem quod ſupra *Feudalis* in *Feudum.* Locos vide in *Munda* & *Salvator.*

¶ FIVUM, *Solidatum.* Papias MS. Forte pro *Firmum*,

vel *Fixum*. Utrumque tamen *Firmum* & *Fixum* ſequuntur proxime. Vide in *Feudum*.

¶ FIXARE Oculos, aliquid intueri & in eo defixum eſſe, Gall. *Regarder fixement*. Analecta de B. Pio V. PP. inter Acta SS Maii tom. 1. p. 717. *Imo poſt vehementem membrorum ac ſpirituum agitationem jam Fixabat oculos.*

¶ FIXE, Firme. Epiſtola Concilii Francoford. ad Epiſcopos Hiſpan. Concil. Hiſp. tom. 3. p. 106. *Ne per hæreticas, inquit, contentiones Chriſtiani animus fluctuetur, quem oportet omnia veraciter Fixeque credere.*

¶ FIXIM. Vita S. Wenwaloei in Chartulario Landevennec. fol. 133. v°. *Alterum immoto corpore Fixim.* Forte legendum eſt *Fixum*; ſaltem eadem eſt notio.

¶ FIXIUS, Firmius, in Concilio Tolet. VIII. inter Hiſpanica tom. 2. pag. 542.

FIXORIA, Limes agro poſitus & infixus. Vetus Charta apud Catellum in Vicecomitibus Biterrenſ. pag. 651. *Cum eſſet contentio de termino & Fixoriis de villa Aſpirano.* [Notitia ann. 832. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 769. *Dederunt ad ipſa cella terminia, & fecerunt Fixorias, & fecerunt charactera, ſicut Lex Gothorum continet.*] Charta an. 884. ex Tabulario Gerundenſi, apud Baluzium in Addit. ad Capitul. n. 118. *Et tunc ordinaverunt, ... ut infra ipſas villas, Fixurias vel terminia mitterent quinque petras fictas, ſicuti & fecerunt.* Charta Alfonſi Imperat. Hiſpaniæ æræ 1175. apud Anton. *de Yepez* to. 7. *Et mando judici de Zamora, quod ponat ibi inter montem & viam unum lapidem magnum bene Affixatum pro termino.* Vide *Area* 1.

FIXORIUM. Papias: *Clavus, vel Fixorium, quo aliquid firmatur.* Anonymus de Rebus bellicis: *Qui duabus ſuperimpoſitis cratibus, Fixoriiſque confixus, intra ſe tectos ab omni incurſione defendit.*

FIXORIUS Cultellus, Sica, pugio. In Chronico Montis-Sereni pag. 172. *Cultello Fixorio, quo dudum ſuſpectos eos habens ſe munierat, &c.*

FIXULA, *Fibula, quæ ad firmandum pallium infigitur.* Joan. de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fixula, i. fibula, Affiche, fermail.*]

¶ FIXURIA. Vide *Fixoria*.

FIXUS, Fibulatus. Concilium Andegavenſe ann. 1365. cap. 19. *Veſtes Fixas, decurtatas cum botonibus deferre non verentur.* Cap. 20. *Immo veſtes Fixas, botonatas, & chlamydem Fixam ſuper humerum in publico deferre non verentur.* Cap. 13. *Vel etiamſi deferat mantellum, ſeu chlamydem, Fixum, depeczatum per circuitum.*

¶ FIZ. Miracula B. Edmundi Archiep. Cantuar. inter Anecd. Marten. to. 3. col. 1885. *Maria des Fontaines à quodam nominato dolore, qui vulgo dicitur Fiz, in quo per ſeptennium laborat, meritis B. P. Edmundi liberatam ſe juramento præſtito aſſerebat.* Vide *Ficus*.

¶ FIZICUS, pro *Phyſicus*, Medicus, in Statutis Arelat. MSS. art. 138.

FIZURIA, *Fidejuſſio*, in Tabulario Celſinianenſi non ſemel.

¶ FLABARIUS, *Cuſtos porcorum*. Gloſſ. Iſid. Quid ſi ſcripſiſſet *Cuſtos tororum*, inquit Grævius, quoniam mancipia flabello ſerviebant cubantibus in lecto, ut ille Eunuchus fictus apud Terentium in Eunucho. Plura conjectat Martinius, quæ, ſi tanti eſt, videſis in ejus Lexico.

FLABELLUM, Ugutioni & Jo. de Janua: *Muſcarium, ſc. quo muſcas abigimus.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Flabellum, Eſmouchoer.*] Præſertim illud, cujus uſus in ſacris liturgiis. S. Hieronym. Epiſt. 27. cap. 13. *Ipſa aſſidere lectulo, Flabellum tenere, ſuſtentare caput, &c.* Hildebertus Epiſcopus Cenomanenſis apud S. Anſelmum lib. 3. Epiſt. 162. *Flabellum tibi miſi, congruum ſcilicet propulſandis muſcis inſtrumentum.* Ubi agit de flabello, cujus eſt uſus in Miſſæ celebratione, & de ejus myſtica ſignificatione. Sic autem deſcribitur à Bernardo Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. c. 37. ex quo hauſit, quæ habet Udalricus lib. 2. c. 29. p. 142. *Unus autem miniſtrorum, qui ſemper duo debent eſſe, ſtans cum Flabello prope Sacerdotem, ex quo muſcarum infeſtatio exurgere incipit, donec finiatur, eas arcere à ſacrificio & ab altari, ſeu ab ipſo Sacerdote non negligit. Flabellum argenteum*, inter miniſteria ſacra habetur apud Hariulfum lib. 3. cap. 3. & in Teſtamento S. Everardi apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 21. Eccleſiaſticis Scriptoribus Græcis ῥιπίδιον dicitur, [Auctori Conſtit. Apoſtol. lib. 8. cap. 12.] Jobio lib. 5. c. 25. apud Photium Cod. 222. Theoſterico in Vita S. Nicetæ Hegumeni num. 14. Germano Patr. CP. in Theoria myſtica, in Chronico Alexandrino p. 894. Simeoni Theſſ. pag. 225. in Catalogo Offic. Eccl. CP. à Medonio edito, ubi de Magno Oeconomo, &c. De Diacono autem flabellum tenente, dum ſacra peraguntur, agunt Joan. Moſchus in Prato ſpirit. c. 150. 196. idem Theoſterictus loco citato, Abbas Venuſinus in Vita S. Petri Abbatis Cavenſis n. 11. Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus Epiſt. 8. Vita S. Petri Epiſcopi Policaſtrenſis apud Ughell. to. 7. Ital. ſacræ pag. 766. Durandus Mimatenſis lib. 4. c. 35. n. 8. 9. Durandus Monachus, Morinus de Sacris Ordinat. p. 217. Menardus ad Gregorii M. Sacrament. p. 319. Habertus ad Liturg. Goarus ad Euchol og. & alii. Nos etiam in Gloſſar. med. Græcit. in Ῥιπίδιον. De flabellis vero, quæ *Buſſadors* Itali vocant, exſtat locus inſignis apud Gregor. Nazianz. orat. 16. Τοὺς δὲ ὑπὲρ κεφαλῆς ἄνεμον ταῖς ῥιπίσι σοφιζομένους, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν αὔραις τὸ πλῆθος τῶν σαρκῶν ἀναψύχοντας. Vide *Muſcarium*.

¶ FLABELLUS, pro *Flabellum*, in Vita S. Fulgentii, Januarii to. 1. p. 38. *Palmarum foliis Flabellos ſæpiſſime contexebat.*

¶ FLABRARIS, Ad flabrum ſeu flabellum pertinens. Hinc *Flabrare frigus*, Aura leniter refrigerans ad inſtar flabelli. *Aer tenuis Flabrari frigore flatu ſuo cuncta refrigerans*, Concil. Hiſp. to. 2. p. 640.

¶ FLABRI, *Perfecti*, Flabrum, *Perfectum*, Flabulosi, *Ventoſi*. Sic legendum in Gloſſis Iſidor. ubi perturbato duarum vocum ordine: *Flabri, Flabuloſi, ventoſi, perfecti. Flabrum, Perfectum.*

¶ FLACANA Antiqua, Scripturæ genus. Vide *Scriptura*.

FLACHIA. Acta Capitularia MSS. Eccleſiæ Lugdun. ann. 1347. fol. 126. *Item ſuper quadam Flachia ſita ſuper terram tachibilem hæredum Stephani Bemen.* [Quidam è Gallobelgis atque etiam è Burgundis *Flache* vocant locum humidum & cœnoſum, qui incipit areſcere. Vide *Flaco* 1.]

¶ FLACIATA, Maſſilienſibus *Flanſade*, Stragulum laneum, Gall. *Couverture de laine.* Inventarium an. 1336. ex Tabular. S. Victoris Maſſil. *Tres Flaciatas veteres*, XXXVI. *millairolas boni vini & puri, &c.* Aliud an. 1341. ex eodem Tabular. *Item ſex Flaciatas tales quales*, IV. *culcitras, &* VIII. *coiſſinos, &c.* Vide *Flanſada*, & *Fleciata*.

1. FLACO, Locus cœnoſus, vel aquis ſtagnantibus oppletus, qui *flaccere*, ſeu areſcere incipit, unde forte etymon. Gallobelgæ, ſeu Picardi, *Flaque* di-

cunt. Iſaiæ 19. *Erunt irrigua ejus Flaccentia*, i. arentia. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 209. *Aqua etiam per devexos civitatis vicos à porta confluens occidentali circa ſitum Monaſterii, in paludem horridam congregata, & in lutum ex Flacone diutina condenſata, fœtorem ex ſe intolerabilem emittens, &c.* In Gloſſario Gr. Lat. Sangermanenſi MS. lego: *Laxa, Stagnum*, τόπος, ἐν ᾧ ὀλίχον ὕδωρ συνίςαται. Ubi forte leg. *Flaxa*. Vide *Flactra*, & Nonium in *Flaccet*.

2. FLACO, [Species lagenæ, Gall. *Flacon*. Tabular. Rothon. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 73. *Secum deferens duos Flacones optimi vini.*] Annal. Franc. Fuld. an. 870. *Surrexit de loco convivii,* ... *& quaſi cum Flaconibus ludum exercens, præparatas devitavit inſidias.* Ad marg. ſcript. al. *Falconibus.* [*Locus convivii* facit, ut credam retineri debere *Flaconibus* notione expoſita. Si tamen ludus quiſpiam peculiaris eſſet intelligendus, haud ægre crederem fuiſſe Ludum follium, Gall. *Ballons*; *f* in *b* aut viciſſim, non prorſus inſolens mutatio eſt. Vide *Flatones* in *Flantones* & *Flaſca* ſuo loco.

¶ 3. FLACO, Species placentæ, Gall. *Flan*. Charta Roberti Ambian. Epiſc. pro Communia de Morolio an. 1316. *Duos furnos in dicta villa & territorio pro coqui faciendo tartas, paſtillos & Flacones aut alias res.* Chartularium S. Vandregiſili to. 1. pag. 924. *Vicarius & quilibet ejus ſucceſſor .... in vigilia S. Michaelis in Monte Gargano ſexaginta Flacones bonos & ſufficientes pro Conventu eiſdem reddere & ſolvere quolibet anno tenebantur, & quod ob hoc unum quarterium frumenti... in eadem Abbatia percipiebat annuatim.* Forte utrobique legendum *Flatones*, ut infra in *Flantones*. Vide *Flaco* 2.

FLACTA. Vide *Flaxa*.

FLACTRA, Idem quod *Flaco* 1. & ejuſdem originis. Ordericus Vitalis lib. 4. p. 537. *Eſt in mediterraneæ Angliæ partibus immenſæ magnitudinis acerrima palus, quæ... nunc ſtagnis, nunc Flactris, interdum nigris laticibus & crebris inſularum nemoribus... protenditur.* Vita S. Guthlaci, ex qua hæc deſumta cap. 14. habet *Flactiris*, forte ex

FLACTERIA, Eadem notione. Fridericus II. Imp. l. 1. de Venat. c. 7. *Flumina magna & modica, quæ dicuntur Riveriæ, & cætera loca una collectiva aquarum, quæ dicuntur à quibuſdam Flacteriæ.* Ita legendum pro *Placteriæ*.

FLADO. Vide *Flantones*.

¶ FLAELLUM, Species armorum, Noſtris *Fleau*, alias *Flael* & *Flaiel*, ut infra dicetur in *Flagellum*. Fragm. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 624. col. 2. *Cum ducentis hominibus in armis, electis & galeatis, & cum Flaellis.*

FLAGE. Statuta Ordinis S. Gilberti p. 739. *Pellicea vero illa non fiat ad formam aliarum pellicearum, ſed aperta erit in anteriori parte, & corrigiis conſtringetur circa mediam partem ventris, ſicut ſolet fieri in veſte lactentis pueri, quæ veſtis Anglice ſolet vocari Flage.*

¶ FLAGELLA, fem. gen. Ictus flagelli, Gall. *Coup de Fouet*. Scriptura Principis Adelgaſtri pro Monaſterio S. Mariæ de Obona, Concil. Hiſp. to. 3. p. 90. *Si forte aliquis ex iſtis ſocium fratrem percuſſerit pugno... ſolvat quinque ſolidos & tres Flagellas accipiat.* Vide *Flagellatio*.

1. FLAGELLARE, Moleſtare, affligere, apud Ughellum to. 5. p. 1577. [& in Memoriali Poteſtatum Regienſ. ad an. 1266. apud Murator. to. 8. col. 1125. Vide *Flagellatio*, [& *Flagellum* 1.]

FLAGELLARIUS. Ugutio: *Maſtigophorus, Flagellarius.*

1. FLAGELLATIO, Inter pœnas crebro occurrit, etiam apud inferioris ævi Scriptores.

FLAGELLARI NUDUM *ad palum coram populo*, in Concilio Francoford. ann. 794. cap. 5. al. 3.

Extenſis flagella infligebantur: hinc formula frequens in Lege Wiſigoth. & in Lege Bajw. tit. 11. c. 4. §. 3. *Flagella publice extenſus accipiat. Super ſcamnum tenſus*, in Lege Salica tit. 42. §. 1. Lactantius lib. de Mortibus Perſecutor. num. 21. *Si quis eſſet verberandus, defixi in ſtabulo pali quatuor ſtabant, ad quos nullus unquam ſervus diſtendi ſolebat.* Martyrium S. Niconis num. 18. Κελεύεται αὐτοὺς τεθέντας βουνεύροις ὠμοῖς πλήττεσθαι αὐτῶν σάρκας. Gregorius in Vita S. Baſilii Jun. num. 4. Κελεύει ἐκταθέντας ὑπὸ τεσσάρων βουνεύροις τύπτεσθαι. Denique Theodorus Iconienſis Epiſcop. de SS. Cyrico & Julitta: Ταύτην δὲ σκημαλισθεῖσαν καὶ τανυσθεῖσαν ὠμοῖς νευροῖς ἀφειδῶς τύπτεσθαι ἐπέτρεψεν. Deſignabat vero ſententia numerum verberum, ut habent Concilium Narbonenſe an. 589. c. 4. Concil. Toletan. XVI. c. 2. Lex Wiſigoth. lib. 2. tit. 1. §. 7. 8. 11. & alibi paſſim. Lex Burgund. tit. 4. & 83. §. 2. Lex Salica tit. 13. Lex Bajwar. Speculum Saxon. lib. 3. art. 16. Charta Aldegaſtri, filii Sylonis Regis Ovetenſis, an. 781. apud Sandovallium, Cedrenus p. 536. Harmenopulus lib. 6. tit. 3. §. 1. Chartæ variæ apud Doubletum pag. 661. 697. 736. &c. Vide Acropolitam c. 73. Cyprianus in Vita S. Cæſarii Arelatenſis: *Solebat vero Sanctus id accurate obſervare ut nemo ex illis, qui ipſi parebant, ſive illi ſervi eſſent, ſive ingenui, ſi pro culpa flagellandi eſſent, amplius 39. ictibus ferirentur; ſi quis vero in gravi culpa deprehenſus eſſet, permittebat quidem, ut poſt dies paucos iterum vapularet, ſed paucis. Conteſtabatur Eccleſiæ præfectos, ſi quis juberet quempiam diutius flagellari, & ea verbera illi mortem afferrent, ut is homicidii reum ſe ſciret.*

Nullam porro infamiæ notam viris liberis & ingenuis inurebat flagellationis pœna, uti diſertim teſtatur Concilium Toletan. XIII. cap. 2. *Qui etiam, ſi pro culpis minimis, ut aſſolet, flagellorum ictibus à Principe verberentur, non tamen ex hoc, aut teſtimonium amiſſuri ſunt, aut rebus ſibi debitis privabuntur.* Lex Wiſigoth. lib. 2. tit. 1. §. 18. *Ita ut ei flagellorum iſta correptio non inducat notam infamiæ.* Adde §. 33. lib. 2. tit. 4. §. 10.

☞ Hinc flagellationem inter correptiones quibus maritus uxorem ſuam corrigere poterat, recenſitam fuiſſe colligitur ex Epiſt. Rhabani Abb. Fuldenſis apud Baluz. in Append. ad Capitul. num. 8. *Primum ergo ibi quæſitum eſt quale judicium ille ſuſtinere debeat qui, Flagellando uxorem ſuam, duos filios ſuos in partu occidit... Ubi liquido patet quod propter immoderatam correptionem in crimen cecidit parricidii.*

In Capitulari 2. & 4. Caroli M. an. 805. c. 10. adjutores conſpiratorum ſe invicem flagellare, & ſibi nares præcidere jubentur.

Duplex autem fuit *fuſtigatio*: alia cum *fuſte*, alia cum virgis. Utriuſque meminit Edictum Piſtenſe cap. 15. *Conſtituimus fidelium noſtrorum conſenſu atque conſilio, ut quorumcumque coloni & ſervi pro hoc convicti, non cum groſſa fuſte, ſed nudi cum virgis vapulent:* In *fuſtigatione cum fuſte*, numerabantur *ictus*: unde in Edicto Caroli C. in Cariſiaco an. 861. c. 5. *virgæ minutæ* opponuntur *ictibus*: *Et aut ictibus, prout viderit competere, aut minutis virgis cum ratione & diſcretione illum, qui denarium bonum rejecit, caſtiget.* Idem Edictum Piſtenſe c. 16. *Si ſervus vel colonus, nudus cum virgis vapulet.* Cap. 20. *Inſuper &*

virgis nudo corpore vapulet. Cap. 23. & 24. *Nudus cum virgis flagelletur. Virgarum verbera*, inter canonicas caſtigationes recenſent etiam Auguſtinus Ep. 159. & Gregorius M. lib. 9. Epiſt. 67.

¶ 2. FLAGELLATIO, Tritura frumenti. Chartularium S. Vincentii Cenoman. f. 115. *Dicti Monachi dicto Presbytero .... tertiam partem tractus decimarum tam bladi quam vini, & tertiam partem palearum & medietatem in Flagellatione in perpetuum conceſſerunt poſſidere.* Rurſum occurrit f. 129. Vide *Flagellum* 1.

FLAGELLATIVUS. Gloſſ. Gr. Lat. MS. Μαςιγίας, *verberoſus, Flagellativus, verbero.* Edit. habet *Flagellatitius.*

¶ FLAGELLATOR, Tritor ſpicarum in area, Gall. *Batteur en grange.* Occurrit in Chartulario S. Vincentii Cenoman. mox laudato fol. 6. 43. &c.

FLAGELLATORES, Sectarii ac hæretici, ſub annum 1261. Siffridus Preſbyter: *Eodem anno multa millia Flagellatorum prodierunt in mundum, dicentes, hominem ab omnibus peccatis abſolvi, ſi in tali ſecta per unum menſem verſaretur.* Vide Odoricum Rainald. ann. 1260. num. 11.

Floruit etiam ſecta alia ejuſdem appellationis ſub annum 1349. *Fratrum Flagellatorum* nempe, qui nulla populi vel Eccleſiæ auctoritate, *publicam pœnitentiam ſuſcipiebant. Hi vexillum Domini cum crucibus ante ſe portantes, & Eccleſias bis in die intrantes, ſe omnibus veſtibus nudabant, ſolis pudendis honeſte velatis, & tunc ſeipſos ante & retro, ſed præcipue in ſcapulis, cum flagellis coriaceis, habentibus aculeos ferreos in extremis nodis dure percutientes, ſanguinem proprium excutiebant, & ſic ſeipſos flagellando cantilenas Deo canebant in vulgari. Nunquam etiam dormiendo pernoctaverunt in illo loco, ubi pridie quieverunt. Et nullus ſcire potuit, qui ſectam hanc inchoaverit, quam tandem Clemens VI. PP. interdixit.* (cujus exſtat in eam rem Diploma, datum Avenione 13. Kl. Nov. an. 8.) Hæc fere Joannes à Leidis l. 29. c. 13. De hac ſecta agunt paſſim Scriptores. Vita Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevir. lib. 3. c. 9. Vita Clementis VI. PP. p. 96. Henricus Rebdorffenſis ann. 1347. Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. cap. 69. Continuator Nangii Latinus, Levoldus Northovius in Chr. Marcano, Radulfus de Rivo in Engelberto à Marca c. 3. Albertus Argentin. ann. 1349. Magnum Chr. Belg. an. 1149. Speculum Hiſt. MS. Joannis Abbat. Laudun. l. 11. c. 72. Hiſt. Landgrav. Thuringiæ c. 105. &c. ſed præ cæteris Continuator Nangii vernaculus ſub ann. 1347. ubi complures eorum regulæ articulos Latine exaratos refert, ut & cantus ipſos vernaculos, ſeu Gallicis verſibus compoſitos, quos, dum ſe flagellarent, concinebant. Scripſit Joannes Gerſon Epiſtolam contra ejuſmodi ſectam ſe flagellantium. Vide *Triturum ſocietas.*

1. FLAGELLUM, quo frumentum teritur, vulgo *Fleau.* S. Hieronymus in cap. 28. Eſaiæ: *Sed virga excutiuntur & baculo, quæ vulgo Flagella dicuntur.* Tranſlatio S. Joann. Reomaenſis n. 9. *Repente in cenaculo aſſurgit, Flagellum excuſſorium rapit, paſſimque interdicto noctis ſpatio excutere, velut in area cœpit.* Vita S. Ermelandi Abb. *Flagellum accipiens, in aream, annonam trituraturus, ingreditur.* Occurrit præterea in Chronico Andrenſi p. 666. Le Roman *du Renard* MS.

Qui porte tinel, qui porte hache,
Qui Flaiel & baſton d'eſpines.

[*Perceval* apud Borellum:

Fourche, ou Flael, ou pic, ou mare.]

Vide *Fuſtis.*

FLAGELLARE, Flagello frumentum excutere: vox Plinio nota. Cuſtumar. Prioratus Lewenſis apud Spelmannum in V. *Corrodium: Omnis molman inveniet equum ad portandum corredium Prioris, ... Flagellabit præbendam Prioris per unum diem cum corredio domini.*

2. FLAGELLUM, Reda, quadriga, quæ ſcilicet ab auriga flagellum tenente regitur. Lex 5. Cod. Th. de Curioſis: *Per ſingulas redas, id eſt, quas Quadrigas, vel Flagella appellant.* Ut porro Rhedæ *Flagella* dicebantur, ita vice verſa *rhedæ* dicta flagella: ſiquidem ita emendare liceat in Vita S. Nicolai Studitæ p. 912. Κελεύει τοῦτο καὶ τά τε τῶν βραχιόνων, καὶ τῶν ὤλενων ταῖς λεγομέναις ῥέδαις μαςίζεσθαι. Ubi edit. ῥέκαις. Vide *Rheda.*

¶ 3. FLAGELLUM, Genus bellici crepitaculi, ſive tintinnabuli, quod Indi in præliis concutiebant ad ſpeciem Barbarici cujuſdam tympani: de quo ita ſcribit Suidas: *Tubis Indi non utuntur, ſed pro iis ſunt Flagella, quæ excutiunt in aerem, & tympana item horribilem quemdam bombum emittentia.* Hæc poſt Carolum de Aquino in Lex. milit.

4. FLAGELLUM. FLAGELLA, *Summitates vitium & fruticum,* ſic dicta, *quia flatu agitentur.* Jo. de Janua.

FLAGELLA CAPILLORUM, *crinium.* Vide *Criniti.*

¶ FLAGELLUS, Strages, occiſio, Gallice *Carnage.* Chronicon Parmenſe ad ann. 1280. apud Murator. to. 9. col. 795. *In quo conflictu Flagellus fuit valde magnus & incredibilis, & mortui plures* D.

1. FLAGITARE, Accuſare, quomodo hanc vocem uſurpat Tacitus l. 17. Concil. Engelenheimenſe an. 948. c. 5. *Ut nullus Laicorum Presbyterum Flagitare, ſeu fatigare, vel aliquam ſibi injuriam inferre audeat.*

¶ 2. FLAGITARE, Ventilare, examinare. Epiſt. Johannis PP. VII. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. p. 712. *Ad hanc ſedem Apoſtolicam ſimul occurrant, ut ampliori Concilio Flagitetur ac decidatur, quod hactenus non valuit terminari.* Vide *Flagitatim.*

¶ FLAGITATIM, Diligenter, ſtudioſe, ſedulo. Charta Eccleſiæ Carnot. pro Bernardo Abbate Tironienſi ann. 1110. apud Mabill. tom. 5. Annal. Benedict. pag. 680. *Viſiones autem ipſas mirificus & ſuaviſſimus ſequebatur omnium aromatum odor, quas Flagitatim duobus perpenſantes diebus, ad extremum quænam hæ viſiones eſſent... ſolerter diſcutientibus, &c.* Vide *Flagitare* 2.

¶ FLAGIUM. Charta vetus apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 413. *Delegavi quatinus pius Redemptoris gremii amplector, & diemque magnæ reſtauracionis geennæ cenoque ſulfuris inleſus peragam, quia præſenti ſæculo oneratur Flagii ferculo* (f. Flagitii circulo) *ne in evum perſiſtar hujus almi ſuffragium cunctari magni advocatus opere ejuſque de magnis piaculis dimiſſum.*

¶ FLAGO, Idem quod *Flaco* 2. Gall. *Flacon*, Angl. *Flagon*, Species lagenæ. Occurrit apud Rymerum to. 11. p. 196. col. 1. Vide *Flaſca.*

¶ FLAGOR, quaſi *Flagror*, Ardor, fictitium vocabulum à *Flagrare*, niſi mavis eſſe pro *Fragor. Flagor concupiſcentiæ*, apud Baluz. to. 6. Miſcell. p. 326.

FLAGRADA, *Miſcellus*, in Gloſſis MSS.

¶ FLAGRARE, pro Fragrare. Appendix ad Agnelli Librum Pontif. apud Murator. to. 2. p. 189. col. 1. *Marcellinus* XI. *juſtus & timoratus, cujus tanta corporis ordinamenta Flagrarunt, ut pretioſiſſimæ myrrhæ incenſum ſepelientium nares ſentirent.*

¶ FLAGRIONES, μαςιγίαι. Gloſſ. Lat. Gr. Nonius:

Flagriones dicti ſunt ſervi, quod flagris ſubjecti ſunt, ut verberones à verberibus. Hoc vocabulo uſus eſt Afranius MSS.

¶ FLAGURRERE, φέρειν, Ferre. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm. MSS.

¶ FLAHO, Sigilli genus, apud Majoricenſes. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. LXVIII. *Ordinamus igitur in Cancellaria noſtra modum triplicem ſigillandi, videlicet ut quandoque cum bulla plumbea vel aurea; quandoque cum magno ſigillo, habente duas impreſſiones æqualiter ab utroque latere imprimentes, licet impreſſio ſit diſſimilis & diverſa, quod quidem ſigillum Flaho vulgariter nominatur; quandoque vero cum alio ſigillo minori, quod ſigillum commune dicitur.*

FLAMBARDUS. Ordericus Vitalis lib. 8. p. 678. de quodam Ranulfo, viro arroganti: *Temereque majoribus, quaſi vi regia fultus imperabat: unde à Roberto Diſpenſatore regio Flambardus cognominatus eſt, quod vocabulum ei ſecundum mores ejus & actus quaſi prophetice collatum eſt: flamma quippe ardens, multis factis intulit genti novos ritus, quibus crudeliter oppreſſit populorum cœtus, &c.*

☞ *Flammardum* eumdem Ranulfum vocat Ivo Carnot. Epiſt. 157. *Quod in Eccleſia Luxovienſi paternitas veſtra poterit agnoſcere, quam jam per plures annos Ranulfus agnomine Flammardus, Dunelmenſis Epiſcopus inaudito invaſionis genere occupavit, qui duos filios ſuos vix duodennes accepto paſtorali baculo à Comite Normannorum prædictæ Eccleſiæ intrudi fecit, ea conditione, ut ſi primogenitus moreretur, Judaico more in Epiſcopatum alter alteri ſubrogaretur.* A patre *Flammardo* filios *Flammigeros* appellat idem Ivo Ep. 149. *Cum & ipſos Flammigeros pueros de prædicta Eccleſia ejici feceritis.*

¶ FLAMBURUM, Idem fere, ut videtur, quod noſtris *Regiment*, Legio. Epiſt. Lauri Quirini de Turci potentia ad Pium PP. II. ex Bibl. Regia: *Exercitus autem hoſtilis, ut diligentiſſima atque exactiſſima cura indagare potuimus, hic eſt verus indubitatuſque diviſus per Flambura, quibus feudatarii, quos illi Timarati vel Timaratores appellant præſunt. Aſianus itaque exercitus in hæc Flambura eſt. Flamburum Attaliæ habet ſubaſidas* XV. *Capita ordinum* XL. *equites* IIII. CCCC. *&c.*

¶ FLAMEOLUM, FLAMEUM, FLAMEUS. Vide in *Flamines*.

FLAMINA, Vexilla Eccleſiarum, *Flammula*. Wolfardus lib. 3. de Mirac. S. Walburgis num. 11. *Dum paratis omnibus cruces à fidelibus efferrentur. ut ipſa etiam juncta plebis dominicæ agmini prævia atque ſignifera Flamina ſequeretur.* Occurrit præterea lib. 4. n. 14. [Miracula S. Richarii, April. to. 3. pag. 450. *Induti candidis ſericis veſtibus cum Flaminibus & crucibus & omni decore compoſiti, &c.*]

FLAMINARE, *Incendere*, in Gloſſ. Iſid. & Pithœi, Flammis urere. Vide *Flammeriari*.

FLAMINES, Epiſcopi, in Concilio Eliberitano cap. 2. 3. 4. Gloſſ. Lat. Gr. *Flamines*, ἱερεῖς.

¶ FLAMEUS, *Premier meniſtre de choſes ſacrées, ſaintes*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

FLAMINEUM. Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Flammeolum, vel Flamineum*: biſcopeſ huꝼ. i. Epiſcopi mitra. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Flameum, Bande de voile, ou ceinture, ou aournement nupcial. Flameolum, Petite dyademe, ou petit paille, ou fermail petit, ou couvrechief. Flammeolum* Juvenali eſt amictus quo nova nupta tegi ſolebat. Pro velo *Flamineum* uſurpat Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 725.] Vide Jo. de Janua in *Flameum*.

FLAMINIUM, Sacerdotium, *Flaminis* dignitas, in l. 21. Cod. Th. de Decurionib. & apud Tertull. de Spectac. cap. 12. & Sidon. lib. 5. Ep. 7. vox nota etiam Valerio Maximo & Agellio. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Flaminium, Office de Preſtre.*] *Flamonium* habent veteres aliquot Inſcriptiones & Iſidorus, [cujus Auctarium à Janſſonio editum habet: *Flamonium, Honos qui datur Flaminibus.* Occurrit præterea apud Sidonium lib. 5. Epiſt. 7. *Hi ſunt, qui invident tunicatis otia, . . . prædia provincialibus, Flamonia municipibus.*]

FLAMININUS HONOR, in Gloſſ. Ælfrici, biſcoplic pꞃꝺſcipe: id eſt, Epiſcopalis dignitas. Jo. de Janua habet *Flamineus*, in *Flamen*.

¶ FLAMINEÆ, f. Ædes Eccleſiis proximæ, in quibus olim Clerici habitare ſolebant. Sic apud Gellium lib. 10. cap. 5. *Flaminia* ſignificat domum Flaminis Dialis. Ita Bollandi Continuator Julii to. 4. p. 391. in hæc Tranſlationis S. Philaſtrii verba: *Omnes oſtiarii religioſorum locorum & domus proximæ Flamineis teſtari, ſi memoria retinent, poſſunt.*

FLAMINEATUS, Sacris ac Epiſcopalibus veſtibus indutus, & mitra caput tectus. Miſſa vetus ex Cod. Ratoldi Abbatis Corbeienſis apud Menardum: *Cum omni quoque diligentia Epiſcopus veneretur à ſuis. Eo autem rationabiliter Flamineato, accedat ordinatim omnis proceſſio.*

FLAMINEUM. Will. Malmeſbur. l. 4. Hiſt. Angl. p. 127. de quibuſdam Monachis: *Nihil pelliceum aut lineum veſtiunt, nec illud, quod ſubtiliter texitur laneum, quod nos Flamineum vocamus.* Sed ibi legendum *ſtamineum*. Vide in hac voce. [Anglis *Flannel*, noſtris *Flanelle*, pannus eſt ſubtilior notiſſimus, qui voce *Flamineum* apte ſignificari poteſt.]

¶ FLAMINGHUS, FLAMINGUS, Belga, Flander, Gall. *Flamand*. Legitur *Flaminghus* apud Murator. to. 7. col. 703. in libro Bernardi Theſaurarii de Acquiſitione Terræ ſanctæ; *Flamingus* in Privilegio Leduini Abb. S. Vedaſti Atreb. an. 1036. in ejuſd. loci Chartulario V. pag. 243. in Litteris Philippi Pulcri Franc. Regis apud D. *Bruſſel* to. 1. de Feudorum uſu p. 419. Vide Valeſium in Notit. Galliarum voce *Flandria*.

¶ FLAMININUS, FLAMINIUM. Vide *Flamines*.

FLAMITA, *Sacerdotiſſa*, Jo. de Janua. Videtur legendum *Flamina*, ut eſt in veteri Inſcript. 459. 9.

¶ FLAMMABUNDUS, Flammeus, apud Martian. Capellam.

¶ FLAMMARDUS. Vide *Flambardus*.

¶ FLAMMEA, *Lancea*. Janſſon. in Auctario Gloſſ. Iſidori.

¶ FLAMMEOLUM. Vide in *Flamines*.

FLAMMERIARI, Flammis aduri, ſeu ad flammas admoveri: Gallis, *eſtre Flamboyé*. Raymundus *de Agiles* pag. 178. *Alii vero diutiſſime torti, & ignibus aduſti Flammeriabantur. Flammare*, pro flammis adurere, dixit Tacitus: *Aut crucibus affixi, aut Flammandi.*

¶ FLAMMESCERE, Inflammari. *Flammeſcat igne charitas*, in Hymno Tertiæ inter Ambroſianos. Occurrit etiam in Appendice de S. Humilitate, Maii to. 7. pag. 831. Sed activa ſignificatione: *Charitate namque qua Deus eum Flammeſcit, ardet continuo.*

FLAMMEUS, *Iratus*, in vet. Gloſſ. MS. apud Goldaſtum ad S. Valerian.

¶ FLAMMICOMANS, Flammante coma præditus. Juvencus in Matthæum cap. 25. de decem virginibus:

Ornatu accinctæ tædarum Flammicomantum.

¶ FLAMMICOMUS, Eadem notione, apud Prudent. Pſychomach. v. 776.

¶ FLAMMICROMUS, Igneus, adurens, apud Fortunatum 1. Carm. 15. in laudem Leontii.

FLAMMIDUS, Eadem notione qua *Flammeus*, dixit Apuleius de Deo Socrat. φλωγώδης. [Idem de Mundo: *Glacialibus Flammida... confundit.* Et lib. 11. Metamorph. *Roſeo rubore Flammida.*]

FLAMMIGARE, φλογίζειν, apud Gellium lib. 17. cap. 10. & Macrob. lib. 5. Saturn. cap. 17.

¶ FLAMMIPES, Habens pedes igneos. Juvencus lib. 2. in Matth. 11.

Elias quondam, quem turbine juſſa coruſco
Flammipedum rapuit ſimulatio quadrijugorum.

¶ FLAMMIPOTENS, Vulcani cognomen, apud Arnobium lib. 3.

¶ FLAMMIVOLUS, Cum flammis volans. Arator in Act. Apoſt. cap. 18. *Flammivolo ſub ſole jacet.*

¶ FLAMMIVOMUS, Qui flammas vomit, apud Juvencum in Procemio.

¶ FLAMMONIUS, Flammeus. Charta ann. 984. apud Meneſterium inter Probat. Hiſt. Lugdun. p. IV. col. 2. *Flammonias animi pœnas ſuſtineat, & in favillis & atomis redactus nuſquam compareat.*

FLAMMULA, Vexillum in flammæ ſpeciem deſinens, cujuſmodi eſt illud, quod Carolo M. porrigit S. Petrus, in Lateranenſibus Parietinis apud Nicolaum Alemannum. *Flammeum vexillum*, apud Ammianum lib. 20. pag. 163. S. Fulgentius Homil. 56. *Ante carrucum Imperatoris, qui præcedunt Metatores, Palatini, Protectores, Tribuni, Duces, & Comites, Signa, Dracones, & Vexilla, & Flammulæ illæ concordiſſimæ pannorum diverſitate gaudentes, tubæ ſonantes, &c.* Anaſtaſius in Stephano IV. PP. pag. 92. *Romanam urbem ingreſſi ſunt, & per muros civitatis cum Flammula aſcendebant.* [Inſtrumentum anni 1382. Hiſtor. Harcur. to. 3. pag. 921. *Flammula ... ex penetralibus Dionyſiaci Cœnobii deprompta Petro Villerio fortiſſimo viro tradita.* Et pag. 1117. *Petrus Villarius Flammulam geſſit.*] Vox Scriptoribus Byzantinis nota. Lexic. Gr. MS, Reg. Cod. 2062. Σύνδεμα, γνώρισμα, σημεῖον, βάνδον, φλάμουλον, quæ vox hac notione habetur in Leonis Tacticis cap. 5. §. 5. cap. 6. §. 2. 18. 25. cap. 12. §. 54. 104. 118. apud Nicetam, Codinum, & alios. φλάμουρον etiam dixere recentiores Græci. Narratio MS. de Beliſſario: Συκοῦσι τὰ φλάμουρα τῶν βασιλέων τότε, μετὰ ξαμήτου, ταῦτα δὲ μετὰ τῶν κορδουνίων. Vide Diſſertat. noſtram de *Auriflamma* ad Joinvillam, [Gallandum Tract. Gall. *des Enſeignes de France* pag. 37. & 38.] Gloſſ. Baſilicωn, Meurſii, Rigaltii, & aliorum.

☞ Exſtat alter locus to. 2. Annal. Bened. pag. 332. ex veteri Codice Bibl. Ottobon. depromtus, ubi agitur de Proceſſione Litaniarum majorum in Monaſterio Centulenſi, ſicque legitur: *Hos omnes ſubſequebantur pueri ſeptem cum totidem Flammulis*, ſeu *tædis*, inquit Mabillonius: ſuſpicor ego *Flammulas* etiam hic fuiſſe vexilla minora à pueris delata, cum conſuetudo ſit in Litaniis majoribus vexilla deferri, & pueri illi incederent medii inter clerum & plebem, ubi nulla erat ratio facium deferendarum.

¶ FLAMONIUM. Vide in *Flamines*.

¶ FLAMPEDES, Flandrenſes, ni fallor. Hiſt. Viconienſis Monaſt. apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 303. *Sic Spiritus ſancti gratia in vita extitit debriatus* (Algidius Abbas,) *ut meruerit pacem inter Yſengrinos & Flaventinos vel Flampedes in partibus Hollandiæ & Zelandiæ & Flandriæ, quam nullus hominum attentare quibat, ſive Rex, ſive Comes, aut Baro reformare.*

¶ FLANCHA. Codex MS. reddituum Epiſcopatus Autiſſiod. *Duod. Corduain debet Epiſcopo & Comiti* IIII. *den. & duod. alutæ* II. *den... Flancha de poiz valens ultra* XII. *den. debet* I. *ob.*

FLANCHIA, [Forte *Fimbria*, Gall. *Frange.*] Vide *Palectum.*

¶ FLANCUS, Latus, Gall. *Flanc*, Ital. *Fianco.* Occurrit in Actis SS. Aprilis tom. 1. pag. 169. to. 2. p. 819. Junii to. 1. p. 791. &c.

¶ FLANDRENSIS MONETA. Vide *Moneta Baronum.*

FLANQUERIUS. Vide *Flecarius.*

¶ FLANSADA, Stragulum acupunctum, Gall. *Courtepointe*, Maſſilienſib. *Flanſade.* Capit. Gener. S. Victoris Maſſil. an. 1294. *Omne aurum monetatum & non monetatum, & quævis moneta, libri & breviaria completa, capæ, capelli, & ocreæ, & calcaria, lectus, matalacia, vanoas, Flanſadas, &c.* Vide *Flaſſata.*

FLANTONES, Placentæ ſpecies, Gall. *Flans*, Teutonibus *Vlaeyen.* Occurrit in Charta veteri apud Louvetum in Hiſt. Bellovac. to. 2. pag. 196.

FLATONES, Eadem notione. Ordinarius MS. Eccleſiæ Rotomagenſis: *Tenentur mittere per ſuos ſervitores ad domum Cantoris... hora prandii unum panem magnum, unum galonem boni vini, honeſtum ferculum piſcium, & unum magnum Flatonem de pinguedine lactis, &c.* [Perperam *Flaconem* editum ad calcem Johan. Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 169.] Charta Communiæ Roienſis in Picardia: *Si quis gaſtellos, vel Flatones, vel hujuſmodi, quæ villæ noceant, fecerit, &c.* Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 149. *Præterea percipiet coquinarius ad paſcha tria præbendaria frumenti de granario ad Flathones inveniendos.* Habetur præterea in veteri Charta apud Bollandum 18. Febr. p. 105. in libro Ord. S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 25. in Vita S. Bernardi Pœnitentis n. 25. &c. [Vide *Flaco* 3. & *Flavo.*]

FLADONE, dixit Fortunatus in Vita S. Radegundis cap. 15. *Quæ in menſa ſub Fladone ſegalatium panem & hordeaceum manducabat.* Utitur præterea cap. 21. Udalricus l. 3. Conſuetud. Cluniac. cap. 18. *In illis feſtis fabæ ſepiùs, aut Fladonibus mutantur.* Ita etiam Bernardus Mon. ex quo hauſit, in iiſdem Conſuet. MSS. [nunc editis in vet. Diſcipl. Monaſt. p. 147. 170. & 290. Charta Eberhardi pro Monaſt. S. Petri de Silva nigra apud Freder. Schannat. Vindem. Litter. p. 164. *Artocreæ aut Fladones in uſus comedentium dentur honeſte & abundanter.* Germani *Fladen* appellant hujuſmodi placentas, Fuxenſes *Flauzons*, apud quos conficiuntur è caſeo, lacte pinguiori cum ovis; Lemovicenſibus *Flauniardes* dicuntur, *Flaudones* in Obituario MS. S. Martialis Lemovic. Necrolog. MS. ejuſd. Monaſt. *V. Idus Aug. obiit dompnus Albertus Abbas, & Præpoſitus de Vernolio facit plenum convivium cum cepiis & Fladonibus, & bonum vinum & multum acquiſivit.*]

¶ FLAQUERIUS, Piſtor, f. à Catalano *Flaka*, Panis. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. XV. *Curam etiam habeat diligentem uno cum Flaquerio ſeu piſtore de artocreis ſeu paſtillis & nebulis.* Vide *Flecarius.*

¶ FLARNIS, Species placentæ. Statuta reformat. Monaſt. S. Claudii an. 1448. p. 81. *Servitoribus officiorum debet pitanciarius unum panem, & ſcutiferis unum Flarnem & duos potos vini.* Sed f. legendum *Flatonem* vel *Fladonem*: quæ videſis in *Flantones*.

FLASCA, FLASCULA, FLASCO, Lagena, vas figulinum aut vitreum vino conſervando idoneum,

noſtris *Flaſcon*, Teutonibus *Fleſche*, aut *Flaſch*,

FLASCA. Iſidorus lib. 20. c. 6. & ex eo Papias: *Flaſcæ, à Græco vocabulo dictæ. Hæ pro vehendis ac recondendis phialis plurimum factæ ſunt; inde & nuncupatæ ſunt. Poſtea in uſum vini tranſierunt, manente Græco vocabulo, unde & ſumpſerunt initium.* Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 775. *Oppidani Flaſcas prunis ardentibus plenas deſuper dimittebant.* [Freder. Schannat. Vindem. Litter. pag. 9. *Flaſca una argentea deaurata, cuppa una argentea deaurata, &c.*]

FLASCULA, diminut. à *Flaſca*. Idem Vitalis lib. 4. ex Vita S. Guthlaci cap. 30. *Binas Flaſculas celia impletas.* Vetus Scriptum de Eccleſia Bremenſi, de Carolo M. *Ac Flaſculam ejus argenteam deauratam, imaginibus diverſis bene redimitam.* Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 223. *Flaſculas ligneas deauratis barris & cera ligatas vini ſub ſpecie, auri tamen plenas . . . fertur tranſmiſiſſe.*

¶ FLASCULUS, Idem. Vita S. Bern. Maii to. 5. pag. 268.* *Duos Flaſculos vini pro eleemoſyna tranſmiſit.*

FLASCO, Eadem notione. Gloſſ. Anglo-Sax. Ælfrici: *Flaſco*, Buteruc. Cambro-Britannicum Lexicon: *Flacced, Lagena, uter.* Lexic. Gr. MS. Reg. Cod. 930. Κιμίσσιον, φλασκίον, κ̀ ποιμηνικὸν ποτήριον. Φλασκίον, eadem notione in Vita S. Marci Athenienſis n. 3. Monachus Sangallenſis lib. 1. cap. 25. *Qui adſumpto prægrandi Flaſcone, cellarium Bromii vel Ditis illius irrumpens, &c.* Vita S. Remigii, & Flodoardus lib. 1. Hiſt. Rem. c. 15. *Vas, quod vulgo Flaſconem vocant, vini à ſe benedicti plenum dedit.* Liber 1. Miraculor. S. Richarii cap. 2. *Rogavit ſuos, ut præpararent cuneos & malleos, quatinus in craſtino Flaſcones & quæcumque eſſent neceſſaria, inde fierent.* Charta Chilperici Regis, in Actis Epiſcop. Cenoman. p. 107. *Solvat in Cœna Domini plenum modium de ovis, & plenos Flaſcones paratos de vino optimo.* Adde pag. 251. [Tranſlat. S. Glodeſindis ſæc. 4. Bened. part. 1. pag. 446. *Vaſculum, quod in modum Flaſconis parvuli (buticulam appellant) vacuum & ſiccum dependebat.*] Occurrit præterea apud S. Gregor. l. 2. Dial. c. 18. Ardonem Mon. in Vita S. Benedicti Anianæ Abb. n. 28. Ordericum Vital. lib. 6. p. 599. Odonem Cluniac. l. 1. de Vita S. Geraldi c. 29. l. 2. c. 21. Paulum Diaconum Emeritenſem lib. de Vita & miraculis Patrum Emeritenſium in S. Renovato, Walafridum Strabum de Vita S. Othmari c. 9. Joannem à Leidis l. 1. c. 27. Florent. Wigorn. p. 544. Paulum Venetum lib. 1. c. 59. Thwroczium cap. 88. in Hiſt. Merovingica pag. 592. in Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 104. &c.

¶ FLASCHETTINUM, ut *Flaſcula*. Vita S. Franciſci de Paula, April. to. 1. p. 757. *Deſuper projecit panem unum cum parvo œnophoro ſeu Flaſchettino vini.*

FLASCILONES, Veſtis ſpecies. Monachus Sangall. de Carolo M. lib. 2. c. 41. *Ita ut nobilioribus quibuſcumque aut baltheos, aut Flaſcilones, pretioſaque veſtimenta à latiſſimo Imperio perlata diſtribui juberet.*

¶ 1. FLASCO, Lagenæ genus, Gall. *Flacon.* Vide in *Flaſca.*

¶ 2. FLASCO, Species placentæ, Gall. *Flan.* Nova Gall. Chriſt. to. 3. col. 250. ex Inſtr. an. 1371. *Convenit . . . de quinque florenis pro Flaſconibus ſeu placentis ab ipſo debitis in feſto Paſchæ.* Vide *Flaco* 3.

¶ FLASCULA, FLASCULUS. Vide in *Flaſca.*

FLASSATA, in ſupellectili ruſtica recenſetur, in Charta an. 1242. apud Baluzium in Notis ad Concilia Narbonenſ. *Item 50. inter pullos, gallinas, & capones. Item 4. Flaſſatas. Item 4. vomeras.* Occitani *Flaſſada* coopertorium lecti vocant, quaſi *Filaſſata.* [Inventarium ſupellectilis ann. 1342. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Item in lecto domini Prioris unum matalitium, unam culcitram, unam Flaſſatam.* Vide *Flanſada.*]

FLATARE, Papiæ, *Augere, vel amplum facere.* Forte metaphora ducta ab iis, qui ignem exſufflando augent. [Arnobio lib. 2. *Flatare* eſt frequenter flare: *Cantores tuba, tibia calamoque Flatantes.*]

¶ FLATILIS, Flabilis. Prudent. Hamartig. verſu 531. *Flatile virus ingerit. Flatilis ſonitus*, apud Ammianum 30. 4. Arnob. lib. 6. adv. Gentes: *Laminarum Flatilium crates*, id eſt, fuſilium.

FLATONES. Vide *Flantones.*

1. FLATOR, *Tibicen*, in Gloſſ. Arabico-Lat. qui tubam inflat. [Gloſſ. Latin. Græc. *Flat, Flator*, φυσᾷ, αὐλητής. Gloſſ. Cyrilli: Αὐλητὴς, *Flator, Tibicinator, Tibicen.* Feſtus: *Flator, Tibicen.*]

¶ 2. FLATOR, Conflator. Vide *Flaturarii.*

FLATURA, pro *Conflatura*, χώνευσις. Julius Firmic. lib. 6. *Falſarios facient, aut qui pecunias publicas Flaturarum adulteras artifices imitentur.* [Vitruvius lib. 2. cap. 7. *In æris Flatura.*]

¶ FLATURALIS ARTUS, quo ſpiritus attrahitur. Tertull. lib. de Anima cap. 10. *Quædam ſpiritu carent, quia Flaturalibus artubus ſtructa non ſunt.*

FLATURARII, Fuſores, *Fondeurs*, qui metalla fundunt: *Flatores æris, auri, argenti*, in l. 30. D. de Orig. Jur. *Flaturarius auri & argenti monetæ.* in vet. Inſcript. ubi *Flaturarius* eſt monetarius, quomodo & in l. 6. Cod. Th. de Falſa moneta. *Flaturarius ſigillarius*, in alia Inſcript. qui *ſigilla*, ſeu ſigna, fundit, conficit. [*Faber Flaturarius ſigillariarius*, in Inſcript. 89. Claſſis xi. Reineſii, Statuarius, qui ſtatuas conflat.]

FLATUS. Vita S. Alberti Abb. Gambronenſis n. 11. *Invenerunt unum è famulis reddidiſſe flatum*, i. extremum ſpiritum. Baldricus Abbas Burgulienſis:

Emiſit Flatum ſubito cum ſanguine mixtum.

FLAVA, Morbus regius, ſeu ἴκτερος, [Gall. *Jauniſſe.*] Vita S. Teliai Epiſc. Landavenſis c. 3. *Propter peſtilentiam, quæ totam fere deleverat gentem, . . . peſtis autem illa Flava vocabatur, eo quod flavos & exangues univerſos, quos invaſit, efficiebat.* Giraldus Cambrenſis in Itinerario Cambriæ lib. 2. cap. 1. *Peſte quadam, qua catervatim plebs occubuit, quam Flavam peſtem vocabant, quam & Phyſici Ictericiam dicunt paſſionem, &c.*

¶ FLAUDONES. Vide in *Flantones.*

¶ FLAVELLUM, pro *Flabellum*, quo arcentur muſcæ. Teſtamentum Everardi Comitis an. 837. apud Miræum to. 1. Diplom. Belg. pag. 21. col. 1. *Flavellum argenteum unum, capſellam eburneam unam, candelabra argentea duo, &c.* Vide *Flabellum.*

¶ FLAVENTINI. Vide *Flampedes.*

FLAVI. Ita Franci indigitati in aliquot Græcorum Oraculis ob capillorum colorem. Rogerus Hovedenus pag. 650. ait, CPoli, in Porta Aurea, ſcripta hæc verba: *Quando veniet Rex Flavus Occidentalis, tunc ego per me ipſum aperiar, & tunc Latini imperabunt, & dominabuntur in civitate CPoli*, quando ſcilicet Franci urbem cepere an. 1204. De quibus etiam, ut & de eadem expeditione, intelligendus Leo Imp. in Oraculo de Reſtitutione CP. à Leunclavio edito:

Ἀλλά σε πυρίστατον κ̀ ξανθὸν γένος
Πᾶσαν τεφρώσει, κ̀ τὸ σὸν λύσει κράτος.

Anonymus in Paraphraſi oraculor. ejuſdem Leonis: Φέρων τε τὸν πόλεμον, κ̀ τῶν ξανθῶν τὰς μηχανάς, &c. Ita denique apud Pachymerem lib. 1. Hiſt. cap. 18. Franci dicuntur τὸ ξανθὸν, κ̀ ἀριμάνιον γένος,

Flava

Flava & bellicoſa gens. Claudianus in Rufinum lib. 2. de Gallis:

Inde truces Flavo comitantur vertice Galli.

Idem de Bello Getico, de Sicambris:

Agmina quin etiam Flavis objecta Sicambris.

[Sidonius in Paneg. Aviti:

... Et Flavis in pocula fracte Sicambris
Rhene tumens.]

Flavam etiam Germaniam vocat Auctor Vitæ ſancti Adalberti Epiſc. Pragenſis n. 10. Papias: *Ruteni Flavi, id eſt, Flandrenſes populi.* Sed videtur legendum *rutili:* nam & *rutilatas comas* Livius lib. 38. Gallis tribuit, quos *celſioris ſtaturæ pene eſſe omnes, & rutilos, luminumque torvitate terribiles,* ſcribit Ammianus lib. 15. S. Hieronymus in Vita S. Hilarionis, de quodam Candidato Conſtantini, gente Franco: *Rutilus coma, & candore corporis indicans provinciam.* [Et de iiſdem Francis Mamertinus in Paneg. Maximiani num. 16. *Proluſo crine rutilantes.* Sidonius in Paneg. Majoriani:

... rutili quibus arce cerebri
Ad frontem coma tracta jacet, &c.

Tacitus de Germanis: *Truces & cærulei oculi, rutilæ comæ.*] *Flavam Britanniam* dixit Archithrenius lib. 5. cap. 4. *Et Flavos Britones* Auctor libri de Diſciplina Scholarium cap. 2. Anglos etiam ita appellaſſe videtur Auctor Carminis de Curia Romana:

Hic partes Siculas, hic te Germania gaudens
Viſitat, hic Flavos, Patre jubente, viros.

[Prudent. Apotheoſ. v. 495.

Armiger è cuneo puerorum Flavicomantum.]

Getarum rutilum & Flavum, S. Hieronymus Epiſt. 7. ad Lætam: contra *Furvam gentem,* Indos appellavit Juvenalis Sat. 12. Vide Salmaſium ad Plinium p. 762. & quæ annotamus in Gloſſ. med. Græcit. in ξανθοί.

¶ FLAVIALES Milites, ſic dicti quod à Flavio Veſpaſiano inſtituti fuerant & additi Auguſtalibus. Vegetius lib. 2. cap. 7. *Flaviales tanquam ſecundi Auguſtales, à divo Veſpaſiano ſunt legionibus additi.*

FLAVII Prænomen, quod Veſpaſiani & Titi Auguſtorum fuit, primus, ni fallor, uſurpavit Claudius Imperator, atque ex eo Conſtantius Chlorus & Conſtantinus M. & qui deinceps hos excepere Conſtantinopolitani Auguſti. Neque porro ipſi duntaxat Imperatores, ſed Proceres fere omnes, Conſules, Præfecti Prætorio, Præſides, & viri clariſſimi & Patricii illud ſibi adſcripſere, ut ex Inſcriptionibus Gruterianis paſſim colligitur.

Apud Longobardos vero primus Autharis Rex, *ob dignitatem, Flavius à ſuis appellatus eſt, quo prænomine omnes, qui poſtea fuerunt Longobardorum Reges, feliciter uſi ſunt,* inquit Warnefrid. lib. 3. de Geſt. Langob. cap. 16.

Sed & Gothici Hiſpaniæ Reges *Flavii* cognomen ſibi perinde arrogarunt, quod à Recaredo primo factitatum in Concilio Toletano III. volunt, ut Bivarius ad Pſeudochronicon Maximi p. 73. & Chiffletius in Vindiciis Hiſpan. p. 350. Hinc *Flavia,* Gothorum Imperium appellatur in veteri Scheda, laudata à Gariello in Magalonenſibus Epiſcopis pag. 3. *Cedat Latium Flaviæ,* quam vocem ille perperam ad *Flavianam,* ſeu Sanctægidianam urbem retulit. Vide, quæ obſervamus in diſſertatione de Conſtantinopolitanorum Auguſtorum nummis.

¶ FLAVO, Species placentæ, Gall. *Flan.* Conſuetudines MSS. Monaſterii Solemniac. *In Inventione S. Crucis ſepias & ova farſata; ſi vero venerit in Rogationibus ſepias & Flavones. In Rogationibus fer. II. & III. & IIII. unicuique unum Flavonem cum tribus alliis; & fiunt Flavones de V. ovis & de dimidio caſeo & de dimidia parte unius parvi panis.* Vide *Flantones.*

FLAVOR, Aurum flavum. Fridegod. in S. Wilfrido cap. 20.

Præterea templum cæſis inſtaurat arenis,
Circundans cæſis ſinuato fornice cryptis,
Lenibus obductas pingens Flavoribus aulas.

Et cap. 47.

Ut jubar introiit, jubaris ceu nectar opimi
Protulit effevum liquido Flavore libellum
Hiſce characteribus, &c.

¶ FLAUSONUS, ut *Flavo.* Gall. *Flan.* Conceſſiones factæ Canonicis Toloſanis an. 1223. *Item petimus, ut in vigilia Aſcenſionis Domini & Pentecoſtes dentur nobis Flauſoni ſufficienter, ſicut eſt conſuetum.* Vide *Flantones.*

FLAUTA, Fiſtula, tibia, Gall. *Flute,* vel *Fluſte.* [La bataille des ſept Arts MS.

Madame muſique as clochettes,
Et li cler plain de chançonetes
Portoient gigues & vieeles,
Salterions & Flauteles.]

Vide *Dulciana.*

FLAUVONESPENY. Statuta Hoſpitalis S. Juliani, in Additam. ad Matth. Paris pag. 163. *Habeant... in die Paſchæ unum denarium, qui apud eos Flauvoneſpeny nominatur.* [Denarius eſt pro *Flantonibus* exſolutus. Vide *Flantones.*]

¶ FLAVUS, *Genus veſtis.* Gloſſ. Iſid. Ingenioſe, inquit Grævius, la Cerda corrigit: *Latus clavus, Genus veſtis.* Intelligit tunicam laticlaviam.

¶ FLAUZO, ut *Flauſonus,* Gall. *Flan.* Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Tenetur dare dictus Abbas pro Flauzonibus, artocreis ſive paſtillis faciendis paſtam neceſſariam de frumento dicto Conventui, &c.* Rurſum occurrit paulo poſt. Vide *Flantones.*

FLAXA, vox Saxonica, Lagena, *Flaſco,* al. peten-ꝼlaxa. Gloſſ. Ælfrici, cap. de Vaſis: *Flaxa:* Flaxe. Ugutio habet: *Flacta, Lagena, Laguncula.* [Vide *Flaſca.*]

FLAXARE, Papiæ: *Vigilias circuire.* Edit. *Circumire.* [Idem Papias: *Flaxerit, Afflixerit.*]

¶ FLAYON Ficuum, alias Vaſconibus mercatoribus, Fiſcina ficorum, Gall. *Cabas de figues* apud Rymer. to. 2. pag. 691. Vide *Fraellum.*

¶ FLEANTINESWITE, Idem quod infra *Flemeneſwite.* Vide locum in *Lairwita.*

¶ FLEAT vel Fleot, Valeſio in Notitia Gall. eſt Sinus maris & locus ad ſinum poſitus, à Saxon. ꝼleot, Æſtuarium, Germ. *Fleet,* Belgis *Uliet.* Vide *Fleta* 2.

¶ FLEBATOMARE, pro *Flebotomare,* vel *Phlebotomare,* à Græco φλεβοτομεῖν, Vena inciſa ſanguinem elicere. Barthii Gloſſarium ex Hiſt. Palæſt. Vide in *Phlebotomum.*

FLEBILIS, pro *Debilis, infirmus, imbecillis,* Gallis *Foible,* olim *Fleble.* Hiſt. Obſidionis Jadrenſis lib. 1. cap. 38. *Architectant multos ſpingardos in gyro civitatis, ubi Flebilioris apparebat virtutis.* [Hinc *Flebilis teſtis,* pro teſtis ſubleſtæ fidei, in Legibus Ludovici Imper. apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 129. col. 2.]

Flevilis, ex Gallico, ſeu potius Picardico, *Fleve,* pro *Feble;* Itali *Fievole* dicunt. Regula Magiſtri cap. 7. apud Menardum: *Conſiderantes, in nobis*

diverſa eſſe vaſa Flevilia, &c. Ubi Editio Pariſienſis Holſtenii habet *Flebilia.*

FLEBILITAS, Debilitas. Alcuinus Epiſt. 19. *Ingraveſcente infirmi corporis Flebilitate, &c.* Vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. in *Fievole.*

¶ FLEBOTOMARE, Venam incidere, à Græco φλεϐοτομεῖν. Leges Palat. Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. XXII. *Suis temporibus Flebotomentur* (equi.) Vide *Phlebotomare.*

¶ FLEBOTOMARIA, Locus ad venam ſecandam deſtinatus. Vet. Rituale Monaſterii Beccenſis: *Poſtea* (corpus defuncti) *deferatur in Flebotomariam, & ibi lavetur honeſtiſſime.*

¶ FLEBOTOMARIUS, Qui venam incidit. Greg. Mon. Chron. Farf. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 455. *Flebotomarius malivolus veneno impoſito Flebotomo illum interfecit.*

¶ FLEBOTOMIA; φλεϐοτομία, Venæ ſectio, apud Muratorium, to. 7. col. 190.

¶ FLEBOTOMIZARE, ut *Flebotomare.* Legitur in *Phlebotomum.*

¶ FLEBOTOMUM, φλεϐότομον, Scalpellum, quo vena ſecatur, ſupra in *Flebotomarius*; & apud Murator. to. 6. col. 937. Vide *Phlebotomum.*

¶ FLEC, Succidia. Jura S. Bertini ex Archivis Eccleſiæ Audomar. *De bacone* 1. *ob. de Flec* 1. *ob. de cartea carnium...* II. *den.* Vide *Fliches.*

FLECARIUS, FLECARIA, FLANQUERIA, Panifex, qui vel quæ panes conficit. Hiſpanis *Panaderos.* Vetus Charta apud *Diago* in Comitibus Barcinon. lib. 2. c. 114. *Quia pater ſuus Raimundus Berengarius noviter per violentiam eas impoſuerat prædictis Flechariis, &c.* Libertates Regni Majoricarum MSS. *Flecaria, ſi vendiderit panem de minus penſo, vel ponatur in coſtello, vel donet* 5. *ſolidos.* In Editis apud Joan. Dametum in Hiſt. Regni Balearici pag. 276. eſt *Flequeria.* [Vide *Flaquerius.*]

FLANQUERIUS. Libertates conceſſæ Barcinonenſibus à Petro Rege Aragon. an. 1283. MSS. *Quilibet civis Barcinonenſis poteſt molere bladum ſuum ſine impedimento alicujus, ubicumque voluerit, exceptis forneriis & Flanqueriis, quæ debent molere ad molendina regalia.*

¶ FLECHA, Sagitta, Gall. *Fleche.* Vox factitia, inquit Nicotus, à ſono quem edit ſagitta, cum emittitur; unde olim dicta *Flic*: Menagius vero deducit à Germano *Flits*, vel ab Hiſpano *Flecha*, quæ idem ſignificant. Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. ad calcem pag. CLXX. *Stephanus li Flegiers pro faciendis Flechis* VI. *l.* Hinc

¶ FLECHARIUS, FLECHERIUS, FLECHIARIUS, Sagittarius, vel qui facit ſagittas. Computus mox laudatus p. CLVI. *Pro harneſio Flechiariorum* XXX. *ſ.* Pag. CLXVII. *Stephanus Flecharius de* C. *&* XIII. *diebus* VIII. *l. &* XI. *ſ.* Et pag. CXLVIII. *Pro harneſio Flechiariorum Paciaci* XXX. *ſ. Pro ſolvendis gentibus armorum & Flecheriis,* apud Rymer. to. 7. p. 518. col. 2.

¶ FLECIATA, Idem quod Occitanis *Flaſſada*, Coopertorium lecti. Teſtamentum Maſcaronæ Comitis Ruthen. ann. 1291. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 551. *Donamus ut ſupra hoſpitalibus pauperum de Paſſu & de Altobraco de Ruthena cuilibet ſemel duos lectos completos almatraciis, pulvinaribus & Fleciatis, & linteaminibus, in quibus pauperes dictorum hoſpitalium jaceant & requieſcant.* Vide *Flaciata* & *Flaſſata.*

FLECTA. Gloſſarium Ælfrici: *Crates, i. Flecta*, Hẏꝛꝺel. Grimlaïcus in Regula Solitariorum c. 35. *Vidit eundem ſedentem, & Flectam de palmis facientem.* Idem quod *Plecta*, [Nexus virgularum, palmarum, &c. Sallas Malaſpinæ lib. 4. Rerum Sicul. n. 6. apud Baluzium Miſcell. to. 6. p. 294. *Volemeſque ſuarum pretioſarum rerum abundantiam .... oſtendere, de domo in domum in oppoſitum conſiſtentem jactatis ad modum arcus aut pontis chordis & funibus, vias medias deſuper, non lauro vel ramis arboreis, ſed caris veſtibus & pellibus variis velaverunt, ſuſpenſis ad chordas ſtrophæis, Flectis, dextrocheriis, periſcelibus, arbitris, grammatis, &c.*] Vide *Plecta.*

¶ FLEDUM. Vide *Flet.*

FLEDWITA. Vide *Futhwita.*

¶ FLEM & FLETH, Voces fori Anglici, apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *In placito de quo Warranto Abbas de Burgo dicit quod clamat annum & vaſtum & medium tempus per hæc verba Flem & Fleth.* Vide *Flemenſrede.*

¶ FLEMENESFORTE, *i. e. Catallum fugitivi*, ex Gloſſ. MSS. apud H. Wanleium de Antiqu. litt. Septentr. p. 284. Vide *Flemenſrede.*

FLEMENESWITE, vox Saxonica, *Mulcta fugitivorum*, à ꝼleam, fuga, & ƿite, mulctá. [*Flemeneſwite, Eſtre quitte de homme forbain*, in Vocabulario Angl. Gall. ex Chartulario Beccenſi. Charta Henrici II. Angl. Regis ex Archivis ejuſdem Monaſterii: *Liberas & quietas de ſyre, & hundret, & placitis, & querelis... & de ſerdwita, & de hengwita, & de Flemneſwita, & de warpeni.* Apud Fletam non ſine mendo, ut ſuſpicatur Spelman. legitur *Flemesfrevie* & *Flemesfreicht*, eadem notione. Non rectius in Chartophylacio regio Regeſt. 92. num. 58. habetur *Flemeneſlhita.*]

FLEMENFIRMA, *Flemenefrith*, *Flemenefermthe*, [rectius *Flymenafyrmthe* ſcriberetur, ſi fides Th. *Blount* in Nomolex. Anglic.] Fugitivorum admiſſio, receptio, [ſuſtentatio:] vox Saxonica, formata, ex ꝼlema, vel ꝼlẏma, fugitivus, profugus, exul, ꝼẏꝛmpe, vel ꝼeaꝛme, firma, cibus, alimentum. Apud Somnerum ꝼlẏmena-ꝼiꝛmpe, eſt fugitivorum admiſſio. Inter crimina, quorum cognitio ad ſolum Regem ſpectat, ponitur in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 10. capite vero 12. inter ea, quæ wera emendantur. Charta Edwardi Regis Anglor. in Evidentiis Eccleſiæ Chriſti Cantuar. *Et Flemenefermthe ſuper ſuos homines infra urbes & extra, in tantum & tam pleniter, ſicut proprii miniſtri mei exquirere deberent.* Vide Leges Inæ cap. 29. & 47. Leges Athelſtani cap. 2. & Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 133. 192. 286. 827. [*Flemeneſyrmthe*, mendoſe apud Thomam *Madox* Formul. Angl. pag. 39.]

FLEMENSREDE, Jus, quo *catalla fugitivorum, ſive amerciamenta hominum fugitivorum, cum anno & vaſto*, dominis feudalibus competunt, ut eſt apud Bromptonum p. 2031. ꝼlẏmena, vel ꝼlimen, Saxon. eſt fugitivus, ꞃæꝺ, conſilium. Fleta lib. 1. cap. 47. §. 12. *Flemeneſſreive, vel Flemeſrenthe,* (eſt) *habere catalla fugitivorum ſuorum tenentium.*

¶ FLEMERE, Tranſitio fluminis nave furtiva, ut vult Schilterus in Gloſſ. Teuton. à Saxon. ꝼleoh, fugere, & mere, flumen. Pactus Leg. Sal. tit. 24. Edit. Eccardi: *Si quis extra conſilium domini ſui navem alienam movere præſumpſerit, aut cum ea flumen tranſierit, malb. Flemere, &c.* Ubi Eccardus à Saxon. ꝼleꞇen, fluere acceſit, unde *Flemere*, machinam quæ fluit, hoc eſt navigium, navem, interpretatur.

¶ FLEMINUM, *Veſtis in qua ſanguis ambulando in pedes fluit.* Gloſſ. Sangerm. n. 501. Feſtus habet: *Flemina dicuntur, cum ex labore viæ ſanguis defluit*

circa talos. Hanc vocem uſurpavit Plautus Epid. 5. 2. 5.

¶ FLEMNESWITA. Vide *Flemeneſwite.*

¶ FLEQUENA, Quæ panes conficit, apud Martenium to. 1. Anecd. col. 968. Sed legendum *Flequeria.* Vide *Flecarius.*

¶ FLEQUERIUS, Piſtor. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. XVI. *Piſtor ſive Flequerius domus noſtræ regiæ panem quo in menſa noſtra utemur ... per ſe piſtare & alias præparare debeat.* Vide *Flecarius*, & *Flaquerius.*

¶ FLERTHOMATICUS, pro *Phlebotomaticus*, cui vena ſecta eſt. Guidonis Diſciplina Farfenſis c. 12. *Videat ſi aliquis jacet vel ſedet præter infirmos aut Flerthomaticos.*

¶ FLESCH-AXE, Culter lanionius vel popinarius, Gall. *Couperet.* Computus ann. 1425. apud Kennett. in Antiquit. Ambroſden. p. 575. *Et in magna ſecure vocata Fleſch-axe*, XV. *den.*

FLESHMONGERS, Macellarii, carnifices, ex Anglo-Sax. & Anglico ꝼlæꞅ-manᵹere, eadem notione. [Keroni apud Schilter. in Gloſſ. Teuton. *Fleisk*, Caro.] Leges Edwardi Confeſſ. cap. 39. *Machecarii, ... quos vocant Fleshmongers.*

¶ FLESSIATA, Lodix, ſtragulum, Occitanis *Flaſſada.* Statutum Capituli Generalis Cœnobii Gellonenſis anno circiter 1150. apud Stephanotium to. 8. Fragm. Hiſt. MSS. p. 175. *Debet etiam deſferre & habere pro lecto ſuo pallaſſam novam & duas Fleſſiatas & duo linteamina, &c.* Vide *Flaſſata.*

FLET. Leges Burgorum Scotic. c. 25. §. 2. *Salvo hoc, quod uxor ejuſdem defuncti deſponſata, tota vita ſua, quandiu erit vidua, interiorem partem domus capitalis, quæ dicitur Flet, tenebit.* In Gloſſ. Saxon. Somneri, ꝼleꞇꞇ, ꝼleꞇꞇe, vel ꝼleꞇ, eſt area, caſa, domus, habitatio, ꝼeꝺeꞃ-ꝼlæꞇꞇe, ſedes paterna, vel patrimonialis. Neſcio, an huc pertineat vox *Fledum*, apud Miræum in Diplomat. Belg. lib. 1. c. 31. [Britonibus Armoricis *Flet* eſt lectulus, grabatus.] Vide *Aquaria.*

¶ 1. FLETA, Species navis minoris, Gallis alias *Flete.* Chartularium S. Vandregiſili to. 1. pag. 978. *Et poterunt batelli & Fletæ dictorum Religioſorum libere & pacifice deſcendere ſupra terram meam.* Vox, ut videtur ejuſdem originationis, ac ſubſequens.

2. FLETA, FLETUM, Æſtuarium, fluentum, ſeu canalis, quem aqua fluens & refluens occupat, à Sax. ꝼleoꞇ, æſtuarium, ꝼleoꞇan, fluctuare, natare.

FLETA. Charta an. 5. Henrici VIII. apud Spelman. *Extendit ſe in longitudine à communi via ... uſque ad Fletam de Ee verſus Auſtrum.*

FLETUM. Charta an. 1240. apud W. Thorn. in Chr. pag. 1889. *Item pro bono pacis conceſſum à Priore & Capitulo antedictis, quod de cætero ad Fletum de Menſtre per flumen de Sandwico liber ſit acceſſus per navigium, & receſſus, hoc adjecto, quod ſi in ipſo flumine ante dictum Fletum aliqua navis vel negotiandi, ſeu merces alias transferendi cauſa ſe ibidem exoneraverit, &c.* Et mox: *In Fleto autem antedicto nihil juris de cætero vindicabunt.*

FLETA, Carcer Londonienſis, *The Fleet*, Anglis, & à præterlabente torrente, ſeu fluviolo, ſic nuncupatus: *Gaolæ de Fleete* meminit Statutum 2. Weſtmonaſterienſe cap. 12. *Priſonæ de Fleete*, Fleta l. 2. cap. 30. Ab hoc carcere dictus auctor libri, qui Fleta inſcribitur, quod ab aliquo è Juſtitiariis, qui ob crimen repetundarum in eum carcerem conjecti ſunt ſub Edwardo I. in eo carcere exaratus ſit, ut cenſet Seldenus, [qui hanc in rem Diſſertationem edidit quam legere eſt inter ejuſdem Opera edit. Londin. an. 1726.]

FLETGEFOTH, vox Saxonica, in Legib. Henrici I. cap. 81.

¶ FLETHO, FLETHONUS, FLETONUS, Ferrea vel cuprea telorum atque ſagittarum acies. Regeſtum Computorum *Probus* an. 1322. *Pro carellis & Flethonibus emptis & aliis rebus pro munitione caſtri* IV. *lib.* VI. *ſol.* Ibidem an. 1334. fol. 130. *Pro faciendo fieri carrellos & Fletonos ad opus cavalcatarum* LX. *flor. auri.* Item fol. 139. ann. 1348. *Pro* CCCC. *carrellis tam de uno pede, quam de duobus garnitis Flethonibus & empenantis, & pro* CC. *garrotis Emflethonatis & empennatis folio cupri.* Computum an. 1348. & 1349. Hiſt. Dalphin. p. 583. col. 2. *Pro* CCC. *Flethonibus carrellorum empennatis emptis pro garniſone caſtri....* LXIII. *ſ.* IIII. *d.*

¶ FLETUM. Vide in *Fleta* 2.

FLETWITE, FLITWITE, Mulcta ob rixas & jurgia excitata, ex Saxonico ꝼliꞇ, contentio, lis, jurgium, rixa, & ƿiꞇe, pœna, mulcta. Joann. Brompton. p. 957. ꝼliꞇꝼiðe, i. *ferir par medlée.* Ranulfus Ciceſtrenſis lib. 1. Hiſt. cap. 50. *Flitwit, eſt emenda proveniens pro contentione. Fletwita*, tom. 1. Monaſtici Angl. p. 192. to. 2. p. 827. Quietum igitur eſſe de *Flitwita*, eſt liberum eſſe à ſolutione mulctarum, ob jurgia impoſitarum. Vide Raſtallum, [Spelmannum,] & infra *Meſleia.*

FLEVAS EQUITIS, Papiæ dicitur, *quoddam genus ornamenti equi quod Flexum vocant.* Sic in Cod. MS. & Edito: alter MS. habet, *Equitas.*

¶ FLEUBOTOMARE, FLEUBOTOMIA, pro *Flebotomare & Flebotomia*, occurrunt in Statutis MSS. Capituli S. Audomari.

FLEVILIS. Vide *Flebilis.*

FLEUMA, pro *Flegma: Flemma*, Italis. Smaragdus in Grammatica MS. *Alia ſono feminina, intellectu neutra, ut Paſcha, dogma, ſchema, Fleuma, malagma, &c.* Warnerius MS. in Caprum Scott. Poëtam:

Quo Caper hirſutus vitiorum Fleumate, plenus.

Occurrit præterea in Vita S. Ruſticulæ Abbatiſſæ Arelat. cap. 31. Item pro excreatione ſeu ſputo. Formula 14. ex Baluzianis: *Poſt talone buccas inflat, in rotore crebat, & currit in ſudore, Fleumas jactat in pudore, &c.* [Spicilegium Fontanellenſe MS. pag. 153. *Et ſi alicui frequens tuſſis vel Fleuma advenerit, ex pectore aut ex naribus excreſcit, poſt dorſum projiciat, aut juxta latus.*] Ita Picardi noſtri *Fleume* dicunt, pro pituita.

¶ FLEVOTOMUM, pro *Phlebotomum*, Sectio venæ, Gallis, *Saignée.* Romualdi II. Archiepiſc. Salern. Chronicon, apud Murator. tom. 7. col. 129. *At vero Grimoaldus Longobardorum Rex nono die poſt Flevotomum brachii, accepto arcu columbam ſagittare niſus, ejus brachii vena dirupta eſt.* Vide *Phlebotomum.*

¶ FLEURA, Exactio, collecta repentino impoſita, à *Fleuz* quod Belgis ſubito ſonat. Andreas Preſb. Ratiſbon. in Chronico Bavariæ ad annum 1472. *Per quæ (gravamina) compulſi imponere Fleuram decimi denarii de omnibus bonis eorum ultra conſuetam perſolvendam.*

¶ FLEUTATOR, Tibicen, Gallice *Fluteur*, apud Lobinell. Hiſt. Pariſ. to. 3. in Gloſſario.

¶ FLEXA, Plexum ſeu textum, ad inſtar capillorum mulieris implexorum. Acta SS. Junii tom. 4. p. 320. ubi de B. Chriſtina: *De extremitatibus virgas fecit, quaſi quaſdam Flexas, ſicut mulieres ſolent facere de crinibus ſuis.* Vide *Plecta.*

¶ FLEXARE, Flectere. Ermoldi Negelli Carmen Elegiacum pro Ludovico Imp. lib. 2. apud Mura-

tor. to. 2. Scriptorum Italicorum part. 2. col. 38.

Rex tamen ante ſagax Flexato poplite adorat.

Uſus eſt Cato de Re Ruſt. c. 39. haud ita abſimili notione.

¶ FLEXIO, Idem quod *Flexura*. Charta an. 1045. apud D. *Chanteloup* in Hiſtor. MS. Montis Major. *De fonte ad Orientem per Flexionem uſque &c.*

FLEXURA, καμψις ὁδȣ̃, *Amfractus*, in Gloſſ. Græc. Lat. *Flexuræ viarum*, apud Sueton. in Nerone.

FLEXUS. Charta an. 1242. apud Baluzium in Notis ad Concilia Narbon. *Item .... dictus Amalricus amparavit Curiam dicti D. Archiepiſcopi, & Flexum, & potum beſtiarum, & animalia, & omnes res, quæ erant in Curia prædicta.* Vide *Flevas*.

☞ Nihil hic ad vocem *Flevas*. Eſt enim *Flexus*, ni fallor, Modus agri, ut colligitur ex Charta Caroli Simplicis Regis Franc. pro Monaſterio S. Mariæ Urbionenſi: *Jubemus ut cellæ ſive aliæ res quæ jam fato Monaſterio à Deo timentibus collatæ ſunt, id eſt in pago Carcaſſenſi Flexus cum Eccleſia S. Cucufati cum terminis & adjacentiis ſuis & Eccleſiam S. Geneſii in ipſo pago cum terminis & adjacentiis ſuis.*

¶ FLICHES, Flichia, Flochia, Succidia, lardum, pars major carnis porcinæ ſalita, Gall. *Fléche*, alias *Fliche*, Picardis *Flique*. Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Feudorum uſu ad calcem p. CLXI. *De bacconibus* IIII XX. II. *minus*, & XX. *Fliches &* XXXVI. *dolia vini, &c.* Ibidem pag. CLXXXVII. *Et* XLI. *bacones, &* XX. *Flochias, &* V. *tonellos vini... Pro* XLII. *baconibus &* XX. *Flichiis venditis*, VII. *l.* X. *ſ.* Le Roman *d'Auberée* MS.

Maintenant la vielle li done
Plain pot de vin & une miche
Et une piece d'une Fliche. Vide *Flec.*

¶ FLICHIUM, pro *Frichium*, Incultum. Litteræ Officialis Pariſ. an. 1273. in Tabulario Calenſi pag. 59. *Recognovit quod omnes terras de cenſiva dictæ Abbatiſſæ .... moventes & in Flichiis exiſtentes exaltare poterit & reducere ad agriculturam.* Vide *Friſcum*.

FLICTIM, pro *Efflictim*, apud Diomedem lib. 1. Grammat.

FLIMA, *Flyma*, Anglo-Saxon. fugitivus, in Legibus Ethelredi Regis c. 12.

FLITWITE. Vide *Fletwite*.

FLOBARIUM, Ambra, Matthæo Silvatico.

¶ FLOBOTOMIA, pro *Flebotomia*, Venæ ſectio, Gall. *Saignée*. Charta Petri Abb. S. Crucis de Talemundo an. 1366. de Aquariatu: *Quoties* (barbitonſor) *faciet raſuram aut Flobotomiam, &c.*

FLOCARIA, [ſ. Locus ubi flocci lanarum præparantur.] Teſtamentum Will. Dom. Montis-peſſulani an. 1211. *Illud vero, quod ſtatui de Flocaria, & tabula, & molendino, & tincturis, &c.* Vide *Flaſca*.

¶ FLOCCA, Idem quod infra *Flocus*. Capitul. Montis Major. an. 1288. *Statuentes ne quiſquam indumentum vocatum Flocca cum ſagittis ad latera ... portare deinceps præſumat.*

FLOCCARE. Jo. de Janua: *Floccus, parva maſſa lanæ vel nivis, quod leviter flatu impellatur hac & illuc. Hinc Flocco, as, verbum activum, ſoli Deo conveniens, tunc enim Deus Floccat, cum Floccando ningit.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Floccare, Flocheter comme la neif qui chiet par flociaux, à la laine de la berbis.*] *Floccare*, pro Ningere dicunt Itali: Picardi vero noſtri *Floquer*, de veſte, quæ amplior eſt. Vide *Flocus*.

¶ FLOCCELLUS, Floccum, Floccus. Vide *Flocus*.

¶ FLOCHIA. Vide *Fliches*.

¶ FLOCHONS, vox Gallica, noſtris olim *Floc*, Floccus quem telis aptabant ut velocius vibrarentur. Inventar. ann. 1260. *Item* III^{m}. & III^{c}. *Flochons ad opus cadrellerum.*

¶ FLOCQUETUS. Vide *Floquetus*.

¶ FLOCTARE, Fluitare, Fluctuare, Gall. *Flotter*. Locum vide in *Altum filum*.

FLOCTBABEN. Andreas Suenonis l. 5. Legum Scanicarum c. 18. *Si quis cum Comitibus quinque, & armis quinque, quæ Floct-baben in lingua patria nominantur, alicujus domum violenter confringat, &c.*

FLOCUS, Floccus, Monachorum veſtis, quæ amplas habet manicas, vulgo *Froc*. Ita forte appellata, quod eſſet *Floccoſa*, id eſt, τριχώδης, uti vocem hanc interpretatur vetus Moſchionis Scholiaſtes: vel quod *floccet*, i. cum ampla ſit, huc & illuc levi flatu, inſtar flocci lanæ impellatur, uti vocem *Floccare*, interpretatur Joannes de Janua. [Catholicon Lat. Gall. *Floccus, Floichel de laine, Gallice Loquet, id eſt, Parva maſſa lanæ, & dicitur à Flo, flas, quod leviter fletu impellatur huc & illuc: Flocculus, Petit Floichel ou Loquet.* Vetus Diction. Lat. Gall. *Villoſus, Plein de Floches, ou de peau.* [Davies in Dictionario Cambro-Brit. *Fflwch, Largus, gnarus, liberalis.* Fœmin. *Ffloch.*] Scitum porro, quid ſit *Floccus* apud Latinos. Petrus Cluniac. l. 1. Ep. 28. *Prævaricamini nobiſcum & vos, qui ſimplici Flocco & cuculla contenti eſſe non vultis.* Bulla Gregorii IX. PP. pro Benedictinis: *Nec incedant ſine cuculla & Flocco.* [Capitul. gener. S. Victoris Maſſil. ann. 1378. *Quod hoſtalarius habeat quatuor Flocos & quatuor alamitias vel camallos pro hoſpitibus.*] Declarationes Congregat. S. Juſtinæ ad cap. 55. Regulæ S. Benedicti: *Habeant & cucullam, quæ ſecundum Clementinam: Ne in agro, vocatur Floccus, & ſcapulare, quod habet quaſi formam cucullæ.* Concilium Andegavenſe ann. 1364. cap. 19. *Cucullas vel Floccum honeſtum & amplum deferant.* [Statut. Reformat. S. Claudii an. 1448. *Iidem Religioſi ſine Floccis, aut regularibus cucullis cum puncto regulariter clauſis per Monaſterium aut Prioratus non incedant, nec ad dominum Abbatem accedant ſine prædictis Floccis aut regularibus cucullis.* Occurrit alibi non ſemel.]

Floccum, neutro genere. Vita S Petri Abbat. Cavenſis n. 12. *Cum Floccum Domini Abbatis à Capellanis negligenter fuiſſet repoſitum.*

Floccata Cuculla, ampla, & ſuperfluitate panni redundans. Rainardus Abbas Ciſterc. in Inſtitut. c. 15. *In Eccleſiis noſtris non ſint Cucullæ deforis Floccatæ.* Joannes Monach. in Vita S. Odonis Abbat. Cluniac. lib. 3. c. 1. *Relictis namque nativis atque aſſuetis veſtimentis, cœperunt fucatas atque Fluxas pallioque ornatas circumferre Cucullas, &c.* Ubi forte leg. *Floccatas*.

Flocellus, diminut. à *Floccus*, Minor floccus: ſed potiſſimum ea flocci pars, quæ in caput à parte poſteriore revolvitur, ut apud Benedictinos. Goffridus Vindocin. l. 2. Epiſt. 12. *Domnus Ernaldus, quem Decanum veſtrum dicitis, ſi ſibi ſecundum juſtitiam placuiſſet, teſte Flocello de capite ſuo, potius in noſtra, quam in veſtra forte manere debuiſſet.*

Frocus, Froccus, voces deductæ ex *Floccus*, literula mutata. Udalricus lib. 3. Conſuetud. Cluniac. c. 5. *Super caballum aſcenſurus, prius cappam induit, quam Frocum corrigia præcingat.* Will. Brito lib. 1. Philipp. pag. 108.

Nil toga ruricolæ, nil Frocus religioſo, &c.

Adde Origines Ciſtercienſis Ordin. c. 15. tom. 1. Biblioth. Labbei p. 645.

Froccus, in Chronico Andrenſi p. 421. apud Ingulfum p. 886. 889. to. 1. Monaſtici Anglic. p. 675. in Statutis Cluniacenſ. Petri Venerab. c. 29.

in Vitis Abbatum S. Albani p. 24. in Hiſt. Exordii Ord. Ciſtercienſis c. 15. &c. Joan. Forteſcutus de Laudibus Regum Angliæ c. 35. de Ruſticis Franciæ ſuæ ætatis: *Froccis ſive collobiis de canabo ad modum panni ſaccorum teguntur, &c.*

Frocci Capellati. Gaufridus Voſienſis lib. 1. cap. 73. *Priſci Cœnobitæ religione florentes nos manzerinos hæredes habuere, qui ſilentium, & quæcunque honeſta ſunt, relinquentes, parvas coronas, ſtrictos ſotulares, cucullas clauſas, pro Froccis ocreas, pro gandengis Froccos Capellatos abſque cuculla ... inſectamur.* Vide Haëftenum l. 5. Diſq. 1. & in verbo *Roccus.*

☞ Verum non Monachis tantum ſed & feminis *Frocus* indumentum fuit uſitatum, ut colligitur ex Miraculis S. Udalrici ſæc. 5. Benedict. p. 466. *Matrona autem à dæmonio liberata, & ſenſui ſanitatique reſtituta, tota veſtimenta ſua quibus eo die induebatur, cum caligis & calceamentis ad ſepulcrum S. Udalrici per nuntios miſit... Wicfridus ejuſdem loci præpoſitus, qui etiam & cuſtos Eccleſiæ eo tempore manſit, de Froco ejuſdem matronæ dalmaticam fieri fecit.* Unde manifeſtum fit *Frocum* hunc muliebrem ex panno ſubtiliori compoſitum fuiſſe.

¶ Frochia, Species frocci Canonicorum Lugdunenſium. Actus receptionis Johannis Ducis Bituric. in Canonicum Lugdun. circa an. 1393. apud Severt. Hiſt. Lugdun. p. 344. *Dux venit cum Frochia & aumucia ad modum Canonicorum dictæ Eccleſiæ.*

¶ FLODA, f. Stagnum, vel canalis, à Saxonico ꝼlod, Inundatio, vel ꝼlode, Lacuna, aquæ collectio. Thomas *Madox* Formul. Angl. pag. 193. *Sciant præſentes & futuri, quod ego Hugo filius Roberti Ligeri dedi & conceſſi... Roberto filio.... gardinum meum in Brumore, & Flodam inter domum Rogeri Bum & domum Willelmi Ruſi, tenendum ſibi & hæredibus ſuis, de me, &c.*

FLODDUS, *Flud*, fluctus, ex Anglico *Floud.* Vide *Ebba.*

¶ FLOMER, f. pro Vomer, quo ager cultus ſignificatur. Charta anni 1181. apud Lobinellum to. 2. Hiſtor. Brit. col. 133. *Teſtes jurati de verderiis, de Flomere, de brueria, de ſectis & pratis idem dixerunt quod ceteri.*

¶ FLONIS, Faſciculus ceparum vel alliorum, Gall. *Glane.* Vide *Raſum.* Alia notione occurrit in Informat. civitatis Maſſil. pro paſſagio tranſmar. ex Cod. MS. Sangerm. *Item ſarcia de VI. Flones ad longitudinem c. paſſorum.*

¶ FLOQUETUS, inter veſtes ſacras miniſtris inferioribus proprias recenſetur apud Marten. de Antiqua Eccleſiæ Diſciplina pag. 122. ex Pontificali Arelat. *Primo ponuntur duo pueri cappis ſericis induti cum candelabris & cereis ardentibus. Secundo loco ponitur Subdiaconus indutus alba & Floqueto.* Rurſum occurrit p. 277. Sammarthanus noſter to. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 1123. ex Inventario ſacræ ſupellectilis Eccleſiæ Dinienſis: *Capella viridis cum dalmaticis, Floquetis, &c.* Et col. 1124. *Capella violata, de diaſpro diverſorum colorum cum Flocqueto & dalmatica.*

¶ FLOQUUS, ut ſupra *Flocus*, in Proceſſu de B. Petro Luxemburg. Julii to. 1. p. 577.

¶ FLORA, Farina, ſimilago, Gallis *Farine*, Anglis *Flower*, pro *Farina*, quaſi dicatur, inquit Skinnerus in Etymolog. Angl. Flos farinæ, i. e. farina puriſſima, vel potius quaſi dicatur Flos frumenti, i. e. puriſſima ejus pars glumis & furfure purgata. Hujuſcemodi farina *Fleur* etiam dicitur in Neuſtria, Britannia minori, &c. Præceptum Edwardi III. Angliæ Regis de victualibus pro paſſagio providendis, apud Rymerum to. 5. pag. 12. *Tot vacua dolia, in quibus dictum frumentum vel Flora inde reponetur.* Paſſim occurrit ibidem, & pag. 97. 488. Item to. 4. p. 683. to. 6. p. 316. &c. Vide *Flos frumenti.*

FLORALIS. Gloſſ. Gr. Lat. Ἀνθινὸς, *Floralis.* Ἀνθινὸν χρῶμα, *Floralis color.*

Florale, Locus conſitus floribus. Jo. Sariſber. in Policr. lib. 1. c. 4. *Illis, ut paſcua augeantur, prædia ſubtrahuntur agricolis ſationalia, inſitiva colonis cum paſcua armentariis & gregariis, alvearia à Floralibus excluduntur, ipſis quoque apibus vix naturali libertate uti permiſſum eſt.* [Charta Arnulfi I. Flandriæ Comitis apud Miræum in Codice Donat. piarum p. 127. *Floralia prati quæ adjacent ipſi portui, illorum cedo poteſtati.* Vide *Floridare.*]

¶ FLORARE, *Flores creare*, vel *Floribus ſpargere, implere*, Johanni de Janua: Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Florare, Faire fleurs, glager de fleurs.*

¶ FLORARIUM, Johanni de Janua, *Locus eſt ubi flores creſcunt, vel ubi imponuntur.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Florarium, Lieu flori ou croiſſent, ou ou ſont miſes fleures.* Chron. Mellic. p. 808. col. 1. *Ut ex noviiiatu veluti ex religioſæ vitæ Flirario virtutum odore bene fragrantes, in noſtræ Congregationis Monaſteria transferantur.* Vide in *Floralis.*

¶ FLORATUS, Floribus acu pictis ornatus. *Caſulam de purpura Floratam de gindone rubeo cum ſaſſio de auro ante & retro*, in Inſtrumento anni 1377. ex Archivo S. Victoris Maſſil. Teſtam. ann. 1415. apud Rymer. to. 9. p. 273. col. 1. *Una capa totaliter de auro, cum roſis rubeis & nigris Florata.*

FLORENI, Monetæ aureæ Florentinorum, apud quos cudi primum cœpere an. 1252. titulo 24. ceratiorum, quorum octo unciam conficiebant. In una horum parte inſculptus fuit *flos* lilii, unde Monetæ nomen inditum, in altera effictus S. Joannes Baptiſta. Ita Joan. Villaneus lib. 6. c. 54. & Ricordanus Malaſpinus c. 152. *Florenus de Florentia*, in Charta an. 1350. in Probat. Hiſt. Turenenſis p. 90. cujus pretium erat tunc temporis 10. ſolid. Pariſ. [*Florenus de Florentia boni auri*, in Charta anni 1375. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chr. col. 214. *Flourins de Flourenze*, in Literis Philippi VI. Franc. Reg. an. 1330. tom. 2. Ordinat. p. 56.] *Denarii Floreni*: Rythmi in obitum Henrici VII. Imp.

Paulinum quemdam variis
Corrumpit cum Denariis
Quampluribus Florenis,
Ut Principem piiſſimum
Monarcham potentiſſimum
Inficiat venenis.

Infra:

Te cæcum cæci muneris
Præcipitant Floreni.

Aureum numiſma Florentinum, apud Joannem Hocſemium in Epiſcopis Leodienſib. c. 20.

Hinc fere monetis aureis cæteris *Floreni* indita appellatio. In Computo Theſaurariorum Franciæ ann. 1316. in Camera Comput. Pariſ. *Florenus* æſtimatur 14. ſolid. *Florenus de Florentia* 12. ſol. Pariſ. *Florenus ad macam* 22. ſol. Pariſ. *Florenus ad mutonem* 14. ſol. Pariſ. [*Florenus ad agnum* 11. ſol. Pariſ. an. 1332. *Florenus ad cathedram* 24. ſol. Par. ann. 1347. *Florenus ad ſcutum* 36. ſol. Pariſ. ann. 1343. *Florenus regalis* 28. ſol. Pariſ. ann. 1328. *Florenus S. Georgii* 20. ſolid. Turon. ann. 1346.] *Floreni de Florentia, Floreni de agno, & Floreni de mas*, ſeu *ad maſſam*, occurrunt etiam apud Will.

Thorn. p. 2037. ubi perperam *floreus*, pro *Florenus* interdum ſcribitur. *Floreni Colonienſes*, apud eumdem p. 2194.

Tradit idem Villaneus lib. 9. c. 170. Joannem XXII. PP. Florenos aureos cudiſſe circa annum 1322. ſimiles ponderc, legc & forma Florentinis, præterquam quod qua parte effictus erat S. Joannes Baptiſta, in circulo illius nomen deſcriptum legebatur, ad latus vero S. Joannis efficta erat mitra Papalis. In partis autem, ubi lilium erat, circulo, deſcriptæ erant hæ voces: *S. Petrus*, *S. Paulus*. Ex hinc Marchione Monferratenſi, Spinolis Genuenſibus, & aliquot aliis Italicis Principibus, Florenos perinde aureos Florentinis ſimiles cudere aggreſſis, ſub anathematis pœna id interdixit idem Pontifex menſe Decemb. an. 1324. ut idem Scriptor tradit lib. 9. cap. 279. Floreni vero iſti Pontificii, *Floreni auri de Camera* appellati: quæ nomenclatura occurrit in Charta an. 1378. in Hiſtoria Turenenſi p. 117. & in alia an. 1485. apud Hemeræum in Auguſta Viromand. pag. 335. Hos Robertus Cenalis lib. de Ponder. & Menſur. vocat *Novellos Ducatos Papales ſeu de Camera*. *Aureorum de Camera* meminit etiam Leonardus Portius lib. 1. de Ponderib. ac Menſur. pag. mihi 29.

☞ Invaluit quoque in Provincia uſus & curſus florenorum Pontificiorum, ad quorum formam alii cuſi videntur à Regibus Provinciæ, ut diſcimus ex pluribus Chartis, unde & cujus pretii fuerint æſtimare licet. Charta an. 1365. in Tabular. civit. Maſſil. *Quod Floreni auri boni Florentiæ & Floreni Cameræ domini noſtri Papæ, Lucati & Jannini auri boni, fini, & juſti ponderis currant & curſum habeant in civitate Maſſiliæ pro illo valore quo fuerunt afforati, videlicet ad 34. ſolidos pro quolibet: alias vero pecunias auri nullus cogatur eas recipere niſi ſua libera voluntate.* Charta Maſſil. exarata ann. 1410. inter Schedas Præſid. *de Mazaugues*: *Pro pagamento Florenorum auri* 4000. *quorum quilibet in valore pro ſexdecim Provincialium ſolidis computatur.* Alia ann. 1438. apud eumdem Præſid. *Cauſa arreiragiorum ipſius talliæ in Florenis quadraginta valoris ipſorum quodlibet ſolidorum Provincialium ſexdecim nunc currentis monetæ.* Infra: *Florenos de Rege quinque valoris quilibet ipſorum ſolidorum ſexdecim monetæ Provincialis.*

☞ Pontificiis florenis florenos etiam ſimiles cudendos curarunt Dalphini Principes, cum hoc tamen diſcrimine. Ex una marca 65. floreni Dalphinales, 64. pontificii cudebantur. Deinde loco mitræ papalis in effigiei S. Joannis Bapt. humero dextero inſculptus erat Delphinus, & in circulo alterius partis pro *S. Petrus*, *S. Paulus*, legebatur *Guigo Dalphinus*. Hæc diſcimus ex Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 291. & to. 2. p. 214. Anno 1334. valebat Florenus Dalphin. 17. ſol. ut dicitur ejuſdem Hiſt. tom. 2. pag. 495. anno vero 1339. 38. ſol. *computato*, tunc temporis, *Floreno de cugno & pondere Florentiæ pro* 41. *ſol. dictæ monetæ*, tom. 1. p. 96. Superabant ergo floreni de Florentia florenos Dalphinales, & 50. *Flor. de Florentia valebant* 52. *Fl. Dalphin.* to. 2. pag. 285. Ejuſdem tomi pag. 275. legimus, c. *Flor. ſunt unciæ* XXVI. ex quo conficitur, unum florenum fuiſſe quartam circiter partem unius unciæ.

Sed præſertim id nominis attributum monetis aureis Regum Francorum, quas vulgo *Denarios* appellabant, addita notarum quarumdam, quibus à ſe invicem diſtinguebantur, nomenclatura. Hinc, quos *denarios ad Agnum*, ſeu *ad Mutonem*, *ad Maſſam*, *ad Cathedram*, & *ad Scutum*, vocant Statuta Regum noſtrorum, *Floreni ad Agnum*, *&c.* dicuntur in veteribus Chartis. [*Fleurins à l'Angelot*, in Inſtrumento anni 1342. Chartul. S. Vandreg. to. 2. pag. 1681. Vide to. 2. Ordinat. Regum Franc.] De ſingulis agimus in verbo *Moneta*.

Floreni Blavii, in Chronico Windeſemenſi lib. 1. cap. 32. *Centum Florenos Blavios dicebatur accepiſſe.*

¶ Floreni Rhenenses, in Eccleſia Colonienſi to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 789. & col. 790.

Trevisini Solidi de Flore, in Bulla Honorii III. an. 1220. pro Epiſcopo Tarracinenſi apud Ughellum.

¶ Florinus, pro *Florenus*, non ſemel occurrit in Regeſt. 87. Chartophylacii regii.

ΦΛΩΡΙΟΝ, Græcis nuperis. Raphaël Hieromonachus apud Cruſium p. 131. Οπου ἔταξε ταῖς δύο χιλιάδες τὰ φλωρία. Vide Meurſium [& Gloſſ. med. Græcit.]

FLORENTIA. Lib. 2. Paralipom. cap. 5. *Candelabra quoque cum lucernis ſuis, ut lucerent ante oraculum juxta ritum ex auro puriſſimo, & Florentia quædam, & lucernas, & forcipes, &c.* Ubi auctor Mamotrecti: *Florentia, id eſt, ſpecies quædam liliorum in candelabro, ſuper quibus ponebantur lucernæ.*

1. FLORES diverſi coloris, ad inſtar chariſmatum Spiritus ſancti, deſurſum immiſſi in feſto Penteceſtes. Joan. Epiſcop. Abrincenſis de Offic. Eccl. pag. 58.

2. FLORES, Menſtrua mulierum. Michaël Scottus de Phyſionomia cap. 6. *Sciendum eſt, quod natura ob hoc ſibi tribuit purgamentum, quod Flos nominatur in vulgari, & Menſtruum in Scriptura.* Infra: *De Flore mulieris eſt ut arboris: quoniam fructum non portat, niſi prius floreſcat.* Noſtri *Fleurs* dicunt, non à floribus, ſed à *fluore*: ita enim ῥεῦν mulierum vertunt Latini Medici. Papias: *Mena, nigra, vel Jovis filia, quam pagani Deam dixerunt eſſe, quæ menſtruis Fluoribus præeſſe dicebatur feminis.*

FLORETUS. Joanni de Janua, *Floretum*, eſt *locus ubi flores abundant.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Floretum*, *Lieu flouri, ou fleurs habundent.*] Eckeardus apud Caniſium to. 5. Antiq. lectionum p. 785.

Tecum in Floretis liceat mihi ludere lætis.

Sic etiam quidam Liber verſibus ſcriptus, qui editus eſt Lugduni cum Catone, Theodolo, libro Tobiæ, & Parabolis Alani an. 1509. inſcribitur. Idem in Procemio:

Hic liber extractus de pluribus eſt vocitatus
Recte Floretus, quia flos eſt inde receptus, &c.

Clementis PP. eſſe dicitur in MS. Codice Bibliothecæ Regiæ 1505.

☞ Idem Liber Lugduni editus cum gloſſis ſeu commentariis Johannis Gerſonii Cancellarii Pariſienſis apud Joh. Fabri an. 1494. beato Bernardo adſcribitur poſt procemium his verbis: *Incipit liber nomine Floretus à beato Bernardo Clarevallis metrice accumulatus, &c.* Aſſervatur autem in Muſæo Cl. Juriſperiti D. *Maillard*, qui nec *Floretum*, nec Gloſſas Gerſonii, inter germana ſpuriave utriuſque opera ab Editoribus recenſeri primus obſervavit.

¶ FLORIA, pro *Florenus*. Necrolog. Parthenonis S. Petri de Caſis: *Caſula de ſatino Percico, quæ conſtitit* XVIII. *Florias.*

¶ FLORIANI, *Hæretici à Florino quodam nominati, qui dicunt Deum creaſſe mala.* Gloſſ. Sangerman. num. 501. Hic Florinus Valentini diſcipulus impie aſſerebat Deum auctorem mali, B. Virginem in partu intemeratam manſiſſe negabat, reſurrectio-

nem inſuper inficiatus. Hujus Sectatores *Florianos* appellavit Philaſtrius. Melius dicerentur *Floriniani.* De his agunt Iren. Euſeb. Theodoret. Aug. & alii.

FLORIARIUM Corporis, Anima dicitur Zenoni Veronenſi Epiſc. Sermone de Lazaro.

¶ FLORIDARE, *Florere: unde Floridantia, Prata, Floridum, Viretum, Tempus florum.* Amalthea Laurentii ex Papia.

¶ FLORIPARUS, Qui parit flores. *Ver Floriparum,* Auſonio.

FLORIRE, Floreſcere, Gallis *Fleurir.* S. Bonifacius Moguntin. Epiſt. 1. *Homo, ſicut fœnum dies ejus, & ſicut flos agri, ſic Floriet.*

¶ FLORULENTIA, Locus abundans floribus, apud Guibertum lib. 4. de Pign. Sanct. cap. 2. §. 2.

¶ FLORUS, ἀνθηρός, *Viridis, floridus,* in Suplemento Antiquarii.

¶ FLOS. Vide *Flores.*

¶ Flos Auri, Nonnullis eſt electrum, ſeu aurum argento mixtum; *Flos aureus* vero idem ac *Roſa aurea*; quam videſis in *Roſa.*

¶ Flos Deliciarum. Inſtrum. an. 1423. Hiſt. Harcur. to. 3. p. 761. *Joannes Grey Chevalier defunctus habet caſtrum & dominium de Tylie, quæ fuerunt Philippi de Harcourt Chevalier, ac omnia maneria ejuſdem Philippi infra Ducatum Normanniæ per homagium ac reddendum unum Florem deliciarum ad feſtum S. Johan. Baptiſtæ.* Et tom. 4. pag. 1679. *Thomas Dux Exoniæ habet Comitatum de Harcourt... per homagium ac reddendum Florem deliciarum apud caſtrum de Rouen ad feſtum Nativitatis S. Johannis, & de inveniendo triginta homines ad arma.*

¶ Flos Frumenti, Farina, vel ſimilago, pollen, Gall. *Fleur de farine.* Charta anni 1249. ex Archivis B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Unam pechiam carnis de valore ſex denariorum & de Flore Frumenti, & ad Paſcha Domini unam gallinam, & decem ova, &c.* Vide *Flora.*

¶ FLOSCA. Vide *Floſega.*

¶ FLOSCULUM, pro *Floſculus*, legitur in Præfatione Taionis Epiſcopi in ſuos quinque libros ſententiarum, Concil. Hiſpan. to. 2. pag. 531.

¶ FLOSCULUS, Veſtis Monachorum propria, vulgo *Froc.* Ordinar. S. Germani à Pratis inter Inſtrum. Hiſtoriæ ejuſd. Monaſt. p. CXLIII. col. 1. *Quando erit in fine orationis ſequentis Evangelium duo Monachi in Floſculis ſuis accipient cereos de manibus Converſorum, &c.* Vide *Flocus.*

FLOSEGA, Flosca. Matth. Silvaticus: *Gebara, Gebaram, i. Floſega molendini.* Infra: *Geravera, id eſt, Floſca molendini.*

¶ FLOSTULLUS, Species ornatus, forte ſic dicti, quod *floſculis* diſtingueretur. Concilium Senon. an. 1485. apud Acherium Spicil. to. 5. p. 626. *Item quod Religioſi, cujuſcumque Ordinis, ſtatus vel prælaturæ exiſtant, à ſuæ vocationis habitu congruo non recedant, neque foderaturas ſtatui ſuo non congruentes, & maxime minutos verutios, neque zonas de veluto, aut Floſtullos etiam, nec habitus de ſerico ſupra tunicas patenter, neque aliter indecenter, in vilipendium ſui ſtatus & Ordinis deferant.*

1. FLOTA, Piſcis ſpecies. Tabularium Fiſcanenſe fol. 75. *Relaxavit eis Abbas conſuetudinem Flotarum & allecium, quæ habebatur de piſcatione ſua.* Sed ibi legendum videtur *Fletarum*, ut intelligantur piſciculi marini, quos *Flets* vocamus.

¶ 2. FLOTA, Flotta, Navium claſſis, Anglo-Saxonica vox teſtibus Skinnero & Somnero in ſuis Lexicis. Hac uſi ſunt omnes fere Occidentales populi. Galli & Germani *Flotte* appellant hanc armatam navium multitudinem, Hiſpani *Flota*, Itali *Flotta*, Angli *Fleet*, omnes à Latino *Fluctuare*. Vide Spelmanni Lexicon ad vocem *Admiralius*, Rymerum to. 3. pag. 211. &c.

¶ FLOTARE, Fluctuare, Gall. *Flotter. Navibus in medio Flotantibus groſſarum ripariarum,* apud Rymerum to. 11. p. 680. col. 1.

FLOTSON, Marini juris vocabulum, quod ex naufragio in mari fluctuat, eoque ipſo Amiraliorum juris eſt, ex Saxon. ꝼlæoꞇꞇen, fluctuare.

¶ 1. FLOTTA, Claſſis. Vide *Flota* 2.

¶ 2. FLOTTA, Machinæ genus, quam in obſidione Oſtendæ reperit Pompeius Targonus Archiducis Auſtrii Machinarius. Conſtabat ſtrue lignea valide nexa compactaque, conſtipata etiam infartaque maris arena: ad cujus latera vacua appendebantur doliola, ut ſupernatare poſſet. Vide Angelum Gallucci de Bello Belg. lib. 15. Hæc Carolus de Aquino in Lex. milit.

3. FLOTTA. Glaber lib. 1. Hiſt. cap. 5. *Denique clam egrediens ad prædictam Normannorum gentem, illis tantummodo primitus adhæſit, qui aſſiduo raptui ſervientes, victum cæteris miniſtrabant, quos etiam illi (Normanni) communiter Flottam vocant.* Vide infra *Fluuta.*

FLOZE, Ratis. Vita S. Willibaldi, edita à Gretzero p. 140. *Se conduxerunt in quodam ligno, quod dicitur Floze, tranſeuntes venerunt in oppidum, &c.*

¶ FLUCTARE, pro *Fluctuare*, apud S. Paulinum. Vide in *Camelotum.*

¶ FLUCTI, pro *Fluctus*, in Vita S. Findani Recluſi ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 330. *Per tumidos Fluctos inlæſus veheretur ad terras.* Utuntur præterea Veteres aliquot. Vide Nonium cap. 8. Ita & Terent. in Andr. act. 2. ſc. 2. *Nil ornati, nil tumulti.*

¶ FLUCTICULUS, Κυμάτιον, apud Apuleium in Apolog. & Diomed. lib. 1. Artis Grammat.

¶ FLUCTIVAGARE, Fluctuare, incertum eſſe, Gall. *Balancer, chanceler.* Statuta Canonic. Regul. S. Auguſt. apud R. Duellium tom. 1. p 97.

Nam dubitans, vel Fluctivagans cadit inſipienter.

Fluctivagus, in Notkeri Balbuli lib. Sequentiar. apud Bern. *Pez* to. 1. Anecd. part. 1. col. 37.

FLUCTUS. Vetus Charta MS. *Guillelmus Comes Hannoniæ tenet de Duce* (Brabantiæ) *advocatiam & dominium in Mechlinia, Fluctum atque theloneum, forum ſeu ſtaplum ſalis, piſcium ac animalium.* Videtur eſſe quod *Flot & Flegard* vocant Conſuetudines aliquot municipales, Ambianenſis vetus art. 74. 104. Bononiæ art. 29. 43. 122. 168. Atrebatenſis art. 5. 51. &c. Vide *Frauſtum.*

¶ FLUENTARE, Fluere. Fortunatus in Vita ſancti Martini:

Pergis in Auguſtam, qua Virdo & Licca Fluentant.

1. FLUMA, Flegma, quod etiamnum Picardi *Flume* dicunt. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 7. *Non audebant in dicta Eccleſia aut cimiterio aliqua vana loqui, nec Fluma, vel ſalivam in illam terram ſanctam expuere vel projicere.*

¶ 2. FLUMA, Lineum tegumen pulvinaris, Gall. *Taye.* Diſpoſitio rei familiaris Cluniac. à D. Petro Abb. Cluniac. apud Baluz. Miſcell. to. 5. p. 452. *Ea propter Priori Cluniac... cura impoſita eſt ut... ſtamineas, femoralia, Flumas, hoc eſt, opertoria pulvinariorum univerſis fratribus... provideant.*

FLUMARIA, Fluvius, Italis *Flumara.* Charta Friderici II. Imper. pro Eccleſia Anglonenſi apud Ughellum tom. 7. pag. 125. *Et vadit ad ſtratam... quæ dicitur Strata Franca, & perducit ad Fluma-*

riam Argri, & per ipſam Flumariam ducitur ad vallem Cupam. Adde Rocchum Pirrum in Archiep. Meſſan. pag. 313.

¶ FLUMENTUM, ῥεῦμα ποταμοῦ, *i. Fluentum fluminis.* Gloſſ. Lat. Gr. Sangerm.

FLUMETICA, Regio flumini adjacens, apud Leon. Oſt. lib. 2. cap. 1.

FLUMICELLUS, Fluviolus, Innocentio Agrimenſori pag. 233. Italis *Fiumicello.*

¶ FLUMINALIS, pro *Flamen Dialis.* Vide *Finctus.*

FLUMINEA, Flumen, apud Innocentium Gromaticum non ſemel. [*Flumineum mare*, pro Flumine intranti in mare, in Vita MS. S. Winwaloæi fol. 74.]

¶ FLUMUS, θρυαλλὶς, in vett. Gloſſis. Eſt à Græco φλόμος, Verbaſcum aut herba, qua pro ellychniis utuntur.

¶ FLUS, Monetæ genus. Vocabular. Lat. Sarrac. apud Bernhardum *de Breydenbach* ad calcem Itiner. Hieroſol. pag. 250. *Ducatus, Ducat; Denarius, Denar; Medinus, Medin; Tremus, Terem; Flus, Gelt.* Forte pro *Florenus* contracte exaratus.

¶ FLUSCULUS, κόκκος, *Granum.* Supplem. Antiquarii. An Floſculus? inquit Martinius in Lexico.

¶ FLUSTRUM, *i. Aqua vel unda criſpans, & dicitur à Fluo, fluis. Proprie Fluſtra ſunt maris motus ſine tempeſtate fluctuantes; unde quidam: Vaſtabant in Fluſtris, ac ſi diceret, in ſalo & in criſpantibus aquis*, in Catholico Joannis de Janua. [Gloſſ. Latino-Gall. Sangerm. *Fluſtrum, yaue, criſpant, flotant, undoiant.* Feſtus: *Fluſtra dicuntur, cum in mari fluctus non moventur; quam Græci μαλακίαν vocant.* Perott. *A Fluo, Fluſtrum, quod eſt ſtatus maris, cum nullis fluctibus agitatur.* Utitur Tertull. de Pallio. Vide *Decumanus 2.*

¶ FLUVIOLA, Parvus fluvius, rivus. Teſtamentum Eddonis Epiſc. Argentin. ann. XI. regni Pippini apud Ludov. *Laguille* in Probat. Hiſt. Alſac. pag. 16. col. 1. *Dominus Wicgerinus Epiſc. monaſteriolum in Nigra-Silva .... ſuper Fluviola Unduſſa .... ædificavit.*

¶ FLUVIUS PARADISI. Sic dicitur Nilus apud Jacobum de Vitriaco lib. 3. Hiſtor. Orient. inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 288.

¶ FLUVUS, apud Rymerum to. 5. p. 232. ſpecies navigii, eadem, ut puto, quæ Noſtris *Flûte.* Vide locum in *Bargea.*

¶ FLUUTA. Miracula S. Catharinæ Suecicæ in Actis SS. Martii pag. 525. *Propoſuerunt quoddam flumen tranſire; quorum unus equum ſuum una cum mercibus magni ponderis introduxit ſuper inſtrumentum de lignis fabricatum, vulgariter dictum Fluuta, & ſubmerſus eſt cum equo & mercibus.* Alii dicunt *Flotta.* Eſt autem *Flotta* vel *Fluuta*, ut recte adnotat Henſchenius, connexarum trabium compago, Latine *Ratis*, Noſtris *Train.* Etymon idem quod ſuperioris vocis *Flota 2.*

¶ FLUXIBILIS, Fluidus. Irenæus lib. 2. cap. 29. *Eliquatio cum Fluxibili materia.*

¶ FLUXILIS, Eadem notione. Tertull. adv. Valentin. cap. 24. *Fuſile & Fluxile liquoris eſt qualitas.*

¶ FLUXIPEDUS, Ad pedes uſque diffluens. *Fluxipeda veſtis*, Avieno Aratori Phænom. v. 288.

¶ FLUXURA, Cypriano, idem quod aliis *Fluxus, Fluxio.*

FLUXUS, Inconſtantia. Barthii Gloſſarium ex Guiberti Hiſt. Palæſt.

¶ FLUXUS ALBUS, Inordinatum ſanguinis albi ac ſanioſi profluvium, quo mulieres interdum laborant, differtque à menſtruo earum fluxu. Miracula B. Simonis de Lipnica, Julii to. 4. p. 561. *Anna ... per duos annos Fluxum album ſupra modum patiebatur.*

¶ FLYMA. Vide *Flima.*

¶ FOACIA. Vide *Focacia.*

1. FOAGIUM, FOCAGIUM, Cenſus, qui exigitur à domino feudali pro ſingulis *focis* ſeu domibus ſubditorum ac tenentium ſuorum: καπνικὸν Scriptoribus Byzantinis, Theophani p. 411. Cedreno & Scylitzæ p. 500. 683. Zonaræ tom. 3. pag. 100. &c. Vetus Charta in Probat. Hiſt. Guinenſis pag. 378. *Item pro quolibet Foco hominum de poteſtate commorantium apud Laval, 3. den. Pariſ.* Libertates MSS. villæ S. Deſiderii in Campania an. 1228. *Unuſquiſque de Foco proprio qui uxoratus eſt, vel uxoratus fuit aliquando, ſolvet domino 5. ſolidos, &c.* In Conſuet. *de la Tour de Veſure* in Bitur. art. 8. apud Thomaſſerium, tenentes debent domino quotannis panem 3. obolor. Turon. & 1. obol. Turon. *pour le droit de Foüage.* Computum Baillivi Bituricenſis ann. 1306. *De ſubventione Focorum pro exercitu Flandriæ anno 1304. à perſonis nobilibus, & ignobilibus exigi ordinata. 751. lib. de Comite Nivernenſi, de eadem ſubventione pro quinto terræ ſuæ 1600. lib.*

Quod igitur pro ſingulis focis quotannis legitur, *Focagium* noſtri appellarunt, ut eſt in Charta Alphonſi Comitis Pictavenſis an. 1269. vel *Foagium*, vulgo *Foüage*, [interdum *Fournage.*] Forma colligendi cenſus, apud Willel. Tyrium lib. 22. cap. 23. *Si vero quatuor ſelecti, qui ad hoc deputati ſunt, cognoverint pro certo, quod alicujus ſubſtantia non valeat centum Byzantios, accipiant ſuper eum Foagium, id eſt, pro foco Byzantium unum, &c.* [Fundatio Monaſterii Sarmaciæ Ord. Grandimont. ann. 1192. in Anecd. Marten. to. 1. col. 646. *Immunes .... ab omni pedagio & venda, teloneo, paſſagio, Foagio, vinagio, &c.*] Charta Communiæ Rotomag. an. 1207. *Nullus manens infra muros Rotomagi debet Foagium.* Chronicon Rotomagenſe an. 1227. *Ceperat Foagium de Villeta, quæ eſt in parochia de Louviers, cum illud Foagium ad ſe pertineret ratione feodi, quod de ipſo tenebat, &c.* [Charta an. 1364. in Camer. Comput. Aquenſi: *Habet ibi Focagia, quando generaliter imponuntur ad rationem de ſolidis quinque pro quolibet foco.*] Tabularium Andegav. Cameræ Comput. Pariſ. fol. 57. *Quod ipſe Dominus Comes exigat & habeat unica vice duntaxat in villa Andegavenſi Foagium, videlicet à quolibet foco quatuor ſolidos unica vice ſolvendos, pauperibus, locisque ac perſonis privilegiatis duntaxat exceptis.* [Index MS. beneficiorum Eccleſiæ Conſtantienſis fol. 52. *Rector percipit quolibet anno in parrochia de Villa-Dei Foagium, videlicet à quolibet parrochianorum dicte ville tres denarios.*] Apud Guillelmum *Guiart* an. 1206. Philippus Auguſtus, expugnato Normanniæ Ducatu, incolas rogat, an Normannicis, vel Gallicis Legibus uti velint:

Et reſpondent entre eus, qu'il veulent
Tel uſage com avoir ſeulent.
Li Rois lettres leur en delivre.
Bien le firent à guiſe d'yvre,
Car s'il euſſent eſté ſage,
Il fuſſent quittes du Foüage,
Dont li Rois chaſcun an les plume.

[Litteræ Ludovici X. Franc. Regis pro Normannis an. 1314. apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. p. 551. *Item, quod Foagium non faciemus levari, niſi quatenus in regiſtro Conſuetudinis Normanniæ continetur, uſu contrario non obſtante.* Et pag. 588.

588. in aliis ejuſdem Regis Litteris ann. 1315. pro iiſdem Normannis: *Item, quod redditus nobis debitos pro dicta pecunia non mutanda, qui in dicto Ducatu Monetagium, aliter Focagium nuncupatur, levari non faciemus, aut etiam aliqualiter permittemus levari, niſi quatenus in regiſtro Conſuetudinis Normanniæ continetur, uſu quocumque contrario in premiſſis non obſtante.* Sic autem verſio Gallica: *Que nous ne ferons lever, ne ſouffrirons les rentes qui nous ſont dues pour ladite monoie non muer, qui en ladite Duchié eſt appellé Moneage ou Fouage, eſtre levée en aucune maniere, ſi n'eſt comme, &c.*]

FOAGIUM quippe maxime obtinuit in Normanniæ Ducatu, in quo ſolvi à populis ſolitum fuit ſingulis trienniis, ut vitaretur frequens monetarum mutatio. Vetus Conſuetudo Normanniæ cap. 15. *Le monneage eſt un aide de deniers, qui eſt deuë au Duc de Normandie de trois ans en trois ans, afin qu'il ne face changer la monoye, qui court en Normandie.* Infra: *Tous les autres, fors ceux que nous avons exceptez, qui tiennent feu & lieu, doivent payer le monneage, ... & pour ce ſouloit-il eſtre appellé Foüage: car ceux le paient principalement, qui tiennent feu & lieu.*

☞ In minori quoque Britannia *Focagium* exigi conſueviſſe præter cetera nos docet Inſtrumentum an. 1392. apud Lobinellum Hiſt. Brit. col. 763. *Cum ſuper aliquibus contentionibus alias motis inter Ducem Britanniæ & Dominum de Cliçonio fuiſſet apunctuatum per Regem, quod ſuper uno ſubſidio imponendo communiter in patria Britanniæ ſolveretur eidem domino de Cliçonio ſumma centorum millium francorum de cuneo Domini Regis, & pro hujuſmodi ſolutione facienda fuiſſet ex aſſenſu Dominorum dictæ patriæ ordinatum levare unum Focagium de viginti & quinque ſolidis per ſingulum focum in dicta patria generaliter, juxta Focagia regulariter hactenus levata... Cum ergo conqueſtus eſſet dictus D. de Cliçonio de defectu ſolutionis, fuit iterum apunctuatum per D. Regem, quod traderentur aliqui hoſtagii dicto D. de Cliçonio &c. Erat exhibitus numerus focorum tunc contribuentium in communibus Focagiis, qui aſcendebant ad ſummam 69748. focorum. Et pertinebant illis qui tenebant partem dicti D. de Cliçonio 20000. foci & plus.*

Quomodo autem apud noſtros exigebatur *Foagium*, diſcere eſt ex veteri Charta, quam ex Camera Computor. Pariſienſi pridem eruimus, tum etiam ex Regeſto Philippi Auguſti Herouvalliano fol. 90. *De Foagio Normanniæ: Foagium capiendum eſt in Normannia in tertio anno, ita videlicet quod duo anni præmittuntur ſine Foagio, & in tertio anno capitur de unaquaque villa, ſecundum hoc, quod villa eſt. Submonentur quatuor homines, vel ſex, vel plures, ſi opus eſt, & illi ſubmoniti jurant quod fideliter colligent Foagium de quolibet foco 12. denar. Et ſi in eadem domo manſerint quatuor homines, vel plures, vel pauciores, de quibus unuſquiſque vivat de ſuo proprio, & habeat de Catello 20. ſolidos & amplius, dat Foagium. Vidua etiam ſi habeat de mobili 11. ſolid. aut amplius, dat Foagium: ſi non habeat 40. ſolid. non redditur. De Foagio autem quiti ſunt omnes Presbyteri, Diaconi, & Milites, & omnes perſonæ, quæ habent Eccleſias. Molendinarii etiam & Furnarii Epiſcoporum, & Abbatum, & Baronum, & omnium Militum, qui deſerviunt dominis ſuis per membrum loricæ, quiti ſunt. Præterea quilibet Epiſcopus, & Abbas, & Baro habet 6. ſervientes quoſcumque volunt quitos de Foagio. Sciendum eſt, quod duo ex Juratoribus de ſingulis villis afferent ad Ballivos Regis Foagium, & habebunt in ſcriptis nomina eorum, de quibus receperunt Foagium, quæ tradent Ballivis cum Foagio, & illi duo habebunt 12. denar. de quittancia de Foagio ſuo pro illis afferendis. Illi autem colligent Foagium de hominibus Templariorum & Hoſpitaliorum, & ſimiliter afferent ad Ballivos Regis, & per manus Ballivorum reddetur ad Scacarium Templariis & Hoſpital. Sciendum vero, quod hæ terræ quitæ ſunt de Foagio, ſcilicet totum feodum Britolii quicumque illud teneat, & Vallis Moritolii uſque ad Pecias, Abbas uſque ad Doerr Herberti, & tota terra de Paſſais, & Alenconium & Alenconeſium uſque ad Piſſotum Eraudi, & à Plint, & Bons à Plins, & terra ad ea pertinens, & Caſtrum de Aumeneſche in Ballivia de Argenton. In civitate Lexovienſi capietur Foagium per manum Epiſcopi Lexovienſis, & extra civitatem ut alibi capietur.* [Apud D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu p. 212. ubi hæc Charta edita eſt, pro *Foagium* conſtanter habetur *Focagium.*] Vide Novam Conſuetud. Normanniæ art. 76. 77. 78. 79. 80. In Aſſiſiis Hieroſ. MSS. cap. 265. dominus dicitur *Foager ſon fief*, cum *Foagium* à tenentibus ſuis pro aliqua neceſſitate exigit. [Vide *Fumagium.*]

¶ FOCAGIUM DE LECTIS, in Privilegiis Studentibus Gratianopolitanis an. 1339. conceſſis illud dicebatur, quod exſolvi debebat pro lectis Dalphino ſubminiſtrandis, dum veniebat Gratianopolim. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 412. col. 2. ſub finem in laudatis Privilegiis: *Item ſtatuimus & ordinamus, quod cum cives dictæ civitatis mutuent gratis dictis Scolaribus per terminum centum lectos, durante dicto termino non poſſint nec debeant dicti cives per Nos & Officiales noſtros compelli ad tradendum Focagium de lectis pro adventu noſtro & conſortis noſtræ, niſi tantum pro camera noſtra, vel ipſius noſtræ conſortis, ſi ibidem nos contingat adeſſe.*

¶ 2. FOAGIUM, Lignatio, Gall. *Chauffage.* Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1255. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 105. *Habebunt dicti ea quæ provenient ad altaria Eccleſiæ Prioratus ejuſdem, & de orto dicti Prioris quantum eis competenter neceſſe fuerit, & pro Foagio ipſorum uſuagium in nemoribus & in riparia ad opus ſimiliter eorumdem.* Vide *Focale* 1.

¶ FOALLIA, Anglis *Fewel*, Quidquid alendo igni inſervit. Formul. Anglic. Thomæ *Madox* p. 301. *Notum ſit quod ego Willelmus dedi Monachis de Bruerià duas turbarias... ad fodiendas turbas, quamdiu eis placuerit ibi fodere... & poſt hoc dabunt mihi duos ſolidos annuatim, quamdiu ibi Foalliam fodere voluerint.*

¶ FOASSA, ut *Focacia*. Proceſſus de Vita S. Yvonis, Maii to. 4. pag. 555. *Et detulit tres gaſtellos ſeu Foaſſas involutas toallia.*

¶ FOBIA, pro *Fovia* vel potius *Fovea*, Foſſa, ſi bene conjecto. Charta an. 1064. inter Collectanea D. le Fournier: *Sicut aſcendit rivus... per illam Fobiam & tranſit per medium Palliarols uſque in Podium.*

¶ 1. FOCA, *Bos marinus. Piſcis eſt, quaſi Boca dicitur. Focax, Vitulus marinus.* Papias MS. Virgilius dixit *Phoca* hoc ſignificatu.

¶ 2. FOCA, pro *Focus*. Vide in *Camba* 3.

FOCACIA, FOCACIUS. Iſidorus lib. 20. Orig. cap. 2. *Subcinericius, cinere coctus & reverſatus, ipſe eſt & Focacius.* Ita etiam Papias, Auctor Mamotrecti, & Matt. Silvaticus. Jo. de Janua: *Placenta, i. libum, Focacia.* [Gloſſar. Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Focius, Pain cuit en cendre.* Saxon. ƿoca.] Johannes Vincentius Metulinus in Notis ad Græciſmum: *Acriſimus, panis ſine fermento, videlicet Focacia.* Italis *Focaccia*, apud quos proverbium obtinet, *vender pane per Focaccia*, apud Bocca-

cium Nov. 50. & 73. noſtris *Foüache*, Placenta ſcilicet quæ ad *focum*, ſeu ignem familiarem coquitur. Ejuſmodi panes ſubcinericios *Fugacias* etiamnum à Bulgaris appellari, auctor eſt Buſbequius in Itinere CP. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 55. *Et duos panes, & duas Focacias, & 4. capones, &c.* Occurrit ibi pluries.

¶ Foacia. Charta anni 1211. ex Archivo Prioratus S. Nicolai de Firmitate Anculphi: *Tres minas avenæ, & duos capones, & duas Foacias, & unum panem nigrum.*

¶ Fogaça, Arvernis, *Fougace* vel *Foaſſe*. Chartularium Camalarienſe diœceſis Anic. *Ad Pinos eſt una appendaria quæ reddit tres chapos cum* III. *Fogacis.* Charta anni 1090. in Appendice ad Marcam Hiſpan. col. 1185. *Nos igitur ſupradicti, Girardus ſcilicet Abbas & monachi ſibi ſubjecti, non donamus, ſed conſentimus præfato Remundo in Perdus, Duran, Boſſacol gallina* 1. *Fogaça una & migeria* 1. *de vino, & emina una de civada.*

¶ Fogacia. Donatio an. 1138. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 489. *Fogacias & Parrales vini & gallos & civatam, quem viſus eſt tenuiſſe pater tuus & tu in Corbeſſatis.* Occurrit rurſus in Statutis Arelat MSS. art. 58.

Fogata, Eadem notione. Tabularium S. Remigii Remenſis: *Nativitate Domini & Paſcha in venerationibus magiſtrorum Fog.* 3. *pullos* 4. *butticulas plenas vino* 2. (dat.) Infra: *Ex antiqua conſuetudine debet... Fogat.* 4. *pullos* 6. *auga* 1.

Fogaza, in Tabulario Abb. Conchenſis in Ruthenis Ch. 97. *Similiter & in Kalendis* 4. *denarios, & una gallina, & duas de Fogazas, ſimiliter & opera.*

Fogasa, Fogaceus, Idem. Tabular. Eccl. Cadurcenſis: *Habet autem Gaufredus ille de prædicto Hugone* 2. *gallos &* 1. *gallinam &* 3. *denarios, &* 2. *Fogaſas, &* 1. *ſeſterium vini in tempore meſſis.* Alibi: *Et per cenſum ſingulis annis in Nativitate Domini dabat* 1. *porcum grandem, &* 8. *panes, &* 8. *Fogaceos, &* 3. *capones.*

¶ Fogassa, Provincialibus *Fougaſſe*, in Charta an. 1242. *Cenſus, oblias panum Fogaſſarum, & hordei, caponum, &c.*

¶ Foguaces. Charta an. 964. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 884. *Pernam unam, & Foguaces duas, & ſeſtarium de civada, & exeminam unam de vino, &c.*

¶ Fouaces, in Charta Curiæ Cameracenſ. an. 1240. *Et inſuper eſſet obligata eiſdem Eccleſia ſupradicta in tribus panibus, qui vulgariter dicuntur Fouaces.* Charta Renaldi Militis *de Vaudencort* an. 1243. *Habebat & poſſidebat tres Fouaces & tres capones.*

¶ Fouacha. Charta an. 1302. è 2°. Chartular. S. Quintini in inſula p. 170. *Item* VI. *raſos avenæ,* XIII. *capones,* IX. *Fouachas; quælibet Fouacha valoris unius mancaudi bladi ſolubilis.*

Fuacia, Charta an. 1056. apud Chiffletium in Tornutio p. 310. *In ordeis, in avenis, in denariis, in gallis,* (&) *Fuaciis.* Alia an. 1229. in Hiſt. Epiſc. Cadurcenſ. n. 77. *De queſta, de leudis, de Fuacis, de ſaltibus, de aquis, &c.*

¶ Fugacia. Diſputatio Catholici cum hæretico Paterino inter Anecd. Marten. to. 5. col. 1754. *Superponunt* (banco ſeu menſæ ad Cœnam Domini præparatæ) *unum bonum ſcyphum de vino puro, & unam Fugaciam azimam. Poſtmodum ait ille qui præeſt aſtantibus, Rogemus &c.*

Fugatia, in Charta an. 1171. apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica pag. 929.

¶ Fogasseria, Quæ facit *Fogaſſas*, Gall. *Fouaſſiere*. Limborch. lib. Sentent. Inquiſ. Toloſ. p. 72. *Aportaverunt unum paſtillum de piſcibus pro eiſdem, quem Johanna Fogaſſeria ſibi tradidit.*

¶ Fogaterius, Qui *Fogatas* coquit, Gall. *Fouaſſier*. Idem Limborch. pag. 107. *Bertrandus Roërii Fogaterius, &c.*

FOCAGIUM. Vide *Foagium* 1.

1. FOCALE, Annona lignaria, vulgo *Chauffage*. Statuta Hoſpitalis S. Juliani in Anglia: 14. *ſolidi æquis portionibus pro Focali eorum annali ... diſtribuantur.* Vel jus, quod quis habet percipiendi ligna in ſilvis ad ſuum *focum*. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 779. *Et in eadem haia* 10. *carratas clauſturæ, &* 10. *carratas Focalis recipiendas annuatim per viſum ſervientis mei, &c.* Pag. 603. *Et ſunt ibi ſpinæ creſcentes in Lonedon pro Focali, &c.* Hermannus *de Lerbecke* in Chron. Comit. Schawenburgenſ. p. 38. *Lignis pro coquina deficientibus, vaſa menſalia, puta ſcutellas, & talia, quotquot inveniebantur, in Noviomago pro Focalibus comburit. Nolebat enim carbones, ſeu ceſpites, quibus utuntur, pro Focalibus in feſto ſuo comburi.* Ita uſurpatur p. 815. to. 2. p. 204. 291. 813. to. 3. pag. 91. Lindwodus: *Focalia, quæ colliguntur de ſtercoribus animalium, continentur appellatione lignorum, & ſic decimari debent.* Vide *Priſa*.

2. FOCALE, Focile, igniarium, Danti in Inferno cant. 14. & Italis. Ugutio & Jo. de Janua: *Focalem petram vulgus vocat, quæ ferro percuſſa ſcintillam emittit.* Alibi: *Igniarium, Focarium.* Gloſſar. Lat. Gall. *Focalis, Le Feuleux, comme pierre qui fait feu.* Guigo II. in Statutis Ord. Cartuſienſis c. 38. §. 5. *Ad ignem, Focile, eſca, lapis ignitus, ligna, ſecuris.*

¶ 3. FOCALE, Collare. Vita S. Guillelmi Politienſis, April. to. 2. pag. 463. *Quos* (pueros) *candentibus ſtolis amictos gemmatiſque Focalibus diſtinctos per aera glomerare... conſpectat.* A *Fauces* melius legeretur *Faucale*. Laurent in Amalthea, *Focale, Ligaminis genus ad Fauces, veluti faſcia collum ambiens. Item, Ferrum ignitum, quo criſpantur crines.*

FOCALIA, Papiæ, *A fuco, i. Oraria, Genera veſtimentorum.* [*Oralia* in MS. Bituricenſi.] Vide Senecam lib. 3. Natural. Quæſt. & Quintilian. lib. 11. & horum Interpretes.

¶ FOCALIUM, ut *Focale* 1. Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 27. *Prædictus Abbas & Monachi & ſucceſſores eorum habebunt turbas ſufficientes in prædicta mora ad Focalium Fratrum.*

¶ FOCANEA, Cella in Monaſteriis, ubi focus communis eſt, Gall. *Chauffoir*. Nova Gall. Chriſt. col. 1144. ex Inſtrumento anni 1461. *Actum in Focanea Monaſterii Siſtarici.*

¶ FOCAPA, Foecapa. Genus placentæ. Statuta Capituli Tull. ann. 1497. cap. 16. de Feſto & Epiſcopo Innocentium: *Itur ad domum paſtoralem ... ubi... paraverint Focapam, vinum, poma, nuces.* Statuta MSS. Petri de Longolio Epiſc. Autiſſiod. an. 1456. *De Feſtorum obſervatione. In quo caſu carnifices pro carnibus, piſcatores pro piſcibus, & bolingerios ſeu piſtores pro panibus vendendis atque paſtillis, ſeu Foecapis & hujuſmodi fiendis, dummodo occaſione præmiſſorum à Divinis, præcipue ab auditione Miſſæ ſuæ parochialis Eccleſiæ non retrahantur, intelligimus excuſandos.*

1. FOCARIA, Ancilla, famula quæ focum curat. Culinaria, 1. Regum, Juriſconſultis, apud Petr. de Vineis lib. 5. Epiſt. 9. &c. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Focaria, Cuiſine, ou concubine.*]

Præſertim vero *Focariæ* appellatæ Preſbyterorum & Clericorum concubinæ. Gerardus *de Schueren* in Vocabul. *Focaria, Eyn huere by den hert, Meretrix foco aſſidens.* Occurrit hac notione in lib. 3. Cod. de Donat. in Synodo Sodorenſi in Inſula Manniæ cap. 5. & 6. in Concilio Eborac. apud Hoved. an. 1195. apud Matth. Paris an. 1278. Joannem Sariſber. Epiſt. 27. Rad. de Diceto an. 1137. Radulfum in Vita S. Richardi Epiſc. Ciceſtr. n. 50. in Statutis Ordinis *de Sempringham* p. 785. in Concilio Nemocienſi an. 1298. c. 4. in Conſtit. Petri Epiſcopi Ruthenenſis Legati Apoſt. an. 1312. c. 40. in Concilio Bituricenſi an. 1336. cap. 10. in Synodo Herbipolenſi ann. 1287. c. 5. Rotomagenſi an. 1299. c. 1. Bajocenſi an. 1300. cap. 37. Placentino ann. 1298. Concilio Pariſienſ. an. 1212. cap. 4. Colonienſi an. 1260. c. 1. &c.

☞ A Concubinis videntur diſtingui *Focariæ* in Statutis MSS. Petri Patriarchæ Jeroſol. Ord. Præd. an. 1337. *In primis dolentes referimus quod nonnulli Sacerdotes aut parrochiales eccleſiarum rectores jam duxerunt in conſuetudinem, imo verius damnabilem corruptelam, tenere continue & publice in domo ſua vel aliena Focarias, ſeu etiam concubinas non ſolum extraneas, ſed etiam, quod dictu quoque nefas eſt, ſpirituali quodam inceſtu filias ſuas ſpirituales & pœnitentiales tali contubernio polluunt & profanant.*

¶ 2. FOCARIA, Annona lignaria, Gall. *Chauffage.* Charta an. 950. apud D. Calmet. tom. 1. Hiſt. Lothar. inter Inſtr. col. 356. *Foreſtam nihilominus, quæ dicitur Heis, cum integro banno, eidem loco concedimus in omnes uſus cum redditibus ſuis, id eſt croada & ſuffuſa quas debent ſolvere quicumque de adjacentibus exinde voluerit Focariam de mortua ſylva habere, & plauſtra ad aratra ſua, ſtabula etiam facere.* Eſt etiam *Focaria* tributum quod pro ligno ad focum penditur. Vide in *Focata.*

¶ 3. FOCARIA, Focus, Gall. *Foyer*, in Inventario anni 1342. ex Archivo S. Victoris Maſſil.

¶ FOCARIS PETRA. Iſid. Orig. lib. 16. c. 4. *Eſt alius Pyrites vulgaris, quem vivum lapidem appellant, qui ferro vel lapide percuſſus ſcintillas emittit... hunc vulgus Focarem Petram vocat.* Ital. *Petra da Fuoco.*

¶ FOCARIUM, Focus, Gall. *Foyer*, Joanni de Janua in *Ignitarium. Focarius, Locus in quo fit ignis.*

1. FOCARIUS, FOCARISTA, Preſbyter Concubinarius, qui *Focarias* alit & domi detinet, in Concilio Copriniacenſi c. 25.

FOCARISTA, in Vita B. Bonifacii Epiſc. Lauſanenſis cap. 2. *Semel fecit ſermonem Sacerdotibus Focariſtis.* Chronic. Windeſem. lib. 2. cap. 96. *Quidam Sacerdos Focariſta.* Thom. à Kempis in Vita Gerardi Magni cap. 14. *Contra proprietarios Focariſtas certavit.*

¶ 2. FOCARIUS, Qui focum curabat, inter miniſtros hoſpitii Reg. Angl. recenſetur, in Libro nig. Scaccarii p. 355. *Focarius in domo ſemper comedet, & à feſto S. Michaëlis uſque ad Paſcha cotidie quatuor denarios ad ignem.* Occurrit apud Ulpian. Dig. l. 4. tit. 9. l. 1. §. 5. Joan. vero de Janua, *Focarius, Locus eſt in quo fit ignis.*

FOCATA, FOCARIA, Tributum, quod præſtatur pro ligno, quod ad *focum* faciendum in urbem adducitur: Gallis *Foüée.* Tabularium Monaſterii Corbeienſis: *Quicumque adducunt ligna ut vendant, duas quadrigatas debent nobis & Caſtellano, & redditur ſingulis obolus unus. Et ſi adduxerint materiam, ut vendant, 6. denarios, &c. ſi autem poſtquam materiem vendiderint, ligna adducere cœperint, & vendiderint, reddentur eis 6. denarii, & quadrigatam ſuam ſolvent, qui reditus Focata dicitur.* In alio ejuſdem Monaſt. Tabulario: *Cheſt le maniere coment ou culle le cauchie à Foüée de Corbie. Primes toutes carettes carquies de bos non taillié doivent 2. deniers de Foüée, &c.* Similia habet Charta Peagiorum Ambiani vernacula, quæ eſt Philippi Comitis Flandr. & Ambiani: *Qui vent le caretée à un cheval à pluſieurs carkie de mairien, & de tout bos, doit 1. denier de la Foüée, &c.* Charta an. 1274. in Tabular. Epiſcopat. Ambian. *Il ſe voloient efforcier de faire paier chauciée ou Fouées à nos hômes de Cate.* Aliud ſonat *Foée* in Gloſſ. Lat. Gall. *Viciſſitudinarius: Qui fait Foüées d'autrui.* Id eſt, qui operas, quæ à ſingulis *focis* exiguntur, pro alio præſtat. [Hinc in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Viciſſim, par Foyez, entrechangement. Viciſſitudinarius, Qui fait Foiéez d'autrui. Viciſſitudo, Exercitation de Foyéez d'autrui, alternacio.*] Charta anni 1241. in Probat. Hiſt. Caſtilion. p. 55. *Debent etiam ad clauſuram caſtri & ad ejus reparationem ſubſidium cum aliis de Caſtellania ſcilicet per unum diem ſingulis ſeptimanis operam unius hominis de quolibet Foco, &c.*

FOCARIA, Idem quod *Focata*, in Charta apud Meuriſſium in Epiſc. Metenſ. p. 137. *Quicumque de adjacentibus exinde voluerit Focariam de mortua ſilva habere.* Tabularium Eccleſiæ Ambian. *Quicumque debet 12. denarios de vinagio, unam Focariam perſolvit.* [Et alio in loco: *Homines vero tam de Veteri-villa quam de Nova debent Canonicis pro Focaria de ſingulis equis quatuor denarios.*]

¶ FOCATICUM VINUM, Decima vini, quæ à ſingulis *focis* præſtatur. Charta Othonis Reg. an. 952. apud D. Calmet. inter Probat. Hiſt. Lothar. to. 1. col. 362. *Dedimus.... decimam partem vini ex manſis ad noſtram kameram pertinentibus, quod vinum Focaticum vocamus.*

¶ FOCATIUS, ἐσχάριος. Gloſſ. Lat. Gr. Vide *Focacia.*

¶ FOCAX. Vide *Foca* 1.

¶ FOCI. Charta Guidonis Abb. S. Germani Autiſſiod. an. 1296. data *die Sabbathi ante Focos*, id eſt, ut conjecto, ante *brandones.* Tranſactio an. 1274. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 107. *Pro his autem ſic concordatis nos tenemur pro qualibet vacante præbenda ſolvere dictis Religioſis... centum & decem ſolidos Tur. annis ſingulis, quibus ipſam præbendam vel præbendas vacare contigerit, ad Focos cujuſlibet anni.* Vide *Brandones.*

¶ FOCICHALTA. Pactus Leg. Salicæ tit. 2. §. 7. edit. Eccardi: *Si quis ſcrovam cum porcellis furaverit, malb. Focichalta, in* DCC. *den. qui faciunt ſol.* XVII. *culpabilis judicetur.* Ubi Eccardus legendum cenſet *Folcichalta* vel *Folcchalta*, quo Mulcta furatæ ſcrofæ cum porcellis exprimitur. *Folc* enim ea notione uſurpatum à Germanis teſtatur idem Vir eruditus.

FOCILE. Fridericus II. lib. 1. de Arte venandi cap. 33. *Huic vero oſſi colligantur duo Focilia cruris, quæ ſunt in alis; ſunt autem duo Focilia cruris, ut ſi unum pateretur, reliquum remaneat ſanum, &c.* Infra: *Hæc autem duo Focilia, quæ nos dicimus conſtituere crus, quibuſdam appellantur Coxa, &c.* Vide *Focale* 2. & *Eſca.*

FOCILLARES, *Domus*, Papiæ. [Non male in MS. Bituric. *Foci, lares, Domus dicuntur.*] Vide *Focilare.*

¶ FOCIRE. Supplementum Antiquarii: *Focio, ψωμίζω, Adeſco, Allicio.* In Gloſſis MSS. Sangerman. habetur *Fotio.* Forte melius, *Faucire*, à *Fauce.*

FOCIS, Italis *Foce*, Senenſibus *Fauci*, ex Lat. *Fauces*,

Sboccatura della canna della gola in bocca, Academicis Cruſcanis: Oſtium fluvii aut cujuſvis rivi. Leo Oſt. l. 1. Chr. Caſin. c. 14. *Conceſſit . . . portum Trajectenſem ... necnon & totam piſcariam de civitate Leſina, una cum Foce ſua.* Ubi quidam Codd. habent *Fauce*. Lib. 3. cap. 58. (al. 59.) *Reddit B. Benedicto fluvium Lauri, cum tota piſcaria ſua, & ipſam Focem S. Benedicti cum tota piſcaria, & calatoribus ſuis, &c.* Sanutus lib. 1. part. 1. c. 6. Oſtia Nili *Foces* pariter non ſemel vocat. Vide Ughellum to. 1. Ital. ſacr. pag. 68. 136. Sandovallium in Idacio pag. 292. Antonium *de Yepez* tom. 4. Chron. Ordin. S. Benedicti p. 457. verſo, Anton. Brandaon. tom. 3. Monarch. Luſitan. fol. 294. v. [Concil. Hiſp. to. 3. p. 175. col. 2.]

¶ FOCO, Caminus, locus ubi ignis accenditur, Maſſil. *Fougon*, Hiſpan. *Fogon*, noſtris *Fourneau*. Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 35. *Sane in hoc numero placias illas non computent, quæ ab antennis, anchoris, & Focone neceſſario pluries occupantur.* Vide *Fogus*.

¶ FOCOLARE, pro *Foculare*. Radulfus de Geſtis Friderici I. Imper. apud Murator. tom. 6. col. 1189. *Ut unuſquiſque in anno ſolveret pro manſo ſoldos tres imperialium, pro jugo boum imperiales* XXVI. *pro Focolari denarios* XII. Alibi habet, *Foculare*.

FOCOSITAS. Geſta Conſulum Andegav. cap. 3. n. 3. *In graves infirmitates cadens, videlicet Focoſitatem, phtiſim, & hydropiſim, &c.* Idem quod calor vehemens. Italis, *Focoſo*, ardens, *Focoſamente*, ardenter.

1. FOCULARE, Idem quod *Focus*, Locus ubi ignis aſſervatur, vel domus ipſa, Italis *Focolare*, noſtris *Foier*. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Foculare*, Eoꞃð. Quæ vox *terram*, & *ſolum*, ſonat. Aliud Gloſſarium Saxon. Cottonianum: ꝼẏꞃe-ᵹcaꞃpunᵹa, *Focularia*, Somnero, *Fomes combuſtibilis*. Lex Longobard. l. 1. tit. 19. §. 2. *Si quis focum ſuper novem pedes à Foculare portaverit, & damnum ex ipſo Foco ſibi aut alteri factum fuerit, &c.* Adde Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 54. Statuta MSS. Caroli I. Reg. Siciliæ cap. 85. *En tel maniere, que por la contumace de l'univerſité por la determination de chaſcun Focular, demi Auguſtaire ſoit baillé à noſtre cort.* Charta Urbani II. PP. apud Baronium an. 1092. n. 14. *Cum juribus, angariis, penſionibus ſolutis tam ratione terrarum, quam pro quolibet Foculari ipſorum locorum, &c.* [Occurrit pluries in Gregorii Monachi Chronico Farfenſi apud Muratorium to. 2. part. 2. col. 440. 451. 453. & in Geſtis Friderici I. Imperat. apud eumd. Murator. to. 6. col. 1190. &c.] Papias, ex Iſidoro: *Focilares, domus dicuntur.* Vide *Focillares*.

¶ FOCULARE SE, Ad *focum* caleſieri, Gallice *Se chauffer*. Vita B. Hugonis de Lacerta, apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1145. *Huic vero erat ædicula tam pauper, tamque anguſta, quod ex pennulis juniperi aliorumque humilium arbuſtorum, collo quidem ſuo delatis, in ipſo oſtiolo prope limen Se Focularet.* Supplem. Antiq. *Foculat*, θωπεύει, *Adulatur*.

¶ 2. FOCULARE, Eadem notione, qua *Flocus*, ut videtur, Gall. *Froc*, unde forte melius legeretur *Floculare*. Statuta Synod. Bertrandi de Turre Epiſcopi Tull. an. 1359. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 860. *Circa vero abdicationem, caſtitatem .... ſilentium, cibos & veſtimenta, lectoria, Focularia & capucia ... ſic ſe Religioſi ſtudeant cooptare, quod, &c.*

FOCUM, Focus, ignis. Capitulare de Villis c. 27. *Caſæ noſtræ indeſinenter Foca & wactas habeant, ita ut ſalvæ ſint.*

¶ FOCUM & FOCUS, Incendium. Chron. Parmenſe ad an. 1245. apud Murator. to. 9. col. 769. *Fuit Focus de S. Salvatore die Sabbati Sancti, ex quo multæ domus fuerunt arſæ.* Et ad an. 1282. col. 801. *Et illa eadem nocte alia Foca in civitate Parmæ fuerunt, licet parva; ex quo maximus timor fuit.*

FOCUS, Ignis, unde noſtrum *Feu*: contra Latinis id dicitur, in quo ignis ſervatur. *Focum facere*, ignem excitare, apud Anonymum de Re architectonica c. 3. Flodoardus lib. 1. Hiſt. Remenſ. cap. 17. *Ad ipſum calefacere ſe cœpit ignem: Semper inquiens, eſt bonus Focus.* Anonymus de Miraculis S. Benedicti cap. 27. *Viderant ignem accendi: vulgus reliquum expergefactum terrificam illam vocem cum horribili ululatu concrepabat: Ad Focum, videlicet, Ad Focum.* [Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 605. *Et ſinguli clamantes ad Focum, ad Focum, ipſam domum volebant comburere.*] Galli dicunt: *Au Feu, au Feu.* Monaſticum Anglic. tom. 2. p. 139. *Et in boſco ejuſdem villæ, quod neceſſe eis fuerit domibus & ſepibus ſuis reficiendis, & ad Focum faciendum.* Adde Legem Alemann. tit. 81. §. 1. Legem Bajwar. tit. 3. c. 4. Legem Longob. lib. 1. tit. 19. §. 2. 3. Edictum Rotharis tit. 54. §. 5. 6. [Vide *Foci*.]

¶ FOCUS, Ferrum calidum, in Lege Alemann. tit. 65. §. 5. *Si manum tranſpunxerit, ita ut Focus non intret ad coquendum venas vel ſanguinem ſtagnandum, ſolidum unum & ſemis componat.*

FOCUS, Familia, domus. Siculus Flaccus de Condit. agror. *Quoniam, ut ſæpe invenimus ſæpe uni Foco territoria complurium acceptarum attribuantur.* [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. f. 72. col. 2. *Sunt ibi Foci inter ingenuiles & lidiles* CXXIIII. *qui ſolvunt de ſpelta mod.* CXXIIII. Regeſt. 87. Chartophylacii regii: *Iſti non faciunt Focos, quia juvenes, & morantur cum eorum parentibus.*] Ita etiam uſurpant Scriptores Latini aliquot. Vide Claudium Expillium Orat. 31. pag. 371.

TENENTES FOCUM *& Locum, Cubantes & Levantes in juſtitia N. &c.* In Charta ann. 1291. in Tabulario Eccleſiæ Autiſiod. fol. 456. *Tenir Feu & lieu*, in vet. Conſuetud. Normann. c. 15. *Tenir Feu, pot, & domicile permanent*, in Conſuet. Camerac. tit. 6. art. 2. *Avoir maiſon, & tenir Feu*, in Conſuetud. Burbon. c. 36. *Focum aut tectum hoſpiti negare*, vel *tradere*, in Lege Burgund. tit. 38. §. 1. 9.

FACERE FOCUM ALICUBI. Curia Gener. Catalaniæ ann. 1291. *Quod aliquis homo qui teneat manſum, vel pernadam, vel bordam, & Faciat Focum inibi, non poſſit ſe facere hominem alterius, ſine licentia domini ſui. Faire ſon vif & reſidence ſur une heritage*, in Conſuetudine Marchenſi art. 144. 145. 164. 175. Plautus Aulularia:

Nam ſi ignis vivet, tu extinguere extempulo.

Vide *Ignis*.

FOCOS DIVIDERE dicuntur, *conditionales*, ſeu ſervituti rurali obnoxii, cum qui prius unum *focum*, ſeu familiam conficiebant, duos aut plures ex conſenſu mutuo, vel pacto, conficiunt. Charta Joan. D. Caſtrivillani ann. 1279. in Tabulario Cluniac. *Item quidquid juris habebat in hominibus ſuis, qui Focos ſuos dividunt.* Conſuetudo Marchenſis art. 153. *Entre hommes tenans heritages ſerfs ou mortaillables, le chanteau part le villain: c'eſt à dire, que quand deux ou pluſieurs deſdits hommes, parens ou autres, qui paravant eſtoient communs, font pain ſeparé par maniere de declaration de vouloir partir leurs meubles, ils ſont tenus & reputez divis & ſeparez quant aux meubles, acqueſts, noms, detes & actions.*

Adde Conſuetud. Arvernenſem cap. 27. art. 7.

¶ FOD, Fot, Fud, Futt, Matrix, vulva, Celtis. Lex. Runic. Olai Wormii p. 37. Belgis *Flotte*. Ita Schilter. in Gloſſ. Teuton.

¶ FODDERCORN, Jus *fodrum* ſeu pabulum equorum exigendi, vel ipſa pecuniaria præſtatio pro eodem jure. Charta an. 1281. tom. 1. Monaſt. Angl. pag. 297. *Necnon reditus qui dicuntur hidagium & Foddercorn, una cum ſectis liberorum hominum ... in perpetuum Abbatibus* (S. Edmundi) *deſignentur.*

FODERARE. Vide *Fodrum.*

¶ FODERATURA. Vide *Fodratura.*

FODERATUS, Pellitus, Italis *Foderato*, Gall. *Fourré*. M. Robertus de Sorbona in Serm. de Conſcientia: *Supertunicale ... ſtrictum ſine manicis, de vario Foderatum.* Nicolaus IV. PP. in Epiſt. apud Odoricum Rainaldum an. 1378. num. 79. *Referant cappas nigras de ſegia ſimplices, vel, ſi voluerint, Foderatas à cingulo, vel circa ex parte anteriori, fixas interius & apertas.* Cæſarius lib. 8. cap. 59. *Cum eſſet frigus, & ille ſe algere ſimularet, Gerardus cappam ſuam Foderatam, qua ſe tegeret iens cubitum, tranſmiſit.* Ericus Upſalienſis lib. 1. Hiſt. Suecicæ: *Illic beſtiæ nobilium pellium vellere tectæ, ſunt in magna multitudine & copia, quarum pelles pro Foderatura aptiſſimæ. Fodratura*, in Concilio Tolet. an. 1346. [Schramb. in Chron. Mellicenſi pag. 359 col. 2. *Oportebit ut non utantur camiſea linea, ſed lanea tantum, nec bambaſio vel joppa, neque pileo Foderato cum pellibus.*] Vide *Furratus.* Vox porro orta, ni fallor, à *fodero*, ſeu *fodro*: qui enim ad *fodrum* ſeu pabulationem proficiſcebantur, inde redibant rebus omnibus inſtructi ac onerati, dicebanturque eſſe bene *foderati*, *Bien Fourrez*: quod poſtea traductum eſt ad pelles, quibus onerantur veſtes & inſtruuntur. Loccenius à Sueco-Germanico *Foder*, ortam vult.

¶ FODERMALT, Fodrum, Gallice *Feurre, Foarre*, & *Foerre*. Charta Roberti Friſii Comitis Flandriæ pro Eccleſia S. Petri Caſſeti an. 1085. apud Miræum to. 2. Diplom. Belgic. p. 1137. *Ita ut villæ ejuſdem miniſter miniſterium à Præpoſito & fratribus teneat, & eorum tantum præceptis obediat, & totum Fodermalt de Herſela & apud Guermebolt viginti duos fodros & dimidium.*

FODERUM. Vide *Fodrum.*

¶ FODESORIUM. Vide *Foſſorium.*

¶ FODHERA. Vide *Fodra plumbi.*

FODIO, *Bidens*, in Gloſſ. Arabico-Lat.

FODITA, Foſſa, ſeu vivarium piſcium in foſſa. Speculum Saxonicum lib. 2. art. 28. §. 2. *In piſcaturis vero, Foditis, ſeu ſtagnis, ſi quis piſcaverit, &c.*

¶ FODORUS, Vagina, Gall. *Fourreau*, Italis *Fodro*. Teſtam. Ermengaudi Comit. Urgellenſis an. 1010. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 973. *Ad ſancta Maria in Anicio ipſa mea ſpada cum auro & ipſo Fodoro de auro & rengas cum ipſa fibula de auro.* Vide *Poſticium* ubi *Fodorus* pro Portula occurrit.

¶ 1. FODRA Plumbi, Maſſa plumbea, quæ Gallice dicitur *Navette*, vel *Saumon*; hujus pondus eſt trecentarum librarum; illius vero centum-quinquaginta aut ſexaginta. Charta Henrici IV. Regis Angliæ an. 1409. apud Rymer. tom. 8. p. 605. *Sciatis quod .... conceſſimus & licentiam dedimus eidem conſorti noſtræ quod ipſa ſex Fodras plumbi ... in navibus carcare, & Fodras illas verſus partes Britanniæ, abſque cuſtuma ſeu ſubſidio, ... traducere poſſit, cariſſimo filio ſuo Duci Britanniæ, pro coopertura cujuſdam meſuagii ſui in partibus illis, liberandas.* Idem occurrit in Charta Eduardi IV. Regis Angliæ ann. 1475. apud eumdem Rymer. to. 12. p. 7. Litteræ anni 1405. apud eumd. to. 8. p. 393. *Mandamus vobis, quod quatuor Fodheras ad opus cariſſimi Fratris noſtri Regis Portugaliæ infra regnum noſtrum Angliæ emptas ... abſque cuſtuma ſeu ſubſidio ... duci & cariari permittatis.* Aliæ anni 1443. apud eumdem to. 11. p. 33. *Ducentas Foudras plumbi.*

¶ 2. FODRA, Veſtis duplicata, Italis *Fodera*. Acta S. Bertrandi to. 1. Junii pag. 789. *Duabus tunicis, una Fodra, contempta pellicia, etiam cruditate frigoris perſeverante, nivium tempore & pluviarum, addito ſimplici pallio, corpus ſuum tegebat.*

¶ FODRARIUS. Vide in *Fodrum.*

FODRATURA, Pellitium, quo veſtis ornatur, Gallice *Fourrure*, in Concilio Conſtantienſi ann. 1418. ſeſſ. 36. [Statuta Eccl. Andegav. an. 1423. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 528. *Prohibemus quoque in & ſub pœnis tam à jure quam ab homine .... pretioſiores tunicas & veſtes ſeu Foderaturas quam quæ ſtatui ſuo congruant, habere & deferre.* Vita B. Mariæ Oigniacenſis to. 4. Junii p. 646. *Tunicam laneam albam, cum ejuſdem coloris ſimplici pallio, abſque pellium conjunctione vel aliqua Foderatura pro indumento habebat.* Ordinatio Humberti II. de veſtimentis ejus hoſpitii to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 315. *Valleti officiorum hoſpitii noſtri induantur .... de una malacota cum capucio ſine Fodratura.*] Vide *Foderatus*, & *Foratura.*

¶ FODRATUS, Idem quod *Foderatus*. Ordinatio Humberti II. de veſtimentis ejus hoſpitii tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 315. *Induantur Capellani noſtri de raubis ſcutiferorum .... de una malacota Fodrata cum agnello, & mantello duplicis panni ... Et corſetum ſit Fodratum de ſendato.*

FODRIUM. Vide *Fodrum.*

FODRUM, Foderum, Fodrium, [Gall. *Fourrages, Uſtencilles, Etapes.*] Ita Scriptores inferioris ætatis appellarunt *annonam militarem*, uti hæc vox definitur in Vita Lud. Pii an. 796. ſeu quæ præbebantur ad victum militum, vel equorum, ut ſtramentum & palea, cui inde apud nos *Feurre* appellatio manſit. [Ordinat. Johannis Franc. Regis an. 1355. to. 3. Ordinat. p. 58. *Nos Maiſtres d'Oſtel pour nous pourront hors bonnes villes, faire prendre ... Feurres, ſe ils les trouvent battuz, & fiens* (foins) *pour la neceſſité de nos hoſtieux pour la journée.* Hinc nata proverbia: *Un Seigneur de paille ou Feurre, mange un vaſſal d'acier. Faire à Dieu gerbe de Feurre;*] ex Germanico *Futter*, pabulum equorum, ut quidam volunt: generatim denique, quod hiſce verbis recenſetur in Charta Heriberti Viromanduorum Comitis ann. 1076. apud Hemeræum: *Decrevi & diſtricte præcepi, ne quis amodo ſucceſſorum meorum ſub obtentu Advocationis vel dominii dictam Abbatiam audeat perturbare, non paſtum, non annonam, nec etiam ſtramentum aut paleam de cunctis ejus poſſeſſionibus auferre.* Quæ quidem omnia unicum *fodri* nomen comprehendunt: quod pro quavis exactione, atque adeo non pro equorum duntaxat, ſed & pro ipſorum militum annonis vel etiam victu, ſeu, ut tum loquebantur, *procurationibus* ac prandiis paſſim uſurpari conſtat. [Capitul. 5. Caroli M. c. 2. *De negotio ſuper omnia præcipiendum eſt, ut nullus audeat in nocte negotiare in vaſa aurea & argentea, mancipia, gemmas, caballos, animalia, excepto vivanda & Fodro, quod iter agentibus neceſſaria ſunt.*] Diploma Friderici II. Imp. an. 1213. apud Goldaſtum in Conſtit. Imperial. *De mandato ſummi Pontificis recipiemus procurationes ſive Fodrum ab ipſis.* Charta Umberti Maurianenſis Comitis apud

Guichenonum in Hiſt. Sabaud. pag. 27. *Liberum quidem & abſolutum a Fodro & omni cenſura.* Hæc porro reſtituenda videtur vox apud Gregorium VII. PP. lib. 9. Epiſt. 11. de Henrico Imp. *Quod fieri minime credimus, quoniam nec etiam Fodrum ab his, per quos tranſitum habet, habere poteſt.* Ubi edit. *Focum.* Charta Henrici Imp. an. 1045. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 81. *Ad publicam exacturam, vel aliquem reditum, quæ vocant Fodrum, &c.* Otto Friſingenſis lib. 2. de Geſtis Friderici c. 12. *Mos enim antiquus, ex quo Imperium Romanum ad Francos derivatum eſt ad noſtra uſque deductus tempora, ut quotienſcumque Reges Italiam ingredi deſtinaverint, gnaros quoſlibet de familiaribus ſuis præmittant, qui ſingulas civitates ſeu oppida peragrando, ea, quæ ad fiſcum regalem ſpectant, quæ ab accolis Fodrum dicuntur, exquirant.* Adde cap. 23. & Radevicum lib. 4. c. 10. Guntherus lib. 8. Ligur. *Id quoque, quod Fodrum vulgari nomine dicunt.* Apud Baron. an. 1159. *De Dominicalibus Apoſtolicis non eſſe Fodrum colligendum, niſi tempore ſuſcipiendæ coronæ. Fodrum tollere*, in Charta an. 1014. to. 10. Spicileg. p. 637. [in Decreto Ottonis III. pro Monaſter. Farfenſi ann. 1001. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 494. & in Geſtis Friderici I. auctore Radulpho apud eumdem to. 6. col. 1182. *Le Feurrel* in Ordinat. Gallica anni 1320. apud D. *de Lauriere* tom. 2. pag. 579.] *La forre*, in Charta an. 1222. apud Perardum in Burgundicis p. 327. [Hinc Pariſiaca platea vulgo dicta, *Rue du Foarre*, alias *du Feurre*; in Inſtrumentis vero Latino-barbaris, *Vicus ſtraminum.* Cur autem ſic dicta fuerit docet Menagius in Etymolog. Gallic. Vide *Froyrage* & *Froyre* ſuis locis.]

Fodrum Commune, quod ab omnibus Imperatori præſtatur, in Charta Friderici II. Imp. ann. 1220. apud Ughellum to. 2. p. 23. Idem &

Fodrum Regale, in Charta Friderici I. apud eumdem Ughellum part. 2. to. 1. p. 112. *Fodrum enim Regale, quod nobis inde debetur, exhiberi ſtatuimus.* In alia ejuſdem Imp. an. 1164. *Excepto noſtro Imperiali Fodro.* Alia ejuſdem Imp. an. 1159. in Hiſt. Bergomenſi tom. 3. p. 461. *Ipſi autem de nullo Fodro alicui reſpondeant, niſi ſoli Imperatori, vel ejus certis Legatis.* Occurrit hæc vox ſæpe apud Scriptores, in Legibus Longob. lib. 3. tit. 8. §. 4. in Chron. Foſſænovæ an. 1186. 1208. 1209. apud Hincmarum in Capitul. Archidiaconis datis c. 1. & 6. Petrum de Vineis lib. 2. Epiſt. 29. in Bullario Caſin. to. 1. p. 22. apud Hieron. Rubeum in Hiſt. Ravenn. p. 355. in Epiſt. Martini IV. PP. to. 5. Hiſt. Franc. p. 880. apud Ottonem Morenam pag. 24. tom. 5. Ughelli pag. 1105. 1106. 1111. &c.

¶ Fodrum Rusticale, in Chron. Aſtenſi apud Murator. tom. 11. col. 148. *Homines prædictarum villarum, ſunt homines communitatis Aſtenſis, ſolvendo Fodrum ruſticale ſemel in anno.*

Foderum, Idem quod *Fodrum.* Vita Ludovici Pii ann. 796. *Quibus prudentiſſime ordinatis, inhibuit à plebeiis ulterius annonas militares, quas vulgo Foderum vocant, dari.* Charta Fulconis Comitis Andegav. an. 1033. *Dedi itaque illi Eccleſiæ* (S. Nicolai).... *ſcilicet vicariam, Foderum, omneſque conſuetudines, quas terra reddere ſolet.* Alia alterius Fulconis ann. 1092. *Foderum omnium terrarum ſuarum quittum, &c.* [Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Friderici II. apud Murator. tom. 8. col. 575. *Congregata enim magna multitudine armatorum, equitum & peditum, multoque Fodero pro exercitu tam in rebus victui hominum & equorum neceſſariis, quam etiam in diverſis ſpeciebus medicinalibus pro infirmis ... ad civitatem Syponti profectus eſt.*]

¶ Forium, Eodem ſignificatu. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 72. *Scilicet vicariam & bannum & Forium & theloneum & paſnagium.*

Fotrum, in Charta Caroli Craſſi Regis apud Puricellum in Monumentis Ambroſianæ Baſilicæ p. 231. 232.

Fodrium, Eadem notione. Charta Goffridi Comitis Andegav. pro Eccleſia S. Laudi: *Cum omni honore & etiam cum Fodrio meo, & cum vinagio illarum vinearum, &c.* Alia ejuſdem Gaufredi pro Eccleſia S. Nicolai: *Perdono... Fodrium quoque ipſum, quod ſcilicet in talibus relaxationibus alias mihi retinere ſoleo.* Charta Joannis Regis Fr. an. 1351. pro eodem Monaſterio S. Laudi: *Cum omni honore, & cum Fodrio meo, & cum vinagio.* Tabularium S. Albini Andegav. *Reddit duos ſextarios frumenti de frumentario, unum ſextarium de Forre, 12. denarios de friſcengagio, &c.* Vide Galliam Chriſt. Sammarth. in Epiſcop. Andegav. n. 45.

¶ Frodum, pro *Fodrum.* Tabular. Majoris-monaſterii: *Prædictus W. & hæredes ſui conceſſerunt Monachis decimam omnium Frodorum de Calvign. ſtramine ejuſdem decimæ & aliarum quas Monachi habent in eadem parochia ſibi retento.* Occurrit rurſus apud Muratorium to. 1. part. 2. p. 177. col. 2.

Foderare, Fodrum exigere. Bulla Benedicti IX. ann. 1033. *Nec manſiones eorum hoſpitari, vel invadere, vel Foderare præſumat.* Eſt etiam prædari, *Fourrager*, à fodro, *Aller au Fourrage.* Chronic. Foſſænovæ an. 1194. *Campaniam applicavit, & eam totam Foderavit.*

Forrare, Eadem notione. Matthæus Paris ann. 1242. *Quidam de Francis diſcurrebant, emolumentis victualium intendentes, quod vulgariter Forrari dicitur. Foriare*, Knygthoni an. 1355. *Fourrer*, apud Villharduinum, Froiſſart. 2. vol. c. 96. Monſtreletum, in Chron. Flandriæ vernac. cap. 17. &c. *Aller en Fuerre*, vel *en Feurre*, apud noſtros. Le Roman *de Garin*:

Alés en Fuerre, s'il vos plaiſt, le matin.

Infra:

En Fuerre en eſt alés dans Auberis.

Guillelmus *Guiart*:

Pour ceus grever, qui vont en Feurre

Idem ann. 1034.

Par les chans volentiers s'eſpandent.
Volentiers d'aler en Feurre,
L'un tient une eſpée ſans feurre, &c.

Rurſum:

Car cil, qui ſont en Feurre alé, &c.

Fodrarii, Qui ad *fodrum* exigendum, vel tollendum pergunt; noſtris *Fourriers.* Hincmarus Remenſis Opuſc. 5. *De coërcendis militum rapinis: Et mitte homines ſecundum conſuetudinem prædeceſſorum veſtrorum, qui in longius pergant propter Fodrarios, & curam de pace accipiant.* Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe*:

Antoine a veu pardevant le Forrier,
Qu'il amoine vitaille, & d'avoir ſont chargiez.

Foriarii, Prædatores militares, apud Thomam Walſinghamum pag. 404. Adelbodus de Geſtis S. Henrici Imp. pag. 440. *Exercitus autem ille æſtimabatur 11500. eſſe virorum: de Theutonibus vix erant 5000. & hi partim per Fodrum diviſi, partim ad vias cuſtodiendas tranſmiſſi.* Le Roman *d'Auberi*:

Par li païs corroient li Forrier.

Guillelmus *Guiart*:

Li Fourrier la contrée eſprenent,
Beſtail proient & chaſtiaus prenent.

Idem an. 1304.

Et li Fourrier à l'oſt retournent,
Qui pour leur gaaing ſe confortent,
Li un armeures aportent, &c.

Le Roman *de Garin*:

Li Fourrier cuerent par le païs.

Alibi:

Li Fourriers viennent, qui gaſtent le païs.

Adde Chron. Flandr. cap. 17. &c. Ab ejuſmodi *Fodrariis*, ſeu *Fodri* exactoribus, appellati apud nos *Fourriers*, ſeu *manſionarii*, qui domos magnatibus in urbibus parant: ex eo, quod Imperator, cum maxime in Italiam pergeret, fodrarios ſuos præmitteret, qui manſiones & victum militibus, & ſtramenta equis pararent, quæ omnia ab incolis ſubminiſtrabantur. Idque *Prendre lodgis per Forrées*, appellatur in Foris Beneharn. tit. 1. art. 18.

¶ Forrarii. Epiſt. Johannis de Monſterolio apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1400. *Frumentarios autem quos Forrarios vocant, non de Sacerdotibus aut Confeſſoribus vel Medicis curare; ſed de his qui poſſunt vicem rependere ſollicitari ſolent.*

Foratores, Iidem qui *Fodrarii*. Auctor Fletæ lib. 2. c. 4. §. 3. ait, Mareſcalli forinſeci officium eſſe, *ſingulis noctibus in crepuſculo inſidias aſſidere, & in aurora eas levare, & exercitu vigilato, cum Foratoribus vexillo explicato ſingulis diebus ire in protectionem.* Hinc *Mareſcallos ad fodrum dirigere*, in Capitulis Caroli C. tit. 12. cap. 13. & tit. 27. *Forratores* apud Guillelmum de Nangiaco in S. Ludovico ann. 1242.

¶ Forrarii, Eadem notione, in Hiſt. Fundat. Monaſter. Cæleſtinorum Sueſſion. apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 611. *Quin etiam quod Forrarii vel proviſores ſui, necne quicumque alii non granum, non vinum, non pullos, aut fœnum, ſive quidpiam... capiant.*

¶ Forerii, Eodem ſignificatu. Privileg. Johannis Reg. Franc. an. 1360. tom. 3. Ordinat. p. 479. *Concedimus eiſdem* (Judæis) *quod nulli Magiſtri hoſpiciorum noſtrorum, municionum noſtrarum, equitatores, captores, Forerii, aut alii Officiarii noſtri... bona aliqua mobilia dictorum Judeorum vel Judearum, ubicumque exiſtentia capiant.*

¶ Forrerius, Dignitas etiam in Curia Dalphini Viennenſis. Conventiones D. Dalphini cum Agouto de Baucio tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 334. *Sitque unus ex dictis ſcutiferis Forrerius, & alius Magiſter eſcuderiæ, ſeu mareſcaliæ ſuæ.* Hujus dignitatis munera explicantur in Ordin. officiorum domus Dalphin. an. 1340. ibid. p. 395. *Item, ordinamus unum Magiſtrum Forrerium ad ſalarium quindecim florenorum auri per annum, & habeat duos equos, ut ſupra, &c. Item, Magiſter Forrerius ſupradictus habere in ſcriptis ſtudeat à Magiſtro Hoſpitii noſtri vel theſaurariis, omnia nomina perſonarum de noſtro Hoſpitio retentarum, & cum continget nos ad aliquas partes accedere, noſtrum principaliter procuret Hoſpitium, quod lectis, & lignis & palleis muniat, ſicut decet. Item ſubſequenter deſignet & eligat alia Hoſpitia pro noſtris gentibus & familiaribus ſecundum conditionem, qualitatem & decentiam perſonarum.* Vide *Foraria* 1.

Foragare, Stramine ſeu foragio inſtruere. Fleta lib. 2. c. 86. *Averia brumali tempore... calide beneque cuſtodiantur & Foragentur.*

Foraginare, Prædari: Gall. *Fourrager.* Lambertus Ardenſis pag. 258. *Eandem villam... Foraginando, deprædando, modum excedendo devaſtavit.*

Foragium, Forragium, ex Gallico *Forage*, Stramen, pabulum equorum, *Fodrum*, vel etiam *Farrago.* [Charta Richardi Epiſc. Ambian. an. 1206. ex Tabulario Compend. *Quicquid ſibi competere dicebat in grangia quam habet Compendienſis Eccleſia apud Atin, videlicet paleam, Foragium, hautonem, procurationem, &c.* Et in alia an. 1244. ex eodem Tabul. *Noveritis quod Arnulphus Major de Herces & uxor ejus recognoverunt ſe vendidiſſe Abbati & Conventui Compendienſi totum carionem..., omnes fabas cum Foragiis dictorum leguminum ſive triturata ſint ſive non... retentis ſibi videlicet dicto Majori ac hæredibus ſuis aliis vacuis Foragiis frumenti, ſiliginis, avenæ, ordei & ſecurioni quæ ad dictam grangiam venient.* Tabular. S. Nicolai Andegav. *Ego Fulco de Candeio Priori de Candeio dedi quamdam conſuetudinem quam habebam in terra de Miſoteria, ſcilicet Forragium fœni & avenæ talleiam.*] Nicol. Trivettus in Chr. an. 1301. *Multos equos perdiderunt propter Foragii defectum.* Eadem habet Thomas Walſingham. p. 85. Adde Knygthonum pag. 2449. & Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andegav. pag. 10. [*Forage* apud Th. *Blount.* in Nomolex. Anglic. *Et le dit. John trovera au dit Nichol herbe & feyn & Forage pour un hakeney & deux vaches.*]

Forragium, apud Will. Thorn. in Charta Henrici III. Regis Angliæ ſumitur pro *Fodro*, id eſt, jure exigendi pabulum pro equis. [Vide *Foddercorn.*]

¶ Fourragium, Stramen trituratum. Charta an. 1262. ex Chartul. S. Martini Pontiſar. *Aaliſia de Tilleio de parochia de Cleri impedimentum faciebat, quominus Religioſi S. Martini Pontiſar. ſtramina & Fourragia garbarum bladi, avenæ, ordei, fabarum, piſorum, & vechiarum ad alia loca poſſent transferre.* Inſtrum. an. 1303. è Tabul. Corbeienſi: *Ob hoc dictus major & ſui prædeceſſores habuerint & receperint vacua Fourragia.*

Furagium, Furragium, Idem quod *Foragium.* Charta Henrici IV. Regis Angl. in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 22. *Ne Furagium capiatur ubicumque in Comitatu Canciæ ad equos ſuſtentandos in Caſtello Dover.* [Tabul. Calenſe p. 153. *Totam dominationem totamque decimam... poſſidebit, his exceptis ſcilicet tota decima vini cum medietate leguminum, & cum toto Furragio.*] Vide *Farrago.*

Vocis *Fodrum* etymon à Saxonico ꝼoꝺꞃe, i. pabulum, alimentum, accerſunt Spelmannus & Somnerus: quæ quidem ſententia longe videtur vero ſimilior, quam ea, quæ proditur in Judicato MS. Judicis Papienſis an. 1378. *Fodrum ſecundum etymologiam poteſt dici Fodrum, id eſt, foris ſeu foras datum, ex quo videtur, quod dicti Comites non teneantur ſolvere Fodrum de eorum bonis, id eſt, non compellantur dare foras de eorum bonis id, quod ab invito extorqueri conſuevit, &c.* Vide Oct. Ferrar. in Orig. Ital.

¶ FODRUS, Faſciculus paleæ. Vide *Fodermalt.*

¶ FOECAPA. Vide *Focapa.*

FOECUNDIA, *Fœcunditas*, in Gloſſis Arabico-Lat.

FOECUNDICES, *Partes ſteriles glebæ*, in Gloſſis MSS. Reg. Cod. 1013.

¶ FOECUNDIS, pro *Fœcundus.* Rythmici verſus de everſione Monaſterii Glonnenſis apud Mabill. to. 2. Annal. Benedict. pag. 753.

Olim pius Rex Carolus
Magnus ac potentiſſimus
Fecit hunc locum devotus
Pro Beati virtutibus.
Terris datis Fœcnudibus
Auxit honorem largius.

Ubi pro *Fœcnudibus* legendum *Fœcundibus* ex Cod. MS. ejuſd. Monaſterii.

FOECUNDITAS, Liberorum numerus, in l. 105. Cod. Th. de Decurion. *Fœcunditatis privilegium*, pro jure liberorum, in l. 8. eod. Cod. de Bonis proſcript.

FOEDERATI, generatim dicti à barbaris populis, qui Romanis merebant: unde à *Militibus*, qui proprie *Romani* ſunt, diſtinguuntur in Novella Valentiniani de Reddito jure armor. *Magiſter militum Sigiſvultus tam militum, quam Fœderatorum tuitionem urbibus ac littoribus non deſinet ordinare.* Adde Julianum Anteceſſ. c. 387. Procop. lib. 1. Vandal. cap. 11. qui præterea Fœderatorum meminit c. 19. & l. 2. Goth. c. 31. 33. Harmenopulum l. 4. tit. 12. &c. Maxime vero Gothi, qui à Conſtantino M. primum conducti, inde nomen *Fœderatorum* ſortiti ſunt. Jornandes de Rebus Geticis, de Gothis, pag. 102. *Qui fœdere inito cum Imperatore* (Conſtantino) 40. *ſuorum millia illi in ſolatia contra gentes varias obtulere, quorum & numerus, & militia uſque in præſens in republica nominantur, id eſt, Fœderati.* Infra: *Militiaque illa dudum ſub Conſtantino Principe, Fœderatorum renovata, & ipſi dicti ſunt Fœderati.* Gothorum Fœderatorum præterea meminit pag. 112. 115. ut Sidon. lib. 1. Epiſt. 8. lib. 2. Epiſt. 13. Procopius l. 1. Vandal. c. 11. 19. lib. 4. Goth. c. 5. Olympiodorus apud Photium p. 179. Malchus in Eclog. de Legat. Gloſſæ Baſil. & Suidas v. φοιδεράτοι, &c. His qui præerat, *Comes Fœderatorum* dictus, de qua dignitate ſupra egimus.

¶ FOEDERATICUM, φοιδερατικὸν, Stipendium Fœderatorum in Novellis Juſtiniani.

¶ FOEDERATIO, Fœdus, ſocietas, apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 406. Vox nota Juriſconſultis.

¶ FOEDERATUS, Pellitus. Statuta Ord. Ciſterc. an. 1427. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1577. *Inhibet generale Capitulum ... ne de cetero per villas & loca judicum tam Eccleſiaſticorum quam Sæcularium, ſine cucullis vel cappis incedant, quodque birretas poſtquam vel itinerando tunicas curtas, & Fœderatas atque ſciſſas ante & retro .. .. ſtudeant penitus amovere.* Vide *Foderatus*.

¶ FOEDICULA, *Genus tormentorum*, in Gloſſis Sangerm. n. 501.

¶ FOEDRIUM, f. Villoſa pellis, Gall. *Fourrure*. Ital. *Fodera*. Charta anni 1424. inter Schedas D. *le Fournier*: *Vaſa argentea, jocalia auri & argenti ſeu perlarum, raubas & Fœdria, &c.*

FOEDUS, pro *Fœditas*, in l. 47. D. de Ritu nupt.

¶ FOEMELLA, apud Rymerum to. 2. p. 308. pro *Femella*: quod vide.

¶ FOENAGIUM. Vide *Fenagium*.

¶ FOENATOR. Vide *Fenator*.

¶ FOENERARIUS, Fenerator. Permutatio ann. 1315. Hiſt. Dalph. to. 1. p. 31. col. 2. *Item volumus & conſentimus, quod ipſi liberi... poſſint habere & tenere Lombardos & Judæos, Fœnerarios & alios, & quod nos & noſtri non poſſimus aliquid petere ſeu exigere ab eiſdem.* Utitur etiam Firmicus. Vide *Uſurarius*.

¶ FOENEUS, Sterilis, deſertus. Dicitur de fundo apud Jacobum Gothofredum ad Cod. Theod. tom. 2. pag. 136.

¶ FOENICATUS, à Græco φοῖνιξ, Palma arbor, & color ruber. Dicitur de ſpadice, equo puniceï coloris. Vide *Bagus*.

¶ FOENILE, FOENISICIUM. Vide *Fenile*.

¶ FOERIUM, Idem videtur quod *Fodrum* ſupra, Annona quævis. Capitula Caroli Calvi ann. 857. tit. 24. §. 2. *Sanctimoniales, viduæ, orphani, & pauperes nullo modo opprimantur; & res illorum, tam in frugibus quam in pratis, necnon etiam in eorum Foërio à nullo per rapinam deprædentur.*

FOESA. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 906. *Sexaginta ſolidos in Foëſa foreſtæ, & decimam molendinorum ipſius.* [An foreſtæ cæſio, ab Angl. *Fell*, Gall. *Coupe*.]

¶ FOETA, Ovis, Gall. *Brebis*, Provincialibus *Fedo*. Charta an. 1097. in Chartul. Aptenſi fol. 34. *Dabo per guadium ipſum vaſculum plenum vino puro ad prædictum opus, & Fœtas tres & capras duas, &c.*

¶ FOETENTES. Anonymus de Geſtis Manfredi & Conradi Regum apud Murator tom. 8. col. 616. *Factum eſt itaque, quod dum prælibatus Vicarius prope Schiaccam magnum Siculorum exercitum, congregaſſet, & illorum potiſſime, qui vocati in partibus illis vexilla ferebant, appellati vulgari linguoſitate Fœtentes, fidem Regis Caroli profiteri viderentur.*

¶ FOETUNTICETA, Loca fœtida. Hermol. Barbari in 2. de Anima. *Naribus Fœtunticeta quibus inſuevere non obolent.* Lexic. Philoſ. Goclenii. Vide *Fœtutina*.

FOETUTINA, Fœtorum colluvies, apud Apuleium in Apologia: *In Fœtutinis & olenticetis ſuis jaceat.*

¶ FOGACA, FOGACEUS, FOGACIA. Vide *Focacia*.

1. FOGAGIUM, Gramen, quod æſtate non depaſcitur, & quod ſpoliatis jam pratis, hiemali tempore ſuccreſcit. Leges Foreſtarum Scotic. cap. 16. *Si gramen, Regis in foreſta locatur pro Fogagio, ſcilicet à feſto O. SS. uſque ad feſtum Petri in Quadrageſima, unumquodque animal ſolvet pro Fogagio 4. denarios, & unaquæque juvenca 2. denarios.*

¶ 2. FOGAGIUM, ut *Focagium*, Tributum pro *focis* exactum. Creatio Magni Conſilii Dalphinalis an. 1336. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 44. *Primus Conſiliarius tam de impoſitione Fogagiorum, quam omnibus aliis geſtis tempore noſtri regiminis uſque nunc, de quibus eſſet rationabiliter reſtitutio facienda... onus habeat.* Saiſimentum Comitatus Toloſæ apud *la Faille* to. 1. Annal. Toloſ. p. 4. Inſtrum. *Seneſcallus audiat... de juſtitiis & foriſcapiis, de intragiis, de acapitibus ... & de Fogagiis & de donis.* Ordinat. Humberti Dalphini inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 3. p. 275. *Unum obolum bonæ monetæ cenſualem, quod Fogagium communiter nuncupatur & nuncupari conſuevit.* Vide *Foagium* & *Fogus*.

¶ FOGAINA, Culina, à *Focus*, ſic dicta. Charta Hugonis de Baucio pro Hoſpitali Hieruſalem an. 1215. *Actum eſt hoc in caſtro de Trencatalia juxta puteum & Fogainam.*

FOGASA, *Fogaſſeria*, *Fogata*, *Fogaterius*, *Fogaza*. Vide *Focacia*.

¶ FOGERARE, Humum roſtro fodere; quod de porcis, cum terram roſtro verſant, dicitur. Charta Droconis de Melloto Locharum Domini ann. 1234. ex Chartulario Baugeſ. *Porci dictorum hominum dictum nemus intrare poterunt... vero Fogerare non poterunt.* *Fouger*, in Conſuetud. Nivern. tit. 15. art. 6. & 8.

¶ FOGIA, FOGIUS, Præcipitium, vel foſſa, gurges, vorago. Charta Friderici II. Imp. an. 1229. apud Rochum Pirrum to. 2. Notitiæ Siciliæ pag. 640. *Et ducere ... conductum* (aquæ) *in alias terras in gurgam ſuam propter Fogiam magni fluminis Lentini.* Synodus Compoſtel. an. 1114. can. 15. *Lupos exagitantes perſequantur, & eis præcipitia, quod vulgus Fogios vocat, præparent.*

¶ FOGUACES, Genus placentæ. Vide in *Focacia*.

¶ FOGUS, pro *Focus*. Charta Bernardi Abb. S. Severi Ruſſitani an. 1297. apud Stephanotium to. 1. Antiquit. Benedict. in Vaſconia MSS. p. 684. *Habitatores de S. Severo promittunt & concedunt omnes & ſinguli, obligando ſe in perpetuum dare & ſolvere dicto domino noſtro Regi & ejus mandato* VI. *denarios Turon. annuatim pro Fogagio de quolibet homine Fogum faciente*. Vide *Foco*.

¶ FOICIA, pro *Fortia*, Munitio. Charta Bernardi Atonis an. 1189. *Mitto in pignore totum caſtrum de Lupiano... cum... feodis, fevalibus, Foiciis, munitionibus, &c.*

FOINESUM. Vide *Fannatio*.

¶ FOIR, FOIRE, Idem, ut opinor, quod ſupra *Fodrum*. Chartul. Aurelienſe fol. 51. *Petrus de Petra Buſſeria dedit Deo & S. Johanni bordariam pro anima ſua, totum ſcilicet, id eſt, expleit, vinata, capons, Foir, & totum ſervitium*. Tabular. Voſienſe fol. 37. *Manſus de la Boaria vinata* VI. *den. in Martio, &* I. *popadam, &* I. *gallinam, & Foire expletum*. Et fol. 45. verſo: *Ad Natale* X. *Foire*. Sæpius occurrit in eod. Tabulario. Vide *Froire*.

¶ FOISATERA TERRÆ, Modus agri, jugerum, arpennis, Maſſilienſibus *Foucherée*, noſtris *Journel*. Tabular. S. Victoris Maſſil. *Dedit duodecim Foiſateras terræ quorum pars erit in garratiis*.

¶ FOLA, Pullus, Saxon. Gloſſ. Ælfrici: *Poledrus, Fola*. Gloſſæ Florent. MSS. *Poledrus, id eſt, juvenis equus, Folo*. Germani *Fole* dicunt, *à Folgen*, ſequi. Vide *Folgare*.

¶ FOLAGIUM, f. Præſtatio quæ ex flore farinæ, vulgo *Fole farine*, exigitur. Charta anni 1299. ex Archivo Majoris-Monaſterii: *Cum contentio verteretur ſuper quadam augmentatione Folagii molendinorum, &c.*

¶ FOLARE FENUM, Accumulare, à Gallico *Fouler*, Calcare, quod fenum coacervandum quodammodo calcetur, ut major copia poſſit in horreo contineri. Polypthych. Fiſcamn. an. 1235. *Idem tenet unum bordagium, unde reddit* XVIII. *denarios, duas gallinas, &* XX. *ova, & debet Folare fena in taſſo. Folare racemos* vide infra in *Marchus*.

¶ FOLARICIUM, Fullonium, ut puto, Gall. *Moulin à foulon*. Regeſtum 106. Tabularii Regii Ch. 84. *In aquis & ſtagnis & molendinis & Folariciis & aliis molendinis*.

¶ FOLCCHALTA, &c. Vide *Focichalta*.

FOLCLAND, Terra popularis, quæ jure communi poſſidetur, vel ſine ſcripto: cui opponitur ea, quæ *Bocland* dicitur. Vox Saxonica, compoſita ex ꝼolc, populus, & lanð, terra. Vide *Bocland* in *Liber*.

FOLCMOTE. Vide *Folkeſmote*.

¶ FOLEA. Vide *Folixellus*.

FOLEIA. Charta Matthæi de Mommorenciaco an. 1218. apud Ducheſnium: *Item de Foleia, quæ erat ante domum Herberti de Latiniaco in terra mea, quam diruerunt, unde peto emendam mihi dari*. Locus forte vel area ante domum, ubi adoleſcentes jocari ac ludere ſolent, ex Gallico *Folie*. [Vide *Foleya*.]

FOLEN. Fori Oſcenſes Jacobi I. Regis Aragon. an. 1247. fol. 6. *Bene poteſt mittere procuratorem ſuum loco ſui, tali modo, quod ante Juſtitiam & Bonos homines alios conſtituat, & mittat illum procuratorem pro ſe, & in loco ſuo, dicens, ita: Iſtum Folen conſtituo procuratorem meum ſuper demanda, quam fecit Folen, aut ego demando illi &c.* Fol. 4. *Et per talem hominem Follen, quiei erat fidancia per Follen*. Et fol. 12. *Et tunc Juſtitia nominando adverſarium, dicat in*

Tom. III.

hunc modum: Eſt hic Folen, ut audiat teſtimonium, &c. Ubi *Folen* videtur ſumi pro *ille*, cum ſcilicet viri nomen non deſignatur. [Vox eſt Hebraicæ originis, ſcil. à *Peloni*, Judæis Hiſpanis *Fulano* & *Hubano*, Græcis ὁ δεῖνα, nobis Gallis *un Quidam, un certain homme*, Aliquis, quidam.]

¶ FOLERATURA, Pellitium quo veſtis ornatur, Gall. *Fourrure*. Litteræ Caroli V. Franc. Reg. an. 1367. de forma veſtium: *Item quod nulla ipſarum ab inde in antea audeat facere vel ponere, aut fieri vel poni facere in ſuis mantellis aliquam Foleraturam variorum, . . . antiquas tamen Foleraturas quas nunc habent poſſint aperfechare, & de novo Foleraturas variorum minutorum, ſicut antiquitus fieri ſolebat, in dictis mantellis eis liceat habere*. Vide *Folratura*.

¶ FOLERIA, Idem, ut videtur, quod mox *Foleya*. Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 780. *Alius campus... ſicut ſe proportat à Foleria Guillelmi de Geneſteio uſque ad keminum domini Regis*.

¶ FOLEYA, f. Domus voluptaria, Noſtris *Maiſon de plaiſance*, à Gallico *Folie*. Littera compromiſſi inter Comitem Hannoniæ & Comitem S. Pauli: *Actum apud domum Foleyæ... anno Domini* MCCLXXX. Ibid. col. 1235. in Litteris Philippi Franc. Regis: *Actum apud domum noſtra* (noſtram) *Foleye anno Domini* MCCXC. Vide *Foleia* & *Foleria*.

FOLGARE, FULGARE, Saxonibus ꝼolᵹian, eſt ſequi: eſt igitur *Folgare*, ſiſtere ſe in aliquo contubernio, *friborga*, ſeu fidejuſſione, tradere ſe alicui in clientelam: ſervire, ſequi, ſectari. Leges Aluredi cap. 33. *Si quis ab una manſione ad aliam tranſire velit, fiat hoc teſtimonio Aldermanni, in cujus Comitatu prius Fulgavit*. Leges Adelſtani c. 6. *Ne aliquis recipiat hominem alterius ſine licentia ipſius, cui prius Folgavit, nec intra marcam, nec extra*.

FOLGARII, Clientes, qui alicujus clientelæ vel ſervitio ſeſe addicunt; famuli, qui focis propriis carent, aut ſub ſtipendio & ſervitii alicujus præſtatione poſſident. Leges Canuti cap. 40. *Sit heordfeſte, ſit Folgarius, ſit in hundredo*. Leges Henrici I. c. 8. *Bis in anno conveniant in hundredum ſuum quicumque liberi tam hudfeſt*, (leg. *heordfeſt*, vel *hyrdereſeſt*) *quam Folgarii, ad dinoſcendum... ſi decaniæ plenæ ſint, vel qui, quomodo, qua ratione diſceſſerint, vel qui ſupervenerint, &c.* Bracton. lib. 3. tract. 2. c. 10. *In franco plegio debet eſſe omnis, qui terram tenet & domum, qui dicuntur Husfaſtene, & etiam alii, qui aliis deſerviunt, qui dicuntur Folgheres, quia nec debet quis à ſe repellere ſervientem ſuum, antequam purgatus ſit de omni calumnia, unde prius fuit calumniatus*. Quibus in locis *Hirdereſeſt*, & *Husfaſtene* (quæ voces *patremfamilias* ſignificant) opponuntur *Folgariis*, ſeu clientibus.

☞ Eſt etiam *Folgen* apud Alemannos, ut obſervat Schilterus in Gloſſ. Teuton. vox juris feudalis, quæ inveſtituram petere, renovare, atque etiam perſecutionem rei feudalis ſignificat. Vide Jus Feud. Alem. c. 16. & 121. Nec aliunde f. repetenda vox *Forchele*, vel potius *Folchele*, qua noſtri vaſſallum denotant qui ſtatuto die cenſum annuum domino capitali non perſolvit; quam ob rem mulctæ pecuniariæ obnoxius fit. Charta an. 1291. inter Ordinat. Reg Franc. to. 3. p. 294. *Se il eſtoit Forcheles, ſoixante ſolz pour l'amende, ou l'eſwart du Majeur & de Eskevins devant diz*.

¶ FOLHIAGIUM, Florum faſciculus arte factus, qui flores & folia imitatur. Inventarium Eccleſiæ Anicienſis an. 1444. *Item imago B. Mariæ tenem quoddam Folhiagium roſarum rubearum*.

Oo

¶ FOLIACIA, Frondes pictæ vel ſculptæ. Gall. *Feuillage.* Acta SS. Maii to. 2. p. 60. de S. Angelo Carmelita: *Sacras reliquias prætactas tranſlatarunt in arca argentea, Foliacibus argenteis deauratis in modum crucis ornata.*

¶ FOLIAMEN, Eodem ſignificatu. Acta B. Amedei n. 106. Martii to. 3. p. 894. *Ipſa porta ornata eſt picturis & Foliaminibus.*

¶ FOLIARE, FOLIARI, Folia emittere, apud Laurentium in Amalthea ex Sidonio.

1. FOLIATA, Locus foliis obſitus, Gall. *Feuillée.* Mirac. S. Bertæ Blangiacenſis Abbatiſſæ part. 4. n. 10. *Feretrum in quadam Foliata de ramis arborum ibidem facta depoſuerunt.*

2. FOLIATA. Bernardus Monach. in Conſuetudinibus Cluniacenſib. MSS. ex Bibl. Sangermanenſi cap. 8. de Granatario: *Omni dominica fratribus debet per conſuetudinem Foliatas, quæ alio nomine Similæ vocantur, ac in omnibus diebus Quadrageſimæ; ſed iſtæ calidæ debent eſſe.* Et cap. 12. *Vinum deferunt, & per juſtitias dividunt, panes apponunt, qui ſi ſunt abuſti,* (ſic) [in Edit. *aduſti*] *vel ſi ſunt Foliatæ, ad hoc habent cultellos, quibus eos radant & præparent, &c.* Ubi *Foliatæ* videntur eſſe eæ placentulæ, quas *Gaſteaux feuilletez* dicimus.

¶ FOLIATUS PANIS, in Charta anni 1303. ex Tabular. Fiſcamn. Alia an. 1272. ibidem: *Item in menſe Auguſto pro liberationibus debitis ratione hoſpitii quatuor panes qui nuncupantur Fulées & quatuor galones vini.* Rurſum an. 1283. *Duos panes vocatos Fuilliées.* Vernacula an. 1311. ibid. *Cheſt à ſavoir deus pains & deus galons de vin que els me devoient & rendoient ou lor certein commandement cheſcun an d'annel rente, el cens des Fuillies en lor paneterie de lor mouſtier de la Trinité de Feſcamp.* Vide *Follea.*

FOLIATI CALCEI. Iſidorus lib. 19. c. ult. *Lingulati* (calcei) *quos nos Foliatos vocamus.* Papias: *Lingulati, genus calcei, qui Foliati dicuntur.* [Hofmannus in Lexico ad v. *Follati calcei*, Laxiores interpretatur calceos, qui, cum pes premitur & terræ inſiſtit, inflantur & tumeſcunt; quum levatur detumeſcunt: id quod proprie *Follare*, & *Follicare* dicebatur. *Follicans*, in modum follis inflatus, inquit Salmaſius ad Pallium Tertulliani cap. 3. Vide *Follicantes.*]

¶ FOLIATIM VENDERE. Areſtum Parlamenti Pariſ. an. 1479. in Chartular. Latiniac. *Dominium quod afforagium appellatur, ratione cujus juris afforagii ſupra tabernarios vinum in debitolio & Foliatim, Gallice à deſtail & Feuillée, in prædicta villa vendentes, &c.* A *Folietta*, Menſura vinaria, de qua mox, hæc dicta videntur.

FOLIATUM, *Curvatum*, in Gloſſar. Pithœan. [& apud Papiam editum & MS.]

¶ FOLIATUS. Vide *Foliata* 2.

¶ FOLIETTA, Menſura vinaria, Gall. *Feuillette* vel *Fillette*, Italis *Foglietta.* Miracula B. Felicis in Actis SS. Maii to. 4. pag. 278. *Teſtatur aliqua die ſumptam fuiſſe è prædicto liquore menſuram vulgo Foliettam, adeo ut pluribus vicibus eductus fuerit cadus.* Laurent. in Amalthea: *Folietta, Menſura minima liquidorum, quarta pars boccalis unciar.* 13. *circiter*, ex Cornelio à Lapide. Pariſiis *Feuillette*, vel uti pronunciant, *Feillette* eſt ſemimodius, ſed apud Lugdunenſes eſt tantum media pars *pintæ*, vulgo *Chopine*, à *Fiala* vel *Phiala* voce deducta.

¶ FOLIOLOCA, *Verba compoſitionis.* Papias in MS. Bituric. Editus habet, *Foliolera.*

FOLIXELLUS, Computum Theſaurariæ urbis Bononiæ in Italia ex Bibl. Regia: *A Joanne Buvalelli Attolini Not. & Conductore dacii Folixellorum pro uno anno incœpto die* 20. *Maii anni præfati* 1364. *pro pretio in Sa. L. VIIII. MV. C. Bon. ſolvendarum hoc modo: videlicet omnem quantitatem pecuniæ, quam reciperet ex Foleis, & Folixellis, friſcis & ſiccis, durantibus friſcis dicti a mi ſtatim cum reciperet, & reſiduum pro rata de menſe in menſem, &c.*

FOLKESMOTE, FOLKMOTE, & FOLKESMOTH, Conventus populi, à Saxonico folc, populus, mote & gemote, conventus. Dicitur autem de majori conventu, puta in civitatibus non unius *Wardæ*, ſeu Curiæ, ſed omnium *Wardarum*, in Comitatibus unius hundredi, non omnium hundredorum. Hic, quaſi *Sciregemotus*, id eſt, conventus Comitatus; ille *Burgemotus*, id eſt conventus civitatis ſeu burgi. Leges Edwardi Confeſſ. cap. 35. de Aldermannis: *Cum aliquid vero inopinatum vel dubium, vel malum, contra Regnum, vel contra Coronam Domini regis, forte in ballivis ſubito emerſerit, debent ſtatim pulſatis campanis, quod Anglice vocant Motbel, convocare omnes & univerſos, quod Anglice dicunt Folcmote, i. vocatio & congregatio populorum & gentium omnium, quia ibi omnes convenire debent., & ibi providere debent indemnitatibus Coronæ regni per commune conſilium, &c.* In ejuſmodi etiam conventibus eligebantur Vicecomites & *Heterochii.* Ibidem: *Item aliud Folkmote eſſe debet in quolibet Comitatu, ſcilicet in capite Kal. Octob. ad providendum ibi quis erit Vicecomes, & qui erunt eorum Heterochii, & ad audiendum ibi juxta eorum præcepta, conſilio & aſſenſu Procerum, & judicio Folkeſmote.* Hujus vocis mentio præterea occurrit in Legibus Aluredi apud Brompton. cap. 24. Editionis vero Saxonicæ 34. & in Legib. Henrici I. cap. 2. [Vide *Falmotum.*]

¶ FOLLA, Fullonica officina, ut conjecto, Gall. *Foulerie.* Extenta jurium Comitis Sabaudiæ an. 1309. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 97. col. 1. *Et ſolet ibidem eſſe blancheria telarum, quæ valebat, ut dicitur, triginta libras per annum, vel circa. Item ſolet & ibidem eſſe Folla, quæ deſtructa eſt.*

¶ FOLLARIS. Vide in *Follis* 2.

¶ FOLLEA, Placenta foliacea, Gall. *Gaſteau feuilleté.* Uſus Culturæ Cenoman. *In anniverſariis Abbatum, ad collationem charitatem de vino, & ad prandium Folleas.* Vide *Foliata* 2.

¶ FOLLENTIA. Vide in *Follis* 3.

¶ FOLLERA, FOLLERALIS. Vide in *Follis* 2.

¶ FOLLERATURA, Pellitium. Conc. Dertuſ. an. 1429. inter Hiſpan. to. 3. pag. 663. *Prælatis... exceptis, nullus audeat in veſtibus vel capucciis Folleraturam portare de vois vel griſis.*

¶ FOLLERATUS, Eadem notione, ibidem: *Neque Folleratus deferat pellium de marchis.* Vide *Folleratura.*

¶ FOLERATUS, Idem quod *Foderatus.* Statuta Eccleſiæ Tutelenſ. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 794. *Sed & tales & ceteri quicumque Clerici utuntur opitegio ſeu tabardo Folerato uſque zonam.* Vide *Foderatus.*

¶ FOLLERE, Follis inſtar inflari. Vide *Follicantes.*

¶ FOLLESCERE, Eadem notione. Vide locum in *Caliga.* Apud Martinium *Folleſcere* eſt Stultum fieri, vel vanum. Vide *Follis* 3.

¶ FOLLETUS. Vide in *Follis* 3.

¶ FOLLEX, θύλακος, καμίνου ἀσκός. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. Hoc eſt, uter camini. Gloſſ. aliæ Gr. Lat. θύλακος, *Follis.* Recte animadvertit Martinius ex θύλακος, poſſe *Follex* duci, quia & alias θ. in φ.

vel *f.* tranſit. θύλακος eſt ſcorteus vel pelliceus ſaccus, aut aliud ſacco ſimile. Comicus θύλακας appellavit Perſarum braccas è pellibus. Caſaub. in Athen. lib. 5. 20. Hæc laudatus Martinius.

¶ FOLLIA. Vide in *Follis* 3.

FOLLICANTES, *Veſtis groſſior*, Papiæ. [MS. Bituric. *Folligantes.*] *Caligas Follicantes*, dixit Hieronymus Epiſt. 22. c. 14. & c. 12. *Si pes laxa pelle non Folleat.* [Vide *Foliati calcei.*]

¶ FOLLICARE, Follium inſtar vento incluſo tumere & agitari. Theodulphus lib. 6. Carm. 18.

Follicat ampla, quibus turgenti calcea panno,
Velocique pedi vilis ineſt caliga.

Tertull. de Pallio cap. 3. *Chamæleon Follicans ruminat: de vento cibus eſt.* Apuleius 9. pag. 222. *Follicantes nares aſſiduo pulſu tuſſedinis.* Hoc eſt, Nares reciproco ſpiritu agitatæ follium inſtar. Onomaſt. apud Martinium: *Follico*, διασαλακωνίζω, id eſt, Delicias facio, mollitie diffluo, temere ſumtuoſus ſum, ut exponit idem Martinius. Salacon quidam Autolici pater mollis & luxui deditus fuit.

¶ FOLLICULUS. Vide *Follis* 4.

¶ FOLLINUS, *Faber à folle, vel vacuus &c.* Papias. Vide *Follis* 3.

1. FOLLIS, Vaſis genus. Stephanus PP. in Ep. ad Pipinum to. 3. Hiſt. Franc. p. 708. *Sed & Beneventani omnes . . . . Eccleſias Dei incenderunt, . . . munera ſancta, id eſt Corpus Domini noſtri J. C. in ſuis contaminatis vaſibus, quos Folles vocant, miſerunt, & cibo carnium copioſo ſaturati, comedebant eadem munera.* Pro genere muſcipulæ ſumit Roſweidus in Chronico Windeſem. l. 2. c. 31. *Pro opere quotidiano inſtrumenta lignea, palas, & foſſoria, Folles & muſcipulas fabricando.*

2. FOLLIS, Genus monetæ, apud Byzantinos potiſſimum. [Gloſſar. Latin. Græc. φόλλις, *Æs.* Anonymus Combefiſianus in Romano Lacapeno num. 44. ἕνα ἕκαστον ἄνθρωπον ἀνὰ φολέας δεκαπέντε] Vetus Gloſſ. MS. & Papias: *Numi, Folles dicuntur, à ſacculo, quo conduntur.* Gloſſæ antiquæ MSS. *Nummi autem idcirco Folles dicuntur à ſacculo, quo conduntur, à continente id quod continetur appellatur. Prius numus Argyrus nuncupabatur, quia quamplurimum ex argento percutiebatur.* S. Auguſtinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. *Et quendam piſcem . . . trecentis Phollibus vendidit.* Evodius Uzalenſis Epiſc. lib. 1. de Miracul. S. Steph. cap. 14. *Inſuper etiam acceperunt pecuniam creditam prope 20. millia Folles.* Vide eumdem Auguſtin. lib. 3. contra Creſcon. c. 29. & quæ annotamus in Syntagmate de nummis inferioris Imperii. Vide præterea Baronium ann. 330. n. 42. & ſeqq. Gloſſar. mediæ Græcit. in φόλλα, [& Eccardum ad tit. 1. Legis Sal.]

FOLLERA, Follis, qui & *Folleralis*, de qua voce mox. Charta an. 1178. apud Rocchum Pirrum in Archiep. Meſſan. *Laici vero 13. facient eleemoſynas, & 30. vices ſingulis ſabbatis unuſquiſque ſingulas ad oleum portabit Folleras.*

FOLLERALIS, FOLLARIS, Follis æreus, monetæ ſpecies. Marcellinus Comes: *Nummis, quos Romani Teruncianos, Græci Follerales vocant, Anaſtaſius Princeps ſuo nomine figuratis, placabilem plebi commutationem diſtraxit.* Ita editio an. 1546. & *Terentianos*, pro *Teruncianos*: at Sirmondi, *Follares* præfert, quomodo etiam Falco Beneventanus ann. 1140. de Rogerio Rege Sicil. *Induxit etiam tres Follares æreos Romeſinam unam appretiatos.* Lampridius in Heliogabalo, *centum Folles æris* dixit. *Folles* enim alii erant ærei, alii argentei. De utrorumque valore quædam annotavit Sirmondus ad S. Auguſtin. Serm. 40. in Notis.

3. FOLLIS, vox vetus Gallica, quam etiam uſurpamus, pro ſtulto, vel fatuo; *Fol* enim dicimus: Cambro Britanni & Armorici, *Ffol.* Ugutio: *Infollare, proprie eſt buccam inflare; & quia folles inflantur quaſi quadam re inani, inde eſt, quod Follis dicitur ſtultus, ſuperbus, vanus, inflatus.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Follis, Fox à feurre, ou ſot, ou vain.*] Joannes Diac. lib. 4. Vitæ S. Gregorii PP. c. 96. *At ille more Gallico ſanctum ſenem increpitans Follem, ab eo quidem virga leviter percuſſus eſt.* Willelmus Abbas Metenſis Epiſt. 3. *Prætereo minas tuas, prætereo quod in ipſa feſtivitate B. Remigii Follem me verbo ruſtico appellaſti.* Infra: *At certe omnino ſtupendum fuit, ut qui Follis extiti, ad te veniendo, non fierem Follior ſub tua tyrannide remanendo.* Verſus ſcripti an. 1133. ex Tabulario S. Andreæ Viennenſis:

Septima Concurrens tunc corporabatur in ipſo
Occurſu ſolis, negligit quem currere Follis.
Quatuor ex ſenis ſapiens ſi demſeris unum,
Epactas legis ſic concurriſſe videbis.

[Oberti Cancellarii Annal. Genuenſ. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 303. *Stultos & Folles teneo Piſanos, qui mandant mihi, ut vadam ad eos.* Noſtris *Folloier*, pro ſtulte agere. Le Roman *d'Athis* MS.

Car plus qu'aultre homme ſe deſroie
Ung ſages homs quant il Folloie.]

FOLLUS. Chronicon Malleacenſe & Andegavenſe an. 993. de Carolo Simplice: *Hic fuit Follus.* Ann. 919. *Karolus Follus à ſuis relinquitur.* Ita etiam indigitatur in Chronico Kemperlegienſi an. 879. Joannes de Garlandia in Synonymis:

Inſcius, & brutus, ſimplex, idiotaque, Follus,
Indoctus, vel inſipidus conjungitur iſtis.

Ubi Interpres hos verſus citat:

Per collum Follum debes agnoſcere Follum.

Item:

Non opus eſt Follo ſuſpendere tympana collo.

Ebrardus in Græciſmo c. 9. *Follus quandoque ſignificat fatuum.* Vide Chronicon Guill. de Podio Laurent. c. 25. & Origines Italicas Menagii.

FOLLETI DÆMONES, noſtris *Eſprits follets*, *Folletti* Ital. dæmones aërii, quos *luſitare* aiunt. Gervaſius Tilleberienſes in Otiis Imperial. MSS. deciſione 1. de Dæmonibus: *Sunt & alii, quos Folletos vulgus nominat, qui domos ſimplicium ruſticorum inhabitant, & nec aqua, nec exorciſmis artantur. Et quia non videntur, ingredientes lapidibus, lignis, & domeſtica ſupellectile affligunt, quorum verba utique humano more audiuntur, & effigies non comparent.*

FOLLIA, Convicium. Uſatici Barcinonenſes MSS. c. 15. *Si quis alicui criminalem Folliam dixerit, & eam illi probare noluerit, vel non potuerit, adjuret illi per ſacramentum, quod illam Folliam per iram dixit, & non per veritatem.* Etiamnum dicimus vulgo: *Dire ou chanter Folie à quelqu'un.* Hinc *Follier*, noſtris pro *Conviciari.* Vetus Conſuetudo villæ *de Perouſe* an. 1260. edita à Thomaſſerio in Conſuetud. localib. Bituric. lib. 1. cap. 66. *De Folier ne faet-on droet à la Paeroſe: mais ſi mauvas hom ou mauvaze femme Folie prodhom, ou prodefeme, det o mottrer au Seignor ou à ſon Balle, &c.* [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

S'il me rendoient ma ſeror
Qu'il tienent en grant deshenor;
Ne la voudrent rendre mie,
Ains moi diſtrent lait & Follie.]

FOLLITIA, & FOLLENTIA, apud Joannem de Janua, *Vanitas, ſuperbia, ſtultitia, à Folleo, inflo.*

[Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Follicia, Follie, vanité, orgueil.*] Gloſſæ Iſidor. & Pith. *Folonitia, Vanitas.* Italis *Follia*, eſt ſtultitia, vanitas.

4. FOLLIS, Folliculus, Scrotum. Ditmarus lib. 8. de adultero: *In pontem mercati is ductus per Follem teſticuli clavo affigitur. Folliculi teſticulorum*, in Lege Angliorum tit. 5. §. 16.

¶ FOLLITIA, Follonitia, Follus. Vide in *Follis* 3.

FOLOBS, *Sermo*, Papiæ.

¶ FOLONIA, Ulpiano *Fullonica*, Gallice *Foulerie.* Inſtrum. anni 1230. in Archivo S. Martini Pontiſar. *Item Johanna relicta defuncti Petri Meſſant legavit Confratriæ Clericorum Pontiſaræ duos ſol. Pariſ. redditus ſituatos in Folonia pro eſſendo in orationibus dictæ Confratriæ.*

¶ FOLRARE, Duplicare, Gallis, *Doubler, fourrer.* Leges Jacobi II. Regis Majoric. to. 3. Junii p. LVI. *Quæ veſtes ut decet ſuæ ac pannis variis ſint Folratæ, exceptis veſtibus Pentecoſtes, quæ de ſindone ſint Folrandæ.* Limborch. Lib. Sent. Inquiſ. Toloſ. pag. 86. *Quoſdam ſotulares magnos & Folratos intus de panno albo.* Concilium Tarracon. ann. 1591. inter Hiſp. to. 4. p. 612. *Canonici Cathedralium Eccleſiarum deferant almucias Folratas ex ſetino carmeſino.* Vide *Foderatus.*

¶ FOLRATURA, Pellitium. Limborch. lib. Sent. Inquiſit. Toloſ. pag. 50. *Emit Folraturas pro dictis ſupertunicali & capucio.* Charta ann. 1252. *A ſingulis pellipariis unam Folraturam pellium.* Vide *Foleratura.*

¶ FOLRERIUS, Metator hoſpitiorum, Gall. *Fourrier.* Leges Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. Junii p. XXXVIII. *Volumus quidem unum aptum & ſufficientem hominem in noſtra curia deputari, qui Folrerius nuncupetur, qui hoſpitia tam pro nobis quam pro noſtris domeſticis recipiat & aſſignet, quotiens ejus officium duxerimus requirendum.*

¶ FOMEN, *Norriſſement. Fomentum, Viande qui norriſt*, in Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Fomen, Fomentum, Nutrimentum, eſca quæ fovet.* Joan. de Janua.

¶ FOMENTATIO, perperam pro *Foventatio.* Vide in hac voce.

¶ FOMERE, *Dolare*, πελεκᾶν. Gl. Lat. Gr. Sangerm.

¶ FOMEX. Acta SS. Julii to. 2. p. 509. de S. Willibaldo: *Ille Fomex vel pumex, quem ſcriptores habere ſolent, illum videbat de inferno illo aſcendentem.* Cum ſola vox *Pumex* rem plane explicet, *Fomex vel* amanuenſis inſcitia irrepſiſſe ſuſpicantur.

¶ FOMITATUS, Incitatus, accenſus. Charta Edwardo Regi adſcripta apud Hickeſium Diſſert. Epiſt. pag. 17. *Si autem quod abſit, aliquis compilator fraudis, vel cavillator fautoris nævo Fomitatus iniquæ cupidinis hanc cautionem ... deſtituere præſumpſerit.*

¶ FONASGUM, *dicitur quædam potio, qua utebantur poetæ cum recitare habebant.* Johannes de Janua. Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Fonaſgum, Une maniere de pocion qui fait bonne voix.*

¶ FONDACEUS, *Fondacus, Fondechus, Fondicus.* Vide in *Funda.*

¶ FONDE, vox Gallica non ita pridem in uſu, hodie *Fronde* dicimus, Funda, machina oppugnatoria, qua jactantur lapides. Inventarium caſtri Sommerciaci in Occitan. an. 1260. *Item* III. *Fonde de manganello. Item* II. *Fonde de trabucheto. Item* XXVIII. *Fonde manuales.* Vide *Fundabulum.*

¶ FONDONG. Vide *Furſt.*

¶ FONDREDA, f. Gurges, ſeu vorago cavata concurſu torrentium, Gall. *Fondriere*, Ital. *Fondura.* Litteræ Armandi Vicecomitis de Podemniaco inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 229. *Dono etiam aliam parvam graveriam ad Fondredas, ubi ſi poſſe Clericis fuerit, molendinum faciant.*

FONG, Fongere. Charta Anglica an. 1330. laudata à Spelmanno in *Wardpenny*: *Et reddit inde per annum 3. ſol. 4. den. ad prædictos 4. terminos, & ad feſtum S. Martini 2. Wardepens, ... & debet colligere Fongere, ſicut idem Ricardus ad repiſac dom. ſupra prec. opus ob. item ... ad fœnum colligere, vel Fong.* An filix, herba, quam *Fougere* dicimus?

1. FONS, Vas in baptiſterio, in quod baptizandi deſcendebant: κολυμβήθρα, & δεξαμενή, Græcis Scriptoribus laudatis in Deſcript. S. Sophiæ num. 83. *Fons baptiſterii, Fons baptiſmi*, apud Anaſtaſ. Bibl. in Vitis PP. p. 5. 26. *Fons*, vel *Fontes* nude, p. 1. 26. 32. &c. S. Ambroſius de Sacramentis: *Veniſti ad Fontem, ingreſſus es.* Sidonius lib. 3. Epiſt. 12.

Quod frontem cruce, membra Fonte purgans,
Primus de numero patrum ſuorum,
Sacris ſacrilegis renuntiavit.

Vetus Urbis Epigramma ad Eccleſiam S. Laurentii in Damaſo, ad Fontem, apud Sirmond. ad eumdem Sidonium:

Iſte ſalutares Fons continet inclitus undas,
Et ſolet humanam purificare luem.
Munia ſacrati quæ ſint vis ſcire liquoris?
Dant regnatricem flumina ſancta fidem.
Ablue Fonte ſacro veteris contagia vitæ,
O nimium felix, vive renatus aqua.
Hunc Fontem quicumque petit, terrena relinquit,
Subjicit & pedibus cæca miniſteria.

Leo IV. PP. de Cura paſtorali: *Unuſquiſque Fontes lapideos habeat, & ſi lapideos habere non poſſit, vas ſaltem aliquod ad hoc paratum, in quo nihil aliud fiat, habeat.*

Fons Consecratus, in Lege Longob. l. 3. tit. 1. §. 47. Quippe benedicitur à Sacerdote eorum aqua, qui baptizandi ſunt. S. Baſilius lib. de Spiritu ſancto c. 27. Εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος. *Fons conſecrari, antequam deſcendat, qui baptizandus eſt*, dicitur etiam à S. Ambroſio lib. de Iis, qui initiantur cap. 5. Meſſianus Preſb. de Vita S. Cæſarii Arelat. *Cum ad benedicendos Fontes procederet.* Victor Utic. l. 2. Perſecut. Vandal. p. 12. *Illa hora, qua benedicent Fontem, ut baptizentur accedentes ad fidem, &c.* Paulinus Epiſt. 12.

Dives opum Chriſto, pauperi, ſibi, pulcra Severus
Culmina ſacratis Fontibus inſtituit. Hinc.

Fons Sanctus, apud Anaſtaſium Bibl. in S. Silveſtro PP. *Fontem Sanctum, ubi baptizatus eſt Auguſtus Conſtantinus.* In S. Hilaro: *Item ad ſanctum Joannem, intra Sanctum Fontem, lucernam auream, &c.* Tortarius de Tranſlat. S. Mauri Martyris:

Donec Normanni, Fontis gens neſcia Sacri,
His infeſta foret.

Meminit præterea *benedictionis Fontium* feria 6. ante Paſcha, Gregorius in libro Sacrament. ubi orationes deſcribuntur. Inde

Fontes *in remiſſionem peccatorum ſanctificati*, apud Auxilium de Ordinationib. à Formoſo PP. factis lib. 1. cap. 28.

¶ Per Sacras Fontes *jurare*, in Formula 14. novæ Collect. Baluz. *Per Deum juro & ſacras Fontis, per Sion & Sinai montis, Falſator eſt ille.*

Descensus ad Fontem, ita inſcriptum Carmen, editum à Caniſio to. 5. Antiq. Lect. p. 745. quo deſcribitur Litania, quæ canebatur, dum baptizandi ad Fontes deducebantur:

Mitte ſanctum nunc amborum
Spiritum paraclitum

In hanc plebem, quàm recentem
Fons baptiſmi parturit.

Sacramentarium Gregorii M. olim datum Eccleſiæ Aretinæ à Joanne Epiſcopo Aretino, qui vixit ſub Carolo Calvo, nunc Eccleſiæ Belvacenſis: *Orationes de Pentecoſten die ſabbati ante Deſcenſum Fontis.* Infra: *Oratio ad Miſſam in ſabbato Pentecoſten poſt Aſcenſum Fontis.*

Porro aquæ vivæ in baptiſteriorum fontes influebant per fiſtulas, canales, & aquæ ductus, uti colligere eſt ex his, quæ habent Ennodius Carm. 149. Vita S. Aviti Viennenſis Epiſcopi num. 5. Anaſtaſius Bibl. in Hadriano PP. pag. 113. 117. &c. Eæ interdum per columnas, in medio fontium perforatas, effluebant. Idem Anaſtaſius in S. Hilaro p. 28. de Baptiſterio Baſilicæ Conſtantinianæ: *Cum columnis porphyreticis, ragiatis, foratis, aquam fundentes, &c.* Sæpe per figuras animalium, verbi gratia cervorum. Idem Anaſtaſius ead. pag. *Item ad S. Joannem intra ſanctum Fontem... cervos argenteos tres, fundentes aquam.* Adde eumdem in S. Silveſtro pag. 14. Breviarium Vivarienſe apud Columbum lib. 2. de Epiſcop. Vivarienſ. n. 11. *Nihilominus & baptiſterium in iſta Eccleſia ... ſub terra vero aquam venientem in ipſam Eccleſiam .... deduxit, quæ & per meatus plumbeos in altum reſpirans, per columnas marmoreas mirabiliter aſcendebat, quam etiam æneus cervus in medio ſtans evomebat.* Interdum per figuram agni. Anaſtaſius in S. Silveſtro: *In labro fontis baptiſterii agnum ex auro puriſſimo fundentem aquam, &c.* In Leone III. p. 144. *Iſdem Præſul à fundamentis ipſum baptiſterium in rotundum ampla largitate conſtruens, in meliorem erexit ſtatum, atque ſacrum fontem in medio largiori ſpatio fundavit, ... & in medio fontis columnam poſuit, & ſuper columnam agnum ex argento puriſſimo, fundentem aquam, &c.* Vide Senator. lib. 8. Epiſt. 33.

2. FONS, Vas, in quo aqua ad Miſſæ ſacrificium ponitur. Ordo Romanus: *Subdiaconus accipit Fontem de manu Archiparaphoniſtæ, & defert Archidiacono, & ille ex amula infundit, faciens crucem in calicem.* Occurrunt hæc verba ſemel ac iterum. Vetus Scheda apud Browerum lib. 8. Annal. Trevir. n. 114. *Offertorium aureum gemmatum cum patina, Fontem aureum cum gemmis, pavonem auro, & margaritis diſtinctum.*

¶ FONS, Piſcina, ubi Sacerdotes lavant manus antequam ſacra faciant. Synodus Valent. an. 1590. *Præcipimus Fontem ad abluendas Sacerdotum manus, qui ſe ad Miſſam celebrandam accingunt, præparari, qui vel parieti infixus, vel penſilis aquam præbeat cum linoſtina palla.*

FONTIUM ADORATIO interdicta paſſim legitur in Conciliis, Autiſiodor. c. 3. Nannetenſi c. 23. Arelat. II. can. 23. Toletano XII. can. 11. apud Burchard. lib. 1. cap. 94. interrog. 41. in Legib. Longob. lib. 2. tit. 38. §. 1. &c. Hinc *Fonticolæ*, apud Cyprianum in Vita S. Cæſarii Arelat. &c. Vide Cluverium lib. 1. Germ. antiq. cap. 34.

¶ FONSACCAR. Vide *Foſſinagar.*

¶ FONSADERA, pro *Foſſadera*, ut *Fonſatum* pro *Foſſatum*, Præſtatio pecuniaria, Exercitus. Vide in utraque voce. Charta Ferrandi Reg. Caſtellæ ann. 1217. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 521. *Habitatores tamen illarum ab omni Fonſato regio abſoluti, pro ipſa abſolutione perſolvant vobis veſtræque eccleſiæ Fonſaderam, omnia jura ad Regem ſpectantia vobis nihilominus fideliter perſolvendo.*

¶ FONSEYUS REDDITUS, Gall. *Rente Fonciere*, Vectigal quotannis pendendum fundi domino. Obituarium MS. Eccleſiæ Morin. fol. 32. verſo: *Tenebitur etiam dictus Capellanus ad Redditus Fonſeyos dictarum terrarum domino temporali perſolvendum.*

¶ FONSSERIA JUSTITIA, Gall. *Juſtice Fonciere*, Juriſdictio minor, inermis. Tabularium S. Cornelii Compendienſis: *Ipſos Religioſos jus habere percipiendi in dicta villa de Compendio in eorum terra & Juſtitia Fonſſeria jus foragii, &c.*

¶ FONSUS, pro *Fundus.* Chartular. S. Vandregeſ. to. 2. p. 1504. *Totum Fonſum prædictæ hæreditatis ... tenemur defendere.*

FONTAGIUM. Charta Odonis Archiepiſc. Rotomag. M. Jul. an. 1266. in Tabulario Normannico ſignato P. ex Camera Computor. Pariſ. *Terræ arabiles, vineæ, modiationes vini, prata, nemora, varrennæ, Fontagium, redditus in frumento, avena, llado communi, &c.*

FONTALIA, Fontes, rivi à fontibus profluentes, in Charta an 1180. apud Petrum Mariam Campum in Hiſt. Eccl. Placentinæ in Regeſto 2. part. n. 29. *Item de omnibus ſurtuminibus & Fontaliis, quæ ſunt & naſcuntur apud clauſos de Oltoe, &c.*

¶ FONTALIS, Capitalis, unde quid quaſi à fonte originem habet. Capitulum Generale Ciſterc. an. 1322. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 1509. *Inprimis, quia Pariſienſium ſcholarium honorabilis Univerſitas .... tamquam quoddam virtutis & ſapientiæ Fontale principium ſui luminis radios ubique diffundens mundum illuminat univerſum, &c. Fontalis aqua*, E fonte fluens, in Vita S. Himelini Preſbyteri, Martii to. 2. p. 47.

¶ FONTAMEN, *Ortus aquæ intelligendi ſunt.* Papias. Vide *Fontana.*

FONTANA, Fons, *Fontaine*: Italis, *Fontana.* Papias: *Fontamina, ſunt Fontanæ.* Joan. de Janua: *Fontana idem eſt quod fons. Ad Fontanas adorare*, in Lege Longob. l. 2. tit. 38. §. 1. *Fontana aquæ vivæ*, in veteri Charta apud Ughellum to. 1. p. 1099. Occurrit præterea apud Innocentium Gromaticum, & in Vita S. Condedi cap. 1. [necnon in Gregorii Monachi Chronico Farfenſi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 612.] *Fontanea ſcaturigo*, apud Solinum.

¶ FONTANILIS, Fons, ut opinor. Præceptum Caroli C. an. 869. pro Monaſterio Arulenſi inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 152. col. 1. *Et ſuper fluvium Fullonicas cella S. Martini cum ipſo Fontanile, juxta præfatum Monaſterium cella S. Quintini Martyris cum balneis. Fontanalis* Vitruvio, & *Fontinalis* Plauto, idem eſt quod Plinio *Fontanus*; Qui è fonte eſt, vel ſpectans fontem.

¶ FONTANUS, Eadem notione. Scriptura Monaſterii S. Vincentii *del Pino*, inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 168. col. 1. *Et pergit per Toldanos uſque ad Panton, & item ad Caſtelium, & item per iter Ambaria & per Fontanum, & vadit per illo monte de Linaru.* Conchubranus in Vita S. Moduennæ, Julii to. 2. pag. 311. *Haurite nunc feſtinanter aquam de S. Movennæ Fontano, & implete, cupas.*

¶ FONTELLUCCIA, Fonticulus. Vita B. Guidonis de Cortono, Junii to. 2. pag. 603. *Ipſe autem recordatus Fontelluccia, unde, cum veniebat Cortonam, ſolitus erat bibere.*

¶ FONTENARIUS, Præfectus fontium, Gall. *Fontenier*, in Actis S. Franciſci de Paula, April. tom. 1. pag. 149.

¶ FONTENELLA, Fonticulus, ut arbitror. Charta Willelmi *de Kemmont* an. 1256. ex Chartulario S. Vandreg. tom. 1. pag. 413. *Conceſſi Roberto le Telier unam pechiam prati ſitam in parrochia de Fon-*

tibus:... aboutantem ex uno bouto ad Fontenellam de Brandeancourt, & ex alio ad Fontenellam dicti Abbatis.

¶ FONTICUS. Vide in *Funda.*

FOOTEGELD, Pedis redemptio: vox Saxon. ex ꝼooꞇe, pes, & ᵹelꝺ, mulcta. In Aſſiſa foreſtæ *de Pikring* 10. Edw. III. quidam ſe quietum clamavit de *Footegeld*, id eſt, ut canes infra metas foreſtæ *inexpeditatos* cuſtodiret, ſine amerciamento, fine, vel forisfactura: & allocatur ei præterea, quod ita conceſſum eſſet alicui majorum ejus.

FOTGELDUM, in Monaſtico Angl. to. 1. p. 192.

FOTEGELDUM, in to. 2. p. 827. Vide *Expeditare.*

¶ FORACULUM, Τέρετρον, i. *Terebra.* Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. & Supplem. Antiquarii. Vide *Taratrum.*

FORADE. Vide *Forathe.*

FORAGARE, FORAGINARE. Vide *Fodrum.*

¶ FORAGERIUS. Vide in *Forum.*

1. FORAGIUM: Jus, quod domino feudi competit, non pro *perforatione* dolii vinarii, ex quo vinum promitur ad vendendum in popinis, ut quidam volunt; ſed pro pretio à domino impoſito vino, quod à Tabernariis & Cauponibus diſtrahitur. Charta Ivonis Abb. S. Dionyſii an. 1169. *Foragium hominum curſim vel in tranſitu in villa vina vendentium habebit &c.* Charta an. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Qui vinum vendiderit, dabit de dolio vini ſextarium ad Foragium.* Conſuetudo Lorriacenſis an. 1187. *Et de vino ſuo, quod de vineis ſuis habuerit, Foragium non quoque reddet.* Verſus antiqui apud Couſinum lib. 1. Hiſtor. Tornacenſis pag. 324.

> *Tradita Canonicis à Rege Foragia vini*
> *Diſtribuunt illis æqua ratione miniſtri.*

Charta Willelmi Caſtellani S. Audomari in Chronico Andrenſi pag. 527. *De Foragio videlicet totius vini; quod ad uſus proprios Eccleſia Andrenſis .... comparavit.* Areſta ann. 1295. in Regeſto Parlamenti B. fol. 107. *Cum ipſi ex dono Regum Franciæ, ut dicebant, Foragium habeant in civitate Tornacenſi de quolibet dolio vendito certam portionem ſeu menſuram vini, &c.* Charta anni 1166. in Tabul. S. Dionyſii de Nogento: *Si aliquis hominum, qui Vicecomiti Foragium ſemel dederit in aliena terra manens, ſi ſe ad manendum in territorio S. Sepulcri tranſtulerit, Vicecomes Foragium ſuum de eodem & ibidem habebit, quamdiu vineas, quas tunc temporis habebat, tenuerit.* [Litteræ Roberti Abbatis S. Columbæ Senon. an. 1231. ex Tabul. Sangerm. *Habebamus præterea in dicta villa hoſpites & rotagium, videlicet duos denarios pro unaquaque quadrigata vini, & Foragium, ſcilicet unum ſextarium vini de quolibet dolio, quod venditioni exponebatur.* Charta P. Abbatis Compend. ex Chartul. ejuſdem Monaſt. *Dedimus etiam atque conceſſimus prædicto Petro clerico noſtro jus integrum, quod habebamus,... in dicta domo, videlicet roagia, Foragia, vintragia.*] Philippus *Mouskes* in Hiſt. Fr. MS.

> *Et s'eut la vouerie auſi,*
> *Et les Forages leur guerpi,*
> *De vin, de cervoiſe, & de miés,*
> *Quel kil ſoient noviaus u viés.*

Charta Philippi Comitis Flandriæ apud Hemeræum pag. 45. & 168. *Juſtitiam Laicalem ... & teloneum, & Fuer vini.* Infra *Foragium* dicitur. Magnum Tabularium Corbeienſe: *Li Abbés fait mettre Fuer es vins con vent à broke, quant meſtier eſt. Forum vini*, in Charta Pacis oppidi Faræ an. 1207. apud Thomaſſerium in Conſuet. Bituric. p. 437. De foragio & jure foragii agunt Fleta lib. 2. cap. 73. §. 9. Hemeræus in Auguſta Viromand. pag. 109. 179. 180. 259. Doubletus in Hiſt. Monaſt. S. Dionyſii pag. 434. 907. Loiſellus in Hiſt. Bellovacenſi pag. 274. Raguellus in Juribus Regiis verbo *Forage*, &c. Vide [*Afforagium*,] *Forum*, *Pertuſagium.*

FORATAGIA VINI, apud Laurentium de Leodio in Hiſt. Epiſcopor. Virdunenſium pag. 288. niſi legendum ſit *Foragia*, quod puto. [Vide *Pugillus.*]

¶ 2. FORAGIUM, Alia notione, in *Fodrum.*

FORAGO, in Gloſſis Iſid. *Trames diverſi coloris.* Papiæ: *Nota in textura, ſignificans cujuſcunque diei opus.* [Feſtus: *Forago, Filum quo textrices diurnum opus diſtinguunt, à furando dictum*, vel ut habet Perottus *à forando*: quod præſtare videtur.] Ugutio & Joan. de Janua: *Forago, A foris dicitur illud filum alterius coloris, quod mulier ponit in capite, vel in fine, vel in latere telæ, ad diſtinctionem vel ornatum faciendum.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Forago, Licel, liſiere de drap ou de tolle.*] Vide *Farrago.*

1. FORALE, Pars currus, lignum ſcilicet perforatum, in quo ponuntur *furcalia.* Ita Interpres Joannis de Garlandia in Synonymis:

> *Temo, longale, trabale, furcale, Forale.*

2. FORALE. Wichbild Magdegurgenſe art. 9. §. 2. *Idque ſignum hucuſque ſervatur, ubi civitates vel Foralia noviter fundantur.* Legendum puto, *Fortalitia*, munitiones, caſtra; niſi *Foralia* ſint nundinæ, vel fora publica.

☞ Certe pro Tributo quod ex *foris* ſeu nundinis vel *placitis* percipitur, occurrit in Litteris Henrici Epiſcopi Leodienſis pro Monaſt. S. Huberti apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 518. *Confirmamus Deo & S. Huberto .... legalem donationem præfati allodii, cum familia & omnibus ejus utilitatibus & appenditiis, ſcilicet terris cultis & incultis, pratis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus & piſcatura, banno, latrone, Foralibus & placitis, abſque venatione quam ſolummodo uſibus meis propriis retinui.* Cantatorium MS. ex Abbatia S. Huberti fol. 3. *Cujus omnes juſticias, theloneum, bannum, comitatum, latronem, Foralia, vel cujuſcumque placiti queſtum vel querelas ex antiquo more poteſtativo jure obtinuit.* Apertius vero

¶ FORALE JUS dicitur in Charta Ottonis II. Imper. pro Eccleſia Leodienſi an. 983. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 332. *Quicquid videlicet ex coëmtione animalium, vel ex omni genere tam veſtium quam ferri & metallorum, vel ex reditu navium, vel ex omnium commercio vectigalium, vel ex Jure Forali, vel diſtricto judiciali poſſit provenire.*

1. FORALIS, *Ager optimus*, Papiæ.

¶ 2. FORALIS, Forenſis. Gregor. M. lib. 4. Epiſt. 67. *Sicut ſtudii noſtri eſſe condecet à litigiis Foralibus monachos ſubmovere, ut divinis monaſteriis pie ac ſolerter invigilent.* Occurrit rurſum Epiſt. 62.

¶ FORALITIUS. Vide *Faralitius.*

¶ FORAMEN, Feneſtra. Vita S. Boniti Epiſcopi Arvern. ſæc. 3. Bened. part. 1. pag. 94. *Inter nemoroſa pomarii ſiſtunt infra biquadrum clauſtra gemina munitione, crebriſque arcuum maceriæ Foraminibus manent.*

FORAMINARE, Perforare. Utitur Sidonius lib. 1. Epiſt. 5. lib. 3. Epiſt. 3.

¶ FORAMINOSUS, Foraminibus pertuſus, apud Tertull. de Patient. cap. 14.

¶ FORAMINULENTUS, Eadem notione, apud Hermol. in 2. Poſter. Paraph. cap. 14.

FORANEITAS, dicitur de Canonico, qui *foraneus* eſt, ſeu qui non facit reſidentiam. [Statuta Goſ-

vini Epiſc. Tornacenſis an. 1209. tom. 3. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 50. *Statuimus ut quicumque Foraneus erit ab eccleſia portando oneri diei & æſtus ſe ſubtrahens, ei ſtipendia ſubſequantur* (f. ſubſecentur) *ut de toto beneficio quod habet in eccleſia* (non) *amplius quam viginti ſolidos in anno Foraneitatis ſuæ ſe noverit recepturum; quicumque autem de Foraneis ſtationarius eſſe voluerit, oportet ut per* 40. *dies ante nativitatem B. Joannis Baptiſtæ certum faciat Capitulum quod ſuam facturus veniet ſtationem in feſto prædicto, ita quod ſi poſtmodum veniens toto anno ſervierit, tamen Foraneus habeatur & Foraneitatis legem ſubeat.*] Charta Petri Epiſcopi Meldenſis an. 1245. ex Tabulario Eccleſiæ Meldenſis fol. 48. *Privilegiis ſuper his dictæ Eccleſiæ conceſſis... ſuper reſidentia & Foraneitate præbendarum, & perceptione fructuum earundem taliter duximus ordinandum.* Infra: *Si vero facta prima reſidentia Canonicus non habitus pro Foraneo poſt Kalendas Apriles ceſſerit, vel deceſſerit, &c.* Quid vero proprie ſit *Foraneitas*, docet vetus Statutum Eccleſiæ Trecenſis apud Camuſatum pag. 150. *Si abſentes Canonici reſidentiam non fecerint per medietatem unius anni integre, dicti Canonici, qui dictam reſidentiam non fecerint, tenentur ſolvere* 100. *ſolid. Celerario Eccleſiæ, totiens, quotiens defecerint in dicta reſidentia facienda. Et ſi defecerint per unam diem de dicta reſidentia facienda, nihilominus debent ſolvere dictos* 100. *ſolidos. Et vocatur iſta ſervitus, ſeu hujuſmodi redhibentia, Foraneitas.* Charta an. 1217. in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis n. 228. *Nihil autem habeat de pane & vino pro annualibus de Foraneitatibus, hoc eſt, de fructibus præbendarum foraneorum Canonicorum, &c.* Vide ibid. Ch. 314. [Tabular. Epiſcopat. Ambian. an. 1281. fol. 26.] Hemeræum in Auguſta Viromand. ann. 1159. 1230. & Jacobum Petitum poſt Pœnitentiale Theodori pag. 442. 444.

¶ 1. FORANEUS, Canonicus qui non facit reſidentiam. Acta Viſitationis S. Petri Lovanienſis an. 1230. apud Martenium to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1243. *Volumus quod Canonici veſtri univerſi & ſinguli reſidentiam faciant, aut ſi quis Foraneus fuerit tantum tertiam partem præbendæ ſuæ percipiat.* Occurrit paſſim. Vide *Foraneitas.*

¶ 2. FORANEUS, in Vocabulario Juris utriuſque, *dicitur, qui forum tenet, vel de foro venit.* Galli vocant *Marchand Forain*, eum qui extra patriam propriam merces ſuas exportat.

¶ 3. FORANEUS, Exterior. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. LXVIII. *Contineat videlicet* (cordula ſigilli) *quinque faſcias vel vias in longum, quarum tres Foraneæ, ſcilicet duæ & una media ſint coloris crocei, aliæ vero duæ quæ erunt ſcilicet inter utramque Foraneam & mediam erunt coloris rubei.*

¶ FORANEUS DECANUS, in Concilio Tarracon. an. 1591. Idem qui Gallis *Doien rural*, Qui ruri habitat ſeu extra urbem Epiſcopalem.

¶ 1. FORARIA, FORRERIA, Officium *Forrerii*, ſeu Metatoris hoſpitiorum, in curia Dalphini Vien. Ordinat. an. 1340. de Officiis domus Dalphin. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 392. *Faciat* (Magiſter hoſpitii) *cum theſaurariis ipſis, vel altero ipſorum, inventarium de omnibus ac ſingulis paramentis... & munitionibus quibuſcumque capellæ & cameræ noſtrarum, ac panateriæ, botelleriæ, coquinæ, fructuariæ, mareſcalciæ, & Foraria, quæ in eis conſiſtunt ad præſens.* Ibid. p. 272. *Pro Forrerio* LI. *unc.* XIV. *taren.* II. *grana.* In Onomaſtico ad calcem tomi 1. Actorum SS. Aprilis *Foraria* dicitur ipſa metatio hoſpitiorum. Vide *Forerius.*

2. FORARIA, FORERIA. Liber Inquiſitionum Alfonſi III. Reg. Caſtil. apud Cordoſum in Hagiologio Luſitano: *Dixit, quod Ferdinandus Canellas comparavit tempore D. Regis Sancii, avi iſtius Regis villam de Pinhiero, & Forariam de Caballacia, &c.* Ubi Brandaon. lib. 3. Monarch. Luſitan. cap. 2. ubi idem refertur, vertit, *que era Foreira a de caballacia.* [Charta XI. circ. ſæculi ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rothomag. *Sciant præſentes & futuri, quod ego Robertus de Obſaurvilla... donavi Eccleſiæ S. Mariæ Becci Foreriam quinque dorlorum prati.* Charta an. 1283. ex eodem Archivo. *Charta Roberti de Aubervilla, de Foraria quinque dorlorum prati de Nés.* Charta Laurentii Abbat. Centulenſis an. 1180. in Tabulario ejuſdem loci: *Campus unius ſextarii, & una Foraria quarterium ſeminaturæ. Forieres*, in Conſuet. Hannon. c. 53. Agri paſcendis animalibus deſtinati; à *Fodrum* ducta origine.]

FORARIUM, FORDARIUM, Idem quod *Foraria* 2. Monaſticum Angl. tom. 2. p. 279. *Et de dominico ſuo, Forarium, quod jacet juxta viam apud Northampton.* P. 1010. *Fordarium* idem videtur: *Apud Hoëſtreſiam unum Fordarium.*

FORAS, Extra, cum accuſativo. Decretio Childeberti Regis c. 4. *Et ſi Foras Eccleſiam capti fuerint, &c.* Capitulare ann. 779. cap. 19. *Foras marcham nemo mancipium vendat.* Adde cap. 20. Occurrit paſſim.

FORAS-MIXTOS. Capitulum 1. ad Legem Salicam c. 12. & Lex Longob. lib. 2. tit. 33. §. 6. *Ut nec colonus, nec fiſcalinus poſſit alicubi Foras-mixtos traditiones facere.* Ubi gloſſa interlinearis, *Foras-mixtos, i. extra conſervos.* Cavetur igitur hoc Statuto, ne quis colonus aut fiſcalinus donationem vel venditionem alteri faciat, quam conſervo, vel potius propinquo. Gloſſ. antiquæ MSS. *Propinqui, qui à femina veniunt, conſanguinei dicuntur. Propinquus mixto ſanguine, poſt adfinitate jungitur.* Vide Notas Steph. Baluzii ad Capitul. to. 2. p. 1061. 1184. ubi variantes lectiones deſcripſit.

☞ Aliam Lectionem exhibet Codex Guelferbytanus, quam ceteris meliorem genuinamque eſſe exiſtimat doctiſſimus Eccardus: *Ut nec colonus, nec fiſcalinus poſſit alicubi Foraſmitio traditionis facere.* Hæc pro ſuo more docte explanat vir eruditus, atque hanc vocem compoſitam cenſet à Germanica particula *For*, pro, & verbo *Smiten*, vel, ut olim pronuntiabant, *Mitan*, jacere, projicere; unde *Foraſmitio* idem eſt atque *werpitio* vel *gurpitio*. Solemne quippe erat Antiquis, cum rei alicujus poſſeſſione ſeſe exuebant, in ſignum traditionis ſymbolum aliquod projicere. Hac ergo lege, ſi Eccardo fides, cautum erat ne fiſcalini vel coloni aliquam traditionem facerent, ut pote qui nihil proprii poſſiderent. Verum errat Eccardus: ſupra enim obſervavimus fiſcalinos alios nude ſervos fuiſſe, alios jure liberorum potitos, atque adeo ipſis licitum fuiſſe mancipia & proprias terras alienare, modo tamen conſervis fiſcalinis. Hinc reſtituendum *Foras mitium* exiſtimo; ita ut ea lege fiſcalinis prohibeatur extra dominium illius cujus erant tenentes traditionem facere. Vocem *Mitium* ea notione accipiendam eſſe ſuo loco probabimus.

¶ FORASFACTUM. Vide in *Foriſfacere.*

FORASMURANEUS, Foras, ſeu extra muros, cui opponitur *Intramuraneus*, intra muros, de qua voce infra Gregorius Turon. lib. 5. cap. 11. *Gaviſus autem nuntio Pontifex, nocte ſancta Pentecoſtes vigiliis celebratis, ob baptiſmum Foraſmuraneum egreſſus eſt.*

¶ FORASTA, Silva, Gallice *Forêt*. Vide *Foreſta*.

¶ FORASTERIUS, Externus, extraneus, Ital. *Foreſtiere*. Statuta Maſſil. lib. 2. c. 30. *Ordinamus perpetuo firmiter obſervandum quod ſi aliquis extraneus ſeu Foraſterius, &c.* Acta SS. Junii to. 4. de ſanguine S. Joannis Baptiſtæ: *Hæc à religioſis & & à fidelibus, tam à Foraſteriis quam de Modoetia viris qui aderant, quando ſupraſcripta referebat, relatione audivi.* Occurrit præterea in Chronic. Modoet. apud Murator. to. 12. col. 1136.

FORASTICUS, Extraneus, Papiæ, *Exterior. Pugna Foraſtica*, in Epiſt. 3. S. Bonifacii Archiepiſc. Moguntini. *Preſbyter Foraſticus*, de quo ſuo loco. *Foraſtici homines: ſervi vel ancillæ Foraſticæ*, in Polyptycho S. Remigii Remenſis. Alibi: *Servi 11. & ancillæ 13. Forenſes ſcilicet, ſive accolæ, debentes lib. 1. ſol. 4. viri manſa tenentes, & accolæ, & Forenſes ſunt 228. debentes anno tertio pro paſto tot porculos.* Ibidem: *De terra Foraſtica culturæ 4. campi 2. recipientes ſemine ſpeltæ mod. 320.*

¶ FORASTOLLUM, FORASTOLUM, Pulpitum plicabile, quaſi à *Foras* & *Tollo*. Vetus Cerimoniale MS. B. M. Deauratæ: *Et dum eſt in Eccleſia ipſe tendit ad locum, ubi conſuetum eſt dicere Evangelium cotidie in Miſſis: & ibi inveniet Foraſtolum preparatum à gentibus ſacriſte cum panno conſueto in feſtis magnis apponi.* Et infra: *Interim dum iſta fiunt cantatur in Foraſtollo ad ordinationem Cantoris, &c.* Rurſum infra: *Ibi debent reperire Foraſtollum preparatum à gentibus ſacriſte.* Vide *Foreſtolium*.

FORASTUM. Vide *Foreſta*.

¶ FORATAGIUM. Vide *Foragium* 1.

¶ FORATANUS, Extraneus, Gall. *Forain*, *Etranger*. Ordinatio Conſilii civitatis Arelat. an. 1268. *Super facto beſtiarum Foratanorum & extraneorum & gardianorum per D. Raimundum de Organo, &c.*

FORATHE, vox Saxonica, compoſita ex ꝼoꞃ pro, & aðe, juramentum. Conſtitutiones Canuti Regis de foreſta cap. 1. 2. *Liberalis autem homo, id eſt, pægen, modo crimen ſuum non ſit intra majora, habeat fidelem hominem, qui poſſit pro eo jurare juramentum, i. Forathe.* Vetus Gloſſ. Saxon. *Foread*, perjuratio. *Forade* ſcribitur, in Legib. Henrici I. Reg. Angl. cap. ult.

FORATICUM, FORATICUS, Vectigal, idem quod *Foragium*. Charta Dagoberti Regis Fr. apud Doubletum p. 656. *Temonaticos, ceſpitaticos, pulveraticos, Foraticos, meſtaticos, &c.* Formulæ veteres c. 45. apud Bignon. *Nec nullas venditas, nec rodaticus, nec Foraticus, nec pontaticus, &c.* Alia Caroli Reg. ex Tabul. Moliſmenſi: *Et in Vetuero manſum dimidium, & Foraticum de camba una.* Alia Berengarii Epiſc. Virdunenſis apud Hugonem Abbatem Flaviniac. an. 951. *Et decimam Foratici noſtræ civitatis de vino.* Adde Aimoinum lib. 5. c. 10.

FORATORES. Vide *Fodrum*.

¶ FORATURA, FORRATURA, Pellitium, Gall. *Fourrure*. Charta Eduardi III. Regis Angliæ ann. 1337. apud Rymer. to. 4. p. 822. *Vaſa aurea, ſive argentea, coclearia, veſtes, anulos, jocalia, utenſilia, pannos, Foraturas, &c.* Acta S. Yvonis to. 4. Maii p. 578. *Quædam navis in qua erant Foraturæ multæ de variis, periclitata fuit & ſub aqua fere per tres dies ſtetit. Mercatores autem ipſam devoverunt D. Yvoni, quæ elevata fuit, & quod miraculum magnum videtur, Foraturæ illæ in nullo modo madefactæ nec deterioratæ fuerunt.* Conc. Terrac. IV. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 323. *Nec canonici, vel alii clerici de Capitulo Cathedralis Eccleſiæ portent in capuciis capparum de choro, quæ nigræ eſſe ſolent, Forraturam, niſi de variis griſiis, vel pellibus nigris.* Vide *Fodratura*.

FORATUS. Vide *Farratus*.

¶ FORBA, θυσία ἐγκύμονος βοὸς, *Mactatio gravidæ bovis.* Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. Eſt pro *Forda*, quo uſi ſunt Columella & Ovidius pro Bove prægnante; unde Varroni *Fordicidia*, Dies quibus boves prægnantes immolabantur.

¶ FORBANDITORIA NOTITIA, Inſtrumentum quo quis rem aliquam dimittit, atque ab ea foras eſſe ſeſe declarat. Notitia donationis factæ monaſter. S. Antonini in Ruthenis à Pipino Rege ann. 767. tom. 1. Hiſt. novæ Occitan. inter Inſtr. col. 23. *Notitia traditoria atque Forbanditoria peracta à domino Pipino Rege ſereniſſimo Francorum & Aquitanorum, in præſentia atque manu Fedanii Abbatis Eccleſiæ ſancti Antonini.*

FORBANNIRE, &c. Vide *Foriſbannire*.

FORBATOR, Armorum politor, ſamiarius, Gallice *Fourbiſſeur*. Leges Aluredi Regis c. 23. apud Bromptonum: *Si quis Forbator alicujus arma ſuſceperit ad purgandum, &c.* [Oriri videtur à veteri Franco *Furben*, Mundare, polire.] Vide Oct. Ferrarium in *Forbire*.

FORBATUDUS, dicitur ille, qui ab eo occiditur, quem per vim aggreſſus erat. Formulæ vett. cap. 29. apud Bignonium: *Hic juro.... quod homo aliquis nomine ille, ita factus, cum armis ſuis ſuper me venit, & colpus ſuper me miſit, & ſic mihi Dominus directum dedit, & tales colpus ei dedi, pro quibus ipſe mortuus eſt, & quod feci, ſuper me fecit, & ego hodie ipſum facio infra damnum* (Edit. Lindenbrog. habet *fordanno*) *& Forbatudum infra noctes 42. ſicut lex eſt & noſtra conſuetudo, apud tres alcarius, & 12. conlaudantes juraverunt, & linguas eorum legibus direxerunt.* Quibus quidem verbis reus cædis pollicetur, ſe juraturum duodecima manu, ac probaturum, eum, qui primus ſibi manus intulit, jure cæſum, ut qui *foris battiderit*, ſeu perperam & contra jus primus percuſſerit, [à Germanico *For*, Ante, prius, & *Battudus*, Percuſſor, à *Battere*, Cædere, percutere.] *Forbatudum* enim *facere*, eſt probare eum haud jure manus injeciſſe in alium. Formula alia: *Et ſic eſt veritas abſque ulla fraude vel conludio, & in ſua culpa ſecundum Legem Forbatudum fecit.* In Lege Ripuar. titul. 77. eſt *de homine Forbatudo*, ubi aggreſſor interfectus, dicitur *de vita Forfactus: Et tunc ante judicem in arabo conjuret, quod eum de vita Forfactum interfeciſſet.* Decretio Childeberti Regis c. 4. de raptore: *Qui autem edictum noſtrum auſus fuerit irrumpere: judex loci illius ſolatio collecto ipſum raptorem occidat, & jaceat Forbatudus.* Aliter de vocis *Forbatudi* origine cenſet Somnerus, aitque, vocem conflatam ex voce Saxonica ꝼoꞃ, quæ vim negandi habet, & baꞇuꞇuꞅ, quæ etymon habet ex baeꞇe vel boeꞇe, idemque ſonat, quod boꞇe, emenda, mulcta, ita ut *Forbatudus* is ſit, cujus mors nullam emendationem aut compoſitionem admittit.

¶ FORBENGE. Vide *Forfang*.

¶ FORBORA, vox Langobardica, Filius unicus. Leges Rotharis apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 26. col. 2. *Si quis dereliquerit filium unum, quod Forboram, & filios naturales unum aut plures, filius legitimus tollat duas portiones de patris ſubſtantia, naturales vero tertiam.* Cod. Eſten. habet, *Filium legitimum unum.* Idem habet Cod. Cathedralis Mutin. qui addit, *Quod eſt Furbornet.*

¶ 1. FORCA, *quam nunc Faliſcum appellamus, nunc Culter dicitur, alias Securis, qua Pontifices in ſacris utuntur.* Papias. Charta an. 1368. in Tabulario S. Victoris

Victoris Maſſil. *Molendinum cum una Forca de ferrò ferrata, &c.*

¶ 2. FORCA, Furca, patibulum, Gall. *Fourches.* Teſtament. Adelaidis Vicecomitiſſæ Narbon. an. 989. in Anecd. Marten. to. 1. col. 103. *Campum quem emi ſi in Aurucione ad ipſas Forcas.* Charta an. 1359. in Chartophylacio regio Regeſt. 90. n. 486. *Licentia Anthonio des Ongles data, ut poſſit habere judices & levare Forcas pro juſtitia ſua gubernanda.* Vide *Furca.*

¶ 3. FORCA, Vis, Gall. *Force.* Vide in *Fortia* 2.

¶ FORCAGIUM, FORCIAGIUM, *Fortagium, Fortiagium, Fortigium*, Voces, ſi bene conjecto, ejuſdem notionis, quæ exactionem ſignificant, forte ſic dictam, quod dominis ad arcium, quas *Fortias* vocabant, conſtructionem munitionemque exſolveretur. Charta Andreæ de Vitreio apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 212. *Dedi Majori-Monaſterio... decimas omnium meorum redditUum .... præter talliam meam & Forcagium.* Tabularium Eccleſiæ Maclovienſis: *Oliverius de Dinanno quitavi Burgenſibus S. Maclovii conſuetudinem & Forcagium lignorum merinſmentorum, quod ego capere faciebam in villa mea de Plancoit.* Hiſtor. Abbatiæ S. Albini Ord. Ciſterc. MS. per Guillelmum *Gauthier* cap. 6. *Gervaſia domina Dinanni exemit Guillelmum filium Radulphi ... ab omni exactione & tallia, couſtumiis, bocellagio, Forciagio.* Litteræ Johannis Regis Franc. an. 1354. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1470. *Retentis inſuper in præmiſſis donatis nobis & ſucceſſoribus noſtris Franciæ Regibus recognitione & homagio, ac ſuperioritate & reforto, & quod in villis, caſtris & locis prædictis, & aliis quibuſcumque dicti Comitatus, Fortagia & alia quæcumque ſubſidia indicere poterimus.* Teſtamentum Gaufridi *Tournemine* ann. 1264. ex Archivo S. Albini de Nemore: *Item volo, quod illa Fortiagia & auxilia, quæ levavi & poſui in parochia de Pludelia.... penitus dimittantur.* Litteræ Innocentii IV. PP. pro Monaſterio Calenſi in Tabulario ejuſdem loci: *Ut de iis quæ aliquotiens emere pro veſtris utilitatibus vos contigerit, nulli pedagia, winagia, rotatica, traverſa, roagia, peſagia, minagia & Fortigia, quæ pro hiis à ſæcularibus exiguntur, ſolvere teneamini, auctoritate vobis præſentium indulgemus.* Vide *Foriſcapium.*

¶ FORCAIADELLA. Vide *Fortia* 3.

¶ FORCAPIUM. Vide *Foriſcapium.*

¶ FORCARE, Vim inferre, Gall. *Forcer.* MS. Cod. Conſuetud. Toloſ. fol. 29. *Infra illos terminos ab ipſis dominis ſuis, vel dominabus, vel aliis pro eis, & illi tales homines, vel feminæ & res, animalia eorum nullatenus capiantur nec Forcentur.* Ibid. ſæpius occurrit. Vide *Forciare* in *Fortia* 2.

¶ FORCARIA, pro *Focaria*, Concubina. Statuta Eccleſiæ Andegav. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 524. *Et impudicitias quoque ſuas palam exercere non verentur, & plures tam Eccleſiaſtici quam ſæculares, ſinguli ſingulas in* (ſic) *ſuas Forcarias in domibus propriis & aliis publicis & honeſtis locis incameratas tenere & habere non pertimeſcunt.*

FORCELLETUM. Vide *Fortia* 3.

¶ FORCEPS, *Fabricæ corruptæ Forſices dicuntur.* Gl. Iſid. quæ ſic emendandæ ſunt ex Gloſſis MS. Regii: *Forceps, Fabri, qui corrupte Forſices dicuntur.* Iſid. Orig. 20. 13. *Forſices ſecundum etymologiam, ſi à filo dicuntur F ponitur, ut Forſices quæ ſunt ſartorum: ſi à pilo per P ut Forpiceps, quæ ſunt tonſorum: ſi ab accipiendo per C. ut Forcipes, eo quod formum capiant, quæ ſunt fabrorum. Formum enim dixerunt antiqui calidum.* Feſtus habet: *Forcipes dicuntur, quod his forma, hoc eſt, calida capiuntur.* Hæc ad emendationem Gloſſarum Iſid. cum *Forceps* Latinum ſit.

FORCIPES, quorum gemino dente componitur ignis in lychnis, inter vaſa ac miniſteria ſacra reponuntur à Durando lib. 1. Ration. c. 3. n. 29. [*Forcipes* etiam adhibitos reverentiæ cauſa ad tangendam ſacram Euchariſtiam, auctor eſt Macer in Hierolexic. Hinc idem eſſe quod Græci λαβίδα vocant, Latini *Cochlear* exiſtimat. Vide Gl. med. Græc. in voce Λαβὶς, & Lat. in *Cochlear.* In Synodo Limenſi an. 1586. *Forceps* dicitur Ferrum ad coquendum panem Euchariſticum.] Vide *Forſex.*

☞ *Forcipes* adhibiti in carnificinis Martyrum, qui triplicis ſpeciei diſtinguuntur. Conſule Baron. in Notis ad Martyrol. 26. Junii.

FORCEPS Oris, pro *Roſtro* avis, quod forcipis figuram referat, apud Radulfum in Miraculis S. Richardi Ciceſtr. Epiſc. num. 13. Vita S. Guthlaci Anachoretæ n. 11. *In quo matutinæ volucres avido Forcipe pipant.* [Adde num. 23. & 25.]

¶ FORCERIUM, Feretrum, Gall. *Biere, Cercueil.* Litteræ Clementis PP. pro Monaſterio S. Johannis Angeriac. ex Chartario ejuſd. loci: *Fratres Minores Forceria ſive arcas parochianorum Eccleſiæ dicti Monaſterii apud fratres ipſos eligentium ſepulturam, quæ cum corporibus non contigerit ſubterrari, infirmario dicti Monaſterii libere reddant.*

¶ FORCHA, Furca, Gall. *Fourche*, in Chartulario Compendienſi.

¶ FORCHEAPUM. Vide *Foriſcapium.*

¶ FORCHIA, Idem, ſi bene conjecto, quod jus manſionis, cum ſcilicet domini vel eorum miſſi aliquo divertebant *ad juſtitias faciendas.* Charta an. 1066. *Habeat medietatem leddarum quæ veniunt in civitate ſive per terram, ſive per aquam, medietatem cordæ & piſcationem Atacis, juſtitias, & balhias, & Forchias, & giſtos, & albergas, & acaptes, &c.* Vide *Furcia* & *Manſio.*

¶ FORCIA. Vide *Fortia.*

¶ FORCIAGIUM. Vide *Forcagium.*

¶ FORCIARE. Vide *Fortia* 2.

¶ FORCIPIUM, Radius brachii. Acta SS. Junii to. 3. p. 396. de S. Alena: *Atque uno ſpondili ſeu Forcipio conſimili brachii.*

FORCONSILIARE. Vide *Foriſconſiliare.*

FORDA. Ordinatio Mariſci Rameſienſis pag. 69. *Non liceat alicui de cætero facere damnas, aut Fordas, aut alia impedimenta in aliquibus landeis, watergangiis, foſſatis ſive aquagiis communibus in mariſco prædicto, &c.* Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 657. *Et tendit uſque ad magnam aquam de Ayr, & Fordales ejuſdem prati, quæ percutiunt ex una parte ſuper pratum hoſpitalis, &c.* Saxon. ꝼoꞃᵭ eſt amnis, vadum, trajectus. [Hinc Beda lib. 4. Hiſt. cap. 28. *Juxta fluvium Alnæ, in loco qui dicitur Adtwi-forda, quod ſignificat ad duplex vadum.* Inde etiam *Francfurtum* nomen habet, quia vadum eſt, quo Francorum tranſitus fuit in Sueviam ad Coloniam Francorum, quæ Franconia exinde dicta eſt, ut obſervat Schilter. in Gloſſ. Teuton.]

FORDANNO. Formula Lindenbrog. 160. *Et quod feci, ſuper me feci, & ego hodie ipſum facio Fordanno, & forbatudo infra noctes 42. ſicut lex & conſuetudo eſt.* Editio Bignonii pag. 245. habet hoc loco: *Et quod feci, ſuper me fecit, & ego hodie ipſum facio infra damnum & forbatudum infra noctes 42. &c.* Vide, quæ de hac voce commentatur Somnerus in Gloſſario Saxonic. verbo *Fordoen*, & *Otgilde*, ubi

ait Saxonibus ꝼoꞃꝺoen, eſſe *interimere*.

FORDARIUM. Vide *Forarium*.

FORDRO. Lex Ripuar. tit. 33. §. 4. *Quod ſi in ipſa hora, quando res intertiatur, reſponderit, quod Fordronem ſuum neſciat, &c.* i. auctorem rei venditæ, vel intertiatæ, [qui etiam tamquam ſuam poſtulat & repetit. Belgis *Vorderen*, auctore Junio in Notis ad Willeramum p. 88. eſt aliquem voce ciere ac jugi clamore, ut ſe ſiſtat, urgere. *Fordern* & *Fodern* eadem notione uſurpant Germani.]

FORE, pro *Eſſe*. Gregorius Turon. in Vita S. Maurilii Epiſc. Andeg. MS. c. 2. *Audiens autem ... in villa quadam .... fanum Fore antiquiſſimum diverſis idolorum culturis dedicatum, &c.* Adde c. 18. Fridegodus in S. Wilfrido cap. 16.

En qui confirmas Chriſtum Fore cunctipotentem.

Ditmarus l. 2. *In medium proſiliit, & Cunonem per omnia mentitum Fore coram omnibus dixit.* Occurrit paſſim. Vide Felicem Oſium in Notis ad Ottonem Morenam pag. 34.

FORE-CENSITI PRESBYTERI. Capitulare Pipini Regis Italiæ, editum à Steph. Baluzio cap. 36. *Ipſi* (Monachi) *in verbo tantum & veritate promittant, de quibus ſpecialiter Abbas adducunt Domino noſtro, deinde advocatis & Vicariis, Centenariis, ſive Forecenſiti Preſbyteri, atque cuncta generalitas populi, &c.* Iidem forte qui *Foraſtici*. Vide *Preſbyter Foraſticus* in *Preſbyter*.

FOREFACERE, FOREFACTUM, &c. Vide *Forisfacere*.

¶ FOREFENG. Vide *Forfang*.

¶ FOREGIUM, Idem quod ſupra *Foragium*, Jus Domino debitum pro impoſitione pretii vini diſtrahendi. Charta anni 1238. in Hiſtor. Mediani Monaſt. p. 316. *De Foregiis vero jam dictæ villæ, quæ ita vulgo dicuntur, & de gallinis & de denariis & de panibus utraque pars medietatem ſibi ex integro retinebit.*

¶ FORELLUS, Vagina, Gallice *Fourreau*, ut reor. Chartularium V. S. Vedaſti p. 268. *Domus Seyberti Scabini feodus eſt: debet hominium, juſtitiam & ad cambucam Abbatis Forellum.*

¶ FORENCISUS, f. pro *Forinſecus*, Exterus. *Cum magna multitudine navigii in Forenciſis inſulis Scotiæ applicuit*, apud Rymerum to. 1. pag. 772. Vide *Forinſeci*.

FORENSES, Extranei, in Hiſt. Cortuſior l. 1. c. 11. & alibi *Foreſi*, Bocaccio.

FORENSES HOMINES, qui vulgo *Albani*, ſeu *Aubains*, Alienigenæ, in veteri Notitia apud Loiſellum in Hiſt. Bellovacenſi pag. 248. Vide *Preſbyter Forenſis*.

¶ FORENSIS, ut *Feria*, Hebdomadis dies. Diarium belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 131. *Anno Domini 1415. currente Forenſi 4°. ante Dominicam Palmarum, quæ erat dies 20. menſis Martii, &c.* Occurrit iterum pag. 127. & 131.

¶ FORENSIS BURGUS, Gall. *Fauxbourg*, quia foras ſeu extra civitatem. Chronic. MS. S. Medardi Sueſſion. inter Valeſiana, ad ann. 1240. *Ipſi vero appropinquantes civitati Carcaſonæ à Burgenſibus & illis qui manebant in Burgo Forenſi, intus nocte per traditionem ſunt intromiſſi: civitatem vero & illos qui intus erant & cuſtodes Regis in craſtino obſederunt.... Ipſi vero Albigenſes ab obſidione recedentes totum Forenſem Burgum inclitum Carcaſonæ igne combuſſerunt.*

¶ FORENSITUS, quaſi *Foras ſitus*, Proſcriptus, *bannitus*. Sententia D. Dalphini contra Franciſcum de Bardoneſchia lata an. 1334. Hiſt. Dalph. to. 2. p. 258. col. 2. *Et ſi aliqui Forenſiti, unus, duo vel plures ipſum Franciſcum ceperint mortuum vel vivum & Curiæ noſtræ reddiderint, ipſis parcimus & bona ſua reddimus eiſdem ex nunc; & ſi banniti vel alias in contumacia vel indignatione noſtra fuerint, capientes ſeu capi facientes eumdem Franciſcum, bannum & contumaciam & noſtram gratiam ex nunc, prout ex tunc, remittimus & reſtituimus eiſdem bona ipſorum, &c.* Vide *Foreſtare*, 1. & *Foriſſiti*.

FORERA, vox Agrimenſorum, apud quos in agrorum diſtinctionibus pars ea dicitur, quæ latus ſuum alterius fini, fronti ſeu capiti opponit. In campis arabilibus ſulcos habet tranſverſos, ſulcis terræ ſeu quarentenæ impingentis, hoc eſt, ut vocant, *abuttantis*, *terra tranſverſalis*, *&c.* Spelman. [Charta an. 47. Edwardi III. Reg. Angl. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Uno capite abuttante ſuper Foreram Rogeri Attecaſtel.* Charta an. 1258. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 88. *Quatuor ſellions ſuper Oſolviſloneſly; & duas Foreras ſuper le Grob, &c.*]

¶ FORRERIA, Eadem notione. Charta an. 1348. apud Kennett. in Antiquit. Ambroſden. p. 469. *Fuit ſeiſitus in manerio domini de una Forreria & III ... terræ ſuper Alcheſtre.*

¶ FORERIUS. Vide in *Fodrum*.

¶ FORES, pro *Fori*, leges, conſuetudines. *Secundum Fores & conſuetudines*, apud Rymerum to. 3. pag. 224. col. 2. ſed alibi, *Secundum Foros & conſuetudines*. Vide *Forus* 2.

¶ FORES REGIS, Curia. Charta Udalrici Epiſc. Auguſt. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. pag. 477. *Huic Irminhardo in exterioribus rebus prudenter converſanti, & dignis meritis ſuis bonam famam in contiguis partibus & in Regis Foribus promerenti, placuit ut aliquod remedium ſuæ animæ præpararet.*

¶ FORESCHETA. Vide *Forſchet*.

FORESCUM. Fori Morlanenſes cap. 12. *Item ſtatuo, quod aliquis iſtius villæ non capiatur pro aliquo Foreſco, ſi fidejuſſores dare poterit.* Ubi videtur legendum *Forefacto*.

¶ FORESICUM, pro *Forisfactum*. Litteræ Epiſcopi Butuntini ad Maſſilienſes 13. Octob. Indict. 3. *Si qua ſunt dampna illata per gentes Regis Aragonum aut Foreſica ... procurarent quod fieret eſmenda.*

FORESNI. Titulus 2. Legis Friſior. *Foreſni* inſcribitur, ſeu *Forreſni*, ut habet Editio Heroldi: ubi agitur de iis, qui alios *exponunt ad occidendum*, i. elocant, vel adſciſcunt, ex quo Sikama legendum cenſet *Forreedniſſe*, id eſt, de proditione.

FORESTA, FORESTE, FORESTUS, &c. Saltus, ſilva, nemus: Cambro-Britannis, qui, ut aiunt, priſcam linguam Gallicam & Britannicam retinent, *Fforeſt*, [Germanis *Forſt*.] Lindwodo, *Foreſta* eſt, *ubi ſunt feræ non incluſæ*; *Parcus*, *locus*, *ubi ſunt feræ incluſæ*. Ockamus cap. *Quid Regis Foreſta eſt? Foreſta eſt tuta ferarum manſio, non quarumlibet, ſed ſilveſtrium, non quibuſlibet in locis, ſed certis, & idoneis, unde Foreſta, E mutata in O, quaſi Fereſta, hoc eſt, ferarum ſtatio.* Eadem habet liber Niger Scacarii Anglici, cujus auctor creditur Gervaſius Tilleberienſis, apud Spelmannum. Alii, quod *foris ſtent*, foreſtas dictas putant. [Vide Menagium in Dictionario Etymol. Gallic.]

FORESTE. Vita S. Gudilæ Virg. n. 39. *Per circumadjacentem Foreſtem exturbabat rapidas feras à ſedibus ſuis.* Occurrit præterea hæc vox apud Laurentium Leodienſem in Epiſcopis Virdun. p. 323. in Charta Childerici Regis apud Bolland. 1. Febr. pag. 235. [In Charta Bertradæ ann. 722. inter Probat. Hiſt. Lotharing. to. 1. col. 269. in Præcepto Lotharii Regis an. 861. apud Marten. to. 1.

Ampliſſ. Collect. col. 178.] in Charta Caroli Simplicis apud Miræum in Diplomat. Belg. l. 2. cap. 17. [in Charta an. 1040. apud Mabill. tom. 4. Annal. pag. 733.] & alibi paſſim.

¶ Forastium. Charta Conradi II. Imp. pro Eccleſia Cathedrali Camerac. an. 1146. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 181. *Foraſtium etiam tendens in longitudine à Sanaſionis monte uſque ad illum locum, ubi duæ Helpræ cadunt in Sambram.*

Forastum, & Forestum, apud Baldricum in Chr. Cameracenſi lib. 1. cap. 108. Ditmarum lib. 3. pag. 27. in Charta Caroli M. [in Præcepto Ottonis I. imper. an. 945. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 285. in Tabular. S. Mauritii *de Carnoet*, & Kemperlegienſi, Miræum tom. 2. Diplom. Belg. pag. 1128.] apud Crantzium in Metrop. lib. 1. c. 2. in Privilegiis Eccleſiæ Hamaburg. pag. 186. &c.

Foresta, [in Edicto Philippi Pulcri an. 1302. apud D. *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. p. 455.] apud Perardum in Burgundicis pag. 28.

Forestus, in Capitulari de Villis cap. 11. [in Charta an. 1300. apud Ludewig. to. 6. p. 40.] apud Ditmarum lib. ult. pag. 110. &c.

Forasta, in Chartis Alemannicis Goldaſti c. 31.

¶ Forestia. Charta Adæ Dominæ de Firmitate Anſculfi pro Monaſt. Rodolienſi *(Reuil)* ex Archivo ejuſdem: *Et quicquid præfati Monachi pari modo in eiſdem locis poterunt juſte & legaliter acquirere, ſine extirpatione Foreſtiarum.*

Foreste Dominicum, Silva Regia, in Lege Longob. lib. 1. tit. 22. §. 7. & apud Eginhardum Epiſt. 7. & in Charta Ludovici Pii Imperatoris apud Ughellum to. 5. pag. 618. *Foreſtes*, in eadem Lege Longob. lib. 3. tit. 35. [in Charta Caroli M. an. 20. regni ejus.] *Silvæ ad Regem pertinentes*, in Vita S. Richarii, ſilvæ ſcilicet majores, quas Principes ſibi reſervabant, quo in iis, certis anni tempeſtatibus, venationi indulgerent, quæ aliis prorſus in iis erat interdicta: adeo ut Guntrannus Rex Chundonem Cubicularium Regium, qui bubalum venando in Voſago occiderat, morte mulctarit, ut refert Gregorius Turon. lib. 10. cap. 10. Sed & ipſis Regum filiis in iis venari fas non erat, quod exerte habetur in Capitulis Caroli C. tit. 43. cap. 32. cujus locum hic afferam, quod aliquot foreſtarum dominicarum nomina & ſitus prodat: *In quibus ex noſtris palatiis filius noſter, ſi neceſſitas non fuerit, morari, vel in quibus Foreſtibus venationem exercere non debeat. Cariſiacus penitus cum Foreſtibus excipitur. Silvacus cum toto Laudunenſi ſimiliter. Compendium cum Cauſia ſimiliter. Salmotiacus ſimiliter. In Odreia villa porcos non accipiat: & non ibi caciet, niſi in tranſeundo. In Attiniaco parum caciet. In Verno porcos accipiat tantum. Arduenna penitus excipitur, niſi in tranſeundo, & villæ ad ſervitium noſtrum ſimiliter. In Ligurio porcos & feramina accipiat. Ariſtallum cum Foreſte penitus excipitur. In Lens, & Wara, & Aſtenido, & feramina & porcos capere poteſt. In Rugituſit, in Scadebolt, & in Launiſ, tantummodo in tranſitu, & ſicut minus poteſt. In Criſiaco ſimiliter. In Liſgo porcos tantum accipiat. Ut Adelelmus de Foreſtibus diligenter ſciat, quot porci & feramina in unaquaque à filio noſtro caciata fuerint.* Adde Capitulare 1. Caroli Mag. an. 802. cap. 39. Atque ut aliquid de foreſtis iſtis Regiis ibi recenſitis adnotem,

Cariſiacum, locum hodie *Kierſi ſur Oyſe* nominari in pago Sueſſionenſi, multis probaturus eſt propediem vir doctiſſimus Jo. Mabillonius, ubi celeberrimum extitit regium palatium: & ab eo haud procul *Foreſte*, ſeu ſilva, in qua *Ludovicum Pium ex more autumnalem venationem compleviſſe* an. 820. refert Eginhardus in Annalib.

Silvacum, in Laudunenſi pago, locum hodie *Selve* dictum, haud procul Fara oppido, ubi eſt Vedogienſis ſilva, ſtatuit idem Mabillonius.

Venationis Regum in *Cauſia* ſilva, quæ & *Cotia* Scriptoribus paſſim, ad Compendium, meminerunt Gregorius Turon. lib. 4. cap. 21. Fortunatus in Vita S. Medardi, Geſta Regum Francor. cap. 29. &c. Hodie *Foreſt de Compiegne* appellatur.

Quæ *Odreia* villa hic appellatur, *Audriaca* dicitur in Annalibus Francorum Bertinianis annis 865. 867. 871. 873. 878. & apud Eginhardum Epiſt. 52. *Odriacum* & *Hodricium*, in Chartis Dagoberti & Caroli M. apud Doubletum pag. 676. 721. ſtatuiturque inter Ambianos & Atrebates, quam quidem eamdem eſſe cum *Ariaco*, vulgo *Aire*, multis probavit Malbrancus lib. 5. de Morin. cap. 4. 9. 11. 13. 14. 15. 16. lib. 7. c. 58. cui adjacet ingens ſilva, quam *Vaſtlau*, ſeu vaſtum ſaltum vocant.

De *Attiniaco* & *Verno* Palatiis, quibus adjunctæ fuere ſilvæ regiæ, quædam adnotamus, ubi de Palatiis regiis. *Broili ad Attiniacum Palatium* meminit Capitulare triplex Caroli Mag. ann. 808. cap. 10.

Venationis regiæ in *Ardenna*, ſeu *Arduenna* ſilva crebra mentio eſt in Annalibus Francorum ann. 802. 804. 813. 819. 822. 823.

Ariſtalli, ſeu *Heriſtalli* Palatii mentio pariter non ſemel occurrit in iiſdem Annalibus.

Lens etiamnum habetur oppidulum in Atrebatibus.

Aſtenidum videtur eſſe *Satanacum* in Lotharingia, quod *Aſtenai* olim, nunc *Stenai* dicitur.

Criſciacus etiamnum nomen retinet in Comitatu Pontivi, hodie *Creſci*, cui adjacet ingens ejuſdem nominis *Foreſte*. *Criſcecus villa in Pontio*, apud Fredegarium cap. 96. *Criſciagus*, in Geſtis Regum Franc. cap. 45. *Criſciacenſis ſilva* in Vita S. Richarii.

Aquiſgranenſis foreſtis meminit Charta Caroli M. pro Eccleſia Oſnabrugenſi an. 840.

Voſagi celeberrimæ ſilvæ, in qua regiæ venationes fiebant, mentio eſt etiam paſſim apud Scriptores, Gregorium Turon. lib. 10. c. 10. Fortunatum lib. 7. Poëm. 4. in Annalib. Franc. an. 805. 806. 817. 821. 825. &c.

Fiebant autem iſtæ venationes à Principibus noſtris cum tota Palatii comitiva. Hinc *Venationes publicæ* vocantur foreſtæ ipſæ Regiæ in Chronico Montis-Sereni: *Erat circa locum ipſum Venatio publica Imperatoris.* Sub autumnum ut plurimum fiebant: unde *Venationes autumnales* dicuntur Eginhardo ann. 820. 822. 826. *Venationes ex more, more ſolito*, ſolennes, ut loquitur idem Eginhardus an. 817. 819. 820. *Juxta morem Francorum*, ut auctor Vitæ Ludovici Pii ann. 817. Idem an. 822. *Quibus diſpoſitis juxta morem Francorum Regum autumnale tempus venationibus inſumpſit.*

Ut olim veteribus Gallis, quod teſtatur Arrianus lib. de Venatione cap. 34. ita fuit venatio Francis omnibus familiare exercitium. Quippe cum venatio artis bellicæ pars ac imago ſemper habita ſit, &, ut ait Ariſtides Orat. in Minervam, τῆς πολεμικῆς μορίον τέχνης, μᾶλλον δὲ εἰκών. Seu, ut Philo Judæus in Vita Moſis: Ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀγρίων

θήρα ϛρατηγικὸν καὶ ἐχθρῶν ἐϛὶ γύμνασμα : His artibus futuri Duces olim imbuebantur, inquit Plinius in Paneg. Philippus *Mouskes* in Carolo M.

Et nules gens en tout le mont
Si volontiers kacier ne vont,
Ne en riviere com François,
Et orent fet tousjours ançois.

Id pariter de Francis omnibus, & Francorum Principibus teſtantur Scriptores alii. Aimoinus l. 1. Hiſt. c. 21. in Clodoveo: *Ut moris eſt Francorum venatui inſiſtere.* Et lib. 2. c. 37. *Indeque venationis gratia exercendæ, cujus ſtudioſos fore Francos ſupra meminimus, Cociam ſilvam ingreſſus, &c.* Geſta Dagoberti Regis cap. 2. de ipſo Dagoberto: *Cum adoleſcentiæ ætatem, ut Genti Francorum moris eſt, venationibus exerceret, &c.* De eodem cap. 23. *Exercitiis viritim* (f. virium) *& venationibus aſſidue utens, in omni agilitate corporea ſtrenuus atque incomparabilis erat.* Angradus Monachus in Vita S. Anſberti, de Theodorico Rege: *Venatibus, ut ſibi gentilitium erat, indulgens.* Idem de Chlotario prodit Fredegarius Scholaſt. cap. 42. Eginhardus de Carolo M. *Aſſidue exercebatur in equitando ac venando, quod illi gentilitium erat: quia vix ulla in terris natio invenitur, quæ in hac arte Francis poſſit æquari.* Poëta Saxonicus lib. 5:

Hic ſe venatu, nec non equitando frequenter,
Fecerat ignarum deſidiæ penitus.

Alcuinus, ſive quis alius auctor Poëmatis de Carolo M. editi à Caniſio:

... Etenim nemora inter opaca
Hic pater aſſidue Carolus venerabilis heros
Exercere ſolet gratos per gramina ludos,
Atque agitare feras canibus, tremuliſque ſagittis
Sternere cornigeram, nigraque ſub arbore turbam.

Sed & *filios, quam primum ætas patiebatur, more Francorum equitare, armis, ac venationibus exerceri fecit,* ut eſt apud eumdem Eginhardum. Ludovicum Pium venatoriis etiam exercitiis vacaſſe teſtantur Theganus c. 19. & auctor Vitæ illius an. 817.

Ut vero omiſſis priſcis Regibus ad recentiores tranſeamus, Ludovicum XI. venationi operam impenſius dediſſe tradit Monſtrelletus 3. vol. pag. 97. Id ipſum ſcribit Thuanus de Carolo IX. cujus de Venatione liber in omnium manibus verſatur. De Ludovico XIII. norunt, qui etiamnum ſunt ſuperſtites.

Fateor tamen Regibus noſtris non peculiare fuiſſe venationis ſtudium, quod ab antiquis etiam Principibus cultum, exemplis aliquot probavit Meurſius in Notis ad Lycophronem.

Præ cæteris autem Reges Angliæ Normannicos venationis perinde ſtudioſos extitiſſe, ex Scriptoribus conſtat, *qui in tantam erupere inſaniam*, (verbis utor Joannis Sariſber. lib. 1. Policrat. c. 4.) *ut hoſtes naturæ fierent, conditionis ſuæ immemores, divini judicii contemptores, dum in vindictam ferarum, imaginem Dei exquiſitis ſuppliciis ſubjugarent: nec veriti ſunt hominem pro beſtiola perdere, quem Unigenitus Dei redemit ſanguine ſuo.* Quibus quidem verbis utrumque Willelmum, Nothum & Rufum, & Henricum I. carpit: ac Nothum quidem, qui ut auctor eſt Robertus de Monte an. 1084. & Bromptonus, ei, qui cervum aut aprum cepiſſet, oculos evellebat, ut qui feras, tanquam earum pater, amaret: Willelmum vero Rufum, qui, ut habet Knyghtonus lib. 2. cap. 7. *tantam exercuit per foreſtas duritiam, quod pro dama hominem ſuſpenderet, pro lepore 20. ſolidis plecteretur, pro cuniculo 10. ſol. daret.*

Rufi in venatores ſævitiam pluribus etiam exagitat Eadmerus lib. 2. Hiſt. Novor. pag. 48. *Hac fide in ipſo proficiente, ad hoc quoque lapſus eſt, ut Dei judicio incredulus fieret, injuſtitiæque illud arguens, Deum aut facta hominum ignorare, aut æquitatis ea lance nolle penſare, aſtrueret. Exempli cauſa 50. circiter viri, quibus adhuc illis diebus, ex antiqua Anglorum ingenuitate, divitiarum veſtigia quædam arridere videbantur, capti ſunt, & calumniati, quod cervos Regis ceperint, mactaverint, manducaverint. Negant illi. Unde ſtatim ad judicium rapti, judicantur injectam calumniam examine igniti ferri à ſe propulſare debere. Statuto itaque die, præfixi pœnæ judicii pariter ſubacti ſunt, remota pietate & miſericordia. Erat ergo miſericordiam videre, &c.* Denique Henricus I. *Feras propter venationis delicias plus juſto diligens, in publicis animadverſionibus cervicidas ab homicidis parum diſcernebat.* Verba ſunt Willelmi Neubrigenſis lib. 1. cap. 3. & lib. 3. cap. 26. Quo etiam referenda iſta ex laudato Joan. Sariſberienſi: *Quæ ferè natura ſunt & de jure occupantium fiunt, ſibi audet humana temeritas inſpiciente Domino vendicare, & idem juris in omnibus ubicunque ſunt ſtatuit, ac ſi clauſtri ſui indagine univerſa cinxiſſet: quodque magis mirere, pedicas parare, avibus laqueos texere, allicere modis vel fiſtula, aut quibuſcumque inſidiis ſupplantare, ex edicto ſæpe fit criminis, & vel proſcriptione bonorum mulctatur, vel membrorum punitur ſalutiſque diſpendio. Volucres cœli & piſces maris communes eſſe audieras, ſed hæ fiſci ſunt, quas venatica exigit ubicunque volant.* Paulo mitior fuit Henricus II. *qui hujuſmodi tranſgreſſores carcerali cuſtodia ſive exilio ad tempus coërcuit.* At Ricardus I. Henrici II. filius in Aſſiſa de foreſtis, apud Roger. Hovedenum p. 784. veteres Leges in uſum rurſum revocavit, ſtatuitque, ut qui ei de venatione & foreſtis forisfeciſſent, & inde eſſent convicti, plenaria de illis juſtitia fieret, qualis facta fuerat tempore Henrici avi ſui, videlicet ut amitterent oculos & teſticulos. Verum poſtea pœnam hanc ſuſtulit ipſe Ricardus. *Hanc enim legem de venatione ſublatam*, inquit Matth. Paris an. 1232. *in hoc temperavit, quod cum apud Reges anteceſſores ejus, ſi quilibet in fraude venationis deprehenſi fuiſſent, eruebantur oculi eorum, abſcindebantur virilia, manus vel pedes .... truncabantur. Sed tale judicium pio Regi Ricardo viſum eſt nimis inhumanum, ut homines ad imaginem Dei creati, pro feris, quæ juxta legem naturalem generaliter omnibus ſunt conceſſæ, de vita vel membris periclitarentur, ut id faciendo feris ac beſtiis deterior videretur. Hoc enim ſolummodo ſufficiebat ei, ut quilibet in culpa deprenſi, vel Angliam abjurarent, vel pœnam carceralem ſubirent, vel pœna punirentur pecuniali, ſalvis omnibus vita & membris.* Tandem Edwardus I. in magna Charta Libertatum Angliæ cap. 10. vetuit, ne ullus de cætero vitam vel membra amitteret pro venatione regia, ſed gravi mulcta, vel carcere, aut exilio puniretur.

Cum igitur ea laboraret inſania Willelmus Nothus, *terram*, ut ait Gualterus Mapæus, vetus Scriptor, apud Camdenum in Britannia, *Deo & hominibus abſtulit, ut eam dicaret feris & canum luſtris; à qua 36. matrices Eccleſias extirpavit, & populum eorum dedit exterminio.* Brompton de Notho: *In ſilva venationis, quæ nunc Nova foreſta vocatur, villas & Eccleſias plures eradicari, gentem extirpari, & à feris habitari fecit.* Et infra, de Rufo: *Ad novam regiam foreſtam, Anglice Ychene dictam, quam pater ſuus Willelmus Baſtardus hominibus fugatis, deſertis villis, & ſubreptis Eccleſiis, per 30. & eo amplius*

milliaria in ſaltus & luſtra ferarum redegerat, &c. Quod alii perperam Rufo adſcribunt, de quo ita Knyghtonus: *Fecit foreſtas in multis locis per medium regni, & inter Southamtonam & Prioratum de Twinam, qui nunc vocatur Chriſtchyrke, proſtravit, & exterminavit 22. Eccleſias majores, cum villis, Capellis & maneriis atque manſionibus: ſecundum vero quoſdam 52. Eccleſias parochiales, & fecit de loco illo foreſtam novam, quam vocavit ſuum Novum herbarium, & replevit eam corvis, damis, & aliis feris, parcens illis per 7. annos venatus gratia.* Cui ſententiæ, falſæ licet, favent Verſiculi Joannes Withi Epiſcopi Wintonienſis ab Camdeno laudati.

Ut vero in eadem *Nova foreſta* Walteri Tirelli ſagitta percuſſus interierit Rufus, narrant Scriptores Anglici omnes. Sed & Brompton. ann. 1100. perinde ut alii, ante Rufum, Ricardum Henrici I. fratrem, à ſuo Milite, inter venandum, in eadem foreſta confoſſum ſcribunt. In qua etiam Henricus Nothi è filio Roberto nepos, dum feras contentius inſectatur, ramuſculis; ut olim Abſalom, appenſus, animam efflavit. Hæc triſtia regalis familiæ fata ſic perſtringit Joan. Sariſberienſis: *Noſtrorum quoque temporum luctuoſis inſtruimur exemplis ab hujuſmodi inquietudine temperare, cum proceres noſtros inter venandum veris variiſque miraculis indignatio divina percuſſerit, beſtialemque ſæpe invenerint exitum vitæ, qui dum licuit, beſtialiter vixerant. Regibus quoque ipſis manus Domini non pepercit, & in malitiam eorum condignam & glorioſam exercuit ultionem.* Hanc porro foreſtam Novam *Ytene*, vel *Ychene* appellatam fuiſſe ſcribunt Simeon Dunelmenſis & Brompton. an. 1100.

Præter novam foreſtam in Regno Angliæ 68. *foreſtas*, præter *chaceas* 13. & *parcos* plus minus 781. ut & earum nomina & ſitus, recenſet Spelmannus.

Plena Foresta, Jus utendi foreſta, & in qualibet illius parte. Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 69. *Plures ſunt, qui debent 2. denar. pro brenagio, & habent herbagium in communi foreſta, donando pro unaquaque vacca 1. den. Pro fructibus Plenæ Foreſtæ donat quiſque unam gallinam, ſive 2. den. niſi poſſit affidare, quod fructum non habuit.*

Foreste, Forestis, Vivarium piſcium. Charta Childeberti Regis pro Abbatia S. Germani Pariſienſis: *Has omnes piſcationes, quæ ſunt & fieri poſſunt in utraque parte flùminis, ſicut nos tenemus, & noſtra Foreſtis eſt, tradimus ad ipſum locum, &c.* Charta Caroli C. pro Monaſterio S. Dionyſ. apud Doubletum pag. 89. *Pari etiam voto adtribuimus eis Foreſtam piſcationis atque venationis.* Alia ejuſdem Regis apud eumdem pag. 803. *Pari etiam modo attribuimus illis in ipſa aqua Foreſtam piſcationis.* In alia, pag. 806. *Foreſta aquatica* dicitur. Carolus M. in Capitul. ex triplici lege cap. 18. *De Foreſtis, ut foreſtarii bene illas defendant, ſimul cuſtodiant beſtias & piſces, &c.* Adde Capit. 2. an. 813. c. 19. Charta Caroli C. apud Perardum in Burgundicis: *Silvam ubi poſſint ſaginari porci 600. Foreſtam piſcium in aqua à ponte Divionis caſtri uſque ad Roriacum.* Adde Chronicon S. Benigni pag. 412. Charta Zuenteboldi Regis apud Sammarthan. in Abbat. S. Apri: *Conceſſimus .... noſtram piſcationem ſcilicet in Foreſta noſtra ſuper fluvium Moſellæ in unaquaque hebdomada dies duos, &c.* Alia Gaufridi Meldenſis Epiſcopi an. 1211. in Tabul. Campan. *Conquerebantur, quod Comitiſſa volebat facere Foreſtam in aqua de Nongento.*

Foreſtas vero piſcium vivaria appellaſſe videntur noſtri, quod majoribus illis ſilvis adjuncta eſſent & vivaria. Capitulare 2. an. 813. cap. 19. de de cura villicorum: *In Foreſtis manſum regale, & ibi Vivaria cum piſcibus, & homines ibi maneant.*

Forestare, Silvam in foreſtem convertere, foreſtæ adſcribere, jus foreſtæ concedere: *Foreſtem noviter inſtituere*, in Capitul. 4. an. 819. cap. 7. & lib. 4. Capit. c. 42. 65. Charta Conradi Imp. an. 1029. in Chronico Epiſcopor. Mindenſium pag. 736. *Quandam ſilvam .... Foreſtari conceſſimus, & banni noſtri diſtrictu circumvallavimus, ea videlicet ratione, ut nemo ulterius in eodem Foreſto abſque prælibati Epiſcopi ſuorumque ſucceſſorum licentia poteſtatem habeat venandi, ſagittandi, retia aut laqueos ponendi, aut ullo ingenio feras decipiendi, quæ merito ſub jure banni continentur.* Alia ejuſdem Imperat. ibid. *Supplicans, quatenus nos quoddam Foreſtium ſui ſcilicet juris per Imperiale noſtri præceptum Foreſtari faceremus, &c. Foreſtæ noviter inſtitutæ*, in Append. 3. Capit. lib. 4. cap. 3. *De Foreſte, quam Autharius Comes habere vult, ubi ea prius non fuiſſe dicitur, ut Miſſi noſtri rei veritatem inquirant, &c.*

Afforestare, Eadem notione. Charta Foreſtæ Joannis Regis Angl. apud Matth. Paris: *Omnes boſci, qui fuerunt Afforeſtati per Regem Ricardum fratrem noſtrum .... ſtatim deſafforeſtentur, niſi fuerint dominici boſci noſtri.* Adde eumdem an. 1225. pag. 223. & in additam. pag. 100. & Fletam. lib. 2. c. 40. §. 2. *Charta Afforeſtata*, in veteri Inqueſta apud Willel. *Dugdale* in Antiquit. Warwicenſib. pag. 665.

Inforestare, Idem quod *Afforeſtare*. Matth. Paris an. 1245. *De regiæ foreſtæ, vel terræ Inforeſtatæ occupatione.*

Foreſtæ vero creandæ ritum ita deſcribit Spelmannus: Conſtituuntur regio diplomate viri aliquot graves & prudentes, qui locum foreſtæ deſignatum intuentur, luſtrant, & terminis manifeſtis circumſcribunt. Perimpleto hoc, & in Cancellariæ monumentis (de more) inſcripto, Rex præconis voce ipſum locum, ſeu regiunculam, per totum Comitatum, ubi ſita eſt, foreſtam edicit foreſtæque legibus communitam. Prohibet inſuper ut nemo ea turgeat audacia, quod ſine majeſtatis venia aliquam illic exerceat venationem, diciturque jam locus *Afforeſtari*, &, ut ceteræ foreſtæ, in omnibus valere. Magiſtratus deinceps, officiales & miniſtros coöptat, quorum munera lex ipſa dictat & conſuetudo.

Infeofare Rex dicitur *Baronem cum libera Foreſta*, cui jus foreſtæ concedit, in Legib. Foreſt. Scoticar. cap. 21. §. 1.

Deaforestare, Terras de foreſtæ jure demere, & in paſcua aut culturam redigere. Charta Edwardi I. Regis Angl. to. 1. Monaſtici Angl. pag. 939. *Concedimus etiam ... quod omnes terræ & tenementa ſua, & hominum ac tenentium ſuorum in maneriis & locis prædictis, tam in boſco, quam in plano exiſtentia, & extra omnem poteſtatem Foreſtariorum, Viridariorum, Regardatorum, Agiſtatorum, & omnium aliorum Ballivorum & miniſtrorum foreſtæ noſtræ, & quod poſſint de boſcis ſuis, de maneriis prædictis pro voluntate ſua ... commodum ſuum facere, & boſcos illos aſſartare, & in culturam redigere.* Charta alia to. 2. pag. 176. *Totam hayam noſtram de Langewath .... quam nobis & ſucceſſoribus noſtris per cartam ſuam Deafforeſtavit, &c.* Alia Henrici III. Regis to. 3. pag. 125. *Ita quod bruilli prædicti cum landis, pratis, & omnibus ſuis pertinentiis, tam in boſco, quam in plano Deafforeſtentur, & quieti ſint in perpetuum*

de regardo, vaſto, venatione, & de omnibus, quæ ad foreſtam vel foreſtarios, vel eorum miniſtros pertinent: quos quidem bruillos prædictus Epiſcopus & ſucceſſores ſui aſſartare, excolere, & foſſato ſive haia claudere poterunt, &c. [Charta apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Sciatis nos omnino Deaſſoreſtaſſe foreſtam de Brewood de omnibus quæ ad foreſtam & foreſtarios pertinent. Quare volumus & firmiter præcipimus quod prædicta foreſta & homines in illa manentes & hæredes eorum ſint Deaſſoreſtati in perpetuum.*] Willelmus Malleſbur. an. 1300. *Item poſtulaverunt, ut Deaſſoreſtationes, pro quibus anguſtiabantur omnes divites plebis, à Rege ſæpius conceſſas, ſed hactenus opere non completas; remota ulteriori dilatione fieri juberet decretas.* Vide Gul. Prynneum in Libertat. Angl. to. 3. p. 1142. [& *Diſaſſoreſtare.*]

Reaforestare, Foreſtam vaſtatam & in novalia converſam rurſum ad foreſtam redigere. Exſtant apud Goldaſtum to. 1. Conſtit. Imperial. pag. 319. 320. Diplomata aliquot Henrici VII. Imp. an. 1309. & 1310. quibus facultatem concedit, ſilvam in agros redactam, *in arbores & in ſilvam, ſicut ſolebat eſſe primitus, redigendi.*

Forestagium, Jus utendi foreſta, vel ipſa præſtatio pro jure utendi foreſta, ſeu in ea capiendi *rationabile eſtoverium*, ut aiunt Practici, atque in iis Bracton. lib. 4. de Aſſiſa novæ diſſaiſinæ cap. 41. & tit. de actione dotis cap. 18. 41. ſcilicet *ad ædificandum, ardendum, claudendum, &c.* Ugutio: *Lucar, pecunia vel pretium ex luco collectum, quod vulgo dicitur Silvaticum, id eſt, Foreſtage, Gallice.* Catholicon parvum: *Lucar, Foureſtage.* Tabularium S. Dionyſii de Capella diœceſis Bituric. Ch. 135. *Reddant Monachi de unoquoque furno unam eminam avenæ de Foreſtagio, quamdiu acceperint ſilvas ad opus furnorum.* Charta Guillelmi Regis Sicil. an. 1173. apud Ughellum in Archiep. Beneventan. *Concedimus etiam in dicto Monaſterio cedua lignorum abſque ullis Foreſtagiis, &c.* [Charta an. 1114. to. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 202. *Ego Bernardus del Burg, & ego Geraldus ... foreſtarii prædicti nemoris donamus & concedimus Deo & B. Mariæ & Magiſtro Geraldo de Salis ejuſque ſucceſſoribus in perpetuam eleemoſynam Foreſtagium & omne aliud ex integro, quod habebamus vel requirere poteramus in nemore quod Delonium vocatur.* Inquiſitio de juribus Dalphin. in loco Viſiliæ tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 122. *Item pro Foreſtage ſeu nemore Viſiliæ capiebat Seſcalcus apud Viſiliam pro qualibet beſtia quæ ibat ad nemus unum denarium in Nativitate Domini, & pro quolibet homine adducente ligna unum obolum, exceptis hiis qui nemus habebant. Item habebat Seſcalcus in Foreſtage Seſcalciæ in Nativitate Domini pro qualibet beſtia 1. den. pro ſingulis pariis bovum 1. den.*] Charta Alienoræ Reginæ Angl. apud Beſlium pag. 598. *Habebunt in eis* (nemoribus) *Foreſtagium & paſnagium, & cætera omnia, quæ anteceſſores eorum habebant temporibus Comitum Pictavenſium, ita quod neque vendent, neque donabunt.* Charta Idæ Comitiſſæ Bononienſis in Tabul. S. Judoci: *Eidem Eccleſiæ Foreſtagium condonavi & reddidi de terra B. Judoci inter Cantiam & Aſteiam adjacente, ſive ſit de ejus feodo, ſive de jure poſſeſſivo.* Regeſtum Caſtri Lidi in Andibus fol. 50. *De nemoribus Militum & feodalium de foreſta ipſi habent exempla ſua, tali conditione, ut ipſi non poterunt exemplare, nec vendere, nec dare omne Foreſtagium. De foreſta, ſive ſit de domo, ſive ſit de dolio, ſive de cuba, ſive de merreno vinearum, dominus de Lopelando habet totum Foreſtagium, ſcilicet de 12. den. 1. den.* Charta Joannis Comitis Augi: *Do prædictæ Eccleſiæ* (S. Michaëlis de ulteriori portu) *avenam & frumentum de Verleio, quæ pertinet ad Foreſtagium, &c.* Ubi **Forestagium** videtur uſurpari pro alia quavis præſtatione. Charta Occitanica an. 1312. ex 48. Regeſto Tabularii Regii num. 29. *Nec non & medietas quiſtæ & Foreſtagii valebant, &c.* Ut in Conſtitut. Sicul. l. 1. tit. 59. §. 2. *Doanas, Foreſtagia, plateatica, paſſagia, &c.* Charta Herberti Vicecomitis Thoarcenſis an. 1099. apud Sammarth. in Abbat. S. Florentii Salmur. *Caſtrum de Nois, Foreſtagium, paſnaticum, vendam atque pedagium hominum S. Nicolai, &c.* Charta an. 1247. in Regeſto Comit. Toloſæ: *Terras cultas & incultas, boſcos & bartas, prata & paſcua, taillivos & expletivos, venationes & Foreſtagia, quercos, &c.* [Teſtamentum Guillelmi de Marolio an. 1250. ex Archivo Cameræ-Fontis: *Et pro eadem deſervienda dediſſent viginti octo arpenta terræ ſuæ apud Meriacum, & circiter quatuor libratas percipiendas in Foreſtagio & piſcatione quadam quam habebam apud Meriacum in Materna.* Tabularium Veteris-Villæ: *Prædicti Milites in illa terra habere ſe Foreſtagium dicebant. Sed Johannes Dolenſis Johanni filio Gualterii de Laugan magiſtro foreſtario ſuo donavit 12. den. Andegav. ſingulis annis reddendos de mangerio ſuo de Tiavel in excambio hujus Foreſtagii. Inſuper dimiſit ei ſciphos & ſcultellas quæ ipſi reddebant annuatim de Foreſtagio ſuo de Tanoart ad curiam ſuam tenendam in die Nativitatis Domini & Reſurrectionis.*] Monaſtic. Anglic. to. 1. p. 600. *Donavi... 3. forgias... liberas & abſolutas & quitas, & omne ferrum, quod in eis fabricabitur, ab omni teloneo, & Foreſtagio, & paſſagio, & ab omni genere conſuetudinum.* In veteri Charta vernacula mentio fit *du Foreſtage, qui ſe leve à cauſe du four bannal.*

☞ Ex his omnibus facile colligitur *Foreſtagium* præſertim uſurpatum fuiſſe pro Telonio ſeu penſitatione, quæ in foreſtis exigebatur à foreſtariis, pro plauſtris & equis colonorum, aliorumve, qui per ſuæ foreſtæ *baillivas*, ſeu limites, onera portabant: ita ut idem ſit quod *Cheminagium*. Id iterum firmare licet ex Charta Edwardi I. Reg. Angliæ apud *Blount* in Nomolex. Anglic. *Et ſint quieti de theloneo & paſſagio, & de Foreſtagio, & theloneo aquarum & viarum foreſtam meam contingentium.*

☞ Quibus vero *Foreſtagium* ſeu jus utendi foreſta competebat, iis non modo licitum erat ligna ad uſus ſuos cædere, ſed & pecus ſuum in foreſta paſcendum ducere poterant. Jus autem *Foreſtagii* perſonale eſt, non reale, ut definitum fuit in Camera Comput. Belli-joci an. 1418. adeo ut deſtructa domo juri *Foreſtagii* obnoxia, jus quoque illud ſimul exſtinguatur. Verum ſi aliæ domus ædificentur, earumque poſſeſſores eo jure uti voluerint, integram debent *Foreſtagii* præſtationem: ſed ſi duæ domus, vel, ut aiunt, duo foci conjungantur, tunc, licet eodem jure utantur, unicum tamen debetur *Foreſtagium.*

¶ **Forestagium**, Officium *foreſtarii*. Liber niger Scaccarii pag. 215. *Et ego ipſe cuſtodio Foreſtagium Regis de feodo meo, & debeo ire cum corpore Regis in ſervicio ſuo paratus equis & armis, cornu meo in collo meo pendente.*

Forestaria, vel **Forestarium**, Idem quod *Foreſtagium*. [Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1197. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 722. *Ego vero illam nemoris quartam partem in manus meas libere reſignatam, tamquam meam propriam ab omni advocatione & villicatione & Foreſtaria,*

& quorumlibet hominum inciſione liberam & emancipatam, ſæpe dictæ Eccleſiæ S. Dionyſii in eleemoſynam... libere & legitime donavi. Vita S. Henrici Imper. to. 3. Julii pag. 759. *Contulimus ad ſupradictam Sedem Epiſcopalem villas cum omnibus pertinentiis videlicet cum pratis, paſcuis, campis, foreſtis, Foreſtariis, cellariis, cenſibus, aquis, &c.* Chartul. Capituli Ambian. *Sciendum etiam quod in parte decimæ Foreſtarii habent Canonici duos modios, unum frumenti & alium ſiliginis.*] Charta an. 1264. apud Auguſtinum *du Pas* in Stemmat. Armoric. *Aſſerebat habere debere in pleſſeia & laeya, & aliis nemoribus uſuagium ſuum, tam ratione foreſtariæ ſeu foreſtarii, quod idem Guilielmus habebat in foreſta & nemoribus nobilis viri Petri Tornemine, quam pro ratione ſucceſſionis Gaufridi dicti Herſard, patris videlicet, ad portandum de lignis ad ſua ædificia conſtruenda & reparanda, & ad paſcendum porcos ſuos cæteraque animalia ſua in eiſdem pleſſeia & laeya.*

FORESTARIA, Præpoſitura, ſeu *Balia*, ita appellata in Monaſteriis & Eccleſiis Canonicorum, apud Innocent. III. PP. l. 13. Epiſt. 55. cui forte foreſtarum incumbebat cura, aut advenientium extraneorum, quos *Foreſtarios* nuncupabant.

¶ FORESTARIA CAMERA, apud Franciſcanos, præſertim Capucinos, domus accommoda excipiendis fratribus hoſpitibus, quos *Foreſtarios* vocant. *Tegula percutitur, cum frater Foreſtarius recens advenit.* Necrologium Franciſcanorum Silvanect. *Dedit iſti Conventui 80. francos pro reparatione loci tam refectorii... quam Cameræ Foreſtariæ contiguæ.*

FORESTALE, Idem quod *Foreſtagium.* Areſtum Pariſ. 11. April. 1319. *Quod eſſent ab antiquo in poſſeſſione vel quaſi quieta & pacifica ſcindendi, capiendi, & portandi ligna pro uſu calefagii, & ædificiorum dicti Monaſterii, necnon dandi & vendendi ea cuicunque pro libito ſuæ voluntatis, ac ibidem venandi, ac fera animalia capiendi ſoli & in ſolidum & de feris animalibus ibidem caput & pedes & alia uſagia conſueta à venatoribus habendi & levandi, & etiam foreſtandi ibidem, & foreſtarios habendi & tenendi, & Foreſtale levandi & exigendi à quibuſcunque perſonis ligna capientibus, ſeu animalia ſua immittentibus in quadam parte nemoris, &c.*

FORESTARIUS qui *Foreſtas* ſeu ſilvas curat, ſervat: *Foreſtier*, [vel *Sergent de bois*,] in Conſuet. [Meldenſi art. 177. Lingon. art. 3.] Montenſi c. 53. Senon. art. 154. Victriac. art. 120. Ducatus Burgund. art. 7. Comitat. Burg. art. 58. Nivernenſi tit. 17. art. 13. 14. & Britanniæ art. 230. 402. Charta Pipini Regis Franciæ pro Monaſt. S. Dionyſii, apud Doubletum pag. 699. *Necnon & diverſa feraminum genera, ſeu & Foreſtarios cum ipſorum manſibus in ipſa foreſte per diverſa loca commanentes.* [Tabularium Savigniac. *Radulfus Filgeriarum Dominus conceſſi Monachis Savigneii elemoſinam quam dedit eis Conanus Dux Britonum in foreſta Redonenſi, & tanquam primus & princeps Foreſtariorum eamdem donationem confirmavi.* Vide paulo inferius *Protoforeſtarius*] Adde Capitulare de villis c. 10. *Cuſtos ſilvarum*, apud Gregorium Turon. lib. 10. cap. 10. & in Legibus Wiſig. lib. 8. tit. 5. §. 1. Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Tant que il vindrent un pou ains l'eſclairer
A la maiſon Bernard le Foreter:
Icil devoit le boſchage gaiter.

¶ FORESTARIUS NUNCIUS. Inſtrum. an. 1350. apud D. *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. p. 479. *Item, quod dicti Conſules poſſint anno quolibet, ſeu quovis, creare unum Nuncium Foreſtarium, ſeu Bannerium, qui habeat jurare in manibus dictorum Conſulum, de bene & fideliter habendo in regimine dicti banni, ſeu Foreſtarii, qui etiam executiones ad inſtantiam & requeſtam dictorum Conſulum faciat, & compellendo ad ſolvendum talliam, ſeu tallias indictas, ſeu indicendas compellat, & foreſtas, deveſias, ſeu nemora dictæ Univerſitatis defendat & cuſtodiat.* Vide *Bannerius* in *Bannum* 1.

FORESTARII REGII, qui *Cuſtodes regii ſaltus* dicuntur, apud Flodoardum l. 1. Hiſt. Rem. c. 20. *Cuſtodes ſaltuum villarumque regiarum*, in Chron. Fontan. cap. 1. Maurontus in Vita S. Richarii cap. 12. appellatur *Silvarum regiarum procurator*: in Chronico Hariulfi lib. 1. c. 19. *Silvarum ad Regem pertinentium diſpoſitor & Cuſtos: Regius Foreſtarius*, apud Aimoinum lib. 5. cap. 47. & Ermentarium in Vita S. Philiberti c. 16. [Capitulare de villis cap. 10. *Ut majores noſtri, & Foreſtarii, poledrarii, cellularii, decani, telonarii & ceteri miniſteriales ea faciant, & ſogales donent de manſis eorum; pro manuopera vero &c.*]

FORESTARIUS DE FEODO, Qui *foreſtariam* feodalem poſſidet, in Monaſtico Anglic. to. 2. pag. 330. in Addit. ad Matth. Paris pag. 100. 101. & in Fleta lib. 2. c. 41. ubi opponitur *Foreſtarius de non feodo. Foreſtarius capitalis de feodo*, ibid. cui ſubſunt *Foreſtarii de feodo.* Regeſtum Ludovici Ducis Andegav. fol. 99. *Juhel d'Avaugour Chevalier eſt homme lige du Duc d'Anjou à cauſe d'une Foreſterie Faiée ſiſe en la foreſt de Maienne.* Foreſtariorum vero feodatorum munus hiſce exequitur Charta Arnaldi de Hiſpania Domicelli an. 1273. in Regeſto homagiorum Ducatus Aquitaniæ, pag. 6. *Item dixit & recognovit ſe tenere in feudum à dicto domino villam & homines de Botujas cum pertinentiis, & Cuſtodiam ſaltuum, quos ſaltus dixit, quod debet cuſtodire pro dicto Domino Rege: & ſi invenerit aliquem venantem, qui non debeat venari pro natura ſua, ſcilicet quod ſit nobilis, aut jure ſuo debeat venari, debet ipſum capere, & habere equitaturam ſuam, ſi quam habet, & canes, & debet perſonam reddere in caſtro Burdegal. & ſi habeat venationem, primum quarterium debet portare Conſtabulario, & de gagio tertiam partem.* Charta Joannæ Reginæ Caſtellæ & Comitiſſæ Pontivi an. 1255. ex Tabulario S. Vulfranni Abbatiſvill. p. 20. *Volumus etiam, quod Cuſtodes foreſtæ noſtræ, quicumque ſint, teneantur erga Capitulum juramento præſtito apud Creſciacum, quod nemus prædictum Decani & Canonicorum fideliter obſervabunt, ita quod de omnibus foreſteris & emendis in dicto nemore evenientibus... medietatem percipient, ſub juramento cuſtodum nemoris ſibi ſuper hoc præſtito.* In ejuſmodi Foreſtariorum abuſus pluribus invehitur Petrus Bleſenſis Epiſt. 95.

FORESTERII. [Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 653. *Parcite mihi, quia ſum de ſancta Juliana & Foreſterius defenſalis dominæ Duciſſæ*] Vide Conſtitutiones Siculas lib. 3. tit. 38. §. 1.

¶ FORESTERIUS, Cuſtos hortorum, vinearum, &c. Gall. *Meſſier.* Statuta villæ Montis-olivi Diœceſis Carcaſſon. an. 1231. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 968. *Item, quod Conſules... poteſtatem habeant cuſtodes villæ & Foreſterios hortorum, vinearum, agrorum & aliarum poſſeſſionum inſtituendi.*

¶ FORISTARIUS. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 28. col. 2. *Martinus colonus S. Germani habet ſecum infantes 11... & eſt Foriſtarius de ſilva & vineæ dominicæ.*

¶ Forstarius. Charta Udonis Epiſc. Tullenſ. inter Probat. Hiſt. Tullenſ. p. 80. *Forſtarios & cuſtodes ex antiquo poſſidet in vineis ſupradicti loci.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 72. *Cum miniſterialibus duobus, id eſt, Forſtario & decano qui retenent pro ſe ſol. 1. & denar. 111.*

Forestarii *ad cuſtodiendos campos*, in Charta Chrodegangi Epiſcopi Metenſis ann. 765. apud Meuriſſium pag. 169.

Protoforestarius, Dignitas in Anglia, quæ hodie exolevit. Is res foreſtæ procurabat, cognoſcebat de cauſis ad foreſtam pertinentibus magna cum auctoritate, & à foreſtariis aliis ratiocinium exigebat. Idem *Juſtitiarius de foreſta*, dicitur Matthæo Weſtmonaſterienſi ann. 1252. & Rogero Hovedeno pag. 784. Erant autem duo ſimul, quorum hic Cis-Trentanis, ille ultra Trentam conſtitutis foreſtis præfectus erat. *Protoforeſtarios Angliæ* aliquot recenſent Scriptores.

Hugonem de Nevilla, ſeu *de Novavilla*, Matthæus Weſtmonaſt. an. 1211. & Matth. Paris an. 1244. Rog. Hoved. pag. 784.

Joannem Biset, qui obiit ann. 1242. idem Weſtmon. pag. 1242.

Joannem de Nova-villa, Hugonis filium ſub Henrico III. qui obiit an. 1246. iidem Weſtmonaſt. & Pariſius.

Galfridum de Langlea, à fluvio Trenta uſque ad regnum Scotiæ; &

Robertum Paslewe, ſeu *Paſſelew*, in partibus auſtralibus Angliæ, uſque ad eumdem fluvium Trenta, quibus ſucceſſores dati an. 1253.

Ernoldus de Bosco Miles, loco Roberti, qui obiit an. 1255. &

Joannes de Lexintona Miles, loco Galfridi. Matth. Weſtmon. pag. 351. 353. 360. Matth. Paris pag. 606.

Exolevit poſtea Protoforeſtariorum nomen, qui *Juſtitiarii foreſtarum*, & *Itinerantes* nude dicti ſunt, quorum alter Cis-Trentanis, alter Ultra-Trentanis foreſtis præfectus eſt. Rogerus Hovedenus, de Henrico II. Rege Angl. pag. 624. *Eodem anno obiit Thomas filius Bernardi, qui poſt deceſſum Alani de Neovilla conſtitutus erat ſummus Juſtitiarius omnium Foreſtarum Angliæ à domino Rege: quo defuncto Dominus Rex diviſit foreſtas ſuas Angliæ in diverſas partes, & unicuique partium præfecit quatuor Juſtitiarios, videlicet duos Clericos, & duos Milites, & 2. ſervientes de domo & familia ipſius cuſtodes venationis & viridis ſuper omnes alios foreſtarios tam Regis, quam Militum & Baronum, & miſit eos placitare placita foreſtæ ſecundum ſupraſcriptam aſſiſam foreſtæ.* Idem p. 784. *Per Hugonem de Nevilla ſummum Juſtitiarium omnium Foreſtarum Regis in Anglia.* Meminit idem *Juſtitiariorum Foreſtarum itinerantium.*

¶ FORESTÆL, Forestallum. Vide *Foreſtel.*

¶ FORESTANUS, Suburbanus, Italis *Foreſe*, noſtri *Forain.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1239. apud Murator. to. 6. col. 481. *Tandem dictus Fulco & Januenſes qui ſecum erant, prævaluerunt in bello, & deſtruxerunt turrem S. Ampelii, & domos & receptacula Foreſtanorum Vintimilii, & eorum terras deſtruxerunt & devaſtarunt.* Vide *Foreſterius.*

1. FORESTARE, Proſcribere, bannire. Conventiones inter Carolum I. Comitem Andegav. & Provinciæ & Arelatenſes, an. 1251. art. 15. *Dominus Comes ſeu ejus Curia non poſſit gravare aliquem Arelatenſem, vel damnum inferre in perſonis vel rebus, etiamſi Foreſtati fuerint, ſive banniti, &c.* [Ogerius Panis lib. 4. Annal. Genuenſ. ad ann. 1215. apud Murator. to. 6. col. 409. *In eodem quippe Conſulatu Guido Prolexinus & Carbonus Anſaldi Malocelli in Biſamne inſultum fecerunt in Herodem de Mari: quare Conſules ipſos Foreſtarunt in publico parlamento.* Et Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1230. ibidem col. 468. *Poſtea eodem anno x. Decembris Sorleonus Piper & Suzo frater ejus ambo vulnerati fuerunt graviter, & inde culpatus fuit Henrichettus Embronus ... & propterea Foreſtatus fuit & in bannum poſitus.* Occurrit præterea in Statutis Maſſil. lib. 5. cap. 6.]

¶ 2. FORESTARE, Silvam in *Foreſtem* convertere, &c. Vide in *Foreſta.*

¶ FORESTARIA, Forestarium, Forestarius, &c. Vide in *Foreſta.*

¶ 2. FORESTARIA, vel Foresteria. Sic homines ſuburbii & *diſtrictus* ſeu territorii alicujus urbis appellantur, quia foras ſeu extra urbem ſunt, in Chr. Parm. ad an 1301. apud Murat. to. 9. col. 842. *Pars illorum de Soardis & aliorum extrinſecorum civitatis Pergami, & D. Galeaz filius D. Maphæi Vicecomitis Mediolani cum tota Foreſteria ſua tam militum quam peditum per fortiam, armata manu... intraverunt Pergamum, & ipſam civitatem ceperunt.* Ibidem col. 851. *Et tota Foreſtaria civitatis Parmæ equitavit incontinenti Placentiam in ſuccurſum dicti D. Alberti Scoti.* Vide *Foreſterius.*

¶ FORESTATIO, Bannitio, proſcriptio. Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad ann. 1259. apud Murator to. 6. col. 528. *Et annuens petitioni ipſorum una cum poteſtate Januæ reſtituit in integrum omnes foreſtatos Januæ & diſtrictus omnibus Foreſtationibus & bannis.* Vide *Foreſtare* 1.

FORESTEL, Forstel, Forstal, Criminis in via perpetrati reus, viæ obſtructio, itineris interceptio, à Saxonico ꝼoꞃe, quod eſt *præ*, vel *ante*, ſeu ꝼaꞃe, via, & ꞅꞇal, ſtatio, ſeptum; cujus quidem delicti cognitio ad ſolum Regem ſpectat, ut eſt in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 10. 12. 35. 59. Eædem Leges Henrici cap. 80. *Si in via regia fiat aſſultus ſuper aliquem, Foreſtel eſt.* Infra: *Foreſtel eſt, ſi quis ex tranſverſo incurrat, vel in viam expectet, & aſſaliat inimicum ſuum. Si poſt eum expectet, vel evocet, ut ille revertatur, in eum non eſt Foreſtel. Foriſtallis tranſgreſſio*, videtur id delictum appellari in Curia 4. Burgor. Scotic. §. 2. apud Skenæum p. 153. At Spelmannus *Forſtallis* pro *reſcuſſu averiorum* uſurpari ait in Statuto Walliæ anno 12. Edw. I. [In MS. Cod. Eccleſiæ Roffenſis ad calcem, apud H. Wanleium de Antiq. litter. Septentr. *Forſthal, id eſt, Reſiſtere, averiis captis, pro namio.*] Vide *Foriſtallare.* Varie autem hæc vox ſcribitur.

Forestal, in Legibus Henrici I. cap. 10. & in Monaſt. Angl. to. 2. pag. 827.

Forestæl, in iiſdem Legibus cap. 35.

Forstel, ibidem cap. 12.

Forstal, & Forstalles, ibidem cap. 59. extremo.

Forestallum, Cognitio ac juriſdictio de *Foreſtalli* crimine, quæ alicui conceditur, in Monaſtico Anglic. tom. 2. pag. 110. 112. 133. & tom. 3. pag. 4.

FORESTERÆ, Mulctæ, ſeu, emendæ, quæ ex foreſtis male habitis emergunt. Vide in *Foreſta.*

1. FORESTERIA, Jus *albanatus*, noſtris, *Droit d'aubeine*, quod dominis in bonis advenarum competit. Italis *Foreſteri* ſunt advenæ. Charta Guilielmi Regis Siciliæ an. 1179. apud Ughellum to. 7. p. 704.

p. 704. *De platia autem, Foreſteria, & bando, ſit ita ipſa Eccleſia libera. . . ſicut eſt, & in qua manet Eccleſia prædicti Epiſcopii.* Infra: *Donamus & concedimus perpetuo dictæ Eccleſiæ totam Foreſteriam hominum ipſius Eccleſiæ, quam de eis habere debemus. Concedimus etiam ipſi Eccleſiæ, ut nullus bajulorum ſeu foreſteriorum noſtrorum vel hæredum, aut ſucceſſorum noſtrorum de hominibus Eccleſiæ pro aliquibus diſtringendis vel moleſtandis, ſe nullatenus intromittat.* Adde pag. 715. Vide *Eſtrajeria.*

¶ 2. FORESTERIA. Vide *Foreſtaria* 2.

¶ 1. FORESTERIUS, Cuſtos *foreſtæ.* Vide *Foreſta.*

¶ 2. FORESTERIUS, Suburbanus. Quod etiam dicitur de eo omni quod extra urbem eſt, modo tamen in territorio ejus ſit. Chron. Parmenſe ad an. 1268. apud Murat. to. 9. col. 783. *Dominus Conradus de Monte-magno de Piſtorio, datus à D. Rege Carolo, fuit capitaneus Foreſterius civitatis Parmæ.* Ibidem ad an. 1271. col. 785. *Et per commune Parmæ ſolvebatur ducentibus blavam Foreſtariam in Parma ad vendendum* XII. *imperiales de ſtara frumenti.* Ibidem ad an. 1292. col. 823. *Romani præliati fuerunt ſimul de menſe Februarii, & ſpoliaverunt Eccleſias & loca religioſa & Foreſterios.* Ibidem ad an. 1307. col. 864. *Poteſtas vero Parmæ cum militia civium & Foreſteriorum communis Parmæ equitaverunt eundo in ſuccurſum communis Placentiæ.* Interdum tamen pro quovis extero ſumitur; *Foreſterii & extraneæ perſonæ*, in Charta an 1403. ex Archivo S. Victoris Maſſil. Vide *Foreſtanus.*

FORESTOLIUM. Aimericus de Peyrato Abbas Moiſſiacenſis in Vita Caroli Magni in Cod. MS. 1343. Bibl. Regiæ fol. 83. *Demum cantores artis muſicæ peritiſſimi in Foreſtolio librum expleta Offerenda tenentes apertum, prædulci... melodia hanc Sequentiam cecinerunt melodiſenter in memoriam & laudem defuncti.* Ubi ipſemet Gloſſator: *Foreſtolium vero eſt, in quo cantant in choro Clerici ſeu Religioſi, quod Pulpitum appellatur. Ambonem autem dicimus locum, in quo prædicatur, &c.* Forte quaſi *Foris ſtallum*, quod à *ſtallis* diſcedant *ad analogium* cantaturi. Vide *Foraſtollum.*

¶ FORESTUM, pro *Forefactum*, delictum, crimen. Charta an. 1240. ex Archivo Capituli Audomar. *Præterea retinet ſibi malum quod fit in præſentia ſua. Item retinet ſibi Foreſtum dunarum & forterinarum. Item retinet ſibi rapinam mortui, id eſt, troof.* Alia notione ſumitur in *Foreſta.*

FORETHOT-FELONIE. Statuta Roberti II. Regis Scotiæ cap. 3. §. 1. cap. 4. §. 2. *Ad faciendum cognoſci per aſſiſam, an homicidium fuit perpetratum per murther, ſeu per Forethot-felonie.*

FORFACES. Charta ann. 1204. *de Interceptionibus Clericorum adverſus Do. Regis juriſdictionem*, in nupera Conciliorum Rotomag. Eccleſiæ Edit. *Clerici non poſſunt excommunicare de jure propter forefactum ſervientis ſui, neque interdicere terram ejus, priuſquam Dominus ſuper hoc fuerit requiſitus, vel Ballivus, ſi Dominus ſit Forfaces.* Ubi Editor hanc vocem pro Domino accipi putat, cui jus foriſfacturæ competit, quod vix credam. Puto legendum *Foriſfactus.*

¶ FORFACTUM, &c. Vide *Foriſfacere.*

FORFANG, FORFENG, FOREFENG, & FORFENGEN, voces ejuſdem originis & notionis: à Saxonico ꝼoꞃeꝼanꝣ, vel ꝼoꞃe-ꝼenꝣ, vocabulo compoſito ex ꝼoꞃe, ante, & ꝼanꝣ, captio, prehenſio, apprehenſio. Eſt igitur *Forfang*, Spelmanno, captio obſoniorum, quæ in foris aut nundinis ab aliquo fit, priuſquam miniſter Regis ea ceperit, quæ Regi fuerint neceſſaria. Fleta l. 1. c. 47. §. 15. *Forfeng, quietantiam prioris priſæ deſignat. In hoc enim delinquunt burgenſes London. cum priſas ſuas ante priſas Regis faciunt.* Vide Leges Inæ Regis cap. antepenult. & Leges Willelmi Nothi vernaculas cap. 6. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 669. &c. Vide *Priſa.*

¶ FORBENGE, Eadem notione, in Charta Henrici I. Reg. Angl. an. 1123. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Et ſint quieti de wardwite, & de utlewe & Forbenge & withſange, &c.*

FORFANG, & FORFANGUM, in Legibus Adelſtani, *Foriſfangium*, in Legibus Inæ c. 59. 76. 79. dicitur eſſe *præventio* vel *anticipatio*, ſeu certæ pecuniæ quantitas, quæ ei datur, qui rem furto ablatam de manibus latronum excuſſit, & pro modo valoris datur à rei domino.

¶ FORFARACULUM, *Tenebræ.* Papias in MS. Bituric. Editus habet, *Forforaculum.*

¶ FORFENG. Vide *Forfang.*

FORFEX, FORPEX. Gloſſ. MS. Regium: *Forceps, fabri, qui corrupte Forfices dicuntur.* Ex quo emendari poſſunt Gloſſæ Iſidori. Ebrardus Bethunienſis:

Forfice fila, pilum cape Forpice, Forcipe ferrum.

Ita etiam auctor Mamotrecti ad c. 7. Iſaiæ. Hocce diſcrimen non obſervant Geſta Regum Franc. cap. 24. *Illi ſtatim remiſerunt Arcadium ad Reginam, dicentes: Hic ſunt Forfices, & ecce gladius: ſic mandant filii tui; ſi vis eos tondere, aut gladio perimere, &c.* Ubi Gregor. Turon. l. 3. cap. 18. habet *Forcipes.* Concilium Pictavenſe an. 1100. cap. 2. *Ut nemo in faciendis coronis* (Clericorum) *Forcipes vel manutergia exigat.* Architrenius lib. 3. cap. 3.

Forfice tonſa pilos, &c.

Idem lib. 2. cap. 3.

Prodigus in latum, nec caſtigatus avaro
Forpice, procedit tunicæ diſcurſus, &c.

[Papias: *Forpices, Tenaces à pilo: tonſorum enim ſunt.* S. Willelmi Conſtitut. Hirſaug lib. 1. c. 2. *Hoc ordine eadem tonſura agitur. Sacerdoti Miſſam celebraturo adeſt Armarius cum libro, Magiſter noviciorum cum Forpice & linteo, &c.*] Vide Octav. Ferrarium in *Forbice* [& ſupra *Forceps.*]

FORFICES, vocabulum etiam militare, de inſtructa acie forficum inſtar, apud Gellium l. 10. c. 9.

¶ FORFICARE, *Forfice* ſcindere. Gloſſ. Lat. Gr. *Forfico*, ψαλίζω. Vide *Forfex.*

¶ FORFICULA, diminut. *Forficis* Anonymus in Epiſtola ad Johan. de Monſterolio, apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1455. *Habui... munera tua videlicet inſtrumenta ſcriptoria pro me, & pro conjuge Forficulas, & cultellinum argenteum.*

¶ FORFORACULUM. Vide *Forfaraculum.*

FORGELDUM, in Monaſtico Angl. to. 1. p. 372. *Et omnibus geldis, tengeldis, horngeldis, Forgeldis, penigeldis, &c.* Vide *Gildum.*

FORGIA, Fabrica ferraria, noſtris, *Forge.* Occurrit in Monaſt. Angl. to. 1. pag. 508. 600. in Fleta lib. 2. cap. 41. §. 8. [in Anecd. Marten. to. 1. col. 1399. & in Computo anni 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem to. 2. de Feudorum uſu p. ccv. &c.]

¶ FORGITARE, Tectum ædificii ita conſtruere, ut circiter duos pedes promineat, ne aquæ è ſtillicidiis cadentes muro noceant, à vernaculo *Forget*, quod tectum eo modo prominens ſignificat apud Dombenſes. Chartâ Thoiſſiac. an. 1404. *Debet duodecim de novo ſervitio pro Forgitando ſuam grangiam à parte villæ de duobus pedibus cum dimidio, & ipſam levando ſupra muros villæ, &c.*

FORGORPIRE, Foris *gurpire*, deveſtire, poſſeſſione exuere. Tabularium Caſaurienſe ann. 2. Imp. Caroli C. *Sed & ego Fulchradus per feſtucam me exinde Forgorpivi, & in omnibus me exinde foras exitum feci.* Alibi, nude: *De ipſis rebus per feſtucam me gurpivi, & in omnibus foras exitum feci.* Vide *Guerpire.*

¶ 1. FORIA, *Latrina, ſeceſſus.* Gloſſ. Iſid. *Foria, Stercora liquidiora*, apud Nonium; unde Gallicum, *Foire*, Stercus liquidum. Juvenal. Sat. 3. Latrinas publicas *Foricas* appellavit. Hinc Grævius conjicit legendum eſſe *Forica* apud Iſidorum. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Forica, Foſſe à mettre ordures hors des portes.* Vide Jo. de Janua.

¶ 2. FORIA, Nundinæ. Charta Hervei dom. Virſionis pro caſtro Luriaci an. 1213. apud Thomaſſer. in Biturig. p. 80. *In nundinis & foris venalibus & pedagiis reddant tales coſtumas quales nundinæ vel Foria vel pedagia debent.* Vide *Forum.*

FORIARII. Vide *Fodrum.*

¶ FORICARIUS, Digeſt. Leg. 17. de uſuris, quibuſdam eſt, Qui *Foricas* eluit; ſed rectius aliis, Qui *Foricas* conducit. Vide Lexicon Martinii.

FORICATUS, Idem quod *Furratus*, Pellitus, *Fourré.* Vide *Redorſare.*

1. FORICUS. Sigebertus an. 1107. *Abbas Ciſtertii & Fratres ejus non immemores ſponſionis ſuæ, regulam S. Benedicti in loco illo ordinatam unanimiter ſtatuerunt tenere, rejicientes à ſe, quidquid regulæ refragabatur, Foricos videlicet, & pelliceas, eſtamina, caputia quoque & femoralia, ... & cætera omnia, quæ puritati regulæ adverſabantur.* Legendum forte *Froccos.*

¶ 2. FORICUS, pro *Forinſecus*, Extraneus, habitans extra urbem. Obertus Cancellar. lib. 2. Annal. Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 327. *Cogitantes Forici in cives quandoque conſurgere, & dominos terrarum jam incipiebant decognoſcere.*

FORIFACERE, FORIFACTOR, FORIFACTUM. Vide in *Foriſfacere.*

¶ FORIMATRIMONIUM. Vide *Foriſmaritagium.*

¶ FORINCATIO, Amandatio, relegatio, *foras* ejectio. Charta Alphonſi Comit. Augienſ. an. 1270. apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 888. *Juſtitia quæ extenditur ad membrorum mutilationem, deportationem ſeu Forincationem, vel forbanie, aut ſignationem, ſeu ad aliam pœnam minorem, &c.* Vide *Foriſbannire.*

¶ FORINIMENTUM. Vide in *Furnire.*

FORINSECI, Extranei, habitantes extra burgum, in Legibus Burgor. Scoticor. cap. 3. [*Albanati Forinſeci*, in Charta Philippi Aug. an. 1222. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Feudorum uſu p. 949. Jo. de Janua: *Forinſecus, Extraneus, deforis veniens vel exiſtens.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Forinſecus, Eſtains, dehors, forain.* Kennettus in Gloſſ. ad calcem Antiqu. Ambroſden. *Excepto uno ſelione Forinſeco illius croftæ verſus auſtrum ad faciendam quandam viam.*]

¶ FORINSECUM HOMAGIUM, Quod ab externis debetur. Charta Thaleſiæ dominæ de Marchia an. 1255. apud Rymer. to. 1. p. 569. *Salvis mihi omnibus Forinſecis homagiis, redditibus, &c.*

¶ FORINSECUM MANERIUM, apud Kennett. in Antiquit. Ambroſden. p. 354. *Summa reddituum aſſiſorum de manerio Forinſeco Banbury, cum molendinis Forinſecis* LIV. *l.* XIV. *ſ.* III. *d.*

¶ FORINSECUM SERVITIUM. Vide in *Servitium.*

¶ FORINSECUS SERVUS, in Capitul. de Villis Caroli M. num. 29.

FORIS, Extra, præpoſitio cum accuſativo. Recapitulatio Legis Salicæ §. 3. *Si quis porcellum... Foris domum furaverit.* Occurrit paſſim.

FORIS eſſe dicuntur Gentiles, quod extra Eccleſiam ſint. S. Hieronymus in Prologo in Job: *Heliu vero & Balaam typum præferunt Philoſophorum, qui A foris, id eſt, Extra fidem poſiti, inſidiantur Eccleſiæ Dei.* Idem Epiſt. 25. ad Paulam c. 4. *Non debemus exire de templo, id eſt, de propoſito Chriſtiano, non Foras egredi, incredulitati videlicet gentilium commiſceri.* Victor. lib. 1. de Perſecut. Vandal. pag. 12. *Cœpit per converſationem operum bonorum venerabilis & reverendus haberi, etiam ab eis, qui Foris ſunt.* Anaſtaſius in S. Silveſtro PP. *Probatus ex omni parte, etiam & ab his, qui ſunt Foris, teſtimonium habere bonum, &c.* Conſtitutio 10. in Append. ad Cod. Theod. ubi de extraneis feminis Clericorum: *Sed hac ſocietate, ſeu amicitia non penetret, fama contaminat, datque ſiniſtris rumoribus locum alterni ſexus adjunctio, cum Foris poſitos, ac publico jure viventes ad inlecebram crimine trahit obſcœnæ ſuſpicionis exemplum.* Commodianus Inſtr. 24.

Exis inde Foris, iterum tu fana requiris.

Et Inſtr. 37.

Exis pro Foribus: inde & ad idola vadis.

Vide S. Hieronymum Epiſt. 22. & Epiſt. 83. ſub finem, S. Auguſtinum de Vera Relig. cap. 8. lib. 3. contra Parmen. c. 4. l. 7. de Bapt. contra Donatiſt. c. 1. lib. 3. c. 19. & Ep. 170. &c. Sic Græcis οἱ θύραζε, οἱ ἔξω, Gentiles dicuntur non ſemel apud Gregorium Nyſſ. in Vita S. Gregorii Thaumat. Theorianum in Legat. Pſellum de operat. dæmon. &c. Vide S. Ambroſium lib. 1. de Offic. cap. ult.

FORIS POSITI, dicebantur excommunicati, quod extra Eccleſiam eſſent, & ab ea arcerentur: *Extra Eccleſiam conſtituti*, apud Cyprianum Epiſt. 55. Idem Epiſt. 52. *Quiſquis jam Epiſcopus fieri voluerit, Foris fiat neceſſe eſt.* Et mox: *Profanus eſt, Foris eſt.* Adde Epiſt. 69. 73. &c. Contra, Fideles dicuntur, *qui intus ſunt*, i. in Eccleſia, apud S. Auguſtinum lib. 3. contra Donatiſt. cap. 19. *Foras exire*, hoc eſt, ab Eccleſiæ communione recedere, apud eumdem S. Auguſt. lib. 2. contra Creſcon. cap. 4.

Foris præterea *eſſe* dicebantur Hæretici. Facundus Hermianenſis lib. 2. cap. 2. *Et illi quidem qui videntur in Eccleſia falſi fratres, qui utinam Foris eſſent, modo negantibus non reſiſtunt, quinimo & laudantur. Quod ut nos ſeducerent, fallaciter immiſerunt: ut poſtea nobis ab ipſis, vel ab his, qui Foris ſunt, dicatur hæreticis, &c.* S. Hieronymus lib. 3. in Ruffinum cap. ult. *Quid loquar de hæreticis, qui licet Foris ſint, tamen ſe nominant Chriſtianos?*

FORISBANNIRE, In exilium agere per *bannum*, ſeu banno & edicto promulgato. Matth. Paris an. 1245. *Expulſus à Scotia, Foriſbannitus ab Anglia, exhæredatus in Hibernia, &c.* Ita in Capitul. Caroli C. tit. 12. c. 6. 7. tit. 29. cap. 3. tit. 39. c. 1. in Vitis Abbatum S. Albani p. 70. apud Petrum de Vineis lib. 5. Ep. 107. in Concilio Lambethenſi an. 1261. cap. *de Clericis captis, &c. Forbannir* in Conſuet. Andegav. art. 48. Norman. c. 24. Beneharnenſi tit. 16. art. 1. &c. [*Faire Forbanu*, in Stabilim. S. Ludovici lib. 1. c. 31. in exilium mittere.]

¶ FORBANISARE, Eadem notione in Tractatu inter Ludovicum Regem & Petrum Ducem Britanniæ an. 1231. ex Archivis Caſtri Nannet.

¶ FORSBANIZARE & FORSBANIZATIO, in Codice Legum Normann. c. 23. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 196.

¶ Forsbannire, in Tabulario B. Mariæ de Bononuncio Rotomag.

Forbanitus, in Lege Salica tit. 51. §. 3. in Capit. Caroli C. tit. 12. c. 6. in Capitul. Carlomanni tit. 1. c. 3. in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 59. in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 6. in Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 49. in Conſtit. Sicul. lib. 2. tit. 3. apud Petrum de Vineis l. 2. Ep. 56. l. 3. Ep. 79. l. 5. Ep. 111: *Forbanni* in Conſuet. Norman. c. 23. 76. 80. 100. 121. &c. *Forabanditz*, in Foris Beneharnenſ. *Telonea Forbannita*, vetita, in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 5. *Furbannitus*; in Lege Ripuar. tit. 87. Joan. Molinetus *au Chappellet des Dames*:

Mais Fourbennis furent ſoirs & mains
Cueurs orgueilleux, que rebouter on doit.

¶ Forbannitus, in Lege Ripuar. tit. 87. Hiſt. Cortuſior. lib. 1. apud Murator. tom. 12. col. 785. *Ipſe vero cum Antonio de Carterodulo ejus ſocio fuit de Padua Forbannitus*. Pluries occurrit in Chron. Andr. Danduli ibid. col. 486. & 491.

Forbannitio, apud Petrum de Vineis, lib. 3. Epiſt. 48. [& in Regiminibus Paduæ apud Muratorium to. 8. col. 383.] *Forbanniſſement*, in Conſuetud. Norman. cap. 24.

Forbannum, Idem quod *Forbannitio*. In forbannum mittere. Capitulatio Caroli M. pro partibus Saxoniæ cap. 26. *Si quis homo fidejuſſorem invenire non poterit, res illius in Forbanno mittantur, uſquedum fidejuſſorem præſentet. Si vero ſuper bannum in domum ſuam intrare præſumpſerit; ſol. 10. . . componat.* Adde Capitulare 2. an. 809. cap. 4. lib. 3. Capit. c. 50. Capit. Caroli C. tit. 31. c. 6. tit. 39. c. 3. *In Forbanno mittere latronem*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 62. *Faire Forban*, ſeu *Forisbannitum*, in Stabilim. S. Ludov. lib. 1. c. 31. & l. 2. *Sentence de Forban*, in Conſuetudine Britanniæ art. 11. *Droit de Forban*, in veteri Conſuet. Perticenſi c. 4. [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Trois cent ans XL. *& plus*
Avoit mis pere en Forbius,
Ainc qu'il paſſaſt de ceſte vie.]

¶ Forbanie, Eadem ſignificatione, ſupra in *Forincatio*. Aliud eſt autem

Foris Banno: Is enim dicitur *Foris banno* eſſe, qui *bannum* ſuum adimplevit. Capitul. 2. an. 813. cap. 13. *Sed ſi bannus ei judicatus fuerit, & banno peracto ſtet in eo interim uſquedum Comiti & eo, qui clamorem vel cauſam ad eum habuit, & tunc ſit Foris banno.*

¶ FORISBARIUM, Suburbanum, Gall. *Fauxbourg*, quaſi *foras* ſeu extra *barria* vel muros civitatis. Vide *Barrium*. Litteræ Philippi III. Reg Franc. an. 1275. to. 3. Ordinat. p. 60: *Scilicet quod dicta Maria & dictus Artuſus vir ſuus ejus nomine, hæredes ſeu ſucceſſores dicte Marie habeant exercitum & cavalgatam in dicto caſtro Lemovicenſi & Forisbariis & omnibus pertinentiis prædictorum . . . Homines in caſtro Lemovicenſi, Forisbariis ac pertinentiis commorantes.*

FORISCAPIUM, Forcapium, Exactio, tributum haud debitum, per vim vel contra jus captum, exactum: *Mala tolta*. Ita uſurpant Capitularia Caroli M. lib. 4. cap. 36. & Capitul. 4. ann. 819. c. 1. quod inſcribitur *de Forcapiis*. [Codex Irminonis Abb. Sangerman. fol. 32. verſo col. 2: *Sunt manſi ſerviles* v. *ſolvunt vini modios* x: *ſolvunt pullos cum ovis inter totum* CLXXXIII. *ſolvunt Forcapii ſol.* x.] Neque alia videtur notione capienda vox

Forcheapum in Legibus Ethelredi Regis c. 23. *Et homines Imperatoris, qui veniebant cum manibus ſuis, bonarum legum digni habebantur, ſicut & nos emere in ſuas naves: & non licebat eis aliquid Forcheapum facere burhmannis, & dare teloneum ſuum.* Ubi exerte uſurpatur pro quavis exactione.

Foriscapium, Laudimium, quod domino pro facultate alienandi feudi conceditur. Uſatica MSS. Regni Majoricarum: *Inſtituimus certam ſummam ſuper laudimiis ſeu Foriſcapiis, quam nobis & noſtris ſucceſſoribus dare teneantur populatores præſentes & futuri in portione noſtra intus civitatem Majoricarum commorantes*, pro venditionibus domorum & poſſeſſionum. Curia generalis Catalaniæ ſub Petro Rege Arag. in villa Cervariæ an. 1339. MS. *Super laudimio ſeu Foriſcapio, quod pro revocatione, ſeu nova acquiſitione feudi, ſolvi debet feudi domino.* Joannes Plantavitius in Epiſcopis Lodovenſibus pag. 277. ſub an. 1317. *Gerardus de Lodova dat cauſa permutationis Guillelmo Epiſcopo unam heminam avenæ cenſualis percipiendam unoquoque feſto S. Geneſii ſuper agro quodam . . . necnon dominium, laudimium, & Foriſcapium.* Charta an. 1032. *Salvis & retentis nobis & noſtris ſucceſſoribus fatiga, & Foriſcapio, & laudimio, quotiens prædictum feudum modo aliquo alienari contigerit.* [Charta an. 1313. ex Bibl. Colbert. Regeſt. 56. *Quod vos & veſtri ſucceſſores præſentes & futuri poſſitis teſtari & ordinare; dare; vendere & alienare quibuſcumque volueritis, exceptis militibus; de rebus veſtris in futurum ad veſtri voluntatem; ſalvo jure Foriſcapii domino Regi competenti; prout in dicto caſtro ſolvi Foriſcapium eſt hactenus uſitatum.*] Tabularium Hoſpitalis Montis-Maurilionis in Pictonibus: *Meliſendis & filii ſui, Guillebaudus videlicet & Theobaudus atque Ugo,* (domini Tremoliæ) *dederunt pauperibus Domus-Dei Montmorlii, & ſolverunt, & emancipaverunt in perpetuum omnes homines Forſchapche de quaque terra venerint ſtare in terram Eleemoſynariæ & pauperum ſupradictorum, exceptis illis de honore Tremoliæ: Hoc donum conceſſit Guillelmus Tremoliæ, quando venit Hieruſalem.* In eodem Tabul. *Ego Bernardus Vicecomes Brociæ, & uxor mea Paſtorella; donamus & concedimus Deo & pauperibus Domus-Dei de Monmorillo . . . tot los Forſchapches totius terræ & dominationis Mogniaci.* Andreas Boſchus *dels Titols de honor de Cathalunya* lib. 4. c. 5. §. 3. *Non pagan Foriſcapis de permutes, y ſi de conſals morts.* Et infra: *Les Foriſcapis y cenſos en los caſos de dauhen pagar, &c.*

FORISCASATUS, Emancipatus, extra *caſam* poſitus, in Curia Generali Catalaniæ, celebrata Perpiniani ſub Petro Rege Aragon. an. 1351. MS.

¶ FORISCELATUS, Male & fraudulenter celatus, abſconditus, non ſolutus, cui debebatur. Charta Guidonis Comitis Flandriæ an. 1237. in Tabulario S. Bartholom. Bethun. *Item debent habere ibidem dicti Præpoſitus & Capitulum thelonia, foragia, cambagia, & omnes emendas reddituum Foriſcelatorum, metarum abſradicatarum ſive remutatarum abſque meſleia. Ventes Forcelées*, in Conſuetud. Silvanect. art. 246. noſtris *Recelées*, occultæ.

FORISCONSILIARE, Forconsiliare, Forsconsiliare, Male conſulere, malum conſilium dare. Vitam vel honorem alteri, aut alterum in vita vel honore *Forconſiliare* dicebatur, qui *malo conſilio* in illius vitam vel honorem machinabatur. Capitularia Caroli C. tit. 8. & Annales Franc. Bertiniani an. 851. *Ut nemo ſuo pari ſuum regnum, aut ſuos fideles, vel quod ad ſalutem & proſperitatem ac honorem regium pertinet, diſcupiat; aut Forconſiliet.* Capitularia Caroli C. tit. 26. *Adjutor ero ad regnum illorum continendum, & nec in vita, nec in membris,*

neque in regno illorum eos Foriſconſiliabo. Occurrit ibi non ſemel, & in Annalib. Franc. Fuldenſibus an. 860. ubi *verum conſilium* opponitur *Forconſiliationi.*

Atque inde, in hominiis, vaſſalli dominis bona fide conſilium daturos ſeſe pollicebantur. Hominium Guillelmi de Petrapertuſa, præſtitum Simoni Comiti Montisfortis ann. 1217. in Tabulario Carcaſſonenſi fol. 10. *Vobis, Domine Simon, promiſi, quod contra inimicos veſtros vobis bona fide dabo conſilium, auxilium tenebo & favorem, &c.* Aliud Raymundi Peleti an. 1220. *Juro etiam vobis, quod non ero in Conſilio vel favore, quod vos amittatis vitam, vel membra, vel vitam, &c.* Vaſſallus igitur qui contra ejuſmodi ſacramentum, ſeu hominium hoſtibus domini ſeſe adjungebat, *Foriſconſiliare* dicebatur. *Forconſeiller* noſtri etiam dixere. L'Ordene de Chevalerie *d'Huës de Tabarie* MS.

Dame ne doit ne Damoiſelle
Pour nule rien Fourconſillier,
Mais s'eles ont de lui meſtier,
Aidier leur doit à ſon pooir.

Robertus Bourronus in Hiſtoria MS. Merlini: *Merlin qui moult eſtoit ſages & boin conſeil, ne onques ne Forconſilla.* Apud Froiſſartem 4. vol. c. 86. perperam editum *Fortconſeillé* pro *Forſconſeillé*: *Et remonſtra ce propos doucement & ſagement au peuple, qui eſtoit Forconſeillé & accueilli de mal faire.* Vide Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 61.

¶ FORIS DECANUS, Dignitas eccleſiaſtica, forte Decanus ruralis, *Doyen rural.* Charta S. Illidii Claromont. an. 1215. *In craſtinum S. Luciæ Miſſa & annua Domini Petri de Crotis quondam Canonici & Foris-decani minoris hujus Eccleſiæ.* Vide *Decanus.*

1. FORISFACERE, Ugutioni, eſt *Offendere, nocere, quaſi Facere foris; i. extra rationem.* Ex Gloſſis Iſid. & Pithoei, *Foriſfacio, offendo, noceo.* [*Forisfacere* S. Bernardo Tract. de erroribus Manichæorum, Crimen facere.] Epicedium Erici Regis Daniæ, apud Pontanum l. 7. Rerum Danicarum: *Oro omnes, quibus aliquid Forisfeci, ut mihi per ſuam gratiam indulgeant.* Vox paſſim obvia. *Foriſfactus*, qui forisfecit. Leges Edw. Confeſſ. c. 18. *Si quiſpiam Foriſfactus popoſcerit Regis miſericordiam pro Forisfacto ſuo, &c. Forfactus de vita*, in Lege Ripuar. tit. 77. id eſt, ob malefacta dignus, cui vita adimatur ex Legibus, [vel ſimplicius Privatus vita, ut ab Eccardo exponitur in ſuis ad hanc legem animadverſionibus, ubi obſervat Tilium legere *Forfaictus.*] *Foriſfactus ſervus*, homo liber, qui ex delicto ſervus factus eſt, in legibus Athelſtani Regis c. 3.

¶ FOREFACERE, in Litteris Caroli Johannis Franc. Regis primog. an. 1358. to. 3. Ordinat. p. 321. *Inhibendo ..: ne prediſtis Eccleſie vel ſic ſuſceptis aut alteri eorumdem in capite vel in membris... vel perſonis eorumdem & cujuſlibet ipſorum, Forefacere audeant vel preſumant.* Vide Lobinelli Gloſſ. to. 3. Hiſt. Pariſ.

¶ FORIFACERE, Eadem ſignificatione. Litteræ Richardi I. Regis Angl. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 991. *Si quis ei ſuper hoc in aliquo Forifacere preſumpſerit, plenariam ei inde juſtitiam ſine dilatione fieri faciatis.* Occurrit præterea in Charta ann. 1213. apud Thomaſſer. in Biturig. p. 80.

FORISFACERE FEODUM *propter feloniam*, in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 88. Ex delicto, forefacto, vel crimine, illud perdere, confiſcare. Eædem Leges cap. 43. *Qui furtum fecerit, qui proditor domini ſui fuerit, quicumque ab eo in obviatione hoſtili, vel bello campali fugerit, vel victus erit, vel feloniam fecerit, terram ſuam Foriſfecit.* [D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 1. p. 233. ex Regeſto magnorum dierum Campaniæ fol. 89. *Injunctum eſt dicto Ballivo, ut dictum Miletum Clericum, ut dicitur, extra ſacroſancta religioſa capiat & reddat loci Epiſcopo, pro ipſo puniendo ſuper facto perpetrato; & quod omnem hereditatem dicti Clerici, de qua erat dictus Clericus tenens & poſſidens tempore multri facti, in manu domini Regis tanquam Forefactam capiat & detineat.*] Eodem ſenſu: *Forfaire ſon fief, ſa Juſtice*, in Conſuetudin. Senonenſi art. 183. Vitriacenſi art. 4. Hannonienſi c. 77. 85. 86. Camerac. tit. 1. art. 62. in Chronico Flandr. c. 16. & apud Froiſſart. 3. vol. c. 96. *Forfaire ſon Comté, ſes heritages, Forfaire corps & avoir*, in Conſuetud. Montenſi cap. 12. 22. & in Chronic. Flandr. cap. 26. 40. 81. Tabular. Vindocinenſe Ch. 63. *Pro qua re accepit Comes Goffredus fevum ſuum, quod ille Foriſfecerat. Forfactæ res*, caducæ per delictum, & in fiſcum relatæ, in Lege Longob. l. 3. tit. 33. [*Foriſfacta catalla*, in Codice Legum Normann. cap. 20. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 192. *Foriſfactura omnium bonorum*, apud Rymerum tom. 2. p. 195.] *Choſe Forfeit*, apud Littletonem ſect. 74. *Terres Forfaites*, in Charta Gall. ann. 1266. in Probat. Hiſt. Guinenſis p. 291. Caſus alios, quibus vaſſallus feudum ſuum forisfacit, collegit Spelmannus ex libris feudorum, in Verbo *Felo.* Vide *Committere.*

FORISFACTURA, Crimen, delictum. Leges Edw. Confeſſ. c. 32. *Friborgi cauſulas tractabant, & ſecundum Foriſfacturas emendationes capiebant.* [Hiſtor. Beccenſis MS. p. 310. in Archivis ejuſd. Monaſterii: *Hoc ferme tempore* (an. 1110.) *fuit conceſſa Eccleſia S. Philiberti ſuper Riſlam Monachis Becc. jure perpetuo obtinenda à Joanne Epiſcopo Lexovienſi & Capitulo, cum tali privilegio & libertate, ut nunquam ceſſarent à divino officio pro Foriſfactura cujuſlibet hominis.*]

¶ FORFAITURA, Eadem notione, in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Signoretus & uxor ad expiandam Forfaituram quam S. Petro & Saturnino commiſerant dant unam vineam in emendationem.* Hiſt. Harcur. to. 4. pag. 1640. *Ricardus de Harcourt tenet Baroniam S. Salvatoris de domino Rege per ſervitium quatuor militum: ſcilicet debebat quinque, quando baronia erat integra, ſcilicet quintum venit ad Regem ex Forfaitura Johannis de Harcuria.*

¶ FORISFACTURA MOBILIS. Codex Legum Normann. cap. 23. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 196. *Ad Ducem etiam pertinent omnes Foriſfacturæ mobiles: mobiles autem Foriſfacturæ ſunt catalla eorum ſeu mobilia, qui per judicium damnati ſunt.*

FORISFACTURA, Mulcta, vel emenda ob *forisfactum*, ſeu delictum. *Amende des Forfaitures*, apud Froiſſart. 1. vol. cap. 116. Leges Edw. Confeſſ. c. 36. *Inveniant plegios tales, qui poſſunt reddere Foriſfacturam, id eſt, were ſuum, niſi poſſint diſrationari.* Infra: *Reddat Epiſcopo tres Foriſfacturas, &c.* Leges Willelmi Nothi: *Reddatur de rebus hujus hominis quod calumniatum eſt, ... & inſuper Regi Foriſfactura.* Ordericus Vitalis lib. 13. p. 901. *Omnes Foriſfacturas reis indulſit.* [Vide Acta SS. April. tom. 2. p. 938.]

¶ FOREFACTURA, Eodem ſignificatu. Litteræ Philippi Fr. Reg. an. 1290. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1234. *Emendam vero ſeu Forefacturam quam petebamus occaſione homagii hactenus per eumdem nobis non impenſi ... eidem* (Comiti Hannoniæ) *remiſimus.*

¶ FORFECTURA, Eadem notione, in Litteris Philippi Pulcri Reg. Fr. ann. 1307. apud Meneſtrer. inter Probat. Hiſt. Lugdun. p. 43. *Remittimus &*

ex cauſa compoſitionis quittamus Archiepiſcopo... omnes & ſingulas commiſſiones, Forfecturas, emendas, offenſas, rebelliones, &c. Forfacture, in Edicto Ludovici X. an. 1315. ibid. p. 88. *Et fut dit par Arreſt que les Forfactures ſeroient miſes à exequution & les Santances publiées.* Charta Philippi V. Reg. Fr. to. 3. Hiſt. Harcur. p. 104. *Philippes Roy de France otroia à heritage à Adam de Meullent ſon Panetier, & à ſon hoir maſle tant ſeulement, pour cauſe & en remuneration dudit ſervice, une Forfaiture, que icelui Adam tenoit avant du don dudit Roy à ſa volonté, eſtimée valoir par an, par enqueſte ſur ce faite environ* XXXI. *livres Pariſis, laquelle Forfaiture étoit venue au Roy en commis par le delit ou maleſice de maiſtre Jean le Meſnager de Courbeil. Forfaire l'amende*, in Conſuetud. Namurc. art. 97. eſt mulctam incurrere.

Forisfactura Plena, Plena mulcta, integra, Saxonibus *wyta plena*, & *fulwite*. Leges Willelmi Nothi: *Ita quod nullus alii forisfaciat in nullo ſuper Forisfacturam noſtram Plenam.* Infra: *Et iſta præcepta & ſtatuta non ſint violata ſuper Forisfacturam noſtram Plenam. Super Plenaria Forisfactura*, apud Knyghton. lib. 3. c. 10. p. 2521.

¶ Forefacta, ut *Forisfactura*, Mulcta. Charta Caroli Regis Fr. an. 1494. in Chartulario Monaſterii Belliloci: *Nec non ſi burgenſes inter ſe purgare voluerint bellum in ipſa villa .... & bellum & omnis Forefacta ſit Monachis.*

Forefactum, Delictum, crimen, *Forfait* noſtris, in Conſtit. Sicul. lib. 1. tit. 42. & alibi paſſim.

¶ Forasfactum. Charta ſub Chuonrado Rege Indict. 6. ex Chartular. Aptenſi fol. 22. *Tibi cedo aliquid de hæreditate mea per Forasfactum quod tibi feci, ut cum te finem habeam.*

¶ Forfactum, in Chartulario ſancti Audomari, apud Baluz. to. 7. Miſcell. p. 240. & in Tranſlat. S. Hunegondis ſæc. 5. Bened. p. 223.

¶ Forfatum, in Charta anni 1409. inter Schedas Præſidis *de Mazaugues: Pro delictis criminalibus & Forfatis, &c.*

¶ Forifactum. Charta an. 1122. in Chartulario Aptenſi fol. 16. *Nec auferemus tibi vel tuis, niſi pro Forifacto, quod nec eſdire, nec emendare poſſitis aut velitis.* Charta Guidonis Comit. Nivern. an. 1231. to. 3. Ordinat. Reg. Franc. p. 117. *Quod ſi forte caperetur, Burgenſes poſſent captum excutere à quocumque capiente ſine ſe meſfacere; exceptis pro tribus Forifactis, furto, raptu & homicidio.* Occurrit præterea in Chartular. S. Vincentii Cenomanenſ. & apud Thomaſſer. in Biturig. pag. 80.

¶ Forisfactum, in Charta an. 1197. inter Schedas D. *Lancelot: Liber & quittus recedat, niſi Forisfactum fecerit, & ſi Forisfactum fecerit, ad judicium ville antequam recedat illud emendabit.*

¶ Forefactum Regium, in Regem commiſſum. Charta an. 1139. inter Inſtrum. to. 5. Gall. Chriſt. col. 295. *Si autem* (Eccleſia Ninivenſis) *Principis provinciæ ſive cujuſcumque Forefacto regio fuerit imbanita* (i. e. ob crimen in Regem commiſſum interdicta) *remotis excommunicatis divinum in Eccleſia permittimus officium celebrari.* Vide *Imbannire* in *Bannum* 1.

Forisfactum, Ipſa pro forisfacto mulcta, in Regiam Majeſt. lib. 1. c. 18. §. 2. Quoniam attach. c. 74. §. 2. & alibi non ſemel. Epiſt. 488. to. 4. Hiſt. Franc. *Forefacta villæ noſtræ, & tertiam totius redditus noſtri ſibi vi uſurpat. Amende de Forfait*, in Uſagiis Ambian. MSS. *S'aucuns qui n'eſt mie de quemugne, eſtranges ou forains fiert, ou navre, ou fourfache home de quemugne, double Amende du Fourfait paiera.*

Forefacta Magna, Quorum cognitio ad dominum, qui altam juſtitiam habet, ſpectat. Charta Odonis Ducis Burgundiæ an. 1206. apud Perardum pag. 297. *Omnia namque Magna Forefacta communiter ad Dominum Epiſcopum & ad me ſpectant, ſicuti multra, homicidia, furta, adulteria, violenti concubitus feminarum, falſæ menſuræ, edicti communis contemptus & fractio, caſus in bello campeſtri, & in judiciis deprehenſio.* Vide pag. 323. 444.

Forisfactum extra Legem, id eſt, quod non lege ſeu mulcta, ſed morte luitur. Charta Odonis Dom. Hamenſis an. 1227. *Si quis hominem occiderit infra clauſuram villæ Hamerſis, vel forte Forefactum fecerit extra legem, ſtatim poſtquam occiſus fuerit homo, vel Forefactum extra legem factum, Dominus Hamenſis poteſt capere mobilia & catela delictoris, &c.* Titulus Chartæ concipitur: *Du Cas hors loy.*

Esse in Forisfacto Domini, dicitur is, qui ex delicto in commiſſum cadit. Tabularium Epiſcopi Pariſienſ. *Si maritaverint ſe extra familiam Epiſcopi vel Comitis, ſine conſenſu Epiſcopi, ipſi & res eorum ſunt in Forefacto Epiſcopi.*

¶ Forifactor, Qui *Forifactum* commiſit, in Charta an. 1213. apud Thomaſſer. in Biturig. p. 80. *Si Forifactor judicium expectare noluerit, &c.*

¶ Forisfactor *vel delinquens*, in Charta ann. 1232. apud Miræum to. 2. p. 1219. col. 2.

2. FORISFACERE, Alia notione. Charta Berengarii & Adelberti Regum Italiæ, apud Ughellum in Epiſcopis Vercellenſibus: *Legitimam facimus traditionem & corporalem inveſtituram, & ita nos exinde privamus, & Forisfacimus.* Id eſt, exuimus, veſtituram & poſſeſſionem dimittimus. Charta alia: *Et me exinde Foris expuli, warpivi, & abſentem feci.* Vide *Abſens.*

FORISFAMILIARE, Aliquem *forisfamiliam* ponere, emancipare. Dicitur vero proprie filius *Forisfamiliari*, cum partem hæreditatis à patre vivente accipit, eaque contentus eſt, ita ut amplius petere non poſſit. Regiam Majeſtat. lib. 2. cap. 33. §. 7. 8. *Poteſt ſiquidem filius in vita patris ſui Forisfamiliari, ſi pater quandam partem terræ ſuæ ſibi aſſignet, & ſaſinam faciat inde ſibi in vita ſua, ad petitionem & bonam voluntatem ipſius filii, ita quod de tanta parte terræ ſit ei ſatisfactum. Tunc non poterit hæres ipſius filii, de corpore ſuo genitus, aliquid amplius petere contra patruum ſuum de reſidua parte hæreditatis avi ſui, quam partem patris ſui.* Vide Leges Burgor. Scoticor. c. 124. & 125. §. 4. Bracton. l. 1. c. 10. §. 1. & Skenæum de Verbor. ſignificat.

¶ Forisfamiliatus, Emancipatus. Charta an. 1251. in Chartulario AB. Sangerman. fol. 227. *Super dicto molendino nichil poterat reclamare* (Sanctyſma pro ſua filia) *eo quod dictus Renoldus erat tempore mortis ſuæ homo eorumdem Abbatis & Conventus de corpore, ut dicebant, nullos habens hæredes de ſuo corpore in poteſtate ſua exiſtentes, ut dicebant, & dicta Sanctyſma jam erat Forisfamiliata & maritata cum ipſo Johanne, quando idem Renoldus deceſſit.* Filiæ extra proprii domini feudum maritatæ parentum hæredes eſſe non poterant. Vide *Forismaritagium.*

FORISFAMULARE, Idem quod *Forisfamiliare*, in Fleta lib. 1. c. 7. §. 5. c. 27. §. 2. l. 2. c. 52. §. 7.

FORISFANGIUM. Vide *Forfang.*

FORIS-HABITANS, qui & *Forinſecus*, extraneus, noſtris *Forain*, in Legibus Burgor. Scoticor. c. 3.

FORISJUDICARE, Forjudicare, Rem, aut poſſeſſionem quampiam per judicium vel ſententiam *abjudicare*, auferre; poſſeſſione exuere, privare. Breve, apud Bractonum lib. 4. tract. 3. c. 5.

§. 2. *Et non permittas quod A. capitalis dominus feodi illius habeat cuſtodiam illius terræ, quia in prædicta curia noſtra Forisjudicatus de illa cuſtodia, eo quod terra illa teneri debet de ſocagio, &c.* Ubi Bractonus ipſa voce *abjudicatus* utitur: *Cuſtos Abjudicatus eſt de Cuſtodia ſua, forte propter faſtum, &c.* Chronicon vernaculum Franciæ MS. incipiens ab anno 1222. deſinens in an. 1293. *Et fut Fourjugié au Roy d'Engleterre toute Gaſcoigne, & toute la terre qu'il avoit ou Royaume de France.* Hiſtoria Gall. Dovorenſis Cœnobii tom. 2. Monaſtici Angl. *Agardé feuſt que cele Charte n'avoit nule valor, & enſi fuſt le Priour & le Chapitre de Canterberi Forjugé de leur demande.* Adde Leges vernaculas Guillelmi Nothi c. 39.

Forisjudicati dicuntur rei criminis atrocioris, qui in judicium per bannum publicum citati, non comparent, annoque elapſo, omni defenſionis aditu per *ſententiam forjudicationis*, ab ipſo judice de novo pronuntiatam excluduntur, & pro damnatis habentur. [Chr. Dominici de Gravina apud Murator. to. 12. col. 574. *Tunc præfata Regina reſponſalibus dicti Comitis acceptis, eas ordinato Conſilio legi juſſit, & lectis earumque tenore ſuſcepto, eumdem Comitem, conſilio ſibi dato, Forjudicationis ſententia condemnavit.*] Fridericus I. Imp. in Conſt. Sicul. lib. 2. tit. 3. *Pœnam eorum, qui in contumacia perſeverant, dignis ſtipendiis proſequi cupientes, ſtatuimus, ſi quis infra annum à die banni edicti numerandum, coràm Magiſtro Juſtitiario, qui eum bannierat, minime comparuerit, vel etiam ſucceſſori ejuſdem, bonis ſuis, ut prædictum eſt, infiſcatis, poſt ipſius anni decurſum, eumdem Forjudicari debebit, nulla omnino licentia poſtea remanente, ſe ſuper principali cauſa criminis defendi. Sed perinde habeatur ac ſi confeſſus de crimine, de quo accuſatus fuerat, eſſet per definitivam ſententiam condemnatus. Sic Forjudicatus habebitur, prout in aliquibus noſtri Imperii partibus nuncupantur, quaſi foris omnem aditum judicii conſtitutus. Interim ſibi judicii limina præcludentur, quod ſe contumacem etiam fuiſſe negare non poſſit, qui nec per ſe tempore tanto comparuit, nec per alium prætendentem legitimam cauſam ſuæ abſentiæ & probantem extitit excuſatus. Nullo ſibi appellationis ſeu ſupplicationis remedio Forjudicatus ſupereſſe cognoſcat, quoad omnia fere pro mortuo habeatur, & hoſtis publicus reputetur, ſic ut ab omnibus offendatur impune: adeo quod ſi ipſum occiderit aliquis, nullam proinde calumniam mereatur; ſed præmium à gratia noſtræ Serenitatis expectet, &c.* Adde l. 1. tit. 54. §. 1. l. 2. tit. 4. 6. 7. 8. 9. [& Statuta MSS. Caroli I. Regis Siciliæ cap. 88. 89. 91. 92. 93. 104.] Huc ſpectat, quod habet Henricus Knyghton. lib. 2. c. 4. an. 1087. *Quod ſi more ſolito latro taliter egerit, & forte fortuitu ad Eccleſias vel ad Sacerdotum domus frequenter evaſit, ablatione reſtituta, Forjuget & redeat: & ſi forte reditum fecerit, nullus eum hoſpitari præſumat.* Ubi lego *Forjugé* (id eſt, *Forjudicatus*) *non redeat.* Aſſiſiæ Hieroſol. MSS. c. 195. *Se un home eſt ou pluſieurs ont fait trayſon vers le Seignor, & ils ſont Forjugez par eſgart, on conneiſſance de Court come traitours, à moi ſemble que eaus & tous les heirs de celui, ou de ceus qui enſi ſont Forjugés, ſont desheritez du fié, & de l'heritage qui eſtoit des Forjugez ains que il fit la trayſon, come ceus qui y furent puis nés, &c.* In Charta ann. 1266. in probat. Hiſt. Guinenſis pag. 291. *Terres Forjugées*, ſunt prædia confiſcata. Adde Jacobum Hemricurtium de Bellis Leod. c. 2. & Pactum Tongr. an. 1403. in Magno Recordo Leod. p. 41. 44.

FORISJURARE, **Forjurare**, Ejurare, abjurare rem aliquam, *Quitter, abandonner. Forisjurare parentelam, & de ea ſe tollere*, in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 88. Adde Conſuetud. Hannoniæ c. 45. [Leges Balduini Flandriæ Comitis de homicidio ann. 1200. inter Anecd. Marteniana to. 1. col. 766. *Si homo hominem interfecerit, & ille homicida aufugerit, ejus amici & proximi eum abjurare & Forjurare debent. Qui vero eum Forjurare noluerit, talis eſt qualis & homicida, qui aufugerit, quouſque eum Forjuraverit. Si quis cum homicida fugerit ... infra annum redire poteſt & Forjurationem facere ... Amici & cognati illius hominis qui occiſus fuerit, debent aſſecurare omnes homines illos, qui homicidam Forjuraverunt.*] Areſtum O. SS. ann. 1264. in 1. Regeſto Parlam. f. 140. *Noluerunt facere aſſecurari, niſi ipſum fratrem ſuum Clericum Forjuraret.* Aliud Areſtum Pentec. an. 1266. fol. 150. *Determinatum fuit, quod idem Poincardus ponere poterat extra ipſam treugam dictum fratrem ſuum ex cauſa de novo ſuperveniente inter ipſum & fratrem ſuum. Præcepit tamen Curia, quod ipſum fratrem ſuum Forjuraret, & de ſe & aliis treugam daret. Provinciam Forisjurare*, in Legib. Edwardi Confeſſ. c. 6. *Villam Forjurare*, in Epiſt. 221. quæ exſtat tom. 4. Hiſt. Francor. [*Forisjurare virgatam terræ & quietam clamare de ſe & de hæredibus ſuis*, apud Thom. *Madox* Formul. Anglic. p. 179. *Forsjurare patriam*, in Codice Legum Normann. c. 24. apud Ludewig. tom. 7. p. 199.] *Forjurer ſa Chaſtellerie*, in Stabilim. S. Ludovici l. 1. c. 31. *Forjurer la terre*, in primo Statuto Weſtmonaſt. c. 15. Vetus Charta vernacula poſt Chronicon W. Thorn. p. 2025. *Et hors de Staplegate Forjura la terre le Roi, & porta la crois à la meer. Forjurer le pais*, in Conſuet. Normann. c. 23. 24. 80. 82. &c. Petrus *de Langtoſi* vetus Chronographus Rythmicus:

Thomas de Weylande en banc primes nomé,
Par agard du court le regne a Forjuré.

Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Fait m'a li Dus mes Sire ma terre Forjurer.

Tabular. Leproſariæ Pontis Audomari: *Forjuraverunt dictam terram coram nobis, ita quod nihil de cætero in ea de jure poſſint reclamare.* Vide Brittonem in Legib. Angl. c. 3. Conſuetud. Hannonienſem c. 45. &c. *Forjurer ami charnel*, apud Petrum *de Fontaines* in Conſilio cap. 13. Willelmus *Guiart* ann. 1304.

Qui orent par fauſſe promeſſe
Receu Jean de Reneſſe
A Seigneur come parjuré,
Et l'oir de Henaut Forjuré.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Qui Forjuré ont l'enfant Auberi.

Forjurez de franche ley, apud Britton. pag. 134. v. qui juri ſtare non poſſunt, quorum in jure non recipiuntur teſtimonia.

☞ Qui vero parentelam alicujus ejurabat, cadebat eo ipſo jure ſuccedendi in illius bonis, ut colligitur ex laudatis ſupra Henrici I. Reg. Angl. Legibus c. 88. *Si quis propter faidiam vel cauſam aliquem de parentela ſe velit tollere & eam Forisjuraverit, & de ſocietate & hæreditate & tota illius ratione ſe ſeparet.*

FORISMARITAGIUM, appellabant forenſes noſtri eam præſtationem, quæ à ſervis, ſeu adſcriptis glebæ, exſolvebatur, pro facultate conjuges ſibi adſcribendi ex libera conditione ac ingenua, ut eſt in Conſuet. Trecenſi art. 3. Calvimontenſi art. 3. Vitriacenſi art. 144. & Meldenſi art. 78. Remenſi antiqua, &c. vel ex ſervis alterius dominii, ut habent paſſim veteres Chartæ. *Meſma-*

riage & Formariage, promiſcue in Charta Joannis Vicedomini Catalaunenſis an. 1300. in Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1299. Ch. 32. ex Tabul. Regio. Atque id quidem, etiam ſtante Romanorum republica quadantenus obtinuiſſe, teſtatur Tertullianus l. 2. ad Uxorem: *Nonne quique domini & diſciplinæ tenaciſſimi, ſervis ſuis Foras nubere interdicunt? ſcilicet ne in laſciviam excedant, officia deſerant, dominica extraneis promant, &c.* Vide Gregorium M. lib. 10. Epiſt. 27. In Lege Wiſigoth. lib. 3. tit. 2. §. 5. *Quicumque ancillam ſuam ſervo alieno ſine conſcientia domini ſui uxorem dediſſet, dominus ſervi ancillam ipſam cum filiis ſibi vendicabat.* In lege pariter Salica tit. 27. §. 6. *ſervus ancillam alienam ſine voluntate domini accipere non poterat.* Sed & nec conſervam ſuam, ut eſt apud Eginhardum Epiſt. 16. quod & in Jure noſtro obtinuit: neque denique liberam, ut eſt in Ep. 15. Charta Theoderici Abb. S. Maximini Trever. an. 1065. apud Ducheſn. in Probat. Hiſt. Luxemburg. pag. 29. *Nuſquam niſi inter ſe villani aut manſionarii nubant, aut uxorem ex familia S. Petri ſine noſtro conſenſu accipiant, ita tamen ut alteri Eccleſiæ altera damnum non inferat; ſed per ſucceſſiones filiorum ac filiarum utrique Eccleſiæ quod ſuum eſt, ad ultimum redeat ac remaneat.*

Quod ſi ſine domini conſenſu cum extranea, vel extraneo nuptias iniiſſent, in illius *forisfacto* erant, ut & eorum bona, id eſt, in caducum veniebant. Tabularium Epiſcopi Pariſ. ex Bibl. Puteana: *Hæ ſunt conſuetudines iſtorum hominum: talliam nobis debent. Si maritaverint ſe extra familiam Epiſcopi, vel Comitis, ſine conſenſu Epiſcopi, ipſi & res eorum ſunt in Forisfacto Epiſcopi, & eſcheementa ſunt Epiſcopi, &c.* Conſuetudo Britanniæ cap. 9. art. 22. *Es lieux où on a accouſtumé de prendre Feurmariage, le Seigneur de la mainmorte prend pour le Feurmariage de la femme mainmortable, les heritages qu'elle a ſous lui, & au lieu de ſa mainmorte, ou autant vaillant qu'elle emporte en mariage, au choix de la dite femme.* Cujus quidem moris memorabile quoddam refertur exemplum à Joanne Hocſemio in Hiſt. Epiſcopor. Leodienſ. lib. 5. cap. 23. ſub an. 1296.

Ejuſmodi vero conjugia ſervorum, qui diverſos haberent dominos, non dirimi, ſanxit Additio 3. Capitular. c. 28. & Concilium Cabilonenſe II. c. 30. Aliter tamen ſtatuit Capitulare Ahytonis Epiſc. Baſileenſis c. 21. *Ubi vero mancipia non unius, ſed diverſæ poteſtatis juncta fuerint, niſi conſentientibus utriſque dominis, hujuſmodi copulatio rata non erit.*

Enim vero cum dominis haud interdum ſupereſſent tot ſervi adſcriptitii, ut inter ſe nuptias poſſent inire, cogebantur alterius conditionis, vel dominii viris ſeu feminis matrimonia contrahendi facultatem iis impertiri: quæ quidem venia certa ac modica præſtatione redimebatur ab adſcriptitiis, ita tamen ut eam denegare dominis haud liceret, quod habet diſerte Conſuetudo Vitriacenſ. art. 144. & Remenſis Præpoſituræ, hiſce verbis: *Homme de corps ne peut prendre par mariage femme d'autre condition que de la ſienne ſans le congé de ſon Seigneur, lequel congé ledit Seigneur ne lui baillera, ſi bon ne lui ſemble. Et ſi ledit homme de corps prend de fait ſans le congé du Seigneur femme d'autre condition, que de celle dont il eſt, il choit pour ledit Formariage envers ſon dit Seigneur en amende de 60. ſols 1. denier. Et où il demande le congé à ſondit Seigneur, poſé ores qu'il ne l'ait obtenu, il n'eſt tenu de la dite amende, & eſt ſeulement tenu bailler audit Seigneur le tiers de ſes biens tels qu'il les avoit au jour & heure de ſondit mariage, & ſelon la condition qu'il eſt pour l'indemnité dudit Seigneur.* Tabularium Bellilocenſe Ch. 95. *Breve de exemptis, quæ vicarii de Favars habent in terra S. Petri: ... homines vero de terra S. Petri non accipiant mulieres extraneas deforis, dum in ipſa terra invenire poterunt feminam, cum qua jungantur. Similiter & de feminis ſit, dum in ipſa Curte inventi fuerint homines, cum quibus jungantur legaliter. Quod ſi Judex aut Vicarius conſtitutionem hanc trangreſſi fuerint, pro ullo malo ingenio ſecundum legem, emendent Abbati, aut Præpoſito. Ipſa vero lex 60. ſolidis ſit. Et ſi ruſticus fecerit ſine conſilio ipſorum, legem ſuam emendet: & ipſe homo aut femina in ipſa terra revertatur illic, ubi ipſi elegerint, ſine bauſia (rauſia.)* Charta Communiæ Meldenſis ann. 1179. *Homines de Communia uxores, cujuſcunque poteſtatis voluerint, ducent, licentia tamen à Dominis requiſita.* Libertates MSS. villæ S. Deſiderii in Campania an. 1228. *Unuſquiſque de villa poterit matrimonium contrahere ubicumque voluerit, ſi feminam libere & abſolute acquirere poterit ſine aliqua conditione dominorum, vel Procerum regni, vel alterius, qui eam de jure poſſit reclamare. Aliquis vero vel aliqua de libertate S. Deſiderii aliquem vel aliquam de hominibus vel mulieribus terræ Domini S. Deſiderii vel feodi ſui habere non poterit in matrimonio, niſi de voluntate & aſſenſu domini.*

Ex præallatis patet, mulctam eorum, qui vel quæ invito domino cum alterius dominii adſcriptitiis nuptias inibant, fuiſſe 60. ſolidorum, quod etiam exerte tradit Conſuetudo Vitriacenſis art. 144. Verum hanc facultatem longe minoris conſtitiſſe arguunt, quæ infra obſervamus de *licentia matrimoniorum*, & vetus Charta ex Tabulario Corbeienſi lib. 26. Ch. 2. *N. Dei Gr. Abbas Corbeiæ & Conventus, univerſis Dei fidel. ſal. Vobis innoteſcere volumus, quoſdam de cenſu capitali B. Petro naturaliter obnoxios in pago Sueſſonico, apud villas ſcilicet Luz & Taiſniéres, dudum ſe de ſubjugo Eccleſiæ noſtræ excuſſiſſe, modo vero rationis evidentia revocatos, tandem errorem ſuum confitentes S. Petro iterum ſe reddidiſſe. Ita videlicet, ut ſi quis eorum deinceps alienæ poteſtatis uxori nupſerit, à famulo Monachi Vaſliacenſis ſubmonitus infra dies octo 5. ſol. monetæ currentis in patria illa dabit. Quod ſi octavum diem tranſierit, jam cum lege eum reddere oportebit. Si autem mori eum contigerit, eadem iterum ratio de ipſis ſolidis erit. Actum anno 1154. Epiſcopatus Dom. Anſculſi Sueſſ. ann. 2.* Charta alia apud W. Hedam pag. 287. 1. Edit. *Iterum ne omnimodis ſine reſpectu videatur ſancta Dei Eccleſia pro licentia nubendi infra ſive extra concedere poteſtatem, dentur ſex denarii, &c.* Alia denique Charta ex Tabular. S. Maximini Treverenſis: *Mancipia quoque trado, & poſteri eorum, ſi in eadem villa ſederint vel nupſerint, tali libertate & ſervitio perfruantur, ſicut Confeſſoris Chriſti inibi manens familia. Si qui vero foris nupſerint, vel manſerint, vel alias vagati fuerint, unuſquiſque eorum in feſtivitate S. Maximini perſolvat unam denariatam ceræ pro remedio animæ meæ.*

☞ Ex his atque aliis quæ paſſim occurrunt colligere promtum eſt non ubique eamdem mulctam hac in re definitam fuiſſe, ſed pro dominorum libito variaſſe. Id iterum firmare licet ex Tabular. Calenſi pag. 117. *Item aſſeruit quod ipſe Johannes duxit in uxorem Petronillam filiam Gilleberti de Docies feminam de corpore monaſterii S. Faronis Meldenſis & non de Kala, propter quod idem Johannes finavit cum fratre Richardo procuratore generali ipſius monaſterii*

de Kala.... ad VII. *lib. & II. ſol. Turon. & ad* IV. *ſextarios avenæ bonæ & venalis.* Charta Hugonis Abbat. Corbeienſ. an. 1174. ex Tabular. ejuſdem Monaſt. *Quod ſinguli ſingulos denarios pro cavagio in feſto S. Remigii, pro Foriſmaritationibus vero* X. *ſolidos, pro manu mortua totidem.... ipſi cum omni ſua poſteritate perſolvent.* Vide in *Maritagium.*

Hæc porro matrimonia cum cæteris contrahendi licentia ac facultas à dominis concedebatur hac conditione, quod liberi, qui ex iis naſcerentur, inter ipſos dominos dividerentur, ut eſt apud Glanvillam lib. 5. c. 6. Charta Guillelmi Epiſcopi Pariſ. an. 1224. apud Brolium lib. 2. Hiſt. Pariſ. *Notum facimus, quod nos conſentimus, quod Odelina filia Radulphi Gaudin, de Villacereris* (Villarceaux) *femina noſtra de corpore contrahat matrimonium cum Bertrando filio quondam Hugonis de Verreriis defuncti, homine de corpore Eccleſiæ S. Germani de Pratis Pariſienſis, hoc modo ſcilicet, quod ex filiis ſeu filiabus ex eiſdem de cætero procreandis medietatem penitus habeamus, reliqua medietate Abbati & Conventui dictæ Eccleſiæ.* Idque obtinuit inter ſervos regios, & Baronum ſeu Procerum feudalium. Charta Nobilium Campaniæ an. 1297. in Regeſto Magnorum dierum Trecenſium: *Item, que quand li home aus Gentilshomes prennent les femmes, le Roy, & li homme aus Gentilshommes muerent, li Rois vuet avoir touz les hoirs, & ne laiſſe joïr les Gentilshommes de la remenance de leurs hommes. Item, nous avons tousjours accouſtumé à partir au Roy les enfans, qui iſſent de nos hommes & de nos femmes, qui ſe mellent par mariage aus hommes & aus femmes le Roy, &c.* His addam Diploma aliud, quod habet Tabularium S. Maglorii Pariſ. Charta 15. *Ego Ludovicus Dei gratia Rex Francorum & Dux Aquitanorum notitiæ fidelium commendare dignum videtur quamdam conventionem inter piiſſimum genitorem noſtrum Ludovicum Regem Francorum, & venerabilem Gumebaldum S. Maglorii Abbatem dudum habitam, hanc quoque in tertio anno noſtræ ſublimationis reverendiſſimo ejuſdem Monaſterii Patri Roberto à nobis conceſſam, & ipſius conceſſionis pactionem ſubſcriptam, ſigilli etiam impreſſione ſignatam atque corroboratam. Tempore ſiquidem ſupradicti Gumebaldi Abbatis homo quidam ex familia S. Maglorii de villa Karrone, Guoinus nomine, duxit uxorem nomine Sebes ex regali familia procreatam. Quæ res cum Abbati ac Monachis vehementer diſpliceret, eo quod ſui juris homo alterius familiæ ſibi conjugem delegaſſet, & ob hoc plurimum calumniaretur, quod debito ſibi procreationis fructu Eccleſia privaretur, ventilata hac calumnia ad aures piiſſimi genitoris noſtri pervenit. Qui nolens Eccleſiam fructu familiæ ſuæ deſtitui, ſancire ſtuduit, ut amborum conjugum propagatio ex æquo partiretur, & altera regiæ amplitudini, altera pars ſancto Maglorio remaneret in perpetuum poſſidenda. Ea ergo quæ glorioſus genitor noſter ſapienti uſus conſilio pridem conceſſerat, nos quoque ob utilitatem Eccleſiæ benigne concedimus. Quod ut perpetuæ ſtabilitatis obtineat munimentum, ſigilli noſtri auctoritate & nominis noſtri karactere ſubterfirmavimus. Actum publice Pariſius in Palatio noſtro anno Incarnati Verbi* 1138. *regni vero noſtri* 3. *aſtantibus in Palatio noſtro, quorum nomina ſubtitulata ſunt & ſigna. S. Radulfi Viromanduorum Comitis & Dapiferi noſtri, S. Guillelmi Buticularii, S. Matthiæ Conſtabularii, S. Matthiæ Camerarii. Data per manum Algrini Cancellarii.*

Interdum etiam in caſu *Foriſmaritagii* fiebant ſervorum ſeu aſcriptitiorum inter dominos permutationes: ita ut ſi quæpiam femina adſcriptitia alterius domini adſcriptitio nupſiſſet, cum illa legem mariti ſequeretur, ac proinde in alterius tranſiret dominium, viciſſim mariti dominus alteram conjugis adſcriptitii domino ejuſdem probitatis ac notæ reſtituere tenebatur. Aſſiſæ Hieroſolym. MSS. cap. 270. *Se aucun vilain de qui que ce ſoit ſe marie avec vilaine d'autre leuë, ſans le coumandement dou Seignor de la vilaine, le Seignor dou vilain, à qui ſera mariée la vilaine eſtrange, rendra au Seignor de la vilaine un autre en eſchange à la vilaine; de tel aage, par la connoiſſance de bones gens. Et ſe ils ne treuvent vilaine, qui la vaille, il li donra le meilleur vilain qu'il aura d'aage de marier: & cil qui ſera marié à la vilaine eſtrange, meurt, le Seignor dou vilain doit avoir ſon eſchange, ſe la vilaine torne à ſon premier Seignor: & ſe la vilaine eſt allée en la terre de l'autre, ſon Seignor à pooir de prendra la, &c.* Et cap. ſeq. *Se aucune vilaine vait de aucun casal en autre, qui ne ſoit de ſon Seignor, & le Seignor dou leuë, ou elle ſera venuë, n'a pooir de li marier, & ſe il la marie, il doit donner à ſon Seignor une autre vilaine en eſchange, à la connoiſſance de bones gens ſans faillir.* Profert Brolius lib. 2. Hiſtor Pariſ. pag. 281. 2. Edit. Chartam ejuſmodi permutationis indicem.

Horum porro adſcriptitiorum liberos inter ſe partiebantur domini, ita ut ſi plures eſſent numero pari, totidem quiſque haberet; ſi vero unus remaneret ex numero impari, is communis eſſet. Ita Lex Wiſigoth. lib. 10. tit. 1. §. 17. & Conſuetudo Burbonenſis art. 192. Exſtant præterea Chartæ aliæ harum partitionum apud Hubertum in Hiſtoria Eccl. S. Aniani Aurelianenſis pag. 81. Vide Capitulare 6. Caroli M. an. 803. c. 1.

Ex his igitur ſatis conſtat, *Foriſmaritagium*, præcipuum fuiſſe ſervitutis glebalis argumentum: unde in ejuſmodi ſervorum manumiſſionibus, *manus mortua* & *Foriſmaritagium* in libertatis indultæ notam remittuntur. Vide Chartam Thomæ Abbatis S. Germani Pariſ. apud Brolium lib. 2. Antiq. Pariſ. pag. 279. 2. Edit. & alias ejuſdem tenoris apud Gallandium de Franco alodio pag. 85. 86. Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. Monaſt. p. 907. &c. Quibus aliam addo Beatricis Abbatiſſæ B. Mariæ Sueſſion. pro Communia Vaiſiaci an. 1231. *Nos quitavimus dictis hominibus totam talliam, quam Eccleſia noſtra conſuevit accipere ſuper eos,... item Foriſmaritagium, hoc excepto, quod quilibet, qui ſe Foriſmaritabit, tenebitur Eccleſiæ noſtræ ſolvere ipſo die Foriſmaritationis ſuæ, vel in craſtino, 7. ſolid. & dimid. monetæ patriæ: quos denarios ſi dicto die vel in craſtino non ſolveret, teneretur emendare per 7. ſolid. & dimid. monetæ ſupradictæ, ad inſtantiam Majoris noſtri & Scabinorum per legem faciendam, & nihilominus Foriſmaritagium reddere tenentur.*

FORISMATRIMONIUM, Eadem notione, in Charta Engerranni D. Couciaci an. 1207. pro Libertatibus oppidi Faræ, apud Thomaſſerium in Conſuet. Bituric p. 439.

¶ FORIMATRIMONIUM, in Chartular. S. Quintini in inſula p. 100. *Redditus quoque nummorum & caponum ſeu manus mortuæ, necnon Forimatrimonii, quod vulgo dicitur Forimariges.*

¶ FORISMARITATIO, in Charta ann. 1174. ex Tabulario Corbeienſi.

FORISMITTERE, Extra manum ſuam ponere, alienare, *Mettre hors.* Capitulare 3. an. 813. cap. 11. *Qui per chartam aut per hantradam ingenuus eſt, & ſi ille Foris de eo miſerit, tunc ille leodis in dominicum veniat, &c.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 88.

cap. 88. *Nulli liceat Foriſmittere hæreditatem ſuam de parentela ſua, datione vel emptione.*

FORISNEGARE, *Fornoier un meſfet en jugement*, apud Philippum Bellomanerium cap. 59.

¶ FORIS-PAISRATUS, pro *Foriſpatriatus*, apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Regum Fr. p. 42.

FORISPATRIATUS, Idem quod *Foriſbannitus*, vel *Expatriatus*, Gallis *Forſpayſé*. Charta Guigonis Comitis Forenſis pro Libertatibus Villarezii ann. 1253. *Niſi ille qui requireret, eſſet Foriſpatriatus.* [Perperam in Spicilegio Acher. to. 9. pag. 193. *Foriſparatus.*] Charta Libertatum Autiſiodorenſis civitatis à Mathilde Comitiſſa conceſſarum: *Quicunque aliquam poſſeſſionem per annum & diem pacifice tenuerit, nullus contra eum poterit reclamare, niſi ſit advocatus, vel Foriſpatriatus, &c.* Perperam in MS. *Foriſpatriciatus.* [Statuta Philippi Auguſti Regis Franc. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Feudorum uſu ad calcem p. xxix. *Item Clerici non poſſunt de jure excommunicare aliquem propter foriſfactum ſervientis ſui, neque interdicere terram ejus, priuſquam dominus fuerit ſuper hoc requiſitus, vel domini Ballivius, ſi dominus fuerit Forſpayſiez.* Acherius tom. 6. Spicil. p. 494. habet, *Forſpaiſes.*] Aſſiſiæ Hieroſolymit. cap. 30. *Enci dit l'on que celui qui requiert l'heritage, eſt Forſpayſé, & il revient, & requiert aucun heritage, que aucun autre ait tenu an & jor, & aucuns gens veullent dire, que l'aſſiſe de la tenure ne li griege, porce que il eſtoit Forſpaiſé, & l'autre l'a tenu, li voiant & oiant & pluſiors gens, &c.* Cap. 221. *Se celui qui eſt leue dou Seignor, meurt, ou Forſpaiſe, &c.* Charta Libertatum oppidi *de Veſdun* in Biturigib. ann. 1275. *Il n'en doit reſpondre à neſun ſe il n'eſt Forpais, ou en bailh, ou fors d'age, &c.* [*Des Fontaines* in Conſilio cap. 17. num. 1. *Je ne di mi ke li deſpaiſié ont leur aage ſoient reſtabli en toutes cauſes. Et ſachiez que tous ceux qui ſont Forpaiſié. Je te diſtincte, ou il ſunt par leur volonté, ou il ſunt par leur beſoingne. Che ne leur profite mie à eſtre reſtablis, ſe il ſunt depaiſié maugré eux pour leur pourcas, il ſunt reſtablis en tele maniere, ke on ne leur torne à gaainge ne à damage.*]

¶ FORISSITUS, quaſi *Foras* ſitus, qui habitat extra urbem, vel oppidum, burgumve. Compoſitio anni 1308. Hiſt. Dalphin. to. 2. col. 141. *Dom. Hugo nomine ſuo & nomine dictæ D. B. pro ſe domino de Jacio & Foriſſitis Gebenneſii ſuis hominibus, valitoribus & coadjutoribus, &c.* Forte *Forriſſiti* non ſolum extra urbem habitantes debent intelligi, ſed etiam banniti ſeu exules, ut ſupra *Forenſiti*. Vide *Forenſitus.*

¶ FORISTA. Vide in *Forus.*

FORISTALLARE, FORISTALLATOR, FORSTALLATOR, FORSTELLARIUS, & in Domeſdei *Foriſtellarius*, *Forſtaller*, Brittoni pag. 33. 77.

FORISTALLATORES, Cowello, Spelmanno, & aliis, ſunt illi, qui annonam verſus emporium publicum adductam in via intercipiunt, emuntque, priuſquam venditioni publicæ exponatur. Iter Camerarii Scotici cap. 19. §. 1. *Primo quod vendunt piſces ſuos ad littus maris, cum vendere debeant in foro Regis: unde Foriſtallatores plenarie dici poſſunt.* Adde cap. 1. Fleta lib. 2. cap. 12. §. 28. *Item de Forſtallariis victualibus venalibus mercatum obviantibus, per quos carior ſit inde venditio.* [Regeſt. Priorat. Cokesford. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Forſtal eſt, ſi aliquis portaverit halec vel hujuſmodi res ad forum, & ſtatim alius venerit & emerit ab ipſo illas res, ut carius vendat, Prior habebit emendas ab ipſo.*] Id porro interdictum Legibus politicis, ut vocant, paſſim legitur. Leges Burgorum Scoticorum c. 78. *De Foriſtallatoribus in burgo: Nullus infra burgum habitans, vel extra, ſit auſus in die fori exire portas burgi ad emendum aliquam rem, antequam veniat infra portas burgi, & qui ſuper hoc convictus fuerit, dabit 8. ſol. ad foriſfactum.* Adde Statuta Gildæ Scotiæ cap. 29. ubi ejuſmodi *Foriſtallatores* & *Foriſtallantes, Anticipatores fori* dicuntur. Eorum mentio eſt præterea in Statutis Willelmi Regis Scotiæ c. 35. & in libro Anglico inſcripto: *Juſtice of peace*, p. 74. De iiſdem etiam ita veteres Conſuetudines Bituricenſes apud Thomaſſerium p. 338. *Se aucuns boucher va au devant des marchans, qui ameinent chairs vives à vendre à Bourges, & icelui boucher les aille acheter une lieuë ou deux, ou demie au devant, pour tenir le peuple en ſarre, il eſt amendable arbitrairement, ſe il ne laiſſe venir au marché où l'en a accouſtumé de vendre.* Ubi vim vocis *Sarre*, quæ rurſum eadem pag. occurrit, non omnino percipio. Vide *Foreſtel.*

¶ FORSTALLARIUM. Litteræ anni 1377. apud Rymerum to. 7. p. 166. col. 1. *Falſis & malis conſiliis & ordinationibus, Forſtallariis, confœderationibus, conſpirationibus, &c.* Aliæ anni 1549. apud eumdem to. 15. p. 197. col. 1. *Ad cognoſcendum in regratariis, Forſtallariis, & negotiis maritimis quibuſcumque.* Vide *Forſtarium.*

FORISTALLUM, in Legibus Edmundi Regis, editis apud Culintoniam cap. 6. dicitur Bromptono *Coactio, vel obſiſtentia in regia ſtrata facta*, quo minus ſcilicet quis rem ſuam furto ſublatam recipiat, uti eſt in iiſdem Legibus, [à Saxon. ꝼape, via, iter; & Stæl, furtum.] Interdum ſumitur pro ea libertate, qua *quis quietus eſt de amerciamentis de catallis, arreſtatis infra terram ſuam, & quod habeat placita inde in Curia ſua, & de hujuſmodi catallis areſtatis amerciamenta inde provenientia.* Ita W. Thorn. an. 1315.

¶ FORITANEUS, Qui *foras* ſeu extra urbem habitat, Italis *Forinſeco*, Gall. *Forain*. Statuta Maſſil. lib. 5. cap. 33. *Decernimus... quod ſi contigerit deinceps guerram fieri, ... & ante tempus initum guerræ prædictæ aliquis, vel aliqui Foritanei tradidiſſent in depoſitum ſeu commandam ... annonam, vel bladum ſeu pecuniam... quod propter illam guerram nihilominus res prædictæ ſint ſalvæ Foritaneis dictis, cum utilius ſit civibus Maſſiliæ res & pecunias Foritaneorum poſſidere, & cum eiſdem lucrum facere quam prædictis rebus carere.*

¶ FORITANUS, Eadem notione, occurrit apud Muratorium tom. 6. col. 379. 388. 390. 400. 422. 459. ex variis Scriptoribus Ital.

¶ FORITER, Foras, extra, in Hiſt. Harcur. to. 4. pag. 1347.

¶ FORJUDICARE, FORJUGARE, &c. Vide *Foriſjudicare.*

¶ FORJURARE, FORJURATIO. Vide *Foriſjurare.*

¶ FORIUM. Vide in *Fodrum.*

FORIZARE, Fora negotiandi cauſa frequentare, Goldaſto. Ita uſurpatur in Decretis Alberti Regis Hungariæ: *Nullus mercatorum forenſium... ad mercandum ſeu Forizandum in medium regni... accedat.*

¶ FORIZATIO, Commercium, mercatura, Gall. *Negoce, trafic*, apud Marten. to. 8. Ampliſſ. Collect. col. 403. *Dico quod indulgentiæ & abſolutiones fictæ & venales fundatæ, ut dicitur communiter, ſuper infinitis erogatis in cœlis meritis Sanctorum ... in lege Domini non ſunt fundatæ, & ſpecialiter illæ quæ dantur & conceduntur in erectione Cruciatæ, ad hunc finem ut homines ſe invicem trucident & occidant, ut patet in erectione per Papam crucis contra Ladiſlaum Regem*

Neapuliæ, in qua manifeſta Forizatio de his indulgentiis ponebatur.... Et hæc Forizatio ſparſim currit quaſi per totam Eccleſiam talium indulgentiarum, quæ carent fidei Scripturæ fundamento.

¶ FORLACUM, ut infra *Fortia* 3. Arx, munitio, Gall. *Fort, Fortereſſe.* Conventiones MSS. inter Ludovicum Regem Siciliæ & cives Arelat. an. 1385. *Nec permittent infra dictam urbem aliquod caſtrum, ſeu Forlacum, vel domum fortem, quod deffendi poſſit, &c.*

¶ FORLANDUM, Idem quod *Furlongus* infra. Monaſt. Anglic. to. 2. p. 332. *Et de duobus Forlandis* XVI. *denarios, ſcilicet de Forlando Johannis Wauker, quod jacet ante terram Eccleſiæ,* VIII. *denarios.*

FORLONGA. Vide *Furlongus.*

1. FORMA, Figura, imago. Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 133. *Uſus autem Formas ſculpendi à lege cœpit, ubi Moyſes juſſu Domini duos Cherubin ex auro fecit.* Epiſtola Rodoberti ad Didonem, ſeu S. Audoënum Archiep. Rotomag. tom. 5. Spicilegii Acheriani: *Et ut vere fatear, pinxiſſe illic mihi videris Sanctitatis tuæ, imoque beatiſſimi Antiſtitis Eligii integerrimam Formam, ita ut nihil prorſus defuerit ex cunctis Sancti virtutibus, quod non potentatu verborum per ſingula inveſtigaveris, &c.* S. Bernardus de Vita & morib. Relig. c. 11. *Auro tectis reliquiis ſaginantur oculi, & loculi aperiuntur. Oſtenditur pulcherrima Forma Sancti, vel Sanctæ alicujus, & eo creditur ſanctior, quo coloratior.* Utitur etiam hac notione Rodericus Toletanus in Hiſt. Arabum cap. 2. & alii.

FORMULA, Imaguncula. Gloſſæ Baſil. φορμοῦλλα, τύπος. Adamnanus lib. 1. de Locis ſanctis cap. 11. *In quo videlicet linteo 12. Apoſtolorum Formulæ habentur intextæ.* Et lib. 3. c. 4. *In Dioſpoli civitate, cujuſdam Martyris Georgii, in quadam domo, ſtatua marmorea in columna, contra quam alligatus perſecutionis tempore flagellatus eſt, Formula depicta eſt.* Mox *imaginem* vocat: *Cujus eſt imago in marmorea columna formata!* Infra *Toracidam* appellat. Utitur ibi ſemel ac iterum, & c. 19. Vita S. Gildæ Sapientis cap. 9. *Propriis manibus Formulam fecit fuſili opere, &c.*

¶ 2. FORMA, Panis Euchariſticus. Vita S. Godrici to. 5. Maii pag. 82. *Sæpius inter ſecreta Miſſarum Dominum Jeſum carne indutum in altari conſpexit deſcendentem ad ſe... Sic etiam aliquando de Forma ſua mirabiliter egreſſum, conſperſum ſanguine totum eſt contuitus.* Vide *Formata.*

¶ 3. FORMA, Exemplum quod imitandum proponitur. Statuta Canonicorum Regular. S. Auguſt. apud Raimundum Duellium l. 1. Miſcellan. p. 88.

Dicto, benedicite, fantur
Spiritualia de norma, mox quoque Forma.

Vetus Interpres Petri 1. Epiſt. 5. 3. *Neque ut dominantes in cleris, ſed Forma facti gregis ex animo.* Græce τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, & juxta Verſionem Syriacam: *Ut ſitis illis ſimilitudo pulchra, exemplar bonum.*

4. FORMA, Nummus formatus, id eſt, figura ſeu Principis charactere donatus: nam *formari moneta* dicitur apud Lampridium, & in l. 3. Cod. Th. de falſa monet. & l. 1. de Expenſ. Ludor. Lex 6. Cod. Th. de Indulg. Crimin. de monetam adulterante: *Qui ſacri oris imitator, & divinorum vultuum adpetitor, venerabiles Formas ſacrilegio eruditus impreſſit. Diverſa Formæ menſura* in ſolidis, in quibus ſcilicet Imperatoris forma ſeu imago *majore habitu faciei extenditur: aut quæ anguſtiore expreſſione concluditur,* in l. 1. eod. Cod. *Si quis ſolidi circulum, &c.* Lampridius in Alexandro Severo: *Formas binarias & ternarias & quaternarias... quas Heliogabalus invenerat, reſolvi præcepit, neque in uſu cujuſquam verſari.* Quintilianus lib. 1. c. 10. *Utendum plane ſermone, ut numo, cui publica Forma eſt.* Apud Iſidorum lib. 16. cap. 17. *metalla* dicuntur *ad omnem Formam poſſe deduci.* [Charta Caroli Johan. Franc. Reg. primogen. an. 1356. to. 3. Ordinat. p. 106. *Ita & ſub tali forma quod dominus noſter rex in qualibet marcha argenti, ſolum lucretur & habeat pro Forma & factura, decem ſolidos Turonenſes vel minus & non ultra.*]

5. FORMA, Phantaſma, imago apparens. Liber Miraculorum S. Columbani cap. 27. *Aſpicit ad ſe venientes duas Formas in ſpecie mulierum tam teterrimas & deformes, &c.*

¶ 6. FORMA, Habitus, ornatus. Chronicon Siciliæ ad ann. 1322. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 89. *Forma militaris apparatus eſt cum ſpalleriis de cindato & manto de cindato. Item enſe munito de argento valoris unciarum duarum vel trium ad plus. Item ſella fræno & calcaribus deauratis precii unciarum duarum ad plus, & cum pari uno veſtimentorum cujuſcumque coloris præter quam de ſcarlato & ſine infoderatura vayrorum.*

¶ 7. FORMA, Modus ſeu ratio agendi in negotiis quibuſque, noſtris *Formalité.* Vetus Poeta apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 541.

Sunt ibi (Romæ) *qui norunt formare negotia quævis,*
Et ſunt qui Formas abbreviare ſciunt.

8. FORMA, Tabula ærea, quæ agrorum fines ac centuriationes continebat. Hygenus: *Si qua compaſcua aut ſilvæ fundis conceſſæ fuerint, quo jure data ſint, Formis inſeremus,* i. tabulis æreis. Ita ille non ſemel. Fragmentum Legis Agrariæ à Sigonio & Grutero editum: *Dedit, adſignavit, reliquit, inve Formas, tabulaſque retulit, &c.* Hinc *Forma,* pro limite; *Formare,* pro, limitibus dividere. Siculus: *Agrorum qui ex vicinis populis ſumpti ſunt, proprie facta ſunt Formæ.* Aggenus: *Formæ antiquæ fundorum.* Bulla Honorii III. PP. an. 3. *Totum tenimentum, quod inſiſtit extra Formam, & habet ſuas fines,* to. 1. Italiæ ſacræ pag. 822. Vide l. 8. D. ad Leg. Jul. peculat.

9. FORMA, Τύπος, vel Epiſtola, littera *formata,* cui impreſſa eſt *forma,* ſeu imago ſcribentis, in ſigillo ſcilicet. Unde θεῖοι τύποι, *ſacræ Formæ,* quæ *Sacræ* nude poſtmodum appellatæ. Ulpianus: *Et repeto, ante Formam à divo Marco datam, divum Pium reſcripſiſſe.* Capitolinus in Antonino: *Neque de provinciis, neque ullis actibus quicquam conſtituit, niſi quod prius ad amicos retulit; atque ex eorum ſententia Formas compoſuit. Oraculi noſtri Forma,* in l. 1. Cod. Th. de rei vindicat. Edictum Conſtantini & Licinii pro Chriſtianis apud Lactantium lib. de Mortib. Perſecut. num. 48. *Ut autem hujus ſanctionis benevolentiæ noſtræ Forma ad omnium poſſit pervenire notitiam, &c.* Lucifer Calaritanus lib. 2. pro S. Athanaſio p. 102. *Si damnaſſemus innocentem, qui dediſſemus Formam ad ſanguinem fundendum juſtorum, &c.* Liberatus Diacon. cap. 11. *Et data Forma de aliquibus cauſis eorum, libellos obtulit Euſebius Flaviano & omni conſilio.* S. Cyrillus ex verſione Facundi Hermianenſis lib. 3. c. 6. *Hoc autem & nunc, ſicuti veſtræ litteræ monſtrant, ad Regiam urbem pergentes movent, ſi quomodo prævaleant perſuadere concurſu aliquorum, ut per Imperatoriam Formam anathemati ſubdantur illa, quæ ab eis proferuntur, cum accuſatione volentium ea defendere.* Vide eumdem Facundum lib. 5. cap. 3. pag. 194. lib. 6. cap. 1. pag.

225. Collationem Legis Moſaicæ pag. 54. &c.

Formella Nicæni Tractatus, ſeu Concilii, in Fragmentis S. Hilarii pag. 1. τύπος.

Forma Epistolarum, Tenor, ſeries Epiſtolarum. Idem Facundus Hermianenſis lib. 2. cap. 2. *Et cum Johannes Antiochenus, & cæteri Orientales Epiſcopi, Mopſueſtenum Theodorum præconiis in eiſdem epiſtolis, quarum Formam ſe attendiſſe in ſuis diſfinitionibus Calchedonenſis Synodus fatetur, tamquam Apoſtolicam declarantem doctrinam, ut epiſtolam B. Leonis acciperet, &c.* Infra: *Si hæreſis crimen eſt laudaſſe Theodorum, in illis epiſtolis prædicatum, quarum ſe Formam attendiſſe in ſuis decretis... prædicta Synodus confitetur, &c.* Lupoldus de *Bapenberg* de jure regni & Imperii Romani cap. 8. *Ex Formis aliquarum literarum, in quibus continebantur decreta electionum quondam Rudolphi, Adolphi, & Alberti Regum Romanorum, quas Formas recolo me vidiſſe, apparet potius contrarium.*

Formula, Idem quod *Forma*, Epiſtola. Ammianus l. 14. *Ut Formula miſſa lethali... occideretur.*

10. FORMÆ, Certi gradus ac ordines in Scriniis, vel Scholis: verbi gratia, *Ducenarii, Primicerii, Mittendarii, &c. Formæ primæ, ſecundæ, tertiæ*, in l. 7. Cod.Theod. de Palatinis. *Supernumerarii ſacri miniſterii primæ vel ſecundæ Formæ*, in l. 2. eod.Cod. de Caſtrenſianis. [Breviarium vetus in Parthenone Benedictinarum Pontiſar. aſſervatum: *In Nativitate Domini ſummo mane duo Rectores de ſecunda Forma incipient Miſſam.*]

11. FORMA, Arcus, fornix. Spartianus in Severo: *Ejus denique etiam Januæ in Trans-Tiberina regione ad portam nominis ſui, quarum Forma intercidens ſtatim uſum publicum invidit.* [Geſta Gaufredi Epiſc. Lodunenſis apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 379. *Fecerunt autem Formam integram quinque vitreas continentem; in quibus ipſi per officia depinguntur.*] Hinc

Formæ, Ολκοὶ, in Nov. Juſtiniani 17. *Canales ſtructiles & arcuati*, Vitruvio lib. 8. cap. 7. per quos aquæductuum aquæ educuntur. Nam, ut ait idem Vitruvius, & Anonymus de Re Architecton. ſeu Vitruvii abbreviator antiquus cap. 6. *Ductus aquæ quatuor generibus fiunt; aut Forma ſtructili; aut fiſtulis plumbeis, aut tubis vel canalibus ligneis, aut tubis fictilibus.* Canales ſtructiles *Formæ* proprie appellantur, quod ſubditis formis inſtruantur, qua ratione Formacei Afrorum ex terra parietes dicuntur Plinio lib. 35. c. 14. Palladius lib. 9. tit. 11. *Aqua ſi per Formam ducetur, ſolidandus eſt canalis, ne per rimas poſſit elabi.* Anonymus de Aquæductibus: *Nunc nomina aquarum, quæ uſibus æternæ Urbis Formarum conſtructionibus advectæ ſunt, indicemus.* Vetus Inſcriptio apud Mutium Phæbonium lib. 3. Hiſt. Marſorum pag. 279. *Reſpublica populuſque Corfinienſis Formam aquæductus vetuſtate corruptam DD. refecit.* Sidonius lib. 1. Epiſt. 5. *Inter hæc patuit & Roma conſpectui: cujus mihi non ſolum Formas, verum etiam naumachias videbar optaturus.* Senator l. 3. Epiſt. 31. *Dicitur ergo, commodi cura privati, aquam Formarum*, (aquarum Formam,) *quam ſummo deceret ſtudio communiri, ad aquæ molas exercendas vel hortos irrigandos fuiſſe derivatam. Turpe hoc & miſerabile in illa urbe fieri, quod per agros vix deceret aſſumi.* Utuntur paſſim Scriptores; Lex 1. D. de Legat. 1. lib. 3. & 6. Cod. de Aquæduct. lib. 11. Frontinus lib. 1. & 2. Antoninus in Itiner. Acta Martyrii S. Stephani PP. apud Baron. an. 260. n. 3. Symmach. lib. 10. Ep. 33. Gregor. M. lib. 10. Epiſt. 22. Ammian. lib. 28. 53. lib. 7. Epiſt. 6. lib. 8. Ep. 30: idem in Chronico, Anaſtaſ. in Vitis PP. p. 17. 19. 21. 46. 112. 113. 114. 117. 163. 210. Chron. Caſinenſe lib. 3. c. 38. Flodoardus de Summis Pontific. in Adriano pag. 583. 596. &c. Erat autem magiſtratus, cui cura formarum commiſſa erat, *Comes Formarum* dictus, de quo ſupra egimus. Hinc

12. FORMÆ, dictæ quævis foſſæ, aquas continentes, Aquarum receptacula, δοχεῖα. Tabularium Caſaurienſe: *Cum medietate de uno ſedio de molino; cum inſula introitu & exitu ſuo, & cum aqua levata & pauſata, & cum Forma in fractando, & in ſertando cum omni firmamento, quantum ad ipſum molinum pertinet.* Idem Tabular. *Donavimus medietatem de uno molino... in fluvio de Orſente, cum leva & pauſa ſua, cum Forma & ſertura, cum introitu & exitu ſuo, &c.* Alibi pro *ſertura*, eſt *clauſura*. Rurſum in Charta anni 1007. *Vendidimus & tradidimus tibi... in ipſa inſula unam Formam cavare, & ſertora mittere, & aquam prehendere, quantum opportunum fuerit. Quod ſi ipſa Forma ſe diſturbaverit, aut dilataverit, licentiam habeatis aliam Formam cavare.* Alia an. 1085. ibid. *Id eſt, unum ſedium de molino... ut habeamus ego Maio licentiam ipſum ſedium cabare, & Formas facere, & omnem firmamentum ad ipſum molinum faciendum.* [Additamenta ad Chron. Caſaurienſe ad an. 1047. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 998. *Ipſa ſupradicta res per nominatos fines, ſicut ſupra legitur, cum vinea, & pomis, & arboribus ſuis, & cum molinis, & formis, & pauſis, & ſediis, & curſibus aquarum, & cum introitu, & exitu illorum... donavimus atque confirmavimus.* Vide Salmaſium ad Hiſt. Aug. pag. 491.]

Formale, Idem quod *Forma*, Aquæductus. Bulla Paſchalis II. PP. an. 1102. pro Veliternenſi Eccleſia: *Ac reflectitur in Pratalina de Formali de Ulmis, deſcenditque per vallem, &c.* Vide Ughellum to. 1. pag. 61. 84.

Formensia Prædia, Agri, in quibus *Formæ*, ſeu aquæductus publici excurrunt: *Formenſes ceſpites*, in Novella Valentin. de Pantapol. Vetus Charta Cornutiana edita à Suareſio: *Cum omni ſcilicet onere profeſſionis ſuæ, vel neceſſitate, quam certum eſt Formenſia Prædia ſuſtinere.* Infra: *Ea lege & conditione, ut cum etiam fructus poſt obitum meum capere cœperit, ac ſibimet vindicare; non ſolum ſolennem modo agnoſcat fiſcalium functionem, verum etiam propagationem Formarum, quæ ab omnibus dominis hujuſmodi Prædiorum dependi conſuevit.* Vide Inſcript. Salon. apud Sponium to. 3. Itiner. part. 2. pag. 5.

13. FORMA, Sella, ſolium canentium in Choro, duplici conſtans parte, antica, & poſtica. In poſtica ſunt ſedilia plicatilia, σκάμνα θρονοειδῆ, in Hiſtor. Concilii Florentini ſect. 4. cap. 30. quæ eriguntur, cum canentibus ſtare incumbit. Sic forte dictæ ejuſmodi ſedes, quod *Formæ* ſeu imagines, opere ſculptorio, vel penicillo, adumbratæ in ſingularum *dorſalibus* effingerentur; quod etiam in pleriſque Eccleſiis noſtratibus obſervatum conſtat: vel potius quod ſuperne in modum formarum aquæductuum arcuatæ ſint. Gloſſ. S. Benedicti cap. de ſupellectile: *Sella arcuata*, θρόνος. Conſuetudines Cluniacenſes lib. 1. c. 12. *Complicantur Formæ, ſicut eſt conſuetudo, in his diebus, in quibus venia non eſt petenda.* Pars vero illa plicatilis erecta præbens quamdam ſediculam, *Miſericordia* appellatur. Vide in hac voce. Formarum pars antica podii vicem præbet, ad quod procumbunt & curvantur, cum venia petenda eſt. Veteres Conſuetudines Floriacenſes: *Et poſt ſingulas*

inciſiones ab unoquoque procumbitur ad Formas, & venia petitur. Conſuetud. Cluniac. lib. 1. cap. 29. *Procumbitur ſuper Formas ad orationem.* [Inſtrum. ex Regeſtis Capituli Rotomag. tô. 4. Hiſt. Harcur. pag. 1439. *Juravit & fuit ſtallatus per Magiſtrum Guidonem Rabacherii hujus Eccleſiæ Canonicum tunc in dicto Capitulo præſidentem in dicto choro in parte ſiniſtra in baſſa Forma.*] *Curvari ſuper Formas*, apud Lanfrancum pro Ord. S. Bened. cap. 1. ſect. 3. 4. Formarum iſtiuſmodi mentionem agunt paſſim, Guigo in Statut. Ord. Cartuſienſ. cap. 15. §. 1. Statuta antiqua ejuſdem Ord. part 1. cap. 13. §. 40. cap. 36. §. 30. part. 3. cap. 2. §. 2. Statuta Ordinis *de Sempringham* p. 721. Innocentius III. lib. 15. Epiſt. 114. Cæſarius de Miracul. lib. 8. cap. 6. Galbertus in Vita Caroli Comit. Flandr. num. 72. S. Bernardus de Vita & moribus Religioſorum cap. 11. Acta Archiepiſcopor. Rotomagenſ. pag. 448. Conſuetudines Cluniacenſes lib. 1. cap. 2. 11. Chronic. Windesheimenſe lib. 2. cap. 39. &c.

FORMULA, diminut. à *Forma*. Gregorius Tur. de Glor. Confeſſ. cap. 92. *Factum eſt autem ut quadam vice S. Germanus Pariſiacæ urbis Epiſcopus, ad hunc tumulum vigilias celebraret, haud procul Formulam habens, in qua genua, cum neceſſitas poſceret, deflectebat.* Idem lib. 8. Hiſt. cap. 31. *Cumque inter pſallendum Formulæ decumberet.* Vita S. Eugendi Abb. cap. 3. *Poſt omnium quoque diſceſſum Formulæ ſuæ incumbens, oratione diutina paſcebatur in ſpiritu.* Adde Vitam S. Lupini Abbat. Jurenſis n. 2. Supplex Libellus Monachorum Fuldenſium Carolo Mag. porrectus, apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuld. cap. 12. *Ita ut nec baculum eis ferre liceat, nec ad inclinatorium, quod nos Formulam dicimus, morando hærere ... Quia cæcus & claudus* (Monachus) *non poſſunt ſine ſuſtentatione baculi bene incedere, nec decrepitus ſine Formula genua flectere.* Vita B. Stephani Abbatis Obaſinenſis lib. 1. c. 16. *Quidam ex honoratis novitius dum in Eccleſia librum teneret, & ſocium, juxta ſe poſitum, advocans, quadam ei in ipſo libro digito demonſtraret, aſpiciens hoc Vir ſanctus in perſonam noluit vindicare; ſed arrepto libro de manu ejus, in conſpectu omnium ad Formam confregit, & ita rediit in locum ſuum.* Infra cap. 18. *Sub formula quadam ad orationem proſternitur.* [Acta S. Auſtregiſili to. 5. Maii p. 229. *Flexo genu incubuit Formulæ & obdormivit. Et ecce in viſu aſtiterunt ei duo viri ante altare.* Guidonis diſciplina Farfenſis in vet. Diſcipl. Monaſt. pag. 42. *Tunc vertantur Formulæ, ſimiliter & omnia ſigna pulſentur.* Adde Vitam S. Radegundis num. 14. ſæc. 1. Bened. pag. 330.]

14. FORMA, Longioris ſedilis portatilis ſpecies, noſtris etiamnum *Forme* appellata, à formis monaſticis ita dicta. Necrol. Eccleſiæ Carnotenſis: *Legavit etiam in omnibus domibus Epiſcopalibus Formas, menſas, & hujuſmodi utenſilia ad uſus Epiſcopatus.* [Chartular. Compendienſe: *Hæc ſunt nomina utenſilia de Ruminiaco ... duo ciſi madelini cum pedibus argenteis, tres tabulæ ad comedendum, ſeptem Formæ ad ſedendum.* Litteræ Johannis Franc. Reg. ann. 1355. tom. 3. Ordinat. pag. 58. *Nos Maiſtres d'Oſtel pour nous pourront hors bonnes villes, faire prendre par la juſtice des lieus, Fourmes, tables, treſtiaux, &c.*]

¶ FORMELLA, Scamnum. Inſtrum. ann. 1405. apud Rymer. to. 8. p. 384. *Quatuor veteres tabulas, pro camera & aula, cum ſeptem longis Formellis & quatuor curtis Formellis.*

15. FORMA, Calcei modus. Papias: *Scalprum, quo corium aptatur, quo fabricantur Formæ ſutorum.* Utitur Ulpianus ad Legem Aquiliam.

16. FORMA. Iſidorus lib. 5. Orig. c. 8. *Impetigo eſt ſicca ſcabies, proveniens à corpore cum aſperitate & rotunditate Formæ, unde vulgus Formam appellat.* Ita legit Will. Britto in Vocab. MS. non *ſarnam*, ut editi libri præferunt. Vide *Sarna*.

¶ 17. FORMA, *Puls miliacea ex melle*, apud Feſtum.

¶ 18. FORMA, Caſeus. Vide *Formaticum*.

¶ FORMABILITER, Diſerte, expreſſe, noſtris *Formellement*. Sacramentar. Grimoldi Abbat. *Ita videlicet ut hinc inde Formabiliter iiſdem poſitis libellis noverit quiſque quæ à B. Gregorio, quæve ſint ab aliis edita Patribus.*

¶ FORMAGIARIUS, FORMAJADA. Vide *Formaticum*.

¶ FORMALE. Vide *Forma* 12.

FORMALES EPISTOLÆ Latinis ſunt, quæ ead. forma omnibus ſcribuntur, ἐγκύκλιοι ἐπιστολαί. [*Scriptori litteræ Formalis decem florenos auri Reginæ*, in Charta an. 1383. ex Tabul. S. Victoris Maſſil.]

1. FORMALIA VERBA, quæ in *Formis*, ſeu ſacris τύποις ut plurimum ſcribebantur, cujuſmodi ſunt: *Noſtra Serenitas, Pietas, Manſuetudo, &c.* de quibus Julianus Conſtit. 113. §. 420. Scholia ad eumdem Julianum cap. 63. *Auditorium ſacrum dicebatur, ubi Formalibus verbis allegabantur.*

¶ 2. FORMALIA, Exempla quæ in alicujus rei argumentum proferuntur. Mulleri Introductio in Hiſt. Canon. Sand-Hippolit. apud R. Duellium l. 1. Miſcell. p. 288. *Sed idem Velſerus monumentis Tegernſeenſibus deferre videtur, quum Formalia, quod aiunt, repetit in hunc ſenſum: Erant in partibus Noricorum duo fratres Albertus & Oktrius ex patre Burgundi & matre Bavari, &c.*

¶ FORMALIUM, pro *Firmaculum*, Fibula aurea & gemmata, apud Macros in Hierolex. ex Cæremoniali Epiſc. lib. 1. cap. 7. *Capiat* (Epiſcopus) *paramenta, videlicet amictum ſuper rochetum, aut cottam, & ſuper eo, pluviale tempori congruum, ſine tamen Formalio.* Vide *Fibulatorium*.

FORMARIUS, Dignitas in Monaſteriis, Qui *in bonis ſit forma*, ut loquitur S. Ferreolus in Regula cap. 17 unde nomen, id eſt, qui cæteris Monachis vitæ ſuæ ratione præluceat, ſeu potius qui Monachorum *ſpiritualitati* invigilet: *Senior, qui aptus ſit ad lucrandas animas, qui ſuper* Monachos *omnino curioſe intendat & ſollicitus ſit*, ut in Regula S. Benedicti c. 58. *Pere Spirituel.* S. Ferreolus dicto cap. *Nam poſt ipſum, quem diximus, Præpoſitum, qui in bonis ſit forma, ſtatuimus, regularem formare Formarium: ut facilius adjutorio illo ſubjuncto Abbas, cui nomen Pater eſt, uberes fructus metat de perfectione dulcium filiorum, &c.*

FORMARIA, Eadem dignitas in Monaſteriis feminarum, quæ *Formarii* in virorum. Regula S. Cæſarii ad Virgines cap. 37. *Si quis vero germanam ſuam, vel filiam, aut quamlibet parentem ... videre voluerit, præſente Formaria, vel qualibet ſeniore, ei conloqui non negent.* Adde cap. 39. & Regulam S. Donati cap. 4. 12. [Laurent. in Amalthea ex Paſſeratio: *Formaria, Magiſtra novitiarum.*]

¶ FORMASTRUM, *Opus piſtorium.* Gloſſ. Iſid. Perperam apud Papiam editum *Formaſcor*, nec ſatis bene apud eumdem MS. *Formaſcoro, Opere piſtorio.*

FORMATA, Divina Euchariſtia. Ordo Romanus, ubi de benedictione Epiſcopi: *Cum autem venerit ad communicandum, Dominus Pontifex porrigit ei For-*

matam, atque ſacratam oblationem integram. Ubi perperam Menardus *Epiſtolam formatam* hic innui cenſuit. Miracula ſancti Stephani Epiſc. Cajacenſis, ſeu Calatini, apud Michaëlem Monachum in Sanctuario Capuano p. 185. *Cum feria 5. ſanctus Domini Confeſſor divina celebraſſet, ſanctiſſimumque Euchariſtiæ, tam Clero quam populo, tradidiſſet Sacramentum, quod de Formata ſupererat, Eccleſiæ cuſtodi magna tutela ſervandum tradidit, &c.* Synodus Ravennenſis an. 997. *In ſancta hac Ravennate Eccleſia ... dudum conſuetudo eſt valde reprehenſibilis orta, ut Subdiaconus Corpus Domini, quod Formatum* (leg. *Formatam*) *appellant, tempore conſecrationis Epiſcoporum, ipſis vendant Epiſcopis, & Chriſma vendant Archipresbyteris parochiæ veſtræ: in quibus apparet venditio Filii Dei, & venditio Spiritus ſancti, &c. Formatam* porro ſacram Euchariſtiam appellatam puto, à *forma*, ſeu *figura*, ſive Crucis, ſive Chriſti, quæ ei imprimi ſolet: quod etiam docet Durandus lib. 4. cap 41. Σφραγὶς, *ſigillum*, dicitur in Liturgia S. Chryſoſtomi. Vide *Oblata*, [& *Forma* 2.]

FORMATÆ, Eccleſiaſticis Scriptoribus Latinis appellatæ, Epiſtolæ, quæ Græcis κανονικαὶ, quod ſcilicet *Canonibus* & Conciliorum Statutis inductæ fuerint. Ita *Formata*, nomen genericum eſt, & convenit omnibus fere Epiſtolis Eccleſiaſticis, maxime vero *Commendatitiis*, *Pacificis*, *Dimiſſoriis*, *Communicatoriis*, & aliis hujuſmodi, quas ad hoc invenere ſancti Patres Concilii Nicæni, ut auctor eſt Atticus Patr. CP. *ne aliqua fraus falſitatis temere præſumeretur.* Formatas enim dabant Epiſcopi Clericis in alias diœceſes profecturis, ſeu *commendationis*, ſeu *communionis* gratia, uti de ſingulis, ſuis locis, docemus. Unde in veteri Scheda de Officio & Ordinatione Epiſcoporum, edita à Steph. Baluzio, ad eos pertinere dicitur *earum conſcriptio epiſtolarum, quæ Formatæ dicuntur.*

De nominis etymo diſcrepant eruditi. Cujacius, Savaro, & noviſſime vir doctiſſimus Philipp. Priorius in Diſſertat. de Literis Canonicis, & aliquot alii cenſuere, ita dictas, quod ſub certa ac determinata forma, verbiſque ſolennibus, certis adhibitis præterea notis & ſignis, concipi ſolerent. Carolus Labbeus, Schottus, &c. *Formatas* appellatas ſcribunt, eo ſenſu, quo *Formales epiſtolas* dixit Suetonius in Domitiano cap. 13. quod haberent talem formam, qualem publica inſtrumenta & edicta habere ſolent. Non deſunt præterea, qui *Formatas* dictas volunt à *formis*, ſeu litteris, quæ in earum fine apponuntur: nam *formas litterarum* dixit Quintilianus lib. 1. c. 1. Sirmondus denique ad Goffridum Vindocin. & ad Sidonium probabili conjectura exiſtimat, *Formatas* appellatas haſce epiſtolas, à ſigilli forma, qua muniebantur. Quod potiſſimum eruit ex Gloſſis Vaticanis, quæ *Formatam Epiſtolam*, *ſigillatam* interpretantur: quibus conſentiunt Gloſſæ MSS. ad Canones Conciliorum in Bibl. Regia ad Concil. Carthaginenſe cap. 23. *Formam ſcriptam, vel ſigillatam*, [& Gloſſar. MS. veteri Canonum Collect. præmiſſum in Bibl. DD. *Chauvelin* Regior. ſigillorum Cuſtodis: *Formata littera, id eſt, firmata aut ſigillata ab Epiſcopo.*] Unde *Formatam*, τετυπωμένην vertit Græcus Interpres Concilii Carthagin. in Codic. Canon. Eccl. Afric. cap. 23. eſt enim τυποῦν, *Sigillare.* Sigillum autem appoſitum Formatis teſtantur Concilium II. Cabilonenſe can. 41. & Ratbodus Trevirenſis in Formata ſua apud Ivonem. Eſt porro *forma* hoc loco idem quod *imago*, typus, quod in Epiſcopi, à quo exarabantur & dabantur *formatæ*, ſigillis, illius vel Eccleſiæ Patroni figuræ exprimerentur: quod teſtantur paſſim vetuſtiſſima Epiſcoporum vel Eccleſiarum Sigilla. Sic Formata epiſtola eſt ea, quæ *forma* ſeu imagine ſcribentis ac ſigillo eſt munita: quemadmodum dici videtur *Lex formata* in l. 4. Cod. Th. de Privileg. eor. qui in ſacro Pal. mil. lex ſacro Principis typo vel ſigillo munita, quæ Græcis iſtius ævi τύπος paſſim appellatur. Ita *Sigillum* poſterior ætas epiſtolam ſigillo munitam dixit, ut infra docemus. Vide Cujac. ad l. 62. de Verbor. oblig. [& Mabill. Diplom. l. 2. c. 15.]

Ejuſmodi *Formatarum* meminerunt paſſim Scriptores, Sozomen. lib. 7. cap. 17. Atticus Patr. ſub finem Concilii Calchedon. Silveſter PP. apud Joan. à Boſco in Vienna p. 27. Alexander I. PP. Epiſt. 3. Vigilius PP. Ep. 10. ad Aurelian. Epiſc. Arelat. Concil. Milevit. cap. 2. African. cap. 40. 73. Carthaginenſe III. cap. 28. Pariſienſe VI. lib. 1. cap. 34. Synodus Romana an. 826. cap. 25. Concilium Meldenſe an. 845. cap. 50. Ravennenſe an. 997. cap. 3. Rotomagenſe an. 1074. cap. 3. Beneventanum an. 1091. cap. 3. Ferrandus Diac. c. 46. 111. 127. 212. Addit. 4. Ludov. Pii ad Capit. Caroli M. cap. 98. Optatus lib. 2. S. Auguſtin. Epiſt. 163. Capitula Guilleberti Epiſcopi de Interdictis cap. 1. Ratherius Veron. in Synodica ad Preſbyt. p. 263. Regino in ſimili Synodica cap. 79. Lanfrancus Epiſt. 24. Decreta Calomanni Reg. Hungar. l. 2. c. 21. Sugerius in Ludovico VI. pag. 312. &c.

De iis porro multa congerunt Franc. Bernardinus Ferrarius lib. 1. de Antiq. Eccleſ. Ep. c. 2. & ſeqq. Baron. an. 142. n. 6. & ſeqq. Cujacius ad Nov. 6. Savaro ad Sidon. lib. 6. Epiſt. 8. lib. 7. Ep. 2. Sirmondus ad eumdem Sidon. lib. 6. Ep. 3. Browerus lib. 9. Annal. Trevirenſ. pag. 543. 1. Edit. Juſtellus ad Canon. Eccl. univerſæ, Binius ad Vitam Sixti I. PP. Bignonius ad Formulas veteres, Meuriſſius in Epiſcopis Metenſib. pag. 289. Priorius & alii. Formulas Formatarum plures dedit Sirmondus ad calcem to. 2. Concil. Gall. p. 663. & ſeqq. Habentur etiam nonnullæ in Diurno Romano cap. 3. tit. 10. apud Papiam verbo *Formata*, Ivonem Decreti part. 6. c. 433. 434. 435. Burchard. lib. 2. cap. 227. Gratianum diſtinct. 73. cap. 1. Souchetum ad Epiſt. Ivon. 4. Carolum Labbeum ad Synopſin Baſilicωn pag. 196. Ferrarium lib. 1. cap. 5. pag. 29. Bignonium in Formul. veterib. cap. 12. p. 219. 1. Edit. Ughellum tom. 5. Ital. Sacr. pag. 1288. Steph. Baluzium poſt Capitularia Regum Franc. & in Nova Collect. Formul. cap. 39. 40. 41. 43. Philippum Priorium in Diſſert de Literis canonicis, [& Eccardum inter vett. formulas quas ad calcem Leg. Salicæ edidit.]

LETTRES FORMÉES, ſeu *Literæ formatæ*, Regio vel publico ſigillo ſigillatæ, in Conſuetud. Andegav. art. 471. 472. quarum vi juridica decreta executioni mandantur. Statutum pro Monetariis ann. 1354. in Regeſto Cameræ Comput. Pariſ. ſign. 123. fol. 98. v. *Item que nul ouvrier ou monnoier ne tienne concubine, & s'il la tient, que l'en lui face Formée, & ſe aprés qu'il auroit formé, il renchoit, qu'il paie pour chaſcune fois qu'il fourniroit, on renchéroit, un marc d'argent, & ſoit tenu pour infame.*

FORMATICUM, FORMATICUS, FORMATIS, Caſeus, ſic vulgo *Formage*, vel *Fromage* appellant,

quod in forma infarciatur & ſtruatur. Papias: *Caſeus, dictus quod carcat ſero, vulgo Formaticum, Forma: inde fit diminutivum Formula, unde etiam Formella, quæ etiam informationes caſei ſignificat, unde & Formaticum dicitur.* [Charta Hilduini Abbat. ann. 832. apud Felibian. in Hiſt. S. Dionyſii pag. 50. *De legumine modia tricenta, de Formatico penſiones trecente triginta; de adipe modia triginta quinque.*] Chrodogangus Metenſis Epiſc. in Regula Canonic. c. 8. *Portionem de Formatico, & cibaria alia accipient.* Ordo Romanus: *Ova manducant & Formaticum, id eſt, caſeum.* Occurrit præterea in Capitulari de Villis cap. 44. in Charta Lud. Pii apud Mabillon to. 5. Vit. SS. Ord. S. Bened. p. 67. apud Coſmam Pragenſem in Chr. Bohem. p. 5. &c.

FORMATICUS. Hincmarus Remenſis in Capitulis Archidiaconis datis c. 4. *Quando parochias circuitis, nolite graves eſſe Presbyteris, petentes friskingas, vel piſces, aut Formaticos, aut annonam, &c. Formaticos* etiam habet Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 139. *Formatem* Eginhardus Epiſt. 23.

FORMELLUS CASEI, in Charta ann. 1072. apud Joann. Lucium lib. 2. de Regno Dalmat. p. 102. [Canones Hibern. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 7. *Horti oleribus, ovis paucis, Britannico Formello utatur.*]

FORMELLA, *Caſeus*, in Gloſſ. Biblicis MSS. Vide ſuprà, ex Papia. [Hiſt. Novientenſis Monaſt. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1127. *Totam inſulam pervagantes, panes & Formellas caſei, vel quidquid ad cibum invenire poterant diripuerunt.* Chartul. Kemperlegienſe: *Saman vini & duodecim Formellas vel unum lardi bradonem, pro ea det Monachis.* Vetus Interpres libri 1. Reg. 17. 18. *Et decem Formellas caſei has deferes ad Tribunum.* Septuaginta habent τρυφαλίδες.]

FROMAGERIA, Locus, ubi caſei, quos *Fromages* dicimus, fiunt vel aſſervantur, in Statutis antiquit. Cartuſienſib. 3. part. c. 11. §. 26. Vide *Arcella* 1.

¶ FROMATGIUM, Præſtatio caſei. Conſuetud. MSS. Toloſ. ex Bibl. D. Abbatis *de Crozat* fol. 19. *Nec ſolvunt albergam, nec lingnagium, nec Fromatgium, nec ovagium, &c.*

¶ FORMAJADA, Panis cum caſeo. Vide *Artotyra.*

¶ FORMAGIARIUS, Italis *Formaggiaro*, Qui caſeos vendit. Chron. Aſtenſe apud Murator. to. 11. col. 230. *Tunc quidam Formagiarius nomine Guilielmus de Vayro ſurgens ſuper tabulam unam, &c.*

FORMATUM, inquit Papias, *ſive Formatium in Africa & Hiſpania parietes dicunt de terra formatos, utrimque duabus tabulis.* Eadem habent fere Gloſſæ Arabico-Lat. ex Iſidoro lib. 14. c. 9. Hiſpani *Tapias* vocant ejuſmodi parietes, [*Formaceo* Itali.] Vide Plinium lib. 35. cap. 14. & Philandrum ad Vitruv. lib. 2. cap. 8.

¶ FORMATUS BACCALAUREUS, Qui præſcriptum in Scholis ſtudiorum curſum abſolvit, & ad Magiſterii in Theologia gradus ſuſcipiendos diſpoſitus; unde & *Diſpoſitus Baccalaureus* appellatur. Charta Eugenii PP. IV. ann. 1443. qua Lovanii in Eccleſia S. Petri Capitulum X. Canonicorum inſtituit, apud Miræum to. 2. Diplom. Belgic. p. 897. *Pro Formatis in Theologia Baccalaureis, ſive in illa aut medicina, vel qui per triennium legerunt vel rexerunt poſt ſuſceptionem magiſterii gradus in artibus magiſtris, ſive in utroque vel altero jure Doctoribus, aut cum rigore examinis Licentiatis, in eodem ſtudio legentibus pro tempore, &c.*

1. FORMELLA, Ponderis genus apud Anglos, cujus ratio habetur in Statuto de ponderibus, edito anno 51. Henrici III. i. ann. 1267. *La charre* (i. carrionus) *de plumbo conſtat ex 30. Formellis: & qualibet Formella continet 6. petras, exceptis 2. libris: & qualibet petra conſtat ex 12. libris, & qualibet libra conſtat ex pondere 25. ſolidorum.* [Informat. MSS. pro paſſagio tranſmar. *Item Formellam ordei eminam unam pro qualibet beſtia.*] Ubi genus eſt menſuræ.

¶ 2. FORMELLA CERÆ, Circulus cereus, eadem origine qua caſeus *Formella* dicitur, quod nempe in forma ſtruatur. Miracula S. Galli c. 7. ſæc. 2. Bened. pag. 253. *Dum mulier pallulam quam in loco oblatura erat, contextam paraviſſet, involvit eam Formella ceræ, quam ſimul oblatum ire cogitabat, & in arca ſua inter alia veſtimenta repoſuit.* Vide *Formaticum, Forma* 8. & 14.

3. FORMELLA. Ugutio & Auctor Breviloqui: *Formella & Formula, dimin. à forma, & ſunt proprie inſtrumenta alutariorum, quibus formant ſubtalares.*

FORMELLUS. Vide in *Formaticum.*

¶ FORMELUS. Littera Magni Norwegiæ Regis ad Edwardum I. ann. 1280. apud Rymer. to. 2. p. 1075. *Tranſmittimus vobis ad ſolatium & recreationem.... duos nobiles gerofalcones albos, Formelos: & ſex greſeos etiam Formelos.* Id eſt Formatos & inſtructos, Gallice *Formés.* Sic enim Edwardus ad Caſtellæ Regem ann. 1283. ibid. p. 1083. *Mittimus vobis quatuor girofalcones griſos, quorum duo apti ſunt & inſtructi ad grues & heruncellos ... de albis vero girofalconibus ... nullum ad præſens habemus.*

¶ FORMENSIS. Vide *Forma* 12.

¶ FORMENTADA, Præſtatio ex *frumento*, eadem quæ infra *Frumentagium.* Charta Alienoræ Reginæ Angliæ an. 1198. apud Stephanotium to. 1. Antiq. Benedict. in Vaſconia MSS. p. 467. *Iſtas Eccleſias cum omnibus appenditiis ſuis in vineis, in villis, in decimis, in pratis ... cum conſuetudine, trium modiorum ſalis, & cum lapoiada & Formentada, quas Guillelmus Dux Aquitaniæ pater noſter eis confirmavit, concedimus & confirmamus.*

FORMERIUS, Puer oblatus vel novitius. Charta an. 1322. in Maceriis Mon. S. Barbaræ Lugdun. p. 202. *Videlicet in feſto O. S S. froccum & cucullam, & hoc ſolummodo ſacerdotibus & juvenculis, & quando tradentur novi tradantur veteres. Pueris vero Formeriis providere & frocbis & cucullis, convenientibus & honeſtis, prout antiquitus eſt fieri conſuetum.* [Et pag. 203. *Et camiſiæ puerorum & Formeriorum, de conſimili tela de qua fiant femoralia aliis Monachis.*]

¶ FORMEUS. Vide *Formus.*

¶ FORMICA. Rochus *le Baillif* in Dictionariolo Spagyrico: *Formicæ, Verrucæ ſunt apoſtemata vulgo Porra appellata.* Oratio de S. Bonaventura in Actis SS. Julii to. 3. p. 827. *Franciſca luem ſive Formicam in collo patiebatur, cujus ignis ſenſim in reliquam corporis partem ſe prorogabat, & teneras puellæ carnes miſere urebat.* Arabibus *Formica* idem eſt, quod Latinis Ignis ſacer, Græcis ἕρπης. Vide *Farſa.*

FORMICÆ SCOTICÆ. Ita per ignominiam & contemptum, & ut puſillos appellabant Angli Boreales vicinos Scotos, quos animitus olim oderunt, *Oſthe Scotch tikes.* Matth. Paris an. 1174. *De Formicis Scoticis tot interfectæ referuntur, quod numerum omnem excedere dicebantur.*

¶ FORMICABILIS. Vide *Formicalis.*

¶ FORMICALEON. Vide *Formicoleon.*

¶ FORMICALES, *Forcipes fabrorum, quod Forma, i. calida de fornace extrahunt.* Johan. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Formicales, Tenailles à feure.* Feſtus habet *Formucales.* Vide *Formus.*

¶ FORMICALIS, ut mox *Formicans. Formicalis pul-*

ſus, apud Cœl. Aurel. Tard. 2. 14. Idem Cœl. Acut. 2. 27. *Pulſus latens aut Formicabilis, quem Græci μυρμηκίζοντα vocant.*

FORMICANS & *vermiculus pulſus*, Μυρμηκίζων & σκωληκίζων σφυγμὸς, inordinatorum pulſuum apud Medicos ſpecies, quorum primus dicitur à formica, quod is velut formicæ ſuper digitos, alter quod ut vermis motus ſentiatur; uterque mortis indices. Magiſter Egidius de Corbolio, qui ſub Philippo vixit, lib. de Pulſibus:

Sunt gemini pulſus, Formicans, vermiculoſus,
Æſtivis potius in febribus, & peracutis,
Mortis præcones fidi, referantque ſepulcra.
In febre Formicans, pulſu vermiculante verendus,
Non redit ad melius, ſed vitam morte ſoporat.

Vide Gorræum, [& ſupra *Formicalis.* Plinius ipſe 7. 51. dixit, *Percuſſu Formicante venarum.*]

¶ FORMICAPES, Laurentio in Amalthea, idem ac *Formicales:* quod vide.

FORMICARIUM, *Locus formicarum, quod & Formicetum dicitur*, Ugutioni. *Formicatio*, Italis.

¶ FORMICOLEON *ob hoc vocatur, quia eſt vel formicarum leo, vel certe formica pariter & leo. Eſt enim animal parvum formicis ſatis infeſtum, quod ſe in pulvere abſcondit & formicas frumenta portantes interficit. Proinde autem leo & Formica vocatur; quia aliis animalibus ut formica, formicis autem ut leo eſt.* Gloſſ. Sangerman. n. 501. Johannes de Janua *Formicaleon* legit & *Formicoleon.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Formicaleon, Une petite beſte adverſaire au fromi.*

FORMICTA, [ſ. Placentæ genus ex polline factæ.] Monaſticum Anglican. tom. 1. p. 149. *In Rogationibus ad feſtum S. Odulfi præbendarium* (frumenti) *ad frixuras. Similiter in Septuageſima, & uno die paraſceve ad pulmentum. Ad Formictas vero in adventu Domini debent habere* 14. *ſummas contra Natale Domini, contra Quadrageſimam tantundem, ... omnes ſcilicet percipiendas de horreis.* Vide *Formiſcare.*

FORMIDAMINA, Spectra, φόβητρα, apud Apuleium in Apologia.

FORMIDINES, *Illigatæ pennæ, quibus venatores cervos capiunt.* Papias. Seneca lib. 2. de Ira c. 11. *Nec eſt mirum, cum maximos ferarum greges linea pennis diſtincta conterreat, & ad inſidias agat, ab ipſo effectu dicta Formido.* Horatius in Satyra, de Priapi ſtatua in hortis poni ſolita:

... Deus inde ego furum aviumque
Maxima Formido.

Hieronym. adverſus Luciferianos c. 8. *Quotidie induſtria ruſticana aves ſonitu abigit, imaginibus exterret: hinc flagello crepitat, hinc Formidines tendit.* ☞ Hujus venationis meminit Iſaias c. 24. 17. *Formido, & fovea, & laqueus ſuper te, qui habitator es terræ. Et erit: qui fugerit à voce Formidinis, cadet in foveam: & qui ſe explicaverit de fovea, tenebitur laqueo.* Adde Jerem. cap. 48. 44. Et quidem in eo maxime poſita erat hæc venandi ratio, ut ex una parte funis variarum avium pennis referta extenderetur, quæ à venatoribus agitata feras terreret, ut in fugam poſitæ, in præparatis laqueis vel in foveis inciderent. Hæc belle deſcripſit Nemeſianus in Cynegetico:

.... Quin etiam magnos circumdare ſaltus
Quæ poſſit, volucreſque metu concludere prædas,
Digerat innexas non una ex alite pinnas:
Namque urſos, magnoſque ſues, cervoſque fugaces,
Et vulpes, acreſque lupos, ceu fulgura cœli,
Terrificant, linique vetant tranſcendere ſeptum.

Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Formido, Paour, eſpoventemens, ou pavon de ſajette.*

¶ FORMIDULUS, pro *Formidoloſus*, in Actis SS. April. to. 2. pag. 307.

FORMIDUS. Joannes de Janua: *Formos, calor vel ignis, unde formus, & Formidus, calidus, Hoc formum calida materia ferri, ſicut extrahitur ab igne.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Formidus, Chaux, à Formon quod eſt calor vel ignis.* Vide *Formus.*]

¶ FORMIO, Κόφινος, Corbis. Gloſſ. Lat. Græc. MS. Sangerm. *Formio* Græcis φορμὸς à φέρω, quia in eo aliquid fertur. *Formio*, Storea eſt Ulpiano. Suidas; φορμὸς, ψίαθος.

FORMISCARE. Charta Ildefonſi Regis Aragonum an. 1187. pro Libertatibus villæ Amiliani, (*Milhau*) in Regeſto Ludovici Hutini Reg. Franc. fol. 7. *In molendinis non ultra pugnanderiam* (pugillatam) *rectam, quam dominus molendini debet habere, de ſextario non detur, nec accipiat ultra libram farinæ de ſextario, quotcumque ſint ibidem molendinarii, vel alii nuncii, & propter hoc differant & referant blatum à farina, & Formiſcant; & molant molienti, &c.* Vide *Formicta.*

¶ FORMITAS, *Legalitas*, in Onomaſtico ad calcem to. 5. SS. Junii.

FORMITER, Rite, [ſecundum *formam* vel legem.] Vita S. Domnoli Epiſcopi Cenoman. num. 4. *Et poſtea cum omnibus ad ſe pertinentibus ad matrem ipſius civitatis Eccleſiam per eorum chartulas legaliter Formiterque ipſi Domino Domnolo Epiſcopo tradiderunt.* In proceſſu B. Franciſci Servitæ: *Pro examinandis teſtibus Formiter auctoritate Apoſtolica.* Sed vereor, ne in Vita S. Domnoli legendum ſit *Firmiter.*

¶ FORMORTURA, Forsmortura, Mortui bona jure hæreditario alicui obvenientia, vel etiam domino, ſi defuncto non ſint hæredes legitimi, *Formort, Formoture*, vel *Formorture*, in quibuſdam Conſuetudinibus, ut in Montenſi c. 36. Cameracenſi tit. 7. art. 11. Namurcenſi art. 86. Charta Euſtachii *Laivol* ann. 1229. ex Archivo Corbeienſi: *Ego de conſenſu Leiardis uxoris meæ & liberorum meorum dictam donationem Eccleſiæ Corbeienſi de dictis ſex modiis bladii factam, ratam habeo & gratam, & quidquid juris ſive in excaantia ſive in Formortura, ſive quocumque alio modo in dictis ſex modiis bladi habebam ego vel hæredes mei, vel habere poteramus in futurum.* Charta anni 1217. apud Miræum tom. 2. p. 1213. *Quæ eis per Forſmorturam accidere poterant .... habemus.* Compoſitio pacis Margaretam Flandriæ Comitiſſam inter & Walterum Epiſcopum Tornacenſem atque Balduinum Comminii dominum an. 1250. ejuſdem to. p. 1232. *Notandum inſuper quod hoſpites noſtri, qui manent in noſtra juſticia, non poſſunt tranſire vel domicilia ſua transferre in terras Epiſcopi, Canonicorum & Eccleſiæ, niſi in caſibus ſubnotatis: videlicet per ſucceſſionem vel proximitatem ſucceſſionis, ut pote quando terræ vel manſuræ ſitæ in dictis terris ad eos devenerunt per Formorturam; item per matrimonium ſive maritagium, &c.* Vox fortaſſis orta ex *Foras*, extra, & *Mori*, quaſi diceres, Hæreditas illius, qui moritur extra hæredis patriam ſeu in terra alterius dominii.

¶ FORMOS, Calor. Vide *Formidus.*

¶ FORMOSALICANA Antiqua, Species ſcripturæ. Vide *Scriptura.*

¶ FORMUCALES. Vide *Formicales.*

FORMULA, Idem quod *Formaticum*, Caſeus. Acta Murenſis Monaſterii p. 54. *Conſuetudo eſt, ut omne lac, quod ſibi de pecoribus in duabus vicibus provenerit, vel ipſum lac, vel Formulas, quæ inibi fiunt ... illi det, &c.* Vide aliis notionibus in *Forma* 1. 9. & 13.

Formula Panis, [Placenta, ſeu panis tenuiſſi-

mus ex farina & aqua confectus.] Fragmentum Hiſtoricum de Concilio Aquiſgranenſi: *Indultumque eſt illis* (Canonicis, *ut magnis ſolennitatibus plurima habeant fercula, cum Panis Formulis, & phialis pigmenti, propter honorem & nobilitatem Francorum.*

¶ FORMUS, Calidus, à *Fervo* ſeu *Ferveo*, inquit Martinius, ut θερμὸς à θέρω: inde German. *Warm*, Angl. *Warm*, & Dan. *Varm*. Iſid. l. 20. cap. 13. *Formum dixerunt antiqui calidum*; & lib 10. *Formidoloſus à Formo, id eſt, ſanguine dictus.* Hinc Papias in MS. Bituric. *Formeum, Sanguis calidus. Formidoloſus à Formo, id eſt, ſanguine. Formum, Calidum, fervens; Formon enim Græce fervor ſanguinis.* Arnob. lib. 2. *Nec ii Formis erubeſcerent maſculorum calamiſtris vibrare cæſariem.* Vide *Formicales, Formidus*, & *Forvus.*

FORNACALIA, *Inſtrumenta fornacis ad opus aptata.* Ugutio. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fornacale, Inſtrument de fournaiſe.*] Vide Feſtum.

FORNACIRE, *Fornacem facere, vel in fornace coquere: hinc fornacitus, in fornace coctus.* Joan de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fornacire, Enfourner, ou cuire en fournaiſe.*]

¶ FORNACULA, *Parva fornax*, in Amalthea.

¶ FORNAGIA, FORNAGIUM. Vide *Furnagium.*

¶ FORNAMENTUM, Id omne quod quis alteri debet *furnire* ſeu præbere & ſuppeditare, ſupellex neceſſaria. Charta an. 1238. ex Archivo Montis S. Michaëlis: *Abbas de Rothono teneat Præpoſituras de Rothono, de Balneo, de Brain... ita quod Fornamenta quæ debent dictæ domus Conventui, tempore debito plenarie faciat.* Vide *Furnire.*

¶ FORNARIUS. Vide *Furnarius.*

FORNASERII, Tegularii. Jus Vincentin. lib. 4. *Fornaſerii teneantur & cogantur facere tegulas tectorum, &c.* Occurrit in Statut. Veron. lib. 2. cap. 187. & alibi.

FORNATICUM. Vide *Furnaticum.*

FORNAX. *In fornace pro ſanitate febris filium ponere*, ſuperſtitio damnata in veteri Pœnitentiali MS.

¶ FORNELA, f. Uſtrina ſeu locus in quo ferrum aliave metalla candeſcunt, liquefiunt & laborantur, Gallice *Forge, Fourneau.* Scriptura quædam Monaſterii S. Vincentii del Pino inter Concilia Hiſpan. to. 3. pag. 167. col. 2. *Et vadit... uſque ad Fornelas, & vadit per illum rivolum, qui dicent Ceroiſa.*

¶ FORNELLADA, Fornax carbonaria, Gall. *Charbonniere, Fourneau de charbonnier*, Locus ubi carbo conficitur. Statuta Caſtelli Orgini inter Schedas D. *le Fournier*: *Nulla perſona audeat facere Fornelladas infra defenſiones Lare & Mole. Item quod aliqua perſona non audeat ſeu præſumat ſcindere roves... infra dictas defenſiones.*

¶ FORNELLERIUS. Vide *Furnarius.*

FORNELLUM. Charta an. 1208. apud V.C. Dion. Salvaingum Boiſſium lib. de Uſu feudor. cap. 24. *Poſtea anno Incarnati Verbi 1208. pridie Kal. Januar. in Fornello Archiepiſcopi, quod eſt juxta Eccleſiam B. Mariæ, ipſe Guillelmus.... hominium ligium fecit, &c.*

☞ Niſi me fallit animus, *Fornellum* hic aliiſque locis mox laudandis, Aula eſt concamerata à fornice ſic dicta. Id non obſcure innuit vox *Camera* quæ interdum *Fornello* ſubjungitur. Tabul. S. Illidii Claromont. *Actum eſt hoc anno* MCCXII. *Febr.* II. *ante feſtum Philippi & Jacobi in Fornello Abbatis. Teſtes ſunt, &c.* Sententia Archiep. Vien. an. 1228. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 142. *Actum Romanis in camera cum Fornello domus noſtræ.* Maceriæ S. Barbaræ Lugdun. to. 1. p. 173. *Anno Domini* MCCLI... *in Fornello caſtri S. Marii Raymundus dominus de Medullione fecit homagium & fidelitatem.... Petro Abbati.* Charta an. 1212. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Actum in camera Fornelli monaſterii S. Victoris.* Attamen & pro Cubiculo ubi eſt caminus accipi poſſe videtur. Et quidem *Fornellum* pro camini ſpiraculo uſurpatur in Statutis Maſſil. lib. 3. c. 1. *Quod omnis perſona habens furnum in civitate Maſſiliæ, vel ejus diſtrictu, teneatur & compellatur levare in altum Fornellum ſive furnerium furni ſui in tantum, ad notitiam & cognitionem prædictorum magiſtrorum lapidum Maſſiliæ, ut fumus exiens de furno non poſſit obeſſe vicinis habentibus domos prope dictos furnos, nec tranſeuntibus per vicos, vel per carrerias juxta quas ſunt, vel erunt poſiti dicti furni.* Eodem iterum ſignificatu occurrit in Statutis Arelat. MSS. tit. 60. *Quilibet qui furnum habet, faciat ibi Fornellum de lapidibus, & teneatur ipſum & domos ipſius furnerii cooperire de tegulis.* Vide *Furnellum.*

¶ FORNERIA, Coctura unius operæ, Gall. *Fournée.* Statuta Arelat. MSS. tit. 59. *Furnerii accipiant vigeſimam quintam partem pro Forneria & poſtagia panum quos coquunt.* Supra in *Flecarius* accipitur pro muliere panem faciente & coquente, Gall. *Boulangere.*

¶ FORNERIUM. Vide *Furnagium.*

¶ FORNERIUS. Vide *Furnarius.*

¶ FORNEX. Vide *Fornicarius.*

FORNIA, *Fornicatio*, Papiæ.

FORNICARI, in ſacra Scriptura, ſæpe pro *Idola adorare*, [quod ſit ſpiritalis ſcortandi modus,] ſumitur: [ſæpius pro Scortari vel ſtuprum inferre virgini, apud Scriptores Eccleſiaſticos. Sed hæc omnibus nota ſunt.] Vide Mamotrectum ad 31. Deuteronom. & alibi.

FORNICARIUS, Qui meretricatur, vox Latinis vix cognita, tametſi *Fornicariam* meretricem vulgo dicant. Gloſſar. Gr. Lat. Καταπορνεύω, *Fornico.* Alibi: πορνεύω, *Fornicor, ſcortor.* πορνεῖον, *Fornix, ganeum, lupanarium*: πόρνη, *Lupanar, ſcorta, meretrix, fornix.* [Aliæ Gloſſ. apud Martinium: *Fornex*, πόρνη, καμάρα. Sed de voce dubitat Martinius & de interpretatione; nam & pro meretrice non *Fornix*, inquit, ſed *Fornicaria* dicitur: niſi ut carcer pro incluſis, ita & *Fornix* pro impudica alicubi legatur. A fornicibus in quibus ſcorta proſtabant, dicta fuiſſe *Fornicarius* & *Fornicaria*, &c. vulgo aiunt; à πόρνη, Meretrix, potius derivari crediderim.] Fragmentum Hiſtor. tom. 1. Hiſt. Franc. pag. 782. *Omni ſpurcitiæ deditus, Fornicarius, & illuſor feminarum.*

FORNICARIA, in Gloſſ. Lat. Gr. Πόρνη, ἀπὸ καμάρας, ἢ ἵσταλαι. Lex Longobardor. lib. 1. tit. 16. §. 2. *Si quis puellam aut mulierem liberam... Fornicariam aut ſtrigam clamaverit.*

FORNICATIO INTER FEMORA. Pœnitentiale Fulberti Carnotenſis Epiſc. *Si quis fornicatur inter Femora, ſemel 4. Quadragenis pœniteat.*

☞ Notanda omnino eſt fornicationis pœna quam refert Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. ex Charta an. 4. Edwardi I. Reg. Angl. *Juratores dicunt quod prædictus Simon ſemper tenuit dictam Matildam ut uxorem ſuam; & dicunt quod nunquam dictam Matildam, matrem dictæ Agnetæ deſponſavit; ſed dicunt quod prædictus Simon aliquo tempore captus fuit per amicos prædictæ Matildæ in camera Fornicando cum ipſa Matilda, per quod compellebatur unum de tribus facere, uxorem vel ipſam affidare, vel vitam ſuam amittere, vel ipſam Matildam retro oſculare; ita quod*

ipſe

ipſe Simon ibidem dedit fidem ſuam prædictæ Matildæ ... quod ipſam deſponſare debuit, ſed ipſam nunquam alio modo deſponſavit.

¶ FORNICATOR, ut *Fornicarius*, Gall. *Fornicateur.* Tertull. de Pudicitia cap. 1. *Limitem mœchis & Fornicatoribus figimus.* Paſſim occurrit apud Scriptores Eccleſiaſticos, ut ſuperiores aliæ voces ejuſdem originis.

FORNICEPS, pro *Fornix*, in Rythmis de Verona, to. 1. Analector. Mabillonii: *Foro lato ſpecioſo ſternuto lapidibus, ubi in quatuor cantus magnus inſtat Forniceps, plateæ miræ ſternutæ deſectis lapidibus.*

FORNICIUM, Fornicatio, Mulcta ſtupri. Charta Alfonſi VI. Regis Caſtellæ æræ 1115. apud Anton. *de Yepez* in Chron. S. Benedicti to. 1. *Et illa domus ſit abſoluta & ingenua ab omni regali fiſco, & homicidio, & Fornicatione, &c.* Alia æræ 1018. ibid. *Neque pro homicidium, neque pro Fornicio, &c.* Aliæ habent *ſtuprum.* Charta Alfonſi VI. Regis æræ 1129. *Neque in ipſa villa de Cortar ullus Procer & Exactor, neque pro Stupro, neque pro adnuba, neque pro foſſadera, neque pro aliqua alia calumnia vel negotio .... intret.*

FORNILLA. Regeſtum Herouvallianum Philippi Aug. fol. 69. *Donant .... de unaquaque domo unum panem in Natali, pro Fornilla furni.*

☞ Ubi *Fornilla* idem videtur quod *Furnagium*, Præſtatio quæ pro coctione furnaria domino furni penditur. Alia vero notione accipitur in Statutis Maſſil. lib. 3. cap. 15. nempe pro ligno quod calefaciendo furno neceſſarium eſt, ni fallor; ibi enim *de ſaumatis lignorum non mutandis vel reficiendis* præcipitur: *Decernentes ſimiliter inviolabiliter obſervandum ut nullus de cætero afferat condorſos aliquos, ſed Fornillam tantum, & ſi quis fornellerius contra hæc auſu temerario venire præſumpſerit, &c.*

¶ FORNILLUM, Gall. *Fournil*, Pars ædis ruſticæ in qua eſt furnus. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 62. v°. *Quædam pars Fornilli Thomæ filii Rogeri eſt occupata de dominico.* Vide *Furnile.*

FORNIMENTUM, Fornire, &c. Vide *Furnire.*

¶ FORNITORES. Vide *Furnitores.*

FORNIX, Arcus, quo ſagittæ emittuntur. Uſus eſt Abbo lib. 1. de Bellis Pariſiac.

¶ FORONIA, κλέπτρια, Mulier quæ furatur. Gloſſ. Lat. Gr. Sangerm. MSS. Græcis φώρ, *Fur* Latinis.

¶ FORONOMUS, pro *Feronymus*, Græc. φερώνυμος, Ferens nomen ſuum, id eſt, veritatem nomine ſignificatam: cui vere convenit nomen quod habet: *Abbatem præpoſuit nomine Chriſtianum, ſuæ videlicet profeſſionis Foronomum, & in lege Domini, ſicut hunc decuit ordinem, adprime eruditum*, apud Leibnit. to. 1. Scriptor. Brunſvic. pag. 282. Hieronymus Epiſt. 48. *Gratulor tibi & ſanctæ atque venerabili ſorori tuæ Serenillæ, quæ Pheronymos calcatis fluctibus ſæculi, ad Chriſti tranquilla pervenit.*

FOROSTAGIARE dicitur, qui fidem erga eum, cui in obſidem datus eſt, fallit. Obſes enim Gallis eſt *Oſtage.* Tabularium Vindocinenſe Charta 63. *Cum vero Comes Cenomanicus hoſtiavit Comiti Goffrido, & Foroſtagiavit obſides ſuos, perjuravit ſe Herbrannus de oſtagio, ſicut alii oſtagii, contra Comitem Goffridum, & tenuit ſe in guerra cum Comite Cenomanico, &c.* Et Charta 207. fol. 85. *Comes Goffrido Comiti hoſtiavit, bellumque intulit, & Herbrannus de obſidatu, in quem miſſus fuerat contra Goffridum, ſe perjuravit, & contra illum in guerra illa perſtitit, &c.* Vide Capitulare 4. an. 814. cap. 10.

¶ FOROTANEUS, Idem quod *Foritaneus* ſupra. Ordinat. Caroli Reg. Siciliæ de Beſtiis extraneorum an. 1278. *Super facto beſtiarum Forotaneorum & extraneorum, & gardianorum ... ordinatum eſt, ut infra ſequitur, &c.*

¶ FORPEX, *Ciſailles. Forpicula, Petite ciſaille*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Vide *Forfex.*

FORPRISA, Idem quod *Forcapium*, Exactio, *malatolta*, tributum, quod injuſte accipitur, ex Gallico *Forpriſe.* Will. Thorn. an. 1285. *Totum pratum ... ſine quacumque Forpriſa inter excambium pro placea ... dedit.*

☞ *Forpriſam* vel *Forpriſum* interpretatur Spelmannus id omne quod in donis, ceſſionibus, aſſignationibus & hujuſmodi excipitur. Exceptio, exceptum, reſervatum, à Gall. *For*, extra; & *Priſe*, captio. Quo etiam ſenſu in Statut. Exoniæ *Horſepriſe* legitur. Idem interdum Spelmanno *Forpriſa* quod *Forſang* ſupra. Vide *Blount* in Nomolex. Anglic. voce *Forpriſum.*

FORPUGH. Charta Woldemari Regis Daniæ an. 1326. apud Pontanum lib. 7. Hiſt. Dan. p. 443. *Nullus Forpugh emat apud littus maris ultra dimidium plauſtrum alecium, &c.*

FORQUINA. Vide *Furcia.*

¶ FORRAGIUM, ut *Forrago.* Locum vide in *Cario.*

¶ FORRAGO, Stramen, palea. Charta an. 1199. ex Chartul. S. Martini Pontiſar. *Petrus de Beoleio Miles in Vulcaſſino dedit Eccleſiæ S. Martini Pontiſar. tertiam partem Forraginis avenæ & veciæ.* Tabular. Calenſe p. 173. *Dicunt quod tam bladum quam vinum debet afferri ad granchiam ſuam de Oeni & inde tertiam partem Forraginis ad ipſos pertinere.* Vide *Fodrum.*

FORRARE, Forrerius, &c. Vide *Fodrum.*

¶ FORRE, ut *Fodrum.* Vide in *Friſengagium* poſt *Friſcinga.*

FORRESNI. Vide *Foreſni.*

¶ FORS, Forsare, Forsatus. Vide in *Fortia* 2.

FORSARIUS. Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londonienſis an. 1295. *Et præmiſſæ 3. Cruces continentur in quodam parvo ſcrineo conſuto de ſerico, ſub ſigillo Decani, in quodam alio nigro Forſario, in quo quædam alia continentur.* Alibi: *Item in quodam Forſario nigro ſigillo .... continentur vaſculum criſtallinum vacuum, & multi lapides in ſcapſis argenteis, &c.* Ubi *Forſarius*, eſt ciſtæ ſpecies, quam *Forchier*, vel *Forſier* appellabant noſtri. Hiſtoria Bertrandi Gueſclini cap. 5. *Puis ala à ſon Forchier, & en trayt cent florins qu'il luy donna.* Ubi Chronicon ejuſd. Herois MS.

A ſon contoir vint, cent Florins en oſta.

¶ FORSBANIZARE, Forsbanizatio, Forsbannire. Vide *Foriſbannire.*

FORSCHAPCHE, Forcheapum. Vide in *Foriſcapium.*

¶ FORSCHET, Forescheta, Modus agri apud Anglos, *acram* cum dimidia continens, à Saxonico ꝼoꞃ, Ante, & ꞅceaꞇ, Portio. Sic dicitur quod ſit prima pars amplioris agri, viam verſus ſita. Antiquit. Ambroſden. pag. 531. ad an. 1399. *In primis una acra & dimidia videlicet Forſchet jacent ibidem.* Pag. 532. *Partim inter Goldwel-Furlong, & partim inter unam Foreſchet in Buſthames-Furlong.* Pag. 595. *Hæc pecia terræ Prioris vocatur Heraldſpece, & habet unam Forſchetam jacentem proxime juxta prædictam meram.* Pag. 537. *Inter unam Forſchetam, quam Hugo Bylendon tenet.* Pag. 538. *Iſtæ tres dimidiæ acræ ſunt Foreſchets, & incipiunt furlong de Long-Cutteſwurth.* Denique ibidem: *Hoc furlong incipit cum una Foreſcheta.* Vide Kennetti Gloſſarium ad calcem earumdem Antiquit.

¶ FORSCHOKE, veteribus JC. Anglis idem ſonat

quod apud hodiernos *Forſaken*, hoc eſt, Derelictum ; quod de tenementis potiſſimum dicitur quæ à poſſeſſoribus deſeruntur. Vide Th. *Blount* in Nomolex. Anglic.

¶ FORSIA. Statuta Maſſil. lib. 2. cap. 39. ubi de ſalariis Sartorum : *Item, de veſtibus dominæ ſine clamide & tunica liſtatis per Forſiam cum ſeta, vel alio modo, per Forſiam* VIII. *ſol.* Vide *Fortia* 2.

¶ FORSITA, Munitio. Statuta Maſſil. lib. 5. c. 38. *Firmiter inhibemus nullo modo Forſita ſive munitio, ſeorſim in Maſſilia nec in aliqua parte, de qua fortia vel munitione præſumi poſſit, &c.* Vide *Fortia* 3.

¶ FORSJURARE. Vide *Foriſjurare.*

¶ FORSMORTURA. Vide *Formortura.*

FORSOCNE. Vide *Frithſocne.*

¶ FORSPAISES, Forspayses. Vide *Foriſpatriatus.*

FORSPECEN. Leges Kanuti Regis cap. 46. apud Brompton. *Qui in placito ſeipſum vel hominem ſuum diſtortis compellationibus defendere præſumpſerit, habeat totum hoc Forſpecen.* i. hoc ei ſit penitus interdictum. Ex Saxon. ꝼoꞃ-ꞅpecen, in vanum, in caſſum, vel fruſtra dictum.

FORSTALLUM, Forstel, Forstal. Vide *Foreſtel*, *Foriſtallare.*

¶ FORSTARIUM, Crimen eorum qui annonam verſus emporium publicum adductam in via intercipiunt, emuntque, priuſquam venditioni publicæ exponatur, ut eam poſtea carius vendant. Charta Eduardi VI. Regis Angliæ de officio magni Admiralli, an. 1547. apud Rymer. tom. 15. pag. 160. *Et generaliter ad cognoſcendum & procedendum in omnibus & ſingulis aliis cauſis, litibus, criminibus, delictis, exceſſis, querelis, injuriis, malefactis, tranſgreſſionibus, regratariis, Forſtariis & negotiis maritimis quibuſcumque. Forſtallarium*, eadem notione ibidem occurrit. Vide *Foriſtallare.*

FORSTHUB, Ædes foreſtariorum : vox Germanica. Statutum Caroli IV. Imp. an. 1358. de foreſtariis §. 2. *Quilibet etiam foreſtarius ſuper manſo ſuo foreſtali, qui vulgariter Forſthub nuncupatur, tenebitur reſidere, & non plus.*

FORSTULLA. Gloſſ. Gr. Lat. Φλεκτὶς, *Papula, puſilla, puſcula, Forſtulla.* Ita MS. Editum habet, φλεκτὶς, *Papulla, puſilla, peſulla.*

FORSULA, Munitiuncula, *Petit fort, Forcelletum.* H. Knyghton. an. 1333. *Forſulam funditus everterunt.* Utitur non ſemel.

¶ FORTACIA, ut *Fortalitas.* Judicium an. 1248. in Anecd. Marten. to. 1. col. 1033. *Caſtrum Namurcenſe, & omnes Fortacias ac poſſeſſiones eidem caſtro attinentes, &c.* Infra : *Caſtrum, Comitatum, Fortatias, & omnia bona, &c.*

¶ FORTAGIUM, Species exactionis, eadem quæ *Forcagium.* Vide in hac voce.

¶ FORTALITAS, Munitio, arx. Charta an. circ. 1095. to. 2. Gall. Chr. inter Inſtrum. col. 230. *Hujus honoris redditio facta eſt 2ª. die quando R. Comes mancipium & Fortalitatem S. Maximini invaſit.*

FORTALITIA, Fortalitium, &c. Vide *Fortia* 3.

¶ FORTARA, Virtus, potentia, fortitudo. Concil. Armenorum an. 1342. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 337. *Quandoque* (Chriſtus) *multiplicia ſigna & virtutes de eſſentia Dei manifeſtabat divina, non alius patiebatur imbecillia ſigna, & oſtendebat Fortaram.*

¶ FORTARE, Fortem reddere, firmare, roborare. Buſchius de Reform. Monaſt. apud Leibnit. to. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 931. *Hunc inimicus noſter in principio à bono nitebatur avertere, ſi is qui ejus noverat aſtutias, eum in bono non Fortaſſet.*

¶ FORTAREZA, Arx, munitio. Vide in *Fortia* 3.

¶ FORTARIA, pro *Focaria*, Concubina. *Fortariæ Clericorum ſeu concubinæ*, apud Leibnit. to. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 167.

¶ FORTARICIA, Fortaricium. Vide in *Fortia* 3.

¶ FORTATICUM, Species tributi. Charta Ludovici Imp. apud Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. pag. 723. *De portatico, & pontatico ... & pulveratico, & Fortatico, & laudatico.* Sed legendum videtur *Foraticum.* Vide in hac voce.

¶ FORTECIA, Forteda. Vide *Fortia* 3.

¶ FORTEGELDS, Species tributi. Vide *Carno* & *Gildum.*

¶ FORTELESIA, Fortelicia, Forteressia, &c. Vide in *Fortia* 3.

¶ FORTENSA, *Oſtenta, unde & portendere.* Gloſſ. MSS. Sangerman. n. 501. Lege *Portenta.*

FORTENSES. Ita dicti milites legionis x. Vide Henricum Valeſium ad Ammiani lib. 18. extrem.

FORTERA, vox Hiſpanica vetus, Vas quodpiam ſignificans. Charta Stephaniæ Reginæ, uxoris Garſiæ Regis Navarræ æræ 1060. apud Sandovallium in Epiſcopis Pampilonenſibus pag. 61. & apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. 7. *De meas Forteras, de vaſos, de argenteo, quidquid habuero, commendo unam partem ad Senior Eximino Garceiz, alia ad Senior Fortum Lopiz, tertia ad Senior Fortum Sancii, ut teneant illas pro fidelitate, & vendant illos vaſos vel Forteras Salomonaticas in duplum pro plata, & illas alias illo valente, & toto pretio donent illud ad dona Auria, & illa diſpendat illud in opera de ſancta Maria pro mea anima, & de meo Seniore.*

¶ FORTERINA, Idem videtur quod mox *Forteritia.* Leges Furnenſes in Archivo S. Audomari : *Dominus Comes retinet ſibi malum, quod fit in præſentia ſua ; item retinet ſibi foreſtum* (forefactum) *dunarum & Forterinarum.*

FORTERITIA, Idem quod *Fortalitium*, noſtris *Fortereſſe.* Rigordus an. 1212. *Comes Boloniæ diruit quandam Forteritiam novam.* [Charta Philippi Comit. Boloniæ an. 1228. in Chartul. Meld. *Reciperetur in Forteritia noſtra Domni Martini ſe octavo ſine armis ad expenſas ſuas.* Conſuetud. Furnenſes in Tabul. Audomar. *Forteriçiæ fieri poſſunt ſex pedum in altitudine & foſſata 40. pedum, &c.*] Adde Guillelmum Armoricum an. 1203. Geſta Ludovici VII. c. 2. [Chartam an. 1203. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 784.] &c.

¶ FORTHSTAL. Vide *Foreſtel.*

1. FORTIA, Forcia, Poteſtas, dominatus. Leges Henrici I. Regis cap. 86. *Non eſt eis imputandum, qui tenuerint viam ſuam, & recedent ab illis, ſi per omnia ſe allegient, quod nec conſilium eorum, vel auxilium ſit in Forcia ipſa.* Sanutus l. 3. part. 11. c. 9. *Redditiſque captivis, ſive in Fortia eſſent Soldani, ſive ejus filii Conradini.* Et cap. 11. *Et quod nullatenus vel ſeipſum ponat ſub Imperatoris Fortia.* Ita Cortuſiorum Hiſtoria lib. 7. cap. 18. 20. [Regimina Paduæ ad an. 1317. apud Murator. to. 8. col. 430. *De menſe Auguſti accepta fuit civitas Ferrariæ de manibus tyrannorum, qui eam tenebant pro Rege Roberto. .. & poſita fuit in Forciam & dominium dominorum Marchionum Raynaldi & Azii & Obici.* Occurrit eadem notione in Annalibus Genuenſibus Bartholomæi Scribæ lib. 6. ad ann. 1242. & ad ann. 1244. &c.]

In Forcia alicujus eſſe. Vetus Inqueſta, in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 114. *Et dictus Gaſco in illa emenda non percipiebat, excepto*

quod ſervientes Domini Regis & ſervientes ejuſdem Gaſconis aliquem caperent inſimul ad foriſfactum in foreſta, in Forcia erit ipſi Domino Regi, & Præpoſitus medietatem emendæ habebit. Et fol. 118. *Juraverunt... quod ballia Epiſcopi Aurelianenſis .... non durat niſi uſque ad pontem Albeæ, neque Epiſcopus neque Præpoſitus ejus habet priſiam extra, neque Forciam.*

2. FORTIA, Forcia, Violentia, vis, Gall. *Force.* Lex Bajwar. tit. 2. c. 10. §. 1. *Ut patrem ſuum dehoneſtare voluerit per conſilium malignorum, vel per Fortiam, &c.* Tit. 11. c. 5. *Si cui Deus dederit Fortiam & victoriam. Fortiam facere alicui,* vim inferre, in Lege Ripuar. tit. 11. §. 3. *Forcia hoſtilis*, militaris, in Lege Bajw. tit. 2. cap. 5. §. 1. Capitulare Saxon. an. 797. c. 1. *Ut raptum & Fortiam nec incendium infra patriam quis facere audeat.* Lex Longob. lib. 3. tit. 12. §. 5. *Nemo Comes... aliquid per vim exigat, præter quod conſtitutum Legibus eſt: ſed neque per ſuam Fortiam in manſione arimanni ſe applicet, &c.* Concilium Duziac. primum: *Eam ſua factione & quaſi per Fortiam & non per juſtitiam vindicare curavit. Per Fortiam auferre, invadere, abſtrahere,* apud Marculfum lib. 1. form. 27. 28. in Chronico Farfenſi p. 656. & apud Philippum Abbat. in Vita S. Amandi num. 71. Vide Capitulare Carlomanni tit. 1. c. 11. Joannem VIII. PP. Epiſt. 71. 140. Ottonem Morenam de Geſtis Friderici II. apud Baron. an. 1167. [Anecd. Marten. to. 1. col. 953. ubi *Foreia* perperam incuria Librarii, & col. 967. & 968.] &c.

¶ Fors, Eadem notione, Damnum, injuſtitia. Teſtamentum Jacobi Aragon. Reg. an. 1272. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1141. *Item, volumus & mandamus, quod omnis Fors & injuriæ noſtræ, quibus obnoxii tenemur, & veræ apparuerint, reſtituantur de plano per dictos manumiſſores... ſecundum Deum & forum pœnitentiæ, illis videlicet quibus dictas injurias fecimus, vel hæredibus eorumdem ipſis manifeſte oſtendentibus ipſas injurias.* Sed ibi legendum *Tors.*

¶ Forsia, Eodem ſignificatu, in Libello ſupplici Carolo M. per S. Mauronitum Maſſil. Epiſc. oblato ex Archivis S. Victoris Maſſil.

¶ Forcialiter, Per vim, coacte, Gall. *par Force.* Notitia judicati an. 850. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 783. *Tunc ego Leo reclamavi me ante ſupraſcriptos quod Forcialiter ipſa profeſſione Sperandeo hic protulit ad relegendum, & voce de iſto Leo Forcialiter eum feciſſe.*

¶ Forciare, Vim inferre, Gall. *Forcer.* Statuta Montis Olivi diœc. Carcaſſon. an. 1231. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 967. *Item, quod nullus inhabitans villam prædictam poſſit vel debeat ab aliquo capi vel Forciari, vel pignorari infra terminos juriſdictionis Monaſterii. Forciatum laborerium,* in Contract. datior. Bergom. l. 2. cap. 88. Galli diceremus, *Ouvrages forcés;* quod *corvatis* quæ à ſubditis & vaſſallis exiguntur maxime convenit. Vide *Forcare.*

Fortia Frisca, Spelmanno dicitur Vis recenter illata: inde *aſſiſa Friſcæ Fortiæ* datur, ubi diſſaiſitus in civitatibus & burgis infra 40. dies queritur. Gallis *Frés*, & *Freſchement*, eſt recens, recenter. Vide *Frauſtus.*

¶ Fortia Magna & Parva, Arvernis, *Forca petita & grant*, Gall. *Grande & petite Force.* Nova Gall. Chriſt. to. 4. col. 608. Henricus de Vergeio ſcripto Diplomate an. 1246. teſtatur ſe Hugoni Epiſcopo Lingonenſi reddidiſſe domum ſuam de Fontanis, *Jurabilem & reddibilem ei ad Magnam Fortiam & ad Parvam... ad voluntatem ſuam faciendam, & de ea ſicut placuerit ordinandum. Ballivus vero meus & homines dictæ villæ fidelitatem ei fecerunt & juraverunt ſicut domino ſuo. Ad parvam vim & ad magnam,* in Charta an. 1229. apud Ducheſn. in Probat. Hiſt. Vergiac. p. 173. Baluzius to. 2. Hiſt. Arvern. p. 260. ex Archivis Eccleſiæ Brivat. *Conqueritur P. de Serrant Canonicus Brivatenſis ſindicus ſeu actor à Willelmo de Turre Præpoſito & Capitulo Eccleſiæ Brivat. conſtitutus nomine eorumdem... de nobili viro Guillelmo Comite filio quondam Delfini, qui injuriatus eiſdem ſuper eo quod caſtra veteris Privatæ & ſancti Illidii, quæ à Capitulo Brivatenſi tenebat in feodum, & tenet jurables & rendables ad at & ſans at, irats & pagas, à petita Força & à grant, & ipſemet hoc totum promiſit & juravit & alia vice reddidit, requiſitus ad mandatum Capituli Brivatenſis ſupradicti, & requiſitus poſtmodum à Capitulo eodem & mandato ejuſdem & pluries, reddere recuſavit.* Quæ à dominis ſuperioribus inferiores ſeu vaſſalli tenebant caſtra, ea, cum opus erat, ut tempore belli, reddere cogebantur duplici ratione, vel *Forcia majori*, vel *minori.* Hæc patentes erant domini ſuperioris litteræ, quibus viſis vaſſallus caſtrum *in feodo* tentum tradebat in manus hominum domini feodalis; illa vero cogebantur homines ipſius vaſſalli, ſi forte detrectaret caſtrum reddere, auxilio eſſe principali domino, omnium bonorum multatione puniendi, ſi debitam opem recuſarent. Vide *Feudum reddibile.*

3. FORTIA, Forcia, Munitio, *Fort*, *Forterеſſe.* Guillel. de Podio Laurentii c. 30. *Cum cunctis villis & Fortiis, quæ erant ſub ejuſdem caſtri dominio, in quibus erant 20. Fortiæ, vel infra, &c.* Adde c. 20. Charta Oldegarii Epiſc. Barcinon. *Retinemus omnes decimas... domorum videlicet & villarum, caſtrorum & Fortiarum, quæ ibi ſunt.* Vide Hiſt. Epiſcopor. Lodovenſ. p. 218. & Gariellum in Epiſcopis Magalon. pag. 95. 134. 176. 198. [Inſtrument. an. 1212. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 834. *Item, nullus in terra Comitis quæ ſubeſt ditioni ac poteſtati ſuæ attentet firmare de novo, aut reædificare caſtrum vel Fortiam quæ diruta ſunt, ſine aſſenſu Comitis.* Quod non ſemel ibidem recurrit. Vide Bartholom. Scribam lib. 6. Annal. Genuenſ. ad ann. 1242. & alibi.]

Refortiuncula, Parva munitio. Thomas Walſinghamus ann. 1317. *Ad Walterum de Seby ſuæ conſortem malitiæ ſe contulerunt, qui in Refortiuncula ſua de Horton latens, vicinis ſimilem injuriam referebat.*

Forcaiadella, Eadem notione, in Charta Hiſpan. in Hiſtor. Segovienſi cap. 19. §. 9.

Fortiare, Munire, *Fortifier. Caſtella firmata & Forciata*, in Charta apud Bromptonum, munitiora facta. [Moret. in Antiquit. Navarræ p. 593. *Pergat cum eo in unum ſuper ipſos caſtellos capiendos, quos tenet Sancius Ramirez Forciatos Regi Sancio Garſiæ.*] Hinc

Infortiare. Charta Raimundi Comitis Toloſæ in 30. Regeſto Archivi Regii Ch. 121. *Ita etiam quod nos nec dictam villam Inforciare poterimus.* Vincentius Belvac. lib. 32. c. 98. de Damiata: *Erat quoque civitas ipſa.... fortiſſima, multumque, poſtquam alias capta fuerat, Infortiata.* Charta Ludovici Regis Franciæ an. 1228. apud Catellum in Comitib. Toloſan. p. 354. *Sex millia marcharum ſolvet... ad muniendum, Infortiandum, & cuſtodiendum caſtrum Narbonenſe.* In alia ibid. p. 355. *Spe-*

luncæ Infortiatæ. Geſta Philippi III. Reg. Franc. p. 547. *Igitur poſt deditionem urbis Gerundenſis, Rex Franciæ eamdem reparari & Inforciari præcipiens,&c.* Ita hac notione in Charta ann. 1230. in Probat. Hiſt. Drocenſ. p. 259. *Enforceur de femmes*, in veteri Conſuetudinario Franciæ.

Placitum Inforciare eſt, cum ad illud peragendum plures judices conveniunt: *Renforcer la Cour.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 29. *Si juſtitiam ſine judicio dimittant*, (judices) *ſed ſummonitis terrarum dominis Inforcietur Placitum termino competenti, vel non fuerint antea ſummoniti, &c.* Et cap. 33. *Si quis in curia ſua, vel in quibuſlibet agendorum locis placitum tractandum habeat, convocet Pares & vicinos ſuos, ut Inforciato judicio gratuitam, &, cui contradici non poſſit, juſtitiam exhibeat.*

Fortificare, Munire. *Fortifier*, ἰσχυρίζειν, in Onomaſt. Gr. Lat. Occurrit in Hiſt. Cortuſior. lib. 5. c. 3. &c. [Chron. Andr. Danduli apud Murator. to. 12. col. 487. *Armis & hominibus munierunt, levaverunt pontem, & ſe Fortificaverunt in Rivoalto.*]

¶ Fortificatio, Munitio, *Fortification* noſtris. Charta an. 1389. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. p. 185. *Quod cives & habitantes ſunt multum onerati ex ſubſidiis regiis quæ ſubeunt, & ex facto Fortificationis ejuſdem civitatis.*

¶ Fortificare, Confirmare, roborare, *Fortifier.* Chron. Modoet. apud Murator. to. 12. col. 1099. *Ut paventes animos Germanorum Fortificaret de ſuorum agmine.* Ibid. col. 1131. *Ad accendendum & Fortificandum eos in prælium.*

Forcelletum, Munitiuncula, caſtelletum, *Petit Fort, Forcelet*, in 1. Statuto Weſtmonaſterienſi cap. 17. *Forcelet*, apud Brittonem cap. 20. Fleta lib. 1. c. 20. §. 119. *De his, qui fugaverint averia ad caſtra vel Forcelleta, & ea ibi detinuerint.* Adde lib. 2. c. 47. §. 1. & Knygthonum an. 1342. pag. 2581. *Forciletum*, eidem Knyghtono an 1342.

¶ Forticulum, Eadem notione. Proceſſus de S. Catharina Senenſi apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1265. *Eidem Virgini* (Catharinæ) *quoddam Forticulum modicum extra civitatem Senarum conſtitutum pro ædificando uno Monaſterio tradidit.*

Fortalitium, Munitio, arx, caſtrum, noſtris, *Fort, Fortereſſe.* Wil. de Podio Laurentii cap. 85. *Et eis Fortalitia tradebantur, & ad ſuam dabant obſides voluntatem.* Chronicon incerti auctoris, editum à Catello, an. 1226. *Conſules occurrebant, & Regi Fortalitia tradebant.* Elinhamus Prior *de Leuton*, in Geſtis Henrici V. Regis Angl. an. 5.

Ad Fortalitii facti murique cacumen,
Hoſtes portabant dolia, ligna, petras.

Occurrit non ſemel apud Ericum Upſalienſem in Hiſt. Suecor. [Charta an. 1312. *Ponere* (vexillum) *in turri ſeu Fortalitio dicti caſtri. Domus Fortalitii*, in Charta Guidonis Abb. an. 1200. tom. 1. Macer. S. Barbaræ Lugdun.]

Fortalitia, Eadem notione, occurrit paſſim in Hiſt. Cortuſiorum lib. 1. cap. 15. 18. lib. 5. cap. 3. lib. 7. cap. 18. &c. apud Sanutum lib. 2. part. 2. cap. 6. &c.

¶ Fortareza, in Charta an. circ. 1173. to. 3. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 1074.

¶ Fortaricia. Chron. S. Medardi Sueſſion. tom. 2. Spicil. Acher. p. 791. *Anno 1210. muri & Fortaricia Eccleſiæ S. Medardi facta ſunt.* Occurrit etiam apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 498.

¶ Fortecia. Regimina Paduæ ad an. 1336. apud Murator. to. 8. col. 442. *Fecit unam magnam Forteciam & ibi ſtetit cum toto ſuo exercitu.*

¶ Forteda. Sponſalitium Adalmodis Comitiſſæ ann. 1056. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1109. *Dono tibi omnia caſtra & caſtella & Fortedas quæ in prædicto comitatu ſunt vel erunt.* Adde coll. 1153. 1154. 1158. & 1160.

¶ Fortelesia, in Charta an. 1239. apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 86.

¶ Fortelicia, apud Ducheſnium Hiſt. Norman. p. 1055. D. *Bruſſel* de Feud. uſu to. 1. pag. 384. & Murator. to. 12. ex Chron. Domin. de Gravina col. 568.

¶ Fortellicium, in Charta Caroli Reg. Franc. & Siciliæ an. 1497. & in altera Johannæ Reginæ Siciliæ ex Cod. MS. Bibl. Coiſlin.

¶ Fortellitia, in Actis SS. Maii to. 5. p. 378.

Forterescia, [Forteressia, in Litteris an. 1220. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 880. *Theobaldus Comes Campaniæ tradidit mihi caſtrum Portuenſe, Fortereſſiam ſcilicet & proventus. Fortereſſa*, apud Rymer. to. 8. p. 410.] Adde Tabul. Foſſatenſe fol. 36.

¶ Forteria, vel Forterium, inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1003.

¶ Fortialitium, in Charta an. 1282. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 32.

¶ Forticia, in Annal. Genuenſ. Bartholomæi Scribæ l. 6. ad an. 1229. *Fortitia*, alibi non ſemel.

¶ Fortilicia, apud eumdem ad an. 1227. & alibi. *Fortilicium*, ad ann. 1249. in Chron. Andr. Danduli, & apud Rymer. to. 13. p. 95. 96. &c.

¶ Fortiligatum. Litteræ an. 1523. apud Rymer. to. 13. pag. 797. *Caſtra, maneria, Fortiligata, &c.*

Fortitium, Arx, caſtrum, *Fort.* Teſtamentum S. Fulcranni Epiſc. Lodovenſis: *Et in villa, quam dicunt Fodinas, Eccleſiam, quæ fundata eſt in honorem S. Mariæ, cum ipſa turre, & cum ipſis Fortitiis, quæ modo ſunt, & in antea erunt.*

Fortitudo, Caſtrum, munitio. Will. de Podio Laurentii cap. 46. *Interceptis ſubito excubiis illam Fortitudinem occuparunt.* Tabularium Laſcurrenſe, apud Marcam l. 5. Hiſt. Beneharn. c. 15. n. 1. *Tulit illum honorem de Murel S. Mariæ cum Fortitudine ſua, & tenuit eum in vita ſua.* Charta ann. 1125. apud Catellum in Comitib. Toloſan. pag. 188. *Excepta medietate civitatis de Avenione, & de caſtro & Fortitudinibus, quæ ibi ſunt, vel erunt de territorio,&c.* Adde Vitam S. Anſelmi Lucenſis Epiſc. n. 71. [Bartholom. Scribam lib. 6. Annal. Genuenſ. ad ann. 1227. Bullam Innocentii VI. PP. an. 1356. apud Ludewig. to. 6. p. 16. &c.]

¶ 4. FORTIA, Exercitus, Copiæ, Gall. *Troupes, Forces.* Ottoboni Scribæ Annal. Genuenſes lib. 3. ad ann. 1196. *Quum videret ſe eos minime poſſe de campo & caſtris eradicare ... retraxit ſe cum militia ſua & Fortia.* Ogerii Panis iidem Annales ad ann. 1197. *Cum Piſanis confœderaverunt & cum Fortia ſua per terram & mare clam, Januenſibus ignorantibus, caſtra Portus-Veneris hoſtiliter invaſerunt, & burgum impugnarunt.*

¶ FORTIAGIUM. Vide *Forcagium.*

¶ FORTIALITIUM, Forticulum, Fortificare, &c. Vide in *Fortia* 3.

¶ FORTIGIUM. Vide *Forcagium.*

¶ FORTILICIA, Fortilitium, Fortiligatum. Vide in *Fortia* 3.

FORTIOR, Major, ditior. Capitularia Caroli M. l. 5. c. 136. *Comites Fortiores libram de argento aut valentem dent in eleemoſyna.* Adde c. 207. & Addit. 4. c. 143. Lex Longob. lib. 1. tit. 11. *Sive etiam*

nonnulli *Fortiores vaſſi Comitum. Fortior bannus* mulcta major, in Capitul. Saxonum an. 797. cap. 9. Ita Matth. 20. juxta veterem Verſionem: *Qui vult inter vos eſſe Fortior, ſit veſter ultimus.* Vulgata habet *major.* [Chronicon S. Petri Vivi apud Acherium to. 2. Spicil. p. 715. *Ut Fortiora quoque & graviora,* (negotia) *dijudicaret. Fortiores Pſalmi,* id eſt, prolixiores in Regula S. Benedicti c. 18.]

¶ FORTIS DOMUS, id eſt, munita, Gall. *Forteresse.* Charta Ludov. de Villariis Archiep. Lugdun. an. 1305. Hiſt. Delph. to. 1. p. 21. *Creat & ordinat illuſtres viros dominum Johannem Dalphini Comitem Vapincenſem & dominum Guidonem ejus fratrem, & quemlibet eorum in ſolidum, cuſtodes & garderios Domus Fortis de Bechevelleyn... quod per ſe vel familiares ſuos quoſcumque percipiant & teneant, ut garderii & cuſtodes ejuſdem, Domum Fortem cum omnibus ejus mandamento, territorio, ſeigneuria, juriſdictione, &c.*

¶ FORTEM SE FACERE, Vadem ſeſe præſtare, Spondere, Gall. *ſe faire Fort de, &c.* Chartular. Eduenſe an. 1390. *Dictæ partes tranſegerunt & conventus habuerunt ad invicem ſuper & de præmiſſis pro vitandis diſſentionibus & litigiis in hunc modum; videlicet dictus Prior pro ſe manucapere & ſe Fortem Facere pro dicto Conventu ſuo, &c.*

FORTIS MONETA. Vide *Moneta.*

FORTIS POTIO, *quæ inebriare poteſt,* ut eſt apud Eigilem in Vita S. Sturmii Abbatis Fuldenſis, quomodo dicimus *Vin fort.* Vide *Cereviſia.*

FORTITAS, *Virilitas,* ἀνδρειότης, in Gloſſ. Gr. Lat. Alibi: γενναιότης, *Fortitas, ſtrenuitas.*

¶ FORTITER, Valde, multum, Gall. *Fort, Beaucoup.* Inſtrum. anni 1371. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. p. 555. *Erat terra Fortiter gelata.*

¶ FORTITIUM. Vide in *Fortia* 3.

¶ FORTITUDO, Copiæ, Gall. *Forces.* Conventio anni 1163. apud Rymerum to. 1. p. 23. col. 1. *Et ſi Rex Lod. in Angliam venerit... tam parvam Fortitudinem hominum ſecum adducet, quam minorem poterit.* Vide alia notione in *Fortia* 3.

¶ FORTIVUS, Fortuitus, Qui caſu accidit. Epiſtola Caroli M. apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 313. *Fortitudinem vero, ſi conſilio careat, Fortitudinem eſſe putandum non eſt, cum omnia inconſulte geſta Fortiva potius quam fortia ſoleant nominari.*

1. FORTUNA, Bona. In Lege Salica tit. 47. §. 2. *Super Fortunam ſuam ponere,* tit. 52. §. 2. *A ſes perils & Fortune,* id eſt, ſub pœna amiſſionis bonorum. Ita *Fortunas,* pro facultatibus & bonis uſurpant l. 123. Cod. Th. de Decurion. l. 20. de Bonis proſcript. [Eadem notione utitur Cicero aliique purioris Latinitatis Scriptores.]

☞ *Fortuna* tit. 52. Leg. Sal. mox laudato pro Facultatibus & bonis uſurpatur, ut cuique legenti obvium erit; in alio vero pro quavis fortuna ſive eventu bono vel malo accipienda hæc vox: adeo ut *ſuper Fortunam ſuam ponere* idem ſit quod Rem ſuſcipere ſuo periculo, & quidquid boni vel mali evenerit, ferre; quo ſignificatu occurrit in Statutis Maſſil. lib. 3. cap. 5. *Conſtituimus quod ſi quis alicui aliquod mutuum fecerit vel faciet portandum in aliquod viagium, ad Fortunam vel riſicum ipſius mutuantis,* Gall. dicimus, *Aux riſques & Fortunes, &c.*

2. FORTUNA, Theſaurus inventus: nam, ut ait Lex 63. §. 1. D. de Aquir. rer. domin. & ex ea Bracton. l. 3. tract. de Corona c. 2. §. 4. *Theſaurus, Fortunæ donum creditur. Theſauros ducente Fortuna reperire,* in l. 3. Cod. Th. de Theſaur. Epiſt. 561. ex Francicis to. 4. Hiſt. Franc. *Unde mandamus vobis, ut Fortunam, ſicut inventa fuit, infra* 15. *dies nos habere faciatis.* Mox, *pecunia ſublata* dicitur. Tabularium Monaſterii Deip. Santon. fol. 25. *Si Santonis fuerit inventum aurum vel argentum, aut Fortuna, Comes habet inde medietatem, & qui invenerit, aliam.* Charta an. 1080. in Tabular. Vindocin. n. 370. *Vicaria autem & foriſfactorum omnium emendationes & Fortunæ, noſtræ erunt omnes.* Charta an. 1334. apud Dion. Salvaingum Boiſſium in Tractatu de Placito dominico pag. 28. *Item jus ſuum nemorum, avium nobilium, Fortunarum, ſi quæ ſint, aut inveniantur, & etiam quartam beſtiarum ferarum, &c.* [Inſtr. an. 990. ex Archivo Montis S. Michaëlis: *Conon Britannorum Princeps dedit Deo & S. Michaëli, &c. Sed ſi aliquis deforis homicidium fecerit ſuper inhabitantes, aut ipſi ſuper alios, ſit Comitis bannum, & raptum, & incendium, & inventa Fortuna, aut ſilvaticæ beſtiæ captæ.*] Vide tom. 1. Monaſt. Anglic. pag. 298. Stabilimenta S. Ludovici l. 1. *Nus n'a Fortune d'or, ſe il n'eſt Rois. Et les Fortunes d'argent ſont aus Barons, & à ceus qui ont grans Juſtices en ſa terre. Et ſe il avenoit, que aucuns homs qui eut voirie en ſa terre, trouvaſt ſous terre aucune trouvaille, elle ſeroit au vavaſor, à qui la voirie de la terre où la trouvaille fut trouvée.* Et infra: *Fortune, ſi eſt quant elle eſt trouvée dedans terre, & terre en eſt effondrée.* Vide Confuet. Andeg. art. 61. & Cenoman. art. 70. & infra in *Sacrobarra,* ubi Spelmannus *Fortunam,* fortuito occiſos interpretatur, neſcio quo vade.

¶ 3. FORTUNA, Maris tempeſtas. Bernhardus *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. pag. 14. *Niſi forſitan tempeſtas maris, Fortuna appellata, id faciendum perſuaderet.* Bartholom. Scribæ Annal. Genuenſes ad ann. 1242. *Continuo valida Fortuna maris, & venti, & pluviæ regnare cœperunt per dies viginti & ultra, ita quod de portu Januæ exire nullatenus potuit.* Ibidem: *Quam cito potuit, & maris Fortuna ceſſavit, ivit cum galeis ſuis in Provinciam, ut ſaltem adduceret in Savonam.* Idem ad ann. 1244. *Circa mediam noctem validiſſima Fortuna maris & temporis fuit in portu Januæ, ita quod multæ naves iverunt in terram, &c.* Eadem notione *Fortune* uſurparunt veteres Galli Scriptores. Guillelmi Archiep. Tyrienſis continuata Hiſt. Belli ſacri apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 743. *En cel an* (1269.) *dut paſſer le Roi d'Arragon en Surie, & monta for mer il & ſes os, & quant vint aut quart jor une Fortune grant le pris & rompi ſa nave, & quant il vit ce, ſi s'en retorna arriere au port.... ne onques puis ne veut monter for mer par la paor qu'il out de la Fortune & por l'amor de ſa mie dame Berangiere.*

¶ FORTUNALE, Eadem ſignificatione. Miracula B. Simonis Erem. Auguſt. April. to. 2. p. 827. *Dicta navis ex Fortunali & periculo periculavit & ſuffocavit in mari.*

¶ FORTUNARE, Periculis objicere, Gall. *Riſquer, hazarder.* Charta an. 1386. apud Rymer. to. 7. pag. 451. col. 1. *Nolentes ipſis ligeis noſtris, qui corpora ſua in tantis periculis pro noſtro honore viriliter Fortunarunt, aliquo colore injuriari.* Ibidem pag. 571. col. 1. in Litteris an. 1388. *Et ſimiliter præfatus Mathæus... ſe Fortunare voluerit, ratione guerræ & periculorum maris.* Et infra: *Quodque plures gentes... ad tranſeundum verſus villam Caleſii ſe Fortunare non audeant.*

¶ FORTUNIOSE, *Feliciter.* Barthius in Gloſſario ex Guiberti Hiſt. Palæſt.

¶ FORTUNIOSUS, *Fortunatus, Felix.* Idem Barthius ibidem ex eodem fonte.

1. FORTUNIUM, Ugutioni, *Proſper eventus, & di-*

citur à fortuna. Eckehardus Junior de Caſib. S. Gallis in Proœmio: *Operæ pretium putantibus cum infortuniis tradere Fortunia.* Infra: *Alii veritati nihil partientes Fortunia & infortunia quomodolibet erant, edixerant.* Idem cap. 3. *Multa bonis & malis aut Fortunia prædixit aut infortunia.* Quandoque pro quavis fortuna, bona aut mala. Idem cap. 5. *Neſcio, quo loci Fortunio.* Cap. 5. *Ut cæteros relinquamus, & noſtra Fortunia tangamus.*

2. FORTUNIUM, Haſtiludium, torneamentum. Matth. Paris ann. 1241. *More militari, quoddam haſtiludium, quod vulgariter Fortunium, imo potius Infortunium appellatur, ad virium ceperat, & exercuit experimenta.* Et infra: *In contemptum meum ipſi torneamente interfuiſti, & ſophiſtice illud Fortunium appellaſti.* Chron. Theokeſburienſis Monaſterii in Anglia: *Fortunio belli ante fratrem ſuum deceſſit.*

¶ FORVA, *Equa*, in Gloſſario MS. Bituric. Vide *Forba*, quod pro *Forda*, Bos prægnans ſcriptum fuiſſe ibi dictum eſt.

FORVENGE. *Quietum eſſe de Forvenge*, in Monaſtico Anglic. to. 2. pag. 387. Vide *Forſang.*

¶ FORUFORMES. Ode de laudibus Philoſophiæ in Catalogo librorum Septentr. H. Walei p. 184.

Ad menſam Philoſophiæ ſitientes currite
Et ſaporis tripartiti ſeptem rivos bibite
Uno fonte procedentes non eodem tramite.
. . . .
Avis ſeptem Foruformes Athenis materiam
Nacte hoc liquore totam irrigarunt Greciam,
Quæ redundans infinita fluxit in Eſperiam;
Non tamen ſine ductore vel tuto remigio
Quia navem gubernantes Maro atque Cicero,
Centum nautas adſciverunt quiſque ſuo ſtudio.

Foruformes videtur eſſe vox ibrida formata ab augmentativa præpoſitione ꝼoꞃ vel ꝼoꞃe Saxonica: quæ, inquit Somnerus, exponitur plerumque per præpoſitiones, Per, Præ, Dis, Ultra, Pro, Ante, &c. atque etiam per ſuperlativum. Hinc Saxonice ꝼoꞃe-mæꞃeꞅꞇ, Strenuiſſimus. Hoc mobo *Foruformes* dicerentur quaſi Forma præcellentes, Formoſiſſimæ. Quæ ſint iſtæ *Septem aves* (hic enim *Avis* pro *Aveis*) ignoro, niſi forſan figurate per eas ſeptem Græciæ Sapientes intelligantur, per quos tota irrigata Græcia, redundans infinita fluxerit in Heſperiam, id eſt, Italiam.

FORULUS, Vagina noſtris, *Fourreau.* Papias: *Foruli, thecæ vel ciſtæ librorum, tabularum, vel aliarum rerum, ut ſpatæ, dictæ, quod deforis tegant.* Gloſſ. Lat. Gall. *Forulus, Bourſe, Eſcriptoire, Fourel.* Willelm. Britto lib. 12. Philipp. pag. 242.

Francorum gladios nimia jam cæde rubentes
Vix Foruli agnoſcunt.

Infra:

. . . vel abſconſi Forulis prægnantibus æris.

Gervaſius Dorobern. *Comites & Barones cereos ferant, & regium gladium in Forulo.* Chronicon Caſaurienſe lib. 4. *Monachi S. Clementis nituntur ad illud, quod eſt impoſſibile, & volunt duos enſes in unum Forulum mittere. Feurre,* Scriptoribus noſtris medii ævi. Le Roman *de la Malemaraſtre* MS. *Se il copa le chief, & puis reſna s'eſpée, & le mit arriere en ſon Fuerre.* Infra: *Voſtre fieux a ja l'eſpée ſachie hors do Fuerre pour vous coupier le chief.* Will. Guiart an. 1297.

Il gietent les mains aus eſpées,
Qu'en l'eure des Feurres eſtortent,
Et aus autres baſtons qu'ils portent.

Georg. Caſtellanus in Hiſt. Jacobi Lalani c. 94. *Deux eſpées, l'une ceinte qui ait le Feure tranché juſques à renges, l'autre attachée en ſon eſcu.* Occurrit iterum cap. 95. & in Aſſiſiis Hieroſol. MSS. cap. 94. & aliis Scriptoribus paſſim.

1. FORUM, Nundinæ, feriæ, *Foires.* Charta Lotharii Imperatoris, filii Ludovici Pii, in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 4. *Quia Agilmarus venerabilis Archiepiſcopus ad noſtram accedens Majeſtatem, retulit, quod in pago Lugdunenſi, in villa ſcilicet, quæ vocatur Pavaſianis, ſuper proprium ſuum, quoddam Forum, publicumque conſtruere & convocare vellet mercatum, deprecans, ut ei illud concederemus, quod inde ad jus publicum exigi poterat.* Henricus Aquilonipolenſis de Lubeccanæ Urbis primordiis lib. 1. cap. 5.

Bis Forum in hebdomada ſtatuit generale, &c.

Leges Burgorum Scoticor. cap. 40. *Mercator ſive inſtitor, qui habet ſtallum coopertum in die Fori, vel botham in Foro die Fori, dabit obolum pro conſuetudine & cuſtuma ſua.* Adde Statuta ſecunda Roberti I. Regis Scotiæ cap. 32. Charta Alani Epiſcopi Autiſſiodorenſis: *Juſtitia Epiſcopi eſt; Forum & theloneum Epiſcopi eſt, quidquid de Foro exit, & juſtitia de omnibus hominibus, qui venerunt, infractura caſtri, & rapina, & incendium, Epiſcopi eſt.* Thwroczius in Bela I. Rege Hungar. cap. 45. *Iſte enim omnia Fora die Sabbati conſtituit, pro vendendo & emendo.* Etiam uſurpant Conſuetudines villæ de Regula apud Labbeum to. 2. Bibl. pag. 744. Innocentius III. PP. lib. 13. Epiſt. 95. &c.

FORUM, pro pretio rerum venalium, quo ſcilicet in *foris* ſeu nundinis diſtrahi ſolent, *le Prix du marché:* in Statutis Gildæ Scoticæ cap. 22. §. 2. in Itinere Camerarii Scot. cap. 7. §. 3. & in Statutis Davidis II. Regis Scotiæ cap. 36. §. 1. [Litteræ Philippi III. Reg. Franc. to. 3. Ordinat. pag. 61. *Cum omnibus emolumentis inde provenientibus, nec non Foris & pretiis carnium, galinarum & aliarum rerum venalium.* Ordinat. Caroli Johannis Reg. Franc. primogeniti an. 1356. ibid. pag. 108. *Quod victualia eis vendantur & tradantur ad rationabilem Forum juxta temporis qualitatem.* Statutum ann. 1320. to. 2. pag. 579. *Six vingts harens au Feur ou l'en le vent.*] *Prix* & *Fueur*, in Conſuetud. Pontivenſi art. 84. Vide *Foragium*, *Forus* 1. *Afforagium.*

¶ FORUM BONUM, Vile pretium, Gall. *Bon marché.* Vita B. Coletæ, Martii to. 1. p. 567. *Glorioſis Martyribus, qui in regno Dei poſſident gloriam immenſam, contulit altiſſimus gratiam & Bonum Forum; nam breviſſimo tempore toſti... ad cœlos migraverunt.* Menoti Sermones fol. 115. v°. *Elle n'en aura pas ſi bon marché: Non habebit tam Bonum Forum.* Et fol. 168. *O pauperes mundani, qui pro lucrando denario ſeu liardo venditis animas veſtras diabolo. Las Deus non habuit tam Bonum Forum; quia plus conſtitit ei.*

¶ FORUM HABERE, FACERE, Paciſci, de pretio convenire, Gall. *Faire marché, convenir du prix,* Conſuetud. Brageriac. art. 124. *Si quis vina ſua in domo ſeu penu alicujus burgenſis poſuerit, Foro aliquo inter dominum dicti vini & dominum dictæ domus non habito neque facto, dominus dicti vini dabit & ſolvet pro ſalario cujuſlibet tonelli vini, quatuor ſolidos, & duos ſolidos ſi ſit pipa.*

FORUM, Merces ipſa, quæ in foro & nundinis venum exponitur. Radevicus l. 3. cap. 26. *Si mercator Teutonicus civitatem intraverit, & emerit mercatum, & portaverit ad exercitum, & carius vendiderit in exercitu, Camerarius auferet ei omne Forum ſuum, & verberabit eum, &c.*

¶ Forum, f. Decima pretii rerum quæ in *foro* diſtrahuntur, vel mercium ipſarum quæ venum exponuntur in *foro* & nundinis. Charta Boleſlai Ducis Bohemiæ pro Monaſterio Breunovienſi ann. 993. apud Ludewig. to. 6. p. 49. *Et in civitate quoque Pragenſi donamus decimum Forum, & decimum denarium de judicio, decimum hominem captivum, & triginta animatores eorumque poſteritatem.*

Forum, ſeu *Villa Forenſis*, quæ jus nundinarum habet. Speculum Saxonicum lib. 3. art. 66. §. 2. *Non liceat caſtrum, Forum, ſeu villam Forenſem, niſi unum milliare ab alia diſtet, conſtruere.*

Forum, Eadem notione, & pro facultate manendi in urbe. Charta Odonis Ducis Burgundiæ an. 1206. apud Perardum pag. 299. *Alienigena quiſquam, ſi in villa manere veniat, nulli domino, donec ipſe voluerit, compellitur famulari: & ſi forefactum incurrat aliquod, amborum tenetur exequi juſtitiam Dominorum, donec alicui Domino ſe commendet, nec eidem liberum villæ Forum conceditur, donec per annum & diem in ea fecerit manſionem; & ſi tunc demum Forum velit requirere, & annalia villæ ritus executus fuerit, ſibi villæ Forum conceditur, in hunc modum, quod Præpoſito ſextarium vini, & Majori ſextarium, & duobus villæ vantariis pro rei laudatione & conceſſione 2. denarios tenetur exhibere, &c.*

. FORUM, pro Commeatu, ſeu cibariis ad alimoniam exercitus, aut plurium, vel etiam privati alicujus. Chronicon Reicheſpergenſe pag. 263. *Addidit, ſi Imperator obſides mitteret, tranſitum ſibi per brachium S. Georgii & Forum concederet.* Alibi: *Hilari vultu eos excipientes, Forum pro poſſe ſuo exercitui miniſtraverunt.* Odo de Diogilo lib. 1. p. 13. *Alemannorum & Hungarorum etiam Reges de Foro & tranſitu requiſivit.* Lib. 2. p. 21. *Quidam ex parte Regis de ſecuritate ſui regni juraverunt, & ipſi Forum idoneum, concambium competens... ſacramento ſimili firmaverunt.* Ex mox: *In hac* (terra) *pro voto nobis fuerunt Forum & concambium.* Geſta Ludovici VII. Reg. Franc. cap. 14. *Non eſt ibi carum Forum rerum venalium, quia ſatis de bladis & vinis & rebus aliis neceſſariis per mare navigio advehunt mercatores.* Monachus Florentinus de Expugn. Acconenſi:

Ergo poſtquam inclytus Princeps Romanorum,
Intravit monarchiam Regis Ungarorum,
Ubertatem omnium dat Rex & Forum.

[Chron. Sicardi Epiſt. apud Murator. to. 7. col. 610. *Dedit itaque Soldanus obſides, dedit & Forum & victualia equorum.* Radulphus de Geſtis Frider. I. Imperat. *Poſtea inierunt pactum, & dederunt eis bonum Forum, ſed porrigebant cum funibus in caniſtris & panearüs.* Vide *Fodrum.*] Adde Tagenonem Patavienſem, & alios. Le Roman *de Vacce* MS.

De tout le lor rien ne demande,
Fors le Marchié de la viande.

Hinc *facere bonum Forum*, noſtris *Faire bon Marché*, apud Mich. Schotum lib. 4. Menſæ Philoſ. c. 16.

¶ 3. FORUM Bursæ, Forum per Bursam, apud Normannos dicebatur jus, quo conſanguinei fundum extraneo venditum recuperare ſibique aſſerere poterant, numerato convento pretio, ante elapſum venditionis annum. Inqueſta per Magiſtrum Ricardum facta auctoritate Philippi Regis Franc. de juriſdictione Beccenſis Monaſterii: *Matthæus de Brayo habens 60. annos... requiſitus utrum vidit dictos Religioſos utentes de placito enſis in aliis caſibus, dicit quod ſic, videlicet de brevibus, de dote, de maritagio impedito, de fraragio, de Foro Burſæ & de clamore harou, de ſanguine & plaga.* Similia habentur infra, ubi & pro *Foro burſæ*, legitur etiam *Mercatum burſæ.* Item inferius: *Petrus Feſſarde, juratus & requiſitus dicit, quod placitavit in curia dictorum Religioſorum... de Foro revocando per Burſam per Robertum de Douvre, à quo Guillelmus le Sur petebat habere Forum per Burſam, & obtinuit dictus Guillelmus contra Robertum antedictum in foro ſupradicto.* Charta an. 1257. in Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 304. *Cum contentio eſſet inter me Radulfum le Braiſier ex una parte & Richardum Boutevilain de Gliſcort ex altera ſuper unam maſuram quam emeram à Simone dicto Flori, quam dictus Richardus volebat habere per Burſam.* Hanc revocationem *per burſam* Practici vocant *Clameur de Bourſe:* de qua Conſuetud. Andegav. art. 370. 371. Cenoman. art. 380. 381. Bleſenſ. art. 200. ubi, *Venir entre la Bourſe & les deniers.*

¶ 4. FORUM Vini, Jus domino competens pro vino à ſubditis diſtrahendo. Charta Ingelranni III. Codiciacenſis domini an. 1207. in Inſtrum. Hiſt. Codiciac. pag. 166. *Forum vini quod Caſtellano debebatur, & ſtallagia ſotulariorum, & ſegniatam piſcatorum, circa dam etiam nemorum & aquæ cuſtodiam: hæc omnia eis quitta clamavimus.* Vide *Foragium* & *Feraticum.*

5. FORUM Poenitentiæ, quod vulgo *Forum conſcientiæ* dicimus. Teſtamentum Jacobi Regis Aragon. 1272. *Item volumus, quod omnes torts ſive injuriæ noſtræ, quibus obnoxii tenemur, & vere apparuerint, reſtituantur per dictos manumiſſores noſtros... ſecundum Deum & Forum pœnitentiæ.* Id eſt, quomodo pœnitenti ea reſtitutio à Confeſſario injungeretur. *Forum Pœnitentiale*, in Bulla Innocentii III. Papæ in Tabul. Abbatiæ Barbellenſis ch. 36.

¶ Forum Animæ, pro *Forum pœnitentiæ*, legitur apud Acherium to. 9. Spicil. pag. 247. in Teſtamento ſupra laudato Jacobi Regis Aragon.

Forum Confessionis. Chronicon Andrenſe p. 628. *Super quibuſdam ſecretis in Foro Confeſſionis eo conſulto.*

6. FORUM Basilicæ, Atrium, ni fallor, vel *Navis.* Vetus Inſcriptio Chriſtiana: *Domino juvante Felix Eps Dei famulus Forum Baſilicæ beati Martyris Stephani muſivo & marmoribus decoravit.*

7. FORUM, Foragerius. Notitia ann. 1015. apud Loiſellum in Hiſt. Bellovac. p. 248. *Prætereà Epiſcopus Comiti medietatem Fororum & Forageriorum, ut accipiat in poteſtate prandium non amplius in toto anno quam unum.* Ubi *Forum* videtur idem quod *Fodrum*, vel *Procuratio.*

1. FORUS, Idem quod *Forum*, Nundinæ, *Mercatum.* Jo. de Janua, *Forus etiam eſt, ubi res venduntur.* Gloſſ. Gr. Lat. Ἀγορὰ, ἡ τῶν ὠνίων. Ἀγορὰ, ὁ φόρος, *hic Forus.* [Litteræ Petri Duc. Borbon. an. 1345. to. 3. Ordinat. Reg. p. 155. *Dictis ſpuriis ſive baſtardis legitimaciones, necnon conſulatus de novo, nundinas Foroſque, furchas, habentibus omnimodam juriſdictionem concedendo, &c.* Vide *Forus.* 3.]

Forus, Pretium mercis, rei, quæ venum exponitur. Concil. Sueſſionenſe an. 744. c. 6. *Ut per omnes civitates legitimus Forus & menſura fiat, ſecundum abundantiam temporis.* Charta Libertatum oppidi S. Palladii in Biturigib. an. 1279. *Non poterimus ponere vinum dicti banni ad carius Forum, quam fuerit carius vinum, quod venerit in vineis dictæ villæ illo anno, &c.* Hinc noſtris Formula: *Faire bon marché.* Lex Vervini an. 1233. art. 32. *In villa, cum mihi placitum fuerit, Forum ſtatuam*, i. pretium.

2. FORUS, ſeu Fori, Lex vel Conſuetudo municipalis, Hiſpanis *Fuero.* Gloſſæ MSS. *Fori, edicta regalia.*

Marca lib. 5. Hiſt. Bencharn. c. 2. n. 12. *Foros* appellari putat, non tam Conſuetudines municipales, quam ipſum jus publicum & privilegia, quibus utuntur civitatum incolæ, cum ea, quæ contractus, ſucceſſiones, teſtamenta, & formulas judiciarias ſpectant, *Uſaticorum* & *Morum* appellatione videantur donari in veteribus Chartis. Vix eſt tamen ut in hanc ſententiam pedibus eam, cum hæ voces ſynonymæ ſint, ac unum idemque ſonent. Proinde *Foros*, Gothice appellatas potius cenſuerim Conſuetudines municipales, quod jura contineant, quibus in *Foris* ſeu judiciis uti licet. Michael *del Molino* in Repert. Foror. Arag. *Fori Aragonum dicuntur Leges, quia Legum diſpoſitionem Fororum vocabulum comprehendit.* Infra: *Fori Aragonum dicuntur Statuta.* Sed & *Forus*, pro *Forum*, ſeu loco judiciario, dictum obſervat Joannes de Janua. Unde Græciſmus:

Cauſatur, venditque Forus, ſignatque foramen,
Invenieſque Foros, datque carina Foros.

Charta ann. 1170. ex Tabulario Regio Pampilonenſi apud Oyhenartum in Notitia Vaſconiæ l. 1. *Ego Infans Garſia Rex Navarræ dono & concedo vobis omnibus hominibus, qui populatis Villam Vetulam... talem Forum, & tales uſaticos, quemadmodum habent homines de Stella & de Ponte Reginæ in omni judicio & Foro, &c.* Concilium Coyacenſe an. 1050. c. 13. *Et confirmo totos illos Foros cunctis habitantibus in Legione, quos dedit illis Rex Dominus Adefonſus.* Lucas Tudenſis æra 1058. *Adelfouſus ... repopulavit Legionenſem urbem, ... & dedit bonos Foros & mores.* Idem æra 1065. *Sancius Burgenſium Dux dedit bonos Foros & mores in tota Caſtella.* Et pag. 109. *Obtinuit, ut corrigeret mores & Foros Legionenſis civitatis.* Vetus Charta Hiſpanica apud Michaëlem *del Molino* in ſuo Repertorio: *Hæc eſt carta de Foros & uſaticos, &c.* Vide Obſervantias Regni Aragon. l. 6. tit. Interrogat. §. 11. Alphonſus II. Rex Aragon. apud Blancam p. 594. *Scio, quod in Caſtella, in Navarra, & in aliis terris, ſolent venire Jaccam per bonas conſuetudines & Fueros ad diſcendos eos & ad loca ſua transferendos.* Alia æræ 1153. apud eumdem pag. 640. *Dono vobis Fueros bonos, quales mihi demandaſtis, &c.* [Charta Ranimiri Reg. Navarræ, apud Moret. Antiq. Navar. p. 498. *Placuit mihi ... ut donarem & concederem vobis illos bonos Fueros, quos pater meus Sancius Rex .... miſit in Jacca, Dono & concedo vobis totos bonos Fueros & tollo malos.*] Vide Baron. an. 1027. n. 15. Foros Morlanenſes art. 37. Oyhenartum in Notitia Vaſcon. p. 85. 208. Bibliothecam Cluniac. p. 1435. &c.

Foriſta, ut *Legiſta*, *Decretiſta*, qui *Foros* diligenter legit vel commentatus eſt. Michaël *del Molino* in Repertorio p. 75. v. *Dom. Ximinus Petri de Salanova Juſtitia Aragonum, qui fuit magnus practicus & Foriſta, & compilavit plures obſervantias, &c.* Hunc non ſemel laudat Hieron. Blanca, ut & Vitalem Epiſcopum Oſcenſem, quem *valde practicum & expertum fuiſſe in Foris*, ait idem Molinus p. 72. & 159.

Contraforus, Hiſp. *Contrafueros*, Quod contra *foros* ſeu leges agitur, in Foris Aragon. l. 1. tit. de Adjunctis, & alibi.

ΦΌΡΟΥΣ præterea appellatas Imperatorum imagines, auctor eſt Iſidorus Peluſiota lib. 1. Ep. 337.

¶ 3. FORUS. Iſid. 15. 6. *Locus ubi uva calcatur, dictus quod ibi feriatur uva, vel propter quod ibi teratur pedibus; unde & Calcatorium dicitur. Sed hoc nomen multa ſignificat. Prima ſpecies Fori, Locus eſt in civitate ad exercendas nundinas relictus. Secunda, ubi Magiſtratus judicare ſolet. Tertia quam ſupra diximus, quam Calcatorium nominamus. Quarta, Spatia plana in navibus, de quibus Virgilius, Laxatque Foros. Lacus dictus, quod ibi decurrit frugum liquor.* Hæc etiam fere Johannes de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Forus ſignifie pluſieurs choſes. Forus, Pertuis. Forus, Marchés. Forus, Lieux ou l'en foule la vendange. Forus, Lieux ou l'en traitte les cauſes.*

¶ FORVUS. Papias in MS. Bituric. *Forvum, Calidum dicitur; unde Fervens & Formoſus, f. Fervoſus.* Servius in 4. Æneid. *Forvum antiqui calidum dicebant.* Vide *Formus.*

¶ FOS, Menſuræ genus apud Maſſilienſes. Informationes Civitatis Maſſiliæ de paſſagio tranſmarino in Cod. MS. Sangerm. *Artimon erit longitudinis* L. *goarum & menſura dicta Fos* L.... *Arbor vero de medio vult habere duo vela, quorum majus vult habere* XLVII. *goas per antenam &* XLVII. *Fos, & pro balinvernia* XLVII. *goas, & continebunt iſta duo vela* XXVIII. *pecias continentes* C. *cannas canabici, &c.*

¶ FOSADARE. Vide *Foſſadere.*

¶ FOSCA, an Foſſa? Privilegium Ferdinandi Gonzalez Comitis Caſtellæ pro Monaſterio S. Sebaſtiani de Silos inter Concilia Hiſpan. to. 3. p. 175. *Quorum termini hæc ſunt: de parte Orientis Peña-rubia & poço antiquo ſemper manente, & Foſca anguſta, unde venit aqua de Carazo.*

FOSCUS. Vide *Frauſtum.*

FOSIA. Vide *Faicia, & Fazenda.*

¶ FOSOIRATA, Foſoriata. Vide *Foſſoriata.*

1. FOSSA, Caverna, ſeu locus in terra defoſſus, aqua repletus, ubi feminæ furti damnatæ immerguntur. Ita Skenæus ad Regiam Majeſt. l. 1. c. 4. §. 2. ubi quædam placita criminalia pertinere dicuntur maxime ad eos, *qui habent & tenent curias ſuas cum ſocco & ſacca, furca, & Foſſa, toill, &c.* Quoniam attachiamenta c. 77. *Omnes Barones, qui habent furcam & Foſſam de latrocinio, de hominis occiſione habeant furcam* (al. *Curiam.*) Gervaſius Dorobern. an. 1187. *Nam & ipſi in omnibus tenementis ſuis omnem ab antiquo legalem habuere juſtitiam, videlicet ferrum, Foſſam, furcas & ſimilia.* Idem an. 1195. *Menſe Decembri Juſtitiæ, qui vocantur Errantes, miſſi per Angliam ab Archiepiſcopo Cantuarienſi, fuerunt apud Cantuariam, ibique per miniſtros Regis judicio aquæ mundati ſunt, vel perierunt criminoſi, qui ad Regiam pertinebant coronam. Qui vero ad Archiepiſcopum pertinebant, in Foſſa Archiepiſcopi apud Weſtgate ſalvati ſunt. Similiter qui ad Priorem & Conventum, in eadem Foſſa ſalvati ſunt.* Charta ann. 1088. in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 554. *Ferrum, & Foſſum,* (leg. *Foſſam*) *& furcas, cum aliis libertatibus, &c.* Adde tom. 2. p. 1035. ubi perperam *follam* editum. Scribit Spelmannus, apud Scotos in uſu fuiſſe, delinquentes maſculos furca ſuſpendere, feminas puteo vel foſſa immergere, idque privilegii habere infra dominia ſua Barones, quod *foſſæ* & *putei* vocant. Ita ſecundum hunc Scriptorem *foſſa* aliud fuerit à *judicio aquæ frigidæ:* qui eo pertinere ait, quod ſcribit Tacitus de Moribus Germanor. *Proditores transfugas arboribus ſuſpendunt, ignavos & imbelles, & corpore infames, cœno ac palude, injecta inſuper crate, mergunt.* Vide Skenæum de Verbor. ſignific. verbo *Foſſa.*

2. FOSSA, quomodo *Cul de Foſſe* dicimus, Imus carcer. Statuta MSS. Caroli I. Reg. Sicil. c. 30. *Nos volons & commandons que ſe aucune fame ait eſté conveincue de tele accuſation, qu'elle ſoit miſe en une Foſſe, & qu'elle n'en iſſe jamais, &c.*

3. FOSSA, Tumulus, ſepulcrum. Lex Longob. lib. 1. tit.

1. tit. 9. §. 15. *Servus ipſe ſuper Foſſam mortui appendatur.* Epitaph. Bedæ :

Hic ſunt in Foſſa Bedæ venerabilis oſſa.

Vide Capitula ad Legem Alamannor. c. 25.

FOSSARE, Tumulo mandare. Epitaphium Joannis Epiſcopi Friſingenſis, qui obiit anno 1324. in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. p. 169.

Hic eſt Foſſatus, qui bis erat hic cathedratus.

FOSSA CŒCA, Latrina. Chronicon Caſinenſe l. 4. c. 16. *Tradidit per ſcriptum 4. caſtella Monaſterio in territorio Caſſeolano, duriculam, ſcilicet Foſſam cœcam, Cameralem, & piretum.* Ubi pro *duriculam*, legendum forte *cuniculum*. Gloſſæ MSS. *Cuniculus, fœtidus locus, vel Foſſa occulta.* Conſuetudo municipalis Lorriacenſis anni 1394. edita à Thomaſſerio cap. 11. art. 6. *Aucun ne peut & n'eſt licite de faire chambres aiſées, nommées Foſſe coies, ou Latrines, ou Foſſes de cuiſine, pour tenir eaue de maiſon auprés d'un mur mitoien, &c.* οἱ περὶ ὄρυς γύροι, apud Artemidor. lib. 2. c. 24. Vide *Ducticulus*.

FOSSA FINALIS, vice termini, cui opponitur *propria*. Siculus Flaccus : *Intelligi poteſt aliquando ex ipſarum Foſſarum poſitione, utrum propriæ, an finales ſint.* Idem: *Qui proprias faciunt ad excipiendas aquas, aliquid ſoli ſui extra Foſſam ſolent relinquere.* Rurſum : *Si enim proprias quis faciat in terris ſuis ad ſuſtinendos ſervandoſque agros ſuos, &c.*

FOSSA LAPIDUM, Lapidicina, in Charta Philippi II. Imp. an. 1199. in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. p. 77. *Et unam Foſſam Lapidum in monte Gamanar ſemper habendam.*

FOSSAM FACERE, Vallo urbem aut caſtrum munire. Charta Conradi Imp. an. 1031. apud Georg. Pilonum in Hiſt. Bellunenſi p. 70. v. *Caſtella & turres ædificare, vel Foſſas facere habeat poteſtatem.* Adde pag. 86.

FOSSIS, *canibus, pulvere, & hamis lupellos comprehendere*, in Capitulari de Villis cap. 69. *Feras in foveis comprehendere*, in Legibus Wiſigoth. l. 8. tit. 4. §. 23. Vide Legem 7. §. 8. D. Quod vi. lib. 28. §. 1. ad Leg. Aquil. & Petrum de Creſcentiis l. 10. de Agricult. cap. 33.

FOSSÆ FERRARICIÆ, *plumbariciæ*. Capitulare de Villis c. 62. *Quid de tornatoribus & ſellariis, de ferrariis & ſcrobis, id eſt, Foſſis ferraricciis, vel aliis plumbariciis, quid de tributariciis, &c.*

¶ 4. FOSSA dicitur Aremoricis Agger qui è terra quam fodiendo eruerunt compactus eſt, apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britann. p. 252. *Uſque dum pervenitur ad ipſum locum, ubi tres Foſſæ ſimul adveniunt. Et tunc vadit Foſſa ſancti Catuodi quaſi ad horam IX.*

FOSSADARE, *Foſſam facere*, Fodere. Formula 28. ex Andegavenſib. *Interpellabat aliquo homine, nomen illa, quaſi Foſſado per terra ſua, in loco nuncupante, qui vocatur, ipſa villa, qui aſpicit ad illa, ei Foſſadaſſit.* [Charta Neutoldi Aptenſis Epiſcop. ann. 984. ex Chartular. ejuſd. Eccleſiæ fol. 84. *Donat ad ipſum Durantes Presbyterum, ut ipſam terram bene plantare vitis & Foſſadare & propagare ſtudeat.*] Occurrit alibi.

¶ FOSADARE, Eadem notione, in Chartulario Aptenſi fol. 42.

FOSSADEIRA, [ut infra *Foſſadera*,] in Charta Alfonſi Regis Caſtellæ æræ 1218. in Hiſt. Segovienſi c. 18. Vide in *Foſſatum* 3.

¶ FOSSADERA, Præſtatio in belli ſumtus, quæ ab iis exſolvebatur qui in exercitum, quem *Foſſadum* vocabant, non pergebant. Concil. Vallis-Oletan. an. 1137. inter Hiſpanica to. 3. p. 347. col. 1. *Et ſint excuſati de martiniega, & de foſſado, & de Foſſadera & de omnibus ſervitiis.* Charta Aldefonſi Regis Caſtellæ æra 1230. apud Stephanotium tom. 4. Fragm. MSS. Hiſt. p. 288. *Et ſint illi decem excuſati ab omni pecto, poſta, foſſado, Foſſadera, pedido, facendera, & ab omni prorſus regio & alio tributo & gravamine in perpetuum, & ab omni regia exactione ſemper liberi & immunes exiſtant.* Alia an. 1181. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 494. *Concedo prædictas villas Eccleſiæ glorioſæ Virginis de Rupe Amatoris, ... nullo mihi jure penitus in eis retento, nec pecta, nec paſta, nec homicidio, nec Foſſadera, nec facendera, nec aliqua parte Foſſaderæ, nec facenderæ... Concedo etiam vobis ut habitatores de Fornellos & de Orbanella, ſi eam populaveritis, nunquam pergant in Foſſadum, nec in apellidum, & cum Foſſaderam perſolverent, tota præfatæ Eccleſiæ contingat, ... & nihil de ipſa Foſſadera Rex, ... vel aliquis alius homo requirat.* Vide *Foſſatum* 3. & in *Hoſtis*.

¶ FOSSADUA, pro *Foſſadera*, ut conjecto, in Diplomate Adephonſi Regis Hiſpan. an. 1094. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 148. Locum lacunis plenum prætermitto.

¶ FOSSADUM, Idem quod *Foſſatum* 3. Vide in hac voce & *Foſſadera*.

¶ FOSSAGIUM, Penſitatio pro apertura *foſſæ* ſeu ſepulcri. Areſtum Parlamenti an. 1372. tom. 1. Inſtr. Hiſt. Pariſ. p. 70. *Petebant... manum noſtram in rebus contentioſis appoſitam levari, & emolumenta ac denarios Foſſagiorum in dicto cemeterio ſibi* (Decano & Canonicis S. Germani Autiſſ.) *reſtitui.* Alia notione vide in *Foſſatum* 2.

¶ FOSSALE, ut *Foſſatum* 1. Pacta an. 1299. ratione Prioratus Salientis, Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 90. *Quidquid juris habemus, ſeu Prior noſter Salientis in vintenis, Foſſalibus, portis, & aliis fortaliciis dicti loci.*

¶ FOSSALUM vel FOSSALUS, Eadem notione. Origo belli Huſſitici apud Ludew. in Reliq. MSS. *Diſpoſuit fieri lignea propugnacula, quæ parvulo Foſſalo circumfodi mandavit, & muro ex humo & lapidibus circumdari. Valatum ſive Foſſalum*, in Charta anni 1494.

¶ 1. FOSSARE, ut *Foſſatum* 2. Vide locum in *Manneria*.

¶ 2. FOSSARE, Fodere. *Ad ædificandum & Foſſandum*, apud Thomam *Madox* in Formul. Angl. p. 245. Vide alia notione in *Foſſa* 3.

¶ FOSSARETUM, f. Cœmeterium, ubi ſunt *Foſſæ* vel ſepulcra. Epitome Conſtitut. Eccleſiæ Valentinæ inter Concilia Hiſp. to. 4. p. 193. *Si confugientes* (ad Eccleſiam) *ſint Comites, Barones... recipiantur in cameris campanarii; ſi vero plebeii fuerint, in quadam camera per nos in Foſſareto ad hoc deputata.*

¶ FOSSARIATA. Vide *Foſſoriata*.

¶ FOSSARIUM. Gloſſ. Sangerm. MS. n. 501. *Ligones, Foſſaria.* Vide *Foſſorium*.

FOSSARIUS. Papias : *Veſpillo, Foſſarius mortuos ſepeliens.* [Gloſſ. Iſid. *Veſpeliones, Foſſarii, qui mortuos ſepeliunt.*] Apud Chriſtianos primus fuit Clericorum in Eccleſia *Foſſariorum* gradus, qui humandis fidelium corporibus curam impendebant. [S. Hieronymus de Muliere ſepties icta : *Clerici, quibus id officii erat cruentum linteo cadaver obvolvunt, & foſſam humum lapidibus conſtruentes, ex more tumulum parant.*] Incerti Epiſt. 13. ad Ruſticum Narbonenſ. to. 9. Operum S. Hieronymi : *Primus in Clericis Foſſariorum ordo eſt, qui in ſimilitudinem Tobiæ ſancti ſepelire mortuos admonentur.* Hi perinde ultimi collocantur in ordine Eccleſiaſtico in Notis Tyronis p. 99. Κοπιάται, & Κοπιῶντες appellantur.

in Epiſtola Ignatio adſcripta ad Antiochenos, ab Epiphanio in Comp. doctr. in Euchólog. Gr. p. 39. & aliis, quos laudat vir doctiſſimus Joan. Baptiſta Cotelerius ad veterum Patrum opera. Hi & Fossores dicuntur in Actis Proconſularibus, quæ recitat Auguſtin. lib. 3. contra Creſconium cap. 29. & Epiſt. 241. ſeu in Actis purgationis Cæciliani. Adde S. Hieronym. in Epitaphio Fabiolæ. Vide *Copiatæ*, & quæ obſervat Suarezius ad Nili Aſcetica [pag. 670. & 671.] Neſcio, an de his foſſoribus intelligendus auctor Præfationis ad Libellum precum Marcellini & Fauſtini: *Tunc Damaſus cum perfidis invitat arenarios, quadrigarios, & Foſſores, omnemque Clerum cum ſecuribus, gladiis, & fuſtibus, & obſedit baſilicam hora diei ſecunda, &c.* Supra: *Cum omnibus perjuris, & arenariis, quos ingenti corrupit pretio, &c.* Incertum etiam, an hoc loco *Arenarii*, iidem ſint qui Foſſores; nam *Arenaria*, cœmeteria vocarunt Chriſtiani. Vide in hac voce.

¶ 1. FOSSATA, ut mox *Foſſatum* 1. Charta Caroli IV. Imperat. an. 1367. qua confirmat privilegia urbis Leucorum inter Probat. Hiſt. Tullenſis p. xxxvii. *Foſſatas, barras, & defendicula factas & facta, erectas & erecta manu tenere, &c.* Occurrit eadem notione apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 47.

¶ 2. FOSSATA, Sepulcrum. Miracula B. Simonis de Lipnica inter Acta SS. Julii to. 4. pag. 532. *Item tres feminæ... ulcere peſtilentico validius tortæ, emiſſo pacto Foſſatam Simonis viſendi, continuo priſtinæ reſtituuntur ſanitati.* Vide *Foſſa* 3.

¶ FOSSATARIA, Præſtatio quæ aut Eccleſiæ aut domino fit poſt obitum alicujus, à *Foſſa*, ſepulcrum, ducta origine. Concil. Legion. ann. 1012. can. 23. *Clericus vel laicus non det ulli homini rauſum, Foſſatariam aut maneriam.* Synodus Compoſtell. ann. 1114. can. 8. *His qui ſervilis conditionis jugum ſuſtinent, vel qui quadrageſimalia tributa perſolvunt, redditus ſolitos qui Foſſataria & Luctuoſa nuncupantur, relaxamus, ſi patrum parentumve ſuorum hæreditates incolunt.* Charta Ferdinandi Regis Hiſp. æra 1081. apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti to. 6. *Tam ſervus quam ingenuus, ſeu fiſcalis, non faciat aliquot fiſcale ſervitium Regis, non reddat aliquid pro homicidio quod fecerit, non rauſum quamvis fecerit, non Foſſataria, non ſigillum poſitum in hæreditate.* Suſpicor *Foſſatariam* tributum eſſe *Luctuoſæ* Hiſpanorum, & Anglorum *Herioto* non multum abſimile, quod ab hæredibus exſolvendum fuerit poſt obitum propinquorum; verum in quo præciſe ſitum fuerit, haud mihi facile divinatu.

FOSSATELLUM, Foſſatum minus, in Bulla Honorii III. PP. apud Ughellum to. 2. Ital. Sacr. p. 822. [& in Chronico Farfenſi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 537.]

¶ FOSSATERA, Idem quod *Fonſadera.* Vide locum in *Manneria.*

FOSSATOR, Qui foſſas facit, apud Eigilem in Vita S. Sturmii Abbat. Fuldenſis n. 20.

1. FOSSATUM, Vallum, foſſa: ſed ea præſertim, quæ circa urbium mœnia circumducitur, noſtris *Foſſé.* Gloſſ. Gr. Lat. Τάφρος, *Foſſa, ſepes, Foſſatum.* Papias: *Foſſatum dictum, quod multas foſſas habeat.* Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 31. §. 1. *Si quis Foſſatum in terra alterius fecerit, &c.* Anaſtaſius Bibl. in S. Silverio PP. p. 38. *Fabricis murorum & reparatione Foſſati, circumdedit civitatem Romanam.* Albertus Aquenſis lib. 4. cap. 30. *Vallo immenſo, quod dicitur Foſſatum.* Regula Magiſtri c. 15. *Non enim ſecura poſſunt eſſe Foſſata, ubi intus eſt hoſtis.* Willelmus Brito lib. 7. Philipp.

Aggere congeſto Foſſata implere ſtudentes.

Petrus de Vineis lib. 2. Epiſt. 49. *Non eſt habilis reſiſtentiæ locus, quem murorum non munit ambitus, aut concavitas Foſſatorum.* [Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 571. *Deinde Cidiniolam adveniens, ... illam Foſſatis maximis fecit optime circumdari & bene muniri.*] Vide Vegetium lib. 4. de Re milit. cap. 16. &c.

¶ Fossatum Duorum Jactuum, Cujus latera è terra effoſſa hinc inde veluti aggere muniuntur. Ibi conſtruebantur caſtella lignea quæ *bretachias* vocabant. Charta an. 1160. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. p. 382. *Controverſia erat... de domo quadam quæ nominatur Savigniacum, partem cujus jam firmaveram cum Foſſato duorum jactuum. Hujus vero rei compoſitio tali pacto terminata eſt: ita videlicet, quatenus illud quod jam firmatum fuerat cum Foſſato duorum jactuum, remaneret; reliquum vero, cum uno jactu Foſſati tantum & ſepe ſine briteſchia, firmetur.*

☞ A *Foſſatis* quibus caſtellorum mœnia circumdari ac muniri conſueverant, *Foſſata* dicta à recentioribus interdum ipſa caſtra obſervat Valeſius in Notitia Galliarum pag. 404. Quod firmatur ex Charta ann. 1112. tom. 1. Hiſt. Lotharing. col. 533. *Ad hæc Amelinam, cum filiis ſuis, & Oldericum de Nos; qui infra ambitum prædicti Foſſati veſtri morabitur, qui veſtri caput, aut de poſſeſſione S. Mariæ, aut S. Apri fuerint, liberum uſum, aquæ, ſylvæ & pabuli cum aliis participabunt.*

Fossatus, Eadem notione apud Latinum, Myrſontium, & Innocentium Gromaticos, Alexandrum Abbat. Celeſinum l. 2. c. 42. & in Vita S. Baboleni tom. 1. Hiſt. Franc. p. 661. Latinus & Myrſontius de Limitib. p. 261. *In ſequentibus lineis Foſſatos, quos Auguſteos appellamus.* Infra: *In locis montanis terminos poſuimus, rotundos, quos Auguſteos vocamus, pro hac ratione quod Auguſtus eos recenſuit, & ubi fuerunt, lapides alios conſtituit, &c.* [Charta Ricardi Coventrenſis Epiſt. apud Thom. *Madox* Formul. Anglic. pag. 245. *Partem boſci mei Acleæ, per viam quæ tendit Berofordiam, ſicut ego & R. Archidiaconus Salopiæ & Clerici noſtri præſentes eis aſſignavimus, & Foſſatu clauſum, & Bremurſt, & terram uſque ad Foſſatum S. Ceaddæ.* Gregor. Monachus in Chronico Farfenſi apud Muratorium to. 2. part. 2. col. 533. *Deſcendentes in pertinentiam Ophiani ab ipſo Foſſatu Sculculæ, &c.* Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Feudorum uſu p. cxcvi. col. 2. ad calcem: *Pro liciis circa Foſſatos faciendis, &c.*]

☞ Inter Nobilium comitatus Campaniæ privilegia recenſetur jus faciendi *foſſata*, in Charta an. 1228. ex Chartular. Meld. *Hac ratione quod quilibet Gentilis homo habens libera feoda in comitatu Campaniæ poteſt & debet, quando vult abſque contradictione facere vivaria & Foſſata in terra ſua & retinere de aqua currenti per terram ſuam, prout eſt ei neceſſarium.*

2. FOSSATUM. Obligatio, qua *Foſſatis* urbium reficiendis tenentur cives. Charta Lud. Reg. Fr. an. 1148. in Tabul. S. Dionyſii: *Palagium, expeditionem, latronis redditionem, Foſſatorum caſtelli ſui relevationem, &c.* Alia ex Tabul. Mon. Longi Pontis in Diœceſi Pariſ. *Dedit Deo & S. Mariæ de Longoponte conſuetudinarium carretum & Foſſatum de Ver, quæ pater ſuus & idem ipſe in eadem villa habuerunt.* Charta Ottocari Regis Bohemiæ ann. 1221. in Bohemia Pia p. 88. *Collectas generales ædificationes caſtrorum,*

Foſſata, ... & omnia alia gravamina. Charta Communiæ Meduntenſis ann. 1150. *Communes neceſſitates, ut de excubiis, de catenis, de Foſſatis faciendis & de omnibus ad villæ munitionem & firmitatem pertinentibus ab omnibus communiter procuretur.* Charta Communiæ Atrebatenſis ann. 1211. §. 39. *Qui foſſare debent, ad Foſſatum veniant ſicut debent.* Charta an. 1230. *Cum nos ad Foſſata caſtri Matriolarum reparanda ſemel in anno poſſemus citare homines S. Germani, ... & eos tantummodo per triduum retinere, &c.* Vetus Inqueſta in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano: *Debet tres menſes de cuſtodia, & hoſpites ſui debent Foſſata.* Charta Communiæ S. Richarii: *A Foſſis, ab excubiis, à tallione liberos. Operatio vallorum*, tom. 1. Monaſt. Angl. p. 192. Vide Roverium in Reomao p. 328. Hinc agri militibus dati cum onere *circa curam Foſſati tuitionemque limitis ſervandi*, in l. 1. Cod. Th. de Terris limitan. Adde Concilium Lateranenſe an. 1179. can. 19.

FOSSAGIUM, Eadem notione, in Charta Henrici II. Regis Angl. apud Sammarthanos in Archiep. Turonenſib. *Ab omni ſervitio, & talliagio, pontagio, teloneo, paſſagio, Foſſagio, exercitu, &c.* [Similia habes in Anecd. Marten. to. 1. col. 573. & 647.]

3. FOSSATUM, Exercitus, ſeu potius Caſtra vallo & *foſſis* circumducta. Quamprimum enim exercitus hoſtium terras ingreditur, foſſis eorum caſtra muniuntur. Gloſſ. Baſil. in Φόσσα: Ἐξ οὗ καὶ φοσσάτον ὀφείλει καλεῖν, μεθ' ὃ τὸ στρατόπεδον εἰς τὴν τῶν πολεμίων γῆν εἰσελθὸν ἄρξεται ποιεῖν τάφρον, ἤτοι παρεμβολὴν, ἤγουν κάστρον, τουτέστι φόσσαν, &c. Capitolinus: *Caſtra omnia Foſſato circuibat.* Claudianus lib. 2. in Rufinum:

... Adventumque tremens ſe cogit in unam
Planitiem, tutoque includit paſcua gyro.
Tum duplici Foſſa non exuperabile vallum
Aſperat alternis ſudibus, &c.

Prudentius Periſteph.

Machinis murum ferire, caſtra Foſſis cingere.

Idacius in Faſtis: *Ipſo anno profectus eſt Valens ex urbe ad Foſſatum.* Geſta Conſtantini M. *Odoacer abiit in Veronam, & fixit Foſſatum in campo, &c.* Infra: *Veniens in Pineta, fixit Foſſatum.* Rurſum: *Ingreſſus in Pineta, in Foſſato Patricii Theodorici, &c.* Anaſtaſius Bibl. in Joanne VI. *Sacerdotes ad Foſſatum, in quo in unum convenerant, miſit.* In Stephano III. *Ipſi vero Franci, introeuntes cluſas, cunctum Foſſatum Longobardorum, poſt peractam cædem, abſtulerunt, ſpolia multa auferentes.* Charta Henrici Comitis Portugalliæ, apud Brandaon. to. 4. Monarch. Luſitan. p. 281. v. *Et de preda de Foſſato non detis nobis plus quam quintam partem, & azaget, & vobis remaneant duas, &c.* Charta Alfonſi Regis Portugalliæ apud eumdem l. 15. c. 24. *Salvo, quod mihi & ſucceſſoribus reſervo in perpetuum, videlicet collectam monetam, hoſte, annaduam, appellidum, Foſſadum, juſtitiam, ſervitium & ajudam.* Idem Rex in Foris Alcaçonenſib. eræ 1267. *Et duas partes dos cavaleiros vadant in Foſſado, & tertia pars remaneat in villa & una vice faciant Foſſado in anno: & qui non fuerit ad Foſſado, pectet pro foro 5. ſold. pro Foſſadeira, & omnes milites, qui fuerint in Foſſado, vel in guarina, de cavallos, qui ſe perdiderint in algara, vel in lida, &c.* Adde Annales Franc. an. 801. Annales Bertinian. an. 862. Aimoinum l. 4. Hiſt. Franc. c. 90. Rufi Leges milit. & Notas noſtras ad Alexiadem pag. 341. Ita φοσσάτον uſurpant non ſemel Scriptores Byzantini. Procopius lib. 3. de Ædific. Χῶρος τίς ἐστιν, ὅνπερ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι Λογγίνου φοσσάτον· ἐπεὶ Λογγῖνος ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις Ῥωμαίων στρατηγὸς στρατεύσας ἐπὶ Τζάνους πολὺ, τῇδε πεποίηται τὸ στρατόπεδον. Gloſſæ Baſilic. Κάστρον, ἤτοι φοσσάτον. Leo in Tactic. c. 11. §. 1. Κυρίως γὰρ τὸ φοσσάτον τὸ ἄπληκτον τοῦ ὅλου στρατοῦ καλεῖται. Ita Chronicon Alexandr. pag. 914. & Martyrium Bacchi Junioris pag. 101. Hinc traducta vox ad ipſum exercitum, ut apud eumd. Leonem in Tactic. c. 4. §. 1. Conſule Gloſſaria Rigaltii, Meurſii, Fabroti, & aliorum. [Adde Gloſſarium mediæ Græcitatis, & Lexicon Militare Caroli de Aquino.]

¶ 4. FOSSATUM, Canalis latior, in Charta an. 20. Henrici III. Reg. Angl. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Ex dono Henrici Regis avi noſtri unum Foſſatum tam largum, quod naves poſſint ire & redire à flumine de Withonia uſque ad Tupholme.*

FOSSATURA, Foſſatum. W. Thorn. an. 1363. *Rex conceſſit 250. marcas pro Foſſatura & clauſtura civitatis.* Vide *Foſſura.*

FOSSE, [Iter celebrius in Anglia *Foſſis*, ut putant, utrinque munitum.] Vide *Erminſtreat.*

¶ FOSSEIUM, ut ſupra *Foſſatum* 1. Tabular. Abbatiæ Clarimontis: *Ego Andreas dominus Vitreii dedi Abbatiæ Clarimontis Robertum Babin habitatorem domus plateæ, quam dedi eis in Foſſeio Vitreii, quietam de theloneo, paſſagio & pontagio, concedentibus Alano & Roberto fratribus meis.* Charta Willelmi *de Malconvenant* in Chartul. S. Fromondi: *Terra... ſicut Foſſeia Prioris dividunt.* Chartularium S. Vandregeſili to. 2. p. 1418. ex Charta an. 1274. *Ego quitavi & dimiſi eiſdem Religioſis unum boiſſellum avenæ annui redditus, quod hæredes Ricardi & Johannis mihi reddebant annuatim ... pro Foſſeio & pro alneto ſito juxta meſnillum, quod tenebant de me.* Occurrit rurſus in Tabulario Abbatiæ Nioſelli.

¶ FOSSERARIUS, Foſſor. Vide locum in *Foxorada*, poſt *Foſſoriata.*

¶ FOSSERATA VINEÆ, in Codice cenſuali Calomontis, eſt tantum vineæ, quantum ligone vinitor fodere poteſt una die. Vide *Foſſoriata.*

¶ FOSSETUM, ut *Foſſatum* 1. Codex Legum Norman. apud Ludewig. to. 7. p. 322. *Ex caſu autem eveniunt, ut diruptiones excluſarum, innovationes Foſſetorum, reparationes domorum, &c.* Chartular. S. Vandregiſili to. 1. pag. 65. *Conceſſimus & tradidimus Roberto Fauſſart & Iſabel uxori ſuæ tenementum illud quod ſitum eſt apud Rothomagum ſupra Foſſetum, &c.*

FOSSIDARE, Foſſam facere, fodere, in Charta an. 1179. Vide *Aſpaldare* [& *Foſſodare.*]

FOSSINA, Fuſcina, Italis *Foſſina*, Inſtrumentum ad capiendos piſces. Petrus de Creſcentiis l. 10. de Agricult. cap. ult. *Eſt autem Foſſina ferreum inſtrumentum, habens multas acuitates, quarum qualibet habet barbulam ad tenendum, & ſunt aliquantum diſtantes ab invicem, quod piſcator habet in capite haſtæ lanceæ, vaditque cum eo quiete in navi per aquas, & cum piſcem videt, eum fortiter ferit, & infixum tenet, &c.*

FOSSINAGAR. Lex Longob. l. 3. tit. 4. §. 1. *Si quis caballos iter facientes de ſtipula aut de ipſis paſcuis, ubi alia pecora paſcuntur, movere præſumpſerit, in octogilt caballos componat, quod ipſos de arvo campo, quod eſt Foſſinagar, movere præſumpſerit.* Edit. Heroldi tit. 108. habet *Fonſaccar*, [& Muratorius, *Foſſinegar.*]

¶ FOSSIS, pro *Foſſa.* Exſtant apud Rymerum to. 4. pag. 776. Litteræ Regis Angliæ *ad Antonium de Foſſibus.*

¶ FOSSODARE, Fodere, ligone terram vertere. Chartular. Eccleſiæ Aptenſis fol. 84. v°. *Ut ipſe Durantes ipſam terram bene plantare vite, & Foſſodare*

& propagare ſtudeat. Galli dicunt : *Foſſoyer la vigne.*

FOSSORES. Vide *Foſſarius*, & *Talparii* in *Talpa*, [necnon & infra *Foſſorium.*]

FOSSORIATA, Modus vineæ : quantum quis uno die *fodere* poteſt. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 53. *Et habet de prato* 8. *ſextariatas in loco, ubi dicitur Pendelupum, & habet* 6. *Foſſoriatas vineæ in clauſo Avonis Canonici, qui vocatur Porcils.* Necrologium Prioratus S. Roberti Conillionis prope Gratianopolim, 8. Kl. Junii : *Pro quo Michaele debemus habere anniverſarium uſque ad* 20. *ſext. ſcilicet de* 3. *ſextariis frumenti, qui faciunt ap. S. Vincentium li Faurot, & de* 6. *Foſoiratis vineæ ad Leſruma de Balma.* Tabularium Eleemoſynæ S. Pauli Viennenſis : *Et iterum damus ei de noſtro alodo, quantumcumque ſeptuaginta homines fodere potuerunt in loco, qui dicitur Bugruns.* Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu Ch. 27. *Petrus Humbertus aufert nobis terram,... ubi plantavit* 20. *Foſſariatas vineæ, &c.* Alibi : *Contulit unam vineam, quæ continet* 2. *Foſſoriatas.* [Inſtrum. anni 1342. in Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 84. *Item & vineas contiguas Caſtro Montisfluriti, pertinentes ad dictum Caſtrum, quæ continent circa* 60. *Foſſoriatas.* Et infra : *Circa mille & quingentas Foſſoriatas vineæ.*]

¶ Fossoyria, Fossoyriata, Eodem ſignificatu. Chartophylacium regium Regeſt. 87. *Item circa quatuor Foſſoyrias vineæ ſita in Convenent juxta vineam Anthonii Galerii & fratrum ſuorum. Item circa duas Foſſoyrias vineæ ſita in loco prædicto.* Ibidem : *Item tres Foſſoyriatas vineæ ſita loco dicto en Convenent juxta vineam Johannis Darbonis... Item unam Foſſoyriatam vineæ ſitam in cloſo de Quartovenis juxta vineam aliam ipſius Johannis.* Pluries ibi occurrit. *Foſſerée* dicitur in pago Burgiacenſi & Geſiacenſi.

Fossoyrata, in Charta an. 1339.

¶ Fossoyria, Fossoyriata Terræ, Modus agri idem qui modus vineæ. Chartophylacium regium Regeſt. 87. *Item dymidiam Foſſoyriam terræ ſitæ ibidem juxta vineam Guillelmi Eſpa... Item circa unam Foſſoyriam terræ cum arboribus, &c.* Ibidem : *Item tres partes... cujuſdam Foſſoyriatæ terræ cum arboribus... Item quatuor Foſſoyriatas terræ ſita in Gorgia d'Aloy.* Ibi non ſemel occurrit.

Foxorada, Eadem notione. Tabularium ſancti Andreæ Viennenſis : *Ego Achardus iſtius Congregationis Monachus dono Beato Andreæ ſanctoque Maximo quinque Foxoradas vineæ mei alodi, & partem terræ meæ, quæ videtur ſoli mihi habere & poſſidere in villa Cummernaici. Atque iterum concedo quindecim Foxoradas vineæ, quæ ſunt ſita in Parochia B. Petri, &c.* Occurrit ibi non ſemel. Idem Tabularium : *Donamus vineam, quam octo Foſſerarii una die fodere valent.*

FOSSORIUM, Ligo. Gloſſ. Lat. Gall. *Ligo : Hoë, ou Foſſour.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Foſſorium, Foſſoer.*] Occitanis, *Foſſou.* Papias : *Foſſorium dictum, quod foveam faciat, ipſa eſt ſcuditia.* Idem : *Ligones, foſſoria.* Gloſſ. Anglo-Sax. Ælfrici : *Foſſorium*, Coyteꞃe. Alibi *Scudicia, vel Foſſorium*, ꞅpaꞇ. Vide *Vanga.* Ugutio : *Foſſorium, ligo, cum quo foditur.* Alibi : *Raſtrum, inſtrumentum ruſticorum, vel Foſſorium duplex.* Gloſſ. Arabico-Lat. *Scotica, dicta eo quod circa Codicem terram aperiat : alii eam Foſſorium vocant.* Charta Hervei Comitis Nivern. an. 1204. in Tabul. Eccl. Autiſiod. fol. 234. *Quicumque cum Foſſorio terram lucratus fuerit,* 2. *bichetos frumenti annuatim mihi reddet.* Charta Alienoræ Reginæ Angl. *Exartarius pro Foſſorio* 3. *den. dabit.* [Charta Wichardi de Belli-joco inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 279. *Pauperiores vero qui manibus laborant, vel cum Foſſoribus ſuis unde vivunt, reddent medietatem menſuræ.* Ubi *Foſſoribus* idem puto quod *Foſſoriis.* Charta teloneі S. Bertini in Tabular. ejuſdem Eccl. *Carteia Foſſoriorum ſine ferro* 11. *den.*] Occurrit apud S. Audoënum in Vita S. Eligii, auctorem Miracul. S. Mengoldi Mart. n. 1. Petrum Damiani lib. 2. Ep. 14. in Vita S. Joan. Epiſc. Tragur. pag. 13. apud Ordericum Vital. lib. 10. p. 794. Leonem Epiſcopum Atinenſem de Tranſlat. S. Marci Mart. Guigonem in Statutis Ordin. Cartuſienſis cap. 57. §. 4. Rollandinum in Chr. lib. 10. cap. 5. [Radulfum Cadom. in Geſtis Tancredi inter Anecd. Marten. to. 3. col. 174. Cæſarium lib. 7. Miracul. cap. 39. ubi *Foſſorium* de lecto Eremitarum, quia ad inſtar foveæ formabatur, perperam eſt interpretatus Macer in Hierolex. ad hanc vocem,] &c. Vetus Carmen vernaculum MS. de Inventione S. Crucis :

En ſa main le Feſſoir à pris,
Pour commencer le fondement.

Perperam *Soſoſorium*, pro *Foſſorium* habetur in Canonib. Hibern. lib. 38. cap. 7.

Fodesorium, in Actis Epiſcopor. Cenoman. pag. 68. *In vinea ſua laborans, & cum Fodeſorio ſuo eam fodiens.*

¶ FOSSORIUS, Sus, porcus, niſi me fallo, quia terram roſtro vertit, *fodit.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 12. col. 2. *Solvunt in paſcione denarios* IIII.... *ad Nativitatem Domini Foſſorium* I. *pullos* III. *ova* XV. *corvadas, carrop, manop.* Et fol. 16. v°. *Sunt ex ipſis manſis* XXII. *qui ſolvunt ad tertium annum ſoales* XXII. *& Foſſorios* XXX. *pullos,* CLX. Ubi *Soales* porcellos interpretor.

¶ FOSSOYRATA, Fossoyria, Fossoyriata. Vide in *Foſſoriata.*

¶ FOSSUM & Refossum, *Foſſé & Contre-foſſé.* Vide *Foſſatum* 1. Chron. Modoet. apud Murator. to. 12. col. 1163. *Dicta terra de Modoetia fuit murata per circuitum, & extra dictam Foſſam magnam dictæ terræ factum fuit Foſſum & Refoſſum, & ſtrata levata circumquaque terram.* Vide *Foſſa* 1.

FOSSURA, Foſſa. Gloſſ. Gr. Lat. Σκαφετὸς *Foſſura*; occatio; bidentatio. Σκάφη, τὸ ὄρυγμα, *Foſſura.*

FOSTERLEANN. Leges Edmundi Regis de Sponſalibus, c. 2. *Poſtea ſciendum eſt, cui Foſter leann pertineat, vadiet hoc brigdunia, & plegient amici ſui.* Saxonib. ꝼoꞅꞇeꞃ, eſt victus, cibarium ; lean. exhibere.

FOSTRE, *Vernæ ex ancillis nati*, quibus & peculium & familiam habere conceſſum fuit, in jure priſco Sueonum apud Joannem Stiernhookum, pag. 208.

¶ FOT. Vide *Fod.*

FOTEGELDUM, Fotgeldum. Vide *Footegeld.*

¶ FOTILITIUM, perperam pro *Fortilitium*, apud Murator. to. 12. col. 551. ex Chron. Domin. de Gravina. Vide in *Fortia* 3.

FOTINELLUM, Genus ponderis apud Anglos. Vide *Charrus.*

¶ FOTIRE. Vide *Focire.*

FOTRUM, Capſa, vel inſtrumentum, in quo ſcyphi feruntur, apud Cæſarium Heyſterbac. [lib. 9. cap. 29. *Mox ut reſidens oculos clauſit, quidam ei aſſiſtens Fotrum,* (al. *fotum*) *in quali ſcyphi à convivantibus portari ſolent argentei, oſtendit.*] Noſtris *Fourreau.* Vide *Fodrum.*

¶ FOTSA. Vide *Filetius.*

¶ FOTUS, Fartus. Miracula S. Martialis Epiſc. to. 5. Junii pag. 555. *Manuſollia quæ ſub capite auro Fota poſuerat.*

¶ FOUACES, Fouacha. Vide in *Focacia.*

¶ FOUAGIUM, ut ſupra *Foagium* 1. Cenſus pro ſingulis *Focis* exactus. Inſtrumentum Eccleſiæ S. Mariæ de Prato Hiſtor. Harcur. tom. 3. pag. 182. *Habeant & teneant bene & in pace, in omni poteſtate mea ab omni releveo.... & omni alia conſuetudine, & de omni ſingulari ſervitio & opere ſervili & exactione & Fouagio hominum de manupaſtu eorum, &c.*

¶ FOUATRUM, Jus paſcendorum animalium in ſilvis, à Gallico *Fourrage*, *Feurre*, vel *Fouarre*, Pabulum. Chartularium S. Vandregeſili tom. 1. p. 372. *Salva tamen libertate & immunitate, quas ego & prædeceſſores mei conſuevimus habere, videlicet de Fouatro & uſagio in nemoribus domini Regis.* Vide *Fodrum.*

¶ FOUDRA Plumbi. Vide *Fodra* 1.

1. FOVEA, Theſaurus in terra inventus. Radevicus l. 3. de Geſtis Friderici cap. 26. *Quicumque Foveam invenerit, libere fruatur ea.*

2. FOVEA, Tumulus. Gloſſar. Gr. Lat. MS. Τάφος, *ſepulcrum,... buſtum, Fovea, humus.* Perperam edit. *foveas.* Epitaphium Taſſilonis Ducis Bavariæ:

Conditur hac Fovea, quem, pie Chriſte, bea,
Taſſilo Dux primum, poſt Rex, Monachus ſed ad imum,
Idibus in ternis deceſſerat iſte Decembris.

Vide *Foſſa* 3.

In Foveam Mitti, Imus carcer, noſtris *Baſſe-foſſe.* Synodicon Raphaëlis Archiepiſc. Nicoſienſis Græci ſub an. 1252. cap. 19. *Et ex hoc contingit, eos* (Clericos) *capi per Milites, in Foveas mitti, & alias tractari turpiter contra Eccleſiaſticam libertatem.* [Charta Matthæi Abbat. Sandion. ann. 1285. in Chartular. Domus Dei Pontiſar. *Conſtructis in ipſa domo Foveis & receptaculis aptis ad priſonarios cuſtodiendos & tenendos.*] Vide *Foſſa* 2.

Fovea *ad capiendos piſces*, in veteri Charta Normannica an. 1050. to. 13. Spicilegii Acheriani p. 286.

FOVENTATIO. Edictum Philippi Pulcri pro Reformatione Regni an. 1302. c. 5. apud Pithœum: *Vivaria inſuper & ſtagna & piſcaria, niſi piſcium nutritura & Foventatione ſervatis, pro captura piſcium non graventur*, id eſt, *fœtibus piſcium*, piſciculis, *Rappoiſſonnement.* [Perperam *Fomentatio*, apud Meneſter. Hiſt. Lugd. p. 83. col. 1.] *Silvam Fovere*, in Charta Henrici VII. Imp. an. 1309. apud Goldaſtum to. 1. Conſtit. Imp. pag. 318.

FOVERARE, pro *Foderare*, *Fourrager*, Fodrum auferre. Fleta lib. 2. c. 41. §. 13. de foreſtis: *Inquiratur,... quantum paſtura Regis Foverata fuerit, aut deteriorata per animalia, quæ exeunt à domibus illis.*

¶ FOVERE Silvam. Vide *Foventatio.*

¶ FOUGERIA, Filix, Gall. *Fougere.* Charta Libertatis oppidi S. Palladii ex MS. Coiſlin. num. 522. *Poterimus vendere Fougerias noſtræ Foreſtæ.*

¶ FOULARE, Calcare uvas, Gallice *Fouler la vendange.* Charta G. Abbatis Sangerman. ann. 1266. in Tabulario hujus Monaſterii: *In cuppis dictorum hominum Foulabunt, neque de primo, neque de extremo vino ſolvent preſſoragium... Solvere tenebuntur in vindemiis dicto Priori & ſemper Foulare in dicto territorio.*

¶ FOULERIA, Fullonis officina, Gallice *Foulerie.* Charta anni 1257. in Tabulario S. Martini Pontiſ. *Domus ſita apud Fouleriam de Pontiſara.*

FOUNINARE, Fœtum edere, proprium damarum. Fleta lib. 2. c. 41. §. 33. *Qui fecerint vaſtum in foreſta,... maxime, ubi damæ ſolebant Founinare, & habere defenſionem cum fœtibus ſuis.*

¶ FOURARE, Inſtruere, pellibus ornare, Gallice *Fourrer.* Statutum Caroli V. Fr. Reg. ann. 1371. de almutiis Canonicorum S. Capellæ Pariſienſis: *Tenebuntur habere & deferre.... almutias de griſo, ſeu de pellibus griſis, Fouratas de minutis variis.*

¶ FOURMARIAGIUM, Idem quod *Foriſmaritagium.* Charta ann. 1236. ex Chartul. Monaſter. S. Quintini in Inſula p. 344. *Salvis & retentis eiſdem Abbati & Conventui cavagiis, mortua manu, & Fourmariagiis hominum ſuorum.*

¶ FOURRAGIUM. Vide *Fodrum.*

¶ FOURRATURA, Pellitium, Gall. *Fourrure.* Inquiſitio MS. pro Canonizatione S. Yvonis: *Cum eſſet D. Yvo Officialis Epiſc. Trecorenſis, & habuiſſet ab illo bonas veſtes fouratas, ipſarum veſtium Fourraturas pauperibus erogavit, ipſas veſtes ſine Fourraturis portans, & fingens ſe de illis Fourraturis aliud feciſſe.* Inquiſitio alia pro Canonizatione Caroli Bleſenſ. ann. 1370. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. pag. 556. *Et Fourraturam venderet pro neceſſitatibus pauperum.* Vide *Foratura.*

¶ FOURURA, Eadem, ut videtur, notione. Chartular. Latiniac. *Nullus mercator non debet dare fidem ad exitum portæ de rebus quas portat vel mutat, niſi de Fourura & armatura ferri.*

¶ FOUSSATUM, ut *Foſſatum* 1. Vide locum in *Biſturris.*

¶ FOX, pro *Faux*, Aditus, ſtrictus ingreſſus, Gall. *Avenue, Entrée, Paſſage étroit.* Memoriale Poteſtatum Regienſium ad ann. 1218. de Obſidione Damiatæ: *De Paganis vero circa duo millia ſunt mortui, & captum fuit unum de lignis Chriſtianorum, quod erat ante Focem Damiatæ.*

¶ FOXA. Vide in *Faicia.*

¶ FOXORADA. Vide *Foſſoriata.*

¶ FOXSORANUS, Foſſor vineæ, vinitor, Gallice *Vigneron.* Charta anni 1182. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 191. *De ſingulis focis Foxſoranorum ſex denarios in feſto S. Remigii per obedientiarium reddendos & requirendos.*

¶ FOYASSIA, Placenta quæ ad *focum* ſeu ignem familiarem coquitur, noſtris *Fouache.* Inter præſtationes quæ certis diebus fiebant dominis à vaſſallis & ſubditis recenſetur in pleriſque veteribus Inſtrumentis. Idem quod *Focacia.* Vide in hac voce. Chartophylacium regium Regeſt. 87. *Item circa aliud dymidium jornale ſitum verſum Marrellum.... pro quibus omnibus debet domino unam mondinam frumenti pro Foyaſſiis.* Ibidem: *Item, tenet à domino ipſe Gononus & Johannes Morelli ejus nepos & eorum parerii quædam nemora & quoſdam eſſartos ſitos in coſtis Montis Allodii uſque ad rivum d'Aloy pro quibus & pluribus aliis rebus faciunt domino pro magnis Foyaſſiis & parvis novem curtas frumenti, unum ſeſtarium vini & duodecim denarios monetæ currentis.* Occurrit ibi non ſemel.

¶ FRAAGIUM. Vide *Freagium.*

¶ FRABUTATIO, Prævaricatio, concuſſio, Gall. *Malverſation.* Hiſt. Cortuſior. l. 8. ad ann. 1340. apud Muratorium to. 12. col. 903. *Eodem menſe* (Auguſto) *decapitatur Pregadius de Caradeſio, judex & ſocius Poteſtatis, propter Frabutationes quas commiſerat in officio.*

¶ FRACASSARE, Rumpere, Evertere, à Gallico *Fracaſſer:* quod proprie ſonat Magna vi & fragore confringere. Bibliotheca vetus Hiſpana to. 1. lib. 6. c. 4. p. 334. & lib. 2. Laimund. Antiq. Luſitan. *Celtis enim quidquid patriæ noſtræ hac ætate boni evenit, deberi neceſſe eſt; illi enim turres Fracaſſatas, ſi forte erant, levaverunt.* Itali *Fracaſſare*, *Fracaſciare*, eadem notione uſurpant.

¶ FRACELLI, Fracere. Papias: *Fracere, Sordere dictum à Fracellis, quæ ſunt ſtillicidia ſterquilinii. Fracelli, Diſtillidia ſterquillinii, ſordium glomuſculi. Fracere* vel *Fraceſſere* Nonio eſt *Tanquam friari & putreſieri vetuſtate.* Utuntur Varro & Columella, ut & vocabulo *Fraces* Vitruvius Pliniuſque, pro reliquiis olearum trapeto contuſis: quare Turnebus mallet *Frages* à *Frangendo*, ut *Frageſcere* loco *Fraceſſere*. Hunc conſule lib. 28. Adverſar. c. 7. Vide *Fractellum* & *Fratellum.*

FRACHENDA. Teſtamentum MS. Guillelmi Jordani Comitis Ceritaniæ Id. April. an. 42. Philippi Reg. Francor. *S. Laurentio dimitto... Frachendam unam, quæ eſt ante S. Laurentium.* Ibidem: *Et ipſas Frachendas de villa Targaſona.* Idem videtur, quod *Fazenda.* Vide in hac voce.

FRACISCERE. Iſidorus Mercator in Can. 17. Synodi Ancyranæ, ex Codic. Juſtelli: *Pro his, qui in animalibus, ut animalia Fraciſcunt, vel in maſculis leproſi efficiuntur.* Ubi Cod. Gr. ἀλογευόμενοι habet.

¶ FRACTA, Deſtructio. Canonizatio S. Ubaldi in Actis SS. Maii to. 3. p. 639. ex Dipl. Henrici Imp. an. 1191. *Cives Eugubinos ab annuo imperiali abſolventes, omnes offenſas, quas contra nos vel noſtros commiſere nuncios, eis ſincere dimittimus., & nominatam Fractam arcis Eugubini montis, &c.* Marginales notæ ad Codicem Vitæ S. Ubaldi habent: *Sed cum arces duæ in ſummitate montis, quæ pro Imperatore tenebantur, à quibuſdam Eugubinis Fractæ fuiſſent, &c.*

¶ FRACTÆ videntur fuiſſe ſpecies palorum vel tignorum navibus præfixorum, ut ad eas accedere non poſſent oppugnatores: vox, ut ſuſpicor, orta ab Italo *Fratta*, Sepes; quod hujuſcemodi *Fractis* naves veluti ſepirentur & munirentur. *Fraiſes* Gallice vocamus Palos ad munitionem urbium humo fixos, hancque Gallicam vocem ejuſdem originis exiſtimo. Ogerius Panis l. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1207. *In menſe vero Madii armaverunt galeas decem, in quibus ivit Nicolaus de Auria dominus & guida, quæ Calarim applicantes invenerunt ibi naves decem Piſanorum & galeas octo bene guarnitas, & omni Fractarum munitione defenſas, eaſque invadendo prederiis, baliſtis atque ſagittis prœliaverunt; ſed propter Fractas ſuper eas ire non potuerunt.*

FRACTALE. Charta Longobardica apud Baron. ann. 1019. n. 8. *Incipiente à vado, quod eſt ab ara Creſcentii de arce, & exinde per Fractale uſque in pede de monte S. Mariæ.* Idem forte quod *Fractellum*, de qua voce mox.

FRACTELLUM, *Stillicidium ſtercoris, vel ſterquilinium.* Ugutio. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fractellum, Degout, agout de chambres privées ou de fiens.* Vide *Fracelli.*]

FRACTILATA Vestis, apud Jo. Buſchium in Chr. Windeſem. lib. 2. c. 47. 49. dicitur conciſa, latiſſimis rimis & hiantibus, cujuſmodi æſtivo tempore Galli noſtri thoraces geſtant, adeo feneſtratos & hiantes, ut feminudi fere appareant, vel certe, ut Petri Chryſologi verbis utar, *artificioſa nuditate veſtiti.* Fiſſuras iſtas enormes, in Clericis præſertim, perſtringit Bernardus lib. 3. de Conſid. cap. 5. quas etiam proſcripſit Willelmus Epiſc. Colon. an. 1360. qui inter alia ſic ait: *Monemus univerſos & ſingulos Clericos, ne de cætero veſtes partitas, virgatas, taliatas, ſcacatas... deferant.*

¶ FRACTILIS, Fragilis. Tranſlatio S. Auguſtini Cantuar. Maii to. 6. p. 413. *Sepulcrales ædiculæ cum eſſent Fractiles & lateritiæ, &c.*

FRACTILLUS, Ugutioni & Joanni de Janua: *Cauda vel fragmentum panniculi causâ ornatus pendens ex interiori parte. Fractillus etiam dicitur villus in capite vel à veſte villoſa. Et Fractillum, molinellum, in quo piper teritur, quia grana piperis confringit, & eſt perforatum ab inferiori, & inde Piperetum accipitur pro quodam vaſe perforato, per quod ſolent proſpicere tauxilla, ne fiat ibi fraus.* [Feſtus: *Fratelli, Villi ſordidi in tapetis.* Onomaſt. *Fratilli*, κροσσοί. Iſid. Gloſſar. *Fractillum, ad frangendum piper.* Gloſſ. Lat. Sangerman. *Fractillus, Frange, ou poil, ou coton de tapis ou de robe.*]

¶ FRACTIO Votorum, Violatio, Gall. *Infraction.* Acta Conſecrat. Eccleſiæ de Epeia an. 1186. *Unum annum & XL. dies omnibus vere pœnitentibus & confeſſis de injuncta eis pœnitentia criminalium, & quartam partem venialium, Fractionem votorum ita ut ad eam redeant, remittunt.* Vide *Factio* 2.

¶ FRACTIOR, *Difficilior.* Gloſſ. Iſid. & Conſtantienſis. Legendum cenſet Grævius, *Fractior, Debilior.* Papias: *Fractus, Debilitatus, laceratus, diſſolutus.*

FRACTITIUM. Jo. de Janua: *Fractitium, quod facile frangi poteſt.*

Fractitium, Idem quod *Ruptitium*, Ager aratro proſciſſus. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 873. *Pratum de Mara, & 3. acras terræ de Fractitio.*

1. FRACTURA. Conſtantinus Afric. lib. 8. Pantechn. c. 19. *Si juncturæ ſeparatio fit in carne, vocari debet plaga: ſi putreſcat, dicentur vulnera: ſi in oſſibus eſt, Fractura.*

2. FRACTURA, videtur certum genus characteris, ut in littera Flandrica, vulgo *Fracture.* Chronicon Windeſem. lib. 2. c. 42. *Novis libris conſcribendis in bona rotunda textura & Fractura pergameno vel franceno quotidie inſudavit.* Et lib. 2. pag. 62. *Cui tunc temporis meliorem in Fractura & notatura Monaſterium noſtrum non habuit.*

¶ 3. FRACTURA, *Damnum quodcumque.* Barthii Gloſſarium ex Hiſt. Palæſt. Fulcherii Carnot. Charta an. 1246. apud Thomaſſerium in Biturig. p. 87. *Si vero aliquis eorum erga alium inimicitiam incurrerit, abſque caſtelli vel burgi Fractura, & clamore præpoſito non facto, concordaverit, &c.*

¶ 4. FRACTURA, Ruina, Gall. *Brêche.* Conſilium Communiæ Maſſil. *Dominus Maſſilienſis Epiſcopus obtulit ſe in honorem civitatis velle ſuis ſumptibus reparare Fracturam barii prope turrem del Roſtagneto.*

¶ 5. FRACTURA, f. Tractus, territorium, diſtrictus. Charta Henrici Comitis Campaniæ ann. 1149. ex Tabulario S. Eugendi Jurenſis: *Conceſſi Prioratum S. Eugendi in caſtro Firmitatis fundatum cum atrio, & in Fractura ejus Capellam de caſtello cum omnibus decimis abſque medietate decimæ, quæ eſt ultra Albam.*

FRACTURÆ Navium, vulgo *Bris de vaiſſeaux*, Wreccum. Charta Edgardi filii Malcolmi Reg. Scotor. to. 1. Monaſt. Angl. p. 45. *Cum omnibus terris, & ſilvis, & aquis, & teloneis, & Fracturis navium, & omnibus conſuetudinibus, quæ pertinent ad prædictas manſiones.*

¶ FRÆDUM, pro *Fredum.* Vide in hac voce.

¶ FRAELLUM Ficuum, Idem quod infra *Frayle*, Fiſcina ficorum, Anglis *Frail.* Mandatum Henrici IV. Regis Angl. ann. 1410. apud Rymerum to. 8. p. 634. *De qualibet centena piperis venalis, duos denarios. De quolibet Fraello ficuum & racemorum venalium, unum obolum.*

FRÆNARII, Frænorum confectores, χαλινοποιοί, in Conſtit. Sicul. lib. 3. tit. 36.

¶ FRAERESCHIA. Vide *Fraternitas* 6.

¶ FRAFUGETUM, f. pro *Fraxinetum*, Ital. *Fraſſi*-

neto, Locus fraxinis conſitus. Præceptum Childeberti Regis Franc. an. 528. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 3. *Inde extenditur terminus ad locum qui appellatur Villa Baltrude, & illa in ſiniſtra parte relicta peragitur per terminos & lapides fixas per ſummum Fraſugetum, ubi cruces per arbores quaſdam, ſed & clavos & lapides ſubterfigere juſſimus.*

FRAGA. Charta Alphonſi Imperatoris Hiſpan. æræ 1162. apud Antonium *de Yepez* in Chronic. Ord. S. Benedicti to. 7. *Et totam ipſam Fragam cum oliveto, uſque in illum terminum, ubi intrat Lor in Sile.* Ager forte *fragis* conſitus. *Fragas* enim fraga Hiſpani vocant.

¶ FRAGÆNA, Fragana. Vide *Fragina.*

¶ FRAGEIA. Chartul. Clun. ſub Odilone Ch. 52. *Ego Hambertus dono in pago Lugdunenſi villa Quinſiaco unum manſum qui eſt in ipſa villa, & unam Frageiam in Monte Canino quam debet Vandelbertus juvenis Fulgerio cum infantibus ſuis.* Ubi *Frageiam* ſpeciem *corvatæ* fuiſſe facile crediderim; ni magis arrideat Placentam interpretari, ita ut idem ſit quod *Foyaſſia*: quæ *Frageia* dicta fuerit quaſi fragilis, quod facile frangatur.

¶ FRAGES, Fragescere. Vide *Fracelli.*

¶ FRAGIATUS, Fractus, læſus, debilitatus. Rotharis Leges apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 43. col. 1. *Jubemus ut ille qui animalem ſuum intricatum, aut forſitan mortuum invenit, det eum apud illum, cujus animalis eum intricavit, & recipiat ſimilem, qualis in illa die fuit, quando Fragiatus eſt (Frangiatus* in Codice Eſten.*) ab ipſo cujus animalis hoc fecit.* Vide *Fragilitatus.*

¶ FRAGIDICA, *Stilus à frango.* Johannes de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fragidica, Greffes.*

FRAGIDIS. Conſtitutio Ludovici II. Imp. an. 867. in Hiſt. Ignoti Caſin. c. 6. p. 101. *Omnes volumus, ut omnem hoſtilem apparatum ſecum deferant. ... Veſtimenta autem habeant ad annum unum, ... Fragidis enim quicumque eundo & redeundo commotionem fecerit, vitæ incurrat periculum.*

¶ FRAGILITAS, Nocturna dormientis pollutio. Bernardi Monachi Ordo Cluniac. part. 1. c. 18. *Si tale quid ei contigit in nocte, quod nos verecunde Fragilitatem appellamus, ante confeſſionem ſeptem Pſalmos pœnitentiales dicit, vel ſi Pſalmos neſcit, Orationem Dominicam ſepties: & poſtquam fuit confeſſus, quod ſi juſſerit Sacerdos, eo die non Textum Evangelii oſculatur, nec ad Pacem venit, nec ad offerendam.*

FRAGILITATUS, Debilitatus, *fragilis* factus; *Freſle*, noſtris. Leges Rotharis Regis Longob. tit. 105. §. 6. *Animal marcidum aut minuatum, . . . fractum vel Fragilitatum, &c.*

FRAGINA. Gl. Gr. Lat. MS. Πλαγιάριος, *Plagiarius, Fragina.* Editum, *Fragana.* [Laurent. in Amalthea: *Fraganæ, Plagiarii ingenuorum liberos, aut alienos ſervos vendentes, aut ſupprimentes,* ex Lexico Juridico-Canonico.]

FRAGIUM. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 813. *Conceſſi eiſdem Fragium, focalia, & coopertoria, &c.* Sed legendum videtur *Fagium.* Vide *Fagus.*

☞ Occurrit iterum hæc eadem vox in Charta Ricardi Regis Angliæ tom. 3. Hiſt. Harcur. p. 184. *Præcipimus quod homines prædicti ſancti Hoſpitalis de Hieruſalem ſint liberi & quieti & de exercitu, & de quietatu* (equitatu) *& de theloneo, & paagio, & pontagio, & paſſagio, & vinagio, & Fragio, & de omnibus vendicibus, & de omnibus querelis, placitis, &c.* Forte pro *Fragium* legendum ibi *Foragium.* Vide in hac voce. Apuleio *Fragium* eſt Ruptura, unde *Crurifragium, Naufragium.*

¶ FRAGLAMEN, Flagrantia, ardor. Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 722.

Octonis etenim bis forte quaterque vigenis
Decubuit horis, paſtus Fraglamine mentis,
Corporis haut eſcis, aut qualibet arte liquoris.

¶ FRAGLARE, pro Fragrare. Papias in MS. Bituric. *Fraglat ad odorem refertur, quaſi fracta ſpecie; Flagrat vero Flammam, quæ flatu fit.*

¶ FRAGLIA S. Mariæ, apud Franc. Barbaranum in Vita B. Joannis Epiſcop. Vincent. in Actis SS. Martii tom. 2. p. 496. ubi Continuator Bollandi ſuſpicatur intelligendam eſſe Confraternitatem.

¶ FRAGMINARE, Confringere, in fragmenta comminuere. Vita S. Bernardi Menthonenſis, Junii tom. 2. p. 1077. *Statuam ligabis per collum & Fragminabis.*

FRAGRANTIA, Flagrans delictum: vox fori Hiſpanici. Vide Michaëlem *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. in hac voce.

FRAGRARE, Olfacere. Vita S. Wunebaldi c. 22. *Tam magnum & mirandum ſuaviſſimum odoris nectar obviam illi, quando aperit januam, veniebat, & per totam Eccleſiam, quaſi fumi vapor calidus, conſpergebatur.* Mox: *Tunc ille progrediens foras vidit ibi homines ſtantes, & indicavit illis, & illi intrantes non poterant cognoſcere neque Fragrare, nec ullus, niſi ipſe ſolus.* Forte *Flagrare*, ut inde accerſatur noſtrum *Flairer*, olfacere.

☞ Nihil immutandum videtur: præter quam quod enim medii ævi Scriptoribus frequentiſſimum eſt activam ſignificationem verbis neutris adſignare, occurrit in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. optimæ notæ, *Fragrare, Fleirer bon.*

¶ FRAGRASCERE, Fragrare, fragrantiam reddere. Petrus Cellenſis lib. 5. Epiſt. 4. *Sententia dubia quæſtionibus ventilata clareſcit ſpecies aromatica piſtillorum tunſione Fragraſcit.*

¶ FRAGUMEN, Fragor, ſtrepitus. Codex Traditionum S. Emmerammi apud Pezium to. 1. Anecdot. part. 3. col. 111. *Suum filium tempeſtuoſo Fragumine ſæculi renuntiantem ... ad ſervitium S. Emmerammi obtulit.*

FRAGUS, *gi*, Joanni de Janua: *Incurvatio genuum; vel ipſum genu, à frago, quia videtur ibi os fractum.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fragus, le ploy du genoil, ou le genoil.* Iſid. Gloſſ. *Fragus, Recurvatio poplitis, quæ & ſuffraginatio.* Idem lib. 11. Orig. c. 1. *Suffragines, quia ſubtus franguntur, id eſt, flectuntur, non ſupra ſicut in brachiis.*]

¶ FRAICINUS, Fraxinus, Gall. *Freſne*, Ital. *Fraſſino.* Charta anni 1246. in parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 188. *Protenditur .... de dicta boſina & Fraicino ad claperium quod eſt intus curiam veterem.*

¶ FRAIRASCA, Frairesca, Fraireschia, &c. Vide *Fraternitas* 6.

¶ FRAITERIUS, Qui frangit & vaſtat. Codex Legum Norman. c. 9. apud Ludewig. to. 7. p. 171. *Quedam tamen ſunt animalia, que nullum habent bannovium, ſed omni tempore debent cuſtodiri, & ad dampna illorum detineri, ut capre que corrodunt germina vinearum, productiones arborum; & porci qui ſata & prata ſuffodiunt, & omnino omnia animalia Fraiteria & maleficioſa, que ſemper debent cuſtodiri.* Sic *Freindre* à *Frangere* noſtri alias dixere. Ovidius Gallicus apud Borellum:

Car de la fleche qu'il ot traite,
Li ot l'eil & la jointe Freite,
A tant que du cop de la pointe,
Fu l'eile & l'oſiere desjointe.

¶ FRAMEA, *à ferrum, quaſi ferrea; Gladius ex utraque parte acutus, idem eſt & ſpata & romphea.* Johannes de Janua. Ita Iſidor. lib. 10. Orig. cap. 6. aliique Gloſſographi. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Framea, Glaives agus d'une part & d'autre, eſpee.* His conſentit verſio LXX. Interpretum Pſalm. 34. quæ ἔκχεον ῥομφαίαν, reddit *Effunde Frameam.* At, ſi Tacito fides, *Framea* non gladius, ſed haſta fuit, quam ille ubi de Moribus German. ſic deſcribit: *Haſtas, vel, ipſorum vocabulo, Frameas gerunt, anguſto & brevi ferro, ſed ita acri & aduſum habili, ut eodem telo, prout ratio poſcit, vel cominus vel eminus pugnent.* Hinc etiam patet fruſtra hujus vocis etymon à Latio quæſiiſſe Gloſſatores, quam Germanicæ originis eſſe liquido docet Tacitus.

¶ FRAMENTATUM, pro *Fragmentatum.* Conſuetud. MSS. Monaſterii Solemn. *Ad cenam.... Framentata de caſeo*; pro quo ſuperius habetur: *Ad cenam... de Fragmentis caſei.*

¶ FRANA, Judex, in veteri jure Friſico art. 46. de uxore alterius rapta. Siccama in notis ad antiquas Friſiorum leges: *Frane ſive, ut Saxones, Frone, apud veteres hominem ſapientem, juriſperitum, ſive virum præcipuum & proprie Judicem vicanum appellabant, qui res vici ſui curabat, delinquentes adprehendebat, inter vicanos de rebus minimis jus dicebat, tum etiam partes ad judicium citabat, ut paſſim ex veteri jure Friſico probari poteſt.* Hæc Martinius, quem conſule.

¶ FRANCALANI, Iidem qui *libere tenentes*, ſeu qui liberum tenementum tenent vel poſſident. Chartul. Monaſt. SS. Trinitatis Cadomenſ. f. 53. *De Francalanis de Hantonia, & de moribus villæ & de reddita.* Et fol. 56. *Unuſquiſque qui habet feminam debet dare 1. denar. S. Petri, & qui non feminam 1. ob. præter Francalanos.* Vide *Franchilanus.*

¶ FRANCALE FEUDUM. Vide *Feudum.*

FRANCALIA, Agri à cenſu & præſtatione immunes. Charta an. 1247. in Regeſto Toloſano Cameræ Comput. Pariſ. *Fontes, rivi, aquæ & piſcariæ, quæſtæ & albergii, corrogia & ademprivia, & ſervitia, homagia, & Francalias, emptiones, & pignora, eſcaſutas & ſucceſſiones, &c.* [Charta Ricardi filii Regis Angliæ an. 1289. apud Rymer. tom. 2. pag. 424. *Sciatis me ſuſcepiſſe in manum & protectionem meam Abbatiam Fontis-Willelmi... & conceſſiſſe... quidquid aliud acquirere poterunt in Francalibus meis, jus meum eis dediſſe, &c.*] Libertates Vicecomitatus Fezenzagueti an. 1294. *Item fuit ſtatutum,... quod ſi res Francales vendantur, de quibus certus cenſus non ſolvitur annuatim, & prædictæ res Francales deſcenderent, fuiſſent, extitiſſent de Militia, vel prædictæ res fuiſſent, extitiſſent liberæ ſeu Francales ab antiquo, &c.*

¶ FRANCBORDUS, Anglis *Free-bord*, Liberum ſeptum. Monaſt. Anglic. to. 2. fol. 241. *Et totum boſcum quod vocatur Brendewode, cum Francbordo duorum pedum & dimidium per circuitum illius boſci.*

¶ FRANCDAD, Ager à cenſu liber & immunis. Chartarium Auxitanæ Eccleſiæ Ch. 108. *Duæ eræ fuerunt, ambæ erant & adhuc ſunt Francdads S. Mariæ.... Quoniam ab antiquis temporibus illæ duæ eræ & erant & ſunt modo Francdacd de S. Maria.* Vide *Francitas.*

FRANCENUM, Pergamenum ex pelle vitulina confectum, Flandris *Francyn*, noſtris *Velin.* Occurrit in Chron. Windeſem. lib. 2. cap. 42. 43. 54. Vide *Fractura* 2.

¶ FRANCHAMEN, Libere, nullius requiſito conſenſu. Statuta Maſſil. lib. 3. cap. 11. *Conſtituimus ut quicunque habeat honorem liberum, honores, vel poſſeſſiones ex quibus in aliquo nemini ſerviat ſeu ſervire debet aliquid inde, valeat illos, vel illas vendere libere & Franchamen, vel diſtrahere.*

FRANCHERIUS, [Municipalibus officiis immunis.] Libertates conceſſæ Barcinonenſibus à Petro Rege Aragon. 1283. MSS. *Quilibet habitator Barcinonenſis, ſive ſit officialis, ſive Francherius, contribuat in ſervitiis regalibus partem ſibi contingentem in eis.*

FRANCHESIA. Vide *Franchire*, & *Franchiſia.*

¶ FRANCHEZA. Vide *Franchiſia* 1.

¶ FRANCHIARE. Vide *Franchire.*

¶ FRANCHIATURA. Charta Libert. Bellomont. ex Coaſlin. codice MS. *Non veniemus contra manumiſſionem, Franchiaturam ſeu franchiſiam, libertatem, &c.* Vide *Francitas.*

FRANCHILANUS. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 442. *Et unam carucatam terræ apud Hamerwith, cum villanis & Franchilano nomine Hamone, &c. Francland*, eſt terra Francorum, Saxonibus: ita *Franchilanus* erit *libere tenens*, cui opponitur *tenens in villenagium*, ſeu *villanus. Fraunclein*, dicitur in Chronico vernaculo Trivetti laudato à Spelmanno, paulo ante an. 1307. *Thomas Brotherton* (filius Eduardi I.) *aprés le mort ſon pere eſpoſa la fille de un Fraunclein appellée Alice.* Joan. Forteſcutus de Laudib. Legum Angliæ cap. 29. *Quod in ea villula tam parva reperiri non poterit, in qua non eſt Miles, armiger, vel pater familias, qualis ibidem Fraunclein vulgariter nuncupatur, &c.*

¶ FRANCHILECHES, *Tenir en Franchileges*, Eſt libere tenere. Inſtrum. Gallicum an. 1294. apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 969. *Et tenoient à fié & à homage de noſtre Seignor le Roy de France deſſus dit, excepté ceux qui ont à plain pois, ſoit en cens, en rentes, en coſtumes, en complans, en terrages, en Franchileches, en homages, en ventes, en deniés.*

¶ FRANCHIMENTUM, Immunitas. Inſtrum. an. 1277. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 17. *Salvo vinteno hominum ipſius caſtri, quod mihi dederunt pro Franchimento ipſius caſtri, niſi forte pro clauſura ipſius caſtri vel alia juſta cauſa & neceſſaria de voluntate ipſorum hominum dictum vintenum levaretur.*

FRANCHIRE, Ingenuum, *Francum* facere ex ſervo, manumittere, Gallis *Affranchir.* Gloſſ. Lat. Gall. *Manumittere, Franchir.* Charta ann. 1185. apud Guichenonum in Probat. Hiſtor. Breſſenſ. pag. 5. *Franchio, manu & ore manumitto à conſuetudine Legis Salicæ Joannem Pithion de Vico hominem meum, & ſuos legitime natos, & ad ſanum intellectum reduco, ita ut ſuæ filiæ poſſint ſibi ſuccedere: dictumque Joannem & ſuos natos conſtituo homines meos franchos & liberos ab omni uſagio bono vel malo Legis Salicæ, & pro hac manumiſſione & francheſia habui & recepi 18. libras Viennenſium bonorum, &c.* Adde Conſuetudines & Libertates Baugiaci apud eumdem pag. 63. Charta Theobaldi Comitis Campaniæ 1222. in Tabul. Campan. *Not. quod ego Joannem de Meldis Monetarium, & Margaretam uxorem ejus, Franchivi & liberos eſſe conceſſi ad vitam eorum, ita quod ſingulis annis reddent 50. ſol. in nundinis Maii. Per hoc autem volo & concedo, ipſos eſſe liberos & immunes & quitos, quandiu vixerint, ab omni tallia tolta & demanda, & cuſtodia villæ, turris & gabiolæ, &c.* [Charta Libert. Bellomont. ex Coaſlin. Cod. MS. *Manumiſimus, Franchiavimus... omnes & ſingulos.*] *Francomatos*, captivos libertate donatos appellabant noſtri in Regno Hieroſolymitano. Aſſiſiæ Hierol. MSS. 2. part. cap. 31. *Et de ceaus, qui s'avouënt*

vouënt pour Frangomates, ou Eſclaſs franchis, ils doivent porter lettres ſeellées dou Viſconte, ou dou Bailli de la contrée, en quoi ils ſont, coment ils ſont frans, à ce que l'on ne les puiſſe arreſter.

Franchire, eſt etiam immunitatem à præſtationibus & operis concedere. Charta Guidonis Vicecomitis Thoarcenſis an. 1240. ex Tabul. S. Hilarii M. Pictavenſ. *Nos Guido Vicec. Thoarc. notificamus univerſis, quod nos homines B. Hilarii de la Coinderie, & hæredes ipſorum, & tenementa, & arbergamenta ipſorum, ſpectantia ad Eccleſiam memoratam eximimus, & Franchivimus in perpetuum ab omnibus excubiis Caſtri Thoarcii, & ab omni talliata, propter talleiam terrarum nobis debitam de jure in nativitate B. Joan. Bapt. item ab auxilio & quæſta Baillivorum Thoarcii, & à panagio ipſos ſimiliter duximus Franchiendos, &c.* [Charta privilegiorum Marliaci an. 1308. *Nos Humbertus Dominus... de Villars, confitemur quod anteceſſores noſtri Franchiaverunt villam de Marliaco.* Litteræ Philippi VI. Franc. Reg. an. 1328. to. 2. Ordinat. pag. 20. *Et ſe il avenoit que nous Enfranchiſſiens aucuns de ladite ayde, nous voullons que ladite franchiſe tiengne leu o noz dites bonnes gens de Paris.*] Vide Littletonem ſect. 204.

¶ FRANCHISARE, Eadem notione. Charta Hervei D. Virſionis pro Luriacenſ. an. 1213. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 81. *Ledas panum reddent illis quibus eas debent. In furnis & molendinis reddent coſtumas, ſicuti ſolent & debent, de omnibus aliis coſtumis quitto eos penitus & Franchiſo.*

1. FRANCHISIA, Prædii ruſtici ſpecies, ſic forte appellata, quod *Francorum* & liberorum eſſet, cujuſmodi eſt apud Anglos *liberum tenementum*, tametſi poſtmodum cenſibus & præſtationibus obnoxia. Tabularium Prioratus Paredi fol. 62. *Et omnia, quæ ibi habebat, alodum ſive Franchiſiam, campos, prata, ſilvas, &c.* Fol. 63. *Franchiſiam unam, omnemque terram, quæ ad ipſam Franchiſiam pertinere videtur, &c.* Fol. 42. *In villa Mancellis Franchiſiam, ubi ſtat Bernoënus, & omnem terram, quæ ad ſervitium ejuſdem Franchiſiæ pertinet, cum omni integritate.* Fol. 12. *Item in ipſa villa unam Franchiſiam appellatam Manſum Ales Placis, & reddit 2. ſextarios de avena, &c.... In villa Moncellis unam Franchiſiam, quæ vocatur Ad vinam, & reddit in cenſum 2. den. &c.* In Conſuetudine Herliacenſi art. 2. 3. *Tenir Franquieſmes*, id eſt, terras francas & immunes à cenſu tenere. *Franchiſe*, Gallis noſtris dicitur jus, quod nobilibus viris potiſſimum competit: atque ita vox hæc intelligi debet in Stabilimentis S. Ludovici lib. 1. c. 9. 22. *Loi de Franchiſe*, id eſt, lex ſeu jus nobilium, Petro de Fontanis c. 3. num. 5. 6. in Conſuetud. Normanniæ art. 49. & Nivernenſi cap. 9. art. 1. *Homme de corps, qui jouit de Franchiſe par dix ans*, in Conſuetud. Catalaunenſi art. 18. Vide *Francitas*.

¶ Franchesa, Eadem notione, in Charta ann. 1042. Append. Marcæ Hiſpan. col. 1084. *Cum ipſos homines & ipſa villa totum ab integro, & ipſas meas Francheſas de Galiner,... ipſo monaſterio de ſancta Deo Grata cum ſuis pertinentiis,... ſic donamus nos & facimus cartam exvacuationis.*

2. FRANCHISIA, Diſtrictus ſeu territorium certis privilegiis & juribus donatum, quo ſenſu *Franchiſia* idem quod aliis *Septena*, *Banleuca*; quod Andegavis, *Quinta*; Toloſanis, *Dex*; Cenomanis, *Vtaria*. Gall. *Azyle, Franchiſe, refuge.* Charta Hervei D. Virſionis pro Luriacenſ. ann. 1213. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 81. *Si milites mei cornagium vel aliud donum mihi dederint in beſtiis terræ meæ, beſtias quæ ſunt extra Franchiſiam, ex quo mihi erunt, factum fuerit infra Franchiſiam, non poterunt garentire, & de hoc potero eos compellere ad ſacramentum.* Libertates hominum S. Georgii de Eſperanchia an. 1291. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 27. *Item, ſi quis non burgenſis alicui burgenſi injuriam extra Francheſiam dictæ villæ intulerit, ſive in perſonam, ſive in rebus, burgenſis injuriam paſſus Caſtellano noſtro ſuper hoc deferat quæſtionem.* Nomaſticon Ciſterc. an. 1335. *Inhibetur ne alicui venienti ad Franchiſiam in Collegio S. Bernardi provideatur de camera ſive de confugio niſi per Proviſorem dicti loci.* Vide Hiſt. Pariſ. to. 1. Inſtr. pag. 172. & 485.

¶ Franquesia, Certum territorium à domino ſubditis ſuis ad paſcenda eorum animalia relictum, cæteris omnibus excluſis. Charta an. 1490. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Prætextu & occaſione certarum confiniarum ſive Franqueſiarum, quas ipſa univerſitas & homines prætendebant & dicebant habere & à longo tempore citra habuiſſe in certa parte, ſeu quantitate territorii.* Infra: *Quod à cætero dicta quantitas, ſive pars talium præaſſertarum confiniarum ſive Franqueſiarum uniri debent alteri terræ gaſtæ ipſius territorii.* Vide *Communia* 2.

¶ 3. FRANCHISIA, Libertas, jus, privilegium, immunitas, Gall. *Franchiſe*. Charta R. Berengarii Comit. Provinciæ an. 1206. apud Pittonem Hiſt. Aquenſ. lib. 2. pag. 114. *In recompenſationem veſtræ fidelitatis.... licentiam, Francheſiam & libertatem in terris cultis & incultis quibuſcumque & quorumcumque locorum diſtantium circa civitatem meam Aquenſem ſpatio v. leucarum paſcendi... donamus & promittimus dictam Francheſiam & libertatem ſupra factam per nos & ſucceſſores noſtros firmas tenere.* Charta an. 1275. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. pag. 165. *Tradidi feodaliter & conceſſi tempore viduitatis meæ..... ad finem perpetuum Roberto dicto de Valle nepoti meo quandam maſuram terræ ... cum omni jure & Franchiſiis dictæ maſuræ terræ pertinentibus.* Inſtr. an. 1290. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1240. *Pronuntiatum fuit per curiæ noſtræ judicium, villam de Colchis Ballivæ Matiſconenſis, & homines ipſius villæ in noſtra ſpeciali protectione, guarda, & ſalvamento remanere debere, eorumque Franchiſias & libertates nos obſervare debere, & facere obſervari.* Libertates hominum S. Georgii de Eſperanchia an. 1291. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 27. *Quicumque recipietur in burgenſem teneatur jurare Francheſiam, & jura noſtra & dictæ villæ conſervare ubicumque.* Charta an. 1292. in Schedis Præſidis *de Mazaugues: Et illis uſibus, libertatibus & Francheſiis de cætero.... gaudeant & gaudere poſſint,... quibus gaudent & potiuntur homines de Aquis.* Areſtum Parlamenti an. 1394. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. pag. 75. *Et conſervarentur in ſuis prædictis libertatibus & Franchiſiis, &c.* Charta Henrici Regis Angliæ tom. 4. Hiſt. Harcur. pag. 1348. *Et ſuper certis libertatibus, Franchiſiis, privilegiis, quietanciis, donis, & conceſſionibus.... datis & conceſſis.* Charta Caroli VII. Regis Franc. pro Academia Cadom. ann. 1452. to. 6. Spicileg. Acher. pag. 499. *Cum almæ recordationis prædeceſſoribus noſtris Franc. Regibus nonnulla ſtudia generalia magnis & ſpecioſis privilegiis, Francheſiis & libertatibus communita..... creata & erecta fuere.* Adde Chartam an. 1308. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 781. aliam an. 1457. tom. 9. Spicileg. Acher. pag. 303. &c.

¶ Franqueria, Franquesia, Eadem notione. Statuta Arelat. MSS. art. 149. *De Franqueria quam dedit Comes Provinciæ.* Art. 150. *De Fran-*

queſia quam dedit Comes. Charta Beatricis Comit. an. 1245. apud Pitton. Hiſt. Aquenſ. lib. 3. pag. 155. *Damus, concedimus & approbamus .... Franqueſiam, immunitatem, libertatem ab omnibus quiſtis, toutis, &c. Ab hac Franqueſia excipimus Judæos. Has autem Franqueſias concedimus militibus & probis hominibus villæ inferioris Archiepiſcopalis.* Homagium Iſnardi *de Ponteves* factum Carolo I. Comiti Provinciæ an. 1250. ex Schedis Præſidis *de Mauzaugues: Promiſit ... & eum tenere & cuſtodire in libertatibus & Franqueſiis ſeu honoribus quibus ... conſueverunt teneri & haberi temporibus retroactis.* Charta an. 1257. ex iiſdem Schedis: *Et promiſerunt quod Milites Arearum tenebunt in ea Franqueſia in qua erunt alii Milites Provinciæ.* Alia an. 1387. apud eumdem Præſidem: *Quod dignetur .... confirmare libertates, Franqueſias, immunitates, & ſtatuta, privilegia, & capitula in quibus ... fuerunt.* Tranſactio an. 1438. ibid. *Eſt certa pars Montis in qua ... dominus ... non debet immittere avere extraneum ad paſquerium juxta libertatem & Franqueſiam dicti caſtri.* Homagium an. 1480. *Excellentiſſimus Rex & Comes ... confirmavit ... omnia privilegia, litteras, libertates, Franqueſias, immunitates, ſtatuta & alia jura.* Charta an. 1501. *Renuntiaverunt omnibus litteris, privilegiis, libertatibus & ſtatutis & Franqueſiis quibuſcumque.* Antiqua Statuta Avenion. Rubr. 9. *Secundum antiquam Franqueſiam civitatis.*

¶ 4. FRANCHISIA, Libertas, manumiſſio. Petrus Auſtriæ teſtamento legat *Franchiſiam & libertatem Elenæ ſclavæ ſuæ*, in Inſtrumento anni 1324. *Libertas & Franqueſia ſervitutis*, in altero Inſtrum. an. 1306.

¶ FRANCHITAS, Idem quod *Franchiſia* 3. Franc. Tarafa in Hiſt. Epiſc. Barcinon. *Tanta liberalitate hic Rex habitus eſt, ut homines eccleſiarum & monaſteriorum totius dictæ Barcinonenſis diœceſis ... omnino fungerentur Franchitate.*

¶ FRANCHUS. Vide in *Franci* 1.

1. FRANCI, dicti viri potiſſimum ex nobilitate, ingenui, ipſique proceres. Decretio Childeberti Regis cap. 8. *Ita, ut ſi Francus fuerit, ad noſtram præſentiam dirigatur, & ſi debilior perſona fuerit, in loco pendatur.* Capitulare Compendienſe an. 757. cap. 5. *Si Francus homo accepit mulierem, & ſperat, quod ingenua ſit, &c.* Hincmarus Remenſis Opuſc. 33. cap. 1. *Et de alia terra, quam Franci homines in ſuis proprietatibus dederunt.* Hincmarus Laudunenſis, to. 2. pag. 335. *Ipſo reſultante, quod Francus eſſet, & ut liber ſe defendere vellet & quiret, &c.* Charta Caroli Calvi, apud Sanjulianum in Tornutio pag. 510. *Neque præſumat horum quiſquam ab eorum ſervis, colonis, ſeu Francis ſuper eorum terram commanentibus exigere.* Tabularium S. Remigii Remenſis: *Anno Incarnationis Domini 861. Epiſcopatus autem Domini Hincmari 17. veniens Miſſus Domni Regis Karoli, nomine Gautſelmus, Clericus, in villam Condatum, ſitam ſuper fluvium Matronam 9. Kl. Octob. ex præcepto præfati glorioſi Regis, coram teſtibus multis, Francis videlicet atque colonis, & conſignans tradidit ipſam villam Miſſis Domni Hincmari, Adaloldo ſcilicet, Cuſtodi Eccleſiæ S. Remigii, & Herigaudo, ipſius Advocato.* [Litteræ an. 1340. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 53. *Mandamus quatenus viſis præſentibus, cum omnibus hominibus equitibus & peditibus ... ad diem quindenam feſti Nativitatis B. Joannis Bapt. proximam apud S. Marcellinum perſonaliter intereſſe velitis & curetis, parati nobiles & Francos veſtræ caſtellaniæ librare, &c.* Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1220. apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 292. *Item ſi burgenſis allodium alicujus in oppido coram Francis hominibus & ſcabinis invadiaverit, vadimonium ſuum ibidem, judicio Scabinorum, obtinebit.*] Ita *Francus homo*, in Formulis veterib. Bignonii cap. 2. 3. *Homines bene Franci Salici* cap. 5. Sic denique paſſim in Capitulis Caroli M. & Caroli Cal. in Concilio Duziacenſi I. pag. 105. &c. Vetus Notitia ex Pancharta Nigra Turon. an. 926. *Quam reclamationem per ſex fere annos ducentes, propter cupiditatem Francorum hominum, qui eas quoquo modo poſſidebant, nunquam ad juſtitiam perducere potuit.* Charta S. Karilefi in Actis Epiſcopor. Cenoman. pag. 83. *Ab aliis etiam nobilibus & Francis perſonis ex rebus eorum ditatus ſum.* Alia Charta apud Beſlium pag. 247. *Et nullus noſtrorum hæres aut ſucceſſor, Comes, aut Epiſcopus, Vicarius aut Centenarius, nec quilibet Francus, & ipſi poteſtati vicinus, audeat hanc donationem noſtram violare, &c.* In Chartis aliquot anni 799. apud Henſchenium in Comment. ad Vitam Ludgeri Epiſcopi §. 4. *Ingenuus, nobilis*, & *Francus*, idem ſonant. Exin viri liberi, ingenui & immunes ab oneribus ac præſtationibus ſervilibus dicti promiſcue Franci. Turpinus in Hiſt. Caroli M. c. 1. *His à Rege relatis, populi nummos ſaluberrimæ promiſſionis devotiſſime offerebant, & qui libentius reddebat, Francus ſancti Dionyſii ubique vocabatur, quomodo liber ab omni ſervitute, Rege præcipiente, erat. Hinc mos ſurrexit, ut terra illa, quæ antea vocabatur Gallia, tunc Francia vocaretur, id eſt, ab omni ſervitute aliarum gentium libera.* Papias: *Liber, Francus homo.* Anonymus de Nominibus Germanorum: *Francus, Franciſcus, liber, liberius, ἐλεύθερος, per ſyncopen ſeu ſynalephen, à fry, & and, quaſi* fryanch, *Saxonice* frei *diphthongo Suevica eſt liber, adjective;* Ancke, *eſt adoleſcens, juvenis, nomen hodie gentile multis familiis, &c.* Capitul. 6. Caroli M. an. 803. cap. 8. *De ſervis, qui Francas feminas accipiunt, &c.* [Capitul. Caroli C. Piſtenſ. an. 864. *Notum fieri volumus omnibus Dei & noſtris fidelibus quoniam quidam Comites noſtri nos conſuluerunt de illis Francis hominibus qui cenſum regium de ſuo capite, ſed & de ſuis reſcellis debebant, qui tempore famis, neceſſitate cogente, ſeipſos ad ſervitium vendiderunt.*] Charta Roberti Regis an. 1005. in Probat. Hiſt. Vergiacenſis pag. 52. & apud Perardum pag. 170. *Et cum omnibus conſuetudinariis exactionibus, ab iis etiam, qui Francorum nomine cenſentur, pro debito exigendis.* Alia Ottonis Comitis an. 1004. in iiſdem Probat. pag. 54. *Et conſuetudines, quas debent ipſi ſervi & ancillæ, & etiam illi, qui Francos ſe dicunt deſuper poteſtatem manentes, &c.* Charta Henrici Imp. an. 1039. in Chronico Mindenſi pag. 737. *Aut homines ipſius Eccleſiæ, Francos, liberos, & Eccleſiaſticos, litones, maalman, vel ſervos, &c.* Occurrunt eadem verba pag. 739. 740. 741. [Charta Willelmi Nothi Regis Angliæ ann. 1080. in Tabul. Cadomenſ. Monaſt. *Item in inſula de Gerſoi unum molendinum duorum Francorum hominum ... in Goiſberti villa terram duorum Francorum hominum, pro filia ſua facta Monacha.* Horum verborum loco in alia ejuſdem Willelmi Charta ibid. habetur: *Cum molendino duobuſque Liberis hominibus.* Charta Villænovæ in Dumbis an. 1426. *Petrus Varmon recognovit ſe eſſe juſticiabilem D. Ducis Borbonii ad cauſam caſtri Villæ-novæ, & promittit ſe fidelem fore dicto Domino & contribuere in dicto caſtro, prout faciunt alii homines Franci.*] Fridericus I. Imp. in Actis Adriani IV. PP. apud Baron. ann. 1151. *Supervenit Francus, vere nomine & re nobilis, eamque* (Romam

quæ adhuc in re reſidua fuit, ingenuitate fortiter eripuit. Chron. Foſſæ-novæ an. 1192.

Et nos per Francos facit amodo vivere Francos.

Le Roman *de Garin:*

Garin mes peres fu Frans hom & gentis.

Philippus *Mouskes:*

L'enfant de Champagne avoec,
Et maint Franc bacelier iluec.

Vide Perardum p. 147. Probat. Hiſt. Turenenſis p. 105. Probat. Hiſt. Sabaud. p. 55. [Rymer. to. 7. p. 190.] &c. Scribit Butelerius in Summa rurali hominem obnoxiæ ac ſervilis conditionis *Francum fieri*, ſi ei permittat dominus feudum acquirere intra dominii ſui fines.

☞ At vero inter homines *Francos* alii cenſum de capite debebant atque *talliæ* erant obnoxii, alii ab ea liberi & immunes erant. Primum docet Edictum Piſtenſe cap. 28. *Ut illi Franci qui cenſum de ſuo capite vel de ſuis rebus ad partem regiam debent, &c.* Alterum aperte innuunt Conſuetudines Marchiæ Dumbarum art. 12. *Omnis Francus, cujuſcumque homo Francus ſit, punietur in dominio in quo forefecerit ſecundum jus & rationem ſcilicet illi Franci, qui non debent manum mortuam.*

¶ Franchus, Liber, immunis ab oneribus & præſtationibus ſervilibus. Charta Lud. X. Reg. Franc. an. 1313. in Bibl. Colbert. Regeſt. 56. *Quod omnes univerſi & ſinguli homines de Leucata & tu ſitis Franchi & liberi à dicta ſervitute.*

¶ Francus Serviens. Antiquit. Tricaſſinæ MSS. fol. 195. v°. *Item placet nobis quod tres Franchi Servientes Capituli in ſuis Eccleſiis Parochialibus Eccleſiaſtica percipiant, & libere percipiant Sacramenta.*

Francus Tenens, Idem, qui *libere tenens, Franc tenant.* Aſſiſæ Henr. II. Reg. Angl. apud *Clarendon: Si quis obierit Francus tenens, hæredes ipſius maneant in tali ſaiſina, qualem pater ſuus habuit, de qua fuit vivus & mortuus, de feodo ſuo, &c.* Vide *Libere tenens*, in voce *Tenens.* At

Francus, in Hiſtoria Abbatiæ Condomenſis videtur ſumi pro tenente obnoxiæ conditionis, quique in commercio fuerit. Pag. 463. *Oliverius Monachus dedit Francum unum in loco, qui dicitur Biraged.* Ibid. *Dederunt Francum unum in loco, qui dicitur Eſtoubed.* Pag. 464. *Dederunt S. Petro Eccleſiam, quæ vocatur Nux ſicca, & Francum unum, & alium Francum in loco, qui dicitur Anezag.* Adde p. 478.

Francus, opponi videtur *villano*, in quadam Conſultatoria, edita poſt Obſervantias Regni Aragon. fol. 43. *Si vir promoritur ſupervivente uxore, uxor ingenua, i. Infançona, vel uxor Franca, i. civitatis, &c.*

¶ Francus & Quitus, Formula à Gall. *Franc & quitte.* Epitome Conſtitut. Eccl. Valentiæ ab an. 1200. ad an. 1580. to. 4. Conc. Hiſp. p. 143. *Pro diſtributionibus ſibi annuatim ſolvendis, ſuper decimis de Alzira; illiſque auctoritate propria levandis & exigendis, & in dictas diſtributiones convertendis, Franchis & Quitis, & abſque omni onere expenſarum percipiendis.*

¶ Francum Festum, Gall. *Franche-Feſte*, in Charta an. 1424. dicuntur nundinæ quod mercatores qui ad eas accedunt immunes ſint à conſuetis exactionibus.

¶ Francum Oleum, Purum, legitimum. Statuta Arelat. MSS. art. 103. *Nullus revenditor olei vendat oleum alicui cauſa comedendi, niſi Francum.* Eadem notione. *Vinum Francum*, in Charta an. 1143. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 475. *Vinum ſanum & Francum*, in Conſtit. MSS. Cluniac.

¶ Franci Pisces, Ii dicuntur quos Dominus loci ſibi reſervavit. Chartul. Monaſt. SS. Trinit. Cadomenſ. fol. 23. verſo: *Domina Abbatiſſa debet habere ſalmones & turgones & aloſas & lampreas, & porpedes & omnes Francos Piſces. Franchi Piſces* dicuntur in Statutis Maſſil. lib. 1. cap. 50. recentes, boni, Gall. *Frais.*

¶ Franca Terra dicitur ad diſcrimen illius quæ in *villenagio* tenetur. Chartul. S. Vandreg. tom. 1. p. 171. *Nicolaus vero aſſenſu & permiſſione noſtra permutavit dimidiam acram prædicta Francæ Terræ à Garnerio de Moncello pro dimidia acra ſuæ villanæ... tali inter eos irrefragabiliter tenenda conventione, quod Nicolaus dimidiam acram terræ villanæ liberaliter tenebit.* Ibid. to. 2. p. 2084. *Quamdam compoſitionem cum Petro homine noſtro de Ceus fecimus pro decima ejuſdem terræ de Ceus, quam ſupradictus Petrus jure hæreditario poſſidebat, duas acras Terræ Francas, ſicuti habebamus, dedimus.*

¶ Franca Villa, Quæ certis *Franchiſiis* ſeu privilegiis gaudet. Charta an. 1273. to. 9. Spicileg. Acher. p. 259. *Cum Villa Tyſiaci ab ipſius fundatione Franca & libera conſtituta fuerit à Domino Bellijoci qui tunc regnabat, & poſtea ab ipſius ſucceſſoribus ... libertas dictæ Villæ Tyſiaci & franchiſia approbata & confirmata fuit.* Charta Arnoldi D. *de Weſemale* apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 92. *Quod homines terræ noſtræ numquam in terra ſua Brabantiæ in Francas Villas vel alias ad morandum recipiantur.*

¶ Franca Vasa, Probata. Ordinatio de officiis domus Dalphin. an. 1340. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 393. *Item præfatus magiſter Botellerius, ſit cum omni ſolertia diligens bona vina perquirere pro pretio quo poterit meliori, nec obmittat ſollicitare frequentius magiſtrum Hoſpitii, & theſaurarium ac proviſorem, quod opportuno tempore in locis magis convenientibus fiat proviſio debita boni vini, quodque vaſa ubi vina reponuntur, ſint Francha & ſolida, & ut expedit reparata ad ipſum vinum utiliter conſervandum.*

Francus, Moneta Francica, noſtris *Franc. Francxs Bordallés*, Franci Burdegalenſes, in Conſuetud. Solenſi, tit. 9. art. 3. [Charta Eccleſiæ Brivatenſis an. 1365. *Unus denarius auri vocatus Franc pro xx. ſol. computatus.*] Vide *Moneta.*

¶ 2. FRANCI; Bellicoſi, armis & bellica laude commendati; unde noſtris *Francorum* nomen. Sigebertus Gemblac. initio Chronog. *Valentinianus Francos Attica lingua appellavit, quod Latina lingua interpretatur feroces.* Liber de Caſtro Ambaſiæ, &c. c. 4. to. 10. Spicileg. Acher. p. 525. *Sicambri hæc audientes cæſos Alanos omnino deleverunt. Romani Attica lingua tunc eos Francos, id eſt, feroces appellaverunt; diuque à tributo liberi vixerunt.* Chron. MS. Regum Franc. ex Muſæo D. *de Cangé: Et videns eorum audaciam & fortitudinem vocavit eos Francos, id eſt, feroces.* Ernoldi Nigelli Carmen elegiacum pro Ludov. Imper. lib. 1. apud Murator. to. 2. part. 2. pag. 26.

Arma ferunt ſemper, bellis eſt ſueta juventus.
Bajulat hæc juvenis, hoc agit arte ſenex.
Namque ipſum nomen Francorum horreſco recenſens.
Francus habet nomen à feritate ſua.

Robertus Guaguinus in Epiſt. ad Franciſcum *Ferrebout* an. 1468. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1837. *Tradunt enim qui res geſtas ſcribunt, ob eam rem Francos dici, quod ſint vel Romano tributo Franci, hoc eſt, liberi; vel, quod verius eſt, feroces, non ea quidem ferocitate qua furit inſolens barbaries; ſed animi virtute clariſſima, quam amor libertatis ingenuis pectoribus ingenerat.* Franci dicti etiam Latini in

Hiſt. Orient. Jacobi de Vitriaco lib. 3. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 275. *Chriſtianorum variæ ſunt gentes, & in varias ſectas diviſæ, quorum primi ſunt Franci, qui Latini verius appellantur, homines bellicoſi, armis exercitati, capite nudi; & iſti pure Catholici ſunt.* Vide *Francia.*

¶ 3. FRANCI, Sic appellabantur ii qui magnos dies ſeu aſſiſias publicas & generales Parium Franciæ tenebant. Ita D. *De Lauriere* in notis ad Edictum Philippi VI. an. 1344. tom. 2. Ordinat. Regum Franc. p. 214. ubi illud è veteri Parlamenti ſtylo part. 1. c. 23. §. 1. refert: *Ubi quis appellavit ab hominibus alicujus Paris, qui ſuper ſe habent homines Judicantes in curia dicta Paris, qui dicuntur Franci.*

FRANCIA, Gallia, à Francis, qui eam invaſerunt, & Romanis abſtulerunt, dicta. Primus autem hac appellatione Galliam donaſſe dicitur Gregorius M. lib. 4. Epiſt. 31. ad Mauricium Imp. & lib. 6. Epiſt. 33. quam prioribus eorum ſedibus tribuit præ cæteris Nummus Conſtantini Imperatoris, quem alibi proferimus, in cujus averſa parte FRANCIA legitur.

☞ Longe ante Gregorium M. Galliam nomine Franciæ deſignavit Eumenius in Panegyrico Conſtantino filio Conſtantii dicto: *Quid loquar rurſus intimas Franciæ nationes non jam ab his locis, quæ olim Romani invaſerant, ſed à propriis ex origine ſuis ſedibus, atque ab ultimis Barbariæ litoribus avulſas, ut in deſertis Galliæ regionibus collocatæ, etiam pacem Romani imperii cultu juvarent, & arma dilectu?* Infra: *Affeciſti pœna temeritatis Reges ipſos Franciæ, qui per abſentiam patris tui pacem violaverant.*

At poſterioribus ſæculis, & potiſſimum ſub prima & ſecunda Regum noſtrorum ſtirpe, cum Francorum Imperium & dominatio in exteras regiones, atque adeo longinquas ſeſe protendiſſet, Franciæ nomine intellectæ eæ omnes, quæ Francis parebant, aut paruerant. Id vero ab eo manavit, quod Reges harum provinciarum à Francis orti, & à Francia digreſſi, ſeſe indidem *Francorum*, non autem regionum, quibus imperabant, Reges inſcriberent, uti obſervatum ab Ottone Friſing. lib. 6. c. 17. & Sirmondo ad Capit. Caroli C. tit. 1.

In primis vero Germania hacce appellatione innotuit, quod ea provincia diu Francis noſtris paruerit, ut conſtat ex Eginhardo an. 820. 823. Hermanno Contracto an. 838. & aliis Rerum Francicarum Scriptoribus: unde etiamnum Franconiæ nomen inditum. Lexicon MS. Gr. Reg. Cod. 2062. Γερμανικός, ὁ Φράγκος. Vetus Scholiaſtes Juvenal. Sat. 4. de Cattis: *Gentes Germanorum ſive Francorum.* Et S. Hieronymus in Vita S. Hilarionis: *Inter Saxones quippe & Alemannos gens ejus non tam lata quam valida, apud Hiſtoricos Germania, nunc vero Francia vocatur.*

Cum igitur tam late ſeſe diffudiſſet Francorum nomen & virtus bellica, & in exteras ac remotas Europæ regiones ſeſe propagaſſet eorum Imperium, inde factum, ut Græci non modo, ſed & Saraceni, Arabes, & Abyſſini Europæanos populos *Francorum* nomine donarint. Monachus Sangall. lib. 1. de Carolo M. cap. 11. *In illo tempore propter excellentiam Caroli, Galli & Aquitani, Ædui & Hiſpani, Alamanni & Bajoarii, non parum inſignitos ſe gloriabantur, ſi vel nomine Francorum ſervorum cenſeri mererentur.* Georg. Monachus S. Sabæ apud Eulogium lib. 2. Memorial. c. 10. *Cœpi cogitationibus variis æſtuare, ut aut proprium ſolum reviſerem, aut regna Chriſtianorum, id eſt, Franciam peterem.* Luithprandus in Legat. *Reſidentibus nobis ad menſam, ... ex Francis, quo nomine tam Latinos, quam Theutones comprehendit, ludum habuit.* Id potiſſimum obſervatum à Guiberto in Hiſt. Hieroſ. lib. 2. c. 1. Conrado Uſperg. in Henrico IV. Vincentio Belvacenſi lib. 30. cap. 87. lib. 31. cap. 146. Abulfeda pag. 4. Joſepho Barbaro in Itinerario in Perſiam p. 465. Belono lib. 2. Obſerv. cap. 885. Damiano à Goës to. 2. Hiſt. Hiſp. Gabriele Sionita ad Geograph. Nub. Clim. 4. part. 1. Abrahamo Echellenſi in Hiſt. Arabum c. 5. &c.

FRANCIA ANTIQUA, Franconia, vetus Francorum ſedes, quam *Francorum Regionem* vocat Hieronymus in Chron. an. 377. *Franciam* ſupradictus Conſtantini M. Nummus. Ita porro appellatur ab eodem Hieronymo in Vita Hilarionis, & à Monacho Sangallenſi lib. 1. cap. 25. & lib. 2. c. 16.

☞ Errat Cangius, ſi fides Schiltero; neque enim Franconia, inquit, *Francia Antiqua* uſquam appellata eſt. Cangio præivit Eraſmus ad Epiſtolam S. Hieron. 51. qua in re & ipſe quoque falſus eſt. Monet iterum Schilterus Franconiam non Germaniam ipſam eſſe, ſed partem Franciæ Orientalis transrhenanæ, cujus fines indicat Chron. magn. Belg. *Franconia pars Alemanniæ intra Rhenum & Danubium in qua Bamberg.* Interdum *Franciæ* nude dicitur. Eckeardus Jun. de Caſib. S. Galli c. 1. *Nondum Suevia in Ducatum erat redacta, ſed fiſco regio peculiariter parebat, ſicut hodie & Francia. Procurabant ambas Cameræ, quos ſic vocabant nuncii: Franciam ad Alpes tum Werinhere.*

FRANCIA GALLICANA, in Chron. Laurisham. pag. 69.

FRANCIA INTERIOR, Gallia ipſa, ad diſcrimen ulterioris, ſeu Germanicæ. S. Eulogius Archiep. Toletan. in Epiſt. ad Willeſindum Pampilon. Epiſc. *Quos vulgi opinio negotiatorum cohortibus intereſſe nuper ab ulterioris Franciæ gremio ibidem deſcendentibus jactitabat. Deinde urbi appropinquans negotiantes quidem reperi, peregrinos autem meos eorum relatione apud Moguntiam nobiliſſimam Bajoariæ civitatem exulaſſe cognovi. Et verum fuiſſe hoc negotiatorum nuncium regredientibus.... ab Interiori Francia fratribus noſtris didicimus.*

FRANCIA LATINA, Gallia ipſa, Wipponi de Bello Saxon. p. 112. Vetus Chronicon apud Lambecium lib. 2. Commentar. de Biblioth. Cæſarea p. 394. *Hic diviſio facta inter Theutones Francos, & Latinos Francos.*

FRANCIA MAGNA, Μεγάλη Φραγκία, Germania, apud Conſtantinum de Adm. Imp. c. 26. 29.

FRANCIA MEDIA, quæ inter Auſtriam & Neuſtriam interjacet, in Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. pag. 57.

FRANCIA NOVA, Neuſtria, quæ diſtinguitur ab Auſtria. Albericus: *Succeſſit ei in regno filius ejus Clodoveus in Neuſtria, id eſt, Nova Francia, per annos 17, vivente adhuc Sigeberto in Auſtria.* In veteri Notitia præfixa to. 1. Hiſt. Franc. *Senonenſium Archiepiſcopus, Franciæ Novæ Archiepiſcopus nominatur.* Vetus Notitia apud Dominicum: *Civitas Pariſius, civitas Aurelianis, ubi deficit Nova Francia.*

FRANCIA OCCIDENTALIS, Gallia, Francia proprie dicta, [& quidem κατ' ἐξοχὴν, etiam ante Sigebertum an. 844.] Occurrit apud Ottonem Friſing. lib. 5. c. 35. lib. 6. c. 17. Albert. Aq. lib. 8. cap. 6. Aſſerum de Ælfridi rebus geſt. an. 884. 886. [Pactum Bonnenſe inter Carolum Simplicem Franciæ, & Henricum Aucupem Germaniæ Reges an. 921. apud Aubert. Miræum tom. 1.

pag. 37. *Anno vero regni Domini & glorioſiſſimi Regis Francorum Occidentalium Caroli* 29. *redintegrante* 24.... *anno quoque regni Domini & magnificentiſſimi Regis Francorum Orientalium Henrici* 30.]

FRANCIA ORIENTALIS, dicta Germania, ad diſcrimen Franciæ Occidentalis, ſeu Galliæ. Annales Francor. Metenſes ann. 688. *Pipinus Orientalium Francorum, quos illi propria lingua Oſterlandos vocant, ſuſcepit principatum.* Ubi *Oſterland* idem valet ac *Auſtraſia*, ſeu *Auſtria*, de qua voce ſupra egimus. Unde paſſim legere eſt, Reges & Imperatores Germanicos ſeſe ſubinde *Francorum Reges* aut *Imperatores* inſcripſiſſe, licet non eſſent de ſtirpe Regum Francicorum orti. Vide Ditmarum lib. 6. pag. 60. Harigerum Abbat. in Vita ſancti Landoaldi n. 12. Vitam B. Mathildis Reginæ n. 2. Crantzium in Metrop. l. 4. c. 13. &c.

☞ Qui fuerint Franciæ Orientalis limites diſcimus ex Gothofredo Viterb. ad an. 881. *Arnulphus totam Franciam Orientalem, quæ hodie Teutonicum regnum vocatur, id eſt, Bavariam, Sueviam, Saxoniam, Thuringiam, Friſiam & Lotharingiam rexit: Occidentalem vero Franciam Odo tenuit.* Wippo in Vita Conradi Imper. p. 430. *E Saxonia Boiariam & Orientalem Franciam pertranſiens, ad Alemanniam pervenit.*

FRANCIA ORIENTALIS, Gallia ipſa, reſpectu Angliæ, apud Aſſerum de Ælfredi rebus geſt. an. 880.

FRANCIA ROMANA, Gallia, ſic dicta, inquit Albericus an. 939. *non à Roma, ſed à lingua Romana*, apud Luithprandum lib. 1. c. 6. Ottonem Friſing. lib. 7. c. 15. & Albertum Aquenſ. lib. 1. c. 9. 17. lib. 3. cap. 30. *Gallia Romana*, apud Contin. Reginonis an. 939.

FRANCIA, ſeu *Gallia ſecunda*, apud Lambertum Tuitienſem in Vita S. Heriberti Archiep. Colon. n. 22. eſt Francia noſtra.

FRANCIA SEQUANORUM, Senonenſis provincia, quæ circa Sequanam fluvium limites ſuos habet, quæ *Francia Senonenſis*, in veteri Notitia Galliæ appellatur. Acta Converſionis S. Huberti Comitis to. 1. Hiſt. Franc. p. 678. *Hic, quia prudentis erat ingenii, conſiderans Ebroïnum ad omnem malitiam promptiſſimum, execratus omnes actus illius, Franciam Sequanorum deſeruit, & in Auſtriam apud Pipinum Ducem... ſe contulit.*

FRANCIA THEUTONICA, Franconia, apud Lambertum Schafnaburg. pag. 242. [Minus recte, ex contextu enim potius Germania ad Rhenum intelligitur, quam Franconia.]

FRANCIA ULTERIOR. Vide *Francia Interior.*

¶ FRANCICUS AURI vel *Argenti.* Vide in *Moneta Regia.*

¶ FRANCICUS PANIS, Placentæ genus. Vide in *Panis* 2.

FRANCIGENÆ, Anglis dicebantur omnes extranei, ſive cogniti eſſent, ſive incogniti, niſi Anglos ſe eſſe probaſſent per *Engleſcheriam*, inquit Bracton. lib. 3. tr. 2. cap. 15. §. 2. 4. Vide *Engleſcheria.*

¶ FRANCIGENATUS, Gallus, è *Francis* oriundus. Hiſt. S. Florentii Salmur. apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1100.

Ut fuit ereptus Theobaldus Francigenatus
Terræ dux & herus poſt regem nobilis hujus.

FRANCIGINI. Statutum Communis Bononienſis apud Ghirardaccum lib. 9. Hiſt. Bonon. pag. 279. *Quod luſores azardi & beſcazariæ, & inciſores caſei in ipſis ſcalis, & in platea Communis per decem perticas, nec etiam cantatores Franciginorum in plateis Communis ad cantandum,... omnino morari non poſſint, nec debeant, &c.* Forte ii, quos *Chanteurs de Romans*, Franci noſtri vocabant.

¶ FRANCILOGUS, Sermo Gallicus. Vita S. Urſmari to. 2. Aprilis pag. 562. *Infirmitas quæ dicitur gutteria Francilogo.*

¶ FRANCIOSUS, Francicus. Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii p. 361. *Morbo Francioſo laborabat.*

¶ FRANCIPLEGIA. Vide in *Plegius.*

¶ FRANCISARE, *More Francorum ſe habere, vel lingua eorum loqui.* Johan. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Franciſare, Françoier, c'eſt ſoy avoir en parler, en maniere de François.*

FRANCISCA, FRANCISCUS. Papias, Joan. de Janua, & Jacobus de Voragine ſcribunt, *Franciſcas* dici *ſigna quædam inſtar ſecurium, quæ Romæ ante Conſules ferebantur, quæ erant in terrorem, in ſecuritatem, & in honorem.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Franciſca, Une maniere d'enſeigne que l'en ſouloit porter devant les Conſols ou Conſules, comme haches.*] Certe Aimoino lib. 1. c. 12. *Franciſca* eſt ſpatha ſeu machæra, vel etiam bipennis, Gallis propria. Hincmarus in Vita S. Remigii: *Accepit autem Rex Franciſcam ejus, quæ vocatur Bipenna, & projecit in terram.* Iiſdem fere verbis Geſta Reg. Francor. c. 10. *Accepit autem Rex Franciſcam ejus, quod eſt bipennis, & projecit in terram.* Et Flodoardus l. 1. Hiſt. Remenſ. c. 13. *Spretiſque ipſius armis, ejus Franciſcam projecit in terram.* Bipennem appellavit paulo ante, ut & Greg. Tur. l. 2. Hiſt. c. 27. qui Francis ſecurim propriam fuiſſe teſtatur lib. 9. c. 35.

☞ Ejuſmodi ſecurim penes ſe habuit Borellus, quam *Franciſcam* fuiſſe exiſtimat: eam ſic deſcribit in Gloſſar. Gall. Manubrium habet ferreum longitudinis trium circiter pedum, cavum intus, in cujus extremo ſecuricula erat ad nutum mobilis, quæ cuſpide retro munita caſſides & ſcuta perfringere ac perforare poterat quam facillime. Erat præterea in manubrii cavo inſtrumentum quo milites, dum vacarent, annonam ſuam molere poterant. Verum non una fuit horum armorum ſpecies & forma.

FRANCISCUS, Eadem notione. Papias, ex Iſidoro lib. 18. c. 6. *Franciſcæ ſigna ſunt, quæ Hiſpani ab uſu Francorum Franciſcos vocant, quæ ante Conſules ferebantur, quæ Secures dicuntur.* Vide Anaſtaſim Childerici cap. 14.

1. FRANCISCI, Franci, Galli, Φραντζίσκοι, Nicetæ in Iſaacio & Alexio num. 2. & Pachymeri l. 3. c. 8. Utuntur non ſemel Scriptores, Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 64. Hariulfus lib. 1. cap. 15. l. 3. cap. 10. 25. l. 4. c. 32. Dudo de Morib. Norman. paſſim, Nangius in Chr. an. 1182. [Chron. Parmenſe ad an. 1282. apud Murator. tom. 9. col. 802.] &c. *Solidi Franciſci.* Vide *Solidus. Scara Franciſca*, in Annal. Franc. an. 778. *Franciſca lingua*, pro Gallica. Hermoldus Nigellus lib. 1. de Ludovico Pio:

Seu quis Franciſcam mavult ~~reſerare loquelam~~;
Nominis ut poſſit noſcere notitiam.

In Epitaphio Gregorii V. PP. in Æde Vaticana:

Uſus Franciſcæ, vulgari, & voce Latina,
Inſtituit populos eloquio triplici.

Et in Geſtis Conſulum Andegav. c. 6. n. 6. *Franciſce componere*, apud Otfridum in Epiſt. ad Liutbertum Archiep. Mogunt. *Franciſcus habitus*, apud Aimoinum lib. 5. cap. 33. *Syndon Franciſca*, in Charta an. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1275. *Veſtitus patrius, id eſt, Franciſcus*, apud Eginhardum in Vita Caroli M. pag. 102. *Cuſpis*

Franciſcus, *miles Franciſcus*, *Franciſcus mos*, apud laudatum Hermoldum. Lana Gallica Italis dicitur *Franciſca*, teſte Polydoro Virgilio l. 1. Hiſt. Anglic. Quippe veteres Etruſci *Franciſcos* appellabant, quos alii *Francos*. Ita Joan. Villaneus lib. 2. c. 18. & alibi non ſemel.

Hanc vero enuntiationem mutuati videntur populi omnes à Longobardis, aut Sclavis qui gentilitia & appellativa nomina efferebant plerumque in *iſc*, quod potiſſimum ſolenne eſt etiamnum Dalmatis. A Sclavis Anglo-Saxones hauſerunt eum morem, apud quos *Romaniſc* eſt Romanus: *Lundeniſc*, Londonienſis, &c. In veteri Charta apud Perardum in Burgund. pag. 26. & 27. *Saraceniſcus*, *Longobardiſcus*, legitur. Ita *Thraciſcus* apud Capitolinum & Jornandem de Rebus Geticis in Maximino: *Spaniſcus*, non ſemel apud Anaſtaſium: *Hunniſcus*, apud Vegetium lib. 4. Art. veterin. cap. 6. & Monachum Sangall. lib. 2. in Præfat. *Frigiſcus*, apud eumdem Veget. *Teutiſcus*, *Metiſcus*, apud Mon. Sangall. lib. 1. c. 11. *Sclaviſcus*, in Annal. Franc. Fuld. an. 871. *Græciſcus*, apud Gerbertum Epiſt. 153. *Daciſcus*, in Notitia Imper. &c.

2. FRANCISCI, Hæretici quidam quorum mentio fit in Conſtitut. Friderici Imp. contra Patarenos apud Waddingum an. 1154. n. 16.

¶ FRANCISCUS, Menſura frumentaria. Charta an. 1143. apud Baluz. Hiſtor. Tutel. col. 475. *In unoquoque ipſorum manſorum quatuor denarios, & unum gallum, & unum Franciſcum frumenti, & quatuor ſextarios de civada.* Vide alia notione in *Franciſca*.

FRANCITAS. Surita lib. 1. Indic. Arag. æra 882. *Carolus Calvus Francorum Rex Barcinonenſibus, ſive Hiſpani, ſive Gothi eſſent, immunitatem libertatemque elargitur, qua Franci uti aſſueverant, permittitque, ut Gothicis legibus jura inter ſe foraque conſtituant. Immunitas ea à Francis in Hiſpania Frankitas dicta. Francorum enim nationem Germanicam Germanis reliquis & Friſiis commodiore immunitatis conditione antetulerat.* Idem æra 1148. *Ut oppidum coleretur habitareturque, civibus Frankitatis, id eſt, ingenuitatis ornamenta ab Imperatore præſtantur.*

FRANQUITAS, Idem quod *Franchiſia*, *Salvitas*, *Libertas*, *Salvatio*, *Salvamentum*, *&c.* Locus ſcilicet, cujus incolæ jure gaudent immunitatis, cujus tamen ratione præſtatio dominis fiebat. Hiſtoria Abbatiæ Condomenſis pag. 457. *In iſto Cœnobio Sanctimonialis effecta dedit quandam Franquitatem Darſimam, &c.* Pag. 486. & 488. *Francdad* idem ſonat, ubi forte *Francitad* legendum. Vide Foros Regni Aragon. f. 129. *Libertas*, *Salvitas*, [& *Francdad* ſuo loco.]

Neſcio, an alia notione hanc vocem uſurpent Fori Bigorrenſes art. 36. *Francitatem coopertam nemo emat, vel diſcooperire faciat, ut poſtea poſſit emere: quod ſi fecerit, ſervitium Comiti, ſicut quilibet, perſolvat, aut dimittat.*

¶ FRANQUITAS, Immunitas à quolibet ſervitio & cenſu. Charta Berengarii Comit. Barcinon. ann. 1025. in Append. ad Marcam Hiſp. col. 1038. *Fecimus omnibus ſupraſcriptis & ipſis qui poſt vos futuri erunt habitatores prædictorum locorum, ſcilicet qui jurejurando nobis fidelitatem & adjutorium firmaveritis & firmaverint, hanc noſtræ munificentiæ retributionem, ut abinceps quidem omnes Franquitates aliaque veſtra omnia quæ hodie franca habetis ſive habebitis, cum omnipotentis Dei juvamine & noſtra confirmatione ſine ullius inquietudine teneatis atque poſſideatis; ita ut nullus noſtrorum . . . franca veſtra omnia prædicta, ſive illa quæ pertinent ad Franquitatem prædictæ villæ . . . pertentet auferre, aut in quocumque divellere ſive corrumpere. Paſcuata quoque & ligna & aquas & converſiones aquarum, fontes, & exitus atque egreſſus ſpatia quæ ad vocem prædictarum Franquitatum pertinent, libere habeatis, & pro iis ullum ſervitium cenſus nobis aut alicui homini minime faciatis.* Acta B. Raymundi Lulli to. 5. Junii pag. 651. *Ex alio Inſtrumento liquet, præfatum Infantem Jacobum . . . confirmaſſe & juraſſe omnia privilegia, Franquitates, cavallerias, donationes & conceſſiones habitatoribus Majoricarum datas.*

FRANCLAND. Vide *Franchilanus*.

¶ FRANCOLENSIS, Idem qui *Franchilanus*, ſeu libere tenens. Liber niger Scaccarii p. 77. *Super dominium eccleſiæ ſunt feoda trium militum & dimidii, cum tenura Francolenſium in villa Cernell.*

¶ FRANCUM MESUM, Agri portio quæ à liberæ conditionis hominibus colitur, vel quæ ſervilibus obnoxia non eſt. Charta Officialis Pariſ. an. 1242. ex Tabul. Sangerm. *Recognoverunt coram nobis ſe vendidiſſe, . . . duo arpenta terræ arabilis ſita in uno tenenti quæ dicebant ſe habere . . . in cenſiva dictorum Abbatis & Conventus, onerata in duobus denariis Pariſ. annuatim de Franco meſo tantummodo, ut dicebant.* Vide *Manſus*.

FRANCUM PLEGIUM. Vide *Plegius*.

FRANC-VINUM, ſeu *Francum vinum*, quaſi *Franc vin*. Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1253. apud Perardum pag. 476. *Bannum trullorum, furnorum, vinorum, nemorum, vindemiarum, Franc-vinis, mercatus, &c.* [Vide in *Franci* 1.]

¶ FRANCUS. Vide *Franci* 1.

¶ FRANCUS-RESPECTUS, Habere tenementum in *Franco-reſpectu*, eſt tenere ſeu poſſidere agrum ab omni cenſu ſive præſtatione annua liberum & immunem. Chartular. SS. Trinitatis Cadom. fol. 29. *Eduardus tenet 2. virgas & dat inde 7. ſol. per annum, & alias 2. virgas in Franco reſpectu.* Vide *Reſpectus*.

FRANGERE. Vide in *Juramentum*.

¶ FRANGIA, Vox Italica, Gall. *Frange*, Fimbria. Occurrit in Tranſlatione S. Antonini, Maii to. 1. p. 768. & Inventario Eccl. Anicienſis an. 1444.

¶ FRANGIATUS. Vide *Fragiatus*.

¶ FRANQUESIA. Vide *Francheſia* 2. 3. 4.

FRANQUILLINUS, Avis ſpecies, de qua Fridericus II. lib. 1. de Venat. cap. 9.

¶ FRANQUITAS. Vide *Francitas*.

¶ FRANTZCHI. Bernhardus *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. p. 165. *Sunt . . . in Hieroſolymis quidam orthodoxe fidei devoti profeſſores, viri religioſi, qui à ceteris nationibus ibidem, ut ſunt, Latini, à Sarracenis vero Frantzchi, (ſunt equidem filii & fratres S. Franciſci) à nobis autem Fratres Minores . . . appellantur.*

¶ FRANZERE, pro Frangere. Vide *Mollegium*.

¶ FRAPATURA, f. pro *Fractatura*, *Frectatura*, vel *Frictatura*. Litteræ Caroli V. Fr. Reg. an. 1367. de Forma veſtium: *Item, quod nulla ipſarum* (mulierum) *audeat portare aliquam Frapaturam in ſuis capuciis, vechis vel caragiis capuciorum, aut manicis veſtium ſuarum, aut in pannis profundis veſtium ſuarum, vel aliis partibus ipſarum veſtium.* Vide *Frecta*.

¶ FRARAGIUM, FRARESCHIA, FRARIRSIA. Vide *Fraternitas* 6.

¶ FRASCA, FRASCHA, Italis, Folium, ramuſculus arboris, virgultorum faſciculus, Gall. *Feuillée*, *faſcine*. Chron. Parmenſe apud Murator. tom. 9. col. 766. *Carrocium Bononienſium captum fuit & ſtra-*

bucatum, & projectum fuit in quodam foſſato & coopertum de Fraſchis. Chron. Domin. de Gravina apud eumdem tom. 12. col. 674. *Fecerunt etiam Capitanii ipſi.... ligna plurima ſeu Fraſcas incidere, & cum eis & ex eis foſſatis adhæreant & foſſatos faciant onerare.* Hinc

FRASCARIUM, Locus arbuſtis conſitus: eſt enim *Fraſca* Italis folium, vel ramuſculus arboris: unde *fraſcati*, pro faſcibus ramorum. Hinc etiam *Fraſcheggiare* noſtri *Faire Fraſque*, pro illudere, metaphora ducta ab his, qui ramuſculis aut bacillis aliis illudunt. Hiſpani pariter *Fraſcas*, ramos ſiccos vocant. Charta an. 1003. apud Ughellum tom. 2. pag. 137. *Id eſt, terra arabili vineata cum Fraſcario ſuper ſe habente.* Occurrit præterea in alia Grimoaldi Archiep. Piſani to. 3. pag. 404. & alia to. 4. pag. 1283. in Chronico Benev. S. Sophiæ p. 665. &c. Vide Oct. Ferrarium in Originibus Italicis.

¶ FRASCATA, Idem quod *Fraſcarium.* Rolandinus Patav. lib. 6. de Geſtis in Marchia Tarviſina cap. 18. *Stabat ſub Fraſcata ſive laubia quadam, quæ erat prope ad domum pontis Altinati, ubi quotidie cum multis militibus & burgenſibus morabatur.*

FRASCETUS. Rafanus de Careſinis in Chron. MSS. an. 1379. *Navigantibus nobis abſque ſtrepitu & cum ordine magno, impoſito etiam Comitis ut ſibloti ſive Fraſceti ſilerent.* [*Falſceti*, apud Murator. tom. 12. col. 450.] Id eſt, qui fiſtula canunt, noſtris *ſifflets.*

¶ FRASCHA. Vide *Fraſca.*

FRASENUM, [vel FRAZENUM, f. Ramuſculus, ab Italo *Fraſca*, quod idem eſt. Nota vero ratio inveſtiendi per *ramum.* Vide *Inveſtitura.*] Vetus Inſtrumentum an. 1143. apud Georgium Pilonum in Hiſt. Bellunenſi pag. 76. v°. *Eodem die miſit D. Decanum prædictæ Eccleſiæ in tenutam, per Frazenum unum.*

¶ FRASINGIA. Vide *Friſcinga.*

¶ FRASITTO. Pactus Leg. Salicæ tit. 32. §. 13. *Si quis naſum alteri excuſſerit, malb. Fraſitto*, MDCCC. *denar. qui faciunt ſol.* XLV. *culpabilis judicetur.* Ubi Eccardus legendum ſuſpicatur *Fraſicto*, quod proprie partem faciei prominentiorem notat, à *Fra, vor*, Ante, & *Sichte, geſichte*, Facies. Sed cum inſolens ſit apud veteres hæc locutio, pro *Fraſitto* legendum potius cenſet *Naſicte*, vel diſtinctius *Naſe ſicto* vel *ſichte*, quo verba *Naſum excuſſerit* redduntur. *Naſnitto* emendandum putat Schilterus ex *Nas* & *Snitt*, *Sneiden*, Naſi abſciſſio.

¶ FRASIUM, Expenſum, ut videtur, Gall. *Frais, coût.* Statuta Reipubl. Genuenſ. lib. 5. cap. 7. *De deductione facienda in reſtitutione dotium. Quotieſcumque dos veniet reſtituenda, is per quem fieri debebit reſtitutio, poſſit ex ſumma dotium pro Fraſiis in ſe, ut infra, videlicet, &c. Si vero nunquam fuiſſet ſecuta tranſductio ſeu cohabitatio uxoris in domo mariti, vel mariti in domo uxoris, non poſſit aliquid retineri pro Fraſiis.*

¶ FRASSA, f. Meſenterium vitulinum, quod Gallice dicimus *Fraiſe de veau.* Liber Anniverſ. & cenſuum Monaſterii Sangerman. fol. 77. *Cum una droitura, quæ valet anno quolibet unum ſextarium ordei, unum caponem & unam Fraſſam.*

¶ FRASSELLUS, Currus ſpecies, ni fallor. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1331. pro Monachis Bonæ-vallis: *Licet eſſent & fuiſſent per tempus ſufficiens in poſſeſſione & ſaiſina.... recipiendi in pratis Bonæ-vallis mareſchaucies in quadregiis & Fraſſellis uſque ad feſtum B. Johannis.* Vide in *Friſcinga.*

FRASSETUM, in Inquiſit. apud Lanc. in Comitatu Cornubiæ coram Juſtitiario Aud. ann. 6. Edw. I. ſignificat *à wood*, ſeu *groundthatis woodie.* Ita Edw. Cokus ad Littleton. ſect. 1.

¶ FRASSINUS, Fraxinus, ſpecies arboris, Gall. *Frêne.* Vide locum in *Jugo.*

¶ FRATALEA, ut *Fratalia*, in Regiminibus Paduæ ad annum 1319.

FRATALIA, Confraternitas, ex Ital. *Frataria*, in Chronico Paduano an. 1393. poſt Rollandinum, ſemel ac iterum. [Adde Regimina Paduæ apud Murator. to. 8. col. 385. *Et anno præſenti* (1293.) *quælibet Fratalia Paduani Communis fecit ſuum confalonem ſingulariter, in quo erat picta armatura Communantiæ Paduæ & cujuſlibet Fratalia.* Quod ſæpius ibidem recurrit.]

¶ FRATEA, In malam partem accipitur, nimirum pro ſocietate Conjuratorum. Litteræ Willelmi Abrincenſis Epiſc. an. 1227. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 943. *Omnes illos, qui ut præmiſſum eſt, conjuratores, colligatores, conſpiratores, fautores, ſeu Frateas, interpoſitis juramentis, litteris, ſive cartis, ſeu aliis promiſſionibus compoſuerunt.... excommunicamus.*

¶ FRATELEA, ut *Fratalia.* Regimina Paduæ ad an. 1321. col. 463. *Et in vigilia S. Luciæ natus eſt ei filius vocatus Milion, & baptizatus in Eccleſia S. Martini, & Gaſtaldiones Fratelearum tenuerunt illum ad baptiſma.* Acta S. Antonii de Padua tom. 2. Junii pag. 703. *Dominus Epiſcopus & omnes Eccleſiaſtici cum poteſtate & ſua curia, & Frateleæ populi, accederent ad Eccleſiam S. Antonii.*

¶ FRATELLUM, *à Frango, Stillicidium ſtercoris, ut ſterquilinium; unde Fratere, Sordere, diſplicere vel tergere.* Johan de Janua. Vide *Fracelli* & *Fritellum.*

¶ FRATER, Nomen conſanguinitatis vel propinquitatis, ſive carnalis ſive ſpiritualis. Hinc

FRATRES, invicem ſe appellabant Chriſtiani, *quod unius Dei parentis homines, quod conſortes ejuſdem fidei, & ſpei cohæredes*, ut ait Minutius, fraterno inter ſe more viverent: quod *& unum patrem Deum agnoſcerent*, ut Tertullianus in Apologetico: quod eſſent *cum omnibus, quos ſol videt, germanitatis neceſſitudine copulati*, ut Arnobius lib. 4. adverſus Gentes: quod denique *omnes homines pro fratribus diligerent*, ut Lactantius lib. 5. cap. 10. S. Hieronymus adverſus Helvidium cap. 8. ait in divinis Scripturis *Fratres* dici, *natura, gente, cognatione, affectu*: *affectu* quidem *Fratres* appellari, &c. *qui in duo ſcinditur, in ſpirituale & in commune. In ſpirituale, quia omnes Chriſtiani Fratres vocamur, &c.* Neque porro licebat Chriſtianis Gentiles fratrum appellatione donare. Vide Nomocanonem editum à Joan. Bapt. Cotelerio cap. 452. Sed & Imperatores, qui una Imperium adminiſtrabant, ut eſt apud Lactantium lib. de Mortibus Perſecutor. num. 20.

FRATRES ſe invicem appellabant Reges. Vide Notas noſtras ad Alexiadem.

FRATRES, Rectores Provinciarum & Comites appellabant Imperatores. Senator lib. 6. in Formula Rectoris Provinciæ: *Additur, quod à Principe Frater vocaris, ut nobilitate pretioſi nominis à vilitate criminum tollereris.* Hinc formula: *Frater amantiſſime*, de qua Briſſonius lib. 3. Formul. p. 353.

☞ Eodem honoris titulo donati Barones à Ludovico VII. Reg. Franc. in Conventione inter ipſum & Henricum Reg. Angl. apud Ducheſn. tom. 4. pag. 434. *Ego Ludovicus Rex Francorum, elegi tres Epiſcopos, Claremontenſem, Nivernenſem, Trecenſem: & tres Barones, Comitem Theobaldum & Comitem Robertum & Petrum de Cartenci Fratres meos.*

Fratres, Epiſcopos omnes vulgo compellant Summi Pontifices, ut Epiſcopi viciſſim ſummos Pontifices: quod obtinuiſſe etiam poſt an. 1400. obſervat vir doctiſſimus Joan. Launoius in Hiſt. Regii Navarræ Collegii Pariſ. pag. 540. Sed deceptum volunt quidam eruditi, penes quos eſt liber MS. ex quo id hauſerat, itaque compellari Epiſcopum ab Epiſcopo, non vero ſummum Pontificem.

¶ Fratres, nude, Cardinales vocantur in Fragm. Vitæ S. Bernardi ſæc. 4. Bened. part. 2. p. 562. *Quid Apoſtolicus mandaverit, quidve Fratres velint; quid Rex, quid Principes poſtulent, quid populus exoptat, multis ediſſerunt.*

Fratres, dicti Monachi univerſim, id nominis à primis Chriſtianis mutuati, uti ad Cinnamum docuimus p. 433. Etiam Militares Ordines. Ita

Fratres de Palmis, apud Ordericum Vitalem lib. 13. *Tunc Rotro Comes Moritoniæ cum Francis, & Epiſcopus Cæſar-Auguſtanus, cum Fratribus de Palmis, &c.* De his fratribus vide Marcam in Hiſtor. Beneharn. lib. 5. cap. 21.

Fratres S. Sepulcri, to. 8. Spicileg. p. 368. 381. [in Chron. S. Bertini apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 596.] &

Fraternitas S. Jacobi, Compoſtellenſis, apud Sanutum lib. 3. part. 11. cap. 13. [*Fratres S. Jacobi de Spata*, in Chron. S. Bertini apud Martenium loco mox laudato.] *Frairies*, ipſæ fraternitates Militares, dictæ in Aſſiſiis Hieroſol. part. 2. cap. 21.

Frater Adveniens, Monachus hoſpes, advena, alterius Monaſterii. Eckeardus Junior de Caſib. S. Galli cap. 1. *Et locum hoſpitis in refectorio haberet dum viveret, ... ut manſione ibi parata, crebro velut Frater Adveniens Abbati non eſſet oneroſus, neque familiæ incommodus.*

Frater in Baptismate. Ægidius de Roia an. 1294. *Quem venientem detinuit aliquandiu tanquam captivum, poſtea dimiſit eum, & filiam ejus retinuit,* (leg. *tenuit*) *factuſque eſt ejus Frater in Baptiſmate, eamque reginæ ſuæ aſſociavit, ut eſſet in ejus obſequio*, id eſt, filiam ejus de fonte baptiſmatis excepit. Sed videtur legendum *pater*.

Fratres Barbati. Vide *Barbatus* 1.

¶ Fratres Barrati. Vide *Barrati Fratres*.

¶ Fratres Bubulci, Converſi Ordinis Ciſterc. qui boves curabant & ad arandum ducebant. Regula Converſorum Ordin. Ciſterc. cap. 10. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1650. *A feſto autem S. Martini uſque ad Purificationem totum illud ſpatium in frugibus excutiendis impendunt Fratres Bubulci.*

Fratres Clientes, Gall. *Freres ſervans*. Ita dicti apud Hoſpitalarios & Templarios, Milites inferioris ordinis, qui nobiles non ſunt. Epiſt. Fulcherii Magiſtri Templi in Geſtis Dei pag. 1182. *Ceciderunt in ore gladii 60. Milites fortiſſimi, præter Fratres Clientes & Turcopolos.*

Fratres Conjurati, Adjurati, qui ſacramento ſibi invicem dato *fraternitatem* ineunt: *Fratres Adjurati*, apud Simeonem Dunelmenſem pag. 81. *Conjurati Fratres*, apud eumdem Dunelmenſem pag. 190. 203. Hovedenum pag. 445. Adamum Bremenſem cap. 159. qui *Conjurati Sodales* dicuntur eidem c. 247. Joannes VIII. PP. Epiſt. 207. *Dum Dei proximique dilectione ſollicitus doles Capuanos, nobiles ſcilicet viros, Fraterno Fœdere per jusjurandum inter eos habito, nequiter corrupto, ad veram diſcordiam & inimicitiam perveniſſe.* Vide Diſſertat. 21. ad Joinvillam.

Fratres Conjurati præterea dicebantur ad reipublicæ tuitionem ſacramento mutuo adſtricti Regum ſubditi: quomodo *Jurati* nude vocabantur oppidani, qui una eademque lege vivebant. Leges Willelmi Nothi c. 59. *Præcipimus, ut omnes liberi homines totius regni ſint Fratres Conjurati ad monarchiam noſtram & regnum noſtrum contra inimicos pro poſſe ſuo defendendum, &c.* Adde Leges Edw. c. 35. [Kennetus Antiquit. Ambroſden. in Gloſſ. v. *Sworn-Brothers. Robertus de Oleio & Rogerus de Iverio Fratres Jurati & per fidem & ſacramentum confœderati venerunt ad conqueſtum Angliæ.*] Præclare in hanc ſententiam Simplicius in Epictetum p. 65. Εἰ γὰρ κοινὴ μήτηρ ἡ πόλις, μητρὶς οὖσα καὶ πατρὶς, δῆλον ὅτι κατὰ τοῦτο ἀδελφοί πως εἰσὶν οἱ πολῖται.

Fratres Conscripti, Laïci, atque adeo alii in album Fratrum ſeu Monachorum relati, ſeu potius eorum fraternitate donati; ut olim *Milites conſcripti* dicti, *qui in tabulas conferebantur ab eis, qui eos ducturi erant*, ut eſt apud Iſidorum lib. 9. cap. 3. vel ut Senatores, *Patres Conſcripti* appellati, quod *eorum nomina in tabulas aureas contuliſſet* Romulus, ait idem Iſidorus cap. ſeq. Eckeardus Junior de Caſib. S. Galli cap. 1. *Petiit tandem Salomon Junior bene educatus, ut Frater Conſcriptus nobis fieri mereretur.* Infra: *Nos in fraternitatem interdum & laïcos recepimus, quibus tamen in laïco habitu nequaquam in clauſtro abutimur.* Eodem cap. *Convivia fratribus ... facere conſuevit. Solebant id ipſum ante etiam quidam alii Fratres Conſcripti noſtratibus caritatis ſignum exhibere.* Ibid. de Auguſtenſi Epiſcopo: *Me & meos decet ad proximum S. Galli diem viros Dei viſitem, frater illorum Conſcriptus fiam, & quantum mihi copia eſt, caritatem illorum regratier.* Idem, de Conrado Imp. *Rex veſperum & noctem cum egiſſet hilariter, diluculo conventum fratrum petens, omnium votis faventibus fit Frater Conſcriptus.* Cap. 5. de Canonico Conſtantiæ: *Nam Frater Conſcriptus vocis pulcherrimæ gratiam habebat.* Cap. 9. *Ad recipiendum enim Epiſcopum cum Evangelio, etiam ſi Frater Conſcriptus non fuerit, æquum eſſe, ut pariter occurrant omnes, concordant.* Cap. 11. *Abbas intulit, immo ut Fratres Conſcripti ſitis volo, quia alia vobis dona dare non habemus. Lætis ob hoc omnibus itur in Eccleſiam: recepti manibus Abbatis, ſinguli in libro vitæ ſcribuntur.* Adde Chronicon Conſtantienſe pag. 635. Eo nomine clauſtrum ingrediendi iis jus erat. Ibidem: *Mittit Abbas Kebonem, qui Epiſcopus, & Fratres Conſcripti clauſtrum intrare utique ſuum non dedignaretur. Veniunt omnes, & ſocietati fraternæ participiandum ſore gaudio gaudent*, cum laïcis interdictum eſſet. Idem cap. 16. *Clauſtrum autem S. Galli... ab antiqua patrum memoria tantæ venerationis eſt habitum, ut nemini vel potentiſſimorum ſæculi Canonicorum ſeu laicorum introitus, vel etiam introſpectus ejus licuerit.* Præallatis adde Chartam Simonis Ducis Lotharing. an. 1176. *Quapropter ut ego ſim de cætero Frater Conſcriptus & particeps omnium beneficiorum Belliprati, habeamque in vita & in morte, quantum unus de filiis iſtius Eccleſiæ profeſſis, &c.* Huc etiam ſpectant, quæ habet Fauſtus in Vita S. Mauri Abbat. *Tunc beatum Maurum petiit* (Theodebertus Rex) *ut Fratres eum recipere dignarentur in ſocietatem, & nomen ejus inter ſua ſcribere nomina.* Et Beda in Præfat. ad Vitam S. Cuthberti: *Sed & me defuncto pro redemptione animæ meæ, quaſi pro familiaris & vernaculi veſtri, orare & Miſſas facere, & nomen meum inter veſtra ſcribere dignemini. Nam & tu, ſanctiſſime Antiſtes, hoc te mihi promiſiſſe jam retines, in cujus etiam teſtimonium futuræ Conſcriptionis, religioſo

gioſo Fratri veſtro Gutfrido Manſionario præcepiſti, ut in albo veſtræ ſanctæ Congregationis meum nunc quoque nomen apponeret. [Apud Felibianum Hiſt. Sandionyſ. pag. iv. legitur Charta anni 627. qua *Theodetrudis ſive Theodila* propter donationes Monaſterio factas poſtulat ut *nomen ſuum in libro vitæ conſcribatur*, unde patet hujuſce ritus antiquitas.] Traditiones Fuldenſes lib. 3. cap. 36. *Et in præfatis locis nomina patrum & matrum Fratrumque noſtrorum in fraternitate volumus annotari.* Tabularium Eccl. S.Laudi an. 1116. *Eo videlicet tenore, ut Sanctimoniales Fontis Ebraldi Canonicos S. Laudi tam præſentes, quam futuros in ſuo Martyrologio fraternaliter ſcribant.* Vide Hiſt. Monaſterii S. Nicolai Andegav. p. 59. *Orationibus inveſtiri*, in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS cap. 33. *Si aliquis orationibus noſtris petierit commendari, finitis clamoribus adducatur, & de ipſis orationibus per librum inveſtiatur. Si Epiſcopus, vel Abbas, vel Religioſus aliquis de orationibus noſtris inveſtitur, poſtquam inveſtitus fuerit, debet Abbas ab eo humiliter quærere, ut ipſe ſimiliter de orationibus ipſum & Conventum inveſtiat, & partem beneficii ſui fratribus concedat. Quando Abbas aliquem de orationibus inveſtit, debent Fratres aſſurgere. Si Rex, vel Epiſcopus, vel Abbas in Capitulum adducitur, Fratres aſſurgentes omnes ei inclinent, cum ante eos tranſierit.* LiberUſuum Ordin. Ciſtercienſis c. 70. de Epiſcopo: *Quod ſi ſocietatem quæſierit, aſſurgentibus omnibus, concedatur ei per librum*, in quo ſcilicet nomen ejus ſcribitur. Vide *Inveſtitura.*

¶ Fratres interdum nude vocantur qui in ejuſmodi *Fraternitatem* ſeu participationem orationum aliorumque bonorum ſpiritualium ſive Monachorum ſive aliarum Eccleſiarum etiam Cathedralium, admiſſi erant, ſive Laïci, ſive Eccleſiaſtici. Vetus Martyrolog. Eccl. Cathedr. Aquenſis: *Eodem die* (2. Non. Jan.) *Raymundus Frater noſter obiit. Ipſo die obiit Guillelmi Martini Frater noſter & Vicarius Eccleſiæ de Rians, qui reliquit.* Vide *Fraternitas* 5.

¶ Fratres de Domo Communi. Vide *Fratres de Spiritu Sancto.*

Frater in Christo, Idem qui *Frater Spiritualis*, de quo mox, qui in fraternitatem & ſocietatem monachicam admiſſus eſt. Ordericus lib. 6. p. 627. *Hic ſocietatem Uticenſium expetiit, & Frater in Chriſto factus fraternitatem optime ſervavit.* Vide *His emne Criſten.* Alia videtur *Fraternitas in Chriſto*, apud Ditmarum lib. 6. pag. 67. *Poſt hæc collecto exercitu pagum, qui Morezni dicitur, juxta Magdaburg jacentem, populatur, & Fraternitatem, quam in Chriſto cum Parthenopolitanis prius conjunxerat, hoſtili aſperitate diſrupit.* Vide *Fratres Spirituales.*

¶ Fratres Conversi. Vide *Converſi.*

¶ Fratres de Rosea Cruce, Ineunte ſeculo xvii. in Germania nati medicinam gratis exercebant; cum vero alchimiæ animum applicuiſſent in multa abiere deliramenta; unde Mechliniæ velut *perniciosiſſima magorum ſocietas* damnati fuerunt: horum tamen extitere quidam non ignobiles patroni. Videſis Naudeum in Inſtruct. de Fratribus de Roſea Cruce c. 4. & Geraſſum in Doctr. Curioſ. lib. 1. c. 15.

¶ Fratres Crucis. Vide in *Crux.*

¶ Fratres de Ense. Horum fit mentio in Computo generali redituum Regis Franc. ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feudorum to. 2. p. 170. *Fratres de Enſe pro decima* xxx. *l. & dim.* Vide Hofman. v. *Enſiferi.*

Fratres Exteriores, Monachi laïci. Acta Murenſis Monaſt. p. 36. *Quia autem hic ſunt Fratres, qui vocantur Exteriores, de cella S. Blaſii, huc venit, ubi primum talis vita laïcorum oriri cœpit.* Et pag. 17. *Eo etiam tempore miſit huc Exteriores Fratres cum ſororibus de qua conſuetudine etiam adhuc aſſunt.* Pag. 49. *Et duos diurnales, quos cum dedit Otto Comes, conſtituit ad lumen in dormitorio Exteriorum Fratrum.* Paſſio S. Thyemonis Archiepiſcopi Juvanenſis: *Quidam Religioſus ex illis, qui apud Canonicos & Monachos Exteriores Fratres in cappa vocantur, cujus ſcema ordinis & habitus is etiam Noricæ regioni omnium primus intuliſſe narratur.* Neſcio an iidem ſint, quos Eccleſia Græcanica μοναχοὺς, vel ἀδελφὲς ἐξωμονίτας vocat, ad diſcrimen ἐσωμονιτῶν, de quibus Novella Alexii Comneni apud Balſamonem ad VII. Synodum c. 19. & Joannes Antiochenus Patriarch. opuſc. de Chariſticariis num. 14. pag. 183. qui quidem κοσμικοὺς fuiſſe innuit, id eſt, ſæculares, ſcribens in Monaſteriis, quæ à laïcis tenebantur totidem fere eſſe κοσμικοὺς ἀδελφοὺς ἐσωμονίτας & ἐξωμονίτας.

Fratres Externi, Monachi aliorum Monaſteriorum, vel Clerici & Canonici, quibus orationum & ſuffragiorum ſocietas conceſſa eſt, apud Udalricum lib. 3. Conſuet. Cluniac. cap. 33.

Fratres Gaudentes, appellati in Italia Fratres ordinis Militiæ S. Mariæ Virginis. quorum Ordo inſtitutus primum fuit ab aliquot nobilibus Bononienſibus ſub an. 1261. quibuſque regulam præſcripſit Urbanus IV. PP. quam in Indice to. 1. Hiſt. Bononienſis deſcripſit Cherubinus Ghirardaccus, qui plura de iis etiam habet lib. 7. ad eumdem annum, ubi præterea obſervat *Fratres Gaudentes* appellatos, quod una cum uxoribus & filiis ſinguli fere in ædibus ſuis privatim manerent. De iis etiam agunt Ammiratus lib. 2. Hiſt. Florent. ſub ann. 1266. [Chron. Parmenſe ad an. 1272. apud Murator. to. 9. col. 786.] ut & Landinus & Velutellus ad hæc Dantis in inferno cant. 23.

Frati gaudenti fummo, è Bologneſi,
Io, Catalano, & coſtui Loderingo.

Neque alii ſunt, de quibus Marſilius Patavinus in Defenſore pacis part. 2. cap. 8. *Neque adhuc his clauſi limitibus, laïcos quoſdam, quos in Italia Fratres Gaudentes, alibi vero Beginos appellant, &c.* Vide præterea Nicolaum Uptonum lib. 1. de Militari officio cap. 3.

Ita etiam quidam appellati ex Minoritis, qui plus juſto licentius vivebant. Wiguleus Hondius in Metropoli Saliſburgenſi to. 2. pag. 348. *Fuere autem hæc Franciſcanorum Monaſteria olim arctiori regulæ non aſtricta, Gaudentes vocant, qui etiam bona propria, cenſus & redditus habebant.*

¶ Fratres de Gilda, Qui aliqua fraternitate & ſodalitio inter ſe conjunguntur: *Gilda* enim idem ſonat ac fraternitas, ſodalitium. Charta Wenceſlai Ducis Brabantiæ an. 1378. apud Miræum to. 2. p. 1026. & 1027. *Et bonos noſtros homines de tribubus Fratrum de Gilda & opificum, qui in prædicto noſtro oppido remanſerant... Et hi prædicti receptores annue eligentur & conſtituentur in hunc modum: ſcilicet quod communes Fratres de Gilda oppidi qui in dies Gilda coïuntur, nec ſunt de patriciatu Lovanienſi, ſemper eligent prædictos receptores ex Fratribus de Gilda cum pluralitate votorum, illorum qui præſentes erunt dum aliæ fient electiones.* Vide *Gildum.*

¶ Fratres Humiliati. Vide *Humiliati.*

¶ Fratres Indivisi dici videntur qui ſimul

cohabitant, inter quos hæreditas paterna nondum eſt diviſa. Capitul. Ludov. II. an. 867. tit. 4. §. 1. *De Fratribus Indiviſis.... volumus ut ſi duo fuerint, ambo pergant* (in hoſte.) *Si tres fuerint, unus qui inutilior apparuerit, remaneat; ceteri pergant.*

¶ Fratres Jurati. Vide *Fratres Conjurati.*

¶ Fratres Kalendarii, Nomen à Kalendis ſortiti quod modum ordinemque feſtorum, quæ ſingulis menſibus celebranda forent, quæ anniverſaria recolenda, quæ eleemoſynæ diſtribuendæ, quæ jejunia ſervanda 1ª cujuſlibet menſis die indicarent. Horum mentio occurrit in Charta fundationis Monaſterii Ottenbergenſis Ord. Ciſtern. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1219. *Hinc eſt quod cum Eccleſia in Ottbergen collecta ex eleemoſynis Fratrum Kalendariorum diverſis arctaretur erroribus... Corbeienſis Eccleſia... communicato conſilio Fratrum Kalendariorum... illi loco ſalubriter providere diſponebat.* Conſule Paullinum in Chron. Monaſt. Ottenbergenſis initio.

Fratres Maturi, vel ætate provectiores, vel morum probitate cæteris præcellentes. Adalardus in Statutis antiquis Monaſterii Corbeienſis l. 1. c. 3. *Si neceſſe fuerit, deputetur ei talis Frater Maturus, de cujus conſcientia omnes ſecuri ſint.* His Fratribus *Maturis* opponuntur *Juniores, aut minus ſapientes vel conſtantes*, cap. ſeq Petrus Cluniac. lib. 1. de Miracul. cap 8. *Coætaneorum quippe laſciviam innato pudore abhorrens, Maturis Clericis ſive Monachis adhærebat.* Adde ejuſdem Statuta Cluniac. cap. 69. & Uſus antiquos Ciſtercienſis Ordin. c. 81. Vitæ Abbatum S Albani pag. 87. *Maturi & diſcreti Fratres.* Apud Latinos *Matura ætas* dicitur inter juvenilem, quæ adhuc acerba eſt, & ſenectutem quæ jam σήπεται. Contra *immaturus*, qui juveniliter agit Ditmarus lib. ult. *Ekkiardus juvenis, ac ideo Immaturus.*

¶ Fratres de Mercede, Gall. *Freres de la Mercy*, ſic appellati ob eorùm miſericordiam in redimendis captivis. Concilium Palentinum ann. 1388. to. 3. Conc. Hiſpan. p. 623. *Quæ quidem tertia pars redemptioni prædictæ applicata, per Fratres de Mercede & de Trinitate Ordinum exigatur & levetur.*

¶ Fratres Minores. Vide *Minores.*

¶ Fratres de Monte-Frigido. Statuta Ord. Ciſterc. an. 1215. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1317. *Petitio Fratrum de Monte-Frigido, ut incorporentur ſub magiſterio Calatravæ & cuſtodia Abbatis Morimundenſis admittitur.*

¶ Fratres de Monte-Rubeo, A loco ubi habitabant denominati, unde Pariſios ſubinde tranſlati in Alborum Mantellorum Monaſterium introducti ſunt. Hi Ordinis erant S. Guillelmi, de quibus mentio fit in Teſtamento Theobaldi de Marliaco an. 1286. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1223.

¶ Fratres Pastores, Converſi Ordinis Ciſterc. quibus ovium cura demandata erat. Regula Converſorum Ord. Ciſterc. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1650. *Fratres Paſtores ovium mane exeuntes à grangiis tempore quo non jejunant, accipiunt ſinguli panem in pera ſua, & vadunt in paſcua ducentes oves.*

Frater Patruelis, Gr. ἐξάδελφος, qui noſtris *Couſin germain.* Conſtantius Imp. apud Ammianum lib. 15. de Juliano, quem Ceſarem deſignavit: *Julianum hunc Fratrem meum Patruelem, &c.* Uterque enim filii fuere duorum fratrum Conſtantini & Conſtantii Nobiliſſimi.

¶ Fratres de Poenitentia Jesu Christi. Vide *Fratres de Saccis*, & in *Pœnitentes*

¶ Fratres Pontis ſub finem ſecundæ ſtirpis Regum Franc. ad hoc potiſſimum inſtituti, ut viatoribus tutelam, hoſpitium, aliaque neceſſaria præſtarent. Fratres Pontis dicti quod pontes conſtruerent uti facilius & tutius fluvios tranſire poſſent viatores. Sic Avenionenſem pontem præſidente & architecto S. Benezeto exſtruxere ut fuſius docetur in ejuſdem Sancti Hiſtoria Aquis edita an. 1707. in 16. Horum *Hoſpitalariorum Pontificum*, ſeu Factorum Pontium (ſic aliquando vocantur) *habitus* erat *veſtis alba cum ſigno pontis & crucis de panno ſupra pectus*, ut loquitur Charta an. 1471. pro Hoſpitali Pontis S. Spiritus, ex Schedis D. *Lancelot.*

¶ Fratres Prædicatores. Vide *Prædicator.*

Fratres Pyes. Thomas Walſingham. pag. 124. *In quodam cœmeterio, quod fuerat quondam Fratrum, quos* Freres Pyes *veteres appellabant*, qui ſcilicet partim albo, partim nigro habitu utebantur. Ut porro *Picas* noſtri *Agaches*, Occitani *Agaſſo* dicunt, ita ejuſmodi nomenclatura hoſce Monachos vocabant. Chronicon Franciæ vernaculum MS. deſinens in annum 1322. ad an. 1273. *En ceſt an aſſembla li Papes Greigoires au Concile à Lion ſur le Roſne. Là furent abatu pluiſſeur ordenement par le Conſeil des Precheurs & des Freres Meneurs, ſi come li Freres Agachies, & li Freres aus ſacs, & tuit li autre qui n'étoient renté: & ſi fu li preivileges aus Bigaunes tolus.*

Fratres Remanentes, in Regula Militum Templariorum cap. 21. 23. 25. 28. 35. 36. 42. 46. 62. generatim dicti *Milites* ejuſdem Ordinis.

¶ Fratres de Saccis, Qui & *Saccati* & *Saccitæ.* Vide *Sacci.*

¶ Fratres de Sanis. Chronicon Parmenſe ad an. 1307. apud Murator. to. 9. col. 860. *Fratres qui dicuntur Servi B. Mariæ, primo venerunt ad ſtandum in civitate Parmæ, & habuerunt locum & Eccleſiam Fratrum qui dicebantur Fratres de Sanis in porta S. Chriſtinæ.*

Fratres Servientes. Vide ſupra *Fratres Clientes*, & infra in *Serviens.*

Fratres Spirituales, Iidem videntur qui *Maturi.* Regula S. Fructuoſi cap. 4. *Quidquid in veſte vel cultu eſt Monachorum, non peculiariter apud unumquemque habendum; ſed ſub manu unius Fratris Spiritualis in una cella recondendum eſt; quique cum neceſſaria popoſcerit, petenti cuiquam congrua ſtaturæ mutatoria tribuat.* Cap. 8. de novitiis ſenibus: *Et cum forte ab aliquo Fratre Spirituali corriguntur, continuo in iracundiam proſiliunt.* Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 1. de electione Abbatis: *Qui* (Epiſcopus) *inquiſito ab omni Conventu, utrum omnibus electio placeret, & maxime à Spiritalibus Fratribus, auditaque concordia maxime Spiritalium ſuper hoc, &c.* Regula Magiſtri cap. 56. *Cum Fratres Spiritales ſine Laico ambulant, juncti ad ſe, & cantantes, modice de via flectant genua.* Adde c. 63. Concilium Tolet. VI. cap. 7. *Quotieſcumque quilibet ex ſubditis corrigendus eſt, aut publica debet à Sacerdote diſciplina curari: ſi aliter rectoribus placet, duorum vel trium Fratrum Spiritualium teſtimonio peculiariter adhibitis, & modus criminis agnoſcatur, & modus pœnitentiæ irrogentur.*

Fratres Spirituales, appellati præterea Laici, qui *fraternitatem monachicam*, de qua ſupra egimus, adepti erant. Tradit. Fuldenſ. lib. 3. c. 40 *Conſulentes ergo nobis ex qualitate temporis, & ex eo quod idem Cancellarius Spiritalis Frater noſter eſſet* Charta an. 1214. in Probat. Hiſt. Guinenſis pag

270. *Et tam mihi quam uxori meæ Spiritualem Fraternitatem in Eccleſia ſua tanquam uni ex fratribus conceſſerunt.* Tabular. S. Albini Andegav. *Girardus Seneſcallus quando Frater noſter devenit, hoc eſt, quando in ſocietatem noſtram devenit, & beneficium noſtræ congregationis recepit, &c.* Vide Ordericum Vital. lib. 5. p. 585. Πνευματικοὶ nude, in Nomocanone edito à Joan. Bapt. Cotelerio c. 79.

Fratres Spirituales, Græcis potiſſimum dicti, qui ſeſe invicem *in Fratres* adoptabant, ſeu qui *fraternitatem* ſacramento, in Eccleſia coram Sacerdote, ſumpta interdum ac diviſa Euchariſtia, acto firmabant: ἀδελφοὶ πνευματικοὶ, apud Gregorium in Vita S. Baſilii Junioris n. 28. & in laudato Nomocan. c. 190. 422. qui iidem videntur, qui ἀδελφοποιητοὶ dicuntur c. 200. 220. & 227. Quæ quidem Fraternitas, πνευματικὴ ἀδελφότης appellatur apud Conſtant. in Baſilio cap. 10. 53. & Scylitzem pag. 562. 586. quæ ἀδελφοποίησις Leoni Grammatico in eodem Baſil. p. 460. Ἀδελφοσύνη, in laudato Nomocanone c. 512. dicitur. De ejuſcemodi fratribus ſpiritualibus copioſe egimus in Diſſert. 21. ad Joinvillam. Adde Alamannum ad Hiſt. arcanam cap. 6.

Fratres Spirituales, dicti quidam Fratres minores, ſeu Beguini, hæreſeos damnati. Vide lib. 1. Miſcell. Baluzii p. 276.

¶ Fratres de Spiritu Sancto, *qui alicubi de Columbeta vocantur, eo quod ante pectus portant columbam albam in veſte, de Regula S. Auguſtini, qui per civitatem eleemoſynam colligentes, necnon in meſſibus & vindemiis granum & vinum, & multa alia ſibi legata recipientes, præter eleemoſynas, quas in Nativitate Domini & Paſcha maximas faciunt, toto anno quotidie viſitant, & eleemoſynis conſolantur omnes pauperes, carceratos, pupillos & viduas, & cunctos erubeſcentes mendicare, circumeuntes continue civitatem, certis & publicis pauperibus multa tribuunt ad portam. Hoc idem faciunt Fratres humiliati Tertii Ordinis, qui dicuntur de Domo communi.... Cibi autem, quos per civitatem diſpergunt quotidie & amplius in Feſtis principalibus Fratres de Spiritu S. qui nihil præter quotidianas eleemoſynas poſſident, ſunt ii, ſcilicet panis, vinum, farina, pulmenta leguminum & conſimilium, carnes recentes & ſalſæ, coctæ vel crudæ, & alia talia, quæ omnia præter illa, quæ dant ad portam ſuam, diviſa civitate inter ſe, quotidie deferunt perſonis illis, quas dixi; portantes panes in ſaccis, vinum in manibus ligneis vaſis, reliqua vero in vaſis æreis coperculo æreo clauſis. Similiter Fratres de Domo communi ultra multas conſimiles, quas de collectis & legatis faciunt eleemoſynas, dant in Cœna Domini multis pauperibus verecundis.* Sic Anonymus Ticinenſis de Laudibus Papiæ, apud Murator. to. 11. col. 30.

Frater ad Succurrendum. Vide *Monachus ad ſuccurrendum* in *Monachi*.

FRATERCULI, Monachi, Italis *Fraticelli*. Vita S. Ricmiri Abbat. n. 2. *Ordinatiſque Fraterculis,.... quos congregaverat, &c. Monachuli* dicuntur n. 5.

FRATERIA, Fraternitas, *confratria*, congregatio, Italis *Frataria*. In Charta Riccardi Comitis Ayelli num. 1193. apud Ughellum in Archiep. Salernit. Vide *Fraria*.

¶ FRATERNACIO, Fraternitas, ſodalitium. Charta Willelmi Abb. S. Albani an. 1476. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 336. *Recipimus in collegium ſive conſorcium noſtræ ſpiritualis Fraternacionis.*

1. FRATERNITAS, ipſa Eccleſia dicta, vel certe ipſi fideles, apud Tertullianum, Cyprianum, Ambroſium, Hieronymum, S. Maximum Taurin. homil. 1. de avaritia, &c. in Actis Martyrii SS. Numidarum 30. April. n. 6. 10. in Libello Precum Marcellini & Fauſtini p. 66. 87. &c. *Fraternitatis reus*, qui in Eccleſiam peccat, vel in *Fratres*, fideles. Concilium Lugdun. I. c. 6. *Quiſquis exceſſerit, aut implere... neglexerit, quaſi divinorum mandatorum tranſgreſſor, reum ſe Concilio Fraternitatis futurum eſſe cognoſcat.* Crebro in Conciliis Gallicanis, & in Tolet. II. c. 2. in Lege Aleman. tit. 40. &c.

2. FRATERNITAS, Fratrum, ſeu Monachorum cœtus. Liberatus Diac. c. 11. *Quibus euntibus ad ſe, tale Eutyches reddidit reſponſum, hoc apud ſe eſſe decretum, ut nunquam egrederetur à ſua Fraternitate, ſed tanquam in ſepulcro degeret in Monaſterio. Fraternitas monacha*, apud Paulinum Epiſt. 3. extr. Ἀδελφικὸν, apud Palladium in Hiſt. Lauſiaca, & in Concilio CP. ſub Menna act. 5. Ἀδελφότης, in Vita S. Nili Junioris p. 126. apud Theodorum Studitam in Vita S. Platonis num. 32. 37. Thoſteriẞtum in Vita S. Nicetæ n. 10. 12. 13. 47. &c. Vide Notas noſtras ad Cinnamum pag. 434.

3. FRATERNITAS, Societas inita inter Monachos variorum Monaſteriorum, qua ſua ſibi invicem bona ita communicabant, ut tanquam fratres alterius Monaſterii haberentur, in illud reciperentur, epularentur in refectorio, precationum, ſeu uti vocabant, *beneficiorum* omnium eſſent participes, pro iis, cum è vita migraſſent preces funderentur, perinde ac pro Monachis indigenis, &c. Charta fraternitatis, apud Goldaſtum to 2. Rerum Alemann. pag. 184. *Solennique Fraternitate à toto Capitulo recepta, & è contra Maguntino Conventui per fratres noſtros tranſmiſſa literis hanc confirmationem inſcripſi, &c.* Alias ejuſmodi fraternitatum & ſocietatum monaſticarum Chartas, & exempla proferunt Hiſtoria Abbatiæ Condomenſis p. 498. 499. 500. Roverius in Reomao pag. 186. 260. 266. 304. Marlotus lib. 3. Hiſt. Remenſis cap. 14. 21. & p. 648. &c. De eis etiam agunt Haeftenus lib. 8. Diſq. Monaſt. tract. 1. diſq. 4. idem Roverius ad Hiſt. Monaſt. Reomaënſis cap. 141. præterea vir doctiſſimus Jo. Mabillonius in Præfat. ad tom. 1. Sæculi 3. Benedictini §. 100. [& to. 3. Analect. p. 485. & ſeqq.]

Chartam duntaxat ſingularem, ac antiquam, ad ejuſmodi ſocietatum formulam percipiendam hic adſcribam ex Tabulario Flaviniacenſi: *Anno Verbi incarnati 894. eodemque Sereniſſimi Odonis regnantis primo & ſeptimo, operante officio caritatis, inita eſt obnixius Fraterna quadam boniſque omnibus, ut credimus, accepta ſocietas inter religioſos viros, Domnum ſcilicet Gregorium Beatiſſimi Martini Auguſtidunenſis Cœnobii Abbatem, itemque Principis Apoſtolorum Petri Girfredum Flaviniacenſis Monaſterii Prælatum, ex utraque parte inibi Deo famulantibus aſſenſum præbentibus, quam inſolubiliter perpetuo conſervandam, inque dies ſingulos firmitatis augmenta capturam, literarum quoque monumentis tradere, utriuſque partis conſtat proviſione decretum, ut res ſalubriter perpetrata, ad poſtfuturas ſucceſſiones non relatu ſolum, verum & ſcripto tranſmiſſa decurrat. Pacti inter eos fœderis hæc ratio eſt, ut quidquid inſtantiæ, laboris, ſtudiique ſalutaris pars quæque pro ſuis viventibus vel defunctis inſumit, id quoque pari devotione pro Fratribus hac ſibi devotione devinctis exerceat, abſque imminutione, retractatione, interpolatione. Quid ſane illud quantumve ſit, quod agendum decernitur, ut cuique abſque dubietate conſtet, noverit nos fratres Cœnobii almi Principis Apoſtolorum in deceſſu cujuſque Fratrum noſtrorum è corpore per 30. dies, veſpertinas, noctur-*

nas, & matutinas agendas generaliter celebrare, ita ut tertio, ſeptimo, & triceſimo die ex more id fiat ſolennius. Miſſam quoque pro defunctis per dies præfatos cum oblationibus quotidie canimus. Inter hæc etiam anima pro ſalute illius duo canuntur ab omnibus Pſalteria. Cæterum in his prædictis diebus omni peracto officio Pſalmum pro eo canimus 129. *flexo genu. Hoc igitur pro recentibus. Primo anni recurſu vigiliam & Miſſam celebramus: exinde reliquis anniverſariis Pſalmos* 12. *canimus. In Kalendis omnium menſium pro univerſis defunctis noſtræ Congregationis vigiliam & Miſſam cum oblatione votorum explemus. Hæc uſu robuſtiſſimo retinentes, ut pro noſtris, ita pro veſtris quoque in reliquum annuente Deo exercere curabimus: hujus vicem officii à veſtra caritate inſtantius repoſcentes. Utque hæc honeſta à Deo, ut credimus, inſpirata Fraternitas non præſentibus ſolum, ſed & poſteris uberius innoteſcat, oramus, ut in die feſtivitatis ſacratiſſimi Martini Confeſſoris Chriſti hujus ſcripti continentia in ſacri conventus veſtri præſentia per annos ſingulos recitetur. Demum almificam dilectionem veſtram petimus, ut quiſlibet noſtrorum vitio ſuo lapſus abjectuſve fuerit, à vobis recipiatur, nec aliorſum eat, quouſque ſatisfactione acta, ſpreto vitio, aut recipiatur, aut certe judicio veſtro, quid agendum ſit, decernatur. Hoc etiam de veſtris expoſcimus. Et ut hæc acta permaneant, manibus propriis ſubterſignavimus. Giffridus Mon. ſcripſit. Hildegarius Girbertus. Gauzarius. Beringarius.*

Præallatæ Chartæ alteram hic ſubjicere lubet ex Martyrologio Corbeienſi: *Hæc eſt ſocietas Eccleſiarum Corbeienſis & Atrebatenſis, conſtituta per Domnos Abbates Rotbertum Corbeienſem & Walterum petente utroque Capitulo. Scilicet communio utriuſque Capituli & detentio, & in neceſſariis procuratio cujuſlibet Fratris ab Eccleſia ſua quolibet modo exturbati uſque ad reconciliationem ſui Capituli, niſi forte, quod abſit, irrecuperabiliter ab Abbate ſuo & Capitulo ei ablato habitu ejectus ſit. Obeuntes autem Fratres, allato brevi, ſicut Fratres ejuſdem Eccleſiæ extra clauſtrum defuncti ſolemne habeant officium, & Septenarium, & Tricenarium, & annotationem in Regula, ſuper hoc addita uniuſcujuſque Sacerdotis Miſſa una, & aliorum Fratrum ordinata pſalmodia. Pro Abbatibus vero obeuntibus fiet Tricenarius cum ſingulari debito trium Miſſarum & ordinata pſalmodia, & præbenda per annum, & Anniverſarius eorum cum pulſatione campanarum. Actum an.* 1137. *Indict.* 15.

4. FRATERNITAS. Præſtationes, quæ fiebant Monaſteriis ab iis, qui eorum fraternitatem ſuſceperant, *Fraternitates*, dicuntur in Concilio Lateranenſi IV. cap. 57. Anaſtaſius IV. PP. Epiſt. 12. ad Fratres S. Joannis Hieroſolymit. *Decernimus ergo, ut receptores veſtrarum Fraternitatum ſive collectarum, ſalvo jure dominorum ſuorum in B. Petri & noſtra protectione conſiſtant, &c.*

5. FRATERNITAS, de Laïcis dicitur, qui in participationem orationum, ſuffragiorum, & *beneficiorum* Monachorum ab iis admittebantur: qui *in Fratres*, vel *in Fratres & Monachos recipi* dicuntur apud Eckehardum Jun. de Caſib. S. Galli c. 1. pag. 37. Will. Thorn. p. 1896. in Probat. Hiſt. Guinenſ. p. 278. in Monaſtico Anglic. tom. 1. p. 53. 331. &c. Hinc *Monachatus* nomine donatur ejuſmodi fraternitas in Statutis antiq. Cartuſienſibus 1. part. c. 49. §. 15. *Statutum eſt, ut extraneis non detur Monachatus, niſi de licentia Capituli.* §. 19. *Fraternitas* dicitur. Adde Statuta ejuſd. Ord. ann. 1368. part. 1. c. 4. §. 28. 29. 30. 35. & Statuta an. 1368. c. 4. §. 28. *Fratres Eccleſiæ in orationibus & eleemoſynis Monachorum*, in eodem Monaſtico Angl. pag. 75. Et p. 308. *Et in Capitulum introiens fui Frater & particeps beneficiorum totius Eccleſiæ.* P. 656. *Et ipſi me ſuſceperunt in Fraternitatem ſuam & participationem omnium beneficiorum univerſarum domorum ſuarum.* Adde p. 657. Vita S. Henrici Imp. c. 26. *Et Fraternitatem Monachorum ſuſcipiens cum maxima humilitate & contritione cordis, orationibus eorum ſe commendavit.* Tabular. S. Albini Andegav. *Girardus Seneſcallus quando Frater noſter devenit, hoc eſt, quando in Societatem noſtram devenit, & beneficium noſtræ Congregationis recepit, &c.* Charta ann. 1123. apud Puricellum in Baſilica Ambroſiana p. 569. *Excepto, quod determinate & ſine fraude & malo ingenio fuerit oblatum ad partem Monaſterii, vel ad partem Canonicæ, vel per converſionem, vel per orationem, id eſt, ſuſcipiendo aliquem in ſuis orationibus, aut per teſtamentum. Fraternitatem Eccleſiæ recipere*, ibidem pag. 22. 30. 246. 249. 376. apud Doubletum in Hiſtoria Sandionyſ. p. 856. &c. Vide Ditmarum lib. 6. pag. 81. Ordericus Vital. l. 5. pag. 585. *Tunc Hugo Fraternitatem Monachorum, quam olim in infantia acceperat, renovavit.* Infra: *Cuncti nempe Milites de Maulia in vita & morte Societatem eorum obnixe petierunt, & fratres eorum, ut monachili prece dæmonum cuneo fortius reſiſtere valeant, fideliter effecti ſunt.* [Charta 12. circiter ſæc. è Tabulario S. Petri de Cella froini in pago Engoliſm. *Willelmus Amanius Miles receptus eſt in Fratrem & comparticipem omnium bonorum Eccleſiæ de Cella froini tam ſpiritualium quam corporalium.* Vide ſupra *Fratres conſcripti.*] Ejuſmodi vero Fraternitas in Capitulo *per librum* à Monachis concedebatur. Statuta Ordinis *de Sempringham*: *Quod ſi Epiſcopus vel Abbas Canonicorum regularium, ſeu Monachorum, vel Rex intraverit Capitulum, aſſurgentes ei omnes inclinent, cum ante eos tranſierit. Quod ſi Societatem quæſierit, aſſurgentibus omnibus, dicatur Pſalmus: Ecce* quam bonum, &c. *Et ſic concedatur ei Fraternitas, manibus libro appoſitis, &c.* Statuta Ord. Præmonſtrat. diſt. 1. cap. 5. *Et ſi Fraternitatem quæſierit, aſſurgentibus omnibus, concedatur ei per librum.* Idem Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 840. *In Capitulum venit, Societatem eorum humiliter requiſivit & recepit.* Steph. Torn. Epiſt. 233. *Quibus in generali Capitulo conceſſimus Fraternitatem plenariam Monaſterii noſtri, quia aliud non poſſumus, conſtituentes vos participes omnium beneficiorum Eccleſiæ noſtræ, tam in vita quam in morte, &c.* Præ cæteris rem illuſtrat Bernardus Mon. in Conſuet. Cluniac. MSS. c. 27. & ex eo Udalricus lib. 3. cap. 33. *Sunt plerique fideles Chriſti, tam pauperes quam divites, qui cum adducti in Capitulum noſtrum venerint, petunt, ut ipſi quoque mereantur habere Fraternitatem noſtram; annuitur, & cum libro eis datur, ut partem & communionem habeant de omnibus bonis, quæ ullo modo fiunt, vel in orationibus, vel in eleemoſynis, non ſolum apud nos, ſed etiam in cunctis locis, quæ noſtri juris eſſe videntur. Pro his omnibus quamdiu ſunt in hac temporali vita ſpecialiter cantatur per ſingulas horas Pſal.* 68. *& ea Collecta:* Prætende, Domine, famulis, &c. *Quoties ad majorem vel ad matutinalem Miſſam dicitur, pro eis apponitur. Poſtquam autem obierint, Defunctorum ea Collecta:* Omnipotens ſempiterne Deus, cui, *quando non eſt in ordine Collectarum prima, illis proprie deputata eſt, & ſimiliter illa Matutin. Laudes pro Defunctis, quæ poſt quamlibet diem* 12. *lectionum ſolemnem in ſequenti nocte abſque officio cantantur. Præterea quatuor vices in anno, id eſt, poſt primam Dominicam Quadrageſimæ, poſt Natale SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, poſt feſtivitatem O. SS. in quibus ſpecialem commemorationem*

facimus cum officio, cum Miſſa, cum ſeptenario, & tricenario, & præbenda eodem modo, quo ſolet agi pro quolibet abſente, qui obierit in aliqua cellarum noſtrarum. Quod cum ſatis manifeſte relatum ſit in ſuperioribus, (cap. 30. 31.) *non eſt opus ſecundo referre. Et hoc eſt quod ſuper additur, quod* 12. *pauperes reficiuntur: hoc minus agitur, quod non à ſingulis Sacerdotibus Miſſa cantatur.*

His addere placet formulam admiſſionis in ejuſmodi ſocietates ex Chartul. Campan. Bibl. Thuan. fol. 299. *Illuſtri Comitiſſæ Campaniæ cariſſimæ Dominæ noſtræ frater A. Prior Cluniacenſis & ejuſdem loci Conventus æternam in Domino ſalutem. Cum erga Cluniacenſem Eccleſiam dilectionis plurimum innatam vobis pietatem evidenter habere cognoverimus, vobis vices, quas poſſumus in hoc referre volumus & tenemur. Inde eſt, quod in recompenſatione devotionis veſtræ vos in Sororem Cluniacenſis Ordinis recepimus, facientes participem & conſortem omnium beneficiorum, quæ de cætero fient in Eccleſia Cluniacenſi, & in omnibus membris ejus, ſive pro vivis, ſive pro defunctis agantur. Concedimus etiam vobis, quod cum de tranſitu veſtro Cluniacenſi Eccleſiæ per præſentes litteras innotuerit, pro vobis in Eccleſia Cluniacenſi ſolemne officium cum Miſſis & aliis beneficiis fiet, ſicut in aliquo Monaſteriorum noſtrorum cum ſororibus noſtris contingeret obiiſſe. Tricenarium etiam fiet in Conventu noſtro pro vobis, & nomen veſtrum ſcribetur in brevibus, quæ per domos congregationis noſtræ ex conſuetudine tranſmittuntur, ut ubique in locis noſtris pro vobis fiat officium, & conſueta beneficia perſolvantur. Inſuper ſcribetur in Catalogo defunctorum nomen veſtrum in Regula in die anniverſarii veſtri ſingulis annis perpetuo recitandum, ut pro vobis fiat officium, & animæ veſtræ abſolutionem & debita beneficia conſequatur. Rogamus autem dilectionem veſtram & monemus in Domino; ut interim, dum in hac luce fueritis, in qua per donum gratiæ Dei longo tempore vos eſſe cupimus & oramus, Eccleſiam Cluniacenſem & omnia loca ad eam pertinentia, & fratres totius Congregationis, ſicut Soror Cluniacenſis Ordinis affectuoſe diligere, & eorum negotia, cum vobis occurrerint, curetis ſecundum Deum liberaliter promovere. Actum anno Dom.* 1205. *menſe Maio.* Vide aliam fraternitatum formulam apud Ughellum to. 9. p. 469. His addo, quod habet Tabularium Monaſterii S. Andreæ Viennenſis: *Ego Arbertus Miles, filius Wilbodi, & uxor mea nomine Ax, & filius meus Petrus, accepimus Societatem corporis & animæ in Monaſterio ſancti Andreæ intra mœnia Viennæ urbis poſito, ſub præſentia Abbatis Uberti, & ut partem habere poſſimus in ſacris & in omnibus benefactis, quæ fiunt in Monaſterio, & in omnibus membris ejus, & ut inter ſocios ſanctæ Congregationis numerari poſſimus, donamus prædicto Monaſterio & habitatoribus ejus unam vineam noſtræ hæreditatis, ſitam in pago Gratianopolitano, &c.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol 45. *Et ipſi Monachi dederunt ei ſocietatem Monaſterii ut ſi ipſe Presbyter voluerit venire ad habitum S. Benedicti, pro hac re & pro aliis beneficiis recipiant eum.*

6. FRATERNITAS, Fratriagium, Frareschia, dicitur Pars hæreditatis, quæ ad fratres primogeniti pervenit, ita ut quod ex bonis paternis ii poſſident, dicantur poſſidere ratione *Fratriagii*, eoque ipſo à fratre primogenito in clientelam id teneant, eique hominium faciant: ille vero tam pro bonis, quæ ratione primogenituræ ipſi obvenerunt, quam pro iis, quæ ab univerſis bonis paternis aut maternis per *Fratriagium* deciſa ſunt, fratribuſque poſtnatis obvenerunt, domino capitali hominium exhibeat. Ea eſt enim fratriagii natura, ut ex Bractono conſtat lib. 2. de Acquirendo rerum dominio cap. 35. §. 1. & Fleta lib. 3. cap. 16. §. 6. 7. Hinc intelligendus Nangius in S. Ludovico an. 1256. ubi ait, *terram de Bovís & de Gornaio à terra de Couciaco per Fraternitatis partitionem fuiſſe deciſam*: quia nempe prædia iſta primitus fuerant Domini Codiciaci, à quo ad filios ſecundogenitos pervenere, qui ob ea fratri primogenito Domino Codiciaci hominium præſtiterunt, ratione *Fraternitatis*, quam *Fraragium* vocat Areſtum an. 1260. in 1. Reg. Parl. f. 113. & aliud an. 1269. apud Chopinum lib. 2. de Dom. tit. 4. §. 8. [ut & vetus Inqueſta de juribus Monaſterii B. M. de Bono-nuncio Rotomag. facta per Magiſtrum Ricardum auctoritate Philippi Franc. Regis. *Frairaſcam*, Charta an. 1094. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Frereſcam*, Sententia arbitralis an. 1234. ex eodem Archivo. *Fraireſcam*, Charta an. 1233. ex parvo Chartulario ejuſdem S. Victoris fol. 133. & alia an. 1063. ex magno Chartul. fol. 91. *Fraireſcam ſeu virilem cum fratribus & ſororibus ſucceſſionem*, Statuta Maſſil. lib. 2. cap. 49. *Fraireſquam* non ſemel, Teſtamentum an. 1398. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*. *Fraireſchiam*, Charta an. 1281. apud Thomaſſerium in Bituric. p. 730. *Frarerſiam* & *Frarirſiam*, Charta an. 1218. ibid. p. 724.] *Frareſchiam*, vetus Charta à nobis laudata in ea, quam de hac re ad Joinvillam inſtituimus Diſſertatione, quæ eſt tertia, [Charta an. 1273. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 198. Alia an. 1344. to. 2. pag. 493. Alia an. 1334. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 175. &c. *Fregreſchiam*, Conſuetud. Lemovic art. 83.] Denique *Fratriagium*, Areſtum an. 1217. Franci noſtri vulgo *Frerage*, & *Frereſche* vocant ejuſmodi partitiones bonorum paternorum, unde *Freragér*, & *Frereſcher*, pro partiri inter fratres, [*Freragier*,] & *Frareſcheurs*, pro cohæredibus paſſim uſurpant Conſuetudines municipales, Andegavenſis, Cenomanenſis, Pictavenſis, & Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 130. 138. 140. In Libertatibus villæ *de la Perouſe* an. 1260. apud Thomaſſerium pag. 100. & 101. vox *Frareſche* pro quibuſvis bonis, vel potius pro *Eſcaëta* uſurpatur. Charta Guill. de veteri Ponte Militis an. 1265. *Nomine cambiationis ſeu permutationis conceſſimus Roberto de Veteri Ponte Militi Domino Curvavillæ fratri meo . . . quidquid juris habebamus in villa Curvavillæ ratione Fraragii, in hominibus, in feſtagio, in haulis, in juſtitia, & in viaria, &c.* Tabularium Prioratus de Paredo fol. 28. *In iſtius campis ſupranominatis totam Fraternitatem ſuam, quæ illi ex hæreditario jure debebatur, ſupradicto loco conceſſit. Portio Fraterna* dicitur in Areſtis S. Martini hiem. ann. 1263. fol. 130. 1. Reg. Vide Probat. Hiſt. Monmorenciacæ pag. 134. Thomaſſerium in Conſuet. localib. Bituric. c. 36. [& *de Lauriere* Præfat. to. 1. Ordinat. Reg. pag. xix. ubi recte contendit *Fraternitatem* non fuiſſe *tenuram* ut Cangius explicat, ſed proprietatis & poſſeſſionis titulum, quem ad ſe invicem habebant cohæredes, inter quos diviſa fuerat hæreditas, voceſque *Frareſcher* & *Frerachier* veteribus Gallis id unum ſonare quod apud nos *Diviſer*, *Partager*, Partiri, dividere.]

7. FRATERNITAS, Titulus honorarius, quo utebantur Reges, cum ad alios Reges ſcribebant: fratres enim ſeſe vulgo appellant, uti docuimus ad Alexiadem pag. 274. Luithprandus in Legat.

Sed & optimam amicitiæ an habonam Fraternitati tuæ nunc Dominus contulit. Ἀδελφότης, hac notione apud Menandrum Protector. Sæpe etiam ipſi Epiſcopi ac cæteri è Clero. Occurrit paſſim.

FRATERNUS, *Filius Fratris*, in Gloſſar. Arabico-Lat. Iſid. & Pith. ſed legendum videtur *Fratruus.*

¶ FRATICELLUS, Fraterculus, Ital. *Fraticello.* Miracula B. Angeli Clareni, to. 2. Junii p. 1101. *Vir Deo devotus frater Thomaſius, pauper Chriſti Fraticellus.* Vide *Fratricelli.*

FRATREIA, Societas, ex Gr. φρατρία, *Confrerie.* In Synodo Rotomag. an. 1189. c. 25. *Frateria* ſcribitur in nupera Conciliorum Rotomag. Eccleſiæ Editione, ubi ita deſcribitur: *Sunt quidam tam Clerici quam laici hujuſmodi ſocietatem ineuntes, ut de cætero in quibuſlibet cauſis vel negotiis mutuum ſibi præſtent auxilium, certam in eos pœnam ſtatuentes, qui contra hujuſmodi veniunt conſtitutionem. Et quoniam ejuſmodi ſocietates ſeu Fraterias, &c. Frairies*, in Conſuet. Turon. art. 103. 142. Cenoman. art. 41. Senonenſi art. 5. 23. Altiſiod. art. 6. 10. 48. [in Litteris an. 1330. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1380.] &c.

1. FRATRIA, Gundemarus Rex Gothorum in Hiſpania in Decreto, quod exſtat in Concilio Toletano: *Ita ut quidam Epiſcoporum Carthaginenſium provinciæ non revereantur contra canonicæ auctoritatis ſententiam paſſim ac libere contra Metropolitanæ Eccleſiæ poteſtatem, per quaſdam Fratrias & conſpirationes inexploratæ vitæ omnes Epiſcopali officio provehi, &c.* Joan. Sariſberienſis Epiſt. 186. p. 330. *Quia ergo Archiepiſcopus ſemel iniquam Fratriam reportaverat, & videbat ex malitia perſecutoris & debilitate judicis imminere nequiorem, declinavit judicium, &c.* Ubi *Fratria* videtur ſumi pro ſententia, neſcio unde deducta notione, nam φρατρία nihil ejuſmodi ſonat apud Græcos.

2. FRATRIA, *Fratris uxor*, in Gloſſ. antiq. MSS. [ut & apud Feſtum. Joh. de Janua: *Fratria, Filia vel uxor fratris; vel congregatio.* Hinc in Gloſſis Sangerman. Lat. Gall. *Fratria, Fille ou femme de frere, ou Frarie c'eſt congregation, confrairie.* Vide *Fratreia.*]

1. FRATRIAGIUM. Vide *Fraternitas 6.*

FRATRICELLI, qui & *Fratres de paupere vita, Bizochi*, & *Beguini*, interdum nominantur. Minoritarum ſecta, qui pura & candida S. Franciſci Inſtituta ſectari ſe jactabant, & à Cæleſtino V. Pontifice auctoramentum ſectæ ſe accepiſſe contendebant, cujus auctor fuit Henricus Ceva, damnata non ſemel à Bonifacio VIII. & Joanne XXII. De hac conſule Magn. Chr. Belg. ann. 1199. Odoricum Raynald. ann. 1297. num. 55. 56. 1317. n. 56. 57. 1318. n. 45. 51. 1321. num. 18. 19. 1322. n. 53. 1331. n. 4. 1334. n. 18. & Waddingum an. 1317. num. 24. & ſeqq. an. 1318. n. 21. 1322. n. 66. 1368. num. 4. an. 1373. n. 1. & ſeqq. 1430. n. 30. Vide *Bizochi.*

¶ FRATRIMONIUM, Bona fraterna, ut *Patrimonium* Paterna, in Gloſſis. Vide Cujacium ad librum 2. Inſtit. Juſtin.

FRATRISSA, *Fratris uxor.* Iſidoro lib. 9. c. 8. [& Johanni de Janua.] Papias addit, *Fratrueliſſa vocatur.* Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Fratriſſa*: bꞃoꝺoꞃ ƿiꝼ. i. fratris uxor.

FRATRUELES, Duorum fratrum filii, in Gloſſ. Lat. Gall. Iſidorus l. 9. c. 6. & Palæmo in Gloſſ. *Fratruelis, materteræ filius.* [Joan. de Janua: *Fratruelis, le, Quod pertinet ad fratrem, vel res fratris, vel Fratruelis, Filius fratris, vel filia fratris, vel fratrui. Fratrueles etiam dicuntur duorum fratrum filii.*] Ethelwerdus lib. 4. cap. 3. *Succeſſit Fratruelis ejus in regnum.* Adde Florent. Wigorn. p. 605. 629. Cujacium lib. 6. Obſer. c. 17. & Reinhartum Robigium lib. 7. Robigal. cap. 7.

FRATRUUS, Ex fratre nepos, fratris filius, apud Florentium Wigorn. pag. 604. [Jo. de Janua: *Fratruus, Filius fratris; Fratrua, Filia vel uxor fratris.*]

¶ FRAUDATUS, Adulterinus, plenus Fraudis. Additiones ad Vitam S. Antonini, Maii to. 1. pag. 347. *De ſeipſa dicit qualiter ab eo illuminata fuit circa quamdam artem faciendi notas argenteas ſuper quadam Fraudata mixtura argenti vivi, &c.*

¶ FRAUDOLENTIA, pro *Fraudulentia*, dixit Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Friderici II. Imper. apud Murator. to. 8. col. 502.

FRAUSTUM, vel *Frauſta Terra*, Vaſtum, incultus & eremus ager, *Terre en gaſt.* Tabularium Abb. Belliloci in Lemovicib. Ch. 24. *Cum vineis, pratis, omnibus indominicatis, ſeu & aliis manſis cum Frauſtis.* Ch. 178. *Dimitto Frauſtos meos de Fonte Aſinario S. Petro. Terra Frauſta*, in Charta Guillelmi I. Comitis Inculiſmenſis pro fundat. Abbat. S. Amantii, in Tabulario ejuſdem Monaſterii: *Terras & vineas, & in alia villa ſex, terra Frauſta & borderia, Humberti Noca, in ipſa villa, terra, & ſilva, &c.* [Occurrit apud Baluzium in Probat. Hiſt. Tutelenſis col. 329. 349. & 360.]

FROSTA TERRA, Eadem notione, in Tabulario S. Cypriani Pictavenſ. fol. 81. *Guido Pictavenſium Comes requirebat apud Exſoletiam talem conſuetudinem in Terra, quæ populariter Froſta vocatur, qualem in illa, quæ Froſta non erat, ... judicatum eſt ergo & definitum ab Adelberto Comite Marchiæ ... terram, quæ in Froſtum redacta jam eſſet, liberam debere reverti, & quietam, in dominium Sancti, cujus proprii juris eſſe dignoſcitur.* Tabular. Abſienſe: *Quendam campum Terræ Froſtæ. &c.* Et fol. 71. *Et omnes alias conſuetudines, quas habebat in terris, quæ circum Froſtos ſunt.* Alio loco: *Omnes terras, quas ei pater ſuus dederat & conceſſerat circa Froſtos.* [Charta Philippi Epiſc. Pictav. an. 1230. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 797. *In omni eximento terrarum Froſtarum, &c.*]

FRUSCA TERRA. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 327. *Fundata fuit Eccleſiola in ſitu ſeu fundo .... continente 40. acras terræ Fruſcæ, paſturæ, &c.* Mox: *Quas quidem 40. acras ... ſine aliquo ſæculari ſervitio, ſine decimis alicui Eccleſiæ ſolvendis ſeu ſubjectione, quia inanes erant & vacuæ, donavit.* Neſcio an eadem notione

FRUSTUM accipi debeat in Charta Willelmi Ducis Aquitaniæ an. 969. apud Beſlium pag. 284. *Deprecatus eſt me, ut aliquid ex fraterno Fruſto, quod eſt ex ratione B. Hilarii pertinens, ex curte Cujon .... cuidam Mainardo ... ſub cenſu 3. ſolidorum concederemus.* At in Charta an. 1129. apud Locrium in Chronico Belgico, *Fruſtum terræ* videtur dici, quomodo vulgo uſurpamus: *un morceau de terre.*

Quod vero *Frauſtum*, & *Froſtum*, hic dicitur *Frocus* videtur vocari in Charta Ludovici Regis Franc. anni 1107. quæ habetur apud Loiſellum in Hiſt. Bellovacenſi pag. 265. *Frocos etiam, quos Dominus Fulco Epiſcopus dederat Canonicis, & Garinus invadendo eis injuſte abſtulerat, Eccleſiæ, & ipſis reddidi.*

FROCUS, in veteri Charta in Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andegav. pag. 89. *Quam* (partem terræ) ... *calumniabant, atque in ea brandonem poſuerant; Fro-*

cum enim eſſe dicebant. Quippe *Froc de la ville* appellat Charta an. 1310. pro Comitatu Pontivenſi in Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. fol. 249. agrum incultum, qui urbi vel ædibus adjacet, quomodo *Fros*, vel *Froc*, occurrit in Conſuetud. Ambianenſi art. 184. S. Audomari art. 13. Tervannenſi art. 6. Atrebatenſi art. 5. Pontivenſi art. 104. Tabular. Epiſcopat. Ambian. an. 1282. fol. 36. *Item ordinatum eſt ſuper Frocis & locis omnibus, de quibus controverſia erat, &c. Frou*, in Conſuet. Aurelian. art. 169. *Frou, ou Friche*, in Conſuet. *de Menetou* art. 10. Tabular. Foſſatenſe an. 1043. fol. 151. *Si autem cultor arpenni defuerit, & arpennus in Frou beati Petri redierit, tutor in eo nihil capiet, uſque quo cultor redeat, & arpennum à miniſtro Abbatis recipiat.* [Tabular. S. Richarii an. 1196. *In via ante hoſtiſias, quæ vulgo Frocus dicitur, nullam juſtitiam ſeu dominium habebit.* Via *Frocus* appellata eſt, quod juxta viam ædibus præſertim adjacentem fere ſit terra inculta & vacua.] *Fraux & paſturages*, in Conſuetud. Arvernenſi cap. 28. art. 6. Neque alia, opinor, notione vocem *Flos* uſurpat Guillel. *Guiart* in Philippo Audace Rege Franc.

François errent tant qu'il viennent
Et Flos qui lui appartiennent.

Porro à voce *Fros*, deducta alia *Froſſer* in Conſuetudine Montenſi cap. 53. pro in *Frauſtis* ædi attinentibus ædificare.

Ex his emendanda Charta an. 1205. poſt Ordericum Vitalem pag. 1060. *Item diximus per ſacramentum, quod non vidimus... quod aliquis reddere decimas de feriis, aut de geneſtis, aut de Foſcis, ubi prius fuerant demoſmata.* Legendum enim puto *Froſcis*, id eſt, locis incultis, eremis. Sed quid *demoſmata* vox ſonet, fateor mihi ignotum, niſi legendum ſit *domus diruta.* Vide *Friſcum.*

¶ Frouza, vel Frouzus, Eadem notione. Tabularium S. Petri Voſienſis fol. 23. *Iſtas terras ſupra nominatas cum pratis & ſilvis & Frouzis, quæ ad ipſam terram pertinent.*

¶ FRAX, Τρυγία οἴνυ, *Fex vini*, in Supplemento Antiquarii. Gloſſ. Lat. Gr. *Frax*, τρύξ. Latini eadem notione dixerunt *Fraces* in plurali numero.

¶ FRAXINATA, ut *Fraxinetum*, apud Johannem de Janua, Locus ubi abundant fraxini. Charta Oliverii Abb. S. Johannis Angeriac. an. 1285. ex Chartulario ejuſdem Monaſt. pag. 214. *Fraxinatam noſtram propriam de Lupi-ſaltu ſitam inter Fraxinatam dicti Prioris de Lupi-ſaltu & Fraxinatam communem nobis de Anlanvilla & Domino de Gurgitibus.*

¶ Frayneta, Eadem notione. Charta ejuſdem Oliverii an. 1307. in laudato mox Chartulario p. 228. *Dicebamus quamdam Fraynetam ſitam prope fontem de Lupi-ſaltu... ad nos nomine dicti Prioratus pertinere.*

¶ FRAYLE Ficuum, Fiſcina ficorum, Gall. *Cabas*, apud Kennettum in Gloſſario ad calcem Antiquit. Ambroſden. ubi obſervat Minſhevum à *Fragilis* vocem hanc deducere, Skinnerum vero ab Italico *Fragli*; quod nodos junci, ex quo fiſcina contexitur, ſignificat. Non dubitat Kennettus ipſe, quin ejus vocis etymon vernaculum ſit patriæ, unde fici fuerunt allatæ. Eadem notione *Freau de figues* legimus in Chartulario Gemeticenſi to. 1. pag. 19. Vide *Fraellum.*

¶ FRAYSIS, Fraxinus, Gall. *Freſne.* Inventarium anni 1342. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Doamen unius vaſis de Frayſe.*

1. FREA, Quæ ſub alterius tutela ſeu *mundio*, vel dominio eſt, Papias: *Frea, i. mundoalda.* Iſid. in Gloſſ. *Frea, vel mundiana de parente ſuo relicta.* Jo. de Janua, *Frea, poteſtas, vel mundia, à parente ſuo relicta, & dicitur à fremo: hoc mundium dicitur dominium.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Frea, Puiſſance.*] Lex Longobard. l. 2. tit. 2. §. 4. *Si quis Fream alienam ſine voluntate mundoaldi* (i. tutoris) *ejus movere de caſa, ubi ipſa habitat, præſumpſerit, &c.* Adde tit. 11. §. 4. & Leges Luithprandi Regis tit. 93. ubi Boërius: *Frea eſt mulier, quæ eſt in mundio Regis vel alterius.* Anglo-Saxonibus, ꝼꞃea, eſt dominus, herus: ex quo ꝼꞃeolæꞇa, libertus. Vide Loccenium lib. 1. Antiq. Suecic. cap. 3. & Joan. Stiernhookum de Jure Sueonum antiquo p. 394.

2. FREA, Saxonum Dea, uxor Vodani, qui & ab iis pro Deo cultus eſt, de qua Paulus Warnefridus de Geſtis Longob. lib. 1. cap. 8. Matthæus Weſtmonaſter. Willelm. Malmeſbur. p. 9. Saxo Grammat. lib. 1. & 5. Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 513. Godefridus Viterb. qui *Feriam* vocat, & Galfridus Monemuthenſis lib. 3. cap. 1. Vide Wormium in Faſtis Danicis l. 1. c. 15. in Monumentis Danicis lib. 1. cap. 4. & Cluverium lib. 1. Germ. antiq. cap. 27.

¶ Freia dicebatur Dea Ceres antiquis Danis & Sueonibus, qui per *Freiam*, Thor & Attin, ſeu potius Odin, ut notat Hickeſius jurabant; unde hæc vetus juramenti formula: *Bialpi mier ſua Freia, Thor, Ochin almathi as, Ita me Freia, Thorus & Attin maximus adjuvent.* Carolus Lundius in L. Zamolxi cap. 3. apud laudatum Hickeſium Diſſert. pag. 40.

¶ FREAGIUM, Fraagium, ſ. pro *Foagium* vel *Focagium*, de quibus ſupra. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. p. cxcvii. *De Freagio c. l. de Mathi Augers* xx. *l.* Ibid. pag. cciii. *De Fraagio & teſſamentis de Tooni & aliunde* VIm. & VIc. *l.*

¶ FRECENIA. Vide *Friſcinga.*

¶ FRECHISSUS, ſ. Cælatus, ornatus. Inventarium ornamentorum D. Abbatis S. Victoris Maſſil. an. 1358. ex Archivo ejuſdem Monaſterii: *Una navicula argentea pro tenendo thure habens cubeſſellum argenteum Frechiſſum in ſuperficie.* Italis *Fregiare* eſt ornare, unde *Fregio*, *Fregietto*, Ornamentum. Hinc forte *Frechiſſus* g mutato in *ch:* quæ fere ut g Galli pronunciamus. Vide *Frecta.*

FRECIA. Papias, de coloribus nativis: *Ut ſinopis, rubrica, paritonium, melinum, Frecia, auripigmentum, &c.* Neſcio, an huc pertineat Charta Dagoberti Reg. Franc. apud Doubletum pag. 670. *Et quicquid de Freciis, aut de reliquis exinde fiſcus augmentare potuerat, ad ipſos pauperes proficiat in augmentis.* [Forte melius in hac Charta legeretur *Frociis.* Vide *Frauſtum*.]

¶ FRECIARE, Palos, ut videtur, ligno tranſverſo munire, à Gallico *Fraiſer*, Palis præcingere. Viſitatio Caſtrorum Dalphinalium an. 1347. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 66. col. 2. *Viderunt etiam burgum de Monte retro Caſtrum, in quo plures pali deficiunt, & non eſt morenatum ſeu Freciatum dictum palium, tamen injunxerunt Caſtellano, ut dictos palos per illos de villa ſeu mandamento venire, adducere & plantare faciat, & etiam morenare & Freciare, & illud faciat ante portam Caſtri juxta motam de palicio ibidem exiſtente.* Pag. 67. col. 1. habetur: *Injunxerunt Caſtellano, ut dictum palicium reficere, replantare, morenare & Refreciare faciat per illos de villa & mandamento, qui hoc facere debent.*

FRECINNANT Aves, *Cantant.* Papias.

FRECTA, Frectatus, Frictatus. Inven-

tarium ornamentorum Eccleſiæ Eboracenſis an. 1530. in Monaſtico Angl. to. 3. p. 109. *Una mitra Frictata cum argento & reband..... Item mitra de albo ſerico cum riband de auro.* Viſitatio Theſauriæ S. Pauli Londonenſ. an. 1295. ibid. p. 314. *Item ſandalia cum caligis breudatis & Frectatis, de armis palatis & undatis.* Rurſum p. 317. *Cum nodulis Frectatis in extremitatibus de filo auri & argenti.* Pag. 321. *Capſa operta ſameto rubeo, cum Frectis & ſcutis breudatis, præterquam in tergo, &c.* Pag. 326. *Unus pannus de viridi campo, cum roſulis inter Frecturas, &c.* Infra: *Inter Frecturas aureas, &c.* Pag. 331. *Cum caſula de panno inaurato ſuper ſerico, cum avibus aureis in Fretta, lineata panno de Ailesham rubeo.* [Charta anni 1388. apud Rymerum tom. 7. pag. 577. *Unum lectum de panno aureo de rubeo campo, cum foliis aureis operatis in quodam Frecto albo.*]

Fretes noſtri ſagittæ ſpeciem vocabant. Regeſtum Ludovici Ducis Andegavenſis Regis Siciliæ fol. 61. in Camera Comput. Pariſienſ. *La terre de Boiere doit tous les ans de ſervice deux arcs, deux Fretes ferrées, & deux bouſons, deux gelines, & un chapel de roſes.* Hinc *Freté* Heraldi noſtri in armorum inſignibus, ejuſmodi ſagittas cancellatim poſitas videntur appellaſſe. Le Roman *de Garin:*

Tante hante Freté, & tant eſcu croiſi,
Et tant vaſſal contre terre ſlati.

i. videre erat tot haſtas cancellatim, & ſcuta in Crucis formam humi jacere. Proinde forte *Frectatus* idem erit ac *Freté.*

¶ FRECTAGIUM, Naulum, Gall. *Le Fret*, pretium pro vectura in navi ſolutum. *Frectagium pro eiſdem navibus, nec non expenſas alias, quæ pro cariagio eorumdem vinorum, &c.* in Litteris anni 1317. apud Rymerum tom. 3. pag. 647. Occurrit rurſum tom. 9. pag. 542.

¶ FRECTUM, Frectura, Frectus. Vide in *Fretta.*

1. FREDA, Ornamentum vel umbraculum, quod feretris & capſis Sanctorum ſuperponebatur. [Gl. MSS. ad Regeſtum Gregorii M. *Abſis eſt Freda, Operculum ligneum, quod retro altare ſit ſuper corpora Sanctorum.*] Monachus Altiſiod. an. 840. *Hic Sanctorum Martyrum Alexandri & Criſanti pignora ab urbe Roma detulit, quæ in prædicta Eccleſia recondidit, Fredamque cum cancellis benigno ſtudio exornavit.* Geſta Conſulum Andegav. cap. 3. num. 26. *Fecit præterea intus* (altare) *aliam abſidam ex oricalco, cupro, & ſtanno fuſilem ... ubi & hanc abſidam electrinam poſuit, ſecundamque Fredam deſuper auro optimo & lapidibus pretioſis ornatam, &c.* Hiſt. Epiſcopor. Autiſiod. cap. 20. *Fredam vero quæ ſacratiſſimo Corpori eſt ſuperpoſita, Rex auro argentoque mirifice decoravit.* Hericus Monachus de Miraculis S. Germani Autiſiod. cap. 27. *Poſt genitricis exceſſum, ſuper adorandam beatiſſimi Germani memoriam...regalibus expenſis Fredam compoſuit, quæ auro argentoque elegantiſſime decorata, in noſtram quoque duravit ætatem.* [Acta SS. Maii to. 5. pag. 236. ubi de S. Auſtregiſili: *Circa autem mediæ noctis ſilentium viſum eſt ei in eadem Eccleſia adeſſe quaſi magnum fremitum; hinc capſas ſanctarum Reliquiarum concuti, hinc Fredam ſuper ſancto corpore impoſitam commoveri.*] Vide *Fredum.*

¶ 2. FREDA. Chartular. Monaſter. SS. Trinit. Cadom. fol. 26. v°. *Caretas avenæ 3. unam Fredam, alii frumenti, unam flicam, duos formaticos, &c.* Sed emendatione hæc indigent.

FREDIANI, cum Dendrophoris & aliis, qui gentilitiæ ſuperſtitioni operam dabant, recenſentur in l. 20. Cod. Th. de Paganis, ubi Jacob. Gothofredus conjecturas ſuas proponit, quas expendere cuivis licet.

FREDLESS. Andreas Suenonis lib. 7. Legum Scanicar. cap. 6. *Obtineat, ut Juridicis talis ſententia proferatur, ut & à reo Rex tres marcas accipiat, & actor non ſolum æſtimationem,* (rei furatæ) *ſed duplum pariter æſtimationis, & ut ipſe reus Communis pacis expers ab omnibus habeatur, quam lingua patria* Fredleſſ *appellat.* Ex *Fred*, vel *frid*, pax, & *Leſſ*, dimittere, unde noſtris *Laiſſer.*

1. FREDUM, Freda, Fredus, Fridus, Mulcta, compoſitio, qua fiſco exſoluta, reus pacem à Principe conſequitur, vel ob violatam pacem publicam indicta, uti vult Vadianus. Nam *frid*, Germanis idem valet quod *pax*. Kero Monachus: *Pacem, Friden.* Conradus Uſperg. an. 1152. de Friderico I. Imp. *Cum ex nominis ſui interpretatione Pacis dives vocaretur.* Idem an. 1187. *Quas litteras Alemanni uſque in præſens Fridebrief, id eſt, litteras pacis vocant.* Papias: *Freda, id eſt, bannum.* Quo loco *bannum* eſt etiam mulcta, compoſitio. [*Fredum* tamen à *banno* diſtinguendum contendit Coccius in Dagoberto p. 179. Sed auctoritatibus inhærendum exiſtimo quæ utrumque confundunt.] Charta Caroli M. apud Meuriſſium in Epiſcopis Metenſib. pag. 185. *Et ubi Fredum ipſi Agentes, aut reliqui homines memoratæ Eccleſiæ acciperent, Freda ad ipſa loca Sanctorum deberent Chriſto præſule proficere in augmentum.* Alia Ottonis Imper. apud Baldricum in Chron. Camerac. lib. 1. c. 72. *Aut mallum tenendi, bannum vel Freda exigendi, &c.*

☞ Quæ mulcta cum fiſco regio perſolvebatur *Fredum regale* dicitur in Charta an. 984. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 379. *Quindecim debitales porcos in eadem curte, Freda regalia quæ Johannes habebat annuatim de manu Regis Francorum in Tutelenſi caſtro.* Non omittendum tamen præter hanc mulctam fiſco exſolutam, aliam fuiſſe compoſitionem ſeu mulctam illis perſolvendam, qui injuriam aut damnum paſſi fuerant.

Fredum fiſco perſolutum docent Lex Aleman. tit. 3. §. 3. tit. 4. Lex Bajwar. tit. 6. §. 3. tit. 10. §. 4. Lex Friſion. tit. 16. Capitularia Caroli M. lib. 3. cap. 30. lib. 5. c. 185. Additio 4. Ludov. c. 83. &c. Gregorius Turon. de Mirac. S. Martini c. 26. & ex eo Flodoardus lib. 4. Hiſt. Rem. c. 50. *Affirmavit compoſitionem fiſco debitam, quam illi Fredum vocant, à ſe fuiſſe reis indultam.*

Interdum tamen freda fiſco non exſolvebantur, ſed judicibus ipſis, ut eſt in Lege Salica tit. 52. §. 4. tit. 55. §. 2. in Decreto Chlotarii §. 12. &c. [Conſtitutio Leduini Abb. S. Vedaſti apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. pag. 789. *Qui vadem dederit quinque ſolidos de lege, dabit triginta denarios de Fredo: & hujus Fredi duæ partes erunt Præpoſiti; tertiam vero partem habebit Major placiti. Si autem lex Abbatis fuerit, totum Fredum Major placiti habebit.*]

☞ Interdum Eccleſiæ, dum in ea facinus in Clericos fuerat admiſſum. Leges Ludovici Imp. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 128. col. 1. *Sanguinis effuſio in Eccleſia facta cum furore, ſi in Preſbytero fuerit, in triplo componatur, duas partes eidem Preſbytero, tertiam pro Freda ad Eccleſiam, & inſuper bannum noſtrum componat. Similiter & de Diacono juxta compoſitionem in triplo componatur, & bannum noſtrum componat. De Subdiaconibus ſimiliter ſecundum ſuam compoſitionem in triplo perſolvat. De unoquoque ordine*

Clericorum

Clericorum ſecundum ſuam legem compoſitionem in triplum faciat, & bannum noſtrum perſolvat. Similiter & de ictibus ſine ſanguinis effuſione de unoquoque ordine Clericorum ſecundum ſuam compoſitionem cum triplo componatur, & bannum noſtrum; & qui non habet unde ad Eccleſiam perſolvat, tradat ſe in ſervitio ejuſdem Eccleſiæ, uſquedum totum debitum perſolvat.

Neque etiam fuit *Fredum* ſolida compoſitio à reo exſoluta, ſed tantum pars tertia, quæ fiſco aut judici exſolvebatur. Lex Rip. cap. ult. *Fredum autem non illi judici tribuat, qui culpam commiſit, ſed illi, qui ſolutionem recipit. Tertiam partem coram teſtibus fiſco tribuat, ut pax perpetua ſtabiliſque permaneat.* Quæ verba ultima evincunt *Fredum* datum pro habenda *pace*. Capitul. Caroli M. lib. 4. c. 14. *Triplo componatur, duæ partes eidem Preſbytero, tertia pro Fredo ad Eccleſiam, &c.* Adde Capitulare 3. ann. 813. cap. 2. 3. 4. Decretionem Chlotarii II. Regis cap. 9. &c.

Freda de quibuſlibet cauſis., in Eccleſiarum poſſeſſionibus exigere vetantur judices, in privilegiis & immunitatibus à Principibus iis indultis: ita ut quod ex his fiſcus ſperare potuerit, in Eccleſiarum uſus, in luminaria locorum Sanctorum, vel in ſtipendia Sanctorum Dei convertatur. Quæ verba paſſim habentur in veteribus Chartis apud Marculfum lib. 1. form. 2. 3. & Beſlium in Comitib. Pictavenſ. pag. 155. 165. Sanjulian. in Hiſt. Burgund. pag. 242. 274. Doubletum, & alios, Baldricum in Chron. Camerac. l. 1. c. 47. 62. 72. 76. 106. &c. [Adde Chartam Dagoberti Reg. an. 632. to. 1. Hiſt. Lotharing. col. 250. Clodovæi II. an. 638. tom. 1. Inſtr. Hiſt. Pariſ. pag. 20. col. 2. Decretum Conradi Reg. in Hiſt. Lugdun. inter Inſtr. p. XXII. Miræum to. 1. p. 50. 128. & to. 2. pag. 807. Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 62. 137. 144. & alibi.]

¶ Frædum, Eadem notione, in Charta Ludov. Pii inter Inſtr. Hiſt. Alſat. p. 15.

¶ Friddum, Eodem ſignificatu, in Charta Childeberti III. apud Felibian. Hiſt. Sandion. p. XVI.

¶ Fridum, in Charta Caroli C. inter Inſtrum. tomi 4. novæ Gall. Chriſt. col. 225.

¶ Freidum, pro *Fredum*, in Præcepto ann. 750. inter Inſtrum. to. 4. Gall. Chriſt. col. 263.

¶ Fretum, in Hiſtoria Mediani Monaſterii p. 13. & in Actis SS. Aprilis to. 2. pag. 93.

¶ Fretus. Charta Caroli M. an. 781. pro Monaſterio SS. Salvatoris & Juliæ Brixienſ. in Bullario Caſin. tom. 2. pag. 19. *Sed ſub immunitatis nomine cum omnes Fretos conceſſos valeant Rectrices ipſius Monaſterii quietas vivere & ſedere.* Altera ejuſdem Caroli M. Charta pro Monaſterio Sithienſi apud Mabillonium Diplom. lib. 6. Inſtrum. 198. *Judiciaria poteſtas ibidem ingredere non præſumat quoquam tempore: niſi quod ſub emunitatis munere omni tempore cum omnes Fretos vel bannos conceſſos pars ipſius Monaſterii perenniter debeat poſſidere.*

Fredum pro quavis exactione videtur interdum uſurpari in aliquot Chartis, apud Ducheſnium in Hiſt. Monmor. p. 20. 22. Hemer. de Academ. Pariſ. p. 33. Beſlium in Epiſc. Pictav. p. 33. &c.

Ab hac voce ortum habet, quæ paſſim eſt in uſu apud Practicos, *Frez*, *Frez des procez*, pro litium ac cauſarum ſumtibus & impenſis. Areſta anni 1284. in Regeſto Parlamenti fol. 70. *Quod pro ſolvendis & aquitandis debitis & Fredis villæ ſuæ poſſent taliare, &c.* [Areſtum an. 1538. in Tabul. Calenſi: *Examen teſtium integraliter Fredis & expenſis ſupradictorum appellantium fieret, &c.*]

Fridus, in Lege Salica Edit. Heroldi tit. 53. §. 3. Capitul. Caroli M. de Partib. Saxoniæ cap. 15. *Undecunque cenſus aliquid ad fiſcum pervenerit, ſive in Frido, ſive in qualicunque banno.*

Fredus. [Charta Dagoberti an. 635. to. 2. Hiſt. Meld. inter Inſtr. p. 4. *Sibimet omnes Fredos conceſſos debeat poſſidere.*] Occurrit præterea in Lege Salica tit. 26. §. 9. tit. 55. §. 2. in Decreto Chlotarii §. 12. in Lege Ripuar. tit. 46. §. 1. in Legib. Henrici I. cap. 90. &c.

Freda, apud Papiam, & in Lege Anglior. tit. 7. §. 5. in Lege Friſion. tit. 16. 17. tit. 22. §. 81. in Charta Caroli Calvi apud Camuſatum in Antiq. Tricaſſ. pag. 84. &c.

¶ 2. FREDUM, vel Freda, Alia notione. Charta anni 1065. ex Armario S. Victoris Maſſil. *B. Comes Provinciæ confirmo oblationes prædeceſſorum meorum, vel quæ Monaſterio S. Victoris conquiſita ſunt, in Monaſteriis, cellis, caſtellis, villis, terris .... hortis, Fredis, ſalinariis .... agris, &c.* Sed forte legendum *Freſcis*. Vide *Friſcum*.

1. FREDUS, *Marrubium*, Papiæ.

2. FREDUS. Lex Alemann. tit. 106. Edit. Heroldi, (nam hic titulus deeſt in Lindenbrogiana,) *De eo, qui in Fredo infantes læſerit: Si quis alterius infantem de medio Fredis laſerit,* (læſerit,) *ſol. 3. componat.* Vide *Fredum*.

¶ FREEDSTOLL. Vide *Frithſtoll*.

¶ FREFARE. Vide *Fretare*.

¶ FREGRESCHIA. Vide in *Fraternitas* 5.

¶ FREIA. Vide *Frea* 2.

¶ FREIDUM. Vide in *Fredum* 1.

¶ FREIGRAVIUS, Comes liber. Vide *Gogravius*.

¶ FREITON. Vide *Ferto*.

FREMENEFEDA, in Monaſtico Angl. to. 2. pag. 286. Vide *Flemen-Firma*.

¶ FREMENTER, Cum fremitu, in Actis SS. Aprilis to. 2. p. 250.

¶ FREMIS. Vide *Fremiticus*.

¶ FREMISCULI. Vide *Freniſculi*.

FREMITICUS, in Notis Tyronis pag. 180. idem qui *Frigoreticus: Epiſora. Fremis. Fremiticus. Cardiacus, &c.* Ubi *Fremis* videtur eſſe *horror febris*. Vide *Frigoreticus*.

¶ FREMMUS, στεναχὴ, Gemitus. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. MSS. Laurent. in Amalthea: *Fremus, Fremitus*, ex Salmaſio.

¶ FREMUSCULI. Vide *Freniſculi*.

¶ FRENAGIUM, pro *Furnagium*, Pretium domino furni ſolutum pro coctione furnaria. Statuta Eccleſiæ Glandatenſis MSS. an. 1327. *In eorum bonis quæ tenentur ſub ipſa præpoſitura habet in Frenagiis, mauturis, calcaturis, bannis & ceteris aliis prout eſt aſſuetum.*

¶ FRENARIUS, Καλινοποιὸς, Qui facit frena, in Leg. Neapol. 3. tit. 36. *Sellarios & ſcutarios, Frenarios atque armerios, candelarios, fabros, &c.* Hæc poſt Martinium.

¶ FRENDERE, de porcis grunnientibus ſupra dicitur in *Braulare*. Feſto: *Frendere eſt Frangere, unde eſt faba Freſſa, unde & dentibus dicimur Frendere.* Iſid. 10. *Frendens, quod minando frangat dentes & comprimat fremens.*

FRENDLESMANNI, appellabantur olim ab Anglis, qui poſtea *Utlaughe*, ſeu *utlegati*, vel *exleges*, id eſt, proſcripti exules, in Legibus foreſtarum Canuti Regis c. 24. & apud Bracton. l. 3. tr. 2. c. 13. §. 1.

FRENDWYTE, in Fleta lib. 1. c. 47. §. 15. ſignificat *acquietantiam prioris priſæ ratione ſolennitatis convivii.* Vide *Forfang*.

FRENELLATUS. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 23. *Neceſſarium eſt, quod dictæ galeæ ſint tali modo & manerie ſint Frenellatæ, quod dum adverſus hoſtes proceſſerint pugnaturæ, de facili ſtringant ſe invicem & conjungant.* Adde cap. ſeq. Vox formata à *Frænum*, & *Frænare*, unde *frenella* Italis, ferrum, quod equi os ſtringit, lupatum.

☞ Ab eadem origine *Enfrené* dixerunt noſtri de equo qui freno regitur. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Palefrois orent gens & biaus....
Enſellés furent gentement,
Et Enfrenés ſi richement,
Que de mil beſans monez
Ne fuſt li lorains achatez.

¶ FRENERIUS, Qui facit frena, in Catalogo MS. ſodalium Confraternitatis B. M. in Eccleſia B.M. Deauratæ Toloſ. an. 1328 inſtitutæ.

¶ Freneyr, Eadem notione apud Arvernos. Charta Bernardi de Turre an. 1308. apud Baluz. to. 1. Hiſt. Arvern. p. 783. *Eſcudeleyr, Freneyr & celeyr & carnifices tres denarios quilibet pro annata.*

FRENISCULI, *Ulcera circa rictum oris, ſimilia, quæ fiunt jumentis aſperitate frenorum.* Iſidor. lib. 4. c. 8. [Lego cum Gloſſis Sangerman. *Frenuſculi.* Perperam apud Papiam editum *Fremiſculi*, & in MS. *Fremuſculi*; ubi pro *rictum* habetur *hiatum.*]

FRENOSUM. Alcuinus Poëm. 199.

Fas idcirco reor comprendere plectra Maronis,
Carminibuſque ſacris naves implere Frenoſum.

Locus male ſanus.

¶ FRENUSCULI. Vide *Freniſculi.*

FREOBORHGES. Vide *Friborga.*

¶ FREODO, Vitulus lactens, ex interpretatione Schilteri. Lex Salica tit. 3. *Si quis vitulum lactantem furaverit, malb. pedero aut Freodo, CXX. denar. &c.* MS. Regium habet: *Podor aut frico.*

FREPATÆ *Veſtes*, Gallis, *Habits trouez, decoupez, frippez*, unde vocabulum. Gaufridus Voſienſis part. 1. cap. 74. *Repertæ ſunt pretioſæ ac variæ veſtes, ... quas quidam in ſphærulis & lingulis minutiſſime Frepantes, picti diaboli formam aſſumunt.* [Capitulum Generale MS. S. Victoris Maſſil. ann. 1218. *Prohibemus ne ſcutarii vel trotarii eorum deferant Veſtes Frepatas. Trepatas veſtes* habet Jacobus I. Rex Aragonum in Conſtitutionibus Catalaniæ MSS. *Item ſtatuimus, quod nos, nec aliquis ſubditus noſter, non portet veſtes inciſas, liſtatas, vel Frepatas*, forte quaſi *terebratas, perforatas.*

Neſcio, an inde petendum ſit vocis *Fripiers*, apud nos etymon pro veſtium interpolatoribus, ita ut ii fuerint, qui veſtes detritas, *frepatas*, & laceras venum exponebant: vel potius à *ferpe*, & *ferperie*, licet horum vocabulorum notio non omnino mihi comperta ſit. In veteribus Statutis pro *peagiis* Pariſienſis civitatis, titulus habetur inſcriptus *Ferperie.* Deinde ſequuntur hæc verba: *Couvertouers de vair, 6. den. Mantel fourré de vair, 4. den. Chaſcune penne vaire, 3. den. Item tous garnemens fourrez de vair, &c.* Ibi tamen *la Ferperie* diſtinguitur *de la Pelleterie.* Vocis vero *Ferpe* meminit Guill. *Guiart* ann. 1304.

Fuſt tout l'oſt du Roi atournez,
Sus biaus garnemens & ſus Ferpes,
Cà & là de blanches eſcherpes.

FREQUENTANEUS. Vita S. Deicoli Abb. n. 38. *Vermes quippe ita ſibi à vertice uſque ad talos ebulliebant, ut Frequentanei ejus maximum inde putorem tolerarent.* Galli dicimus, *Ceux qui le fréquentent.*

1. FREQUENTARE, pro *Narrare*, ſeu συνεχῶς dicere, iterare, dixit Vopiſcus: *Quod memoria tenet publica, & fides hiſtorica Frequentavit.* Item: *Ergo Therſitem & nos bene ſcimus, & poſteri Frequentabunt.* Spartianus in Æliano Vero: *Jam illa Frequentantur à nonnullis, quod & accubationes ac menſas de roſis ac liliis fecerit.* Adde l. 1. Cod. Th. de Judiciis.

¶ 2. FREQUENTARE, Sæpius tentare, experiri. Sugerius in Ludovico VI. *Rex autem, ut erat vir militiæ aptus, ulciſci in eum Frequentabat.*

¶ FREQUENTATUS, pro *Frequens*, Creber, multus. *Jejunium cum opere manuum Frequentato*, in Vita MS. S. Wenwaloei fol. 64.

FREQUENTIDICUS, *Mathematicus, Divinus*, in Gloſſis MSS. Reg. Cod. 1013. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Frequentiditus, Qui dit ſouvant.*]

¶ FRERESCA. Vide *Fraternitas* 6.

¶ FRERESTER, Sororis maritus, Gall. *Beau frere*, ut *Filiaſter*, Privignus, Gall. *Beau fils. Legat Frereſtri ſuo*, in Schedis Domini *le Fournier.*

¶ FRERETUM, perperam pro *Fretum*, Rivulus, canalis. Chartophylac. regium Regeſt. 87. *Item unum jornale & dimidium terræ ſitum in pala juxta terram Johannis Darbonis Notarii & Freretum publicum.*

¶ FRES, Fimbria, limbus, noſtris *Frange.* Conſilium Maſſil. ann. 1381. *Nulla mulier aliqua audeat de cetero ſeu preſumat cujuſcumque ſit conditionis, preminentie vel ſtatus portare ... ribans ſive Fres auri, argenti ſeu perlarum.* Vide *Freſium.*

¶ FRESATUS, Corrugatus, à Gallico *Fraiſe.* Vide *Gardacortium.*

¶ FRESCENGA, &c. Vide *Friſcinga.*

¶ FRESCHERIUM, Freſcheium, ut infra *Friſcum*, Ager incultus, Gall. *en Friche.* Inſtrum. anni 1261. è Chartular. S. Vandregiſili to. 2. p. 1591. *Vendidimus & quandam pechiam Freſcherii ſitam intra terram Roberti Burel ex una parte & Freſcheium Odonis, &c.*

¶ Freschium, Eadem notione, in eodem Chartulario to. 2. p. 1600. *Decem pechias terre... cum omnibus Freſchiis & pertinentiis ſpectantibus.*

¶ FRESCHUS, Ital. *Freſco*, Gallis *Frais*, Recens. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad an. 1218. apud Murator. to. 8. col. 1091. *De carne Freſcha cariſtiam magnam habebant.* Gall. *Viande Fraîche.*

¶ FRESCIATUS. Joannes Gorinus in Actis S. Petri Confeſſ. to. 4. Julii p. 665. *Quos lapides ſic ſuis lacrymis madefactos in quodam caniſtro cum quadam tobalia Freſciata ſuper ſuum caput per civitatem portabat.* Vox *Freſciata*, inquit Bollandi Continuator, videtur oriri ex idiomate Italico, in quo *Frigiare* ſignificat ornare, ita ut *Tobalia Freſciata*, ni fallor, hic accipiatur pro Mantili ornato. Num potius ab Italico *Freſcare*, Refrigerare, ita ut *Tobalia Freſciata* ſit quaſi Mantile refrigeratum, madefactum?

¶ FRESCINGA. Vide *Friſcinga.*

FRESCUS. Vide *Friſcum.*

¶ FRESELLA, f. Lineus colli amictus corrugatus, quem Gallice vocamus *Fraiſe.* Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu ad calcem tomi 2. pag. CLXXXIII. *Pro ſerico ad jacendum pueris, & capellis & Freſellis & pro pannis & tuallii. & camiſiis, quas tunc pueri habuerunt*, XLI. *ſ.* Hinc, ni fallor, emendandus alter ejuſdem computi locus p. CLVI. ubi legitur: *Pro 1. langello & pro capelli & pro Fteſell.* X. *ſ.* Ubi legendum puto *Freſell*, ſeu *Freſellis.* Vide *Freſium.*

¶ FRESENGAGIUM, &c. Vide in *Friſcinga.*

FRESIA, [Prædii ruſtici ſpecies, ut videtur.] Vetus Charta apud Buzelinum lib. 2. Gallo Flandr. cap. 25. *Et unum hominem de ipſa familia, Rogerum no*

mine, ut in illo loco, in quo illum conſtitui, deſervire liceat, & illa Freſiam, Hetgardam nomine, ubi nunc hoſpitatur, permanere liceat.

¶ FRESIUM, Frezium, Fimbria, *Frange*. Acta S. Euſtadiolæ to. 2. Junii p. 133. *Veſtimenta quoque ſacra fecit & altaria palliis pretioſis, quæ manu propria cum ſuis puellis opere elegantiſſimo polivit cum Freſiis aureis & procinctoriis.* Statuta Maſſil. lib. 2. cap. 39. *Conſtituimus ut nullus ſartor per ſe, vel per alium accipiat pro corduris de uno veſtimento dominæ de colore cum Frezio, & cum penna ultra quatuor ſol. Item ſine Frezio* III. *ſol. Item de pelliſſia dominæ cum Freſio* II. *ſol. &* VI. *den. & ſine Freſio* II. *ſol.* Occurrit ibi plures. Vide *Fres*, & *Friſum*.

¶ Fressum, in Statutis Arelat. MSS. art. 53. *Sartores accipiant pro corduris veſtium ſine Freſſo & neca factarum, &c.*

¶ Fresus, Eadem notione, in Statutis Maſſil. lib. 2. c. 38. *Quod non ſuent in aliquibus veſtibus Maſſilienſis aliquarum meretricum Freſos aliquos aureos vel argenteos.*

¶ Frezum. Inſtrum. an. 1347. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 568. *Item unam zonam de Frezo aureo ſuper qua ſeu quo ſunt lapides, margaritæ ſeu perlæ groſſæ, &c.*

¶ FRESSENGA, Fressinga. Vide *Friſcinga*.

¶ FRESSUM. Vide *Freſium*.

FRESTRA, *Feneſtra*, Papiæ.

FRESUM. Lex Angliorum tit. 5. §. 20. *Qui harpatorem ... percuſſerit, componat illum quarta parte majori compoſitione, quam alteri ejuſdem conditionis. Aurifices ſimiliter. Feminas Freſum facientes ſimiliter.* Ubi videntur eæ eſſe, quæ cannabem in aqua madefactam macerant, ſubigunt, confringunt: eſt enim *Freſus, fractum, diviſum, molutum, à frendeo*, ut habet Papias. Vide Varronem lib. 2. cap. 4. Iſidorum, &c.

¶ FRESUS. Vide *Freſium* & *Freſum*.

¶ 1. FRETA, Species menſuræ pro liquidis. Formulæ vett. Alſaticæ art. 22. apud Eccardum ad calcem Legis Salicæ p. 244. *Duas Fretas de cerviſa & ſume ſex ſiclos de vino in cellario, &c.*

¶ 2. FRETA, Idem videtur quod *Frauſtum*, ager incultus. Chron. Collegiatæ S Petri apud Georg. Chriſtian. to. 2. Rer. Mogunt. p. 464. *Madtildis vidua, ſoror Wolffmanni* XXIIII. *curvales. Wolffmannus & frater ejus decem & dimidium. Gezacha tres & dimidiam Fretam.*

FRETALE, Vas coquinarium, frictorium, ſartago, *Frixorium*. Apitius l. 7. c. 5. *Aſſatura in colari elixatur, & infunditur in Fretali piper, condimentum, vel liquamen, &c.*

¶ FRETARE, Fricare, Gall. *Frótter*. Ordinatio anni 1340. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 394. col. 2. *Item ipſos equos Fretari, eſtriliari, acomari, letterias eis fieri & bene eſtachari facere cum omni diligentia teneatur per valletos ipſorum.*

¶ FRETATIO, Pretium pro conductione navis, Gall. *le Fret.* Litteræ ann. 1307. apud Rymerum to. 3. p. 12. *Expenſas quas tam in emptione vinorum & Fretatione navium, quam &c.* Vide *Fretta* 2.

¶ FRETELLA, Fiſtulæ ſpecies, noſtris *Fretel* & *Fretiaux*. Le Roman *d'Athis* MS.

Sonnent buiſines & tabours,
Grans cors d'arain & mœnel,
Freteaulx, flageaulx & chalemel.

¶ FRETENGIA. Vide *Friſcinga*.

¶ FRETOSUS. Vide *Fretum*.

¶ 1. FRETTA, pro *Frecta*. Vide in hac voce.

¶ 2. FRETTA, Conductio navis onerariæ, Gallice *le Fret*. Item, Pretium quod pro vectura quarum-

libet mercium ſolvitur tum locatori, tum nautis. Præceptum Edwardi I. Reg. Angliæ ann. 1285. apud Rymerum to. 2. p. 298. *Navis, in qua mercimonia vel vina fuerint cum toto apparatu, annulus magiſtri navis in digito ſuo portatus, victualia nautarum, utenſilia... monile, zona & ciphus argenteus magiſtri navis ... erunt quieta de auxilio ad ejectionem maris prædictam. Et etiam ſalva ſit nautis Fretta vinorum & aliorum bonorum in navi exiſtentium, quæ talia fuerint. Et magiſter navis amittat Frettam ſuam de doleis ſeu bonis in mari ſic projectis. Et omnia alia bona in navi exiſtentia tam nautarum quam mercatorum, ut vina &c. exceptis navis utenſilibus ... & Fretta de bonis quæ ſalva fuerint, ut prædictum eſt de cætero debent appreciari in auxilium reſtitutionis bonorum extra navem per hujuſmodi tempeſtatem ejectorum.*

¶ FRETTARE, Navem conducere, Gallis *Freter un navire*, apud Rymer. to. 2. p. 298. to. 3. pag. 661. &c.

FRETUM, Rivulus, canalis, *Bras d'eau*. Charta S. Bonifacii Archiep. Moguntini apud Browerum l. 1. Antiq. Fuld. c. 4. *Et ab oſtio ejus ſurſum, uſquequo ipſum flumen dividitur in Freta: inde tranſit inter media Freta, quæ naſci videntur de flumine Fulda.* [*Fraite*, eadem notione noſtris. Le Roman *d'Athis* MS.

Ce eſt à tart qu'il s'en repente
De l'eſcoutie qu'il ot faite
Quand il paſſa tout ſeul la Fraite.

Infra:

Juſqu'à la Fraite le ramaine, &c.

Ibidem:

Oultre la Fraite toſt s'en vet.

Vide alia notione in *Fredum* 1.

Fretosus Locus, *Fretis* impeditus, ſeu rivulis & canalibus. Iſidorus Pacenſis Epiſcopus in Chronic. æra 769. *Montana Vaceorum diſecans, & Fretoſa & plana percalcans, trans francorum intus experditat, atque adeo eas penetrando gladio verberat.* Ubi Rodericus Toletan. in Hiſt. Arab. cap. 13. *Fretoſa diſſecans, & montana præcalcans Rodanum etiam diſſulcavit.* Idem Rodericus c. 16. *Et dum per devia & Fretoſa curſitant.* Quo loco Schottus, *Fruticoſa* legendum putat. Vide *Frauſtum*.

¶ FRETUS, πεποίθησις, *Fiducia, perſuaſio*, in Supplemento Antiq. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fretus, Sehurs, appoiez, qui uſe.* Vide alia notione in *Fredum* 1.

¶ FREVELA, Idem quod *Fredum* 1. unde corruptam hanc vocem putat Vadianus. Liber MS. redituum ann. 1300. *Habet etiam dictus Epiſcopus in utraque curia, in S. videlicet & in V. merum imperium, hoc eſt, ſicut vulgariter dicitur, Düb und Frevele. Frevel*, Mulcta, *Frevelen*, Mulctari, in Libro Salic. Monaſt. Ebersh.

¶ FREXINGIA. Vide *Friſcinga*.

FREYGRAVIUS, Comes liber. Exſtat Charta Ruperti Imp. qua Salentinum *Freygravium*, ſeu liberum Comitem in ſede Freyheolenor vulgariter nuncupata ſita in dominio *Zuſchen* conſtituit, eumque de dicta ſede Freygraviatus inveſtit an. 1420. Vide *Gogravius*.

¶ FREZA, Frezia, dicitur de ferculo fabaceo, in Tranſactione an. 1351. inter Abbatem & Monachos Craſſenſes ex libro viridi fol. 53. *Omnibus diebus Veneris non jejunalibus dat dictus Dom. Abbas ... unam quateriam* (quarteriam) *fabbarum pro Freziis in Conventu præparandis illa die, excepto tempore in quo inveniuntur fabæ teneres, qui tunc dat de ipſis fabis teneribus ortolanis Monaſterio Craſſenſi dictis die-*

bus Veneris loco prædictarum Frezarum, & etiam aliquibus aliis diebus, dum teneres comeduntur, & in dicto orto Monaſterii prædicti inveniuntur. Fabas ſiliqua nudatas *Feves fréſées* vel *dérobées* vocamus.

¶ FREZATUS, *Frezio* ſeu fimbria ornatus. Statuta Maſſil. lib. 2. c. 39. *Item de capa dominæ Frezata* v. *ſol.* Rurſum ibid. occurrit.

¶ FREZIUM, Frezum. Vide *Freſium.*

FRIA. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ c. 12. §. 1. *Stagna aut molendina, ... ubi ſalmunculi, ſeu ſmolti vel Friæ cujuſcumque generis piſcium maris, vel aquæ dulcis aſcendunt, vel deſcendunt.* §. 2. *Ita quod nulla Fria piſcium impediatur aſcendendo.* Apud nos piſces dicuntur *Freer* vel *Fraier*, qui piſciculos edunt; *Frey*, ipſi piſciculi.

¶ FRIBNIANUS. Vide *Favonium.*

¶ FRIBOLA, *Vaſa fictilia*, in Gloſſis Sangerm. MSS. n. 501. Papias habet: *Fribula; Vaſa fictilia, quaſi fragilia.* Videtur legendum *Frivola.* Vide mox *Fribolum.*

¶ FRIBOLUM, Iſidoro lib. 9. Orig. cap. 8. *Eſt cum eo animo ſeparantur* (conjuges,) *ut rurſum ad ſe invicem revertantur. Nam Fribolum eſt velut quaſſæ mentis & effluxæ, nec ſtabilis. Proprie autem Fribola vocantur fictilia vaſa inutilia.* Vide *Fribuſculum.*

FRIBORGA, Friborgus, Friborg, Freoborhges. *Friborga* eſt fidejuſſio libera, ingenua, noſtris *francum plegium*, à Saxon. ꝼꞃeo, id eſt, liber, & boꞃgheꞅ, fidejuſſor, vas: *Friborgus* vero, fidejuſſor. Eſt autem *Friborga* idem quod *Decenna*, ſeu Collegium vel Societas decem primariorum hominum in unaquaque villa, qui ſinguli invicem fidejuſſores erant erga Regem de reſtaurando damno ab eorum quolibet illato. Fleta l. 1. c. 47. §. 10. *Fricborgh, eſt laudabilis homo aſtrarius teſtimonii, liber vel ſervus, per quem omnes juxta ipſum commorantes firmiori pace ſuſtententur ſub ſtabilitate fidejuſſionis ejus vel alterius per denarium numerum unde quilibet eſt quaſi plegius alterius, ita quod ſi unus feloniam fecerit, novem teneantur ipſum ad ſtandum recto præſentare.* Hæc etiam pluribus docent Leges Edwardi Confeſſoris cap. 19. *Præterea eſt quædam ſumma & maxima ſecuritas, per quam omnes ſtatu firmiſſimo ſuſtinentur, videlicet, ut unuſquiſque ſtabiliat ſe ſub fidejuſſionis ſecuritate, quam Angli vocant Freoborhges: ſoli tamen Eboracenſes dicunt eandem Tienmannatala quod ſonat Latine decem hominum numerum. Hæc ſecuritas hoc modo fiebat, ſcilicet, quod de omnibus villis totius regni ſub decennali fidejuſſione debebant eſſe univerſi: ita quod ſi unus ex decem forisfecerit, novem ad rectum eum haberent. Quod ſi aufugeret, daretur lege terminus ei 31. dierum: quæſitus interim & inventus, ad juſtitiam Regis adduceretur, & de ſuo illico reſtauraret damnum, quod fecerat: & ſi ad hoc forisfaceret, de corpore ſuo juſtitia fieret. Sed ſi infra prædictum terminum inveniri non poſſet, quia in omni Friborgo unus erat capitalis, quem vocabant Friborghes-heofod,* (i. fidejuſſorem primarium,) *ipſe capitalis ſumeret duos de melioribus ſui Friborgi, & de tribus Friborgis ſibi propinquioribus acciperet de unoquoque capitalem, & duos de melioribus uniuſcujuſque Friborgi, ſi poſſet habere, & ita, ſe duodecimo exiſtente, purgaret ſe & Friborgum ſuum, ſi facere poſſet, de forisfacto & fuga ſupra dicti malefactoris. Quod ſi facere non poſſet, ipſe cum Friborgo ſuo damnum reſtauraret de proprio malefactoris, quamdiu duraret, quo deficiente, de ſuo & Friborgi ſui perficeret, & erga juſtitiam emendaret, ſecundum quod legaliter eis judicatum fuiſſet. Tandem vero ſacramentum, quod non potuerunt adimplere per tres Friborgos ſibi viciniores, per ſe ipſos jurarent, ſeſe nullatenus fore culpabiles, & ſi quando poſſent eum recuperare, adducerent ad juſtitiam, aut juſtitiæ dicerent, ubi eſſet.* Iſtius inſtitutionis cauſa & origo habentur c ſeq. Quomodo vero iis caſibus in *Friborgum* procederetur, docent Bracton. l. 3. tract. 2. qui eſt de Corona, c. 10. Fleta lib. 1. c. 27. l. 2. c. 52. Adde Skenæum de Verbor. ſignificat. Vide *Decena* 2. *Decanus* 3. *Plegium francum.*

¶ FRIBRIA, *Luna*, Papiæ.

¶ FRIBULA. Vide *Fribola.*

¶ FRIBUSCULUM, vel ut alii efferunt, *Friguſculum, Friviuſculum, Friunſculum, Frivoluſculum*, Jurgium leve. Dig. lib. 24. tit. 1. leg. 32. §. 12. *Quod ſi divortium non interceſſerit, ſed Fribuſculum, profecto valebit donatio, ſi Fribuſculum quievit.* Notio patet ex libro 23. leg. 31. *Quod ſi non divortium, ſed Jurgium fuit, dos ejuſdem matrimonii manebit.* Vide *Fribolum.*

¶ FRICARE, Frigere, Gall. *Frire, Fricaſſer.* Menot. Serm. fol. 121. v°. *Nihil amplius erat Fricandum, nec ponendum ſub dente*; quod ipſe ſic reddit: *Il n'avoit plus que Frire & que mettre ſous la dent.*

¶ FRICATA, f. Sartago, Gall. *Poële à frire.* Inventarium utenſilium MS. in Tabul. Compendienſi: *Unum pelvim neceſſarium ad lavandas manus, & una Fricata* (ſic) *& duos aenos magnos & unum parvum, & unum tripodem, & duos caminos, &c.*

¶ FRICDOR. Vide *Frigdor.*

FRICHBORGH. Vide *Friborga.*

FRICHIUM. Vide *Friſcum.*

FRICO, Cui in Monaſteriis *fricare* aut tergere quidpiam incumbit. Bernardus Mon. in Conſuetudinibus MSS. Cluniacenſib. c. 12. de Hoſpitario: *Præterea habet proprios famulos, unum majorem Cocum, & unum Portarium, & unum Friconem, qui tergit calcaria & ocreas, & portat aquam, & Aſinarium, & Aſinum, &c.* [Vide *Freodo.*]

¶ FRICTEBERO. Vide *Ferthebero.*

FRICTIONES, ex Gallico, *Friſſons*, quaſi *Frigitiones*, ῥίγη τῦ πυρετῦ. Gregorius Tur. de Vitis Patrum c. 6. *Ita ſoſpitati eſt reſtitutus, ut nec illas, quas vulgo Frictiones vocant, ultra perferret.*

FRIDARIA. Vide *Frigidaria.*

¶ FRIDDUM, Fridebrief. Vide in *Fredum* 1.

FRIDEGHETA, in Statutis Mediolan. part. 2. c. 457.

FRIDHGILDUM. Vide *Frithgildum.*

FRIDMANNUS. Vide *Frithmannus.*

FRIDSTOLL. Vide *Frithſtoll.*

FRIDUS. Vide *Fredum* 1.

¶ FRIFRASIGENA. Lex Salica tit. 70. *Si quis filiam alienam ad conjugium quæſierit præſentibus & puellæ parentibus, & poſtea ſe retraxerit, & eam accipere noluerit, malb. Friſraſigena,* MMD. *denar. &c.* MS. Reg. habet, *Friſaſtina.* Ubi manifeſtum eſt agi de repudio puellæ deſponſatæ. Vocis originem à Saxon. ꝼꞃien, Germanis *freyen*, Matrimonium inire, nubere viro, vel ducere uxorem, deducit Eccardus. *Frifra* ergo idem eſt ac *ad conjugium quæſierit*; *Sige na* vero) ſic enim diſtincte legendum) *traxerit retro*; à *Zihen*, trahere, & *Na*, poſt, retro.

FRIGDARIUM, *Receptaculum piſcium*, in Gl. MSS.

¶ FRIGDERE, Frigdescere. Vide *Frigdor.*

FRIGDOLÆ. Vide *Criſpellæ.*

FRIGDOR. Gloſſæ antiquæ MSS. *Fricdor, Frigus, frigidum.* Gloſſ. MS. Regium Cod. 1013. *Algor, Frigus, Frigdor.* Alibi: *Frigduit, Alſit. Frigdent, Frigdeſcunt.* Idem Gloſſ. *Rigor, rectitudo, ſeveritas, & ſtupor Frigdoris, algidum, frigidum.* Papias: *Frigdor, frigus, frigidum. Frigdent, frigeſcunt.* Et alibi: *Pe-*

ιψύξεις, *Frigdor*. Ex Gr. περίψυξις. [Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Frigdere*, *Avoir froit*.] Breviloq. *Frigdor, oris, frigus*. Vetus Interpres Moſchionis apud Joſ. Scalig. Epiſt. 327. ψυχρότης, *Frigdor*. Gloſſ. Longobard. S. Germani Pariſienſis, ex veteri Galeni Interprete: *Vomitus fit ex Frigdore & flegmatum abundantia*, *&c*. Vetus Interpres Alexandri Iatroſoph. lib. 3. Paſſion. *Cæterarum vero febrium ... nihil ex eis ſignis habent, qualia ſunt horrores, tremores, Frigdores, rigores*. Octavianus Horatian. lib. 2. Rerum Medic. cap. 16. *Item ex calore immenſo, vel ardore, ut eſt cauſon,... Frigdore quoque & ſingultu*. Idem lib. 4. de reſina cum oleo: *Facit autem ad totius corporis Frigdorem, & ad iſchiam & podagram utiliſſime prodeſt*. Vide *Frigor*, *Diſtemperantia*.

FRIGDORÆ & OCCIDENTANÆ, Toni vel modi muſici, à Notkero Balbulo adinventi. Eckehardus Junior de Caſib. S. Galli c. 4. *Fecerat quidem Petrus ibi jubilos ad Sequentias, quas Metenſes vocant: Romanus vero Romane nobis è contra & amœne de ſuo jubilos modulaverat, quos quidem poſt Notkerus quibus videmus verbis ligabat. Frigdoræ videlicet & Occidentanæ, quas ſic nominabant jubilos, his animatus etiam ipſe de ſuo excogitavit*. Eadem propemodum habet Eckeardus Minimus de Vita Notkeri Balbuli cap. 9. Jodocus Mezlerus: *S. Notkerus vocatus Balbulus, Magni Ottonis nepos, natus in Caſtro Heligovv, Abbati Grimaldo oblatus eſt juvenculus, voce balbulus, ... primus adinvenit jubilos ſeu ſequentias modulatas, quas ipſe ad diſtinctionem Metenſium appellabat Frigdoræ, aut Occidentanæ, quas & inter ſacroſancta myſteria toties Eccleſia repetit*. Sed ex his vim aut etymon vocabuli vix quis agnoſcat. Goldaſtus ad Eckeardum ſcribit, *Frigdorarum* originem à Græcis, *Occidentanarum* ab Latinis eſſe, ipſa nomina fidem facere; *Frigdoramque* appellatam, quod conſtiterit ex modis, quos *Phrygium* & *Dorium* vocant Græci. Cætera, quæ ibidem de muſica recentiorum commentatur, majorem lucem horum vocabulorum etymis non afferunt. In veteri Cod. Bibliothecæ Cæſareæ, ſcripto ante annos circiter 700. quo continentur Hymni Eccleſiaſtici varii, apud Petrum Lambecium lib. 2. Commentar. de Bibl. Cæſar. c. 8. hymnus deſcribitur, qui in ſancti Paſchatis die decantatur, in quo hæc habentur: *In ſancto die Paſchæ Frigdola. Laudes Salvatori voce modulemus ſupplici, & devotis melodiis, &c*. Qua quidem *Frigdolæ* inſcriptione innuitur hoc tono Hymnum cani debere: unde cum Hymno, qui canitur in Natali S. Stephani, *Hypodiaconiſſa*; in Natali S. Joannis Evangeliſtæ, *Romana*; denique Hymno de S. Andrea Apoſtolo, & Hymno de Apoſtolis, *Aurea*, voces præponantur: prorſus exiſtimo, ita eo ævo appellatos certos muſicos tonos ac modos, quibus ii Hymni decantari deberent.

¶ FRIGELLUS, pro *Frigilla*, in Medicina Salernit. p. 176. Edit. 1622. Eſt autem *Frigilla*, vel *Fringilla* Feſto, *Avis dicta, quod frigore cantet & vigeat; unde & Frigutire*. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Frigilla, une maniere d'oiſel qui chante par le froit*. Gloſſ. Lat. Gr. *Frigilla*, σπίζα. Gloſſ. Græc. Lat. σπίνος, ὁ ϛρουθὸς, *Frincillus*, *Fringillus*. A σπίζειν per onomatopœian dictam putant. Nos appellamus *Pinſon*, Itali *Frangello*. Martialis 9. Epigram. 55.

Nunc ſturnos inopes Fringuillarumque querelas.

Quidam legunt *Frigillarum*.

FRIGGEDO, Frigus. Vetus Interpres Alexandri Iatroſophiſtæ l. 2. Paſſionum: *Membrana calefacta & temperata Friggedine*.

FRIGIDARE, Frigefacere, *Refroidir*. *Frigidare ardorem tentationum*, in Vita S. Iſidori Epiſcopi Hiſpal. num. 18.

FRIGIDARIA, FRIDARIA, voces Mathematicorum, [quibus certum quemdam annorum numerum ſignificant, in quo planeta gubernans, ut fingunt, vitam nati, confert ei bonum vel malum.] Joannes Hiſpalenſis in Aſtrolog. *Volens ergo ſcire, de cujus Frigidaria ſit quiſque annus, demus annis Chriſti 15. annos: reliquum dividas per 75. quod remanet à diviſione, dividas per planetas, à ſole incipiens, & in cujus annis inveneris, ipſe eſt dominus*. Ita *Fridaria* paſſim alibi ſcribitur: [ad quam vocem vide Lexicon Martinii.]

FRIGIDARIUM, ψυχροφόρον. Gloſſ. Gr. Lat. Υδροψύγιον, in Lat. Gr. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Frigidarium, lieu freſt*.] Vide *Frigdarium*.

¶ FRIGINGIA. Vide *Friſcinga*.

FRIGISCI EQUI, quos *Chevaux de Friſe* dicimus, *velocitate & continuatione curſus invicti*, apud Vegetium lib. 4. Art. veterin. cap. 6.

FRIGITUDO, Frigida complexio. Conſtantinus Afric. lib. de Stomachi affect. c. 5. *Frigitudo vero membra exprimit*.

FRIGIUM, [*Mitra Conſtantini Imp. Frigium candido ſplendore ejus ſacratiſſimo capiti impoſuimus*. Gloſſ. Iſid. Ornamentum capitis eſt opere phrygio contextum. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Frigium*, *Mitre d'Evêque que l'en fait en Frige*.] Vide *Phrygium*.

FRIGOR, *Frigus*. Ugutio, & ex eo Joannes de Janua: *Frigores, Febres, quæ faciunt homines frigere*. Lat. Gall. *Frigores*, *Froidures de fievres*. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Frigor, Timor, vel Algor, Frigus*. Poëta infimi ſæculi MS. ex Bibl. Thuana:

Eſt febris Frigor, hiemis quoque mach ... frigus
A frigo, frigis, ſeu frigeo, dicis utrumque.

Vita S. Romani Preſbyteri MS. *Pariter qui Frigoribus torquebantur, à dæmonibus obſeſſi, &c*. Vita S. Eparchii, apud Labbeum: *Febricitantes typo Frigoris, quartanis videlicet & quotidianis febribus afflicti*. *Typus Frigoris*, in Vita S. Severini Abb. Agaunenſis num. 3. Meſſianus in Vita S. Cæſarii: *Quidam jam totus Frigore quartanæ febris incurrit, atque tremebundus ambulat*. Mox: *Da mihi de pannis S. Cæſarii, propter Frigora, quia multos juvant, &c*. Rurſum: *Ego hodie febrim patior, & jam totus tremo*. Vide Fortunatum in Vita S. Germani Pariſ. cap. 20. eumd. in Vita S. Paterni c. 3. & in Vita S. Radegundis c. 20. Acta Elevationis S. Agricolæ num. 4. Fauſtum in Vita S. Severini Abbat. Agaun. cap. 1. Herardum Turon. in Capitul. cap. 3. &c.

FRIGUS FEBRIUM, Eadem notione, apud Gregor. Turon. l. 4. de Vita S. Martini cap. 21. *Frigora*, eidem de Gloria Confeſſ. c. 24. 85. & in Vita S. Vodali Benedicti n. 15. *Febrium Frigora*, in Vita S. Genovefæ n. 37. *Rigores Frigorum*, apud Julium Africanum lib. 5. Hiſt. Apoſtol. *Frigora & febrium typi*, apud Apuleium lib. de Herbis c. 102.

FRIGORITIO, Gregorio Turon. de Glor. Confeſſ. cap. 21.

FRIGORATIO, eidem in Vitis Patr. c. 8. niſi legendum ſit *Frigoritio*.

FRIGORETICUS MORBUS, pro ipſa febre, apud Hepidannum in Vita S. Wiboradæ lib. 1. c. 27.

FRIGORETICI, Ipſi febricitantes, apud Gregor. Turon. lib. 1. de Miracul. cap. 6. 73. 101. lib. 2. c. 44. 49. de Gloria Confeſſ. c. 15. 16. 21. 25. lib. 1. de Mirac. S. Mart. c. 34. 38. &c. de Vitis Patr. c. 8. &c. lib. 5. Hiſt. cap. 10. Frodoardum

in Hiſt. Eccl. Rem. lib. 2. c. 14. lib. 4. cap. 44. Baldricum in Chron. Camerac. lib. 1. cap. 55. in Chron. Lobienſi p. 591. in Tranſlat. Reliq. S. Rigoberti Archiep. Rem. n. 5. in Actis Elevat. S. Agricolæ num. 4. &c.

Petrus-Maria Campus in Vita B. Conradi Eremitæ c. 8. ſcribit, etiamnum à Siculis quartanam febrim *Frigoris* vocabulo appellari. Eſt autem his locis *Frigor* idem, quod Græcis ῥῖγος, *Frigus febrium*: unde ipſa febris eodem donatur nomine; τεταρταῖον ῥῖγος, quartana febris, apud Annam Comnenam lib. 7. pag. 212. ἐπιβολὴ ῥίγους, frigoris in febre acceſſio, & ῥίγη περιοδικὰ, rigores febrium circuitu redeuntes, apud Medicos; ῥιγιαζόμενοι, *Frigoretici*, apud Palladium in Hiſt. Lauſ. cap. 12. *Horrorem aut Frigus patientes*, apud Alexandrum Iatroſophiſtam lib. 1. Paſſion. *Acceſſiones, quæ cum Rigore fiunt*, apud eumdem l. 2. cap. 77. Celſus lib. 3. c. 3. *Frigus voco, ubi extremæ partes membrorum inalgeſcunt: horrorem, ubi totum corpus intremit.* Eſt autem horror in febribus, uti Galenus lib. 2. de Differentiis febrium tradit, inter rigorem & frigus medius, rigore quidem minor, frigore vero major: & tanto quidem major frigore, quanto minor rigore, æqualiter abſiſtens extremis utriſque, & in medio eorum exiſtens. Vide Notas ad Alexiadem pag. 339.

FRIGOROSUS, *Plenus frigore*, Johan. de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Frigoroſus*, *Freilleux*, *plein de froit.*] *Frigoroſæ regiones*, apud Anonymum de Re architectonica cap. 2.

¶ FRIGUCIRE. Vide *Frigutire*.

FRIGULITUS. Gloſſæ MSS. ad Alexandrum Iatroſoph. *Erpes cancreas, i. granoſa deſudatio, quam Salernitani Frigulitum dicunt.*

¶ FRIGUS. Vide *Frigor*.

¶ FRIGUSCULUM. Vide *Fribuſculum*.

¶ FRIGUTIRE, *Subtiliter aggarrire, vel frigide ſe ducere.* Johan. de Janua. Gloſſar. Lat. Gall. Sangerm. *Frigucire, ſoy demener, ou travailler pour le froit, friller ou friſſonner.*

FRILAZIN, Manumiſſus, libertus, libertinus; ab Anglo-Saxon. ꝼꞃe, vel ꝼꞃeoh, liber, & leꞅan, dimittere. Gloſſ. Theotiſc. apud Lindenbrogium: *Libertini, Frilaza.* Lex Bajwar. tit. 7. cap. 10. *Si cum manumiſſa, quam Frilazin vocant, & maritum habet, concubuerit, &c.* Lex eadem cap. 6. Edit. Heroldi: *De liberis, qui per manum dimiſſi ſunt liberi, quod Frilatz vocant.* Deſunt ultima hæc verba in Edit. Lindenbr. Vide Pontanum lib. 6. Orig. Francic. cap. 15. & Cluver. lib. 1. Germ. antiq. cap. 15. & Joan. Gryphiandrum de Weichbildis Saxonicis cap. 24. [Vide *Friolaſia*.]

☞ Hinc, ni fallor, noſtri *Freſine* dixerunt pro Manumiſſa, libertina, Gall. *Affranchie*. Le Roman *d'Athis* MS.

> . . . . *Alemandine*
> *Qui n'eſtoit garce, ne Freſine,*
> *Mais fille au Duc de noble afaire.*

FRILINGI, Ingenui, liberi, ex Saxonico ꝼꞃe, liber, & linꝫ, progenies. Nithardus lib. 4. pag. 376. *Saxonica gens omnis in tribus ordinibus diviſa conſiſtit. Sunt enim inter illos, qui Edhilingi, ſunt qui Frilingi, ſunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur: Latina vero lingua hi ſunt: Nobiles, Ingenui, Serviles.* Vide Cluverium lib 1. Germ. antiq. cap. 15.

¶ FRIMANTIA, pro *Firmantia*, mulcta pecuniaria, quæ ab iis exigebatur qui *firmantias* ſeu fidejuſſiones dederant. Charta Guillelmi dom. Montiſpeſſulani an. 1103. *Hæc autem ſunt vicaria pertinentia, ſcilicet omnes Frimantiæ & omnia diſtricta omnium hominum &c. Hæc omnia vobis dono præter diſtricta & Frimantias Militum Montiſpeſſulani & uxorum illorum.* Alia an. 1189. *Cum feodis, fevalibus, ... toltis, quiſtis Frimantiis, juſtitiis, &c.*

¶ FRINCILLUS, Fringilla, Fringillus. Vide *Frigellus*.

¶ FRINGULARE, de *gabriarum* clamore ſupra dicitur in *Baulare*.

FRINIGILDUM, Mulcta viri liberi, ex Sax. ꝼꞃinan, liber, ingenuus, & ꝫeld, mulcta, penſitatio. Occurrit in Legibus Henrici I. cap. 76.

¶ FRINTINNIRE dicuntur Cicadæ, in verbo *Baulare*. Aliis *Frintinnire* eſt Subſilire cum ſono vel erigi vel excitari. Vide Martinii Lexic. V. *Frigutio*.

FRINTSCHINGUM. Vide *Friſcinga*.

¶ FRIOBLITTO. Lex Salica tit. 20. §. 6. *Si vero intra coſtas, aut in ventrem, ita ut vulnus ad interanea pervenerit, & ſemper currat, & non ſanat, malb. Frioblitto*, MMD. *denar. &c.* A *Blitte* vel *Blutte*, Sanguis, & *Frio* vel *fer*, *ver*, particula intenſiva. *Verbluten* etiamnum uſurpant Germani, teſte Eccardo, cum de ſanguine è vulnere inceſſanter currente loquuntur. Unde *Frioblitto* idem ſonat ac *ſemper currat ſanguis.*

¶ FRIOFALD, Campus liber, undique patens, à Sax. ꝼꞃe, liber, & ꝼelꝺ, campus. Lex Salica tit. 44. §. 8. *Si quis hominem ingenuum invenerit in quadrivio, . . . & eum privat vita, aut occiderit, malb. Friofald*, IIIM. *denar. &c.* Vide *Feld*.

¶ FRIOFALTOVO. Lex Salica tit. 42. §. 4. *Si quis hominem ingenuum plagiaverit & vendiderit, & poſtea in patriam reverſus fuerit, malb. Friofaltovo, &c.* Ubi *Faltovo*, Eccardo interprete, idem ſignificat quod *Falthue* Germanis, hoc eſt, rapinam fecerit; à *Fal* quod maleficium & rapinam denotat.

¶ FRIOLASIA, vox ejuſdem originis & notionis ac *Frilazin* ſupra. Lex Salica tit. 15. §. 3. *Si quis cum ingenua puella & ſpontanea voluntate ambarum partium coiverit, . . . malb. Friolaſia*, MDCCC. *denar. &c.* MS. Reg. pro *ſpontanea voluntate* habet *ſponſata ambo partes convenerint*: unde Schilterus deſponſatam potius quam libertam hic intelligi debere ſuſpicatur. Malim libertam cum Eccardo interpretari quam Germani etiamnum *Freygelaſſene* vocant.

¶ FRIPARIUS, Interpolator, qui veſtes vendit interpoles & refarcitas, Gall. *Fripier*, in Necrologio MS. Confratriæ Clericorum apud Pontiſaram. Vide *Frepatæ veſtes*.

FRISANTUS Hiſtoria de Exordio Monaſterii S. Joannis de Tarouça in Luſitania: *Dedit illis 70. Morabitinos auri, & ipſe Rex dedit 70. Friſantos de argento, ut facerent ſervitialia Eccleſiæ.* An *Friſius pannus*, vel moneta argentea?

¶ FRISATURA, Idem quod infra *Friſum*. Concil. Tarracon. an. 1591. inter Hiſpanica to. 4. pag. 522. *Quicumque de cætero præficietur in Epiſcopum alicujus cathedralis Eccleſiæ, teneatur facere & aſſignare Eccleſiæ cathedrali, in qua aſſumptus fuerit intra triennium capellam integram de panno ſerico cum neceſſariis Friſaturis valentem ad minus trecentos florenos auri.* Vide *Freſium*.

¶ FRISATUS, Fimbriis ornatus, Gall. *Orné de Franges.* Chron. Foſſæ-novæ apud Murator. to. 7. col. 882. *Dominus Cardinalis obtulit & manibus ſuis poſuit ſuper majus ſæpe nominatum altare ſuum paratum pretioſum, videlicet bonum amictum Friſatum, bonum cingulum Friſatum, & planetam Friſatam cum tali friſo, &c.* Italis *Friſare* ornare eſt. Vide *Friſum*.

FRISCENGAGIUM, Frischenga. Vide *Friſcinga*.

¶ FRISCHIUM, Ager incultus. Vide *Friſcum.*

FRISCINGA, Friscinka, Friskinga, Friſchenga, Frisgunga, voces in antiquis Chartis, non Alemannicis duntaxat, ſed & Gallicis, admodum frequentes, & Germanicæ originis, licet de ſignificatione inter Germanos non conſtet. Goldaſtus & Lydius *vitulum* exponunt, Vadianus & alii *ſcrofam adultam: Nam & noſtri* (inquit) *venatores porcum ſilveſtrem anniculum aut adultum Friſchling vocant.* Sic etiam Rheni accolæ, inquit Pithœus. Et certe conſtat etiamnum apud Occitanos effœtam ſuem ſeu porcam *Frayſſe* vocitari. Erant igitur *Friſcingæ* non porcelli, (ab his enim diſtinguuntur lib. 4. Capitul. Caroli M. cap. 73. in Synodo Ticin. an. 855. & in Capitulari tertio Ludovici Pii cap. 10.) ſed porcellis majores, nondum tamen juſti incrementi; unde pro ætatis & incrementi modo varii erant pretii. In Capitulis Caroli C. tit. 5. c. 2. *Friſcinga* æſtimatur 6. denariis, alibi 4. Sic in Alemannicis S. Galli Chartis n. 12. 42. 49. 67. *Friſchenga tremiſſa*, & *tremiſſalis* dicta eſt, quæ tremiſſe valeret. Charta 60. *Friſgunga, ſeigit valenti. Tremiſſis* autem eſt tertia pars ſolidi: *ſeigit*, al. *ſaga*, quarta pars tremiſſis, i. denarius unus, ut exponitur in Lege Aleman. tit. 6. §. 3. Charta Henrici IV. Imp. in Actis Murenſis Monaſt. pag. 22. *Unum maltrum de frumento, & unum Frintſchingum, & unum ſiclum de vino, &c.* [Perperam *Fruitſchingum* editum to. 5. Gall. Chr. inter Inſtr. col. 514.] Adde Joan. à Leydis lib. 5. cap. 26.

☞ Vocis originem à Germanico *Friſch*, Recens, accerſit Eccardus, ovemque vel porcum anniculum denotare auctor eſt, Germ. nunc *Friſchling*, aut *Froeſchling*. Et quidem de porcis uti & de ovibus pariter hæc vox adhibetur. Pro porco juniore occurrit non raro in Breviario Rerum fiſcal. Caroli M. pro ove annicula ſæpius apud Notkerum in Pſalterii Paraphraſi. Nihil ergo eſt cur de ſue effœta *Freſcingam* interpretemur, licet ruſtici Toloſani, teſte *la Faille* Annal. Toloſ. to. 1. pag. 64. porcam vocent *Fraiſſengue*; Aurelianenſes quippe, ut refert Menagius in Etymol. Gall. *Freſangeau* nominant porcum nondum plane adultum, porcello tamen lactente fortiorem. Hæc non parum illuſtrant Informationes de dominio *de la Londe* 19. *vol. des Priſées & informations du temps des Anglois* fol. xv. v°. *Rentes & Freſenges dirent & apporterent les deſſus nommez que à la ſeigneurie appartient & deuës deux Freſanges ou cinq ſols t'z pour chacun Freſange, quand il y a panage en ladite foreſt, & ne virent onques iceles Freſenges payer en eſpece; mais ont oy dire & tenir aux anciens qu'une Freſenge eſt une pourcel farcy & que de tout temps ceux qui le doivent ont le choix de le payer en eſpece, ou en ledit argent, &c.*

Sunt, qui *Friſcingas*, pro Pernis accipiunt, unde in veteri Diplomate apud Lindenbrogium, *Friſcingæ ovinæ*, i. ovium coxendices: *Vervecinæ*, apud Browerum lib. 8. Annal. Trevir. pag. 434. 1. Edit. ex veteri prædiatorio jure: *Solvit Friskingam porcinam, aut denarios 4. vervecinam ad Paſcha, aut denarios 12.* quo loci *Friſcingam* carnem aſſam perperam interpretatur idem Browerus. *Friſcingæ vervecinæ & porcinæ*, in Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. [Præceptum Caroli Craſſi an. 884. apud Mabill. Diplom. l. 6. Inſtr. 114. *Ad quod* (convivium) *dentur de rebus fratrum panis modii x. vini modii x. Friſcinga purcina* v. *arietes* v. *vaca* i. *bacco* i. *cum ſiccamine, porcelli* ii. *pulli* xii. *pulcini* viii. *equus pretii ſolidorum* xxx. *&c.*] Sane *friſcingam*, vocem eſſe Germanicam, conſtat, ex *friſch*, recens & *ſchincke*, perna. Vide *Spalla.* At Wendelinus à voce Flandrica *Verchens*, & diminutive *Verchechens*, i. porcus adultus, deducit. *Verres ſeu Friskingæ*, apud Hincmarum Rem. ad Clerum Laud. *Ne etiam quaſi ad receptionem Regis aut Legationum, ... denarios, vel caballos, aut verres ſeu Friskingas ... accipiat.* Vide Capitulare Toloſanum Caroli C. §. 2.

Accipitur etiam hæc vox pro *Friſcengagio*, ſeu *Friſcingæ* præſtatione dominis fieri ſolita. Charta an. 1210. in Hiſt. Guinenſi p. 265. *Scilicet unum operarium ter in hebdomada, dum licet operari, dimidiam Freſcengam, tres buſtellos avenæ.* Adde p. 94. Charta Willelmi Aquitan. Ducis apud Beſlium p. 357. *Dono conſuetudines, ... videlicet præpoſituram & bannum, & ucham, & expallum, & Friſcingam, & pullos, & anſeres, &c.* Alia Ludovici Fr. Reg. ann. 1144. apud Labbeum to. 2. Miſcellan. pag. 609. *Conſuetudines illas, quas habebant in quadam villa S. Dionyſii, videlicet talliam de annona, quæ dicitur Meſtiva, porcos ſive Freſcengias, anſeres, gallinas, &c.* Alia Guidonis de Capis an. 1206. *Eccleſiæ D. Petri legavit 60. ſol. annui reditus, ... videlicet in reditu, qui vocatur Frezanges.*

Friscinga, in Capit. 5. an. 819. c. 29. lib. 4. Capit. c. 73. & alibi paſſim.

¶ Frischlinga, apud Hanſizium tom. 1. Germaniæ ſacræ pag. 246.

Friskinga, in Capitular. Wormat. 829. &c.

Friscingus, in Charta Henrici Imp. an. 1075. pro Monaſterio Hirſaugienſi apud Trithemium.

Friskingus, in alia Henrici III. an. 1056. apud Nicol. Zylleſium.

Frescinga, in Charta Caroli M. apud Doubletum pag. 723. & apud Hariulfum de Miracul. S. Richarii cap. 12.

¶ Frecenia, in Chartulario Camalarienſi.

¶ Frigingia. viii. *den. pro Frigingia*, in eodem Chartulario.

¶ Frisengia, *Friſingia*, ibidem.

Frescengius, in Charta laudata ann. 1144.

Frescengia, in Epiſt. 29. Alexandri III. PP. apud Sirmondum.

¶ Fresenia, in Rotulo xii. ſæc. de Prioratu S. Pauli de Tartas ex Archivo Monaſterii Caſæ-Dei: *Et 11. ſol. Pod. pro Freſenia, &c.*

¶ Fretengia. Charta anni 1209. apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 714. *Habebam in ſingulis porcheriis hominum in jam dicta terra manentium unam Fretengiam & ſingulis ovilibus unum arietem.*

¶ Frestenga. Charta Maurilii Rotomag. Archiep. *Abbas autem Archiepiſcopo ſeptem ſol. dare debet & Clericis quatuor Freſcengas & unum verrem.*

Fressenga, in Hiſt. Guinenſi pag. 94.

¶ Fressinga, in Charta ceſſionis Majoriæ de Maregniaco ex Tabulario Compendienſi.

¶ Fristinga, in Actis SS. Junii to. 1. p. 523.

¶ Frixinga, apud Marculfum Form. lib. 2.

Frasingia. Tabular. Brivatenſe Ch. 240. *Panes 30. Fraſingias 3. donare faciant.*

Frexingia. Idem Tabul. Ch. 331.

Frintschingus, in Charta laudata Henrici IV. Imperatoris.

Frisiginga, apud Joann. à Leydis l. 5. c. 26.

¶ Frisingus, in Præcepto Ottonis Reg. an. 949.

Frisgung, & Fresgunga. Tradit. Fuldenſ. lib. 2. trad. 6. *Et ut mihi per ſingulos annos unum ſagum, aut Friſgung, vel aliquid conſolationis ... detur. Friſgunga*, in Charta Aleman. 60. inter Goldaſt.

Frescenna, in Tabulario Dervenſi: *Freſcenna 2. ſolidos valebat, aut pro ipſa 2. ſolidi dabuntur. Porro terminus Freſcennarum erit à feſto S. Martini, uſque ad Natale Domini.* [Occurrit rurſus to. 5. Annal. Bened. pag. 641.]

Frisengagium, & Frescengagium, Tributum ex *Friſcingis*, atque adeo aliis rebus. Charta fundationis Abbatiæ Omnium SS. Andegav. an. 1049. *In curte S. Dionyſii per totam terram Canonicorum perdonat Comes vinagium totum, & frumentagium, & multonagium, Friſengagium, & bidannum ad* 15. *dies.* Alia Odonis Comitis Corbolienſis an. 1111. apud Doubletum lib. 3. Hiſt. Sandionyſ. p. 845. & Morinum Hiſtor. Vaſtinenſis lib. 2. pag. 457. *Dimiſi quaſdam conſuetudines, quas ibi accipiebant, ſcilicet Freſcengagium & fenatores.* Tabular. S. Mariæ *de Joſaphat* in Charta Girardi Valeti de Carnoto ann. 1102. qua eidem Eccleſiæ concedit *Jura viariæ, & quidquid ad viariam pertinet: Hæc ſunt autem, quæ ad viariam pertinebant, 2. boſtelli avenæ, obolus pro paſtu, pro Freſcengagio una gallina, ſanguis, multrum, latro, & quidquid juſte vel injuſte exigere poteſt dominus ab hoſpite ſub viaria conſtituto.* Tabular. S. Albini Andegav. *Reddit duos ſextarios de frumentacio, unum ſextarium de forre,* 12. *denarios de Friſengagio, &* 6. *denarios de vaccagio.* Charta an. 1553. *Item, compete & apartient audit Seigneur* (de Barbezieux) *en ladite Baronie un autre droit appellé le droit de la Freſſenge, à cauſe duquel il a droit de prendre & percevoir par chaſcun an ſur tous & chaſcuns les manans & habitans demeurans au terroir de Boiſcoutau, ayans pourceaux ou truies juſques au nombre de trois, les pourceaux de lait exceptez, deux ſols tournois, & ceux, qui cachent leurs pourceaux, pour frauder ledit droit, doivent audit Seigneur* 60. *ſols d'amende.* [*Freſcencage*, ſupra in voce *Annelage.*] *Conſuetudo porcorum* videtur appellari in Charta Guidonis Comitis Pontivi, apud Hariulfum l. 4. cap. 22. *Decimæ porcorum*, in Conſtitut. Chlotar. Regis, poſt Concil. Pariſ. II. Vide *Porcellagium* & *Wartepain.*

¶ Friscingaticum, Eadem notione, apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 236.

Friskinga, videtur reponi inter vehicula, in Capit. Lud. Pii ann. 821. cap. 2. *Sive carris, ſive ſagmariis, ſive Friskingis, ſive aliis vehiculis, &c.*

FRISCULUM. Stephanus Tornacenſis Epiſt. 107. de Canonico Regulari, qui ex clauſtro evaſerat: *Et poſt greges ſodalium ſuorum vagari incipiens ut inſipiens, poſt modicum ad ſe reverſus, ſedato Friſculo, venit plorans, &c.* [Id eſt, ſedato animi horrore. Vide *Frigor.*]

FRISCUM, Ager incultus, eremus, nondum proſciſſus. Charta an. 1237. in Tabulario Abb. Frigidi montis fol. 68. *Contuli quoque dictæ Eccleſiæ unam minatam Friſci contigui pratis ejuſdem juxta curtillum Verreriæ.* Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 56. *Et de communia paſturæ in Friſcis & dominicis ſuis, &c.* Charta Goffredi Comitis Andegavenſis an. 1048. pro fundatione Abbatiæ Omnium SS. Andegav. to. 4. Galliæ Chriſt. p. 698. *In curte S. Dionyſii ... perdonat Comes vacatium totum, & frumentagium, & multos,* (multones) *agnos, Friſcum, gagium, & bidannum ad* 15. *dies, &c.* Sed, ut verum fatear, mendum hiſce verbis ſubeſſe arbitror: quippe in Adverſariis meis, ubi hæc Charta habetur, lego: *In curte S. Dionyſii per totam terram Canonicorum perdonat Comes vinagium totum, & frumentagium, & multonagium, Friſcengagium, & bidannum ad* 15. *dies.*

Frescus. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu *de Gavelkind* pag. 182. *Reddendo inde nobis 2. marcas argenti .... pro omni ſervitio, niſi quod debet wallare ſecundum quantitatem illius terræ intus & extra, tam contra ſalſam, quam contra Freſcam, ſicut cæteri, & curiam noſtram ſequi. Vignes en Freſche*, in Regeſto Ludovici Regis Siciliæ pag. 59. *Friſches* apud Eſcornæum in Durdano pag. 76. *Laiſſer les gadingnages ſept ans en Frichete*, in Stabilimentis S. Ludovici l. 1. c. 161: *Friez & ſavart*, in Conſuet. Claromont. art. 120. *Friſche, ſavart, ou ruine*, in Remenſi art. 264. Statutum Gloceſtrenſe an. 6. Edw. I. Regis Angl. cap. 4. *Et celui, qui la terre tient iſſint charge la leſſet giſer Fresh, &c.* Voces porro noſtris notas, *Frés*, pro recens, novus, *Freſchement*, pro recenter, *Eau freſche*, pro aqua recens, ab ejuſmodi agris incultis & nondum proſciſſis, etymon ducere admodum probabile eſt: unde & *Novalium*, id eſt, recentium, appellatione etiam donantur. [Vide *Frecus* in *Frauſtum.*]

Frichium, in Charta an. 1289. ex Tabul. Foſſatenſi fol. 97. *In dictis tribus arpentis terræ ſeu Frichiorum nihil juris ſibi retinendo.* [Charta Henrici de S. Suppleto pro Eccleſia B. M. Cameræ-fontis an. 1224. ex Archivo ejuſdem Eccleſiæ: *Recognovit ſe dediſſe prædictæ Eccleſiæ in perpetuam eleemoſynam unam peciam prati ... ſitam in Frichiis de S. Suppleto.*]

¶ Frischium. Litteræ Philippi Regis Franc. de contentione inter Præpoſitum Pariſ. & D. Simonem de Maciaco datæ apud Meledunum an. 1276. *Eundo directe per lineam uſque ad ulmum Friſchii de minellis .... necnon in tribus domibus cum Frichio & vineis continentibus circiter* 12. *arpenta.* Legitur rurſus in Chartulario S. Vandregeſili to. 2. p. 1593.

¶ FRISCUS, Recens, Gall. *Frais*, Angl. *Freſch*, Germ. *Friſch.* Litteræ anni 1401. apud Rymerum to. 8. pag. 634. *De qualibet carecta ferente ſalitos, Friſcos ſive recentes, duos denarios. De quolibet ſalmone Friſco vel ſalito venali unum quadrantem. Friſcus & ſalſus mariſcus*, apud *Madox* Formul. Anglic. p. 397. Vide *Friſcum.*

¶ FRISENGAGIUM, Frisengia, Friscunga, Vide *Friſcinga.*

FRISIA. In Statutis Canonicorum S. Quintini in Viromanduis, apud Hemeræum: *Carpeia cum Friſia*, non ſemel occurrit: ubi *in carpeia* ineſſe dicuntur *dimidius porcus*, 1. *aries*, 250. *ova cum pipere: in Friſia vero dimidius porcus*, 1. *aries*, 250. *ova cum aromatibus.* Charta Ottonis Comitis Viromandenſis, apud eumdem ann. 1025. *Quoniam vero eidem Cœnobio ſubjacebat alia aqua, cum piſcatione in Friſia ab antiquo, idem vir ſuam aquam tradere diſpoſuit præfatæ S. Mariæ.*

¶ FRISIGINGA. Vide *Friſcinga.*

FRISII Panni, in Statutis Petri Venerab. pro Cluniacenſib. cap. 16. *Statutum eſt, ut nullus fratrum noſtrorum pannis, qui dicuntur Galabruni, ... veſtiantur, nec iis, qui vocantur Scalfarii, vel Friſii, exceptis Anglis & Angliæ affinibus.* An quod criſpati lanei eſſent, *Draps frizez*: an vero, quod ex Friſia adveherentur? Vide Monachum Sangallenſem lib. 1. de Carolo M. cap. 36. [& infra *Friſſatus.*]

¶ FRISINGIA. Vide *Friſcinga.*

¶ FRISIUM, Limbus, fimbria, Gall. *Frange.* Sallas Malaſpinæ de Rebus Siculis apud Baluzium to. 6. Miſcell. pag. 294. *Suſpenſis ad chordas ſtrophæis, flectis, dextrocheriis, periſcelidibus, arbitris, grammatis, armillis, Friſiis, &c.* [Chron. Modoet. apud Murator. to. 12. col. 1181. *Item dalmaticam unam, veluti viridis Friſiis, & aliis bene ornata.* Vide *Friſum.*]

FRISKINGA. Vide *Friſcinga.*

FRISOCNE. Vide *Frithſocne.*

¶ FRISSATUS Pannus, Pannus laneus criſpus & intortis villis, Gall. *Friſe.* Vita S. Ottonis to. 1. Julii p. 420. *Igitur quidquid ex præfata pecunia fuſtani & purpuræ, Friſſati, fritſali quoque, ſeu alterius cujuſlibet optimi generis vel coloris pannorum coëmere poteris, in ſarcinas concludes.*

¶ FRISTINGA. Vide *Friſcinga.*

¶ FRISTOLL. Vide *Frithſtoll.*

FRISUM, Fimbria, lacinia, *Frange*, vox formata ex *Phrygium.* Vide in hac voce. Leo Oſt. lib. 2. c. 61. *Tres pannos de altari, unum cum albis, alium cum cruce & Friſo.* Lib. 3. cap. 31. *Albam quoque à ſcapulis & capite ac manibus Friſo decentiſſime adornatam, à pedibus vero Friſea nihilominus liſta... circumdatam.* Infra: *Pannum diarodinum Friſatum cum auro.* Cap. 58. *Planetam purpuream cum Friſo.* Chronicon Trudonenſe lib. 1. pag. 350. *Pallium unum cum Friſo & margaritis.* Vide Ughellum to. 7. pag. 1275. [& Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 290.]

☞ An non dici poſſet *Friſum* eſſe à Britannico *Frés*, Laceratio, ut & vox Gallica *Frange* à Latino Frangere? Fimbriæ enim & laciniæ ſunt quaſi lacerati panni. Menagius noſtrum *Frange* à Fimbria vult derivatum.

FRITELLA. Gloſſæ MSS. ad Alexandrum Iatroſophiſtam: *Cruſtulla, i. Fritella quædam in ſartagine facta, vel cortex panis.*

¶ FRITELLUM, *Stillicidium ſtercoris in ſterquilinium.* Gl. Iſid. *Fritillus* in ludo aleæ vaſculum eſt infundibuli ſpeciem referens, in quo agitantur tali & unde jaciuntur in alveolum: ad hujus vaſculi ſimilitudinem quodammodo factus eſt latrinæ meatus, quo corporis ſordes emittuntur; hinc eum meatum potuit Gloſſator *Fritellum* appellare. Joan. de Janua: *Fritellum, Molincllum, in quo piper teritur, & dicitur à Frango, quod grana piperis vel alia frangit; & eſt perforatum ab inferiore parte, & inde piper tritum recolligitur. Ponitur etiam pro vaſe perforato, per quod ſolent projici taxilli, ne fiat ibi fraus.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fritilum, Mortier à eſpices.*

FRITHGEAR, vox Saxon. Somnero: *Pacis annus, Jubilæus*, ex ꝼꞃið, pax, & ȝeaꞃ, annus. Leges Preſbyterorum Northumbrenſium cap. 48. *Si ſuperſtitioſus ille conventus, qui Frithgear dicitur, habitus fuerit in terra alicujus circa lapidem, arborem, fontem, &c.* Rabanus Maurus Poëmat. 10. alludens ad nomen Friderici, cui inſcriptum eſt:

> *Fœdus cum vitiis tandem tua ut ultio ſcindat,*
> *Et Chriſti pactum firmet ubique pie.*
> *Nam dedit hoc nomen dudum tibi cura parentum,*
> *Baptiſmum quando ſorte tua tuleras.*

FRITHGILDUM, Collegium, Sodalitium, ex Saxon. ꝼꞃið, pax, & ȝilðan, ſolvere: quod qui ejuſmodi ſocietates ineunt, collatitiam ſtipem in commune ad ſua negotia conferant. Vide Præfat. ad Leges Adelſtani & cap. 14. & *Congildones* in *Gildum.*

FRITHMANNUS. Gloſſar. Saxon. ſub Edw. III. exaratum: *Fridmannus, pacis homo*, ex Saxonico ꝼꞃið, pax, & man, homo. Qua voce intelliguntur, qui ex aliquo ſodalitio ſunt, quod ꝼꞃiðȝylð vocabant. In Legibus Ethelredi de Pace, cap. 3. *Frithman, & Frithimannus*, habentur pro Regio ſubdito, & vaſſallo.

¶ FRITHMOTE, Juriſdictionis ſpecies apud Anglos, à Saxon. ꝼꞃið, pax, & moꞇe, concilium. *Blount* in Nomolexico Anglic. *Per Frithmote Jo. Stanley Ar. clamat capere annuatim de villa de Olton ... x. ſol. quos Comites Ceſtriæ ante confectionem Cartæ prædictæ ſolebant capere.*

FRITHSOCNE, Tuendæ pacis juriſdictio, à Sax. ꝼꞃið, pax, & ſocne, libertas, *Francheſia*, juriſdictio. Jo. Brompton: *Frithſoken, i. tutatio in juriſdictione, hoc eſt, ſeurté en defens.* Fleta lib. 1. cap. 47. §. 11. *Frithſokne, vel Forſokne, libertatem habendi viſum franci plegii* denotat. Sed legendum *Friſocne* monet Spelmannus.

FRITHSTOLL, ꝼꞃiðſꞇoll, Aſylum, Sanctuarium, refugium, ex Saxon. ꝼꞃið, pax, & ſꞇol, ſedes, cathedra: ſꞇop, locus. In Chartis immunitatum Eccleſiæ S. Petri Eboracenſis, confirmatis anno 5. Henrici VII. exponitur *Cathedra quietudinis vel pacis*, ut & apud Ricardum Hagulſtadenſem de Statu Eccleſiæ Hagulſtad. c. 14. *Quod ſi aliquis veſano ſpiritu agitatus diabolico auſu quemquam capere præſumpſerit in cathedra lapidea juxta altare, quam Angli vocant Friſtoll, id eſt, Cathedram quietudinis vel pacis, vel etiam ad feretrum ſanctarum reliquiarum, quod eſt poſt altare, hujus tam flagitioſi ſacrilegii emendatio ſub nullo judicio erit, &c.* Eadem habentur in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 135. & apud Gul. Prynneum in Libertatib. Eccleſ. Angl. to. 3. pag. 1102.

Erant hujuſmodi cathedræ complures in Anglia, præter Eboracenſem iſtam & Hagulſtadenſem: Beverlaci autem celeberrima, quæ priſcorum Regum benignitate, aſyli nacta privilegium, tali honeſtabatur inſcriptione: *Hæc ſedes lapidea Freedſtoll dicitur, i. pacis cathedra, ad quam reus fugiendo perveniens, omnimodam habet ſecuritatem.* Occurrit *Frithſtol* pro refugio, in quadam verſione Pſalmi 17. *Frithſtow*, pro aſylo, in Præfatione Legum Aluredi, & ſignificat præterea palatium, quod Regiæ aſyli jure gaudeant.

¶ FRITILLA, *Cibus, Friteau.* Vocabul. Suſſannæi. Vide *Fritticula.*

¶ FRITILLUS. Milo in Vita S. Amandi Epiſc. Februarii to. 1. pag. 883.

> *Quis docuit puerum, quis ſenſus, quæſo ſuaſit*
> *Hebraico ſonitu ignotos proferre Fritillos?*
> *Quis pedagogus eum hac juſſit voce boare,*
> *Quem vagitus adhuc puerili ætate tenebat?*

Ubi *Fritillus* idem videtur quod Sonus. Papiæ, *Fritillum* eſt *Siſtrum vel tuba, quo vocantur ad ludum.* MS. Bituric. habet, *Frutillus, &c.* Vide *Fritellum.*

¶ FRITILUM. Vide *Fritellum.*

FRITORGA, Pacis ſecuritas. Vox Saxonica.

FRITSALUM, Genus panni, apud Andr. Monach. lib. 1. Vitæ Ottonis Epiſcopi Bamberg. cap. 45.

¶ FRITSCHINGUM, Menſuræ ſpecies. Vide locum in *Maltra.*

FRITTICULA, *Ganeum, aut popina*, in veteri Gloſſario. Quare ita vocetur, ignorare ſe fatetur Joſ. Scalig. Epiſt. 205. [Vide *Fritilla.*]

¶ FRIVIUSCULUM, Friunsculum. Vide *Fribuſculum.*

FRIVOLA, Σκευάρια εὐτελῆ πάνυ, in Gloſſ. Gr. Lat. [Apud Feſtum, *Frivola ſunt proprie vaſa fictilia quaſſa; unde dicta Verba Frivola, quæ minus ſunt fide digna.* Sed & apud Juvenalem Satyr. 5.

> *Et ne te teneam, Romanorum omnia Regum*
> *Frivola.*

Utuntur quoque Seneca, Sueton. & alii recentiores. Vide Pandect. in L. Solutum de pign. action. & ſuperius *Fribola.*]

¶ FRIVOLUSCULUM. Vide *Fribuſculum.*

¶ FRIUTSCHINGUM. Vide in *Friſcinga.*

¶ FRIXA, *i. Carbonella*, *Charbonnée*. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Hinc Gall. *Fricandeau*. *Fricandeꝛies*, in Conſuetud. Nivern. cap. 18. art. 5. Placentæ delicatioris genus.

¶ FRIXATURA, Frixura, *Actio frigendi & ipſum quod frigitur*, Joanni de Janua. Gloſſar. Lat. Gall. Sangerman. *Frixatura*, *Frixure*, *fritture*. Vide *Frixura*.

FRIXIATUS, pro *Frigiatus*, ſeu Phrygio vel limbo ornatus. Charta an. 1228. in Hiſt. Eccleſ. Placentinæ lib. 17. p. 138. *Pluviale rubeum*, *& dalmaticam rubeam Frixiatam*, *& camiſium Frixiatum cum ſtola*, *&c.* Vide *Phrygium*.

¶ FRIXINGA. Vide *Friſcinga*.

¶ FRIXIUS Panis. Vide in *Panis*.

FRIXONES. Albertinus Muſſatus l. 6. de Geſtis Henrici VII. rubr. 11. *Avium quoque genus ignotum per Longobardorum agros viſum*, *deprehenſumque plumæ cineritiæ*, *cum rubris maculis*, *& criſta in vertice*, *magnitudinis harum*, *quas Frixones Patavini vocant.*

☞ Fruſtra, inquit Murator. to. 10. col. 676. quæremus de avibus ignotis. Verum quid ſi Fridericus ipſe, cujus tempore viſæ ſunt, prodat eas nobis? Ille lib. 1. cap. 23. de arte venandi hæc habet: *Et ſicut ſunt quædam aves aquaticæ habentes roſtrum rubeum*, *crura & pedes*, *dictæ Anates de Faraone*, *quæ ſunt variæ ex albo*, *nigro & rubeo*; *habent enim inter nares quoddam tenue carneum rubeum elevatum ad modum criſtæ.*

1. FRIXORIUM, *Patella*, *vel ferrum*, *ſuper quo quid coquitur*, Ugutioni. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Frixorium*, *Frixoir*, *c'eſt paelle à fritture faire.*] Papias: *Cremium*, *Frixorium*, *à cremando*, *vel quod eſt aridum.* Macrobius de differ. & ſociet. Græci Latinique verbi: *Frigo vero*, *frixi*, *à tertia*, *unde frixum*, *Frixorium*, *id eſt*, *calefactorium.* M. Robertus de Sorbona in Serm. ad Theologos de Conſcientia: *Tantum torquet juſtum iniquitas aliena*, *quantum recedit à ſua: peccata enim proximorum*, *Frixoria ſunt juſtorum* [Vita Gregorii VII. Papæ apud Murator. to. 3. p. 319. col. 2. *Ad hæc zelotes Dei alto gemitu ſuſpirans & Frixorium cordis ſui ſuper illis qui corrupti erant*, *dedignativo geſtu ſignificans ait ad corruptorem: Credis o Epiſcope*, *&c.* Chron. Cremon. apud eumdem Murator. tom. 7. col. 635. *Eodem tempore Imp. Fedrichus in odium Cremonenſium Cremam reædificavit*, *non ſolum Cremonenſium gentium*, *ſed aliarum etiam Frixorium Longobardiæ.* Hæc metaphorice; verum abſque tropo vocem eamdem uſurpat Boncompagnus de Obſidione Anconæ c. XI. &c. *Frixoriis* uſos fuiſſe Paganos ad torquendos Chriſti Martyres diſcimus ex Actis S. Cononis Maii to. 7. pag. 7. *Domitianus dixit: Succendite Frixorium*, *& mittite eos ibidem.* Vide *Frixura Zeli.*]

¶ 2. FRIXORIUM, Species monetæ, cujus valor ignoratur, ſed in qua ſuſpicantur formam frixorii ſeu ſartaginis fuiſſe impreſſam. Acta SS. Junii to. 1. p. 795. de B. Bertrando: *Imaginem ceream ad formam hominis*, *trium librarum & valoris quadraginta Frixoriorum poneret & offerret.*

¶ 1. FRIXUM, Sagitta, jaculum, Ital. *Frezza*, apud Macros fratres in Hierolexico.

¶ 2. FRIXUM, Idem quod *Friſum*. Synodus Pergami an. 1311. apud Murator. to. 9. col. 547. *Tonſuram & habitum deferant clericales ordini ſuo & ſtatui competentes*, *veſtes virgulatas ſeu de catabriato*, *de medietate*, *vel liſtatas*, *vel Frixis aut maſpillis argenteis ... minime deferentes. Thecæ auro Frixo adornatæ*, apud Baluzium to. 5. Miſcell. p. 344. *Arca Frixo aureo decorata*, in Actis SS. Maii tom. 2. pag. 60.

FRIXURA. Conſuetudines Eoveshamenſis Monaſterii in Anglia: *Præterea percipiet coquinarius tria præbendaria frumenti de granario ad ſlathones inveniendos*: *ſimiliter in Rogationibus ad feſtum S. Odulfi unum præbendarium ad Frixuras.* [Ordinatio pro menſis Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 313. col. 1. *Item volumus*, *quod ſerviatur nobis in dicta die Veneris de uno intromeyſio*, *videlicet de paſtillis de Lotharingia cum aliquibus aliis Frixuris*, hoc eſt, *Frixis*, Gall. *Friture.*]

¶ FRIXURA Zeli, Æſtus, fervor. Vita S. Hildulfi Abb. to. 3. Julii pag. 229. *Adeoque Frixura ſancti zeli circa monaſticam perfectionem excuſſit cor ejus*, *ut terrori & exemplo minoribus*, *venerationi vero & amori fuerit majoribus.* Vide *Frixorium*.

¶ FRIZIUM, Fimbria, *Frange*. Vita S. Raynerii to. 3. Junii pag. 450. *Tunc illa aſpiciens Frizium*, *quod erat in taxellis mantelli ſui*, *recognovit ſuum eſſe mantellum.* Vide *Freſium*.

¶ FRO, pro *Frocus*, Jus viariæ, ut videtur. Areſtum Parlamenti Pariſ. an. 1331. ex Archivis Monaſterii Bonæ-vallis: *Habendi aubenagia & bona baſtardorum*, *habendique juriſdictionem du Fro*, *de latrone*, *traditorum & de fractura domorum ſive de die ſive de nocte.* Erit f. qui *Fro* pro *Furto* ſcriptum malit.

FROBERGA, Enſis, gladius. Le Roman *de Garin de Loherans*:

Buegues li Dus deſor un drap ſe ſiſt,
Il veſt l'aubert, laçe l'iaume gentil,
Bien fu armé, nul home ſi ne vit,
Froberge pant à la ſelle d'or fin,
Ceinte à une autre, qui de Cologne vint.

Infra:

El cors li boute Froberge au pont d'or fin.

Alibi:

Et Biatrix li ceient le branc forbi,
Ce fu Froberge la bele au pont d'or fin.

Idem Poëta:

Treſt Froberge la bele au pont d'or fin.

¶ FROCARIUS, Viarius curator, præfectus, Gall. *Voyer*, alias *Froqueurs*. Areſtum Parlamenti anni 1304. in Tabulario S. Richarii: *Super quibuſdam injuriis per dictam villam Frocario dicti Monaſterii ſuum officium exercenti.* Hujus eſt viarum curam habere, invigilare ne quis in urbe ædificium ruina aliove caſu lapſum ſuſcitet abſque licentia, feneſtram vel portam novam faciat, &c. *Seigneur Froquier*, dicitur ibidem. Vide *Frocus* poſt *Frauſtum*, & *Viarius* ſuo loco.

¶ 1. FROCCUS, Frochia, Frocus, Veſtis monaſtica. Vide *Flocus*.

¶ 2. FROCCUS, Frocus, Terra inculta. Vide in *Frauſtum*.

FRODMORTELL. Charta Adelſtani Regis Angliæ in Monaſt. Anglic. to. 1. pag. 173. *Et concedo eis curiam ſuam de omnibus querelis*, ... *& judicium ſuum pro Frodmortell*, *& quod homines ſint credendi per ſuum ya*, *& per ſuum na.* Vox confecta forte ex Saxonico ꝼꞃeo, *liber*, & moꞃð-ðæð, *homicidium*, *murdrum*, id eſt, judicium de homicidio viri liberi.

¶ FRODUM. Vide *Fodrum*.

¶ FROEDUM, pro *Fredum*, Mulcta vel exactio in judiciis, legitur in Maceriis Inſulæ Barbaræ tom. 1. pag. 50. Vide *Fredum* 1.

¶ FROIRADURA, Gall. *Doublure*. Statuta Maſſil. lib. 2. cap. 42. *Nemo audeat .... facere niſi tantummodo duplices veſtes*, *& illas laneas*, *& nullatenus ſericas*, *niſi forte in Froiradura pallii.* Vide *Fodratura*.

¶ FROIRATUS, *Froiradura* ornatus, ibid. c. 39.

Item, de gardacors, ... vel ſobrecot Froirato cum penna, vel ſerico, &c. Occurrit ibi non ſemel. Vide *Foderatus.*

¶ FROIRE, Idem quod *Froiradura*, ibidem: *Item, de mantello panes cum frezio, vel veta, vel profilo cum ſendado, vel cum penna, vel cum Froire* 11. *ſol.* Pluries ibi occurrit. Vide *Fres.*

FROMAGERIA. Vide *Formaticum.*

¶ FROMENTEIA, Polenta frumentaria, Gallice *Fromentée, Bouillie.* Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes ann. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Singulis diebus Dominicis Quadrageſimæ dat D. Abbas Conventui .... unam quarteriam frumenti boni & pulchri, quod frumentum decoquitur, tunc in olla coquinæ Conventus ſupradicti, & ſit de eo cibus qui dicitur Fromenteia.*

FROMENTUM, pro *Frumentum*, quo modo *Froment* dicimus, in Formulis Baluzianis 11. 12.

¶ FRON. Vide *Sacrale opus.*

FRONCHUSE. Vetus Charta Germanica in Metropoli Saliſburgenſi to. 3. pag. 319. *Cenſus eorum prædiorum ſubter notatur. Mittelſten ſolvit* 14. *modios ſiliginis, ... ſex pullos, duos anſeres, porcum ſaginatum, Fronchuſe* 62. *halbfriſch, vel* 16. *den.*

¶ FRONOCHUSTE, Eadem notione, Pondus publicum, *Fron* quippe publicum ſonat. Acta Murenſis Monaſt. pag. 38. *In feſtivitate S. Andreæ dabit etiam duos porcos, qui tres ſolidos Fronochuſte appendant, qui ſolidi novem ſolidos monetæ de Thurego habent.*

¶ FRONCIATUS, Rugatus, ſinuatus, Gall. *Froncé*, in Statutis Diœceſis Ebroic. an. 1576. ad calcem libri Johannis Abrinc. de Offic. Eccl. p. 22. *Nec etiam induſia laciniosa & ſinuoſa ſeu camiſias, quas dicimus Fronciatas.* Vide *Fronſſatus.*

¶ FRONCICA, Sinus, Gall. *Fronceure.* Capitulum gener. MS. S. Victoris Maſſil. an. 1378. *Statuimus quod nullus portet veſtes inhoneſtas, ſcilicet oppellandas, vel cocardias, Froncicas aut cum eſclari, cum manicis largis, ultra modum, &c.* Vide *Fronſitura.*

FRONDARE, *Purgare, putare*, Papiæ. *Frondes* avellere. *Frondator, putator*, eidem. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Frondare, Feuilleter, faire feuillu. Frondator, Effeuilleur, cueilleur de feuilles, ou qui chante par feuille, ou un oiſeau qui fait ſon nit de feuille.*]

FRONDEVOLA. Vide *Fundabulum.*

FRONDOSITAS, *Abundantia frondium*, Ugutioni.

¶ FRONENEZZE, Rete publicum, communitatis, in lib. Sal. Monaſt Ebersheim. cap. *Judicium piſcandi*, apud Schilter. in Gloſſar. Teuton.

¶ FRONHOF, Curia publica. Liber redituum Epiſc. A. apud eumdem Schilter. *Item habet ibidem Curiam publicam, quæ dicitur Fronhof, ſolventem ſingulis annis* XXXVI. *quartalia ſiliginis.* Vox ejuſdem originis ac *Fronchuſe.* Vide in hac voce.

FRONIMUS, ex Græco, φρόνιμος, Prudens. Papias: *Fronymos, ſapiens, nomen: bene ergo Froneſtatus, ſapientiſſimus.* Gloſſ. Ælfrici: *Fronimus*, ƿiƿ. i. ſapiens, prudens.

¶ FRONOCHUSTE. Vide *Fronchuſe.*

FRONOMEN; [Publicæ menſuræ ſpecies, à *Fron* publicus.] Acta Murenſis Monaſterii p. 28. *Hombarius autem, qui plenum habet manſum, debet ſingulis annis dare* 4. *maltra de ſpelta, & ſex de avena, talis menſuræ, quæ ad hoc conſtituta eſt, quæ vocatur Fronomen.*

¶ FRONS Feſta, arbor maialis. *Frondem feſtam figere*, Gall. *Planter le May*, apud Guillelm. *de Jaligni* in Hiſtor. Caroli VIII. ad an. 1489. Edit. Gothofridi pag. 77. Vide *Frontes.*

¶ FRONSATA VESTIS, Sinuata. Concil. Pariſ. celebratum an. 1346. cap. 2. to. 2. Hiſt. Meld. inter Inſtr. pag. 222. *Utentes palam* (beneficiati & monachi) *per viam incedendo veſtibus Fronſatis, nimium fiſſis, &c.* Occurrit etiam apud Marten. to. 4. Anecd. col. 377. 480. 1075. 1642. & alibi. Vide *Fronſſatus* infra.

¶ FRONSITURA, Sinus, ruga, Gall. *Pli, Fronceure.* Capitul. gener. MS. S. Victoris Maſſil. ann. 1506. *Veſtes ... ſine riveto, plicaturis ſeu Fronſituris, &c.* Vide *Froncica.*

¶ FRONSITUS, ut mox *Fronſſatus*, in Concil. Tarraconenſ. an. 1591.

FRONSSATUS, Rugatus, ſinuatus, à rugis frontis, Gall. *Froncé*: in Concilio Senonenſi an. 1346. cap. 2. [*Fronce* noſtri pro ruga, Gall. *Ride* uſurpant. Le Roman *d'Athis* MS.

Le front ſiſt hault, plain & pollit,
Fronce n'y ot grant ne petit.]

FRONTALE, Προμετώπιον, in Gloſſ. Gr. Lat. MS. Edit. Προμετωπίδιον. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Mitra, vitta, Regalis corona, Frontalis, ſeu Amictus.* [Gloſſ. Græc. Lat. κεφαλόδεσμος, *Frontale, capitale.*] Vox Livio lib. 37. uſurpata.

FRONTALE, & FRONTALIS, Lindwodo eſt *Apparatus, pendens in fronte altaris, qui apparatus alias dicitur Palla.* Durandus lib. 1. Ration. c. 3. n. 32. *Frons altaris aurifriſio ornatur, &c.* Chronic. Gemblacenſe pag. 528. *Fecit tabulam argenteam, ... Frontale quoque ad altare S. Exuperii Martyris.* Provinciale Eccleſiæ Cantuar. lib. 3. tit. 27. *Frontale ad magnum altare, cum tribus tuellis, &c.* Charta Cinduaſinthi Regis Gothorum in Hiſpania, æræ 683. apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti: *Offerimus vaſa altaris, calicem argenteum & pateram, Crucem argenteam ſimiliter deauratam: veſtimenta altaris omnia ad plenum, ſive Frontalia, ſive principalia, &c.* Alia Ordonii Regis æræ 960. apud eumdem to. 3. *Veſtimenta altaris, Frontales, pallas, velos principales, qui inter veſtibulum & altare dependent, &c.* Alia Siſnandi Epiſcopi Irienſis æræ 952. apud eumdem to. 4. *Miniſteria Eccleſiæ, id eſt, calicem argenteum, Crucem argenteam; ſignos, Frontales, pallas, vellos, & alios duos calices, &c.* Charta Aldegaſtri, filii Sylonis, Regis Ovetenſis, an. 781. apud Sandovallium: *Et una cruce de argento, & duas de ligno, & quatuor Frontales de ſerico, & duas campanas de ferro, &c.* Alia Ferdinandi Magni Regis æræ 1101. apud eumdem *Yepez* to. 6. *In prædicto loco ornamenta altariorum, id eſt, Frontale ex auro puro, opere digno, cum lapidibus, ſmaragdis, ſafiris, & omni genere pretioſis & olovitreis: alios ſimiliter tres Frontales argenteos ſingulis altaribus, &c.* Alia ejuſdem Regis: *Frontales tres auro fuſos.* Charta æræ 1111. apud eumdem *Yepez* to. 6. *Item miniſteria, Frontale argenteo & exaurato, & retrofrontale argenteo penſante ſolidos quingentos.* Ibidem: *Frontale Grezifco, caſulla Greciſca una, &c.* Charta Ferdinandi Imper. Hiſpaniæ æræ 1191. apud eumdem tom. 7. *Tres Frontales, duos de ciclaton: infulas* 3. *unam de ciclaton, &c.* Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis an. 1295. *Unum Frontale de nigro ſameto, cum barris & vincis de aurifrigio bono, ad majus altare. Item aliud Frontale ſtrictum, cum pluribus diverſis ſcutis: & in medio breudantur imagines Crucifixi, Mariæ & Joannis, &c. ad idem altare.* Alibi: *Item Tabula Frontalis & ſuperfrontalis bene depicta, ... pannus Frontalis de Baudekino, & pannus ſuperfrontalis de rubeo cendato cum turrilibus & leopardis deauratis.* [Teſtam. an. 1344. in Tabular. S. Victoris Maſ-

ſil. *Ornatus altaris, ut Frontale de opere Anglicano quod habeo eidem eccleſiæ tribuatur.* Adde tom. 4. Monarchiæ Luſitanæ p. 260. &c.]

¶ Frontalium. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. p. lxxii. *Hoc idem eſſe in noſtra capella præcipimus; necnon tuabolæ & cuzini & Frontalium & alia, de quibus in Eccleſia copioſe haberi noſtræ intentionis eſt.*

¶ Frontallum, Eadem notione. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 43. *Hunc cenſum emit Gaufridus Cellerarius de argento, quod remanſerat de Frontallo S. Dompnoli ad opus Eccleſiæ perpetualiter remanendum.*

¶ Frontella. *Frontellam altam & Frontellam baſſam de velvet rubeas cum foliis aureis brouderatas* Abbatiæ S. Dionyſii tradidiſſe dicitur Henricus V. Rex Angliæ an. 1425. apud Rymerum tom. 10. pag. 346.

Frontellum, vel Frontellus, ex Gall. *Fronteau.* Synodus Exonienſis ann. 1287. c. 12. *Frontellum ad quodlibet altare.* Statuta Walteri Archiep. Eborac. ann. 1250. & Synodus Mertonenſis ann. 1300. c. 4. *Frontale ad magnum altare.* [Inventarium Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *Item unum paramentum altaris, videlicet Frontellum & doſſellum de bougueranno albo & nigro.*]

¶ Frontale, Pars anterior cujuſvis rei. Geſta Epiſcop. Cenoman. apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 391. *Iſti anuli appoſiti ſunt de mandato ipſius Epiſcopi ad Frontale capſæ beatiſſimi Juliani.*

FRONTARIA, Fronteria, Gall. *Frontiere*, Regni aut Provinciæ cujuſlibet limites. Lucas Tudenſis æra 1273. *Catholici viri ſtrenui de Frontaria Maurorum, &c.* Charta Raimundi D. Aleſti ann. 1217. in 30. Regeſto Tabularii Regii Ch. 20. *Et vos haberetis guerram in Frontaria noſtra, &c.* Occurrit præterea in Teſtam. Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. apud Innocentium III. in Epiſt. edita à Catello in Comit. Toloſan. pag. 258. Petrum de Vineis lib. 2. Epiſt. 58. [Acherium Spicil. tom. 10. pag. 244. Marten. to. 2. Anecd. col. 1393. D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. p. 210. & 296. Meneſter. Hiſt. Lugd. pag. 135.] &c. Vox Agrimenſorum recentiorum, quibus *Frons* agri ea pars dicitur, quæ obverſatur agro alteri. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcæ an. 1247. fol. 31. *Et adhuc debet cum ſuis expenſis mundare ipſum publicum meatum, ut aquæ inde tranſire valeant libere, quantum Frontaria, ſive afrontatio ſuarum domorum tenuerit.* [Charta Aldefonſi Reg. Caſtellæ an. 1181. apud Baluz. Hiſtor. Tutel. col. 493. *Cum ingreſſibus & egreſſibus, cum terminis & Frontariis, &c.*]

Fronteram Tenere dicitur Princeps, qui caſtra ſua in finibus principatus contra hoſtes ſuos locat, tenet, & iis ſeſe opponit. Charta Aldefonſi Regis Aragon. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 5. cap. 24. *Quod fecit mihi cum ſuis Abbas S. Joannis apud Monregal, quando ibi tenebamus Fronteram, &c.* Speculum Hiſtoriale MS. Joannis Abbat. Laudun. ſcriptum an. 1388. lib. 11. c. 5. *Puis il lui commanda, qu'il prinſt deus cens hommes, & allaſt à S. Omer, & illec Teniſt la Frontiere contre les Flamens.*

¶ Fronteria, Juſtiniano lib. 2. Inſtitut. tit. 1. §. 22. *Modus latitudinis cujuſcumque fundi, quæ prope ripam eſt.* Statuta Arelat. MSS. art. 162. *Si aliquis habet Fronteriam in riparia Arelatis, ubicumque ſit, & voluerit eam plantare, levatarii illius territorii teneantur, &c.* Et art. 188. *Omnia impedimenta viæ* (viarum) *quæ ſunt à capite pontis Rodani uſque ad portum civitatis removeantur, & quod quiſque dimittat tertiam partem Fronteriæ, pro juſta à capite pontis uſque ad dictum portum civitatis.* Diviſio bonorum terræ vicecomitalis Maſſil. inter DD. Roncelinum, Ugonem de Baucio & Giraudum Ademari an. 1212. *Habet coquina ſtaris ejuſdem caſtri, quæ erat Vicecomitum Maſſiliæ, & retrocurtis & medietas turris ejuſdem ſtaris, & Fronteria turris ex parte Eccleſiæ, & ſuperior faſcia majoris condaminæ, quæ eſt juxta faciam rotundam riali in medio ... ſala & omnes domus quæ ſunt juxta prædictam ſalam, & totam Fronteriam ſicut extenditur uſque ad barium, quod claudit meta.* Statuta Maſſil. l. 2. c. 1. §. 14. *Creditor poſſit accipere quamcumque partem in re illa voluerit in tantum quantum res illa extenditur in profundum, uſque ad ſatiſfactionem ſui debiti tantum, dum tamen totam Fronteriam rei non accipiat, niſi Fronteriam contingentem partem quam ſibi dari petierit, & dum tamen illud accipiat ab uno latere.*

¶ FRONTATUS. Charta ann. 1321. to. 2. Inſtr. Hiſt. Pariſ. p. 528. *Deffunctus Mathæus de Londres, tempore quo vivebat, tenebat quamdam domum ſitam Pariſius ſuper ripperia portus S. Landerici, tenentem ex una parte de long ad domum Lamberti le Buſchier, & ex alia ad domum dictorum conjugum, contiguam ſeu Frontatam in ſe ad vicum de Glatigneyo.* Id eſt habentem à Fronte, Gallice *Poſée de front*, vel *faiſant face.*

¶ FRONTERIA, Ornamentum muliebre. Charta ann. 1473. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Unam Fronteriam perlarum.* Statutum Univerſitat. Maſſil. an. 1381. *Quod nulla mulier aliqua audeat de cetero .... portare coronas, garlandellum, Fronteriam, nec capellum auri, argenti ſeu perlarum.* Vide *Frontaria.*

¶ FRONTES, Agrimenſoribus dicuntur campi parallelogrammi latera breviora; longiora vero nude laterum nomine donantur. Charta anni 1032. inter Inſtrum. to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 232. *Eſt autem inter conſortes de uno latere flumen, quod nominatur Lupus, & de alio latere rivus Malvani, & de retro Fronte mare magnum & de alio Fronte mons.* Obſervandum vero, ubi de fluminibus ſermo fit, regionem à qua defluunt tergum dici, Frontem quo fluunt.

¶ FRONTICIPIUM, Principium. Miracula S. Bertini ſæc. 3. Bened. part. 1. p. 132. *Martyres Fuſcianus & Victoricus in Fronticipio Chriſtianitatis incolarum terræ primariam feruntur ibi conſtruxiſſe Eccleſiam.*

¶ FRONTINERE. Janus Laurenberg. in Supplem. Antiquarii, *Frontinet*, πτερύσσεται, *Alas movet, volaturit.*

1. FRONTISPICIUM, Frontis hominis inſpectio. [Johannes de Janua addit: *Unde & anterior pars Eccleſiæ Frontiſpicium dicitur.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Frontiſpicium, Frontiere, la partie devant de l'Egliſe.*] Will. Malmeſburienſis l. 1. de Geſt. Pontif. p. 205. *Quod ille ſtatim vivacitate ſenſus intellexiſſet, quantæ prudentiæ Lanfrancus eſſet ex dignitate Frontiſpicii & facie.*

2. FRONTISPICIUM, Idem quod *Frontale.* Inſcriptio *Frontalis*, apud Anton. de *Tepez*, in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 6. p. 125. *Nos Sancius Rex, Garciæ Regis filius, una cum Blanca conjuge dilectiſſima, hoc aureum altaris Frontiſpicium intemeratæ Virgini Mariæ offerimus, &c.* Frontal vertit idem *Tepez.* Vide *Frontale.*

¶ FRONTO, μετωπίας, Qui magna fronte eſt. Martinius ex Onomaſtico: in quo *Frontoſus*, εὐρυμέτωπος, eadem notione.

¶ FRONTOSE, Impudenter, arroganter. Vita S.

Catharinæ Senenſis, to. 3. April. p. 953. *Apud Prælatos Ordinis Frontoſe denunciare.*

FRONTOSUS, Impudens. Chronicon Maurinia-cenſe lib. 1. *Eo vehiculo, quod vulgo Birotum dicitur, circumferri per Belſiam ad petendam annonam pie Frontoſus non erubuit.* [*Frontoſa quædam mulier*, in Vita S. Lidwinæ.] Ita *Frons* pro impudentia, audacia, in l. ult. Cod. de Epiſcopor. Judic. & alibi. Vide *Fronto.*

¶ FRONUM. Charta anni 1237. ex Archivo Arelat. *Poterunt Arelatenſes extrahere Frona & caſtaneas.*

FRORISTEUM. Tabular. Claromariſcenſe in Hiſt. Guinenſi p. 126. [& apud Miræum tom. 1. pag. 192.] *Ipſi etiam, quæ fodienda ſunt, opportuno tempore fodiant, ne per eorum incuriam aliis damnum eveniat. Quod ſi contigerit, ... 5. ſolidos pro Froriſteo reſtituent.* Sed legendum videtur *Foriſfacto.* Vide p. 134.

FROSCUS, Frostus, Frouzus, vel Frouza.] Vide *Frauſtum.*

¶ FROSSA, haud ſcio an mendum ſit pro *Troſſa*, faſcis; ſaltem ea notione videtur accipi in Statutis Maſſil. lib. 5. cap. 19. §. 7. *Item, quicumque furabitur vites de nocte, vel de die de aliena, ... ſolvat pro banno pro qualibet Froſſa* x. *ſol. & pro quolibet faxio* v. *ſolid.*

¶ FROTARE, à Gallice *Frotter*, Fricare. Chronic. Cornelii *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 182. *Femorale ſuum immundum ſive alium quempiam pannum feculentum ac pulveribus fordidatum ſuper vultum & genas ſupradictæ imaginis quotidie Frotabat, & irriſorie pertrahebat.*

¶ FROYRAGE, Pabulum, Gall. *Fourrage.* Informationes civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino in MS. Sangerm. *Exportabit quodlibet vyſſerium* xxv. *equos cum toto ſuo Froyrage.* Vide *Fodrum.*

¶ FROYRE, Eadem notione, ſed latiori, ut ſupra vox *Fodrum.* Donatio anni 1317. Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 167. col. 1. *Item fuit actum quod ipſe D. Dalphinus teneatur & debeat emere Froyre & aiſinas domorum & fortalitiorum locorum prædictorum de Medullione, de Buxo ... quod & quæ nunc ſunt in domibus & fortalitiis, & de ipſorum pretio ipſi D. Raymundo ... ſolvere ... & ſoluto ipſius Froyre ſeu ipſarum ayſinarum pretio, nihilominus idem D. Raymundus ad vitam naturalem ipſius, & quantum fuerit in humanis, ipſorum omnium uſumfructum habeat, ſicut habet nunc in illis quæ habet; ita tamen quod ea vel aliqua ipſorum idem D. Raymundus non poſſit, nec debeat alienare, vel ad partes alias quovis modo, occaſione vel cauſa transferre quod in ipſis domibus & fortalitiis, ut propria dicti D. Dalphini, debeant remanere.*

¶ FRUAGIUM. Bulla Alexandri III. Papæ inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 190. *Decimam Fruagii de Parſon & tertiam partem ejuſdem nemoris cum terris & juſtitia, &c.* Haud ſine probabilitate ſuſpicantur Editores legendum eſſe *Finagium*; *Fruagium* tamen idem eſſe poſſet quod infra *Fructuagium.*

¶ FRUCHARIA, Maſſilienſibus *Frucherie*, Locus ubi fructus venduntur. Charta an. 1469. *In carriera Frucharia.*

¶ FRUCHERIA, Annona fructuaria, quivis fructus, noſtris *Fruitage.* Litteræ Petri Infantis Arag. ad Seneſcallum Provinciæ an. 1332. *Quadam vice ceperunt quedam coria, Frucherias & alias res & merces.* In quadam Recenſione jurium dominicorum idiomate Provinciali ſcripta è MS. D. *Brunet* habetur: *Item caſcuna Fruchiera freſca* 1. *d.* Noſtris *Fruitiere*, Pomaria quæ fructus vendit.

1. FRUCTA, pro *Fruita*, *id eſt*, *adepta.* Papias.

2. FRUCTA, Uſus fructus. Chrodegangus in Regula Canonicor. Metenſium c. 32. *Et ipſi Clerici de ipſis rebus, quas in precarias habent, ... minuendi, aut vendendi, aut commutandi poteſtatem non habeant, excepto, ut diximus, de illa Fructa, vel quod ibidem laborare potuerint, viventes faciant quod voluerint.*

Fructa. In Capitulari Sicardi Principis Beneventani ann. 836. 24. caput eſt de *Fructa*: ſed cum textus in MS. abſit, haud facile eſt divinare, quid hoc verbum ſonet.

¶ FRUCTATUM, pro *Frutetum*, Locus abundans fruticibus. Collectio antiqua Canonum pœnit. apud Acherium Spicil. tom. 11. pag. 70. *Ne ſeges boni agricolæ zizaniorum mixta horrentibus Fructatis ſordeſcat.*

¶ FRUCTERIUS, ut infra *Fructuarius*, in Legibus Palatinis Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. xxxvii.

¶ FRUCTIBILIS Terra, Frugifera, quæ fert fructum. Charta fundationis Baſſacenſis Abbatiæ an. 1002. inter Inſtr. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 472. *Ex altera autem parte* (*exſiſtunt*) *virgulta & horti, & vinea, & Terra Fructibilis uſibus humanis ſatis apta.*

¶ FRUCTIBULUM, pro *Fundibulum.* Vide in *Biblia* 1.

¶ FRUCTIFICALIS Ager, Idem qui frugifer, in Actis SS. Maii tom. 3. p. 22.

¶ FRUCTUAGIUM, Idem quod *Frucheria.* Codex Legum Norman. lib. 2. cap. 29. §. 14. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 322. *Similiter de paſnagiis, faiſanciis & ſerviciis, que non annuatim, ſed ex caſu ſive gratia eveniunt. Ex gratia ut paſnagia & cetera Fructuagia, que ex Dei gratia non ſingulis annis, ſed aliquando ad hominum ſuſtentamentum generis effunduntur.*

FRUCTUARIA, Vectigal ex fructibus. Teſtamentum Petri Comitis Sabaudiæ ann. 1268. *Brennariam vero, Fructuariam & paleam, quam conſuevimus percipere in Comitatu Sabaudiæ, totaliter quitamus.* [Vide *Fructuarius.*]

¶ FRUCTUARIUM, Pomarium, locus conſitus arboribus frugiferis. Donatio facta Monaſterio Moiſiacenſi an. 7. Theodorici Regis Fr. apud Mabillon. tom. 1. Annal. Benedict. p. 686. *Dono ... curtes noſtras indominicatas cum Eccleſiis aut ſolariis, & viveriis, & Fructuariis, piſcatoriis, &c.*

FRUCTUARIUS, Officium in Domibus regiis: cui *fructus*, atque adeo candelarum & ceræ cura incumbit, in Ordinatione Hoſpitii S. Ludovici Regis an. 1261. vulgo *le Fruitier.* [Liber niger Scaccarii pag. 351. *Fructuarius in domo comedet, &* iii. *den. hominibus ſuis.*] Officium ipſum *Fructuaria* dicitur. *Valet de la Fruiterie*, in Chron. Flandr. c. 72. [Vide Hiſt. Dalph. to. 2. p. 394. ubi fuſius de Officio *Fructuariæ.* Apud Juriſconſultos *Fructuarius* eſt qui percipit fructus, non ut fundi dominus, ſed tanquam uſufructuarius; atque hac notione ſumitur in Digeſto & in Chartis non ſemel.]

FRUCTUATIONES Publicæ, Publici proventus, tributa, in Charta Conradi Imp. an. 1029. pro Eccleſia Æmonenſi apud Ughellum.

FRUCTUM, pro *Fructus.* Capitulare de Villis c. 20. *Unuſquiſque judex Fructa ſemper abundanter faciat omni anno ad curtem venire.* [Supplem. Antiquarii: *Fructum hoc*, καρπός, *Fructus.*]

¶ FRUCTUOSITAS, Utilitas, apud Baluzium to. 6. Miſcell. p. 343.

FRUCTUOSUS. Regula cujuſdam Patris cap. 22.

to. 2. Regularum antiq. p. 170. *Fratribus, quibus habitatio in ſterili terra, id eſt abſque pane, & ſunt in montanis, & Fructuoſis, modicum lactis permittimus.* Ubi forte leg. *Fruſtuoſis*, vel ſane *Infructuoſis*. Vide *Frauſtum*.

¶ 1. FRUGALITAS, Ubertas, fertilitas, Gall. *Fertilité*. Acta Epiſcoporum Tullenſium inter Anecdot. Marten. to. 3. col. 1011. *Inter innumera tanta perſecutionis damna, quæ ſedulo perferebat,* (venerabilis Pibo) *curtem Tullenſis Eccleſiæ juri debitam Bercheim nomine, honore quondam & Frugalitate opinatiſſimam, quam per fideles Regis amiſerat, multis ante vitæ ſuæ terminum Eccleſiæ reſtituit per quinquennium.*

¶ 2. FRUGALITAS, Inopia, penuria. Willibaldus in Vita S. Bonifacii Mart. apud Mabillon. in Actis SS. Benedict. ſæc. 3. part. 2. p. 18. *Magnam primitus mundi hujus penuriam ac Frugalitatem ſuſtinuit, magniſque tribulationum anguſtiis coartatus, verbi Dei ſemina propagavit.*

FRUGESTRUM. Vita S. Lupi Archiepiſc. Lugdun. *Quoniam auditus eſt in Frugeſtris, inventus eſt in campis ſilvæ, &c.* Campus frugibus ferendis idoneus.

FRUGIARE, Frui, in Charta Rogerii Ducis Calabriæ, apud Ughellum to. 7. p. 400.

FRUGIFERATIO, Καρπωμα, in Gloſſis MSS.

¶ FRUITERIUS, ut ſupra *Fructuarius*, in Hiſtor. Dalph. to. 2. p. 405.

FRUITIS, *Vas aquarium, pro parvioribus.* Gloſſæ antiquæ.

¶ FRUMEN, *Monſtrum, portentum*, τέρας, in Gloſſ. Lat. Gr. Sangerm. MSS. & in Supplemento Antiquarii ex Donato, *Frumen dicitur tractus gulæ, qua cibus in alvum demittitur*; Servio autem *Eminens ſub mento gutturis pars; Laryngem vocant Græci: Latini & Celſus Fauces.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Frumen, l'entrée de gueule.* Vide Iſid. l. 20. c. 2. & Jo. de Janua.

FRUMENTAGIUM, Præſtationis agrariæ ſpecies, primitus ex *frumento*, deinde etiam ex ipſis vineis: *Droit de Fromentage*, de quo jure quædam attigit Raguellus. Charta fundationis Monaſterii Omnium SS. in urbe Andegav. ann. 1049. *In curte S. Dionyſii perdonat Comes totum, & Frumentagium, & multonagium.* Conſuetudines municipales *de Boiſdecené* in Pictonibus: *Sciendum vero eſt, quod tales ſunt (aſſentiones) quod domini ipſius terræ debent percipere in ipſa Frumentagium, quem Meſtivam feodalem vocant.* Charta ex Tabulario Eccleſiæ S. Laudi Andegav. p. 88. *Conſtanter aſſerebat, quod nullum Frumentagium penitus pro vinea illa habebat.* Tabularium S. Albini Andegav. *Reddit 2. ſextarios de Frumentacio, unum ſextarium de forre 12. denarios de friſcengagio, &c.* Tabularium Abſienſe an. 1223. *Viginti ſextaria frumenti annuatim reddenda de Frumentagio meo, quod Radulfus de Bellomonte Dom. Bercoii olim dederat, &c.* Et fol. 78. *Dedi & conceſſi eiſdem Monachis annuatim ſex ſextarios Frumenti de Frumentagio meo, quod habebam apud Aurſevallem.* In Regeſto de Rebus Ludovici Regis Siciliæ, Ducis Andegav. fol. 51. in Camera Comput. Pariſ. *Item un clous de vignes, appellé le Fromentage, ou Domaine du Seigneur.* Fol. 112. *Jean du Baillail lige de certains Fromentages, que il tient de la Baronie de Mayenne.* Charta Joannis Ducis Britanniæ ann. 1316. in Regeſto Ludovici Hutini n. 80. *Tant en rentes, quant deniers, Fromentages, avenages, gelinages, &c.* Vide *Meſtiva*.

¶ FRUMENTARE, Frumenta colligere, pabulari, Gall. *Fourrager*. Helmodus lib. 1. Chron. Slavorum cap. 87. *Percuſſerunt quoſdam de caſtris, qui exierant ad Frumentandum.* Recurrit infra cap. 92. Radulfus Cadomenſis in Geſtis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 149. *Equos, gens noſtra nil tale veriti, longe miſerant Frumentatum.* Et col. 173. *Frumentatum utrobique miſſi, annonam ſimul inveniunt & pugnam.*

FRUMENTARII, Quorum munus paucis declarat Aurel. Victor. Schotti in Diocletiano: *Ac remoto peſtilenti Frumentariorum genere, quorum nunc Agentes rerum ſimillimi ſunt, qui, cum ad explorandum annuntiandumque, qui forte in provinciis motus exiſterent, inſtituti viderentur, compoſitis nefarie criminationibus, injecto paſſim metu, præcipue remotiſſimo cuique, cuncta fœde diripiebant.* De his agunt multis Baronius an. 261. n. 17. 18. 19. 20. [Caſaubonus] & Salmaſius ad Spartianum [in Hadriano. Vide in *Fodrum*.]

FRUMENTUM ÆNEUM, in l. un. Cod. Th. de Frumento Carthag. ad quam conſulendus omnino Jac. Gothofredus.

¶ FRUMENTUM PARATUM, Expurgatum, purum. Capitul. 5. Caroli M. ann. 806. art. 19. *Modium unum de Frumento parato contra denarios ſex.*

¶ FRUMENTUS, pro *Frumentum*. Inſtrum. anni 1297. ex Archivo Troncheti: *Controverſia quæ vertebatur inter Abbatem & Conventum B. M. de Troncheto & Johannem Marie Armigerum, ſuper decimam Frumentuum creſcentium in parochia, &c.*

¶ FRUMERE, Veſci. Papias in MS. Bituric. *Fruges à Frumendo, id eſt, veſcendo; nam Frumen dicitur ſumma pars gulæ.* Ibidem, *Fructus à Frumendo, id eſt, veſcendo.* Editus habet, *à Fruendo.*

¶ FRUMGYLD, vox Saxonica, Prima capitis æſtimationis penſio, ſolutio, in Leg. Edmundi Reg. Angl. cap. ult.

¶ FRUMSTOL, vox ejuſdem originis, Sedes primaria, in Leg. Inæ Reg. c. 38. Vide *Frithſtoll.*

¶ FRUNIRE. Vide *Frunium.*

FRUNISCAT. Charta Alemannica Goldaſtina 35. *Hunc cartola eſcripſi, & in teſtimonio ſubſcripſi cartola donationis Audemari Apatis Fruniſcat con cratia Dei & S. Petri.* Alia apud Vadianum p. 66. ſic clauditur: *Ego Wolfuinus tui, inter. ubi chartula facta eſt in teſtimonio ſubſcripſi chartula donationis. Audomaro Abbatis Fruniſcat cum gratia Dei & S. Petri.* Vide conjecturam ejuſdem Vadiani ſuper hac voce.

FRUNIUM. Auctor Mamotrecti ad cap. 23. Eccleſiaſtici: *Infrunita, i. corruptæ & putrefactæ, quaſi ſine Frunio, quod eſt pulvis de corticibus arborum contritis, quo cerdones coria apparant ad uſum debitum. Inde Frunio, is, ire, i. Frunium conficere.*

¶ FRUONES. Vide in *Feudum.*

¶ FRURIASIS, *Pediculorum multitudo, aliquando in capillis, aliquando toto corpore.* Papias in MS. Bituric. Forte legendum *Phiriaſis*, à prurigine, quæ pediculorum morſibus excitatur.

¶ FRUS, *Canatorium aut turris, ſcolatorium*, eidem Papiæ Bituricenſi.

FRUSCA TERRA. Vide *Frauſtum.*

¶ FRUSCELLUM, *Flocculum.* Papias MS. Forte legendum *Fruſtulum.*

FRUSSURA, Terra de novo proſciſſa, *Ruptitium Ruptura, novale, &c. Terre Froiſſée, rompue.* Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 394. *Dictam autem nonam garbam dabimus, ego & hæredes mei in perpetuum, tam in Fruſſuris, quæ de novo fiunt, & in Fruſſuris, quæ de cætero fiunt, quam in aliis terris domini mei prius cultis, &c.* *Fruſſura domus*, effractio domus, apud Gervaſium Dorobern. an. 1195. *Rectatus de latrociniis & Fruſſura domorum. Fruiſſer la paix*, pacem infringere, in Legibus Normannicis

Willel. Nothi cap. 3. Vide *Ruptitium* in *Rumpere*.

¶ FRUSTA vel Frustra Terræ, Idem quod infra *Fruſtum terræ*. Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 25. *Duas Fruſtas Terræ, ſcil. ad Fornas: una eſt ex una parte viæ, altera de alia; una Fruſtra ad Runcerium, una Fruſtra ad Quadratos, &c.*

FRUSTARE, ex Italico *Fruſtare*, Flagellare, flagris cædere. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 110. §. 2. *Comprehendat ipſas mulieres, & faciat eas decalvare, & Fruſtrare per vicos vicinantes ipſius loci, &c.* Ubi legendum *Fruſtare*, quo modo etiam legitur in Statutis Venetis lib. 6. cap. 77. 78. At Lex Longob. lib. 1. tit. 17. §. 5. habet *Fruſtare*. [Chron. Dominici de Gravina apud Murator. to. 12. col. 567. *Præfatum autem dominum Raymundum nudatis veſtibus Fruſtrari mandavit uſque ad forum S. Eligii de Neapoli.*] Vide *Fuſtis*.

FRUSTARI, apud Interpretem S. Irenei l. 3. cap. 15. 24. pro *Rejicere*. Vide Billium lib. 2. Obſervat. ſacr. cap. 5.

FRUSTITES, in Actis B. Ægidii Minoritæ n. 10. qui in alio MS. *Diſpenſator* appellatur, forte quod Diſpenſatoris ſit, cibos in *fruſta* ſcindere.

¶ FRUSTRA Terræ. Vide *Fruſta*.

¶ FRUSTRARE. Vide *Fruſtare*.

FRUSTRARIUM, *In vanum*, in Gloſſ. Regio MS. Cod. 1197.

¶ FRUSTRATORIE, Eadem notione, fruſtra, in Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 722.

¶ FRUSTRATORIUS, Fruſtrationi obnoxius, apud Rymer. to. 3. p. 383. Gallici Practici vocem *Fruſtratoire* uſurpant eadem notione. *Fruſtratus*, *Decevez*, *evacuez*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

¶ FRUSTRUM, pro *Fruſtum* dixit Rolandinus Patavinus de Factis in Marchia Tarviſina, apud Murator. to. 8. col. 250. Vide *Fruſtum terræ*.

¶ FRUSTUM, Brandenburgenſibus quarta pars talenti. Diplomatarium Ludovici Ducis Brandeburgici num. 17. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 12. *Eccleſie Halberſtatenſis Epiſcopi* (donavimus) *ſex Fruſta reddituum ſita in villa Eſtheren, quatuor Fruſta, ſcilicet in curia Hennengi, &c.* Num. 20. *Contulimus juſto pheodi titulo Elizabet honeſti Militis Johan. de Buch filie triginta Fruſta reddituum, &c.* Ibid. n. 84. *Octo Fruſta annuorum reddituum, in quorum quatuor Fruſta, videlicet unum thalentum denariorum Brandeburg. ſuper agrum qui vulgariter Morgenlant dicitur... ſita ſunt.* Et n. 106. *Necnon duodecim Fruſta denariorum cenſualium in villa Belkowe ſitos.* Rurſus memorantur in Litteris Friderici Brandeburgenſis Epiſc. laudati tomi Ludewigiani p. 469. & ſeq.

FRUSTUM Terræ. Domeſdei apud Spelman. & Edw. Cokum: *In Inſula habet Rex unum Fruſtum Terræ, unde exeunt ſex vomeres.* Charta Rainoldi Archiepiſc. Remenſis an. 1129. apud Locrium in Chron. Belg. *Et apud Curerias tres curtiliones, & apud Roveroi unum curtilionem, & ſex Fruſta terræ, & apud Noiellam, unum Fruſtum Terræ. Fruſtum Terræ*, in Domeſdei particulam ſignificare, ait Edw. Cokus, quo modo dicimus, *un morceau de terre.* At Spelmannus legendum cenſet, non *fruſtum*, ſed *fruſtrum*; idemque ſonare ac agrum nondum proſciſſum, quo modo *terras frauſtas* appellari ſupra obſervavimus. [Reipſa *Fruſtrum terræ* legitur in Chartulario S. Vandregiſili, tom. 2. p. 1615. *Fruſtrum vineæ*, in Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 82.]

FRUTECTUM, pro *Frutetum*, vel *Fruticetum*, Locus fruticibus conſitus. Hierem. 11. *Et combuſta ſunt Fructecta ejus.* [Gloſſar. Lat. Gall. Sangerman. *Fructetum, lieu ou croiſſent buiſſons & eſpines.*]

¶ FRUTILLUS. Vide *Fritillus*.

¶ FRUVICOR. Chartularium S. Vandregiſili tom. 1. pag. 125. *Omnibus hoc viſuris Officialis Rothomag. ſalutem in Domino. Noveritis quod in noſtra præſentia conſtitutus Martinus le Gay Clericus de parrochia de Calido-becco ... recognovit ſe debere Petro de Quemino Fruvicori civi Rothomagenſi quater viginti libr. turon.* Videtur eſſe mercator vel artifex: at quiſnam? Forte melius legeretur *Frunicori* à *Frunium*, de quo ſupra, & *Corium*, tumque *Frunicor*, dici poſſet ſutor, cerdo vel infector coriorum.

FRYDIUS. Charta Caroli IV. Imp. ann. 1377. in Chronico Mindenſi: *In judicium ſæculare, & ſpecialiter ad judicium, quod dicitur Frydius, ... trahere præſumpſerit, &c.*

FRYGIUM. Vide *Phrygium*.

¶ FRYGRAVIATUS, Libera ſedes: feudi Germanici ſpecies, cujus formula erectionis habetur apud Goldaſtum to. 2. Conſtit. Imperial. p. 343.

¶ FRYTHBORGH, à Sax. ꝼꞃiꝺ, pax, & boꞃᵹe, fidejuſſor. Recordum Paſch. an. 6. Henrici IV. Reg. Angl. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Et ſint quieti de Frythborgh, & de blodewite, fithwyte & ferdwyte, &c.*

¶ FRYTTYNG Rotæ, Canthus, ut videtur, Gall. *Jante*, Lignum vel ferrum quo rotæ vinciuntur. Kennettus in Antiquit. Ambroſden. ad an. 1425. p. 574. *In ſolutis pro Fryttyng* v. *rotarum hoc anno* vii. *den. & in uno axe empto cum axatione unius carectæ* viii. *den.*

¶ FTESELL. Vide *Freſella*.

FUACIA. Vide *Focacia*.

FUALIUM, Vepreta ſiccata ad ignem conficiendum, noſtris *Foüailles*. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 23. *Præterea conceſſi eis habere omnia averia ſua in parco meo de Stanſſede, & 20. porcos quietos de paſcuagio, & Fualium ad panem ſuum & ad cibos coquendos, per viſum & liberationem ſervientum & Parcariorum meorum, quod aſportabunt.* Et pag. 154. *Et in boſco, quod opus habent prædicti Canonici ad emendationem domorum & ſepium, ... & quod opus eſt ad Fualium ſuum, & pannagium porcorum ſuorum per omnia quietum.*

FUARIUM, *Fodrum*, palea, *Fouerre*, *Fourage.* Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 275. *Cum tota alia terra ſua, & toto ſervitio ſuo, & cum libertate faldæ, & paſturæ, & Fuarii... in omnibus locis, quæ ad prædictum Petrum pertinuerunt.* Vide *Fodrum*.

¶ FUCA. Acta SS. Maii to. 1. p. 253. ubi de Tranſlatione corporis S. Athanaſii Venetias: *Dein ipſa vela fecit verſus portum, notabili ſpatio foris extra Fucam.* Pars eſt ſinus Veneti, quam hodie *la Foſe* appellant, ſic dicta, ut conjicit Papebrochius, à Teutonico *Fuke*, ſeu *Fuyke*, quod naſſam ſeu rete verriculum ſignificat. Sed integram eruditi Scriptoris notam vide, ſi vacat.

¶ FUCINA Ferri, ſeu *Officina ferri fundendi*, in Actis SS. Maii to. 1. pag. 325.

¶ FUCO, Deceptor, qui aliis fucum facit, Gall. *Moqueur.* Gloſſ. apud Martinium in Lexico: *Fuco*, ἐργόμοκος, vel potius ἐργόμωκος, qui in aliis Gloſſis eſt *Adulator, ambitioſus*, ἐργομωκία, *Adulatio*, ἐργομωκεύω, *Ancillor, adfecto, adulor.* Heſich. ἐργομωκῶν, ἐμπαίζων, Illuſor.

¶ FUD. Vide *Fod*.

¶ FUDBURGER, Argentorati vocantur cives, teſte Schiltero in Gloſſar. Teuton. ex Cod. Statut. MS. qui jus civitatis per nuptias acquirunt.

FUDIBULUM. Vide *Fundabulum.*

¶ FUDITUS, pro *Fuſus*, à verbo *Fundere*, Diſſipare, fugare, pellere. Charta H. Abbatis Grandis-ſilvæ an. 1228. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 944. *Item omnes illi qui nati ſunt de terra illa, qui Fuditi fuerunt pro Eccleſia & pro domino Rege Francorum & Comitibus Montisfortis & adhærentibus eis, vel propria voluntate receſſerunt ab eadem terra, niſi ſint hæretici, integre reſtituantur in ſtatum priſtinum.*

¶ FUEDALH, Fuedailh, ut ſupra *Flabellum*, quo muſcæ abiguntur in ſacris præſertim liturgiis. Inſtrumentum an. 1377. ex Archivo S. Victoris. Maſſil. *Item tres coyſſinos pro tenendo miſſale; item unum Fuedalh coopertum de veluto rubeo pro defendendo muſcis. Duo Fuedailh ſive flabella,* in altero ejuſd. Archivi Inſtrumento.

¶ FUER Vini. Vide in *Foragium* 1.

¶ FUERUS, Conſuetudo municipalis. V. *Forus* 2.

FUGA, Gall. *Chaſſe*, vel *Chace*, Venatio, jus venationis, quia venando fugantur feræ. Charta Alani Comitis Pentevriæ an. 1211. apud Auguſtin. du Pas: *Retenta mihi ferarum Fuga, & accipitrum captura.* Charta an. 1270. in Tabular. Abbat. Pontiniac. *Præterea dictus Miles ſibi & hæredibus ſuis retinuit Fugam ſive chaciam in dicto nemore.* Charta Guillelmi V. Aquitaniæ Ducis: *Volui etiam & conceſſi Fugam cum avibus & canibus, & garennam ad cuniculos in ſuis terris.* Geſta Guillelmi Majoris Epiſcopi Andegav. c. 29. *De venatione & Fuga ferarum nemoris de Boucheto.*

Fugare, Venari, Gallis *Chaſſer.* Papias: *Fugare, inſequi, expellere.* Radevicus lib. 3. c. 26. *Si quis per canes leporarios feram Fugaverit, non erit neceſſario ſua, ſed erit occupantis.* Charta Henrici I. Regis Angl. in Tabulario Fiſcanenſi f. 8. *Prohibeo, ne quis ſine ejus licentia mea Fuget, vel leporem, vel aliam beſtiam capiat ſuper* 10. *libras forisfacturæ.* Petr. de Vineis l. 2. Epiſt. 53. *Dum herba creſcit, equus moritur: dum Fugans canis mingit, fugiens lepus evaſit.* [Chartular. Gemetic. to. 3. p. 23. *Ne quis in ea Fuget vel leporem capiat ſine licentia.* Charta Ph. Comitis Bolon. an. 1232. ex Archivo Cameræfontis: *Concedimus prædictis Abbati & Conventui & eorum ſervientibus ab eiſdem miſſis, facultatem & poteſtatem omnimodam venandi ſeu Fugandi cum canibus, avibus, furonibus, rethis & alio quoquo modo.*] *Fugare & Refugare animalia in chacia*, tom. 2. Monaſt. Anglic. pag. 292. Vide Fletam lib. 1. cap. 20. §. 69. lib. 2. cap. 41. §. 23. Monaſticum. Anglic. to. 1. pag. 219. 507. 551. 583. to. 2. p. 994. to. 3. p. 122. 161. W. Dugdalum in Antiquit. Warwicenſis Provinciæ p. 665. [*Madox* Formul. Anglic. pag. 384.] &c.

Fugare Averia, Animalia ad paſturam abigere, *Chaſſer les beſtiaux aux champs.* Monaſticum Anglic. to. 1. p. 777. *Ac homines & tenentes eorum habeant in perpetuum liberos & ſufficientes introitus & exitus, ad ſe, & ad omnimoda Averia ſua Fuganda, & carragia ſua facienda, &c.* Vide *Chacea.*

¶ Fugare Districciones, Capere pignora, donec debitum ſolvatur. Charta data an. 3. Henrici V. Regis Angl. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 142. *Et ſi contingat dictas centum libras a retro exiſtere ad aliquem terminum prædictum, quo ſolvi debeat, in parte ſeu in toto, quod tunc bene liceat prædicto Comiti, executoribus & aſſignatis ſuis, diſtringere in prædictis maneriis... & Diſtricciones ſic factas Fugare & retinere, quouſque plenarie fuerit ſibi ſatisfactum.*

Fugaces Bestiæ. Auctor Queroli: *Multum ſe ſe aliqui laudant, qui vel pugnaces feras, vel Fugaces Beſtias, aut veſtigiis inſequuntur, aut cubilibus deprehendunt, aut caſu opprimunt.*

Fugatio, Idem quod *Fuga.* Charta Henrici I. Reg. Angl. pro Londinenſibus: *Et cives habeant Fugaciones ſuas ad fugandum, ſicut melius & plenius habuerunt anteceſſores eorum.* [Charta Philippi Fr. Reg. an. 1207. in Tabulario Sangerm. *Eidem Eccleſiæ confirmamus præterea quitationem illam, quam Petrus Miles de Sameſio.... fecit dicto Abbati Hugoni coram genitore noſtro de jure Fugationis, venationis & haiæ.* Rurſus mentio eſt de *Jure Fugationis, venationis & haiæ*, in Charta Hugonis Abb. in eodem Tabulario.]

FUGACES, Fugitivi ſervi, qui à dominorum ſervitio ſe ſubducunt, in l. 8. Cod. Th. de Juriſdict. qui *Refugæ dominorum* dicuntur apud Gregor. Turon. de Miracul. S. Martini cap. 58. *Fuga lapſi*, in Charta an. 865. in Tabul. Bellilocenſi in Lemovicib. n. 176. *Cum mancipiis ſupra manentibus ſeu Fuga lapſis.* Præterea in Lege Ripuar. tit. 30. §. 2. tit. 72. §. 2. in lege Longob. l. 1. tit. 9. §. 22. tit. 36. §. 5. lib. 3. tit. 12. §. 1. Capitul. Car. M. l. 3. tit. 26. Adde Annales Franc. Fuld. an. 801. &c. Salvianus lib. 4. de Gubernat. Dei: *Illorum fugam non tam debemus ad eos referre, qui fugiunt, quam ad eos, qui fugere compellunt. Vim patiuntur infeliciſſimi, famulari optant, & fugere coguntur: diſcedere a ſervitio dominorum ſuorum nolunt, & conſervorum ſuorum crudelitate non permittuntur ut ſerviant, &c.*

Fugaces Alterius Retinere non licebat; ut teſtatur Gregorius Turon. lib. 6. Hiſt. cap. 31. & ex eo Flodoardus l. 2. c. 2. nec eis *panem dare*, ut eſt in Lege Burgund. tit. 6. §. 9. 10. aut *viam oſtendere*, in Lege Wiſig. lib. 9. tit. 1. §. 7. aut *capillum facere*, in Lege Burg. tit. 6. §. 4. Wiſigoth. lib. 9. §. 5.

Interdum tamen ex privilegio, Eccleſiis maxime conceſſo, licebat fugitivos recipere; [unde eos vi abſtrahere ſub pœna mulctæ pecuniariæ 80. ſol. prohibetur, in leg. Alaman. cap. 3. §. 3. & Bajwar. tit. 7. §. 4.] Exemplum prodit Ingulphus pag. 859.

Auris abſciſſione mulctatos *Fugaces* ſervos tradit Gregorius Turon. lib. 5. c. 48. & ex eo Aimoinus lib. 3. Hiſt. Franc. cap. 43.

Fugitivi, apud Practicos noſtros & Anglicos dicuntur *tenentes in villenagium*, qui in aliorum dominia tranſeunt, inconſultis dominis: qui *cum conſuetudinem revertendi habere deſierint, incipiunt eſſe Fugitivi ad ſimilitudinem cervorum domeſticorum, vel ſi chevagio ſint obnoxii, illud ſolvere deſierint.* Ita Bracton. lib. 1. tit. 1. §. 3. & Fleta lib. 1. cap. 7. §. 7. *Fugitivi Dei*, id eſt, Eccleſiæ tenentes, in Legib. Henrici I. cap. 11.

Secta Fugitivi, dicitur de domino, qui *fugacem ſequitur*, id eſt, requirit, ut eſt in Lege Burg. tit. 6. §. 2. Ad hoc autem, ut *Fugitivi* dominium ſervet dominus, debet *illum ſtatim perſequi, & infra annum clameum ſuum apponere, quo facto non currit tempus contra dominum, cum res per clameum appoſitum efficiatur litigioſa. Si vero dominus negligens fuerit in proſequendo & in clameo apponendo qualitercumque, ſi Fugitivus revertatur poſt annum, non erit domino licitum, nec tutum, manum apponere, &c.* Bracton. lib. 1. tit. 1. cap. 10. §. 3. Fleta lib. 1. c. 7. §. 7. lib. 4. c. 11. §. 23. Ad ſectam fugitivorum pertinent, quæ habet Conſuet. Catalaun. art. 18. *Si tels hommes ou femmes de corps s'eſtoient retirez furtivement, ſont reputez ſerfs Fugitifs, & n'ont par le dit*

dit temps acquis franchiſe. Ejuſmodi fugitivorum *ſequelam* ſeu perſecutionem, *Suite* vel *Pourſuite* vocant Conſuetudines municipales, Bituricenſis tit. 1. art. 1. Solenſis art. 1. Nivernenſis tit. 8. art. 6. Burbonenſis art. 189. 197. 203. Trecenſis art. 3. 6. Calvimont. art. 3. Vitriacenſis art. 145. Arvernenſis c. 27. art. 2. 9. Marchenſis art. 147. &c. Donationes factæ Eccl. Saliſb. c. 13. *Placitum eſt habitum & quæſitio Ilbungi Fabri, qualiter Socco eum conquiſierit in ſervum.*

Receptio Fugitivi, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 23.

De ſervis *Fugacibus*, ſeu fugitivis, plura habent Lex Burgund. tit. 6. Lex Wiſigoth. lib. 9. tit. 1. Lex Longob. lib. 1. tit. 25. Leges Luithprandi Regis tit. 63. Capitulare Sicardi Princip. Benevent. an. 836. c. 6. Capitulare Radelchiſi Princip. Benev. cap. 13. 14. Ennodius lib. 3. Ep. 16. 19. Metellus in Quirinalibus pag. 136. Aimoinus l. 4. de Miracul. S. Benedicti, cap. 11. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 827. Vadianus pag. 84. &c.

1. FUGACIA, Ruris portio cervis & feris addicta, nullo ſepimento, nec foreſtæ legibus; ſed tamen ſuis privilegiis communita, *Chacea*. Charta Mathildis I. Imperatricis, qua Milonem de Gloceſtria Comitem Herefordiæ conſtituit: *Præcipio, quod hæc omnia ſupradicta teneat de me, ... libere & quiete, in boſco & plano, in foreſtis & Fugaciis, in pratis & paſturis, &c.* Spelmannus.

¶ 2. FUGACIA, Fugatia, Placentæ genus. Vide *Focacia*.

¶ FUGARE. Fugatio. Vide in *Fuga*.

FUGATORES Carucarum, quorum *ars eſt, ut boves æque ſciant conjunctos fugare, ipſos non percutiendo, pungendo ſeu gravando*, ut eſt in Fleta lib. 2. cap. 78. §. 1.

FUGELLA. Abbo lib. 2. de Bellis Pariſiac. p. 513.

Inde ſopor repetit cives, miſeroſque Fugella.

[Idem apud Ducheſnium Hiſtor. Norman. pag. 38. col. 2.

Erubuere tamen poſthac veluti lupus audax
Nil rapiens prædæ, repetitque quidem nemus altum,
Subtilemque nimis ſecum retulere Fugellam.

Ubi *Fugella* vocis *Fugæ* videtur eſſe diminutivum.]

FUGILLUS, Gall. *Fuzil.* [Videtur eſſe ab Hiſpano *Fuego*, Ignis, quod primum à *Focus*.] Ugutio & Jo. de Janua: *Fugillus, Ferrum, quo extrahitur ignis de petra. Unde Fugillare, ignem de petra Fugillo extrahere, & Fugillator. Et hinc per figuram Fugillatores dicuntur umbræ dæmonum, qui ignem ferunt.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fugillus, Fuiſil, fer à faire feu. Fugillare, Fuiſiller, c'eſt faire feu de pierre par fuiſil, ou faire fuiſil. Fugillator, Faiſeur de fuiſilz, ou qui trait feu de pierre par fuiſil.*]

FUGINARE, *Adulando impedire, ludum dare, decipere*, in Gloſſ. Arabico-Lat. Gloſſæ antiquæ MSS. *Fuginat, adulando impedit, laudari decipit.* Iſidori, *laudando* habent.

FUGITIO, pro *Fuga*. Henr. Knygthon. an. 1357. *Condonavit omnes felonias, evaſiones & Fugitiones.*

FUGITIVARIUS, *Fugitivus*, δραπέτης, in Gloſſar. Gr. Lat. MS. Editum: Δραπέτης, *Fugitivus*, δραπετικός, *Fugitivarius*.

FUGITIVOSUS, Φευκτός, in Gloſſ. Gr. Lat. Alibi: Φυγάς, *Fugitivus, exulaticius, Fugitivoſus.*

¶ FUGITIVUS. Vide *Fugaces*.

FUIAGIUM, [Jus excidendi lignum in nemore ad focum ſuum.] Vide *Affuiagium*.

FUISTALLUM. Charta Edw. III. Reg. Angl. to. 2. Monaſt. Angl. pag. 89. *Et de tribus menſuris terræ in Wigornia, & de decem junctis ſalis in Wickie, cum duabus ſalinis & Fuiſtallo.* Nos *Fuſtailles* dicimus vinaria dolia.

FUIT, pro *Ivit*. Vetus Inſcriptio: *Sex. Truttedio, Sex. f. pol. Maximiano. Fuit ad ſuperos menſes 7. &c.* Geſta purgationis Felicis: *ad Numidas Fuiſti? reſpondit: Non, Domine. Sit, qui probet. Ælianus Proconſul dixit: Nec in Mauritania? reſpondit: Negotiari illo Fui.* [Capitolinus in Marco: *Athenis Fuit*, pro *ivit*.] Ita hodie nos Franci, *il a eſté*, pro *il eſt allé*. Capitul. 3. an. 803. cap. 14. *De Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, qui ad placitum noſtrum non Fuerunt.* Paulus Diaconus Emeritenſis de Geſtis Epiſcop. Emeritenſ. in S. Fidele cap. 8. *Ite & percutite eum, quia juſſio Domini adimplenda eſt. Qui cum Fuiſſent, nec intrare potuiſſent, &c. At ubi tertio Fuerunt, permittente Deo ingreſſi ſunt.* Hiſpani dicerent, *aquellos fueron*, pro *iverunt*. Galli, *ont eſté*. Obitus S. Abbatis Nuncti, apud Bivarium: *Cumque Fuiſſent, & vidiſſent eum veſte ſordidum, &c.* Ditmarus lib. 7. pag. 88. *Imperator à nobis diſceſſit, & proximos Rogationum dies in Capungum Fuit, quo ipſe curtem ſuam de civitate Caſſulan dicta tranſtulit.* Vide Felicem Oſium ad Ottonem Morenam pag. 49.

FULBORAN, German. *Echt und Wolgeboren.* Lex Longob. lib. 2. tit. 14. §. 2. *Si quis dereliquerit filium legitimum unum, quod eſt Fulboran, & filios naturales unum aut plures, &c.* Editio Heroldi tit. 58. habet *Fulbor.* [*Forboram* editum apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 26. & apud Schilterum in Gloſſ. Teuton. ubi filius legitimus, unicus, exponitur. Vide *Forbora*.]

¶ FULCA, pro *Furca*, Patibulum, in Charta anni 1325. ex Archivo S. Florentii.

FULCARIUS, Idem qui *Falconarius*, Aucupii & Falconum præfectus, in Mirac. S. Thomæ Aquin.

FULCFREAL. Vide *Fulfrea*.

¶ FULCHRUM, Lectus. Epiſtola Innocentii III. PP. ad Helenenſem Epiſc. inter Concil. Hiſpan. to. 3. p. 470. *In Fulchris autem, niſi eos ad id infirmitas coegerit, non cubabunt,* (hæc erat pollicitatio quorumdam pœnitentium) *& à feſto SS. Omnium uſque ad Nativitatem Dominicam jejunantes, in qualibet ſexta feria .... à piſcibus abſtinebunt, &c.* Fulcrum proprie eſt id quo lectus fulcitur & ſuſtinetur: qua notione Suetonius dixit *Fulcrum Lecti*; de lecto igitur integro per ſynecdochen dicitur, ut apud ipſum Juvenalem:

Sacri genium contemnere Fulcri.

Vide Iſid. Orig. lib. 19. cap. 26. & infra *Fulcralia, Fulcrari, Fultrum* & *Fultum*.

FULCIATORIUM, Baculus, quo quis fulcitur. Vita S. Deicoli Abb. num. 14. *Fulciatorium, quo utebatur, ... donavit.*

¶ FULCIRE, Supplere, Gall. *Remplacer.* Ardo in Vita S. Benedicti Anian. ſæc. 4. Bened. part. 1. pag. 214. *Numerus equorum imminutus à Rege Fulcitur. Sed & poſt unius menſis ſpatium amiſſi reducuntur equi; ſicque divinitus actum eſt, ut quia de amiſſis non doluit, duplicatum ſuſciperet lucrum.*

¶ FULCITUS, Ornatus, intextus. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fulcitus, Fulciz, garniz.* Teſtamentum Enguerandi dom. de Cuciaco ann. 1397. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 602. *Item volumus quod per ordinationem Executorum noſtrorum fiat in eodem monaſterio una nobilis crux de argento, ... & quatuor ornamenta ad celebrandum, quorum tria communibus diebus ſervient, & quartum Fulcitum pro diacono, ſubdiacono, & preſbytero pro feſtis ſolemnibus.*

¶ FULCO. Teloneum Monaſt. S. Bertini: *Item carteia de cumbis Fulconum* 11. *den.*

FULCRALIA, *Lecti ornamenta*, in Gloſſ. Iſidori. [Vide *Fulchrum.*]

FULCRARI, *Fulcra lecto facere*, *lectum fulcris præparare*, Ugutioni, *eſt enim fulcrum pes lecti.*

¶ FULCREAL. Vide *Fulfrea.*

FULCUS. In Chartis an. 1301. 1450. &c. urbs, quæ vulgo *Monſtier ou Faut Yonne*, dicitur *Monſterolium in Fulco Yonæ*: ubi ſcilicet *Igauna* fluvius bifurcus fit, & in duos canales dividitur. [Conſulendus Valeſius in Notitia Galliarum pag. 343. Vide *Branca* 2.]

FULFREA, FULFREAL, FULFREAR, Liber, ingenuus. Papias MS. *Fulfreal, i. liber, ſed non extraneus.* Perperam *Fulcreal* in Edit. Veneta. Aliud Gloſſ. apud Lindenbrogium: *Fulfrea, ſive ingenua, ſive libera*, Germ. *Fulfren*, in Lege Longob. *Mulier libera Fulfreal*, lib. 1. tit. 25. §. 6. lib. 2. tit. 12. §. 1. *Simul vadant liberi & abſoluti Fulcreales*, lib. 1. tit. 32. §. 5. *Homo, qui Fulfreal factus eſt*, lib. 2. tit. 14. §. 17. *Qui Fulfreal & à ſe extraneum, id eſt, amund facere voluerit. Fulcfreal*, in Legibus Rotharis Regis tit. 88. §. 1. 91. §. 1. 6. 7. 9. tit. 101. §. 6. & alibi p. 211.

FULGARE. Vide *Folgare.*

¶ FULGEDO, Fulgor, ſplendor, in Chron. Wormat. apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. p. 134.

FULGERIA, Filix, *Fougere.* Charta Guillelmi Comitis Moretonii an. 1105. *Et paſnagium in foreſta, & herbam, & Fulgeriam, & juncos ad falcandum, &c.* [Charta apud Baluz. Hiſt. Tutel. pag. 436. *Hæc quoque dimiſſurus ... gineſtos cum Fulgeria, &c.* Noſtris olim *Fugere*, nunc *Fougere.* Le Roman *de la Roſe* MS.

Voire ne fuſt mie Fugere,
Ni Fugere ne fuſt pas voirre.]

¶ FULGETRA, *Eſloides, Eſpart, Eſclare*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Guillel. Armoricus de Geſtis Philippi Aug. Reg. Franc. apud Ducheſn. to. 5. pag. 92. *In vigilia Aſſumptionis B. Mariæ .... dum vigilia celebraretur, facta ſunt tonitrua, fulgura & Fulgetræ quales antea non fuerunt.* Utitur Plinius.

FULGIT, *Nutrit, ſplendet, eminet.* Gloſſæ Antiq.

FULGORUS, *Splendidus*, Ugutioni.

FULGRETIDO, Fulgor, ſplendor, quaſi *fulgoritudo*, fulgoritas. Vita S. Boniti Epiſcopi Claromont. n. 17. *Sanctorum altaria nitent: centra hinc indeque geminata connectunt columnæ priſcorum ſculptæ Fulgretidine, emergunt more elatæ mire cameræ, &c.* Surius exponit, *columnæ priſco ſculptæ more ſeſe ſubrigunt.* Codices MSS. apud Mabillonium tom. 3. SS. Ord. S. Benedicti præferunt *Fulgretine*, & *Fulgretinæ.* An igitur ſic diſpungendum? *Centra hinc indeque geminata connectunt columnæ priſcorum ſculptæ Fulgretidine, emergunt more elatæ mire cameræ.* An vero: *Fulgretinæ emergunt more elatæ mire cameræ.* An denique: *Emergunt more elatæ mire cameræ.* Ut *elata* ſit Græcum ἐλάτη, *abies*, cujus inſtar cameræ ſeſe attollunt.

¶ FULGURANDOSE, Splendide, Gall. *Avec éclat.* Miracula S. Eadmundi Angl. Regis, apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 833. *Egreditur ... in modum viri admodum venerabilis, Fulgurandoſe obeunte cœleſtis claritatis fulgure, &c.*

FULGURATORES, *Ruſtici aruſpices*, in Gloſſ. Iſid. Vide Nonium cap. 1. num. 319.

☞ Legendum cum Grævio, *Etruſci aruſpices.* Etruſcis quippe Roma acceptam referebat ſuam aruſpicum diſciplinam. Aruſpicibus *Fulguratores* adjunguntur à Cicerone de Divin. 2. 53. Cato de moribus Claudii Neronis: *Aruſpicem Fulguratorem ſi quis adducat, &c.* Vide Juvenal. Sat. 6. 585. & ibi Interpretes.

FULGUS, *Rufus, Rubeus. Fulgo tegmine, flava pelle*, in Gloſſ. MS. Reg. Cod. 1013. Papias: *Fulgus, rufus, flavus.*

¶ FULHETA, Menſura vinaria, Gall. *Feuillete.* Statuta Avenion. Rubr. 27. art. 1. *Statuimus quod quicumque vinum vendere voluerit minutatim, teneatur habere minutiores menſuras legals & ſigno curiæ ſignatas, vulgo picheriam & Fulhetam.* Vide *Folietta.*

FULINA, *Culina*: *Fulinarius, Culinarius*, in Gloſſ. Iſid. à fuligine, qua culinæ inficiuntur. Joan. de Janua: *Fulina, coquina, quaſi fuliginoſa, unde Fulinarius, coquus: Fulinare, coquinare, in fulina coquere.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fulina, Cuiſine. Fulinarius, Cuiſinier. Fulinare, Cuiſiner.*]

FULINARIUS, *Coquus*, apud Ugutionem.

FULL, [Species menſuræ.] Vide *Pes foreſtæ.*

¶ FULLATORIUM, Idem quod mox *Fullencium.* Locum vide in *Baptalerium* poſt *Batatorium.*

FULLENCIUM, Molendinum fullonarium, *Moulin pour fouller les draps*, quod inferiori juſtitiario competit, ratione cujus *fullonagium* exigere poteſt, ut eſt in Conſuetudine Andegav. art. 21. & Cenomanenſi art. 12. Gloſſ. Gr. Lat. γναφεῖον, *Fullonium.* Charta an. 1208. in Chart. Campan. Thuano fol. 187. *Et in manu noſtra teneremus cum tali banno & juſtitia, quali Comitiſſa & hæredes Campaniæ ea tenebant, tam molendina quam Fullencia, uſque dum haberemus ſumptus facturæ, & neceſſarias molendinarum expenſas.* Vide Ughellum tom. 2. Ital. ſacræ pag. 14.

¶ FULLERICIUM MOLENDINUM, Eadem notione, in Computo anni 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu ad calcem to. 2. p. CXLVII.

¶ FULLERICUM MOLENDINUM, Eodem ſignificatu, in *Scluſagium* poſt vocem *Excluſa.*

¶ FULLONARIUM MOLENDINUM, Idem, in Chartulario S. Vandregiſili to. 2. pag. 1759.

¶ FULLONIA PANNORUM, Ipſa actio qua panni poliuntur & dealbantur. *Molendinum pro Fullonia pannorum*, apud Johannem de Monſteriolo to. 2. Ampliſſ. Collect. Marten. col. 1391.

¶ FULLONIUM, ut *Fullencium*, in Charta an. 1171. novæ Gall. Chriſt. to. 4. col. 21.

¶ FULLONUS, Eadem ſignificatione, ſupra in *Baptitorium* poſt *Batatorium.*

¶ FULLUS, Eodem intellectu. Mantiſſa adjecta ad Chronicon Monachi Patavini ad an. 1339. apud Murator. to. 8. col. 739. *Quo anno facti fuerunt Fulli omnium SS. & laboreriæ pannorum lanæ & papyri chartarum.* Occurrit etiam in Hiſt. Cortuſiorum lib. 8.

FULMEN, *Fulcimentum editum jaculi*, in Gloſſ. antiq. [Pro *Editum jaculi* lege *Adminiculum.* Gloſſ. Sangerm. num. 501. *Fulmentum, Adminiculum, Fulcimentum.*]

¶ FULMINARE EXCOMMUNICATIONEM, Gall. *Fulminer une Excommunication*, eſt Excommunicationem in aliquem latam promulgare. Vox fori hodierni quæ occurrit apud Rymerum tom. 13. p. 505. Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 1009.

¶ FULMINATIO APOSTOLICORUM, Eadem notione, apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 81.

¶ FULNARIUS, pro *Furnarius*, ut conjecto, Piſtor. Charta an. 1200. ex Archivo Monaſterii S. Georgii Redon. *Stephana S. Georgii Abbatiſſa conqueſta Conſtantiæ dominæ ſuæ domini Conani filiæ, quod Fulna-*

riis ſuis liber erat ab omni talleia & accommodatione & exercitu & equitatu.

¶ FULSARIUM. Anaſtaſius Bibl. in Epitome Chronicorum Caſin. apud Murator. to. 2. pag. 368. col. 2. *Sicardus Princeps obtulit Patri Benedicto civadum, qui Martoranus vocatur, cum ripis & aquis, Fulſariis & piſcationibus & omnibus intra ſe poſitis.* An legendum *Fullariis* vel *Fulloniis*, aliudve ſimile, quod Fullonis officinam ſignificet? Saltem hunc intellectum patitur in allato loco vox *Fulſarium*, quæ videtur corrupta.

FULSIT, *Periit, vel percuſſerit: fulgere enim ferire eſt, unde quoque Fulmen dictum eſt.* Gloſſæ antiquæ.

FULTI, *Vaſa aquarum parviſſima*, Papiæ.

¶ FULTRUM, *Ornamentum quod ſupponitur lecto, vel pes lecti vel ejus ſponda. Etiam ponitur pro lecto.* Hæc Calepinus & Martinius ex Dictionariis ſemibarbaris. Legendum *Fulcrum*. Vide *Fulchrum*.

¶ FULTUM, pro *Fulcrum*, Lectus. Thomas Monachus Elienſis in Vita S. Etheldredæ tom. 4. Junii p. 521. & inter Acta SS. Benedict. ſæc. 2. p. 772. *Matrona... ita erat contracta... ut nulla ratione... à Fulto valeret ſurgere.* Vide *Fulchrum*.

FULVIDA, *Rubea*, in Gloſſ. antiq.

FULVIDUS, *Impetoſus.* Ita Gloſſæ antiquæ.

FUMA, *Rheda minor*, apud Papiam MS. Editus perperam *fama* præfert. [Vide *Funa*.]

¶ FUMAGIUM, Lignum ad *fumum* ſeu focum neceſſarium. Charta an. 5. Edwardi IV. Reg. Angl. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Et ſint quieti de Fumagio & maremio cariando, &c.* Vide *Fumus*.

FUMAGIUM, Idem forte quod *Foagium*, καπνικὸν, Joan. Zonaræ, Scylitzæ, & aliis, [Cenſus pro ſingulis *focis* exactus, *Fumage*, apud Gallandum.] Charta Radulphi Abbatis S. Melanii ann. 1123. apud Auguſtin. *du Pas* in Stemmate Pentevrienſi pag. 12. *Donavit... pro anima ſua redemptione 20. ſolidos de Fumagio Minguenpenſi per ſingulos annos.* [Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu tom. 2. ad calcem pag. CLXXVIII. *Item Fr' Ham' pro cenſu Compendii* IX. *l.* & XII. *ſ.* & *pro Fumagio Compendii* C. *ſ.* Charta anni 1219. ex Archivo S. Jacuti: *Guido de Argenton dominus Placoidi. Cum contentio verteretur inter Abbatem & Conventum S. Jacuti & me ſuper avenagio, gallinagio, Fumagio, &c. in territorio de Plancoit.* Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 21. *In Carpichet habemus* XII. *vilanos & dimidium; quiſque eorum reddit....* XX. *ova ad Paſcha*, II. *denarios de Fumagio, de unoquoque porcorum ſuorum* I. *denarium.* Et fol. 61. *Debent* I. *acram aratura & herciatura & precarias &* XII. *Andegavenſes de leignagio, &* II. *denarios de Fumagio, &c.*]

FUMALE, Eadem notione. Statuta Regni Poloniæ, apud Chopinum poſt libros de Domanio art. 3. *Fumalia, ſcilicet duo groſſi, uſualis monetæ... de quolibet manſo vel forte locatis vel poſſeſſis ſingulis annis in ſignum ſummi dominii coronæ regni Poloniæ exſolvantur.* Adde articulos ſeqq. [Vide *Fumanteria* & *Fumus*.]

¶ FUMANS, Domus, familia. Acta SS. Junii to. 3. pag. 936. ubi de B. Michelina: *Scilicet unus homo pro qualibet decima Fumantium cujuſlibet univerſitatis.* In Italia familiæ cenſentur per focos, maxime in pagis & vicis.

¶ FUMANTERIA, Cenſus à *fumo* dictus, quod per ſingulos *focos* ſeu domos exigeretur. Conſtitutio Eugenii IV. PP. in Bullario Caſin. pag. 315. *Cum alias, per noſtras certi tenoris litteras, redditus & proventus Fumanteriarum in provinciis noſtris Marchiæ Anconitanæ, Maſſæ Trabariæ, &c. reparationi & fabricæ Eccleſiarum... deputaverimus... vobis... proventus hujuſmodi Fumanteriarum.... colligendi, levandi, exigendi.... concedimus facultatem.* Ibidem pag. 316. in altera ejuſdem Pontificis Conſtitutione expreſſe dicuntur *Fumentariæ exigi & levari pro quolibet & à ſingulo foco*, ſæpiuſque memorantur in laudato tomo, ut pag. 325. 326. 327. 328. 342. & 343. Vide *Foagium* 1. & *Fumagium*.

¶ FUMARE, *Incopreare* ſeu Scurram agere, in antiquis Gloſſis, teſte Grævio ad Gloſſar. Iſidori. V. *Scurra*. Salmaſio ad Tertullianum de Pallio, *Scurra qui Fumat*, Is eſt qui fumos vendit.

FUMARIA. Chronicon Abbatiæ Trudon. lib. 10. cap. 470. *Deinde domus infirmorum habens Fumariam, ſive forariam, Capellulam, Lobiam, Cameram diſpenſatoriam, &c.* Ubi neſcio, an non legendum *Focariam*, ita ut *Fumaria* locus fuerit, in quo *focus* fit, *ou l'on fait du feu.* Nam

FUMARIUM, eſt *Domus fumi*, Papiæ: *Caminus; per quem exit fumus*, Joanni de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fumarium*, *Cheminée.*] Gloſſ. Gr. Lat. Καπνοδοχεῖον, *Fumarium*. Gloſſæ Lat. Græc. MSS. S. Germani Pariſ. *Fumarium*, καπνία. Marcellus Emp. cap. 23. pag. 168. *Sublatam inde Fumario ſuſpendet.*

¶ FUMARIOLUM, Anguſtior caminus. Pacianus in Paræneſi ad pœnitentiam inter Concil. Hiſp. tom. 2. pag. 97. *Vim ejus*, (inferni) *& de præſentibus æſtimate, cujus Fumariola quædam maximos montes ſubterraneis ignibus decoquunt.*

FUMATICUM, Καπνικὸν, Idem quod *Foagium* 1. Charta Cuonradi Regis Burgundiæ an. 972. in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 14. *Non teloneum in aquis, vel terris, nec redhibitionem de paſcuis, nec ſilvaticum, nec Fumaticum, nec pulveraticum... exigere audeat.* Eadem habentur in Charta Friderici II. Imp. apud Jo. à Boſco in Vienna p. 90. [Charta an. 1132. apud Lobinel. to. 2. Hiſt. Brit. col. 236. *Monaſterium de anteceſſoribus noſtris ita honorabiliter in beneficium tenere viſus eſt, ut nec Comes, nec ullus ex Vicariis ejuſdem regionis, nec alia prorſus aliqua perſona præter ipſum habere viſa ſit ullam dominationem in hominibus ipſius parrochiæ diſtringendis, nec annonaticum, nec friſcingaticum, nec Fumaticum, nec vaccaticum, nec ullam redhibitionem, nec vel ipſum bannum.*] Rotulus Comput. Manerii de *Harwe* in Anglia: *Quilibet domum habens, de qua fumus exit.* Vide Gloſſ. med. Græcit. in Καπνικόν.

¶ FUMIGABUNDUS, Fumans. Interpres Libri Sapientiæ 10. 7. *Deſcendente igne in pentapolim: quibus in teſtimonium nequitiæ Fumigabunda conſtat terra deſerta.*

FUMIGATORIUM, Thuribulum, incenſorium. Chron. Caſin. lib. 3. cap. ult. *Fumigatorium Græcum aliud cum nigello.*

¶ FUMIGER, ut apud Virgilium *Fumifer*. Occurrit to. 2. Itinerarii Litter. Marten. p. 232.

¶ FUMIGIUM, Idem quod Plinio Suffitus, apud Theod. Priſcian. lib. 1. cap. 12. & lib. 3. cap. 5.

FUMILARE. Anonymus Barenſis in Chr. an. 1043. *Et venerunt ſuper Bari ad Fumilandum Imperatorem.* Perperam Edit. *ſumilandum.* An. 1080. *Ipſe Dux (Robertus) fecit fine cum Bari, ... Fumilare fecit ibi Michael. Imp.* hoc eſt, Imperatorem proclamavit. Ex Græco εὐφημεῖν, ut videtur. Cedrenus: Εὐφήμησαν ἐν τὰ μέρη, Ἀναςασίας Αὐγούςης πολλὰ τὰ ἔτη. Corrippus lib. 12.

Laudibus innumeris Regnantum nomina tollunt, &c.

Paſſim in Hiſtoria Byzantina.

¶ FUMOSITAS, Fumus ſpiſſior. Tranſlatio B. Ed-

mundi Cantuar. Archiep. inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 1862. *Cum ſopori membra dediſſet, & groſſioris Fumoſitatis nebula, quæ ſolet phantaſtica repræſentare ſomnia, in fumos tenues reſoluta, &c.*

FUMUS, Focus. Ericus Upſalienſis lib. 5. Hiſt. Suecicæ p. 148. *Impoſuit unam marcam de quolibet Fumo, vel furno ſolvendam, ut verbis utar famæ relictæ.* Pag. 159. *Poſt annuum tributum immenſas pecuniarum ſummas ſolvendas imponens, videlicet Rumpeſtat, & de quolibet Fumo unam marcam.*

FUNA, *Redde minore.* Ita Gloſſæ antiquæ. [Melius apud Papiam editum & MS. *Funa, Rheda minor.* Sic puto legendum, licet D. Cangius ex alio MS. ſuperius legat *Fuma.*]

FUNALIA, *Lignalia, Funalia, in modum funalium candelæ intortæ.* Gloſſæ antiquæ. [Notum eſt *Funalia* Latinis fuiſſe faces ex funibus contortis cera vel pice circumdatas.]

¶ FUNALIUM, ἐλλύχνιον. Supplem. Antiquarii.

FUNAMBULI, dicti ironice quidam ignavi, qui ex obſeſſa urbe funibus è mœnibus demiſſi fugæ ſe dabant. Ordericus Vital. lib. 9. p. 739. *Funibus per murum demiſſi ſunt, unde ad ſuam diuturnam ignominiam furtivi Funambuli vocati ſunt.* Adde lib. 11. p. 805. *De Funambulis,* qui σχοινοβάται, res nota. Vide Epiſtolam Guidonis Militis in Additamentis ad Matth. Paris p. 108. [Hinc corrigendus eſt locus tomi 4. Hiſt. Harcur. pag. 1405. ubi ſic habetur: *Imprimis erubeſcebat improperia quæ ſibi fiebant deriſoria, quod Funandulus per murum exierat de Antiochia.* Leg. *Funambulus.*]

¶ FUNARIUS, Equus extra jugum fune illigatus, idem qui Græcis σειραφόρος, juxta Iſidorum lib. 18. Orig. cap. 35. Valentinianus etiam, uti narrat Sext. Aurel. Victor, *Funarius appellatus eſt, eo quod venalitium funem portanti quinque milites nequiverint extorquere.*

¶ FUNCARE, Doliolum, cadus, Gall. *Caque.* Polyptych. Fiſcamn. an. 1235. *Robertus Viton tenet unum villanagium & reddit .... ſervitia omnia ſicut Nicolaus Sanſon, & Funcare unum mille allectorum.* Vide *Fungare.*

FUNCTIO, *Exſolutio tributorum,* in Gloſſis antiquis MSS. Gloſſ. Lat. Gr. *Functio,* λιτουργία, τέλεσμα. *Functionum,* λιτουργιῶν, εἰσφορῶν. Aliud Gloſſ. *Functio,* ἡ συντέλεια. *Tributariæ Functiones,* apud Salvianum lib. 5. de Provident. pag. 301. Edit. Senatorem lib. 5. Epiſt. 14. &c. *Functiones publicæ* apud eumdem Senator. lib. 5. Epiſt. 39. in Lege Wiſigoth. lib. 5. tit. 4. §. 19. [in Capitul. Pippini Reg. c. 23. & in Capitul. Ludovici Pii an. 821. c. 4.] Hinc crebra in Chartis Francicis formula: *Nec ad freda exactanda, nec ullas Functiones requirendas ingredi audeat.*

FUNCTIONES, Λειτουργίαι, in Gloſſ. Curialia munera, onera, paſſim in Cod. Theod. & Juſtin.

¶ FUNCTIONES REGALES, Eadem notione, lib. 1. Capitul. n. 114. *Hoc ideo quia audivimus aliquos ex illis non tam cauſa devotionis hoc feciſſe quam pro exercitu ſeu alia Functione Regali fugienda.* Occurrit rurſum lib. 6. Capitul. n. 281. *Onus curiale* vocat S. Ambroſius lib. 2. adverſus Symmachum. Adde Concil. 1. Aurelian. cap. 4.

¶ FUNCTORIUM. Vide *Fundabulum.*

1. FUNDA, Burſa, crumena, Italis. S. Bonaventura in Vita S. Franciſci cap. 7. *Fecit ut appareret ... in via crumena magna pecuniis intumeſcens, quam uſitato vocabulo illius regionis homines,* (Apuli) *Fundam appellant.* Hoc ſenſu accepiſſe Macrobium 2. Saturn. c. 4. opinantur viri docti: *Cumque acceſſiſſet a d ſellam, demiſſa in pauperem Funda manu paucos de narios protulit, quos Principi daret.* At Cujacius *fundum* in MSS. legi obſervat. Gloſſ. Lat. Græc. *Ventralis,* κοιλιόδεσμος. Eſt autem *ventralis,* vel *ventrale,* non modo tegumentum ventris, ſed & ſacculus pecuniæ ad uſum quotidianum neceſſariæ geſtandæ accommodatus, & ſub ventrem appenſus, apud Ulpianum lib. 6. De Bonis damnator. Vide Waddingum in Annalib. Minor. an. 1222. num. 25.

Proprie vero *Fundam* appellarunt recentiores locum publicum, in quem conveniunt Mercatores de rebus ſuis & commerciis invicem acturi, quod in eo deponatur communis eorum theſaurus vel pecunia ad eadem commercia, atque adeo merces ipſæ. Ejuſmodi ſunt *Burſæ* Antuerpienſis, Amſtelodamenſis, & ſimiles. Pacta inter Venetos & Principes ſeu Barones Regni Hieroſol. an. 1123. apud Will. Tyrium lib. 12. cap. 25. *Unde ipſe Rex Hieruſalem, & nos omnes, Duci Veneticorum de Funda Tyri, ex parte Regis, in feſto Apoſtolorum Petri & Pauli,* 300. *in unoquoque anno Byzantios Saracenatos, ex debiti conditione perſolvere debemus.* Charta Amalrici Regis Hieroſ. apud Ughellum tom. 3. pag. 474. *Molendinum & balnea juxta Fundam mercatorum.* [Charta Balduini Reg. Hieroſol. ann. 1184. *Libertatem dedit in porta, Funda, cathena, pondere & menſura, ut poſſent emere, vendere, & intrare & exire per totum regnum Jeroſolymitanum.* Ibid. *Decem biſantios de aſſiſia Odonis de S. Amando ad Fundam Accon annuatim recipiendos.*] Ita *Fundam* legendum in Diplomate Conradi Imp. ann. 1147. (non 1187. ut editum) pro Piſanis, apud Ughellum to. 3. p. 488. 489. Sic etiam apud Joinvillam in S. Ludovico pag. 62. pro *la ſoulde,* reſtituendum monuimus *la Fonde,* quam ait fuiſſe quamdam mercatoriarum officinarum ſeriem: *Ils bouterent le feu par tous les endroitz de la Soulde, là où toutes leurs marchandiſes & leur avoir de pris eſtoient.*

FUNDICUS, Eadem notione, & eadem origine: Itali etiamnum *Fundaco* vocant, quod anteriores *Fundam,* vel noſtri *Fonde.* Dom. *de Breves* in Itinerario Turcico pag. 34. *Les Fondics ſont magazins, où ſe ſerrent les marchandiſes, qui ſont apportées des Indes & de Perſe par la voie d'Alep, ... les marchands y logent auſſi.* Michael *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. in v. *Feria*: *Sicut apud Chriſtianos dicitur el Mercado, & apud Saracenos el Alfondiga, &c.* Unde vox videtur Arabica. Chron. Caſin. lib. 3. cap. 57. *Fundicum in Amalfi cum pertinentiis ſuis.* Adde lib. 4. cap. 10. Gervaſius Tilleberienſis in Otiis Imperial. MSS. deciſione 3. *Majuma Gazæ Emporium, id eſt, locus negociationis, qui Fundicus vulgo nominatur.* Statutum Honorii IV. PP. pro Regno Neapolit. ann. 1285. apud Odoricum Rayn. hoc an. num. 39. *Liceat cuilibet ... frumentum & alia blada, necnon & legumina, de propriis terris, maſſariis atque redditibus habita ſine jure exituræ, Fundici, ſeu dohanæ in loco, in quo victualia recipiantur .... deferre.* Diploma Roberti Regis Neap. an. 1321. apud Waddingum: *Item domus, ſeu apothecæ, quæ videntur eſſe duo Fundici .. in civitate Neapolit.* [Sancia Regina Jeruſalem & Siciliæ an. 1325. *Univerſis de Conſilio Maſſiliæ. Veridica inſinuatione accepimus, quod in Alexandria eſt quædam domus, quæ vocatur Fundicus Maſſilienſium.* Paſſim occurrit eadem vox in Chartis Maſſil. & apud. Murator. to. 6. col. 265. 432. 472. 596. &c.] Vide Rocchum Pirrum in Notitia Eccl. Sicil. to. 1. pag. 143. & Ughellum to. 4. p. 1165.

¶ Fonticus, Eodem ſignificatu. Bernard. *de Breydenbach* in Itinerario T. S. ubi de Alexandria: *Eſt autem Fonticus domus grandis, in qua negotiatores & merces eorum conſervantur, ubi & forum rerum venalium habent.*

¶ Fonticus. Vita B. Henrici Baucenſ. Junii to. 2. p. 374. *Adeo multiplicavit copia pauperum & infirmorum, quod circum circa plateam dictæ Eccleſiæ de domo & ſub Fontico & juxta palatium Epiſcopatus.... ipſi pauperes & debiles morabantur.*

¶ Fondicus. Caffarus lib. 1. Annal. Genuenſ. ad ann. 1162. apud Murator. to. 6. col. 280. *Piſani... armata manu cauſa deprædandi ad Fondicum Januenſium venerunt... Piſani autem invadentes eorum Fundicum, pecuniam, quam ibi invenerunt, valentem triginta millia perperorum ceperunt.*

¶ Fondechus. Chronicon Parmenſe ad an. 1304. apud Murator. to. 9. col. 850. *In quo prælio civitas Florentiæ... combuſta fuit... cum omnibus Fondechis & mercationibus & drapperiis, &c.*

¶ Fundicum. Regimina Paduæ ad an. 1301. apud Murator. to. 8. col. 427. *Et factum fuit Fundicum bladi.*

¶ Fundaceus, Species currus, ut videtur, ſic dicti quod eo veherentur merces in *Fundacum*. Chronic. Parmenſe apud Murator to. 9. col. 772. *Multi fuerunt capti, qui veniebant privati in plauſtris fœni & palearum & in vegetibus aut in Fundaceis.*

Alfundicus, Taberna, officina mercatoria. Charta Ximenæ *Diaz*, uxoris Roderici *Diaz*, cogn. *Cid*, æræ 1101. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 7. *De molendinis, & balneis, de tendis vel tabernis, de Alfundicis vel de domibus, de furnis, &c.*

Fundicus, Præſtatio pro mercibus, quæ in *Fundicos* invehebantur. Charta ann. 1251. apud Ughellum to. 7. pag. 1340. *Libere vendant & emant ſine Fundico & datio.* [Occurrit etiam in Conſtitut. Siculis lib. 1. tit. 89.]

¶ Fundicare, *Fundicum* ſeu præſtationem pro mercibus ſolvere. Conſtitut. Siculæ lib. 1. tit. 89. *De officio magiſtrorum Fundicariorum... Fundicare ſeu dohanare compellant.* In novis Statutis: *Fundicari ſeu dohanari mandavimus.*

Fundicarius, Præfectus officinis, in Conſtitut. Neap. lib. 1. tit. 84. & 87. apud Anonymum de Geſtis Friderici II. Imp. p. 877. [& Murator. to. 8. col. 609.]

¶ Fundegarius, Eadem notione, in Statutis Maſſil. lib. 1. c. 18. §. 2. *Et quod vinum aliquorum non Maſſilienſium non facient, vel permittent vendi vel mitti in dictis fundicis quandiu erit ibi vinum Maſſilienſium ad vendendum, & quod non conducent vel conduci permittent, aut alias qualitercumque haberi ſuſtinebunt botigas aliquas, extraneis ſcilicet, non Maſſilienſibus aliquibus ſine voluntate expreſſa, habita licentia dicti Fundegarii fundici ſupradicti.* Occurrit ibidem non ſemel.

Fundacus, Eadem notione, qua *Fundicus*. Ricardus de S. Germano in Chronic. an. 1232. *Statera erit in Fundacis, & nihil recipietur pro ea.* [Apud Murator. to. 7. col. 130. habetur *Fundicis*.] Occurrit præterea in Diplomate Boëmundi I. Principis Antiocheni apud Franciſcum Nigrum in Cruciata pag. 99. in Charta Caroli I. Regis Siciliæ ann. 1277. & in alia Marchionis Montisferrati apud Ughellum tom. 7. p. 807. to. 3. p. 487. *Fundaco* etiam habet Joannes Villaneus lib. 12. c. 20. ex quibus emendanda Chronica Piſana Ughelliana an. 1163. *Magnum Fundatum cum turri & porta ferrea ex tunc inceptum fuit.* Ann. 1166. *Et Fundatum in cubilia Piſis habere conceſſit.* Ann. 1268. *Fundatum etiam Piſanum ad portum deſtruxit.* Ubi pro *Fundatum*, legendum *Fundacum.*

2. FUNDA, *Genus piſcatorii retis, quod in fundum mittatur*, apud Papiam.

FUNDABULUM, Funda, fundibulum, machina oppugnatoria, qua jactantur lapides, *Fondeſle*, veteri Interpreti Ægidii de Roma de Regimine Princip. Monſtrelleto 1. vol. c. 29. 143. & Anonymo in Diario obſidionis Aurelian. p. 6. Papias: *Funda, Fundabula.*

Fundibulum, *Trajectorium*, in Gloſſ. Iſid. & Pith. ubi perperam *Fudibulum* habetur. [*Functorium*, Jo. de Janua, *Tranſitoire*, in Gl. Lat. Gall. Sangerm.] Auguſtinus in Pſalm. 54. *Sed fert Fundibulum, fert ſecurim, &c.* Capitul. 2. an. 813. c. 10. *Secures, taretros, Fundibulas, &c.* Albertus Aqu. lib. 7. c. 2. *In ſagittis, & Fundibulis, & mangenellis, &c.* Adde Hegeſippum l. 5. cap. 44. Lucam Tudenſem in Chronico p. 62. &c.

Fundibalus. Papias: *Fundibalus, Funda, emittens transjectorium.* Ex Iſidor. lib. 18. c. 10. [Supplem. Antiquarii: *Fundibali*, λιθόβαλοι, *Funditores.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Fundibalum, Engin à gittier pierres en guerre.*] Lucas Tudenſis æra 773. *Alcaman illico Fundibalis, ſagittariis, & vibrantibus jacula, portam ſpeluncæ ferire cœpit.* Vita S. Eligii lib. 2. cap. 12. *Vade inquit, in illam, quæ juxta Cetimum ſita eſt rupem, illic inter vepres reperies ligatum fundaᵹ & abſconſum, quod quæris; ſolutoque eo accipe quod tuum eſt, & abſque ulla injuria, abſque verbo etiam gravi redde homini tibi deſignato, ex quo ligatus tenetur Fundibalus.*

Fundibulariæ & *Petroriæ, mangonelli, &c.* apud Joannem Monach. in Hiſt. Gaufredi Ducis Norman. lib. 1. p. 93. Sugerius de Vita Ludov. Groſſi c. 17. *Machinas impugnatorias, mangunnella, & Fundibalaria inchoat inſtrumenta.*

Fundibularii, Qui fundibula utuntur in bellis, apud Baldricum Dolenſem lib. 1. Hiſt. Hieroſol. pag. 95. Ugutio: *Fundibalus, cum funda jaciens, & emittens. Dicitur quoque Fundibularius in eodem ſenſu.*

¶ Fundibalarii. Epiſtola B. Reginæ Legionis & Galaciæ an. 1212. de victoria de Saracenis reportata, inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 827. *Veruntamen ſagittarii noſtri & Fundibalarii non parum eo die oſtenderunt audaciæ & virtutis: ita ut neceſſe eſſet amoveri tentorium Ammiramomelini à loco, in quo fixum fuerat, uſque ad tres ſagittæ jactus.*

¶ Fundibalator, apud Vegetium lib. 3. de Re milit. cap. 14. aliter legi in MSS. annotat Stewechius; hunc conſule.

¶ Fundibaliſta, apud Barthium in Gloſſario ex Bartolphi Hiſtor. Palæſt. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fundibaliſta, Gitteur à fonde.*

Fundibla, pro *Fundibula*. Hiſt. MS. Excidii Acconis ann. 1191. *Calculo Fundiblæ graviter in corpore lædebantur.* Monſtrelletus 1. vol. c. 29. *Et auſſi en autres lieux furent faits pluſieurs Fondeſles, bricoles, & eſchelles.*

Frondevola, Eadem notione, nam fundas, *Frondes* vulgo etiam dicimus. Charta an. 1190. in Regeſto Comitatus Toloſæ f. 87. *Tunc ſupradicti affectatores pro ſe & cæteris affectatoribus urbis Toloſæ & ſuburbii recognoverunt Dom. Comiti, vel ſuis Bajulis dare 4. ſol. Toloſ. pro unoquoque corio bovis, quod eis allatum fuerit de bobus ſuarum bovariarum: & recognoverunt, quod debent dare totos corios, qui fuerint

opus Comiti vel probis hominibus Toloſæ urbis & ſuburbii in faciendis petrariis & Frondevolis, &c.

FUNDIBULARE, FUNDIBLARE, E fundibula lapides emittere. Eadem Hiſt. MS. Excidii Acconis an. 1191. *Fundibulabant machinæ.* Ibidem: *Alii lapides Fundiblabant.*

¶ FUNDALIA BONA, Gall. *Biens en Fonds*, Fundi, prædia, res immobiles. Pactum matrimonii ann. 1365. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1490. *Tantam quantitatem monetæ ſeu pecuniæ, quantam veriſimiliter ſit ac eſſe debeat, & eſſe cenſeatur ſufficiens & opportuna pro emendis Bonis Fundalibus ſupradictis.*

¶ FUNDAMEN, Fundus. Charta an. 883. tom. 1. Hiſt. Lotharing. col. 308. *Nempe poſtquam divæ recordationis prædeceſſor meus Crodegangus Archiepiſcopus, jam dictum monaſterium novo Fundamine inſtruxit.* Vide *Fundamentum* 1.

¶ FUNDAMENTALITER, Funditus, à fundamentis. Vita venerabilis Mariæ de Malliaco n. 32. Martii to. 3. p. 743. *Capellam B. Virginis... ruinæ extremæ propinquam integre renovavit Fundamentaliter.* Sidonius lib. 3. Epiſt. 8. *Fundamentaliter eruere.*

1. FUNDAMENTUM. Charta Benedicti PP. apud Ughellum, to. 1. Ital. ſacr. p. 117. *Item concedimus & confirmamus Fundamentum in integrum, qui vocatur Avion, & montem Jordani, &c.* [Idem eſſe quod Fundus, manifeſtius docet Charta Blanchæ Trecenſis Comitiſſæ an. 1212. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 830. *Qui vendit domum cum Fundamento, domino dat quatuor denarios & emtor quatuor, & duos villico pro cyrotecis; & qui ſine Fundamento vendit, nihil dat.* Vide *Fundamen.*]

¶ 2. FUNDAMENTUM, Area in ſcutis gentilitiis, Gallis *Champ.* Meiſterlini Hiſt. Rerum Noriberg. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. pag. 53. *Arma erant clypeus albus in Fundamento per totum, habens tres interliciones rubeos.*

¶ 3. FUNDAMENTUM, Eadem notione qua mox *Fundare* 1. De proprio fundo redituum aſſignatio domui ſacræ, Gall. *Fondation.* Index MS. Beneficiorum Eccleſiæ Conſtantienſis fol. 8. *Capellanus habet curam leproſorum ſex ... de Fundamento domini de Rumilleyo.*

FUNDARE, Ex proprio fundo Eccleſiam, Monaſterium conſtruere, dotare, *Fonder:* vox uſitatiſſima hac notione. Ebrardus Bethunienſis in Græciſſimo cap. 19.

Fundas Eccleſiam, fundis laticem, bene dico.

Concilium Agathenſe c. 27. *Monaſterium vero novum, niſi Epiſcopo permittente aut probante, incipere aut Fundare nemo præſumat.* Concilium Bracarenſe an. 572. c. 5. *Placuit, ut quotiens ab aliquo fidelium ad conſecrandas Eccleſias Epiſcopi invitantur, non quaſi ex debito munus aliquod à Fundatore requirant, &c.* Vide *Initiare.*

☞ Haud abs re fuerit hic obſervare, non eos ſolum Eccleſiæ vel Monaſterii dici *Fundatores*, qui primum Eccleſiam aut Monaſterium exſtruunt dotantve ex proprio fundo; ſed etiam illos qui inſtaurant vel augent maxime. Hujus rei plura ſuppetunt in veteribus tabulis argumenta. Vide Mabillonium in Actis SS. Ordin. S. Benedicti ſæc. 3. part. 1. p. 404. & ſæc. 4. part. 1. pag. 209. Eodem præterea donati titulo Monaſteriorum Advocati, qui eorum jura & poſſeſſiones tutabantur. *Fundatores* denique nuncupatos qui prædia Monaſteriorum jure clientali tenebant, monet Kennettus in Gloſſ. ad calcem Antiquit. Ambroſden. *Edmundum Rede & hæredes ſuos in Fundatorem dicta domus ſuſcepimus ac admiſimus de jure ſibi adquiſito ex præfato lineali deſcenſu.*

¶ 2. FUNDARE, Demergere, Gall. *Enfoncer*, Ital. *Affondare.* Chronicon Parmenſe ad annum 1287. apud Murator. to. 9. col. 812. *Galeæ armatæ captæ fuerunt* XLII. *& Fundatæ fuerunt in mari* V. *illæ vero quæ evaſerunt per fugam fuerunt* IV. Itali pro *Affondato* etiam dicunt *Fondato*, Gall. *Enfoncé*, Demerſus.

FUNDARIUS, *Ruſticus, qui fundos colit.* Ugutioni. Joan. de Janua habet *Fundanus*, [ut & Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fundanus, Cultiveur de fons ſi comme laboureur.* Chron. Farfenſe Gregorii Monachi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 401. *In valle Tubæ terram modiorum* XVII. *cum Fundario conceſſit Suiderado.*]

FUNDATA. Vide *Fundora.*

¶ FUNDATITIÆ LITTERÆ, Quæ ſpectant Eccleſiæ vel Monaſterii exſtructionem aut reditus eis attributos, in Actis SS. Junii to. 5. p. 529. ubi de B. Hemma vidua: *E majori Chartuſia miſſis fratribus, prout Litteræ Fundatitiæ atteſtantur.*

FUNDATOR, Fuſor, *Fondeur.* Fleta lib. 1. c. 20. §. 132. *De Fundatoribus, qui retonſuram, vel platas ejuſdem affinaverint.*

¶ FUNDATORIUS, Pertinens ad Eccleſiæ *Fundatorem.* Litteræ anni 1560. apud Rymerum to. 15. pag. 566. *Alium vobis eligendi in Epiſcopum & Paſtorem licentiam noſtram Fundatoriam vobis concedere dignaremur.*

FUNDATUM. Vide *Funda* 1.

1. FUNDATUS. Cæſarius Heiſterb. lib. 6. cap. 5. *Adeo enim in puerilibus Fundatus erat, ut, ſicut ex eo audivi juvenis, ſcholas regeret, pueros ipſos erudiret, &c.* id eſt, *literis inſtructus*, quomodo *Fondé* etiam nos dicimus. [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Panctus un vaſſal moult ſenez,
Des letres ſages & Fondez.]

2. FUNDATUS. Teſtamentum Heccardi Comitis Auguſtod. apud Perardum p. 26. *Uno palio de Fundato, uno drapo cum ſirico, &c.* Chronicon Fontanell. c. 16. *Pallia Fundata ſex.* Infra: *De veſtimentis vero Eccleſiaſticis largitus eſt pallia, quæ dicuntur Fundata, tria*, Anaſtaſius in Vitis PP. p. 109. *De palliis Tyriis atque Fundatis fecit vela num.* 65. Idem pag. 122. *Vela holoſerica majora ſigillata habentia periclyſim & Crucem de blattin ſeu Fundato, num.* 15. Adde p. 128. 130. 139. 140. 152.

Bulengero: *Fundatus*, eſt auro textus, acu pictus: qui idem eſſe opinatur, quod nos *Etoffe à fond d'or* vulgo dicimus: *Drappo di Fundo d'oro*, Dominico Magrio. Sed cum hæc vox tribuatur etiam vaſis argenteis & aureis, non video, quomodo, de *acupictili* uſurpari poſſit. *Calix Fundatus argenteus*, apud eumdem Anaſtaſium pag. 109. *Calix major Fundatus*, p. 126. 131. *Gabata aurea Fundata*, pag. 122. Chron. Caſinenſe lib. 1. c. 28. *Item duo argentea vaſa ponderis librarum 30. & Fundatos duplices 8. Item vaſa duo argentea anaglypha inaurata, &c.* Vide *Profundus.*

Aliud videtur *Fonds de cuve*, in Computo Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regis ann. 1351. cap. *des Pennes*, ubi eſt veſtis ſpecies: *Pour fourrer une cotte hardie & Fons de cuve, qu'il ot en compagnie avec M. le Dauphin à ladite feſte, pour la cotte une fourrure de menu ver, tenant manches & tout 290. ventres, le chaperon 100. & le Fons de cuve 603.* Alibi: *Pour le Corps du Roy, un Fons de cuve d'un marbre, doublé d'un autre marbre, fait à Avignon, quant mondit Seigneur y eſtoit.* Continuator Nangii ann. 1378. de Rege Carolo V. *Et eſtoit veſtu d'une*

cotte hardie d'eſcarlate vermeille, & d'un manteau à Fonds de cuve fourré

¶ FUNDEGARIUS. Vide in *Funda* 1.

¶ FUNDENDA, Quævis machina oppugnatoria, qua lapides aliave *fundi* ſeu emitti poſſunt. Litteræ anni 1319. apud Rymerum to. 3. p. 790. *Et alii hujuſmodi maltiis inhærentes, baliſtas & arcus, & aliis nocivis Fundendis per civitatem prædictam deferunt.*

¶ FUNDIBALATOR, Fundibaliſta, Fundibalus, Fundibla, &c. Vide in *Fundabulum*.

FUNDICUS, Fundicare, &c. Vide *Funda* 1.

¶ FUNDINAVIS, Species tributi forte à navigantibus exſoluti. Conſtit. Innoc. VIII. PP. an. 1488. in Bullario Carmel. pag. 401. *Mandamus quatenus eumdem Gratianum* (Carmelitarum Procuratorem) *cum comitiva, abſque alicujus datii, pedagii, paſſagii, telonii, Fundinavis, vel gabellæ, aut alterius cujuſcumque indicti vel indicendi oneris exactione, ire, ſtare & redire pro noſtra & apoſtolicæ Sedis reverentia permittatis.* Diploma Caroli VII. Regis Franc. an. 1450. conceſſum Arnoldo Duci Romam ire cupienti, apud Acherium to. 7. Spicil. pag. 305. *Non inferentes eiſdem moleſtiam occaſione ſolutionis vectigalis, telonei, pedagii, dacii, nauli, Fundinavis, aut cujuſvis alterius tributi.* Litteræ anni 1401. apud Rymerum to. 8. p. 234. *Sine ſolutione alicujus dacii, pedagii, Fundinavis, gabelli, tributi, impoſitionis, aut alicujus alterius exactionis ſeu demandæ, &c.* Similis recurrit locus apud eumd. Rymer. to. 12. p. 283. Modo *Fundinavis* una voce, modo *Fundi navis* diviſis vocibus legitur.

¶ FUNDITER, pro *Funditus*, Omnino, prorſus, in Actis SS. Julii to. 2. p. 350.

FUNDORA, Fundus. Pactum Arichis Principis Beneventani cum Judice Neapolitanorum, apud Camillum Peregrinum p. 319. *Alia vero omnia Fundora, fundata, ſive exfundatas, homines & terras, quibus ſolidi non ſunt dati, dividimus per medium.* Mox: *Et ipſi homines, qui ipſos ſolidos habent, tertiam partem ſecuriter poſſideant. Et Fundora vel terras, quæ in partes Langobardorum venerint in ſortem, nullo modo ipſi homines poſſint infiduciare vel vendere.* Infra: *Exceptuamus ex his omnia Fundora de Liburias, qui pertinet ad ipſum principatum Capuanum, fundata & exfundata, homines & terras.* Pactum à Gregorio Duce Neapolis initum an. 911. *Ut terras, ſervos, ancillas, ſeu Fundora per conceſſiones habetis vos & homines veſtri in Liburias.*

Ita paſſim obſervare eſt in Chartis Longobardicis nomina maſculini generis in plurali numero, in *ora*, efferri, in nominativo & accuſativo. In Tabular. Caſaurienſi an. 954. ubi ſcriptum: *In locum, qui nominatur ad Lacora*, ſupra inſeruntur hæc verba, *i. ad Lacos.* Ibidem *poiora*, pro *poio*. *Fundus* nude apud Anaſtaſium in S. Silveſtro p. 12. &c.

¶ FUNDOTENUS, Funditus, à fundo, ſeu fundamento. Necrologium Laureshamenſe apud Fredericum Schannat. Vindem. Litter. p. 38. *Hic Eccleſiam in Oppenheim & Monaſterium in Abrinesbere Fundotenus erexit.*

¶ FUNDULUS, *Parvus fundus*; *item*, *Fundulus*, *Parvus piſcis, qui fundo adhæret.* Johannes de Janua. Angelus Rumplerus lib. 1. Hiſtor. Formbacenſis Monaſter. apud Bernard. Pez to. 1. Anecdot. part. 3. col. 434. *Raſorio etiam nonnunquam vere & æſtate pro capiendis Fundulis & aliis minutioribus piſciculis* (utimur.) Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fundulus, Un petit poiſſon qui ſe tient & ſe ahert au fons gravier, Goujon.*

1. FUNDUS, *Fortuna*. Ita Gloſſæ antiquæ.

2. FUNDUS. Gariopontus lib. 2. c. 23. *Vas ſtomachi, quod recte Fundum nominamus.*

¶ FUNDUS Navis. Vide *Fundinavis*.

FUNEBRITAS, Exequiæ, Gallis *Funerailles*. Baldricus lib. 1. Chr. Camerac. c. 87. *Hujus Funebritati interfuit Hadulfus Noviomenſis Epiſcopus, qui eum in Monaſterio S. Dei Genitricis... ſepelivit.*

¶ FUNELERIUS, Reſtio, Gallis *Cordier*, Qui facit funes, in Catalogo Sodalium Confraternitatis in Eccleſia B. M. Deauratæ Toloſ. ann. 1328.

FUNERALIA, Funus ipſum, exequiæ, Gallis *Funerailles*, in Synodo Nugarolenſi an. 1302. c. 9. apud Radulfum in Miracul. S. Richardi Epiſcopi Ciceſtrenſis n. 14. [& apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1633.] *Funerale obſequium*, in Actis S. Forannani Abbatis Walciodorenſis n. 23.

Sic præterea legata ob pias cauſas, maxime ea, quæ fiunt Eccleſiis propter ſepulturam, vocat Joannes XXII. PP. tom. 2. Epiſt. 1107. *Et licet præfati fratres (Minores) de Funeralibus, quæ ratione corporum defunctorum ſibi delegatis ſeu relictis, canonicam portionem dictis parochialibus rectoribus... ſolvere curaviſſent.* Et infra: *Alioquin quoslibet dictorum Fratrum detentorum Funeralium, ſeu relictorum, ... fecit in iiſdem Eccleſiis excommunicatos publice nunciari.*

☞ *Funeralia* etiam dicuntur ea omnia quæ ad pompam funebrem ſpectant, ut cerei, &c. Charta an. 1308. tom. 5. Hiſtoriæ Pariſ. p. 613. *Volumus ... quod dicto Curato aſſignentur omnia Funeralia Magiſtrorum & ſcholarium inibi decedentium, ſi ſepeliantur ibidem, & aliorum quos ibidem contigerit ſepeliri, Funeralia intelligentes, quæ cum funere deferuntur.*

¶ FUNERANTIUM Jus, Quod competit Parochis ratione funerum, in Statutis Nicolai Epiſc. Andegav. an. 1266. apud Acher. to. 11. Spicil. p. 211.

FUNERARII, Funerum curatores. Gloſſ. Gr. Lat. Ἐπιμελητὴς κηδείας, *Funerarius*. Jul. Firmicus lib. 3. c. 6. *Lapidarios facient, pollinctores, aut Funerarios, vel quibus ſepulcrorum cura mandetur.* Cap. 11. *Aut pollinctores & Funerarios, mortuorum cadaverum cuſtodes, aut ſepulcrorum faciet janitores.*

¶ FUNERARIUM, Funus, exequiæ. Epitome Conſtitutionum Eccleſiæ Valentinæ inter Concilia Hiſp. to. 4. p. 199. *In omnibus Funerariis generalibus, vulgo Cors general nuncupatis, armarierus ſedis accipiat ſex cereos magnos de melioribus, qui reperientur in dictis Funerariis.*

¶ FUNERATOR, Curator funeris. Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. MSS. *Funerator*, Κηδευτὴς νεκρῶ.

FUNERATUS, *Funus perfectum, vel ſepultus*, in Gl. MS. Reg. Cod. 1013.

¶ FUNESCERE, *Lugere*, πενθεῖν, in Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. MSS. & in Supplemento Antiquarii.

FUNESTARE, Humo mandare, vel cum exequiis funus deducere. [Papias MS. *Buſtare, ſepelire, Funeſtare.* Jo. de Janua: *Funeſtare, Funere inquinare & ſimpliciter inquinare.* Gl. Lat. Gall. Sanger. *Funeſtare Ordoier, conchier de obſeque.*] Salvianus l. 3. ad Eccl. Cathol. *Et mirum eſt, quod hoc ipſum ſinis, ut te non jam Funeſtato aliquid de tuo habeat, jam expertato atque tumulato.*

¶ FUNESTATIO Introitus, apud Guibertum lib. 3. de Vita ſua cap. 3. idem eſt quod Funeſtus introitus.

¶ FUNGARE, Idem, quod ſupra *Funcare*. Polyptych. Fiſcamn. MS. an. 1235. *Et debet corveias carruce & aratri, furnum reficere, granciam mondare, & debet Fungare dimidium milliarium allectium.*

¶ FUNGERE, pro *Fungi* ſupra legitur in *Abbacomites* circa medium, & alibi non ſemel.

¶ FUNGIBILES Res, dicuntur apud Juriſconſultos, quarum una fungi poteſt vice alterius, ut eæ ſunt quæ conſtant numero, pondere & menſura.

¶ FUNGIRE, pro *Fungi*, apud Felibian. Hiſt. Sandionyſ. p. xvj.

FUNGUS, Papyrus, ellychnium, *Meſche*. Lib. 2. Miraculor. S. Bertini c. 14. *Contigit ... magnam domum ex immortuo cerei Fungo ſuccenſam ardere.*

FUNICULUS. Charta ann. 1141. apud Guichenonum in Probat. Hiſt. Breſſenſis: *In eadem Mornia eſt Funiculus, hoc eſt, diviſio quædam, quam Faſciam vocant, in qua Miles quidam ... habebat terræ tertiam partem, &c.* [*Menſura unius Funiculi terræ*, apud Miræum tom. 2. pag. 1141. edit. 1723.] Vide *Faicia*.

FUNICULUS POPULI, [Series, Gall. *File*, *ſuite*.] Anonymus de Miracul. S. Urſmari per Flandr. n. 12. *Tribus diebus non ceſſavit Funiculus populi euntium & redeuntium.*

¶ FUNIS Liberi homines quandoque in obſequium & ſervitutem Monaſteriorum perpetuo devovebant ſe, *Fune* ſigni ſeu campanæ cervici circumpoſito: cujus rei exemplum ſupra relatum eſt in *Capitaticum* poſt *Capitale* 5.

¶ FUNLO, ſi bene lego ex Codice Irminonis Abb. Sangerman. f. 70. col. 1. ubi ſic habetur: *Autlemarus ſervus ... ſolvit ad hoſtem multonem* I. ... *axiculos* L. *dovas* VI. *circulos* III. *de Funlone ſeſtar.* II. *faculas* VII. Ibid. fol. verſo col. 2. *Adalgudis colonus ... ſolvit ad hoſtem multones* II. ... *dovas* VI. *circulos* VI. *de Funlone ſeſtaria* IIII. *faculas* XII. Videtur eſſe ſpecies farris, ſed quænam illa ſit, non eſt facile divinatu.

¶ FUNT, *Libra*. Kero cap. 39. Gloſſ. vett. *Pondus, Funt.* Gloſſ. Anglo-Sax. *Pondus vel pondo, gewyht vel Pund.* Libra, pondo, *Phund*, marca, talentum, ut ſynonyma promiſcue uſurpata. Libra *phund* ſecundum vetuſtas Chartas continuit XII. uncias. Hæc poſt Schilterum, quem videſis.

¶ FUNTURA, Fuſura, Gallice *Fonte*. Liber niger Scaccarii: *Facias diligenter inquiri, quæ fuerint pondera primæ Funturæ, & quæ pondera ſecundæ Funturæ.*

FUNUS, Cadaver. Geſta de Nomine Acacii, & Liberatus Diac. c. 15. *Occiditur, laniatur, ejicitur, & Funus ejus incenditur.* Cap. 20. *Mox Theodoſium perſecuti ſunt, & expulerunt, ne colligeret Funus Timothei.* Liber Pontificalis in Sabiniano PP. *Quo defuncto, Funus ejus ejectum eſt per portam S. Joannis.* [Charta Humberti Dalph. Viennenſ. ann. 1348. to. 3. Ordinat. Regis Franc. p. 273. *Hæredes & bonorum poſſeſſores & alii defunctorum ſucceſſores antequam Funus tradatur eccleſiaſticæ ſepulturæ, dant & præſtant cautiones idoneas.*] Verſus ſcripti in æreis januis Monaſterii Caſaurienſis:

Ecce pater patriæ magnum tibi confero munus,
Clementis corpus, tu ſacrum ſuſcipe Funus.

Gloſſ. Græc. Lat. Ἐκφορὰ, τὸ πένθος, *Funus.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Funus, Corps humain mort, ou obſeque de corps.*] Nota vox & Latinis hoc ſenſu.

FUNUS IMAGINARIUM, Tumulus ſine cadavere, i. *inane ſepulcrum*. Gloſſ. Iſid.

FUOZARUS. Gloſſæ Iſonis Magiſtri ad Prudentium: *Calce mera, pede puro, vel nudo. Barfuſſig pararo Fuozaro.* [*Fuozi, Veſtigia*, in Gloſſ. Monſ. à voce *Fuoz*, Pes. Vide Schilterum in *Fuaz*.]

FUR. *Furis apprehenſio.* Charta Ethelredi Reg. Angl. pro Monaſterio S. Albani: *Quia omnimodis cuncta illius Monaſterii poſſeſſio nullis ſit obnoxia fiſcis, ſcilicet nec expeditionis, nec pontis & arcis ædificamine, nec juris regalis fragmine, nec Furis apprehenſione, &c.* [Notanda vocis origo quam tradit Wolfhardus in Mirac. S. Walpurgis ſæc. 3. Bened. part. 2. p. 298. *Fures qui à Furvo, id eſt, nigro traxere etymologiam priſcam.*] Vide *Eſcapium*.

¶ FURA, Viverra, Gall. *Furet*. Charta ann. 1233. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues: Præcipimus ne aliquis eorum de cætero intromittat ... in dicta ſylva Furam vel Furon, vel panellos vel canes ſolutos.* Vide *Furo* 2.

FURABULA, *Tenebræ*, in Gloſſ. Iſid. Addit Ugutio, *quia furantur nobis viſum, & diſcretionem rerum.* [Grævius ait legendum ex Feſto: *Furvum, Atrum, Tenebræ.* Inanis igitur Ugutionis ratio. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Furabula, Tenebres.* Vide *Fur.*]

FURACULUM, *Tenebræ*, *Furfuraculum*, *Tenebræ*. Gloſſ. Iſid. & Pithœan. Papias vero MS. *Furfuraculum, Terebellum*: ubi Editio Veneta perperam habet *Trebellum*. [Quidam præferunt, *Foraculum, Terebra*. Conſtantienſis Epiſc. habet: *Foracula, Terebra.* Aliis non diſplicet *Furfuraculum*, vel *Furfuruculum*: qui ſic dictum putant terebellum, quod ſcobem faciat furfuri ſimilem. Vide Salmaſium in Solin. p. 774. ubi vocem *Furfuraculum* tribuit Arnobio.]

FURAGIUM. Vide *Fodrum*.

¶ FURAMANNUS. Vide *Faramanni*.

¶ FURARE, pro Furari, in Leg. Ripuar. tit. 42. §. 1. tit. 72. §. 1. in Leg. Alamann. tit. 7. §. 1. & alibi paſſim.

¶ FURARI paſſive ſumtum, Spoliari. Fr. Marianus in Vita B. Joannis Bonviſii, Maii tom. 5. p. 111. *Si boni obſervatores fuiſſemus, placeret nobis Furari, quia ille qui adhæret Deo, de rebus tranſitoriis non curat. Furare*, pro *Furari*, dixit Plautus, & poſt ipſum Scriptores mediæ ætatis non pauci.

FURBANNITUS. Vide *Foriſbannire*.

FURBATTERE. Vide *Forbatudus*.

¶ FURBORNET. Vide *Forbora*.

1. FURCA, Jus erigendi patibulum intra feudi fines, & in eo reos ſuſpendendi, quod majoribus Juſtitiariis maxime competit. Areſtum 16. Maii ann. 1320. *Item in poſſeſſione vel quaſi erigendi Furcas juſtitiarias, & palos juſtitiarios, ac tenendi erectos in dicto termino de Majano, & ſuſpendendi homines in dictis Furchis, & in palis tenendi membra hominum condemnatorum mutilata.* Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. de Privileg. Militum §. 10. *Tamen uſurpatum eſt in Aragonia per quoſdam, quia in aliquibus locis habent Furcas, & dictas juriſdictiones exercent, &c.* In Regiam Majeſtatem lib. 1. c. 4. §. 2. *Placita criminalia* dicuntur pertinere ad curiam Baronum, Comitum, Epiſcoporum, Abbatum & aliorum libere tenentium, *qui curias ſuas habent, cum ſocco & ſacca, Furca, & toill, & theme, &c.* Monaſticum Angl. to. 1. p. 718. *Et quod habeant incarcerationem & incarceratorum evaſionem, & Furcas ſeu patibulum ſuper terram ſuam.* Tom. 2. p. 71. *Concedo etiam quod habeant Furches ad prædictam juſtitiam tenendam, &c.* Et p. 524. *Cum judicio ignis & aquæ, duelli & Furcarum.* Charta an. 1360. apud Guichenonum in Epiſcopis Bellicenſib. *Infra quos confines ipſe Dominus Epiſcopus ... poſſit erigi facere Furcas, & erectas tenere, & omnia alia inſtrumenta, ubi & quoties voluerit, ad ſententias criminales exequendas, ipſaſque Furcas ſeu patibulum poſſit ſemel & plures erigere, erectas tenere, &c.* Regeſtum Parlamenti, incipiens an. 1316. *Philippus Dei G. Rex Franc. &c. Deodatum Vicecomitem de Cabngnaco conſideratione ſanctiſſimi Patris in Domino I. divina providentia ſummi Pontificis, cujus idem Deodatus familiaris extitit,*

extitit, benigno proſequi favore volentes, eidem, &c. quod infra caſtrum de Cabngnaco, & caſtrum de S. Cirico Furcas erigere valeat, &c. Actum apud S. Germanum in Laia 1317. *menſe Maio.* In Stabilimentis S. Ludovici l. 2. cap. 35. dicitur, vavaſſorem non poſſe *lever juſtice ne Forches.*

In veteri Franciæ Conſuetudine, *celuy qui a haute Juſtice, a puiſſance de trainer & de ardoir, & peut avoir gibet à trois pilliers, ou plus, s'il veut. Toutesfois pluſieurs hauts Juſticiers n'ont fors des Fourches, ... & dient aucuns que la difference entre les Fourches d'un haut Juſticier les liens ſont par dehors, & patez par enbas: mais des Fourches d'un moien Juſticier, les liens ſont par dedens, & non patez.* At Conſuetudines municipales diſcrimen ſtatuunt inter *furcas* ejus, qui *merum*, & illius, qui *mixtum imperium* habet, in columnarum numero, quas *Piliers* vocant. Nam Comitum & Baronum furcis ſex columnas adſcribit Turonenſis art. 74. quatuor, Perticenſis art. 2. Bleſenſis art. 13. 16. Pictavenſis art. 1. Inculiſmenſis art. 2. 3. Rupellenſis art. 1. &c. Cæterorum vero, qui merum imperium habent, nulla alia dignitate inſigniti, furcæ tribus tantum columnis conſtant, ut eſt in Conſuet. Autiſiod. art. 2. Perticenſi art. 4. & Pictavenſi art. 3. Vide Brittonum pag. 76. v.

De furcis illius, qui mediam ſeu Vicecomitalem juriſdictionem habet, ita eadem vetus Conſuetudo Franciæ: *Celui qui a moienne Juſtice, a puiſſance de pendre ſans trainer, & ne peut avoir que Fourches à deux pilliers, dont les liens ſont dedens.* Ita etiam in Conſuetudine Bleſenſi art. 24. Belloquercenſi art. 1. Atrebatenſi art. 35. Conſule præterea Raguellum. *Pendre as Fouches*, in Statutis MSS. Caroli I. Reg. Sicil. cap. 15.

Furcale Feudum. Vide *Feudum.*

2. FURCA, Jus capiendi *furcas* in foreſtis dominorum feudalium. Regeſtum Normanniæ ſign. P. in Camera Comput. Pariſ. *Couſtumagii de Romagio habent mortuum boſcum de coſtuma, & reſidua carpentariorum, cum teſtis capellorum, & duas Furcas, & unum feſtum ad hoſpitandum per liberationem, &c. Quiſque autem dat pro duabus Furcis & pro le feſte quatuordecim denar. Turon.* [Chartul. Gemmetic. to. 1. p. 15. *Avons droit de prendre en ladite foreſt* (de Brothome) *un Fourc à choix au terme de Noel, couſtume & bois pour ardoir, paſturages & pennages francs.*]

3. FURCA, & Rastrum, Jus, quod domino competit in quoſdam tenentes, qui cum *furca*, vel *raſtro* illius fœnum colligere tenentur. Hiſtoria Epiſcoporum Autiſſiodorenſium cap. 58. *Remiſit etiam Furcam & Raſtrum, & conſuetudines ejuſmodi, quæ eis erant multi oneris.* [Charta Manaſſis Epiſcopi Lingon. an. 1182. to. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 192. *Salvis corvea & falce & Furca & aliis conſuetudinibus quas Eccleſiæ S. Benigni præfati homines debent.* Charta an. 1193. in Tabular. S. Urbani: *Corvedas ter in anno ſine occatione, Furcam & Raſtellum in brois habebit dominus Hugo.* Alia an. 1261. in Hiſtor. Mediani Monaſt. pag. 327. *Homines dictæ villæ... Furcam & falcem & ſaclam & carruchas & vecturas annonæ & feni & omnes alias conſuetudines quas mihi debebant ratione dictarum croadarum & brolii, perſolvent Eccleſiæ memoratæ.* Inſtr. ejuſdem circ. ſæculi lib. 1. de primordiis Monaſt. Calmoſiacenſis apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1197. *Eſt regula, in feſto S. Remigii duos nummos debet, etiam ſuo tempore croatam, brullium & Furcam.*]

4. FURCA Putei, Trabs ſupra puteum erecta, cui tollonus innititur ad hauriendam aquam, in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 24.

5. FURCA, & Furcula Pectoris. Vide *Furcula.*

FURCALIA, dicuntur quatuor ligna, quæ tenent ſcalas. Ita Interpres Joannis de Garlandia in Synonymis:

Temo, longale, trabale, Furcale, forale.

FURCANTES, Qui furcis utuntur, apud Thwroczium in Chr. Hungar. p. 59.

¶ 1. FURCARE, *Furca* vertere, in Magno Cuſtumario Monaſt. de Bello, apud Spelmannum: *Et debet falcare, ſpargere, vertere, cumulare, cariare in manerium domini, & ad taſſam Furcare unam acram prati de prato domini.*

¶ Furcare Carectam, Currum fœno cum *Furca* onerare. Computus an. 1407. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 550. *Allocantur eiſdem pro Richardo Plumbario Furcante carectam per* xii. *dies*, iii. *ſ. & pro Johanne Bowdon Furcante carectam, &c.*

2. FURCARE, vox fori Anglici, cum vir & uxor in jus vocantur & uterque *eſſonium* proponit: tum enim illud *furcari*, (Gall. *Fourcher*,) dicitur, id eſt, duplex fit, &c. Radulfus *de Hengham* in Magna cap. 9. *Caveant vir & mulier implacitati, quod ſemper in Eſſonio alterius alter compareat, quamdiu Furcare poſſint, & cum ultra non poſſint, concurrant eorum eſſonia in ſuis locis. Alter autem illorum tantum unum eſſonium de malo lecti habere poteſt. Hæc autem omnia dico de pluribus participibus, ubi terra impertita eſt, ſeu tenementum, videlicet de Furcatione eſſonii, & de defaltis provenientibus, &c.*

¶ FURCATA, Idem quod *Perdiceta* ſeu *Perticheta*, Machina jaculatoria, quæ ſpeciem *Furcæ* referret. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 6. *In prora vero cujuſlibet galearum fieri poſſent aliqua bellica inſtrumenta, ut conſulerent exercitati in talibus & docti, pertichetas ſive Furcatas à puppe uſque ad proram circa latera cujuſlibet ordinando.*

¶ FURCATIO. Vide *Furcare* 2.

¶ FURCATURA, à Gall. *Fourchure*, Diviſio. *Furcatus, Forcatus*, Bifurcus, *Fourchu.* Charta ann. 1461. *Si reperiatur arbor aliqua in dicta foreſta Furcata, quod tamen non valeat ad ædificandum, poterunt in rem minorem partem dictæ Furcaturæ capere.* Charta an. 1473. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Reſpicientes verſus vallonum Forcatum.* Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Et mult ot large Forcheure,
Si fu de mult belle ſtature.

FURCELLÆ. Vide *Furcillæ.*

¶ FURCENSIS Moneta. Vide *Furcia.*

¶ FURCEPS, *Ignarus.* Papias.

¶ FURCHA. Vide *Furca* 1.

FURCHETUM, Idem quod *Furcula*, de qua voce mox. Vetus Charta apud W. Dugdalum in Antiquitatibus Warwicenſis Provinciæ p. 664. *Conceſſit eidem Comiti & hæredibus ſuis duos damos idoneos quolibet anno de prædicto parco, ... ſcilicet de utroque damo quatuor membra, & capud, corio, & Forcheto, &c.*

FURCIA, Furquia, Furcensis Moneta. Obſervat Marca in Hiſt. Beneharn. lib. 4. c. 16. §. 8. in monetis Vicecomitum Beneharnenſium Morlanenſibus, hæc verba fuiſſe deſcripta: Honor Furciæ Morlani, eaſque monetas, *Furcenſes* in veteribus Chartis appellari, à *Furcia*, ſeu *Furquia*, Palatio veterum Vicecomitum Beneharnenſium ita nuncupato. Certe *Furquia* vide-

tur idem ſonare quod *domus*, vel *manſio*, in Tabulario Laſcarrenſi an. 1025. apud eumdem Marcam lib. 6. cap. 13. n. 2. *Præterea Raimundus Garſia vel ejus ſucceſſor debet ſtare juſtitiæ Domino Gaſtoni & ſuis clamantibus pro caſtro de Navalhes apud Laſcurim, vel apud Pau, vel apud Forquinam Morlan.* Charta anni 1208. in Regeſto Carcaſſon. p. 19. *In manſionibus & Furquiis, quarum proprietas pertinebat ad Monaſterium Craſſæ.* Proinde hæc verba: *Honor Furciæ Morlani*, nihil aliud volunt, quam *Feudum domus Morlanenſis.*

¶ FURCILLA, Βούλιμος, Magna fames, in Gloſſis Lat. Græc. Sangerman. MSS. Aliæ Gloſſ. Gr. Lat. Βούλιμος, ὁ μέγας λοιμός, *Furcilla.* Vide *Furcula.*

¶ FURCILLÆ, *Dictæ eo quod iis frumenta cillentur, id eſt, moventur.* Iſid. lib. 20. Orig. cap. 14. Papias habet *Furcellæ.*

FURCILLARE, *Suſpendere, vel concutere. Affurcillare, juxta, vel ad aliquid ſuſpendere, vel concutere.* Jo. de Janua. [Feſto, *Furcilles, ſunt Furcillæ, quibus homines ſuſpenduntur.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Furcillare, Pendre ou branler.*]

¶ FURCINA, f. pro *Fuſcina.* Acta S. Franciſcæ Romanæ to. 2. Martii p. 167. * *Cum certis ferreis inſtrumentis ad modum Furcinarum.*

¶ FURCOSUS, *Furcam* referens, in *Furcam* deſinens. Apul. lib. de Virt. Herb. pag. 197. *Leontopodium naſcitur ſæpe cum tritico thyrcis bipalmis Furcoſis.*

FURCULA, Pars pectoris, ubi venæ, quæ ab hepate proficiſcuntur, in furculas dividuntur, *ubi pectoris eſt ſpatioſitas*, inquit Conſtantinus lib. 3. Commun. loc. med. cap. 19. Vide eumdem l. 2. cap. 6. 12. & lib. 5. de Morbor. curat. cap. 2. *Fourcelle*, Joinvillæ. Le Roman *de la Violette:*

Et diſt li Sire de Naiſi,
Que ele fu trovie enſi,
Que encore tenoit le cotel,
Quis maine avoit ſous le Fourcel.

[Le Roman *d'Athis* MS.
Si la (lance) *retrait de la bouelle*
Lui eſpandant ſur la Fourcelle.
Ibidem:
La bonne brogne deſclavelle,
Ung cop la fiert ſoubs la Fourcelle.]

FORCELLA DEL PETTO, Creſconio: *Forcata*, Danti in Infern. cant. 14. Ita *Furca* & *Furcula pectoris*, in avibus, apud Fridericum II. Imp. lib. 1. de Venat. cap. 40. lib. 2. cap. 24. Arverni *furcelle*, pro collo dicunt. [Vide *Furcilla.*]

FURECTUS, Viverra, noſtris, *Furet*: apud Fridericum II. l. 1. de Venat. cap. 1. [Vide *Furetus.*]

FURELLUS, Vagina, ex Gall. *Fourreau.* Regula Templariorum cap. 38. *Tegmen autem in clypeis, & haſtis, & Furelli in lanceis non habeantur.*

¶ FURENDELLUS, Quarta pars, à Saxon. feorð, Quartus & dæl, pars, portio. *Furendellus prati*, apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. p. 339. Vide *Ferlingus.*

FURETARIUS. Officium in Coquina regia, in Ordinatione Hoſpitii S. Ludovici Reg. Franc. ann. 1261. [Haud ſcio an de *Furetariis* intelligendus Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. CLXXI.]

¶ FURETUS, ut ſupra *Furectus*, Viverra, Gall. *Furet.* *Pro* IV. *Furetis ad capiendum cuniculos* XX. *den. gr.* in Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 307. Alterum locum vide in *Filacium* 2.

FURFART, Telonei ſpecies, forte idem quod *Jus tranſitus, paſſagium*: nam Germanis id vocis *tranſitum* ſonat. Charta Leopoldi Ducis Auſtriæ ann. 1198. in Metropoli Saliſburgenſi tom. 3. p. 18. *Præfatæ Eccleſiæ ac fratribus donavit, ut bona ipſorum ubique apud thelonea ſive mutas ſuas abſque vectigali, & eo, quod dicitur Furfart, & penitus abſque omni juris perſolutione libere tam per terram quam per aquam ducerentur.* Occurrit rurſum infra, & p. 27. 29.

¶ FURFURACULUM. Vide *Furaculum.*

FURFURAGIUM, [Furfur ad alendos canes.] Vide *Brenaticum.*

¶ FURFURATIVUS PANIS. Vide in *Panis.*

¶ FURFURES. Statuta MSS. Monialium S. Salvatoris Maſſil. an. 1400. *Non teneant canes, aucas, Furfures, &c.* Vide *Furfurio.*

¶ FURFURIO, Avis ſpecies, apud Iſidorum lib. 12. Orig. cap. 7. de avibus, *vocatus quod prius farre in farinam redacto paſceretur.*

FURFURUCULUM, ut legit Martinius, pro quo alii habent *Furfuraculum*, *Terebellum.* Vide *Furaculum.*

FURIARIA, Furor, furia. Acta Martyrii SS. Maximiani & Iſaaci, apud Mabill. tom. 4. Analect. p. 120. *Repetebant iterum Furiariam defatigati tortores, quorum jam laſſa faciebat ſola crudelitas fortiora.*

¶ FURIATUS, In furiam actus, in Vita S. Leonis Lucæ Abb. Martii to. 1. pag. 101.

¶ FURIBUM, Species lecticæ ad portandos ægrotos accommodæ. Appendix ad Agnelli librum Pontif. apud Murator. tom. 2. p. 196. col. 1. *Quando ad eum venit, non pedibus, neque Furibo venit, in quo deportantur ægroti, nec ſedere poterat, nec ambulare, ſed in lectulo jacens à ſedecim hominibus vice* (ſupple alterna) *portatus eſt.*

¶ FURIELLA, f. vocabulum fictum maleque exaratum à Gæco θύελλα, Procella. Acta SS. Juſtinæ & Cypriani Mart. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1627. *Ergo Crucifixus major te eſt? Dicit illi diabolus: Etiam, major eſt omnibus, quia per ipſum miſertus Deus mundo. Quæcumque autem gerimus hîc & errare facimus homines, ibi Furiella eſt aërea, & ſtimuli ignei, & infiguntur in eis, & colliduntur ſive angeli tranſgreſſores ſive homines, & omnes qui deſeruerunt Deum, & ſic cum furca ignis efferuntur ante tribunal Crucifixi.*

FURIGILDUM, Mulcta furti nomine ſoluta. Vox ibrida, compoſita ex Latino *fur*, & Sax. gylð, mulcta. In Legibus Ethelredi Regis, quas *Inſtitutiones* vocant cap. 1. & in ejuſdem Legibus editis apud Venetyngum cap. 7. admittuntur ad teſtimonia, *qui nunquam Furigildum reddiderunt*, i. qui de furto aut latrocinio nunquam accuſati fuerunt.

FURIX. Anonymus de Natura rerum, cap. de falconibus ſecundum Aquilam, &c. *Si Faſtidium habuerit, Furices vivas ei dari facias.* Sed videtur legendum *ſorices.*

¶ FURLEGAN. Vide mox in *Furlongus.*

FURLONGUS, FURLONGIA, FORLONGA, Ager, campus, continens complures acras, quæ ſeriatim adjacentes, pariter incipiunt, & pariter deſinunt, ſulcique longitudine concluduntur. Tabularium Prioratus Dunſtapulenſ. apud Spelmannum: *In eodem prato & Furlongo Prior & Ric. filius Gileberti partiuntur.* Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 283. *Viginti* (acræ) *in uno campo, ex quibus quinque acræ ſunt in Furlungia, quæ deſcendit in rivolum ultra ſpinam, & 5. in Furlungia ultra vallem, quæ vertitur apud Rugweiam, . . . & 4. acræ & dimidium in Ruxfurlunga . . . & in altero campo 20. acras, ſcilicet in Helefurlunga, &c.* Rurſum pag. 144. *Concedo . . .*

piſcariam... ad longitudinem unius Furlongæ. [Charta apud Th. Blount, in Nomolex. Anglic. Dedit Thomæ Croft & Franciſco Lovel Arm. unum Forlongum terræ arabilis continentem per æſtimationem quatuor acras.] Vide Librum Anglic. Juſtice of peace pag. 146. v. [& Formular. Anglic. Thomæ Madox pag. 299.]

URLONGUS, eidem Spelmanno, eſt ſtadium, quarentena, vox formata, ex Furrow-longe, hoc eſt, quod longitudine ſulci determinatur. Sulcum autem à Furrow, agricolæ Anglici dicunt, id quod uno progreſſu aratrum deſcribit, antequam regrediatur, & continet plerumque 40. perticas, hoc eſt, octavam partem milliaris Anglici. Cowellus Furlongum dici annotat, quaſi ferlingum, ſeu ferlingatam terræ: ſed hanc ſententiam improbat idem Spelmannus.

Apud noſtros, Forlonge, vel Forlongne, Forlonger, venatoriæ artis ſunt vocabula, dicunturque de cane, qui feram eminus, vel ex longinquo inſequitur. Sed & Fourlongner pro eo, quod Forligner dicimus, dixit Philippus Mouskes:

Le Comte Eſtaſe de Boulongne,
Ki del parage ne Fourlongne.

[Furlegan, Adultera, apud Schilter. in Gloſſar. Teutonico.]

URMA, & FURMELLI, Morbus equinus, inter juncturam pedis & pedem, ſuper coronam, prope in paſtura, & accidit ex percuſſione mala in aliquo duro loco, &c. Petrus de Creſcentiis lib. 9. cap. 49. ubi vetus ejus Interpres Gallicus Furine vertit.

FURMATICUM. Vide Furnaticum.

FURMENASSIUM, apud Vivarienſes idem quod Frumentagium, de quo ſupra, Præſtatio ſcilicet agraria ex frumento, Gall. Fromentage. Denominatio Nobilis Bertrandi de Marcio an. 1523. in Inventario Piquet num. 18. cap. 41. de Vouta fol. 36. Item percipit cum Anthonia Atgeri de Frumenaſſio in frumento unam carteriam.

URNAGIUM, Præſtatio pro coctione furnaria, quæ domino furni datur à Sectatoribus ob furni uſum. Fournage in Conſuet. Andegav. art. 31. Tabularium Vindocinenſe Charta 310. Si ipſe vel ſui deinceps panem in eo furnili coquere vellent, Furnagium totum, ſicut alii homines extranei quilibet integre & ſine ulla redderent contradictione. [Charta an. 1186. to. 2. Hiſt. Lotharing. col. cccxcv. Contulit duos furnos bannales in parte ſua jam dicti oppidi, eo tenore, ut ipſe Simon & ſucceſſores ejus idem perſolvant, ſicut vulgo dicitur Furnagium, quod cæteri homines ſolvere ex conſuetudine ſolent. Sub rationabilibus Furnagio & moltura, in Litteris Philippi III. Reg. Franc. an. 1275. to. 3. Ordinat. pag. 63. Furnus cum ſecta cuſtumaria, apud Kenett. in Gloſſar. ad calcem Antiquit. Ambroſden.] Charta Guigonis Comitis Forenſis pro Libertatibus Villareſii an. 1253. Coquentes dabunt pro bicheto ſiliginis unum obolum pro Furnagio, &c. Charta Libertatum oppidi de la Perouſe, ann. 1260. apud Thomaſſerium: Dera li per l'uſage des molins de la vile de Fornage un dener de ſextier. Adde Innocent. III. l. 14. Epiſt. 60. Fletam lib. 2. cap. 10. Roverium in Reomao pag. 221. Probat. Hiſt. Caſtillon. p. 53. Chartam Thomæ Abb. S. Germani apud Brolium lib. 2. Hiſt. Pariſ. &c.

¶ Aliud eſt quod menu Fournage, diciturin Terragio an. 1522. apud de Lauriere, in Gloſſ. Juris Gall. Le menu Fournage eſt deu chacun an au terme de feſte ſaint Martin d'hiver, par ceux qui ſont de la franchiſe dudit Buſſi, c'eſt à ſcavoir qu'une chacune perſonne payant le menu Fournage eſt de ladite franchiſe de Buſſi... Et eſt aſſavoir que une ſeule perſonne agée de ſept ans & au-deſſus demeurant és lieux cy apres ecrits, eſtant de ladite franchiſe, doit ſix deniers Pariſis, & ſont cy apres declarez & nommez les perſonnes & villages reſidens és lieux qui doivent ledit menu Fournage. Idem omnino videtur quod Foagium, Cenſus, præſtatio quæ à ſingulis furnis ſeu focis exigitur.

¶ FURNAGIA, Idem quod Furnagium. Charta Bermundi Abbat. S. Andreæ an. 1203. ex Schedis Præſid. de Mazaugues: In clibano caſtri ſive burgi debent coqui panes Prioris Eccleſiæ ſine Furnagia; dato tamen prandio Fornerio, & in feſtivitatibus annualibus Prior debet reficere Fornerium.

¶ FORNAGIA, Eodem ſignificatu, in Statutis Arelat. art. 80. Et caſtellani teneantur ibi tenere quatuor canes maſtinos ad cuſtodiendum dictum caſtrum; & ob hoc habeant Fornagiam furni.

¶ FORNAGIUM, Eadem notione. Fundatio Monaſt. Parci de Rotomago Ordinis Grandimont. an. 1192. in Anecd. Marten. to 1. col. 649. Sint liberi & immunes per totam terram noſtram... abſque venda, telonio, paſſagio, foagio, vinagio, ponderre, menſura, excubiis, exercitu, equitatu, rivagio, foſſagio, muragio, paſnagio, molinagio, Fornagio, pontagio, &c. Charta an. 1266. in Tabular. Eccleſ. Maſſil. Retentis, jure coquendi panem ſine Fornagio, & molendi bladum ſuæ familiæ ſine moltura. Notitia Eccleſiæ Dinienſis per Gaſſendum pag. 83. ex Inſtrumento anni 1320. Bona, proventus... Præpoſituræ conſiſtunt... in Fornagiis furnorum, &c. Occurrit in Epiſtola anni 1148. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 272. in Conſuetud. Toloſ. Rubrica de terminis ſeu limitibus meſſagiæ, in Charta Guidonis Abb. Inſulæ Barbaræ an. 1200. in Maceriis ejuſdem Monaſterii, &c.

FURNAGIUM, Pretium, quod piſtori ipſi exſolvitur in coctionis ſumtus & mercedem. Aſſiſa panis cerviſiæ ſub Henrico III. Rege Angl. Et tunc poteſt piſtor de quolibet quarterio frumenti lucrare 4. denarios & furfur, & duos panes ad Furnagium. [Jura Canonicorum Eccleſiæ Ambian. in villa de Camons, ex Archivo ejuſdem Eccl. In furno ejuſdem villæ furnarius debet inſtituere unum portitorem paſtarum, & homines villæ alium, qui duos panes ponderis decem librarum debent habere, & furnarius pro Furnagio unum panem parum majorem illis quos coxerit.]

¶ FURNAIRO, FURNARIUS, FURNORUM POSTERIUS. Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 41. Faciant jurare... Furnarios & Furnairones & Poſterios Furnorum, quod omnem panem coquent vel coqui facient bene & bona fide. Per Furnarios, Piſtores intelligo, Præcipuos piſtoris miniſtros per Furnairones, Gall. Mitrons, & Tyrunculos piſtores per Poſterios Furnorum.

¶ FURNARE, Panes in furnum immittere, Gall. Enfourner. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. Furnare, Fourner, cuire en four. Proceſſus de B. Petro de Luxemburgo in Actis SS. Julii tom. 1. pag. 604. Qui non poterat ſe juvare de brachio videlicet in paſtando & in Furnando. Vide Furniare.

¶ FURNARIUM, Furnus ad dominum pertinens, quo uti debent ſubditi; Gall. Four bannal; vel id quod præſtatur pro coctione panis in hocce furno. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 180. Conceſſimus videlicet Eccleſiam S. Langiſi... cum terris, ſilvis, aquis, pratis, Furnariis & cum omnibus conſuetudinibus. Vide Furnagium & Furnaticum.

FURNARIUS, Piſtor: Qui cuſtodit furnum, Joanni

de Janua. [Gloſſ. Græco-Latinæ apud Martinium: *Furnarius*, ἰπνοκαύςης.] Φουρνάρης in Corona pretioſa; *Fournier*, in Conſuetudine Marchenſi art. 316. & Baionenſi tit. 22. art. 1. Tabularium S. Germani Pratenſis: *Omnes homines de dicto burgo S. Germani bannarii ad furnum noſtrum, ſeu furna noſtra, dum tamen furnum & Furnarium competentes habeamus, per bannum coquere, & furnagia, prout hactenus conſueverunt, nobis ſolvere tenebantur.* Utitur etiam Matth. Paris p. 145. [cum aliis non paucis. Vide *Furnerius*.]

¶ Fornarius, Eadem notione. Codex Legum Norman. cap. 15. apud Ludewig. to. 7. p. 181. *Omnes etiam illi qui habent in membro lorice prepoſitum vel Fornarium vel molendinarium: dum tamen furnum vel molendinum Baronum habeant.* Charta an. 946. apud Miræum to. 1. pag. 259. edit. 1723. *Manſus indominicatus, ad quem aſpiciunt manſi triginta, cambæ ſeptem, Fornarii duo.* Et paulo poſt: *Manſum indominicatum, ad quem aſpiciunt manſi triginta unus, cambæ duæ, Fornarius unus.* Haud ſcio an hic idem ſit, quod infra *Furnile*.

¶ Fornerius, Idem, in Hiſt. Dalphin. tom. 1. pag. 28. col. 1. *Fornerius qui furnos noſtros tenebit, &c.* apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 226. D. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Regum Franc. pag. 532. & alibi non ſemel.

¶ Fornelerius, Fornellerius, diminut. à *Fornerius*, Puer piſtorius. Statuta Arelat. MSS. art. 80. *Commune habeat in dicto caſtro* III. *guachas, & unum fornerium, & unum Fornelerium, & unum porterium.* Statuta Maſſil. l. 3. cap. 15. *Si quis Fornellerius contra hæc auſus temerario venire, &c.*

FURNATA, Coctio furnaria, vulgo *Fournée*, occurrit in Vitis Abbatum S. Albani f. 63. [& in Proceſſu de Vita S. Yvonis, to. 4. Maii p. 554.]

FURNATICUM, Fornaticum, Idem quod *Furnagium.* Tabularium Conchenſe in Ruthenis Ch. 24. *Et medietatem de furno excepto Fornatico de pane Monachorum, &c.* Bulla Honorii III. PP. apud Ughellum in Epiſc. Interamn. *Habeat Epiſcopus unum panem boni frumenti de his, quos habuerit clibanarius pro Fornatico.* Vetus Charta in Hiſt. Epiſcopor. Lodovenſium pag. 106. *Retenta medietate firmantiarum, juſtitiarum, ſextaralicorum, Furnaticorum, & omnium aliorum jurium excogitatorum & excogitandorum.* Adde p. 363. Alia Ildefonſi Reg. Aragon. an. 1187. pro Libertatibus villæ Amiliani in Regeſto Lud. Hutini Reg. Franc. fol. 7. *Similiter ultra juſtum Fornaticum, ſcilicet ultra de duobus ſextariis tres obolos.* Charta Aigliberti Epiſcopi Cenoman. *Omnes decimas de ſupradictis villulis, tam de annonis, quam de agrario, vinum, fenum, omnium pecudium, ſeu Furniatico, vel undecunque decimas redebetur.* Male *Furmaticum* editum in Actis Epiſcop. Cenoman. pag. 200.

¶ FURNELLUM, Idem quod *Fornellum.* Vide in hac voce. Charta Hugonis Abb. ann. 1215. in Chartulario S. Illidii Claromont. *Actum in Fornello novo Abbatis.* Alia anni 1213. ibidem: *Actum in primo Furnello Abbatis.* Ibidem: *In Furnello veteri.* Rurſum occurrit in Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 61.

¶ FURNELLUS. Melchior *de Redern* in Diario obſidionis Varadin. apud Ludewig. to. 6. p. 328. *Nocte ſequente ex Hungarorum excubantium negligentia furnos ſeu ſpecus, in quo pulveres ad ſubruenda mœnia reponi ſolent, quos Furnellos vocant, hoſtes conſtruere & fabricare cœperunt.* Milites noſtri *Fourneaux*, vocant hujuſmodi cuniculos.

¶ FURNERIUS, ut ſupra *Furnarius*, Piſtor, Gall. *Fournier.* Conſuetudo Brageriac. art. 131. *Furnerii nihil amodo accipient de paſta & farina.* Occurrit in Statutis Arelat. MSS. art. 154. in Catalogo Sodalium Confratriæ Nativitatis B. M. an. 1328. inſtitutæ in Eccl. B. M. Deauratæ Toloſ. & in Charta an. 1231. inter Probat. Hiſt. Caſtil. p. 53.

¶ Furnerius, in Monaſteriis etiam dictus eſt Monachus, qui furno præerat & piſtori: *Sic Fr. B. de Monte-acuto Furnerius, Fr. Julianus Cellerarius, &c.* ſubſcribunt Sententiam arbitralem an. 1292. inter Abbatem & Conſules de Gimonte. Regula Hyree-vallis tom. 2. Hiſtor. Lotharing. an. circ. 1043. *Furnerius mane prandeat quod ei cellarius miniſtrabit, & ad panem tornandum clerici adjuvabunt, cum eis licebit.*

FURNESIUM, Fornax, ex Gallico *Fournaiſe.* Occurrit ſemel ac iterum apud W. Thorn.

FURNIAMENTUM, Coctio furnaria, Gallis *Fournée.* Lambertus Ardenſis p. 161. cap. *Quare furnagia dantur Ardeæ: Pollicitus eſt & compromiſit de quolibet oppidi furno ad quodlibet Furniamentum ad procurandum urſum & paſcendum panem unum urſario ſe daturum.* Adde pag. 147.

FURNIARE, In furnum immittere, *Enfourner.* Matthæus Paris an. 1258. *Et inveniemus eidem conventui domos competentes & neceſſarias ad braſiandum & Furniandum.* Vide *Furnare.*

FURNILE, Pars ædis ruſticæ, in qua eſt furnus, vulgo *Fournil*: vox Belgis frequens pro ipſa æde ruſtica. Vetus Charta in Hiſt. Monaſterii S. Nicolai Andeg. pag. 41. *Dedi etiam eis unum Furnile ſolutum & quitum.* Alia ibidem pag. 48. *Furnile unum in ſuburbio juxta greviam ſitum.* Tabularium Vindocinenſe Ch. 108. *In ſuburbio manſionem unam, & Furnile unum.* Tabular. Monaſt. S. Andreæ Vienenſis: *Hoc eſt Furnile cum manſionibus, & quidquid ibi viſus ſum tenere, &c.*

¶ FURNILIUS, Eadem notione. Privilegium Roberti Regis Franc. an. 1022. pro Miciacenſi Monaſterio, apud Mabill. tom. 4. Annal. Benedict. pag. 707. col. 1. *Poſſident... in burgo Dunenſi furnulum unum in alodo ... & in burgo S. Aniani dimidium Furnilium in manufirma, qui reddit cenſum denarios* IV.

¶ FURNILLA, ut ſuperius *Furnata*, Coctio furnaria, Gall. *Fournée*, vel id quod piſtori datur pro coctione furnaria. Charta Roberti Ambian. Epiſc. an. 1316. pro Communia de Moroliq: *Duos furnos in dicta villa & territorio pro coqui faciendo tartas, paſtillos & flacones, aut alias res... Furnarii dictorum furnorum panes pro redditu & pro Furnilla poterunt retinere.*

¶ FURNILLUM, ut *Furnile*, Gall. *Fournil*, Camera vel domus, ubi furnus eſt. Pactum matrimonii an. 1086. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 519. *Ego Herbertus duco uxorem nomine Godeheldem & do ei in dotalitio... duo arpenna vinearum & ſex modios vini de vineis Herberti Sigleni & ... unum Furnillum & unum burgenſem nomine Amiot.* Charta an. 1094. ex Archivo Majoris Monaſterii: *Dederunt S. Martino medietatem offerendarum capellæ ſuæ, & decimum panem Furnilli ſui.*

FURNIRE, Præbere, inſtruere, *Fournir*, *Furniri*, *ſe fournir de quelque choſe*, apud Sanutum lib. 1. part. 1. cap. 2. *Cum in Cypro tanta quantitas zuchari naſcatur, quod Chriſtiani poterunt competenter Furniri.* Nata vox apud noſtros videtur à *Furnis*, cum coctūris ſuis plene inſtructi ſunt, ita ut nihil in eos immitti poſſit. Vide in *Hoſpitarius*, & Oct. Ferrarium in *Fornire*.

¶ Furnitus Lectus, Gallice *Lit garni*. Statuta Collegii Bonicurtii an. 1357. to. 1. Inſtr. Hiſtor. Pariſ. pag. 443. *Provideat* (ſcholaris) *ſibi de lecto Furnito, videlicet culcitra, pulvinari, duobus paribus pannorum lineorum & copertura.* Fundatio Collegii Bajoc. an. 1308. ibid. p. 616. *Legamus eis octo lectos Furnitos de iis quos habemus Pariſiis.*

¶ Fornire, Eadem notione, in Chartul. S. Vandregeſili to. 1. p. 361. & to. 2. p. 1335. & apud Murator. to. 12. col. 1114. & 1138.

¶ Fornitus, Inſtructus, Gall. *Fourni, muni, garni.* Notitia Eccleſiæ Agrigentinæ in Sicilia ſacra Rocchi Pirri pag. 293. *Tenetur theſauraria S. Gerlandi unam cappam de diaſpro auri ſamito vel tartariſco aureo de ſindone foderatam, & alias de aurifriſio Fornitam conferre. Turris Fornita omnibus neceſſariis ad prælium*, in Annal. Genuenſ. Jacobi Auriæ lib. 10. ad ann. 1290.

Fornimentum, Supellex neceſſaria, vox Gallica. Tabularium Abb. Conchenſis in Ruthenis Ch. 446. *Et cum infans intraverit Monaſterium, habeat totum Fornimentum ſuum, & unam bonam mulam, cum alio bono cauſimento ſuo, quod facere voluerit.* [Charta anni 1389. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Pro proviſione & Fornimento gabellæ.* Codicillus an. 1481. *Duas ſuas legat triremes novas nondum completas cum ſuis Fornimentis.* Gallice diceremus, *Avec tous ſes agrez.* Informationes Civitatis Maſſil. de paſſagio transmarino in MS. Sangerman. *Item decoſtabit navis cum ſuo Fornimento & apparatu & cordis quinque millia lib. Turon. parvorum. Fornimentum arborum avis*, ibidem.]

Forinimentum, pro *Fornimentum.* Teſtamentum Guillelmi ann. 1211. apud Acherium to. 9. Spicil. p. 157. *De aliis Clericis Eccleſiæ Caſtelli & de eorum Forinimento fiat, ſicut ſtatutum fuit tempore conſecrationis Eccleſiæ de Caſtello.*

Furnimentum, Eadem notione. Procuratio de matrimonio inter Carolum filium Bernabovis & filiam Joannis Comitis Armaniaci an. 1382. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1519. *Item ad conveniendum cum præfata domina ſeu legitima perſona, necnon cum præfato domino genitore ſuo .... de quantitate & qualitate dotis ac jocalium & Furnimentorum eidem viro ſuo dandorum, &c.*

Funiri, pro *Furniri* perperam ſcribitur in Epiſtola Guillelmi de Carnoto Magiſtri Templi ad Honorium III. PP. apud Hieron. Rubeum in Hiſtor. Ravennat. lib. 6. *Eſt & aliud incommodum videlicet ſuper equitaturis adeo grave, quod equi nullo modo poſſunt venales reperiri. Quocirca univerſis Cruce ſignatis ac ſignandis bona fide conſulatis, quatenus de prædictis ſe ſtudeant Fruniri, &c.*

FURNITORES, Italis *Fornitori*, qui executorum teſtamentariorum vices explent, cum ii mortui ſunt, aut munus illud recuſarunt. Statuta Venetor. lib. 6. c. 17. 18. *Commiſſarii alicujus defuncti, ſeu tutores, & Furnitores illorum.* Cap. 21. *Procuratores S. Marci ſint ... tutores pupillorum ... inſuper Furnitores omnium teſtamentorum.* [*Fornitores*, in Chron. Andreæ Danduli apud Murator. to. 12. col. 378.]

FURNULUS, Furnulia, [ut ſupra *Furnile*, Gall. *Fournil.*] Tabularium S. Crucis Talemondenſ. fol. 3. *Contuli & 4. molendina, 2. cum ſtagnis ſuis de dulci aqua, & 2. de mari molentia, & unum Furnulum in ipſo caſtello, ... ad coquinum, ad Furnuliam, ad cameram Abbatis, &c.* [Vide *Furnilius.*]

¶ FURNUS, Cuniculus aptus ad mœnia igneo pulvere evertenda, Gall. *Fourneau.* Vide *Furnellus.*

¶ Furnus Indominicatus, Qui proprietario jure poſſidetur, in Charta an. 1065. to. 1. Hiſt. Lotharing. col. 459.

Furnus Sacer. Vide Pachym. l. 7. c. 28. extremo.

1. FURO, pro *Fur*, Ital. *Furo.* Marculfus l. 2. form. 22. de ſervo: *Non Furo, non fugitivo, neque cadivo, &c.* Capitulare Sicardi Principis Beneventani cap. 11. *De Furone vero & homicida ita ſtetit, ut ſi ... furtum in ſua patria facere præſumpſerit.* Ita non ſemel in Legibus Luithprandi Reg. Longob. tit. 57. §. 1. tit. 94. §. 1. tit. 101. §. 21. Occurrit etiam in veteribus aliis Legibus apud Baluzium in Notis ad Capitular. p. 1000. 1017.

2. FURO, Viverra, noſtris *Furon*, vel *Furet*, *quoddam animal*, inquit Jo. de Janua, *& dicitur à furvus: tenebroſos enim & occultos cuniculos effodit, & ejicit prædam, quam invenit.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Furo, Furron, une beſte qui prent conilz és terriers.* Statuta Arelat. art. 81. *Nullus teneat vel defferat retia vel pannellos vel Furonem ... niſi habuerit venationem propriam.* Alter locus exſtat in *Fugare* poſt *Fuga.* Vide *Fura.*] Pſeudo-Ovidius lib. 1. de Vetula:

Nunc ad cuniculum foveæ munimine tutum
Mittere Furonem, qui dente laceſſiat ipſum,
Donec in inſidias prætenſas retiolorum
Se ſtimulatus agat, mala cautus ab obſidione.

FURQUIA. Vide *Furcia.*

¶ FURRA, Villoſa pellis, Gall. *Fourure.* Teſtamentum Johannæ Benſtede ann. 1445. apud Thom. *Madox* Formul. Angl. p. 434. *Item do & lego Willelmo Baſtard ... meam mantellam penulatam cum Furris ejuſdem.* Vide *Furrum.*

¶ FURRAGIUM. Vide *Fodrum.*

FURRATUS, Forratus, Pellitus, ex Gall *Fourré.* Matth. Paris pag. 302. *Capa choralis pellibus variis Furrata.* Statuta Ordinis *de Sempringham*: *Mitras lineas nigras & Forratas de agninis pellibus.* [Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feudorum to. 2. p. CLVI. *Pro roba de camelino Furata de ver ad Omnium SS.* VIII. *l.* Et pag. CLVII. *Pro roba, de viridi Forato de celdal, octo dies ante Magdalenam* LX. *ſol.* Charta ann. 1360. inter Inſtr. Capellæ S. Yvonis Pariſ. *Item Humberto bedello mantellum ſuum meliorem Fourratum de nigris agniculis cum capucio duplicato.*] Utuntur Fleta lib. 2. c. 79. §. 3. Cantipratanus, Jacobus de Vitriaco lib. 1. Vitæ B. Virgin. Concilium Londinenſe ann. 1342. c. 2. [Concil. Senonenſe an. 1346. c. 2.] &c. Vide *Foderatus.*

Foratus, in Statutis Ord. *de Sempringham* p. 718.

¶ FURRERA, ut *Furrura.* Charta Ricardi II. Reg. Angliæ ann. 1382. apud Rymer. to. 7. pag. 356. *Aliud indumentum abſque manicis foderatum cum bayro; unam Furreram de bayro pro una ſupertunica.*

¶ FURRUM, Idem videtur quod *Fodrum*, à Gallico *Feurre.* Chartular. S. Vedaſti Atrebat. p. 264. *Hoſpitarius ibidem debet ... faſcem de Furro & duos faſces de liegne.* Vide *Fodrum.*

FURRURA, Furura, Pellitium, Gall. *Fourrure.* Monaſticum Angl. tom. 2. p. 646. *Longum tabardum, capucium, cum Furrura ad ſupertunicam & capuciam.* Statuta Hoſpitalis S. Juliani in Additam. ad Matth. Paris p. 162. *Uti Furruris, dummodo de pellibus ſint ovium vel agnorum, minime prohibemus.* [Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feudorum to. 2. p. CLXXXIII. *Et pro Furura varii minuti ad capam de camelino, ad S. Andream, c. ſ.* Non ſemel ibid. occurrit.]

¶ FURRURATURA, ut *Furrura.* Charta an. 1361. apud Rymer. to. 6. p. 317. *Tam circa facturam & Furruraturam robarum & aliorum pannorum.*

FURRURIA, Eadem notione. Matth. Paris ann. 1248. *Cum penulis & Furruriis de pellibus variis ciſimorum.*

FURST & Fondong. Leges Henrici I. c. 46. *De quibuſcumque implacitetur aliquis, Furſt & Fondong habeat*, id eſt, inducias, tempus conſilium ſumendi, à ꝼẏꞃꞅꞇ, tempus, ſpatium, induciæ. Vide Gloſſar. Saxon. Somneri verbo ꝼẏꞃꞅꞇ, & ſupra *Conſilium.*

FURSWIROTOS. Lex Bajwar. tit. 17. §. 2. *Injuſte territorium meum alteri firmaſti, id eſt, Furſwirotos, ipſum mihi debes reddere, &c.* Ita Editio Lindenbrogii. Tiliana *Farſwirotos*, [Baluzii *Faſwirotos*,] Heroldi *Farweſotu*, Codices alii MSS. *Furſwirotus*, *Farſweritos*, *Curſuvirotos.* Vox formata ex Germanico *Furſweren*, pejerare: Angli *Forſweare* dicunt.

FURTARE, pro *Furari.* Coronatio Henrici Regis Portugalliæ apud Brandaon. l. 3. c. 13. *Si Furtaverint de alienis, ſi blaſphemaverint ad Jeſum Chriſtum, &c.* Occurrit præterea non ſemel in Foris Alcaçonenſib. æræ 1286. apud eumd. Brandaon. tom. 5. pag. 307. v.

FURTH Cummand Borg. Quoniam Attachiam. c. 17. *Cujus titulus eſt, de plegio Furth cummand borg, & de plegio de ſtando juri.* Vide §. 1.

FURTO, pro *Furtim.* Gloſſ. Gr. Lat. Λάθρα, *Clam, clanculo, clandeſtino, Furto.* Ita *in Furto*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 30. c. 2. *Ut nemo audeat in Furto mancipia emere, &c.* Ubi Gloſſa interlinearis, *id eſt, abſconſe.* Gloſſæ antiquæ MSS. *Furto, adulterio.* Qua ſane notione furtum videtur uſurpari in Capitulari Aquiſgranenſi ann. 789. c. 66. & in Appendice 2. Capitul. cap. 38. *Item & Furta, & injuſta connubia, necnon & falſa teſtimonia, ſicut ſæpe rogavimus, prohibete diligenter, &c.*

FURTUM Habens in Manibus. Vide *Manus rubra.*

FURTUOSUS: *Plenus furto, qui ſæpe committit furtum, vel qui pugnat, ubi merces certa paratur.* Ugutio, Jo. de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Furtuoſus, qui fait ſouvant larrecin.*]

FURTUS, pro *Furtum*, in Lege Salica tit. 10. Edit. Heroldi, & in Legib. Luithprandi Regis Longob. tit. 73. §. 1. Utitur etiam vetus Interpres Juvenalis Sat. 8. v. 112. *Putes, inquit, has civitates Furtus non eſſe accuſaturas, &c.*

FURVANA, *viridiſſima, foliis perſeverans.* Gloſſ. Longob. S. Germani Pariſ.

FURUNDUM, *Vulnus*, inquit Papias: *quod naſcitur, Latine Furunculum, tumor in acutum ſurgens, ita dictus, quod ferveat, unde Græce ἄνθραξ* dicitur. Ita etiam Ugutio. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Furunculus, larroncel ou furron.*] Caper de verbis dubiis: *Fervunculum, à fervore, non Furvunculum.*

¶ FUSA, Stamen fuſo involutum, Gall. *Fuſée.* Reſtitutio quarumdam villarum facta Stabulenſi Monaſterio ann. 905. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 37. *Et annis perſolverent ſingulis unius manſi xenium, videlicet* III. *porcos &* LX. *Fuſas lini ad jam ſæpe dictum Monaſterium.*

FUSARE, Fuſum trahere. Theodoricus Thuringus l. de S. Elizabeth Regina Hungariæ c. 6. *Nunquid hactenus viſum eſt filiam Regis lanam Fuſare?*

FUSARIA. Epiſtola Gaufredi de Meduana, tom. 2. Spicilegii Acheriani p. 507. *Dedi etiam ... decimam Fuſariæ meæ, atque plateæ propriæ ... & decimam omnium molendinorum meorum.* [Acherius ſuſpicatur legendum *Silvæ.* Retinendum puto *Fuſaria*, hocque nomine ſignificari Officinam fundendis metallis, Gallice *Fonderie.* Vide *Fuſarius* 1.]

1. FUSARIUS, Joan. de Janua, *qui facit fuſos.* [Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Fuſarius, Fuſelier.*] Vide Statuta antiqua Corbeienſis Monaſterii lib. 1. cap. 1. [ubi Acherius *Fuſarios*, Fuſores, Gall. *Fondeurs*, interpretatur.]

2. FUSARIUS. Papias: *Fuſarius, & ſanguineus, arbores.* [*Sanguinarius arbor*, in Amalthea.]

FUSCA. Anaſtaſius Bibl. in Hiſt. Eccleſ. pag. 132. *Ipſe vero Baſilium ... decollavit, & capita eorum Fuſca condita per ſpatharios Imperatori tranſmiſit.* Ubi Theophanes p. 344. ex Cod. Barber. Καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν φυσκιάσας. Alii Codd. habent φασκιώσας, & φουρκίσας. Φοῦσκαν Moſchopulus ait eſſe, quod Græci φύσκην vocant. At cum Græci ita appellent veſicam aut inteſtinum, aliud hoc loco ſonat. Phæmon Cynoſophii c. 7. ait, φοῦσκαν eſſe ὄξος καὶ ὕδωρ θερμόν. Unde conficitur φοῦσκαν appellaſſe recentiores, quod Latini *Poſcam*, & *Puſcam*, id eſt, ὀξύκρατον. Quod firmat Paulus Diac. lib. 21. Miſcellæ pag. 652. qui habet hoc loco: *Capita eorum Puſca condita.* Vide *Poſca.*

¶ FUSCANETUM. Bullarium Fontanell. MS. *Ad Fuſcanetum emendum* v. *ſolid.* Legendum videtur *Fuſtanetum*, eadem notione, qua *Fuſtanum* infra.

FUSCANUS, Fuſcus colore, vel ſubfuſcus. Vett. Schedæ Thuanæ: *Hoc eſt caſula Fuſcana renelana* 1. *ſagia Fuſca* 1. *caligas albas* 4. *&c.*

¶ FUSCEDO, Fuſcus color generatim; ſpecialius Cruſta panis ſemiuſtulata, apud Guidonem Diſcipl. Farfenſis cap. 19.

FUSCELLUM. Hariulfus lib. 3. c. 3. *Candelabra auro argentoque parata* 6. *ventaculum deauratum* 1. *Fuſcellum deauratum* 1. *ſcyphus de argento* 1. *&c.* [Idem videtur quod *Fuſcina*, quæ inter miniſteria ſacra interdum recenſetur.]

FUSCI, Mauri, Mauritaniæ incolæ, noſtris *les Noirs*, vel *Negres.* Chronicon Novalicenſe lib. 6. p. 639. *Eodem tempore, quo Fuſci morabantur in caſtro Fraſcenedello, &c.*

FUSCINA, Papias: *Fuſcina, unde piſces perforantur, tridens, creacra.* [Jo. de Janua: *Fuſcina, Inſtrumentum ferreum & tridens, quo utuntur gladiatores ad ſe capiendum, piſcatores ad piſces capiendos, coqui, &c.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fuſcina, Havet, crochet.*] Habetur inter miniſteria ſacra in Hiſtor. Epiſcop. Autiſiod. c. 20. p. 423.

FUSELLUS, *Parvus fuſus*, Joan. de Janua: *Fuſeau.* [Legitur in Proceſſu de Vita S. Yvonis inter Acta SS. Maii to. 4. p. 575.]

¶ FUSILE, Os brachii à carpo ad cubitum, Gallice *Focile.* Acta B. Tomaſſi, tom. 3. Martii pag. 604. *Duo oſſa quæ dicuntur Fuſilia brachiorum.*

FUSIO, Inlatio publica, tributi penſitatio. Gloſſ. Lat. Gr. *Fuſio*, ὑλισμὸς, εἰσφορὰ, δημόσιον. Sic lego, pro δημοσίων, eſt enim δημόσιον, tributum. Rurſum: *Fuſiones*, εἰσφοραὶ, σωτέλειαι. Vox Juriſconſult.

¶ FUSITERA, *Animal in India, quod fluctus hauſtos fiſtulis eructuat, ita ut naves mergat.* Papias. Idem eſt quod Plinio *Phyſeter.* Gr. φυσητὴρ; noſtris *Phyſetere* vel *Souffleur.* De quodam Phyſetere monſtroſo hæc habet *Rabelais* in Pantagrueli lib. 4. c. 33. *Pantagruel de loin apperçut un grand & monſtrueux Phyſetere, venant droit vers nous, bruyant, ronflant, enflé, élevé plus haut que les hunes des naufs, & jettant eaux de la gueule devant ſoy comme ſi ce fut une groſſe riviere, &c.*

FUSOLUS Molendini, apud Petrum de Creſcentiis lib. 5. extremo, ex Italico *Fuſolo*, Gallice *Arbre de moulin.*

¶ FUSOR, Qui fundit metalla, Gall. *Fondeur*, apud Palladium 1. 17. Guillelmum Monachum in Vita Sugerii, &c.

FUSORIUM, Ugutioni, *in quo quid infunditur.* Gloſſ. Gr. Lat. Προχυτήριον, *Fuſorium.* Εκχύτης, ἐκχυτήριον, *effuſorium*, *Fuſorium.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Fuſorium*, *Vaiſſel à mettre liqueur.*]

¶ FUSSICULA, Præſtationis ſpecies. Charta Guillelmi Abb. Floriac. an. 1296. *Burgenſes de Caſtellione remanebunt & erunt quitti & immunes... de agrentio, de Fuſſiculis ſive troſſis poccorum* (porcorum) *de cornuagio, charruagio, &c.* Vide *Troſſa* 2.

¶ FUSSORIUS, ut ſupra *Foſſorium*, Ligo. Statuta Corbeienſia apud Acherium to. 4. Spicil. p. 11. *Et unuſquiſque habeat ad hortum excolendum ſive ad alias neceſſitates explendas Fuſſorios* VI. *beſſos* II. *ſecures* II. *&c.*

FUSTA, Lignum, materia lignea, *materiamen*, Gall. *Fuſt*, *Merrien*, ex Lat. *Fuſtis.* Charta Raimundi Comitis Toloſæ ann. 1181. apud Catellum in Comitib. Toloſan. pag. 215. *Nullus homo vel femina emat Fuſtam in illo die, in quo fuerit delata, vel revendat: in qua Fuſta intelligimus arcas, vel vaſa ſive vinaria, vel alia, & circulos & latas, & ſcamna & lectos, & omnem aliam Fuſtam, quæ neceſſaria fuerit ad ædificia & baſtimenta, quæ deferuntur cum manibus, &c.* Teſtamentum Guill. D. Montiſpeſſullani an. 1211. *Item Domina mater mea, vel ille, qui meos uſus & aiſiamenta accipiet, emendet illam Fuſtam, quam habui de Eccleſia de Pruneto, &c.* Adde fundationem Monaſterii B. Mariæ de Silva regali an. 1194. to. 3. Spicilegii Acheriani p. 169. Vide *Exarcia.* *Fuſtage*, in Conſuetud. Solenſi tit. 13. art. 1. *Caſcun pot joyr deu Fuſtage deuſdeits heremps per baſtir & per lo cauſage.* A fuſte ſeu ligno dicta navis ſpecies, quam vulgo *Fuſte* dicimus, φοῦστιν Malaxus in Hiſt. Patr. CP. & Chronicon Veneto-Byzantinum pag. 205. nam & naves nude *Ligna* vocantur.

FUSTA, Provincialibus *Fuſto*, Trabs, Gall. *Poutre.* Charta ann. 1233. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues: Ut quoties Fuſta neceſſaria fuerit... ad ædificandum vel reficiendum domos ſuas, vel portalia, vel clauſuras, vel pontes, &c.* Alia ann. 1272. inter Conſuetud. Privileg. Toloſ. è Bibl. D. Abbat. *de Crozat: Faciatis fieri per magiſtros & carpentarios veſtros & fuſterios vobis ſubditos Fuſtas bonas & pulcras & de legitimis peciellis* (paiellis.) Ibidem: *Nullus fuſteriorum Tholoſæ ſit auſus emere aliquas fuſtas ſeu trabes, ... donec ipſa Fuſta fuerit à paiellatoribus per nos conſtitutis fideliter paiellata.* Computus an. 1321. tom. 2. Hiſt. Dalph. p. 159. *Ut Fuſtam apud Seyſſellum emerent, & ipſam charreari facerent uſque apud Lugdunum.*

FUSTAILLIA, De vaſis cujuſlibet materiæ dictum videtur, à Gall. *Futaille*, quod tamen nonniſi de doliis ſolet uſurpari. Inſtrum. ann. 1309. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 86. *De quolibet vendente eodem modo paganum panem, pelleteriam, merceriam, ferrum, acerrum ſeu calibem, picoleriam, caſeos, coria, fabricaturam auri, cyphos & aliam Fuſtailliam & conſimilia... capitur unus denarius.*

¶ FUSTAINUS, ut *Fuſtanum* infra. Vide locum in *Celendra.*

FUSTAIRIA, Locus Biterris ubi habitabant vel operabantur fabri lignarii. Teſtam. Rogerii Vicecom. Biter. ann. 1193. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 501. *Et dono eis licentiam faciendi furnum in caſali quod habent in Fuſtairia Biterris abſque omni exactione mei & meorum.* Ubi Stephanotius in Fragm. Hiſt. MSS. to. 10. p. 170. legit, *Fuſtaria.*

¶ FUSTANA, ut mox *Fuſtanum.* Inventar. Eccl. Noviom. an. 1419. *Coopertura boucaſſini operata ad modum Fuſtanæ.*

¶ FUSTANIUM, Eadem notione. Laudes Papiæ apud Murator. to. 11. col. 22. *Super fluvio Vernabulæ habent fullones habitacula plura, quæ dicuntur candida, in quibus... panni de bombice, qui fiunt ibi, & dicuntur Fuſtania, candidantur.* Occurrit rurſus ibidem col. 43.

¶ FUSTANIUM, FUSTANNITUM, Veſtis ex *Fuſtanio* confecta. Statuta Maſſil. lib. 2. c. 39. *Item, de Fuſtanio dominæ* XII. *den.... Item, de Fuſtanio ſimplici* VIII. *den.* Statuta Arelat. MSS. art. 53. *Et pro Fuſtannitis hominum* VIII. *den.*

FUSTANUM, Panni ex goſſipio confecti ſpecies: Xylinum: *Fuſtani*, Occitanis, noſtris *Fuſtaine.* Occurrit apud Andr. Monach. lib. 1. Vitæ S. Ottonis Epiſc. Bamberg. cap. 45.

FUSTIA, FUSTIAN, FUSTIANUM. Viſitatio Theſauriæ S. Pauli Londinenſis an. 1295. *Caſula de Fuſtia cujus totus apparatus de Fuſtian.... Item unum veſtimentum cum apparatu de pal ſufficienti, & caſula de Fuſtian. Fuſtianum*, ibidem, & in Fleta lib. 2. c. 12. §. 8.

FUSTINUS. Concilium Arelatenſe an. 1260. cap. II. *Cum ſella alba vel Fuſtina ſine phaleris equitent.*

FUSTANEUM. Ordericus Vital. lib. 5. p. 591. *Et Odelinæ conjugi ejus unum Fuſtaneum.* Relatio de Ordine Ciſtercienſi tom. 1. Monaſt. Anglic. p. 700. *Neque caſulas niſi de Fuſtaneo, vel lino, ſine pallio aureo, vel argenteo.* Vide Orig. Gallic. & Ital. Menagii, & Poſſinum to. 1. Hiſt. Pachymer. p. 414. ubi de vocis origine.

¶ FUSTANEA TELA, in MS. Nobiliacenſi apud Stephanot. to. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 653.

¶ FUSTANEUS PANNUS, in Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 497.

¶ FUSTANETUM, in Chartular. S. Vandreg. to. 2. pag. 2077.

¶ FUSTANIA, in Annal. Benedict. to. 5. p. 677.

¶ FUSTANICUS. Charta Landrici de Praiaco ann. 1118. *Inde habuit Landricus equam cum pullo ſuo & ... filius ejus equum unum & alii duos Fuſtanicos.*

¶ FUSTEIN, in Actis SS. Maii tom. 1. p. 774. *Item unam caſulam de Fuſtein.*

¶ FUSTONYUM. Computus ann. 1336. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 326. *Jam prædictam informationem dicti bayllivi habetur, quod dictus D. Raymundus fecit munitionem in dicto caſtro de armis & rebus infraſcriptis, quæ exiſtimatæ ſunt valere pretium infraſcriptum, videlicet* XI. *paria de platis coopertis de Fuſtonyo, valentes in ſumma...* XX. *ſ.* VII. *den.*

FUSTARE. Vide *Fuſtis.*

¶ FUSTARIA ARS, Lignaria, Gallice *Menuiſerie.* Charta ann. 1490. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues: Exercere artem Fuſtariæ.*

¶ FUSTEJARE, Lignum, materiam ligneam ad ædificandum cædere. Charta ann. 1497. *Sunt in poſſeſſione antiquiſſima... de eodem territorio diſponere & ordinare, tam in dando quibuſcumque exteris quibus voluerint terram gaſtam pro eyſſartejando, Fuſtejando, ruſquejando, &c.* Ibidem: *In antiquiſſima & vera poſſeſſione paſtorgandi, eyſſartandi, leignerandi, Fuſtejandi, &c.*

¶ FUSTERARE, Eadem notione. Charta an. 1289. *Videlicet jus... laborandi, & Fuſterandi, & lenhairrandi, paſcendi, &c.*

¶ FUSTERIUS, Faber lignarius, Provincialibus *Fuſtié*, Beneharn. *Fuſté.* Occurrit in Charta ann. 1272. in Concilio Biterr. ann. 1310. cap. 16. in

veteri Catalogo MS. B. M. Deauratæ. Vide in *Fuſta*.

¶ FUSTEUS, Ligneus. Acta SS. to. 5. Junii p. 343. ubi de S. Irenæo: *Quod caput infra quamdam capſam Fuſteam argento tectam poſuimus*. Inſtr. an. 1347. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 568. *Quæ omnia & ſingula, res ſeu jocalia prædicta pro pignore data, dictus dom. Dalphinus poſuit & conſignavit in quadam parva capſa Fuſtea*. Charta Geraldi Abb. S. Johannis Angeriac. an. 1385. *Sedente eodem dom. Abbate ſuper quemdam bancum Fuſteum*.

FUSTIA, FUSTIANUM. Vide *Fuſtanum*.

FUSTIBALUS, Machinæ bellicæ ſpecies. Fulco lib. 2. Viæ Hieroſol. pag. 893.

Aggeribus, plateis, onagris, Fuſtibaliſque
Aſſultus ineunt, cunctis utenſilibuſque.

Ubi forte legendum *Fundibaliſque*. Vide in hac voce.

☞ Nihil hic immutandum ſuadet Vegetius qui lib. 3. de Re milit. cap. 14. ſic *Fuſtibalum* deſcribit: *Fuſtibalus, fuſtis eſt longus pedibus quatuor, cui per medium ligatur funda de corio: & utraque manu impulſus prope ad inſtar onagri dirigit ſaxa*. Hinc

¶ FUSTIBALATOR, in MSS. ejuſdem Vegetii, ut obſervat Stewechius, pro eo qui *fuſtibalo* utitur. Editus habet *Fundibulator*. Vide in *Fundibalum*.

¶ FUSTINUS. Vide in *Fuſtanum*.

FUSTIS, ῥάβδος, ἐν ᾗ τύπτομεν, in Gloſſ. Gr. Lat. Iſidorus lib. 5. c. 27. & lib. 20. c. 13. & ex eo Papias: *Fuſtes ſunt, quibus juvenes pro criminibus feriuntur, dicti, quod præfixi in foſſis ſtent, quos Palos ruſtici vocant*. *Fuſtibus verberari, cædi, coërceri*, in l. 1. D. de Off. Præf. Præt. l. 3. & ult. de Off. Præf. Vigil. l. 5. Cod. Theod. de Epiſc. l. 21. 54. 57. de Hæret. l. 15. de Accuſat. l. 80. 85. de Decur. Concil. Matiſcon. II. c. 1. *Si ruſticus aut ſervus, gravioribus Fuſtium ictibus verberabitur*. Edictum Piſtenſe Caroli Calvi c. 15. *Ut ſervi pro hoc convicti, non cum groſſa Fuſte, ſed nudi cum virgis vapulent*. Infra: *Et diſciplinam ſuſtinentes in corpore ſuo debiliores non fiant*. Speculum Saxonicum lib. 3. art. 16. *Quando judici præco pro eo, quod ipſum in ſuo jure neglexit, mulctam præſtat, menſuram Regis dat pro mulcta, quæ in triginta duobus virgæ quercinæ cubitum bipartitum continentis verberibus noſcitur comprehenſa*. Adde Legem Burgund. tit. 4. Andreas Suenonis lib. 5. Legum Scanicarum c. 24. *Fuſtis autem appellatio virgam & baculum, haſtam, ſecurim, malleum, clavam, & vaginatum gladium comprehendit*.

FUSTARE, Fuſtibus cædere, *Fruſtare* Danti & Bocacio. Gloſſ. Gr. Lat. Ξυλοκοπῶ, ὅ ἐστι τύπτω ξύλῳ, *Deſuſto, Fuſtuo*. Ita in MS. pro *Fuſtigo*, uti præfert Editio H. Stephani. *Fuſtare* porro occurrit in Lege Alemannor. cap. 12. 13. 14. & in Lege Longob. lib. 1. tit. 17. §. 5. ubi *Fuſtigare* habet Lex Burgund. tit. 4. & aliis locis, Ῥοπαλίζειν, apud Harmenopul. lib. 1. tit. 7. §. 20. Vide *Fruſtare*.

FUSTUARIA POENA, in Edicto Theoderici c. 4. *Fuſtuarium ſupplicium*, in Lege Burgund. tit. 70. in l. un. Cod. Th. de Ædific. publ.

FUSTUARIUS, Ξυλοκόπος, ὁ τύπτων ξύλῳ, in Gloſſ. Græco-Lat.

In pœnis publicis moderatam ξυλοκοπίαν, ſeu fuſtigationem, leviorem fuiſſe flagellatione quidam colligunt ex l. 7. 10. 28. & ſeqq. D. de Pœnis. Contra Cujacius in Paratit. ad tit. Cod. de Emendat. ſervor. Vide Guillelmum Vorſtium ad Rabbi Maimonidem de fundamentis Legis pag. 76. 77. Petrum Pithœum ad Collat. Legis Moſaicæ tit. 11. & ſupra in *Baculare*.

FUSTIS, Arbor juſtæ magnitudinis. Lex Salica tit. 27. §. 28. Edit. Heroldi: *Si quis arborem poſt annum quam fuerit ſignata, priſerit, &c.* Ubi ad marginem ex MS. alio: *Si quis in ſilva Fuſtem ſignaverit, & non capulaverit, &c.* Monachus Centulenſis lib. 1. Miraculor. S. Richarii num. 2. *Quadam autem die dum rura illius circuiret, ſuper jam dictam fagum venit: quam dum enormem eſſe intuitus eſſet, juſſit incidi, & quia apta eſſet ad miniſterium foci indicavit. Cui ſui ſervi profeſſi ſunt id minime hoc audere perpeti, eo quod paterna traditione didiciſſent illum eſſe ſacratum Fuſtem, &c.* [Computus gabellæ S. Simphoriani pro D. Comite Sabaudiæ an. 1321. to. 2 Hiſt. Dalphin. pag. 160. *Cum viginti tribus hominibus qui aſſidue ſecum fuerunt per triginta dies per diverſa loca ad guerendum, emendum & charreiandum uſque Rhodanum & inrazellandum dictam Fuſtem ſuper aquam*. Miracula S. Angilberti ſæc. 4. Bened part. 1. pag. 133. *Conſcendens cujuſdam magnæ arboris Fuſtem, &c.* Occurrit non ſemel in Chart Toloſ. an. 1272. ſuperius laudata; & in alia an 1423. apud Stephanotium in Antiquit. Occitan part. 1. pag. 389.] Manet etiamnum vocis veſti gium: ſilvas enim, in quibus ſunt proceræ arbo res, *Bois de haute fuſtaie* dicimus.

¶ FUSTIS LECTORUM, Sponda, Gall. *Bois de li* Lecti compages lignea. Guidonis Diſcipl. Farfen cap. 47. *Hos verſus conſcriptos habeat camerarius i Fuſte Lectorum, ſive in plumatis ipſorum in dormitori Fratrum*:

Lectulus en Fratrum venientium cernitur iſthic:
Sternia Lectorum cernuntur florida Fratrum.

PER FUSTEM inveſtire. Vide *Inveſtitura*.

¶ PER FUSTEM ET WANTONEM, Formula i bannis & confiſcationibus adhibita; unde lique non in inveſtituris & traditionibus tantum uſu patam fuiſſe. Vetus Formula inter Leges Ludo vici Imper. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 13 col. 1. *Domne Comes, ſic dico: per iſtum Fuſtem iſtum Wantonem mitto omnes res de Martino in ban num*. Ibid. col. 2. *Per iſtum Fuſtem & iſtum wan tum tollo omnes res ejus de banno*.

¶ FUSTE AD FUSTEM, Formula qua in charti utebantur ut menſuram cumulatam & radio pr ciſam ſignificarent. Charta an. 1222. ex Tabu Corbeienſi: *Conceſſerunt quatuor modios frumenti territorio de Tanes in grangia ſua ... ad menſura ejuſdem villæ Fuſte ad Fuſtem menſuratos*. Alia an 1224. ex eodem Tabul. *Noverint .... quod e Hugo de Foilliaco miles homo legius Eccleſiæ Corbeien ſis tenerem de eadem Eccleſia cum alio feodo meo ſepte modios & ſeptem ſextarios frumenti Fuſte ad Fuſtem menſuram Corbeienſem*.

CUM SCUTO ET FUSTE SE DEFENDERE, i Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 76. lib. 2. tit. 5 §. 29. Vide *Campio, Duellum*.

FUSTES AD SEPULCRA PONERE, Superſtitio nis paganicæ ſpecies, apud Conradum Uſpe genſem an. 1124.

FUSTES ALNINOS *ſuper caput frangere*, in Leg Salica tit. 36. [quo ſigno quis parentibus nun tium remittebat.]

FUSTES, Naves ita appellatæ. Bernardus *de Bre denbach* in Itin. T. S. *Vidimus Fuſtes & grippas cu navibus armatis applicare in portum*.

¶ FUSTONYUM. Vide *Fuſtanum*.

¶ FUSTUARIUS. Vide *Fuſtis*.

¶ FUSTUM, Vox generica quæ lignum, vel tra bem ſignificat, Gall. *Piece de bois*. Charta an 1209. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. co

1091. *Tunc nos faciemus deſtruere ipſum baſtimentum quod ſuper Eccleſia de Ariſtot noviter eſt ædificatum, de Fuſto videlicet & petra, & ut magis ſit firmum, &c.* Inſtrum. an. 1309. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 98. *Item quodlibet Fuſtum quod vocatur Timons, vel antenna debet 5. ſol. Item Fuſtum quod vocatur Panna debet* XII. *den.... Item unum Fuſtum quod vocatur Rondellum.* Charta an. 1329. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Quatuor cruces de cupro & aliam de Fuſto.*

¶ FUSUM LAPIDEUM, f. Cruſta gypſea. Acta SS. Junii tom. 1. pag. 105. ubi de S. Symeone recluſo: *Dehinc Fuſum quid Lapideum coloris jecorii ſuperficiem tumuli tegens, amoto illo, rurſum, ut moris eſt ſepulcrorum, conſpicitur coopertorium.*

FUSUS, Mulier, vel muliebris ſexus, cui *Fuſus*, ut viro *gladius* & *arma*, competit. In Lege Angliorum & Werinor. *Hæreditas ad Fuſum à lancea tranſire* dicitur, quæ ad filias tranſit; *Tomber en quenouille*, noſtris. Speculum Saxonicum lib. 3. art. 15. §. 3. *Qui expeditorias res, hoc eſt, arma bellica, poſtulet, agnatus ex parte gladii eſſe debet: ad utenſilia vero, ſeu geradam, cognatus, id eſt, ex parte Fuſi, ſeu mulieris, duntaxat admittitur. Hoir de quenouille*, in Conſuetud. *de la Ruë d'Indre*, in Bleſenſi pago art. 7. filia patris hæres. Viget Proverbium apud Italos: *Far d'una lancia un Fuſo*, quod eſt *redurre una coſa grande à tant eſtremità che non ſervi à niente*, apud Academicos Cruſcanos. Vide Achmetem Onirocrit. cap. 249. extr. & infra in *Gladius*.

FUSUS ARGENTEUS mulierum ſepulcris appenſus. Ditmarus lib. 2. pag. 25. de filia Ottonis Magni Imp. Conradi Franconiæ Ducis uxore: *In Eccleſia Chriſti Martyris Albani in Moguntia flebiliter eſt ſepulta, cujus Fuſum argenteum in ejus memoria ibidem eſt ſuſpenſum.* Ita olim Tanaquillæ, Tarquinii priſci uxori, ſtatuam poſuere Romani, lanam, fuſum & colum tenentem, in probitatis ac virtutis muliebris argumentum, uti teſtantur Feſtus, Plinius lib. 8. cap. 48. & Plutarchus Probl. 30. Quippe, ut ait Fulgentius lib. 2. Mythol. *Laborem manuum & operationem libidinoſa mulier non diligit.* Sane cum *fuſus*, feminarum *gladius*, vel certe *ſcutum* dicatur, quo ſcilicet contra deſidiam ſeſe tuentur, admodum vero ſimile eſt, inde profluxiſſe, ut earum inſignia in *fuſis* deſcribantur, vulgo *lozengiis* dictis; quod, ut cenſet Scaliger ad Varronem, lauri foliorum ſpeciem referant, quaſi *laurengiis*; quorum figura eadem eſt, quæ fuſorum. Sed & feminarum ſigilla cerea, Diplomatibus appenſa, fere ſemper ea forma ac figura conſpiciuntur, in quibus effinguntur dextra aviculam, vel lilium, aut quid ſimile, tenentes, depictis ad lævam armorum inſignibus.

FUSUS. Reg. lib. 2. cap. 3. *Et leproſus, & tenens Fuſum, &c.* Ubi auctor Mamotrecti: *Fuſus eſt inſtrumentum filandi. Fuſum quidam dicunt in loco iſto breve ventilabrum de foliis palmarum, quod volvitur inter digitos inſtar Fuſi: vel inſtrumentum ligneum cum duabus vel tribus tabellis, quas concutit leproſus quærendo panem.* Græca editio, κρατῶν σκυτάλην, id eſt baculum, quo greſſus ſuos dirigat: Nam Aquila hoc loco τυφλὸς habet. [Mamotrecto conſentit Jo. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Fuſus, Fuſel à filer.*]

FUTHWITA. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. ult. *Si autem retineatur, vel divadietur, vel implegietur ibi, blodwitta & Futhwita poterit aggregari.* Sed legendum *Fythwita*, quæ vox *foriſfactura pugnæ* exponitur in veteri Gloſſ. Saxon. Vide *Fyhtwita.*

¶ FUTIS, *Vas in templo ubi reponebatur quod de ſacramento reſtabat.* Jo. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Futis, Une maniere de vaiſſel de temple, large deſſus & eſtroit par deſſous. Futum*, apud Varronem.

¶ FUTRUM. Vide *Feltrum.*

¶ FUTT. Vide *Fod.*

¶ FUTUARE, *Verbum ſatis commune per quod jactura humani generis reſtauratur; ſcilicet, Coïre.* Johan. de Janua.

FUTURARE, Differre. Architrenius lib. 1. c. 2.

.... Hodiernos craſtinat actus,
Et quod præteritum nunquam facit uſque Futurat.

¶ FUX, pro *Faux*, Oſtium fluminis, Gall. *Embouchure*, in Annal. Genuenſ. an. 1204. 1214. 1242.

FUXOLANA, Vitis ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. cap. 4.

¶ FUXOLIUM, Gabellæ chartula, interprete Macro in Hierolex. vel ipſum ſigillum quod Chartis appenditur. Bulla Eugenii IV. PP. an. 1436. to. 2. Bullar. Caſin. pag. 321. *Aliis quibuſcumque redditibus, ſeu bonis, ac menſurationum, gabellationum, bullarum & Fuxolii... eximimus.* Vide *Bolleta.*

FYHTWITA, Amerciamentum pro conflictu: *Melleta*, Ranulfo Ciceſtrenſi lib. 1. Hiſt. c. 50. Brompton. *Fyhtwite, emenda, proveniens ex contentione.* [*Fyzwyte, Amerciamentum pro pugna*, in Gloſſariolo ad calcem Codicis MS. de quo Wanleius pag. 284. Regeſt. Priorat. Cokesford. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Fithwite, i. ſi pugnaverint & percuſſerint ſe, quamvis ſanguinem non extraxerint, Prior habebit inde amerciamenta.* Ibid. *Flitwite, i. Quod Prior teneat placita in curia ſua de contentionibus & conviciis hominum ſuorum & habeat inde amerciamenta.*] Aliis, mulcta ob commiſſam pugnam in perturbationem Pacis, quæ in exercitu Regis 10. ſolidorum erat. MS. Codex: *Fightwitha, id eſt, Foriſfactura pugnæ.* Vox Saxonica, conflata ex fẏht, pugna, & ƿite, mulcta. Leges Edmundi cap. 3. *Et nolo, ut aliqua Fihtewita vel mambota condonetur.* Leges Canuti c. 32. apud Bromptonum: *In Denelaga habet Rex Fyhtwitam, i. foriſfactum pugnæ, & Fyrthwite, i. foriſfactum expeditionis.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 80. *Si homicida divadietur ibi, vel cravetur, Fithwytam recipiat.* Alii Codd. habent *Fitwwtam*, & *Fihtwitam.* [*Fietwita*, in Charta Henrici II. Regis Angl. ex Archivo Beccenſi.] Vide *Fictwita* & *Fletwite.*

¶ FYLACTERIUM, Theca, in qua reconduntur Sanctorum Reliquiæ. Hiſt. Beccenſis MS. pag. 56. num. 12. ex Archivo ejuſdem Monaſterii: *S. Præſul Maurilius .... dedit venerabili Herluino Abbati duos capillos B. Virginis Dei genitricis Mariæ, qui anno* 1134. *cum aliis reliquiis inventi ſunt in Fylacterio gemmis ornato.* Vide *Phylacterium.*

¶ FYLARGIRIA, Græc. φιλαργυρία, Amor pecuniæ. Litaniæ SS. in MS. S. Martialis Lemov. circa ſæculum x. exaratæ: *A ſpiritu Fylargiriæ, libera nos Domine.*

FYRDERINGA, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 10. inter crimina, quorum cognitio ad ſolum Regem ſpectat, recenſetur: ubi Spelmannus legit *Fynderinga*, aitque, forte *theſaurum inventum* ſignificare. Sed potius videtur eſſe hoc loco *Fyrderinga*, expeditio, ſeu expeditionis ad ſummonitionem non initæ delictum, ex Saxon. fẏrderunᵹ, i. expeditionis apparatus, eſt enim fẏrd, & fẏrde, exercitus.

¶ FYREBOTE. Vide *Firebote.*

¶ FYRTHUNGA. Vide *Firthunga.*

¶ FYRTHWITE, FYZWYTE. Vide *Fyhtwita.*

G

G LITTERA numeralis, quæ 400. denotat : unde verſus :

G. Quadringentos demonſtrativa tenebit.

ſeu ut habet Ugutio :

Ergo quater centum, G. nunc caudata .....

Eidem literæ ſi linea rectâ ſuperaddatur, quadringinta millia ſignificat.

G. ſeu g. in Codd. MSS. mediæ ætatis uſurpatur prò Senario. Vide libros Sacrament. Eccleſ. Rom. pag. 201. 205. 207. 260.

G. *In ſuperſcriptione cantilenæ, ut in gutture gradatim garruletur, gemine gratulatur.* Ita Notkerus Balbulus Opuſc. *Quid ſingulæ litteræ ſignificent in ſuperſcript. cantilenæ.* Vide *A.*

¶ G. nonnunquam mutatur in B. ſicque à *Figendo*, *Fibula* dicta eſt. Pluries pro C. ſcribitur, ut mox videre eſt in *Gaba*, *Gabata*, *Gabia*, &c. Apud Gallos in D. ſæpius : à *Plangere*, Gallice *Plaindre*, à *Pingere*, *Peindre*, &c. derivantur. Apud Hiſpanos frequentius in H. ut *Hermano* pro *Germanus*. At nulla familiarior hujus litteræ mutatio quam in V. ac præſertim in W. & viciſſim. *Willelmus* & *Guillelmus* perinde ſcribuntur, & alia bene multa vocabula, quæ paſſim occurrunt.

¶ GAAGNAGIUM. Vide *Gagnagium.*

GABA, Via, quaſi *Cava*; quomodo *rugam* hodie dicimus, quod *rugæ* frontis formam effingat. Charta an. 1216. apud Ughellum to. 2. Ital. ſacr. pag. 770. *Et limites tales eſſe cenſentur, videlicet à pede via, venit ſurſum à maſſaria de Petralonga, & reſpicit ad filum cum Gaba, ſeu via, quæ vadit, &c.* Charta Ital. an. 1345. *Si aliquis ſoliaverit aliquas cavas, vel ſcalnaverit, ſeu ſpoliaverit, caligerit ſalices, ulmos, vel alias arbores, & ſuper alienas Gabas, ſolvat pro pœna ſol. 1. & totidem pro emenda.*

GABIA, Idem quod *Gaba*, Via, platea. Charta Philippi Epiſc. Amalphitani an. 1281. apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacr pag. 301. *Et quia providimus, ſatis eſſe decens & conveniens, ut in vigilia tranſlationis ipſius, novem Eccleſiæ noſtræ civitatis inferius ſubſcriptæ deferrent arbores cum floribus, & magnis columbris roſarum, induximus Rectores prædictarum Eccleſiarum, ut in vigilia ipſius tranſlationis quælibet ipſarum Eccleſiarum deferret & offerret nobis in Gabia Eccleſiæ, quam propter hoc fieri fecimus, arborem ſuam & columbrum roſarum, &c.*

¶ GABALUM. Vide *Gablum.*

¶ GABALUS, GABALA, *Crux, patibulum.* Laurentius in Amalthea. Vide *Gabulum* 1.

GABAR. Gl. MS. Regium : *Calonis, Gabar militum.*

¶ GABARA, GABARES, GABARUS. Vide *Gabbara.*

GABATA, GAVATA. Iſidorus lib. 20. c. 4. *Lancis, Gavata, quaſi cavata, g. pro c. litera poſita.* Perperam *Gravata* editum. Papias : *Gabata, Patena, vas, quaſi cavata.* Ugutio : *Simpuvium, genus poculi, quod & Gabata, vel Grabata dicitur.* Joan. de Janua : *Gavata, vas eſcarium, quaſi cavata; & differt à concha, quia hæc eſt cavata, illa concava.* [Quibuſdam tamen idem ac concha fuit, ut videre eſt tom. 4. SS. Junii pag. 756. *Oblata Gabata ſeu concha ex auro puriſſimo, penſante libras* XXX. *pretioſiſque veſtibus.*] Gloſſ. Lat. Gall. *Gavata, Vaiſſeau à garder viande* : [in Sangerman. MS. *Vaſſiau ou vaziau à mettre ou porter viande.*] Gloſſæ Baſil. Καύκος, γάβαθα. Theophanis verba, εἰς τὸν καῦκον ἔπιες, vertit Miſcella, *In Gabata bibiſti.* Eſt igitur *Gabata*, ſeu *Gavata*, lancis genus. *Gabatam* dixit Martialis lib. 7. Epigr. 48. *Gavatam* recentiores aliqui. Fortunatus lib. 11. Poëm. 9.

Carnea dona tumens argentea Gavata perfert.

Exſtat Epigramma Ennodii, quod eſt 9. cum hoc lemmate : *De compoſtile habente ſeptem Gavatas*, hoc eſt, lances, vel diſcos. Gloſſæ Pithœanæ, ex quibus emendandæ Iſidorianæ : *Paropſis, Gavata, catinus.*

GABATÆ non ſemel inter miniſteria ſacra reponuntur à Scriptoribus : *Gabatæ medianæ anacteæ, Gabatæ liliatæ, Gabatæ colinellatæ*, vel potius *columellatæ* occurrunt etiam crebrius in Hiſt. Epiſcopor. Autiſiodor. cap. 20. *Gabatæ electrinæ*, apud Anaſtaſium in Vitis PP. pag. 34. *Gabatæ aureæ Saxiſcæ*, pag. 72. 165. *Gabatæ interraſiles*, pag. 121. *Gabatæ aureæ fundatæ*, pag. 122. *Gabatæ aureæ puriſſimæ interraſiles, filopares*, pag. 165. 174. Sunt autem hoc loco *Gabatæ*, lances ſeu diſci in Eccleſiis, à laquearibus pendentes, cereis vel lampadibus inſtructi. Idem Anaſtaſius p. 128. *Necnon & Gabatas fecit, ex auro puriſſimo, quæ pendentes in pergula ante altare.* Pag. 131. *Fecit Gabatas ſex cum Cruce ex argento puriſſimo, quæ pendent ante arcum majorem.* Guillelmus Bibliothecarius in Stephano VI. pag. 236. *Gabatas argenteas cum lampadibus obtulit, & continuatim vigiliis ardere præcepit.* Adde eumdem Anaſtaſium p. 118. 165. 174. & Ademarum Cabanenſem in Chron. apud Labbeum pag. 179.

¶ GABATHA, in Actis SS. Maii tom. 3. pag. 393. Junii to. 2. p. 150. & p. 573.

GABATUS, apud Anaſtaſium pagina 46.

GABATOR, *ſive Gabitor, dicitur homo jocoſus*, in Gloſſario Cambronenſi. Etiamnum *ſe Gaber de quelqu'un*, dicimus pro *aliquem irridere.* [Etymon à Britannico *Goap*, vel *Goab*, Irriſio, jocus; *Goapa*, Jocari, irridere; *Goapaer*, Jocoſus, irriſor. Vetus Poëta MS. è Bibl. Coiſlin.

Le tornerent à Gaberie,
N'i a celui qu'il ne s'en rie.]

GABBARA, GABARES. Ita vocabant Ægyptii mortuorum condita cadavera, quæ alii *Mumias.* Papias : *Gabbari, incluſi barbari : unde Gabbares, mortuorum corpora condita.* Gloſſ. Iſid. *Gabarus, inſulſus, barbarus, unde Gabares mortuorum.* [Eædem Gloſſæ : *Galbares, Mortuorum condita corpora.* Scribe *Gabares.*] Ita etiam Ugutio cum unico b. S. Auguſtinus de diverſis Serm. 120. cap. 12. *Ægyptii ſoli credunt reſurrectionem, quia diligenter curant cadavera mortuorum : morem enim habent ſiccare corpora, & quaſi ænea reddere, Gabbaras ea vocant.* Vide Scaligerum Epiſt. 198. & in verbo *Mumia.*

GABBARUS, Squilla, piſcis. Gloſſ. Gr. Lat. Καρὶς, *Scilla, Gabbarus.* Ita in MS. Editum habet, *Galbacus.* Joan. Archithrenius lib. 1.

In his quinque pedes produxit Gabbarus artus.

In Conſuetudine Burdegalenſi art. 116. *Gabarre* eſt navicula amnica, *Gabarrier*, navicularius. Cu-

jus vocis etymon ab Hebræo accerſit Steph. Guichartus. Computum Barth. *du Drach*, Theſaurarii Guerrarum an. 1338. *Miſes & depenſes pour prendre, amener & aſſembler pluſieurs nefs, Gabarres, & autres choſes neceſſaires aus pons & aus paſſages ſur la riviere de Garonne.* [Vide *Gabbara.*]

¶ GABBIA, Carcer. Vide in *Gabia.*

¶ GABEISIO. Vide *Gambeſo.*

GABELLA, pro Præſidio militari, *Garniſon*, non ſemel uſurpatur à Raimundo Montanerio in Hiſt. Catalanica Regum Aragon. cap. 205. 206. 207. 249. [Vide alia notione in *Gablum.*]

¶ GABERINA, *Arca*, in Gloſſ. Iſid. ſcilicet qua mortuorum corpora conduntur. Vide *Gabbara.*

¶ GABERNA, pro *Gaberina* legitur apud Martinium in Lexico.

GABETTUS. Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis ann. 1295. *Item una reliquia criſtallina, cum duobus Gabettis argenti deauratis, quam ſupportant duo Angeli, &c.*

GABIA, Cavea, unde vocis etymon: Italis *Gabia*, & *Gabbia*, noſtris, *Cage*. Gloſſ. Gr. Lat. Γαλεάγρα, *Gabia*. Occitanis *Gabio*: ex quo *gabiones*, urbium & caſtrorum munimenta ex pluribus ſportulis terra oppletis educta & erecta. Petrus de Creſcentiis l. 10. de Agricult. cap. 4. *Accipitres... ponantur menſe Martio vel Aprili in Gabia magna.*

Sumitur etiam pro carcere. Vetera Acta de Jacobo ultimo Rege Majoricarum: *D. Jacobus per annos 3. & ultra in triſtiſſimis & duriſſimis carceribus fuit per Regem Aragonum, & in Gabia ferrea noctibus & diebus, cum dormire volebat, recluſus.* [Chron. Veronenſe ad an. 1230. apud Murator. to. 8. col. 624. *Et poſt paucos dies conducti fuerunt in palatio Communis Veronæ, & in Gabiis carcerati.*] Petrarcha part. 1. Son. 4.

In coſi tenebroſa, è ſtretta Gabbia
Rinchiuſi fummo.

¶ GABBIA, Eadem notione. *Poſuerunt ipſum in quadam Gabbia de ligno, de duabus partibus compeditarum*, in Chronico Aſtenſi apud Murator. to. 11. col. 145.

¶ GABIA, Carcheſium, Gall. *La hune ou la cage qui eſt au haut du mât du navire.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1264. apud Murator. to. 6. col. 532. *Erant autem naves tres, una quarum major erat aliis, & taridæ magnæ cum Gabiis, panzonus unus, galeæ duæ, & ſagittea una.* Aliud eſt in Litteris an. 1212. apud Rymer. to. 1. p. 163. *Cum baliſtariis, & ſervientibus, & duabus Gabiis ſuis.*

GABIOLA, diminutivum à *Gabia*, Carcer, Gall. *Geole*. Gloſſ. Gr. Lat. Ζωγρεῖον, *Caviola*. Charta an. 1222. in Tabulario Campaniæ Thuano: *Erunt liberi à tallia & tolta, & cuſtodia totius villæ, turris, & Gabiolæ, neque ibunt in chevaucheiam, &c.* Occurrit ibi pluries. Habetur alia ejuſdem tenoris an. 1209. apud Pithœum ad Conſuet. Trecenſ. art. 2. Obſervat Salmaſius ad Vopiſcum, ubi apud hunc Scriptorem hæc leguntur in Probo: *Neque enim erat beſtiarum impetus ille, qui eſſe è caveis egredientibus ſolet*; Palatinum Codicem præferre, à *cabeis*: nam ita, inquit, ſcribebant, *cabeam*, vel *cabiam*, unde diminutivum *Cabiola*, & *Gabiola*. Vide *Gaba*.

¶ GABINETUM, *Cimelium*, apud Laurentium in Amalthea, Gall. *Cabinet*.

¶ GABIOLA. Vide *Gabia*.

¶ GABITOR. Vide *Gabator*.

¶ GABLAGIUM. Vide in *Gablum*.

GABLUM, Cenſus, tributum, reditus: ex Saxonico ȝaꝼol, vel ȝaꝼel, eadem notione: illud vero ex Hebræo *Gab*, quod idem ſonat, ſi Guichartum audimus. [Rectius à *Cabal*, recipere, deducitur. Chartularium SS. Trinitatis Cadomenſis fol. 27. verſo: *De hantone receperunt firmari 26. virgas terræ & dimid. decem & ſeptem harum ad opus, 9. & dimidiam ad Gablum.*] Domeſdei: *Wallingford continet 276. hagas, reddentes 9. libras de Gablo.* Alibi: *Oxford. Hæc urbs reddebat pro theolonio & Gablo Regi 20. lib. & ſextarios mellis Comiti Alpharo 10. libr.* Occurrit ibi non ſemel, & in Legib. Inæ Regis cap. 6. 25. & Henrici I. cap. 56. in Charta Guillelmi Nothi Regis Angl. an. 1082. pro fundat. Abbat. S. Trinitatis Cadomenſis apud Acherium in Notis ad Vitam Lanfranci pag. 34. in alia Edw. Confeſſoris apud Seldenum de Titul. honor. 2. part. cap. 5. p. 618. in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 20. 437. 560. 624. to. 2. p. 969. apud Will. Thorn. ann. 1343. apud Somnerum in Tractatu *de Gavelkynd* pag. 177. &c.

GAULUM, pro *Gablum*. Charta Philippi Comitis Flandriæ ann. 1176. apud Buzelinum in Gallo-Flandr. l. 2. cap. 22. *In eodem pago villam Salliacum cum vivario, molendino, furno & Gaulo: villam etiam Gaugiacum... & totum Gaulum ejuſdem villæ. ... In pago Atrebatenſi villam Bariacum, & Gaulum cum omni integritate.*

GABLAGIUM, Idem quod *Gablum*. Tabularium Fiſcanenſe an. 1260. fol. 51. *Et manentes in ea debent ire ad furnum, & molendinum ipſius Abbatis, & debent Gablagium, & alia jura per annum.* Fol. 88. *Et cuſtus meos in die Veneris proxima poſt feſtum ſancti Martini hiemalis, quando Gablagium colligebatur per villam.* Occurrit præterea in Charta Henrici II. Regis Angl. pro Abbatia S. Mariæ de Voto.

¶ GABLAIGIUM. Polyptychum Fiſcanenſe ex Charta an. 1235. *Dominus Radulfus de Argentiis tenet unum maſagium .... unde reddit ſex denarios de Gablaigio & ſex denarios de porpreſtura.*

¶ GABALUM, Eadem ſignificatione. Charta anni 1360. apud Rymer. to. 6. p. 215. *Abſque cuſtuma, ſubſidio, pedagio, Gabalo, aut alia redeventia, ſeu impoſitione qualicumque.*

GABULUM, Eadem pariter notione, apud Will. Thorn. pag. 1788. 2078. 2130. in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 577. 594. &c. Charta MS. M. Abbatis S. Vedaſti Atrebat. ann. 1245. *Cum mota eſſet contentio... ſuper Gabulo Atrebatenſi & receptione ipſius.* Infra: *Inſuper dictus Bajulus ordinavit, quod Gabulum ſupradictum menſurari debet ad talem menſuram, ad quam homines vendunt & emunt in foro Atrebatenſi.* Ibidem: *Si autem homo non manens ſuper terra debente Gabulum, velit terram debentem Gabulum abanare, ipſe poteſt quemlibet mencaldatam terræ abanare pro uno boiſtello avenæ, &c.* Ubi *Gabulum* ſumitur pro præſtatione agraria, & *blado*, quod ex meſſibus domino penditur. [Apud *Madox* Formulare Anglic. pag. 313. *Sciatis quod nos conceſſimus Abbati & Conventui de Brueria allocare & elongare Gabulum boveriæ ſuæ.* Vide *Gavalum.*]

¶ GAVELUM, GAVULUM. Chartularium S. Vedaſti Atrebat. notatum V. pag. 143. *Abbas hujuſmodi conrodia pro Gavuli commutatione redemit.* Ibidem: *De Conſuetudinibus Gavuli. In villis igitur S. Vedaſti quæ Gavelum ſolvunt, debent ſingula curtilia duos mancaldos avenæ, unum denarium ad deductionem, unum panem ad canes & unam gallinam ad aves Comitis; carruca modium avenæ, dimidia carruca dimidium modium, terra ad unum jumentum quatuor mancaldos. Feodi liberi ſunt, terræ dominicatæ S. Vedaſti liberæ ſunt à Gavelo.*

Hagabulum, Idem quod *Gabulum*. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 32. *Habent & dicti Canonici .... 50. acras terræ in libera eleemoſyna, ſalvo Hagabulo Domini Regis, quæ ſolvunt ſingulis annis Ballivis Dom. Regis ... 57. ſol.* Occurrit ibi ſemel ac iterum.

Gabularii, Gabulo, ſeu gablo obnoxii. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 1020. *Et omnia prata ... eiſdem concedo, ſalva communia Gabulariorum meorum de Pulla poſt fenum collectum & abductum.* Vetus Charta Anglo-Gallica apud Spelmannum in *Villanus: Frankes tenants, coterols, ou Gabellators.*

Gabella, Vox ejuſdem originis & notionis ac *Gablum*. Nam qui aliunde etymon arceſſunt, toto cælo aberrant. Varias horum ſententias collegit & expendit eruditus Menagius in Origin. Gallicis & Italicis, quem fugit Saxonicum etymon, cæteris ab eo allatis longe probabilius. Walſinghamus in Ricardo II. p. 243. *Eo quod totiens non tam aporiaſſent, quam deſpoliaſſent patriam diverſis taxis, quas Gabelas appellant. Datiæ vel Gabellæ*, apud Sanutum lib. 3. part. 15. cap. 25. extremo. Leges novæ Reip. Genuenſis an. 1576. cap. 2. *Publica vectigalia, quas Gabellas paſſim nuncupamus.* [Litteræ an. 1289. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 49. *Item nobilis in ſubſidium expenſarum, quas eum propter hæc & ſuam & ſuorum defenſionem facere oportebat, quædam pedagia in terra ſua de novo auctoritate propria impoſuit, & tam pedagia ipſa ſic impoſita, quam quoddam aliud genus pedagii quod Gabella vulgariter appellatur hactenus per prædeceſſores ſuos conſimiliter impoſitum.* Litteræ Humberti Dalphini Vienn. apud Stephanotium Fragm. hiſt. to. 7. *In tota terra noſtra ſint immunes & franchi ab omnium pedagiorum, Gabella & tributorum præſtatione, &c.* Hiſt. liberationis Meſſanæ à Comite Rogerio apud Murator. to. 6. col. 623. *Nullo unquam tempore ... tallia, collecta, angaria, perangaria, echioma, Gabella, mutuum, extorſio jaciatur, imponatur.* Vide *Gabella.*] Ita uſurpatur pro quovis tributo, in Charta Rogerii Regis Siciliæ an. 1129. apud Bonfilium Conſtantium in Hiſt. Sicil. part. 1. lib. 4. ut & apud Scriptores Italicos, Joan. Villaneum lib. 6. cap. 60. lib. 8. cap. 9. lib. 9. cap. 16. l. 10. cap. 19. 196. Matth. Villan. lib. 7. c. 81. &c.

Gabella Vini. Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. cap. 78. *Gabellum in vulgo dicitur certa quota, quæ datur de certis vaſis vel menſuris Vini vendendi, domino terræ vel Communi civitatis.* Occurrit etiam in to. 2. Spicilegii Acheriani pag. 576. [& in Epiſt. Nicolai Papæ V. Carolo VII. Franc. Regi. Statuta Arelat. MSS. art. 171. *De Gabella vini ... Quilibet Arelatenſis ſolvat pro ſingulis modiis vini, quod vendet*, xii. *den.*] *Gabelle de Vins*, in Statutis Ducis Bullionenſis art. 572.

Gabelle des Draps. Rotulus an. 1332. *L'on ſouloit rendre de l'impoſition de la Gabelle des Dras de la Senechauſſée de Carcaſſone* 4500. *liv. T. par an, laquelle fu abatuë l'an* 1333. *parmi France.*

¶ Gabella Piscariæ, f. Lex ſcripta quæ continebat *Gabellas* ab iis qui vendebant piſces, exſolvendas. Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 49. *Item, Statuimus quod aliquis extraneus vel civis non poſſit vendere piſces niſi in piſcaria communis, vel ante bruginos in ſcario navium, ſecundum quod continetur in Gabella Piſcariæ.*

Gabella Salis. Conſuetudines Municipales Aquarum mortuarum oppido conceſſæ à S. Ludovico an. 1246. *Sed neque Gabellæ Salis, ſeu alterius mercimonii poſſint ibi fieri contra homines villæ:* Ex quibus docemur, *Gabellam*, quæ vox hodie ſalis tributo nude adſcribitur, longe ante Ludovicum Magnum, ſeu *Longum*, exſtitiſſe, quem illius auctorem quidam volunt. [Conſule Probationes Hiſt. Monmoren. pag. 58.] Habetur in Regeſto Cameræ Computorum Pariſienſ. ſignato B. incipiente ab anno 1330. & deſinente in an. 1340. f. 156. Statutum Philippi Regis an. 1331. quo, ut hoſtibus ſuis obſiſteret, ad levius ſubditorum gravamen, aliquot ſalinaria horrea intra regni fines inſtituit, quorum procuratores, commiſſarii, ac ſupremi judices (*Souverains Commiſſaires, Conducteurs & Executeurs deſdits Greniers & Gabelles*) delecti fuere Mag. Guillelmus *Pinchon*, Archidiaconus Abrincenſis, Petrus *de Vilain* Archid. Pariſienſis, Mag. Philippus *de Tire*, Theſaurarius Bajocenſis, Magiſter Requeſtar. Hoſpitii, Mag. Rainaldus *Chaviau*, Guido *Chevrieres*, Artus *de Provins*, Milites, & Mag. Jacobus *de Boulon*. Qui quidem procuratores, in alio Statuto 2. Octob. an. 1342. dicuntur *les Deputez ſur le fait du ſel.* Joan. Abbas Laudun. in Speculo Hiſtor. MS. l. 11. cap. 71. *En ce meiſmes an* (1342.) *miſt le Roi une exaction au Sel, laquelle eſt appellée Gabelle, dont le Roi aquiſt l'indignation & malegrace tant des grans comme des petits, & de tout le peuple.*

Poſtmodum vero cum vererentur Franciæ Ordines, ne ejuſmodi ſalarium vectigal, fiſcale perpetuumque fieret, & Principis ærario in poſterum adſcriberetur, pollicitus eſt idem Rex Edicto 15. Febr. an. 1345. ſe, cum primum Regnum ab ingruentium bellorum metu vacaret, illud ſublaturum. Exſtat præterea Statutum aliud Joannis Regis 28. Decemb. an. 1355. in Regeſto Memorialium Cameræ Comput. Pariſ. ſignato C. f. 203. cujus meminit Froiſſartes 1. vol. cap. 155. quo ex univerſorum ordinum conſenſu rurſum in toto regno impoſitum ac exactum eſt ſalarium tributum, pro bellorum impenſis.

Rege poſtmodum in Pictavenſi prælio ab Anglis capto, rurſum, inter cætera tunc temporis ad illius redemptionem impoſita tributa, *Gabella Salis* à Pariſienſibus ad annum permiſſa Carolo Delphino, intra Vicecomitatus Pariſienſis limites, 11. Auguſti an. 1358. moxque totius ſalis, quod Pariſiis tum exſtitit, intra 13. ejuſdem menſis recenſionem, 28. Octobr. ſubſequentis ſalis modio 60. ſcutorum aureorum pretium eſt impoſitum, quorum 26. eſſent mercatoris, 34. Ducis & Ædilium urbis: ac Ducis quidem 26. Ædilium vero 8. Demum 26. Novembris ejuſdem anni ſalis modio centum ſcutorum pretium fuit indictum, quorum 26. eſſent mercatoris, 56. Regis, & 18. urbis: quod auctum poſtmodum fuit 1. Febr. ſubſequentis.

Inito denique ad Brettiniacum cum Anglis fœdere, quo Joannis redemptioni ſatisfieret, ab eodem Rege litteris 5. & 18. Decemb. an. 1360. varia fuere indicta tributa, atque in iis ſalarium vectigal, quod *Aide ſur le ſel*, appellatum fuit, ut & *Gabelle de ſel*, in Chronico Flandriæ cap. 111. extremo. Deſcribuntur eæ in 8. Regeſto Memorialium Cameræ Computor. Pariſ. fol. 12. & 13.

Exinde Gabella, ſeu ſalarium iſtud vectigal, ut cætera pæne tributa, quod in regni neceſſitates ex trium ordinum conſenſu, ſolebat indici, in fiſcalem & perpetuam penſitationem tranſiit, quæ pro arbitrio Principis in immenſum poſtea excrevit. Jo. Forteſcutus de Laudibus Legum Angliæ cap. 35. *Præterea non patitur Rex* (Franciæ)

quemquam regni ſui ſalem edere, quem non emat ab ipſo Rege, pretio ejus ſolum arbitrio aſſeſſo. Et ſi inſalſum pauper quivis mavult edere, quam ſalem exceſſivo pretio comparare, mox compellitur ille tantam de ſale Regis ad ejus pretium emere, quantum congruet tot perſonis, quot ipſe in domo ſua fovet. Tradit Ægidius de Roya an. 1450. Philippum Ducem Burgundiæ & Comitem Flandriæ, *more Regum Franciæ petiiſſe à ſuis de Gandavo, concedi ſibi Gabellam Salis*, quam ab iis denegatam idem ſcribit. Sed & ab Andronico Seniore Imper. CP. exactam refert Pachymeres lib. 10. cap. 9. Vide Conſtit. Siculas lib. 1. tit. 87.

¶ Gabellare, Gabellam exigere. Litteræ Johannis Franc. Regis an. 1363. to. 3. Ordinat. pag. 623. *Quod dictum ſal ſemel duntaxat debeat & poſſit Gabellari & non ultra, imo ex quo fuerit ſemel Gabellatum, emptor ſalis poſſit dictum ſal ubique libere portare & vendere, vel aliter modo quolibet explectare.*

Gabellati Bajuli, in Conſtit. Sicul. lib. 1. tit. 57. *Bajuli, qui in Gabellam vel credentiam Bajulationes ſuas adminiſtrandas ſuſcipiunt*, tit. 59. §. 1. qui præpoſituras ſuas *ad firmam* tenent. Statuta MSS. Caroli I. Regis Sicil. cap. 49. *Tuit li Chamberlanc & li Bailli, puis qu'il auront receu aminiſtrer les Bajulations en Gabelle, que il facent ferment, &c. Gabellato*, Italis eſt, quidquid tributo & præſtationi eſt obnoxium. Matth. Villaneus lib. 7. cap. 81. *L'altre coſe, ch'entravano con ſomme, o con carra, tutte erano Gabellate.*

¶ Gabellatores, Iidem qui infra *Gabelloti*. Extractum computi Gabellæ S. Simphoriani ann. 1321. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 159. *Libraverunt Gabellatores in pretio triginta novem duodenarum fileriarum magnarum.* Ibid. ex Inſtrum. an. 1337. p. 335. *Eiſdem adminiſtratoribus reſponderi facere promiſit per bayllivos, judices, caſtellanos ... Gabellatores, &c.* Inſtr. an. 1471. apud Rymer. to. 11. p. 727. *Gabellatoribus, cuſtumariis, ſcrutatoribus, &c.*

Gabelloti, Cabelloti, Gabellarii, publicani, vectigalium & tributorum redemptores, in Conſtit. Sicul. lib. 1. tit. 59. 76. Charta Friderici Regis Siciliæ an. 1305. pro mercatorib. Majoricenſibus MS. *Quilibet mercator ſolvat tantummodo Cabellatis, ſeu Credenteriis dohanarum maris terrarum locorum ejuſdem inſulæ Siciliæ... Gleifatum auri, &c.* Occurrunt *Cabelloti* in alia ejuſdem Friderici ann. 1298. apud Rocchum Pirrum in Archiep. Meſſan. pag. 340. [Inſtr. an. 1389. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Maria Regina Jeruſalem & Siciliæ & Officialibus regiis, nec non Gabellotis arrendatoribus & credenteriis regiæ Gabellæ.*] *Cabellieri* dicuntur Joanni Villaneo lib. 10. cap. 196. lib. 12. cap. 91.

¶ Gabella, Penſitatio Clericalis. Vita S. Bernardi Menthonenſis to. 2. Junii pag. 1078. *Gabellam in modo paratam miniſtrando atque vera judicia faciendo.*

¶ Gabulare, Vectigalia, tributa ſolvere. Chartularium Cadomenſe: *De ipſis qui Gabulant libere.* Et alibi: *Iſti ſunt qui Gabulant libere. De operariis Lewinus pro una virgata debet operari quaque die ſine Sabbato &c.* Vide *Gablum*.

1. GABULUM, pro *Gabalum*. Nonius cap. 2. *Gabalum, Crucem dici veteres volunt; &c.* Althelmus de Laude Virg. cap. 29. de Chriſto:

Quando Crucis Gabulum, ſacrato corpore ſcandit.

Leges Monachorum Hydenſium Edgari Reg. cap. 6. de Chriſto: *Ligno quippe perditum, ligni ſcandens Gabulum, genus redemit humanum.* [Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. *Gabulum*, βάσανος, Tormentum.]

2. GABULUM, pro *Gabalum*, Frontiſpicium, frons ædificii, ex Anglico à *Gable-head*, Belg. *Geebvel*, Chaucero *Gable*. Will. Thorn. an. 1276. *Comparavit etiam putturam pulpiti in Eccleſia, & Gabuli in refectorio.* Vide *Gablum*.

GABUSIA, Caulis ſpecies, quam *Choux Gabus*. [*Cabus*] dicimus, apud Petrum de Creſcentiis lib. 6. de Agricult. pag. 324.

¶ GABUTA, Pedum epiſcopale, in Actis SS. Junii to. 5. pag. 313. Vide *Cambuta*.

¶ GACHA, Gachia, Vigil, ſpeculator, cuſtos. Regeſtum Belloquadræ & Nemauſi an. 1317. fol. 208. v°. in Camera Comput. *Item quod homines debent Gachare dictam villam & dominus Rex turrim ſuam, quam habet ibi & Gacha illius turris debet exitare & revelhare Gachas dictæ villæ.* Computum Caſtellani Aviſan. inter Computa Vienn. in Delphin. an. 1318. *Pro expenſis* IV. *Nobilium &* VI. *popularium quos tenuit dictus Caſtellanus in cuſtodia dicti caſtri à die Martis 25. menſis Januarii, qua die deceſſit dominus Montis-Albani, uſque ad diem Dominicam ſequentem, qua die dictus D. Dalphinus venit apud Aviſanum, cum duobus Gachiis, quæ continue ſteterunt ibidem* IV. *lib.* IV. *ſol.* IX. *den. Vienn.* Vide *Guacha* & *Wacta*.

GACHUM. Recenſio facultatum Monaſterii S. Auguſt. Cantuarienſis apud Will. Thorn. p. 2010. *De diſcis & platellis 3300. de ſcopis & Gachis 8. lib. 4. ſol. de piſce, caſeo, &c.* Noſtri *Gache*, remum & rutabulum vocant. Vide, an hæ notiones huc referri poſſint.

¶ GACTUS, Navis ſpecies, eademque infra *Gatus*; vel Machina Bellica, de qua in voce *Catus*. Chron. Siciliæ ad an. 1325. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 90. *Præliaverunt fortiter dictam urbem tam à porta Thermarum infra uſque ad Cantoneriam maris... ad ſcalas, caſtella, lignaminum Gactos, & innumerabiles quadrellos de baliſtis unius pedis, duorum pedum leve & torvi, quam in cathena portus dictæ urbis volentes eam frangere cum cockis, ihopis, galeis... & non potuerunt obſeſſæ ipſi urbi, immo reportaverunt inde ignominiam & damna perſonarum, ſcalarum, Gactorum & reorum, (remorum.)*

GADALES. Capitulare de Miniſterialibus Palatinis, nuper editum à Baluzio c. 3. *Similiter de Gadalibus & meretricibus volumus, ut apud quemque inventæ fuerint, ab eis portentur uſque ad mercatum, ubi flagellandæ ſunt.* Ubi *Gadales* videntur fuiſſe, qui *Ignoti* dicuntur c. 1. *Si aliquem per eos vel apud vos Ignotum hominem vel meretricem latitantem invenire poſſit.*

☞ Armoricis *Gadal* eſt Libidinoſus, impudicus, immodeſtus. Davies in Diction. Cambro-Britanno: *Gadales, Meretrix; Gadalus, Libidinoſus; Gadaledd, Luxuria, hoc eſt Laſcivia, incontinentia.*

¶ GADDIUM, f. Teſtamentum, ut *Gadium* accipitur in voce *Vadium*. Tabular. Conchenſe in Ruthenis Ch. 27. *Nihil retines ibi, niſi ſolummodo Gaddium & pœnitentiam de illis hominibus, qui manſos vel appendiarias de parrochia mea tenuerint, hoc eſt unum denarium pro Gaddio & medaculam pro pœnitentia.* Vide *Gadiator*.

¶ GADERES, ut mox *Gades*. Privilegium Caroli IV. Imp. an. 1373. apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. pag. 375. *Prout in eorum metis, Gaderibus & limitibus circumferencialiter ſunt diſtincta.*

¶ 1. GADES, f. Sepes, Gall. *Haie*; Gadir enim Pœnorum lingua Sepes eſt, ut habet Papias apud Laurentium in Amalthea. Charta anni 1337. apud Ludewig. tom. 6. pag. 41. *Quod ipſa civitas Fri-*

burg habere debeat omnia jura civilia plenarie & perfecte uſque ad Gades & grenicias villæ Gunzendorff. Ibid. pag. 42. *Donamus etiam præfatæ Civitati ... unum rubum liberum in omnibus metis, Gadibus & greniciis, ſicut jacet & jacuit ab antiquo in uſus proprios.* Charta an. 1354. ejuſdem to. pag. 510. *Prout etiam in ſuis metis, terminis, Gadibus & greniciis dicta villa & bona limitata ſunt circumferentialiter & diſtincta.* Altera anni 1356. tom. 5. pag. 576. *Oppidum ſuum de Plaven cum villis, territoriis... & cum omnibus & ſingulis metis, Gadibus, juribus, juriſdictionibus, &c.* Et tom. 2. p. 111. in Chronico Wormat. *Concrematæ ſunt domus omnes mercatorum, & veteres Gades uſque ad hoſpitale.* Hic puto intelligendum locum quemdam ſepimentis clauſum, ubi merces venales exponebantur.

¶ 2. GADES. Sic à præcedenti voce forte dicti ſunt Stipatores Principis, quod eum ſepiant & cuſtodiant. Vita SS. Cyrilli & Methodii to. 2. Martii pag. 23. *Quapropter in Frontoſum principem Swadopluk & ſuos ſatellites & in omnes ejus Gades excommunicationis fulminavit ſententiam.*

¶ GADGIUM, Stipendium, Gall. *Gages.* Charta Gattonis Vicecom. Bearn. an. 1283. apud Rymer. to. 2. p. 257. *Promittimus... recipere in ſolutum ſtipendii vel Gadgii hoſpitii noſtri.* Vide *Vadium.*

¶ GADIARE, Pignus dare. Vide *Vadium.*

¶ GADIARIUS, Fidejuſſor, ibidem.

¶ GADIATOR, Curator teſtamenti. Obitus & fundationes è veteri Martyrologio MS. Eccl. Aquenſis: *Ipſo die Pontius Murator obiit, pro cujus anniverſario Gadiatores ejus dederunt Eccleſiæ S. Salvatoris* XL. *ſolidos.* Teſtament. Florentii de Caſtellana an. 1398. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: De quibus Miſſis ſit executor & Gadiator D. Epiſcopus Forojulienſis.* Occurrit hac notione in Teſtam. Rogerii Vicecomitis Biterr. an. 1193. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 500. in Statutis Maſſil. l. 1. cap. 28. §. 4. lib. 2. cap. 44. & infra in *Vadium.*

¶ GADIERIUS, ut *Gadiator*, Curator teſtamenti. Litteræ Bernardi Abb. Fontis-Frigidi an. 1233. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1849. *Profitemur & in veritate recognoſcimus à vobis Gadieriis Johannis Biſtani* (civis Narbon. defuncti) *videlicet Guillelmi Fabro, &c.*

1. GADIUM, Vadum, Gall. *Gué.* Charta Willelmi Vicecom. Maſſiliæ apud Gueſnaium in Annalib. Maſſilienſib. p. 289. *Ubi Gerrenus fluvius cadit in bedale de ſupradicto molendino ad Gadium Havelnæ, per quod itur ad Caranilhanum, &c.* [Vide *Gadus.*]

2. GADIUM, Vadimonium, fidejuſſio, pignus. Vide in voce *Vadium.*

¶ 3. GADIUM, Teſtamentum, infra in *Vadium.* Hinc *Gadium Spiritale*, ni fallor, in teſtamento Florentii de Caſtellana an. 1398. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Legavit pro ſuo Gadio ſpirituali denarios treſdecim.*

¶ GADUS, ut *Gadium* 1. Vadum. Codex cenſualis Calomontis: *Clodellum prati quod laterat juxta guttam aux Durands, & terminat ad Gadum qui eſt prope.*

¶ GÆNAGIUM. Vide *Gagnagium.*

GAFANDUS, GAFANS. Vide *Gaphans.*

GAFARIA. Teſtamentum Sancii I. Reg. Portugalliæ æræ 1217. apud Brandaon. tom. 4. Monarch. Luſitan. p. 260. v. *Dedi pro anima mea Abbati Alcump de area mea* 10. *Morabitinos, de quibus faciat unam Gafariam in Colymbria.* Hiſpanis, *Gafari* & *Cafari*, eſt malum granatum. Erit igitur Gafaria locus idoneus malis granatis plantandis.

¶ GAFERGARIA. Charta an. 711. pro S. Willibrordo Epiſc. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 18. *Tibi dono ... quidquid ego juſte laborare viſus ſum, hoc eſt, caſis, curticlis, campis, pratis.... mobili cum immobili cum manentibus ibidem aſpicientibus,* x. *ſervientes, Gafergarias, hochoſinnas, cum ingreſſu & egreſſu, cum omnibus adjacentiis, &c.*

¶ GAFRAND, Hæres. Vide *Gaphans.*

GAFULLAND, Cenſus terræ, ex Saxon. ȝaꝼel, cenſus, & lanꝺ, terra. Fœdus Aluredi & Gothurni Regum Angl. cap. 2. *Præter ceorlum* (ruſticum,) *qui in Gafulland manet.*

GAGELLI. Gloſſ. MS. *Bracteoli, ornamenta equorum, quæ dicuntur Gagelli.*

¶ GAGERIA, Pignus, res oppignerata, interdum ſequeſtro data ad plenam ſecuritatem, Gall. *Gage.* Charta an. 1231. in Probat. Gall. Chr. to. 4. col. 30. *Ego Amedeus Dominus de Coloniaco.... promiſi Abbati & Eccleſiæ nominatæ, quod quidquid boni vel adverſi mihi contigerit pro Gageria, quam Abbas & Eccleſia S. Eugendi habebant apud Jaſſeron à bonæ memoriæ Amedeo de Coloniaco avunculo meo: quam Gageriam dominus Bernardus de Toria, tunc temporis Bellicenſis Epiſcopus & Abbas S. Eugendi domino Stephano de Villars nepoti ſuo dedit & conceſſit.* Teſtament. Roberti I. Comitis Claromont. ann. 1262. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 288. *Si contingeret quod dictus Robertus filius meus poſſet redimere Gageriam veteris Brivatæ & Gageriam villæ Brivatenſis, quas habet & tenet à me Capitulum Brivatenſe in pignus, &c.* Statuta Eccl. Meld. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 900. art. 51. *De Vadiis non accipiendis: Præcipitur Sacerdotibus diſtricte, ne accipiant Gagerias vel admodiationes, niſi de decimis, quia ſpecies eſt negotiationis.* Plura vide in *Vadium.*

GAGGA, Gall. *Jauge.* Menſura, ad quam exiguntur dolia vinaria. Iter Camerarii Scotici cap. 39. §. 46. *De Gaggis, ſeu menſuris pannorum & vinorum, qualiter obſervantur.* Vide *Galo*, [& *Gaugia.*]

GAGGARE, Anglis *Gaged*, Suffocare. Jo. Forteſcutus de Laude Legum Angliæ cap. 22. ubi de reorum torturis, in Francia uſitatis, contra quam in Anglia: *Quidam vero in equuleis extenduntur, quo eorum rumpuntur nervi, & venæ in ſanguinis fluenta prorumpunt: quorumdam vero diverſorum ponderum pendulis diſſolvuntur compagines & juncturæ: & quorumdam Gaggantur ora, uſque dum per illa, tot aquarum infundantur fluenta, ut ipſorum venter montis tumeſcat more, quo nunc venter ille, foſſorio vel ſimili percuſſus inſtrumento, per os aquam illam evomat, ad inſtar balænæ, quæ cum halecibus & aliis piſciculis mare abſorbuit, aquam deſpumat ad altitudinem arboris pomi.* Deinde pluribus invehitur in Francicum hunc reos torquendi morem: *Sed quis tam duri,* inquit, *animi eſt, qui ſemel ab atroci tanto torculari laxatus, non potius innocens ille omnia fateretur ſcelerum genera, quam acerbitatem ſic experti iterum ſubire tormenti, & non ſemel mori mallet, dum mors ſit ultimum terribilium, quam toties occidi, & totidem gehennales furias morte amariores ſuſtinere.* Quo pertinent iſta ex Quintiliani Declam. *Confeſſionem appellas vocem tortoris!* Vide Thomam *Smith* de Rep. publ. Anglor. & infra in verbo *Tortura.*

¶ GAGIARE, Pignerari, pignus auferre. Conſuetudines Solemniac. MSS. *Creditor qui habebit domum apud Solligniacum, poterit ibidem debitorem ſuum auctoritate propria Gagiare ratione debiti ibidem contracti.* Notandum hanc pignoris ablationem fieri propria creditoris auctoritate: quod conſentaneum eſt Edicto Ludovici VI. Franc. Regis ann. 1134. *Burgenſes* (Pariſienſes) *de rebus debitorum ſuorum*

qui de juſtitia noſtra ſint, ubicumque & quocumque modo poterunt, tantum capiant, unde pecuniam ſibi debitam integre & plenarie habeant, & inde ſibi invicem adjutores exiſtant; & ſi aliquando de rebus quorumlibet ceperint, & illi aliquid ſe eis debere non cognoverint, ſi legitime inde convinci à Burgenſibus non poterunt, Burgenſes nullum erga nos foriſfactum incurrent, ſed expenſam & damnum, quæ illi propter hoc facient & habebunt, illis cum lege qua vivunt, reddent & emendabunt. His ſimilia leguntur in Charta an. 1300. apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. pag. 6. *Si in ſolutione aliqua harum viginti librarum aliquo termino defici vel ceſſari contigerit, prædictus Capellanus auctoritate propria abſque noſtra vel ſucceſſorum noſtrorum licentia, poterit licite pro dictis viginti libris Turon... necta ſibi pignora capere.* Litteræ Johannis Fr. Reg. an. 1355. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. p. 29. *Se il étoient mis en deffaut par vertu de tels adjournemens, & l'en vouloit Gager ou executer pour cauſe ou occaſion deſdits deffaus, il n'y feroient tenu de obeir, mais ſe pourroient recourre & reſiſter de fait.* Interdum *Gagiare* idem eſt quod Pignerare, pignus dare. Vide in *Vadium*.

¶ Gagiare Emendam, Mulctam ſolvere, vel pro ea pignus dare. Charta an. 1386. ex Chartulario S. Johan. Angeriac. *Pro ipſa injuria præfatus magiſter Capellanus Gagiavit emendam honorabilem Dominis Abbati & Conventui.* Vide *Emenda* 1.

¶ Gajamentum, Gajarium, Pigneratio, Gall. *Gagerie.* Proceſſus Maſſilienſes inter & Arelatenſes an. 1381. è Regeſto 73. vol. 2. MSS. Peireſcianorum: *Quæſtio vertebatur, utrum cives Arelatenſes poſſent marcham, ſive repræſalias, ſeu Gajaria contra Maſſilienſes facere, vel imponere.* Infra: *Poſſunt laxari ſeu concedi marchamenta ſeu Gajamenta.*

¶ GAGIARIUS, Æдituus, cui cura eſt ædis ſacræ, Gall. *Gagier.* Statuta Eccl. Meld. ann. 1365. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 927. *Eccleſiæ Rectorem, & Clericum, Matricularios, ſeu Gagiarios & parochianos, &c.* Vide *Gajarius*, & *Matricularii.*

¶ GAGIATA, Solutio, in Chartis S. Albini Andegavenſis non ſemel.

¶ GAGIO, Silva denſior. Vide *Gajum.*

¶ 1. GAGIUM, ut *Gagio.* Vide in *Gajum.*

¶ 2. GAGIUM, Vadimonium, pignus, fidejuſſio, Gall. *Gage.* Sic *Gagium duelli* dicebatur Res quævis ab eo, qui provocabat, data vice pignoris & projecta coram judice: qua de re plura in *Duellum* & *Vadium.* Privilegium Johannis de Caſtellione Comitis Bleſenſis an. 1265. ex Chartul. S. Johannis Carnot. *Si... dari contigerit Gagium duelli in curia dictorum Abbatis & Conventus, tradetur & judicabitur per mandatum illorum ſolummodo, & non poterunt recipere Gagium in terra ſeu juſtitia dicte Comitiſſe, nec in banleuga Carnotenſi.*

¶ 3. GAGIUM, Mulcta domino vel judici ſolvenda. Litteræ an. 1357. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 208. *Item, Baillivus dicti Domini noſtri non debet recipere juſticiam ſeu Gagium quouſque ſolvi fecerit judicatam rem parti adverſe que obtinuit.*

¶ 4. GAGIUM, Pretium, merces, ſtipendium, Gall. *Gage.* Conſuetudo Brageriaci art. 13. *Cujus quidam coti ſeu gardiarii erit Gagium quatuor ſolidorum.* Occurrit in Bulla Bonifacii VIII. PP. to. 3. Concil. Hiſp. pag. 536. in Chron. Dominici de Gravina apud Murator. to. 12. col. 576. 587. 676. &c. Vide *Vadium.*

GAGNAGIUM, Wagnagium, Wannagium, Peculium agricolæ, quo nomine, ut auctor eſt Cowellus, comprehenduntur omnia tam jumenta, quam alia inſtrumenta, quæ ad cultum agrorum, & fruges colligendas ſunt neceſſaria. Matthæus Paris p. 179. *Villanus eodem modo amercietur, ſalvo Wannagio ſuo.*

Sed præſertim id vocabuli uſurpari ſolet pro agro culto & ſato. Gloſſ. Lat. Gall. *Agricultura, Gaignage.* Hiſtoria Francor. MS. vernacula ex Biblioth. Memmiana, in Philippo Aug. *Les gens, qui ſoloient les blés és Gaignages, &c.* Ita paſſim Poëtæ noſtrates agros proſciſſos & ſatos vocant. Willel. *Guiart* in S. Ludovico:

Par jardins & par Gaaingnages.

Alibi:

Et en traiant le ſanc des chaires,
C'on eſpant par les Gaaingnages,
Trancher nés, & fendre viſages.

Idem ann. 1307.

De mors nus ſanglans les viſages
A pluſeurs par les Gaignages.

Atque ita *Wainagium* uſurpant Matthæus Paris p. 261. Bromptonus lib. 9. c. 9. §. 3. Fleta lib. 1. c. 48. §. 2. &c. *Wannagium*, idem Matth. Paris pag. 169. & Rogerus Hovedenus p. 779. 785. *Gaagnagium*, vetus Charta in Regeſto Herouvalliano Philippi Aug. f. 9. *In nemore, in plano, & in Gaagnagiis.* [Charta an. 1244. inter Inſtr. Gall. Chr. to. 4. col. 102. *Aſſignamus in perpetuum monaſterio dictæ Abbatiæ Gaagnagium de Cerviduno pro ſeptem libris redditualibus in cenſu dictæ villæ.* Pluries occurrit in Tabulario Meldenſi.] Charta an. 1238. in Tabular. Abbat. Jardi prope Meledunum: *Cum .... dederit medietatem Gagnagii ſui de borda, &c. Gagnages*, Conſuetudines Aurelianenſis art. 152. Stampenſis art. 183. Bleſenſis art. 222. & Menetovienſis art. 8. 25. *Gaignerie*, Conſuetudo Pictavenſis art. 177. Britann. art. 401. Charta ann. 1169. apud Gallandum de Franco allodio pag. 69. 71. Denique *Gaagnia*, idem Regeſtum Philippi Aug. *Et Gaagniam, quam Canonici de Marcheſio Radulfi tenent de Domino de Montechevrel.* [Le Roman *de la Violette* MS.

Qu'il a une terre trouvée,
Qui de tous biens eſt eſcouvée,
Car il ne y avoit que Gaignàiges,
Et prés, rivieres & boſcaiges.]

Porro *Gain*, & olim *Gaaing*, [*Gaigne*, in Litteris ann. 1355. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. p. 35.] appellabant noſtri, quod Latini *Lucrum.* Unde *Terræ Lucrabiles & non Lucrabiles*, cultæ & incultæ, in eodem Regeſto Philippi Auguſt. fol. 9. & in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 809. & to. 2. p. 132. 275. 383. [*Terres Gaagnables & non Gaagnables*, in Chartulario S. Vandregiſili to. 2. p. 1484. *Guaignales terræ*, in Litteris an. 1354. to. 4. Hiſt. Harcur. pag. 1654.] Ita *Lucrari*, pro arare, aut agrum proſcindere, ſerere, uſurpat Charta ann. 1107. apud Auguſtin. *du Pas* in Stemmate Pentevrienſi pag. 7. *Conceſſit Monachis S. Albini, in quantum eis neceſſarium foret de terra illa, & de ſilva, ſcilicet de Lanmor, ad Lucrandum cum carucis, & ad paſcua animalium, equarum, porcorum, & aliorum animalium in perpetuum, &c.* Sed & Hugo *Plagon* in Verſione MS. Willelmi Tyrii ad lib. 3. cap. 19. *Agriculturis operam dare*, his verbis vertit: *Gaigner les terres*; & ad lib. 6. cap. 1. *Sed & ſuburbanorum incolæ*, hiſce: *Li vilain, qui eſtoient Gaigneur en la terre.* Ita *le Caton en Roman* MS.

Se tu veus labourer en terre,
Vergile doit lire & enquerre,
Chil te ſara bien enſeignier,

Ques terres tu dois Gaaignier.
Le Roman *de Vacce* MS.
Les vilains face arer, & les terres Gaaignier.
[Idem verbum occurrit in Stabilim. S. Ludovici lib. 1. cap. 163.] Hiſtoria vernacula Bellorum ſacrorum MS. *Cil puis eſtoit tout enkeus & emplis, & ſi Gaagnoit-on par deſus, & labouroit, ſi ke à peine reſeroit jamais trouvé.*

Gaanneria, ex Gallic. *Gagnerie*, Ager cultus. Tabular. Abſienſe f. 51. *Ut jam dicti fratres Gaanneriam ſuam de Meſcingne in perpetuum habeant.*

¶ Gaigneria, Eadem notione. Charta an. 1351. ex Regeſto 87. Chartophylacii Regii fol. 927. *Acquiſierim unam Gaigneriam nuncupatam le Pleſſu garnier... arpenta frumentalia & ſiliginalia ſeu ſiliginem portantia.* Recurrit ibidem.

Gagnagium, interdum Fructus ipſe in agro. Ita *Gagnage* uſurpant Conſuetudines Meldenſis art. 70. Durdanenſis art. 20. Meledunenſis art. 56. Claromontenſis art. 101. 106. [*Gaaignages des terres*, in Stabilimentis S. Ludovici lib. 1. c. 39. Sed cap. 99. ejuſd. libri *Gaaingnage* nude dicitur pro Lucro, utilitate, quæſtu, Gall. *Profit: Se aucuns gentishons avoit hons qui teinſſent terres à terrages de bâtart, & il ne l'en rendiſſent autres couſtumes, que les terrages, li ſires les porroit bien prendre à ſon Gaaingnage, més il ne les porroit pas bailler à autre.* Hunc in uſum qui in quibuſdam locis viguit conſule notam *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. pag. 190.]

¶ Gaenagium, Ager cultus. Charta Odonis Epiſcopi Pariſ. an. 1203. *Ad ipſius domus obedientiam, que appellatur Eleemoſina, hec que ſecuntur ab antiquo fuerant deputata, ſcilicet valla de Villenes cum appendiciis ſuis & granchia & Gaenagium.*

¶ Guagnagium. Charta an. 1226. Hiſtor. Eccl. Meld. p. 119. *Fratres domus Dei de Creciaco quitaverunt.... granchiam de Heremita verſus Villam-novam cum toto Guagnagio.*

¶ Gaignagium, Agri fructus. Chartular. Meld. fol. 65. *Gaignagium ad unam granchiam apud Billorium trahere tenebuntur.* Ibidem: *Nec idem Miles vel heredes ejus poterunt aliquid levare de granchia vel de Gaignagio duarum culturarum. Granchia Gaignagii*, in Cod. MS. reddituum Epiſcopatus Autiſſiod.

Denique autumnus ipſe, ſeu anni tempeſtas, qua demetuntur in agris fruges, *Gain* olim noſtris dicta. Gloſſ. Lat. Gall. *Autumnus, Automne, Gain.* Aliud: *Autumnus, le Temps de lever les bleds, le Gain.* Etiamnum dicimus vulgo, *Les Pigeons s'en vont aus Gains, & aux Gagnages*, id eſt, in meſſes, quod plerique non percipiunt. Sed & *Prez Gagneaux* vocant Conſuet. Pictavenſis art. 196. Juliodunenſis c. 19. art. 1. S. Aniani art. 3. Turonenſis art. 202. & Santonenſis art. 126. prata, quæ quotannis ſeruntur. De vocis etymo vide Oct. Ferrarium in *Gaggio.*

¶ GAGNAPES. Vide *Galnabis.*

¶ GAGNIA, f. Idem quod *Gagnagium*, Ager cultus, Gall. *Gagnerie.* Codex MS. redituum Epiſcopatus Autiſſiod. *Decima circa octo modios bladi vacat, quia erat Gagnia, quæ redempta eſt*; quod ita poteſt intelligi; Decima illa non percipitur amplius ex illo agro culto, quia redempta eſt.

GAIA, Gaius, Gallice *Jay*, Pica. Papias: *Pica, Gaia. Picus, Gaius.* Gloſſ. Ælfrici Saxonicum, cap. de Avibus: *Gaia, vel Catanus*; Hiȝeþe. Forte *Gaianus*, aut *Gaius.* Vide Goropium Becanum lib. 2. Origin. Gallic.

GAJA, Idem quod Cavea, [Gallice *Cage.*] Jus Vicentin. lib. 1. *Si quis fuerit inventus aſportando de alienis fructibus in Gaja, vel in ciſta, ſive ſinu, &c.* Vide *Gabia.*

¶ GAJAMENTUM, Gajarium. Vide *Gagiare.*

GAJARE, Solvere. Vide in *Vadium.*

¶ GAJARIUS, Ædituus, Gall. *Gagier.* Statuta Milonis Epiſc. Aurel. an 1314. art. 5. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1286. *Statuimus, ut quotiens aliquis Rector in aliqua Eccleſia de novo fuerit inſtitutus, faciat triplex inventarium ſuper bonis dicti presbyteratus, de quibus inventariis Rector dictæ Eccleſiæ unum, Archipresbyter loci unum, & Gajarii ſeu proviſores dictæ Eccleſiæ tertium penes ſe fideliter ſervabunt.* Vide *Gagiarius.*

GAIBUS. Jus Vicentin. lib. 3. *Copia aquarum fluentium per Gaibos, & alveos conſuetos, &c.* Ex Ital. *Gabbio*, locus cavus, ſubterraneus.

GAID, *vel Giſele, Ferrum, haſtilia.* Gloſſ. Pith.

☞ Nihil commune habent *Ferrum* & *haſtilia* cum *Gaid* vel *Giſele.* Duo ſunt articuli prorſus diſtinguendi. *Ferrum* & *haſtile* ejuſdem notionis eſſe palam eſt. *Gaid*, ut exiſtimo, idem eſt qui Fidejuſſor, & *Giſele*, certo idem qui Teſtis. Leges Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 34. col. 1. *Si quis ſervum ſuum proprium.... dimittere voluerit radat eum prius in manum alterius hominis liberi, & per garantix ipſum confirmet, & ille ſecundus tradat eum in manu tertii hominis eodem modo, & tertius tradat eum in quarti, & ipſe quartus ducat eum in quadrivium, & thingat in Guadia* (hoc eſt, ſi bene conjecto, Tradat in manus fidejuſſorum) *& Giſiles teſtes ibi ſint, & dicant ſic: De quatuor viis ubi volueris ambulare liberam habeas poteſtatem.* Adnotat doctiſſimus Editor in Cod. Eſten. ſcriptum eſſe: *Et thinget in Gaida ad Giſel, & ſic dicat: De quatuor &c.* In Cod. vero Cathedr. Mutin. *Et thinget in Gaida & Giſal, & ſic dicat, &c.* Nihil neceſſe eſt moneam Gloſſatorem Pithœanum ad has Leges aliaſve ſimiles attendiſſe, & ipſi *Gaid* idem fuiſſe, quod hic *Gaida* vel *Guadia*, & *Giſele* idem quod *Giſiles*, *Giſel* vel *Giſal.* Vide *Giſiles* & *Vadium.*

¶ 1. GAIDA, Fidejuſſor. Vide *Gaid.*

¶ 2. GAIDA, Fimbria ſeu plicamenta muliebris veſtis, quæ ad talos uſque deſcendit, Ital. *Ghede.* Vide *Gayes.*

¶ 3. GAIDA, Glaſtum, Gall. *Gueſde, Paſtel*, Species plantæ infectoribus, ſeu tinctoribus nota. Tabular. Calenſe p. 77. *Per definitivam ſententiam pronunciamus decimas Gaidarum deberi Abbatiſſæ & Priori prædictis de terris illis de quibus decimas aliorum fructuum percipere conſueverunt.* Præceptum Philippi Pulcri Franc. Regis an. 1304. *Granas ad tingendum, alumen, Gaidas, breſil, ceram, &c.* Vide *Gaiſda.*

¶ GAIDIA, ut *Gaida* 3. Præceptum Philippi Pulcri ann. 1312. *Inhibemus ne quis... lanas ſeu animalia lanigera, Gaidias, garancias... de regno noſtro extrahere... præſumat.*

¶ GAJE, Silva denſior. Vide *Gajum.*

¶ GAJERIA, Pignus, Gall. *Gage*, Res pignori accepta. Statuta Ciſterc. an. 1180. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1252. *Qui Gajerias receperunt, ſi ſciunt ſortem ſuam recepiſſe, deductis expenſis, uſque ad Paſcha eas reſignent, niſi ſit poſſeſſio, quæ ad jus Monaſterii pertineat. Qui aliter retinuerint, ex tunc Abbas & Prior & Cellerarius à divino officio ſint ſuſpenſi, nec ſenſus impoſitione pallient hujuſmodi pignorationes.* Statuta an. 1184. col. 1256. De Gajeriis, ſicut annis præteritis ſtatutum eſt, *teneatur, quod non licet alicui cenſum, vel terragium, vel aliquem fructum terræ in Gajeria recipere, qui non computetur*

putetur in ſortem, niſi decimas de propriis laboribus, & uſum nemoris, & uſus paſcuorum.

GAIFANDA, Cohæres. Vide *Gaphans.*

¶ GAIFERIUS. Geſta Guillelmi Epiſc. Andegav. apud Mabillonium to. 3. Analect. p. 373. *Huic autem Eccleſiæ dedit textum aureum ... anulos aureos pontificales quatuor, unum cum ſmaraudo, alterum cum topaſio, tertium cum hyacinthio, quartum cum ſaphiro, qui Gaiferius nuncupatur, &c.* Quare autem hic anulus *Gaiferius* appelletur, ibid. p. 369. docemur: *Idem Epiſcopus habebat anulum, qui à nomine cujuſdam Regis Gaiferius vocatus, ab infirmis requirebatur: qui cum anulum illum bona intentione gratia ſuæ procurationis accepiſſent, à diverſis infirmitatibus auctore Domino curabantur. Neſcimus autem utrum per gratiam divinam ex merito perſonæ anulum illum poſſidentis, & pauperibus miſericorditer accommodantis, exemplo B. Petri cujus in umbra infirmi reſtituebantur; an ex potentia lapidis, an ex utroque illa curationum gratia proveniret.*

¶ GAIGNAGIUM. Vide *Gagnagium.*

¶ GAILLARDUS. Vide *Goliardus* 2.

GAINA, Vagina, theca, Cambro-Britannis *Gawin*, Gallis *Gaine.* Tudebodus lib. 3. extremo: *Baltheus quoque ejus & Gaina, id eſt, vagina, fuerunt adpretiati* 60. *Biſantos.*

¶ GAJO, Silva denſior. Vide *Gajum.*

¶ GAIOLA, Carcer, Gallis alias *Geole.* Charta Henrici Regis Angliæ to. 3. Hiſt. Harcur. pag. 151. *Sciant me reddidiſſe & præſenti carta confirmaſſe Balduco ... ſervienti mei ... cuſtodiam Gaiolæ meæ Rothomagenſis & portæ caſtelli mei: & pro iſta cuſtodia habet unoquoque die duorum ſolidorum uſualis monetæ in meo redditu vicecomitatus mei Rothomagenſis, pro cuſtodia Gaiolæ meæ decem & octo denarios, & pro cuſtodia portæ ſex denarios.* Vide *Gabia.*

GAIRETHINX, Donum. Vide *Garathinx.*

¶ GAIRICÆ, pro *Garricæ*, Terræ incultæ, vel loca dumis obſita. Præceptum Caroli C. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 30. *Cum molendinis, terris cultis vel incultis, vineis, Gairicis, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumque decurſibus, exitibus & egreſſibus, &c.* Charta an. 1189. *Cum deveſis, Gairicis nemoribus, quartis, uſaticis, alberguis, &c.*

¶ GAIRUS, Modus agri. *Gairum terræ, qui abjacet de uno latus, &c.* apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 219.

GAISDA, Iſatis, Glaſtum, vulgo *Gueſde.* Marbodeus lib. 2. de Virtutibus herbarum cap. 30. *Iſatis à Græcis eſt vulgo Gaiſda vocata.*

¶ GAISDO, Eadem notione. Vide *Guaiſdium.*

GAISINDUS, De familia. Vide *Gaſindus.*

¶ GAITA, Excubiæ, vigil ipſe, ſpeculator, Gallis olim *Gatte*, nunc *Guet.* Homagium an. 1237. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 19. *Conceſſit eiſdem ut primo animal captum habeant præcipuum ad opus Gaitæ ſuæ de præda capta, pro primo inſultu, &c.* Libertates S. Georgii de Eſperanchia an. 1291. ibid. p. 28. *Item omnes Burgenſes præter Religioſos, Sacerdotes & Clericos debent excubias & Gaitas dictæ villæ.* Charta an. 1241. ubi Prior S. Euſebii queritur de Præpoſito Altiſſiod. ſuper gagiis panetariorum, qui decoquebant panem ſuum in furno S. Euſebii: *Quæ gagia ceperat vel capi fecerat... occaſione Gaitæ villæ communis.* Ibidem declaratur, *quod illi qui decoquebant panem ſuum ad furnum prædictum, quando citantur ad Gaitam, non gaitent.* Plura vide in *Wacta.*

¶ Gaitagium, Cenſus pro *Gaita.* Vide *Wacta.*

GAITANUM, Zona, cingulum. Marcellus Empir. cap. 8. pag. 56. *De tribus ceraſis lapillos pertundes, & Gaitano lino inſerto pro phylacterio uteris.* Cyrillus in Lexico: Τὰ σχοινία, καὶ τὰ δεσμὰ, καὶ ἡ ἅλυσις, σπειραὶ λέγονται, καὶ τὰ γαϊτάνια, καὶ ἅπαν πλέγμα. Vide Meurſium in hac voce [& Gloſſarium mediæ Græcitatis]

¶ GAITARE, Excubias agere, Gall. *Guetter.* Occurrit in *Gaita* & in *Wactæ.*

¶ GAJULARIUS, Cuſtos carceris. Vide *Geola.*

GAJUM. Excerpta Pithœana: *Gajo, vel Gagio, ſilva denſiſſima.* Ugutio: *Gajo, vel Gao, i. Gwaldus, vel Gagio, ſilva denſiſſima.* Ita *Gajum Regis* uſurpatur in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 37. 38. [Apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 42. col. 2. ex Codice Eſten. legitur, *Excepto Gaje Regis.*] Charta Caroli M. apud Ughellum to. 5. p. 1565. *Præterea & Gajum noſtrum, qui in eodem loco juxta res ipſius Eccleſiæ in Luciaria conjacet, & nunc noviter excolitur, &c.* Alia Hugonis Regis Italiæ ann. 927. apud eumdem to. 2. p. 195. *Molendinoſque ibi ſitos duos, ſeu & Gajum unum, nec non in Bergante manſos* 3. Occurrit adhuc infra. Alia in Chronico Farfenſi pag. 658. *Vaccariciis, alpibus, Gajis, molendinis, &c.*

Gagium, Eadem notione. Charta Deſiderii Regis Longob. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 14. *Largimur in Jura de ipſo Monaſterio ex Gagio noſtro Regienſe, quæ nuncupatur terra, ſilva, roncora, & prata, &c.*

A *Gajo* porro nata videtur vox, *Gay* noſtris, *Gajo* Italis, pro *Læto*, Gaudente, ab iis ſcilicet, qui in ſilvas pergunt, vel venandi, vel oblectamenti gratia, ut curas abjiciant omnes, ac ſeſe ab iis liberent. *Gagio* etiam pro læto dixit Dantes Parad. 6. Vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. v. *Gajo*, & infra in *Gualdus.*

¶ GAIUS, Pica, Gall. *Jay.* Vide *Gaia.*

GALABRUNUS, & Isenbrunus, Pannorum ſpecies. Statuta Petri Venerab. cap. 16. *Nullus fratrum noſtrorum pannis, qui dicuntur Galabruni, vel Iſembruni, veſtiatur.* S. Bernardus de Vita & morib. Religioſor. cap. 9. *Putaſne, ibi cuiquam Galabrunum aut Iſſenbrunum quærebatur ad induendum?* Statuta vetera Domus Dei Pariſienſis MSS. *Sorores habebunt ſingulæ* 3. *camiſeas, &* 3. *ſuccamas talares, unum pelliceum agninum novum & ſuum vetus, ſi opus fuerit: tunicam unam de ſagio nigro vel ſubruſo pretii ulnæ* 5. *ſolid. ad plus, ſupertunicale agninum ejuſdem coloris & pretii, pallium nigrum de Yſembruno, vel Galebruno, vel de ſagio, & caligas albas, vel nigras, & bottas rotundas.* Regeſtum Parlamenti dictum *Olim* fol. 32. verſo: *Præpoſitus Pariſienſis areſtaverat Galebruna, quæ Everardus de S. Laudo paraverat ſeu tinxerat Pariſius, forisfacta, ut dicebat, occaſione cujuſdam conſtitutionis, factæ inter textores & fullones de pannis factis extra villam Pariſius non parandis, ... dictum fuit, quod nihil actum erat contra conſtitutionem, quia Galebruna non ſunt panni, &c.* Regeſtum Peagiorum Pariſ. *Tiretaine, Galebrun, & tout autre drap ourdis, &c.*

Valenbrunum. Rainardus Abbas Ciſtercienſis in Inſtit. Capitul. General. Ciſterc. cap. 83. *Ponamus delicatas veſtes, & nullus deinceps Iſembrunâ, ſaia, Valenbruno, vel ejuſmodi aut etiam ſubtilioribus pannis utatur.*

¶ GALACTIAS, Via lactea. Vide *Galaxia.*

¶ GALÆA, *Triremis*, in Amalthea. Legitur in Vita S. Catharinæ Sen. tom. 3. April. p. 938. & in Vita S. Angeli Carmelitæ, to. 2. Maii pag. 824. Vide *Galea.*

¶ GALAERIUM, Bona. Vide in *Galoer.*

¶ GALAMBRUNUS, pro *Galabrunus*, legitur infra in voce *Scalfarius*.

GALANAS, vox Wallica, Inimicitia, homicidium, item pretium homicidii, Boxhornio in Lexico Wallico. Occurrit in Legibus Hoëli Boni Regis Walliæ cap. 8.

GALANDRAVUM, Veſtis virilis. Statuta MSS. Maſſilienſia lib. 2. *De Galandravo ſine penna & frezo.* .... *Galandravum & caputium de panno groſſo.* [Edita præferunt: *De Galandruo ſive penna & froire.*]

GALANGA, Radicis arboris ſpecies, apud Jacobum de Vitriaco in Hiſt. Hieroſol. cap. 85. [apud Murator. tom. 6. col. 369. & *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 422. Vide Rob. Stephanum de Latinis & Græcis nominibus arborum in *Cyperus*, & Dictionarium Trevolt. in *Galanga*.]

GALANTES, *Sperantes*, in Gloſſis antiqq. MSS.

¶ GALATHA. Edictum an. 1358. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. pag. 337. *In camera Compotorum ſuperius ad Galathas, ubi erant Domini de Montemorenciaco, &c.* Locus hodie incognitus in Camera Computorum. Contignationem tegulis proximam hodie dicimus *Galetas*: quam vocem arceſſunt quidam ab Arabico *Calata*, Arcis vertex, Gall. *Donjon*.

¶ GALATHEA, Via lactea. Vide *Galaxia*.

¶ GALATIA, Species navis. Vide in *Galea*.

¶ GALATINA. Willelm. Brito lib. 10. Philip.

Millia ſalmonum murenarumque miniſtrat
Britigenis, quos inde procul commercia mittunt
Chara dia, dum ſervat eis Galatina vigorem.

Barthius Craſſum jus intelligit, quod infuſum pro conditura piſcibus, carnibus eorum diutius ſaporem & vigorem ſervat. Germani tale quid *Gallardam* aut *Gallartem* dicere ſolent.

¶ GALATIUM, Idioma Gallicanum. Litteræ ann. 1432. pro Arelatenſibus, to. 2. Hiſt. Provinciæ p. 447. *Arma ſeu inſignia Marchionum Catalauniæ, quæ liſtata, ſeu juxta Galatium vulgare, palata de auro & guellis eſſe noſcuntur.*

¶ GALATOR, ſ. pro *Balator*, Saltator. Statuta Collegii Narbon. an. 1379. apud Lobinell. tom. 5. Hiſt. Pariſ. pag. 668. art. 21. *Evitare ribaldos, Galatores, mymos, joclatores nocturnos, fugitivos, &c.*

¶ GALAXIA, *vel Galaxias, Lacteus circulus, qui vulgo dicitur Via S. Jacobi.* Johan. de Janua. Græcis, γαλαξίας. Papias: *Galathea, Lactea quædam cœli zona alba hoc nomine dicitur, quæ vulgo Strata nominatur.* Epiſtola Dungali Recluſi an. 810. ad Carolum M. apud Acher. to. 10. Spicil. p. 144. *Circulorum prædictorum primus eſt Galactias, quod Latine Lacteus interpretatur.*

¶ 1. GALBA, pro *Garba*, Manipulus, Gall. *Gerbe*, in Tabul. Monaſt. de Bona-Requie. Vide *Garba*.

¶ 2. GALBA, χαλβάνη, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerman. MSS. Galbanum.

3. GALBA, Gallis veteribus, Pinguis, obeſus. Sueton. in Galba cap. 3. Strabo lib. 4.

¶ GALBACUS, pro *Gabbarus*. Vide in hac voce.

¶ 1. GALBANUM, Johan. de Janua, *Genus pigmenti, vel ſuccus, vel lac ferule; unde Galbanum quidam color inde factus; & hinc Galbaneus, a, um, & Galbanum quoddam genus veſtium dictum à Galbano colore, qui eſt ſublucidus & ſubalbus ſub pallore.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Galbanum, une maniere de pigment, ou de veſtement, ou de coulour.* Utitur Juvenalis pro Veſtis ſpecie, Suetonius pro Succo noſtris etiam dicto *Galbanum*: quam vocem Martinius ab Hebræo *Chelbenach*, Pinguedo, adducit. Si tanti eſt, hunc Lexicographum conſule, & vide *Galnabis*.

¶ GALBANIS, pro *Galbanum*. Succus, in Rythmica deſcriptione Veronæ an. circiter 790. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1095.

¶ GALBARES, pro *Gabbara*, ut ibi dictum.

GALEA, Will. Brittoni in Vocabul. MS. *Eſt genus navigii velociſſimi.* Ebrardus in Græciſmo:

Armo caput Galea, pelagus percurro Galea.

Alius Poëta apud Matthæum Paris an. 1243.

In terris Galeas, in aquis formido Galeias.

Galeæ, *Longæ naves* dicuntur Aſſero an. 877. & Will. Tyrio lib. 20. cap. 14. *Naves roſtratæ*, eidem lib. 10. cap. 28. & Matthæo Paris *Liburnæ*, Ottoni Friſing. de Geſtis Frider. lib. 1. cap. 33. & veteri Interpreti Vegetii Catalanico MS. lib. 4. c. 37. Hacce notione utuntur paſſim Scriptores, Radulfus de Diceto an. 1148. 1185. &c. Malaterra l. 4. c. 35. Willelm. Britto lib. 7. Philipp. p. 174. Hugo Falcandus p. 646. Rogerus Hovedenus p. 688. 692. Godefridus Mon. in Chron. Petrus de Vineis lib. 1. Epiſt. 8. 9. lib. 3. Epiſt. 67. Goſuinus de Expugnat. Alcaçon. &c. [*Galea de traſicco*, apud Bernardum *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. p. 231.] *Galées*, Villharduino n. 14. 124. &c. in Chron. Flandr. cap. 78. 82. & aliis Scriptoribus. [Le Roman *de Blanchandin* MS.

Pardevant l'iſle de Bogie
Gouvernerent cele Galie.]

Γαλαίας etiam hac notione uſurpant Græci Scriptores recentiores, & γαλέας, ut Continuator Theophan. lib. 4. num. 37. Vide Notas noſtras ad Alexiadem pag. 316.

A *Galea*, tutela, & παράσημον, quod in roſtris erat, ſic ejuſmodi navigia vocata cenſent viri docti, ut fuit illud, quo vectum ſe in Pontum ſcribit Ovidius:

Eſt mihi, ſitque precor, flavæ tutela Minervæ
Navis, & à picta caſſide nomen habet.

Philippus Pigafetta in Notis Italicis ad Leonis Tactica p. 292. ubi varias hujuſce vocis originationes expendit, videtur exiſtimare, ſic appellatum hujuſmodi navigium ab eo piſce, quem Xiphiam, & γαλεῶτιν vocant, cujus, inquit, formam ac figuram omnino repræſentat. Ejus verba proponam: *Il peſce ſpada del quale ho pieſo conoſcenza à Conſtantinopoli, ha nel muſo una ſpada piu d'un braccio lunga, che ſi confa co'l becco della Galeotta vaſcello: onde Eliano, che fu perſona militare, ponendo forſe mente a cio, auvertiſce nel* 14. *libro de gli animali* (cap. 23.) *che quella ſpada coſi nel naſo poſtagli ſomiglia à becco d'une trireme, uſando maſſimamente la trireme di ferire con lo ſprone il nemico, à guiſa del piſce ſpada. Le pinne che il peſce Galeotis tiene al uentre di qua, & di là, diſſegnano li remi della Galeotta vaſſello: & la coda parimente di quel piſce repreſenta il timoni & la poppa, uſando li antichi Graci di chiamar la poppa de' navili coda.* Alii à γάλη deducunt, quæ vox Heſychio eſt ἐξέδρας εἶδος. Vide Voſſium, Menagium, Ferrarium, &c.

¶ GALEASIA, Navis longior depreſſioris oræ, Gall. *Galeaſſe*. Litteræ an. 1478. apud Rymer. to. 13. pag. 59. *Patroni unius Galeaſiæ de Neapole, modo exiſtentis in portu.*

¶ GALEATIA, Eadem notione, in Chron. Aſtenſi apud Murator. to. 11. col. 270. & in Litteris an. 1481. ex Archivo Maſſil. De *Galeatiis* plura erudite ſcribit Carolus de Aquino in Lexico Militari.

GALEIDA, Minor *Galea*. Albertus Aquenſ. lib. 9. cap. 19. *Duodecim Galeidæ deſcenderunt cum multis*

armatis militibus. Cap. 23. *Duæ naves, quarum altera minor, quam Galeidam vocant.* Adde lib. 11. c. 3. 27. lib. 12. c. 17.

GALIO, GALEO, Minor galea, vulgo noſtris *Galion.* Hiſt. Hieroſol. p. 1167. *Minor cymba, quam vulgo Galionem nominant.* Infra: *Quod autem antiqui dixere Liburnam, moderni Galeam, media producta, nominant, quæ longa, gracilis, & parum eminens, lignum à prora præfixum habet, & vulgo Calcar dicitur, quo rates hoſtium transfiguntur percuſſæ. Galiones vero uno remorum ordine contenti, brevitate mobiles, & facilius flectuntur, & levius diſcurrunt, & ignibus jaculandis aptiores exiſtunt.* Epiſtola Joannis Epiſcopi Acconenſis to. 8. Spicilegii Acheriani pag. 377. *In bargis præterea & Galionibus multitudinem pugnatorum... poſuerat.* Synodus Florentina: Ἐλθὸν δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ἕτερα μεσοκάτεργα, ἃ ὀνομάζουσιν γαλιόνια. *Galeones*, apud Albertin. Muſſatum lib. 5. de Geſtis Italicor. rubr. 2. [in Breviario Hiſt. Piſanæ an. 1172. apud Murator. tom. 6. col. 185. & in Actis SS. Maii to. 7. p. 376.] Willelm. *Guiart* in Hiſtoria Francor. MS. an. 1304.

> *L'Amiraut en un Galiot*
> *Fait entrer ô li ſans atente*
> *Arbaleſtriers entour quarante.*

Infra:

> *Font Gallioz avirons bruire.*

¶ GALEONUS, Eadem notione. *Galeæ duæ & unus Galeonus in curſum*, apud Jacobum Auriam lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1282. Rurſum utitur ad an. 1283. 1286. & 1290.

¶ GALIONUS, in iiſdem Annalibus Jacobi Auriæ ad an. 1285. & Ogerii Panis ad an. 1203.

¶ GALIONUM, neutro genere, apud eumdem Jacobum Auriam ad an. 1285.

¶ GALEOTA, Eodem intellectu, in Annal. Genuenſ. ad an. 1196. & ad an. 1242.

¶ GALLIOTHA, in Actis SS. Julii to. 1. pag. 580.

¶ GALEARII, Nautæ, qui in *galeis* operam ſuam collocant, noſtris *Galeriens*, apud Thomam Walſinghamum p. 243. 244. Le Roman *de Garin* MS.

> *N'en iſtront més par terre ne par mer,*
> *Bien les ferai à Galies garder.*

GALEOTÆ, Remiges *galearum*, vel *galiotarum.* Falco Beneventanus pag. 323. *Univerſam quidem ſubſtantiam civium, & Eccleſiarum ornatus, Galiotæ Regis & turba innumera prædonum, quæ eum ſequebatur, comprehendit, rapuit, deſpoliavit.* Romualdus in Chron. MS. *Et montem Arobanum, quem ipſe de novo ædificaverat, à Galiotis ſuis capi fecit & deſtrui.* Joan. Brompton: *Centum galeas armatas cum toto apparatu, & cum victu Galeotarum ad duos annos.* Infra: *Galiotæ Regis.* [Bern. *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. pag. 37. *Quidam ex Galeotis galearum piſcatum euntes, &c.* Pag. 234. *Viginti Galeothe infirmati in Alexandria de aquis ibi potatis, &c.*]

¶ GALIOTTUS, in Annalibus Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 305. 472. 515. 540. &c.

¶ GALIOTUS, apud Rymerum to. 11. pag. 449.

¶ GALYOTA, apud Bern. *de Breydenbach* pag. 28.

¶ GALESTROLUS, Eodem ſignificatu. Idem *de Breydenbach* pag. 238. *Ita quod Galeſtroli cogerentur vela tempeſtatibus apta appendere.* Et pag. 243. *In navi... Galeſtrolis... plus ſolito laborantibus.*

GALEATOR, Galeæ patronus, ut vocant. Occurrit apud Nic. de Trivetto in Chron. an. 1191. p. 506.

¶ GALEARE, Galea i. capitis armatura, Gallice *Caſque*, defendere. Acta SS. Julii tom. 2. p. 373. de S. Godoleva: *Palæſtriſans in palæſtra, Galeante Dei dextera ſeſe, ſortitur bravium.*

¶ GALEAREA. Vide *Galiaria.*

GALEARES. Gloſſ. Lat. MS. Regium: *Crepidæ, Galeares.* Perperam *Glareares.* Papias: *Caliga, Galcia.*

GALEARIA, *Pileus, ſive tiara*, Papiæ. [Apud Feſtum: *Galearia, à Galearum ſimilitudine dicta.*]

GALEARII, Lixæ, calones. Vegetius lib. 1. c. 10. *Lixas, quos Galearios vocant.* Lib. 3. c. 9. *Ex ipſis calonibus, quos Galearios vocant, idoneos ac peritos uſu legebant.* [Gloſſ. Iſidor. *Calones, Galearii militum.*] Euſebius in Chron. Ῥωμαῖοι Γάλλων μυριάδας δ' πρὸς τοῖς τετρακοσίοις ἀνεῖλον, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους αὐτῶν κατεδουλώσαντο, Γαλιαρίους καλοῦντες αὐτούς. Boxhornius, ut ſolet, ab Hebræo deducit, *Galeare*, vel *Gutlar*, quod idipſum eſt. Unde noſtrum *Goujar*, lixa. Vide Salmaſium ad Hiſt. Aug. p. 35.

¶ GALEARIUS, f. Qui facit galeas capitis armaturas, Gall. *Caſques.* Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. p. CLXXXIX. col. 2. *Expenſa... Gauterus Galearius* XLI. *ſ. &* VI. *d. Petrus de Argaſia de* XLI. *diebus...* VI. *lib. &* III. *ſol.* Vide alia notione in *Galea.*

¶ GALEASIA, GALEATIA. Vide *Galea.*

¶ GALEBRIMUS. Vide *Galabrunus.*

GALEDELLUS, Navis ſpecies, ac forte minor *galea.* Rafanus de Careſinis in Chron. MS. an. 1379. *Hoſtibus autem cum Galedellis, paralandriniis, ganzarolis & bardiis,* (f. bargiis) *viriliter reſiſtentibus, &c.* Infra: *Ad* 38. *galeas & aliquot Galedellos.* Vide *Galadellus.*

¶ GALEIDA, GALEIA. Vide *Galea.*

¶ GALENUM, *Vas vinarium. Romani antiqui dixerunt Calenum vinum.* Gloſſ. Iſid. Calenum vinum, Calena vitis Horatio nota à Caleni Campaniæ oppidi celebri vino ſic dicta. Pro *Galenum, Vas vinarium*, haud immerito credit Grævius, quod *Calena* legatur in fragmento Varronis περὶ μέτρου, *de vaſis genere: Dolia atque apothecas tricliniares, melicas, Calenas obbas, Cumanos calices.* Attamen in Gloſſis Sangerman. MSS. n. 501. etiam habetur: *Galenum, Vas vinarium.*

¶ GALEO. Vide *Galio* in *Galea.*

¶ GALEOLA. Vide *Galo.*

¶ GALEONUS, GALEOTA, GALEOTUS. Vide in *Galea.*

GALERA, Liburna, μονήρης, ſimplicis ordinis remorum navis, noſtris *Galere.* Guill. Apulienſis lib. 5. Rer. Norm. p. 50.

> *Quamque magis celerem cognoverat eſſe Galeram,*
> *Scandit.*

Charta Alphonſi Reg. Aragon. apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 5. c. 9. *Facta carta in illo anno, quando Rex fecit naves & Galeras in Bayona, ut caperet illam æra* 1168. Vide *Galea.*

GALERANNUS, Avis ſpecies, de qua Fridericus II. lib. 1. de Venat. cap. 23.

GALERIA. Anaſtaſius Bibl. in S. Hadriano p. 111. *Alias vero tres domos cultas, videlicet Galeria poſita via Aurelia,... reliquas vero duas, id eſt, Galeriam poſitam via Portuenſi, &c.* Occurrit ibi non ſemel, & apud Ughellum tom. 1. p. 121. 136. [Concil. Compoſtell. ann. 1031. *Ita æquum eſt, ut omnibus intra Galeriam ſtantibus pacis oſculum ſibi invicem tribuere. Et in omnibus communionibus majoribus Nativitatis Domini, Paſchæ & Pentecoſtes, quiſquis de quo habuerit, munera offerat.*] Neſcio, an inde orta ſit vox *Gallaria* Italis, *Galerie* noſtris, pro longiori porticu, ſeu, uti vocatur à Sidonio lib. 2. Epiſt. 2. *Cryptoporticu*, quam vocem ortam quidam volunt, quod oblonga ſit inſtar *Galeræ*, ſeu navis. Alii alia opinantur. Vide Jacob. *Bourgoing* lib. de Orig. &

uſu vulgar. vocum pag. 83. Octav. Ferrarium in Orig. Ital. [& Menagium in Gall. ubi vocis *Galerie* antiquitatem probat ex Bardino Senatore Toloſano, qui florebat an. 1440. apud quem legitur: *Ambulacrum, quod nos Galeriam vocamus. Galeria ſive corredor domus*, in Charta ann. 1471. ex Schedis D. *Lancelot*. Ead. notione ſumitur in Inſtrumento anni 1530. apud Rymerum to. 14. p. 390. col. 1. *In quodam ſuperiori ambulacro ſive quadam ſuperiori Galeria ex parte auſtrali ædium ſive hoſpitii illuſtriſſimi Principis & Domini noſtri Henrici VIII.* Vide *Galilæa.*]

GALERUS, Inſigne Ducalis poteſtatis, in Ceremoniali Rom. lib. 2. p. 186.

☞ Latinis eſt Pileus rotundus à *Galea* ſic dictus juxta Varronem. Gloſſ. Iſid. *Galerum, Pileum paſtorale, quod de junco fit.* Sed lib. 19. Orig. cap. 30. ait, *Galerium* eſſe *Pileum ex pelle cæſæ hoſtiæ factum.* Eadem habet Papias cum addito, *Paſtoralis pileus.* Turnebus Adverſ. lib. 28. cap. 6. ex veteri Lexico: *Galerus, Calamancus.* Lege & vide *Camelaucus.* Synodus Valentina an. 1590. *Ne ullus Clericus in ſacris conſtitutus, publice & ut plurimum abſque neceſſitate, Galerum geſtet*; hoc eſt, Comam adſcititiam. Simili notione Juvenalis dixit:

Sed nigrum flavo crinem abſcondente Galero
Intravit, &c.

Vide S. Hieronymum Epiſt. 128. ad Fabiolam, ubi de Veſtimentis Sacerdotum.

Galerus Cardinalium Rubeus, iis ab Innocentio IV. primum conceſſus in Concilio Lugdunenſi ann. 1244. in pervigilio Natalis Domini, creatis 12. Cardinalibus. Ut porro conferatur vel mittatur galerus novo Cardinali, habetur in Ceremoniali Romano l. 1. ſect. 8. p. 99. Vide Theophilum Rainaudum de Pileo ſect. 13. ubi & de Galero viridi Epiſcoporum.

¶ GALESTROLUS. Vide in *Galea.*

GALETA, Galetus. Vide *Galo.*

¶ GALGIARE, pro *Gagiare*, Solvere. Diploma Ludovici VII. Regis Franc. ann. 1143. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 774. *Per nos commonitus injuſtitiam ſuam recognoſcens, nobis & Udoni prædicti* (S. Petri Carnot.) *Monaſterii Abbati in manu ipſius rectitudinem fecit, & factam ibidem expenſam Galgiavit.* Vide *Vadium.*

GALGO, Puteus. Vide *Putiatorium.*

¶ GALGULUS, *Baca*, πυρήν. Gloſſ. Iſid. πυρὴν eſt nucleus. Gloſſator videtur ſcripſiſſe *Galgulus* pro *Galbulus.* Varro de Re Ruſt. *Non enim Galbuli qui naſcuntur, id eſt, tanquam pilæ parvæ corticæ, id ſemen, ſed in iis intus primigenia ſemina dedit natura.*

¶ GALIA, pro *Galea*, Navis de qua ſupra, apud Rymerum to. 5. pag. 427. D. *Bruſſel* to. 2. de Feudis uſu p. CLX. & in Libro nigro Scaccarii p. 382.

¶ GALIARDUS. Vide *Goliardus.*

GALIARIA, *Negotii alieni mercator*, Papiæ MS. Editus habet *Gallaria*: alius MS. *Galearea*. Lectionem MS. tuentur Gloſſæ antiquæ ex Biblioth. Sangermanenſi.

GALIDA, Vaſculum. Vita S. Fidoli Abbat. *Quæſo, Domine, & obſecro, ut Galidam vini liquore abſtracto, unde pariter haurimus, tua inclita pietas repleri jubeat.* Vox formata ex *Galo*, de qua infra.

GALIHALPENS, Pecuniæ genus una cum *Suskins*, & *Doitkins* abolitum Statuto primo an. 3. Henrici V. cap. unico. Spelman.

1. GALILÆA. Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniacenſib. MSS. cap. 34. *Similiter cum redeunt ad introitum Eccleſiæ; ad exitus vero Galileæ ſunt parati duo famuli Eleemoſynarii, &c.* [Idem cap. 34. *Exitur ab omnibus uſque in Galilæam; cum autem prope corpus, quod ad Galilææ introitum poſitum eſſe debet, venerit Prior cum proceſſione .... Prior vero aſpergit aqua benedicta ... reditur in Eccleſiam.*] Idem c. 76. §. 26. *Si in dominica cum ſit proceſſio, defunctus fuerit in Galilea, interim ſtatio fit*, [*paratis candelabris & thuribulo, vadit ad eum Prior cum cruce & aqua benedicta & incenſat eum, & poſt proceſſionem affertur in Eccleſiam, nec fit alia proceſſio ad ſuſcipiendum.* Guidonis Diſciplina Farfenſis l. 1. c. 1. De Dominica Palmarum: *Exeuntibus omnia ſigna pulſentur: duo majora tamdiu prolongentur ſonnizando, quouſque revertatur proceſſio in Galilæa.* Idem lib. 2. cap. 1. De menſuratione officinarum: *Galilæa longitudinis* LXV. *pedes, & duæ turres ipſius Galilææ in fronte conſtitutæ; & ſubter ipſas atrium eſt, ubi laici ſtant, ut non impediant proceſſionem ... Juxta Galilæam conſtructam debet eſſe palatium longitudinis* CLV. *pedum, latitudinis* XXX. *ad recipiendum omnes ſupervenientes homines, qui cum equitibus adventaverint Monaſterio.* Et infrà: *Nam inter iſtam manſionem & ſacriſtiam atque Eccleſiam, necnon & Galilæam ſit cimiterium, ubi laici ſepeliantur.* Hiſt. Monaſterii S. Florentii Salmur. to. 5. Ampliſſ. Collect. Martenii col. 1133. *Multa ædificia fecit, utpote introitum Eccleſiæ cum Galilæa, refectorium, &c.*] Statuta antiqua Ord. Cartuſienſis 1. part. cap. 13. *Dum vero ipſarum Horarum perſolutio fit in cellis à cæteris, Sacerdos induitur, ſic ut facto ſpatio congruo poſt eum indutum, ſtatim ſecundum ſignum poſte pulſetur per Galileas, indutuſque Monachos ſedendo, donec ingredi incipiant, expectat.* Part. 3. cap. 28. n. 36. *In Galileis, & à primo oſtio coquinæ uſque ad portam ſigni, & uſque ad oſtium cellarii, nullus loquitur.* Et n. 44. *Quando conventus vadit, vel redit ab Eccleſia, caveant Converſi, ne in Galileis appareant.* Charta Edw. I. Regis Angliæ ann. 24. apud Gul. Prynneum in Libertatib. Eccl. Anglic. to. 3. pag. 668. *Et inſuper inveniam unum Sacerdotem miſſalem de prædicto ſancto in Eccleſia memorata, in loco, qui dicitur la Galileye, diebus ſingulis celebrantem, &c.* Rupertus Tuitienſis l. 5. de Divin. Offic. c. 8. *Locus ille, quo proceſſionem ſuprema ſtatione terminamus, recte à nobis Galilæa nuncupatur.* Hemereus lib. de Academia Pariſienſi cap. 2. *Galilæam* porticum hoc loco interpretatur, quam noſtri *Galerie* vocant. Qua ſane notione videtur uſurpaſſe Hugo Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi p. 168. *Et defunctus, in Galilæa tumulari meruit*; id eſt, in clauſtri porticu. [Mabill. to. 4. Annal. pag. 187. interpretatur Eccleſiæ navem. Alterutrum poteſt intelligi, mea quidem ſententia. Si namque allegatos locos omnes perpendas, alios de porticu, alios de Eccleſiæ navi perſpicies intelligendos.]

2. GALILÆA dicta Græcis feria tertia Paſchatis. Leo Grammaticus in Conſtantino Porphyrog. p. 495. [& Anonymus Combefiſianus num. 13.] Καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ Πάσχα τῇ λεγομένῃ τῆς Γαλιλαίας εὐλογεῖται καὶ στεφανοῦται, &c. Ubi Scylitzes pag. 617. [& Symeon Logotheta in eod. Porphyrog. num. 14.] habent nude τῇ τρίτῃ τῆς Γαλιλαίας. Zonaras vero τῇ τρίτῃ τοῦ Πάσχα: unde conficitur, ita appellatam à Græcis feriam tertiam Paſchatis. Alter tamen cenſet Fileſacus lib. de Quadrageſ. cap. ult. extremo, aitque, intelligi tertiam à Paſchate hebdomadam ſe exiſtimare, cui id nominis adſcripſerint Græci, quod circa hocce tempus nuſquam ſæpius ſeſe poſt reſurrectionem diſcipulis conſpiciendum præbuerit Chriſtus, ex Matth. 26. 28. & Marco 14. 16.

☞ Sententiam firmat D. Cangius in Gloſſario mediæ Græcitatis in Γαλιλαία ; quam ibi interpretatur *Hebdomadam Paſchalem*, quod in ea legatur Matthæi Evangelium, quo jubentur Diſcipuli ire in Galilæam, ipſaque illic Chriſti Apparitio; nam inquit, & recte, ab ejuſmodi Evangeliis quæ in ſingulis hebdomadis leguntur, eæ nomen ſumunt apud Græcos.

¶ 3. GALILÆA, Nomen collis in Palæſtina, de quo hæc habet Bernard. *de Breydenbach* in Itiner. Hieroſol. p. 52. *Venimus in collem quemdam cui nomen eſt Galilea : & eſt locus ille de quo Angelus Chriſti annuncians Reſurrectionem dixit Diſcipulis : Præcedet vos in Galileam... Nam & ante Paſſionem ſuam Chriſtus eis promiſerat dicens :* Præcedam vos in Galileam, *id eſt, locum jam memoratum, non regionem Galilee, que longe diſtat à loco iſto.* Huic ſcriptori parum concinunt Interpretes Evangelii.

GALILÆOS, Chriſtianos appellari præcepiſſe Julianum Parabatam ſcribunt Gregorius Nazianz. Orat. 1. in Julian. & Chryſoſtom. contra Gentiles.

¶ GALINGA. Vide *Galiqua*.

GALIO, GALIOTA. Vide *Galea*.

GALIOLA. Vide *Galo*.

¶ GALIONUS, GALIOTUS. Vide *Galea*.

GALIQUA, ſeu *Gallica nux*, Galla, vulgo *Noix de Galle*, apud Hugonem Farſitum de Miracul. S. Mariæ Sueſſion. cap. 19. [Haud ſcio an eadem notione] M. Juſtinus Lippienſis in Lippiflorio pag. 130.

Hic piper atque crocus, hic gingiber atque Galinga,
Adſunt, & faciunt arte placere cibos.

GALIT, *Perit*, *Gallivit*, *periit*. Ita Gloſſæ antiq. MSS. [Papias : *Gallit*, *Perit* ; *Gallivit*, *Perivit*. Gloſſ. Iſid. *Galivit*, *Peribit*. Grævius ſcribendum cenſet, *Gallulat*, *Pubeſcit*. Nonius : *Gallulare*, *Pubeſcere*. Novius Exodio apud eumdem Nonium *Gallulaſcere* utitur : cujus locutionis hanc reddit rationem Perottus, quod pubeſcentes vocem grandiorem ad galli gallinacei ſimilitudinem faciant. Gloſſ. vett. *Gallulo*, ἡβάω.]

¶ GALITIUM, Moletrina fullonica, Gall. *Moulin à foulon*, in quibuſdam veteribus tabulis Dumbenſibus, *Ganx à gancher les draps*. Charta Tarari prope Lugdunum an. 1447. *Juxta Galitia domini de la Fay, &c.*

¶ 1. GALLA, pro *Galea*, ut arbitror, Navis ſpecies, de qua ſuperius. Oberti Cancellarii Annal. Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 341. *Et quia graviſſimum erat & evidens periculum in tanta temporis brevitate grandem exercitum conſtituere, & maxime quum mille militibus, clientibus & peditibus multis cuncta neceſſaria, non apud Lucam, ſed per totam Thuſciam vix labore nimio poſſent inveniri : & Gallæ & gatti ad terminum illum facti eſſe non poterant, dilataverunt exercitum tam maris quam terræ voluntate Conſulum Lucæ eſſe faciendum in futura æſtate.* Vide *Galea* & *Gatus*.

2. GALLA, Scabies, Gall. *Galle*. Jordanus Rufus Calaber MS. l. 1. de Medicamentis equorum cap. ult. *Galla eſt quædam tumefactio mollis ad modum veſicæ, magna ut Galla, vel avellana, &c.* Eadem habentur apud Petrum de Creſcentiis l. 9. de Agricult. cap. 10. qui à Jordano hauſit. Adde cap. 43. [Vide *Gallarius*.]

¶ GALLADELLA, ut mox *Galladellus*. Continuatio Chronici Andreæ Danduli, apud Murator. to. 12. col. 446. *Cum 23. galeis & duabus Galladellis.* Rurſum habetur col. 449. & 455.

GALLADELLUS, Naviculæ ſpecies. Careſinus : *Dum Niemenſem Inſulam applicaſſet, viſo uno Galladello, una ex galeis ipſum cepit.* Vide *Galedellus*.

¶ GALLANDUS, f. Inſtructus, munitus, à veteri Gallico *Galendé*. Hiſtor. Epiſcoporum Autiſſiod. apud Labbeum tom. 1. Bibl. MS. p. 511. *Petrus de Villanis... loca fortaliciorum... munivit machinis Gallandis & foſſatis.* Le Roman *de la Roſe* :

Belle fu & bien atornée,
D'un fil d'or eſtoit Galendée.

¶ GALLARIA. Vide *Galiaria*.

¶ GALLARIUS, *Cerdo*. Gloſſ. Iſid. Sic dicitur ſutor, quod, ut eſt apud Macrobium lib. 2. Saturn. ſutor *Gallam ſubigat*, ſeu terat. Eſt autem *Galla*, Joanni de Janua, *Inſtrumentum cerdonum, quo coria purgantur & dealbantur. Galla etiam dicitur quædam herba & fructus quercuum: unde fit quaſi pulvis ad aptanda coria, qui ſimiliter Galla vocatur. Gallarius & Gallicarius cerdo, qui in Galla operatur. Gallarius, Gallicarius, a, um, quod pertinet ad Gallam.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Gallarius*, *Gallicarius*, *Parateurs de cuirs. Galla, Inſtrument à appareiller cuirs.* Vide *Gallicarii*.

¶ GALLEA, Navis genus, de quo in *Galea*. Pluries ſcribitur in Vita Martini IV. PP. apud Murator. to. 3. pag. 610.

¶ GALLESCERE, χαίρειν, γήθεσθαι, *i. Gaudere*. Gloſſar. Latin. Græc. MS. Sangerman. Supplem. Antiquarii : *Galleſco*, χαίρω, γήθομαι, *Lætor, vitulor.* D. Cangius legit, *Gaviſci*. Vide in hac voce.

GALLETA, Menſura vinaria. Vide *Galo*.

GALLETUS. Henricus Knyghton ann. 1342. *In quarum prima* (acie) *fuit Dominus Galfridus Charnis cum multis Galletis, qui ſtatim victi ſunt ab Anglis.* Ubi *Galleti* non ſunt viri *galeati*, uti vult Somnerus ; ſed *Gallenſes*, quos *Galois* vocat Froiſſartes 1. vol. cap. 121. & alibi non ſemel, quique noſtris contra Anglos ſemper militarunt. Chronicon Bertrandi Gueſclini MS.

Ainſi diſoit Bertrand, qui bon Galois eſtoit.

Quibus verbis alludit ad Gallenſium virtutem bellicam : vel certe quod ita nuncupari ambirent viri nobiles, qui in Walliam pro Gallenſibus militandi cauſa expeditionem ſuſceperant, ut apud Ducheſnium in Hiſt. Monmorenciaca p. 291. 514. & alios.

¶ GALLIA, pro *Germania*, non ſemel occurrit apud Lambertum Scafnaburgenſem in Annalibus : eum vide ad annum 1072.

GALLICA, GALLICULA, Genus calceamenti, quo utuntur Galli : *Galloche*. Agellius l. 13. cap. 20. *Lacernis induti, & Gallicis calceati.* Tertullianus, ſive S. Cyprianus, ad Senatorem :

.... *Caligaque remota*
Gallica ſit pedibus molli redimita papyro.

GALLICANÆ CALIGÆ, in Vita S. Eugendi Abbatis cap. 3. S. Hieronymus in Regula S. Pachomii c. 4. 66. 81. inter monachicos habitus, *melotem, balteolum lineum, & Gallicas* recenſet.

GALLICARII, Gallicarum confectores, apud eumdem Hieronymum in eadem Reg. cap. 6. ex quo corrigendæ Gloſſæ Iſidori : *Gallarius, cerdo.* Malim *Gallicarius*, etſi Gallarios cerdones dictos volunt à *Galla*, inſtrumento cerdonum, quo coria purgantur & dealbantur. [Vide *Gallarius*.]

GALLICIANALE TEMPUS, pro *Gallicinale*, [ſeu *Gallicinale*, ut habetur in Actis SS. Aprilis to. 2. pag. 493.] Galli cantus, Gallicinium. Occurrit apud Felicem Gyrwenſem Monachum in Vita S. Guthlaci cap. 20.

GALLICULA, Idem quod *Gallica*. Gloſſæ antiquæ

MSS. *Gallicula, Calceamenta paſtorum. Gallicula, ſignum veſtis.* Vetus Gloſſ. *Gallicula*, τροχάδες. Sunt autem Heſychio, σανδάλια ἀπὸ αἰγείου δέρματος, *Sandalia ex caprino corio.* Aliud Gloſſ. Σανδάλιον, *Gallicula.* Sic interpretatus eſt Rufinus Joſephum lib. 4. Antiq. cap. 8. Υπολύσασα δ' αὐτοῦ ἡ γυνὴ τ' ἀδελφοῦ τὰ σανδάλια. *Solvens uxor fratris Gallicülas illius viri.* Vetus Interpres Juvenalis *Trechedipnas*, Poëtæ, *Gallicülas Graias currentium ad cœnam* interpretatur. Monachus Sangall. lib. 2. de Carolo M. cap. 11. *Sed fruſtrato ictu Galliculam Regis & faſciolam ferus immaniſſimus diſrumpens, tibiamque illius ſummo licet cornu perſtringens, &c.* Mox: *Cumque ad obſequium Domini cuncti hoſſas ſuas vellent extrahere, &c.* [Vita S. Johan. Gualberti, tom. 3. Julii pag. 363. *Galliculam tanti prædicti Patris fiducialiter tetigit, mox ſaniſſimus effectus.*]

Callicula, pro *Gallicula.* Gloſſæ antiq. *Gallicula, ſignum veſtis.* Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Qui erat veſtitus diſtinctam candidam, habens multiplices Calliculas.* Infra: *Exivit vir quidam miræ magnitudinis,... diſcinctatus purpuram inter duos clavos per medium pectus, habens Callicŭlas multiformes ex auro & argento factas.*

Gallicula, vice pilei. Monachus Sangallenſis lib. 1. de Carolo M. cap. 20. *Excepto uno pauperculo valde rufo, Gallicula ſua, quia pileum non habuit, & de colore ſuo nimium erubuit, caput induto, &c.* Et mox: *Voca ad me pileatum illum hominem, &c.* Ubi quidam MS. *Callicula* habent.

¶ GALLIGESUS. Vide *Geſſum.*

¶ GALLINA, nude, pro Cenſus ex gallinis, *Gallinagium.* Charta Libertatum Bellomont. ex Cod. MS. Coiſlin. *Liberantes & penitus abſolventes... ab omni tallia, mortallia... extorſione, Gallina, treuſa, &c.* Charta an. 1277. apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 927. *In quibuſcumque rebus & locis conſiſtant, ſive in herbergamentis, ſive in vineis, terris cultis & incultis, decimis, agreriis, terragiis, quintis, quartis... Gallinis, redevanciis, &c.* Chartul. S. Vincentii Cenoman. f. 81. *Contentio quæ vertebatur... ſuper Gallina & meſtiva, quam dictus Willelmus petebat, &c.*

GALLINAGIUM, Cenſus ex gallinis, *Geline de couſtume*, quæ in Chriſti Natalitio domino exſolvitur, in Conſuetud. locali Caſtelli novi in Biturig. art. 6. & *de Troy* in Biturigib. art. 7. *Geline* nude in Conſuet. Marchenſi art. 16. 174. *Geline de baronie*, in Charta an. 1330. in Hiſt. Vergiac. p. 241. Chron. Mauriniac. l. 1. p. 360. *Alii ſibi minaciter expetebant furfuragium, alii Gallinagium, alii tutamentum.* Occurrit apud Argentreum Hiſt. Britan. p. 307. ult. Edit. ubi perperam *galmagium* legit Spelmannus. Vide Sugerium lib. de Adm. ſua cap. 11. *Regalia Gallinarum*, apud Andr. Dandulum in Chron. MS. ann. 1205. [*Conſuetudinales Gallinæ*, in Tabulario Celſiniacenſi.]

Census Gallinarum, dicitur in Libertatibus villæ de *Villereys* an. 1253. Charta Ottonis Imp. pro Monaſterio Gemblac. an. 948. in Chronico Gemblacenſi: *Porro ſubadvocatus nihil juris habebit in villis ad Abbatiam pertinentibus, niſi per ſingulos annos de unaquaque domo denarium unum, Gallinam unam, avenæ ſextarium unum.* Chronicon Andrenſe an. 1203. p. 53. *Perſpiciens D. Iterius Abbas pravum uſum in hac parochia inoleviſſe, Dominum ſcilicet Comitem Giſnenſem ratione Advocationis antiquâ à ſingulis hoſpitibus noſtris ſingulas Gallinas accipere, in die diem Cinerum præcedente, ut ſe & familiam ſuam exinde paſceret, &c.* Charta Balduini Comitis Guinenſis an. 1203. apud Ducheſnium: *Ne iidem manſionarii de cætero Gallinas aut alias conſuetudines reddant.* Fori Bigorrenſes art. 14. *Naſquam poſcat ab eis Comes agnos vel Gallinas, niſi feſtivitatem Paſchalem aut Natalem Domini ipſe vel uxor ſua fecerit. Tunc unusquiſque Gallinam in Natali, agnum vero ſi habuerit, mittat in feſtivitate Paſchali: ſi autem non habuerit agnum, Gallinam.* Redditus *Gallinarum, caponum*, in Charta Caroli II. Reg. Siciliæ an. 1303. apud Ughellum in Epiſcop. Caſertanis. [Vide Diaria Trevoltiana an. 1709. pag. 2179.]

GALLINARII, Gallinarum venditores, apud Andr. Dandulum in Chron. MS. circa an. 1175. Gloſſæ vett. *Gallinarius*, γαλινάριος.

¶ GALLINATUS, Pullus gallinaceus, Gall. *Poulet.* Saiſimentum Comitatus Toloſæ n. 22. *Item de quolibet foco habente galinas unam galinam ad feſtum Natalis Domini, & circa feſtum Natalis B. Joannis Baptiſtæ unum par Gallinatorum.*

GALLINIUM, Præſtatio gallinarum, *Gallinagium.* Charta Occitanica ann. 1311. ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 114. *Item Gallinium tam gallinarum, quam pullorum* (æſtimatum) 30. *Turon. Item tertiam partem meſſageriæ dicti loci æſtimatam valere 24. ſolid. Turon. &c.* Vide Thomaſſerium in Conſuetud. localib. Bituricenſib. cap. 11. 68.

¶ GALLINUS, f. Gallus gallinaceus. Collectio antiqua Canonum Pœnit. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 43. *Si caſu porci comedent carnem morticinorum aut ſanguinem hominis, non abjiciendos credimus, nec Gallinos.*

¶ GALLICLUM, Ornamentum eccleſiaſticum. Tradit. Fuld. an. 800. apud Schannatum p. 69. Anno 800. *Unum tintinabulum, altarium veſtimenta* IX. *Galliola* IV. *reliqua veſtimenta altarium* IX. *manicæ* VI. *auro paratæ, oraria purpurea* IV. *&c.*

GALLIONUS, Galliotha. Vide in *Galea.*

¶ GALLIRE, *Perire*, apud Papiam. Vide *Galit.*

¶ GALLODIUS, Menſura frumentaria, f. Eadem quæ *Galetus*, de qua in voce *Galo.* Charta anni 1184. è Chartulario S. Quintini in Inſula pag. 65. *Pro una ſextellata terræ... quinque Gallodios forenſis frumenti perſolverent.*

¶ GALLO, Pœna Preſbyterorum concubinariorum. Statuta Joannis Epiſc. Trecor. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 1609. *Diſtrictius inhibentes, ne quis Presbyter focariam habeat... alioquin ſciant ſe prius monitos Gallonis ſententia alligatos, & eo facto ſuis beneficiis privatos.*

GALLUS Silvestris, *Faſianus*, Matthæo Silvatico, [& in Vita S. Cæleſtini Papæ V. apud Murator. to. 3. pag. 638. col. 1.]

Gallus Campanarii. Vide *Campanarium.*

Gallus, pro Gallicinio. Vide in *Pullus.*

¶ Galli Dies. Vide *Dies Galli.*

GALNABIS, Galnape, Læna, ſtragulum villoſum, apud Smaragdum. Regula S. Iſidori cap. 14. de veſte & lecto Monachi: *Cujus ſtratus erit ſtorea & ſtragulum, pelleſque lanatæ duæ, Galnabis quoque & faciſtergium, geminuſque ad caput pulvillus.* S. Fructuoſus in Regula cap. 4. habet hoc loco, *Calnaben villatum.* Menardus in MS. Iſidori Vindocinenſi legi ait *galbanis.*

Galnapes, apud Iſidorum lib. 19. cap. 26. nude, & apud Smaragdum.

Galnape, in Teſtamento S. Cæſarii Arelatenſis: *Cum caſula villoſa, & tunica, vel Galnape, quod melius dimiſero.* Charta Hiſpanica æræ 1060. apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 5. pag. 435. *De raupa ſiquidem Galnapes 2*

tres pulmarios, (plumacios) *duos pares de ſabanes, &c.* Alia æræ 1016. ibid. pag. 444. *Panos gratiſcos*, (Græciſcos) *&* 16. *Ganapes paleas*, *&* 30. *pannos optimos, &c.* Quæ quidem vox depravata legitur in Charta Siſnandi Epiſcopi Irienſis, ſeu Compoſtellani, æræ 952. apud eumdem *Yepez.* to. 4. *Scala argentea una*, *Venapes* 4. *plumatios* 5. *tapete* 1. *lectos* 6. *cathedras* 10. *menſas* 8. *&c.* Et in alia Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis æræ 930. apud eumdem to. 5. *Adjicimus etiam eſtramina lectulorum, Gagnapes paleas, antiquum* 7. *ſubminores* 8. *plumatios digniores paleos* 10. *alios ſubminores* 8. *&c.* Utrobique enim legendum *Galnapes.* [Pro *Antiquum*, to. 3. Concil. Hiſp. pag. 181. legitur *Antionum.* Vide *Antio.*]

Voces effictæ, ut quidam putant, à *Galbanum.* Dicuntur autem Papiæ, *Galbana*, *genera veſtium à galbaneo colore, qui eſt ſublucidus & ſubalbus cum pallore:* quod vocabulum occurrit apud Juvenalem Sat. 2. ut *Galbanatus* apud Martialem lib. 3. Epiſt. 40. & alios. Sed videntur potius confectæ ex *Gauſape*, vel *Gaunape*, ſtragulum. Gloſſæ Iſid. *Gaunacha, gauſapa.* Gloſſ. Lat. MS. Regium *Gaunapa, cauſapa.* Ex *Gaunapa*, factum *Galnapa*, vel *Galnape.*

GALNES, Species ſatisfactionis pro delicto, apud Scotos. Reg. Majeſt. lib. 4. cap. 24. §. 1. *Reddet pro homine mortuo & taliter occiſo, crno & Galnes, quaſi eum propriis manibus occidiſſet.* Ubi Skenæus, *quid ſit Galnes, ignoro.* Adde c. 36. §. 7. c. 38. §. 5. & eumdem Skenæum de Verbor. ſignificat.

GALNUS. Hariulfus lib. 3. c. 3. *Caſulæ caſtaneæ* 40. *ſericæ nigræ* 5.... *Galnæ ſericæ* 5. *melnæ ſericæ* 4. ubi Editor *Galnas caſulas*, flavi coloris eſſe opinatur. Certe Picardi etiamnum *Gane*, pro *Jaune* dicunt. Sed malim legere *Galvæ*, pro *Galbæ.* Gloſſ. Lat. Gr. *Galvus*, χλωρός. Vide Salmaſium ad Lampridium pag. 227.

GALO, GALONA, Menſura liquidorum apud Anglos, quarum unaquæque octo continet pintas Anglicanas, ut modius eorum 8. galones. A *Gallon*, iis vulgo, ut eſt in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 903. 904. à *Gelo*, ſeu *Gilo* vel *Gillo*, quod eſt *baucalis*, lagena, ſeu vas vinarium, deducit Spelmannus. Papiæ *Galeola* eſt *vas vini*: vox nota Varroni l. 1. de Vita Pop. Rom. Sed videtur potius orta vox à Gr. γαυλός, quæ in Gloſſis Gr. Lat. ποιμενικὸν ἀγγεῖον, *ſinum*, Heſychio ποιμενικὸν τὸ γάλακτος ἀγγεῖον ſonat. Suidas: Γαυλός, οἰνηρὸν ἀγγεῖον ἐκ ξύλων κατασκευασμένον, ὃν Ἰταλοὶ μαγγάναν ὀνομάζουσιν. Ubi vir doctus reponit βάγναν, ex veteribus Gloſſis: *Cupa, ſeu vagna*, βοῦτις μεγάλη, ἣν τινες γαυλὸν καλοῦσι. Eadem habentur in voce *Vagna.* Nicolaus Trivettus an. 1194. *De amphoris ſeu metretis, quas vulgo Galones dicimus.* Matth. Paris an. 1256. *Menſuras vini ſive cerviſiæ, quas Lagenas vel Galones appellamus.* Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 1040. *Quandam menſuram, quæ vocatur Lagena, vel Galo.* Ordinarius MS. Eccleſiæ Rotomagenſis: *Et debent habere quilibet unum Galonem vini de Cellario Archiepiſcopi. Septem Galones vini*, in Tabulario Fiſcanenſi fol. 88. & alibi. 4. *Galones cerviſiæ*, apud Joann. Weſterhamium. [Liber niger Scaccarii pag. 354. *Unum Galum vini expenſabilis.*] Uſatica MSS. Vicecomitatus Aquarum Rotomagi: *En temps que l'en monte, & de vendanges, de* 19. *ſeſtiers un ſeſtier & un Galon de tonnes & de rechaus, c'eſt aſſavoir de toneaulx qui ſont ſur le bout* 5. *ſ. &c.* Adde Bromptonum pag. 1258. Will. Thorn. pag. 2044. Brittonem p. 38. 75. 76. Monaſt. Angl. tom. 1. pag. 419. 420. &c. Vide *Lagena.* Incertum porro an ab ejuſmodi galonum forma noſtri voces *Galon* & *Galoner* hauſerint. Le Roman *de Garin* MS.

> *Bien fu veſtuë d'une propre roée,*
> *A un fil d'or s'a crigne Galonnée.*

JALO, Eadem notione, in Fleta lib. 2. c. 5. §. 6. & cap. 11.

JALLEIA, Tabular. S. Albini Andegav. *Viginti Jalleias de vinagio de vineis de Piſciaco.* In Conſuetud. Aurelianenſi art. 492. *Chacune Jallaie de vin contient ſeize pintes de la grande meſure.* In Turon. art. 63. *Continet* 12. *pintas.* In Conſuetudine Lodunenſi c. 5. art. 5. *Et tiendra chaque pipe* 36. *Gealloies.* Will. *Guiart* an. 1298.

> *Si chargiez d'armes & de robes*
> *Taintes de ſanc, & touoillies,*
> *Que ſeul des cotes gambeſies*
> *Pouoit-on emplir maintes Jailles.*

Hinc

JALAGIUM, quam vocem idem valere ac *Foragium* ſcribit Raguellus. Tabular. S. Albini Andegav. *Donavit.... in opus pauperum conſuetudinem illam, quam habebat in Eleemoſyna S. Albini, id eſt Banagium de proprio cellario Eleemoſynarii. Dedit etiam conſuetudinem Jaleagii, quam habebat in Cellario dominico Monachorum.* Charta Ludovici VII. an. 1177. pro Communia Laudunenſi: *Rotagii, telonei, cambii, lardarii, Jalagii.* Ubi *Jalagium* videtur eſſe, quod noſtri vocant *Droit de Jaugeage*, id eſt, jus menſuræ, ad quam exiguntur dolia vinaria. Vide *Gellagium.* In eodem Fletæ libro

JALO ſumitur pro menſura frumentaria, cap. 12. §. 1. *Pondus octo librarum frumenti facit menſuram Jalonis, &* 8. *Jalonatæ frumenti faciunt buſſellum, de quibus octo conſiſtit commune quarterium.*

GALETA, GALLETA, Menſura pariter vinaria. Tabularium S. Albini Andegav. *Galeta vini* 24. *pro arpenno vineæ reddita.* Regula Magiſtri cap. 23. *In uno Galletæ vaſe menſuratæ potiones ab eis calidæ miſceantur.* Cap. 27. *Aut Galleta, aut calices ſitientibus porrigantur.* Mox: *Ad calicis, aut Galletæ, aut caucelli bibat menſuram.* Denique: *Aut duo aut tres oportet calices aut Galletas menſarum miniſterio deſervire.* Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcæ an. 1247. fol. 25. *Si alicui fuerit adjudicatum ſacramentum, & juraverit ſe non debere, vel eſſe in culpa, nihil ſolvat parti vel judici, nec Galletam vini, nec Galletas.* Tabularium S. Nicolai Traguerienſis in Dalmatia, apud Jo. Lucium lib. 2. c. 16. *Ad hæc autem ſtabilivimus, ſi habuerint navigia, ſive commercia eant & redeant, piſcatores gyrrum, ſibi Galetam præbeant unam. Alii autem piſcatores ſingulos, cum habuerint, deferant piſces.*

GARLETA, pro *Galeta*, habet Thwroczius in Carolo Rege cap. 97. *Pabulum etiam equis ejus per ſingulos dies viginti quinque Garletæ.* In Ludovico c. 4. *Habuit etiam ſecum de florenis fere cum media Garleta.*

GALETUS, Menſura frumentaria. 14. *Galetos bladi, annui reditus, ... octo modios frumenti & tres Galetos*, in Chartis Diœceſis Laudun. an. 1246. in Probat. Hiſt. Guinenſis p. 358. [Charta an. 1153. apud Bellottum in Obſervat. ad Ritus Eccl. Laudun. pag. 20. *Præmonſtratenſis Eccleſia nobis perſolvet ſingulis annis ſeptem modios & quatuor Galetos frumenti.* Chartularium Aquicinctenſe fol. 45. *Sub annuo cenſu conceſſit tres modios frumenti... & octo Galetos piſæ.* Idem fol. 48. *Dedit Eccleſia noſtra duos campos ... unum in valle Giſleni ſex Galetos ſeminis continentem, alterum quatuor Galetorum.*]

GALETUS TERRÆ, Modus agri. Charta an. 1252. *Ad quatuor Galetos Terræ ſitos in via de Chiure.* i. in

quibus totidem galeti frumenti ſeruntur, aut percipi poſſunt, quo modo *Modium terræ* dicebant olim.

¶ GALOER, Gualoer, Bona mobilia aut immobilia, ab Armorico *Gallu*, *Gallued*, vel *Gallout*, Poteſtas, potentia, valor. Charta Rotonenſis apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 99. *Alanus Comes omni Britannicæ imperans regioni, ad Monaſterium S. Salvatoris veniens, interpellatus à Monachis dedit S. Salvatori Gualoer totius Abbatiæ per totum Britanniæ regnum diffuſæ, illam ſcilicet partem, quæ Principibus uſque ad illud tempus ſolvi conſueverat, pro mercede æterna & pace totius Britanniæ.* Charta Kemperleg. ibidem col. 120. *Præterea res hominis, qui abſque liberis obierit in ipſa tribu, & alieni etiam de aliena terra ibi defuncti Gualoer proprium eſt S. Amandi.* Alia S. Georgii ibid. col. 127. *Ad corporis vero profectum de bannis ac de cauſis in judicio ante eum prius convictis, ac de Galaeriis octavam partem ei in remuneratione permiſit.* Alia Majoris-Monaſterii ibid. col. 215. *Stabilierunt enim invicem atque concordaverunt, ut pro eo Monachis darent ... omnem totius parochiæ bannum, unam aream molendini ſuper Coſnionis fluvium, Galorium omnium albanorum.* Litteræ Johannis Ducis Britanniæ ann. 1396. ibid. col. 661. *Toutes conſtumes, paſſages, treſpas, eſpaves, Galoiz, droit de desherance, bris & brieffz par mer, par terre, &c.*

¶ GALONUS, Ital. *Galone*, Latus, Gall. *Côté*. Chr. Modoetienſe apud Murator. tom. 12. col. 1124. *Caute ad modum aſſaſſinatoris ivit, & cum uno cultello à Galono eum in collo percuſſit.*

GALOPINUS. Le Roman *de Garin* MS.

Il s'en torna meintenant ſans reſpit,
En la taverne haſtivement en vint,
Ilec trouva menuel Galopin,
Lez le tonnel en ſa mein trois dez tint,
Quatre ribaus tos l'eſtrumiax roſtis, &c.

Infra:

Il li demande, dont es-tu, biaux amis?
De Clermont, Sire, ſi ai non Galopin.

[*Galopin* vulgo dicimus famulum culinarium ſimiliſve conditionis adoleſcentulum.]

¶ GALORIUM. Vide *Galoer*.

¶ GALOS, *Viri ſoror*, in Gloſſis Sangerman. MSS. num. 501. & in Amalthea. Feſtus habet: *Glos, Viri ſoror, à Græco* Γάλως. Nonius: *Glos appellatur mariti ſoror, atque eadem fratris uxor.* Vide Iſidorum lib. 10. Orig. cap. 8. & Lexicon Juris utriuſque.

¶ GALSTADIO. Vide *Gaſtaldus*.

1. GALUM. Charta Longobardica an. 774. to. 8. Italiæ ſacræ pag. 35. *Nec non Eccleſia S. Abundi, quæ ſita eſt in Galo noſtro de Paline.* Occurrit ibi non ſemel, & p. 573. 574. 582. Sed vereor, ne legendum ſit *Gajo*: vide *Gajum*.

¶ 2. GALUM, Menſura vinaria. Vide *Galo*.

GALUMMA, Capitis operculum, ex Gr. κάλυμμα. *S. Agathæ Martyris Galumma*, apud Thietfridum Epternacenſem in Florib. Epitaph. SS. lib. 3. c. 4.

¶ GALUNNA, *Velamen candidum, à Gala, id eſt lac, derivatur.* Papias. Vide *Galumma*.

¶ GALVUS. Vide *Galnus*.

¶ GALYOTA, Remex. Vide in *Galea*.

¶ GAMA, Muſicum diagramma, Gall. *Game* vel *Gamme*, apud Lobinell. tom. 1. Inſtrum. Hiſtor. Pariſ. p. 417. Vox orta à Græco γ. Vide Menagii Etymolog. Gall.

GAMACHA, Pedulis lanei ſpecies, quæ etiam ſuperiorem pedis partem tegit, vulgo *Gamache*. Occitanis *Garamacho*, *gamacho*, vox ut videtur deducta à *compagus*, vel *gampagus*. [Apud Autiſſiodorenſes *Gannache* eſt veſtis vilioris pretii, qua utuntur ruſtici.] Vide *Campagus*, & *Garnachia*.

GAMACTA, Gamactus, Ictus, percuſſio. Lex Bajwar. tit. 2. c. 4. §. 6. *Coram Duce hoſtili diſciplinæ ſubjaceat, vel ante Comitem ſuum 50. Gamactas, id eſt, percutiones accipiat.* Editio Heroldi habet *Gamactos*. [Martinius in Lexico ſuſpicatur *Gamacta* deduci à *Macht*, *Gemacht*, German. Vis, potentia, poteſtas, ut ſit violenta percuſſio, aut aliena poteſtate & mandato facta; aut à *Kammen*, Depectere.]

¶ GAMADIUM. Vide *Gammadium*.

¶ GAMAGIUM, Jugum boum. Dicitur de bobus aliiſve animalibus ad aratrum ſimul junctis, à γαμέω, Nubo, ſimul jungo: quod non minus recte dicitur, quam iſtud Catulli, *Jugare puellæ juvenem.* Charta Libertatum Montis-Britonis to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 83. *Pro quolibet foco agricolæ, ſeu gaviatorum dicti mandamenti tenente Gamagium boum, ſeu aliorum animalium unam heminam frumenti.*

GAMAGOGA, Lena, quaſi ex Græco γαμαγωγός, nuptiarum conciliatrix. Regeſtum rerum criminalium Parlamenti Pariſ. an. 1375. fol. 90. *Super eo, quod dictæ Agneti imponebatur & imponitur ipſam fuiſſe & eſſe Gamagogam publicam, Gallice, Maquerelle publique.*

¶ GAMAHALI. Vide *Gamales*.

¶ GAMAHEI, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico, *Sunt Lapides in quibus imagines juxta corporum ſuperiorum conſtellationem inſculptæ ſunt.*

¶ GAMALADIONI, Iidem qui mox *Gamales*. Præceptum Karolomanni pro Monaſterio Prumienſi, apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 33. *Genitor meus Pippinus glorioſiſſimus Rex, prædicto Dirodoino vel ſuis Gamaladionis de ipſa ſilva manu veſtita feciſſet, dum de hac cauſa ſic ante nos fuit ratio deducta, & ſuam vel ſuis Gamaladionis tam per veragos homines, quamque per confirmationis Regum cognovimus, juſtitiam ei reddidimus, &c.*

GAMALES, Gamahali. Lex Longob. lib. 2. tit. 55. §. 7. *Si aliquis de ſacramentalibus mortuus fuerit, poteſtatem habeat ille qui pulſat, in loco mortui ſimilem alium nominare, & de proximis legitimis, aut de naturalibus, aut de Gamalibus, id eſt, confabulatis.* Edictum Regis Rotharis tit. 109. §. 7. habet hoc loco: *Aut de natis, aut de Gamabolos, id eſt, confabulatis.* Ubi viri docti *Gamales* eſſe volunt, filios è legitimis nuptiis procreatos, ad diſcrimen *naturalium*: ita ut *confabulati* dicantur, qui ex *fabula*, ſeu pacto ac fœdere nuptiali orti ſunt. Plautus Arg. Ciſtellar.

Comprimit adoleſcens Lemnius Sicyoniam
Is redit in patriam, & gnatam generat nuptiis.

Vox autem à Germanico *Gemal*, vel *Ghe-mael*, conjux, formata è Saxonico, Maelen, Conjungere, addita particula ȝhe, vel ȝa, verborum præteritis & participiis præteriti temporis apud Saxones & Germanos præponi ſolita. Vide *Fabula*.

¶ GAMALLUS. Vide *Hamallus*.

GAMASUS, *Fortis, agilis*, Papiæ. [Vide *Ganaſus*.]

1. GAMBA. Vegetius lib. 1. Veterin. cap. 56. de equo: *Poſt quod admonitus injuria, tollit altius crura, & inflexione geniculorum atque Gambarum, molliter vehit.* Ubi Salmaſius *Gambam* interpretatur καμπὴν τοῦ σκέλους, quæ tibiam pedi jungit: καμπὴν enim Græci appellant omnem artuum articulorumque commiſſuram & inflexionem, quod & Perionius obſervat lib. de Gallicæ linguæ origine. Occurrit apud eumdem Vegetium lib. 1. c. 27.

lib. 2

lib. 2. cap. 49. lib. 3. cap. 19. 20. 22. lib. 4. c. 1. Inde Italicum *Gamba*, & noſtrum *Jambe*, ſeu ut Picardi efferunt, *Gambe*, deductum plerique cenſent, id eſt, crus, ita ut pars pro toto ſumpta deinceps fuerit. [*Gamba* pro crure frequenter uſurpat Auctor Rei Veterin. & poſt ipſum alii non pauci.] Vide Oct. Ferrarium in Orig. Ital. Hinc etiam Italis *Gambiera*, noſtris *Gambiere*, crurale, cruris armatura, de qua mox.

Subgambæ, noſtris *Soujambe*, Pars pedis, quæ gambæ ſubjacet, apud eumd. Veget. lib. 4. c. 4.

2. GAMBA, Morbi ſpecies. Conſtantinus African. lib. de Chirurgia cap. 13. *Unguentum ad ſanandas Gambas & omnes plagas.*

3. GAMBA. Charta an. 1149. apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica, pag. 702. *In prima appoſitione pullos frigidos, Gambas de vino, & carnem porcinam frigidam, &c.* Vide *Camba* 3.

¶ GAMBACIUM. Vide in *Gambeſo*.

GAMBAGUS, [Genus calceamenti Pontificibus proprium.] Vide *Campagus*.

¶ GAMBARIUS. Vide in *Gambeſo*.

GAMBARON. Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 545. de Roberto D. Normanniæ: *Erat facie obeſa, corpore pinguis, brevique ſtatura: unde vulgo Gambaron cognominatus eſt, & Brevis ocrea.* Ex Gallico *Jambes*, ſeu *Gambes rondes*. Vide *Gamba* 1.

GAMBARUS, Cancer, aſtacus, vox Italica *Gambaro*, noſtris *Ecreviſſe*. Ex Lat. *Gammarus*. Vide Oct. Ferrarium in *Gambaro*. *Conductor dacii piſcium & Gambarorum*, in Computo Theſaurariæ urbis Bononiæ in Italia an. 1364. ex Bibl. Regia.

GAMBASIUM, f. pro *Bambaſium*. Vide *Bombax*.

¶ GAMBAYCHO. Vide in *Gambeſo*.

¶ GAMBERGA, ut mox *Gamberia*. Charta Henrici de Soliaco an. 1031. *Tenebitur habere loricam vel loricale, & capale ferreum & lanceam & Gambergam.* Et apud Thomaſſerium in Conſuetud. Biruric. pag. 123. *Qui minus de viginti librarum habebit de mobili, tenebitur habere Gambergam & capalum ferreum & lanceam.*

GAMBERIA, Gambria, Italis *Gambiera*, noſtris *Jambiere*, Crurum armatura. Auctor Mamotrecti ad 1. Reg. cap. 17. *Ocrea, Gamberia.* Otto Morena in Hiſt. Rerum Laudenſium p. 60. *Donavit autem Imperator Laudenſibus ultra trecentas loricas, & multas Gamberias, quas de ſuis hoſtibus habuerat.* [Computus anni 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 274. *Per manus Magiſt. areſtorum quod Dominus receperat mutuo pro Gamberiis, coſſeriis, guantilectis... unc.* IV. Ibid. pag. 276. *Item, Barthol. Lapo mercatori pro uno paro de platis cum coſſeriis & Gamberiis, unc.* II. *taren.* XII.] Nicolaus Optonus lib. 2. de Militari officio cap. 8. de duellatoribus: *Sed utrum habere poſſunt Gambrias & galeas in capitibus, neque lege, neque conſuetudine invenimus.* Regeſtum Peagiorum Bapalmæ: *Les Gambieres ou harnas de gambes de fer.* Vide in *Armatura*.

GAMBESO, Cento, centunculus, *Thoracomachus*, Veſtimentum coactile, ex coactili lana confectum: ſeu *veſtimenti genus, quod de coactili ad menſuram & tutelam pectoris humani conficitur, de mollibus lanis, ut hoc inducta primum lorica vel clibanus, aut his ſimilia, fragilitatem corporis ponderis aſperitate non læderent*, ut eſt apud Anonymum de Rebus bellicis, Notitiæ Imperii ſubjectum. Sed & ita deſcribitur à Scholiaſte Thucydidis: Πῖλον τὸ ἐξ ἐρίου πηκτὸν ἔνδυμα, ὥσπερ θωράκιόν τι, ὑπὸ τὰ στήθη, ὃ ἐνδυόμεθα. Et Conſtantinus Porphyr. in Tacticis p. 5. Στολὰς εἶχον οἱ τοιοῦτοι ψιλοὶ ἰσχυρὰς καὶ πηκτὰς ἀντὶ κλιβανίων καὶ λωρικίων. *Subarmale* appellatum quidam volunt. Vide in hac voce. Neque alia videtur *Chlamys cannabina*, in Epiſtola Juliani Propræfecti Provinciæ Britanniæ ad Sinnium Solennem in veteri Marmore haud ita pridem detecto in Bajocaſſibus: *Licet plura merenti à me pauca, tamen quod honoris cauſa offero, velim accipias libenter, Chlamydem cannabinam Dalmaticam Laodicen. fibulam auream cum gemmis, lacernas duas, &c.*

Gambeso. Willelmus Brito lib. 11. Philippidos:

Pectora tot coriis, tot Gambeſonibus armant.

In Rotulo an. 1332. Cameræ Comput. Par. *Adæ armentario 40. ſol. 4. den. pro factione Gambeſonorum.* Computus Baillivorum Franciæ an. 1268. *Expenſæ. Pro cendatis, bourra ad Gambeſones, tapetis, &c.*

Gambesum. Idem Will. Brito lib. 3. Philippidos:

Gambeſumque audax forat, & thoraca trilicem.

¶ Gabeisio. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu tom. 2. ad calcem p. CLXXV. *Pro baliſtis & Gabeiſionibus portandis in Marciam* LXI. *ſ.*

Gambesa, in Charta Henrici D. Solliaci an. 1301. de Libertatibus villæ Aiæ.

¶ Gambesiata Lorica, in Teſtamento anni 1286. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1225. *Gambeſiata tunica*, in alio Teſtamento an. 1287.

Gambacium, in Libertatibus villæ Moneti ann. 1269. apud Thomaſſerium in Conſuetud. localibus Bituricenſ. cap. 65.

Gambarius, forte pro *Gambacius*, in Charta Libertatum Lurrici apud eumdem cap. 56.

¶ Gambaycho. Conſuetudo Brageriaci art. 28. *Item armatura, utpote enſes, lanceæ, ſcuta, boglaria, loricæ platæ, pileus ferreus, ſive capellus, perponcha, ſive Gambaycho, guiſarma, nec alia genera armorum neceſſaria ad tuitionem corporis.... pro ullo debito pignorentur.*

Gambiso, in Fleta lib. 1. c. 24. §. 12. *Gambiſon*, apud Joinvillam p. 46. Le Roman *de Gaydon* MS.

A ces paroles li vavaſors s'arma
D'un Gambiſon viez enfumé qu'il a.

Infra:

Deſor veſti un Gambiſon faitis.

Le Roman *de Jordain* MS.

Chaſcuns avoit ſon Gambiſon veſtu.

Wil. de Guignavilla in Peregrinatione animæ MS.

Là ſont heaumes & haubergons,
Gorgeretes & Gambiſons.

Infra:

Le Gambiſon veſti Jeſus,
Quant por ti en croix fu pendus.

Cotes Gamboisées. Willel. *Guiart* an. 1298.

Que ſeul des Cotes Gambeſies
Pouvoit-on emplir maintes jailles.

Et an. 1304.

Eſpées d'eſtos & de taille,
Cotes Gambeſies, ventailles.

Statuta MSS. *Des armoiers & couſtepointiers de Paris: Item ſe l'en fait Cotes Gamboiſiées, que elles ſoient couchées deuëment ſur neufves eſtoffes & pointées, enfermées, faites à deux fois, bien & nettement emplies de bonnes eſtoffes, ſoient de cotton, ou d'autres eſtoffes, &c.* Infra: *Houpellandes Gamboiſées.* Alia Statuta an. 1296. *Item, que nul doreſenavant ne puiſt faire Cote Gamboiſiée, où il n'ait 3. livres de coton tout net, ſe elles ne ſont faites en fremes, & au deſſous ſoient faites entremains, & que il y ait un ply de vieil linge, enprez l'endroit, de demie aulne & demy quartier devant, & autant derriere. Contrepointes* vocantur in

Charta ann. 1206. in 30. Regeſto Archivi Regii Ch. 115. *Præterea inveni in dictis bonis quinque alberions, & unum alberc, & unam Contrepointe.* Vide Williomarum, ſeu Joſephum Scaligerum, in Titium pag. 46. 47. & 49.

Wanbasium, apud Rogerum Hovedenum ann. 1181. *Wanbais*, apud eumdem pag. 614. Interdum *Hambais*, ſic enim in MS. Hiſtoria. Le Roman *de Rou & des Ducs de Normandie:*

Pluſours ourent veſtus Hambeis,
Cojurés ont chaint & carquais, &c.

Gambaison, in Charta Philippi Pulcri an. 1303. in 36. Regeſto Chartophylacii Regii num. 115. *Et ſeront armez de porpoins & de hauberjons, ou de Gambaiſons.* Philippus Cluverius lib. 1. German. antiq. cap. 16. ad Strabonis locum, ubi Belgas ait ἀντὶ χιτώνων ferre σχιςὰς χειριδωτὰς, *hic quid aliud interpreteris* σχιςὰς *illos* χειριδωτὰς *ad inguina & nates uſque demiſſos, niſi eam veſtium partem, quam vulgus nunc Latinorum Thoracem appellat, patria vero lingua Wammes, & inferioris Germaniæ dialectus Wambeis, Danica Wames, Hiſpani Jubon, Itali Giupone, Galli Pourpoint, Angli & Leodicenſes ad Moſam amnem Doblet.* Chronicon Colmarienſe an. 1298. *Armati reputabantur, qui galeas ferreas in capitibus habebant, & qui Wambaſia, id eſt, tunicam ſpiſſam ex lino & ſtuppa, vel veteribus pannis conſutam, & deſuper camiſiam ferream, &c.* Albertus Argentin. pag. 104. *Ubi manicas Wambaſii ſui fractas cum novis peciis reparans, &c.* Et pag. 112. *Quidam carnifex Epiſcopum ſuper dextrario in rubea Wambaſia circumventum … cuſpide perforavit. Culcitra de Gambaſio*, apud Raymundum *de Agiles.*

¶ Gaubeson, & Goubisson, apud Borellum. Liber *Du pelerinage de l'ame:*

Et tout ainſi comme fait eſt
De pontures le Goubiſſon.

Quæ vox etiamnum viget apud Occitanos, teſte eod. Borello.

Wanbizius. Statuta Ord. Præmonſtrat. Diſt. 1. cap. 13. *In dormitorio nullus rectus in lectum aſcendat, ſed reſidens per ſpondam divertat: ſuper Wanbizios & laneos jacere licebit, &c.* Ubi *Wanbizius*, idem quod *lodix.*

Wambasarius, in Monaſtico Anglic. to. 2. pag. 1010. *Wambaſiorum* artifex.

Vocis etymon à veteri Germanico quidam acceſſunt, *Wan-bon*, venter, vel *Wamba*, ut habet Willeramus, in Cantica; vel à Saxonico *Wamb*, quod idem ſonat, unde Angli *Wombe* accepere: ita ut *Wambaſium* fuerit *ventrale*, vel *ventrile*, ventris & pectoris tegmen, quod Germani *Wambeys* vocant. Vide *Cento*, *Thoracomachus*, & Notas ad Villharduinum pag. 294. & ad Joinvillam p. 74. [& *de Caſeneuve* in Etymol. Gall.]

GAMBETTA, diminutivum à *Gamba*: Baculus, qui claudo vel infirmo vicem *gambæ*, ſeu cruris præſtat, *Jambette.* Proceſſus de Vita S. Thomæ Aquin. num. 11. *Dum claudicaſſet propter morbum pedum, ita quod ſine ſuſtentatione baculorum, ſeu Gambettarum ſtare & ambulare non poterat.* [Miracula B. Angeli to. 2. Junii p. 1101. *Et poſuit ſe in oratione ſequeſtratus, retro tribunam Eccleſiæ, retro in pedibus cum una Gambetta ſubter tibiam.*]

¶ GAMBISO. Vide *Gambeſo.*

¶ GAMBO, Perna, petaſo, Gall. *Jambon. Duo paria Gambonum porci*, in Litteris Innocentii IV. PP. apud Illuſtr. Fontaninum in Appendice ad Antiquit. Hortæ p. 404.

¶ GAMBOSUS, Qui nodos habet in *Gamba*, ſeu crure. Veget. lib. 3. cap. 20. *Si Gamboſum factum fuerit animal, & recens paſſio eſt, de tibia ſanguinem emittito, lanam ſuccidam circumligato.*

GAMBRIA, Crurum armatura. Vide *Gamberia.*

¶ GAMBUTTA, Gambucta, Baculus ſuperne roſtratus, incurvatus; Pedum paſtorale. Petrus Diac. Caſin. in Vita S. Guinizonis, to. 6. SS. Maii p. 452. *Reſpondere ſe omnino nihil aliud vidiſſe, niſi quemdam hominem ſolitarium diſcalceatis pedibus Gambuctam in manu portantem.* Vide *Cambutta.*

GAMELUM. Sanutus lib. 2. part. 4. c. 22. ubi machinas jaculatorias deſcribit: *Ac capſa bonum debet habere Gamelum, quod capſam impellat verſus exteriorem partem.* In lib. vernaculo de Contractibus maritimis, *Gameles* dicuntur diſci lignei, in quibus reponuntur obſonia nautarum.

¶ GAMERE, *Nubere*, apud Papiam & Johannem de Janua. Eſt à Græco γαμεῖν.

GAMINULA. Charta Athelſtani Reg. Angl. in Monaſtico Anglic. to. 3. p. 130. *Cujus etiam inconcuſſæ firmitatis auctoritati, his teſtibus roborata conſtat, quorum nomina ſubtus Gaminulis depicta annotantur.* Forte *grammulis.* Vide *Gamulæ.*

GAMMA, æ, vox Agrimenſorum: Limes utramque agri partem complectens, ita ut litteræ Γ formam efficiat. Siculus Flaccus: *Arbores in verſuris quæ notatæ ſunt, aut decuſſes inveniuntur aut Gammæ, ut manifeſtum ſit verſuras ſuis ſignis obſervari debere.* Alibi *Gamma de petra ſicca conſtructa.* Rurſum: *Termini ſ tranſverſi poſiti fuerint, Gammam faciunt.* Ita Gamma literam fœminino genere extulit Auſonius:

….. *Et Gammæ vice functa prius C.*

Gammatus Limes. Incertus Gromaticus: *L. ſ in termino inveneris, ſuæ formæ factura deſignat Limitem Gammatum.* Innocentius de Caſis literar. *Limes Gammatus currit, hoc eſt tortuoſus.* γαμμαλοειδῆ ἐπιτηδεύματα, apud Leonem in Tactic. cap. 19. §. 61 Vide Gloſſ. med. Græcit. in Γάμμα.

Regammans *Via*, *Limes*, *Linea*, apud Aggenum de Limitib. agror. & Latinum & Myrſontium p 79. 261.

GAMMADIUM. Anaſtaſius in Leone III. pag. 123 *Columnas argenteas 8. & Gammadia duo, & arcus duo cum crucibus argenteis, &c.* Infra p. 127. *Fecit veſtem de ſtauraci cum cruce & Gamadiis, ſimul & paratrapetis ſuis.* Pag. 139. *Tetravela rubea alythina quatuor, habentia cruces cum Gammadiis, & in circuitu periclyſin de Tyrio.* Pag. 140. *Arcum argenteum unum cum Gammadiis ſuis.* Pag. 151. *Fecit etiam in circuitu altaris vela ſerica quatuor cum Gammadiis, & cruces de quadrapulo.* Pag. 182. *Fecit veſtem ſericam albam ſigillatam cum Gammadiis & periclyſi, &c.* Denique pag. 250. *Obtulit … veſtem de fundato unam habentem in medio crucem, cum Gammadiis de quadrupulo.*

Gammadia, *diæ.* Idem Anaſtaſ. pag. 149. *Super quem conſtituit arcus duos de argento, & Gammadia quatuor, quæ ſimul penſant, &c.* Idem in Gregor. IV. pag. 161. *Vela alba ſerica 4. unum habens undique Tyrium, & in medio crucem & Gammadias de chryſoclavo.* Et p. 164. *Fecit veſtem de fundato, & Gammadias de octapulo.* Ex his videtur emendanda Charta ann. 1197. apud Ughellum to. 7. Ital. ſacr. p. 1275. *Quin etiam obtuli eidem Eccleſiæ unam planetam de xameto Jalino, unum amictum cum friſo magno, unum camiſum* (perperam *canuſum*) *cum Gramatis & friſis, &c.* Legendum enim fortean *Gamatis.* Sed ex locis iſtis vix percipitur, quid ſit *Gammadium*; nam virorum doctorum de hujus vocis notione conjecturæ non arrident. Vide Salmaſium

ad Pollionem pag. 343. Dominicum Macrum in Hierolexico, & Bollandiſtas to. 3. SS. Maii p. 393.]

¶ GAMMATUS. Vide *Gamma.*

¶ GAMMULA. Vide *Gamula.*

GAMMUS, πλατύκερως, in Gloſſ. Gr. Lat. Eſt autem πλατύκερος Plinio lib. 11. c. 37. Dioſcoridi lib. 2. & aliis, animal, quod cervorum generi annumeratur, licet cervo minus: noſtri *Dain* vocant: unde neſcio, an non legendum ſit *dammus.* Sed repugnat Codex MS. S. Germani Pariſienſis, qui *Gammus* etiam præfert. [Reipſa præferendum ſuadet infra vox *Gamus*, eadem notione.]

GAMULA. Anaſtaſius in Benedicto II. *Similiter & in Eccleſia B. M. ad Martyres aliud coopertorium porphyreticum cum cruce & Gemmulis quatuor, &c.* Ubi Codex MS. *cum cruce & Gamulis*, præfert. [Alius *Gammulis.*] Alius, *coopertorium porphyrium & Gamulas quatuor.* Alius denique, *& Gamulas & clavos quatuor auroclavos.* Quidam etiam *Ganulas.* Forte diminut. ex *Gamma.* Vide in hac voce.

GAMURDRIT. Lex Bajw. tit. 18. cap. 2. §. 3. *Si ſervus furtivo modo, ſupradicto more occiſus fuerit, & ita abſconſus, quod Gamurdrit dicunt, &c.* Editio Heroldi c. 28. §. 3. *Garmordrit* habet. At Spelmannus obſervat *ga* & *go* particulas eſſe præpoſitivas præteriti temporis & participii ejuſdem. Proinde *Gamurdrit*, idem eſt ac ſi *murdritus fuerit.* Vide *Murdrum*,

GAMUS, *Cerva*, ex Hiſpano *Gamo:* noſtris, *Dain.* Fori Alcaçonenſes: *De coyro de cervo & Gamo tres Morabit.*] Vide *Gammus.*]

¶ GANAFUS, *Fortis*, *Agilis.* Gloſſ. MSS. Sangerm. num. 501. Vide *Gamaſus.*

¶ GANAGIUM, ut ſupra *Gagnagium*, Agri culti. Fundatio Chartuſiæ Vallis S. Georgii an. 1235. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 96. *Item (dono) omnes terras quas habeo nomine Ganagii, vel alio modo*, (hoc eſt, ut intelligo, Terras omnes, tam cultas quam incultas) *in villa de Poques, &c. Item omnes terras Ganagii villæ de Mani cum pratis meis, &c.*

GANANCIA, vox Hiſpanica, Lucrum, reditus, Gallis *Gagnage.* Vide *Bragalis.*

GANAPE. Vide *Galnabis.*

GANARE, Acquirere, Hiſpan. *Ganar.* Charta Bermundi II. Reg. æræ 1028. apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ord. S. Bened. to. 5. *Dum eſſemus in adoleſcentia, Ganavimus & emimus villas & hæreditates, &c.*

GANATA, ex Hiſpanico *Ganado*, Grex, armentum: *Ganadero*, Paſtor. Fori Jaccenſes: *De appellitis ita ſtatuimus. Cum homines de villis, vel qui ſtent in montanis cum ſuis Ganatis, audierint appellitum, omnes capiant arma, & dimiſſis Ganatis, & omnibus aliis ſuis faciendis, ſequantur appellitum, &c.* Infra: *Ganata, cum deſcenderint, nullus audeat furare vel rapere vel pignorare ulla occaſione, & non jaceant in vetatis militum, niſi per unam noctem. Certa loca ſint, in quibus Ganata bibant, ne cequiæ frangantur.* Eximinus Salanova: *Et tales non peytant in aliquo cum hominibus ſigni Regis, nec pro Ganatis, neque equis, ut quidam dixerunt.* Charta Garciæ Fernandi Comitis pro Eccleſia S. Petri de Cardenna æræ 1010. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti: *Illo Ganato Eccleſiæ S. Petri talem foro habeat ſic illis de illas villas ad paſcendum per omnes terminos in montes, & in fontes, in paludibus, defenſas etiam, & in molinaris, &c.* Alia Sancii VII. cogn. Sapientis, apud eumdem: *Si vero Ganatum veſtrum cum alio extraneo mixtum fuerit, & hac de cauſa illud vobis dare noluerit, mando in fide unius Monachi vel Fratris veſtri Ordinis, ſine alio ſacramento donet vobis, quantum dixeritis eſſe veſtrum.* Infra: *In omnibus locis, in quibus meum Ganatum & aliorum debet paſcere, &c.* Paſſim in Chartis Hiſpanicis. Ita porro hanc vocem Hiſpani uſurpant, quomodo olim noſtri & Angli vocem *Gagnage* pro omni apparatu ruſtico, in quo recenſentur animalia, atque adeo oves ipſæ. Vide *Gagnagium*, & Michaëlem *del Molino* in Repertorio Fororum Aragoniæ.

¶ GANATI, Eadem notione. Charta Aldefonſi Regis Caſtellæ ann. 1181. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 495. *Concedo.... ut veſtri Ganati proprii.... paſcant ſine omni montagio per montes & omnia paſcua per quæcumque regii Ganati paſcere habent per totum regnum meum.*

GANCARE, Per vim auferre. Coronatio Henrici Regis Portugalliæ: *Quando aliquis Gancaverit avera alienum, vadat queroſus ad Alvazil, & ponat querelam, & Alvazil reſtituat illi ſuum avere.* Ubi Anton. Brandaon. lib. 10. Monarch. Luſitan. c. 13. *Quando alquens per forza tomar a fazenda alhea, &c.* Rurſum: *Qui in bello mataverit Regem inimicum, aut ejus filium, & Gancaverit ejus pendonem, ſit nobilis.*

¶ GANCES, Anſeres ſilveſtres, in *Ganta* 2.

GANDARGIUM, Tributi ſpecies. Charta ann. 1300. apud Columbum lib. 3. de Epiſcop. Vivarienſibus pag. 226. *Non poterit D. Rex deinceps aliquid de novo acquirere in terra D. Epiſcopi... non adverſationes novas, vel nova Gandargia recipere.*

GANDEIA, Genus navigii, Afris familiare, apud veterem Interpretem Juvenalis Sat. 5. v. 89.

GANDENGA, Veſtis ſpecies. Chron. Voſienſe c. 73. de Deformatione religionis: *Cucullas clauſas pro froccis, ocreas pro Gandengis, froccos capellatos abſque cuculla ... inſectamur.*

¶ GANEA, Meretrix. Oſbernus in Vita S. Dunſtani, to. 4. SS. Maii p. 368. *Repertum inſuper cum adultera ſimul & filia illius Principem à mœchali thoro violenter abſtraxit.... At Ganea ſanguineos intorquens oculos, Tu, inquit, &c.* Latinis *Ganea* Lupanar eſt, non ipſa meretrix. Vide *Glavea.*

¶ GANEARIA, pro *Ganea*, Ugutioni. Vide *Clepſedraria* in *Clepſydra.*

¶ GANEARIUS, Ganeo. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. MSS. *Ganearius, Libidinoſus, Luxurioſus*, ἀσελγής.

¶ GANELO, Inſignis proditor, ſic dictus à Wenilone ſeu Guenilone, voce paululum inflexa, Archiepiſcopo Senonenſi, qui beneficiorum à Carolo Calvo acceptorum immemor, ad partes tranſiit Ludovici Germanici: ex qua peſſima actione labes ei æternum manſit; ita ut inſignes Proditores *Ganelones* vocati ſint. Hinc Matth. Paris ad ann. 1216. loquens de Comite Nivernenſi ait eum fuiſſe de Guenilonis genere proditoris: ſicut & *Bara* in uſaticis Barcinonenſibus vocatur ille, qui fidem datam non ſervat, ex eo quod Bera Comes Barcinon. fidem datam Ludovico Pio violaverat. Vide Marcam Hiſpan. lib. 3. pag. 21.

GANEO, *Guloſus, popinator, tabernio, haſta, vel jaculum, lingua Gallica.* Gloſſ. MS. Reg. 1013. Latinis *Ganeo*, eſt λιχνός, καταφαγᾶς, λαιμαργός, ut eſt in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ GANEONIUM. Vide *Gannium.*

GANERBII, GANERBIATUS, de quibus exſcribam, quæ habet Spelmannus, cujus ſunt, quæ ſequuntur.

GANERBII. *Ganerbiorum* ſocietas, quam *Ganerbia-*

tum vocant, apud Germanos ampla, potens, & antiqua eſt, à nobilium conditione parum diſtans. Nobiles enim & *Ganerbios* ſic conjungit Jus Saxonicum *Burger oder Burgkmann heiſſen die Ganarben und Edellent, &c.* Id eſt, *Cives & Caſtrenſes* (hi in caſtro habitant) dicuntur *Ganerbii & Nobiles, qui olim ſub domino* Caſtri *in caſtro habitabant, & tunc temporis vocabantur Burgkburger*, i. cives caſtrenſes. Item alibi. *Burgkleben* (i. caſtrenſe feudum) *eſt hujuſmodi feudum, ubi multi Nobiles vel Ganerbii (ut nunc dicuntur) unum idemque caſtrum ſimul habent à Principe & Domino, cujus eſt caſtrum illud.* Et quidem nulla inter ipſos & alios vaſſallos feudales fere differentia eſt, niſi quoad pacta & conditiones ſocietatis & fœderis inter ipſos mutui. Quæ res tunc extitit in Germania, quando vis erat jure, *da das fauſt Recht im Schwang gieng.* Tum enim ante factam & promulgatam pacem publicam, i. *dem Lanfriden*, cum paſſim itinera eſſent minus ſecura, & latrones in arcibus apud ſui generis ſive farinæ homines, latrones latitarent; alii quidam Nobiles, quibus virtutis potius, quam rapinæ ſtudium carum erat, confecerunt ſibi arces munitas, in quibus cum familiis ſuis & rebus pretioſioribus, ab aliorum invaſionibus violentis, tuti eſſent. Et ut potior fieret hæc conjunctio, eoque major & conſtantior, ſuiſque viribus ſe & ſua felicius defenderent, fraternitates & confœderationes quaſdam, certis legibus & conventionibus contraxerunt, *den Burgfriden*, id eſt, *Pacem caſtrenſem* appellatas. Confœderatos hos *Ganerbios* vocant *die Ganerben*, quaſi *gemine Erben*, id eſt, communes hæredes & condominos. Sed dilabitur ſplendida hæc confœderatio in deteriorem partem. Nam & ipſi *Ganerbii* viribus ſuis & arcibus confiſi, etiam rapere & opprimere cœperunt: aut alios ſuæ ſocietatis confratres, aut condominos, quando delinquerent, receptarunt, & protexerunt. Eique tandem audaciæ & furori perventum eſt, ut publicis legibus & imperiali Conſtitutione coërceatur. Imperator enim Maximilianus in Comitiis Auguſtanis ann. 1500. inter alia edixit, *ne Ganerbii, ſive condomini, bannitum ab Imperio in arcem intromittant, licet etiam ea ſit communis ei cum aliis, ſed potius à ſua ſocietate excludant: quod ſi vero ſecus factum fuerit, ut ipſi quoque acceptatores, in pœnam pacis publicæ violatæ debeant declarari & pronunciari.* Præterea in Comitiis Wormacienſibus anni 1495. quadruplex eſt conſtituta pœna: *Das tha Leib und*, &c. Id eſt, 1. *Primo ut illorum corpora & bona omnibus ſint conceſſa, & nemo illis abuti poſſit.* 2. *Ut omnia illorum jura, quæ contra alios habent, ceſſent & ſint mortua.* 3. *Ut amittant feudum.* 4. *Ut habeantur inhoneſti*, ſeu infames. Renovatur hæc Conſtitutio aliis Comitiis Wormacienſibus an. 1521. deinde Auguſtanis an. 1548. & inſerta denique Ordinationi Cameræ anno 1555. *part. 2. tit.* 13. Petrus Denais *in Jure Camerali tit.* 266. *verb. Receptatores, n.* 2.

Arces & munitiones aliquot quæ vocantur *Ganerbenheuſer*, hæ recenſentur. Primo arx Rotenburgenſis, non procul à Norimberga diſſita. Deinde eſt Friburgum in Veteravia, quæ arx etiam eſt celebris *Ganerbiatus.* Tertio eſt arx Salizburgum ad Salam in Francia orientali, ubi & Imperatoris Conradi (qui cognomen Salici inde adeptus eſt) Regia olim fuit; & Lex Salica primum lata eſt à Pharamundo, ejuſque Conſiliariis quatuor, Wiſogaſt, Arogaſt, alias & rectius Boſogaſt, Salagaſt, Vindogaſt, & qui & in Prologo Legum illarum nominantur, & à Sigeberto in ann. 422. de quo vide plura hic infra in verb. *Lex Salica.* Hæc autem arx etiamhodie eſt domus *Ganerbica*: & habent ſingulæ ſingulos ſuos Burgravios judicis loco, ſuaſque leges & regalia. Rotenburgenſis, quæ ab antiquis dominis ad Coronam Bohemiæ pervenit, & tandem ad Electorem Palatinum, reſervato tamen recto domino; condominos numerat pluſquam ſeptuaginta Nobiles.

Sunt & nonnullæ civitates *Ganarbicæ.* Crutzenacum, oppidum ſitum ad Rhenum, condominos habens Electorem Palatinum, & Marchionem Badenſem. Item Smalcaldia, dum viverent Comites ac Principes Hennebergenſes, ex parte dimidia ad ipſos, ex altera pertinuit ad Landgravios Heſſiæ; hodie Landgravius ea ſolus potitur. Tale olim fuiſſe Hebron, de quo in ſacris Literis habetur, & in Decreto Gratiani, 1. *Hebron* 11. *quæſt.* 2. notat Conradus Rittershuſius *in partitionib. jur. feud. lib.* 1. *cap.* 17.

Conſtituuntur autem *Ganerbii* & *bona Ganerbica*, pactis & conventionibus ipſorum inter ſe condominorum: accedente plerumque confirmatione & protectione Superiorum, puta Imperatoris & aliorum Principum. Et dari poſſunt in *Ganerbiatum* non ſolum bona allodialia & patrimonialia, ſed etiam feudalia; dum tamen non inferatur tertio præjudicium, uti agnatis in antiquis feudis; filiabus, (ſi hoc dictum ſit) in novis; & his, de quibus pactum eſt, in utriſque. Hinc exigua illa differentia inter *Ganerbios* & vaſſallos feudales, cujus ſupra meminimus. Quamquam enim aliquis in *Ganerbiorum* ſocietatem acceptus, & condominus factus fuerit, in aliis tamen rebus non mutatur perſona ejus, nec vaſſallus eſſe deſinit prioris domini ſui, nec privilegia & regalia, quæ ab Imperatoribus totum obtinuerit condominorum collegium, ſingulorum fiunt, ſed pariter omnium.

Solet autem plerumque inter eos, qui *Ganerbiatum* conſtituunt, eo convenire inter ſe, ut maximus natu in ea gente ſit adminiſtrator bonorum; & pro onere adminiſtrationis partem aliquam fructuum ſibi habeat præcipuam: reliqui fructus dividantur æquis portionibus inter omnes gentiles & agnatos, qui quidem ſunt puberes, maxime ſi vel ſtudiis, vel rei militari dent operam.

Denique fraternitati & confœderationi inter condominos renuntiari poteſt ab eo, qui non amplius liber in illa ſocietate & communione ſtare vult: uti quælibet ſocietas renuntiatione tollitur. §. *manet Juſt. de ſociet.* Similiter & jam à rectore ſive domino illius arcis, in qua *Ganerbiatus* eſt conſtitutus, liberabitur, renuntiatione, Conrad. Rittersh. *d. cap.* 17. *per tot.* Ubi ſimul tradit, diſcernendum eſſe *Ganerbiatum* à pacto, vocato *Erbelnigung*, quod receptum eſt inter familias quorumdam Principum, de quo Gall. 2. *obſ.* 127. Itemque à majoratu & legato familiæ, ut idem explicat. Vide Hotomannum in *Lexic. feudali* verb. *Hæredes accelerantes*, ubi allegat locum juris Saxonici *Artic.* 17. Et Modeſtinum Piſtoris *p.* 1. *num.* 45. *&* 52. Hæc è Matthia Steph. Pomeran. Tract. de Juriſdict. lib. 2. part. 1. cap. 2. memb. 3. at non ſuis ubique verbis; ſed alias amplius, alias contractius, ut noſtro magis conveniret inſtituto. Addam vero quod Gloſſographus ad 17. artic. Speculi Saxonici aſſerit, *Ganerbios*, dici, quod illorum hæreditas deſcendit, non aſcendit, &c. Hæc Spelmannus.

¶ GANGAGIA, Occulta loca. Vide *Gangia*.

GANGALIZARE, *Titillare*, in Gloſſis antiq. MSS. & apud Papiam.

¶ GANGAMON, *Rete ſinuoſum variis plexibus involutum*. Laurent. in Amalthea. Vide *Ganguilo*.

GANGANUM. Charta Heccardi Comitis Auguſtod. ex Tabulario Perſiacenſi apud Perardum in Burgundicis p. 26. *Et quicquid de gemmis habemus, & Gangana ſirica, cum ſpondale & tapete uno.*

GANGDAYES, Dies luſtrationis, vox Saxonica, in Concilio Grateleano an. 928. c. 12. in Concil. Anglic. Somnero, ȝanȝ-ꝺaȝaꞅ, dicuntur *Rogationes*.

GANGIA, *Occulta loca & ſubterranea, Gangagia Græci vocant.* Ita Gloſſæ MSS. [In Gloſſis Iſid. *Ganzia, Occulta loca & ſubterranea.* Legendum *Ganea*, ut lib. 10. Orig. Feſtus: *Ganeum antiqui locum abditum ac velut ſub terra dixerunt. Terentius: Ubi illum quæram? Credo abductum in Ganeum.* Hoc eſt in tabernam meritoriam ſeu meretriciam ſubterraneam & latentem.]

¶ GANGIATOR. Vide *Gagga*.

¶ GANGLION, vel GANGILION, Tuberculum, Gall. *Loupe*. Antonius Gallonius in Vita S. Philippi Nerei, to. 6. SS. Maii p. 515. *Artemiſiæ cheliæ durum ac renitens tuberculum in ſiniſtræ manus articulo ortum erat. Id morbi genus Ganglion Medici ſeu nodum vocant. Tuberculum ex parvulo incepit, & diu paulatimque adeo increvit, ut nucis magnitudinem nedum expleret, ſed excederet, ovique ferme æquaret.* Legitur apud Celſum. Eadem notione apud Plinium lib. 6. cap. 18. *Quibuſdam ſunt tubera, ſicut ſunt in carne Glandia.*

¶ GANGUILO, Species retis. Statuta Piſcatorum Maſſil. MSS. *Nulla perſona cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtat, audeat, ſeu præſumat, piſcari cum illo rete vocato Ganguilo in inſulis marium Maſſiliæ.* Vide *Gangamon*.

¶ GANGULA, pro *Glandula*, Struma, Ital. *Gangola*. Miracula S. Zitæ, to. 3. Aprilis p. 516. *Habuit ſemper inflatam gulam & plenam de Gangulis.* Vita B. Lucheſii, to. 3. April. p. 609. *Quidam adoleſcens de Monte Voltraio cum paralyſi percuſſus graviſſima varicas multas, quæ vulgo Gangulæ nuncupantur, per totum inſuper corpus haberet, voto à parentibus emiſſo, &c.* Vide *Varica*.

¶ GANIAGIUM, à Gallico *Gain, Gagnage*, Lucrum, Merces quotidiana quæ *Beneficiatis* choro præſentibus tribuitur. Compendioſa Beneficiorum expoſitio fol. 11. *Ad diſpenſationem pertinet quæſtio, qua agitatur, an diſpenſati de non reſidendo fructus gaudeant, quæ finitur hac diſtinctione, ut diſpenſati fructus percipiant, quos vulgus nomine groſſi indicat, diariis vero & manualibus, ſive Ganiagiis priventur.*

¶ GANNARE, GANNATOR. Vide *Gannum*.

¶ GANNATUM, Grex, armentum, ut ſupra *Ganata*. Vide locum in *Majoralis*.

GANNATURA. Vide *Gannum*.

GANNINARE, *Gantare*. Papiæ.

¶ GANNITURIUS, Irriſorius. *Cum cachinno & Gannituria vituperatione*, in Actis MSS. S. Judicaelis. Vide *Gannum*.

GANNIUM, *Taberna*, Papiæ, pro *Ganeonium*. Alibi: *Ganea, taberna, popina, &c.*

GANNUM, GANNATURA, Irriſio, Italis *Gannare*, & *Ingannare*, eſt fallere, decipere: ut Latinis *Gannare*, irridere. Gloſſar. Lat. Græc. *Gannat*, χλευάζει. *Gannator*, χλευαστής. Geſta Regum Francor. cap. 41. *Qui reſpondit cum Ganno dicens, Vos mentitis, &c.*

GANNATURA, Eadem notione. Rabanus Maurus lib. 1. de Inſtit. Cleric. cap. 3. *Poſtremo ut idem Apoſtolus* (S. Petrus qui inventor fuiſſe dicitur coronæ Clericalis) *ſuique ſucceſſores & ſequipedes ridiculoſum Gannaturæ ludibrium in populo Romano portarent, quia & horum Barones hoſtes exercitus ſuperatos ſub corona vendere ſolebant.* Eadem verba habentur in Epiſt. 44. Bonifacii Moguntini Archiep. Candidus Mon. in Vita Egilis Abb. Fuld. c. 12.

Cujus judicium, & ſi non zabolica fallit
Gannatura, tamen laqueos hinc inde timores
Non facile ſuperat graviores, &c.

Aldhelmus de Laudibus Virginitatis: *Quid mirum, ſi Apoſtolorum oracula & juriſperitorum ſcita præfatas frivolorum nænias abominantur, cum etiam gentiles gentilibus, & paganis pagani quaſi ridiculoſum ſubſannantis Gannaturæ opprobrium legantur improperaſſe hoc modo, cum infami proverbiorum elogio cachinnantes ac cavillantes.* Scio, hic viros doctos *Gannaturam*, turpe lucrum interpretari, quia Hiſpanis *Ganar* eſt lucrari: ſed potior videtur noſtra conjectura.

GANNUS, Chirotheca, *Gant*. Vide *Wantus*.

¶ GANS. Inventarium ornamentorum S. Martialis Lemovic. an. 1227. *Item v. Gans gaiſiers.* Quid ſit, ignoro; ſed *Gans, tis*, pro *Anſere*, mox videre eſt in *Gantæ* 2.

GANSÆ, Anſeres. Vide *Gantæ* 2.

GANSHAPICH, *Acceptor*, ſeu accipiter, *qui anſeres mordet*, in Lege Bajwar. tit. 20. cap. 1. ex Germ. *Gans*, anſer, & *happen*, corripere capere. [Baluz. legit *Ganshapuch*.] Gloſſar. Ælfrici: *Auca*, ȝoſ. *Aucarius*, ȝoſnaꝼuc.

¶ 1. GANTÆ, Cæſtus, Gall. *Gantelets*, Digitalia ferrea, quibus antiqui muniebant manus ad pugnandum. Computum anni 1336. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 326. *Item, quatuor paria Gant rum de ferro ſine bracellis*, II. *ſ.* VIII. *d. gr. Item, quatuor paria de Gantis cum bracellis pro* 11. *ſ.*

2. GANTÆ, Anſeres ſilveſtres. Gloſſ. Lat. Græc. *Ganta*, χηναλώπηξ. Gloſſ. Saxon. Cottonianum: ȝꞃæȝ-ȝoſ, *Ganta*. Anglis, *Agrei Gooſe*. Fortunatus lib. 7. Poëm. 4.

Aut Moſa dulce ſonans, quo grus, Ganta, anſer, olorq;
Triplice merce ferax, alite, piſce, rate.

Vita S. Pharaildis Virg. num. 13. *Aves quaſdam aggregatas repperit, quas alii Feles, alii Miletas, vulgus vero Gantas nuncupat.* Liber Miraculor. S. Genulfi n. 46. *Conſpicit innumerabilem multitudinem avium, quas vulgus Gantas vocat.* Goſcelinus Monachus in Vita S. Wereburgæ Virg. num. 10. ubi avis ſpeciem prodit: *Agros ejus ſolito infinita aucarum indomitarum, quas Gantas vocant, depopulabatur multitudo.* Sunt igitur *Gantæ*, anſeres ſilveſtres, vel etiam domeſtici, qui

Ganſæ vocantur à Plinio lib. 10. cap. 22. qui eas Morinis attribuit: unde patet, vocem eſſe veterem Gallicam, [*Goaz* ſcil. ut ſcribit Petronius p. 391. Antiq. Gall.] quam retinent etiamnum Germani, quibus *Gans, Ganſe*, dicuntur, ut Anglis *Goeſen* & *Geeſen*, Hiſpanis [& Italis] *Ganſo*, id generis avium nominatur. Adſo in Actis S. Waldeberti Abbat. Luxovienſis num. 5. videtur, has aves appellatas à voce, quæ albedinem ſignificat, veteri forte Gallica: *Nam cum in aliis Vir iſte feliciſſimus, tum quoque rebus pollebat: & hunc quoque agrum anſeres agreſtes, quas à candore, vel ſonitu vocis more ruſtico Gantas vocant, agmine collecto frequenti ruptione ab ipſo jactu ſeminis & ſationis incremento vaſtabant.* Potius tamen videtur alterum

Etymon. Vide Pontanum lib. 8. Rerum Danicarum pag. 494.

¶ Ganc es. Vita S. Amalbergæ Virg. tom. 3. Julii pag. 98. *Ecce late omnia albicant pennatis volucribus, quos communi vocabulo Gances appellari ſolet.* Mabill. ſæc. 3. Bened. part. 2. pag. 243. habet: *Quas communi vocabulo Gantas appellari placet.*

Gantes. Silveſter Giraldus lib. 1. de Topogr. Hibern. cap. 18. *Aucæ minores albæ, quæ & Gantes dicuntur.* [Acta S. Samſonis MSS. *De Gantibus in cuſtodia traditis. Diverſæ aves innumerabiles circa Monaſterium, id eſt, anſeres furvæ & albigantes, conveniebant, quæ moleſtiam fratribus inferebant. Dixit S. Samſon: Præcipio vobis, ut ante me pergatis ad Monaſterium. Itaque illæ in uno grege congregatæ in Monaſterium intrarunt, & uſque in craſtinum diem reſervatæ ſunt.*] Le Roman *de Garin* MS.

Grues, & Gentes, & oës, & poucins.

Alibi:

Grues & Gentes orent à lor pleſſir.

Gantula, diminutivum à Ganta. Vetus Interpres Alexandri Iatroſophiſtæ lib. 1. Paſſionum: *Manducet ex domeſticis gallinas, faſianos, & de anſeribus, alas, collum, caput, pedes, & Gantulas, & aves omnes præter eas, quæ in paludibus degunt.* Ubi Gloſſæ *Gantulas*, aves eſſe obſervant. Idem lib. 2. c. 67. *Gantulæ quoque, merulæ, turtures, turdi, &c.*

¶ GANTARE. Vide *Ganninare.*

¶ GANTERIUS, Digitalium opifex, Gall. *Gantier*, in veteri Catalogo Sodalium Confraternitatis B. Mariæ Deauratæ MS.

¶ GANTES, Gantula. Vide *Gantæ* 2.

¶ GANTUS, Chirotheca, Gall. *Gant.* Occurrit apud Mabill. to. 2. Annal. Bened. p. 712. col. 2. Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 64. Martenium to. 1. Anecd. col. 57. Vide *Wantus.*

GANZARA & Ganzerolum, Navigii genus, in Statutis Veron. lib. 1. cap. 97.

GANZAROLA, Species navis, ex Ital. *Ganzara*, eadem notione. Occurrit apud Raſanum de Careſinis an. 1379. pluries.

¶ Ganzarolus, Eadem notione, in Andreæ Danduli Chronico, apud Murator. to. 12. col. 381. 475. &c.

¶ Ganzerra, in Opuſculo Gualvanei Flammæ, apud eumdem Murator. to. 12. col. 1038.

¶ GANZIUM, pro Ganeum. Vide in *Gangia.*

¶ GAO, Silva denſior. Vide *Gajum.*

GAOLA, Carcer, Gall. *Geole.* Vide *Geola.*

GAPHANS, Gafans, Gafandus, voces Longobardicæ. Excerpta Pith. *Gafandus, Hæres*, in *Lege Long. Gaifanda, cohæres.* Ugutio: *Gafans, Hæres.* Lex Longob. l. 2. tit. 21. §. 3. *Nulli liceat alium pro alio pro quolibet debito pignorare, excepto illo, qui Gaphans eſſe invenitur, id eſt, cohæres ejus proximior, qui ad illius hæreditatem, ſi caſus evenerit, venturus eſt.* Ubi Edictum Rotharis Regis tit. 10. §. 4. habet *Gafrand.* Videtur tamen hæc vox uſurpata pro vade & fidejuſſore. Charta Friderici II. Imp. an. 1219. pro civitate Norimbergenſi apud Goldaſtum to. 1. Conſtit. Imper. p. 291. *Nullus Norimbergenſis ſit alicujus hominis Gaphant de jure, nec unus mercator pro alio.* [Vera vocis origo *Gafreund*, Cognatus, ut Schilterus docet in *Graphans.*]

GAPO, Clavus, uncus, noſtris *Crampon.* Galvaneus Flamma in Chron. majori in Ottone III. *Et dicit Chronica Datii, quod cum ad Imperatorem accederet, equum ſuum magnum aureis Gaponibus, & argenteis clavis ferratum ſuper pannum aureum in domo Imperatoris collocavit.* Apud Ughell. to. 4. p. 137.

1. GARA, Modus agri. Charta an. 1123. in Monaſtico Anglic. to. 3. part. 2. pag 29. *Et in prato juxta Bereford ſex acras, & duas Garas, & in prato de Atrefert ſex acras & duas Garas, &c.* [Charta anni 1402. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 106. *Sciatis quod . . . dederit . . . reverſionem quandam peciæ paſturæ & boſci vocati Coliarcopy, & unam Garam in inſula prædicta.*] Vide *Wara* & Cd. Ferrarium in *Gara.*

¶ 2. GARA. S. Willelmi Conſtitut. Hirſaug. lib. 2. cap. 9. *Pro ſigno caſei, utramque manum conjunge per obliquum, quaſi caſeum, qui premit. Pro ſigno generali Garæ, ſigno caſei præmiſſo, adde &c.* In hunc locum D. Herrgottus in veteri diſcipl. Monaſt. pag. 387. *Gara*, neſcio quis cibus, qui de caſeo fit, aut in quo caſeus adhibetur. Idem forte qui *Flato*, qui ex caſeo & pane conficiebatur; certe hujus ſignum immediate ſequitur ſignum caſei in Ordine MS. S. Victoris Pariſ. cap. 25. Hæc ille.

¶ GARACHINX, Donum. Vide *Garathinx.*

¶ GARACHIUM, Novalis ager, Provincialibus *Garach*, Gall. *Gachere, Gueret.* Libertates de Calma to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 19. *Volo tamen quod qui debent mihi cum bobus ſuis ſervire, cum eis per tres dies in anno mihi ſerviant, ſcilicet ad movendum Garachia per unum diem, ad ſeminanda hiemalia per alium, & ad ſeminanda trimenſalia per alium.* Rurſus occurrit in Charta an. 1403. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues:* qui probabili conjectura vocem hanc deducit à Græco χάραξ, Sulcus terræ aratro aliove inſtrumento excavatæ, foſſa. Vide *Warectum.*

¶ GARACIA, pro *Garricia*, Ager incultus. Chartularium Eccleſiæ Aptenſis fol. 92. *Propterea cedo ibi ad ipſas caſas Dei, id eſt, in ædificiis, caſis una cum ſolterra Garaciis, & ex eis pratis, vineis, campis, &c.* Vide *Garrica.*

¶ GARAGANGI, Advenæ. Vide *Warengangi.*

¶ GARAGETHENGI. Vide *Garathingi.*

GARALIS. Gloſſarium Saxonicum Ælfrici: *Acetabulum, vel* ȝaꝛale, i. aceti ſcyphus. Leo Oſt. lib. 1. c. 24. *Scattones 3. Garales 2.* Cap. 28. *Tulit in coronis ac baziis, atque hamulis, Garalibus, & cochleariis argenti ſimul quingentas.* Teſtamentum S. Everardi Comitis, apud Miræum in Codice Donat. piar cap 21. & Lucam Acherium tom. 12. Spicilegii: *Vas ad bibendum marmoreum unum cum argento & auro paratum, Garalem argenteum 1. cyphum argenteum 1. paria duo, Garales argenteos cum cochlearis duos.* Occurrit ibidem ſemel ac iterum.

¶ GARAMIA. Privilegium Johannis de Caſtellione Comitis Bleſenſis an. 1265. ex Chartulario Abbatiæ S. Johan. Carnut. *Nec licebit dictæ Comitiſſæ... cloacam vel aliquid indecens habere, nec in ipſis foſſatis Garamiam vel edificium facere.* Puto legendum *Garannam*, de qua mox.

¶ GARANCIA, ut mox *Garantia*, Rubia. Statutum Comitatus Fuxi Carcaſſonæ actum an. 1332. apud *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. p. 90. *Inhibitum fuerat, quod grana, gauda, gayda, Garanciæ tinctæ, necnon paſtellum . . . nullatenus extraherentur.* Alium locum vide in *Gaidia.*

¶ GARANDIA, Auctoritas, cautio, defenſio, Gall. *Garantie.* Charta Johannis Abbatis S. Genovefæ an. 1202. ex Tabulario S. Germani Pariſ. *Præfata Eccleſia vendidit, & de quittatione, eleemoſina & venditione plenam Garandiam fide interpoſita ſe portaturum promiſit.* Charta Adami Porci an. 1197. e Chartulario Montis Martyrum: *Garandiam ferre craantaverunt* Charta Curiæ Archidiaconi Re-

menſis ann. 1252. ex Tabulario S. Nicaſii Rem. *Pro Garandia ferenda dedit in contravadium & aſſignavit dictam Eccleſiam ad omnia bona ſua.* Charta Officialium Remenſ. an. 1257. ex eod. Tabular. *Pro legitima Garandia ferenda dedit in contravadium & aſſignavit eidem Eccleſiæ omnia bona ſua.* Similia prorſus habentur in aliis ejuſdem Tabularii Chartis an. 1250. 1252. 1259. &c. Adde Lobinelli Gloſſar. tom. 3. Hiſt. Pariſ. Vide *Garantia* 2. & *Warantus.*

¶ Garandiare, Cavere, ſpondere, præſtare, defendere, auctorem eſſe, Gall. *Garantir.* Charta Gaufridi Epiſc. Meld. ex Tabulario Sangerman. *Ratam habendam & Garandiandam promiſerunt.*

¶ Garandire, Ead. notione. Charta an. 1259. è Chartulario S. Vandregeſili to. 1. p. 99. *Si contigerit dictos Religioſos ab aliquo ſeu aliquibus moleſtari in aliquo foro...ego & hæredes mei tenemur ipſos ſervare indemnes & contra omnes Garandire.* Charta Curiæ Noviom. an. 1270. *Premiſſa vendita idem Petrus eidem Eccleſiæ Garandire tenetur.*

¶ Garandisare, ut *Garandiare.* Charta Hugonis Militis Dom. de Rumignia an. 1259. è Tabulario S. Nicaſii Rem. *Eo quod non Garandiſabam dictam Eccleſiam contra fratrem meum.* Charta Curiæ Noviom. ann. 1273. *Illud Garandiſabunt & deffendent dictis Abbati & Conventui contra omnes.* Charta Curiæ Sueſſion. ann. 1267. *Voluerunt ſe cogi & heredes ſuos quoſcumque, quoties eidem Eccleſiæ neceſſe fuerit, ad faciendum & implendum & Garantizandum pactiones predictas.*

¶ Garandisia, Tuitio, protectio. Chartularium Montisfortis apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu tom. 2. pag. 856. *Johannes de Montepinçon aſſecuravit domum ſuam de Eſglencort, cum magno auxilio & parvo, & Comes debet ei cuſtodire terram ſuam de Eglencort. Dominus Hugo de Meſalant aſſecuravit domum ſuam de Villers, & in Garandiſia domini Comitis & garda ipſe & terra ſua.*

¶ Garandizator, Qui alteri tenetur ad evictionem, auctor, aſſertor. Charta anni 1219. è Chartulario S. Martini Pontiſar. *Theobaldus de Genciaco Miles fecit ſe Garandizatorem pro ſe & ſuis participibus in conventionibus cum Abbate S. Martini Pontiſar.*

¶ Garandus, Gall. *Garant*, Ead. notione. Edictum Philippi VI. Fr. Regis an. 1344. *Ad ſuum Garandum, quem nominabat, faciendum adjornari.* Charta an. 1399. to. 3. Hiſt. Harcur. pag. 755. *Præfatus defenſor petens dilationem ſuos Garandos adducendi & ſummandi.* Regeſt. Parlamenti an. 1404. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 342. *Ad quos quidem dies ſuos Garandos... tenebitur adjornari facere.* Frequenter occurrit in Tabulario S. Vedaſti Atrebat. & in Edicto an. 1363. to. 3. Ordinat. Reg. p. 652. Vide *Warantus.*

GARANEUS, Color in equis, qui ad Rubiam accedit, cujuſmodi eſt cervorum: *Couleur de cerf, garancé.* Ugutio: *Equus cervinus, qui vulgo Garaneus dicitur.* Vide *Waranio.*

¶ GARANNA, Vivarium cuniculorum vel leporum &c. Gall. *Garenne.* Diploma Philippi Franc. Regis an. 1277. *Item quod dictus Vicecomes per violentiam in terra... ipſorum Monachorum... nititur facere & facit Garannam, & fecit clamare in foro... ne quis dictam Garannam intraret, ſeu caperet cuniculos.* Charta anni 1210. in Tabulario Calenſi pag. 130. *Infra vero ambitum domus... non erit Garanna... quod ſi in Garanna inventus fuerit canis conſuetus facere dampnum ibi poſt defenſionem meam, vel mei ſervientis, ductor canis reddet quinque ſolidos pro emenda.* Occurrit alibi non ſemel. Vide *Warenna.*

¶ Garannia, Eadem notione. Codex Legum Norman. c. 8. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. *Ad boſci etiam for'sfactum, Garannie, vel aquarum, defenſarum, vel coſtume, &c.*

¶ GARANTANDIRE, pro *Garandiare*, in Charta anni 1219. ex Chartulario B. M. Magdalenæ Caſtrodunenſis fol. 8.

¶ Garantare, Eadem ſignificatione. Charta an. 1086. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 216. *Pepigit etiam quod hoc contra Harſcodium Vicecomitem Garantaret.*

¶ GARANTHINX, Donum. Vide *Garanthinx.*

1. GARANTIA, Rubia, ἐρυθρόδανον, Gall. *Garance.* Gloſſarium vetus: *Sandix, herba tincturæ, quam vulgus Varantiam vocat.* Sunt, qui ſcribunt *Varantiam* corrupte dici, pro verantia, *quia verantia color verans* eſt, ſive *verus*, hoc eſt, vere ruber & coccineus: *verare* enim eſt ἀληθεύειν. Charta Dagoberti Regis, apud Doubletum pag. 656. *Qui veniunt de ultra mare pro vino, melle, vel Garantia emendum.* Alia Childeberti Regis apud eumdem p. 668. *Et quidquid fiſcus noſter tam de Garancia, quam de mercezia ibidem obtinuit. Teloneum Garantiæ*, apud Sugerium lib. de Adminiſtr. ſua cap. 1. Teloneum S. Audomari in Tabulario S. Bertini: *Carruca de wede 2. den. Carruca de Waranche 2. den.* Warentia, in Capitulari de Villis cap. 43. Vide Salmaſium ad Hiſt. Aug. pag. 169. 170. & ad Solin. pag. 1152.

¶ 2. GARANTIA, ut *Garandia*, Cautio, auctoritas, Gall. *Garantie.* Charta Willelmi Archiep. Rem. an. 1183. de Commutatione: *Quod ſi forte adverſus Rainaldum aliqua inſurrexerit calumnia, Eccleſia S. Remigii in noſtra curia Garantiam portabit... ſi adverſus Eccleſiam inde aliqua calumnie moleſtia emerſerit Rainaldus Eccleſie Garantiam portabit.* Hoc eſt auctorem ſe profitebitur & de evictione cavebit. Charta an. 1204. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 78. *Ego Guillelmus de Firmitate... fidem interpoſui me ſervaturum hoc in perpetuum & Garantiam laturum.* Vide *Warantus.*

¶ Garantiare, ut *Garandiare*, Gall. *Garantir*, in Charta fundationis Marciliaci prope Avalonem, inter Inſtrum. to. 4. Gall. Chr. col. 101. Vide *Garantire.*

¶ Garantificatio, ut *Garantia.* Decretum S. Ludovici an. 1234. apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. p. 55. & Marten. to. 1. Anecd. col. 984. *Si aliqua vadia penes ipſos inventa fuerint, de quibus bonam Garantificationem non habuerint, catalum ſuum amittent.*

¶ GARANTINX, Donum. Vide *Garathinx.*

¶ GARANTIRE, ut *Garandiare*; Gall. *Garantir.* Auctorem ſe profiteri, cavere de evictione. Charta an. 1214. apud Lobinell. to. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 79. *Hanc autem eleemoſinam... fide interpoſita, ſe in perpetuum Garantire promiſit.* Vide *Garantia.*

¶ Garantisare, Eadem notione, in Charta Capituli Bellovacenſis an. 1292.

¶ Garantisatio, ut *Garantia*, in Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. pag. 257.

¶ Garantissare, Garatissatio, in Charta an. 1232. ex Archivo B. M. de Bononuncio Rotomag.

¶ Garantitius Contractus, quo quis ſpondet ſe aliquid *garantiſaturum*, apud Rymerum to. 13. pag. 83. Vide *Garenticius.*

¶ Garantitor, Auctor, aſſertor, qui cavet de evictione, in Chartulario Meld. fol. 69.

¶ Garantizare, in Chartis an. 1222. & 1233. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 44. & 45. in alia Bertini de Ponte an. 1244. & in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 109.

¶ Garantizator, ut *Garantitor*. *Plegius & Garantizator*, in Tabulario noſtro Sangerman. *Confirmator & Garantizator*, Hiſt. Harcur. to. 4. p. 2173.

¶ Garantus, Eadem notione, Gall. *Garant*, in libro Scacarii an. 1213. & 1215. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Uſu feudorum pag. 932. & alibi. Vide *Garandus* in *Garandia*.

GARARIUS, Officium monaſticum. Adalardus in Statutis antiquis Monaſterii Corbeienſis l. 1. c. 1. *Ad cellarium & diſpenſam portarii duo: ad domum infirmorum, unus, Gararii duo ad lignarium, in piſtrino unus.* Cuſtodes forte, nam *Garir*, & *Garer*, pro *Cuſtodire* dicebant noſtri.

☞ Acherius to. 4. Spicil. pag. 2. eos appellat *Gruriers*, qui nemoribus ſecandis præerant: potius ipſos ſectores intelligo, & lignorum faſcium confectores; olim enim noſtri *Garras* vocabant lignorum & virgultorum faſces. Vetus Poëta MS. è Bibl. Coiſlin.

Un jor eſtoit Travers alez
Au boſchet ilueques delez,
Pour faire amener des Garras.

Pro quo, ſi bene interpretor, infra:

Seignor fiſt ele il eſt el bos
Por faire amener des Fagos.

GARATHINGI, vox Longobardica, cujus notio habetur in Lege Longob. l. 1. tit. 7. §. 15. *Tunc ille, qui plagaverit eum, componat qualiter in Gargathingi, id eſt, ſecundum qualitatem perſonæ.* §. ſeq. ſcribitur *Garathingi, id eſt, ſecundum qualitatem perſonæ*; ut & tit. 9. §. 3. [*Si ingenuus fuerit* (occiſus,) *qualiter in Garathingi* (componitur,) *ipſum homicidium componat*, (homicida.] ubi Editio Heroldi tit. 5. §. 2. tit. 30. §. 9. habet *in angar à thungi*; [Muratorii to. 1. part. 2. pag. 19. col. 1. *Gargahangi* in textu; in notis vero, *in angar gathingi*, ex MS. Eſtenſi: *in agargathung*, ex Mutinenſi. Schilterus autem in Gloſſario Teutonico pag. 223. *Garagethingi, Gargethungi* & *Garthingi*: quæ verba exponit per *judicium ſeu placitum ordinarium, ſolenne, principale, paratum ipſo jure*, à vocibus *Gara*, Paratus, & *Thing*, Judicium. Hæc notio apprime convenit loco tituli 9. poſtremum relato.]

GARATHINX, vox perinde Longobardica. Papias: *Garathinx, donum.* Editus perperam præfert *Garetinis*, ut alius MS. *Garechinis*. Gloſſ. vett. *Garathinx, donatio univerſitatis.* Aliæ: *Garathinx fecerit, id eſt, donatum quid fecerit extra hoſtem.* Ex voce *thing*, donum, munus, & German. *gar*, prorſus, omnino. Lex Longob. lib. 2. tit. 1. §. 8. *Si quis ancillam ſuam propriam matrimoniare voluerit ſibi ad uxorem, ſit ei licentia, tamen debeat eam liberam thingare, & ſic facere liberam, quod eſt Widerboram, & legitimam per Garathinx, id eſt, per libertatis donationem, vel per gratuitam donationem, id eſt, morgengab, &c.* Boërius ad d. §. *Nota, quid ſit guiderbora, quæ eſt res libera, & Garathinx, id eſt, legitima.* Tit. 14. §. 1. *Per Garathinx, id eſt, donationem.* Tit. 35. §. 6. *Charta donationis per Garathinx facta.* Adde tit. 14. §. 11. tit. 15. §. 1. 3. tit. 35. §. 1. Editio Heroldi tit. 60. §. 2. tit. 62. §. 4. tit. 89. §. 2. tit. 91. §. 1. *Gairethinx* ſemper præfert. [Apud Muratorium to. 1. part. 2. pag. 34. 47. 61. legitur *Garantinx*, *Gafanthinx*, & *Garanchinx.*]

¶ GARATUS, pro *Garottus*: quod vide. Computum anni 1336. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 326. col. 2. *Item ſunt in caſtro duo millia carellorum ad unum & ad duos pedes pro* XV. *ſol. groſſ. Item de carellis, qui dicuntur Garati*, XII. *carellos, qui computantur in dictis quindecim ſolidis.*

¶ GARAYTUM, Terra novalis, quæ alternis annis quieſcit, Gall. *Gueret.* Pluries occurrit in Inſtrumentis Piperaci. Sic etiam vocant Foriſienſes ruſtici arabilem terram ampliorem. Charta Domini Luyriaci in Foreſio an. 1417. *Quemdam Garaytum terræ vocatam Cortalii.* Vide *Garachium* & *Warectum*.

GARBA, Spicarum manipulus, Gallis *Jarbe, Gerbe*; Picardis, *Garbe*: Occitanis, *Garbo.* Matthæus Weſtmonaſter. pag. 166. *Poſito ad caput ejus frumenti manipulo, quem patria lingua Seaf dicimus, Gallice vero Garbam.* [Charta Blanchæ Comitiſſæ Trecenſis an. 1212. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 829. *Conceſſimus etiam nos Comitiſſa, & Abbas B. Mariæ, Silvæ majoris hominibus jam dictæ villæ totam terram ſuam ad terragium quartæ decimæ, Garbæ, &c.* *Manipulus ſeu Garba*, in Chartulario S. Vandregiſili tom. 2. pag. 1813.] Vita Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevir. lib. 2. in prologo: *Quia ſecundum Gregorium, ſi non poſſum Garbam integram ad horreum importare, non debeo tamen vacuus remeare.* S. Althelmus de Laude Virgin. p. 802.

Sic demum decies metens ex æquore Garbas,
Ternas accipiet, qui vincla jugalia nectit.

Vide Ordericum Vitalem lib. 5. p. 585. &c.

¶ Garba Decimæ, Pars decimæ. Charta Caroli Boni Flandriæ Comitis an. 1119. apud Miræum to. 1. pag. 680. *Abbati & Monachis ad locum Aldenburgenſem condonavi duas partes decimæ, id eſt duas Garbas totius ſolitudinis ſeu deſerti.* Charta Balduini Comitis Giſnenſis an. 1180. ibid. pag. 714. *Clemens de Ardea dedit Deo ... tertiam partem decimæ, quæ dicitur tertia Garba.* Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 2. *Annuente domino meo Rege emi... duas Garbas Decimæ quam habebat in eadem villa.* Ibid. fol. 21. *In Vallibus habemus Eccleſiam ejuſdem villæ & duas Garbas Decimæ, & de tertia dat Clerici* XX. *ſol. per annum.* Charta an. 1261. ex Archivo B. M. de Bono-Nuncio Rotomag. *Poſſideant ... totam decimam ſcilicet duas Garbas & tertiam de omnibus terris, &c. & etiam totam decimam Garbam de duabus Garbis ad feodum ſuum pertinentibus.* Duæ *Garbæ Decimæ* rurſus memorantur in Charta R. Rotomag. Archiepiſcopi ex eodem Archivo, in nova Gall. Chriſt. to. 3. col. 522. in Archivo Mont. S. Michaëlis, &c.

Garba. Fleta lib. 2. cap. 12. quod inſcribitur de *ponderibus & menſuris*, §. 5. *Centena vero ferri* ... *quinquies viginti petiis: Garba vero aceris ſit ex 3*... *peciis.* Quo loco garba pro manipulo videtur uſurpari. [*Garba ferri & aceir*, in Privilegio Ledui... Abb. S. Vedaſti Atreb. an. 1036. ex Chartular... V. ejuſdem loci.] In Statutis ſecundis Roberti Regis Scotiæ cap. 27. §. 4. *Garba ſagittarum* dicitur conſtare 24. ſagittis. [*Vicecomes Glouceſtriæ pr*... *videat infra ballivam ſuam de mile Garbis ſagittaru*... *&c.* apud Rymerum to. 5. p. 245. Pluries occurrit ibidem.] Vide Skenæum de Verbor. ſignific...

Garbagium, Gerbagium, Præſtatio garbarum. Charta fundationis Abbatiæ Bellælandenſis an. 1154. apud Columbum: *Et decimam Ga*... *bagii, omnium denariorum, &c.* Alia ann. 1218. ... Hiſt. Monmorenciac. *Poſui meſſores de novo &* ... *vavi Garbagium per vim.* Liber Chirographorum Abſiæ fol. 138. *Et Gerbagium ſuum pro 12. numm*... *ſibi circa feſtum B. Michaëlis reddendas dimiſit.* [Chartulariu...

tularium SS. Trinit. Cadom. fol. 83. *Omnes ſupradicti veniunt ad precarias .... reddunt* xx. *garbas frumenti, &* xx. *ordei, &* xx. *avenæ de Garbagio.*] *Garbage*, in Conſuetudine Hannonienſi cap. 87. Regeſtum cenſuum Comitat. Bigorræ ex Camera Comput. Pariſ. fol. 31. *Le Gerbadge dels ports, es del Segnor de Lorde. Garba vel cenſus*, in Conſuetudine Lorriacenſi apud Gallandum de Franco allodio pag. 377. *Garbas & fœnum ſolvere*, apud Will. Thorn. pag. 1884. *Præſtatio Garbarum*, p. 1922. *Garbæ decimales*, in Provinciali Eccl. Cantuarienſis lib. 3. tit. 16. quæ pro decima Eccleſiaſtica aſſignatæ ſunt. Leges Edwardi Confeſſ. cap. 8. *De omni annona Decima Garba Deo debita eſt.*

GERBERIA, GERBARIA, Idem quod *Garbagium.* Charta Gerardi Comitis Matiſcon. an. 1180. in Bibl. Cluniac. & Sebuſiana cent. 1. c. 72. *Dictum eſt, quod Comes in villa de Domenge & de Iggi habeat Gerberiam, videlicet in foſſore unam Gerbam, & in aratore duas.* Areſtum menſ. Febr. an. 1277. in Tabular. Cluniacenſi Thuano: *Et quod nos in dictis locis habebamus Gerbariam, quæ eſt in caſtellania recognitio juſtitiæ: viſis atteſtationibus, pronuntiatum fuit per Curiæ noſtræ judicium, juſtitiam prædictarum villarum & hominum ad ipſos Abbatem & conventum pertinere.*

¶ GERBERIUM, Gerbarum acervus, vel tectum ſub quod meſſes ſubjiciuntur, Gall. *Grange.* Charta Libertatum an. 1291. to. 1. Hiſtor. Dalphin. pag. 28. *Quicumque infra terminos francheſiæ in domo, Garberio, aut fœno incendium fecerit, in noſtro arbitrio eſt.*

¶ GARBAIRONUS, Provincialibus *Garbairon*, Cumulus Garbarum. Inſtrum. anni 1330. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Solvant tertiam decimam garbarum .... diviſio fiat per molonos ſeu Garbaironos.* Statutum Maſſil. incerti anni: *Apponentes in eiſdem areis blada ſive Garbas, teneatur facere Garbaironum.* Vide *Garbera.*

¶ GARBELARIA, f Culcita ſtraminea, Gall. *Paillaſſe*, ſic dicta à voce *Garba.* Conſtructio caſtri Saphet apud Baluzium to. 6. Miſcell. p. 358. *Sed non habuerunt ubi caput reclinarent niſi Garbelarias quas portant ſervientes fratrum, ubi faciunt lectos dominorum ſuorum* (Templariorum.)

GARBELLARE, ex Italico *Garbellare*, [Cribro ſuccernere, purgare.] Statuta MSS. urbis Maſſilienſis an. 1269. *Ordinamus & ſtatuimus, quod amodo quæcumque grana cujuſcumque terræ fuerit vel de Romania, vel de Provincia, Narboneſio, ſive de Cathalonia, vel Hiſpania .... quæ vendetur & emetur deinceps à quocumque in civitate Maſſiliæ, ſeu ejus diſtrictu, debeat Garbellari illis duabus Garbellis ad id ſpecialiter conſtitutis, vel faciendis: qui autem aliter fecerit, puniatur, &c..... & hoc quidem intelligimus de grana aſſaonada, quæ emetur pro pannis tingendis ... & taliter Garbellabunt, & tali modo granam, quod folium & fruſta, lapides & pulvis ejiciantur.* [Noſtri Pharmacopolæ *Grabeaux* vocant particulas aromatum à ceteris pro vilitate ſeparandas.]

GARBERA, Congeries garbarum, *Jarbiere.* Petrus Rex Aragonum in Conſtitut. Catalaniæ MSS. an. 1200. *Addit etiam & firmiter mandavit, quod nullus eſſet auſus mittere ignem, vel ſupponere in meſſem, neque in congerie frugum, quod vulgo dicitur Modolon, ſive Garbera.*

GARBERINA, *Area*, in Gloſſ. Iſidori & Pithœi: ubi forte *garbæ* triturantur, nam & *Garbo* Patavini aream, in qua manipuli ſpicarum, ſeu *garbæ*, teruntur, appellant. Statuta Patavina tit. 41. §. 80. *Niſi emat de novo unam Garbum, vel unam domum.* Et infra: *Ædificet in eo Garbo, vel domo.*

In Gloſſis tum Iſidori tum Pithœi, quas conſulere licuit, *Gaberina* legimus, non *Garberina*, & *Arca*, non *Area* niſi in Pithœanis tantum. Eſt autem *Gaberina*, ut ſupra dictum eſt, Arca qua mortuorum corpora conduntur. Vide *Gabbara.*

GARBINUS, Ventus Africus, Libs, *Sudoueſt*, Italis *Garbino*, Raimundo Montanerio in Chronico Aragon. cap. 140. *Garbi*; apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 25. Joinvilla in S. Ludovico: *Par ung vent, qu'on appelle Garbum, qui n'eſt pas des quatre meſtres vens regnans en mer.* De vocis etymo vide Menagium in Originib. Italic. pag. 431. 1082. [in Gall. v. *Garbin.*] & Oct. Ferrarium.

GARBUM. Vide *Garberina.*

GARCAGIUM. Charta ann. 1309. in 9. Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ex Tabulario Regio Ch. 27. *C'eſt à ſavoir en complans, en Garcages, en gardes, en receps, en rentes, en terrages, &c.* Occurrunt eadem verba infra.

GARCETA. Fori editi per Jacobum Regem Aragon. Cæſarauguſtæ an. 1301. *Pro eo, quod Saraceni in Regno Aragonum & Ripacurcia non incedunt ſignati, & vadunt ad modum Chriſtianorum, ... ſtatuit Dom. Rex, quod omnes Saraceni ... incedant ſine Garceta, circunciſſis capillis circunciſura rotunda, ut pro Saracenis cognoſcantur, &c.* Ita etiamnum *Garſettes* dicimus capillos in frontem propendentes.

¶ GARCIA. Vide *Garcio.*

¶ GARCIANUS, ut *Garcio.* Vide *Papas.*

¶ GARCIFER. Vide in *Garcio.*

GARCINÆ, Impedimenta caſtrorum, *le Bagage d'armée*, à *Garcionibus* forte, ſeu militum famulis. Thomas Walſinghamus in Ricardo II. pag. 242. *Cum certam noſtri elegiſſent ſtationem .... cariagium quoque (quod Garcinas appellamus) à tergo locaſſent.* [Regeſt. Comput. Dalphin. tit. Graiſivod. ann. 1348. fol. 18. *Item pro expenſis equorum D. Joannis de Gayo Militis Commiſſarii ad viſitandum caſtra eſponderia ... 2. Garcinas.* Haud ſcio an hic ſit ſpecies menſuræ.]

GARCIO. Ugutio & Will Brito in Vocab. *Lixa, mercenarius, Garcio qui ſequitur curiam, & portat aquam in caſtris exercitus.* Joan. de Janua: *Papas, Garcio, qui circa culinas papando incedit.*

GARCIONES pro famulis, maxime iis, qui caſtra ſequuntur. Ingulfus pag. 886. *Habeatque Clericum ſeu Garcionem ſuo ſervitio ſemper attendentes.* Richerius Monachus in Chronico cap. 76. *Volebat enim Rex ut ſemper ſecum in menſa eſſet, in hoc tantum Garcione contentus, qui ei pallium ſuum ad curiam deferebat.* Willelm. Brito lib. 10.

Hunc præcedebat cum parma Garcio, ſub qua &c.

Et lib. 11.

Aſſuit è famulis Electi Garcio quidam, &c.

Adde S. Bernardum de vita & moribus Religioſor. cap. 10. Lambertum Ardenſem p. 119. 250. Joan. Sariſber. lib. 4. Policrat. cap. 12. Matth. Paris p. 145. Albertum Argentin. p. 136. Nangium in S. Ludov. p. 366. 375. 381. 388. &c. Le Roman *d'Auberi* MS.

Mais n'i vint mie en guiſe de Garſon,
Ains fu armés en guiſe de Baron.

Guill. *Guiart* an. 1207.

Et cil d'armes és chevaus ſaillent,
Li Garçon les lances leur baillent.

Idem an. 1213.

Houliers, & ribaus, & Garçons.

Et an. 1304.

Garçons ne ſont en trop grand paine,
De pourchacier fain & avaine.
[Le Roman *d'Athis* MS.
Ne furent pas ce jour Garçon,
Car vuidier firent maint arçon.]

GARCIONES, Ganeones, nebulones, homines nihili, cujuſmodi ſunt calones, qui ſequuntur caſtra, quos vulgo *Mauvais Garçons* appellamus. Ordericus Vitalis lib. 13. pag. 904. *Et multos nebulones, indomitoſque Garciones ad ſtrages hominum & latrocinia quotidie peragenda ſibi adſciſcebat.* Vita ſancti Theodardi Archiep. Narbon. *Propter nimiam Garſionum vexationem, qua jugiter prædicti Epiſcopatus territoria devaſtabantur, venire diſtulit.* Matth. Paris an. 1146. *In contemptum dicti Richardi* (Regis Angliæ) *quem Garcionem eſſe aſſerebant, &c.* An. 1256. *Viles perſonas, quas Garciones vocant.* Innocentius III. PP. in Epiſt. ad Marchionem Monferratenſem, in ejuſdem PP. Geſtis pag. 95. *Virgines Deoque dicatas expoſuerunt ſpurcitiei Garcionum.* Chronicon Montis Sereni pag. 190. *Ita verbis in audientia totius Cleri & populi in eundem invectus eſt, ut Garçonem, & ſicut plerique ſe audiviſſe fatebantur, Leccatorem publice appellaret.* Adde Decretales Gregorii lib. 3. tit. 29. cap. 11. Robertum de Monte in Chron. an. 1163. Lambertum Ardenſem pag. 162. 164. &c. Froiſſartes 2. vol. c. 77. *Et lui dit, Baille-moi celle eſpée : Non ferai, dit l'Eſcuier, c'eſt l'eſpée du Roy, tu ne vaus pas que tu l'ayes, car tu n'eſt qu'un Garſon.* Varie porro hæc vox ſcripta reperitur.

GARCIO, apud Sugerium Epiſt. 47. Gualterum in Vita S. Caroli Comitis Flandriæ n. 56. Theobaldum in Vita S. Guillelmi Eremitæ n. 25. Matth. Weſtmonaſt. an. 1260. Rigordum p. 63. Nangium in S. Ludovico pag. 338. in Philippo III. p. 547. Albertum Argentin. pag. 103. Gaufridum de Bello loco de Vita & Converſat. S. Ludov. cap. 7. in Concilio Londonienſi an. 1321. c. 8. in Statut. antiq. Cartuſienſ. 2. part. cap. 6. §. 43. c. 30. §. 32. & alibi paſſim.

¶ GARCIO DE CAMERA, in Teſtamento Rotherami Eborac. Epiſc. ann. 1498. ex Libro nigro Scaccarii pag. 679.

GARZIO, in Chron. Reicherſperg. ann. 1205. & apud Gerhohum Reicherſp. cap. 18.

GARSO, apud Gaufredum Voſienſem part. 1. c. 74. [Marten. to. 3. Ampliſſ. Collect. col. 1035. & in Statutis MSS. Eccleſiæ Auxitanæ.]

GARZO, apud Pilichdorffium contra Valdenſes cap. 18. *Garzone*, Italis.

GARSIO, apud Petrum Bleſenſ. Epiſt. 102. Lewoldum Northowium in Chron. Marcano ann. 1278. in Vita S. Theodardi laudata pag. 759. [Teſtam. an. 1344. ex Archivo Eccl. Maſſil. *Reſiduis autem ſervitoribus meis teſtamentariis quam Garſionibus & porterio ſatisfactum eſt pro quolibet menſe.* Occurrit paſſim.]

GARTIO, in Conſtit. Ottonis Legati in Anglia p. 31. Joannes Sariſberienſis in Carmine de Membris corporis, præfixo libris Policratici in veteri Edit.
Vilis leno, procax Gartio, ſcurra vagus.

GUARCIO, in Vita Garneri Præpoſiti S. Stephani Divionenſ. pag. 130.

GARÇONES, in Concilio Marciacenſi ann. 1326. c. 38. & apud Albertum Argentin. p. 136.

GARCONNES. Vincent. Bellovac. lib. 30. cap. 71. *Omnes etiam minimi Garconnes equis vel bobus inſident, &c.* Ita & cap. 76.

GARÇONIUM, in Charta an. 1268. tom. 5. Hiſt. Francor. pag. 436. De vocis *Garcio* etymo, quædam attigimus in Deſcriptione ædis Sophianæ num. 21. Adde Octav. Ferrarium in Orig. Italic. verbo *Garzone*, [& Menagium in Gall. v. *Garſon*.]

¶ GARCUS. Litteræ Capituli Aquenſis an. 1275. apud Rymerum to. 2. pag. 59. *Præpoſiti & Baillivi Seneſcalli Regis Angliæ imo quod eſt deterius, illorum Garci, ſeu ſervientes bona epiſcopalia . . . diripiunt.*

GARSIÆ & GARZONÆ, *Garces*, ruſticis noſtris, Puellæ, quæ vox poſtea ad meretrices traducta, quod ut *Garciones*, ita illæ nebulonum more vitam agerent. Libertates oppidi Montis regalis apud Guichenonum in Probat. Hiſt. Breſſ. pag. 203. *Si leno vel meretrix, ſi gartio vel Gartia alicui Burgenſi convitium dixerit.* Charta Libertatum oppidi Seiſelli an. 1285. *Si Garſia dicat aliquid probo homini & mulieri, &c. Garzoni & Garzonæ*, apud Sanutum lib. 2. part. 2. cap. 6. [*Garcia*, in Computo anni 1253. apud D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu p. 467. & in Vita S. Ivonis, to. 4. Maii p. 553. & alibi non ſemel.] Aſſiſiæ Hieroſol. MSS. 2. part. cap. 31. *Il paiera de peine, aſavoir dou vilain 200. bezans, & de la vilaine 100. bezans, & de garçon, ou de Garce, 50. bezans, &c.*

GARCIFER, Idem qui *Garcio*. Lambertus Ardenſis : *Garcifer quoque, qui eum jugulaverat . . . . quaſi hujus rei neſcius in coquinam ſuam adhuc ſanguine commaculatus Domini recipitur.* Gaufredus Voſienſis lib. 2. Chron. c. 9. *Ultionum Dominus paulo poſt libere egit, cum Guarcianum illum, qui Monachos apud Sancium accuſaverat, in manibus Petri de Petrabuſſeria tradidit, qui ei vitam extorſit. Guarcifer vocabatur Guido de Jos, &c.* Charta an. 1313. in Regeſto Tabularii Regii ſignato 49. n. 12. *Garcifer ſuus.* Alia an. 1323. Prioris Rellanæ in Provincia: *Retinuit etiam duas procurationes anno quolibet cum 4. animalibus, duobus Garciferis, & uno ſummalerio.* Occurrit præterea in Legibus Burgor. Scotic. c. 66. & to. 5. Hiſt. Francor. pag. 437. [Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 308. Capitulis General. MSS. S. Victoris Maſſil. ann. 1313. 1322. Fragmentis Hiſt. Stephanotii tom. 1. Hiſt. Arvern. Baluzii to. 2. pag. 505. 531. &c.]

¶ GARCYFER, in Capitulis General. MSS. S. Victoris Maſſil.

GARDA, Cuſtodia. Vide *Warda* & *Guarda*.

GARDACORSIUM, Pars veſtis mulieris, quæ pectus conſtringit, *Garde corps*, *Garderobe*; Occitanis, *Gardaraube*. Statuta Maſſilienſia MSS. ann. 1276. *Gardacorſio muliebris ſine frezo de panno coloris. . . . Gardacortium muliebre de panno vario cabrionato cum penna. . . . Gardacotium frezatum. . . . Gardacorſium vel ſupertunicale cum capucio vel almuſſia cum pennis. . . . Gardacorſium vel ſupertunicale vel turqueſitum, vel garnachia cum penna filiorum vel filiolarum.* [Alia ejuſdem urbis Statuta MSS. ann. 1253. ubi de Sartoribus : *Gardacors dominæ cum freſio & penna* II. *ſol. & ſine freſio* VIII. *den. . . . Item de Gardacors, vel de turqueſio, vel garnachia, vel ſubrecot froivalis cum penna vel ſerico, vel aliter ſine freſo* VIII. *den.*]

¶ GARDAGIUM, Cuſtodia caſtellorum vel oppidorum ad quam tenentur incolæ. Vide in *Warda*.

¶ GARDAMINGERIUS. Vide *Guardamanzerius*.

¶ GARDARE, Cuſtodire, Gall. *Garder*. Vide in *Warda*.

¶ GARDARIUS, Cuſtos, &c. Gall. *Garde*, *Gardien*. Vide in *Warda*.

¶ GARDAROBA, ut infra *Garderoba* 1. in Computo anni 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem tomi

2. de Feudorum uſu pag. CXCIV. col. 2.

¶ GARDELLUS, Carduelis, Ital. *Gardello*, Gall. *Chardonneret*, apud Murator. to. 15. col. 348.

¶ GARDERIUS, Cuſtos, &c. Gall. *Garde*, *Gardien*. Vide *Guarderius*.

1. GARDEROBA, GUARDEROBA, Veſtiarium, locus in quo aſſervantur veſtes & *robæ*: *Garderobe*. Kero Monach. *Veſtiario*, *Wahthuſe*, ex *Watten*, veſtire, ibidem, & *huſe*, domus. Matth. Paris an. 1245. *Apud Lugdunum quædam Domini Papæ Camera, quæ Conclave, id eſt, Guarderoba dicitur, cum omnibus, quæ in ipſa continebantur, combuſta eſt.* Matth. Weſtmonaſter. pag. 454. *Cum adeſſent apud Weſtmonaſterium ... admiſſuri ſinguli omnem ornatum militarem, præter equitaturam, de regia Garderoba. Confluentibus itaque trecentis juvenibus filiis Comitum, Baronum, & Militum, diſtribuebantur purpura, byſſus, ſyndones, cyclades auro textæ effluentiſſime, prout cuique competebat.* Occurrit præterea in Concilio Nimocienſi an. 1298. c. 4. [& in Charta an. 1328. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 391.]

2. GARDEROBA, in Aula Anglicana, eſt locus Clericis tantum aſſignatus, qui in Francia *Camera Clericorum* appellatur, inquit auctor Fletæ lib. 2. cap. 14. §. 1. In ea aſſervantur Chartæ regiæ, ipſeque Theſaurus Regius. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. ex Camera Comput. Pariſ. fol. 1. *Rogerus de Northinghan cuſtos Garderobæ D. Regis* (Angliæ) *liberavit per manus Clerici ſui .... per mandatum ejuſdem... regiſtra, monumenta & memoranda infra ſcripta Ducatum Vaſconiæ tangentia, &c.* Fol. 148. *Fet à remembrer que il facent enſerchir les regiſtres, & portent oueskes eux totes choſes que touchent la Duchée, en totes ou en parties, & ſoient enquiſes ceſtes choſes en treſorie, ou en Garderobe, ou ailleurs là où il porront eſtre trouvez, &c.* Adde fol. 159. 220. & Parliamentum de depoſitione Regis Ricardi II. cap. 31. Gull. Prynneum in Libertatibus Eccleſ. Anglic. to. 3. p. 570. & alibi.

GARDEROBARIUS, *Vallet de garderobe*, in Fleta lib. 2. cap. 6. §. 1.

¶ GARDIA, Cuſtodia, &c. Vide *Warda*.

¶ GARDIAGIUM, Ead. notione. Vide in *Cotus* 1.

¶ GARDIANATUS, Officium *Gardiani* apud Fratres Minores. Occurrit in Necrologio MS. FF. Min. Silvaneꝺ. & alibi.

¶ GARDIANIA, Officium *Gardiani*, ſeu Cuſtodis apud Anglos. Litteræ anni 1548. apud Rymer. to. 15. pag. 179. *Præpoſituras, magiſteria, præſidentias, Gardianias ſocietatum, ſeu officia in locis prædictis habentium, &c.* Vide *Cuſtos*.

GARDIANUS, Cuſtos, ex Gallico *Gardien*. *Gardianus terræ Angliæ*, *Gardianus regni*, apud Knyghtonum ann. 1284. 1287. 1321. [*Gardianus marchiarum orientalium & occidentalium verſus Angliam*, apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 670. *Gardianus Flandriæ*, apud Martenium to. 3. Anecd. col. 423. *Gardianus Burgundiæ*, apud Acherium to. 8. Spicil. pag. 265. *Gardianus Normanniæ*, in Hiſt. Harcur. to. 4. pag. 1100.] Vide *Cuſtos*. Hodie, ut & jam olim, *Gardiani* dicuntur apud Fratres *Minores* Præpoſiti Monaſteriorum. Breviloq. *Guardianus dicitur, quia eſt ſuperior inter Fratres Minores, cuſtodiens conventum.*

¶ GARDIANUS ECCLESIÆ. Vide *Wardæ Eccleſiarum* in *Warda*.

¶ GARDIANUS NAVIUM, in Statutis Maſſil. MSS.

¶ GARDIANUS, GARDIARIUS BESTIARUM, Pecorum cuſtos, paſtor. Ordinatio Caroli Regis Siciliæ an. 1278. è MS. D. *Brunet* fol. 68. *Super facto beſtiarum forotanorum & extraneorum & Gardianorum ... ordinatum eſt.... Si aliquis paſtor, ſeu Gardiarius non poſſit habere in gardia ſua aliquam beſtiam extraneam, &c. Guardiani paſtorgantes*, in Tranſactione ann. 1501. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*.

¶ GARDIARE, Conſervare, confirmare; tueri, defendere. Concordia inter Epiſcopum Eduenſem & Priorem S. Symphoriani an. 1395. *Propter quod procurator dicti reverendi Patris auctoritate regia ſe fecerat Gardiari in juriſdictione omnimoda criminali & civili Religioſorum ipſorum.* Diploma de Juriſdictione Canonicorum S. Aredii apud Stephanotium to. 2. Fragm. Hiſt. MSS. *Officiales prædicti in ſua inſtitutione jurabunt Decanum & Canonicos Gardiare & deffendere cum bonis ſuis à quibuſcumque, prout in Litteris regiis & privilegiis continetur.* Vide *Warda*.

¶ GARDIATOR, Protector, defenſor. Charta Philippi Pulcri an. 1307. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. pag. 41. col. 1. *Nos & ſucceſſores noſtri Francorum Reges cuſtodiemus, Gardiabimus & defendemus, prout bonus Princeps & bonus Gardiator facere poteſt ... dictos Archiepiſcopum & Capitulum.* Rex Fr. dicitur *Fundator & Gardiator Studii Pariſienſis* in Epiſtola ejuſdem Academiæ, to. 1. Anecd. Marten col. 1383. Chartul. Latiniac. *Gardiator dicti Abbatis & Monaſterii ad deffendendos ipſos ab injuſtitiis, violentiis, &c.* Vide Lobinelli Gloſſar. to. 3. Hiſt. Pariſ.

GARDIATORES, Tutores. Charta Beatricis Comitiſſæ Provinciæ, apud Gueſnaium in Annalib. Maſſilienſ. an. 1242. num. 10. *Nos Beatrix juvenis D. G. Comitiſſa & Marchioniſſa Provinciæ, filia & hæres D. Raymundi Berengarii Comitis quondam & Marchionis Provinciæ, aſſiſtentibus & conſentientibus nobis Romæo de Villanova & Alberto de Taraſcono adminiſtratoribus & Gardiatoribus datis nobis à Berengario patre, &c.* [Vide alia notione in *Warda*.]

GARDIATORES REGALIARUM. Vide *Cuſtos Regaliarum* in *Regalia*.

¶ GARDIATRIX, Tutrix. Teſtam. Bertrandi de Turre an. 1328. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 709. *Volo & ordino, quod Margarita uxor mea ſit tutrix & Gardiatrix liberorum meorum & adminiſtratrix eorumdem... & quod habeat tutelam, gardam & adminiſtrationem eorum liberorum meorum... quandiu ipſa à ſecundis nuptiis abſtinebit.*

¶ GARDIGNAGIUM, ut infra *Gardinum*, Gall. *Jardin*, ſeu Collectio plurium *Gardinorum*, Gall. *Jardinage*: quæ tamen vox Gallica ſumitur etiam pro rebus quibuſvis hortenſibus, atque interdum pro loco ad hortum faciendum accomodato. Chartularium S. Vandregeſili tom. 1. p. 779. *Mihi donaverunt ... duas maſuras terræ ... cum Gardignagiis eorumdem maſuris adjacentibus.*

¶ GARDIGNUM, Eadem notione. Idem Chartularium to. 1. pag. 28. *Unam maſuram terræ cum ædificio ſuprapoſito & Gardigno ad dictam maſuram ſpectante.* Ibid. pag. 832. *In Gardigno Abbatiæ S. Vandregeſili.* Occurrit iterum to. 2. pag. 1707. & in Charta Officialis Rotomag. an. 1282. ex Archivo B. M. de Bono-Nuntio.

GARDINARIUS, Hortulanus, *Jardinier*, ſeu, ut Picardi efferunt, *Gardinier*. Officium monaſticum, cui hortorum cura incumbit, in to. 1. Monaſtici Anglic. pag. 147. *Ortolanus*, in Conſuet. Floriacenſ. apud Joan. à Boſco pag. 392.

¶ GIARDINARIUS, Eadem notione, Ital. *Giardinaio*, in Bulla Joannis XXII. PP. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 134.

GARDINGATUS, Dignitas *Gardingi*. Hiſt. Wam-

bæ Regis, & Lucas Tudenſis p. 60. *Hildegiſo ſub Gardingatus adhuc officio conſiſtente.*

GARDINGI, apud Gothos Hiſpanos, accenſentur optimatibus & majoribus Palatii Officialibus, (tametſi quæ fuerit eorum dignitas, non omnino percipitur) in Lege Wiſigoth. lib. 9. tit. 2. §. 9. *Si majoris loci perſona fuerit, id eſt, Dux, Comes, ſive etiam Gardingus.* Ubi Fori Hiſpanici *Gardingum*, per *Ricome*, ſeu *Ricum* vel Divitem hominem efferunt. Lib. 2. tit. 1. §. 1. *Videntibus cunctis Sacerdotibus Dei, ſenioribuſque Palatii, atque Gardingis.* Lib. 9. tit. 2. §. 8. *Seu ſit Dux aut Comes, Thyuphadus aut Vicarius, Gardingus, &c.* Vide Hiſtor. Wambæ Regis pag. 833. *Optimates Palatii atque Gardingi*, in Concilio Tolet. XIII. cap. 2. & in Lege Wiſigoth. lib. 12. tit. 1. §. 3. *Gardingi Palatii*, apud Lucam Tudenſem p. 68. *Gardingus Regis*, in Vita S. Fructuoſi Epiſcopi Bracarenſ. à Sandovallio [& Mabillonio Sæc. 2. Benedict.] edita c. 16. & apud Victorem Tunnenſem ad 4. Conſulatum Juſtiniani.

Vocem effictam à *Garda*, cuſtodia, quidam volunt, ut *Gardingi* cuſtodes fuerint Principis, vel Palatii, ex honoratioribus.

¶ GARDINIUM, ut *Gardinum.* Præceptum Caroli Calvi an. 849. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 117. *Inter vineam & ædificia & Gardinium, &c.* Rurſus occurrit apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 241.

GARDINUM, GARDINUS, Hortus, pomarium, viridarium, Italis *Gardino*, Picardis *Gardin*, Germanis *Gart*, Danis *Gaart*, noſtris *Jardin.* Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Habet manſum dominicum, caſam cum ſolario & cellario, & caminata, laubia, horrea 2. quoquina, ſtabula 2. hortum, ac Gardinum, torcular, &c.* Occurrit apud Bracton. lib. 2. cap. 34. §. 1. in Fleta lib. 1. cap. 28. §. 6. &c.

JARDINUS, puriori enuntiatione, in Geſtis Ludovici VII. cap. 19. 21. in Bulla Honorii III. apud Ughellum to. 1. Ital. Sacræ p. 822. &c. De vocis *Gardin*, vel *Jardin*, origine quædam habent Cluverius lib. 1. German. antiq. cap. 13. Brodeus in Conſuetud. Pariſ. Claudius Mitalerius, Menagius, & alii.

GARDIO, Piſcis, qui noſtris *Gard*, vel *Gardon*, apud Silveſtrum Giraldum in Topogr. Hibern. Diſt. 1. cap. 7.

¶ GARDIOLA, Idem, reor, qui *Gardiarius*, *Gardiator*, Gall. *Gardien*, Cuſtos. Areſtum an. 1322. tom. 3. Hiſt. Harcur. pag. 241. *Procurator Domini S. Flori prædicti, & Gardiola terræ, captus fuit per nonnullos familiares ipſius Vicecomitis cum armis in itinere regio.*

¶ GARDIRE, Cuſtodire, Gall. *Garder.* Charta an. 1323. è Chartul. Latiniac. *Et erant* (Monachi) *& fuerant ſoli & in ſolidum in poſſeſſionem ... dictas nundinas Gardiendi per ſe, &c.*

¶ GARDITIO, Jus *gardiæ* ſeu cuſtodiæ. Charta an. 1320. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 164. *Quidquid ... proprietatis, Garditionis, poſſeſſionis habebamus.* Vide *Warda.*

¶ GARDO, f. Opilio, Cuſtos pecorum, à Gallico *Garde.* Epiſtola apologetica Laurentii Abb. S. Vitoni ad Canonicos Virdunenſes apud Mabill. to. 5. Annal. Benedict. pag. 684. *Nonne ſcandalum linguæ erat, quando fratres noſtros, non Monachos, ſed ruſticos, Gardones, pantonarios & advenas penuria congregatos vocabatis.*

¶ GARDONIUM, pro *Gardinum*, Gallice *Jardin*, apud Mabillonium to. 5. Annal. Bened. p. 649.

GARDROPIA, Idem quod *Garderoba.* Henricus Knyghton an. 1381. *Juravit quod credidit, quod non eſſet aliquis Rex Chriſtianus habens meliorem Gardropiam.... nam, ut dixit, tanta copia erat vaſorum, & jocalium de argento, &c.* Ex Gallico truncato *Gardrobe.*

¶ GARECHINUS. Vide *Garathinx.*

GARECTUM, Poples, Italis *Garetto*, Gall. *Jaret*, *Garectum*, apud Petrum de Creſcentiis lib. 9. de Agricult. c. 7. 36. 37. Vide Ægidium Menagium & Oct. Ferrarium in Orig. Italic.

GAREGNA. Vide *Garenna.*

¶ GARENARIUS, f. Cuſtos, Gall. *Garde.* Vide locum in *Dangerium.*

¶ GARENDARE, ut ſupra *Garandiare*, Cavere, ſpondere, præſtare, Gallice *Garantir.* Vide locum in *Stativus equus.*

¶ GARENDIA, ut *Garandia*, Cautio, Gall. *Garantie.* Charta fundationis Abbatiæ B. M. de Bellovisu an. 1234. inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 72. *Nos vel ſucceſſores noſtri Domini Magduni tenemur .... & pertas, & miſas, ſi quas habuerint pro defectu Garendiæ noſtræ, dictis Monialibus plenarie reſtaurare.* Occurrit in Charta donationis Dominæ de Margiralle pro Conventu S. Leodegarii Sueſſion. an. 1205.

¶ GARENERE, Tueri, præſtare, Gallis *Garantir.* Litteræ Officialis Lemov. pro Archambaldo Abb. Solemniac. an. 1270. ex Archivo ejus Monaſterii: *Promiſit ſe deffenſurum & Garenturum eiſdem Abbati & Monaſterio premiſſa, &c.* Lubentius legerem *Garentaturum* à *Garentare*, vel *Garentiturum* à *Garentire.*

¶ GARENNA, GARENA, Vivarium cuniculorum leporumve, Gall. *Garenne.* Lira in caput 15. Judith: *In terra iſta in una Garena poſſunt cito capi trecenti cuniculi.* Occurrit apud Miræum to. 1. p. 181. Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 171. in Litteris Officialis Andegav. an. 1269. ex Archivo S. Albini, in Actis MSS. S. Ivonis, &c. Vide *Warenna.*

¶ GARENS, Vas, cautio, Gall. *Garant.* Leges Ottonis Imp. apud Murator. tom. 1. part. 2. col. 2. *Si quis equum ſuum, vel cetera animalia, ſive rem ſuam ſuper aliquem reperit, & ipſe ſe Garentem dare dixerit, ſtatim ut ad certum Garentem eum conducat, & ſuper tertium Garentem & tertium comitatum non procedat.* Macer legit *Garrens* in Hierolex.

¶ GARENTARE, Tueri, defendere, ſpondere, præſtare, Gall. *Garantir.* Charta Ludovici Reg. Fr. an. 1165. in Chartulario Montis Martyrum: *Raginaudus venditionem Garentabit, & ſi non poterit Garentare ... hanc ſummam coram nobis fiduciaverunt ſe reddituros. Defendere & Garentare*, in Tabulario S. Victoris Maſſil. Vide *Warantus.*

¶ GARENTIARE, Eadem notione, apud Marten. to. 6. Ampl. Collect. col. 521.

¶ GARENTICIUS CONTRACTUS, Quo quis ſpondet ſe aliquid *garentaturum.* Bis occurrit in Litteris anni 1493. apud Rymer. to. 12. p. 22.

¶ GARENTIRE, ut *Garentare.* Charta Medii Monaſterii Bituric. an. 1307. *Ab omni feodo, retrofeodo, rachatu ... ſervitutibus & ſervitiis Garentiet & deffendet.* Altera anni 1360. apud Rymer. to. 6. p. 218. col. 1. *Dominus fideles ſuos ſubditos tenetur defendere ac etiam Garentire.* Occurrit rurſus in alia Charta anni 1364. apud Baluzium to. 2. Hiſtor. Arvern. p. 357. & in Litteris an. 1190. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 548.

¶ GARENTITOR, Præs, ſponſor, auctor, Gallis *Garant.* Conventio Comitis Nivern. ann. 1215. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1123.

Et inde litteras ſuas patentes ad inſtantiam meam confecerunt, & inſuper fidejuſſionis Garentitorem, & præſcriptarum conventionum ab utraque parte dominum meum Philippum Regem conſtituo.

¶ GARENTUS, Ead. notione. Codex Legum Norman. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. p. 190. *Si quis bovem vel aſinum vel aliquam rem ſuam adiraverit, que ab aliquo vania fuerit inventa, ſi detentor eam ſuam eſſe aſſerit.... Garantum ſuum debet adducere.* Decretum Philippi Auguſti de Judæis apud Acherium to. 6. Spicil. p. 472. *Si Judæus id probaverit per teſtes legitimos Chriſtianos, Baillivus compellet debitorem & Garentos nominatos ad faciendam recordationem & inrotulationem tam debiti quam aſſignamenti.* Vide *Warantus*.

¶ GARENZA, Cautio, auctoritas, fidejuſſio, Gall. *Garantie*. Tabularium S. Petri Voſienſis f. 68. v°. *De Widone vetulo Caſtaneo cognato ſuo convenerunt Garenzam facere, & ſi forfactum in terra fecerit, ipſi emendent.* Vide *Garandia*.

¶ GARETINUS, Donum. Vide *Garathinx*.

¶ GARETTA, Turricula, Gallice *Guerite*. Littera anni 1402. apud Rymerum to. 8. p. 271. col. 1. *Villam prædictam per coſteram maris, cum quodam muro terræ, Garettis, aliiſque modis, quibus poterant, in parte fortificare proponant & intendant.* Vide *Garitæ*.

¶ GARGAHANGI. Vide *Garathingi*.

¶ GARGAILLUS, Dolii umbilicus, ſeu foramen majus per quod vinum infunditur. Statuta Maſſil. lib. 3. c. 17. *Omnes bodii botarum ſive vegetum, quæ vendentur de cætero in Maſſilia à dictis boteriis ſint bironati, & quod Gargaillus ſit cairatus.* Vide *Gargalia*.

GARGALIA, *Pars gutturis & cannæ pulmonis*, Matthæo Silvatico. Gurgulio, [Toloſatibus *Gargaillol*, vel *Gargante* eſt Guttur, Gallice *Goſier*: quod Mont-albanenſes *lou Gouladou*, Waſcones *lou Garganuila*, alii *Gargamele* vocant, ut eſt apud Borellum: quem, ſi vis, conſule.]

¶ GARGANGI, Advenæ. Vide *Warengangi*.

GARGARARE, Altius & voce inflatiori aliquid effutire: à γαργαρεὼν, *Gurgulio*: quæ eſt pars oris hominis propria, quæ facit ad vocis modulationem, ideoque πλῆκτρον à quibuſdam dicta eſt. Matth. Paris an. 1252. *Sed hæc verborum deliramenta Francis innata Gargarando ſuperbia & jactantia reboavit.*

GARGARIZARE, Γαργαρίζειν. Vox Medicis notiſſima. Gloſſæ MSS. ad Codic. Theodoſ. *Colluo, Gargarizo.* Martianus Capella lib. 3. p. 49. *Pectuſque cujuſdam medicaminis adhibitione Gargarizando purgabat.*

¶ GARGATA PORTUS, Os portus, Gallis *L'entrée du port*. Charta Maſſil. ann. 1436. *Navis Januenſis cum eſſet in portu Maſſilienſi in Gargata.* Litteræ Renati Comitis Provinciæ an. 1477. in Statutis piſcatorum Maſſil. *Nullus piſcator audeat neque poſſit calare certam artem piſcandi appellatam Tonaira de Poſta à loco de Leſtaco in mari uſque ad Gargatam portus Maſſil.* Pluries occurrit ibidem.

GARGATHINGI. Vide *Garathingi*.

GARGATHUM, *Medicis, Lectus, in quo mente devii, ſpiritibuſque afflati immundis detinebantur.* Laur. in Amalthea.

¶ GARGOCIL, f. Guttur, Gall. *Goſier. Bibere ad Gargocil*, in Statutis Ciſterc. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1316. eſt immoderatius bibere.

GARICÆ, Terræ incultæ, vel dumis obſitæ. Vide *Garricæ*.

GARILLÆ. Charta an. 841. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 100. *Tradunt prædictus Sigofridus & uxor ſua Erleuba ad ipſam caſam Dei S. Victoris... villam quæ dicitur Carvilianus, id eſt, caſis aſtantibus ac dirutis, terris cultis & incultis, vineis, pratis, paſcuis, ſilvis, montibus, Garillis, hortis, &c.* Sed ex ſimilibus locis ibidem & alibi paſſim relatis conjicio legendum *Garicis*. Vide *Garricæ*.

¶ GARIMENTUM, Auctoritas, cautio de evictione, Gall. *Garantie, Gariment*. Charta ann. 1270. apud Stephanotium Antiquit. Santon. MSS. pag. 270. *Promiſimus dictis Priori & Monachis nos eiſdem præſtituros ſuper prædictis omnibus perpetuum Garimentum.* Charta Oliverii Abb. S. Johannis Angeriac. ann. 1285. è Chartul. ejuſd. Monaſt. pag. 220. *Promittimus inſuper nos... contra omnem perturbatorem... facere Garimentum.* Alia Prioris de Mirabellò ann. 1285. ex Archivo Verzeliac. *Promittentes... plenarium facere Garimentum bona fide.* Occurrit in Charta ann. 1316. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 470. Vide *Garire, Guarimentum* & *Warantus*.

¶ GARIOFILUM, GARIOFILUS, &c. pro Caryophyllum, Gall. *Girofle*, in Vita B. Lidwinæ, tom. 2. April. p. 283. apud Marten. to. 2. Itiner. pag. 264. & 365. *Gariofili clavus*, Gall. *Clou de Girofle*, apud *Madox* Formul. Anglic. p. 227. *Gariofolium*, in Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 284. *Gariofolum*, in Vita S. Franciſci de Paula, to. 1. April. pag. 126. *Gariophilum*, apud Will. Briton. lib. 10. Philipp. & Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 245.

GARIOLA, Lydio, Pica glandaria, Germanis *Heer*, vel *Hetzler*. Lex Aleman. tit. 100. §. 13. Edit. Heroldi: *Aneta, Gariolæ, ciconia, corvus, cornicula, &c.*

GARIOLA, in Teſtamento S. Cæſarii Epiſcopi Arelatenſis extremo, aliud ſonat: *Agritia puella mea propria libentiſſime Monaſterio & Cæſariæ Abbatiſſæ ſerviat, & vere Gariolas, quas illis vel parentibus eorum, confirmo.* Vide an ſit vox unica, *veregariolas*.

¶ GARIOPHILUM. Vide *Gariofilum*.

GARIRE, Tueri, protegere, *Garir, Garantir*. Regeſtum Toloſanum Cameræ Comput. Pariſ. f. 87. *Et Do. Comes debet Garire ſupradictum uſaticum affectatoribus prædictis, &c.* Tabular. Abſienſe fol. 52. *Et conceſſi Garire & defendere ſecundum poſſe meum ad opus eorumdem Monachorum.* [Charta an. 1230. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 819. *Tenentur Garire & reddere helemoſinam antedictam.* Alia an. 1227. ibid. p. 849. *Firmiter promittens idem Philippus, fide data in manu noſtra, ſe de cætero in dicto feodo nichil petiturum, immo pro poſſe ſuo eidem Monaſterio Gariturum, &c.*] Occurrit præterea in Charta ann. 1318. apud Ducheſnium in Hiſt. Familiæ Caſtaneriæ pag. 35. Alia Guillelmi D. Surgeriarum ann. 1253. *Sommes tenus auſdits homes & à lors heirs Garir & defendre leſdites terres à tot empeſtrement, & aus garder de domage.* [Similia leguntur in Charta Gallica an. 1294. to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 972.] Le Roman *d'Alexandre* MS.

Oncques ne pot Garir chaſtiaus ne fermetez.

[Le Roman *de Guillaume au Court nez*:

Gariſſez moi de mort & de torment.]

Hinc *Gariment*, pro protectione, tuitione, ſeu *garentizatione*, in Conſuetud. Labourtenſi tit. 17. art. 2. tit. 18. art. 2. *Tenir en Gariment*, in Conſuetud. Pictavenſi art. 99. 106. 118. 136. Inculiſmenſi art. 20. & Angeriacenſi art. 22. cum primogenitus ſecundogenitis feudi partes præſtat: tunc ſecundogeniti eas tenere in *Garimento* dicuntur à primogenito. Vocis origo eadem, quæ *Warantire*. Vide *Warantus*, Oct. Ferrarium *in Garire*, [*de Caſeneuve*, Menagium in *Guarir* vel *Guerir*, &

D. *de Lauriere* to. 2. Ordinat. pag. 177. ubi docetur noſtrum *Guerir*, Sanare, idem eſſe, quod à morte tueri, defendere, vel morbum propulſare, Gall. *Garantir de la mort*, *Preſerver de la maladie*.]

GARISMATIUM. Senator lib. 12. Epiſt. 22. *Hæc loca & Gariſmatia plura nutriunt, & piſcium ubertate gloriantur.* Vide Gorræi Defin. Medic. in Γάρον.

GARITÆ, Garittæ, Turriculæ editiores in tectis domorum, vel in caſtrorum muris, Gall. *Guerites* vel *Garites*: ita dictæ, quod eos, qui intus ſunt, ab hoſtium inſultibus ſervent. Will. Britto lib. 2. Philipp.

Non niſi rarus erat qui muris ſtaret in altis,
Omnibus ad tutas fugientibus ultro Garitas.

Et lib. 7.

Hi cryptas, illi curvas ſubiere Garitas.

Continuator Nangii an. 135.... *Caſtrum, quod incolæ ipſi munitum foſſatis & Garitis tenebant.* Chron. Flandriæ cap. 113. *Et fut la Garite aſſenée vint fois l'une aprés l'autre.* Chr. Bertrandi *du Gueſclin*:

Et tenoit le monſtier qui eſtoit bien fermez,
Et de bonnes Garites eſtoit bien garitez.

Sebaſtianus Cobarruvias, *Garita, la Caſilla pequenna, o celdilla que ſe haze ſobre la muralla para que alli eſten los que hazen la vela. Es nombre Arabigo, y vale tanto como cueveçuela, o chozilla, de gar, o gara, que vale cueva.*

GARLANDA, Coronula, fertum, ſtrophium: Ital. *Ghirlanda*, noſtris *Guirlande*, Anglis, *à Garland*. Ordo ad benedicendum Ducem Aquitaniæ: *Princeps debet venire Baronum comitatus caterva, & capite ſuo Garlanda redimitus aurea, cujuſmodi circulus aureus à capite ejus, cum ibi advenerit, amovebitur, &c.* Matth. Paris an. 1247. de Rege Angliæ: *Coronula aurea, quæ vulgariter Garlanda dicitur, redimitus.* [Teſtamentum Yzeu Dominæ d'Anio an. 1293. apud Baluzium to. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 704. *Item ſepulturam meam eligo in cimiterio FF. Minorum Viennæ, quibus Fratribus jocalia mea, videlicet laqueos & Garlandas do & lego.* Charta an. 1344. ex Schedis D. *Lancelot*: *Nulla mulier vana portet aliquam Garlandam neque velum in capite. Garlandæ argenteæ*, in Conſuet. Lemovic. art. 42.] *Garlande d'argent*, in Conſuet. Diſſatenſi, & Prouſſatenſi: *Chappel d'argent*, in Conſuetud. *de Maringues*, & aliquot aliis in Arvernis, in quibus ſic potiſſimum nuncupatur id, quod uxor poſt mortem mariti, præter dotem, conſequitur, æſtimaturque pretio lecti nuptialis. De vocis etymo vide Oct. Ferrarium.

¶ Garlandellus, Eadem notione. Conſilium Maſſil. ann. 1381. *Audita detentione domine noſtre Regine, ſtatuit quod nulla mulier aliqua audeat de cetero ſeu preſumat, cujuſcumque ſit conditionis, preeminentie vel ſtatus, portare coronas, Garlandellum, fronteriam, nec capellum auri, &c.* Vide *Gerlanda.*

GARLETA, Menſura vinaria. Vide *Galo.*

¶ GARMACHIA, pro *Garnachia* 1. Statuta Eccleſiæ Meldenſis inter Anecdot. Marten. tom. 4. col. 898. & to. 2. Hiſt. ejuſd. Eccl. p. 484. *Ne* (Sacerdotes) *habeant Garmachias vel veſtes inordinatas omnino prohibetur.*

GARMASIA. Concilium Albienſe an. 1254. c. 16. *Prohibemus quoque diſtrictius, ut nulli regulares cum balandranis, ſeu Garmaſiis, vel aliis veſtibus laicorum equitent.* Puto ſcribendum, *Garnaſiis*, vel *Garnachiis*. Vide *Garnachia* 1.

GARMORDRIT. Vide *Gamurdrit.*

¶ GARNA, Rami pinorum, quibus furni calefiunt, Arvernis *de la Garna.* Occurrit in Charta Tabularii S. Crucis Savigniac.

1. GARNACHIA, Garnacia, Guarnacia, Italis *Guarnaccia*, Toga, veſtis talaris. Sic autem deſcribitur à Gaufredo Voſienſi 1. part. cap. 74. *Noviſſime uſi ſunt ampla quadam veſte, inſtar Monachi, ſine manicis, quod Franci vocarunt Garnacha*: ubi perperam edit. *Gamacha.* Urbanus IV. PP. in Regula Militiæ Ordinis S. Mariæ, apud Ghirardaccum in Hiſt. Bononienſi to. 1. in Indice: *Habeant tunicam interiorem de panno laneo albo vel pignolato, ſuper quo uti poſſint Guarnacia ſimilis coloris, aut de camelino.* Rollandinus in Chronic. lib. 5. cap. 20. *Cultellum arripuit, quem portaverat in ſarcoto*, (forte *ſurcoto*) *ſive Guarnacia, inter pannum, & pellicium ſuum.* Statuta Maſſil. ann. 1274. MSS. lib. 2. *Garnachia cum penna & frezio 2. ſol. & 6. denar. ... Garnachia muliebris de ſendato, vel de camelotto cum penna.* [Statuta Eccleſiæ Avenion. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 579. *Illa Garnachia quæ manicas non habent, olim per aliquos* (Clericos) *ferri conſueta a eiſdem, & eorum quolibet ſub excommunicationis pœna dimiſſa penitus & trajecta.* Statuta Ciſterc. an. 123[illegible] ejuſd. tom. col. 1355. *De Monialibus de Moleges quæ deferunt vela alba & Garnachias, & nutriunt cr[illegible]nes longos, præcipitur ut ordinate ſe habeant, vel ab o[illegible]dine abſcindantur.*] Conſtit. Joannis Archiep. Nic[illegible]ſienſis an. 1320. cap. 4. de Canonicis: *Scilicet nullus extra domum ſuam portet Guarnachiam de an[illegible]ſciſſam, ſeu apertam per terram.* Regula Ordinis [illegible] Marci de Mantua: *Una Guarnacea pellicea, & pel[illegible]ceum.* Adde Concilium Budenſe, editum à Ra[illegible]naldo poſt 14. to. Annal p. 4. Computum St[illegible]phani *de la Fontaine* Argentarii Regis ann. 135[illegible] *Pour 20. aunes & demie de fin veluau vermeil des fo[illegible] pour faire une Garnache, ou long mantel fendu à un c[illegible]ſté, & chapperon de meſme, tout fourré d'ermines, . [illegible] pour 2. pieces de fin veluau blanc pour faire une cote [illegible] une Garnache fourrée d'ermines pour le Roy à ladite f[illegible]te de l'Eſtoille.* Et cap. *Des pennes: Pour fourrer [illegible] ſurcot, une Garnache, un mantel à parer, & un ch[illegible]peron, que le Roy ot de fin blanc de Broiſſelles.* Alib[illegible] *Pour 60. ermines à fourrer les manches d'une Garn[illegible]che blanche pour ledit Seigneur.*

¶ Guarnatia, Eodem intellectu. Computus a[illegible] 1333. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 281. *Item, Gera[illegible] pro Guillelmo Baſtardi, quando fuit factus Miles p[illegible] tribus infoderaturis Guarnatiarum .... xxxii. flor[illegible]* Hiſpanis *Garnacha*, Italis *Guarnacca*, *Veſte lo[illegible]che ſi porta di ſopra forſe zimarra.* Vide Menagiu[illegible] in Orig. Gall.

Guasnacia, Eadem notione. Teſtamentum [illegible] Mariæ Reginæ Aragon. 20. April. an. 1213. *G[illegible]ſendiæ Camerariæ meæ lego 25. lib. ... & capam mea[illegible] Guaſnaciam, pallium, & tunicam, & pelliciam [illegible]vam ſcarlateam, & mantellum, & Guaſnaciam de [illegible]ridi panno: Guillelmæ mulieri ſervienti meæ Guaſnaci[illegible] de bruneto, &c.* Vide Meurſium in Τρανάτζα, & F[illegible]rarium in *Guarnacca.*

2. GARNACHIA, Potus ſpecies: ſeu vinum, qu[illegible] *vernacium* appellatur à Petro de Creſcentiis lib[illegible] c. 4. cujus interpres vetus Gallicus: *Vin de Gar[illegible]che* vertit. Computus Theſauri Regis Francor. 1312. *Richardus de Archemino Lombardus pro 3. [illegible]tariis cum dimidio de Garnachia, captis ab eo per [illegible] de Cabour Scancionem Regis pro reimplenda quad[illegible] cauda vini de Garnachia, quæ erat Pariſiis.* Impo[illegible]tiones urbis Pariſienſis an. 1349. in Regeſto [illegible]morialium Cameræ Comput. Pariſienſ. ſign. [illegible] *Pour le tonnel de vin .... pour la queue de Garna[illegible] payera 30. ſol.*

1. GARNARIA, Idem videtur quod *Garnacia*,

ita legendum ſit, in Conſtitutionibus Catalaniæ MSS. *In mantellis, ſimiliter & cotis, ſive Garnariis.*

¶ 2 GARNARIA, Piſcina, aquæ receptaculum, Gall. *Reſervoir*, Angl. *Waterhouſe.* Litteræ anni 1443. apud Rymer. to. 11. p. 33. col. 1. *Diverſos aquæ recentis conductus, cum ſtandardis cæteriſque machinis & pipis plumbeis, quæ ultra tria milliaria ſub & ſupra terram decurrerunt & decurrunt, conſtruere & erigere, ac quandam comunem Garnariam de novo fabricare, & quandam crucem ſpectabilem in Weſtchepe dictæ civitatis, pro quadam augea eiſdem conductibus, tanquam mater, deſervitura, quæ ſine ſumma plumbi notabili ac operariis eiſdem operibus neceſſariis exequi non valet, &c.*

¶ GARNATIA, ut *Garnachia* 1. Computus anni 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 283. *Item, pro infoderatura unius Garnatiæ & caputii pro domino Andrea Dalphino de virgata, quam Dominus portavit de Francia*, VI. *lib.* VI. *ſ. Vienn.*

¶ GARNERIA, f. Ornatus linteus, Gall. *Garniture.* Computus an. 1333. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 276. *Solvit pro octo Garneriis emptis ibidem per Dominum à Monialibus Monaſterii S. Trinitatis taren.* XII.

¶ GARNESIA, f. Præſidium, Gall. *Garniſon.* Litteræ anni 1417. apud Rymerum to. 9. pag. 529. *Aſſignavimus vos ad omnes & ſingulas tertias nobis de quibuſcumque Capitaneis de Garneſia noſtra de Vernulle, &c.*

GARNESTURA, ex Gall. *Garniture, Garniſon.* Qua voce intelliguntur victualia, arma, & cætera, quæ ad oppidi vel caſtri defenſionem neceſſaria ſunt. Matth. Paris ann. 1250. *Significavit Soldanus Regi Francorum, ut ſedatis omnibus civitatem Damiatæ cum ſuſtentamentis, quæ Garneſturas vulgares appellant, conſultius reſignaret, &c.* Infra p. 532. *Inſtaurationes* vocat. Hiſtoria Caſtelli Doverenſis to. 2. Monaſtici Anglicani pag. 1. *Et enforcea le Chaſtel de Doure de foſſes & de mins & de Garneſture contre les Romains, s'il veniſſent.* [Vide *Garniſtura.*]

¶ GARNETTUS, Carbunculi ſpecies rubri coloris inſtar granorum mali granati, Gallis *Grenat*, Angl. *Garnet. Cum aliis ſaphiris, Garnettis & perles*, apud Rymer. to. 5. p. 60.

¶ GARNIRE, Ornare, inſtruere, parare, munire, Gall. *Garnir*, Ital. *Guarnire*, à Teutonico *Garen*, Saxon. Geaꞃƿian, Parare, præparare. Concilium Turon. an. 925. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 72. *Ad omnem legem examinandam, quamcumque ei Synodus indicaſſet, ſemper Garnitus adeſſet:* id eſt, inſtructus & præparatus. *Lectus Garnitus*, Gallice *Lit Garni*, Lectus inſtratus, in Teſtamento ann. 1392. to. 2. Maceriarum Inſulæ Barbaræ p. 672. *Lecti muniti ſive garniti*, in Charta ann. 1500. De vocis etymo vide Oct. Ferrarium in Orig. Ital. Menagium in Gall. & Schilterum, quem ſecuti ſumus, in voce *Gar.*

GARNIAMENTUM, Inſtructus, quidquid ad inſtruendam veſtem, vel adornandam confert, vulgo *Garniture d'habit.* Monaſticum Angl. tom. 2. p. 321. *Et cuilibet eorum per annum tres ulnas telæ, ... & unum Garniamentum laneum quolibet anno.* Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Reg. anno 1351. *Pour 3. pieces de drap d'or de Damaſque, pour faire à M. le Dauphin une robe de trois Garnemens qu'il ot le jour des Eſpouſailles de la Reine de Navarre ſa ſœur.* Cap. *des pennes & fourrures: Pour fourrer les robes & Garnemens, que leſdits Seigneurs ont eux en ce terme, &c. Pour fourrer une robe de 6. Garnemens, &c. Pour fourrer deux paires robes de 4. Garnemens, & de 6. Garnemens, qu'il ot la veille de Noël.* Le Roman *de la Roſe*:

Belle robe & beau Garnement
Amendent les gens durement.

Le Roman *de Siperis de Vineaux*:

Hardement ne vient mie de noble Garnement,
Ains vient de gentil cuer ou proueſſe ſe prent.

Guillelmus *Guiart*:

Là veiſſiez à l'empreſſier,
Armes acerées beſſier,
Sus Garnemens brunis ſans tache;
Comme eſpées, coutiaus, & haches.

[Le Roman *d'Athis* MS.

Moult furent chier leur Garnement
En riche atours, en beaulx dras.]

Vide Raſtallum verbo *Garnishement.*

¶ GARNIMENTUM, Inſtructus & ornatus quivis rei cuilibet convenientes. Statuta Maſſil. p. 461. *Baliſtæ ſint bene garnitæ de omnibus Garnimentis ſibi neceſſariis, & ſint ad* C. *lib. carrelli pro ſingulis baliſtis.* Teſtamentum anni 1298. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1307. *Exceptis tamen ... vaiſſilomentis meis argenteis omnibus, totalibus, quæcumque habeam, utenſilibus, & aliis Garnimentis hoſpitiorum meorum. &c.* Charta anni 1300. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 298. *Cum dictarum terrarum, locorum & caſtrorum mandamentis, Garnimentis, feudis & retrofeudis, juſtitiis altis & baſſis.* Teſtamentum anni 1392. in Maceriis Inſulæ Barbaræ tom. 2. p. 671. *Item domum pridem dicti cariſſimi fratris ſui ... una cum toto Garnimento & vaſis vinariis infra eandem domum exiſtentibus.* Occurrit rurſus in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 406.

GUARNIMENTUM. Conſtitut. Siculæ lib. 3. tit. 36. §. 1. *Et quod ſellas & ſcuta munire debeant neceſſariis, & fortibus Guarnimentis.*

GUARNIMENTUM, Apparatus bellicus, Ital. *Guarnimento.* Rollandinus in Chron. lib. 10. c. 5. *Et cognito per Ecelinum, quod, quantum in numero perſonarum, Guarnimentum Eccleſiæ ſuo Guarnimento comparari non poterat, &c.* [Utitur rurſus lib. 1. c. 4. & 14. lib. 6. c. 6. lib. 8. c. 1. ut & Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad annum 1238. Ogerius Panis l. 4. eorumd. Annal. ad an. 1204. & 1206. Auctor Chronici Parmenſis ad annum 1295. &c.] Adde Hiſt. Cortuſior. lib. 1. cap. 5. 20. 23. lib. 5. c. 6. &c. *Garniſſement*, apud Littletonem ſect. 111. Vide Pergaminum in *Guernire.*

¶ GUERNIMENTUM. Chron. Parmenſe an. 1305. apud Murator. to. 9. col. 854. *Item eodem tempore de menſe Auguſti ... quum diceretur Parmæ, quod domini de Rubeis faciebant Guernimenta Segalariæ, dominus Ghibertus de Corrigia Defenſor prædictus miſit illuc quemdam ſuum famulum nomine Zenardum, ad ſciendum ſi erat verum de dictis Guernimentis.*

GARNISIO, Commeatus, inſtructus, annona, vinum, arma, & quidquid ad muniendam urbem neceſſarium eſt. Vincentius Belvacenſ. lib. 32. c. 98. *De victualibus autem Garniſionis, licet multa per ignem deperierint ... multa tamen remanſerunt ex eis.* Charta Philippi Pulcri anni 1304. apud Buzelinum lib. 2. Gallo Fl. c. 28. [& Miræum to. 2. p. 882.] *Item quod ad opus Garniſionum noſtrarum bona eorum ... eis invitis non rapientur.* Nangius in Chronic. an. 1296. *Fugati de prælio omnem Garniſionem, quam ducebant cum bellico apparatu, totaliter amiſerunt.* Vide eumdem an. 1249. & in Philippo III. an. 1274. [Litteræ Johannis I. Regis Franc. ann. 1352. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. p. 541. *Pro bladis, aliiſque granis, vinis, animalibus, lignis,*

aut aliis munitionibus, ſive Garniſionibus ſuis quibuſcumque, quas & quæ pro victu & neceſſariis earumdem, ipſis in ſervicio noſtro exiſtentibus, in domibus & hoſpitiis, per terram, ſive aquam devehi & deferri faciunt, ſeu adduci, ad pedagium... minime teneantur. Vide Litteras ann. 1351. to. 3. earumd. Ordinat. p. 443. &c.] Chronicon Fland. c. 39. *Et feit prendre toutes les Garniſons, qui en la ville eſtoient, & les feit mener au chaſtel.* Occurrit paſſim ibi, & apud Froiſſartem, Monſtrelletum, & alios. *Gariſon* eadem notione dixit *le Roman de Garin:*

Juſqu'à la nef ne ſe ſont arreſtié,
La Gariſon an ont à mont porté,
Le pein beſcuit, & char ſalée aſſés.

Hinc *Garniſiones* dicta ipſa præſidia militaria in caſtris, quomodo vocem hanc hodie uſurpamus. Nangius in Vita S. Ludovici an. 1265. *Æſtimantes... Garniſionem munitionis egreſſam pro foribus exercitum invaſiſſe.*[Inſtrum. ann. 1430. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 64. *Magna quantitate victualium, artilleriæ & tractus ibidem dimiſſa, quæ erat ſufficiens ad cuſtodiam dicti caſtri ſpatio duorum annorum & ultra cum triginta pugnatorum Garniſone.*]

Sed & ſic appellatæ noſtris apothecæ, ſeu loca, in quibus aſſervabatur & recondebatur quidquid ad domum regiam neceſſarium erat, verbi gratia veſtes, vaſa aurea & argentea, &c. Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Reg. an. 1351. cap. *Des draps de laine: Des draps deſſuſdits l'en a delivré à chaſcun pour cotte hardie & houce ſix aulnes & demie, &c. & le demeurant eſt demeuré és Garniſons de la taillerie, &c. Des Garniſons de l'argenterie & de l'inventoire G. de Monſtrueil pour deux aulnes de drap d'or mattabas & 4. aulnes de velluaux violet, c'eſt aſavoir le drap d'or prins éſdites Garniſons, & le veluau dudit inventoire, &c. Garniſons du Temple*, ibidem.

¶ Garnisones Servientium, Apparitores in domum debitoris, à Judicibus miſſi, qui ibi vivant, uſque dum ſolvat debitum. Vide *Comeſtores.*

¶ Garniso, Species armaturæ, f. eadem quæ Italis *Garzerino*, Lorica, Gallis *Jaſeran.* Statuta Maſſil. p. 461. *De Garniſonibus in navibus portandis. Generaliter decernimus obſervandum quod omnes mercatores portantes in aliqua nave Maſſiliæ... valens duc. libr. vel amplius portent Garniſonem, & pro ſervitiali ſuo ausbergotum, vel curellum.* Ibid. pag. 466. *Statuimus quod ... unuſquiſque Judæorum* (navigantium) *habeat ſemper & portet ſecum unam Garniſonem ferream in eundo & redeundo in viagio.* Forte poſſet intelligi armatura perfecta, ſuis conſtans partibus omnibus, quæ totum *garniat* ſeu ornet hominem. Vide *Carniſo.*

¶ Garnistura, ut *Garneſtura*, Quidquid ad munitionem caſtri vel oppidi neceſſarium eſt; item quivis ornatus cuivis rei conveniens, Gall. *Garniture.* Litteræ anni 1403. apud Rymer. tom. 8. pag. 328. *Pro munitione & Garniſtura ... caſtri veſtri, &c. De Garniſtura mitræ*, in Inventario Eccleſiæ Noviom. an. 1419.

Warnitus, ſeu *Garnitus*, Inſtructus, *Garni* etiamnum noſtris, *Warni*, Picardis. Capitularia Caroli C. tit. 26. §. 6. *Unuſquiſque infra patriam cum pace & ſine oppreſſione pauperum .... & in hoſtem, vel ad placitum, ſive ad curtem veniens, de ſuo ſit Warnitus, & de domo ſua moveat, ut cum pace venire ... poſſit.* Adde tit. ſeq. p. 248. Eadem Cap. tit. 45. §. 25. *Nobis in adjutorium, prout citius potuerint, veniant, & ad hoc omnes ſemper Warniti ſint.*

¶ GAROSSA, Species viciæ, Gall. *Jarrouſſe.* Computus Vienn. an. 1318. *Computat de recepta annonæ, bladi, ordei, avenæ, fabarum, piſorum, Garoſſarum, milii, vini, amigdalarum, olivarum, &c.* Vide *Jarroſſia.*

GARPÆ, vox Italica, Morbus equinus, *in juncturis crurium circa pedes*, ex Petro de Creſcentiis lib. 9. cap. 44. ubi vetus ejus Gallicus Interpres habet *Grappes*, quomodo mulomedici etiam vocant.

¶ GARPIRE, ut infra *Guerpire*, Poſſeſſionem rei alicujus dimittere. Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ cap. 64. *Vendidit ſine aliqua retentione Deo & B. Mariæ ... totam terram ſupradictam, & Garpivit præbendam.* Occurrit etiam apud Miræum to. 1. pag. 370. col. 1. & 2.

¶ GARRÆ. Miracula S. Amalbergæ, to. 3. SS. Julii pag. 108. *Dum levaverunt eum de curru, ponentes ſuper Garras atrii, ſtatim auxilio B. Amalbergæ reſumpſit ibidem omnium membrorum ſanitatem.* An ſcamna, an repoſitaria, inquiunt Editores eruditi: crediderim eſſe repagula, & *Garras* dictas fuiſſe pro *Barras.* Non una hæc eſſet B. in G. mutatio. Vide *Barra.*

¶ GARRALIUM, Novalis ager. Charta Maſſil. ann. 1436. *Dedit 12. Foiſateras terre, quorum pars erit in Garraliis.* Vide *Garachium* & *Garratum.*

¶ GARRANDIA, Cautio, tuitio, Gallis *Garantie. Præſtare Garrandiam*, in Charta anni 1244. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 133. Vide *Garandia.*

¶ GARRANDIRE, Tueri, protegere, Gallis *Garentir, Defendre.* Leges Balduini Flandriæ Comitis an. 1200. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 767. *Si homo fugitivus, qui hominem interfecerit.... nulla villa libera, nulluſque dominus, vel homo, illum tueri vel Garrandire poteſt.*

GARRAPATA, vox Hiſpanica, Genus pediculorum, qui canes & cattos mordere ſolent. Acta S. Prudentii Epiſcopi Garrayenſis, apud Bivarium: *Illico facta benedictione, cecidit ſuper ſceleratos Garrayenſes quoddam genus pediculorum, qui apud Hiſpanos Garrapatæ nuncupantur.* Aliud ſonat apud Italos, quibus eſt uncus, harpago. Vide Oct. Ferrarium in Orig. Italic. verbo *Garetto.*

¶ GARRATUM, ut *Garralium*, Novalis ager. Recognitio anni 1207. facta Abbati S. Tiberii apud Stephanotium to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 406. *Tamen ſi in tempore ſolutionis in condamina, quam habeo in ipſo veſtro termino, quæ conjungitur ab altano cum via; quæ movet à villa S. Tiberii & ducit ad gapum* (f. campum) *de Majano, fuerit factum Garratum ſaſponatum vel bladum ſeminatum hæc omnia in pace & ſine inquietudine inde trahatis.* Vide *Garachium.*

¶ GARRENS, Gall. *Garant.* Vide *Garens.*

GARRICÆ, Garriciæ, &c. Terræ incultæ, Gall. *Garriges, Garicæ, Garricæ*, in Uſaticis Barcinonenſibus, in Teſtam. Guifredi Comitis Ceritan. to. 6. Spicil. p. 433. 434. in Charta Sanctii Reg. Arag. ann. 1093. apud Catellum in Comitib. Toloſan. p. 93. in aliis apud Ruffium in Hiſtor. Comitum Provinc. pag. 54. Mabillonium to. 5. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti p. 89. &c. *Garraciæ*, in Chartis an. 1066. & 1073. apud Joffridum in Nicia pag. 162. & in Chronologia Lirinenſi to. 1. p. 365.

¶ Garaciæ, Eadem notione, in Chartulario Eccleſiæ Aptenſis fol. 92. ubi etiam habetur *Garicæ*, & *Garriciæ.*

Garrigæ, in Chronol. Epiſc. Lodovenſ. p. 224. 228. apud Gariellum in Epiſcopis Magalonenſib. p. 196. Vide Galland. de Franco allodio pag. 132.

Garrigia,

Garrigia, in Charta an. 1289. apud eumdem Gariellum in Epiſcopis Magalonenſibus p. 263. Petrus Roborienſis Poëta Provincialis apud Joann. Noſtradamum cap. 56.

Faut m'an valgat mos precs, ny mos prezics;
Ni jauzimen d'auſel, ni flour d'Eglay,
Ni leu plazer que Dieu tranſmet en May,
Quand on vey verds lous prats, ni lous Garrics.

☞ Oritur hæc vox ab Occitano *Garric*, Ilex: unde Occitanis *Garrigues*, ut & Provincialibus *Garriguo*, Agri ſunt virgultis obſiti, præſertim ilicibus minoribus, quas vocant *coccigeras*, *coccıglandiferas* & *aculeatas*, hæcque propria notio eſt vocis *Garricæ*, quæ pluribus in Chartis ab agris nude incultis diſtinguitur: unam alteramve in exemplum profero. Charta ann. 845. Marcæ Hiſpan. col. 781. *Vindo illas villas... cum pratis & paſcuis, ſilvis, Garricis... cultum & incultum.* Alia an. 879. col. 809. *Ildegernus Presbyter dimiſit ad Abraham clericum fratrem ſuum terras cultas & incultas, ſilvis & Garricis.* Multo plures prætereo ne longior ſim in re manifeſta. Si lubet vide Probat. Hiſtor. Tutel. p. 329. 360. Chartam ann. 638. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 20. col. 2. &c. Cum autem hujuſmodi loca, ubi creſcunt ilices, fere ſpargantur thymo, amaraco aliiſque ſimilibus herbis ſeu plantis virentibus, hinc eorum viriditas non male pratis comparatur à P. Roborienſi in verſibus mox laudatis. Vide *de Caſeneuve*, & Menagium in ſuis Origin. Gall. ac præſertim Garidelum in ſuo Tractatu de plantis in Aquenſi territorio naſcentibus p. 248.

¶ GARRIDOR, Auctor, qui cavet de evictione, Gallice *Garent*. Charta an. 1125. apud Stephanot. to. 1. Antiq. Vaſcon. MSS. pag. 767. *De iſto dono debemus eſſe Garridor & authorgardor.* Vide *Garens.*

¶ GARRIRE, *Inconditum & horrendum clamorem edere, more Turcarum jamjam prælium commiſſurorum, ad terrendum hoſtem.* Barthii Gloſſarium ex Anonymi Hiſt. Palæſt. *Tunc videntes Comitem & Boamundum venientes & conducentes illam gentem, mox cœperunt ſtridere & Garrire ac clamare vehementiſſimo clamore... Alii qui remanſerant viri, jam non amplius audebant clamare vel Garrire.* In Actis S. Francæ Abb. to. 3. April. p. 397. Clamare eſt præ nimio dolore: *Comprehenderunt eam dolores immenſi: quibus anguſtiata clamare cœpit & Garrire tam fortiter, ut mirarentur præſentes.*

¶ GARRITUS, *Clamor bellicus*, in Gloſſario Barthii ex Guiberti Hiſtoria Palæſtina.

¶ GARROFA, Siliqua edulis, Gall. *Carouge*, Hiſpan. *Garova*. Concil. Tarrac. ann. 1591. *Nec de frugibus duntaxat, frumento, hordeo, avena, ſpelta, milio, Indico tritico Mahiz dicto.... ac virgultorum fructibus ſolvi præcipimus* (decimas,) *ut de pyris, pomis, prunis, ficis, cannis mellis... ſiliquis ſive Garrofis, caſtaneis, &c.*

¶ GARROLIUM, GARULLIUM, f. Repagulum, Gallice *Barriere*. Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem tomi 2. de Feudorum uſu pag. CCIX. *Magiſter Ricardus pro opere Paciaci* IIII. *l. Pro Garriolo Vernonis reficiendo* IIII. *l. &* VIII. *ſol.* Ibid. pag. CXLVIII. *Pro veteri Garullio reficiendo & pro liciis* LII. *ſolid.* Si veram notionem divinando prænotavi, vox effingi potuit à *Vara*, unde *Varolium*, dein *Garolium*, *Garrolium*. *Vara* autem Iſidoro in Gloſſis, ut jam dictum eſt in *Barra*, ſunt *Perticæ duæ inter ſe colligatæ, quæ aſſerem ſuſtinent.* An inde dictum noſtrum *Verrouil*, Obex, quod à *Veruculus* non ſatis certo deducit Menagius?

GARROTUS, Spiculum arcus baliſtarii, Gall. *Garrot.* Continuator Nangii ann. 1356. *Munientes turres baliſtis, Garrotis, canonibus, & machinis, &c.* [Computus Caſtellani de Graſivod. ann. 1348. Regeſt. Probus fol. VI^{xx}. XIX. *Et pro* II^{c}. *Garrotis emflethonatis & empennatis folio cupri, &c.* *Garrotum* inter & *Quadrellum* ſeu *Carellum* aliquid fuiſſe diſcriminis patet ex his verbis proxime præcedentibus: *Pro* IV^{c}. *carrellis tam de uno pede quam de duobus garnitis flethonibus & empennatis, & pro* II^{c}. *Garrotis, &c.* Guillelmus *Guiart* an. 1304.

Sus le pont & en la breteche
Quarriaus traient au cliqueter:
Et font l'eſpringale gieter,
Le Garros, qui lors de la iſt,
Les plus viguereus eſbaiſt.

Infra:

Et font jeter leurs eſpringales
Li Garrot empenné d'airain.

Vide plura ex eodem Poëta ad vocem *Quadrelli*; ex quibus conjicio *Garrotos* eſſe Spingardarum tela, quibus pennæ æreæ aptabantur utpote grandioribus, *Carrellis* vero pennæ plumatiles tantum.]

GARRULARE, [Garrire, blaterare, clamare, Gall. *Cauſer, crier, caqueter.*] Regula Templariorum cap. 47. *Præcipimus omni fratri profeſſo, ne in boſco cum arcu & baliſta jaculari audeat,.... nec cum cane ſit auſus clamare vel Garrulare, &c.* [Vita S. Nicetii Epiſc. Lugdun. tom. 1. April. pag. 97. *Sanitati redditus nunquam auſus eſt ea verba .... Garrulare.* Vita S. Guthlaci tom. 2. April. pag. 44. *Hirundines duæ... cantuloſis vocibus Garrulantes.* Statuta MSS. S. Audomari: *Nullus præſumat per chorum diſcurrere, ſeu alta voce Garrulare.*]

¶ GARRULATRIX, Mulier loquax, in Actis SS. Aprilis to. 2. pag. 320.

¶ GARRULATUS HIRUNDINUM, ut Garritus, in Actis SS. Aprilis tom. 3. pag. 991.

¶ GARRULITAS BRITANNICA, Idioma Britannicum, apud Mabillonium to. 3. Annal. Benedict. ex Monacho Floriacenſi.

GARSA. Statuta Ordin. Præmonſtratenſis Diſt. 1. cap. 19. ubi de minutione: *Qui vero de ventoſis & Garſis minui voluerint, ante cœnam minuentur, cum matura cuſtodia ſibi deputata.* Vox confecta ex *Caracter.* Gloſſar. MSS. Reg. Cod. 1701. *Caraxare, Garſer.* Eſt igitur *Garſa*, idem, quod *ſcarificatio*, quam Medici Græci ἐγχάραξιν appellant, cutis ſcilicet & ſubjectæ carnis per ſcalpellum diſſectio multis foraminibus. Differt autem ἀπὸ φλεβοτομίας, quod hæc uno vulnere venam aperiat, illa multis vulneribus cutem carnemque dividat. Ita Gorræus, ubi plura de ſcarificatione, de cujus utilitate legendus Galenus lib. Περὶ ἐγχαράξεως καὶ καλασχασμοῦ. Alias *Jarſa* dicitur in libro Ordinis S. Victoris. Locum vide in hac voce.

¶ GARSAGUINI. Sic à Siculis appellati ſunt Catalani interfecti in quadam expeditione, de qua Chronicon Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 52.

GARSIO, GARSIA. Vide *Garcio.*

¶ GARTERIUM, Cruris ligula, periſcelis, Gall. *Jarretiere*, ab Anglo *Garter*. Notiſſimus Ordo eſt Equitum de *Garterio* apud Anglos ab Edwardo III. anno 1350. inſtitutus. *Collegium militare de Garterio*, in Litteris anni 1419. apud Rymerum to. 9. p. 711. *Milites de Fraternitate Garteriorum*, in Litteris anni 1416. p. 335. *Milites de la Garter*, in Litteris anni 1410. to. 8. pag. 657. Vide Acta SS. April. to. 3. p. 159 &c.

¶ GARTHINGI. Vide *Garathingi.*

¶ GARTHULA, f. pro *Chartula.* Rotharis Leges apud Murator. to. 1. part. 2. p. 33. col. 2. *Si quis ancillam ſuam propriam matrimoniare voluerit ad uxorem, debeat eam thingare, & ſic liberam, quod eſt Widerbora, & legitimare facere per Garthulam, id eſt, quod intelligatur libera & legitima uxor.* Codex Ambroſ. habet *Garethinx.* Vide *Garathinx.*

¶ GARTIA. Vide *Garſia* in *Garcio.*

¶ GARTIO Hospitii, in Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 226. Gall. *Garçon de l'Hôtel.* Vide *Garcio.*

¶ GARULLIUM. Vide *Garrolium.*

GARWYTE. Monaſticum Anglic. to. 2. pag. 283. *Et ſint quieti... de ſira, de hundredo, de Danegeldis, de blodwite & Garwite, de feerdwite, &c.* Videtur idem quod *Wardwite.* Vide in hac voce.

¶ GARYOFOLUM, pro *Garyophyllum*, Gall. *Girofle*, Ital. *Garofano.* Utitur Rolandinus Patavinus lib. 1. de factis in Marchia Tarviſina cap. 13. apud Murator. to. 8. col. 181.

¶ GARYOPHIUM, Eadem notione, in Notitia Eccleſiæ Dinienſis per Gaſſendum pag. 83.

¶ GARZABOLA, Species navis, in Chronico Danduli, apud Murator. tom. 12. col. 515. Vide *Ganzarola.*

GARZARIA, in Statutis Patavinis tit. 30. §. 67. Locus, ubi panni poliuntur. De vocis etymo vide Orig. Italic. Octavii Ferrarii.

GARZATOR, Panni tonſor, carminator, in Statut. Veron. lib. 2. cap. 187. à Carduis, &c.

¶ GARZIO. Vide *Garcio.*

GAS, *Haſta.* Papias.

¶ GASA, pro *Caſa*, Tugurium, ædificium ruſticum. Acta fundationis Murenſis Monaſterii apud Eccardum de Origine familiæ Habſburgo-Auſtriacæ col. 231. *Prædium autem ipſum devaſtatum fuit .... ita ut nec Gaſam nec vitis nec alicujus incolatus ſolatium in eo inveniremus, niſi ſolam terram.*

GASACHIO, Adverſarius, cum quo quis litigat, à Saxonico ꞅac, cauſa, lis, diſſenſio; unde ꞅacan, diſſentire, & ᵹeꞅaca, adverſarius, ᵹeꞅacen, accuſator. Etiam Germanis *Saeck*, eſt cauſa, lis, res, negotium. Inde *Geſaecker*, cui mecum lis eſt communis. Gloſſæ interlineares Cod. Th. *Gaſachio, cauſator.* Lex Salica tit. 52. §. 2. *Rogo te judex, ut hominem illum denominatum, Gaſachionem meum de debito tali denominato ſecundum Legem Salicam mihi inde eum aſtringas.* Adde tit. 53. §. 1.

GASALIA, vox Occitanorum, qua ſignificatur contractus, vel pactum de tenendo animalia ad medietatem, ut vocant, apud quos, *Bailla en Gaſailho* eſt *bailler le betail à moitié: Gazalha, Metaier, Laboureur.* Regeſtum Toloſanum Cameræ Comput. Pariſ. an. 1247. fol. 48. *Vel etiam pro aliquibus mandamentis, vel convenientiis, vel Gazaliis, vel depoſitis, &c.* Conſuetudines Toloſæ 4. part. Rubr. *de homagiis* art. 2. *Homines, qui habent dominos, poſſunt bona ſua mobilia vendere & alienare, & tenere Gaſalias, & recipere nomine Gaſaliæ animalia, quæ prius habebant propria, & etiam ſine conſenſu dominorum ſuorum.* Eſt titulus in Conſuetud. Solenſi, *de Gaſalhe & miex goadanherie de beſtiars*, qui eſt viceſimus. In Conſuetud. S. Severi tit. 3. art. 13. *Les habitans de chacune Jurisdiction peuvent tenir & prendre betail eſtranger, en compagnie partiaire, vulgairement appellez Gazaille, pourveu qu'elle ſoit vraye, & non feinte.*

GASCARIA, Ager proſciſſus, necdum ſatus. Gloſſ. Lat. Gall. *Novale, Gaſchiere.* Tabularium Eccleſ. Ambian. *Unuſquiſque equus, qui laborat in terra ejuſdem villari, id eſt, in Gaſcariis, & in Martio.* [Idem Tabular. *Corveam etiam debent Epiſcopo carrucæ tam Veteris villæ quam Novæ tribus diebus in Gaſcariis, exceptis carrucis prædictorum hoſpitum.*] Charta Philippi Epiſc. Bellovac. ann. 1193. in Tabulario Frigidi Montis pag. 218. *Si autem ipſe Odo aliquo alio modo poterit interim terram illam redimere, licebit ei, ita tamen, ut eam redimat, ſalvis catallis Eccleſiæ, id eſt blado vel Gaſcaria.* Willelmus *Guiart* in S. Ludovico:

Maint en giſt mort par les Gaſchieres.

[Deſcriptio bonorum Domini de Eska ex Archivo S. Audomari: *Eam* (terram) *debeant ... Ghaſkerer, binner & ſemer, id eſt, arare, aratrare & ſerere.*]

GASCHA. Charta an. 1322. apud V. Cl. Dionyſium Salvaingum Boiſſium lib. de Uſu feudor. cap. 32. *Eundem Gulielmum Regis, ejus hæredes & ſucceſſores, & bona manumiſit, francum hominem, liberum, quitum, & immunem ab onere toltæ, talliæ, manuoperæ, carucatæ, complaintæ ſpecialis vel generalis, Gaſchæ, clauſuræ caſtri, banni minuti, taſchiæ, vinteni, &c.* Ubi forte *gaſcha* eſt agri proſciſſio, quam noſtri *Gaſchere* dicunt, ita ut ſervi glebæ hiſce oneribus agrum proſcindendi obnoxii fuerint.

¶ GASCHERIA, ut *Gaſcaria.* Tabularium S. Cornelii Compend. *In Gaſcheriis ſimiliter debent corveiam, & debent habere panem & vinum.*

¶ GASENDIUS, ut mox *Gaſindus*, apud Mabillonium tom. 2. Annal. Benedict. p. 155.

¶ GASIDIUM. Vide *Gaſindium* in *Gaſindus.*

GASINDUS, Qui ex familia alicujus eſt vel domo familiaris, famulus honoratior: cujuſmodi ſunt qui in Lege Longobard. Principi deſervire dicun tur, lib. 1. tit. 9. §. 21. *De Gaſindiis vero noſtris vo lumus, ut quicumque ex minimis occiſus fuerit, in tal ordine pro eo, quod nobis deſervire videtur; &c.* Pa pias: *Gaſindius, honor ſub judice.* Gloſſæ vett. *Ga ſindio Regis, ſerviente, vel camerario.* Bignonio e MSS. *Gaſindi* dicuntur *Miniſtrales de intus caſa* Spelmannus à Saxonico hinꝺe, famulus, & *Ca* Gallico, Caſa, domus, etymon accerſit. Cluve rius lib. 1. German. antiq. cap. 8. à *Gæſatis*, con ductitiis militibus, de quibus Polybius lib. 2. vo cem confectam putat, aitque, etiamnum hodi Wallos Britannicos *Gueſſin* famulos conductios a pellare, & Germanos omnem familiam, ſeu om ne conductitiorum corpus, *das Geſinde.* Freher ad Conſtitut. Adolphi Imp. de Inſulis Rheni ob ſervat, etiamnum Germanos *Geſinde*, & *Hofg ſinde* vocare aulicos, curiales, palatinos: ut *Hau geſinde*, familiam, ſervitium domeſticum. Den que Wendelinus ait, Papiæ *Gaſindios* dici *cohær des*, à Theutonico *ſin*, & *geſind*, congregatio, co tus, *huyſgeſind*, congregatio domeſtica, ſeu fam lia. Marculfus lib. 1. Form. 23. *Omnes cauſæ ſu* (res) *ſuorumque amicorum, aut Gaſindorum.* Form 24. *Cum omnibus rebus vel hominibus, aut Gaſin vel amicis, &c.* Form. 32. *Ut dum prædicti viri ill vel reliqui pares aut Gaſindi, &c.* Denique lib. formulæ 36. titulus ſic concipitur: *Si aliquis ſer ſuo Gaſindo aliquid concedere voluerit.* Et mox: *E in Dei nomine illo, fideli noſtro illi. Pro reſpectu fi & ſervitutis, quam circa nos impendere non deſiſt &c.* [Præceptum Childeberti I. Regis Franc. a 536. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. *Et ipſum Monaſterium una cum omnibus rebus vel h minibus ſuis, Gaſindis, amicis, ſuſceptis, vel qui ipſum Monaſterium ſperare videntur, &c.*] Adrian PP. Ep. ad Carolum M. in Cod. Carolino: *Q tenus pro hoc ſæpius ammonuimus per Guntfridum*

aliis Gaſindis veſtris epiſtolas dirigentes, &c. Gaſindi ſuſcepti, in Charta Chlodovei I. Regis, ſi genuina eſt, apud Roverium in Reomao pag. 30. Vide novam collectionem Formular. Stephani Baluzii formul. 38.

GASINDIUM, Familia, ſeu potius *Familiaritas*, de qua voce ſupra. Lex Longob. lib. 1. tit. 18. §. 2. *Violentiam quidem ſi ſuſtinuerit aliquis à judice ſuo, aut ab alio homine, & judex neglexerit judicare, aut forſitan attenderit ad Gaſindium, aut ad parentes, aut ad amicum ſuum, &c.* Id eſt, ſi illius rationem habuerit, cujus *Gaſindus* eſt. Similia habentur in lib. 2. tit. 52. §. 14. Eodem lib. tit. 14. §. 17. *Si aliquid in Gaſindio* [Codex Eſten. apud Murator. *Gaſidio*] *Ducis aut privatorum hominum obſequio donum vel munus conquiſierit*: unde colligitur, *Gaſindium* fuiſſe proprium Magnatum ac Procerum, ut *obſequium*, cæterorum. Atque ex his percipitur, quid velit Papias: *Gaſindius, honor ſub judice*, i. Comite, cujus *Gaſindius* erat familiaris vel domeſticus. De *Gaſindio Regis*, agitur lib. 2. tit. 52. §. 1. Charta Deſiderii & Adelchiſi Regum Longobard. in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 8. *Occiſit inibidem Manipert Gaſindum glorioſæ Anſæ excellentiſſimæ Reginæ, &c.* Apud Marculfum & alios, *Gaſindi*, amici, fideles, homines dominorum indigitantur.

GASIONGABER, *interpretatur conſilia viri*. Papias: [ab Hebræo עצין גבר, quod idem ſignificat.]

GASPALEUM, f. Purgamentum frumenti poſt ventilationem. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 12. *Abbas & Monachi tertiam partem decimæ ſupradictæ ad Preſbyterum pertinentem grani & Gaſpalei poſt menſurationem recenter deſerti* (deferri) *facient apud Becherel.* Vide *Guapandum.*

GASPILIO, Eadem notione, f. à Gallico *Gaſpiller*, Diſſipare, quod maxime de prodigo dicitur bona ſua dilapidante & abliguriente. Diploma Philippi Regis Franc. an. 1221. *Anſelmus de Botterviller quittat Abbati Floriacenſi redecimam, ſpilones, Gaſpiliones, terratas, &c.* Vide *Guaſpaleum.*

GASTALDUS, CASTALDUS, GASTALDIO, GASTALDIUS, GASTALDEUS. Sic appellabant Longobardi locorum, prædiorum, ac villarum præfectos, rerum dominicarum actores, procuratores, adminiſtratores, villicos. Ugutio: *Gaſtaldeus, rector loci.* Petrus Creſcentius lib. 1. de Agricult. cap. 7. *Cuſtos, qui vulgo Caſtaldio nominatur.* Spelmannus à Saxonico ʒaꝑꞇ deducit, id eſt, hoſpes, & halꝺian, cuſtodire, quaſi *Cuſtos hoſpitum*: vel à ʒaꝑꞇ, & *aldius*, i. famulus, quaſi hoſpitum famulus, vel qui hoſpitum curam gerit, curator hoſpitii. Amerbachius à German. *Gaſt*, hoſpitium, & *Halden*, tenere: [Sed perperam, ut videtur Eccardo in ſuis notis ad additiones Legis Salicæ pag. 193. Nihil enim, inquit negotii cum hoſpitibus habuit Gaſtaldus. Deinde ſubjicit: Vera tamen nominis ſignificatio & ratio apud nos reſtat in verbo *Seellen* & *Geſtellen*, pro quo nunc uſitatius *Beſtellen*, Conſtituere, præponere. Inde enim veteri more *Gaſtalter* & Latina terminatione *Gaſtaldus* eſt Conſtitutus, præpoſitus alicui nempe rei à domino. Hæc ad verbum Vir doctiſſimus.] Alias originationes ſuggerit Oct. Ferrarius.

Gaſtaldorum munus & officium varium fuiſſe & diverſum pro temporum & Principum ratione, docent Scriptores. Nam apud Longobardos, qui officio iſti nomen indiderunt, *Gaſtaldi* primo dicti videntur, qui quaſi cuſtodes, actores, ſive procuratores prædiis aut villis regiis imponebantur, velut œconomi aut villici. Lex Longob. lib. 1. tit. 34. §. 1. *Si quis Gaſtaldius aut actor Regis Curtem Regis habens ad gubernandum.* Leo IV. PP. de Cura Paſtorali: *Nullus Preſbyter ſub poteſtate Laïcorum Miniſter aut Gaſtaldio fiat.* Eadem Lex Longob. lib. 2. tit. 17. §. 1. *Si Gaſtaldus aut quiſlibet actor Regis, poſt ſuſceptas & commiſſas ſibi ad gubernandum curtes aut caſas Regis, &c.* Et §. ſeq. *Gaſtaldiis noſtris curtes noſtras providentibus.* Petrus Creſcentius lib. 1. de Agricultura cap. 7. *Poterit commode in iſto loco morari cuſtos, qui vulgo Gaſtaldio nominatur.* Habuere etiam olim Eccleſiæ ſuos Gaſtaldos, cap. Salvator 1. quæſt. 3. qui Scriptoribus, Oeconomi, Advocati, & Vicedomini paſſim appellantur. Breviloq. *Gaſtaldus eſt major Dominus, qui habet curam exteriorem rerum Epiſcopi.* Boherius Caſtaldos id muneris egiſſe vult, quod *Theſaurarii* & *Generales* in Francia.

Sed præſertim ita appellatos conſtat regionum & urbium Præfectos. Hinc *Gaſtaldus Tuſcanenſis*, apud Anaſtaſium in Vitis PP. pag. 76. *Gaſtaldus Beneventanus, Capuanus*, apud Leonem Oſtienſem lib. 1. cap. 21. 26. *Gaſtaldius*, ſeu *Gaſtaldius civitatis*, in Chartis Alemannicis Goldaſti, num 90. [*Caſtallus civitatis* in Vita S. Thomæ Abb. Farfenſis, ſæc. 3. Benedict. part. 1. pag. 287. Hacque notione *Gaſtaldus* nude dictus accipiendus eſt, ubi Ducibus & Comitibus adjungitur, ut in ſeqq. Chartis. Epiſtola Gregorii II. PP. qua commendat S. Bonifacium Mart. in Actis SS. Bened. ſæc. 3. part. 2. pag. 38. *Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, univerſis... Coëpiſcopis, religioſis Preſbyteris, ſeu Diaconibus, glorioſis Ducibus, magnificis Caſtaldis, Comitibus etiam, vel cunctis Chriſtianis Deum timentibus.* Aiſtulfus Rex Longobard. in Diplomate ann. 753. pro S. Anſelmo Abb. Nonantul. in Actis SS. Bened. ſæc. 4. part. 1. p. 9. *Nullus Comes, ſive Gaſtaldus, ſeu quilibet nobilis vel ignobilis cum canibus aut quocumque ingenio vexationes exercere præſumat, &c.* Infra: *Nullus .... Epiſcopus, aut Comes, aut Gaſtaldus, vel reipublicæ proximior, in qualibet prædicta invaſionem facere audeat, &c.* Pag. 10. *Dux, Comes, Gaſtaldus, vel Actionarius noſter, aut quiſpiam magnus parvuſque Gaſindius, contra hoc noſtrum firmitatis præceptum audeat ire quandocumque.* Diploma Conradi II. Imper. an. 1027. apud Illuſt. Fontaninum in Append. ad Antiquit. Hortæ pag. 388. *Præcipientes ergo jubemus, ut nullus Dux, Marchio, Epiſcopus, Comes, Vicecomes, vel aliquis noſter Miſſus diſcurrens, Sculdaſſius, Gaſtaldius, nullaque imperii magna parvaque perſona, &c.* Similia prorſus habentur ibid. pag. 393. in Diplomate Henrici III. Imp. Privilegium Benedicti VIII. PP. in Appendice ad Diſſert. de Comitatu Comacli pag. 7. *Nulli unquam Pontificum, vel Archiepiſcoporum, ſive Epiſcoporum, aut Marchionum, vel Ducum, ſive Comitum aut Caſtaldionum, &c.*]

Muneri adjungebatur juriſdictio. *Gaſtaldorum* enim præcipue officium erat, ſubjectis populis jura reddere, judiciiſque præeſſe: idque patet ex Conſtitutione Pipini Regis in Lege Longob. lib. 2. tit. 52. §. 19. *Ut de univerſali populo, qui ubicumque juſtitiam quæſierint, ſuſpiciat tam à Comitibus ſuis, quam etiam à Gaſtaldiis.* Non tamen abſque unius ſive plurium Juriſperitorum conſilio hanc exercebant: unde idem quod *Baillivi* apud nos obiiſſe officium videntur. Exſtant porro non pauca Gaſtaldorum juriſdictionis exempla in Lege Longobardorum.

Eorum tamen juriſdictio in plebem ſolummodo, & viliora capita porrigebatur, non vero in

nobiles, aut vaſſos dominicos, qui Ducibus aut ſupremis Provinciarum Præfectis ſubjecti duntaxat erant. Atque inde forte *Gaſtaldiones*, *Tribunos plebis*, interpretatur Albertinus Muſſatus lib. 2. de Geſtis Henrici VII. Imp. pag. 9. *Magiſtratus cum Tribunis plebis, quos Gaſtaldiones appellant.*

☞ Hunc in locum ſic Pignorius apud Murator. to. 10. col. 351. Apud nos, inquit, remanſit hæc appellatio, præfecturam urbanam & ruſticam deſignans: urbana eſt in collegiis & *fratriis*, quas *Frataleas* appellamus, quarum Præfecti etiam nunc *Guardiani* & *Gaſtaldi* appellantur; ruſtica villæ cuſtodum eſt. Regimina Paduæ apud eumdem Murator. to. 8. col. 385. *Per Poteſtatem Paduæ cuilibet Caſtaldioni frataliæ fuit conſignatum vexillum frataliæ ad eum pertinentis.*

Intererant placitis cum Comitibus & laïcis Judicibus. Chronicon Farfenſis Monaſt. cap. 52. *Et judicatum exinde factum eſt per juſſionem Theodorici Ducis, per manum Degarini Gaſtaldi & Referendarii.* Et mox: *Degarus Gaſtaldus dixit: Ego interfui, & ad partem palatii cauſa victa eſt, & ipſe judicatum manibus meis ſcripſi.* Tabularium Caſaurienſe 1. part. cap. 93. an. 983. *Notitia judicati. Reſidentes nos Ato Comes, una cum Alberto & Roczone judicibus, una cum Joanne & Sifredo Caſtaldiis in placito, &c.* Vide Camillum Peregrinum de Ducatu Beneventano pag. 81.

Si bellum eſſet, ſubditos in exercitum conducebant: nam & horum quoque munus militare fuiſſe, docet Lex Longob. lib. 1. tit. 15. *Si Gaſtaldius exercitalem ſuum contra rationem moleſtaverit, Dux eum ſolatiet, quouſque veritatem ſuam inveniet.* Et Anaſtaſius in Gregorio II. pag. 68. tradens, *Longobardos pæne trecentos cum eorum Gaſtaldione interfectos* à Neapolitano Duce in Cumani Caſtri recuperatione. Vide Erchempertum in Hiſt. Longob. num. 15. & 62.

Gaſtaldorum officium, licet feudi nomine donetur à Feudiſtis, non erat perpetuum, ſed ad tempus, cum in præſens tantum conſtitueretur Gaſtaldus, non ut perpetuo munere fungeretur. Itaque Paulus Diaconus lib. 5. Hiſtor. Longob. cap. 11. cum ſcribit, *juſſu Grimoaldi Langobardorum Regis in Italia certas poſſeſſiones datas Alzeconi Duci Bulgarorum, ita tamen ut non Dux, ſed Gaſtaldus vocaretur*; hoc ſignificat, inquit Cujacius, jure Gaſtaldiæ datas, non perpetuo proprioque feudi jure.

Habuerunt etiam Avares, ſeu Hungari, ſuos Gaſtaldos, ut auctor eſt Theophanes pag. 296. qui eos primariis viris accenſet: Ὅτε Χαγάνος τῶν Ἀβάρων, καὶ οἱ ἐπέκεινα Ῥῆγες, ἔξαρχοί τε καὶ Κασάλδοι, καὶ οἱ ἐξεχώταλοι. Sed & Angli. Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 773. *Epiſcopus, aliique Regis ſatellites, & Gaſtaldi Angliam ſpoliabant.* Et lib. 12. pag. 876. *Dolentes, quod tanta rabies Gaſtaldorum ſuper incolas graſſaretur.* Denique Franci ipſi, ut ex Charta Herimanni Epiſcopi colligitur, apud Meuriſſium pag. 379. *Idem advocatus per ſe, ſeu per civitatis Caſtaldos provideat, ne quid tempori prænominato detrahatur.* [Charta fundationis Abbatiæ S. Mariæ apud Santonas inter Inſtrum. tomi 2. novæ Gall. Chriſt. col. 481. *Ut plane nulla humana poteſtas Regis, Ducum, Comitum, Vicecomitum, Galſtadionum* (Gaſtaldionum) *Scarionum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, ... audeat, pertentet aliquid de rebus & facultatibus auferre Monaſterio B. Mariæ, quod ego Gaufredus Comes & Agnes Comitiſſa de propriis ſumptibus conſtruximus.*]

Gastaldatum, Gastaldatus, Gaſtaldi juriſdictio, territorium complectens plura oppida ac caſtella Gaſtaldi imperio ſubjecta. Capitulare Radelchiſi Principis Beneventani an. 851. c. 1. *Concedo tibi. ... pacem de integra parte Principatus Beneventanæ Provinciæ, quæ tibi nominatim evenit per ſingularia integra Gaſtaldata ſeu Miniſteria, quæ hic deſcripta ſunt.* Cap. 9. *In parte veſtra ... ſint iſta Gaſtaldata & loca integra cum omnibus habitatoribus ſuis.* Erchempertus cap. 69. *Quando Atenulfus Gaſtaldatus regendi jura adeptus eſt.* Chronicon Farfenſis Monaſt. an. 930. *In Caſtaldatu Reatino.* [An. 890. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 410. *In Caſtaldatu Adrianenſi ... in Caſtaldatu Reatino & in Caſtaldatu Amiternino.* An. 1057. col. 578. *In Caſtaldatu Pontano.*]

¶ Gastaldiaticum, Eadem, arbitror, notione. Charta anni 965. apud Murator. to. 2. pag. 421. *Ad alia coëret ei de una parte prædicto Epiſcopio, da alia parte terra quæ pertinet de Gaſtaldiatico, da tertia parte percurrit Gambina, &c.*

Castaldicum, Idem quod *Caſtaldatus*. Bulla Benedicti PP. apud Ughellum tom. 1. p. 138. *Item concedimus vobis ... totum Caſtaldatum Portuenſem.* Ex mox: *Vel de jam dicto Caſtaldico abſtulerint, &c.* Occurrit ibi non ſemel.

Castaldaticum, in Charta Lotharii Imper. in Chronico Farfenſi pag. 664. videtur eſſe tributum, quod *Caſtaldis* penſitabatur: *Sine omni datico, Caſtaldatico, eſcatico, herbatico, &c.*

Gastaldiani, Gaſtaldiatus incolæ. Charta Ludovici Imp. an. 875. *Ipſum caſtellum, ... una cum omnibus Gaſtaldianis ibi commorantibus.* Apud Ughellum to. 8. pag. 64.

¶ GASTELLARIUS, pro *Caſtellarius*, Caſtellanus. Aimoinus lib. 5. de Geſtis Franc. cap. 46. *Tempore Roberti Regis, Atho filius cujuſdam Gaſtellarii de caſtro Ramardo militari honore ſe fecit ſublimari, ipſi firmavit caſtrum Cortinaci.*

¶ GASTELLUS, Placentæ genus, Gall. *Gâteau*. Conſuetudines MSS. Monaſterii Solemniac. *In Cena Domini .... ad cenam vero dimidium Gaſtellum, & duo Gaſtelli ſunt de uno pane parvo, & caritatem de vino.* Menoti Sermones Quadrag. fol. 97. v°. *Si mater emit parvum Gaſtellum pro puero, an dabit primo cani? Non.* Vide *Waſtellus*.

GASTER, [vel ut quidam legunt *Gaſtrum*,] *Vas æneum cum fundo anguſto*, in Gloſſ. Arabico-Lat. Dioſcoridi γάστρα. Marcel. Empir. c. 8. *Eamdemque* (concham) *ſupra Gaſtrum lotii virilis ex ea parte, qua melle illita eſt, ſuperpone ad lotium verſus.* Gloſſ. Gr. Lat. ex Reg. Cod. 85. Ξύγαστρον, *genus vaſis, capſa.* Vide Gloſſar. med. Græcit. in γάστρα.

GASTERIUS, Qui vineas & meſſes ſervat, *Meſſier*, [*Gaſtier*, in Conſuetud. Arvern. cap. 31. art. 69. & alibi.] Libertates Solemniaci in Arvernis ann. 1272. MSS. *Volumus, quod Bajulus non teneatur recipere in Gaſterium apud dictam villam, & infra forem parochiæ dictæ villæ, quandocumque Conſules dictæ villæ ei præſentaverint, volentes nihilominus, quod dicta Communitas habere Gaſterium teneatur, ſcilicet tempore meſſium & vindemiarum.* Tabular. Brivatenſe fol. 197. *Gaſterii vero ſeu bannerii in villa & territorio Brivatenſi, &c.* [Charta Bernardi de Turre an. 1308. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 783. *Si inveniatur res, vel equus, vel aſinus in forefacto alterius, poſtquam gaſtum præconizatum fuerit, ſolvet quatuor denarios Gaſterio, aries vel ovis unum denarium, hœdus vel capra duos denarios.* Ibid. p. 784. *Volumus .... quod dicti Conſules .... poſſint eligere*

unum Gaſterium ad cuſtodiendum res eorum, præſentandum nobis, vel Bajulo noſtro ... S. Amantii, qui jurabit in manu noſtra, vel Bajuli noſtri, bene & fideliter cuſtodire res & bona eorumdem. Et levabit gaſtum ſupradictum, & de porco nihilominus tres denarios.]

GASTIA. Conſtantinus Afric. lib. 5. Pantechn. cap. 32. quod *de naturis veſtium* inſcribitur: *Lanea calefaciunt & explicant, & indurant membra. Gaſtia calefacit & tenerat, frigiditati renum eſt optima.*

¶ GASTINA, Depopulatio, vaſtitas, Gall. *Degaſt*; item Terra inculta, ſilveſtris. Charta Valterii *Tiez* circa an. 1130. *Conceſſi fratribus Eccleſiæ B. Mariæ Villari Gundonis ... uſus neceſſarios Gaſtinæ omnes, & mel & ceram & paſturam tam nemoris quam planæ terræ.* Charta Bernardi de Turre ann. 1236. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 510. *Item Ballivus debet banniſare quæcumque fuerint banniſanda ... ſicut vindemias & Gaſtina bladorum & vinearum & aliarum rerum .... Item ſi quis captus in Gaſtina, vel in banno, vel in aliis juriſdictionibus dominorum fuerit, vel alias condempnatus, pecunia quam exinde Baillivus habebit, &c. Item ſi quis captus fuerit in Gaſtina, debet primo ſatisfacere paſſo injuriam, & poſtea ſolvere pœnam appoſitam à Ballivo. Item ſi quis extraneus captus fuerit in Gaſtina, illa pœna quæ exinde habebitur, ſoli Domino S. Amantii eſt diſtribuenda.* Charta anni 1184. ex Archivo Monialium S. Salvatoris Maſſil. *Rex Balduinus Militibus Templi ... contulit Gaſtinas cum omnibus pertinentiis ſuis, quorum nomina ſunt hæc, Bethaget, Mazor, &c.*

¶ GASTOLDUS, Idem quod ſupra *Gaſtaldus. Gaſtoldo Regis ingentia promiſerunt dona*, in Actis SS. Julii to. 1. pag. 336.

¶ GASTRIMARGIA, *Ventris voracitas, vel gulæ concupiſcentia.* Papias: à Græco γαςριμαργία, quod idem eſt. Occurrit in Anecd. Marten. to. 3. col. 1667. & to. 4. col. 1518. 1641. in Anecdot. Pezianis to. 1. part. 1. col. 412. & in Actis SS. Benedict. ſæc. 6. part. 1. p. 152.

¶ GASTRIMARGICUS, Helluo, guloſus *Frugalem, non Gaſtrimargicum*, in Charta anni 990. apud Acherium to. 8. Spicil. pag. 155.

¶ GASTRIMARGUS, Eadem notione, à Græco γαςρίμαργος.

¶ GASTROMAGIA, pro *Gaſtrimargia.* Agnellus in Vita S. Reparati apud Murator. to. 2. pag. 148. col. 2. *Non fuit cupiditate plenus, non tumidus, non elatus, non invidus, non Gaſtromagiæ amator, &c.*

¶ GASTRUM, Genus vaſis. Vide *Gaſter.*

¶ GASTUM, Vaſtatio, Gall. *Gaſt, Degaſt*; item Mulcta pro *Gaſto* ſeu vaſtatione. Charta Roberti Delphini Comitis Claromontani an. 1283. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 299. *Item in terris quas habet dictum Monaſterium ... ponemus nos Abbatiſſa & Conventus prædicti Gaſterium; & Gaſtum poterimus ſtatuere & levare. Faire ravage & Gaſt*, in Conſuetud. Turon. art. 169. Alii loci ſunt in *Gaſterius.*

¶ GASTUM, ut *Vaſtum*, Ager incultus, *Terre en Gaſt.* Charta anni 1196. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 188. *Super Gaſto quod ruperat W. Bernardi.* Infra: *De malo foſſato præcipiunt quod eſſet patium & Gaſtum, ita quod defenſum ibi nullum ſit, excepto eo quod ibi ruptum vel excultum eſt.* Litteræ Caroli Regis Siciliæ ann. 1270. ex Archivo ejuſdem S. Vict. *In molendinis, terris cultis & Gaſtis.* Occurrit alibi non ſemel, ut & *Gaſta terra.* Vide *Vaſtum.*

GASTUS, veteribus Francis, *Dominus*: ita auguratur Wendelinus, cujus conjecturæ hæc ratio eſt. Lex Salica in Prologo dicitur condita & dictata à quatuor Legiſlatoribus, *Wiſogaſt, Bodogaſt, Salegaſt*, & *Windegaſt*, qui quidem Francorum rectores fuerunt in locis *Bodo-heim, Sale-heim, Windeheim*, à ſuis, ut apparet, ſua ſinguli nomina ſortiti: ut proin Bodogaſt obtinuerit locum *Bodoheim*, Salegaſt, *Sale-heim*, Windegaſt, *Windeheim.* Unde conficitur *Gaſtum* idem eſſe, quod dominus & toparcha. Henricus Meibomius in Notis ad Witikindum, ait *Gaſt* vocabulum Germanicum, non ut hodie, hoſpitem, ſed quemvis hominem ad omnia promptum & habilem ſignificare: [à qua opinione non multum abeſt Schilterus, activam ſignificationem tribuens voci *Gaſt*, qua indicatur curator & cuſtos alicujus rei. Sic *Arbogaſt* dictus, inquit, quaſi hæreditatis curator atque cuſtos. Illi porro quatuorviri Francorum fuerunt quatuor pagorum ſive provinciarum earumque *mallorum* Rectores atque Præſides, *Bodogaſt*, Bodonum, i. e. Batavorum, *Salegaſt*, Saliorum Francorum Iſalæ accolarum, *Widogaſt*, Widonum ad Widrum, & *Wiſogaſt*, Viſonum ad Viſurgin. Huc uſque vir doctus, qui etiam conſuli poteſt in Præfat. ad Legem Salicam.] Camerarius vero to. 3. Horarum ſucciſivarum cap. 63. *Gaſtos*, Germanico nomine à ſapientia & ſcientia rerum, atque ingenii perſpicientia dictos exiſtimat. [Sic etiam Borellus in addit. ad Theſaurum Gallicum. Aliter omnino Eccardus, qui *Gâſt* vult eſſe compoſitum ex *Gau* vel *Ga*, Pagus, provincia, & *Iſt*, eſt; ac ſignificare eum qui eſt ex provincia, ſive provincialem aut provinciæ incolam. Magis arridet Schilteri ſententia] Vide *Vaſtus.*

¶ 1. GATA, Navis vel Machina. Vide *Gatus* 1.

¶ 2. GATA, Placenta, Gall. *Gâteau.* Charta anni 1195. Hiſt. Harcur. to. 3. pag. 125. *Ad faciendum Gatas ad mandatum Cenæ.* Vide *Gaſtellus.*

3. GATA, Menſuræ frumentariæ ſpecies apud Anglos. Vide *Mina.*

¶ GATGERIA, Pignus, prædium aut aliud quodvis pignori datum. Charta Delphini Comitis Arvernorum an. 1196. apud Baluz. tom 2. Hiſt. Arvern. pag. 261. *Fructus ſupradictæ Gatgeriæ in ſortem non computabimus, ſed eos tibi mera libertate donamus.* Diſpoſitio rei familiaris Cluniacenſis facta à Petro Abb. Cluniac. apud Baluz. to. 5. Miſcell. pag. 452. *Camerario ... injunxi, ut trabucos & pedules fratribus provideret de trecentis ſolidis Gatgeriæ Humberti Ungri, quam nobis, dum Jeruſalem iret, pro quatuor milibus ſolidorum, quos à nobis accepit, in vadimonio dedit. Illam Gatgeriam ego Decano de Lordono conceſſi tali modo, ut omnes fructus & redditus jam dictæ Gatgeriæ acciperet, & inde præfatos ſodidos ad ea, quæ ſupra nominata ſunt, Camerario redderet.* Vide *Gagium* & *Gageria* in *Vadium.*

¶ GATGIAMENTUM, Stipendium, Gall. *Gages.* Charta an. 1308. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 783. *Item ſervientes bajuli dicti caſtri vel domini non debent recipere pro Gatgiamento ſuo niſi tantum duos denarios.* Vide in *Vadium.*

¶ GATGIARE EMENDAM, Idem quod ſupra *Gagiare Emendam*, Emendam ſeu mulctam ſolvere, pro mulcta pignus dare. Charta an. 1308. mox citata ibid. pag. 781. *Item nullus tenetur Gatgiare Emendam, nec pro re confeſſata vel judicata per judicem vel per bajulum, niſi adeo eſſet factum notorium quod nulla poſſet tergiverſatione celari.*

¶ GATGIUM, Pignus. Eadem Charta ibid. *Item Quilibet poteſt vendere in dicto caſtro poſt octo dies*

Gatgium ſibi impignoratum. Vide *Vadium.*

¶ GATGIUM, Pœna, mulcta pecuniaria. Conſuetudines MSS. Lemovic. fol. 14. *Ipſa die* (S. Auguſtini) *Præpoſitus debet recipere juncum qui debetur ex conſuetudine ad parandum chorum & capitulum, & eos qui debent, ſi non ſolverint ipſa die, debet compellere ad ſolvendum ſibi Gatgium.* Conſuetud. Brageriaci art. 99. *Item ſi cotarius de dictis fructibus accipiat, ſive ſint de vineis ſive de hortis, ſive de die ſive de nocte, eo quia tenetur eos cuſtodire, ut ſupra dictum eſt, puniatur, & ultra hoc in Gatgio ſexaginta ſolidorum verſus dictum dominum condemnetur.* Vide in *Vadium.*

¶ GATGIURA, Idem quod *Gatgeria.* Inſtrum. an. 1310. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1429. *Terram Gavardani tradidit ſeu tradi fecit dicto Comiti Fuxi, eo modo quo eam tenebat pro ſumma pecuniæ prædicta, vel partem ipſius Gatgiuræ ſeu terræ.*

¶ GATJARE, Pignori capere, Gall. *Saiſir.* Vide in *Pignorare.*

GATHA, Præco. Vide in *Wacta.*

¶ GATHINGI. Vide *Garathingi.*

1. GATTA, Felis. Otto Morena in Hiſt. Rer. Laudenſium pag. 28. *Januas ſuarum domorum claudentes, ſolis canibus ac Gattis ibi relictis.* Vide *Catta* 2.

¶ 2. GATTA, Machina bellica, Vinea vel pluteus: de quo plura in *Catus* 2. Chron. Piſanum apud Murator. to. 6. col. 102. *Compoſitis au cum ab ingenioſis Piſanorum artificibus, manganis, Gattis atque ligneis caſtellis, urbem fortiter expugnabant, & cum his machinis urbis mœnia & mœnium turres potentiſſime rumpebant.* Annal. Genuenſ. ejuſdem to. col. 287. *Machinas ſcilicet & caſtella & Gattas ordinare præceperunt.* Memorantur iterum hujuſmodi *Gattæ* ſeu machinæ in Continuatione Chronici Andreæ Danduli apud eumdem Murator. tom. 12. col. 401. 448. &c. Vide *Gatus* 1.

1. GATUS, GATTUS, Navis ſpecies. Will. Tyrius lib. 12. cap. 22. *Erant ſane in eadem claſſe quædam naves roſtratæ, quas Gatos vocant, galeis majores, habentes ſingulæ remos centenos, quibus ſingulis duo erant remiges neceſſarii.* Quæ ſic vertit Hugo Plagon ejus Interpres Gallicus MS. *Et 28. autres vaiſſeaus qu'ils appelloient Chaz.* Infra: *En celle navire, ſi comme je vous ai dit, avoit nefs, que l'on claime Chas, qui ont bec devant ainſi come galies, mais elle ſont greigneurs, & chaſcune à deux gouvernaux & cent naageurs. Cahz* dicitur id navigii genus Alberto Aquenſi lib. 9. c. 9. *Cum galeis 20. & carinis 13. quas vulgo appellant Cahs, occurrerunt.*

GATTUS, Monachus Florentin. de Expugn. Accon. *Gattos & arietes fieri juſſere.* Laurentius Veronenſis de Bello Balearico:

Gatti, Dromones, Carabi, celereſque Galeæ,
Barcæ, Currabii, Lintres, grandeſque Sagittæ,
Et plures aliæ variantes nomina naves.

Andreas Dandulus: *Appoſitis ſcalis & Gattis diris, & variis inſultibus idem capitaneus impugnare non deſinit.* Vide eumdem an. 1148. Rafanus de Careſinis an. 1379. *Et combuſtis ejus Gattis, aliiſque artificiis, vigoroſe fugatur.*

☞ Iis in locis omnibus *Gatti* non ſunt Naves, ſed interdum Machinæ bellicæ, vineæ ſcilicet vel plutei, de quibus ſupra dictum in *Catus* 2. Hac poſteriori notione, mea quidem ſententia vocem *Gattus* uſurpant Monachus Florentin. Dandulus & Rafanus de Careſinis. Simili modo Annales Mutin. apud Murator. to. 11. col. 68. *Combuſſerunt Gattum, qui erat verſus Botaciam, & poſt paucos dies ſimiliter combuſſerunt alium Gattum cum via cooperta, quæ erat verſus Servavalle.* Dominicus de Gravina in Chronico apud eumdem Murator. to. 12. col. 644. *Fecitque fieri Palatinus ibidem multa ingenia lignea, pontes, ſcalas & Gattos, trabuccoſque erexit ante mœnia civitatis.* Hiſt. Cortuſiorum eod. tom. col. 887. *Fiunt vineæ ſive Gatti, pontes & ſcalæ, machinæ & alia artificia ad oppugnandum.* Annal. Cæſenates apud eumdem Murator. to. 14. col. 1156. *Ad expugnationem dictæ Rochæ, cum Gattis & caſtris lignaminum & aliis ædificiis, diebus pluribus laboravit.* Vide *Gatta* 2.

¶ GATA, Eadem notione. Uſatici Barcinon. MSS. c. 83. *Debellare cum ingeniis, quod ruſtici dicunt Fundibula, & Goſa & Gata.* Vide *Guata.*

GATA, Navis. Chron. Anonymi Bar. an. 1071. *Et comprehenſa eſt chelandia, in qua erat Gozolino cum auro... & alium Gata Imperatoris demerſit in mare.*

CATTUS. Anonymus Barenſis an. 1071. *Cattus, qui pergebat Durrachio... periit in pelago.* Albertus Aq. lib. 11. cap. 27. *In galeidis, in biremibus & triremibus, dictis vulgariter Cattis, turritis & bello compoſitis.* Lib. 12. cap. 17. *Gentilium navis, quæ dicitur Cattus, ab eorum manibus defenſa & elapſa eſt. Cautus*, perperam pro *Cattus* habetur apud Fulcherium Carnotenſem lib. 3. c. 56. *Exceptis his, qui naves interim conſervaverunt, quarum 22. triremes, vel Cautos nuncupant.*

CATTA. Willelmus Heda an. 1428. *Immergitur ingens navis in flumine Hema ad impediendum introitus Trajectinorum, quam Cattam nominabant.*

Ab ejuſmodi *Gatis*, orta vox apud noſtros, *Geate*, ſeu ut Picardi efferunt, *Gate*, pro vaſe rotundo largiori ac minus profundo. Ordinarius MS. Eccleſiæ Rotomagenſis, ubi de Mandato pauperum: *Et debet Archiepiſcopus facere diſtribui cuilibet Canonico præſenti, & Cuſtodi veſtiarii unum linteum, Gallice*, Devantel, *unam concham, Gallice* Guate, *unam ollam terræ, & c*

2. GATUS, GATTUS, Felis, catus. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcæ anno 1247. fol. 34. *Quicunque Gatum furatus fuerit, & dominus Gati eum invenerit cum latrone, &c.* Infra: *Murilegus* appellatur. [Libellus de remediis peccatorum ante annos 800. exaratus apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 47. *Qui comedit vel bibit intinctum à familiari beſtia, id eſt, cane vel Gatto, & ſcit, c. Pſalmos cantet.* Breviarum Hiſtor. Piſanæ ad an. 1174. apud Murator. tom. 6. col. 190. *Et ad tantam penuriam civitatem redegit, ut canes & Gattos & coria animalium mortuorum comederent.* Pro *Mure* ſumitur, vel *Mus* pro *Fele*, in Donatione anni 998. apud eumdem Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 353. *Deſcendit de Mus comeſtus, id eſt, Gato manducato, & pervenit, &c.* Vetus Poeta MS. è Bibl. Coiſlin.

Une grant Gate demanda,
Sor une table la denta.] Vide *Gatta* 1.

¶ GATTUS-MAYMO, Simiæ ſpecies, Ital. *Gatto-Mammone, Species di ſimia che a la coda*, Cercopithecus, Gall. *Guenon.* Computus an. 1333. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 278. *Item pro emendis duobus pappagallis & uno Gatto-Maymone, unc. II. taren. VI.* Occurrit apud Muratorium tom. 15. col. 348.

¶ GAU, ξίφος, *Enſiculus.* Supplem. Antiquarii. Auſonius utitur pro *Gaudio.*

¶ GAVAGIUM, ut ſupra *Cavagium*, Cenſus quem homines de *corpore* ſeu *capite* quotannis præſtant Domino ſuo. Charta Regnerii Epiſc. Bethleemitani an. 1223. *Hæc eſt eleemoſyna, quam Guillelmus Comes Nivern. dedit Eccleſiæ de Bethleem, apud quam corpus ipſius ſepultum eſt; videlicet burgum qui voca-*

tur Pantenorii, qui eſt juxta aquas Icaunæ juxta Clamiacum cum Gavagio territorii qui vocatur territorium de Cembof, & cum pertinentiis ejuſdem Gavagii, & villam ſitam ſub Cerciaco quæ vocatur Domus Dei cum Gavagiis & vineis. Vide *Capitale* 5.

GAVALUM, [GAVALLUM, Cenſus, idem, qui ſupra *Gablum.*] Appendix ad Vitam Lietberti Epiſcopi Cameracenſis ex Cod. MS. Alexandri Petavii: *Dedit cambam unam, & in bolengreia furnum unum, & in foro Gavalum unum.* [Litteræ Philippi Flandrenſium Comitis an. 1189. inter Inſtr. to. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 3. & 4. *A majore Eccleſia B. Virginis & aliis conventualibus Eccleſiis, per earum villas in Comitatu Cameracenſi recepimus Gavallum, & tactis Sanctorum pignoribus publice juravimus, quod in Eccleſiis dictis Deo ſervientes & res eorum, ſi deprimerentur injuſte, pro noſtro poſſe, contra quoſcumque conſervaremus; & hoc beneficium, non ad alium, quam ad legitimum heredem Flandriæ transferremus... Hæc eſt autem colligendi Gavalli menſura & ordo. Carruca debet dare dimidium modium frumenti & dimidium avenæ; manu operator qui terram cultivam non habet, debet unum mencaldum frumenti & unum avenæ ad menſuram Cameracenſem; Cameracique ſuum tenentur comportare Gavallum ad locum eis prædictum.* Chartular. Aquicinctenſe fol. 40. *Nobis ſolvitur dimidius modius frumenti & avenæ de Gavalo.* Pluries occurrit ibid. & alibi.] Vide *Gabulum* in *Gablum.*

¶ GAVALUS, Eadem notione. Litteræ Guidonis Flandriæ Comitis an. 1257. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1095. *Catellania de Cameraco & Gavalus de Cambreſis ſunt de pertinentiis Flandriæ.*

GAVANUS, Tonſilla, glandula, Italis *Gavigna.* Miracula S. Thomæ Aquinat. *Puella à nativitate gutturoſa, quia tres Gavanos habuit.*

GAVARRETUS, Officium in Aula Regum Siciliæ ſub Normannis Principibus, penes quem non modo Cura & Cuſtodia Palatii ſub Caſtellano incumbebat, *ſed & illius erat eos, qui per diverſos Palatii carceres tenebantur incluſi, frequenter inſpicere, eorumque ſtatum mitius, aſpertius, vel, prout ei viſum erat, commutare, & prout vellet, cuſtodes ſingulis deſignare carceribus.* Ita Falcandus in Hiſt. de Sicil. calamitat. pag. 659. 670. 695. Simile fuit in Aula CPolitana Magni *Papiæ* officium, ut in Notis ad Cinnamum docuimus. Chronicon Richardi de S. Germano an. 1232. *Magiſtri Juſtitiarii, Bajuli Imperiales, qui Cavarreti vocantur, ... amoventur.* Ejuſdem nominis habentur Vicecomites in Beneharnis, qui *Vicecomites de Gavarreto* dicuntur, de quibus Marca in Hiſtor. Beneharn. lib. 5. cap. 28.

¶ GAVASUS, pro *Gaviſus*, Potitus, in Inſtrumento anni 1316. apud Rymerum to. 3. p. 550.

GAVATA, Species vaſis. Vide *Gabata.*

¶ GAUCHO. Inſtrum. anni 1269. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 195. *Item molendina ſua, Gauchones, batitoria, prata, & totum territorium de Charuis, & prata de Veneries cum pertinentiis eorumdem.*

¶ GAUDENTER, Læte, cum gaudio, apud Johan. Sariſber. Epiſt. 187. & alios inferioris ævi Scriptores non ſemel.

GAUDENTES FRATRES. Vide *Fratres.*

¶ GAUDENTIA, Poſſeſſio, fruitio, uſusfructus, Gall. *Joüiſſance.* Litteræ an. 1438. apud Rymer. to. 10. pag. 705. *Hucuſque dederunt & conceſſerunt, cum omnibus proficuis, emolumentis & Gaudentiis ejuſdem.* Litteræ an 1525. apud eumd. to. 14. p. 84. *Et de dicti dotalitii, douarii ſive donationis propter nuptias poſſeſſione & Gaudentia in futurum pacifica.* Chartularium Æduenſe ex Decreto Curiæ Pariſ. an. 1446. *Ipſi Gaudentiam dictæ temporalitatis dicto actori faciebant.* Ex Regeſto Parlamenti an. 1452. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 456. *Interim autem & donec alias fuerit ordinatum dicta Curia noſtra per idem judicium dictarum rerum contentioſarum Gaudentiam abſque proceſſus & partium ante dictarum præjudicio... adjudicavit & adjudicat.* Vide Gloſſarium juris Gall. voce *Gaüdence*, & mox *Gaudita.*

¶ GAUDEOLUM, Gemma, monile, aliave res hujuſmodi pretioſa, Gall. *Joyau.* Donatio ann. 1398. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 227. *Unum jocale ſive Gaudeolum aureum pretioſum, in quo eſt clavus parvus ſeu pars clavi, de quo D. N. J. C. fuit crucifixus.*

¶ GAUDERE, Frui, potiri, Gall. *Joüir, poſſeder.* Litteræ an. 1308. apud Rymer. to. 3. pag. 70. *Mandatum eſt Vicecomiti Devon. quod Margaretam quæ fuit uxor Edmundi... uti & Gaudere permittat, in terris & tenementis, quæ eadem Margareta tenet, in dotem.* Ex regeſto Parlamenti an. 1452. *Et eiſdem* (bonis) *per ultimas annatas & expleta ultima pacifice & quiete uſi & Gaviſi fuerant.* Occurrit ſæpius.

GAUDEYES, [ut mox *Gaudia.*] Vide *Precula.*

¶ GAUDIA, Roſariorum aliorumque hujuſcemodi piorum Inſtrumentorum globuli, quos percurrimus recitando *Ave Maria.* Unde & pro ipſa ſalutatione Angelica eadem vox videtur uſurpata. Teſtament. domini *le Scrop* an. 1415. apud Rymer. to 9. p. 276. *Item lego avunculo meo unum par de Pater noſter de auro cum Gaudiis de curallo... & unum par de Pater noſter de curallo cum Gaudiis de ambre.* Synodus Valentin. an. 1594. to. 4. Collect. Conc. Hiſpan. p. 710. *His accedit quod ad nimiam ſolitudinem jam redactis Eccleſiis parochialibus, ſabbatho adveſperaſcente ad profanas illas laicorum ædes concurritur; ibique Salve Regina, Gaudia & aliæ prædicationes à cantoribus & citharistis decantantur quaſi in ſacris ædibus.*

¶ GAUDIARE, Mulctam ſolvere, vel pro mulcta pignus dare. Hiſtoria MS. S. Cypr. Pictav. p. 141. *Poſtea vero Presbeteri cum verecundia Gaudiaverunt, quod injuſte rem fecerant, & illorum extitit fidejuſſor Launo Abbas.* Vide *Gadiare* in *Vadium.*

GAUDIATA. Codex MS. Abbatiæ S. Joannis de Vineis, laudatus à Griſio p. 287. *Hodie Dominus Abbas debet vinum Gaudiatæ Canonicis S. Gervaſii.* Vox formata à *Gaudium*, idemque ſonat quod *Caritas*, extraordinaria ſcilicet paſtio Monachorum, Gallice, *Vin de joyeuſeté.*

GAUDIBUNDUS, Lætabundus. Occurrit apud S. Cyprianum Epiſt. 77. in Actis S. Martinæ Mart. num. 31. apud Julianum Pacenſem in Chronico æra 750. &c.

¶ GAUDICHETUM, Armaturæ genus. Teſtam. Odonis de Roſſilione Militis ann. 1298. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1306. *Item, do & lego domino Petro de Monte... unam integram armaturam de armaturis meis, videlicet meum Heaume à viſſere, meum baſſignetum, meum porpoinctum de cendallo, meum godbertum, meam gorgretam, meas buculas, meum Gaudichetum, &c.*

GAUDIFICARE, χαιροποιεῖν, in Gloſſ. Græco-Latinis, Lætificare.

¶ GAUDIFLUUS, Perfuſus gaudio. *Gaudiflua regna*, Æterna Sanctorum felicitas, in Chartulario Landevenecenſi fol. 149.

¶ GAUDIMENTUM, ut *Gaudentia*, Fruitio, Gall. *Joüiſſance.* Charta an. 1138. apud Stephanot. to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. p. 431. *Donamus præ-*

dictis fratribus de Ardoretto ad ſubſtentationem videlicet & Gaudimentum eorum qui in Eccleſia prædicta, &c.

1. GAUDIMONIUM, Gaudium, lætitia, Gall. *Rejouïſſance: Gaudina*, Occitanis. Epiſt. 11. ex Tegernſenſib. *In omnibus vos proſperari noſtri ſcitote eſſe Gaudimonii.* Theodericus Mon. de Invent. S. Celſi Epiſc. Trevir. num. 17. *Immenſo perfuſus Gaudimonio.* Vincentius Belvac. lib. 30. Spec. Hiſtor. cap. 71. *In luctationibus & in ſagittationibus delectantur tanquam in potiſſimis Gaudimoniis & exercitationibus.* Occurrit etiam in Fragm. Petronii, apud Nizonem in Vita S. Baſini Arch. Trevir. n. 20. & apud veterem interpretem Prophetiæ Baruch cap. 4. n. 34. ubi Græca γαυρίαμα habent.

¶ 2. GAUDIMONIUM, pro *Vadimonium.* Judicium anni 997. pro Abbate Farfenſi apud D. *le Blanc* in Diſſert. Hiſt. de monetis pag. 90. *Cui & dixit: Hodie non exies de iſto placito, niſi legem feceris. Et iterum Abbas: Ego non contradico legem, ſed ſi permiſeris Gaudimonium tibi dabo juxta legem meam, donec vadam ad meum Monaſterium, & revertar cum advocato ſimul & judicibus.*

GAUDINA. Vide *Gualdus.*

GAUDIOSUS, Gaudens, lætus, ex Gallico, *Joyeux:* Occitanis *Gaujous. Gaudioſo*, apud Jacob. Paſſavantum Italum p. 258. Utitur Baldricus lib. 2. Chron. Camer. cap. 5. lib. 3. c. 37. hinc *Gaudioſus* quidam apud Vopiſcum. [Vide Spicil. Acher. to. 6. pag. 116.]

GAUDITA, Uſusfructus, Gallis, *Jouïſſance.* Charta Raimundi de Monte Olivo: *Et concedo tibi, ut Gauditas & obventiones omnes tu & tui titulo dominationis habeatis. Gaudence*, in Conſuetud. Burdegal. art. 101. *Gauſidia*, in Teſtamento Berengarii Comitis Provinciæ an. 1238. apud Ruffium pag. 109.

¶ GAUDIUS, Pignus, vadimonium, Gall. *Gage.* Charta ann. 1163. ex Archivis civitatis Maſſil. *Ego R. D. G. ſanctiſſimæ Nativitatis D. N. J. C. quæ eſt in Bethleem devotus Epiſcopus, aſſenſu & voluntate totius capituli noſtri . . . recepimus de mutuo Communi Maſſiliæ 1211. bizantios Saracenallos, de quibus nos mittimus in Gaudium dicto Communi Maſſiliæ caſale noſtrum quod vocatur Romandet & domos noſtras quæ ſunt in Acon. Et ſi debita non eſſet ſoluta tam cito quæ eſſet requiſita dicto Communi Maſſiliæ, debet habere poteſtatem vendere cui placuerit dictos Gaudios & pagare ſe.*

¶ GAUDUM, ut infra *Guaiſdium*, Glaſtum, Gall. *Gueſde.* Statutum Comitatus Fuxi an. 1332. apud D. *de Lauriere* to. 2. Ordinat. p. 90. *Pannum crudum, grana, Gauda, gayda, garanciæ tinctæ, &c.*

GAUDUS, Nemus, ſilva. Vide *Gualdus.*

¶ GAVEDA, Scutella lignea, qua remiges utuntur ad cibum, Ital. *Gavetta.* Sententia Seneſcalli Provinciæ an. 1434. ex Archivo Piſcatorum Maſſil. *Graſſalia lignea & Gavedæ, aut alia quæcumque vaſcula.*

GAVELBRED. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu *de Gavelkynd* pag. 25. *Allocantur per annum pro Gavelbred adherdemet 3. ſum. dimid.* Rurſum: *In pane ad Gavelbred, de conſuetudine arantium & metentium 2. ſum.*

GAVELDUNG. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu *de Gavelkynd* pag. 21. *Item reſpondet de conſuetudine extrahendi fimum debita per cuſtumarios tenentes 27. virgatas, dimid. & 1. ferling. in Borg de Gote, Middelham, in una ſeptima poſt feſtum S. Michaelis cum auxilio Molmannorum, quod ſervitium vocatur Gaveldung.*

¶ GAVELERTH. Vide *Gavel-herte.*

¶ GAVELETUM. Vide *Gavelkynd.*

GAVELFOTHER. Vetus Charta Cantuarienſis Eccleſiæ apud eumdem Somnerum p. 25. *De Gavelnoht vel Gavelfother de Oſtreland.*

GAVELGIDA, quod *gablo*, cenſui, ac penſitationi obnoxium eſt: à Saxon. ᵹaꝼel, cenſus, tributum, & ᵹilꝺam, ſolvere penſitare. Leges Inæ Regis Weſt-Saxon. c. 6. *Si autem in Gavelgida, id eſt, in gablum reddente domo* (pugna) *fiat, vel in gebures, 30. ſol. culpa judicetur.* Monaſticum Anglic. to. 3. pag. 155. *Idem Radulfus tenet unam toftam, & non dat Gavelgeld, &c.* Vide *Gablum.*

GAVEL-HERTE. Charta Cantuarienſis Eccleſiæ, in Tractatu *de Gavelkynd* p. 17. *Item reſpondet de 35. acris de conſuetudine arandi Gavel-herte.* Alia ibidem: *Item ſicut ibi 5. juga, quodlibet arabit unam dimidiam acram ad ſemen frumenti, & ſeminabit, & herciabit, . . . & vocatur iſtud opus Gavelerth.* Vide ibi Somnerum.

GAVELKYND, GAVELETUM, eſt Conſuetudo, quæ in Comitatu Kantiæ in Anglia obtinet, qua hæreditas tenens in antiquum ſocagium æqualiter inter filios maſculos dividitur, & qua hæres annorum 15. poteſt alienare ſuam terram. Charta de Prærogativa Regis an. 17. de Edw. II. cap. 17. *Et in Kancia in Gavelkynd, ibidem omnes hæreaes Gaſculi participabunt hæreditatem eorum, & ſimiliter feminæ: ſed feminæ non participabunt cum maſculis, &c.* De vocis etymo cenſet Raſtallus vocem conflatam ex *Gyve al Kinde*, id eſt, *inter maſculos:* nam *Kinde* maſculum ſonat. Lambardus *Gavelkynd* dictum vult quaſi ᵹiꝼeal cyn, id eſt, *omnibus cognatione proximis* datum. Spelmannus denique & Somnerus, quaſi *debitum vel tributum ſoboli, pueris, generi:* hæc enim cyn, & kynꝺ ſignificare: illa ᵹaꝼel, ſeu ᵹaꝼol. Vetus Charta apud Somner. in tractatu *de Gavelkynd* p. 179. *Et prior dicit, quod prædictum manerium non eſt Gaulikend, neque partibile.* Alia ibid pag. 180. *Ita quod manerium illud nunquam fuit Gaulikende, nec partitum.* Alia ibidem p. 177. *Dedimus Jordano de Serres & hæredibus ſuis ad Gavelikendam 40. acras de mariſco noſtro, tenendas de nobis jure hæreditario in perpetuum.* Adde p. 184. 185. 194. Hæc hæreditas feudalibus Legibus non regitur, nec confiſcationi ex felonia obnoxia eſt: domino tamen cenſum præſtat & ſervitium. Laudimium in venditione aut alienatione non ſolvitur. Uxor dimidium refert in dotem: ſed amittit, ſi vel ad alias nuptias tranſierit, vel ſtuprum vidua commiſerit. Vide Glanvillam lib. 7. cap. 1. Bractonum lib. 4. tract. 6. de Act. dot. c. 15. §. 1. lib. 5. tract. 1. c. 5. §. 13. tract. 3. c. 6. §. 1. Statutum de Prærogativa Regis edit. ann. 17. Edw. II. c. 16. Littletonem ſect. 210. Chriſtophorum de S. Germano de Legibus Angl. c. 9. 18. Cambdenum in Kantio, Raſtallum, Jacob. Waræum in Antiquitatib. Hibern. cap. 7. & Somnerum in eo Tractatu, quem *de Gavelkynd* edidit an. 1660. *Tradere terram in Gavelkende*, apud Wilh. Thorn. ann. 1059.

GAVELETUM dicitur etiam juris proceſſus huic addictus tenuræ, ſi quando tenens in *Gavelkyng*, reditus & ſervitia ultra modum ſubtrahit, quod & Londonienſibus ceditur Statut. an. 10. Edw. I. *de Gaveleto.* Vetus Charta Cantuarienſis Eccleſiæ apud Somnerum loco citato pag. 31. *Et poſtea per quandam conſuetudinem, quæ vocatur Gavelete, uſitatam in Comitatu iſto de terris & tenimentis de Gavelkynde, pro redditibus & ſervitiis, quæ à retro fuerint, de*

de eiſdem per plures annos devenerunt eadem terræ in manus cujuſdam Abbatis, &c. Alia ibidem : *Item de defectu redditus cujuſdam curtilagii jacentis Gavellete, quod fuit Aliciæ Hammerii per annum in manu domini* 4. *den.* Vide Fletam l. 2. c. 55. §. 2. & Raſtallum verbo *Gavelet.*

GAVELLA, Merges, ſpicarum manipulus, ex Gallico, *Javelle*, ſeu *Gavelle*, uti Picardi efferunt : *Gabel* & *Gabelo*, Occitanis. Occurrit in Fleta lib. 2. c 81. §. 2.

¶ Gavelli, Sarmenta ſeu faſciculi ſarmentorum. Charta ann. 1543. *Promiſit eidem Monaſterio* (S. Victoris Maſſil.) *dare medietatem vini, quam aliorum fructuum & Gavellorum provenientium in dicta vinea.*

GAVELLOND, Idem quod *Gavelkind*, in Charta apud Somnerum p. 189. *Tenentes de Gavellond de octodecim jugis, pro cariagio* 36. *carectatas fœni de prata de Redhamne, &c.* Occurrit rurſum pag. ſeq.

GAVELMAN, Tenentes *gabulo* obnoxii. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkynd*, p. 33. *Et de* 3. *ſol.* 6. *den. de incremento redditus de Simone Theodulfi, de una virgata & dimid. cum uno meſſuagio in Salwenton, ... traditis eidem Simoni hoc anno in ſervitium de Gavelman, quantum Gavelman debet de tanto tenemento.* Alia ibidem : *Villani de Tening, qui vocantur Gavelmanni.*

AVELMED. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu *de Gavelkynd : Conſuetudo falcandi, quæ vocatur Gavelmed.* Ibid. *Et pro una ſeptimana dum falcatur ſtipula, quæ vocatur Gavelmed.*

AVELNOHT. Vide eumdem Somnerum p. 25.

AVELOCES, Spicula, jacula : ex Gall. *Javelos* : nam ibi *ga*, liquidum eſt, valetque *ja* : *Javelot* vero videtur formatum ex *Jaculum.* Matth. Paris an. 1256. *Friſones igitur... ipſum Willelmum cum jaculis, quæ vulgariter Gaveloces appellant, quarum maxime notitiam habent & uſum, Daniſque ſecuribus & geſis, ... hoſtiliter inſequuntur.* Joce *de Brookland* p. 10. apud Spelmannum : *Baculum meum excuſſi ad modum teli, quod vocatur Gaveloc.*

AVEL-RIP, dicitur *conſuetudo metendi*, in veteri Charta apud Somnerum in Tractatu *de Gavelkind*, p. 21. Ibidem p. 19. ex Charta Eccleſiæ Cantuar. *De Conſuetudine metendi* 40. *acras & dimid. de Gavel-rip in autumno* 40. *ſol.* 6. *den.*

AVELROD. Vide *Burghard.*

AVEL-SESTER, [vox Saxonica, Thomæ *Blount* in Nomolexico, Sextarius vectigalis ; cerviſiæ ſcilicet ſextarius *manerii* vel prædii domino ab-uſufructuariis cerviſiam coquentibus, cenſus vel vectigalis nomine, pendendus.] Vetus Charta apud Somnerum ibid. pag. 24. *De Gavelſeſter cujuſlibet bracini braciati infra libertatem maneriorum, videlicet unam lagenam & dimidium cereviſiæ.*

AVELTYMBER. Vetus Charta apud Somnerum ibid. p. 22. *Et de* 200. *reſiers de Gavel-tymber, de redditu quilibet de longitudine* 13. *ped. de quibus proveniunt de tenemento de Barewaſeſyle* 100. *& de tenemento de Menynden* 100. *&c.*

GAVELUM. Vide in *Gablum.*

AVELWERCK. Vetus Charta apud eumd. Somnerum p. 24. *Arabit unam acram* 6. *pedes, & metet unam acram, dimid. &* 9. *pedes, de Gavelwerk.* In aliis dicitur *Werk-gavel.*

AVELWOOD. Vetus Charta apud eumdem Somnerum p. 23. *Et de* 18. *ſol.* 3. *den. ob. de fine cariandi Gavelwod de conſuetudine.*

AVENA, à Flandrico *Gave*, *Gaven*, i. *donum*, ſeu *munus*, ut annotat Carpentarius in Hiſt. Camerac. part. 3. cap 6. qui ſubdit, exſtitiſſe olim in pago Cameracenſi Officialem, *Gavenarium* dictum, qui à Comite Flandriæ inſtitutus, illius nomine jus quoddam annuum muneris gratuiti vice in eo percipiebat, pro advocatione ſeu protectione Eccleſiarum. Saxonibus etiam ȝafel, tributum, cenſum, vectigal, ſonat. Vide *Gablum.* Charta Conradi Imp. an. 1146. apud eumdem Carpentarium & Miræum in Diplom. Belgic. pag. 122. *Præterea novam illam conſuetudinem, quæ vulgo Gavena dicitur, quam ſolet Comes Flandrenſis exigere, &c.* Ubi idem Miræus *gavenam* jus eſſe ait, accipiendi certas menſuras granorum ex ſingulis jugeribus terræ. *Feodi nuncupati la Gavene*, in Caſtellania Duacenſi, meminit Charta Joannis Regis Franc. ann. 1353. in Hiſt. Guinenſi p. 683. & in Hiſt. Monmorenc. pag. 156. 157. 174. 226. 318. 322. Vide Monſtrelletum 1. vol. cap. 144.

¶ GAVESCERE. Vide *Gaviſci.*

GAUFRA, Gurges, ex Gall. *Goufre*, ſeu potius ſinus maris. Vincentius Belvac. lib. 31. cap. 142. *Satellia, ubi eſt ſinus maris, qui dicitur Gaufra Sataliæ.* De eodem ſinu Willel. Tyrius lib. 16. cap. 26. *Totus ille maris ſinus... Attalicus dicitur, qui vulgari appellatione Gulphus Sataliæ nuncupatur.* Villharduinus num. 167. de Nicomedia : *Et ſi ſiſt ſor un ... Goffre de mer.* Ubi ſinum Aſtacenum intelligit. Vide *Gulfus.*

¶ GAUGETTUM, Gaugetum, Tributum pro *Gaugia* ſeu examine dolii vinarii exſolutum, Gall. *Jaugeage*; item menſura, ad quam dolium exigitur. Litteræ anni 1400. apud Rymer. to. 8. pag. 127. *Illud Gaugettum, quod pro nobis in caſtro Burdigaliæ percipitur, videlicet, de & ſuper quolibet dolio vini, cuſtumato infra caſtrum prædictum, quoddam ſterlingum Aquitaniæ, vel quinque denarios pro valore dicti ſterlingi.* Litteræ anni 1417. apud eumd. to. 9. p. 431. *Dicta officia Gaugeti, turragii, & portagii ... exercere permittatis.* Aliæ litteræ an. 1420. ejuſd. to. p. 368. *Item quod de quolibet dolio vini Gaugeato, ſicut venditor vini quod de Gaugeato defuerit ſupplere tenebitur, ſic eidem per emptorem de eo quod ultra Gaugetum ſuperfuerit, juxta pretium ad quod dolium vini venditum fuerit, ſatisfiat.*

¶ Gaugia, Norma dolii vinarii, Gall. *Jauge.* Sententia arbitralis an. 1446. ex Tabular. Corbeienſi : *Collegit vel habuit in vindemiis anni* 1444. *per ſe ... ſeptem modia vini ad modium & Gaugiam Sueſſionenſem.* Vide *Gagga.*

Gaugiatores. Horum officiorum erat, *ſignare pannos, panes, dolia, ſigillo officii ſui*, ut eſt in Itinere Camerarii Scotici c. 14. *Jaugeurs*, in Conſuet. Claromontenſi art. 233. Norman. art. 24. & Aurelian. art. 108. Perperam *Gangiatores* habet Skenæus de Verbor. ſignificat.

GAVIALTO. Lex Salica tit. 76. §. 1. Edit. Heroldi : *Similiter & alii tres teſtes dicant, quod in* 40. *noctibus ſole ei collocato, & ille nullatenus de antruſtione Gavialto eſtre legibus dixiſſet.* Id eſt, ut interpretatur Wendelinus, *nolle antruſtionem ſtare iſti judicio* ; ſed declinare forum tanquam incompetens. Ubi *Gavialto*, idem valere vult ac Flandris, *Ghevillich*, unde & ortum putat, i. *volens*, *lubens*, *paratus.* Fides ſit penes Scriptorem, quem conſule, ſi lubet.

☞ *Gavialto eſtre* idem eſt quod Teneri, obligatum eſſe vel devinctum, pro quo Germani dicunt *Gehalten ſeyn*; hincque *Gavialto* corruptum eſſe evidens eſt Eccardo, qui conjicit *Gahaltan* primitus ſcriptum fuiſſe. *Eſtre* vero pro *eſſe* à tertia præſentis *Eſt* formatum eſſe optime animadvertit idem

Eccardus. Illud etiamnum Galli retinemus ; *Eſſere* Itali efferunt, quod jam apud Plautum occurrit. Senſus ergo legis eſt *Anſtruſionem nullatenus legibus obligatum eſſe.* Aliter divinat Schilterus : quem, ſi vis, conſule.

¶ GAVIARE, Pignerare, pignori dare, Gall. *Engager, Hypothequer.* Statuta Arberti Abbatis Caſæ Dei ann. 1272. pro reformatione Parthenonis S. Andreæ de Cumbis, apud Stephanotium tom. 4. Fragm. Hiſt. p. 460. *Ordinamus quod nec Procuratores, nec Prioriſſa* (valeant) *Gaviare aliquod mutuum, quod* xx. *ſolidorum ſummam excedat, aut aliam quamlibet obligationem contrahere aut facere uſque ad quinquennium.* Vide *Vadium.*

¶ Gaviator, Pignerator, conductor. Dicitur de Agricola ſeu colono qui prædium pignori accipit, ſeu ſub annuo cenſu, in Charta Libertatum Montis Britonis an. 1376. Hiſt. Dalph. to. 1. p. 82. & 83. *Item quod quilibet agricola ſeu Gaviator anno quolibet quittus ſit & eſſe debeat erga Dominum prædictum pro quatuor corvatis boum & perſonæ ſuæ .... Item à quolibet alio homine tenente focum, ſeu à quolibet foco habente animalia equina, aſinina, vel alia ad baſtum, qui tamen non eſſet agricola, ſeu Gaviator, quatuor corvatas de ſe .... Pro quolibet foco agricolæ ſeu Gaviatorum dicti mandamenti, tenente gamagium boum, ſeu aliorum animalium unam heminam frumenti ultra cenſus Domini debitos.*

¶ GAVILE, Canthus. Papias MS. Bituric. *Cantus, Ferrum circa rotas, vel ligna, vulgo Gavile.*

GAVINA, Species *veſtimenti, ſuper humeros habens purpuram.* Ita Papias. Forte ex *Sclavina.* Vide in hac voce.

¶ GAVINÆ, Tumores ſimiles tonſillis ſeu glandibus gutturis, Italis *Gavine.* Acta B. Benigni Abb. to. 4. Julii p. 344. *Quædam totâ gulâ plena Gavinis turpiter ad eum perrexit, & confeſtim liberata receſſit.* Vide *Gavo.*

GAVISCI, Gloriari, gaudere, geſtire. Gloſſar. Lat. Gr. *Gaveſcite*, χαίρετε. *Gaviſo*, χαίρω, *Gaviſco*, (ita lego, pro *Galleſco*) χαίρω, γήθομαι. [Gloſſ. Lat.Gr. MS. Sangerman. *Gaveſcere*, χαίρειν.] Regula Magiſtri cap. 81. *Si quis vero frater in ſpecie ſua ſibi viſus fuerit ſcemari, vel ſatis Gaviſci, &c.*

GAVISIO, Uſus, poſſeſſio, Gall. *Jouiſſance*, à *Gaudere.* Statuta Maſſilienſia in Annalib. Maſſilienſibus Gueſnaii an. 1294. n. 9. *Ita quod amplius pro civibus non habeantur neque reputentur, ſed indigni ſint Gaviſione illorum, &c.*

GAVIUS. Gloſſ. Gr. Lat. MS. οἰκέτης, ἤτοι ὑπηρέτης ςρατιωτȣ̃, *Gavius.* Editum habet *Gravius.* Hinc forte noſtris *Goujats*, Calones dicti.

¶ GAULA, an pro *Gaida*, Glaſtum, Gall. *Guede*, Angl. *Woad*? Litteræ anni 1376. apud Rymer. to. 7. p. 116. *Conceſſimus vobis, quod ſtapula noſtra lanarum, coriorum & pellium lanatarum, nec non .... caſei, butiri, plumæ, Gaulæ, mellis, ſelpariæ, & cepi, &c.* Similia bis repetuntur ibid. p. 118. Vide *Gaida* 3. & *Guaiſdium.*

¶ GAULIKEND, Gaulikende. Vide *Gavelkynd.*

¶ GAULINA, pro *Gallina.* Charta anni 1281. è Chartulario S. Vandregeſili to. 2. pag. 1505. *Ad feſtum S. Remigii unam Gaulinam.* Occurrit ejuſdem tomi p. 1457. *Duo capones & una Gaulina*, in Tabulario Compendienſi.

GAULUM, Cenſus, tributum. Vide *Gablum.*

¶ GAULUS, Merops, avis apibus infenſa, unde & *Apiaſtra* vocitatur. Papias : *Meropes, Genus avium, idem & Gauli, qui parentes ſuos recondere & alere dicuntur, ſunt autem virides, & vocantur Apiaſtra.*

¶ GAUMA, ὄραια τεκτονικὴ, *Inſtrumentum fabrile.* Supplementum Antiquarii.

¶ GAUNACA, *Gauſapa.* Gloſſ. Iſid. Alii ſcribun *Cannaca* ex Græco καυνάκη. Utitur Varro lib. 4. de Ling. Lat. Terentius Scaurus in Orthogr. *C cognationem habet cum G, & ideo alii dicunt Gaunacam alii Caunacam.* Vide *Galnabis.*

GAUNAPE. Vide *Galnabis*, Læna, ſtragulum.

¶ GAUNATRICES, *Duorum fratrum uxores.* Gloſſ. Iſid. Lege & vide *Janitrices.*

¶ GAVO, Struma, ab Italico *Gavone*, Species tu moris. Acta SS. Junii to. 3. p. 463. de S. Raynerio : *Strumam, id eſt, Gavonem habens in gula, &c*

¶ GAURI, Gaurini. Sic à Turcis appellantu Chriſtiani, ceterique omnes à ſuperſtitione Muhamedana alieni, teſte Leunclavio Hiſt. Muſulman. lib. 1. Pacificatio an. 1604. apud Ludewi to. 6. p. 306. *Nec ſe* (Turcas) *ad Chriſtianorum po ſtulata, quos contumelioſo nomine Gaurinos appellaban velle aliquid facere.* De vocis etymo conſule Ho manni Lexicon ad v. *Gauri.*

¶ GAURULUS, *Scaſa, canale vel locellum, lembus* apud Papiam, à *Gaulus*, ut puto, quod Feſto e *Genus navigii rotundum.*.

GAUSAPE, [apud Papiam, *Mappa, quæ in menſ ponitur, vel qua tergitur. Gauſapa & Gauſapum ant qui dicebant.*] Ugutio : *Gauſape, mantile, & inv nitur pro quodam genere pallii.* Gloſſ. Lat. Gr. *Ga ſape*, βαρβαρικὸν παλλίον. Gloſſ. Ælfrici Saxonicum *Gauſape* : Beoðꝛæᵹl, i. veſtis menſæ. Gloſſ. La Gall. MS. Thuanum : *Gauſape, napa.* Luithpran dus in Legat. *Hac eadem die convivam me ſibi e juſſit. .... quintus decimus ab eo abſque Gauſape ſe* Vox priſcis nota, ſed ut plurimum pro veſtis m litaris ſeu ſtraguli ſpecie.

Sedere ad Gausape alicujus, in Conſuetu MSS. Catalaniæ, i. ad menſam. Locum damus i *Soldataria.*

Gausapatus, in Fragmento Petronii : *Solebat cœnare, quo modo Rex, apros Gauſapatos, opera piſt ria, viſcocos, piſtores.* Id eſt, mappa circumducto

¶ GAUSARUS, ἐνδρομὶς, *Veſtimenti genus*, in Sup plemento Antiquarii. Poll. lib. 3. ἐνδρομίδες ſun Calceamentorum quoddam genus, quo curſor utebantur.

¶ GAUSIDA, Gausidia, Uſusfructus, Galli *Jouiſſance*, Provincialibus, præſertim Arelatenſ bus *Gauſido*, Reditus, frugum fructuumque pe ceptio, Gall. *Recolte, moiſſon.* Tranſactio an. 122 inter Abbatem S. Victoris & Univerſitatem Maſſi ex parvo Chartulario ejuſd. S. Vict. fol. 102. *Co cedimus quod dicta Univerſitas percipiat fructus & Ga ſidas univerſas & obventiones.* Charta an. 1220. eju dem Chartul. f. 107. *Fructus & Gauſidas inde prov nientes, &c. Perceptio Gauſidarum*, in Charta an 1223. ex eod. Chartulario. Gaſſendi Notitia E cleſiæ Dinienſis ex Charta anni 1303. *Confitet ſe vendidiſſe fructus & Gauſidas cujuſdam prati.* O currit in Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 18. & alibi. *Ga ſidia* vero ſupra in voce *Gaudita.*

¶ Gausita, Eadem notione. Charta Archiepiſ Aquenſis ann. 1306. inter Inſtrum. to. 1. Galli Chriſt. p. 72. col. 2. *Omnes fructus, Gauſitas & o ventiones, &c.* Ibid. p. 73. col. 1. *Ita quod ex dict fructibus & proventionibus & Gauſitis poſſint facere p ſuo libito voluntatis. Tempore trium annorum, triu Gauſitarum & trium ſaizonum*, in Charta an. 154

¶ GAVULUM, Cenſus, tributum. Vide *Gablum.*

GAVUS, *Levis in verbis*, Ugutioni. [Gallice *Ga* Lætus, hilaris.]

¶ GAUZITA, ut *Gauſita*, in Statutis Maſſilienſibus lib. 2. c. 1. §. 36.

¶ GAYA SCIENTIA, Ars Poëtica, apud *la Faille* in Additionibus ad Annal. Toloſ. p. 13. ex Hieronymo Zurita: *Ut vernacula lingua celebres Poëtæ in Hiſpaniam ex Narbonenſis provinciæ ſcholis traducerentur, ſtudia Poëtices, quam Gayam Scientiam vocabant, inſtituerentur; &c.*

¶ GAYARE, Pignori capere, Gall. *Prendre en Gage, Saiſir.* Charta an. 1403. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Quilibet homo poſſit & valeat banniare & Gayare pro banno avere quorumcumque exeuntium groſſum vel minutum.* Vide *Vadium.*

GAYDES, Limbi, fimbriæ, ex Ital. *Ghode, liſte delle camiſe di donna, o d'altre ſuoi ſottanelli, le quali ſono ſtrette di ſopra, e larghe a baſſo, e ſervono per allargare le fimbrie delle camiſe, & delle ſottane, e guarmaccie.* Otto Morena in Hiſt. Rerum Laudenſium p. 29. *Sed qui tunc vidiſſent mulieres parvulorum ſuorum alium in collo, alium in brachiis ſuis deferentes, alioſque ad Gaydes veſtium ſuarum ſe tenentes, &c.* [Apud Murator. to. 6. col. 1001. habetur *Gaidas.*]

¶ GAYDUM, f. Species glaſti. Vide *Gaudum.*

¶ GAYETA, Speculator, excubitor. Litteræ anni 1340. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 415. col. 1. *Ut autem dicto officio* (Caſtellani) *de ſalario & cuſtodia dicti caſtri ſit opportune proviſum, conſtituimus vobis ſalarium pro perſona veſtra viginti quinque ſolidos groſſos, pro duobus clientibus Gayeta & bayeta per annum.* Vide *Gayta.*

¶ GAYETUS, Officium militare. Vide *Caytus.*

GAYMARIA. Monaſticum Anglican. to. 1. p. 603. *Ita quod nihil ex nunc remanet in manu dicti Prioris in ſuſtentationem ſui, & hoſpitalitatem Prioratus prædicti, & ſolutionem firmæ ſuæ, niſi tantum Gaymaria manerii prædicti, cum proficuis prænominatis, &c.* Sed videtur legendum *Gaynaria*, ex Gall. *Gagnerie.* Vide *Gagnagium.*

¶ GAYNERIUS, Vaginarum opifex, Gall. *Gainier.* Occurrit in Catalogo MS. Sodalium Confraternitatis B. Mariæ Deauratæ Toloſanæ.

¶ GAYOLA, Carcer, *Gayole.* Vide *Geola.*

¶ GAYRANTIA, in Chartulario B. Mariæ Accincti p. 54. Idem quod ſupra *Garandia*, Gallice *Garantie.*

¶ GAYSA, Vicia, Gall. *Veſce.* Statuta Arelat. MSS. ſub Raimundo Archiep. art. 18. *Commune accipiat in ſingulis ſeſtariis annonæ ſiliginis & ciceris ... & Gayſarum.*

GAYTA, Speculator, excubitor, cuſtos caſtri, oppidi, &c. Gall. *Guet, Sentinelle.* Viſitatio caſtrorum Dalphini ann. 1347. to. 1. Hiſt. Dalph. p. 66. col. 2. *Item injunxerunt dicto Cellerario quod muetam, quæ eſt ſuper portale de burgo dicti burgi de Monte faciat præparari, ita quod Gayta poſſit jacere deſuper & quod ſit deffenſibilis cum expenſis Domini.* Et pag. 67. col. 1. *Item cum in portalibus dicti burgi turris non poſſit aliqua ad deffenſam ſtare neque Gayta jacere, ordinaverunt, &c.* Infra: *Item petierunt quot Gaytæ vigilant in caſtro; dixit quod ſex.* Ibid. col. 2. *Item quod quatuor Gaytas & duas Eſchargaytas in dicto burgo conſtitui faciat, qui noctium temporibus ibidem in dicto burgo Gaytent & etiam eſchargaytent.* Hic notandi ſunt *Gaytæ* & *Eſchargaytæ*; cum enim periculum erat ab hoſtibus, *Gaytis* addebantur *Eſchargaytæ*, qui munitiones prominentiores cuſtodirent. *Gaytare* & *Eſchargaytare* fere munus erat vaſſallorum: de quibus ſæpe in Chartis libertatum civibus conceſſarum hæc vel ſimilia leguntur: *Habitatores caſtri & burgi debent Excubiare & Gaytare*, ut habetur in Franchеſiis habitatoribus Belli-viſus de Marco an. 1256. conceſſis to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 59. col. 1. *Illi de caſtro & mandamento debent Gaytare & Eſchalgaytare caſtrum, & illi de burgo burgum*, in Inquiſition. Moraſii Regeſt. *Probus* fol. 42. Quibuſdam in locis *Gaytare* debebant incolæ quidam peculiares, iiſque certa merces aſſignabatur. Inquiſitio Moraſii jam laudata: *Farjolat & Petrus Dacet, vel uxor ejus Dulcis, debet cuſtodire ſpecialiter januas caſtri in nocte, vel facere cuſtodiri jacendo hic ad januas, qui habent ſpeciales redditus bladi pro hoc & quaſdam res alias ſimiliter.* Iis ex Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 51. depromtis addo quod de *Gayta S. Boniti* legitur in Charta an. 1273. è Tabulario Caſæ Dei, quam refert Stephanotius to. 5. Fragm. Hiſt. MSS. Huic *Gaytæ* ibi conceditur *Comeſtio cum habitatoribus prædictorum locorum & convivium nuptiale facientibus & nuptiis rehabentibus, qui Gayta nihil aliud petere poſſit, niſi quod comedat ſimpliciter ſicut unus extraneis* (f. ex ceteris) *diſcumbentibus; vel det convivium faciens Gaytæ denarium unum uſualis monetæ, ſi comedere nolit.* Vide *Wactæ.* Le Roman *de Pyramus & Tysbé* MS.

La frete euſſe o mes mains faite,
Que ſans veue de nos Gaites, &c.

Infra:

Montent les Gaites ſor les murs.

¶ GAYTARE, Excubare. Paſſim occurrit.

¶ GAYTIA, ut *Gayta.* Antiquit. Recognit. Albon. Regeſt. *Probus* fol. 73. *Gofredus de Montargis eſt homo ligius Comitis .... & quando Gaytia eſt in caſtro debet unam eminam ſiliginis ad ſuſtentationem ipſius.*

¶ GAYTUS, Excubiæ, Gall. *le Guet.* Charta Bernardi de Turre ann. 1308. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 783. *Item Conſules dicti caſtri debent mandare Gaytum ſive excubias ad cuſtodiendum villam de nocte.* Pro officio militari Saracenis noto ſumitur in *Caytus.*

GAZA, GAZERA, Pica, avis, Italis, *Gazza*, & *Gazzera*: occurrit apud Petrum de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. cap. 4. & 20.

¶ GAZALIA. Vide *Gaſalia.*

¶ GAZARA, Saga, venefica, Gall. *Sorciere, Devinereſſe*, ab Hebraico גזר, Scidit; unde גזרין, Aruſpices, quod ſcindendo victimas divinarent. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad ann. 1279. apud Murator. to. 8. col. 1146. *Fratres Prædicatores omnes qui erant in civitate Parmæ, receſſerunt & venerunt Regium, quia Parmenſes contra eos inſurrexerunt occaſione cujuſdam mulieris, quæ dicebatur quod erat Gazara, & comburi eam fecerunt.*

¶ GAZARENUS, ex eodem fonte. Papias: *Gazarenus Hebraice, Latine Aruſpex dicitur.*

¶ GAZARNIA, ut *Giſarma*, Geſum, ſpiculum. Statuta Arelat. MSS. *Non defferatur ſine licentia Conſulum .... per Arelatem pergreriam accutam, vel Gazarniam, vel falſonum longum, vel alia arma, niſi cutellum, niſi portaret dacam exeundi civitatem.* Vide *Giſarma.*

¶ GAZATUM, pro *Gaza*, Theſaurus. Odo de varia fortuna Erneſti Ducis Bavariæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 340.

Dumque ſuam quivis lauto ſatiarat in eſu
Eſuriem, vix ulla cibi veſtigia pranſi
Oſtendit dives plenis opulentia menſis,
Multaque mirati quæ vix natura creaſſet
Conſilio ſimili, non arridentibus auro
Cor quatiunt gemmis, non ad Gazata reſolvunt
Ampla manus, ſed divitiis cerealibus intrant
Uſque penus plenas, & vina veterrima cellas
Gaudentes, &c.

GAZELA, Gazella, Equus Saracenicus curſu prævalens. Albertus Aq. lib. 7. cap. 66. *Ipſe vero aſcendens equum, qui lingua Saracenica Gazela appellatur, eo quod cæteris equis ſit curſu potentior, &c.* Ordericus Vital. lib. 10. pag. 794. de Balduino Rege Hieroſol. *Inde Rex cum ſuo commilitone Gazellam ſuam aſcendit, &c.* Supra, *celerem equam fortiſſimamque* vocat. De hiſce equis forte Vegetius l. 4. Art. veter. c. 6. *Africa Hiſpani ſanguinis velociſſimos præſtare conſuevit ad uſum ſellæ.*

1. GAZERA, Idem videtur quod *Gaſalia.* Vide in hac voce. Statuta Synodalia Odonis Epiſc. Pariſienſis cap. ult. §. 30. *Prohibetur diſtricte Sacerdotibus, ne accipiant Gazeras vel admodiationes, niſi de decimis, quoniam eſſet ſpecies negotiationis.*

¶ 2. GAZERA, Pica. Vide *Gaza.*

1. GAZETUM, Vinum à Gaza Palæſtinæ, olim in pretio. Gregorius Tur. de Glor. Conf. c. 65. *Gazetum ſextarii vini præbuit in ſacrificium Baſilicæ ſanctæ. Sed Subdiaconus nequam reſervans gulæ Gazetum, acetum... offerebat in calice.* Vinum porro Gazeticum commendant Sidon. Carm. 17. ad Ommatium, Corippus lib. 3. n. 3. Senator lib. 12. Ep. 12. Fortunatus lib. 4. de Vita S. Martini p. 296. & Iſidor. lib. 20. cap. 3.

2. GAZETUM, *Gazarum repoſitorium*, Jo. de Janua. [*Lieux à garder richeſſe*, in Gloſſ. Lat. Gall.]

GAZUM, pro *Gaza*, vel gazophylacio, uſurpat Commodianus Inſtruct. 55. & 72.

GAZZATUM, Linum vel ſericum ſubtiliſſimum, vulgo *Gazze*, forte quod *Gaza* Palæſtinæ urbe primitus advectum ſit. Concilium Budenſe an. 1279. c. 61. *Statuimus, quod omnes in Monaſterio, vel regulari Canonica, indifferenter uno & eodem veſtiario induantur: prohibentes expreſſe, ne quis eorum veſtes aliquas alicujus coloris, niſi tantummodo albi, vel nigri, ſeu griſei habere præſumat, in quibus brunetam nigram, Gazzatum, & alium quemcumque pannum notabiliter delicatum interdicimus univerſis.*

GEASPECIA. Charta Privilegiorum Novi Caſtri in Anglia renovata an. 30. Eliz. *Sturgiones, balænas, cetas, porpecias, delphinos, riggos, Geaſpecias, &c.* Ubi Spelmannus: Sic quidam legunt: mihi autem videtur *Seaſpecias*, quaſi maris piſcis. Valde barbare, ut etiam *porpecias*, pro piſcibus ad ſimilitudinem porci, Lat. *phocanis*, Angl. *porpaiſes.* At ego malim *Graſpecias*, ut intelligantur *Craſſi piſces.* Vide *Craſpiſcis.*

¶ GEBARA. Vide *Floſega.*

GEBELLINA Pellis, [Pellis martis ſeu muſtelæ, Gall. *Marte.*] Vide *Sabelum.*

GEBULSKINI. Lex Bajwar. tit. 3. §. 4. *Si in eo venam percuſſerit, ut ſine igne ſanguinem ſtagnare non poſſit, quod athargrati dicunt: vel in capite teſta adparet, quod Gebulskini vocant.* Editio Heroldi c. 5. §. 4. habet *Gebulskim.* Alii Codd. uti monitum à Baluzio, *Gebukin*, *Gelsbuchini*, *Sceppolſein.*

GEBURSCIPA, Vicinia Lambardo, ſeu potius paganorum conventus, *Friborga*: vox Saxonica, à ʒebuꞃe, colonus, ruſticus, villanus, & ꞅcip, adjectitia particula apud Saxones, quam poſteri mutarunt in *Ship*, Belgæ in *Schap.* Leges Edwardi Confeſſ. c. 1. de perjuriis §. 1. *Vel jusjurandum inveniat, ſi poſſit, in quo repetenti ſatisfit: ſi non poſſit, nominentur ei ſex homines de eadem Geburſcipa, in qua ille reſidens eſt, &c.* Vide *Decuria*, *Friborga.*

GEBURUS, vox Saxonica in Legib. Inæ Reg. Weſtſax. art. 6. apud Brompton. Villanus, paganus, uti ſupra annotatum.

GEDEOLA. Matth. Silvaticus: *Sima, concavitas eſt hepatis ampleans ſtomachum: ſed ejus gibbus dicitur Gedeola, ut in lib. Urinarum Iſaac.*

GEHENNÆ nomen in veteribus non invenitur; ſed primum à Salvatore ponitur. Hujus ſermonis occaſio fuit Idolum Baal juxta Hieruſalem, parva campi planities irrigua & nemoroſa fuiſſe legitur, & locus in ea Idolo conſecratus, qui appellatur Gehennon, id eſt, vallis filiorum Hennon. Hoc in loco deſerta templi Dei victima hoſtias immolabant filii Iſraël, & comminatus eſt Deus, ſe locum illum impleturum cadaveribus mortuorum. Futura ergo ſupplicia, & pœnæ perpetuæ, quibus peccatores puniendi ſunt, hujus loci vocabulo denotantur. Duplicem autem gehennam nimii ignis & ſulphuris & frigoris pleniſſime in Job legimus. Ita Papias ex Iſidoro lib. 14. c. 9. S. Hieronymus de Locis Hebraicis: *Geennon, quod interpretatur Vallis Ennon, & ab hac quidam putant appellatam Gehennam.*

¶ Gehennale Incendium, in Anecdotis Martenianis tom. 1. col. 1739.

GEHENNATIO, Juriſdictio, diſtrictus: vox, ut videtur, ſumpta à Germanica *Ghe-nachte*, vel *Ghe-nechte*, Concilium, placitum. Unde *Ghe-nacht houden*, jus dicere, forum agere, apud Kilianum. Capitularia Gregorii II. PP. pro Bavaris cap. 3. *Ut conſideratis locorum ſpatiis, juxta Gehennationem cujuſque Ducis, Epiſcopia diſponatis & ſubjacentia ſingulis ſedibus terminetis.* Forte *Gubernationem.*

¶ GEHETI, Genus hominum ceteris odioſum. Vide *Cagoti.*

GEINFAHRE, [Signum apponere rei, cujus poſſeſſionem quis adit judicis auctoritate.] Vide *Wiſa.*

GEIST, Gietivus, [Qui vadimonium deſeruit & defecit.] Vide in *Abjectire.*

¶ GEISTUM, Geixtum. Vide in *Giſtum.*

GELATOR, pro *Zelator*, Italis *Zelatore*, zelo plenus. Andreas Dandulus in Annal. an. 1114. de Alexio Comn. Imper. *Quia comprobaverat ſui Imperii Venetos fuiſſe intimos Gelatores.*

GELBA. Charta Alberonis Epiſcopi Leod. apud Chapeavillum in Notis ad Ægidium Aureæ vallis Monachum cap. 40. *Recognovit ſupradictam traditionem idem Manaſſes tertia Dominica Quadrageſimæ, ... Gelbas & ramos de ſingulis allodiis ſuper altare S. Petri ... ponens.* Videtur legendum *Glebas.* Vide *Wazo.*

GELDONIA, Geldum, &c. Vide *Gildum.*

¶ GELELA, *Coloquintida.* Papias.

¶ GELFI, Gelfini. Vide *Gibelini.*

¶ GELGEL, *Relatio*, apud Papiam. Vox, ut puto ducta ab Hebræo גלגל, *Galgal*, quod rem ſignificat volubilem, ut rotam, quæ ſemper in ſe *refertur* ſeu revolvitur.

¶ GELIBA, Manipulus, Gall. *Gerbe.* Inſtrum. ann. 946. tom. 3. Gall. Chriſt. col. 126. *Pro decimis prædialibus de centenario nonniſi tres Gelibas, ſeu garbas, aut manipulos ſolvere conſueverint.* Vide *Gelima.*

GELICIDIUM, *Gelu cadens*, Joanni de Janua: Florentinis, *Gelicidio, i. ſtagion fredde de gelata.* Regula Magiſtri cap. 59. *Sive in hieme, ſive in æſtate, ſi gravia Gelicidia camporum, aut ferventes æſtus virum, &c.* Id eſt, cum tenuis glacies ex leviori imbre concreta campos operit, noſtris *Verglas.* Utitur etiam Guillelmus Pariſienſis Epiſcop. lib. de Rhetorica divina cap. 50. & alibi.

GELIMA, Manipulus. Jo. de Janua: *Gelima, à genu, & ligo, as, & manu componitur, i. garba, coma ſegetis, quæ cum manu ligatur ſuper genu.* Ebrardus in Græciſmo cap. 9. *Dicatur Gelima genibus m*

nibuſque ligata. Joannes Hocſemius in Adolpho à Marca Epiſcopo Leod. cap. 11. *Cum pro quibuſdam ſpeltæ Gelimis, foreſtariis ſuis dari ſolitis... eſſet exorta diſſenſio.* Infra: *Armigeri petitas ſolvere Gelimas promiſerunt.* Perperam utrobique *gelunis* & *gelunas* editum. Flandri *Gheluye* vocant, quod alii *Glemam*, & *Gelimam*: unde noſtri *Glui* & *Gluie* etiamnum vocant frumentarios calamos, paleam, ſtipulam: præterea faſciculos ex his confectos.

ERIMA, Eadem notione, Gall. *Gereme.* Charta Girardi *de Vallengoiart* in Tabul. Abbatiæ S. Victor. Pariſ. num. 21. *Omnes alii proventus prædictarum terrarum præfatæ ſunt Eccleſiæ, ſicut campipars, & venditiones, inveſtituræ, metationes, revelationes, & dona Gerimarum.* In alia Charta ejuſdem Tabularii, *Donum garbarum* appellatur, quod in priori *Donum Gerimarum.*

GELINA, GLENA, ut *Gelima.* Tranſactio anni 1493. ex Archivo S. Juſti Lugdun. *Debent decimam de decem Gelinis, Glenis ſeu gerbis unam Gelinam ſeu gerbam & Glenam.*

GELLA, Lagena, vas vinarium. Chronicon Affligemienſe apud Acherium to. 10. Spicil. pag. 617. *Henricus II.* (Abbas) *anniverſariorum ſympoſia ſuſtulit, & in moderatam eamque quotidianam vini portionem converti voluit... tertiam nempe partem Gellæ per diem conſtituit.* Vide *Gillo.*

ELLAGIUM, Idem videtur quod *Jallagium*, de qua voce in *Galo.* Charta de Jure D. Noëriarum apud Chableias in Tabulario Campaniæ Thuano fol. 190. *Item Comes habet quatuor ſervientes in villa, qui non juſtitiant ſe niſi per Comitem, & illi non reddunt, nec Gellagium, nec minagium, nec aliam coſtumam in villa.* Alia S. Bernardi Abbatis Claræval. ann. 1145. in Tabulario Epiſcopatus Autiſiod. fol. 1. *Si Epiſcopus vinum aut annonam comparaverit, nihil Gellagii, vel alterius conſuetudinis ab eo exigetur.* Habetur etiam hæc Charta apud Sammarth. in Epiſcop. Autiſiod. p. 274.

ELLO, GELLUNCULUS, GELLUS. Vide *Gillo.*

ELMUS, Caſſis, galeæ conus. Vide *Helmus.*

ELOSITAS, ex Italico *Geloſia*, vel ex Gallico *Jalouſie*, Zelotypia: unde & vocis etymon. Monaſticum Anglican. to. 2. pag. 67. *Concipiens Geloſitatem inter uxorem ſuam & dictum Willielmum, proditioſe ipſum Willielmum fecit ſuſpendi.* Philippus *Mouskes*, de Albigenſibus:

Le boin Eveſque de Toulouſe,
Qui leur armes ſauver Goulouſe,
Kacierent il fors de la tierre.

GELTA, Menſura vinaria, eadem, ut videtur, quæ infra *Gillo.* Marten. in Gloſſario ad calcem tomi 5. Anecd. *Vineæ noſtræ... de quibus debebat domus duas Geltas vini omni die diſtribuendas.*

ELTINA *piſcium eſt, quando piſces coquuntur in aceto, & poſtea congelatur acetum cum quo coquuntur: & eodem modo fit cum carnibus.* Matth. Silvatic.

ELUNA, Manipulus. Vide *Gelima.*

GEMA. Charta Agnetis Comitiſſæ an. 1050. de conſuetudinibus villæ S. Johannis Angeriac. inter Inſtrum. to. 2. Gall. Chriſt. col. 468. *Ut de redditibus Eccleſiæ concederent nobis pro ipſa procuratione minagium, fornagium, præpoſituram, credentiam quindecim dierum... peagium quoque de ſale & Gema, ſi cauſa vendendi transferatur, aliter autem nec peti debet, nec dari.*

EMATA, *Confectiones liquidæ, quas mulieres faciunt ad liniendum faciem.* Matth. Silvatic.

GEMBA, Crus, Gall. *Jambe*, apud Stephanot. in Fragm. Hiſt. MSS. Aurelian. p. 328. Vide *Gamba.*

¶ GEMELLA, Vaſis genus, idem forte quod Ovidio *Camella*, vel quod in Ordine Rom. *Gemellio*, de quo infra. Agnellus in Vita S. Martini Pontif. apud Murator. to. 2. pag. 182. col. 1. *Talis fuit in ſuo corpore, ut dixi, vaſtus, ut prædictos cc. aureos, quos ego ei in Gemella porrexi, in ſola concluſit læva.* Vide *Gamelum.*

GEMELLÆ, Fridegodus in Vita S. Wilfridi c. 15.

. . . . . . Atque Gemellis
Codex aurato conſeptus grammate ſcriptus.

Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis ann. 1295. *Amictus de lato aurifrigio, cum nigris Gemellis ſtrictis.* Inventar. Capellæ Regalis Weſtmonaſt. *Item una pixis de eburneo Gemellato, cujus coopertorium frangitur.*

GEMELLARIS, Gemellus, geminus, δίδυμος. Itinerarium Hieroſolymitanum & Burdegalenſe: *Interius vero civitatis ſunt piſcinæ Gemellares quinque porticus habentes, &c.*

GEMELLARIUM, apud S. Auguſtinum in Pſ 80. Vaſis genus, quod, ut quidam volunt, geminam menſuram contineret. Neque aliud eſt

GEMELLIO, in Ordine Romano: *Aquamanus, patenam quotidianam, calicem, ſcyphos, & pugillares, & alios aureos, & Gemelliones argenteos, cum colatorio aureo & argenteo, &c.*

GEMMILIONES dixit Anaſtaſius Bibl. in Gregorio IV. p. 166. *Fecit amas argenteas 6. quæ præcedunt per omnes ſtationes, penſ. lib. 13. ſcyphos duos penſ. ſinguli lib. 10. Gemmiliones 8. penſ. ſinguli lib. 2.*

¶ GEMELLIPERA, *Quæ geminos parit*, Johanni de Janua. *Qui enfente jumaux, c'eſt qui a deux enfans d'une ventrée*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

¶ GEMENTIA, Gemitus, Gall. *Gemiſſement. Gementia ſpiritus ac cordis anxietas... non permittunt, &c.* apud Rymer. to. 2. pag. 1075.

1. GEMINA, Portio cibaria monaſtica duplicata: *Double pitance.* Adhalardus lib. 2. Statutor. Corbeienſis Monaſterii c. 3. *Cellarius junior omnibus fratribus Geminam ſuam ſub æquali menſura anteponat.*

¶ 2. GEMINA, *Periſtromata*, in Gloſſis Iſidori.

¶ GEMINA ÆTAS, f. 60. anni. Ætas enim pro 30. annis apud Horatium Epod. 16. ut explicant Lambinus & Torrentius: quos conſule. Flettwoodus in Sylloge antiq. Inſcript. edit. 1691. part. 2. pag. 449.

Et Gemina vitam fœlix Ætate peregit.

GEMINARIUM, *Lavacrum*, in Gloſſ. Iſid. Vide an balneum διδυμον intelligat. [Etiam, quia duo lavacra ſeu balnea publice jungebantur, inquit Grævius, virorum unum, aliud mulierum. Varro lib. 8. de Lat. Lingua: *Item contra primum balineum novum & Græcum introiit in Urbem, publice ibi concedit, ubi bina eſſent conjuncta ædificia lavandi cauſa, unum ubi viri, alterum ubi mulieres lavabantur.*]

¶ GEMINATIO PUNCTI, Iteratio puncti ſeu verbi, Muſicis familiaris cantus ornandi gratia. Antiquæ Conſuetud. Fontanell. *Ea quæ cantando delectationem conferunt, amputentur, ut eſt fractio & inundatio vocis & Geminatio Puncti.* Vide *Punctatim Canere*, in *Punctum.*

¶ GEMINITAS, Geminatio. Magiſter Giraudus in Vita S. Johannis Epiſc. Valentin. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1702. *Sicque ſancta illa anima corpore ſoluta eſt.... ut de ſtolæ Geminitate jam certi fierent præſentes, quam in corpore & anima daturus eſt ei juſtus Judex Dominus Jeſus, cui eſt honor & gloria per infinita ſæcula ſæculorum.*

¶ GEMITIOSUS, ut *Gemituoſus*, apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1672.

GEMITUOSUS, Gemitum ciens, triſtis, in Chr. Abb. S. Trudonis lib. 3. ſemel atque iterum pag. 377. 379.

GEMMA. Vita S. Joannis Abb. Reomaënſ. lib. 1. cap. 3. apud Bollandum, apud Roverium vero cap. 10. *Conſpicit per viſum ſtare Joannem .... Gemmam Euchariſtiæ dextra ferentem*, id eſt, particulam. Vide *Margarita*.

¶ GEMMADES, *Mulieres lucæ dominicæ, lingua Gallica*. Gloſſ. Iſid. Hæc corruptiſſima ſic emendat Grævius: *Gymnades, Mulieres Lacedæmoniæ, lingua Græca*. Γυμνὰς Helene dicitur Luciano. De exercitiis puellarum Laconicarum videndus Plutarchus in Lycurgo, Cragius, & Meurſius qui de Republica Lacedæmoniorum ſcripſere.

¶ GEMMARE, *Reſplendre, ou aourner de pierres precieuſes*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. Joan. de Janua: *Gemmatus, Gemmis abundans*. Sed hac voce uſi ſunt Ovidius Pliniuſque. Aliis *Gemmare* eſt Gemmas in vitibus & aboribus emittere.

¶ GEMMARIA, Palma agreſtis. Acta S. Calogeri, to. 3. Junii pag. 589. *Qui olim Mons Gemmariarum, quæ palmæ ſunt agreſtes, dicebatur*.

GEMMARIUM. Gloſſ. Gr. Lat. Τρίλινόν, κόσμος γυναικὸς, *Trifilum, Gemmarium*. Lego *Gemmarum*, ut præfert Cod. MS. Galli dicerent, *un Collier de trois rangs de perles*. Ita *monolinum*, pro una linea gemmarum, dixit Capitolinus.

¶ GEMMARIUS, Gemmarum mercator, artifex, Gall. *Lapidaire, Joüalier*. Occurrit Exod. 28. 11. & in Jacobi de Voragine Chronico Januenſi apud Murator. to. 9. col. 32. *Ars Gemmaria*, Exod. 39. 6. *Opus Gemmarium*, ibid. v. 29.

¶ GEMMATIM Diſſerere, Quaſi gemmis ſermonem ornare & diſtinguere, in Vita S. Dunſtani to. 4. Maii pag. 346.

GEMMILIO. Vide *Gemellio*.

GEMOTUM, Conventus publicus, concio, concilium, conciliabulum, Comitia, mallum, forum: vox Saxonica, ȝemote, & mote ſimpliciter; (ȝe enim particula eſt verbis & verbalibus ſæpe addita) à ȝemettan, convenire; quippe provinciarum, urbium & villarum incolæ tenebantur intereſſe mallis iſtis & placitis publicis; iiſque in eundo & redeundo ſecuritatem omnimodam ſanciunt Leges Canuti cap. 107. & Edwardi Confeſſor. cap. 35. *Omnis homo pacem habeat eundo ad Gemotum, vel rediens de Gemoto, niſi fur probatus fuerit*. *Gemotorum* autem ſeu *motorum* variæ ſunt ſpecies, quas in verbis ſequentibus videre eſt, *Burgimotus, Folcmotus, Hundredgemotus, Halimotus, Sciregemotus, Witenagemotus*.

GEMUND. Jura Advocatiæ Eccleſiæ Bambergenſis in Metropoli Saliſburgenſi tom. 3. pag. 50. *Si homo Epiſcopi Collegam ſuum occiderit, reddet hominem longum ad menſuram 7. Gemund, ſecundum judicium Collegarum ejuſdem conditionis*.

¶ GENÆCIUM. Vide *Gynæceum*.

GENALIS Porcus. Vide *Maialis*.

GENEALOGIA, Gens, genus, familia. Vita S. Boniti Epiſc. Claromont. c. 4. *Virum induſtrium, atque excellentiſſimum, Genealogiæque nobilis apice clarum*. Teſtamentum Fulradi Abb. S. Dionyſii: *Pro anima mea, & genitore meo Riculfo, & genetrice mea Ermengarde, & pro germano meo Gauſberto, ... & pro Genealogia mea, &c.* Harmerus de Miracul. S. Maurilii Epiſc. Andeg. MS. *Ornata filiorum Genealogia, ſobolumque propagine*. Adrianus PP. in Epiſt. ad Carolum M. to. 3. Hiſt. Franc. p. 786. *Et pro nobiliſſimis atque excellentiſſimis natis, necnon & pro omni Chriſto dilecta Genealogia veſtra, &c.* Charta Edwini Regis Angl. to. 2. Monaſt. p. 841. *Ego Edwinus præpotens Angligenæ Genealogiæ ſceptro fretus*. Utuntur paſſim, Diurnus Roman. cap. 7. tit. 9. Capitul. 3. ann. 811. cap. 9. Hincmarus Opuſc. 14. n. 18. Specul. Saxon. lib. 1. art. 19. Wichbild Magdeburg. art. 4. Liber Donationum Eccleſiæ Saltzburgenſis cap. 5. Itinerar. S. Willibaldi in præfat. Appendix Patriciacenſis ad lib. 5 de Miraculis S. Benedicti n. 3. vetus Scheda apud Ughellum to. 2. pag. 247. vetus Epitaph. apud Camillum Peregrinum lib. 1. Hiſt. Longob. pag. 245. Notitia 6. ad Capitula Caroli Cal. Coſma Pragenſis part. 2. Chron. Aulæ regiæ cap. 1. Hermann. Stangefol. in Annalibus Weſtphalic. lib. 2 pag. 185. &c.

Componere ſecundum Genealogiam ſuam, in Leg Bajwar. tit. 1. cap. 9. tit. 2. c. 4. §. 2. tit. 7. c. 14 §. 2. tit. 14. c. 8. §. 1. eſt componere juxta genu ſuum, ita ut ſi injuriam paſſus liber & ingenuu fuerit, compoſitio ſit liberi & ingenui; ſi ſervus ſervi. Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 184. *Si qui miniſtros Eccleſiæ ... injuriaverit, aut percuſſerit, ve plagaverit, componat hoc tripliciter, ſicut ſolent componere parentes ejus. ... Reliquorum autem Clericorum injuria componatur ſicut parentum eorum. Monachorum quoque, qui ſecundum regulam in Monaſterio vivunt injuria dupliciter componatur, ſecundum Genealogiam ſuam, &c.* Ubi *ſicut parentes*, & *ſecundum Genealogiam ſuam*, idem ſonant.

Genealogia, Familia. Lex Alaman. tit. 84. *S quæ contentio orta fuerit inter duas Genealogias de termino terræ, &c.*

Genealogia, Proprietas, bona avita. Charta Caroli Calvi apud Joan. à Boſco in Vienna p 55 *Nos votum Deo feciſſe, ut ſi Davidicam diutius optatam miſericordiam feciſſet, ... donaremus prædicto Sancto de Genealogiis regalibus apud Arelatam civitatem nobilem, de quibus Metropolitanus Viennenſis cum ſubjectis ſibi Deo famulantibus Clericis, haberet ſtipendia vitæ in ſervitio Eccleſiarum Dei uſu cotidiano, &* Infra: *Alodium de noſtris Genealogiis propriis ... cu villis & Eccleſiis, ſubjectis ... teneat & poſſideat, &* [Præceptum Boſonis Regis Burgundiæ pro Epiſcopo Maurianenſi an. 887. apud Marten. tom. Ampliſſ. Collect. col. 221. *Donamus eidem ſancti Domini Baptiſtæ refugium de noſtris propriis Genealogiis, caſtrum ſcilicet in ejuſdem territorio S. Johann poſitum, &c.*]

¶ GENEARCHIA, *Princeps vel caput totius generis* Joanni de Janua, à Græco γενάρχης. *Primas ou ch de generation ou de lignage*, in Gloſſis Sangerman Latino-Gall.

GENEATH, vox Saxonica: Villanus, colonus, i quilinus. Leges Inæ cap. 19. *Regis Geneath, id e colonus, fiſcalinus, &c.* Cap. 21. *Si tuus Geneat id eſt, colonus vel villanus furatus fuerit, &c.* U perperam utrobique *Genereat* editum apud Brom ptonum, obſervat Somnerus.

GENEATICUS, pro *Genethliacus*, occurrit ap Rodericum Toletan. in Hiſt. Arab. cap. 1. 2. alibi ſemel.

GENECIUM, Geneciarius. Vide *Gynæceum*

GENECTUM. Charta Joannis Archiep. Cantua apud Willelm. Thorn. p. 2112. *Percipiant de mas agnorum, lanæ, ... lini canapi, Genecti, cirp rum, piſcationum, paſturæ, &c.* Ubi Somnerus, *niſtam* ſeu ſpartum intelligi putat.

GENENPIROS, Papiæ in MS. Cod. *Lingua Goth rum Antichriſtus vocatur, quod interpretatur Diſſi*

tor gentium, *& ſeductor.* Abeſt vox hæc ab Editione Veneta, quæ *Gotorum* habet, ubi MS. *Cotorum.*

1. GENER, Agnatus, affinis; maxime ſororis maritus, *Beaufrere.* Arnoldus Lubec. lib. 2. cap. 41. de Henrico Leone Duce Saxoniæ: *Profectuſque eſt ad Generum ſuum Regem Angliæ cum uxore & liberis.* Adde lib. 3. cap. 2. Charta Gerhardi Archiepiſc. Bremenſis ann. 1238. *Decimas .... quas dominus Gener noſter Adolphus Comes Holſatiæ de manu noſtra tenuit.* Sic paſſim, Witikindus pag. 4. 6. 27. 29. 41. 1. Edit. Ditmarus pag. 20. 46. 76. Gaufredus Malaterra lib. 2. cap. 23. &c. Sed & è veteribus Probus in Pauſania, & Juſtinus lib. 18. uti obſervatum à Jacobo Cujacio lib. 6. Obſerv. cap. 17. Petro Fabro lib. 3. Semeſtr. cap. 13. & Bongarſio: præterea Victor in Epitome, qui Antoninum Pium ab Adriano *in filium adoptatum*, *cujus Gener fuerat*, ſcribit: neque enim Adriano filia fuit, quam in uxorem duxerit. Ita etiam γαμβρὸς apud Græcos Script. in Teſtamento Gregorii Nazianzeni, apud Theophanem pag. 98. 137. & alios. Hinc ἐπιγαμβρία, affinitas JC. Græcis, & ἐπιγαμβρεύειν, Matth. 22.

2. GENER, *Initium. Gener*, *Initium foris.* Gl. antiq.

¶ GENERA, Proles, genus. Formulæ exorciſmorum apud Baluz. to. 2. Capitul. col. 663. *Ad revocandum examen apum diſperſum. Te adjuro ut non te altum levare, nec longe volare, ſed quam plus cito poteſt ad arborem venire. Ibi te allocas cum omni tua Genera vel cum ſocia tua.*

GENERALE, *ubi communia dantur conditionibus perſonarum*, in Gloſſis antiq. MSS. apud Monachos vero quid ſit docet Udalricus lib. 2. Conſuetud. Cluniac. c. 35. *Generale appellamus, quod ſingulis in ſingulis datur ſcutellis. Pitancia, quod in una ſcutella duobus: verbi gratia, aliquando pro pitancia unum crudi caſei fruſtum, vel quatuor ova: pro Generali ova quinque, & caſeus nunquam niſi coctus. Sed ſi quid eſt Generale, à noviſſimo incipit adminiſtrari, & ad hoc ſcilla ſicut ad olera pulſatur. Pitancia vero à Priore, & de hac hebdomadarii coquinæ nihil omnino ſe ex debito intromittunt, ſed Cellarius, quibus ad hoc innuerit, cum his eam adminiſtrant; quidquid eſt Generale, hoc apportant, & niſi piſces ſint, quos Cellarius ipſe ſingulis eis ſuggerentibus apponit: ſi eſt alius Generalis, adhuc unus eorum ſcillam ſonat, ſcutellas colligit eas ſolas, in quibus fabæ oleraque adminiſtrata, &c.* Bernardus Mon. in Conſuet. Cluniac. MSS. cap. 48. *Omne Generale à noviſſimo incipit adminiſtrari, ſicut olera: pietentia vero, à primo.* Liber Uſuum Ciſtercienſis Ordinis cap. 4. *De melle autem nunquam & nuſquam fiat Generale.* Matth. Paris an. 1251. *Promiſit enim Conventui inter alia, quod Generale ſuum & pitancias, quas primus omnium ad Cameras ſuas attraxerat, omnino remitteret, &c. Cotidianum fratrum Generale*, in Chartis Sugerii Abbatis S. Dionyſii apud Doubletum p. 861. & 871. Tabular. Celſiniacenſe: *Ita duntaxat ut Cellerarius Celſinianenſis eam* (appendariam) *ſemper ad Generalia fratrum facienda habeat.* Teſtamentum ejuſdem Sugerii: *Frater etiam Cellarius Generale ſuum more ſolito proponat.* Charta an. 1301. Abbatis & Conventus S. Maglorii Pariſienſ. in Tabulario ejuſdem Monaſterii fol. 115. *Latori præſentium donavimus & donamus panem, potum, cibum, victum & veſtitum, tanquam quidam percipit, & percipere conſuevit, ... & eidem ex gratia concedentes, quod dictus burgenſis præbendam ſeu Generale integrum ſingulis diebus percipiat, tanquam Monachus præfatæ Eccleſiæ, & comedere valeat in refectorio, &c.* [Necrologium MS. B. Mariæ de Argentolio fol. 27. *Pro procuratione ſua habebit tres panes albos, duas juſtas vini, cenam, potagium & Generale, quale Conventus habebit, & etiam pitanciam, ſi pitancia fuerit in Conventu.* Occurrit paſſim apud Guidonem in Diſciplina Farfenſi, in Statutis Gerardi Abb. S. Theodorici an. 1233. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 974. in Chartul. B. M. de Argentolio fol. 57. in Charta 1366. S. Crucis de Talmundo, &c.]

GENERALE PISCIUM, &c. apud eumdem Udalricum lib. 3. cap. 3. 8. 12. 18. 24. 32. in vett. Conſuetud. Floriacenſis Cœnobii apud Joan. à Boſco p. 392. 402. 405. in Hiſt. S. Mariæ Sueſſion. p. 465. in Chron. Trudonenſi lib. 12. pag. 499. &c. cum ſcilicet in ſingulis ſcutellis piſcis ſingulis Monachis apponitur. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 16. *Stabilivit & juſſit, ut molina, quæ in ſtagno Tolon conſtruxit, vel conſtruxerit, Piſces ex ſtagno in Generali fratrum deveniant.*

GENERALEM REFECTIONEM, quæ omnibus Monachis ex cibo aliquo præbetur, dixit Charta Caroli C. apud Doubletum in Hiſt. Sandionyſ. pag. 806. *Præterea ut omni menſe ex jam dicta villa fratres Generalem de omni re Refectionem habeant, decernimus atque ſancimus, ita tamen ut hæ refectiones non diebus feſtis, neque loco aliarum refectionum, quas fratres ex aliis rebus habere debent, tribuantur. In his ergo Generalibus Refectionibus generalis pro nobis fiat commemoratio, neque hæc generalis oratio ſpecialem præpediat ſupplicationem, quæ pro nobis fieri debet ex aliis rebus à nobis collatis, &c.*

1. GENERALES, Præfecti regionum. Scribit Conſtantinus Porphyrogenitus lib. 1. de Thematibus c. 1. Provinciis Orientis ab Imperatoribus ſubactis, eas εἰς ἐπαρχίας diviſas, ϗ ἡγεμονίας, ϗ Δουκᾶτα, ϗ τοὺς καλουμένους Κονσιλιαρίους, τουτέστι βουλευτάς. Ἦσαν δὲ καί τινες αὐτῶν Πρίγκιπες, ὡς ἐν τοῖς τῶν ἁγίων μαρτυρίοις διαγράφεται, ἀλλὰ μὴν ϗ γηρινάριοι. Ubi quidam σκρινιάριοι reſtituunt. Sed *ſcriniarii* nuſquam Provinciarum Præfecti fuere: malim igitur legendum γηριναλίοι, *Generales*, quomodo exercituum Præfectos ac Duces *Generaux* appellamus, tametſi vox hæc pro Præfecto Provinciæ neſcio an reperiatur.

¶ 2. GENERALES, Præfecti ærario, Gall. *Generaux des Finances.* Statuta Sacræ Capellæ Pariſ. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 159. *Item, ſi negotiis Eccleſiæ, in deliberatione, ſcriptura erga Regem, Cameram computorum, Parlamentum, Theſaurum, Generales ... legitime fuerit occupatus, bene merito fuerit excuſandus.*

¶ 3. GENERALES, Omnes. Liturgia MS. Fontanell. *Oratio ſive collecta*, Fidelium Deus omnium conditor &c. *pro Generalibus.*

¶ GENERALITAS, Univerſitas, Communitas. Charta Roberti Regis Franc. an. 1019. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 228. *Cum Eccleſia ſupraſcripta Baugiacæ villæ, quam à S. Lupo datam & ab aliis abſtractam de Fratrum Generalitate ... habeant, teneant.* Vita S. Gregorii Papæ tom. 2. Martii p. 134. *At ubi decretum Generalitatis evadere nequivit.* Epiſt. Horſmidæ Papæ ad Epiſcop. Hiſpaniæ to. 2. Collect. Conc. Hiſpan. pag. 252. *Documenta quæque de Eccleſiæ ſcriniis aſſumentes ad Concilium veſtrum pro Generalitatis inſtructione dieximus, ut ex illis plenius quæ ſunt acta diſcentes, ab omni vos errantium communione ſeparetis.* Inſtrum. publicum ex Archivis B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Ita tamen quod Generalitas ſpecialitati non deroget nec è contra.* Anaſtaſius in Vita Sergii PP.

Egreſſus vero idem beatiſſimus Pontifex foris baſilicam domini Theodori Papæ apertis januis in ſedem quæ vulgo appellatur ſub Apoſtolis, Generalitatem militiæ & populi qui pro eo occurrebant honorifice ſuſcepit. Occurrit apud Martianum Capellam & Symmachum.

¶ GENERAMEN, Generatio. Strabo Gallus in Roſa:

Flos tibi ſceptrigero venit Generamine Jeſſe.

GENERATIO, Gradus cognationis & affinitatis, intra quem matrimonia contrahi vetant Canones, & agnatio computatur. Cognati generis matrimonia, (verbis utor Sirmondi) & divinæ Leges coërcuerunt, & humanæ, tum civiles, tum canonicæ. Ac ſacris quidem literis apud Hebræos de paucis, iiſque proximis cautum fuit: nec longius fere proceſſit interdictum, quam ne fratris ſororiſve filia copularetur: quod terrenis legibus in Republica Romana obtinuiſſe innuit Gregorius M. l. 12. Ep. 31. ad Auguſtinum, firmatque l. 23. & 24. D. Cond. inſtit. leg. penult. de Ritu nupt. l. 19. C. de Nupt. Imperatores Chriſtiani etiam conſobrinas jungi vetuerunt, ut Theodoſius, *tantum*, ut ait Sext. Victor, *pudori tribuens, ut conſobrinarum nuptias vetuerit tanquam ſororum.* Quare ſine Principis venia ducere non licebat, quod declarat Caſſiodori *formula, qua conſobrina legitima fiat uxor*, l. 7. Ep. 46. Atque divinæ iſtæ & Imperatoriæ leges diu ſatis obtinuere, quod colligere licet ex Synodo Agathenſi cap. 61. Epaunenſi cap. 30. Aurelianenſi III. cap. 10. Turon. II. c. 21. & ex Ennodio lib. 5. Epiſt. 34. Vide Cujacium lib. 8. Obſervat. cap. 28. l. 16. c. 37.

Primus autem Gregorius M. videtur induxiſſe, ut cognationis gradus, intra quem matrimonia vetarentur, ad ſeptimum produceretur, lib. 12. Epiſt. 32. ad Felicem: *Progeniem*, inquit, *ſuam unumquemque de his, qui fideliter edocti, & jam firma radice plantati ſtant inconvulſi, uſque ad ſeptimam obſervare decernimus Generationem, & quamdiu ſe cognoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere ſocietatem.* Quibus conſona deinceps decrevere Gregorius III. PP. Epiſt. ad Bonifac. Mogunt. Zacharias PP. in Epiſt. ad Pipinum, Nicolaus PP. in Ep. Capitularia Caroli M. lib. 6. cap. 80. Hincmarus Opuſc. 55. Concilium Wormacienſe ſub Adriano PP. cap. 32. Concilium Duziacenſe II. an. 874. in ſynodica Epiſtola, Romanum an. 1063. c. 9. Londonienſe an. 1102. cap. 24. Londonienſe an. 1125. cap. 16. &c.

Cognationis vero gradus, non à fratribus & ſororibus, ut quidam volebant, ſed ab eorum filiis numerari debere, ſanxere Concilium Salegunſtadienſe, cap. 11. & Alexander II. PP. apud Ivonem part. 9. c. 6. & 33. q. 5. c. 2.

Verum an ſeptimus cognationis gradus ad matrimoniorum interdicta locum ubique & ſemper habuerit, dubium facit, quod Concilium Wormacienſe ſub Adriano PP. cap. 32. *in copulatione fidelium Generationis numerum* non *definit*; *ſed id ſtatuit, ut nulli Chriſtianorum liceat de propria conſanguinitate uxorem accipere, uſque dum Generatio recordatur, cognoſcitur, aut memoria tenetur.* Mox c. 78. ad quartam generationem ejuſmodi interdictum reducere videtur, hiſce verbis: *In quarta Generatione nullus amplius conjugio copuletur.* Quæ habentur etiam in Concilio Moguntino I. an. 847. c. 30. Capitulare Compendienſe an. 757. c. 1. *Si in quarta progenie reperti fuerint conjuncti, non ſeparamus; in tertia vero ſi reperti fuerint, ſeparentur, &c.* [Eadem habet Regino lib. 2. c. 212.

Apud Wiſigothos intra ſextum gradum interdictæ erant nuptiæ, lib. 3. tit. 5. §. 1. ut & apud Græcos, ex Georgio Pachymere lib. 6. Hiſt. cap. 6. lib. 9. c. 4.

Sed tandem hunc Canonum rigorem temperavit Innocentius III. PP. in Concilio Lateranenſi an. 1215. c. 50. in quo prohibitionem copulæ conjugalis intra quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum cohibuit. Vide Rabanum in Ep. ad Humbertum Epiſcopum to. 6. pag. 165.

Raro autem in ejuſmodi cognationibus *Diſpenſationem*, uti vocant, indulſiſſe ſummos Pontifices, argumento eſt, quod de Philippo Pulcro Rege Franciæ narrat hiſce verbis Joannes Hocſemius in Joanne Guidonis Epiſcopo Leodienſi cap. 14. *Nec ſine myſterio eſt, quod Rex Philippus iſtam Johannam* (hæredem Regni Navarræ) *diſpenſative duxit uxorem, quia antea in tali gradu conſanguinitatis, (& tamen non attinebant ſibi ad invicem in tertio) non fuerat diſpenſatum cum Regibus Franciæ, de quo tempore memoria haberetur, nec tunc tanta neceſſitas videbatur, ut diſpenſari debuiſſet: quam diſpenſationem Honorius PP. IV. difficulter conceſſit, & nihil boni ex illa provenire prædixit: quod impleri videtur, quia nullus hæres in regno ex iſto conjugio exiſtit, qui ad poſteros filios maſculos perduxerit, quoniam ipſi tres filii eorum, ſcilicet Ludovicus, Philippus & Carolus, ſibi ſucceſſive per obitum ſuccedentes, quamvis quilibet eorum maſculum genuerit, tempore tamen mortis ſuæ nullum maſculum, ſed tantum filias reliquerunt, ſicut præſentia tempora oculis manifeſtant.* Diſpenſationum ejuſmodi exempla longe antea produnt Scriptores, Otto de S. Blaſio cap. 51. & alii. Vide Gul. Prynneum in Libertat. Angl. tom. 1. pag. 454. to. 3. p. 301. 343. 1157. 1185.

GENERATIO. Speculum Saxonicum lib. 1. art. 51. §. 4. *Si quis in quatuor ſuis Generationibus, hoc eſt, ex duobus avis, & duabus aviis, ac patre & matre, indiffamati juris eſt, illum in jure ſuo nemo infamare poteſt, ſi non ſolus ei perſonaliter prius derogavit.* Adde §. 5. & art. 1. §. 19. Hinc forte ortum habuit nobilitas, quæ quatuor generationibus nobilibus fulcitur & probatur, quam *Nobleſſe de nom & d'armes* appellant noſtri, de qua copioſe egimus ad Joinvillam Differt. 10.

GENERATIO, *Temporis Generatio*, pro ſæculo, apud Liberatum Diaconum cap. 3.

¶ GENERATORIUM, Facultas generandi. S. Ambroſius lib. de Noë & Arca: *Non eſt dubium, quin rationale animæ noſtræ in quinque ſenſus dividatur, & vocem, & Generatorium.*

¶ GENERBODUM. Vide *Gernobada*, in *Grani.*

¶ GENEROSA MULIER, Famula honoratior, Gall. *Femme de chambre.* Teſtam. Radulfi *de Nevil* Comitis Weſtmerland. ann. 1440. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 433. *Item do & lego cuilibet mulierum Generoſarum cum uxore mea ad tunc exiſtentium x. marcas; & cuilibet mulierum Generoſarum alterius ſtatus in nutritorio infantium meorum ad tunc exiſtentium* XL. *ſ.*

GENEROSITAS, Idem quod infra *Genu*, *Genuculum*, Familia, genus. Synodus Romana II. ſub Silveſtro cap. 4. *Conſtituit hunc ordinem, ut ſi quis de Clero ... tranſiret ex hoc mundo, ſi neminem de ſua Generoſitate haberet conſortem, quicquid paupertas ejus haberet, conferret Eccleſiæ.* Occurrit præterea c. 11. in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 4. in Legibus Henrici I. Reg. Ang. c. 88. &c.

GENESIS, Genitura, fatum. Gloſſæ antiquæ MSS. *Geneſis, decretum, Geneſis, fatum, decretum, vel generatio*

neratio. Genitura, Spartiano in Vero, Severo, & Geta, *cujus*, inquit, *plerique Afrorum peritiſſimi fuere.* Horoſcopus. Commodianus Inſtr. 16. *Et dicitis fata Geneſis adſcribere vobis.* S. Audoënus in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15. *Nullus ſibi proponat fatum, vel fortunam, aut Geneſim, quod vulgo Naſcentia dicitur, &c.* Ordericus Vitalis lib. 2. *Neque Deus, neque cultus, neque providentia in mundo, ſed fortuitus caſus & Geneſis agunt omnia.* Infra: *An eſſet aliquid in nobis, quod nec Geneſis, ſed Dei judicium gereret.* Vide Fragmentum Petronii pag. 17. Joan. Chryſoſt. Serm. 5. περὶ εἱμαρμένης, & Iſidorum Peluſiotam lib. 3. Epiſt. 191.

¶ GENESTERIUM, Locus geniſtis obſitus, in Chartulario Gemeticenſi cap. 408.

¶ GENETALIACUM, *Nativitas*, Johan. de Janua; *Nativités*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. pro γενεθλιακὸν, Ad natalem diem pertinens.

GENETALIACUS, Eidem de Janua; *Genetalicus*, in Gloſſ. Sangerman. Lat. Gall. pro *Genethliacus*, quo Gellius utitur pro eo, qui conatur prædicere quo quis fato natus ſit.

GENETEARIUS, GENETEUM. Vide *Gynaceum.*

GENGIBIÆ, Οὖλα ὀδόντων, *Gingivæ.* Supplem. Antiquarii. Vide *Gingula.*

ENIATUS, *Gratus*, *delectabilis*, Joanni de Janua. Gloſſ. Lat. Gr. *Genialis*, ἐπίσημος, γαμήλιος. Gloſſ. Iſid. *Geniatus*, *Genialis*, *Gratus.* Senator l. 6. Ep. 3. *Officium plane Geniatum, efficax, inſtructum, &c.* Eod. lib. Ep. 6. *Officium vero ejus tanta Genii prærogativa decoratur, ut militiæ perfunctus muneribus, ornetur nomine Principatus.* Epiſt. 12. *Magnum quidem multis, & inter vices videtur eſſe Geniatum publicæ utilitati probis actionibus occupari.* Ep. 20. *Vultus quin etiam regnantium Geniata obſequii pompa præmittit.* Ex his forte reſtituenda hæc vox apud Capitolinum in Vero: *Fuit decorus corpore, vultu Geniatus.* Editi *gemmatus* præferunt. Vide Salmaſium.

EGENIATUS, contraria notione. Idem Senator lib. 12. Ep. 11.... *Si... diſpunctis nationibus non ... deſtinaveris quantitatem*; *Degeniatus in provincia velociter reddes, quæ te male diſtuliſſe cognoſcis.*

ENICIUM, GENICIARIA, &c. Vide *Gynaceum.*

GENICLINARE, Genibus inclinatis adrepere. Miracula B. Simonis de Lipnica, to. 4. Julii pag. 541. *A crata chori... uſque ad ſepulcrum... humillima Geniclinavit.* Vide *Geniculare*, & *Genuclare.*

1. GENICULA, Juvenca, junix, Gall. *Geniſſe.* Codex Irminonis Abb. Sangerman. fol. 93. v°. *Solvunt ad tertium annum ad hoſtem Geniculas* VIII. ... *multones* XIIII.

2. GENICULA, Veſtis, ut puto, brevior, ad genua tantum pertingens. *Cilicium S. Germani & Genicula ejus*, apud Mabill. ſæc. 3. Benedict. part. 1. p. 102.

GENICULARE, *Adorare*, in Gloſſ. Sangerman. Gloſſæ Cyrilli: Γονυπετῶ, *Geniculo, Geniculor, genua advolvo.* Occurrit in Actis SS. Bened. ſæc. 3. part. 2. p. 53. ſæc. 4. part. 1. p. 718. apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 169. & alibi. Plinio *Geniculare* dicitur ſeges cum pervenit ad articulum & genicula accipit. Vide *Genuculum* 1.

GENICULARIS, *Pertinens ad genu*, & *hic Genicularis quædam herba quæ ob expellendam vim ſcorpionum ſternitur.* Jo. de Janua. *Une herbe qui vaut contre eſcorpions*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman.

ENICULUM, Idem quod *Geneſis.* Ordericus Vital. lib. 9. p. 738. *Colligebat etiam multa de conſtellationibus mulier ſortilega, & Geniculorum multarumque diſciplinarum conſcia.* Vide *Genu* & *Geniculum.*

¶ GENICUS, γενικὸς, *Generalis*, in Supplemento Antiquarii.

¶ GENIMEN, apud veterem Bibliorum Interpretem, Job. cap. 31. v. 12. Proverb. c. 8. v. 19. & alibi non ſemel. Papias: *Genimina*, *germina.* Gloſſæ antiquæ: *Genimen*, *Generatio.* Henricus Roſla in Herlingſberga:

Hæc meminens, parcas ſtirpi, Genimenque quod illo
Stipite deſcendit, calcari non patiaris.

GENIOLUS, *Qui habet ingenium.* Papias, & Gloſſæ antiquæ MSS.

¶ GENIOSUS, *Plenus genio*, *ſcilicet Genio deo*, *vel genio*, *id eſt*, *ingenio*, Johanni de Janua; *Engigneux*, *ſoubtiz*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

¶ GENIPERETA; Locus, ut arbitror, juniperis obſitus, Gall. *Genevrier.* Chartularium Matiſconenſe fol. 100. *Terminat à medio die ab ipſo Aldoni & Genipereta increpita.*

GENISCUS, Genius. S. Eligius Epiſc. Noviom. apud S. Audoënum in ejus Vita lib. 2. cap. 15. dum *paganias*, ſeu paganorum ſuperſtitiones recenſet: *Nullus nomina dæmonum, aut Neptunum, aut Orcum, aut Dianam, aut Minervam, aut Geniſcum, aut cæteras hujuſmodi ineptias credere; aut invocare præſumat.*

GENISIDIUM, *Generatio*, Papiæ, & in Gloſſis antiq. MSS. Ex Gr. forte γεννησίδιον, à γέννησις.

GENISTÆ, *Hæretici Judæorum dicti*, *quia de genere Abrahæ ſe eſſe gloriantur.* Papias.

¶ GENITARE, Γέννειν, *Gignere*, in Supplemento Antiquarii.

GENITIALII, nempe dies, τὰ γενέσια, Dies, quo quis in lucem editus eſt. Capitolinus in Pertinace: *Circenſes*, *& Imperii natalis additi*, *qui à Severo poſtea ſublati ſunt*, ... *& Genitialii*, *qui manent.* Hinc

GENICIALES FEMINÆ, Quæ hominum *genituras* inquirunt, incantatrices, ſortilegæ, veneficæ: *Guenoches* Bituricenſibus, ut auctor eſt Pithœus. Hincmarus de Divortio Lotharii: *Quidam autem à lamiis*, *ſive Genicialibus feminis debilitati*, ... *quos per exorciſmos & antidota Catholica reſtituit ſanitati.* Vide *Geneſis*, & *Gynæceum.*

GENITIARIÆ. Vide *Gynæceum.*

¶ GENITIUM, Dominium hæreditario jure poſſeſſum. Charta Ebehardi Comitis pro dotatione Monaſterii Morbac. apud Eccardum de Origin. familiæ Habſburgo-Auſtriacæ col. 115. *De mancipio noſtro ſcopulicolas*, *quas in Genitio noſtro habuimus.* Vide *Genealogia*, Proprietas.

¶ GENITOR, Proavus, Gall. *Biſayeul.* Sic Philippus cognomento *Longus* S. Ludovicum proavum ſuum *Genitorem* vocat apud D. *Secouſſe.* to. 3. Ordinat. pag. 676.

¶ GENIUM *eſt vigor*, *potentia*, *opinio*, *honor*, *vel ordinatio*, in Auctario Janſſonii ad Gloſſarium Iſid. Joh. de Janua: *Genium*, *honor privatus*; *Genius honor publicus*; *Papias vero dicit*: *Genium*, *honor aut dignitas*, *vigor*, *ordinatio*: *Genialis*, *gratus*, *propinquus & affinis.*

GENIUS, Angelus. Hermas in Paſtore lib. 2. c. 6. *Duo ſunt Genii cum homine*, *unus æquitatis*, *& unus iniquitatis*, ... *æquitatis Genius tener eſt*, *lenis & verecundus*, *manſuetus & quietus. Cum ergo in cor tuum aſcenderit*, *continuo loquitur tecum de juſtitia*, *de pudicitia*, *de caſtitate*, *&c.* Ex Herma S. Antiochus Homil. 61. Δύο γάρ εἰσιν ἄγγελοι μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἷς τῆς δικαιοσύνης, εἷς τῆς πονηρίας, &c.

¶ GENIZARUS, Pedes Turcicus, Gall. *Janiſſaire.*

Occurrit in Sententia Sigiſmundi Regis Poloniæ an. 1616. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 132. Vide *Janizarus.*

¶ GENIZEUM. Vide *Gynæceum.*

GENNALE, *i. roſeum, vel de germine.* Ita Gloſſæ MSS. ad Alexandrum Iatroſoph.

GENOBARDUM. Vide *Grani.*

1. GENS, Gentiles, Pagani. Hinc Patrum libri ſcripti *adverſus Gentes.* Concilium Carthagin. III. cap. 12. *Gentibus, vel hæreticis, aut ſchiſmaticis matrimonio non jungantur.* Concilium Laodicenum cap. 39. Οὐ δεῖ τοῖς ἔθνεσι συνεορτάζειν, καὶ κοινωνεῖν τῇ ἀθεότητι αὐτῶν. Paſſim apud veteres Scriptores Chriſtianos. Vide *Gentiles* 2.

¶ 2. GENS, Militum copia, exercitus, Gall. *Gens de guerre.* Barthius in Gloſſario ex Hiſtor. Palæſt. lib. 4. c. 3. *Invenerunt quoddam caſtrum, cui nomen Exorogorge, quod erat vacuum Gente.* Ibid. *Tandem invenit eos occidentes Gentem ſuam.* Et cap. 4. *Rogerius Comes reverſus in Siciliam dolebat & mœrebat Gentem ſuam amittere.* Ibid. cap. 13. *In Saracenorum terram nemo intrare audebat, niſi cum magna Gente.* Denique cap. 20. *Rex Damaſci eo venit cum maxima Gente.* Occurrit eadem notione in Breviario Hiſt. Piſanæ ad ann. 1175. apud Murator. tom. 6. col. 191. & apud Rymerum non ſemel.

¶ Gens Armigera, in Tractatu confœderationis anni 1314. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 150. col. 1.

¶ Gentes Armorum, in Miraculis S. Ludovici Arelat. Archiep. apud Stephanotium to. 10. Fragm. MSS. pag. 310. & in Litteris ann. 1358. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 241. *Gentes Armorum, Britones & pillardi*, in Charta depoſitionis teſtium an. 1395. ex Archivo B. M. de Bono Nuncio Rotomag.

¶ Gentes in Armis, ſupra in voce *Borratura*, Vadium.

¶ 3. GENS, Servi, vaſſalli, ſubditi, unde Gallice dicitur *les Gens d'un tel.* Excommunicatio lata à Simone Tornac. Epiſc. an. 1130. *In hac ſiquidem excommunicatione omnes illos concluſit, qui Gentes S. Mariæ extra propriam legem ponentes, injuſte rapiunt, &c. Gentes Regis*, Agentes, procuratores, in Litteris an. 1324. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 251. *Gens du Roi*, in Parlamentis dicuntur Procurator & Advocati Generales, ut Procurator & Advocatus Regis in curiis inferioribus. *Gentes Sacriſtæ*, i. e. Famuli Sacriſtæ ſervientes, in vet. Ceremoniali MS. B. Mariæ Deauratæ.

¶ 1. GENTA, γαμβρὸς, *Gener*, Gall. *Gendre*, in Supplemento Antiquarii.

¶ 2. GENTA, Anſer agreſtis, in Miraculis S. Genulphi tom. 2. Januarii p. 106. & ſæc. 4. Benedict. part. 2. p. 236. pro quo ſuperius legitur *Ganta.* Vide *Gantæ* 2.

GENTARE, Gentaculum. Will. Brito in Vocabul. *Jantaculum in mane, quod ſimplices dicunt Gentari, pro Jantari.* Thwrocz. in Salomone cap. 50. *Priuſquam Rex & Dux cum exercitu ſuo de Gentaculis capita levaſſent.* Vide *Jantaculum.*

¶ GENTES, Homines, hominum multitudo. Litteræ anni 1413. apud Rymerum to. 8. pag. ult. *Dum tamen peregrini illi de amicitia noſtra & Gentes laïcæ exiſtant.* Vetus Ceremoniale MS. B. Mariæ Deauratæ: *Elevat Sacerdos Hoſtiam & Calicem in quantum poteſt bene & deſſenter totum inſimul pro monſtrando Gentibus*, id eſt, Populo aſtanti. Ibidem: *Cantantes predictum Planctum* (B. Virginis, *Stabat Mater*) *non poſſint videri à Gentibus, nec ipſi videant Gentes, ut ſecurius poſſint cantare ſine timore; quia forte videndo Gentes turbarentur. Gentes in hoc ſe cognoſcentes & expertæ*, in Arreſto Parlamenti Pariſ. an. 1372. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 71. col. 2. Vide *Gens.*

¶ Gentes Compotorum, Magiſtri ceterique Judices regalium rationum. Litteræ Johannis Regis Franc. an. 1352. apud Acherium to. 10. Spicil. pag. 220. *Mandantes dilectis & fidelibus Gentibus Compotorum noſtrorum, Theſaurariiſque noſtris Pariſius, &. omnibus Receptoribus & Juſtitiariis regni noſtri præſentibus & futuris, &c.*

GENTIA. Capitulare de Villis c. 31. *Ut hoc, quod ad paraveredarios vel Gentias dare debent, ſimili modo unoquoque anno ſeparare faciant.*

¶ GENTILHOMO. Vide *Gentilis* 1.

1. GENTILES vocabant Romani, quos ipſi etiam interdum Barbaros, qui Romanis militabant, eorum fœderati, vel qui in leges Romanas ultro, vel deditione tranſibant. Ita *Gentiles* intelliguntur in Cod. Theod. tit. de *Nuptiis Gentilium*, & alibi, apud Ammianum, Auſonium, & in Notitia Imperii, ubi *Schola Gentilium, Schola Gentilium ſeniorum*, qui ſub diſpoſitione Magiſtri Officiorum militabant, de quibus idem Ammian. lib. 15. 16. 20. 25. & Synaxaria 7. Octob. in SS. Sergio & Baccho.

2. GENTILES. Ugutio: *Gentiles proprie, qui non circumciduntur, nec baptizantur, ut pagani, unde & Gentiles dicuntur, quia tales exiſtunt, quales ſunt geniti. Sed Chriſtiani non ita ſunt ut fuerunt geniti, quia ſunt baptizati: ſimiliter Judæi mutantur, qui circumciduntur.* Adde Iſid. lib. 8. cap. 10. S. Auguſtin. in Pſal. 28. *Gentilis ille eſt, qui in Chriſtum non credit.* Idem de Opere Monach. cap. 11. *Quis utique non niſi Gentiles, quos Paganos dicimus, vult intelligi.* Lex 46. Cod. Th. de Hæreticis: *Gentiles, quos vulgo Paganos appellant.* Lex 21. eodem Cod. de Pagan. *Qui profano pagani ritus errore ſeu crimine polluuntur, hoc eſt, Gentiles, &c.* Adde leg. 43. & 63. eod. tit. Commodianus Inſtr. 26.

Gens & ego fui, perverſa mente moratus,
Et vitam iſtius ſæcli veram eſſe putabam.

Gentilitas, Paganiſmus. Sulpitius Severus l. 1. Hiſt. *Ex quibus plerique divinas ceremonias receperunt, reliquis in errore Gentilitatis perſeverantibus.*

¶ 3. GENTILES, *Terræ indigenæ, incolæ antiqui*, apud Barthium in Gloſſario ex Guiberti Hiſt. Palæſt.

1. GENTILIS, Nobilis, ingenuus. *Gentiles* Q. Mutius definivit ingenuos ab ingenuis oriundos, quorum majorum nemo ſervitutem ſerviit. Radulfus de Diceto in Imag. Hiſt. *Chriſtiani, qui à nobis detenti ſunt, ſunt Gentiles & nobiles viri.* Le Roman *de Rou* MS.

Moult fu beaus, moult fu Gens,
Gentishoms reſembla. Alibi:
Elle fu de Chartres Comteſſe
Eſpouſée au Comte Eſtevenon,
Gentilhome, noble Baron.

Philippus *Mouskes* MS. in Philippo Aug.

Et maint franc baceler illuec,
Feiſt cevalier avec ſon fil,
Qui furent franc ome & Gentil.

Galterus Metenſis in Mappamundi MS. c. 14.

Gentil & vilain, tout y portent,
Mult ſe puet bien plaindre du mains,
Qui chi eſt Rois, & là vilains.

Le Reclus *de Moliens*, in ſuo *Miſerere* MS.

Par le pere ſont ſerf li fil,
Qui or fuſſent franc & Gentil.

Gentilhome, Gentilfame, in Statutis S. Ludovici lib. 1. cap. 70. 71. *Gentixhom de lingnage*, apud Petrum *de Fontaines* in Conſilio c. 3. §. 5. *Gentilhomines*, apud Gobelinum lib. 8. Comment. Pii II. PP. *Nunquam Gentilhomines aut claves urbis obtinebunt, aut magiſtratum, quem populi Capitaneatum appellamus. Maiſons nobles vulgairement dits Heritages Gentioux*, in Conſuet. Aquenſi tit. 2. art. 1.

¶ Gentilis Domina, Nobilis matrona, in Regiminibus Paduæ an. 1325. apud Murator. tom. 8. col. 466.

¶ Gentilis et Servilis Terra, in Charta an. 1245. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. p. 394.

¶ 2. GENTILIS, Formoſus, elegans, urbanus, Gall. *Gentil.* Occurrit in Actis SS. Maii to. 7. p. 832.

Gentiles, & Gentiles Peregrini, Falconum ſpecies, noſtris *Gentils.* Deſcribuntur à Friderico II. lib. 2. de Arte venandi cap. 24. 27. & à Jac. Aug. Thuano lib. 1. de Re accipitr. p. 18. cui, ut & Alberto M. lib. 23. de Animalibus cap. 17. *Nobiles* dicuntur.

¶ GENTILITAS, Paganiſmus. Vide *Gentiles* 2.

¶ GENTILITER, Gentilium more ſeu Paganorum, in Barthii Gloſſario ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

GENU, Generatio, ex Gr. γένος, Gradus generationis. Concilium Vermerienſe an. 752. c. 1. *Intertio Genu conjuncti ſeparantur.* Capitulare Haytonis Epiſcop. Baſil. c. 21. *Ut nullus ſibi accipiat* (uxorem) *uſque in quinto Genu.* Mox: *Et non ſeparentur in quarto Genu, ſed in pœnitentia cunctis diebus conjunctionis ſuæ perſeverent.* Willelmus Malmeſb. lib. 1. Hiſt. Angl. c. 4. *Succeſſit Ethelbaldo Offa quinto Genu.* Eod. cap. *Kenulphum quinto Genu nepotem.* Cap. 5. *Apud Orientales Anglos Rex fuit Reddwaldus à Wodenio, ut ſcribunt, decimum Genu nactus.* Vide Leges Henrici I. cap. 76. Et infra in *Genuculum* 2.

¶ GENUA, Veſtis genus, quæ ad genua deſcendebat. Bonifacius Mogunt. Ep. 74. *Caligas, & peripſemata, orarium, & coculam, & Genuam brevem noſtro more conſutam.*

GENUALE, Γονάλδεσμος, in Gloſſ. Lat. Gr. *Jarretiere,* Periſcelis, vinculum tibialium.

¶ GENUARIUS, γονυπετής, Qui genua flectit, in Gloſſ. Lat. Græc. MSS. Sangerman.

GENUBIUS, Papiæ, *Intimus, interior, domeſticus, naturalis.* [Legendum *Genuinus* pro *Genubius.* Gellius lib. 9. cap. 9. *Quod Homerica quidem* Ἀντῷ *gaudium gaudeat Genuinum & Intimum, atque in ipſo penetrali cordis & animæ vigens:* ad quæ Gloſſatores alluſiſſe manifeſtum eſt.]

¶ GENUCA, an Juvenca, Gall. *Geniſſe?* Teſtamentum Hengeromi *de Budlecs* apud *Madox* Formul. Anglic. p. 424. *Baldwino filio Perſonæ v. ſ. de denariis, quos Petrus le Wacger debet eidem Hengeromo. Item filiæ Madoci de Witeſpon unam Genuam.*

GENUCLARE, γονατίζειν, à Genua flectere, in Gloſſ. Lat. Græc. MSS. Sangerman. Vide *Geniculationes* in *Genuculum* 1.

1. GENUCULUM & Geniculum, diminutivum à *Genu*, unde noſtrum *Genouil.* Gl. Lat. Gr. *Genucula*, γόνατα. *Indumenta ſuper Genucula elevare,* in Lege Bajwar. tit. 7. c. 4. Lex Friſion. tit. 22. §. 60. *Si tibia ſubtus Genuculo media inciſa fuerit, &c.* Gregorius Turon. lib. 2. Hiſt. c. 37. *Percuſſus in Geniculo claudicabat.* Rodulphus Tortarius Floriacenſis lib. 4. de Miracul. S. Benedicti:

Credulus his dictis ſeſe trahit ille Genuclis.

De Geniculis adorare, orare, γονυπετεῖν. Tertullianus lib. de Corona militis: *Die Dominica nefas ducimus de Geniculis orare, eademque immunitate à die Paſcha in Pentecoſten uſque gaudemus.* Utitur & S. Hieronymus adverſus Luciferianos c. 4. Le Roman *de Garin* MS.

A Genoillons s'eſt devant les Seins mis. Hinc

Geniculationes, apud eumdem Tertullianum ad Scapulam: γονυκλισίαι, in Nomocanone, edito à Joan. Bapt. Cotelerio c. 36. 39. 290. *Geniculare*, Genua inclinare, flectere. Gloſſæ antiquæ: *Geniculare, adorare. Geniculat, Genibus flexis adorat.* Ita etiam Papias. Gloſſæ aliæ MSS. *Geniculo, genua flecto.* S. Auguſtinus: *Qualis eſt magnitudinis ſupernæ gloria, ad cujus pannos Angeli excubant, Reges trepidant, vel tripudiant, ſidera obſecundant, & ſectatores ſapientiæ Geniculant.* Gloſſ. Lat. Gr. *Geniclat*, γονατίζει. *Genouiller*, Littletoni ſect. 85. *Ingeniculare*, apud Lamprid. in Heliogabalo & Vitruv. lib. 9. cap. 6. In Kalendario Maronitarum apud Allatium in Symmictis p. 301. obſervat Gabriel Sionita, *Genuum poſitionem* appellari pœnitentiæ cauſa, ducentas, trecentas, ac plures factas genuflexiones publicas: ita ut flexis genibus, & exoſculati terram, illico reſurgant. Vide *Metanœa, Venia, Genuflexum.*

Genicylariter, Genibus flexis, apud Stephanum Tornacenſem Epiſt. 231.

2. GENUCULUM, & Geniculum, Idem quod *Genu*, Gradus generationis. Lex Salica tit. 46. §. 10. *Uſque ad ſextum Genuculum.* Lex Rip. tit. 56. §. 3. *Uſque quintum Geniculum.* Vetus Charta exarata Conrado imperante, apud Ughellum in Taurinenſib. Epiſcopis: *Et ſic fiat quouſque nobis propinqui uſque quinto apparuerint Geniculo.* Lex Longob. l. 2. tit. 14. §. 1. *Omnis parentela uſque in ſeptimum Genuculum numeretur.* Ubi vetus Interpres: *Geniculum ponitur hic pro generatione: & duæ generatæ perſonæ faciunt generationem, ſive Geniculum, verbo Francorum, qui hoc modo dicunt: Mun cuſin de ter Genuclu.* Occurrit præterea in Legibus Canuti c. 7. & Henrici I. c. 70. apud Bonifacium Moguntinum Ep. 1. ad Zachariam PP. c. 5. Burchardum l. 7. c. 9. in Concilio Ænhamenſi an. 1109. c. 8. in Charta Conradi Imp. apud Auguſtinum *de la Chieza* in Hiſt. Pedemont. cap. 20. in lib. 1. Feudor. tit. 1. §. 4. &c. Ita *Genouil* eadem notione uſurpavit vetus Conſuetudo Normanniæ MS. 1. part. ſect. 3. cap. 27. ubi de Paragiis: *Les puiſnés feront tenus a fere fealté à leurs ainznés, ou à leur ſucceſſeurs, quant le lignage ſera alé & deſcendu ſiques au ſiſime Genouil.* Ibidem: *Et ſi de non ſavoir que le lignage s'eſtent deſiques au nouvieſme Genouil ou degré.*

Geniculum, pro quovis gradu, in Vita S. Aicadri Abbatis Gemeticenſis cap. 2. *Erat itaque infans decennalis, quando reſedit in ſcholari primo Geniculo.* i. in primis Scholarum rudimentis.

3. GENUCULUM, Alia notione uſurpat Anaſtaſius in Stephano IV. PP. p. 92. *Cum Longobardis Romanam urbem ingreſſi ſunt, & per muros civitatis cum flammula aſcendebant, metuentes populum Romanum, & nequaquam de Genuculo ipſi Longobardi auſi ſunt deſcendere.* Idem in Hadriano p. 112. *Ex qua* (forma) *diverſæ molæ in Genuculo machinabantur* (al. *macinabant*) *aqua ex eadem forma, &c.* Mox: *Verum etiam & intus civitatem, id eſt, in Genuculo, ubi molæ machinabantur, ſicut antiquitus, abundanter decurrere fecit.*

¶ GENUFLECTILE, Pluteus ad orationem, Gall. *Prie-Dieu.* Appendix ad Vitam B. Auguſtini Novelli, to. 4. Maii p. 622. *Et ante verſus altare .... eſt proportionatum Genuflectile longitudinis arenati prædicti.*

GENUFLEXORIUM, Pulvinus, ſuper quo genu flectitur. Ceremonialis Epiſcopor. lib. 1. cap. 2. *Genuflectet iterum ſuper pulvino ibidem parato in Genuflexorio, & orabit.* Cap. 12. *Præparandum eſt faldiſtorium ſeu Genuflexorium ad genuflectendum ante altare... panno viridi... coopertum.*

GENUFLEXUM, Genuflexio. Vita S. Aicadri Gemetic. cap. 27. *Semperque quocumque finis Pſalmi evenerat, Genuflexum faciens, &c.* Synodus Compendienſis: *Diebus Dominicis & aliis præcipuis feſtivitatibus, ſive inter Paſcha & Pentecoſten genuum flexio nequaquam debet fieri.* Pœnitentiale Andegav. apud Morinum: *Item pro uno menſe, quem in pane & aqua pœnitere debet, Pſalmos 1200. genuflectendo, vel ſine Genuflexo 1670.* Γονυκλισία. Vita S. Nili Junioris p. 28. Τὸ ψαλτήριον στιχῶν, καὶ ποιῶν γονυκλισίας χιλίας. Pag. 32. Τὸ λεῖπον δὲ ἅπαν εἰς πλήρωσιν τοῦ ψαλτηρίου, καὶ πεντακοσίων γονυκλισιῶν μέτρον, τῶν τε μεσονυκτικῶν καὶ ὀρθρινῶν ἀνηλίσκετο ὕμνων. Vide Concil. Neocæſar. cap. 5.

¶ GENUFRAGIUM, Inſtrumentum ad frangenda genua: Acta SS. Junii to. 3. p. 30. de S. Cyrico: *Fac capitiſragium & uncinos ad oculos evellendos, & forfices dentium, & Genufragium.*

¶ GENUINO, Jure natalium. Vita ſancti Willelmi Gellon to. 6. Maii p. 810. *Et quoniam nobilibus natalibus ortus, nobiliorem ſe fieri Chriſti amplectendo pauperem ſtuduit; & ſummum quem Genuino perceperat, pro Chriſto abjecit honorem.*

1. GENUINUM, Nativitas. *Natale Genuinum*, in l. 3. Sacrament. Eccleſ. Roman. c. 53. ut diſtinguatur à Natali dignitatis initæ. Martyrol. Rabani: *V. KL. Febr. Romæ S. Agnetis Virginis Genuinum, hoc eſt, de Nativitate. Genuinus natalis dies*, in lib. 11. & 17. Cod. Th. de Proximis, Comitib. &c. quo quis in lucem editus eſt. Ita etiam uſurpat Silvius in Laterculo apud Bollandum. Vide Diſſertationem noſtram de Nummis Imper. Byzant.

¶ 2. GENUINUM, Quod generat. Otto Friſing. Epiſc. lib 1. de rebus geſtis Friderici I. Imp. c. 5. apud Murator. tom. 5. col. 642. *Quicquid eſt, Genuinum eſt, aut nativum, ſicut autem Genuinum non poteſt eſſe non ſimplex, &, ut ita dixerim, non ſingulare, non ſolitarium; ita nativum non poteſt eſſe non compoſitum, non conforme, non concretum. Primo ergo videamus quid Genuinum, quid nativum appelletur, ut exhinc horum ſenſus verborum facilius appareat. Genuinum dicitur tanquam generans, & non genitum, id eſt, carens generatione. Nativum velut natum aut genitum deſcendens à Genuino, unde Plato: Eſt igitur, ut mihi videtur, in primis dividendum, quid ſit quod ſemper eſt, carens generatione; quid item quod gignitur, nec eſt ſemper.*

3. GENUINUM. Sextus Platonicus lib. 1. de Medicina Animal. c. 1. n. 4. *Patellam cervinam, hoc eſt, Genuinum, ſi tecum habeas, non ſurgunt inguina, &c.* Cap. 5 n. 22. *Genuinum capræ ſi ſtercori commiſceas, &c.* Ubi Humelbergius per *Genuinum*, teſticulos, aut naturam, aut tale quid intelligi putat: obſervatque à Celſo lib. 8. c. 1. *patellam* appellari commiſſuram femorum oſſe parvo, molli & cartilaginoſo tectam. Vide *Patella.*

GENUISCISSIO. Vide *Expeditatio.*

1. GENUITAS, Genus, natales. Monachus Elnonenſis in Vita S. Euſebiæ Virg. *Quantum ad Genuitatem nobiliſſimæ conditionis.*

¶ 2. GENUITAS, pro *Ingenuitas.* Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 102. *De mannier vero niſi de Genuitate aut de hæreditate non ſit opus obſervare, & ceteris vero cauſis per diſtrictionem Comitis ad mallum veniant, & juſte examinentur ad juſtitiam faciendam.* Codex Eſtenſ. habet: *De maniere vero niſi de ingenuitate, &c.*

GENULLUM, Idem quod *Genuculum* 2. Filii, poſteritas, hæredes, &c. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcæ 1247. f. 8. *In introitu judicii debet dare ſecundum Forum illi, qui poſſidet hæreditatem illam, bonam & ſufficientem fidantiam de redra per ſe, & per ſuum Genullum, talem, qualem judicat Forus. Quod ſi illo judicio fuerit victus ille petitor, ipſe aut aliquis de ſuo Genullo nunquam petat, nec moveat cauſam in hæreditate, quam petit, &c.* Fol. 5. *Ille qui petit, debet dare ſufficientem fidantiam per ſe, & per ſuum Genullum.*

GENZIVA, Gingiva, ex Gallico *Gencive.* Warnerius MS. in Caprum Scottum Poëtam:

Stercore Genzivas atque habeas humidas.

Infra:

Gengivas perdas fruſtra terendo tuas.

GEOLA, GAOLA, Carcer, noſtris *Geole*, vel *Gayole*, qua voce *Caveam*, qua includuntur aves, etiam Picardi noſtri nuncupant. Sed & *Geola* ex *Caveola* formatum ſupra indicavimus in *Cavea.* [Præceptum Caroli Pulcri Franc. Regis ann. 1322. *Per Nos etiam ordinatum fuerit, ut ſcripture, ſigilla, ſcribanie, ſtilli, memoralia proceſſuum, Geole... & alia ejuſdem... ad firmam & cum inchariamento tradenda exponantur & vendenda.* Occurrit rurſum infra.]

GAOLA. Monaſticum Anglicanum tom. 1. p. 242. *Juſtitiarius Regis per breve Regis deliberavit Gaolam Rameſiæ... de multis latronibus, &c.* Occurrit apud Will. Thorn. p. 2022. Bractonum, in Fleta, & apud JC. Anglos paſſim. Le Roman *de Rou* MS.

Fu trouvé mort en la Gaole
Grimont, ſi en fut grand parole.

GAYOLA, apud eumdem Thorn. p. 1945. *Gayole* in Charta Gallica ibid. p. 2205. *Gayole d'un molin à vent*, in Conſuet. Atrebatenſi art. 145. Charta Philippi Ebroicenſis an. 1320. pro Incolis Mellenti in Tabulario Prioratus S. Nicaſii fol. 72. *Les habitans de la ville de Meulent & de Muriaux ne ſeront pas tenus à gaitier la ville, mais s'ils veulent ils la gaiteront: & ſi n'eſt pas noſtre entente, que ils gaitent, ne ſoient tenus gaitier nos priſonniers eſtans en noſtre Geole de Meulent ou des Muriaux, &c. Avis cantans in Gayola*, in Foris Aragon. Oſcenſibus an. 1247. f 36.

GAOLA DELIBERANDA, Practicis Anglis dicitur cum judex in carcerem publicum pergebat, ibique incarceratorum cauſas diſcutiebat, & à carcere liberabat. Vide Brittonum p. 2. 18. 44. 72.

GEOLAGIUM, Carcerarium, ſeu, quod Commentarienſi vel *Geolario* præſtatur ab incarceratis pro victu & potu. In Edicto Ludovici Hutini 1. April. anno 1315. pro Occitaniæ incolis, cavetur, ne quis innocens probatus, in carceribus, ſub prætextu *Geolagii ſeu carcerarii* detineatur. Occurrit etiam in Concilio Bituricenſi an. 1336. cap. 12. Vide *Carcerarium.*

GEOLARIUS, Cuſtos *geolæ*, ſeu carceris, noſtris *Geolier.* Charta Decani Autiſiod. ann. 1280. *Solvere tenebuntur Geolario noſtro, ſive cuſtodi carceris, 10 ſol. &c. qui etiam Geolarius habebit 4. denarios à quolibet, qui ibi incarcerabitur, qui incarceratos cuſtodiet nomine noſtro, & periculo ſuo.* [Rurſum occurrit in Edicto Caroli Pulcri Franc. Regis an. 1325.] Jacobus Gothofr. ad Cod. Theod. perperam quaſi *Janicularium* dictum putat.

GAJULARIUS, Eadem notione, in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 86.

¶ GEOMANTIA, γεωμαντεία, Divinatio è terra Iſidoro lib. 8. cap. 9. Vide *Geumantia.*

¶ Geomanticus, Qui divinat è terra, in Chronico Richardi de S. Germano apud Murator. to. 7. col. 1023. *In his enim nobiſcum concordes ſunt omnes Aſtrologi & Geomantici, &c.*

¶ GEOMETRICALE Opus, Geometricum, ad geometriam pertinens, apud Lambertum Ardenſem to. 8. Reliq. MSS. Ludewig. p. 599.

¶ Geometricare, Menſurare ibidem.

¶ GEON. Chronicon Fontanell. apud Acherium to. 3. p. 191. *Ab auſtro item maximus fluviorum Geon, qui & Sequana, commerciis navium glorioſus, abundantia piſcium præſtantiſſimus, diſtans ab eodem Cœnobio paſſus octingentos.* Sic rurſum appellatur Sequana ibid. p. 190. per alluſionem, ut puto, ad fluvium *Gehon*, de quo Gen. 2. 13.

GEORGIANI, Chriſtiani populi, Perſis, Medis, & Aſſyriis contermini, ſic nuncupati, *quod S. Georgium, quem in prœliis ſuis contra gentem incredulam advocatum habent, & patronum, & tanquam ſigniferum, cum ſumma reverentia colunt & adorant, & præ aliis ſanctis ſpecialiter honorant.* Ita Jacobus de Vitriaco lib. 1. c. 79. ubi plura de Georgianis. Adde Leunclavium in Pandecte Turcico n. 3.

GEQUACIA, Κοιλιπαλα ὄρνιθες, in Gloſſar. Gr. Lat. forte *Zizenia.*

GERA, pro *Hiera*, ἱερὰ, *dicta quaſi divina, confectio medicinalis eſt.* Papias. Vide *Girapigra.*

¶ GERACIS, à Græco ἱέραξ, Accipiter. Agnellus in Vita S. Theodori Pontif. apud Murator. tom. 2. p. 150. col. 2. *Iſte in ſua ſede, ut lupus in grege, leo inter quadrupedia, Geracis inter volatilia, procella in maturis fructibus.*

GERADA. Speculum Saxonicon l. 3. art. 15. *Qui expeditorias res, hoc eſt, arma bellica, poſtulet, agnatus ex parte gladii eſſe debet, ad utenſilia vero ſeu Geradam, cognatus, i. ex parte fuſi ſeu mulieris duntaxat admittitur.* Quod vero hic *Gerada* appellatur, Wichbild Magdeburgenſe art. 23. 26. 57. 58. *Parapherna* nomine donat, aitque, eo vocabulo intelligi *omnes veſtes mulieres, inciſos pannos, & tela itidem cæſa ad uſum mulieris, & ea, quæ pro ornatu deferre ſolent mulieres, &c.* Vox orta ex German. *Ghereed*, apparatus. Exſtat porro tractatus Andreæ Goldberti de ſucceſſione Geradæ Saxonicæ Edit. Jenæ 1607. Vide præterea Joan. Stiernhookum lib. 2. de Jure Sueonum vetuſto p. 199.

¶ GERANNOSUS, *Sacerdotalis morbus, is & Comitialis dicitur.* Papias. In MS. Bituric. *Geranoſes.* Gr. ἱερὰ νόσος, Sacer morbus.

¶ GERANOPEPAN. Vide *Pipizo.*

GERAPIGRA, Gerapliega. Vide *Girapigra.*

GERARCHA, pro *Ierarcha*, apud Petrum Diac. lib. 4. Chr. Caſin. cap. 125. Habetur etiam apud Joan. de Janua. Ita Itali *Gerarca*, & *Gerarchia* efferunt. Gloſſæ MSS. *Gerarchia, Sacerdotii principatus.*

¶ GERAVERA. Vide *Floſega.*

1. GERBA, [f. pro *Herba*, Locus herboſus.] Charta anni 1041. apud Aug. *de la Chieza* in Hiſtor. Eccl. Pedem. c. 19. *Cumſilvis, montibus, collibus & vallibus, Gerbis, aquis, molendinis, lacubus, paludibus, &c.* Alia Conradi Imper. apud eumdem pag. 224. *Et vineas cum areis ſuis, terris arabilibus, pratis, Gerbis, ſilvis.* Alia anni 1029. apud eumdem p. 241. *Sicut continentur in ſediminibus, locis, vineis cum areis ſuis, terris arabilibus, capellis, pratis, Gerbis, paſcuis, ſilvis, &c.* Charta ann. 1042. apud Guichenonum in Bibl. Sebuſ. Cent. 1. cap. 84. *Menſura terræ hujuſmodi eſt, tam de vineis & terris arabilibus & pratis quingenta & 24. jugera ſuis locis diſpoſita; de Gerbis & ſilvis ſexcenta jugera.* Pactum inter Thomam Comitem Sabaudiæ & Abbatem Pinarolenſ. an. 1246. *Terræ, prata, nemora, Gerbi, &c.* Adde to. 3. Ughelli p. 415. & Franciſcum Mariam in Mathildi Comitiſſa lib. 3. p. 157.

¶ 2. GERBA, Spicarum manipulus, Gallice *Gerbe.* Occurrit paſſim. Hinc *Gerbagium*, *Gerbaria*, *&c.* Vide *Garba.*

¶ GERBIDA Terra, f. pro *Herbida*, id eſt, Terra ubi herba vel gramen ſolum creſcit. Charta commutationis an. 965. apud Murator. to. 2. p. 421. *Tradidit dominus Luitprandus Epiſcopus eidem Pauloni negotiatori in commutationis cauſa, id eſt, petia una de Terra Gerbida:* quæ poſteriora verba rurſum repetuntur inferius nullo adjecto, unde vera notio certo poſſit erui. Vide *Gerba* 1. *Herbidare.*

¶ GERCIS, Agna, ut mox *Gergia* & *Germgia.* Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 45. *Inſtauramentum hujus villæ eſt* VIII. *boves ... ſeptem viginti oves matres adpreciatas* IV. *den. &* LX. *&* XII. *inter Gerces & hogaſtres.* Vide *Jercia.*

GERDIUS, Textor. Heſych. Γέρδιος, ὑφάντης. Gloſſ. Lat. Græc. *Textor*, γέρδιος Gloſſæ Gr. Lat. Γερδία, *Textrix* Γέρδιος, ὑφάντης, *Textor.* Gloſſæ aliæ, cap. de Navigatione, *Textrinum*, γερδόποιον. Lexic. Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Γέρδιος, ὁ ὑφαντὼρ, καὶ παρ' ἡμῖν ἡ γερδία. Eadem habet Suidas. Infra: Γερδία, ὑφάντρια, ἀπὸ ἐπὶ τῆς γῆς ἕδους, ὅ ἐστι καθέζεσθαι. Rurſum ex Pſello, ὁ γέρδης, ὁ ὑφάντης. Jul. Firmicus lib. 8. Matth. c. 25. *Textores faciet, Gerdioſque; ſed quorum animi inſaniæ valetudine quatiantur.* Vide Gloſſ. Meurſii, & mediæ Græcit.

¶ GEREFA, Anglo Saxonibus, Vicecomes. Ita Hickeſius Diſſert. Epiſt. p. 4. Sed in Legibus Edwardi Confeſſ. c. 35. ut & ipſius ætate, per hanc vocem deſignabatur quicumque fungebatur officio alicujus præfecturæ, *ſicut*, inquit, *modo vocantur Greve, qui ſuper alios præfecturas habent.*

¶ GERFALCHUS, Gerfaudus, Æſalonis ſeu accipitris ſpecies major, Gallis *Gerfaut.* Inſtrum. anni 1318. to. 2. Hiſt. Dalph. pag. 177. col. 1. *Item Galioto falconerio ſuo Gerfaudus detur, & viginti quinque libræ. Gerfalchus* legitur apud Spelmann. in v. *Acceptor.* Vide *Gyrofalcones.*

GERGENNA, Vaſis ſpecies, apud Adamannum in Vita S. Columbæ, [vel potius, ut exponunt Bollandiſtæ to. 2. SS. Junii p. 217. Ferrum aut lignum teres, quo per duas anſas tranſmiſſo operculum firmatur ne excidat: *In dorſo portans vaſculum novo plenum lacte ... quod illico valde concuſſum eſt, Gergennaque operculi per ſua bina foramina retruſa longius projecta eſt; operculum terra tenus cecidit, lac ex majore menſura in ſolum defuſum eſt.*] Gloſſæ Saxon. MSS. apud Somnerum: ƿticca, *Gergenna.*

¶ GERGIA, ut infra *Germgia.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 128. v°. col. 1. *Pro hoc accipiunt ad tertium annum Gergia, & de curte dominica trahit fumum.*

¶ GERGONIUS, Agillimus. Papias: *Gergos, Agilis; Gergonius, Agillimus, Græce.* Legendum *Gorgonius* à Græco γοργός.

¶ GERIA. Vide *Geronticon* & *Placitum* lin. *Eſt etiam Placitum exactio, &c.*

¶ GERICONTINUM, *Murum, mundi ambitum*, apud Papiam. Gloſſ. MSS. Sangerman. *Gericontinus, Murus, mundi ambitus.*

GERIMA, Manipulus. Vide *Gelima.*

¶ GERLANDA, ut *Garlanda*, Gall. *Guirlande.* Conſtitutiones Frederici Regis Siciliæ cap. 95. *Item uxores tantum Militum poſſint portare Gerlandam imperlatam & cum gemmis & auro, ſicut voluerint, non*

tamen ultra menſuram digitorum duorum per latitudinem, & quod in Gerlandis ipſis non ſint aliqua mergula ſub pœna unc. 12.

¶ GERMANICA Fractura, Scripturæ genus. Vide *Scriptura.*

GERMANITAS, Titulus honorarius in Epiſtolis Epiſcoporum invicem ſibi ſcribentium, apud S. Auguſt. Epiſt. 19. 97. 106. Vide *Fraternitas.*

Germanitas, Societas, communio bonorum, qualis eſt inter germanos vel fratres. Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 5. tit. de jure dotium, §. 19. *Propter Germanitatem factam inter virum & uxorem, ſuperſtes non amittit viduitatem, niſi expreſſe renuntiet eidem.* Lib. 9. tit. *Declarationes Monetatici* §. 3. *Si duo faciunt de bonis quæ habent, vel in poſterum habebunt, inſtrumentum Germanitatis, ſi ſolvet unum Morabetinum, dicimus, quod ex quo ſemel fratres bona diviſerint, licet poſtmodum inter ſe fecerint communionem bonorum, & ſocietatem, tenetur quilibet unum Morabetinum ſolvere.*

GERMANITUS, Ἀδελφόθεν, in Gloſſ. Græc. Lat. [*Alicui amicus eſſe Germanitus*, apud Nonium num. 381. *Germanitus ſuſcipi*, apud Mabill. to. 3. Annal. Benedict. pag. 189.]

¶ GERMGIA, Agna, ovis quæ nondum parit, Picardis, *Germe.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 3. *Habet in Gaugiaco manſos ingenuiles* XII. *qui ſolvunt ... multones* C. *ad tertium annum Germgias* LXXXVIIII. *ad quartum annum porcos de denariis quatuor* LXXXVIIII. Fol. 24. v°. *Sunt in Vedrarias ... qui ſolvunt ad tertium annum multones* CLVIII. *ad tertium annum Germgias* LXXVIII. Fol. 73. *Solvit ... propter herbaticum Germgia* I. Et fol. 86. v°. *Germgia* I. *cum agno.* Vide *Gercis.*

¶ Germia, Eadem notione. Idem Codex fol. 22. v°. *Winegarius .... ſolvit ad hoſtem multonem* I. *ad tertium annum in herbatic. dimidiam Germiam.* Ibid. fol. 20. *Propter herbaticum Germia* I.

GERMUNDUS, Navis ſpecies, *Germe*, nautis. Gaufredus Malaterra lib. 2. c. 8. *Noſtri denique tantummodo Germundos & Galeas, Sicilienſes vero cattos, & golafros, & dromundos, ſed & diverſæ fabricæ naves habebant.* Σέρμονας, naves ſic dictas memorat Anna Com. in Alexiade p. 91. Sed an eædem cum *Germundis*, non auſim definire. Vide Itinerarium Vincentii *le Blanc* ult. Edit. Pariſ. part. 2. pag. 117. Rabanus Maurus in Poëmate ad Gerhoum alludens ad ejus nomen, videtur vocem *Gerhob*, ſagittam priſcis Teutonibus dictam, indicare, qua etiam, noſtris, navis genus appellatum conſtat, uti in voce *Sagitta* docemus.

GERNARIA, apud Petrum de Creſcentiis lib. 9. cap. 66. *Et eorum fimus ſtercorandis agris & arboribus ac vineis, & imbuendis Gernariis, & quibuſdam vaſibus & caniſtris.* Ubi vetus Gallicus Interpres: *Et eſtouper Greniers & autres pluſieurs vaiſſeaux.* Unde videtur legiſſe *Granariis.*

¶ GERNARIUM, ut infra *Granarium*, Gall. *Grenier.* Charta Thomæ *Adam* in Chartulario S. Fromondi: *Tenemur reddere annuatim ... Priori & Conventui S. Fromondi* XIV. *boiſſel. frumenti ad magnam menſuram Gernarii ſui.*

¶ GERNATUS, Hians. Proceſſus de Vita S. Yvonis to. 4 Maii p. 569. *Et adveniente circa mediam noctem, idem teſtis evigilans vidit in camera, per oſtium apertum & Gernatum, tantum lumen & claritatem, quod viſum fuit ei, quod incenderetur tota domus.*

GERNOBADA, Gernobadatus. Vide *Grani.*

GEROCOMIUM, ex Græco γηροκομεῖον, Locus ubi aluntur ſenes, in Vita S. Euphroſynæ Virg. n. 8. in Vitis Patrum. Gloſſæ MSS. *Gerotomium, vel Gerocomium, domus, in qua pauperes, ac propter ſenectutem infirmi homines curantur.* Anaſtaſius in Gregorio II. PP. *Hic Gerocomium*, [MS. apud Murator. *Grocomium*] *quod poſt abſidam S. Dei Genitricis ad Præſepe ſitum eſt, Monaſterium inſtituit, &c.*

Gerontocomium, γεροντοκομεῖον, *Locus venerabilis, in quo pauperes & propter ſenectutem ſolam infirmi homines curantur*, [lib. 2. Capitul. c. 29. &] apud Julianum Anteceſſ. Conſtit. 7. Ex eo hauſit, quæ in hac voce habet Papias, [& Joan. de Janua, qui habet *Gerontecomium.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Gerontocomum, Hoſpital pour vieilles gens.*] Gregorius M. lib. 12. Epiſt. 16. *Cognovimus lectos vel lectiſternia in Gerontocomio, quod à quondam illic Iſauro conſtructum eſt, deeſſe.* Atque ſic accipienda vox *Jerocomium*, in Vita S. Euphroſynæ cap. 7. in Vitis Patrum, ubi perperam Roſweidus exiſtimavit locum eſſe, ubi curabantur, qui ἱερᾷ νόσῳ laborabant. *Diverſorium ſenum* in Monaſteriis agnoſcit Petrus Diac. lib. de Miracul. S. Benedicti Caſini patratis num. 29. Diſcrimen vero inter γηροκομεῖον, & γηροτροφεῖον, ponunt Grammatici, quod iſtud ampla, hoc minor ædes ſit, in qua aluntur ſenes. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Γηροκομεῖον, μέγα, γηροτροπεῖον, μικρόν. Sed videtur legendum γηροτροφεῖον. Heſychius: Γηροκόμος, γηροτρόφος. De Gerontocomiis, & Gerotrophiis Conſtantinopolitanis agimus in noſtra Conſtantinopoli Chriſtiana.

¶ GEROFALCO, Æſalon, Gall *Gerfaut*, apud Rymerum to. 2. pag. 1075. Vide *Gyrofalcones.*

GEROFANTES, pro ἱεροφάντης. Vide in *Chaldæi.*

GEROFUTILIS. Gloſſ. Gr. Lat. Ἀχρήσιμος, *Inutilis, incommodus, Gerofutilis.* Editum habet tantum *futilis*; ſed legendum, *Gerro, futilis.*

GEROLDINGA, Mali ſeu pomi ſpecies, in Capitulari de Villis cap. 70.

¶ GEROLUS, pro *Gerulus*, Qui gerit, apud Mabillonium Liturg. Gallic. pag. 316.

GERON, ex Gr. γέρων, Senex. [Jo. de Janua: *Geron, Sacrum vel ſanctum; unde hic Geron, tis, & hæc Gerunta, tæ, Senex vel Sacerdos: unde Geronteus & Geronticus, Senilis vel ſacerdotalis.* Perperam confundit ἱερὸν, Sacrum, unde ἱερεὺς, Sacerdos, & γέρων, Senex. Irrepſit eadem confuſio in Gloſſas Lat. Gall. Sangerman.] Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. cap. 2. de Preſbytero:

... Forſan trahet hinc nos Domne Geronta.

Fridegodus in Vita S. Wilfridi c. 9. de Monachis:

Ter centum memini ter ſenos atque Gerontas.

Vide *Abbas, Senior Monaſterii.*

¶ GERONOPEPAN. Vide *Pipizo.*

¶ GERONTECOMIUM. Vide in *Gerocomium.*

GERONTICON, Liber, continens vitas Patrum, ſeu *Seniorum*, de quo ita Joannes Antiochenus, editus à Cotelerio Regio Linguæ Græcæ Profeſſore, c. 5. Ἡ πρώτως ἐν Αἰγύπτῳ συντεθεῖσα μεγίστη βίβλος τῶν ἁγίων γερόντων τῆς Σκήτεως, Θεβαΐδος, καὶ Λιβύης τὰς ἱερὰς πολιτείας, καὶ ἀποφθέγματα τούτων κατὰ στοιχεῖον ἐμπεριέχουσα. Hujus porro libri Latine editi à Roſweido, Græcum exemplar nactus idem vir doctiſſimus publicavit in tomo primo Monumentorum Eccleſiæ Græcæ, quem præterea conſule in Notis p. 795. Charta Siſnandi Epiſcopi Irienſis æræ 952. apud Anton. *de Yepez* to. 4. Chronici Ord. S. Benedicti: *Libros, unum Ordinarium, & unum Sacerdotalem, & unum Geronticum, tertium cum officio Paſſionis & Miſſæ ipſius Martyris, &c.* Charta Ordonii Regis Navarræ æræ 960. apud eumdem to. 3. *Textum Evangeliorum, Librum Regulæ*

rum, Gera & officium Synonymarum, Epiſtolarum, & alium laterculum. Ubi puto legendum *Geronticum.* Alia Siſnandi Epiſcopi Irienſis ſeu Compoſtellani æræ 952. apud eumdem to. 4. *Libros ordinum Sacerdotalium, primo Jeroncion* (melius *Jeronticon*) 1. *tertium cum ſuo officio.* Alia Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis æræ 930. tom. 4. *Bibliotheca, Moralium, Dialogorum, Paſtoralis, Ezechielem, Ethimologiarum, Sententiarum, Epiſtolarum, * ingeriarum, * geriæ,* [*Ingerarium, geria*, tom. 3. Concil. Hiſp. pag. 181.] *Hiſtoria Eccleſiaſtica, Eptamaron, Geronticon, Expoſitio Trinitatis, & Colationum.*

GERONTOCOMIUM. Vide *Gerocomium.*

¶ GERONTUS, Senex, à Græco γέρων. *Geronta nutrix*, in Actis SS. Junii to. 2. p. 302. de B. Bardone.

GEROPREPES, ex Græco ἱεροπρεπής, Sacer, divinus. Miracula S. Remacli cap. 6. *Retulit ſe vidiſſe quemdam Geroprepem, vultum angelicum ac fulgidam ſpeciem gerentem.* Lucianus Preſb. de Inventione corporis S. Stephani: *Vidi virum ſenem, longum, Jeruprepem, hoc eſt, dignum Sacerdotem, canum, barbam prolixam habentem.* [*Hieroprepes*, apud Mabillonium in Onomaſtico part. 2. ſæc. 3. Benedict.]

¶ GERPIRE. Vide *Guerpire.*

¶ GERRÆ, *Crates viminea, Athenienſes cum Syracuſas obſiderent, & crebro Gerras poſcerent, irridentes Siculi Gerras clamitabant; unde factum eſt, ut Gerræ pro nugis & contemptu dicantur.* Ita Feſtus, à γέῤῥον, Scutum Perſicum è vimine contextum. Vide Martinium & Carolum de Aquino in Lexicis ſuis.

GERRIA. Vide *Jarria.*

¶ GERRIRE, Geſtire, Luxuriari. Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. MSS. *Gerrio, Geſtio,* σπνιῶ.

GERSA, Gersare. Joannes de Garlandia in Synonymis Chymicis: *Gerſa, id eſt, ceruſa.* Joan. de Janua: *Gerſa, blatea, unde Gerſo, as, Ingerſo, as, infuſcare faciem, vel aliud, Gerſa.* Catholicon Armoricum: *Babouïneſf au viſage. Gallice, Conchier le viſage. Lat. Gerſare, ingerſare.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Gerſa, la boe ou fange des ſouliés; Gerſare, Torcher le viſage.* Alibi: *Ingerſare, Emboer, ſouiller.*] Noſtri *Gerſe*, vermiculum vocant, qui veſtes ac libros rodit. *Teredinem* Latini. Vide *Garſa.*

Gersa, Equorum morbus. Jordanus Rufus Calaber MS. de Medicaminibus equorum lib. 1. cap. ult. *Gerſa eſt quædam mollis inflatio ad magnitudinem ovi, aut amplius, quæ tam interiori, quam exteriori parte naſcitur in garectis.*

GERSUMA, Gersoma, ex Saxonico ᵹærſuma, Sumptus, expenſæ, præmium, compenſatio, opes, theſaurus: hæc enim omnia id vocabuli ſonat. Sed apud Forenſes Anglicos ut plurimum uſurpatum legimus pro *fine*, ſeu pecunia, data in pactionem, & rei emptæ vel conductæ compenſationem. Unde in venditionum formulis, & locationum chartis, hæc aut ſimilia verba pro more inſerta: *Pro tot ſolidis, vel tot libris, in Gerſumam ſolutis vel traditis.* Vetus Charta apud Somnerum in Tract. *de Gavelkind* pag. 177. *Et pro hac conceſſione dedit nobis prædictus Jordanus* 100. *ſol. ſterling. de Gerſume.* Charta Fundationis Abbat. S. Stephani de Fonteneto in Normannia, in Regeſto 106. Tabular. Reg. Ch. 370. *Liberas & quietas ab omnibus ſervitiis & conſuetudinibus atque Gerſumis, & aliis querelis, &c.* Monaſticum Angl. to. 2. pag. 920. *Pro hac autem emptione dedi prædicto Radulpho unam marcam argenti in Gherſam, & ſingulis ejus fratribus* 12. *den.* Ubi legendum *Gerſumam.* Idem Monaſticum to. 3. pag. 126. *Pro hac autem donatione .... dedit mihi dictus Dominus Gilbertus Ciceſtrenſis Epiſcopus* 115. *lib.* 6. *ſol.* 8. *den. præ manibus in Gerſumam.* Adde pag. 226. Vitæ Abbatum S. Albani p. 28. *Datis ab ipſa eidem Abbati... tribus marcis auri in Gerſoma.* [Occurrit iterum apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 125. 178. 194. 225. 325. & *Madox* Formul. Anglic. pag. 182.]

Gersuma præterea pro delicti compenſatione interdum capitur. Raſtallus in verbo *Childwit: Gerſumam capere de nativa veſtra imprægnata ſine licentia veſtra, quod dicitur Childwit.* Interdum pro quavis exactione. Idem Monaſticum Anglicanum to. 2. pag. 973. *Abſque retinentia cujuſlibet conſuetudinis ſive ſervitii, ſeu alicujus Gerſumæ, aut ſæcularis exactionis.*

GERULA, Geſtatorium inſtrumentum, quod ad dorſum geſtatur, nos vulgo *Hottes* dicimus. In Chronico Windeſemenſi lib. 2. cap. 31. *Trabas atque Gerulas & ſimilia fabricando.* Lib. 2. cap. 46. *Arenam & lapides ad ſtructuram in Gerula comportando.* [Hofmanno *Gerula*, Vas vini eſt aut cujuſlibet humoris capax, unde, inquit, *Gerlas* hod e Burgundi vocant vaſa ampla lactis aut aquæ gerula ex ligno facta. Iſid. *Uri agreſtes boves ſunt in Germania, habentes cornua in tantum protenſa, ut regiis menſis inſigni capacitate ex iis Gerulæ fiant.*] Alias *Gerula* dicitur nutrix. Joan. de Janua. [Hanc à nutrice diſtinguit Hieronymus Epiſt. ad Lætam: *Nutrix ipſa non ſit temulenta, non laſciva, non garrula, habeat modeſtam Gerulam, nutricium gravem.*]

GERULPHUS, Λυκάνθρωπος, Gall. *Lou-garou.* Gervaſius Tilleberienſis in Otiis Imperial. part. 1. *Vidimus enim frequenter in Anglia per lunationes homines in lupos mutari, quod hominum genus Gerulphos Galli nominant, Angli vero Werewolf dicunt. Were enim Anglice virum ſonat, wolf, lupum.* Sic *Lougarou*, dicitur quaſi *Loupwarou*, lupus homo.

¶ GESA, Gesara, Gesatæ. Vide *Geſſum.*

¶ GESDIUM, Iſatis, glaſtum, Gall. *Gueſde.* Polyptychus Fiſcamn. an. 1235. *In duabus Eccleſiis de valle Rodolii percipit Abbas Fiſcanenſis annuatim in tribus feſtis annualibus medietatem panum & oblationum in denariis, & quatuor partes decimarum bladorum, & Preſbyteri quintam, & ſimiliter de Geſdiis.* Vide *Guaiſdium.*

¶ GESI, Fortes viri. Vide *Geſſum.*

¶ GESINA, Puerperium, Gallis alias *Geſine*, ab antiquo verbo *Geſir*, Jacere. Tabular. S. Sergii Andegav. *Et promiſit ut faceret concedere uxori ſuæ, cum à ſua Geſina levaret.* Inventar. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *Calix qui eſt de capella Geſinæ noſtræ Dominæ.* Ibidem: *Pro imaginibus Dei & B. Virg. Matris ſuæ Mariæ à le Geſine.*

¶ GESMA, pro *Geſina.* Leges Norman. c. 37. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 242. *Conceſſe ſunt autem dilationes, que manifeſte neceſſitatis excuſationem pretendunt, ut viduitates, exercitus, Geſme & hujuſmodi.* Ibid. cap. 43. *Puerperii autem infirmitas, quæ Geſma vocatur, terminationem querelarum prorogat ac protendit.*

¶ GESSARA. Vide *Geſſum.*

GESSEL. Vide *Giſil.*

¶ GESSIÆ, *Divitiæ*, in Gloſſis Iſid. In Excerptis additur *Gazæ:* pro quo mendoſe ſcriptum putant *Geſſiæ.*

GESSUM, Gæsum, Gallis veteribus Haſta. Gloſſ. Iſidori: *Geſſum, haſta, vel jaculum,* βολίς. [apud Grævium, *Geſum, aſta, &c.*] Servius: *Pilum proprie eſt haſta Romana, ut Geſſa Gallorum, Sariſſæ Macedonum.* S. Auguſtinus Locut. de Joſue lib. 6. *Septuaginta Interpretes, qui poſuerunt Geſon,* (Jo-

ſue 8. 18.) *miror, ſi & in Græca lingua haſtam vel lanceam Gallicanam intelligi voluerunt, ea quippe dicuntur Geſa.* [Papias: *Geſa, gladius; Geſſaris, lanceis.* Gloſſ. Sangerman. MS. *Geſara, lancea.*] Suidæ γαῖσα & γαισὸς, eſt εἶδος δόρατος: Alibi γέσον; ὅπλον ἢ κόντον μακρόθεν κεντῶν interpretatur. Heſychio, γαισὸς, eſt ἐμβόλιον ὁλοσίδηρον, *Jaculum totum ex ferro.* Pollux lib. 7. Δόρυξυς, δόρυ ὁλοσίδηρον, καλεῖται δὲ γαισὸς, καὶ ἔστι λιβυκόν. Ita apud Pauſaniam in Atticis legendum monent viri docti, γαισὸς, ὁλοσίδηρον δόρυ. Ubi perperam γαῖος. Moſcopolus: Γαισσὸς, τὸ κοντάριον. Porro bina geſa in manibus geſtaſſe Gallos, ſcribunt Nonius, Virgilius, Ovidius, Claudianus. Will. Brito lib. 5. Philipp.

Clavam cum jaculo, venabula, Geſa, bipennem.

Matth. Paris an. 1256. *Cum jaculis .... Daniſque ſecuribus & Geſis ... hoſtiliter inſequuntur.* Vide *Giſarma. Geſi* jaculum miſſile etiamnum à Vaſconibus vocari, auctor eſt Oyenartus in Notitia Vaſcon. pag. 42. in Conſuetud. Britan. art. 712. *Goutiere ou Geſſe pour porter les eaux communes.*

Gallıgesus, *Vir fortis. Geſa haſta Gallorum lingua.* Ita Gloſſæ MSS.

¶ Gesatæ, *Mercenarii milites*; *Geſi, Fortes viri*, apud Suſſannæum in Vocabulario.

1. GESTA, Acta publica, in quæ referebantur donationes, aut quævis inſtrumenta. Gloſſ. Lat. Gr. *Geſta*, πεπραγμένα, χειρόθετα, ὑπομνήματα. Virgilius Tapſenſis lib. 1. Contra Arium cap. 5. *Venerandi Principis ſacra, quæ lecta eſt, Geſtis indatur.* Papianus lib. Reſp. tit. 24. *Geſta autem ſecundum locorum conſuetudinem fieri placuit: nec intereſt, apud quem Defenſorem fuerint celebrata, &c.* Occurrit non ſemel in Cod. Theod. & Juſtin.

Gesta Municipalia. S. Auguſtin. Epiſt. 228. *Legem .... qua conceſſum eſt eis, qui præcipiuntur ab aliqua Poteſtate judiciis exhiberi, ut ad Geſta Municipalia perducantur, atque illic interrogentur.* Adde Epiſt. ſeq. Vetus Charta apud Doubletum pag. 738. *Præſentem vero donationem nequaquam à curialium vilitate Geſtis Municipalibus alligare curavimus.* Adde Gregor. M. lib. 2. Epiſt. 9. lib. 7. Ind. 1. Epiſt. 6. Ind. 2. Epiſt. 72. 86. lib. 10. Epiſt. 12. lib. 12. Epiſt. 10. Vide *Allegare.*

Gesta Episcopalia, quæ ab Epiſcopis conficiuntur, apud S. Auguſt. Epiſt. 90.

Gesta Ecclesiastica, *quæ in Eccleſia fiunt*, apud eumdem S. Auguſt. Epiſt. 75. 106. 110. lib. 2. Retract. cap. 8.

Gesta Proconsularia, apud eumd. S. Auguſtin. Epiſt. 172. 255. lib. 1. contra Parmen. cap. 11. lib. 3. contra Petilian. cap. 16. quæ *Proconſularia Archiva* dicuntur eidem, lib. 3. contra Creſcon. cap. 62.

Gesta Judicum, apud eumdem S. Auguſt. lib. contra Parmen. cap. 12.

Gesta Præfectoria, apud eumd. S. Auguſt. Collat. 3. cap. 4.

2. GESTA, æ, Hiſtoria de rebus geſtis. Verſus Vitæ Caroli M. ab Eginhardo editæ ſubjecti, interdum præpoſiti, in Cod. Moiſſiacenſi & Cæſareo:

Hanc prudens Geſtam noris tu ſcribere, Lector,
Einhardum Magni magnificum Caroli.

Guillelmus Bibliothecarius in Stephano VI. PP. pag. 237. *Sermonum librum unum, Geſtarum librum unum, Evangeliorum librum unum, &c.* Infra: *Hiſtoriarum librum unum.* Paulo ſupra: *Prophetarum librum 1. Geſtarum rerum libros duos.* Vide formulam 12. ex Baluzianis, & Capitul. Caroli C. tit. 51. initio, & ibid. ejuſdem Baluzii Notas p. 1285.

¶ Gesta, æ, Charta donationis. Privilegium Wifredi Comitis Barcinon. to. 3. Concil. Hiſp. pag. 165. *Hæc eſt Geſta, ſive Charta, quæ fieri juſſit Wifredus Comes de Alaudes S. Mariæ Monaſterii Rivipullenſis ad diem conſecrationis S. Mariæ.* Ibid. pag. 166. *Faſtila Preſbyter qui hanc Geſtam vel donationem ſcripſit.*

3. GESTA, Gestum, Flos, ſeu purgamentum recentis cereviſiæ, quo piſtores panes leviores reddunt, Anglis *Geſt*, Theutonicis *Gheſt* & *Ghiſt*, eſt fæx. Matth. Paris an. 1202. *Ita quod piſtores poterunt ſic vendere, & in quolibet quarterio lucrari 3. denarios, exceptis brennio & 2. panibus ad furnarium; ... & in ſale obolum, & in Geſta obolum, & in candela quadrantem, &c.* Fleta lib. 2. c. 10. *Piſtor lucrari poterit in quolibet quarterio frumenti .... unum obolum pro ſale emendo, & unum obolum pro Geſto vel levano.* Nos etiam *Levain* appellamus.

¶ 4. GESTA, pro *Giſtum*, ut puto. Charta Libertatum Bellimontis ex MS. Coiſlin. *Abſolventes ... ab omni tallia, mortallia, angaria, perangaria, Geſta, &c.* Vide *Giſtum.*

¶ GESTABILIS, Qui facile geri ſeu portari poteſt. *Geſtabile cœlum*, apud Caſſiodorum lib. 1. Epiſt. 45. hoc eſt, parva machina cœlum repræſentans, Gall. *Globe celeſte.*

GESTAMEN, Σκῆπτρον, in Gl. Lat. Gr. Sceptrum.

GESTANTES, Patrini, qui baptizandos infantes brachiis *geſtant*, & Sacerdoti baptizaturo offerunt. S. Auguſtinus lib. 4. contra Julianum: *Recole, quemadmodum in Eccleſia Chriſti baptiſmatis myſteria celebrentur, & invenies, quod abrenuncient & parvuli per ora Geſtantium, ſicut per ora Geſtantium credunt.* Idem Epiſt. 23. *Offeruntur quippe parvuli ad percipiendam ſpiritalem gratiam non tam ab eis, quorum Geſtantur manibus, ... quam ab univerſa ſocietate Sanctorum atque fidelium.* Adde Epiſt. 105. & Ep. 107. c. 8. Rabanus lib. 1. de Inſtit. Cleric. c. 26. *Parvulorum qui per ætatem adhuc abrenuntiare diabolo, nec credere in Deum poſſunt, per corda & ora Geſtantium ſalus adimpletur.* Vide *Tenere.*

¶ GESTARE, Continere, Gall. *Contenir, Porter*; ut cum de ſcripto dicimus: *Cet écrit porte, &c.* S. Eulogius de Concilio Cordub. to. 3. Concil. Hiſp. p. 149. *Non tamen inculpabile illud fuiſſe putamus ſimulationis conſultum, quod aliud Geſtans & aliud ſonans, quaſi à diſcurſu martyriali plebem compeſcere videbatur.*

¶ Gestare Canticum, Canticum componere, offerre, vel canere. Nicetius Epiſc. de Pſalmodiæ bono to. 3. Spicil. Acher. pag. 7. *Si autem quæramus, quis omnium primus hoc genus invexerit; non invenimus alium niſi Moyſen, qui Canticum Deo inſigne Geſtavit, quando percuſſa Ægypto decem plagis, & Pharaone demerſo, &c.*

GESTARI, Lectica, vel equo vehi. Vetus Interpres Moſchionis: Ὄχημα, *Geſtatio.* Διακινῆσαι, *Geſtari.* Gloſſ. Lat. Gr. *Geſtatur*, γυμνάζεται. *Geſtor*, γυμναστής. *Geſto*, γυμνάζομαι, *Geſtatio*, γυμνασία. Alexander Iatroſophiſta lib. 1. Paſſionum: *Palæſtra exercere feci & Geſtari, & maxime ante ... cibum: Geſtari autem non ſolum pedibus, ſed & cum caballo.* Cælius Aurelianus lib. 2. Chron. cap. 14. *Quo fiet ut priuſquam cibum ſumpſerint ægrotantes, Geſtatione ſunt movendi, ſecunda etiam deambulatione.* Paſſim ibi, & apud cæteros Medicos. Vide Mercurialem lib. 3. Artis gymnaſt. cap. 10. 11.

GESTARIUM, pro *Geſtatorium.* Albertus Aquenſis lib. 10. c. 5. *Milites Hugonis corpus extinctum Geſtario impoſitum, in civitatem Nazareth ... attulerunt.* [Vita

[Vita S. Bernardi inter ejus Opera to. 2. col. 1219. Edit. 1690. *Itaque Geſtario inter duos equos compoſito, in eo collocatur.* Vet. membrana apud Ludewig. to. 8. pag. 223. *Cum nec equo nec curru propter morbum vehementiorem vehi poſſet, à viris in Geſtario ad hoc ipſum compoſito portabatur.*]

¶ GESTATIO, γυμνασία, i. *Exercitatio*, in Gloſſis Lat. Græc. MSS. Sangerman. Vox antiquis haud ignota tum ad vectionem, exercitationis & valetudinis ergo, deſignandam, tum ad ſignificandum locum ipſum ubi hujuſcemodi geſtationes celebrabantur. Vide Fabri Theſaurum & ſupra *Geſtari.*

GESTATORIUM, Lectica. Joan. de Janua: *Geſtatorium, illud in quo aliquid portatur, ut feretrum.* Papias & Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Geſtatorium, Ferculum, vel Feretrum.* Julius Africanus lib. 6. Hiſt. Apoſtol. *Quicunque alicujus rei cupit eſſe poſſeſſor, non magnopere Geſtatorium, ſed ipſum, quod geſtatur, ſpectat.* [Utitur Suetonius in Claudio cap. 17. *Solitus etiam in Geſtatorio ludere.*]

Sed ſæpe pro *feretro*, in quo Sanctorum jacent reliquiæ, uſurpant Scriptores. Liber Miraculor. S. Adelardi Abb. Corbeienſis cap. 3. *Comes ad feretrum Sancti acceſſit, & ſumpto manibus... Geſtatorio.... in Eccleſiam tulit.* Aigradus Monachus in Vita S. Anſberti Archiepiſc. Rotomagenſis n. 43. *Cum... tetigiſſet pallium, quo tegebatur Geſtatorium, &c.* Adde Baldricum Dolenſ. in Hiſt. de Capite S. Valentini n. 6. Theodoricum in Hiſt. Tranſlat. S. Celſi Epiſc. Trevir. n. 20. Vitam S. Altmanni Epiſc. Patavienſis pag. 64. Ermanricum in Vita S. Soli cap. 7. &c.

¶ GESTICULARIUS, Geſticulator, qui geſtibus mentem exponit. Ammian. Marcell. lib. 24. cap. 16. *Mutum puerum oblatum ſibi ſuſcepit Geſticularium multa, quæ callebat, nutibus venuſtiſſimis explicantem. Geſticularia*, Geſticulans & ſaltatrix, apud Gellium lib. 1. cap. 5.

GESTICULATIO, Habitus corporis. Alexander III. PP. in Appendice ad Concilium Lateranenſe III. part. 6. c. 6. *Manifeſtum eſt, eum puberem eſſe, qui de Geſticulatione ſui corporis talis eſt, ut jam procreare poſſit, licet ad metas legibus diffinitas non pervenerit.*

GESTIUM. Vide *Giſtum.*

¶ GESTIUNCULA, *Minuta res*, in Gloſſis Iſid. *A Geſtione*, inquit Grævius, eſt *Geſtiuncula*, ὑποπραγμάτιον. Cicero lib. 1. de Invent. *Negotiis autem quæ ſunt attributa, partim ſunt continentia cum ipſo negotio, partim in negotii Geſtione conſiderantur.*

¶ GESTOR, γυμναςὴς, i. *Præfectus pueris docendis.* Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. MSS. An ex hoc loco Plinii non ſatis intellecto: *Delphinus Geſtor colluſorque puerorum*? *Geſtor negotiorum*, idem qui *Agens*, Gall. *Agent, Procureur*, apud *Madox* Formul. Anglic. p. 351. in Charta anni 1342. apud Ludewig. to. 5. p. 469. Inſtrum. concordiæ an. 1387. ex Chartular. Eduenſi, Charta an. 1482. ex Archivo B. Mariæ de Bono-Nuncio Rotomag. Vide *Agentes.* Apud Plautum, *Geſtores linguis*, Delatores, accuſatores.

GESTORIUM, *Ferculum*, Ugutioni & Jo. de Janua: *Mets de viande*, in Gloſſ. Lat. Gall.

GESTORIUM, alia notione uſurpat Hieronymus Monachus Camaldul. in Vita S. Romualdi n. 81. *Cum jam ſenex fuit, Geſtorium debilitato corpori ſubſtravit, & capiti modicam paleam clementer indulſit.*

GESTUM. Vide *Giſtum.*

GESTUS, Habitus, veſtitus forma. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. LV. *Attendendum fore judicamus, quod in omnibus Geſtis noſtris, ſicut regale faſtigium non modicum expoſcit, honeſte & temperate nos habeamus.*

¶ GESUM, Haſta. Vide *Geſſum.*

1. GETA, [pro *Conjecta*, Collecta, contributio.] Vide *Conjectare.*

¶ 2. GETA, *Gotthus.* Gloſſ. Iſid. *Geti, Gotthi*, ibidem, infra. Papias: *Geta vel Getes i. Gothus.* Vide Acta SS. Februarii to. 2. p. 611. & Sheringamium in Originibus Britannicis, ubi multis probat Gothos olim *Getas* dictos fuiſſe.

¶ GETABA. Chartularium S. Stephani de Vallibus cap. 1. *Datum die Jovis poſt Getabas, ſexto* Sevini anno Domini* MCCLXIV. Forte legendum *poſt Octabas ſancti Sevini.* Vide *Octava.*

GETAGEGA... T, *Gothice loquitur*, in Gloſſis antiquis MSS. [Emendatius in Gloſſis Iſid. *Getage, garrit, Gotthice loquitur.* Papias: *Geta garrit, Gothice loquitur.* Poſt Grævium lubens ſcriberem *Getice, garrit*, pro *Getage garrit*: quod poſterius tamen ferri poteſt, quaſi ductum à *Geta* pro *Gothus.*

GETIA, *Maleficiorum doctrina.* Gloſſæ antiq. Forte pro γοητεία, [vel forte à Geta mago celeberrimo, quem diu in Ægypto commoratum fuiſſe narrat Strabo lib. 7. Papias editus & MS. habet: *Gethia, maleficiorum doctrina*; *Gheticus, Thracus.* Vide *Gitta.*]

¶ GETTUS, Laqueus accipitris. Vide *Jactus* 2.

¶ GETUS, Idem, ut conjecto, quod ſupra *Calcium*, i. e. Calcatio frumenti dum menſuratur; dicitur autem *Getus* ſeu *Jactus*, quia menſura quaſi jacitur, ſeu agitatur vel percutitur ad calcandum in ea frumentum. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 96. *Anno Domini* MCCXLVIII... *Odo Alamanni & Ugo de Grangiis dederunt Juveneto de Hoſpitali Clerico, ſub annuo cenſu unius ſextarii frumenti cenſualis... quamdam vineam... quod frumentum eſt ſolvendum ad menſuram legalem ſine Getis. Item... dictus D. Odo... dedit... ſub annuo cenſu unius heminæ frumenti ſolvendi ad menſuram legalem de Vivo ſine Getis, ſcilicet ſicut ſolvendum eſt aliud frumentum ſuperius nominatum ad menſuram legalem ſine Getis.* Vide *Jactus* 3.

¶ GEUMANTIA, Ars è terra vaticinandi, à Græco γῆ, Terra, & μαντεία, Vaticinatio. Rolandinus Patavinus lib. 10. de factis in Marchia Tarviſina cap. 11. *Et unus per puncta quædam unius artis, quam dicunt neſcio quam Geumantiam dicere videbatur, quod Padua non poterat hiis temporibus capi.* Idem lib. 12. cap. 2. *Nam Mercurius Deus ſapientiæ ponitur & ſeptima domus, ſive in aſtrologis ſeu in Geumaticis, (Geumanticis) ſemper adverſantibus aſſignatur.* Vide *Geomantia.*

GEUSIÆ, Genæ, unde Galli, *Joues*, Picardi *Jeües.* Marcellus Empir. cap. 12. p. 93. *Atque ita affectæ maxillæ ad ſedandum dolorem dentium, & gingivarum, & Genſiarum adhibentur.*

¶ GEWERE, Species monetæ apud Belgas. Charta anni 1294. apud Miræum tom. 2. pag. 879. *Sub annuo cenſu... denariorum Flandrenſium monetæ quæ dicitur Gewere, &c.*

GEWERTESCHIN. Charta Friderici I. pro erectione Ducatus Auſtriæ an. 1156. apud Miræum lib. 2. Donat. Belg. cap. 52. *Et poteſt in terris ſuis omnibus tenere Judæos & uſurarios publicos, quos vulgus vocat Gewerteſchin, ſine Imperii moleſtia & offenſa.*

GEWINEDA, in Legibus Ethelredi Regis cap. 1. apud Brompton. *Et pax, quam Aldermannus vel Præpoſitus Regis in quinque burgorum Gewineda dabit, emendetur* 12. *libris.* Ubi Somnerus reſcribit *Ge-*

ʒbincþa: vox Anglo-Saxon. ex ðinc, cauſa, & ſtoƿ, locus; ʒe autem præpoſitio eſt. Ita ʒeðincða idem valet ac mallus, placitum.

GEWITNESSA, in Legibus Ethelredi Regis cap. 3. apud Bromptonum, vox Saxonica *teſtimonium* ſignificans.

¶ GEXTUM, Jus hoſpitii. Vide *Giſtum*.

GHERSA. Vide *Gerſuma*.

GHESCOT. Charta Ludovici Imper. pro Trajectenſi Eccleſia, apud Wilhelmum Hedam pag. 228. 1. Edit. *Ut nec bannum, aut fredum, aut conjectum, quod ab ipſis Verſchat vocatur, contingere aut exactare præſumeret.* In Charta Zuenteboldi Regis pag. 244. ubi eadem verba recitantur, *Gheſcot*, in alia vero Henrici Imp. pag. 258. *Gheſcat*: in Charta denique Ottonis, *Geſcot*. Ubi Buchelius annotat in MS. ad marginem ſcribi *Veerſchat*. Sed legendum procul dubio *Ghe-ſchot*, contributio, ex *Ghe*, præpoſitiva verbalibus adjici ſolita, & *Schot*, quod idem valet. Vide *Scot*.

¶ GHIARIA, Italis *Ghiara*, Glarea, locus arenoſus, Gall. *Gravier*. Chron. Eſtenſe ann. 1302. apud Murator. to. 15. col. 348. *Die* VIII. *Martii combuſtus fuit Punzilupus, qui prius vocabatur S. Armannus, in Ghiaria Padi de Ferraria de nocte per Inquiſitionem FF. Prædicatorum.*

¶ GHIAZERINO, Species veſtis militaris. Vide *Jazeran*.

¶ GHIBELLINI, GHIBILINI. Vide *Gibelini*.

GHILDHALLA, GHILLFOLA. Vide *Gildum*.

¶ GHIRLANDA, vox Italica, Corona, ſertum, Gall. *Guirlande*. Chronic. Parmenſe ad an. 1303. apud Murator. to. 9. col. 847. *Domini de S. Vitale, & Domini de la Porta, & alii omnes tam banniti quam confinati de dicta parte Epiſcopi, cum Ghirlandis in capitibus redierunt Parmam ſani & ſalvi, & abſque aliquo rumore.* Acta S. Franciſcæ Rom. to. 2. Martii pag. 112.* *Et hæc corona erat candidiſſima & ornata fulgentibus & albiſſimis roſis, cujus Ghirlanda inferior denotabat firmiſſimam virginis fidem.* Vide *Garlanda*.

¶ GIALLUS, Flavus, Teutonice *Gheel*, Gall. *Jaune*. Acta SS. Maii to. 6. pag. 175. de S. Jacobo Philippo: *In quo cophino ſuper dicto corpore, ſuper uno velamine albo tanquam nix, ego vidi multas violas coloris Gialli virides, quæ ab omnibus tunc præſentibus judicabantur eſſe de recenti ablatæ ab ejus planta.* Violæ vulgares luteæ non ſunt, ſed purpureæ. Hic intelligo violas ſerotinas ſeu flores Jovis, Gallis *Penſées*, inter quas exſtant luteæ.

GIALNISCO, Generoſus, Neapolitanus equus, Sambuco in Gloſſ. ad Leges Hungaricas, *un Geneſt de Naples, d'Eſpagne*.

¶ GIARA, Ital. vaſis ſpecies. Epiſtola Bajuli Regis Majoric. ad Maſſilienſes an. 1327. ex Archivo S. Victoris: *Fecit carricari* LXII. *Giaras a'quitrani & tria pondera de meſtayla & duas ſarrias de orchica, &c.*

¶ GIARDINARIUS. Hortulanus. Vide *Gardinum*.

¶ GIBASSERIUS, Marſupium, Gall. *Gibeciere*, à Græco κίϐϐα, ut quidam volunt, Pera, ſacculus, burſa apud Heſychium, vel κίϐισις, quod idem eſt apud alios; vel tandem, ut vult Menagius, à *Gibiciaria*, à *Gibbus* derivata. Capitulum Gen. MS. S. Victoris Maſſil. an. 1506. *Nec portet . . . Gibaſſerios aut burſis apparentes ſupra veſtem.*

¶ GIBBA, Gibbus, tuber, tumor. Galfridus Monachus in Vita S. Godrici, to. 5. SS. Maii p. 84. *Gibbam in capite reperiens ſtupebat.*

GIBBETUM, Patibulum. Vide *Gibetum*.

GIBBOROSUS, pro *Gibberoſus*, quæ vox poſtrema habetur in l. 3. D. de Ædilit. Edict. & apud Firmicum lib. 8. Math. Gloſſæ antiquæ MSS. *Gibbi, Giporoſi*. Leg. *Gibboroſi*. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Gibboroſus, vel ſtrumoſus*: Hoƿerede, i. gibboſus, à *Gibbus* & *Gibber*, tumor. Unde verſus:

In dorſo Gibbus, in pectore Gibber habetur.

¶ GIBEITIT, *Cogat*, in Gloſſis MSS. ad calcem Collectionis Canonum, è Bibl. D. *Chauvelin* Cuſtodis Sigillorum Regiorum.

GIBELINI, & GUELFI, Factiones binæ, quarum diſſidiis diu Germania atque Italia conflagrarunt: prior à Sueviæ, altera à Welphis Bajoariæ in Alemannia Ducibus nomina mutuatæ. Nam cum Conradus Imp. *de Weibelingen* cognominatus in Chronico Lauriſhamenſi pag. 73. Imperii diadema adeptus an. 1139. Welphonem VI. Henrici II. Junioris Bavariæ Ducis fratrem, eodem Ducatu, quem in Leopoldum Auſtriæ Ducem tranſtulerat, privaſſet: Welpho, Rogerii Siciliæ Regis armis adjutus, in Conradum bellum movit: quod etſi non ſemel pactis identidem intervenientibus ſedatum, diſſidiorum ſemina diu inter utramque familiam fovit, quæ Italiam potiſſimum diu afflixere, ubi *Gibellinarum* & *Guelfarum* factionum nomina ſæpe audita, dum ſummi Pontifices *Guelpham*, alii contrariam amplectuntur, ac urbes ſingulæ alterutri ſeſe addicunt. A Conrado igitur *de Wilbelingen, Gibellingi*, ac deinde *Gibellini*: à Welphone vero, familiæ Bavariæ Principe, *Guelphi* appellati ſunt. Otto Friſingenſis lib. 2. de Geſtis Frider. c. 2. *Duæ in Romano orbe apud Galliæ Germaniæve fines famoſæ familiæ hactenus fuere. Una Henricorum de Gueibelinga, alia Guelforum de Altdorffio: altera Imperatores, altera magnos Duces producere ſolita. Iſtæ ut inter viros magnos, gloriæque avidos aſſolet fieri, frequenter ſeſe invicem æmulantes, reipublicæ quietem multotiens perturbarunt; &c.* Albertinus Muſſatus in Ludovico Bavaro p. 5. *In duas partes ſecta Chriſtianitas erat noſtra, & paucos inveniſſe contingens fuerit per hanc præcipue noſtram Italiam, quos una ex duabus optio non inquinaverit, aut illa, quam aiunt, Gibolenga, vel Gelfa. Hæc enim à tempore Friderici II. vocabula duo inſeparabilia germina, ſeu potius peſtifera ſchiſmata pullularunt, atque invaluerunt, quæ ſemper tenuere Italiam inquietam.* [Chronicon Parmenſe ad an. 1307. apud Murator. to. 9. col. 860. *Quidam vero de Guidonis & quidam de Boſchettis & de Rangonibus, cum certis ſuis ſequacibus, dicentes ſe eſſe partis Guelfæ, ſeu Eccleſiæ, ſive Aygonorum antiquitus dictæ & vocatæ, ſpondam fecerunt contra illos qui dicebantur ab antiquo partis de Griſulphis, ſeu Imperii, ſive Ghibellinis, &c.*] Procul à vero abſunt, qui ſecus ſcripſere de harum factionum nomine & origine, ut Bartholdus in tract. *de Gelfis & Gibellinis*, Ricordanus Malaſpinus cap. 104. Joan. Villaneus l. 5. cap. 38. & Morigia de Religionib. pag. 209. Sed de iis copioſe egere Felix Oſius ad Hiſt. Muſſati pag. 140. & ſeqq. Hieronymus *dalla Corte* lib. 5. Hiſt. Veronenſis, & alii paſſim.

GIBOLENGI, Iidem qui *Gibellini*, Albertino Muſſato lib. 5. de Geſt. Henrici VII. rub. 1. & alibi.

GIBELLINITAS, Gibellinorum factio. Anonymus de Rebus geſtis Friderici II. Imp. an. 1258. *In Tuſcia pars Gibellinorum, & civitas Senarum præcipue, quæ Gibellinitatis ſeneſcens in fide, tunc temporis ſemper erga Imperatorem . . . devota manebat.* Occurrit rurſum pag. 865.

GIBELLINÆ PELLES, [Pelles martium ſeu muſtelarum, Gall. *Martes Zebellines*.] Vide in *Sabelum*.

¶ GIBERIA, pro *Gibeceria*, Marſupium, Gall. *Gibeciere*. Statuta Ciſterc. an. 1456. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1621. *Abbatibus & perſonis regularibus Ordinis univerſi præcipitur, ne à cetero bireta ſeu birros rubeos, vel ad minimam rubedinem tendentes geſtare præſumant, nec etiam Giberias ſeu capſellas.* Vide *Gibaſſerius*.

GIBETUM, ex Gall. *Gibet*, Furca patibularis: *Giubeto*, Danti in Inf. cant. 13. Will. Britto l. 5. Philippid.

Vultibus erectis ſurſum tollente Gibeto
Digna Jovi fiunt oblatio, jure levati
A tellure procul, &c.

Matth. Paris an. 1239. *Ignominioſe ſuper machinam illam pœnalem, quæ Gibet appellatur, ſuſpendio traditur.* Idem an. 1242. *Et inde uſque ad illam pœnalem machinam, quæ vulgariter Gibetus dicitur, diſtractus, &c.* Et an. 1247. *Horribile patibulum, quod vulgus Gibbetum appellat.* Chron. Flandriæ c. 86. *Et le feit le Roy Philippe decoler à Paris ſur un eſchafaut, & feit le corps pendre au Gibet de Monſaucon.* Vide Meurſium in γυϐεττίζω. Alia notione vocem *Gibet* uſurpat *Vacces* au Roman *de Rou* MS.

Endementiers que cil verſa,
La lance chai & froiſſa,
Et il a le Gibet ſaiſſi,
Qui a ſon deſtre bras pendi.

[Vetus Poeta MS. è Bibl. Coiſlin.

Qui en ſon lit s'ala bouter,
Pour le moine deſbarater,
En ſa main porta un Gibet;
Qu'il ot emprunté d'un valet.

Et infra:

Prenre le volt, mais cil li done
Tel cop du Gibet, qu'il l'eſtone.]

Sed & ab alterutra forte orta vox *Regiber*, ſeu *Regimber*, pro recalcitrare, quia qui ad patibulum excutiuntur, illud pedibus propellunt. Le Roman *de Garin* MS.

En un eſtable ont mené le deſtrier,
Fronche & heniſt, & Regibe des piez.

¶ GIBICERE, Aucupari, Gallis olim *Gibecer*, à voce *Gibier*, Præda venatica: quod ultimum derivant à *Cibarium*. Conſtitutiones Cluniac. MSS. ex Archivo S. Mariæ Deauratæ ann. 1301. *Precipimus diſtrictius & diſtricte, quod nullus Abbas nulluſque Prior aut Monachus ancipitres,* (accipitres) *falcones aut alias aves ad Gibicendum habeat aut teneat, nec canes ad venandum, his dumtaxat exceptis, qui in aliquibus ſuis locis uſum & uſagium habeant venandi: quo caſu canes eis permittimus ad venandum.* Ex his palam eſt Gibicere de aucupio proprie, non de qualibet indiſcriminatim venatione eſſe intelligendum. Sic Poëta vetus apud Borellum:

Tant que un ſeul Chevalier vit,
Qui Gibeçoit d'un eſpervier,
El pre devant le Chevalier.

Vide *Giboſtare*.

GIBOLENGI. Vide *Gibellini*.

¶ GIBOSTARE, ut *Gibicere*, Gall. *Giboyer*. Statuta Johannis Abb. Cluniac. *Nullus de Ordine noſtro accipitres & falcones ad Giboſtandum habeat.* De feris prædantibus verbum *Giboyer* jocoſe dixit *La Fontaine* in Fabulis:

Le Roy des animaux ſe mit un jour en tête
De Giboyer, &c.

¶ GIDOMALA. Papias MS. *Canamale, id eſt, Gidomala.* Vide *Canamella*.

¶ GIETIVUS, Qui vadimonium deſeruit. Notitia Judicati an. 870. apud Perardum in Burgundicis pag. 149. *Mallatus fuit ipſe Hildebertus, & Sacramentum arramivit, unde Gietivos remanſit.* Vide *Abjectire*.

¶ GIEZITA, Qui ut alter *Giezi* munera accipit, apud S. Bernardum lib. 4. de Conſid. c. 6. n. 22.

GIFFARDUS, Herodius, falconis ſpecies, in Libro incerti Auctoris de Natura rerum.

¶ GIFFARE, Titulum ſeu ſignum apponere. Leges Ludovici Imp. apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 133. col. 2. *Nam ſi iterum contemtores exiſtant, & per publicam auctoritatem domus vel caſæ eorum Giffentur*; id eſt, ſigno quodam ſequeſtri apprehendantur à Curia ſive Fiſco. Vide *Wiſa*.

1. GIGA. Rigordus pag. 13. *Trahentes equi Gigas paſſim per campos, tam homines quam equi totius exercitus, conculcaverunt meſſes.* Sed ibi procul dubio legendum *bigas*.

2. GIGA, Italis *Gigne*, & *Gige*, noſtris, eſt inſtrumentum muſicum. Guiotus Pruvinenſis in ſua Biblia MS.

Cil Prince nous ont fait la figue,
En harpe, en viele, & en Gigue.

Le Luſidaire MS.

En eſtrumens oïr ſonner
Pſalteres, harpes, & vieles,
Giges, & chifonies beles.

[La Bataille *des ſept Arts* MS.

Madame muſique as clochetes,
Et li clerc plain de chanconetes
Portoient Gigues & vieles,
Salterions & Fleuteles.]

Vide Menag. & Ferrar. in Origin. Gall. & Italic.

¶ GIGANS, pro *Gigas*, Gall. *Geant*, apud Mabillonium pag. 456. Liturg. Gallic.

¶ GIGATOR, f. Æditus, Gall. *Gagier*, vel Domeſticus *gagio* ſeu mercede conductus. Chartam anni 1184. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 181. ſubſcribunt inter alios plures, *Nantelmus Claviger, Chabertus Clericus, Petrus de Malumeriis, Arnulphus ſcriptor Epiſcopi & Gigator qui hanc Cartam ſcripſit.*

GIGLIATI, Nummi, ut quidam volunt, argentei, in quibus lilium, quod inſigne eſt Gallorum, inſculptum erat. Itali enim lilium *Giglium* appellant, quorum ſex *Florenum Rhodi* conſtituebant. Nonnulli tamen eum nummum à Fratre Roberto *de Juli* Magiſtro (Ordinis Hieroſol.) appellationem ſumpſiſſe arbitrantur, quod ab eo inſtitutum putent, ut ſinguli *Gigliati* ſingulis fratribus ſecunda Quinquageſimæ feria diſtribuantur, quod quidem minime conſtat. Ita Statuta Ordinis S. Joannis Hieroſol. tit. 19. de Verbor. ſignif. §. 31. Ex quibus patet, *Gigliatos* in inſula Rhodo etiam fuiſſe cognitos. Vide tit. 3. §. 14. Borghinus in Diſſertatione de Moneta Florentina exiſtimat, neſcio an vere, *Gigliatos*, appellatos nummos Regum Neapolitanorum ex gente Francica, quod in iis effictum eſſet ſcutum liliatum. Certe Caroli I. Regis Siciliæ aureum vidimus in Gazophylacio Regio, in cujus antica ſedet Rex ipſe dextra ſceptrum liliatum, ſiniſtra globum crucigerum tenens, cum hac inſcriptione: CAROLUS DEI GRATIA SICILIÆ REX. In poſtica ſcutum liliatum cum *Labello* effigitur, cum inſcriptione: DUCATUS APULIÆ PRINCIPATUS CAPUÆ. Hunc deſcripſit Antonius Rufius in Comitib. Provinciæ. Conſtat etiam in poſteriorum ex eadem gente Regum monetis expreſſa fuiſſe horum liliata inſignia, quæ ab eodem Rufio exhibentur. Neque, opinor, alii ſunt GILLATI, de quibus Charta ann. 1338. Domino-

rum Canneti in Provincia : *Capiat monetam per Curiam regiam ſtabilitam , videlicet monetam albam pro denariis* 15. *& nigram pro denar.* 2. *& ob. & Gillat. argenti pro denariis* 22. *& Turon. argenti Regis Franciæ pro ſolidis* 2. Et Charta pro matrimonio Ferrandi Majoricani cum Iſabella filia Guillelmi Principis Achaiæ, ſcripta Meſſanæ an. 1313. to. 8. Spicilegii p. 274. *Et tradere ex cauſa dotis prædictæ Parparos* 40. *millium, computato Parparo pro Gillatis quatuor.* Alia Petri *d'Acigne* Militis Dom. Mayranicarum Seneſcalli Provinciæ ann. 1405. *Ducatorum* 20. *millia ad rationem Carlenorum , ſeu Gillatorum decem pro quolibet ducato.* Unde patet, *Gillatos* appellatos Caroli Regis Siciliæ aureos nummos. Vide *Tarenus.* Nec ſcio, an eadem ſit moneta cum *Gillatis*, quæ *Guillot* dicitur in Regeſto Parlamenti Pariſ. 12. Julii an. 1378. *Aprés que le Duc d'Anjou , & les nobles bourgeois & habitans du Maine ont baillé par declaration les cas particuliers, les Eveſque du Mans, Doyen & Chapitre illec & autres dirent, que la pluſpart des diſmes appartient aux nobles du pays, & non aux gens d'Egliſe. Dirent ... que les Curés & gens d'Egliſe n'ont aucunes diſmes, au moins peu, comme dit eſt; & ſont les gens du pays de petite devotion, & vont à l'offrande trés envis une fois ou deux l'an, & quant ils y vont, n'offrent-il qu'un Guillot, dont les ſix ne vallent qu'un tournois, & ont exhibé à la Cour la monnoie que les gens du pays offrent.* Sed hæc moneta longe minoris videtur fuiſſe pretii.

¶ Giliati, Eadem notione. Supplicatio an. 1328. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Quidam extitit condemnatus Giliatorum argenti ſexaginta pro uncia computatis.*

GIGNADIUS. Joann. Sariſberienſis lib. 1. Policrat. cap. 8. *Hinc mimi, ſalii, vel ſaliares, balatrones, & Emiliani, gladiatores, palæſtritæ, Gignadii, præſtigiatores, &c.* Idem lib 3. Metalogici c. 10. *Ad occultationem vero propoſiti, imo ut uterque Gignadiorum voti compos facilius ſit idiotiſmus, & orthonoiſmus, perutilis eſt.*

GIGNARUS, *id eſt, delirus.* Ita Gloſſ. Arabico-Lat. ubi *Ignarus* reponunt viri docti.

GIGNASIA, Gignasium, pro *Gymnaſia*, & *Gymnaſium.* Ugutio : *A gignos, hæc gignia, i. exercitium, quod fiebat in Gignaſio, & hæc Gignaſia. ... Locus ſtudii Gignaſium, & quandoque ipſum ſtudium. Gignaſiarches, Gignoſiſta, i. doctor.* Similia habet Willelmus Brito in Vocabul. MS. Gregorius PP. apud Matth. Paris anno 1239. de Friderico II. *Gignaſia animas avertentia conſtruit.* Joan. Brompton : *In cujus pectore, ut quidam aiunt, omnium liberalium artium erat Gignaſium.* Alibi : *Ad Gignaſium Lanfranci cum magna ſociorum & equorum pompa pervenerat.* Ubi *Gignaſium* idem valet ac *Monaſterium.* Vide *Gymnaſium.* Occurrit præterea in Chron. Windeſem. l. 2. cap. 41. 54.

Gingnasium. Knygthon : *Et ibi habuerunt Gingnaſium malignorum dogmatum & opinionum.* Infra : *Ac ſi eſſent de uno Gingnaſio educati.*

¶ GIGNENTIA, Generatio. Epiſtola Thegani Antiſtitis circa an. 830. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 84. *De divina natura ac de eſſentia, de æterna Gignentia Dei Patris, de æterna nativitate Filii Dei, de æterna proceſſione Spiritus Sancti, &c.* Vide *Naſcentia.*

¶ GIGNIA, Gignosista. Vide *Gignaſia.*

GILBOGUS, quid ſit, docent Statuta Synodalia Epiſcopi Sodorenſis in inſula Manniæ ann. 1229. *Et ſi pauper fuerit, & nullum mortuarium perſolverit, accipiantur veſtes ſicuti ſunt, & quintus quique denarius ex liberis & de Gilbogus in bonis poſſeſſio ad mortuarii valorem ſe extendentibus mortuarium Eccleſiæ perſolvatur.* Mox : *Et ſi quæratur quid ſit Gilbogus, dicendum eſt, quod Gilbogus eſt quis, ſi unius tantum noctis ætatis extiterit, & ad habendum bona ordinatus, aut in bonis poſſeſſus exiſtat, ſi, ut dictum eſt, obierit, Eccleſia tunc ſuum debitum obtinebit.*

¶ GILBOSUS, pro *Gibboſus*, habetur in Capitulis General. MSS. S. Victoris Maſſil. *Surdus, monoculus, deformis, aliter Gilboſus, &c.*

¶ GILDA, Gildare, &c. Vide mox in *Gildum.*

GILDUM, Geldum, ex Saxonico ȝilð, Solutio, præſtatio, vectigal, tributum. Leges Henrici I. Regis Angliæ cap. 2. *Terras quietas ab omni Gildo & ab omni opere. Gilde* cap. 81. Charta Edredi Regis apud Ingulfum : *Et volo, quod dicti Monachi ſint quieti & ſoluti ab omni ſcotto, Geldo, auxiliis Vicecomitum, hidagio, &c.* Habetur eadem fere formula non ſemel in Chartis Anglicis in Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 52. 211. 379. to. 2. p. 161. 162. 163. [Formul. Anglic. *Madox* p. 38.] Sed & obtinuit ea vox hac notione in Francia noſtra. Bulla Urbani III. PP. an. 1186. pro Eccl. Barbelienſi in Tabular. ejuſd. Abbatiæ : *Prohibemus, ne quiſquam hominum, vos aut Monaſterium veſtrum murdris, aſſiſis, placitis, querelis, ſcutagiis, Geldis, paſſagiis, paagiis ... audeat infeſtare.*

Geldum etiam ſæpe ſumitur pro mulcta judiciaria, compenſatione delicti, & pretio rei. Capitulare 3. an. 813. c. 23. *Quicquid involavit, novem Geldos componere faciat.* Cap. 25. *Quicquid in amore in alterum furatum habent, in duos Geldos componere faciat.* Atque inde *Wergeldum*, dicitur quaſi valor ſeu pretium viri : *Orfgild*, pecoris pretium : *Angild*, ſimplex rei valor : *Twigild*, duplex : *Trigild*, triplex : *Octogild*, octuplex : *Novigild*, novemplex. Sunt & voces aliæ complures, quibus in fine additur vox *Geldum*, quæ ſpecies quaſdam penſitationum deſignat : verbi gratia *Danegeldum*, *Vodegeldum*, *Senegeldum*, *Hornegeldum*, *Sotgeldum*, *Penigeldum*, & aliæ id genus, de quibus ſigillatim ſuis locis agimus.

Geldum Regis, Tributum vectigal, quod Regi exſolvitur: vel, ut cenſet Spelmannus, tributum, quod *Danegeldum* vocabant, de quo ſupra. Liber Rameſ. ſect. 293. *Gelda autem Regis communia, quæ per omnem Comitatum currunt, ſolus Ebronius, &c.* Monaſt. Angl. to. 1. p. 378. *Excepto Geldo Regis, libera & quieta condonavit. Gelda ad coronam Regis pertinentia*, to. 2. p. 883. De Geldis regiis, intelligendus Liber Domeſdei : *In burgo de Warvic habet Rex in dominio ſuo* 113. *domus, & Barones Regis habent* 112. *de quibus omnibus Rex habet Geldum ſuum.* Henricus Huntindonenſis p. 378. & Matth. Paris p. 37. de Rege Guilliel. Rufo : *Vicinos werra, ſuos exercitibus frequentiſſimis & Geldis continuis vexabat.* Idem pag. 380. *Hoc anno pro neceſſitate Regis Geldis creberrimis & exactionibus variis Eccleſia compreſſa eſt.* Adde Monaſtic. Anglic. to. 2. p. 118.

Geldare, ex Saxonic. ȝilðan, Solvere, præſtare, præbere, vel geldum exſolvere. Domeſdei in Hantonienſi pago : *Hugo de Pert tenet Cerdefort, & Willelmus de eo. Duo liberi homines in alodium tenuerunt pro* 2. *maneriis de Rege Edwardo. Tunc & modo Geldabat pro* 5. *hidis.* Infra : *Tunc & modo Geldabat pro* 2. *virgatis & dimidio.* Paſſim. Vide to. 3. Monaſtici Anglici ex eodem Domeſdei p. 181. & ſeqq.

Gildare, in Legib. Adelſtani Regis §. 5. *Et ſi furetur poſtmodum, wera ſua Gilaet eum, vel reddat ſimiliter incarceratum.* i. ſolvat pro eo weram, ſeu fo-

risfactum emendet. [*Madox* p. 73. Formul. Angl. *Willelmus vero juravit Monachis, quod eis fidelis, eſſet, & quod pro dimidia hida ulterius Gildaret, cujus hildum antea injuſte retinuerat.*]

ELDABILES TERRÆ, Geldo obnoxiæ, ſeu *geldi* penſitationi, to. 2. Monaſt. Anglic. p. 809. *Geldabiles ad Wapentachium*, ſemel ac iterum, id eſt, quæ *geldum* exſolvere tenentur, quo tempore tenetur *Wapentachium*. Ita paſſim in Domeſdei, & alibi in eodem Monaſtico to. 3. p. 154. 181. &c.

ILDA, Fraternitas, ſodalitium, contubernium, curia, collegium, ex Saxon. ᵹilδ, vel *Gildum*, ſolutio, præſtatio, quod qui ejuſmodi ſodalitia & confraternitates ineunt, pecuniam ad communes uſus conferant & exſolvant. Capitula Carlomanni Regis tit. 2. c. 14. *Volumus, ut Presbyteri & miniſtri Comitis villanis præcipiant, ne collectam faciant, quam vulgo Geldam vocant, contra illos, qui aliquid rapuerint.* Epiſtola Trajectenſis Eccleſiæ, edita à Tengnagelio, de Tanchelino ſeductore quodam: *Fraternitatem quandam, quam Gilda vulgo appellant, inſtituerat, in qua 12. viros in figura 12. Apoſtolorum, & unam tantum feminam in figura B. Mariæ conſtituit.* Sanctus Anſelmus lib. 2. Epiſt. 7. *De Domno Henrico, qui Camerarius fuit, audio, quia in multis inordinate ſe agit, & maxime in bibendo: ita ut in Gildis cum ebrioſis bibat, & cum eis inebrietur.* Infra: *Ex Dei & Sanctorum ejus, & noſtra auctoritate prohibeo, ne, poſtquam hanc noſtram prohibitionem cognoverit, amplius in Gilda aut in conventu eorum, qui ad inebriandum ſolum conveniunt, bibere audeat.* Charta Guillelmi Comitis Flandriæ an. 1127. pro Confirmatione Conſuetudinis villæ S. Audomari: *Omnes, qui Gildam illorum habent & ad illam pertinent, & infra cingulum villæ ſuæ manent, liberos omnes à theloneo facio, &c.* Infra: *Et quidquid in eo habere debeo, ad reſtaurationem damnorum, & Gildæ ſuæ ſuſtentamentum conſtituo. Communia vel Gilda*, in Regiam Majeſtatem lib. 2. c. 12. §. 17. *Gilda mercatorum*, in Tabulario Fiſcanenſi f. 15. *Gilda mercatoria*, in Statutis Willelmi Regis Scot. c. 35. & in Legib. Burgorum Scoticor. c. 99. *Gildæ generales, particulares, &c.* paſſim in Statutis *Gildæ Scoticæ*. Charta Henrici I. Regis Angliæ, in Regeſto Normannico ſign. P. in Camera Comput. Pariſ. *Sciatis, nos conceſſiſſe Willielmo Canuto & Oſberto filio Huardi, & ſociis Cordewanariis & Corveſariis Rotomag. ut habeant Gildam ſuam ita bene & honorifice & plenarie de miniſterio ſuo, ſicut eam habuerunt, &c.* Vide Monaſt. Angl. to. 1. p. 277. tom. 2. p. 81. & quæ de hac voce commentatur Willelmus Dugdalus in Antiquit. Warvic. pag. 119. 122. ſed & vocem *Gelde* hac fere notione uſurpat *Vacces en ſon Roman du Rou* MS.

Ses barons apela, ſes fiſt tous areſter,
Detriés nos, voi ne ſai que les gens haſter,
Ne ſai ſe par bataille nos veullent deſtorber,
Noſtre Gelde & nous homes faites avant aler,
Et la proie cachier, & les ſomiers mener.

Alibi:

Chevaliers & borjois, & archiers, & Geldon.

ILDIA, Idem quod *Gilda*. Tabularium S. Albini Andeg. *Si duxerit Dominus Monſterolii* (vadens ad exercitum) *ſecum milites ſuos & Gildiæ, homines Monachorum cuſtodient caſtrum.*

ILDALES, Societates. Synodus Wigornienſis an. 1240. c. 38. de Clericis: *Ne interſint ludis inhoneſtis, nec ſuſtineant ludos fieri de Rege & Regina, nec arietes levari, nec palaſtras publicas fieri, nec Gildales inhoneſtas, & præcipue mercatorum peregrinorum, &c.*

GILDAGIUM. Charta Alfonſi Comitis Pictav. anno 1209. *Super ſaiſina vel poſſeſſione albergamenti, quod vulgariter nuncupatur Capella Bertrandi, & pariter ſuper ſaiſina Gildagii de Pertigniaco, &c.*

GULDA, ex Theutonico *Gulde*, quod idem ſonat ac *Gilda*. Statuta Communiæ Mechlinienſis MSS. *Nulla confraternitas, neque Gulda, neque aliquod ſingulare ſignum de ipſis, niſi ſola communitatis confraternitas in Machlinia eſſe poterit, vel debebit.*

¶ GYLDA, Eodem intellectu. *Conſulibus, opidanis, burgenſibus, univerſitati & Gyldis opidi noſtri Wytſtock.* Sic in Schedis lego: ſed unde excerptum ſit, non memini.

GULDAGIUM, pro *Gildagium*, to. 2. Monaſt. Angl. pag. 233.

GELDONIA, GILDONIA. Eadem notione. Papias: *Geldonia, adunatio.* Capitulare ann. 779. cap. 16. Capit. lib. 5. c. 200. & Addit. 4. c. 134. *De Sacramentis pro Gildonia invicem conjurantibus, ut nemo facere præſumat.* Paulo aliter Lex Longob. lib. 1. tit. 17. §. 6. *De ſacramentis per Gildoniam ad invicem conjurandis, &c.* Hincmarus Rem. in Capitulis ad Presbyteros parochiæ ſuæ c. 16. *De collectis, quas Geldonias, vel Confratrias vulgo vocant, &c.*

¶ GUILDIONIA, Eadem ſignificatione, apud Muratorium to. 1. part. 2. pag. 95.

GILDSCYRA, Sodalitium. Concilium Londonienſe c. 12. poſt Concilium Grateleanum ann. 928. *Et diximus etiam omnibus illis, qui in noſtram Gildſcyram vadium dederunt, ſi contingat eum mori, omnis congildo det unum panem, & companagium pro anima ejus, &c.*

CONGILDONES, Contubernales, contribules, ejuſdem gildæ ſocii, in loco laudato ex Concilio Londonienſi. Leges Inæ Regis c. 23. *Si quis alienigena vel ignotus ſine via vadat in nemus, ut nec ore clamet, nec cornu ſonet, pro fure ſit occiſus: & ſolvatur ipſius occiſi Congildonibus vel Domino ſuo.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 75. *Si tunc cognationem maternam habeat, reddat ipſam tertiam partem were, tertiam Congildones, pro tertia fugiat.* Occurrit ibi ſemel ac iterum, eademque habentur in Legibus Aluredi c. 34. Ubi etiam

GILDONES, pro *Congildones*, qui *Confratres gildæ* dicuntur in Curia 4. Burgor. Scoticor. c. 1. §. 5. & in Statutis Gildæ Scoticæ: *Fratres Gildæ*, ibid. & in Itinerario Camerarii Scotici c. 21. §. 4. *Guldebroeder*, Theutonibus. Hermannus *de Lerbeke* in Chron. Comit. Schawenburg. pag. 42. *Decem magiſtros Gildonum ſeu unionum patibulis ſuſpendebant.* Utitur antea ſemel ac iterum. [V. *Fratres de Gilda.*]

CONGILDA, Eadem notione. Leges convivii Erici Rigſtadienſis: *Quod ſi quis Congilda ad confratrem ſuum lædendum in domum convivii ſecurim aut gladium, ſive aliquod telum portaverit, &c.* Occurrit ibidem pluries.

¶ GILDECANI *ad Gildam regendam* meminere Wenceſlaus & Joanna Duces Brabantiæ an. 1373. in Privilegiis Lovanienſium, apud Miræum to. 2. p. 1025. ubi multa de Gildis earumque Decanis & Fratribus, ut & p. 1027. 1250. &c.

GHILDHALLA, GUIHALA, GUILHAULA, Locus, in quo exponuntur merces nundinariæ, vulgo *Halla*. Vox compoſita, ex *ghilde*, collegium, fraternitas, ſocietas, & *hall*, domus, quaſi domus confraternitatum. Vetus Gloſſ. Saxon. *Fritghgildum*, Ilδhall: legendum ᵹilδhall. Charta Theodorici Comitis Flandr. in Hiſt. Guinenſi p. 202. 203. *Terram, in qua Ghildhalla cum ſcoppis & appenditiis ſuis tam ligneis quam lapideis apud S. Audo-*

marum in foro ſita eſt... Et ad omnem mercaturam tam in appendiciis, quam in Ghildhalla exercendam tradidi. In alia ann. 1151. ſcribitur *Ghildſalla.* Scribit Spelmannus Londini etiamnum *Gildhallam Teutonicorum* appellari Hanſeaticarum urbium mercatoribus addictam ædem. Vide Gul. Prynneum in Libertat. Eccl. Angl. to. 3. p. 484. 485. & Gloſſ. Watſii in *Huſtingus.*

Guilhaula. Tabul. Fiſcanenſe ann. 1260. fol. 51. *Et quod bolengarii, qui ſunt homines mei, nullam aliam quitantiam habent in Guilhaulla, vel in mercato de Argentiis.*

Guihala, Eadem notione. Charta Willelmi Comit. Pontivi ann. 1210. in Bibl. Sebuſ. Cent. 1. c. 6. *Contuli in perpetuum in eleemoſynam Canonicis S. Mauritii de Chablais 13. libras Pariſ. ad Guihalam meam in Abbatis villa, quiſquis eam tenuerit, annuatim recipiendos in nundinis Trecarum, &c.*

¶ Guihalda. *Perſonaliter compareant in Guihalda civitatis,* apud Rymerum tom. 11. p. 529. ſemel & iterum.

Ghilleola. Lambertus Ardenſis p. 115. *Dum in Ardea forum cauſarum, & mercatorum Ghilleolam nuper ædificaſſet, & plumbeo tabellatu contexiſſet, &c.* Ubi forte legendum *Ghildhalam.*

¶ GILIO, Germanus. Mabill. to. 3. Annal. Bened. p. 600. ex Inſtrum. an. 969. *Teuzo & Baldo atque Azo Giliones fratres, filii quondam bruti bonæ memoriæ Silveſtro bonæ memoriæ Presbytero & Monacho, atque coangelico Abbati de venerabili monaſterio SS. Coſmæ & Damiani, quod nuncupatur Mica-aurea, donant Eccleſiam Dei Genitricis Mariæ, &c.* Vide *Glinglio* in *Gurgo.*

¶ GILIUM, Lilium, Ital. *Giglio.* Chronicon Eſtenſe apud Murator. to. 15. col. 349. *Omnes palafreni coperti ſcarlato, & per totum arma Giliorum auri & aquilarum albarum argenti.*

GILLATI, Giliati. Vide *Cigliati.*

GILLO, Gelo, Gellus, Guillo, Lagena, vas vinarium. Papias: *Gelonis, Baucalis, vas.* Hinc emendandum Gloſſarium Græc. Lat. Πεδέκοιλον, *Aquale, Gello.* Perperam enim editum *Aqualegelle.* Codex MS. S. Germani Pariſ. ibi præfert *Aquale, Gella.*

Gilo, Eadem notione. Epigrammata vetera Pithoeana lib. 4. p. 159.

Gilo vomit gelidum vaſtis ſingultibus amnem,
Vis aliena cui frigoris addit opem.
Nam tepidum laticem curavit claudere teſta,
Ut menſa indigenis unda niveſcat aquis.

Gillo, *Vas fictile,* in Gloſſar. Camberonenſi MS. Gloſſ. vetus: *Gillo,* βαυκάλιον. Gloſſ. Ælfrici: *Gille, Wagel.* Ugutio: *Gillo, & Gello, dicitur ruſticus, ineptus: aliter, Baucalis, vel Bacalaus.* Ariſtophani ἐν εἰρήνῃ, & ejus Scholiaſtæ, pag. 660. γύλιον dicitur ἀγγεῖον ϛρατιωτικὸν, εἰς ὃ τὰς τροφὰς ἄγονται οἱ ϛρατιῶται. Hebræis *Gulla,* eſt vas rotundum inſtar phialæ aut crateris, unde *Gallonem* deducit Guichartus. Caſſianus lib. 4. Inſtit. c. 16. *Si quis Gillonem fictilem, quem Baucalem nuncupant, caſu aliquo fregerit.*

Gello. Ruffinus lib. 3. de Vitis Patrum cap. 14. *Gello cum aqua, quem ad potum ſibi præparaverat, &c.* Infra:

Gelluncculus, Eadem notione.

Gellus. Gloſſæ MSS. ad diſticha Magiſtri Cornuti: *Batus, ti, Gellus, bichoz vel vaiſes, vel livres.*

Guillo, apud Paulum Diacon. Emeritenſem lib. de Vita & miraculis Patrum Emeritenſium, in S. Renovato: *Surripiens vaſcula vinaria, quæ mutato nomine Guillones, aut Flaſcones appellant.*

De vocis γυλλῷ apud Græcos recentiores notione, erudite ac copioſe ſuo more J. Bapt. Cotelerius to. 1. Monumentor. Eccleſiæ Græc. p. 744. egit.

¶ GILLO MICHAEL, *id eſt, Puer Michaelis,* in Tranſlatione S. Cuthberti c. 22. in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 2. p. 291.

GILLONARIUS, Officium palatinum apud Wiſigothos, idem videtur qui apud nos *Buticularius.* Lex Wiſigoth. lib. 2. tit. 4. §. 4. *Ut non immerito palatinis officiis liberaliter honorentur, id eſt, Stabulariorum, Gillonariorum, Argentariorum, Coquorum quoque præpoſiti.* Neque hoc loco P. Pantini conjecturam probo, qui *Gillonarios* puerorum fuiſſe præfectos contendit, quod, ut ait, apud Wiſigothos *gielen* ſit laſcivire, quod proprium eſt ejus ætatis: unde *Giel,* laſcivus.

GILTWITE, vox Saxonica, *Emenda pro tranſgreſſione,* Bromptono: ex ƿiꞇe, mulcta, & ᵹilꞇ, reatus, peccatum. Vide *Gyltwite.*

GIMARESTA, Vitis ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. cap. 4.

¶ GIMBOSUS, pro *Gibboſus,* to. 2. SS. Junii p. 380.

¶ GIMBUS, pro *Gibbus,* in Onomaſtico ad calcem tomi 3. SS. Junii.

¶ GIMECTA, pro *Guvetta.* Vide in *Guvus.*

GIMEL. Smaragdus in Grammatica MS. *El, ut Mel, Fel, Gimel:* ubi Gloſſa ſuperlinearis, *i. plenitudo.*

¶ GIMETTA, pro *Guvetta.* Vide in *Guvus.*

GIMNAREMUS, Vitis ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. cap. 4. ubi vetus Interpres Gallicus legit *Gunvareſco.*

¶ GIMNASIUM. Vide *Gymnaſium.*

¶ GIMNOLOGIZARE. Vide *Gymnologizare.*

GIMUS, pro *Guvus*: vide in hac voce.

GINA. Vide *Guva.*

¶ GINDON, Species panni. Charta ann. 1377. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Unam caſulam de purpura, floratam de Gindone rubeo.* Sed puto legendum *Sindone,* & *folratam.* Vide *Sindon.*

¶ GINECIARII, Ginetium. Vide *Gynæceum.*

¶ GINESTUS, pro Geniſta, Gallice *Geneſt. Gineſtos cum fulgeria,* apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 436.

¶ GINGIBRETUM, Gallis *Gingembre,* Zingiberi, in præcepto Philippi Pulcri Franc. Reg. an. 1304. Vide *Gingimber.*

GINGILIPHUS. Fragmentum Petronii: *Cæteri convivæ circa labrum manibus nexis currebant, & Gingilipho ingenti clamore exſonabant.* [Legendum *Gingiliſmo* à γιγγιλισμὸς, quod Heſychio eſt, Titillatio manuum riſum ingentem & clamorem acutum excutiens.]

¶ GINGIMBER, ut *Gingibretum,* tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 305. & in Præcepto Philippi Pulcri Franc. Regis an. 1304.

¶ GINGINA, Johanni de Janua & Gloſſatori Lat. Gall. Sangerm. pro *Gingiva,* ut habet Celſus, Gallice *Gencive.*

GINGIVUS. Conſtantinus African. lib. de Gradibus, de Pipere: *Cujus fructus ſunt ſicut ſiliqua faſeoli, & dicuntur Piper longum; cujus concavitas parvis granis ſicut milium impletur: quæ cum tempus naturandi fecerint, fiunt in eis quaſi Gingivi pleni ſeminibus, quæ dicuntur Piper.*

GINGLA, Παρωτὶς, in Gloſſis Græco-Latinis.

GINGNASIUM. Vide *Gignaſium.*

¶ GINGRIBA, εἶδος φωνῆς σάλπιγγος, Species ſonitus tubæ, in Gloſſis Lat. Græc. MSS. Sangerman. Legendum *Gingrina.* Feſtus: *Gingrire, Anſerum vocis proprium eſt; unde genus quoddam tibiarum exiguarum Gingrinæ.* Hæ fiebant ex arundine quadam Sicilienſi, & *breviores licet, ſubtilioribus tamen modis inſonabant*

ut habetur apud Solinum capite 5. de Sicilia.

¶ GINGRITUS, Clangor anſerum, apud Arnob. lib. 6. Vide *Gingriba*.

¶ GINGRUM, Eadem notione. Gloſſar. Lat. Græc. Sangerm. MSS. *Gingrum*, φωνὴ χηνός.

¶ GINGULA, οὖλα τῶν ὀδόντων, *Gingivæ*. Supplem. Antiquarii. Vide *Gengibiæ*.

¶ GINIA. Vide *Guva*.

¶ GINICIUM. Vide *Gynæceum*.

¶ GINOCHIUM, Geniculum, Gallice *Genou*, Ital. *Ginocchio*. Miracula B. Henrici Baucenenſis, to. 3. Junii p. 376. *Joannes ... guttoſus in Ginochiis & in anchis, &c.*

GINOVAGIUM. Vide *Guionagium* poſt *Guida*.

¶ GINPLA, Peplum, Gall. *Guimpe*. Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem to. 2. de Feudorum uſu p. CCI. *Pro* XII. *Ginplis ad opus dominarum, &c.* LXIII. *ſol.*

¶ GIOIA, Ital. Gaudium, Gallice *Joïe*, in Actis S. Franciſcæ Rom. to. 2. SS. Martii pag. 133.*

¶ GIORSUM. Vide *Gorſum*.

GIOSTRA, Monomachia ludicra: vox Italica, noſtris *Jouſte*: τζουστρία, Nicephoro Gregoræ lib. 10. & Cantacuzeno. Hiſtoria Cortuſiorum lib. 5. c. 7. *Fuerunt etiam haſtiludia, Gioſtræ, torneria, & omnia ſolatia cogitata.* Utitur rurſum lib. 10. c. 9. [Chronicon Danduli apud Murator. to. 12. col. 516. *Certamina equeſtria, quæ Gioſtras appellant, ſunt celebrata.*] Vide Diſſertat. 6. ad Joinvillam, & Salmaſium ad Hiſt. Aug.

GIPO, *Porpoent*, Gallice & Britannice, in Catholico Armorico. Expreſſit noſtrum *Jupon*. [Proclamatio Conſilii Maſſil. MS. 13. circiter ſæculi inter Schedas D. *le Fournier*: *Nullus homo cujuſcumque conditionis exiſtat in civitate Maſſiliæ de cetero portare audeat ſupertunicale, tunicam, cotardiam, jaquetum, Giponem, quando deſuper portabitur, veſtis illa ſuperior ſit & eſſe debeat longitudinis uſque genu, niſi ſit marinarius navigando, curſor leno, vel latro, aut alius brevis conditionis, quæ veſtis ſuperior ſit in rotunditate ſex palmorum ad minus.* Deinde prohibetur, ne *Magiſtri Giponum*, aliive ſartores aliter veſtes concinnent, quam hic ſtatuitur. Quod ſi quis contraierit rogabitur Epiſcopus, ut excommunicatione coerceat delinquentem. Ea tum erat Maſſilienſium ſollicitudo, ne quid parum decens eſſet ac modeſtum in veſtibus. De eadem re audiendi Patres Concilii Aptenſis an. 1365. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 334. *Item* (inquiunt) *cum noſtri domicelli ſeu ſcutiferi, qui ex nobis aliquid tenent in numero exceſſivo ultra quem eis eſſet expediens, calamiſtrati incedant ut feminæ, & cum veſtibus ſeu diploidibus, hoc eſt, Gipponis tam brevibus, ut femoralia & ſigna poſteriora eis appareant .... duximus auctoritate præſentis Concilii providendum, ut noſtrum quilibet veſtes ſuis domicellis ſeu ſcutiferis, quos tenebit, fieri faciat longitudinis competentis, ſic quod ſaltem ſubtus genu quatuor digitos protendantur, quarum manicæ nondum attingant brachii, &c.* Plura etiam ſtatuunt Ciſtercienſes de Gipponibus Monachor. apud eumdem Martenium laudati tomi col. 1577. 1580. 1585. & 1590. Solis nunc mulieribus apud Gallos nota eſt vox *Jupon*, qua crocotulam intelligunt ſeu tuniculam interiorem. Vide *Jupa*.]

¶ GIPORSUS. Vide *Gibboroſus*.

¶ GIPPALICANA, Scripturæ genus. Vide *Scriptura*.

¶ GIPPERIUS, pro *Gypſarius*, Gallice *Plâtrier*, in Charta Maſſil. an. 1432.

¶ GIPPONUS, ut ſupra *Gipo*, Gall. *Jupon*. Habetur apud Rymerum to. 7. p. 356.

1. GIPPUS, pro *Gibbus*. Althelmus de Laude virginum cap. 27.

Idcirco gelida conſtrictum morte camelum
Perdebat Gippum, quod vaſcula ferre pepercit.

¶ 2. GIPPUS. Papias MS. Bituric. *Cleptes, Fur, Græce, vel Gippus, a clependo.*

¶ GIPSUM. Vide *Gypſa*.

GIRACULUM, *eſt illud, cum quo pueri ludunt, quod in ſummitate cannæ vel baculi volvitur, & contra ventum cum impetu defertur.* Joan. de Janua; [*Moulinet que les enfans mettent au bout d'un baton pour tourner contre le vent*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman.]

GIRAPIGRA, GERAPIGRA. Will. Britto lib. 12. Philippidos pag. 256.

Reſpectus ſplendore tui ſuccumbet, & ipſa
De te compoſito mordax Girapigra libello,
Horum ſi ſimilem mereatur habere poëtam.

Hic ſe cæcutire fatetur Gaſpar Barthius, mendumque ſubeſſe ſuſpicatur. Sed quid ſibi velit hæc vox, indicat Joannes de Janua: *Gera pigra, Gera componitur cum pigra, quod eſt Medicina: & dicitur hæc Gerapigra, vel Gerapitagra, quaſi ſacra vel ſancta pigra, propter ejus utilitatem: eſt enim optima medicina*; [*Une maniere de bonne medecine*, ut habetur in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.] Eſt igitur *Gerapigra*, quod Græcis ἱερὰ πικρὰ dicitur, medicina, quæ ex aloë paratur, quæ etiam & πικρὰ ſimpliciter tempore Galeni appellata eſt, ut pluribus ſcribunt Gorræus in Definitionibus medicis, & Gabriel Humelbergius in Præfat. ad Anton. Muſam. Hiſpani *Gerapliega* dicunt. S. Hieronymus Ep. 151. *Vidi ego nauſeam & capitis vertiginem antidoto, quæ appellatur πικρὰ, ſæpe ſanari, &c.*

¶ GIRARE, Funda lapidem mittere *gyrando*. Chronicon Siciliæ inter Anecdot. Marten. tom. 3. col. 8. *Sarraceni dederunt eiſdem fratribus tantum ſpacium loci de terra & ſolo .... quantum Giravit corrigia una facta de uno corio bovis.* Infra col. 39. accipitur pro Circumire. Gloſſar. Lat. Gall. Sangerman. *Girare, Tourner, Girer.* Vide *Gyrare*.

GIRATA. Bulla Honorii III. PP. in Bullario Caſinenſi to. 1. p. 32. *Sanctam Mariam in Caſis, cum Girata, id eſt, piſcaria in Fucino.*

GIRCA. Teſtamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. in Hiſt. Pinnatenſi l. 2. c. 38. *Et vaſſos de auro & de argento, & de Girca, & criſtallo, & macano, & meos veſtitos, &c.* Ubi Martinezius in verſione: *Vaſos de oro, y de plata, de alabaſtro, de criſtal, y de macano.* Eſt ergo *Girca* Martinezio *Alabaſtrum*.

GIRDELLA, Cingulus, zona, ex Saxonico ʒẏꞃꝺel, & Anglico *Girdle*. Leges Burgorum Scoticorum, c. 125. §. 1. *Hæres habebit ad domum ſuam iſta utenſilia, ... patellam, cratem ferream, Girdellam, mortarium, &c.* At quid *zona* commune habet cum inſtrumentis culinariis? Vide igitur, an legendum ſit *girgillum*, id eſt, *rotam hauritoriam*, uti vocem hanc interpretantur Iſidorus lib. 1. c. 15. & veteres Gloſſæ. Nihil tamen temere definio.

¶ GIRENS, Auctor, qui cavet de evictione, Gallis *Garant*. Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ cap. 157. *Sed erit bonus Girens & defenſor dicti doni in omnibus .... ut poſſit ab Eccleſia Auxitana pacifice poſſideri.* Vide *Garens*.

¶ GIRESTUS; f. Pyrgus, fritillus, ſic dictus, quod in eo teſſeræ gyrentur antequam jaciantur. Statuta S. Jacobi *Hoſpitalis* ann. 1388. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 339. *Inhibemus etiam ne aliquis de dicto loco ad taxales ſeu Gireſtum ludat.*

¶ GIRFALCO, GIRFALCUS. Vide *Gyrofalcones*.

¶ GIRGATHUM, *Lectus, in quo amentes & ſpiri-*

tibus vexati immundis vincti detinentur, in Amalthea. Vide *Gyrgatus*.

GIRGILLUS, *Rota*, in Gloſſ. Arabico-Lat. [Joan. de Janua: *Girgillus à Girus* (Gyrus) *Inſtrumentum femineum quod alio nomine dicitur Volutorium; quia vertendo in girum inde in fila devolvuntur ... Item, Girgillus eſt lignum mobile ex quo funis in puteum cum ſitula dimittitur ad hauriendam aquam; & dicitur Girgillus, quia in girum vertatur*. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Girgillus, Deſvuideur à file; il veut dire auſſi une polie, en quoy tourne la corde à puiſier yaue.*] Vide *Girdella* [& *Devolutorium*.]

GIRO, Pars veſtis, Gall. *Giron*. Vide *Gyro*.

¶ GIROFALCO, GIROFALCUS. Vide *Gyrofalcones*.

¶ GIROUDONUS, Miniſter in palatio Dalphini. Ordinatio anni 1336. pro Hoſpitio to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 310. col. 1. *Item unus ſolliardus coquinæ pedes, unus valletus panateriæ: unus in botelleria, quorum alter ſit Giroudonus, & cuſtodiat cupam noſtram*. Vereor tamen ne ſit nomen proprium: id ſuadet Computus anni 1337. ibid. p. 331. col. 2. *Item, de charnagio habito per eum in baylivia ſua, pro dicta cavalgata aſſignavit Giroudono Bregnino de Gratianop.* CC. *mutones*, LX. *animalia bovina &* VI. *bacones, pro quorum animalium & baconum delatorum in Burgondia ſolvit dicto Giroudono* XX. *ſ. groſſ.*

¶ GIRPISCERE, Rei alicujus poſſeſſionem dimittere. Charta anni 1235. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 135. *Dicimus quod W. de Turris deſiſtat & Girpiſcat domino Abbati & Priori de Gigors dictum cavallaticum, &c.* Vide *Guerpire*.

GIRSITH, Teſtis, obſes. Vide *Giſiles*.

¶ GIRUM. Vide *Gurum*.

GISARMA, Geſum, ſpiculum. Joan. de Janua: *Geſa, à gero, is, genus armorum, quod Gallice dicitur Giſarma*. Gloſſ. Lat. Gall. *Geſa: Juſarme, Maniere de glaive*. Fleta lib. 1. c. 24. §. 12. *Et qui minus habuerit quam 40. ſolidat. reditus, tunc ad falces, Giſarmas, cultellos, & alia arma minuta ſint jurati*. Eadem habentur in Additament. ad Matth. Paris pag. 149. ut & in Statutis Willelmi Regis Scotiæ cap. 23. §. 4. ubi vox reſtituenda *Gyſarm*, pro *Gyſarum*: *Et qui minus habet quam 40. ſolidos habeat Gyſarm, quod dicitur Hand axe*. i. Anglis, anceps ſecuris. Quæ quidem Spelmanni conjecturam firmant, qui putat *Giſarmam* fuiſſe ſecuris ſpeciem. [*Guiſarma, nec alia genera armorum neceſſaria ad tuitionem corporis ... pro ullo debito pignorentur*, in Conſuetud. Brageriaci art. 28.] Le Roman *de Rou* MS.

Et vous avez lances agues,
Et Guiſarmes bien eſmolluës.

Idem:

Haſches & Giſarmes tenoient.

Balduinus de Condato MS.

A cops de dards & de Guiſarmes.

Bellomanerius MS. cap. 58. *Portans armes, ne ſajettes, ne armes, ne aſpées, ne Guiſarmes, ne autres armes deffenduës*. Guillelmus *Guiart*:

Plommées fermement tenuës,
Fauchons, Juiſarmes eſmoluës.

Idem an. 1214.

Les reçoivent aus fers de lances,
Aux haſches, aux eſpées nuës,
Et aux Juiſarmes eſmoluës.

Vetus Poëta MS. de Alberico Burgundo:

Sire, dit-il, por peu vos voil proier,
C'une Juſarme me faites ſans targier.

Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris:

Lances, baſtons, eſpees, & Guiſarmes,
Harnois complez pour bien mil hommes d'armes.

Charta Vetus ex Camera Computor. Pariſ. *Il lui ſemble que ceulx, qui porteroient voulges, les devroient avoir moiennement longs, & qu'ils euſſent un peu de ventre, & auſſi qu'ils fuſſent tranchans, & bon eſtoc & que leſdits Guiſarmiers aient ſalades à viſieres, gantelets, & grans dagues ſans eſpées*. Occurrit præterea non ſemel apud Froiſſart. Monſtrellet. Berrium, Auth. de Obſid. Aurelian. &c. Idem quod *Biſarme* videtur in Conſuet. S. Severi tit. 18. art. 5. ubi reſtituendum forte *Giſarme*. Vide Skenæum de Verbor ſignificat. in *Gyſarum*.

GISCELLUS, GISTELLUS, VISCELLUS. Charta Conradi Imper. an. 1029. in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. pag. 143. *Cum .... ſalinis & ſartaginibus, aquis aquarumque decurſionibus, piſcationibus ſtationibus, id eſt, Giſcellis piſcium, quos Huſones dicimus, &c.* Alia Henrici Imp. an. 1039. p. 147. *Stationibus, id eſt, Viſcell. piſcium, quos Huſones dicimus*. In alia an. 1057. p. 151. habetur *Giſtell*.

¶ GISEL, Teſtis. Vide *Giſiles* & *Gaid*.

GISIA. Charta Friderici II. Imp. an. 1210. pro Eccleſia Panormitana apud Rocchum Pirrum to. 1. pag. 143. *Concedimus omnes Judæos civitatis noſtræ Panormitanæ, ... ut de cætero homines veſtri ſint, & .... Eccleſiæ ſubditi in omnibus exiſtentes de Giſia & omni ſervitio & jure & aliis rationibus eorum vobis & Eccleſiæ reſpondeant*. Alia anni 1211. ibid. p. 144. de iiſdem Judæis: *Homines ſint Eccleſiæ, & vobis in omnibus redditibus & tributis Giſiæ, vini, macelli, & aliis ſervitiis reſpondeant.*

GISILES, Teſtes, ſive obſides in munimentum alicujus pacti, aut traditionis. Papias Edit. Venetæ: *Giſid, teſtes*. [Alter Papias: *Giſild i. e. Teſtes*.] MS. Navarræi Collegii Pariſienſis, *Girſith*, infra, *Giſith*. Ex Germanico *Ghiiſel*, obſes, [*Giſel* apud Schilterum.] Boërius, *Giſiles, teſtes*. Lex Longob. lib. 2. tit. 15. §. 1. *Si quis res ſuas alii thingare voluerit, non abſconſe, ſed ante liberos homines ipſum garathinx faciat, quatenus qui thingat, & qui Giſiles fuerint, liberi ſint, ut nulla in poſterum oriatur contentio*. Ubi Editio Heroldi tit. 62. §. 1. & alibi, habet, *qui Ciſil fuerint*. Adde lib. 2. tit. 35. §. 1. Chronicon S. Sophiæ Benevent. pag. 637. & Wendelinum in Gloſſ. vocum Atuaticar. Verbo *Salici*. [Vide *Gaid*.]

¶ GISMA, *Angulus*, in Gloſſis Iſid. Papiæ & Conſtantienſis. In Excerptis additur *Græce*. Grævius emendat: *Gonia, Angulus*, Græce Γωνία.

¶ GISSIUM, *Labium, terminus, finitio*. Papias: *Giſſus, Diffinitio. Giſſus, Labium vel terminus*. Probabiliter conjicit Grævius legendum *Gilos* pro *Chilos*, Labium χεῖλος. Quia vero & littora maris, inquit, & amnium dicuntur χείλη, inde quia extremi ſunt continentes termini, χεῖλος notarunt eſſe terminum.

GISSUM, pro *Gypſum*, [Ital. *Geſſo*, Hiſpan. *Yeſſo*.] Charta Alfonſi I. Regis æræ 1157. pro Cæſarauguſtanis, apud Mich. *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. pag. 265. col. 4. *Et abſolvo vobis illas petras, & illo Giſſo, quod prendatis & faciatis, ubi melius potueritis.*

¶ GISSUS. Vide *Giſſium*.

¶ GISTA, Jus hoſpitii. Vide *Giſtum*.

GISTA AQUÆ, *Jeſt*, vel *Geſt d'eau*. Monaſticum Anglic. tom. 3. pag. 60. *Et ſedem molendini ... ad faciendum molendinum, & vivarium, cum Giſta aquæ, & tofto ſubtus, & uno curtilagio.*

¶ GISTELLUS. Vide *Giſcellus*.

GISTUM, Hoſpitum ſuſceptio, Gall. *Giſte*: Jus, quod

quod dominis feudalibus competebat in vaſſallo-rum ſuorum prædiis, qui ſtatis ac condictis vicibus eos in domibus ſuis hoſpitio & conviviis excipere tenebantur. Quod quidem jus *Manſionaticum*, ſub prima & ſecunda Regum noſtrorum ſtirpe, ſub tertia vero *Giſtum*, *Procuratio*, *Cœnaticum*, *Comeſtio*, *Paſtus*, *Prandium*, dictum ſuis locis obſervamus. Charta Philippi Auguſti an. 1184. pro Abbate S. Petri Catalaun. *Exactionem neque hoſpitalitatem, quæ vulgo Geiſte appellatur*, in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 137. [*Si idem Hugo habuerit guerram & acceperit Geiſte in Andelou*, in Charta an. 1193. ex Archivo Monaſterii S. Urbani.] Alia Hugonis Ducis Burgund. anno 1235. in Probat. Hiſt. Burg. pag. 73. *Neque in procurationibus, quæ Gallice Giſte nominantur, tenentur me in aliquo procurare.* Charta Ludovici VII. an. 1158. in Tabul. S. Dionyſii: *Hoſpitium & procurationem per duas vices, quæ conſuetudo vulgariter Giſta vocatur.* Hiſt. Epiſcopor. & Comitum Engoliſmenſium cap. 35. extremo: *Et cum nec aliquem Capellanum nec Giſtis, nec quæſtis, nec hoſpitiis vexaſſet, &c. Procuratio aut Giſtum*, in Charta Jo. Comit. Matiſcon. ann. 1237. apud Guichenonum in Biblioth. Sebuſiana pag. 102. Nangius in S. Ludovico p. 363. *Giſta ſive procurationes.* Adde Galliam Chriſtianam in Archiepiſc. Turon. pag. 775. Doubletum pag. 909. Statutum Philippi Pulcri pro reformat. regni art. 36. &c. Vide *Procuratio.*

ISTUM CANUM ET VENATORUM, in Charta an. 1232. apud Perardum in Burgund. p. 424. Vide Monaſticum Anglic. to. 1. p. 98. [Hoc jure, ut nobis aſſertum eſt, etiamnum potitur Princeps *de Croy* in monaſterio Leſcienſi in Hannonia, ubi certum dierum numerum cum toto ſuo venatico comitatu, ſi lubet, hoſpitatur. Vide *Bren.*]

ESTIUM, pro *Giſtum*, in Chartis aliquot Burgundicis apud Roverium in Reomao pag. 216. 221. 228.

GISTIUS, Eadem notione. Charta Willermi Archiep. Rem. è Tabulario S. Medardi Sueſſion. an. 1190. *Item Giſtios habebit Advocatus de Donchery in eadem terra ... & de omnibus Giſtiis adverſus Comitem Regiſtetenſem, &c.*

ESTUM, in Charta an. 1218. apud Perardum in Burg. p. 321. [& in Præſcripto Caroli V. Franc. Regis an. 1368. è Chartulario Eduenſi.]

GEIXTUM, in Charta Hugonis Militis an. 1227. ex Archivo Monaſterii S. Urbani.

EXTUM, in Chartis ann. 1209. & 1235. apud eumdem Perardum pag. 309. 438.

ISTA. Charta Philippi Reg. Franc. an. 1293. in Hiſt. MS. Remenſi Joan. Rogerii: *Significaverunt nobis cives bannorum civitatis Remenſis, quod propter obſcuritatem levandi Giſtas coronamentorum Regum Franciæ, damna & gravamina paſſi ſunt in immenſum, &c.* Porro ut de *Giſto* aliquid obſervemus, ad hoc inductum videtur, ut dominus per terras vaſſallorum iter faciens, in publica diverſoria diverte-re non cogeretur, quod indecorum arbitrabantur. Unde eo tantum caſu obtinebat, ſi dominus domum in illo loco non haberet, ut eſt in Hiſtoria Monaſterii S. Nicolai Andegav. pag. 92. Sed ne ejuſmodi dominorum exceptionibus, ſeu, ut vocabant, *procurationibus*, nimium fatigarentur vaſſalli, eorum in anno numerus, ut plurimum, infeudationum legibus definitus erat, quod paſſim adſtruunt veteres Chartæ, [eæque in primis quas ſeculis XII. & XIII. actas reperimus, eo ſcili-cet tempore quo feudorum uſus maxime invaluit.] Regeſtum 31. S. Ludovici in Archivo Regio: *Petrus Archiep. Turon. & Capitulum recognoverunt aſſenſu communi ſe Archiepiſcopum & ſucceſſores ſuos Archiepiſcopos Turon. Regi Franciæ & ejus ſucceſſoribus debere procurationem unam ſeu Giſtum in vita cujuſlibet Archiepiſcopi Turon. ſemel. Idemque Rex ad petitionem dicti Petri ſibi & ſucceſſoribus conceſſit, quod dicta procuratio ſive Giſtum* 100. *libras Pariſ. non excederet. Sane nuper Dom. Rex Ludovicus apud Turones conſtitutus, Dominica ſcilicet intrante Paſſionis Domini, debitam ſibi ab eodem Petro Arch. procurationem ſumpſit. Actum an.* 1255. Interdum famulorum comitatum, & obſequium, cum quo dominus in domum vaſſalli divertere poſſet, definitum legimus, ut apud Hemeræum in Auguſta Viromand. pag. 166. 236. 249. Exſtat Charta in Tabular. S. Germani Pariſ. quæ reſtringit procurationem Archiepiſcopi Senonenſis *ad* 40. *equitaturas ad plus, &* 44. *homines, &c.* Interdum denique *procurationum* expenſæ ipſæ definitæ, quæ poſtmodum in nudam præſtationem abiere, quod perinde docent veteres Tabulæ.

Quinetiam Eccleſiæ ipſæ ab iſtis procurationibus non erant immunes. Quippe cum Principes aut magnates Monaſteria exſtruebant, ab iis ea fere ſemper conditione dotabantur, ut ſtatis in anno vicibus in iiſdem hoſpitari, & convivio gratis excipi iis liceret. Quod jus potiſſimum Regibus ipſis, non in Monaſteriis dumtaxat, ſed & in Eccleſiis Cathedralibus, quarum prædia & *dotes Regalia* dicuntur, competiiſſe legimus: adeo ut in earum collatione id privilegii ſibi reſervaſſe videantur. Certe teſtatur Monachus S. Galli lib. 1. cap. 15. 16. 17. Carolum M. in itinere non ſemel in Epiſcoporum domos divertiſſe, & ab iis convivio exceptum. Cujus quidem juris ſtudioſi adeo fuere, ut etſi expeditionem & exercitum, pietatis gratia, Epiſcopis indulſiſſe legantur, raro tamen *Giſtum* aut *procurationem* dimiſerint, quod in Hiſtoria noſtra Comitum Ambianenſium pluribus obſervamus.

Legimus tamen in 31. Regeſto S. Ludovici, ex Tabulario Regio, Matthæum Epiſcopum Carnotenſem cum eodem Rege compoſuiſſe ſuper giſtis & procurationibus, quas apud Carnotum & Freſneium villam Epiſcopi petebat, & pro quitatione ejuſmodi giſtorum eidem conceſſiſſe 500. ll. Turon. annui reditus in perpetuum, M. Aug. an. 1259. præterea R. Belvacenſem Epiſcopum cum eodem Rege compoſuiſſe ita, quod pro giſtis & procurationibus, quæ ei à Belvacenſi debebantur Epiſcopo, quoties apud Belvacum ipſum ire contingebat, 100. ll. Pariſ. ſingulis annis in Aſcenſione Dom. Pariſiis ſibi perſolveret, quatenus eſſet, an. 1248.

Ad hoc porro in Eccleſiis & Monaſteriis id juris ſibi reſervabant Principes, ut ubi *regiæ* ac *publicæ* deeſſent *villæ*, (de quibus ſuo loco) in quas diverterent, in ipſarum Eccleſiarum domos, ex ipſo *regaliorum* jure ſecederent.

Quinetiam nuntiis ac miſſis Regiis idem juris erat, adeo ut in Epiſcoporum palatia diverterent. Hinc Fridericus I. Imp. apud Radevicum lib. 4. cap. 34. *Nuntios noſtros non eſſe recipiendos in palatiis Epiſcoporum aſſerit* (ſummus Pontifex.) *Concedo, ſi forte Epiſcoporum aliquis habet in proprio ſolo, & non in noſtro palatium. Si autem in noſtro ſolo & allodio ſunt palatia Epiſcoporum, cum profecto omne quod ædificatur, ſolo cedat, noſtra ſunt & palatia. Injuria ergo*

eſſet, ſi quis nuntios noſtros à Regiis palatiis prohiberet.

Id porro juris procurationis in Eccleſiis omnino regium cenſitum eſt: quod præ cæteris docet Areſtum an. 1275. in Regeſto Parlamenti ſignato *Olim*, fol. 29. Nam cum Regina Franciæ negaret, Regem filium ſuum in villis dotalitii ſui *jus giſti* habere, pronunciatum fuit, *quod idem Rex capere potuit Giſtum ſuum, cum ipſum jus in ipſam non poſſit cadere, ſed ſolummodo in Regem, nec in aliquo propter hoc jus deperit Reginæ.*

Giſtum porro & procuratio erat trium dierum fere ſemper. Tabular. S. Martini Turon. de Rege, ut Abbate ejuſdem Eccl. *A primo die paſcit eum Theſaurarius, ſecundo Decanus, & hoc in Clauſtro B. Martini, & ſuis domibus, tertio die paſcit eum Archiepiſcopus. Si ultra vult demorari, de ſuo vivat.* [Vide D. *Bruſſel* Tract. de Uſu feudorum tom. 1. cap. 38. pag. 536. & ſeqq.]

Proſtat in veteri Regeſto & in Rotulo pergamin. Cameræ Computor. Pariſienſ. Eccleſiarum ac locorum aliorum Catalogus, in quibus Reges noſtri *Giſta* capere conſueverant, quem hoc loco deſcribere, haud inutile fortean fuerit.

Gista Regis, in al. MS. *Giſta, quæ Domino Regi debentur. Archiep. Remenſ. unum. S. Remigius Remenſ. 1. S. Petrus, S. Theodoric. & S. Baſolus 1.* (al. *S. Baalus.*)

In Laudunenſio. Corbiniacum & Corona 1. (al. *Cirona.*) *Cerniacum* 1. *Velleyacum* 1. (al. *Wailliacum.*) *Bruerię* 1. *Epiſc. Catalaun.* 1. *Burgenſes ibi* 1. (al. *Burg. Catalaun.*) *S. Mamius Catalaun.* 1. *S. Medardus Sueſſ.* 1. *S. Maria ibi* 1. *S. Maria de monte ſuper Branam* 1. *Viacus ſuper Aſſonam* 1. (al. *Vy.*) *Berreus in Sylvanect.* 1. (al. *Berron.*) *Rexonum ſuper Axonam* 1. (al. *Reſſons.*) [MS. Sangerm. *Reſſonium.*] *Villare S. Pauli* 1. *Freſneium* 1. (al. *Frannetum.*) *Caſtineium in Belvac.* 1. (al. *Caſteneium.*) *S. Juſtus in Belvac. in villa* 1. *Brajella* 1. (al. *Braële.*) *Epiſcop. Atrebat.* 1. *S. Richarius in Pontivo & villa* 1. *S. Petrus de Corbia* 1. *de* 100. *lib. Par.* [*de* 100. *lib. Par.* omittit Sangerman. codex.] *Epiſc. Belvac.* 1. *de centum lib. Pariſ. ſicut continetur in Charta ſuper hoc, cujus tranſcriptum habetur. Thoriac.* 1. (al. *Thoiriacum.*) *Rodolium* 1. *Eſpona* 1. *Andriſiacus* 1. *Anthoniacus* 1. *Villa nova S. Georgii* 1. [MS. Sangerman. addit, *Heſmant juxta Monſtrolium* 1.] *Leriacum ſuper Ligerim* 1. *Trambl. in Pariſ.* 1. *Trapa* 1. *Sompchamp* 1.

Apud Turon. Decan. S. Martini ibi 1. *Theſaurar. ibi* 1. *S. Maximinus* 1. *S. Benedictus* 1. *Ferreriæ* 1. *Liencur. juxta Clarum montem* 1. *Abbas S. Benedicti apud Euram villam* 1. *Abbas Ferrar.* 1. *Abbas Majoris Monaſt. Tur.* 60. *libr. levandas quolibet anno ſi Rex viſitaverit Eccleſiam, alias non. Archiep. Turon.* 1. *de* 100. *lib. ad vitam Archiepiſcopi, & non plus per totam ejus vitam.*

In terra S. Aniani, Tilleium 1. *Ruemium & Santilliacum* 1.

In terra S. Crucis. Boëvilla S. Petri 1. *Germanivilla* [MS. Sangerm. *Ginenminvilla*] *& Abonnivilla* 1. *Colummavilla* 1. *apud Rethom* 1. [Sangerm. *Betony.*] *apud Blandi* 1. *apud S. Dorbinum* 1. *Rouvreyum in Belſia, quæ villa S. Dionyſii eſt,* 1. *Sameſy, quæ eſt villa S. Columbæ* 1. *apud Vitriacum in terra S. Launemari* 1. *Apud Bleſis* 1. *Apud Meſiacum* 1. *Abbas Foſſatenſ.* 1. *Epiſc. Meldenſis* 1. *de quo ſolvit per Compotum Ballivię Pariſ. ad Omnes SS.* 1269. 107. *lib.* 2. *ſol.* 1. *den. Epiſc. Autiſſiod. ſi Giemum exiret de manu Regis,* 1. *Epiſcop. Sueſſion. ſi Petræfons exiret de manu Regis, & Epiſcopus non eſſet in ſide ejus de illa,* 1. *Epiſcop. Nivern.* 1. *Monachi S. Portiani* 1. *de* 60. *lib Par. Villa Clarimontis in Alvernia* 1. [Sangerm. addit: *Podium B. Mariæ in Alvernia* 1.] *Epiſc. de Podio* 1. *Capitulum* 1. *Burgenſes* 1. *Bridanum ſuper villam* 1. *Yçoire ſuper villam* 1. *S. Porcianus ſuper Monach. & villam,* 1. *Credona verſus Remis* 1. *Epiſc. Morinenſis* 1.

Giſta Campaniæ.

Prius in Balliv. Trecenſi, Meld. & Pruvin.

In Præpoſit. Trec. S. Sepulchrum 1. *Juvernant* 1 *Monſterolium villa* 1. *Voonum* 1. *Hauſſon* 1. *Monſtie la Cele,* 1. *ut dicitur. S. Pere le Vif de Sens.* 1. *Monſtier au deſſous de S. Sauveur en Poiſeaux* 1. *Monſtie aramé* 1.

In Præp. S. Florentii, S. German. Anchiſſ. [melius, uti Sangerm. codex, *Autiſſiodorenſis*] 1. *Chablies* 1.

In Præpoſ. de Colommiers, l'Abbeye de Relbez l'Abbeye de Jeurre. [Addit Sangerm. 1. *de* 100. *lib*

In Præpoſ. de Bray, Dame Marie ſur les homm S. Martin de Tours de 3. *ans en* 3. *ans,* 1.

In Præp. de Loy, [Sangerm. *Joy* pro *Loy.*] *Roſ en toute la vie du Seigneur de Champagne* 1. *tantum modo.*

In Ball. Vitriaci, prius in Præp. Caſtellion. Vent lay 1. *vel* 8. *libr. Don...* [Sangerm. *Domery,*] 1. *v* 20. *libr. Marueil* 1. *vel* 10. *lib. Crugus* [Sangerm *Crugny,*] 1. [Sangerman. *vel* 15. *lib.*] *La Chapel Avullay* 1. *Solly* 1.

In Præp. Caſtri Tyerris, Ciergi 1. *vel* 10. *lib. Cie ges* 1. *Coinſſi* 1. *S. Maart de Soiſſons* 1. *Cheſy* 1. *Orbois*

In Præp. d'Eſpernay, S. Mainge de Chaalons 1.

In Præp. de S. Menehot, Belleval en Dinelet Suyppe 1.

In Ball. Sezannæ, Gaye 1. *Semoigne* 1. *Herbice Troan* 1. *Villers* 40. *ſ. toutefois que le Seig. de Chan pagne deſcent en la ville, & prent au Monſtier e benoiſte.*

In Ball. Calvimontis, primo in Præpoſ. de la Fert Gronay 1. *vel.* 10. *libr. Guſſin* 1. [Sangerm. *Cuſſin vel* 100. *libr. Silve en Rouvre* 1. *vel* 30. *ſol.*

In Præpoſ. de Monteſclaire, le Val de Roignon 1

In Præpoſitura de Vaiſſy, Monſtrier en Der 1.

In Præpoſ. de Ronſnay, Sainte Marguerie unum.

Il eſt à ſçavoir, qu'en toutes les Abbayes blanc de l'Ordre de Ciſteaux le Seigneur de Champagne acoutumé de venir une fois l'an, quant il leur plai aus couſts de l'Abbeye; mais cils de l'Ordre dient qui ſont mie tenus à le recevoir [Sangerman. *à leurs co ſtanges*] *fors de grace. Item il eſt, aſſavoir que aucu autres menus giſtes y a qui ſont acenſis, dont il ne co vient mie faire mention.*

Ex eodem Regeſto.

Giſta, quæ dominus Rex cepit an. Dom. 1223.

Dominica ante feſtum B. Petri ad Vincula apud B vacum, Giſtum 136. *libr.*

Die Lunæ poſt apud S. Juſtum in Belvacino, Giſt 100. *libr.*

Die Jovis poſt apud S. Medardum Sueſſion. 124. *l*

Die Veneris poſt apud Montem noſtræ Dominæ, 6 *libr.*

Vigilia & die Coronamenti, apud Remis, 4000. *l* [Sangerman. MS. *Die poſt coronamentum ad noſtr Dominam Sueſſion. Giſtum* 120. *lib.*]

Die Martis ante SS. Simonem & Judam apud Benedictum ſuper Ligerim Giſtum 120. *lib.*

Die S. Catharinæ in domo Epiſcopi Atrebat. Giſt 189. *libr.*

Die Veneris poſt feſtum B. Nicolai apud S. Rich rium, Giſtum 200. *libr.*

Dominica poſt apud Corbeiam, Giſtum 100. *lib. &c. Et ſic uſque ad an.* 1269. Hujus porro Giſtorum Catalogi mentio eſt in Charta Lud. ann. 1259. qua Eccleſiam S. Dionyſii ab giſto immunem ſtatuit, hac formula: *Ipſam Eccleſiam quittamus in perpetuum de Giſto prædicto, & de regiſtro noſtro, in quo continebatur Giſtum, ipſum abradi fecimus.* Vide notas noſtras ad Joinvillam pag. 101. 122. De jure vero giſti conſule præterea Chopinum lib. 3. de Doman. tit. 20. art. 13.

GITA, Idem quod *Aſſiſa*, Impoſitio, vel potius æqua impoſitionis partitio. Martinus Didacus *Daux* Juſtitia Aragon. in Obſervantiis Regni Aragon. lib. 6. tit. de Munerib. *In aliis vero tam vicinalibus, quam aliis, non tenentur cum eis contribuere, debent tamen vocari terras tenentes in compartimentis, ut mittant unum vel duos homines ad videndum, qualiter ordinatur Gita, vel talia, quæ debent fieri pro prædictis.* Hinc noſtris & Hiſpanis *Geton*, calculus.

¶ GITERNARIUS, Qui pulſat inſtrumentum muſicum, quod Angli vocant *Gittern*. Litteræ anni 1363. apud Rymer. to. 6. pag. 418. *pro Giternario Reginæ: Rex univerſis, &c. Sciatis quod de gratia noſtra ſpeciali conceſſimus dilecto noſtro Andreæ Deſtrer de Bruges, Giternario Philippæ Reginæ Angliæ, conſortis noſtræ, &c.*

¶ GITTA. Leges Balduini Flandriæ Comitis ann. 1200. de homicidio, apud Marten. to. 1. Anecd. col. 768. *In juramentis illis nullæ occaſiones ammiſcendæ ſunt, quæ Gitta dicuntur.* Editor laudatus in Gloſſario ad calcem tomi 5. conjectat *Gitta* idem eſſe quod *Getia*, *Præſtigiæ per manuum invocationem, maleficia.* Quid ſi tantum aſtutia, dolus, ab Anglico *Wit*, vel Belgico *Wite*, quod interdum id ſignificat? Vide *Getia*.

¶ GIZERIA, pro *Gigeria*, Gall. *Geſier*. Vide locum in *Saucunculus*.

GLABELLA, Joanni de Janua, *Grana capitis, quia nuda eſt, ſine pilis, à Glaber, Glabellus, Nudus ſine pilis.* Interſtitium eſt illud ſine pilis, quod ſupercilia ſupra naſum diſterminat. Martianus Capella lib. 2. *Quarum una deoſculata Philologiæ frontem illic, ubi pubem ciliorum diſcriminat Glabellæ medietas.* Forte melius legeretur *Glabella medietas.* Apuleius non ſemel utitur *Glabellus* adjective.

GLABRIO. Vetus Charta in Chron. Beſuenſi pag. 599. *Omnium noverit induſtria, quod Aymo, qui erat Glabrio, conceſſerit, &c. Glabriones* Latinis dicuntur, qui corpus pilis nudum habent. Gloſſ. Lat. Græc. *Glaber*, ψιλός. Sed hic imberbem & eunuchum vel ſpadonem intelligi arbitror. Joan. de Janua: *Glabrio, calvus, vel imberbis.* Vide to. 3. Hiſt. Francor. pag. 638.

GLACIA, Gall. *Glace.* Gloſſæ vett. *Glacies & Glacia*, κρύσταλλος, πάχνη.

GLADIALITER. Vita B. Coletæ tom. 1. Martii pag. 561. *Pluries in manibus & pedibus & latere ſibi videbatur clavis & lancea ſe fore Gladialiter perforatam*, id eſt, tanquam gladio.

GLADIARE, Gladio cædere. Vita S. Angeli Carmelitæ to. 2. Maii pag. 830. *Martyrium ſuſtinui, & amore juſtitiæ & Jeſu Chriſti Gladiatus fui.*

GLADIARIUS, Qui facit gladios. Gloſſ. Græc. Lat. ξιφοποιός, *Gladiarius.*

GLADIATOR, Homicida, latro. Gaſparis Barthii Gloſſarium ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

GLADIATORIUM, μονομαχία, Singulare certamen. Gloſſ. Lat. Gr. MS. Sangerm. Livio *Gladiatorium* eſt præmium vincentis gladiatoris.

GLADIATURA, Congreſſus gladiatorum, ludicræ equeſtres pugnæ. Lambertus Ardenſ. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. pag. 397. *Cum ergo ventum eſt ad locum Gladiaturæ vel tornamenti, juſto Dei judicio actum eſt, ut in primo belli concurſu accepto in umbilico vulnere, Comes de vita periclitaretur.* Haud abſimili notione Tacitus dixit: *E ſervis Gladiaturæ deſtinati.* Et Sidonius in Paneg. Anthemii:

Ad Gladiaturam tu, Spartace, vincte, paraſti.

¶ GLADIFER Gracoviensis. Vita B. Kingæ auctore Johanne Longini Canonico Cracovienſi to. 5. Julii pag. 744. *Erat pro ea tempeſtate Nicolaus Seraphin..... Gladifer Cracovienſis.... genere nobilis.* Ubi Sollerius adnotat: *Gladifer Cracovienſis*, dignitas atque officium aulicum erat, Principi; quoties intra tractum illum in publicum cum pompa procederet, gladium præferre; idemque eſt de aliis per idem regnum Gladiferis; quamquam nunc (ita de ſuo tempore ſcribit Cromerus lib. de Republica & Magiſtratibus Polonorum) *ſolum nomen nudumque honorem retinent.*

¶ GLADIOLI, *à figura vocantur vel Sepiæ, vel viliores piſciculi.* Suſſannæus in Vocabulario.

GLADIOLUM, vel Gladiolus, Carex, vel Carectum, [Gall. *Glaïeul*,] Anglis *Sedge*, in Capitulari de Villis c. 70. Matth. Paris an. 1256. *Mariſcus profert Gladiolum, ceſpites, & alia ignis pabula.* [Miracula S. Barnardi Epiſc. Vien. ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 589. *Herbæ, vulgo dictæ Gladioles, flores unus adoleſcens capſæ memorati Pontificis lætabundus impoſuit.* Le Roman *d'Athis* MS.

Parmi la ſale empimentée
De lis, de Glaiaire enjonchée,
De roſes freſches & nouvelles.

Plinius utitur voce *Gladiolus* hac notione.] Vide Ruellium lib. 3. de Stirpib. cap. 87.

¶ GLADIOSUS, ξιφήρης, *Enſifer, ſicarius*, apud Janum in Supplemento Antiquarii.

1. GLADIUS, pro ſexu virili, ut *Fuſus*, pro muliebri. Schedæ MSS. *Colus eſt inſtrumentum filandi, & appellatur à ruſticis Gladius mulieris.* Speculum Saxonicum lib. 1. art. 45. §. 1. *Et in progenie æqualis & proximior agnatus ex parte Gladii tutor ejus erit.* Lib. 3. art. 15. §. 3. *Qui expeditorias res, hoc eſt, arma bellica, poſtulet, agnatus ex parte Gladii eſſe debet: ad utenſilia vero ſeu geradam, cognatus, id eſt, ex parte fuſi ſeu mulieris duntaxat admittitur.* Vide *Fuſus.*

2. GLADIUS, Jus gladii, merum imperium. Charta Roberti Ducis Normanniæ, filii Richardi, in Regeſto Norman. ſign. P. in Camera Comput. Pariſienſ. *Habens tantum in donis & liberationibus reguardi & panagii, quantum unus ex magiſtris reguardatoribus & panagatoribus meis per totam Normanniam & buſtorum meorum ad juſtitiam Gladii mei pertinentium.* Antiquæ Schedæ apud Camdenum in Britannia: *Comitatus Flint pertinet ad Gladium Ceſtriæ.* Charta Henrici VI. Regis Angl. apud Seldenum de Titulis honorar. pag. 640. *Curiam ſuam liberam de omnibus placitis & querelis in curia Comitis motis, exceptis placitis ad Gladium ejus pertinentibus.* In veteri Charta Hugo de Abrincis dicitur Comitatum Ceſtrenſem poſſediſſe *adeo liberum ad Gladium, ſicut ipſe Rex totam tenebat Angliam.* Inde fortean Comites in Anglia cum inaugurabantur, accingebantur *Gladio*, veluti juriſdictionis ſuæ ſymbolo. Matth. Paris an. 1188. de Hugone *du Puiſet* Dunelmenſi Epiſc. Northumbrenſi Comite creato: *Qui à Rege Gladio Comitatus accinctus, nomen ſibi Comitis uſurpavit: quo Gladio accincto, Rex cum cachinno aſtantibus dixit: Juvenem feci Comitem de*

Epiſcopo veterano. Matthæus Weſtmonaſter. ann. 1227. *Quo etiam anno Nonis Februar. Hubertus, Angliæ Juſtitiarius, Gladio accinctus eſt à Rege Comitatus Cantiæ.* Rogerus Hoveden. pag. 739. *Eodem die Coronationis ſuæ Joannes Rex accinxit Willelmum Mareſcallum Gladio Comitatus de Striguil, & Gaufridum filium Petri, Gladio Comitatus de Eſſex: qui licet antea vocati eſſent Comites, & adminiſtrationem ſuorum Comitatuum habuiſſent, tamen non erant accincti Gladio Comitatus: & ipſi illa die ſervierunt ad menſam Regis accincti Gladiis.* Capitolinus in Gordiano: *Filiuſque Legatus Patris, ... Gladii poteſtate ſuccinctus eſt.* Lampridius in Alexandro Severo: *Honores juris Gladii nunquam vendi paſſus eſt, dicens: Neceſſe eſt, ut qui emit, vendat.* Statius lib. 5. Silv. 2.

Felix qui magno jam nunc ſub Præſide juras,
Cuique ſacer primum tradit Germanicus Enſem.

Adde Firmicum lib. 5. Math. cap. 5. S. Auguſtin. Epiſt. 61. præter JC. Vide *Placitum ſpathæ.*

GLADII DEDITIO, ſeu poſitio. Libellus de fundatione Monaſterii Bigaugienſis pag. 256. *Conſuluerunt illi, ut religionis habitum ſuſciperet: qui promtus obediens, in præſentia eorum cum Deditione Gladii, tam militaria omnia, quam ſæcularia abdicavit.* Vide Cæſarium Heiſterb. lib. 1. cap. 37.

3. GLADIUS, Mors. Iſidorus Pacenſis Epiſcopus æra 749. *A Toleto fugam arripientem Gladio patibuli jugulat, &c.*

GLAEPTA. Lampridius in Severo: *Sed ſumma illa oblectatio fuit, ut ... aut perdices inter ſe pugnarent, aut Glaeptæ parvulæ ſurſum & deorſum volitarent.* Ita præferre Codd. MSS. monet Caſaubonus, ubi editi habent *aves parvulæ.*

¶ GLÆVIA, βῶλος, *Gleba*, in Supplemento Antiquarii. Infra legitur *Glaevo* in voce *Glebo.*

GLAGA. Fleta lib. 2. cap. 79. §. 2. *Præſepia ac ſua ovilia bonis Glagis calide furatis, paliſque groſſis præparari faciat atque muniri.* [Idem puto quod *Claia*, Crates, tabula, viminibus aut virgulis contexta, Gall. *Claye.* Vide *Cleia.*]

¶ GLAIOLIA, Gall. *Glayeul*, Gladiolus, ſeu Carectum, locus gladiolis obſitus. Chartular. S. Vandregeſili to. 1. pag. 731. *Pro quadam pechia terræ ... ſita apud Glaiolias, juxta terram Nicolai, &c.*

GLAMA, in Gloſſ. Græc. Lat. edito & MS. λήμη, i. Lippitudo.

GLANA, Pugillus ſpicarum, alliorum, &c. Gall. *Glane*, unde *glaner*, ſpicas legere in agro. Tabul. Maurigniacenſe ch. 68. an. 1256. *Et ſex Glanas, ſive glebas alliorum, tres de groſſioribus, & 3. de minoribus.* Occurrit ibi pluries.

¶ GLANCELLA. Libellus de remediis peccatorum apud Marten. to. 4. Anecd. col. 22. *Pœnitentia bibentis quod intinxerat Glancella (id eſt, ancella in utero habens filium) vel cohabitationis* (f. cohabitantis) *cum ea*, XL. (dies) *in pane & aqua.* Vide *Glandella.*

GLANDARA, Aviculæ ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. de Agricult. cap. 4. 20.

¶ GLANDAGIUM, GLANDARIA, &c. Vide *Glandis* 2.

¶ GLANDELLA, Idem quod *Glancella.* Libellus de remediis peccatorum inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 27. *Pœnitentia bardicationis Glandellæ poſt obitum laici vel laicæ* L. *dies in pane & aqua. Si poſt Glandellam morientem in partu, vel cohabitatorem, vel cohabitatricem fidem habentem* XL. *dies in pane & aqua.*

¶ 1. GLANDIS, Pars ſuperior valli in munitionibus urbium. Sugerius in Vita Ludovici cognomento Groſſi Regis Fr. apud Ducheſnium tom. 4. Hiſt. Franc. p. 291. *Caſtrum munitiſſimum vallo, arte & rigido ſuperius Glande, inferius torrentis profunditate pene inexpugnabili, aggreditur.* Ibid. p. 292. dicitur de turri lignea, qua caſtrum illud oppugnabatur; *Hærebat machinæ eminenti pons ligneus, qui ſe excelſius porrigens, cum pauliſper dimitteretur ſuper Glandem, facilem deſcendentibus pararet ingreſſum.* Et p. 301. *Qui enim milites velociſſimis equis caſtri defenſionem circuibant, manualiter Glandi innitentes, inopinate dum ſupervenirent, cadebant detrunc abant, & ab alto foſſati imo graviter deiciebant.*

2. GLANDIS, Gallis, *Glandée.* Chrodegangus Metenſis in Regula Canonicor. c. 8. *Et ſi contigerit, quod illi anno Glandis vel fagina non ſit, &c.* Vide Leges Wiſigoth. lib. 8. tit. 5. *Glandis nomine*, inquit Bracton. lib. 4. tr. 1. c. 38. §. 13. *continentur glans caſtanea, fagina, ficus, & nuces, & alia quæque, quæ edi vel paſci poſſunt præter herbam.* Vide l. 1. D. de Gland. leg. & l. Qui venenum, de Verb. ſignif.

GLANDARIÆ, JUGLANDARIÆ, in veteri Charta apud Ughell. to. 9. p. 904.

GLANDATICUM, Quod penſitatur pro facultate porcos immittendi in ſilvam, & *glande* paſcendi. Charta Caroli M. in Actis Epiſcopor. Cenoman. pag. 266. *De piſcationibus & paſtionaticis, id eſt, Glandaticis, &c.* Chronicon Farfenſis Monaſterii pag. 657. *Sine datico, herbatico, ſcatico* [apud Murator. *eſcatico*,] *vel Glandatico.* Chartæ Alamannicæ Goldaſti Ch. 90. *Quod vidiſſent Monachos S. Galli ibidem reſidere, & Glandaticum tollere.* Vide Vitam Aldrici Epiſcopi Cenom. pag 31. [Vitam S. Joachimi Abb. to. 7. Maii pag. 127. Chartam anni 1138. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 107.] & Italiam ſacram to. 1. pag. 117. 298.

¶ GLANDAGIUM. Tranſactio Honorii de Caſtellano Domini de Maſalguis cum incolis ejuſd. loci ann. 1490. ex Archivo Præſidis *de Mazaugues: Paſcua ſive paſtorgagia ac Glandagia & relargueria quæcumque ... vendantur.* *Glandage*, in Conſuet. Britanniæ art. 255. S. Severi tit. 3. art. 19. Solenſi tit. 13. art. 1. *Glandée*, in Andegav. art. 497. &c.

¶ GLANDATORIUM, Eadem notione, apud Mabillonium to. 3. Annal. Benedict. p. 590. n. 19.

¶ GLANDATIO, Βαλανισις, Glandium collectio, apud Martinium in Lexico.

¶ GLANDEIARE, Porcos in ſilvis glande paſcere. Vide locum in *Eſplencha.*

GLANDO, *dinis*, Glans. Ditmarus lib. 1. pag. 8. *Tritico & avena, & Glandine refertus.* [Vett. Gloſſæ: *Glandine*, βαλάνῳ. *Cibus aſpera Glando*, apud Avienum in Deſcript. orbis v. 285. Rurſus utitur v. 1283.]

¶ GLARA, pro *Glarea*, Arena, ſabuletum, Gall. *Greve*, *Gravier.* Utitur Pariſius de Cereta in Chronico Veron. ad an. 1233. apud Murator. to. 8. col. 627. Rurſus occurrit to. 15. col. 33. Vide *Greva.*

¶ GLARIA. Vide *Gruarium.*

¶ GLARIS, μυθολόγος, *Qui narrat fabulas*, in Gloſſ. MSS. Sangerman. & in Supplemento Antiquarii.

GLASSANUS, Truttæ ſpecies, apud Hibernos. Vide Giraldum in Topogr. Hibern. diſt. 1. c. 7.

¶ GLASSUS, GLASUS, Pulſatio omnium campanarum, Gall. *Glas.* vel *Glais.* Rituale Sueſſionenſe apud Marten. de antiqua Eccleſiæ Diſciplina pag. 330. *Debent omnia ſigna Eccleſiæ pulſari, & tandiu quod omnis conſecratio ſæpedicti chriſmatis compleatur. Poſt Glaſſum autem iſtum nemo præſumat in tota civitate ſignum aliquod pulſare.* Conſuetud. Sangerman. ad calcem Hiſtor. ejuſdem Monaſterii pag.

CXXXVII. *Tunc juniores Monachi pulſabunt le Glais in parva turri.* Ibid. pag. CXLIII. *Debent primo pulſari omnes groſſæ campanæ in magna turri ; ſecundo duæ ; tertio omnes in pulſatione quæ vocatur li Glais.* Item pag. CLXIV. *Dupliciter motiones pulſabuntur in magna turri cum Glaſo.* Vide *Claſſicum.*

LASTUM, Gallis herbæ genus, quo Britanni tingendis corporibus uſi, ut auctor eſt Cæſar lib. 5. de Bello Gall. & Plinius, lib. 20. cap. 27. lib. 22. cap. 1. *Gueſdum*, vel *Paſtellum* noſtri appellant : cujus inficiendis lanis maximus uſus. Vide Petrum Victorium lib. 19. Var. lect. cap. 3.

1. GLASUS, Pulſatio campanarum. Vide *Glaſſus.*

2. GLASUS. *Butyrum Glaſum*, in Inſtrumento anni 1219. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 234. Creditur eſſe nomen loci. Aremoricis *Glas* eſt Glaucus, lividus.

GLATIA, Planities, Gall. *Glacis*, *Eſplanade.* Inſtrum. an. 1270. apud Meneſterium Hiſt. Lugdun. pag. 14. *Item fecerunt Glatiam ſubter turretam, quæ eſt in ripa Rhodani & foſſata fecerunt ibidem.*

GLAVA, ut mox *Glavea*, in Litteris an. 1356. to. 3. Ordinat. Reg. pag. 102.

GLAVANEUS, Glaucus, ut reor. Agnellus in Vita S. Mariniani Pontif. apud Murator. tom. 2. pag. 129. col. 1. Marinianus... *Glavaneo fulgebat oculo & in omnibus valde decorus, &c.*

GLAUCITAS, Gr. γλαύκωμα, Glaucoma, Plinio, Vitium oculi, quo cryſtallinus humor in glauceum tranſmutatur. Occurrit in Miraculis B. Simonis de Lipnica, tom. 4. Julii pag. 566.

GLAUCOMEN, Eadem notione, in Tranſlatione S. Sebaſtiani to. 2. Januarii pag. 293.

LAUCUMEUS, pro *Glaucus.* Vita S. Maioli Abbat. in Prologo lib. 2.

Lux, hæc noſtra ſalus, redemptioque
Lumen Glaucumeas agens in umbras, &c.

LAVEA. Gervaſius Dorobernenſis anno 1144. *Quod cum vidiſſet quiſpiam de Caſtello, & adverſarium agnoviſſet, telo gracili, quod Ganea dicitur, eum jam cominus poſitum petiit, quo teſtam capitis ipſius male nudati perforavit.* Ubi Guillelmus Neubrig. Hovedenus, & Matth. Weſtmonaſt. *ſagittam* habent. Sed legend. *Glavea*, qua voce expreſſit noſtrum *Glaive*, ſeu Angl. *à Glaive*, ſpiculum, framea, vel lancea. Chron. Flandr. c. 41. *Et puis le ferirent de Glaives parmi le corps.* Et c. 111. *Il y en avoit grand plante de mal armés, qui ne pouvoient ſouffrir les coups de Glaives ne de dagues.* Adde cap. 46. 113. Froiſſart. 1. vol. cap. 49. *L'Allemand Eſcuier l'atteignit tellement de ſon Glaive roide & fort, qu'onques ne briſa.* [Kilianus : *Glavie, Haſta, lancea, Gallis gladius dicitur.*] Cambrobritannis *Glaif*, eſt falx, Anglis *Gleave.* Vide Gloſſ. ad Vilharduinum, verbo *Glaive*, & Notas ad Joinvillam. [Adde Schilterum V. *Gleſe.*]

GLEBA, Fundus, prædium, in lege 72. Cod. Th. de Decurion. *Servi Glebæ*, Prædio adſcripti. Vide *Servus Glebæ.*

LEBA, *Gleba Senatoria, Glebalis functio, penſio, præſtatio, &c.* Certum vectigal, quod pro poſſeſſionibus, ac poſtmodum in modum oblationis, Imperatori à Senatoribus penſitabatur, de quo JC. & copioſe præ ceteris Juretus ad Symmach. lib. 4. Epiſt. 62. & Jacobus Gothofredus ad tit. de Senator. & de Glebali Collat. Huc forte ſpectant verba Heſychii, γλέβα, ἀξίωμα συγκλήτου.

LEBA, Cowello & Practicis, peculiari ſignificatione ſumitur pro terris illis, quæ pertinent ad beneficium Eccleſiaſticum & Parochiale, vel quæ Eccleſiis datæ ſunt in dotem, ut habet Lindwodus, & ex eo Cowellus. Fleta lib. 3. c. 2. §. 18. *Gleba proprie eſt ſolum datum, cui advocatia Eccleſiæ eſt annexa.* Atque ita ſumitur vox Gallica *Glebe*, in Conſuetudine Normanniæ art. 142. 157. ut apud Anglos *Glebe*, & *Glebeland.* Ingulfus : *In primis totam inſulam Croilandiæ pro Gleba Eccleſiæ & pro ſitu ſeparali ejuſdem Monaſterii... dono.* Charta Simonis Archiepiſcopi Cantuarienſis : *Item habebit vicarius duas acras terræ arabilis de dote ſibi de Gleba ipſius Eccleſiæ juxta ipſam Eccleſiam jacentes.*

¶ GLEBALES TERRÆ, Eadem notione, apud Rymer. to. 14. pag. 746. col. 2.

GLEBATICA, & *tranſmiſſibilis ſervitus*, in Teſtamento Perpetui Turonenſis Epiſcopi. Vide *Servus glebæ.*

2. GLEBA, pro pugillo vel faſce ſpicarum, alliorum, &c. Vide in *Glana.*

3. GLEBA, Corpus, cadaver. Gregorius Turon. de Vitis PP. cap. 7. *Ad virtutiferam ſancti Glebam, nemine retinente, perveniunt.* Goſcelinus in Vita S. Wereburgæ virg. n. 17. *Placuit Regi... quatenus ſacroſancta ipſius Gleba de tumulo elevaretur.* Nicolaus Rievalenſis :

Semper hic & eris, non hoſpes, at incola, cujus
Nos penes eſt dulcedo recens, ſacra Gleba, ſepulcri
Gratia, defuncti cineres veneramur abunde.

[Charta anni 847. inter Inſtrum. Hiſt. Meld. pag. 5. *Sanctiſſima corporis illius* (Potentiani) *Gleba, hac interveniente cauſa, per divinam eſt honorabiliter tranſlata clementiam.*] Occurrit paſſim.

¶ GLEBALIS. Vide *Gleba* 1.

¶ GLEBARE. Chartul. Latiniac. *Sciendum eſt iterum quod Radulphus aut alius pro eo quociens in eis molendinis diem integrum operatus fuerit, excepto cum Glebaverit, hoc eſt glebas impoſuerit, &c.* Suſpicor *Glebas* hic eſſe argillam ſubactam, Gall. *Courroi*, qua utuntur ad aquam continendam, ne effluat.

GLEBARIÆ, quæ vulgo *Turbæ*, ſeu carbones ex glebis. Charta an. 1198. Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 920. *In ſilvis, campis,... viis, ſemitis, moris, Glebariis, lapidibus, metallis, avibus, &c.* Vide *Turba*, Niger ceſpes.

¶ GLEBATICUS. Vide *Gleba* 1.

GLEBO, *Arator ruſticus*, in Gloſſ. MS. Reg. Cod. 1013. Iſidori, & Papiæ. Gloſſ. Lat. Gr. *Glaevo*, βῶλος. Ubi *gleva*, vel *glava*, reſtituunt viri docti. Candidus Monachus in Vita Eigilis Abbatis Fuldenſis in Præfat.

Quapropter rogitat hic quoque Glebo,
Promptoſque & reſides quoſque legentes
Formicæ ut tenuem farris acervum
Hujus non temere dente peroſo
Multum dilacerent, &c.

GLEBULENTUS, pro *Gleboſus*, apud Apuleium de Deo Socratis : *Terra Glebulenta.*

GLEGELLATUS. Viſitatio Theſaurariæ ædis S. Pauli Londonienſis an. 1295. *Item calix argenteus deauratus intus & exterius, cum pede Glegellato, &c.* Forte legendum *Nigellato.* Vide in hac voce.

GLEIFATUS, Monetæ aureæ ſpecies. Diploma MS. Friderici III. Regis Sicil. an. 1305. pro mercatoribus Majoricenſ. *Solvat... Gleifatum unum auri valentem Tarenos auri 8. ponderis generalis.* Neſcio an *Scyphatum* legendum ſit. Vide in hac voce.

GLEINATOR, Spicarum legulus, ex Gall. *Glanneur.* Charta Libertatum oppidi Jaſſeronis ann. 1283. apud Guichenonum in Hiſt. Breſſenſi : *Si quis Gleynatores vel reſinatores vulneraverit, &c.* Vide *Gelima.*

GLEISAGE. Charta an. 1188. pactum continens inter Bernardum Archiep. Narbonenſem & Gaucerandum *de Capeſtang* pro Eccleſia Caſtelli ejuſdem loci, in Tabulario Eccleſiæ Narbon. *Dicebatque Gaucerandus, quod Eccleſia memorata jure feudi, quod ab Archiepiſcopo Narbonenſi tenere debebat, ad ſe, ſuoſque pertinebat, ſicut ad aliquam laicalem perſonam aliqua Eccleſia dignoſcitur pertinere, & Conſuetudine Narbonenſis patriæ, in qua jus obtinet, quod Gleiſage ab hominibus vocatur. Itaque, ſicut ipſe dicebat, avia ſua Guilielma & parentes ſui in manu ſua tenuerunt præfatam Eccleſiam, &c.*

¶ GLENA, Gall. *Glane*, Faſciculus ſpicarum derelictarum. Exſtat inter Anecd. Marten. tom. 2. col. 461. Epiſtola Clementis IV. PP. qua prohibetur, *Ne de Glenis pauperum Clerici decimas exigant.* Vide *Glana* & *Gelima*.

¶ Glenna Alliorum, Faſcis alliorum, in Codice MS. reddituum Epiſcopatus Altiſſiod.

GLEPAS, *Diſſenſiones*, in Gloſſ. Regio MS. Cod. 1197. forte legendum, *Glebas, poſſeſſiones.* Vide *Gleba* 1.

¶ GLERA, An *Glara*, Glarea, arena, ſabuletum, Gall. *Greve*. Chronicon Modoet. apud Murator. to. 12. col. 1115. *Elegit... quinque millia equitum, ut irent obviam Philippo, qui juxta civitatem Vercellarum in Glera Sargii ſe poſuerunt.* Vereor ne ſit pro *Gleva*: quod vide.

GLESCERE, Glebeſcere. S. Althelmus de Laude Virgin. pag. 806.

Ut fluerent imbres ubertim ex æthere furvo,
Gleſceret & rurſus fœcundo germine tellus.

GLESSUM, Glesum, veteribus Gallis *Succinum*. Tacitus de Morib. German. *Succinum, quod ipſi Gleſum vocant inter vada atque in ipſo littore legunt.* Plinius lib. 37. cap. 3. de Succino: *Certum eſt gigni in inſulis Septentrionalis Oceani, & à Germanis appellari Gleſſum, itaque & à noſtris unam inſularum ob id Gleſſariam appellatam.* Quo loco cenſent quidam, gleſſum nihil aliud eſſe, quam quod Anglo-Saxones ᵹlæſ, Galli, Germani, & Angli *Glaſe* vocant, hoc eſt, *vitrum*: neque enim ſuccinum, quod ſit *ſuccus arboris*, uti vult Plinius, appellatum, ſed à voce Hebraïca, quæ ſeu ὑαλόεν ſeu *vitreum*, vel καθαρὸν & διαφανὲς ſonat. Vide præter Fullerum, Joan. Ruellium lib. 1. de Natura ſtirp. cap. 39. Cluverium lib. 3. Germ. antiq. cap. 44. Kilianum verbo *Gleyepot*, [& Schilterum in *Glas.*]

GLETLUS. Smaragdus in Grammatica MS. *Altare, mare, aſtile, mantile.* Ubi Gloſſa interlinearis, i. *Gletlus.* Vox Francica vetus.

¶ GLEVA. Charta an. 1007. Marcæ Hiſpan. col. 964. *Et de meridie adicimus ei terminum in ipſa Gleva, & vadit per ipſam ſerram quæ vadit per Bacieros.* An *Gleba*, Fundus, prædium, vel *Greva*, Gall. *Greve*? Vide *Glera*.

¶ GLEVARIA, f. Idem quod *Graveria* vel *Greva*, Locus glareoſus, Gall. *Gravier*, *Greve*; vel f. Agger, moles aquis continendis, voce detorta à *Gleba*, eo quo in *Glebare* dictum eſt, intellectu accipienda, ſcilicet pro Argilla ſubacta, ex qua hujuſcemodi moles conficiuntur. Charta ann. 977. Marcæ Hiſp. col. 913. *Molendinos vel molinarios cum caputaquis, cum ſuis diverſis & reſcloſis & Glevariis, & exiis & regreſſiis eorum.* Alia an. 1027. ibid. col. 1042. *Molendinariis cum caputaquis & Glevariis, ductus & reductus aquarum, &c.* Vide *Gravero*.

¶ GLEYNATOR. Vide *Gleinator*.

GLEZINUS. Vide *Glizzum*.

GLIBATIS, *Ignis*. Papias.

¶ GLICUS. Vide *Gliſſus*.

¶ GLIDIUM, παγῶδες, *Rigidum*, in Supplement
Antiquarii & in aliis Gloſſis, ubi Vulcanius an
notat: *Quod aliter Glandium in ſuilla.* Martiniu
emendat *Gelidum*.

¶ GLIDSUM. Vide *Glizzum*.

¶ GLIMA, pro *Gleba*, mendoſe, ut conjecto, Cor
pus, cadaver. Permutatio an. 926. apud Marten
to. 1. col. 281. *De hereditate S. Maximini Treve
ricæ urbis Epiſcopi, cujus Glima oratorium S. Johan
nis in ſiniſtro latere prædictæ urbis fulgentibus decora
miraculis.* Eccleſia S. Maximini primarium patro
num agnoſcit S. Joannem Evangeliſtam.

¶ GLIMERE, Addere. Supplementum Antiquari
Glimerit, προςίθεσιν, *Addit*.

¶ GLINGLIO. Vide *Gurgo* & *Gilio*.

¶ GLIO, *Mollities*, apud Papiam.

¶ GLIPHATICUS, quaſi *Glizzaticus*, ut videtur
à *Glizzum*, Linteum majoris pretii; niſi forte *Gli
phaticus*, ſcriptum ſit pro *Griphaticus*, aulæaqu
altaris dicta fuerint *Griphatica*, quod *Griphi* in e
acu picti cernerentur. Guidonis Diſciplina Fa
fenſis c. 17. *Cuſtos Eccleſiam adornet, presbyteriu
atque chorum; altaria ſericis Gliphaticis.*

¶ GLIRIUS, *Somnolentus. Glirium*; *Torpentem, ſtu
pidum*, in Gl. Iſid. à *Glire*, qui inter mures habetu
maxime ſomnolentus. Italis alias *Gliria* idem era
quod Stultitia, ſtupiditas, & etiam Stultus, ſtup
dus ineptus.

¶ GLIS, Glitis, *Humus tenax*, in Gloſſis Iſid.
à Græco γλία, Gluten, γλίσχρος, Lentus, viſco
ſus, tenax, glutinoſus. Gallis, *Terre Glaiſe*, A
gilla. Papias: *Glis, Gliſſis, Incrementum. Glis, gliti
Carduus. Glis, glitis, Terra tenax. Glis, Glitis, He
ba*: quæ omnia Johan. de Janua deducit à *Gliſco*
Creſco; tum addit:

Glis, Animal; Glis, Terra tenax; Glis, Lapa vocatu
Ris primum; Glitis tenet altera; tertia Gliſſis.
Ris, Animal; Tis, Terra tenax; Sis, Lapa vocatu

Demum adjicit: *Glis, glidis, Muſſa panis vel vin*
id eſt, Mucor: qua notione vocem *Glis, glidis* L
vius uſurpavit.

¶ GLISCERE, *eſt Cupere vel deſiderare, reſplendere
creſcere, ardeſcere, pingueſcere, tumeſcere, ſuperb
re vel indignari*, apud Johann. de Janua, qui ve
bum illud derivat à γλυκὺς, Dulcis: *Quæ enim dul
cia ſunt*, inquit, *deſiderare ſolemus.* Papias: *Gliſci
Creſcit, ardeſcit, augmentatur, deſiderat.* Nonius
*Gliſcit, eſt Congelaſcit, & colligitur, vel creſcit, v
igneſcit.* Vide locos ab eo laudatos, &, ſi vacat
Lexicon Martinii. Id unum obſervabo veteres nu
quam uſos fuiſſe verbo *Gliſcere* pro *Deſiderare*
recentiores vero frequenter. In Hymno Marty
rum canimus:

Gliſcens fert animus promere cantibus
Victorum genus optimum.

Sic in Statutis Canonicorum Regul. art. 64. apu
Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 98.

Sed non plus teneat quam ſcit ſibi quiſque neceſſe;
Utque Deo placeat, Gliſcat ſibi multa deeſſe.

Vide Rymerum tom. 8. pag. 297. col. 1. &c.

GLISCHROMARGA, [Species terræ candida
Gall. *Marne*.] Vide *Merga*.

GLISCYWA. Leges Adelſtani Regis c. 12. *Et dix
mus etiam omnibus hominibus illis, qui in noſtram Gli
ciwam vadium dedit, ſi contingat eum mori, omnis co
gildo det unum panem & companagium pro anima ejus
&c.* Ubi Spelmannus to. 1. Concil. Angl. p. 40

reſtituit *Gildſcyram:* Somnerus vero *Gildſcypam*, ex textu Saxonico, quod habet ȝeȝẏlðẏcẏpum, id eſt, tribulium collegium.

GLISERIA. Charta Will. Com. Pembrochii in Monaſt. Angl. tom. 1. p. 721. 722. *Cum omnibus libertatibus & pertinentiis in domibus, virgultis, boſcis, planis, paſcuis, pratis, paſturis, vivariis, piſcariis, Gliſeriis, aquis, wreccis, &c.* Occurrit ibi rurſum, & p. 783. *In boſco & plano, in ſabulis & Gliſeriis, cum omni warech, quod in terram illorum venerit.* [Litteræ M. Natalis Canonici Pariſ. an. 1250. è Tabulario S. Clodoaldi: *Quorum quidem duodecim arpentorum duo ſita ſunt, ut dicitur, ad Albam ſpinam ... & unum arpentum juxta magnam Gliſeriam*; hoc eſt, ſi bene conjecto, locum ubi magna erat copia argillæ, quam Gallice dicimus *Terre Glaiſe.* V. *Glis.*]

GLISIS. Silveſter Giraldus in Hibern. Expugn. lib. 1. c. 21. *Haſculphus à marina Gliſi, per quam ad naves transfugerat, retractus, &c.*

GLISSERA, *Menſa*, à *Gliſco.* Ugutio.

¶ GLISSIS, Species aleæ non ita pridem apud noſtrates in uſu, Gall. *Glic.* Menoti Serm. Quadrageſim. fol. 139. *Si videretis fratrem noſtri Ordinis ſolum in taberna ludentem taxillis, chartis, Gliſſi & fluxui.* Idem fol. 204. *Qui ludit ad ludum chartarum, du Glic, du flus, de la triomphe.* Villonius apud Borellum in Theſauro:

Gaigne au barlanc, ou Glic, aux quilles.

Coquilartus apud eumdem:

Vient jouer aux ſons des cimbales,
Au Glic, ou à la condamnade.

Liber *de la diablerie* ibidem:

Ils ne hobent de leurs maiſons,
La jouent en toutes ſaiſons;
Aux quilles, au franc de quarré,
Au trinc, au plus prés du couſtau,
Au dez, au Glic, aux belles dames.

¶ GLISUM. Vide *Glizzum.*

GLITOSUS, Jo. de Janua, *Argilloſus, Argilleux*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. Vide *Glis.*

¶ GLIX, ἵππουρος, in Supplemento Antiquarii & in Gloſſis MSS. Sangerman. Legendum ἵππυρις, quæ ſpecies eſt plantæ, quam Plinius vocat *Equiſetum.*

GLIZZUM, GLIZUM, GLISDUM, Linteum, ſeu tela majoris pretii, ſic forte appellata, quod niteret ac pelluceret, à Germanico *Gleyſen*, & *Gleiſſen*, nitere, pellucere. Lupus Abbas Ferrar. Epiſt. 68. *Et totidem lintea, quæ Germanice Glizza vocantur, dirigatis.*

GLIZUM, Eadem notione. Hiſtoria de Fratrib. conſcriptis to. 2. Alaman. Goldaſti: *Quibuſdam autem* (Monachis) *palliola viridia cum camiſilibus, ſeu Glizis donavit.*

GLISUM. Charta Heccardi Comitis Auguſtodun. ex Tabulario Perſienſi, apud Perardum: *Ampullam cum patena argentea, uno fanono viridi, cum bruſdo uno de Gliſo, cum ſirico amniſtrare.*

GLEZINUS, GLIZINUS. *Camiſia Glezina*, apud Monachum Sangall. lib. 1. cap. 36. Sic enim præfert Editio Pithœana, non *cilicina*, uti Ducheſniana. Hiſtoria de Fratrib. conſcriptis: *Menſaſque omnes operimentis mandavit Glizinis veſtiri.*

GLIDSUM. Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Habens velamina altaris 2. pallium 1. corporales de Glidſa 2. capſam argenteam 1.*

GLOBA, *Junctura*, Papiæ.

GLOBATA ROTALIS, Scripturæ genus. Vide *Scriptura.*

GLOBELLUM, *à globo, Inſtrumentum*, Papiæ.

GLOBOSITAS, Σφαίρωμα. *Globoſitas terræ*, apud Macrobium lib. 1. c. 15. [*Globoſitas, Montoſités*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS.]

GLOBUS IMPERIALIS. Vide *Palla 1.*

¶ GLOCCA, Campana, Gall. *Cloche. Signum Eccleſiæ quod vulgo appellari ſolet Glocca*, apud Othlonum in Vita S. Bonifacii Ep. l. 2. c. 24. Vide *Cloca 2.*

¶ GLODITATUS, ἡδύς. Gloſſ. Sangerm. Suavis.

¶ GLODIUS, f. Gladiolus, carex, Gallice *Glayeul.* Conſuetud. Lemovic. art. 77. *Non debet cooperiri domus aliqua de Glodiis ſive palea.* Vide *Gloſſes.*

GLODUS, Clavus, Gallis *Cloud.* Teloneum S. Audomari in Tabular. S. Bertini: *Duo ſcofferri 1. obol. Glodi ferri centum 4. den.*

GLOGGA, ut *Glocca.* Vide *Gloca 2.*

¶ GLOMA, ῥαφὶς, Acus, in Gloſſis Sangerman. MSS.

¶ GLOMERA. Vide *Glomex.*

GLOMERARII, GLOMERELLI, in Statutis Academiæ Cantabrigienſis tertio hinc ſæculo editis afferuntur fuiſſe quaſi Commiſſarii, dati ad lites inter ſcholares & miniſtros ſuos audiendas. Hæc Spelmannus.

¶ GLOMERE. Papias: *Glomit, Exoritur.*

GLOMERUM, *Pallium paſtorale.* Ugutio.

GLOMEX, Plinio *Glomer*, aut *Glomus.* Gl. Lat. Gr. *Glomera & Glomus*, ἄζαθίς. Wolphardus Presbyter in Vita S. Walburgis lib. 1. n. 19. *Cum duabus vicibus ex Glomice, ſive trama, quam manu tenebat, in tela fila tranſponeret.*

GLOMO, Inſtrumentum rotundum, quod retinetur in ore, ut teneatur os apertum. Matth. Silvatic.

¶ GLORA, *Terra*, in Amalthea ex Gloſſis.

1. GLORIA, Pompa, apparatus. Anaſtaſius Bibl. in S. Joanne PP. p. 35. *Veteres Græcorum hoc teſtificabantur, dicentes à tempore Conſtantini Auguſti ... uſque ad Juſtini Auguſti tempora non meruiſſe partes Græciarum B. Petri Apoſtoli vicarium ſuſcepiſſe cum Gloria.* Vetus Chronicon Francicum, editum à Petro Lambecio lib. 2. Comment. de Bibliotheca Cæſarea pag. 373. *Celebrantque Paſcha Domini cum magna Gloria.* Anſelmus Havelbergenſis Epiſc. lib. 3. Dialog. c. 12. *Agapitus Papa natione Romanus veniens CPolim ad Juſtinianum Auguſtum, cum Gloria ſuſceptus eſt.*

2. GLORIA, Titulus honorarius, conceſſus Regibus & Magnatibus. Anaſtaſ. Bibl. in Martino PP. p. 50. de Exarcho: *Oportet Gloriam tuam, ut ſicut nobis ſuggeſſit Paulus Patriarcha hujus à Deo conſervandæ urbis, peragere.* Teſtamentum Bertichramni Epiſc. Cenoman. *Unde tibi, glorioſiſſime Domne Chlotarie, bona retribuamus: attamen de id, quod Gloria veſtra nobis contulit, &c.* Epiſtola Ledradi Archiep. Lugd. ad Carolum Imp. *Ecce adſunt in conſpectu Gloriæ veſtræ, &c.* Adde Gregorium M. lib. 1. Epiſt. 23. 47. lib. 10. Ep. 7. Avitum Ep. 1. 69. 70. aliam Epiſtolam ejuſdem Aviti, editam à Steph. Baluzio poſt Agobard. Epiſt. Vigilii Arelat. apud Baron. ann. 538. n. 27. Epiſt. Judæorum ad Receſvindum Regem in Lege Wiſigoth. lib. 12. tit. 2. §. 14. Geſta Dagoberti c. 36. Hiſtoriam Wambæ Regis p. 833. Epiſtolam ex Francicis to. 1. Hiſt. Franc. 19. Epiſt. Nicolai I. PP. 8. 27. 30. 31. Joannis VIII. PP. 2. &c. Hinc GLORIOSI dicti præcipui Magiſtratus. Idem Anaſtaſius in Joanne PP. p. 50. *Quomodo nobis ſuggeſſit Platon Glorioſus Patricius, & Eupraxius Glorioſus.* Adde Gregor. M. lib. 7. Epiſt. 11. 22. 30. 32. 70. lib. 8. Epiſt. 8. lib. 9. Epiſt. 35. 36. Reges interdum ita compellatos multis probat Bivarius in Commentat. ad Pſeudo-Maximum pag. 65. & ſeqq. qui ejuſmodi titulum affectaſſe Wiſigotho-

rum Reges obſervat. [Le Roman *de Blanchandin* MS. ubi de Regis filio :

Darres le fils Alimodes
Garde la tor & le pales,
Moult ot li Glos riche meſniée,
Fait avoir une chevalchiée.]

¶ 3. GLORIA, Hymnus *Gloria in excelſis*. Statuta Eccleſiæ Aquenſis ann. 1375. MSS. *Statuerunt quod licet perdant tales diſtributiones, quas lucrati fuiſſent, ſi ante Gloriam vel Epiſtolam cantatam in choro veniſſent, nihilominus in choro intrare valeant, ſed diſtributiones non lucrentur.*

4. GLORIA PATRI, *Glorificatio Trinitatis*, Verſiculus, qui Pſalmos claudit, Caſſiano l. 2. de Cœnob. Inſt. c. 8. δοξολογία Græcis. Gregor. Turon. lib. 1. de Mirac. c. 33. *Poſtquam dicta Gloria Trinitati.* Joannes Abrincenſis Epiſc. de Offic. Eccleſ. *In his tribus horis bis tres Pſalmos cum trina Glorificatione ſanctæ Trinitatis canimus.* Alibi : *Quod vero in primo nocturno in Dominicis diebus 12. Pſalmos cum trina Glorificatione ſanctæ Trinitatis canimus, & quatuor una Glorificatione & una Antiphona copulamus, &c.* Scribit auctor Chronici Reicherſperg. ann. 368. Damaſum PP. conſtituiſſe, *ut in fine cujuſcumque Pſalmi Gloria Patri* cantaretur : quem morem ſua invaluiſſe ætate refert idem Caſſianus loco citato, & ſi ſecus uteretur Orientalis Eccleſia, *ubi cum ſilentio omnium, finito Pſalmo, oratio ſuccedebat.* Sed longe ante Damaſum Hymnum iſtum glorificationis, immo ab ipſis Apoſtolorum temporibus obtinuiſſe, pluribus contendunt Baronius an. 325. Durandus de Ritibus Eccleſ. lib. 3. c. 15. & alii. [Conſule Couſtantium to. 1. Ep. Rom. Pontif. col. 612.] Vide Concil Vaſion. I. ſub Julio c. 3. Vaſenſe II. c. 5. Narbon. I. c. 2. Toletan. IV. c. 13. Vigilium PP. Ep. 2. Walafridum Strabon. lib. de Rebus Eccleſ. c. 25. Bernonem Augienſ. cap. 2. Micrologum c. 31. Durandum lib. 5. Ration. c. 2. num. 17. & ſeqq.

GLORIA, nude, vel *Gloria Pſalmi. Tres Pſalmos dicere ſub una Gloria*, in Regula S. Benedicti c. 17. 18. *Gloria primi Pſalmi*, c. 43. *Pſalmos definire cum Gloria*, vel *cum una Gloria complere*, in Regula Magiſtri c. 33. *Gloria Invitatorii*, *Gloria primi Pſalmi*, in Charta ann. 1304. apud Ughellum to. 7. pag. 898. *Ad gloriam Pſalmi inclinare*, apud Herbertum de Miraculis lib. 1. cap. 11. & in Statutis Ord. *de Sempringham* pag. 741. *Occurrere ad primum Gloria*, in iiſdem Statutis pag. 764. 776. Adde Joannem Epiſc. Abrincenſem de Eccl. Offic. pag. 8.

¶ 5. GLORIA. Sic vocatur una, octava ſcilicet, è novem partibus hoſtiæ diviſæ in Miſſa Muz-arabica : *Et ſumit illam particulam, Gloriam, & omnes reliquas per ordinem, & ſumit calicem dicendo, &c.*

GLORIABILIS, Καυχηματίας, in Gloſſ. Græc. Lat. Superbus. Gloſſæ aliæ MSS. *Gloriatio*, καύχημα.

¶ GLORIARE, pro *Gloriari*. Supplem. Antiquarii : *Gloriat*, αὔχει, *Gloriatur.*

¶ GLORIARI. Fulcuinus de Geſtis Abbat. Lobienſium to. 6. Spicil. Acheriani p. 588. *Unum hoc ultimum & omnibus prædicatum, pluribuſque ſui comperto notiſſimum dicemus : quod videlicet nullus qui Eccleſiæ illi unquam intulit damnum, Gloriatus ſit in annum : & ſi forte pro quolibet, ut aſſolet, injuſte illato damno Monachi ex majori Monaſterio, quod quidem inferius eſt, montem S. Urſmari ſcandunt reclamaturi, creditur, nec vana ſpes eſt, nunquam inultum iri.* Ubi *Gloriari* idem eſt ac eo, quod quis intulit, damno minime frui, nec ob id inultum manere.

GLORIATIO CRUCIS. Vide *Crux*.

GLORIETA, Ædificiolum altius, noſtris, *Gloriette*. Statuta Mediolanenſia. 2. part. c. 348. *Si quis de cætero conſtruere vel conſtrui facere voluerit aliquam baltreſcham, ponticellum, vel Glorietam, in ejus domo, ſuper muro proprio, vel communi, per quam immediate proſpici poſſit in domum vicini, hoc ei liceat, &c.* [Computus an. 1333. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 274. *Pro tabulis neceſſariis in Glorietta domini.* Le Roman *de Partonopex* MS.

Une moult bien peinte Chambrete,
Urake nome Gloriete.]

GLORIFICATIO TRINITATIS. Vide *Gloria* 4.

¶ GLORIOLARI, Gloriola & vanitate affici. Gozechini Epiſtola apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 366. *Ergo arguis in me levitatem vanitantis animi qui velut hac illac fluitans vacare deſideret & Gloriolari, pro eo quod Leogium noſtrum tantopere laudaverim.*

¶ GLORIOSI. Vide in *Gloria* 2.

GLORIOSITER, Glorioſe. Occurrit apud Eulogium Cordubenſem.

GLOS, *ris*, pro *Gloria*. Fridegodus in Vita S. Wilfridi cap. 63.

Pignere Sanctorum, multa quoque Glore venuſtus.

¶ GLOSA, pro *Gloſſa*, Interpretatio, Gallis *Gloſe*, in Regeſto Parlamenti an. 1408. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 597.

¶ GLOSARE, pro *Gloſſare*, ut infra. Appellatio Univerſitatis Pariſ. à Benedicto XIII. PP. dicto, apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 148. *Fuitque dictum per nonnullos ſuorum quod Gloſari debebat illud juramentum.*

¶ GLOSATURA, ut *Gloſſa*, Interpretatio. Vita Anaſtaſii PP. IV. apud Murator. tom. 3. p. 440. col. 1. *Hic etiam Gloſaturam ſuper Pſalterium & Epiſtolas Pauli ab Anſelmo per Gloſulas interlineantes marginaleſque diſtinctam, poſt à Giliberto continuative productam latius apertiuſque explicavit.* Similia ſunt in Chronico Trivetti apud Acherium to. 8. Spicil. p. 417.

¶ GLOSOCHOMUM, Feretrum, loculus, Græc. γλωσσόκομον. Agnellus in Vita S. Joannis Pontif. apud Murator. to. 2. pag. 178. col. 2. *Alii ſalicum vimine intexabant crates, alii tondebant ſalicum ramos, qui operiebant Gloſochomum :* ubi jacebat corpus defuncti.

1. GLOSSA, Lingua, idioma : ex Gr. γλῶσσα. Fridegodus in Vita S. Wilfridi :

.... *Nota peregrinæ cui famina Gloſſæ.*

2. GLOSSA, Imago, exemplum rei. Alanus p. 419.

Noſtrum ſtatum pingit roſa,
Noſtri ſtatus decens Gloſa,
Noſtræ vitæ lectio.

GLOSSARE, Denudare, aperire, ut gloſſa vim verbi detegit. Idem Alanus l. 3. extremo Anticlaud.

Hac igitur veſte virgo nitet, immo virago
Gloſſat in hac mentem, virgæ dans otia, fabrum
Induit, &c.

Idem de Planctu naturæ :

Nec ſe juſtitiæ luce colorat,
Nam ſeſe vitium Gloſſat aperte;
Fit fraus ipſa ſui lingua furoris.

GLOSSARIUM, Papiæ, *dictum quod omnium fere partium gloſſas contineat.* Vide Præfationem noſtram.

¶ GLOSSATOR, Gloſſarum ſcriptor, interpres, Gall. *Gloſſateur*. Paſſim occurrit apud recentiores.

¶ GLOSSATUS LIBER, Gloſſis elucidatus, in Geſtis Abbatum Lobienſium apud Acher. to. 6. Spicil. p. 634. & alibi non ſemel.

¶ GLOSSELLA, Parva gloſſa, annotatiuncula, in Actis SS. Maii to. 7. p. 802.

GLOSSES. Gerardus Preſbyter in Vita S. Udalrici Auguſtani c.13. *Eccleſiam autem S. Afræ, quæ à paganis fuerat cremata, adhuc reædificata non erat, ſed tugurium Gloſſibus tectum altaria ab imbribus & intemperiebus defendebat.* Incertum, an culmos vel ſcandulas intelligat. [Vide *Glodius.*]

GLOSSOGRAPHUS, ut *Gloſſator*, paſſim.

GLOSSULA, λέξις, *Dictio*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Gloſatura.*

GLOTORARE, κλάγγειν, Clangere, voce ciconiæ. Auctor Poëmat. de Philomela:

Glotorat immenſo de turre ciconia roſtro.

Plinius dicit ciconias *inter ſe commurmurare*, Solinus vero, *fere linguas non habere, verùm ſonum, quo crepitant, oris potius, quam vocis eſſe.*

GLOVIDENUS. Vide *Gluvidenus.*

GLUERE, Gluvere, pro *Glubere*, Corticem detrahere. Papias in MS. Bituric. *Gluere, Cutem detrahere, excoriare. Gluvit, Excoriat.*

GLUFIA, Gall. *Glufie*, Species ferri fuſi, in Uſaticis Vicecomitatus Aquarum Rotomagi MSS.

GLURA, Simia. *Clura, vel Glura, Simia*, in Gloſſis MSS. Sangerm. Apud Papiam MS. habetur: *Clura vel Glurum, Simia.* Vide *Clura.*

GLUTEN, *Fel taurinum*, Joanni de Gallandia in Synonymis Chymicis. [Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico, *Gluten album, vel Synonia, eſt pars corporis nobiliſſima, ſubtilis, pura, alba, perſpicua, ſal dulce, & humor naturalis, & eſt locus tartari & podagræ.*]

GLUTINATORIUM, Glutinum. Gloſſ. Græc. Lat. Κολλητήριον, *Glutinatorium.*

GLUTIS, *Terra tenax*, in Gloſſis MSS. ad Alexandrum Iatroſoph. *Gluten.* [Vide *Glis* & *Glutum.*]

GLUTO, Glutto, λαίμαργος, in Gloſſ. Gr. Lat. Papias: *Ambro, devorator, profuſus, luxurioſus, Glutto, conſumptor patrimonii.* Idem, *Elluo, prodigus, Glutto, ambro, &c.* Gl. Lat. MS. Reg. *Lurconem, Devoratorem, vel Gluttonem.* Vetus Interpres Juvenalis Sat. 4. *Divites, Gluttones.* Et infra: *Neronem dicit Gluttonem.* S. Ambroſius: *Sic amat diabolus filios ſuos ut perdat, ſicut amat Gluto porcellum ut comedat.* Acta S. Sebaſtiani c. 3. de Vita præſente: *Ipſa dat edacitatem Glutonibus, ipſa ebrietatem ingerit temulentis.* S. Eligius Homil. 14. *Qui erat comeſſator, id eſt, Glutto, aut ebrioſus, ſit parcus & ſobrius.* Ditmarus lib. 4. *Glutto & ſimulator.* Matth. Paris an. 1105. *Et quos deſides vocat, & Glutones conculcare deſiderat.* [Ratherius Veron. in Serm. 1. de Quadrag. to. 2. Spicil. Acher. p. 284. *At contra Gluttonum iſta ſolet eſſe defenſio, licet non per omnia falſa: Melius eſt, aiunt, abſtinere à vitiis, quam à cibis. Sed quomodo abſtinet à vitiis qui gulæ deſervit?*] Adde Regul. Magiſtri c. 1. 16. 69. Le Roman *de Gaydon* MS.

Va Glous, dit Naïn, Dex te doint encombrer.

GLUTTUUS, pro *Gluttus*, quod legitur apud Perſium, Guttur. Vox ficta ex imitatione ſoni, quem edit liquor means per anguſtum tramitem. Gloſſ. Iſid. *Singultim, Qui loquitur per Gluttuos.*

GLUTUM, Glutis, κόλλα, *Gluten*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Glutis.*

GLUVERE. Vide *Gluere.*

GLUVIDENUS, Glovidenus. Ennodius lib. 5. Epiſt. 4. *Accipe ergo riſum motura poëmata, & Glovidenum tuum ſe ſolum agnoviſſe contentus à publico rigore me ſubtrahe.* Idem in Præfat. carminis ad Fauſtum: *Ad camœnalem tamen ignominiam, quibus nunquam Gluvidenus deeſt, verſus adjeci.* Notio vocis perſpicua; pro imperito enim uſurpatur, ſed origo incerta.

¶ GNABAT, *Natus, generatus, filius, creatus, vel enixus, lingua Gallica.* Gloſſ. Iſid. In Gloſſis MSS. ut jam dictum eſt in *Creare* 1. pro *Gnabat* habetur *Gnatus.* Hanc genuinam eſſe lectionem probabiliſſimum eſt. Forte tamen poſſent alia ratione corrigi Gloſſæ Iſidorianæ, legendo ſcilicet *Gnab* vel *Gnaba* pro *Gnabat*; *Gnab* enim apud veteres Gallos ſignificaſſe videtur filium, puerum ſeu famulum, ut hodiernum *Knab* vel *Knabe* apud Germanos. Vide Grævium & Martinium.

GNANUS, pro *Nanus*, Pygmæus, in Architrenio lib. 2. cap. 12.

¶ GNARAT, in Supplemento Antiquarii, vel *Gnarrat*, ut eſt apud Martinium, διηγεῖται, *Narrat.* Hinc Martinius *Narrare* deducit à *Gnarus*, quaſi *Narrare* ſit Gnarum facere.

GNARIFICATIONES, *Sermones*, Papiæ.

¶ GNARITUR, γνωρίζεται, *Cognoſcitur*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Gnoritur.*

¶ GNARURAT, γνωρίζει, Gnarum ſeu notum facit, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerman. MSS. & in Supplemento Antiquarii.

¶ GNARURIS, Gnarus, notus. Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. MSS. *Gnaruris*, γνώριμος. Auſonius: *Non cultor inſtans, non arator Gnaruris.*

¶ GNATARE, τεκνοποιῆσαι, Gnatos ſeu filios procreare, in vett. Gloſſis; Supplementum autem Antiquarii præfert: *Gnatare*, παιδοποιῆσαι, *Liberis operam dare.*

GNATICA. Guillel. Armoricus de Geſtis Philippi Aug. pag. 82. *Sed incluſi parum curabant hujuſmodi jactus lapidum & ſagittarum . . . tuto latentes in cryptis & Gnaticis.*

GNATICIDIUM, Τεκνοκτονία, in Gloſſ. Gr. Lat. Codex MS. S. Germani Pariſ. habet *Gnatium.* [Genuinum eſt *Gnaticidium*, Gnatorum ſeu liberorum cædes, parricidium.]

¶ GNATONICUS Vir, ut *Gnatho*, Paraſitus, vel Vir impurus & nihili. Henricus Huntindonenſis apud Acherium to. 8. Spicil. p. 191. *In Siceſtria vero ſedit Radulfus: in cujus loco ſedit Pelochion vir Gnatonicus, & ob hoc depoſitus.* Johan. de Monſteriolo apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1451. *Quibus ipſe Gnatonicus blandiri contendebat. Gnatonico ritu cantare*, i. e. more Gnathonum eid. Johanni ibid. col. 1402.

GNATUS. Vide *Creare*, & *Gnabat.*

¶ GNAVARE, pro Navare, Operam dare. Gloſſ. Iſid. *Gnavat, Fortiter exequitur.*

¶ GNETONSUS, ἀμαυρός, σκοτεινός, in Gloſſis Sangerman. MSS. Lege *Gnephoſus.* Feſtus: *Gnephoſum, Obſcurum; videlicet ex Græco*, quod eſt κνέφας.

¶ GNOMOLOGIA, γνωμολογία, Sententiarum prolocutio. Legitur apud Rocchum Pirrum pag. 261. Siciliæ ſacræ.

¶ GNORITUR, *Cognitum ſive compertum eſt*, apud Papiam. Vide *Gnaritur.*

GNOSOCOMIUM, pro *Noſocomium.* Gloſſæ MSS. *Gnoſocomium, domus infirmorum. Gnoſos, infirmitas.*

GNOSTICI, Hæretici, quorum hæreſis à Nicolao Antiocheno fluxit, ut auctor eſt Philaſtrius.

¶ GNOSTICUS, Doctus, peritus, à Græco γνωστικός. Charta Eadgari Regis Britan. apud *Madox* Form. Anglic. p. 174. *Cuidam miniſtro mihi oppido fideli, qui ab hujuſce patriæ Gnoſticis nobili Mangoda appellatur onomate . . . largitus ſum, &c.*

¶ GNOT, f. vox abbreviata pro *Gnovit*, Novit. Gl. Lat. Græc. Sangerman. MSS. *Gnot*, οἶδεν, ἐπίσταται: quod poſterius verbum omittitur in Supplemento Antiquarii.

¶ GNOTUS, διάγνωσις, γνῶσις, *Cognitio*. Supplem. Antiquarii. Feſtus habet: *Gnotu*, *Cognitu*.

¶ GOA, Grioa, Groa, Menſura tres palmorum. Informationes Civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino in MS. Sangerman. *Primo ad navem habentem quindecim palmos in ſentena expedit habere arborem de Pora longitudinis* XLV. *Grioarum & groſſitudinis, ſeu rotunditatis novem palmorum & medii: & eſt ad ſciendum quod qualibet Groa continet tres palmos. Item ipſa eadem navis habebit aliam arborem in medio habentem in longitudine* XLIII. *Goas*. Quæ poſtrema vox *Goa* paſſim ibidem occurrit; ſemel autem tantum *Grioa* & *Groa*, eadem notione.

¶ GOBEL, Calix, poculum, cululluſ, Gall. *Gobelet*. Necrologium Parthenonis S. Petri de Caſis: 29. *Sept. ob. D. Yſabel de la Tour, quæ dedit unum calicem & unum Gobel*. Efformatur ex *Cupa*, *Cupella*, Gall. *Coupe*.

¶ Gobelettus, Gobeletus, Eadem notione, in Inventario anni 1347. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 555. & 556. *Gobeletus*, in Teſtamento an. 1373. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 183. in Actis SS. Julii to. 1. p. 608. in Teſtamento anni 1304. inter Inſtrum. Hiſt. Meld. p. 215. &c.

GOBELINUS, Dæmon, qui vulgo *Faunus*, noſtris *Gobelin*, *Demon folaſtre*. Vide *Folletus*, in *Follis*, Stultus. Ordericus Vitalis lib. 5. p. 556. *Dæmon enim, quem de Dianæ fano expulit, adhuc in eadem urbe degit, & in variis frequenter formis apparens, neminem ledit. Hunc vulgus Gobelinum appellat, & per merita S. Taurini ab humana læſione coërcitum uſque hodie affirmat*. De ejuſmodi dæmonibus ſic Caſſianus Collat. 7. c. 32. *Nonnullos eorum* (immundos ſpiritus) *quos etiam Faunos vulgus appellat, ita ſeductores & joculatores eſſe manifeſtum eſt, ut certa quæque loca ſeu vias jugiter obſidentes, nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur, ſed de riſu tantummodo & illuſione contenti, fatigare eos potius ſtudeant quam nocere, &c.*

¶ GOBELLETUS, ut *Gobeletus*, Gall. *Gobelet*, Poculum, calix, in Computo Johannis Humberti ſub Guigone Dalphino an. 1328.

Gobellus, Eadem notione. Vide *Picherium* in *Bicarium*.

GOBIA, Pagus, regio, ex Germ. *Gow*, quod idem ſonat, ut ex aliquot Chartis docet Goldaſtus ad cap. 1. Eckeardi. Hinc vox eadem *Gow* addita paſſim apud Germanos locorum deſignationibus, quod pluribus probat Cluverius lib. 1. German. antiq. cap. 13.

¶ GOBINETUS, pro *Gobelletus*. Hiſt. Monaſterii S. Laurentii Leodienſis apud Marten. tom. 4. Ampl. Collect. col. 1129. *Inventa fuit ſumma mille griffonum, & ſcyphi argentei 24. cum ſex Gobinetis deauratis, duodecim cochlearia argentea, &c.*

GOBONATUS. Monaſticum Anglic. to. 3. part. 2. p. 83. *Una parura pro tualliis altaris Gobonatis de armis & lozingis, ... duæ paruræ pro albis de una ſecta, Gobonatis de armis & lozingis bluetis, de perlis in auro.*

¶ GOD, Saxon. Bonus. *Goda puella*, Bona puella, in Vita S. Eadgithæ. Virg. ſæc. 5. Benedict. p. 638. Vide *Clack*.

¶ GODA, an idem quod *Godia*, Uſura, Gall. *Uſage*, *Jouiſſance*? Chartularium S. Vincentii Cenoman. *Hæc ſunt caritates artocoparum, quæ redduntur in Natale Domini, &c. cum pane & vino, Epiſcopo* 1111[or]. *Cantori* 1. ... *Hamelino de Marce* II. *propter Godam*. Alias *Gode* Gallis erat ovis vetula; ſed nihil ad hunc locum.

¶ GODALA, Teutonibus, Species cereviſiæ. *Godale & cervoiſe* in Privilegio Johannis I. Regis Franc. an. 1354. pro Viromanduis. Vide *Celia*.

GODEBERTUS, [Godbertus, Militaris veſtis ſpecies. Teſtamentum Odonis de Roſſilione Militis an. 1298. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1306. *Item, do & lego domino Petro de Monte Ancelini ... unam integram armaturam de armaturis meis, videlicet meum heaume à viſſere, meum baſſignetum, meum porpointum de cendallo, meum Godbertum; meam gorgretam, &c.* Extractum computi anni 1336. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 326. *Item, duos Godebertos de mayllia valoris* VI. *ſ. groſſ.*] Computum Stephani *de la Fontaine*, Argentarii Regii an. 1351. *Pour une fourrure de dos de lievres de Norvoie* (Norvege) *à fourrer un Godebert à Maiſtre Jean le fol.*

GODENDAC, Armorum ſpecies, quam Flandrenſibus familiarem fuiſſe innuit Guil. *Guiart* ſub ann. 1298.

A grans baſtons peſans ferrez
A un long fer agu devant,
Vont ceus de France recevant.
Tiex baſton qu'il portent en guerre,
Ont nom Godendac en la terre.
Godendac, c'eſt, bon jour, à dire,
Qui en François le veut deſcrire.
Cil baſton ſont long & traitis,
Pour ferir à deux mains faitis,
Et quant l'en en faut au deſcendre,
Se cil qui fiert, y veut entendre,
Et il en ſache bien ouvrer,
Tantoſt peut ſon cop recouvrer,
Et ferir ſans s'aller mocquant
Du bout devant en eſtoquant
Son ennemi parmi le ventre:
Et li fers eſt agus qui entre
Legierement de plaine aſſiete
Par tous les lieus où l'en en giete,
S'armeures ne le detiennent.
Cil qui les grans Godendac tiennent
Qui l'ont à deus poins empoignez,
Sont un poi des rancs eſloignez,
De bien ferir ne ſont point laſches.

Alibi:

Car les lances d'eus eſloignies
Les Godendaz & les coignies
Mettent à mors és herberjages.
Chevaliers, eſcuiers & pages.

Et an. 1032.

Godendaz que l'en repaumoie
Ferrez & fais agrant eſtuide.

Vide Joannem Villaneum lib. 8. cap. 55.

GODENGHENUCTEN. Areſtum 20. Aug. an. 1411. *Quinetiam ante dictas compoſitionem & accordum, certis mediis & cauſis ab antiquo jus habebant, in poſſeſſione & ſaiſina extabant dictæ villæ Tenremondiæ burgenſes, eſto quod fuiſſent vel eſſent ſervi, ſeu ſervilis conditionis, extranei, advoli, eſclavi, aut alterius cujuſcunque ſervitutis macula reſperſi, à certa ſervitute ſeu redhibentia in patria Flandriæ vulgariter dicta Godenghenucten, & etiam præſtationis ſeu ſolutionis principalis catelli ſeu mobilis in eorum morte, ubicumque in territorio Tenremondiæ decederent, liberi, quieti, & immunes erant, & ſemper fuerant, &c.* Vide Kilianum in *Ghe-nachte*.

GODETUS, Scyphi ſpecies, noſtris *Godet*, in Statutis Ord. Cartuſienſis an. 1368. 2. part. c. 1. §. 8.

GODGILDUM, in Præfatione Legum Aluredi, dicitur, quod Diis offertur, ut *Deofugyld*, quod diabolo. Vide *Gildum*.

ODIA, Uſus fructus, Italis *Goduta*, noſtris *Jouiſſance*, in Charta an. 1398. in Hiſt. Sabaud. pag. 112. apud Guichenonum. [Vide *Gaudita.*]

GOETUS *vel Lymata*, *Sordes*, in Vocabulario Suſſannæi, pro Græco γοῖτος, quod Heſychius exponit, ῥύπος, πάθος.

GOFETUS, ut infra *Gumphus*, Gall. *Gond*, Cardo. Chartularium Turenæ an. 1334. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 188. *Quod dictus Johannes furatus fuerat vectes, ſive verroilhs, padenas & Gofetos.*

OGOLACIA, Species retis, qua capiuntur piſces, aqud Petrum de Creſcentiis l. 10. de Agricult. cap. 37.

OGRARHOPHE. Alexander III. PP. in Epiſt. 52. ad Colonienſem Archiep. *Necnon etiam Comitia in Weſtphalia, quæ vulgariter Gograrhophe dicuntur, & alodia, &c.* Ex *Gograff*, de qua voce mox.

OGRAVIUS, Germanis *Oder Gograff*, Comes, qui ſine cauſæ cognitione judicat, vel potius, *Grogaven*, vel *Gauwgraffen*, Præſes aut Comes pagi: *Gau* namque, vel *Gow*, apud Theotiſcos ſumitur pro pago, ſeu territorio ſatis amplo. Charta Ottonis III. Imp. apud Maximilianum Henricum in Apolog. pag. 4. *Nec non etiam Comitia in Weſtphalia, quæ vulgariter Gograchophe dicuntur.* Speculum Saxon. lib. 1. art. 2. §. 6. *Pagani proprium non habentes, ſuorum Gograviorum judicium expectent.* Art. 55. *Gogravius* ab incolis trium villarum ſeu prædiorum eligi dicitur: ad tempus, art. 58. cujus juriſdictio ceſſat, cum adeſt Comes, d. art. 58. §. 2. quandoque ad hanc dignitatem infeudatur, art. 58. §. 1. art. 71. ubi tunc *Gogravius natus* dicitur. Adde l. 2. art. 13. §. 1. l. 3. art. 64. §. 14. Horum Gographiorum, inquit Griphiander de Weichbildis Saxonicis cap. 62. quidam *Freigravios* ſe appellarunt.

GOIA, Falcis ſpecies, Gall. *Serpe*, alias *Goie*. Epiſtola Guidonis de Dampetra ad Philippum Aug. an. 1113. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1114. *Noverit Serenitas veſtra, quod Gualerannus de Corbelles & Robertus tradiderunt mihi de munitione de Tornoilles . . .* IV. *ſextaria ſalis*, & XII. *bacones*, & III. *tarerios*, & *unam Goiam*, & VI. *piſ.* & *unum mortarium de cupro*, & VI. *martellos*, *&c.* Vide *Guoya.*

OILART, Monetæ Petricorichenſis ſpecies. Tabularium Abbat. Deip. Santon. *Willelmus Comes, filius Guidonis Comitis, fecit fundere monetam ſuam, quæ dicebatur de Goilart, Ricardo cognomento de Santonis.* Vide *Gigliati* & *Goliardus* 2.

GOIPHUM, an filum? Hiſt. pacificationis Rudolphi II. Imper. cum Imperatore Turcarum anno 1604. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 311. *Janizarii præterea & hoc elogii bellici merentur, ſua ſclopeta, bombardas cum funiculis albo Goipho contextis fumantibuſque una manu quaſi ad repellendum inſtructi aſſervabant, altera ſaltem incompoſito geſtu orbes apprehendebant.*

GOLABUS, GOLEBRUS, GOLABIUS, Species navigii minoris. Caffarus lib. 1. Annal. Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 254. *Januenſes cum magno exercitu ad portum Piſarum tenderunt cum galeis* LXXX. *cum gattis* XXXV. *cum Golabis* XXVIII. & *cum navibus magnis* IV. *portantibus machinas ac omnia inſtrumenta, quæ ad bella ſunt neceſſaria.* Et col. 261. *Conſules miſerunt galeas* XXII. & *Golabros* VI. *cum multis machinis lignaminis, &c.* Alter codex habet *Golabios.* Vide mox *Golafrus.*

GOLAFRUS, Navis ſpecies, apud Gaufredum Malaterram lib. 2. cap. 8. [Vide *Golabus.*]

GOLDA. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 610. *Conceſſionem etiam, quam idem Thomas fecit . . . de terris ſuis & terris tenentium ſuorum, tam liberorum, quam nativorum à Goldis mundandis per ſe & ſuos ſecundum conſuetudinem in locis de Alferton & Norton uſitatam.* Anglis à *Gold*, eſt fodina metallica. Vide *Gordus.*

¶ GOLENA, Parvus lacus, ab Aremorico *Len*, Lacus, atque particula diminuente *Go. Aqua Golenæ*, apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 278.

GOLERIUM, *Gula*, ſeu *collum veſtis*, in Concil. Saltzburg. an. 1420. c. 6. [Le Roman *de la guerre e Troye* MS.

Lermes li moillent li menton,
Et les Gollées dou pilliçon . . .
Cil cheit mort Golle baée.]

¶ GOLFFUS, GOLFUS, Sinus, Gall. *Golfe*, Ital. *Golfo*, à Græco κόλπος. *Per ſinum quendam, ſive, ut aiunt, Golfum, id eſt, per ſpacioſam & latam maris viam*, apud Bern. *de Breydenbach* Itin. Hieroſol. p. 28. *Golffum* habet ibid. p. 36. Vide *Gulfus.*

GOLIA. Gloſſar Longobard. S. Germani Pariſ. *Teſtudo, quam vulgo Guolatiam vocant. Teſtudo, quam vulgo Golia dicunt.* Vide *Golola.*

¶ GOLIARDIA, Hiſtrionia, profeſſio Goliardi, ſeu hiſtrionis. Statuta Synodalia Eccl. Cadurc. &c. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 729. *Item* (Clerici) *ſi in Goliardia vel hiſtrionatu per annum fuerint vel breviori tempore: & ter moniti non deſiſtunt . . . omni privilegio clericali ſunt excluſi.* Vide *Ribaldi.*

1. GOLIARDUS. Breviloq. *Goliardi, bufones, joculatores iidem ſunt.* Gloſſ. Lat. Gr. *Eſtor, ris, Gouliart.* [Statuta Eccl. Cadurc. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 727. *Item præcipimus quod Clerici non ſint joculatores, Goliardi, ſeu bufones, declarantes, quod ſi per annum illam artem diffamatoriam exercuerint, omni privilegio eccleſiaſtico ſunt nudati, & etiam temporaliter graviori, ſi moniti non deſtiterint.* Concil. Trevir. an. 1227. apud eumd. Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 117. *Sacerdotes non permittant trutannos, & alios vagos ſcholares, aut Goliardos cantare verſus ſuper* Sanctus, Agnus Dei, *in Miſſis vel in divinis Officiis, quia ex hoc Sacerdos in Canone quamplurimum impeditur, & ſcandalizantur homines audientes.*] Conc. Turon. ſeu Caſtelli Guntheri, an. 1231. c. 21. *Statuimus, quod Clerici ribaldi, maxime qui Goliardi nuncupantur, per Epiſcopos & alios Eccleſiæ Prælatos præcipiantur tonderi, vel radi, ita quod non remaneat in eis tonſura Clericalis.* Cap. 1. de Vita & Honeſt. Cleric. in Sexto: *Clerici, qui Clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, ſe joculatores, ſeu Goliardos faciunt aut bufones, ſi per annum artem illam exercuerint.* Concil. Salzburgenſe an. 1310. c. 3. iiſdem verbis, præterquam quod habet *Galiardi.* Concil. Colonienſe an. 1300. cap. 12. *Sacerdotes non permittant quæſtionarios Goliardos, vel quoſcunque ignotos intra parochiam ſuam in Eccleſia, vel in via, . . . prædicare, vel oſtiatim deferre indulgentias pro quæſtu faciendo.* Eadem habent Statuta Synodalia Joannis Epiſcopi Leodienſis cap. de *Quæſtuariis.* Concil. Senonenſe an. 923. ſub Gualtero Archiep. cap. 13. *Statuimus, quod Clerici ribaldi, maxime vero qui dicuntur de familia Gotliæ, per Epiſcopos . . . . tonderi præcipiantur.* Matth. Paris an. 1229. *Quidam famuli, vel mancipia, vel illi, quos ſolemus Goliardenſes appellare, verſus ridiculos componebant, &c.* Charta an. 1380. in voce *Ribaldus*: *Se gerens pro Ribaldo, & ſe dicens de ordine, ſeu de ſtatu Goliardorum ſeu buffonum, &c.* Chriſtina Piſana *au Treſor de la Cité des Dames*, 3. part. c. 9. *Mais tenir la maniere*

que aucuns Gouliardes & mauvaiſes ſont, eſt chemin damnable. Hinc Itali *Gagliardo*, noſtri, *Gaillard*, hauſerunt indubie, quicquid dicat Julius Scaliger contra Cardan. exercit. 325: qui à Gallica audacia deducit; aut Voſſius, qui à *Gallico ardore*, vel alii à *validus*, *validior*. Willelmus Armoricus in Philippo Aug. ann. 1201. *Totamque munitionem illam vocavit Gaillardum, quod ſonat in Gallico Petulantiam.* Sic porro quidam dictos putant, à quodam ſcurra, de quo Silveſter Giraldus in Speculo Eccleſiæ lib. 4. c. 16. *Paraſitus quidam Golias nomine, noſtris diebus guloſitate pariter & dicacitate famoſiſſimus, qui Gulias melius, quia gulæ & crapulæ per omnia deditus, dici potuit. Litteratus tamen affatim, ſed nec bene morigeratus, nec diſciplinis informatus, in Papam & Curiam Romanam carmina famoſa pluries & plurima, tam metrica quam rythmica, non minus impudenter quam imprudenter evomuit.* Vide Seldenum ad Fletam pag. 524.

2. GOLIARDUS, Monetæ ſpecies. In Tabulario Monaſterii *de Chantoin* in Arvernis, fit mentio agri, qui debebat quotannis *cenſum quinque Goliardorum.* [In Forenſi provincia Moneta *Gaillarde* alias dicta valebat quinque denarios, uti nos monuit Cl. D. *Aubret*; dubium non eſt quin eadem ſit cum *Goliardo:* ſed non fuit ſemper idem valor monetæ ejuſdem nominis in omnibus provinciis.] Vide *Goilart.*

GOLOLA. Gloſſæ Arabico-Lat. *Teſtudo, animal quod teſtam gerit, i. Golola.* Infra: *Golora, Teſtudo.* Vide *Golia.*

GOLTA, Gena, apud Auctorem Mamotrecti in Iſaiam c. 50. & alibi.

¶ GOMBARIA, Navis ſpecies. Andreas Dandulus in Chronico an. 992. *Naves, quas Veneti Gombarias nominant, contra Narentanos Sclavos miſit.* Vide *Cumba*, Cymba.

¶ GOMBATA Lex, apud Sirmondum in Gloſſ. ad calcem Supplementi Concil Gallic. Eadem eſt quæ *Gundeboda*, de qua in voce *Gundebodingi.*

¶ GOMERIA, *Sarcina lanæ.* Laurentius in Amalthea ex Bulengero.

¶ GOMERIATICUM, *Tributum pro ſarcinis lanarum*, ibidem.

GOMOR. Vetus Agrimenſor tit. *De menſuris liquid. Modia 5. medimnum faciunt. Tres medimni Gomor complent. Duo Gomor chorum reddunt. Duo chori, chulleum, quæ ſunt modia 60.* Palladius de Architectura: *Modia quindecim Gomor reddunt, Gomor duo, chorum faciunt.* Occurrit non ſemel Exodi c. 16. ubi *decima pars Ephi* eſſe dicitur.

GOMPHUS. Vide *Gumphus.*

¶ GONDELARIUS, Rector *gondolæ*, Ital. *Gondoliere*, Gall. *Gondolier.* Charta Conſulum Avenionis an. 1195. apud Fantonum to. 2. Hiſt. ejuſdem urbis p. 83. *Conceſſimus ut de ſingulis equitionibus duos denarios, de aſino unum denarium, de ſingulis peditibus ſingulos obulos, de ſingulis ovibus ſingulos poſegias, de ſingulis porcis ſingulos obulos, & de omnibus pariter Gondelariis.*

GONDOLA, Navigioli ſeu ſcaphulæ ſpecies, qua æſtuaria Veneta pertranſeuntur. Guillelmus Apulienſis lib. 4. de Geſtis Norman. de Venetis:

Non ignara quidem belli navalis & audax,
Gens erat hæc: illam populoſa Venetia miſit,
Imperii prece, dives opum, diveſque virorum,
Qua ſinus Adriacis inter litus ultimus undis
Subjacet Arcturo. Sunt hujus mœnia gentis
Circumſepta mari, nec ab ædibus alter ad ædes
Alterius tranſire poteſt, niſi lintre vehatur.

Regaliæ Gallinarum, vini & Gondolarum apud Andream Dandulum in Chr. MS. an. 1205. Recte quidem, ni fallor, Brodæus ad lib. 1. Antholog. & Meurſius in Gloſſar. Græc. Barb. Venetos vocem hanc à Græcis nuperis accepiſſe docuere, quibus κουντελὰς idem quod βάρκα, ſonat, ut ex Harmenopulo, lib. 2. tit. 11. §. 9. colligitur: Καὶ τὴν ἐν τῷ πλοίῳ σκάφην, ἤγουν τὴν κοινῶς λεγομένην βάλκαν ἢ κουντελάδα. Quæ quidem ſcaphula non ita appellata, quod *contis* regatur, & ex iis navibus ſit, *quæ non antenna, ſed conto reguntur*, ut eſt apud ſanctum Hieronymum in Vita S. Hilarionis, uti volunt Cobarruvias & Octavius Ferrarius: nam Cymbæ Venetæ remis aguntur; ſed quod κοντὸς Græcis nuperis *brevis*, ſit, ἐλὰς vero navis: ita *Gondola* eſt brevis navicula, *Venetus remex*, apud Sidonium lib. 1. Epiſt. 4. non tamen *Gondolarius.*

¶ GONELLA, Gonellum. Vide in *Gunna* 1.

¶ GONFALONERIUS, Gonfano, &c. Vide in *Gumfano.*

¶ GONGRUS, pro *Congrus*, Piſcis genus, Gallice *Congre.* Odo de varia Fortuna Erneſti Ducis Bavariæ, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 356.

Heu! quid ſæva fames cogis? quam non habet artem
Pauperies? piſcari abeunt, ſubitoque prehenſis
Quot ſibi ſufficiunt Gongris, &c.

¶ GONJO, Idem quod ſupra *Gambeſo*, Cento, centunculus. Locos vide in *Perpunctum.*

GONNA, Gonnella. Vide *Gunna* 1.

GONONUS, Manipulus. Vide *Cona* 1.

¶ GONUM. Vide *Gunna* 1.

¶ GOPILLATOR, Venator vulpium, ab antiquo Gallico *Goupil*, Vulpes. *Le Goupil eſt molt artillos*, apud Borellum ex Auctore libri *du Beſtiaire.* Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem tomi 2. de Feudorum uſu p. CXLII. *Euſtachius falconarius & Gaufridus de S. Johanne uſque ad Octav. S. Dionyſii* XXXI. *l. &* XII. *ſ. & dim. Gopillator de ſuo tertio* XXIX. *l.* XI. *d. minus. Luparius*... C. *&* III. *ſ. &* IIII. *d. Balduinus & Willelmus venator*... X. *l.* IIII. *ſ.* Vide *Gupilarius.*

¶ GORA, *Advena*, Suſſannæo.

GORDANA. Tabularium S. Genovefæ Pariſ. an. 1187. *Quantum area molendini ipſorum cum utenſilibus ſuis, ſcilicet Gordana & inſtrumento piſcatorio, quod dicitur Penchun, extenditur.*

GORDUS, Gurges, locus in fluvio coarctatus piſcium capiendorum gratia: *Gors*, *Gort*, *& Guort*, dictus paſſim in Domeſdei: *De 3. Gorz, mille anguillæ.* Charta Ludovici VI. Regis Fr. an. 1111. in Hiſt. Priorat. S. Martini de Campis p. 24. 27. *Gordum etiam piſcium apud Piſſiacum in Sequana*... *dederunt.* [Eadem habet Charta Ludovici VII. an. 1137. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 54.] Charta Richardi II. Ducis Normanniæ in Hiſtor. Monaſt. S. Audoëni Rotomag. p. 405. *Addimus & Gordum in fluvio Sequanæ emptum ab ipſis Monachis.* Alia Hugonis de Feritate, ibid. p. 460. *Ad hæc Eccleſiam de Belſas, & 30. agros, & Gordos de Poſes, & piſcatorem 1.* Alia Roberti Ducis Normanniæ, Richardi II. filii: *Dedi quoque piſcariam, quod vulgo Gordum dicitur, apud Oſteſſum villam.* Alia Gaufredi Epiſc. Meldenſis an. 1211. in Tabulario Campaniæ: *Propter damnum, quod inde patiuntur Monachi in molendino de Nooilli, & in molendino de Stagno, & in levatis de tribus Gordis avulſis per Comitiſſam, &c.* Areſta Omn. SS. an. 1264. 1. Regeſti Parlam. fol. 37. *Dicit ſe habere uſagium in foreſta Bordi ad claudendum Gordum ſuum, ſitum in Secana de palo & virga.* Minus Paſtorale Eccl. Pa-

riſ. an. 1233. *Medietatem cujuſdam Gordi, qui dicitur Chatel, quam habebant in Secanam apud Andriſiacum, &c.* [Rurſus occurrit apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 223.] In Statuto Caroli VI. an. 1415. art. 1. vetantur fieri in Sequana, *vennes, Gords, pieux, moulins, peſcheries, &c.* [Charta vernacula S. Nicaſii de Mellento: *Item appartient audit Prieuré un Gord, autrement dit Ramée, qui eſt une peſcherie dans la riviere entre les deux iſles de S. Nigaiſe.*] Neque aliud ſonat *Regort*, quam *Gurges*, in veteri Poëmate *de Garin* MS.

Gironville eſt fermée en un Regort
Sor une roche del tans ancianor.

Infra:

Gironville eſt en un Regort de mer,
Sor une roche de viel antiquité.

Vide *Gurges* [& *Gorgus* 2.]

GOREO. Vide *Gorgo*.

ORFFWYLLANC, Stultitia exponitur in Legibus Hoëli Boni Regis Walliæ c. 23. Boxhornio in Lexico Cambrico, *Gorffwyll*, eſt rabies, inſania.

GORGERIA, Armatura qua guttur tegitur, Gal. *Gorgerin*, paucis *Gorgiere*. Garniſiones caſtri Carcaſſon. an. 1294. *Gorgerie ferri de Lombardia.* Inquiſitio anni 1323. Hiſtor. Dalphin. to. 1. p. 41. col. 2. *Item, quod idem Caſtellanus præcepit... quod haberent centum Gorgerias ferri, & dictas centum Gorgerias miſit quæſitum.* Extractum computi an. 1336. ejuſdem Hiſtor. to. 2. pag. 326. col. 2. *Item, diſploides de fuſtonyo pro* XII. *ſ. gr. Item duodecim Gorgeriæ de mayllia* VII. *ſ. groſſ.* Vide *Gorgreta*.

ORGIA, Rumen, ingluvies, de ave, ex Gallico *Gorge*, apud Fridericum II. lib. 1. de Venat. cap. 40. *Habet ſupra furculam pectoris quoddam amplum ad modum ſacci, quod Gorgia dicitur: primo recipit cibum & potum ab ore in eam tranſmiſſum, in ea enim cibus & potus calefit, & præparatur, priuſquam veniat ad ſtomachum, &c.* Adde c. 23. lib. 2. c. 9. 19. &c. Vide Oct. Ferrarium in Orig. Ital.

GORGO, ἀναμφίβολος, *Certe*, in Supplemento Antiquarii. Alibi habetur *Goreo*; Feſtus: *Corgo apud antiquos pro adverbio, quod eſt Profecto ponebatur.* Vide *Gorgus* 1.

GORGONASSA, Locus in portu Maſſil. f. ſic dictus ab Ital. *Gorgo*, Gurges, & *Naſſa*, Naſſa. Statuta Maſſil. lib. 4. cap. 6. *Idem dicimus obſervandum de navibus & de lignis quæ onerare voluerint in portu Maſſiliæ, vel extra buccam portus uſque ad Gorgonaſſam, de blado vel de ſale &c.* Infra: *Si vero in bucca portus Maſſiliæ, ſcilicet à torreta uſque ad punctam Gorgonaſſæ, aliquid ejiceretur de ſaorra, vel rumentis, ſeu lapidibus, compellatur dominus navis, vel ligni dare... pro pœna ... centum ſol. reg.*

GORGRETA, Idem quod *Gorgeria*. Locum vide in *Godebertus*.

GORGUÆ, Colliquiæ, Gall. *Gouttieres*. Statuta Maſſil. pag. 131. *Statuimus... tres magiſtros lapidis bonos & legales, quorum arbitrio terminentur & ſopiantur quæſtiones omnes ... quæ orirentur de andronis Maſſiliæ & aigueriis & de Gorguis.*

1. GORGUS, ἀναμφίβολος, *Indubius*, in Supplemento Antiquarii. Vide *Gorgo*.

2. GORGUS, Idem quod *Gordus*. Hiſt. Beccenſis MS. p. 171. ex Archivo ejus Monaſterii: *Duo molendina, quatuor Gorgos, unam domum, &c.*

ORMARINGA, Mali ſeu pomi ſpecies, in Capitulari de Villis cap. 70.

ORNITHINGS WERC. Andreas Suenonis lib. 9. Legum Scaniæ cap. 9. *Et eſt caſus, in quo ſpecialitas interfectionis, quæ* Gornithings Werc *in patria lingua nominatur, puta quando ſic lancea, vel quovis alio inſtrumento nocendi, ad minus dimidiam marcam valens animal perforatur, ut horrenda per vulnus viſcera emanare cernantur, &c.*

¶ GORNUS, GORNATUS, ſive GURNADUS, Piſcis marinus albus minimuſque, medii digiti longitudinem non excedens: una cum capite ac ſpinis manditur. Medic. Salern. pag. 180.

Lucius, & perca, & ſaxatilis, albica, tenca,
Gornus, plagitia, & cum carpa, galbio, truta.

Vide ibidem pag. 183.

¶ GORPIRE, pro *Guerpire*, Rei alicujus poſſeſſionem dimittere. Chartularium Eccleſiæ Auxitanæ c. 85. *Compaius de Idraco, & Bernardus frater ejus & Sanca mater illorum firmaverunt & Gorpiverunt bailiam & begariam domumque confraternariam quæ injuſte & tortuoſe querebant Deo & B. Mariæ & omnibus Clericis & Canonicis ejus.*

¶ GORRA, Pilei genus quo caput & humeri teguntur apud Hiſpanos. Concilium Maxican. an. 1585. *Galerum acuminatum ſeu id genus pilei, quod Hiſpani Montera aut Gorra appellant, aut ſericum pileum ne deferant* (Clerici.)

GORRIDA, *Terribilia & metuenda*, Papiæ. Forte *Horrida*.

GORRIONES, *Cum errore ſonantes*, in Gloſſis Iſid. Emendat Pricæus, *cum horrore.* [Grævius putat Iſidorum ſcripſiſſe: *Gorgones, Cum terrore ſpectantes.* Notæ ſunt de tribus Gorgonibus Poëtarum fabulæ.]

GORS. Vide *Gordus* & *Gurges*.

GORSUM, Danis, Summa eſt ſuper conſtitutam mulctam erogata, vel doni nomine, ut habet Saxo Grammaticus lib. 10. vel *in augmentum dedecoris*, ut loquitur Sueno in Legibus Caſtrenſib. cap. 11. Leges Cimbricæ l. 2. c. 26. *Si Clerici & mulieres ſunt propinquiores hæredes interfecti, tunc recipiunt unum ſaal pro hæreditate, id eſt, Gorſum.* Et l. 3. cap. 21. *Si quis pro homicidio juſtam firmaverit emendam, ſine Gorſum, tunc ſolvet* 18. *marcas denariorum. Sed illud quod vocatur Giorſum, tantum erit, quantum fuerit prædictum, quando emenda fuit firmata: nam quilibet tantum offert in Gorſum, quantum timet in cauſa.*

¶ GOSSELINA. Chronicon Bonæ Spei pag. 462. *Ceſſimus domum & hortum in Enquelines ſub cenſu* IX. *lib.* VI. *den. ac ſimiliter Georgio Deſperies Goſſelinam Marchenſem ſupra memoratam pro* XII. *lib. annuatim ſolvendis.*

¶ GOSSETUS, Cardo, Gall. *Gond.* Inſtrum. ann. 1270. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. p. 13. *Parietes cum Goſſetis ferreis, quibus applicabatur porta.* Paulo poſt: *Remanſerunt lapides habentes Goſſetos ferreos ad applicandum oſtium.* Et infra: *Goſſetos ferreos ad recipiendum oſtium.*

GOSSILIA, Tunicæ ex craſſiore materia. Chronicon Windeſem. lib. 2. c. 50. *Prior voluit, ut Fratres in labore Goſſilia deferrent.* An *Goſſipia*?

¶ GOSSONARIUM, f. Goſſypium, Gall. *Coton.* Teſtamentum Theobaldi de Marliaco an. 1287. *Unum coopertorium fourratum de Goſſonario.*

GOSSUM. Petrus de Creſcentiis lib. 9. cap. 73. de morbo ovium: *Naſcitur eis Goſſum ſub gula ex fluxu humorum à capite deſcendentium, &c.* Ubi Gallicus Interpres vetus videtur legiſſe *boſſum*, Gall. *Boſſe*. Italis *Gozzo* eſt guttur. [Hinc in Miraculis B. Simonis, to. 2. SS. Aprilis p. 826. *Ipſa habebat Goſſum & Gutturem groſſum & inflatum fortiſſime.*]

¶ GOSTARIUM, Species vehiculi. Cantatorium MS. Abbatiæ S. Huberti fol. 6. v°. *Guillelmus à*

dæmone arreptus eſt & Virinam in Goſtario relatus miſerabiliter expiravit.

GOTA, Canalis, ex German. *Gote*, canalis, tubus: Gallis *Goutiere*. Charta Rogeri D. *de Baſinghem* an. 1220. in Tabulario S. Bertini: *Præſenti charta confirmans, ut Gotam ſuam vel canale per totam terram meam libere habeat, per quam aqua de prato S. Bertini per terram meam.... deducatur.* Vide *Gutta* 1. & *Guttera* in *Guttorium*.

¶ GOTTEFFLUS, Vaſculum unde liquor guttatim defluit, à Gutta & Fluere ſic appellatum. Charta anni 1338. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 363. *Unam navem magnam pro menſa dominæ Dalphinæ de vitro .... quinque duodenas de Gotteſſlos, ſex magnas botas vitri ad portandum vinum, &c.*

¶ GOUEMON. Vide *Goumon*.

¶ GOUGULATOR, Præſtigiator, in *Cauculatores*.

¶ GOULETUS. Litteræ anni 1332. ex Chartulario S. Martini Pontiſar. *Tria quarteria de grouis ad quarteriam .... quinque quarteria ad Gouletum .... tria quarteria de groa.* Noſtris *Goulet* vel *Goulot* dicitur os, guttur lagenæ, per quod liquor effluit: an inde ſic dici potuit locus peculiaris apud Pontiſaram?

¶ GOUMON, Alga, fucus è mari ejectitius, Armoricis noſtris *Gouemon*, Normannis *Varech*. Acta SS. Maii to. 4. pag. 568. & 569. ubi de S. Ivone: *Recollegiſſent inſimul globum herbæ marinæ vocatæ Goumon.* Alibi ſcribitur *Gouemon*.

¶ GOUSSA, Siliqua, Gall. *Gouſſe*, *Coſſe*. Eadem Acta ibid. pag. 555. *Videatis utrum fabæ, quæ ibi ſunt, ſint bonæ ad comedendum ... Gouſſas earum ad decoquendum ... apportetis.*

GOWNA. Vide *Gunna* 1.

¶ GOZA. Vide *Guſſa* 1.

¶ GRAANTARE, Fide & ſacramento interpoſitis promittere, cavere. Pactum an. 1297. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 807. *Super iſtas pactiones omnes ſæpe nominati domino de Legniaco Graantaverunt, quod tenebunt &c.* Vide *Creantare*.

¶ GRABATA, pro *Gabata*. Vide in hac voce.

GRABATARII. Vide *Clinici*.

¶ GRABATI, Canonici minores Miſnæ, de quibus in Actis SS. Junii to. 3. p. 154. ubi de S. Bernone: *Interim alius paratur Grabatorum ordo, qui horas ſuas ſecundum quod veſperi orſus eſt, perſequitur.*

¶ GRABATUM, *Reclinati capitis ſuſceptio*, apud Papiam & Johannem de Janua. Notus eſt Latinis *Grabatus*, ut & Græcis κράβατος vel κράββατος, pro ſpecie lecti humilioris & portatilis; hinc in Evangelio: *Tolle Grabatum tuum, &c.* pro quo cum quidam concionator, *Grabatum* minus Latinum opinans, dixiſſet: *Tolle lectum tuum, &c.* juſtam Epiſcopi præſentis incurrit reprehenſionem. Armoricis *Grabaz* ſpecies eſt feretri, quod vulgo dicimus *Civiere à bras*; Latinis inferioris ævi feretrum, Loculus, Gall. *Cercueil*. Eigil. in Vita S. Sturmii Fuld. n. 14. *S. Epiſcopi Bonifacii* (corpus) *in minore quæ eis vicinior erat Eccleſia cum Grabato quo à navi ferebatur, ſtatuerunt; cetera vero Martyrum corpora ſepulturæ tradiderunt.* Jo. de Janua *Grabatum*, penult. correpta, *Gremium* reddit, unde verſus:

Pro Gremio Grabatum, pro lecto pone Grabatum.

¶ GRABELLA, Navis genus. Nicolaus Lanckmannus de Valckenſtein in Hiſtoria deſponſationis Friderici III. Imp. & Leonoræ Infantiſſæ Portugalliæ: *Dominus Marchio miſit unam Grabellam cum armigeris ad explorandum.* Et infra: *Noſtri armigeri & bellatores cum duabus Grabellis invaſerunt unam navim.*

¶ GRABIDUS, GRABIS. Vide *Grandes*.

¶ GRABOTUM, Leviora grana frumenti cum paleis vanno ejecta. Charta Capituli Athanacenſis Lugdun. an. 1358. *Idem quod Grabotum omnium & ſingulorum bladorum inter ipſos Curatum & Veſtiarium, & eorum ſucceſſores, prout blada inter eos ſunt dividi conſueta, videlicet quod de Graboto frumenti & ſiliginis dictus Veſtiarius & ſui percipiat & percipere debeat duas partes, & dictus Curatus & ſui tertiam partem; de aliis vero bladis dictus Curatus medietatem, & Veſtiarius Athanacenſis Monaſterii aliam medietatem.*

GRACILIS, Species cornu, aut buccinæ, quæ inflata acutum & *gracilem* ſonum edit: nam *Vox an guſta*, apud Juvenalem Sat. 3. *Gracilis* veteri Interpreti dicitur: vel denique quod *Grilli* voci ſo num ſimilem edat. Vide Iſidorum lib. 12. cap. 3 Gauterius Antiochenus: *Libetque preconari voc propatula ut univerſi audito primo ſonitu Gracilis, fe ſtinent bellicis indui.* Idem: *Gracilibus, tibiis, tubi clangentibus.* *Greille* appellant noſtrates. Gloſſar Lat. Gall. *Lituus, Graile, ô baſton à divin.* Le Ro man *de Garin* MS.

Quant vindrent prés, lor Greilles font ſonner.

Idem:

Là oyſiez Greſles oïr & tentir,
Mainte buiſine & cornier, & bondir.

Alibi:

Buës s'en iſt, fiſt les Greilles ſonner.

Le Roman *de la Priſe de Hieruſalem* MS.

A fait ſonner un Graile devant l'uis de ſon fief.

Le Roman *de Roncevaux* MS.

Mil Griſles ſonnent, mult en ſont cler li ton.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Et le Rois comanda quatre Greilles ſonner.

¶ GRACILLA, ut *Gracula*, Gallice *Geai*. Miracu S. Joachimi, tom. 7. Maii pag. 116. *Gracilla qu dam prope ac procaciter vocibus eos infeſtare non de ſtebat; ſed vir Dei Joachim, humili impatientia, Gr cillæ comminans, inquit: Heus tace, tuumne tanti venditura ſinum? Abſiſte hinc, & ecce illico ac ſi i tellectum habuiſſet humanum, &c.*

GRACOMUS, in Epiſtola Stephani Tuertbo Reg Boſniæ an. 1435. Vide Waddingum hoc ann num. 23.

GRACULA, Avis, quæ Latinis *Graculus*. Vi S. Fructuoſi Archiepiſc. Bracarenſis num. 8. *N gras parvaſque aves, quas uſitato nomine vulgus Gr culas vocitat, manſuetas in Monaſterio habuiſſe pe hibetur.*

¶ GRADA, Agri modus, ut videtur. Inſtrum. a circiter 1050. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *H terræ ſunt ipſius Eccleſiæ, ab oriente incipit ipſa Grad & ſicut ſtat campus Pontii Gaucelini & ferit in alia Gradam à meridie ſicut pergit revolutio; alia Gra per ſummitatem ipſius montis ſicut aqua vergit & fe ad viam de Boxa; à Septentrionali parte conſortat Grada ipſa uſque ad ipſam viam de Boxa.*

1. GRADALE, GRADUALE, Reſponſum, v Reſponſorium, ita appellatum, quia in gradib canitur. *Verſus Gradales, Reſponſorius Gradalis, &* in Ordine Romano, qui cantatur ad gradus. Ug tio: *Gradale, quod gradatim canitur poſt Reſponſ rium.* Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 96. *Gr duale à gradibus dicitur, quia in gradibus canitur. H etiam Reſponſum vocatur, quia choro cantante, ab u verſus reſpondetur.* Amalarius lib. de Ord. Ant phonarii in Prologo: *Notandum eſt volumen, qu nos vocamus Antiphonarium, tria habere nomina ap Romanos. Quod dicimus Graduale, illi vocant Cant torium, qui adhuc juxta morem antiquum apud illos aliquibus Eccleſiis uno volumine continetur. Sequente*

partem dividunt in nominibus. Pars, quæ continet Reſponſoria, vocatur Reſponſoriale. Et pars, quæ continet Antiphonas, vocatur Antiphonarius. Adde Hugonem à S. Victore in Speculo Eccl. c. 7. lib. 2. de Offic. Eccl. c. 18. Beletum c. 38. Durandum lib. 4. cap. 19. Innocentium III. PP. lib. 2. Myſter. Miſſæ cap. 31. Jacobum de Vitriaco in Hiſt. Occid. cap. 34. &c. Lex Aleman. tit. 16. §. 2. *Si Clericus, qui in gradu in Eccleſia publice lectionem recitat, vel Gradale, &c. Gradalis Karoli Imperatoris*, apud Sugerium lib. de Adminiſtr. ſua cap. 20. Capitula Guilleberti Epiſcopi c. 9. *Ut Dominicas & feſtivitates præcipuas excolere, per Gradalem ſuum & nocturnalem canticum non ignoret.*

Gradale Officium, opponitur *nocturnali*, unde officium diurnum ſignificare videtur. Capit. Caroli M. an. 789. c. 78. *Monachi ut cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per nocturnale vel Gradale Officium peragant ſecundum quod beatæ memoriæ genitor noſter Pippinus Rex decertavit ut fieret, quando Gallicanum cantum tulit ob unanimitatem Apoſtolicæ Sedis & ſanctæ Dei Eccleſiæ pacificam concordiam.*

Gradualia à S. Cæleſtino PP. primum inſtituta tradit Anaſtaſius in ejus Vita, ex Codd. MSS. *Conſtituit Graduale poſt officium ad Miſſam* (al. *Miſſas*) *cantari.* Chonicon Reicherſpergenſe de eodem Pontifice, an. 424. *Hic conſtituit, ut Pſalmi Davidis 150. ante ſacrificium antiphonatim canerentur, quod ante non fiebat, ſed tantum Epiſtola & Evangelium recitabatur. Ex hoc inſtituto excerpta de Pſalmis à B. Gregorio PP. primo Introitus, Gradualia, Offertoria, Communiones cum modulatione ad Miſſam in Eccleſia Romana cantari cœperunt. Gradualia* & *Alleluya* compoſuiſſe S. Ambroſium ſcribit Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 88. Noſtri *Greel* dicebant. Gloſſar. Lat. Gall. *Gradale: Greel, Livre à chanter la Meſſe.* Perperam *Grec* pro *Greel*, editum in Conſuetudine Claromontenſi art. 249. Catholicon Armoricum, *Grazal, G. Greel, ung Livre à chanter, L. Gradale.* Robertus Bourronus in Hiſt. Merlini MS. *Tu t'en iras en ces parties, où les gens ſont qui ont che ſaint Graal, & toujours mais ſera ta paine, & tes livres retrais, & volentiers ois de toutes gens. Deux Greaux*, inter libros Capellæ Ludovici Hutini, in illius Inventario. *Un Meſſel & un Greel*, in Teſtam. Caroli Comit. Valeſii an. 1320.

GRADALE, Gradus, *Degré.* Lambertus Ardenſis pag. 161. *Hic Gradalia & indicula de area in aream, de domo in coquinam, & camera in cameram, &c.*

GRADALIS. Teſtamentum an. 1010. in Appendice Marcæ Hiſp. col. 973. *Ad ſancta Fide cœnobio Gradales duas de argento, ad ſancto Vincentio de Caſtres anapos duos de argento.* An *Gradales* hic ſunt *Gradualia* argento cooperta? Vide *Gradale* 1.

GRADARE, Judicare, definire. Tabular. Beriaci: *Rothonenſis Abbas & monachi immiſerunt nobis monachis Majoris-monaſterii calumpniam ſuper cellam noſtram de Beriaco. Contigit autem dominum Apoſtolicum Urbanum in partes noſtras Turonicas adveniſſe; cui rem omnem manifeſtavimus. Judicatum eſt autem in præſentia ejus illos contra nos egiſſe parum juſte... Mortuo domino Urbano, in cujus præſentia illa Gradata fuerant, dominus Paſchalis qui ei ſucceſſerat, ipſe etiam in partes Turonicas devenit, &c.* Statuta Edwardi I. apud Rymer. to. 2. p. 261. *Conſules jurabunt Baillivo noſtro & populo dictæ villæ, quod ipſi bene & fideliter Gradabunt & gubernabunt nos & populum dictæ villæ.*

GRADARIUM, Graduum ſeries, Gall. *Eſcalier.* Codex MS. de Albigenſibus è Bibl. D. *de Chalvet* Seneſcalli Toloſæ: *Dictus Vital una cum dictis hæreticis intravit cameram dicti infirmi ipſo remanente ad pedem Gradarii.* Charta Maſſil. an. 1433. *Nos Paulus Maſſil. Epiſc... eligimus miſerabili corpori noſtro ſepulturam ſubtus Gradarium, quo aſcenditur ad tribunam.* Vide *Beſtalinus.*

¶ GRADARIUS, Equus tolutaris. Gall. *Haquenée, molli gradu & ſine ſuccuſſatura nitens*, apud Nonium. Lucilius: *Equus non formoſus, Gradarius, optimus vector.* Charta an. 1406. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 827. *Dedit... Epiſcopo Briocenſi ſuum Gradarium flavum, vulgo ſa Hacquenée fauve.* Utitur Nicolaus Specialis apud Murator. to. 10. col. 979.

GRADELLA, vox Italica, Craticula, apud Petrum de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. c. 37. vetus Gallicus Interpres *Greil* vertit. Gloſſ. S. Benedicti cap. de Ferramentis: *Graticula.*

¶ GRADERE, pro *Gradi*, Ire, vadere. Camillus Peregrinus apud Murator. to. 2. pag. 290. *Ad ipſam civitatem pro mercimoniis Graderent.* Infra: *Capuam Gradierunt.*

¶ GRADILIS, ut *Gradus* 8. Fluminis meatus. *Aquis, aquarum paſcuis & piſcatoriis cum ipſos Gradiles*, in Charta an. 936. Marcæ Hiſp. col. 847.

¶ Gradilis Panis. Vide *Gradus* 5.

¶ GRADINGUS, Perſona in gradu dignitatis conſtituta, apud Macros in Hierolexico ex Vita S. Fructuoſi. Sed legendum *Gardingus.* Vide *Gardingi.*

¶ GRADIVICOLA, Gradivi ſeu Martis cultor, bellator. Silius lib. 4. Belli Punici:

Et Gradivicolam celſo de colle Tudertem.

¶ GRADUATIO, Promotio ad gradus academicos. Longinus in Vita S. Staniſlai Epiſc. lib. 3. cap. 7. ubi damnantur expenſæ ad hujuſmodi gradus adipiſcendos fieri ſolitæ: *Pariſius didici in Theologorum ſcholis... nullum actum apud Theologos indifferentem eſſe, ſed omnem meritorium aut demeritorium exiſtere. Vellem libenter ſcire, ſub quo virtutis contineatur genere tantas expenſas, de ſexaginta marcis vel pluribus, in talibus Graduationibus facere. Non ſugillo Graduationes hujuſcemodi, quas omni veneror honore, præſertim in ſacra Scriptura, &c.*

¶ Graduatus, Qui gradum adeptus eſt in Academiis, Gall. *Gradué.* Memorantur *Graduati* in Charta an. 1405. apud Rymer. to. 8. p. 409. in Bulla Sixti IV. PP. an. 1474. apud Miræum tom. 2. p. 1266. in Vita B. Coletæ to. 1. Martii pag. 569. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Parif. pag. 168. 421. & alibi.

1. GRADUS, in Eccleſia, *Ambo, Analogium, Lectrum.* Suggeſtio Germani & Joannis Epiſcopor. poſt Epiſt. 38. Hormiſdæ PP. *Suſcepimus* (libellum,) *& præſente omni Clero vel plebe in Gradu à ſervo veſtro Notario ſanctæ Eccleſiæ Romanæ eſt relectus.* Lex Alemannor. tit. 16. §. 2. *Clericus, qui in Gradu in Eccleſia publice Lectionem recitat, vel Gradale.* Recitabantur itaque Lectiones in gradibus. Sed & ex gradibus ſermones habebantur ad populum. Sidonius Carm. 16.

Seu te conſpicuis Gradibus venerabilis aræ
Concionaturum plebs ſedula circumſiſtit.

Monachus Sangallenſis lib. 1. cap. 20. de quodam Epiſcopo: *Et poſt Evangelii lectionem aſcendit ad gradus, quaſi ad colloquendum populum.* Erant porro *Gradus* ante altare, ſeu potius ante altaris gradus, unde pars ea ædis ſacræ βῆμα Græcis dicta; vel ſane quod ad eum lectionis locum per gradus perveniretur, uti de ambone à nobis obſervatum

in Deſcriptione ædis Sophianæ. Leo Oſt. lib. 3. cap. 19. *Fecit libellum ad cantandum ante altare, ſive in Gradu.* Infra: *Sed & Gradum nihilominus ligneum ejuſdem operis extra Chorum ambonis in modum ſatis pulcrum conſtituit, in quo videlicet tam Lectiones in nocte quam etiam & Epiſtolæ & Evangelia ad Miſſas præcipuarum feſtivitatum legerentur.* Perperam in Edit. Brolii eſt *umbonis in morem.* Cæſarius lib. 6. cap. 5. *Alleluya feſtivis diebus, ſicut cæteri, ad Gradum ipſe cantavit.* Lib. 7. c. 20. *Sanctus vero Joannes Evangeliſta Dalmatica indutus legit Evangelium, ... quo perlecto, Dominus* (Jesus) *ſecundum morem Ordinis noſtri* (in die Purificat. Deip.) *ad Gradum rediit, & ab offerentibus candelas ſuſcepit.*

2. GRADUS, pro Annus. Hepidanus in Vita S. Wiboradæ lib. 2. cap. 4. *Soror erat huic B. Martyri nomine Willidruda triceſimum poſſidens Gradum.* Mox: *In Gradu ſexageno à morte inventa eſt.* Epitaphium Willelmi Nothi Reg. Anglor. apud Ordericum Vitalem lib. 8.

Per ſeptem Gradibus ſe volverat atque duobus
Virginis in gremiis Phœbus, & hic obiit.

3. GRADUS, pro Generatione. In Lege Bajwar. tit. 14. cap. 9. §. 4. dicitur omnis cognatio & parentela finiri in ſeptimo gradu. Vide *Generatio.*

4. GRADUS in Eccleſiarum atriis, ſeu propylæis. Anaſtaſius Bibl. in Symmacho PP. pag. 32. 33. *Gradus vero ante fores Baſilicæ B. Petri ampliavit: & alios Gradus conſtruxit ſub tigno, dextra lævaque.... Item ſub Gradus in atrio alium cantharum foris in vulgo campi poſuit.... Item & alios aſcendentibus ad B. Andream fecit, & cantharum poſuit.... Item ad Archangelum Michaëlem Baſilicam ampliavit, & Gradus fecit, & introduxit aquam.*

Gradus Presbyterii, ſeu qui jacent ante cancellos, *Solea* Græcis, ex Italico *Soglia*, ad quos amandari ſolebant Monachi pro levioribus culpis, ut habent Uſus antiqui Ordinis Ciſtercienſis cap. 75. de Monachis, qui ad *opus Dei* tardius veniunt: *Venient ad Gradum, ... & tunc petant veniam ante Gradum, aut flexis genibus in terra, &c.* Cap. 76. *Si quis de comedentibus vel de ſervitoribus offenderit aliquo modo, petat veniam ante Gradum.* Cap. 114. *Ante gradum Presbyterii ſatisfaciat.* Ita paſſim hæc formula cap. 81. 88. 89. 94. 102. in Inſtitut. Ciſterc. Rainardi Abbat. cap. 45. 62. &c. legitur.

5. GRADUS in urbibus, in quibus diſtribuebantur panes plebi, qui inde *Gradiles* dicti, de quibus infra v. *Panis gradilis.* De ejuſmodi gradibus pluribus agimus in CPoli Chriſtiana.

6. GRADUS, Ordines Eccleſiaſtici: *Canonici Gradus vel plebei,* in Epiſt. Bonifacii Mogunt. ad Cuthpertum Archiep. Cantii præfixa Concilio Cloveshovienſi an. 747. Anaſtaſius in S. Hygino PP. *Hic Clerum compoſuit, & diſtribuit Gradus.* Nicolaus I. PP. Epiſt. 8. ad Michaëlem Imp. *Hinc etiam confeſſor Chriſti Silveſter fecit Gradus in gremio Synodi, ut non Presbyter adverſus Epiſcopum, non Diaconus adverſus Presbyterum, ... det accuſationem aliquam.* Hæc verba habentur in Synodo Romana an. 324. cap. 3. Capitularia Caroli M. lib. 7. c. 309. *Clerici cujuſlibet Gradus, &c.* Pœnitentiale Theodori Archiep. Cantuarienſis cap. 1. *Gradus non debemus facere ante altare, ubi reliquiæ Sanctorum venerandæ ſunt.* Cap. 2. inſcribitur: *De tribus Gradibus Eccleſiæ principalibus.* [Capitula Theodori Cantuar. apud Acherium to. 9. Spicil. p. 61. *Nullus per pecuniam obtineat Gradum: ſin vero, & ipſe, & ordinator ejus omnibus modis à communione projicientur.*] Capitula Walterii Epiſcopi Aurelian. c. 20. *Gradus quoque Eccleſiaſticos ſimiliter memoriæ commendatos habeant,* (Sacerdotes) *& unde unicuique Gradui in Veteri Teſtamento origo fuerit, & quomodo Novum in idipſum concordet, &c.* Et c. 21. *Ut Presbiteri,* (alumnos ſuos) *in quolibet Gradu promovendos in ſupradictorum tenore ſacramentorum & Graduum edoctos exhibeant, quatinus & memoriter ea tenere, & intellectuoſe ſciant explanare.*

¶ 7. GRADUS, nude pro xv. pſalmis qui *Graduales* vocari ſolent. S. Wilhelmi Conſtit. Hirſaug. lib. 1. cap. 29. *Poſt prædictas tres orationes recitantur quindecim Gradus vel triginta pſalmi, ſi talis eſt dies, quando non debent ad orationem procumbere. Ad illas eorumdem quindecim Graduum inciſiones, hi, qui ſuper ſedilia ſedent, exerta manu, propter hoc parum retro verſi ſolent leniter ea erigere.* Schramb. Chron. Mellicenſe p. 426. *Quia quindecim Gradus ſedendo dicuntur, ad Gloria Patri ſine reſurrectione tamen erit aliquantulum inclinandum.*

8. GRADUS, Trajectus maritimus, anguſtus maris, atque interdum fluminis meatus; [quilibet etiam portus ſeu locus quo navigium adpelli poteſt, Occitanis *Grau. Gradus* à gradiendo dictus, quia qui de navi ad littus adpulſa exit, continuo terram aqua altiorem ingreditur & aſcendit tanquam per Gradus. Hinc portus Aſiæ minoris Galli vocant, *Echelles du Levant*, ſcalæ vel Gradus Orientis.] Paſſio S. Torpetis MS. *Præceptum eſt, ut in Gradu ad mare ibidem decolletur: & venerunt in Gradum Arnenſem, exierunt ad ripam fluminis, &c.* Ita porro appellant Ammianus lib. 15. & Itinerarium Hieroſol. meatus ſeu trajectus, per quos Rhodanus in mare volvitur, reliquo fluvii oſtio arenis pæne obſito. *Gratus* dicuntur in Itinerario Antonini & Maritimo: indigenis vero *Gras. Gradus* etiam appellatur, meatus ſtagni Magalonenſis, ubi naves è mari in ſtagnum trajiciunt. Verſus antiqui in Arnaldum Epiſcopum Magalon.

Iſte Gradus clauſit, quo prædo piraticus hauſit.

Et infra:

Navibus introitus per eum Gradus alter apertus.

Arnaldus de Verdala in Hiſt. Epiſcop. Magalonenſium pag. 796. *Erat enim ibi portus maris vocatus Portus-Saracenus uſque in hodiernum diem, ad quem per Gradum galeæ Saracenorum liberum habebant ingreſſum.* Et pag. 798. *Quibus peractis, idem ſanctæ memoriæ Arnaldus Epiſcop. ponens manum ad fortia, Gradum præfatum lapidibus & lignis ante omnia claudere & obſtruere feſtinavit, &c.* Philippus Aug. in Charta an. 1208. quæ exſtat in Regeſto Carcaſſonenſi pag. 50. dat facultatem Epiſcopo Magalonenſi *aperiendi portum, qui dicitur Gradus.* Et infra: *Adhuc etiam conceſſit eidem Joanni & Magalonenſi Eccleſiæ auctoritatem faciendi Gradum.* Alia Philippi Aug. an. 1208. in 30. Regeſto Tabularii Regii Ch. 145. *Hoc eſt, in mari piſcationes ſuas, & ubicumque in Melgorienſi Comitatu & Magalonenſi Epiſcopatu portus, qui dicitur Gradus, aperiatur.* Infra: *Adhuc etiam conceſſit eidem Joanni & Magalonenſi Eccleſiæ auctoritatem faciendi Gradum, ubi ei viſum fuiſſet in Epiſcopatu Magalonenſi, ſalvo eo, quod ſpectat ad Comitem de redditibus Gradus, & ſalvo eo quod ſpectat ad Ecleſiam Magalon.* [Pactum an. 1272. inter Jacobum Aragoniæ Regem & Berengarium Magalonæ Epiſc. *Item fuit actum quod ubicumque fiat Gradus in Epiſcopatu Magalonenſi, domini Montiſpeſſulani & Latarum, habeant & percipiant, & habere & percipere libere valeant, ſua etiam auctoritate,*

auctoritate, id totum quod pro ſtacha & ratione ſtachæ percipere conſueverunt. Aliud pactum inter eoſdem an. 1278. Mandamus quod ſi aliquis delinquat vel contrahat in caſtro de Lates vel alibi in juridictione domini Regis, & delinquentes vel contrahentes ſe fugæ committerent per ſtagnum & Gradus prædictos, nuncii ſeu curiales inſequentes poſſint ibi eos capere ſua propria auctoritate & retinere.] Vide Gariellum in Epiſcopis Magalon. pag. 100. 106. 286. 288. [Breviarium Hiſt. Piſanæ ad an. 1166. apud Murator. tom. 6. col. 177. Ad Gradus quoque Mercurii quinque magnas, quamvis vacuas, naves combuſſerunt, & unam bene caricatam de Garbo ceperunt. Oberti Cancellarii Annales Genuenſ. ad an. 1164. apud eumdem ibid. col. 305. Et noſtri illuc euntes fecerunt jurare quemdam Provincialem ſibi vera dicturum de galeis Piſanorum, qui ait illas in Gradu illo, non eſſe, neque in flumine. Invenerunt tamen ibi naves Piſanorum, & combuſſerunt illas igne ... Quo facto redierunt ad Gradum Montiſpeſſulani, & vento contrario intraverunt Gradum Capræ.] Chronicon MS. Conſulum Monſpelienſium an. 1262. En aquel an fou diſcord entrel Conte de Proenza & homes de Maſſalha, & adonc lo Coms lo desbaratet al Gra de Magalona, & aprés feron plus ambel. Charta Ludovici Ducis Andegavenſis & Turonenſ. Reg. Franc. fratris, & ejus locum tenentis in tota Lingua Occitana an. 1372. ex Tabulario Narbonenſi: Per querelam Conſulum Narbonæ percepimus, quod licet pluribus aliis mediantibus litteris per nos eiſdem Conſulibus conceſſis pro commodo & utilitate totius reipublicæ tam dictæ villæ Narbonæ, quam locorum circumvicinorum, nonnulla impedimenta ſeu obſtacula, quæ in ea circa Gradum, & introitum atque egreſſum, tam Gradus quam maris, quæ in gula ſeu exitu fluminis Atacis, & præcipue in loco vocato Lardalho, amoveri eis mandatum extiterit, & pro ipſis amovendis, ut navigia poſſint inde vehi & navigari, merceſque & aliæ res tam victualium, quam aliæ, &c. Raimundus Montanerius in Chron. Aragon. cap. 86. meminit Gradus Cullerenſis, del Grau de Cullera, in Catalania: Gradus Serinyacenſis, del Grau de Serinya, cap. 152. Gradus Narbonenſis, del Grau de Narbona, eod. cap. Petrus IV. Rex Aragon. in Chr. lib. 6. cap. 6. del Grau de Murvedre, del Grau de Valencia. Surita in Indice Rer. Aragon. l. 1. ſub an. 1080. obſervat, Pinam Hiſpaniæ oppidum ædificatum ad fluvii Hiberi trajectum, quem Gradum vocant: Pina oppidum ſitum ad Hiberi trajectum, (Gradum vocant) incurſione hoſtili deflagrat. Et ſub an. 814. Gradus videtur appellare fauces Pyrenæi, quas alii Portus. [Statuta Arelat. MSS. art. 105. Piſcator qui juxta Gradum moram faciet cauſa piſcandi. Et art. 185. Quicumque ſaorrim proiecerit (projecerit) in Gradibus vel à Gradibus infra vel extra duo miliaria in x. libr. puniatur. Vide Valeſium in Notitia Galliarum pag. 475.] Mitto reliqua, haud ita pridem à me obſervata ad Alexiadem pag. 313. 314.

GRADUS. Sententia arbitrorum an. 1205. in Hiſt. Monmorenciac. pag. 75. Gradus Gurardi uſurarii, & occupatio Gradus Domino remanet Montiſmorenc. extra partem alterius plateæ, in qua domus ejus fuit, &c. Infra: Excepto Gradu & platea, quam diximus. [Dotatio Monaſterii S. Mariæ de Ovarra in Ripa-curtia to. 3. Collect. Conc. Hiſpan. pag. 125. Et ſunt ipſos alodes, de ipſum Gradum de Aras uſque in ipſum Gradum de S. Chriſtophoro, & de Iſavana uſque in caſtrum Ripa Curtiæ.

°. GRADUS in quatuor qualitatibus ſecundum Medicos ſic explicat Conſtantinus Africanus lib. de Gradib. Antiqui concordati ſunt dicentes, unamquamque rem eſſe calidam aut frigidam, humidam aut ſiccam. Quorum quidem intentio ad temperamentum humanæ complexionis fuit. Humana enim complexio cæteris animalium complexionibus temperatior eſt, & mediocritati propinquior, &c.

¶ GRÆCANICUM. Vide Græcum.

¶ GRÆCATIM, Græcorum more. Tertull. de Pallio c. 4. Græcatim depilari magis, quam amiciri.

¶ GRÆCATIO. Vide Græcitas.

¶ GRÆCINGARIUM, Merum, vel vinum Græcum. Monachus Sangallenſis lib. 2. cap. 12. Quadam die cum jam lætiores eſſent, & Græcingario fortiori incaluiſſent, &c. Græcari, Horatio, eſt conviviis & compotationibus indulgere.

GRÆCISCUS, pro Græcus, ex Græcia. Opus Græciſcum. Charta Hiſpanica æræ 1610. apud Anton. de Yepez in Chron. Ord. S. Benedicti to. 5. Lectos cum ſuos tapetes, & almoçalas de paleo, & de Grenſiſco, (f. Græciſco) cum ſuos plumatos paleos & Græciſcos, & ſuas ſabanas litteratas, & fateles alfanegues, in panos Gratiſcos, (Græciſcos) & 16. ganapes paleas, & 36. panos optimos, & 25. mirtas de meſa, & 150. ſolidos pro ſervitio de meſa, &c. Alia æræ III. apud eumd. to. 6. Frontale Greziſco, caſulla Greziſca una, dalmatica Greziſca una, duos mantos, &c. Alia æræ 1011. ibid. Manto armino, una almuçalla Greziſca, &c. Viſitatio Theſaurar. S. Pauli Londin. an. 1295. Calix Græcus ſine patena, cum duobus calamis argenteis deauratis, cum imaginibus in circuitu opere fuſorio levatis, &c.

GRÆCITAS, Lingua Græca, vox veteribus nota. Adamnanus lib. 2. de Locis SS. cap. 27. Hujus orthographia vocabuli in libris Græcitatis eſt inventa. Gloſſæ: Ἑλληνισμός, Græcatio. Ἑλληνίζω, Græciſco.

¶ GRÆCIZARE, Græce loqui, ut puto, potius quam Demiſſe in aurem, ut interpretatur Mabillonius. Eddius in Vita S. Wilfridi ſæc. 4. Benedict. part. 1. p. 710. Tunc inter ſe Græcizantes, & ſubridentes nos ac celantes multa, loqui cœperunt.

¶ GRÆCOLATIO. Gloſſ. Græc. Lat. MS. Βαρβαρισμός, Græcolatio. Editum habet Græco-Latino. Idioma ſcilicet ex Græco & Latino mixtum.

GRÆCOLONUS, Græcæ linguæ peritus, interpres linguæ Græcæ. Luithprandus in Legat. Græcolonum meum, id eſt, Græcæ linguæ gnarum, non permittebant egredi, &c. Et mox: Tantique nummis emebat, quanti Græcolonus obſonium uno. At unde hæc vox compoſita? an Græcolonus, pro Græcolatinus, qui Græcam Linguam in Latinam vertit, vel qui Græce & Latine loquitur?

GRÆCUM, Vinum, quod etiamnum Græco vocant Itali, & in ea Italiæ parte, quam incoluere Græci, naſcitur: Vinum Aminæum, Virgilio. Senator lib. 12. Epiſt. 4. Nam licet ingenioſa Græcia multifaria ſe diligentia ſubtilitate commendet, & vina ſua aut odoribus condiat, aut marinis permixtionibus inſaporet, &c. Ordo Romanus: Deinde (finita Liturgia Pontificis) deſcendunt Primates Eccleſiæ ad Accubita invitante Notario Vicedomini, & bibunt ter, de Græco primo, de Pactiſi ſecundo, de Procovia tertio. Alcuinus Poëm. 220.

Et Nemias Græco infundat ſua pocula Baccho,
Qui ſecum tunnam ſecum portare ſueſcit.

Aliud eſt vinum Græcanicum, ſeu Aſiaticum, quod Βιθυνόν dicitur in Gloſſ. S. Bened. cap. de Potionibus. Pro Pactiſi vero forte legendum Pachyſi, id eſt, vino ſpiſſiori, craſſiori, à Gr. παχύς. De Procovia, nihil ſuccurrit. Deſcribam hoc loco vocem mihi haud notam, quæ apud Joannem Abbatem

Laudun. occurrit in Speculo Hiſtoriali MS. lib. 11. c. 40. *En ce meiſme an les vins furent ſi vers & ſi crus, que ad peine les pooit-on boire ſans aucune indignation, & furent appellez les Aggregis.* Quæ quidem an huc pertineat, aliis examinandum relinquo.

GRÆCUS, Chriſtianus, vel Paganus. *Græcos* ab Ethnicis appellatos Chriſtianos teſtatur Tertullianus, quod cum Chriſtianam amplecterentur religionem, abjecta toga, pallium, quod erat philoſophorum indumentum, ſuperveſtiebant. Unde eorum dicterium in Chriſtianum, qui occurrebat, *Impoſtor & Græcus eſt*, apud Hieronym. Epiſt. 10. ad Furiam, & Epiſt. 23. ad Marcellam. Contra, Chriſtiani Ethnicos *Græcos* appellabant. Gloſſæ Græc. Lat. Ἕλλην τὴν θρησκείαν, *Paganus.*

¶ GRAFARE, Scribere, pingere, à Græco γράφειν. Statuta Canonicorum Regularium S. Auguſt. art. 49. apud Raim. Duellium lib. 1. Miſcell. p. 95.

Nam ſi prælati fuerint juſtique probati,
Tunc bene ſervantur, hic quæ normæque Grafantur.

¶ GRAFARIUS, Scriba, Notarius, Gallis *Greffier*, apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 147.

¶ GRAFFARIUS, Eadem notione, in Litteris ann. 1564. ex Tabulario Maſſil. & in Concilio Lugdun. ann. 1527. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 398. Vide *Graphia.*

GRAFFAGIA, Matth. Silvatico, *Scriptura.* Infra: *Melangraficum, Graffagia.*

¶ GRAFFIARE, GRAFIARE, proprie Scribere; dein Tradere, in poſſeſſionem mittere; quia traditiones fieri ſolent charta ſcripta. Charta an. 907. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 66. *Bili Epiſcopus Veneticæ urbis Mathuedoi Comitem petiit, ut ſibi permitteret partem Tremiſſam quæ vocatur Buiac, quam ipſe ſibi ad poſſidendam dederat, S. Salvatori in parochia ſempiterna dare. Qui Comes manu propria per manicam ſuam terram ſupradictam in manu Catluiant Abbatis voluntarie Graffiavit.* Et p. 67. *Duo ſupradicti Epiſcopus Bili & Mathuedoi Comes dimidiam plebis quæ vocatur Guiebri, quod Rex Alanus atque Civen nepos ejus S. Mariæ atque Epiſcopo Bili in monachio ſempiterno antea dederat, quomodo dederant Buiac, ſic donaverunt in manu Catluiant Abbatis. Teſtes Bili Epiſcopus qui dedit. Mathuedoi Comes qui Graffiavit. Qui & miſerunt Gurgnou Monachum ad Gurmhailon Comitem, qui hanc monarchiam Britanniæ regebat, ut ipſe parochiam ſupradictam Graffiaret & manu propria firmaret.* Tabul. Rothonenſe: *Riwalt Archidiaconus patriæ Weroc volens fieri monachus, dat S. Salvatori Tiebaltnou &c. quæ monachio ſempiterno Grafiavit.*

¶ GRAFFA, Uncinus, manus ferrea. Chronicon Parmenſe ad an. 1247. apud Murator. to. 9. col. 773. *Dominus Imperator quondam uno mane in aurora ſabbati furtive venit ad portam de Ulmo & catena projecta cum Graffis ferreis, &c.* Haud ita abſimili notione vocem *Agrafe* uſurpamus.

¶ GRAFFAGIA, &c. Vide in *Grafare.*

¶ GRAFFILIUM, Uncinus, fibula, Gall. *Agrafe, Crochet.* Conſtitutiones Frederici Regis Siciliæ c. 92. *Item quod nulla domina ſive mulier, cujuſcumque conditionis exiſtat, audeat portare in equitatura, quam equitaverit, ſambucam, in qua ſit aurum vel argentum, ſive perlæ, ſive folia auri vel argenti ſeu æris laborati, excepto quod in arzonibus ſambucarum ipſarum poſſit poni aurum circa Graffilia de ære deaurato, &c.*

¶ GRAFFIO, Stylus. Vita S. Medardi to. 2. Junii p. 96. *Noſtræ tamen narrationis flectamus Graffionem, & juxta ingenii poſſibilitatem ſucceſſoribus pariter & nunc exiſtentibus deſcriptione veriſſima inſinuare conemur.* Vide *Graphium.*

¶ GRAFFIOLUM. Vide in *Graphium.*

¶ 1. GRAFIA, Comitatus. Vide in *Grafio.*

¶ 2. GRAFIA, Scriptura, à Græco γραφή. Agnellu in Vita S. Victoris Pontif. apud Murator. to. 2. p 103. *Et inter quinque imagines, ſuam ibidem cernimus, & ſubtus figuratos pedes Salvatoris Grafia contexta eſt purpurata: Victor Epiſcopus Dei famulus hunc ornatum &c.* Vide *Graphia.*

¶ GRAFIARIUM. Vide in *Graphium.*

GRAFIO, GRAFFIO, GRAPHIO, GRAVIO, Teutonice *Graef*; [Schiltero, *Grave, Grefe, Geraſe Reve,*] Comes, Præſes, Præfectus. Ita paſſim uſurpant hanc vocem Scriptores.

GRAFIO, in Lege Salica tit. 34. §. 5. tit. 47. §. 2 tit. 52. §. 2. 3. 4. tit. 55. §. 8. tit. 56. §. 1. In Lege Ripuar. tit. 51. §. 1. tit. 53. 84. 88. Apud S Audoënum in Vita S. Eligii l. 2. Garifredus, qu *Comes Vermandenſis* dicitur c. 47. *Graffio* vocatu cap. 52. Geſta Dagoberti Regis c. 31. & Fredega c. 74. *Scaram de electis viris fortibus... cum Ducibu & Grafionibus ſecum habens.* [Præceptum Caroli M an. 795. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 13. *Carolus... omnibus Epiſcopis, Abbatibus, viriſque illuſtribus, Ducibus, Comitibus, Domeſticis, Grafionibus Vicariis &c.* Et paulo poſt: *Et ſi quis fuerit Come vel Domeſticus, ſeu Grafio, Vicarius vel Tribunus, ſe qualicumque judiciaria poteſtate ſuccinctus.* Ubi *Grafionibus* Comites longe præponi videntur. Et quidem *Grafio*, ut obſervat Pithœus in Gloſſar. a Capitul. idem ſignificare videtur quod Baroni nomen, quo, Lingua Gallorum, ſervi militum dicebantur, ſicut Cornutus ſive quis alius nota in illud Perſii: *Baro reguſtatum &c.*] Judex autem Fiſcalis appellatur in Lege Salica tit. 51. inqui Bignonius, ad diſcrimen Magiſtratuum munici palium: quorum meminit Gregorius Turon. l. de Mirac. cap. 33. Gloſſæ MSS. *Grafio, vel cauſidicus, advocatus.* Adde Vitam S. Genulfi num. 7. Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 3. &c.

GRAFFIO. Charta Kenulfi Regis Mercior. tom. 1 Monaſt. Angl. pag. 100. *Nec Princeps, nec Graffi hanc lenitatem præfatam mutare audeat.*

GRAPHIO. Anaſtaſius in Hadriano PP. pag. 106 *Abbates etiam & judices, Duces nempe & Graphiones, &c.* Infra pag. 108. *Abbates, Duces etiam & Graphiones.* Capit. Caroli M. an. 769. cap. 6. *Adjuvante Graphione, qui Defenſor Eccleſiæ eſt, &c.*

GRAVIO. Charta Chlodovei III. apud Mabillonium to. 3. SS. Ord. S. Benedicti p. 617. *Nec non & inluſtribus viris Ragnoaldo, Nordeberchto... Gravionebus.* In alia habetur *Grafionibus*, pag. 619. ubi Comitibus diſtinguuntur, iiſque poſtponuntur [Charta Theoderici II. Regis Fr. apud Miræum to. 1. p. 128. *Theodoricus Rex Francorum vir illuſte Gravionibus ſeu & omnibus agentibus, vel junioribu eorum, &c.*] Capitula Caroli M. l. 5. c. 2. & Concilium Liptinenſe c. 3. *Unuſquiſque Epiſcopus in ſu parochia ſollicitudinem gerat, adjuvante Gravione, qu Defenſor Eccleſiæ ejus eſt, ut populus Dei paganias no faciat.* Paulus Warnefridus lib. 5. de Geſtis Lan gob. c. 36. *Cum Comite Bajoariorum, quem Gravionem dicunt.* Leges Henrici I. Regis Anglic. cap. 7 *Gravionum pravitas.*

GRAFIA, Diſtrictus Grafionis, Comitatus. Germ *Graffſchafft. Greve*, in Legibus Edw. Conf. c. 35 Formulæ veteres apud Bignonium c. 7. *Quæ eſt in pago illo, in Grafia illa, in loco, qui vocatur ille, &c.* Adde c. 40. [& Notas ejuſdem Bignonii ad cap 7. appendicis Marculfi.] Tabularium Conchenſi Abbatiæ in Ruthenis Ch. 31. *Qui eſt in pago Ru*

thenico, in Graſia Cabiniacenſe, villa, cujus vocabulum eſt Clauginiaco. Idem videtur quod *vicaria.*

Lipſius, Wendelinus, Jacobus Eyndius lib. 2. Chr. Zeland. & alii à verbo γράφειν, *Graſiones* dictos volunt: cum enim, inquit Eyndius, Præſides Provinciarum commiſſas ſibi ditiones per juriſperitos Scribas, & per Quæſtores, alioſque ex Comitatu regerent, litterarum legendarum & ſcribendarum, multo magis juris dicundi, in tanta apud eos barbaria, ſumma ignorantia eſſet, omnes, qui litteras tractabant in hoc munere, *Graphios*, tanquam *Graphiarios*, ἀπὸ τοῦ γράφειν, dixerunt. Chiffletius in Anaſtaſi Childer. cap. 13. à *Graphio*, quo Reges annotabant in ceris, *Graphiones* dictos vult, quod eſſent *Graphii Regii* cuſtodes: quod quam à vero abſit, quivis facile percipiet, qui *Graphiones* in Provinciis ac civitatibus, non vero in Palatiis, judicum munus obiiſſe advertet. Chriſt. Beſoldus à Græco γραῦς deducit, ita ut *Graven* dicti ſint quaſi *Seniores*: qua poſtrema appellatione donatos conſtat Optimates, ac Urbium aut Provinciarum Præcipuos. Heigius part. 1. quæſt. 2. *Graven* à Belgico *Graben*, i. foſſa, dictum putat; quaſi limitibus præfecti Comites fuerint. Scriekius in Originibus Celtic. *Grave*, *Graeff*, quaſi *Gaer-baeff*, Celtis eſſe tributorum exactorem & perceptorem collectarum contendit: quo ſenſu *Graſio* nonnunquam ſumitur. Verbi gratia, apud Sugerium de Adminiſtr. c. 23. *Ab oppreſſione Exactorum regiorum, quos dicunt Graſſiones, multo labore multiſque placitis emancipaveram.* Ubi *Graſſiones* iidem ſunt qui *Gravatores*, & *Gravaringi*, de quibus ſuo loco. Olivarius Uredius, à vernaculo Flandrico *Graven*, quod eſt ſcribere, ſculpere, cælare, deducit. [Eccardus à *Ragen*, Eminere, in ſuis Notis ad Catecheſin Theotiſcam, p. 151. & ſeqq.] Alii à Saxonico *Grave*, Judex, id vocabuli deducendum cenſent: nam Judices, *Comites* dictos planum eſt. Quam ſententiam firmant verba iſta Legis Edw. Conf. c. 35. *Greve quoque nomen eſt poteſtatis: Latinorum lingua nihil expreſſius ſonat quam præfectura, &c.* Unde Theutonici Conſules ſuos *Mergreve*, quaſi *majores dominos* vocavere. Quæ vero de vocis *Greve* etymo hic ſubduntur, ſciens prætereo, cum nec mihi, nec aliis arrideant. Denique Lambardus, Raſtallus, & Spelmannus, à Saxon. ᵹeꞃeꝼa, & per contractionem ᵹꞃeꝼa, Comes, Præſes, Vicecomes, Tribunus, Publicanus, Exactor, &c. vocis etymon accerſunt: ᵹeꞃeꝼa vero formatum volunt à ᵹeꞃeꝼen, quod eſt *rapere*, & proprium Exactorum. Atque inde in Lege Salica tit. 33. & Ripuaria tit. 84. hæc verba leguntur: *Si quis Graſionem ad res alienas injuſte tollendas invitaverit, &c.* Unde conficit idem Spelmannus, alium fuiſſe Comitem, alium Grafionem, ac Comitem quidem, qui Comitatui præerat: Grafionem, Comitis Vicarium. Sed non advertit, ea tempeſtate Comites, licet officio judicis functos, vectigalia publica exegiſſe, quod fecere etiam *Ballivi*, qui poſtmodum Comitibus & Grafionibus in Provinciis ſucceſſere: unde & *Judices fiſcales* dicti Grafiones & Comites, quod & judices eſſent, & fiſcalium exactores. Conſtat enim ex omnibus pene Scriptoribus, qui Grafionum meminere, id nominis pro Comitibus uſurpaſſe. Neque aliud vox ᵹeꞃeꝼa apud Anglo-Saxones ſignificat. Gloſſar. Ælfrici: *Conſul* (i. Comes) ᵹeꞃeꝼa. Ita nude: at *Proconſul*, Unꝺeꞃ-ᵹeꞃeꝼa: *Publicanus*, pic-ᵹeꞃeꝼa: *Villicus vel actor*, ꞇunꞇ-ᵹeꞃeꝼa, &c.

GRAGNAGE. Regeſtum cenſuum & debitorum Comitatus Bigorræ, ex Camera Comput. Pariſ. fol. 9. *E ſengles concas de pane, e ſengles mois de civade Gragnage en Agoſt.* Infra: 18. *den. per porc e per molto* 1. *moi de mil, e* 6. *panes Gragnage, &c.*

GRAGULA, Avis ſpecies Hiſpanis ita dicta, forte *graculus*. Vita S. Fructuoſi Epiſc. c. 9. *Nigras parvaſque aves, quas uſitato nomine vulgus* (Hiſpanum) *Gragulas vocitat, manſuetas in Monaſterio habuiſſe perhibetur.* Vide *Gracula*.

¶ GRAHANTUM, Idem quod *Grantum*, Cautio. Venditio ann. 1242. to. 1. Hiſt. Dalph. p. 184. *Vendidit . . . . pro* 1500. *lib. Vienn. de quibus dictus Willelmus venditor ſuum Grahantum habuit in numerata pecunia, prout confeſſus eſt coram nobis.* Vide *Creantare*.

GRAICUS Color, Cæruleus. Chronicon Conſtantienſe: *Venetiarumque Epiſcopus modium plenum: Graici Coloris, qui Lazurius dicitur, contulit.* Ex Græcobarb. γεράνεος, forte. Vide Gloſſ. med. Græcit. in κεράνεος.

¶ GRAILHA. Charta Maſſil. ann. 1362. *Recognovit ſe recepiſſe à Cellerario S. Victoris* 400. *florenos auri de Grailha.*

¶ GRAINGNE, f. Idem quod infra *Granum* 2. Coccum, *Graine d'écarlate.* Codex MS. reddituum Epiſcopatus Altiſſiod. *Bazenna, ſic tela, pelliparia merces, draperia, Graingne, aluns, cuminum, cuprum operatum debent paagium.*

¶ GRALETUS, in Dalphinatu, Catinus ſine ora. Computa Dalphin. Graiſivod. an. 1334. fol. 46. *Recepta frumenti, leguminum, avenæ, vini, caſtanearum, guardarum, piperis, mellis, caſeorum, nucleorum & nucium, parabſidum & Graletorum, gallinarum, &c.* Datio in emphiteoſim an. 1338. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 363. *Duodecim duodenas ſcutellarum latarum de vitro, ſex duodenas Graletarum, ſex duodenas platellorum, &c.*

¶ GRALUS, Species ſpectaculi ſeu ludi apud Brunſvicenſes quolibet ſeptimo anno celebrati. Fuſe ſatis deſcribitur à Telomonio Ornatomontano apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 91.

¶ GRAMA, *Linea*, apud Johannem de Janua. Papias: *Grama, Græce, qui Latine ſcripulus retinet* 6. *tomos.* Vide *Gramma*.

GRAMALLA, Laïcæ veſtis genus, quo in Hiſpania Barcinonenſes & Caſtellani utuntur: maxime urbium Ædiles.

¶ GRAMASIA, ut mox *Gramata*, Limbus. Concil. Tarracon. an. 1591. inter Hiſp. tom. 4. p. 613. *Nec in circumferentia manicarum vel Gramaſiarum, & aliarum veſtium portent* (Canonici) *circumferentias pellium additarum.* Marten. to. 4. Anecd. col. 323. legit, *Grammatiarum.*

GRAMATA, Gramicia. Charta ann. 1197. apud Ughellum tom. 7. p. 1275. *Unum camiſium cum Gramatis, & friſis, unam ſtolam de catasfittulo.* Infra: *Duos amictus cum Gramatis.* *Gramitia* habet liber Anniverſariorum Baſilicæ Vaticanæ, apud Joannem Rubeum in Vita Bonifacii VIII. PP. p. 345. *Item unam dalmaticam nobiliſſimam de opere Cyprenſi cum Gramicis ad figuras cum perlis. . . . Item* 4. *camiſas de cortina, cum pectoralibus & Gramicis de opere Cyprenſi.* [Sallas Malaſpinæ lib. 4. Rer. Sicul. n. 5. apud Baluz. to. 6. Miſcell. p. 294. *Suſpenſis ad chordas ſtrophæis, flectis, dextrocheriis, periſcelibus, arbitris, Grammatis, armillis, friſiis, &c.*] Γράμματα Græci recentiores dixere etiam pro limbo veſtis. Vide Gloſſar. med. Græcit.

¶ GRAMATICUS, pro *Grammaticus*, 1. vel 2. Vide locum in *Filogramus*.

GRAMINARI, *Gramine paſci*, in Gloſſ. MS. Regio.

¶ GRAMIS, *Pituita oculorum*, apud Papiam, pro *Gramia*, Gall. *Chaſſie*.

¶ GRAMLUS, Species obventionis apud Germanos. Litteræ Friderici Ducis Auſtriæ pro Monaſterio S. Floriani an. 1243. apud Ludewig. to. 4. pag. 226. *Alias autem quaſcumque cauſas pecuniarias ſive prædiales, ſive in perſonas, ſive in damna, ſive bannos, pugnarum expurgationes, quaſlibet obventiones, ſcilicet loſunge, ubervanch, Gramlos, nocturnos dolos, haferban, in prædiis ſuis & perſonis officiales Eccleſiæ exequantur, ita ut actor ſemper forum rei exequatur.*

GRAMMÆ, Lineæ. Auctor Mamotrecti ad lib. Judith c. 10. *Diſcriminavit, id eſt, capillos diviſit, vel Grammam fecit.* Ubi *Grammam fecit*, i. lineam: eſt enim γραμμὴ, Græcis linea: nam cum diſcriminantur capilli, fit in medio linea. Apuleius de Herbar. virtutib. cap. 106. de Oluſatro: *Thyrſo molli, cavo atque celſo, veluti ſcripturis notato, quas Græci Grammas vocant.*

Accipitur etiam pro litteris, quas Græci γράμματα dicunt, adeo pro ipſa Grammatica. Smaragdus in Grammatica MS.

Poſſit ut ignotos calles dinoſcere Grammæ,
Quos bene præteriti jam cecinere viri.

Infra:

Leniter ut currat tyronis cymba per altum,
Quæ Grammæ pelagum cœpit arare libens.

Vetus Charta in Chronico Beſuenſi p. 599. *Limitis vitæ velocitas cogit, ut memoranda quæque Grammis cartarum imprimantur, &c.* Alia Alberici Comitis Viromandenſis ann. 959. apud Hemeræum, ſic clauditur: *Scripſit has cartulæ Grammas Benedictus, juſſu Humfredi Cancellarii.* Rab. Maurus Poëm. 8.

Grammata ſola carent fato, mortemque repellunt.

GRAMMUS, Eadem notione. Teſtamentum Haimonis Dom. Burbonenſis an. 9. Ludovici ind. 9. *Sicut per Grammos literarum dedi.*

¶ GRAMMARUS *Cancrum ſignificat.* Suſſannæus.

¶ GRAMMATA. Vide *Gramata*.

¶ GRAMMATIA. Vide *Gramaſia*.

¶ GRAMMATICASTER, Scriba, Notarius. Robertus *Creyghton* p. 29. Hiſt. Conc. Florent. *Illud in decretum obrepſit ... errore & incuria Grammaticaſtri*, Græc. γραμματικοῦ.

¶ GRAMMATICELLUS, Grammaticus parum eruditus. Epiſtola Gunzonis ad Augienſes Fratres ann. 969. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 312. *Hæc ſtrictim commemoravi, non quo artium prima ponerem, ſed ut ſtultitiam indocti monachi reprehenderem, cui cum ſcientia artium abeſſet liberalium, maluit fraude Grammaticellus videri, quam ſcientiam artium ſaltem extrinſecus adipiſci.*

1. GRAMMATICUS, Diſciplinis liberalioribus inſtructus, eruditus. Gl. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Grammaticus, ſcolaſticus, vel litteratus.* Diomedes lib. 2. de Arte Grammat. *Grammaticus, Latine litteratus eſt appellatus.* Leo Oſt. lib. 1. c. 50. *Majo Presbyter atque Grammaticus.* Paulus Warnefrid. de Geſtis Longob. lib. 2. c. 13. *In arte Grammatica, ſive Rhetorica, ſeu etiam metrica clariſſimus extitit.* Lib. 6. cap. 7. *Eo tempore floruit in arte Grammatica Felix, ... quem in tantum Rex dilexit, ut ei baculum argento auroque decoratum inter reliqua ſua dignitatis munera condonaret.* Petrus Diac. in Præfat. ad lib. 4. Chronici Caſin. *Ego namque, quem non Grammaticorum ſcientia ornat, non eloquentiæ gloria, non ſapientium peritia.* Huc ſpectant iſta Georgii Acropolitæ cap. 29. Καὶ νῦν τῆς ἐγκυκλίου ἀπηλλαγμένος τῆς παιδεύσεως, ἣν Γραμματικὴν κατονομάζουσιν οἱ πολλοί. Alias *Grammaticus eſt Profeſſor litterarum*, ut eſt in Actis purgationis Cæciliani initio. Vide Gloſſar. med. Græcit.

2. GRAMMATICUS, Notarius, Secretarius. Hier. Blanca in Comment. Rer. Aragon. *Ipſi Notarii ac privilegiorum hujuſmodi ſcriptores, tum Scribæ regii, tum & quandoque Grammatici Regum appellari, Græco nomine retento, conſueverunt.* Ita à Græcis Scriptoribus, ſeu Byzantinis, hanc vocem uſurpari monuimus in præfat. ad Cinnamum.

¶ GRAMMATISTA, Qui docetur Grammaticam. Robertus *Goulet* in Compendio jurium Univerſitatis Pariſ. fol. 10. v°. *In optimis quibuſdam Collegiis hora ſexta pro Grammatiſtis parva lectio fiat, ut aptius congregentur in ſacello.* Suetonius de Grammat. Illuſtr. cap. 4. *Sunt qui Literatum à Literatore diſtinguant, ut Græci Grammaticum à Grammatiſta: & illum quidem abſolute, hunc mediocriter doctum exiſtiment.*

GRAMMATOFORA, Apices, ſcriptura, diploma. Charta Gerardi Epiſc. Auguſtod. in Tabul. ejuſdem Eccleſiæ: *Nos itaque audivimus flagitationem illorum concupiſcenti animo, & bono deſiderio juſſimus ei tales Grammatoforas noſtræ auctoritatis in membrana adſcribi.*

¶ GRAMMATUS, *Qui ſumit initium legendi, vel qui paginas legere poteſt.* Joan. de Janua.

¶ GRAMMUS. Vide *Grammæ*.

GRAMPHA. Hiſtoria à Cutheis, de Geſtis civium Spalatinorum cap. 2. *Et antecedebant ipſum ſui familiares armati cum tabulariis & clypeis depictis cum Grampha, ipſius arma, & enſibus & ſpathis nudis, &c.* Italis *Granfo*, eſt cancer marinus.

GRAMPOIS. Vide *Craſpiſcis*.

¶ 1. GRANA, Italis Bacca cujuſdam arboris ſimilis hederæ, cujus uſus eſt ad tincturam ejus panni; quem vocant *Scarlatum*. Jacobus Cardinalis de Coronatione Bonifacii VIII. PP. tom. 4. Maii pag. 451.

A Patribus miſſi, quos uvea Grana cruentat
Cardinis inſignum, &c.

Ibid. pag. 469.

... Ardentes habitu, quos uvea tinxit
Grana rubens, &c.

Memorantur *Granæ ad tingendum* in Edicto Philippi Pulcri Franc. Reg. ann. 1304. *Parni Granæ*, in Statutis Maſſil. lib. 1. c. 36. §. 2. *Veſtes de Grana*, lib. 5. cap. 12.

2. GRANA. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 453. *Et de 94. ſelionibus, & 12. buttis terræ, & de Grana unius acræ, &c.* Vide *Grava*.

GRANAMELLUM. Vide *Grutum*.

GRANARIUM, Locus, ſeu camera reponendis granis frumentariis, noſtris *Grenier*. Gloſſ. S. Benedicti: *Granarium*, σιτοβολών. Lambertus Ardenſis p. 160. *Promptuaria ſive Granaria cellariis continuans.* Mox: *Prima autem area fuit in ſuperficie terræ, ut erant cellaria & Granaria, ciſtæ etiam magnæ, dolia, & cupæ.* Vox priſcis nota. [Infra ſumitur pro Horreo, Gall. *Grange*. Vide in *Granea*.]

¶ GRANARIUS, ut *Granatarius* in Monaſteriis. Chronicon Mellicenſe pag. 341. col. 2. *Granarius ... cum Cellerario, aut alius frater diſpenſator, ſi opus fuerit, & ubi major congregatio, fratribus victualia adminiſtret, atque ſub ſua cuſtodia omnia quæ pro menſis fratrum & coquina videntur neceſſaria, diligenter conſervet, habeatque curam, ut ſingula in refectorio ordinate diſponantur.* Hinc patet non unam in omnibus Monaſteriis *granarii* curam ad *Granatarium* pertinuiſſe, ſed pleraque ab eo fuiſſe adminiſtrata

1. GRANATA, pro *Gavata*, juxta quædam exemplaria legitur apud Anaſtaſium in Vita Honorii PP. ut & in Gloſſis Iſid. Vide *Gabata*.

2. GRANATA, ſ. Coccum, Gallis *Ecarlate*. Teſtamentum Cardinalis de Bolonia an. 1373. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 183. *Eidem domino Regi do & lego meliorem mulam, quam habeam, cum pulcra ſella de Granata. Inſtratos oſtro alipedes*, apud Virgilium. Vide *Grana* 1.

RANATARIA, Granarium, vel locus, ubi frumentum venum exponitur. Charta Libertatum Moneti in Biturigib. ann. 1269. *Granatariam ad bladum vendendum, ſi voluero, potero facere, & de blado, qui vendetur intus, habebo reditum ſine injuriam faciendo.*

RANATARIUS, Officium Monaſticum, de quo ſic Bernardus Monac. Cluniac. c. 8. & ex eo Udalricus lib. 3. Conſuetud. Cluniac. c. 18. *Secundus eſt qui annonam recipit, quem & Granatarium vocamus. Hinc, quando meſſis eſt tota collecta, Prior innoteſcit quanti modii de illa, & de illa Obedientia ſunt venturi, & quod ſemel audit, uſque dum ſit redditum, in computo ſuo tenebit. Piſtores ſunt ſub ejus manu, qui cum frumentum acceperint, duas ſpecies panis ſunt reddituri, &c.* [Johann. Iperii Chronicon S. Bertini apud Marten. to. 3. Anecd. col. 757. *Secundum officium fuit Granatarii omnia Monaſterii ædificia ſuſtentare, veſtes & ſalaria ſervientium Monaſterio ac nunciorum, panem, cerviſiam, ligna, turbones, minora luminaria per hoſpitium & cameras, ollas, patellas, pottos, ſcutellas, ac omnia utenſilia providere debebat, & ad hoc deputaverunt ei territorium de Bourbourg, &c.*] Vide Fletam lib. 2. c. 82. §. 1. & cap. 84. [& ſupra *Granarius*.]

. GRANATERIA, Vectigal è granariis collectum. Conſtit. Siculæ l. 1. tit. 84. *Demania etiam, & mortitia, excadentias, Granaterias, piſcarias, herbas aluminis, & generaliter omnia, quæ per noſtram curiam procurantur, &c.*

2. GRANATERIA, ut *Granataria*, Locus in quo venduntur grana frumentaria, Lugdunenſibus *la Grenete*. Codex cenſuum Calomontis: *Juxta Granateriam Calomontis.*

RANATICUM, Idem quod *Granateria* 1. S. Gregorius M. lib. 1. Epiſt. 42. *Volumus, ut ſecuritatis libellos ita de penſionibus facias, quatenus imprimis dicens tantam penſionem unumquemque debere perſolvere, inibi abjectis ſiliquis, oneribus, vel Granaticis.* Vide *Grangaticum* in *Granea*.

GRANATUS, Carbunculus, lapis pretioſus rubicundior, Gallice *Grenat*. Epiſtola Friderici II. Imp. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1172. *Porro ſmaragdi viriditas fidem, ſapphiri ſerenitas ſpem, Granati rubicunditas charitatem, topazii claritas operationem ſignificat.* Rurſum occurrit ibid. apud Mabillonium to. 3. Analect. p. 391. in Geſtis Gaubredi Epiſc. Lodun. &c.

GRANCEA, GRANCHIA, &c. Vide in *Granea*.

GRANDEA. Acta SS. Junii to. 1. p. 105. ubi de S. Symeone recluſo: *Exciſum eſt monumentum in ſaxea Grandea teſtudinis, ab intus delinitum ſive obductum cæmento ſubtili. Grandeam* interpretantur Editores eruditi ſupremam domus contabulationem; an recte, judicent alii.

GRANDEDO, Granditas, Gall. *Grandeur*. Fulgent. de Cont. Virg. *Timoris projecta Grandedine.*

RANDES, Vibices flagrorum, interdum ipſæ flagellationes, quod catervatim inſtar grandinum irruant. Quomodo τὰς τῶν μαςίγων νιφάδας dixit Anonymus in Martyrio SS. Carpi & Papyli n. 9. Eckeardus Junior de Caſib. S. Galli c. 10. *Titionem ardentem ab igne dicto citius rapiens, Grandes ſine numero infregit.* Ibidem: *Flagello de pyrali rapto, niſi ei erecto ad ictum brachio occurriſſent, Grandes incuſſiſſent.* Rurſus: *Si imperitorum aliquis clauſtri illius invaſori Grandes infregiſſet, non ego curaſſem.* Hinc

GRANDINARE, pro flagellare, caſtigare. Liber, cui titulus *Aurora*:

Carnis luxuriam Grandinat ira Dei.

Gloſſ. Gr. Lat. χαλαζοκοπῶ, *Grandino*. [*Vinea Grandinata*, Grandine vaſtata, in Vita B. Simonis de Lipnica to. 4. SS. Julii p. 528.]

INGRANDINARE, apud eumdem Eckehard. cap. 3. *Totis viribus à dorſo Ingrandinat.* Prudentius in Martyrio S. Romani:

Pulſatus ergo Martyr illa Grandine,
Poſtquam inter ictus dixit hymnum plumbeos.

Fortunatus lib. 3. de Vita S. Martini:

Martinum flagris & fuſtibus urget iniquis.

Et mox:

Ipſe tamen patiens, jaculorum Grandine preſſus.

Ita *grandinare*, & *ingrandinare*, erit inſtar *Grandinis*, flagellorum crebris ictibus cædere. Verum quid hoc ad *grandes*? quæ quidem vox ad illud me revocat, quod apud Vopiſcum in Tacito legitur: *Nutritorem timeat, reſpiciat ad nutricem, magnarum magiſtralium ictibus terrorique ſubjaceat.* Ita enim in Palatino Codice legi monet Salmaſius, ubi pro *magnarum*; in Editiones *manuum* irrepſit. Sane *Magnæ* Vopiſci, & *Grandes* Eckehardi eadem ſunt. Gloſſ. Græc. Lat. Βαρεῖα, *Grabis, Grabida, Grandis.* Βαρύ, *Grande, Grave.* Sed de vocum origine ac genuina notione alii forte melius divinabunt.

¶ GRANDIA. Gloſſ. Iſid. *Grandias, Offas carnis.*

¶ GRANDINARE. Vide *Grandes*.

¶ GRANDIOLUS, ſ. Glandula, inquit Cl. Editor. Vita S. Francæ to. 3. April. p. 398. *In gula mea ſenſi quaſi Grandiolum unum decurrere, & ad partem gulæ declinare; atque tam nocte quam mane gargarizans, groſſum phlegma rejeci.* Vide *Grandula*.

¶ GRANDIRE, pro *Garandire*, de quo ſupra, Aſſerere, præſtare, defendere, Gall. *Garantir*. Charta Gaufridi Silvanect. Epiſc. an. 1202. è Chartulario Montis Martyrum: *Hanc eleemoſinam in perpetuum ratam haberent & erga omnes Grandirent.*

¶ GRANDISONUS, Qui clamat voce magna. Chron. S. Trudonis Spicil. Acher. to. 7. p. 406. *Quidam vero ad irruptionem cum clamore ſe accingerent, unus eorum, cujus ſapientia & conſilio totum inniti videbatur oppidum, vultu flammeo & ore Grandiſono prorupit in medium: Eia, inquit, eia viri &c.*

¶ GRANDITUDO, ut Granditas, Jo. de Janua.

GRANDITUS, *Enormis*, Gloſſ. Arabico-Lat.

GRANDUALIS. Monachus Florentinus de Expugnatione Acconis:

Exeunt de mœnibus bis mille pagani,
Qui nuper intraverant facti oppidani,
Grandualem tumulum, quem noſtri fecerunt,
Pulſis operariis, ſtatim aſcenderunt, &c.

Ubi forte legendum *gradualem*, quod gradus vice fuerit tumulus ad urbis mœnia invadenda.

¶ GRANDULA, pro *Glandula*. Vita B. Franciſci Fabriani, to. 3. April. p. 986. *Habebat Grandulas in gula.* Vide *Grandiolus*.

¶ GRANDUS, pro *Grandis*, Magnus. Teſtamentum Guillelmi *de Chapponey* tom. 2. Maceriarum Inſulæ Barbaræ pag. 279. *Dat ſemel & legat.... Sacriſtæ Inſulæ Barbaræ ejus filio cariſſimo, conſideratis Grandis ſtipendiis per ipſum teſtatorem factis.... unam marcham argenti.*

GRANEA, Locus, ſeu ædes, ubi grana frumentaria reconduntur, noſtris *Grange*. Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Eſt ibi domus ipſius Presbyteri, juncta Eccleſiæ, cum Granea.* Lex Aleman. tit. 81. §. 2. *Si enim domum infra curtem incenderit, aut ſcuriam, aut Graneam, vel cellaria, &c.* [Baluzius habet *Graniam*, Puteanus *Granario*, Editio Baſileenſis *Graneam* in textu & *Granarium* ad marginem, haud dubie ex alio quopiam codice quam ex eo ex quo textus editus eſt, inquit Baluzius in Notis.] Occurrit rurſum §. 5. in Addit. 4. Ludovici Pii §. 93. in Charta H. Epiſcopi Tullenſis apud Perardum in Burgundicis pag. 175. [in Chartulario Eccleſiæ Ambian. &c.]

¶ GRANEA, Frumentum, ut videtur. Geſta Guidonis Epiſc. Cenom. apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 344. *Statuentes, ut ipſi ſingulis annis unam oblitam & decimam vini, ſicut unus Canonicus, & menſuram Graneæ, & xx. ſol. ex marſupio Epiſcopi, aut* II. *modios ex horreis habeant epiſcopalibus.*

GRANEA. S. Hieronym. in lib. 1. Paralipom. c. 23. *Primitiæ enim ſpicarum, quando deferebantur, & grana comedebantur: quod genus cibi vulgo Graneas vocant.*

GRANCIA, ut *Granea*, Gall. *Grange*. Lex Bajwar. tit. 1. cap. 14. §. 5. *Ad caſas dominicas, ſtabulare, fenile, Granicam, vel tuninum recuperandum, pedituras rationabiles accipiant.* Formulæ vett. apud Bignon. form. 13. *Cellaria, vel camera, & Granica, quicquid in eis habuit repoſitum, &c.* Polyptychus Floriacenſis: *Debet unam carradam adducere de feno in Granicam ſenioris, &c.* Tabularium Eccleſiæ Carnotenſis ann. 1206. *Et quidquid juris habebat in Granica noſtra de Chanſery, &c.* Mox: *Unde ſtatuimus, ut Canonici noſtri in eadem Granica præbendas ſuas percipientes, &c.* Alia Ludovici Comitis Bleſenſis an. 1199. ibid. n. 116. *Major vero in Granica illa, quotiens opus eſt, tenetur quærere ſcopas, & palas, & vannos, & quæ ad mundandas ſegetes ſunt vel erunt neceſſaria.* [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 128. v°. col. 1. *Facit carropera & ſcutit* XII. *mod. de annona in Granica dominica & ducit eam ad Monaſterium.* Occurrit in Polyptycho Monaſterii Foſſat. in parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. & alibi non ſemel. Hinc, ut puto, emendanda Charta anni 746. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 9. ubi habetur: *Hoc eſt, caſis, caſalis, Gravicis, domibus, ædificiis, &c.* Legendum enim *Granicis*.]

¶ GRANICA, f. Animalia quævis, ad *Granicam*, ſeu prædium ruſticum pertinentia. Hugonis Abbat. Farfenſis Epiſtola an. 1019. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 528. *De villula & de Eccleſia S. Benedicti, quæ eſt prope Monaſterium Domini Salvatoris, & omnia manualia ibidem, quæ dicuntur Granica.* Vide *Manualia*.

GRANGIA, pro area ſeu loco, ubi bladum teritur, quomodo *Grange* hodie uſurpamus, in Charta Joannæ Comitiſſæ Flandriæ an. 1222. apud Couſinum lib. 4. Hiſt. Tornac. cap. 7.

¶ GRANCEA, Eodem intellectu. Chartular. S. Vandregeſili to. 2. pag. 1814. *Innocentius Dei gratia Tuſcul. Apoſtolicæ Sedis Legatus, &c. fraudem faciebant; manipulos enim ſeu garbas, quos in carris ad Granceam adductos non ligatos inveniebant, decimare nolebant.* Similiter occurrit in Bullario ejuſdem Monaſterii fol. 23.

GRANCHIA, Eadem notione, apud Rigordum anno 1182. Sugerius de Rebus in adminiſtratione ſua geſtis cap. 2. *In introitu villæ novam Curiam cum Granchia nova erigi fecimus, ut in ea campi pars univerſalis... reponeretur.* Adde cap. 21.

GRANCIA, in Hiſt. Morimundenſis Cœnobii in agro Mediolanenſi lib. 1. pag. 259.

¶ GRANGICA, ut *Grangia*, Horreum. Tabularium Vindocinenſe Thuani Charta 88. *Ex quibus ſcilicet arpennis unus eſt plaxitium, in quo domus habetur una, alter vero eſt ab exitu, ubi Grangica conſiſtit.*

¶ GRANTIA, Eadem notione. Tabularium SS. Trinit. Cadom. fol. 28. *In Horſtrede habemus.... damnum cum buro, duas Grantias... duos taſſos garbarum.* Polyptychus Fiſcamn. an. 1235. *Rogerius Anfrei tenet* IX. *acras terre, & debet facere ſubmonitiones, & nammia capere, & Grantiam retegere & mundare.* Occurrit rurſus apud Rymer. to. 3. p. 460.

¶ GRANCHIA, ut mox *Grangia*, Prædium. Chronicon Maurigniacenſe apud Ducheſnium to. 4. Hiſt. Franc. pag. 371. *Miles... veniens ad extrema, torcularis cujuſdam medietatem & pratum quoddam juxta hortum noſtrum, & terrulam ante Granchiam de Bellovidere ſitam, quæ nobis valde neceſſaria erant, huic dedit Eccleſiæ.* Extractum Regeſti magnorum dierum Campaniæ apud D. *Bruſſel* to. 1. de Feudorum uſu p. 241. *Dicebant Prior & fratres de Bello-rege ordinis de Valle-Scholarium, quod Lambertus dictus li Bouchus Miles quondam Camerarius Campaniæ, eiſdem Priori & fratribus in fundatione Eccleſiæ ſuæ dedit & conceſſit ſingulis annis duos modios bladi.... in quatuor Granchiis, quas habebat in caſtellania de Barro ſuper Albam, percipiendos.* Pluries ibidem occurrunt promiſcue *Granchia* & *Grangia* pro Prædio.

¶ GRANCIA, GRANGUA, Eadem notione. Litteræ an. 1231. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 542. *Abbatiam Clarevallis & Granciam contiguam dicte Abbatie, Grangiam que dicitur ultra Albam, Grangiam que dicitur Bordahans, Granchiam que dicitur Cornanum, Granchiam que dicitur Bellinfayum.* Pag. 543. *Tam ad dictam Abbatiam Clarevallis, quam ad dictas Granguas, cellaria, manſiones, &c.*

GRANGIA, Prædium, villa ruſtica. *Grangiæ*, ut ait Lindwodus, *dicuntur à granis, quæ ibi reponuntur, & ſunt Grangiæ domus ſeu ædificia, ubi reponuntur grana, ut ſunt horrea: ſed etiam ubi ſunt ſtabula pro equis, boſtaria, ſive præſepia pro bobus & aliis animalibus, caulæ pro ovibus, porcitheca pro porcis, & ſic de aliis, quæ pertinent ad œconomiam, ut ſunt loca deputata pro ſervientibus ad agriculturam, & opera ruſtica.* Vide Sanjulianum in Tornutio pag. 519. Innocentius III. lib. 1. Epiſt. pag. 119. *Licet in eorum privilegiis inhibitum ſit expreſſe, ne quis Archiepiſcopus vel Epiſcopus, niſi in manifeſta neceſſitate, in eorum Grangiis hoſpitetur.* Vita Caroli Abbatis Villarienſis cap. 3. *Auxit inſuper Conventum Monachis & Converſis, Grangias ædificiis & terris.* Monachus S. Mariani Autiſiod. an. 1143. *Inter cætera beneficia perplura, quæ contulit, terram Grangiæ de Boſculo emit eis de proprio, idemque conſiderans locum nimiæ arctitudinis eſſe, non poſſe ordini ſuo congruas dilatari vel extrui officinas, &c.* Gregorius IX. in Conſtitut. pro Benedictinis: *Hæc autem nolumus ad illas Grangias, ſeu adminiſtrationes extendi, quæ curam animarum non habent, &c.* Occurrit paſſim apud Scriptores, Conradum Uſperg. pag. 324. 325. Ed. 1540. Gervaſium Abbatem Præmonſtrat. Epiſt. 33. 35. 43. Lewoldum Northowium in Chron. Marcano an. 1126. Rainardum Abbatem in Inſtitut. Ciſtercienſ. cap. 5. 8. 66. 70. Joan. Columbum lib. 3. de Epiſcopis Vivarienſ. n. 31. apud Mich. Ger-

manum in Hiſt. S. Mariæ Sueſſion. p. 446. in primis Statutis Roberti I. Regis Scotiæ cap. 1. in libro Uſuum Ord. Ciſterc. cap. 84. in Hiſt. Vizeliacenſi lib. 3. p. 530. in Bulla Joannis XXII. PP. apud Wadd. to. 3. in Reg. n. 96. in Monaſt. Anglic. to. 2. pag. 1029. 1040. in Legibus Alfonſinis part. 1. tit. 7. lege 33. [apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 81. 86.] &c. Le Roman *du Renard* MS.

E nequedent ont tant erré,
Qu'il s'avoierent par un plant ains.
De lés une Grange à Nonnains.

Grangiola, Villula, prædiolum ruſticum. Epiſtola Henrici Abb. Clarevallenſis apud Marten. to. 1. Anecd. col. 581. *Grangiolam illam .... modis omnibus deſtruit; oves & boves omnemque ſubſtantiam, quæ in ea eſt, deprædatur.... Magiſtrum Grangiolæ Converſum ... vapulaverunt, &c.*

[G]rangiarius, Qui præeſt *grangiæ*, aut villæ, vel prædio ruſtico, Officium Monaſticum. Fleta lib. 2. cap. 82. §. 1. *Nec ſuſtineatur, quod Præpoſitus ſit granatarius & Grangiarius ſimul.* Statuta Ordinis *de Sempringham* tom. 2. Monaſt. Angl. *Grangiarius grangiæ habeat ſolatium, ſi neceſſe fuerit, qui videlicet provideat domui poſt eum.* Vide pag. 703. 713. 745. [Charta Adami Epiſc. Meld. an. 1289. è Chartul. ejuſdem Eccl. *Major faciet nobis vel Grangiario domus noſtræ prædictæ à dictis hoſpitibus apud Berciacum reddi & ſolvi pecuniam expenſarum.*] Ita uſurpant liber Uſuum Ordinis Ciſtercienſis c. 81. 111. [Joannes XXII. Papa in Bulla pro Abbatia Lurenſi inter Inſtrum. to. 1. Gall. Chriſt. pag. 91. col. 1.] & Cæſarius lib. 5. Mirac. cap. 33. lib. 7. cap. 38. qui interdum & ſæpe ejuſmodi Monachos, *Grangiarum magiſtros* appellat, ut *Cuſtodes Grangearum*, Monaſticum Anglic. to. 2. p. 378. *Fermiers, Grangers, & Metaiers*, iidem ſunt in Delphinatus provincia. Vide Expillium Orat. 21.

Grangearius, Ead. notione. Regeſtum *Probus* fol. 34. *Dominus Comes habet ad grangiam de Roncivi* XL. *ſextar. terræ, &c. Item ſunt ibidem* XXXV. *falcariatæ prati, quæ poſſent valere per annum, ſi darentur ad cenſam,* VIII. *lib... ſed hæc omnia tenet Grangearius Comitis, quare non ponuntur cum alio valore caſtri.* Nihil neceſſe eſt dicam hic non agi de Monacho, ac proinde alios fuiſſe à Monachis dictos *Grangiarios*: quod jam ante obſervari potuit ex Charta Adami Epiſc. Meld.

[G]rangaticum. Hiſt. Epiſcoporum Autiſiodor. cap. 49. extremo: *Deditque ad victum Canonicorum ... ſimiliter & debitum horreorum, id eſt, Grangaticum, quod ad ſe pertinebat, illis habere permiſit.*

[G]ranchiagium, Eadem notione. Tabularium Priorat. Neronis villæ fol. 36. *Quidquid habebat in decima de Fromunvilla, & Granchiagium, & tractum, & cætera omnia, quæ ad decimam pertinebant.* *Grangeage*, apud Expillium Orat. 21. pag. 244. Vide *Granaticum*.

Grangiagium, Eodem ſignificatu. Teſtam. an. 1292. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 65. *Item Guigonem Alamandi filium meum mihi hæredem inſtituo, & jure inſtitutionis ſibi relinquo caſtrum meum de Raterio cum omnibus juribus, pertinentiis, appenditiis & dominicaturis dicti caſtri, cum omnibus & ſingulis, quæ habeo & poſſideo ... in omnibus parrochiis de Sievol, &c. ſalvo Grangiagio de quo ſuperius ordinavi.*

[G]ranerium, Eadem, ut videtur, notione. Teſtam. Beraldi domini de Rupeforti ann. 1383. apud Baluz. tom. 3. Hiſt. Arvern. p. 325. *Quadraginta ſolidos ... ad opus ejuſdem Vicariæ aſſideo & aſſigno .... per heredes meos perſolvendos in & ſuper cenſibus & Granerio caſtri d'Albughos.* Vide *Granerium* ſuo loco.

Grangiaria, Officium *Grangiarii*, apud Cæſarium lib. 11. Mirac. cap. 2.

¶ GRANELLA. Bernardus Theſaurar. de acquiſitione Terræ S. cap. 118. *Colligitur etiam* (in illis hortis) *Granella quædam, ex qua fit vitri ſpecies, unde fabricantur lucidiſſima vaſa.* Forte legendum *Gravella*, Italis, Glarea, arena: ex arena vitrum fieri notum eſt. Vide *Gravella.*

¶ GRANERIA, ut *Granarium*, Gall. *Grenier*, Horreum. Vide locum in *Batifolium.*

¶ Granerium, Eadem notione. Teſtamentum Olivarii *de Pennart* Aquenſis Archiep. inter Inſtr. tomi 1. Gall. Chriſt. pag. 70. *Item ſexcentas ſaumatas annonæ, quas habeo tam in Graneriis meis, quam in caſtris. Camera cum Granerio & deambulatorio & coquina domus domini Raymundi Aymini*, apud Fantonum Hiſt. Avenion. p. 167. Vide alia notione in *Granea.*

¶ GRANESCERE dicuntur ſegetes cum *granum* formatur. *Frumentum deſiderat nubes & requirit maxime, quando floreſcit & Graneſcit*, in Memoriali Poteſtatum Regienſ. ad an. 1282. apud Murator. tom. 8. col. 1152.

¶ GRANETARIUS, ut ſupra *Granatarius*, Qui *granario* præeſt in Monaſteriis. Actum Capitularem anni 1329. ex Archivo B. Mariæ de Charitate, ſubſcribunt cum aliis *Guillelmus Burſarius, Johannes Granetarius, Stephanus Coquinarius, &c.*

¶ GRANGATICUM, Grangia, &c. Vide *Granea.*

GRANGNALOTA, Vitis ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. c. 4.

¶ GRANGUA. Vide *Grancia* in *Granea.*

GRANI, Latinis, ſi Savaronem & Salmaſium audimus, dicuntur Capilli ſparſi ac diſcriminati, quia cum ſint in fine rotundati, granorum formam efficiunt. Vetus Interpres Hiſtoriæ Judith: *Comam diſcriminavit, id eſt, Granam fecit:* Cui conjecturæ favet Commodianus Inſtr. 60.

Capillos inficitis, oculos fuligine relinitis,
Levatis comulas Granulatim, fronte depicta,
Malas medicatis quodam ſuperducto rubore, &c.

Iſidorus lib. 19. Orig. c. 23. *Granos* Gothis potiſſimum adſcribit: *Nonnullæ etiam gentes non ſolum in veſtibus, ſed & in corpore aliqua ſibi propria, quaſi inſignia, vendicant, ut videmus Cirros Germanorum, Granos & Cinnabar Gothorum.* Concilium Braccarenſe II. an. 563. can. 11. *Placuit, ut Lectores in Eccleſia habitu ſæculari ornati non pſallant, neque Granos gentili more demittant.* Adde Concil. Toletan. IV. can. 41. ubi perperam Garſias Loayſa *Granos* veſtis genus eſſe putavit.

Sed videtur hæc vox non tam capillos diſcriminatos ſignificaſſe, quam barbæ eam partem, quæ infra nares eſt, ſeu myſtacem. Ernulfus Roffenſis Epiſcopus to. 2. Spicilegii Acheriani pag. 435. ubi quærit, cur ſacer calix Laïcis propinandus non detur: *Evenit enim, inquit, frequenter, ut barbati & prolixos habentes Granos, dum poculum inter epulas ſumunt, prius liquore pilos inficiant, quam ori liquorem infundant.* Ita

Grenones, uſurpant Statuta antiqua Carthuſienſ. 3. part. cap. 28. §. 13. de Converſis: *Barbam non decurtent, nec raſoriis Grenones radant.* Adde Statuta ejuſdem Ord. an. 1368. part. 3. cap. 2. §. 9. [& S. Willelmum lib. 1. Conſtitut. Hirſaug. cap. 8.]

¶ Grenoneæ. Conſtitutiones Chartuſianæ: *Antiqua conſuetudo eſt, ut toties radantur Converſi & zo-*

rum Grenonea auferantur, ſic appellamus barbam ſuperiorem, quoties Monachi raduntur.

GREUNONES. Regula Templariorum cap. 28. ubi Editio Andreæ Favini habet *Genæ*.

CRINONES, Eadem notione. Papias MS. *Crinones, quaſi Currones dicti, quod diſcurrant ab utraque parte labii.*

GRANONES. Lex Friſionum tit. 22. §. 17. *Si Granonem ictu percuſſa præciderit, 2. ſol. componat.* Ibidem in Addit. tit. 3. §. 17. *Si Granones præciſi fuerint, &c.* [Godefridi Viterbienſis Pantheon apud Murator. to. 7. col. 434.

Dum tenet Othonem, barbam trahit atque Granonem,
Guttur & ora premens, gravior feritate leone.]

Sic etiam

GRENONS, Poëtis noſtratibus. Philippus *Mouskes* MS. de Philippo Auguſto Rege Franc.

Grans & biaus fu & drois & lons,
S'ot un poi rouſſais ſes Grenons.

Le Roman *du Renard couronné* MS.

Renars s'affronchie le Grenon,
Si ne ſet que il puiſe faire.

Alibi, de Fele:

Sont les Grenons viex & chanus,
Et les dens tranchans & menus.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

De mautalent à fronci le Grenon.

Rurſum:

La barbe ot longue & les Grenons mellez.

Vetus Poëma vernaculum MS. de Inventione S. Crucis:

Cil qui n'avoit barbe ne Grenons.

Chron. Bertr. Gueſclini MS.

Et Damp Ferrant de Caſtre, qui blanc ot le Grenon.

Jacobus *Millet* de Deſtructione Trojæ:

J'ay long Grenon & grant barbe velüe.

GUERNON, aliis. *Vacces* MS. in Ricardo I. Duce Normannorum:

Ni eſt mie Chevalier, encor eſt valeton,
N'avoit encor en vis ne barbe ne Guernon.

Infra:

Un des Engleis qui ont veu
Les Normans tout reis tondu,
Cuida que tuit prevoires fuſſent,
Et que Meſſes chanter peuſſent,
Que tuit erent tondus & reis,
Ne leur eſtoit Guernon remeis.

Le Roman *de Garin*:

Là fu Hardre ô le Guernon fleuri.

Idem:

Là veiſſiez un eſtor commencier
Tant chevel traire, & tant Guernon ſachier.

Kilianus obſervat *Granones* barbare appellari pilos felis ſive eluri ſupra os inter naſum & ſupremum labium. Porro à *Gernon* efficta vox

GERNOBADA, vel GENORBADA, Eadem notione. Ugutio: *Genos, Græce dicitur barba: unde Genorbadum, quod vulgo dicitur Gernonus.* Unde verſus:

Murilegus bene ſcit cujus Genorbada lambit.

Joannes de Janua habet *Genobardum*, [mihi *Genorbadum*, & *Gerinonus* pro *Gernonus*.] Gloſſ. Lat. Gall. *Genobardum, Grenon, comme barbe de chat ou de chievre.* Silveſter Giraldus in Deſcriptione Cambriæ, cap. 11. de Wallenſibus: *Barbam viri præter Gernobada ſolum radere ſolent.* Quibus hæc ſubjungit ex Cæſare lib. 5. de Bello Gallico: *Gallorum gens omni parte corporis abraſa, præter caput & labrum ſuperius.* Olla Patella:

Faſces, patellæ, peſtela, Gernobada, ſura.

GERNOBADATUS. Tradit Lambertus Ardenſis Euſtachium Comitem Bononiæ, & Balduin. Gro[...]ſum Aloſti Toparcham, *Gernobadatos* appellato[...] *propter barbæ prolixitatem*: quam vocem, *aux Gue[...]nons*, vertit Ducheſnius lib. 3. Hiſt. Guin. c. 2. [...] l. 4. c. 4. quod etiam cognomen Ranulfo Ceſtre[...] Comiti Joannes Bromptonus p. 1013. Willeln[...] *de Percy*, qui ſub Willelmo Notho floruit, vet[...] Charta in Monaſtico Angl. to. 1. pag. 73. & 7[...] tribuunt.

Videtur autem vox male compacta ex *Grani* [...] *barba*, quaſi *Grani barbæ*: vel ex *Gena* & *barba*. Na[...] *Gena*, inquit Will. Brito in Vocab. *à genos dicitu[...] quod eſt barba, quod inde incipiat gigni barba.*

GRANICA. Vide in *Granea*.

¶ GRANICARIUS, Qui præeſt *granicæ*, ſeu pr[...]dio ruſtico, vel f. horreo. Statutum Capituli ſa[...]cti Martini Turon. apud Marten. tom. 1. Anec[...] col. 63. *Anno Domini* DCCCCXXII. *Calendis videlic[...] Junii hortatu & ſuaſione atque ſervitio cujuſdam fide[...] fratris gregis inclyti Confeſſoris Chriſti B. Martin[...] Adam Sacerdotis & Granicarii, necnon & Pſeudoſ[...] renſis villæ Præpoſiti, ſtatuerunt, &c.* Exſtat ap[...] Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. col. 290. Ep[...]ſtola Gregorii Papæ directa *Magiſtro Radulpho Gr[...]nicario S. Martini Turonenſis.* Vide *Grangiarius* [...] *Granea*, & *Granatarius* ſuo loco.

GRANICIES. In Wichbild Magdeburgenſi, a[...] 127. eſt *de limitibus & Graniciebus.* Ubi *granici[...]* videntur eſſe lapides ad diſtinguendos fines po[...]ti: qua notione uſurpatur hæc vox in Decre[...] Alberti Regis Hung. an. 1439. *De metis vero [...] Graniciebus inter Hungariam & Moraviam, &c.* [V[...] de *Grenicia*.]

¶ GRANITARIUS, Qui præeſt *granario*, vel for[...] *Granicæ*, ſeu prædio ruſtico. Continuator Joha[...]nis Iperii in Chronico S. Bertini apud Marten. t[...] 6. Collect. Ampliſſ. col. 622. *Alardus Trubert A[...]bas 61. hic primo hujus loci fuit Granitarius.* Vi[...] *Granicarius*.

¶ GRANITUM, κοκκῶδον, *Grana multa habens*, [...] Supplemento Antiquarii. *Granitum marmor, Qu[...] granis conſperſum*, in Onomaſtico ad calcem to. [...] SS. Junii.

GRANONES. Vide *Grani*.

GRANT, Dæmonis ſpecies. Gervaſius Tilleberie[...]ſis MS. lib. 3. de Otiis Imperialib. cap. 64. *Eſt [...] Anglia quoddam Dæmonum genus, quod ſuo idioma[...] Grant nominant, ad inſtar pulli equini anniculi, tib[...] erectum, oculis ſcintillantibus. Iſtud Dæmonum gen[...] ſæpiſſime comparet in plateis in ipſius diei fervore, [...] circa ſolis occiduum, & quotiens apparet, futurum [...] urbe illa, vel vico portendit incendium. Cum ergo [...] quente die vel nocte inſtat periculum, in plateis, d[...] curſu facto, canes provocat ad latrandum: & dum [...] gam ſimulat, ſequentes canes ad inſequendum ſpe va[...] conſequendi invitat: hujuſmodi illuſio convicaneis [...] ignis cuſtodia cautelam facit, & ſic officioſum dæmonu[...] genus, dum aſpicientes terret, ſuo adventu munire ign[...] rantes ſolet.*

¶ GRANTARE, Fide aut ſacramento promitter[...] cavere. Chartular. B. M. Accincti: *Remiſit etia[...] IX. denarios cenſuales & unum eminale avenæ [...] Grantavitque quod de omnibus his legitimam gayra[...] tiam portabit.* Vide *Creantare*.

¶ GRANTIA. Vide in *Granea*.

¶ GRANTUM, Cautio de re aliqua facienda; ite[...] Voluntas, Gall. *Gré*, quia qui ultro cavet alicu[...] fidem ultro præſtat. Promiſſio anni 1273. to. [...] Hiſt. Dalphin. p. 11. col. 2. *Faciemus vobis Gra[...] tum noſtrum de dictis mille & quingentis marchis, [...] tenebim[...]*

tenebimus oſtagia apud Lugdunum donec integre de dictis mille quingentis marchis fuerit ſatisfactum. Thomas *Madox* Formul. Anglic. pag. 182. *Et ſi non poſſim warantizare, dabo ei eſcambium alibi ad ſuum Grantum & valitudinem illius terræ.* Rurſum occurrit ibi pag. 297. Vide *Creantare.*

1. GRANUM, Quævis annona, quo modo *Grain* noſtri uſurpant. Will. Neubrigenſis lib. 4. c. 19. *Cumque urbs abundaret præſidiis, Grani plerumque penuria noſter exercitus laborabat.* [Chronic. Andreæ Danduli apud Murator. tom. 12. col. 455. *Galeæ .... peroptime armatæ viſitandi cauſa partes noſtras Iſtriæ, eiſque Grani & gentium ſubſidium porrigendi.*] ☞ Peculiarius pro frumento ſeu tritico uſurpant Gregorius Monachus in Chronico Farfenſi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 545. *Ad Grani modium* I. *hordei & ſpeltæ modium* I. *muſti lacunas* XX. Col. 571. *Grani modium* I. *hordei* I. *ſpeltæ* I. Obertus Cancellarius in Annal. Genuenſ. apud eumdem Murator. tom. 6. col. 342. *Prohibuerunt Granum in noſtram urbem adduci... aſcendit... mina Grani pretio ſoldorum decem.*

2. GRANUM, Coccum, Ital. & Hiſp. *Grana*, Angl. *Grain.* Litteræ anni 1328. apud Rymer. to. 4. pag. 363. *Decem & octo denarios de quolibet panno, in quo pars Grani fuerit intermixta. Item, duodecim denarios de quolibet panno ſine Grano.* Aliæ anni 1428. apud eumdem Rymer. to. 10. pag. 391. *Unam peciam de ſangwin tinctam in Grano*; id eſt, Chrameſinam, Angl. *Dyed in Grain*, Gall. *Teint en Cramoiſi.* Vide *Grana* 1. & *Graingne.*

3. GRANUM, vel GRANUS, *Genus nummi*, apud Neapolitanos, *ſex denariis parvulis conſtans*, apud Gobelinum Perſonam in Coſmodromio ætate 6. cap. 79. Idem c. 80. *Unde per dies aliquot laguncula una, quæ vulgo Barille dicitur, pro Granis quinque venivit.* [Conſtitutiones Caroli II. inter Conſtitutiones regni Siciliæ editas à Sarayna Lugduni an. 1560. pag. 313. *Item pro ſtallagio equi die ac nocte ſolvatur Granum* I. *Pro quolibet lecto integro... ſolvatur Granum* I.]

GRANUM AURI, ut *Uncia auri.* Conſtitutiones Siculæ lib. 1. tit. 90. §. 1. *Apparitori autem pro qualibet citatione infra civitatem aut locum facienda, Granum auri ab actore præbeatur: extra civitatem, aut pro quolibet miliari Granum unum.* Erat autem quotidiana Canonicorum & Clericorum in Eccleſiis deſervientium diſtributio in *Granis auri*, apud Siculos & Neapolitanos, ut liquet ex Chartis ann. 1292. & 1304. apud Ughellum in Ital. ſacr. pag. 306. cap. 420. d. 899. a.

[4. GRANUM, vel GRANUS, Pondus minimum, Gall. *Grain*, Scrupuli pars viceſima quarta. Extractum Rotuli anni 1289. apud D. *Bruſſel* to. 1. de Feudorum uſu pag. 472. *Et erat buſta bona de pondere & tallia; ſed deficiebant duo Grani cum dimidio.* Vide *Granus*, alia notione in *Grani.*

GRAPADA, Jus in piſces venales, de quo in Regeſt. Cameræ Comput. Pariſ. tit. 22. pag. 17.

[GRAPERIUM, Quod remanet in area, frumento ventilato ac purgato, Maſſilienſibus *Grapier.* Charta an. 1266. ex Archivo Eccleſiæ Maſſil. *Decimam partem omnium fructuum ſcilicet bladi & etiam de Graperio.*

[GRAPETURA, Collectio uvarum in vineis remanentium poſt vindemiam, Gallice *Grapillage.* Charta an. 1293. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 297. *Prædictis vero nobilibus & eorum heredibus remanent blaeria, vindemiarum præconizatio, & Grapeturarum emptio in locis prædictis, nec non totum commodum præconizationis, emptionis & blaeriæ prædictarum; hoc excepto quod ſi aliquis foreſecerit in dicta blaeria vel in dicta emptione Grapeturarum, de quo foreſacto deberetur emenda, ipſe erit communis.*

¶ GRAPHANS, mendoſe. Vide *Gaphans.*

GRAPHIA. Jo. de Janua: *Graphia, ſcriptura*, γραφή. In Capitulis Caroli M. Addit. 3. c. 73. lemma ſic concipitur: *De Graphiæ prolatore, ut eam affirmet.* Mox: *Statutum eſt, ut ſcripturam prolator affirmet.* Epitaphium Pacifici Archidiac. Veronenſis, apud Ughellum to. 5. p. 609. *Gloſam veteris & novi Teſtamenti poſuit, horologioque carmen ſperæ cæli optimum, plura alia Graphiaque prudens invenit, &c.* A graphia ſeu ſcriptura, *Grapharii* & *Graphiarii* appellati poſtmodum Notarii & Commentarienſes, noſtris *Greffiers.* [Tractatus an. 1550. apud Rymer. to. 15. p. 231. *Guillermus Rochetel Dominus de Saſſy ejuſdem Chriſtianiſſimi Regis Conſiliarius & Status regni à ſecretis, ut etiam dicti Ordinis S. Michaelis ab actis ſeu Grapharius.* Acta S. Baſilii Epiſc. Cæſaræenſ. to. 2. Junii p. 933. *Nobili Chriſtophoro van Volden primo Brugenſium Graphiario.*]

GRAPHIARE, Scribere. Henricus Aquilonipolenſis in Adolpheide:

> *Nota membranis ea clara per ſe;*
> *Clarior virtus tamen hæc profecto,*
> *Congraphiata eſt.*

GRAPHIARIUM, Γραφιοθήκη, in Gloſſ. Lat. Græc. MS. ſancti Germani Pariſ. [Vox nota Martiali.] Vide *Graphium.*

GRAPHIO. Vide *Graſio.*

1. GRAPHIUM, GRAPHIUS, Græcis & Latinis, dicitur ſtylus ferreus, ab una parte acutus, qua exarabantur in cera literæ, ab altera parte planus, qua inducebatur, quod perperam erat exaratum, & rurſus complanabatur. Sympoſius in ænigmate, cujus lemma *Graſio:*

> *De ſummo planus, ſed non ego planus in imo.*

Papias: *Graphium, ſcriptorium.* Alibi: *Graſium*, γραφεῖον, *ſtilus vel baculus ſtudentis.* Gloſſ. Ælfrici: *Graphium, vel ſcriptorium, graf.* Petrus in Actis S. Artemæ num. 10. *Juſſit pueris, qui ejus diſcipuli fuerant, quod cum gladiis, qui ab officio ſcribendi Græco eloquio Graphii nuncupantur, illum crudeliter trucidarent.* Concilium apud S. Macram an. 881. cap. 8. *Ad capitium lecti ſui tabulas cum Graphio habebat, & quæ... de profectu & utilitate regni meditabatur, adnotabat.* Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo f. 50. *Sicut enim ſupra ſcriptum eſt, ita mihi nominavit... & neque auxi, neque minui, ut credo, unum verbum, quia in tabulis cum Graſio ſcripſi ante eum præſixum feudum. Graphium argenteum*, in Epiſt. 7. Bonifacii Mogunt. Recenſetur porro *Graphium* in ſupellectili monachica in Regula S. Benedicti, de quo multa congerunt Haëftenus in Diſq. Monaſt. lib. 9. tract. 2. diſq. 5. & Chiffletius in Anaſtaſi Child. 13. Poëta Gallicus MS. qui vixit an. 1376.

> *Les uns ſe prennent à eſcrire,*
> *De Greffes en tables de cire,*
> *Les autres ſuivent la couſtume,*
> *De fourmer lettres à la plume.*

GRAFIARIUM, Γραφιοθήκη, in Gloſſ. Gr. Lat.

GRAFFIOLUM, Surculus, taleola, ramus arboris *Graphiolo* alteri inſitus, inditus, unde noſtri *Greffe* dicunt: Occitani, *Graſiou.* Fortunatus l. 5. Poëm. 14. cujus lemma eſt: *Ad eundem, pro pomis & Graffiolis.* Mox:

> *Qui mihi tranſmittis propria cum prole parentes,*
> *Inſita cum fructu ſurcula, poma ſimul.*

¶ 2. GRAPHIUM, Donatio, ſic forte dicta quod ſcripto firmari ſolet. Acta S. Caretoci to. 3. Maii p. 586. *Et poſtulavit Rex ab illo ut reciperet Carrum in ſempiterno Graphio, & poſtea ædificavit Eccleſiam ibi.*

3. GRAPHIUM, ſeu GRAFIUM, ſpeciem machinæ bellicæ fuiſſe, videtur innuere Cherubinus Ghirardaccus lib. 17. Hiſt. Bononienſis p. 575.

¶ GRAPIDES, Species avis apud Græcos. Vide *Carda* 1.

GRAPILA. Vita B. Angelæ de Fulginio c. 20. *Scio enim, filioli mei, quod nobilitas & valor, qui exit de tribulatione, non eſt nobis cognitus, quia ſi eſſet cognitus, eſſet de ea magna Grapila & rapina, & quilibet raperet ab alio, de quo rapere poſſet.* Occitani, *Graupinha*, unguibus vellere dicunt, *Graupinhado*, *Eſgratigneure*. [Gallis *Grapiller* proprie eſt Uvas ſublegere, & metaphorice Commoda quævis minutiora ſumere in rebus alienis.]

GRAPINUS. Charta an. 1236. in M. Paſtorali Eccl. Pariſienſ. lib. 16. Ch. 10. *Præbendarii, qui nunc ſunt, receperunt à me foragia abſque veciis, & Grapinos, pro 9. ſingulis annis reddendis, &c.* [Vide *Ventalum.*]

GRAPPUS, Botrus, racemus, Gall. *Grappe*, apud Petrum de Creſcentiis lib. 4. c. 4. extremo. Ital. *Grappo*, eſt uncinus, Gallice *agraphe*; [unde in Actis S. Franciſcæ Rom. tom. 2. Martii pag. 169.* *Quilibet ex dæmonibus tenebat certa inſtrumenta ad modum nervorum, qui erant mixti cum Grappis ferreis ignitis, cum quibus ipſam animam percutiebant in illis partibus & locis, in quibus magis ſe delectabat in choreis.* Et in Actis SS. Maii to. 1. ubi de S. Juvenale Epiſcop. Narnienſi: *Cum operculo ſuppoſito ex eodem genere lapidis ad ſepulchri modum, ferreis Grappis firmato plumboque munito. Duo paria de Grappis*, apud Rymer. to. 7. p. 945.]

¶ GRAPU FORSI, Langobardis, Violatio ſepulcri. Exſtat apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 19. Lex Lotharis inſcripta *de Grapu Forſi* hiſce verbis exarata: *Si quis ſepulturam hominis mortui ruperit, & corpus expoliaverit, aut foris jactaverit* DCCCC. *ſit culpabilis parentibus defuncti.* Heroldus habet *de Rapoworfin.*

GRARIUS. Vide Ughellum to. 9. Italiæ ſacræ pag. 211. b. 213. a.

¶ 1. GRAS, χθών, Terra, in Gloſſis Lat. Græc. MSS. Sangerman.

¶ 2. GRAS, χάρις, *Gratia, Grates.* Supplem. Antiq.

GRASANEC. Charta Anglica ann. 1330. laudata à Spelmanno: *Et debet Graſanec pro porcis ſuis ad feſtum S. Martini, videlicet pro quolibet porco ætatis minus anni obolum.*

¶ GRAS-HEARTH, GRASSHURT, Servitium à tenentibus domino præſtitum cum aratro uno die poſt feſtum S. Michaelis; à Saxonico cꞃæꞇ, Carruca, & heaꞃꞇh, Cœtus: eſt ergo *Gras-hearth*, quaſi cœtus carrucarum; quia poſt dictum S. Michaelis feſtum cum ſuis carrucis tenentes congregabantur. Kennettus Antiquit. Ambroſden. pag. 495. ad an. 1363. *Quando autem facient conſuetudines ſive redditus, venient omnes carucæ infra villam de Pydinton ad arandam terram Domini uno die quem eligere voluerit Ballivus infra quatuor dies proxime poſt feſtum S. Michaelis per ſubmonitionem Ballivi vel Præpoſiti: quod vocatur Gras-hearth.* Ibid. p. 497. *Præpoſitus erit quietus ab omni ſervitio pro labore præter Graſſhurt.* Aliud etymon indicat Kennettus, mihi minus probabile.

¶ GRASPEIS, pro *Graſpiſcis*, vel *Craſpiſcis*, Craſſus piſcis, *Grapris*, in Charta Gallica an. 1349. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 436. *Item, morue, ſaumons frais & ſallez, ſeches de mer, moules, huiſtres, pourpris & Grapis, payeront 4. den. pour livre.* Charta an. 1154. to. 1. Chartularii Gemet. p. 295. *Quidquid ex his ad fiſcum pertinebat cum integritate aquæ ex parte terræ Monachorum, & Graſpeis, ſi forte capiatur*

¶ GRASPIS, Eadem notione. Litteræ anni 1547. apud Rymer. to. 15. p. 127. *Piſces regales, videlicet ſturgiones, balenas, cetas, & Graſpes, & generaliter alios piſces.* Vide *Craſpiſcis.*

¶ GRASSA, βάδισμα, βῆμα, *Greſſus*, in Supplem. Antiquarii & in Gloſſis Sangerman.

¶ GRASSALE, Species vaſis. Sententia Seneſcalli Provinciæ an. 1434. *Quilibet piſcator faciat banaſtonum, canaſtellum, Graſſale & corban diverſarum formarum. . . Quia eſſet impoſſibile eos habere & ſervare certam formam & certum peyronum in dictis vaſibus, quia corbæ ſunt in riparia Jannæ, & Graſſalia in riparia Rodani, & canaſtelli aliqui ſunt in Maſſilia, alii extra portantur ... Piſcatores teneantur ſolvere regiæ curiæ de qualibet ſaumata denarium unum, ſive de quolibet canaſtello, ſive Graſſali.*

GRASSALETUS, ut mox *Graſſellus*. Charta Jauſſerannæ de Medullione ann. 1225. to. 7. Spicileg. *Dono prædictæ Eccleſiæ* (S. Andreæ Avenionenſi) 20. *ſcutellas, & 25. Graſſaletos cenſuales annuatim.*

¶ GRASSALHA. Vide *Graſſellus.*

GRASSAMEN, Idem quod *Graſſitudo*, πάχος, in Gloſſ. Græc. Lat. Victorinus contra Manichæos: *Et caſſum nunc uſque jugi inedia inimicæ, ut ais, carnis membra tenuaſti, cenſens animæ officere meritis ac naturæ paſti corporis ſuccos ac pinguedinis diſtentæ Graſſamina, atque ipſorum abdominum mole prægravari, ſi poſt hunc jejuniorum laborem ad Creatorem tuum .... reverteris.*

¶ GRASSARE, Torquere. Vita S. Guthlaci: *Cum Egga ab immundi ſpiritus violentia miſerabiliter Graſſaretur.* Vide alia notione in *Graſſus* 1.

GRASSEDO, Craſſitudo. Utitur Eulogius Cordub.

GRASSELLUS, Vaſculi ſeu Menſuræ frumentariæ ſpecies. Libertates MSS. Salvæ terræ in Ruthenis an. 1284. *De onere ſcutellarum & Graſſellorum unum denarium.* In Privilegiis Novæ Baſtidæ an. 1298. habetur *Graſſalharum*, in Regeſto Philippi Pulcri Regis Franciæ ex Tabul. Regio. Alia ann. 1356. apud Gariellum in Epiſc. Magolonenſib. p. 389. *De lignis, mappis, menſis, vitris, paropſidibus, Grazaletis, amphoris, ollis, & aliis utenſilibus, &c.* [Vide *Graſſale*, & *Graſſaletus.*]

¶ GRASSIA, Annona quævis, Ital. *Graſcia*, paſſim in Chronico Dominici de Gravina tom. 12. Muratorii col. 704. &c.

1. GRASSUS, Pinguis, *Gras.* Gloſſ. Græc. Lat. MS. S. Germani Pariſ. Πάχυνα, *Graſſa.* Edit. παχεῖα. Πάχος, *Graſſitudo.* Παχύνας, *Graſſivus.* Edit. *Graſſibus.* Παχύνω. *Graſſoſo.* Edit. *Graſſo.* Παχύς, *Baſſus, groſſus, craſſus.* Althelmus de Laude virgin. c. 21.

Nam fontis laticem oleo pingueſcere fecit,
Et liquida Graſſis mutavit flumina guttis.

[Gloſſ. Iſidor. *Graſſus, Setoſus, piloſus.* Aliæ Lat. Græc. *Graſſum*, λιπαρόν. Joan. Longinus in Actis S. Staniſlai Epiſc. n. 59. *In gazophilacium Domini aliis Graſſos ſaccos & conferta marſupia fundentibus, duo minuta, &c.*]

¶ 2. GRASSUS, Oſtium Rhodani, trajectus, per quos in mare volvitur, vulgo *Le Gras.* Regeſtum Guill. Ferandi Notarii Maſſil. *Cum dominus Amiratus deceſſiſſet hodie Graſſi Arelatis vocatæ Paſſoni.* Vide *Gradus* 8.

GRATA, vox Italica, Crates, Gall. *Claye*; item Clathrus, Gallice *Grille*. Annal. Genuenſ. ad ann. 1242. apud Murator. to. 6. col. 494. *Paratis Gratis & aliis multis ædificiis ad prælium, &c.* Rolandinus Patav. lib. 8. de Factis in Marchia Tarviſina c. 9. apud eumd. Murator. to. 8. col. 291. *Ponderata ſunt plauſtra armis, victualibus, Gratis* (Cod. Eſtenſ. *Cratibus) & aliis paramentis ad pugnam.* Sebaſt. Peruſinus in Vita B. Columbæ Reatinæ, to. 5. Maii pag. 341. * *Ut autem pervenit ad Gratas, fremens blaſphemat.* Acta SS. Junii to. 1. p. 367. de B. Andrea Hiſpellate: *Operitur capſa alia lapidea ab extra in columnis rotundis, & extra eam adeſt Grata ferrea.*

GRATARE, *Scabere*, Joanni de Janua, noſtris, *Grater*. Gloſſæ MSS. Reg. ex Cod. 85. ξέω, *Pollio, Frico, Grato.* De vocis etymo, vide Voſſium, Ferrarium, & Menagium.

2. GRATARE, Promittere, ſtipulari, gratum habere. Charta anni 1252. ex Archivo S. Gildaſii de Nemore: *Quia illud dictis Abbati & Conventui Gratavi & in verbo veritatis conceſſi.* Vide *Creantare*.

GRATIA, Euchariſtia. Optatus lib. 5. *Veniunt gentes ad Gratiam; exhibet ille, qui invitare dignatus eſt, miniſterium exercet turba famulorum*, i. Sacerdotum aut Clericorum. Ita χάρις non ſemel apud Cyrillum, & alios.

GRATIA, Baptiſmus, in l. 1. Cod. Theod. Ne ſanctum baptiſma iter. *Divinam Gratiam implorare*, i. baptiſmum, apud S. Cyprian. lib. 3. Epiſt. 17. *Gratiam Dei conſequi*, Baptizari, in Chronico Reicherſperg. ann. 370. Προσέρχεσθαι τῇ χάριτι, apud Cyrillum lib. 4. Myſtag. Elogium S. Pantaleonis:

Τάχιστα δός μοι τὴν παλιγγενεσίαν,
Τὴν ψυχολαμπῆ τῆς καθάρσεως χάριν.

GRATIÆ. Statuta Ordinis *de Sempringham*: *Sanctimoniales Laïcæ in ſtallis ſuis ſtent ad Miſſas, & ad Gratias tantum.* i. dum dicuntur preces pro agendis Deo gratiis. Matth. Paris ann. 1256. *Completa qualibet hora canonica in Choro, & poſt Gratias prandii, &c.* S. Chryſoſtom. homil. 2. de Anna: Τράπεζα ἀπὸ εὐχῆς ἀρχομένη, καὶ εἰς εὐχὴν καταλήγουσα.

GRATIA S. PAULI, aut S. APOLLONIÆ. Statuta Mediolan. 2. part. c. 433. *Aventores corrigiolæ pulverettæ, nec dantes Gratiam, nec S. Pauli, nec S. Apolloniæ, nec prædicantes brevia pro febribus, &c.* Species ſortilegii.

GRATIA APOSTOLICÆ SEDIS Epiſcopos ſe eſſe, quandonam primum dixerint Epiſcopi, dictum eſt in *Dei Gratia*.

GRATIÆ GENERALES, Annus jubilæus, quo indulgentiæ plenariæ fidelibus omnibus conceduntur ſub conditionibus expreſſis in Bullis ſummi Pontificis. Inſtrum. an. 1371. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 550. *Dum eſſet iſte teſtis cum D. Ducíſſa tempore Gratiarum Generalium fel. record. Innoc. PP. VI. ivit Avinionem ad dictas Gratias cum licentia D. Duciſſæ.*

GRATIÆ, Privilegia, immunitates. Litteræ an. 1339. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 562. *Nos Nicolaus Dei Gratia Oppaviæ Dux ad univerſos volumus pervenire, quod nos contenti ſtare volentes noſtris terminis, libertatibus & Gratiis datis & impenſis nobis à domino Joanne Bohemiæ Rege, &c. Pro præmiſſis libertatibus, Gratiis, &c.* in Charta ann. 1409. ex Schedis D. *de Mazaugues*.

DE GRATIA, Sponte, libere, benevole. Statuta Humberti Bellijoci to. 9. Spicil. Acher. p. 183. *Burgenſes Bellevillæ non tenentur ire in chavaugia niſi de Gratia.* Vide *Gratiare*.

GRATIALIS, Gratioſus, in Miraculis S. Servatii Epiſc. to. 3. Maii p. 224. & in Carminibus Sarnovii apud Ludewig. to. 8. p. 321.

GRATIARE, Gratias agere, in Legibus Adelſtani Regis Angl. apud Bromptonum pag. 851. 854. [*Gratiari ab aliquo*, Gratiarum actiones ab eo recipere, apud Haymonem Epiſc. in Explic. Epiſtolæ ad Romanos c. 4. Le Doctrinal MS.

Moult doit Diex Gracier
Qui par ſon cuer s'avance.]

Vide *Regratiare*.

GRATIARE. In Legibus Rotharis Regis Longob. tit. 89. eſt *de ancilla matrimonio Gratiata*: ea nempe, quam Dominus *de Gratia* in uxorem accepit. Habetur ea Lex l. 2. tit. 1. §. 8. Alanus de Inſulis in Planctu naturæ: *Alteri quoque lateri blandienti laſciviens gemmarum benigna oculis Gratiabatur ſerenitas.*

¶ GRATICULA, pro *Craticula*. Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. MSS. *Graticula*, ἐσχάρα. Vide *Gradella*.

¶ GRATIFER, pro *Garcifer*, Famulus, Gall. *Garçon, Valet.* Contractus inter Ludovic. IX. & Venetos de trajiciendo Regis exercitu in Terram S. an. 1268. Cod. jur. Gent. part. 1. pag. 25. §. 6. *Super eo quod D. Rex vult ſcire quantum conſtabit locus cujuſlibet Militis cum duobus ſervientibus, uno equo & uno Gratifero pro equo & aqua.* Vide *Garcio*.

¶ GRATIFICARE, Declarare ſe aliquid gratum habere. Inſtrum. an. 1335. apud Ludew. to. 5. p. 602. *Promittentes ſub fidei præſtito juramento, quod ſæpe fatus dominus Rex Poloniæ præmiſſa omnia & ſingula, hinc intra feſtum B. Galli proximum, ratificabit, Gratificabit, ac ſuis patentibus approbabit litteris.* Vulg. Interpres Epheſ. 1. 6. *In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua Gratificavit nos in dilecto filio ſuo*; id eſt, Gratos nos fecit. Statuta Canonicorum Regul. apud Duellium tom. 1. Miſcell. p. 91. *Ni ſit in officio vel Greſſu Gratificato, id eſt*, ut ibidem habet Gloſſa, *indulto per licentiam.*

GRATIFICARI, *Largiri, impartiri.* Papias.

¶ GRATILLA, Genus libi, forte à *Gratum* ſic dicti. Arnob. l. 7. adv. Gentes: *Quid fritilla, quid frumen, quid africia, quid Gratilla, catumeum, conſpolium, cubula!*

¶ GRATILLUS, Ital. *Gratillo*, Gall. *Ralingue*, Funiculus limbo veli aſſutus. Informationes civitatis Maſſiliæ de paſſagio transmarino ex MS. Sangerman. *Item debet habere ipſa navis duas puegas & VI. Gratillos & ſarciam ſubtilem pro faciendis cordiceis VI. quintals.*

GRATIO, *Crudelitatis voluptas*, Papiæ. Codex MS. habet *Crudelitas*.

¶ GRATIONARII, in Eccleſia S. Stephani Vienn. Preſbyteri, iidem, ut videtur, qui in parochiis dicuntur *Habituati*. Statuta ejuſd. Eccleſiæ apud Raim. Duellium lib. 2. Miſcell. p. 86. *Hanc obſervantiam penitus reprobamus mandantes Præpoſito .... ut ab hujuſmodi in antea deſiſtat, & ultra ordinarios confeſſores, videlicet Octonarios, Vicarios & Grationarios, in principio Quadrageſimæ confeſſores, viros doctos & probatos ... aſſumat.*

¶ 1. GRATIOSITAS, Gratus animus. Diploma Bolkonis Ducis Sleſiæ an. 1294. apud Ludewig. to. 6. p. 376. *Tanta ſiquidem noſtra Gratioſitate ac mentis liberalitate, &c.*

¶ 2. GRATIOSITAS, Amabilitas, comitas. Vita B. Coletæ num. 8. *Placuit ille conferre Gratioſitatem complacabilem & gratiſſimam diligibilitatem.*

¶ GRATIOSITAS NOVITATIS, apud Tertullianum contra Marcionem lib. 1. cap. 9. Idem quod Plinio *Gratia Novitatis*, Gallis *la Grace de la nouveauté.*

¶ GRATIS, Libenter, ex animo. Charta Petri Regis Aragoniæ an. 1205. apud Acher. to. 8. Spicil. p. 226. *De hoc facio junctis manibus hominium, & per hæc ſacroſancta quatuor Evangelia corporaliter tacta vobis Gratis juro.* Rurſum occurrit in Litteris an. 1357. to. 3. Ordinat. Reg. p. 204.

¶ GRATISCUS. Vide *Graciſcus.*

¶ GRATITARE dicuntur anſeres à ſono, quem edunt, Italis *Gracidare.* Auctor Philomelæ:

Hinc Gratitat improbus anſer.

¶ GRATIVA, pro *Gratia.* Sermo de corylo S. Gratiani Mart. to. 5. Annal. Benedict. p. 694. col. 2. *Pro Grativa igitur noſtri Gratiani, ſummi Judicis ira placabitur, ſi nos ſuæ feſtivitati viderit intentos, & debita devote reddentes obſequia.*

¶ GRATSA, Piſcis genus, in Rumpleri Hiſt. Formbac. apud Pezium to. 1. Anecd. part. 3. col. 433.

¶ 1. GRATUITAS, pro *Gratia*, Beneficium. *Dona & Gratuitates*, in Litteris an. 1508. apud Rymer. to. 13. p. 180. *Retribuet Serenitati veſtræ in ſolidum Gratuitates veſtras*, in aliis Litteris an. 1498. apud Ludewig. to. 6. p. 119.

¶ 2. GRATUITAS, Titulus honorarius, quo Caſianus Valenenſis Epiſcopus compellat Collegas ſuos in antiqua Collect. Canonum Pœnit. apud Acher. to. 11. Spicil. p. 198. *Statuat Gratuitas veſtra, &c.*

GRATUITER, pro *Gratuito* utitur Oſbernus in Vita S. Elphegi Archiepiſc. Cantuar. num. 19.

¶ GRATULA, Crates, craticula, ſepimentum. Vita B. Henrici Baucen. *Gratulam de lignamine ſuper ipſam foveam deponi mandaverunt.*

¶ GRATULATIVE, Gratulanter, gratanter, in Homil. Leandri Epiſc. to. 2. Conc. Hiſp. p. 351.

¶ GRATULOSUS, Gratulabundus, qui gratulatur. Greg. Monachus in Chronico Farfenſi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 629. *Erat denique* (Oddo Abb.) *aſtutus & cautus in agendis negotiis... cum ſociis compatiens, habilis, affectuoſus, hilaris, Gratuloſus, verax.*

¶ GRATUM, GRATUS, Cautio de re quadam facienda. Edictum S. Ludovici Regis Fr. an. 1235. *Poſtquam Dominus per annum terram tenuerit, recipiet homagium ab herede, tali modo quod heres de pretiis vivariorum, garennarum, nemorum, & valore dotium, & ſervitiorum, debet Domino prius facere Gratum ſuum, vel competentem ſecuritatem ei dare, quam infra 80. dies facere debebit.* Charta Communiæ Rotomag. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. pag. 309. *Et ſi* (debitor) *inventus fuerit in civitate Rothomag. vel Caſtro Faleſ. antequam Gratum ſuum fecerit, tandiu tenebitur in carcere Communiæ, donec redimatur de centum ſolidis... tum jurabit ſe non reverſurum in dictam civitatem, vel dictum Caſtellum, donec fecerit Gratum Majoris & creditoris.* Vide *Creantare.*

GRATUS, Trajectus &c. Vide *Gradus* 8.

GRAVA, Lucus, arboretum, fructetum, arbuſtum, nemus, ex Anglico *à Grove*, [Saxon. Ʒꝛæꝼ.] Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 113. *Dedit Eccleſiæ S. Petri duos breces in feodo ſuo... cum Grava, & pratellis eidem terræ adjacentibus.* Pag. 117. *Terram ſuam ... cum Gravis, paſcuis, pratis, &c.* Tom. 2. p. 262. *Præterea dedi eis unam Gravam, quæ dicitur Birbcombe, & licentiam circumclaudendi.* [Diploma Willelmi Ducis Aquitaniæ an. 1027. inter Inſtrum. to. 2. Gall. Chriſt. col. 268. *Cum decimis & aquis dulcis, & terris de mare Saliſſa uſque ad mare de Gironda & de Ubre de Syort uſque ad Grava, cum mariſco & cum montaneis, cum pineta, cum piſcatione, &c.* Thomas *Madox* Formul. Anglic. pag. 47. *Gravam quæ vocatur Bradele cum brueria adjacente.* Occurri[t] iterum ibid. p. 260. apud Kennettum in Gloſſa[rio] ad calcem Antiq. Ambroſden. & in Chartula[rio] SS. Trinitat. Cadom. fol. 43. vº.] Chartas ru[r]ſum alias ſuggerit Spelmannus. Vide *Grana* 2. Aliud ſonat *Grave*, in Conſuetudine Meledun[] art. 4. Eſt etiam *Grave*, Germanis, foſſa. Heſy[]chius: Γραύα, σκαφίον, βόθρον.

¶ GRAVABILIS, Gravans. Cæl. Aurel. l. 4. c. 3[] *Vomitus Gravabilis capiti eſt.* Idem lib. 3. Acut. c[] 17. *Cibi Gravabiles.* Occurrit rurſum lib. 1. c. 15[] & ſupra in voce *Carnatio.*

GRAVAMEN, Damnum, vel injuria: Gall. *Grie[f]* Matth. Weſtmonaſter. an. 1246. *Oſtendit ei mani[]feſte articulos ſuper Gravaminibus & oppreſſionibus Eccleſiæ & regni, &c.* Occurrit paſſim. [Notione non nihil diverſa Caſſiod. l. 9. Ep. 2. *Si viſceribus ſani[] Gravamen nullius ſentias læſionis*, id eſt, moleſtiam.

¶ GRAVAMENTUM, Onus, moleſtia. Gloſſ. Lat[.] Græc. *Gravamentum*, Βάρη.

GRAVANETUM. Vetus Charta apud Perardum i[n] Chartis Burgundicis p. 89. *Scilicet porcellos, vitu[]los, edos, lanam, legumen, milium, panetum, unigra[]num, Gravanetum, & plaſtrum juxta Eccleſiam S[] Martini veſtitum & non veſtitum in parte Aquiloni[] ſitum, &c.*

¶ GRAVARA, Vita S. Franci Erem. tom. 2. Juni[] p. 555. *Miræ quantitatis maſſa nivium, quæ Gravar[a] vulgariter dicitur, de montis illius delapſa cacumine.*

¶ 1. GRAVARE, Honorare. Vide *Gravitas.*

¶ 2. GRAVARE, Accentu gravi pronuntiare, i[n] Epiſtola Hildemari Monachi de recta legendi ra[]tione, apud Mabill. to. 2. Annal. Bened. p. 743[]

3. GRAVARE, Sculpere, ex Græc. γράφειν, vel e[x] Germ. *Graven*, Fodere, Gall. *Graver.* Vita S. Se[]norinæ Virg. *Sanctam virginem in ſublimiorem locu[]lum elevavit, hoc illi Gravans in marmore Epitaphium*[]

GRAVARIA. Notitia ſeu Charta Roberti Duci[s] Normann. an. 1088. in Tabulario Fiſcan. f. 14[] *Has autem terras reddo & concedo quietas de Gravaria, & ab laïcali conſuetudine.* Charta Henrici II Regis pro Monaſterio beatæ Mariæ de Bernaio i[n] Normann. in 106. Regeſto Tabularii Regii Ch[] 84. *Et cum omnibus illis dignitatibus & libertatibus & quietantiis de Gravaria, & palacitio* (ſic) *& alii[s] rebus, &c.* Charta Will. Nothi Comit. Norm. to[m.] 2. Monaſt. Angl. p. 960. *Ego Willelmus Normannorum Comes concedo eam* (Eccleſiam) *liberam a[b] omnibus conſuetudinibus Gravariorum & bernagiorum*[] Ubi perperam, ni fallor, editum *Granariorum.* L[e] Roman *de Rou* MS.

Plait de foreſt, plait de monoies,
Plait de porpriſe, plait de voies,
Plait de gaainz, plait de Graveries,
Plait de mellées, & plait d'ayes, &c.

Vide mox *Gravaringus.*

GRAVARINGUS, GRAVATOR. Ordericus Vitalis lib. 12. p. 876. *Eodem tempore Amalricus Ebroïcenſis Comes animi nimiam amaritudinem gerebat, quo[d] Præpoſitos atque Gravaringos in terra ſua nimium furere videbat. Inſolitas enim exactiones imponebant, a[c] pro libitu ſuo judicia pervertebant.* Vox videtur conflata ex *Graf*, Comes, judex, & *Waring*, miles. Ita *Gravaringus* erit Præfectus ac magiſter militum in urbe quavis. *Warings* enim milites vocant Angli, vocabulo, ut videtur, ducto à *Werra*, bellum, (noſtris dicuntur *Hommes de guerre*;) vel potius miniſtri fuerunt, ſeu *Milites* Comitum, qui eorum juſſa exequebantur, aut denique *exactores* & publicani, quomodo *Graffiones* dicuntur à Su[]

gerio de Adminiſtratione ſua c. 23. & *Gravatores*, in libro Miraculorum S. Vulfranni Epiſc. n. 23. *Quidam homo S. Vulfranni miſericordiam expetiit, qui in quoſdam miniſtros incurrit, quos vulgus Gravatores appellat: hi autem equum, cui ille inſidebat, eo dejecto rapuerunt..... Illi vero petitionem ejus contemnentes, dixerunt, ſe domini ſui ſervitium implere velle, & ſic ei, ſi tamen eos ſequeretur, reddere.* [Vide *Grafio.*] Vacces au Roman *de Rou* MS.

Venir a ſet de ceſt païs,
Tous ſes privés, & ſes Baillis,
Ses Gravereus, & ſes Viſcomtes, &c.

GRAVARIUM, Glarea, locus glareoſus, Gall. *Gravier*. Charta ann. 1192. in Conſuetud. MSS. Toloſ. è Bibl. D. Abbatis *de Crozat* fol. 29. v°. *Item judicaverunt quod omnes rippæ & Gravaria, quæ ſunt à ponte uſque ad punctam.... ſunt publica cauſa introeundi & exeundi.* Ibidem: *Ipſum pratum & Gravaria erant publica.* Vide *Graveria.*

GRAVASCELLUS, *Aliquantum gravis*, Johanni de Janua; *Peugrief*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm.

GRAVATA, pro *Gabata*, apud Murator. to. 3. p. 159. col. 1. Vide *Gabata.*

[G]RAVATÆ Mulieres, Gravidæ, quæ uterum geſtant, κυοφορῶσαι, in can. 6. Concilii Neocæſarienſis. Capitula ad Legem Alamannor. Edit. Baluzianæ c. 20. *Si qua Mulier Gravata fuerit, & per facto alterius infans mortuus natus fuerit, &c.* Concil. Eliberitanum apud Burchard. lib. 19. c. 155. & Ivon. p. 15. c. 163. & Capitula Theodori cap. 32. *In tribus quadrageſimis anni... conjuges continere ſe debent, nec illis diebus copulari, quamdiu Gravata fuerit uxor, id eſt, à quo die filius in utero motum fecerit, uſque ad partum, &c.*

[G]RAVATIO, Injuſta poſtulatio. Vide *Cravare.*

[G]RAVATORES, in Gloſſis antiquis MSS. *Ad aquas cruribus conligatis ambulantes.* Vide *Gravaringus.*

GRAVATORIA, f. Iniqua manus injectio in rem alienam, Gall. *Saiſie injuſte*. Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 40. *Inde Robert de Gent aufert ei terram de Don Maiſnil... & Radulfus de Cortlandum ponit terram Abbatiſſæ in Gravatoria, & vult ibi eam tenere.* Vide *Cravare.* Erit forte qui ſuſpicetur *Gravatoriam* idem eſſe quod *Gravariam* vel *Graveriam*, Glaream, Gall. *Gravier*, adeo ut Radulfus terram Abbatiſſæ propriam converterit in locum publicum & glareoſum.

[G]RAVATUM Opus, Sculptura, ex Gall. *Gravé*, *Graveure*. Occurrit non ſemel in Monaſtico Angl. to. 3. p. 310. 311. &c. quaſi *graphio* exaratum.

GRAVATUS, Auctus damno, læſus iniquo judicio. *A Nationis ſententia licet Gravato ad ipſam Artium Facultatem appellare*, apud Robertum *Goulet* in Compendio Jurium Univerſitatis Pariſ. f. 6.

GRAVE, Querela, querimonia, Gallice *Grief*: vox practica. Chron. Trivetti apud Acher. to. 8. Spicil. pag. 579. *Hugo de Burgo Comes Cantiæ, quibuſdam Gravibus contra eum propoſitis, carceri mancipatur.*

GRAVEDO, *Afflictio*, in Gloſſario Barthii ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

GRAVEIRA, Glarea, locus glareoſus, ut mox *Gravella*. Litteræ Armandi Vicecomitis de Podemniaco pro S. Andeolo, inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 229. *Ego Stephanus Inſcindens-ferrum dono.... medietatem cujuſdam prati ad Dagodenas, quod dicitur Graveira. Dono etiam aliam parvam Graveiram ad Fondredas, ubi ſi poſſe Clericis fuerit, molendinum faciant.* Vide *Graveria.*

GRAVELLA, Glarea, arena, Gall. *Gravier*. Edictum Philippi VI. Franc. Regis an. 1329. *Quod ipſi* (venditores ſalis) *cum ſale non ponent, vel miſcebunt, poni vel miſceri facient pulverem, ſabulum vel Gravellam.* Le Roman *d'Athis* MS.

Athis & tous ſes compaignons
Furent iſſus tous és ſablons;
En la Gravelle furent tuit
Plourant de joie & de deduit.

Gravella Vinorum, f. Vappa, vinum vapidum, Gall. *Vin pouſſé.* Vide *Vimpum.*

GRAVELLATUS. Hiſtoria Epiſcopor. Autiſiodor. cap. 25. *Dedit & alium meſſorium ſimiliter anacleum Gravellatum penſantem lib. &c.* Ubi forte legendum *Granellatum*, granis diſtinctum. Niſi *Gravellatus* idem ſit quod *Gravatus*, ſculptus.

GRAVERIA, Arena, ſabulum, noſtris *Gravier*. Teſtamentum Guill. D. Montiſpeſſulani an. 1146. *Scilicet pannos in flumine ablui, & ſeſſicari in ripis & Graveriis.* [Compoſitio anni 1208. inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 232. *Concedimus etiam, quod præfati Clerici* (Anicienſes) *poſſint acquirere ruſtica prædia, villas, agros, prata, vineas & Graverias, in quibus cenſum habeamus.*] Vide *Grava*, *Gravaria*, *Gravarium* & *Gravia* 2.

¶ GRAVERIUM, Onus, ſarcina, Gallice *Charge, Paquet, Ballot*, à Latino *Gravis*. Statuta Eccleſiæ Cadurc. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 787. *Præcipimus de omnibus Eccleſiis tam prioralibus quam parrochialibus arcas & Graveria penitus removeri. Quod ſi anno elapſo amota non fuerint, ea in uſu pauperum converti faciemus.*

¶ GRAVERO, f. Idem quod *Graveria*. *Quidquid in molendinis & in reſclauſa & in fonte & in Graverone, &c.* in veteri Traditione apud Stephanotium to. 10. Fragm. MSS. p. 261. Vide *Glevaria.*

1. GRAVIA, [Ornatus capillorum antiquis in uſu, noſtris alias *Greve.*] Statuta pro Canonicis S. Capellæ Pariſ. *Non debent nutrire, neque deferre comas; ... nec etiam facere Gravias in frontibus eorum, quia talia non pertinent Eccleſiaſticis hominibus.*

¶ 2. GRAVIA, Glarea, locus arenoſus, Gall. *Gravier*. Charta Philippi Aug. ann. 1211. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1102. *Si vero eo tempore duellum fuerit adjudicatum, in Gravia caſtri tenebitur. Si judicium aquæ vel ignis portandum fuerit, apud S. Petrum Puellaris portabitur.* Vide *Graveria.*

¶ GRAVICA. Vide *Granica* in *Granea.*

GRAVIDARI, Gravidam fieri, apud Aurelium Victor. in Epit. in Adriano.

¶ GRAVIDO, ut *Gravamen*, Damnum, onus, Gall. *Grief*, Angl. *Grievance*. Formulare Anglic. Thomæ *Madox* p. 174. *Nunc itaque prædicta terra in poteſtate illius ſit donata, & ab omnium ſervitiis intus vel foras libera perſeverat ſine aliquo Gravidine & læſione.* Vide *Gravitas* 3.

GRAVIO. Vide *Grafio.*

1. GRAVITAS, *Honor: Gravare, honorare*, in Gloſſis MSS. ad Concil. Sardic. c. 13.

2. GRAVITAS, Titulus honorarius, tributus Duci Daciæ Ripenſis, leg. 13. Cod. Th. de Operib. public. Adde l. 1. eod. Cod. de Epiſc. & Cleric. leg. 18. eod. Cod. de Appellat.

¶ 3. GRAVITAS, Onus, exactio, Gallice *Charge, Exaction*. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 19. col. 2. *Anno Domini* DCCCXXII. *Cenulphus Rex Merciorum idem donum confirmavit ab omni ſæculari Gravitate liberum & fiſcali tributo.* Vide *Gravido.*

¶ GRAULUS, κολεός, *Culeus*, in Supplemento Antiquarii. Martinius cenſet legendum *Graculus*. Homero κολεός eſt Vagina, culeus; Loculus, hydria,

Heſychio; Ariſtoteli vero quædam avis: ſed tum pro κολεὸς, ſcribendum dicunt κολιός.

GRAVOSUS, Gravis, in Lege Wiſig. l. 9. tit. 1. §. 9.

GRAUSIA, Gravamen, ni fallor. Charta Gualteri Epiſcopi Lingonenſis ex Tabul. Albæripæ: *Dimiſit omnes Grauſias & querelas, &c.* Vide *Greugia.*

¶ GRAYALE, Craticula, Gall. *Gril.* Inventar. an. 1342. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Item unum morterium & unum peſtellum; item unum Grayale; item duas corchas, &c.*

¶ GRAZALETUS. Vide *Graſſellus.*

GREAGIUM, Præſtationis ſpecies. Profeſſio feudalis, ſeu uti vocant noſtri, *Adveu*, quam Regi præſtitit Epiſcopus Ambianenſis ann. 1301. in Camera Computor. Pariſienſi: *Vechi comment on prent le Greage en le vile d'Amiens. Toutes œuvres de verges faites, ſi comme van, corbellons, benetons, kanes, ne doivent rien, &c.* Charta Philippi Comitis Flandriæ pro peagiis ejuſdem urbis: *Toutes œuvres faites de vergues, ſi comme vans, corbeilles, corbeillons, paniers, ne canes, ne doivent nient; mais qui porte hanas à vendre en la chité d'Amiens, il doit 4. den. de Greage, ou 4. hanas en ſe volenté, & en ſen quois en ſera, & enſi ſera quite l'an. Et ſil porte auges, 4. auges ou 4. den. payera, &c.*

¶ GREDARIUM, Scalæ, graduum ſeries, Gallice *Eſcalier.* Sententia arbitralis an. 1497. inter Dominos & Communitatem Calliani: *Actum Graſſæ in porticu ſupra Gredaria ante introitum portæ ipſius Domini.* Vide *Gradarium.*

¶ GREDINUNDA, Βαδίζοντες τὰς ὅρυς λίθοι, *Limites*, in Supplemento Antiquarii.

¶ GREETMANUS, Præfectus civitatis. Litteræ anni 1401. apud Rymer. to. 8. p. 193. *Prælati, Clerus, Conſules, Greetmani, Conjudices, totaque Communitas, &c.* Vide *Grietmanni.*

¶ GREFFARIUS, Grefferius, Grefferius, Scriba, Gallis *Greffier. Grefferius Criminalis*, in Inſtrumento anni 1378. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1531. *Grefferius*, in Charta an. 1496. apud Rymer. to. 12. p. 594. & in Statutis Monaſterii S. Claudii p. 57. *Greffarius*, apud Robertum *Goulet* in Compendio jurium Univerſitatis Pariſ. f. 12. *Regiſtratores ſeu Greferii Parlamenti*, ann. 1361. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 483. Vide *Graſio.*

¶ Greffariatus, Officium *Greffarii*, in Inſtrum. anni 1496. to. 12. Rymeri pag. 627.

¶ GREGARE, Congregare, adunare, conjungere. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm. MSS. *Gregat*, ἀγελάζει, ἀθροίζει. Unio Eccleſiarum menſæ Epiſcopali à Petro III. Epiſc. Apt. ann. 1257. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Nituntur digregare... quæ ſancti patres noſtri Gregaverunt.*

GREGARIA, Bercaria, prædii ruſtici ſpecies, ubi grex ovium, ut *Vaccaria*, ubi vaccæ, nutriuntur. Chronicon Fontanellenſe cap. 16. p. 245. *De illa Gregaria pagenſ. 60.... de prædicta Gregaria caſeorum penſas 30.*

¶ GREGARIUS, Paſtor, cuſtos gregis. Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 1. c. 11. *Bubulcos, opiliones, alioſque Gregarios terror continuus invadebat.*

¶ GREGIA, ut *Griechia*, Gravamen, alias Gallice *Grieche.* Libellus de remiſſione peccatorum tom. 4. Anecd. Mart. col. 26. *Theodorus de Gregiis dicit: Si pro ultione amici occiderit hominem*, VII. *annis vel* X. *pœniteat.*

GREIL. Cuſtumarium Priorat. *de Lewes*, apud Spelmannum: *Hæc ſunt, quæ Aluredus accepit cum Eccleſia & terra: 5. boves,... 6. vaccas,... 3. equos, 1. archam, 1. Greil, 1. patellam, & 1. triparium, & 3. barillos, &c.* Ubi *Greil* eſt *Craticula*, quam *Grille* dicimus, quæ ibi reponitur inter inſtrumenta culinaria. Vide *Gradale, Gracilis.*

GREMIALE, Pannus ſericus, qui Epiſcopi, ſacra facientis, cum ſedet, gremio aptatur. Octav. Ferrarius: *Grembiale, & Grembiule*, linteum, ſive ſemicinctium, à gremio. Ceremonialis Epiſc. lib. 1. c. 11. *Duo præterea alii, ſed in Miſſa tantum adhibentur miniſtri, quorum unus de Gremiali, alter vero.... ampullis ſerviat. Et qui Gremiale miniſtrat, intentus eſſe debet, ut cum celebrans Epiſcopus ſurgit, antequam mitra ei auferatur, ipſum Gremiale per Subdiaconum de gremio Epiſcopi ablatum reverenter accipiat, illudque complicatum ante pectus ambabus manibus teneat, & cum opus erit, eidem Diacono reponendum in gremio Epiſcopi ſedentis, &c.*

¶ GREMIALES, Qui ſunt de *Gremio* ſeu ſodalitate cujuſdam ordinis. *Congregatio ipſa per Gremiales ſuos debeat deliberaſſe, &c.* in Bullar. Carmel. p. 388.

Gremiales Rivi. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 19. *Circiter 30. jugera inter duos Gremiales rivos fluminis, quod dicitur Stour.*

¶ GREMINI, οἱ διορίζοντες τὰς ὅρυς λίθοι, *Limites.* Supplem. Antiquarii. Gloſſ. Lat. Græc. MSS. habent *Gremini.*

¶ 1. GREMIUM, pro *Cremium.* Gloſſ. Iſid. & Papiæ: *Gremia, Siccamina lignorum.* Janſſonius in Auctario: *Sectile, Gremium, arma, pluteum.* Occurrit pluries in ſacris Scripturis vox *Cremium*, quam S. Hieronymus in caput 10. Oſeæ exponit herbas aridas & virgulta ſiccata. Colum. lib. 12. c. 29. *Tenuibus admodum lignis, quæ Cremia ruſtici appellant.*

2. GREMIUM Basilicæ, Mediam partem, ſeu *Navim*, interpretantur quidam, atque in iis Joſua Arndius in Lexico Antiquitatum Eccleſiaſticar. p. 1088. Anaſtaſius in S. Silveſtro: *Canthara ceroſtrata in Gremio Baſilicæ argentea 50. &c.* Eadem fermè habet in S. Innocentio, & in S. Celeſtino. Ordericus Vitalis lib. 5. p. 589. *Hinc à dulci filio reverenter ad tumulum devecta eſt, & in Gremio Eccleſiæ juxta conſortem thori corpus ejus honorifice ſepultum eſt.* [Mabill. to. 3. Annal. Benedict. p. 590. ad ann. 967. *Initio ejus anni.... Georgius apoſtolicæ ſedis ſecundicerius, idem religioſus Abbas prioris Monaſterii... quod dicitur in Sublacu... venit in Gremium Baſilicæ S. Petri... ubi cum domno Johanne XIII. PP. ſancta ſynodo... interfuerant Ravennas Archiepiſcopus, &c.* Tranſlatio S Gorgonii Mart. in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. p. 595. *Igitur Domino favente ad Monaſterium S. Martini, quod vocatur Majus, B. Chriſti Martyr cum ſummo honore.... deportatus, atque in medio Eccleſiæ Gremio poſitus eſt.*]

De Gremio Mittere, in Collegiis, Monaſteriis, & Conventualib. Eccleſiis dicitur, cum ſocietatis quiſpiam, ſui ipſius & reliquorum nomine delegatur. Et differt ab eo quod dicitur, *à latere legare*, quod hoc unius, illud multitudinis eſt locutio: ſic in conventione quadam inter Simonem Archiep. Cantuar. & Priorem & Capitulum Eccleſiæ Cathedralis Norwici an. 1133. Spelm.

GRENA. Vide *Greva.*

¶ 1. GRENARIUM, Species frumenti minoris, ut videtur, v. g. ſecalis, &c. Computum an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. ad calcem pag CLX. *Ad Liuns* VI^c. *menſuras frumenti per manum G. Præpoſiti, &* IIII^c. *&* L. *menſuras Grenarii, quæ valent circa* XXI *modios per manum G. Borg.*

¶ 2. GRENARIUM, Horreum ſalarium, ubi ſal venditur, Gall. *Grenier à ſel.* Codex MS. reddi-

tuum Epiſcopatus Autiſſiod. *Omnes ſaunarii qui vendunt ſal in archis & in Grenariis debent* XII. *denar. de vinagio, &* VI. *denar. de piſſonagio terminis ſupradictis.*

GRENCHIA, an idem quod *Granchia*, Gallice *Grange.*! Vide *Granea*. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem to. 2. de Feudorum uſu pag. CLI. col. 2. *de Grenchiis* XXVII. *ſ. de Harduino Garrad*, XXX. *l.*

GRENE-HOGA, Mons viridis. Vide *Hoga.*

GRENERIUM, ut ſupra *Granarium*, Horreum ubi grana frumentaria reconduntur, Gall. *Grenier.* Charta an. 1229. è Chartulario B. Mariæ de Nantholio fol. 23. v°. *Dedi... cuidam Presbytero ſive Clerico lecturo ſingulis diebus quoddam pſalterium in perpetuum in Eccleſia B. M. de Nantholio, ſuper tumbam patris mei, unum modium bladi ymbernagii ad menſuram de Nantholio percipiendum quolibet anno in meis Greneriis de Nantholio.*

GRENICIÆ, Termini, metæ, limites. Charta Bolconis Ducis Furſtenbergenſis an. 1337. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 41. *Quod ipſa civitas Friburg habere debeat omnia jura civilia plenarie & perfecte uſque ad gades & Grenicias villæ Gunzendorff, & uſque in medium villæ Polznitz, veluti aliæ civitates, ſitæ in noſtro Ducatu, habeant, eorum metis, gadibus & Greniciis.* Ibid. pag. 42. *Donamus etiam præfatæ civitati... unum rubum liberum in omnibus metis, gadibus & Greniciis, ſicut jacet & jacuit ab antiquo.* Alia Bolkonis Ducis Sileſiæ pag. 391. *Prout dicta villa in ſuis metis & Greniciis circumferentialiter eſt diſtincta.* Litteræ Ruperti Electoris Palatini an. 1356. apud eumd. Ludewig. to. 5. p. 576. *Cum omnibus & ſingulis metis, gadibus, juribus, juriſdictionibus, dominiis, utilitatibus & directis Greniciis, circumferentiis & limitibus, &c.* Rurſum occurrit pag. 621. Vide *Granicies.*

GRENIDA, Horreum, Gall. *Grenier.* Tabular. Eccleſiæ Ambian. *Quidquid poſt excuſſionem manipulorum decimæ remanebit.... dividetur. Majores vero in his quæ ad Grenidam veniunt nihil juris habent, excepto quod quando annona menſuratur, ſi præſentes fuerint ad ſervitium Eccleſiæ & taullia ſua fecerint, ut de ſomma annonæ rationem poſſint reddere Officialibus Eccleſiæ, & ſaccos & vehicula ad deferendam annonam ſubmoverint uterque ſex nummos pro ſua procuratione habebit.* Vide *Granea.*

GRENONES, GRENNIONES, &c. Vide *Grani.*

GRENTISCUS. Vide *Græciſcus.*

GREPIA ANCHORÆ, Annulus quo facile poteſt apprehendi, à Teutonico *Gripen*, Apprehendere. Acta SS. Junii to. 3. pag. 456. ubi de S. Raynerio: *Tunc prædictus Albertus Strambo cum ſerviciali navis, aſcito uno de ſociis, ivit ad Grepiam anchoræ... ipſi duo tantum cœperunt trahere anchoram per Grepiam.*

GREPLA. Contract. Datior. Bergom. lib. 2. c. 12. *Salvo, quod quilibet ipſam Greplam portare ſine dacio per 2. milliaria, &c.*

GRESEUS, Leucophæus, gilvus, cinereus, Gall. *Gris*, Angl. *Gray. Gerofalcones Greſei*, apud Rymerum to. 2. pag. 1075. Vide *Griſeum.*

GRESILHA, Craticula, Gall. *Gril.* Inſtrum. anni 1341. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Item unam caſſetam de cupro, duas cayſſatas in diſpenſa; item unam Greſilham.*

GRESILLON. Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem tomi 2. de Feudorum uſu pag. CLXVI. *Pro* LXVII. *Greſillons*, LXXVI. *ſ. &* III. *d. Pro galea paranda, & porta combuxta, & palicio & breteſchiæ*, XX. *l.* Apud Borellum *Greſillons* ſunt manicæ ferreæ, Gall. *Menotes.* Codex MS. memorabilium Pariſ. an. 1344. *Henri de Malhetet fut mené par le bourreau, les Greſillons és mains & les fers és piés.* Vide *Grilliones.*

GRESSA, Vernix, ſandaros. Matth. Silvaticus.

¶ GRESSIBILIS, Qui graditur, Engelberto de Longævitate ante diluvium cap. 7. apud Pezium to. 1. Anecd. part. 1. col. 454.

¶ GRESSIBILIS, Quadrupes, qui graditur. Medicina Salern. pag. 179. edit. 1622. *Avium porro omnium volucrium genus pauciſſimum præſtat alimentum, ſi ad genus Greſſilium conferatur, potiſſimum ſi ad ſuillam, qua, non aliud invenias, quod copioſioris ſit nutrimenti.*

¶ GRESSIUS, Silex, Gall. *Grés*, Lapis ad pavimenta. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudor. uſu, to. 2. pag. CXII. col. 2. *Pro Greſſiis frangendis* IIII. *l. palicio reparando* XL. *ſ.*

¶ GRESSUS, Eadem notione. Charta anni 1237. è Chartulario S. Quintini in Inſula pag. 157. *Et illarum aquarum punctum certis fecerunt ſignis deſignari, videlicet tribus Greſſis fixis in muro lapideo ſito ſuper vivarium antedictum & foris apparentibus.... quandocumque dictæ aquæ ſuperirint vel ſuperaverint illos Greſſus, dicti Abbas & Conventus aquas illas exire permittent & effluere ventaliis elevatis.*

¶ GRESSUS GRATIFICATUS, Facultas exeundi è Monaſterio & ſpatiandi. Statuta Canonicorum Regul. S. Auguſtini art. 29. apud Raimundum Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 91.

Clauſtrum claudatur. Ne frater ab hoc gradiatur,
Tempore ni certo, certis metis & aperto,
Ni ſit in officio vel Greſſu Gratificato.

GRESSUTUS, *Pedeſter*, Papiæ.

¶ GRESUS, à Gallico *Gris*, Cinereus, leucophæus. *Greſus panis*, Panis ater, Gall. *Pain bis*, in Inquiſitione MS. pro canonizatione S. Yvonis.. Vide *Griſeum*, & *Panis Greſus.*

GREVA, Arena, ſabulum maris, glarea; noſtris *Greve.* Charta Roberti Comitis Drocenſis ann. 1220. *Et ſciendum eſt, quod in omnibus rebus, quæ ducuntur ad Souſmarée per terram, vel per Grevam de Crotoy, verſus Pontivum, nihil ibidem habet Dominus S. Walarici.* Monaſticum Anglic. to. 2. p. 625. *Novem acras in Greva maris... menſuratas pertica 20. pedum ad ſalinas faciendas.* Hinc emendanda videtur Charta Balduini Comit. Flandr. an. 1067. apud Miræum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 25. *Et quingentas menſuras terræ... & ſalinas in Sintonis, quas Grenas vocant, ſi redactæ in terram cultibilem ex beneficio maris accreverint, liberas eis cum omnium incremento ei tradidit.* Legendum enim *Grevas.*

Noſtris etiam *Greves* dicuntur ocreæ ferræ. Inventarium Philippi Magni Reg. Franc. an 1316. *Item trois paires de Greves d'acier, & 3. paires de poulains.* Guill. Guiart an. 1301.

Epées, bacinez, & hyaumes,
Gantelez, targes, lances, Gréves,
Ne r'ont la endroit nules tréves.

Chronicon Bertrandi *du Gueſclin:*

De plates & de Greves ſi ſiſt bien atourner.

Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regis an. 1351. cap. *Pour le harnois: Gardebras, avantbras, cuiſſoz, Grevettes, ſollers, & gantellez.*

¶ GREVE. Vide *Gerefa.*

GREUGIA, Gravamen, Gall. *Grief:* in Foris Beneharnenſib. *Los Greuges.* Occurrit in Conſuetudin. Toloſæ 4. part. tit. de feud. art. 7. 13. Aſſiſæ Hieroſol. MSS. cap. 27. *Se ce Gregier li deuſt.*

[Chartularium S. Vandregeſili to. 1. p. 675. *Sans cheu que jen ne aucun de mes heritiers em puiſſon de rien Grochier, ne venir encontre, ne de rien clamer.* Ibid. pag. 1228. *Sans ceu que jen ne aucun de mes hers en puiſſon de rien Groucher*; id eſt, Conqueri, murmurare, Gallis nunc *Gronder, murmurer.* Le Roman *de la Roſe:*

Et ſe gens encontre moi Grocent,
Qui ſe torment & corrocent,

Vide *Greuſa.*]

¶ GREVIA, ut *Greva.* Vide locum in *Furnile.*

¶ GREUNO. Vide *Grani.*

GREUSA, [ut *Greugia*, Gravamen, jurgium, controverſia vel querela, Gal. *Grief.*] Charta an. 1327. in Tabular. Epiſcopat. Ambian. fol. 161. *Nonnullis querelis, controverſiis, Greuſis, debatis, &c.* Vide *Grauſia.*

¶ 1. GREUSIA, ut *Greuſa.* Conventio anni 1251. apud Perardum in Burgundicis: *Quod ſi aliquid cauſæ, controverſiæ, litis vel Greuſiæ, inter noſtras Eccleſias ... emerſerit, per duos bonos de conventibus noſtris ... prædictum negotium terminetur.* Chartularium Abbatiæ Accincti p. 13. *Quædam Greuſia orta fuit inter D. Acey & Giboynum & fratres ejus; dicebant enim quod non debebant facere Monachi molendinum à loco illo, qui dicitur Molendinum Arme uſque Tayſona, quia tale erat pactum inter eos & Monachos: de hac autem Greuſia coram fidelibus hominibus concordati ſunt.*

¶ 2. GREUSIA, Alia notione, in eod. Chartulario pag. 16. *Giraudus Miles de Ternay & Haymo frater ejus dederunt Deo & ſanctæ Mariæ Accincti dimidias rupturas de Toſtet & Greuſiam de campo Humberti de Louetenges.* Forte legendum *Gravia* vel *Grava.*

¶ GREVUS, πυκνός, *Denſus, ſpiſſus*, in Supplemento Antiquarii.

GREZISCUS. Vide *Græciſcus.*

¶ GRIAGIUM, Griaria. Vide *Gruarius.*

¶ GRIBA. Conſuetudines MSS. S. Auguſtini Lemovic. *Monachi S. Martini debent ire primi, & poſtea nos, & poſtea Canonici cum Clericis, & debent portare Gribam cum reliquiis S. Juſti in primo capite proceſſionis.* Idem videtur quod Theca ſacrarum Reliquiarum, Gall. *Chaſſe.*

¶ GRIBELLIO. Statuta Equitum Theuton. art. 58. apud Duellium lib. 2. Miſcell. pag. 58. *Omnes fratres armorum vacantes exercitio attendunt mareſchalco, qui dare debebit ipſis omnem militiæ apparatum, equos, mulos .... parvas tentas, quæ vocantur Gribelliones.*

¶ GRIDA, pro *Crida*, Proclamatio per præconem. Chron. Eſtenſe apud Murator. to. 15. col. 377. *Illi de exercitu exiſtentes in burgo ad nihilum attendebant, niſi ad faciendum Gridas fieri & præcepta ſtrictiſſima, quod omnes dicti exercitus de burgo recederent & redirent ad cuſtodiam campi.*

¶ Gridagium, Proclamatio præſertim vini venalis, ſeu tributum ratione hujus proclamationis à domino perceptum. Extenta jurium Comitis Sabaudiæ an. 1309. Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 86. *Item habet Dom. ibidem bannum vini .... tabernagium & Gridagium, quæ valent ad firmam per annum, ut nunc quatuor libras.* Vide *Cridagium.*

Gridare, Clamare, ex Italico, apud Petrum de Creſcentiis l. 4. c. 17. extr. Vide *Crida.*

GRIECHIA, Gravatio, onus, ex vet. Gall. *Grieche.* Charta an. 1269. ex Tabul. Foſſatenſi fol. 97. *Tria arpenta vel circiter terræ arabilis ſeu frichiorum ... onerata in tribus denariis Pariſ. capitalis cenſus debitis in feſto ſancti Remigii, & ad Grieſchiam tantummodo, ut dicebant, &c.* Infra: *Quod dicta tria arpenta terræ ſeu frichiorum ad dictum cenſum & Griechiam abſque alio onere ... garentizabunt.*

GRIETMANNI, Præfecti civitatum: *Grietania*, præfectura: voces Friſonibus familiares. In Legibus Opſtalbomicis, *Griet-man, Grieteniie.* Vide Joann. *à Sande* in Deciſionibus Friſicis cap. 1. defin. 1. [Etymon Friſicum *Griet*, contractum ex *Gericht*, Judicium, & *Man*, Homo.]

GRIFALCO. Breviloquus: *Eroaius, rapaciſſima avis, omnium volatilium major, & aquilam vincit. Vulgo Grifalco dicitur, qui aquilam rapit.* Creſcentius: *Il Girifalco, è uccello rapace majore chel falcone.* Græcis γρῖπός eſt rapax, unde Germani *Griipen*, noſtri *Griper*, pro rapere dicunt. Sic *Grifalco*, eſt *falco rapax*, dictus quaſi *Gripfalco.* Landigo, *Girifagno*, dicitur *lo ſparviere, ch' è ſtatuto un' anno ne la ſelva, & ivi s'è mudato.* Dantes in inf. cant. 22. *Ma l'altro fu ben ſparvier Grifagno.* *Grifaus* noſtri dicunt, quæ vox apud Butilerium occurrit p. mihi 242. Vide Oct. Ferrarii Orig. Ital. intra *Gyrofalcones* & *Grifus.*

☞ Hinc Poetis noſtratibus vox *Griffaigne* ut virum audacem & vultu minaci ſignificarent. Le Roman *de la guerre de Troye* MS.

Phellimenis & ſa compagne,
Qi mult parert fere & Griſaigne,
Vint à Troye pour deffendre
Que Greis ne la penſſe prendre.

Ibidem:

D'Agreſte une iſle eſt mer lontaigne
Dont la gent ſont fiere & Griffaigne.

GRIFFO, Monetæ ſpecies 10. florenis & 10. ſolidis æſtimata, in Magno Recordo Leodienſi p. 68. 85. [& in Hiſtoria Monaſterii S. Laurentii ejuſdem urbis apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1129. *Gryfo* appellatur in Chronico Bonæ Spei pag. 398.]

GRIFFONES, noſtris ita Græci Byzantini Imperii olim dicti. Matth. Paris an. 1190. *Cepit caſtellum inter Calabriam & Meſſanam, quod Monaſterium Griffonum appellatur, ubi Gryfones inſultum facientes in Hugonem Brunum Comitem Marchiæ, à Rege Richardo repulſi ſunt.* Rogerus Hovedenus pag. 708. *Venit ad villam bonam, in qua nobilis Abbatia Griffonum eſt.* Adde Bromptonum p. 1189. Caſtelli de *Mategrifon* in Peloponeſo alicubi meminimus in Hiſt. Gallo-Byzant. conſtructi à noſtris ad *matandos* ſeu vexandos Græcos. *Griffons*, Villharduino n. 95. 128. 204. & in Chronico Flandr. c. 11. Philippus *Mouskes*:

A tout lor Griffons & lor Turs,
S'iroient par la mer as murs.

Vide Gloſſ. ad eumdem Villharduinum.

¶ GRIFFUS, Ital. *Griffi*, Noſtris *Grifon*, Gryps, Gryphus, Quadrupes alatum, ſed fabuloſum. *Leones & Griffi, vel aquilæ celeriter convolantes*, in Annal. Januenſ. Bartholomæi Scribæ lib. 6. ad an. 1227. De *Gryphis* plura vide apud Schilterum in *Griff.*

GRIFUS, Superbus, cervicoſus. Vide *Gripus.*

GRILLA, Uvæ ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. cap. 4.

¶ GRILLARE dicitur Gryllus Auctori Philomenæ.

GRILLIAN. Smaragdus in Grammatica MS. *Promiſcuis generis ſunt hæc glis, grus, lens, mus, &c.* Ubi Gloſſa interlinearis ad vocem *glis*, habet, i. *Grilliam.* Vox vetus Francica.

GRILLIONES, Pedicæ, compedes, Hiſp. *Grillos*

Martinu

Martinus Didacus *Daux* Juſtitia Aragon. lib. 8. Obſervantiar. Regni Arag. tit. de Contumacia: *Si incartatus captus fuerit, non recipitur juris fidantia ab eo, nec etiam caplevatores: ſed cum catena in collo, vel Grillionibus habet ſtare juri, &c.*

¶ GRIMINI. Vide *Gremini.*

¶ GRIMLICHOR. Gloſſar. vet. ad calcem Collectionis Canonum MS. è Bibl. D. *Chauvelin: Sevus, Grimlichor.*

¶ GRIMPA. Vide *Guimpa.*

GRINIOSUS. Fridericus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi cap. 30. de falconibus nidulariis: *Quando nidaſii paſcuntur, horripilant pennas, cooperiendo paſtum ipſorum, & roſtro & pedibus, cum manus cuſtodis eis porrigitur, paſtum defendunt, qui dicuntur Grinioſi, & quanto citius extrahuntur de nidis, tanto plus habent de prædictis qualitatibus.* Noſtri *Grignoter* dicunt circumrodere.

¶ GRIOA, Menſuræ genus. Vide *Goa.*

GRIPHUS, Grippis. Iſidorus l. 20. Orig. c. 11. *Spingatæ effigies, quos nos Griphos vocamus.* Helgaldus in Roberto Rege Franc. *Aliud quoque* (phylacterium) *juſſit parari argento, in quo poſuit ovum cujuſdam avis, quæ vocatur Grippis.* [Vide *Griffus.*]

¶ GRIPIRE. Vide *Guerpire.*

GRIPPA, Genus navis. Bernhardus *de Breidenbach* in Itiner. T. S. *Et vidimus fuſtes & Grippas cum armatis navibus intrare in portum.*

GRIPPERIA, ſeu Gall. *Gripperie*, Species navis, in Itinerario MS. Guillelmi *de Lanoy* D. *de Villerval.*

¶ GRIPPIS. Vide *Griphus.*

¶ GRIPPONERIUS, Artifex; an qui veſtes interpolat, Gall. *Fripier?* Charta an. 1374. ex Archivis Trevoltii facta dicitur, *præſente Annequino Lebret Gripponerio civi Lugdunenſi.*

¶ GRIPPUS. Vide *Gripus*

¶ GRIPTA, Locus ſubterraneus. Vide *Crypta.*

GRIPUS, Grippus. Gloſſæ Iſid. *Grippus, ſuperbus, piloſus.* Ugutio & Joan. de Janua: *Grypus, ſuperbus, convitioſus: unde canes parvos & ignobiles Grippos vocamus, quia præ cæteris ſuperbi ſunt.* Gloſſ. Arabico-Lat. *Grifus, ſuperbus, cervicoſus.* In Paſſione S. Baſilei Epiſcopi Amaſeæ num. 16. χρίπτος, pro *rete* uſurpatur.

¶ GRISELLUS Roncinus, Equus gilvus, Gall. *Cheval gris*, in Codicillis anni 1318. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 176. col. 2. & in Chronico Dominici de Gravina apud Murator. to. 12. col. 665.

GRISENGUS. Vide *Griſeum.*

¶ GRISENS Gradarius, Equus gilvus, Gall. *Cheval gris*, Lobinell. to. 2. Hiſt. Brit. col. 827.

¶ GRISENSIS Panna, pro *Griſea.* Vide *Panna.*

GRISETUS. Vide *Griſeum.*

GRISEUM, Grisium, Pellis animalis cujuſdam, quod vulgo *Vair* Galli appellant, de quo quædam attigimus in Diſſertat. 1. ad. Joinvillam, ſemper in pretio habita. [*Griſia vel varia*, in Privilegio Leduini Abb. S. Vedaſti Atrebat. ann. 1036. è Chartulario ejuſdem Monaſterii ſignato V. pag. 243. ubi de variis pellibus cenſui obnoxiis. Tabular. Eccleſiæ Maclovienſis: *Statutum fuit* 13. *Aprilis* 1415. *ne Capellani audeant deferre almutias de Griſio ſeu vairo.*] Arnoldus Lubecenſ. lib. 3. cap. 5. *Nunc non ſolum ſcarlatico, vario, Griſio, ſed etiam purpura & byſſo veſtiuntur.* S. Bernardus Epiſt. 2. cap. 11. *Ut inde compares tibi fræna aurea... varia Griſeaque pellicea à collo & manibus ornatu purpureo diverſificata.* Cæſarius lib. 6. c. 5. *Veſtimenta ejus erant humillima, non Griſea, non varia, ſed ovina. Pelles Griſiæ, & variæ*, in Chronico Trudon. lib. 7. pag. 428. Adde Andream Monach. l. 2. Vitæ S. Ottonis Epiſcopi Bambergenſis cap. 27. Statuta Cluniacenſia Petri Venerab. cap. 16. Albertum Aq. lib. 2. c. 16. l. 5. c. 20. Willelm. Neubrig. l. 3. c. 22. Ricardum Hagulſtad. pag. 328. Gaufrid. de Belloloco c. 8. Radulf. in Vita S. Ricardi Epiſcopi Ciceſtrenſis num. 44. [Concilium Terracon. IV. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 323.] &c. Sebaſtianus Cobarruvias: *Griſes, ſon ciertos animalejos, de cuyas pieles ſe ſuelen hazer afforros, y dieron les eſte nombre por la color parda que tienen.*

¶ Grisum. *Almutia de Griſo ſeu de pellibus Griſis*, in Litteris an. 1371. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 135.

Griseus Color, qui *Pſeudolactinus* Joanni Diacono in Vita Gregorii M. lib. 4. c. 83. λευκόφαιος, Græcis. Baldricus in Geſtis Alberonis Archiepiſcopi Trevirenſis: *Clericali ſe toga induit, & peplo muliebri caput & vultum involvit, & cappa de panno Griſeo ſe ſuperinduit, &c.* Leges Burgor. Scoticor. cap. 45. *Et veſtitum unius coloris, ſcilicet Griſei, vel albi.* Vita S. Gilberti *de Sempringham: Griſiis, quas dicunt veſtibus utens, fucatos fugit pannorum colores. Veſtis Griſea*, in Chronico Colmarienſi an. 1277. [*Griſeveſtis*, apud Ludewig. tom. 6. pag. 194.] *Griſea tunica*, apud Albertum Argentin. p. 101. Fridericus II. Imp. de Arte venandi lib. 1. c. 46. de plumis avium: *Quædam Griſeæ ſeu cinericiæ.* Chronicon Windeſem. lib. 2. cap. 6. *Griſea tunica de quatuor partibus panni conſuta.* Thomas à Kempis in Vita Gerardi Magni cap. 11. *Veſtimenta ejus Griſei Coloris.*

Grisius Rusticanus. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 18. *Lanea autem dormitorii vel de albo eſſe debent, vel de Griſio Ruſticano.* Infra: *Cappæ laïcorum fratrum, id eſt, converſorum, de Griſio Ruſticano.*

Grisei Monachi, *Gryſyers*, Anglis. Vide in voce *Monachi.*

Grisengus Pannus, Griſeus, in Legibus Ethelredi Regis cap. 23. & in Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 831. Idem qui

Grisetus dicitur Radulfo de Diceto an. 978. *Gaufridus Comes* (Andegavenſis) *indutus tunica illius panni, quem Franci Griſetum vocant, &c.* Infra: *Rex deinceps ut Griſa tunica vocaretur, edixit.*

¶ Grisus Girofalco, apud Rymerum to. 2. pag. 1087. Vide *Gyrofalcones.*

Gryseus, in Chronico Mellicenſi p. 360.

Grisitas. Fridericus II. Imper. lib. 2. de Venat. cap. 20. *Quidam tendunt plus ad Griſitatem.*

De vocis *Griſeus* etymo, quædam habent Menagius & Ferrarius.

¶ GRISOLARIS. Vox corrupta, ut conjecto, quæ legitur in Præcepto Borelli Comitis ann. 986. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 336. & ſeqq. Præceptum iſtud dicitur *Scriptum hoc menſe Aprilis, die* VIIII. *Calendas Maii, luna decima, Concurrente* IIII. *Epacta* VII. Hæc optime cohærent cum anno 986. negotium faceſſunt proxime ſequentia: *A. C. ſidus Griſolaris poſtquam ingreſſi fuerint* XV. *& antequam ingrediantur ad caput habeamus ad* XLV. Pro *A. C. ſidus Griſolaris*, legerem lubens: *Littera C. cycli ſolaris*, quod hæc littera huic anno conveniat. Cetera, qui poteſt, exponat vel emendet.

¶ GRISULFI. Vide *Gibellini.*

¶ GRISUS. Vide in *Griſeum.*

¶ GRITA, f. pro *Criſta*, Mons, collis, vel pro *Crypta*, Antrum, ſpelunca. Privilegium Wifredi Comi-

tis Barcinon. pro Monaſterio Rivi-pullenſi, to. 3. Concil. Hiſp. p. 165. col. 2. *Ex alio vero latere deſcendit de ſerra ſuper corale, & pervenit per ipſa Grita uſque in flumine Febreri.* Vide *Critum.*

GRITHBRECH, Pax Domini Regis fracta, Willelmo Thorn. pag. 2031. & Raſtallo: *fractio pacis*, Bromptono, ex Anglico *Grith*, vel Danico *Grid*, pax, & *Brece*, violatio. Leges Kanuti c. 32. *In Danelaga habet Rex fythwitam, i. forisfactum pugnæ, & fyrthwite, i. forisfactum expeditionis, & Grithbrech, i. infractionem pacis.* Adde Leges Henrici I. Regis Anglor. c. 12. 22. 35. 59. 79. ubi crebro ſumitur pro pacis infractore. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 372. to. 2. p. 133. Janum Delmerum ad Jus Aulicum Norvegicum vetus pag. 506. [& Gloſſarium apud Wanleium de Litter. Septentr. p. 284. ubi legitur: *Grithbriche, id eſt, Fractio pacis.*]

¶ 1. GROA, Species menſuræ. Vide *Goa.*

¶ 2. GROA, Groua, Idem quod Anglis *Cro* vel *Croa*, Palus, terra paludoſa, Gall. *Marais, Terre marecageuſe.* Litteræ Vicarii Archiepiſcopi Rotomag. an. 1206. in Tabulario Calenſi: *Item Ligerus de Vado* II. *den. de terra ſua de Gromont &* VI. *den. de maſura ſua, &* II. *den. de ſua Groa.* Litteræ Vicarii Pontiſaræ an. 1332. in Chartular. S. Martini Pontiſar. *Tria quarteria de Grouis ad quarreriam ... quinque quarteria ad gouletum ... tria quarteria de Groa ... 40. perticas ad paſſagium, ſex arpenta de Groua.*

GROBA, Fovea, cloaca, ex Germ. *Grube.* Occurrit apud Henr. Aquilonipolenſem in Lubecca l. 2. cap. 1. non ſemel.

¶ GROCERUS, Magnarius, ſolidæ mercis propola, Gall. *Marchand Groſſier.* Litteræ ann. 1392. apud Rymer. tom. 7. p. 727. *Per Robertum Fitz Robert, Adam Terdele & Johannem Halle, Groceros Londoniæ, appreciatas, &c.* Aliæ an. 1471. apud eumdem Rymer. to. 11. p. 680. *Johannes Harrys civis & Grocerus Londoniæ.* Occurrit rurſus in Formulari Anglic. Thomæ *Madox* pag. 285.

¶ GROCOMIUM. Vide *Gerocomium.*

GROGNIUM. Tabular. Epiſcopat. Ambian. ann. 1231. fol. 95. *De Grognio juxta aream Joannis vetulæ, dicimus, quod ſalices, & illud, quod calceatum eſt, debent tolli uſque ad altitudinem aquæ.* [Forte idem eſt quod mox *Gronna.*]

GROINUM, [Idem quod infra *Gruinum.*] Charta Raynaldi Epiſc. Noviom. an. 1177. in Tabulario Abbatiæ Montis S. Martini, diœceſis Cameracenſis: *Hæc autem ad Majoriam pertinere dicebat, tractum & cuſtodiam terragii, Groinum, rebaltonem, garbas deligatas, cyrothecas, redemptiones terrarum, furnum & ſtalagium.* Vide *Grugnum.*

¶ GROLLARE, Movere, Gall. *Grouiller.* Miracula S. Zitæ to. 3. April. pag. 522. *Ipſe multoties videbat eam Grollantem capite, tanquam inſanientem.*

¶ GROMA, Species menſuræ. Vide *Gruma* 4.

¶ GROMARTHIUS, pro *Turmarchus*, Turmæ præfectus. Vide in *Platearius* poſt *Plateaticum.*

GROMATI. Epitaphium Romoaldi Principis Beneventani, apud Camillum Peregrinum:

Gromati pollens, mundana lege togatus,
Divina inſtructus, nec minus ille fuit.

Ubi legendum opinor *Grammatis*, id eſt, litteris. Vide *Gramma.*

¶ GROMES, Gromettus, Famulus, ab Anglico *Groom.* Teſtam. Richardi II. Regis Angl. apud Rymer. to. 8. p. 77. *Item, volumus quod omnia indumenta, exceptis perlys & lapidibus pretioſis, remaneant Clericis, valettis & Gromes, qui circa noſtram perſonam jugiter laboraverunt & laborant.* Litteræ an. 1513. apud eumdem Rymer. to. 13. pag. 352. *Dilectus ſerviens noſter Jacobus Worſley Gromettu[s] garderobæ noſtræ.* Vide *Gromus.*

¶ GROMNA, pro *Gronna*: quod mox vide.

GROMULUS, *Ager*, in Gloſſar. Regio MS. Cod. 1197. vox orta, ut videtur, ex *Groma*, quæ Agri menſoribus nota, vel ex *Grumus*, i. *Clivulus.*

¶ GROMUS, ut ſupra *Gromes*, Famulus. Teſtam. an. 1440. apud *Madox* Formul. Angl. p. 433. *Lego ... cuilibet valecto* XL. *ſol. & cuilibet Gromo* XX. *ſol. & cuilibet pagetto* VI. *ſol.* VIII. *den.*

GRONNA, Grunna, Colgano & Bollando, e[ſt] palus, ſeu locus bituminoſus & uliginoſus, und[e] ceſpes eruitur, qui ſiccatus foco ſtruendo, no[n] ſecus ac carbones, adhibetur. Cogitoſus de S. Brigida virg. Scota, n. 33. *Ut ædificarent viam latam & firmam ramis arborum, petris in fundamento poſitis ... in Gronna profunda & pene intranſmeabili, & i[n] locis humentibus, &c.* Simeon Dunelmenſis, Radulphus de Diceto an. 1040. & Rogerus Hovedenus pag. 438. *Ipſius Haroldi corpus effodere, e[t] in Gronnam projicere juſſit.* Charta Edgari Regis to. 1. Monaſtici Angl. pag. 243. *Cum ... paſcuis, ſilvis, paſcuariis, capturis, Gronnis, &c.* Adde aliam Regis Æthelredi p. 258. & Anonymum de Miraculis S. Bertini c. 9. [ubi Mabillonius legit *Gromn[a]* & ex MS. *Gruma.*] & Vitam II. S. Carthaci Epiſcopi num. 46.

Grunna. Vita S. Aidani Epiſcopi Fernenſis n. 1[.] *Erat autem magna Grunna inter eos & ſilvam, per cujus circuitum via erat.*

Gronnia. Aſſerus de Ælfredi rebus geſtis p. 1[.] *Unum* (Monaſterium) *quod per maxima Gronnia paludoſiſſima & intranſmeabili, & aquis undique circumcingitur.* Infra, pag. 19. *Gronna* ſcribitur.

Gronnosus, Paludoſus. Idem Aſſerus de Ælfredi rebus geſtis an. 878. *Cum quibuſdam militibus e[t] vaſſallis per ſilveſtria & Gronnoſa Summurtunenſis pagi loca in magna tribulatione inquietam vitam ducebat.* Eadem habentur apud Flor. Wigorn. pag. 590. [pro quo Auctor Vitæ S. Neoti ſæc. 4. Benedict. part. 2. p. 333. habet: *Locum ingreſſus eſt, magn[is] undique circumſeptum paludibus.*] A *gronnis* porro dicta aliquot oppida volunt, *Groningam* in Friſia, *Gronaw* in Agro Brunſwicenſi, & *Gruningam* in Epiſcop. Halberſtadenſi.

GRONNIUS. Aſſerus de Ælfredi rebus geſtis an. 887. *Velut apis fertiliſſima, longe lateque Gronnios interrogando diſcurrens, multimodos divinæ Scripturæ floſculos ... congregavit, queis præcordii ſui cellulas denſatim replevit.* Forte *Gronniens*, aut *Grunniens.*

¶ GROPIALS, Funis ad retinendam navem, Gall. *Croupiere*, vel *Croupias.* Informationes Maſſil. de paſſagio tranſmarino è MS. Sangerm. *Item vult habere ipſa navis Gropials* VI. *quilibet* XXX. *paſſorum.*

GROPOSA, Vitis ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. cap. 4.

GROPPA, Clunes, vox Italica, noſtris *Croupp[e].* Auctor Mamotrecti ad c. 24. Numer. *Pugio eſt parvus gladius biſacutus lateri adherens, qui & clunabulum dicitur, quaſi ad clunem, id eſt, ad Groppam religatum.* Vide Oct. Ferrarium in Orig. Ital.

GROPPOLOSUS, Nodoſus, vox Italica, *Groppoſ[o]*, *Groppoloſo. Lapis Groppoloſus*, in Miraculis B. Simonis Tudertini n. 36. Vide Ferrarium in *Groppo.*

¶ GROPPUS, σπελλὸς, *Aridus.* Supplem. Antiquari[i].

¶ GROPYS, Uncinus, à Saxon. ᵹꞃipan, Arripere, capere. *In clavis carect. Gropys & aliis ferrament[is]*

emptus Oxon.... XII. *ſ.* apud Kennetum in Antiquit. Ambroſden. pag. 573. Ferreus uncinus eſt, cui annectitur catena ad rotam ſufflaminandam.

GROS, *Orbis, circulus.* Papias.

GROSA, *Raſoria*, Papiæ. Ita MSS. Codd. At Editio Veneta habet *Raſoria argentarii.*

1.GROSSA, Dragma, Anglis *à Groate*, noſtris *un Gros.* Henricus Knyghton. an. 1378. *Conceſſa eſt Regi una Groſſa, quæ continet* 4. *denarios de quolibet viro & muliere.* Vox nota.

¶ 2.GROSSA, Luculentior ſcriptura, Gall. *Groſſe.* Epiſtola Innocentii III. PP. inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 414. *Cum autem Notarius... literas notatas ſecundum arbitrium poſtulantis & redactas in Groſſam literarum in noſtra præſentia relegiſſet.* Vide alia notione in *Groſſum* 1.

GROSSARE, In mundum redigere, [ſeu luculentius nitidiuſque ſcribere,] Gall. *Groſſoier.* Carmen de Curia Romana apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 172.

Iſtorum labor eſt Chartas Groſſare notatas,
Et Groſſas Cameris reſtituiſſe ſuis.

Infra:

Prima dies igitur ſcribit quodcumque petendum,
Et tua portabit nota ſecunda Patri.
Tertia Groſſabit, bullatum quarta videbit, &c.

[Charta S. Illidii Claromont. an. 1197. *Prædictus titulus Groſſatus & ſigillatus fuit.* Conſuetudo Brageriaci art. 32. & 33. *Solvet quilibet actor.... pro Groſſando 5. ſolidos de braſſata, ſi ſit in papiro; ſi vero actor proceſſum ſuum Groſſare voluerit in pergameno... ſcriptor Curiæ non Groſſabit proceſſum, niſi per partem fuerit requiſitus.* Occurrit apud Acher. to. 9. Spicil. p. 294. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. p. 417. to. 2. p. 125. Rymer. to. 8. p. 368. & alibi paſſim. Vide *Ingroſſare* 1.]

GROSSARIUS, Qui inſtrumenta publica luculentius deſcribit. Areſtum Parlam. Toloſ. ann. 1498. *Per me Groſſarium infra ſcriptum ſignato.*

GROSSATOR, Eadem notione. *Ricardus de Cabaniis abreviator & Groſſator domini Papæ*, in Capitulis gener. MSS. S. Victoris Maſſil.

GROSSARE, Solidam ſeu magnariam mercem emere, Gall. *Acheter en gros.* Litteræ an. 1419. apud Rymer. to. 9. p. 795. *contra abuſus in vino Groſſando: Maximam partem vendagii iſtius patriæ pro hoc anno emerent & Groſſarent.* Vide alia notione in *Groſſa* 2.

GROSSARIA, Platea *Groſſariorum*, ubi habitant magnarii, in Charta Maſſilienſi an. 1428.

GROSSARIUS, Magnarius, ſolidæ mercis propola, Gallice *Marchand Groſſier*, apud Menotum Serm. Quadrageſim. fol. 120. Vide alia notione in *Gloſſa* 2.

GROSSARIUS FABER. Statuta Adalardi Abb. Corbeienſis, to. 4. Spicil. Acher. p. 2. *Ad ſecundam cameram... fabri Groſſarii ſex, aurifices duo, ſutores duo, ſcutarii duo, pergaminarius unus, ſamiator unus, fuſarii tres. Groſſarios fabros* ſuſpicor eſſe ferrarios; quod hos non credam in longa, quæ ibi habetur, artificum enumeratione fuiſſe prætermiſſos.

GROSSATOR. Vide in *Gloſſa* 2.

GROSSELENUS, ſ. Orbis eſcarius, Gall. *Aſſiette*; *Gros* quippe Papiæ eſt orbis, circulus. Inventarium an. 1347. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 557. *Item duas alias ſcutellas argenti ſignatas in margine inferiori cum ſigno ad modum Agnus Dei. Item* 12. *parvos Groſſelenos argenti abſque ſigno quocumque.*

GROSSELLA. Gloſſæ MSS. *Calta, Groſſella.*

¶ GROSSESCERE. Vide in *Groſſus* 1.

GROSSILIA. Jus Vicentin. lib. 4. *Coloni tenentur dare fictus de Groſſilibus, ſive de maxoriminibus, in feſto ſancti Felicis, &c.* Ibidem: *Item laboratores non debent colligere ſeu movere de campis Groſſilia, minuta, uvas, &c.*

¶ GROSSITAS, GROSSITIES, &c. Vide *Groſſus* 1.

¶ 1. GROSSUM, *Annuus redditus beneficiorum*, in Amalthea; qui ſcilicet ratione beneficii annuatim obvenit, præter quotidianas diſtributiones, quæ iis ſolum dari ſolent, qui divinis interſunt officiis, Gall. *Le Gros d'un benefice.* Occurrit in Charta an. 1367. apud Miræum to. 2. p. 893. in Statutis S. Capellæ Pariſ. pag. 20. &c. Vide Bleinyanum Inſtit. p. 216. & mox *Groſſus* 1.

¶ GROSSA, Eadem notione. Concil. Mexican. an. 1585. *Itaque dum in quadranti ſignum hoc R. requiem denotans habuerit* (Præbendatus,) *præbendæ ſuæ acervo ſeu Groſſa dumtaxat fruatur.*

¶ 2. GROSSUM. *Vendere in Groſſo* vel *ad Groſſum*, Gall. *Vendre en Gros*, per averſionem, in Charta an. 1332. apud Rymer. to. 4. p. 516. in alia an. 1383. to. 7. p. 378. in Chr. Richardi de S. Germano apud Murator. to. 7. col. 130. & alibi.

¶ 3. GROSSUM, Tuber. Miracula B. Gerlandi, to. 3. Junii p. 659. *Nata fuit clauda & ſuper ancha Groſſum habebat.*

1. GROSSUS, Craſſus, magnus. Gloſſæ Græc. Lat. Παχὺς, *Baſſus, Groſſus, craſſus.* [Hinc Ludovicus VI. Franc. Rex *Groſſus* dictus eſt cum aliquot aliis. Genealogia Regum Franc. tom. 2. Spicil. Acher. p. 805. *Ludovicus Groſſus genuit Robertum Groſſum Comitem Drocarum.* Pag. 807. *Theobaldus Groſſus Comes Trecarum, &c.*] Amalarius in Prologo ad lib. de Eccleſ. Offic. *Mihi peccatori Groſſa res data eſt potius ad indagandum quam exponendum.* Adde lib. 2. cap. 16. [*Groſſa domus*, Gall. *Groſſe maiſon*, Familia nobilior, Menoto in Serm. Quadrag. fol. 112. v°. *Groſſa decima*, in Charta an. 1103. apud D. Calmet. to. 1. Hiſt. Lotharing. col. 575. Gall. *Groſſe dîme*, ſcil. frumenti, vini aliorumque fructuum præcipuorum: quæ *Groſſorum fructuum* dicitur in Tabulario B. Mariæ de Bono-Nuntio Rotomag. *Groſſa glacies*, i. ſpiſſa, in Annal. Mutinenſ. apud Murator. tom. 11. col. 57. *Groſſa campana*, Gall. *Groſſe cloche*, apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 154. *Groſſi fructus*, pro *Groſſum* 2. Annuus beneficii redditus, in Charta an. 1379. ibid. p. 191. & in Statutis an. 1380. ibid. p. 504. *Groſſa cauſa*, majoris momenti, in Statutis an. 1315. apud eumd. Lobinell. tom. 5. p. 626.] *Groſſum lignum*, in Legibus Aluredi c. 14. *Groſſi nervi*, ibid. c. 51. *Groſſus panis*, in Chron. Windeſem. lib. 2. c. 5. 56. *Veſtes humiles Groſſæ & ſimplices*, apud eumd. c. 60. [*Groſſa tegmina*, in Viſione Wetini, ſæc. 4. Benedict. part. 1. pag. 292. *Groſſus tumminus*, in Conſtitut. Frederici Regis Siciliæ cap. 42.] Adde Gregor. M. Præfat. in Ezechiel. & lib. 25. Moral. c. 22. Palladium de Architect. ex MS. Domnizonem in Prologo lib. 1. de Vita Mathild. & alios paſſim.

¶ GROSSE, Difficulter. Vita S. Hugonis Abb. Bonavall. to. 1. April. p. 48. *Ivit conſiderare qualiter ille paralyticus ſe haberet, & vidit eum jam Groſſe anhelantem.*

GROSSUS, Rudis, indoctus. Jo. de Janua: *Groſſus, rudis, villanus.* S. Auguſtinus lib. contra Epiſt. Manichæi cap. 21. *Si ad iſta Groſſi etiam & tardi ſitis, quæro, &c.*

GROSSUS RUSTICUS. Ita appellatus à noſtris, ſeu

Gallis, quidam Princeps Saracenus, qui regiones regno Ægypti & tractui Damaſceno adjacentes poſſidebat, dum noſtri primam expeditionem ſacram ſuſcepere, *præ nimia pinguique corpulentia, vilique perſona, in qua totus ruſticus eſſe videbatur*, ait Albertus Aquenſis lib. 7. cap. 11. lib. 10. c. 5.

Grossa Verba, Convicium atrox, vulgo noſtris *Groſſes paroles*, [*Gros mots*.] Charta Libertatum Novæ Baſtidæ in Occitania ann. 1298. in Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1299. n. 16. ex Chartophylacio Regio: *Item ſi quis alicui Verba contumelioſa & Groſſa dixerit, &c.*

¶ Grossities, Spurcities, immunditia. Chron. Trivetti to. 8. Spicil. Acher. p. 434. *Manus ejus* (Henrici II. Regis Angl.) *Quadam Groſſitie ſua hominis incuriam proteſtantur; earum enim cultum prorſus negligit, nec unquam, niſi aves deferat, utitur chirothecis.*

¶ Grossities Ingenii, Mentis hebetudo, in Vita Vener. Odæ, to. 2. April. p. 773. *Groſſicies intellectus*, apud *de Breydenbach* Itiner. T. S. p. 163.

¶ Grossitas, Aſperitas. Vita B. Notkeri Balbuli, to. 1. April. p. 582. *Quia bibuli gutturis Groſſitas dum inflexionibus & repercuſſionibus & diaphoniarum diphthongis mitem nititur edere cantilenam, &c.*

¶ Grossitudo, Craſſitudo, amplitudo, Gallice *Groſſeur*. *Groſſitudo pugni*, in Charta an. 1171. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 882. *minimi digiti*, in Pactu Legis Salicæ tit. 43. §. 4. Edit. Eccardi; *quatuor pedum, duorum pedum*, in Computo an. 1347. to. 1. Hiſt. Dalph. pag. 84. in Charta an. 1317. ex Archivo Burginadii Bleſenſis; *quatuor digitorum*, Jerem. 52. 21.

Grossitudo Cordium. Statuta Roberti I. Regis Scotiæ c. 20. §. 1. *Quia inter magnates & nobiles regni .... exortæ fuerunt diſcordiæ & Groſſitudines cordium*, [i. e. odia, indignationes: ſic Galli dicimus *Avoir le cœur Gros*, indigne ferre, ſtomachari.]

¶ Grossitudo Styli, Aſpera & dura ſcribendi ratio, in Actis SS. Martii p. 474.

Grossescere, Craſſum fieri. Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 53. *Sicque fit, ut quotidie deteriores fiant, dum in eis culpa Groſſeſcit.* [*Groſſeſcente brachio*, apud Bedam lib. 5. Hiſt. Angl. cap. 3. *Groſſeſcente tumore cruris*, in Miraculis S. Cuthberti cap. ult. Utitur etiam Guibertus lib. 4. de Pigner. Sanctorum. cap. 1.]

Ingrossari, Eadem notione, in Miraculis S. Eutropii Epiſcopi Santonenſis num. 20. [Vide *Ingroſſari* ſuo loco.]

2. GROSSUS, apud JC. Anglos, idem quod integrum aliquod per ſe ſubſiſtens, nec ab aliquo alio dependens, ut *Villanus in Groſſo*, eſt ſervus, qui glebæ non adſcribitur, ſed immediate domini ſui perſonæ ſervit. [Hinc f. *Groſſi famuli*, in Fragmento an. 1430. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 64. col. 2.] Etiam *Advocatio in Groſſo*, eſt jus Patronatus, non feudo, vel manerio annexum, ſed primo & principaliter ad eum ſpectans, qui beneficii Patronus eſt, ut cum quis manerium ſuum vendit, retento ſibi jure Patronatus; aut contra jus præſentandi, quod ad manerium ſuum ſpectat ſeparatim, & per ſe cuiquam alienaverit, hoc caſu Patronatus à manerio ſeparatus, *Advocatio* dicitur *in Groſſo*, id eſt, non manerio: ſed proprietatum perſonæ annexus. Vide Cowel. lib. 1. Inſtit. Jur. Angl. tit. 2. in princip. Placita Juſtitiarior. anno 20. Edw. I. *Et Hugo de Louther, qui ſequitur pro D. Rege, dicit, quod Wayf eſt quoddam Groſſum de Corona, quod nullus eo gaudere poſſit, niſi inde habeat ſpeciale warandum à D. Rege, &c.*

3. GROSSUS, Monetæ aureæ ſpecies, vulgo *Gros*. Charta Friderici II. Imper. an. 1232. apud Goldaſt. tom. 1. Conſtit. Imperial. p. 299. *Et poſſitis aureos Groſſos & denarios monetare, &c. Groſſi Auguſtarii*, in verbo *Auguſtarius*. Adde Decreta Ludovici Regis Hungariæ art. 3. Hiſtoriam Cortuſiorum lib. 1. c. 10. &c. [*Groſſi argentei*, in Conſtitutionibus Jacobi Regis Siciliæ cap. 58.] Vide *Moneta*.

¶ GROTTA, Spelunca, Gall. *Grotte*. Vita B. Gerardi de Villa-magna, to. 3. Maii p. 248. *Itaque in locum ſuum rediit, cui à Grottis, id eſt, cryptis nomen erat.* Vide *Crota*.

¶ GROUA, Locus paludoſus. Vide *Groa* 2.

¶ GROUINUM, Confluens, ſic dictus quod quodammodo referat roſtrum ſuillum, Gall. *Grouin* vel *Groin*. *Juxta Grouinum ſeu roſtrum duarum aquarum, ubi Vigenna Croſam fluvium recipit*, to. 4. Annal. Bened. pag. 362.

¶ GROUNDAGIUM, Reditus pro ſtatione navium in portu. Vide *Sedes navium*.

GRUA, Grus, Italis *Gru*, *Grua*, Gallis *Gruë*. Lex Salica tit. 7. §. 6. *Si quis gallum aut gallinam furaverit, vel cignum, aut Gruam domeſticam, &c.* Editio Heroldi: *Si quis Gruem aut cygnum domeſticum, &c.* Per *Grues domeſticas* Windelinus ardeas intelligi putat, quæ Flandris *Keigers* dicuntur, quas alunt Flandrenſes foventque magno ſtudio circa ſuas ædes: juxta quas videre eſt manufactos colliculos, quos *Mottas* vocant, aqua cinctos & arboribus præaltis obſitos, in quorum cacuminibus iſtæ ardeæ nidulantur. Hæ *motæ* vocantur *Keygerije*, quaſi *Grueriæ*. Adde Legem Longob. lib. 1. tit. 19. §. 14.

1. GRUARIUS, Primus cognitor, ſeu Judex cauſarum ad ſilvas & venationem attinentium, & delictorum, quæ in iis committuntur; cujus appellatio ad Majorem Foreſtarium devolvitur: *Gruier*, Gallis, apud quos idem, ſecundum locorum diſcrimina, qui *Verdier*, *Foreſtier*, *Caſtellain*, *Concierge*, *Maiſtre Sergent*, *&c.* ut eſt in Statuto Henrici III. de foreſtis an. 1583. art. 22. Ex quibus pronum eſt vocis etymon, ex Germanico nempe *Gruen*, vel *Groen*, viridis, unde noſtris *Viridarius*, idem qui *Gruarius*. Pithœus ad Conſuet. Trecenſem tit. 10. art. 14. à *Gru*, deducit, quod quemvis ſilvarum fructum ſonat, ut ſunt glandes, caſtaneæ, poma ac pira ſilveſtria, quæ ad firmam dantur à Gruariis. Vide *Grutum*. Claudius Malleville us in Comment. ad Conſtit. Silvar. art. 22. à *Gruibus*, improbanda cuivis omnino conjectura alii à δρῦς, quercus, deducunt. Id porro muneri viros primarios, atque adeo Militari cingulo donatos obiiſſe docet Santyonus pag. 83.

¶ Gruerius, Eadem notione. Edictum Philippi Pulcri Franc. Regis an. 1291. *Gruerii & foreſtarii in manibus ſuorum ſuperiorum preſtent juramentum ſecundum formam conſtitutionis prelibate.* Hujus officium non ad ſilvas ſolum & venationem, ſed etiam ad aquas & piſcationem pertinuiſſe docet Edictum Philippi Longi an. 1318. ubi primum ſtatuitur: *Que li Gruier gouverneront les eaues & les viviers, en la maniere qu'il ſouloient faire.*

¶ Gruierius. Charta anni 1226. ex Chartulario Sangerm. *Ibi poterat venari, & Gruierius erat eorum.*

Gruarium, Jus, quod ratione officii Gruarii competit: *Droit de Grurie*. Charta Philippi Aug. an. 1218. apud Doubletum p. 900. *Gruarii vero nemoris prædicti habebunt quiete & ſine aliqua conſuetudine 60. arpennos nemoris prænominati pro Gruario ſuo.* Ex his emendanda Charta alia apud eumdem

Doubletum pag. 889. ubi perperam *Glaria*, pro *Gruaria* habetur. Vide Raguellum in voce *Gruerie*, & Santyonum in Statutis pro foreſtis lib. 8. tit. 23. art. 1. & Cardinum Bretium de Regis ſuperioritate pag. 181.

Gruaria, Officium *Gruarii*. Charta an. 1265. in Hiſt. Guinenſi pag. 378. *Cum diſcordia verteretur ſuper garda ſive cuſtodia & juſtitia ipſius Eccleſiæ, ac Gruaria nemorum ejuſdem Eccleſiæ.* [Confirmatio fundationis Monaſt. Veteris-pediculi an. 1202. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1039. *Droco de Melloto pater meus & domina Emengardis mater mea dederunt... Fratribus Grandimontis ordinis... omnimodam juſtitiam altam & baſſam, & omne dominium, Gruariam, gardiam & garennam, quidquid habuerunt vel habere potuerunt, &c.* quæ totidem verbis repetuntur ibid. col. 1041.]

¶ Grueria. Charta Guidonis Franciæ Buticularii pro Eccleſia Karoli loci ex Chartario ejuſdem: *Dedi herbagium & glandem in omnibus nemoribus, in quibus habebam Grueriam.... & ubicumque Grueria de Domnomartino adpertinere dignoſcitur.*

Griaria, Idem quod *Gruarium*, vel jus, quod quis habet in foreſta alterius. Charta Philippi Aug. an. 1196. apud Doubletum pag. 892. *Dedit in perpetuum Eccleſiæ B. Dionyſii univerſa tam in traverſo aquæ Meduntæ quam in teloneo villæ, & Griaria foreſtæ, quæ dicitur Arthia, &c.* Tabular. S. Genovefæ Pariſ. an. 1186. *Ceſſimus & quitavimus, ſi quid habebamus nomine Griariæ in territorio prædictæ villæ: ita ut neque nos, neque hæredes noſtri in perpetuum poterimus impedire vel diſturbare colonos Eccleſiæ, quin libere & quiete per Canonicos Eccleſiæ poſſint colere, dirumpere & extirpare ubicunque voluerint in territorio prædictæ villæ.* Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis prid. Id. Dec. *Eodem die ex ſtatuto communis Capituli noſtri celebrari debet anniverſarium b. m. Theobaldi Comitis Trecenſis, & prædeceſſorum ſuorum Comitum Campaniæ, pro quorum animabus Blancha Comitiſſa Trecenſis & Theobaldus, filius ejus, cum Griariam in nemoribus B. Mariæ de Roſeto vindicaret, per compoſitionem factam inter ipſos & Capitulum noſtrum, omnia nemora ſupradicta extirpari, & domos ſeu villas ibidem ad voluntatem & diſpoſitionem Capituli conſtrui conceſſerunt.* Adde Probat. Hiſt. Caſtilion. pag. 32. 33. 53. & Hiſt. Drocenſis p. 241. [necnon Chartam Simonis de Piſſiaco ann. 1212. apud Martenium tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1106. &c.]

☞ Non ſolum in foreſtis, ſed & in agris cultis jus *griariæ* primum viguiſſe declarat Charta an. 1204. apud Ducheſnium in Probationibus Hiſt. Monmorenciacæ pag. 65. *Ego Radulfus Sueſſionenſis dominus & Adelidis uxor mea notum facimus omnibus præſentem paginam inſpecturis, quod compoſitionem quam dilectus filius noſter Gaucherus de Caſtilione cum Abbate & Capitulo S. Dionyſii fecit ſuper Griaria de Trembleio, tam in nemore quam in Plano, concedimus in perpetuum tenendam ſicut in Charta prædicti Gaucheri continetur.* Quin imo jus illud ad vineas & alias res ſeſe extendiſſe mox patebit ex Charta anni 1268. in voce *Gruagium* laudata.

Griagium, Idem quod *Griaria*; *Gruage*, in Conſuet. Aurelian. c. 1. art. 82. Charta S. Ludovici Regis ann. 1268. in Regeſto Memorialium Cameræ Computor. Pariſ. fol. 269. *Et foreſtam noſtram & villam Pantecuriæ cum omnibus Griagiis ejuſdem, &c.* Compotus Baillivorum Franciæ ann. 1268. *Buticularius Silvanectenſis pro Griagio ſuo boſcorum Coye, &c.* [Charta anni 1263. ex Tabulario Portus Regii: *Guillelmus de Meuduno armiger habet Griagium ſive redditum & obventiones quaſcumque quæ ſibi obvenire poterunt ratione Griagii in nemoribus conſtitutis in Caſtellania Montis-fortis, quem æſtimabat* xxx. *ſol. Pariſ. vel amplius annuatim.*] Occurrit præterea in Charta an. 1275. pro Monaſterio S. Germani de Pratis, & in alia anni 1204. in Probat. Hiſt. Caſtilion. pag. 34. [necnon in Charta Philippi Franc Regis an. 1307. inter Probat. Hiſt. Comitatus Ebroic. pag. 29. *Les Griages de la Chaſtelleme de Meullent*, in altera Charta ejuſdem Regis an. 1298. ibid. pag. 23.]

Gruagium. Charta an. 1268. ex Tabulario Foſſatenſi f. 91. *Omne Gruagium, quod habebant.... in manerio de .... tam in terris, vineis, nemoribus, quam in aliis rebus.* Areſta O. SS. ann. 1287. in Regeſto B. f. 78. *Ordinatum fuit, quod in omnibus foreſtis, in quibus D. Rex habet Gruagium, tertium & dangerium, &c.* [Litteræ ann. 1358. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat Reg. p. 315. *Ledit concierge ... doit prendre & parcevoir ... tout le Gruage de tous les bois d'Yveline.*]

¶ 2. GRUARIUS, Accipiter in *gruum* venatione exercitatus. Vide *Commorſus*.

¶ GRUDO, *id eſt, Sanguiſſuga*, in vet. Gloſſario MS. S. Andreæ Avenionenſis.

¶ GRUDUM. Vide *Grutum*.

GRUELLUM, Polenta, Gall. *Gru, Gruau*, [quibuſdam in locis *Gruel*.] Guill. Britto in Vocab. MS. *Plus dicitur cibus ex aqua & farina confectus, ſicut Gruellum.* Monaſticon Anglican. p. 149. *De avena duodecim ſummas de eadem villa ad Gruellum faciendum, ſcilicet quarta & ſexta feria per totam quadrageſimam.*

¶ GRUERE, Γερανίζειν. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm. MS. Feſtus: *Gruere dicuntur grues, ut ſues Grunnire; unde tractum eſt Congruere, id eſt Convenire, quia id genus volucrum minime ſolivagum eſt.* Utitur Auctor Philomelæ. Vide *Gruire*.

¶ GRUERIA, Gruerius. Vide in *Gruarius*.

GRUFUS, *Setoſus, piloſus, hirſutus.* Ugutio. Vide *Gruoſus* & *Gruſſus*.

GRUGNUM, Roſtrum, *Grugno* Italis, Gallis *Groin*, proprie porcorum & aprorum, quo *grunniunt*, Hinc verſus:

Hinnit equus, Grunnit porcus, pipat quoque niſus.

Adde Spartianum in Geta, & vide in voce *Muſum*.

¶ GRUIERIUS. Vide *Gruarius*.

¶ GRUINUM, Grana frumenti, quæ cadunt in area, dum ſegetes in horreis conduntur, Gallo-Flandris *Grouin*. Charta anni 1199. è Tabulario Corbeienſi: *Eaſdem* (malas conſuetudines) *in plena curia coram hominibus Eccleſiæ quitas clamavit & in perpetuum guerpivit, carionem videlicet bladi noſtri in Auguſto... omnia ligamina garbarum cujuſlibet bladi & leguminis, Gruinum, haltonem, quod in ventilationibus ſub raſtello remanet in area.* Vide *Groinum*.

¶ GRUIRE, ut *Gruere*. Odo de varia Erneſti Bavariæ Ducis fortuna apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 343.

Progreſſi modicum per campos, ecce tumultum
Auribus accipiunt horrendæ vocis, habentis
Cum Gruibus genus in lacis Gruientibus arvis.

¶ GRUIT. Vide *Grutum*.

¶ GRULLATORES, Πανικοφοροῦντες, Terrorem afferentes, in Gloſſis Lat. Græc.

¶ GRULLI, Εἶδος πλοίου, Genus navigii, in iiſdem Gloſſis & in Supplemento Antiquarii.

1. GRUMA. Gloſſar. Græc. Lat. Ἀκρομάσθιον, *Gruma, papilla*.

2. GRUMA, Ugutioni, *eſt cruſta, quæ fit in lateribus dolii propter vinum, unde Grumoſus & Grumoſitas.* Ital. *Gromma.*

3. GRUMA. Charta Aiſtulfi Reg. Longobard. apud Ughellum to. 2. pag. 106. *Et omnes lacoras uſque ad Grumam ſeu ſilvam, &c.* Idem puto quod *Gronna.*

¶ 4. GRUMA, Βασιλικὴ γνώμη. Gloſſ. Lat. Græc. id eſt, Regia menſura, vel norma; γνώμη enim hic eſt pro γνώμων: pro qua Latini dixere *Groma* vel *Gruma. Groma*, ut habet Feſtus, *appellatur genus machinulæ cujuſdam, quo regiones agri cujuſque cognoſci poſſunt, quod genus Græci dicunt γνώμονα.* Præſertim intelligitur menſura, qua flexæ viæ ad lineam diriguntur. Hinc

¶ GRUMARE, Metiri. Gloſſ. Lat. Græc. *Grumat*, μετρεῖ. *Grumari*, καταστρέψαι. Vide Lexica Martinii, ac præſertim Caroli de Aquino: ubi nihil deſideratur ad explanationem vocis *Groma.*

¶ GRUNDA, Tecti prominentia. Gloſſ. Lat. Græc. *Grunda*, στέγη, καὶ τὸ ὑπέρτον πυλεῶνα ἐξέχον, Tectum & quod prominet ſupra veſtibulum. Bonfinius lib. 7. Hiſt. Hungariæ p. 631. *In fronte ſub Grundiis tectorum triglyphos ſubjicere decreverat.* Vide Xylandrum in notis ad cap. 8. lib. 2. Vitruvii. Italis *Gronda* ſunt Colliquiæ, noſtris *Gouttiere.*

¶ GRUNDARE, *Grundam facere* Johan. de Janua.

¶ GRUNDATORIUM, eidem Johanni, *Quod grundat vel ſtillat.*

¶ GRUNDIRE, ut infra *Grunnire.* Gloſſ. Lat. Gr. *Grundit*, γρυλλίζει. Vide Nonium cap. 6. n. 96.

GRUNNA, Locus paludoſus. Vide *Gronna.*

GRUNNIRE, Murmurare more ſuum, indignari, Gallis *Gronder*, *Groigner.* [Lambertus Ardenſis apud Ludewig. to. 8. p. 579. *Arnoldo... ſuper hoc magis Grunniente & immurmurante.*] Uſus antiqui Cluniacenſes cap. 106. *Verſum reincipiat, & toties hoc faciat, quoties Priorem propter hoc Grunnire cognoverit.* Eadem notione habent Statuta antiqua Ord. Cartuſienſis 1. part. cap. 40. §. 4. Jo. Molinetus Valentianenſis pag. 27.

C'eſt fort Herny à l'autre qui en Groigne.

GRUOSUS, *Setoſus, piloſus, hirſutus.* Ugutio. Papias habet *Gruſus.* Vide *Gruſus.*

¶ GRUPES, Γρῦπες, *Gryphes*, in Supplemento Antiquarii.

GRUPTA, Crypta, antrum; Germ. *Grubbe*, *Gruple*; Ital. *Grotta*, [Gall. *Grotte.*] Charta an. 887. apud Ughellum to. 2. p. 747. *Inſuper eidem contuli Gruptas Eremitarum,... cum omnibus ad dictas Gruptas pertinentibus.* Vide *Crypta.*

GRUPUS, Nodus, ex Ital. *Groppo*, *Gruppo.* Charta *ſignata cum Grupo*, apud Ughellum to. 4. Ital. ſacræ pag. 1300.

¶ GRUS, ut ſupra *Gruellum*, Polenta. Statuta Monaſterii S. Claudii an. 1448. *Diebus aliis in Quadrageſima debet pittantiarius miniſtrare potagium de Grus, atque piſa alba, &c.*

¶ GRUSSUS, *Setoſus, piloſus*, apud Papiam MS. Editus habet *Gruſus.* Vide *Gruoſus.*

¶ GRUT. Vide *Grutum.*

GRUTA, Gallina ſilveſtris. Silveſter Girald. in Topogr. Hibern. Diſt. 1. cap. 10. *Gallinæ campeſtres, quas vulgariter Grutas vocant, hic raræ ſunt.* Diſt. 2. c. 2. *Sunt montana quædam, in quibus grues & Grutæ aveſque variæ ſuo in tempore abunde nidificant.*

GRUTARIA, Bellaria. Ita vetus Interpres Palladii τραγήματα vertit cap. 9. *Alius vero Grutaria vendens.*

¶ GRUTARIUS. Vide in *Grutum.*

¶ GRUTERIA. Vide *Gutteria.*

GRUTPOPTE. Theloneum, Monaſterii S. Bertini: *Carteia Grutpopte 2. den.* [Vide *Grutum.*]

¶ GRUTTERIA. Vide *Gutteria.*

GRUTUM, Leguminis ſpecies, alias *Granamelum*: Anglis *Grout*, [à Saxonico Gƿut, Far, condimentum cerevisiæ, zea, alica.] Liber Rameſ. ſect. 144. *Decem mittas de braſeo, & 5. de Gruto, & 5. mittas farinæ triticeæ, &c.*

¶ GRUDUM. Contractus anni 1282. è Chartulario Fiſcamnenſi, *Vendidi... undecim quarterios bladi & ſex boiſſellos Grudi*; id eſt, Hordei ad conficiendam cereviſiam accommodati, ut mox dicetur: qua notione vox Gallica *Gru* etiam accipitur in Chartulario Gemmeticenſi tom. 1. p. 30. *A raiſon dequoi les gens du Roy noſtre dit Seigneur, ou les ayans cauſe, prennent audit moulin chacun an cinquante-deux boiſſelets de moulte, ainſi qu'elle vient moitié res & moitié combles à la meſure en quoy on reçoit ladite moulte, & une ſomme de Gru.*

GRUTDUM, Eadem notione. Vide in *Mina.* Inde

GRUTARIUS, qui vendit legumina, aut poma. Ita Spelmannus. At hoc loco *Grutum* videtur eſſe quod Flandri *Grutten* & *Gorte*, vocant, hordeum ſiccatum, ex quo conficitur cereviſia: jungitur enim *braſeo*, ex quo etiamnum

GRUTT, & GRUIT, appellant tributum, quod pro cereviſia penſitatur. Charta Ottonis Imper. an. 999. apud Willelm. Hedam pag. 270. 1. Edit. *Teloneum vero & negotium generale fermentata cerviſiæ, quod vulgo Grutt nuncupatur, &c.* [Miræus habet *Gruit.*] In alia Henrici Imp. an. 1003. apud eumd. Hedam habetur *Gruit.* [*Grut* in alia anni 1224. apud Miræum to. 1. pag. 304. *Grutta*, in Hiſtoria Comitum Loſſenſium p. 70.] Adrianus Junius ait, hodie *Gruydgheld* dici *jus grutæ*, ſeu vectigal, quod coctores cereviſiarii pro uſu aquæ, centeſimam nempe perſolvunt: vel vectigal, quod penditur pro tollenda diſſipandaque lenticula aquas operiente, quo limpidum hauſtris ſituliſque hauriant ad coquendum cerealem potum: vel denique quodvis cereviſiæ & aliis rebus impoſitum tributum, uti Bekanus.

¶ GRUVIUM, f. Idem ac *Gruinum*, de quo ſupra. Charta Jacobi Epiſc. Atreb. in Chartul. S. Bartholomæi Bethun. fol. 55. *Item dicunt dicti Præpoſitus & Capitulum Bethun. contra dictum Presbyterum quod cum ipſi conſueverint percipere duas partes Gruvii in decima de Sartis ad inſtar garbarum, quas ibidem percipere conſueverunt.*

¶ GRUYAGIUM, GRYARIA. Vide in *Gruarius.*

¶ GRUYDGHELD. Vide in *Grutum.*

¶ GRYFO. Vide *Griffo.*

¶ GRYPA, f. pro *Grypus*, vel *Gryphus*, à Græco γρύψ, γρυπὸς, avis nota, quæ in ornamentis eccleſiaſticis haud raro pingitur. Anaſtaſius in Leone III. *Fecit veſtem in titulo Eudoxiæ ſuper altare tyriam habentem Grypas majores & duas rotas chryſoclabas cum cruce, &c.*

GRYPTA. Vide *Crypta.*

GRYPUS, *Superbus, cervicoſus, parvus.* Papias. [Vide ſupra *Gripus.*]

¶ GRYSEUS. Vide in *Gryſeum.*

¶ GRYSOBITUS, pro *Chryſolithus*, Lapis pretioſus apud Rolandinum Patavinum de factis in Marchia Tarviſina lib. 1. cap. 13.

¶ GUACA, GUACCA. Synodus Limenſis an. 1585. *Si quis Indus deprehenſus fuerit revertiſſe ad ſacrificandum in ſuorum defunctorum ſepulcris, vulgo Guacas vel adoratorio, &c.* Altera an. 1582. *Vos decipiunt* (dæmones) *dicendo.... quod in infirmitatibus vocetis Guaccas & veneficos, &c.*

GUACCIA, Species tributi, in Hiſt. Epiſcopor. Lodovenſium pag. 106. *Ab omni exactione tolta, quæſta, taillia, Guaccia, & financia.* [Vide *Guaitia.*]
GUACHA, Vigil, ſpeculator. Statuta Arelat. MSS. art. 80. *Commune habent in dicto caſtro tres Guachas & unum fornerium & unum porterium.* Art. 116. *Gacha ſtet continue cum cornu in aliquo loco Arelatis, in quo concilium convenerit, qui buccinet, &c.* Tranſactio anni 1284. *Item dicebant cuſtodiam civitatis, & excubias, & Guachas, & exanguachas, cuſtodiam portarum civitatis ad ſe pertinere in ſolidum, & non pro parte, tam tempore pacis quam belli.* Hinc liquet quid ſit *Guaccia*, quam mox ait Cangius eſſe ſpeciem tributi; eſt enim cenſus, quem exſolvebant vaſſalli pro cuſtodia caſtrorum dominicorum, & quem aliis nominibus *Guetagium, Watagium, Wardagium, &c.* appellabant. Vide *Wacta* & *Gacha.*
GUADALERIUM, Vas aquæ benedictæ. Vetus Ceremoniale MS. B. Mariæ Deauratæ: *Unus puer vel juvenis cum Guadalerio & aqua benedicta vadit juxta illum qui facit officium.* Infra habetur *Gualaderium.*
GUADANARE, Lucrari, Gall. *Gagner*, Ital. *Guadagnare.* Teſtamentum anni 1118. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 488. *Dimitto ambobus filiis meis totum quod lucratus ſum, hoc eſt quod Guadanavi in caſtello de Buciagas.*
UADARFIDA, [Conſuetudo antiqua.] Vide *Cadarfreda.*
GUADDIMONIUM, Guatdimonium, Vadimonium, pignus, fidejuſſio. Tabular. S. Cypriani Pictav. fol. 52. *Injuſte præſumpta reliquit & in manu mea Guaddimonium* xxx. *ſolidorum emendavit videntibus, &c.* Ibid. fol. 106. *Cognovit culpam ſuam & dedit Guatdimonium ſuum.* Vide *Vadium.*
UADELLUM. Jus Vicentin. lib. 4. *Nullus qualeas & aves ejuſmodi cum Guadello, vel cogolo, vel rete capiat, &c.*
GUADEMONIUM, Vadimonium, pignus, fidejuſſio, in Charta an. 1097. è Tabulario Majoris Monaſterii. Vide *Vadium.*
GUADIA, Idem quod *Guademonium.* Luitprandi Leges apud Murat. to. 1. part. 2. p. 63. *Si quis alii Guadiam de ſacramento dederit, & ſacramentales dicti fuerint, & poſtea ipſe qui nominatus eſt, cum ad ſacramentum venerit & Evangelia poſita fuerint, &c.* Vide *Gaid.*
Guadimonia, Eadem notione. Chron. Farfenſe apud Murat. to. 2. part. 2. col. 574. *Et dederunt invicem Guadimoniam, ut conſtituto termino judicantibus judicibus, feciſſent ſecundum legem. Guadimonium*, habetur ibid. col. 615.
Guadium, Idem. Vide *Vadium.*
Guadiare, Vadimonium conſtituere, &c. Vide in *Vadium.*
Guadiator, Executor teſtamentarius, Ibid.
Guadiare Sponsam, Deſpondere, uxorem ducere. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 6. cap. 5. apud Murator. to. 8. col. 257. *Conducta de Padua equitavit Veronam, & habitavit in eodem palatio cum venerando marito ſuo, qui priuſquam eam Guadiaſſet, ut dicebatur, poſuerat cor ſuum in eam & amorem.* Ibid. cap. 6. col. 258. *Anno eodem Domini* MCCXLIX. *quo die ſcilicet Guadiavit dilectam ſuam ſponſam dominam Beatricem, parari fecit in Padua ſtipendia & expenſas pro* xx. *diebus.* Chron. Veronenſe Pariſii Ceretæ ad an. 1238. ibid. col. 630. *Idem Imperator eamdem dominam Salvazam ejus filiam tradidit in uxorem domino Icerino de Romano; quam idem dominus Icerinus Guadiavit & deſponſavit.*
GUADUM, Vadum, Ital. *Guado.* Otto Morena in Hiſt. Rerum Laudenſium p. 67. *Ad quendam Abduæ Guadum nimis altum venere fingentes ſe velle tranſire.* Infra: *Per medium Vadum currere fingentes.* Occurrit alibi non ſemel.] Vide Oct. Ferrarium.
¶ GUAGERIA, Pignus, Gall. *Gage.* Chartularium Accincti p. 52. *Dedit eis inſuper quidquid in Guageriam habebat in molendino de Bruchembalt.* Vide *Gageria* in *Vadium.*
¶ Guagiare, Pignerare, &c. Vide in *Vadium.*
¶ Guagium, Pignus. *Guagia duelli*, Gall. *Gages de Bataille*, apud Baluzium to. 7. Miſcell. pag. 326. Vide *Vadium.*
¶ GUAGNAGIUM, Guaignalis. Vide *Gagnagium.*
¶ GUAINARIUS, pro *Vaginarius*, Qui facit vaginas, Gall. *Gainier*, Ital. *Gainaro.* Legitur in Additionibus ad Vitam S. Antonini, tom. 1. Maii pag. 345.
GUAISDIUM, Glaſtum Plinio, quo infectores lanarum utuntur: noſtris *Gueſde*, Picardis *Waide.* Matth. Silvaticus: *Gaiſdo, Guaiſdo, id eſt, herba fullonum, vel ſaponaria, quæ Iſatis Græce dicitur.* Alibi: *Guadas, herba cum qua tingitur blavetum.* Tabular. Eccleſiæ Ambian. *Habet duas partes minutæ decimæ, excepta lana, agnis, Guaiſdio, curtillagiis, & pomariis.* [*Guerde*, to. 3. Ordinat. Reg. p. 256.]
Waisda, in Capitulari de Villis cap. 43. Eadem notione. [Charta anni 1249. è Tabulario Corbeienſi: *Derechief jou ai otroyé perduraulement au devant dit Abbé & au Couvent une maille deu tonliu de chacun bareil de Waiſde, qui vendu iert à Moreuil & meſures au bareil de Moreuil, qui doit être iveus au bareil de Corbie, & ert mis en liaue pour avaler à val, & chele maille auront il de l'acateur, & li ſurplus deu tonliu de Waide me demeure.*]
¶ Gueda, Eadem notione, in *Marceſchia.*
Guesdium. Charta an. 1171. ex Tabul. Eccl. Carnotenſis n. 55. *Controverſia, quæ ſuper campiparte & decima Gueſdiorum Ebrardivillæ orta erat, &c.* Infra: *Tali ſcilicet tenore, ut duobus vel tribus millibus Gueſdiorum collectis, ſuam quartam partem acciperet.* Ruellius l. 2. c. 115. de Iſati vel Glaſto: Magnum quæſtum multis regionibus adfert. Viridem herbam truſatilibus molis premunt, ut herbaceam ſaniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis in cinerem computreſcere ſinunt, *Paſtellum* plerisque locis ab effigie paſtillorum, in quam glomerantur, nominantes. Hos cortinis infectoriæ coquunt officinæ, & laneos pannos ac vellera demergunt, ut cæruleum ebibant colorem. Cæruleam illam ſpumam innatantem, quam igni conferveſcentes eructant cortinæ, *Indum* noſtri vocant infectores. Hanc ad Pictorum uſus ſiccant.
¶ GUAITIA, f. Jus excubiarum, ſeu quod pro eo jure erat exſolvendum. Charta Guidonis Comitis Forenſis an. 1224. to. 1. Maceriarum Inſulæ Barbaræ p. 136. *Licet autem in villa de Undraiceu Guaitiam baſtimentum* (baſtimentorum) *ratione caſtri haberemus, totam tamen remiſimus.* Vide *Guaccia* & *Guarda* 1.
¶ GUALABRUNUS. Vide *Galabrunus.*
¶ GUALADERIUM, vel ut ſupra habetur, *Guadalerium*, Vas aquæ benedictæ, Gall. *Benitier.* Vet. Cæremoniale MS. B. Mariæ Deauratæ: *Pueri portant candelabra cum cereis accenſis & turribulum cum igne & incenſo, Gualaderium ſine aqua, ad finem ut*

poſſint portare de aqua benedicta Fontium, quum Fontes erunt benedicti.

¶ GUALAPHUR, Gualapur. Vide *Walapus*.

¶ 1. GUALDA, Glaſtum, Hiſpanis *Gualda*. Litteræ Henrici VII. Angl. Reg. pro Ambaſſiatore Neapolit. an. 1494. apud Rymer. to. 12. p. 558. *Licentiam dedimus eidem Domino Juliano quod ipſe per ſe, factores vel attornatos ſuos, centum dolia Gualdæ in aliqua navi extranea, quæ ei placuerit, una vice tantum, in hoc regnum noſtrum adducere.* Vide *Gualdum*.

¶ 2. GUALDA, ut infra *Gualdus*. Chronicon Farfenſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 591. *Idem ipſe refutavit in hoc Monaſterio ... clauſuram Joannis de Bicco, & de porta Cerii medietatem, & de Gualda medietatem, & de ſilva tertiam partem.*

GUALDANA, Acies, equitatus, manipulus militaris, ex Ital. *Gualdana: vocabolo antiquo*, inquit Acariſius: *che vale la correria, o cavalcata che fanno i ſoldati à rubare ſu quello de nemici e la preda, la quale eſſe hoggidi chiamato Guadagno:* unde etymon accerſit. Verum, ea notione, malim illud eruere à *Gualdus*, ſilva: ut *Gualdana* primitus fuerit venatorius excurſus in ſilvam, ſaltum, *Gualdum*; unde poſtea vox traducta fuerit ad rem militarem: quomodo à venatione, dicimus *Donner la chaſſe aux ennemis*. At *Gualdana*, Cruſcanis, dicitur *Iſchier a di gente armata, manada*. Ita Rollandinus in Chron. lib. 4. c. 13. *Imperator ſequenti die miſit primo baliſterios, & miſit Gualdanam ſuam, ſecundo milites & pedites, &c.* Lib. 10. cap. 5. *Præmiſit baliſterios, & Gualdanam, omneſque vaſtatores cum illis, &c.* Infra: *Waldana* ſcribitur. Adde lib. 11. c. 3. & Hiſtoriam Cortuſior. lib. 3. c. 4. lib. 6. c. 8. Utitur etiam Dantes in Inf. cant. 22. Vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. qui vocis etymon à *Gilda*, ſocietas, deducit.

¶ GUALDRAPIUS Ornatus, ab Hiſpano *Gualdrapa*, Stratum equi, Gall. *Houſſe*. Concil. Mexican. an. 1585. *Si vero mulis vehuntur, eas ne ornent, neque ornatum Gualdrapium eis adhibeant, niſi præbendati ſint aut licentiati, vel doctores in Theologia, vel Decretis, qui hoc ornatu, laneo tamen, uti poterunt.*

¶ GUALDUM, ut ſupra *Guaiſdium*, Glaſtum, Ital. *Gualda*. Litteræ anni 1523. apud Rymer. to. 14. p. 3. *Vinorum, Gualdorum, paſtellorum, ſalis, birottorum & canavaſii, &c.* Quæ totidem verbis ter repetuntur pag. ſeq.

GUALDUS, Gualdum, Nemus, ſilva, ex Saxonico & Germanico ƿald. Charta Carlomanni Regis Italiæ & Bavariæ pro Monaſterio S. Chriſtinæ in Italico Regno: *Donamus ... partem terræ de Gualdo noſtro, quod Siſenate dicitur.* Alia Ludovici Imp. in Chron. Farfenſi p. 654. *Cum ... Gualdis, molendinis, &c.* Pag. 656. *Gualdum unum in finibus Reatinis ... cujus termini ſunt à ſilva ejuſdem Gualdi, &c.* Pag. 662. *Gualdum unum, in quo eſt Eccleſia ſancti Gethulii, &c.* Tabul. Caſaurienſe: *Id eſt, in caſis, terris, vineis, pratis, Gualdis, Eccleſiis, &c.* Charta Carlomanni Regis Italiæ an. 2. pro Monaſterio Caſaurienſi: *Inſuper placuit noſtræ Serenitati ad id prædictum Monaſterium quemdam Gualdum prope ibidem ſitum, nomine Cornie, tradere cum ſervis & molendinis, &c. ad id Gualdum pertinentibus.* Alio loco: *Concedo pro anima mea in ipſo Monaſterio ipſum Gualdum de Corbino, cum terris, caſis, vineis, &c.* Occurrit apud Leonem Oſtienſ. lib. 1. cap. 14. 54. 56. l. 2. c. 6. Petrum Diac. l. 4. c. 97. in Chartis Italicis apud Ughellum to. 1. p. 110. to. 8. p. 39. 590. Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Mais ce, Sire, ſaige bien que au Gal fu emblez.

Infra:

Parcoi naqui-je Duc dedans ce Gal ramé.

Gaudus. Tabularium Eccleſiæ Carnotenſis Ch. 72. *Duodecim carrucatas terræ, unamquamque quinque modietarum, in ſilva, quæ vocatur Gaudus S. Stephani, &c.* Infra: *Reliqua vero decima totius Gaudi remanet Beatæ Mariæ, &c.* Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Or fit Guillaume & profond Gaud entré.

Infra:

El profond Gaud, ou l'en mes puiſt trover.

Le Roman *de Garin* MS.

Lyon reſſamble qui de Gaut ſoit partis.

Alibi:

Se giſt li pors dedans un Gaut plenier.

Infra:

Et tot le bois & le Gaut fort tentier.

Idem Poëta:

La venaiſon, qui en eſt Eſgaudée,
N'en fet eſir, quant elle y eſt entrée.

S'eſgaudir, Picardis noſtris, venationi in ſilvis indulgere, vel in ſilvis ſeſe deambulatione reficere non vero à *gaudere*, ut quidam putant, aut à τρυγωδεῖν, uti vult Perion.

Waldus, vel Waldum, Eadem notione, in Chronic. Beneventano S. Sophiæ p. 595. 597. 598. 608. 642. 644. & in Bulla Sergii PP. apud Ughellum in Aeſernienſib. Epiſc. pag. 489.

Walda. Will. Thorn. an. 1364. *Et debent pro qualibet ſwollinga 14. den. per annum pro ſchippershere timberlode, & bordlode, vel cariare extra Waldan per mare vel per terram ad manerium prædictum.*

Waldora, pro *Waldum*, enuntiatione Longobardica, in Charta Adelchiſi Regis Longob. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 18. *Statuimus, ut animalia & peculia ex ipſa Monaſteria omni in tempore pabulum & eſcam habere debeant per ſilvas, Waldoras, &c.*

Gualtina. Charta Tancredi Comitis Licii ann. 1181. apud Ughell. to. 9. p. 98. 101. *Conceſſimus eidem Monaſterio Gualtinam noſtram in uſum piſcium ipſorum religioſorum.* Alia: *Gualtinam piſcium ad uſum fratrum.* Vox ejuſdem originis cujus *Gualdus*, ita ut *Gualtina*, ipſum fuerit quod *foreſta piſcium*, & nomen convenerit feris ſilvaticis & piſcibus. Noſtri *Gaudines* ſilvas etiam vocarunt. Philippus *Mouskes* in Hiſt. Francor. MS.

Ciers i miſt, & biſſes, & dains,
Puis counins, lievres, & ferains,
Et maniere de ſauvegine,
Tant que plaine en fu la Gaudines.

Guill. *Guiart* an. 1297.

Tant treſpaſſent chans & Gaudine,
Qu'il arrivent devant Comines.

Alter Poëta MS.

Et occis des Gregois aval celle Gaudine.

Li Luſidaires MS.

Grans noiſes font par ces Gaudines.

Sed & *Gaudinam*, appellatam olim partem illam Franciæ, quæ eſt inter Ligerim & Sequanam fluvios, ſcripſit Lupoldus *de Babenberg* de Jure Regni & Imperii Romani c. 7. quod ea olim ſilvis abundaret, quod forte ab aliquo è noſtris fabuloſis Scriptoribus, quos Romanos dicimus, hauſerat. [Vide Borelli Theſaurum in voce *Gaudine.*]

¶ GUALEA, pro *Galea*, Genus navis, de quo ſupra, apud Acher. to. 7. Spicil. p. 214.

¶ GUALIANA, pro *Gualdana*, Excurſio militaris. Chronicon Parmenſe ad ann. 1247. apud Murator. tom. 9. col. 772. *Et omni mane milites domini Imperatoris veniebant ad glaream prope Religionem veterem, & ſtabant ibi ſero exſpectantes & cuſtodientes Gualianam*

Gualianas ſuas, quæ ibant quotidie per montana & planitiem ... comburentes & devaſtantes omnia quæ inveniebant.

¶ GUALICANA Lingua, pro *Walonica*, in Chronico S. Trudonis apud Acher. to. 7. Spicil. p. 197. & ex eo apud Mabill. to. 5. Annal. pag. 412.

¶ GUALOER. Vide *Galoer*.

¶ GUALOPPARE, Ital. *Gualloppare*, Gall. *Galoper*, Equi curſu ferri, apud Murator. to. 12. col. 809. lib. 2. Hiſtor. Cortuſ. Etymon vide apud Menagium, & ſupra *Calopare*.

¶ GUALTINA. Vide *Gualdus*.

GUANASCHIA. Vide *Garnaſchia*.

GUANCIALE, Pulvinus, in Addit. ad Vitam S. Antonini n. 73. ab Hetruſco *Guancia*, *gena*.

¶ GUANTILECTI, Digitalia ferrea, Gallis *Gantelets*. Computus an. 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 274. *Dominus receperat mutuo pro gamberiis, coſſeriis, Guantilectis & aliud arnenſe pro perſona Domini, unc.* IV.

¶ GUANTUS, Chirotheca, Gall. *Gant*. *Ganti latunati*, to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 274. & 288. Tecti laminis ex orichalco, quorum uſus erat in præliis. *Guantus battaliæ, pugnæ*, per quem quis alium provocat ad pugnam, apud Murator. to. 11. col. 74. & to. 12. col. 647. Vide *Duellum* & *Wantus*.

¶ GUAPANDUM. Charta an. 1253. *Girardus quittat & concedit quidquid habet ... in grangia de Figiaco, ſcilicet viceſimam partem bladorum, piletum, Guapandum, ſedes bladorum, &c.* Vide *Gaſpaleum*.

GUARADANAU, [Guaradavant.] Libertates villæ Bergeraci in Vaſconia MSS. *Sine culpa autem dicitur dictus Dominus fore, cum equitat equum vel equam, mulum vel mulam, aſinum vel aſinam currentem, clamans, Guaradanau, &c.* Id eſt, tibi cave. [In editis ejuſd. oppidi Conſuetudinibus art. 162. legitur *Guaradavant*, quaſi *Gare devant*, Cave ante, qui præis.]

¶ GUARAGNUS, Equus integer. Vide *Waranio*.

¶ GUARANCI. Vide *Guarani*.

¶ GUARANDIA, Auctoritas, defenſio, cautio, Gallis *Garentie*. Litteræ Philippi Flandriæ Comitis apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 852. *Venit dies conſtitutus, Rorgo Radulfum adduxit, qui nullam ei Guarandiam tulit.* Vide *Garandia*.

¶ Guarandizator, Fidejuſſor, ſponſor: qui alteri tenetur ad evictionem, Gall. *Garant*. Charta Amorrici de Fontenella an. 1211. è Tabulario Corbeienſi: *Conceſſimus venditionem, & quamdiu prædicta Mabilia uxor mea vixerit, nos Guarandizatores & fidejuſſores prædictæ venditionis conſtituimus.* Alia Petri domini de Jumellis eod. an. *Fide præſtita me Guarandizatorem & plegium conſtitui.* Vide *Garandizator* & *Warantus*.

GUARANI, Guaranci, & Guarangi, Iidem qui *Varingi*, & Βάραγγοι Græcis dicuntur, apud Leonem Oſtienſem lib. 2. c. 58. & Anonymum Barenſem in Chr. ſub ann. 1046. 1047. & 1066. apud quem *Guaranci* & *Guarangi* promiſcue appellantur. Vide quæ de *Varingis* à nobis obſervata ſunt ad Vilharduinum, & ad Annam Comnenam, & infra in *Vargi*.

¶ GUARANIO, Equus integer. Vide *Waranio*.

¶ GUARANTIA, Guarantor, ut *Guarandia*, *Guarandizator*. Chartular. B. M. de Accincto pag. 38. *Duorum bichetorum cenſum, unius frumenti & alterius avenæ, reddent eis, quandiu Guarantores adverſus heredes ipſius decimationis fuerint, vel pacem fecerint; quod ſi in iſta Guarantia vel pace facienda defecerint, &c.* Vide *Garandia* & *Warantus*.

Tom. III.

¶ GUARAPO. Synodus Limenſis ann. 1604. *Item reſervamus vobis abſolutionem Hiſpanorum ... qui vendiderint Indis Guarapo ſeu potum ex aqua & melle exterſionis primi vaſis, vel muſtum, ut id bibant.*

¶ GUARBA, pro *Garba*, Gall. *Gerbe*, Faſcis deſecti frumenti. Occurrit in Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 8. & 11. Vide *Garba*.

¶ GUARCIANUS, Guarcifer, Guarcio, Famulus, Gall. *Garçon*. Vide *Garcio*.

¶ 1. GUARDA, Garda, Tributum annuum, modo ſpontaneum, modo coactum; à ſubditis & inferioris conditionis hominibus pro tutela & protectione dominis vel patronis potentioribus exſolutum. Charta ann. 1202. in Bibliotheca Sebuſiana Centuria 1. c. 37. *Recognovi etiam in prænominati Abbatis & Stephani Prioris Portarum & aliorum plurimorum præſentia, me in domo, villa & rebus Yminonis nullam Gardam, dominium aut conſuetudinem debere habere.* Alia 1270. ibid. Cent. 2. c. 100. *Nos frater Joannes humilis Prior Nantuaci & ejuſdem loci Conventus, & nos Humbertus Dominus de Thoire & de Villars, notum facimus ... quod cum diſcordia ſeu controverſia verteretur inter nos .... ſuper Garda villæ & Prioratus Nantuaci & rerum & hominum ad dictum prioratum pertinentium in Montania, quam Gardam nos dictus Humbertus dicebamus ad nos pertinere, nobis Priore & Conventu è contrario aſſerentibus. Tandem inter nos ... interceſſit ſuper hiis amicabilis compoſitio in hunc modum, videlicet quod villa & Prioratus Nantuaci & Caſtrum S. Germani & generaliter omnes res & homines ad dictum Prioratum & dictum Caſtrum pertinentes .... ſint & remaneant in perpetuum de bona Garda noſtri Humberti ... & ſucceſſorum .... quam bonam & perpetuam Gardam, nos dicti Prior & Conventus eidem Humberto & ſucceſſoribus ſuis damus ... cum conventionibus infra ſcriptis. Videlicet quod idem nobilis Vir Caſtrum prædictum S. Germani, res & homines de Caſtellania dicti Caſtri tenentur Gardare & defendere bona fide: pro qua bona Garda ... nos prædicti Prior & Conventus promittimus bona fide & ſtipulatione eidem Humberto pro ſe & hæredibus & ſucceſſoribus ſuis dare, reddere & ſolvere quolibet anno in feſto S. Hilarii centum ſolidos Gebennenſes.* Pluries recurrit ibi. Antiq. Recognit. in Regeſto *Probus* f. 60. & 61. *Homines de Monteſeterox debent Comiti pro Garda v. ſextar. Vienn. avenæ, &c. Summa avenæ de Garda & commendaria 30 ſextar.* Hic idem ſonant Garda & Commendaria. Alibi: *Exactionem etiam quam Guardam appellant, quam accipiebat ab hominibus S. Salvatoris ... condonavit.* Charta an. 1186. to. 1. Maceriarum Inſulæ Barbaræ p. 124. *Idem vir nobilis dedit & conceſſit eidem Monaſterio ... Guardas Viſmeiarum & manſum de Nuiz.* Alia an. 1217. ibid. p. 132. *Medietatem Guardæ, quam ex materna hæreditate habebant apud S. Euphemiam.* Alia ann. 1289. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 50. *Item fuit actum ... quod non poteſtis ... infra territorium & mandamentum caſtri de Varſia Guardas vel commendarias recipere, vel receptas retinere.* Alia Dumbenſis ann. 1426. *Recognoſcit ſe eſſe hominem ligium, quittum, juſtitiabilem, burgenſem & ſubditum domini Ducis Borbonii ad cauſam caſtri ſui Villenovæ abſque aliqua Garda ſeu tributo in perſona ejuſdem confitentis nec ejuſdem bonis.* Alia ann. 1437. *Joanna Paſcal pro Rozello filio ſuo confitetur dictum Rozellum eſſe ſub protectione & Garda domini de Franchelins, & pro ipſa debere ſuper capite ſuo unum groſſum bonæ monetæ currentis.* Edictum Ducis Sabaudiæ apud Colletum in Statutis Breſſiæ l. 3. art. 9. *Cum omnes & ſinguli ſubditi noſtri ... in noſtris Salvagardia & protectione conſiſtant, hoc edicto*

perpetuo prohibemus omnibus & ſingulis noſtris, cujuſcumque ſtatus aut gradus fuerint, ne aliquem vel aliquos ex ſubditis noſtris utriuſque ſexus, mediatis vel immediatis... ſub Salvagardia ſeu protectione, ſub annua penſione, vel alio tributo, dono, vel præmio perſonali vel reali recipere præſumant, ſub pœna decem marcharum argenti puri... Eodem edicto prohibemus omnibus & ſingulis civibus, burgenſibus, notariis, mercatoribus, mecanicis, agricolis & aliis ſubditis noſtris mediatis & immediatis... ne Salvagardiæ aut protectioni cujuſcumque ſe ſubicere præſumant, ſub pœna XL. *ſolidorum fortium... interdicentes inſuper omnibus & ſingulis Notariis & Tabellionibus publicis & curiarum juratis, ne deinceps de & ſuper hujuſmodi Gardis & Garderiorum receptoribus inſtrumenta vel literas conficiant, ſub pœna decem librarum, &c.* Vide *Commenda* 4. *Commendaria*, *Commendatio* 2. *Salvamentum* & *Warda*.

¶ GUARDÆ ECCLESIARUM, Eccleſiarum tuitio. Vide *Wardæ Eccleſiarum* in *Warda*.

¶ 2. GUARDA, Cuſtos, Ital. & Hiſp. *Guarda*, Gallis *Garde*. Pariſii de Cereta Chronicon Veronenſe apud Murator. to. 8. col. 632. *Advocatus de Clavica Veronæ dedit caſtrum Vilimpentæ Communi Veronæ, & expulſit Guardas Communis Mantuæ, quæ erant & tenebant dictum caſtrum.* Poteſt hic intelligi Præſidium, Gall. *Garniſon*; ſed tum etiam res eodem redit: præſidiarii enim milites cuſtodes ſunt caſtri. Conventus Epiſcoporum Cæſaraugustanus an. 1058. tom. 3. Concil. Hiſpan. p. 221. col. 1. *Et ipſos caſtros mittat Ermengaudus Comes tertiam partem de opera & de Loger & de Guarda, quæ in eis erit neceſſe.* Charta an. 1273. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 29. *Si autem Præpoſitus Pariſ. Guardas ſive cuſtodes, vel ſervientes ibidem poſuerit... ille ſuper quem Guardæ vel cuſtodes, &c.*

¶ 3. GUARDA, Locus, ut conjecto, ſic dictus, quod facile poſſit *cuſtodiri* & defendi. Tabularium Majoris Monaſterii: *Herveus Præpoſitus dedit S. Martino, quæ vulgari ſermone vocatur Guarda, quia in medio ejuſdem terræ quidam parvus mons inſurgit.*

¶ 4. GUARDA, pro *Gualda*, ut opinor, Glaſtum. Computa Dalphin. Graiſivod. an. 1334. fol. 46. *Recepta frumenti, leguminum, avenæ, vini, caſtanearum, Guardarum, piperis, mellis, &c.*

¶ GUARDAGIUM, Protectio, tutela. Charta anni 1020. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 140. *Quod monaſterium* (Taluerienſe) *cum omnibus ſuis bonis... habet dux noſter Imperator in ſuo ſalvo Guardagio & tutela.* Vide *Guarda* 1. & *Warda*.

¶ GUARDAMANZERIUS, GARDAMINGERIUS, Qui curam habebat ciborum menſæ Dalphini. Computus an. 1333. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 279. *Pro equo Andreæ Guardamanzerii taren.* xv. In Ordinatione Humberti I. an. 1336. habetur: *Andreas de Venayſia Gardamingerius.*

¶ GUARDAROBA, ut *Garderoba*, Veſtiarium, de quo ſupra. Locus eſt in *Conclave.*

¶ GUARDATOR, GUARDERIUS, Cuſtos, Defenſor, &c. Vide *Warda.*

¶ GUARDEROBA, Veſtiarium. Vide *Garderoba.*

¶ GUARDIA, Cuſtodia, &c. Vide *Warda.*

¶ 1. GUARDIANUS, Superior Conventus Ordinis S. Franciſci. Occurrit paſſim apud Scriptores Franciſcanos.

¶ 2. GUARDIANUS, Cuſtos pecorum, paſtor, Provincialibus *Guardian*, in Charta ann. 1339. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues.*

¶ 3. GUARDIANUS, Tutor. Archivum Turris Londin. *Litteræ Regis Edoardi III. ann.* XVI. *quibus recognoſcit ſecundum conventiones initas cum Duciſſa Britanniæ & tutore & Guardiano Ducis Britanniæ, ſe accepiſſe mutuo à prædictis Duciſſa & tutore mille libras ſterlingorum, quibus ſolvendis omnia ſua bona & hæredum ſuorum obligavit.* Vide *Warda.*

¶ 4. GUARDIANUS. Bulla Pauli III. Papæ de ſæcularizatione Monaſterii Vezeliac. an. 1537. inter Inſtrum. to. 4. Gall. Chr. col. 116. *Abbas bedellum ſuum Guardianum nuncupatum... habeat.* Vide *Bedellus.*

¶ GUARDIATOR, Curator teſtamenti. Statuta Eccleſiæ Biterr. an. 1368. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 647. *Eccleſiarum Rectores... morientis hæredes, ſucceſſores, executores ſeu Guardiatores, & alios quoſlibet ipſas diſpoſitiones, ſeu alteram earum apud ſe habentes, moneant, ut &c.*

¶ GUARDIO *dicitur ille, cui cuſtodia eſt commiſſa*, in Vocabulario juris utriuſque. Vide *Feudum Gardiæ* in *Feudum.*

¶ GUARENNA, Vivarium, Gallice *Garenne*, apud Lindwoodum lib. 3. Provinc. tit. 16. pag. 200. Vide *Warenna.*

¶ GUARENTAGIUM, ut infra *Garentigium.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 82. *Et per Guarentagii ipſius auctoritatem diſſeruit Reginaldus Abbas in curia prædicti Huberti.*

¶ GUARENTIA, ut *Guarandia*, Gallice *Garantie*, Auctoritas, cautio de evictione. Charta an. 1264. inter Inſtrum. to. 2. Gall. Chr. col. 436. *Promittentes eidem domino... firmam fieri Guarentiam de terra, &c.* Vide *Garandia.*

¶ GUARENTIGIA, Bleyniano Inſtit. lib. 4. pag. 544. *Nihil aliud eſt, quam Summiſſio quædam facta ab eo, qui ſe debitorem conſtituit tabellioni tamquam judici, ut quod ipſe ſcripſerit ratione debiti, ſit ad inſtar ſententiæ.* Concil. Mexican. an. 1585. *Publica inſtrumenta & ea quæ Guarentigia dicuntur, &c.*

¶ GUARENTIZARE, Auctorem ſe profiteri, cavere de evictione, Gall. *Garantir.* Formulare Anglic. Thomæ *Madox* pag. 254. *Ego & hæredes mei memoratam terram contra omnes homines prædictis Monachis Guarentizabimus.* Rurſum occurrit ibidem p. 22. Vide *Warentizare* in *Warantus.*

¶ GUARENTUS, Qui alteri tenetur ad evictionem, Gallice *Garant.* Occurrit in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 17. Vide *Warantus.*

GUARERAFFAU, vox Cambro-Britannica in Legibus Hoëli Boni Regis Walliæ c. 19. *Rhaff*, Boxhornio in Lexico Cambrico, eſt funis, reſtis.

GUARGATURA, pro *Carcatura*, ex Gall. *Charge*, onus. Charta Geraldi Epiſcopi S. Pauli Tricaſtin. in Libro Mirabili, ſeu Tabulario Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis n. 80. *Et unius aſini Guargaturam de vino, & unum quartale de melle.*

¶ GUARIMENTUM, Auctoritas, cautio de evictione, Gall. *Garantie*, *Gariment.* Charta Aymerici Archipreſbyteri de Luzciaco ann. 1278. apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 898. *Promiſerunt dicti venditores... contra omnem hominem... plenum, firmum, perpetuum & liberum Guarimentum prædicto domino Abbati* (Nobiliacenſi) *& ſucceſſoribus ejus. Si vero ob deffectum Guarimenti prædicti à dictis venditoribus... faciendi... idem Abbas... damna... ſuſtinere contigerit in futurum, promiſerunt omnes præfati venditores... reddituros & reſarcituros dicto domino Abbati, &c.* Occurrit in alia Charta an. 1277. ibid. pag. 929. in Chartulario S. Johannis Angeriac. p. 244. &c. Vide *Garimentum.*

¶ GUARINA, f. pro Hiſpano *Guarida*, Refugium, aſylum, idem quod *Foſſatum*, Caſtra vallo munita. Alfonſus Rex Portugalliæ in Foris Alcaçonen-

ſibus eræ 1267. *Milites qui fuerint in foſſado vel Guarina, &c.*

GUARINGAGA. Charta Henrici Imp. an. 1049. pro Eccleſia Piſana, apud Ughell. tom. 3. p. 421. *Et largimur Guaringagas omnes, quæ eorum prædiis adhærent.* Alia Mathildis Comitiſſæ an. 1100. ibid. p. 427. *Ut liceat Canonicis & miniſtris illius Eccleſiæ habere, & providere abſque alicujus contradictione ſilciam tumuli, & Guaringagas omnes, qui ſunt in capite terrarum Canonicorum, & liceat illis terras ſuas in paludes & flumina extendere quantuncumque poterunt.* Charta Guelphonis Marchionis Tuſciæ an. 1160. p. 465. *Item decimas, prædia, domos, & familias, & Varingagas omnes, quæ eorum prædiis adhærent.* Adde pag. 481. Vide *Watergang.*

¶ GUARINI, *Homines ex influentia cœli viventes*, Rocho *le Baillif* in Dictionario Spagyrico.

¶ 1. GUARIRE, Sanare, Gall. *Guerir*, Ital. *Guarire. S. Lanfrancus Guaribit*, to. 4. SS. Junii p. 627.

¶ 2. GUARIRE, Tueri, protegere, Gall. *Garentir, Garir.* Pancarta titulorum Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones Ch. 46. *De dampno & de violentia Guariremus dictum Priorem.* Vide *Garire.*

¶ GUARITA. Charta ann. 1278. apud Stephanot. tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 898. *Precio decem & octo librarum Turonenſium de vendis & honoribus Guaritarum, de quibus confeſſi ſunt ſe plenariam & integram ſatisfactionem habuiſſe ab emptore prædicto in pecunia numerata.* Altera an. 1277. ibid. p. 929. *Precio ſepties viginti & quatuor librarum currentis monetæ de venditione & honoribus Guaritarum, quas confiteor me habuiſſe & recepiſſe perintegre à dicto domino Abbate in pecunia numerata.*

GUARNACIA, &c. Vide *Garnachia* 1.

¶ GUARNAZONUS, Veſtis ſpecies. *Diſcurrebat incidendo maniconos Guarnazonorum .... auro & argento ornatos*, apud Murator. to. 16. col. 377.

GUARNELLUM, Genus veſtis, viris & mulieribus communis. Academici Cruſcani: *Guarnello e una ſorte di panno teſſuto d'accia, e di bambagia: e guarnello ſi dice alla veſte bianca donna fatta da queſto panno: eſſendo uſitato modo di dire, il chiamar le veſti da donna col nome del panno, o del drappo di che ſono fatte:* Theriſtrum. S. Franciſcus in Regula Tertiariorum c. 3. *Sorores etiam chlamyde induantur, & tunica de hujuſmodi humili panno factis, vel ſaltem cum chlamyde habeant Guarnellum, ſeu placentinum, coloris albi aut nigri, paludellum amplum de canabo ſeu lino abſque ulla criſpatura conſutum.* Urbanus IV. PP. in Regula Militum Ord. S. Mariæ, apud Ghirardaccum in Hiſt. Bonon. in Indice to. 1. *Clerici autem camiſia de panno lineo, aut Guarnello albo, ſuperpelliceis, & cappa clauſa utantur.*

GUARNIAMENTUM, &c. Vide in *Garnire.*

GUARNIRE, Ornare, inſtruere, munire, in Actis SS. Junii to. 4. p. 797. & paſſim apud Scriptores inferioris ævi, præſertim Italicos. Vide *Garnire.*

Guarnisare, Ead. notione. *Ad muniendum ſive Garniſandum domum*, in Charta ann. 1325. apud Lobinell. to. 4. Hiſt. Pariſ. p. 530.

GUARPISCERE. Vide *Guerpire.*

GUARRADA, Species vaſis. Acta SS. Junii to. 3. p. 588. de S. Amando Epiſc. *Quatuor quartarios frumenti & Guarradam puri vini.* Vide *Carrada* 2.

GUARRARIA, pro *Carraria*, ſi bene conjecto, Via vel Lapidicina. Chronicon Andrenſe tom. 9. Spicil. Acher. p. 524. *Aſſignavit totam decimam ſilvæ communis apud Lo juxta Hauthinghem, inter montem de Fielnes & antiquam Guarrariam*

GUARRELLUS, pro *Quarrellus*, Species teli, Gall. *Quarreau*, apud Sebaſtianum Fantoni to. 2. Hiſt. Avenion. pag. 99.

¶ GUARRICA, pro *Garrica*, Terra inculta. Donatio anni circiter 817. inter Inſtrum. novæ Hiſtor. Occitan. col. 51. *Cedimus ſic iſtum locum ... cum ſuis Guarricis, cultibus & incultibus, terris & vineis.*

GUASCAPUS, Veſtis ſpecies. Urban. IV. PP. in Regula Militum Ord. S. Mariæ, Bononiæ, quos *Fratres Gaudentes* vulgus appellavit, apud Cherubinum Ghirardaccum in Hiſt. Bonon. in Indice to. 1. *Poſſint hujuſmodi fratres præter mantellum & Guaſcapum Ordinis, habere cappam clauſam de panno griſei coloris, aut etiam de camelino.* Alibi: *Quando vero equitant, Guaſcapis griſei coloris ſeu de camelino, &c.* Occurrit ibi rurſum.

GUASCHIA. Charta an. 1228. apud Petrum Mariam Campum in Regeſto 3. part. Hiſt. Eccl. Placentinæ pag. 266. *Item in Guaſchiis de Caverzago* 12. *den.* [Vide *Gaſcha.*]

GUASNACIA. Vide *Garnachia.*

¶ GUASO, Ceſpes, Gall. *Gazon.* Additamenta ad Chronicon Caſaur. apud Murator. to. 2. part 2. col. 933. *Per cultellum & feſtucam notatum* (nodatam) *ſeu Guaſonem terræ vobis exinde ad veſtram partem corporalem facio veſtituram.* Vide in *Inveſtitura.*

¶ GUASPALEUM, f. Purgamenta ſeu paleæ minutiores poſt ventilationem. Tabularium Majoris Monaſterii: *Canonici duas partes frumenti, ſigali & avenæ percipient, Monachi vero tertiam; ordei vero primitiarii, milii, paricii, lini, cannabi, Guaſpalei, ſtraminis decimarum & terragii in frumento & ſigalo & avena groſſa Monachi ſextam partem recipient.* Vide *Gaſpaleum.*

¶ GUASTALDATUM, Diſtrictus *Gaſtaldi.* Capitulare Radelchiſi Principis Beneventani an. 851. c. 1. *Quæ evenit per integra Guaſtaldata ſeu miniſteria, quæ hic deſcripta ſunt.*

¶ GUASTALDUS, pro *Gaſtaldus*, de quo ſupra, in Actis SS. Martii to. 3. p. 293.

¶ GUASTARE, pro *Vaſtare*, Gall. *Gâter, Piller, Ruiner*, Ital. *Guaſtare*, in Chronico Parmenſi ad an. 1294. Memoriali Poteſtatum Regienſ. ad an. 1214. apud Marchiſium Scribam lib. 5. Annal. Genuenſ. ad an. 1221. &c.

¶ GUASTATOR, pro *Vaſtator*, Ital. *Guaſtatore*, in Chronico Parmenſi ad an. 1281.

¶ GUASTELLA, Phiola, vas vitreum, ut videtur, Italis *Guaſtara.* Vita B. Auguſtini Novelli, to. 4. Maii p. 621. *Unde ex percuſſione capitis in murum, factum* (f. fractum) *eſt caput ejus ſicut una Guaſtella ... cœpit caput pueri reaptare, quaſi eſſet cera.*

GUASTELLUS, [Placenta, panis delicatior, Gall. *Gateau.*] Vide *Waſtellus.*

1. GUASTUM, Vox veterum Gallorum, de cujus ſignificatu vide Plin. lib. 22. c. 1. & Salmaſium ad eumdem pag. 254.

2. GUASTUM, [Vaſtitas, depopulatio, Gall. *Degat*, Ital. *Guaſto*; item Ager incultus.] Vide *Vaſtum.*

¶ Guastus, Vaſtatus, deſertus. *Loca Guaſta & deſerta per guerram*, apud Murator. to. 6. col. 971.

¶ GUATA, Idem quod *Gata*, Machina bellica de qua in *Gatus* 1. Conſtitutiones an. 1225. Marcæ Hiſp. col. 1408. *Nullus portet fundibulum, guziam, vel Guatam, aut aliquod aliud ingenium ſine ſpeciali noſtra licentia & mandato.*

¶ GUATGERIA, Pignus, Gall. *Gage.* Chartularium S. Petri de Domina fol. 63. *Octavam partem decimariæ de Thedeſio accepit D. Hugo prior in Guatgeria de Petro Bruno pro centum ſol. Valencianis.* Vide *Gatgeria.*, & *Vadium.*

¶ GUATGIUM, Stipendium, Gall. *Gage.* Vide locum in *Cotus* 1.

¶ GUATT, Glaſtum, Herba tinctilis. Dona facta Monaſterio Tutelenſi inter Inſtrum. to. 2. Gall. Chriſt. col. 208. *Similiter dedit ei etiam decimum de agnis, & de porcellis & de lana & Guatt.* Vide *Guaiſdium.*

¶ GUATUM, Eadem ſignificatione. Sebaſtianus Peruſinus in Vita B. Columbæ Reatinæ, to. 5. Maii p. 325. * *Si contigiſſet eam cum convicinis matronis & puellis ruri ad aliqua conveniſſe, puta vindemiæ vel Guati (Guatum quidem eſt herba tinctoria, quæ Glaſtum dicitur) vitabat cantantes & vana ſtultiloquia.*

¶ GUAYTA, Gaytagium, Guaytare, Excubiæ, Jus excubiarum, Excubias agere. Vide in *Wacta.*

¶ GUAZO, Gall. *Gazon*, Ceſpes. Vide *Inveſtitura.*

¶ GUBA, Ciſterna. Vide *Cuba* 1.

¶ GUBBA, pro *Gibba*, Gibbus, Gall. *Boſſe*, in Miraculis B. Henrici Baucenenſ. to. 2. Junii p. 381.

¶ GUBER, pro *Gubernator.* Gloſſ. Lat. Gr. *Guber*, γυβερνήτης.

¶ 1. GUBERNARE, Servare. Diſputatio Catholicum inter & Paterinum to. 5. Anecd. Marten. col. 1755. *Si aliquid ſuperaret de ſacrificio, Gubernarent illud uſque ad Paſcha, & tunc totum ſumerent.*

¶ 2. GUBERNARE, Providere, curare, neceſſaria miniſtrando. Acta S. Franciſcæ, to. 2. Martii pag. 134. *Omnia eis ſint in communitate; lucrum vero quod licite fit de ſuis exercitiis, una illarum cui præceptum fuerit, illud capiat, & de illo debeat omnes Gubernare.*

¶ GUBERNATOR, Abbas, in Concilio Auſcenſi an. 1068. apud Acherium to. 2. Spicil. p. 593.

¶ GUBERNIO, *qui & Gubernator*, apud Papiam. *Gubernio, Nauta*, in vet. Gloſſario Sangerman. num. 501. Vide Iſidorum lib. 19. Orig. c. 1.

GUCCIA. Charta MS. an. 1235. *Promiſerunt ſupraſcripti Marchiones de Grondana* (ut in Vercellenſi diſtrictu) *per ſe & eorum homines dictum caſtrum facere Gucciam pro ſuis propriis perſonis, &c.*

GUCLA. Will. Brito in Vocabulario MS. *Polymitus, plurium Guclarum vel colorum, à polis, quod eſt pluritas, & mitos, quod eſt Gugla, &c.* In Catholico Armorico: *Gucle*, eſt *Lectus.*

¶ GUDUM, pro *Guadum*, Vadum, Ital. *Vado, Guado*, Gall. *Gué.* Charta an. 1048. apud Stephanotium to. 8. Fragm. Hiſt. p. 59. *Concedimus præfatæ canonicæ decimam omnium piſcium, quos noſtri homines, qui habitant Narbonæ... apprehenderint in ipſis aqualibus de ipſo Gudo, quod vocatur Capra picta, & de ipſa Capra picta uſque in ſtagnum de ipſo rivo Axatis.*

¶ GUEBELINI, Iidem qui ſupra *Gibelini*, apud Murator. to. 9. col. 891.

¶ GUEDA. Vide *Guaiſdium.*

¶ GUEITA, Excubiæ. Arreſtum Parlamenti Pariſ. an. 1331. ex Archivo Bonevallenſi: *Faciendique fieri Gueitam in dicta villa Bonevallis... habendi ibidem in turri ſua Gueitam, &c.* Vide *Wacta.*

GUELCUS. Joan. de Janua: *Petus, i. Guelcus, ſtrabo aliquantulum, ſcilicet cujus oculi quadam velocitate cito volvuntur huc illuc: & hæc peta, i. Guelca, & aliquantulum ſtraba.* Vide *Petuoſus.*

¶ GUELDENES. Acta S. Maudeti MSS. *Prædicta inſula lingua Britonum Gueldenes appellatur. Gueld enim Res indomita Britannico ſermone, Enes Inſula interpretatur; inde Gueldenes quaſi Inſula indomita & inhabitabilis propter verminm multitudinem.*

GUELFI. Vide *Gibelini.*

¶ GUELLA, Coccineus color, Gall. *Gueules*, in ſcutis gentilitiis. Litteræ an. 1432. to. 2. Hiſt. Provinciæ p. 447. *Arma ſeu inſignia Marchionum Catalauniæ, quæ liſtata, ſeu juxta Galatium vulgare, palata de auro & Guellis eſſe noſcuntur.* Vide *Gula* 1.

¶ GUEMINUM, Iter, via, Gall. *Chemin.* Chartularium Fontanellenſe to. 2. pag. 1359. *Aboutat ad Gueminum per quod itur apud Fovillam ex uno buto.* Vide *Cheminus.*

¶ GUERBA, Manipulus, Gall. *Gerbe.* Codex Legum Norman. apud Ludewig. tom. 7. pag. 372. *Queritur N. quod Tycius injuſte exigit ab eo ſervicium ſecandi Guerbas ſuas ratione feodi ſui, quod tenet de eodem.* Occurrit rurſus in Tabulario B. Mariæ de Bono-Nuntio Rotomag. Vide *Garba.*

¶ GUERBLÆ. Jacobus Cardinalis de Coronatione Bonifacii VIII. to. 4. SS. Maii p. 465.

At flatu melior vox gallica, lege moroſum
Præcinit & Guerblis geminans retinacula punctis
Inſtat habet duris percuſſi incudibus æris.

Hic Editor: *Guerblæ* videntur eſſe plurium notarum conjugationes; *Uncos* noſtri vocant.

¶ GUEREN, Vivarium piſcium. Inſtrumentum anni 1138. *Quatuor vero piſcatorias in Tenera tendiculas, quas vulgo Gueren nominamus... confirmat.* Vide *Warenna.*

¶ GUERERE, pro *Quærere.* Extractum computi an. 1321. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 160. *Cum viginti tribus hominibus, qui aſſidue ſecum fuerunt per triginta dies per diverſa loca ad Guerendum, emendum & charreiandum... dictam fuſtem.* Occurrit rurſum infra in *Inrazellare.*

GUERIGNAGIUM, ex Gallico *Vernage: Vergner* enim noſtris eſt foſſati ſeu fluvii ripas *virgis* ſeu palis continere. Charta an. 1257. in M. Paſtorali Eccl. Pariſ. lib. 9. Ch. 25. *Totum Guerignagium foſſarum, jardinum, & totam creſcentiam nemorum.*

¶ GUERNA, Locus alnis conſitus, ab Aremorico *Gwern*, Alnus. Charta apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 247. *Præfatus vero Herveus auxit donum ſuum & dedit molendinum cum Guerna circumdata aqua.*

¶ GUERNIMENTUM. Vide *Garnimentum.*

¶ GUERPILLUM, Rei cujuſpiam abdicatio, Gall. *Deguerpiſſement.* Charta Hugonis Epiſc. Autiſſiod. an. 1148. ex Chartulario S. Germani ejuſd. urbis: *Petrus filius ejus in perpetuum Guerpivit, & pro hoc Guerpillo quadraginta ſolidos à præfato Gervaſio abbate accepit.... Hoc Guerpillum laudavit Odo, &c.*

GUERPIRE, Gurpire, Werpire, &c. Poſſeſſionem rei alicujus dimittere, ex Saxon. ƿuɼpan, vel ƿeoɼpan, Deſerere, jacere: *Guerpir*, & *Déguerpir*, noſtris, & in Conſuetudinibus municipalibus, paſſim. Liber Miraculorum S. Bertiliæ Virg. num. 3. *Quandam terram feodalem... eiſdem legitime vendidit & Guerpivit.*

Gerpire, in veteri Notitia, quæ habetur in Bibl. Cluniac. pag. 547.

Gurpire. Ademarus in Vita Caroli M. *Ingenuitatem illorum & alodem manibus Gurpierunt.* Concilium Francoford. ann. 794. c. 3. *Res proprietatis ... Gurpivit atque projecit.* Concilium Bituricenſe an. 1031. c. 6. *Et ſi tunc eam* (uxorem) *habuerit, mox ei abrenuntiet, quod lingua Francorum Gurpire dicimus.* Adde Fulbertum Carnot. Epiſt. 51. [Conſuetudinem Brageriac. art. 61. &c.] *Gurpir*, in Conſuetudine Baionenſi tit. 8. art. 10.

¶ Gripire. Charta Bernardi de Turre apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 486. *Omnes illas malas conſuetudines... Gripio & dimitto. Hanc autem.... Guirpitionem facio pro redemptione animæ meæ.*

Guilpire, in Chronico Beſuenſi p. 698. *Gulpir,*

in Conſuetudine Avernenſi c. 21. art. 16. 17. 18. *Gulpine*, Werpitio, ibid. d. art. 16. 17.

Guipire. Charta ann. 1172. apud D. Calmet. to. 2. Hiſt. Lotharing. col. ccclxvi. *Calumniam ſuper hoc Guipivit in manu mea.*

Guirpiscere, in Teſtamento an. 1091. Marcæ Hiſp. col. 1188.

urpiscere, paſſim in Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo.

uarpiscere. Charta Bernardi Vicecomitis Carcaſſonæ an. 1108. *Sic laudo & Guarpiſco ſancto Policarpo ſine fraude & malo ingenio.*

Guerpitio, Abdicatio, rei poſſeſſæ dimiſſio, in Charta an. 1062. to. 4. Annal. Bened. p. 627.

Guirpitio, apud Acher. to. 6. Spicil. pag. 19. Baluz. to. 6. Miſcell. p. 529. Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 323. & alibi ſæpe.

Gurpimentum, Gall. *Deguerpiſſement*, in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 2. p. 256.

Guirpimentum, in Charta Raymundi Guillelmi Epiſc. Nemauſ. an. 1103.

urpina. Tabular. Nantolienſe in Pictonibus an. 1392. *Poſt quandam expoſitionem ſeu Gurpinam.*

Gurpizo. Charta an. 1067. Marcæ Hiſp. col. 1132. *Ego Raymundus Bernardi Vicecomes & uxor ejus Ermengardis ... facimus vobis domno Raymundo Barcheonæ Comiti .... evacuationem & Gurpizonem de tota ipſa civitate de Carcaſſona.* Idem recurrit col. 1133.

Guirpe Facere, apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 266. *Fecit Guirpem in manu Ermergardis Comitiſſæ.*

Guerpum Facere, apud Marten. to. 1. Anecd. col. 188. *Gaufridus & frater ejus terram Guerpivit .... concedentibus & Guerpum facientibus Sanctione domino ejus, &c. Hujus Guerpitionis teſtes ſunt, &c.*

urpitoria, Charta qua quid *Gurpitur*, in Tabulario Conchenſi in Ruthenis Ch. 305.

erpire. Marculfus lib. 1. form. 13. *Villas nuncupatas illas, in pago illo, ſua ſpontanea voluntate nobis per feſtucam viſus eſt Werpiſſe, vel condonaſſe. Werpire per ſtipulam*, in veteri Charta apud Labbeum to. 1. Miſcell. p. 531. Baldricus Noviom. lib. 3. c. 74. *Abſolvere eum nolebat, niſi prius dimiſſionem manu propria (quod & vulgo Werpire dicitur) faceret ex omni beneficio, quod infra ambitum Cameracæ civitatis habebat.* Charta an. 1149. apud Sanjulianum in Matiſcone p. 251. *Præterea finivit & Werpivit calumniam, quam faciebat in villa de Montibus.*

irpire. Chronicon S. Benigni: *Tunc in ipſo placito in præſentia Principum eoſdem ſervos Wirpivit, & S. Benigno reddidit.* Adde Chron. Beſuenſe p. 517.

irpitio, *ſive donum*, in Charta an. 1173. in Hiſt. Vergiac. p. 141. *Guerpiſon*, vel *Gurpizon*, in Conſuetud. Burdegal. art. 85. 86. & Angerienſi art. 117. *Guerpie*, in Conſuetud. Marchenſi art. 147. *Werp*, in Tervanenſi art. 11. & Inſulenſi art. 53. 80.

ipire, Wilpire, pro *Werpire*, paſſim in Chartis Burgundicis, apud Perardum p. 90. 91. 92. 98. 136. 137. 138.

arpituria, Idem quod *Gurpitoria*, de qua voce ſupra. Tabularium Prioratus Perſiaci in Burgund. apud Perardum p. 40. *Notitia Warpituria, & eos, qui hanc notitiam ſubterfirmaverant. ... Iſtas es & omnia ſupra denotata Warpiverunt, & ſe exiumfecerunt, &c.*

erra, Werra, Bellum, publicum vel privatum, Gallis *Guerre*, Anglis *Warre*, & *Werre*. Kero Augienſis: *Certamen, pugna, bellum, Guerra.* Leges Alfonſinæ part. 2. tit. 23. lege 1. *Los ſabios antiguos, que fablaron en fecho de Guerra, dixeron que Guerra es eſtrannamiento de paz, e movimiento de las coſas quedas, e deſtruymiento de las compueſtas.* Leges Edwardi Confeſſ. c. 12. *Parentibus occiſi fiat emendatio, vel Guerra eorum portetur.* Domnizo lib. 2. de Vita Mathild. c. 16.

Finis adeſt Guerræ, requiem rogat ut ſibi præſtet.

Will. Brito lib. 1. Philippid. p. 108. 109. *Tempore cujuſdam Guerræ, &c.* Utuntur Guill. Tyr. lib. 3. c. 11. Ivo Carnot. Epiſt. 20. 168. Vita S. Oldegarii Epiſcopi Barcinon. num. 20. Radulfus de Diceto, & alii ſine numero. [*Guerrarum bellum*, dixit Sugerius Abb. in Vita Ludovici Groſſi.] Vide Notas Felicis Oſii ad Otton. Morenam p. 72.

¶ Guerra Bona, *De bona Guerra*, bellum æquum & legitimum, quod noſtri dicunt, *De bonne Guerre*. Inſtrum. an. 1357. apud Rymer. to. 6. p. 15. *Et ex quo bona ipſa, ſic in vera proprietate & poſſeſſione inimicorum noſtrorum tunc temporis exiſtentia, per gentes noſtras de bona Guerra & licitâ fuerant acquiſita.*

¶ Guerra Campeltra, Bellum campeſtre, apud Murator. to. 12. col. 568.

¶ Guerra Cassa, Induciæ, eæ potiſſimum de quibus utraque pars armorum pertæſa abſque ullo pacto inter ſe convenit. Confœderationes an. 1291. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 43. *Et inſuper prædicta D. Comitiſſa promittit, quod ipſa cum Comite Sabaudiæ cum quo præfatus D. Dalphinus vir ſuus & ipſa præſentialiter Guerram habent, pacem, treugam, vel Guerram Caſſam, appeyſamentum ſeu reſpeytum, vel aliquod aliud remedium de jure vel de facto non facient.*

¶ Guerra Lassa, Eadem notione. Recognitio in feudum an. 1317. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 58. *Item fuit actum .... quod idem Dominus Dalphinus .... non faciat treugam, pacem vel Guerram Laſſam quo uſque dictum caſtrum eſſet recuperatum.*

Guerra Guerrata, id eſt, indicta cum *diffidatione*, in Charta ann. 1207. apud Catellum in Hiſt. Comitum Toloſæ p. 229. ubi legendum: *Si tamen Dominus Comes Toloſæ illum malefactorem non diffidaverit, ita quod non eſſet Guerra Guerrata:* deeſt enim negativa.

Guerra Mortalis, Indicta etiam inter privatos, in Charta Communiæ Increnſis, & Communiæ Hamenſis: *Si quiſpiam aliquid cuiquam homini de Communia forisfecerit, pro quo infra Ham venire non audeat, Hamenſis dominus ſemel tantum eum conducere poterit, niſi ille de Guerra Mortali fuerit.* Eadem Gall. *S'il n'eſt de Werre Mortel.*

Guerra Regis, qua durante, interdicta bella privata, duella ac torneamenta, pluribus probavimus in Diſſertat. 6. & 29. ad Joinvillam, quibus tantum addo, quæ habent Areſta Omn. SS. ann. 1296. in Regeſto Parlamenti B. fol. 114. *D. Rex pro communi utilitate & neceſſitate Regni ſui ſtatuit, quod durante Guerra ſua, nulla alia fiat in regno, & ſi forte inter aliquos jam mota ſit Guerra, quod datis treugis vel aſſecuramentis, ſecundum conſuetudines locorum duraturis per annum & anno finito iterum continuentur & prorogentur, omnes aliæ Guerræ ceſſent, donec Guerra Regis fuerit finita. Item quod durante Guerra Regis inter aliquos gagia duelli nullatenus admittantur, ſed quilibet in Curiis Regis & ſubditorum ſuorum jus ſuum via ordinaria proſequatur. Item quod equi armorum vel arma pro aliquo debito non areſtentur. Item quod durante Guerra Regis torneamenta, joſtæ, vel equitationes non fiant.*

¶ Guerra Severa, Crudele bellum, in Regeſto 80. Chartophylacii Regii Ch. 620.

¶ Guerra Viva, Bellum acerrimum, graviſſimum, Gall. *Guerre Vive.* Concilium Toloſ. ann. 1228. to. 2. Spicil. Acher. pag. 627. *Conſanguinei etiam parentes ipſius teneantur jurare quod ei non præſtabunt auxilium vel favorem, ſed ei, ſicut & alii, facient Vivam Guerram. Totis viribus & Vivam Guerram*, in Charta an. 1251. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues.*

¶ Guerrarius, Guerrerius, Vir bellicoſus, armipotens, Ital. *Guerriere.* Bartholomæus Scriba Annal. Genuenſ. l. 6. ad an. 1227. *Et demandato dicti Pecorarii plures muri facti ſunt propterea in pluribus carrubiis & viis Januæ civitatis; quum omnes dicti Guerrerii armati irent, & ſervientes tenerent armatos.* Charta Guillelmi Ducis Aquitaniæ apud Stephanotium to. 1. Antiq. Vaſcon. MSS. p. 511. *Arma capiunt & malefactores vel Guerrarii efficiuntur.*

¶ Guerrina Terra, Hoſtilis. Charta Eduardi III. an. 1338. apud Rymer. to. 5. pag. 77. *Ad Terras nobis ſeu hæredibus noſtris Guerrinas nullatenus ſe divertant, nec inde cum inimicis noſtris communicent.*

¶ Guerrina Navis, in Charta an. 1335. apud Rymer. to. 4. pag. 658. *Intelligentes quod diverſa flota Navium Guerrinarum &c.*

Guerrinum Tempus, Gall. *Temps de Guerre*, apud Bractonum lib. 4. tract. 2. cap. 3.

¶ Guerrivum Tempus. Tabular. S. Florentii: *Et hoc tantum de equiterio retinemus, ut liceat ibi Tempore Guerrivo remanere.*

Guerriare, Bellum inferre, facere, apud Lambertum Ardenſem p. 255. [*Doliis auro & argento plenis ad Guerriandum Regem Franciæ.* Regimina Paduæ ad an. 1326. apud Murator. to. 8. col. 436. *Qui furtive ceperant dictum locum, cauſa Guerriandi civitati Paduæ.*]

Guerrare, apud Radulf. de Diceto, [& in Append. ad Radewicum an. 1168. Gall. *Guerrer*, apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 22.] *Guerrator*, bellator, apud Knyghtonem.

¶ Guerreare, in Inſtrumento an. 1220. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1144.

Guerregiare, Guerreiare, Ital. *Guerregiare.* Charta Oldegarii Epiſc. Barcin. an. 1128. *Guerregiare omnes homines, qui juſtitias & jura Eccleſiæ ... tollere voluerint.* Charta Will. de Montecatano Vicecomitis Beneharn. an. 1224. *De cætero non decipiam te de vita tua, neque de tuis membris, ... ſed adjuvabo te tenere, habere, & defendere, & Guerreiare prædictum honorem contra cunctos homines & feminas, &c.* apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 6. cap. 31. num. 2. [*Guerreiare* rurſus in Appendice Marcæ Hiſp. col. 1121. & 1126.] *Guarreiare*, in Curia Gener. Catalaniæ an. 1359. Vide Jo. Dametum in Hiſt. Regni Balear. p. 204.

Guerrificare, Guerram facere. [Conc. Terracon. IV. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 319. *Adjicientes dictam conſtitutionem locum habere etiam contra eos, qui prædictos diffidantes, Guerrificantes, ſeu malefactores in locis ſuis receptaverint.*] Willelmus Brito lib. 12. Philippid. pag. 248.

Guerrificare Ducem per ſe nihilominus audens.

¶ Guerrire, Eadem notione. Statuta Ciſterc. an. 1157. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1247. *Nullus Abbas Guerrientibus aliquid det vel accommodet tempore guerræ.*

¶ Guerrisare, Guerrizare. Parvum Chartul. S. Victoris Maſſil. ex Charta an. 1214. *Item mandaverunt quod dominus de Catellana poſſit Guerriſare & placitare cum caſtro de villa Croſa.* Inſtrum. an. 1237. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 19. *Qui eos ſuper Rancurello & ejus mandamento vel pro prædictis conveniret vel Guerrizaret.* Occurrit *Guerrizare*, apud Murator. to. 6 col. 255. to. 12. col. 422. 479. 587. 715. to. 14. col. 1164. &c.

Werra, Idem quod *Guerra.* Capitula Caroli C. tit. 24. cap. 15. *Rixas & diſſenſiones, ſeu ſeditiones, quas vulgus Werras nominat, commovere, &c.* Tit. 43. §. 19. *Si Werra in regno ſurrexerit, &c.* Infra *Et ſi Werra de quacumque parte in iſto regno ſurrexerit.* Heſſo Scholaſticus: *Et poſſeſſiones, quas pr... Werra iſta amiſerant, reciperent.* Vita S. Thietmari Saliſburgenſis: *Quantum vero ad præſens attinet Werra, ſanguis, iniquitas, ſic tempora illa fœdaverat, &c.* Verſus antiqui in Hiſt. Prioratus S. Martini de Campis pag. 9.

Carnis in hac Werra, ſic ſit caro ſplendida terra.

Utuntur præterea Conradus de Fabaria de Caſi... S. Galli cap. 14. 15. 21. Chronic. Uſpergen... pag. 277. 291. 315. Ed. 1540. Chron. Weingartenſe pag. 196. Will. Heda pag. 116. 1. E... Henric. Huntindon. p. 378. 379. Arnoldus Lubec. lib. 7. cap. 20. edito ab Erpoldo Lindenbrogio, Monaſtic. Anglic. to. 1. p. 104. 11... Tho. Walſinghamus p. 62. 64. &c. Ita *Wer...* dixere noſtri. Philippus *Mouskes*:

Quar des Wierres eſtoit laſés.

Charta Conſtabulariæ Burdegal. fol. 188. *Je feu... alé à vous, ſi ne fuſt pour une Werre, que li Sires ... Nuevile meiſmes a en no pais.*

Werrire, Bellum inferre, facere; *Werren*, Theutonicis. Capitul. Caroli C. tit. 27. cap. 8. *Regnu... illi non forconciliabo, neque Werribo.* Jacob. Hemricurtius de Bellis Leodienſib. cap. 9. *Chis Ainecho... adont meiſme Werrioit à cheaz de Hamale, &c.* Ad... cap. 23.

Werrina Terra, Gens, Hoſtilis, in magna Charta Libertatum Angl. apud Matth. Paris an. 1215. pag. 179.

Jam vero de vocis etymo, quidam putant, a... que in iis Cluverius in Germ. antiq. lib. 1. c. ... & Boxhornius in Orig. Gallic. cap. 2. *Ger* veteribus Gallis ac Germanis *bellum* ſignificaſſe, ind... que dictos *Germanos* ipſos, quaſi homines bell... *Gens d'armes.* Quam ſententiam amplectitur etiam Bucherius in Belgio Romano lib. 1. c. 12. He...ſchenius ad 6. Martii à Theutonico *Wæren*, qu... eſt vim vi repellere; vel à *Kryghen*, rapere. Spelmannus à Saxon. ᵹaꞃ, telum, arma, Anglis *W...* g. in w. converſo. Alii à *Werre* Theutonico, quod eſt diſſidium, rixa: Perionius in Orig. Linguæ Gallicæ p. 272. à Græco γέῤῥον, arma: Gu...chartus à Chaldæo *Gera*; & Hebræo *Gara*, litigare, contendere. Sed procul omnino à vero L...dovicus *d'Orleans* ad 2. Taciti, *Werram* à *verrend...* dictam vult, quia, inquit, bellum, minime bellum, everriculum eſt omnium rerum.

GUESDIUM, Glaſtum. Vide *Guaiſdium.*

GUESPA, Veſpa, noſtris, *Mouſche*, *Gueſpe.* Conſtantinus African. lib. 8. Pantehn. c. 22. *Gueſ... atque apes eis, quos pungunt, tumorem calidum & r...borem faciunt & calorem.*

GUETA, Guetta, [Excubiæ, cuſtodiæ, Ga... *Guet.*] Vide *Wacta.*

¶ GUETAGIUM, Cenſus pro *Gueta*, ibidem.

¶ GUETARE, Excubias agere, Gall. *Gueter*, *Fai... le Guet.* Liber S. Juſti fol. 28. apud D. *Bruſſel* t. 1. de Feudorum uſu p. 601. *De Judæis quos bu...*

genſes de Berneyo petebant compelli ad Guetandum villam, ſicut & burgenſes Guetabant, concordatum eſt quod Judæi non Guetarent. Vide *Gueytare.*

GUETUS, GUETTUS, ut *Gueta.* Charta Philippi Audacis Regis Franc. an. 1273. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 27. *Habebimus etiam... bannum, Guetum, talliam, exercitum, &c.* Litteræ ejuſdem Regis an. 1272. ibid. p. 293. *Exceptis Gueto, tallia, exercitu, cavalcata & banno. Compotus Gueti per defunctum Guillelmum de Garennis Militem, quondam cuſtodem villæ Pariſius... de Gueto Pariſius* LVIII. *lib.* apud D. *Bruſſel* to. 1. de Feudorum uſu pag. 471. *Ab omni Gueto & cuſtodia villæ exempti,* in Charta an. 1387. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. pag. 132. *Guetum & gardam facere,* in alia Charta an. 1392. ibid. pag. LVIII. *Cum Guettus hujuſmodi ad communem utilitatem totius villæ Pariſienſis pertineat,* in Inſtrum an. 1271. apud eumdem Lobinell. to. 4. Hiſt. Pariſ. pag. 515. ubi *Guettare* pluries habetur ea notione, qua *Guetare.*

GUEUSII, Gall. *Gueux,* Belg. *Geuſen.* Sic apud Belgas XVI. ſæculo appellati Calviniſtæ vel Lutherani, ut Grotius narrat in fnis Annal. & alii.

GUEYTARE, ut *Guetare.* Charta an. 1232. è Chartul. Meld. *Homines Epiſcopi & Capituli Meldenſis, qui debent Gueytare villam, Gueytabunt cum hominibus Comitis & in ſuo ordine, & ſine eis non Gueytabunt.*

GUFA, [Veſtis genus.] Vide *Bigerrica.*

GUGALIA, pro *Cochlea,* perperam ſcribi in Gloſſ. Ælfrici, monet Somnerus, *Chelio, Teſtudo, vel marina Gugalia,* ȝæȝnæl.

GUGILBADA LEX. Vide *Gundebongi.*

GUGNAPIE. Charta an. 879. Marcæ Hiſp. col. 807. *Et vidimus dicta femina recipiente pretium de hæc omnia præſcripta Gugnapie una valente ſolidos* VII. *& pellicia valente ſolidos duos.* Forte idem ac *Gunna* 1. quod vide.

GUIARE, GUIATICUUM. Vide *Guida.*

GUIBELLINA PARS, apud Jacobum Auriam lib. 10. Annal. Genuenſ. ad an. 1284. iidem qui ſupra *Gibelini.*

GUIBLE, Gall. *Crible,* Cribrum. *Item unum Guible, item unum embunum &c.* in Inventario anni 1342. ex Archivo S. Vict. Maſſil.

GUICIA, f. Idem quod *Guaccia,* Species tributi. Charta an. 1360. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britannicæ col. 502. *Cum maritagiis eſchaetis, Guiciis, &c.*

GUIDA, Viæ dux, ex Gall. *Guide,* [Ital. *Guida,* Hiſp. *Guia;*] vel ipſe conductus. Ugutio: *Ductus vel Guida.* Vox videtur formata à *Gué,* vadum: eſt enim *Guider,* aliquem per viam ignotam ac incertam deducere, quaſi *Gueder.* Alia ſuggerit Octav. Ferrarius in *Guida.* [Menagius à *Viæ dux,* unde *Viædus,* deinde *Guidus,* noſtrum *Guide,* putat efformatum.]

GUIDARE, GUIARE, Conducere, ſalvum & incolumem præſtare: quaſi *Viare,* in viam deducere, unde quidam vocem *Guiare* effictam volunt. Ugutio: *Ducatus & Ductus, Guida; & Ducere, Guidare, vel nutrire.* Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 112. *Niſi antea ab ipſo ſeniore ſuo, ſeu ab amico amonitus fuerit, ut eum non Guidaſſet, nec cum illo abiiſſet.* Curia Generalis Cataloniæ in villa Montiſalbi an. 1333. ſub Alphonſo Rege Arag. MS. *Ordinamus, quod ſi contingat bannitos Guidari ex aliqua cauſa per Vicarios, vel alios officiales, quod ſublato dicto guidatico dicti Vicarii & alii officiales teneantur noviter bannire, & bannimentum voce præconia publicare in capite cujuſlibet vicariæ.* Conſuetudines MSS. Solemniaci in Arvernis: *Si aliquis fecerit furtum in dicta villa de Solignac,... non debet Guidari à nobis, niſi de voluntate & conſenſu ejuſdem Communitatis, &c.* Conſuetudines villæ Martelli in Vicecomitatu Turenenſi: *Vicecomes Guidare non debet in villa Martelli malefactorem aliquem, nec debitorem, &c.* [Charta an. 1193. ex Archivo Maſſil. *Nullus alius in iis quæ ad mare pertinent, ſine conſilio veſtro affidare vel Guidare poſſit.* Conventiones anni 1338. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 422. col. 2. *Item, quod tempore guerræ nullus homo de terra domini Clarimontis audeat Guidare, recipere vel retinere, recolligere aliquem de inimicis Dalphinatus.*]

GUIARE. Libertates Villæ franchæ, conceſſæ ab Archembaldo D. Borbonii an. 1217. *Quicumque veniet ad forum ſive ad nundinas,.... & debent ipſum Guiare per totam terram Domini Borbon. Guier,* noſtris, conducere. Le Roman *de Ronceveaux* MS.

Piniax les Guie à une verte enſeingne.

Guill. *Guiart:*

A ceus, qui le navie Guient.

☞ In allegatis Villæ franchæ Libertatibus *Guiare* non eſt Conducere, ſed *Gagiare,* Pignerari, pignus auferre, Gall. *Gager;* ibidem quippe legimus hac poſteriori notione: *Præpoſitus de Villa francha non debet Guiare apud Villam francham, niſi ſemel, hominem qui injuriam fecerit burgenſi de villa francha, aut debitum ſibi debuerit... & ſi burgenſis voluerit, Præpoſitus jurabit, quod acceperit eum in guagium prima vice, ſecunda vice ipſe vel alter poteſt eum Guiare pro debito cognito, & pro fide juxta cognita debet quilibet pignorare apud Villam francham, ſi voluerit, & tenebit pignus per ſeptem dies, &c.* Vide *Vadium.*

GUIARE, Docere, præire. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 91. *Iſte Odo per tale laudavit tenere, in antea ſervitium reddere unoquoque anno, & taſchas, & decimum, de Montemoreto, ſicut pater ſuus monſtravit & Guiavit.*

GUIDATICUM, Protectio, ſalvus conductus, *Salvagardia: Guidatico,* Italis. Charta Alfonſi Regis Aragon. an. 1290. Camera Computor. Pariſ. *Confitemur nos dediſſe treugam, Guidaticum & aſſecuramentum per nos & per omnes valitores noſtros ac ſequaces, homines & terras noſtri & eorum vobis Sereniſſimo... D. Karolo primogenito illuſtris Regis Karoli bonæ memoriæ... & omnibus valitoribus... ab hac proxima die Dominica, quæ erit 9. Kl. Madii uſque ad 15. dies ſequentes.* Curia Generalis Cataloniæ an. 1320. MS. *Talis bannitus aſſecuretur per officialem,... & ſic bannitus tranſacto tempore dicti Guidatici, &c.* Alia an. 1311. *In protectionibus & Guidaticis.* Alia Jacobi Reg. Aragon. æræ 1270. apud *Diago* in Hiſt. Regni Valentiæ lib. 7. cap. 24. *In noſtra fide & in noſtro Guidatico, &c.* Franciſcus Tarafa in Hiſt. Epiſcoporum Barcinon. in Arnaldo II. *Jacobus Rex Aragonum ſub Guidatico & protectione ſua ſuorum ſucceſſorum accepit poſſeſſiones Eccleſiæ.* [Occurrit rurſus hac notione in Appendice Marcæ Hiſp. col. 1402. 1407. &c.]

GUIDAGIUM. Willelmus de Podio-Laurentii c. 6. *Quod ſi quando egredi vellet* (Epiſcopus) *parochias viſitatum, dominos, ad quorum terras ire diſponeret, neceſſe habebat Guidagium implorare, &c.* Charta Villelmi Pictavienſis Comitis Valentini, in Bibl. Sebuſiana cent. 1. cap. 19. *Notum ſit omnibus, me domum Liuncelli, & omnes res ejus mobiles & immobiles in ſecuritate mea & protectione & Guidagio*

-ſuſcepiſſe. Epiſtola Raimundi Comitis Toloſani ad S. Ludovicum Reg. Franc. an. 1242. *Si nobis apud Caturcum cum litteris veſtris patentibus & pendentibus miſeritis Guidagium honorabile, & ſecuras firmitates, &c.* [Charta anni 1240. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 181. *Nos R. Berengarius Comes Provinciæ . . . affidamus & ſub Guidagio & protectione noſtra recipimus bona fide Monaſterium S. Victoris Maſſil ac omnia molendina paratoria & candoria ipſius Monaſterii. . . Quicquid ad dictum Monaſterium pertinet in tota valle Maſſiliæ. . . ſub Guidagio & protectione & fidantia noſtra recipimus. Sub Guidagio & ſalvatione*, to. 1. Maceriarum InſulæBarbaræ pag. 177. Caput 32. libri 5. Statutorum Maſſil. eſt *de Guidagio non præſtando alicui, qui civem Maſſiliæ offenderit.* Occurrit in Charta ann. 1266. Marcæ Hiſp. col. 1447. in alia an. 1307. apud Meneſtr. in Probat. Hiſt. Lugdun. pag. 41. in Conventione an. 1251. inter Carolum I. Andegav. Comitem & Arelatenſes art. 1. &c.]

¶ Guidonagium. Litteræ Alexandri Papæ III. apud Mabill. lib. 4. de Re Diplom. p. 266. *Præterea idem G. fidem dedit, quod de Guidonagio Pontis-Epiſcopi, & de ceteris pedagiis & pontonagiis per ſupradictum caſtellum Noviomenſi Epiſcopo nullum damnum eveniet, nec aliqua quadriga ferens vinum, nec aliqua mercatio tendens ad quaſcumque ferias per caſtellum tranſibit; aut ſi hoc evenerit, Epiſcopus Guidonagium & foriſfactum de tranſeuntibus habebit.* Hic *Guidonagium* tributum eſt pro ſecuro tranſitu.

Quidagia et Pedagia, in Concilio Avenionenſi an. 1209. c. 6. Toloſano an. 1229. c. 21. Avenionenſi an. 1270. cap. 7. Andegavenſi an. 1365. c. 23. & Saltzburgenſi an. 1386. cap. 11.

Guionagium, Eadem notione, in Charta anni 1187. in Probat. Hiſt. Guinenſis pag. 351. [Le Roman *d'Athis* MS.

Par demeſure & par oultrage
Vous lairont hui grant Guionage.]

Sed præſertim hæ voces ſumuntur pro ea præſtatione, quæ domino exſolvitur pro ſecuro tranſitu, vel mercium exportatione, per terram illius: nam, ut ait Baldus in Uſib. feudor. *Capiens pedagium debet dare Salvum Conductum, & territorium ejus tenere ſecurum: adeo ut ſi aliquis ſpolietur, teneatur ejus dominus rapinam reſarcire.* Tabularium S. Martini de Campis: *Ego Radulphus Viromand. Comes & Aelidis uxor mea conceſſimus & donavimus Eccleſiæ B. Medardi de Capi ad luminaria facienda ſingulis annis 10. ſol. in conductu mercatorum, quod vulgo dicitur Guionagium, capiendos Peronæ, &c.* Charta Radulfi Comitis Sueſſionenſis an. 1219. in Tabulario Corbeienſi Ch. 241. *Conceſſimus præfatæ Eccleſiæ 20. modios vini ſui de Valliaco ad uſum ipſius Eccleſiæ abſque ulla exactione & Guionagio libere ad pontem Sueſſionicum tranſeundos.* Charta an. 1288. apud Perardum pag. 562. *Quingentos ſolidos . . . pro dicto Guidagio & conductu.* Charta Guidonis de Montecatano Vicecom. Beneharn. apud Marcam lib. 6. cap. 27. *Cupiens tranſeuntium gravamina removere, pedagium ſupradictum vel Guidagium, & quidquid à mercatoribus vel viatoribus. . . exigi conſuevit, remitto, &c.* Alia apud Catellum in Comitib. Toloſ. p. 245. *Quod indebita pedagia vel Guidagia colligo & colligere facio.* Et pag. 247. *Guidagia vel pedagia vel exactiones aliquas à tranſeuntibus per ſtratas, vel etiam per flumina nullatenus accipiemus.* Alia Rainoldi Epiſc. Noviomenſis an. 1184. in Tabulario Lehunenſi: *Quoties vina ſua, ſive qualibet uſibus Fratrum neceſſaria per pontem noſtrum deduci contigerit, à Guionagio & ab omni eo, quod tranſeuntibus exigitur, præter calceatam, . . . eis in pe[rpetuum] confirmamus.* Adde pag. 353. 357. Conc[i]lium Avenionenſe ann. 1209. c. 5. Probat. Hi[ſt.] Turenenſ. p. 103. Lib. 5. Decretal. tit. 40. ca[p.] 26. Gariellum in Epiſcop. Magalon. p. 168. & Bernardus à *Breydenbach* de expugnatione Co[n]ſtantinop. *Pedagia, Guidagia, impoſitiones & gr[a]vamina illuc applicantibus vel permanentibus ſua[...] ſtatuerunt.* Le Roman *de Garin*:

Le mer me tolent le port & le paſſage,
Et de la terre le meſtre Guionage,
Et de Gironde treſtot le revage.

Ex his emendandum Chronicon Valciodoren[ſe] p. 581. to. 7. Spicilegii Acheriani, in qua per[pe]ram *Ginovagium* ſcribitur.

¶ Guisagium, Guitsagium. Charta Ludov[i]ci Regis Franc. an. 1171. apud Baluzium to. [...] Hiſt. Arvern. p. 66. *Juraverunt etiam ſeſe nihil [...] ſtratis, neque pro pedagio, neque pro conductu ſive G[...] ſagio... à tranſeuntibus accepturos.* Ibidem pag. 6[...] habetur *Guitſagium.*

¶ Guisaticum. Charta anni 1197. apud St[e]phanotium to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pa[g.] 474. *Salomon* (dominus caſtri de Felgariis) *uſq[ue] modo exigebat ab hominibus Villæ magnæ & Minar[...] rum & Monetatis nomine Guiſatici & peſatici in troc[...] lis, carguis, balis, ſaumatis, ac oneribus quarumlib[et] rerum per caſtrum de Felgariis tranſeuntium hoc quod [...] aliis hominibus ibi capiebat.*

Wionagium, Eadem notione, in Epiſtolis Fra[n]cicis to. 4. Hiſt. Franc. Epiſt. 313. *Wionagia, q[...] nunquam dedimus, nec dare debemus, à nobis exig[...]* Ita in veteribus Tabulis aliquot in Hiſt. Guine[n]ſi p. 338. 347. 349. 353. *Wionagio pla[u]ſtroru[m] & vehiculorum*, apud Herimannum de Reſtaura[...] S. Martini Tornacenſis c. 92. Charta Idæ Caſte[l]lanæ S. Audomari an. 1196. in Tabular. Eccle[ſ.] S. Nicolai de Claroſonte Ord. Præmonſtrat. *T[...] tum Wionagium, quod ducendo aliquid vel reducen[...] per villam meam, quæ Perices dicitur, debituri era[...] in poſterum, &c.*

Guinagium, in eodem Tabulario in Charta B[al]duini Comitis Hannonienſis ann. 1147.

Winagium, & Uinagium, contractius, Eade[m] notione. Harigerus Abbas Lobienſis c. 59. *Pr[...] fatum Cœnobium decimarum, teloneorum, Winagioru[m] & aliorum quorumdam redituum munificentia ditav[...]* Charta Lotharii Regis Franciæ apud Vaſſoriu[m] in Noviomo: *Concedimus etiam fratribus ejuſdem E[c]cleſiæ Winagium & teloneum in omni regno noſtro ſup[er] omnibus, vel quæ de propriis ſumptibus vendiderint, v[el] in proprios uſus emerint.* Charta Godefridi de Rib[e]dimonte an. 1104. apud Hemeræum: *Conceſſi [...] eleemoſynam totum Winagium, vel omnimodæ carru[...] tranſitum liberum ab omni exactione ac repetitione, &[...]* Alia ann. 1182. apud eumdem p. 153. 20. *ſolid[...] in perpetuum ſuper Uinagium Guiſiæ & Scalæ, & [...] omnes terras ſuas immunes à vectigali vecturæ.* Char[ta] ann. 1226. apud Buzelinum lib. 2. c. 25. *Utv[...] cturæ, quæ res Eccleſiæ deferunt, liberæ ſint à Win[a]gio per totam terram meam.* Alia Joannæ Comitiſ[ſæ] Flandriæ apud eumdem c. 30. *Abſque omni exacti[o]ne Winagii, paſſagii, rotagii, telonei, &c.* Adde [...] 403. Charta Philippi Comitis Flandrenſis an[n.] 1176. apud eumdem l. 2. c. 22. *Uinagium & p[e]dagium de omni vino, quod Fratres ducunt ad Eccl[e]ſiam ad opus ſuum per tranſitus noſtros libere tranſir[e] & nihil omnino à ductoribus vini exigere.* Alia Ivon[is] Comitis Sueſſionenſis ann. 1177. apud Hem[e]ræum

ræum : *Notum ... dediſſe me ... Monaſterio S. Præjecti in eleemoſynam perpetuo poſſidendam Winagium ſepties viginti ter modiorum vini apud Pareguy.* Alia anni 1210. apud eumdem : 20. *bigatas vini, quas ei concedo in eleemoſynam perpetuam ducere per terram meam ſingulis annis ab omni Winagio meo liberas & quietas.* Areſtum ann. 1259. ex Regeſto 1. Parlamenti Pariſ. fol. 16. *Solvendo Uinagium ad Pontem Epiſcopi de quolibet dolio antiquitus 4. denar. & obol.* Ubi cavendum, ne hiſce locis *Uinagium* putetur dictum à *vino*, cum nihil aliud ſit quam *Winagium*, ſeu præſtatio pro vectura vini. Charta Gallica apud Haræum in Caſtellanis Inſulenſibus lib. 2. *Et ſi promet ledit Caſtelain les rivieres devant dites franchir de Winage, de tous peages, & de toutes autres priſes à tous jours, &c.* [Chartularium Doncheriaci laudatum à D. *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici : *Au lieu de Soignon, le Prieur de Doncheri a droit de Winage, c'eſt à ſcavoir de chaque chariot paſſant & repaſſant par le detroit dudit lieu deux ſols huit deniers pariſis, & de chaque charette ſeize deniers pariſis.*] Ita

VINAGIUM, pro qualibet præſtatione uſurpat Tabularium Eccleſiæ Ambianenſis : *In feſto S. Martini pro Vinagio unuſquiſque, qui habet equum vel equam, ſolvit 2. ſolid. ſimiliter quædam terræ ſunt, quæ ſolvunt pro Vinagio 26. ſol.* Charta Willelmi Comitis Pontivi an. 1205. *Stalla circa S. Georgium, omne Vinagium in domo Alardi de Noion, decimam de Majoc, &c.* [Pactum an. 1311. lib. 2. Caſtellanorum Inſul. *Promet ledit Chaſtellain les reventes devant dites franches de Winages, de tous payages, & de toutes autres priſes à toujours.* Ibidem pag. 206. *Ad pontem de Windin arreſtati erant homines ſancti Petri pro Winagio. Eccleſia liberos eos reduxit.* Vide *Vinagium* ſuo loco.] Butelerius in ſumma rurali lib. 2. tit. 40. *Les Commis des Vinages & des pontenages.* Froiſſart. 1. vol. cap. 30. de Artevello : *Il faiſoit lever les rentes, les Vinages, & les droitures, que li Comte devoit avoir, &c.*

¶ GUIONAGIUM ſimili modo pro qualibet præſtatione videtur accipiendum in Regeſto *Probus* fol. 62. Antiq. Recogn. de Alba-ripa : *Item comes capit in Guionagio pro ſex militibus, & poteſt valere pars ſua communibus annis* xx. *ſext. avenæ Vienn.*

WIENAGIUM, pro *Wionagium.* Charta Joannæ Comitiſſæ Flandriæ an. 1243. apud Buzelinum l. 2. c. 28. *Prædictam Eccleſiam ab omni exactione Wienagii, paſſagii, thelonei, rotagii, ... omnino emancipatam & liberam eſſe volo.* Philip. *Mouskes* in Hiſt. Franc. MS. de Tornacenſib.

Et s'euſt l'avoërie auſi,
Et les forages leur guerpi
De vin, de cervoiſe, & de miés,
Qu'il k'il ſoient nouviel u viés,
Si leur donna le Vienage,
Des nés & tout le pontenage,
Et l'eſtalage & les merciers, &c.

VIENATIUM. Charta Nicolai Epiſcopi Cameracenſis an. 1146. apud Hemeræum in Auguſta Viromanduorum : *Controverſiam ... eo tenore terminavimus, ut præfatus Nicolaus & ſucceſſores ſui ſæpe fatæ Eccleſiæ Humblarienſi infra Nativitatis dominicæ & Theophaniæ dies, ſingulis annis per Vienatorem ſuum, qui ſucceſſu temporum Vienatium de Landreciis collegerit, 20. ſolid. monetæ illius terræ, pro cenſu irrefragabiliter perſolvat. Quod ſi Vienatium & Vienatores defecerint, ex fructibus molendini & caſtelli, cenſum eundem Eccleſiæ ſolvi facient.*

GUIDATIONES, f. Arbores ceteris majores, quibus diſtinguuntur nemora ad diverſos dominos pertinentia. Charta Caſſaniæ ann. 1246. *Si contingeret aliquam dubitationem oriri ſuper terminis & limitationibus dictorum manſorum, illa dubietas terminetur & diffiniatur per Guidationes Eccleſiæ.*

¶ GUIDEME, Inſtrumentum muſicum, f. Cithara, Hiſp. *Guitarra*, Ital. *Ghiterra*, Gall. *Guitarre*, *Guiterre* & alias *Guitarne.* Conſtitutiones Frederici Siciliæ Regis cap. 101. *Nec pulſentur circa funebria Guideme, vel timpana, vel alia inſtrumenta quæ ars magis ad gaudium, quam ad triſtitiam adinvenit.*

GUIDERBORA, Libera. Leges Luitprandi Regis tit. 80. *Si quis aldiam alienam aut ſuam ad uxorem tollere voluerit, faciat eam Guiderboram, ſicut Edictum continet de ancilla.* Lex Longob. lib. 2. tit. 1. *Si quis ancillam ſuam matrimoniare voluerit ſibi ad uxorem, ſit ei licentia, tamen eam debeat thingare, & ſic facere liberam, quod eſt Guiderbora.*

GUIDICTORIA, *i. per quadrum.* Ita Ugutio.

¶ GUIDO, Vexillum, Gallis *Guidon*, vox ducta à ſuperiori *Guida.* Inſtrum. anni 1377. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Item unam caſulam de purpura floratam de Guidone rubeo cum ſaſſio de auro ante & retro multum nobile.*

¶ GUIDO, Vexillifer, Gallice *Guidon.* Litteræ anni 1328. apud Rymer. to. 4. p. 374. *Jacobus Chinchii Guidonis de urbe.* Macris fratribus & Hofmanno *Guidones* dicuntur Clerici à Carolo M. inſtituti, ut peregrinis ſacra urbis loca viſitantibus *Guidones* eſſent ſeu Duces, eoſque, ſi Romæ morerentur, ſepelirent. Hæc Clericorum congregatio, ſi iis Scriptoribus fides, *Schola Guidonum* dicebatur. Hanc in ſententiam laudant Conſtitutionem Caroli M. apud Torrigium de Cryptis Vaticanis pag. 503. edit. 2. ubi non apparet vox ipſa *Guidones*, pro qua *Ductores* ſolum legitur : quare *Guidoneam portam*, quæ una eſt ex Vaticanis, non credo dictam, ut ipſi volunt, quod *Guidones* ſeu ductores peregrinorum in ea morarentur ; ſed potius, ut Mabillonius habet Itin. Ital. p. 51. quod per eam peregrini *Guidones* ſeu vexilla geſtantes intrarent.

¶ GUIDONAGIUM. Vide in *Guida.*

¶ GUIDRIGILD, Hominis pretium, æſtimatio capitis. Leges Ludovici Aug. apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 129. col. 2. *In compoſitione Guidrigild volumus, ut ea dentur, quæ in lege continentur, excepto ancipitre & ſpata.* Vide *Wera.*

¶ GUIETES, Militum genus apud Anglos, ut videtur. Litteræ an. 1362. apud Rymer. to. 6. pag. 370. *Si contingat dominum Regem Caſtellæ & Legionis, Alfonſum filium ſuum, aut ipſorum hæredes hominibus ad arma, caſtellanis, ſagittariis, Guietibus, vandalienſibus, aut aliis indigere, ac ſubſidium præfati domini noſtri Regis... duxerint requirendum.*

GUIFA, GUIFFA, [Signum poſſeſſioni appoſitum; unde *Guiffare*, Signum apponere.] Vide *Wiſa.*

GUIHALA. Vide in *Gildum.*

GUILDA, vox Anglica vetus. Ordericus Vitalis lib. 4. p. 506. *Edricus cognomento Guilda, id eſt, Silvaticus.* Eſt porro *Guald*, ſilva, unde forte legendum *Gualda.* Vide *Gualdus.*

¶ GUILDIONIA. Vide in *Gildum.*

¶ GUILENTIA, ut *Guarentia*, Auctoritas, cautio ad evictionem, Gallis *Garantie.* Compoſitio inter Abbatem Berdonenſem & Dominum de Monteſquivo an. 1309. *Contra quaſcumque perſonas facere & portare bonam, firmam & legitimam Guilentiam, & reficere omnia damna, gravamina & expenſas, quæ vel quas deffectu Guilentiæ prædictæ dictum Monaſterium faciet.* Vide *Warantus.*

GUILHAULA. Vide in *Gildum.*

¶ GUILLA, Metula luſoria, Gall. *Quille*. *Guillarum ludus cum baculo à longe jactato*, memoratur in Charta an. 1352. è Regeſto 81. Chartophylacii Regii n. 351. Vox probabiliter ducta à Celtico vel Aremorico *Quille*, Lignum ſtans & erectum: aliunde tamen Cangius in *Skella*.

GUILLATOR, *Baratator*, apud Alberic. in Chron. MS. an. 1239. ex vernaculo *Guille*, *Gille*, *Ghille*, Fraus, mendacium, illuſio. Philipp. *Mouskes* in Henrico I.

Là fu occis par tele Ghille
Li Quens Engorrans d'Abbeville.

Infra de Comite Haraldo:

Et il arriva en Pontiu,
Mais jou ne ſay dire en quel lieu,
Fors tant que à cel port par Gille,
Le priſt li Quens Guis d'Abbeville.

Galterius Metenſis in Mappa mundi MS. c. 17.

Et puis diſt Dius en l'Evangile,
Qui ne parole pas de Guille.

Vide Fauchetum in Poëtis Gallicis cap. 13. 119. 186. Hinc *Guillier*, pro fallere. Theobaldus Navarræ Rex Cant. 5.

Adés dient, Dame, on vous veut Guiller.

Joan. *Montjot* Atrebatenſis:

Cil qui à Guiller s'avoie,
S'en vait autres accointant.

[Hinc proverbium Albigenſibus familiare: *Tal penſo Guilla Guillot, que Guillot lou Guille*; hoc eſt, Talis putat à ſe decipi Guillottum, qui à Guillotto decipitur. Vide plura apud Borellum.]

GUILLO. Vide *Gillo*.

¶ GUILPIRE. Vide *Guerpire*.

GUIMPA, Peplum, velum muliebre, quo etiamnum utuntur Monachæ, quod *Guimpe* vocant. Occurrit in Regula Roberti Arbriſſelli c. 6. *Ut Guimpa alba earum nunquam appareant, velis eas operientibus.* Velum S. Agathæ hodie *Guimpam* appellare Catanenſes aſſerit Bollandus 5. Febr. p. 647. ubi perperam *Grimpam* edidit, quod S. Agathæ καλύμμα vocat. Theofridus Abbas Epternacenſis in Florib. Epitaph. SS. lib. 3. c. 4. Vide Itinerarium S. Willebaldi n. 12.

WIMPLA, GUIMPLA, ex Gallico *Guimple*, *Gimple*, vel *Wuimple*. Charta Roberti *de Baillol* in Tabulario S. Egidii Pontis Audomari: *De recognitione mihi dedit 50. ſol. & uxori meæ Wimplam.* Tabularium Fiſcanenſe fol. 74. *Et pro hac conceſſione dederunt mihi ... 10. lib. Andegav. & conjugi meæ Vimplam.* Tabular. S. Mariæ de Campis: *Et opertorium capitis optimum donamus, quod vulgari ſermone Guimplam vocamus.* [Vide Annal. Benedict. tom. 5. p. 479.] Le Roman *de la Priſe de Hieruſalem* MS.

Pardevant ſon viaire a la Guimple tornée.

Le Roman *d'Auberi* MS.

Robe de feme me prennés avenant,
Guimple de ſoie & mantel trotinant.

Infra:

La Guimple d'or li a en chief fermée.

Philippus *Mouskes* MS.

Et quant li Rois les vit tant ſimples,
Come pucieles à leur Guimples.

Le Roman *de Rou* MS.

Tuit aloient lances levées,
Et en toutes Guimples fermées.

[Vetus Poeta MS. è Bibl. Coiſlin.

Quant elle fu appareillée,
Bien affublée & bien loiée
D'une belle Guimple de ſoie,
Droit au Moſtier a pris ſa voie.

Le Roman *de la Violette* MS.

Plus que n'eſt nois fut blanc couvers
D'un blanc drap d'Ipre moult divers,
Entour ſon heaume a mis la Guimple.]

Adde Georgium Caſtellanum in Hiſt. Jacobi Lalani cap. 18. & quæ notamus ad Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 54. Vide *Wiſa*, & *Vimpa*.

¶ GUINA. Vide *Guva*.

¶ GUINDA. Vide *Gunna* 1.

¶ GUINEVÆ, pro *Gumenæ*. Vide in hac voce.

¶ GUINIATOR, GUINITOR, Exactor *Guionagii*. Privilegium Hugonis Comitis de Roceio pro Monaſterio S. Remigii Rem. *Minus pretium roatici ab ipſis quam à laicis Guiniatores accipiant.* Privilegium Bartholomæi Laudun. Epiſc. pro eodem Monaſterio: *De his que Hugo Comes Roceienſis conceſſit S. Remigio pro abſolutione ſui. Sicque Guinitores roagium minoris pretii ab ipſis quam à laicis accipiant.* Vide *Guidaticum* in *Guida*.

GUIONAGIUM. Vide *Guidaticum*, in *Guida*.

¶ GUIPHARE, Poſſeſſioni ſignum apponere. Vide in *Wiſa*.

¶ GUIPIRE, Abdicare. Vide in *Guerpire*.

¶ GUIRENS, GUIRENTUS, Auctor, aſſertor, qui alteri tenetur ad evictionem, Gall. *Garant*. Charta an. 1245. ex Chartario Eccleſiæ Auxitanæ cap. 152. *Promiſit etiam dictus Prior pro ſe & ſucceſſoribus ſuis, quod erit bonus Guirens dictæ decimæ.* Charta an. 1192. in Cod. MS. Conſuetud. Toloſ. f. 29. v°. è Biblioth. D. Abbatis *de Crozat*: *Poſt hæc R. Gauterius dixit ſe habere & tenere illos honores à dominis, quos volebat inde habere Guirentes.* Paſſim occurrit in Chartis Occitan. Vide *Warantus*.

¶ GUIRENTIA, Auctoritas, cautio de evictione; Gall. *Garantie*, in Conſuetudine Toloſana Rubrica *de nominatione Guirentis*.

GUIRIBECCUS. Ordericus Vitalis l. 13. p. 905. *Unde omnes ab eiſdem, quibus impudenter nocuerunt, Hilibecci deſpective cognominati ſunt.* Infra p. 906. *Furenteſque Guiribeccos, ut dictum eſt, viriliter repulit.* Ita *Guiribecci* rurſum p. 907.

GUIRPIRE, GUIRPITIO, &c. Vide *Guerpire*.

¶ GUISAGIUM. Vide in *Guida*.

¶ GUISARE, f. quaſi *Guiſarmare*, *Giſarmis* inſtruere. Litteræ an. 1283. apud Rymer. to. 2. p. 246. *Mille marcas ſterlingorum ... recipimus pro dictis militibus Guiſandis ſeu parandis ſufficienter.*

¶ GUISARMA. Vide *Giſarma*.

¶ GUISATGIUM, GUISATICUM. Vide in *Guida*.

GUISATUM. Teſtamentum Alfonſi II. Reg. Portugalliæ an. 1208. apud Brandaon. tom. 4. Monarch. Luſitan. p. 270. v°. *Et de illo quod remanſerit de iſta mea tertia, mando, quod dent Eccleſiis pauperibus de regno meo & leproſis, ſicut ipſi viderint pro Guiſato.* Teſtamentum Sancii II. Reg. Portugall. ibid. p. 278. *Mando etiam omnibus domibus leproſorum de meo regno 500. morabit. & dividantur inter illos, ſicut viderint pro Guiſato illi, qui meam mandam tenuerint.* Quæ verba Brandaon. ita vertit lib. 14. cap. 33. *Et dividaos entre elles meu teſtamenteiro como vir que he meillor.* Galli dicerent, *à leur Guiſe.*

GUISCARDUS. Eo cognomine vocatum Robertum Normannum Apuliæ Principem, *ob vafritiem*, annotant Willelmus Gemetic. lib. 7. c. 3. & Robertus de Monte ann. 1129. At Leo Oſt. lib. 3. Chr. Caſ. c. 15. ita appellatum fuiſſe per jocum narrat à Gerardo, cujus amitam conjugem duxerat. Vim vocis expreſſit Guntherus l. 1. Ligurini:

Cui propter ſenſus agiles, animique vigorem,
Cognomen Guiſcardus erat.

Et Guillelmus Apul. lib. 2. Rerum Norman.

Cognomen Guiſcardus erat, quia calliditatis
Non Cicero tanta fuit, aut verſutus Ulyſſes.

Teſtatur præterea Joannes Tyreneus Guillelmi Apul. editor, noſtra etiam ætate vulgo apud Normannos, cautos & aſtutos viros *Guiſchards* appellari. Atque inde ab aſtutia & prudentia Guiſcardum fere ſemper commendat idem Apulienſ. l. 1.

.... *Guiſcardus ad omnia prudens.*

Lib. 2.

.... *Robertus & ingenioſus,*
Semper celſa petens, & laudis amans & honoris,
Si contingebat ſibi palma, vel arte, vel armis,
Æque ducebat: quia quod violentia ſæpe
Non explere poteſt, explet verſutia mentis.

Sic pariter Romualdus Salernitanus Archiepiſcopus in Chronico MS. an. 1085. ait, Robertum fuiſſe *callidum moribus, & admodum aſtuti & prudentis ingenii.*

¶ GUIZARDONUM, Guizardorum, Munus ſeu donum quoddam apud Maſſilienſes. Statuta Maſſil. p. 7. *Item, quod nullum munus, Guizardorum* (melius in MS. *Guizardonum*) *vel xenia aliqua* (Vicarius) *recipiet ab aliquo vel aliquibus per totum tempus ſui regiminis... niſi eſſent canes & aves ad venandum, vel res pertinentes ad eſculentum & poculentum à 5. ſol. ad plus.* Eadem habentur pag. 15. niſi quod legitur *Guizardonum.* Ibidem p. 33. *Judices omnes vel ſinguli durante officio vel poſt in fraudem nullatenus poſſint aliquo modo ... aliquam remunerationem, vel Guizardonum, vel aliquod ſervitium, vel donum ſeu xenia aliqua poſtulare vel accipere.* Similia recurrunt pag. 51. & 54. Vetus interpretatio legit: *Guerdon ou eſtrenne.*

GULA, Gall. *Gueule*, vocabulum, quo frequenter utuntur feciales noſtri ad deſignandum in armis ſeu inſignibus rubeum colorem. Eſt autem *Gula* pellis rubricata, auctore S. Bernardo Epiſt. 42. c. 2. *Horreant & murium rubricatas pelliculas, quas Gulas vocant, manibus circumdare ſacratis.* Unde elicimus, *Gulas* fuiſſe pelles non nativi coloris, ſed rubrica intinctas, ad idque adhibitas Armenicas, hoc eſt, murium Ponticorum: interdum etiam ipſas Martes Zebellinas, albas ſcilicet, quales in Norvegia naſci auctor eſt Adam Bremenſis c. 239. Idem S. Bernardus de Vita & morib. Cleric. c. 4. *Aliqui forte & dependentes à collo rubricatas murium pelles ... à mulierculis mutuantur.* [Mabill. to. 4. Annal. Benedict. p. 460. ex Chron. Saxon. MS. *Delicatioris etiam veſtitus nulla Canonicis* (Hildensheimenſibus) *cura, ita ut Gulas, quibus nunc ardet Clerus, penitus neſcirent, linguas pelliciales ac manicas, non pallio, ſed ingrato panno ornarent.*] *Pelles arietum rubricatæ*, vel *janthinæ*, Exod. c. 25. & 26. ubi Græcus Interpres, δέρματα κριῶν, ἠρυθροδανωμένα. [κόκκινα δέρματα, apud Theophanem p. 422.] *Pelles coccineæ*, apud Anaſtaſium in Hiſtor. Eccl. p. 178. *Veſtimenta quoque ſeu coccineas pelles uſque ad pretium 50. librarum.* Has δερμάτια ἀληθινὰ videtur appellare Conſtantinus de Adminiſt. Imp. cap. 6. Occurrit præterea *Gulæ* vox apud Brunonem de Bello Saxonico eadem notione: *Unus ex ipſis cujuſdam nobilis ex curia cruſinam Gulis ornatam quaſi furtim præcidit.* [Ex his obſervat Menagius *Gulæ* plurali numero, non *Gula* ſingulari, ſcribendum fuiſſe, ſimilique modo Gallice *Gueules*, non *Gueule*, dicendum eſſe, licet aliter dixerint nonnulli Genealogiſtæ.]

GULA, Crumena, marſupium. Hiſtor. Franciæ MS. ex Bibl. Memmiana f. 271. *Le filleul de Prevoſt de Paris fut prevenu d'un larrecin, & d'avoir renié ung Gueulle de deniers, dont il fut condamné par ſon parrain à eſtre pendu.*

Gula Fluvii, Oſtium, per quod in mare influit. Charta fundationis Abbatiæ Orbiſterii an. 1007. *Uſque ad torrentem Illicon, qui defluit per Gulam de Doëtis in mare.*

Dare per Gulam. Vetus Charta Spalatenſis an. 1241. apud Joan. Lucium de Regno Dalmat. *Si aliquid extorqueretur, Comes, vel ſui hæredes teneantur facere reſtitui ablatum à ſuis hominibus, vel dabunt per Gulam tranſgreſſores damnum patientibus, & ſi non poſſent illum dare per Gulam, quod Comes & ejus hæredes ſolvant de ſuo, &c.* Hoc eſt, ſuſpendi facient aut curabunt. [*Suſpendi per Gulam*, in Chronico Andreæ Danduli, apud Murator. tom. 12. col. 487.]

Gula Augusti, Initium menſis Auguſti. *Le Gule d'Auguſt*, in Statuto Edw. III. an. 31. c. 14. *Averagium æſtivale fieri debet inter Hokedai & Gulam Auguſti.* Utitur Willelmus Armoricus in Philippo Auguſto ann. 1219. [Vide Kennetti Gloſſarium ad calcem Antiquit. Ambroſden.]

Gula Mantelli, apud Ugutionem, pars veſtis ſeu togæ ſuperior, qua caput immittitur. Le Roman *d'Aubery* MS.

Li ſans en fille, que forment eſt maumis,
Si que les Goules de ſon peliſon gris
En ſont mouilliés.

Hinc *Gulis* ejuſmodi inſtructæ pelliculæ Armenicæ & Zibellinæ, *Hermines*, & *Zebelines Engouléet* dicuntur Poëtis noſtratibus. Le Roman *de Garin*:

Si ot veſtu un hermin Engolé.

Alibi:

Et par deſſus un hermin Engolé.

Recluſus *de Moliens* MS. in ſuo *Pateroſtre*:

Houches, manteaus, chappes fourrées
De ſebelines Engoulées, &c.

Le Roman *du Renard* MS.

Et tenoit un rous peliçon,
Dont les Gules eſtoient d'os,
Et li mettoit par force el dos.

Le Roman *de la Priſe de Hieruſalem* MS.

Li Seneſchans y vait, s'ot la mure anfautrée y
Veſtus d'une pelice richement Agolée,
Par deſſus ſon bliaut n'ot pas chappe fourrée.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Ces hauz Barons qui tant ſont à loer,
Qui ſont veſtus de frez ermines chers,
De vair, de gris, & d'ermine Engolé, &c.

Gulerum, Idem quod *Gula* mantelli. Etiamnum Picardi noſtri *Gouleron*, [Galli *Goulet* vel *Goulot*,] vocant os lagenæ ſtrictius. Matth. Paris an. 1134. *Invenit introitus capucii, qui Gulerum vulgariter Gallice appellatur, nimis arctum.*

¶ GULATOR, Gulo. *Gulatores*; λάγνοι, μάχλαι, καταφαγάδες, in Gl. Lat. Gr. Sangerm. Supplem. Antiquarii: *Gulatores*, λάγνοι, καταφαγάδες, *Gulones*.

GULBIUM, Inſtrumentum ad hortum excolendum, apud Adalardum in Statutis antiquis Monaſterii Corbeienſis cap. 1. *Scalprum, Gulbium, & falcilia, &c.*

GULDA, Guldagium. Vide *Gildum*.

GULERUM. Vide *Gula Mantelli*.

¶ GULETUM, Locus *gulis*, hoc eſt, ſcirpis abundans, Papebrochio in Appendice ad Vitam ſancti Guillelmi to. 5. Junii p. 128.

GULFUS, Gulphus, Sinus maris, ex Gr. κόλπος, ſeu ut recentiores efferunt, κόλφος, ut colligimus ex Gloſſis Græco-Barbaris, in quibus præterea

κόρφος, pro κόλπος habetur, de qua voce Leunclav. in Pand. Turc. n. 180. noſtris *Golfe*, Germanis *Golpe*, Anglis *Gulpe*, Belgis *Golpen*. Guillelmus *de Baldenſel* Hodœporico pag. 104. *Poſtquam tranſivi ſinum, ſeu mare Adriaticum, quod hodie Gulfus Venetiarum appellatur.* [*Gulfus Venetiorum*, apud Bartholomæum Scribam lib. 6. Annal. Genuenſ. ad ann. 1264. *Gulfus Venetorum*, apud Jacobum de Voragine in Chronico Januenſi to. 9. Muratorii col. 18. *Gulfus Nebii*, apud Jacobum Auriam lib. 10. Annal. Genuenſ. ad ann. 1282. *Gulfus Forojulienſis*, in Charta an. 1357. ex Archivis Maſſil.] Willebrandus ab *Oldenborg* in Itiner. *Intravimus portum ſinuoſum Antiochiæ, quem Franci Gulphum Antiochiæ appellant. Gulphus Sataliæ*, ſeu ſinus Attalicus, apud Willelmum Tyrium lib. 16. cap. 26. Rogerum Hovedenum p. 708. & Bromptonum p. 1165. 1215. *Goufre de Satellie*, in Geſtis Lud. VII. cap. 14. Vide *Gaufra*.

¶ GULIA, Scirpus, Papebrochio in Actis SS. Junii to. 5. pag. 138.

¶ GULIS, ἀλλάλωλος, *Vorator*, *belluo*. Suppl. Antiq.

GULONES, Guloſi, λαίμαργοι, apud Apuleium in Apologia.

¶ GULPHUS, Sinus maris. Vide *Gulfus*.

GULTA, Tributum, [cenſus. Charta ann. 1274. Hiſt. Monaſterii Mediani pag. 332. *Præfatos agros prædictis colonis nomine conditionis* (conductionis) *ad duodecim annos pro eadem annona & Gulta, ſicut antea unuſquiſque dare de ſuis agris conſueverat, liberaliter de manu ſua conceſſit... Gultam conſuetam* (de vineis) *ut de aliis agris curiæ dare tenentur.*] Charta Caroli IV. Imp. an. 1350. apud Pontanum lib. 7. Rerum Danicar. p. 478. *Et propterea oppigneramus ſupradicto Daniæ Regi... pro juſto pignore annuam ſteur* (*ſteuram* alibi) *& Gulte, quam nos & Romanum Imperium habemus ex urbe Lubecenſi.* Vide *Gildum*.

GUMBA, *Cuneus*, Papiæ. Vide *Cumba* 2.

GUMBARIA, Navis ſpecies. Vide in *Cumba* 1.

¶ GUMBUS, Gibboſus. *Benevenuta .... à cunabulis Gumba in ſpalla dextra, ſanata eſt*, in Miraculis B. Henrici Baucen. to. 2. Junii p. 379.

¶ GUMENÆ, Vox nautica, Gall. *Gumenes* vel *Gumes*, Generatim funium apparatus, & ſpecialius funes ancorarum biremis triremiſve. Statuta Maſſil. p. 394. *Statuimus quod corderii omnes de Maſſilia teneantur ſpeciali ſacramento ſe non facturos per ſe, vel per alios, Gumenas, vel probicios, vel amannos, vel hoſtas, niſi de cannabo femello.*

¶ Guinevæ, pro *Gumenæ*, ut conjecto. Informationes Civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino è MS. Sangerman. *Item vult* (navis) *habere* xx. *Guinevas ponderis pro qualibet ſeptem talium & longitudinis* lxx. *paſſorum.*

¶ GUMFUS. Vide *Gumphus*.

¶ GUMMA, *Tegorium*, in Gloſſis Iſidor. Grævius non dubitat quin legendum ſit: *Gunna, Tegumentum* vel *Tectorium*; niſi forte *Tegorium*, inquit, pro alterutro lectum ſit apud hujus generis Scriptores. Cangius infra retinet *Tegorium*, quod interpretatur locum ſuperne tectum, ac pro *Gumma* ſuſpicatur legendum *Gumlumma*, à Græco καλυμμα. Arridet magis Grævii conjectura. Vide *Gunna* 1.

GUMPHUS, *Gunfus*, *Gomphus*, *Conglutinatio*, *concatenatio*, Papiæ: *Junctura vel vinculum aliquorum corporum*, Ugutioni, & Willelmo Britoni in Vocabulario. Acta S. Sebaſtiani n. 88. *In cloaca illa, quæ eſt juxta Circum, invenies corpus meum, pendens in Gompho. Gumfus*, habet Ordericus lib. 7. p. 643. *Quid referam de Sebaſtiano, quem ſagittatum in cloaca ſuſpenderunt Gumfo!* Acta S. Thyrſi n. 21. *Quia ipſa* (ſimulacra) *magis reguntur Gomphis ferreis, & plumbo, & ſaxo.* Geſta Conſulum Andeg. cap. 3. num. 26. *Cum oſtio fuſili, quod Gunfis & vertevellis & quatuor clavibus firmabatur.* Guibertus lib. 3. de Vita ſua cap. 11. *At modo reſidui proceres profugarum uſque ad Gonfos, ſeras, & peſſulos omni ſubſtantia atque utenſilibus addemnabant.* Ita emendandus hic locus, pro *ad confoceras*. Magiſter Ægidius Corbolienſis lib. de Pulſibus:

Atropos excludit Lacheſim, vitalia rumpit
Stamina, diſſolvit Gumphos, vitamque relegat.

Joannes de Garlandia in Synonymis:

Eſt conſtructa polis, radius, cantus, rota Gumphis.

Alanus in Anticlaudiano lib. 7. c. 1.

Junctura tenui, Gumphis ſubtilibus aptat.

Idem de Incarnatione:

Quæ ſint vincla, quæ junctura,
Qui Gumphi, quæ unio.

Hinc noſtris vox, *Gond*, orta. [Græcis γόμφος eſt clavus.]

1. GUNA, Cucurbitula. Vide *Guva*.

¶ 2. GUNA, Veſtis pellicea. *Gunarius*, Mercator *gunnarum*. *Gunella*, Minor guna. Vide in *Gunna* 1.

GUNDEBODINGI, appellati Burgundi, & generaliter, qui *Lege Gundeboda* vivebant, ea nempe, quam Gundebadus Rex Burgundiæ condidit, in Capitul. Aquiſgran. an. 789. c. 62. & in Capitul. Caroli M. lib. 1. cap. 61. *Guntbadingi*, in Capitul. Francoford. an. 794. c. 43. [Pro *Lege Gundeboda* legitur apud Murator. to. 1. part. 2. p. 99. col. 1. *Gugilbalda*, *Gundebada* rectius & *Gundebanda*, ex variis codd. *Gundobada*, in Præfat. Capitul. 2. an. 813. *Gombata*, in Notis Baluzii ad Capitularia to. 2. col. 1074. ex MSS.]

Gunebodigni, in Capitul. Aquiſgr. an. 789. c. 63.

Guntbodingi, in Concil. Francoford. an. 794. c. 45.

GUNFUS. Vide *Gumphus*.

¶ GUNITA. Greg. Mon. in Chron. Farf. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 409. *Conceſſit Guidonato unam petiam terræ ad caſas ædificandum, & alias res ibidem ad cellam noſtram S. Mariæ de Minione pertinentes, ad annualiter ibi reddendum penſionem, & ſi neceſſe eſſet, Gunitas ad mare faciendum.*

1. GUNNA, Veſtis pellicea, noſtris *Gonne*, Anglis *Gowne*. Lexicon Cambro-Britannicum, *Gwn*, *toga*. Lexic. Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Βαίτη, διφθέρα, ὅ ἐστι γοῦνα. Alibi: Διφθέρα, ποιμενικὸν περιβόλαιον ἐκ δέρματος, οἷον γοῦνα, ἢ ἄλλο τί. Aliud Cod. 930. Σίσυρα, ἱμάτιον τραχὺ, περιβόλαιον ἀγροικικὸν, δουλικὸν, παλαιὸν, καὶ ἡ γοῦνα. Ita vocem hanc uſurpant ſequioris Græciæ Scriptores, Conſtantinus de Admin. Imp. c. 32. & alii, quos laudat Meurſius in Gloſſ. Italos vocem hanc uſurpare pariter pro viliori veſte, obſervat Pergaminus, ex Petrarcha part. 1. Cant. 1. 5. &c.

Gunna. Bonifacius Archiep. Moguntin. in Epiſt. ... *Gunnam brevem noſtro more conſutam.* Epiſt. 89. *Gunnam de pellibus lutrarum factam fraternitati veſtræ miſi.* Vinea Benedictina cap. 5. *Senibus noſtris Gunnas pelliceas tribuimus; infirmis etiam in culcitris jacere permittimus.* [Theodemarus in Epiſtola ad Carolum Regem de uſibus Caſin. *Senibus noſtris Gunnas pellicias tribuimus.*]

Gonna, in Geſtis Guillelmi Majoris Epiſcopi Andegav. c. 1. *Canonici ejuſdem Eccleſiæ in Gonnis ſuis &c.* Occurrit etiam in Actis B. Franciſci Fabrianenſis num. 21. Le Roman *de Guillaume au Court nez* MS.

Or ferai gré, s'il me tollent ma Gonne. Alibi:

Laiſſa le ſiecle por devenir prodhom,
Et priſt la Gonne, & le noir chaperon.

Rurſum :

Son froc oſta, ſa Gonne a deſpoillée.

Le Roman *du Renard* MS.

En vous auroit bele perſonne,
S'aviés veſtuë la Gonne.

GOUNA, ex Anglico *à Gowne*, & Græco-Barb. γῦνα, apud Knyghtonem : *Cum innumerabili multitudine equitum de civibus, veſtitis omnibus in coloribus regiis, videlicet in coloribus albi coloris & rubei.* Dantes in Parad. cant. 26.

Che va di Gonna in Gonna.

Petrarcha part. 1. cant. 1.

Non eſſermi paſſata oltra la Gonna.

GUNELLA, diminut. ex *Guna*, Occitanis *Gounel*, *Gounelo*, *Cotte de femme*, *Cotillon*, *Gonnella*, Italis. Bernardus Mon. in Conſuet. Cluniac. MSS. c. 3. & Udalricus lib. 3. Conſuet. Cluniac. cap. 5. *Si propter calorem frocum exuerit, in cuculla ſedere poterit, ſed ita ut nec Gunellam, nec pellicium ſubtus habeat, nec aliud quidquam quam ſtamineum ſuum.* Cap. 11. *Duo paria caligarum, tria pellicia, vel unam pro tertio Gunellam.* Adde eumdem Bernardum Monachum c. 32. [S. Willelmum lib. 1. Conſtitut. Hirſaug. c. 16.] Chartam Manaſſis Epiſcopi Aurelian. an. 1210. in Probat. Hiſt. Bleſenſis pag. 10. Le Roman *d'Aubery* MS.

Un Moine i ot qui ot une Gonelle.

Willem. *Guiart* MS. an. 1304.

Des Serjens aux noires Gonnelles.

Le Luſidaire MS.

Deſique vint à la jornée,
Dont a ſa Gonelle endoſſée.

Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Va s'en li Quens empre une Gonelle,
Deſchaus, en langes parmi l'eſtrange terre.

Le Roman *du Renard* MS.

Se vous eſtes ci longuement,
Vous i lairés voſtre Gonnelle.

Hinc Goffridus Comes Andegavenſis dictus *Griſa Gonella*, quod tunicam *griſeam* geſtaret, ut ſupra obſervatum in voce *Griſeus* : Cui inſcripta legitur in Schedis Ducheſnianis Epiſtola Joannis Papæ pro Eccleſia Lochienſi, hoc titulo : *Goffrido Griſia Gonellas cognominato nobiliſſimo Andegavorum Comiti.* Et quidam Epiſcopus Triſcanus nuncupatus *Tres Gonellas*, quod triplici gunella uti ſoleret, in vett. Schedis apud Auguſtinum *du Pas* in Stemmat. Armoric. part. 1. pag. 47. [Spicilegium Fontanel. MS. pag. 235. *Duo paria caligarum, tria pellicia, unum blanchetum, vel una Gunella pro tercio.*] Vide Ricordan. Malaſpin. cap. 161. Raimundum Montanerium in Chron. Aragon. c. 74. 124. & Chr. Petri IV. Regis Arag. lib. 3. cap. 15. lib. 4. c. 3. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 315. col. 2. *Gonella de Scarlato*, in Tabulario S. Vincentii Cenoman.] Le Roman *de Girard de Vienne* :

Et vos comant ces cuidés donc entrer,
A vos Gonelles griſes.

GONELLUS, Eadem notione, in Charta an. 1416. apud Rymerum tom. 9. pag. 334. & in alia anni 1317. to. 3. pag. 648.

GUINDA, Eadem, ut opinor, ſignificatione. Anaſtaſius Bibl. in Epitome Chron. Caſin. apud Muratori. to. 2. pag. 369. col. 1. *Hic Ludovicus Italiam dum ingreſſus fuiſſet cum Clotario patre ad Caſinenſe cœnobium poſſeſſiones univerſas ablatas reſtituit, & parinos* (pannos) *nativos & griſos, calicaſque cum Guindis & ocreas fratribus conceſſit.* Forte leg. *Gunnis.*

GUNATUS, Gunam indutus. Luithprandus in Legat. *Nec ipſa capiet eum in qua ortus eſt, pauper & Gunata, id eſt, pellicea Saxonia.*

GUNARII, *Gunarum* ſeu pellium mercatores, à quibus dicta olim Conſtantinopoli Baſilica τῶν γουναρίων, de qua Chronicon Alexandrinum pag. 778. qui locus idem videtur cum eo qui τὰ γουνάρια τοῦ φόρου nuncupatur à Leone Grammatico pag. 505.

Cluverius lib. 1. German. antiq. c. 15. *Gunam*, à *Gaunaco* dictam putat, quod Varro *majus ſagum* interpretatur, vocemque Græcam eſſe ait. Sunt autem Heſychio, καύνακα, ϛρώματα, ἢ ἐπιβόλαια ἑτερόμαλλα, *Stragula altera parte villoſa.* Adde Oct. Ferrarium in *Gonna.*

2. GUNNA, Machinæ bellicæ, ſeu miſſilis ſpecies : vox contracta ex *Mango*, vel *Mangona*, uti opinatur Somnerus. Thomas Walſinghamus pag. 226. *Nec mora, conſuetis adhibitis inſtrumentis, miſſilibus ſcilicet, quæ vulgus Gunnas vocant, terribiliter feriunt.* Idem pag. 303. *Et cum lapidibus, lanceis, & ſagittis, igne Græco & miſſilibus, quæ Gunna vocantur, noſtros ubique repellunt.* Pag. 374. *Quod cum illi præciſe negarent, intendit Gunnam magnam, cujus unico jactu dejecit partem unius turris.* Pag. 398. *Et illic figere vel locare Gunnas ſuas, quas Galli Canones vocant, quibus validius villam infeſtare poſſet.* Ex quibus patet, *Gunnam*, eamdem fuiſſe machinam bellicam, quam noſtri *Canonem* vocabant, quæque Anglis *à Gunne* dicitur. Unde neſcio, an à *Gunnis* dicti ſint *Canones*, quaſi *Gunnones*. Occurrunt præterea ejuſmodi *Gunnæ* apud eumdem Walſinghamum p. 323. 390. 539. & Henricum Knyghtonem pag. 2621. 2672. 2677. & 2679. Vide *Duplodes.*

¶ GUNNES dicuntur in Litteris anni 1406. apud Rymerum to. 8. pag. 447.

GUNNARII, *Gunnarum* artifices, vel potius qui è *gunnis* miſſilia emittebant, *Gunners* dicti in quibuſdam expenſarum militarium Tabulis, quas laudat Spelmannus verbo *Bombarda* : ut *Magiſter Gunnarius*, Gunnarum confector, artifex vel *gunnis* præfectus, qui *Magiſter Gunner*, Anglis.

¶ GUNPOUDRE, Pulvis tormentarius, Angl. *Gun-Powder*, Gall. *Poudre à canon.* Exſtant Litteræ an. 1414. apud Rymerum to. 9. p. 160. *De non tranſmittendo Gunpoudre verſus partes exteras, &c.*

GUNTFANO, Vexillum, flammulum. Vox formata ex *Fano*, de qua ſupra. Hariulfus lib. 3. Chr. Centul. c. 3. *Item poma Guntfanonum ſeptem argento auroque parata.* Le Roman *du Renard* MS.

Querez qui le Gonfanon porte
Et qui que le doiez baillier,
Vous convient-il Gonfanonier.

Le Roman *de Garin* MS.

Là veſſiez tantes & paveillons,
Bannieres droites, & vermeux Gonfanons.

Alibi :

Là veiſſiez meint Gonfanon lever,
Meinte banniere ſor le foſſé eſter.

Le Roman *du Rou* MS.

Ni a riche home ne baron,
Qui n'ait lés lui ſon Gonfanon,
Ou Gonfagnon, ou autre enſeigne,
Où ſa meſnie ſe deſtraingne.

Alibi :

Li barons ourent Gonfanons,
Li chevaliers ourent penons.

Guillem. *Guiart* an. 1248.

Tant ſeulement li Gonfanon,
En un flum, qui Nilus a non, &c.

Chron Flandr. c. 67. *Et tenoit en ſa main une lance, à quoi l'oriflamme eſtoit attachée dun vermeil ſamit, à guiſe de Gonfanon à trois queuës.* Vide Joan. Villan. lib 6. c. 40. lib. 7. c. 13. [& Borellum, in voce *Gonfanon*, ubi obſervat Angliæ regnum à Romano Pontifice Guillelmo Conqueſtori traditum fuiſſe per Gonfanonem: qua de re Poëta vetus, qui vivebat an. 1160. hæc habet inter cetera:

L'Apoſtolle li otroya,
Un Gonfanon li envoya,
Mout precieux, & chier, & bel,
Si comme il dit deſſus la pierre,
Auroit un dez cheveux S. Pierre,
A ces enſeignes li manda,
Et de par Dieu l'i otroya
Que Angleterre conquerſiſt,
Et de S. Pierre le tenſiſt.]

Sæpe etiam uſurpatur hæc vox pro ipſo *Fanone*, ſeu *Flammulo*, quod haſtis appendebatur: φλαμμούλισκιον, Græcis recentioribus, Leoni in Tact. c. 5. §. 5. Mauricio, & aliis à Rigaltio laudatis. Le Roman *d'Aubery* MS.

Baiſſe la lance où li Gonfanon pent.

Alibi:

A lances ſont li Gonfanons pendus.

Le Roman *de la Priſe de Hieruſalem* MS.

Voient l'oſt paienne venir & aprochier,
Les riches Gonfanons ſus au vant baloier.

Le Roman *de Garin:*

Brandiſt la hante au Gonfanon pendant.

Alibi:

Et priſt l'eſpié à tot le Gonfanon.

Idem:

Brandiſt la hante, deſtort le Gonfanon.
Parmi le cors li meſt le Gonfanon, &c.
Les lances beſſent ô ſont li Gonfanon.

Le Roman *de Gueſclin* MS.

Li Rois tint une lance à un vermeil Penon.

Alibi:

Moult ſi ſieſt bien au col la lance au Gonfanon.

Le Roman *d'Alexandre* MS.

Hante ot groſſe de freſne, & Gonfanon pendant.

Ejuſmodi porro infularum, ab haſtis ac lanceis pendentium mentio eſt apud Frontinum lib. 1. Strateg. c. 12. n. 5. Albertum Aq. lib. 2. c. 39. lib. 4. cap. 6. Fulcherium Carnot. lib. 2. c. 10. Guibertum in Hiſt. Hieroſ. lib. 4. c. 39. in Geſtis Francorum expug. Hieruſ. c. 42. apud Gaufredum Malaterram lib. 3. c. 37. Will. Britonem lib. 8. Philippid. p. 196. Gruellum in Hiſt. Arturi Ducis Britan. pag. 66. &c. Sed & *Haſtæ puræ* dicuntur, quæ infulis iſtis carebant, in veteribus Inſcriptionibus: in quibus interdum donatos milites *Haſta pura ſine vexillis*, in virtutis militaris præmium, legere eſt, 414. 8. 498. 13.

¶ Confano. Fundatio Murenſis Monaſt. apud Eccardum de Orig. familiæ Habſburgo-Auſtriacæ col. 216. *Duo offertoriola & linteum analogium ſubter Evangelium ponendum in feſtivis diebus & v. Confanones.*

¶ Confalo, in Annal. Mutin. apud Murator. to. 11. col. 60. *Cum Confalonibus & crucibus.*

Gontfanonarius, Vexillifer, ſignifer: Italis *Gonfaloniere*. In Synodo VIII. CP. ex parte Ludovici Pii adfuit Suppo *primus Guntfanonariorum & conſobrinus uxoris ejus*, ut auctor eſt Anaſtaſius ad eamdem Synodum Act. 10. ubi perperam editum, *Concofanariorum*. Capitula Caroli C. tit. 32. c. 13. *Providentiam habeant, qualiter unuſquiſque Epiſcopus, vel Abbas, ſeu Abbatiſſa cum omni plenitudine & neceſſario hoſtili apparatu, & ad tempus ſuos homines tranſmiſerit, cum Guntfanonario, qui de ſuis paribus cum Miſſis noſtris rationem habeat.* In Conſuetud. Bononiæ in Morinis, art. 7. *l'Enſeigne & Gonfanier*, dignitas dicitur attributa uni è quatuor Comitis Paribus. Le Roman *de Rou* MS.

Par drois & par anceſſerie
Devés eſtre de Normendie,
Et vous parens Gonfanongniers.

Chron. MS. Bertrandi *du Gueſclin* MS.

Que s'il avoit le monde tout entier à baillier,
Et il vouſiſt avoir un bon Gonfannoier,
Pour ſa terre garder, & ſon prix eſſaucier.

¶ Confalonerius, apud Bartholomæum lib. 6. Annal. Genuenſ. ad ann. 1227. & apud Illuſtr. Fontaninum in Antiquit. Hortæ p. 416. & 417.

¶ Gonfalonierus, in Vita S. Andreæ Corſini n. 36. to. 2. Januarii pag. 1071.

¶ Confalonerius, apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 931.

Obtinuit etiam apud Italos *Gonfanonarii* dignitas, præſertim apud Florentinos, quibus olim ita indigitabatur ſupremus Magiſtratus, [an. 1292. inſtitutus. Ex plebeis aſſumebatur: cujus præcipuum munus erat leges tueri & nobilium poteſtatem auctoritatemve deprimere. Vide Jacobum Wilhel. *Imhoff* in Genealogiis viginti illuſtrium in Italia familiarum. Ibi *Gonfalonerius* dicitur hic Magiſtratus. *Gonfalonerius Reipublicæ Lucanæ* memoratur to. 5. SS. Junii pag. 488.] Sed & hodie regitur Senenſis urbs à tribus *Gonfanonariis*, quorum ſingulis tertia urbis pars regenda datur. Habet denique Eccleſia Romana ſuos *Gonfanonarios*, de quibus præ aliis Froiſſartes 2. vol. cap. 135. Joan. Villaneus lib. 8. cap. 69. & Matth. Villan. lib. 9. cap. 90.

¶ Confalonis Confraternitas, ſeu *Commendatorum* vel *Recommendatorum* B. M. Virginis Romæ à quibuſdam Patriciis an. 1264. inſtituta & à Clemente IV. an. 1267. confirmata, ſic appellata eſt à vexillo, Italis *Confalone*, in quo ejuſdem Dei Genitricis imago depicta erat. Ei Confraternitati redimendorum captivorum ab infidelibus detentorum cura an. 1583 delegata eſt, & data, jam ab anno 1579. facultas alias ſibi ſodalitates aggregandi. Huic reipſa acceſſit Societas Lugdunenſis; cui nomen dedit Henricus III. Fr. Rex, uti narrat Thuanus Hiſt. lib. 6. Vide Spondanum ad an. 1576. Macros fratres in Hierolexico & Hofmannum.

¶ Gonfanoniæ Feodum, in Charta Eccleſiæ Lugdun. an. 1290.

¶ GUNTHADINGI, &c. Vide *Gundebodingi*.

¶ GUODOBIA, Pilum, venabulum, Gall. *Vouge Epieu.* Acta S. Lauri MSS. *Deponentes eum deſuper equum ſuum .... collum ejus de Guodobia acuta præciderunt.*

¶ GUOLATIA. Vide *Golia*.

¶ GUOYA, Falcis ſpecies, Gall. *Serpe*, alias *Goie*. Litteræ anni 1340. Hiſt. Dalphin. tom. 1. p. 53. *Muniri faciatis & provideri arneſiis pro cala & deſtructione arborum, vinearum & bladorum opportunis utpote de Guoys, falcibus, deytrauz ſeu ſecuribus, faſciliis & fundis, &c.* Vide *Goia*.

¶ GUPHUS, pro *Gumphus*, de quo ſupra, Cardo. *Guphi & cardines*, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1700.

¶ GUPILARIUS, ut ſupra *Gopillator*, Qui vulpes, alias *Goupils*, venatur. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem tomi 2. de Feudorum uſ

p. CLXXII. *De venatione paranda & de minutis rebus*, XLVIII. *ſ. &* IIII. *d.... Gupilarii de ſecundo tertio* XIX. *l.* XL. *d. minus.*

GURBILIO. Charta Gaſtonis Vicecom. Beneharnenſis an. 1168. pro fundatione Monaſterii Silvæ latæ: *Et de reditibus noſtris, qui paterno jure nobis ſuccedunt, centum ſolidos Pictavinos, & 30. Gurbiliones ſalis in villa, quæ dicitur Salies.* Ubi Marca lib. 5. cap. 22. vertit *trente Courbillons de ſel*, id eſt, corbulas, ſeu *Corbiculos.*

GURDONICUS, ut mox *Gurdus*, Rudis, imperitus. Sulpitius Severus in Hiſt. *Vereor ne offendat veſtras nimium urbanas aures ſermo ruſticus. Audietis tamen ut Gurdonicum hominem, nihil cum fuco aut cothurno loquentem.*

GURDUS. Gloſſ. MS. Reg. *Obtuſa, ſurda, gurda.* Papias: *Gurda, inutilis, inepta, ſtulta.* Eadem habent Iſidorus in Gloſſ. & Ugutio. Idem Papias: *Obtuſa, gurda.* Gloſſ. S. Bened. *Gurdus*, ὀμβλός. Quintilianus lib. 1. Inſtit. c. 5. *Gurdos, quos pro ſtolidis accipit vulgus, ex Hiſpania duxiſſe originem audivi.* Etiamnum Hiſpani & Vaſcones *Gordos*, vocant pingues & obeſos, ut tradit Oyhenartus in Notitia Vaſconiæ. Regula Magiſtri cap. 50. *Duricordes vero & ſimplices fratres, vel qui litteras diſcere nolunt, & non poſſunt, niſi Gurdis operibus intricentur.* Abbo lib. 1. de Obſid. Pariſienſi:

Noxque ſalam Gurdis mandat cuſtodibus ipſam.

Et infra:

... Ponunt animas cum ſanguine Gurdi.

Ubi, ut & aliis locis, *Gurdos, ineptos & ſtultos* interpretatur. Occurrit etiam in Notis Tyronis pag. 102. Robert. Gaguinus in Poëm. vernaculo, *le paſſe-tems de l'oiſiveté*:

Guerre eſt de Dieu le grand flaeil,
Et le maillet de la Juſtice,
Qui eſt aux bons paix & conſeil,
Et terreur au Gourt & au nice.

At contra vocem *Gourd* in bonam partem non ſemel uſurpat Sangelaſius in Viridario honoris.

GUREIC, Ephebiæ, vox Wallica, in Legibus Hoëli Boni Regis Walliæ c. 13. Boxhornio in Lexico Cambrico, *Gwyryf*, eſt virgo, [*Gwec'h* Armoricis: quibus mulier dicitur *Gourec* vel *Gwrec*. Magna quidem vocum affinitas cum *Gureic*, at minor cum *Ephebiis.*]

GURGA, ut mox *Gurges*, Italis *Gorgo*. Charta Friderici II. Imp. an. 1229. apud Rocchum Pirrum to. 2. Notitiæ Sicil. p. 640. *Et ducere .... conductum* (aquæ) *in alias terras in Gurgam ſuam propter fogiam magni fluminis Lentini, & piſcariam ibi facere, &c. Gourtz*, in Conſuet. Burbon. art. 162. *Gourgues de moulin*, in Conſuetud. Burdegal. art. 112. Vide *Gordus.*

GURGES, Papiæ & Will. Britoni in Vocabul. *eſt locus verticuloſus in flumine, altus & profundus, vorago; foſſa, lacuna, barathrum*: ſed proprie eſt locus in fluvio arctatus, ſeu ad conſtruendum molendinum, ſeu ad capiendos piſces: *Gourgo*, Occitanis. Ovidius de arte amandi:

Quo minime credis Gurgite piſcis erit.

Domeſdei, in Monaſtico Anglic. to. 3. p. 305. *Ibi unum molendinum de 13. ſol. & 5. den. prati acra una, paſtura ad pecora villæ, de uno Gurgite 32. denar. &c.* Charta Henrici Reg. Franc. in Tabular. S. Maglorii Pariſ. *Denique præcipimus inſerere Gurgites piſcales tres, primum ex his ſitum in confluentia Sequanæ & Maternæ, &c.* Charta Ludovici VII. Regis Franc. an. 1147. pro Abbatia Barbellenſi apud Sammarthanos: *Ut in Secana conſtruant & ædificent ſibi Gurgitem unum in idoneo loco... ad piſcationem videlicet & molendinum.* Monaſticum Angl. to. 1. p. 766. *Decimam totius piſcis & piſcariæ de Gurgitibus, tam de retibus, vel ingeniis qualitercumque evenientem.* Charta an. 1196. *Quod nec à nobis, nec à quoquam mortalium in dictis Gurgitibus molendinum conſtruatur.* Bracton. lib. 4. tract. 1. cap. 45. §. 10. *De ſtagno vel Gurgite levato, vel proſtrato ad nocumentum injurioſum.* [Necrologium MS. B. Mariæ de Argentolio: *XI. Kal. Martii Ricardus Epiſcopus Monachis B. Dionyſii pro faciendo anniverſario x. ſol. ad pictantiam de Gurgite.* Ibidem ad calcem: *Idem Prior eodem die de Gurgite ſuo pitanciam dari Conventui ſtabilivit.*] Joan. Britto p. 32. *Puis ſoit enquis de Gors levez en euves communes, &c.* Adde p. 158. v. Fletam lib. 4. c. 27. §. 4. c. 28. §. 8. præterea Walafridum Strabum de Vita S. Galli c. 12. 28. Probat. Hiſt. Monmorenciac. p. 407. Gull. Prynnæum in Libertatib. Angl. tom. 2. p. 424. &c. Vide *Gordus.*

GURGICULI nomine, Mare Mediterraneum appellare ſolebat Carolus M. ut auctor eſt Monachus Sangall. lib. 1. cap. 29.

GURGUS, in Tabulario Conchenſi in Ruthenis Ch. 483. [in Chronico Farfenſi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 474. in Charta an. 957. Marcæ Hiſp. col. 875. Chronicon D. Gravinæ apud eumdem Murator. to. 12. col. 708. *Erat autem ibi prope quidam Gurgus aquarum profundus, ubi ex profunditate aqua nimium rutilabat.*] Hinc Occitani molendinum *Engourgat* dicunt, quod aqua nimia laborat. *Engourgament de digue*, in Conſuetud. Solenſi tit. 12. art. 1.

GURGITOSA MARISCI PLANITIES, apud Lambertum Ardenſem pag. 11.

¶ GURGITUM, Locus fluminis, ubi Gurges, in Conſuetudine Toloſana Rubr. de terminis Villæ Toloſæ.

¶ GURGITATUS, Ingurgitatus. Vita B. Caroli Comitis Flandriæ, to. 1. Martii p. 180. *Tantum panis inſumpſit epulator ... atque ſic per inſolentiam eſt Gurgitatus.*

GURGO, Poëta laudatus ab Aldhelmo Abbate Malmeſburienſi in Epiſt. ad Eahfridum:

Digna fiat fante glinglio Gurgo fugax fambulo,
Neu timeat ſcriptor terrentis ludicra linguæ.

Ubi Uſſerius Armachanus monet in MSS. apponi hanc Gloſſam: *Fugax Gurgo, id eſt, virgo impetrante noverca de matrimonio expoſita, inter feras enutrita, ferarum conſuetudinibus aſſueſcens, quæ alio nomine Juturna. Fante glinglio, id eſt, rogante fratre, vel alio quolibet amico, ut digna fieret illa fugax fambulo, id eſt, reverſione, vel ſine laboris.*

¶ GURGULIO, οἰκημάτιον βραχὺ, *Caſula*, Parva domus, in Supplemento Antiquarii. Vide *Gurguſtium* 1. Varroni aliiſque eſt pars colli, qua ſpiritus commeat. Lactant. de Opificio cap. 11. *Spiritus contra, qui eſt incorporalis ac tenuis, qui ſpatium ſibi facere non poterat, accepit viam fatalem, quæ vocatur Gurgulio. Is conſtat ex oſſibus flexuoſis ac mollibus quaſi ex annulis in catenæ modum compactis & cohærentibus, patetque ſemper hinc tranſitus.* Papiæ MS. Bituric. *Bronchum, guttur, quem Gurgulionem dicimus, id eſt eminentior pars gutturis.*

¶ GURGULIONES, ſic dicti Burgundiones in Hiſtoria Luitprandi apud Murator. tom. 2. p. 450. col. 2. *vel quod ob ſuperbiam toto gutture loquantur, vel, quod verius eſt, quod edacitati, quæ per gulam exercetur, nimis indulgeant.*

GURGUNEO, *Glutto.* Papias.

GURGUR, *Celer.* Papias MS. Editus habet *Gurgus*, [à Græco γοργὸς, Velox.]

¶ GURGUS. Vide in *Gurges* & *Gurgur.*

1. GURGUSTIUM. Papias: *Gurguſtium, Caſa brevis, ubi piſces nutriuntur. Gurgutium, cella modica, domus pauperis.* [Idem Papias: *Gurguſtia, Loca tabernarum tenebroſa, ubi convivis turpia fiunt.* Servio, *Gurguſtium* etiam eſt obſcura & latens taberna. Hinc Gallicum *Gargotte*, Cauponula, tabernula. *Gurguſtiolum, Antrum ſecretum, anguſtum*, apud Papiam laudatum. Voces ſunt Ciceroni & Apuleio notæ, dubiæ tamen Latinitatis. A *Gurgulione* ſeu *Curculione*, Verme, dictum eſt *Gurguſtium.* Vide Feſtum.] Job c. 40. *Nunquid implebis ſagenas pelle ejus, & Gurguſtium piſcium capite ejus.* Thwroczius in Carolo Rege Hungar. cap. 97. *Sed erant omnino ſicut piſces in Gurguſtio, vel in reti comprehenſi.*

¶ 2. GURGUSTIUM, *Guttur*, apud Papiam.

¶ GURNADUS. Vide *Gornus.*

GURPIMENTUM, GURPIRE, &c. Vide *Guerpire.*

¶ GURULA, *Nutrix, conportatrix*, in Gloſſis MSS. Sangerman. num. 501. Lege & vide *Gerula.*

GURUM, vel GIRUM, Pulvis molendini, apud Matthæum Silvaticum.

1. GUSSA, GOZA, GUZIA, Machinæ bellicæ ſpecies. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 83. *Nemo præſumat .... caſtrum contra Principem ædificare, nec fortitudinem tenere obſeſſam, nec debellare cum ingeniis, quod ruſtici dicunt fundibula, & Goſa, & gata, quod magnum dedecus erit Poteſtatibus.* Charta Jacobi I. Regis in Conſtitutionibus Catalaniæ MSS. *Statuimus, quod nullus portet fundibulum, Guziam, vel gatam, aut aliquid aliud ingenium contra aliquem, ſine ſpeciali noſtro mandato, nec trahat cum eis, niſi de hoc habeat à nobis ... privilegium ſpeciale.* Edictum Nunonis Sancii D. Roſſilionis de Treuga tenenda an. 1217. *Statuimus ... quod nullus expugnet aliquod caſtrum, vel aliquam munitionem cum Guſſa, vel pererio, vel manganello, vel cum alio genere lignorum.* Ita porro appellata fortean hæc machina, quod canis formam referret: nam Occicitanis *Gouſſas*, canis ſpecies eſt, *Chien matin, Clabaud.*

¶ 2. GUSSA, Putamen, Ital. *Guſcio*, Gall. *Coquille, Coque.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann. 1271. apud Murator. tom. 8. col. 1133. *Et* xx. *caſtaneæ cum Guſſis* (vendebantur) I. *rexanum, &* XIV. *amigdalæ* I. *rexanum.*

GUST. Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 10. §. 2. *Secundum antiquam conſuetudinem dici poterit de familia alicujus, qui hoſpitatus fuerit cum alio per 3. noctes: quia prima nocte dici poterit Uncuth, ſecunda vero Guſt, tertia vero Hoghenehyne.*

GUSTALDUS. Vide *Gaſtaldus.*

¶ GUSTANTER, Grato animo, in Actis SS. Aprilis to. 3. pag. 111.

GUSTATOR DIGITUS, qui Græcis λιχανός. S. Hieronymus in c. 40. Eſaiæ: *Parvo digito, quem vulgo Guſtatorem vocant.*

GUSTRUM, Vaſis ſpecies. Zyxillanes Epiſc. Toletanus Hymno de S. Thyrſo, à Bivario ex Breviario Muſarabum editus:

Guſtrum perniciter adfore præcipit
Plenum lympha, caput Martyris ſuffocat.

In Actis, eſt *lebes, vas, tinna.* [Papias MS. Bituric. *Gutrum, Genus vaſis, vel ampullæ, quo unguenta ſervantur.* Editus habet *Guttum.*] Gloſſ. Lat. Græc. *Capillum*, γευστίδιον. Ubi *cupillum* idem valet ac *cupella.* Vide in *Cupa* 2.

GUSTUM, Cupediæ. Utitur Apitius lib. 4. de Re culin. cap. 5. Adde Fragmentum Petronii p. 74. & quæ notamus in Deſcript. CP. ubi de Auguſtæo.

¶ GUSTUM, Cenula, Gall. *Collation.* Mabill. to. 1. Annal. Benedict. pag. 704. col. 2. ex MS. Caſinenſi: *Cum autem liberi à vindemia fuerint, ſtatim ad nonam horam reficiunt, & poſt veſperas Guſtum manducant, & bibunt iterum.*

¶ GUTA. Vide *Gutta.*

GUTI, Gothi, & Gotti, vel *Goti*, quibuſdam *Jutæ* & *Jutones*, Romanis *Getæ*, Anglo-Saxonibus ȝeatay, à priſco Gothico *Jæt*, quod gigantem ſignificat. Ita autem appellatus potiſſimum unus de tribus populis illis primariis, qui relictis in Germania ſedibus, in Angliam tranſiere, & ibi ſedes fixere, ut Beda refert, cujus Interpres Saxonicus, pro *Jutas*, ȝeatum, id eſt, *Getas* vertit. Inde illud in Legibus Edw. Confeſſ. c. 35. tit. de His, qui cohabitare debent in Britannia: *Guti vero ſimiliter cum veniunt, ſuſcipi debent & protegi in regno iſto, ſicut conjurati fratres, ſicut proquinqui, & proprii cives regni.* Plura de *Gutiis*, & *Jutis*, vide apud Camdenum, Spelmannum & Cluverium lib. 3. Germ. antiq. nam hæc Gloſſarii conſilium excedunt, cum ad rem Geographicam ſpectent.

¶ GUTILLIOCÆ, κάρυα μακρά, in Gloſſis Lat. Gr.

¶ GUTRUM. Vide *Guſtrum.*

1. GUTTA, Idem videtur quod *Gota*, de qua voce ſupra, & *Gutera*, Canalis, rivus. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 22. *Terminat de una parte currente Gutta, alia via publica, &c.* Fol. 29. *Sunt ii fines dis lo perron, uſque ad Guttam, quæ dividit villam Defenſum dictam, & ſilvam, &c.* Fol. 42. *Qui terminat de una parte Gutta mortua, &c.* Fol. 62. *De una parte terra S. Vincentii, de alia Liger fluvius, de altera Gutta decurrit.* Tabular. Monaſterii S. Andreæ Viennenſis: *In alio fronte, Gutta percurrente, qui ad æſtum ſiccat, &c.* Infra, *Gutta ſicca* dicitur. Occurrit etiam crebrius in Tabulario Conchenſis Abbat. in Ruthenis.

☞ In tractu Dumbenſi, & fortaſſis etiam in aliis, per *Guttas* ſæpius intelliguntur illi canales & alvei, quibus aqua fluvialis in vicinos fundos derivatur. Qui in iis locis, in quibus hujuſmodi canales effodiuntur, juriſdictionem integram habent domini, ii piſcationis jure potiuntur. Charta Thoſſiaci an. 1451. *Debet 5. ſol. Vienn. pro licentia ei data de conſtruendo in ſuo prato vocato la Goille quamdam Guttam piſcatoriam.*

GUTA, Eadem notione. Tabularium Eccl. Cadurcenſis: *Cum ipſa terra, quæ tenet in ipſo loco, quæ tenet in illa Guta.* Charta Froterii Epiſcopi, ibidem: *Et per illo termine ... & deſcendit per mediam cumbam, uſque in illa Guta, quæ dicitur Boina.*

GUTTULA, Rivulus. Tabularium Monaſt. S. Andreæ Viennenſis: *In alio fronte terra ipſo quintillone, & Guttula, quæ ad æſtum ſiccat.* Tabularium Brivatenſe Ch. 15. *De duobus vero lateribus vineas S. Juliani, ex quarto vero latere Guttulam decurrentem, &c.* Alibi: *De ſubteriori vero latere eſt Guttula decurrens, de ſuperiore vero latere ſtrata publica.*

2. GUTTA, Italis *Gotta*, Hiſpanis *Gota*, Catarrhus, fluxio, quod *guttatim* fiat, inquit Berevicius lib. de Idea Medicinæ antiquor. neſcio an vere. Domnizo lib. 2. de Vita Mathildis cap. 21.

Frigore percuſſa, doluit nimis illico Gutta.

Vita S. Anſelmi Epiſc. Lucenſis n. 57. *Die quadam cito ſuperveniens Gutta, ita ut unius oculi lumen ſanguine cooperiret.* Num. 58. *Gutta, quam dicunt fiſtulam, generante, putredo quædam aſſidue ſtillabat* Num. 39. & 42. *Gutta paralytica, Gutta, quam Paralyſin*

Paralyſim vocant. Hydropiſis, apud Tortarium Floriacenſem :

Gutta fugit ventris, reſtinguitur hic ſacer ignis.

Magiſter Ægidius Corbolienſis de Urinis :

Innuitur Gutta regnare per alba minuta.

Ubi vide Gentilem de Fulgineo. Ebrardus in Græciſmo c. 10.

Eſt pluviæ gutta: ſed ſit ſitulæ tibi ſtilla:
*Dicitur eſſe * ſene paſſio Gutta fore.*

Vide Albertum M. lib. 23. de Animalib. c. 18.

GUTTA CADIVA, CADUCA, Ἐπίληψις. Gloſſæ Biblicæ MSS. *Epileptici dicuntur, qui Guttam habent Cadivam* [Robertus de Tumbalenia in Epiſtola ad Monachos S. Michaelis de Monte apud Mabill. to. 5. Annal. Benedict. p. 659. col. 1. *Hugo vocatus frater quidam... ſubito illa moleſtia arripitur, quam Medici Epilepſiam vocabulo Græco dicunt, vel Sacrum morbum, eo quod ſacras hominis partes, ut eſt caput, & mentem occupet; nos vero vulgariter Guttam Caducam, ex eo quod cadere faciat, vocamus.*] Vita MS. Caroli M. juſſu Friderici Imp. exarata lib. 2. c. 22. *Sed quod magis dolendum erat, intrinſecus epatica paſſio, imo ebitudo animi, Caduca Gutta, & cotidiana vecordia ipſum deſipere faciebant.* [Vita S. Raynerii, to. 2. Junii p. 442. *Hæc ſub occaſione Caducæ Guttæ, biennio ante adventum almi Raynerii ad nos à dæmonio fuerat vexata.*]

GUTTA MALOGRANATA, Hemicraniæ ſpecies, quam Galli vocant *Pome grenade*. Occitanis, *Mielgrano*. Steph. Julianus in Vita B. Coletæ n. 234. *Affligebatur... ſpecialiter paſſione Guttæ Malogranatæ, taliter quod vi doloris efficiebatur quaſi furibunda.* Ditmarus lib. 4. pag. 50. *Cui in capite ſuo multum nocuit migranea, quæ duplex: aut ex Gutta, aut ex vermibus.*

3. GUTTA, & GUTA, Gallis *la Goutte*, Podagra, [Arthritis quælibet,] in Vita Innocent. VI. PP. apud Boſquetum p. 139. Chronicon Caſaurienſe : *Illa infirmitate, quæ Gutta appellatur, graviter fuerat occupatus.* Radulfus in Vita S. Richardi Epiſcopi Ciceſtrenſis num. 86. *Cum Gutta, quam Podagram vel Artreticam vocant, frequenter vexaretur, &c.* Pſeudo-Ovidius lib. 2. de Vetula :

Tuſſiat æternum, juncturas Gutta fatiget.

Ptolomæus Lucenſis ann. 1284. *Defectum patiebatur in manibus & pedibus propter Guttas, ita quod vix celebrabat.* [Occurrit in Hiſt. Mediani Monaſt. p. 275. in Fragmentis Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 624. col. 2. in Miraculis B. Simonis, to. 2. April. pag. 823. in Vita B. Hugonis de Lacerta, apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1186. & alibi.]

¶ 4. GUTTA, Hydropiſis. Hartmannus in Vita S. Wiboradæ Virg. ſæc. 5. Benedict. p. 60. *Ægritudinis, inquit,* (Eggehardus vel Ekkehardus) *incommoditatem Gutta infeſtante, & totum corpus meum contrahente, &c.* Hydropiſin intelligendam eſſe patet ex Hepidanno, qui de eodem morbo diſſerens ibid. p. 62. ait : *Ekkehardus.... cum quodam tempore Hydrope ad extrema deductus eſſet, &c.*

5. GUTTA, [Stillicidium, Gall. *Goutte, Gouttiere.* Chirographum Remboldi in Tabulario S. Clodoaldi : *Et ſi prædictus Remboldus domus pinnaculum auferre voluerit, vel heres ipſius, uſque ad pannam Guttæ auferre licebit.*] Charta Philippi Aug. an. 1220. in Hiſt. Monmorenciaca p. 85. *Facit unam domum ſi voluerit, nomine ſuo abſque forteritia in inſula de Caſtelles ſupra Sequanam, ejuſdem altitudinis, cujus ſunt aliæ domus in eadem inſula: ita videlicet quod parietes Guttæ, altitudinem aliorum parietum ejuſdem inſulæ non excedant.*

6. GUTTA, Macula. Auctor Mamotrecti ad c. 36. Gen. *Polymitus, veſtis ex variis coloribus & Guttis, à polis, quod eſt pluralitas, & mitos, quod eſt Gutta.* Infra : *Mitos, Guttam ſonat.... calamita eſt rana, quæ moratur in cannis, varias habens Guttas.* Idem ad 35. Exod. *Polymitarius, qui operatur polymito, id eſt, vario opere & Guttato.* Ita *Guttatus*, color eſt in equis, guttis diſtinctus. [Hac notione Ovidius :

Nigraque cæruleis variari corpora Guttis.]

¶ 7. GUTTA, Species aromatica, Pſal. 44. 9. Eccli. 24. 21. & in rythmica Deſcriptione Veronæ apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1095.

¶ GUTTA CIATA, Gallis *Goutte Sciatique*, Iſchiadicus dolor, in Miraculis B. Edmundi Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1895.

¶ GUTTA FANTILIA. *Filiam habebat parvulam ... habentem Guttam Fantiliam*, in Actis SS. Junii tom. 3. p. 452. ubi *Fantilia* forte pro *Infantilis*, & *Gutta Fantilia* pro *Variola*.

GUTTA MERA, Gall. *Mere goute.* Charta an. 1208. ex Tabul. Foſſatenſi f. 29. *Annuatim unum duplarium vini ſine fuſto de Mera Gutta ad menſuram Pariſienſem perſolvent.* Alia an. 1212. fol. 31. *Et tempore vindemiarum nomine cenſum in cuva & de Mera Gutta ... perſolvent.*

¶ GUTTA PURA, Eadem notione. Charta Adami Abb. S. Faronis ann. 1313. inter Inſtrum. Hiſtor. Meldenſis p. 200. *Tenebimur perpetuo reddere Conventui ſupradicto centum viginti & duodecim modios vini de Pura Gutta ad menſuram Meldenſium.*

¶ GUTTA PRIMA, Aqua ex qua fit ſapo. Vide *Capitellum* 2.

¶ GUTTA ROSACEA, Medicis, Rubedo in facie.

¶ GUTTA SALSA. Vitus Cortonenſis in Vita B. Humilianæ, to. 4. Maii p. 397. *Sicut autem receſſiſti à me, nunquam ilii & lateris dolorem ſenſi ... Infirmitas illa vulgo Papici vocabatur, alio item vocabulo Ignis volatilis, alio modo Gutta Salſa nominatur.*

¶ GUTTA SERENA, Medicis noſtris *Goutte Sereine*, Cæcitas, licet nullum in oculis vitium appareat præterquam in pupilla, quæ tum latior apparet & obſcurior. Miracula S. Mariæ Magd. de Pazzis, to. 6. Maii p. 322. *Ob Guttam Serenam, quam biennium paſſa fuerat in oculo dextro, videndi facultatem amiſerat.*

¶ GUTTARE, Στάζειν, Stillare, Gall. *Goutter*, in Gloſſis Sangerm. Joh. de Janua : *Guttare, Guttatim cadere vel fundere, vel guttis perfundere.*

GUTTARIUM, GUTTATORIUM, Rivulus, canalis, ſtillicidium. Angl. *à gutter. Goutiere*, in Conſuet. Britann. art. 712. Ugutio : *Aqualitium, Guttarium.* Alibi : *Impluvium, i. lavatorium, Guttatorium.* Will. Britto in Vocabul. *Aquæductus... Guttatorium, per quod aqua elicitur, vel foras educitur.*

GUTTERA, Eadem notione. Charta Henrici I. Regis Angl. in Tabulario Fiſcanenſi f. 5. *Et de eadem cruce uſque Fingerlin, ubi quædam Guttera eſt, quæ vadit per mediam villam.* Chronicon Abbat. Burthonenſis in Anglia : *Inceptum fuit pavimentum Altæ villæ, diruto cauſeto, ponendo Gutteram in medio.* Adde Monaſticum Anglic. tom. 2. p. 815. & Willelm. Thorn. an. 1281.

GUTURA, Eadem notione habetur in Libro Anglico *Juſtice of peace*, fol. 80. v. Incertum, inquit Somnerus, an à Saxonico ȝeotan, ſive aȝeotan, fundere, effundere, an à Latino *Gutta*, quod guttatim aquam accipiat ac reddat, unde *Guttare*, pro *ſtillare.* Vide *Landea.*

GUTTATUS, Guttis diverſi coloris inſperſus. Fridericus II. Imp. lib. 2. de Venat. c. 20. de Gyro-

falconibus : *Quidam eorum non ſunt Guttati ſuper dorſum & caudam, & quidam ſunt Guttati ſuper dorſum & caudam, quidam plus, quidam minus.* [Martialis lib. 3. Epigr. 58. eadem notione dixit:

Et picta perdix, Numicidaque Guttatæ.

Palladius quoque inter colores *Guttatum* refert ut non minimum.] Vide *Gutta* 5.

¶ 1. GUTTERIA, Stillicidium, Gallice *Gouttiere.* Charta an. 1258. ex Archivo Veteris-villæ: *Conceſſi Monachis de Veteri-villa, quod aqua deſcendens de domo ipſorum per Gutteriam communem, ſitam ſuper murum communem inter domum meam & domum ipſorum de drapperia Dinanni, cadat in terra mea retro domos ſupradictas.* Vide *Guttarium.*

2. GUTTERIA, Vitium, ſeu morbus gutturis ex male olentium aquarum potu contractus, βρογχοκήλη Græcis, *Goitrie* Gallis. Vita S. Gudilæ Virg. n. 23. *Omneſque deſcenſuri ex eorum germine, plectantur nævo iſtiuſmodi pœnæ, ut uterque ſexus lapſante poplite jugiter claudicet, ſuper hæc vero femineum Gutteria obſcænet.* Eadem habet Baldricus in Chronico Camerac. lib. 1. cap. 16 Anſo in Vita S. Urſmari Lobienſis c. 8. *Nata eſt infirmitas in collo ejus ſæva nimis, quæ vulgo dicitur Grutteria.* Rectius Ratherius c. 5. *Quæ Gutteria dicitur ſermone Gallico.*

GUTTUROSUS, in l. 12. §. 1. D. de Ædilit. Edict. Vetus Interpr. Juvenalis Sat. 13. *Tanquam ſi in Alpibus homines Gutturoſos admireris, ubi tales ſunt plurimi, nam lata & inflata colla habent.* Miracula S. Thomæ Aquin. *Puella à nativitate Gutturoſa, quia tres gravanos habuit.* Occurrit etiam apud Durandum lib. 7. Ration. c. 19. n. 3. Alias *Gufturoſus*, eſt λαίμαργος, in Gloſſ. Lat. Gr.

GUTTURNA, & GUTTURNIA etiam dicitur idem morbus. Gloſſ. Iſidor. *Gutturnia, gutturis inflatio.* Ugutio: *Gutturna, infirmitas gutturis, quæ ſolet inflatione gulæ evenire, unde Gutturnoſus, illam habens infirmitatem.*

GUTTURNOSUS, Idem qui *Gutturoſus.* Hincmarus in Vita S. Remigii: *Omnes, qui hoc egerunt, & qui de eorum germine nati fuerint, viri ponderoſi fiant, & feminæ Gutturnoſæ &c.* Gervaſius Tilleberienſis MS. lib. 3. de Otiis Imperial. *Eſt in Provincia Ebredunenſi, quæ pars eſt regni Arelatenſis, caſtrum de Bartes: in eo territorio fons ſcaturit, ex cujus aquæ potu ac lavacro curantur Gutturnoſi.* Vita MS. Caroli M. juſſu Friderici Imper. exarata lib. 2. c. 23. *Febricitantes vero abſque nomine & numero: caduci 65. Gutturnoſi plures, &c.* Inde etiam

GUTTURNOSITAS, in eadem Vita S. Gudilæ, & apud Guill. de Thoco in Vita S. Thomæ Aquin. n. 96. *Cum haberet filiam Gutturnoſam, & ipſam propter ſtrumam gutturis maritare non poſſet.*

¶ GUTTONARIUS EQUUS, Vegetio l. 1. c. 56. & lib. 4. c. 6. Idem qui Trepidarius ſeu Tolutarius, *guttatim* ſeu minutim incedens, Gall. *Cheval qui va l'amble.*

¶ GUTTOSUS, Arthriticus, habens dolores articulorum, Gallice *Goutteux.* Miracula B. Henrici Baucenenſ. to. 2. Junii p. 382. *Alexander ... Guttoſus in ſchinali & in ſchina, non poterat ſe curvare ante & retro.* Et pag. 383. *In cavigliis Guttoſa ſimiliter, ita quod non bene firmiter ambulabat.* Occurrit rurſum in Vita B. Giraldi de Salis, apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1008. Vide *Gutta* 3.

¶ GUTTUM. Vide *Guſtrum.*

¶ GUTTUR POSTERIUS, Anus, podex. Miracula B. Aloyſii to. 4. Junii pag. 1106. *Natus fuerat filiolus ſine Gutture Poſteriore ad excernendum.*

¶ GUTTURNA, GUTTURNIA. Vide *Gutteria* 2.

¶ GUTURA, Rivulus, &c. Vide in *Guttarium.*

GUVA, ſeu GUNA, ut præfert Codex MS. & Editio Veneta, Papiæ eſt *Vas vitreum, quod a Latinis à ſimilitudine cucurbitæ Ventoſa vocatur, quæ animata ſpiritu per igniculum in ſuperficiem trahit ſanguinem.* Eadem pæne Ugutio, qui *Gina*, & *Ginia* ſcripſit, ut & Papias editus *Guna*, & Joan. de Janua, *Guna & Guina.* Atque ii ex Iſidoro lib. 4. c. 11. ubi de Inſtrumentis Medicorum: *Angiſtrum, ſpatomele, Guna, quæ à Latinis, à ſimilitudine cucurbitæ à ſuſpirio dicitur Ventoſa.* Ita editi: at MSS. auctore Voſſio, *Guva* & *Guvia*, præferunt: ex quibus licet emendare ejuſdem Iſidori Gloſſas: *Guna, ventuoſa.* Legendum enim: *Guva, ventoſa.* De vocis origine legendus Voſſius Vide *Ventoſa.*

GUVERNERIUS, Rector gubernator, Gall. *Gouverneur.* Metellus in Quirinalibus p. 136.

Viderat hunc Dapifer probus,
Guvernerius loci ſacri.

¶ GUVETTA. Vide *Guvus.*

GUVIA. Iſid. lib. 19. c. 19. de Inſtrumentis lignariis: *Cauterium*, Gallis *Guvia.* Etiam hodie *Gouge*, quoddam inſtrumentum ferreum, quo utuntur fabri lignarii, appellatur. [Vide *Guva.*]

GUVIO, Gobio, piſcis, qui noſtris *Goujon*, apud Silveſtrum Giraldum in Topographia Hiberniæ diſt. 1. cap. 7.

GUVUS, & GUVETTA, Bubo, Italis *Guvo, Guffo.* Apud Petrum Creſcentium lib. 10. de Agricult. c. 16. *Gimus & Gimetta ... ſunt animalia nocturna potius quam diurna, quia eorum oculi de nocte vident melius quam de die.* Ubi legendum *Guvus*, & *Guvetta*, quomodo legit vetus Interpres Gallicus *la Guve & la Guvette*, noſtris *Chouette.* Ita etiam emendandus idem Creſcentius c. 28. ex eodem Interprete, quo loco perperam editum *Gimecta*, pro *Guvetta*

GUYSA, Forma, modus, ex Gallico *Guyſe.* Knyghton an. 1388. *In habitu & apparatu & diverſis Guyſis, &c. Gyſa*, pro *Guiſa* infra mox habetur. De vocis etymo, vide VV. CC. Ægidium Menagium in Origin. Gallic. & Oct. Ferrarium in Origin. Ital. qui ex *vice* deducit; *ad vicem*, quod noſtri *à guiſe* dicunt. [Forte melius à Britannico *Ghis* pro *Kis*, Modus agendi vel gradiendi.]

GUZIA, Machina bellica. Vide *Guſſa* 1.

¶ GWALDUS. Vide *Gajum* & *Gualdus.*

GWALSTOWNA, Locus patibuli, patibulum, furcæ. Vox Saxon. confecta ex ȝpal, patibulum, & ſtopn, locus. Leges Henrici I. Reg Angl. cap. 10. *Omnia Gwalſtowna, i. occidendorum loca, totaliter Regis ſunt in ſoca ſua.*

¶ GWANTUS, Chirotheca, Gallice *Gant.* Occurrit non ſemel. Vide *Wantus.*

GWASTRAUD AFWIN. Vox Wallica, quæ occurrit in Legibus Hoëli Boni Reg. Walliæ cap. 5. eſt autem *Gwaſtrawd Afwin*, Boxhornio in Lexico Wallico, *pediſſequus, frenigerus.*

¶ GWAYF vel *Waif*, apud Anglos, Gallis *Gaive.* Res vaga & deſerta, quæ Regis eſt vel domini feudalis, niſi ante annum & diem à legitimo poſſeſſore repetatur. Inſtrumentum an. 1123. apud Kennettum p. 196. Antiquit. Ambroſden. *Recognitum eſt à Militibus & liberis hominibus ... quod ad nos ſpectat le Gwaif .... in terris noſtris ad Eccleſiam S. Georgii pertinentibus ... Ita & ſtatim redditum eſt nobis de Gwaif de Ernicot, ſcilicet* II. *porc. cum* V. *porcellis, & apud Covele* I. *ovis cum agno ſuo.*

¶ GYLDA. Vide in *Gildum.*

¶ GYLTWITE, Mulcta pro tranſgreſſione. *Debita tranſgreſſionum & pœnam delictorum, quæ nos dicimus*

Oſerſegeneſſe & Gyltwite, apud Th. *Blount* in Nomolexico ex Autographo ann. 964. Vide *Giltwite*.

¶ GYMNAS, γυμνάς. Jo. de Janua: *Gimnas, Pugna, curſus, vel locus in quo fiebat, & hinc facta tranſlatione, Studium ſcholarium & magiſtrorum.* Gl. Lat. Gall Sangerman. *Gimnas, Bataille de poins, ou liute, ou courſe, ou eſcole.* Utitur Statius non ſemel.

1. GYMNASIUM, Thermæ. Ælfricus in Gl. Saxon. *Termas, vel Gimnaſium*, bæð-ſtede, i. locus lavacri.

2. GYMNASIUM, Ἀσκητήριον, Monaſterium. Epitaphium Aligerni Abbatis Caſinenſis:

... *Hoc ſacrum regere Gymnaſium*
Promeruit.

Vita S. Rictrudis cap. 12. *Gymnaſium monaſteriale, ubi ſtadium vitæ præſentis agonizando percurreret. Gymnaſium monaſticæ diſciplinæ*, in Geſtis Abbatum Gemblacenſium p. 533. Τῆς ἀσκητικῆς παλαίστρας γυμνάσιον, in Vita S. Nicolai Studitæ pag. 896. Vide S. Baſilium Epiſt. 23.

3. GYMNASIUM, pro ludo illo literario, in quo pueri litteris & liberalibus diſciplinis exercentur, uſurpavit S. Ambroſius lib. 6. Hexaëm. c. 4. Vide *Gignaſia*.

GYMNOLOGIZARE, *Exercere*, in Gloſſ. MSS. S. Germani Pariſienſis [Johanni de Janua, *Gimnologizere, Nude loqui, vel nude ratiocinari*, à Græco γυμνός, nudus & λόγος, ſermo. Gloſſar. Lat. Gall. San-German. *Gimnologizare, Gimnologizere, Parler nuement, arraiſonner.*]

GYNÆCEUM, GENECIUM, GENICIUM, γυναικεῖον, Græcis & Latinis Scriptoribus, dicitur locus interior in ædibus, in quo ſolæ mulieres verſantur, apud Plautum in Moſtellar. Terentium in Phorm. Ciceronem, &c. quem *Gynæconitidem* Cornelius Nepos, γυναικωνῖτιδα, Plutarchus & alii, *Triclinium matronale*, Sidonius lib. 2. Epiſt. 2. appellant.

Præterea ita vocabantur textrina publica. Iſid. l. 15. c. 6. & ex eo Papias: *Genecium, Textrinum, Græce dictum, quod ibi conventus feminarum ad opus lanificii exercendum conveniat.* Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Genitium*, ƿebhuſ oƒ pulle. Ubi Somnerus *Gynæceum* emendat. Saxonibus autem huſ, eſt domus: pulle vero lana. Ita *Genicium* eſt locus, vel ædes, ubi mulieres lanificio operam dant; quomodo etiam γυναικῶν appellatur Polluci, θάλαμος ἱστῶν. Catholicon parvum: *Genecium, Eſtraingne, ou Ouvroir à texerant, ou Bourdele.* Mox additur: *Geneceium poteſt dici Sayrie, ubi manent mulieres de ſero nendo.* Sic ſane Picardi noſtri ruſtici puellarum ſerotinos conventus, in quibus lanificio una vacant, *Series* etiamnum appellant.

Sub Imperatoribus Roman. extitere *Gynæcea*, ſeu textrina publica, in quibus *Gynæciarii*, opifices ita dicti, veſtibus texendis operam dabant, obnoxiæ cæteroquin conditionis: adeo ut vice pœnæ in ea interdum loca noxii ac rei amandarentur, quod de viris teſtatur Sozomenus lib. 1. c. 8. Δημοσίοις ἔργοις ἢ γυναικείοις, ἢ λινυφίοις ὑπηρετεῖν. Paſſio S. Romani Mart. *Et induit eum colobio laneo, & tradidit eum in Gyneceo ad injuriam.* De feminis vero Joannes Chryſoſtomus in Epiſt. ad Juniorem viduam tom. 6. p. 300. Quo pertinet, quod habet Lactantius de Mortib. Perſecutor. n. 21. *Matres-familias ingenuæ ac nobiles in Gyneceum rapiebantur.* Horum meminit Itinerarium Hieroſolymitanum Antonini Monachi, ubi de Tyro: *Genecia ſunt ibi plurima vel publica, oloſerica, & diverſa genera telarum.* De Gynæciariis vero exſtat titulus in utroque Codic. *de Murilegulis & Gynæciariis.* [Vetus Vocabularium Juris utriuſque: *Geneciarii ſunt qui pannos imperiales texunt inſerendo ſericum & aurum. Ginecium eſt locus ubi hæc fiunt: & dicitur à Gynos* (Gymnos à Gr. γυμνός) *quod eſt nudum, quia nudo panno veſtitur aurum.* Ex dictis ſatis patet, vanum hoc eſſe etymon minuſque accuratam definitionem.]

Habuere etiam Reges noſtri ſua *Gynæcia*, ſeu, uti vocabant, *Genicia*, in quibus ancillæ Regiæ rei lanariæ vacabant: quas *Geniciarias* & *Perſiles* inde dictas mox docemus. Capitulare de Villis cap. 48. *Ad Genicia noſtra, ſicut inſtitutum eſt, opera ad tempus dare faciant, id eſt, linum, lanam, waiſda, vermicula, warentia, pectines, laminas, cardones, ſaponem, unctum, vaſcula, & reliqua minutia, quæ ibidem neceſſaria ſunt.* De iis præterea accipiendum Capitulare 2. an. 813. c. 19. *Et ut feminæ noſtræ, quæ ad opus noſtrum ſunt ſervientes, habeant ex partibus noſtris lanam & linum, & faciant ſarcillos & camiſilos, &c.*

Quinetiam à ſingulis feminis lanarium opus Principes exigebant, præſtationis vice, adeo ut ab eo præſtando vix eximerentur Sanctimoniales. Capitulare Ludovici Pii pro Sanctimonialibus S. Crucis Pictavenſis cap. 4. *Ut temporale ſervitium de opere femineo ab eis ad partem Dominicam nullatenus quæratur: quia ſi hoc fieri cœperit, omnino ordo regularis ſtare non poterit.* Quod vero *opus femineum* hic dicitur, *Genecæum opus* vocat Concilium Meldenſe anno 845. c. 77. à quo, ut & à cæteris, abſtinendum diebus Dominicis ſtatuit.

☞ Viris quoque nobilibus ſua interdum fuiſſe *Gynæcia* conſtat ex Miraculis S. Bertini ſæc. x. ineunte exaratis cap. 5. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 3. part. 1. p. 131. ubi legimus *de quodam excæcato, priſtino lumini reſtituto: Quoniam à pueritia in domo cujuſdam nobiliſſimi ejuſdem regionis viri adultotenus educatus & altus fuit, atque in Genæcio ipſius nendi, cuſandi, texendi, omnique artificio muliebris operis edoctus, quidquid in prædicta poſtmodum Eccleſia pallorum ornari habuit & emendari.... ipſe ſollicita intentione procuraret.* Ubi id quoque notandum, in ipſa ſcilicet gynæcia inductos fuiſſe adoleſcentes, ut textrinam artem edocerentur.

Exinde accidit, ut publica ac priva iſta Gynæcea peſſime audirent, cum ancillis, ex quibus illa conflata erant, abuterentur domini ipſi, ac ſtupra cum iis perpetrarent: unde generatim *Gynæcea*, ipſa lupanaria & meretricum cœtus appellabant. Joannes de Janua: *Genecæum, lupanar, vel textrinum: quia ibi conventus feminarum ad meretricandum, vel opus lanificii exercendi cauſâ conveniunt.* [Perperam *Geneteum* in edito ann. 1514. ut *Genetearius*, pro *Genecæarius*, *Qui*, ut habet idem de Janua, *utitur vel præeſt Geneteo, vel textor in Geneteo. Texerant, ou meſtre ou frequentant bourdel*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.] Lex Alamannorum tit. 80. §. 4. *Si cum puella de Genecio priore concubuerit aliquis contra voluntatem ejus, cum 6. ſol. componat.* In Editione Heroldi tit. 81. §. 2. vox *priore* abeſt. Et §. 2. *Si quis cum aliqua de alio Genecio contra voluntatem ejus concubuerit, cum 3. ſol. componat.* Ubi Editio Heroldi: *Si quis cum aliqua ex illis aliis de Genecio, &c.* Capitula ad eamdem legem c. 42. *Si quis alterius puellam de Genicio deviolaverit, &c.* Sed inprimis lupanar hac voce intelligi docet omnino Lex Longobard. lib. 2. tit. 37. §. 6. *Statuimus, ut ſi femina, quæ veſtem habet mutatam, mœcha deprehenſa fuerit, non tradatur Gynæceo, ſicut uſque modo; ne forte*

quæ prius in uno, poſtmodum cum pluribus locum habeat mœchandi, &c. Et eodem libro tit. 9. §. 2. mulier libera, aut puella, quæ ſervo nupſit, *in curtim Regis* duci jubetur, *& intra penſiles ancillas* conſtitui: ubi Edictum Rotharis Regis tit. 88. §. 11. habet: *Et in Piſele inter ancillas ſtatuere.* Quæ quidem lectio pro legitima haberi poteſt: ſiquidem *piſele* idem valet etiam ac *penſile*, & *gynæceum*, in Charta an. 803. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſib. *De veſtimentis, quæ de piſele veniunt, vel de Ginicio, decimam partem.* Ubi perperam editum *ginicro.* Hinc *Penſilarii* in Hiſtoria Epitomata Fredegarii cap. 65. iidem, qui *Gynæciarii*, ſeu qui penſa trahunt: *Nec multo poſt tempore Narſis Patricius Juſtini Imperatoris, ejuſque Auguſtæ Sophiæ minis perterritus, eo quod Auguſta ei apparatum ex auro factum muliebre, eo quod eunuchus erat, cum quo filaret, direxit, & Penſilarios regeret, non populos, &c.* Inde etiam forte Zelandi *Piiſeel* veſtiarium, ſeu thecam veſtiariam vocant. In Libro veterrimo Sacramentorum Eccleſiæ Remenſis n. 162. deſcribitur *Oratio in piſle*, hiſce verbis: *Omnipotens ſempiterne Deus, cujus ſapientia hominem docuit, ut domus hæc careat aliquando frigore à vicinitate ignis, ita nunc quæſumus ſicut omnes habitantes vel convenientes in ea careant in corde infidelitatis frigore à fervore ignis Spiritus ſancti. Per Dominum, &c.* Ita etiam *Piſle* legitur in Indice, qui Libro præponitur, uti monuit vir eruditiſſimus Joan. Mabillonius, qui recte, ni fallor, hoc loco intelligi exiſtimat, quod *Poile*, ſeu vaporarium dicimus: adeo ut ab ejuſmodi *penſilibus*, ſeu gynæceis nomen traxerit, quod ex hypocauſtis vicinis calor immitteretur in ea loca, quo facilius per hiemem operi vacarent, qui penſilario operam dabant, quod verba orationis, *à vicinitate ignis*, indicant. Unde poſtmodum ejuſmodi vaporariis, nomen inditum videtur locis allatis infra in voce *Piſalis*, ubi ex Adalardo & aliis docemus, *piſelum* & *piſalem* fuiſſe triclinium monaſticum, in quod Monachi calefaciendi cauſa ſimul ſecedebant, in eoque *pannos infuſos* ſuſpenſos deſiccatos, ex eo depromptas veſtes Monachorum, denique *Piſelem* & *Gynæceum* promiſcue appellari: ſed & inde Zelandos *Piiſeel* veſtiarium, Friſios vero culinam appellare. Quod vero Adalardus *Piſelum*, alii *Calefactorium* vocant.

Ejuſmodi porro feminas aut puellas liberas, quæ ſervis nupſerant, *ad Palatium*, ſeu in Gynæceum Palatinum amandatas, docet etiam Charta Pandolphi & Landolphi Principum Langobardor. in Chronico S. Sophiæ Benevent. *Similiter concedimus in eodem Monaſterio omnes illas liberas feminas, quæ ſervos ejuſdem Monaſterii ſibi ſociaverint maritos, vel illas, quæ ante ex ipſis ſibi viros copulaverunt, pariterque & ipſos ſervos cum filiis & filiabus illorum in ipſo Monaſterio concedimus, ut quomodo omnes legaliter ad noſtrum ſacrum devenire debuerunt palatium, ſic illis in eodem Monaſterio deveniet ad ſerviendum & dominandum.*

Genæciariarum ancillarum paſſim mentio perinde occurrit, nude interdum, ſæpe in malam partem. Synodus Meldenſis cap. 75. *Si autem Laici capellas habuerint, à ratione & auctoritate alienum habetur, ut ipſi decimas accipiant, & inde canes aut Geniciarias ſuas paſcant.* Eadem habet Concilium Confluentinum an. 922. cap. 5. Interrogationes Synodales cap. 37. apud Reginonem l. 2. de Eccleſ. diſciplin. cap. 5. *Si aliquis in domo ſua conſentit cum propriis ancillis vel Geneciariis ſuis adulterium perpetrare.* Concilium Nannetenſe c. 19. *Cum indecens ſit, mulieres virorum cauſas diſcutere, & quæ de laniſiciis ſuis & operibus textilibus & muliebribus inter Geniciarias ſuas reſidentes debuerant diſputare, ſenatoriam ſibi uſurpant auctoritatem.* Charta Ludovici Regis Bajwariorum in Metropoli Saliſburgenſi tom. 2. pag. 12. *Mancipia infra curtem inter pueros & feminas Genecios viginti duo.* Charta Dodiconis Comitis, in Monumentis Paderbornenſibus pag. 159. *Exceptis miniſterialibus ejus hominibus, . . . cæteriſque mulieribus jam ad Gynæceum ipſius adſumptis, non ulterius aſſumendis, &c.* De iis etiam capiendus videtur Gregorius Turon. l. 9. cap. 38. *In Marilegium villam deducitur, ut ſcilicet trahens molam his, quæ in Gynecio erant poſitæ, per dies ſingulos farinas ad victus neceſſarias præpararet.* Quæ quidem intelligenda ſunt de feminis, quæ in pœnam in *gynecea* amandatæ fuerant: id enim indicat vox *poſitæ.* Nam feminas, quæ ſtupra commiſerant, in gynecea, tanquam in publica proſtibula, fuiſſe relegatas ſupra indicavimus: ex quibus conficitur, permiſſa ac inſtituta fuiſſe ea ætate lupanaria publica: de quibus accipienda etiam fortean hæc verba Monachi Sangallenſis lib. 2. de Carolo M. cap. 5. *Erant quoque ibi duo nothi de Genicio Columbrenſi, &c.* Ita hæc vox accipitur in Paſſione S. Iſicii MS. *Infelix, quid tibi melius eſt in palatio, an in Genecio eſſe? Iſicius reſpondit: Melius eſt in Genecio propter Chriſtum, quam in palatio propter dæmones.* Scribit Theophanes, Theodoſium M. ſtatuiſſe, ne in poſterum feminæ, quæ ſtuprum commiſeranr, in lupanaribus publicis includerentur: Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν μοιχευομένων γυναικῶν ὕβριν ἐν τοῖς πορνείοις, μὴ συγχωρήσας ταύτας ἔτι συγκλεῖσθαι, καὶ διὰ κώδωνος τὴν πρᾶξιν ἐλέγχεσθαι.

De lupanaribus vero publicis, etiam multo poſt toleratis ac permiſſis, locus eſt in Bulla Benedicti IX. PP. an. 1033. apud Ughellum to. 1. p. 121. *Quod denique domus plus conveniens eſſe videtur prædictæ Eccleſiæ S. Nicolai, vobis & Clericis veſtris, quam quam in ea laicæ & ſæculares perſonæ maneant ad patrandam libidinem, & ſæcularia facinora: quoniam juſtum non eſt, ut domus lupanaris, & turpis lucri, Eccleſiæ adhæreat, &c.* Chartam aliam damus in voce *Panagator*, ubi mentio fit *Cuſtodis Regii meretricum publice venalium in lupanari Rotomagenſi.* Sed & Lupanaria publica Pariſiis certis ac deſignatis in loci olim extitiſſe, quæ *Bordeaux* & *Clapiers* dicuntur in Charta an. 1395. in libro rubeo Caſtelleti Pariſienſis. Colligitur præterea ex libro nigro Caſtelleti Pariſienſis, ubi hæc deſcribuntur: *Item l'en commande & enjoint à toutes femmes publiques, bordelieres & de vie diſſoluë à preſent demeurans és ruës notables de la ville de Paris, . . . qu'elles vuident incontinent aprés ce preſent cry & ſe retraient, & que elles facent leur demeure és Bordeaux & autres lieux & places publiques à eux ordonnez d'ancienneté, pour tenir leurs bouticles au pechié devant dit, c'eſt aſſavoir és ruës de l'Abrevoir, de Maſcon, de Clatigny, de Tiron, la cour Robert de Paris, Baillehor, la ruë Chapon, & la ruë Palée, ſur peine d'eſtre miſes en priſon, & d'amende volontaire.* Exſtat in eodem libro Statutum Caroli Regis 3. Februar. anno 1368. quo meretrices publicæ à vico Caponis expelluntur. Et Statuto alio anno 1481. in Regeſto viridi novo Caſtelleti Pariſ. vetantur meretrices, *de ne eux tenir herberger, ne demeurer és bonnes ruës de Paris, mais que ils vuident eux & leurs biens hors deſdites bonnes ruës, & voiſent demeurer és moiens bordeaux, & és ruës & lieux ad ce ordnnez, ſur peine de banniſſement de cette ville de Paris. .*

Genizeum, pro *Gynæceum*, in Charta alia Ulrici Patavienſis Epiſcopi an. 1144. in Metropoli Salisburg. to. 3. pag. 553. *Unam curtim... cum hubis illuc pertinentibus,... cum Genizeo, ſilvis, pratis, piſcationibus, & omni utilitate ſua.* Et p. 556. *Villam cum Genizeo, & molendino, ſilvis, pratis, &c.* Sed quid proprie ſit hoc loco *Gynæceum*, fateor mihi haud omnino compertum.

¶ GYNDRAGIUM, ut *Vindragium*, Tributum pro vino in urbem adducendo. Bulla Innoc. II. Papæ ad Fromundum Abb. Vindocin. an. 1136. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 387. *Tu ſiquidem quoſdam cenſus in quibuſdam Eccleſiis Andegavenſis parochiæ Vindocinenſi monaſterio vendicabas, quos utique idem Frater noſter appellabat Gyndragia, & tam eos quam oblationes baptiſteriorum in noſtra præſentia refutaſti.* Vide *Vineragium*.

GYPSA, pro *Dipſas*, Serpens. Althelmus de Laude Virginum cap. 26.

Et iterum Gypſas ſpiris ſinuata malignis,
Cærula peſtiferis extollit colla venenis.

Gypſa, ſemel ac iterum cap. 45.

Juſſerat & Gypſam verbo torrente migrare.

Et lib. de 8. principalibus vitiis cap. 8.

Hinc metuat multo Gypſam lacerare ſuperbam.

Alvarus Cordubenſis in Hymno in S. Eulogium:

Rector dum populus docte reficeret,
Gypſam cum doceret fragmine perdere,
Turbam multiplici germine lauream
Cæleſti rutilus agmine provehit.

Ita in MS. legi monet Ambr. Morales, qui vim vocis *gypſam* ignorans, verſum ſic emendavit:

Gypſum cum diceret fragmine prodere.

Quaſi vas terrenum aut teſtaceum fractum, Legem Mahumeti eſſe diceret. Sed nihil mutandum fuerat. *Gipſum* dixit cap. 17.

Nam Gipſum miſeros quod dudum faucibus atris
Sorbuit, &c.

Paſſio S. Victoris Maſſilienſis:

Cum videas ipſum quod habes pro numine Gypſum.

GYPSEÆ Fenestræ. Matth. Silvaticus c. 479. *Lapis ſpecularis, lapis Lunæ. Afroſelinum, ſecundum Albertum, eſt lapis ad modum vitri perſpicuus. Dicitur autem in Hiſpanorum urbe Segundia primitus inventus eſſe. Ego autem vidi illum abundantius inveniri in diverſis partibus Theotoniæ: & vidi etiam in Gallia inveniri cum Gypſo: quia eſt Gypſi extremitas quadam. Effuſius autem ſcinditur in quaſlibet partes tenues, & fiunt inde Feneſtræ, ſicut de vitro: niſi quod loco plumbi oportet ponere lignum.* Vide Iſidor. lib. 16. cap. 3. lib. 19. cap. 10. *Gypſearum Feneſtrarum* meminit Leo Oſt. lib. 3. cap. 29. (al. 27.) 33. (al. 31.) 32. (al. 34.)

¶ GYPSOPLASTES, Qui gypſea facit opera. Vide *Muſivarius* in *Muſivum*.

¶ GYRAMEN, Gyrus, circuitus, orbis. De S. Fortunato in Actis SS. Junii to. 3. pag. 601. *Vitam S. Marcelli prædictæ urbis Antiſtitis totius mundi Gyramini indubitanter patefecit.*

¶ GYRARE, Viſitare quaſi *Gyrando*, ſeu circumeundo, in ſacris Bibliis non ſemel; ſic Geneſis 30. 32. *Gyra omnes greges tuos.*

Gyrare Contentionem, in Lege Alaman. tit. 84. eſt agrum, de quo eſt *contentio*, ſeu controverſia, inſpicere & circumire. Vide *Monſtrata*, *Oſtenſio*, *Viſus*.

¶ Gyrator, Qui gyrat, circuit. *Multarum regionum Gyrator*, apud Ottonem Friſing. Epiſc. de Rebus geſtis Friderici I. Imperat. lib. 1. cap. 3.

¶ GYRFALCUS. Vide *Gyrofalcones*.

¶ GYRGATUS, *Lectus in quo paralytici, menteque capti, quique vocantur dæmoniaci, vincti jactant ſeſe.* Suſſannæi Vocabul. Supra habetur *Gargatum* & *Girgathum* ex Amalthea. Græcis γύργαθος, caniſtrum, qualus è vimine.

1. GYRO, Giro, Lacinia, id eſt, pars veſtis ac togæ, qua laxior fit, & in ſuperiori parte contracta, in largiorem formam in imo ſe explicat, noſtris *Giron*, Italis *Gerone*, vel *Gherone*: Germanis, *Gheere*, & *Gheerene*: Anglis *à Garde*. Sic porro dicta, quod hac parte *gyret* veſtis, i. circuli figuram efficiat. Udalricus lib. 2. Conſuet. Cluniac. cap. 11. *Sedens ad Lectionem ita ſedet, ut ulna ſit inter ſe & alium juxta ſedentem. Anteriora frocci ſui ſemper in gremium ita attrahit, ut pedes poſſint bene videri. Girones quoque, vel quos quidam Sagittas vocant, colligit utrinque, ut non ſparſim jaceant in terra.* Eadem habet Bernardus Monach. in Conſuetud. ejuſdem Monaſterii parte 1. cap. 18. & cap. 45. *Mox cum ſiniſtra manu Girones Albæ accipiens, & ante ſe tenens, ſpargit ante ſe aquam, (benedictam) &c.* [Guidonis Diſciplina Farfenſis cap. 4. de veſtimentorum menſura: *Similiter autem ſubtus circa pedes tunica debet eſſe rotunda qualitate menſurata; ſagittas vero vel Gerones tantum habeat, ut iter gradientes vel ſuperfluitate, vel parcitate non impediat.*] S. Hildegardis in Expoſit. Regulæ S. Benedicti, tunicam Benedictinam deſcribens, ait, *laneam fuiſſe, & aliquantum cuculla conſtrictiorem, ſed circa crura aliquantulum largiorem, & ad pedes tendentem, brachialiis nec multum amplis, nec multum conſtrictis, ad manus tendentibus, imo cum Gyrone in utroque latere ſub aſcella deorſum deſcendente, quæ deſuper caputio carebat.* Chronic. Senonienſe c. 16. *Unus vero eorum Gyrone loricæ levato, coxam ipſius ita perforavit; &c.* [Acta S. Petri Confeſſ. to. 4. Julii pag. 666. *Ejus veſtimenti forma, nonniſi quidam ſaccus veridice dici poteſt, cum nec manicas habeat, nec Girones, nec capitellos atque bottones.* Laudes Papiæ apud Murator. to. 11. col. 39. *Portant autem plurimi Canonici... togam clauſam ſine Gironis, & veſtimenta longa decenter.*] Le Roman *de Garin*:

Ceignent eſpées au ſeneſtre Giron.

Sic tabernaculorum *Gyrones* deſcribit vetus Poëta in Poëmate, cui titulum fecit, le Roman *d'Aubery* MS.

Son pavillon a fait tendre Auberis,
Li dras en fu d'un vermeil paile bis,
Et el pomel eſtoit un aigle aſſis,
Et li paiſſon pointuré & aſſis:
Les cordes ſont de ſoie, ce m'eſt vis,
Plus de ſept mil Gyrons i ot baſtis.

Infra:

Fiſt Auberis ſon pavillon dreſcier.
Li drap en furent de paile de quartier,
Mult eſtoit richeouvers à eſchaquier,
Sept mille Girons i ot fait entaillier,
Li paiſſon furent & d'argent & d'ormier,
Les cordes furent de ſoie d'orellier.

In Conſuetud. municipali Peronenſi art. 241. *Tendre le giron en la Juſtice*, eſt, cum quis ſe paratum ait ad recipiendum pecuniam, quæ offertur in ſolutionem. Notum porro proverbium Ital. *Che no và nelle maniche, va ne Geroni.* Hoc eſt, quod non in re aliqua abſumitur, abſumitur in alia.

¶ 2. GYRO, Ambitus murorum. Vita Adriani IV. PP. ex MSS. apud Murator. to. 3. p. 440. col. 2. *Hic fecit Gyronem in Radicophano & turribus munivit.* Et p. 445. col. 2. ex Cardinali Aragonio: *Hic fecit Gironem in caſtro Rodicophini turribus munitum & alto*

foſſato. Joh. Iperii Chron. S. Bertini apud Marten. to. 3. Anecd. col. 649. *Iſte Papa Adrianus IV. fecit Gyronem in Vadicoſono, ac muris & turribus munivit.*

GYROFALCONES, vel Gyrofalci, ita vocantur *majores, fortiores, & velociores omnibus aliis falconibus*, inquit Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi c. 4. additque, ita appellatos *à hiero, quod eſt ſacer, inde Geroſalco, id eſt, ſacer falco: vel à Kyrio, quod eſt dominus, inde Kyrofalco, id eſt, dominus falco, ſecundum Græcam linguam.* Alii à *gyro faciendo, vel in gyrum falcando*, ut Silveſter Giraldus in Topogr. Hibern. diſt. 1. cap. 8. & diſt. 2. c. 13. cui concinit Albertus Magnus c. 6. de Falconibus: *Major eſt aſture, & minor aquila, & dicitur Gyrofalco à gyrando, quia diu gyrando acriter prædam inſequitur, nec dignatur ad parva; ſed aves magnas inſequitur, ſicut grues, & cygnos & hujuſmodi. Gyrfalci*, apud Creſcentium lib. 10. de Agricult. cap. 14. [*Geroſalco*, apud Rymerum to. 2. p. 1071. *Girfalco, Girofalco, Girfalcus*, apud alios.] Vide *Grifalco.*

¶ GYROGRILLUS, Erinaceus, Gall. *Heriſſon:* Vide in *Chirogrillus.*

GYROVAGARI, *Circumcirca vagari*, Joanni de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Girovagari, Contourner deça & delà, ou errer, ou forvoier.*] Pelagius Archidiaconus in Vita S. Prudentii Epiſcopi Tyraſſonenſis, apud Bivarium: *Huc & illuc cœpit Gyrovagans ambulare.* Conradus de Monte Puellarum contra Begehardos: *Hi opera manualia ſuorum poſtponentes artificiorum, cucullati Gyrovagando provincias per diverſas incedunt, &c.*

Gyrovagatio, in Vita S. Iſidori Epiſcopi Hiſpalenſis n. 17. *Ne occaſione comperta, vana quæque per Gyrovagationem meditando, mentem à ſtudio revocarent, ferreis aſtringebat compedibus.*

GYROVAGI, proprie appellati Monachi, qui Monaſteriis ſuis relictis per diverſas cellas, neſcio qua pietatis vana ſpecie, vagabantur, de quibus ita Regula S. Benedicti cap. 1. *Quartum genus eſt Monachorum, quod nominatur Gyrovagum: qui tota vita ſua per diverſorum cellas hoſpitantur, ſemper vagi, & nunquam ſtabiles; & propriis voluptatibus & gulæ illecebris ſervientes, &c.* Agunt de ejuſmodi Gyrovagis præterea Regula Magiſtri cap. 1. Ep. 63. inter Franciças to. 1. Hiſt. Franc. Petrus Damian. lib. 5. Epiſt. 9. S. Bernard. Epiſt. 68. Odo Cluniac. lib. 1. Collat. cap. 23. Statuta Hugonis Cluniacenſ. p. 1465. Cæſarius de Mirac. lib. 1. cap. 7. Matth. Paris p. 490. 551. &c. Hos etiam ita depingit Paulinus in Poëm. ad Cytherium:

> *Qualia vagari per mare & terras ſolent*
> *Avara mendicabula,*
> *Qui dejerando Monachos ſe vel naufragos*
> *Nomen caſumque venditant.*

Eodem ſenſu Preſbyteri *Gyrovagi* dicuntur, qui dimiſſa ſua parochia errones fiebant. Ratherius Veronenſis in Epiſt. ad Joannem PP. apud Chappeavillum: *Quem jam ubique videri, atque ab omnibus Gyrovagum pudet vocari.* De iis etiam Deſiderius Epiſc. Cadurcenſis Epiſt. 16. & Innocentius III. lib. 1. Epiſt. ad Auxitanum Archiep. pag. 49. Vide Albertum Stadenſem an. 1051. Sed & *Gyrovagum*, pro quovis errone dixit Rodericus Toletan. lib. 4. de Reb. Hiſp. cap. 1. *Cœpitque per loca devia & incerta cædes agere contra Mauros, & quaſi Gyrovagus eorum totam victoriam perturbare.*

GYRRUS. Charta Dalmatica an. 1064. apud Joan. Lucium l. 2. de Regno Dalmat. pag. 101. *Ad hæc autem ſtabilivimus, ſi habuerint navigia, ſive commercia, eant, & redeant, piſcatores Gyrrum, ſibi galetam præbeant unam: alii autem piſcatores ſinguli, cum habuerint, deferant piſces.*

¶ GYSA. Vide *Guyſa.*

GYSARUM. Vide *Giſarma.*

H

H LITTERA numeralis, quæ 200. denotat. Unde verſus:

> *H. quoque ducentos per ſe deſignat habendos.*

ſeu, ut habet Ugutio:

> *Littera H. quondam duo centum notat, nec plura quondam.*

Eidem literæ, ſi recta linea ſuperaddatur, 200. millia ſignificat.

H. *In ſuperſcriptione cantilenæ, & tantum in ſcriptura aſpirat, ita & in nota ad ipſum habitat.* Notkerus Balbulus Opuſc. *Quid ſingulæ literæ ſignificent in ſuperſcriptione cantilenæ?* Vide *A.*

H. Literam vocabulis propriis ſeu appellativis à Theutonibus non ſine myſterio præponi ſolitam, cenſent quidam: verbi gratia, in *HLudovicus, HLotarius, HRabanus*, & ſimilibus; aiuntque *Herrn*, id eſt, *Dominum* innuere, quemadmodum Latini D. plerumque uſurpant. *Herr* autem, ut auctor eſt Walafridus Strabo lib. de Rebus Eccl. cap. 7. ab *heros*, ſeu potius *herus* deducitur. Conſule Olaum Wormium in Monumentis Danicis lib. 5. p. 440. Vide infra *Hc.*

☞ Nodum in ſcirpo quærunt qui vocabulis propriis ſeu appellativis literam *H* non ſine myſterio præmiſſam volunt; quiſquis enim noverit Francos olim, quod & Græcis familiare fuit, verba, quibus litteræ *l* & *r* præponuntur, forti aſpiratione firmare & roborare amaviſſe, ut eorum ſonus eſſet vividior vegetiorque, rem manifeſtam habebit. Vide hanc in rem Gloſſ. Schilter. litt. *H.* Neque vero ſi honoris cauſa nominibus Regum præmittebatur, in aliis, ut Dagoberti, Sigeberti aliorumque, omitti debuit. Aliquando autem, ut apud Occitanos & Catalaunos, poſtponitur literis *l* & *n* non quo fortiter aſpirentur, ſed ut *l* pronuntietur velut duplex *ll* Hiſpanorum in *Llamar*; *n* vero ut *ñ* eorumdem in *Saña*. Quoniam de Hiſpanis occurrit mentio, non abs re erit monere ipſis uſitatiſſimum eſſe mutare *f* in *h* ut à nobis pluribus ad literam *F* eſt obſervatum.

☞ Quemadmodum vero perperam in MSS. codicibus non raro additur eadem hæc littera: ita non rectius ſæpe omittitur; utriuſque exemplum accipe. Teſtamentum in cortice ſcriptum an. circ. 690. & à Felibiano in Hiſt. S. Dionyſii p. x. vulgatum: *Et poſſedendum relinco, & hoc dum advixero Huſufructuaria condicione, & abſque præjudicio ſanctarum baſilecarum tenire & domenare dibeant... Et quidquid exinde ipſe Abbas qui tunc temporis ibidem fuerit pro Hutiletatibus memoratarum baſilecarum decriverit faciendi, &c.* Charta Chlodovei III. ann. 691. apud eumdem Felibian. pag. xi. *Sin autem*

non potuerit quod lex de tali cauſa edocit Oc inde ſuſteniat, unde & talis præceptiones eis ex hoc fieri & accipere juſſimus. Et hæc quidem ſufficiant, rem quippe notam loquor: alias varietates ſua ſponte animadvertet ſtudioſus lector.

HAALADAL, Caro conjuncta venis, per quam fit motus membrorum. Ita Conſtantinus African. lib. de Anima & ſpiritu. Vox Arabica.

¶ HABBA, pro Abbas. Inſtrum. ann. 873. apud Mabillonium lib. 6. de Re Diplomatica p. 543. *Et vendidit homo, qui fuit* (nomine) *Egiga Habba de jam dicto Monaſterio.*

HABE, pro *Ave*, vel *Have*: nam & ita ſcribebant. Gloſſæ Lat. Græc. *Have*, χαῖρε. Acclamatio Senatus, apud Pollionem in Claudio: *Claudi Dux fortiſſime Habeas*, i. χαίροις ἄν. Ita in Inſcriptione Legum in Cod. Theod. *Habe poſthumiane cariſſime nobis*: *Have Marcelline*, &c. Vide Cujac. ad Paulum lib. 3. Sentent. tit. 4. & lib. 1. Obſerv. c. 15. & Juretum ad Symmach. lib. 5. Epiſt. 38.

¶ HABELLUM. Vita S. Declani Epiſc. to. 5. Julii p. 605. *Mulier cujuſdam villici venit cum ſervitio ſuo ad Monaſterium S. Declani: ſed ipſa non longe à civitate accepit furtive de tributo ſancti Pontificis magnum Habellum, volens injuſte aliis tribuere: ſed illam coram viatoribus terra deglutivit... & devorans terra eam, projecit Kabellum de ſinu ſuo; & illico illud coram omnibus lapis apparuit.* Ubi Sollerius in Notis: *Quid ſit Habellum neſcio; ſed cum infra conſtanter ſcribatur Kabellum, agaturque de tributo quod S. Declano pendi debebat, ſuſpicor intelligi Gabellam ſeu ſummam pecuniariam ex arca tributaria Monaſterii S. Declani furtim ablatam.*

HABENÆ, Papiæ, *Funes navium.*

¶ HABENDENCIUS, pro Abundantius, in Litteris Caroli Johannis Reg. Franc. primogen. an. 1358. to 3. Ordinat. p. 320. *Ut eo libentius & ferventius circa divina intendant obſequia, quod* (quo) *dictis preſidiis Habendencius proſpexerint ſe munitos.*

¶ HABENTIA. Vide in *Habere.*

HABERE, Velle, vel debere. Lib. 1. Capitular. c. 61. *Qui in ſanctis Habet jurare, hoc jejunus faciat*, &c. Rupertus Abb. in Vita S. Heriberti Archiep. Colon. n. 23. *Currens affer illum ad me, ego enim eum Habeo baptizare.* Num. 26. *Ipſe enim, quia ægrotat, Habeo eum viſitare.* Fulbertus Carnot. Epiſt. 102. *Rex proximo rugitu, ut dicitur, venire Habet in ſilvam Legium*, &c. Phraſis Gallica: *J'ay à le baptizer, à le viſiter, à aller à la chaſſe.* Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 108. §. 1. *Veni & occide dominum tuum, & ego tibi facere Habeo bonitatem, quam volueris.* Mox: *Feri eum adhuc, nam ſi non feriveris, ego te ferire Habeo.* Statuta Ordinis S. Gilberti: *Omnes Canonici, qui Sacerdotes non fuerint, omni die Dominica Habent communicare*, id eſt, tenentur. Occurrit ibi pluries: formula loquendi à veteribus etiam uſitata. Vide Pœnitentiale Theodori c. 3. Juretum ad Symmachum lib. 1. Epiſt. 26. & Cerdam in Adver. Sacr. cap. 17. num. 3. Vide Gloſſar. med. Græcit. in ἔχειν.

HABERE. Concilium Turonenſe III. c. 25. *Quoniam aliqua ſunt Monaſteria, in quibus jam pauci ſunt Monachi, qui prædicti Patris regulam ſuis Abbatibus Habeant promiſſam*, i. qui promiſerint. [Guidonis Diſciplina Farfenſis lib. 1. cap. 16. *Cum autem orationem Habuerint factam, pueri incipiant*, &c. Lib. 2. cap. 2. *Sed tamen ante Habeant ipſi omnia ſua facinora patefacta.*] Capitulare Aquiſgran. ann. 789. cap. 79. *Nec in publico veſtimenta lavare, nec berbices tondere Habeant licitum.* Additio altera ad Capitulare Theodulfi: *Et nulli extra parvulos & infirmos, licet Miſſam auditam Habeant, ... edere & bibere præſumat, ante publicum peractum officium.* Capitulare Noviomagenſe ann. 806. cap. 7. *Auditum Habemus, qualiter*, &c. Phraſis Gallica: *Nous avons oui.*

¶ HABERE SE, Gerere ſe, Gall. *Se Comporter.* Laurentius Bizinius de Origine belli Huſſitici ann. 1421. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 171. *Tentabant quatenus Pragenſes Haberent Se ad defendendum.* Bartholomæi Scribæ Annal. Genuenſ. lib. 6. ad an. 1244. apud Murator. to. 6. col. 509. *Qui ad defenſionem exercitus Mediolanenſis & offenſionem exercitus domini Friderici Se mirabiliter Habuerunt.* Lanfranci Pignoli Annal Genuenſ. lib. 7. ad an. 1266. ibid. col. 539. *Quia vero dictus Admiratus & conſiliarii & comiti ejus male Se Habuerunt, adeo quod præſumptum fuit eos fuiſſe proditores.*

¶ HABERE PERSONAM, pro Reſpicere. Canones Hibern. to. 9. Spicil. Acher. pag. 13. *Non oportet judices Eccleſiæ Habere Perſonam in judicio, quia non eſt acceptio perſonarum apud Deum.*

¶ HABET, Exſtat. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 25. *Habet ibi ſilva quæ habet in totum leguam 1. & dimid.*

HABERE, Res, divitiæ, facultates, *Avoir* noſtris, *Avere* Italis, *Haab* Germanis. Vide *Havo.* Pacta inter Venetos & Francos, in Geſtis Innocentii III. PP. *Totum quidem Habere, quod in civitate inventum fuerit, à quolibet duci debet, & poni in commune*, &c. [Tabularium S. Florentii: *Hic ob ſalvationem animæ ſuæ omnes redhibitiones prædictæ villæ Monachis condonavit, & de Habere eorum LX. ſolidos accepit.*] Occurrit paſſim in Statutis Venetis ann. 1242. lib. 1. cap. 43. 46. 53. &c. ut *Avoir* in Scriptis Gallicis medii ævi. Hinc *Guillelmus ſine Habere*, apud Guibertum, qui Alberto Aq. & Tyrio, *Sans avoir* nuncupatur. Vide Gloſſar. ad Villharduinum.

HABENTIA, numero ſingulari, Divitiæ, opes, apud S. Auguſtinum lib. 20. contra Fauſtum. Nonius Claudius lib. 7. *Animos eorum Habentia inflarat.* [Hiſt. Novient. Monaſt. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1150. *Anni duo necdum fluxerant, & Habentia Monaſterii ſic eſt exhauſta, quod retroactæ copiæ nullum veſtigium invenitur.*] Plautus in Truculento:

Ad ſe cum anima ejus Habentiam averterit.

Utitur etiam Quadrigarius apud Nonium.

HABENTES, Florentinis *Abbienti*, Divites. Julianus Anteceſſor. Conſt. 108. §. 14. *Et ſi poſt tres teſtationes in ſcriptis habitas, & idoneos homines Habentes invenerit eum, quem conteſtatus eſt cum uxore ſua*, &c. Ubi Græca habent ἀξιοπίστους μάρτυρας. Charta Cenulfi Regis Merciorum an. 821. in to. 1. Monaſtici Angl. p. 100. *Nec Rex ſuum paſtum requirat, vel Habentes homines, quos nos dicimus Faſtingmen*, &c.

¶ HABERGAGIUM, Domicilium, domus. Charta an. 1262. ex Chartular. Sangerm. *Sextam partem in preſſoriis quæ ſunt ſita ſubtus villam de Meudonno & in Habergagiis & preſſura & aliis pertinenciis.* Vide *Herebergα.*

¶ HABERGELLUM, HABERGEON, HABERGETUM. Vide in *Halsberga.*

¶ HABIA. Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 172. *Haia Lire, & haia de Aubenas inter cheminum Perre & ſemitam Decani, & uſque ad Habiam Catorum ſunt de deffenſa.* Vide *Gabia.*

¶ HABILAMENTUM, Indumentum, veſtimen-

tum, Gall. *Habillement.* Literæ Henrici V. Regis Angliæ an. 1416. apud Rymer. to. 9. pag. 400. *Exceptis ſemper armaturis, artillariis & omnibus aliis herneſiis & Habilamentis guerrarum.*

HABILIS, Agilis, induſtrius, *Habile & diligent.* Odofredus ad l. Quod venditor 37. D. de Dolo malo: *Bonus eſt ſervus & Habilis.*

¶ Habilis, Probatus. Epiſtola Henrici clerici Pompoſiani xi. ſæculo ſcripta apud D. *de Montfaucon* in Diario Italico p. 95. *Unde ſagax ingenium illius nunquam quieſcit ſedulo rogitando & percunctando ubi Habiles Sanctorum libri latitent, quatenus ad eorum indaginem pervenire & ſuo armario addere valeat.*

¶ Habilis, Certus, ratus, conſtans. Diploma Conradi Imperat. an. 1138. apud Tolnerum Hiſtor. Palat. inter Inſtr. p. 40. *Et ut hæc regiæ noſtræ confirmationis authoritas Habilis & inconvulſa permaneat, hanc Cartam inde conſcribi, manuque propria, ut infra videtur, corroborantes ſigilli noſtri juſſimus impreſſione inſigniri.*

¶ 1. HABILITARE, Idoneum, *habilem* reddere, Gall. *Habiliter.* Concilium Piſanum to. 6. Spicil. Acher. p. 250. *Qui ponebant in dubium, ſi Cardinales poterant ſe Habilitare mutuo.* Conc. Dertuſanum an. 1429. inter Hiſpan. to. 3. p. 649. *Tollendo ſententias & proceſſus contra ipſum ratione ſchiſmatis latos & factos, Habilitarat de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine uſque ad ſummum Pontificium incluſive.* Literæ Henrici IV. Regis Angliæ an. 1408. apud Rymer. to. 8. pag. 510. *Ac ipſum ad rectas leges & conſuetudines patriæ noſtræ Aquitaniæ, reſtituimus, admiſimus & Habilitavimus, nec non omnem maculam culpæ ab ipſo abſtulimus & amovimus.*

¶ 2. HABILITARE, Informare, inſtituere, diſponere. Literæ Eduardi II. Regis Angliæ an. 1307. apud Rymer. to. 3. p. 34. *Ad hæc, ad veſtram accedunt præſentiam religioſi, honeſti & litterati viri, ut populum veſtrum ad fidem Catholicam .... ac ad aſſumendum bellum contra deteſtabilem Machometi ſectam Habilitent & informent.* Epiſtola Friderici II. Imp. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1219. *Providimus ..... ut civitatis locus profecto maris & terræ fœcunditate præclarus, ubi ſtudendi congruentia ſe quavis Habilitarint.* Epiſt. Clementis IV. PP. in Conc. Lugdun. an. 1274. apud eumd. to. 7. col. 207. *Sic ſtudeas Habilitare materiam, ſicque animos tuos tuorumque diſponere, &c.* Bulla Urbani V. PP. an. 1365. in Bullar Carmelit. pag. 123. *Animos veſtros ad rationabilem Habilitare concordiam ſtudeatis.* Eadem notione *Habiliter un procés* dicunt Practici noſtri.

¶ HABILITAS, Refectio, ornatus, inſtructio. Epiſtola Panormitanorum ad Martinum PP. IV. in Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 36. *Illud idem miniſtri ſceleris de ſupellectilibus pauperum faciebant, à quibus poſt Habilitatem ſuorum corporum iniquorum, turbato juris ordine, ut ipſa patronis ſupellectilia redderent, denarios expetebant.*

¶ Habilitates Conditionum, Conditiones propoſitæ. Albertus Muſſatus de Geſtis Ital. poſt Henricum VII. lib. 12. apud Murator. to. 10. col. 720. *Interdum cum Spineta Lucenſi Marchione in colloquia ſecreta in locis finitimis convenire, res novas tentare, coordinare, & per dies ſuſpenſos habere Habilitates conditionum.* Galli diceremus, *le Projet des Conditions.*

¶ Habilitatio, Habilitas, capacitas, in honorem & gradum priſtinum reſtitutio. Conc. Dertuſanum an. 1429. inter Hiſpan. to. 3. p. 650. *Et in eadem villa ſancti Matthæi publice præſtarent*
obedientiam, & conſequerentur reconciliationem, a
ſolutionem & Habilitationes eis neceſſarias.

¶ HABILLUS, pro Habilis, aptus, gnavus, ſtr
nuus. Charta Henrici VIII. Regis Angliæ an
1540. apud Rymer. to. 14. pag. 655. *Hominu*
Habillorum ad guerram &c.

¶ HABITACULUM, Habitatio, domus. Brevi
rium Piſanæ Hiſtoriæ apud Murator. to. 6. co
163. *Si quidem Græci duce prædicto Pelope, de A*
cadia venientes & ad litora Piſanorum applicantes
invenientes poſtum & flumina balnea & lapidicinas
cœperunt Habicacula in diverſis partibus conſtruer
Occurrrit apud Gellium & paſſim in Scripturis.

HABITATORES Hæreditarii. Vide *Ma*
ſionarii.

¶ HABITATURA, ut Habitaculum. Acta S. Sy
meonis recluſi to. 1. Junii pag. 105. *Reperit n*
tam magnificam & fortem ſtructuram, quam mirifica
& humilem anachoretæ Habitaturam.

¶ 1. HABITIO, De caſtro, vel urbe ab hoſtib
capta dicitur. Breviarium Hiſt. Piſanæ apud M
rator. to. 6. col. 171. *Ad quod caſtrum vincendu*
Piſani fuerunt cum quinquaginta navibus, plattis e
ſchafis, & cum XII. *manganis ordinatis in plattis, cu*
jus caſtri Habitio fuit anno Domini 1148.

¶ 2. HABITIO, *Tenuta*, poſſeſſio, Gall. *Tenu*
Tractatus confœderationis inter Robertum Re
gem Siciliæ & Johannem Dalphinum an. 131
to. 2. Hiſt Dalphin. p. 150. *Quod ſi dicta Hab*
tio vel tenuta ceſſaverit idem dominus, Rex vel hæred
ſui ad duplicatum ſubſidium aſtringeretur. Vide i
Tenere.

¶ HABITUARE, Veſtire, induere, Gall. *Habi*
ler. Inſtrument. an. 1473. in Bullario Carmeli
pag. 301. *Et ſe talibus habitibus reſpective Habitua*
debeant. Compendium jurium & conſuetud. Un
verſit. Pariſ. per Robertum *Goulet* fol. 13. *Hab*
tuati capis doctoralibus aut aliis ſcholaſticis indumenti
proceſſionaliter ordine præmiſſo obviam corpori defunc
ituri.

¶ Habituatio, Habitus, veſtitus, Gall. *Habi*
lement. Acta S. Godelevæ tom. 2. Julii pag. 42
Viduam, inquam, decet ſimplex Habituatio.

¶ Habituatio, Veſtis Religioſæ ſuſceptio, Gal
Vêture. Schramb. Chron. Mellicenſ. pag. 421. *D*
ejus (i. Novitii) *raſura & Habituatione. Deinde eju*
perſeverantia conſiderata raditur & rebus Monaſter
veſtitur, toto tempore probationis tunicam exteriore
ferens albi coloris.

¶ HABITUATI, In Eccleſiis Cathedralibus ſeu Co
legiatis Beneficiati Canonicis ordine minores; fr
quentius hodie de Presbytero intelligitur ſive Cl
rico, qui ad alicujus Eccleſiæ ſervitium ſe manc
pavit, abſque ullius beneficii titulo certis pecu
niarum diſtributionibus, juxta locorum conſue
tudines, contentus. Litteræ Franciſci I. Regis pr
reformatione S. Capellæ Pariſ. *Tenebitur Theſau*
rarius dictæ Capellæ committere unum bonum diſtrib
torem, videlicet unum de Habituatis in dicta S. Ca
pella. Ibidem iterum de *Habituatis* poſt Canoni
cos & Capellanos occurrit mentio. Obituariu
MS. Eccleſiæ Morinenſis fol. 30. *Item in conduct*
proceſſionali feretri B. Mariæ & in ejus regreſſu qui
libet Habituatus de gremio Eccleſiæ Morinenſis, & om
nes alii ſupra in articulo præcedenti declarati cum ali
ſervitoribus in viagio dicti feretri ordinatis per Capitu
lum, quilibet percipit tertiam partem quatuor denari
rum. Item presbyter, diaconus, ſubdiaconus, choriſta &
duo Habituati deferentes feretrum, ultra diſtributione
præfatam quilibet percipit tertiam partem quatuor de
nariorum

nariorum. Rituale MS. Eccleſiæ Cathedr. S. Stephani Toloſ. *Et Sacerdos vadit ad aſpergendum altare magnum, & deinde deſcendit ad aſpergendum Canonicos & alios Habituatos.* Inſtrum. an. 1551. to. 1. Macer. Inſulæ Barbaræ p. 276. *Idem R. Abbas Decanus & Prior ſæcularis S. Reneberti Lugdunenſis Diœceſis ejuſque in dicta Eccleſia & prioratu ſucceſſores, reſpective ſuper Canonicis, presbyteris & Habituatis dictorum Eccleſiæ collegiatæ.* Occurrit in Inſtrum. an. 1480. apud Miræum to. 2. p. 1341.

¶ 1. HABITUS, nude, de iis dicitur qui Monaſticum habitum induere. Vita S. Declani Epiſc. to. 5. Julii pag. 601. *Multa jam millia Habitus utriuſque ſexus in illis plurimis locis ſub cura & regula ſanctiſſimi patroni Declani in vita feliciſſima vixerunt.*

¶ HABITUS REGULARIS, Monaſticus, in Addit. 3. ad Capitul. cap. 52. *Habitus religionis*, in lib. 7. Capitul. cap. 338. in Addit. 4. cap. 88. in Canon. Iſaaci Epiſc. Lingon. n. 9. & in Capitul. Caroli C. tit. 7. n. 67. *Habitus religioſus*, in Capit. ejuſdem Caroli tit 27. n. 8. Interdum *Habitus religionis* uſurpatur pro eo qui Sacerdotem decet. Ita in Addit. 3. ad Capitul. cap. 109.

HABITUS VENERABILIS, Imperatorius, apud Victorem in Epit. in Conſtante.

¶ 2. HABITUS, Mendoſe pro Ambitus. Monaſt. Anglic. to. 1. p. 25. *Unde etiam aulas ſuas cæteraſque domos neceſſarias intra Habitum curiæ S. Auguſtini ipſi habebant, ibique frequentius commanebant propter aerem liberiorem.*

¶ HABLUERE, pro Abluere, in vetuſto Ceremon. MS. B. M. Deauratæ: *Tamen hoſpitalarius tenetur poſtmodum Habluere predictos amictos, & reſtituere predicto ſacriſte amictos mundatos.*

¶ 1. HABOUTARE, Conſtituere, aſſignare, Gall. *Aſſigner.* Charta Curiæ Sueſſion. an. 1273. *Et ſuper prædictis viginti ſolidis... ſolvendis aſſignaverunt & Haboutaverunt prædicti Johannes & ejus uxor, prædictos Abbatem & Conventum ... ad quartam partem prædictæ domus.* Eadem notione *Faire about d'ouvrage*, in Conſuet. Montenſi cap. 12. art. 6.

¶ 2. HABOUTARE, & HABUTARE, Gall. *Aboutir*, Terminari. Charta an. 1254. *Quod videlicet (pratum) ſitum eſt inter pratum dicti Prioris ex una parte & pratum Guillelmi Vaorſoris ex altera, & Haboutans territorio de atrio ex una parte & Communi Excluſarum ex altera.* Charta an. 1295. *Situm in parochia de Maintru inter maſnagium Ricardi dicti ſutoris ex una parte & queminum regale ex altera, Habutantem ad aquam currentem ex uno capite &c.* Alia an. 1298. *Domus & maſura ſita eſt in meſnillo Monachorum juxta domum & maſuram meam ex uno latere, & maſuram Petri ex alio, & Habutat ad terram Roberti Franchais ex uno bouto, & queminum regale ex alio.* Vide *Abbutare* in *Butum*.

HABRA, Famula. Gloſſ. Anglo-Saxon. Ælfrici: *Ancilla, ſerva, Habra, vel dula.* Vide *Abra.*

HABUDARE, pro Abundare. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1361. to. 3. Ordinat. pag. 505. *Nos vero dictos mercatores begnino favore proſequentes, & ut affluencius in regno noſtro ſuas merces deſferant, & per hoc regnum noſtrum copioſius Habudabit, &c.*

HABUGHUNT, & HAPICHUNT, Canis qui cum accipitre venatur: *Hapich* enim ſeu *Habich* Germanis eſt accipiter: *Hund*, canis. Lex Bajwar. ex Edit. Heroldi cap. 27. §. 6. Vide *Canis acceptoricius.*

HABUISIA. Contractus Navigii D. Regis cum Venetis an. 1268. to. 5. Hiſt. Franc. *Et pro quolibet alio peregrino habando placam ab arbore de medio ad proram cum ſuis viandis & Habuiſiis marcham unam &c.* Ubi pro *Habuiſiis*, leg. *Harneſiis*, ut monet D. Cangius in voce *Placa.*]

HABULUM, Portus, Gallis *Hable* & *Havre.* Tabularium Monaſt. Fiſcanenſis fol. 41. *Laxavi... & dimiſi Dom. Abbati Fiſc. quidquid juris habebam... in portu & Habulo & villa ſua de S. Valerico, &c.* [Charta Henrici *Malconduit* Vicecomit. Bloſſevillæ an. 1240. apud Valeſium in Notit. Gall. pag. 211. *Ego in portu ſive Habulo ſuo de S. Walarico nullum jus ſive libertatem aliquam habeo emendi, &c.*] Vide *Haula.*

¶ HABUNCOLUS, pro Avunculus. Præceptum Childeberti an. 697. apud Mabill. Diplom. pag. 479. *Ilique veniens venerabilis vir Magnoaldus Abba de Monaſterio Thunſone-valle, quem Habuncolus ſuos domnus Chardericus quondam Epiſcopus ſuo opere ædificavit.*

¶ HABUNDA, Abundantia. Computus an. 1407. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 548. *Propter Habundam caſei maximam ubique in tota parochia hoc anno.*

¶ HABUNDANTIA, pro Abundantia, in Præcepto an. 884. apud Mabill. Diplom. pag. 550.

¶ HABUNDUS, Largus, copioſus. Ratbertus de Caſib. S. Galli cap. 11. *Abbates cum fratribus eo die menſæ aderant, de communi & privatis collectæ fiunt, & Habundam caritatem faciunt.*

HABUS, Φαλὸς, in Gloſſ. Gr. Lat. MS. & edito, forte *apex*: nam id Φαλὸς ſonat. [Suppl. Antiquarii; *Habus, φαλὸς, Exilis, ſplendidus.*]

¶ HACELELIA, vox Hiſpanica, f. Faſciola diminutivum à faſcia, vel *faſciolum*, operimentum capitis. Scriptura Principis Adelgaſtri pro Monaſterio S. Mariæ de Obona to. 3. Conc. Hiſpan. p. 90. *Damus... ſex ſabanas; duas literatas & quatuor ſine ſerico, & tres Hacelelias & duas ſiacatas & una cappa ſerica & tres calices.*

¶ HACHERIA. Vide in *Harmiſcara.*

¶ 1. HACHIA, Securis, à Gall. *Hache.* Inſtrum. an. 1430. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 64. *Ictibus enſium & Hachiarum multiplicatis & reſonantibus, ſic quod erat quaſi unum terribile nedum videre, ſed audire.* Inſtrum. an. 1282. apud Rymer. to. 2. p. 207. *Ita quod quilibet eorum* (Coupiatorum) *habeat unam bonam, magnam & fortem Hachiam vel ſecurim ad groſſas & parvas arbores ſuccidendas.*

2. HACHIA, Pœna quævis. Vide in *Harmiſcara.*

¶ HACLA, Genus veſtis. Liber Repræſentationum Hiſtoricarum in MS. Floriacenſi XIII. ſæculi, in Repræſentatione peregrinorum Emmaüs: *Accedat quidam alius in ſimilitudinem Domini, Hacla veſtitus & tunica.*

¶ HADA, pro *Hida*, apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Surſum reddidit in manus domini duas acras terræ, continens decem ſeliones & duas Hadas.* Hinc

¶ HADAGIUM, pro *Hidagium*, in Charta Henrici VIII. Reg. Angl. an. 1526. *De terragio, ac ſcotto & geldo, Hadagio, &c.* Vide in *Hida.*

HADERUNGA, Vox Saxonica, Perſonarum acceptio, ab haꝺ, perſona, & aꞃunᵹ, honoratio, admiratio. Leges Ethelredi: *Judicia debent eſſe ſine omni Haderunga, quod non parcatur diviti alicui vel egeno, amico vel non amico jus publicum recitari.*

¶ HADRIANEA, HADRIANALIA, Ludi in honorem Hadriani Aug. celebrati. Vide Hofman. in hac voce.

¶ HÆCCEDORA, HACCEDOGE, *Cantiones in carminibus.* Papias.

¶ HÆDULARE, παίζειν, Ludere. Gloſſ. Lat. Græc.

¶ HÆLIX, ἀναπνοὴ ὀχετοῦ, *Elix*, *ſulcus aquarius*, in Supplem. Antiquarii.

¶ HÆMODIA, *Infeſtatio dentium & gengivarum ob acida & auſtera.* Lex. med. in Amalth.

¶ HÆMORRHOUS, Gr. αἱμόῤῥους, Viperæ ſpecies, *colore arenoſo, ... per corpus vero notis nigris & albis variegata*, uti ait Aëtius, quæ morſu ſanguinem elicit, à Gr. αἱμοῤῥοέω, ſanguinem fundo. Plura videſis apud Hofman.

¶ HÆREDARE, Jure hæreditario habere, poſſidere. Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1342. apud Rymer. to. 5. p. 331. *Cum quædam conventiones inter nos ex parte una, & nobilem virum Almaricum de Clizon tutorem & curatorem Johannis de Britannia filii & hæredis Johannis Ducis Britanniæ & Comitis de Monteforti, pro dicto Johanne filio, & de dicto ducatu Britanniæ Hæredato & ſeiſito.*

HÆREDES nude, interdum feudi paterni appellatione addita, dicebantur apud nos, Nobilium filii ac hæredes, qui parentum hæreditatem, quo ad feuda, adire non poterant, donec 21. annorum attigiſſent ætatem; cum interim eorum tutores, ac *Cuſtodes*, prædiis pupillorum feudalibus fruerentur, & eo nomine militaribus obſequiis ac ſervitiis obnoxii hominia dominis præſtarent. Quod potiſſimum inductum conſtat, in favorem dominorum feudalium, quorum intererat vaſſallos habere, qui feudalia omnia ſervitia poſſent adimplere. Idque jus eſt tutelæ Nobilis, quæ in Gallia adhuc obſervatur, & in Anglia ac Normannia Regi defertur, cenſeturque inter jura regalia. Pupilli vero minores ætate, quibus nullum fere jus erat in bonis paternis, quorum uſusfructus erat penes tutores, qui eos alere & educare habita conditionis & dignitatis ratione tenebantur, eorumdem bonorum *Hæredes* tantum nuncupabantur, tanquam ſolum iis aliquando fruendi jus competeret, eorumque adipiſcendorum, hæreditatis adeundæ inſtar, ſpe alerentur: quo etiam ſibi iis in bonis, quorum dominos ſeſe inſcribebant tutores, jus eſſe indicarent, licet poſſeſſionem nondum adiiſſent. Habetur in Tabular. Majoris Monaſterii fol. 159. Charta *Gaufredi Comitatus Andegavenſis naturalis Hæredis*, ſubſcripta, à *Fulcone Vindocinenſium Comite naturali.* Et fol. 118. *Auctoramentum ſuper hoc expetivimus Fulconis, qui Vindocinenſis comitatus naturalis Hæres eſt, obtinente eum avunculo ſuo ſupratаxato Comite Gaufredo, honoris hujus aliquando expers remanſerat.* Exſtat in Archivo Eccleſiæ Ambianenſis Charta an. 1221. in qua Bernardus *Hæres*, Robertus vero de Bova, *Baillivus terræ de Morolio* inſcribuntur. Nempe Robertus tutorio jure Morolium tenebat, Bernardo adhuc in pupillari ætate conſtituto. Hinc frequenter in Catalogo *Militum ferentium Bannerias*, Philippo Auguſto regnante, *Hæredes* legimus *de Veteriponte, de Vaurin, de Carency, de Roye, de Ponte S. Maxentii, de Triangulo, &c.* & apud Willelm. Britton. lib. 7. Philipp. p. 171. *Et Hæres Hugo Novi caſtri.*

Hujus porro moris, quo *Hæredum* tutores dominos ſeſe inſcribebant feudorum pupillarium, complura exempla proferunt Scriptores. Lambertus Ardenſis pag. 150. ſcribit Balduinum Bethunienſem, *mortuo Albæmarlæ Comite, imprægnatam ejus viduam duxiſſe uxorem, & Albæmarlæ factum fuiſſe Comitem & nominatum.* Idem Scriptor tradit, Arnoldum I. Ardenſem Dominum, ducta Clementia Hugonis Comitis S. Pauli vidua, ejus filiorum impuberum tutelam ſuſcepiſſe, factumque S. Pauli Comitem. Robertus Ludovici VI. Regis Franciæ filius, ducta Rotrodi Comitis Perticenſis vidua, ſuſceptaque filiorum Rotrodi tutela, Comes Perticenſis dictus eſt. Idipſum de Edmundo Lancaſtriæ Comite prodit Pithœus, qui ducta in uxorem Blanca, Henrici III. Comit. Campaniæ vidua, Comitem ſe Campaniæ inſcripſit, Joannæ *Hæredis* jure, cujus tutelam ſuſceperat, & quæ poſtmodum Regi Philippo Pulcro nupſit. Exſtat ejuſd. Edmundi Charta an. 1277. in Tabul. Eccl. Meld. hoc initio: *Nous Eymond fieuz le Roy de Engleterre, de Champaigne Cuens Palaſins, faiſons à ſavoir, que come tençons fut entre nous pour la raiſon de l'oir de Champaigne, que nous tenons en noſtre garde, d'une part, &c.* Denique Ingelrannus Codiciaci Dominus, Comitis Ruciac. & Comit. Pertic. viduis in uxores ductis, Ruciacenſis, ac deinde Perticenſis Comes appellatus eſt, quod utriuſque hæredum tutelam nactus eſſet, ut refert Ducheſnius in Hiſt. Codicjac. lib. 6. cap. 6.

Sed & conſtat, ſervatum fuiſſe eum morem in ipſis Regnorum & Imperiorum ſucceſſionibus. Obſervant quippe nonnulli, atque in iis Beſlius, Francicum Regnum delatum Pipino, quo illud regeret tutorio jure, Childerico III. adhuc impubere. Nec in alium finem data Odoni Aquitaniæ Duci Regia dignitas: tutela quippe Caroli Simplicis à Francis donatus, ut majori auctoritate Regnum gubernaret, in Regem coronatus eſt. Chron. Floriacenſe, Continuator Aimoini lib. 5. c. 42. & Chron. Beſuenſe pag. 526. *Ex his majo rem natu Odonem Franci Burgundioneſque congrega in unum, licet reluctantem, tutorem Caroli pueri, Re gnique elegere gubernatorem, quem unxit Galtheri Archiepiſcopus Senonum.* Conditionem addit A bericus an. 994. *Ad reprimendam quorumdam inſ lentiam ſuperborum, & retundendam late bacchantiu rabiem Normannorum, de conſenſu Principum, co ſcenſus ad regalis coronæ geſtamen conceſſus eſt Odon quouſque ſpatia Regius Puer nondum ad regnum id neæ percurriſſet ætatis.* Chronic. breve ex Biblio Thuana: *Deinde inito conſilio Francorum, elect Odo in regnum ad tempus.* Chron. Turon. *Odonem Regem ſibi præficiunt, eique Carolum puerum cuſtodie dum tradunt tali pacto, quod poſt 7. annos Carolo pu ro regnum Franciæ relinqueret, & Odo Regiis inſign bus depoſitis, Dux in poſterum remaneret, retento n mine Regis & honore.* Ordericus Vitalis lib. 7. Chron. S. Petri Vivi: *Ludovicus Rex Francorum Caroli Calvi filius, reliquit filium ſuum parvulum C rolum, qui Simplex vocatur, cum regno, in cuſtod Odonis Principis.* Denique Philippus *Mouskes*, eodem Odone:

Si fiſent li François le don
Del roiaume al Conte Wedon,
Pour garder en liu de droit oir,
Ki la terre devoit avoir,
Por çou con tenoit à ſage,
Tant que l'Enfes auroit eage,
Et pour la terre conforter
Li fiſent couronne porter.

Balduino II. Imperatore CPolitano adhuc in p rili ætate conſtituto, necdum rebus gerendis, que difficillimis, idoneo, ut qui vix annum æ tis 12. attigiſſet, Galli, qui Conſtantinopoli in toto Imperio Orientali, ſedem fixerant, c ſilio habito, eligendum Principem cenſueru qui Imperium, quoad Balduinus legitimam e conſecutus ætatem, adminiſtraret, & contra

ſtium incurſus & conatus fortiter tutaretur. Eam in rem delectus Joannes Brienenſis Exrex Hieroſolymitanus, qui & filiam Balduino paciſceretur, & Imperium tutoris vice adminiſtraret, conceſſo inſuper Imperatoris titulo, eoque, ut mos eſt Imperatorum, ſolenniter coronato, hac tamen conditione, ut quando Balduinus ſuæ tutelæ factus eſſet, Imperio cederet, illudque genero reſignaret: quod pluribus proſecuti ſumus in Hiſtoria noſtra Gallo-Byzantina lib. 3.

Nec alio denique jure Philippus V. & Carolus Pulcher Reges ſeſe inſcripſerunt Navarræ, quæ erat Joannæ eorumdem ex fratre Philippo IV. Rege Franciæ & Navarræ neptis, cujus, adhuc infra pubertatem conſtitutæ, tutelam & Regni curam ſuſcepere, uſurpato regio titulo, quo iis majus in adminiſtrandis Regni negotiis accederet pondus, uti obſervat Tillius. Exemplo quoque Francorum Arſenius Patriarcha CP. corona donavit Michaëlem Palæologum, Joannis Laſcaris Imperatoris tutorem à patre relictum, addita ea conditione, ut Imperium adminiſtraret & regeret, quoad Joannes ſuæ tutelæ factus eſſet, ſicuti narratur à Nicephoro Gregora lib. 4. Verum ea fidei integritas, quam in noſtris mire prædicat Nicetas Choniates, à Græcis nuſquam ſervata fuit.

Prædictis addo ſolenne ea tempeſtate fuiſſe, ut legitimi Regnorum & poſſeſſionum hæredes eo titulo tantummodo donarentur, quamdiu in tutorum poteſtate eſſent, penes quos jure *tutelæ nobilis*, quæ paſſim in noſtris Conſuetudinibus municipalibus *Garde* vel *Bail noble* appellitatur, pupillarium poſſeſſionum, ut ita dicam, dominium, vel, ſi mavis, adminiſtratio remanebat: quorum etiam nomine hominia ſupremis dominis exhibebantur, non vero pupillorum. Unde & fluxit mos, diu apud noſtros ſervatus, teſte ſupra laudato Tillio, ut in Gallia litteræ omnes, quæ in Cancellaria conficiuntur, Tutorum Regni & Rectorum nomine inſcriberentur, non Regis, ut qui nulla per ætatem fungeretur adminiſtratione: contentus ut plurimum ſola hæredis Regni appellatione, quo legitimum in eo jus ſibi eſſe cunctis notum eſſet. Ita Joanna Henrici Navarræ Regis & Campaniæ Comitis filia, quamdiu in pupillari fuit ætate, Regnumque, quod ad eam jure hæreditario ſpectabat, à Philippo III. Francorum Rege adminiſtratum eſt, nulla alia quam ejuſdem Regni hæredis donatur appellatione à Nangio in Geſtis ejuſdem Philippi pag. 529. 534. Sic apud Froiſſartem, *Hæredem Gloceſtriæ* legimus filium Ducis Gloceſtriæ, cujus tutela penes Angliæ Regem erat. Eo denique ſenſu Conradus junior, Friderici Imperatoris ex Iſabella Hieroſolymitana filius, *Hæres regni Hieroſolymitani* nuncupatur in Chron. Elvangenſi ſub an. 1246. Iſabella quippe matre extincta, cum Conradus longe abeſſet, nec ſpes eſſet proxime affuturum, Franci Hieroſolymitani, Regium titulum, & Regni curam Aliſiæ & ejus marito Hugoni Cypri Regibus contulere, hominiumque præſtitere, ſalvo tamen jure Conradi, inquit Sanutus lib. 3. part. 11. cap. 16. Ejuſmodi porro *Hæredum* mentio eſt præterea in Quoniam Attachiam. cap. 91. 92. 93. 94. 95. & in Fleta lib. 1. cap. 9. 11.

Secundus Hæres, *Nepos*, in Gloſſis antiquis.

Ultimus Hæres, JC. Anglis dicitur, qui ex legitimo matrimonio natus, moritur nullo poſt ſe legitimo hærede relicto. Illius porro ſucceſſio non ſolum fiſco; ſed cuilibet capitali domino competit, ut eſt in Regiam Majeſtatem lib. 2. c. 55. Id JC. noſtri *Droit de desherence* vocant, cum ſcilicet nullus adeſt hæres, de quo ii paſſim.

Hæres, Is cujus hæreditas ſperatur. Acta Martyrii S. Vaſſii Santonenſis n. 2. *Audivi de Hærede tuo Vaſſione, quod omnia per ſuam ſtultitiam pauperibus diſpergere non ceſſet, & tibi, qui hæres ejus es, nihil reſervet.*

Hæreditas Luctuosa, Quæ ad parentes ex morte filiorum obvenit, id eſt, quarta portio de rebus filiorum, uti eſt apud Anianum ad l. 2. Cod. Th. de Inoffic. teſtam. [Judicium ann. 1030. in Append. Marcæ Hiſpan. col. 1045. *Tempore autem quo crevit prædictus Miro & voluit capere hereditatem ſive immeliorationem, mater ejus jam dicta propter quaſdam Hereditates Luctuoſas filiorum ſuorum, quas retinebat in rebus jam dicti Guillelmi, &c.*] Vide Legem Wiſigothor. lib. 4. tit. 2. §. 18.

HÆREDIPETA, Hæres proximior. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 70. *Et nullus Hæredipeta (perperam hæredipede) ſuo propinquo vel extraneo, periculoſa ſane cuſtodia, committatur.* [Concilium Compoſtell. an. 1114. can. 18. inter Hiſpan. to. 3. p. 324. *Cæterum ne quis Hæredipeta, ne quis ſycophanta uſurpative accedat, &c.* Jo. de Janua: *Heredipeta, qui alterius hereditatem petit vel cupit.*]

HÆREDITABILIS, Qui rem avitam & hæreditariam poſſidet. Fulbertus Carnot. Epiſt. 96. *De te, Domine mi, valde miror, qui me tam præpropere cauſa indiſcuſſa tuo beneficio judicabas indignum. Nam ſi reſpiciatur ad conditionem generis, daret Dei gratia, quod Hæreditabilis ſim. Si ad qualitatem beneficii, conſtat, quia non eſt de tuo fiſco; ſed de his, quæ mihi per tuam gratiam habui, &c.*

¶ HÆREDITABILITER, Jure hæreditario. Charta an. circ. 1140. apud *Madox* Formul. Angl. p. 40. *Noverint tam præſentes quam futuri, quoniam molendinum de Lee, quod bonæ memoriæ Walterius Coventrenſis Epiſcopus dedit Willelmo piſtori & hæredibus ſuis Hæreditabiliter tenendum.* Ibidem recurrit ſemel & iterum. Vide *Hereditaliter.*

HÆREDITAGIUM, Pars, quæ hæredi obvenit. Charta Luitgeri poſtmodum Epiſcopi Mimigardenſ. *Tradidi....pro remedio animæ... dimidietatem hæreditatis meæ, quæ mihi jure paterno & lege hæreditaria... contingit.* [Literæ Philippi Reg. Franc. pro Guidone Epiſc. Lingon. an. 1285. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 213. *Quia dicta villa cum ſuis pertinentiis de Hæreditagio cariſſimæ conſortis noſtræ Johannæ movere ſeu pertinere noſcuntur.*]

Hæreditagium, Poſſeſſio, prædium, *Heritage*, in Conſtit. Sicul. lib. 3. tit. 8. [Statuta reform. S. Claudii ſub Nicolao V. PP. an. 1448. *Super quibus Hæreditagiis vel perſonis, cujus conditiones, quando & qualiter ſolvere debeant, ulteriorem declarationem faciendam ordinamus.* Statuta Collegii Plæſſei ann. 1466. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 386. *Sed nec Hæreditagia, terras, dominia, vel jura ipſius collegii ultra novem annos ad firmam tradant, &c.*] Apud Anglos, hæres is tantum intelligitur, in quem prædia & res immobiles tranſeunt: res enim mobiles executorum ſunt. [Vide *Hereditagium* 2.]

¶ HÆREDITAMENTUM, Id omne quod jure hereditario ad hæredem tranſit, ac præſertim res immobiles. Charta ann. 34. regni Henrici VIII. Regis Angliæ apud *Madox* Formul. Angl. p. 288. *Conceſſi, barganizavi, vendidi.... tenementa, prata .... & Hæreditamenta mea quæcumque cum pertinentiis in Eſthroppe prædicta.*

HÆREDITANTES Homines, [ſ. Manumiſſi,

liberti, *Hæreditantes* dicti, quod eorum id præcipuum erat privilegium, ut ſuccedere poſſint; niſi iidem ſint qui *Hæreſiotæ* infra nuncupantur. Vide *Hæreſis* 2.] Tabularium Eleemoſynæ S. Pauli Viennenſis: *Terminatur ab uno latere terra franchilium hominum, & ab alio terra Hæreditantium virorum, à tertio vero latere una ſtricta via, ſicut iſtis terminis concluditur.*

¶ 1. HÆREDITARE, Succedere, hæreditatem obtinere, Gallis *Heriter*. Concilium Tolet. VIII. inter Hiſpan. to. 2. p. 546. *Verum quæcumque ordinata fuerint, Hæreditabunt gloriam ſucceſſoris. Propria eorum* (leg. *ſucceſſores propria eorum.*) Charta Caroli Regis Hungariæ an. 1327. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 481. *Si vero ſæpe dictum filium noſtrum habendo filiam vel filias mori contingeret, ex tunc ipſa vel ipſæ, juxta conſuetudinem ipſius Hungariæ obſervatam, ſuccedere & Hæreditare debent.* Vide *Hereditare* 1.

¶ 2. HÆREDITARE Animam suam, In proprios uſus reſervare, Gall. *Reſerver pour ſon uſage, pour ſon entretien.* Charta 90. Chartularii S. Martini de Camarcio, vulgo *Chamars*, in territorio Dunenſi: *Quando dedit filiam ſuam Gaufredo Normanno cum quadam parte terræ ſuæ, totam terram ſuam quæ eſt à loco qui dicitur Chariſtra uſque ad molendinos de Morciis ad animam ſuam Hæreditandam retinuit.*

3. HÆREDITARE, Poſſeſſionem dare rei alicujus: *Adheriter*. Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. pag. 58. *Ab hora vero, qua promoverentur, neminem habere licentiam diſponendi; ſed omnia ipſius venerabilem domum Hæreditari.* Theoph. κληρονομεῖν. Thwroczius in Petro Rege Hungar. cap. 38. *Ac bona quantitate de terra eundem Hæreditare non omiſit.* [Epiſtola Sanctimonialium Blaſilienſium ad Urbanum II. PP. apud Mabill. to. 5. Annal. p. 654. *Temporibus igitur priſcis, matrona quædam, nomine Ermengarda Comitiſſa .... Monaſterium Blaſiliæ in prædiis ſuis conſtituit, atque circa adjacentibus campis & villis & Eccleſiis Sanctimoniales Deo ſervientes ibi unde viverent Hæreditavit.*] Vide *Adhæredare*, & *Hereditare* 2.

¶ HÆREDITARIE. Aliquid *Hæreditarie* poſſidere, i. e. ita poſſidere, ut filius tuus nepoſve, te mortuo, poſſideat; apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 544.

1. HÆREDITARII, Hæredes, *Heritiers*. Ditmarus lib. 6. p. 77. *Et nos in Eccleſia majore cum funere intrantes; amici cum Hæreditariis omnibus, elevatis cum luctu manibus, miſerabiliter ſuſcipiunt.*

¶ 2. HÆREDITARII, Domini, quibus dominium, poſſeſſio alicujus rei competit. Charta an. 1240. ex Chartul. S. Vandregeſili to. 1. pag. 11. *Accepi à dominis meis viris Religioſis Roberto Dei gratia Abbate S. Vandregeſili & ejuſdem loci Conventu quamdam maſuram terræ... tenendam mihi & hæredibus meis de dictis Religioſis & Hæreditariis poſſidendam quiete & pacifice.* Literæ Henrici IV. Regis Angliæ ann. 1409. apud Rymer. to. 8. p. 611. *Dicendo ſe Hæreditarium & Dominum dictæ placeæ de Camarſſac, placeam illam fortificare incepit.* Vide Conſuetudines Inſulenſ. art. 232. Hannon. cap. 59. 69. &c. Montenſ. cap. 12.

¶ HÆREDITARIUM, Hæreditas. Charta ann. 1239. to. 1. Chartul. S. Vandregeſili: *Sciant omnes... quod ego.... vendidi & omnino dimiſi Roberto Dei gratia Abbati S. Vandregeſili & ejuſdem loci Conventui quidquid jure Hæreditarii habebam in molendinis de fontibus in Braio.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 127. *Ipſa dixit quod nunquam denarios illos, niſi de ſuis Hæreditariis venderet, reddere valeret.* Vide *Hereditarium*.

¶ HÆREDITAS. Vide in *Hæredes*.

HÆREDITORIA Charta, Epistola, qua ſcilicet quis filiam ſuam naturalem, quam ex ancilla ſuſcepit, ingenuamque ac *Denarialem* ante Regem factam, ad hæreditatem ſuam vocat. Hujus formulæ exſtant apud Bignonium in Formulis vet. cap. 46. & 49.

¶ HÆREDIUM. Acta S. Marcelli to. 2. Jan. p. 12. *Maxentius pejor prioribus, regni infortunio ſortitus imperium, ut regnandi, ita ſæviendi in Chriſtianos obtinuit Hæredium.* Quod nos Galli diceremus: *Il a herité de ſa haine contre un tel.*

¶ HÆRES. Vide in *Hæredes*.

HÆRESEUS, Hæresista, Hæreticus. Carolus M. de Cultu Imag. in Præfat. *Nonnunquam incredulorum vel Hæreſeorum impellitur infeſtationibus.* Occurrit & lib. 1. cap. 26.

Hæresista. Henr. Knygthon ann. 1382. *Cæteri ſui Hæreſiſtæ diſcipuli & complices.*

Hæresianus, apud Will. Briton. lib. 12.

¶ HÆRESIARCHA, Hæreticæ alicujus doctrinæ princeps & auctor. Epiſtola R. ad D. Epiſc. Virdunenſem an. 890. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 233. *Gog autem tectum, Magog de tecto interpretatur. Et Gog quidem Hæreſiarchas, id eſt, principes hæreſeum; Magog vero à Gog deductum nomen eorum ſequaces & adjutores intelligimus.* Actio 2. Synodi Leonis PP. III. adverſus Felicem: *Quin non ſolum Hæreſiarcha dudum de adoptione in Filio Dei latrans factus eſt.* Et alibi paſſim.

¶ 1. HÆRESIS, Præſtationis ſpecies, forte mulcta quæ ab iis qui hæreſeos convincebantur ſolvenda erat. Compoſitio inter S. Ludovicum Franc. Reg. & Abbatem Craſſenſem an. 1248. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1039. *Quæ feuda novimus eſſe libere reſtituta Eccleſiæ prædictæ, & conceſſa cum faidimentis & Hæreſibus quæ poterant evenire in domaniis & feudis ipſius eccleſiæ.* Ibidem: *Et omnia faidimenta & Hæreſes &c.* Charta Philippi III. Regis Franc. an. 1273. apud Stephanot. part. 1. Antiq. Bened. Occitan. MSS. pag. 404. *Hæreſibus inſuper & fardimentis* (leg. *faidimentis*) *quæ inibi ſicut in aliis villis monaſteriorum terræ illius habemus; ſalvis quoque &c.* Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex Lib. viridi fol. 53. *Cum medietate juriſdictionis altæ & baſſæ & cum incurſu Hereſis & faidimentorum.*

2. HÆRESIS, Αἵρεσις, Functio quævis. *Hæreſis navalis*, in l. 9. & 10. Cod. Th. de Præd. Naviculari. Hinc *Hæreſiotæ*, functioni, conditioni obnoxii, maxime navali, l. ult. D. de Collegiis.

¶ HÆRETICALIS, Hæreticus, erroneus, in hæreſim inducens. Bulla Johannis Epiſc. ſub Eduardo III. Rege Angliæ ann. 1327. apud Rymer. to. 4. pag. 323. *Velut ſacræ Scripturæ contrarios, & fidei Catholicæ inimicos, hæreticos, ſeu Hæreticales & erroneos.* Charta Philippi Regis Franc. ann. 1328. to. 10. Spicil. Acher. p. 207. *Præfatis hæreticis & eorum Hæreticalibus documentis.*

¶ Hereticalis, Pertinens ad hæreticos. Codex MS. D. *de Chalvet* Seneſcalli Toloſ. de Hæret. Albig. *Cum dictus Berengarius vellet recedere flexit genua coram ipſis, & ter adoravit eoſdem hæreticos modo Hereticali.*

¶ HÆRETICARE, Hæreticatio. Vide poſt *Hæretici*.

HÆRETICI, ut eſt apud Papiam, *dicuntur, qui de Domino vel creatura, ſive de Chriſto vel Eccleſia pra-*

ve ſentiunt, ac dehinc conceptam novi erroris perfidiam pertinaci pravitate defendunt. Iſo in Gloſſis: *Hæreticus, qui ſectam ſuam colit.* S. Auguſtinus lib. de Utilit. credendi cap. 1. *Hæreticus eſt, ut mea fert opinio, qui alicujus temporalis commodi, & maxime gloriæ principatuſque gratia, falſas ac novas opiniones, vel gignit, vel ſequitur: Ille autem, qui hujuſmodi hominibus credit, homo eſt imaginatione quadam veritatis ac pietatis illuſus.* Facundus Hermianenſis lib. 12. c. 1. *Scire igitur debemus, quod Hæreticum non faciat ignorantia, quæ doctrinæ veritatis contumax non eſt; ſed potius obſtinata defenſio falſitatis. Ad hanc obſtinationem pertinere dicimus, immo principatum in ea tenere firmamus, illas etiam doctrinas, quas quidam non minus intelligendo ſcripturas divinas, ſed eis aperte reſiſtendo, ſola præſumptione ſpiritus condiderunt, ſicut Manichæus & Origenes, & cæteri, qui non ut alii ſequentes eorum intentionem, in abſtruſis quæſtionibus erraverunt; ſed ſuper illas elati, melius ſe crediderunt vel ſapere, vel dicere.* Eodem cap. *Non igitur hæreſis dicenda eſt, niſi contradictio ſuperborum pervicax, quæ ſibi, ne aliud ſapiat, interdicit, & admonita contemnit acquieſcere veritati. Illa magis contumaciter ab Eccleſia ſeparari diligit, vel in ea doloſe latere, quam pravam mutare ſententiam.* Quippe, ut ait Vigilius Tapſenſis lib. 1. contra Eutychem: *Præventus falſæ opinionis errore humanus auditus, ad veri rationem percipiendam durus & perdifficilis invenitur, quantiſcumque teſtibus urgeatur. Mavult enim pravi dogmatis ſententiam, qua ſemel infectus eſt, perverſus vindicare, quam hanc eandem tantis divinarum humanarumque legum auctoritatibus refutatam ſalubrius immutare.* Hugo Rotomag. l. 1. contra hæretic. c. 6. *Hæreſis error ille vocatur, qui pertinax eſſe probatur.* Petrus Damiani l. 1. Ep. 13. *Non error Hæreticum, ſed pervicax obſtinatio facit: nec omnes Hæretici dicendi ſunt, qui opinantur errorem, ſed qui pertinaciter & audacter prædicant falſitatem.* Adde Ep. 16. lib. 5. Epiſt. 18. & lib. 8. Ep. 7. Robertus Epiſcop. Lincol. apud Matth. Weſtmonaſt. ann. 1253. *Hæreſis eſt ſententia humano ſenſu electa, Scripturæ ſacræ contraria, palam edocta, pertinaciter defenſa: hæreſis enim Græce electio eſt Latine.* Concilium CP. can. 6. Αἱρετικοὺς δὲ λέγομεν τοὺς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας, πρὸς τούτους, καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις. Vide S. Auguſtinum l. 18. de Civit. Dei c. 51. & Epiſt. 162. legem 28. Cod. Th. de Hæreticis, Iſidorum l. 8. c. 3. c. 26. de Verbor. ſignificat. &c. Quibus hæc addo ex Libello Precum Marcellini & Fauſtini pag. 70. de variis hæreticorum nominibus: *Quis neſciat illius cognomentum tribui ſectatoribus, cujus & nova aliqua doctrina tranſmiſſa eſt ad diſcipulos ex auctoritate magiſterii?*

HÆRETICUS VESTITUS, Convictus, qui palam hæreſim profitetur: *Perfecti Hæretici ſeu Veſtiti*, in Concilio Biterrenſi ann. 1246. Statuta Simonis Comitis Montisfortis: *Nullus Hæreticus Veſtitus & reconciliatus habeat licentiam remanendi in villa, in qua converſabatur, in illa perverſa profeſſione; ſed extra villam illam poterit converſari, ubi Comes permiſerit.* Concilium Narbonenſe an. 1227. cap. 16. *Hæretici Veſtiti, vel notati, aut ſuſpecti, &c.* Adde Concilium Toloſanum an. 1229. c. 10. & Biterrenſe, an. 1246. c. 13. Guill. de Podio-Laurentii cap. 42. *Comes & Epiſcopus pernoctarunt pro capiendis exploratis ſibi hæreticis in montanis, quibus Dominus tradidit 19. Hæreticos Veſtitos inter viros & mulieres.* Adde cap. 46. *Hæreticis veſtitis* opponi videntur Hæretici *crediti*, ſeu qui creduntur hæretici, & hæreſim palam non profitentur, apud eumdem cap. 48. Vide *Credentes.*

¶ HÆRETICARE, Hæreſeos notam alicui impingere. Literæ Johannis de Thurena ann. 1429. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1725. *Ad incitationem ſeu requeſtam quorumdam ... eum* (Benedictum) *utique probum & ſanctum virum verum ſummum Pontificem, ut præmittitur, criminantium & Hæreticantium de hæreſi.*

HÆRETICARE, Hæreticum facere. Guillelmus de Podio-Laurentii in Præfat. Chron. *Et hæretici in tanta reverentia habebantur, quod habebant cœmeteria, in quibus, quos Hæreticaverant, publice tumulabant.* [Liber Sententiarum Inquiſ. Toloſ. apud Philippum Limborc. Hiſt. Inquiſ. *Tempore infirmitatis ſuæ de qua obiit, fuit per Petrum Auterii & Amelium hæreticos Hæreticata & recepta ad ſectam ipſorum.* Codex MS. è. Biblioth. D. *de Chalvet* Seneſcal. Toloſ. de Teſtimoniis in hæret. Albigenſes: *Tunc dicti hæretici eumdem Raymundum infirmum Hæreticaverunt & in ſectam ſuam receperunt.*]

¶ HÆRETIZARE, Hæretice ſentire. Vita S. Aldhelmi to. 6. Maii p. 87. *Quidam Britonum nomine tenus Præſules Hæretizabant ae paſchali termino & de aliis pluribus eccleſiaſticæ orthodoxitatis inſtitutionibus.* Utrum vero iſthæc Britonum conſuetudo ad hæreſim pertineat, fuſe diſputant Bollandiſtæ ad Vitam S. Colmanni Epiſc. Lindisfarnenſis 18. Febr. §. 2.

¶ HÆRETICATIO. Liber Sentent. Inquiſ. Toloſ. p. 5. *Prædicta Hæreticatio facta fuit circa inſtans feſtum S. Johannis Baptiſtæ.* Eſt autem *Hæreticatio* Ratio aliquem adſcribendi in hæreticæ ſectæ ſocietatem, quæ apud Albigenſes per manuum impoſitionem, quam vocabant *Conſolamentum*, fiebat. Erant & aliæ cæremoniæ quas nobis exhibet Codex MS. Biblioth. D. *de Chalvet* Seneſcal. Toloſ. ubi de teſtimoniis in hæret. Albigenſes: *Tunc dicti hæretici eumdem Raymundum infirmum hæreticaverunt & in ſectam ſuam receperunt; antiquiore hæreticorum videlicet R. Delboc tenente manus dicti infirmi junctas inter manus ſuas, & tenebant quendam caternum* (i. e. librum) *ſuper caput ejus, dicendoque verba quæ ipſe non intellexit, ut dicit, & faciendo genuflexiones ſuas coram dicto infirmo.* Et pag. 190. *Petivit ab infirma ſi vellet fieri bona chriſtiana, & ſi volebat facere bonum finem, quæ reſpondit quod ſic: & tunc dictus homo poſuit quoddam manutergium ſupra pectus dictæ infirmæ, & tenuit quemdam librum ſupra dictam infirmam & legit in eo, & poſtea fecit aliquas genuflexiones coram dicta infirma ſuper quandam bancam.* Et pag. 249. *Recepit ipſum & hæreticavit volentem & petentem ... tenendo manus ipſius infirmi inter manus ſuas, & tenendo quemdam librum ſuper ipſum infirmum, in quo legebat Evangelium B. Johannis;* In principio erat Verbum, *dictuſque hereticus tradidit eidem infirmo unum filum ſubtile quo pro hereſi cingeretur.* Et pag. 266. *Facta Hæreticatione prædicta, ipſe Guillelmus & omnes alii aſſiſtentes adoraverunt prædictos hereticos more hereticali dicendo*, Benedicite, *coram ipſis.*

¶ 2. HÆRETICATIO, Convicium, exprobatio hæreſeos Laurentius Bizinius de Origine belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 152. *Quibus civitatem noctis tempore ingredientibus gens Montanorum ipſos diverſis blaſphemiis & Hæreticationibus afficiendo, nec non facibus accenſis in ipſos projectis, duræ mancipant captivitati, vinculis ac ferreis catenis aſtringendo.*

HÆSIMENTA, Latrinæ, Gall. *Aiſements*. Andr. Monach. lib. 1. de Vita Ottonis Epiſcopi Bambergenſis c. 44. *Pabula vero retro Hæſimenta omnibus convolvi juſſit*. Vide *Aiſantia*.

HÆSITANTES, Eutychiani Hæretici. Vide Leontium de Sectis Act. 6. & 7.

¶ HAFERBAN, Obventionis genus apud Germanos. Litteræ Friderici Ducis Auſtriæ & Styriæ pro Monaſterio S. Floriani an. 1243. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. p. 226. *Quaſlibet obventiones, ſcilicet le ſunge, uberwaach, gramlos nocturnos dolos, Haferban in prædiis ſuis & perſonis Officiales eccleſiæ exequantur.*

HAFNECOURTS, Curia portus, ſeu *Cour d'Amirauté*, ex *Hafne*, portus Danis, & *Courts*, Curia. Litteræ patentes Ricardi Ducis Gloceſtriæ Amiralii Angliæ ſuper inquiſit. in re Amiralitatis 14. Aug. an. 5. Ed. IV. *Ulterius dicunt, quod dicti Abbas & Conventus & prædeceſſores ſui habent, & habere conſueverunt idem tempus in prædictis villis, cum hulmo quaſdam Curias portus vocatas Hafne-Courts, tenendas ibidem ad placitum Abbatis.*

HAFTUNNA, [Certus ac determinatus agri modus.] Traditiones Fuldenſes lib. 1. cap. 12. *Hoc eſt, quod donamus, quidquid in Vrithorphe proprietatis habemus, exceptis vero Haftunnis, & uno mancipio, &c.* Vide *Hobunna* in *Huba*.

HAGA, Seps, ſepes, ſepimentum ex virgultis confectum, Germanis *Hage*, *Hagen*, & *Haeghe*, Anglis *Hedge*, noſtris *Haie*: denique Anglo-Saxonibus, Hæʒ. Alanus in Anticlaudiano lib. 1. c. 3.

Ambit ſilva locum muri mentita figuram.

Monaſticum Anglic. to. 2. p. 273. *Quod tamen dictam placeam... includere poſſint foſſato & Haga, ſecundum aſſiſam foreſtæ.* Vide Jacobum Eyndium in Chron. Zeland. pag. 100.

HAGA, ſeu *Hegin*, dictus etiam apud veteres Germanos, aliquot provincialium diſtrictus, certo pagorum ac vicorum numero conſtans, quem & *Circulum* vocabant: quæ vox etiamnum hodie obtinet hac ipſa notione: nam *Circulos*, verbi gratia, *Weſtphaliæ* dicimus, ejuſdem provinciæ conventus. Appellationis rationem docet hiſce pluribus Monachus Sangall. de Reb. Caroli M. lib. 2. c. 2. *Terra Hunnorum novem circulis cingebatur. Et cum ego alios circulos, niſi vimineos cogitare neſcius interrogarem, quid aliud miraculi fuit Domine! novem Hegin* (al. *haganis*) *muniebatur. Cumque & illos alterius generis eſſe neſcirem, niſi quales ſegetibus ſolent prætendi, inquiſitus etiam de hoc dixit: Tam latus fuit unus circulus, hoc eſt, tantum intra ſe ſpatium comprehendit, quantum eſt ſpatium de Caſtro Turonico ad Conſtantiam. Ita ſtipitibus quercinis, faginis, & abiegnis extructus, ut de margine ad marginem 20. pedes tenderentur in latum, & totidem erigerentur in altum. Civitas autem univerſa aut duriſſimis lapidibus, aut creta tenaciſſima replebatur. Inter quorum confinia plantabantur arbuſculæ, quæ ut cernere ſolemus, abſciſſæ atque projectæ comas caudicum foliorumque proferunt. Inter hos igitur aggeres ita vici & villæ erant locatæ, ut de aliis ad alias vox humana poſſet audiri. Contra eadem quoque ædificia inter inexpugnabiles illos muros, portæ non ſatis latæ erant conſtitutæ, per quas latrocinandi gratia non ſolum exteriores exire ſolebant. Item de ſecundo circulo, qui ſimiliter, ut primus, erat extructus, 20. milliaria Teutonica, quæ ſunt 40. Italica, ad tertium uſque tendebatur: ſimiliter uſque ad nonum. Quamvis ipſi circuli alius alio multo contractiores fuerunt. De circulo quoque ad circulum ſic erant poſſeſſiones & habitacula undique verſum ordinata, ut clangor tubarum inter ſingula poſſet cujuſque rei ſignificativus adverti.* Ex Monacho Sangallenſi hauſerunt, quæ habent Albertus Stadenſis ann. 768. & Munſterus lib. 4. Georg. cap. 2.

HAIA, HAYA, HEIA, Voces ejuſdem notionis & originis, ac *Haga*, noſtris *Haie*. Capitula Caroli C. tit. 36. *Quicumque iſtis temporibus caſtella & firmitates, & Haias ſine noſtro verbo fecerint, &c.* Ubi *Haia* ſumitur pro militari vallo, quod ex palis conficitur, *Paliſſade*. [Eadem notione uſurpatur apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. ex Bracton. lib. 2. cap. 40. §. 3. *Vallatum fuit & inclauſatum foſſato, Haia & palitio.* Le Roman *de la Guerre de Troyes* MS.

Haires, & lices, & foſſez
Poent avoir puis ſet aſſez.]

Charta Roberti Ducis Burgundiæ an. 1054. ex Tabulario S. Germani Pratenſis: *Nec non inſuper & calumniam ſilvarum & ſepium, quas vulgo dicunt Hayas.* Henric. Knyghton. an. 1271. *Arbores, vineas, & Haias ſubvertit.* [Index MS. Beneficiorum eccleſ. & dioceſ. Conſtantienſ. fol. 17. *Dictum Capitulum & Abbas de Cereſeyo percipiunt decimas juxta Hayam de Rabeto.* Adde Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 274. & 389.]

HEYA, apud Bracton. lib. 2. c. 34. §. 1. *Meſuagium, ... quod vallatur foſſato vel Heya.*

HAIA, Corveiæ ſpecies, qua quis haias domini reficere tenetur, [vel Præſtatio pecuniaria pro redemptione ejuſmodi corveiæ.] Charta Ottonis Comitis Viromandenſis apud Hemeræum in Auguſta Viromand. an. 1025. *Eo tenere, ut bannum & latronem, corveias, carrucarias, ſilvæ Haias ad capiendam venationem ulterius non perſolvant, &c.* Alia an. 1168. ex Tabulario Foſſatenſi fol. 19. *Quinque ſolidos pro paſtu, atque corveias bis in anno, quas vulgus Haias appellat.* Occurrit alibi in eodem Tabulario. Tabularium S. Dionyſii ann. 1230. *Juſtitiam, & advocatiam, & omnia pertinentia ad ipſas, quæ habebat in Ballivia de Belloramo, ... & troſſas fœni, & reditus, qui vocantur Hayes, & tenſamenta ſita in avena, & denariis, & quoſdam reditus, qui vocantur Buhors, &c.* Vide Acta Murenſis Monaſterii pag. 45.

HAYCIUM, HAICI, Idem quod *Haya*, Sepes. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 722. *Et de ſubboſco in dicta chacia quidquid eis neceſſarium fuerit ad ardendum, & ad Haicias claudendas, & plantandas, &c.* To. 2. p. 916. *In omnibus aliis terris & boſchis, quæ ſunt inter Haicium, quod includit prædictas terras.*

HEYARE, HAWYARE, Sepire, ſepimento munire. Fleta lib. 2. c. 48. §. 3. *Cum quis in alieno ſolo opus fecerit magnificum, ut ſi Hawyaverit, foſſatum fecerit, vel carucam immiſerit.* Ubi Bracton. lib. 3. tract. 2. c. 37. §. 13. habet *Heyare*. *Hayer ſa terre & la mettre en défenſe*, in Conſuet. Britann. art. 405. Aliud eſt *Hayer*, in Conſuetud. Comitatus Burgundiæ art. 106. ubi ſpecies venationis eſt, cum quis ad feras captandas ſilvam aut boſcum *Hayis* ſepit, ut eas ibi includat.

HAYBOTE, HEIBOTE, vel HEDGBOTE, eſt jus percipiendi neceſſarium lignum ad faciendas *hayas*, quod percipi poteſt in terris ſeu prædiis ad vitam, vel ad annos aliquot conceſſis, licet in Chartis donationis id expreſſum non ſit. Ita Raſtallus. Charta Galeranni Comitis Mellenti in Tabular. S. Egidii Pontis Audomari: *In nemoribus habebit paſtuagium, & in veyleiga husbotam & Heibotam juſſu Foreſtarii.* Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 134. *Et concedo eis, ut de boſco meo... habeant Heybod &*

husbot. Adde p. 262. 874. Bracton. lib. 5. tract. 5. c. 10. §. 7. *Sicut habendi rationabile eſtoverium in boſco patroni, ſicut ad housbote & Heybote.* Ubi *Husbote* eſt jus percipiendi lignum ad conficiendam domum, quod idem valet ac noſtris *feſtagium:* huſ, Anglis & Saxonibus, eſt *domus*; bote vero mulcta, emendatio: ita ut qui eo jure gaudet, quietus ſit à mulcta, quæ infligi ſolet id agentibus.

HOYBOLD, Eadem notione, in Monaſt. Anglic. to. 3. p. 633. Locus eſt in *Houſabold.*

HAIA, Silva, *haiis*, ſeu ſepibus ſepta, munita. Vetus Conſuetudo Normanniæ c. 10. de Seneſcallo: *Il viſitoit les foreſtes & les Haies du Prince. Foreſta noſtra ſive Haia*, in Conſuetud. Lorriaci editis à Morino in Hiſt. Waſtinenſi, & Gallando in lib. de Franco allodio. *Haya Giſnenſis*, in Chronico Andrenſi pag. 463. [Charta Ludovici VIII. Franc. Regis an. 1224. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1193. *Nos autem donamus & concedimus in perpetuum Abbati & Conventui prædictis pro quitatione uſagii ſui prædicta octingenta & octo arpenta nemoris ad perticam noſtram in Haia Lyræ, & in magno nemore tenente ad Haiam prædictam infra metas poſitas.*] Charta Roberti Rotomag. Archiepiſc. ann. 1217. tom. 6. Spicilegii Acheriani: *Conceſſimus, quod Haia Archiarum ſit immunis ab his conſuetudinibus, &c.* Charta Milonis de Nantolio in Tabulario Campaniæ: *Ab hac pactione excipitur Haia prope prædictum nemus ſita, continens circiter centum arpenta.* Occurrit apud Fletam lib. 1. cap. 24. §. 8. 11. lib. 2. c. 41. §. 15. apud Matth. Weſtmonaſt. an. 1260. [ſæpius in Charta Odonis Epiſc. Bellovac. an. 1148.] &c.

Proprie etiam *Haiam* noſtri appellabant quamdam ſilvæ partem delectam, quam ſepibus muniebant ad feras includendas, aut ad alios uſus: quod docent Charta S. Bernardi Abbatis apud Sammarthanos in Epiſcopis Autiſſiodor. p. 274. & vetus Notitia in Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andegav. p. 53. [Charta Philippi Aug. Reg. Franc. an. 1207. in Tabul. Sangerm. *Eidem eccleſiæ confirmamus præterea quitationem illam quam Petrus Miles de Sameſio ... fecit dicto Abbati Hugoni coram genitore noſtro de jure fugationis, venationis & Haiæ.* Charta Hugonis Abb. ibid. *Jus fugationis ſeu venationis & Haiam in nemoribus Sameſioli.*]

HAGIA, Eadem notione. Vetus Notitia in Tabulario Monaſterii Fiſcan. fol. 82. *Et Hagia facta fuit per medium ... boſci.*

HAGA, Domus, ex vet. Saxonico haeʒh, & haʒh, inde forte dicta, quod ut plurimum domus agreſtes ac caſæ ex viminibus complicatis inſtar cratis ac ſepis fabricatæ ſint. [Anonymus apud Th. *Blount* in Nomolexico Anglic. *Haga, Domum cum ſhopa.*] Charta Ethelredi Regis Angl. anno 996. in Additam. ad Matth. Paris p. 156. *Cum novem præfatæ civitatis habitaculis, quæ patria lingua Hagan appellari ſolent.* [Index MS. Beneficiorum eccleſ. & diœc. Conſtantienſ. fol. 22. *Item capitulum Conſtantienſe percipit decimam groſſorum fructuum Haye dicte parochie.*] Domeſdei, apud Spelmannum: *Radulfus tenet unam Hagam de 12. denar. Willelmus 5. Hagas de 5. ſol. Nigellus 5. Hagas, quæ faciunt ſervitium.* Alio loco, apud Edw. Cokum ad Littleton. pag. 142. *Walſingford continet 276. Hagas, reddentes 9. libr. de gablo.* Charta an. 811. pro Eccleſia Cantuar. *Duas manſiones & dimidiam, quod Angli dicunt Wridda hialf Haga.* Ubi *Haga* videtur ſumi pro *manſu*, ſeu modo agri. Adde Chronicon Will. Thorn. an. 866. &. 988.

¶ HAGHA, Eadem notione. Deſcriptio bonorum D. de Eska ex Archivo S. Audomari: *Item in quodam angulo jacente juxta manſionem Henrici dicti Abbet tendente weſt-wart tanquam illa Hagha durat quæ eſt ſupra vicum qui deſcendit ad pontem.*

HAGABULUM. Vide *Gablum.*

¶ HAGIOGRAPHI, Scriptores Sacri. Notkeri Balbuli liber de Interpret. Scripturæ apud Bern. *Pez.* to. 1. Anecd. part. 1. col. 3. *De Hagiographis vero in ſequenti doceberis, quorum primum eſt Pſalterium.*

¶ HAGIOLOGIUM, Calendarium feſtorum, apud Stephanot. part. 1. Antiquit. Benedict. Vaſcon. MSS. pag. 58.

¶ HAGION PNEUMA, vox Græca, Spiritus ſanctus. De S. Aureo to. 3. Junii p. 61. *Sicut Hagion Pneuma olim de cœlo deſcendens, Apoſtolos omnium linguis gentium glorificavit.*

¶ HAGIOSIDERUM, Græce ἁγιοσίδηρον, quaſi ſacrum ferrum, unum eſt ex illis tintinnabulorum generibus, quæ Græci hodierni campanarum loco habent. Eſt autem ferrea lamina 4. digitorum latitudine, 16. vero longitudine, funiculo in medio librata. Hæc ferreo malleolo ternis interpolatis vicibus ab homine pulſari ſolet, qui Sacerdotem Euchariſtiam deferentem ſolet præcedere, ut inter tranſeundum quiſque rei admoneatur. Ita Hofmannus.

HAIA, HAIBOTE. Vide *Haga.*

¶ HAIDROTII. Vide *Heideoti.*

HAIMESUCKIN. Vide *Hamſoca.*

¶ HAIMGART, Hortus domeſticus. Diploma Leopoldi Ducis Auſtriæ & Styriæ an. 1202. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. pag. 181. *Item juxta donationem ipſius avunculi noſtri domini Otacheri Ducis Styriæ ortum domeſticum, qui Haimgart communi vocabulo nuncupatur, confirmamus.*

HAIMHALDARE, Rem ſuam, vel animal aberrans rei vindicatione repetere, & ſuum vel quaſi domeſticum repoſcere, ſeu potius ad domum reducere: eſt enim Scotis & Germanis *Haime*, domus, vel domicilium. In Legibus Baronum Scotiæ, ſeu Quon. Attach. c. 10. eſt *de Catallis Haymhaldandis.* Cap. 48. §. 14. *De animali invento wayff* (i. errante) *in territorio alicujus domini, poteſt dominus illius animalis venire, & Haymhaldare illud.* Vide Skenæum de Verbor. ſignificat.

HAIRA. [Veſtis rufa, villoſa & vilis, à Sax. hær, Pilus, crinis: unde noſtris *Haire*, Cilicium, Sax. hæra, quod ex pilis hircorum aliorumve conficiatur.] Vett. Schedæ Thuanæ: [*In Chriſti nomine notitia de veſtimentis domni Germani, quod accepit Wineradus diaconus in theſauro an.* XLII. *regnante domino Chlotario:*] *Sagia fuſca 2. caligas albas 4. ſagia de Haira 1. calcias filtrinas paria 1. &c.* Vide *Bigera.*

HAIRBANNUM. Vide in *Herebannum.*

¶ HAIRED, Cervus. Gloſſ. Lipſii: *Hiret, Cervus.* Ubi Somnerus: *Sax. Heort, nobis Hart, Belg. Hert & Hirt, Teut. Hirſch, Hirtz*, Danis *Hiort.* Liber niger Scaccarii p. 357. *Venatores de Haired unuſquiſque* III. *den. in die, & magni Haired* IIII. *debent habere* I. *den. & de parvis Haired* VI. I. *den.*

¶ HAISELLUS, Oſtii genus apud ruſticos maxime in uſu ex ramis confectum, quo curtis vel pomarii clauditur ingreſſus, Gall. *Haiſe* vel *Aiſe.* Inſtrumentum an. 1303. ex Tabular. Corbeienſi: *Nolebat idem Major quod ante grangiam ſeu grangias fieret Haiſellus.*

HAISTALDI, Ruſtici, coloni, hoſpites, manſionarii, &c. qui in prædiis dominorum manſiones habent, & glebæ ſunt addicti. Vox forte con-

flata ex *haie*, domus, & *ſtal*, ſedes. Annales Francorum Bertiniani an. 869. *De centum manſis unum Haiſtaldum, & de mille manſis unum carrum cum 2. bobus .... ad Piſtas mitti præcepit: quatenus ipſi Haiſtaldi caſtellum .... excolerent & cuſtodirent.* Charta ann. 858. pro Monaſterio Deiparæ Sueſſion. *In villa d'Eſſenboch manſiones dominicales cum caſtitia & omnibus appenditiis & Haiſtaldis viginti.. ... In villa Movendich manſiones dominicales cum appenditiis ſuis, ubi aſpiciunt Heſtaldi octodecim. In villa Martan manſiones dominicales, ubi aſpiciunt quinque Heſtaldi, &c.* Tabularium S. Vitoni Virdunenſis: *Tantum terræ eſt ibi, quæ ſolvit 13. denar. in Nat. S. Joannis Bapt. Haiſtoldi vero ſolvunt cenſum capitis in feſtivitate S. Martini unuſquiſque 2. denar. &c.* Ex quibus colligitur *Haiſtaldos dictos*, quos alii *Hoſpites, Colonos, Ruſticos, Manentes, &c.* appellarunt. Sed & noſtri etiamnum, voce apud vulgus recepta, pullos gallinaceos, qui in prædiis ruſticis ab ejuſmodi colonis aluntur, *Eſtaudeaux* appellant, ab eorum ſcilicet, à quibus aluntur, nomenclatura deducta. Vide *Heſtha*.

HAISTERAHANDI. Lex Aleman. tit. 10. *Si quis in curtem Epiſcopi armatus contra legem intraverit, quod Alamanni Haiſterahandi dicunt, &c.* Ubi Editio Heroldi, *Haiſterahanni*, præfert. Idem quod *Zitterhand, id eſt, calida manu*, ut habet Conſtitutio Friderici Imperat. lib. 2. Feud. tit. 27. ex Theutonico *hand*, manus. Vide Baluzium ad Capitul. p. 1002.

☞ *Hauſteranni* legendum videtur Schiltero in Gloſſ. Teuton. quod *Hausfridſtoren*, i. e. turbare pacem domeſticam interpretatur. Vide *Hamſoca*.

HAKEDUS, Lucius, piſcis, ex Sax. hæceod, hacod, lucius, vel mugil. Liber Rameſ. ſect. 2. apud Chamdenum in Icenis, & Spelmannum: *Ibi admirandæ magnitudinis lucii, qui ab incolis Hakeds nuncupantur, perſæpe extrahuntur. Haket*, in Vita S. Oſwaldi Epiſcopi Wigorn. n. 6.

☞ Sæpiſſime etiam uſurpatur pro quodam piſce exſiccato & ſale condito, qui apud Anglos *Poor-John*; in aliis vero ejuſdem Angliæ provinciis *Hakot*, à Saxonico Hacod, appellatur; hinc tritum illud proverbium: *As dry as a Hake; Sec comme un Hake.* Computus an. 1425. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. p. 575. *Et in tribus copulis viridis piſcis .... cum una copula de Hake, &c.*

¶ HAKENEIUS & HAKENETTUS, Equus tolutarius, gradarius, Gallice *Haquenée*. Mandatum Eduardi III. Regis Angliæ an. 1373. apud Rymer. to. 7. p. 27. *Et vobis Hakeneios, cariagia, & alia neceſſaria pro ductione filiorum prædictorum, in hac parte, pro denariis noſtris, inde ſolvendis, habere faciant.* Charta an. 1413. ibid. p. 124. *Et quatuor equorum, & unius Hakenetti.*

1. HALA, Domus, domicilium, aula, palatium: ſed proprie locus contectus *hallis*, id eſt, ramalibus ſiccis, unde etymon. Nam vix probem ſententiam Goropii Bekani lib. 2. Francic. pag. 46. qui à voce priſca Germanica, *hal*, deducit, quod eſt *conſervare*, quod iis in locis conſerventur merces. Anglo-Saxonib. healle, aulam & palatium pariter ſonat. Ut & Barthii, qui in lib. 42. Adverſ. cap. 6. à Græco, ἅλς, *ſal* deducit, quod in *hallis* ſal aſſervetur & diſtrahatur. [Et quidem Kiliano: *Halle, vetus German. Salina, Locus in quo ſal coquitur. Hinc urbes eas ubi ſal conficitur Germani Halas communiter appellant.*] Maxime vero ita appellant noſtri aulas majores & publicas, in quibus *Communiæ* congregantur pro communibus negotiis, ubi etiam mercatores merces ſuas venum exponunt: [unde eidem Kiliano: *Halle, Taberna, domus mercium, forum rerum venalium.*] *Halle*, in Conſuetudine S. Severi tit. 16. art. 6. & alibi paſſim. Rigordus in Philippo Aug. ann. 1183. *Duas magnas domos, quas vulgo Halas vocant, ædificari fecit, in quibus tempore pluviali omnes mercatores mundiſſime venderent, & in nocte ab incurſu latronum tute cuſtodirent.* Adde Nangium eodem anno. Charta Communiæ Royenſis in Picardia: *Hæc eſt voluntas noſtra, ut in foro conſtituatur Hala ad vendenda ibi mercimonia.* [Charta an. 1218. ex Archivo Eccleſiæ de Colonanciis: *Dedi ob remedium animæ meæ dictæ eccleſiæ de Colonanciis decem ſolidos de ſingulis annis ad Natale Domini in Hala de Monte-mirabili percipiendos.* Inſtrum. an. 1239. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1011. *Et in pecunia quæ nobis ſingulis annis debetur in Hala Brugenſi, in qua panni venduntur die S. Donatiani, quæ eſt pridie Idus Octobris, aſſignavimus capiendas.* Occurrit etiam in Inſtrum. an. 1309. to 1. Hiſt. Dalphin. p. 98. & in Charta an. 1421. apud Rymer. to. 10. p. 71.] *Tenir Halle*, Conventum habere, apud Robertum Gaguinum in Poëmate *le Paſſetemps d'oiſiveté:*

Se j'ay tenu Halle de neant,
Vous en eſtes trop conſentant, &c.

Vide *Hallus*.

¶ HALA, apud Atrebatenſes locus in quo jus olim dicebant urbis Scabini. Chartularium V. S. Vedaſti Atrebat. p. 30. *Ivit ad Scabinos ... in Halam & quæſivit ab eis ſi eum judicaverant.*

HALLA, pro quavis domo. Domeſdei tit. Chent: *In Newcerce hundredo, ipſe Hugo* (de Montfort) *tenet unam terram, quam Azor R. t tenuit de R. E.* (Rege Edwardo) *ſine Halla.* Vide *Haſta*.

HALLAGIUM, Tributum, quod exſolvitur pro licentia exponendi merces in *Halla*. Charta Willelmi Comitis Pontivi apud Ægidium *Bry* in Hiſt. Perticenſi pag. 117. *Sint quieti & liberi de telonio, Hallagio, havagio, boſſelagio, reparatione viarum, &c.* Regeſtum 2. *des Meſtiers*, in Camera Computor. Pariſ. *Quiconques ameine moruë à Paris, l'acheteur doit 5. ſols de couſtume, & 16. den. de congié & de Hallage.*

2. HALA, *Hircoſus, olens*. Papias.

¶ HALABARCHES, Præfectus ſalis, id eſt, maris, apud Ruffinum. Vide *Alabarches*.

¶ HALARES, ἱππέων ταξίαρχοι: *Alares equites.* Supplementum Antiquarii.

1. HALBANUM, Tributi ſpecies: vox formata ex *herebannum*, idemque quod *arbannum*, & *bienium*, Submonitio ad operas, vel ejus redemptio pecuniaria. Charta anno 1269. ex Tabulario Foſſatenſi fol. 72. *Et retinent perpetuo omnem juſtitiam, magnam & parvam, bannum, ſanguinem, Halbannum, foragium, ventas, &c.* Charta Ludovici VII. ann. 1145. pro Bituricenſib. *Præpoſitus autem atque Vigerius, quotieſcumque volebant, Halbannum ſubmonebant, & villanos ſeſe redimere coercebant: de quo quoque præceptum ab ipſo eſt, ut illa redemptio Halbanni remaneat, & Halbannus tamen ter in anno fiat termino competenti, &c.* Charta Ludovici filii Regis Philippi, ex Tabul. N. D. de Campis: *Ab omni conſuetudine videlicet tallia, ſeu equitatione, ſeu Halbanno, ſeu exemptione mei Præpoſiti liber permaneat.* Alia Lud. VII. an. 1140. ibid. *Ab omni datione & tallia, Albanno & exactione mei Præpoſiti.* Alia Caroli VI. ann. 1484. in Reg. Novo viridi Caſtelleti Pariſ. f. 49. *Parpaiant chaſcun an 3. ſols de Hauban au Roy.*

2. HALBANNUM [& HAUBANNUM, Tribu-

tun

tum, quod pecunia aut rebus ipſis à quibuſdam artificibus pro licentia artes ſuas exercendi Regi exſolvebatur] apud noſtros Pariſienſes, de quo vetus Charta deſcripta à V. C. D. Herouvallio: *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, amen. Philippus, Dei gratia Francorum Rex. Noverint univerſi præſentes pariter & futuri, quòd nos conceſſimus Burgenſibus noſtris Pariſienſibus, ut quicunque integrum Halbanum nobis debebit, pro integro Halbano reddet nobis ſingulis annis ſex ſolidos in die feſti ſancti Martini. Et ſi dimidium, vel integrum, & dimidium Halbanum vel amplius debebit, ſecundum proportionem prædicti integri Halbani nobis reddet in prædicto feſto, & ſic de Halbano tantum liber erit & quittus. Quod ut perpetuum robur obtineat, præſentem paginam ſigilli noſtri auctoritate, & regii nominis karactere inferius annotato præcepimus confirmari. Actum Pariſius anno ab Incarnatione Domini milleſimo ducenteſimo primo, regni vero noſtri anno vigeſimo ſecundo. Aſtantibus in Palatio noſtro, quorum nomina ſuppoſita ſunt & ſigna. Dapifero nullo. Signum Guidonis Buticularii. Signum Mathæi Camerarii. Signum Droconis Conſtabularii. Data vacante Cancellaria.* [Charta fundationis Capellæ B.M. in Palatio Pariſ. per Ludovicum VII. an. 1154. *Pro victualibus ſacerdotis in Capella eadem ſervientis, dotem aſſignavimus... ſex modios vini de Haubanno, 30. ſolidos Pariſienſes.* Alia pro Capella B. Nicolai in eodem Palatio inter Statuta pro Canonicis S. Capellæ Pariſ. *Conſtituimus Capellano... Pariſius in treilia noſtra retro Palatium ſex modios vini, ubi ſi vinum defuerit, de Haubanno noſtro præcipimus reddi.* Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* Tract. de Uſu feud. p. CXLVII. *Dominus Evrardus Capellanus Regis* XL. *&* VIII. *ſ. pro* VIII. *Haubam.* Hoc eſt, ut puto, pro penſitatione octo dierum, quibus annonam ex *Haubanno* aſſignatam non perceperat.] In Regeſto Peagiorum Pariſienſ. l. 2. eſt titulus *Des meſtiers, qui Hauban doivent au Roy*, in cujus contextu hæc habentur: *Haubens eſt un propres noms d'une couſtume aſſiſe anciennement, par laquelle il fu eſtabli que quiconques ſeroit Haubanniers, qu'il ſoit frans, & à moins de droictures paians du meſtier & de la marchandiſe dont il ſeroit Hautbannier, que cil qui ne ſont pas Hautbanniers. Hautbannier furent anciennement eſtably à un muid de vin, paiant en vandanges au Roi. Et puis miſt li bons Rois Phelipes ce muy de vin à 6. ſols Par. pour le contens, qui eſtoit entre les poures Hautsbanniers, & les Eſchançons de Roy qui le muy de vin recevoient de par le Roy. Des meſtiers Hautbanniers li uns doivent demy Hauben, c'eſt à ſavoir 3. ſols, & li autres plein Hauben, c'eſt à ſavoir 6. ſols, & li autre Hauben & demy, c'eſt à ſçavoir 9. ſols. Tous les meſtiers de Paris ne ſont pas Hautbanniers, ne nul ne peut eſtre Hautbannier, ſe il n'a eſté, & eſt du meſtier, qui ait Hauban, ou ſe li Rois ne lui ottroie, par vente, ou par grace.* Statutum de Juribus Camerarii Franciæ an. 1410. *Le Hautbannier du Roy ne doit eſtre contraint de acheter ledit meſtier de friperie dudit Chambrier, ne de ſon maire pour lui, puis qu'il ſoit fait Hautbannier du Roy, & que de lui il ait acheté ledit Hauban. Item que ledit Hautbannier eſt tenu de acheter ſondit Hautban du Roy, ou de ſes Officiers pour lui, & non d'autre, & ſi eſt tenu de eſtre eſtagier dedans la banlieuë de Paris, & de paier au Roy, ou à ſon Receveur pour lui, ſi-toſt qu'il eſt fait Hautbannier, 25. deniers & audit Chambrier 14. den. mais outre il eſt tenu de paier au Roy par chaſcun an 6. ſols 8. deniers Pariſis: & partant ledit Hautbannier peut vendre & acheter toute maniere de pelleterie vieille & nouvelle, &c.* Vide Brolium lib. 2. Hiſt. Pariſienſis pag. 307. 2. Edit.

☞ *Halbannum* igitur, ut ex præallatis patet, Pariſiis ad decimum quintum uſque ſeculum viguit; an vero Aureliani Bituriciſque, quas ſolas civitates *Halbanno* ſubjectas novimus, idem jus ad hæc tempora obtinuerit, mihi prorſus incertum. Quod quidem jus ubi in redemtionem pecuniariam commutavit Philippus Auguſtus, hanc colligebat Præpoſitus urbis; exinde ad *firmam* datam fuiſſe probat Computus an. 1265. *De ſtallagiis hallarum & Altobanno, pro ultimo tertio.* IIII^c^. XXXIII. *lib.* VI. *ſol.* VIII. *denarios.* Quinam vero artifices *Halbannum* debuerint, ſi noſce volueris, conſule Gloſſ. Juris Gallici in voce *Haultban.*

¶ HAUBENTUM, pro *Haubannum*, in Litteris Philippi Aug. an. 1182. tom. 3. Ordinat. pag. 259. *Quiſque carnificum debet nobis ſingulis annis, unum Haubentum vini, in vindemiis.*

¶ HALBERC, HALBERGELLUM, HALBERGIUM. Vide in *Halsberga.*

HALBERGET. Vide *Haubergettus.*

HALBFRISCH, Semifriſcinga: vox Germanica, ex German. *Halb*, ſemis, & *friſch*, friſcinga. Vetus Charta in Metropoli Saliſburgenſi to. 3. pag. 319. *Solvit... duos anſeres, porcum ſagin. fronchuſe 62. Halbfrich, vel 16. den.* Infra: *6. pullos, duos anſeres, unum modium rap. porcum ſaginatum, 2. Halbfriſch, vel 24. den.* Habetur ibi pluries. Vide *Friſcinga.*

¶ HALCIDA, *Nomen anguis.* Papias MS. Edit. vero: *Halcidia.*

¶ HALECIUS SORRUS, Harengus infumatus, Gall. *Haran ſoré.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 38. *Conceſſi Abbatiæ S. Vincentii... unum milliarium Halecii Sorri.*

HALESONE, [Conventio, pactum, compoſitio.] Conſuetudines Arkenſes an. 1231. in Tabul. S. Bertini: *Si convictus fuerit de Haleſone infra villam data vel accepta, tres libras emendabit.* [Conſuetudines Furnenſes ex Archivo Capituli S. Audomari: *Quicumque fecerit concordiam celatam, id eſt, Haleſona emendabit Comiti 3. lib.* Vide *Concordia.*]

HALFEHANG. Charta Canuti Regis de Foreſtis c. 14. *Et pro culpa ſolvat Regi 10. ſolidos, quos Dani vocant Halfehang, alias Halſehang.*

HALFKINEG, & HEALFKONING, Semirex, ex Saxon. halꝼ, dimidius, & kinᵹ, Rex. Liber Rameſ. ſect. 4. apud Spelmannum, de Æthelredo Duce Orientalium Anglorum, i. Norfolciæ: *Quia ipſi Regi* (Æthelſtano) *adeo officioſa erat ejus impenſa ſedulitas, ut ad arbitrium ipſius cuncta regni negotia tractarentur: idcirco ab univerſis Æthelſtanus Halffkeneg, quod eſt ſemirex, dicebatur.* Ejuſmodi ſunt, quæ alibi de Carolo Martello obſervamus.

HALGARDUM, ALGARDUM. Charta Joann. Regis Angl. to. 2. Monaſtici Angl. p. 71. *Et unam virgatam, quæ fuit Ricardi, & totum Algardum ex parte Orientali juxta Monaſterium.* Ibid. pag. 114. 115. *Decimam de omnibus quæcumque ad Caſtellum de Chenilened pervenerint, ſive ad lardarium, ſive ad granarium, ſive ad Halgardum, &c.*

¶ HALI, *Sicci rami.* Sic vetus Gloſſ. à Lindenbrogio citatum. Vide *Hallus.*

HALIETUS. Tabularium Abbatiæ Villælupenſis p. 125. *Et quitare fecit duos Halletos, quos ipſi de Chepdone debebant.*

¶ HALIGEMOT. Vide *Halimotum.*

HALIMOTUM, Curia Dominica Baronis ſeu alterius domini, in villis ſuis & dominiis, in qua lites vaſſallorum agitantur: ſeu Curia tribuum, wardarum, & ſocietatum in burgis & urbibus. Vox Saxon. formata ex heal, Angl. *hall.* domus,

aula, & ȝemot, ſeu *mot*, conventus. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 9. *Omnis cauſa terminetur, vel hundredo, vel comitatu, vel Halimoto ſocam habentium, vel dominorum curia, vel diviſis parium, &c.* Adde cap. 20. 57. 78. Will. Thorn. ann. 1176. *Ipſis Thanetenſibus aſſerentibus ſe ad capitalem Curiam B. Auguſtini Cantwar. placitandi cauſa, vel judicium ſuſtinendi, nullo modo debere accedere, ſed in Halimoto ſuo in Thaneto omnia ſua judicia exerceri.*

Haligemot, in veteribus Schedis apud Spelm.

Hallimota. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 140. *Teneant terram de Hollecumba, quæ liberata eis fuit per homines de Hallimota de Benſintune.*

Alimotum. Petrus Bleſenſis Epiſt. 95. *Accuſatur ... quod undredo & Alimoto defuerit.*

Halmotum, apud Will. Thorn. an. 1176.

HALITOR, *Fortis vel olerum cultor.* Papias.

¶ HALLA, Hallagium. Vide *Hala* 1.

¶ HALLA Haucaber, voces Turcicæ, in Chronico Radulphi *Coggeshale*, apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 572. *Aſcenderunt mundare æſtimantes quod ſpurcitiis & mugitibus horribilibus legem Mahometi, pollutis labiis, vociferando Halla Haucaber, Halla Haucaber, polluerunt.*

HALLEBIC, Penſitatio pro piſcibus, qui Pariſios importabantur, ſublata à Carolo Pulcro Statuto menſis Mart. ann. 1325. cujus loco duplicatum tributum, quod pro marinis piſcibus præſtabatur. In Regeſto *des anciennes Ordonnances* fol. 2. [nunc apud D. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 586: *Nous faiſons ſçavoir ... que comme à la ſupplication & complainte de pluſieurs marchands de poiſſons de mer confluans à Paris des parties de deſſus la mer, ſur ce qu'ils ſe douloient d'une fauſſe couſtume eſtant à Paris ſur le poiſſon appellé Hallebic, par laquelle les marchands établiers, par chacun panier, puis le prix fait, rabatoient à la fois douze ſols, à la fois dix, à la fois huit, ſelon leur volenté.*]

HALLENSES, Monetæ Hallæ cuſæ. Kilianus: *Haller*, *obolus* vulgo *Hallenſis*. Henricus Rebdorff. in Chron. an. 1348. *Legavit pro conſtructione Chori ... quadringentas libras Hallenſes.* Adde an. 1346. & vide Chartam Caroli IV. Imper. in Chron. Conſtantienſi p. 626. Vitam Balduini Lutzemb. Archiep. Trevir. lib. 3. c. 1. & Goldaſtum ad Hepidanni c. 14. lib. 1. de Vita S. Wiboradæ, &c. Vox *Haller* occurrit in aliquot Chartis apud Federicum Sandium in Conſuetudines Feudales Gelriæ pag. 35.

☞ *Helbling* interdum in vett. Chartis vocatur hæc eadem moneta, ut obſervat Schilterus in Gloſſ. Teuton. Hinc Anglo Saxones *Halpenni* dixerunt ſeminummum, qui pro menſis aut tabernis erigendis in foro datur. Vide *Bordhalpeny*. Ab Hala urbe Sueviæ vocis originem accerſit Freherus; Goldaſtus vero, qui & libram Hallenſem & Hallerorum differre putat, à Latino obolus, quaſi Hoboler, deducit. Hunc conſule to. 1. Rer. Alaman. pag. 254.

HALLUS, Ramus ſiccus, in Gloſſ. vet. apud Lindenbrog. Anglo Saxones healme, ramum, & frondes appellant, [Picardi noſtri etiamnum, *Haille*, vocant ſepimentum ex ejuſmodi ramis confectum.] Lex Salica tit. 43. §. 3. *Si autem de ramis, vel de Hallis, aut de qualibet re eum* (interfectum) *cooperuerit.* Et §. 3. *Aut de Hallis, aut de ramis eum cooperuerit.* Aliud ſonat in Gloſſ. Lat. Gr. *Hallus*, ποδὸς μέγας δάκτυλος. Feſto, *allus*: Iſidoro *allex*.

☞ Mendoſam hanc lectionem putat Eccardus in Notis ad hunc titulum; nec immerito. Hic enim particula *vel* disjunctiva eſt, non explicativa; non idem ergo *ramus* quod *Hallis* ſignificatur. Unde *callis*, voce ex calculus contracta, legendum docet vir doctiſſimus; veteres quippe Franci, inquit ille, facile potuerunt ſcribere *Hallis* pro callis, more, quo *h* ipſis & ceteris Germanis frequentiſſime pro *ch* vel etiam *k* ponebatur.

¶ HALMOTUM. Vide *Halimotum*.

HALSBERGA, Lorica maculis contexta: *Cotte de mailles*, Germanis *Hals-bergh*, id eſt, munimen colli, ex *hals*, collum, & *berghen*, tueri cuſtodire: ut *beinbergha*, crurum munimen, de qua voce, ſuo loco. Ita Kilianus. Sic λωρίκια μέχρι ἀστραγάλων ἀνασυρόμενα διὰ λωρίων καὶ κρικελλίων fuiſſe docet Leo in Tactic. cap. 5. §. 4. At Beſlius etymon accerſit ex *al*, & *alla*, omnis, & *Berghen*, cooperire; ut *halsbergha* fuerit armatura integra. Fauchetus ab *albus* deducit, quod maculæ thoracis expolitæ albedinem quandam præferrent: cui quidem conjecturæ, licet vero minus conſentaneæ, favent Scriptores aliquot, qui *albas halsbergas* vocant. Le Roman *de Garin* MS.

Le blanc Hauberc derompre & depaner.

Guill. *Guiart* ann. 1214.

Et couvertures freteler
Sur blans Haubers brunis à mailles.

Teſtamentum Everardi Ducis Forojul. apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 21. *Ethelmum cum Halsberga.*

¶ Hubberguel. Conſuetudines Furnenſes ex Archivo Audomar. *Quicumque loricam, id eſt, Hubberguel, vel pileum ferreum tulerit, ſi convictus fueri[t] perdet ea & emendabit Comiti tres libras.*

Halsperga, in Charta Caroli III. Imp. de Expedit. Romana §. 5. *Et hoc in arbitrio Dominorum pendeat, quos ducunt à quibus ſtipendia accipiant, quibu[s] Halſpergas concedant.*

¶ Halberc, in Charta an. 1049. apud Mabill. to[m.] 4. Annal. p. 510. *Accepit unum equum* xxx. *libra[-] rum, nec non unum Halberc ſeptem librarum.*

¶ Halbergium. Tabularium S. Sergii Andegav[.] *Dedit autem D. Achardus Abbas Juhallo* xxx. *ſolido[s] Merivo autem dedit quemdam Halbergium valens* xl *ſolidos.*

Alsbergum. Charta Heccardi Comitis Auguſtodunenſis, apud Perardum: *Rotardo donate mea bru[-] nia cum Alsbergo.*

Halsberg Germanis. Liber Rythmicus à Beſold[o] laudatus:

Da ſprach der l'ampariere.
Ich bin noch ungewehrt,
Geh und bring mir doch here,
Mein Halſperg und mein ſchwerdt.

Haubercum. Mandatum ſuper juratis ad arma, i[n] Addit. ad Matth. Paris pag. 149. *Ad catella* 6[0] *marcarum unum Haubercum, capellum ferreum, gla[-] dium, & cultellum.*

¶ Haubergus, in Charta an. 1294.

Osbergum. Chronicon Beſuenſe p. 578. *Accept[.] pro pretio duobus militantium inſtrumentis, quæ vul[go] dicuntur Helmum, & Osbergum. Hauberg*, vel *Ha[u-] berc*, vulgo noſtris. Gl. Lat. Gall. *Lorica, Hauber[c].* Ita paſſim apud Scriptores. Le Roman *de Garin*.

Il ot veſtu un Hauberc doblentin,
Chaude eſt la maille, ne pot l'acier ſoffrir.

Guill. *Guiart*:

Haubers deſmaillent, lances fraingnent.

Chron. Bertrandi *du Gueſclin*:

Veſtir & endoſſer maint bon Haubert doublier.

[Le Roman *de Partonopex* MS.

Lances levées les galos,
Heaumes és chief, Haubers és cox.
Le Roman *d'Athis* MS.
Haubers doubliers, Haubers notis.
Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.
Veſtent les Haubers doblentins,
Et caignent les brancs acerins.]

Henricus *de Gauchi* in Verſione Gallica libri Ægidii de Roma de Regimine Princip. lib. 3. part. 3. c. 13: *Ceus qui ſont eſprouvés en bataille, diſent que li Haubers doivent eſtre large, parce que les mailles ſont plus empreſſées.* Chr. Fland. c. 79. *Trois cens hommes couvers de Haubergerie & de ſlanchieres.*

Albergellum, Minor lorica. Rogerus Hoved. in Henrico II. pag. 611. *Omnis homo habens in catallo 40. vel 30. lib. Andegavenſis monetæ ad minus, haberet Albergellum & capellum ferreum, lanceam & gladium.* Infra p. 614. *Quicumque liber Laicus habuerit in catalla ad valentiam 10. marcarum, habeat Albergellum & capelet ferri, &c.*

Habergellum, in Statutis Roberti I. Reg. Scotiæ cap. 27. §. 1. [Lex Henrici II. apud Roger. Hoveden. fol. 350. *Ceteri autem omnes haberent wambaſiam & Habergellum.*]

Halsbergol. Teloneum S. Audomari in Tabulario S. Bertini: *Lorica, 4. denar. lorica minor, quæ vulgo Halsbergol dicitur, 2. den.*

¶ Haubergeolum, in Charta Ludovici Philippi ann. 1269. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1090. *Induti Haubergeolo & capello ferreo poterimus illa (torneamenta) videre.*

Ausbergotum, Ead. notione, in Statutis Maſſilienſibus an. 1274. MSS. lib. 4. c. *De garnizonibus in navibus portandis. Decernimus, quod omnes mercatores portantes in aliqua nave Maſſiliæ valens 100. libras Regales, vel amplius, habeant & portent ad minus loricam vel Ausbergotum, &c.* Le Roman *du Renard*:
Ne fuſt le Haubercot veſtu.

Alberjos. In Charta ann. 1255. in Regeſto Carcaſſon. fol. 42. *Præterea inveni in dictis bonis 5. Alberjos, & unum alberc, & tres baliſtas, & unam contrepointe.*

Haubergettum, in Fleta lib. 1. c. 24. §. 12.

Habergetum, in Mandato ſuper juratis ad arma, in Addit. ad Matth. Paris p. 149.

Haubergon. Epiſtola Guidonis de Dampetra ad Philippum Aug. an. 1113. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 1114. *Duas loricas, 11. Haubergons, IV. capella ferri.*

Hauberjonius, in Charta an. 1294.

Habergeon, in Statutis Willelmi Regis Scotiæ c. 23. §. 2. Guill. *Guiart* an. 1304.
Armez de cotes à leurs tailles,
Et de bons Auberjons à mailles.
Guignevilla:
Adonc attaint un Haubregon,
D'une belle & plaiſante fachon.

Halsfang, Heafang, Helfeng, Halfang, Hanlffange, Colliſtrigium, vulgo *Pilorium*, à Saxon. Halſ, id eſt, *collum*, & ȝanȝen, *comprehendere*. Supplicii machina, quæ rei collum è pegmate ſublati, inter duas tabulas comprehendit, populoque ad ignominiam exponit. Dicitur & ipſa mulcta pecuniaria in commutationem hujuſmodi pœnæ Regi vel domino exſolvi ſolita. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 11. *Qui falſum teſtimonium dicet, ... reddat Regi vel terræ domino Helfeng.* Infra: *Si liber feſtis diebus operetur, emendet ſuum Helfeng.* Ita in Legibus Canuti §. 57. 67. & Edmundi §. 7. In Legibus Henrici cap. 76. ſcribitur *Halfang* & *Hanlſfange*, ubi dicitur eſſe verbum Anglicum, quod ſonat *apprehenſionem colli.* Adde cap. 14. & 90. Vide *Colliſtrigium*, *Pilorium*.

¶ HALSPERGA. Vide in *Halsberga*.

¶ HALTERISTÆ, Qui *Halteribus* ludebant. Erant autem *Halteres* maſſulæ ex plumbo, vel etiam leviori alia materia. Iis apprehenſis utraque manu librare ſe certatores ſolebant, ut certius ſe ſaltu exercerent. Ceterum non unus fuit Halterum uſus. Conſule Carolum de Aquino in Lex. milit. in voce *Halter*.

¶ HALTIUS, pro *Aldius*, Libertus operas debens, *Halten*. In MSS. eſt *Haltius*, id eſt. nutritus, alumnus. Ita Grotius in vocabulario Gothico apud Murator. to. 1. part. 1. pag. 370. Vide *Aldius*.

¶ HALTO, Spicæ non omnino trituratæ, & minora ſtramina quæ in area ſub raſtello remanent, Gall. *Hauton* vel *Aulton*. Charta an. 1199. ex Tabul. Corbeienſi: *Eaſdem* (malas conſuetudines) *in plena curia... quitas clamavit & in perpetuum guerpivit, carionem videlicet bladi noſtri in Auguſto.... gruinum, Haltonem, quod in ventilationibus ſub raſtello remanet in area.* Vide *Hauto*.

¶ HALWIN, Tributum quod pro vino exigitur. Rerum Mogunt. to. 1. pag. 649. col. 1. *Partim emptione, partim donatione obtinuit omnes cenſus, ſturas ſive exactiones precarias vini, vulgo Halwin nuncupari ſolitas, judicia, ſalinas, ſtupam baliniarem, & alia jura inferioris hallis.*

HAM, & Hamme, voces Saxonicæ & Theutonicæ: Domus, domicilium, habitatio. Interdum etiam

Ham, ſignificat vicum, villam: unde apud Germanos & Anglos villæ & urbes ſua nomina in *ham* deſinentia paſſim habent. Ordericus Vitalis l. 11. p. 807. *Per ſilvam Hunelgehem, quam Latini malum callem vel vicum nuncupare poſſunt.* Quaſi *hu-nel-ge-hem.*

Hamellum, diminut. ab *Ham*, Villula à vico majori dependens, quæ Eccleſiam parochialem non habet: noſtris *Hamel*, *hameau*. Willelmus Thorn: *Cum 11. ſol. annui redditus in Hamello de Chetam.* [Charta an. 1235. ex Hiſt. MS. Monaſt. Beccenſis pag. 591. *Abbas & Conventus dicto Ricardo conceſſere manerium quod vocatur Hamellum quod habebant juxta Livacout.* Literæ Officialis Belvac. an. 1263. ex Tabular. Calenſi pag. 167. *Percipiebat ex propria hæreditate ſua 4. modios & dimid.... in Hamellis de Meſnilo & in villa de Camberona Belvac. diœceſis &c.* Index MS. beneficiorum Eccleſiæ & diœceſis Conſtantienſis fol. 5. *Item rector dictæ Eccleſiæ percipit omnem decimam & altalagium, excepto quodam Hamello qui vocatur Valieres.*]

Hameletta, Hamelettum, & Hamletum, diminut. ab *Hamellum*. Noſtris etiam *Hamelet*. Occurrunt hæ voces non ſemel apud Scriptores Anglic. Will. Thorn. pag. 1956. 2092. Bractonum lib. 4. tract. 1. c. 31. §. 3. in Fleta lib. 2. cap. 54. §. 13. in Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 298. 963. tom. 2. pag. 93. 94. 103. 209. &c.

☞ Manifeſta vocis *Hameletta* origo, ab *Ham*, nempe villa, & *Let*, membrum: unde *Hameletta* membrum, ſeu pars villulæ potius videtur quam villula; quod prius obſervavit Spelmannus ex ſtatuto Exoniæ edito an. 14. Eduardi I. *Lez noſmes de toutes les villes & Hamlets que ſount en ſon wapentake, hundred, ou franchiſe... Que ils ordeinent & facent venir devant eux de cheſcune ville entier, 8. homes: & de demie ville 6. homes: & de Hamlette, 4. homes*

des plus ſages & plus loyalx, horſpriſes les Seignours des villes, demie villes, & Hamlets avant noſmes, &c. Charta Johannis de Monteforti Ducis Britanniæ an. 1360. ex Archivo caſtri Nannet. *Simul cum membris, Hamelettis, pratis, paſcuis, &c.*]

¶ HAMA, Menſura vinaria, aliorumque liquidorum. Charta Adelberti Mogunt. Archiepiſc. an. 1139. to. 2. Rerum Mogunt. pag. 584. *Ut... dimidiam ipſius terre vini Hamam perſolverent, ſicque reſiduum ſine aliqua exactione in pace poſſiderent.* Chron. Bonæ-ſpei pag. 390. *Donant in eleemoſynam Hamam vini rubelli reditus annui ſuper tres partes vineti, juxta buxetum in parochia, &c.* Et p. 396. *Duas Hamas vini &c.* Inſtrum. ann. 1522. apud Miræum to. 2. Diplom. Belgic. pag. 1050. *Ac etiam pro quoque capite habere quatuor Hamas cereviſiæ, ex qua poterunt ſumere tertiam partem cereviſiæ bonæ, ac duas alias parvæ.* Vide *Ama* 3. & infra, *Hamelicus*.

HAMALLUS. Lex Salica tit. 49. *Iſta omnia ubi ſuus Hamallus eſt, ſuper quem res primitus agnita fuerit, aut intertiata, fieri debet.* Ubi variant MSS. Codd. Unus: *Iſta omnia facere debet in mallo, ubi ipſe Amallus eſſe dignoſcitur, &c.* Alter: *Iſta omnia in mallo debent fieri, ubi ille eſt Hamallus, id eſt, qui ſuſcepit cauſam ad mallandum in vicem alterius.* Ubi *hamallus* eſt advocatus illius, qui ad *mallum* citatus eſt. [Guelferbytanus Codex, *Gamallus.*] Denique Editio Heroldi tit. 50. *Iſta omnia facere debet in mallo, ubi ipſe Rhamallus eſſe videtur.* Quo loco Wendelinus *Rhamallum*, vocabulum ex Latino Romanicum exiſtimat, locumque eſſe, in quo judices conſidebant ſub *Ramalibus*, ſeu in loco ſuperne ramis tecto: [quam lectionem & ſententiam ſecutus eſt etiam Eccardus ibidem.] Sed potior videtur *Hamallus*, ita ut is fuerit, qui ad *mallum* pro alio venit, illius cauſam ſuſcepturus. Hinc

Homallare, vel Hamallare, apud Marculfum lib. 1. form. 36. *Cauſas ipſius licentiam habeat adſumendi vel Homallandi.* Et infra: *Cum æquitatis ordine licentiam habeat reſpondendi vel Homallandi.* Ubi *homallare* non eſt *admallare. Hamallare* enim eſt patrocinium alterius ſuſcipere: quique id ſuſcipit muneris, *Hamallus* dicitur: quod omnino formulæ titulus evincit: *Ut cauſas auctorum adſumendi ſuorum aliquis licentiam habeat. Admallare* vero eſt *ad mallum*, ſeu in jus citare, vocare.

HAMARIUM, Modus agri, vel *manſionale*, ab *Ham* Germ. manſio. Habetur Charta in Tabulario S. Vitoni Virdunenſis an. 1229. qua *Comitiſſa Alverniæ remittit reditus ad ipſam ſpectantes trium Hamariorum & dimidii, quæ Gilbertus de Felines poſſidet, ſub tali forma, quod terram præmemoratam legabit clauſtro de Gorzes, &c.* Vide *Hamma*.

¶ HAMATA, Factionis nomen quæ in Belgio, excitante Margareta Ludovici Bavari Imperatoris uxore, exſtitit, quæque Ludovici partes, contra Aſellatam factionem quæ Willelmo ipſius Margaretæ filio favebat, tuita eſt. Vide *Aſellata*.

HAMATORES, *Piſcatores*, in Gloſſ. Iſidori, qui hamis piſcantur.

¶ HAMAXURGUS, Curruum faber, à Gr. ἅμαξα, currus, & ἔργον, opus, in Annalibus Noveſicalibus ad an. 1001.

¶ HAMEDII, *Id ſunt conjuratores, quos nos Geidon dicimus.* Ita Gloſſæ Helmſtadienſes laudatæ ab Eccardo in tit. 51. Legis Salicæ; ubi vir eruditus, pro *Hamedii* reponendum putat, *Samedii*. Hi etiam *Sacramentales* vocantur.

HAMELETTA. Viculus, *Hameau*. Vide *Ham*.

¶ HAMELICUS, & Hamekellus, Menſura liquidorum, Gall. *Hamequin*. Charta an. 1129. ex Tabulario ſancti Richarii: *Camba Bernardi bubulci per ſingulos quindecim dies debet tres Hamelicos cerviſiæ.* Charta an. 1279. ex eodem Tabular. *Dicti magiſter, fratres & ſorores dimittunt in perpetuum ſexaginta Hamekellos cerviſiæ quos ex domo Everardi, &c.* Cujus vero capacitatis fuerit hæc menſura, utcumque æſtimari licet ex declaratione cujuſdam feodi Gallice ſcripta an. 1376. in Lib. rubro ejuſdem Tabular. *C'eſt à ſavoir* XII. *lots de vin à la petite meſure*, VI. *pains tels que du Couvent*, II. *cappons &* II. *haſtes de porc ſoit maſle ou fumelle, trois Hamequins de ſervoiſe où* VIII. *poitevines pour la valeur de cacun Hamequin, & les doit paier li hoſteliers &* VI. *pains de maiſme.* Vide *Hama*.

¶ HAMELLUM, Gall. *Hameau*. Vide *Ham*.

HAMFARE, ut & *Hamſocna*, Inſultus factus in domo, apud Bromptonum p. 957. ubi tanquam ſynonyma ponuntur, ut & in Legibus Henrici I. cap. 80. *Si quis alium in ſua vel alterius domo, ... vel lapidet, vel colpum oſtenſibilem undecumque faciat, ... hamſocnam eſt, vel Hamfare.* Inter Anglo-Saxones vocem non reperio, inquit Somnerus: effictam tamen puto ab ham, *domus, manſio*, & ꝼꞃi, vel ꝼꞃiꝺ, *pax, quies*; quo *hamſocnæ* ad amuſſim quadrare quis non videt? niſi malis ꝼaꞃe, ſenſu quo in *herefare*, & *fyrdfare*, acceptum, quaſi profectio in domum.

HAMIS, *Hamitis*, Johanni de Janua, *eſt fuſtis aucupabilis, ſcilicet virgula, quæ ſuſtinet rete, quo capiuntur feræ: vel quod levat rete, in quo capiuntur aves, & dicitur ab hamus.* [Hinc Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Hamis, la perche ou la verge qui ſoutient la roiz à prendre beſtes ou oiſeaux.*]

HAMMA, Hamme, Portio & modus agri. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 210. *Terram ſuam... cum omnibus domibus, quæ in ea ſunt, & cum duabus Hammis, quæ ſunt juxta fontem Chante, & pertinent ad prædictam terram.* Rentale *de Wy* pag. 14. apud Spelmannum: *Tenet in dominico unum meſſuagium: & in le Hamme* 16. *acras.* Infra: *Tenet juxta Hamme duas acras.* [Ab *Hamme* quod Belgis etiamnum partem, ſegmentum ſignificat. Kilianus: *Hamme, Pars abſciſſa rei cibariæ, fruſtum eſculentum.*] Vide *Hammarium*.

¶ HAMNUS, Idem quod *Hallus*, ramus ſiccus. Geſta Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 168.

De reliquis dumis, ſeu Hamno, ſive rubetis
Perflat in obſtantes furiali mente phalanges.

¶ HAMOCRISUS, *Lapis arenis auroque intermixtus.* Papias. Leg. *Ammochryſus* ab ἀμμόχρυσος.

HAMSOCA, Hamsocna, Hamsoken, Domus ſeu habitationis immunitas, à Saxon. Ham, domus, habitatio, & ſokne, libertas, immunitas; quaſi *habitaculi privilegium*, ita ut qui id effringit, *Hamſocnam* facere dicatur: quod crimen eo atrocius videri debet, non ſolum quod pax regia violetur: ſed etiam quod domus regia (qua nihil eſt ſanctius, nihil omni religione munitius) tutiſſimum ſit unicuique receptaculum & refugium. Ideoque in eo nemini injuria inferri, neque quiſquam de domo ſua extrahi debeat l. 12. de In jus vocando. Vulgo autem definitur *Hamſocna, Invaſio manſionis*, ut in Legib. Canuti Regis §. 28. *Inſultus factus in domo*, apud Ranulph. Ceſtr. lib. 1. cap. 50. & Bromptonum pag. 957. *Invaſio domus*, apud Bractonum lib. 3. tract. 2.

cap. 23. §. 3. Cujus quidem criminis mentionem agunt Leges Saxonicæ Edmundi Reg. Angl. apud eumdem Bromptonum §. 6. Leges Ethelredi §. 25. Leges Henrici I. cap. 12. 59. 61. 80. Britton. pag. 72. &c. Hujus vero cognitio inter jura regia recenſetur in iiſdem Legibus Henrici I. cap. 10. 12. 35.

HAIMESUCKIN, Eadem notione, in Regiam Majeſt. lib. 4. cap. 9. §. 1. *Si quis aliquem calumniari velit de Haimeſuckin, oportet quod propria domus, ubi calumnians eſt manens, ſurgens & cubitans die & nocte aſſaliata ſit.* Adde §. 2. & c. 10. §. 1. Ubi Skenæus vocem compoſitam ait, ex *haime*, domus, domicilium; & *ſuchen*, quærere, vel perſequi. [Kilianus: *Heims-ſoecken, Germ. Sax. Sicamb. Viſere, inviſere, viſitare. Item, Invadere violenter alicujus domum, vi irrumpere in alterius ædes.* V. *Huſſuchung.*]

HAMSOCNA, præterea duplici ſignificatione uſurpatur: ſcil. pro impunitate ob ejuſmodi admiſſum crimen: & pro privilegio cognoſcendi in Curia ſua de eodem crimine. Utramque attigit Will. Thorn. p. 2030. *Homſockne, hoc eſt, quietos eſſe de amerciamentis pro ingreſſu hoſpitii violenter & ſine licentia, & contra pacem Regis, & quod teneatis placita de hujuſmodi tranſgreſſione in Curia veſtra.* Priorem Fleta l. 1. c. 47. §. 18. ubi *Hamſokna* dicitur ſignificare *quietantiam miſericordiæ intruſionis in alienam domum vi & injuſte.* Alteram Liber MS. Coxfordienſis Monaſt. apud Spelmannum: *Hamſockene, quod Prior tenebit placita in Curia ſua de his, qui ingrediuntur domum, vel Curiam alicujus ad litigandum, vel furandum, vel quidquid aſportandum, vel aliquod aliud faciendum contra voluntatem illius, qui habet domum vel Curiam.* Adde Skenæum in *Haimfuken*, & Raſtallum in *Hameſoken*.

HAMULA, Fibula libri. Vide *Ligatores*.

HAMULA, Vas. Vide *Amula*, in *Ama* 2.

HAMUS, Menſura liquidorum. Ephemerides Monaſterii S. Galli p. 160. *Quindecim Hami cerviſiæ.* Vide *Hama*.

HANAFAT, HANAPERIUM, &c. Vide in *Hanapus*.

HANAPUS, HANAPPUS, HANAPHUS, Vas, patera, crater, ex Saxonico hnæp, hnæppa, calix, patera. Gloſſar. Ælfrici, cap. de vaſis: *Ciatus*, Hnæp. *Anthlia*, Hnæp. Gloſſ. Lat. Gall *Scyphus: Henap.* [Aremoricis *Anap* & *Anaph.*] Hariulfus lib. 2. c. 10. *Hanappi argentei ſuperaurati* 13. Idem lib. 3. c. 3. *Hanappi pendentes argentei tres.* Eodem cap. *Hanappus ad bibendum argenteus unus.* Chron. Fontanellenſe cap. 16. *Hanappum argenteum optimo opere factum, habentem limaces aureos quatuor in fundo exterius ſibi annexos.* Infra: *Hanapum vitreum optimum unum.* [Editum Philippi VI. an. 1332. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 86. *Item, que nuls orfevres, changeurs ne autres quiex que il ſoient, ne ſoient ſi hardiz de faire ni faire faire veſſaille, ne grands veſſeaux d'argent, ne Hanaps d'or, ſe n'eſt pour calices, ou veſſiaus à ſainctuaire pour ſervir Dieu, & Hanaps dorés à couvercle.*] Ph. *Mouskes* in Hiſt. Fr. MS.

Et apporterent eſtrelins,
Hanas, coupes, & maſerins.

[Le Roman *d'Athis* MS.

Parmi les rencs lé (vin) *vont portant*
A pleins Hanaps à eſpandant.

Le Roman *de Cortois d'Artois* MS.

Fait bon boivre à Henap d'argent.]

Chronicon Flandr. c. 15. *Il feit apporter un grand Hanap de vin.*

ANAPHUS, in Breviloquo: *Cyphus deauratus, ab ana, ſurſum, & phos, i. lux, quaſi in ſuperiore parte vel ſuperficie lucens.* Catholicon Armoricum: *Hanaff, Gall. Hanap. Lat. Cantarus, crater.* Poëta infimæ ætatis MS.

Sunt Anaphos, piſcina, batos, Abatis, corus, orcham.

Ubi Gloſſa habet eadem, quæ auctor Breviloqui. Vetus Chronicon MS. *Hæc ſunt, quæ de S. Auberti habemus reliquiis, . . . partem ipſius caſulæ, marſupium vero & Hanaphum, ſeu pyxidem, atque cultellos.* [Maceriæ Inſulæ Barbaræ to. 1. p. 76. *Septimo Idus Decembris obiit Gillinus Comes, qui dedit Fratribus calcaria aurea valentia mille ſolidos, & S. Stephano unum Anaphum valentem centum ſexaginta ſolidos.*] Tabularium Brivatenſe Ch. 256. *Mapam* 1. *Anafo* 1. *&c.*

ANAFUS, Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiodorenſium c. 20. *Dedit & hicinario 2. anacteos penſantes libras* 4. . . . *Item dedit cochleares, . . . dedit & Anafum unum penſantem lib. 2. habentem leonem & taurum deauratos.*

ANAFUS. Charta Heccardi Comitis Auguſtodunenſis ex Tabular. Perſienſi apud Perardum: *Anapos corneos meliores duos: & Anapo corneo majore, cum illo de mazaro.* Infra: *Cuppa una, & Anapellos de marmore duos.*

HANNIPA, Idem ſonat apud Wolphardum Preſb. lib. 3. de Mirac. S. Walburg. num. 7. *Vas, quod Hannipa nominatur; quo mixtio agebatur, ita exinanitum eſt, &c.*

¶ HANAFAT MELLIS, Vas quoddam quo mel menſurabatur, Gall. *Une Hanapée de miel.* Charta an. 1107. ex Tabulario Kemperleg. *Ego Alanus D. G. Britanniæ Comes, dedi Monaſterio S. Crucis terram Killicaduc in Elgene, quatuor videlicet ciatos, id eſt Hanafat mellis.* Idem Tabularium: *Quidam baliſtarius Conſtans nomine dedit Monaſterio S. Crucis terram Kiltperit, quæ eſt ſeptem Hanafat mellis, quam acceperat ab Alano Comite.*

HANAPERIUM, Vas amplum, vel locus recondendis *hanapis* aptus. Chron. Will. Thorn: *Hi 4. bacini in uno Hanaperio.* Infra: *Item undecim ciphi argentei plani de una fabricatura. Hæc omnia cum ſuis Hanaperiis.* Le Roman *de Garin:*

Li Rois Girar a pris le Hennepier
Del viel Fromond, que il n'avoit point cher.

Statuta pro vaginarum confectoribus, quos *Gainniers* & *Fourreliers* vocabant: *Nul meneſtrel dudit meſtier ne peut, ne ne doit faire nulHennepier, qui ne ſoit de trois cuirs neufs, &c.* Præſertim vero

HANAPERIUM apud Anglos, dicitur Fiſcus vel ſporta grandior in Cancellaria Regis, cui inferuntur pecuniæ è ſigillatione diplomatum, brevium, chartarum regiarum, &c. provenientes, cui qui præeſt *Clericus Hanaperii* appellatur. Charta Regis Ricardi II. in Monaſtico Anglic. tom. 1. p. 943. *Rex. . . cum de gratia noſtra ſpeciali, & pro quodam fine, quem Elizabeth, quæ fuit uxor . . . nobis ſolvit in Hanaperio noſtro, conceſſerimus, &c.* Adde to. 2. p. 22. Sic autem videtur primitus appellatus Fiſcus regius apud Anglos, quod in eo reconderentur *Hanapi*, & *ſcutræ*, cæteraque vaſa, quæ in cenſum ac tributum perſolvi ſolebant. Guibertus lib. 3. de vita ſua c. 4. *Magnus ille cenſus monetæ Anglicæ, Hanaporum, & ſcutrarum, qui male coaluerat, brevi dilapidatus eſt.* Vel etiam, quod quæ in pecunia numerata Principibus quotannis exſolverentur munera, in *Hanapis*, ſeu pateris, præſtarentur; quod monuimus ad Joinvillam p. 86. de quo more Symmachus lib. 10. Epiſt. 28. ubi de ſtrenis annuis Imperatori oblatis: *Merito vobis ſolennes pateras cum quinis ſolidis, ut numinibus inte-*

gritatis offerimus, quibus nec veſter pudor, nec noſter cenſus oneratur. Vide in voce *Cubitorium.*

HANEPIER, Aliud ſonat apud noſtros, quibus ita appellatur pars quædam corporis, pectus forte, eadem notione, qua *arcam* appellari ſupra obſervatum Le Roman *de Roncevaux* MS.

Tout le pourfent deſci en Hanepier.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Tout le fendi deſci en Hanepier.

Chron. MS. Bertrandi *du Gueſclin:*

A moitié le fendi chervelle & Hanepier.

Alibi:

Mais Charles de Dinant li ala ſi paier,
Que tout li enfondra bacier & Hanepier,
La cervelle en eſpant, mort le fit trebucier.

☞ Ex allatis poſtremo verbis ſuperior capitis pars voce *Hanepier* ſignificari videtur: quod firmat le Roman *d'Athis* MS.

Del branc lui va tel cop donner
A mont parmy ſon heaume cler,
Et lui embarre ſi parfent,
Le Hanepier deſſoubs en ront,
Que la chiere en couvre toute
Deſſoubs les yeulx qui ne voit goute.

¶ HANCHA, Coxendix, Gall. *Hanche.* Charta an. 1275. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Et erat ſtatura ipſius imaginis uſque ad Hanchas tantum.* Vide *Anca* 1.

¶ HANCHA, Vervecis coxa, Gall. *Eclanche, Gigot de mouton.* Ordinarium Laudunenſe apud Marten. de Divinis Officiis antiq. Eccl. p. 95. *Cantores prædicti cantant coram Epiſcopo dum epulatur. In ſecundo ferculo pulſatur campanula, & fit benedictio à ſacerdote, & datur Hancha & magnus panis & dimidius ſextarius vini.* Hemeræi Hiſt. Viromand. pag. 115. *Dominica, debet Decanus 10. ſextarios frumenti... 5. Hancas, quarellum ſalſum, ſex humeros ſalſos, minutam aſſaturam.*

¶ HANDBORGW. Vide *Headborow.*

HANDGRITH, Pax manu data, ex Sax. Hand, manus, & grið, pax, quæ etiam cyninges hand grið, dicitur, i. *pax manu Regis data.* Leges Alfredi & Godrini §. 1. *Et hoc eſt primum dictum Eccleſiæ, pax intra parietes ſuos, ut Regis Handgrith ſemper inconvulſa permaneat.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 13. *Hæc mittunt hominem in miſericordia Regis, infractio pacis, quam per manum ſuam dabit alicui.*

HANDHABENDA, Latro manifeſtus, in flagranti crimine deprehenſus, Bractono, *Handhabend*, ex Saxon. Hand manus, & hæbbend, habens, *quaſi furtum in manu habens*, ut eſt in Legibus Adelſtani Regis apud Creatleyam §. 1. ubi Editio Saxon. p. 53. ðeofæt hæbbendre, hand gefangen. Leges Henrici I. cap. 59. *Ne forisbannitum, aut furem Handhabbendam Francigenam, vel Anglicum, ultra duodecimum ætatis annum, & 8. denarios valens, impunitum tranſeant.* Infra: *Si in mortificationibus Handhabbenda ſit, ſicut liber moriatur.* Adde Leges Adelſtani Exoniæ editas §. 6. Fleta lib. 1. cap. 38. §. 1. *Furtum manifeſtum eſt, ubi aliquis latro deprehenſus ſaiſitus de aliquo latrocinio Handhabbinde & backberynde, & inſecutus fuerit per aliquem, cujus res illa fuerit, quæ dicitur Sacborgh, & tunc licet inſecutori rem ſuam petere criminaliter ut furatam, &c.* Vide Bracton. lib. 3. tract. de Corona cap. 32. §. 2. c. 35. §. 1. & Brittonum pag. 72. v.

Eſt etiam jus quod Baroni competit cognoſcendi de hoc crimine in Curia ſua. Fleta lib. 1. cap. 47. §. 2.

¶ HANDSEAX, Manualis gladius, pugio, Gall. *Dague, poignard:* Somnero, ſica: Kiliano, Securicula, ſecuris manualis, à Sax. Hand, manus, & ſeax, gladius. Teſtam. Byrhtrici apud Hickeſ. pag. 52. *Primum naturali domino ſuo Regi armillam auream quæ habet 80. mancas auri, & unum Handſeax tantumdem auri habentem.*

¶ HANEKNECHT, vel potius *Hanc-knecht*, quod proprie ſervum patibuli ſonat: at pro homine *bannito* ſeu lege aliqua proſcripto uſurpatur in Conſuet. Furnenſ. MSS. ex Tabular. Audomar. *Quicumque receperit Haneknecht emendabit Comiti 60. lib. Et qui receptus fuerit 10. lib.*

¶ HANELLARE, pro Anhelare, in Litteris Johannis Franc. Reg. an. 1358. to. 3. Ordinat. p. 264. *Nichilominus Conſules de Tribus-bonis ad eorum propria commoda Hanellantes, non conſiderantes dampna illata nobis, &c.*

¶ HANERATUS, Inductus. Vetus Inſcriptio: *Calce Hanerata lito politoque.*

HANGWITH, vel HENGWITHA. Mulcta pro latrone præter juris exigentiam ſuſpenſo vel elapſo: à Saxonico, hangian, ſuſpendere, & pite mulcta. Cum igitur in Chartis dicitur alicui remitti *Hangwith*, intelligendum juxta Raſtallum, *eſſe quietum de latrone ſuſpenſo ſine judicio, vel extra cuſtodiam veſtram evaſo:* hoc eſt, immunem eſſe de mulcta & pœna pro hujuſmodi delictis. Leges Willelmi Nothi vernaculæ cap. 5. *Cil ky prendra larrun ſanz ſuite e ſans cry, que cil en laiſt à qui il aurad le damage fait, & vienge pois aprés, ſi eſt raiſun que il dunge 10. ſols de Hengwite, e ſi ſi face la juſtice à la premerine deviſe ſans le congé à la juſtice, ſi eſt forfait de 40. ſols.* [Gloſſariolum Beccenſe: *Henge wyte, Quite de larron, pendu ſans ſerjant le Roi.*] Vide Fletam lib. 1. cap. 47. §. 17.

HANIG, Præſtationis vel operæ ſpecies, apud Anglos. Charta Ricardi I. Regis Angl. in Monaſtico Anglic. to. 2. pag. 264. *Et ſint quieti... de operibus caſtellorum, parcorum, pontium, & de clauſuris, & carreio, & ſumagio, & Hanig, & regalium domorum ædificatione, & omnimoda operatione.*

HANIS, Idem quod Rex vel Princeps Perſis & Tartaris ſonat. Vide in *Caganus.*

¶ HANLFFANGE. Vide *Halsfang.*

HANNIPA. Vide *Hanapus.*

HANOK, [Clamor militaris, provocatio ad arma.] Statutum Henrici V. Reg. Angl. tempore guerræ, apud Nicolaum Uptonum lib. 4. de Militari Officio: *Item ſi aliquis inventus fuerit, qui clamorem vocatum Hanok, aliquo modo ſine noſtra licentia inceperit, morte punietur, &c.*

HANONES, Piſcium ſpecies, vulgo *Hanons.* [Literæ Johannis I. Regis Franc. an. 1351. to. 2. Ordinat. pag. 424. *Item Moruës... moules, oiſtres, Hanons, pourpois, crapois, payeront ſix deniers pour livre.*] Vide *Plateſia.*

1. HANSA, Penſitatio pro mercibus exſolvi ſolita. Charta confirmationis Conſuetudinum municipalium S. Audomari in Morinis à Will. C. Flandriæ an. 1127. *Quiſquis eorum ad terram Imperatoris pro negotiatione ſua perrexerint, à nemine eorum Hanſam perſolvere cogantur.* Alia Philippi Auguſti Reg. Fr. an. 1201. in Regeſto Rerum Normannic. ſignato P. in Camera Comput. Pariſ. & in Regeſto Philippi Aug. f. 81. *Notum facimus... quod homines noſtri de Medonta habent ab antiquo omnes Hanſas Medontæ, tam de villa, quam de aqua, ſuas proprias pro ſervitio, quod nobis faciunt & anteceſſoribus noſtris fecerunt, ſcilicet quod adjuvant ad oneran-*

das & ad exonerandas noſtras machinas infra Meduntam, & quod reddunt Præpoſituræ 5. *den. de Hanſis aquæ. Pro hoc vero ſervitio & redditu, & quod eas ab antiquo habuerunt, concedimus in perpetuum univerſitati hominum noſtrorum Meduntenſi omnes Hanſas Meduntenſes, tam aquæ quam villæ, ſicut hactenus habuerunt.* [Meier. de Reb. Flandric. an. 1164. *Ab omni telonio ac Hanſa, quam vocant, fecit liberos.*] In Sacramento quod is, qui in Burgenſem Inſulenſem involabat, præſtabat, apud Haræum lib. 2. de Caſtellan. Inſul. p. 181. *Et devez paier* 15. *livres Pariſies Comptes de la Hanſe, en dedans le prochain jour de cloche.*

HANSIA, Eadem notione. Charta Roberti Comitis Drocenſis an. 1220. apud Ducheſnium: *De Hanſiis ita dictum eſt, quod licebit omnibus quibuſcumque navibus, de quocumque loco venerint, ire ſine conditione* (f. *conductione*) *ad quemcunque portum voluerint.* [Malim *contradictione.*]

¶ 2. HANSA, Mercatorum Societas, collegium. Literæ an. 1407. apud Rymer. to. 8. p. 468. *Cum ſocietate mercatorum de Hanſa ipſorumque nunciis & procuratoribus quibuſcumque.* Hinc

HANSATUS, In *hanſam*, id eſt, ſocietatem, admiſſus, ex German. *Hanſen*, in numerum ſociorum recipere. Vetus Areſtum apud Molineum: *Præceptum fuit Præpoſito Mercatorum Pariſienſium, ut reſtitueret cuidam mercatori de Vaſconia, qui Pariſios adduxerat quamdam navem vinis oneratam, quæ creverant in vineis ſuis,* 60. *ſolidos &* 14. *denarios Par. quos ab ipſo levaverat, pro eo quod non erat Hanſatus Pariſiis*, id eſt, *de Communia Parienſi.* Notat Brodeus in Conſuet. Pariſ. art. 173. hæc verba: *Marchand hanſé*, vel *anſé*, crebro reperiri in veterib. Statutis Pariſienſibus cap. 1. art. 3. cap. 3. art. 4. 19. 20. cap. 12. art. 4. c. 17. art. 2. c. 22. art. 3. &c. [Statuta Scabinorum Maceriarum ad Moſam: *Touchant la Hance de harans. Tous marchans.... qui ne ſeront point Hancés aud. Maiſieres ſur le fait de la marchandiſe de harans... Et loit au Prevot dud. Maiſieres.... les contraindre à Hancer au dit & ordonnance dud. Prevot... Et s'il eſt Hancé oultreement, il payera du moins* xx. *ſ. p. & une livre de cire ſelon ſa faculté & chevance & ne puelt etre Hancés à plus bas pris.*] Hugo *Plagon*, vetus Interpres Gallicus Will. Tyrii lib. 20. c. 25. *Uſum habentes armorum familiarem*, vertit *bien Hanſez d'armes.* Lib. 21. cap. 23. *Diſciplina militari inſtruere diligenter.... apprendre les ſont & Anſer d'armes.* Et infra: *Armis ſtrenuos, ... bien Anſez d'armes.*

HANSEATICÆ CIVITATES. Ita appellatas cenſent Rutgerſius Rulandus, & Wehnerus, quod earum maxima pars mari adjaceat, unde *Anſeeſtatt*, & litera H. euphoniæ gratia ſucceſſu temporis adjecta, *Hanſeeſtatt* fuerint dictæ. Beſoldus à veteri Teutonico, ſeu Gothico *Anſi* deducit, quæ quidem vox eos, qui reliquos opibus & nobilitate præcellunt, ſignificat, quaſi eæ urbes præcipuæ fuerint, & negotiationibus, operibus, fœderibuſque conſpicuæ. Bekanus lib. 2. Francicor. ab *Anſe*, i. ſocietas, deducit. Vide Cleyracum de Legib. maris pag. 193. & Chopinum lib. 1. de Dom. tit. 11. num. 22. tit. 15. num. 12. Cardinum Bretium in Orat. 28. Petrum Merſſæum in Archiep. Colonienſib. &c. Eæ autem primum 7. fuerunt, quibus adjunctæ aliæ 70. quarum omnium nomenclaturas exhibet Pontanus lib. 7. Rerum Danicar. ad an. 1364.

¶ Primam circa hujuſce vocis etymon opinionem multum juvat Hickeſius horum idiomatum peritiſſimus, qui in 2. Præfat. ad Grammat. Anglo-Sax. docet apud Anglo Saxones aliaſque gentes Septentrionales ſetan & ſetenan incolas exprimi; atque adeo urbes *Anſetenſes* vel *Aen-ſætenſes* non ab *Ans* vel *Anſi*, neque ab *Hanſa* ita dictas eſſe: ſed à Cimbrico Anna, flumen, aqua, & ſeat vel ſæt, ſedes, habitaculum: unde in compoſitione An ſæt, An-ſeat nuncupata urbs maritima, vel fluminea, Latino-Barbare *Anſeatica* vel *Hanſeatica.* Nihilominus Fr. Jun. in Gloſſ. Goth. & Schilter. in Teuton. *Hanſeaticas civitates* ſic appellatas volunt ab inhabitantium frequentia, ex *Hanſa* nimirum, Multitudo congregata, concio, concilium. Ubi addit Schilter. *Anſes* vel *Hanſes* Gothis Proceres, communi fortuna majores ſignificari: unde in compoſitione nominum propriorum, Anſelmus, Anſegiſus ex *Anſe* & *Gaſus*, quo primas virorum fortium exprimitur. Vide *Anſes* 1.

HANSE. Charta Caroli IV. Imp. an. 1356. apud Maximilianum Henricum in Apolog. pag. 96. *Et ſi quis mercatorum ſecus fecerit.... poterit ab eo licite arreſtari, & puniri more antiquo: qui ut dicunt, Hanſe vocatur, qui ſic ut dicitur fieri conſueverat, quod Civis Colonienſis mercatorem in tali exceſſu à ſe deprehenſum calamo vel junco vel aliquo conſimili ligamento ligabit, &c.*

HANSESISII. Vide *Aſſaſini.*

HANSGRAVIUS, Comes vel præfectus ſocietatis, vel confraternitatis: ex Germ. *Hanſe*, ſocietas, & *Grave*, Comes, præfectus. Fridericus II. Imp. in Privilegiis Ratiſbonenſibus an. 1230. *Cives poteſtatem habebunt eligendi Hanſgravium, qui diſponat & ordinet extra civitatem, & non infra, ea tantum, quæ reſpiciunt negotia nundinarum.*

HANTELOD. Decretum Taſſilonis Ducis Bajwar. part. 2. §. 15. *Qui manus immiſſionem reſiſterit, quod Hantelod vocant,* 40. *ſol. ſolvat in publico, & ipſam rem quærenti tradat. Hant*, & *Hande*, Germanis, ut Anglis *Hand*, eſt manus, *load*, al. *laid*, impoſitum. Ita *Hantelod* erit, quod vulgo *areſtum*, ſeu *manus immiſſio*, cum ſcilicet ex decreto judicis in quempiam manus injicitur.

¶ HANTER MINOT GUINITH, & HANTER MINOT KERCH, in Chartulario Kemperlegienſi. Voces Aremoricæ quæ ſemi-modium frumenti & ſemi-modium avenæ ſignificant.

¶ HANTESIA. Leges Henrici I. Angliæ Regis cap. 64. apud Spelmannum: *In Hanteſia qui verborum jurat obſervantiis, ſemel juret, & in eo lapſus vel elapſus judicetur.* Quod intelligendum exiſtimat idem Spelmannus de Comitatu Hantonienſi, qui in Domeſdei paſſim *Hanteſe*, quaſi *Hante-ſcira*, more Saxonico, ſcribitur.

HANTRADA. Capitulare 3. an. 813. c. 10. Edit. Baluzianæ: *Qui per Hantradam hominem ingenuum dimittere voluerit, in loco, qui dicitur Sanctum, ſua manu duodecima ipſum ingenuum dimittere faciat.* Et cap. 11. *Qui per chartam aut per Hantradam ingenuus eſt, &c.* Ubi per *Hantradam* manumiſſio ea videtur, quæ *per manum propriam* fiebat, ut eſt in Lege Ripuar. tit. 57. §. 1. Eſt enim *Hand* Anglo-Saxonibus & Germanis manus. Vide *Manumiſſio.*

¶ HANTUS. Charta Geraldi Abbatis Angeriac. an. 1385. ex Chartul. ejuſd. Monaſt. pag. 472. *Vigilia Nativitatis Domini, S. Stephani, SS. Innocentium, S. Thomæ Cantuarienſis & Sylveſtri Papæ, ſomma per octuaginta Hantus ſeu tre[illegible]ricis* (leg. *tricenariis.*)

¶ HANUM, pro *Fanum*, Templum, delubrum, in

Amalthea. Sic apud Feſtum: *Hanula, Parva delubra, quaſi Fanula.*

¶ HAOSPEX, pro *Auſpex.* Præceptum Caroli M. pro Monaſt. Prumienſi ann. 790. apud Marten. to 1. Ampliſſ. Collect. col. 45. *Ut memoratus vir venerabilis Aſoarius Abba ſuique ſucceſſores .... ad partem ipſius ſancti loci noſtris, Deo Haoſpice, futuriſque temporibus teneant atque poſſideant.*

HAPICH-HUNT, [Canis accipitrarius.] Vide *Canis acceptoricius*, & *Habughunt.*

HAPIOLA, Cognomentum, quod datum legitur Balduino Comiti Flandriæ, Roberti II. Comitis filio, in Chronico Andrenſi p. 409. qui Meiero & aliis, *Securis* dicitur. Bellocampius in Hiſtor. Merovingica p. 824. *Hapiolam* interpretatur vernacule, *Hapiette*, ſeu ſecuriculam, Gallice *Hachete, petite Hache.* Ex *Hape*, ſecuris, quæ vox occurrit in Conſuetudine Inſulenſi tit. 1. art. 46.

HAPSUM, *Vellus lanæ*, in Gloſſ. Iſid. Caper de Verbis dubiis: *Hapſum, vellera lanæ, non hapſus.* Utitur Celſus lib. 4. c. 6. lib. 7. c. 26. Kiliano teſte *Haps & Haſp*, idem ſonat Teutonibus.

¶ HARA, f. Idem quod *Haracium.* Teſtamentum Henrici Comitis Ruthenenſis ann. 1301. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 556. *Hæc omnia pertinere voluit dictus teſtator ad dictam Beatricem cum omnibus ſuis inſtrumentis, juribus & pertinentiis .... ac cum omni integritate juris & ſtatus quæ prædictus teſtator habet & habere debet in prædictis locis & Haris & rebus à dictis locis, territoriis, pertinentiis, &c.*

HARACIUM, Grex equorum, noſtris vulgo *Haras*: ab *Hara* forte, ſtabulo, vel grege porcorum. Auctor Græciſmi:

Eſt Hara porcorum brevis, & non ara Deorum.

Leges Burgorum Scoticorum cap. 89. *Non licet Burgenſi .... porcos tenere, niſi habuerit cuſtodem eos ſequentem, vel paſcat eos in Hara, id eſt, ſtye, unde vicini ſui damnum inde non incurrant.* Alii vocem ex Italico *la Razza*, ſeu Gallico *la Race*, formatam volunt, quod in ejuſmodi *Haraciis* equi ſecundum ortus, generationis, & notionis ſpeciem diſtinguantur. Nemeſianus in Cynegetico:

...... *Delectus equorum,*
Quos Phrygiæ matres Argæaque gramina paſtæ
Semine Cappadocum ſacris præſepibus edunt.

Vincentius Belvac. lib. 31. cap. 143. 10. *Millia equorum, ... præter illos, qui erant in paſcuis & Haraciis.* Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 337. *Univerſas decimationes de dominio meo in bladis, pratis, Haraciis, molendinis, &c.* Adde pag. 339. Idem Monaſticum tom. 2. p. 967. *Plenam decimam de ... venationibus & venditionibus, & Araciis equorum & equarum.* Regeſtum Philippi Auguſti Herouvallianum fol. 158. *Et poſſunt mittere per totam foreſtam ... Haracia ſua.* Adde Matth. Paris p. 261. [& *Madox* Formul. Anglic. p. 27.] Charta Philippi Regis Franc. an. 1310. ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 60. *Ut quandam congregationem ſeu armentum equorum & jumentorum, quod vulgariter Haracium nuncupatur, haberent & tenerent in foreſta noſtra Aurelianenſi, &c. Greges dominici, Haracia dominica*, in l. 1. C. Th. de Grege dominico: Ἱπποφορβεῖα βασιλικὰ, Procopio lib. 1. Vandal. cap. 12. & lib. 4. Gothicor. c. 27. de quibus conſulendus omnino Jacobus Gotofredus ad dict. tit.

Habuere etiam noſtri *Haracia* ſua, ut colligitur ex Gregorio Turon. lib. 8. c. 40. ubi *jumentorum fiſcalium* meminit, & ex Capitulari de Villis, quod Carolo M. adſcribitur.

Habuere denique Imperatores CP. citerioris ævi, quibus præerat Magiſtratus, Λογοθέτης τῶ ἀγελῶν dictus, cujus, præter Codinum, memini Pachymeres lib. 9. cap. 5.

Aliud porro eſt *Haraſſe*, in Aſſiſiis Hieroſol. MSS cap. 94. ubi arma Militis duello pedibus decer tantis pro cauſa *murdri* deſcribuntur: *Il combat pié avec une targue que l'on appele Haraſſe, qui ſo plus grand de lui de demipié, ou plain paume, en la quelle ait deus pertuis de coumun au grant, en tel en droit que il puiſſe ſon adverſaire veir par ceaus pertuis &c.* Ex qua quidem ejuſmodi ingentis ſcuti de ſcriptione, ſatis liquet, graviſſimum fuiſſe illiu pondus, ita ut qui eo ſeſe tuebatur adverſus ho ſtem, non minimum defatigaretur, ac proind ortam vocem noſtris familiarem videri, *Haraſſer* pro fatigare, quomodo *Targer*, eadem fere no tione, à *targia*; ſcuto perinde prægrandi, effictai ſuo loco docemus. Rigordus an. 1214. *Quida de obſidione conſueverat venire ad foſſas parma pro tenta, quam quidam famulus ante ipſum portabat, no manuali quidem parma; ſed immenſa, quales in obſ dionibus deferri ſolent.*

¶ HARAHUM, Locus ſacer, baſilica. Vide *Arabun*

HARAIDUM. Vide *Harireda.*

¶ HARALDUS. Vide *Heraldus.*

¶ HARANGUA, Oratio publica, Gall. *Harangu* Proceſſus de B. Petro Luxemburgo tom. 1. Jul pag. 529. *Qui quidem D. Decanus inter alia, qu dixit, faciendo Haranguam nomine Eccleſiæ Pariſien ſis prædicta, recitavit, &c.* Vide *Arenga.*

HARANSCARA. Vide in *Harmiſcara.*

HARAUM, [Idem quod *Harahum.*] Vide *Arabun*

¶ HARBERGARIA. Vide in *Hereberga.*

¶ HARBERJAMENTUM, Ædes, manſio, domu Charta Petri Abbatis de Talmundo ann. 1366 *Perpetuo tenendum & explectandum, videlicet Ha berjamentum noſtrum de Olono vocatum, decimaria cum curtilagio, viridariis & pertinentiis ſuis.* Vid *Hereberga.*

HARDACIUM. Notitia an. 1145. ex Tabulari Eccleſ. S. Laudi Andegav. fol. 90. verſo: *Ded præterea duabus Eccleſiis, videlicet B. Mariæ & Laudi Hardacium parvum, quod ſub excluſa prædict rum Eccleſiarum communi in ſabulo impulſu undarum ibi adunato adillando creverat; & cum ei nihil valere Eccleſiæ damnoſum erat.*

¶ HARDEIA, Faſciculus, Gall. *Bote*, ab *Harde* qua conſtringitur ſic dictus. Chartularium Mo naſt. Aquicinct. *Tribus autem terminis in anno debe ei Monachus unam Hardeiam ſtraminis ſive ſtipul dare.*

¶ HARDELONUS, Fibula, ſeu fibulæ acicula, Gall. *Ardillon.* Proceſſus de Vita S. Yvonis to 4 Maii p. 565. *Et venter ipſius Blanchæ adeo inflavi quod Hardelonus zonæ & tunica quam habebat indutam circa ventrem ruperunt.*

¶ HARDERE, f. pro *Hurdare*, Cratibus munire Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud to. 2. pag. CLXXVIII. *Pro tachia turris Hardendæ & plumbandæ, & pro aliis tachiis quas fecit apud Du num, III^{c}. l.*

HARDES, Tortiles ex virgultis laquei, noſtri *Hards*, & *Harcelles.* Charta Gaufridi D. *de Baucignies*, fratris Ducis Brabantiæ, in Tabulario Mo naſterii Thenallienſis fol. 27. *Alteras virgas colli gere potuerunt in nemore ſupradicto: & ſi Hardes rupt vel fractæ fuerint, alteras Hardes colligere poterunt ſicut de virgis ſuperius eſt expreſſum.*

Ab hac voce indita reſti ac laqueo, quo furci feri ſuſpenduntur, appellatio: forte quod ejuſ moc

modi tortilibus virgultis ad majorem ignominiam eorum colla innecterentur, iiſque furcæ appenderentur: quod teſtatur Wippo de Vita Conradi Salici pag. 433. *Poſtera die Romani, qui ſeditionem commoverant, ante Imperatorem venientes, nudatis pedibus, liberi cum nudis gladiis, ſervi cum Torquibus vimineis circa collum, quaſi ad ſuſpenſionem præparati, ut Imperator juſſit, ſatisfaciebant.* Supra, pag. 432. *Mane autem facto Ravennates, qui remanſerant, in cilicio & nudis pedibus, atque exertis gladiis, ut lex eorum præcipit... omnibus modis ſatisfaciebant.* Adde Ottonem de S. Blaſio c. 11. extremo. *Impoſer la Hard aux larrons*, in Conſuetud. Belloquercenſi art. 1. ut in Conſuetud. Arvern. cap. 10. art. 4. & Marchenſi art. 32. infractio aſſecuramenti dicitur *emporter la Hart*, & pœna capitali puniri. Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Je te ferai la Hart autor lo col noer

Et pandre as forches, & an aut ancroer.

Le Roman *de Vacces* MS.

Je l'envoiroie as forches entor le col la Hart.

Chronicon Flandr. cap. 90. *Six des bourgeois de Calais alerent au Roi Edouart en leurs dras linges, deſfulés & deſchaus, la Hart au col.* Guill. Guiartus de Vernolii incolis:

Qui les Hars au col ſe rendirent.

Banni ſor le Hart, apud Bellomanerium & Butelerium, i. *ſur peine de la Hart*, ut eſt apud Froiſſart. 1. vol. cap. 111. & in Conſuet. locali Ambian. art. 19. Tradunt Hiſtorici, Philippum Pulcrum Joanni Comiti Hannoniæ, qui à fide defecerat, (utpote Regis vaſſallus propter Comitatum Auſtrevanti) indixiſſe, ut in curiam veniret, *pour amander à ſa volonté ayant un fil de ſoie entour ſon col, en guiſe de Hart.* Vide *Retorta.*

☞ Haud ſcio an ab eadem origine, an à Lat. Ardere, repetenda ſit vox *Hardiere* qua noſtri uſi ſunt pro hodierna voce Gall. *Cremilliere* vel *Cremaillere*, Cremathra, ferrum ſuſpendendis in foco lebetibus aptum. Vetus Poëta MS. è Bibl. Coiſlin.

Et met de l'eue en la Chaudiere;

Et la pendent à la Hardiere.

¶ HARDINEA, Sylva cædua, Gall. *Taillis.* Charta an. 1255. to. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 148. *Dedi .... unum pratum quod habebam in parrochia S. Vandregeſilli, ſitum intra Hardineas ex una parte & coſturam S. Vandregeſilli ex altera pro* VII. *ſolidis.*

HARDWICES. Domeſdei apud Spelman. *In Wales ſunt tres Hardwices: Lamecare, Potiſchmet, & dimid. ex his ſunt 8. carucatus, & 2. villani.* Saxonibus heaðe eſt via, & pic, vicus, villa: ſed an huc quadrent, alii viderint.

¶ HARELA, Harella, Conjuratio, conſpiratio, ſocietas hominum conjuratorum. Regeſt. 80. Chartophylacii regii Charta 196. an. 1350. *Rebelliones & conſpirationes per modum Harele & monopolii contra nos & gentes noſtras ... commiſiſſent.* Ibid. Ch. 545. *Rebellium ſeu Harelatorum.* Vide *Manipolium.*

☞ Hinc eadem vox uſurpata à Scriptoribus medii ævi, ut expeditionem militarem, in qua negotium Epiſcopi agebatur, ſignificarent: ipſis quippe religio erat bellum pronuntiare, non vero inferre aut gerere. Charta an. 1206. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. p. 329. *Quando negotium proprium Comitis eſt, & homines Epiſcopi cum Comite vadunt in exercitum, tunc Exercitus nuncupatur. Et quando negotium proprium eſt Epiſcopi, tunc Epiſcopus ballivum Comitis requirit de hominibus Comitis ſibi in auxilium tranſmittendis, qui per ſuum ſubmonitorem homines Comitis ſubmonet ad auxilium domino Epiſcopo impendendum, & tunc dicitur Harella. Si vero aliquis hominum vel Comitis vel Epiſcopi remanſerint ab exercitu ſive Harella, emenda de hominibus ſuis ad Comitem, & de ſuis ad Epiſcopum totaliter pertinebit.*

☞ Ad hunc ſenſum proxime accedit vox Gallica, *Harelles*, vexatio, moleſtia, exactio, à veteri Gall. *Harier*, moleſtiam exhibere, gravare. Vide Schinnerum in Etymolog. Linguæ Anglic. in voce *Hare.* Literæ Philippi VI. Regis Franc. an. 1339. to. 2. Ordinat. pag. 136. *Nous voulons & ordenons, & par ces lettres defendons, que les maiſtres de nefs & veſſeaux, & ceuls qui chargeront, ou deſchargeront leurs danrées, ne puiſſent faire avanies ou Harelles de prendre ou avoir d'euls, plus exceſſif ſalaire qu'il ne appartiendroit.* Nec aliunde repetenda videtur vocis *Harelle* origo, qua ſeditio quædam ſeu factio quæ Rotomagi ſub Carolo VI. commota eſt, deſignatur. Vide Juvenalem *des Urſins* in Hiſt. Caroli VI. ad an. 1382. & Menagium in Origin. Gall.

HARENAM, vel Herrenam, Unum è 12. auguriis, de quibus in verbo *Venta*: quando homo *vel avis à dextro latere tui vadit in ſiniſtrum, tranſiens poſt tergum tui, & eam vides alicubi repauſare: tunc eſt tibi malum ſignum ſuper negotio.* Ita Michaël Scotus de Phyſionomia.

¶ Harenari, Eadem notione. Vide *Fert.*

¶ 1. HARENARIUS, Nervus inſtrumenti muſici. Julius Firmicus lib. 6. cap. 31. *Muſicos faciunt, qui lyræ vel Harenarios, vel arenervos dulci modulatione percutiant.*

¶ 2. HARENARIUS, Qui in arena depugnat. Acta Proconſularia ſub Zenophilo de Traditoribus, apud Baron. ad an. 303. num. 27. *Nundinarius diaconus dixit: Campenſes & Harenarii fecerunt illum Epiſcopum.* Mæcianus lib. 36. tit. 1. *Sed & qui magna præditus eſt dignitate vel auctoritate, Harenarii vel ejus mulieris quæ corpore quæſtum fecerit, hereditatem reſtituere cogetur.* Vide *Arenarii.*

¶ 1. HARENGA, Oratio publica, declamatio, concio, Gall. *Harangue.* Statuta Academiæ Pariſ. art. 22. to. 6. Spicil. Acher. pag. 384. *Item nota, quod bachalarii in decretis non debent recipi ad bachalariatum, nec ad examen, nec ad dicendum Harengam, niſi quando Doctores legunt in decretis ordinarie.* Adde Concil. Piſan. an. 1409. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1102. Vide *Arenga.*

¶ 2. HARENGA, Harengium, Harengus, Piſcis ſpecies, Gallice *Haran.* Proceſſus de Vita S. Thomæ Aquin. to. 1. Martii p. 689. *Si haberem Harengas recentes, comederem.* Charta an. 1324. *Item tria millia Harengorum apud Pontaudomarum in Brotonia.* Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. CLXXXVIII. *Pro Harengio & ſale empto* VIII. *l.* & VIII. *ſ. Andegav.*

¶ HARENGARIA, Tempus piſcatus Harengorum, Gallice *Harangeaiſon.* Polyptychus Fiſcamn. ann. 1235. *Quamdiu Harengarie duraverint ſingulis diebus quibus oſtiarius coquine allectia recepit, debet habere unum galonem vini & unum panem Monachi.*

¶ HARENIFODINA, Arenaria, Gall. *Sablonniere.* Mæcianus lib. 7. tit. 1. *Inde eſt quæſitum, ut lapicidinas vel cretifodinas, vel Harenifodinas inſtituere poſſit.*

¶ HAREOLUS, *Jocundus.* Papias & vetus Gloſſ. MS. Sangerman. num. 501.

¶ HAREU. Vide *Haro.*

¶ HARFFE. Vide *Harpa.*

¶ HARIBANNUM. Vide *Herebannum.*

¶ HARIETTUM. Vide *Heriotum.*

HARIGOLA. Veſtis ſpecies. Statuta Waltheri Epi-

ſcopi Dunelmenſis an. 1255. *Ut Sacerdotes qualitercumque celebrantes, Harigolis aut capis manicatis in locis publicis non utantur.*

¶ HARIMANNUS. Vide in *Herimanni.*

¶ HARINC, Halex, Gall. *Haran.* Cuſtumar. *de Hecham: Ad nonam 4. panes, & 8. Harincs, vel aliud companagium quod tantum valet.*

¶ HARINXIDA. Vide *Harireda.*

HARIOTUM. Vide *Heriotum.*

HARIREDA, Hariraida. Lex Ripuar. tit. 64. *Si quis hominem in domo propria cum Hariraida interfecerit.* Edit. Heroldi tit. 65. *Hariraida* præfert, Codices alii *Ariragida*, *Harinxida*, & *Harroida*, ut monet Steph. Baluzius. Idem videtur quod

Haraidum, in Legibus Henrici I. c. 80. *Si quis alium in ſua vel alterius domo cum Haraido aſſaliaverit, vel perſequatur ut portam, vel domum ſagittet.* De vocis utriuſque notione mihi non liquet.

☞ Utramque nobis interpretari tentat doctiſſimus Eccardus ad hunc Legis Ripuar. tit. *Hari* eſt *heer*, exercitus, inquit, & *raida* idem ac *ræthe*, vel quod uſitatius, *geræthe*, utenſile, ſupellex militaris. Nos ſupellectilem militarem, quæ in hæreditate paterna filii primogeniti eſt, eodem fere nomine adhuc *Heergeræthe* appellamus. Forcipem his vocibus ſignificari opinatur Schilterus in Gl. Teuton.

HARISLIZ. Vide *Heriſliz.*

HARITRAIT, [vox Longobardica, Pars tertia.] Vide *Aratraib.*

¶ HARMA, Currus, à Græco ἅρμα. Relatio corporis S. Venantii to. 4. Maii pag. 137.

Egregium corpus jam clarum Martyris almi,
Quod tulit ad Siculas magno ſuper Harmate partes.

¶ HARMELLINUS. Vide *Hermellina.*

HARMISCARA, Armiscara, Gravior mulcta, quæ à Principe viris præſertim militaribus, atque adeo magnatibus irrogari ſolebat. Varie autem hæc vox ſcribitur: ac primo quidem

Harmiscara. Capitul. Wormatienſe an. 829. c. 1. *Aut illum bannum perſolvant, aut aliam Harmiſcaram ſuſtineant.* Capitul. Caroli C. tit. 43. c. 9. *Et noſtram Harmiſcaram ſecundum modum culpæ, & ut nobis placuerit, ſuſtineant.* Adde pag. 446. præterea Capitulare Carlomanni tit. 1. cap. 3. & Capitulare Compendienſe ejuſdem Caroli cap. 9. Hincmarus Laudun. Epiſc.... *Per wadia emendaverit, quod miſfactum habebat, mandaveritque mihi, ſe velle ad meam mercedem venire, & ſuſtinere, qualem illi commendaſſem Hamiſcaram, &c.*

Armiscara, in Capitul. Caroli M. lib. 5. c. 43. in Concilio Sueſſ. apud Baron. an. 853. n. 30. & Concilio apud Cariſiacum, apud eumdem, ann. 856. n. 16. Decretum Ludovici II. Imp. quod exſtat in Hiſtoria Longob. Ignoti Caſinenſis, edita à Camillo Peregrino: *Quod ſi clamor ad ſeniores venerit, & ipſi talia non emendaverint, tunc horum ſeniores ipſam compoſitionem faciant & eadem Armiſcara, quamdiu nobis placuerit, ſufficere compellantur.*

Harmscara. Capitula Caroli Calvi tit. 9. cap. 9. *Et ſimul cum excommunicatione Eccleſiaſtica, noſtram Harmſcaram duriſſimam ſuſtinebunt.* Tit 20. cap. 9. *Et illa omnia, quæ male egerant, legaliter emendare, & talem Harmſcaram .... aut judicium... ſuſtinere.* Tit. 31. cap. 21. *Quatenus per noſtram Harmſcaram ita caſtigentur, &c.* Tit. 34. cap. 9. *Ac poſt debitam emendationem, dignam Harmſcaram à nobis diſpoſitam ſuſtineant.*

Harniscara, in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 43.

Haranscara, perperam in Conſtit. Henrici IV. Imp. an. 1056. apud Goldaſtum to. 1. Conſtitut. Imper. p. 231. *Petens venit, ut ſibi illam Haranſcaram cum vadimonio, quam vobis jurejurando promiſit, noſtri amoris & rogatus cauſa dimittatis.* Ita etiam ſcribitur in Charta Henrici Imp. apud Gretſerum de Divis Bambergenſibus p. 461.

Aliscara. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 2. *Si* (Miles) *ſolummodo captus & cuſtoditus, & nullam calumniam, pœnam, vel contumeliam paſſus, nec longo tempore retentus, emendetur per Aliſcaram, aut per hominaticum, aut per talionem, ſi videtur ſibi eſſe ſimilis. Et ſi major eſt ille, qui ceperit, quam qui captus fuerit, liberet ei Militem de ſuo valore, qui faciat ei Aliſcaram, & hominaticum, aut recipiat talionem.* Cap. ſeq. *Aguayt & Encalz de cavallario, & aſſalt de caſtello, emendetur per hominaticum & per Aliſcaram.*

Hascaria, Vox efficta & contracta ex *Harmiſcara*, vel *harmſcara.* Vita S. Mengoldi Mart. c. 2. n. 11. de homicida: *Haſcariam, hominum emolumentum, ad placitum obtulit.* Nec ſcio, an etiam vox

Hacheria, ejuſdem ſit originis. Placitum Pariſienſe anno 1308. apud Loiſellum in Hiſt. Bellovac. *Quibus ipſi juxta morem conſuetam Hacherias impoſuerunt pro delictis.* Chron. Bertrandi Gueſclini:

Au Prince vous rendés, ou vous aurés Haſchiere.

Ex *Haſcaria* denique, & *Hacheria*, abbreviata videtur vox

Hachia, Pœna quævis aut mulcta. Charta G. Epiſcopi Silvanectenſis Cancellarii Franciæ ann. 1224. in Tabulario Abbat. Frigidi-montis f. 14. *De pœnis autem & Hacheiis dicto Roberto & coadjutoribus ſuis infligendis pro injuriis, quas ipſi dicto Conventui Frigidimontis intulerant, &c.* Charta Philippi Regis Fr. an. 1276. apud Loiſellum in Hiſtor. Bellovac. p. 291. *Nec eidem poterunt auferre membrum; ſed poterunt dictum malefactorem punire gravius in denariis, vel Hachiis, tanquam ſi ſimplicem juratum percuſſiſſet.* Placitum Pariſienſe ann. 1321. apud eumd. *Quod dicti Major & Pares contra puncta cartæ ſuæ abutendo privilegiis ſuis certas pœnas, vulgariter nominatas Hachias, impoſuerunt.* Tabular. Altæripæ in Diœceſi Lingon. an. 1331. *Cum talliis, cenſivis ... corveis, Achiis, & juſtitiis.* Philipp. *Mouskes* in Carolo M. de Leone PP.

Et ſi ot la langue trancie,
Por ſoffrir plus grande Hacie.

Le Roman *de Garin:*

Là ſoffrirent dolireuſe Hachie. Alibi:
Peſme chai, mult parot grande Haſchie.

Will. de Guignevilla in Peregr. animæ:

Tous devez briſier & caſſer,
Par menus tiés, & par partie
En grans ſoupçons & grans Haſquies.

Chron. Bertrandi Gueſclini:

Vous en ferez occis à deuïl & à Hachie.

Mox:

Il en ſera pendus à deuïl & à Hachie.

[Le Roman d'*Athis* MS.

Paſſer les font à grant Haſchées,
Et par mal pas & par chaucées.]

De horum vocabulorum etymo vix certum qui traditur. Amerbachius in Notis ad Cap. Car. M. *Harmiſcaram* putat ſignificare pœnam, quam Germani *Armſcheer* vocant, hoc eſt, *brachii forcipem aut vinculum*, ex *arm*, armus, brachium, & *ſcheer* vinculum. At non videtur *Harmiſcara* fuiſſe pœna corporalis; ſed quævis mulcta ad libitum, pro modo culpæ inflicta, quod ex præallatis omnino patet. Proinde ad hujus vocis notionem referenda puto, quæ habet Browerus l. 8. Annal. Trevir. p. 473. 1. Edit. ex Cæſarii Abbatis Pr

mienſis Gloſſario, ubi ait, *ſcaram facere*, eſſe *domino, honeſta jubenti, ſervire, & nuncium ejus, mandatum, ſeu litteras perferre quocumque vellet: ſcaram autem hanc vel pedeſtrem, vel navigio vel caballo fieri, unde Scacarii, qui poſtea dicti Miniſteriales, voce non minus obvia, quam incomperta.* Quæ poſtrema Broweri ſunt, nam ſcivit Cæſarius, qui eſſent *Miniſteriales*, de quibus ſuo loco.

Sane ad *Harmiſcaram*, vocis, *ſcara*, hanc ſignificationem referri debere, tametſi *Harm* notio incerta maneat, probat etiam Capitulare Ludovici III. Imp. editum à Camillo Peregrino, in quo *Liberum Armiſcara* dicitur ea pœna, quæ viris militaribus irrogabatur, qua ſellam ſupra dorſum deportare per definitum ſpatium jubebantur. Ita ſi *ſcara*, hoc loco *deferre*, ſeu nuntium, vel aliud quidpiam, denotat, uti vult Cæſarius Prumienſis, vox *arm*, quæ *ſcara* præcedit, erit ea vox Germanica, quæ *armum* ſonat, ita ut *harm-ſcara*, fuerit *armis*, ſeu humeris *canem* aut *ſellam* deferre: nam *ſellæ* vel *canis* delatio pœna militaris fuit, & proprie *Harmiſcara* dicta eſt ut docet laudatum Capitulare Ludovici III. quod præterea omnino firmat Innocentius III. l. 13. Epiſt. 135. ubi quemdam nobilem Germanum, qui Subdiaconum male acceperat, & incarceraverat, pro ſatisfactione eidem præſtanda, ad hujuſmodi compoſitionem cum eodem Subdiacono deveniſſe ait, *ut videlicet idem nobilis honorificentiam illi, & ſibi verecundiam faciendo, cum ducentis Militibus, à loco, in quo præfatum Subdiaconum captivaverat, uſque ad civitatem Magdeburgenſem, & per omnes conventuales Eccleſias portaret opprobrium, quod Harmiſcare vulgariter appellatur.* Ubi *portare opprobrium*, nihil aliud eſt, quam *portare canem* vel *ſellam*, ita ut hæc pœna militaris proprie *Harmiſcara* appellata fuerit. Quo etiam referenda Charta ann. 1246. ex Tabulario S. Petri Carnot. quam mecum communicavit Joannes Mabillonius: *Noveritis, quod cum mors religioſi viri Joannis quondam Prioris de Giſiaco imponeretur Roberto de Villeta Militi, & Guillelmo Perier Armigero, & propter hoc eſſent de terra Domini Regis banniti, tandem ab hac impoſitione ſibi facta, ad hanc pacem coram nobis devenerunt. Prædicti Miles ac Armiger facient proceſſiones, quæ vocantur vulgariter Hachées: unam & primam à loco, in quo dicuntur maleficium perpetraſſe, uſque ad ſepulturam prædicti Prioris, aliam in Eccleſia Rotomagenſi, & alias in Eccleſiis Cathedralibus Provinciæ Rotomagenſis, ſingulas in ſingulis, & unam in Pariſienſi, & aliam in Eccleſia Carnotenſi, aliam in Eccleſia ſancti Petri Carnotenſis. Alias proceſſiones facient in diebus dominicis, vel in ſolennibus feſtivitatibus, ſi inciderint, nudis pedibus, induti braccis & camiſiis de groſſiſſimo ſacco: & prædictus Armiger habebit in collo ſuo panellum ſuum perforatum, & caput ſuum emittent per foramen, & virgas deferent in manibus ſuis, & ſic facient in ſingulis proceſſionibus prædictis, quouſque ſingulæ compleantur omnino; & in ſingulis proceſſionibus dicent ſic alta voce: Nos facimus hoc pro facto, quod imponebatur nobis de morte Joannis quondam Prioris de Giſiaco, & pro bonis pacis, & de ſingulis Eccleſiis referent litteras certificantes, quod fecerint proceſſiones, modo, qui eſt expreſſus.* Habetur inſigne aliud ejuſmodi proceſſionum in mulctam & pœnam indictarum exemplum apud Maximilian. Henricum in Apologia pro Archiep. Colon. in Probat. pag. 52. 53. ex laudo, ſeu ſententia lata in cives Colonienſes an. 1264. cujus verba hæc ſunt: *Item ordinamus & pronunciamus, ut ex prædictis triginta ſeptem viris vadant decem & octo Leodium, & ibi moram faciant per tres Dominicas: ita quod prima Dominica apud S. Lambertum, ſecunda apud S. Petrum, tertia apud S. Martinum præcedant proceſſiones nudis pedibus & capitibus, & diſcincti, portantes virgas in collis ſuis, & ibidem veniant & quærant proſtrati ſuper terram. Quarta Dominica vadant Tungrim, quinta Trajectum, ſexta Aquiſgranum, & ibi præcedant proceſſiones in majoribus Conventualibus Eccleſiis, eo modo, quo ſuperius eſt expreſſum.* Mitto ſimilem pœnam, aliis inflictam, hic deſcriptam: cujus exempla alia ſubminiſtrat præterea Tabular. Epiſcopat. Ambian. ex Bulla Alexandri IV. Pap. de quodam Præpoſito Ambianenſi, qui Clericos ſuſpenderat: *Sacco indutus, nudis pedibus, diſcooperto capite furcas ſuper humeros ſuos & laqueum ſuſpenſorum circa collum ſuum, qui in ipſis furcis pendebat, quinque diebus per Civitatem Ambianenſem ac etiam per omnes Cathedrales Eccleſias Remenſis Eccleſiæ deportavit.* Charta alia ann. 1322. ex eod. Tabul. fol. 175. continente ſententiam, latam ab ipſo Epiſcopo Ambianenſi in Joannem de Pinconio Militem Dom. de Saintuin: *Dicimus & pronunciamus, quod dictus Dominus Joannes ſub pœnis prædictis, exiſtens in pura tunica, ſine fraude, non accinctus corrigia, ſine caputio, in caligis ſine ſotularibus, faciet & facere tenebitur unam ſolemnem proceſſionem circa clauſtrum Eccleſiæ Ambian. ubi morantur Canonici, in proximo futuro feſto S. Fuſciani, una cum Canonicis, clero & populo, tenens dictus Miles in manu unum cereum ponderis 2. libr. &c.* Huc etiam pertinet Epiſtola, ut videtur, Petri Abbat. Ciſterc. ex Cod. Victorino, ubi de quodam Petro magnate Albigenſi: *Interim vero ſingulis diebus Dominicis Eccleſias Toloſanæ Urbis nudus & diſcalciatus cum diſciplinalibus virgis juſſus eſt circuire, &c.* Vide Regeſt. Temporalitat. ex Camera Comput. Pariſ. fol. 33. v°. A Græcis Byzantinis infligi ſolitam hanc pœnam videtur innuere Continuator Theophanis lib. 4. cap. 10. & ex eo Scylitzes pag. 539. Hæ porro præceſſiones in pœnam indictæ prohibentur in Statutis Synodalibus Nicolai Epiſcopi Andegav. an. 1271. c. 2.

Cur vero ejuſmodi *Harmiſcaræ*, ſeu *Hacheæ*, ut ibi vocantur, *Proceſſionum* vocabulo donarentur, id cauſæ eſt, quod eæ criminum emendationes, reis in mulctam impoſitæ, ab eis, ſolenni indicta proceſſione Eccleſiaſtica, peragerentur: cujus moris aliud lubet exemplum proferre, ex Charta an. 1296. ex Hiſt. MS. Remenſi Joannis Rogerii, ubi de Præpoſito Remenſi, qui Canonicum Remenſem male acceperat: *Item dictus Petrus* le Gouverneur *chorum Remenſem euntem proceſſionaliter ſequatur in camiſia & brachis, capite, pedibus, & tibiis denudatis, Remis, in duabus proceſſionibus ſolennibus, quæ infra annum Remenſe Capitulum indixerit eidem. Et inſuper idem Petrus* le Gouverneur *ſequetur choros trium Cathedralium ſuffraganearum Eccleſiæ Remenſis euntes proceſſionaliter in qualibet Eccleſia quemlibet ejus chorum una vice tantum, ſi ubi & quando Remenſe Capitulum prædicto Petro* le Gouverneur *infra annum prædictum duxerit indicendum, &c.* Vide *Canem ferre, Sellam ferre.*

☞ Haud abſimilis pœna irrogabatur iis qui feſtis diebus à conſuetis operibus non abſtinebant. Statuta Eccl. Trecor. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 1109. *Si aliquem in aliquo prædictorum feſtorum, vel die Sabbati poſt veſperas viderint vel ſciverint relatu fide dignorum opera ruralia facere; ſi divites ſint, ſolvant quinque ſolidos ad luminare ſuæ Eccleſiæ; ſi pauper, quinque dies Dominicos ſequatur proceſſionem in camiſia & femoralibus, habens ſuper collum inſtru-*

mentum cum quo operabatur. Vide *Feſtum* 1.

HARNASCHA, Armatura, lorica, thorax ; ſed propriè apparatus omnis bellicus : German. *Harnas*, *Harnaſch*, Anglis *Harniſch*, Gallis *Harnois*, Italis *Arneſe*. Radevicus lib. 3. c. 26. *Si Miles vociferatione ſigni litem commoverit, auferetur ei omne ſuum Harnaſcha, & ejicietur de exercitu.* Infra: *Et ejicietur de exercitu, niſi dominus redimat eum* (ſervum) *cum omni ſuo Harnaſch.* Hinc *Harnaſcher un cheval*, proprie dixere noſtri, de equo militari, qui armaturis ferreis munitur, & inſtruitur. Sed & pro *apparare*, *inſtruere*, uſurpat Petrus *de Fontaines* in Conſilio cap. 3. *Nekedent teus eſpaſe n'eſt mie pour plaidier, mais pour lui Enharneskier, & à che repair cois.* Hinc

Harnesium, Eadem notione; cujus vocis etymon fruſtra à Latinis & Græcis quærunt Pergaminus, Caſtelvetrus ad Bembum, & alii. [Nec mirum, ſi fides D. Lud. *le Pelletier*; eſt enim priſca vox Britannica, *Hoarn* & *Haiarn*, quæ ferrum ſonat; unde *Harnés* lorica ferrea, & *Harnéſa* loricam induere.] Gauterius Cancellarius de Bellis Antioch. p. 454. *Hæc inter diſcrimina, conventus noſtri Harneſii, cum totius exercitus ſupellectili, in quodam monte prope exiſtente ſe locavit.* Statuta ſecunda Roberti I. Regis Scotiæ c. 27. §. 2. *Quilibet paratus ſit cum actiliis & Harneſiis, &c.* [Tractatus inter Eduardum Reg. Angl. & Franciſcum Ducem Britan. ex Archivis caſtri Nannet. *Iiſdem ſagittariis redire volentibus, dominus Dux tenebitur tradere paſſagium, ſeu naves ad tranſeundum mare, pro perſonis, rebus, armaturis, Harneſiis, bagagiis & aliis neceſſariis.* Literæ Henrici V. Reg. Angliæ ann. 1416. apud Rymer. to. 9. p. 400. *Exceptis ſemper armaturis, artillariis & omnibus aliis Harneſiis.*] Le Roman *de Garin*:

Qui n'ot Hernois, ſon fié en gage miſt.

¶ Harnesyus, in Litteris Johannis Fr. Reg. ann. 1351. to. 3. Ordinat. p. 444. *Capere ſeu arreſtare equos, Harneſyos, piſces & alecia prædictorum mercatorum, &c.*

Hernasium, apud Rogerum Hovedenum p. 725. *Miſſus ab eo cum Harnaſio ſuo in Angliam.*

Hernesium, apud Matthæum Paris in Vitis Abbat. S. Albani pag. 98. &c. [Literæ ann. 1277. apud Rymer. to. 2. p. 84. *Vobis mandamus, quod eiſdem nunciis .... in veniendo ad nos, cum familia, Herneſiis & rebus ſuis .... non inferatis vel inferri permittatis injuriam.* Et alibi paſſim.]

Harnesium, equorum, in Charta anni 1217. in Hiſt. Drocenſi p. 246.

Arnesium, apud Anonymum de Geſt. Friderici II. Imper. pag. 776. Vide ſuo loco.

Harnesium, ſeu *Harnois*, in Conſuetud. Bayon. tit. 26. & *de Labourt* tit 19. art. 8. ſumitur pro enſe ſeu gladio, quo quis alium ferit. [Statutum Cortis communis Pontis Spiritus S. an. 1486. ex Schedis D. *Lancelot*: *Item, que nulle perſonne ne ſoit ſi ouſé de porter Harnoys de jour ne de nuit ſans licence de la Cort, ſur peine de ... & confiſcation du Harnoys.*]

Harnizatus, Armatus, inſtructus, ex Anglico *Harneshed*. Monaſticum Anglic. to. 3. part. 2. p. 85. *Duo baculi Harnizati, cum berillo.*

¶ Hernesiatus, Eadem notione. Inſtrum. an. 1322. apud *Madox* Formul. Angl. p. 431. *Item lego Nicholao Renavod ... meliorem zonam meam argenteam, ac dagam meam meliorem Herneſiatam.* Et infra: *Cum una zona rubea de ſerico non Herneſiata.*

¶ HARNASIUM, Rete piſcatorium, Gall. *Harnois*, vulgo *Harnas*. Literæ an. 1331. ex Tabular. Corbeienſi: *In qua conſueverant & poterant piſcare ſeu piſcari facere de omnibus Harnaſiis in qualibet ſeptimana per tres dies cum dimidio.* Privilegia Gallico idiomate ſcripta pro habitantibus Maceriar. ad Moſam: (*Il peut pecher*) *à tous autres Harnas & manieres quelzconques reſques, les rois, perrieres &c.* Atque hinc eſt quod eadem vox, *Harnas*, quibuſlibet utenſilibus & inſtrumentis ſignificandis accommodata eſt. Chartularium Compendienſe: *Li Harnas de Rumigni baillié à Jaquier & Rogier de Goucencourt. Hæc ſunt nomina utenſilia de Ruminiaco quæ tradidimus domino Odoni de Vilrames .... tria paria lintheaminum ſervientibus, duæ mapæ, &c.*

¶ HARNISCARA. Vide in *Harmiſcara*.

HARO, Harou, ſeu Clamor *de Haro*, qui in Normannia potiſſimum obtinet, & inclamari ſolet, dum crimen aliquod capitale perpetratur: verbi gratia, furtum, incendium, homicidium, &c. Tum enim ii, quorum ea vox aures verberat, ad reum perſequendum foras exire tenentur, eumque detinere, ſi poſſunt, ac judicibus tradere: quod ſi id negligant, Principi, aut domino feudali, qui jus gladii habet, in cujus territorio crimen commiſſum eſt, emendam præſtant & exſolvunt. Igitur jus habere dicitur clamoris *de Harou*, qui alta, ut aiunt, juſtitia gaudet. Areſta an. 1282. in Regeſto Parlam. B. f. 63. *Abbas S. Petri ſuper Divam ... non habebit cognitionem ſeu juſtitiam de ſanguine & plaga cum clamore de Harou, nec de Harou ſine ſanguine & plaga, imo remanebit Regi, &c.* Et fol. 73. inter Areſta c. 55. an. 1286. *Deliberata fuit Guillelmo Creſpin ſaiſina juſtitiæ ſanguinis & plagæ ſine morte, & mehaigno, cum clamore & ſine clamore de Harou in Baronia ſua de Eſtrepigniaco, &c.* [Charta an. 1328. ex Archivis S. Lazari Montisfort. *Ipſum guardiatorem clamantem in plenis nundinis: Haro; violentia fit domino Regi, turpiter per nundinas trainaſſe, &c.*] Adde Synodos Rotomagenſes an. 1299. c. 4. & 1315. cap. 3.

☞ Verum quidem omnino eſt quod modo obſervabat D. Cangius, *Haro* tantum inclamari dum crimen aliquod capitale perpetratur; modo tamen de hujus clamoris origine id intelligas: nec minus quippe certum eſt exinde in aliis cauſis minoris momenti locum habuiſſe. Sic ex hodierno uſu inclamatur quoque cum de bonis hæreditariis agitur, adeo ut ſi is, quem ab hæreditate repellere tentas, *Haro* inclamaverit; rem infectam relinquere cogeris, ni velis rebellionis crimen incurrere.

Cujuſmodi autem fuerit, vel ſit clamor *de Haro*, & clamoris iſtius cognitio, aut juriſdictio, pluribus docet vetus Conſuetudo Normanniæ MS. 1. part. 5. diſtinct. c. 5. hocce verborum contextu: *Le Duc de Normandie a la Court du cri de Hareu, & en doit fere venir enqueſte, aſſavoir mon ſe il fu criez à tort ou à droit: quer nus ne doit crier Hareu fors par trop grant beſoing, ſi comme par feu, par larrons, & par homicides, pour roberies, &c. més quiconque crie Hareu ſans peril apert & manifeſte, il le doit amender au Prince, & ſe il nie, que il ne le cria pas, le Prince en puet enquerre par les plus prochains voiſins du lieu où le Hareu fu criez par ceus qui l'oirent, aſavoir mon ſe il oirent ce Hareu crier que celui nie: & ſe il en eſt ataint, il l'amendera. Et ſe l'enqueſte le met en non ſavoir, cil qui en eſt accuſé, s'en puet deſreſnier, &c. Au cri de Hareu doivent iſſir tous ceus qui l'oirent, & ſe il voient meſſet où il aet peril de vie ou de mort ou de larrecin, par quoy le malfeteur doit perdre vie ou membre, il le doivent prendre & retenir, & crier Hareu aprés lui, autrement feront-ils tenus à amender le au*

Prince, ou au deſreſnier cen que il n'avoient pas oï le cri, ſe accuſez en eſtoient: ſe il ont pris & retenu le malfeteur, il ſont tenus à rendre à la Juſtice. Car il ne le doivent garder que une nuit, ſe ſe n'eſt pour apert peril, &c. Vide Conſuetud. novam Norman. art. 5. 54. 55. 58. 59. Hinc

HARO interdum uſurpatur pro quovis clamore, qui in tumultibus excitari ſolet, apud Froiſſartem 1. vol. cap. 49. 220. vol. 2. c. 113. 119. [Adde Literas Philippi Regis Franc. ann. 1320. *Ad tumultum & clamorem dicti Reliqui conveniunt in villa de Kala cum armis qui dictum Reliquum clamando Haro Haro, ad focum ad focum, de prædictorum ſervientium manibus perarmatam eorum potentiam abſtulerunt.*] Sed & in prælio Bovinenſi inclamatam hanc vocem à fecialibus, auctor eſt Willelmus Guiartus:

Là vois de nul n'i eſt oïe,
Fors des Heraux, qui Harou crient,
Et par le champ ſe crucefient,
Harou, dient-il, quel mortaille,
Quelle occiſion, quelle bataille, &c.

Clamoris iſtius origo probabili conjectura Rolloni primo Neuſtriæ Duci adſcribitur, qui, ut ait Dudo lib. 2. de Morib. & Actis Norman. *In terra ſua ditionis bannum, id eſt, interdictum, miſit, ut nullus fur vel latro eſſet, neque aſſenſum malæ voluntatis ei præberet:* quod ſi quiſpiam inveniretur vel homicida aut incendiarius, aut gravioris alterius criminis reus, ſtatim clamore ſublato, indigenæ ac vicini in eum irruerent, captumque judici exhiberent. Erat autem clamor iſte: *Ha, Raoul*, qui ab iis primum edebatur, quibus vis illata erat, aut ab eorum agnatis & affinibus, tanquam Rollonis Ducis auxilium implorantibus.

☞ Quam opinionem firmare licet verſibus qui in Capella S. Romani, in qua Rollo ſepultus eſt, leguntur:

Dux Normanorum cunctorum norma bonorum
Rollo ferus fortis, quem gens Normanica mortis
Invocat articulo, hoc jacet in tumulo, &c.

Aliter de clamoris iſtius origine ſcribit Guiartus, in Hiſtor. Francor. MS. ſub an. 1206. ubi de Rotomagi expugnatione, cujus ſententiam, quam tamen non probo, produnt ſequentes verſus:

Ainſi fu Normandie priſe,
Et tous les pors de cele marche
C'un Roi paien de Danemarche
Ot par guerre ſoudainement
Trois cens & ſeize ans droitement.
Ains la ſaiſon ramentuë,
A Challes le Simple tolluë.
Cis Rois iert Rous, pour ce crioient
Normans, qui en ſon tans ſuivoient
Droit vers Chartres comme garous,
De toutes pars, Ha Rous, Ha Rous,
Con tu nous mainnes malement?
Par quoi accouſtumement,
Celes gens quant aucun mal ſentent,
En criant Harou ſe dementent.

Alibi deſcribens, ut Philippus Auguſtus Normanniam ingreſſus ſit:

Fames dont les voies ſont plaines,
Crient Harou à grant alaines.

☞ Tertiam originationem proponit Hickeſius in Grammat. Franco-Theotiſca p. 96. *Haro* à Cimbrico *Hior*, Gothice *Hairus*, gladius; quod perſecutio malefactorum, contra quos inclamari ſolebat *Haro*, vocata erat ſpada, id eſt gladius, nempe quia gladio & armis erant reprimendi. Et quidem in Conſuetud. Norman. vocatur Placitum ſpadæ ſeu enſis juriſdictio cui hujus clamoris cognitio competit. Hæc omittere noluimus, quamvis prior ſententia magis nobis arrideat, ut quid de hac notiſſima voce dici ſolet curioſus lector perſpectum habeat.

¶ FEUDUM DE HARO. Vide in *Feudum.*

¶ HAROEP & HAROP, voces Belgicæ ejuſdem notionis, ni fallor, atque *Haro* ſupra, quæ & clamorem ob crimen perpetratum, juriſdictionem cui illius cognitio competit, atque locum ubi ſedent qui jus habent de eo judicandi ſignificant. Conſuetud. Furn. in Tabular. Audomar. *Quicumque pugnaverit in vierſcara, vel Haroep, vel douſtach emendabit Comiti* xxx. *lib. adverſario ſuo* IV. *lib.* Ibidem: *Convictus ex dontſtach & Harop emendabit Comiti tres lib. & ei qui maletractatus eſt* xx. *ſol.*

HAROPEN, [Capillorum avulſio, à Germ. *Haar*, capillus, & *Open*, diſcerpere, avellere: quo etiam intelligi poteſt quodvis capitis ornamentum.] Conſuetudines Arkarum an. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Similiter Haropen & ſciſſio veſtimentorum cum eorum reſtitutione*, emendabitur.

¶ HAROUVENUM. *De Harouveno.* Ita inſcribitur apud Eccardum tit. 64. Legis Salicæ, ubi tamen legendum putat idem Eccardus *Charowenum.* Eſt autem hoc, addit ille, idem ac Saxonicum ȝeȝoven, vel Germanicum *Gerauben*, & rapinam deſignat.

1. HARPA, ARPA, Inſtrumentum muſicum, cujus figura & forma Delta Græcum efficit, ſequioribus ſæculis notum, Germ. *Harpff*, noſtris *Harpe.* Gloſſæ Iſonis Magiſtri: *Teſtudo, Muſa vel Cythara magna in cœlo, Harffe.* Papias: *Harpa, dicta à gente Arporum, qui hoc inſtrumentum muſicum invenerunt.* [Inſulſe omnino, ſi fides Hickeſio p. 96. Grammat. Franco-Theotiſcæ; à veteri quippe Septentrionali, quod Saxonice ſcribitur *Heappa*, Cimbrice *Harpa*, cithara, deducenda hujus vocis originatio.] Infra: *Arpi, populus Italicus.* Gloſſ. Lat. Gall. *Lira, Harpe, Liricen, Harpeur.* Hanc à lyra diſtinguit Fortunatus libro 7. Carmine 8.

Romanuſque Lyra, plaudet tibi Barbarus Harpa,
Græcus Achilliaca, Chrotta Britanna canat.

Idem in Præfat. Carm. *Sola ſæpe bombicans Barbaros leudos Harpa relidebat.* De *Harpa*, muſico inſtrumento hoc Martiani Capellæ lib. 2. accipiendum cenſuit olim Joſephus Scaliger: *Denique Arpis, bombiſque perterrita tam intoleranda congreſſione virgo diffugit.* Dantes in Paradiſo cant. 14.

E come giga, & Harpa in tempra teſa
Di molte corde fan dolce tintino.

Voſſius lib. de Poëmatum cantu & viribus Rythmi pag. 118. illud fuiſſe inſtrumentum exiſtimat, quo Bardi Gallorum olim uterentur Sacerdotes, quod lyræ non abſimile fuiſſe teſtatur Diodorus Siculus. Vide Menagii & Octavii Ferrarii Origines Italicas.

HARPATOR, qui *harpat*, ſeu Citharam vel Harpam pulſat, Lyricus, citharœdus. Leges Angliorum & Werinorum tit. 5. §. ult. *Qui Harpatorem, qui cum circulo harpare poteſt, in manum percuſſerit, componat illum quarta parte majori compoſitione, quam alteri ejuſdem conditionis homini, aurifices ſimiliter.* Le Roman *d'Aubery* MS.

Cil violeur, & tuit cil Harpeor.

Philippus *Mouskes* in Henrico I. Rege Franc.

Robert Creſpins entre el Palais,
Uon cantoit & ſons & lais,
Li uns une Harpe, li autre viielle.

2. HARPA, Falx, ex Græco ἅρπη. Andr. Monach.

lib. 2. Vitæ S. Ottonis Bamberg. cap. 30. *Armati ſecuribus & Harpis.*

¶ Harpis, Eadem notione, ſeu potius enſis ad modum falcis reflexus : unde milites qui eo utebantur *Harpigeri* dicti. Papias : *Harpe, genus gladii.* Albertinus Muſſatus lib. 6. de Geſtis Henrici VII. Cæſar. rubr. 10. *Is enim præfato Riciardo fratri per eoſdem pene dies per ignotum ruralem virum agreſti Harpe nequiter interfecto ſucceſſerat.* Vox haud ignota. Ovid. Metam. lib. 5. & Lucan. lib. 9. *Falcem ſupinam* vocat Juvenalis Sat. 8.

HARPAGARE, Ἁρπάζειν, Rapere, diripere : vox Plauto familiaris. Victor Uticenſis l. 3, de Perſecut. Vandalica pag. 50. *Dimicavit contra innocentiam cupiditas furoris, & avaritia crudelitatis, ut & animas perderet, & ſubſtantiam Harpagaret.* Althelmus de Laude virg. cap. 43.

Cærula ſanguineis Harpagans vulnera rivis.

Arpaxare, Eadem notione dixit Petrus Damiani lib. 2. Ep. 18. lib. 5. Ep. 16. lib. 6. Ep. 22. lib. 8. Ep. 10. *Harpaxare*, lib. 4. Ep. 3.

¶ HARPARE, Harpator. Vide *Harpa* 1.

¶ HARPENI. Vide *Harthpenny*.

HARPIGERI. Albertinus Muſſatus lib. 1. de Geſtis Italicor. poſt Henricum VII. rubr. 1. *Per latera diſtinctis Harpigeris, lancеariis, fundibulariis, &c.* In Gloſſis MS. *Arpis, falcaſtrum* exponitur. Ita *Harpigeri* fuere milites *harpis* ſeu falcibus inſtructi. Vide *Harpa* 2.

¶ HARPIS, Harpe. Vide *Harpa* 2.

HARPONES, Spicula ferrea longa 6. pedib. quibus balænæ in mari configuntur : Gallis *Harpons*, unde *Harponarii*, *Harponeurs*, balænarum piſcatores. Vetus Charta ex Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. f. 221. *Unam balænam, cujus Harpones, cum quibus interfecta fuerat, fuerunt poſiti ad trabem unam magnæ aulæ caſtri Burdegalæ.* Deſcribuntur Harpones à Cleirac o ad Leges maris Oleron. pag. 149.

¶ HARPYIÆ, Iſidoro in Gloſſis. *Virgines volaticæ.* Intelligit *Harpyias* Poetarum. Tralate Sidon. l. 5. Ep. 7. *In foro Scythæ, in cubiculo viperæ, in convivio ſcurræ, in exactionibus Harpyiæ.*

HARROIDA. Vide *Harireda*.

HART. Henricus Roſla in Herlingſberga :

Saxoniæ nemus eſt viginti millibus & ſex
Porrectum, dicit quod Theutona lingua vocans Hart,
Eſſe poteſt majus, ſed non præſtantius ullum
Silvis, ſive feris : hoc autem dives habetur,
Quod municipiis & pagis pullulet. Hart eſt
Hinc ideo dictum, quia durius omne, quod illud
Educat, eſt aliis.

Hart quippe Germanis eſt durus, aſper.

☞ *Hart* Teutonius vox generica quæ ſilvam ſignificat; ſpecialius vero eam quæ per totam Germaniam à Rheno uſque ad Viſtulam porrecta, Hercynia dicitur, Germanis *Harzin*, vel *Harkin*, *Horkün*, quod ab *Hart* & *Kün* derivatum exiſtimat Schilterus, & in compoſitione ſilvam ſeminariam ſeu aliarum matricem ſonare ipſe auctor eſt in Gloſſario Teutonico.

HARTHPENNY, Denarius S. Petri, ſeu *Romeſcot*, in Legibus Eduardi Regis cap. 4. qui ſcilicet ſingulis focis, hoc eſt, domibus imponebatur : ex Saxon. Heoрð, locus, quo ignis fovetur, domus, & peninge, denarius. [*Harpeni*, perperam pro *Harthpenny*, in Litteris Henrici Reg. Angl. ex Regeſt. 92. Chartophylacii regii Ch. 58.]

¶ HARUS, vox Teutonica quæ arborum folia, ramos, frondes ſignificat. Kilianus : *Haer der boomen, Comæ arborum, rami & frondes.* Diploma anni 1290. apud Schilterum: *Item in ſilva Eckerene de Haro & de paſcuis medietatem den.*

¶ HASBARDUM, Alea, Gall. *Hazard.* Statuta Eccleſiæ Argentinenſis an. 1435. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 539. *Uſum tabernarum præterquam in itinere conſtituti & ne tabernas in domibus ſuis teneant, ludos quoque taxillorum ad Hasbardum.*

HASCARIA. Vide *Harmiſcara.*

¶ HASCO, Idem videtur quod Saxon. Hacod, Mullus, Gall. *Mulet.* S. Wilhelmi Conſtitut. Hirſaug. c. 8. *Pro ſigno piſcis, qui Haſco appellatur, generali præmiſſo, hoc adde, ut ſummitatem indicis ſuper pollicis ungulam in manum proſilire facias, ac ſi ſimules auferentem ipſius ſquamas: ipſe enim cæteris amplius abundat ſquamis.*

HASLA. Lex Ripuarior. tit. 67. §. 5. *Si quis pro hæreditate & vel pro ingenuitate chartam receperit pro malo ordine, cum ſex in Eccleſia conjuret, & cum duodecim ad ſcaplum Regis, in circulo & in Haſla, hoc eſt, in ramo, cum verborum contemplatione conjurare ſtudeat.* Hæc paulo ſecus habentur in Edit. Heroldi tit. 69. §. 4. Hic autem *Haſlam* idem valere ac *Hallam* plerique exiſtimant: nam & *hallus* ramum ſonat. Vide in his vocibus.

☞ *Haſlam* minime confundendam eſſe cum *halla* monet Schilterus in Gloſſar. Teuton. ubi addit idem potius eſſe quod *Rama.* Vide *Ramale.* Eccardus vero *Haſlam* hic ſpeciatim pro Ramo ex corylo deprompto ſumi exiſtimat, qui ramus tanquam ſignum rei vere geſtæ in judiciis adhibebatur, inde apud plebem veritatis index habitus eſt, & pro virgula divinatoria in uſum venit. Et certe corylus in Gloſſ. Ratiſbon. *Haſal*, in Benſonii Vocabul. Anglo-Saxon. *Hæſl*, Angl. etiamnum *Haſle* vocatur.

HASPA, Cowello eſt id, quod oſtium poſti annectit, Anglis *Haſpe*, fibula. Bracton lib. 2. c. 18. §. 1. *Fieri debet traditio per oſtium, per Haſpam vel annulum, & ſic erit in poſſeſſione de toto.* Adde lib. 5. tract. 4. cap. 15. §. 14. & Fletam. lib. 3. c. 15. §. 5. Vide *Firmatura* in *Firmare.* In formulis Anonymi, form. 20. & 43. traditiones fieri dicuntur *per oſtium*, hoc eſt, per *Haſtam* : *Per illud oſtium de ipſa caſa, per herbam vel terram, ipſum manſum... viſus fuit tradidiſſe.*

¶ HASPACIUM, Præſtationis ſpecies. In Charta an. 1283. ex Tabulario S. Dionyſii Rex dicitur *habere in villis & territoriis de Belna de clauſo Regis, ... octo libras pro mengerio ... bichenagium, vinagium, Haſpagium, bannum pro vino vendendo, &c.*

HASPALICI. Miracula S. Euſebiæ Abbatiſſæ Hamaticenſ. n. 7. *Tunc piratæ non erant, neque ſicarii, neque qui nunc confuſo nomine dicuntur Haſpalici, quorum numerus modo ubique locorum pene innumerabilis eſt, qui diurni nocturnique raptores ſemper incumbunt & infenſiſſimi ſunt.* Ubi doctiſſimus Henſchenius, *forte*, inquit, *Raſpalici* : hoc enim vocabulo fæcem hominum undique collectorum appellari apud Flandros auctor eſt. Quid ſi ita dicti, quod *haſpas* ſeu oſtia effringunt, ut *Haſpatici* legendum ſit, fuerintque, qui Latinis *Derectarii*?

¶ HASSASERI, Iidem qui *Aſſaſini.* Jacobi de Vitriaco Hiſt. Orient. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 272. *Et nota quod in terris Damaſci & Antiochiæ eſt quoddam genus Sarracenorum, quod vulgariter Haſſaſeri vel Egiſſeri dicitur, & alio nomine veteres Promontani appellantur ; & hoc genus hominum ſine lege vivit.*

¶ Hassatuti, Eadem notione. Vide *Aſſaſini.*

HASSOCUS, [f. Tofus, Anglis *Haſſock*, Gall. *Tuf*,

lapidis ſpecies.] Monaſticum Angl. tom. 1. pag. 850. 852. *Ab illo vero exitu de Birchemere indirecte per tranſverſum mariſci uſque ad tertium Haſſocum à firma terra in aquilonali fine de Higgeneie, & ſic deinde per omnem tertium Haſſocum, &c.* Infra pag. 853. *Paſtores vero noſtri ſuper exteriores Haſſocos verſus Walton, inter pratum & mariſcum debent ſtare, & animalia ſua uſque ad pedes ſuos venire permittere.*

.HASTA. Haſtæ Francorum potiſſimum fuere arma, quos *probiſſimos bellatores, & mirabiles de lanceis percuſſores* fuiſſe ait Fulcherius Carnot. lib. 2. cap. 41. quod & firmant Græci Scriptores ævi inferioris, Anna Comnena, Nicetas, & Cinnamus, locis indicatis ad Joinvillam pag. 167. Ita porro Francorum haſtas deſcribit Albertus Aq. lib. 4. c. 6. *Haſtæ fraxineæ in manibus eorum ferro acutiſſimo præfixæ ſunt, quaſi grandes perticæ.* Et Will. Brito lib. 11. Philippid.

Mox Haſtas haſtata manus configit in illum,
Quorum cuſpis erat longa, & ſubulæ inſtar acuta,
Et nonnulla velut verubus dentata recurvis,
Cuſpidis in medio uncos emittit acutos.

[Le Roman *de la guerre de Troye* MS.

Li Dux d'Athenes à tant premier
Que la Haſte groſſe de pomier
Li fiſt parmi l'eſcu paſſer.] Vide *Lancea.*

HASTA *frangatur in dorſo ejus*, Pœna ſervorum qui cum lancea inveniebantur, in Capitul. lib. 5. cap. 247. *Et ut ſervi lanceas non portent. Qui inventus fuerit poſt bannum, Haſta frangatur in dorſo ejus.*

2. HASTA, Veru, vernacule *Haſte.* Vox Occitanis etiamnum notiſſima, quemadmodum & noſtris olim; nunc vero *Broche.* Privilegium Leduini Abb. S. Vedaſti Atrebat. an. 1036. *Stallus cultellorum in anno 1. cultellum. Qui vendit Haſtas in anno 1. Haſtam.*

.HASTA, Pars corporis, qua viri ſumus, quomodo βέλος Græci dicunt. Michael Scotus de Phyſionomia c. 22. *In viſo naſus longus & groſſus, ſignificat præputium magnum, & è converſo: & ſuper hoc dixit quidam & bene: Ad formam naſi dinoſcitur Haſta baiardi.* Cap. 100. *Statura hominis multum nuntiat de illo: nam ſi Haſta fuerit longa & bene recta, ac plus macra quam pinguis, ſignificat hominem audacem, crudelem, &c... cujus Haſta eſt longa & craſſa... ſignificat hominem fortem, &c.* Ita haſtam uſurpavit Auſonius in Centone:

Intorquet ſummis annixus viribus Haſtam.

Græcos hac notione δόρυ uſurpaſſe, obſervavit Janus Rutgerſius lib. 2. Var. Lect. cap. 2.

4. HASTA, Recentis ſuillæ fruſtum; unde ruſticis noſtris: *Je vous enverrai de la Haſtille & du boudin.* Ordinarium Laudunenſe apud Marten. de Divinis Officiis antiq. Eccleſ. pag. 95. *In alia benedictione data ab Hoſpitalario ſimiliter pulſatur campanula, & benedicenti datur Haſta cum cibo, & hæc dantur pro præbenda preſbyterii. Decanus dicit* Tu autem, *lectori dantur tria jecora cum cibo.* Charta an. 1339. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 450. *Jurati dicunt quod Johanna . . . tenuit medietatem unius meſſuagii, & unam carucatam terræ in Blecheſdon de domino Rege per ſervitium deferendi domino Regi unam Haſtam porci pret. 11. cum fugaverit in parco ſuo de Cornbirie.*

.HASTA, Modus agri. Charta Hugonis Archiep. Senonenſis an. 1154. in Tabul. Ferrarienſi: *Et 5. den. de cenſu, quos Iſambardus tenebat de Alberico de una Haſta terræ arabilis, &c.* Tabular. Albæripæ: *In duabus haſtis pratorum.* Tabular. S. Albini Andegav. *Conceſſit etiam de ſilva, quæ juxta eſt, quantum opus erit ad claudendum ipſa prata, ſpatio 3. Haſtarum in latitudine, &c.* Liber Chirographorum Abſiæ fol. 15. *Ut omnes haja & defenſabiles habeant in univerſis terris Monachorum circa omnes aquas & rivos unam Haſtam hinc & inde.* Vide *Aſta* 3. *Lancea.*

HASTILIS, Eadem notione. Teſtamentum Sancii II. Reg. Portugalliæ, eræ 1286. apud Brandaonum in Monarch. Luſitana to. 4. pag. 379. *Item mando Iſidoro Petri homini meo præſtimonium, quod ipſe conſuevit de me tenere in Cortigia, & ſex Haſtiles hæreditatis in Valado, &c.*

6. HASTA REGIA, [Imperii inſigne.] Charta Henrici III. Regis Angl. apud Prynneum tom. 2. Libertat. Angl. pag. 1046. *Crucem portatilem argenteam... cum Haſta ſive baculo, &c.* Vide *Baculus* 2.

7. HASTA, Veſtis Monachica. Vide *Superpellicium.*

1. HASTARIUM ARGENTUM, apud S. Auguſtinum Ep. 124. opponitur *argento proprio:* ubi Fileſacus lib. 1. Selector. *Haſtarii* nomine intelligi exiſtimat, pecuniam ex rebus propter debita fiſcalia divenditis, ipſi fiſco acquiſitam. Quippe haſta in foro poſita venditiones à fiſco celebrabantur. Vide Cod. Th. De fide & jure haſtæ, leg. 10. tit. 17.

¶ 2. HASTARIUM, Alia notione, apud Tertul. Apologet. cap. 15. *Quos* (Deos) *in Haſtario vectigales habetis.* Et lib. 1. ad Nat. *Quos* (Deos) *in Haſtarium regeſſiſtis.* Hinc recte Rigaltius; *Haſtarium* igitur eſt Liber Haſtarius, ſeu Tabularium & Regeſtum vectigaliorum, quæ ſub haſta & voce præconis quinquennio quoque addici redemptoribus ſolebant.

HASTATOR, Officium in coquina regia, in Ordinat. Hoſpitii S. Ludovici Reg. an. 1261. vulgo *Haſteur*, qui veru ad focum verſat: eſt enim noſtris *haſte*, veru, quod *haſtæ* ſpeciem referat; apud Froiſſartem 1. vol. cap. 181. *Haſtier*, in Gloſſ. Gall. Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Si un porte un paon roſti an un Aſtier.

Le Roman *de Garin* MS.

Et Buë oi un grant Haſtier ſeſſi,
Plein de bons Haſtes, qui ſont bons & roſtis.

Alibi:

Pardevant lui trova un Eſcuier,
Qui en ſa main portoit un grant Haſtier,
Prent-le à deus mains, car il en ot meſtier.

Ita etiamnum Arverni veru *Aſte* & *Ate* vocant.

☞ Hæc à Latino *Aſſare*, Gall. *Rotir*, deducenda exiſtimo: unde etiam *Haſtes* vocarunt carnes ad focum verſatas atque aſſatas. Le Roman *de Guillaume au faucon* MS.

Et les tables baſſes aſſiſes,
Et les blanches napes ſus miſes,
Et aprés les mez aportez,
Pain & vin & Haſtes tornez.

Le Roman *d'Athis* MS.

Et de beaulx Haſtes de lardez,
Et roiſollez, & puis paſtez,
Servent partout à tel plenté,
Comme s'il n'euſt riens couſté.

¶ HASTATOR, Aſſarius coquus, obſonator, Gall. *Rotiſſeur, Cuiſinier.* Laurentius Bizinius de Origine belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 175. *Ad quæ civitatis Haſtatores aiunt ſe non poſſe ſine conſenſu aliarum civitatum, cum quibus ſunt ligati, aliquam inire concordiam.*

HASTEDUM, ASTEDUM, [Villa, prædium ruſticum, ac præſertim agri qui à villa dependent.] Tabular. S. Petri Cellenſis Diœceſis Trecenſis, an. 1089. *Præterea... totum Haſtedum, quem poſſi-*

debat apud Fontanetum villam, quantum ſcilicet poſſent colere, quicumque in ejuſdem villæ poteſtate eſſent manſuri, B. Petro conceſſit: ipſiuſque Aſtedi juſtitiam ac terragium tam in terra quam in paſtura ſeu pratis conceſſit. Apud Ducheſnium in Hiſtor. Caſtrovillana pag. 10. [Vide *Haſta* 5.]

¶ HASTELARIA, Locus ubi *haſtæ* coquinariæ aſſervabantur. Liber nig. Scaccarii pag. 348. *Hoſtiarius Haſtelariæ conſuetudinarium cibum, homini ſuo tres obol.*

¶ HASTENDITIUM, Servitium quod domino capitali proficiſcenti ad exercitum debetur, & ejuſdem redemtio pecuniaria. Vide *Hoſtis.*

HASTILE, *Pars candelabri à ſtipite directe procedens,* Jo. de Janua. Vide Exod. cap. 25. & 1. Reg. cap. 17. 2. Reg. cap. 21.

¶ HASTILIS, Modus agri. Vide *Haſta* 5.

HASTILUDIUM, Quod vulgo *Torneamentum* vocant. Joan. de Janua: *Haſtiludium, quidam ludus militum, cum haſtis: ſcil. quando equites currunt & frangunt haſtas.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Haſtiludium, Jeu ou juſte de lance.*] Synodus Herbipolenſis ann. 1287. c. 4. *Haſtiludia & torneamenta, &c.* Matth. Paris an. 1256. *Circa Pentecoſten apud Blie commiſſum eſt Haſtiludium proſpere & generaliter ſecundum legem & diſciplinam Militarem, &c.* Chronicon Aulæ Regiæ: *Per torneamenta & Haſtiludia veſtra diffundetur gloria.* Occurrit paſſim. Vide Diſſert. 5. 6. & 7. ad Joinvillam.

Hastiludiare, Haſtis confligere in haſtiludiis & torneamentis. Ægidius de Roya ann. 1336. *Ubi facta ſunt ſolemnia magna, & haſtiludia, ubi Rex Franciæ Haſtiludiavit.*

Hastiludere, Eadem notione, apud Albertum Argentinenſem pag. 144. [& in Chron. Eſtenſi apud Murator. to. 15. col. 390.]

¶ Hastilisare, Eodem ſignificatu, in Annal. Mutinenſ. apud Murator. to. 11. col. 70. ad an. 1270. *Multæ fuerunt ſocietates Baronorum Haſtiliſantium, &c.*

¶ Hastiludus, in Regimin. Paduæ ad an. 1300. apud Murator. to. 8. col. 450. *Hoc anno milites & nobiles & alii judices Paduæ, & fratalea Paduæ fuerunt in Haſtiludis & aliis ſolaciis cum pulchris veſtibus.*

Hastilusus, apud Ericum Upſalienſem lib. 3. Hiſt. Suecicæ pag. 95.

HASTINA. Gloſſ. *Haſta*, δορυ: *Haſtina*, δορυ, ἀκόντιον. Leg. forte *Haſtula*, vel *Haſtile*.

HASTINGI, Normanni, Dani, ab Haſtingo eorum Duce primario, de quo Scriptores paſſim; & quem natione Gallum, ac in pago Tricaſſino ex infimo ruſticorum genere ortum aſſerit Glaber Rodulfus lib. 1. c. 5. Charta Guidonis Epiſcopi Belvacenſis an. 1075. apud Loiſellum: *Sed poſtmodum barbarorum incurſione, & impiorum, id eſt, Haſtingorum pervaſione cuncta perdiderat.* Iidem *Heaſtingenſes* dicuntur Simeoni Dunelmenſi an. 1049.

¶ HASTITENENS, Haſta armatus. Geſta Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 133. *Aliam Turcus enſis dimidiat, ut Haſtitenens putetur potius veniſſe armatus ſude pedes, quam lancea miles.*

¶ HASTO. *Jurare ſine Haſto.* Vide *Aſto.*

1. HASTULA, Modus agri, pertica. Gregorius M. lib. 8. Epiſt. 61. *Haſtulas vinearum numero quatuor.* Vide *Haſta* 5.

¶ 2. HASTULA, diminut. ab *Haſta.* Glaber Rodulphus Hiſt. lib. 1. *Alius quoque Saracenorum eorumdem cultro deplanans ligni Haſtulam, &c.* id eſt, Haſtulæ lignum.

¶ 3. HASTULA, Aſſula, Segmentum, in Gloſſario Gaſparis Barthii apud Ludew. Reliq. MSS. to. 3. p. 441. ex Guiberti Hiſt. Palæſt. Occurrit etiam in Miracul. S. Bertini lib. 2. c. 3. Vide *Aſtula.*

¶ HATUBUS, μογιλάλος, Qui ægre loquitur. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm.

¶ HATYA, Odium, invidia; ita aliquando ſcribi teſtatur Spelmannus. Vide *Atia.*

HAVADIUM, Havagium. [Tributum, ni fallor, quod pro menſura aridorum exigitur, Gall. *Havage, Havée*, forte à menſura quæ *Havata* vel *Havotus* dicitur, vel à veteri Gall. *Havir*, Capere, ducta origo.] Charta Gaufredi Comitis Mauritaniæ in Biblioth. Clun. p. 543. *Havadium quoque, & omnes alias conſuetudines, quas in burgo S. Dionyſii accipiebam, omnes dimitto.* Idem eſſe videtur quod

Havagium, [Charta ann. 1276. in Chartular. Domus Dei Pontiſar. *Dicebant nos debere ſibi quaſdam conſuetudines, vulgariter nuncupatas Havagium & criagium apud Pontiſaram, ipſoſque ac eorum prædeceſſores eſſe & fuiſſe in poſſeſſione vel quaſi percipiendi prædictum Havagium & criagium nomine annui redditus ſibi à nobis debiti.* Alia vernacula ibid. de ead. præſtatione: *Sachent tuit que comme content fuſt ... d'un Havage & d'un buſetage de Pontoiſe, &c.* Charta ann. 1283. *Cum Normannus de Clelennec armiger tradidiſſet alias illuſtri viro D. Johanni Duci Britanniæ* L. *libras annui redditus ratione cujuſdam emendæ, & nos requiſiti fuiſſemus de aſſidenda prædicta ſumma; aſſignavimus duas partes Havagii villæ de Lannuyon.*] Charta Willelmi Comitis Pontivi, in Hiſt. Perticenſi p. 117. *Sint quieti & liberi de teloneo, ... hallagio, Havagio, boſſelagio, &c.* Ubi perperam editum *Hanagio.* Regeſtum Philippi Auguſti Herouvallianum f. 142. *Præpoſitura Vernonis ... avenæ 6. mod. Havagium 30. lib. halæ 60. lib. &c.* Regeſtum cenſuum & feodorum Comitatus Carnotenſis f. 16. *Le Havage de chaſcun ſeſtier de blé vendu en la ville de Chartres hors franchiſe, ſe cil qui le vent, l'a acheté, il doit un Havagiau: ſe il a cru en ſa terre, ou en ſon gaaignage, il doit dou ſeſtier demy Havagiau, & de tout grain autreſſi, fors que d'avoine, & l'avoine paie au double.*

¶ HAVATA, Menſuræ genus. Charta ann. 1315. ex Chartul. S. Martini Pontiſar. *Abbas & Religioſi S. Martini Pontiſarenſis ſunt in poſſeſſione pacifica percipiendi qualibet die Sabbathi duas Havatas ſalis in foro Pontiſarenſi à vendentibus ſal.*

¶ HAUBANNUM, Haubentum. Vide ſupra in *Halbannum* 2.

¶ HAUBERGETTUM. Vide in *Halsberga.*

HAUBERGETTUS. Panni genus apud Anglos, *Haberjects*, apud Stephan. Skinnerum in Etymol. Angl. Charta Libertatum Angliæ cap. 26. *Una ſit latitudo pannorum, tinctorum, ruſſetorum, & Haubergettorum, ſcilicet duæ ulnæ inter liſtas.* Monaſticum Anglic. to. 1. p. 831. *Veſtimenta autem dabunt mihi de oriſeng, vel Halberget, & pellibus agninis.*

¶ HAUBERGUS, Hauberjonus. Vide *Halsberga.*

¶ HAUCTUS. Vide *Havotus.*

HAVE, pro Ave, Salutationis formula, crebra in Conſtitutionibus Imperatorum de qua videndu[s] Briſſonius in Formul. l. 3. pag. 351. Vide *Habe*[re]

¶ HAVEDELONDS, Agrorum anguli, à Saxonico Heaꝺoꝺ, Anglis *Head-land.* Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 535. *Item una pecia terræ jacet ibidem cum Havedelonds, & jacet pro duabus acris & dimidia.*

HAVER, Idem quod *Averium*, [& *Habere* 2.] de quibus ſupra, in Foris Oſcæ ann. 1247. f. 4. Vide in *Pignale.*

¶ Havere, Eadem notione. Breviarium Hiſt. Piſanæ ad an. 1172. apud Murator. to. 6. col. 185. *Et naves, galeas, galeones, Havere & homines diverſa per loca maris ceperunt, & vivam guerram fecerunt.* Occurrit non ſemel apud eumdem tom. 12. col. 326. 406. & 1128. Vide *Habere* 2.

¶ HAUFARE. Vide *Heinfare.*

¶ HAVIA, pro *Haula*, de quo mox. Mandatum Henrici V. Regis Angliæ an. 1420. apud Rymer. to. 9. p. 854. *Publicari faciant in portubus & Haviis, &c.* Ubi littera *i* errore typographico perperam pro *l* edita eſt.

HAULA, Navium ſtatio, portus, hodie *Havre*, olim *Hable*, vel *Havle*, ex quo *Habulum*, de quo ſupra. Occurrit non ſemel in Charta Radulfi Paganelli, in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 564. *Duas partes decimarum de Haulis de Aſceleria... quidquid ad eam pertinet in omnibus rebus & decimis Haulæ, &c.* Regeſtum Philippi Auguſti Herouvallianum fol. 29. *Tenet de Domino Rege S. Walericum & advocatiam terræ S. Walerici & le Havle pro* 10. *libris de reditu.* Willel. *Guiart* in Hiſtor. Francor. MS. ann. 1304.

Et grans nez profondes & larges,
Chaſcune fermée à chable,
Plus de cinq cens dedans le Hable.

Alibi :

Mariniers esloignent de Hable.

Reperitur etiam in Statuto an. 27. Henrici VI. c. 3. & in Conſuet. urbis Bononiæ art. 22. 23. 24. Portus vero ſic nuncupati, quod in iis religentur naves : Arabes enim *habala* vincire & nectere dicunt. *Habl.* iiſdem eſt funis, unde forte noſtrum *Chables*, pro ſpiſſioribus funibus, quibus naves ad portus religantur. Sunt, qui putant vocem *Havre*, ab *Aber* Britannica ortam, quæ oſtium fluminis ſonat, apud Giraldum Cambrenſem lib. 2. Itiner. c. 2. *Verſus Aberteivi, id eſt, caſum Teivi fluminis in mare. Havene d'Acre*, pro *Havre*, habetur in Itinerario MS. Comitis Pontivi.

¶ HAULLA, pro *Halla*, Domus, aula, palatium, Germ. *Hauſſ.* Anglis *Haw.* Charta ann. 1267. ex Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 994. *Vendidi.... unam pechiam terræ cum domo quadam ſupra poſitam apud Caudebec intra Haullam domini Abbatis S. Vandregeſilli ſupradicti ex parte una.*

HAVO. Odo de Diogilo lib. 4. de Ludovici VII. profect. in Orient. p. 42. *Veniunt de exercitu, qui cambiunt neceſſaria, junguntur & illis, qui ambiunt non ſua. Igitur una die Flandrenſis quidam dignus flagris & flamma, cernens immenſas divitias, & immoderata cupiditate cœcatus, clamat, Havo, Havo, rapiens quod cupivit, &c.* Flandris, *Have*, ſunt divitiæ, opes, pecuniæ, &c. ex Lat. *Habere.* Sic clamabat ille : *Quot bona, quot bona!* ut alios ad prædam invitaret.

¶ HAVOTUS, Menſura frumentaria apud Belgas, quæ ad modium revocari poſſe videtur. Charta Stephani Epiſc. Tornacenſis an. 1198. to. 3. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 52. *Prætereaquoſdam redditus quos emimus apud Markain, videlicet quinque Havotos frumenti, duas raſerias avenæ, quatuor capones, & viginti & octo denarios præfato Capellano aſſignavimus in perpetuum.* Perperam editum apud Miræum to. 2. p. 982. *Hauctos.* Tabularium S. Bartholomæi Bethunienſis fol. 66. *Hii ſunt redditus qui debentur S. Bartholomæo & S. Præjecto apud Herlies. Johannes Gailles... terciam partem unius Havoti frumenti de redditu ad menſuram de Baſleia.... Emma Bernaus & heredes de tribus Havotis terræ ſitis apud Wailli* 7. *den..... Beatris de atrio de* 10. *Havotis terræ ſitæ...* 2. *ſol.... Hanaderlus del Mortier* 11. *Havotos terræ.* Erat ergo *Havotus* etiam menſura agraria, quæ haud ſcio an referri poſſit ad vocem, *Actus quadratus*, quæ apud Columellam ſignificat portionem agri 125. pedum.

¶ HAVRA, Navium ſtatio, portus, Gallis *Havre.* Charta S. Ludovici ann. 1231. ex Archivo caſtri Nannet. *Ludovicus D. G. Francorum Rex, &c. Promiſimus Petro de Droſco alias de Brenne Duci Britanniæ, & ejus ſucceſſoribus omnia ſua jura illæſa ſervare .... cum foreſactis & emendis ex fractura navium, & ratione præmiſſorum pecciorum ob defectum brevetorum ſeu ſigillorum marinorum capiendi in villis, Havris & portis ſui Ducatus & in mari obvenient quoquomodo percipiendi.* Inſtrum. ann. 1419. apud Rymer. to. 9. p. 760. *In partibus, portubus, ripariis, Havris, &c.* Et infra : *In portus, Havras, riparias &c.* Vide *Haula.*

HAURITORIUM, *Locus de quo hauritur, vel ubi hauritur, vel inſtrumentum hauriendi.* Ugutio [Gloſſar. Lat. Gall. Sangerm. *Hauritorium, vel Hauſitorium, Inſtrument à puiſer, ou lieux ou l'en puiſe yaue. Hauſorium, idem.*] Gloſſ. Iſid. *Hauſtrum, rota, Hauritorium, qui & girgillus.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Hauſtra, vel Hauſtrum, Puiſoner, roë à puiſer, quod girgillus dicitur.* Guillelmus Pariſ. de Rhetor. div. cap. 40. *Homo ex ſtultitia laborat, ut qui viderit Hauritorium ſuum vacuum, ad fontem vel fluvium pro haurienda aqua ire contemnet.*] Tabular. Epiſcop. Ambian. an. 1236. *Super quodam planqueto ſeu Hauritorio facto ſubtus vicum, &c.*

¶ HAUSSASIS. Vide *Aſſaſini.*

¶ HAUSTUS, *Eſt jus hauriendi aquam de puteo vicini, cui eo invito jure ſervitutis aſcribitur.* Vocabul. juris utriuſque.

¶ HAUT ET BAS Forisfacta, Quorum cognitio ad dominum, qui altam juſtitiam habet, ſpectat. Libertates villæ *de Villereys* to. 9. Spicileg. Acher. p. 192. *Niſi pro furto, homicidio, raptu vel adulterio, quæ quatuor forisfacta Haut & Bas ad noſtram remanent voluntatem.* Vide *Alte & Baſſe.*

¶ HAUTA Justitia, pro *Alta juſtitia*, Gallice *Haute juſtice*, in Charta ann. 1239. è Tabulario Corbeienſi.

¶ HAUTO, Spicæ non omnino trituratæ minoraque ſtramina quæ ventilatione à tritico ſeparantur, Gall. *Hauton* vel *Aulton.* Charta ann. 1239. ex Tabular. Compend. *Recognovit D. Alernum patrem ſuum quondam Majorem Eccleſiæ Compendienſis de Nigella vendidiſſe bene & legitime ſupradictæ Compendienſi Eccleſiæ Hautonem & rehautonem, &c.* Literæ Curiæ Ambian. an. 1244. ex eodem Tabul. *Recognoverunt ſe Abbati & Conventui Compendienſi totum carionem, totum paſtum, totum Hautonem...., & omnia alia quæ habebant .... in grangia dictorum Abbatis & Conventus.* Vide *Halto.*

¶ Hautonnum, Idem quod *Hauto.* Charta Decacani & Capituli Roſetenſis an. 1240. ex Tabular. Compend. *Sciendum eſt inſuper quod in tota decima ſupradicta tam in grano quam ſtramine, foragio, palea, & Hautonno Abbas & Conventus habent duas partes.*

¶ Hautumna, Hautumnia, Eadem notione. Charta an. 1221. ex Tabul. S. Richarii : *Proſtraminibus, Hautumnis & omnibus excandentiis, & quidquid in grangia reclamare poterat, novem ſextarios bladi & octo avenæ percipiet.* Charta Adami Morinorum Epiſc. an. 1228. *Recognovit dominum Arnulphum militem... contuliſſe Eccleſiæ Compendienſi far-*

raginem, paleam, Hautumniam, paſtum & omnia alia jura. Vide *Autumpnia.*

¶ HAUVYARE. Vide in *Haga.*

¶ HAYA, Hagbote, Haycium, &c. Vide in *Haga.*

¶ HAYUM, Pratum, ab Angl. *Hay*, Fenum. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 257. *Et in pratis de Benigton, ex orientali parte de Rieholm ſex rodas prati: conceſſi etiam præfatis Monachis claudere prædictum Hayum & defendere.*

¶ HAZARDOR, Aleator, Angl. *Hazarder.* Placitum ſub Henrico IV. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Hazardor communis ludens ad falſos talos adjudicatur quod per ſex dies in diverſis locis ponatur ſuper colliſtrigium.*

HC, pro K. non ſemel occurrit, præſertim in Chartis Longobardicis. Ita in Leone Oſtienſi edito ab Angelo de Nuce *HCarolus*, ſemper ſcribitur, pro *Karolus*, *HCalendæ*, pro *Kalendæ*. Ephitaphium Aligerni Abbatis Caſinenſis:

Conditur his ſeptis ter ternis rite HCalendis, &c.

Vide ſupra *H.*

HEADBOROW, Capitalis plegius, primarius: ex Saxonico heafod, caput, & borgh, vas, fidejuſſor: in decuria enim ſeu decemvirali collegio decimus ipſe novenis præfuit: qui quod minus eſſent capitales, *Handbor wes*, quaſi *plegii manuenſes*, ſeu *manuales*, hoc eſt, *inferiores* appellantur. Vide *Friborga.*

¶ HEARPA, Cithara. Vita S. Dunſtani to. 4. Maii p. 350. *Sumpſit ſecum ex more citharam ſuam, quam lingua paterna Hearpam vocamus.* Vide *Harpa* 1.

HEASTINGENSES Vide *Haſtingi.*

HEBDOMADA, Septem dies totius ſeptimanæ: vox nota. Anaſtaſius Bibl. in S. Simplicio PP. *Hic conſtituit ad S. Petrum Apoſtolum, & ad S. Paulum Apoſtolum, & ad S. Laurentium Martyrem, Hebdomadam, ut Presbyteri manerent ibi propter pœnitentes & baptiſmum.* Ubi per *Hebdomadam*, intelligit *Hebdomadarios* Presbyteros, qui ob ingruentem populum viciſſim ſuccedere ſolebant, qui pœnitentes ad reconciliationem, & paganos ad baptiſmum præſtolarent. Ita Baron. ann. 483. num. 5. Vide *Hebdomadarius.*

Hebdomada in Albis, Quæ hebdomadam Paſchalem & Dominicam in Albis ſubſequitur. Incipit autem illa à Sabbato in Albis, & terminatur in alio Sabbato, & ſic durat per octo dies. Ita Beletus c. 130. & Durandus lib. 6. cap. 81. n. 16. c. 89. n. 1. Vide in *Alba* 3.

Hebdomada Authentica, quæ *Major*, de qua mox, in Suggeſtione Dioſcori Diaconi, quæ exſtat inter Epiſtolas Hormiſdæ Papæ. [in Liturgia Gallicana apud Mabill. pag. 127. & 128.] & in Charta an. 1075. apud Puricellum in Monumentis Ambroſianæ Baſilicæ p. 461. v°. *Propinquante ſanctiſſimo Paſchæ feſto, ſecunda videlicet Hebdomadis Authenticæ feria, &c.*

¶ Hebdomada Casta, Ineuntis Quadrageſimæ hebdomada dicebatur apud veteres, ut caſtimonia per Quadrageſimam ſervanda ſignificaretur.

¶ Hebdomada Crucis. Sic apud Teutonicos Rogationum hebdomada appellatur, teſte Macro in Hierolexico.

¶ Hebdomada de Excepto, dicitur in ritu Ambroſiano ultima hebdomada Adventus; quia in ea excluditur omne aliud officium, ut docet idem Macer.

Hebdomada Expectationis, Sexta ſeptimana poſt Paſcha, quæ ſcilicet eſt poſt Aſcenſionem, quoniam repræſentat illud tempus, quo Apoſtoli expectaverunt adventum Spiritus ſancti, quibus Dominus dixit: *Manete in hac civitate, & Expectate uſque dum induamini virtute ex alto.* Ita iidem Beletus c. 130. & Durandus.

Hebdomada Indulgentiæ, dicitur Hebdomada major, ſeu ſancta, *quia in ea pœnitentes abſolvuntur*, inquit Honorius Auguſtod. lib. 3. c. 72.

Hebdomada Major, Quæ diem Reſurrectionis Chriſti præcedit, ἑβδομὰς μεγάλη, Græcis. Ideo autem *Major dicitur*, inquit Honorius Auguſtod. lib. 3. c. 72. *quia ob maxima officia inſignis habetur.* Eadem habent Micrologus c. 50. & 52. & Beletus c. 88. Monachus Sangall. lib 2. c. 11. *Venerunt illuc in majoris Quadrageſimæ Hebdomada majore, &c.* Vide Chryſoſtomum Homil. in Magnam hebdomadam.

Hebdomada Mediana, Quadrageſimæ hebdomada quarta Pelagius PP. in Epiſt. apud Holſtenium in Collectione Romana pag. 241. *Veniente Mediana Septimana Paſchæ, unamquemque per officia, quæ prædiximus, promovere non differas.* Gelaſius I. PP. Epiſt. 9. c. 11. *Ordinationes etiam Presbyterorum & Diaconorum, niſi certis temporibus & diebus exercere non debent, id eſt, quarti menſis jejunio, ſeptimi & decimi; ſed & etiam quadrageſimalis initii, ac Mediana Quadrageſimæ die ſabbati jejunio circa veſperam noverint celebrandas.* Eadem habet Nicolaus I. apud Sammarthanos in Epiſcopis Siſtaricenſibus n. 18. ut & Liber Diurnus c. 3. tit. 9. Geſta Innocentii III. PP. p. 102. *Idem igitur Dominus Innocentius præfatum Conſtantinopolitanum Electum ſabbato quatuor temporum Quadrageſimæ in Diaconum ordinavit, & in ſabbato Hebdomadæ medianæ in Sacerdotem promovit, ac ſequenti Dominica Romæ apud S. Petrum in Epiſcopum conſecravit, &c.* Sugerius in Ludovico VI. *Sequente die, ſabbato ſcilicet Medianæ, me indignum ordinavit Presbyterum.* Vide Durandum lib. 6. Rational. cap. 59. num. 2.

Hebdomada Muta, ſeu *Sancta*, *quando campanæ adſtringuntur*, ut eſt in Legibus Oſtrogotthicis de Jure Eccleſiaſt. c. 22. Vide Joannem Loccenium lib. 1. Antiquit. Suecic. cap. 5.

Media Jejuniorum Paschalium Septimana, apud Marcellinum Comitem, in Chron. ubi de Inventione capitis S. Joannis Baptiſt. quæ in Tractatu Græco à nobis edito μέση τῶν νηστειῶν ἑβδομὰς dicitur, & apud Cedrenum in Leone Copronymi F. μέση ἑβδομὰς in Concilio Calchedonenſi act. 11. μεσονήστιμος. Joanni Chryſoſtomo, Theodoro Studitæ, Theophylacto, Germano Patriarchæ CP. & aliis, eſt quarta Quadrageſimæ hebdomada juxta Græcos, tertia vero ſecundum Latinos, ut pluribus docet Allatius de Dominicis & Hebdomadibus Græcorum.

Hebdomada Paschalis, quæ Feſtum Paſchatis ſubſequitur, & protenditur uſque ad ſabbatum *in albis* excluſive, & ſic Paſcha ſex dies tantum habet pro octavis. Ita Durandus lib. 6. c. 81. n. 16. Hanc Græci διακαινήσιμον vocant, quod ex ſanctiſſimo Chriſti triumpho omnia renoventur, inſtaurentur, & in meliorem ſtatum reducantur. Vide Allatium de Domin. & Hebdom. Græcor. c. 23.

Hebdomada Passionis, quæ Dominicam Palmarum præcedit. Vide notas ad Villharduinum num. 129.

☞ Pro hebdomada majori, quæ eſt poſt Palmas accipi videtur à Bartholomæo Scriba lib. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1227. apud Murator. to. 6. col. 445. *Sed quia quadrageſima erat & Paſſionis Hebdo-*

mada imminebat, ob illius reverentiam qui pro redemtione humani generis paſſus eſt patibulo crucis affigi, dictus dominus Lazarius diſtulit uſque poſt octavam Paſchæ reſurrectionis movere.

Hebdomada Pentecostes, quam Græci τοῦ ἁγίου πνεύματος ἑβδομάδα vocabant, ut eſt apud Morinum. Vide Jo. Bapt. Cotelerium ad Conſtitut. Apoſt. p. 253.

Hebdomada Poenalis dicitur illa, qua Chriſtus Crucem ſubiit, & quod jejuniis & laboribus tranſfigatur ad memoriam Paſſionis Chriſti. *Laborioſam Hebdomadam* vocant Latini Patres, nos etiamnum *la ſemaine peneuſe*: Nicetas, τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἡμέρας Hugo Francigena de excidio Salvanienſis Monaſterii n. 6. *Altera autem die eſt ſecunda pœnalis Hebdomadæ.* Charta ann. 1247. in Hiſt. Monmorenciaca p. 410. *Doab. ſol. .... annui reditus de eleemoſyna in Ebdomada Pœnali annis ſingulis perſolvendis. Hebdomada Pœnoſa*, in Chronico Archiep. Upſalienſium p. 216. [& apud Lobinell. to. 2 Hiſt. Britan. col. 353.] *Septimana Pœnoſa*, in Tabular. Monaſterii Hederæ, anno 1197. fol. 24. Vide Joſuam Arndium in Lexico Antiquitatum Eccleſiaſticarum pag. 409.

¶ Hebdomada Sancta, Quæ Paſcha præcedit. Statuta Eccleſiæ Nemauſenſis circa an. 1364. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1026. *Præcipientes, ut ſingulis annis in Hebdomada ſancta Presbyteri parochialium Eccleſiarum, per ſe ipſos, aut Diaconos, aut Subdiaconos, vel per Clericos adultos chriſma novum & oleum à nobis, vel ab Archipresbyteris noſtris ſuſcipiant ſicut eſt conſuetum.* Placidi Diaconi Supplementum Virorum illuſtrium Caſinenſ. c. 8. apud Murator. to. 6. col. 68. *Scripſit innumera pene opera .... ſpeculum peccatoris; parœneſes ſex in Hebdomada Sancta.* Gall. *Semaine ſainte.*

¶ HEBDOMADALIS, Dominicalis. Statuta Canonicorum Regul. S. Auguſtini art. 19. apud Raim. Duellium Miſcell. lib. 1. p. 89. *Officium plenum de Sanctis ſi peragatur, ſolaque Miſſa choro ſit, tunc in ea recitatur ſemper Collecta, quæ dicitur Hebdomadalis*, id eſt, Collecta Dominicæ præcedentis.

¶ HEBDOMADARIATIM, Hebdomadatim, Ordine ſeptimanario. Chronic. Mellicenſe in Regula reform. ann. 1451. p. 418. *Officialium principalium ſcilicet domni Abbatis, Prioris & Subprioris ac aliorum fixorum non Hebdomadariatim ſibi ſuccedentium ... officia deſcribere... omittimus.* Conſueta regula Toribii Archiep. Limæ to. 4. Concil. Hiſp. p. 677. *Facient ſuum officium Hebdomadariatim per vices.*

HEBDOMADARIUS, Frater, vel Monachus, qui ſuas vices in miniſteriis monaſticis per hebdomadam exequitur. Ugutio: *Hebdomadarius, qui per hebdomadam curam gerit pro ſociis ſuper cibariis.* S. Hieronymus Epiſt. 22. cap. 15. de Cœnobitis: *Et unaquæque decuria cum ſuo parente pergit ad menſam, quibus per ſingulas hebdomadas viciſſim miniſtrant.* Caſſianus lib. 4. de Inſtit. Cænob. c. 19. *Singulis hebdomadibus viciſſim fratres ad hæc officia ſibi reddenda ſuccedunt.* Et c. 22. *Hebdomadarum mutua viciſſitudo.* Concilium Aquiſgran. c. 123. *Viciſſim in refectorio & cæteris communibus neceſſitatibus ſibi fraternitatis officio fungantur.* Regula SS. Patrum cap. 12. *Debet is, qui præeſt Pater diſponere Hebdomadarios, & ordinem officii, quo ſibi invicem ſuccedant ad miniſtrandum.* Vide Concil. Tarraconenſe ſub Horſmida PP. c. 7. Concil. CPol. ſub Menna act. 5. Τότε διάκονος τυγχάνων, μεθεδίδων εἰς τὸ ἅγιον φωτιστήριον τοῦ εὐκτηρίου οἴκου τῆς ἁγίας Μαρίας, ἑβδομάριος ὤν. *Septimanas facere*, hebdomadarii munus implere, in Regula S. Fructuoſi c. 23. Novatus Catholicus Homilia ad Fratres: *Cruciari, jejunare biduo, triduo, aut quatriduo, Septimanas facere, frequenter inde ſuperbiunt fratres.* [*Hebdomadam facere*, in Charta an. 1366. de officio Aquariatus de Talmundo.] *Hebdomadas tenere, cuſtodire.* Relatio Fr. Joannis de Monte Corvino, Ord. Fratr. Minorum apud Waddingum an. 1035. n. 10. *Pueri jam ſciunt officium noſtrum, & tenent chorum, & Hebdomadas, ſicut in conventibus ſit.* Charta ann. 908. apud Ughellum in Epiſcopis Bergomenſ. *Ea vero ratione, ut ſingulis diebus refectio fiat Presbytero & Diacono & Oſtiario, qui Hebdommadam in ipſa cuſtodierint Eccleſia.* Vita ſancti Adalberti Epiſcopi Pragenſis apud Surium: *Coquinas purgat, Hebdomadas intentiſſime procurat, ſcutellas lavat, &c. Hebdomadale ſervitium*, in Charta Araldi Epiſcopi Carnotenſis pro Monaſt. Cluniac. to. 6. Spicil. Acher. p. 451. Obſervat Molanus lib. 2. de Canon. c. 15. Theſaurarium in Eccleſia S. Petri Lovanienſi, eumdem & hebdomadarium à trecentis annis & amplius fuiſſe, cui incumbit quotidie ſummum ſacrum canere, ſeu omnium horarum officium inchoare, licet nomen ipſum indicet hoc opus per hebdomadas ſolitum fuiſſe dividi. Quot igitur erant officia in Monaſteriis, totidem erant Hebdomadarii. Verbi gratia

Hebdomadarius Sacerdos, apud Udalricum lib. 2. cap. 30. Lanfrancum in Decret. pro Ord. S. Bened. cap. 11. Leon. Oſt. lib. 3. cap. 21. & Gaufr. Voſienſem cap. 59. Idem qui

Hebdomadarius Sacri Altaris, in Vita Joannis Gorziæ Abbatis p. 745.

Hebdomadarius Majoris Missæ, apud Lanfrancum cap. 13. in Statut. Ord. de *Sempringham* cap. 735. [Conſuetud. antiquæ Canonicorum Regular. Monaſt. S. Jacobi de Monteforti apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1217. *Sed & ſacerdos & ſubdiaconus qui in præterita ſeptimana majoris Miſſæ Hebdomadarii fuerint, parati Miſſam pro defunctis ex more perſolvant.*]

Hebdomadarius Lector ad Mensas, in Regula Magiſtri c. 24. in Statutis Ord. *de Sempringham* pag. 735. [Charta an. 1380. apud Lobinellum to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 510. *Præcipimus quod omne ſilentium ſit inter illos in menſa, & quod ex ipſis ſit unus Hebdomadarius ſucceſſive qui Bibliam legat intelligibiliter & ſuccincte.*]

Hebdomadarius Cantor, apud Udalricum lib. 2. Conſuet. Cluniac. cap. 29.

Hebdomadarius Invitatorii, cui Invitatorium præcinendi onus incumbit, apud Udalricum in Conſuet. Cluniac. lib. 2. cap. 29. & in Statut. Ord. *de Sempringham.*

Hebdomadarius Psalterii, ibid. p. 764.

Hebdomadarius Chori. Beletus c. 24. *Hebdomadarius, ita eum appellamus, cujus eſt tota Hebdomada in Choro adminiſtrare officium.*

Hebdomadarius Defunctorum, in Statutis Ordinis *de Sempringham* pag. 750. qui curat officia defunctorum.

Hebdomadarius Coquinæ, apud Reginonem anno 741. Cæſarium lib. 1. c. 35. lib. 11. c. 11. Vita S. Adalberti Epiſcopi Pragenſis c. 13. apud Sur. 23. April. *Coquinas purgat, Hebdomadas nitidiſſime procurat, ſcutellas lavat, & ad cocorum neceſſaria cuncta curſu pervolat.* Vita S. Thomæ Abb. Farfenſis cap. 9. *Hebdomadas ſuas in coquina officio, ſicut & alii fratres, in ipſo faciebant Monaſterio.* Adde Regulam S. Benedicti c. 35. Regulam. S. Iſidori c. 19. Udalricum lib. 2. Conſuet. Cluniac.

c. 35. Reginonem an. 746. Lanfrancum in Statut. Benedict. c. 1. Regulam Magiſtri c. 18. 21. &c. De ejuſmodi *Hebdomadariis*, vide S. Hieron. in Præfat. ad Regulam S. Pachomii cap. 2. ipſam Regulam c. 24. Regulam S. Fructuoſi c. 9. &c.

¶ Hebdomadarius Minor, in Statutis MSS. Capituli gener. an. 1294. S. Victoris Maſſil. *Item ſtatuimus quod Minor Hebdomadarius videat ea quæ in coquina pro Conventu miniſtrabuntur ... ne Conventus valeat in aliquo defraudari.*

Archihebdomadarius, [Qui his omnibus præerat,] Ἀρχιεβδομάδριος dicitur in Concilio CP. ſub Menna Act. 5. qui hebdomadariis præeſt, ut ſinguli ſua officia rite exequantur. Archihebdomadarii mentio etiam occurrit apud Anonymum περὶ ἐπιτιμίων, inter Opera Baſilii editum.

Ceterum ut ſuper hebdomadarios, priuſquam ſeptimanas ſuas inciperent, ita & cum eas abſolverant, orationes fundebantur. Utraque habetur inter Opera Alcuini p. 1194.

¶ Hebdomadarii, Dicti in Eccleſiis Cathedralibus ſicut & in Monaſteriis quibus majus Sacrum canere, omniumque horarum officium inchoare incumbebat. Statuta Eccleſiæ Barchinonenſis an. 1288. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 609. *Illam* (pecuniam) *diſtribuat, & diſtribuere teneatur de aſſenſu illius qui tenebit ſacriſtiam majorem, & Hebdomadarii qui faciet ſeptimanam, ut juxta Apoſtolum, ſint conſolationum ſocii, qui fuerint paſſionum.*

¶ Hebdomadaria, Munus Hebdomadarii. Conſtitut. Dominican. per Vincentium Mariam part. 1. col. 305. ex Capitulo an. 1417. *Nullus ab Hebdomadariæ munere ſubeundo eſt exemptus præter Magiſtros in ſacra Theologia, Lectores actuales & Prædicatores actuales.*

Hebdomadarii præterea dicebantur, qui per vices ſeptimanatim ad cubiculum Imperatoris excubabant. Vide Codinum de Orig. CP. pag. 20. Meurſium in Ἑβδομάριον, [& Gloſſ. mediæ Græcit. in Ἑβδομάριοι.]

¶ Hebdomadarius, Qui ſingulis ſeptimanis recurrit. Epiſtola ad Archiducem Auſtriæ ann. 1589. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 333. *Per hanc totam ſeptimanam, excepto Veneris die, qui Turcarum Hebdomadario feſto ſacer eſt, &c.*

¶ HEBERGAGIUM, Hebergamentum, Hebergiare, &c. Vide in *Hereberga*.

HEBIDUS, pro *Hebes*. Vita S. Guthlaci cap. 21. *O mi Becceline, & quid Hebido ſub pectore antiquum hoſtem occultas?*

¶ HEBITA, *Lorica*. Gloſſ. Iſidori & vetus Gloſſar. MS. Sangerman.

¶ HEBONA. Sic Liberum barbatum ſeu ejuſdem ſimulacrum vocabant Neapolitani in Campania, teſte Macrob. lib. 1. Saturnal cap. 18.

HECATONPENTA. Anaſtaſius Bibl. in S. Hilario PP. *Ubi ſunt columnæ miræ altitudinis, quæ dicuntur Hecatonpenta:* altæ ſcilicet 105. pedibus.

¶ HECHOITA, Eſcaeta. Perardus in Burgund. p. 350. *Dedi etiam eis ... & omnes Hechoitas in hominibus quæ ad me devenire debent.* Vide *Eſcaeta*.

¶ HECK, Retis genus, quo utuntur piſcatores, fluvii Iſidis Eboracenſis accolæ. Statuta an. 23. Henrici VIII. cap. 18. apud Spelmannum.

¶ HECTICA, Febris *Hectica*, Gall. *Fievre etique*. Vita S. Celeſtini PP. V. auctore Jacobo Cardinali: *De miraculo mulieris curatæ ab Hectica.*

¶ HECULANUS, *Eunuchus*, Papias. In MS. Bituric. *Heculaneus.* Amalth. *Heculanus, ſulcus.* Idem Papias ſuo ordine legit. *Herculaneus, Eunuchus.*

¶ HECURA, Sulcus, αὖλαξ. Gloſſ. Lat. Græc. MS. Sangerman.

HEDA, Hitha, Portus. Domeſdei, in Deſcriptione terrarum Regis, Tarenfordiæ, in Comitatu Cantii: *Ibi ſunt duo Hede, id eſt, portus.* Et tit. Chent. Epiſcopus Bajocenſ. *Meletune, Heda de 20. ſol.* Ubi Spelmannus *Hedam* intelligendam cenſet de portu minori & minus celebri, & ex Saxon. hæð, Fovea, deducit. Ex hoc, inquit, *Lamb-hit, Quene-hit, Oxburgh-hit.* [Monaſt. Anglic. to. 2. pag. 142. *De tota medietate Hithæ ſuæ apud Hengeſteſey, cum libero introitu & exitu, &c.*]

HEDERA. *Hederam in Paſcha, in Choro ad miniſtrare.* Vide Hemeræum in Auguſta Viromand. in Regeſto p. 42. in Charta an. 1130.

¶ HEDIFFICAMENTUM, Eo nomine ſignificatur id omne quo res aliqua melior fit, Gall. *Amelioration:* quod de domo reparata, vel ædificiis quibuſdam aucta, & de agro diligentius culto intelligi poteſt. Charta an. 1286. ex Tabular. D. *de Flamarens: Recipienti totam illam domum & localem in quo eſt, cum introitu ſuo & exitu & omnibus ſuis juribus & pertinentiis & Hediſſicamentis in dicta domo factis.*

¶ HEDIFICARE, pro *Ædificare*, Ad pietatem movere, impellere. Capitula gener. MSS. S. Victoris Maſſil. *In illa hora dicta enrabiada ... que non Hedificabat, ſed potius Fratrum animos conturbabat.*

¶ Hedificare Vineas, Plantare. Inſtrum. an. 878. to. 1. Hiſt. Occitan. pag. 135. *De illas vero vineas & maliolos, quos jam dictos Fulcrada Hedificavit ſuper ipſum territorium, à ſuis partibus obtineat.*

HEDINUS, apud Hiſpanos, dicitur *Juſtitiarius Judæorum, qui exercet compulſiones, & mandat ſententias executioni, & cognoſcit de minoribus cauſis, &c.* Ita Vitalis Epiſcopus Oſcenſis, apud Blancam in Comment. Rer. Aragon. p. 784. [ab Hebr. דין, Judicium, & articulo præpoſit. ה]

¶ HEDIUM, *Præſidium. Hedium, Prædium.* Ita vetus Gloſſ. MS. Sangerm. f. ab *ædes* voces fictæ.

HEDRA, Sedes, lectica, ex Gr. ἕδρα. Bonitus Subdiaconus in Actis S. Theodori Ducis Martyr. n. 12. *Diſpoſitis equitibus, ipſe Hedram auream conſidens, Heracliam veniebat.*

HEDROTII, Hedrotes. Vide *Heideoti*.

HEERE-SCHILD, Vox Saxonica & Germanica, compoſita ex here, exercitus, & ſchild, vel ſcyld, clypeus. Gloſſ. Ælfrici p. 66. Scutum, clypeus, ſcyld. Proprie autem eſt obſequium militare, quo quis Principi obnoxius eſt: quod *Scutagium* vocant Angli. In Conſtitutione Friderici I. an. 1158. apud Goldaſtum to. 3. Conſtitut. Imperial. §. 8. eſt *de Abbatiſſa & Epiſcopi Hereſchildo.* Mox: *Si Monialis in Abbatiſſam, aut Monachus in Epiſcopum eligatur, per hoc in Imperio Militiæ cingulum, & non jura civilia acquirere poſſunt,* id eſt, eo ipſo, quo Abbatiſſæ & Epiſcopi eliguntur, Regalium, quæ tenent jure, militares functiones obire tenentur. Vide *Scutagium*.

Neque alterius ſunt originis voces *Araſcild*, *Arachild*, & *Ariſchilt*, quæ prave editæ leguntur, pro *Hereſchild*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 17. §. 4. *In collectione habitantium in uno loco, pro vi inferenda alicui, ſi plaga illata, aut homo mortuus fuerit, de ipſa collectione compoſitio fit 20. ſolidorum ei, qui vim paſſus eſt:* Statuti rationem reddit Princeps: *Quia non potuimus cauſam iſtam aſſimilare ad Araſcild, nec ad Concilium* (ita leg. pro *Conſilium*) *ruſticanorum, vel ad ſeditionem: & plus nobis potuit congruum eſſe de conſilio malo, id eſt, conſilio mortis.* Quo verborum contextu Legiſlator innuit, ejuſmodi conventus

illicitos accipi non potuiſſe pro legitimis conventibus, verbi gratia pro *Hereſcild*, id eſt, conventu ad militiam, vel conventu pro rebus publicis, vel denique conventu pro ſeditione vel tumultu aliquo pacificando ac ſedando. Ita §. 5. vis à feminis, maritorum impulſu, illata, ab ipſis maritis emendatur: *Quia*, inquit idem Legiſlator, *non poſſumus mulierum collectionem ad Araſcild aſſimilare, neque ad ſeditionem ruſticanorum, quia viri iſtam cauſam faciunt, non mulieres.* Ubi paulo ſecus Editio Heroldi pag. 249. *Quia non potuimus mulierum collectionem ad Arſchild conſimilare, neque ad ſeditiones ruſticanorum, quia iſtam cauſam viri faciunt, nam non mulieres.* Hoc eſt, ea mulierum collectio, vel is conventus, capi non poteſt pro militari collectione, nec pro ſeditione pacanda, cum res hæc (*cauſa*) viros ſpectet, non mulieres. Id autem hoc loco *Hereſchild* ſonat, quod prave, ut diximus, *Ariſchild* vel *Arſcild*, locis iis dicitur, ut apud Papiam *Arachild*, qui *cavalcadam* recte interpretatur: ut & apud Ugutionem, *Ariſchilt*, qui *adunationem* perinde recte vertit. Atque inde

HERESCHILD, ut habet Kylianus, dicitur *dignitas originis, clypeus patris ac matris, feudum & clypeus, clypeus feudalis, nobilis proſapia paterna, clypeus militaris, inſignia.* Chronic. Lauriſhamenſe p. 88. *Nam ſeptem principalia beneficia... ad generum ejus Ducem Welephonem tranſierunt, maximo videlicet Eccleſiæ detrimento. Exinde ſiquidem militaris clypeaturæ, ſcilicet Hereſchilt, integritas confuſa, atque in diverſa diſtracta eſt, & Eccleſiæ ſtatus tam in militari frequentia, quam in re ſtipendiaria, in ſuis opportunitatibus & regalibus expeditionibus imminutus eſt, multorum ſervitiis in unam perſonam collatis, ſolumque remanſit inane nomen domini & hominii.* Supra pag. 78. *Qui communicato* 12. *illuſtrium fidelium ſuorum conſilio, quo numero etiam beneficialis ſumma militaris clypei, qui vulgo dicitur Hereſchild, Laureshamenſis Eccleſiæ attinens includitur, ſingulis pro quantitate beneficiis centenos Milites (ut traditur) aſſignavit.* Idem Chronicon pag. 91. *Quæ idcirco Rex remiſerat, ne forte dignitas regalis Abbatiæ militari clypeo, qui vulgo dicitur Hereſchilt, ſubtracto diminueretur.* Vide *Clypeus.*

HEERESTRETE, Viæ regiæ, ſeu *militares*, uti appellantur ab Eumenio in gratiarum act. ſect. 7. & aliis, ab *Heer*, exercitus, & *Strete*, ſeu *Strata*, via. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 10. *Omnes Heereſtrete omnino Regis ſunt, & omnia gwalſtowna eis*, id eſt, non modo viæ ipſæ; ſed & delictorum, quæ in viis regiis committuntur, cognitio Regis ſunt. [Conſuetudines Furnenſes ex Archivo Audomar. *Si quis rapinam fecerit aut in via aut in Heerſtrata ſuper mercatores vel quoſcumque alios & in hoc maleficio captus fuerit ſuſpendetur.*]

HEERETOCHIUS, Ductor exercitus, Magiſter militum: ex Saxon. heeretoga, voce conflata ex heere, *exercitus*, & togen, *ducere*: unde Germanis *Hertzog*, Dux dicitur, quaſi *Dux exercitus*. Qui autem *Heretochii* potiſſimum fuerint apud Anglos, ſic pluribus proſequuntur Leges Edwardi Confeſſ. cap. 35. *De Heretochiis: Erant & aliæ poteſtates & dignitates per Provincias & patrias univerſas, & per ſingulos Comitatus totius Regni prædicti conſtitutæ, qui Heretoches apud Anglos vocabantur, ſcilicet Barones, nobiles, & inſignes, ſapientes & fideles & animoſi. Latine vero dicebantur Ductores exercitus, apud Gallos Capitales Conſtabularii, vel Mareſcalli exercitus. Illi vero ordinabant acies denſiſſimas in prœliis, & alias conſtituebant, prout decuit, & prout eis melius viſum fuit, ad honorem Coronæ & ad utilitatem Regni. Iſti vero viri eligebantur per commune Concilium pro communi utilitate Regni per Provincias & patrias univerſas, & per ſingulos Comitatus in pleno folcmote, ſicut & Vicecomites Provinciarum & Comitatuum eligi debent: ita, quod in quolibet Comitatu ſemper fuit Heretochius per electionem electus ad conducendum exercitum Comitatus ſui, juxta præceptum Domini Regis ad honorem & utilitatem Coronæ Regni prædicti, ſemper cum opus adfuerit in Regno. Item qui fugit à Domino vel ſocio ſuo pro timiditate belli, vel mortis, in conductione Heretochii ſui, in expeditione navali vel terreſtri, perdat omne, quod ſuum eſt, & ſuam ipſius vitam, & manus mittat Dominus ad terram, quam ei ante dederat. Heretochii* in Legibus Henrici I. gradu Vicecomitibus inferiores ponuntur: ubi enim de Placitis generalibus Comitatuum: *Interſunt Epiſcopi, Comites & Vicecomites, Heretochii, Trithingrevi, Ledgrevi, &c.* Ita habet Spelmannus: nam in Editis cap. 7. vox *Heretochii* abeſt.

¶ HEERGEWETHE, in Speculo Saxon. *Veſtitus militaris*, ab *Heer*, exercitus, & *Gerathe* vel *Gewethe*, ſupellex. Quænam vero ad illum veſtitum pertineant, ibidem diſtincte deſcribuntur.

¶ HEERGRAVIUS. Vide *Heregravius*.

¶ HEERWADIUM, HERWEDIUM, Militare vadium, à Sax. Heere, exercitus, & Vadium, pignus. *Relevii* ſpecies quod ab hærede ad rehabendum feudum paternum vel bona hæreditaria domino præſtabatur. Leges feudales Ottonis Comitis in Tecklenburg. apud Ludewig. to. 2. p. 301. *Si filius miniſterialis noſtri, vel hæres legitimus, ſi filius non eſt, patre præmortuo intra annum & diem jus quod Herwede dicitur, in caſtro noſtro nobis vel Camerario noſtro præſentaverit, jus bonorum ſuorum per hoc ſalvabit. Si vero præſentatum, nec per nos nec per Camerarium noſtrum recipere vellemus, ſub teſtimonio Caſtellanorum hoc relinquet, & ſic iterum jus bonorum ſuorum ſalvabit. Per equum meliorem præmortui, vel cum dimidia marca, ſi equus non eſt, Herwedium exſolvit, dummodo loco & tempore hoc exhibeat, ſicut prædictum eſt. Si vero intra annum & diem exhibere hoc noluerit, bonorum ſuorum jus perdet. Qui vero propter legitimam neceſſitatem exhibere non potuerit, vel quia eſt peregrinus, vel ex legitimis cauſis detentus, ſi neceſſitatem evadit, qua hora ſibi de præmortuo innotuerit, ab eadem prædictum anni & diei competit ad Herwadium exhibendum. Item ſi miniſterialis noſter moritur ſine legitimo hærede, & unus ex cognatione, de qua plures agere poſſunt pro hæreditate, alios in dolo prævenerit, equum præmortui pro Heerwadio exhibendo; ſi quilibet aliorum, quibus hæc actio competit, dimidiam marcam exhibuerit nobis debito loco & tempore, ſicut prædictum eſt, eodem modo illos audiemus, ſicut eum qui primo loco nobis exhibuit equum. Item exhibitio Herwadii per tutores eorum qui ſunt minorennes eodem modo, loco & tempore completur, ſicut per hæredes ipſos qui ſunt legitimæ ætatis.* Vide *Heriotum, Catallum, Relevium.*

HEGELWITE. Charta Henrici I. Regis Angl. pro Abbatia S. Catharinæ Rotomag. in Regeſto Cameræ Comput. Pariſ. ſignato P. *Quietas, liberas ... & de lawite, & de Hegelwite, & de fleanteineſwite, &c.* Anglo-Saxonibus hege & hegge, eſt ſepes, ſeptum, wite, mulcta.

HEGIN. Vide *Haga.*

HEGIRA, Muhametanorum æra, quæ à Muhamedis pſeudoprophetæ fuga initium habet. Nam cum is ob erroris novitatem de vita periclitaretur, ex Mecha Medinam fugam arripuit. Quia vero Muhamedes, ait Scaliger lib. 2. de Emen-

dat. temp. pag. 136. ſimia Chriſtianorum eſt in multis, is principium æræ ſuæ eadem appellatione donavit, qua Chriſtiani ſuam à Diocletiano. Ut enim æra Diocletiani dicta eſt *æra Martyrii*, ita etiam Muhammedis dicta eſt *Hegira*, à voce Arabica *Hegirathi*, ſeu *Hegeraton*, ut habet Joan. Heſronita poſt Geographiam Nubienſ. cap. 8. hoc eſt, διωγμὸς ὑπὲρ τῆς θρησκείας. Cujus quidem auſpicatiſſimæ fugæ tempus incipit in 16. Julii A. Chr. 622. feria 5. *ſecundum medium calculum, ſeu* 6. *ſecundum phaſin lunæ*, uti habet Ulug-Beig. lib. de Epoch. cap. 1. Muhammetani menſes hujus epochæ à phaſi novilunii ad phaſim ſequentis novilunii numerant: atque hoc intervallum nunquam 30. dies excedit, neque minus eſt 29. ita ut 4. menſes alternatim conſequentes 30. dierum ſint, & tres 29. ſine ullo utrimque exceſſu è 12. menſibus annum conſtituunt. Anni itaque & menſes ſecundum eorum uſum ſunt lunares veri. Sed de hujus epochæ ratione plura habent idem Ulug-Beigus, Scaliger lib. 7. pag. 763. Leunclavius in Pand. Turc. n. 11. Petavius de Doctr. temp. & alii Chronographi. Vide *Annus*.

¶ HEGUMENIARCHA. Vide *Hegumenium*.

HEGUMENI, Ἡγούμενοι. Ita Græci *Abbates* paſſim vocant, qui *Primates Monaſterii* Juliano Anteceſſori cap. 19. *Principes Monaſterii*, in Regula S. Pachomii §. 7. 22. dicuntur. Thiofridus Abbas Epternacenſis in Procemio libri, cui titulus: *Flores Epitaphii: Olivæ uberi, pulcræ, ſpecioſæ, fructiferæ in domo Domini, ſanctæ Trevericæ ſedis Archipræſuli Brunoni, Oleaſter aridus Efternacenſis Cœnobii Hegumenus Thiofridus.* Ita idem Julianus Anteceſſor cap. 264. Anaſtaſius in Leone III. p. 124. &c.

EGUMENUS, abſque aſpiratione. Ugutio: *Egumenus, i. Dominus.* Liberatus Diaconus c. 18. *Egumenus Monaſterii Diolchon.* Sic uſurpant Leo III. PP. Epiſt. 10. Paulus Diac. in Miſcella, &c.

EUGUMENUS, perperam apud Guillelm. Biblioth. in Hadriano II. p. 228. & eumdem Diacon pag. 762. Edit. Caniſii.

EGUMENARCHIUM, id forte quod ἡγουμενεῖον vocat Alexii Comneni Novella: Monaſterium, vel potius domicilium Hegumeni, ut *Patriarchium*, Patriarchæ. Anaſtaſius in Hadriano I. pag. 119. *Baſilica vero Monaſterii S. Anaſtaſii Chriſti Martyris una cum baptiſterio & Egumenarchio, &c.* Alii Codd. habent *Igumenarchio*.

¶ HEGUMENIUM, Ea Monaſterii pars quæ peregrinis recipiendis propria erat. Paſſio SS. 20. Martyrum to. 3. Martii p. 171. *At Hegumeniarcham, id eſt, eum qui peregrinis præpoſitus erat in Hegumenio commorantibus, Joannem nomine, compoſitis optimiſque moribus adoleſcentem ubi diaboli ſatellites agnoverunt, mille affectum plagis... non permiſerunt pedibus introire in Eccleſiam.*

HEIA, HEIARE. Vide *Haga, Hercia.*

¶ HEIBOTE. Vide in *Haga*.

HEIDEOTI, Factio quædam in urbe Leodienſi, de qua magnum Chronicum Belgicum an. 1403. *Cœperunt certi cives Leodienſes, qui ſeipſos nominabant Heideotos, (quod interpretantur multi de Gallico in Latinum, Oſores juſtitiæ) rebellare D. Joanni de Bavaria, Electo Leodienſi.* Vim vocis Gallicæ non omnino percipio. *Hair*, & *Heir*, eſt odiſſe: verum *Heideotos* potius nominaſſe ſe, quaſi *Idiotas*, cenſerem, niſi non *Heideotos*, ſed *Hædrotios* appellatos ſcriberet Suffridus Petri in eodem Joanne Epiſc. c. 4. qui vocis hujus poſterioris vim pariter attigit: *Erat illic genus hominum factioſorum, qui ob effrenem linguæ petulantiam, quaſi ne pudore legitimis ſuis magiſtratibus ad captandam auram popularem obtrudebant, Hedrotes, ſive Hedrotii vocabantur.*

¶ HAIDROTII, in Chron. Cornelii *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 361. ubi & de vocis etymo diſerte docemur: *Anno* 1403 *quidam filii iniquitatis, Gallice Haidroits, id eſt, odientes jus & æquum, cives Leodienſes cœperunt rebellare contra dominum Leodienſem Electum inclytum Johannem de Bavaria, nitentes contra Deum, juſtitiam & rationem poſſe tenus deſtruere juriſdictionem eccleſiaſticam in pleriſque modis & formis; &c.* Ibidem col. 362. *Odium tamen quod in cordibus dictorum Haidrotiorum ſuſcitatum fuerat, nondum poterat radicitus extirpari ab eiſdem.*

¶ HEIDONES, Gentiles, pagani, idololatræ, à Germ. *Heyde*, Gall. *Gentil, Payen.* Epiſtola ad Archiducem Auſtriæ an 1589. apud Ludewig to. 6. pag. 328. *Quidam ex noſtris Heidonibus tranſfuga factus eſt.*

¶ HEILICOWE, Sacer pagus. Acta SS. Benedict. ſæc. 5. p. 12. ubi de B. Notkero Balbulo: *Igitur beatus Notkerus de pago, qui Turgowe dicitur, oriundus fuit, & in vico, qui Sacer-pagus Latine, vulgariter Heiligowe appellatur, &c.* Teutonibus *Heilac*, Sanctus. Vide Schilter. in hac voce & infra *Helechvelt*.

¶ HEIMBURGENSIS, HEIMBURGIUS, Apparitor, præco. Jus Argent. lib 1. c. 1. apud Schilter. in Gloſſ. Teuton. *Ad ſcultetum pertinet ſtatuere tres perſonas (præcones) quos Heimburgenſes dicimus, unum in interiori ſcilicet veteri urbe, duos in exteriori.* Chronicon Wormat. apud Ludewig. tom. 2. pag. 78. *Apud Wormatiam ſeu Vaugiones, ſupremus olim judex erat camerarius tempore adhuc Francorum Regum; manſitque etiam ſuccedentibus Epiſcopis, quorum nomine tres ſingulis annis placita in curia Epiſcopali exercebant, Januario, Aprili & Junio. Judici camerario* XVI. *apparitores præſto erant, quos Heimburgios appellabant.* Si tamen vim nominis ſpectes, idem eſt qui judex, Præfectus vici, à Teuton. *Heim*, Vicus, villa.

HEIMERE. Chronicon Montis-Sereni ann. 1218. *Fames magna facta eſt, quæ priori anno inchoata tantum invaluit, ut modius ſiliginis, qui vulgo Heimere dicitur, 3. marcis, & nonnunquam carius venderetur.*

HEIMSUCHUNG. Jura Eccleſiæ Bambergenſi pro advocatia, in Metropoli Saliſburgenſi tom 3. pag. 50. *Quandoque vero non ſolummodo cauſæ ad ejus* (Advocati) *examen ſpectant, id eſt, vehtat, nortnunft, nahprant, Heimſuchung, & furta: horum reu vadiabit Advocato* 60. *nummos pro pelle & capilli ſuis.* Vox ejuſdem originis, fortean etiam notionis, ac ea, quæ ſequitur.

HEIMZUHT, Expeditio hoſtilis, Germanis *Heimzuch*, ut vult Lindenbrogius. Lex Bajwar. tit. 3 cap. 8. *Si quis liberum hoſtili manu cinxerit, quod Herireita dicunt, id eſt, cum* 42. *clypeis, ... ſi autem minus fuerint ſcuta; veruntamen ita per vim injuſte cinxerit, quod Heimzuht vocant, componat, &c.* Theutonibus *Heymen*, eſt ſepire, obvallare: *Heyminghe* ſepimentum, à quo potius ducendum videtur vocis etymon. Vide *Hamſoca*.

HEINFARE, HEINFARA, & HAINFAR, Diſceſſio, fuga, lapſus ſervi, ex Angl. *Hein*, famulus, ſervus, & *Far*, iter, tranſitus. Dicitur & mulcta quæ hoc nomine penditur, & ipſa juriſdictio animadvertendi in ſervos fuga lapſos. Domeſde *Heimfaram qui fecerit*, 100. *ſol emendet.* Alibi: *quis occiderit hominem Regis, & facit Heinfaram, det Regi* 30. *ſol. de ſolutione hominis, & de foriſfact*

100. *fol.* Rurſum alio loco : *Iſtæ conſuetudines pertinent ad Tantone , Burgheriſch , latrones, pacis infractio , Heinfare , &c.* Ex Spelmanno.

¶ Haufare, Eadem notione. Conſuetud. antiquæ Norman. in Concilio apud Lillebonam ann. 1080. celebrato confirmatæ apud Marten. to. 4. Anecd. col. 118. *Nulli liceat in Normannia Haufare facere , vel incendium, vel raptum mulieris, vel vammum capere , quin fieret inde clamor apud eum , qui clamorem inde habere debuit.*

HEIRONES, Ardeæ, erodii, *Herons* noſtris, accipitrum nobilium ſpecies primaria. Charta Anglica de Foreſtis, apud Matth. Paris, & in libro inſcripto *Pupilla oculi : Æerias accipitrum, falconum, aquilarum, & Heironum.*

¶ HEISSESIN. Vide *Aſſaſini.*

¶ HEKFORE, Juvenca, Anglis *Heifer*, Gall. *Geniſſe.* Computus an. 1407. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 548. *Et de* XII. *den. receptis de debili vitulo cujuſdam Hekfore vendito prædicto Johanni hoc anno.*

¶ HELBLING, Monetæ genus. Vide *Hallenſes.*

¶ HELCHIA. Charta Walteri Abb. S. Quintini de Monte an. 1214. *Sciat univerſitas veſtra quod cum nos.... in aqua communi de Buieſcourt ſupra molendinos de Fullieres cruſtam unam cum Helchia & furnum de Bieſcourt cum manſura ejuſdem furni longo tempore poſſediſſemus, &c.* Quæ verba in Regeſto an. 1665. Gallice redduntur, *une Crouſte avec une Huche*, quo ſignificatur Arca lignea major ubi piſces in aqua ſervantur.

HELCINIENTES. Charta Theodorici Comitis Flandr. an. 1151. in Tabulario Monaſterii S. Bertini : *Non ſolum quidem terrarum, ſed & omnium rerum, quarum decima in ſancta Eccleſia perſolvitur ab Helciniemtibus* (ſic) *& ſubmanentibus ex integro decima S. Bertino perſolvatur.*

¶ HELECHVELT. Iperius in Chron. c. 20. part. 3. *Sanctus campus vulgariter Helechvelt, nunc vero corrupto nomine Hellefaut nominatur. Locus- Eccleſiæ* dicitur in Mirac. S. Bertini c. 7. Vide *Heiligowe.*

¶ HELEFURLUNGA. Vide *Furlongus.*

¶ HELEMOSINA, pro *Eleemoſyna.* Charta Goffridi Comitis Aliſinæ an. 1177. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1012. *Pro fidelium defunctorum anima Helemoſinam dari præcipiatur.* Syllabus Rubricarum ad Leges palatinas Jacobi II. Regis Majoric. to. 3. SS Junii p. VIII. *De Helemoſina per helemoſinarios præſtanda.*

HELEMOSENARIUS, & Helemosinarius, pro *Eleemoſynarius.* Syllabus Rubric. ad Leges Palatinas Jacobi II. Regis Majoric. to. 3. SS. Junii p. VIII. *De Scholari capellæ, de Helemoſenariis.* Conſtitutiones MSS. Ordinis Cluniac. *Nullus Monachus infra bannos exemptionis noſtre comedat aut bibat ... videlicet in grangia Helemoſinarii, &c.*

HELEMOSINATUS, Qui dat in eleemoſynam eccleſiæ, monaſterio vel pauperi. Charta an. 1030. to. 1. Hiſt. Lotharing. col. 407. *Hæc ſunt nomina Helemoſinatorum, cum elemoſinis ſuis : Domnus Imperator Chaonradus, libras* XV. *& auri uncias* IV. *Domna Imperatrix, &c.* Vide *Eleemoſynarii* 3.

¶ HELERA. Teſtamentum Armandi *d'Alegre* an. 1263. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1119. *Item volo & præcipio quod dicta domus de Camps percipiat in ſolutum pro mille ſolidis Podienſibus quos debeo eidem, prædicta Helera dictæ Catherinæ filiæ meæ tertiam partem proventuum dicti mercati d'Alegre.* Locus perobſcurus. An legendum *Heredia* ?

¶ HELFENG. Vide *Halſfang.*

¶ HELIGEVORST. Vita S. Deodati Nivern. Epiſc. ſæc. 3. Bened. part. 2. p. 473. *Beatus Deodatus ad quemdam locum pervenit, qui Teutonico idiomate Heligevorſt, Latino Sancta-ſilva vocitatur, juxta opidum quod Hegenowia dicitur, in Alſatiæ finibus ſitum.* Vide *Heiligowe.*

HELIOGABALUS, ita Sol dictus apud Gabalitanos. Vocem Arabicam eſſe contendit Scaliger, *Alagabal*, uti præferunt aliquot nummi, i. e. *Deus Gabalitarum.* Sed de Heliogabalo, & Antonino Imperatore ita nuncupato, multa congeſſere idem Scaliger in Notis ad Euſebium p. 231. ult. Edit. lib. 1. Epiſt. p. 209. Caſaubonus & Salmaſius ad Lampridium, Fullerus l. 1. Miſcell. c. 14. & alii.

¶ HELITIATUS, Extra omnem litem poſitus. Præceptum Childeberti III. Regis Franc. an. 697. apud Mabill. Diplom. p. 480. *Omni tempore contra ipſo Drogone & conjuge ſua Adaltruta aut heredes eorum, vel cujuſcumquelibet de parte eorum, omni tempore habiat evindecatum adque Helitiatum.* Vide *Elitigare.*

¶ HELLIRUNA, Maga. Vide *Alyrumnæ.*

¶ HELLUCUS, *Vorax, inſatiabilis*, pro Helluo, in Gloſſ. MS. Sangerm. n. 501.

¶ HELLUABUNDUS, *Multum bibens, ebrioſus.* Id. Gl.

¶ HELMARC, Dimidia pars marcæ, à Germ. *Hel* vel *Half*, dimidium ; & *Marc*, marca. Conſuetudines antiq. Norman. in Conc. apud Lillebonam celebrato an. 1080 confirmatæ apud Marten. to. 4. Anecd. col. 119. *Nulli liceat in Normannia monetam facere extra monetarias domos Rothomagenſes & Bajocenſes : & illam mediam argenti & ad juſtum penſum, ſcilicet* VIII. *ſolidorum in Helmarc.*

¶ HELMBARTE, Kiliano, *Quiris, bipennis, ſecuris Romana, ſecuris Amazonia. Barde i. dolabra ; quod ſcilicet caſſidem dolare, & galeam aſciare poſſit aciei duritia.*

¶ HELMVARIPHA, Vox Arabica, Quandrangulum irregulare ſeu inæquale, quod vel duos obtuſos habet angulos, & duos acutos, vel rectos duos, unum obtuſum, & unum acutum. Goclenius in Lexico Philoſ. *Impoſſibile eſt Helmvaripham aut tres rectos aut tres obtuſos angulos habere.*

1. HELMUS, Caſſis, galeæ conus, *Heaume* Gallis, *Helmo* Italis, *Helm* Cambro-Britannis. Gloſſarium Theotiſcum : *Caſſis, Helm, belaenbuch.* Lindenbrogius à Germanico deducit, Spelmannus à Saxonico, Gloſſ. Ælfrici : *Galea*, le ƿeƿ helm. [Gloſſ. MSS. ad Bedæ Gutbertum : *Cono, i. e. Helme.* Ab *Helen*, celare, accerſit Eccardus, quia caput galea celat : unde *Celata* Italis dicitur] Occurrit in Legibus Ripuariorum tit. 36. §. 11. in Chronico Beſuenſi pag. 578. in Teſtamento S. Everardi Ducis Forojul. &c. *Haume* in Legibus Norman. Guill. Nothi cap. 22. 23. 24. quam vocem non percepit Seldenus. *Heaume a broces*, apud Bellomanerium cap. 62. *Heaume à viſiere*, in Aſſiſiis Hieroſol. cap. 95. [*Heaume à viſſere*, in Teſtam. Odonis de Roſſilione an. 1298.] *Helmus Silvanectenſis*, in Poëm. de Garin :

Puis lance l'Iaume, qui fut fait à Senlis.

Helmus gemmatus ; ibidem :

L'auberc veſtu, lacié l'Iaume gemé.

[Le Roman *d'Athis* MS.

D'Eaumes gemés, blans & fourbis.]

Poëta vernaculus MS.

Parmi ſon Elme agu qui fu à or portrais,
Feri Clarjus l'Indois qui d'amour faiſoit gais
Pour la tres-grant beauté la belle Fezenais,
Treſtut en abati bericles & balais.

Herme etiam pro *Helme* dicebant. Idem Poëta :

Mil Chevaliers à haubercs & à Hermes.
Alibi:
L'en le deſarme de l'auberc & de l'Herme.
Elmete, in Conſuetud. Hannon. cap. 79. Vide Gloſſ. ad Villard. verbo *Hielme*.
☞ Circulo aureo caſſides, Regum præcipue, ornabantur. Teſtis eſt le Roman *d'Athis* MS.

O les eſpees ſe requierent,
Es Heaumes poins grans cops fierent,
Trenchent les cercles ormier,
Et par deſſus trenchent l'acier.

Infra:

Sur le Heaume fiert le Roy
Du cop le miſt en grand effroy,
L'acier en faulſe, briſe & ront,
Et le cercle d'or tout en confont.

Gelmus, ex Hiſpanico *Hyelmos*, in Teſtamento Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. in Hiſt. Pinatenſi lib. 2. cap. 38.

¶ 2. HELMUS, Culmen, tectum, Anglo-Saxon. *Hælme*. Verelius in notis ad Herrauds-Saga pag. 83. obſervat, ſuis *Hialm* eſſe tectum quatuor perticis affixum fœno vel ſegetibus tegendis aptum. Tabular. Abbatiæ SS. Trinitatis Cadom. fol. 21. *Ricardum etiam de Gracio qui habet duos bordarios, & horreum ſuum & Helmos, & hoc totum quod habet Helto Dapifer in eadem villa.*

¶ HELNA, Helenium, enula campana, ſpecies plantæ, Gall. *Aunée*. Hinc.

¶ Helnatum Vinum, Hac ſcilicet herba conditum. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 8. in vet. Diſcipl. Monaſt. pag. 151. *In vindemiis collecta Helna à famulo ſuo, qui doctus eſt inde, & ex altera parte aliis herbis quæ huic negotio aptæ ſunt, facit in uno vaſe unum* (leg. vinum) *Helnatum, in altero herbatum.*

¶ HELOVITREUM Vas, pro *Holovitreum*, totum vitreum. Vox ibrida. Vita S. Odilonis Abb. Cluniac. auctore Petro Damiano to. 1. Januar. pag. 74. *Aliquando Imperator Henricus dum appoſita menſa diſcumberet, vas illi Helovitreum valde pretioſum & Alexandrini operis arte compoſitum, cum tritis eſt pigmentis allatum.* Vide *Holovitreus*.

¶ HELOWE-WALL, Domus faſtigium, ut videtur, Gall. *Pignon*, à Saxon. Helan, operire, & Angl. *Wall* domus. Computus an. 1425. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 573. *Et in ſolutis eidem dominæ (Reginæ) pro quodam Helowe-wall unius domus apud Curtlyngton annuatim* 11. *den.*

HELP, Piſcis majoris ſpecies. Charta Guidonis Comitis Pontivenſis in Tabul. Abb. S. Judoci: *Ita quod ſi quis piſcator ceperit infra terminos maris circum adjacentis ſturjonem & ſalmonem, & porcum marinum, & Help, in jus cedit Eccleſiæ totaliter & integre.* Vide *Craſpiſcis*.

¶ HELPEROUP, Subſidium, ſuppetiæ, Belgis *Helpe*, Gall. *Secours, aide*. Conſuetud. Furnenſes an. 1240. ex Archivo Capituli Audomar. *Qui de nocte ad Helperoup cum armis venerit, excepto canipulo & tortuoſa nichil emendabit, niſi cum armis alio modo forefecerit. Similiter qui de die venerit ad Helperoup contra bannitos vel latrones, &c.*

HELSWINDE. Vide Hermannum Contractum p. 562. Edit. Caniſii.

¶ HELUCUS, pro Elucus, Capitis gravitas à vino creata. Tertullianus de Corona cap. 7. *Harpocration induſtria hederatum argumentatur, quod hederæ natura ſit cerebrum ab Heluco defenſare.*

HELVITICE. Liber 3. Miraculor. S. Dionyſii cap. 14. *Haud Helvitice habeo, quod loquar pro Dionyſio, cum qui jam Sanctorum ſociatus in cœlo pollet exercitibus, apologia noſtra minime indigeat.*

HEMERO, Ἀρπαξ, in Gloſſ. Lat. Græc. ubi Goldaſtus ad S. Valerianum emendat *Hamero*: hunc vide pag. 63.

¶ HEMERODROMI, Quaſi diurni curſores, tabellarii, à Græco ἡμέρα, dies, & δρόμος, curſus. Hiſtoria cædis SS. in Sina auctore S. Nilo to. 1. Januar. pag. 962. *Et ad eum quidem mittunt duos ex iis qui apud ipſos vocantur Hemerodromi accuſantes quod inita fregiſſent fœdera.*

¶ HEMIGRANEA, Hemigrania. Dolor medii imo & totius capitis, Gall. *Migraine*, à Græco ἥμισυς & κρανίον. Vita S. Bernardini Senenſis to. 5. Maii pag. 285. **Doloremque totius dextræ partis capitis patiebatur continue, quod Hemigranea à medicis nuncupatur.* Miracula B. Coletæ to. 1. Martii pag. 596. *Ad minus ſemel in menſe pati conſuevit gravem & acerbam valde capitis ægritudinem cum ejuſdem maximo dolore, quam medici Hemigraniam vocant.*

HEMINA, in Regula S. Benedicti cap. 40. eſt certa vini menſura, quam Monachis ſufficere per diem exiſtimavit, de cujus quantitate multa habent Regulæ Interpretes, quæ collegit Haeftenus lib. 10. Diſquiſ. Monaſt. tract. 4. diſq. 2. ac præſertim nuperus Scriptor in Diſſertat. Gallica de vini hemina & libra panis in Regula S. Benedicti, edita an. 1667. [Adde Ménardum in Concordia Regularum, Martenium in Commentario ad Regulam S. Benedicti & Johannem *Pelletier* in Diſſertat. Gallica de libra panis & de vini hemina S. Benedicti ad calcem Diſſertat. de Arca Noe. *Emina appendit libram unam, quæ geminata ſextarium facit; habet drachmas centum.* Papias. Epiſtola Theodemari Abb. Caſinenſis an. circiter 790. ad Carolum M. *Quas duas menſuras æſtimaverunt majores noſtri Eminæ menſuram eſſe.*] Charta anni 858. pro Monaſterio Deiparæ Sueſſion. *Vini modii 600. & mellis modii 10. ad dandas omni tempore regulares Eminas, vel in ſolennitatibus mixtas puraſque potiones propinandas.* Alia Caroli C. an. 872. in Hiſt. ejuſdem Monaſterii p. 435. *Ad cotidianum vero vel feſtivum potum à Præpoſito loci annuatim* 250. *modii eis dabuntur, quando plena fuerit vini abundantia: & hæc menſura per dies ſingulos, Sacerdotes Eminam, id eſt, tres libras; Diacones duas; Subdiacones, vel minorum ordinum Clerici, unicas vini libras accipiant.* Apud Palladium de Architectura: *Cyathi novem Heminam faciunt. Heminæ duæ ſextarium complent. Sextarii ſex congeum reddunt.* Scriptum de ponderibus & menſuris, laudatum à Mabillonio: *Libra una & ſemis Heminam facit: duæ Heminæ ſextarium reddunt* Vide Gloſſ. med. Græcit. in ἡμίνα, & quæ in hanc rem commentatur idem Mabillonius in Præfat. ad to. 5. Vitar. SS. Ord. S. Bened. num. 158.

☞ Quidquid ſit de celebri controverſia quæ circa heminam vini inter eruditos viros olim verſata eſt, certum omnino eſt non ejuſdem capacitatis ubique exſtitiſſe hanc menſuram, etiam in Galliis noſtris. In quibuſdam locis circa Bellijocum Hemina vini eadem eſt ac ſemi-aſinata; Aſinata vero valet octo quartas vini. In Delphinatu Hemina vini æquivalet ſextario; utraque enim menſura 2. l. perinde æſtimatur in Tractatu D. *de Boeſſieu*. Aliæ autem differentiæ colligi poſſunt ex auctoribus; D. *Lancelot* in Diſſert. de Hemina vini laudatis; pleroſque licet illorum in æſtimatione hujus menſuræ, potius ad uſus ſuos reſpexiſſe, quam ad intimam illius capacitatem, mihi vix dubium ſit.

Emina

Emina, & Eymina, Menſura frumentaria. Charta Rogerii Vicecom. Biterrenſis an. 1249. apud Catellum lib. 4. Rerum Occitan. *Et ſi forte aliquis homo vel femina Biterris vendiderit ſuum bladum ad ſuam Eminam vel ſeſtarium*, &c. In Conſuetudine Divionenſi dicitur Emina conſtare 2. bichetis: *En l'Eſmine de grains meſure d'illec a 2. bichots*, &c. Vide eumdem Catellum in Hiſt. Comitum Toloſ. pag. 218. [Capitul. gener. MS. S. Victoris Maſſil. an. 1227. *Statuimus quod cenſus bladi qui debent ſolvi Monaſterio de Prioratibus, ad Eminam Maſſilienſem quæ nunc currit ſolvant de cætero.* Inſtr. an. 1309. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 86. *De quacumque quantitate bladi venditi, videlicet de una Hemina, ut ſupra, capitur una cazeola pro qualibet Hemina.* Inventarium MS. ex Archivo Principis *de Rohan*: *Item unam Eyminam frumenti & 5. pictas quas ſerviunt Petrus Verderii*, &c. Saiſimentum Comitatus Toloſæ apud D. *la Faille* to. 1. Annal. Toloſ. inter Probat. pag. 17. *Et unam Eminam bladi de quolibet foco habente beſtiam carregii*, &c. Tabular. Caſæ-Dei: *Et dono ad Bonam-fontem 1. Eminam de ſegle.*]

☞ Nec minus variavit Hemina ſolidorum quam liquidorum: pro ſextario interdum accipitur. Charta an. 1242. XVI. *Emynas ſeu ſeſteria annonæ ad menſuram Aquis... Unum modium ſeu* XVI. *ſexteria.* Ita etiam in novo Cuſtumar. to. 4. part. 2. p. 1008. art. XI. ubi *Heminam* per vocem *Setier* reddidit Gallicus interpres. Alibi *Hemina* duos bichetos valet: cujus ponderis fuerit apud Maſſilienſes utcumque æſtimare licet ex Statutis ejuſdem civitatis lib. 1. cap. 53. num. 4. *Decernentes ſimiliter quod nullus faciat ſaumatam portandam ad molendinum in qua ſint pluſquam ſeptem Eminæ annonæ.* Alicubi *Hemina* Maſſilienſis 8. civaderias continere dicitur; civaderia vero fere æquiparatur modio Pariſienſi.

Eminale, Eadem notione, idem ac Sextarium, Gall. *Setier.* Charta Willelmi Montiſpeſſul. domini an. 1103. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. 728. *Seſtairalaticum dono vobis de omni blado, & de omni legumine, & de farina, ... ſi menſurantur cum ſeiſtarale vel Eminale.* Ubi particula *vel* explicativa eſt, non disjunctiva: utriuſque enim menſuræ eadem eſt præſtatio. Tabular. B. M. Accinct. *Remiſit etiam* IX. *denarios cenſuales & unum Eminale avenæ.*

Heminale Salis, Menſura unius heminæ ſalis capax, ſimul & præſtatio quæ pro diſtractione ſalis exſolvitur, duodecima ſcilicet heminæ pars de unaquaque vectura. Charta an. 1309. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 91. *Joannes de Auriis... dedit, vendidit... quidquid juris... habebat, & in rebus quæ inferius ſubſequuntur; videlicet in Heminali ſalis de Mura, cum quo Heminali menſurare conſueverunt & debent, & dictus Joannes venditor pro dicto Heminali accipere debebat & conſuevit, ut inferius ſequitur, videlicet pro quolibet animali portante ſal ad vendendum in dicto mandamento, unam moydam, de quibus valent duodecim unam Heminam ſalis.*

[Em]inata Terræ, Modus agri unius heminæ capax, ut modiata, unius modii, &c. *Eminée de terre*, Arvernis, *Eminada terræ*, in Charta Raimundi Comitis Toloſani ann. 1248. in Regeſto Toloſano Cameræ Comput. Pariſ. f. 46. Charta an. 1300. in Regeſto Philippi Pulcri Regis Fr. an. 1299. Tabularii Regii n. 47. *Tres cartonatas, & unam Eminatam terræ, cum quodam pradello*, &c. Alias vide in Tabulario S. Dionyſii de Capella Diœceſis Bituric. Ch. 104. & in Tabulario Abſienſis Monaſterii apud Ducheſnium in Hiſt. Caſtanerenſi pag. 3.

Eminagium, Præſtatio ex quacumque emina frumenti, aut alterius grani. [Charta Philippi Aug. Reg. Franc. an. 1183. in Chartophylacio regio Regeſt. 91. Ch. 448. *Dedit etiam eiſdem unum modium frumenti ad menſuram Pariſienſem in granchia ſua Compendii, vel Eminagio illius oppidi.* Sifa *heminarum*, Impoſitio, præſtatio *Eminagii*, in Charta an. 1251. Vide *Siſa*. *Aminage*, in Charta Johannis Reg. Fr. Regeſt. 91. Chartophylacii regii num. 502. *De lever auſſi Aminage de boulengiers faiſans ou vendans pain de leur labour.* Ibidem: *Item, quart à l'Aminage que le vextier demande aus Talemetiers de blef que is cuient, qui eſt leur labeur & heritage.*] Charta an. 1278. Joannis de Vergeio Seneſcalli Burgund. *Item volo & concedo, quod ſi ego vel hæredes mei in villa ſeu caſtro de Fontiſaenna... aliquod forum ſeu nundinas... faceremus vel inſtitueremus, quod dicti Religioſi totum Eminagium dictarum nundinarum... habeant & percipiant.* In Regeſto feodorum Burgundiæ 2. part. fol. 97. fit mentio *Eminagii Divionenſis*, in Charta anni 1246.

¶ Hemina, Eadem notione, ni fallor, qua *Eminagium*. Teſtam. Guinardi Comit. Ruſcin. ann. 1173. in Append. ad Marcam Hiſp. col. 1360. *Relinquo etiam eis* (Templariis) *ipſas Heminas de Perpiniano.*

Imina, pro *Emina*, in Charta an. 1136. apud Joſfredum in Nicæenſibus Epiſcopis p. 167.

¶ Exemina, Eodem ſignificatu. Charta Borelli Comit. Barcin. an. 964. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 884. *Dono ego Borellus Comes & Marchio... ſeſtarium de civada, & Exeminam unam de vino.*

¶ HEMISIUM, Species monetæ, dimidia pars aſſis. Hiſt. Miſcell. apud Murator. to. 1. part. 1. pag. 162. *Et ita proceſſerunt jactantibus Imperatoribus hypatiam & trimiſia & Hemiſia & numiſmata nova uſque ad magnam Eccleſiam.*

¶ 1. HEMISPERIUM, pro *Hemiſphærium*, Ugutioni.

¶ 2. HEMISPERIUM, Inſtrumentum vitreum in modum ſpheræ dimidiæ, vel in orbem efformatum, quo ad lintea leviganda utebantur. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 54. *Quando vero levigantur eadem corporalia cum vitreo Hemiſperio unus eis ſubſternitur pannus, nec ponuntur umquam ſuper lignum nudum.*

HEMISSECLA, Dimidium *ſicli*, Germanis *ſecel*; ſive *ſicel*, quod eſt quarta pars unciæ apud Græcos & Latinos. Hepidannus de Vita S. Wiboradæ lib. 1. c. 14. *Cum neſciant de tot talentis Hemiſſeclas vel obolos obſervare.* [Vide *Emiſexcla*.]

¶ HEMITOGIUM. Papias MS. Bituric. *Emitogium, dimidia toga*; *Hermitogium*, Johanni de Janua.

¶ HEMITRITÆUS, Semitertiana febris, Gallice *Fievre double tierce.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Hemitriteus, Fievre ague.* Acta S. Raynerii to. 3. Junii pag. 454. *Enricus quondam Romellæ habens Hemitritæum, poſuit corrigiam B. Rayneri ſub capite ſuo, & continuo dimiſit eum febris.* Eadem notione Marcialis Epigram. 91. lib. 12.

Pro ſene, ſed caro, votum Maro fecit amico,
Cui gravis, & fervens Hemitritæus erat.

Vox ducta à Græco ἡμιτριταῖος, Semitertianus.

HEMMETHE, Modius, menſuræ frumentariæ ſpecies, apud Holſatenſes. Helmoldus l. 1. Chronici Slavorum cap 92. *Et ſolverent de manſo ſex modios ſiliginis, & octo avenæ, illius, inquam, modii, qui vulgo dicitur Hemmethe.*

¶ HEMOSUS, *Odium,* Gloſſ. Iſidori. Ita etiam in Excerptis Pithœi. Bonaventura Vulcanius ſuſpicatur legendum, *Heinoſus*, odioſus, unde forte Gall. *Haineux*.

¶ HENAPHUS, Vas, patera. Tabularium Majoris Monaſt. *Accepit de ſubſtantia S. Martini optimos Henaphos corneos & unum equum.* Vide *Hanapus*.

¶ HENATINI, *Gigantes ſive robuſti ſive potentes, aut humiles conſurgentes*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS. & in Amalthea ex Catholico Joh. de Janua. Vox procul dubio detorta ab *Enac* vel *Enacim*, de quibus num. 13. 34. *Ibi vidimus monſtra quædam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati quaſi locuſtæ videbamur*; & Deuter. 2. 11. *Quaſi gigantes crederentur, & eſſent ſimiles filiorum Enacim.*

¶ HENDEM, *Eque, ſimiliter.* Gloſſ. Sangerm. MSS. num. 501.

HENEDPENY. Monaſticum Anglic. to. 2. p. 827. *Sint quieti... de chevagio, & Henedpenny, & bucſtall, & triſtris, &c.* Forte *gallinagium*, ex Saxon. Hæn, vel Henne, gallina, & Peny, denarius. Vide *Gallinagium*.

¶ HENEUNTE, pro Ineunte. Præfatio Franciſci Blanchini apud Murator. to. 3. p. 81. *Epitaphium: Hic requieſcit in paſſe Euſebia religioſa magna ancella Domini, qui in ſæculo ab Heneunte etate ſua vixit ſecolares annus* XIIII. *& ubi à Domino electa eſt in Monaſterio SS. Cyriaci ſervivet annus quinquagenta, receſſit ſub die pridie Kald. Octobris indictione ſexta.*

HENGHEN, Carcer, cuſtodia, ergaſtulum: ex Saxon. Henȝhen, & Henȝenne, quod idem ſonat. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 65. *Si quis amicis deſtitutus, vel alienigena, ad tantum laborem veniat, ut amicum non habeat; in prima accuſatione ponatur in Henghen, & ibi ſuſtineat, donec ad Dei judicium vadat.* In Legibus Policitis Saxonicis Canuti cap. 32. quæ eadem habent, *Henghen*, per *carcannum, id eſt, carcerem* redditur.

HENGHWITA. Vide *Hangwith*.

HENGISTE. Charta Arnulfi Imp. an. 898. in Metropoli Saliſburgenſi to. 3. p. 62. *Cum curtilibus & ædificiis, ... agris, pratis, paſcuis, ſilvis, foreſto ad Hengiſte, aquis, aquarumque decurſibus, &c.* Kiliano, *Engiſt*, eſt equus, caballus: igitur *foreſtum ad Hengiſte*, fuerit forte uſus ſilvæ ad pabulandos equos.

HENGISTNOTUS. Charta Ludovici Regis ann. 892. in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. pag. 130. *Cum... familiis utriuſque ſexus, mancipiis, parſchalcis, ſindmannis, Hengiſtnotis, cenſibus, campis, &c.* Alia Henrici Imp. an. 1039. p. 147. habet *Hengiſwoteris*, alia denique an. 1057. pag. 151. *Hengiſturtis*.

¶ HENGLBITA, perperam pro *Hengwitha*, in Literis Henrici Reg. Angl. ex Regeſt. 92. Chartophylacii regii Ch. 58. Vide *Hangwith*.

HENKINI, dicti per contumeliam Rheni accolæ, *die Henchen*, vel *Hencken*, carnifices, furciferi. In Vita Caroli IV. Imperat. *Si pater noſter arripuerit iſtas pecunias, diſperget eas inter Rinenſes Henkinos, & ſic decepti manebimus & illuſi.*

HENOTICUM, ex Gr. ἑνωτικὸν, Edictum de unitate Eccleſiæ, quomodo appellatum illud, quod Zeno Imper. ſanxit. Victor. Tunnenſis: *Anaſtaſius Imp. hæreticorum Synodum faciens Henoticum Zenonis confirmat.* Habetur illud apud Evagrium. Vide *Unitivum*.

¶ HENRICI, Dicti denarii aurei ab Henrico II. Rege cuſi. Vide in *Moneta*.

HENRICIANA HÆRESIS, dicitur Simonia, ab Henrico IV. & V. Imperatoribus, qui Epiſcopatuum & Eccleſiarum inveſtituras pretio accepto conferre ſolebant. Guillelmus Apulienſis lib. 3. de Geſt. Norman.

... Quia Rex Henricus ab illo
Damnatus fuerat, propter commiſſa nefandis
Accumulata modis: nec enim venundare ſanctas
Eccleſias veritus, perverſum dogma colebat
Simonis, & nullum donabat pontificali
Culmine, præter eos, qui maxima dona tuliſſent.

Vide Gaufridum Vindocinenſem l. 3. Epiſt. 11. & Notas ad Alexiadem p. 236.

HEORDFEST, Manſionarius: ex Saxon. heoꞃð, focus, domus, & ꝼæꞅꞇ, fixus. Unde Lambardus vocem hanc per *aſtro aſtrictus* reddit: eſt autem *aſtrum* idem quod domus, ut ſuo loco dictum eſt. Leges Canuti Regis c. 40. *Non ſit aliqua liberorum rectitudine dignus, ſit Heordfeſte, ſit folgarius, ſit in hundredo & in plegio conſtitutus.* Vide *Huiderefeſt*.

HEORDPENI, Præſtatio pro quolibet foco: ex Saxon. heoꞃð peninȝ, voce conflata ex heoꞃð, domus, focus, & peninȝ denarius, proprie autem is, qui vulgo *Romeſcot* dicitur, & Romano Pontifici pendebatur. Leges Edgari Regis cap. 5. apud Bromptonum: *Omnis Heordpeni reddat ad Feſtum S. Petri, & qui non perſolverit ad terminum illum, deferat eum Romæ, &c.* Vide *Denarius S. Petri*.

¶ HEORTHPENING, Eadem notione. Vide in *Ælmesfeoh*.

¶ HEPTADOGMA, Sermo de ſeptem artibus. Compendium Jurium & Conſuetud. Univerſitatis Pariſ. per Robertum *Goulet*. Edit. 1517. fol. 17. *Præterea ſupplementum de duabus artibus & Heptadogma pro erigendo recenter gymnaſio, multis cum aliis utilibus documentis.*

¶ HEPTAMARON. Donatio S. Rudeſindi pro Monaſt. S. Salvatoris de Cella-nova. *Geriæ, hiſtoria eccleſiaſtica, Heptamaron, geronticon, expoſitio Trinitatis, & collationum.* Forte legendum *Hexaemeron* à Græco ἑξαήμερον, Liber ſatis notus de ſex diebus quibus mundus conditus eſt.

¶ HEPTAMYXOS, Lucerna ſeptem *myxos* ſeu *nares*, ut alii vocant, habens. Hegeſippus lib. 5. c. 10. *Lucerna quæ ſub candelabro ponitur, ante ſub modio erat, id eſt, ſub legis menſura, nunc eſt ſub gratiæ plenitudine, Heptamyxo frequens lumen effundens.* Ita Hofmannus.

¶ HEPTAPHONOS, ἑπτάφωνος, Habens voces ſeptem. Theogerus Epiſc. Metenſis apud Bernardum *Pez* to. 1. Anecd. Præfat. p. xv.

Is (Chriſtus) *in ævum ſit benedictus.*
Heptaphonos, ſtrophicus, punctus, porrectus, oriſcus,
Virgula, Cephalicus, clinis, quilisma, podacus.

HEPTATICUS, EPTATICUS, corrupte, pro Heptateucho, ſeu tomo ſacrorum Bibliorum primo, continente *Pentateuchum* Moyſis, & ſequentes 2. libros Joſuæ & Judicum. Ugutio: *Eptaticus, vetus eſt Teſtamentum, quinque libri Moyſi, ſex Joſuæ, ſeptem libri Judicum.* (Sic in MS.) Occurrit apud S. Hieronym. in quæſt. in libr. 1. Paralipom. c. 2. in Regula S. Benedicti cap. 42. in Vita B. Joannis Abbatis Gorzienſis n. 81. apud Aratorem lib. 1. Hiſt. Eccleſiaſt. c. 17. Gregorium M. lib. 12. Ep. 30. Alcuinum Ep. 27. in Statutis Guigonis Cartuſienſis Ord. cap. 4. in Antiq. Statutis ejuſdem Ord. 1. part. c. 9. Ordericum Vitalem pag. 470. &c. Vide Juretum ad Epiſtolas Ivonis Carnotenſis. Ex his emendandum Poëma Alcuini præfixum Bibliothecæ, ſeu libris ſacris, editum l. 2. Commentar. Bibl. Cæſareæ pag. 406.

Etpaticus enim librum decurrit in iſtum,
Quem Ruth conſequitur fœmina clara ſatis.

Ubi vir doctiſſimus ad marginem : *Locus mendoſus, de cujus emendatione nondum mihi liquet.* At facilis nunc emendatio ex prææallatis : legendum enim *Eptaticus.*

¶ 1. HERA, Herea, Ager, aut locus, qui nec colitur nec aratur. Charta an. 1206. in Tabular. Calenſi pag. 190. *Recipiant de cætero.... unum obolum ſuper ſuis Heriis de Beomonte, & ſex denarios ſuper quadam Hera de Buſeviaco.... quinque denarios de duobus Hereis de Gromont & 11. den. de prato ſuo de Gromont.* Vide *Area* 1.

¶ 2. HERA, Juno, Græc. Ἥρα. Gobel. Perſona Coſmodr. æt. 6. cap. 38. *Quod Hera colebatur à Saxonibus videtur ex eo, quod adhuc quidam vulgares recitant ſe audiviſſe ab antiquis, prout & ego audivi, quod inter feſtum Nativitatis Chriſti & feſtum Epiphaniæ Domini, Domina Hera volat per aëra, quoniam Junoni apud Gentiles aër deputabatur. Et quod Juno quandoque Hera appellatur, & depingebatur cum tintinnabulis & alis, dicebant vulgares, prædicto tempore Vrowe Here ſeu corrupto nomine Vro Here de ulughet, & credebant illam ſibi conferre rerum temporalium abundantiam.* Huc ſpectant quæ de nocturna quarumdam muliercularum equitatione retulimus in voce *Diana* : ubi Dianæ Herodiadem adjungi apud recentiores, qui de hac ſuperſtitionis ſpecie ſcripſerunt, obſervare cuique promtum eſt ; quænam vero ſit illa Herodias definire haud ita facile. Rem illuſtrat Gobel. Perſona loco mox laudato, unde Herodiadis cognomen Junoni, quæ *Hera* vocabatur, tributum eſſe putat Schilterus, quem videſis in Gloſſar. Teuton. v. *Cherviοburge.* Quid ſi ex *Hera Diana*, uti ſcriptum erat, *Herodiadem* facili lapſu finxerunt ?

¶ 3. HERA, Capitum ſectio. Vide *Æra* 1.

HERACLEA, *Statua Herculis.* Sic Gloſſæ MSS. ad illud veteris Interpretis Alexandri Iatroſophiſtæ lib. 2. Paſſion. ubi de Ligaturis & Characteribus : *Aliud de lapide medicamentum : ſculpens in eo Heracleam rectam ſuffocantem leonem includes in annulo aureo, & dabis ad utendum in digito, & ſanus erit.* Vide l. 10. p. 592. Edit. Græc. Lat. Joan. Guinterii. Nam dum nude in hoc Gloſſario Alexandrum Iatroſophiſtam laudamus, ejus veterem Interpretem intelligimus, pridem editum, & quem MS. cum Gloſſis legimus ex Bibliotheca Regia. Ejuſmodi forte eſt gemma, quam ſervat Gazophylacium RR. PP. Canonicorum Regular. S. Genovefæ Pariſienſ. in qua ſculptus Hercules leonem ſuffocans, cum hiſce characteribus ſat male formatis CKYAΘPON. Hanc propediem vir doctiſſimus C. *du Moulinet*, Ordinis Procurator Generalis cum aliis rarioribus ejuſdem Gazophylacii monumentis publicabit. [Rem feliciter præſtitit.]

¶ HERACLIA, vox Architectonica, Gall. *Terme*, Telamon. Gregor. Turon. de Glor. Mart. l. 1. cap. 65. *Erectis tamen parietibus ſuper altare ædis illius, turrem ac columnis, pharis, Heracliiſque, tranſvolutis arcubus erexerunt.*

HERALDUS, vel Haraldus, Fecialis, vulgo *Herault*, de cujus officio, ſic Nicolaus Uptonus lib. 1. de Militari officio cap. 12. *De Haraldis. Ex quibus quidem Proſecutoribus* (de quibus ſuo loco) *creari debent : poſtquam autem exercuerunt per ſeptennium alii nuncii majores, qui Haraldi armorum nuncupantur. Quorum officium eſt minores nuncios creare, ut ſuperius dictum eſt, multitudinem populi faciliter numerare, tractatus inter Principes matrimoniales & pacis inchoare, diverſa regna & regiones viſitare, Militiam honorare, & ſingulis actibus Militaribus intereſſe deſiderare, clamores publicos & proclamationes in torneamentis & ſimilibus actibus Militaribus ordinare, fidelem negotiorum relationem inter hoſtes deferre, & neutri favere parti in actibus bellicis, aut in pugna, quæ inter duos aliquando nobiles geritur incluſos ; ſed omnia per ſuperiorem parti vel partibus mandata, ſeu à parte parti fideliter & ſine palliatione nuntiare.*

Et iſti debent portare tunicam armorum dominorum ſuorum, & eiſdem indui eo modo ſicut domini, ſi cum in conflictibus fuerint vel torneamentis, aut aliis periculis bellicis, vel cum per aliquas regiones equitaverint extraneas. Item in conviviis & maritagiis, ac Regum & Reginarum coronationibus, & Principum, Ducum, & aliorum magnorum dominorum ſolennitatibus, dominorum ſuorum tunicis uti poſſunt ; & tenentur in regionibus & regnis, licet extraneis ad honorem ſuorum & magnificentiam dominorum.

Qui quidem Heraldi aliquando creantur in actibus bellicis, ut aliquis Rex vel Princeps cognoſcens induſtriam Proſecutoris ſui, antequam cum hoſtibus congreſſum habeat, Proſecutorem ſuum in præſentia commilitonum novo nomine nominabit, induſtriam, fidelitatem, diligentiam, honeſtatem, & taciturnitatem prædicti ſui Proſecutoris commendando, eumdem nobilitabit, ipſumque vel terris aut feodo ſufficienti dotabit, & arma congruentia eidem & ſuis hæredibus aſſignabit.

Creantur inſuper Haraldi aliquando in Regum vel Reginarum coronationibus ſeu torneamentis, eodem tamen modo, ut ſupra. Et eſt ſciendum, quod Heraldus, ut ſupra dicitur, creatus jurare debet, ut ſequitur, alio Heraldo veterano ſic dicente : Tu jurabis, quod omnia capitula in juramento Proſecutoris contenta fideliter obſervabis, tractatus & negotia quæcumque tibi commiſſa ſecundum nudam & planam veritatem exequeris. Non eris in damnum domino tuo ſpeciali in ſuis ſecretis, quæ tibi aut ſecreta ab eo committantur, vel de ſuis munitionibus, per quas tutus eſſe poteſt. Nec eris domino tuo in damno de ſuis poſſeſſionibus : Sic te Deus adjuvet, & ſancta crux Dei. Sed de Heraldorum ſacramentis & creatione, audiendus in primis Philippi Burgundiæ Ducis Heraldus, dictus *Toiſon d'or*, ex Tractatu MS. cui titulus ejuſmodi eſt : *Comment le Roy d'armes des François fuſt premierement créé, & puis nommé Monjoye, & la faſſon de ſon noble couronnement, les ſermens qu'il doit faire, ſes droits auſſy, & tout ce qu'il eſt tenu de faire. Quand le Roy eſt conclud & par ſon Conſeil deliberé de faire ſon principal Roy d'armes des Franchoys, nommé Monjoie, il diſt à ſon Conneſtable, qu'ilz le metent à ſon Conſeil ſe le Conneſtable y eſt comme chief des armes, ou aultrement à ſon premier Mariſſal, où feront pour celle cauſe ſeulement pluiſeurs Princes, Seigneurs, Barons, & gens d'Eſtat, qu'ilz nommeront ſur le ferment qu'ilz ont au Roy, celluy qui mieulx & ſouffiſant leur ſamblera. C'eſt aſſavoir tout premier noble, ſaige & vaillant Chevalier ou Eſcuier ſans repreuche de ſon corpz, & qu'il ait tant exercité les armes & les loingtains voiages, ſy anchien que bonnement ne puiſt les armes porter, ſachant lirre & eſcripre neceſſairement, & aultrement non, pour les charges & ambaſſades ſecrettes, que on lui porroit donner. Et de tous ceux qu'ilz feront nommés, en ſera eſleu un, qui ſamblablement pour la tres-noble excellence de la Couronne fault qu'il ſoit Chevalier, ainſy qu'il s'enſuict.*

Et quant il eſt eſleu, le Conneſtable ou premier Mariſſal le fera à luy venir, & s'il n'y eſt, lui ſera tantoſt eſcrit : lors luy dira la nouvelle de ſon ellection. Savoir de luy ſe il porra ou vouldra exerciter & ſervir ainſſy

qu'il appartient, loyalement, dilligamment, & honneſtement à ſon pooir; & s'il l'accorde, on le fera venir devant le Roy, & ſon Conſeil. Et lors le Roy luy dira, ou fera dire par ſon Conneſtable, ou premier Mariſſal, & generalement en recitant l'honneur, les vaillances, & aultres biens, qui ſont en luy. Et pour ce le Roy l'a eſleu en l'office de ſon premier Roy d'armes des Franchoys. Et lors le Chevalier ou Eſcuier tres-humblement l'en remerchie. Alors luy ſera donné pour prefix & terme de aulcune ſollemnelle feſte, la plus prochaine qui viendra, ſe aultres grands affaires ne anticipoient celluy jour auquel il ſe trouvera.

Et quant celluy jour ſera venu, ledit Eſleu ce matin s'en ira en une chambre à ce ordonnée en l'oſtel du Roy, & là feront les varlés de Chambre, qui le veſtiront de tous les habis royaulx, comme la perſonne du Roy propre, qu'ilz feront d'eſcarlatre & tous fourrés de menu vair que le Roy luy donnera.

Et quant le Roy ſera preſque preſt pour aller à la grand Meſſe, alors viendra le Conneſtable comme chief des armes & les Mareſſaulx ainſſy acompaignés de pluſieurs Chevaliers & Eſcuiers, Capitaines de guerres, & aultres, le mieulx que on pourra pour acompaignier l'Eſleu à la grand Egliſe ou Chapelle, la où le Roy vouldra oyr le ſaint ſervice celluy jour.

Alors ſe partiront premier deux à deux tous porſievans, puis les Heraulx, puis les Roys d'armes des marches, puis des aultres Princes ſubgetz. Et puis ceulx du Roy tous les deſfrains ſelon l'ordonnance de leurs anchiennes & nobles marches, & des Heraux les premiers creés. Et ſe aulcun Roy d'armes ou Herault d'autre Roy ou Prince eſtrange y eſtoit, on le mettra au reng des Roys d'armes ou Herault du Roy, en leur diſant, que c'eſt pour l'honneur de leur Seigneur.

Aprés ces Officiers d'armes ſe l'Eſleu n'eſt Chevalier, il viendra ung Chevalier tout ſeul, qui portera une eſpée de Chevalier en ſon fourreau la croix contre mont, de laquelle il ſera fait Chevalier s'il ne l'eſt; & s'il l'eſt, il n'en faut point.

Aprés ces Officiers d'armes & Chevaliers pour la dignité & excellence des armes du Roy viendra ung aultre Chevalier, qui ſur une lance croiſie en fachon d'un confanon portera la tournicle ou cotte d'armes du Roy, en laquelle ſera fichie en la poitrine une couronne d'or, & chargie de fines pierres precieuſes, ou ſera ſeullement eſmailliet le blaſon du Roy: & ſera tenu de jamés en porter nul de quelque autre Seigneur que ce ſoit.

Aprés ce Chevalier de la cotte d'armes viendra ung autre Chevalier, qui en ſes mains portera la couronne telle, & à l'honneur du Roy, que ſon bon plaiſir ſera.

Aprés ce Chevalier à la Couronne viendra le Conneſtable s'il y eſt, qui tiendra l'Eſleu à ſa dextre main, & s'il n'y eſt, il ſera menés entre deux Mareſſaulx premiers.

Aprés le Conneſtable ou Mareſſaulx & l'Eſleu viendront les autres Seigneurs & Capitaines de guerre, Chevaliers & Eſcuiers, qui pour l'honneur ſont la venus, comme dit eſt.

Aprés cette ordonnance ledit Eſleu ſera mené en l'Egliſe ou Chapelle, où que le Roy vouldra le ſervice de celluy jour oyr. Et là vis-à-vis du grand autel plus bas que l'oratoire du Roy ſera ſur une chaiere miſe le tapis vellu couverte moult honnourablement, en laquelle ledit Eſleu ſera aſſis; & à ſes deux lés, les deux ou troys Chevaliers, qui porteront la Couronne, la cotte d'armes & l'eſpée, s'il n'eſt Chevalier, tant que le Roy ſoit là venu.

Et quant le Roy eſt arrivés, l'Eſleu ſe levera de ſa chaiere en laquelle le Roy s'aſſiet. Alors le Conneſtable ou le premier Mariſſal prend l'Eſleu, & eſtant à genoulx diſt au Roy, Mon tres-excellent Prince & Souverain Seigneur, vecy meſire tel, ou tel, s'il n'eſt Chevalier, voſtre Eſleu, qui eſt cy venu & ſe preſente pour vous obeïr. Et l'Eſleu diſt aprés: Notre Souverain Seigneur, il eſt ainſſy. Aprés ce le Conneſtable ou Mariſſal ſe lieve ſur piés, auquel il diſt qu'il die ce qui luy a dit.

Alors luy dit, Meſire tel, ou tel, s'il n'eſt Chevalier, le Roy noſtre Sire qui cy eſt, m'a commandé vous dire, que pour le preudhommie, honneur, vaillance, & aultres biens qu'ilz ſont en vous, il vous a eſleu pour ſon Roy d'armes, vous nommant ſon tres-noble & victorieux Roy d'armes & Meſſeigneurs de ſon Sang, qui dit eſt Monjoye. Auquel Seigneur preſentement vous comme vray Chreſtien jurés & prometés ſur Dieu & les ſaintes Evangiles, eſcriptes cy-dedens en ce Meſſel, ſur lequel à genoulx il tiendra à ſes deux mains.

Et premierement que ſur tout vous ſervirés le Roy de tout voſtre pouvoir & ſavoir, & loyalement luy garderés en tous lieux ſon houneur & ſon bien là où vous ſerés, & de Meſſeigneurs ſes enfants, s'il en a, & luy revellerés ſon contraire, ſe le ſavés, ou à ſes officiers, à qui il appartiendra, le pluſtoſt que porrés, ſe aultrement par vous n'y eſt pourveu. Laquelle choſe ja pour ce que diſt eſt, ne chellerés ne retiendrés, comme le tres-houneſte & hounourable office le requiert. Car celluy, à qui ceſte office appartient, eſt & doit par tous les Princes Chreſtiens eſtre faite ceſte ordonnance en voſtre office de Roy d'armes des Franchoys dit Monjoye, & de tous aultres Roys d'armes, des marches & Heraulx, & auſſy pourſuivans d'Empires & des Royalmes & Seignouries Chreſtiens comme aux perſonnes publicques que vous ſerés, & les aultres ſont, ſe fauſſement ils ne ſe parjurent de ce qui s'enſſuict.

C'eſt aſſavoir, que vous ne dirés ne revellerés les choſes ſecretes, que vous porrés oyr ou preſenter au Conſeil du Roy ou aultre Seigneur, qui ſe fiera en vous, ſans commandement ou ordonnance, ou de celui ou ceulx, à qui il ſera commis à le vous dire ou chargier, & ce par nulle voie directe ne indirecte qui ſoit dit ou ſeu.

Item, que vous ne revellerés en quelque faſſon que ce ſoit emprinſes ſecretes d'armes d'amis ou ennemis, ne d'ennemis à amis Chreſtiens, quant au regard de voſtre office de perſonne publique, quant ils ſe fieront en vous, ſe par eux n'en eſtes commis.

Item, que toutes charges d'ambaſſades, de rapports, & de commiſſions, qui vous ſeront par le Roy ou ſes Conſeillers enchargies, dictes & commiſes loyalement & dilligamment à voſtre leal povoir vous le dirés, les ferés & vous en acquitterés, ſoient d'amis ou ennemis, & d'ennemis à amis, ſe des ennemis vous ne prenez la charge totallement.

Item, que pour amour ne pour haine, pour don ne pour promeſſe, ne en faveur de nulluy, ne blaſmerés ne amendrirés l'honneur de nul, quel qu'il ſoit, pour le donner, eſtre porté ne acroiſtre à nul autre, ne auſſy en fait d'armes blaſmerés nulluy, s'il ne vous en eſt demandé par le Roy où par ceulx, à qui il appartiendra ou ara commis, s'il ne l'a par trop deshonneſtement, & trop evidamment deſtruy.

Item, que par vous ne ſera fait raport, ne à voſtre povoir ſouffrirés qu'il ſoit fait nul pourſuvant, s'il n'eſt premier noble, honneſte, habille, ſain & entier des choſes evidentes de ſon corps, & ſachant lirre & eſcripre neceſſairement, & aultrement non, & non pas par neceſſité.

Item, par la requeſte de nul, quel qui ſoit, ne ſera fait par vous rapport à quelque Seigneur ne aultre que ſon pourſuvant ſoit fait Herault, s'il n'eſt noble, ſaige, habille, honneſte & ſouffiſant pour ce faire, aiant ſervy

l'office d'armes à l'honneur, c'eſt aſſavoir ſervy les frontieres, les fais d'armes en la guerre en ce Royalme, s'elle y eſt, ou aultres Seigneurs en leurs guerres ou voiages, deſquelz il doibt porter comme il ſoit auſſy enſeignement, & ce par l'eſpace de ſept ans, s'il n'a grace de ſon Prince d'un ans ſans plus.

Item, que par vous ne ſera fait raport à peticion de quelconques il ſoit de teſmoignier que ung Herault portant vice deshoneſte ſur lui, ſoit digne & ſouffiſant d'eſtre Roy d'armes de aulcunes marches; & ſe ſon Prince le veult faire, vous en acquittiés paiſiblement à luy.

Item, vous ſavés certainement que aulcun Roy d'armes, Herault ou pourſuivant ſe fuſt deffait en ſon honneur, que Dieu ne veulle, à ſa requeſte ne d'aultre quelconques, ſoit par faulx rapport ou aultrement, par aulcun vice deteſtable contre les Commandemens de ſainte Egliſe, vous le dirés au Roy ou au Conneſtable ou à ſon Conſeil, ſe ſera le plaiſir du Roy.

Item, que ſe certainement vous ſavés que ung pourſievant, quelque notable qu'il fuſt, continuaſt, ce que par vous ou par aultre Roy d'armes ou Herault ſeroit de par vous reprins & deffendus chelle deshonneſte vie en laquelle il continuaſt, vous le dirés à ſon Seigneur & Maiſtre, qui luy deffende de ce jour en avant, & de plus porter ſon blaſon ne d'autre, & qu'il le rende courtoiſement, ou aultrement, vous luy ferés honteuſement eſtachier de ſa poitrine; & ſamblablement le ferés d'un Roy d'armes ou d'un Herault, aprés ce que le Roy, le Conneſtable & le Mariſſal en aroient eu la connoiſſance.

Item, que de tout voſtre ſens & povoir vous exaucherés l'honneur & les proeſſes ſans rien cheller de tous les bons & vaillans hommes, ſoit par journées, ou par continuer, riches ou pouvres quelz qu'ilz ſoient.

Item, vous garderés l'honneur de toutes Dames & Demoiſelles riches ou poures quelles qu'elles ſoient, eſpecialement ſans certaines repreuches. Et ſe par aucuns vous oyés blaſmer aulcunes, vous honneſtement les reprendriés ou feriés taire, ou aultrement, monſtrant que telles choſes mal dictes vous deſplaiſent, & vous en departirés.

Item, & que de tout voſtre povoir vous aiderés, conſeillerés & emploirés aux juſtes & raiſonnables querelles, que certainement vous ſerés en la faveur deſdites Dames & Demoiſelles ſans nulles evidentes repreuches, & de tous les enffans orphellins.

Item, le bon plaiſir du Roy ſera, que vous yrés par toutes les provinces & marches de ce Royalme, ainſſy que on le vous donnera par eſcript, en la compaignie de notables Roys d'armes & Heraux avec la commiſſion du Roy par ſes Lettres Patentes à tous les Princes, Contes, Vicontes, Barons, Banerés, Bacellers, & aultres notables hommes tenans dignités & aultres fiefs nobles quelz qu'ils ſoient, deſquels par leurs docibles inſtrumens & privileges, ſeullement pour ſavoir la nobleſſe de ſon Royalme, & leſquelles ſont les plus anchiennes, & de ceulx faire un extrait à faſſon d'un livre à par ſoy de chaſcune marche, où ſeront leurs noms & ſurnoms, les crois & leurs armes, blaſons, & titres naturels.

Item, que depuis ce que de trois ans en trois ans une foys vous acquitterés de faire aſſembler tous les Roys d'armes de ce Royalme en ung lieu par Conneſtable ad ce ordonné. Et avoec ce devés avoir par eſcript la congnoiſſance de tous les Nobles chaſcun de ſa marche, tant Princes que Seigneurs & aultres pour lors vivans, & comme dit eſt, leurs noms, ſurnoms, blaſons, timbres & nobles fiefs, tant de par eulx, que de par leurs femmes, adfin que le Roy ſoit ſouvent informé de la Nobleſſe de ſon Royalme.

Item, ſe aulcun faiſoit aulcune infame, ou deshonneſté, ou de couſtume au prejudice d'honneur de Chevalerie ou d'Eſcuirie ou de Nobleſſe, s'engendraſt ou ſe prinſt la couſtume en aulcunes marches ou eſtours de Seigneurs de ce Royalme, dont la verité de la congnoiſſance veinſt à vous pour y pourveoir, vous le dirés au Roy, ou s'il luy plaiſt en ſon Conſeil, là où il ſera proprement aſſigné.

Item toutes ces choſes de rechief que j'ay dictes, vous jurés & promettés ſur la foy de bon Chreſtien & ſur, & ſur la foy, que devés au Roy, les tenir & entretenir entierement, & à voſtre leal povoir acomplir ſans enfraindre le plus que vous porrés.

Cy commence le Couronnement de Meſire Monjoye.

Alors luy eſtant à genoulx, les ſermens fais, le Conneſtable le deſpoulle de ſon royal mantel, puis le Chevalier, qui aporte l'eſpée, baiſe la croix, & le Conneſtable la trait, puis baiſe la croix, & le baille au Roy, qui en fait ſon eſleu Chevalier, puis la rend au Conneſtable qui la luy chaint.

Lors l'autre Chevalier qui aporte la cotte d'armes, la baille au Conneſtable qui la baille au Roy, qui en la veſtant audit Eſleu luy dit: Meſire tel N. par ceſte cotte & blaſon couronné de nos armes, lequel blaſon ſera une couronne d'or & de fines pierres, ſoubz laquelle le blaſon eſt eſmaillé aux armes du Roy acrochié en la poitrine, en luy diſant: Nous te eſtabliſſons perpetuellement en l'office de Roy d'armes: Et ces paroles dictes, le Chevalier viendra qui porté ara la couronne, & le baillera au Conneſtable, qui en la baiſant la baillera au Roy, lequel le prendra à ſes deux mains, & en le aſſeiant ſur le chief de ſon Roy d'armes luy diſt: Noſtre Roy d'armes, par ceſte couronne, nous te nommons par nom Monjoye, qui eſt noſtre Roy d'armes, ou nom de Dieu, de noſtre Dame ſa benoite mere, & de Monſeigneur ſaint Denis noſtre patron; en diſant ces paroles, il la lui aſſiet. Et ces paroles dictes, alors tous les Roys d'armes, Heraulx & pourſievant ayans leurs cottes d'armes veſtues eſtans illec criront par troys fois à haulte voix tous enſemble: Monjoye ſaint Denis, Monjoye ſaint Denis, Monjoye ſaint Denis, au tres-excellent & noble Roy de France. Et ce fait le Roy entre en ſon oratoire pour oyr le ſervice divin, & ladite chaiere tout ainſſy qu'elle eſt, ſera portée à l'autre lés, vis-à-vis de l'oratoire du Roy, en laquelle Meſire Monjoye, tant que le ſervice durera, ſera aſſis. Alors le Conneſtable l'y fera tenir ſon mantel royal durant tout le ſervice eſtendu en la façon d'un doſſier entre le mur & luy par deux ou troys Roys d'armes ou Heraulx, qui pour lanuy de foys à aultre ſeront changiés. Et quand le ſervice ſera fait, l'un des Roys d'armes prend ſon mantel & l'emportera ſur ſon bras, qu'il gardera juſques à l'hoſtel, que Meſire Monjoye ſe deſpoullera de tous ſes habits Royaux.

Alors le Roy ſe part aprés le ſervice pour aller diſner, & Meſire Monjoye le ſuict, qui eſt conduit de plaiſeurs Seigneurs. Et quant le Roy eſt aſſis à table, on fait au hault bout de la ſeconde table aſſeoir Meſire Monjoye, qui eſt ſervy de deux Eſcuiers de couppe dorée deſcouverte & à par ſoy, & puis ceulx qui ſeront ordonnés pour celle foys. Et tel pourroit-il eſtre, que pour la dignité de la Couronne, & pour les biens, qui ſeroient en luy, il ſeroit pour celle foys aſſis au bas bout de la table du Roy: comme furent Meſire Robert Dorfin, quant le Roy Dagobert le fiſt ſon Roy d'armes, & auſſi fiſt le Roy Phelippe le Conquerant à ſon Roy d'armes Franchoys de Rouſſy, mais d'aultres je n'en treuve plus.

Et quant la table eſt toute deſſervie, le Roy luy fait preſenter la couppe dorée couverte où ledit Meſire Monjoye ara beu, & mettera dedens en or ou en monnoye, ce qui luy plaira ordonner.

Aprés ce, eſpices ſeront prinſes & vin de congié, avant que le Roy ſe retraie, Meſire Monjoye luy viendra à genoulx trés-humblement remerchier. Et en ce faiſant il tiendra par la main aulcun noble & honnourable Roy d'armes ou Herault, diſant au Roy: Sire, par le ſerment, que je vous doy & aux armes, vecy le tel Roy d'armes ou Herault, qui a trés-grand & bonne renommée de preudhomme, ſaige & ſouffiſant, lequel je vous preſente pour mon Mariſſal d'armes & Lieutenant. Et lors il offre au Roy une vergette de boys pellée que le Roy prend, & le baille audit Roy d'armes ou Herault, luy diſant telles parolles: Par ceſte verge nous te conſentons eſtre Mariſſal d'armes & Lieutenant de Monjoye noſtre Roy d'armes des Franchoys. Et ces parolles dictes le Roy ſe départ.

Alors Meſire Monjoye couronné, & la cotte d'armes deſſus l'habit royal, aprés ce qu'il a diſné, ſe part en la compaignie de deux Mareſſaulx, & de ceulx, qui pour l'honneur du Roy le vont accompaigner à ſon hoſtel, les Roys d'armes, Heraulx, & pourſievans, ainſſy que dit eſt, ſeront les premiers.

Au deſpoullier de ſa couronne, de ſa cotte d'armes, & de ſes habis royaux, ſera ung des varlets de chambre, qui luy apportera une robbe & une couronne de Chevalier, que le Roy luy donnera, en laquelle ſe fichera la couronne du blaſon en la poitrine qu'il portera; & ſera tenus de jamés plus autre blaſon porter.

Cy fine le miſtere du noble Couronnement de Meſſire Monjoye le noble Roy d'armes des Franchoys.

Cy-aprés s'enſuict ſes drois & ſes ordonnances, & ce qu'il eſt tenu de faire & de ſ'y gouverner.

Ce jour paſſé ledit Meſire Monjoye pour ſoy acquitter ira de Seigneur en Seigneur en leurs hoſteulx, les remerchier des honneurs, qui luy aront fais, ſoy recommandant à eulx, en leur ſuppliant, accompaignié de pluſieurs Heraulx, que l'office d'armes leur ſoit recommandée.

Ledit Meſire Monjoye tiendra en tous honneurs ſon lieu de Chevalier comme pardevant il eſtoit, ou à preſent eſt, excepté aux ſolemnelles & royalles feſtes que le Roy tiendra eſtat royal, couronné ou non. Premierement tous les pourſuivans, puis les Heraulx, puis les Roys d'armes deux à deux, & Meſire Monjoye tout ſeul & le deſrain en habit royal, couronné ſe le Roy eſt, ſe ilz ne ſont ordonnés ſur l'eſchaffault, iront devant les maiſtres d'oſtelz au partir du dreſoir. Et quant les metz ſeront mis ſur la table, ledit Meſire Monjoye ira ſeoir au hault front de ſa table, qui ſera vis-à-vis du Roy, & là ſera ſervy d'un Eſcuier à par ſoy. Et aprés luy le Roy d'armes, & la plus anchienne marche qui y ſera, & une place entre deux, & puis les aultres Roys d'armes ſelon les anchienneté de nobleſſes de leurs marches, & puis les Heraulx, & ainſſy qu'ilz ſeront premiers creés, & les pourſuivans à l'autre table derriere eux.

Item le Roy à cauſe de l'office le logera prés de luy pour tenir ſon maiſnaige, s'il ne l'eſt, & luy ſera tenu de donner perſion pour chaſcun an, telle & ſy bien aſſignée, que il porra bien & honnourablement tenir ſon eſtat de Chevalier & de Roy d'armes toute ſa vie.

Item le Roy ſera tenu de luy donner tous les ans ſa robbe, telle comme il le portera le jour de Noël.

Item le Roy luy paiera ſes deſpens toutes les fois, qu'il l'envoiera en ambaſſades & commiſſions.

Item la couronne, dont il ſera couronné, & l'autre du blaſon ſeront ſiennes, pour ſervir ſon ame à la fin de ſes jours.

Item à cauſe de ſon office ara lettres patentes du Roy, adreſſans à tous les Seigneurs, Capitaines de gens d'armes & de trait de bonnes villes, de chaſteaulx, gardes de pontz, de ports & de paſſaiges, & à tous autres Officiers, pour luy faire ouverture de jour & de nuyt; luy donner guides condignes, & toutes aultres choſes neceſſaires, en les payant, ſe par luy en ſont requis.

Item ara du Roy lettres patentes & privilieges d'eſtre franc de tous guets & gardes de portes tant de jour comme de nuyt, de tailles, de gabelles, d'impoſitions, & de toutes autres ſubſides mis & à mettre, quels qu'ils ſoient. comme à noble homme appartient, & luy eſtant en l'office royal pour l'eſtat de ſa maiſon, quelconques gens d'Egliſe & nobles y fuſſent contrains.

Item ara de tous les Princes & Seigneurs, qui porteront cry de Monjoye, lettres de penſſion ordonnées du jour de ſa creacion, telle qu'il leur plaira ordonner à leur honneur & à leur condition.

Item de tous les Chevaliers nouveaulx, Princes, Seigneurs & autres, qui nuement porteront leurs ſurnoms & armes ſoubz la demaine du Roy ſeulement, luy ſeront tenus de donner une robbe en la valuë de leur honneur.

Item de tous les dons & largeſſes, qui ſeront données tant à ſa creacion, ſe le Roy les donne, comme à toutes les aultres feſtes royalles & ſolennelles, que le Roy tiendra: & auſſy des aultres feſtes armigeres ou courtoiſes, luy preſent ou non, par le privilege du Roy d'armes, il partira en la cinquiéme partie des drois des autres Roys d'armes & Heraulx.

Ejuſmodi fere ſunt, quæ habet haud inficetus liber Gallicus, cui titulus *le Heraud de la Guerre*, edit. Pariſiis an. 1610 à pag. 59. ut omittam nuperum Scriptorem Columberium. De vocis vero etymo multa hactenus viri docti commentati ſunt, quorum plerique eo conceſſere, atque inprimis Pithœus, Skinnerus, & alii, ut arceſſendum exiſtiment ab here Anglo Saxonico, & Germanico *Heer*, exercitus, & *Ald*, ſervus vel famulus, quod Feciales exercituum miniſtri habeantur, ſintque belli denuntiatores. Nam jure exploditur eorum ſententia, qui *Heraux*, quaſi *Heroës* dictos volunt, de qua pluribus agit Æneas Silvius Epiſt. 126. Alia profert Spelmannus, præſertim de Heraldis Anglicis.

¶ Haraldus, in Inſtrum. an. 1520. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 687. *An de novo velit urbem ingredi, & quando, & qua die, an habeat Haraldum.* Occurrit iterum in Diplomate Maximiliani I. Imperatoris an. 1486. apud Miræum to. 1. pag. 232. & alibi.

Heroudes. Henricus Knygthon. p. 2571. *Et aſſiſtebant eis quatuor Duces, tres Archiepiſcopi, ... de Baronibus & aliis advenientibus, bene ad æſtimationem des Heroudes* 17000.

1. HERBA. *Herba aluminis*, in Conſtit. Sicul. lib. 1. tit. 84. *Granaterias, piſcarias, Herbas aluminis, & generaliter omnia, quæ per noſtram curiam procurantur.*

Investitura per Herbam et Terram, in Formulis veteribus Lindenbrog. 153. 154. Vide *Inveſtitura.*

¶ Herbæ Domesticæ, Olera, legumina, Gall. *Herbes potageres.* Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex lib. viridi fol. 52. *Debet dare dictus hortulanus quotidie Conventui... de Herbis domeſticis horti, aliquando de bonis, aliquando de aliis, ſicut ſunt caules, ſpinargia, porri, &c.*

Herbas Dare, Veneficio, ſeu veneficis potionibus, alicui vitam, vel mentem auferre. Quintilianus declam. 350. *Venenorum plura ſunt genera, plura nomina ſunt, diverſi etiam effectus. Aliud ex radicibus Herbarum contrahitur, aliud ex animalibus mortiferis reſervatur, &c.* Lex Salica tit. 21. §. 1. *Si quis Herbas alii dederit bibere, & mortuus fuerit.*

Herbas haurire, apud Gregorium Turon. lib. 6. cap. 35. Formulæ veteres c. 34. *Ego Herbas maleficas, nec potiones malas nunquam temperavi, nec bibere dedi, per quod ipſe infirmus, vel inſanus fuiſſet, aut vitam ſuam perdere debuiſſet. Herbarum venena*, apud eumdem Gregorium Turon. l. 2. Hiſt. c. 9. lib. 4. de Mirac. S. Mart. c. 36. *Herbas incantare*, apud S. Audoënum in Vita S. Eligii lib. 2. c. 15. *Herbas, quæ ad maleficia pertinent, ſuper ſe habere* vetantur campiones, in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. §. 11. S. Anſelmus l. 3. Epiſt. 23. *Qui Herbas quæſierit mulieri, quibus virum ſuum interficeret.* Pirminius in excerpt. de libris canonicis: *Charactères, Herbas, ſuccinum, nolite vobis vel veſtris appendere.* Sic lego. Claudianus lib. 1. in Rufinum:

.... *Nec me latuere fluentes*
Arboribus ſucci, funeſtarumque poteſtas
Herbarum, &c.

Vide Concilium Triburienſe ann. 895. cap. 50. Martin. Bracarenſem cap. 74. Reginonem lib. 2. cap. 5. §. 8. &c.

☞ *Herbam dare, porrigere*, veteres dicebant alia omnino notione, de qua ſic Feſtus: *Herbam do, cum ait Plautus, ſignificat, victum me fateor: quod eſt antiquæ & paſtoralis vitæ indicium; nam qui in prato curſu aut viribus contendebant, cum ſuperati erant, ex eo ſolo, in quo certamen erat, decerptam herbam adverſario tradebant.* Vide Eraſmum Centur. 9. Adag. 78.

INHERBARE, Idem quod *herbas dare.* Lambertus Ardenſis pag. 80. *Veneno in cibis accepto, vel potibus Inherbata, ibi ſtatim mortua eſt.* Le Roman *de Gaydon* MS.

Et Enherberent maint chevalier vaillant.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Un de ſes jors vous fera Enherber.

Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Et le fiſt voſtre frere mortir & Enherber.

Mori ab Herbada, in Chron. Petri IV. Reg. Arag. apud Carbonellum fol. 199. v. Alius Poëta:

Sous giſt le frais ſerpent en herbe,
Futez enfans, car il Enherbe.

HERBARIUS, Veneficus, Helvetiis *Herberger.* Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Veneficus, qui venenum dat, Herbarius.* Fredegarius in Hiſt. Epitom. Francor. c. 56. *Clamant & filii negligentes matrem Herbariam & meretricem.* Halitgarius in Pœnitent. cap. 10. *Herbarius vir aut mulier, interfectores infantum, &c.* [Judicia ſacerdotalia de crimin. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 32. *Si quis ariolos, id eſt, ſortilegos, prædicatores vel Herbarios veneraverit, aut ſecutus fuerit, tribus annis pœniteat & eleemoſynas faciat.*]

HERBARIA, Venefica. Capitula ad Legem Alamanor. cap. 22. Edit. Baluzii: *Seu ſtria, aut Herbaria ſi ſit.*

HERBARIA, Ipſum veneficium. Liber promiſſionis Maleficii, in Statutis Venetis, cap. 17. *Si aliquis vir vel mulier alicui maleficium aliquod, vel Herbariam dederit manducare vel bibere, vel fecerit aliquid, quod perire debeat, aut amens eſſe, &c.* Adde Decreta Veneta fol. 41. verſo. Alias

HERBARII, ſunt ῥιζοτόμοι, & Βοτανολόγοι Græcorum. Firmicus lib. 8. c. 13. *Herbarios faciet, qui ſcilicet herbas ſollerti arte collectas ad medelam laborantium ſervent.* Plinius quoque *Herbarios* vocat, qui medicas herbas legebant ac vendebant. [Præceptum Johannis Reg. Franc. an. 1352. to. 2. Ordinationum pag. 609. *Quam plurimi utriuſque ſexus, mulierſque aliquæ & vetulæ, & converſi, ruſtici, nonnullique apothecarii & Herbarii quamplures... venientes ad villam Pariſienſem gratia practicandi, &c.*]

¶ 2. HERBA, Tributum, ſeu cenſus pro jure & facultate ſuccidendi herbas in pratis vel in ſilvis, atque animalia in iis paſcendi: accipi etiam poteſt pro ſervitio quod ſubditi ac ruſtici domino ſuo in herbis ipſius ſuccidendis præſtare tenentur. Charta Balduini Comitis Flandriæ an. 1116. apud Miræum to. 2. pag. 1153. *Almanus quaſdam ſibi injuſtas conſuetudines uſurpavit; quibus ſe deliquiſſe cognoſcens... prorſus abdicavit, videlicet, exactionem quam vulgo Tolpri vocant, ſive Herbam aut corvedas.* Vide *Herbagium.*

HERBAGIUM, Herba in pratis ſuccifa: *Herbage*, in Conſuetud. Norman. art. 30. Bracton. lib. 4. tr. 1. c. 37. §. 1. *Hæc eſſet potius emptio Herbagii, quam paſtura.* [Charta an. 1344. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 458. *Dicunt quod eſt communis via ac ſua communis paſtura, quum fœnum & anterius Herbagium amoveantur.*]

HERBAGIUM, Jus ſeu facultas ſuccidendi ejuſmodi herbas in pratis, aut in Communiis, vel etiam in ſilvis, [aut animalia in iis paſcendi.] Regeſtum cenſuum & feodorum Carnoti f. 57. ex Camera Comput. Pariſ. fol. 57. *L'herbage d'ilec, c'eſt aſavoir l'uſage, que les beſtes d'ilec prenent és bois d'ilec, quant leſdits bois ſont en aage, qui il ſe puent deffendre.* Idem Bracton. cap. 38. §. 12. *Notandum, quod ſub nomine Herbagii non continetur glans, & ideo tempore glandis & peſſonæ, excluduntur porci & capræ, niſi ad hoc ſpecialiter agatur, quod talem habeant communiam.* Adde §. 1. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 90. *Inde penſandum de eo, cui hoc licuit, an qui læſus eſt, Herbagium, vel lignagium, vel cauſam aliquam in nemus habeat.* Ordericus Vit. l. 5. *Conceſſerunt etiam totius villæ Herbagium.* Charta Odonis Epiſcopi Pariſienſis an. 1199. ex Tabulario Epiſc. Pariſ. *Terram noſtram de Marna, in qua nemus olim fuiſſe dinoſcitur, ad hoſtiſias dedimus & ad cenſum, tali modo, quod quælibet hoſtiſia habebit 8. arpennos terræ cultibilis, & unum arpennum ad Herbagium faciendum.* Quoniam Attachiam. cap. 48. §. 6. *Eſcheta de mobilibus ſunt, utpote per impaſturationem animalium in dominiis & Herbagiis dominorum, &c.* Charta Balduini Epiſc. Noviom. apud Vaſſorium in Hiſt. Noviomenſi pag. 895. *Herbagium vero de Canectencourt, noſtræ Eccleſiæ eſt proprium, &c.* Charta an. 1300. in Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1299. n. 38. ex Tabulario Regio: *Et franchiſiam Herbagii pro ſex vaccis, & paſnagii pro ſex porcis.* Jacobus I. Rex Aragon. in Foris apud Exeam. an. 1265. *Richi homines, Milites, nec etiam Infantiones Aragonum teneantur dare ſibi vel ſucceſſoribus ſuis boalage, nec Herbage.* [Charta Hugonis Vicecomitis Caſtriduni ex Chartul. B. Magdalenæ de Caſtroduno fol. 17. *Facta fuerit compoſitio, ſcilicet ut ipſi libere mortuum nemus ad uſus ſuos & Herbagium ad pecora ſua alenda in nemoribus meis caperint.* Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 250. *Canonici regulares de Chaucumbe habeant tres equos in Herbagio cum equis meis dominicis.*] Adde Auguſtinum *du Pas* in Stemm. Armoric. pag. 823. & Foros Beneharn. Rubr. *de Herbages.*

¶ HERBAGIA, Eadem notione. Charta an. 1208. ex Chartul. S. Nicaſii Remenſ. *Quantum ad Herbagiam & paſcua, &c.*

¶ HERBERGIUM, Eodem ſignificatu. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 71. *Habebat illa Aleſia in hortis de virgulto monachorum, & Herbergium, & repercuſſionem arborum de virgulto illo, quæ emit idem Miles.*] *Jus vivi ac mortui Herbagii*, Gall. *Droit*

de mort & vif Herbage, in Conſuet. Ambianenſi, Monſtrol. Vimacenſi, & aliis. [Litteræ an. 1291. to. 3. Ordinat. p. 194. *Si retieng mes Herbages & mors & vis; & l'amende des mors, ſe paiié n'étoient au terme deu. Herbagium vivum* vocant quod in pecude, *mortuum* quod in pecunia numerata exſolvitur.] Vide Raguellum.

¶ Herbagium, Cenſus annuus domino debitus pro facultate ſuccidendi herbas, &c. Charta an. 1217. ex Chartul. S. Nicaſii Remenſ. *Radulphus de Betignicurte vendidit Eccleſiæ S. Nichaſii quidquid habebat... tam in manſionariis quam in Herbagio & cenſu.* Diploma Jacobi I. Aragon. Regis an. 1264. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1121. *Quod ipſi, nec homines eorum, nec etiam extranei qui non eſſent eorum, qui animalia ducerent ad terminos & paſcua caſtrorum, locorum, & villarum eorum, non teneantur dare nobis, nec ſucceſſoribus noſtris, Herbagium, nec aliquid ratione Herbagii de animalibus quæ in terminis prædictorum locorum paſcentur. Item quod ſi eorum Clerici habitent in villis & locis eorum, ab ipſis Herbagium non recipiant de animalibus ipſorum quæ paſcentur in paſcuis noſtris.* Charta ann. 1269. ex Archivo S. Albini Andegav. *Fulco de Torallo minor miles... vendidit & conceſſit... omnes fructus quos habere poterat... in cenſibus, ſupercenſibus, hominibus,... pratis, inſulis, herbis, Herbagiis.* Adde Conſtitut. Federici Reg. Siciliæ cap. 23. Vide *Herba 2.*

¶ Herbagia, Eadem notione. Bulla Paſchalis PP. II. an. 1114. ex Chartul. S. Nicaſii Remenſ. *Habitatores S. Martini debent B. Nichaſio Herbagiam.*

¶ Herbarium, Eodem ſignificatu. Charta an. 1115. apud Stephanot. Antiquit. Bened. Petracor. MSS. fol. 171. *Dederunt Deo & beatæ Mariæ* (de Ligurio) ... *decimam partem paſquerii & decimam partem Herbarii de omni ſilva & de omnibus beſtiis porcorum vel pecoribus qui de ipſo loco fuerunt.... Similiter datum eſt ut reddant paſquerium, alias Herbarium Deo & ſervitoribus ejuſdem Eccleſiæ.*

¶ Herbatgium, in Charta Guidonis domini Montiſlauri an. 1387. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 610. *Homines, homagia, pedatgia, Herbatgia, quæſtus, proventus, talliæ, &c.*

Herbaticum, Idem quod *Herbagium.* [Diploma Ottonis II. an. 981. apud D. *Le Blanc* Diſſert. de Monetis pag. 88. *Per hoc noſtrum perdonamus præceptum, ut nullus eorum, aut ſuorum hominum deinceps... in aliquo loco donet portonaticum, aut ripaticum, vel Herbaticum, vel glandaticum.*] Charta Rogerii Ducis Apuliæ an. 1110. *Ut de omnibus Monaſterii animalibus per totam terram meam nemo Herbaticum tollat.* Charta exarata Conſtantino & Baſilio regnantibus an. mundi 6532. Indict. 7. apud Ughellum to. 7. pag. 1362. *Communem paſcendi animalia habeant locum,... nec Trojani Vaccarienſibus Herbaticum, vel dent, vel accipiant.* Charta Caroli M. in Actis Epiſcop. Cenoman. p. 266. *Tam de ſua dominicata, quam & de Vaſſallorum ſuorum, de vineriiis quoque & perdonato, & paſtionibus & paſcuariis, de Herbaticis & pullis, de piſcationibus & paſtionaticis, id eſt glandaticis, &c.* Adde pag. 1434. [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 20. *Ad alium annum* (ſolvit) *multones* II. *ad tertium annum propter Herbaticum germia* I. *de vino in paſcione mod.* III. Quod ibidem ſæpius occurrit. Vita S. Guilielmi to. 5. Junii pag. 129. *Nullus Herbaticum aut aquaticum tollat vel exigat aut aliquam aliam faciat exactionem.*] Adde Chartam Rogerii Regis Siciliæ ann. 1137. apud Falconem Benevent. Chartam Sanctii Regis Aragon. æræ 1158. apud Blancam in Comment. Rer. Aragon. pag. 607. Suritam in Indice æra 1160. Chronic Farfenſis Monaſt. p. 657. 664. Chronicon Richardi de S. Germano an. 1232. Ughellum to. 1. Ital. Sacr. pag. 117. 915. to. 8. pag. 201. &c.

HERBAJARE, Herbas depaſcere. Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 7. tit. de Paſcuis, §. 7. *Si aliquæ oves Herbajantur in aliquo loco, non poſſunt paſcere talia animalia in loco ſeu termino convicino.* Noſtri *Herber* dixerunt. Charta an. 1290. ex Tabular. S. Quintini in inſula fol. 7. v. *Et en empeſchant le chemin des nés pour aller paſturer & Herber és lieux deſſuſdits.*

Herbajarius, Qui paſcuis invigilat. Jacobus I. Rex Arag. in Foris Oſcæ an. 1247. ubi de paſcuis & gregibus: *Quotiens Merinus vel Herbajarius Domini Regi ad capannas venerit Infancionum, &c.*

¶ HERBANNUM. Vide in *Herebannum.*

HERBAPERIARUM. Thwroczius 2. part. c. 3. *Kuſid autem de aqua Danubii lagenam implens, & Herbaperiarum ponens in utrem, & de terra nigri ſabuli accipiens ad ſuos reverſus eſt.* Sed ex iis quæ ſubduntur, legendum indubie *Herbam pratorum*, quod non vidit Editor.

HERBARE, *Herbam paſcere*, [*vel herba ornare, induere*,] Joanni de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Herbare, Herber, glager d'herbe.*]

HERBARIUM, Joanni de Janua, *Locus, ubi herbæ abundant.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Herbarium, Herbier, lieux où herbe croiſt.*] In Gloſſar. Iſidori, *Herbitium, locus in quo herbæ naſcuntur.* Udalricus lib. 3. Conſuet. Cluniac. c. 8. *Quos tamen* (pannos) *non ſuſpendant ad ſiccandum in horda, ut alii fratres; ſed tantum deponant in Herbario clauſtri.* Le Roman *de Garin* MS.

Mort le trebuche devant lui en l'Erbier.

[Le Roman *de la guerre de Troye* MS.

Se ferirent de plain eſlais...
Si que ambdos chient en l'Erbois
Apres comencient li tornoi.]

Aliud porro eſt *Herbarium* apud Henricum Knyghtonum lib. 2. cap. 7. de Willelmo Rufo Rege Angl. *Fecit de loco illo Foreſtam novam, quam vocavit ſuum novum Herbarium, & replevit eam cervis, damis, &c.* Quippe hoc loco in voce *Herbarium*, *ju*, conſonantem efficiunt: idemque valet hæc vox, ac *herbergium*, ſeu domicilium. Tabular. Abſienſe fol. 171. *Ædificare, ſecare, plantare in Auberjis, pratis, excluſis.* Rurſum fol. 199. *Partem meam Auberjæ, quam habeo in Martreio, &c.* Vide *Hereberga.*

¶ HERBARIUS, Herbarium. Vide *Herba.*

¶ HERBASCUM, *Ellychnium*, in Amalthea.

HERBATICUS. Gloſſ. Gr. Lat. MS. & Editum: Ἀλήτης, *Herbaticus, vagus, erroneus.* Sed legendum *Erraticus.*

Herbatica Animalia, πονφάγα, apud Vopiſcum in Probo, ubi quidam reſtituunt *Erratica*, quod improbant viri docti.

¶ HERBATUM Vinum, Vinum herbis aromaticis conditum. Uſus Cuſturæ Cenoman. *In feſto Sanctorum Simonis & Judæ, caritatem de vino Herbato... In nocte S. Martini debent habere botas, caritatem de vino Herbato in refectorio.* Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 8. *Facit in uno vaſe vinum helnatum, in altero Herbatum.*

¶ HERBEGAGE, Jus depaſcendi herbas in foreſta. Literæ Geraldi Tornacenſis Epiſc. pro Monaſt. Elnonenſi an. 1152. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 431. *Miniſterialis in ſilva nihil juris habebit*

habebit excepto Herbegage & uſu ignis neceſſarii.

¶ HERBEGARE. Vide in *Hereberga.*

¶ HERBERGAGIUM, &c. Vide in *Hereberga.*

¶ HERBERGARE, Domum conſtruere, ædificare, reædificare, ſupellectili inſtruere. Charta XII. ſæculi ex Tabulario B. M. de Bono Nuntio Rotomag. *Licet ſiquidem eidem Gilleberto & heredibus ſuis hanc prædictam terram & domum Herbergare de ligno & lapide, aut vendere vel invadiare, ſive donare cum voluerit aut inde facere totam voluntatem ſuam ſicut de ſuo proprio.* Charta Roberti Lingon. Epiſc. an. 1234. to. 4. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 207. *Quod ſi inter ipſorum Abbatis & Conventus homines invenerit manſum vacuum idem Johannes, & voluerit Herbergare de aliquo, ſine aliqua contradictione poterit.* Charta an. 1280. ex Chartul. S. Vandreg. to. 2. p. 1453. *Tenetur dictus Nicholaus dictam maſuram ita bene & ſufficienter ſecundum conſuetudinem patriæ Herbergare, quod dicti Religioſi pro dicto redditu & emenda ſupra dictam maſuram ædificatam ſuam poſſint juſtitiam facere ac etiam adimplere.* Charta Poncii de Montelauri apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 86. *Dicto Epiſcopo Anicienſi... licet firmare caſtrum ſuum de Charbonneriis, Herbergare & augmentare pro voluntate ſua.*

¶ HERBERGERIA, &c. Vide in *Hereberga.*

¶ HERBERGIUM. Vide *Herebagium* & *Hereberga.*

¶ HERBIAGIA, Idem quod *Hereberga*, Domicilium, domus. Enumeratio feodorum Norman. apud Ducheſnium Hiſt. Norman. p. 1044. *Hugo presbyter Herbiagiam ſuam, mappis quirendum Pariſius tota Gravia, & moncellum S. Gervaſii.*

¶ HERBICARE, Herbas evellere. Deſcriptio cenſuum Monaſt. S. Emmerammi apud Bernardum Pez, to. 1. Anecd. part. 3. col. 76. *De Talahova* LXX. *denarii... arat in hebdomada* III. *dies, Herbicat, ſecat, inducit carradium unum, fenum ſecat & inducit.*

¶ HERBICE. Vide *Herpix.*

HERBIDARE, Herbam ſeu gramen proferre, apud Colvenerium in Gloſſ. ad Baldricum. [*Herbidare terras*, Herbas ferere, Martiano Capellæ l. 1.]

¶ HERBILEGUS, Meſſor, Gall. *Moiſſonneur.* Geſta Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 146. *Primo die paucos ipſos à longe emittunt meſſores ... fecerat eos jam tutiores dies heſterna, quæ tranſierat tuta, Herbilegos incolumes ducens ac reducens.*

HERBILIA, Leguminis ſpecies. Miracula S. Columbani c. 5. *Legumen Pis, quod ruſtici Herbiliam vocant ... ſponte naſcitur per illas rupes* (in Italia.)

¶ HERBITIUM. Vide *Herbarium.*

¶ HERBITUM *dixerunt paſtores, eo quod herba vice præbeatur pecoribus cum paſcua deſunt.* Papias.

¶ HERBOLASTA, Panificium herbis fartum & conditum. Ordinatio ſuper numero & ordine menſarum in hoſpitio Dalphini to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 313. *Item, volumus quod fiat unum intromeſſum pro nobis in dicta die Sabatti in prandio de tartis aut de Herbolaſtis.*

¶ HERBUM, Ervum, ut videtur, ſpecies leguminis, Gall. *Ers.* Pallad. l. 1. c. 24. de Columbis: *Fœtus frequentant, ſi ordeum torrefactum, vel fabam, vel Herbum ſæpe conſumant ... Herbum fœtus gratia menſibus præbeamus hibernis.*

HERCALÆ, Strumæ, ex Gall. *Eſcroüelles.* Gaufridus de Belloloco, de Vita & converſat. S. Ludovici Reg. Fr. c. 35. *In tangendis infirmitatibus, quæ vulgo Hercalæ vocantur, ſuper quibus curandis, Franciæ Regibus Dominus contulit gratiam ſingularem, &c.*

¶ HERCEARE. &c. Vide in *Hercia* 1.

¶ HERCHIA. Vide in *Hercia* 2.

Tom. III.

1. HERCIA, Occa, inſtrumentum ruſticum, quo terræ proſciſſæ occantur, & teruntur, vulgo *Herce*: ex *herpex, herpicis*, quaſi *herpicia*, & contracte, *hercia.* Fleta lib. 2. c. 77. *Carucas & Hercias reparare.* Adde c. 84. Charta Petri Epiſcopi Meldenſis an. 1229. in Tabulario ejuſdem Eccleſiæ pag. 36. *Conſuetudines nemoris ... videlicet omnem arborem præter quercum & fagum ... ad ædificandum, & aratoria carrucarum, & ad charterios, & Hercias, & ad duas perticas ad ligandum quadrigas oneratas, &c.* Rodolphus Tortarius lib. 5. Miracul. S. Benedicti n. 12. *Eum quem in hieme proſciderat gliſcens reſcindere campum, ut tam æſtatis calore, quam hiemis rigore decoctus, & ſementis tempore, dentata crate glebis attritis, in pulverem redactus, ſemine ſuſcepto, abundantiorem diebus meſſis ſuo cultori exhiberet frugem.* Charta Philippi Regis Franc. an. 1310. ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 36. *Item il à eſdites fermes brebiage de tiers an en tiers an, ſervices de ſeonneeurs en Aouſt, ſervices de Herces & de charuës, & la court, & leiſage, qui ſont priſiez éſdites fermes 40. ſols.*

¶ HERCIS, Eadem notione. Chartularium SS. Trinitatis Cadomenſ. fol. 46. v°. *Hedricus* XXX. *den. & præter hæc hoſtia & Herces quæ pluris facio.* Et fol. 48. *Godricus Mol.* 40. *denar. & unam Hercem & 4. gallinas.*

HERCEARE, HERCIARE, Occare, *Hercer.* Concilium Rotomagenſe an. 1096. apud Ordericum Vital. l. 9. p. 271. *Equi arantes, & homines carrucas ducentes, & Herceatores, & equi, de quibus Herceant, ... perpetua ſint in pace.* [Chartular. SS. Trinitat. Cadom. fol. 48. *Et* (debet) *Herceare eas cum equo ſuo, & in quadram unam acram & Herceare eam.*] W. Thorn. an. 1364. *Herciare, ſarculare, metere, &c.* Conſuetudinarius Monaſterii de Bello in Anglia: *Et debet invenire unum hominem cum uno equo ad Herciandum qualibet ſeptimana ad unum diem ad utrumque ſemen hiemale & quadrageſimale, dum aliquid fuerit ad Herciandum de terra domini, &c.*

¶ HERCER, HERCHARE, Eadem notione. Charta ann. 1181. ex Archivo Eccleſ. Dolenſis: *Vidit Baldricum Archiepiſcopum ſedentem ſuper campum & facientem terram arari & Hercer cum ſuo palefrido.* Polyptychus Fiſcamnenſis an. 1235. *Et debet dimidiam acram aratare ad hiemalia & dimidiam acram ad tremeis, & ſerere & Herchare de blado domini Abbatis.*

¶ HERCHATURA, Occatio, Gall. *Herſage.* Chartularium SS. Trinitatis Cadom. *Omnes iſti faciunt precarias bis in anno de aratura & Herchatura, & vadunt ad fena.*

2. HERCIA, Candelabrum Eccleſiaſticum in modum *occæ*, ſeu trigoni, confectum, noſtris *Herce.* Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MS. cap. 77. *Pallia ſuper altare non ponuntur, & Hercia non illuminatur.* Charta Odonis Epiſcopi Pariſienſ. an. 1198. *Luminaria Herciarum.* Apud Will. Thorn. p. 2152. *In primis pauperibus die ſepulturæ, & die menſis, & pro corpore ficto, cum Herſia.* Ubi *corpus fictum*, eſt *tumba cenotaphii*, ſeu *cenotaphium* ipſum: *Herſia* vero, candelabrum in *Herciæ* modum confectum, luminibus variis inſtructum, quod ad cenotaphii caput erigi ſolet. [Id aperte docet Teſtamentum Richardi II. Regis Angliæ apud Rymer. to. 8. p. 75. *Cujus quidem ſepulturæ ſeu funeris noſtri exequias more regio volumus celebrari; ita quod pro prædictis exequiis,* IV. *Herciæ excellentiæ convenientes regali, pro eodem funere noſtro honeſtius exequendo, in locis ſubſcriptis, per executores noſtros præparentur.*] Errat ergo Somnerus qui *Herſiam* hoc loco ipſum

A aaa

cenotaphium intelligi vult, quod Angli *à Hearſe* vocant, ab ipſa *Hercia*, i. partem pro toto. Nam quòd à Saxonico vocis etymon accerſit, nihili, opinor, eſt. Vide Monaſticum Anglic. to. 3. p. 332.

¶ Herchia, Eadem notione. Spicileg. Fontanell. MS. pag. 394. *Feria quinta Paraſceve & feria ſexta & ſabbato Herchia debet eſſe ad dextrum cornu magni altaris, & ibi debent eſſe 26. cerei illuminati ad matutinas, & inde extingui à famulo ſacriſte unus poſt alium ad quemlibet pſalmum & lectionem, videlicet ſex in 1. Noct. ſex in 2. & ſex in 3.* Statuta antiqua Capituli Senon. *Item in utroque feſto S. Stephani debet centum cereos pro una Herchia.* Ordinarium Lexovienſe MS. *In prima nocte Tenebrarum & duabus ſequentibus accenditur luminare ſicut in feſto novem lectionum & ultra habentur viginti quinque cerei in Herchia ſuper altare majus.*

¶ Hercium, in Teſtamento Johannis de *Nevill* an. 1386. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 429. *Volo quod* xxiv. *torches &* v. *tapers, quolibet taper pondere* x. *librarum, præparentur pro ſepultura mea, abſque ullo alio Hercio.*

¶ Hertium, apud Bernardum part. 2. Ord. Cluniac. cap. 25. *Tria pallia ſuper altare non ponuntur, & Hercia non illuminantur.*

Erza, Eadem notione. Statuta Cluniacenſia S. Petri Venerab. Abbatis Cluniac. cap. 52. *In reliquis vero feſtivitatibus, quibus accendi ſolebat machina illa ferrea, quæ vulgo Erza vocatur, pro illa lampadibus vitreis illuſtretur.*

Heia, videtur ſimili perinde ſignificatu ſumi, (niſi *hercia*, legendum ſit) in Synodo Exonienſi an. 1287. cap. 12. *Vas ad aquam benedictam, Heia ad Tenebras, candelabrum Paſchale, &c.*

¶ HERCICITUS, διαίρεσις ὑπαρχόντων, *Diviſio hæreditatum.* Suppl. Antiquarii.

¶ HERCITÆ, Servorum genus, qui in agris verſabantur apud Veteres. Vide Alex. ab Alex. Genial. Dier. lib. 3. cap. 25.

HERCIUS. Cæſar l. 3. Belli Civil. *Erat objectus portis Eritius.* Infra: *Exciſoque Eritio.* Ubi *Hercius*, & *Hercio*, legendum contendit Robertus Conſtantinus in Supplemento Linguæ Latinæ, ut fuerit ἕρκιον, vel ἕρκος, ut nos vulgo *Herce*, ſeptum, quod portis objicitur, ut καταῤῥάκτης, ſive ἐπιῤῥάκτη θύρα, porta cataracta, ſive pendula ac recidens Livio, quia forte herpicis in formam confecta.

¶ HERCTUM, Vox antiqua, hæreditatem, patrimonium, bona, denotans, ab *Hercto* quod & *forctum* & *horctum* & *erctum*, pro bono. Unde formula, *Hercto non cito*, apud vett. JC. de cohæredibus, qui hæreditatem inter ſe non ciebant, id eſt, non dividebant. Hæc ex Hofmanno.

¶ HERCULANUS, *Eunuchus.* Vetus Gl. Sangerm. Iſidorus: *Herculaneus.* Ubi Grævius: Vulcanius; *Eunicus*, Εὔνικος.

¶ HERD. Vide *Hird.*

HERDAMENTUM, Poſſeſſio, Hæreditas, in Chartis Hiſpanicis, quaſi *Hæreditamentum.* Vide Anton. Brandaon. lib. 15. Monarch. Luſitan. c. 36.

¶ HERDICUS, Dominicus, à German. *Herr*, dominus. Charta Biblioth. Cottonianæ quæ ſic incipit: *Anno Herdicæ Incarnationis 956. indictione 14.*

HERDOCHO. Vide *Heriotum.*

HEREBANNUM, Heribannum, Arribannum, Submonitio ad exercitum: ex *Heer*, exercitus, & *bannum*, citatio, ſubmonitio, indictio. Gloſſar. Ælfrici: *Exercitus*, Here. *Bannum* vero vox notiſſima, pro quavis citatione. Ita Guillimannus lib. 2. de Reb. Helvetior. p. 241. & alii paſſim. Vide *Bannire* in *Bannum*, *Hoſtis*, *Submonitio.* Maxime vero vox

Herebannum, uſurpata pro mulcta, quæ in exercitum pergere, poſt *bannum* & *ſubmonitionem*, contemnenti indicebatur; de qua ſic Gregorius Turon. lib. 5. cap. 26. *Poſt hæc Chilpericus Rex de pauperibus & junioribus Eccleſiæ vel Baſilicæ juſſit bannos exigi, pro eo quod in exercitum non ambulaſſent.* Lib. 7. c. 42. *Poſt hæc edictum à judicibus datum eſt, ut qui in hac expeditione tardi fuerant, damnarentur.* Capitul. 2. anno 810. cap. 11. *De Heribanno exigendo.* [Charta Ludovici II. Reg. Franc. an. 878. apud D. Calmetum tom. 1. Hiſt. Lotharing. col. 315. *Ut nullus judex, vel quiſlibet... Heribannum exigere aut exactare præſumant.*]

Ea vero mulcta erat 60. ſolidorum, ſecundum Legem Francorum, dicebaturque, *plenum Heribannum:* quomodo *plenum bannum* vocant Capitul. 2. an. 812. cap. 9. & alia Capitularia Caroli M. & Calvi, quod alias *Bannum Dominicum*, & *Bannum Regis* appellari, totidem eſſe ſolidorum, ſuo loco docuimus. Lex Longob. lib. 1. tit. 14. §. 13. & Capitul. Caroli M. lib. 3. c. 67. *Quicumque liber homo in hoſte bannitus fuerit, & venire contempſerit, plenum Heribannum componat, ſecundum Legem Francorum, id eſt, 60. ſol. ſolvat.* Quod etiam obtinuit ſub tertia Regum ſtirpe. Statuta S. Ludovici lib. 1. c. 59. *Et ſe nus de ceus, qui ſont ſemons, ne venoient, & l'en le povoit ſavoir, il en paieroit 60. ſols de gages.* Ejuſmodi mulctarum mentio eſt prætera in Uſaticis Barcinonenſibus MSS. c. 28. *Qui fallerit hoſtes vel cavalcadas ſeniori ſuo, cui eas facere debuerit, emendet illi eas in duplo.* Et in Regeſto Feodorum Campaniæ fol. 97. *Guido de Vilers fecit emendam Domino Comiti de hoc, quod non fuit in chevaucheia contra Metenſes.*

Qui porro pro ejuſmodi contemptu, *Herebanni* mulctæ obnoxii erant, ſi non habebant, unde ſolverent, *wadia* dare tenebantur, ſeu *herebannum rewadiare*, uti habent Capitul. l. 4. c. 7. *Ut Vaſſi noſtri & Vaſſi Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum, & Comitum, qui anno præſente in hoſte non fuerunt, Heribannum rewadient.* Eodem lib. addit 2. c. 28. al. 30. Capit. 1. an. 812. c. 29. & Capitul. 1. an. 810. cap. 11. *De Heribanno, ut diligenter inquirant Miſſi noſtri, qui hoſtem facere potuit, & non fecit, ut bannum noſtrum ipſe componat, ſi habet, unde componere poſſit. Et ſi tantum non habuerit, unde componere valeat, rewadiatum fiat & imbreviatum: & nihil ex hoc exactum fiat, uſque dum ad notitiam Domini imperatoris veniat.* Quod ſi denique nec pecuniam, nec wadia dare poſſent, tum ipſimet per modum wadii in ſervitium Principis tranſibant. Lex Longob. & Capitula Caroli M. locis laudatis: *Si non habuerit, unde illam ſummam perſolvat, ſemetipſum per wadium in ſervitio Principis tradat, donec per tempora ipſum bannum ab eo fiat perſolutum, & tunc iterum ad ſtatum ſuæ libertatis revertatur. Et ſi ille homo, qui propter Herebannum in ſervitio ſe tradiderit, & in ſervitio illo defunctus fuerit, hæredes ejus hæreditatem, quæ ad illos pertinet, non perdant, nec de libertate, nec de ipſo Heribano obnoxii fiant.* Adde cap. ſeq. Sed & *Senior vel Comes* quempiam ab *hoſte* inconſulto Principe ſi domum dimiſiſſet, ipſi pro eo *Herebannum* perſolvere tenebantur, ex Capit. Caroli M. lib. 4. Append. 2. cap. 35.

Interdum *Herebannum* non plenarie exigebatur, pro modo facultatum, ne ſubditi gravioribus ejuſmodi exactionibus ad inopiam redigerentur. Idque *legitimum Herebannnm* appellabant: ita ut

ab eo, qui libras 6. in auro, argento, armis, & peculiis, haberet, 3. libræ: ab eo qui tres libras, 30. ſolidi, ab eo qui libr. 2. ſolidi 30. ab eo denique, qui libram 1. ſolidi 5. exigerentur, ut eſt in Additione 3. Caroli M. ad Legem Salicam cap. 12. in Lege Longob. lib. 3. tit. 6. §. 1. & in Capitul. Caroli M. lib. 3. c. 14. Vide Capitul. 3. ann. 811. cap. 6.

Herebannum non exigebatur, niſi præceſſiſſet juſſio dominica, ex iiſdem Capitul. lib. 4. c. 72. cujus quidem pars tertia ad Comitem ſpectabat: ita tamen ut ei herebannum exigere non liceret; ſed Miſſo dominico, à quo ſuam tertiam partem recipiebat, ex iiſdem Capitul. lib. 3. c. 68. ubi *Herebannum* in terris neque in mancipiis *exactari*, id eſt, perſolvi, vetatur: ſed in auro & argento, armis, palliis, & animalibus, ſive talibus ſpeciebus, quæ ad utilitatem pertinent, penſitabatur. Adde Capitulare 3. ann. 811. c. 6. Capitulare 1. an. 812. cap. 2.

Poſtmodum graviſſimis Normannorum ingruentibus bellis ac incurſionibus, indicta à Carolo Calvo, ad exſolvendum, de quo convenerat, iis tributum, vectigalia, & collectæ, à quibus ne ipſi quidem eximebantur Preſbyteri: *Et Herbanni ab omnibus Francis accipiuntur*, ut eſt in Chronico de Norman. geſt. ann. 869. & in Annalib. Francor. Bertinianis ann. 866. Exactum porro pro modo prædiorum: ita ut pro manſo ingenuili vel ſervili denarius perſolveretur. Atque hinc colligitur, quid velit Charta 90. inter Alamannicas Goldaſti: *Dixit... negare, quod nihil ibi habuiſſet proprietatis, pro quo Heribannum reddere debuiſſet, niſi res S. Galli, quas pater ſuus illuc ad prædictum Monaſterium tradiderat.* Et infra: *Adhuc etiam ipſum Odalhartum ... audiſſent enarrantem, quod proprium non habuiſſet, & ideo Haribannum dare non debuiſſet.* Sed & inde percipitur, cur in Imperatorum aliquot privilegiis pro Eccleſia Mindenſi, poſt Chronicon Mindenſe deſcriptis, p. 735. 737. 740. *Bannum ſive Heribannum* ab illius poſſeſſionibus & agris exigere prohibeantur Judices publici. Huc etiam forte reſpexit Browerus lib. 8. Annal. Trevir. p. 473. 1. Edit. qui *Heribannum tributum, quod Legatus cogebat, ſive agrarium illud eſſet, ſive paſcuum, ſive ex vitibus peculiove collectum*, interpretatur, ex Cæſarii Abbatis Prumienſis Gloſſ. inedito.

Ab heribanni penſitatione eximebantur, qui ab *hoſte*, ſeu exercitu immunes erant: verbi gratia ſenes, ut in Formulis vett. Bignonii, for. 31. aut qui propter neceſſarias cauſas ac legitimas domi reſidere cogebantur, de quibus in Capitulis Caroli M. lib. 4. cap. 70. vel ſi alicubi à Principe miſſi eſſent, verbi gratia ad cuſtodiam maritimam, ut apud Eginhardum Epiſt. 22. vel ſi in civitatum ac pontium vel tranſituum operis, vel in *Marcharum wachtis*, aut ejuſmodi occupati eſſent, ut in Capitul. Caroli C. tit. 31. cap. 27. Vide *Hoſtis*.

HARIBANNUM, pro *Herebannum*, in Capitul. 4. Caroli M. incerti anni c. 13. [& in Charta Ludovici Pii Imp. in Hiſt. Alſatiæ pag. 15. inter Inſtr. col. 1. *Nulla deinceps hominum perſona deſtruere vel inquietare, atque ulla fræda, Haribanna ... requirat vel extorqueat.*]

ARRIBANNUM, in Formulis veteribus Bignonianis form. 31.

ERBANNUM, [vel *Erband*, ut legunt Editores novæ Gall. Chriſt. to. 2. col. 46.] Charta Emenonis Principis ſeu Domini Auxelioduni (*Iſſoudun*) an. 30. HLotarii, (Chr. 984.) *Ut nemo illorum pergat ad pugnam, quæ alio nomine vulgariter vocatur Erbannum, neque botagium vini alicui reddat, &c.*

HERIBANNATOR, Qui *Heribannum* colligit. Capitul. 3. an. 803. c. 5. & Capitularia Caroli M. l. 3. c. 35. *Ut illi, qui heribannum ſolvere debent, conjectum faciant ad Heribannatorem.* Adde Capitulare 5. ejuſd. Caroli ann. 803. c. 17. Idem qui *Exactor heribanni*, apud Eginhardum Epiſt. 17. *Sibi curæ eſſe, ſeque providere, ut cum exactore Heribanni, ſi venerit, & eum compellaverit, ſine veſtro labore ſe pacificet.* Vide *Retrobannus*. Ab eodem fonte deductæ voces *Arbannum, Hairbannum, & Albannum*, quæ ut plurimum uſurpatæ leguntur pro quibuſvis præſtationibus vel operis.

ARBANNUM, in Charta Ludovici Philippi Regis filii Regis Francor. ex Tabulario N. D. de Campis Pariſ. *Ego Ludovicus Philippi Regis filius, Dei gratia Franciæ Rex. Notum .... quod Bartholomæo de Fulgoſio furnum, quod Pariſiis habebat, tanta libertate poſſidendum & habendum conceſſimus * huic prædicti furni ab omni conſuetudine, videlicet talliæ, ſeu equitatione, ſeu Arbanno,* (al. *albanno*) *ſeu exemptione noſtri Præpoſiti liber remaneat. Huic dono interfuerunt Comes Radulfus, Stephanus Cancellarius, Stephanus Dapifer, Hugo de Rua nova, Ervinus Aurelianus, in Palatio publice, prima Dominica poſt Natale, regnante Ludovico, 4. ann. Dat. per manum Dom. Stephani Cancellarii.* Ubi *Arbannum* videtur eſſe idem quod *Heribannum*.

Verum aliud ſonat in Tabulario Abſienſi: *Guillelmus de Cantamerula & fratres ſui ...* (dederunt) *quarteria 7. blavii, quæ habebant de Arbanno in terris de Peloëlla, & in terra de Chamaillardi, & gallinas, & quælibet ad illud Arbannum pertinentia, &c.* Habetur in Hiſt. *des Chaſtaigniers* p. 4. Idem Tabular. fol. 71. *Arbannum & alias omnes conſuetudines, quas proprio jure habebat in terris, quæ circa froſtos ſunt, &c.*

ARBANAGIUM, in Charta an. 1299. *Eorum quilibet debebant & eis reddere tenebantur Arbanagium, ſcil. unam dietam ad reparandum caſtrum, muros, &c.*

AIRBANNUM, Idem quod *Arbannum*, in veteri Notitia Tabularii San-Benigniani Divion. apud Perardum in Burgundicis p. 161. *Facient ancingas, & corvadas, & ſovincta, & Airbannum, ſolidos 2. & denarios 8. &c.*

HAIRBANNUM. Polyptychus Floriacenſis: *Habet ibi 2. manſos abſos. Solvunt veſtiti manſi Hairbannum pro duobus bovibus ſol. 20. pro homine redimendo de hoſte ſ. 3. verveces 4. &c.* Quid autem proprie ſit *Arbannum*, & *Airbannum*, hiſce allatis locis, docet Conſuetudo Marchenſis art. 136. *Tout homme tenant ſervement ſon heritage, ou mortaillablement, doit faire par chacune ſemaine à ſon ſeigneur le ban, ou Arban, c'eſt à dire, une corvée à bras du meſtier qu'il ſçait faire: & s'il fait Arban avec deux bœufs, il en vaut deux, &c.* Adde art. 137. 143. 146. 166. 167. 168. 429. 430. & Conſuetud. local. caſtri Meliandi tit. 5. art. 24. 25. &c. In Conſuetud. locali Caſtelli novi in Biturig. art. 4. *Bian & Arban* idem eſſe dicuntur. Libertates oppidi *de Veſdun* in Biturigib. an. 1275. apud Thomaſſerium: *Je quitte tout Arban aux hommes & aux femmes de ladite franchiſe, fors que tant je retien mon charoi entierement au beſogne de mon chaſtel & de mes maiſons de Veſdun, & de vins & de foins tant ſeulement, & je ne les puis forcer de nul Arban ne de charroy aller fors la paroche de Veſdun par neſun beſoin.* Adde eumd. Thomaſſerium cap. 76. Eſt igitur *Arbannum* opera, quam quis tenens domino præſtat: vox conficta ex *Heribannum*. Perperam vero hæc vox *Arban*, in *Her-*

baux, & *Arbaux*, commutata in Conſuetudine Pictavenſi art. 103.

¶ Herbannum, Eadem notione. Charta Ludovici VII. Regis Franc. circa an. 1160. è Chartul. Monaſt. Montis Martyrum : *Hominibus qui in nemore quod Telfolium dicitur hoſpitari volunt arpentum terræ ... tali ratione ad eos hoſpitandos concedimus ... ut neque Herbannum neque talliatam, &c.*

HEREBERGA, Herebergum, Heribergum, Heribergare, &c. Voces unius ejuſdemque originis, tametſi non omnino ejuſdem ſignificationis. Vide *Alberga*.

Hereberga, in Gl. Theotiſco Lipſii, *Caſtra. Heribergo, caſtrorum.* Nos, inquit Lipſius, pro omni diverſorio; ſed illud proprie & primo. [Hinc pro caſtrenſi tabernaculo ſeu tentorio accipit Guillelmus Abbas in Præfat. ad Cant. Cant. ubi *Sicut tabernacula Cedar* vertit, *ſicut Heriberga Cedar.* Noſtri *Herberge* eadem notione uſurparunt. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Qant des nez ſont les gens iſſues,
Et les Herberges ont tendues, &c.

Ibidem :

Vers les Herberges vet grant pas ;
Qant il vint Veſpres fu bas.
Au paveillon dou tref ſoltis, &c.]

Somnerus in Gloſſar. Saxon. heꞃebeꞃᵹa, Statio, manſio.

☞ Inde eſt quod *Herbergeriam facere* dicuntur qui ad miniſterium ſive officium ſuum ſtant in Palatiis Regum. Liber niger Scaccarii Anglici f. 354. *Quatuor Mareſcalli, qui ſerviunt familiæ Regis, tam Clericis, Militibus quam Miniſtris, die, qua faciunt Herbergeriam, vel extra Curiam morantur in negotio Regis, 8. den. in die, galonem vini, &c.*

Heribergum, Domicilium, ædes, manſio, domus. Edictum Piſtenſe Caroli Calvi cap. 37. *Et quoniam ... Heribergum noſtrum, quod præterito anno hîc fieri juſſimus, homines de illa parte Sequanæ in iſtas partes venientes ... deſtruxerunt, &c.* Mox : *Et nunc illud Heribergum non ſine labore & diſpendio fidelium noſtrorum fieri fecimus, volumus ... ut ſicut nec in noſtro palatio, ita nec in iſto Heribergo aliquis alius ſine noſtra juſſione manere præſumat, nec illud aliquid deſtruat.* Ex quibus ſatis patet, hoc loco *Heribergum*, non eſſe jus *manſionatici*, quod vult vir doctus.

¶ Harbergamentum, Eodem ſignificatu. Charta an. 1244. apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. *Quidquid juris habere ſe dicebant in noſtro territorio de Rioſt quod dicitur ortus Regis, & domibus & Harbergamentis intus contentis.*

¶ Hebergagium. Charta Bartholomæi Abb. Floriac. an. circiter 1220. *Conceſſimus .... totum Hebergagium ſuum ſicut ſe comportat cum propiſia ſua ſcilicet cum virgulto & foſſatis.* Charta Hervei domini Virſionenſis an. 1269. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 94. *Omnes quidem homines mei & fœminæ meæ in caſtellum vel intra banleucam manentes, pro unoquoque ſuo Hebergagio, dabunt mihi ſingulis annis quinque ſolidos monetæ currentis per terram, & pro una quoque domo quam præter Hebergagia ſua habebunt, ſimiliter quinque ſolidos.* Ubi *Hebergagium* à domo diſtinguitur, ita tamen ut illud pro ruſtica domo vel rudiori aliquo ædificio accipi videatur ; hæc vero pro æde ſita intra urbis mœnia, vel villæ ſeptum, atque adeo elegantiori. Qua quidem notione ut plurimum intelligendam hanc vocem cenſeo : quod ex ſubjiciendis iterum manifeſtius fiet.

¶ Herbegagium. Codex Legum Norman. c. 27. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 214. *Capitale Herbegagium primogenito remanebit.* Index MS. Beneficiorum Eccleſ. & diœc. Conſtant. fol. 17. *Petrus Bourque undecim ſolidos homagii pro Herbegagiis ſuis & participum ſuorum ſiti in vico elemoſinæ preſbiteri.* Ibidem ſæpius occurrit, nec non & in Chartular. S. Fromondi.

¶ Herbergachium. Charta Philippi Auguſti pro Monaſt. Compend. ann. 1201. ex Tabular. ejuſdem loci : *Burgenſes vel Communia in platea illa neque ſtalla, neque halas, neque Herbergachium, quæ in poſterum ibi poſſint remanere, niſi illa quæ ibidem modò conſtructa ſunt, aliquo modo ædificabunt.* Rurſum occurrit in alia Charta ejuſd. anni ex eod. Tabul.

Herbergagium, Eadem notione. [Charta S. Ludovici Reg. Franc. an. 1225. in Chartul. Domus Dei Pontiſar. *Ita quod in dictis pratis non poteſt facere villam, ſed in eis poteſt facere domum ad Herbergagium ſuum.*] Regeſtum Feodorum Campaniæ fol. 79. *Richerus de Rilli recepit de Comitiſſa terram ſuam amabilem, & Herbergagium, & 4. arpenta vineæ.* Fol. 108. *Joannes de Grangia eſt homo ligius de 40. arpentis terræ, quæ tenet ante domum ſuam, & de dimidio Herbergagio.* Regeſtum Normanniæ ſignatum P. in Camera Comput. Pariſ. f. 19. *Inquiſitiones coſtumarum de Andeliaco ... Jurati dixerunt, quod D. Rogerus Torel habet in prædicta foreſta per liberationem Vicecomitis, qualiſcumque ſit, ſuum Herbergagium ad virgam de pleno pugno ad terram, &c.* Charta ann. 1228. apud Hubertum in Hiſt. Eccl. S. Aniani p. 112. *Dotalitium ſuum ... in Majoria & pertinentibus ad Majoriam, terra, Herbergagiis, & aliis ... quitavit.* [Charta Theobaldi Bleſenſis Comitis an. 1215. ex Tabul. Calenſi pag. 170. *Dedi ei ſiquidem meremum in foreſta mea de Hez capiendum .... ad Herbergagium ſuum ſi ipſe in feodo iſto fecerit Herbergagium.* Tabularium B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Henricus Dei Grat. Rex Angliæ, Dux Norman. & Aquit. & Comes Andegav. ... ſciatis me conceſſiſſe & præſenti carta confirmaſſe Abbati & Monachis de Becco ut accipiant in foreſtis meis de Roveraio & de Bordea quæ neceſſaria ſunt ad Herbergagia ſua de Kivillico & de Marrethot facienda, & cum opus fuerit reficienda.* Occurrit præterea in Chartulario Monaſt. Aquicinctenſis p. 15. & in Charta an. 1200.] *Herbejagium*, in Charta Ludovici Comitis Bleſenſis in Probat. Hiſtor. Bleſenſ. pag. 17. Willelmus *Guiart* ſub an. 1301.

Metent à mort és Herberjages
Chevaliers, Eſcüiers, & Pages.

Ita in Charta Philippi Pulcri ann. 1309. in ejus Regeſto ſign. 9. Ch. 1. ex Tabulario Regio. Robertus *de Bourron* in Hiſt. MS. Arthuri & Merlini : *Il eſt jà tart, que ſe vous partiés orendroit de chi, vous ne pourriés hui mais venir à Herbergage de nul heure.* Et alibi : *Car ſans grant gent ne fu onques ſi riches Herbergages, comme chis eſt.*

¶ Herberagium. Charta Ludovici Comitis Bleſenſ. an. 1200. ex Chartul. B. Magdalenæ de Caſtroduno f. 75. *Dedit Abbatiæ Elemoſinæ Ciſtercienſi Herberagium quoddam quod habebat ante Abbatiam Caſtridunenſem.*

¶ Herbergarium. Charta Ludovici VII. Regis Franc. an. 1160. ex Chartulario Monaſt. Montiſmartyrum : *Inſuper ipſum conqueſtum .... & Herbergarium quod in conqueſtu fecerat mea libertate.*

¶ Herbergium, in Charta Blanchæ Comitiſſæ Trecenſis ann. 1212. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 828. *Comes ejuſdem villæ etiam habebit duo arpenta terræ in eadem villa ab omni exactione & tallia*

libera & quieta pro Herbergio ſuo faciendo.

¶ Herbergerium, in Charta an. 1200.

¶ Hebergamentum. Charta an 1276. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 1. p. 739. *Vendidi & conceſſi & penitus dimiſi in fine perpetuo .... quoddam Hebergamentum integre ſicut ſe præportat in longum & in latum, quod habebam in parrochia S. Vandregeſilli, ſitum intra maſuram, &c.* Charta Philippi V. Regis Franc. an. 1318. pro Canonicis S. Capellæ Pariſ. *Decem libras Pariſ. deputavimus ... in Hebergamento, hortis, &c.*

¶ Herbergamentum. Charta an. 1221. ex Archivo S. Nicolai Andegav. *Ragin. Johanne dedit Abbatiæ S. Nicolai Herbergamentum in quo ipſe manebat, ſitum in burgo de Coiron.* Charta an 1291. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 727. *Quod dictus Johannes de Soliaco habuit & habere debuit ratione ſuæ primogenituræ melius Herbergamentum, meliorem feudum.* Occurrit iterum in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 14. & 82. in Charta Ludovici Comitis Bleſenſ. ann. 1192. & in alia ann. 1283. in Chartulario S. Vandreg. tom. 2. pag. 1454.

¶ Herbergementum. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 51. *Et ipſi Monachi de Herbergemento de Souday tam de parte illa quæ eſt in cimiterio, quam de parte quæ extra eſt, nullam debent dicto Galterio vel ſuis hæredibus redibitionem.*

¶ Herbergiamentum. Idem Chartul. Cenom. fol. 8. *Conceſſimus eis etiam quandam terram in eadem villa cum virgulto & Herbergiamento.*

¶ Herberjagium. Charta an. 1197. ex Schedis D. *Lancelot: Pro unaquaque domo quam præter Herberjagium habebit, tres ſolidos ſimiliter perſolvet. Si autem Herberjagium diviſum fuerit, quot domus ex eo factæ fuerint, pro unaquaque domo tres ſolidos perſolvent.* Literæ A. Epiſc. Meldenſ. an. 1204. ex Tabul. Calenſi p. 81. *Noverint univerſi quod E. Kalenſis Abbatiſſa totuſque ejuſdem eccleſiæ Conventus quoddam Herberjagium quod habere ſolebant contiguum eccleſiæ de Mintri, totum integre ſicut illi poſſidebant, videlicet quidquid ædificatum vel non ædificatum infra clauſturam prædicti Herberjagii continebatur Fulconi presbytero de Mintri poſſidendum conceſſerunt.*

¶ Harbergaria & Harbergia, Jus *giſti* ac *procurationis*, ſeu divertendi in domum vaſſalli & in ea hoſpitandi: vel præſtatio quæ pro redemtione ejuſmodi procurationis domino exſolvitur. Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1171. to. 4. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 91. *Habeo enim ex conſuetudinario jure in Poteſtatibus præfatæ eccleſiæ Harbergarias, videlicet Belignico, Saxiaco, Marchiſiolo, pro quarum Harbergiarum redemptione quandoque nummos accipi feceram; quod nec juris mei eſſe cognovi, nec anteceſſores mei uſque ad tempus meum fecerant. Hanc ſiquidem Harbergiarum redemptionem, ex toto dimiſi, & ne deinceps fiat omnino prohibeo. Harbergariam vero quam homines & clientes mei in villa Bieric & villulis & appendicibus ultra montes accipiebant in equis, in canibus, in hominibus, in omnibus quibus Harbergaria fieri poteſt, omnino dimiſi ... ut non licet nec mihi nec alicui ſucceſſorum meorum, nec hominibus nec clientibus noſtris pro Harbergaria quicquam ab hominibus extorquere vel accipere.* Vide *Alberga.*

¶ Herbergeria, Eadem notione. Chartularium S. Vandreg. to. 2. p. 2097. *Et totam Herbergeriam de Villeta cum mota ſua .... & omnes conſuetudines ſilvarum tam ad ardendum quam ad ædificandum.*

¶ Herbergiagium, Eodem ſignificatu. Literæ Henrici IV. Regis Angliæ an. 1403. apud Rymer. to. 8. p. 324. *Moram ex cauſis præmiſſis ibidem traxerit pro liberata ſua ac Herbergiagio ſervientum & equorum ſuorum ſecum ibidem venientium providere.* Charta apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 228. *Adeleſis ſoror ejus germana donavit nobis poſt mortem ſuam in manu ipſius Abbatis totam terram ſuam de Bigoteria, prata & Herbergiagium.*

¶ Herberigium, Eadem notione. Charta anni 1187. ex Archivo Majoris Monaſt. *Decem ſolidos annuatim, vel unam pelliciam, duo Herberigia unoquoque anno, unumquodque cum quinque militibus.*

¶ Herbegagium, Eadem ſignificatione. Charta Henrici *de Val* ex Chartul. S. Fromondi: *Tenemur prædictam terram cum Herbegagio & homagio dicti hominis garentizare.*

¶ Heribergare, Hoſpitio excipere, *manſionaticum* præbere, vel morari in aliquo hoſpitio, in Capitulis Caroli M. lib. 3. c. 68. Villharduinus n. 99. *Proia l'Empereres as Contes & as Barons & ſes fils meiſmes, que il pour Dieu s'allaſſent Herbergier d'autre part del port. Herberger*, in Conſuetud. Britann. art. 315. 606. *Herbergement*, pro domo, domicilio ibidem & art. 621. *Herbergement*, in Conſuetud. Andegav. art. 222. in Conſuetud. Norman. art. 356. in Conſuet. Vicecomitat. Bajocenſis art. 4. &c. Ubi hæc vox ſumitur pro primario feudi manerio ac domicilio, quod primogenito ratione primogenituræ competit.

¶ Herbergiare Se, Hoſpitari, diverſari. Charta an. 1279. ex Chartul. S. Vandreg. to. 2. pag. 1628. *Ita tamen quod dicti Religioſi & eorum ſucceſſores poterunt & debebunt deſcendere & Herbergiare ſe eundo & redeundo ad cuſtus ſuos proprios ... in domo quam ego faciam in maſurâ ſuperius annotata.*

¶ Herbegare, Aliquo hoſpitandi cauſa divertere. Charta Caroli Simplicis an. 914. apud Miræum tom. 2. p. 806. *Ut nullus Chriſtianus, Laïcus, neque Clericus præſumat .... Herbegare, nec in manſiones, neque in annonas vel pratis audeat caballos ſuos repaſcere.* Videtur legendum *Herbergare.*

¶ Herbergiata Terra. Charta an. 1214. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 1042. *Et ſi forte aliquis veniebat qui vim vel injuriam ei .... faceret, ego Radulphus, vel hæres meus excambiabimus ei vel ſuo hæredi in terra mea melius Herbergiata ſecundum voluntatem ſuam.* An pro domo vel caſtro munitiori atque ad defenſionem paratiori?

¶ Herbergiator, Qui hoſpitio excipit. Literæ Henrici IV. Regis Angliæ an. 1403. apud Rymer. tom. 8. p. 324. *Nolentes quod Herbergiatores hoſpitii noſtri ... herbergiare præſumant.*

¶ HEREBODE, Submonitio, mandatum ad exercitum, ex here, exercitus, & bode, mandatum. Fœdus Aluredi & Godvini Regum: *Nullus ſuperſedeat outhorn, nec outheſt, vel buiblotam, vel firdfare, nec Herebode, ore aut cornu.* Vide *Herebannum.*

HEREBURGIUS. Vide *Chervioburgus.*

1. HEREDA, Suecis, eſt Provinciæ pars, ſuis terminis circumſcripta. Vide Joan. Stiernhookum de Jure Sueonum vetuſto pag. 29.

2. HEREDA, *Mala Hereda.* Lex Burgundion. tit. 86. *De mala Hereda: Si pater filiis dimittat malam Heredam, ſi vivus dare voluerit, cui voluerit donet, poſtea ad filias ſuas, ſi ille dederit, nemo requirat.*

¶ HEREDARE, Hæreditatem aſſignare. Jacobi de Vitriaco Hiſt. Orient. lib. 3. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 269. *Saphadinus habuit quindecim filios, de quibus Heredavit ſeptem. Melealim qui prior eſt omnibus & major, qui tenet in hereditatem Alexandriam, &c.*

¶ HEREDICAPA, *Qui heretitatem alterius capit*, apud Joannem de Janua.

¶ HEREDIOLUM, *Poſſeſſiuncula*. Gloſſ. Sangerm. MS. num. 501.

¶ HEREDIPETA. Vide *Hæredipeta*.

¶ HEREDISCINDA, *Qui alterius hereditatem ſcindit*, Johanni de Janua.

1. HEREDITAGIUM, Hæredium, prædium ex ſucceſſione parentum, Gall. *Heritage*, in Conſtit. Neapol. lib. 3. tit. 8. 10. 15. [Vide *Hæreditagium* & *Hereditamentum*.]

¶ 2. HEREDITAGIUM, Poſſeſſio, proprium, bona immobilia. Charta 1177. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1012. *Primum quidem in civitate noſtra Aleſinæ homines tres piſcatores, Rogerium Donati... & ſuos filios & filias cum eorum Hereditagiis.* Charta an. 1262. ex Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Vendidi & conceſſi in perpetuum Hereditagium viris religioſis Priori & Conventui B. M. de Prato juxta Roch. tres ſolidos monetæ currentis.* Inſtrum. an. 1302. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 351. *Non enim intentionis noſtræ exiſtit, quod illi qui in mobilibus & Hereditagiis valorem ducentarum librarum Turon. non habent, ad finandum cogantur. Sed quicumque centum libras in mobilibus tantum, vel ducentas libras Turon. in mobilibus & Hereditagiis habere noveritis, financiam præſtari volumus, vel ad exercitum faciendum compelli.* Areſtum Parlamenti ann. 1322. in Chartular. Domus Dei Pontiſar. *Fecerat proclamari in venditione Hereditagium dicti Militis & ſpecialiter feudum vel partem feudi quod ipſe Miles tenebat à dicto Rege Francorum.* Occurrit ibi non ſemel; ubi & mobilia videntur opponi hereditariis.

¶ HEREDITALITER, Jure hæreditario. Miracula S. Vincentii Madelgarii to. 3. Julii p. 679. *Sed quia eadem familia ex anteceſſoribus ſuis Hereditaliter ſibi pervenerit, affirmat ſe juramento firmaturum.*

¶ HEREDITAMENTUM, ut *Hereditagium* 1. Teſtamentum Jacobi I. Regis Aragon. ann. 1272. to. 9. Spicileg. Acher. pag. 203. *Ad hæc nos Infans Petrus & Infans Jacobus non coacti ab aliquo vel circumventi, ſed bono animo, & gratuita voluntate recipimus à vobis D. Rege patre noſtro, hanc donationem & hoc Hereditamentum quod nobis facitis.*

¶ HEREDITAMENTUM MARITORUM, vel *Firma dotis*, Aragonenſibus dicitur Donatio quæ à marito uxori fit propter nuptias, vel potius donum quod uxori maritus poſt primam nuptiarum noctem offerebat ob pretium virginitatis. Vide *Morganegiba*.

¶ 1. HEREDITARE, Jure hæreditario obtinere. Codicillus Henrici Comitis apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1171. *Ego lego Berardo, omnes beſtias quas habet... & puer Hereditet illum* (mulum) *& ſemper teneat pro ſocio.* Vide *Hæreditare* 1.

¶ 2. HEREDITARE, In poſſeſſionem rei alicujus mittere, *Inveſtire*. Teſtamentum Jacobi I. Regis Aragon. an. 1272. to. 9. Spicileg. Acher. p. 247. *Qui poſtquam eos ibi Hereditaveramus, jurarent nos defendere ipſum regnum Valenciæ contra Sarracenos.* Vide *Hæreditare* 3.

¶ 3. HEREDITARE, Exhæredare, privare. Inſtrum. an. 1385. ex Codice MS. *Domini Regina & Rex, ac Comites, aut aliquis ipſorum nunquam faciant pacem.... cum illo nephandiſſimo.... qui tam injuſte, & inique, ac violenter captivavit & Hæreditavit, & ſpoliavit... Reginam Joannam regno Neapolitano.* Sed pro *& Hereditavit* leg. *Exhereditavit.*

¶ 4. HEREDITARE, Eradicare, evellere, Gall. *Arracher*. Charta Henrici domini de Soliaco an. 1301. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 123. *Si quis accuſatus fuerit de parturalli, turelli, vel platea arata, vel meta Hereditata ſeu admota.* Legendum *Heradicata*.

¶ HEREDITARIA, Hæres, cui hæreditas de jure competit, Gall. *Heritiere*. Charta an. 1336. ex Archivo Camerac. Eccl. inter Schedas D. *Lancelot*: *Præfatus baillivus Camerac. ſicut ſuo incumbebat officio requiſivit... ut ipſa D. Maria de Pareria de Rumilliaco & terra S. Sulpicii... ad ipſam jure hereditario pertinentibus, tanquam Hereditaria, & ipſe D. de Ambaſio ejus maritus tanquam ballus,... ipſi homagia & debita juramenta facerent & præſtarent adhibitis ſolemnitatibus conſuetis. Iretaine*, eadem notione in veteri Epitaphio apud Miræum to. 2. p. 1173. *Ici giſt li drocte Iretaine : Caſtelene de Sanſon, qui fut de lignage li Roy de Jeruſalem : pols por l'aſme, que Deus conſole.*

¶ HEREDITARIUM, Hæreditas, ac præcipue bona immobilia. Compendium Jurium & Conſuet. Univerſitatis Pariſ. per Robertum *Goulet* fol. 10. verſo: *Quinque capellanie vulgo nuncupate de Savoiſi perpetuo fundate quelibet 20. librarum Pariſ... ſingulis annis percipiendarum ſuper terras, dominia & omnia Hereditaria que fuerunt D. Karoli de Savoiſi.*

¶ HEREDIUM, Idem quod *Hereditarium*. Joan. de Janua: *Heredium, Prædium, hereditas.* Vita S. Macarii Antiocheni to. 1. Aprilis p. 890. *Heredium ſucceſſionis... tribus in eodem cœnobio reliquerat Abbatibus.* Corollarium Norbertinum tom. 1. Junii p. 964. *Qui fraterna devotione provocatus, Heredium ſuum cœnobio quoque obtulit.* Occurrit præterea in Vita S. Adalhardi ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 351.

¶ HEREDUM, à veteri Gallico *Hardée*, Onus, Gall. *Charge*. Charta Ingelranni III. an. 1207. in Hiſt. Codiciac. inter Inſtr. p. 166. *Concedo etiam mortuum nemus de boſco S. Vincentii & herbam meam nemoris de Laujou ad faſcillam, ad uſum eorum: & Heredum mortui nemoris ejuſdem loci.*

HEREFARE, Profectio militaris, ex Saxon. heeꞃe, exercitus, & ꝼaꞃe, iter, profectio, expeditio.

HEREGEAT, HEREGET. Vide *Heriotum*.

HEREGRAVIUS, vel HEERGRAVIUS, id eſt, Comes militaris, ſeu verius, belli dux. Quatuor vero hacce dignitate in Imperio ſtatuit Hertzog. in Chronico Alſatiæ fol. 143. *Duces Brabantiæ, Nortmanniæ, Hungariæ, & Ferrariæ.* Sed de his fides ſubleſta omnino.

¶ HEREMANNI. Vide *Herimanni*.

¶ HEREMIA, Locus deſertus & ſolitarius. Literæ an. 1340. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 391. *Sicut nos ipſi Epiſcopi & aſtantium multitudo ad utilitatem hanc Heremiam habitantium melius intelligere potuimus.*

¶ HEREMINÆ PELLES. Vide *Hermellina*.

¶ HEREMITA, Cella, habitatio Eremitæ, Gall. *Hermitage*. Acta B. Thomaſſi to. 3. Martii p. 596. *Plures Sacerdotes ex devotione venerunt ad prædictam Heremitam ad celebrandum, in feſto S. Hieronymi, cujus vocatur eccleſia Heremita ejus.*

¶ HEREMITARIUM, Eadem notione. Chronicon Farfenſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 656. *Dedit.... Heremitarium in valle de Ceraſa, & Eccleſiam Sanctæ Mariæ in Aviliano.* Vide *Eremitorium* in *Eremita*.

¶ HEREMITAGIUM, HERMITORIUM. Monaſt. Anglic. to. 2. p. 339. *Vulgariter autem locus iſte à laicis Heremitagium nuncupatur propter ſolitudinem; non quod Heremita aliquis aliquo tempore ibidem ſolebat converſari. Capellam ſive Hermitorium*, apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic.

¶ Heremitarius, Eremita. Hiſt. Britan. to. 2. p. 73. *Dedit... locum ſupradictum in eleemoſynam & dedit licentiam quantum ex ſylva & ſaltu in circuitu potuiſſet præparare & abſcindere, ſicut Heremitario in deſerto, qui non habet dominatorem, excepto Deo ſolo.*

¶ HEREMITARE, Vaſtare. Vide *Eremitare* 2.

¶ HEREMOSUS, incultus. Inſtrum. an. 1461. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Volebant relinquere vineas totaliter Heremoſas.* Vide *Eremus.*

¶ HEREMUS, Terra inculta, in Charta an. circ. 970. in majori Chartul. S. Victoris Maſſil. & in alia an. 1298. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 541. Vide *Eremus.*

¶ Heremus, Locus deſertus, in Hiſt. Mediani Monaſt. p. 53. *Heremus & deſertum ita diſtinguitur. Heremus eſt invia ſolitudo ubi nunquam habitatum eſt. Deſertum ubi aliquando habitatum & derelictum eſt.* Ita vetus Gloſſ. Sangerm. & Johan. de Janua.

HERENACHUS, apud Hibernos, Dignitas Eccleſiaſtica, apud quos ſic nuncupabatur Clericus, qui primam tonſuram non exceſſerat, & cenſum Epiſcopi cæteraque Eccleſiæ debita colligebat, partem unam Epiſcopo, aliam reficiendæ Eccleſiæ fabricæ, tertiam fovendis pauperibus excipiendiſque hoſpitio peregrinis diſponens. In ſtipendium muneris, libera ei ceſſit ab omnibus præſtationibus terræ portio, quam honoris cauſa *Honorem villæ* nuncupant. Ita Vicedomini vel œconomi munus obibat; quod etiam hæreditarium fuit. Vide de *Herenacia* plenius differentem Spelmannum in *Corba*, ut & Jacobum Waræum in Antiquitatib. Hibernicis cap. 17.

HERENAMES, vox formata & contracta ex Saxonico hæpeteamey, id eſt, *exercitus illicite coacti participium*, ab hepe, alias hepge, unde & hepgian, quod *graſſari, prædam facere* ſonat: & team, *ſequela.* Leges Aluredi & Godrini Regum cap. 2. apud Bromptonum: *Qui Herenames fuerit accuſatus, weregildo ſuo ſe redimat.*

HERENCIA, [Adhærentia, appendix, Gallice *Appartenances, dependances.*] Charta Hiſpanica apud Oyhenartum in Notitia Vaſconiæ p. 203. *Cum omnibus omnino, domos, hortos, vineis, vel omni Herencia, molinos, pratos, &c.* Alia Garſiæ Regis Suprarbienſis apud Blancam in Comment. Rerum Arag. pag. 698. *Duas villas Beudam & Aniveſſem, cum ſuis Herenciis, id eſt, terminis à me & filio meo determinatis.* Aliud apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 5. p. 436. *Dedimus vobis ſancti Michael de Buenco, cum tota ſua Herencia, & omni integritate, &c.* Adde Sandovallium in Epiſcopis Pampilonenſibus p. 57.

¶ HERENICAS, *Antiquas.* Iſidorus. Ubi Grævius: Puto *Hernicas.* Reſpexit, credo, Juvenalem qui in Sat. 14. 18.

Hernicus olim
Veſtinuſque ſenex.

Aut legendum, ut eſt in Excerptis, *Heroicas, antiquas*; quod magis probo. Papias: *Heroica, antiqua. Heroici, antiqui.* Vide *Hereticus.*

¶ HEREOTUM. Vide *Heriotum.*

HERES, Medicaminis ſpecies, apud Cælium Aurelianum lib. 1. Chronion cap. 3.

¶ HERESCARIUS, Minutæ monetæ ſpecies. Codex MS. Folquini: *Inde veniunt libræ 2. ſolidi 18. Hereſcarii 109.* Conſuetudines Furnenſes MSS. ex Archivo Audomar. *Litlo habet bun. 3. arat bun. 2. ſunt ibi lunarii 8. luminarii & Hereſcarii 155. veniunt lib. 2. ſol. 14. den. 8.*

¶ HERESCHILD. Vide *Heere-ſchild.*

¶ HERESIS. Vide *Hæreſis* 1.

¶ HERESTRATA. Vide *Heereſtrete.*

¶ HERESYVE, Cribrum, Gall. *Crible, tamis*, à Sax. Hæp & Sype. Computus ann. 1425. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 574. *Et in uno Hereſyve empto ad piſtrinam ibidem* x. *den.*

HERETAGIUM, ex Gallico *Heritage*, Patrimonium, quod ſucceſſione obvenit, apud Henric. Knyghton. [Teſtamentum Remigii de Summa vera ex Tabul. Capellæ S. Yvonis Pariſ. *Omnia Heretagia ſua vendantur per executores ſuos.*]

HERETAYNES, Herethaynus, Idem quod *Herenames*, de qua voce ſupra, ejuſdemque originis ac notionis, in Legibus Inæ cap. 17 *De Heretaynes conducentibus exercitum.* Et cap. 17. *Qui Herethaynus, id eſt, conducens exercitus fuerit accuſatus, Weregildo... ſe redimat.*

¶ Heretemius, Eadem notione. Fœdus Aluredi & Godrini Regum: *Nullus ſuperſedeat outhorn, nec outheſt vel buiblotam, vel firdſare, nec herebode, ore aut cornu, juxta præceptum Heretemiorum regni.*

¶ HERETICALIS. Vide *Hæreticalis.*

¶ HERETICUS, *Antiquus.* Vetus Gloſſ. Sangerm. Sed legendum *Heroicus.* Vide *Herenicas.*

¶ HERETOCHIUS. Vide *Heeretochius.*

HEREZELDA, & Herrezelda, Scotis, dicitur jus illud, quod domino feudali competit ratione dominii, percipiendi in bonis ſui *husbandi*, ſeu tenentis, *meliorem averium ſeu animal, de ejus catallis*, poſt illius deceſſum. Ita Quoniam Attach. c. 23. & Leges Burgor. Scoticor. c. 19. Adde Regiam Maj. lib. 2. c. 36. §. 2. Id Angli *Heriotum* vocant. Vide in hac voce. Vox confecta ex *Heer*, dominus, & *Zelde*, donum, ſeu ex *geld*, præſtatio, ut exiſtimat Spelmannus. Ego vero *Herregeldum*, appellatum potius cenſuerim ab *heer*, exercitus, & *geldum*: quod vaſſallis ac tenentibus decedentibus, dominis jus eſſet capiendi in illius bonis equum, arma bellica, veluti ad exercitus ſubſidia. Vide Skenæum de Verborum ſignificat. verbo *Herrezelda.*

¶ HERFERDINGLAND. Concilium Cloveshoenſe an. 822. *Retenti ſunt enim tres manentes de prædicta conditione, & libri quinquaginta ſeptem manentium, liber de Bockland, liber de Wambelea, liber etiam Herferdingland.* f. Liber tenementorum, quæ quartam partem denarii, Anglis *Farding*, pro cenſu debent. Vide in *Ferto.*

¶ HERGA, Hergandus, Veſtis ſpecies Armigeris propria, f. à Sax. hepe, exercitus. Statuta Synodal. Eccl. Cenoman. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1393. *Inhibemus expreſſius ne presbyteri indumentum ſcutatorium, quod dicitur Herga, vel aliud laicale indumentum deſuper deferre præſumant.* Acta Synod. Eccleſ. Aurelian. art. 88. ibidem col. 1283. *Prohibetur penitus univerſis ſacerdotibus... ne habeant cappas alatas & veſtes inordinatas, maxime houcies & Hergandos.* Vide *Herigaldus.*

HERGEWETH, Arma bellica: vox Teutonica, ex *Heer*, exercitus, & *Gewet*, pignus, quod in belli pignus ea hæredi relinquantur. Speculum Saxon. lib. 1. art. 19. §. 1. *Suevus tam res expeditorias, hoc eſt, arma bellica, ſeu Hergeweth, quam hæreditarias, non ſolum in ſeptimo tollit gradu, &c.*

HERGRIPA. Leges Henrici I. Regis Angliæ c. 94. *Si quis aliquem per capillos arripiat, tantum emendet, quantum de uno colpo faceret, i. quinque denarios de Hergripa.* Vox ex Saxonico vel Anglico formata, à *Haire*, capillus, & *gripan*, capere.

¶ HERIATUA. Vide *Heriotum.*

¶ HERIBANNATOR, Heribannum. Vide in *Herebannum*.

¶ HERIBERGARE, Heribergum, in *Hereberga*.

¶ HERICIUS, Herinaceus, Gall. *Heriſſon*. Hiſtor. Monaſt. Villarienſis lib. 3. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1361. *Pelles videlicet Hericii, quibus uſque ad largam effuſionem ſanguinis ſeipſum cædebat, & urticarum aculeos quibus ſeſe involvebat.*

¶ HERIDETARE: Hæredem conſtituere. Teſtamentum Ælfegi apud Hickeſ. Diſſert. pag. 59. *Rex Æthelberthus primum Heridetaverat de Vuldaham Apoſtolum ſanctum Andream & eccleſiam ſuam in Hrofeceſtra æterno jure.* Forte leg. *Hereditaverat*.

¶ HERIETTUM. Vide *Heriotum*.

HERIGALDUS, Veſtis ſpecies. Synodus Wigornienſis an. 1340. c. 21. *Capas etiam deferant clauſas Sacerdotes & Perſonatum habentes ubique, & non amplius utantur Herigaldis.* [Vide *Herga*.]

HERILES, Principum ſeu Dominorum filii, quaſi *minores heri*, quos ſequior ætas *Domicellos* dixit. Gloſſ. Gr. Lat. Δεσποτικός, *Erilis*, Δεσπόσυνος, *Erilis*. Gloſſ. MS. Eccleſ. Pariſ. *Erilis, filius, dominicus. Eriles, domini. Erilis, dominicus, &c.* Gloſſæ Pithœanæ: *Eruli, domini, domnuli.* Papias: *Heri, domini: inde Herilis velut heri filius, velut quidam dicunt, minor filius, i. domicellus. Herilem filium* dixit Terentius in Andr. quem Donatus τρόφιμον interpretatur: *Herilem filiolam*, Prudentius lib. περὶ στεφάνων, in S. Fructuoſo, pro filia Præſidis: & Anonymus in Vita S. Antonini Abbatis Surrentini num. 14. Δεσπόσυνος, Xenophonti, Theophilo, Harmenopulo, & aliis: νέος δεσπότης, Heliodoro lib. 1. Hujus vocis uſum revocarunt etiam Scriptores ævi medii. Guibertus Epiſt. 39. *Ego quidem, cui ob beneficia Ottonis eſt multa fides, circa Herilem filium ſic protinus delibero, &c.* Will. Britto in Præfat. ad Philippid. de Ludovico Philippi Auguſti filio:

> ... *Herilis ſanguinis hæres.*

Theodolus:

> *Tandem confectis ætate creatur Herilis*
> *Filius.*

Sed & Regum fratres, *Heriles* vocat Jonas Aurelian. in Præfat. ad Opuſc. de Inſtit. regia, ad Pipinum Reg. Aquit. *Neceſſe eſt, ut vos & fratres veſtri, Heriles noſtri, in mutua dilectione conſiſtatis.*

¶ HERILIS, Clarus exponitur in Gloſſulis ad Statuta Canonic. Regul. S. Auguſt. metrice ſcripta apud R. Duellium to. 1. Miſcell. pag. 56.

> *Major ut eſt humilis, gratus ſit plus & Herilis.*

¶ HERILITAS, Eximius corporis habitus. Acta S. Udalrici to. 2. Julii p. 99. *Rex vero intuens Herilitatem ſtaturæ illius.*

HERIMANNI, Heremanni, Arimani, Arimanni. Ita dicebatur apud Longobardos certum hominum genus, quos humilioris fuiſſe conditionis quidam rentur, quod ſervis adjungantur in Diplomate Conradi Imp. apud Sigon. lib. 8. de Regno Italiæ: alii vero Milites, vaſſallos, & qui beneficia à Principe obtinebant, ita dictos cenſent. [Vocabularium Gothicum à Grotio collectum apud Murator. to. 1. part. 1. p. 370. *Arimanus, herman. Miles gregalis, qui publicum munus non habet. Poſtea pro paupere ſumta vox. Hinc jus Arimandiæ in feudis.*] Certe *Arimanos* in Legibus Longob. ſubditos fuiſſe immediate Comitib. ipſis, Judicibus, Sculdaſiis, &c. deprehendimus, ita ut diverſos fuiſſe à ſervis nemo non putet. Lib. 1. tit. 18. §. 2. *Arimanus ille quidem, ſi mentitus fuerit, & doloſe hoc egerit, ſi ante venerit ad palatium, quam ad judicis ſui vadat judicium.* Tit. 25. §. 50. *Si ille judex Arimano ſuo faciendum mandatum neglexerit.* Lib. 3. tit. 12. §. 5. *Nemo Comes, neque loco ejus poſitus, neque Sculdaſius ab Arimanis ſuis aliquid per vim exigat.* [Ubi Eccardus ſcribit: *Arimannis, Erbmænner, qui bona hæreditaria poſſident, domini minores. Vide notas iterum noſtras ad catecheſin Theotiſcam p. 163.*] Tit. 13. §. 3. *Comes loci ad defenſionem patriæ ſuos Arimanos hoſtiliter præparare monuerit, &c.* Charta Hugonis & Lotharii Italiæ Regum ann. 938. in Bibl. Sebuſ. Cent. 1. c. 83. *Inſuper concedimus eidem fideli noſtro Aledramo, ſuiſque hæredibus, ut de villa, quæ vocatur Roncho, & de omnibus Arimannis in ea morantibus, omnemque diſtrictionem, omnemque publicam functionem & querimoniam, quam antea publicus noſterque miſſus facere conſueverat, ... cuſtodiant & obſervent.*

Prædictis addo, quæ de Arimannis habent Capitula Concilii anonymi an. 904. cap. 1. & ſeqq. *Ut nullus Comitum Arimannos in beneficio ſuis hominibus tribuat. Ut homines Comitum nullatenus in domibus Arimannorum reſideant; ſed domos reipublicæ inſtaurent, ibique reſideant. Ut Scriptoribus publicis nullatenus interdicatur res Arimannorum tranſcribere, ſi quando eis fuerit opportunum. Quod ſi occaſione vitandi exercitus, aut placitum, venditæ fuerint, & ipſi eas pendere ſuperſederint, exigatur ab eis utrumque, ſicut ante tranſcriptionem. Ut ipſi Arimanni frequentius quam in lege ſtatutum eſt, ad placitum ire cogantur, nec à Comitibus, nec à Sculdaſiis, &c.*

Sane his omnibus in locis *Arimanni* videntur fuiſſe, qui ſub Comitibus, judicibus, aliiſque regiis Officialibus, in oppidis & caſtris militabant, invigilabantque eorum tuitioni Cui ſententiæ favet etymon Germanicum: dicti enim *Arimanni*, ſeu *Herimanni*, ab *Heer*, exercitus, & *Man*, homo, quaſi *vir exercituum*, uti vocem *Herman* interpretatur Aventinus. Nos diceremus *Hommes de guerre, Hommes d'armée*; Germanis *Hermanner*, milites, & beneficia ac prædia ab Imperatore conceſſa poſſidentes, vaſſalli minores. Ita Goldaſtus. Vel certe *Arimanni*, ſeu *Herimanni*, fuere ipſi villarum incolæ; vel, ut vulgo dicimus, *ſubditi*, prorſus diverſi à ſervis, cum nulli oneri ſubjacerent, præterquam *hoſtis*, & *placiti*, ut ex ſupra allatis ſatis patet: quod de ſervis nullibi dictum legere eſt. Proinde vocis etymon arceſſendum hoc caſu ex *herr*, dominus, & *man*, homo, quaſi *homo domini*, id eſt, vaſſallus.

Sed dubitationem adimunt omnem Chartæ veteres, quæ *Herimannos* liberos fuiſſe homines declarant, ut Charta Caroli Craſſi Imper. apud Ughellum to. 5. in qua *liberi Erimanni* dicuntur. Alia Ottonis Imper. an. 967. apud eumdem in Epiſc. Veronenſibus: *Caſtellum, quod vocatur Romanianum cum liberis hominibus, qui vulgo Heremanni vocantur.* Ubi perperam editum *Heremitani*. *Ruſtici Arimanni*, in veteri Charta ibid. p. 742. Atque hac notione *Harimannos* & *Herimannos* habent aliæ apud eumdem Ughell. to. 1. p. 899. to. 4. pag. 632. 635. 663. &c. Adde Chronicon Benevent. S. Sophiæ p. 619. & eumdem Ughell. to. 2. p. 217.

Arimanna Femina, non *Arimanni* uxor; ſed femina ejuſdem conditionis ac fuit Arimannus, &, ut interpretor, quæ liberæ erat conditionis, & ab Arimanis genus ducebat. Charta Ludovici Pii in Chron. Farfenſi p. 657. *Ut ſecundum tenorem antiquorum præceptorum, quæ Reges Longobardorum nobis dederunt, de Arimannis feminis; quas ſibi pertinentes huic Monaſterio in conjugio ſociaverunt, ut poſt tranſactum*

actum annuale ſpatium, ſecundum dicti tenorem, ſic eos eaſque poſſideamus, nobiſque proprio nomine vindicemus. Quibus verbis innuit Ludovicus, legem latam à Ratchiſe Rege, quæ exſtat in lib. 2. Legis Langob. tit. 35. §. 10. *Si autem modo præſumpſerit cujuſcumque ſervus Arimannam ducere uxorem, ſic exinde detur judicium, ſicut in anteriori edicto legitur.* Ubi diſertim ſervus ab arimanno diſtinguitur, prorſuſque alterius fuiſſe conditionis oſtenditur: ut & in alio Diplomate ejuſdem Ludovici Pii pro Eccleſia Veronenſi apud Ughellum: *Inſuper etiam placuit noſtræ Serenitati de famulis ejuſdem Monaſterii definitiones facere, videlicet feminis liberis, quas Itali Herimannas vocant, quæ ſe famulis ipſius Eccleſiæ & Monaſterii copulaverunt, &c.*

ARIMANIA, ARIMANNIA. Marculfus lib. 1. form. 18. *Fidelis noſter veniens ibi in Palatio noſtro, unà cum Arimania ſua, in manu noſtra truſtem, & fidelitatem nobis viſus eſt conjuraſſe.* Ubi *Arimaniæ* vox non *familiam* tantum, uti vult Bignonius; ſed *familiam militarem* ſignificat. Ibi enim *Antruſtionis* Regis mentio fit, qui Regi fidem & operam ſuam, in exercitu ſcilicet, ſpondet. Unde & interdum vox eadem pro *cavalcata*, *hoſte*, ſeu *exercitu*, uſurpatur, hoc eſt, pro eo jure, quo domini vaſſallos ſuos in exercitum ſecum ire compellebant. Charta Guillelmi Montisferr. ann. 1156. apud Guichenonum in Bibliotheca Sebuſiana Cent. 1. cap. 93. *Ut nec nos, nec noſtri ſucceſſores... Valeamus ab antedicto Monaſterio, vel à præfatis omnibus exigere placitum, diſtrictum, bannum, fodrum, albergariam, prædariam, Arimanniam, angariam, parangariam, &c.* Neque aliud eſt *Armannia*, *Arimandia*, & *Armandia*, (vix enim ſibi conſtant Codices editi) in libro 5. Feudorum, in cujus vocis origine veſtiganda fruſtra inſudarunt Feudiſtæ: eſt enim *Arimannia*, & *Arimandia*, obligatio in vaſſallis, eundi in exercitum, quæ merito inter jura regalia ibi accenſetur: *Regalia autem ſunt Armanniæ, viæ publicæ, flumina, &c.* Ubi perperam Iſern. Alvarottus, Baldus, & alii, *Arimandiam* vectigal eſſe quoddam, quod ex armentis animalium ſolvebatur, interpretantur. Neque felicius Cujacius & alii, armamentaria publica, i. armorum fabricas, quarum jus penes Imperatorem eſt, eſſe cenſuere: vel, ut Borcholten, certum vectigal, quod ex licentia arma faciendi dependeretur. Hinc *diſtrictus Erimaniæ*, pro mulcta, quæ pro defectu *hoſtis* irrogatur, in veteribus Chartis apud Ughellum to. 5. p. 777. 785. 790. &c. Vide Hiſtor. Bellunenſem Georgii Piloni pag. 84. v°.

ARIMANARIA, Idem quod *Arimandia*, in Charta Philippi Ducis Thuſciæ ann. 1195. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 226. *Ab omnibus ſimiliter albergariis, Arrimanariis, angariis, parangariis, fodris, &c.*

ERIMARII, perperam, ni fallor, pro *Erimanni*, in Charta Caroli Craſſi Imp. ann. 882. apud Ughellum to. 4. pag. 1366. *Liberos maſſarios, vel Erimarios, quos legalis coactio exigere, quærere placitum per patronos vel advocatum adducat, &c.*

HERIOTUM, HERIETUM, HARIOTUM, Arma bellica, bellicus apparatus, Saxonibus Heꞃeᵹeaꞇ: vox conflata, ut quidam putant, ex heeꞃe, exercitus, & ᵹeaꞇ, profectio, quod hereotum fuerit præſtatio, quæ domino dabatur profecturo ad bellum. Somnerus ex heeꞃe, & ᵹeaꞇ, vel ᵹeoꞇ, confectam vult, quæ quidem vox ultima, *fundo*, *effundo*, ſignificat: ita ut vectigal fuerit, quod ad exercitum erogabatur. Certe *hereotum* proprie fuit *heregeldum*, & ita appellari in Legibus Scoticis infra adnotamus, adeo ut probabile ſit, *Heriotum* idem habere etymon: eſt autem *heeregeldum*, penſitatio pro exercitu, uti & *Heriotum*, quod proprie fuit vaſſalli, poſt illius obitum, militaris ſupellectilis præſtatio, domino facta. Regularis Concordia Anglicæ nationis Monachorum Monialiumque, edita à Seldeno poſt Eadmerum p. 153. 1. Edit. *Solitus cenſus, quem indigenæ Heriatua uſualiter vocitant, qui pro hujus patriæ potentibus poſt obitum Regibus dari ſolet.* Ubi Saxonicum habet *heregeate*.

Olim quidem pro *hereoto*, arma & equi domino præſtabantur: diverſi tamen pro perſonarum dignitate; nam ut eſt in Legibus Saxonicis Kanuti Regis, editis à Lambardo, part. 1. cap. 69. & Editionis Bromptoni cap. 97. pro *Eorla*, ſeu Comite, hereoti nomine dabantur 8. equi; ſcilicet 4. ephippiati, & 4. ſine ephippiis, 4. galeæ, 4. loricæ, 8. haſtæ, & totidem ſcuta, 4. enſes, & 200. auri mancuſæ ſeu marcæ: pro *Thano regio* majoris dignitatis, 4. equi, ephippiati 2. & 2. ſine ephippiis, enſes 2. haſtæ 4. & totidem ſcuta, 1. galea, 1. lorica, & 50. auri mancuſæ: pro *Thano mediocris dignitatis*, equus cum ornamentis & telo, aut healsfang in Occidua Saxonia, & in Mercia 2. libræ, & 2. etiam in Anglia Orientali. *Thani autem Regii*, qui ſocam, i. liberam habuerit juriſdictionem, hereotum erat 4. lib. & ſi is Regi eſſet familiarior, equus unus ephippiatus, alter item ſine ephippiis, enſis 1. haſtæ 2. ſcuta 2. auri mancuſæ 50. & ſi minoris vel infimæ eſſet conditionis Thuanus, libræ 2. Vide *Relevamentum* in *Relevare*.

☞ Nec à præſtatione hereoti exemti erant Epiſcopi & Abbates, ac præſertim ii quorum electio & nominatio ad Regem ſpectabat; quale autem id hereotum fuerit, & in quo conſtiterit diſcere eſt ex Charta ann. 1297. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 330: *Abbas de Oſeneya obiit anno regni Regis Edwardi* XXV. *& .... petiit Eſcheator ad opus domini Regis cupam & palefridum dicti Abbatis defuncti & etiam lanas bidentum ejuſdem Abbatiæ de tempore vacationis Abbatiæ prædictæ.* Prynnæus Hiſt. Collect. to. 2. p. 834. *Cum ex conſuetudine approbata & obtenta habere conſuevetimus palefridos & cupas Epiſcoporum & Abbatum regni cedentium & decedentium, &c.*

Duplex autem *hereotum* ſtatuit Raſtallus, *hereotum conſuetudinarium*, & *hereotum ſervitii*. *Conſuetudinarium* illud vocat, quod ex Conſuetudine ſemper penſitatum eſt: *ſervitiale*, quod in infeodationis charta inſertum eſt mortis tempore exſolvendum. Iſtudque ſolvitur poſt mortem tenentis in feudum ſimplex.

Hereoti mentio eſt non ſemel in Monaſtico Anglicano to. 1. p. 929. 934. to. 2. p. 147. in Additam. ad Matth. Paris p. 131. &c. ſed & in Domeſdei, tacito licet nomine, in Hereford. *Burgenſis cum caballo ſerviens cum moriebatur, habebat Rex equum & arma ejus: de eo, qui equum non habet, ſi moreretur, habebat Rex aut* 10. *ſolidos, aut terram ejus cum domibus.* Vetus Inquiſitio apud Will. Dugdalum in Antiquit. Warwicenſis Provinciæ pag. 665. *Et poſt deceſſum hujuſmodi cuſtumariorum, dominus ſolebat habere nomine Herioti melius animal, & non plus, &c.* [Vita Edmundi Cantuar. Archiep. inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 1806. *Eſt alia ejuſdem terræ conſuetudo, quod mortuo patrefamilias, dominus ejus accipiat melius animal quod habuit, cujuſcumque ſit generis.* Huc ſpectat le Roman *de Guillaume au faucon* MS.

En Engleterre eſt un Rois,
En icel tens ers us & drois,
Que quant un hom moroit ſans oir,
Li Rois avoit tot ſon avoir.]

Quæ quidem præſtatio obtinuit apud Scotos, ut in voce *Herezelda*, & apud Francos noſtros, ut in V. *Catallum*, docemus. Sed & apud Longobardos. Conradus Imp. in Lege Longob. lib. 3. tit. 8. §. 4. *Præcipimus, ut cum aliquis ejus Miles, ſive de majoribus, ſive de minoribus de hoc ſæculo migraverit, filios ejus beneficium tenere. Si vero filios non habuerit, & aviaticum ex maſculo reliquerit, pari modo beneficium habeat; ſervato uſu majorum valvaſſorum, in dandis equis & armis ſuis ſenioribus.* Quod idem videtur, quod in libr. 2. Feudor. tit. 12. dicitur, *armis & equis communibus beneficium* (feudum) *acquirere.*

In Legibus Edwardi Confeſſ. c. 35. Angli omnes *arma habere* jubentur, *nec debent illa invadiare, nec extra regnum vendere; ſed hæredibus ſuis in extremis legare ad ſervitium tenementorum ſuorum dominis ſuis explendum, cum opus adfuerit. Quod ſi qui eorum hæredes vel parentes non habuerint, dominus ſuus illa recipiet, &c.* Sed *hereoti* alia fuiſſe videtur conditio, cum arma demortui domino ab hærede præſtarentur.

Interdum *Hereotum* cum *relevio* confunditur. Leges Canuti Regis c. 97. apud Bromptonum: *Niſi quantum ad juſtam relevationem pertinet, quæ Anglice vocatur Hereget.* Liber Rameſienſis Monaſterii ſect. 63. & 151. *Ego Godricus concedo Deo & S. Benedicto Rameſiæ, poſt dies meos terram meam de Tiringtona, ita tamen ut Abbas Eccleſiæ Ædnothus frater meus, acquietet eam de ſervitio, quod Heregeat Anglice, Latine Relevatio hæreditatis dicitur, quæ ab hæredibus liberis, poſt mortem patrum dominis ſolet impendi.* [Charta ann. 1499. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 128. *Et prædicti Robertus, Cecilia uxor ejuſdem, ac Johannes filius eorum, & quilibet eorum ſucceſſive, ſolvent nomine Harietti tres ſolidos & quatuor denarios quotienſcunque acciderit.*]

Diſcrimen tamen fuit inter *Hereotum* & *Relevium*, adeo ut ex uno eodemque prædio utrumque interdum exſolutum legatur. Bracton. lib. 2. c. 36. §. 1. *Fit quædam præſtatio, quæ non dicitur Relevium; ſed quaſi, ſicut Herietum, quaſi loco relevii, & quod dari debet aliquando ante ſacramentum fidelitatis, aliquando poſt.* Et §. 9. ait: *Herietum nullam habere comparationem ad Relevium, præſtari autem cum Tenens, liber, vel ſervus, in morte ſua, reſpicit Dominum ſuum, de quo tenuerit, de meliori averio ſuo, vel de ſecundo meliori, ſecundum diverſam locorum conſuetudinem: quæ quidem præſtatio magis fit de gratia quam de jure, & quæ hæreditatem non contingit.* Vide c. 25. eod. libr. §. 3. [Charta ann. 1361. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 140. *Salvo tamen eidem Abbati dominio ſuo, ut in wardis, releviis, eſcaetis, Herietis, ſectis curiarum, &c.* Adde] Fletam lib. 2. c. 18. 57. §. 10. lib. 3. c. 18. Brittonum c. 69. Raſtallum. Veterem Chartam apud Ægidium Gelenium in Colonia p. 68. &c.

☞ *Hereoto* obnoxii erant, non minus ac nobiles, villani aliique infimæ conditionis homines, hoc uno, ut videtur, diſcrimine, quod illi in armis & equis hereotum præſtarent, ii vero in vilioribus animalibus. Inſtrum. an. 1343. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 456. *Juliana Hardy quæ tenuit de domino unum meſſuagium & unam virgatam terræ in bondagio diem clauſit extremum, & accidit domino nova Heriota. 11. boves pret.* xvi. *ſ.* Aliud ann. 1363. apud eumdem p. 496. *Si quis villanus morietur ſuper feodo domini, dabit domino meliorem bovem ſuum.*

Porro cavebant teſtamento Milites ipſi, ut cum humo mandarentur, equus dextrarius ſeu palefridus coram ſepulcro adduceretur, ac Eccleſiæ offerretur, tanquam *Hereoti* nomine, ac *Principalis* animalis vel Catalli. Iſtius moris aliquot exempla deſcripſit Willel. Dugdalus in Antiquitatib. Warwicenſis Provinciæ p. 680. quæ hic etiam exhibenda duximus. Teſtament. Willelmi *de Beauchamp* an. 52. Henrici III. *Et corpus meum terræ ſepeliendum in Eccleſia Fratrum Minorum Wigorniæ, & coram corpore meo unum equum ferro coopertum, ut decet, cum ſtramentis Militaribus.* Teſtamentum Rogeri *de Clifford* ann. 12. Edwardi I. *Et corpus meum ſepulturæ, Matrici Eccleſiæ de Dore, & cum corpore meo dextrarium meum coopertum, vel 30. marcas.* Aliud Hugonis de Pleſſetis Militis ann. 24. Edw. I. *Et corpus meum ad ſepeliendum in Eccleſia Conventuali de Muſſenden juxta monumentum patris mei ibidem, quondam defuncti, & cum corpore meo, nomine Principali, palefridum meum album cum armatura, quæ decet.* Aliud Walteri *Cokeſey* Militis an. 24. Edw. I. *Item lego corpus meum ad ſepeliendum in Eccleſia Fratrum Minorum Wigorniæ, & eiſd. Fratribus 10. marcas argenti pro omnibus armis meis coram corpore meo venientibus: quæ quidem arma integraliter Waltero filio remanebunt, & quidam equus coram corpore meo veniens: tunc ibidem dicta arma deferens cum dictis Fratribus remanebit.* Aliud Willelmi *de Beauchamp* Comitis Warwici an. 25. Edw. I. *Lego etiam duos magnos equos coram corpore meo, arma mea, ſecundum quod decet, portantes, ut prædicto loco, ubi corpus meum ſepelietur, remaneant.* Aliud Ricardi *de Mandeville* an. 27. Edw. I. *Do, lego corpus meum Eccleſiæ Conventuali Canonicorum de Chauncumbe humanæ tradendum ſepulturæ juxta patrem meum, & coram eodem unum equum pretii 20. marcarum, vel valorem 20. marcarum.* Aliud Roberti *de Legh* Militis an. 9. Henrici IV. *Item lego unum palefridum nigrum coram corpore meo die ſepulturæ meæ tranſiturum, nomine Herieti.* Aliud Joannis *Macreſeld* Clerici an. 9. Henr. IV. *Item lego equum meum vocatum le Bay aumbler, ut offeratur ante corpus meum in die ſepulturæ meæ, nomine Principali.* Atque hæc quidem fuſius adnotanda duximus, ut tandem inde diſcamus, cur in Magnatum funeribus & exequiis eorum arma & equi in Eccleſia ſæpius offerantur.

Quippe *Melius Catallum*, ſeu *Principale* ad Eccleſiam deferebatur cum corpore defuncti. Vetus Inqueſta apud eumdem Dugdalum: *Requiſitus de teſtamentis dictorum hominum dicit, quod Principale legatum debet deferri ante corpora defunctorum ad Eccleſiam de Perſore, & ibi per Sacriſtam illius Monaſterii & Capellanos dictorum locorum æſtimari, & facta æſtimatione, medietas debet reſidere penes Sacriſtam, & alia medietas penes Capellanos dictorum locorum.* Teſtam. an. 1390. *Item lego ad fugandum ante corpus die ſepulturæ meæ unum bovem meliorem.* Aliud an. 8. Henrici IV. *Ac corpus meum ad ſepeliendum in cœmeterio .... & meum melius animal coram corpore meo, ut mos exigit, die ſepulturæ meæ, nomine Principali.* Aliud ann. 1369. *Item, jeo deviſe à cheſcun Egliſe où jeo ſu ſegneur, & ay per mez miniſtrez ma menere en mon temps ma meillour beſte illecques trové, en nom de Principal, por grée faire de mes diſmes obliez.* Aliud denique an. 2. Henrici IV. *Item, jeo deviſe à cheſcun liu où je ſui ſegneur ou patron, 20. ſ. de monoie en nom de mon Principal, &c.* Sed præſtat, quæ in hanc

rem habet Ceremoniale Gallicum MS. hic Lectori proponere:

Comment les obſeques ſe doivent faire.

En aprés tous Heraux & pourſuivans doivent cognoiſtre comme les obſeques ſe doivent faire, mais pluſieurs n'y tiennent point de regle. Car les uns font par devotion de Meſſes à petit de luminaire de tres-petit paiemens. Les autres les font à grans paiemens, & grans pompes, & à peu de Meſſes, & en plus grand magnificence, qui ne leur appartient. Mais principalement l'honneur du ſervice des eſtats mondains ſont à prendre garde, comme ſe font & vont les offrandes, eſquelles anciennement parmi le luminaire d'entour la biere avoit cierges aux quatres cornets, & à chaſcun cierge un eſcuçon. Le premier doit avoir les armes de la mere, le ſecond les armes de l'eſle, (ayeule) *le trois de lui, & le quart des armes de fuzeſle,* (biſayeule) *parti chaſcun eſcu comme armes de ſervice doivent eſtre, quant leur mary vivoit. Et au pié de la biere un eſcuçon des armes du treſpaſſé. Et tout le luminaire & ſainctuaire de l'Egliſe doit avoir armes des meſmes eſcus de plus petits eſcuçons, & doit icelui eſtre armoié de deux coſtez, & ſi eſpés, qui ſe puiſſe tourner tout droit, quand il eſt aſſis ſur les piés de la biere, & ſe doit porter & offrir à l'offrande par l'aiſné fils accompaignié des quatre plus prochains des eſcuçons des armes, & deſcendus és chiefs du lignaige deſdites armes, & doivent porter chaſcun un deſdits cierges armoié comme dit eſt. Et par ce eſt cogneu celui qui porte l'eſcu, qu'il eſt gentilhomme de quatre lignes: & par les armes & ceux qui portent les cierges à l'accompaignier, eſt cogneu qu'és trois lignes ſe ſont dont il eſt deſcendu, & quelque ancienneté qu'il ait ſelon le lignaige de quatre lignes, il doit eſtre honnourez. Car quant l'homme a prins ligne de quatre lignes en la maniere deſſuſdite, il ſe peut dire Gentilhomme, & à qui nobleſſe appartient. Et ſi un noble homme d'ancienneté eſt iſſus aprés ſa nobleſſe de quatre lignes non nobles, c'eſt aſſavoir de celle de l'eſle, de fuzeſle, & de mere, il ne ſe devroit plus nommer Gentilhomme. Et pour cette cauſe tout noble homme doit deſirer à ſoi marier à noble lignie: car ſe il n'eſt en cele faute, ſa lignie ſera tousjours dite noble, quelque choſe qu'elle face, combien que le noble homme de ſa nature, doit tousjours faire nobles œuvres, ou il fait honte à ſa nature.*

Item, la ſeconde offrande doit eſtre le healme, que les deux & plus grans Seigneurs, qui ſoient à l'obſeque, doivent porter, & doivent tous deux enſemble offrir.

Item, la tierce offrande doit eſtre l'eſpée, laquelle doit eſtre offerte par les deux plus vaillans hommes de toute l'obſeque.

Item, la quatrieſme offrande doit eſtre d'un cheval, couvert des armes du treſpaſſé. Et ſera monté deſſus un Gentilhomme ou amy du treſpaſſé, qui portera ſa banniere, s'il eſt Banneret, ou s'il eſt Bachelier, ſon penon. Et ſera accompaigné de deux nobles hommes les plus vaillans & les plus renommez à eſtre Capitaines & Gouverneurs de gens d'armes, qui ſoient en tout l'obſeque.

Item, en aucuns lieux la cinquieſme offrande ſera pareillement d'un cheval couvert de ſa livrée, & deſſus ara un Gentilhomme, lequel ſera mené & offert par les deux plus gracieux, & les plus mondains entre Dames & Damoiſelles ſans repreuche de tout l'obſeque.

Item, en aucuns lieux les offrandes ſe doublent par moitié pour la guerre, moitié pour le tournoi des choſes deſſuſdites, & en pluſieurs contrées non.

Item, en aucuns lieux où elles ſont ainſi faites, les noirs veſtus n'offrent point, ſinon celui qui apporte l'eſcu. Mais és lieux où ils vont à l'offrande, ils doivent eſtre menez & conduits par les plus grans de l'obſeque, qui n'ont point offert les choſes deſſuſdites.

Item, leſdites offrandes ſy doivent eſtres offertes & portées aux Seigneurs par les Roys d'armes ou Heraux, en leur diſant, qu'il leur plaiſe à eux non excuſer de ce faire, & que ainſi eſt ordonné. Et doivent ceux reſpondre, à qui ils ſont preſentez: L'en a mal regardé de moy preſenter tel honneur; car il n'eſt pas deu devant tant d'autres de cette compaignie: mais ſous la charge de ceux, qui ont fait ceſte ordonnance, je le feray, & non pas de mon vouloir: laquelle ordonnance de ſervices ſont delaiſſiés au temps preſent pour trois choſes. La premiere, ſi eſt que pluſieurs qu'ils ſe montrent gent de grant eſtat, ne ſaroient armoier les cierges de quatre lignes, parce qu'ils ne ſont pas venus d'icelle deſcente, comme de nobleſſe. La ſeconde, ſi eſt pour les envies, qui eſtoient pour les offrandes. La tierce, ſi eſt pour le grant couſt que l'en promettoit. Mais c'eſtoient choſes pourquoi l'eſtat des perſonnes pooit eſtre cogneu, & par quoi l'en povoit cognoiſtre, quel honneur leur devoit eſtre fait. Et eſtoit la cauſe principale à quoy les Heraux prennoient garde plus aux offrandes, que aux autres choſes, qui appartiennent au ſervice, leſquelles ſe peuvent cognoiſtre & demander par eſcrits & autres livres ſur cette matiere. Philippus *Mouskes* an. 1242. de Arnaldi de Aldenarda funere:

Aportés fu trop ricement,
Et enfouïs moult noblement,
Ses cevaus i fut tout couvers
De ſes armes, mult biel offers,
Et un vallés ſiſt ſus armés,
De ſes armes tous aceſmés.
Si ot Clers, Dames, Cevaliers,
Tant que tout plains fu li Moſtiers.

Pompa funebris Bertrandi Gueſclini Franciæ Conſtabularii MS. *Premierement il i ot quatre eſcus. Et chaſcun eſcu avoit pour deux cierges. Et offrit le premier eſcu de la guerre le Comte de Longueville frere du trepaſſé, accompagné du Comte de Dammartin, & du Sire de Rieux. Le ſecond eſcu offrit Meſſire Alain de Beaumont, accompagné du Sire de Beaufort, & du Sire de Hambié. Le tiers eſcu offrit Meſſire Olivier de Mauny, accompagné de Meſſire Guillaume de Vienne, & du Sire de Berry. Le quatrieſme eſcu offry Hervé de Mauny accompagné du Begue de Villaine, & du Sire Beaumanoir. Item & aprés offry quatre eſpées pour la guerre, & deux pour le tournoy. La premiere offry Monſieur de Touraine, la ſeconde offry le Comte de Nevers, la troiſieſme offry Meſſire Pierre de Navarre, la quatrieſme offry Meſſire Pierre de Bar. Item, il i ot quatre Sergens d'armes montez ſur quatre deſtriers couvers des armes dudit Conneſtable, accompagnez chaſcun de deux nobles Chevaliers. Le premier de Baudran de la Heuſe, & de Monſeigneur Morice de Perſigny: le ſecond du Mareſchal de Blainville, & de Monſeigneur Guillaume des Bordes: le tiers de Regnaut du Gennes & du Borgne de Mondoublet: le quatrieſme du Comte de Grantpré, & du Comte de * Chaume.* Vide Andream Favynum, in Theatro honor. pag. 1878. & Tillium to. 2. p. mihi 286. adde præterea Pompam funebrem Ludovici Comitis Flandriæ apud Froiſſartem 2. vol. cap. 148. Statuta Mediolanenſia 2. part. cap. 469.

HERDOCHO, Idem quod *Hereotum*: itaque forte ſcribendum in Charta Grodegangi Epiſc. Metenſis an. 765. apud Meuriſſium pag. 169. *Quicumque manſum vel aclam de terra noſtra poſſederit, moriens bovem unum ad curtim dabit, quod vulgo dicitur Herdocho: aut ſi bovem non habuerit, duodecim denarios perſolvet.* Sed & in Synodo Sodorenſi, cap. de

Mortuariis, legendum videtur *Heriottum*, pro *Pirottum*. Vide in hac voce, & Gul. Prynneum in Libertatib. Eccl. Anglic. tom. 3. p. 811.

HERIPERRETUS. Browerus lib. 8. Annalium Trevirenſium pag. 473. 1. Edit. ex vetere Gloſſario Cæſarii Abbatis Prumienſis: *Dare paraſredum, cum tres manſi collato ſumptu ſeniori Curiam Imperatoris, vel Longobardicam, aliamve meditanti expeditionem publico vel rei ſuæ familiaris bono, equum militarem ſubminiſtrare cogebantur, quem Heriperretum vulgo nuncupabant, addito mancipio, quod equum curaret.*

HERIREITA. Lex Bajwar. tit. 3. cap. 8. §. 1. *Si quis liberum hoſtili manu cinxerit, quod Herireita dicunt, ad oſtium cum 40. clypeis, & ſagittam in curtem projecerit, aut quodcumque telorum genus, cum 40. ſol. componat, Duci vero nihil minus.* Ubi Editio Heroldi tit. 23. pro *ad oſtium*, habet *idem*. Lindenbrogius vocem ab *Heer*, exercitus, deducit, & *Reita*, equitatura. Id improbat Spelmannus, cum *clypeus* & *ſagitta*, de quibus hoc loco, peditum, non equitum ſint arma: unde mavult à Saxonico ꞃẏꞇ, i. *agmen, caterva*, vocem formatam, ut intelligatur *caterva militaris*. Poſſet etiam legi *Herireiſa*: nam *Reiſa*, ut ſuo loco docemus, Germanis *excurſionem militarem* ſonat.

¶ HERISCHLITZ. Vide in *Heriſliz*.

HERISCINDIUM. Henricus Roſſa in Herlingsberga:

Non totiens fieri placet Heriſcindia mecum.

Id eſt, non placet, ut toties fiant mecum ditionum mearum diviſiones. Vox enim formata à Latina *Herciſcere*, dividere. Unde *judicium familiæ Herciſcundæ*, apud JCtos eſt rei familiaris dividundæ. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Heredifcinda, Qui oſte ou cope heritage d'autrui.*]

¶ HERISIPILA, Eryſipelas, Gall. *Ereſipele*, Græc. ἐρυσίπελας, Tumor ex ferventi tenuique ſanguine ortus, ab ἐρύειν, Trahere, & πέλας, Prope. Adalgiſus Monachus in Miraculis ſancti Theoderici tom. 1. Julii pag. 79. *Sacer ignis, quem Græci Heriſipilam dicunt.*

HERISLIZ, HARISLIZ, Teutonica Lingua, eſt *armorum depoſitio*, ab *Heer*, exercitus, & *Laſſen*, deſerere, *Laiſſer*, uti vult Lindenbrogius. Rhenanus l. 2. Rer. German. p. 94. *Deſeruiſſe exercitum inter capitalia numerabatur. Id flagitium Franci vocabant Heriſchlitz, quaſi dicas exercitus ſciſſionem.* Hinc *Heriſliz facere*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 14. §. 15. in Capitul. an. 802. c. 3. in Capit. 1. an. 810. c. 12. Capitul. 2. ejuſd. an. c. 14. & Capitul. Caroli M. lib. 3. c. 70. dicitur eadem *Theudiſca lingua, qui dimiſſo exercitu abſque juſſu & licentia Regis domum revertitur.* Quod quidem crimen, ut majeſtatis, capite & bonorum confiſcatione ibidem puniri dicitur. Adde l. 4. Capit. Car. M. Append. 2. c. 29. Annales Francorum Tiliani an. 789. de Taſſilone Duce Bavariæ: *Et ipſa Synodus juxta linguam ſuam Hariſliz judicaverunt eum ad mortem.* Annales Loiſelliani ann. 788. de eod. Taſſilone: *Et quomodo domnum Pipinum Regem in exercitu derelinquens, & ibi, quod Theodiſca lingua Hariſlit, (al. Hariſtallit) dicitur, viſi ſunt judicaſſe ſe eundem Taſſilonem ad mortem.* Concilium Ænhamenſe an. 1009. c. 24. *Si quis de profectione militari, cui Rex intererit, ſine licentia ſe ſubtraxerit, in detrimentum corruat omnium fortunarum.* Eſt præterea

HERISLIZ, Legitima armorum depoſitio, cum ſcilicet expleto expeditionis tempore, qui ad eam tenentur, domum revertuntur. Lex Longob. eodem tit. §. 17. *Poſtquam Comes & pagenſes de qualibet expeditione hoſtili reverſi fuerint, ex ea ſuper 40. noctes bannum ſit reſciſſum, quod Theudiſca lingua Heriſliz, id eſt, armorum depoſitio vocatur.* Eadem pæne iiſdem verbis habentur in Capitulis Caroli C. tit. 31. c. 23. præterquam quod pro *Heriſliz*, legitur *ſcaſtlegi*, ita ut nullum eſſe in utriuſque vocis notione diſcrimen appareat, licet aliter cenſuerit Spelmannus, qui *Heriſliz*, factum puta, ex heeꞃe, exercitus, & ſliꞇ, & ſlice, Saxonico, vel ſliꞇan, rumpere ſcindere: ut fuerit exercitus dimiſſio, *la rupture d'armée*, quomodo hic intelligitur.

HERISTALLUS, Caſtra, ſedes exercitus, ex *Heere* exercitus, & *Stelle*, vel *Stal*, ſtatio, ſitus. Veteres Francorum Annales cap. 57. *Poſitiſque caſtris apud Wiſeram fluvium, locum caſtrorum Heriſtelli vocari juſſit.* Addit Eginhartus: *Qui locus ab incolis uſque in præſens ita nominatur.* Veteres Annales alii, editi à Lambecio lib. 2. Comment. de Bibliotheca Cæſar. anno 797. *Intravit in Saxonia, & ibi habitavit ipſam hiemem, & fecit ſedem ſuam juxta locum, ubi Timella fluit in Wiſaraha, quem etiam Heriſtelli appellavit, eo quod ab exercitu ſuo fuerunt conſtructæ ipſæ manſiones, ubi habitabant.* Eadem pæne habentur anno ſeq. Poëta Saxonicus ann. 797.

.... *Wiſuræ poſitis in littore caſtris*
Sedit, Heriſtellique locum juſſit vocitari.

Ibidem:

.... *Tum Gallica rurſus ad arva*
Regrediens, hiemis tempus tranſegit in aula,
Nomen Heriſtalli dederat cui barbara lingua.

Id eſt, Germanica, ut ſuo loco docuimus. Denique Chronicon Moiſſiacenſe an. 797. *Quam etiam Heriſtalli appellavit, eo quod ex exercitu ſuo fuerant conſtructa ipſe manſiones, ubi habitabant.*

HERISZUPH, Collecta, conventus militaris, ſeu cum armis. Capitul. Caroli C. tit. 12. c. 3. *Similiter de collectis, quas Theudiſca lingua Heriſzuph appellat, & de his, qui immunitates infringunt, &c.* Ita rurſum tit. 29. §. 4. p. 275. ubi *Herizuph*, abſque *ſ*. Vide *Collecta* 4.

¶ HERITATOR, Hæres, Gall. *Heritier.* Charta an. 1497. *Creſcat dictis hominibus & veris Heritatoribus, &c.*

HERITUDO, Dominatio, ab *Herus*, Joanni de Janua. Gloſſæ Græc. Lat. Δεσποτεία, *Dominatus, dominatio, Heritudo.*

HERKARE. Lambertus Ardenſis pag. 142. *Ubi ruſtici homines & incompoſiti ad bibendum, vel ad cheolandum, vel etiam Herkandum, propter agri paſcui largam & latam planitiem convenire ſolebant.* Ubi *Hercatio*, luſus apud ruſticos noſtros ſpecies fuit. Vide *Cheolare*.

☞ Haud ſcio tamen an non legendum ſit, *Herpandum*, vel *Harpandum*, voce confecta ex *Harpaſtum*, Pila folle minor, quod loco citato vel maxime convenit. De hoc ludo ita Martialis lib. 4. Epigram. 19.

Sive Harpaſta manu pulverulenta rapit.

Et lib. 7. Epigram. 67.

Harpaſto quoque ſubligata ludit.

¶ HERLININI MILITES, apud Petrum Bleſenſem Epiſtola 14. per contemptum vocantur Aulici, quod poculis potius, quam gladiis, dimicent. An ab Herlino Anglo, exercitus in Saracenos ductore, ſed militiæ prorſus imperito? Ita Hofmannus.

¶ 1. HERMA TERRA, id eſt, inculta. Charta an. 1058. ex Tabular. S. Victoris Maſſil. *Ego Pontius*

de Riansdedi Deo, ſanctæ Mariæ & ſancto Victori terram Hermam & cultam. Alia an 1455. ex eodem Tabular. *Terra Herma quæ non laboratur.* Vide *Eremus.*

2. HERMA, *Caſtratio.* Papias pro *Hernia.*

3. HERMA, *Inaurium genus muliebre, vel prægrande ſaxum.* Vocabul. Suſſannæi. Eſt ἕρμα Græcorum.

HERMACIUM, Idem quod *Herma* 1. Inventarium Recogn. ex Archivo Principis *de Rohan* n. 18. fol. 339. *Item pro Hermacio ſcito à Ribanto confrontante cum &c.* Et fol. 358. *Cum ſuis juribus ac pertinentiis & cum quibuſdam Hermaciis &c.*

HERMAN. Glaber Rodulfus in Vita S. Guillelmi ſæc. 6. Bened. part. 1. p. 331. *Hermannus Præſul. . . . cœpit exoſos hujus patris habere monachos cum ſua inſtitutione . . . Quod dum patri relatum fuiſſet, ad nomen illius alludens, ait: Secundum ſuum nomen, inquiens, facit Epiſcopus iſte. Nam lingua barbara Herman in noſtra homo errans dicitur,*

HERMANERIUM, Ædes, manſio, domus *Herimannorum.* Charta an. 1280. Hiſt. Dalphin. pag. 39. *Cum diſcordia eſſet & verteretur . . . de perſonis, & terris, & Hermaneriis, poſſeſſionibus, & quibuſdam aliis juribus quæ de feudo domini Epiſcopi, vel in emphyteoſim tenebantur.*

HERMAPHRODITUS, Eunuchus, ſpado. Gloſſ. Iſid. Papias, & Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Hermaphroditus, caſtratus, hoc eſt, nec vir, nec mulier,* al. *nec femina.* Occurrit in Vita S. Potiti Mart. ex MS. Neapol. c. 3. apud Bollandum 13. Janu. S. Aſterius Homil. 5. Καὶ μετ' ὀλίγον ἡνιόχοις μερίζοντες τὸν χρυσὸν, καὶ αὐληταῖς κακοδαίμοσι, καὶ μίμοις, καὶ ὀρχησταῖς, καὶ ἀνδρογύνοις, καὶ γυναιξὶ καὶ πόρναις, &c. Infra ead. Homilia de quodam Eunucho: Γυναιξὶν ὢν καὶ ἀνδράσιν ἀμφισβητήσιμος. S. Baſilius Epiſt. ad Simpliciam, & Palladius in Vita S. Joan. Chryſoſtomi p. 139. nec maſculinum, nec femineum eſſe genus aiunt, ἄθηλυ καὶ ἄνανδρον. Hinc apud Theophanem an. 26. Conſtantis Andreas Sergium Militiæ Magiſtrum Eunuchum ſugillabat, ὅτι οὐκ ἀνὴρ, οὐδὲ πάλιν γυνὴ eſſet. Severus Imp. apud Lampridium, *tertium genus hominum Eunuchos eſſe dicebat, nec videndum, nec in uſu habendum à viris; ſed vix à feminis nobilibus.* Vide Matth. Paris ann. 1246. & Gloſſ. med. Græcit.

HERMAPHRODITARE. Alanus de Inſulis in Planctu naturæ contra Sodomitas:

Fœmina vir factus ſexus denigrat honorem,
Ars magica veneris Hermaphroditat eum.

HERMASSIUM, HERMASSUM, Idem quod *Hermacium.* Charta an. 1501. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Confrontatur cum Hermaſſio Joannis Venelli paſſagio in medioneus diſcus Hermas.* Charta an. 1510. ex Archivis S. Vict. Maſſil. *Quoddam tenementum ſeu terram hermam, ſive quoddam Hermaſſum confrontatum cum laboragio.*

HERMECACES. Eadem notione. Vide *Bicocaria.*

HERMELLINA, Mus Ponticus, noſtris *Hermine*, ab *Armenia* dictus, quod inde ejuſmodi murium pelles in Europam adveherentur: nam *Hermeniam*, pro *Armenia* dixere Scriptores Latini recentioris ævi, Anonymus in Actis S. Chryſolii, (uti monet Bollandus) Tudebodus, & alii, à nobis laudati in Diſſert. 1. ad Joinvillam, ubi egimus de hoc animali, & illius pellibus, quæ ſemper magno in pretio habitæ ſunt. Thwroczius in Salomone Rege Hungar. c. 52. *Cumque tetigiſſet veprem lancea, quædam Hermellina albiſſima mirum in modum, lanceæ ejus inſedit, & ſuper ipſam diſcurrendo in ſinum ejus uſque devenit.*

HARMELINUS. Paulus Venetus lib. 1. c. 56. *Deferunt pelles delicatas vulpium, aut Harmelinorum, aut aliorum animalium, præſertim quæ vulgo Zebellinæ vocantur, &c.* Et lib. 3. c. 48. *Varia producens animalia (regio) ut ſunt Rhondes, Armelini, Erculini, varii, vulpes nigræ, &c.*

ERMELINUS. Petrus Damiani l. 2. Epiſt. 2. *Ovium itaque, ſimul & agnorum deſpiciuntur exuviæ, Ermelini, gebellini, martores exquiruntur & vulpes.*

HERMINIÆ PELLES. Concilium Pariſienſe part. 4. cap. 4. *Pelles quoque de Erminiis caudatis omnibus Eccleſiaſticis perſonis prohibemus.* Galfridus Monemuthenſis lib. 7. cap. 4. *Caius Dapifer Herminio ornatus, . . . totidem vario amicti.* [Ordinatio an. 1340. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 406. *Pro Herminiis dictarum raubarum Dalphinæ ordinamus 12. florenos.*]

ARMINIÆ PELLES. Charta an. 1117. apud Ughellum to. 7. Ital. ſacræ p. 868. *Pellibus griſeis, bevariis & Arminiis.*

HEREMINÆ, apud Ricardum Hagulſtadenſem an. 1139.

HERMINÆ, apud Silveſtr. Girald. in Topogr. Hibern. diſt. 1. cap. 21.

ARMERINÆ PELLES, apud Rollandinum in Chron. lib. 1. cap. 13.

HEREMINÆ PELLES, in Concilio Londinenſi an. 1138. cap. 15.

HERMENDATUM, vocant Hiſpani, & maxime Navarrenſes, juriſdictionis ſpeciem, in fures & facinoroſos homines. Hujus autem, inquit Oyhenartus in Notitia Vaſconiæ lib. 1. c. 6. inventum extorſit à populo latrociniorum cædiumque ac publicarum graſſationum immenſitas, quæ bella tam externa quam civilia ſubſecuta eſt: tunc enim cum magiſtratuum cura ac ſollicitudo, graviori ſolito onere preſſa fatiſceret, cœpere plebeii, quorum præcipue res agebatur, ſocietates (Hiſp. *Hermendadas*) inter ſe contrahere, conſtitutumque eſt, ut quoties hujuſmodi aliquod ſcelus à facinoroſis admiſſum eſſet, univerſi facto ad ſonitum æris campani concurſu, (*ab crit & repic de campanes*, ut eſt in Charta an. 1452.) de compacto in illos impetum facerent, pœnas debitas ab ipſis ſumpturi: quæ quidem Societatum ejuſmodi juriſdictio poſtmodum regia auctoritate comprobata eſt, de qua pluribus eodem loco agit Oyhenartus. Exſtat Ferdinandi Aragonii Caſtellæ Regis Edictum apud Medinam lib. *de los Grandezas de Eſpanna*, part. 2. cap. 72. cujus ſummam delibavit Antonius Nebriſſenſis decade 1. Rerum à Ferdinando & Elizabetha geſtarum lib. 6. c. 4. *Hermandati* etiam meminit Marineus Siculus lib. 19. de Reb. Hiſpan. Vide *Juncta*, & *Hueſium.*

¶ HERMENIUM, ἑρμηνεία, Interpretatio, expoſitio. Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened. part. 1. pag. 176.

Qui non æratas inſtabat condere gazas,
Dapſilis aſt cunctis, dedans Hermenia vitæ.

HERMERUS. Leges Adelſtani Regis Angl. apud Brompton. pag. 851. *Tertium eſt, quod gratiant omnes miſericorditer Hermerum dominum ſuum de dono, quod foriſfactis hominibus conceſſiſti, &c.* Ubi *Hermerus* eſt Saxonic. heꝛ-mæꝛe, i. magnus dominus. Quod additur, *dominum ſuum*, Gloſſema eſt.

¶ HERMES, *dicitur Capitellum quod ponitur ſuper columnam.* Papias. Vox nota, ut *Herma*, proprie Mercurii ſtatua ſine manibus pedibuſque.

¶ HERMINII, pro *Armeni.* Gaſparis Barthii Gloſſ. apud Ludewig. to. 3. p. 14. ex Hiſt. Palæſt.

¶ HERMINIUS, adject. Vide in *Hermellina.*

¶ HERMIS, Terra inculta. Privilegium Archambaldi Borbonii & Agnetis uxoris ejus pro Villafranca : *Præpoſitus de Villafrancha poteſt accenſare pedationes Hermes quæ non reddent fructus domino.* Vide *Eremus.*

¶ HERMITAGIUM, Cella eremitæ, in Charta an. 1269. ex Archivis Montis S. Michaëlis, & in Inſtrum. an. 1345. ex Schedis D. *Lancelot.*

¶ Hermitorium, Ead. notione. Vide *Heremita.*

¶ HERMOGENIANI Equi. Vide in *Equus.*

¶ HERMONIUM, *Anathema, alienatio.* Papias.

HERMORA. Vetus Charta Cornutianenſis, edita à Suareſio : *Septem pharos æreos, duos habentes delphinos octonos & Hermoras, &c.* An *Remoras*?

¶ HERMULA, *Statua ſine manibus ab Herma derivatur.* Papias. *Hermula* proprie eſt parvula ſolius Mercurii ſtatua ſine manibus & dimidia ſui parte inferne trunca; ſed hic ad quamlibet ſtatuam extenditur. Vide *Hermes.*

HERMUNII. Vide *Infanciones.*

¶ 1. HERMUS, Terra inculta. Vide *Eremus.*

¶ 2. HERMUS, Caſſis, Gall. *Heaume.* Ogerii Panis Annal. Genuenſ. lib. 4. ad an. 1204. apud Murator. to. 6. col. 289. (Navim carrociam) *campali bello devicit & eam cepit, in qua ultra* CCCLIII. *guarnimenta ferri, ultra juppones, Hermos, clypeos & alia arma multa ceperunt.* Vide *Helmus* 1.

¶ HERNACULUS. Charta an. 866. apud Himfredum Wanleium de Ant. Litt. Septent. pag. 307. *Pro terra quinque manentium in unius hominis diem, 400. ſiclis in argento puro, duobus Hernaculis cum omnibus ſupellectilibus ſuis, 8. bobus, 50. porcis, 200. ſegetibus cum gramine toto, & 30. modiis de ordio triturato ſine contribulibus & ſuburbano.* An pro junioribus equis accipiendum?

HERNASIUM, Hernesium, &c. Vide *Harnaſcha.*

HERNIA, *Caſtratio,* in Gloſſ. Iſid. Alias eſt κήλη, ſeu tumor in inguinibus ac ſcroto. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Hernia, Roture, enfleure ès entrailles.*]

¶ HERNIOSUS, Hernia laborans. Vita B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1821. *Alii Hernioſi, gibboſi alii, quidam læſi graviter, &c.*

¶ HERODIUS, Genus avis, Gall. *Heron.* Joan. de Janua : *Herodius, Rapaciſſima avis, avium & omnium volatilium major, qui & aquilam vincit, &c.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Herodius, Un oiſeau de proie, gilfaut.* Vita S. Bonifacii Mogunt. tom. 1. Junii pag. 473. *Hic autem* (Gwelibus) *honeſtis moribus, ut ferunt, ſuam vitam circumſepſit, niſi tantum quod cum Herodiis & canibus per ſemetipſum jocabatur.* Hiſt. Luitprandi apud Murat. to. 2. p. 467. *Pennæ ſtructionis ſimiles ſunt pennis accipitris, & Herodii : cum tempus advenerit in altum alas erigit, deridet equitem & aſcenſorem ejus.* Non ſemel legitur in Bibliis ſacris, ut Deuter. 14. 16. &c.

¶ HEROICUS, *Antiquus.* Gloſſ. MS. Sangerman. n. 501. Aliæ Gloſſ. Lat. Gall. *Heroicus, De Baron. Heros, Baron. Heroys, Baroneſſe.*

¶ HEROTOCHIUS. Vide *Heeretochius.*

¶ HEROUDES. Vide *Heraldus.*

¶ HERPES Esthiomenus, Ulcus à flavæ bilis copia craſſiore & acriore profectum; à Græco ἕρπειν, ſerpere, & ἐσθίειν, comedere. Miracula S. Antonii to. 2. Januarii p. 158.

Manum ægris imperantem ſervo dedit Dominus,
Ut cum jubet vi naturæ fiat morbo terminus,
Et tollatur infernalis Herpes eſthiomenus.

HERPIX, Hirpex, Herpex, Occa, crates : Feſto, inſtrumentum ruſticum trigonum ad terendas glebas, noſtris, *Herce.* Gloſſ. Ælfrici : *Hircipes, vel tribula,* Egþa. [Papias : *Hirpices, Tribuli.* Gloſſ. Sangerm. MS. n. 501. *Tribula.*] Germani *Egge* dicunt. Lex Salica tit. 36. §. 2. *Si quis per alienam meſſem, poſtquam germina produxerit, Herpicem traxerit, aut cum carro ſine via tranſierit.* Ubi Editio Heroldi habet, *poſtquam levaverit, Herbice traxerit, &c.* Servius ad 1. Georg. Virgilii... *Vimineas trahit crates. Ad agrorum ſcilicet exæquationem, quam ruſtici Herpicem vocant.* Hinc

Herpicare, apud eumdem Servium, &

Herpicarius, in Gloſſ. Lat. Theuton. *Egedere.*

Herpicatio, pro opera unius diei cum herpice. Extenta manerii de W. ann. 13. Edw. III. *Item faciet tres Herpicationes, vel dabit* 3. *den.* Spelman.

¶ HERREMERITUS, Benemeritus, vel magnis meritis clarus. Charta ann. 1530. apud Rymer. to. 14. p. 398. *Almi ſtudii Ferrarienſis Cancellarii Herremeriti in loco & collegio conſueto conſtituti, &c.*

¶ HERRENAM. Vide *Harenam.*

¶ HERRERUELUS, Veſtis ſeu pallii genus apud Hiſpanos. Concilium Valentinum an. 1565. inter Hiſpan. to. 4. p. 69. *Vel pallium brevius ad genua tamen uſque ſaltem demiſſum, cujuſmodi veſtes vulgus Herreruelos vocat.*

¶ HERRID, Aula, domus, Danis. Literæ Erici Danorum Regis an. 1303. *Dedimus in ſolidum domino Archiepiſcopo & eccleſiæ ſupradictæ... prædictum Herrid, pro dictis bonis ſcotatum.* Vide *Hird.*

¶ HERSA, Septum quod urbium portis objicitur, vulgo *Herce.* Inſtrum. an. 1532. ex Archivis Eccleſiæ Redonenſ. *Clerus ſecum adduxit Principem ad portam fullonum, & ad Herſam R. in Chriſto pater Yvo Redon. Epiſcopus cum ſuo clero exegit ab eo juramentum fidelitatis de conſervandis libertatibus eccleſiæ.* Vide *Hercius.*

HERSIA, Candelabrum. Vide *Hercia* 2.

¶ HERSONARIA, f. Hortus leguminum, à Gallico *Ers,* Latine *Ervum,* quod eſt ſpecies leguminis. Charta an. 1263. ex Chartulario S. Vandreg. to. 1. pag. 144. *Licebit eiſdem* (Monachis) *facere plenariam juſtitiam ſupra domum meam de Reſanchon, & ſupra pomerium meum, & ſupra Herſonariam meam, & ſupra reſiduum hæreditagii mei... ſciendum eſt ſiquidem quod nec ego prædictus Hugo, nec mei hæredes prædictam domum & pomerium & Herſonariam poterimus vendere, eleemoſynare vel alicui obligare.*

HERTHAMON. Lex Friſion. tit. 22. §. 28. *Si præcordia, id eſt, Herthamon gladio tetigerit.* Ita etiam Editio Heroldi. Vox confecta, inquit Lindenbrogius, ex *Herze,* cor, & *Wund,* vulnus. Sikama reponit *hertaem,* vel *hertaden,* ita ut ſit corporis pars, ubi vitæ ſpiritus prope cor continetur, quæ inteſtina & interanea vitalia appellantur, & corde, ubi vitæ ſedes eſt, quaſi prætenta. Somnerus denique legendum cenſet *Herthemon,* vel *Herthemond,* quod cordis ſcutum, vel præſidium ſignificat, diaphragma ſcilicet, ſeu præcordia, quæ cordi objacent : voce compoſita ex heorte, vel Saxon. heorꞇ, cor, & mond, Saxon. mund, tutela, defenſio, munimen.

¶ HERTIUM. Vide *Hercia.*

¶ 1. HERTUS, *Aſper & malus.* Vetus Gloſſ. MS. Sangerm. num. 501. Leg. *Hirtus.*

¶ 2. HERTUS, Suevorum & Borealium Germanorum, ac perinde Anglorum Dea. Vide Spelmann. & Schilterum.

¶ HERVENUS, *Genus materiæ.* Papias, & Gloſſ. MS. Sangerm.

¶ HERUNCELLUS, Ardeola, Gall. *Petit Heron.* Epiſtola Eduardi I. Angliæ Regis apud Rymer. to. 2. p. 1087. *Mittimus vobis quatuor girofalcones griſos; quorum duo apti ſunt & inſtructi ad grues & Heruncellos.*

¶ HERUS, Imperator. Acta S. Caſſiani apud Illuſt. Fontan. in Append. ad Antiquit. Hortæ, cap. 6. ubi de Joviano Imper. pag. 347.

Quod Herus agnoſcens, juſſit perquirere ſtatim:
Quid ſuper hoc Domini vellet ſententia magni.

¶ HESCUDARIUS, Miles prædo, vel famulus: nam *Eſcuderios*, famulos ſuos vocabant monachi. Fragmenta Hiſt. MSS. Stephanotii to. 1. *Super ſacrilegis exceſſibus commiſſis à quibuſdam nefariis perſonis, quæ nuncupantur Heſcudarii.* Vide *Eſcuderius.*

HESIA. Vide in *Aiſantia.*

¶ HESICASTÆ, apud Bleynian. Inſtit. p. 267. *Anachoretæ dicuntur quoque Heſicaſtæ tanquam quieſcentes; ἡσυχάζω enim quieſco ſignificat.* Eorumdem Monachorum occurrit mentio in Novella Juſtin. 5. tit. 3. Vide *Heſychaſterium.*

¶ HESTA. Charta Hugonis Burgundiæ Ducis apud Perardum p. 335. *Conceſſi etiam eis quod locationem Heſtarum fori & nundinarum... non poſſunt accreſcere ultra tertiam partem locationis quæ fuit anno illo.* Sed perperam omnino, legendum quippe, uti habetur in eadem Charta quæ exſtat in Chartul. Divion. *Eſtallorum fori.* Vide *Eſtallum.*

HESTALDI. Vide *Haiſtaldi.*

¶ HESTCORNE. Monaſt. Anglic. to. 2. pag. 367. *Dedit* (Rex Ethelſtanus) *Deo & Sanctis prædictis, ac ſeptem presbyteris ibidem Deo ſervientibus... quaſdam avenas, vulgariter dictas Heſtcorne, percipiendas de dominiis & eccleſiis in illis partibus, quas miniſtri dictæ eccleſiæ uſque in præſens percipiunt pacifice & quiete.* Vide *Heſtcraſda.*

HESTCRASDA. Miracula S. Joannis Beverlac. n. 7. *Et quidem coloni illius Provinciæ Heſtcraſda, id eſt, quod exigebatur ad pabulum Regis, ſingulis annis ſolebant Regis præfectis reddere, videlicet de unaquaque caruca, id eſt, ad cultrum & vomerem, quatuor travas de ſuis frugibus, & talis reditus inter vectigalia regia computabatur.* [Vide *Heſtcorne.*]

¶ HESTEREN, Arboris genus. Bernhardi *de Breydenbach* Iter Hieroſol. p. 276. *In mari peregrinanti ſi ſubverſio & vomitus acciderit, utatur ſirupo Heſteren vel granatorum cum menta, vel pomorum muzorum cum tamarindis ſugat, & odoret granata poma muza coctana minuatque cibum.*

HESTERNUS ANNUS, Proxime elapſus. Beda in Epiſtola ad Egbertum Antiſtitem, initio: *Memini te Heſterno dixiſſe anno, cum tecum aliquot diebus legendi gratia in Monaſterio tuo demorarer, &c.*

HESTHA. Domeſdei tit. *Ceſtre*: *Quando Rex ipſe ibi veniebat, reddebat ei unaquæque carucata 200. Heſthas, & unam cuvam cerviſiæ, & unam butyri ruſcam.* Ubi Spelmannus *Heſtham* intelligit capum, ſeu gallum caſtratum, vel pullum quempiam gallinaceum: à Gallico *Heſtaud, Heſtaudeau,* ſeu *Eſtoudeau*, pullaſter. Vide *Haiſtaldi.*

HESTRAFFLA. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 170. *Rex Athelſtanus ſuum jus de Heſtraffla, id eſt, de pabulo equorum, quod ei ſingulis annis ſolvebatur, &c.*

HESYCHASTERIUM, Græcis recentioribus, ἡσυχαστήριον, Cella ſolitarii, hic, ut videtur, Cœnobium. Vita S. Stephani Sabaitæ authore Leontio ejus diſcipulo tom. 3. Julii p. 531. *Proſequere igitur eam vivendi rationem quam edoctus à Deo es; dimidium quidem temporis ponens in ſolitudine; quod autem reliquum in Heſychaſterio, ut multos ad veram Dei notitiam ac virtutem inſtituas.* Vide *Heſicaſtæ.*

¶ HETA, Votum, optatum, deſiderium. *Solvere in Hetam*; hoc eſt, ex Sententia, ad optatum, à Gallico veteri *Hait*, unde noſtrum *Souhait.* Teſtamentum Armandi *d'Alegre* an. 1263. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1115. *Ipſam domum pro eis inſtituo in heredes in duobus mille ſolidis Podienſis monetæ, quos donavi & ſolvi in Hetam dictæ domui pro eiſdem.* Ibidem occurrit iterum.

HETÆRIARCHÆ, Qui cohortibus conflatis ex Romanorum ſociis præerant in Palatio ad Imperatoris cuſtodiam, Græcis ἑταιριάρχαι, de qua dignitate multa diximus in Notis ad *Annæ* Alexiadem pag. 227. Will. Tyr. lib. 21. c. 16. *Joannes vir magnificus, Megaltriarcha,* pro *Megaeteriarcha.* [Acta S. Nicolai CP. tom. 3. Maii pag. 510. *Tunc Romanus Imperatoris pater declaratur, & Romani vice Chriſtophorus ejus filius Hetæriarches inſtituitur.* Ubi *Hetæriarches* Bollandiſtis eſt Princeps juventutis.]

¶ HETEROCLITUM, *Diverſiclinium*, in Gloſſis Iſidori. Eſt autem *Diverſiclinium* Joanni de Janua: *Locus ubi diverſæ viæ conjunguntur.*

¶ HETEROMALA, HETEROMASCHA, *Veſtis ſervitiis dicata, altera tantum parte villoſa, cui opponitur Amphiſmaſchala utrinque villoſa.* Laur. in Amalth. Statuta Avenion. lib. 1. Rubr. 5. art. 5. *Quibus dicti Conſules fieri curent ad honorem civitatis veſtem Heteromalam, vulgo Robe de Velour.* Vox Græcæ originis ἕτερος, alter, μαλλός, vellus. Vide *Amphibalus* 1.

¶ HETI, *Folia quatuor fuere de exemplari.* Iſidori Gloſſ. Ubi Grævius: Hæc eſt nota ſcribæ, qui ſignificavit in exemplari, unde hæc hauſit, deſiderari quatuor folia. Fideliter deſcripſit Conſtantienſis: *Heſtus* folia, à quatuor quæ exciſa fuerunt de exemplari, *à Heth vita.*

¶ HETRUSCÆ CORONÆ, de quibus Tertullianus lib. de Corona milit. cap. 13. *Superferuntur etiam illis Hetruſcæ. Hoc vocabulum eſt coronarum, quas gemmis ac foliis ex auro quercinis ob Jovem inſignes ad deducendas thenſas cum palmatis togis.* Hetruſcæ igitur coronæ Tertulliano eæ ſunt, quibus in ſolemnioribus Deorum pompis utebantur: Hetruſcæ dictæ quod illas ab Hetruria Romani, non ſecus ac cæteros ſuperſtitionum ſuarum ritus, ut ipſe Tertul. ſcribit lib. de Spectac. acceperant.

HETTEMATICUS. Jul. Firmicus l. 3 c. 9. *Ipſos tamen faciet Hettematicos, & prima quidem ætate ſemper vitioſos.*

¶ HEVA, Uxor. Annales Corbeïenſes apud Leibnit. to. 2. Script. Brunſvic. pag. 312. *Juſtinus Luther cum Heva ſua, ex ſingulari devotione ſeculo renunciat. Ille fit oſtiarius noſter, hæc autem ſerva dominarum in Valle Dei.*

¶ HEUDUM, Menſura frumentaria apud Belgas. Charta an. 1368. apud Miræum to. 2. p. 1328. *Quæ quidem terræ ſolvunt 24. ſolidos Pariſ. monetæ Flandriæ annui & perpetui redditus, cum uno Heudo frumenti annuatim ad vitam domicellæ Grietæ, dictæ Spaens.* Vide *Hodium.*

¶ HEVET, Anglis, Caput, nunc *Head.* Vita ſanctæ Ethildritæ ſæc. 2. Bened. p. 750. *Collem eminentem prope qui Coldeburch-Hevet, quod Latine Caput Coldeburci dicitur, abiit & aſcendit.*

HEVEWARD. Domeſdei titt. Grentebr. Picot. de Grentebr. Heſtiton. *Et 8. averas, & 8. inevvard, & 4. Hevevvard Vicecomiti inveniebat.* Occurrit alio loco ſemel. Voces incertæ notionis, inquit Spelmannus. [Vide *Heyvvard.*]

HEUBLO, *Guttur*, Papiæ.

¶ HEUSE, Calceamentum militare. Vide in *Oſa*.

HEUVELBORH, Fidejuſſor: ex Saxonico healꝼ, dimidius, & boꞃᵹe, boꞃᵹh, debitor, vel etiam fidejuſſor, quia qui fidejubet, debitorem ſe quodammodo conſtituit: niſi hæc vox eadem ſit cum *Headborow*, quam conſule. Vide Leges Willelmi Nothi vernaculas c. 25. uti eas diſpunximus, & Latine reddidimus, editas à viro doctiſſimo Gabriele Gerberono cum S. Anſelmo.

¶ HEXAMITUM. Vide *Exametum*.

¶ HEXAPLA. Vide *Exapla*.

¶ 1. HEYA, ἄγε, *Eia*. Supplementum Antiquarii.

¶ 2. HEYA, HEYARE, HEYBOTE. Vide in *Haga*.

¶ HEYLEKA, Sancta, à Teuton. *Heilac*, Sanctus. Cæſarius Heiſterb. lib. 6. c. 5. *Venerabilem illam incluſam ordinis noſtri, dominam Heylekam, ſecundum nomen ſuum, vere Sanctam.*

¶ HEYMSOECKEN. Vide *Hamſoca*.

¶ HEYWARD, Rei paſcuæ curator, à Sax. hiᵹ, gramen, vel heᵹ, ſepes, & peaꞃꝺ, cuſtos. Hodie paſſim pro Armentario accipitur.

HIALUM, ex Græc. ὕαλος, Vitrum. Gloſſ. Ælfrici: *Vitrum, vel Hialum*, ᵹlaſ.

¶ HIANIO, *Margarita precioſa*. Vetus Gloſſ. MS. Sangerm. num. 501. Forte leg. *Unio*.

HIATOR, ex Gallico *Hieur*, & *Hie*, Fiſtuca, pavicula, inſtrumentum, quo pavimenti ſilex premitur. Lambertus Ardenſis p. 258. *Wallactores, & Deuparii, & Hiatores cum convenientibus... inſtrumentis.* Vide Bergerium de Itinerib. Roman. lib. 2. c. 15. n. 3. Le Roman *de Jordain* MS.

Les murs aſſaillent par defors & à Hie.

¶ HIATUS, Os. Vita Lietberti Epiſc. Camerac. cap. 3. to. 9. Spicileg. Acher. p. 677. *Nomen accepit Lietbertus, & merito quippe qui liberaturus erat plebem ſibi committendam de hoſtis rabidi verſutis Hiatibus. Hiatum oris* dixit Tullius.

HIBALCIO, *Maris habentia*. Ita Gloſſæ antiquæ MSS. [Vide *Ibalia*.]

¶ HIBERE, Tenere, ligare: obſoletum verbum. Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis ex Edit. Lucæ Holſtenii p. 28. *Horruit & erubuit Tribunus; & ita juſſit illos manibus Hiberi.*

¶ HIBERNAGIUM, HIBERNATICUM, HIBERNUM. Vide *Hybernagium*.

¶ HIBITUM, *Aſperum*. Papias MS. Gloſſ. Sangerm. n. 501. *Hibtus, Aſper*. Legendum *Hirtus* & *Hirtum*, voces Latinis notæ pro *Hirſutus*, vel *Hirſutum*. Joh. de Janua: *Hirſutus, aſper pilis, vel piloſus, ut hircus; unde Hirtus per ſincopam pro Hirſutus.* Sed notior res eſt quam ut indigeat vade.

¶ HIBLATUS, pro *Niblatus*, Splendidus, reſplendens. Vita S. Gregorii tom. 2. Martii pag. 206. *Tenens in capite matronalem mitram candentis brandei raritate Hiblatam.*

¶ HIBTUS, pro *Hirtus*. Vide *Hibitum*.

¶ HICA vel HICHA, pro *Bica*, legendum in Pactu Legis Salicæ tit. 19. §. 10. & 11. auctor eſt Eccardus. Vide *Haga*.

HICHINACULUM. Teſtamentum. S. Remigii, apud Flodoardum lib. 1. c. 18. *Remigiæ coclearia 3. quæ meo ſunt nomine titulata, mantile ipſius, quod habeo feriale, tranſcribo: Hichinaculum quoque dono illi, de quo Gondebodo dixi.* Ita etiam habet prius S. Remigii Teſtamentum apud Labbeum & Marlotum. Ubi *Hichinaculum* forte pro *Hichinariolum* dicitur, ut diminutivum ſit vocis *Hicinarius*, de qua mox. Vide *Hilcus*.

HICHINARIUS, HICINARIUS, inter miniſteria ſeu vaſa ſacra reponitur in Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiodor c. 20. *Dedit & Hicinarios duos anacteos penſ. lib. 4. & uncias 3. Item Hicinarios 3. anacteos penſ. &c.* Infra: *Ichinarium unum penſ. lib. 1. & unc. 1. Item Ichinarios columellatos 3. penſ. unuſquiſque lib. 1. Item Ichinarium unum, &c.*

¶ ICHRIARIUS, Eadem ſignificatione. Teſtamentum illuſtris matronæ Ermentrudis apud Mabillonium in Appendice ad Liturgiam Gallicanam p. 463. *Item dulciſſimo nepoti meo Bertegiſilo Ichriario argenteo & mancipia his nominebus, Sunniulfo & ſorore ejus Gibethrude & filias Anthimio.... habere jubeo.*

HIDA, & HYDA, ex Saxon. hẏꝺ, Terræ portio, quantum ſufficit ad arandum uni aratro per annum. Henricus Huntindonenſis lib. 6. pag. 360. & ex eo Bromptonus: *Hida Anglice vocatur terræ unius aratri culturæ ſufficiens per annum.* Huntindon. pag. 370. Radulphus de Diceto, Brompton. Robertus de Monte an. 1083. & alii: *Miſit Rex potentiſſimus Anglorum Willelmus Juſtitiarios ſuos per unamquamque ſcyram, id eſt, provinciam Angliæ, inquirere fecit per jusjurandum, quot Hidæ, id eſt, jugera uni aratro ſufficientia per annum eſſent, in unaquaque villa, &c.* Matth. Paris an. 1082. *De unoquoque aratro, id eſt, Hida, &c.* Monaſticum Anglic. to. 1. p. 21. *Dedit huic Eccleſiæ Fengg. 7. aratrorum, quod Anglice dicitur 7. Hides.* Proinde *Hida* idem eſt, quod aliis *Carrucata*. Ordericus Vitalis l. 8. p. 678. *Omnes carrucatas, quas Angli Hidas vocant, funiculo menſus eſt & deſcripſit.* Rogerus Hovedenus p. 778. *Carrucata terræ, ſive Hyda.*

¶ HIDRA, Eadem notione. Chartularium SS. Trinitatis Cadomenſ. f. 26. *In Feleſtede habemus duas Hidras in dominio noſtro; de his debet nobis reddere Radulfus ter centum acras terræ ſeminatas, dimidium frumenti, & aliud dimidium avenæ, de his adhuc duobus Hidris habent decem & novem bordarii quatuor virgas terræ, quiſque horum dat per annum 2. denarios de capite ſuo.* Ibidem fol. 27. *In Penneberia 3. Hidras terræ, unam in dominio, alias habent homines, boves 22. vacas 2. in tribus carucis, equum unum, &c.*

De hidæ quantitate non conſentiunt Scriptores, ac veteres Tabulæ. Gervaſius Tilleberienſis lib. de Scacario apud Lambardum ait, hidam conſtare 100. acris. Codex MS. apud Spelmannum quatuor virgatas, alius in Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 313. *octo unam Hidam* conficere tradunt. Veterem ſchedam *Hydarum* numerum in plurimis Angliæ regiunculis continentem hic accipe ex Spelmanno, ne & in his minutiis fidem noſtram Angli deſiderent:

1. *Myrcna continet* 30000. *hidas.*
2. *Woken-ſetna* 7000. *hid.*
3. *Weſterna* 7000. *hid.*
4. *Pec-ſetna* 1200. *hid.*
5. *Elmed-ſetna* 600. *hid.*
6. *Lindes-farona* 7000. *hid.*
7. *Suth-Cyrwa* 600. *hid.*
8. *North Girwa* 600. *hid.*
9. *Eaſt-Wixna* 300. *hid.*
10. *Weſt-Wixna* 600. *hid.*
11. *Spalda* 600. *hid.*
12. *Wigeſta* 900. *hid.*
13. *Hereſinna* 1200. *hid.*
14. *Sweordora* 300. *hid.*
15. *Eyſla* 300. *hid.*
16. *Wicca* 300. *hid.*
17. *Wight-gora* 600. *hid.*
18. *Nox gaga* 500. *hid.*

19. *Oht gaga* 2000. *hid.*
20. *Hwynca* 7000. *hid.*
21. *Ciltern ſetna* 4000. *hid.*
22. *Hendrica* 3000. *hid.*
23. *Unecung-ga* 1200. *hid.*
24. *Aroſeatna* 600. *hid.*
25. *Fearſinga* 300. *hid.*
26. *Belmiga* 600. *hid.*
27. *Witherigga* 600. *hid.*
28. *Eaſt willa* 600. *hid.*
29. *Weſt willa* 600. *hid.*
30. *Eaſt Engle* 30000. *hid.*
31. *Eaſt-ſexena* 7000. *hid.*
32. *Cant-warena* 15000. *hid.*
33. *Suth ſexena* 7000. *hid.*
34. *Weſt-ſexena* 100000. *hid.*

De vocis notione & etymo, ſic cenſent Spelmannus & Somnerus, ab Saxon. hẏꝺen, quod eſt *tegere*, *Hidam* profluxiſſe, ita ut primario idem fuerit, quod *tectum*; *manſus*, *manerium*, id eſt, domus cum adjuncta agri ad colendum portione, quam hẏꝺelanꝺeſ vocat vetus Bedæ Interpres Saxonicus, quaſi *terras ad Hydam pertinentes*. Sed & Spelmannus in veteri Gloſſario Saxon. haꝺae, *ſtationem* & *confugium* reddi auctor eſt; unde Gallorum *Hute*, inquit Somnerus. Huic conjecturæ favet Scotorum enuntiatio, qui *Hildam* vocant, quod Angli *Hidam*, & *Hildem*, pro *tegere*, *cooperire*. Occurrit autem vox *Hilda* in Regiam Majeſtat. lib. 2. cap. 16. §. 20. 21. Vide *Hloth*.

Hidare, Terram per *hidas* cenſere, unde *Hidatus*, taxatus, cenſitus.

Hidarium, Præſtatio, quæ Regi Angliæ fiebat pro auxilio, pro ratione hidarum, vel quæ ex ſingulis hidis exſolvitur. Bromptonus: *Hidage, vel taillage, eſt tallagium de hidis terrarum.* Charta Henrici I. Regis Angl. to. 1. Monaſtici Anglic. p. 185. *Dono etiam Hidagium, quod exigebatur de 20. hidis ad eamdem urbem pertinentibus, &c.* Apud Matth. Paris an. 1242. *Carucagium & Hidagium*, idem ſonant. Bracton. lib. 2. c. 16. §. 8. *Sunt etiam communes quædam præſtationes, quæ ſervitia non dicuntur, nec de conſuetudine veniunt, niſi cum neceſſitas intervenerit, vel cum Rex venerit, ſicut ſunt Hidagia, carragia, & caruagia, &c.* Quæ quidem auxilia & præſtationes per *hydas* perantiquæ in Anglia videntur: ſiquidem Ina Rex in Legibus ſuis §. 71. Edit Saxon. *de* 10. *Hidis ad corredium* dari ſanxit 10. *modia mellis*, 300. *panes*, *&c.* & Ethelredus ann. 1008. apud Matth. Weſtmonaſt. *Per totam Angliam juſſit parari ex* 300. *Hidis navem unam, & ex octo Hidis galeam unam & loricam.* Apud Simeonem Dunelmenſem anno 1084. *Rex Anglorum Willelmus de unaquaque Hida per Angliam* 6. *ſolidos accepit.* Adde Leges Edwardi Confeſſ. cap. 11. Henricus I. pro matrimonio Mathildis filiæ ſuæ, *cepit ab unaquaque Hida Angliæ* 3. *ſolidos.* Apud Rogerum Hovedenum p. 778. *Ricardus Rex Angliæ accepit de unaquaque carucata terræ, ſive Hyda, totius Angliæ.* 5. *ſolidos de auxilio.* Eſt etiam

Hydagium, Raſtallo, *quietum eſſe, ſi Dominus Rex talliaverit totam terram per Hidas.* Ita paſſim uſurpant veteres Chartæ in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 169. 192. 372. 976. tom. 2. p. 827. apud Prynneum in Libertatib. Angl. to. 2. p. 632. &c.

HIDALGUS, Nobilis, apud Hiſpanos, de cujus vocis etymo conſulendus Covarruvias tom. 2. Var. Reſol. cap. 1. n. 11. & Sebaſtianus Cobarruvias in Theſ. linguæ Caſtellanæ verbo *Fidalgo*. Hieron. Blanca in Comment. Rerum Aragon. pag. 734. *Militum autem vox & Infancionum id ſonat, ut priori equeſtris ordinis viros nuncupemus, quos vulgari ſermone Cavalleros: poſteriori vero, quos vocare ſolemus Hijos dalgo.* Leges Alfonſinæ part. 2. tit. 21. lege 3. *Fidalguia,... es nobleza que viene à los omes por linaje. Filii dalgo*, dicuntur in Foris Aragon. l. 1. tit. de Officio Juſtitiæ Aragon. Charta an. 1289. *Dom. Rex Portugalliæ, & Comes Boloniæ fecit cum Conſilio ſuorum Ricorum hominum, & ſuorum filiorum de algo tale incautum.* Proinde iidem, qui nude *Homines de linagen* dicuntur, in Charta Luſitana apud Brandaonum in Monarch. Luſitana tom. 4. pag. 272. Eumdem vide ibid p. 268. 279. v°.

HIDGILDUM, Corii redemptio, ex Saxon. hẏꝺeᵹẏlꝺ, vel hẏꝺeᵹẏlꝺe, ab hẏꝺe, *corium*, & ᵹẏlꝺ, *ſolutio*, *compenſatio.* Leges Alfredi & Godrini RR. c. 11. *Si liber feſtis diebus operetur, perdat libertatem, .. ſervus corium perdat, vel Hidgildum.* Adde cap. 12. Vide *Corium perdere.*

¶ HIDRA. Vide *Hida.*

¶ HIDRINIS, *Serpentinis.* Iſidorus. Ubi Grævius: *Hydrinus* ab *Hydrus.*

¶ HIDROMATES, *Qui ex aqua divinant.* Vetus Gloſſ. MS. Sangerm. Sed legendum *Hydromantes*, à Græco ὑδρόμαντις.

HIDROS, *Diabolus*, *Servus*, in Gloſſis Antiq. MSS. [Pro *Servus* puto reſtituendum *Serpens*; eſt enim ὕδρος Græcis Serpens aquaticus.]

¶ HIEMALIS Annona. Vide in *Hybernagium.*

¶ HIEMANTES. Vide *Hyemantes.*

HIEMICA Æstas. Gloſſar. MS. Medicum Regis Cod. 1486. *Hiemica æſtate*, *f. pro qualitate temporis temperata.*

HIEMS. Per hiemes annos putaſſe Anglos, colligitur ex fragmento Regum Weſtſaxon. edito poſt Vitam Ælfredi Regis p. 199.

¶ HIERACITÆ, Hæretici, ſectatores Hieracis, qui Ægyptius gente, Manichæus opinione, novam ſectam procudit. Negabat reſurrectionem carnis, conjugatis & infantibus regnum Dei intercludebat, Filii Dei æternam nativitatem neſciebat, Spiritum ſanctum Melchiſedech dicebat. Ita Bollandiſtæ ad Vitam S. Macarii Ægyptii auctore Ruffino to. 1. Januar. p. 1013. *Aiebant præterea aliquando veniſſe ad eum hæreticum quemdam Hieracitam, quod genus hæreſeos invenitur apud Ægyptios.* De eo agunt S. Ephiph. & alii.

¶ HIERARCHA, Archiepiſcopus. Vita S. Severi Archiep. Ravennæ in Append. apud Murator. to. 2. p. 192. *In hoc denique ſpecialis doni miraculo æſtimari non immerito poſſumus ſanctum D. Severum Archiep. per omnia B. Ambroſio æquiparandum, qui ſicut ille Beatiſſimus Hierarcha ſancti & glorioſi Martini Epiſc. natalitio deſervit, ſic & iſte B. Geminiani.*

¶ HIERATICI, *Peregrinantes dubii, non habentes firmum locum. Hieraticæ, litteræ ſacerdotales.* Papias.

¶ HIERAX, Species falconis, Thuano de Re accipitraria, vulgo *Sacre*, Græc. ἱέραξ.

¶ HIERO, Ardea, Gall. *Heron.* Charta foreſt. cap. 13. apud Spelmannum: *Unuſquiſque liber homo habeat in boſcis ſuis aëreas accipitrum, eſpernarum, falconum, aquilarum, & Hieronum.*

¶ HIEROCERUS, vox Græca, ἱεροκήρυξ, Sacer præco; qui favere linguis jubet, dum ſacra peraguntur, aut qui aliud quippiam inter rem ſacram edicit. Franciſci Blanchini Præfatio apud Muratorium to. 3. Scriptorum Italicorum p. 73.

M. D. M. I. et Attidi Meno Tyranno Conservatoribus Suis CaeliusHilarianus C. Duo Decembur Urbis Romae

P. S. ET HIEROCERUS I. M. S. D. L. S. D. Vide *Hierocoracica.*

¶ HIEROCOMIUM, in Actis SS. Febr. to. 2. pag. 539. male pro *Gerocomium.* Vide in hac voce.

¶ HIEROCORACICA, in veteri Inſcriptione apud Reineſium p. 303. 2. Sacra Mithriaca, quorum participes *Hierocoracas* vocabant. Et quidem corvum Mithræ peculiari religione dicatum fuiſſe notum eſt. Vide laudatum Reineſium Ep. 69. & Monumenta veteris Antii part. 2. c. 4.

HIERODULUS, Æditus, ἱερόδουλος. Vim vocis indicat Jul. Firmicus lib. 8. Math. cap. 21. *Æditues faciet, templorumque cuſtodes, Hierodulos, & qui ſacris officiis deputentur.* Et cap. 29. *Hierodulos faciet & templorum ſervos.* Uſi ſunt hoc nomine Græci Bibl. Interpretes in lib. Eſdræ c. 2. & 7. & 8. de Nathinnæis. Vide Cedrenum in Julio p. 167. & Henric. Valeſium ad Euſeb. lib. 1. p. 66.

HIEROHÆRIX, in Notis Tyronis p. 173. inter *Salpinctas* recenſetur. Videtur legi debere *Hierocerix*, ex Græc. ἱεροκῆρυξ, quæ vox occurrit apud Demoſthenem & Syneſium. [Vide *Hierocerus.*]

¶ HIEROLANTIA, *Merentia.* Papias.

¶ HIEROMNEMON, Græce ἱερομνήμων, Diaconale officium erat in Eccleſia CP. magnæ exiſtimationis; cui incumbebat Patriarcham *pontificaliter* induere, preces in libro indicare, in throno locum electis ac conſecratis adſignare, & *contacium* ordinationis conſuetum intonare: uti ceremoniarum Magiſtri in Aula Pontificia ſolent. Plura vide in Gloſſario mediæ Græcit. & apud Hofmannum.

¶ HIEROMONACHI, Græcis ἱερομόναχοι dicuntur, qui non ſimplices Monachi, ſed Sacerdotes ſunt. Vide Gloſſarium mediæ Græcitatis.

¶ HIERONTICUM, Liber Liturgicus, ſeu Miſſalis Mabillonio to. 3. Annal. Benedict. pag. 348. Idem eſt quod *Geronticon.* Vide in hac voce.

¶ HIEROPHANTA, ἱεροφάντης, Qui ſacra & cæremonias docet, Sacrorum antiſtes, æditus. Angelomus in Geneſim c. 39. apud Bern. *Pez.* tom. 1. Aneed. part. 1. col. 217. *Tradunt Hebræi emptum ab hoc* (Putiphare) *Joſeph ob nimiam pulcritudinem in turpe miniſterium, & à Domino viribus ejus arefactis, poſtea electum eſſe juxta morem Hierophantarum in pontificatum Heliopoleos.* Hiſt. Pacificationis inter Rudolfum II. Imp. & Imp. Turcarum an. 1604. apud Ludewig. to. 6. p. 309. *Ad proximum igitur tentorium illius rei gratia tapetibus ſtructum oſtenſum eſt, quorſum Turcæ cupide adulantes ... ritu gentili & barbaro humi ſe ſternunt, ac uno Hierophantarum clamore & cantu præ reliquis perſonante, pectora tundunt, faciem, barbas promiſſas palmis permulcent.*

¶ HIEROPHYLACIUM, ἱεροφυλακεῖον, Sacrarium. Synodus Valentina ann. 1594. inter Hiſp. to. 4. pag. 711. *In Hierophylaciis ſeu ſacriſtiis tabella ſuſpendatur aut parieti affigatur, in quo ordine deſcribantur omnia quæcumque ad præfectum operum eccleſiæ illius pertinent officio.*

¶ HIEROPRÆSES, Archiepiſcopus. Vita S. Severi Archiep. Ravennæ in Appendice apud Murator. to. 2. p. 193. *Gaudeamus omnes, gaudeamus ſinguli, quia Hieropræſes noſter B. Severus, &c.*

HIEROPREPES. Vide *Geroprepes.*

¶ HIEROSOLYMIPETA, Qui proficiſcitur Hieroſolymam. Gaſparis Barthii Gloſſar. ex Roberti Monachi Hiſt. Palæſt. c. 11. *Sed quid poſt creationem mundi mirabilius factum eſt, præter ſalutiferæ Crucis myſterium, quam quod modernis temporibus actum eſt in hoc itinere noſtrorum Hieroſolymipetarum.*

¶ HIERUSALEM. Sic Monaſterium Reſbacenſe primitus vocatum, teſtis eſt Charta Caroli Simplicis Reg. Fr. ann. 907. to. 2. Hiſt. Meld. p. 6. *Abbatiam S. Petri Reſbacis nomine dictam, & quondam Hieruſalem cognominatam, &c.* Quod nomen à Fundatore inditum docet Bulla Innocentii II. an. 1135. ibidem p. 25.

¶ HIES, Exitus anguſtior, callis vix ſingulis pervius, Gall. *Iſſue, petit ſentier.* Codex cenſuum Calomontis: *Juxta quoddam Hies.* Occurrit non ſemel ibidem: *Juxta His quod ducit ad, &c.*

¶ HIETARE, Oſcitari, hiare. Gloſſar. Lat. Græc. MS. Sangerm. *Hieto*, χασμῶμαι.

¶ HIF. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. CXLVI. *Pro* XXVII. *coſtis Hif.* XXIII. *ſ.* An Taxus, arboris genus, noſtris *If?*

HIFFARONDA. Gloſſæ antiquæ MSS. *Orbia, Hiffaronda.* Infra: *Orbia, Gen. quo die ercaſum, quod qui diem Saturni Obinam vocant.* Videat lector, an aliquid ex his expiſcetur?

HIFFERA, *Pila*, *à feriendo.* Papias MS.

HIGRA, Anglis dictus quidam *quotidianus aquarum Sabrinæ fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicam neſcio*, ait Guill. Malmeſbur. lib. de Pontific. *Qui fundo ab imo verrens arenas & conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad pontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transſcendit, & magna parte circuita, terræ victor egreditur. Infelix navis, ſi quam à latere attigerit: nautæ gnari cum vident illam Higram* (*ſic Anglice vocant*) *venire, navem obvertunt, & per medium ſecantes violentiam ejus eludunt.*

HILARAMEN, *Lætitia, gaudium.* Joann. de Janua. [*Leeſſe, joye*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.]

HILARIZARE, Hilariter agere, in Hiſt. Tranſlation. S. Modoaldi Archiepiſcopi Trevir.

HILCUS. Teſtamentum S. Everardi Comitis apud Miræum in Cod. Donat. Belgic. p. 96. & alios: *Volumus, ut habeat ſpathas duas, unam cum Hilcis aureis & argenteis ſimul.* Ubi *Hilcus* fortean eſt, quod Anglo-Saxonibus hẏlca vocatur, anfractus, vel quidpiam incurvum, quo ſcilicet enſis capulus munitur.

HILDA. Vide *Hida.*

¶ HILDEBRANDUS. Paulus Beonridenſis in Vita Gregorii VII. Papæ: *Hildebrandus enim Teutonice vernacula nuncupatione peruſtionem ſignificat cupiditatis terrenæ.*

¶ HILEICUM, *Silveſtre.* Papias MS. Bituric. Forte *Iliceum*, ab *Ilice.*

¶ HILIBECCI, Nugatorium nomen. Ordericus Vitalis lib. 13. p. 905. *Unde omnes ab eiſdem, quibus impudenter nocuerunt, Hilibecci deſpective cognominati ſunt.*

HILIDER, Coluber, ſerpens, pro *Chelider*, vel *Chelidrus.* Gloſſæ antiquæ MSS. *Hilidri, ſerpentes.* Vita S. Samſonis Epiſc. Dolenſis lib. 1. cap. 12 in Actis SS. Ord. S. Benedict. *Hilider quidam de quodam rubo exiens quemdam fratrem momordit in inguine.*

¶ HILIE SATUS, *In ſilva natus.* Papias MS. Bitur. f. pro *Ilice.*

HILISTRINUS. Anaſtaſ. in Hormiſda PP. pag. 34. *Gabata electrina penſant. libr.* 2. Alii Codd. habent *gabata Hiliſtrina*, vel *gabatam hiliſirimam*, vel denique *hiliſirmiam.*

¶ HILLICUS, *Major venetiæ.* Papias MS. Bituric.

¶ HILLIO, *Guloſus, luxurioſus, everſor.* Papias MS. Bituric. Leg. *Helluo.*

HILLITOR. Papias: *Hillæ, falcitiæ vulgo. Hillitores ſcænici.* Mox: *Hillitor, hortica.* In edito *ortica.*

HILLO, *Aquila*, apud Papiam. MS. Navarræus ha-

bet *Hilo.* [Scriptum fuiſſe olim *Hierax* cenſet Grævius.]

HILNACHIA, Navigii ſpecies. Vide *Naca.*

¶ HILTISCHALCHI, f. Manſi Serviles, *Schalk* enim ſervus. Burchardi Abbatis S. Emmerammi Complacitatio apud Bern. *Pez* to. 1. Anecd. part. 3. col. 77. *Hanc compendioſam cum Ruitenſibus fecit complacitationem, ut de familia quæ ad Ruit pertinet, manſi ſcilicet ſeu Hiltiſchalchi expediti à ſale, fiſcali cenſu ex parte adaucto, quem antea ſolverant per ſingulos annos.*

HIMERINUS. Joann. Sariſberienſis Epiſt. 183. *Neminem tamen arbitror ſapientem, qui diſſuadeat pacem, quæ fieri poteſt in Domino, & ante Himerinum diem honeſtati non derogat.* Ex Græc. ἡμερινὸς, *Diurnus.* Sed quid ſibi velit *dies* ἡμερινὸς, non plane percipio, niſi ſumatur pro *hodiernus.*

HIMILZORUN. Lex Bajwar. tit. 7. cap. 4. *Si indumenta ſuper genucula elevaverit, quod Himilzorum vocant, &c.* Editio Heroldi *Himilzoron* habet. [*Himidzorun*, apud Schilter. in Gloſſ. Teuton. ab *Hemida*, Tunica, veſtimentum: ſenſus ergo eſt, qui induſium vel tunicam feminæ elevaverit, &c.]

¶ HIMMELZ, in Gloſſ. veteri apud Schilterum, *Capella, ſub qua defertur Euchariſtiæ Sacramentum in proceſſionibus fieri ſolitis: & dicitur ſic, quod olim fiebat de pellibus caprarum.*

¶ HIMNIZARE, Hymnos canere. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 9. cap. 12. apud Murator. to. 8. col. 309. *Cunctis Himnizantibus & pſallentibus, ſive cantantibus*, Te Deum laudamus, *& orationes alias ad laudem Domini pertinentes.* Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Himnizare, Dire, ou faire, ou chanter himnes.* Vide *Hymnus.*

¶ HIMONIA, Funiculus quo ex puteo educitur aqua. Vocabul. Suſſannæi; ἱμονιά.

¶ HIN, *Menſura eſt duplex, major 18. ſextariis, minor 9.* Papias. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Hin, une meſure, ſextier*, ex Catholico Johannis de Janua, ubi *Hin, quædam menſura eſt, ſcil. ſextarius.*

HINDENI HOMINES, in Legibus Adelſtani Regis cap. 3. & 7. ex Saxonico hẏnðene, *ſocietas*, quaſi homines ſocietatis, contubernii, contubernales. Saxonibus enim erat in more poſitum, (verbis utor Somneri) ut omnem hominem æſtimarent, ac pro natalis ſui ratione capite cenſerent; ſed etiam ſecundum cujuſque valorem in claſſem (vel Collegium) parium ſuorum, quam hẏnðene nuncuparunt, referrent: trium ſcilicet ſequentium unam, infimam, mediam, ſummam. Infima claſſis fuit, quorum ſinguli valerent 200. ſol. talis inde Latine dictus *vir ducentenus*, vulgariter à claſſe, in quam aſcitus, tƿẏ hẏnðene-mon. Media eorum, quorum ſinguli valerent 600. ſol. talis inde Latine dictus *ſexcentenus*, vulgariter à claſſe, in quam aſcitus, ſẏxhẏnðene-mon. Summa autem eorum, quorum ſinguli valerent 1200. ſol. talis inde Latine dictus *duodecies centenus*: vulgariter à claſſe, in quam aſcitus tƿelfhẏnðene-mon. Pariterque uxores ipſorum *Cyrliſcam* (i. *Twyhyndam*, nam *Thwyhyndeman* idem erat, qui *ceorliſcus*, & ſic quandoque dictus, quandoque *villanus*) *ſyxhyndam, & twelfhyndam*, nominarunt. Totam hanc apud Anglos hominum partitionem obſervare eſt, præſertim in Legibus Aluredi Regis c. 12. 30. 31. 32. &c. apud Bromptonum, & Henr. I. cap. 76. & 87. *Twyhindorum*, ſeu villanorum præterea mentio eſt in iiſdem Legib. Henrici I. cap. 70. 76. ut *Sixhindorum*, eodem c. 76. & *Twelshindorum*, ſeu *Thanorum*, cap. 69. 70. 76. 83. 87. qui

perfecte nobiles dicuntur eodem dicto cap. 76.

HINDERLING, Contumeliæ vocabulum Occidentalibus Saxonibus olim familiare. Leges Edw. Confeſſ. cap. 25. extremo: *In quadam regione Saxoniæ Ling, imago dicitur, Athel Anglice Nobilis eſt, quæ conjuncta ſonant, Nobilis imago. Unde etiam Occidentales Saxonici, ſcilicet Exceſtrenſes, habent in proverbio ſummi deſpectus, Hinderling, id eſt, omni honeſtate dejecta & recedens imago.* Saxonibus hẏnðer eſt *remotus & poſthabitus*, ait Spelmannus.

HINFANGTEFE, apud Bracton. lib. 3. tit. 2. c. 8. §. 4. Vide *Infang-thefe.*

¶ HINNOLESCERE, pro Inoleſcere. Hiſt. Principum Langobard. auctore Camillo Peregrino apud Murator. to. 2. pag. 337. *Satis infamis, & inlicita conſuetudo temporibus iſtis Hinnolevit.*

¶ HINNULA, Spurcum ludi genus. Vide *Cervula.*

¶ HINNULETUM, f. Septum in quo concluduntur Hinnulei. Diplomatarium Griſſovienſe apud Ludew. to. 6. p. 377. *Ex noſtra etiam donatione habent & habere debent fratres noſtri ante prælibati vineta & Hinnuleta juxta civitatem noſtram Lenberg, ſecundum propriam limitum ſuorum illic factam.*

HINTHICA, [Reconditorium.] Annales Rerum Piſanarum anno 1156. *Piſani fecerunt barbacanas circa civitatem, & Hinthicam, & miraverunt à turre, ubi poſuerunt leonem marmoreum, &c.* Vide *Embeca.*

¶ HIOBA. Vide *Huba.*

¶ HIPOTHECARIUS, Pharmacopola, Gall. *Apoticaire.* Concilium Regienſe an. 1285. can. 10. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 194. *Inhibemus ne quis Hipothecariorum vel quivis alius, cujuſcumque conditionis, vel ſexus exiſtat, toxicum vendat aut donet, nec alio modo miniſtret alicui, vel alia venenoſa, niſi prius ſignificet curiæ ſæculari.* Statuta Eccleſiæ Avenionenſis an. 1341. apud eumdem ibid. col. 565. *Ab eodem quoque nullus Hipothecarius ſeu ſpeciator receptas ordinatas per talem Judæum medicum auderet ſeu attentaret ſub eadem pœna conficere, nec miniſtrare alicui Chriſtiano.*

¶ HIPPARCHUS, ἵππαρχος Præfectus equitum. Codex Ottobonianæ Biblioth. apud Mabill. to. 2. Annal. p. 167. *Tunc ſtet ad ſiniſtram Imperatoris illius Hipparchus, quem nos dicimus Præfectum, & dicat ei Imperator cum protoſpatario: futurum Patricium adducito.*

¶ HIPPICUM, *Menſura & ſpatium* IV. *ſtadiorum, aut quatuor cubitos continens.* Laur. in Amalth.

¶ HIPPITARE, *Oſcitare, badare.* Iſidorus. Ubi Grævius. Conſtantienſis: *Hippitare, oſcitare, id eſt, crebro hiare.* Feſto eſt *Hippicare.* Ubi vide Scaligerum.

¶ HIPPOBALISTÆ, apud Bonfinium Rer. Hungar. dec. 2. lib. 3. *Ex Ungaris Hippobaliſtæ quidam audaciſſimi, concitatis equis, arduum montis clivum conſcendunt, è ſagittariis quoſdam obtruncant, &c.* Ex ipſo nomine conjicit Carolus de Aquino fuiſſe decertantes equis funditores, aut potius baliſtarios, qui baliſtis minoribus manuariis ſaxa projicerent.

¶ HIPPOCHARMÆ, *Dicti olim Principes qui ad pugnam equos alerent.* Laur. in Amalth.

HIPPOCOERCIUM, ſeu YPOCOERCIUM, ſic enim ſcribitur in Gloſſa MS. ad Diſticha Magiſtri Cornuti, ubi dicitur eſſe *locus, ubi ferrantur equi*, quòd ibi coërceantur, ne calcitrent: vox ibrida.

¶ HIPPOTHICOS, Superpelliceum, Gall. *Surplis, rochet*, ex Schedis Godefredi.

¶ HIPPOTRIBA, Officium apud Venetos, idem forte quod Gallice *le grand Ecuyer.* Tranſlatio SS. Pauli Epiſc. & Barbari tom. 7. Maii p. 772. *Tum*

vero ſuis locis aſſurgens Sereniſſima Dominatio cœpit procedere ſub hac ſerie : commendatores, capitanei, camerarii, ſcutiferi, archtitriclinus, Hippotriba, capitaneus major., &c.

¶ HIRA, *Locus tenebrarum, vel porcorum.* Papias & vetus Gloſſ. MS. Sangerm. Haud dubie pro *Hara.*

HIRCIPES. Vide *Herpix.*

¶ HIRCO, *Impudicus*, Papiæ. Leg. *Hircus.*

HIRCORITIA, Stabulum hircorum, in Capitulari de Villis c. 23.

¶ HIRCUS, f. Cilicium, quia ex pilis hircorum texitur. Vita S. Mariæ Oigniac. to. 4. Junii p. 674. *Tunc venerandus Epiſcopus, veſtibus ſpoliatus, Hirco tantum accinctus erat.*

HIRD, Aula, domus, Danis. In Confirmatione Libertatum Decani S. Petri Eboracenſis an. 5. Henrici VII. apud Spelmannum: *Herd*, i. *domeſtica, vel intrinſeca familia.* Recte, inquit, à Saxonico hireð, conventus, familia, &c. Hinc *Hirdſtraa* appellatum vetus Jus Aulicum Norvegicum, cum Latina Jani Delmeri Dani interpretatione & notis editum à Petro Joanne Reſenio, ex *hird*, aula, & *ſtraa*, Leges ſcripto comprehenſæ, ut obſervat idem Delmerus.

¶ HIRDEMANNI. Vide in *Hiremanni.*

HIREMANNI, apud Anglo-Saxones, videntur iidem fuiſſe, qui Aremanni apud Longobardos : ita ut vox utraque deducatur ab *Herr*, dominus, & *Man*, homo, & quaſi *homines domino ſubditi* dicti ſint, cum revera *ſubditi* dicantur in Legibus Adelſtani Regis c. 18. apud Brompton. *Si aliquis ſuperſedeat, & non obtemperet, ut hoc vadium ab Hiremannis vel à ſubditis ſuis capere nolit, &c.* Ita etiam uſurpatur cap. 13. & in Legibus Ethelredi apud Habam editis c. 1. At Somnerus, contra Spelmannum, negat *Herr*, apud Saxon. pro *dominus* reperiri, mavultque à Saxonico hyꝛan, *obedire, ſubjacere, auſcultare*, etymon vocis accerſi debere, unde hyꝛemon, *ſubditus* vel *ſubjectus*, quomodo apud Spelmann. to. 1. Concil. p. 601. 602. ex quo *Hireman* & *Hiremannus* formata ſunt vocabula. Certe non alii ſunt ab iis, qui *Hirdemanni* in Jure Aulico Norvegico veteri appellantur c. 260. ex verſione Jani Delmeri, ubi de *Huſcarlis*, qui iidem eſſe cum *Hirdemannis* ſeu Aulicis dicuntur: *Omnes vero in Regia aula ſervientes, Hirdmen vernaculæ nominabantur, Regem obſervaturi ac tuituri.* Vox autem formata ex *hird*, aula, & *man*, homo, ut obſervat idem Delmerus ad cap. 30.

¶ HIRMENSUL, Priſcorum Saxonum fanum vel idolum. Vide *Irminſul.*

¶ HIRONIUS, *Subſannator & detractor.* Vetus Gloſſ. MS. Sangerm. leg. *Ironicus* ab εἰρωνικός.

¶ HIRPIX, Occa, *Herce.* Vide *Herpix.*

HIRSET. Leges Burgorum Scoticor. cap. 29. §. 1. *Quicumque factus fuerit novus burgenſis de terra vaſta, & nullam terram habuerit hoſpitatam, poteſt reſpectuationem, quæ dicitur Hirſet, in primo anno.* i. confirmationem, ne cogatur ſolvere firmam vel redditum burgalem. Ita Skenæus.

¶ HIRSI, *Hirſuti.* Papias. Leg. *Hirti.*

¶ HIRSICULUS, δασύπρωκτος: *Piloſum habens culum.* Supplement. Antiquarii.

HIRSTIS. Charta Henrici III. Regis Angl. tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 815. *Paſturam mariſcorum, & turbariam, & duas Hirſtes circumjacentes, & ſartum juxta mariſcum.*

HIRTUS, *Sonitus.* Papias.

HIRUNDELLA, Hirundo, Gall. *Hirondelle.* Sic autem *Hirundella* Comitem Anglum vocat non ſemel Will. Britto lib. 3. Philipp. quem alii *d'Arundel.* [Et quidem *Arondel* vel *Aronde* pro *Hirondelle* dixerunt Poëtæ noſtrates, ut etiamnum Gallo-Belgæ. Le Roman d'*Athis.* MS.

Il laiſſe courre le morel,
Ainſi queurt que vole Arondel.

Ibidem :

Et ont armés de Chevaliers,
Fors qu'il y ot bien mil archiers
Qui ſont viſte comme ung Aronde.]

¶ HIRUNDINA, Eadem notione. Acta B. Franciſci Fabriani to. 3. Aprilis. p. 991. *Cum... præ multitudine Hirundinarum ac earum cantu & garrulatu orare nequiret.*

HIRUNDO, Machinæ bellicæ ſpecies. Henricus Roſſa in Herlingſberba:

Non hic unigena fabricatur machina: nomen
Hæc Librilla, quaſi ſaxea pondera librans:
Obtinet illa Suis; *ſed Hirundinis hæc: ſtat Aſelli*
Illa vocata nota, &c.

¶ HISCA, Pallii genus, f. à verbo Hiſco, quod ſit veſtis aperta. Statuta Eccl. Leodienſis an. 1287. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 855. *Item, præcipimus, quod de cetero nec Monachi nigri, nec Canonici regulares in Hiſcis vel tabardis equitent vel incedant, ſed tantummodo in cappis rotundis vel cucullis.*

¶ HISCERE, *Deſinere.* Gloſſ. Iſid. Ubi Grævius: Vide num ſcripſerit, *Herciſcere, dividere.* In Conſtantienſi ſane corrupte legitur, *Hiſcitur, dividitur*, pro *Herciſcitur.* Papias: *Herciſcundæ familiæ, dividendæ familiæ.* Vide *Hiſtinere.*

¶ HISCINERE. Vide *Hiſtinere.*

¶ HISCLUM. Vide *Laiſcum.*

¶ HISDRIO, *Hiſtoria.* Papias MS. Bituric. pro *Hiſtrio.* Eſt autem Papiæ, *Hiſtrio vel hiſtorio ſcenicus ſaltator... qui ſaltando hiſtorias demonſtrabat.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Hiſtrio, Jongleur, qui raconte ou contrefait divers faits & habits des hommes.*

HIS EMNE CHRISTEN, voces Saxonicæ, quæ *frater in Criſto* ſonant. Idem, qui *frater adjuratus.* Leges Edwardi Confeſſ. cap. 36. *Reddat interfector Epiſcopo tres forisfacturas, unam, quia legalem pro latrone interfecerit, alteram, quia fratrem ſuum pro latrone interravit, quod Angli dicunt His emne chriſten.*

¶ HISLULA, Inſula. Tabularium S. Cypriani Pictav. fol. 128. *Airaudus & conjux ſua Aeat conceſſerunt Monachis S. Cypriani ad Eccleſiam conſtruendam in Hiſlula vel inſula quæ vocatur Cordal decimam de una maſura terræ.*

HISPANUS. Thwroczius in Chron. Hungar. 1. part. c. 15. ubi de Attila & prælio Catalaunico: *Et horum quidem Capitaneos ipſorum lingua Hiſpanos vocatos extitiſſe, & exinde & Hiſpaniam nomen accepiſſe tradunt.* Ab ejuſmodi *Hiſpanis* Capitaneis ortum nomen apud Hungaros *Iſpan* quidam cenſent, quibus idem eſt, ac *Comitatus*, judicium provinciale, cui ſcilicet Capitaneus *Hiſpanus* præerat.

HISSA. Vide in *Houſia.*

HISTINERE, *Detinere*, Papiæ. Ita MS. Codex, ubi editus *Hiſcinere* præfert.

HISTORIÆ, dicuntur Scriptoribus de Offic. divinis Lectiones, deſumptæ ex libris hiſtoricis veteris Teſtamenti, & aliis, quæ in Eccleſia ſtatis diebus recitantur, in Micrologo c. 32. 38. & apud Honorium Auguſtod. lib. 3. c. 29. 38. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. c. 48. *Hiſtoria & cætera, quæ in Eccleſia leguntur, non debent legi in Refectorio, donec in Eccleſia incipiantur.* [Conſtitut. Synod. Udalrici Patav. Epiſc. an. 1470. apud Han-

ſizium to. 1. German. Sacræ p. 564. *Declaramus quod beneficiati & clerici in ſacris ordinibus conſtituti non artentur ad omnes Hiſtorias, quas Kathedralis Eccleſia noſtra Patavienſis ex ſingulorum inſtitutione obſervat, decantat aut ſolemnizat; ſed unuſquiſque ſatisfacit conformando ſe Breviario dioceſis noſtræ Patavienſis in dicendis Horis canonicis.*] De ejuſmodi Hiſtoriis ita Summula Raimundi Ordin. Præd. *De Impoſitionibus Hiſtoriarum per circulum anni:*

Annalis ſcripto ſub tali noſcitur ordo.
Septuageſima ſic lege quod Deus omnia mandat
Quinque libros Moyſi, quos claudit Paſſio Chriſti.
Tempore mœſticiæ leges verba Hieremiæ.
Poſt Paſcha legimus quod Lucas exemplificavit.
Poſt Pentecoſten Regum liber exit in hoſtem,
Donec ad Auguſtum: Salomon tunc argue ſtultum.
Per totum menſem Sapientia proferat enſem.
Job lege Septembri, Thobiam, Judith, & Eſther.
Octobris menſe Machabeus atque recenſe
Verba Prophetarum bis ſex lege menſe Novembris,
Donec ad Adventum Domini venieſque Decembris,
Profer in Adventu Eſaïæ verba diebus.
Poſt Natale legas Paulum, ſic fine quieſcas.

Vide Uſus antiquos Ordin. Ciſtercienſis cap. 39. 41. 43. Concilium Arelatenſe ann. 1260. c. 6. Statuta Synodalia Guill. Majoris ann. 1314. Metropolim Saliſburg. tom. 3. p. 45. Radulfum in Vita S. Richardi Epiſc. Ciceſtrenſis num. 68. 69. Gobelin. Perſonam in Coſmodromio p. 289. &c.

¶ ISTORIA de Reſponſoriis poſt Lectiones decantandis dicitur in veteri Ceremoniali MS. B. M. Deauratæ: *Sequitur Dominica prima poſt octavam Paſchæ*, i. e. ſecunda poſt Paſcha, ut nunc loquimur. *Nota quod in iſta Dominica cantatur Iſtoria*, Dignus es Domine &c. *quæ Iſtoria cantatur per duas Dominicas.* Hoc Reſponſorium, *Dignus es &c.* etiam hodie canitur Dominica tertia poſt Paſcha, ut Dominica quarta. *Si oblitus fuero &c.* de quo ſic in laudato Ceremoniali: *Sequitur Dominica tertia poſt octavam Paſchæ... Nota quod in iſta Dominica cantatur Iſtoria,* Si oblitus fuero &c. *quæ Iſtoria cantatur per duas Dominicas, ſcilicet in iſta & in ſequenti; quare ſi in prima Dominica vel in ſequenti cadat aliquod feſtum in albis vel in capis, poteſt & debet celebrari, & non prolungatur. Tamen commemoratio fiet de ipſa Dominica cum antiphona & oratione conſentientibus ipſi Hiſtoriæ.* Pluries recurrit infra ſimili notione in eodem Ceremoniali.

¶ HISTORIA, pro ipſo feſti officio. Ordinarium feſtorum SS. per totum annum in Hiſtor. S. Germani inter Inſtr. p. CLIII. *Hiſtoria iſtius feſti eſt Hiſtoria feſti Nativitatis B. Mariæ, excepto quod ubi dicitur Nativitas vel Nata, debet dici Conceptio vel Concepta.*

HISTORIA, pro quovis codice aut libro. Willelmus Heda in Conrado Epiſcopo Trajectenſi [ex Charta an. 1083.] *Textum Evangeliorum etiam auro gemmiſque decoratum, Hiſtoriam, id eſt, medicinalem librum, &c.* Infra: *Miſſale, Capitulare, & Hiſtoriam vetus novumque Teſtamentum continentem.*

HISTORIALITER. Dudo lib. 3. de Actis Normannorum p. 153. *Hinc forinſecus dealbavit illud*, (delubrum) *intrinſecus autem depinxit Hiſtorialiter*, id eſt, hiſtorias & figuras depinxit. [Geſta Innocentii PP. III. apud Murator. tom. 3. p. 539. *Ex ſiquidem quæ ſub umbra legis Hiſtorialiter accidiſſe leguntur, ... ſpiritualiter eveniunt in populo Dei tempore gratiæ.*]

1. HISTORIARE, Narrare, dicere. Alypius Antioch. ſeu Auctor Deſcript. Orbis cap. 13. *Poſt hos ſunt Perſæ, ... qui Hiſtoriantur valde in malis omnibus & bellis eſſe fortes.*

¶ 2. HISTORIARE, Hiſtorias picturis repræſentare. Chron. Beccenſe pag. 27. *Fecit ſumtuoſe depingi & in honorem virginum Hiſtoriari Capellam.* Archivum Maſſil. *Solvunt Joanni de Boſco illuminatori librorum de Avinione pro Iſtoriando librum novum ſeu de novo tranſcriptum ... florenos auri decem.* Vide *Hiſtoriographus.*

¶ HISTORIATUS, Intextus figuris. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. to. 3. Junii p. LXXIII. *Declarantes ut paramenta alba Hiſtoriata teneantur atque indumenta.* Antiquit. Bened. Occitan. MSS. apud Stephanot. part. 2. p. 325. *Unum pannum lanæ Hiſtoriatum, unum tapetum, &c.*

¶ HISTORIDIO, *Hiſtoriam motu corporis ſignificans.* Papias. Vide *Hiſdrio.*

HISTORIOGRAPHUS, Pictor. Gloſſ. Lat. Gall. *Hiſtoriographus, Peintre de hyſtoire. Hiſtoriographo, as, Peindre hyſtoire.* Ugutio: *Hiſtoriographare, hiſtoriam deſcribere, vel depingere & deſignare.* Ἱϛοριογράφος μουσιάτωρ, in Inſcriptione, quæ viſitur in Eccleſia Deiparæ Bethleemitana, legiturque in Diſſert. 27. ad Joinvillam p. 319. Ἱϛορεῖν & ἀνιϛορεῖν, Græcis nuperis eſt pingere. Joannes Damaſcenus in Synodica ad Theophilum Imp. Διὸ καὶ πρότερον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀνιϛορεῖσθαι ἐνομοθέτησε, καὶ ταῦτα ἐν ζωγραφικοῖς χρώμασι χαράττων τὴν ἐν Βηθλεὲμ γέννησιν, &c. Paulo ſupra: Κατακοσμοῦντες αὐτὴν ζωγραφικαῖς ἱϛορίαις, καὶ μουσουργικοῖς ψηφίσιν. Anonymus de Locis SS. Εἶναι καὶ ἱϛορημένη ἡ λαζάρωσις τοῦ Χριϛοῦ. Sic Itali *Hiſtoriare* uſurpant. Dantes in Purgat. Cant. 10.

Quivi erat Hiſtoriata l'alta gloria.
Del Roman Prence.

HISTRIONES, *Præpoſiti meretricum*, in Gloſſis antiq. iidem forte qui lenones.

HITHA, Portus. Vide *Heda.*

HITTA, Ὑμὴν, Hymen, in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ HITTIRE, Inveſtigare. Supplem. Antiquarii, *Hittio*, ἰχνεύω, *Inveſtigo.*

¶ HITTUS, φωνὴ κυνὸς, vox canis. Gloſſ. Latin. Græc. MS. Sangerman.

¶ HIVERNAGIUM. Vide *Hybernagium.*

HIUFA, [Signum, quod prædio vel ædi, cujus poſſeſſionem quis adit, apponit.] Vide *Wifa.*

HLAFORDSCONA. Leges Adelſtani Regis, Exoniæ editæ c. 5. *Ne dominus homini libero Hlafordſconam prohibeat, qui rectum per omnia fecerit.* Ubi Somnerus emendat *Hlafordſocnam*, aitque, videri ſignificare domini protectionem vel tutelam, aut ſimile quid, niſi legendum ſit

HLASOCNAM, quomodo habetur in iiſdem Legibus cap. 6. *Ne dominus libero homini Hlaſocnam interdicat, ſi recte cuſtodierit eum.* Pro *laſocnam*, ſeu *ladſocnam*, i. beneficium Legis, ex *lada*, lex, & *ſocna*, ſecta, ſequela.

HLAVA, Tributi ſpecies apud Bohemos. Occurrit in Charta Regis Ottocari an. 1221. in Bohemia Pia pag. 88.

¶ HLORBOTE; Somnero eſt compenſatio damni turmæ dati. Vide mox *Hloth.*

HLOTH, vel HLODE, Anglo-Saxonibus dicitur *turma*, vel *cohors*, quæ à 7. hominibus, uſque ad 35. numeratur. Leges Inæ cap. 13. *Fures nominamus uſque ad ſeptem homines: à 7. Hloth, id eſt, cohortem, vel ſatellites uſque ad 35. deinceps heere, id eſt, exercitus.* Cap. 14. *Qui de Hloth fuerit accuſatus, abneget per centum viginti hidas, vel ſic emendet.* Id eſt, ait Spelmannus, qui turmæ illegitimæ interfuiſſe arguitur, tot ſacramentalibus ſe purget,

quot is, qui 120. hidis æſtimatus eſt vel ea mulcta ſe eximat, quæ

Hlotbota dicitur: ſic enim appellabatur mulcta ejus, qui turmæ illegitimæ interfuerat: ex bot, Sax. *compenſatio*, *emendatio*. Leges Aluredi c. 30. *Si quis hominem thwyhindum innocentem cum hlodhe, id eſt, cohorte, occidat, reddat, qui ictum confitebitur, weram & witam, & omnis, qui interſuerit, reddat* 30. *ſol. pro Hlothbota*. Adde cap. 31. 32. Leges Henr. I. c. 87. *Si quis occidatur in hlothe, reddat interfector weram parentibus, & manbotam domino & omnes, qui interfuerunt, Hlotbotam, &c.* Vide *Lot.*

HLUTTRES, Vox Sax. Simplex purum, Lucidum. Leges Inæ c. 70. apud Bromptonum: *De* 10. *hidis ad corredium debent reddi* 10. *dolia mellis*, 30. *panes*, 12. *ambræ cerviſiæ Waliſcæ*, 30. *Hluttres*, 2. *boves*. Id eſt, cerviſiæ potentioris 12. tenuioris 30. amphoræ, uti Spelman. interpretatur.

¶ 1. HO, Vocabulum in indicendo ſilentio uſitatum. Literæ Henrici IV. Reg. Angl. an. 1408. apud Rymer. to. 8. p. 539. *Eis pugnæ ſuperſedere mandavimus, emiſſo per nos ſilentii vocabulo conſueto, ſcilicet Ho, Ho, Ho,* (quod eſt) *ceſſate, ceſſate, ceſſate, vindictam demeriti divino judicio reſervantes.* Alia notione noſtri *Hoe* dixerunt: nam pro Gallico *Oui*, Ita, etiam, occurrit in Poemate *de la guerre de Troyes* MS.

Li done une tiel collée,
Qu'il ne diſt Hoé ne non,
Amphymacus avoit à nom.

¶ 2. HO, in notis antiquorum, Homo vel Honeſtus. *Ho. H.* Homo honeſtus; *H. Hon.* Homo Honeſtus. *H. P.* Honeſta perſona.

¶ HOARE, Paſtinare, terram ligone ſeu paſtino vertere, Gall. *Hoüer.* Charta an. 1219. ex Tabulario S. Remigii Remenſ. *Homines agricolæ mei in illis nemoribus extirpare non poterunt, vel Hoare, vel alio aliquo modo terras excolere.*

HOBA, Hobarius. Vide *Huba.*

HOBELLARII, Hoberarii, Hobillers, ſic Anglis nuncupati milites levis armaturæ, & mediocri equo & *curſorio* merentes, quem Angli *an hobby* vocant, *Hobin* Philippus Cominæus lib. 6. cap. 7. quos Jacobus Waræus in Antiquitatibus Hibernicis cap. 7. ait eſſe equos ex Hibernia, ſic appellatos ob mollem inceſſum, magno in pretio habitos: unde & *Hobiners* Gallice interdum vocatos mox obſervamus *Hobellarios*, quam quidem vocem *Hobin* ab Hebræo *Habras*, arceſſit Steph. Guichartus. Ut ut ſit, ab ejuſmodi equis *Hobellarii* dicti. Will. Thorn. an. 1364. *Item dicunt, quod dicti tenentes pro omnibus terris ſuis in geldabili tenentur, & debent contribuere in omnibus lottis & ſcottis, in geldabili aſſeſſis, videlicet pro warda maris tempore guerræ, pro Hobellariis ſagittariis inveniendis, & ſuſtentandis, ubi neceſſe fuerit ſuper coſteram maris.* Mox: *Pro expenſis factis circa Conſtabularios laborantes ad eligendum & ducendum prædictos Hobilarios ſagittarios, & in omnibus aliis lottis, &c.* Hic ſane *Hobellarii* videntur fuiſſe ſagittarii, cum nulla interpunctione *Hobellarii ſagittarii* dicantur. Charta Henrici V. in Monaſtico Anglic. tom. 1. p. 976. *Pro munitione & apparatibus hominum ad arma Hobelariorum ſagittariorum ſeu peditum quorumcumque pro obſequio noſtro vel hæredum noſtrorum in poſterum eligendorum, &c.* Tabulæ, deſcribentes Obſidionem Caleti an. 1350. *Sub Comite Kildariæ; Bannerets* 1. *Knights* 1. *Eſquiers* 38. *Hobilers* 27. Sub Dom. Reginaldo Cobham. *Bannerets* 1. *Knights* 6. *Hobiners* 19. *Archers on horſe* 24. *archers on foote* 32. Sub Dom. Fulcone *de la Freigud.* Hibernico: *Bannerets* 1. *Knights* 1. *Eſquiers* 18. *Hobilers* 14. Statutum 2. an. 18. Edw. III. c. 7. *Et que gentes d'armes, Hobelers, & Archiers eſtus pour aler en le ſervice le Roi d'Angleterre ſoient as gages le Roy, &c.* Et anno 25. Stat. 5. cap. 8. *Nul home ſoit arctes de trover gens d'armes, Hoblers, n'archers, autres que ceux, qui teignent par tiels ſervices, s'il ne ſoit per commun aſſent, & grant fait en parlement.* Duravit inquit Spelmannus, id vocabuli uſque ad ætatem Henrici VIII. Vide Will. Dugdalum in Antiquitatibus Warwicenſibus p. 19. col. 1. Opuſcula Anglica Roberti Cottoni p. 264. & Iſaacum Caſaubonum de Lingua Anglica vetere p. 192. col. 1.

HOBERUS, [Curtis ruptura.] Vide *Oberos.*

HOBIRA, *Lorica*, in Gloſſ. Iſid.

¶ HOBUNNA. Vide *Huba.*

HOCCUS, Picardis, *Hoc*, uncus, aduncum inſtrumentum. Lambertus Ardenſis pag. 258. *Oneratores etiam & buttarii cum Hoccis, & ceſpitarii cum ceſpitibus oblongis & mantellatis ... operabantur.* Vide infra *Hoke.*

¶ HOCEDEI. Vide *Hokeday.*

HOCHIA, Terræ portio arabilis, foſſis vel ſæpibus undique clauſa. Vide *Olca.*

¶ HOCHOFINNA, Gravior, ut videtur, mulcta, à Germ. *Hoch*, altus, excelſus; & *Fine* emenda, mulcta. Charta Anſbaldi Monachi pro S. Willibrordo Epiſc. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 18. *Tibi dono ... quidquid ego ibidem juſte laborare viſus ſum, hoc eſt, caſis, curticlis, ... mobili cum immobili, cum manentibus ibidem aſpicientibus, x. ſervientes gafergarias, Hochofinnas, cum ingreſſu & egreſſu, &c.*

HOCKETTOURS, in veteri Statuto, quod *Ragman* nuncupant, apud Spelmannum: *Que nul en querelant, n'en repoignant, ne ſoit ſurpris neu cheſon pur Hockettours, ou baretours, paront que la verité ne ſoit enſue.* Vide *Baratator* in *Baratum.*

¶ HODEGITRIA, Vox Græca, viæ Dux, appellata eſt imago B. M. Virginis quam D. Lucam depinxiſſe dicunt; eo quod, cum expulſis Latinis Michael Palæologus urbem triumphans ingrederetur, imaginem hanc ſibi prælatam pedes ſecutus fuerit. Gregoras lib. 4. *Poſt dies complures Imperator CP. intrat non prius tamen, quam ſacroſanctæ Deiparæ, quam quaſi viæ monſtratricem Hodegitriam nuncupant, imago per portam, quæ Aurea dicitur, ingreſſa eſt &c.* Plura vide apud Hofman.

HODIE. Theodericus de Inventione S. Celſi Epiſcopi Trevirenſ. n. 16. *Cujus memoria, quamdiu Hodie dicitur, ſemper eſt in benedictione habenda.*

HODIEDUM, pro *Etiamnum hodie.* Hiſtoria fundationis Monaſterii Gladbacenſis cap. 7. *Ingrandi cavato lapide, quem Hodiedum cernere licet.*

¶ HODIETENUS, Ad hodiernam diem, hodieque. Vita S. Reguli Epiſc. to. 3. Martii p. 824. *Ubi ab incolis Hodie tenus ſupplicatur Deus & colitur.*

¶ HODIUM, Menſura frumentaria apud Belgas. Deſcriptio bonorum domini *de Eska* ex Archivo S. Audomari: *Et debet quodlibet caput unum Hodium avenæ.* Statuta MSS. Capit. S. Audomari an. 1432. *Fabrica propter hoc habebit in poſterum* IX. *Hodia avenæ inde ſuper hoc deductis prædictis* XIII. *quarteriis cum dimidio avenæ ... ſic remanebunt ad opus fabricæ* VII. *Hodia cum duabus quarteriis & dimidio avenæ.* Capiebat itaque *Hodium* 8. quarteria; ſi quidem 13. *quarteria* cum dimidio addita 7. *Hodiis* duobuſque *quarteriis* & dimidio compleant aſſignatum novem *Hodiorum* numerum. Vide *Hodus.*

HODOEPORICUM, Iter, via. Hiſtoria Tranſlat. S. Sebaſtiani cap. 14. n. 69. *Hodœporico licet diſſiculter expleto,... Romam ingreditur.* Alias *Hodœporicum*, eſt itinerarium, ſive itineris deſcriptio.

¶ Hodoeporicæ Incommoditates, Itineris incommoda. Vita S. Rigoberti Archiepiſc. Remenſ. to. 1. Januar. pag. 179. *In itinere à domino Archipræſule ei præcepto ſecum ducere volebat, & iſte Hodœporicas incommoditates vitando, nolebat etiam cum adhuc ſoſpes eſſet.*

HODUS, Menſura frumentaria, apud Flandros, vulgo *Hoed.* Charta Theodorici Comitis Flandr. an. 1187. apud Miræum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 65. *Conſiderantes hæc in victu & veſtitu eis non poſſe ſufficere, triginta Hodos tritici menſura Brugis in ſpicario... perſolvendos... addiderunt.* Infra: *Eique in uſus ſuos aſſignaverunt 5. piſcas caſeorum, 24. Hodos avenæ, 200. anguillas, &c.* Vide *Hodium.*

HOECKENSES, [Ita appellati quidam factioſi in Hollandia ſub ann. 1530.] Vide *Cabelgenſes.*

¶ HOEVE, Hof, Hofa. Vide in *Huba.*

HOFFATA, Prædii ruſtici ſpecies: *Curtis*, ex Germanico, *Hoff.* Charta Henrici Imp. ann. 1111. in Metrop. Saliſburgenſi to. 2. p. 549. *Unam Hoffatam ad Vindberch, unam hubam ad Steinwelt, unam ad Sunbach & ad Winzhain, 1. Hoffatam in loco, qui dicitur Alburg, & duas partes decimationis ejuſdem Eccleſiæ cum una huba, &c.* Occurrit ibi pluries, & in Charta Ulrici Epiſc. Patavienſis an. 1144. ibid. p. 553. 554. 556. 557. Vide *Huba* & *Hova.*

¶ HOFPORCI, vox ibrida, ex Theutonico *Hof*, villa; & porcus; Porci villæ alicujus. Charta Philippi Flandriæ Comitis an. 1187. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 552. *In Quadrageſima ducentas anguillas, ſive earum pretium, in Rogationibus vero viginti novem denarios ex Hofporcis in officio Dierkini de Cardario, quiete & irrevocabiliter à ſe & à ſuis ſucceſſoribus in perpetuum ſolvendos aſſignaverunt.*

HOFWARDERS, Villarum vel domorum cuſtodes, ex Theuton. *Hof*, villa fundus, area, ſolum, hortus, &c. & *Warder*, cuſtos. Conſuetudines Arkenſes an. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Extranei quocumque tempore de navi dant 1. den. Hofwarders liberi ſunt de theloneo.*

HOGA, *Hoghia*, *Hogium*, & *Hoch*, *Hogum*, Mons, collis: à German. *hoogh*, *hoch*, altus, editus, excelſus: unde Anglica obſoleta *ho*, & *how*, pro *monte*, g. in w. mutato. Sic in Domeſdei hundredum de *Grenehow* in Comitatu Norfolc. *Grenehoga* dicitur, i. *mons viridis.* Liber Shanburnenſis, apud Spelmannum: *Idem Canutus* (Rex) *dedit prædicto Edwino* (de Shanburne) *villam de Neteshamia* (hodie *Snetsham*) *integram, cum toto dominio integro, & plures alias terras in Comitatu Norfolciæ: & ſimiliter dedit ei unam planiciem non cultam, ſed vaſtatam, verſus Orientem, à prædicta villa per ſex milliaria Anglicana, ubi idem Edwinus invenit quemdam collem & Hogum petroſum, & ibi incipiebat ædificare quandam villam, & vocavit illam Stanhoghiam, quæ poſtea vocabatur Stanhowe.* Sonat autem *Stanhoghia* montem lapidoſum: *Stane* enim lapidem, *Hoghia* montem ſonat.

HOGASTER, Porcellus: ex Anglico *Hogge*, porcus. Leges Foreſtar. Scotic. c. 7. *Iſte eſt modus pannagii, videlicet de qualibet cindra, id eſt, de 10. porcis. Rex habebit meliorem porcum, & Foreſtarius unum Hogaſtrum.... Si omnes fuerint Hogaſtri, tunc nihil habebit Foreſtarius, niſi unum Hogaſtrum.* Fleta lib. 2. cap. 79. §. 4. & 12. hanc vocem etiam in ovibus uſurpat: *Tertium ovile... pro Hogaſtris annatis & juvenibus.* [Chartularium SS. Trinitatis Cadomenſ. fol 45. v°. *Inſtauramentum hujus villæ eſt 8. boves... ſeptem viginti oves matres adpreciatas 4. d. & 60. & 12. inter gerces & Hogaſtres, medietatem gerces & medietatem Hogaſtres.*] Vide Gull. Prynneum in Libertatib. Eccl. Anglic. to. 3. p. 1209.

Hogri, ex Anglico *Hogrell*, Bidentes. Monaſticum Angl. tom. 2. pag. 666. *De vaccis 69. de boveriis 17. de boviculis 10. de annalibus 28. de vitulis 29. item de multonibus 381. de hurtis & muricis 207. de Hogris 121. & de agnis 100.* Ex his emendandus videtur Petrus de Vineis lib. 5. Ep. 70. ubi *de dextrariis & ronchinis mittendis* verba fecit, addit: *De Engaſtris autem mittendis, ecce quod in proximo tibi curabimus providere.* Ubi legendum videtur *Hogaſtris.*

HOGHENEHYNE, [Familiaris, domeſticus famulus.] Vide *Agenhine.*

¶ HOGRUS. Vide in *Hogaſter.*

¶ HOGUM. Vide *Hoga.*

¶ HOKE, Uncus, & id omne quod ad modum unci recurvum, angulus terræ recurvus, ab Anglic. *Hook*, Gall. *Crochet*, *Croc*, Inſtrum. an. 1294. apud Kennett. Antiquit. Ambroſd. pag. 324. *Et ſuper hayiam de Longlonds-end & ſic uſque le Hoke verſus le Frereſtone.* Vide *Hoccus.*

HOKEDAY, ſic appellarunt Angli feſtivitatem annuam, quam ob ejectos ex Anglia ab Æthelredo Rege Danos, eoſque pæne omnino uno eodemque die anno 1002. internecioni datos, inſtitutam ferunt: quæque apud mediterraneos Anglos haud omnino exolevit. Lambardus in Itinerario Cantii tit. *Sandwik*, dictam putat, quaſi *huixtneſdæg*, id eſt, *diem Martis irriſoriam.* Saxon. ꝺæᵹ, & Anglis *day*, diem ſonat: ꞇueꞅ-ꝺæᵹ, diem Martis, Anglis *Tueſday.* Huiꞅe & Huix denique Saxonibus eſt *irriſio*; contractius etymon poteſt formari. Hucx ꝺæᵹ, quaſi *dies irriſionis.* [Kennettus in Antiq. Ambroſden. rectius deduci exiſtimat à Saxon. Heaꝺæᵹ, quod Gallice dicimus, *Haut jour*; forte quod in æſtivis diebus adeoque longioribus incidat hæc feſtivitas.] Certe feſtivitatem hanc in diem Martis cadere, conſtat ex Matthæo Paris ann. 1252. *Die Lunæ, quæ ipſum diem præcedit proximo, quem Hokeday vulgariter appellamus.* Et ann. 1258. *Poſt diem Martis, quæ vulgariter Hokeday appellatur, factum eſt Parlamentum Londoniæ.* Matth. Weſtmon. an. 1261. pag. 379. *Quibus venientibus Herefordiam, & Comitatu convocato, die Lunæ ante le Hokeday ſedere volentibus, &c.* hoc eſt, die Lunæ, qui *Hokeday* præcedit. In æſtate exactum docent Chartæ veteres. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 104. *A die, quæ dicitur Hokedai, uſque ad feſtum S. Michaëlis.* [Inſtrum. an. 1363. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 495. *Item inter Hokeday & diem S. Martini bene poſſunt ibidem ducentæ quadraginta muttones ſuſtentari ad opus domini ad terram ſuam compoſtandam, ſed in tempore hyemali non poſſunt ibidem ſuſtentari.*] Alia apud Spelmannum: *Sciendum eſt, quod unum quoque averagium æſtivale fieri debet inter Hokeday, & gulam Auguſti.* Diei ſitum prodit idem Matthæus Paris ann. 1255. *Circa idem tempus, ſcilicet in quindena Paſchæ, quæ vulgariter Hokeday appellatur, convenerunt Londini omnes nobiles Angliæ.*

¶ Hocedii, Eadem notione. Chartular. SS. Trinitatis Cadomenſ. fol. 54. v°. *Decem bubulci ſunt in Hantonia; unuſquiſque debet habere 5. acras & Sabbato ſibi arare & à quaque carea 1. garbam, & omnes*

bubulci debent habere 1. *acram frumenti ad Auguſtum, & à Hocedei uſque ad Auguſtum habebunt de bidentibus lac mane diebus Dominicis.*

Ita *Hokeday* eſt dies Martis, qui Quindenam Paſchæ expletam proxime excipit. [Id abunde probat Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 225. *Die Martis proximo poſt quindenam Paſchæ qui vocatur Hockeday.* Rurſum occurrit infra.] At cur in hunc diem dilata cædis Danorum ſolennitas, quos Henric. Huntindonenſis lib. 6. ann. 1002. Radulfus de Diceto an. 1000. Knygthonus l. 1. c. 2. & alii in feſtivitate S. Bricii, id eſt, 13. Nov. interfectos tradunt, non promptum eſt afferere. Sed & neque an. 1002. feſtum S Bricii die Martis extitit, ſed die Veneris, ſiquidem litera dominicalis fuit D. Rationem igitur quærant, qui plus in re Anglica ſapiunt: id tantum lubet adnotare ex Spelmanno & Watſio, adhuc in eo die mulieres ſolere jocoſe vias oppidorum funibus impedire, & tranſeuntes ad ſe attrahere, ut ab eis munuſculum aliquod extorqueant, in pios uſus erogandum; ſed & domi magiſterium obtinere, quod ut exiſtimat idem Watſius, hæc Danorum cædes ab ipſis etiam mulieribus perpetrata ſit: quod tamen non habent veteres Hiſtorici. Vide Steph. Skinnerum in Etymologico Angl. verbo *Hocktide.*

¶ HOLCA, Terræ portio arabilis. Charta an. 1132. to. 2. Hiſt. Lotharing. col. ccc. *Holcam unam ad Braum dono Liduidis de ſancta Manchilde.* Ibidem: *Holcam unam in eodem Waleſmeio dono Geila filiæ Bernardi.* Vide *Olca.*

¶ HOLCAS, *Oneraria navis, ab* ἕλκω, *traho, quod trahi debeat. Item vas vinarium.* Laur. in Amalth. Notum eſt ὁλκὰς pro navi oneraria.

HOLDES. Leges Æthelſtani, *de Wergildis*, i. de capitis æſtimationibus: *Comitis Wergildum eſt* 15. *millia thrymſa. Holdes & ſummi Præpoſiti quatuor thrymſa*, intellige *millia.* Videntur eſſe, qui apud noſtros *Baillivi*, qui civitates & provincias cuſtodiebant: nam Saxonibus holðan eſt *curare, cuſtodire.* Lambardus, Spelmannus & Somnerus militiæ Præfectos, Tribunos militum, vel belli imperatores interpretantur.

¶ HOLERII. Vide in *Hullæ.*

¶ HOLFARE, pro *Olfacere*, apud Papiam.

HOLINUS, Olla, vas coquinarium, vulgo *Marmite.* Vocabul. Suſſannæi.

HOLMUS. Vide *Hulmus.*

HOLOBLATTEUS, Totus ex blatta, ſeu purpura. Charta Donationis Eccleſiæ Cornutianæ, edita à Suareſio: *Vela tramoſerica Holoblattea* 2. Ibidem: *Vela holoſerica Holoblattea* 2. *&c.*

¶ HOLOCAUSTA, Hoſtiæ Euchariſticæ. Fragmenta Hiſt. MSS. apud Stephanot. to. 2. *Tanta in altari Holocauſta offerantur, quæ populo ſufficere debeant. Quod ſi remanſerint in craſtina non reſerventur, niſi propter viaticum eorum qui morituri ſunt, ne quis Chriſtianus ſine communione ſancta moriatur; ſive propter virtutem cuſtodiæ Eccleſiæ, ne virtutes adverſariæ nocere valeant loco, &c.*

¶ HOLOCAUSTOMA, vox Græca ὁλοκαύστωμα, Sacrificium, ſic dictum quod in eo tota victima cremaretur. Tertullianus lib. 5. adverſus Marcionem cap. 5. *Quid ſtultius, quid infirmius, quam ſacrificiorum cruentorum & Holocauſtomatum nidoroſorum à Deo exactio?* Vitæ Patrum Emeritenſium to. 2. Concil. Hiſpan. p. 655. *Quorum ſcilicet Salvator noſter Jeſus Chriſtus animas obrizo puriores. . . . velut Holocauſtomata ſuſcipiens, catervis martyrum in cæleſti ſacrario collocavit.*

¶ HOLOCAUSTUM, Eadem notione, paſſim.

¶ HOLOCAUSTUM, pro *Encauſtum*, vel *incauſtum*, atramentum. S. Wilhel. Conſtit. Hirſaug. lib. 1. c. 24. *Pro ſigno Holocauſti, generali poſito aquæ, ſignum ſcribendi adde.*

HOLOCHRYSUS, Totus aureus, Græc. ὁλόχρυσος. Gregorius Turonenſis lib. 10. Hiſtor. c. ult. *Fuit autem faber lignarius, faciens etiam turres Holochryſo tectas, ex quibus quædam apud nos retinentur.*

¶ HOLOCOTINUS, Nummi Ægyptii genus, forte integri auri unciam vel amplius appendens. Ita Bollandiſtæ ubi de SS. Pachomio & Theodoro to. 3. Maii pag. 340. *Reſpondente autem fratre, nequaquam ita futurum, ſed pro centum Holocotinis velle emere frumentum, ejus arbitrio æſtimandum.*

HOLOGRAFUS, vel *Olografus*, ὁλόγραφος, pro ἰδιόγραφος. Acta vetera ex Collectione Conciliorum Criſconiana, apud Baron. ann. 325. n. 8. *Edidi Canones ſanctorum Patrum Olographa manu mea ſubſcriptos.* Fragmenta S. Hilarii: *Exemplum Epiſtolæ, qua Athanaſium reum non eſſe Holografa manu Valens ſcripſit, & Urſacius ſubſcripſit.* Ὀλόγραφοι ἐπισημειώσεις, apud Euſebium lib. 6. Hiſt. Eccleſ. cap. 24. ubi videndus Valeſius.

¶ HOLOSERICUS, & HOLOSERICALIS, Totus ex ſerico, à Græco ὅλος, & Latino Sericum. Concil. Hiſpan. to. 2. p. 640. *Fui in loco amœno, ubi erant multi odoriferi flores, herbæ viridiſſimæ, roſæ & lilia... vela Holoſerica innumerabilia.* Codex MS. ex Abbatia S. Huberti f. 16. *Videres neminem ſe poſſe continere à lacrymis, cum tantarum paulo ante deliciarum juvenis, tam ſubito mutatus ad mundi contemtionem adeo ſe accingeret ut pretioſiſſimas Holoſericalis habitus veſtes cum tunica Holoſerica ſponte ſua ſpoliatus abjiceret.*

HOLOVERUS, Purpureus: *veſtes holoveræ*, quæ totæ *vero colore*, i. ἀληθινῷ, ſeu purpureo tinctæ ſunt abſque ullius alterius coloris permiſtione: quomodo fuiſſe indicantur in l. 3. Cod. Theod. de Veſtibus holoveris. Vox ibrida ex Latino & Græco compoſita. Ita Salmaſius. Petavius, Cerda, &c. Ferrarius de Re veſtiaria lib. 2. cap. 10. Contractam ex ὁλοπόρφυρος putat. Procopius in Hiſtor. arcana pag. 112. 1. Edit. ὁλόβηρον tincturam & colorem fuiſſe, qui Regum proprius erat, indicat. Anaſtaſius in Hormiſda PP. *Pallia Olobera blattea, &c.* In Joanne II. *Pallia Olovera auro texta quatuor.* In Paſchali pag. 153. *Aliam veſtem de ſtauraci cum periclyſi de Olovero.* Ita pag. 152. 156. 161. 163. 164. 165. 204. 206. &c. Vide præterea Turnebum lib. 1. Adv. cap. 13.

HOLOVITREUS, vel OLOVITREUS, Totus vitreus: vox ibrida. Acta S. Marcelli Martyris: *Ad atrium divi Hamonis, ubi effigies Olovitrea celſo columnæ adorabatur collocata faſtigio, . . . perducitur.* Acta S. Sebaſtiani n. 54. *Habeo, inquit, cubiculum Holovitreum, in quo omnis diſciplina ſtellarum ac matheſis mechanica eſt arte conſtructa. Olovitreum* nude occurrit in Gloſſar. Arabico-Lat. Charta Ferdinandi M. Reg. æræ 1101. apud Anton. *de Tepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 6. *Crucem auream cum lapidibus coopertam Olovitream, &c.* Occurrit ibi pluries. Alia ejuſdem: *Calicem & patenam ex auro cum Olovitreo, &c.* Ibidem: *Aliud argenteum habet opera Olivitrea.*

¶ HOLOVITREUS, nude pro Scypho vitreo. Vita S. Odilonis Abb. ſæc. 6. Bened. part. 1. p. 699. *Accepto confeſtim parvo Holovitreo infudit merum, & ſingulis pro benedictione largitur potum.*

¶ HOLULARE, pro Ululare. Epiſt. Prælatorum & Baronum

Baronum &c. pro liberatione Caroli Principis Salern. apud Rymer. tom. 2. p. 318. *Ad vos, excellentiſſime domine, tanquam ad ſingulare ſpei noſtræ refugium, Holulantes una voce clamare compellimur.*

¶ HOMAGIALIS, HOMAGIATUS, HOMAGIUM, &c. Vide poſt *Hominium.*

HOMALLARE. Vide *Hamallus.*

HOMBARIUS. Vide *Hobarii* in *Huba.*

¶ HOMENAGIUM, HOMENATICUM. Vide in *Hominium.*

HOMENECHA, [Idem quod *Hominium.*] Tabular. Nantolienſe in Pictonib. ann. 1165. *De achaptamento* 5. *ſol. & Homenecha in villa, quæ Cella vocatur, &c.* Occurrit hæc vox non ſemel in hoc Tabulario.

¶ HOMETUM, Domus, ædes, manſio; Anglis *Home.* Regeſtum Pariſ. Parlamenti ſign. B. f. 41. in Areſto ann. 1277. *Hometum quod tenetur ab eo tanquam ab antenato per paragium, juxta conſuetudinem Normanniæ.*

HOMICEDIUM, Cum quis hominem cædit, verberat. Leges Henrici I. c. 80. *Qui in domibus ... Comitum homicidium, vel Homicedium, ſicut cauſa fuerit membrorum, vel pecunialis emendationis reus ſit.*

HOMICIDA, de animali. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcenſib. an. 1247. de beſtia, quæ alteram occidit: *Alter* (dominus) *cujus Homicida beſtia eſt, &c. . . . Si vult habere beſtiam vivam, quæ extitit Homicida beſtiæ ſuæ, &c.* Occurrit ibi pluries.

¶ HOMICIDALIS, Homicidam ſpectans Ratherius Epiſc. to. 2. Spicileg. Acher. pag. 216. *Cum.... de ſola pejeratione Homicidalis perageretur ſolummodo cauſa.*

¶ HOMICIDIA, *æ*, Jus cognoſcendi de homicidiis, vel etiam mulcta pecuniaria propter homicidium. Charta à Jacobo Rege Aragon. recognita an. 1313. to. 8. Spicileg. Acher. p. 268. *Et ſic totum dono & firmo & laudo, videlicet Homicidias, cugucias, firmancias & juſtitias, quod ibi eſſe poſſunt.*

1. HOMICIDIUM, Hominum cædes, cujuſmodi in præliis, *Carnage*, noſtris. Lupus Protoſpata: *An. 946. factum eſt Homicidium Bari menſe Decemb. inter cives.* Idem ann. 1042. *Abiitque ad civitatem Materam, & fecit ibi grande Homicidium.*

¶ 2. HOMICIDIUM, Mulcta pecuniaria propter homicidium. Donatio Alphonſi VI. pro Monaſt. S. Facundi to. 3. Conc. Hiſp. p. 284. *Homo percuſſus ſi ad mortem venerit, & dixerit Clerico, quia ille homo percuſſit me unde morior, per teſtimonium Clerici dabit Homicidium.* Charta Willelmi Comit. Ceritan. ann. 1071. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1162. *Dono ad præfato cœnobio ... omnes apparatus, ſive albergas, ſive cenſus, ſive uſaticos, ſive Homicidia, &c.*

¶ HOMICIDIUS, Eodem ſignificatu. Charta ann. 1114. MS. *Donamus vobis ... totos clamos & diſtricto & diſtrictos de mercato toto de Biterris, quod habeatis inde tertiam partem & nos duas ... exceptis ipſos Homicidios & excogociamentos, quos ego & uxor mea & infantes noſtri retinemus in noſtro dominio.*

¶ HOMICIDUM, Eadem notione. Concil. Legion. an. 1012. inter Hiſpan. to. 3. p. 190. *Item mandabimus ut Homicida & rauſos omnium ingenuorum hominum Regi integra reddantur.*

¶ HOMILETA, *Concionator.* Faber in Theſauro.

¶ HOMILETICUS, *Ad conciones pertinens*, ibidem.

HOMILIÆ, Familiares collationes, quæ à Præſulibus habebantur in ædibus ſacris, in quibus & interrogabant populum, & interrogabantur à populo: ita enim ὁμιλίαν à λόγῳ ſeu oratione diſtinguit Photius in Bibl. Cod. 172. unde *Tractatus populares* dicuntur S. Auguſtino in Pſalm. 118. in Procemio: *Statui autem per ſermones id agere, qui proferuntur in populis, quos Græci ὁμιλίας vocant.* Idem Epiſt. 2. ad Quodvultdeum præfixa lib. de Hæreſib. *Tractatus populares, quos Græci Homilias vocant.* Victor Vitenſ. lib. 1. de Perſecut. Vandal. de eodem S. Auguſtino: *Uſque ad illud tempus* CC. *jam* XXX. *& duos confecerat libros, exceptis innumerabilibus Epiſtolis, vel Expoſitione totius Pſalterii & Evangeliorum, atque Tractatibus popularibus, quas Græci Omelias vocant.* Senator lib. de Divinis lect. cap. 17. *Modo enim doctiſſimi viri, aut libros divina inſpiratione conficiunt, aut invicem ſe Epiſtolarum gratia conſolantur, aut populos dulciſſimo ſermone deliniunt. Homeliaticus ſermo*, apud Æneam Pariſienſ. Epiſc. adverſus Græcos p. 86. & Nicol. Trivettum ann. 1180. [*Ad quod* (Concilium) *venit civis Piſanus quidam nomine Burgundio in Græca Latinaque lingua peritus, afferens Evangelium S. Johannis expoſitum ſermone Homeliatico.*] Ruffinus in Prologo ad Originis lib. περὶ ἀρχῶν: *Libellos Originis, quos Homiliaticos appellavit.* Vide Synodum Laodic. can. 19. & Concilium Turon. III. c. 17. Ὁμιλεῖν, Sermonem habere ad populum, in Concilio Ancyrano cap. 1. [*Homiliaris ammonitio*, in Epiſt. Alcuini ad Monachos Vedaſtinos circa ann. 796. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 51. *Necdum mihi, cariſſimi Fratres, occurrit tempus dictandi Homiliarem ammonitionem, ſed vita comite, Spiritu ſancto inſpirante, non ero immemor petitionis veſtræ & promiſſionis meæ.* Vide ὁμιλεῖν in Gloſſ. med. Græcit.]

HOMILIARIUS, Liber, continens Sanctorum homilias, quæ legi ſolent in Dominicis, in Natali, & in feſtis Sanctorum propria Evangelia habentium, & in Paſchate & Pentecoſte, cum ferialibus eorumdem. Ita Belethus cap. 60. & Durand. lib. 6. Ration. c. 1. n. 28. Vide Concilium Turonenſe an. 813. c. 17. Moguntinum ann. 847. c. 2. &c. Riculfum Sueſſionenſem Epiſcopum in Conſtit. c. 6. & infra in *Vitæ Patrum.*

HOMILIARE S. Auguſtini, continens Sermones 147. in Chron. Fontanell. cap. 16.

OMELIA, & OMELIUM, pro *Homeliario*, non ſemel in Monaſtico Anglic. to. 3. pag. 322.

¶ HOMINACIO, HOMINAGIUM, HOMINATUS, &c. Vide in *Hominium.*

HOMINATA. Obſervat Menagius Andegavenſibus ſuis *Hominatam vinearum*, Gall. *Une hommée de vignes*, vocari, quantum vinearum *homo* per annum colere poteſt.

¶ HOMINES BONI, Sic appellati Grandimontenſes Monachi. Vide *Boni homines.*

HOMINICOLÆ, Ἀνθρωπολάτραι, dicti ab Apollinariſtis Catholici, quod Deum hominem adorare dicerent. Facundus Hermianenſis lib. 19. c. 3. de Theodoro: *Qui rurſus ſexto ejuſdem operis libro, capitulo* 54. *adverſus eoſdem Apollinariſtas, qui nos videri volunt Hominicolas, &c.* Vide Athanaſium ſub finem libri de Incarnatione Domini. Ita etiam dictus Neſtorius in Diurno Romano p. 37. *Et profanus Hominicola Neſtorius Dominicæ diſpenſationis infeſtus, utpote qui adorandæ incarnationis arcanum, Deum ab homine ſeparando, disjungeret, &c.* [Vide *Homuncionitæ.*]

HOMINIUM, eſt ſervitium, ſeu obſequium, quod *homo*, ſeu cliens, vel ſervus, domino ſuo præſtare tenetur. Formula vetus 48. apud Bignonium: *Prætereà hanc chartulam redemptionalem in te fieri & adfirmare rogavi, ut taliter ſis ingenuus, tanquam ſi*

ab ingenuis parentibus fuiſſes procreatus vel natus, cum omni peculiari tuo, nec mihi, nec ulli hæredum meorum ullum impendas ſervitium, nec Hominium, nec libertatinum, nec ullum obſequium, &c. Ubi *hominium* eſt *hominis ſervitium*, ut recte definitur ab Ugutione. [Hinc in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Hominium, Service d'homme.*] Poſtmodum

Hominium, ſeu Homagium, dicta fuit profeſſio illa fidei & obſequii, quam *homo*, ſeu vaſſallus, domino ſuo feudali præſtat ratione feudi, quod ab eo tenet: ſeu uti definitur à Bractono lib. 2. tract. 1. c. 35. §. 1. eſt *juris vinculum, quo quis tenetur & aſtringitur ad warentizandum, defendendum, & acquietandum tenementum ſuum in ſeiſina verſus omnes, per certum ſervitium in donatione nominatum & expreſſum: & etiam vice verſa, quo tenens reobligatur & aſtringitur ad fidem domino ſuo ſervandam, & ſervitium debitum faciendum.* Ita etiam Fleta lib. 3. cap. 16. §. 8. Leges Alfonſinæ part. 4. tit. 25. lege 4. *E Omenaje tanto quier dezir, como tornar ſe omo de otro, à fazer ſe ſujo, por dar le ſegurança, ſobre la coſa, que prometiere de dar, o de fazer, que la cumpla.* Vetus Conſuetudo Normanniæ, cap. 29. *Hommage & promeſſe de garder foy des choſes droiturieres & neceſſaires, & de donner ayde.* Britton. in Legib. Angl. c. 68. *Homage eſt un lien de droit, dount home eſt lié & tenu de garaunter, acquiter, & defendre ſon tenaunt en ſa ſeiſine vers toutes gens par les ſervices dues del tenement, que il tendra de luy en ſervice, ou en demeine, & ſa foi garder * desbleray, dount autant eſt le Seigneur tenu à ſon home, come le home à ſon Seigneur fors que ſeulement en reverence.* [Nec prætereundum in Italia *vaſſalagium* dici quod apud nos *homagium* appellatur. Id obſervant Speculator lib. 4. part. 3. de Feud. art. 2. §. 5. Jacobinus de S. Georgio Tract. de Homagiis §. 5. & Petrus de Vineis l. 6. Epiſt. 9. Vide in *Vaſſi.*] Sugerius lib. de Adminiſtr. ſua memorat, *nobilem Regis Dagoberti Cathedram, in qua, ut perhibere ſolet antiquitas, Reges Francorum ſuſcepto regni imperio, ad ſuſcipienda optimatum ſuorum Hominia primum ſedere conſueverant.* Atque hæc quidem vox, ut & *Homagium*, paſſim occurrit, adeo ut ſupervacaneum ſit locos laudare, tametſi conſtet in Libris feudorum non reperiri, ſed *fidelitatis* duntaxat, quæ non tantum ſonat, quantum *hominium*, uti in ſequentibus docemus. Sed & interdum *hominiſcum*, *hominatus*, *hominagium*, &c. occurrunt.

Hominiscum. [Charta Guillelmi Dom. Montiſpeſſul. an. 1103. *Qui caſtellum & vicariam habuerit faciat Hominiſcum domino Montiſpeſſulani & juret ei caſtellum & vitam & membra & totum honorem ſuum.*] Charta an. 1212. apud Catellum in Hiſt. Comit. Toloſæ p. 29. *Donec compulſus fuit jurare, & facere eidem Comiti Hominiſcum pro Ducatu, &c.*

Hominatus. Vetus Charta apud Beſlium in Epiſcopis Pictav. *Ego Iſembertus concedo de caſamentis meis quidquid datum fuerit B. Mariæ & S. Cypriano, excepto ne ita detur, ut ex toto perdam Hominatum meum.* Gregorius PP. VII. apud Juretum: *Ut Clericus à laïco nunquam juſtificetur, nec pro terra, nec pro aliis rebus, quas ab illo teneat, nec ſibi Hominatum faciat, &c.* Chronicon Andrenſe p. 425. [ex Charta ann. 1097.] *Ut ſi aliquis fevatorum de fevo ipſius centum ſolidatos, vel tantum ut ſuum Hominatum non perderet, donare voluiſſet, conceſſit.* Ubi perperam *fenatorum*, & *feno* editum.

Hominagium, Homenage, in Conſuet. Beneharn. tit. 1. art. 8. 27. Leges Partidæ part. 4. tit. 25. l. 5. *E Omenage tanto quiere dezir como tornar ſe omo d'otri.* Radulfus de Diceto: *Fulco Rechin primus Stephano Bleſenſi Hominagium fecit.* [Charta Odonis Ducis Burgundiæ pro Theobaldo Comite Campaniæ ann. 1214. *Profitemur enim... quod Comites Campaniæ nobis vel ſucceſſoribus noſtris non tenentur facere Hominagium.*] Regeſtum Comitum Inculiſmenſium ex Camera Comput. Pariſ. ann. 1244. *Et aura en la vile le quart des Homenages des Chevaliers, & le ters des Homenages des ſervens.* [In Charta an. 1215. ex Tabul. S. Illidii Claromont. *Homenatge.*] Occurrit paſſim in Regeſto Andegav. & alibi. Le Roman *de Philippe de Macedoine* MS.

Cui viengne faire l'Homenage.

Hominacio, in Domeſdei.

¶ Hominaticum. Teſtamentum Guifredi Comitis Ceritan. an. 1035. to. 6. Spicileg. Acher. p. 434. *Volo ergo & mando ut jam dicta Eccleſia de Molig teneat eam Bernardus de Caſtro-ſono per manum prædicti filii mei Berengarii, & per ſuum donum & habeat inde Hominaticum.*

¶ Hominicatus. Hiſt. MS. S. Cypr. Pictav. pag. 321. *Quidquid ex caſamentis eorum excepto Hominicatu adquirere potuiſſent.* Chartularium S. Vandreſeſ. to. 2. p. 2062. *Et eis Eccleſiam prædictam contrado, à qua etiam terra comitandiſam Hominicatus Abbati facio.*

¶ Homatgium, Arvernis pro eorum conſuetudine mutandi *g.* in *tg.* in Charta an. 1311. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 140.

¶ Hommagium. Charta Philippi Pulcri Reg. Fr. ann. 1307. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. p. 288. *Eumdem de dicta moneta & curſu ipſius, recepimus in noſtrum Hommagium, præſentes ſibi in hujus rei teſtimonium concedentes.*

¶ Homonagium. Charta Girardi Abb. Compend. an. 1290. *Eccleſiæ noſtræ jura ubicumque poſſet fideliter ſervare juravit & nobis Homonagium quod ſucceſſores ſui ſimiliter facient, ita tamen quod ipſe nobiſcum in exercitum ire coactus non tenebitur.*

¶ Homanagium. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 222. *Prædictus vero Monachus in manu domini Johannis Abbatis coram omni Capitulo Homanagium & eſtagium & quidquid reclamabat in prædicta platea libere & quiete refutavit.*

¶ Homanaticum, in Charta ann. 1146. apud Columbum de Gente Simian. pag. 588.

¶ Homenagium. Charta Dumbenſis ann. 1410. *Redemit Homenagium prædictum cum ſervitiis, &c.*

¶ Homenaticum, in Charta an. 1069. Append. ad Marcam Hiſp. col. 1150. *Pro nimio amore quo eum* (Epiſcopum Urgellenſem) *dilexerat, noluit ſuum Homenaticum accipere... Verum pro hac condonatione Homenatici, &c.*

¶ Hominiaticum, in Charta ann. 1068. ibid. col. 1143. *De Hominiatico ac de poteſtate & ſervitio & de fidelitate ſemper teneant & adimpleant ſupradictam ordinationem de caſtro Ageris, ut hoc ita ſit ſevum de iſto caſtro ſicut ſcriptum eſt ex illo.*

Menagium, truncate, pro *Homenagium*. Charta an. 1261. apud Brandaon. to. 4. Monarch. Luſitan. pag. 272. *Sit abſolutus & quitus ab iſto juramento & Menagio.* Ibid. *De mandato Regis juraverunt, & Menagen fecerunt.* Paſſim ibi. Et rurſum p. 271. v°. *Juravit & Omaginem fecit.*

☞ Tres *Hominiorum* ſpecies diſtinctas vult D. *Bruſſel* Tract. de Uſu feud. tom. 1. c. 8. & ſeqq. Primum *ordinarium*, quod hac voce, *homo*, ſignificabatur, tria domino feudali à vaſſallo præſtanda continebat, *fiduciam*, *juſtitiam* & *ſervitium*. *Servitium*, in expeditionibus bellicis per 40. dies; *Juſtitiam*, ab

ejus curia non declinando ; *Fiduciam*, illum in placitis generalibus conſiliis ſuis adjuvando, quod aliis verbis dicebatur, *ſequi & juvare dominum de placito*. Vide in *Fiducia*. Alterum *planum*, de quo vide infra: tertium *Ligium*, quod in voce *Ligius* videre eſt.

Hominii ſeu *Homagii* formulam hanc uſitatam ſic deſcripſit Bractonus lib. 2. cap. 35. §. 8. *Devenio Homo veſter de tenemento, quod de vobis teneo, (vel aliter) quod de vobis teneo & tenere debeo, & fidem vobis portabo contra omnes gentes, (qui vivere poterunt & mori, ſecundum quoſdam) ſalva fide debita Domino Regi & hæredibus ſuis*. Huic formulæ Anglo-Gallicam addam ex Littletone ſect. 85. *Jeo deveigne voſtre home de ceſt jour en avant, de vie & de membre, & de terrene honor, & à vous ſerra foyall & loyall, & foy à vous portera des tenemens, que jeo claime de tener de vous, ſalve la foy, que jeo doy à noſtre Seignior le Roy*. Similes propemodum homagii formulas habes in Regiam Majeſtat. l. 2. cap. 62. apud Glanvillam l. 9. cap. 1. in Fleta lib. 3. cap. 16. §. 20. in Conſuet. Norman. art. 107. Andegav. art. 137. Marchenſi art. 189. & Britannica art. 333. & in veteribus Chartis. In quo vero differat *Homagium* à ſacramento fidelitatis, diximus in verbo *Fidelitas*.

Homagium feminarum aliis concipitur verbis: neque enim dicet domino, inquit idem Littleton. ſect. 87. *Jeo deveigne voſtre feme, pur ceo que n'eſt convenient, que feme dira, que el deviendra feme à aucun home, fors que à ſa baron, quant ele eſt eſpouſe: mais ele dira: Jeo face à vous Homage, & à vous ſerra foiall & loiall, & foi à vous portera des tenemens, que jeo teigne de vous, ſalve la foi, que je doi à noſtre Seignior le Roy*.

In præſtandis hominiis obſervatæ fuere quædam neceſſariæ ceremoniæ, quæ vaſſallorum omnimodam erga dominos denotarent ſubjectionem: quas generatim attigit idem Littleton. ſect. 85. *L'hommage eſt le pluis honnorable ſervice, & pluis humble ſervice de reverence, que franc tenant puit faire à ſon Seignior. Car quant le tenant fera l'hommage à ſon Seignior, il ſera diſcint, & ſon teſt diſcouvert, & ſon Seignior ſeera, & le tenant genulera devant luy, ſub ambedeux genues, & tiendra ſes maines extendes, & jointes enſemble enter les mains le Seignior, & iſſint dira, &c.* Conſuetudo Aurelianenſis art. 47. *Et ce fait, doit eſtre nuë teſte, ſans eſpée, ne eſperons, &c.* Meledunenſis art. 23. *Un genouïl en terre, ſans eſpée, ni eſperons*. Conſuetudo Marchenſis art. 189. *La façon d'entrer dans l'hommage d'autrui eſt telle, c'eſt à ſavoir, que le Seigneur feodal doit eſtre requis humblement par ſon homme, qui veut faire foi & hommage, d'eſtre receu à foi, ayant la teſte nuë, & ſi le Seigneur ſe veut ſeoir, faire le peut, & le vaſſal doit deſceindre ſa ceinture, s'il en a, oſter ſon eſpée, & baſton, & ſoi mettre à un genouïl, & dira à ces parolles, &c.* Quos quidem ritus ſigillatim illuſtrabimus. Ac primo quidem vaſſallus in præſtando hominio junctas manus in domini manus immittit. Bracton. lib. 2. tract. 35. §. 8. *Debet quidem tenens manus ſuas utraſque ponere inter manus utraſque domini ſui: per quod ſignificatur ex parte domini protectio, defenſio & warrantia; & ex parte tenentis, reverentia & ſubjectio, &c.* Adde Britton. pag. 173. & Fletam lib. 3. cap. 16. Conſuetudo Normanniæ art. 107. *La forme d'hommage eſt, que le vaſſal noblement tenant doit eſtendre ſes mains, entre celles de ſon Seigneur, & dire ces mots, &c.* Andegavenſis art. 137. *Ayant les mains jointes en les mains de ſon Seigneur*. Marchenſis art. 190. *Et eſt accouſtumé, que le vaſſal doit avoir les mains jointes, & le Seigneur les doit prendre entre les ſiennes, en le recevant & baiſant*. [Butilerius in Summa lib. 1. tit. 81. *Doit l'homme joindre ſes deux mains en nom d'humilité, & mettre és deux mains de ſon Seigneur en ſigne que tout lui vouë, & promet foy; & le Seigneur ainſi le reçoit, & auſſi luy promet à garder foy & loyauté, & doit l'homme dire ces paroles: Sire, je viens à voſtre homage & en voſtre foy, & deviens voſtre homme de bouche & de mains, & vous jure & promets foy, & loyauté envers tous & contre tous, & garder voſtre droit en mon pouvoir*.] Vita S. Remberti Archiep. Hamburg. n. 27. *Et per manus acceptionem hominem illum Regis fieri, & inter Conſiliarios ejus collocari obtinuit*. Veteres Franc. Annales an. 757. cap. 17. *Ibique Taſſilo venit Dux Bajoariorum, in vaſſatico ſe commendans per manus, ſacramenta juravit multa & innumerabilia, reliquiis Sanctorum manus imponens; & fidelitatem promiſit Regi Pipino, ...ſicut vaſſus recta mente & firma devotione per juſtitiam vaſſus domino ſuo eſſe deberet*. Ubi & *hominium*, & *ſacramentum fidelitatis* obſervare eſt, hiſce etiam temporibus una & ſimul exhibita. Adde Annal. Fr. Bertinianos an. 884. Dudo lib. 2. de Actis Norman. p. 82. de homagio Rollonis Ducis Norman. *Si dederis filiam tuam, ut ei dixiſti, conjugem, terramque maritimam in ſempiternam per progenies progenierum poſſeſſionem, manus ſuas, ſe ſubjugando, tibi dabit fidelitatis gratia, tuumque ſervitium inceſſanter explebit*. Et p. 83. *Statim Francorum coactus verbis manus ſuas miſit inter manus Regis*. Denique pag. 86. *Atque inter manus Willelmi adoleſcentis manus ſuas mittentes Principes, conligavit illis conjurationis ſacramento*. Pag. 170. *Qui nunquam colla ſuæ cervicis gratia ſervitii manus ſuas commendando commiſit*. Adde pag. 82. d. 83. cap. 91. d. 113. a. 126. d. 157. b. Geſta Guillelmi Nothi Regis Angl. pag. 189. *Normanniæ Ducem Guillelmum, ſub quo tutus foret, ſupplex adiit, manibus ei ſeſe dedit, cuncta ſua ab eo, ut Miles à domino recepit*. Ordericus Vitalis lib. 3. *Tunc Baldricus Rodberto Abbati junctis manibus fidelitatem fecit, ſubjectionem juſtitiamque de ſe ſuiſque hominibus promiſit*. Galbertus in Vita B. Caroli Comitis Flandr. n. 90. *Primum hominia fecerunt ita: Comes requiſivit, ſi integre vellet homo ſuus fieri: & ille reſpondit, Volo: & junctis manibus amplexatus à manibus Comitis, oſculo confœderati ſunt*. Ordericus Vitalis lib. 3. p. 479. b. *Abbati junctis manibus fidelitatem fecit*. Homagium præſtitum à Jacobo Rege Aragonum pro Montepeſſulano & Caſtro Latarum Joanni *de Montlaur* Epiſcopo Magalonenſi menſe Dec. an. 1236. in Reg. Carcaſſ. p. 48. *Nos Jacobus D. G. Rex Arragonum, &c. & D. Montiſpeſſulani, cognoſcentes, nos tenere in feudum villam Montiſpeſſulani, & Caſtrum de Palude, quod vulgo dicitur Lates, à venerabili Patre D. Magalon. Epiſcopo, & pro eiſdem ſacramentum fidelitatis eidem præſtare debere, ſicut vaſſallus domino præſtare tenetur, & prædeceſſores noſtros, à quibus cauſam habuimus, & in quorum feudum ſucceſſimus, habuiſſe & tenuiſſe, & propter hoc eidem Epiſcopo homagium feciſſe, & ſacramentum fidelitatis præſtitiſſe, vobis venerabili in Chriſto Patri Joanni de Montelauro Dei gratia Magal. Epiſcopo ſponte & debite manibus junctis & in veſtris manibus poſitis, dato oſculo pacis & firmitatis pro prædictis villa Montiſp. & Caſtro de Palude, quod dicitur Lates, certi de facto & certiorati de jure, vobis Homagium fecimus ſine dolo, ſecundum quod melius & melius intelligi poteſt. Actum in Montepeſſ. &c.* Homagium Ge-

raldi *de Valats*, præſtitum Raymundo Comiti Toloſano pro terra *de Rie* in diœceſi Ruthenenſi an. 1248. in Regeſto Toloſano: *Et inde ligium homagium vobis facio manibus meis poſitis inter veſtras, & dato vobis oſculo fidei & recepto.* Philippus *Mouskes* in Chilperico:

Si eſt om li Caſtelains
A l'Eveske de ſes deux mains.

Et infra de ſacramento Epiſcoporum pro regalibus:

Et caſcun Veskes premerains,
Dou Roy de France joint ſes mains:
Prent ſon Regale pour droiture:
Et ſes om eſt de teneure.

In homagiis Nobilium Vaſconenſium an. 1363. *M. Arnaud Amaneu Seigneur de Labret, &c. eſtant à genoils ſans centure, ne chaperon, tenant ſes mains junctes par entre les meins dudit M. Lieutenant, eſt devenu homme lige dudit Roy d'Angleterre.* Hinc *homagium manuale* dictum in Charta an. 1227. apud Perardum in Burgund. p. 410. *Et tenetur ipſi vel hæredes eorum facere pro prædictis feodis ſucceſſoribus noſtris Homagium manuale.* [Charta an. 1297. to. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 253. *Canonici dictos redditus percipientes, nomine dictorum vicedominatuum, nobis & ſucceſſoribus noſtris* (Epiſc. Cabilon.) *ſicut conſuetum eſt ab antiquo facient Homagium manuale, & nihil percipient aliud, niſi redditus ſuperius nominatos.*] Will. Tyrius lib. 2. cap. 15. *Factus eſt, ut dicitur, Dominus Boamundus Imperatoris homo, fidelitate manualiter exhibita, & juramento præſtito corporaliter, qualiter ſolent fideles Dominis ſuis exhibere.* Vide Chartam an. 1266. apud Sammarth. in Epiſcop. Autiſſiodor. pag. 307. Conſuetud. Turon. art. 115. Britan. art. 335. &c.

Apud Hiſpanos, vaſſallus manum domini oſculatur. Leges Alfonſinæ parte 4. tit. 25. lege 5. *Bezar de ve el vaſallo la mano al ſennor, quando ſe faze ſu vaſſallo.*

Genua flectit vaſſallus in præſtatione hominii, domino ſedente. Jus feudale Saxonum c. 16. §. 8. *Offerat homagium manibus conjunctis, appropians ad ipſum, ut ſi ſteterit Dominus, ipſum valeat attingere. Si ſedeat genua flectat coram ipſo: quidam dicunt, quod movere debeat manus erga dominum, quod non eſt ita. Qui cum acceſſerit ad dominum ſtantem, vel genua flectat coram ſedente, totum corpus movetur & manus.* Charta an. 1231. ex Regeſto Toloſano fol. 55. *Ego prædictus Raymundus Comes Toloſæ pro me & ſucceſſoribus meis, veſtris manibus junctis miſſis inter meas, & flexis veſtris genibus accipio vos Arnaldum de Vadegia in Dei miſeratione & mea, &c.* Alia an. 1245. ibidem: *Et inde ligium Homagium vobis facio manibus meis poſitis inter veſtras, & flexis genibus, & dato vobis fidei oſculo & recepto.* Conſuetudo Marchenſis art. 190. *Si le vaſſal fait foi & Hommage au Prince, il doit eſtre à deux genoux: ſi c'eſt à un moindre, il doit eſtre à un genouïl.* In Delphinatu Nobilis hominium præſtat *ſtando pedes more nobilium, oſculo oris interveniente.* Burgenſis & Francus ac liber, flexis genibus hominium præſtat oſculando Delphinum *in annulo vel dorſo manus ſuæ, ſicut franchi, non autem in pollicibus, ſicut populares.* Vide Dionyſium Salvaingum lib. de Uſu feud. cap. 4.

☞ Neque vero in Delphinatu tantum obtinuit ut plebeï, dum hominium præſtarent, pollices domini oſcularentur: idem quippe in uſu fuiſſe apud Provinciales colligitur ex Charta homagii an. 1371. Galterio de Ulmeto domino de Maſalgiis præſtiti à ſuis vaſſallis, inter Schedas Præſidis *de Mazaugues: Et pollices veſtrarum manuum in ſignum veræ ſubmiſſionis & Homagii devote oſculavimus.*

Hominio facto, vaſſallus ad oſculum Domini admittitur. Unde

HOMAGIUM MANUUM, ET OSCULI ORIS, in veteribus Tabulis ſupra laudatis, & aliis an. 1344. & 1347. apud Juſtellum in Probat. Hiſt. Arvernenſis p. 93. 95. 96. *Homage de bouche & de mains,* in Conſuetudine antiqua Ambianenſi art. 24. *le baiſer*, i. oſculum, in Pictavenſi art. 111. 112. Charta Jacobi Regis Aragonum an. 1231. apud Joann. Dametum in Hiſt. Regni Balearici p. 334. *Et ego Infans Domnus Petrus facio vobis homagium ore & manibus, &c.* [Inſtrum. an. 1299. to. 8. Spicileg. Acher. p. 262. *Facient Homagium ore & manibus commendatum, & juramentum vallatum.*] Quippe vaſſallus, dum hominium præſtat, manus ſuas in manus domini immittit, peractaque fidelitatis ac hominii præſtatione, in fidei ſignum illum oſculatur. Unde *fidelitatis*, vel *fidei*, dicitur ejuſmodi *oſculum*. Hominium Geraldi *de Valats* pro Caſtello Vincellæ in Diœceſi Ruthenenſi ann. 1248. in Tabulario Comitatus Toloſani: *Et inde ligium Homagium vobis facio manibus meis poſitis inter veſtras, & dato vobis oſculo fidei & recepto.* Eadem habentur in hominio Gerardi Armeniaci pro Caſtro Malivicini an. 1245. fol. 55. Ex quibus patet, dominum recipere oſculum & impertiri. Aliud hominium ejuſdem anni ex eodem Regeſto pag. 72. *Et convenit ſervire ipſi Domino Comiti & ejus ordinio, ſicut fidelis Miles tenetur ſervire dominum ſuum, tradens ſibi oſculum in ſignum fidelitatis, & in conſolidationem omnium prædictorum.* *Oſculum pacis* dicitur in hominio Jacobi Regis Aragonum pro Montepeſſulano an. 1236. *Dato oſculo pacis & firmitatis.* Aliud hominium apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 6. cap. 1. *In oſculo pacis & veritatis.* [Inſtrum. an. 1293. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 37. *Ipſi domino Dalphino præſenti & recipienti pro ſe & hæredibus & ſucceſſoribus ſuis in manibus ipſius domini Dalphini pacis Oſculo interveniente, Homagium ligium & fidelitatem fecit, & juravit contra quaſcumque perſonas.*] *Oſculum fœderis*, in Charta ann. 1337. in Probat. Hiſt. Sabaud. p. 164. *Homagium & fidelitatem realiter fecit, & præſtitit, immiſſis dicti Domini Bellijoci manibus infra manus dicti Comitis, Oſculo fœderis interveniente, &c.* [Stabilimenta S. Ludovici lib. 2. cap. 18. *Et je vous reçois & preing à hons, & vous en beſe en nom de foy, & ſauf mon droit & l'autruy.*] Hunc præterea ritum attigit le Roman *de Garin*:

Li Dus l'en béſe, & ſe hom en devint.

Vide Joannem Sariſberienſem Epiſt. 268. & Sammarthanos in Epiſcopis Tricaſtinenſibus numero 34.

☞ Non omnes vero vaſſalli, ut obſervat *de Lauriere* in Gloſſ. Juris Gallici ad vocem, *Bouche*, indiſtincte ad oſculum admittebantur; ſolis nobilibus id permiſſum fuiſſe, colligitur ex Speculatore lib. 4. de Feudis §. *Quoniam* 2. n. 66. *Porro in regno Franciæ facilius ſe expediunt, nam nobilis homo flexis genibus, coram Rege, & immiſſis manibus junctis intra manus regias, ſibi fidelitatem jurat, & Homagium facit, & rex illum recipit ad Oſculum; ſi vero ſit ignobilis, licet habeat nobile feudum, non recipitur ad Oſculum.* Idem confirmat le Roman *de la Roſe* MS.

Mais il m'a lors par la main pris,
Et me diſt, je t'aime moult & pris,
Quand tu as reſpondu ainſi,

Onques cette parole n'iſſi
D'home villain mal enſeignié;
Et ſi y as tant gaaingnié,
Que je vüeil pour ton advantage
Qu'orendroit me faſſes homage,
Et me baiſes emmi la bouche,
A qui nul villains home ne touche,
A moi touchier ne laiſſe mie
Nul home, ou il ayt villenie.
Je n'i laiſſe mie touchier
Chaſcun bouvier, chaſcun bouchier,
Mais eſtre doit courtois & frans
Celui duquel homage prens.

Adde Bellomanerium cap. 48. p. 265. Obſervandum tamen, præeunte D. *de Lauriere*, non hominium modo per voces, *manus* & *oſculum oris*, in quibuſdam Conſuetudinibus intelligendum eſſe, ſed iis quoque *ſacramentum fidelitatis* exprimi. Remenſis art. 59. *Ne doit l'ancien vaſſal, audit nouveau Seigneur feodal ſeulement que la foy, & homage, qui eſt la bouche & les mains.* Hinc in Conſuetudine Pariſ. hominio manuum & oris tantum obnoxium eſſe vaſſallum dicitur; aliquando vero & hominium ejuſmodi & fidelitatis ſacramentum debere. Vide art. ejuſdem Conſuetud. 3. 4. 26. 66. & art. 106. Conſuet. Calniacenſ.

☞ Ab oris oſculo interdum eximebantur feminæ, pudoris & honeſtatis cauſa, præcipue cum Epiſcopis hominium præſtabant. Homagium præſtitum Hugoni Carpentorac. Electo an. 1332. ex Schedis D. *de Remerville* Aptenſis: *Fecit eadem domina tutrix... homagium, & fidelitatem juravit ſolemniter ipſi domino Electo flexis genibus, manibus tam ipſius dominæ tutricis quam prædicti Refforciati junctis infra manus dicti domini Electi, & inſuper oſculum bonæ fidei præſtitit ipſe Refforciatus eidem domino Electo, remiſſo ejuſdem dominæ tutricis Oſculo propter honeſtatem.*

In homagiis dominus rogabat vaſſallum, an ſcilicet *Homo* fieret ſuus, fidelitatemque ſibi in poſterum præſtiturus eſſet! Hominium Guidonis de Severaco an. 1236. in Regeſto Toloſano: *Ego Guido de Severaco confiteor, & in rei veritate recognoſco vobis Dom. meo Raymundo Dei gratia Comiti Toloſæ Marchioni Provinciæ præſenti, & interroganti, me tenere in feudum, &c.* In homagio, quod Rex Angliæ Edwardus II. Philippo Regi Franciæ præſtitit Ambiani 6. Febr. ann. 1329. pro Ducatu Aquitaniæ, &c. inter utrumque Regem convenit, homagium ejuſmodi in poſterum à Regibus Anglicis præſtandum hac forma: *Le Roy d'Angleterre Duc de Guienne tiendra ſes mains entre les mains du Roy de France: & cil qui parlera pour le Roy de France, addreſſera ſes parolles au Roy d'Angleterre Duc de Guienne, & dira ainſi: Vous devenez homme lige du Roy de France, & lui promettez foi & loiauté porter? dites, Voire. Et ledit Roy & Duc & ſes ſucceſſeurs Ducs de Guienne diront, Voire. Et lors le Roy de France recevra ledit Roy d'Angleterre & Duc audit Hommage lige, à la foy, & à la bouche, ſauf ſon droit, & l'autrui.* Ex Schedis MSS. & Froiſſart. 1. vol. cap. 15. Vide Conſuetud. Andegav. art. 137. 138.

Fidei profeſſio, quæ in *Homagiis* præſtabatur, reciproca erat: nam ut fidelitatem domino vaſſallus, ita & vaſſallo dominus illius perſonam, & feuda, ac in iis jura, ſe conſervaturum pollicebatur. Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. cap. 11.

Voceque mox viva juravit Rex ſibi vitam,
Atque ſuos artus, & honorem Principis aptum,
Abſque dolo recte ſervare per omnia ſemper.

Occurrit paſſim in Regeſto Toloſano hæc formula in homagiis, quæ Raimundo Comiti præſtita ſunt à nobilibus Toloſanis, Aginnenſibus, & Ruthenenſibus an. 1248. *Ad hoc nos dictus Comes recipientes dictam confeſſionem & recognitionem fidelitatis, & homagium à vobis dicto N. pro prædictis feudis in forma præſcripta, promittimus vobis quod tam perſonam veſtram, quam dicta feuda, & omnia jura, quæ in eis habetis, contra quoſlibet moleſtatores, qui ſuper hoc eis injuriari voluerint, bona fide defendemus.* [Homagium præſtitum Comitiſſæ Vien. à D. de Racurello an. 1237. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 19. *Verſa vero vice ſupradicta Comitiſſa promiſit eiſdem dominis de Rancurello, ut ipſos contra omnem hominem ſemper defendat & amparet Dominus Comitatus, qui eos ſuper Rancurello & ejus mandamento vel pro prædictis conveniret vel guerrizaret.*] Ratio autem ejuſmodi ſacramenti dominici à fide ducitur, qua uterque, dominus ſcilicet & vaſſallus, invicem tenentur. Nam ut eſt in Regiam Majeſt. lib. 2. c. 67. §. 1. apud Glanvillam lib. 9. c. 4. Bractonum lib. 2. tract. 1. c. 35. §. 2. Brittonem pag. 170. & in Fleta lib. 3. c. 16. &c. *mutua debet eſſe dominii & homagii fidelitatis connexio: ita quod quantum homo debet domino, ex Homagio: tantum dominus debet homini ex dominio, præter ſolam reverentiam.* Philippus *de Beaumanoir* cap. 58. *Et ce qu'on dit que voir que s'eſt que li Sires doit autant foi & loiauté à ſon home, come li home fet à ſon Seigneur, ce doit eſtre entendu, en tant come caſcuns eſt tenus li uns vers l'autre: car porce ſe li Sires juſtiſe ſon home par bonne coſe contre ſe volenté, ne ment-il pas ſa foi vers luy.* Aſſiſiæ Hieroſol. cap. 198. *Le Seignor eſt tenu à ſon home, ſe me ſemble, pour la foi, qui eſt entre eus de toutes les choſes avant dites de quoi home eſt tenus à ſon Seignor: car entre Seignor & home, ne n'a que la foi; & la foi doit eſtre entre eaus as choſes avant dites, mais que tant que l'home doit à ſon Seignor reverence en toutes choſes: & chaſcun doit garder ſa foi l'un vers l'autre fermement, & enterinement endroit ſoi, par ſa foi & ſa loiauté & ſon honour garder & bone renomée.*

☞ Hominium ſub conditione aliquando præſtitum: ſi quis enim imparem ſe noviſſet injuriam ſibi illatam ulciſcendo, aut quod vi ablatum ſibi fuerat recuperando, alterius potentioris domini hominem ſe futurum atque ab eo poſſeſſiones ſuas in feudum recepturum ſe pollicebatur, modo ipſi auxilium ſuppeditaret quod cogitatis perficiendis ſatis eſſet. Hujus exemplum ſuppeditat Appendix ad Marcam Hiſpan. col. 1132. *Quod Bernardus Atto Vicecomes indigne ferens, perrexit ad Comitem Toloſanum, & fecit ei Hominium ſub tali conditione, quod ſi tantum ei conferret auxilium aut ſæpedictam civitatem poſſet recuperare, teneret pro eo civitatem & comitatum.*

Interdum hominium non per ſeipſum, ſed per alios præſtabat vaſſallus, idque ex peculiari pacto ac conventione. Exſtat quippe in Hiſtoria Remenſi MS. Joannis Rogerii Diploma Henrici Leodienſis Epiſcopi, an. 1269. quo Johanni Remenſi Archiepiſcopo homagium ſe debere *per tres homines tantum*, non vero per quatuor, uti contendebat Remenſis Antiſtes: denique *ad inſtantiam bonorum pro bono pacis eidem Archiepiſcopo feciſſe Homagium nomine ſuo in pratis de Donzeio per tres homines* agnoſcit, *videlicet per Lambertum de Chevetoigne, Egidium de Fermes Milites, & Jacobum de Cuignon Armigerum, &c.* Interdum denique aliæ erant ac peculiares hominiorum conditiones,

cujuſmodi eſt illa, quam juvat hocce loco deſcribere ex Charta originali, data Pariſ. die Mercurii ante feſtum S. Michaëlis an. 1329. *A tous ceus, qui ces preſentes lettres verront, Robert d'Artois Comte de Beaumont, ſalut. Sachent tuit, que come noſtre amée Couſine, Madame Marie de Brebant, Dame d'Arſchot & de Virzon nous fuſt tenue à faire deux Hommages pour raiſon de ſa terre de Virzon, à li appartenante au lieu, que on dit Beaucheines entre noſtre terre de Meun ſur Eure, & la terre de Vierzon, & l'autre hommage au lieu au gué de Noies, pour cauſe de la ſuite de ſes hommes des appartenances en noſtre terre de Meun, en tele maniere, que nous & la Dame de Vierzon devons eſtre à cheval, & noſtre cheval, les deux piés devant en l'eauë dudit gué, & les deux piez derriere à terre ſeche pardevers noſtre terre de Meun: & le cheval à ladite Dame de Vierzon, les deux piez derriere en l'eauë dudit gué, & les deux devant à terre ſeche par devers noſtre terre de Meun, &c.* Vide in *Bombus*, & in *Relevium*.

Hominium ſubſequitur *ſacramentum fidelitatis*, nam eo præſtito, vaſſallus, tactis ſacroſanctis Evangeliis, *fidelitatem* domino pollicebatur, ſtans, non flexis genibus. [Aliquando vero fidem ſeu *ſacramentum fidelitatis* ſubſecutum eſt hominium, ut videre eſt in Charta an. 1179. to. 2. Hiſt. Lotharing. col. CCCLXXXI. *Poſt factam fidelitatem, & præſtito ordine præmiſſo juramento, faciat Hominium Primicerio.* Idem colligitur ex Hominio præſtito an. 1237. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 18. *Et inde fidelitatem juratam ſuper ſancta Dei Evangelia & Homagium fecerunt.*] Neque tamen ſemper *hominio* adjunctum erat *ſacramentum fidelitatis*; ſed interdum abſque eo hominium, interdum etiam abſque hominio *fidelitatis ſacramentum* præſtabatur, uti in V. *Fidelitas* docuimus. Ut porro variæ ac diverſæ erant *feudorum*, ita & *hominiorum*, quæ potiſſimum obtinuere ſpecies, *planum* & *ligium*. De *ligio* agemus in hac voce.

¶ HOMAGIUM JURATUM ET LIGIUM, Cui adjunctum erat ſacramentum fidelitatis. W. *Wyrceſter* Anecd. in Libro nigro Scaccarii pag. 536. *Obicitur etiam ipſi Regi Angliæ, quod ipſe Homagium ligium & juratum ſibi* (Philippo Valeſio Regi Fr.) *fecit*. Et pag. 538. *Nec dici poteſt, quod in Homagio facto per dominum Regem, fuit contentum tacite juramentum, ... quod verbum Ligium ex ſui ſignificatione nullatenus hoc importat.*

¶ HOMAGIUM MANUALE. Vide ſupra.

¶ HOMAGIUM MILITARE, Quale militem decet. Charta hominii Radulfi *de Chaſteauneuf* ann. 1208. *Fecit Homagium Militare dicto domino Comiti flexis genibus, junctis manibus, prout eſt in talibus conſuetum.*

¶ HOMAGIUM DE PERSONA, Illud eſt quo vaſſallus dominum ſuum feudalem contra quemvis adjuturum ſe profitetur, non ita tamen ut nemo excipi poſſit. Conſule quæ de duplici *Ligeitate* docuit D. Cangius in voce *Ligius*. Inſtrument. an. 1339. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 388. col. 1. *Anno 1339. Indict.* VII. *ipſa indict. mutata cum anno, 12. menſ. Nov. Nobilis domicellus Ulricus Tibaudi facit Homagium de Perſona ante omnes homines & perſonas, exceptis dom. noſtro Rege Francorum, & dom. Joanne de Cabilone domino de Arlaco, quibus eſt primo, ut aſſerit, ad homagium obligatus illuſtri Principi DD. Humberto Dalphino Vienn. promittens dictus Ulricus dictum dom. Dalphinum de placito, & de guerra juvare contra omnes perſonas exceptis duobus dominis ſupradictis, & Archiep. Biſuntinenſi, & Epiſc. de Bala.* Hujus homagii exſtat formula in Lib. nig. Scaccarii Anglici pag. 7. ex Charta Conventionis inter Henricum Reg. Angl. & Robertum Comit. Flandr. *Robertus Comes Flandriæ, fide & ſacramento aſſecuravit Regi Henrico vitam ſuam & membra, quæ corpori ſuo pertinent, & capcionem corporis, ne Rex eam hanc* (l. habeat) *ad damnum ſuum, & quod juvabit eum ad tenendum & ad defendendum regnum Angliæ contra omnes homines, qui vivere & mori poſſunt, ſalva fidelitate Philippi Regis Francorum.* Vide *Membrum* 2.

HOMAGIUM PLANUM, [vel *Simplex*,] ad diſcrimen *Ligii*, dicitur *Hommage Plain*, quod nude fit, & cui non adjunctum eſt ſacramentum fidelitatis, vel illud, in quo quis excipitur. Regeſtum Feodorum Campaniæ fol. 105. *Gaufridus de Villemaur fecit Homagium ligium, & aliud Planum: Ligium eſt apud Villam Mauri, & Planum apud Paleiz.* Et fol. 118. *Joannes Maucoſins fecit Homagium de eo, ... neſcit, utrum ſit planum vel ligium, & propter hoc inquirendum eſt.* Occurrit ibi crebro *Planum Homagium, ligius de plano feodo*, fol. 71. 76. 83. 94. 101. &c. Charta Guidonis *Canſdaveine* Dom. *du Pleiſſié* an. 1258. in Tabulario Corbeienſi lib. 1. Chart. 22. *Tenrons en fief leſdits 40. muitz d'aveine à Plain Homage ſans ligée.* In Conſuetud. Rupellenſi art. 4. *Quand aucun vaſſal tient à Homage Plain ou lige aucunes terres & fief noble, &c.* In Conſuetudine Ambian. art. 7. 25. & 189. duplex genus feodorum obſervare eſt, ac primum quidem, quod alteri dignitate præfertur, feodum, quod in *Parriam* tenetur, *Fief tenu en Pairrie*; alterum, quod tenetur in planum homagium, *Fief tenu en Plain Hommage*. Plani homagii mentio præterea fit in Conſuetudine Pontivenſi art. 77. & in Pictavenſi art. 108. ubi duplex perinde homagium eſſe dicitur, aliud *ligium*, aliud *planum*, & art. 113. homagium planum non tactis Evangeliis fieri, ſecus de ligio. Adde art. 133. 148.

☞ Quæ quidem, ſi paulo attentius à D. *Bruſſel* perpenſa fuiſſent, æquiori haud dubie cenſura carpſiſſet. Ex his quippe manifeſtum fit vix aliud ullum, præter planum & ligium, notum hiſce temporibus homagium fuiſſe; imo inter utrumque non modicum interfuiſſe diſcrimen. Recte igitur obſervavit D. Cangius duplicem hanc hominiorum ſpeciem potiſſimum obtinuiſſe, quod alias ſpecies exſtitiſſe dicere eſt, nec minus quoque unum per alterius diſcrimen apte definivit, clara omnino notione; cum enim, *nude*, dixit D. Cangius addendo: *cui non adjunctum eſt ſacramentum fidelitatis*, mentem ſuam non obſcure declavit. Fuere etiam, fateor, *homagia non ligia* in quibus nemo excipiebatur; quid inde? Virum cetera eruditiſſimum non omnia vidiſſe, quod conditionis humanæ vitium eſt, non ingenii; verum nec illud prætermiſſum voluit D. Cangius, cum duplicem *Ligeitatem* diſtinxit, quod in voce *Ligius* conſulere licet. Qui vero *hominium planum* debebat, liber & immunis erat erga dominum feudalem ab omni ſervitio ſive curiæ, placiti aut exercitus; unde ejuſmodi feuda primum quidem *alodia*, dehinc ſub hominii conditione alicui domino ſubjecta fuiſſe non immerito exiſtimat idem D. *Bruſſel*. Hæc autem hominii ſpecies circa medium XIII. ſeculum ab *ordinario* indiſtincta eſſe cœpit.

¶ HOMINAGIUM PLENUM *de franco ſervitio ſine ligiatione*, quo vaſſallus ſervitium militare, nulla exceptione facta, domino feudali pollicetur. Charta anni 1241. ex Tabular. Compend. *Hominagium*

Plenum de Franco ſervicio ſine ligiatione fecit Anſoldus de Faciet Miles Abbati & Conventui S. Cornelii Compendienſis, ſuper quod habetur, &c.

¶ Homagium Rectum, Quod Regi nullo medio præſtatur. Charta an. 1276. Chartular. Domus Dei Pontiſar. *Poſſidebant omnes res hujuſmodi & omnes res alias ſpectantes ad res prædictas ſuperius expreſſim nominatas in feodo & recto Homagio nude & immediate à Domino Rege Franciæ.* In alia vernacule ſcripta eod. anno ibid. ubi de iiſdem feodis: *Tenoient au chaſtel de Biaumont nu à nu du Roi de France & en fié.*

Homagium Solidum & non Solidum, id eſt, ligium & non ligium. Conſtitutiones Cataloniæ inter dominos & vaſſallos MSS. c. 31. *Duplex eſt Homagium, videlicet Homagium ſolidum, & non ſolidum. Homagium ſolidum eſt quaſi gerens legalitatem & fidelitatem. Nam homo ſolidus adverſus omnes gerit fidelitatem domino ſuo: & ita in homagio ſolido nullus excipitur, quando fit quantum ad verba; ſed quantum ad rectum intellectum, ille qui generalem habet juriſdictionem, intelligitur exceptus: nam contra illum non tenetur dominum ſuum juvare: ex quo evidenter apparet, quod nullus poteſt facere Homagium ſolidum duobus, quia talem ſimplicem fidelitatem, in qua nullus intelligitur exceptus, præter generalem juriſdictionem habentem, non poteſt aliquis facere duobus. Eſt autem Homagium non ſolidum, quando aliquis excipitur faciendo Homagium, cum dicitur: Facio tibi homagium, excepta fidelitate, quam debeo domino meo ſolido. Vel ſic: Facio tibi Homagium in hoc, excepto quod poſſim mihi alium dominum conſtituere, contra quem nolo teneri te juvare: item ſi excipiatur aliqua perſona, &c.*

☞ Hujuſmodi homagiorum plurima occurrunt exempla, inter ea quæ in Commentariis ad Hiſtoriam Delphinatus referuntur. In homagio per Aymonem de Bocſozello Dalphino ann. 1290. præſtito to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 21. *Salvis & exceptis homagio & fidelitate unius domini, quemcumque dictus Aymo vel prædeceſſores ſui ſibi conſtituerint, vel quem dictus Aymo vel hæredes ſui ſibi conſtituere voluerint in futurum.* In alio an. 1293. ibid. p. 36. *Facientes ipſi domino Dalphino & ejus hæredibus Homagium ligium & fidelitatem contra quamcumque perſonam, Collegium, Univerſitatem, excepta perſona Imperatoris, & honore & corona Imperii, & excepto Abbate Inſulæ-barbaræ, & excepto D. Epiſc. Vaſionenſi.*

Homagium Liberum. Charta Guillelmi de Maineriis Militis an. 1248. in Tabul. S. Judoci: *Quæ omnia de dicta Eccleſia nos per Homagium liberum quondam tenentes, ipſi Eccleſiæ eſchangiavimus pro 60. ſol. Pariſ.*

Hominium pro Emenda, vel pro *pace habenda,* vel *pro debito ſolvendo:* cum quis criminis alicujus reus, cum eo, quem offendit, vel illius hæredibus, ita paciſcitur, ut quoad vixerit, vaſſallus illorum ſit, eoque nomine hominium iis præſtet: vel ſi non eſt ſolvendo idoneus, vice debiti vaſſallum creditoris ſe conſtituat, eique hominium exhibeat. Uſatici Barcinonenſes MSS. editi à Raimundo Bereng. & Adelmodi Comit. Barcin. cap. 3. *Aguayt & encalz de cavallario, & aſſalt de caſtello, emendetur per Hominaticum & per aliſcaram, ſicut viſum fuerit judicanti.* Cap. 72. *De compoſitionibus juxta leges: Judicant nempe omnes homines æqualiter, nihil vero judicant inter vaſſallum & ſeniorem, quia in legibus non invenitur Hominaticum, & ideo facienda ſunt, quæ ſunt ſecundum uſaticum.* Conſtitutiones Catalaniæ inter dominos & vaſſallos MSS. c. 35. *Cauſa quandoque intervenit, quando dicitur in promiſſione: Ideo conſtituo me tuum hominem, quia tu dediſti mihi tale feudum, vel ut me defendas in jure meo à talibus meis adverſariis, vel in emendam injuriæ, quam dicis me tibi intuliſſe.* Cap. ſeq. dicitur ejuſmodi homagium non tranſire in hæredes, niſi per ſtipulationem, quæ intervenit in emendam, ille, qui homagium ſtipulatus eſt ac promiſit, bona ſua ei, quem in dominum accepit, ſubjecerit, recipiendo ea ab ipſo in feudum. Secunda Curia Generalis Catalaniæ ſub Jacobo Rege Aragon. an. 1299. MSS. *Item quod pro aliquo debito non fiat de cætero Homagium in Catalania aliquo tempore, niſi fuerit debitum, quod debeatur pro fine captionis ſui, vel amici ſui, vel pro matrimonio, & ſi contra fieret de cætero, quod contractus iſte non valeat.* Id dilucidius explicatur in Charta alia ejuſdem Regis: *Niſi pro debito, quod deberetur pro faciendo fine ſeu remiſſione captionis debitoris vel amici ſui, vel debito, quod deberetur cauſa matrimonii.* Vetus Conſuetudo Normanniæ MS. 1. part. ſect. 3. cap. 16. *Hommage eſt fet aucunefois pour garder pés, & en cel homage denommé eſt dit Homage de paiement, pour cen que pour tel Homage pés & concorde ſoit reformée entre aucuns. Si comme quant aucun ſieut un autre d'aucun crime, & pés eſt reformée entre eus, enſi que icelui, qui eſt ſuis del crime, fet Hommage à l'autre pour garder lui pés.*

☞ Hujuſce moris, quo quis alterius quem offenderat, vel illius hæredum, vaſſallus hominio conſtituebatur, exemplum inſigne profert Sententia Innocentii II. PP. an. 1133. apud Acherium to. 8. Spicileg. pag. 177. contra auctores cædis Archembaldi Subdecani Aurelian. de qua S. Bernardus Epiſt. 171. & Petrus Vener. Abb. Cluniac. lib. 1. Epiſt. 17. *Noverit veſtra dilectio quoniam Goffredus de Vico-novo nuper ad nos veniens in præſentia Fratrum noſtrorum jurejurando firmavit, quod ſalva fidelitate cariſſimi filii noſtri Ludovici Francorum Regis ligium Hominium faciet dilectis filiis noſtris Stephano ſubdecano, Si. præpoſito, & aliis cognatis & nepotibus Archembaldi bonæ memoriæ Aurelianenſis ſubdecani, qui hoc recipere voluerint, & tam ipſis quam omnibus aliis qui cum eodem defencto fuerant exulati, vitam & membra & bona jurabit, & cum eo meliores de cognatione ipſius eandem ſecuritatem jurabunt. Hoc etiam addito quod fideliter laborabit, quatinus Henricus ſimiliter juret idem & faciat, & uterque Aurelianenſi Eccleſiæ quam graviter læſerunt ſatisfaciet. Præterea Herveus de Vico-novo, Hugo nepos ejus, & Thebaldus Hervei, & cum eo tot milites ut centeſimum numerum compleant, & centum quadraginta de melioribus burgenſibus urbis Aurelianenſis, quos ad hoc poterunt invenire, prædictis Archembaldi ſubdecani parentibus Hominia facient.*

Hominium Pacis. Tradit Butilerius lib. 1. tit. 82. triplex eſſe homagium: primum quod *feodi* dicunt, alterum *ſervitii*, tertium *pacis*, quod ſic definit: *Le tiers ſi eſt ſi comme ils ſont hommes, qui ont juré à faire tenir & garder paix au Seigneur.* Et infra: *Item ſe paix eſt faite pour le Seigneur, auſſi peus ſavoir & entendre, qu'il peut obliger ſes hommes à la paix tenir & garder par la foi de leur hommage.* Robertus Monachus lib. 2. Hiſt. Hieroſol. p. 39. de Alexio Imp. CP. *Requiſivit à noſtris, ut ſibi Principes exercitus facerent Hominium, id eſt, ſecuritatem pacis.* Ex mox: *Fecerunt igitur ei cum ſacramento Hominium, tali conditione, ut tamdiu duraret, quamdiu ipſe perſeveraſſet in ſacramento ſuo & promiſſione.*

☞ Huc etiam ſpectat quod refert Sugerius in Vita Ludovici Groſſi cap. 1. Captos ſcilicet à Guillel-

mo II. Rege Angl. nullo modo *evinculari potuiſſe*, *donec ſuſcepta ejuſdem Regis Angliæ militia, Hominio obligati regnum & Regem impugnare & turbare jurejurando firmaverunt.* Eadem notione Radulphus de Geſtis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 119. *Illic Boamundus oblatus Alexio, ei jugo, quod Hommagium vulgo dicitur, ſubditur.* Et infra: *Nam quid de Ducibus Galliæ dixerim, quibus ipſa ſua multitudo non modo jugum Hommagii ſubtrahere, verum etiam rebelles quoſque debuerat ſubjugare.*

HOMINIA PLEVITA, in Conſuetudinibus Barcinonenſibus, quæ Surita & Garibaius *pleytos Homenages* vocant, *Homages de plejure* noſtri facere dicuntur, qui pro domino fidejubent, vel erga ſuperiorem dominum, vel erga alium quemvis, illiuſque verba & conventa præſtant, eoque nomine ei, cui fidejubent, hominium faciunt. Butilerius lib. 1. tit. 82. *Encore dient le ſages qu'il y a un autre hommage, qui eſt appellé Hommage de plejure: car l'homme doit faire plejure pour ſon Seigneur pour l'honneur de lui, & tout ce eſt en droit & par raiſon. Et l'avés peu voir par le Roy de France, qui fut priſonnier en Angleterre, comment il fut ordonné que pluſieurs nobles Barons, qui eſtoient ſes hommes, s'en allaſſent en Angleterre tenir priſon pour lui, & faire plejure.* Vetus Conſuetudo Normanniæ cap. 29. *A hommage eſt adjointe plevine: car l'Hommage doit plevir ſon Seigneur en toutes cours, s'il eſt ſuy de meſfect, qui appartienne à ſa perſonne, & qu'il ſera à droit aux termes, qui lui ſeront mis, & de ſes namps delivrer & d'emprunts, tant comme la rente qu'il lui doit d'un an, ſe peut eſtendre.* [Aſſiſiæ Hieroſ. cap. 206. *Et home doit tant plus a ſon Seignor, par la foy qu'il li eſt tenu, que le Seignor à luy, que home doit entrer en oſtage pour getter de priſon ſon Seignor, ſe il l'en requiert, ou fait requerre par certain meſſage. Et chaſcun home qui a fait homage à autre eſt tenu par ſa foy s'il trouve ſon Seignor en beſoing d'arme à pié entre ſes ennemis, ou leue qui ſoit en peril de mort, ou de priſon, faire ſon loyal pouvoir de remonter le, & de rejetter le d'icelui peril, & ſe il autrement ne le peut faire, il li doit donner ſon cheval, ou ſa bête ſur quoi il chevauche, ſe il la requiert, & ayder le à mettre ſus, & ayder le en ſon pooir à ſon corps ſauver.*] Ejuſmodi vero hominii formula ita concipitur in Hominio Mariæ Beneharnenſis Vicecomitiſſæ Ildefonſo Aragoniæ Regi præſtito æra 1208. quod deſcripſit Marca in Hiſt. Beneharn. lib. 7. cap. 1. n. 2. *Ut autem hoc totum, quod ſupra ſcriptum eſt per bonam fidem ſine omni enganno attendatur, vobis domino Regi ex parte Dominæ Mariæ promitto hoc & convenio vobis in Dei fide & legalitate mea & ordine, & in oſculo pacis & veritatis, quod ſi forte D. Maria ſupradicta vellet infringere, ego attendam ad vos, & adjuvabo vos, &c.* Et infra: *Ego quoque Fortunius Dat, & ego Raymundus Ot de Arbus, & ego Ogerius de Golirs idem ſimiliter vobis Domino Regi in bona fide & ſine omni engano promittimus, & vobis hominium facimus.*

HOMAGIUM PER STIPULATIONEM. Bracton. lib. 2. tr. 1. cap. 35. §. 2. *Item contrahitur Homagium de utriuſque voluntate, tam domini, quam tenentis, &c.* Conſtitut. Catalaniæ inter dominos & vaſſallos MSS. c. 84. *Licet de jure Romano homo liber non poſſit ſervum ſe facere alterius per aliquam ſimplicem pactionem, nec etiam per confeſſionem, factam in jure: poteſt tamen per confeſſionem aliquis ſuam gravare conditionem, quia per pactionem interveniente ſcriptura, poteſt aliquis homo liber ſe conſtituere aſcriptitium. Et ita aliquis liber homo per pactionem videlicet & per ſtipulationem poteſt ſe conſtituere hominem alicujus nobilis, & poteſt ei facere homagium. Et quando ſuper hoc, ſcilicet ut aliquis liber homo conſtituat ſe hominem alicujus hominis nobilis, concipitur ſtipulatio, intervenit de conſuetudine generali Catalonenſi oſculum, in hunc ſcilicet modum: Dominus tenet tunc inter manus ſuas manus illius, qui facit homagium, & ille flexis genibus facit homagium per ſtipulationem, promittendo illi domino inter manus ſuas fidelitatem, Et ipſe dominus in ſignum, quod verſa vice eidem fidelis erit, ipſum oſculatur. Nam eamdem fidelitatem dominus debet ſuo vaſſallo, quam vaſſallus domino ſuo: tenebitur enim dominus ipſum juvare, & cuſtodire ab inimicis, vel pro poſſe ſuo ipſum in ſuo jure defendere. Et quamvis illud homagium introductum non ſit de jure Romano, ſeu civili ſcripto, introductum eſt tamen uſu diuturno Catalonenſi, qui legem imitatur, & ideo legibus adjuvatur & defenditur, quia pactiones licitæ cuſtodiendæ ſunt.* Neſcio, an huc pertineat quod narrat Matth. Paris an. 1246. de Amedeo Comite Sabaudiæ: qui *cum Regem Angliæ* (Henricum III.) *præcordialiter diligeret, fecit Homagium eidem Regi in manu Archiepiſcopi Cantuarienſis, qui ſupplevit Regis abſentiam: & Homagium factum fidei interpoſitione, addito ſacramento de inviolabili obſervatione, ſpontanea ac gratuita voluntate, pro utrorumque hæredibus confirmavit, recipiens de dominio dicti Regis quædam feuda, videlicet Secuſiam cum Palatio, Avillianam, S. Mauritium de Chablaſio, & Caſtrum de Bardo. Quod licenter facere potuiſſe* aſſerit idem Scriptor, *ſine Imperatoris injuria & Imperii mutilatione, cum nihil præter aquas & tranſitus teneret de Imperio.* Proſtant in Regeſto Toloſano Cameræ Computor. Pariſ. complura per ſtipulationem homagiorum exempla: ex quo ea, quæ ſequuntur, à nobis olim deſcripta, hic inſeremus, ut moris haud omnino triti veſtigia lector inde percipiat. Fol. 79.

Noverint univerſi, &c. quod Guillelmus Boërius de Algariis de ſua mera & ſpontanea voluntate recognovit & conceſſit & confeſſus fuit coram D. Raymundo Dei gratia Comite Toloſano March. Provinciæ, ſe non habere in hoc ſæculo Dn. niſi eumdem Dn. Comitem antedictum, neque alicui Dn. teneri ratione homagii vel dominii, niſi ipſi Dn. Comiti Toloſano ſupradicto. Et ibidem dictus Guill. Boërius dedit & conceſſit, ſe ſcilicet, ſuum proprium corpus, & omnem ſuam progeniem ab ipſo ortam & orituram per homines proprios ipſius Dn. Comitis & hæredum & ſucceſſorum ejus in perpetuum ad omnem ipſius Dn. Comitis & hæredum & ſucceſſorum ejus voluntatem, inde ſcilicet de prædicto W. Boërio & de progenie ſua antedicta tanquam de ſuis propriis hominibus in cunctis locis ſemper faciendum. Et promiſit ipſum ſervire tanquam ſuum proprium Dn. in cunctis locis fideliter & devote. Hoc ita facto & conceſſo, dictus Dn. Comes per ſe & ſucceſſores ſuos recepit ipſum W. Boërium de Algariis & omnem progeniem ab ipſo ortam & orituram per homines ſuos proprios, promittens ipſum & progeniem ſuam cum omnibus bonis, juribus & rebus ſuis mobilibus & immobilibus, quæcunque ſunt & ubicunque ſunt, protegere, ſalvare, manutenere, & cuſtodire tanquam res proprias ſuas, ubicunque & in cunctis locis ab omni damno, injuria, violentia, gravamine, moleſtia, & offenſa. Actum fuit ita & conceſſum apud Vaurum ult. die menſ. Decemb. 1247. Charta alia: *Noverint, &c. quod Arnaldus Natalis, mercator de Salvitate, de ſua propria & ſpontanea voluntate, nulla tamen vi vel deceptione coactus vel deceptus, &c. confeſſus fuit Dn. Raymundo Comiti Toloſæ, ſe ſcilicet, ſuum proprium corpus, eſſe hominem ipſius Dn. Comitis ſupradicti, & etiam omnem ſuam progeniem*

progeniem

progeniem ab ipſo Arn. Natali orituram, & promiſit ipſi Comiti & ſucceſſoribus ſuis, &c. quod ipſe Arn. ſerviet eumdem Dn. ſuum Comitem & ſucceſſores ſuos ſemper in perpetuum fideliter ac devote tanquam ſuum proprium dominum, ſcilicet infra Eccleſiam & extra, & in Toloſa & extra, & in Salvitate & extra & aliis cunctis locis, & quod ipſe Dn. Comes & ſucceſſores ſui de ipſo Arn. & ſua progenie ab ipſo oritura, tanquam de ſuo proprio homine & de ſuis propriis rebus in prædictis locis & cunctis aliis ſuam poſſit facere voluntatem. Item promiſit eidem Comiti & ſucceſſoribus ſuis, ſe & ſuam progeniem ab ipſo orituram omnem, ſervitium & fidelitatem exhibiturum & ſervaturum ipſi Dn. Comiti & ſucceſſoribus ſuis, ſicut fidelis & proprius homo debet ſuo proprio Dn. ſervare & exhibere. Et voluit & mandavit, quod progenies ab ipſo oritura, eandem fidelitatem, dominium & Homagium ipſi domino Comiti & ejus hæredibus facere teneantur in perpetuum. Item dictus Arnaldus Natalis recognovit & conceſſit & confeſſus fuit, quod pater ſuus & alii anteceſſores ſui ab antiquo erant homines à patre & aliis anteceſſoribus ipſius Dn. Comitis ſupradicti, & illud idem hominium & ſervicium ſicut proprii homines tanquam eorum proprio domino facere tenebantur. Act. 1236. Charta alia anno 1238. *Recognoverunt & conceſſerunt D. Raymundo Tholoſæ Comiti & ſuo ordinio, dominium & homagium de ſeipſis, ſcilicet de eorum corporibus & de omni eorum progenie orta & oritura, &c.* Fol. 80. 85. 124. & 125.

Homagium Servitii, Butilerio lib. 1. tit. 82. quod quis Dn. præſtat pro *ſervitio*, militari nempe, ei impendendo, pro quo interdum ab eo prædia & feuda obtinet. Vetus Conſuetudo Normanniæ c. 29. *Hommage de foy & de ſervice, eſt quant aucun reçoit autre à hommage, à luy garder foy, & à luy faire ſervice de ſon propre corps, ou ſoy à combattre pour luy, ſe meſtier eſt, ou à faire aucun tel ſervice.* Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 65. §. 1. *Fiunt autem homagia de terris, de tenementis liberis tantummodo, de ſervitiis & redditibus aſſignatis in denariis & aliis rebus.* Dudo lib. 1. de Moribus & Geſtis Normannorum p. 70. *Qui nunquam colla ſua cervicis cuipiam Regi ſubegit, nec quilibet manibus, gratia ſervitii, manus ſuas commendando commiſit.*

☞ Haud ingrata forte erunt quæ addemus ex antiquo Gloſſatore in verba Conſuetudinis mox laudatæ: *Et fut cet homage conſtitué, pour ce que quand aucun a paſſé aage comme de ſoixante ans, ou qu'il eſt debilité d'aucun membre, il n'eſt pas habile pour combattre. Et pour ce fut établi que s'il étoit accuſé d'aucun cas, qui par gage de bataille ſe deut terminer, qu'il pourroit mettre champion qui feroit le fait pour lui, è ſes perils & depends, & pour ce fut conſtitué & etabli homage de foy & de ſervice, & en ſouloit on anciennement plus uſer, que l'on ne fait, car on combattoit pour plus de cas, qu'on ne fait pour le preſent.... & doit l'en ſavoir, que quand un champion faiſoit gaige de bataille pour aucun autre accuſé d'aucun crime, ſe le champion eſtoit deſconfit, feuſt par ſoi rendant en champ, ou autrement, cil pour qui il combattoit eſtoit pendu, & forfaiſoit tous ſes biens & meubles & heritages, ainſi que la Coutume declaire, auſſi bien comme cil propre eut été déconfit en champ; & le champion n'avoit nul mal & ne forfaiſoit rien, &c.*

Homagium Campionis. Vide *Campiones.*

Homagiorum Rachatum, Certa pecuniæ quantitas, quam hæres vaſſalli demortui domino præſtat pro obtinendo feudo paterno; idem quod *Relevium.* Charta an. 1366. de Aquariatu de Talmundo: *Item altam & mediam juſtitiam & omne jus alta & media juſtitia, quam & quod habemus in villa & parochia de Olona, una cum commodo & emolumentis ſeu Rachatis Homagiorum nobis dicto Abbati debitorum in villis & parochia de Olona.*

Homagia non modo à Viris Feudalibus ac nobilibus fiebant; ſed etiam ab hominibus de corpore, ſeu ſervis. Tabular. S. Germani Pariſienſ. ſub Hugone Abbat. *Ut ſuper quibuſdam injuriis, quas nobis fecerat, ſicut homo de corpore reſponderet, Hominium & fidelitatem, quam præſcriptis audientibus & videntibus fecerat, denegavit, &c.*

☞ Inde eſt quod ejuſmodi homagium *Corporale* vocabant. Charta an. 1265. in Chartular. Latiniac. *Recognoverunt etiam ſemetipſos eſſe hominem & feminam de corpore... & hactenus fuiſſe dictorum Religioſorum & prædeceſſorum ratione Homagii corporalis, manum mortuam & foremaritagium cum prædeceſſoribus ſuis debere.*

Homagium, & Hominia, pro territorio, intra quod *Hominia*, vel *ſervitia* quævis, etiam operarum, domino debentur. Charta Waldenſis Cœnobii apud Spelmann. *Noverit univerſitas veſtra, me reddidiſſe Deo & S. Mariæ & S. Jacobo de Waldene & Monachis ibidem Deo ſervientibus totum Homagium in villa de Waldena, à cruce de Nuport, ſuper ripam verſus Cantburg, vid. in hominibus & eorum ſervitiis, & in omnibus ad eos pertinentibus, &c.* Liber Rameſiæ ſect. 317. *Henricus Rex... ſi Abbas de Ramſey poterit monſtrare, quod nullus anteceſſorum ſuorum operaſſet ad Hominium de Brampton, &c.* [Index MS. Beneficiorum Eccl. & Diœc. Conſtant. f. 17. *Heredes Laurentii Thommaſſin* (debent) *unum quarterium frumenti, 11. den. 11. gallin. Homagium... Johannes Lebret dimidium buſſellum frumenti pro quodam herbegamento & Homagio.* Et fol. 23. *Rector habet manerium presbyteratus... 11. ſol. & 1111. gallinas, & unum gallin. & duo Homagia pro cunctis elemoſynis.* Charta an. 1268. in Chartul. Domus Dei Pontiſar. *Poſſidebam in feodum à domino Rege Franciæ... videlicet circiter unum arpentum vineæ in clauſo de Mello.... Item* VII. *Homagia.*]

Hominium, Securitas cuivis data cum ſacramento. Vide Rodericum Toletan. l. 7. de Rebus Hiſpan. cap. 22.

¶ Hominium, Clientelæ profeſſio. Miracula S. Aigulfi ſæc. 2. Bened. pag. 672. *Qui ab infirmitate quam triennio ſuſtinuerat perfecte curatum ſe ſentiens, ſponte ſancto Martyri Hominium fecit, & à domino Joſcelino portarius conſtitutus in tantum robur corpus invaluit, ut onus animalis fortiſſimi ferret.*

Hominium perdit dominus pro defectu juris; id eſt, ſi vaſſallo judicium ſuæ Curiæ denegat, vel ſi feloniam fecerit, vel aliquid ad exhæredationem tenentis ſui, propter quod juſto judicio debeat exhæredari, quo caſu ad domini capitalem dominium tranſit: ita Stabilimenta S. Ludov. lib. 1. c. 52. Petrus *de Fontaines* in Conſil. c. 13. §. 8. Bracton. lib. 2. c. 35. §. 12. Fleta lib. 3. c. 16. §. 27. Conſtit. Sicul. l. 3. tit. 13. 17. [Statuta MSS. Caroli I. Reg. Siciliæ cap. 132.] &c.

¶ Homagiales Terræ, Eæ nimirum quæ ſub fide & hominio à Domino feudali tenentur; *Terre homagée*, in Conſuetud. Turon. art. 132. Privilegium Mathiæ Regis Hungariæ apud Ludew. to. 1. Reliq. MSS. pag. 510. *Monaſterium cum ſuis Abbate, perſonis, villis, Terris Homagialibus & hominibus, ſub noſtra regia Majeſtatis... recipere, &c.* Charta Wenceſlai Regis Bohemiæ an. 1418. apud eumdem Ludewig. to. 6. p. 87. *Præfatum caſtrum noſtrum Haſſenſtein, alias cum valido exercitu noſtro*

expugnatum & acquiſitum cum Homagialibus, oppidis, villis, theloneis, jure patronatus Eccleſiarum, cenſibus, &c.

¶ Homagialis, Vaſſallus, qui ad præſtandum domino feudali homagium tenetur. Chronicon Saltzburgenſe apud Raimundum Duellium Miſcell. lib. 2. p. 161. *Ad hoc etiam acceſſit conſenſus Capituli, Homagialium & præfectorum, qui ab eo tunc à juramento fidelitatis per eumdem Bernhardum abſoluti ſunt.* Literæ Richardi II. Reg. Angl. an. 1397. apud Rymer. to. 7. p. 855. *Cum Rupertus ſenior Comes Palatinus Reni devenerit efficaciter Homagialis noſter, pro termino vitæ ſuæ... Et nos, præmiſſorum conſideratione, & ita quod idem Dux Homagialis, vaſſallus, & fidelis homo ligeus noſter fiat, & deveniat, & exiſtat, ac homagium ſuum, &c.* Homagium Archidiaconi Colonienſ. an. 1397. apud eumdem Rymer. to. 8. p. 1. *Alia faciendo quæ & prout fidelis vaſſallus, Homagialis & conſiliarius domino ſuo facere tenetur & ſolet, etiam contra quoſcumque. Hominio & ſacramento fidelis*, in Charta ann. 1128. Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1262.

¶ Homagiatus, Eadem notione. Leges Norman. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. *Omnes Homagiati dominum ſuum debent plegiare & tenentur de debitis ſuis.*

¶ Hominagius, Idem quod *Homagialis*. Charta fundationis Abbatiæ Villæ-novæ apud Lobinell. to. 2. Hiſtor. Britan. col. 327. *Aſſignavi quidquid habebam in toto feodo Girardi.... & omnia quæ pertinent ad Comitatum inter Leyne & Boloygne pro* LXX. *libris, exceptis Hominagiis quæ retinui in manu mea ad ſervitium meum cum equis & arraus faciendum.*

Homagium Gurpire, Reddere, Remittere. Ex Conſuetudine Bellovacenſi, ut ait Bellomanerius c. 61. ſeu potius ex generali feudorum lege, non poterat vaſſallus dominum ſuum appellare, i. ad monomachiam Legibus receptam & ſtatutam provocare, vel ad bellum diffidare, vel in jure de quovis crimine interpellare, priuſquam ſuum *gurpiſſet Homagium.* Adeo ut vaſſallus, qui dominum de crimine aliquo accuſare volebat, eum deberet convenire, coramque ſuis *Paribus* hæc verba proferre: *Sire, j'ay eſté une pieche en voſtre foy & en voſtre hommage, & ai tenu de vous tex heritages en fief: & à l'hommage & à le foy je renonce, parce que vos m'avez meffet, duquel meffet j'entens acquerir vengence par appel.* i. Domine, diu eſt, quod in tua fide & tuo homagio perſtiti, & talia prædia in feodum à te tenui: nunc vero eiſdem homagio & fidei renuntio, quia malefactum in me commiſiſti, de quo per appellum vindictam exigere decrevi. Quo facto, eum *ſubmonere* ſeu citare in Curiam ſuperioris domini debet, ibique ſuum proſequi appellum. Quod ſi ante appellum, feodo & homagio non renuntiaſſet, non dabatur locus gagio duelli: ſed in emendam erga dominum cadebat, tantum prolatæ in eum contumeliæ reus, *pour lui avoir dit vilenie.* Id etiam attigit vetus Conſuetudo Normanniæ c. 84. *L'on doit ſavoir, que aucun ne peut appeller de felonie ſon Seigneur, à qui il a fait hommage, ne le Seigneur ſon homme pour la foy de l'hommage, que l'un doit porter à l'autre. Mais ſe le Seigneur veut ainſi ſuyr ſon homme, il convient qu'il lui rende ſon hommage, ains que il lui offre ſon gage de l'appeller, & l'homme auſſi: & ſe le Seigneur enchiet, l'homme ne tendra jamais de lui la terre, ne le fief que il tenoit, mais la tendra nuëment du Seigneur, qui eſt pardeſſus... Et ſe l'homme eſt vaincu, la terre remaindra quitte au Seigneur.* Bracton. lib. 2. c. 35. §. 12. *Item reddere poterit domino ſuo Homagium ſuum, ſimul cum tenemento, propter capitales inimicitias, ut liberius proſequatur appellum ſuum, & ſic diſſolvitur Homagium.* Adde Fletam lib. 3. c. 16. §. 35. Ricardus Hagulſtadenſis de Bello Standardico p. 321. *Itaque Robertus reddito Homagio, quod ei fecerat, ... ad ſuos ſocios reverſus eſt.* Matthæus Paris an. 1188. *Tunc Rex Anglorum Regi Francorum fecit Homagium, quia in principio hujus guerræ Homagium ſuum reddiderat Regi Franciæ.* Ejuſmodi redditionum homagii exempla & formulas proferunt paſſim, Nicol. Trivettus an. 1294. 1296. Henr. Knyghton. p. 2477. 2481. 2497. 2549. 2550. Thom. Walſinghamus pag. 61. 66. 67. 133. Renerus apud Chappeavill. to. 2. Hiſt. Leod. p. 226. Rodericus Toletan. l. 7. Hiſt. Hiſpan. c. 7. 33. Inventarium MS. Chartophylacii Regii, *Layette, Flandres, Coffre* v. tit. 20. *Coffre* 3. *Sac.* 2. tit. 23. &c. Vide præterea Leges Alfonſinas parte 4. tit. 25. legibus 7. & 8.

Hominium Rumpere. Sugerius in Ludovico VI. c. 2. *Quo ſiquidem tempore inter B. Dionyſii Adam Abbatem & Burchardum nobilem virum Dominum Monmorenciacenſem accidit quaſdam contentiones pro quibuſdam conſuetudinibus emerſiſſe, quæ in tantam ebullierunt irritationis moleſtiam, ut rupto Hominio inter defœderatos armis, bello, incendiis concertaretur.*

Pari modo dominus, qui vaſſallum de proditione aut alio quovis forefacto appellare decreverat illius *homagium guerpire* tenebatur. Cujus quidem paritatis ea ratio eſt, inquit Philipp. Bellomanerius d. c. 61. quia *tout autant, que li homs doit à ſon Seigneur de foi & de loiauté par la reſon de ſon homage, tout autant li Sires en doit à ſon home.* Id eſt, ut verbis utar Bractoni pag. 98. *Eſt tanta & talis connexio per homagium inter dominum & tenentem, quod tantum debet dominus tenenti, quantum tenens domino, præter ſolam reverentiam.* Hujus porro moris exemplum profert Gualter. Terwanenſis in Vita Caroli Comitis Flandr. c. 37. ubi de Guill. Yprenſi: *Unde & idem Domnus Guillelmus Hominium Alardi guerpivit, & eo diffiduciato, totum feodum ejus ſaiſivit.* Matth. Paris an. 1233. *Formam pacis cum eo (Rege) mihi plurimum damnoſam gratis inii: in qua convenit, quod niſi illa ex parte Regis mihi obſervaretur, omnia omnino ex parte mea eſſent in ſtatu, in quo fuerant ante dictam pacem initam: videlicet quod ego eſſem extra homagium ſuum, & diffiduciatus ab eo, ſicut prius fui per Dn. Epiſc. Menevenſem.* Et infra: *Unde aperte didici, quod nullam pacem voluit mihi obſervare, cum poſt pacem deterius me pertractaret. Unde homo ſuus non fui; ſed ab ipſius homagio per ipſum abſolutus.* Adde eumdem ann. 1233. 1234. pag. 268. 273. & Thwroczium in Uladiſlao c. 34.

Eſt præterea alia hominii ex ſolo arbitrio apud Danos gurpiendi ratio, de qua Sueno in Legibus Caſtrenſibus cap. 7. *De miniſterii reſignatione: Illam etiam non prætermiſit antiquitas formam inſtituere, qua & principis majeſtas illibata, & militis non eſſet honor imminutus, ſi ad alterius ſe quis transferret hominium. Statuit ergo in Circunciſionis vigilia, quæ novum annum inchoat, experti Militis novitatem affectantis, duos commilitones ad dominum, cujus ſe dominio exuere cupit, ablegandos eſſe, qui & ei hominium cum ſervitio illius reſignent. Et ſic abſque contumelia verecundia, dominique offenſa, poterat unuſquiſque ad alterius hominium libere convolare.*

Homagium, Sacramentum, juramentum, in Legibus Aragonenſ. apud Blancam pag. 771.

Homagium Evaneſcere dicitur, cum præ-

dium vel feudum ad Regem devolvitur, quia *Reges nulli conſuerunt facere Hominium.* Id pluribus probamus in Hiſtoria Comitum Ambianenſium, quam dudum abſolvimus, prælo proinde paratam, cum altera Comitum Pontivi.

HOMIPLAGIUM, Cum quis homini plagas infligit. Leges Henrici I. Regis Anglor. c. 80. *Si quis in domo vel in Curia Regis fecerit homicidium, vel Homiplagium, de membris componat.*

HOMO. *Homines* appellati, famuli, actores, procuratores, cuſtodes, &c. Ita uſurpant Senator lib. 10. Epiſt. 5. Auſonius Epiſt. 22. Pacatus in Paneg. Symmachus lib. 2. Epiſt. 30. lib. 3. Ep. 27. lib. 5. Ep. 54. Greg. M. l. 3. Ep. 37. l. 6. Ep. 9. Juriſconſulti, & alii paſſim, ut omittam veteres. Vide Cujacium lib. 8. Obſerv. c. 14. Jacob. Gothofr. ad Cod. Theod. &c. Hinc *Homines* generatim poſterioribus ſæculis dicti quivis alterius dominio quavis ratione ſubjecti, ſeu eſſent ii ſervilis conditionis, ſeu ingenuæ; ſed obſequii ac ſervitii nexu ſuperioribus dominis, atque adeo ſuis Principibus ratione debitæ fidelitatis ſubditi.

Prioris ſpeciei *Homines* ſunt, quos *Denariales*, *Chartularios*, *Eccleſiaſticos*, *Fiſcales*, *Regios*, *de Corpore*, *Pertinentes*, & ejuſmodi nominant, ut alterius *Commendati*, *Caſati*, *Feudales*, *Exercitales*, *Franci*, *Romani*, *&c.* qui nullo ſcilicet viliori ſervitutis nexu; ſed ex fidelitate, vel ex obſequio dominis ſuis quodammodo ſubſunt. De his ſigillatim agimus in ſingulis epithetis.

Triplicem porro *hominum* liberorum, etiamſi ſubditorum, conditionem obſervare eſt ex Lege Longob. Alii enim *primæ*, alii *mediocris*, alii denique *minimæ* & infimæ ſortis erant, pro fortunæ ac facultatum modo. *Primæ* meminit lib. 1. tit. 9. §. 21. *Conſuetudo enim eſt, ut pro minima perſona, quæ exercitalis homo invenitur eſſe*, 150. *ſol. componantur, & pro eo, qui primus eſt*, 300. *ſol.*

Mediocres perſonæ. Gloſſæ antiquæ MSS. *Pauper, mediocris.* Habentur non ſemel in Legibus Wiſig. lib. 9. tit. 2. §. 8. lib. 12. tit. 2. §. 15. in Legib. Burgund. tit. 2. §. 2. tit. 26. §. 2. & in Addit. 1. ad eaſdem Leges c. 14. *Medii Alemanni*, in Legib. Alem. tit. 68. §. 4. Ita paſſim in Cod. Th. *mediocres*, pro *pauperioribus* ac infimis, reſpectu potentum, dicuntur, in l. 3. 4. de Extraord. muneribus, *paupertate mediocres*, in l. 14. de Cenſitor. *mediocritas*, pro paupertate, in l. 27. de Annona, &c. & in hac Inſcriptione, Lugduni: *D. M. Jovino Valerioni vet. ex leg.* 1. *M. Julia Materna conjugi incomparabili memoriam poſuit è mediocritate ſua, & ſub aſcia dedicavit.* Julius Firmicus lib. 4. Matheſ. cap. 7. *Mediocres in vita, & qui neque facultatibus abundent, &c.*

Homines denique *minores*, in Legibus Longob. lib. 1. tit. 14. §. 7. *qui nec caſas nec terras habent*, qui & *minimæ perſonæ*, cujuſmodi ſunt *exercitales homines*, ibidem tit. 9. §. 21. *minimi maximique* in l. un. Cod. Th. de Grege domin. Vide *Manus*. Sed præſertim unice & nude

Homines appellari cœpere, *vaſſalli & clientes*, qui ratione *beneficiorum* ac *feudorum* dominis ſuis, ſpeciali ad id facta profeſſione, quæ ex hoc *hominium* & *homagium* dicta eſt, fidem & ſervitium, ſeu militiæ, vel placitorum, aut quodvis aliud debebant: qua quidem notione vocem *Homme* uſurpant paſſim Conſuetudines noſtræ municipales, quarum locos indicavit Raguellus. Annales Francor. Fuld. an. 884. *Ibi inter alia veniens Zwentibaldus Dux cum principalibus ſuis, Homo, ſicut mos eſt, per manus Imperatoris efficitur, conteſtatus illi fidelitatem juramento, &c.* Anno 887. *Quem Imperator ... honorifice ſuſcepit ad Hominem, ſibique adoptivum filium eum injunxit.* Acta Epiſcopor. Cenom. p. 244. *Venientes ergo parati auro & argento & veſtimentis nobilibus ad prædictum Regem Francorum glorioſiſſimum Carolum, deprecati ſunt, ut ſui mererentur effici Homines: qui & quadam humana cupiditate illuſus ſuſcepit eos, & eorum beneficia ſua largitione habere promiſit.* Vita S. Remberti Archiep. Hamburg. n. 27. *Ut per manus acceptionem Hominem illum Regis fieri, & inter Conſiliarios ejus collocari obtinuit.* Eadmerus lib. 2. Vitæ S. Anſelmi Cant. Arch. cap. 38. *Homo Ducis* (Rogerii) *Rogerus Comes de Sicilia.* Vetus Charta apud Beſlium p. 389. *Amonuit Hugonem, ut fieret Homo ſupradicto Bernardo pro ipſam partem de caſtro, qui fuerat patri ſuo.* Et infra: *Promiſit ei Comes ſicut debet ſenior ſuo Homini rationem vel finem, &c.* [Charta an. 1246. ex Hiſt. Mediani Monaſterii p. 284. *Noverint univerſi præſentes litteras inſpecturi, quod ego Hugo de Parva-petra Comes, ſum Homo illuſtriſſimi viri Mathæi Ducis Lotharingiæ, & Marchionis de terra Berkeim, ſicuti bonæ memoriæ D. Philippus de Gilbevillari de dicta terra Homo ſuus erat.* S. Bernardus Epiſt. 39. ad Theobaldum Comitem Campaniæ Edit. Mabillonii ann. 1690. to. 1. col. 51. *Ipſa eſt uxor Belini illius Hominis veſtri.*] Anna Comnena in Alexiade: Πείϑει παραχρῆμα ἄνθρωπον αὐτῷ γενέσθαι. Sic paſſim.

HOMO, pro marito, quomodo *Homme* Galli dicimus. Gregorius M. lib. 6. Epiſt. 27. *Quod vero ſcribitis, ut excellentiſſimæ filiæ meæ Gurdiæ & ſanctiſſimæ filiæ ejus domnæ Theotiſtæ, & magnificis earum Hominibus Domno Marino & Domno Chriſtodoro ſcribere debeam, &c.*

HOMINES AD ARMA, Cataphracti equites, noſtris, *Hommes d'armes.* Joannes Forteſcutus de Laudibus Legum Angliæ c. 35. *Reminiſcere ... qualiter villas & oppida regni Franciæ frugum opulentiſſima, dum ibidem peregrinabaris, conſpexiſti Regis terræ illius Hominibus ad arma, & eorum equis ita onuſta, ut vix in eorum aliquibus quam magnis oppidis tu hoſpitari valebas, &c.*

HOMINES DE CAPITE. [Ii plerumque intelliguntur qui manumiſſi fuerant ſub conditione operarum, ſervitii, aut cenſus annui.] Vide *Capitales homines.*

¶ HOMINES CASATI, Spelmanno, qui in ædibus ſerviunt. Capitul. lib. 5. c. 136. *Biduanas omnes faciant, tam Epiſcopi, Monachi & Moniales, quam Canonici, & eorum infra Caſati Homines.* Vide *Caſati.*

¶ HOMO COMMENDATUS, Eidem Spelmanno, qui ſe in manum alterius commendavit, cauſa patrocinii. Lex Ripuar. tit. 72. §. 5. *Homo commendatus, vel fugitivus, &c.* Quænam vero fuerit eorum conditio diſcere eſt in voce *Commendatus*, quam videſis.

HOMINES DE CORPORE, Servituti glebariæ obnoxii, qui cenſum debent de capite, *Capite cenſi. Homines de corpore, aſcriptitii, ſeu glebæ affixi; aut alterius ſervilis conditionis*, in Statuto Philippi Pulcri anno 1302. pro reformat. Regni art. 63. Charta Philippi Aug. Regis Fr. 1180. pro Eccleſia Aurelian. *Servos & ancillas, quos Homines de corpore appellamus, ... ab omni jugo ſervitutis abſolvimus.* Bulla Gregorii IX. PP. an. 1240. in Hiſtor. Monaſt. S. Mariæ Sueſſion. p. 451. *Originarii Monaſterii veſtri, quos Homines de corpore patria cenſuit appellandos.* Charta Amaluini Abb. Silvæ Majoris ann. 1207. in Tabular. Campan. Bibl. Th. p. 284. *Si dominus*

hominis illius juramento trium Militum & trium aliorum proborum hominum probaverit, quod ille ſit Homo ſuus de corpore, & quod eum pro voluntate ſua ſicut Hominem de corpore tailliabat. AreſtumPariſ. 28. Jan. 1319. *Proponebat, quod dicta Agnes eſt Femina ſua de corpore tailliabilis de alto & baſſo ad voluntatem, & aſtricta eidem Militi, videlicet ad tallias, foriſmaritagium, & mortuam manum, & alias redhibentias, &c.* [Conſuetudo Vitriac. art. 145. *Tous Hommes & Femmes de corps ſont au baillage de pourſuite, en quelque lieu qu'ils aillent demeurer, ſoit lieu franc ou non, & les peuvent les Seigneurs reclamer, & faire reclamer, ſi bon leur ſemble, car tels Hommes & Femmes de corps ſont cenſez & reputez du pied & partie de la terre, & ſe baillent en aveu & denombrement par les vaſſaux, avec leurs autres terres.*] Adde Chartam Communiæ S. Quintini an. 1195. Hiſtoriam Eccleſiæ S. Aniani in Probat. p. 100. 101. Doubletum pag. 907. Pithœum ad Conſuetud. Trecenſem p. 14. &c. Vide *Capitale* & *Manumiſſio*.

¶ Homo Ligius de Corpore, Qui cenſum de capite Domino debet, nulla facta reſervatione. Conſuet. Toloſ. rubr. de Homagiis n. 7. *Si aliquis Homo Ligius de corpore & caſalagio, vel de corpore ſine caſalagio, qui ſit alicujus domini, contrahat matrimonium cum aliqua muliere quæ ſit libera, &c.*

Homines Cubantes, et Levantes. [Manſionarii, manentes, Gall. *Levans* & *Couchans.*] Vetus Inquiſitio in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano, *Abbas eum requiſivit tanquam hominem ſuum Cubantem & Levantem.* Vide *Levantes & cubantes* in *Levare.*

Homines Ecclesiastici, [In ſervitium alicujus Eccleſiæ adſcripti,] in Lege Ripuar. tit. 10. §. 1. tit. 11. §. 3. tit. 18. §. 3. tit. 19. §. 2. 3. tit. 22. in Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 151. in Capitul. Caroli C. tit. 23. cap. 14. *Eccleſiaſtica femina*, in Leg. Ripuar. tit. 14. §. 1. qui in Capitulis Caroli C. tit. 9. cap. ult. *Mancipia Eccleſiaſtica* dicuntur. Capitulare Compendienſe Caroli C. ann. 868. c. ult. *Neque mancipia Eccleſiaſtica quiſquam niſi ad libertatem commutet, videlicet ut mancipia, quæ pro Eccleſiaſtico dabuntur, in Eccleſia ſervitute permaneant, & Eccleſiaſticus Homo, qui commutatus fuerit, perpetua libertate fruatur.* Teſtament. S. Remigii apud Flodoardum lib. 2. *Vitis plantam ſuper vineam meam ... poſſidebunt, cum Melanio vinitore, quem do in loco Eccleſiaſtici hominis Albovichi, &c.*

¶ Homines Exercitales, Milites qui militant in exercitu. Leges Longobard. lib. 1. tit. 9. §. 21. *Conſuetudo enim eſt, ut pro minima perſona quæ Exercitalis Homo invenitur eſſe, 150. ſol. componant, & pro eo qui primus eſt 300. ſol.* Leges Wiſigoth. lib. 9. tit. 2. §. 9. *Si quiſque Exercitalium in eamdem bellicam expeditionem proficiſcens, minime Ducem ſecutus fuerit, &c.* Vide *Exercitales.*

¶ Homines Fiscales & Fiscalini. Vide in *Fiſcus.*

¶ Homines Franci. Vide *Franci.*

Homo de Guerra, Militaris, vulgo *Homme de guerre.* Guill. de Podio-Laurentii in Chronico: *Si quis etiam Homo de guerra gradiens cum eis inveniretur, ab hoſtib. tutus erat.*

¶ Homines Ligii. Vide *Ligius.*

Homines Linei, vel Lignei, [Hominum membra ex ligno vel lino quæ in biviis & compitis à veteribus Gallis ſuperſtitioſe collocabantur.] Vide *Pedes lignei* in *Pes.*

¶ Homines Manus mortuæ, Servi glebæ. Vide in *Manus.*

¶ Homines de suis Manibus, ab iis qui nude *Homines* dicebantur diſtincti; unde fortaſſis intelligendi qui ad homagium manuum admittebantur. Chartularium Æduenſe in Catalogo feudorum Caſtellaniæ D. *de Glane* ann. 1262. *Item li Boiſſerans de Ædua ſunt homines domini de Glane. Sed dominus de Glane recepit Guillelmum Boiſſerans in Hominem de ſuis manibus.*

¶ Homines de Manupastu, Domeſtici. Vide *Manupaſtus.*

¶ Homines sine Medio, Qui nullo medio à Rege aliquod feudum tenent, in veteri Chronico Flandriæ cap. 66.

¶ Homines Novi, apud Spelmannum, qui novo donantur feodo.

¶ Homines Pertinentes, Eidem Spelmanno, qui glebæ adſcribuntur, Servi feodales. Leges Longobard. lib. 1. tit. 16. §. 8. *Si Homines Pertinentes ſine voluntate domini ſui hoc fecerint.* Leo Marſic. lib. 3. c. 43. *Familias Hominum ad ipſum locum Pertinentes.*

¶ Homines Regis vel Regii, Iidem qui Fiſcalini & Longobardis *Aldiones*, qui ad prædium Regis vel fiſci pertinent. Lex Ripuar. tit. 11. §. 3. *Si quis Regio aut Eccleſiaſtico Homini de quacumquelibet re forciam fecerit.* Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 107. *Homo Regis, id eſt, fiſcalinus, vel Eccleſiaſticus, id eſt lidus, interfectus c. ſolid. componatur. Homo Regis, Homme le Roy.* Ita ſe inſcribit Johannes de Kieurchis Præpoſitus S. Quintini.

¶ Homo Remanens in Pedibus ſuis. Charta an. circ. 1080. ex Bibl. Colbert. *Emendet Bernardus de Aviciano Imberto, & ſuis totas malefactas quas Imbertus habet factas de ipſo caſtello Enforas, poſt Imbertus ipſum caſtellum ſibi abſtulit, & ita tamdiu ſuus Homo remaneat in pedibus.* Infra: *Donec ſuus Homo permaneat in pedibus.* Id eſt, ni fallor, quamdiu in ejus ſervitio militari perſeveraverit.

¶ Homines Sanctuarii, Iidem qui Eccleſiaſtici, ad Sanctos ſeu ad Eccleſiam pertinentes, Eccleſiarum tenentes. Vide *Sanctuarius.*

Homines Signi, [Qui noſtris dicuntur *Conſuetudinarii*, ſeu *Couſtumiers*, qui ſervitium domino debent.] Vide *Signum, ſervitium*, in *Signum.*

¶ Homo Terrenus, Vaſſallus, tenens. Charta ann. 1093. tom. 3. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 114. *Nobilis vir Ingelrannus Homo meus Terrenus caſtri Lilerienſis dominus, &c.*

¶ Homines Veragi, Veraces, probi. Præceptum Carolomanni Reg. an. 770. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 33. *Dum de hac cauſa ſic ante nos fuit ratio deducta, & ſuam vel ſuis gamaldionis, tam per veragos Homines, quamque per confirmationis Regum cognovimus, juſtitiam ei reddimus.* Vide *Boni homines.*

Homo Venditus. Leges Malcolmi II. Reg. Scotiæ c. 3. §. 1. & 2. *Item ordinaverunt pro ſuſtentatione Juſtitiarii quolibet die itineris ſui centum ſolidos. Item Clericis ſuis, pro quolibet Homine amerciato, vel vendito, duos ſolidos: & pro quolibet homine mundato per aſſiſam, pro tractu extra rotulos, 4. denarios.* Ubi Skenæus *hominem amerciatum* intelligit, qui legitime citatus, ut in *itinere* ſeu Curia Juſtitiarii compareat, ſe non ſiſtit, ideoque ratione ſuæ contumaciæ amerciatur, & mulctam ſolvit. *Hominem* autem *venditum*, qui in *itinere* coram Juſtitiario comparet, crimen ſibi objectum, pro quo fuit attachiatus, confitetur, & pro eo cum Juſtitiario, certo quaſi pretio interveniente,

tranſigit : ita ut alter vitam vel pœnam pecuniariam pro crimine ipſa lege debitam redimat ; alter vero, nempe Juſtitiarius, hæc eadem accepta pecunia ei vendat. Vulgo *Compoſitionem* vocant.

¶ Homo, Qui aliis ſervis præeſt. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 57. col. 1. *Eurinus ſervus.... habet de terra arabili bun.* v. ... *ſed pro ipſa vacaritiam quod prævidet non ſolvit denar. ſed facit curvadas & rigas, quantaſcumque ſibi juſſerit Homo, & ſolvit pullos* III. *cum ovis.*

Homo, *Homonis*, pro *Hominis*, licentia plusquam Poëtica. Hincmarus Rem. in Opuſculis p. 383.

Ne tibi ſis ſapiens multum, quod cæcat Homonem.]

Salomon Epiſcopus apud Caniſium :

Tunc igitur veterem deponens Martyr Homonem.

Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 626.

Inter ſilveſtres ubi pauper manſit Homones.

Homoligius, unica voce, Vaſſallus, in Charta Friderici I. Imper. apud Miræum in Donation. Belg. lib. 2. cap. 22.

¶ HOMODULI, *Conſervi.* Laur. in Amalth.

HOMOLOGARE, ὁμολογεῖν, Profiteri. Tabularium S. Flori in Arvernis an. 1268. *Pro ſe & hominibus ſuis voluerunt & Homologaverunt Deo & B. Mariæ prædictas decimas.* Id eſt, profeſſi ſunt ſe conceſſiſſe, &c.

Amologare, in veteri Charta apud Columbum in Manuaſca lib. 2. num. 49. Hodie

Homologare vulgo noſtri uſurpant, pro Regiorum edictorum, aut Statutorum in Acta Parlamenti relatione : cujus quidem uſus tum primum cœpit, cum Joanne Rege capto & in Angliam abducto, Carolus filius Regni Vicarius & *Regens* dictus eſt : litteris enim Regiis, quibus ea dignitas Carolo attributa, adſcripta hæc verba leguntur in Regeſto Parlamenti ſignato C & D. *Lecta & præſentata in Camera Parlamenti* 3. *Martii an.* 1356. cum ante hæc tempora vix Regias litteras in Acta Parlamentaria relatas videre ſit. Certe olim Principum edicta à Senatu confirmari ſolita docet Juſtinus Apol. 2. ubi de Edicto Imperatoris pro Chriſtianis : Ταῦτα δὲ καὶ τῆς συγκλήτου δόγματι κυρωθῆναι βούλομαι. Martianus Capella lib. 1. pag. 15. dixit : *Auguſtius fieri Joviale decretum, cum cœtu Deorum atteſtante depromitur.* Vide Cujacium lib. 1. Obſerv. c. 19. [& P. Fabrum lib. 1. Semeſt c. 25.]

HOMOLOGI Coloni, in l. 6. Cod. Theod. de Patrociniis vicor. *Vicis adſcripti, & Homologi more gentilitio vocati :* id eſt, glebæ adſcripti, qui prædiis certis addicti erant ; nec ab iis excedere poterant : [iidem qui *Homines ligii* :] ὁμόλογοι, dedititii, conditionales ; more gentium ejuſmodi ſervituti obnoxii, ex pacto ac conditione. Nam ὁμολογία eſt *confeſſio, profeſſio*, in Gloſſ. Græc. Lat.

¶ HOMONAGIUM. Vide in *Hominium.*

¶ HOMOPHAGIA, Cruda comeſtio, ὠμοφαγία. Utitur Caſſianus l. 4. Inſtit. c. 24.

HOMORARIUM. Vide *Humerale.*

HOMOUSIANI appellati ab Arianis Catholici. Faſtidioſus Arianus in Sermone : *Bipartitus namque pridem error inrepſit, qui hactenus perditorum animas vinciens ad quærendam veritatem ſpirare non ſinit, Homouſianis aſſerentibus inſeparabilem atque individuam Trinitatem, nec Patrem ingenitum Filii ſui eſſe factorem.* S. Fulgentius lib. contra eumdem cap. 1. *In illo autem profano ſermone vocans nos Homouſianos, quod nos Arriani aſſolent nuncupare.* Idem lib. pro fide Catholica adverſus Pintam Arianum : *Verum quia quidam proprio ſpiritu actus, ejus fidei cultores Homouſianos, vel Uniſubſtantianos vocandos eſſe præſumſit, &c.* Infra : *Magnum ſane fidei crimen putant applicari Catholicæ, cum ejus alumnos Homouſianos vel Uniſubſtantianos appellant, quaſi homouſion vel ſubſtantiam Deitatis vel alicujus hominis vocabulum contineat, &c.* Adde Victorem in Epiſt. ad eumdem S. Fulgentium.

¶ HOMOUSION, Quod eſt ejuſdem ſubſtantiæ, ὁμοούσιον. Notkeri Balbuli lib. Sequent. c. 37. apud Bern. Pez, to. 1. Anecd. part. 1. col. 41. *Eſt unigenitus, via, vita, manus, Homouſion.* Gennadii Synopſis dogmatum Eccleſ. *Homouſion, id eſt, coëſſentialis in Divinitate Patri Filius ; Homouſion Patri & Filio & Spiritus Sanctus & coëſſentialis.*

¶ HOMSOKENE, *id eſt ſaltus in domum*, ex Gloſſ. MS. apud H. Wanl. de Litt. Septentr. pag. 284. Vide *Hamſoca.*

HOMULLUS, pro *Homulus*, *Homunculus*, Homo. Gloſſ. Græc. Lat. Ἀνθρώπιον, *Homullus*, Ἀνθρωπάριον, *Homullus, Homuncio.* Domnizo lib. 2. de Vita Mathildis cap. 12.

Planiciem cujus didicit Guibertus Homullus.

Et cap. 21.

A te non ullus vacuus diſceſſit Homullus.

[Odo in Carmine de varia Erneſti Bavariæ Ducis fortuna apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 363.

Et Regem quis ſit ab eis interrogat, omnem
Pollicitus cum pace fidem ; lætantur Homulli.]

Vox nota Lucretio :

..... *Brevis hic eſt fructus Homullis.*

Utitur etiam Symmachus lib. 4. Epiſt. 33. ubi Juretus.

Homullulus, apud Auxilium de Cauſa Formoſi Papæ to. 4. Analect. Mabillonii p. 613.

¶ Homululus, in Ratherii Veron. Epiſc. lib. Apologet. to. 2. Spicileg. Acher. p. 233. *Diſtare quid inter hominem & Homululum ſit omnibus dum non ignotum.* Et in Epiſt. Cardinalis Sabinenſis tom. 8. ejuſdem Spicileg. p. 288. *Qui & quæ Homululis ductoribus porcorum & pecudum etiam viliſſimis perſonis effecti ſunt famuli & ſubjecti.*

HOMUNCIONATES, dicuntur ab Arrianis apud Arnobium Juniorem in Conflictu cum Serapione, initio libri 1. Catholici, *qui dicunt, duas naturas eſſe in Chriſto duaſque ſubſtantias*, quos alii *Homouſianos* vocant, ut Victor Vitenſis.

HOMUNCIONITÆ. Ita vocantur à Prudentio Ebionitæ, Samoſateniani, aliique hæretici, qui Chriſtum purum hominem eſſe, nihilque divinæ eſſentiæ ac virtutis habere contendebant. Marius Mercator de Anathematiſmo Neſtoriano §. 19. 20. *Photinus autem Neſtorii magiſter verbum quidem hoc Dei eſſe in ſubſtantia negat ; ſed eſſe id Dei Filium non vult, ... Photinum Romana Eccleſia & participes hujuſmodi pravitatis Homuncionitas nominat.* Prudentius in Apotheoſi, in carmine *Contra Homuncionitas :*

Sunt qui Judaïcò cognatum dogma furori
Inſtituunt, media Chriſtum ratione ſecuti
Hoc tantum quod verus homo eſt, at cælitus illum
Adfirmant non eſſe Deum, &c.

Hos Ἀνθρωπολάτρας vocat Athanaſius libro extremo de Incarnat. Domini, *Hominicolas* Facundus Hermian. lib. 9. cap. 3. Vide Notas Jo. Baptiſtæ Cotelerii ad Conſtitut. Apoſtol. pag. 271.

HONDHABBENDE, Qui rem furtivam *in manu habens*, deprehenditur, & cognitio ejuſmodi delicti, quæ Baroni competit in Curia ſua, ex *Hond* Angl. manus, & *Berend*, ferens. apud Bractonum lib. 2. tract. 2. cap. 8. §. 4. c. 32. §. 2. & c. 35. Vide *Bacberend.*

¶ HONDI, Vox apud veteres Francos uſitata ad ſignificandum centenarium numerum, Flandris *Hondert*, Germanis *Hundert*.

¶ HONDOARDUS, pro *Eduardus*. Sic vocatur primus hujus nominis Angliæ Rex in Litteris Mariæ Hungaricæ apud Rymer. to. 2. p. 311. *Recepimus ab excellentiſſimo Principe domino Hondoardo D. G. illuſtri Rege Angliæ.*

¶ HONDPENY, Præſtationis ſpecies, ex *Hond*, manus, & *Peny*, denarius. Privileg. *de Sempringham* apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Et ſint quieti de chevagio, Hondpeny, buckſtall & triſtris & de omnibus miſericordiis, &c.* Forte contracte pro *Hundredpenny*.

¶ HUNDUS, Modus agri. Charta an. 1485. apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 787. *Item ſeptimo, adhuc ſeptem jugera cum ſeptem Hondis, ad valorem viginti ſeptem librarum currentium.*

¶ HONERA, pro *Onera*, quævis ſervitia. Charta an. 1254. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 7. *Noverit univerſitas veſtra, quod cum eſſet hæſitatum, an Prior & Conventus de Monemuta Honera ordinaria conſueta .... ſuſtinere tenerentur, vel Vicarii earumdem eccleſiarum; tandem nobis conſtitit legitime... eoſdem Vicarios & eorundem ſucceſſores omnia Honera prædicta agnoſcere debere.*

¶ HONESTAMENTUM, Ornatus, inſigne alicujus dignitatis. Johannis Gofredi Cardinalis Oratio an. 1468. habita, to. 7. Spicileg. Acher. pag. 315. *In quo tamen profecto vix tam peperit Rex huic Reverendo Patri hoc Honeſtamentum honoris, quam iter aperuit ceteris honorum acquirendorum.*

¶ HONESTARE SE, Seſe accingere, diſponere, Gall. *Se préparer.* Roberti Monachi Hiſt. Palæſt. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. p. 10. *Denique reverſus iterum in terram dominus Boamundus, diligenter Honeſtavit ſe ad incipiendum iter ſancti Sepulcri.*

1. HONESTAS, Honor, prærogativa, privilegium. Charta Godefridi Epiſcopi Ambianenſis an. 1104. in Hiſt. S. Martini de Campis p. 350. *Salvis Honeſtatibus & utilitatibus prædictis Eccleſiæ noſtræ, &c.*

¶ 2. HONESTAS, Decorum, decentia, obſervantia. Charta an. 1101. apud Mabill. to. 5. Annal. p. 443. Bertrandus Archiep. Narbon. S. Pontio ſubjicit Monaſterium S. Aniani *quod eſt juxta fluvium Vernazoubre, à pravis hominibus ſuis poſſeſſionibus privatum, & ab omni Honeſtate ſeclusum S. Regulæ.*

¶ HONESTE, Viriliter, fortiter. Roberti Monachi Hiſt. Palæſt. lib. 4. cap. 18. apud Ludewig. to. 3. pag. 10. *Videntes autem aliæ acies quod vexillum Boamundi tam Honeſte eſſet ante alios delatum, illico redierunt retrorſum.* Ibidem pag. 83. *Quia jam cum iis in retroactis Honeſte pugnaverat, pacem obtinuit.*

HONESTIMUS, Honeſtus. Papianus in Collat. Legis Moſaïcæ tit. 4. de marito, qui uxorem in adulterio deprehenſam occidit: *Si de pœna tractas, * non his, quæ aliquid ejus Honeſtimo calori permittetur, ambigitur.*

¶ HONESTUS EQUUS, *Splendide, optime ornatus & inſtructus.* Gaſparis Barthii Gloſſ. ex Hiſt. Palæſt. Eadem notione ibid. dicuntur *Honeſtæ copiæ.*

¶ HONGRECOLTRA, Ager incultus, paluſtris, ceſpitibus nigris fodiendis aptum, ab *Hongre*, fames, & *Coltra*, ligo. Charta Guillelmi Comit. Flandr. an. 1117. inter Probat. Hiſt. Guinenſ. p. 195. *Paſturam adjacentem villæ S. Audomari in nemore quod dicitur Lo, & in paludibus, & in pratis, & in bruera, & in Hongrecoltra, uſibus eorum, excepta terra Lazarorum, concedo.*

HONNO, HONNIA. Charta Bonifacii Marchionis Italiæ an. 1009. in Bullario Caſin. to. 2. p. 69. 70. *Et rebus meis in loco Beſella, & loco Bojano, id eſt, prænominatis Honnibus, curtis, & caſtellis, cum ſuarum pertinentiis, &c.* Infra: *Habeant & teneant ad eorum juris proprietatem diebus vitæ illorum; & ſi ipſis eorum ſive filius filiabus migrati fuerint, hanc cartulam offenſionis, in ſuo robore permaneat, atque perſiſtat; ſic hæc Honnia fuerit, ſicut ſupra legitur deceſſum, ſi filios aut filias de legitimo matrimonio non habuerit, &c.*

HONOR, apud Scriptores Eccleſiaſticos, uſurpatus potiſſimum pro majoribus & excellentioribus in Eccleſia dignitatibus, ut ſunt Epiſcopatus, Preſbyteratus, & Diaconatus. Optatus Milev. lib. 2. adverſus Parmenianum: *Honore nominis ſui ſpoliati ſunt Sacerdotes.* Et infra, de Donatiſtis, qui Epiſcopos & Preſbyteros abdicabant: *Quid prodeſt, quia vivi ſunt homines, & occiſi ſunt Honores à vobis: valent quidem membris, ſed ereptæ portant funera dignitatis.* S. Auguſtinus lib. 2. adverſus Epiſt. Parmeniani cap. 11. *Et cum expedire non videatur Eccleſiæ, ut præpoſiti earum venientes ad Catholicam ſocietatem Honores ſuos ibi non adminiſtrent, non eis tamen ipſa ordinationis ſacramenta detrahuntur, ſed manent ſuper eos.* Concilium Arelat. IV. can. 1. *Epiſcopatus vero vel Presbyterii Honorem nullum laïcus ante præmiſſam converſionem, vel ante 30. ætatis annum accipiat.* Can. 2. *Sed nec reliqui Pontifices Presbyterii, vel Diaconatus Honorem conferre præſumant. Ita Presbyterii & ſacerdotalis Honor*, apud Cyprianum Epiſt. 34. 65. τιμὴ τοῦ πρεσβυτέρου, in Concilio Ancyr. can. 18. & alibi paſſim. Vide Synod. Tricaſſ. an. 878. c. 7. Capitularia Caroli M. lib. 5. c. 8. *Si Eccleſiaſtici viri ſupradicta facinora commiſerint, ſi honorabilis perſona fuerit, perdat Honorem ſuum.* Qui vero *honorabiles* hic, *honorati* dicuntur in Charta Diviſionis Imperii Francor. Caroli M. c. 2. *Vel ad loca ſancta, vel ad Honoratos homines confugiat.* Auxilius de Ordin. Formoſi lib. 1. cap. 30. *Et ſi clerici fuerint. Eccleſiaſtico judicio à ſuis dejicientur Honoribus.* [Adde lib. 2. cap. 10.]

Poſtmodum generatim *Honores* dicta majora in Eccleſiis Cathedralibus *Beneficia*, ſeu, uti vocantur *Dignitates*, atque adeo Canoniæ ipſæ. Alexander PP. in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis n. 3. *Præterea cum juxta B. Gregorii ſententiam ſingula Eccleſiaſtici juris officia ſingulis quibuſque perſonis ſigillatim committi debeant, prohibemus de cætero, ut nulli duo Honores in eadem Eccleſia concedantur, nec Præpoſituræ ſive perſonatus ejuſdem Eccleſiæ perſonis alibi commorantibus tribuantur.* Alia ejuſdem Alexandri ad Epiſcopum Carnotenſem num. 18. *Duximus ſtatuendum, ut Honores Carnotenſis Eccleſiæ aliis de cætero minime concedantur, niſi qui ſecundum antiquam & rationabilem conſuetudinem reſidentiam ſe promiſerint habituros.* In eamdem ſententiam habentur Chartæ aliæ Lucii PP. n. 21. 23.

☞ Idem aperte docet Teſtamentum Philippi Auguſti an. 1190. to. 1. Ordinat. pag. 21. *Præcipimus etiam Reginæ & Archiepiſcopo, ut omnes Honores, qui dum vacant, pertinent ad donationem noſtram, quos honeſte poterunt retinere, ſicut Abbatiæ noſtræ & Decanatus, & aliæ quædam Dignitates, in manu ſua teneant, donec à ſervitio Dei redierimus. Et quos retinere non poterunt, donent ſecundum Deum, & aſſignent conſilio fratris G.* (vel *B.*) *& hoc faciant ad honorem Dei & utilitatem regni. Si autem in via moriemur, volumus ut Honores & Dignitates eccleſiarum donent illis, quos magis dignos viderint.*

HONORES, præterea appellata *Beneficia*, ſeu præ-

dia, quæ ad vitam viris nobilibus aſſignabantur, ad militare ſervitium, à quibus *feuda* poſtmodum profluxere: quæ perinde *Honorum* appellatione donantur à Scriptorib. Hieron. Blanca in Comment. Rerum Aragon. pag. 734. *Quæ vero ea eſſent* (oppida) *perinde ut Ricis hominibus aſſignabantur, quaſi in feudum honoratum dabantur eiſdem: unde Honores, quod in honorem darentur, ſunt vocata.* Roderic. Toletan. lib. 7. de Reb. Hiſp. c. 1. *Cui manu & ore hominium fecerat pro terra, quam ab eo acceperat in Honorem, &c.* id eſt, in beneficium, in feudum. Nithardus lib. 3. *Et ſi Honores, quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, ut ſe illi commendaret, præcepit.* [Fragmenta de Geſtis Regum Fr. apud Ducheſn. tom. 1. pag. 535. *Nihil petit ſibi dari* (Wlfinus) *niſi ſuper Chari fluvium quem Rex habebat Honorem.* Chron. Maurign. *Tradita vero neptis ſua in conjugio Amalrico de Monte-forti, cum Honore de Rupe-forti, &c.*] Abbo Monachus l. 2.

Perdidit ergo ſuos illic Willelmus Honores,
Hugoni regnante datos, qui Bituricenſis
Extiterat Conſul, &c.

Honores Comitum, ſeu Comitatus, in Legib. Longob. lib. 1. tit. 25. §. 68. & lib. 2. tit. 54. §. 2. eod. l. 2. tit. 40. §. 3. *Et ſi baſſi noſtri hóc non adimpleverint, beneficium & Honorem perdant.* Adde Capitul. Caroli C. tit. 13. c. 4. tit. 23. c. 6. tit. 2. c. 7. tit. 31. c. 24. Chron. Norman. an. 869. &c. Hinc. *Honores*, ut & *Beneficia*, opponuntur *alodis & proprietatibus*, in Capitul Caroli C. tit. 19. *Ut omnes in Honoribus & alodis veſtris interim conſiſtatis.* Et tit. 30. pag. 292. *Legem & juſtitiam & in ſe, & in ſuis proprietatibus, & in ſuis Honoribus habeat.* [Adde tit. 31. col. 144. Edit. Baluzii.]

[Honores, appellatæ etiam provinciarum vel urbium Præfecturæ. Charta an. 1167. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. p. 307. *Illuſtriſſimo domino ſuo Henrico Regi Anglorum... Johannes de Soligneio ſalutem & fidele in omnibus obſequium. Ex benignitate veſtra contigit ut mihi Honorem Dolenſem regendum committeretis. Factum eſt autem ut dum terram illam regerem, quod &c.*

Honores Aperti, Vacantes, in Cap. Caroli C. tit. 42. §. 8. Vide *Aperire.*

Honores vero pro feudis paſſim occurrunt. [ſæpe etiam *Honor* pro præcipuo feudi manerio & univerſo ipſius ambitu reperitur.] Leges Henrici I. Regis Angl. c. 55. *Omni domino licet ſummonere hominem ſuum, ut ei ſit ad rectum in Curia ſua: & ſi reſidens eſt ad remotius manerium ejuſdem Honoris, unde tenet, ibit ad placitum, ſi dominus ſuus ſummoneat eum.* [Charta an. 1069. ex Tabul. S. Victoris Maſſil. *Frater autem ejus mundialis ac ſecularis animi caſtrum illud nobiliſſimum ad defenſionem ſui Honoris aptiſſimum &c.* Charta Leodegarii Epiſc. Aptenſis circa an. 1120. to. 1. Gall. Chriſt. inter Inſtr. p. 78. *Et inſuper totum meum Honorem quem à parte patris mei Roſtagni habui.* Alia Froterii Epiſc. Nemauſ. ibidem pag. 5. *Damus & reddimus ad honorem B. Salvii in communia, illum Honorem quem Præpoſitus ejus Eccleſiæ tenere ſolet.*] Ita vocem hanc uſurpant Vitikindus lib. 1. pag. 101. Edit. Rathbertus Monachus de Caſibus S. Galli cap. 3. Ordericus Vitalis lib. 3. p. 464. Fulbertus Carnot. Ep. 96. Joannes VIII. PP. Epiſt. 130. Leo Oſt. l. 2. c. 10. 52. lib. 3. cap. 16. Gauterius de Bellis Antioch. p. 443. Sugerius in Ludovico VI. c. 17. 18. Joannes Hagulſtad. an. 1138. 1145. 1150. Richardus Hagulſtad. an. 1135. Rad. de Diceto ann. 1170. Gaufredus Vindocin. l. 5. Ep. 27. Vetus Charta apud Beſlium pag. 388. 393. Epiſt. 62. inter Francicas to. 4. Hiſt. Franc. &c.

Honores interdum laxius quævis poſſeſſiones dictæ, in Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 5. Tabularium ſancti Severi apud Marcam lib. 3. Hiſt. Beneharn. cap. 11. n. 5. *Decrevi ex meis propriis Honoribus hunc locum accreſcere.* [Charta an. 1085. to. 1. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. pag. 65. *Damus quandam portiunculam noſtræ hæreditatis, ſcilicet Honorem illum qui quondam fuit proavi Poncii Balde dicti Marini Ruſi. Eſt autem Honor præſcriptus in territorio caſtelli, quod dicitur Foſſas in manſionibus, vineis, terris cultis & incultis, in ſalinis & piſcatoriis.* Teſtament. Guillelmi Montiſpeſſulani an. 1211. to. 9. Spicileg. Acher. p. 156. *Inter opus & menſam dominorum Eccleſiæ Magalonæ dimitto* MM. *ſol. in Honore emendo.* Charta Alphanti Epiſc. Aptenſis ex Chartul. Aptenſi fol. 44. *Faciam deliberationem & gratuitam donationem omnipotenti Deo & S. Mariæ Sedis Aptenſis ex quodam Honore quem huc uſque poſſedi.* Sententia arbitralis an. 1292. MS. *Item dixerunt & pronunciaverunt, quod perticus, cum quo menſurantur arpenta terræ, vineæ & alii Honores.* Vita S. Pontii ſæc. 6. Bened. part. 2. pag. 496. *Cum ſanctus vir in quemdam Honorem monaſterii ſui hoſpitandi gratia deveniſſet, &c.* Statuta Maſſil. l. 1. cap. 58. *Ordinamus præſenti conſtituto quod Rector vel Conſules teneantur & debeant facere inquiri ab aliquibus viris ſtatutis, ... quot & quales, & qui ſint Honores omnium perſonarum extranearum eas habitantium Maſſiliæ.*] Henricus Huntindon. de Contemptu mundi cap. 23. *Poſſeſſiones magnas, & varias, quas vulgo vocant Honores.* Sic *Honeurs* uſurpant etiam Poetæ noſtrates. Le Roman *de Rou* MS.

N'a droit au fieu, ne à l'Onor,
Qui ſe combat à ſon ſeignor.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Se vos jamais avoir volés m'amor
Et en Borgoingne tenir fief ne Honor,
Secorez moi por Dieu hui en ceſt hor,

Le Roman *de Garin* MS.

Et ge eſtoie venus à noſtre Rois,
Por recevoir l'Onor de Bordelois.

Villeharduinus n. 123. *Et cil departiroient les fiez & les Honors par les homes, & deviſeroient quel ſervice il en feroient à l'Empereur.* Et n. 162. *La Duché de Nike, qui ere une des plus haltes Honors de la terre de Romenie.* Charta Beneharnica apud Marcam pag. 339. *L'Aunor d'Ax*, Honor Aquenſis. Sed &

Honores noſtri appellarunt *Laudimia*, quæ ratione *Honoris*, ſeu *feudi*, domino ex feudorum alienationibus obveniunt. Liber Chirographor. Abſiæ fol. 177. *Et habuerunt inde 6. ſolidos ſolvendos de vendis & Honoribus.* [Charta ann. 1229. ex Hiſt. Beccenſ. MS. pag. 562. *Ad perpetuam firmam decimam, redditus, terras, Honores, penſiones Eccleſiæ, res denique omnes, quas Henricus Abbas, & Ulterioris portus Monachi habebant apud burgum Teroldi.*] *Ventes & Honneurs*, in Conſuet. Pictav. artic. 21. 22. 26. 27. &c. Inculiſmenſi art. 10. 12. 16. Rupellenſi art. 3. 39. Baionenſi tit. 8. artic. 9. Angeriac. art. 18. 27. & ſeqq. Aquenſi tit. 9. art. 29. & Turon. art. 165.

¶ Honor Cathedræ, Præſtationis ſpecies quæ Epiſcopo quotannis in ſignum ſubjectionis ab Eccleſiis exſolvitur. Concilium Bracarenſe cap. 2. to. 9. Spicileg. Acher. pag. 111. *Placuit ut nullus Epiſcoporum cum ſuas diœceſes perambulant, præter Honorem cathedræ ſuæ, id eſt, duos ſolidos, aliquid*

aliud per Eccleſias tollat. Honor nude dicitur in Præcepto Theodorici Calenſis apud Eccardum de Orig. familiæ Habſburgo-Auſtr. col. 113. *Non Archidiaconus, non Eccleſiæ judices, nec cenſum mittere, neque paſtum, neque Honorem in rebus monaſterii accipere non audeat.* Vide *Cathedraticum.*

HONOR, apud Hiſpanos, diſtat à *feudo,* & *terra.* Dicitur enim *Terra*, quam dominus annuatim dat vaſſallo in pecunia: *Honor*, quem dat ſibi ſine conditione, ut reditus alicujus villæ; & honor iſte non aufertur ei in vita ſine cauſa. *Feudum* autem datur alicui, ut certum ſervitium faciat. Ita Interpres legis 2. Alfonſi IX. Regis Caſtellæ part. 4. tit. 26. quæ ſic habet: *Tierra llaman en Eſpanna, a los maravedis que el Rey pone a los Ricos omes, e a los Cavalleros en logares ciertos. E Honor dizen aquellos maravedis, que les pone en coſas ſennaladas, que perteneſcen tan ſolomente al ſennorio del Rey: e dagelos el por tes fazer honrra: aſſi como todas las rentas de alguna villa o Caſtillo. E quando el Rey pone eſt a tierra, e Honor a los Cavalleros e vaſſallos; non faze ninguna poſtura. Ca entendiende ſe legun fuero de Eſpanna, que lo han a ſervir lealmente, e non los deven perden por toda ſu vita, ſi non fizieren porque. Mas el feudo ſe otorga con poſtura, prometiendo el vaſſallo al ſennor, de fazer le ſervicio a ſu coſta, caſu miſſion, con cierta contya de Cavalleros, o de omes, o de otro ſervicio ſennalado en otra manera quel prometieſſe de fazer.* Vitalis Epiſcopus Oſcenſis, apud Blancam p. 727. *Debent enim omnes civitates & villæ Domini Regis tam majores quam minores Ricis hominibus pro ſuis ſtipendiis aſſignari.* Mox addit, in ejuſmodi honoribus Ricos homines judices ſtatuere, mulctas judiciarias percipere *uſque ad mediam mortificaturam & fractionem cultelli incluſive, &c.* ita ut Rex nullum in iis jus habeat, niſi præſens ſit in urbe, cum pœna hujuſmodi eſt exigenda: *Tunc enim, quia eo præſente omnia minora officia conquieſcunt, & omnia debent per ſuam excellentiam pertractari, pœnæ per compulſionem Domini Regis exactæ uſibus Regis cedunt, &c.* Vide eumdem Blancam pag. 734.

HONOR, apud Anglos, ſignificat feudum vel manerium aliquod nobilius, quod regalibus exornatur, & multa inferiora ſibi ſervitutem debentia habet. Cowell. lib. 2. Inſtit. tit. 2. §. 7. [Litteræ an. 1235. apud Rymer. to. 1. p. 340. *Nos reddemus eidem Duci Honorem de Eya cum pertinentiis ſuis.* Inſtr. an. 1283. apud eumdem to. 2. p. 238. *Sciatis quod conceſſimus dilecto & fideli noſtro Johanni de Britannia Comiti Richemondiæ libertatem Honoris Richemondiæ.*]

¶ HONOR, Territorium, diſtrictus, *Banleuca.* Litteræ Caroli Johannis Franc. Reg. primogeniti an. 1357. to. 3. Ordinat. p. 204. *Quod ad queſtionem ſeu clamorem alterius, non mandabunt vel citabunt Seneſcalli dicti Domini noſtri vel Baillivi ſui, niſi pro facto proprio ejuſdem Domini noſtri, vel querela, aliquem habitantem in dicta villa, extra Honorem dicte ville, ſuper hiis que facta fuerint in dicta villa & pertinenciis & Honore dicte ville, vel poſſeſſionibus dicte ville, & in Honore ejuſdem.* Pluries ibi.

¶ OFFICIALES, SERVITORES AD HONORES, Qui non ex officio, ſed ſponte & voluntarie ſerviunt, noſtris *Honoraires, volontaires.* Charta Ludovici Reg. Comit. Provinciæ an. 1409. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Jus inquirendi, procecedendi, ac puniendi Officiales & ſervitores noſtros, qui Volentes dicuntur, & ſunt ad Honores, & noſtræ Majeſtati ac Curiæ continuo actu non ſerviunt.*

¶ HONORABILE FEUDUM. Vide in *Feudum.*

HONORABILES, *Honoribus perfuncti*, ut eſt in l. un. Cod. Th. de Comitib. vacantib. ſeu *adminiſtratione perfuncti*, ut in l. 2. eod. Cod. de Medic. Qui quidem titulus vulgo à noſtris in civitatibus concedebatur iis, qui civilia munia obierant, quos *Honorables perſonnes* vocabant: tametſi hodie apud nos viluit ejuſmodi appellatio, quod nobilitati, quam omnes ambiunt, quodammodo opponatur, [vel ut rectius dicam, opponi falſo exiſtimetur. Hoc quippe titulo donatos videmus, & id quidem duobus retro ſæculis, eos qui majoribus dignitatibus Eccleſiæ vel Regni illuſtres fuerunt.] Interdum etiam *Honorabiles* appellantur in dignitate conſtituti, ut in Capitul. Caroli M. l. 5. §. 8.

¶ HONORABILIS, Ornatus, optime inſtructus. Codex MS. Conſuetud. S. Auguſtini Lemovic. *Septimus decimus* (Abbas) *Raimundus ... ipſe fecit ... quinque caſulas obtimas, nec non & quinque libros Honorabiles, ſcilicet Epiſtolas Pauli, & Epiſtolas Jeronimi, &c.*

1. HONORABILITAS, Titulus honorarius Epiſcoporum, apud Facundum Hermianenſem lib. 4. cap. 2. p. 152.

¶ 2. HONORABILITAS, Decorum, decentia, honor. Capitul Caroli C. an. 862. tit. 35. c. 9. *Et paratus ſum cum tali caritate & Honorabilitate illum recipere ſicut Chriſtianus Rex Chriſtianum Regem, & ſicut diligens patruus dilectum nepotem debet recipere.*

¶ HONORANTIA, Honor, pompa, Italis *Honoranza.* Annal. Cæſenat. an. 1324. apud Murator. to. 14. col. 1141. *Triumphus quidem maximus fuit ibidem, ad quorum Honorantiam concurrerunt Florentini, Peruſini, &c.*

HONORANTIÆ, Honores, privilegia, prærogativæ. Charta an. 1193. in Hiſt. Bellunenſi p. 98. v. *Cum omnibus ſuis pertinentiis, Honorantiis, & diſtrictibus, &c.*

¶ HONORARE, Forte pro *Onerare*, hoc eſt, alicui ſervitio ſubjicere; niſi *Honorare* hîc idem ſit ac donare. Charta an. 1261. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 161. *Nec de cætero poſſim hæreditatem meam vendere, nec alicui obligare nec Honorare abſque eorum licentia.*

¶ HONORARIUM VINUM, *Quod Regibus & potentibus honoris gratia offertur.* Vetus Gloſſ. MS. Sangerman. ex Iſidoro l. 20. c. 3.

HONORATI, Qui in honoribus ac dignitatibus ſunt conſtituti, vel qui dignitates geſſere, ſeu in urbe, ſeu in provinciis. Gloſſ. Lat. MS. *Satrapæ, Judices, Honorati, vel Principes.* Ἀξιωματικοὶ, in veteri Gloſſario: οἱ ἐν ἀρχαῖς γεγενημένοι, Libanio: οἱ ἐπ' ἀξίαις, Gregorio Nazianz. Orat. 1. Stileut. *Honoribus uſi*, in aliquot Inſcript. maxime enim *Honorati* dicuntur poſt geſtos honores. Lex 8. Cod. Th. de Privilegio eorum qui in ſacro palat. militarunt: *Qui vel poſt adminiſtratam provinciam Honorati auctoritate fulcitur.* Salvianus lib. 3. ad Eccl. Cathol. *Introducunt nempe in teſtamentum, quos nunquam introduxere in affectum, & hoc maxime, ut dixi, aut locupletes, aut nobiles, aut Honoratos, & qui niſi potentes eſſent, parentes forſitan non fuiſſent.* Victor Vit. lib. 1. Vandal. perſec. *Senatorum atque Honoratorum multitudinem exilio contrivit.* Julius Africanus ſeu Abdias lib. 6. *Venerunt autem cum eis Indorum Honorati, &c.* Uſatica Regni Majoric. MSS. *Si aliquis Honoratus homo, ſeu mulier Honorata captus ſeu capta detinebitur, ibidem non detineantur in domo, ubi homines ſeu mulieres modici valoris detinebuntur.* Adde Epiſt. Honorii & Theodoſii ad Agricolam Præf. Præt. Gall. editam à Sirmondo

ad

ad Sidonium, Leonem PP. Epiſt. ad Epiſcop. Viennenſis provinciæ; Gregorium Turon. lib. 8. cap. 42. Adamnanum lib. 1. de Locis SS. c. 3. Agobardum lib. de Diſpenſat. Eccleſiaſt. rer. c. 2. Capitulare Pipini Regis Italiæ cap. 36. Synodum Ticinenſem ann. 850. c. 4. Baron. ann. 1954. n. 22. & quæ congeſſit Jacobus Gothofredus ad Leg. unic. Cod. Theod. de Offic. Judic. Civil.

¶ HONORATI, Qui honorariam per codicillos vacantes dignitatem habent, l. 1. C. de offic. civil. jud. l. ult. C. de offic. diverſ. jud. l. 1. C. de honor. vehic. l. 11. Pancirolus lib. 1. Theſauri var. lect. cap. 77.

HONORATI, Qui *honores*, hoc eſt, feuda, poſſident. Capitul. Radelchiſi Princip. Beneventani cap. 27. *Si populus portionis meæ... ierint in exercitu quocumque, & quolibet modo occiderint vel apprehenderint veſtros Honoratos ac vaſſallos.* Vide *Honor.*

HONORATIM. Fulcherius Carnot. lib. 1. Hiſt. Hieroſ. c. 4. *Nec permittebat Imperator introire in civitatem multos ſimul: ſed Honoratim, vel quinque, vel ſex de potentioribus, ad horam ingrediſinebat.* Ita utraque Editio: id eſt, cum honore debito.

HONORERIUM, Preſbyterium, conſeſſus Preſbyterorum honoratiorum. Inſcriptio Chriſtiana apud Gruterum 1174. 8.

Parvulus interea Petri nutritus ovili,
Primus Honorerii Presbyter enituit.

¶ HONORIFICABILITUDINITAS, Honor. Albertus Muſſatus de Geſtis Henrici VII. lib. 3. rubr. 8. apud Murator. to. 10. col. 376. *Nam & maturius cum Rex prima Italiæ oſtia contigiſſet, legatos illò Dux ipſe direxerat cum regalibus exeniis Honorificabilitudinitatis nec obſequentiæ ullius cauſa, quibus etiam inhibitum pedes oſculari regios.*

HONORIFICABILITUDO, pro *Dignitas*, in Charta Hugonis Archiep. Genuenſis an. 1187. apud Ughellum.

1. HONORIFICENTIA, Titulus honorarius Pontificum, in Epiſt. Iſidori Hiſpal. ad Maſonam Emerit. Epiſcopum, de cujus fide viri docti dubitant. Vide Joannem VIII. PP. Epiſt. 269.

¶ 2. HONORIFICENTIA, Dignitas, pompa. Inſtrum. an. 1362. in Tabular. Maſſil. *Reformavit quod cantare ſolemne fiat pro ſalute animæ ipſius domini noſtri Regis bonæ memoriæ, juxta modum & Honorificentiam cantaris domini Andreæ mariti primi dominæ noſtræ Reginæ.*

¶ 3. HONORIFICENTIA, Idem quod *Honor*, Feudum, dignitas feudalis. Pacta inita inter Francos & Venetos ante expugnationem CP. in Geſtis Innocentii III. PP. p. 93. *Eſt autem ſciendum, quod à noſtra & veſtra parte 12. homines vel plures pro parte eligi debent, qui juramento adſtricti, feuda & Honorificentias inter homines diſtribuere debent, & ſervitia aſſignare, &c.* Occurrit ibi pluries. Idem Innocentius in Epiſt. ad Marchionem Monferratenſem: *Non habito reſpectu ad poſſeſſiones & Honorificentias, quas obtines affluenter.*

¶ HONORIPETA, Ambitioſus, qui honores aucupatur. Apuleius de Philoſ. lib. 2. *Culpabilium autem virorum quatuor formæ ſunt: quarum prima Honoripetarum eſt.*

HONORIUM, Idem quod *Honor.* Charta Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1309. in Regeſto ejuſdem Regis n. 85. ex Tabul. Regio: *Nec pedagium ſeu barragium in Honorio caſtri & Caſtellania de Burdellia ſolvere compellentur.*

HONOROSUS. Regula Templariorum cap. 10. *Quia aſſueta carnis comeſtio intelligitur Honoroſa corruptio corporum.* Ita Editio Andr. Favini & Labbei. [f. pro *Oneroſa.*]

¶ HONORUS, Honorificus. Frodoardus in fine libri metrici de Romanis Pontificibus:

Ac geminans dono cumulatum muneris almi
Pergere lætantem amplexu dimiſit Honoro.

Mabill. in Itinere Germ. to. 4. Analect. p. 52.

Hunc librum Carolus quondam perfecit Honorus.

¶ HONTEISTER, Menſuræ ſpecies. Charta an. 1238. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 421. *Quæ terra ſolvit annuatim ad Nativitatem Domini quadraginta & tres denarios Bruxellenſes, & novem ſertellas avenæ, cum menſura quæ dicitur Honteiſter, nomine cenſus.*

HONTFONGENETEF. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 723. *Teneant omnes prædictas terras... in liberam, puram, & perpetuam eleemoſynam, & ſicut aliqua eleemoſyna liberius dari poterit vel teneri omnino, extra dangerium noſtrum, hæredum, vel aſſignatorum noſtrorum, ballivorum, vel miniſtrorum, in perpetuum, tantummodo Hontfongenetef mihi retento.*

HONUS, pro *Honor.* Gloſſ. Lat. Gr. *Honus, honor*, τιμὴ θεῶν, τιμὴ ἀνθρώπων. Gloſſæ Lat. *Honus, honor, dignitas.* Adde Iſidor. lib. 1. cap. 26. & Egeſippum lib. 5. cap. 23. extremo, ubi *nullus Honus curat hoc vulnus*, legi in MSS. Codd. monent viri docti. Vide Chronicon Fredegarii cap. 82.

HOPELANDA, Pallii vel tunicæ ſpecies, noſtris, *Houpelande.* Statuta pro S. Capellæ Pariſ. Canonicis: *Cavendum eſt, ne ſubtus ſuperpellicia induantur Hopelandæ propter deformitatem, quæ ibi multotiens eſt apparens in colleriis.* [Charta an. 1433. ex Archivo majoris Eccleſiæ Maſſil. *Hopelandam noſtram ſive tunicam brevem de violeto obcuro foderatam de bocaſſino & de griſis.* Charta ann. 1406. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. pag. 827. *Dedit D. de Vaucler pannam ſeu forraturam Hoppelandæ ſuæ. Item legat ..... unam ſuam Hoppelandam rubeam martris foderatam.* Litteræ Caroli V. Regis Francor. ann. 1367. *Nulla ipſarum audeat portare aliquam Hopelandam.*]

¶ HOUPPELANDA. Statuta Eccl. Ambian. circa an. 1450. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1226. *Juppones quoque Houppelandas, vilanos & alia veſtimentorum genera, præter tunicam, ſupertunicale, mantellum, houciam & epitogium non portent* (*Eccleſiaſtici.*) Vocis etymon ab Uplandia provincia arceſſit Huetius, quod inde credat allatas fuiſſe *Houppelandas. Pelandas* eas vocant Itali.

¶ HOPERATUS, pro *Operatus*, Contextus. Vetus Cæremoniale MS. B. M. Deauratæ: *Et ibi debent reperire foraſtollum præparatum à gentibus Sacriſte munitum de uno panno lineo, Hoperato de cirico.*

¶ HOPIA, *Veneni genus, quod ex inciſis capitibus papaverum ſucco expreſſo conficitur.* Laur. in Amalth.

¶ HOPLA, Populus, arbor. Charta Mathildis Comitiſſæ an. 1096. to. 2. Bullarii Caſinenſis pag. 117. Vide *Oplus.*

¶ HOQUETUS, Singultus, Gallice *Hoquet.* Bulla Johannis XXII. PP. in Extravag. de Vita & honeſtate Clericorum, ubi de muſicis ſui temporis: *Nonnulli novæ ſcolæ diſcipuli... melodias Hoquetis interſecant.*

¶ HORA, Moneta, vel pars libræ monetariæ. Vide *Ora.*

¶ HORA NONA, Vox uſurpata ad ſignificandas partes Orientis circa ſolſticium hiemale. Charta incerti anni apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 250. *Uſque dum pervenitur ad ipſum locum ubi tres foſſæ ſimul adveniunt. Et tunc vadit foſſa ſancti Ca-*

tuodi quaſi ad Horam Nonam per abrupta loca uſque dum pervenit ad unam nodula.

¶ Hora Tertia, poſt meridiem ſcilicet, Partes Occidentis circa ſolſticium hiemale. Charta mox laudata ibidem: *Et in capite marcaſii levat foſſa per montem Huelgoret quæ recte vadit quaſi ad Orientem. Tunc relinquens nodam quæ vadit ad puteum tenens nodam unam cum foſſa contra Horam Tertiam.* Chartularium Quimperleg. fol. 82. v°. *Foſſa ... quæ recte vadit ad Orientem, & antequam pervenit quaſi ad acervum petrarum curvat parum per quaſi ad Horam Tertiam.*

¶ Hora Enrabiada. Capitulum MS. S. Victoris Maſſil. an. 1312. *Statuimus quod prima illa Hora dicta Enrabiada, in qua Prima aliquotiens dici conſuevit, quæ non ædificabat, ſed potius animos fratrum conturbabat, ex nunc in antea non dicatur.* Haud ſcio an huc ſpectet quod legitur in Dialogo inter Cluniac. & Ciſterc. monach. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 1603. *In æſtate, ſonitu excitati poſt ſolis ortum ſurgitis; & antequam Primam cantetis, opera veſtra tam otioſa quam negotioſa ſoletis operari, ipſam Primæ celebritatem in horam diei ſecundam fere plenam differentes.* Sed hæc nihil ad vocis originem.

HORÆ Canonicæ, Officia diurna, quæ in Eccleſiis fideles pſallendo exequuntur, ſic dicta, quia certis horis recitari debent juxta Canones & regulas SS. Patrum. Hæ autem ſeptem numero ſunt, ſcilicet, *Matutina*, *Prima*, *Tertia*, *Sexta*, *Nona*, *Veſpera*, *Completorium*: quæ ita recenſentur in Canonibus Saxonicis Ælfrici ad Vulſinum Epiſcopum cap. 19. Uðſanȝ, id eſt, *Cantus antelucanus*: Pꞃimſanȝ, id eſt, *Cantus matutinus*: Unꞇeꞃſanȝ, i. *Cantus tertianus*: Miꝺꝺæȝſanȝ, i. *Cantus meridianus*: Nonſanȝ, i. *Cantus nonalis*: Æſenſanȝ, i. *Cantus veſpertinus*: & Nihꞇſanȝ, i. *Cantus nocturnus.* Papias: *Synaxis, Græce, Hora dicitur, quando fratres conveniunt.* De Horis Canonicis & earum inſtitutione ac antiquitate ex SS. Patribus multa ſcripſere, qui de ritibus Eccleſiæ tractatus ediderunt, inprimis Durandus lib. 5. Ration. cap. 1. & ſeqq. Durantus de Ritibus Eccleſ. lib. 3. c. 1. & ſeqq. Pamelius ad S. Cyprian. de Orat. domin. Bellarminus lib. 1. de Bon. oper. cap. 11. Baron. an. 34. num. 163. 251. an. 51. n. 69. Gazæus ad Caſſianum, Haeftenus lib. 7. Diſquiſit. Monaſt. tract. 2. 9. & alii paſſim. Adde Excerpta Egberti Archiep. Eborac. c. 28.

☞ Tredecim horarum curſus nocturna & diuturna continuatione cum integro pſalterio perſolviſſe S. Gerardum Epiſcopum Tullenſem referunt Acta Epiſcop. ejuſdem Eccleſiæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1053. Quid conſuetis ſeptem horis addiderit non percipio.

Horæ, nude. Gervaſius Dorobernenſis: *In hac Capella ante exilium & poſt, Miſſas celebrare, Horas audire, & frequenter orare ſolebat.* Ordericus Vital. lib. 6. pag. 607. *Cotidie Miſſas audire ſtudebat & Horas.* Monaſtic. Anglic. to. 1. pag. 876. *Interim dicamus Horas & Evangelia noſtra.* Ita ψάλλειν τὰς ὥρας, dixerunt Græci recentiores. Vide Nomocanonem nuper editum à Cotelerio cap. 37. 53.

Horarius, Liber Horas canonicas continens, apud Gillebertum Lunicenſem Epiſcopum de Uſu Eccleſiaſtico.

Horæ Diurnales. Ordericus Vitalis libro 12. *Diurnales horas ad Laudem Dei ex debito modulabantur.* Domnizo lib. 1. de Vita Mathildis cap. 15.

Pſallebant ſemper Capellani reverenter
Horas nocturnas ſibi, quotidieque diurnas.

Will. Thorn. an. 1283. *Vel alius rogatu ipſius dicet Horas de die in Conventu.*

Horæ Regulares, quæ & *Canonicæ*, vel quæ juxta regulam monaſticam in Eccleſia decantantur: apud Lanfrancum in Decretis pro Ordine S. Benedicti cap. 14. 15. in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 38. & alibi ſæpe, &c.

Horæ de S. Maria, Quæ in quibuſdam Monaſteriis cum *Horis regularibus* cantantur. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 50. *Sive Hora regularis, ſive de ſancta Maria, &c.* Et c. 55. *Notandum, quod Horæ de ſancta Maria mediocri voce dicendæ ſunt, & cum cantu, & in his non inclinatur ad Gloria Patri. Ad omnes Pſalmos communiter ſedent, &c.* Vide Concil. Toloſanum ann. 1229. cap. 14.

¶ Horæ, Liber precum, Gall. *Heures.* Menoti Sermones fol. 159. v°. *Les Sergens ſunt miniſtri diaboli; eccleſia eorum eſt taberna, numquam enim veniunt ad ſermonem; ſervitium eorum eſt blaſphemare nomen Dei; Horæ eorum ſunt charte & alee, Pater noſter ſunt taxilli.*

Horarum Receptor, Qui canonicas Horas perſolvendas curat in Eccleſia, & ſtipendia Canonicis, qui iis interſunt, perſolvit. Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis 2. Non. Febr. *Hic dicitur fieri Miſſa de B. Virgine, ... in qua Receptor Horarum tenetur diſtribuere Canonicis & majori altari ſervientibus unicuique 2. ſol. &c.* Ejus munus alibi dicitur *officium Horarum.* 6. Id. Martii: 150. *libr. Pariſ. .... ſolvendas ſine dilatione annis ſingulis ab illo, qui prædictarum Horarum officium procurabit.* In Charta alia veteri *Horoſcopus* videtur appellari, ejuſque officium *Horoſcoparia* & *Horoſcopatus*: niſi ille ſit, *cui temperandarum Horarum & Vigiliarum diligentia committitur*, in Vita S. Leobini Epiſcopi Carnotenſis.

Horæ Incompetentes, *id eſt, ſilentium*, in Capitulis Adalhardi Abbat. cap. 43.

HORAMA, Orama, Oroma, ex Gr. ὅραμα, Viſio, apparitio. Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Priuſquam pugnaremus, video in Horomate hoc.* Vita S. Willebrodi cap. 2. *Mater intempeſtæ noctis quiete cæleſte in ſomnis vidit Horama.* [S. Gerardus in Mirac. S. Adalhardi ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 362. *Cui* (æditųo) *nocte quadam in Horamate ſe idem Confeſſor offerens, &c.*] Adde Rodolphum Tortarium lib. 5. Miraculor. S. Benedicti n. 12.

Orama, ſine aſpiratione, aliis. Ugutio: *Orama, viſio, ſomnium.* Olbertus Abbas Gemblac. de Miracul. S. Veroni n. 2. *Obſtupuit Presbyter ex Oramate.*

Oroma, interdum, & crebro habent Scriptores. Aldhelmus lib. de Virgin. cap. 3. ait, S. Joannem Evangeliſtam *in Pathmo raptum in Oromate.* Et cap. 26.

Oroma per noctem cernebat rite ſupernum.

Gualdo Monachus Corbeienſis in Vita S. Anſcharii Arch. Hamburg. cap. 4.

.... Quod Oroma vir ille tenaci
Pertractans animo.

Et cap. 16.

Pœna mali vindex fuit hujus Oromatis index.

Poëta anonymus de Epiſcopis Eboracenſibus:

Oroma gentilis, quæ viderat ipſe ſupernum.

Adde Fulcuinum de Geſtis Abbatum Lobienſ. c. 2. Fridegodum in S. Wilfrido cap. 25. Ermenricum in Vita S. Soli cap. 9. &c.

HORARIE, quaſi *Ad horam*: Galli dicerent: *Pour un temps, Pour une heure.* Charta Raimundi Epiſcopi Toloſani an. 1160. apud Catellum: *Niſi*

illi ſcilicet, qui vere, & non Horarie fratres fuerint; veſtes crucibus ſignatas non ſimulate deferentes, &c.

HORARIUS, Genethliacus. Gloſſ. Gr. MS. cui titulus Στέφανος λέξεων, ex Biblioth. Reg. Cod. 1688. Ωροσκόπος, ὁ σκοπῶν τὴν ὥραν, ὡρειάριος. Vide alia notione in *Horæ.*

¶ HORATIM, Per horas, vel horis competentibus. Vita S. Illidii to. 1. Junii pag. 430. *Qui divino mancipari ſervitio, eccleſiaſtico more Horatim laudes Deo perſolverent.*

¶ HORATORIUM, pro *Oratorium*, Minus altare, quo nomine intelligi debent Capellæ & minores Eccleſiæ, quæ à principali dependent. Conſecratio Eccleſiæ B. M. Virg. in villa Formiguaria an. 873. to. 1. Hiſt. Occitan. inter Inſtr. pag. 126. *Eccleſiam ſancte Marie .... cum appendiciis & Horatoriis ſuis.*

¶ HORCA, Vas olei, vel ſpecies amphoræ. Vita S. Sidronii Mart. to. 3. Julii p. 183. *Et juſſit exhiberi quadraginta Horcas olei, & mitti ſuper flammam ignis.* Vide *Orca.*

HORDA. Udalricus lib. 3. Conſuetud. Cluniac. cap. 8. *Pannos ..... non ſuſpendunt ad ſiccandum in Horda, ut alii fratres; ſed tantum deponunt in herbario clauſtri.* Puto legendum *in Chorda.*

¶ HORDALICIUM, Hordamentum. Vide in *Hurdicium.*

HORDARIUS. Vide *Hordera.*

¶ HORDEARIUM, *Æs quod pro hordeo equiti perſolvebatur.* Laur. in Amalth.

¶ HORDEATIO, *Morbus equorum*, in Amalth.

¶ HORDEOLUS, Apoſtema naſcens in extremitate palpebræ. *Hordeoli in palpebris*, Priſciano lib. 1. cap. 12.

HORDERA, Hordarius, Vox Saxon. hoꞃdeꞃe, Quæſtor, ab hoꞃd, Theſaurus. Leges Adelſtani Regis c. 8. apud Bromptonum: *Et quicunque Hordera Regis, vel præpoſitus furi conſentaneus erit, &c.*

Hordarius, Ibid. cap. 15. Inde

Horderium, in Legibus Canuti Regis cap. 104. ubi *diſpenſa* exponitur: *Sed ſuum Horderium, quod dicere poſſumus Diſpenſam, & ciſtam ſuam, & trage, id eſt, ſcrinium ſuum debet ipſa cuſtodire.* Hinc Anglis *Hord*, & *Horder*, eadem notione.

HORDICIUM. Vide *Hurdicium.*

¶ HORDINIUS, f. Hæres, ſucceſſor. Charta ann. 1286. ex Tabular. D. *de Flamarens: Conſtantius Darton & Maria ejus uxor ... tradiderunt jam dicto Geraldo de Sentis pro ſe & ſuo Hordinio ſtipulanti & recipienti totam illam domum & localem in quo eſt.*

HORGRIFT. Lex Bajwar. tit. 7. cap. 3. *Si quis propter libidinem liberæ manum injecerit, aut virgini ſeu uxori alterius, quod Bajwari Horgrift vocant, cum 6. ſol. componat.* Ubi Lindenbrogius: *Hore*, meretrix: *grifte*, tactio. Nec Angli ſecus, ait Spelmannus. At hic non de meretrice agitur; ſed de virgine, aut alterius uxore. Proinde exiſtimarem potius ſtandum Editioni Heroldi, quæ *Horichrift* præfert, ut ſit tactus cum vi, pulſatione, offenſa. Eſt enim *Hort*, pulſatio, unde *Horten*, pulſare, allidere, & *Grift*, tactus. Lectiones alias profert Baluzius ex Codd. MSS.

☞ Lindenbrogianam interpretationem probat Schilterus. Et quidem licet de virgine aut aliena uxore hic agatur, nihilominus vocem *Hurgrift*, vel, ut legendum cenſet *Horgriff* de tactu meretricio, non violento, injurioſo tamen & puniendo, interpretandum exiſtimat: quam compoſitam docet ex *Hur*, meretrix, & *Griff*, contactus.

HORIDIA, pro *Hordeum*, perperam ſcriptum apud Alypium Antiochen. in Deſcript. orbis c. 30. *Vina varia, oleum, Horidiam, purpuram bonam, &c.*

¶ HORIPETÆ, *Qui horas petunt.* Papias.

¶ HORMENI, pro *Armeni*, apud Wildebrandum ab *Oldenborg* in Itinerario Terræ Sanctæ: *Nullis munitionibus cingitur, unde potius eam villam, quam civitatem nuncuparem, ſi ſedem Archiepiſcopalem Hormenorum in ſe non haberet.*

HORMESTA Mundi, vel Ormesta. Ita inſcripta vulgo in MSS. Codicibus Pauli Oroſii Hiſtoria, uti monemus in V. *Ormeſta*, in Codd. ſcilicet Dunenſi, Groenendalenſi, & Vallis S. Martini Lovanienſis, apud Sanderum part 1. p. 187. & parte 2. p. 137. 220. præterea in Vita S. Baboleni to. 1. Hiſt. Franc. p. 662. & in Tractatu vernaculo ſat antiquo de Heraldis. Sed & monet Joſias Arndius in Lexico Antiquitatum Eccleſiaſticarum p. 997. in quodam antiquo Codice inſcribi: *De miſeria hominum.* In Codice vero 508. Sangermanenſi titulus ita concipitur: *Pauli Oroſii Presbyteri Liber de Ormeſta, ſeu miſeria mundi:* ex quo irrepſit titulus alius: *Hormeſta mundi.* Quam quidem *Hormeſta* vocem rurſum perperam irrepſiſſe volunt viri docti, atque in iis Stephanus Pighius in Hercule Prodicio, pro *Orcheſtra*, ſeu *ſcena*, in qua varii rerum caſus, Imperatorum mutationes, & hominum miſeriæ palam exponuntur. Hunc ſane titulum quodammodo præfert Editio Pariſienſis an. 1506. Inſcribitur enim: *De miſeria hominum per peccatum ab initio:* forte quod caput 1. libri 1. initium ducat ab his verbis: *Ego initium miſeriæ hominum ab initio peccantis hominis ducere inſtitui, &c.* Quod quidem caput in Editione Franciſci Fabricii aliquot ante periodis auctius legitur, adeo ut Editio Pariſienſis prior fuerit ipſius Oroſii Editione, quam ille poſtmodum auxerit. Vide Bongarſium in Præfat. ad Geſta Dei per Francos ſub finem.

HORNA, pro *Urna.* Joannes Diaconus in Epiſcopis Neapolit. in Agnello II. *Perpetuis temporibus alimenta conſtituens ducentorum nempe & decem tritici modiorum, totidemque vini Hornarum per ſingulos annos.*

HORNEGELDUM, Tributum, quod exigitur pro animalibus cornutis, ex Saxon. Hoꞃn, cornu, & ᵹeld, tributum, præſtatio. Eſt etiam in Chartis, *quietum eſſe de quadam conſuetudine exacta pro tallagio per totam terram, ſicut de quacumque beſtia cornuta*, ut habet Raſtallus. Hinc crebro in Chartis iiſdem: *Sint quieti de... ſcutagiis & hidagiis, geldis, danegeldis, Hornegeldis, fotgeldis, &c.* to. 1. Monaſt. Angl. p. 192. 976. to. 2. p. 17. 812. Vide *Cornagium.*

Horne With Horne, Voces Anglicæ, i. *Cornu cum cornu*, vel *Cornutum cum cornuto*, quod dicitur de cornutis animalibus, quæ ſimul una paſcendi quis jus habet. Conſtitutio Roberti Dunelmenſis Epiſc. an. 1276. apud Spelman. *Similiter de decimis, quæ de vaccis proveniunt, ſtatuendum duximus, quod ubicumque fuerit receptaculum eorum, licet in vicinis parochiis Horne With Horne, ſecundum Anglicam linguam paſcua quærant, illi remaneat tota decima, ubi fuerit domicilium & remanentia.*

HORNO, Orno. Joan. de Janua: *Horno, hoc anno. Item hornotinus, & hornus, hujus anni.* Voces priſco Latio notæ, & à recentioribus in uſum revocatæ. Hincmarus Remenſis: *In Synodo apud Vermeriam palatium olim ab Orno habita obſecrando declamavi.* Vide Flodoardum lib. 1. c. 20. lib. 3. c. 22. Petrum Damian. lib. 7. Ep. 17. lib. 8. Ep. 11. &c.

Tom. III. Ffff ij

O**rna**, Papiæ, *Unius anni palea* : quo modo forte *Horna meſſis*, Plauto [& Horatio lib. 2. Sat. 6.
Cum pater ipſe domus palea porrectus in Horna.]

HORNOMME. Andreas Suenonis lib. 4. Legum Scaniæ cap. 8. *Ad ſopiendam controverſiam exortam ſuper limitibus duarum villarum, quamvis una ex alia conſtet originem habuiſſe, vel ſuper terra, quæ vulgariter Hornomme appellatur, &c.*

¶ HOROCOPUS, f. pro *Horoſcopus*, Excubitor, vel f. idem qui *Horarum receptor*, de quo in *Horæ*. Index MS. Beneficiorum Eccleſiæ Conſtant. *Rector ... à tempore antiquo debet dare ad prandendum duobus Horocopis dicte parochie ... tribus ſollempnitatibus anni.*

HOROCRALU. Lex Aleman. tit. 100. *Aneta, gariola, ciconia, corvus, cornicula, columba, Horocralu, & cauba, &c.* In Edit. Lindenbrogiana abeſt hæc vox.

¶ 1. HOROLOGIUM, ὡρολόγιον, Liber Eccleſiaſticus apud Græcos, Horas diurnas & officia continens. Vide Gloſſarium mediæ Græcit. & Suiceri Theſaurum in Ὡρολόγιον.

2. HOROLOGIUM Nocturnum invenit Pacificus Archidiaconus Veronenſis, qui vixit Lothario Ludovici Pii filio imperante, ſi qua fides illius Epitaphio, quod ex Panvinio recitat Ughellus in Italia ſacra tom. 5. pag. 609. *Horologium nocturnum nullus ante viderat, en invenit argumentum, & primum fundaverat. Nocturnum* vero dicitur ad diſcrimen *ſolaris*, ſeu diurni *horologii*: proindeque illud forte fuerit, cujuſmodi hodie frequens eſt uſus, æreum ſcilicet aut ferreum, quod rotis, ponderibus, libraminibus, ac campanulis conſtat, cujus inventor, Polydorum Virgilium, & Guidonem Pancirollum lib. 2. Novorum Repertorum cap. 10. illiuſque commentatorem Henricum Salmuthum, alioſque hactenus latuit. Tradunt tamen Annales Francor. anno 807. Aaronis Perſarum Regis Legatos inter cætera munera Carolo M. attuliſſe *Horologium ex aurichalco arte mechanica confectum, in quo 12. horarum curſus ad clepſidram vertebatur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubjectum ſibi cymbalum tinnire faciebant, additis in eodem ejuſdem numeri equitibus, qui per 12. feneſtras completis horis exibant, & impulſu egreſſionis ſuæ totidem feneſtras, quæ prius erant apertæ, claudebant.* Alia fuere *horologia* quæ ex *aqua* vocat Vitruvius lib. 9. cap. 9. *& quæ aquis ſub modulo fluentibus temperantur*, Senator lib. 1. Epiſt. 45. Hinc

Horologium Temperare, in libro Uſuum Ord. Ciſtercienſis c. 114. apud Bernardum Mon. in Conſuet. Cluniac. MSS. c. 53. 54. 114. in lib. Ord. S. Victor. cap. 21. in Statut. Ord. Præmonſtrat. diſt. 2. cap. 8. &c. noſtris, *Monter l'horloge*, ſeu pondera vel momenta librare, vel ſurſum evehere, quæ cum in imum delapſa ſunt, tum *horologium cecidiſſe* dicitur, ibidem. Statuta Ord. Præmonſtrat. diſt. 2. c. 8. *Sacriſta debet temperare Horologium, & ipſum facere ſonare ante matutinas ad ſe excitandum quotidie.* Vide *Index*.

¶ Horologium Excitatorium, Gall. *Reveil*. Chron. Mellic. cap. 774. *Excitabit aliquis à ſuperiore deputatus, qui Horologium Excitatorium habeat, ad omnes quoque cellas lumen deferat.*

¶ Horologica Vasa, Martiano Capellæ lib. 6.

3. HOROLOGIUM. Synodus Nemauſenſis an. 1284. c. de Decimis: *Diſtricte etiam prohibemus, ne Clerici bladum, Horologia, vel qualibet alia decimare præſumant.* Ubi vir doctus emendat *Horrea*.

HOROMA, Græc. ὅραμα, Viſio. Vide *Horama*.

¶ HOROSCOPARIA, Horoscopatus. Vide *Horarum Receptor* in *Horæ*.

¶ HOROSCOPI *dicti quod horas nativitatis hominum ſpeculantur, diſſimili & diverſo fato.* Iſid. lib. 8. c. 9. Vox Aſtrologis notiſſima, Græcis ὡροσκόποι.

¶ Horoscopicus, Eadem notione. Epiſtola Johannis de Monaſteriolo apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1439. *Quid de Julio Cæſare, Craſſo ac Pompeio dices! de quibus Horoſcopicus & mathematicus præfatus fuerat, eos poſt omnem felicitatem Romæ in domibus morituros.* Alias *Horoſcopicus* eſt Pertinens ad diem natalem apud Firmicum lib. 1. Mythol.

¶ Horoscopium, Signum, indicium. Miracula S. Joannis Beverlac. to. 2. Maii p. 194. *Cum ſupereſſet adhuc quaſi unius horæ ſpacium ut eis ſignum ſurgendi præberet Horoſcopium.* Sidonius lib. 4. Epiſt. 3. utitur pro Inſtrumento ad indagandam horam natalem, à Græco ὡροσκοπεῖον.

¶ Horoscopus, *Inſtrumentum quoddam rotundum vel quadrum, habens circumquaque multas diviſiones & mediclinium in medio, in quo ſunt foramina per quæ omnes horæ & ſtellæ cognoſcuntur; unde Aſtrolabius dicitur.* Sic Papias. Aliis *Horoſcopus* vel eſt Aſtrologus, qui horas, maxime natales, inquirit vel conſiderat; vel ea pars cœli quæ genituræ tempore ab Oriente oritur vel aſcendit in hemiſphærium; hincque *Ortus* vel *Aſcendens* dicitur; vel eſt illud punctum temporis quo quis naſcitur; vel denique idem eſt qui Excubitor, ut in Charta an. 1221. apud Miræum to. 1. p. 100. *Salvis tamen illis calceis, qui de jure debentur Scabinis Namurcenſibus, & tribus Horoſcopis, duobus portariis caſtri & duobus præconibus villæ.* Vide *Horarum receptor* in *Horæ*.

HOROWENO. Vide *Charocna*.

¶ HORREARIUS, ἀποθηκάριος, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerman. MSS. Præſes & cuſtos horrei. Nota vox Ulpiano l. 5. §. 3. Dig. de his qui effuderint, & l. 60. §. ult. Locati. Senator lib. 10. Epiſt. 28. *Arcarios, prorogatores tritici, vini & caſei, macellarios, vinarios, capitularios Horreariorum & tabernariorum, &c.*

¶ HORREATICUS, Pertinens ad horreum. *Horreaticæ ſpecies*, Fructus in horreo aſſervati leg. 3. Cod. Theod. de conditis in horr. publ.

¶ HORRENTIA, Averſatio. Tertull. adv. Marc. l. 4. c. 24. *Pulverem jubet excuti ad Horrentiam terræ illorum.*

¶ HORRESCENTIA, Timor, pavor. Tractatus an. 1417. apud Rymer. to. 9. p. 519. *Aſſerentes ſe propter potentiam & per Horreſcentiam Ducis Burgundiæ, in eorum itinere exiſtentis, tute ad locum tractatus venire non poſſe.*

HORREUM. Joannes Diaconus in Epiſcopis Neapolitanis: *Ante majoris Eccleſiæ fores magnum ædificavit Horreum, in quo cubiculum aptavit: erat autem Horreum locus deſtinatus ad cuſtodiam pretioſarum rerum ad quotidianum uſum deſervientium.*

HORRIBILIS, Qui aliquid abhorret, refugit. Conſtantinus Africanus lib. 1. de Morborum cognit. cap. 20. ubi de Cura amoris, quem *morbum in cerebro contiguum* eſſe ait: *Ab ebrietate caveant* (qui amore tenentur,) *& cum oporteat, dormiant, poſt ſomnum vero in balneo delectentur, cum aqua & aëre temperato & lucido, neque eis accedat, quod animus abhorreat. Interrogatus autem quidam à Philoſophis, quare Horribilis homo gravior eſſet quam quodlibet pondus, taliter reſpondiſſe fertur: Homo, inquit, Horri-*

bilis pondus eſt animi ſolius: alia vero pondera animæ & corporis ſunt communia. In Gloſſis antiquis MSS. *Horribile* exponitur *infinitum.*

¶ HORRIDITAS, Locus horridus, opacior latebra. Sallas Malaſpinæ lib. 4. Rer. Sicul. p. 302. *Alii per ſilvas, aliique per montes, alii ad nota, nonnulli per ignota devia fugientes.... illos nigra ſalvat Horriditas, alios incalcata ſemita calles devehit per occultos, &c.* Pro horrore uſurpavit Nævius: *Omnia mihi Horriditati erant maximæ.*

HORRIPILARE, Horripilatio, *cum capilli præ horore eriguntur.* Jo. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. *Horripilatio, Heriſſement de poil pour paour.* Gloſſ. Græc. Lat. Ὀρθότριχιῶ, *Horripilo.* Gloſſ. Lat. Græc. *Horripilatur,* ὀρθοτριχεῖ. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Horripilatur, Horret.* Apuleius lib. 3. *Aures immodicis Horripilant auctibus.* Et lib. 8. de apro: *Pilis inhorrentibus, corio ſqualidus.* Fridericus Imp. lib. 1. de Venat. cap. 23. *Quando aves timent aut iraſcuntur, Horripilant plumas, &c.* Adde cap. 57. &c. [*Cumque Horripilaſſet à timore viſionis inſolitæ,* in Vita Gregorii VII. PP. to. 6. Maii p. 141.]

Horripilatio. Jo. Diaconus in Hiſt. Tranſlationis S. Severini Noricorum Apoſtoli num. 14. *Quod... omnibus immenſam Horripilationem incuſſit.* Et mox: *Quouſque, ait, Horripilationem patimini, metu veſano fluctuantes?* Theobaldus in Vita ſancti Guillelmi Eremitæ n. 24. *Non enim, ut aſſolet, accidit ei Horripilatio, non frontis rugatio, &c.* Odo Archiepiſc. Cantuarienſis in Epiſt. præfixa Fridegodi Carmini: *Igitur venerabiliſſimas B. Confeſſoris Chriſti Wilfridi reliquias indecenti ſentinoſæ voraginis ſitu marcidas, imo prælatorum Horripilatione neglectas, &c.* Rythmi in obitum Henrici VII. Imp.

Fit mentis trepidatio,
Stupor, Horripilatio,
Ob nefas contremendum.

Adde Eccleſiaſticum cap. 27. 15. Lib. 2. Miraculor. S. Bertini cap. 5. Meſſianum in Vita S. Cæſarii Arelat. p. 252. Vitam S. Bernardi Pœnitentis n. 11. Vincentium Belvac. lib. 26. cap. 62. &c. Hinc noſtris *Hurepé,* cui pili horrent, vel eriguntur. Rob. *Bourron* in Merlino, MS. *Et fu moult Hurepés, & ot moult longue barbe.* Philippus *Mouskes* in Ludovico VIII.

Li Quens Hurepais Felipes,
Ki ert aſſés vaillant & viſtes.

Vide Menagium in Originibus Linguæ Gallicæ V. *Hurepois.*

¶ Horripilatio, Tremulus motus, qui in febris reverſione accidere ſolet. Canonizatio S. Edmundi Cantuar. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1844. *Ita quidem volo teneri ad votum, ſi ſtatim poſt hanc acceſſionem ita plane curatus fuero, quod nulla ſuccedat acceſſio, nec Horripilatio frigoris aut caloris.*

¶ HORROR, Carcer, locus caligne horridus. Epiſtola an. 1204. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 788. *Tunc vero Kariſacus Imperator, & Imperatrix uxor ejus .... qui diu in Horrore tenti fuerunt & incluſi.... mandaverunt quod per Dei gratiam, & noſtrum auxilium, fuerant à carcere liberati.*

¶ HORSGABULUM, vox ibrida, ex Anglico *Horſe,* Equus, & *Gabulum* vel *Gablum,* Cenſus, tributum; *Horſgabulum* ergo eſt Redemptio pecuniaria, nomine cenſus, alicujus ſervitii quod cum equo quis debebat. Cuſtumarium Monaſterii de Bello apud Spelman. tit. *Brenbame* fol. 91. *Alicia Frere tenet.... & debet inde de redditu.... & de Horſgabulo, ut ſupra 4. den. falcare per 3. dies, &c.*

HORTATUS, Impetu detruſus, *Horten* Germanis & Belgis. Lex Alaman. tit. 99. §. 2. *Si porcarius ligatus, de via Hortatus vel battutus fuerit.* Alii legendum cenſent *oſtatus.* Vide Legem Salicam tit. 27. §. 20. [*Hurter* noſtris pro Impetum facere in aliquem, illidere, pulſare. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Si aſſaillent lor anemis,
Tant qe à la voie les ont mis,
A grant deſtroit les ont Hurtez.]

¶ HORTUS Dominicalis, Abbatialis. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. *Et de aliis herbis quæ creſcunt in Horto Dominicali ipſius Monaſterii, & fabas teneres.*

¶ Hortus, Septum, Gall. *Clos.* Charta an. 1122. to. 2. Rerum Mogunt. p. 744. *Et una carrata vini, in una dumtaxat vinearum, quas Hortos vocant, juxta muros caſtelli jacentium.*

¶ Hortum. Teſtamentum S. Gennadii Epiſcopi Aſturic. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 172. *Terra de Scalido ejeci; Horta & omnia quæ ad uſum Monaſterii pertinent, impoſui.*

¶ Hortale. Johannis de Cermenate Hiſt. de Mediolano cap. 27. apud Murator. to. 9. col. 1245. *Non plura inquiens invalidum è lecto tollit, quem tranſacto vicino muro per Hortalia Monaſterii Horoni in Monialium interiora domus ſecum defert.* Chron. Modoet. apud eumdem to. 12. col. 1100. *Guido à domo ſua per vicina hoſpitia, muros & Hortalia tranſiens, &c.*

Hortalis, Italis, *Hortali luogo di molti horti, Curtilis:* in Charta anni 1009. apud Ughellum to. 3. p. 61. & in alia Willelmi Regis Siciliæ an. 1179. apud eumdem to. 7. pag. 715. [Charta an. 845. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 781. *Vindo illas villas jamdictas...... cum caſalibus & Hortalibus, cum pratis & paſcuis, &c.*] Libertates Regni Majoricarum an. 1248. apud Joan. Dametum in Hiſt. Regni Balearici: *Et damus vobis caſas & caſales, hortos & Hortales, &c.* Matth. Villaneus lib. 9. c. 79. *Ne conduſſono tragli Hortali dentro.*

Hortifer, Hortus, *Curtilis.* Vetus Charta apud Vadianum, de Monaſteriis, &c. *Cum curtis clauſis, cum Hortiferis, pomiferis, vel officinis, quæ ibi eſſe videntur.*

¶ Hortalitium, diminut. ab Hortus. Vita B. Lucheſii to. 3. Aprilis p. 599. *Cuncta ſi quidem quæ de agello ſive Hortalitio provenire poterant, quaſi manu perforata peregrinis & advenis... erogabat.* Bulla Martini V. PP. an. 1423. in Bullario Carmelit. p. 175. *De bonis ſibi à Deo collatis quoddam oratorium cum eccleſia, cœmeterio, campanili, campana, nec non domibus, hortis, Hortalitiis.* Eadem occurrunt in alia Bulla Caliſti III. PP. an. 1457. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. p. 457.

¶ Horticellus, Eadem notione. Bulla Stephani III. PP. an. 755. apud Felibian. in Hiſt. S. Dionyſii p. xxviii. *Igitur quia petiſtis à nobis quatenus ... domum poſitam juxta Monaſterium B. Martini cum inferioribus & ſuperioribus ſuis, cum metatu ſuo & Horticello ... vobis ad tempus emiſſa præceptione concedere deberemus.*

¶ Horticula, Hortulanus. Epiſtola Johannis de Monaſteriolo apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1391. *Horticulam cenſuarium ... qui Pariſius, ut aſſolet, nuperius cum vehiculis ſuis proficiſcens, in alliis, cepibus, porris, caulibus, &c.*

¶ Horticulus, *Hortulanus, hortorum colens.* Vetus Gloſſ. MS. Sangerm.

Hortilio, Hortulanus; ſed proprie *arearum, des*

aires, noſtris, *Ortillon*, Gloſſ. Iſid. *Hortilio*, *Horti cuſtos*. Will. Brito in Vocabul. *Ortus*, unde *Hortilio*, *& hortolanus*.

ORTILIS, Hortus. Charta Abbonis pro fundatione Monaſterii Novalicenſis ex Tabulario Eccleſiæ Gratianopolit. fol. 48. *Et in Maſſilia res noſtras proprias, caſas, & Ortiles, quæ de avunculo meo Dodone obvenit, & de avia mea Dodina. Similiter ad Pero caſas & Ortiles, qui mihi de parente mea Godane obvenit.*

HORTOLANUS, ſeu ORTOLANUS. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 593. *Et totam decimam feriæ S. Chriſtophori,... & in Marcheſio unum Ortolanum quietum cum ſua terra.*

HORTULANUS, Officium Monaſticum, cui horti cura incumbit, apud Udalricum in Conſuetud. Cluniac. lib. 3. cap. 20. Liber Ordinis S. Victoris MS. c. 11. *Hortolanus Celerario ſubjectus eſt, ut ſi quid fuerit in horto, quod ipſe velit, & expedire noverit, ad ſervitium fratrum accipiat.*

HORTOLAGIUM, [Præſtatio pro leguminibus quæ in hortis creſcunt.] Tabularium Epiſcopatus Autiſſiod. *Debet quilibet denariatam de quocunque Ortolagio, niſi fuerit de ſuo orto, & ſi de ſuo orto, nihil debet.* Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 436. *Eis dedit pro 5. acris terræ, & pro una* (ſic) *Ortolagio, & nona garba totius lucrationis, &c.* [Notitia Eccleſiæ Dinienſis per Gaſſendum pag. 83. è Tabulario ejuſd. Eccl. ad an. 1320. *Bona, proventus... Præpoſituræ conſiſtunt... in quartaria apud aquas calidas & illis partibus; quæ conſiſtit in Hortolagiis & aliis obventionibus.*] Obſervandum porro, ea vocabula plerumque abſque aſpiratione ſcribi, quomodo apud veteres, ut auctores ſunt Varro & Feſtus.

¶ HORTULARIA, Olera, legumina, & alia id genus quæ in hortis naſcuntur. Charta ann. 1108. apud Baluzium to. 5. Miſcell. p. 373. *Quatenus Monachi hortum ſuum & quod in horto excolerent abſque reclamatione & alicujus dominationis redhibitione poſſiderent; excepto ſi olera horti vel fructus arborum & cetera Hortularia venundarentur, tunc de venalibus decimum Canonicis darent.*

¶ HOTALIGIA, Eadem notione, in Statutis MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. an. 1280. *Bladum, vinum, Hortaligia, fenum, fructus, &c. clerici decimare non præſumant.*

¶ HOSA, [Tibiale, caliga, Gall. *Heuſe*; *Hoſella*, Gall. *Houſeaux*.] Vide in *Oſa*.

¶ HOSCHA, Portio terræ arabilis, foſſis vel ſepibus undique clauſa. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 43. *Controverſia quæ vertebatur inter Abbatem... ſuper quadam Hoſcha terræ, quæ vocatur Holcha Fraemberti & eſt ſita juxta eccleſiam de Attaneio, in hunc modum eſt ſedata.* Vide *Olca*.

¶ HOSNUM, ξύλον, *Lignum*. Gloſſ. Lat. Græc. MS. Sangerman.

¶ HOSOBINDA, Idem quod *Hoſa*. Vide *Oſa*.

HOSPES. Burgundi, pervaſis Galliarum finibus, cum veteribus incolis, quos *Romanos* vocabant, agros, terras ac prædia, & mancipia ita partiti ſunt, ut Burgundis duæ terrarum partes, mancipiorum tertia, reliquæ cederent Romanis, quos ex eo *Hoſpites* appellabant, quod ab iis Burgundi, atque adeo Barbari, veluti advenæ hoſpitio excepti, & in rerum poſſeſſionis partem adſciti, rebus iiſdem *Hoſpitalitatis jure* gaudere ac frui dicerentur. Id colligere eſt ex Legibus Burgundionum, ac potiſſimum tit. 54. §. 1. *Licet eodem tempore, quo populus noſter mancipiorum tertiam, & duas terrarum partes accepit, ejuſmodi à nobis fuerit emiſſa præceptio, ut quicumque agrum cum mancipiis, ſeu parentum noſtrorum, ſive largitione noſtra perceperat, nec mancipiorum tertiam, nec duas terrarum partes ex eo loco, in quo ei hoſpitalitas fuerat delegata, requireret, &c.* Et tit. ſeq. §. 1. *Quotiens de agrorum finibus, qui hoſpitalitatis jure à barbaris poſſidentur, inter duos Romanos fuerit mota contentio, &c.* Et §. 2. *Quod ſi enim Romanus, hoc eſt, Hoſpes ipſius, &c.* Adde tit. 84. §. 2. 3. Videntur tamen uterque, Romanus ſcilicet & Burgundio, ſuo quilibet reſpectu, *Hoſpites* appellari in tit. 13. [*Oſtellain* Poëtis noſtratibus pro advena, externus. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Se tant avient qe un peu li pleiſe,
Les Oſtellains en auront eiſe.]

Inde, ut opinor,

HOSPITES dici cœpere apud nos *villarum*, ſeu pagorum incolæ, quos alii *Manſionarios* vocant, qui ſcilicet domos incolunt ſub cenſu annuo, qui *Hoſtiſia* nuncupatur, eoque nomine *reſeandiſiam*, hoc eſt, *reſidentiam* debent, & *ſtagium*, unde & *Stagiarii* vocantur; *Hoſtes*, in Conſuetudine Silvanectenſi art. 112. 120. *Oſte couquans & levans deſſous un Seigneur*, apud Bellomanerium cap. 62. *Manans ou Tenans, Sujets, Hoſtes & Cottiers*, in Summa Rurali Butilerii, & in Conſuetud. Inſulenſi tit. 1. art. 23. [*Cambriers*, in Charta Radulfi Comit. an. 1322. *Que tous les Cambriers qui couchent & levent en leur feu, peſchent en la mer, &c.*] Annales Francor. Bertiniani, & Chronicon de Norman. geſt. an. 869. *De unoquoque manſo ingenuili exiguntur 6. denarii, & de ſervili 3. & de accolis unus, & de 2. Hoſpitibus unus, &c.* Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 496. *Dominatum omnium Hoſpitum, qui Parnis degebat, ita Monachis conceſſit, ut ſi eiſdem forisfacerent, non eos per domos eorum, ſed per alium fiſcum caſtigarent.* Ejuſmodi hoſpitum non ſemel præterea meminit, p. 465. 576. 587. 605. &c. [Codex MS. Irminonis Abb. S. Germani fol. 107. *De Hoſpitibus qui ſunt in Bovaiſvilla Ermengarius.... tenet hoſpicium, habet de terra arabili bun.* III. *ſolvit pullos* III. Charta Stephani Tornac. Epiſc. an. 1193. apud Miræum to. 2. Diplom. Belgic. pag. 1336. *Quatuor etiam domus lapideæ ante B. M. eccleſiam conſtructæ cum Hoſpitibus & appendiciis ad ipſas pertinentibus.* Charta an. 1273. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 27. *Habebunt etiam dicti Canonici in Hoſpitibus dictæ terræ... juſtitiam, &c.*] *Hoſpites dominici*, in veteri Charta in Hiſt. Monmorenciac. pag. 34. Alia an. 1195. in Tabulario S. Mauri: *Hoſpes noſter cubans & levans eſſe voluit.* M. Paſtorale Eccl. Pariſ. l. 7. Ch. 30. ann. 1202. *Et iſtius terræ nihil dare poterit ipſe vel ejus hæredes ad hoſpites faciendos, niſi per conſenſum Capituli.* Alia Theobaldi Comitis Trecenſis ann. 1200. ibid. Ch. 31. *Ita tamen, quod de nemoribus illis nihil amplius poterunt extirpare, nec villam illic conſtruere, nec Hoſpites ponere.* Vide Hemeræum in Auguſta Viromand. pag. 120. 172. 179. in Regeſto ejuſdem p. 33. 35. 36. 52. &c.

Differebant porro à ſervis, ſeu aſcriptitiis & glebæ adſcriptis, coloniſque accenſentur, in Charta Ludovici VII. an. 1179. in Tabular. Monaſt. S. Genovefæ. *Notum ſit, &c. quia cum in præſentia noſtra Stephanus Abbas S. Genovefæ & Canonici ejuſdem Eccleſiæ aſſererent homines de Rodoniaco ſervos eſſe Eccleſiæ ſuæ, homines id penitus negaverunt, & ſeſe tantum Hoſpites Eccleſiæ & colonos eſſe confeſſi ſunt, &c.*

☞ Longe potiora fuiſſe illorum privilegia colligere eſt ex Charta an. 1165. Non ſecus enim ac Milites

inferioris gradus in exercitum pergere minime tenebantur, niſi prius per nuntium domini ſui capitalis moniti fuiſſent ac requiſiti. Charta Philippi Alſatii Flandriæ Comitis ann. 1165. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. p. 705. *Hoſpites vero Eccleſiæ Hoſpitibus Comitis in omni lege & conſuetudine ita pares eſſe dixerunt, ut nec in exercitum vadant, niſi per Abbatis nuntium moniti, quando Comitis Hoſpites per nuntium ejus moniti iverint.* Sua habuere tribunalia propria & diſtincta, in quibus eorum cauſæ definitivo judicio agebantur. Hoſpites quos Canonicales S. Donatiani Brugenſis vocant, ut obſervat Miræus, in civilibus judices habent Canonicos quatuor; qui ex ordine ſingulis hebdomadibus feria ſexta pro tribunali, chorali veſte induti, ſedent & cauſas decidunt, à quibus ad ipſum Capitulum provocatur. Unam *carrucatam* terræ, hoc eſt, tantum terræ, quantum uno aratro coli poteſt in anno, quatuor *Hoſpitibus* adſignat Robertus I. Bethuniæ dominus in Charta an. circiter 1000. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. p. 945. *Dedit etiam carucam terræ apud Naet ad quatuor Hoſpites & unam cambam.* Cæterum non eamdem omnium fuiſſe conditionem facile crediderim.

☞ Et quidem ex Bellomanerio in Bellovac. c. 32. p. 169. intelligere promtum eſt quoſdam Hoſpites ſervitiis addictos fuiſſe, quoſdam ab iis omnino liberos & immunes, ſi tamen jus *hoſtiſiæ* excipias. Cum enim contentio eſſet de hoſpite qui in alterius dominium tranſierat, judicatum, *que il li renvoyeroit couchant & levant deſſous li, & que il ne le pooit receler devant qui il auroit fait ſon devoir de s'oſtiſe vers ſon Seigneur, ou par quittance ou par vente, par don, ou par échange, mais chés vous ne peut li Sires deffendre à ſon Oſte, puiſqu'il eſt ſon Franc-Oſte ſans ſervitude. Et fut encore diſt à cil jugement fere, ſi coume ils avoient ouy témoigner à leurs peres & à leurs tayons que cette concordance fuſt faite entre le Comte Raoul de Clermont & ſes hommes en la Comté de Clermont, pour che que li Cucus Rucus Raoul avoit fet crier au lieu de Villeneuve, en hez franches mazures, & à petites rentes, & les donnoient à chaux qui y vourroient habiter franchement.* Unde & *Hoſtiſias francas* ſeu liberas extitiſſe diſcimus.

Hospites Capitales, Iidem forte qui *Manumiſſi capitales*, quibus ſcilicet conditionali libertate donatis prædia ſeu hoſpitia habitanda & excolenda committebantur, ſub certa fructuum redhibitione. Charta Roberti Archiep. Rotomag. an. 1025. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 146. *Et quatuor Capitales Hoſpites in Marculfi villa, &c.*

Hospites Feodi, Qui præcipuum feodi *manerium* habitant & excolunt. Chartularium Capituli Ambian. de Juribus Canonic. ejuſdem Eccleſiæ in villa *de Camons: Hoſpites veteris villæ totum placitum generale debent, exceptis hoſpitibus Majorum & Hoſpite Decani & Hoſpite Feodi, qui ab hac conſuetudine liberi ſunt.*

Hospites Oblatiarii, Qui ſe ultro Eccleſiis addicebant ac offerebant. Chronicon Maurinianenſe lib. 1. *Hoſpites Oblatiarios pæne octoginta ibi congregavit.* Vide *Oblati Monaſteriorum.*

Hospitamentum, Hoſpitium in quo *Hoſpes*, ſeu *Manſionarius* habitat. Tabularium S. Vincentii de Nemore ann. 1164. *Hoſpites Canonicorum cum eorum Hoſpitamentis ab omni Majoratus conſuetudine & oppreſſione liberat.* [Charta an. 1300. *Cum dicti Religioſi acquiſierint in villa... quoddam Hoſpitamentum in propria cenſiva ipſorum pertinens proprie ad ipſos Religioſos, &c.*]

Hospicietus, ſeu Hospitiatus, Ipſa hoſpitum conditio, quæ cum *colonatu* jungitur in Charta Ludovici Regis Fr. an. 1179. in Tabul. S. Genovefæ Pariſ. *Ut quia homines Hoſpicietum & colonatum Eccleſiæ cognoſcebant, &c.*

Hospitare, Hoſpites in *villa* collocare, ſtatuere. Tabular. Vindocinenſe Ch. 508. *Dedit Radulfus uxorque ſua totam terram, quam habebat ad villam Leures tam in boſco quam in plano, tali convenientia ut Monachi eandem terram Hoſpitari facerent, & de hiſdem hoſpitibus ſex proprios haberent, de cæteris vero medietatem, & Radulfus aliam.* [Charta Roberti Reg. Franc. an. 1016. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. 788. *Si nox eum occupaverit, hoſpitium in Abbatia & ſervitium ſibi demandat ab hominibus villæ à ſe Hoſpitatæ miniſtrari.* Charta an. 1247. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 388. *Volo etiam & concedo, quod ipſi habeant & recipiant de hominibus meis ad terram ſuam Hoſpitandam.* Charta an. circiter 1252. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 195. *Nullatenus poterimus nec debemus prædictum Galfridum nec hæredes ſuos, nec eorum aſſignatos, de prædicta terra, domibus cum pertinentiis, dehoſpitari, cauſa me vel hæredes meos, vel aliquem alium hominem vel fœminam ibidem Hoſpitandi.*]

Hospitare, Hoſpitium, ſeu ædem ædificare. Leges Burgor. Scoticor. cap. 29. *Quicumque factus fuerit novus burgenſis de terra vaſta, & nullam terram habuerit hoſpitatam, poteſt habere reſpectuationem in primo anno, & poſt primum annum Hoſpitabitur, ædificabit terram ſuam.* [Charta Ludovici VII. Regis Franc. an. 1160. è Chartulario Monaſt. Montis Martyr. *Hominibus qui in nemore quod Tolfolium dicitur Hoſpitari volunt, arpentum terræ... tali ratione ad eos Hoſpitandos concedimus.... ut neque herbannum, neque talliatam, &c.* Charta Ricardi Abb. S. Audoeni è Tabul. B. M. de Bono nuntio Rotomag. *Concedimus... prædictam terram... quietam ab omnibus conſuetudinibus & ad Hoſpitandam eam de lapide & ligno per decem ſolidos de cenſu reddendos ad feſtum S. Remigii.* Chartularium Gemmet. tom. 1. pag. 327. *Accipient ligna & nemora ad calefaciendum & ad Hoſpitandum.*]

Exhospitare et Rehospitare Villas, apud Sugerium de Adminiſtr. ſua cap. 15. *Villas omnino Exhoſpitatas Rehoſpitari fecimus.*

Hospitatus, Hostagia, Hostigia, Hostisia, &c. unum idemque ſonant, ſcilicet ſervitutes manſioni addictas, quæ ab *Hoſpite* ratione domicilii ſui quotannis domino præſtantur. *Hoſpitatus & Colonatus*, in Charta anno 1179. ex Tabulario S. Genovefæ Pariſ. *Hoſtiſia, Hoſtagia*, in aliis; *Hoſtiſes*, in Conſuetud. Bleſenſi art. 40. & Carnot. art. 12. ubi reſtituenda vox *Oſtiſe*, pro *Eſtrize*. Regeſtum cenſuum Carnoti: *Chaſcune Hoſtiſe de icelle Merie doit une geline & un feneur, ſelonc que les cenſives deſierrent. Et ſe ainſinc eſtoit que les eſtagiers laſſaſſent les Hoſtiſes dechair, pour ce ne demourroit pas que le paſt n'en fuſt rendu & poié pour reſon de la reſeandiſe.* Charta Raimundi Comitis Burgundiæ apud Perardum pag. 198. *Et perdonavi... manentibus arbergarias, corvatas, expeditiones, Oſtiſias, juſtitias, &c.*

Sed hæ appellationes ipſis domiciliis *Hoſtiſiæ* obnoxiis poſtmodum attributæ. Charta Odonis Epiſc. Pariſ. an. 1199. ex Tabulario Epiſcopatus Pariſienſis Bibl. Puteanæ fol. 50. *Terram noſtram de Marna, in qua nemus olim fuiſſe dignoſcitur, ad*

Hoſtiſias dedimus & ad cenſum: tali modo, quod quælibet Hoſtiſia habebit 8. *arpennos terræ cultibiles & unum arpennum ad herbagium faciendum.* Ubi *herbagium* idem valet ac *herbergium*, domicilium. [Conſuetudines Apamienſes an. 1212. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 835. *Licitum erit omnibus hominibus qui poſſunt talliari, tranſire à dominio unius ad dominium alterius; ita tamen quod illi qui dicuntur liberi cum omnibus mobilibus ſuis poterunt tranſire.... relicta hæreditate & Hoſtiſia priori Domino ſuo.* Charta an. 1262. ex Tabul. Calenſi: *Item tres Hoſtiſias ſuper tribus maſuris in eadem villa ſitis... quæ quidem tres Hoſtiſiæ honeratæ erant ipſi armigero.* Adde Hiſt. Pariſ. tom. 1. pag. 14. & Meldenſ. to. 2. p. 152.] Charta an. 1259. in Tabulario Eccleſiæ Meldenſis fol. 64. *Vineæ... circiter duo arpenta contigua Hoſtiſiæ dicti Ynardi.* In M. Paſtorali Pariſ. lib. 2. Ch. 62. *Domus, ſeu Hoſtiſia.* Tabular. S. Mauri an. 1245. *Octo ſolidi annui cenſus in duabus Hoſtiſiis ad Corbolium.* Alia Charta ann. 1266. *Pro qualibet domo, maſura, ſeu Hoſtiſia.* Alia apud Hemeræum pag. 55. *In domibus, Hoſtigiis & diſtrictu.* Tabular. Capituli Ambian. Ch. 272. *Hoſtiſiam cum ejuſdem Hoſtiſiæ pertinentiis, quam Ingerrannus filius Lauretæ tenere dicebatur.* [Chartularium Prioris Doncheriaci: *En la ville de Donchery ſitent pluſieurs maiſons & Hoſtiſes. Hoſtiex*, in Edicto Johannis Reg. Franc. an. 1355. to. 3. Ordinat. p. 25.] *Hoſtagia* apud eumdem Hemeræum p. 195. Adde Doubletum pag. 900. Hiſt. Monmorenc. p. 90. Hiſt. Eccl. S. Aniani Aurelian. in Probat. pag. 111. & Pontanum ad art. 40. Conſuetudinis Bleſenſis, qui vim & originem vocis *Oſtize* non percepit, &c. Hinc

¶ Hostisiare, *Hoſtiſias* ædificare, conſtruere. Tabularium Calenſe pag. 154. *Nos eiſdem conceſſimus quod cum prædictis hoſtiſiis quas tunc habebant in dicta villa de Villaribus poſſent in eadem villa quinque arpenta terræ Hoſtiſiare & dare ad annuum cenſum.*

Hospitalitium, Idem quod *Hoſtiſia*, domus. Tabularium Eccleſiæ Carnotenſis Ch. 72. *Hoſpites omnes Canonicorum erunt ſoluti & quieti, quorum unuſquiſque tertiam partem agripenni terræ ad Hoſpitalitium ſuum habebit. In hoſpitibus & in Hoſpitalitiis eorum, ſicut dictum eſt, nihil habeo, &c.* [Tabul. Gemmetic. *Ea vero pars territorii de Beu quæ eſt ſupra dictam viam à parte caſtelli propria cedet Comiti, exceptis eccleſiis & Hoſpitalitio, Monachis ibi manentibus ex noſtro arbitrio, &c.*]

Hospites, Obſides, *Hoſtes*, noſtris, quod apud eos, ad quos in obſides mittebantur, *hoſpitarentur*, ac diverterent, in Epiſt. 16. Codicis Carolini. Vide *Hoſtaticus* in *Hoſtagium*.

Hospites, Pauperes. Riculfus Sueſſionenſis Epiſcopus in Conſtit. an. 889. cap. 11. de partitione facultatum Eccleſiæ: *Ex quibus una eſt, ſi voluerit, Epiſcopi; alia ad luminaria & ſarta tecta, id eſt, reſtaurationem Eccleſiæ; tertia Presbytero & ſuis; quarta Hoſpitibus deputata.* Ubi Concilia habent *pauperibus*. Vide Concilium Tribulienſe ann. 895. cap. 13. Namnetenſe c. 10. &c. Idem Riculfus cap. 12. *Hoſpites, ſecundum quod poſſibile eſt, excipere, & illis juxta vires, ea quibus indigent, hilariter adminiſtrare ſtudete.*

Hospes Generalis, Magnus Metator hoſpitiorum; qui vulgo *Mareſchal des logis*. Statutum Henrici V. Regis Angliæ tempore guerræ, apud Nicolaum Uptonum lib. 4. de Militari officio: *Item quod nullus ſeipſum hoſpitare præſumat, ... ſed volumus, ut quantum ad hoſpitia pertinet, omnes indifferenter noſtro Hoſpiti Generali obediant ſicut nobis, ſub pœna, &c.* Vide *Hoſpitator* 1.

¶ HOSPICIATUM, *Giſtum.* Vide in *Hoſpitium*.

¶ HOSPICIETUS. Vide in *Hoſpes*.

¶ HOSPILITAS, pro *Hoſpitalitas*, in Hiſtor. MS. Monaſt. Gemmetic. pag. 65.

¶ 1. HOSPITAGIUM, Idem quod *Giſtum, procuratio.* Charta Guillelmi Abb. Floriac. an. 1296. è Chartul. Floriac. *Burgenſes de Caſtellione remanebunt & erunt quitti & immunes... de omni Hoſpitagio, de ferculis nuptiarum vocatis Eſpaules, &c.* Tabularium B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Conceſſi & dedi Radulfo filio Stephani terram... tenendam ei & heredibus ſuis de me & meis heredibus liberam & quietam pro* 20. *ſol. cenſus per annum, ſalvo Hoſpitagio meo cum Rothomagum venero.*

¶ 2. HOSPITAGIUM, Hoſpitium, domus. Charta Hugonis Vicecomit. in Chartular. B. Magdalenæ Caſtrodun. fol. 17. *Qui terram beſtiis excolunt, ſingulis annis ad feſtum S. Remigii unum ſeſtarium avenæ mihi daret. Qui autem Hoſpitagium tantum ſeu cenſivam habebunt, unam minam. Verumptamen Hoſpitagium quod vacuum & deſtitutum à poſſeſſore fuerit, liberum erit.*

¶ HOSPITALARIA, Hospitalarius, &c. Vide in *Hoſpitale* 2.

¶ HOSPITALARII de Ponte. Vide *Fratres de Ponte.*

¶ 1. HOSPITALE, Palatium, Gall. *Hôtel* Litteræ S. Ludovici Regis Franc. to. 1. Ordinat. p. 61. *Actum apud Hoſpitale juxta Corbolium, anno Domini* mccxlviii. *menſe Junii.*

2. HOSPITALE, & Hospitalis, Hoſpitium, diverſorium. Julius Africanus lib. 6. Hiſt. Apol. *Hæc cum dixiſſent Apoſtoli, deportati ſunt ad Hoſpitalia magi, &c.* Lib. 8. *Cœperunt circumire omnium peregrinorum Hoſpitales, &c.* Occurrit præterea apud Gregorium Turon. lib. 6. cap. 10. & lib. de Miracul. cap. 53. Flodoardum lib. 4. Hiſt. Rem. cap. 10. &c. Eſt etiam

Hospitale, ſeu Ospitale, ξενὸν, τὸ δῶρον τὸ πεμπόμενον * ξενὸν, in Gloſſ. Gr. Lat. ubi legendum ξενοῖς.

Hospitalis, vel Hospitale, Hospitalium, Xenodochium. Gloſſ. Gr. Lat. Ξενοδοχεῖον, *Hoſpitalium.* [Epiſtola Alcuini: *Conſideret quoque tua diligentia in eleemoſynis, ubi Xenodochia, id eſt, Hoſpitalia fieri jubeat, in quibus ſit quotidiana pauperum & peregrinorum ſuſceptio.*] Anaſtaſius Bibl. in Leone III. pag. 141. *Hic autem præfatus Antiſtes .... Hoſpitalem B. Petro Apoſtolo ... à fundamentis noviter conſtruens diverſa illic domorum ædificia decoravit.* Et pag. 152. *Hoſpitale S. Peregrini, &c. Hoſpitale pauperum*, in Regula Sanctimonialium canonice viventium cap. 38. ex Concilio Aquiſgranenſi, in Concilio Tullenſi ann. 859. cap. 14. in Statutis antiquis Corbeienſibus lib. 1. cap. 4. &c. Capitularia Caroli Magni lib. 1. cap. 75. *Nobis competens & venerabile videtur, ut hoſpites, peregrini, & pauperes ſuſceptiones regulares & canonicas per loca diverſa habeant.* Vide Jacobum à Vitriaco lib. 3. Hiſt. Occiden. c. 29. Privilegium Joannis VIII. PP. in Synodo Tricaſſina ann. 878. pro Monaſterio Floriacenſi Epiſt. 13. &c.

Hospitalia Scotorum, *quæ ſancti homines gentis illius* in Gallia *conſtruxerunt*, in Concilio Meldenſi c. 40. & in Capitul. Caroli C. tit. 6. c. 40. tit. 21. c. 10. De his ita Gretzerus lib. 1. Obſervat. ad Vitam S. Willibaldi cap. 19. *Dubium non eſt, talia xenodochia, ſeu diverſoria, ſeu Hoſpitalia, (ſic enim nominantur*

nominantur in vetuſtis monumentis) primitus ædificata fuiſſe, præcipue pro Hibernis; qui veteres Scoti erant, vel potius pro omnibus, qui ex Britannicis inſulis in Germaniam fidei propagandæ gratia ſe contulerant. Poſteris tamen temporibus ſoli Scoti juniores, qui veterum Scotorum, hoc eſt, Hibernorum colonia ſunt, & Septentrionalem Albionis (quæ nunc Anglia) partem tenent, jus in Scotica Monaſteria ſibi vendicant, neque ullum, niſi fallor, Hibernum aut Anglum ſuam in congregationem cooptarent. De Scotorum in Germania Monaſteriis vide præterea Rhenanum lib. 2. Rerum German. pag. 96. Hundium in Metropoli Saliſburgenſi pag. 266. Miræum in Diplomat. Belg. lib. 2. cap. 22. & Innocent. Cironum lib. 1. Obſervat. Jur. Canon. cap. 13.

Hospitale, Locus, ſeu ædes in Monaſteriis, ubi hoſpites & advenæ recipiebantur, quæ *Domus hoſpitum*, apud Victorem III. PP. lib. 2. Dial. in Chronico Montis Sereni ann. 1199. 1205. apud Hugonem de S. Victore lib. 3. de Clauſtro animæ, Joannem Italum in Vita S. Odonis Abb. Cluniac. lib. 1. pag. 23. in Chartis Alemannicis Goldaſti n. 57. *Domus Hoſpitalis*, in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 17. in Vita Godefridi Comitis Campebergenſis cap. 38. & apud Sugerium lib. de Adminiſtr. ſua cap. 10. *Hoſpitium*, apud Cæſarium lib. 1. Miracul. cap. 13. & in formula 32. ex Baluzianis. *Cella Hoſpitum*, in Addit. 1. Capitul. c. 34. quomodo *Cellulas Hoſpitales* dixit Paulinus Nolan. Epiſt. 10. extrema. [Diploma Caroli Calvi Imperat. pro Abbatia Marchianenſi an. 877. apud Miræum to. 1. pag. 138. *Inſuper etiam concedimus... ad Hoſpitale ejuſdem Cœnobii, infra ipſum Monaſterium, manſum unum, & in villa Ampleias manſos 11. atque in Rulliaco ſericos duos.*] Charta fundationis S. Georgii de Lunevilla in Lotharingia: *Hoſpitalem domum inſtituit, ut ibi ſupervenientes hoſpites certis & incertis horis reciperentur, &c.* Tabularium Vindocinenſe Thuanum Ch. 19. *Venit itaque juſſu illius in Capitulum noſtrum, ipſo in Hoſpitali remanente.*

Varia autem fuere in Eccleſiis & Monaſteriis Hoſpitalia, Nobilium nempe, & Peregrinorum quorumvis. [Charta Herimanni Epiſc. Nivern. ex Tabular. S. Cyrici n. 3. *Hoſpitum denique loca non longe à veſtra civitate duo conſtituimus, unum ad pauperes recipiendos, alterum ad Nobiles viros undique confluentes.*] Charta anno 871. pro Monaſt. S. Medardi Sueſſion. in Hiſt. B. Mariæ Sueſſion. p. 452. *Et Hoſpitalis nobilium accipiat nonam ex villis ipſius Abbatiæ ſecundum antiquam conſuetudinem, & habeat Cauciacum ſimul cum lignariis de Pinone: & Hoſpitalis peregrinorum accipiat decimam, & habeat Hatonis curtem, &c.*

[Hospitalia, Ædificiola quæ ad *curtem* ſpectant. Teſtamentum Tellonis Epiſc. Curienſis an. 767. apud Mabill. to. 2. Annal. pag. 708. *Tabulata, torbaces, vel alia Hoſpitalia, vel cellaria, & quidquid ad ipſam curtem pertinet, omnia ex integro, &c.*

Hospitalis, Idem qui *Hoſpes* ſive *Manſionarius*: Charta Roberti de Cortiniaco an. 1216. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. p. 83. *Quicumque in parrochia Cellenſi poſſeſſionem ſuam habuerit, nihil ex ea perdet pro quocumque forisfacto, niſi adverſus nos, vel aliquem de Hoſpitalibus noſtris forisfecerit.*

Hospitalerius, Eadem notione, in Charta Curiæ Arelat. an. 1225. ex Cod. MS. D. *Brunet*: *Non poſſunt Hoſpitalerii .... facere devendudam in palude.*

Hospitalis, Hoſpitalarius, diverſoriarius, ξενο-δόχος, πανδοχεύς, Gallis *Hoſtelier*. Utitur Lucas Tudenſ. lib. 3. contra Vald. cap. 14.

Hospitalis, qui *Hoſpitalarius*, ſeu cui cura eſt hoſpitii Monachici, in Uſibus antiquis Ciſtercienſibus cap. 74. 75. 80. 87. &c. in Chronico Montis Sereni anno 1210. pag. 92. Qui &

Hospitalarius, Græcis ἡγȣμενιάϱχης: ſic enim appellatur ὁ εἰς ὑποδοχὴν τεlαγμένος τῶν εἰς τὸ ἡγȣμένιον καlαλυόντων ξένων, in Martyrio SS. xx. Patrum Sabaïtarum num. 34. Udalricus lib. 3. Conſuet. Cluniac. cap. 22. *Hoſpites, qui ſunt peregrini, vel qui non pro alia cauſa, quam animarum ſuarum adveniunt, cuſtos hoſpitii cum omni recipit benignitate: quidquid ejus opus fuerit, à Cellerario quærit, &c.* Aimoinus de Mirac. S. Bened. cap. 3. *Leutherius... Monachus habitu, ſuſcipiendorum hoſpitum tunc delegatus miniſterio.* Tabul. Vindocinenſe Thuanum Ch. 52. *Reſpondit fuiſſe conventionem, ut ſi veniret in Hoſpitale noſtrum ſemel aut bis in anno, reciperemus eum ſicut Fratrem noſtrum, ... interrogavit eum Prior noſter, ſi fuiſſet locutus cum Monacho Hoſpitalario, &c. Frater Hoſpitalis*, in Statutis Ord. Præmonſtrat. diſt. 2. c. 15. [*Cuſtos Hoſpitum*, apud Udalricum loco citato, & Bernardum Mon. in Conſuetud. Cluniac. cap. 9.]

¶ Hospitalerius, in vet. Ceremoniali MS. B. M. Deauratæ: *Et in mandato pauperum debet providere Hoſpitalerius Deauratæ de aqua calida & de aqua frigida pro temperando.*

¶ Hospitalarius Grangiæ, Frater Converſus apud Ciſtercienſes, cui prædii, ſeu villæ ruſticæ, ſub *Magiſtro grangiæ*, cura incumbit. Regula Converſorum Ord. Ciſterc. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1650. *Hoſpitalarius Grangiæ, ſi quis ei fratrum ſignum fecerit loquendi, locum habet deſignatum, in quo loqui poterit. Si autem magiſter extra fines grangiæ fuerit, poterit Hoſpitalarius per totam curiam cum omnibus loqui.*

De Hoſpitalariis Monaſteriorum agit præterea B. Dorotheus Doctr. 11. de eorum vero officio Regula S. Pachomii c. 51. Beda in Vita S. Cuthberti Epiſcopi num. 13. Udalricus loco citato, Molanus lib. 2. de Canonicis cap. 20. Nembridius Mundelheimius Antiquit. Monaſt. Epiſt 104. Doubletus in Hiſtor. Sandionyſ. pag. 429. Haeftenus & alii.

Hospitarius, Eadem notione, in Chartis Alemannicis Goldaſti 16. 18. 25. 26. & in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 17. ubi de ejus officio: *Hoſpitarius major .... in hoſpitali aſſidue commorari debet & nocte jacere, ut ea, quæ inibi continentur, cuſtodiat, & paratus ſit omni tempore advenientes quoſque, quos recipi oportet, ſicut oportet, recipiat, &c.* Bernardus Mon. in Conſuet. Cluniac. MSS. cap. 10. *Hoſpitario pertinet omnes hoſpites, qui equis vadunt, hoſpitari: peditibus vero, qui tales non ſunt, ut velint ire ad eleemoſynarium, cum hoſpitantur alicubi in villa, ſi ſint 12. aut 15. ſcilicet ut poſſit eos ſine magno diſpendio furnire, mittit panem, carnem, & vinum, &c.*

Subhospitarius, qui *Hoſpitario* ſubeſt, & ei eſt adjutor, in eodem libro Ordinis S. Victoris Pariſienſ. cap. 14. 15.

¶ Hospitalaria, Xenodochium. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. cxciv. *Pro Hoſpitalaria c. ſ.*

¶ Hospitalaria, Domus, domicilium. Epiſtola Conradi Regis apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1208. *Ut civitas ipſa* (Salerni) *antiqua mater & domus ſtudii .... ſic renovata quaſi*

paranympha ſcientiæ & ſingularium Hoſpitalaria Facultatum docentibus & addiſcentibus ſe præbeat glorioſam.

Hospitalaria, Domus hoſpitum, in Monaſteriis. Statuta Joannis Archiepiſcopi Cantuar. an. 1279. *Religioſi autem omnes & ſeculares ad veſtrum Monaſterium accedentes, in communi Hoſpitalaria comedant, vel in camera Abbatiſſæ, & nullatenus in cameris infra Clauſtrum.*

¶ Hospitaria, Eadem notione. Vita S. Zitæ to. 3. Aprilis p. 507. *Transferebant illud venerandum corpus, ... nunc in clauſtrum, nunc in capitulum, nunc in refectorium, nunc in Hoſpitariam & alia Monaſterii loca.*

¶ Hospitas, Eadem ſignificatione. Inſtitutiones Geroldi Abb. Fabarienſis to. 5. Annal. pag. 679. *Ordinavimus etiam libere de vinea quadam commemorationem annuam fieri obitus mei, & ut Fratribus ad plenum ſerviatur à Magiſtro Hoſpitatis.*

¶ Hospitalaria, Officium *Hoſpitalarii* in Monaſteriis. Bulla Pauli III. PP. an. 1536. apud Miræum to. 2. p. 1051. *Nec non una eleemoſynaria, una pictanciaria, una infirmaria, una Hoſpitalaria, ac forſan alia officia inibi clauſtralia.*

Hospitalarii, Appellati Milites Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani, quod primitus Hieroſolymis in Hoſpitali S. Joannis Eleemonis ſedes ſuas fixiſſent, peregrinorum obſequiis addicti. De iſtius Ordinis origine & incrementis agunt præ cæteris Willel. Tyrius lib. 18. cap. 5. & ex eo Jacobus de Vitriaco in Hiſt. Hieroſol. cap. 64. compluresque exſtant ſcripti libri. Σπιταλιῶται dicuntur Cantacuzeno lib. 2. cap. 12. 29.

Hospitalarii Teutonici, ſeu *ſanctæ Mariæ Theutonicorum in Hieruſalem:* Ordo inſtitutus ſub Regula S. Auguſtini, de quo pluribus agunt Chronicon Montis Sereni an. 1190. Jacob. de Vitriaco in Hiſt. Hieroſol. c. 66. Sanut. l. 3. part. 7. c. 3. Franciſcus Mennenius, Belloius, Fauynus, & alii, qui de Ordinibus Equeſtribus ſcripſerunt. Iis alba pallia, quæ Militum Templariorum erant, deferre vetuit Innocentius III. PP. lib. 13. Epiſt. 125. 126.

Hospitalariorum S. Spiritus Ordinem in Gallia inſtituiſſe aiunt Guidonem, neſcio quem Comitem apud Montempeſſulanum, quem poſtmodum confirmavit Innocentius III. PP. de quo plura Gariellus pag. 178. Spondanus, Sammarthani in Epiſcopis Magalon. n. 24.

Hospitaliarii utriuſque ſexus, qui in hoſpitalibus ægrorum ac pauperum obſequiis addicti Regulam S. Auguſtini profitentur. De his Jacobus de Vitriaco in Hiſt. Occid. cap. 29.

Hospitalarii, Ipſi hoſpites, apud Thwroczium in Hiſt. Hungar. 2. part. cap. 3.

HOSPITALITAS, Studium, quo quis afficitur erga peregrinos, quos benigne excipit: vox Latinis Scriptoribus nota. Hanc in Germanis Tacitus, in Slavis mire commendat Helmoldus lib. 1. cap. 83. & lib. 2. c. 12. A Francis etiam noſtris hanc maxime cultam docet Capitulare 1. Caroli M. an. 802. cap. 27. *Præcipimuſque, ut in omni regno noſtro neque dives neque pauper peregrinis hoſpitia denegare audeant, id eſt ſive peregrinis propter Deum ambulantibus per terram, ſive cuilibet itineranti propter amorem Dei & propter ſalutem animæ ſuæ, tectum & focum nemo illi deneget.* Capitulare 5. ann. 803. c. 16. *Ut infra regna Chriſto propitio noſtra omnibus itinerantibus nullus hoſpitium deneget, manſionem & focum tantum. Similiter paſtum nullus contendere faciat, excepto prato & meſſe.* Adde Capitul. 5. Caroli M. incerti anni c. 8. Capitul. Caroli C. Compendienſe an. 868. c. 1. & Concilium apud S. Macram an. 881. c. 4. *Hoſpitalitatem ſupervenientium hoſpitum & receptionem pauperum ibidem diſponant & ordinent. Hoſpitalitatem dare*, hoſpitio excipere, in Lege Salica tit. 57. §. 5. Vide Capitul. Aquiſgran. an. 789. c. 73. lib. 1. Capit. c. 70. Capitula Carlomanni tit. 2. §. 12. 13. Cumeanum Abbat. de Menſura pœnitentiaria cap. 8. Pœnitentiale Egberti c. 18. Supplicem libellum Monachorum Fuldenſium Carolo Magno oblatum cap. 14. &c.

Hospitalitas, Metati onus, cui omnes obnoxii, præter eos, qui illuſtribus donati erant dignitatibus, in l. 3. 10. 11. 12. &c. Cod. Th. de Metatis, *Ubi Hoſpitalitatis munus, præbitio, hoſpitum moleſtia, inquietudo.* Ita

Hospitalitas, uſurpatur pro *giſto* ſeu *procuratione*, in Capitulari 1. anno 809. c. 35. Capitul. 2. ejuſdem an. c. 15. & lib. 3. Capit. c. 25. *De Hoſpitalitate & ſuſceptione itinerantium, tam Miſſorum noſtrorum, quam reliquorum bonorum hominum.* Tabular. S. Albini Andegav. *Gaufredus Comes conceſſit auctoritate ſua, ut nulla dominatio Hoſpitalitatis ab ullo homine habeatur ibi, nec Vice-Comitis, nec cujuſlibet Vicarii, &c.* Idem Tabular. *Uxor Herberti de Buziaco clamabat erga Monachos S. Albini pro quodam beneficio ſuo, quod ille fecerat, quandam conſuetudinem ſcilicet hoſpitandi ſe & ſuos miſſos per conſuetudinem Andecavis, & in omnibus obedientiis S. Albini, &c.* Charta Roberti Ducis Burgund. anno 1040. ex Tabul. S. Germani Pratenſis: *His conſuetudines Guerpini, ſcilicet mei hoſpitalem ſuſceptionem, & canum meorum Hoſpitalitatem & pabulum, &c.* Alia Theobaldi Comitis Bleſenſis an. 1140. ex eodem Tabul. *Quod Hilduinus & ſervientes ejus ex conſuetudine exigere volebant hoſpitari pro libitu ſuo & procurari, quotieſcunque, & cum quot hominibus vellent in terra S. Germani, &c.* Infra: *Et nullam aliam Hoſpitalitatem ſeu procurationem ipſe vel milites, ſeu ſervientes ejus in præſcriptam terram exigant.* Concilium Narbonenſe an. 1054. cap. 16. *Neque per vim, neque per vicariam, neque per diſtrictionem ibi ullam Hoſpitalitatem accipiat.* Charta Widonis de Monte Falconis anno 1112. in Tabulario Eccleſiæ Auguſtod. *Derelinquo penitus illam, quam ab Eccleſia S. Nazarii videbar habere conſuetudinem, quæ videlicet conſuetudo Hoſpitalitas appellabatur.* Alia Hervæi Epiſcopi Nivern. in Tabular. S. Cyrici n. 84. *Similiter modo in altera villa, quæ vocatur Ars, videlicet in horreo non capiebat conſuetudines pravas, Hoſpitalitatem, ſcilicet in anno bis vel ter cum ſuis Militibus.* Ibid. Ch. 91. *Habebant quondam conſuetudinem apud nos vobis in anno cum tribus vel quatuor hominibus exhiberemus ei hoſpitalitatem.* Alia ex Tabulario Dervenſi: *Neque carropera extorquere, neque paſtum equorum vel canum, aut urſorum requirere, ſeu pedituram vel aliqua opera contra morem exigere, aut aliquam Hoſpitalitatem ſervientium hac illacque diſcurrentium repetere, &c.* Alia Joannis Abbatis S. Bertini an. 1228. in Tabulario ejuſdem Monaſterii: *Procurationes autem, Hoſpitalitates, & omnes corveias, quas .... calumniabatur, &c.* Infra: *Nec venatores, nec canes mei, nec etiam aliqui ex parte mea precationes vel Hoſpitalitates habeant in curtibus ſupradictis.* Occurrit præterea hac notione apud Silveſtrum Giraldum de Expugn. Hiberniæ lib. 2. c. 34. Ericum Upſalienſem lib. 5. Hiſt. Suecicæ pag. 109. in Charta ann. 883. apud Steph. Baluzium in Append. ad

Capitul. n. 117. & in Charta Chriſtophori Ducis Lalandiæ ann. 1360. apud Pontanum lib. 7. Rerum Danicar. pag. 489.

HOSPITALITATIS DOMUS, Hoſpitium, diverſorium, apud Gregorium Turon. lib. 2. Mirac. cap. 15.

HOSPITALITAS, Hoſpitale, xenodochium. Henr. Knyghton lib. 1. c. 2. *Iſte Robertus Mellent etiam Hoſpitalitatem de Bracleye fundavit & dotavit.* Acta Epiſcoporum Cenoman. pag. 300. * *Fecit namque Hoſpitales domos, quæ antea ligneæ fuerant, petrinas: & Hoſpitalitatem pauperum Chriſti, quæ necdum & loco illo lignea erat, conſtituit petrinam.* Item

HOSPITALITAS, Eleemoſyna, quæ ad hoſpitalia præbetur. Chronicon Abbatum Lobienſium pag. 599. *Fundos, Eccleſias, menſam noſtram, decimas Hoſpitalitatis & eleemoſynæ diſpertiens, ampliavit divitum abundantiam, & adauxit divitum ſeu pauperum inopiam.* Infra: *Hæc ſunt Hoſpitalitates & eleemoſynæ; &c.*

¶ HOSPITALITAS, Manſio, domus, domicilium. Charta ann. 1259. ex Tabul. Divion. *Ita quod in eiſdem Eccleſiis inſtituantur perpetui Vicarii quibus aſſignentur ſufficientes redditus & qui Hoſpitalitatem teneant & reſidentiam faciant in ipſis Eccleſiis & in eiſdem continue deſerviant.*

¶ HOSPITALITIUM. Vide in *Hoſpes.*

¶ HOSPITAMENTUM, Idem quod infra *Hoſtilagium.* Vide in hac voce. Chronicon S. Petri Vivi to. 2. Spicileg. Acher. p. 776. *Anno* MCLVI. *Rex Ludovicus confirmavit eccleſiæ S. Petri Vivi tranſitum & Hoſpitamentum mercatorum in burgo.* Vide alia notione in *Hoſpes.*

HOSPITARE, Hoſpitio excipere. Leges Edwardi Confeſſ. cap. 27. *Si quis Hoſpitaverit privatum vel alienum, ... poterit eum noctibus habere duabus tanquam hoſpitem.* Thwrocz. in Ladiſlao Rege Hungar. cap. 82. *Apud Marchionem Eſtenſem magnifice eſt Hoſpitatus.* [Charta Guidonis Epiſc. Coriſopit. an. 1480. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. p. 1616. *Quæſivit à venerabili patre domino Franciſco Mylon ſanctæ Sedis Apoſtolicæ prothonotario dictique Prioratus commendatario & adminiſtratore ibidem preſente, ſi eum Hoſpitaret & ad pernoctandum reciperet.*]

¶ HOSPITARI, Eadem notione. Statuta Arelat. MSS. *Ne quis ſcienter Hoſpitetur in ſua domo furem vel latronem.* Utitur Plinius.

HOSPITARE, Hoſpitium, ſeu *Manſionaticum* præbere vel accipere. Charta Willelmi Comitis Nivernenſis ann. 1159. ex Tabul. Eccl. S. Cyrici Nivernenſis: *Quod Willelmus Nivernenſis Comes Guillermi Comitis ad Ordinem Cartuſiæ converſi filius, guerram cum inimicis ſuis licet invitus exercens, terram Canonicorum S. Cyrici Nivernis cum manu militum Hoſpitatus eſt, & bona hominum Canonicorum indebite accepit, contra tamen jus & conſuetudinem prædeceſſorum ſuorum, qui in terra nullam Hoſpitandi conſuetudinem habuerunt.* [Bulla Alexandri III. PP. an. 1162. in Hiſt. MS. Monaſt. Beccenſ. *Si memorati Archidiaconi vel Decani ad domos veſtras declinaverint Hoſpitandi, ultra quam fuerit honeſtum & juſtum, à vobis non debeant aliquid extorquere.* Charta Roberti Comit. Moretonii ann. 1453. apud Stephanot. to. 13. Fragm. Hiſt. MSS. pag. 122. *Excepto quod ſi neceſſitas Hoſpitandi illi incubuerit in domibus Burgenſium monachorum, licentiam Hoſpitandi habuerit.* Adde Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 604. *Hoſteller*, Poëtis noſtratibus. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Moult furent bien la nuit ſervi,
Li ſain furent bien Hoſtellés.]

¶ HOSPITARE DECIMAS, Servitii ſpecies, quo quis fructus decimales domini ſui recondere, aut iis recondendis locum commodare tenetur. Charta an. 1246. in Chartular. S. Vandregeſ. tom. 1. p. 325. *Noverint univerſi... quod ego Robertus Putes de S. Albino ſuper Deppam & hæredes mei tenemur facere Abbati & Conventui S. Vandregiſili ſingulis annis ſervitium de duabus partibus groſſarum decimarum de S. Albino Hoſpitandis.*

¶ HOSPITARE, Aliis notionibus. Vide in *Hoſpes.*

¶ HOSPITARIUS. Vide *Hoſpitale* 2.

HOSPITATICUM. Pactum Arechis Principis Beneventani cum Neapolitanis, apud Camillum Peregrinum in Hiſt. Langobardorum: *Dividantur ipſæ terræ in tertiam partem, unam partem tollat exinde pars de Neapolim pro ipſa Hoſpitatica, & aliam pro ipſi ſoli, tertiam partem tollat exinde pars de Capua.* Infra: *Inquiratur diligenter ad qualia Hoſpitatica fuerunt pertinentia antiquitus.* Loquitur ibi de *fundis exfundatis* aut *exfundatis.* In Diplomate Henrici Regis Francorum ann. 29. pro Abbatia Trenorchienſi occurrit *Hoſpitaticum* cum *navatico, ſalutatico, rotatico, &c.* [Ubi pro jure exigendi *giſtum* ſeu *procurationem* accipi videtur: non ſecus ac in Charta Carlomanni Reg. Franc. ann. circ. 880. Append. ad Marcam Hiſpan. col. 812. *Concedimus etiam .... ut nullus judex publicus audeat à famulis tam liberis quam colonis ipſius loci Hoſpitaticum, montaticum, rotaticum... exigere.*]

¶ 1. HOSPITATIO, Servitus quæ ab *Hoſpite* ratione domicilii ſui quotannis domino præſtatur. Charta Roberti Magdunenſis domini an. 1177. apud Thomaſſerium Conſuet. Bitur. p. 73. *Neque furtum, neque ſanguinem, neque multria, neque bataliam... neque raptum, neque Hoſpitationem, neque procurationem, neque pedagium, &c.* Vide *Hoſpitatus* in *Hoſpes.*

¶ 2. HOSPITATIO, Jus divertendi in domum alterius *hoſpitandi* cauſa, vel redemtio pecuniaria ejuſmodi juris. Diploma Conradi II. Imper. ann. 1145. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 778. *Exactiones & tallias, quas quidem precarias vel petitiones nuncupant, ſive Hoſpitationes regia cenſura penitus interdicimus.*

¶ 1. HOSPITATOR MAGNUS, Hoſpitiorum & caſtrorum præfectus, Gall. *Mareſchal de camp.* Regimina Paduæ ad an. 1320. apud Murator. to. 8. col. 432. *Dominus Oldoricus de Gualfer .... venit ad civitatem Paduæ... cum multa quantitate militum & diſmontavit in magno palatio domini Henrici Scrovegni, ubi habitabat Vivianus à Borſetis Magnus Hoſpitator.* Vide in *Hoſpes.*

¶ 2. HOSPITATOR, Caupo, ſtabularius, tabernarius, Gall. *Hoſtelier.* Miracula B. Simonis Eremit. Auguſt. to. 2. Aprilis p. 829. *Qui nunc moratur Bononiæ in hoſpitio Sotti Hoſpitatoris.*

HOSPITATUS, [De fundo vel domo dici videtur quæ *hoſpiti* ſub certis ſervitiis conceditur.] Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 511. *Ex dono Gilberti filii Nigelli totum pratum tam Hoſpitatum, quam non Hoſpitatum, quod eſt ſub habitaculo eorumdem Monialium.* [Inſtrum. an. 1082. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 66. *Idem Robertus habet* XLII. *domus Hoſpitatas tam intra murum quam extra.* Charta Willelmi Angliæ Regis an. 1083. ex Tabul. SS. Trinit. Cadom. *Quicumque in futurum facient domos in illis terræ manſuris quæ nunquam ante fuerunt Hoſpitatæ. Hoſpitatus,* alia notione, vide in *Hoſpes.*

¶ HOSPITELARIUS, Officiorum magiſter, Gall. *Maître d'hôtel.* Inſtrum. an. 1302. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 257. *Preſentibus ... Alexandro noſtro kamerario & Bertramo noſtro Hoſpitelario.*

¶ HOSPITIA, Hoſpitium, domus, manſio. Charta an. 1241. tom. 2. Hiſt. Meld. p. 144. *Dederunt Hoſpitiam quæ fuit Joſſe cum toto propriſio & appendentiis, & unum arpentum prati juxta dictam Hoſpitiam.*

¶ HOSPITISSA, Hoſpes, manſionaria. Codicellus Theobaldi de Marliaco an. 1286. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1227. *Item, Hoſpitiſſæ noſtræ de Vanderville* c. *ſolidos Turonenſes.*

HOSPITIUM, Idem quod *Giſtum, procuratio,* [*Moleſtia hoſpitum,* in l. 2. & 4. Cod. de Metatis.] Synodus Ticinenſis anno 855. *Quando etiam Epiſcopos, Abbates, vel Comites, ſeu fidelium noſtrorum quempiam in propria villa morari contigerit, cum ſuis in ſuis maneant domibus, ne ſub obtentu Hoſpitii vicinos opprimant, vel eorum bona diripiant.* Concilium anonymum an. 904. c. 11. *Ut in domibus Eccleſiarum neque Miſſus, neque Comes, vel judex quaſi pro conſuetudine, neque placitum, neque Hoſpitium vindicent, &c.* Willelmus Neubrigenſis lib. 4. c. 14. & Joan. Brompton. pag. 1193. de Legato Sedis Apoſtol. *Et nomine ſuæ legationis cum exceſſivo numero Hoſpitia à cunctis per Angliam exegit Monaſteriis: minores vero domus, quæ pondus Hoſpitii ferre non poterant, certa ſumma, id eſt, octo vel quinque marcarum Hoſpitia redemerunt.* Bulla Honorii III. PP. apud Ughellum to. 1. Ital. ſacr. p. 817. *Et quod eidem annuatim Hoſpitia duo darent.* Charta S. Ludovici Reg. an. 1255. ex Tabul. S. Dionyſii: *Acceperamus apud Cormellas Pariſiorum Hoſpitium & procurationem per duas vices, quæ conſuetudo vulgariter giſta vocatur.* Charta Rainaldi Burgundiæ Comitis an. 1148. *Ut uſualem illam Hoſpitii ſuſceptionem in villa S. Stephani, quæ dicitur Tercennais, habemus, &c.* Statuta ſynodalia Epiſcopi anonymi ann. 1237. tom. 2. Concil. Angl. *Præcipimus..... ne Patroni Eccleſiarum laïci, ſive ſint Anglici, ſive alicujus nationis, Hoſpitia à Clericis beneficiatis extorqueant, vel exigant de cætero.* Vide Thomaſſerium in Conſuet. localib. Bituric. p. 62. & infra in *Manſionaticum.*

Hospicietum, Eadem notione. Stephanus Tornac. Epiſt. 282. Ed. Molineti: *Aliquam procurationem, ſive ut vulgariter loquamur, Hoſpicietum aut giſtum receperunt.* Ubi expreſſit Gallic. *Hoſpice.*

Hospitium, Domus, in quo conſiſtunt *hoſpites,* ſeu *Manſionarii.* Concilium Senonenſe ſub Lothario Imp. ann. 834. *In ſumma ſunt manſa centum nonaginta, & Hoſpitia decem & novem.* Polyptychus Floriacenſis: *Sunt ibi Hoſpitia 7. & manent ibi inter manſos & caroperarios & manoperarios & Hoſpitia homines 121. &c.* [Codex MS. Irminonis Abbatis S. Germani fol. 2. *Ermengaudus tenet Hoſpicium, ſolvit inde in anno pullum* 1. *ova* v. Quod ibidem ſæpius recurrit. Epitome Conſtitut. Eccl. Valentinæ to. 4. Concil. Hiſpan. p. 154. *Hoſpitia eccleſiarum parochialium & beneficiorum ... viſitentur anno quolibet, more Hoſpitiorum Capituli.* Ὀσπίτιον, Græcis, eadem notione. Vide Gloſſar. mediæ Græcitatis.]

Hospitium, ſeu domus hoſpitum in Monaſteriis, in Charta Charitatis Ciſtercienſis c. 2. apud Cæſarium lib. 1. Miracul. cap. 13. &c. [Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ: *Pauperes debent eſſe in numero quatuor viginti, quibus debet dari de mane in Hoſpicio domni mei Deaurate in aliquo loco honeſto, &c.*]

¶ Hospitium Regis, Regis familia, Gallice *Maiſon du Roy.* Epiſtola Petri de Condeto to. 2. Spicil. Acher. p. 566. *Sciatis quod cum in exercitu ejus tam de Hoſpitio ſuo, quam extra tot quotidie moriuntur, vel ſaltem infirmantur, quod fere nullus eſt qui præ morbi peſtilentia debeat ſecurari.* Hinc

¶ Magister Hospitii, in Charta Caroli VIII. Regis Franc. an. 1497. apud Ludewig. tom. 6. p. 97. *Dominus de Fay Magiſter Hoſpitii noſtri nobis retulit, quo pacto ob adverſam valetudinem, que ſibi contingit in itinere, communicatio illa .... fuerit interrupta.*

Hospitia Studiorum: ita vocant in Anglia Juris Collegia in *Univerſitatibus,* ſeu Academiis, in quibus, qui Juri addiſcendo operam collocant, morantur. Joannes Forteſcutus de Laudibus Legum Angliæ cap. 49. ait in quolibet *ſtudio* eſſe *decem Hoſpitia minora, quandoque vero plura, quæ nominantur Hoſpitia Cancellariæ, ad quorum quodlibet pertinent centum ſtudentes ad minus, & ad aliqua eorum major in multo numerus, licet non omnes ſemper in eis ſimul conveniant. Studentes etenim iſti, pro eorum parte majori, juvenes ſunt, originalia, & quaſi legis elementa addiſcentes, qui in illis proficientes, ut ipſi matureſcunt, ad majora Hoſpitia ſtudii illius, quæ Hoſpitia Curiæ appellantur, aſſumuntur. Quorum majorum quatuor ſunt in numero, & ad minimum eorum pertinent in forma prænotata, ducenti ſtudentes aut proprie. In iis enim majoribus Hoſpitiis nequaquam poteſt ſtudens aliquis ſuſtentari minoribus expenſis in anno quam* 80. *ſcutorum, & ſi ſervientem ſibi ipſe ibidem habuerit, ut eorum habet pluralitas, tanto tunc majores ipſe ſuſtinebit expenſas. Occaſione vero ſumptuum hujuſmodi ipſi Nobilium filii tantum in Hoſpitiis illis leges addiſcunt, cum pauperes & vulgares, pro filiorum ſuorum exhibitione tantos ſumptus nequeant ſufferre .... quo fit, ut vix doctus in legibus illis reperiatur in Regno, qui non ſit nobilis, & de nobilium genere egreſſus. .... In his revera Hoſpitiis majoribus, etiam minoribus, ultra ſtudium legum, eſt quaſi gymnaſium omnium morum, qui nobiles decent. Ibi cantare ipſi addiſcunt, ſimiliter & ſe exercent in omni genere harmoniæ. Ibi etiam tripudiare, ac jocos ſingulos Nobilibus convenientes, qualiter in domo regia exercere ſolent enutriti: in ferialibus diebus eorum pars major, legalis diſciplinæ ſtudio, & in feſtivalibus ſacræ Scripturæ, & Chronicorum lectioni poſt divina obſequia ſe confert. Ibi quippe diſciplina virtutum eſt, & vitiorum omnium exilium: ita ut propter virtutis acquiſitionem, vitii etiam fugam, Milites, Barones, alii quoque Magnates & Nobiles regni, in Hoſpitiis illis ponunt filios ſuos, quamvis non gliſcant eos legum imbui diſciplina, nec ejus exercitio vivere; ſed ſolum ex patrociniis ſuis.* Mitto reliqua, quæ ibi lector inſpicere, ſi tanti eſt, poterit. Vide *Servientes ad legem* in *Serviens.*

¶ HOSSA, Tibiale, caliga, Gall. *Heuſe, Houſeaux.* Vide *Oſa.*

¶ HOST. Vide *Hoſtis.*

¶ HOSTA, Funis nautici genus, vulgo *Hource?* Ductorius funis. Informationes civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino ex Cod. MS. Sangerman. fol. VIIIxx. XVII. *Item in ſarcia Hoſtarum & pro tonegando navem* CCXL. *paſſorum.* Statuta Maſſil. lib. 3. cap. 16. *Statuimus quod corderii omnes de Maſſilia teneantur ſpeciali ſacramento ſe non facturos per ſe, vel per alios ... Hoſtas niſi de canabo femello & filo ſubtili.*

¶ HOSTADES, An tibialium ſeu caligarum ſpecies, detorta voce ab *Hoſſa?* Inſtrumentum ann. 1412. apud Rymer. to. 8. p. 754. *Sex paria de ganteletz, ſex Hoſtades, quatuor pelves, &c.*

¶ HOSTAGIAMENTUM, Obſes, vadimonium, ſecuritas, Gall. *Otage*. Inſtrum. an. 1342. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 439. *Qua die homines de Romanis, videlicet viginti burgenſes & viginti populares intrabunt & intrare debent Hoſtagiamenta penes dictum dominum Dalphinum.* Conditiones ſub quibus Carolus Princeps Salernit. de carcere liberatur apud Rymer. to. 2. p. 342. *Videtur tractatum non poſſe compleri niſi per liberationem ſeu Hoſtagiamentum nobilis viri dom. Karoli Salern. Principis, qui in præfati dom. Regis Arragon. carcere detinetur.* Literæ Henrici IV. Regis Angliæ apud eumd. Rymer. to. 8. p. 423. *De aſſociatione in appellatione ſuper Hoſtagiamento Comitis de Denia.*

¶ Hostagimentum, Eadem notione. Inſtrum. an. 1334. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 252. *Item fuit actum & convenerunt dominus Comes & Dalphinus quod omnia & ſingula Hoſtagimenta conventiones, redemptiones non ſoluta, &c.*

¶ HOSTAGIARE, Securitatem, vadimonium dare, liberari ſub conditione dandi obſides. Chronicon Senonienſe lib. 5. cap. 9. tom. 3. Spicileg. Acher. p. 429. *Plebanus vero nolens longius ita detineri, Hoſtagiavit ſe pro ſexaginta libris, & ſic receſſit, & veniens, nunciavit Epiſcopo.* Charta Guidonis Comit. Nivern. an. 1231. to. 3. Ordinat. p. 117. *Si non haberet unde juri parere poſſet, ſimiliter capi non poſſet, nec etiam res ſue, dum ſe poſſet Hoſtagiare.* Rymer. to. 2. p. 342. *Tractatum extitit & etiam ordinatum, quod præfatus Princeps liberaretur à carcere ſupradicto ſeu Hoſtagiaretur ſub conditionibus infra ſcriptis. Ponantur in poſſe dicti D. Alphonſi Regis Aragon. pro obſidibus tres filii primogeniti Principis Salernitani.* Noſtris, *Livrer oſtal*, pro *Donner oſtage*. Le Roman *de Floire* MS.

Puis apela ſon Seneſchal,
Si lor a fait livrer Oſtal.

HOSTAGIARIA, Securitas, Gallis, *Oſtage, Oſtagiere*. Pactum inter Will. de Hollandia & Ludov. Comitem *de Los* an. 1206. lib. 1. Regeſti Honorii III. PP. *Et pepigit... dare Hoſtagiariam & ſecuritatem, videlicet, quod coram Epiſcopo Trajectenſi ponet terram Hollandiæ in Hoſtagiariam.* Occurrit ibi non ſemel.

¶ HOSTAGIARIUS, Obſes, fidejuſſor. Statuta Maſſil. lib. 5. cap. 36. *Conſtituimus firmiter obſervandum, ne unquam deinceps occaſione aliqua, obſides ſive Hoſtagiarii pro communi Maſſiliæ dentur, vel tradantur in civitate Maſſiliæ, vel extra.* Vide infra *Hoſtagium tenere*.

1. HOSTAGIUM. Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 348. *Has terras ego & hæredes mei acquietabimus erga Regem de ſcutagio & Hoſtagio, & omni auxilio & alio ſervitio ad Regem pertinente.* Idem videtur quod *Giſtum, procuratio*. Vide *Hoſpitatus* in *Hoſpes*.

☞ Rectius de cenſu annuo, qui ratione domicilii debetur, intellexiſſet Vir eruditus, ut ex Chartulario S. Vedaſti Atrebat. Litt. V. p. 192. manifeſtum fit: *De Hoſtagiis autem, id eſt, cenſibus domorum, quoniam inolevit nequitia... ut qui Hoſtagia debent, ea ab eccleſia abalienare... contendant.*

¶ 2. HOSTAGIUM, Manſio cum certa agri portione ſub cenſu annuo *hoſpiti* ſeu ruſtico ad excolendum conceſſa; Gall. *Hoſtiſe, hoſtage*. Charta an. 1154. tom. 3. Gall. Chriſt. col. 354. *Confirmamus vobis Hoſtagia quæ dedit vobis Robertus Præpoſitus.* Alia an. 1291. ex Chartul. S. Johannis Angeriac. pag. 278. *Ego dictus miles (obligo) corpus meum ad facienda ſeu tenenda Hoſtagia ſeu teneterias infra muros caſtri S. Johannis, per tantum tempus donec de præmiſſis ſit eidem Abbati plene & integre ſatisfactum.*

3. HOSTAGIUM, Vadimonium, ex Gall. *Hoſtage*: *Obſidiatus*, Eutropio lib. 2. & Ammiano lib. 16. Matth. Paris p. 216. *Dux Bavariæ & alii divites in Hoſtagio remanſerunt.* [Chronicon an. 1215. to. 2. Hiſt. Lotharing. col. xxxix. *Nam ſicut patruus ejus Fridericus ſæpe fecit, à quodam cive Metenſi creditore ſuo ſæpius in Hoſtagiis detinebatur, nec habebat unde redderet.*]

¶ Hostagium Tenere; *Oſtager*, in Conſuet. Britan. art. 112. & ſeqq. Dicitur de debitore qui intra præfinitos fines conſiſtere tenetur, donec creditori ſatisfecerit. Statuta Maſſil. lib. 2. c. 1. §. 19. *Curia.... debitorem, ſi tamen maſculus eſt, quicumque ſit, dum tamen pubes ſit, vel major pubere, per ſacramentum ab eo inde factum, vel exactum continue Hoſtagia tenere compellat ubicumque dicta curia ſtatuet infra hos terminos Hoſtagia communiter teneri.* §. 20. *Terminos autem tenendi Hoſtagia per hoc ſtatutum aſſignamus maſculis debitoribus, quos terminos hujuſmodi ponimus videlicet, in carreria palatii Maſſiliæ ex parte Occidentis quatenus extenditur, &c. Iſta loca modo aſſignata, faciat dicta curia ab hoſtagiatiis obſervari, quando juſſu judicis debitores ad tenendum Hoſtagia compellentur, ita ſcilicet quod inde nullatenus recedat hoſtagiarius, abſque licentia & voluntate expreſſa creditorum ſuorum, uſquequo ab ipſo debitore ... ſit in ſolidum ſatisfactum.* §. 21. *Si vero dictus debitor mulier eſt vel erit, illa ſimiliter compellatur ad tenendum inde Hoſtagia à dicta curia, ut ſupra dictum eſt per omnia de debitore maſculo, eo excepto quod ipſa mulier Hoſtagia dicta non teneat in loco illo ubi homines tenent ea, ſed in domo ſua, vel patris ſui, vel matris, vel mariti aut ſoceri, vel ſocrus ſuæ, vel in domo ubi morabitur ſtagiam faciendo.*

Hostagius, Ostagius, Hostiagius, Obſes, *Hoſtage*. Guill. de Podio-Laurentii cap. 14. *Ipſo Vicecomite ... in Oſtagium remanente.* Adde Henric. Knyghton. an. 1295. Sic autem dictus, quod obſes in alterius poteſtatem tranſiret, ejuſque *hoſpes* eſſet, uti ſupra obſervatum; præterea ſponſor, præs, qui pro altero ſpondebat ſacramento interpoſito: quia ſi is, cujus præs erat, pactum non adimpleret, in poteſtatem illius, cui fidejuſſionem præſtiterat, tranſibat, donec illud adimpleretur. [Charta Ricardi Regis Angliæ an. 1195. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. xvii. *Hiis omnibus pactis, Comes Leiceſtriæ, & omnes priſones & Hoſtagii priſonum, prout diviſum eſt, hinc & inde liberabuntur.*] Tabularium Eleemoſynæ S. Pauli Viennenſis: *Et Guigo Peira & Adalardus frater ſuus ſe ipſos obſides poſuerunt, quatenus ſi in terra illa Eleemoſynæ ab aliquo inferretur injuria, poſtquam Eleemoſynæ Cuſtos eos monuerit per ſe vel per nuntium ſuum, intra 7. dies ad Siurenum in Obſtagium venirent, & ita manerent ibi, donec injuria illa integre emendata eſſet.* Epiſt. 61. ex Franciſcis to. 4. Hiſt. Francor. *Milites etiam & burgenſes totius territorii Nigellæ Oſtagii ſunt per ſacramentum hujus conventionis tenendæ; hac conditione, ſi Comitiſſa in hæredem, vel hæres in Comitiſſam inſurgeret, ille, in quem alter inſurgeret, ſi Oſtagios ſubmoneret, aut infra 15. dies ei, cui injuria illata eſſet, emendari facerent, aut donec emendatum eſſet, parti ejus adhærerent, &, poſtquam emendatum eſſet, ad priſtinum ſtatum redirent.* Charta an. 1239. ex Tabul. S. Aniani Aurelian. *De his autem fideliter & firmiter obſervandis fidejuſſores ſunt iſti, ... qui ſimiliter fide in manu noſtra promiſerunt, quod in civitate Aurelianenſi*

priſonem tenebunt Militis, donec præfatus venditor fecerit garentiam, &c. Ubi *priſio Militis*, eſt qualem Militem decet. Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 9. tit. de Ceſſione bonorum §. 1. *In commanda non habet locum ceſſio bonorum, nec admittitur; ſed ſolum in mutuo admittitur. Eſt autem conſuetudo regni, quod ſi debitor commandæ captus detineatur per judicem, quia non reddit depoſitum, ſi petat ſe tradi cuſtodiæ creditoris, eſt ſibi tradendus, prius tamen creditore aſſecurante vitam & membra, & quod dabit ſibi comeſtionem ſufficientem, & tenebit eum captum in loco decenti. Si autem depoſitarius noluerit ipſum recipere, & de prædictis cavere, judex debet ipſum à captione liberare.* Alia hujuſce ritus exempla profert Anton. Brandaon. tom. 4. Monarch. Luſitan. pag. 271. v. 272. ut & vir eruditiſſimus Dionyſius Salvaingus Boiſſius in Tractatu de Uſu feudor. cap. 73. Vide *Obſes.*

Hostaticus, Obſes, interdum fidejuſſor, Italis *Statico.* Vetus Charta apud Beſlium pag. 390. *Dedit autem Bernardus Comitem in plevone Hugoni, & 4. Hoſtaticos, per talem conventum, quod ſi Bernardus per fidem attenderit tibi tuas convenientias, ego eos tibi reddam in captionem, &c.* Occurrit ibi pluries. Concilium Helenenſe an. 1065. & Conſtitutio Jacobi I. Regis Aragon. pro Treuga domini: *Fidejuſſores vel Hoſtatici.* Charta Guillelmi D. Montiſpeſſulani an. 1109. *De centum marchis perſolvendis ſunt firmantiæ & Hoſtatici, &c.* [Chron. Modoet. lib. 3. apud Murator. to. 12. col. 1155. *In his verbis multi noſtrûm timuerunt ne vellet nos tenere prout Hoſtatici.* Pluries ibi. Chronic. Eſtenſe apud eumdem Murator. to. 15. col. 339. *Exivit de dictis carceribus relinquendo ibi Hoſtaticos tres filios ſuos, & alios Barones, &c.*] Vide Conſuet. Britan. art. 112. & ſeqq. Adde Chartam Hiſpanicam apud Blancam in Comment. Rer. Aragon. pag. 635. aliam apud Martinezium in Hiſtor. Pinnatenſi lib. 3. cap. 5. & Molinum in Repertorio v. *Hoſtagium.*

Hostaticum, Ostaticum, Obſidium, *Hoſtage.* Charta ann. 1316. qua Arnaldus de Corſavino recognoſcit debere ſe Sancio Regi Majoricarum 60. mill. ſol. Barcin. ob obſervantiam *hoſtaticorum*, ad quam tenebatur in villa de Coirio: *... Nos ſpectata aliqua monitione veniemus intus villam de Coirio, ubi tenebimus & ſervabimus prædictos Hoſtaticos.* Charta an. 1156. ex Bibl. Sebuſiana Cent. 1. cap. 24. *Ita tamen, quod ibi ſecurus ſim à vobis per omnia, præter Oſtaticum tenendum, ſine veſtro enganno, quod inde aliquo modo non egrediar, donec ſupradicti.... reddant vobis Caſtrum de Trencatallia, &c.* Charta Joannis XIII. PP. apud Ughellum to. 2. pag. 15. *Neque ripaticum, aut teloneum, ſive Oſtaticum, neque paratam.... faciant.* Sed hic pro *Hoſtiaticum* videtur ſumi.

Hostaticare. Vide *Opſticare.*

¶ HOSTALAGIUM, Hostelagium, Pretium quod pro exhibito hoſpitio exſolvitur. Limborch. Sent. Inquiſ. p. 123. *Dedit ſibi tres Turonenſes argenti pro Hoſtalagio.* Computus an. 1270. ex Archivo caſtri Nannet. *Item pro Hoſtelagio equorum apud Marſiliam* cx. *ſol.*

¶ HOSTALARIUS, Qui mercatoribus extraneis domos vel apothecas locat. Litteræ Philippi VI. Regis Franc. an. 1335. to. 2. Ordinat. p. 115. *Hoſtalariis quibuſcumque prohibere, ſub pœna decem librarum Turonenſium, nobis applicanda, ne de dicta corrateria ſe aliquatenus intromittant. Et quod ipſi corraterii deſtituti nec Hoſtalarii, per quos multæ fraudes, quandoque circa præmiſſa conſueverunt, ut dicitur, committi.* Vide *Hoſtilagium.*

¶ HOSTALLERIUS, Caupo, ſtabularius, Gall. *Hôtelier.* Proceſſus de Vita B. Petri de Luxemburgo to. 1. Julii p. 566. *Franciſcus dictus Lemoſini Hoſtallerius hoſtalleriæ Leonis rubei.* Vide *Hoſtellarius* 2.

¶ HOSTATICUM. Vide in *Hoſtagium* 3.

HOSTELICIA, Hostelicium. Vide in *Hoſtis.*

¶ HOSTELINA, Præſtatio in belli expenſas & ſumtus. Tabularium S. Remigii Remenſ. *Ad eſtivaticam ſimul facit corrogatas 9. donat annis ſingulis in Hoſtelina denarium.* Vide *Hoſtilitium* in *Hoſtis* 2.

1. HOSTELLARIA, Eleemoſynaria, domus eleemoſynæ, in qua Hoſpites & advenæ gratis excipiuntur, in Chronico Andrenſi pag. 361. 414. & to. 1. Monaſt. Anglic. pag. 298. Vide *Hoſpitalaria* in *Hoſpitale* 2.

¶ Hostelaria, Eadem notione. Charta Jacobi Epiſc. Atrebat. ex Tabular. S. Bartholomæi Bethun. fol. 61. *Cum impetraſſent ut in Hoſtelaria Bethunienſi... manere perpetuo permitterentur, & ibidem Deo & pauperibus deſervire, &c.*

¶ 2. HOSTELLARIA, Domus hoſpitum, in Monaſteriis. Charta an. 1130. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. p. 382. *Per ſingulos annos viginti raſerias frumenti reddituram... ſuper altare S. Salvatoris & S. Rotrudis Andernenſi Eccleſiæ donavit, decem ſcilicet ad menſam Monachorum, quinque autem ad infirmariam, quinque vero ad Hoſtellariam.*

¶ 3. HOSTELLARIA, Officium ejus cui cura eſt hoſpitii Monachici. Bulla Pauli III. PP. an. 1537. to. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 111. *Et ultra dignitatem Abbatialem, una cameraria, una infirmaria, una ſacriſtia, una celleraria, una Hoſtellaria, &c.*

¶ 4. HOSTELLARIA & Hostelaria, Diverſorium, noſtris *Hôtellerie.* Charta an. 1377. ex Archivo Camberiaci: *Pariſiis in Hoſtellaria habente ſignum Urſi in magna carreria S. Anthonii.* Conſtitutiones Cluniac. an. 1301. ex Codice MS. B. M. Deauratæ: *Item, omnes & ſingulos de Ordine Cluniacenſi maxime Abbates dicti Ordinis, & Priores conventuales ſalubribus monitis exhortamur, eis pro ſuarum animarum ſalute & pro honore Ordinis perſuadendo omnino ut ab eſu carnium in Hoſtelariis & in aliis locis ſecularium perſonarum maxime extranearum ſe omni tempore abſtineant dum in itinere fuerint conſtituti.*

¶ 1. HOSTELLARIUS, Monachus qui hoſpites excipit. Charta an. 1167. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 117. *Dabit etiam ipſe & hæredes ſui poſt eum, annis ſingulis ad feſtivitatem S. Johannis Baptiſtæ, Hoſtellario noſtro manutergium unum.* Bulla Pauli III. PP. an. 1537. to. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 111. *Quæ perſonatus ſeu officia ſecularia inibi exiſterent pro uno ſacriſta, uno Hoſtellario & uno cantore.*

¶ 2. HOSTELLARIUS, Hostelarius, Caupo, ſtabularius. Acta S. Franciſci de Paula to. 1. Aprilis p. 148. *Johannes Joliis mercator Hoſtellarius commorans in parochia B. Mariæ divitis Turonis.* Litteræ Philippi VI. an. 1341. to. 2. Ordinat. p. 159. *Hoc ſalvo quod nullus ipſorum correctariorum erit tabernarius, Hoſtelarius, ſeu mercator, propter multas fraudes quæ ſubſequi poſſent.* Vide *Hoſtallerius.*

¶ HOSTELLENSES. Vide *Hoſtollenſes.*

¶ HOSTENDUCIÆ. Vide in *Hoſtis* 2.

¶ HOSTERIA, Sacra pyxis, ciborium, Gall. *Ciboire.* Recenſio ſupellectilis Monaſt. S. Johann. Bapt. apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. pag. 421. *Item unam Hoſteriam argenti deauratam cum armis domini Cardinalis.* Vide *Hoſtiaria.*

¶ 1. HOSTIA, Panis ad ſacrificium Euchariſticum deſtinatus. Charta an. 1257. ex Tabular. S. Mariani Autiſſiodor. *Dedi & conceſſi unum ſextarium frumenti boni & laudabilis pro Hoſtiis in dicta eccleſia faciendis.* Statuta Nicolai *Gelant* Epiſc. Andegav. an. 1263. to. 11. Spicileg. Acher. p. 207. *Prohibemus ſingulis Sacerdotibus parrochialibus ne ipſi parrochianis ſuis die Paſchatis teſtes* (f. toſtas) *ſeu Hoſtias loco panis benedicti miniſtrent, ne ex ejus miniſtratione ſeu receptione erubeſcentiam evitare videantur.* Tabularium Abbatiæ Melerei: *Ego Mauritius de Credonio dedi B. M. de Melereio duo frumenti ſextaria de Chantoceo ad faciendas Hoſtias in Corpus Domini conſecrandas.* Charta an. 1420. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 194. *Et ſic corpus Chriſti in Hoſtiis non ſecundum formam Eccleſiæ rotundis, ſed qualitercumque inciſis, vel manibus fractis .... conficiebant.* Vide *Oblata.*

¶ Hostia *ſub imagine Salvatoris in throno ſedentis* celebris apud Divionem ubi religioſe aſſervatur, hodieque notata conſpicitur guttis ſanguineis, quæ olim manarunt, dum ſacrilegus quidam Judæus pluribus gladii ictibus confodiſſet. Breve Eugenii IV. PP. an. 1433. apud Miræum to. 2. Diplom. Belgic. p. 895. *Tuis igitur in hac parte devotis ſupplicationibus annuentes, tibi Hoſtiam quamdam ſub imagine Salvatoris in throno ſedentis, mirabile Sacramentum Dominici Corporis, multis in locis à veſana cujuſdam feritate gladii ictibus perforatam, & ex eo ſanguine reſperſam in locis præfatis, quæ in ſacrario noſtro erat recondita, tuæ piæ devotioni concedimus & donamus.* Celeberrima quoque quæ Pariſiis in eccleſia parochiali S. Johannis in Grevia aſſervatur & colitur: rem utpote notam, & ad noſtrum inſtitutum non omnino pertinentem ſilentio præterimus.

¶ Hostiæ Fractio, in ſolemni ſacrificio apud Muz-arabes fit in novem partes ſuo quovis nomine diſtinctas. Officium Gothicum to. 3. Conc. Hiſpan. p. 266. *Symbolo Apoſtolorum recitato, vel dum in choro illud abſolvitur; frangit Hoſtiam ſacerdos & patenæ imponit .... in novem* (partes) *eam diſpeſcit, ſecundum præcipua novem fidei noſtræ myſteria; in ſymbolo quod abſolvitur contenta: dumque ſingulas partes frangit, ad earum quamlibet myſterii plena quædam verba profert.* Unaquæque nomine proprio donatur; 1. *Corporatio*, 2. *Nativitas*, 3. *Circumciſio*, 4. *Apparitio*, 5. *Paſſio*, 6. *Mors*, 7. *Reſurrectio*, 8. *Gloria*, 9. *Regnum* appellatur.

¶ Hostiæ Caudam Immolare, Proverbialis formula, pro, quod cœptum eſt perficere. Epiſtola Gaufredi Abbatis S. Barbaræ apud Marten. to. 1. Anecd. col. 543. *Dilecto dilectori ſuo Hugoni frater Gaufredus talarem induere tunicam, & Hoſtiæ caudam immolare.*

¶ 2. HOSTIA, pro *Hoſtiſia*, ut videtur; Servitium quod ratione hoſpitii à colono debetur. Chartularium SS. Trinitatis Cadom. fol. 46. v°. *Hedricus 30. denar. ... & præter hac Hoſtia & herces quæ pluris facio.* Vide *Hoſpitatus* in *Hoſpes.*

Hostiæ Immolatitiæ, *quas ſtulti homines juxta Eccleſias ritu pagano faciunt ſub nomine ſanctorum Martyrum vel Confeſſorum Domini*, in Capitulis Caroli M. an. 769. c. 6.

¶ HOSTIAGIUS. Vide in *Hoſtagium* 3.

¶ HOSTIALIS, Pallium. Vide *Oſtialis.*

HOSTIARIA, Pyxis, quæ hoſtias conſecrandas continet, in Ceremoniali Epiſcop. libro 1. c. 12. Vide *Hoſteria.*

1. HOSTIARIUS, [Cui de pane Euchariſtico eccleſiam aliquam providere incumbit.] Tabular. S. Theofridi in Velavis: *Notum ſit cunctis, quod controverſia, quæ verſabatur inter Sacriſtam monaſterii S. Theofredi, & Hoſtiarium Anicienſem ſuper hoſtias, fuit ſic concordatum, quod queſta hoſtiarum S. Fortunati ſit in perpetuum Sacriſtæ & ſucceſſoribus ejus: & Sacriſta debet dare annuatim Hoſtiario ratione dictæ queſtæ tres Cartonados bladi, & dictus Hoſtiarius tenetur in perpetuum dare & providere monaſterium & Eccleſiam S. Fortunati de hoſtiis ſine aliqua conditione, &c.* Vide *Oblationarius.*

¶ 2. HOSTIARIUS, Apparitor, Gall. *Huiſſier.* Literæ Johannis Regis Franc. ann. 1351. tom. 2. Ordinat. p. 600. *Deputetis dictis mercatoribus adductoribus, ſervitoribus, ... unum vel plures Hoſtiarium* (leg. *Hoſtiariorum*) *noſtri Parlamenti, ſeu alios ſervientes noſtros.* Mandatum an. 1404. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 342. *Mandamus committendo primo Parlamenti noſtri Hoſtiario aut ſervienti noſtro qui ſuper hoc fuerit requiſitus, &c.* Hugonis Falcandi Hiſt. Sicula apud Murator. to. 7. col. 326. *Miſſis igitur Hoſtiariis, curiæ familiares, Epiſcopi, Comites, cæterique proceres cum magiſtris juſtitiariis ad curiam convocantur.* Ibid. col. 328. *Miſſique ſunt per urbem Hoſtiarii, qui cives ab armis juberent diſcedere, populique metum ſedarent.* Occurrit præterea in Computo ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. p. clxv. Vide *Oſtiarius.*

¶ 3. HOSTIARIUS Armorum, Noſtris *Sergent d'armes.* Butilerius in Summa rurali lib. 2. *Les Sergens d'armes ſont les maciers que le Roy a en ſon office, qui portent maces devant le Roy. Sont appellés Sergens d'armes, pour ce que ce ſont les Sergens pour le corps du Roy.* Confœderatio inter Henricum Caſtellæ & Carolum V. Franc. Reges ann. 1369. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1504. *In præſentia dilectorum Johannis de Bignetes militis cambellarum, & Yvonis de Cacambras Hoſtiarii Armorum, & nuntiorum dicti Regis Franciæ fratris noſtri cariſſimi.* Vide *Servientes armorum* in *Serviens.*

¶ 4. HOSTIARIUS, Cui oſtii ſeu portæ cura incumbebat. Liber niger Scaccarii p. 355. *Hoſtiarii Milites ipſi in domo comedent .... Alii Hoſtiarii non Milites in domo comedent, ſine alia liberatione.*

¶ HOSTIATICUM, Hosticum. Vide in *Hoſtis* 2.

¶ HOSTIATIM, pro *Oſtiatim*, in Conſuetud. Udalrici Epiſc. Patav. an. 1470. apud Hanſizium to. 1. Germ. ſacræ pag. 555.

¶ HOSTICIUM, Domus, manſio. Charta an. 1422. apud Rymer. to. 10. p. 237. *Quatuor Hoſticia & quinque arpennis de vineis cum appendiciis.* Vide *Hoſpitatus* in *Hoſpes.*

¶ HOSTIGIA. Vide *Hoſpitatus* in *Hoſpes.*

HOSTILAGIUM, Pretium ſeu ſalarium, quod exſolvunt mercatores extranei pro locario domorum, ſeu apothecarum, in quibus reponunt merces ſuas vendendas & diſtrahendas in nundinis publicis. Ita vox *Hoſtellage* uſurpatur in Conſuetudine Bayonenſi tit. 5. art. 47. tit. 7. art. 22. 23. 30. Iter Camerarii Scotici §. 67. *De Hoſtilagiis in burgo.* Charta an. 1172. apud Perardum p. 245. *Quidquid habebant de ventis, & Oſtellagium, quod mihi debent panifici, & calciamentorum conſtructores, &c.* Vide *Hoſtelarius.*

¶ HOSTILARICIUM. Vide in *Hoſtis* 2.

HOSTILARIUS, Idem qui *Hoſpitalarius*, Officium Monaſticum, ex Gall. *Hoſtellier*, apud Henricum Knyghton. an. 1099.

HOSTILENSE. Vide in *Hoſtis* 2.

¶ HOSTILIA, Domus, manſio. Charta an. 1265.

in Chartular. S. Johannis Carnot. *Non licebit dictis Abbati & conventui in dicto clauſo Hoſtilias facere in quibus hoſpites commorentur.*

¶ Hostilia, f. Diverſorium, Gall. *Hôtellerie*: niſi idem ſit quod ſupra *Hoſtilagium*. Hiſt. Cortuſior. lib. 7. apud Murator. to. 12. col. 896. *Cæterum domini prædicti de la Scala nullo unquam tempore debeant vel poſſint, vel alii pro ipſis aliquid accipere apud Hoſtiliam, nec in Pado in dicto loco, vel alibi, occaſione ipſius Hoſtiliæ, nec aliquod impedimentum mercatoribus vel mercationibus tranſeuntibus, &c.*

HOSTILITAS, Hostilitium. Vide in *Hoſtis* 2.

¶ HOSTIMENTUM, *Dicitur lapis quo pondus exæquatur.* Papias. Hinc

¶ Hostimentum Dotis, JC. dicitur donatio quæ uxori à marito fit in compenſationem dotis ab ea acceptæ.

¶ HOSTIRE, *Æquare, adplanare.* Gloſſ. Iſidori & Sangerm. MSS. n. 501. Unde, inquit Grævius, *Redhoſtio* & *Hoſtorium.*

¶ 1. HOSTIS, pro *Hoſpes.* S. Bernardus in Epiſt. 441. Edit. Mabill. to. 1. p. 393. *Dum enim ad menſam Domini noſtri Epiſcopi, civem noſtrum, imo & Hoſtem meum, in argenteis vaſis de more ſuaviter nutrirer.*

2. HOSTIS, Exercitus, caſtra, expeditio bellica, Gallis *Hoſt* & *Oſt*, Hiſpanis *Hueſte*. Gloſſ. Lat. Gall. *Exercitus, Hoſt.* Gregorius M. lib. 12. Epiſt. 23. *Hoſtem collectum habet.* Anaſtaſius in Joanne VI. PP. *Et illum cum ſuo Hoſte ad propria repedare fecit.* Sampirus Aſtoricenſis Epiſcopus in Hiſt. Hiſpan. *Ipſis diebus Hiſmaëlitica Hoſtis urbem Legionenſem adtemptavit.* Vetus Charta apud Bollandum 26. Mart. p. 633. ſic clauditur: *Acta eſt autem publice in Saxonia, ubi tunc temporis fuimus in Hoſte.*

Sed & feminino interdum genere uſurpatur. Baldricus in Chron. Camerac. lib. 3. c. 68. *Terram Hoſti ſuæ devaſtandam diſtribuit.* Charta Ludovici VII. an. 1143. *Si Hoſtem noſtram ſubmonemus.* Alia: *Condonavimus illis ne ulterius in Hoſtes noſtras vel expeditiones ire non compellantur.* [Breves Annales Ratiſponenſes apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 477. *Anno à Nativitate Domini.... DCCCXX. Hoſtis magna contra Hliudwicum.*] Sic Itali Scriptores *Hoſte*, etſi utroque genere, crebrius tamen feminino uſurpant, ut [Caffarus in Annal. Genuenſ. lib. 1. apud Murator. to. 6. col. 285. *Ita ſe de armis, tentoriis & de omnibus neceſſariis oneraverunt, quod à mille annis in ſurſum tam pulchra & honeſta & tanta in una Hoſte viſa nec audita fuerunt.* Chronicon Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 28. *Infra quod tempus dicti Panormitani fecerunt de hominibus habitantibus in eadem urbe Panormitana tres Hoſtes, ſeu acies & congregationes gentium, quas miſerunt extra urbem.*] Joan. Villaneus lib. 1. c. 46. Boccacius Nov. 17. &c. Ita pariter Latini Scriptores ævi inferioris, Lex Wiſigoth. lib. 9. tit. 2. §. 2. 3. &c. Lex Salica tit. 32. §. 6. tit. 66. Capit. Caroli M. ad Legem Salicam c. 1. §. 6. Lex Bajwar. tit. 2. c. 4. §. 1. 4. Lex Ripuar. tit. 63. Lex Saxon. tit. 5. §. 1. Lex Longob. lib. 2. tit. 18. §. 5. Capit. Caroli M. Caroli C. variis locis, Geſta Regum Fr. c. 10. 12. 17. 19. 37. Fredegarius c. 98. Annales vett. Franc. an. 740. 750. 781. 790. Tudebod. p. 801. &c. Raimundus Montanerius in Chron. Aragon. c. 122. *Feu anar la crida per la ſua Hoſt, que tot hom pegas les tendes, &c.* Sic etiam noſtri *Oſt* & *Hoſt* dixere. Guill. *Guiart* an. 1297.

Aſſembla ſes Os à Compiengne
Li Rois pour ſoi plus avoier
D'aller en Flandres Oſtoier.

[Le Roman *d'Athis* MS.

Que ſans ſon meſſage envoier,
Viengnent à lui pour Oſtoier
Dedans le terme de quinzaine,
Car la guerre ſera prouchaine.]

Occurrit paſſim.

Hoſtem vero proprie poſtmodum appellarunt noſtri ſervitium militare, quod dominis ſuis feudalibus debebant vaſſalli ac tenentes: ita ut ad bellicam *ſubmonitionem*, ſeu citationem, militaribus armis inſtructi cum iis in exercitum pergere tenerentur. Idque vocabant *Hoſtem*, vel *exercitum*, quibus vocabulis adjungitur fere ſemper alterum ex his, *cavalcata, equitatus, expeditio*, ita ut una eademque fuiſſe videatur obligatio, cui obnoxii eſſent vaſſalli. *Conſuetudo eundi in Hoſtem*, appellatur in Tabulario S. Albini in Andegav. Charta A. Comitis Inculiſmenſis an. 1191. *Dedi, quitavi,... illam conſuetudinem, quæ dicitur Oſt ſive Chevaucheia, quam habebam in hominibus S. Eparchii, &c.* Diſcrimen tamen inter *Hoſtem* & *cavalcatam* ſtatuit vetus Conſuetudo Andegavenſis tit. *De Houſt & de chevauchie: Il y a difference entre Houſt & chevauchie: car Houſt eſt pour defendre le pays, qui eſt pour le prouſit commun, & chevauchie eſt pour defendre ſon Seigneur.* Unde colligi datur, per *Hoſtem* intellexiſſe noſtros eam expeditionem, quæ pro patria tuenda intra dominii fines peragitur: per *cavalcatam* vero eam expeditionem quæ pro bellis domini, etiam extra dominii ſui limites peragitur: quod firmare videtur Charta ann. 1124. apud Hemeræum in Auguſta Viromand. p. 96. *Si extra provinciam exercitum duxerit, homines villæ juxta antiquam conſuetudinem expeditionem ei tantum faciant.* Præterea Charta Ludovici VI. an. 1218. deſcripta à Boſqueto in Vita S. Exuperii p. 46. *Nec expeditiones noſtras niſi ſubmoneantur in nomine belli, eant, & hoc ſolummodo bis in anno: in cavalcatiis autem noſtris, ſi ſubmoneantur, vadent: ſed 12. leucas à caſtro Corbelio non excedent.* Quo loco *expeditio* pro *Hoſte* ſumitur. [Conſulendum hac de re Gloſſarium juris Gallici v. *Chevauchée.*

Utcumque ſit de poſtremi hujus vocabuli notione, id conſtat, crebro has voces promiſcue pro una eademque obligatione uſurpari; fortean quod ut plurimum, qui *Hoſtem* debebant, deberent & *cavalcatam*: quæ quidem obligationes, non tenentes modo ac *manſionarios* ſpectabant; ſed & viros nobiles, feudatarios, ſeu vaſſallos, cum nemini earum immunitas concederetur, ac ne ipſis quidem Epiſcopis, Abbatibus, aut Sacerdotibus, quos paſſim legere eſt obnoxios fuiſſe *Hoſti* & *cavalcatæ*, ratione *regalium*, aut poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, quod in extrema hujuſce Diſſertationis parte probandum reſervamus: prius enim quæ de generali *Hoſtis* obligatione nobis occurrerunt, videntur præmittenda.

Non omnes tamen *Hoſtes*, vel *Hoſtem facere* tenebantur, ut loquuntur Leges Longobard. lib. 3. tit. 4. §. 3. 4. Capitul. 1. an. 810. cap. 11. Capitula Caroli C. tit. 31. cap. 26. & Append. 2. c. 30. ſed qui *Hoſtem debebant*, ut eſt in iiſdem Capitulis tit. 43. c. 18. vel *qui per ſe poterunt expeditionem facere*, tit. 31. c. 27. *Ut qui caballos habebant, vel habere poterant*, ibid. c. 26. ita tamen ut interdum expenſarum partem alii, qui in hoſtem non pergebant, iis exſolverent, qui expeditionem ſuſcipiebant, [quod probant Additamenta ad Leges Lotharii apud Murator. to. 1. part. 2. p. 153. *De mediocribus quippe liberis, qui non poſſunt*

per

per ſe Hoſtem facere, Comitum fidelitati committimus ut . . . . adjutorium præbeant ad noſtrum ſervitium faciendum. Sed & nec illi immunes erant à bellicis oneribus: nam, ut eſt in d.c. 27. *illi, qui in Hoſtem pergere non poterant, juxta antiquam & aliarum gentium conſuetudinem, ad civitates novas, & pontes ac tranſitus paludium operabantur, & in civitate atque marchia wactas faciebant*, ita ut *ad defenſionem patriæ omnes ſine ulla excuſatione venire* tenerentur: quod & habet Eginhardus Epiſt. 22. Adde Capitula Caroli C. tit. 7. c. 69.

Maxime tamen in *Hoſtem* eundi neceſſitas incumbebat iis, qui prædia poſſidebant: adeo ut detrectandæ militiæ cauſa ea alienare non liceret, quod potiſſimum colligitur ex Legibus Longob. lib. 3. tit. 9. §. 3. 4. 6. 7. 8. Capitulari ann. 807. Edit. Baluzianæ cap. 2. ex Capitulis Caroli M. lib. 3. c. 69. & Addit. 2. ejuſdem libri c. 35. Capitula Caroli C. apud Marſnam ann. 849. *Et liberi homines ſecundum qualitatem proprietatis exercitare debeant.* Quæ quidem militaris ſervitii ratiò pro prædiorum modo ac numero, etiam obtinuit poſterioribus ſæculis, maxime in feudalibus. Vide Statuta ſecunda Roberti I. cap. 27. & Statuta Willelmi Regum Scotiæ cap. 23.

Sed & ne liberi quidem, ſi ætatem pupillarem exceſſiſſent, patrefamilias licet pergente, immunes erant ab *Hoſte:* ita tamen ut ſi tres, aut ultra eſſent, unus ſemper propter domeſticam curam remaneret, ex Lege Longob. lib. 3. tit. 9. §. 8. & ex Conſtit. Ludovici II. Imper. an. 867. edita à Camillo Peregrino. In Conſuet. Aquarum-mortuar. *de qualibet domo ſufficit unam ire perſonam* in expeditionem. Ita etiam in Libertatibus villæ Montiſbriſonis an. 1223. loco mox laudando.

Ætas, qua debebatur *Hoſtis*, ſic definitur in Statutis Willelmi Regis Scotiæ c. 23. §. 1. & in Mandato Henrici III. Regis Angl. *Super juratis ad arma*, in Addit. ad Matth. Paris p. 149. *Quilibet homo ætatis inter ſexdecim & 60. annos jurabit, & aſſidebitur ad arma ſecundum quantitatem terrarum ſuarum & catallorum.* Apud Saxones, ut auctor eſt Luithprandus lib. 2. cap. 8. *Vigebat mos laudandus atque imitandus, quatenus annum poſt unum atque duodecimum, nemini militum bello deeſſe contingeret.*

In *Hoſtem* pergebant *hoſtiliter præparati*, ut eſt in Capitulis Caroli Calvi tit. 31. cap. ult. *Cum omni plenitudine & neceſſario hoſtili apparatu.* Tit. 32. cap. 13. *Warniti*, ſeu *cum omni hoſtili apparatu*, ut eſt in Decreto Ludovici II. Imp. de Promotione exercitus, &c. cap. 8. apud Camillum Peregrinum: rebus omnibus inſtructi, ut *venire & redire cum pace poſſent*, ex iiſdem Capitul. Caroli C. tit. 26. 27. pag. 240. 248. 300. *Stuffati de cariagiis & victualibus*, ut eſt in primis Statutis Roberti I. Regis Scotiæ cap. 5. §. 5. In eundo vero ab omnibus *tranſituris* immunes erant, ex Capitulis Caroli M. l. 4. c. 58. neque durante expeditione in jure conveniri poterant. Charta Communiæ ſancti Quintini ann. 1195. *Quotieſcumque Communiam ſubmonuerimus, Communia in exercitus & equitationes noſtras veniat: Facta autem ſubmonitione noſtra, ipſi arma ferentes, nulli reſpondebunt juſtitiæ infra diem ſubmonitionis.* Hinc apud nos *Literæ*, quas *ſtatus* vocant.

Ab *Hoſte* recedere inconſulto duce non licebat, in Statutis S. Ludovici l. 1. c. 59. Eorum, qui ante præſcriptum tempus ab *Hoſte* Regis recedebant, mulcta erat 60. ſol. cujuſmodi erat eorum, qui *Hoſti* deerant. Vide *Heriſliz*, & Capitularia Caroli M. lib. 4. c. 70.

Immunes tamen erant ab *Hoſte*, ſeu *exercitu & expeditione*, mulieres. Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 59. *Nule fame n'acouſtumée, ne doit aler en l'Oſt, n'en chevauchie.* Et infra: *Dame ne doit ne Oſt ne chevauchie deſormais, ſe elle eſt fame le Roy: més elle puet bien envoier tant de Chevaliers, come ſes fiés doit, & li Roy ne la puet achoiſonner.* Vetus Conſuetudo Britan. art. 132. *Il n'appartient pas à la femme aller en Oſt, ne en chevauchie, ou il y a fait d'armes.* Præterea

Qui 60. annum attigerant. Charta Mathildis Com. Nivern. an. 1223. pro Autiſiodorenſibus: *Dicti vero cives mei exercitum mihi debent & equitationem, &c. Homo ſexagenarius ultra, & vel corporis infirmitate manifeſta impeditus ad exercitum vel equitationem ire non tenetur, niſi talis ſit, quod poſſit mittere aliquem loco ſui, ad reſpectum 12.* (juratorum) *vel majoris partis eorum.* Charta ann. 1293. apud Ducheſnium in Hiſt. Caſtilion. p. 197. *Homs de ſexante ans & de plus ne ſera de riens contrains d'aler en Hoſt ne en chevauchée, més il y envoira ſoffiſament par l'eſgard des Eſchevins.* In Libertatibus Barcinonenſibus MSS. conceſſis à Petro Rege Arag. an. 1283. *Mulieres, & qui ſunt ætatis 70. annorum; viduæ vel pupilli non tenentur ire vel mittere in exercitum.* Vide Leges Wiſigoth. l. 9. tit. 2. §. 9. & Stephan. Tornac. Epiſt. 252. 2. Edit.

Immunes præterea erant ab *Hoſte*, urbium *Jurati* vel Ædiles, Gubernatores, Notarii, in Foris Beneharn. tit. 1. art. 15. 16. Notarii, Phyſici, Juriſperiti, in Conſuetud. Aquar. mort. *Furnarii ac molitores*, in Statutis S. Ludov. lib. 1. cap. 59. *Ægri*, in Legibus Wiſigoth. lib. 9. tit. 2. §. 4. 5. 9. in Lege Ripuar. tit. 65. denique *Pauperes*, in Conſuet. Aquarum mortuarum. Erant præterea immunes alii ab *Hoſte* & *cavalcata*, ex ſpeciali Principum privilegio. Vide Gregor. Turon. lib. 5. c. 27. Denique qui uxorem acceperat, primo anno ab *Hoſte* & omnibus neceſſitatibus publicis immunis erat, in Capitulis Caroli M. lib. 6. cap. 52. Quod etiamnum in urbium incolis obtinet, qui hoc primo nuptiarum anno ab excubiis aliiſque oneribus eximuntur.

Eundi in *Hoſtem* & *expeditionem* oneris ſeu obligationis non una eademque fuit ratio; ſed ſecundum locorum libertates ac immunitates prorſus exſtitit diverſa. Siquidem quorumdam locorum incolæ non tenebantur ire extra territorii ſui fines: alii in *Hoſtem* ita pergebant, ut domum redire eadem poſſent die: quidam tres dies *Hoſtis* debebant, quidam plures. Alii *Hoſti* obnoxii non erant, niſi pro defendenda patria, etſi domini caſtra aut dominia ab inimicis impeterentur: non vero pro fœderatis ferendo auxilio. Denique interdum ad quaſvis dominorum expeditiones, etiam extra dominii fines, ire tenebantur. Hæc ſigillatim veterum tabularum auctoritate firmanda ſunt.

E Provincia, ſeu è territoriis dominorum ſuorum excedere pro *expeditione* facienda non fuiſſe adſtrictos vaſſallos, diſerte habet Guibertus lib. 5. Hiſt. Hieroſol. c. 24. Barones Bohemici, in Vita Caroli IV. Imp. ſub finem: *Domine Rex, de jure noſtro exiſtit, & ab antiquis temporibus inviolabiliter obſervatum, quod extra regnum non debemus armis proficiſci; ſed intra regni limites ipſum regnum contra eos, qui hoc hoſtiliter invadere conantur, pro viribus defendere & tueri.* Conſuetud. S. Audomari ann. 1127.

Libertatem vero quam anteceſſorum meorum temporibus habuerunt, *eis concedo*, *ſcilicet*, *quod nunquam de terra ſua in expeditione proficiſcentur*, *excepto ſi hoſtilis exercitus terram meam defendere debebunt.* Charta Communiæ *de Baſſoles les Anlers* an. 1202. *Notandum eſt inſuper*, *quod in omnibus negotiis noſtris & torneamentis infra ditionem noſtram à nobis ſubmoniti venient : extra vero eos ducere non poterimus.* Fori Aragon. lib. 1. fol. 8. *Item que los Richos hombres de Aragon non ſian tenidos por las honores*, *ni por las terras*, *que tiennen del ſennor Rey*, *de ſervir lo por aquellas fuera de ſu ſennoria*, *ni paſſar mar.* Vide Foros Beneharn. tit. 1. art. 12. Statuta Dalphinalia pag. 38. Lindanum in Teneræmunda p. 220. & Chopinum lib. 1. de Doman. tit. 13. §. 17.

Paulo aliter in Libertatibus Raucurti, & Haraucurti, conceſſis à Galchero Comite Regiteſtenſi anno 1255. *Præterea Burgenſes de Raucourt & Haraucourt mihi debent exercitum & expeditionem per totum Comitatum meum*, *& adhuc poſſum ipſos ducere in exercitum & expeditionem in extra Comitatum meum per unam jornadam ad ipſorum couſtangias. Et ſi amplius ipſos tenere voluero*, *ipſos ad meas couſtangias rationabiles per Scabinorum conſiderationem poſſum tenere*, *& tamen illos non poſſum tenere & ducere in exercitum & in expeditionem*, *niſi cum caſtellanaria de Maceriis.* Eadem habentur in Charta Libertatum Maceriarum Hugonis Comitis Regiteſtenſ. an. 1233.

Quidam, ut diximus, ita in *Hoſtem* pergebant, ut eodem die domum reverti eis liceret. Conſuetudo Loriacenſis: *Nullus eorum in expeditionem nec in equitationem eat*, *niſi eadem die ad domum ſuam*, *ſi voluerit*, *reveniat.* Charta Ludovici VII. an. 1153. pro Seaucii incolis, ex Tabulario Foſſatenſi fol. 152. *In expeditionem vel exercitum nunquam ibunt*, *quin eadem nocte revertantur ad domos ſuas.* Epiſtola 62. ex iis, quæ habentur tom. 4. Hiſt. Francor. *Comes de Mellento honorem totum de Gornaco aſſecuravit Regi contra omnes homines ad parvam vim & magnam*, *ipſi & cuicumque Baillivo*, *qui de parte Regis venire cognoſceretur : ita quod homines terræ cum Rege irent ; ſed ipſa nocte redirent*, *niſi pro amore plus remanerent.* Charta Joannis Comitis Vindocinenſis an. 1213. in Hiſt. Caſtilion. p. 29. *Et ſi tandem in expeditionem iter fecerim per terram præpoſituræ de Meſangeio*, *perſonam meam ſequi tenentur : ita tamen quod eodem die*, *quo moti mecum fuerint*, *poterunt ad propria remeare.* Apud Thomam Walſinghamum in Edw. II. ann. 1326. Londonienſes aiebant *exire civitatem ſuam ſe non teneri ad pugnam*, *niſi poſſent*, *juxta libertatem eis conceſſam*, *ipſo eodem die reverti ante ſolis occaſum.* Adde Conſuetudinem Marchenſem art. 137. & Conſuetud. MS. S. Juliani de Saltu in Lingonibus.

Alii duorum dierum *Hoſtem* debebant. Libertates Solemniaci in Arvernis: *Item aliquis de communitate prædicta non tenetur nos ſequi in exercitum niſi per 2. dies*, *in quibus nos debet ſequi expenſis ſuis propriis*, *niſi hoc ſpontaneus facere vellet : ultra duos dies prædictos tenetur nos ſequi ad expenſas noſtras proprias pro defendendo & proſequendo jura Comitatus noſtri.*

Interdum *Hoſtis* trium dierum erat. Guibertus lib. 5. Hiſt. Hieroſol. cap. 35. Cruceſignatorum alacritatem ad expeditionem ſacram extollens, hæc ſubdit: *Et quod majus dinoſcitur præſtare miraculum*, *cum intra proprios adhuc tenerentur fines*, *vix in ſui Regis exercitu tridui ſpatio patiebantur tentoria*, *etiam cum non cogerentur exire à Provincia.* Fori Oſcæ Jacobi I. Regis Arag. anni 1247. fol. 25. *Infantiones Aragonum tenentur iſtud facere Regi*, *cum tendit ad campale prælium*, *vel obſidionem caſtri ſui*, *quod intra terram ſuam aliquis violenter contra ſuam detinet voluntatem*, *quod debent ipſum ſequi cum expenſis propriis per tres dies*, *poſt triduum vero manere aut redire arbitrio permittatur Infantionis.* Charta Adelfonſi Regis Aragonum pro Cæſarauguſtanis æræ 1153. *Et habent fueros Infançones de Aragone*, *qui non tenent honore de Seniore*, *quod vadat ad lite campale & à ſitio de caſtellum cum pane de tres dies.* Vide Obſervantias Regni Aragon. lib. 6. de Privileg. Militum §. 1. & Michaëlem del Molino in Repertorio pag. 176. col. 1. Libertates urbis Baugiaci ann. 1150. *Item ſi pro jure noſtro acquirendo*, *ſeu defendendo guerram haberemus*, *vel exercitum contra aliquem moveremus*, *homines in dicta villa commorantes*, *nos in expenſis eorum propriis ſequi tenentur*, *& per tres dies nobiſcum cum armis fideliter per ſe vel per alium idoneum ſubſtitutum commorari : ultra tres dictos dies non tenentur nobiſcum morari*, *niſi ex gratia hoc facere voluerint*, *nec ad hæc compellere ipſos amplius poſſumus*, *nec debemus.* In foris Beneharnenſibus tit. 1. art. 11. *Hoſtis* 9. dierum eſſe dicitur : in Charta Libertatum Pontallerii ann. 1257. apud Perardum p. 488. eſt quatuordecim. In Jure feudali Saxonico cap. 5. *Feudatarius tenetur ſervire domino ſuo ſex hebdomades in propriis expenſis.* Quod ſi à domino ultra hos ſtatos dies in exercitu retinerentur vaſſalli ac tenentes, dominus eis *vadia* dare tenebatur. Vide Auguſtinum *du Pas* in Stematib. Armoric. part. 2. pag. 454.

In Francia tamen, regia *expeditio* 60. dierum fuit, ut colligitur ex Statutis S. Ludovici, quorum verba ſub finem hujus obſervationis ſubdemus: niſi ex infeudationum tabulis minoris eſſet dierum numeri, ut habetur in Catalogo Militum, qui contra Comitem Fuxi profecti ſunt an. 1271. tom. 5. Hiſt. Franc. p. 551.

Ex verbis, quæ locis allatis, & in aliis Chartis occurrunt, *nos ſequi tenentur*, *Expeditio*, ſeu *Hoſtis*, in Charta an. 1350. apud Juſtellum in Hiſt. Turonenſi pag. 104. *Sega & ſequuta cum armis*, dicitur.

Interdum ea gaudebant immunitate vaſſalli ac tenentes, ut *Hoſtem* dominis ſuis non deberent, niſi pro terræ defenſione, & pro propriis eorum negotiis: ac proinde ſi aliis auxilium & opem ferre vellent, eos ſequi cogi minime poſſent. Fori Bigorrenſes art. 15. *Cenſuales ruſtici vel liberi non in expeditione Comitem ſequantur*, *niſi forte exercitus extraneus in terram inſurrexerit*, *vel ſuum obſeſſus caſtrum excutere voluerit*, *aut ad nominatum bellum abierit.* Tabularium S. Crucis Talemondenſis fol. 3. *Si tamen inimici noſtri in honorem noſtrum ſupervenerint*, *tunc omnes eant*, *ut defendant ſua ab inimicis propria.* Charta Radulphi de Balgenciaco an. 1085. in Tabulario Vindocinenſi fol. 193. *De hominibus Monachorum nullum faciet ire in bannum*, *vel corveiam*, *ſive equitatum*, *niſi forte aliqui in terra ejus venerint deprædaturi : aut ſi quis inimicus caſtellum voluerit facere in terra ſua ſuper eum. In his tantum duobus negotiis ibunt cum eo homines noſtri : ſi autem ipſe voluerit ire ſuper alios*, *in ejuſmodi negotiis cum eo non ibunt*, *neque cum hominibus ſuis.* Charta Petri Decani Trecenſis anno 1198. in Tabular. Campan. *Si Comes iturus eſt in exercitum vel expeditionem in propria perſona*, *pro negotio proprio*, *per litteras ſuas*, *vel per credibilem nuntium nobis mandabit*, *ut homines noſtros ſubmoneamus*, *& hoc faciemus*, *& ad noſtram ſubmonitionem ibunt homines noſtri*, *& aliter non*, *& eunte ipſo Comite.* Charta Galcheri de

Caſtellione Comitis S. Pauli ann. 1218. *Homines vero ejuſdem villæ in exercitum vel equitationem ego Galcherus Comes vel hæres meus non potero ducere, niſi proprio negotio.* Alia an. 1224. in Probat. Hiſtor. Ducum Burgundiæ p. 134. *Præterea debent nobis in propriis expenſis ſuis exercitum & chevachiam tantummodo in negotiis noſtris, & in defenſione Ducatus Burgundiæ, non in aliorum negotiis aut auxiliis, niſi de voluntate ſua, &c.* Charta an. 1240. in Tabulario Campaniæ f. 366. *In chevaucheiis vero homines dictæ villæ nunquam ibunt niſi pro patria defendenda, vel pro præda recuperanda..... In carreiis nunquam ibunt, in exercitu vero ubi dominus Rex perſonaliter, vel alius loco ejus fuerit, ibunt, & in eodem exercitu non morabuntur niſi per octo dies, tam in eundo quam in redeundo.* Charta an. 1286. apud Marcam in Hiſt. Beneharn. p. 662. *In hominibus & habitationibus dictorum locorum & pertinentium habebunt ... exercitum & cavalcatam pro defenſione terræ, &c.* Libertates MSS. villæ *de Vuré*, à Theobaldo Comite Campaniæ conceſſæ menſe Aprili ann. 1230. *Se je ſemon oſt ne chevauchie en tans que foire ſera, li changeor & li marcheant, qui venront en la foire en beſoignie, i porront envoier homes ſoffiſans por aux ſans emande: & ſe aucuns defalloit de mon oſt ou de ma chevauchie, cil qui defaurroit, lo m'amanderoit. Et je promet à bone foi, que je ne les ſemondrai en oſt ne an chevauchie por aux oquiſener, mais que por mon beſoing.* Libertates urbis Jafferonis ann. 1283. *Item homines habitantes & habitaturi infra dictos terminos non tenentur nos juvare ad guerras noſtras, quaſcumque & contra quemcumque habeamus; nec in caſtris noſtris manere, nec nobiſcum in exercitum ire, nec cubiam vel excubiam in caſtris noſtris facere, niſi pro proprio facto de Jafferone, nec ad prædicta ipſos poſſumus compellere, nec debemus. Clamores vero Caſtellaniæ de Jafferone, & villæ de S. Juſto non guerram ſequi tenentur homines ſupradicti.* Charta Galcheri de Caſtellione Conſtabularii Campaniæ an. 1293. *Et tuit ci, qui deſores en avant y vendront demorer, ſoient quites eus & leurs hoirs de Oſt & de chevaucherie, ſauf ce qu'il aideront à defendre le chaſtiau & la chaſtellerie de Chaſtillon, ſe meſtiers & beſoins eſt, & ne les porrons tenir en la beſoigne où nous les meterons, que deus jours à leurs deſpens: & ſe plus les volons tenir, d'illeuc en avant nous les tenrons à noſtre couſt, & promettons en bonne foi, que nous ne les ſemondrons, ſe n'eſt por la beſoigne de Chaſtillon, ou por neceſſité de la Chaſtellerie, & aura chaſcuns armes & chevaus ſelon ſon pooir par ſon ferment, & par le ferment des Eſchevins.*

Interdum etiam tenebantur dominos ſequi in expeditionem, cum bellum iis erat cum aliis: quod *nominatum* & *indictum* appellabant. Charta Goffredi Comitis Andegav. an. 1096. apud Sammarthanos in Abbat. S. Nicolai: *Inſuper etiam concedo, ut ſui homines nullam mihi coſdumam faciant, nec ad aliquod negotium meum pergant, niſi ſolummodo ad bellum publice indictum, aut denominatum.* Fori Bigorrenſes art. 15. *Cenſuales, ruſtici, vel liberi non in expeditione Comitem ſequantur, niſi forte exercitus extraneus in terram inſurrexerit, aut ſuum caſtrum exurere voluerit, aut ad nominatum bellum abierit.* Tabularium Angeriacenſe fol. 239. *Willelmus Dux Aquitanorum reſtituit burgum, quod vocatur Alodium, quod vult ab omni conſuetudine liberum, niſi forte quando populus undecumque vocatus, etiam de alodiis Militum ad nominatum bellum pro patria proceſſerit pugnaturus.* Charta an. 1077. apud Beſlium p. 505. *Et concedo liberos & francos omnes homines, qui pertinent ad jus illius Eccleſiæ, ubicumque ſint, ab omni exercitu & expeditione, excepta illa, quæ vocatur nomine belli, cum ſcilicet dominus Pictavis bellum acturus eſt cum aliquo inimicorum ſuorum.* Charta an. 1076. apud eumdem pag. 467. *Nec cogantur prædictorum homines Monachorum ubicumque habitent, ire in exercitu aut expeditione, niſi agatur nomine belli.* Alia ann. 1112. ex Tabulario Vindocinenſi fol. 217. *Ita ut homines in eodem burgo manentes pro banno Comitis vel cujuſlibet ejus Præpoſiti ſubmonitione non moneantur, niſi pro exercitu, & hoc nomine prælii in adverſarios, nec tunc à Comite vel à quolibet ipſius homine; ſed à Præpoſito Monachorum ſubmoneantur.* Charta Goffredi Comitis Andegavenſis pro Monaſterio SS. Sergii & Bacchi: *Dono... de toto territorio ad S. Melanium pertinente vicariam totam & bidannum, & univerſas conſuetudines, excepto fodrio, & prælio generali pro defenſione regni aut principis.* In regno Aragonum, Infantiones, *extra dominationem domini Regis non tenentur ei ſervire pro honore vel terra, vel mare transfretare,* in Obſervant. Regni Aragon. lib. 6. tit. de Conditione Infantionatus §. 17.

De jure communi, vaſſalli *Hoſtem* debebant & *equitationem* propriis expenſis. Interdum tamen *vadia* dabantur vaſſallis, eorumque damna in expeditione paſſa à dominis reſarciebantur, ut eſt in Statutis Delphinalibus pag. 36. 37.

Prædictis ſubjungenda videntur, quæ de *Hoſte* & *cavalcata* univerſim habent Chartæ aliquot aliæ, ex quibus ejuſmodi expeditionum quis uſus, quæve conditiones fuerint, facile quivis colliget.

Libertates villæ Montiſbruſonis, conceſſæ à Guigone Comite Forenſi M. Nov. 1223. *Item voluit & retinuit Dom. Comes, ut homines villæ Montisbruſonis & infra terminos habitantes, faciant exercitum Domino Comiti in propriis perſonis: ſcilicet unus de qualibet domo, ſi neceſſe ſibi fuerit pro bello campali, vel ſi inimici ejus obſident caſtrum ſuum, vel ſi ille vellet obſidere caſtrum alicujus inimici ſui pro guerra propria: vel ſi ipſe vellet baſtire caſtrum, quando Dom. Comes præceperit. Et ſi aliquis remanſerit de illo exercitu, ſolus inde pœnam 10. ſol. & ſi obſidio vel exercitus ad bellum ultra ſeptimanam duraverit, pro unaquaque ſeptimana ſolvat Comiti, qui remanſerit 10. ſol. nomine pœnæ. Tamen ſi aliquis dominus domus eſſet extra Comitatum Forenſem, quando exercitus ierit, nulla pœna ab eo exigatur; ſed ſi redierit adhuc durante exercitu, ſi ſecurus poſſit ire, tenetur ire, vel ſolvere pœnam pro tanto tempore, quanto fuerit in mora. Si vero Comes pro alia guerra ſua & defenſione terræ ſuæ guerram fecerit, alio modo, & voluerit exercitum ſive cavalgatam à villa Montisbruſonis homines ipſius villæ, & infra terminos debent mittere unum hominem munitum pro ſe de qualibet domo: quod ni fecerint, dabit quilibet, qui non miſerit, Comiti 3. ſolid. & 6. den. nomine pœnæ pro unaquaque ſeptimana. Idem dicimus de cavalgatis pro guerris amicorum ſuorum ſpecialium: tamen hujuſmodi cavalgatam & exercitum debent facere homines villæ Montisbruſonis, & infra terminos habitantes tunc tantum, quando Dom. Comes indixerit exercitum univerſaliter aliis gentibus de terra ſua. Nullus tamen tenetur ire vel mittere in prædictos exercitus; ſecundum quod ſupra dictum eſt, niſi domum habeat, & valentiam 10. librarum tam in domo, quam in aliis rebus.*

Charta Communiæ Nivernenſis ann. 1194. *Item de exercitu & chevaucheia dictum eſt, quod præfatos homines extra Comitatum Nivernenſem non traham, quin ipſi in ipſa nocte in eundem Vicecomitatum*

poſſint reverti. Ad torneamentum prædictos homines ducere non potero, niſi apud Chableiam, Jovigniacum & Rubeum montem. Si autem de exercitu vel chevaucheia ipſos ſubmoneri fecero, unuſquiſque ibit, vel per ſe mittet idoneum ſervientem. Si quis vero ætatis 60. annorum, vel infirmitate detentus, vel non audita ſubmonitione noſtra remanſerit, & hoc jurare poterit, quitus erit: ſin autem, legem ſuam emendabit, & conductionem unius ſervientis uſque ad 6. dies ſingulis diebus, quibus alii moram fecerint, perſolvat. Similia habentur in Charta Communiæ Autiſiodor. indulta à Mathilde Comitiſſa anno 1223.

Libertates conceſſæ Albienſibus & Carcaſſon. ab Amalrico Comite Montisfortis an. 1212. *Ad bellum campale, ſive nominatum, vel ad ſuccurrendum Comiti, ſi fuerit obſeſſus, vel ad Rereban, tenentur omnes ire communiter Barones, Milites, majores & minores, qui fuerint citati. Quod ſi Baro, Miles vel alius Dominus terræ, in hac ſuprema neceſſitate comprobatus fuerit non veniſſe ad Comitem auxilium laturus, niſi ſufficienti cauſa poſſit, bona mobilia ipſius erunt in manu & voluntate Comitis & Domini, ſub quo manebit per medium. Item Barones, Milites, & alii Domini terrarum, qui debent ſervitium Comiti, & citati ad quindenam, non venerunt ad locum præfixum à Comite ad exercitum, ita quod infra quindenam iter accepit, quinta pars redituum ſingulorum, unius anni ſcilicet terræ illius, quam tenent à Comite, erit pro emenda in manu & voluntate Comitis, niſi cauſa ſufficienti poſſint: ſi vero venerint, ſed non cum debito numero Militum, pro quolibet Milite, qui deerit, dabunt duplicia ſtipendia, quamdiu ſine debito numero Militum fuerint.*

Conſuetudines & Libertates Aquarum Mortuarum, anno 1246. *Item quod per 20. annos ſint liberi & immunes in perpetuum ab omni cavalcata per aquam & per terram: & poſt 20. annos ſint liberi & immunes in perpetuum ab omni cavalcata ultra Magalon. Uticenſ. & Nemauſenſ. diœceſes; ſed infra iſtas faciant cavalcatam, & etiam in Arelat. & Avinion. diœceſibus citra Rhodanum. Et hæc intelligimus cum alia terra de Seneſcallia Belliquadri exibit ad cavalcatam, & tunc exeant ſecundum quod de villis bonis Seneſcalliæ exibunt. Nec poſſit aliquis habitator loci illius compelli perſonaliter ire in cavalcatam, ſi tamen aliquem peditem cum armis competentibus mittere voluerit loco ſui: & de qualibet domo ſufficiat unam ire perſonam, exceptis pauperibus, illis ſcilicet, qui non habent valens ultra 25. libras Turonenſes, qui nec ire nec mittere compellentur, & exceptis viduis & pupillis, & exceptis Notariis, utentibus officio, & Juris peritis & Phyſicis. Ad dandam autem redemptionem pecuniariam pro cavalcata, nullo modo compellentur: & non teneantur in toto anno ſtare in cavalcata, niſi tantum 40. diebus.*

Conſuetudines Albienſibus & Carcaſſonenſibus conceſſæ ab Amalrico Comite Montisfortis an. 1212. *Barones Franciæ & Milites tenentur ſervire Comiti, quando & ubicumque habebit guerram contra perſonam ſuam ratione hujus terræ, vel acquirendæ in hac terra, & hoc cum numero Militum, ad opus quorum Comes dedit eis terram ſuam & reditus: ita tamen quod ſi reditus ex integro ſecundum promiſſum fuerint aſſignati ſufficienter, tunc cum promiſſo numero Militum tenebuntur ſervire. Baro vel Miles ſic aſſignatur: quamdiu habebit guerram Dominus Comes pro hac terra acquiſita, ſicut dictum eſt; ille autem Miles, cui non eſſet plenarie facta aſſignatio, ſecundum pactum non tenetur ſervire cum integro numero Militum, ſed ſecundum rationem aſſignationis factæ & quantitatem erit determinandus numerus ad ſerviendum. Verum ſi Comes non neceſſitate terræ ſuæ, ſed pro voluntate propria, vellet juvare aliquem vel aliquos in guerra, ſive vicinos, ſive remotos: Milites ſui ſupradicti non tenentur eum ſequi in hoc, aut eidem ſervire per ſe, aut per alios, niſi hoc facerent in amore & beneplacito ſuo.* Addam denique pro hujuſce Diſſertationis corollario, quæ in hanc rem habet

Charta conventionum inter Carolum I. Comitem Andegaviæ & Provinciæ an. 1251. art. 14. *Item cives Arelatenſes communiter debent facere cavalcatas ſemel in anno eidem domino Comiti, ad quadraginta dies, per viginti leucas, ubicumque voluerit in Imperio, nec poterunt dicti cives compelli ad cavalcatam in pecunia redimendam. Milites autem & probi homines equos cum armis habentes, quandocunque ibunt cum domino Comite, vel ejus locum tenente, habebunt ab eo ſtipendium ſive vadia: & tantum habebit de ſtipendio probus homo, quantum & Miles.*

Ejuſmodi ac ſimiles Chartas alias variarum Libertatum legere. licet apud Thomaſſerium in Conſuetudinibus localibus Bituricenſibus lib. 1. cap. 56. 58. 61. 71. 83. 84. 103. Quibus adjungenda omnino, quæ habent Stabilimenta ſancti Ludovici, à nobis edita lib. 1. cap. 59. quod inſcribitur *d'Oſt & de chevauchie devers le Roy le Baron & des amendes & des gaiges. Si li Bers fait ſemondre ſes homes, & il li amaine ſes homes couſtumables pour aler en l'Oſt le Roy, li Prevoſts les doivent amener de chaſcun oſtel au commendement leur Seigneur el cuer du Chaſtel, & puis s'en doivent retourner, més nule fame n'acouſtumez n'en Oſt n'en chevauchie, ne fournier, ne mouſnier, qui gardent les fors & les moulins. Et ſe nus de ceus, qui ſont ſemons, ne venoient, & l'en le pooit ſavoir, il en paieroit 60. ſols de gages: & li Prevoz au Baron ſi doit mener les homes de chevalerie juſques au Prevoſt le Roy el chaſtel dont li home ſont du reſort, & puis ſi s'en doit retourner arrieres. Et ainſi li homes couſtumier des Chevaliers ſi doivent aus Barons leur chevauchiées, & li Prevoz aus vavaſors ſi le doivent mener el cors du chaſtel au commandement au Baron. Et li Bers ne les doit mie mener en lieu dont eus ne puiſſent venir juſques au ſoir. Et cil qui remeindroit, en paieroit 60. ſol. d'amende. Et ſe li ſires les voloit mener ſi loing, que eus ne ſe peuſſent venir au ſoir, il n'iroient pas s'il ne voloient, & n'en feroient ja droit ne nule amende. Et ainſi li Baron & li home le Roy doivent le Roy ſuivre en ſon Oſt, quant il les ſemondra, & le doivent ſervir 60. jours & 60. nuiz, & tant de Chevaliers come chacun li doit, & ces ſervices qu'il lui doivent, quant il les en ſemont, & il en eſt meſtiers. Et ſe li Rois les voloit tenir plus de 60. jours au leur, il ne reviendroient mie, s'il ne voloient par droit. Et ſe il Rois les voloit tenir au ſien pour le Royaume deffendre, il devroit bien remeindre par droit. Més ſe li Rois les voloit mener hors du Royaume, puis qu'il auroient fet 60. jours & 60. nuiz. Et nule dame ne doit ne Oſt ne chevauchiée des ores més, ſe elle eſt fame dou Roy: més elle puet bien envoier tant de Chevaliers come ſes fiez doit. Et li Rois ne la puet achoiſonner. Et ſe les gens le Roy truevent les homes le Roy par les Chaſtelleries, qui fuſſent reniez, fors ceux qui deveroient remeindre, li Rois en porroit bien lever ſus chaſcun 60. ſols d'amende, & li Bers ne les en porroit garantir. Et li home couſtumier ne doivent eſtre en l'Oſt le Roy, que 40. jours & 40. nuiz, & ſe il en venoient avant, & il en fuſſent prové, la Juſtice le Roy en porroit bien lever 60. ſols.*

De Hoste et Exercitu Episcoporum.

Epiſcopos ipſos ac cæteros Eccleſiæ Prælatos

Hoſti & expeditioni, perinde ac laïcos, ratione *Regalium*, ſeu poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, fuiſſe obnoxios, jam ſupra attigimus. Certe ſtante prima ac etiam altera Regum noſtrorum ſtirpe, ipſis interdum prœliis interfuiſſe Epiſcopos, & in iis quandoque cæſos, docent veteres Scriptores, atque in primis Gregorius Turon. lib. 4. c. 37. lib. 5. cap. 20. lib. 8. cap. 39. Supplicatio Epiſcopor. in Concilio Wormat. lib. 6. Capitul. Caroli M. cap. 285. *Quoſdam enim ex eis in Hoſtibus & prœliis vulneratos vidimus, & quoſdam periiſſe cognovimus.* Sed & duc̃taſſe exercitus legimus in Chronico brevi Francor. an. 712. tom. 3. Hiſt. Fr. pag. 127. ut omittamus, quæ de poſterioris ævi Præſulibus narrant Ordericus Vitalis lib. 4. an. 1070. p. 523. Godefridus Monachus S. Pantaleonis, Cinnamus, & alii de Chriſtiano Archiep. Moguntino, &c. Quod certe haud injuria objectum Latinis, à Græcis præſertim, & à Michaële Cerulario Patr. CP. in Epiſt. ad Petrum Antioch. ubi de Epiſcopis Latinis: Καὶ εἰς πολέμους ἐξιόντες, αἵμασι τὰς ἑαυτῶν χεῖρας χραίνουσι, καὶ πρὸς ἑαυτῶν τὰς ψυχὰς ἀναιροῦντες καὶ ἀναιρούμενοι. Vide Notas noſtras ad Alexiadem pag. 358.

Sed poſtmodum ex prædicta Epiſcoporum ſupplicatione, Carolus M. *Apoſtolica auctoritate, conſultu omnium nobilium, ſeipſum corrigens, poſteriſque exemplum dans*, ſanxit, ut nullus in poſterum Sacerdos in *Hoſtem* pergeret, *niſi duo vel tres Epiſcopi electione cæterorum propter benedictionem populique reconciliationem: & cum illis electi Sacerdotes, qui bene ſcirent populis pœnitentias dare, Miſſas celebrare, &c.* Iis vero arma ferre, vel ad pugnam pergere interdixit, uti eſt in Capitul. 1. an. 769. cap. 1. lib. 6. Capitul. cap. 61. 286. lib. 7. cap. 91. 123. Extat in Cod. Carolino Epiſtola 77. Adriani PP. ad eumdem Imperatorem, qua eum hortatur, *ut non permittat, Epiſcopos vel Presbyteros militarem induere armaturam:* quod antea fecerat Zacharias PP. Epiſtola ſcripta ad Pipinum, quæ quinta habetur in eodem Codice, ex qua hæc ſunt: *Principes & ſæculares homines convenit curam habere & ſollicitudinem contra inimicorum aſtutiam, & provinciæ defenſionem: Præſulibus vero, Sacerdotibus, atque Dei ſervis pertinet ſalutaribus conſiliis & orationibus vacare, ut illis orantibus, & vobis bellantibus, Deo præſtante provincia ſalva perſiſtat, fiatque vobis in ſalutem, laudem & mercedem perpetuam.*

Verum haud diu ſtetit Caroli M. Conſtitutio: ingruentibus quippe Danorum incurſibus, totaque Francia bello ab iis petita, cum de ſuprema ſalute ageretur, Epiſcopi ac Abbates in *Hoſtem* cum vaſſallis ſuis ſubmoneri cœpere. Frotharius Epiſcopus Tullenſis Epiſt. 25. ex perſona Hetti Archiepiſcopi Trevirenſis ad eumdem Frotharium: *Tibi mandamus atque præcipimus de verbo domini Imperatoris, ut ſolerti ſagacitate ſtudeas cum ſumma feſtinatione omnibus Abbatibus, Abbatiſſis, Comitibus, Vaſſis Dominicis, vel cuncto populo Parochiæ tuæ, quibus convenit militiam regiæ poteſtati exhibere, in quatenus omnes præparati ſint, ut ſi veſpere ei adnuntiatum fuerit, mane; & ſi mane, veſperi abſque ulla tarditate proficiſcantur in partes Italiæ: quia Dominus Imperator ſuum iter præparat, &c.* Flodoardus lib. 3. Hiſtor. Rem. cap. 18. de Carolo Calvo: *Domno vero Hincmaro Rex idem non ſolum de rebus Eccleſiaſticis; ſed & de populo in Hoſtem convocando, ut ipſe hoc ageret, mandare ſolebat: & ipſe accepto Regis mandato tam Epiſcopos quam Comites convocare ſolebat.* Et lib. 4. cap. 14. *Hungaris quoque Regnum Lotharienſe deprædantibus, dum Karolus proceres Francorum in auxilium ſibi contra gentem ipſam convocaret, ſolus hic Præſul ex omnibus hujus regni primatibus, cum ſuis tantum in defenſionem Eccleſiæ Dei Regi occurrit, habens ſecum, ceu fertur, mille quingentos.*

Exinde perinde ut cæteri Barones ac vaſſalli regii, *Hoſti & equitationi* adſtringi cœpere, ita ut & ipſi caſtris intereſſe tenerentur, & in ea vaſſallos ſuos deducere: quod præ cæteris teſtantur Libellus proclamationis Caroli C. adverſus Wenilonem Archiep. Senonenſem c. 6. 13. & Epiſtola ſynodalis ad eumdem, *niſi eos ab expeditionis labore corporis defenderet imbecillitas, aut ex indulgentia Principis vacationem impetraſſent.* Quo caſu, *homines ſuos reipublicæ profuturos alicui ex fidelibus* committebant, *ne ſe ab officio ſubtrahere viderentur.* Verba ſunt Concilii Vernenſis ann. 844. can. 8. Adde Conſtit. Ludovici II. Imper. de Expeditione Beneventana ann. 867. cap. 6. 7. apud Camillum Peregrinum.

Atque id poſtmodum adeo in receptum abiit morem, ut ratione regalium ſeu poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, Epiſcopi milites ſuos in aciem deduxiſſe, ac ſervitiis militaribus perinde ac Barones cæterique vaſſalli ſæculares obnoxii fuiſſe paſſim legantur. Paſchalis Pontifex apud Dodechinum an. 1110. *In veſtri regni* (Alemaniæ) *partibus Epiſcopi vel Abbates adeo curis ſæcularibus occupantur, ut Comitatum aſſidue frequentare, & militiam exercere cogantur: quæ nimirum aut vix, aut nullo modo ſine rapinis, ſacrilegiis, incendiis, aut homicidiis exhibetur. Miniſtri vero altaris miniſtri Curiæ facti ſunt; quia civitates, Ducatus, Marchionatus, Monetas, turres, & cætera ad regni ſervitium pertinentia à Regibus acceperunt.* Archiepiſcopus Remenſis Legatus à Calliſto PP. ad Fridericum Imp. miſſus pro Eccleſiarum inveſtituris: *Scito me*, inquit, *in regno Francorum Epiſcopum electum, nec ante conſecrationem, nec poſt conſecrationem aliquid ſuſcepiſſe de manu Regis: cui tamen de tributo, de militia, de telonio, & de omnibus, quæ ad rem publicam pertinent, & antiquitus, ſcilicet à Regibus Chriſtianis Eccleſiæ Dei donata ſunt, ita fideliter deſervio, ſicut in regno tuo Epiſcopi tui deſerviunt.* Et Philippus I. Rex apud Liſiardum lib. 1. Vitæ S. Arnulphi Epiſcopi Sueſſionenſis cap. 15. eidem Arnulpho, tunc Abbati S. Medardi, militiam detrectanti, ut voto Monaſtico contrariam, dixit, *fuiſſe morem antiquum, ut milites Abbatiæ, Abbate prævio regali expeditioni inſervirent: aut faceret juxta morem antiquum, aut daret locum, ut fieret Regis Imperium.* Atque ut ille Abbatia, quod militiam detrectaſſet, privatus eſt, ita Sigefridus II. Archiepiſcopus Moguntinus, ut eſt in Conradi Chronico Moguntino, accuſatus apud Papam, *quod omnino inutilis eſſet Eccleſiæ, & quod evocatus ad expeditiones Regis invitus veniret*, Archiepiſcopatu ſubmotus eſt. *Hoc autem*, ait Conradus, *verum erat, eo quod fierent incendia, ſectiones vinearum, devaſtationes ſegetum: dicebat etenim nequaquam decere talia Sacerdotem.* Hanc porro ſervitii militaris & *Hoſtis* ac *cavalcatæ* obligationem agnovere non ſemel ipſi Epiſcopi ſuis Diplomatibus. Exinde, paſſim Epiſcopos in caſtris cum vaſſallis ſuis habent Scriptores, Monachus Floriac. lib. 4. Miraculor. S. Bened. cap. 24. Adam Bremenſis cap. 38. Ordericus Vital. lib. 12. pag. 856. Radevicus lib. 3. de Geſtis Frider. cap. 11. Ivo Carnot. Epiſt. 28. Sugerius de Adminiſtratione ſua cap. 12. Godefrid. Monach. S. Pantaleon. anno 1166. &c. Vide præ-

terea Stephanum Tornacenſem Epiſt. 279. Edit. Molineti.

Quod ſi vero Abbates vel Epiſcopi regalia non haberent, ad expeditiones ſubmoneri non poterant. Epiſtola 33. ex his, quas Tingnagelius cum Domnizone edidit: *Tibi præſentium tenore mandamus, quod Abbatem ipſum & Eccleſiam ſuam, cum regalia non poſſideat, ad expeditionem contra ſuæ profeſſionis debitum non compellas.* Charta Ottonis III. Imp. an. 997. apud Hermannum Stangefolium lib. 2. Annal. Circuli Weſtphalici p. 215. *Abbas illius Monaſterii ad caſtra & in Hoſtem ire non cogatur, niſi regia liberalitate adjutus beneficii copiam quandoque accipiat illud faciendi.*

Indicta igitur generali à Rege expeditione, ſubmonebantur & ipſi Epiſcopi, ut cæteri Barones, peculiari ſubmonitione ac citatione: atque ii accepta primum regia illa, ſua deinde ſubmonitione ſuos perinde ſeu Eccleſiæ ſuæ vaſſallos, ut armis inſtructi caſtris regiis adeſſent, ſubmonebant. Utriuſque ſubmonitionis, Regis ſcilicet & Epiſcopi, formulas habet Gallandus lib. de Franco alodio pag. 255. Verum interdum vaſſalli ipſi Epiſcoporum primario à Rege ipſo ſubmonebantur: ita ut deeſſent, qui Epiſcopis militarent, ac proinde alios ſtipendio conducere neceſſum haberent. Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiod. cap. 59. de Manaſſe Epiſc. Aurelianenſi: *Vaſſallos Eccleſiæ Aurelianenſis, quos Rex in expeditionibus ſuis propriis eorum ſumptibus quaſi jam pro conſuetudine diu obtenta militare cogebat, non veritus propter illos cum Dn. Rege de eorum injuria diſceptare, in hanc libertatem eduxit, ut Epiſcopus in ejuſmodi expeditionibus ſuis habeat ſtipendiis quotquot voluerit de eiſdem, unde & eorum jugum allevatum eſt immenſum, & Epiſcopor. conditio longe melior, quam exiſteret, eſt effecta. Nam vocato ad expeditionem à D. Rege Epiſcopo, non defuerunt ei vaſſalli ſui, qui ſe ei militaturos, ne compellantur à Rege, certatim, & magna ambitione offerant, qui magnis prius ſtipendiis & non ſine difficultate ſolebant conducere alienos.*

Epiſcopis vero, qui in *Hoſtem* ſubmoniti erant, *auxilium* conferebant vaſſalli cæteri ac tenentes, qui ratione prædiorum ſuorum militaribus haud erant obnoxii obſequiis: quod quidem auxilium, vulgo *Aide d'Hoſt* appellabant, ut ſuo loco docuimus. Charta Friderici I. Imper. anno 1157. pro Archiep. Viennenſi, apud Leurium in Antiquit. Viennenſ. cap. 42. & Joan. à Boſco in Vienna: *Ad hæc decernimus, ut in adventu noſtro, vel quotieſcumque ad Curiam noſtram vocatus fueris: vel expeditionem nobiſcum facere debueris, cives Viennenſ. & Romanenſ. omni excuſatione remota tibi ſubſidia conferant.* Ea autem ſubſidia erant, ut plurimum res omnes, ſeu ad victum, ſeu ad bellum neceſſariæ, arma, vel quæ apparatum bellicum ſpectarent, à quibus immunes non erant Abbates ipſi. Privilegium de Abbatia S. Remigii Senonenſis ad Vallias transferenda, datum in Concilio Senonenſi an. 834. tom. 2. Spicilegii Acheriani pag. 582. *Epiſcopus quoque in exigendis muneribus Abbatem ejuſdem loci non gravet; ſed ſufficiat ei ad annua dona equus unus, & ſcutum cum lancea. Quod ſi in expeditionem publicam ire juſſus fuerit, addantur ei de eodem loco carra duo, unum vini, alterum farinæ, verveces decem, ſupra quæ in exigendis muneribus, cupiditatis, avaritiæque cauſa gravare eos nullatenus præſumat, &c.* Charta Ludovici VII. pro Communia Bellovacenſi an. 1144. apud Loiſellum: *Si Epiſcopus Belvacenſis ad tres Curias noſtras & ad exercitus ire voluerit, tres equos tantum ad unamquamque Curiam accipiet, & equum extranei hominis nullo modo accipiat.* Vetus Regeſtum Cameræ Comput. Pariſ. ſign. M. de Epiſc. Ambianenſi: *Et auſſi ſe li Rois mandoit ſon arriereban en Oſt, ledit Eveſque ſeroit tenus d'y aler, ou envoier pour lui: & lors la communalté des Paintres & des Eſcuchiers d'Amiens feront tenus de trouver audit Eveſque bon & ſuffiſant eſcu: & la communauté des Feures le cuignie virolé, & peſſons de tentes de l'Eveſque, & toute autre choſe faites de fer. Item, la communalté des Tenneurs doivent trouver 2. paires de bouchaus de cuir, bons & ſouffiſans: l'un tenant un muy, & l'autre 24. ſeſtiers: & les Bouchers le ſoing pour couvrir leſdits bouchaus.*

Adeo autem hiſce militaris ſervitii impenſis gravabantur Epiſcopi, ut interdum poſſeſſiones Eccleſiaſticas diſtrahere neceſſe haberent. Hujus rei exemplum profert ſequens Charta Henrici II. Imper. anno 1023. pro Monaſterio S. Maximini Trevirenſi: *Notum fieri cupimus, qualiter nos ex Abbatia S. Johannis Evangeliſtæ & S. Maximini, quæ in ſuburbio Trevirorum ſita eſt, ubi Haricho Abbas præeſſe videtur, quaſdam curtes & territoria, villas & poſſeſſiones, videlicet 6656. manſos, ut verius computari potuit, à præfato Abbate in beneficium accepimus, & his fidelibus noſtris, Ezzoni videlicet Palatino Comiti, & Henrico Duci, necnon Ottoni Comiti ea conditione beneficiavimus, ut quia præfatus Abbas jam ſenio confectus, commode nobis domi militiæque ſervire non poterat, ipſi & hæredes, qui hæc beneficia habent, pro eodem Abbate ſuiſque ſucceſſoribus Curiam Regalem petant, & in expeditionem eant: Abbas vero ſuique ſucceſſores à Curia regia & omni expeditione omnino ſint liberi, niſi in Moguntinenſem ſive Metenſ. aut Colonienſ. civitatem ad generale Concil. ſive colloquium, aliqua neceſſitate cogente, fuerint invitati.* Alia ex Regeſto Feodor. Eccleſiæ Lingon. *Nos Guillelmus miſeratione divina Lingonenſis Epiſc. notum facimus univerſis, quod nos conſiderantes & attendentes, nos & Eccleſiam noſtram Lingonenſem eſſe pluribus & diverſis creditoribus in nonnullis pecuniarum ſummis & rebus aliis multipliciter obligatos, ... quodque nos de præſenti maxima pecuniæ quantitate & rebus aliis neceſſario indigemus, tam pro defenſione & tuitione terræ Epiſcopatus noſtri, quam pro præſentibus guerris Dn. noſtri Regis Franciæ, in quibus nos oportet neceſſario de ejuſdem Domini noſtri Regis ſpeciali mandato ſuper hoc nobis facto, cum ipſo ſecundum ſtatum noſtrum perſonaliter intereſſe, maxime cum temporalitatem noſtram & Eccleſiæ noſtræ totam à dicto D. noſtro Rege teneamus, & propter hoc cum gentibus armorum eidem durantibus guerris prædictis ſervire debeamus, quod niſi fecerimus, poſſet in grave damnum & præjudicium noſtrum & noſtræ præfatæ Eccleſiæ redundare. Conſiderantes etiam nos non poſſe præfatum ſervitium dicto Domino noſtro Regi impendere de præſenti, nec à dictis obligationibus liberari, niſi per aliqualem venditionem aliquorum redditaum & proventuum terræ noſtræ, &c.* an. 1347. Vide Ardonem Mon. in Vita S. Benedicti Abbatis Anianenſis cap. 54. Edit. Mabillonii, & Chronicon Senonienſe cap. 16.

Quod ſi Prælati militiam detrectarent, vel abnuerent, tum ad id compellebantur Regalium obſignatione ſeu *ſaiſitione*. Hujus rei exemplum inſigne ac notiſſimum narrant Rigordus an. 1290. *Cum omnes Barones & Epiſcopi vocati ad hunc exercitum conveniſſent apud Medontam, & miſiſſent ad mandatum Regis homines ſuos, prout debebant, in expeditionem illam: Aurelianenſis & Altiſſiodorenſis Epiſcopi*

cum militibus ſuis ad propria ſunt reverſi, dicentes, ſe non teneri ire vel mittere in exercitum, niſi quando Rex ipſe perſonaliter proficiſcitur. Et cum nullo ad hoc privilegio ſe tueri poſſent, generali conſuetudine contra eos faciente, petiit Rex, ut hoc emendarent. Ipſis autem emendare nolentibus, Rex eorum regalia confiſcavit, ſcilicet ea tantum temporalia, quæ ab eo feodaliter tenebant, decimas & alia ſpiritualia eis in pace dimittens; ipſe enim Rex Chriſtianiſſimus ſemper timebat offendere Eccleſiam Dei & ejus miniſtros. Ipſis ergo terram & homines Regis interdicentibus, & ad Romanam Curiam mittentibus, & in propriis perſonis accedentibus, Domino Papæ Innocentio III. conſuetudines & jura Regni nolente infringere, aut in aliquo revocare, emenda tandem facta, & Regi ſoluta, poſt duos annos recuperaverunt omnia, quæ à Rege fuerant confiſcata.

Totam hanc controverſiam perſtringunt etiam ejuſdem Innocentii Epiſtolæ, lib. 13. Epiſt. 190. lib. 14. Epiſt. 52. lib. 15. Epiſt. 39. 40. 106. attigit etiam Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiod. to. 1. Bibl. Labbei p. 486. Legitur in Regeſto Philippi Auguſti Herouvalliano fol. 111. Charta ejuſdem Epiſcopi Autiſiodorenſis menſ. Aug. an. 1212. qua, ſopita hac controverſia, exercitum ſe Regi debere profitetur, ut cæteri Epiſcopi ac Barones Franciæ, hocce verborum contextu: *Noveritis, quod nos confitemur debere Domino noſtro Philippo Regi Fr. illuſtri exercitum ſuum, ſicut commune Epiſcoporum & Baronum debent, & illum de cætero per noſtros Milites, ut alii, faciemus. Idem enim dominus Rex perſonam noſtram à ſervitio exercitus, quamdiu vixerimus, relaxavit.* Habetur ibidem ſimilis Charta Manaſſis Epiſc. Aurelian. ut & Charta Philippi Regis, qua eumdem Epiſcopum Autiſiodorenſem ab *exercitu ſuo*, quamdiu vixerit, relaxat: *Ita tamen*, ait Rex, *quod ipſe nobis faciet ſervitium exercitus noſtri per milites ſuos, ſicut commune Epiſcoporum & Baronum noſtrorum debet.*

Quod vero Epiſcopi Aurelianenſis & Autiſiodorenſis hac ſe tuerentur immunitate, ut exercitum Regi non debere ſe aſſererent, niſi ipſe caſtris ſuis præſens adeſſet, exemplo non caret. Siquidem Sammarthani Chartam deſcripſere ejuſdem Philippi Regis ann. 1209. qua in regalibus Epiſcopi Matiſconenſis exercitum *hoc tantummodo habere* ſe profitetur, *ſi*, inquit, *nos vel filius noſter, vel Seneſcallus, vel Conſtabularius Franciæ de mandato noſtro verſus partes illas exercitum duceret; in hoc caſu dictus Matiſconenſis Epiſcopus uſque Divionem, & non ultra in noſtrum exercitum cum militibus & armis venire teneretur.* At revera Epiſcopus Autiſiodorenſis ſimili tueri ſe privilegio haud poterat, cum in Charta an. 1206. qua Rex Philippus immunitates quaſdam Eccleſiæ Autiſiod. confirmat, hæc verba ſubdat: *Salvo ſervitio noſtro equitationis, exercitus, & ſubmonitionis, ſicut Epiſcopi Autiſiodorenſes nobis fecerunt.*

Si igitur Prælati *Hoſti* defuiſſent, ſummam aliquam pecuniariam *pro expeditione* Regi exſolvebant. Exſtat Charta Jacobi Epiſc. Sueſſionenſis anno 1226. qua agnoſcit, *debere ſe Regi 120. libr. Pariſ. pro ſervitio iſtius anni, quod ei in expeditione debet, videlicet medietatem in inſtanti feſto Omnium SS. & aliam medietatem in Paſcha proximo.*

Quidam tamen Epiſcopi eo gaudebant privilegio, ut omnino immunes eſſent ab exercitu, ſeu potius ab obligatione, qua cæteri tenebantur præſentes caſtris adeſſe, cum interim vaſſallos ſuos mittere deberent. Sic enim capienda Charta Guillelmi Epiſcopi Andegavenſis an. 1223. *Noverit univerſitas veſtra, quod nos cariſſimo Domino noſtro Ludovico Dei gratia illuſtri Regi Franciæ fecimus ſacramentum fidelitatis, ſicut alii Epiſcopi Regni Franciæ ipſi faciunt: & ipſe nobis recognovit, quod non tenemur ire in exercitum aut equitatum ejus in propria perſona noſtra, vel mittere aliquem ad ſumptus noſtros, &c.* Ejuſdem contextus tabulæ, ac ejuſdem anni, pro Mauricio Epiſcopo Cenomanenſi habentur in Regeſto Cenomanenſi Cameræ Comput. Pariſ. menſ. Novembr. ann. 1223. Ch. 6. Habetur alia perinde ſimilis Charta S. Ludovici menſ. Febr. ann. 1260. pro Epiſcopo Aurelianenſi in 30. Regeſto Archivi Regii Ch. 471.

Interdum ipſos Epiſcopos ab hac neceſſitate exemtos legimus, quadam ſpeciali immunitate, quæ Eccleſias ipſas ſpectabat, ut fuit illa Epiſc. Andegavenſis apud Sammarthanos ſub ann. 1223. vel quæ ipſorum tantum perſonas ſpectaret, ut eſt ea, quam Autiſiodorenſi indulſit Auguſtus. Similis denique exſtat ejuſdem Regis an. 1200. in Tabulario Epiſcopatus Pariſ. Puteano f. 32. pro Odone Epiſc. Pariſienſi: *Noverint univerſi, quod nos cariſſimum conſanguineum & fidelem noſtrum Odonem Epiſc. Pariſienſem... in perſona ſua tantum, quamdiu vixerit, ab omni exercitu & equitatione abſolvimus penitus, & quitamus tam tempore noſtro, quam temporibus ſucceſſorum noſtrorum, ſalvo nobis debito militum, quos idem Epiſcopus tenetur mittere in ſervitium noſtrum, &c.* Ita in Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. p. 129. mentio fit *Præcepti, quod Carolus M. fecit Franconi, Epiſcopo Cenomanenſi, quando ei conceſſit, ut hoſtes & itinera nulla faceret; ſed Adalgiſus ſuus propinquus omnia regalia ſervitia pro eo faceret, quæ ille*, ut eſt p. 118. pro ſua infirmitate & ſenectute *facere non valebat.* Deſcribitur in eadem Vita n. 72. Charta Ludovici Pii Imperat. qua eidem Aldrico concedit, *ut juxta Canonicam auctoritatem habere œconomum* liceat, *qui pro illo exteriores curas gereret*, & regalia *ſervitia atque itinera, prout melius poſſet, ſua vice faceret, & prædictus Epiſcopus ad ea, quæ Dei ſunt, intenderet, & ad ſuum miniſterium perficiendum certaret.*

Sed & anno 1224. Ludov. VIII. regnante, in natalitio S. Joannis feſto, Turonibus, à caſtris Regiis exceſſere Epiſcopi Conſtantinus, Abrincenſis, & Lexovienſis, quod ſe iis coram adeſſe, ut & cæteros Normannicos Antiſtites, non teneri contenderent: data tamen Regi ſecuritate, quod ſi re per teſtes expenſa, *Hoſtem* ab iis præſentibus deberi inventum eſſet, ipſi præſentes in poſterum adforent; vel ſi deeſſent, multam pro defectu ſubirent: quod ipſi profeſſi ſunt coram Joanne Rege Hieroſ. Guillelmo Silvanectenſi Epiſc. & Franciæ Cancellario, B. Franciæ Camerario, Matthæo Monmorenciaco Conſtabulario, Galtero Archiepiſc. Senonenſi, Meldenſi, Bellovacenſi, Trecenſi, Nivernenſi, Sueſſionenſi, Epiſcopis, Ingeranno de Codiciaco, Cambellano Regio, Adamo de Bellomonte, Guidone de Merevilla, Joanne de Bellomonte, Joanne de Oſniaco, Petro de Viriaco, & Guillelmo Men.

Verum quid tum in caſtris ac exercitibus agerent Prælati, id eſt, Epiſcopi ac Abbates, inſtarne militum loricas induerent, ac præliarentur, vulgo quæritur. Sane conſtat, generatim loquendo, arma non tractaſſe, nec præliis interfuiſſe Prælatos: ſed erant in caſtris, ut militare explerent ſervitium, cui erant obnoxii perinde ac

Laici: cum & prædia ac feuda ut ii, poſſiderent, militaribus etiam adſtricta muneribus, à quibus ne ipſi quidem immunes erant, cum à Regibus eſſent Eccleſiis oblata ac conceſſa, hacce appoſita vel ſubaudita conditione, ne eorum ſervitium militare minueretur.

Caſtris præterea intererant Prælati, ut pro Rege ac patria militantes ſuis exhortationibus ad rem præclare gerendam accenderent, iiſque benedictionis gratiam impertirentur, ac denique pro fauſtis rerum ſucceſſibus Deum exorarent: vel certe ex iis ſeligebantur aliquot, qui id muneris implerent, præſertim, cum ex Synodo an. 742. ſub Carlomanno, prohibeantur Epiſcopi in *Hoſtem* & exercitum pergere, *niſi illi tantummodo, qui propter divinum miniſterium, Miſſarum ſcilicet ſolennia adimplenda, & Sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi* erant. Quo ſpectant, quæ fautores Henrici V. Imp. apud Gerhohum Reicherſperg. c. 24. dicebant contra Pontificios: *Non eſt æquum, Sacerdotem Domini relicto verbo Dei miniſtrare menſis, aut litium ſæcularium fieri cognitorem: quanto minus æquum eſt, ejuſmodi relicto verbo Dei ductare militiam, caſtris intereſſe regalibus, aggerem comportare ſubvertendis urbibus, ſtruere, per quæ homicidia frequenter fiunt, quæ ſi pro parte Regum imperantium interdum juſte gerantur, Sacerdotem Dei talibus vel intereſſe fas non eſt, ne ſancti violentur obtutus, niſi forte pro defenſione patriæ ab alienigenis, ad cives cohortandos ejus præſentiam ad tempus neceſſitas expoſtulet, aut pro divinis rebus in caſtris regalibus agendis & conſiliis ſalutaribus miniſtrandis, Sacerdotem Domini in commeatum pergere neceſſe ſit.* Rogerus Hoveden. pag. 435. *Eadnothus quoque Lincolnienſis Epiſcop. & Wlſius Abbas, qui ad exorandum Dominum pro milite bellum agente convenerant, interfecti ſunt* in prælio contra Danos. Auctor Geſtorum Guillelmi Nothi Regis Anglor. pag. 201. narrans, ut prælio Senlacienſi, in quo Heraldus fuſus eſt, Odo Bajocenſis & Goisfredus Conſtantinus Epiſcopi interfuerint, cum multo Clero & Monachis nonnullis, *id collegium*, inquit, *precibus pugnare diſponitur.* Et Ordericus Vitalis lib. 3. de iiſdem pag. 501. *Quorum officium erat pugnare precibus & conſiliis.* Eodem pæne verborum contextu idem expreſſit Willelmus Britto l. 8. Philipp. p. 193. ubi de prælio ad Murellum:

Intra Murellum cum Simone contulerant ſe
Perſonæ primi multæ, plureſque ſecundi
Ordinis, & Cleri quam plurima turba minoris;
Arma, quibus tractare negat lex Eccleſialis,
Qui ſacra doctrinæ cæleſtis verba pluentes,
Conſilium præſtant aliis, qui belligerantur,
Et bello ſuperant inimicos ſpirituali,
Exemplo Moyſis, &c.

Rigordus, ut Garinus Silvanectenſis electus prælio Bovinenſi interfuerit, commemorans: *Erat ibi*, inquit, *electus, non quidem ut pugnaret; ſed armatus, exhortabatur & animabat ad honorem Dei, & Regni, Regis, & ad defenſionem ſalutis propriæ.* Nangius in S. Ludovico pag. 376. de prælio ad Beneventum: *Guido de Bellojoco Autiſiodorenſis Epiſcopus, quo nullus in agmine manu promptior, ſi prælationis dignitate depoſita; cum aliis pugnare liceret, & qui prius à ſummo Pontifice abſolvendi poteſtatem acceperat, gratia benedictionis impertita, omnes ab omnium criminum ſuorum contaminatione abſolvit, talem eis injungens pœnitentiam, ut in hoſtes ictus cum potenti dextera geminarent.* His conſimilia habet Monachus Vallis Sarnei c. 57. ubi de Epiſc. Cadurcenſi, qui in præliis contra Albigenſes, *noſtros hortabatur, ut viriliter ſe haberent, promittens firmiſſime, quod ſi tam glorioſo certamine pro fide occumberent Chriſtiana, redemptionem adepti peccatorum, omni ſtatim gloria & honore coronati, mercedem reciperent ſui certaminis & laboris.* Adde cap. 63. & 72. Rodericus Toletanus l. 8. de Rebus Hiſpan. c. 8. *Toletanus autem & cæteri Pontifices per ſingularum civitatum, & ſingulorum Principum manſiones verbum exhortationis & indulgentiæ devotiſſime proponebant.* [Vide Syneſium Epiſt. 121.]

Verum etſi eo animo in caſtra regia ſeſe conferrent Prælati, & in ea deductis vaſſallis ſuis, pietatis officiis vacare debuiſſent: interdum tamen, ut erant animi magnitudine præditi, quique ex ingenito ardore toti Martem ſpirarent; vel certe, ut dum milites in ipſo prælii procinctu adhortarentur, ab hoſtium munirentur jaculis & gladiis, loricas induebant. Sic Epiſc. Podienſem *veſtitum lorica, & dextera manu Salvatoris lanceam tenentem*, & Cruce ſignatos adhortantem in bello ſacro, deſcribit Robertus Mon. l. 7. Hiſt. Hieroſ. Sic apud Albericum in Chron. MS. ann. 1214. ubi de Prælio Bovinenſi: *Frater Guarinus Silvanectenſis Electus, non quidem pugnabat, ſed eos animabat.* Sic Guidonem de Melloto Epiſc. Autiſiodorenſem Legati Apoſtolici fungentem officio, in prælio Beneventano Gallos ad rem bene gerendam excitantem, loricatum repræſentat auctor Hiſtoriæ Epiſc. Autiſiodor. cap. 63. *Cumque ... ſtarent acies hinc inde paratæ congredi, ipſe erat armis intus divinis præcinctus, & exterius indutus militaribus, ſtans ſuper Regis exercitum, ſalutaris exhortationis ſermone præmiſſo, pro ipſis animandis ad pugnam, elevata manu loricata, Apoſtolica fretus auctoritate, omnes ab omnibus peccatis abſolvit.* Et mox: *In quo congreſſu modeſtiæ pontificalis non immemor, nunc acies erumpendo, nunc equos hoſtium gladio proſternendo, nunc clamando & animando, geſtu & lingua redimebat officio: quod in perſonas hoſtium attentare propter irregularitatis periculum forſitan exponebat.*

Gladium igitur vibrabat totus loricatus Autiſiodorenſis in hoſtium equos, non in ipſos hoſtes *modeſtiæ*, inquit Scriptor, *Pontificalis non immemor*, cum ſcilicet contra hoſtes præliari Sacerdotibus interdictum ſit.

Pari ſane, fortean licet generis alterius, excuſatione ſe texit Philippus Drocenſis Epiſc. Bellovacenſis, qui dum loricatus prælio intereſt ann. 1196. ne Canonum oblitus videretur, clava hoſtes proſternere à Pontificali officio haud alienum putavit. Guillelm. Britto lib. 11. Philipp.

Sic pleroſque alios clava ſternebat eadem,
Militibus ſuper hoc titulum palmamque reſignans,
Accuſaretur operam ne forte Sacerdos
Geſſiſſe illicitam, cui nunquam talibus inter
Eſſe licet, ne cæde manus oculoſque prophanet.
Non tamen eſt vetitum defendere ſeque ſuoſque,
Dum non excedat poſitos defenſio fines.

At Epiſcopo ab hoſtibus capto, cum ſummus Pontifex de eo liberando cum Joanne Angliæ Rege ageret, *præcepit idem Rex*, ait Matth. Paris, *ob reverentiam Papæ, ut lorica Epiſcopi exuta, ipſi Papæ præſentaretur, & diceretur: Vide an tunica filii tui ſit, an non? Cui Papa: Non filius meus eſt, vel Eccleſiæ: ad Regis autem voluntatem redimetur, quia potius Martis, quam Chriſti Miles judicatur.* Et Cæleſtinus ipſe Pontifex Epiſtola ad eumdem Epiſcopum, dum adhuc captivus teneretur: *Præſulem namque pacificum exuens Militem bellicoſum induiſti, clypeum*

clypeum pro infula, gladium pro ſtola, loricam pro alba, galeam pro mitra, lanceam pro baculo paſtorali, ordinem rerum & ſeriem pervertens, temerarius bajulaſti.

Ita prorſus conſtat damnatos ſemper ab Eccleſia Prælatos ac Sacerdotes, qui præliis interfuere, licet bellicæ virtutis nomine interdum à Scriptoribus laudentur. Sed & Monachus Sangallenſis lib. 1. de Carolo Magno c. 34. ait, id ſolenne pæne fuiſſe Francis noſtris, ut Clerici etiam militarent. *Quidam*, inquit, *Diaconus juxta conſuetudinem Ciſalpinorum contra naturam pugnare ſolitus, &c.* Admodum porro ſimile vero videtur, Bellovacenſem Antiſtitem clava uſum in prælio, exemplo Chriſtiani Moguntini Archiepiſcopi, de quo ita Albertus Stadenſis ann. 1172. *Chriſtianus Moguntinus Archiepiſcopus Imperialis aulæ Cancellarius & Sedis Apoſtolicæ Legatus, cum Brabantinis per Lombardiam & Thuſciam omnia depopulans, Bononienſes invaſit, & in equo reſidens, indutus thorace, & deſuper tunica hyacinthina, habens in capite galeam deauratam, & in manibus clavam trinodem, ipſe in eodem prælio dicitur ſtraviſſe novem homines propria manu.*

Fuit tamen, cum contra Paganos arma exercere fas eſſet, nec Canonum ſancitis contrarium cenſuere Prælati ac Sacerdotes. Hinc paſſim bellis ſacris, ipſiſque interfuiſſe præliis, & in iis interdum cæſos legere eſt apud Abbonem lib. 1. & 2. de Bell. Pariſ. in Hiſtoria ſacrarum expeditionum, apud Hovedenum p. 635. Joinvillam noſtrum p. 50. 78. Rodericum Toletan. l. 8. c. 3. 9. 10. Innocent. III. l. 15. Epiſt. 180. in Epiſt. Blanchæ Reginæ Franc. quæ habetur to. 5. Hiſt. Franc. p. 427. &c. Mitto porro Epiſcopos, qui poſthabitis Eccleſiæ regulis arma induere, præliiſque interfuere, ut Adolphus ille Markenſis Leodienſis Epiſcop. apud Joannem Hocſemium cap. 12.

Eidem denique ſervitio militari Epiſcopos Anglicanos, poſt fuſum Heraldum, expugnatamque majorem Britanniam, ſubdidit etiam Guillelmus Nothus. Matt. Paris an. 1070. *Epiſcopatus quoque & Abbatias omnes, quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni ſervitute ſæculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos Epiſcopatus, & Abbatias pro voluntate ſua, quot Milites ſibi & ſucceſſoribus ſuis, hoſtilitatis tempore, voluit exhiberi, & rotulos hujus Eccleſiaſticæ ſervitutis ponens in theſauris, multos viros Eccleſiaſticos huic conſtitutioni peſſimæ reluctantes, à regno fugavit.*

Id tamen haud omnino in Anglia inſolens ante Guillelmi ævum videtur fuiſſe: ſiquidem Statuta Edgari Regis Angliæ, *tribus tantummodo cauſis, ſæcularibus obtemperare præceptis* Abbates jubent, *rata videlicet expeditione, pontis, arciſve conſtructione.* At hæc forte, ſubſidia militaria, non ipſa ſervitia ſpectant, à quibus ſub an. 1267. Anglici Clerici ſeſe exuere conati ſunt. Nam cum à Rege peteretur, *ut omnes Clerici tenentes Baronias, vel laicum feudum, perſonaliter armati procederent contra regios adverſarios, vel tantum ſervitium in expeditione Regis invenirent, quantum pertineret ad tantam terram, vel tenementum*: ab iis reſponſum eſt, *quod non deberent pugnare cum gladio materiali, ſed ſpirituali, ſcilicet cum lacrymis, & orationibus humilibus & devotis: & quod propter beneficia ſua tenentur pacem manutenere, non bellum, & quod Baroniæ eorum ab eleemoſynis puris ſtabilitæ erant, unde ſervitium militare non deberent*, apud Matth. Paris pag. 675. Vide Gul. Prynneum in Libertat. Angl. to. 2. pag. 339. 1008. 1009. Atque hæc de Epiſcoporum expeditionibus, ſeu obligatione eundi in *Hoſtem*, dicta ſufficiant, quæ forte licet prolixiora, haud injucunda fortean lectoribus erunt, cum haud paſſim obvia ac trita ſint.

Hostis ſumitur interdum pro ea præſtatione, quam tenentes ac vaſſalli domino exſolvunt in belli ſumtus. Vetus Conſuetudo Normanniæ MS. 1. part. ſect. 3. c. 7. *Oſt aucune fois eſt dit une aide de deniers, que le Prince de Normandie fet commander à fere & à lever par toute Normandie, ſelon la faculté & le poer de cheſcune perſonne. Et fet l'en tele aide pour aucune raençon fere, que il convient fere par le beſoing & pour la neceſſité del Prince & des Barons, &c.* Ejuſmodi porro præſtatio fiebat ſæpe pro ipſa *Hoſtis* exemptione. Vetus Inqueſta apud Louvetum to. 2. Hiſt. Bellovac. p. 384. *Dicit quod Rex habet Communiam ad ducendam eam in chavalcatam, vel extra exercitum: & ſi non vult, accipit inde denarios: & audivit, quod aliquando inde Rex accepit mille quingentas libras, & aliquando minus.* Vide *Herebannum.* Hinc

¶ Ad Hostem Solvere, in Codice MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 15. recto: *Solvit ad Hoſtem de argento ſol.* II. *ad alium annum ſol.* I. Ibidem fol. 11. vo. *Manſos ingenuiles qui ſolvunt omni anno ad Hoſtem carra* VI. Paſſim occurit ibi.

Hostis Temporalis. Capitulare 2. ann. 813. cap. 9. *Habeant loricas, vel galeas, & temporalem Hoſtem, id eſt, æſtivo tempore*, i. tempore definito, æſtate ſcilicet, in exercitum pergant, in eoque permaneant.

Hostiaticum, Idem quod *Hoſtis*, ſeu neceſſitas eundi in exercitum. Charta Berengarii Regis Italiæ an. 904. apud Ughellum in Epiſcop. Bergomenſib. *Nulla denique magna parvaque publicæ auctoritatis perſona eos Hoſtiaticum facere compellat.* Statuta MSS. Caroli I. Regis Sicil. cap. 104. *La exception de Hoſtice, laquelle nos avons ſoveni en nos jugemens, nos la volons determiner. Doncques nos eſtabliſſons premierement, que ſe aucuns ſoit ammoneſtez dou Roi, qu'il voiſe en l'eſt, &c.*

Equitatio, Similiter. Charta Ludovici VII. an. 1175. *Præter jacere noſtrum, exercitum, & Equitationem.* Alia an. 1182. apud Hemeræum in Aug. Viromand. *Homines Viriaci debent mihi tales exercitus & Equitationes, quales homines alii Viromandiæ, qui ſunt in advocatiis meis.* Alia anni 1093. to. 11. Spicilegii Acheriani: *Equitationem aut ſervitium exercitus, &c.*

Equitatura, Eadem notione, in Spec. Saxon. lib. 2. art. 11. & in Tabul. Monaſterii S. Dionyſii Novigenti f. 23. in Charta ann. 1223. apud Hemeræum in Auguſta Viromand. p. 213.

Equitatus. Tabularium Cluniacenſe Charta 335. *Homines Monachorum debent Equitatum & exercitum.*

Cavalcata. Statutum S. Ludovici anni 1255. c. 20. de Ballivis: *Cavalcatas extorquendæ pecuniæ cauſa non mandent; ſed ex cauſa tantummodo neceſſaria.* Catalogus Militum, qui venerunt contra Comitem Fuxi ann. 1271. to. 5. Hiſtor. Franc. pag. 552. *Hugo de Arpajone Baro dicit, quod ipſe debet Dn. Regi homagium & ſacramentum fidelitatis: oſt ſeu Cavalcatam ex debito non debet, &c.* Statuta Monſpelienſia Petri Regis Aragon. ann. 1204. *Hoſt & Cavalcatam habet Dn. Montiſpeſſulani.* Statuta Maſſilienſia an. 1257. *Cavalcatæ fient D. Comiti, & D. Comitiſſæ, ac eorum ſucceſſoribus per 40. dies.* Vide Catellum in Hiſt. Toloſana p. 36. Chro-

nol. Epiſc. Lodovenſ. pag. 232. Occurrit crebro in Chartis.

Caballicatio. Charta fundationis S. Severi in Vaſconia apud Marcam l. 3. Hiſt. Beneharn. cap. 8. n. 1. & c. 11. n. 5. *Nec in hoſtem, nec in Caballicationem eſſe ductores.*

Chevaucheia. Charta ann. 1227. ex Tabular. Campan. Thuano f. 182. *Quod homines de Congi debent ire cum eo ad exercitum & Chevaucheias.* Ibid. fol. 323. *Exemptio à cuſtodia urbis, turris, & gabiolæ, & ab omni tolta, & demanda, Chevaucheia, & exercitu.* Diploma Edwardi I. Reg. Angliæ pro Prioratu de Ponte *Fermoy* in Hibernia, tom. 2. Monaſt. Angl. pag. 1045. *Abſque omni ſervitio & exactione ... & abſque ... canes ſubjurnare, homines vel equos ire, vel mittere in exercitum, vel en Chevache*, id eſt, chevaucheiam. Vetus Conſuet. Britanniæ art. 132. *Il n'appartient pas à la femme aller en oſt, ne en Chevauchie, où il y a fait d'armes.* Occurrit paſſim.

Hosticum, Hoſtis, exercitus, bellum, expeditio. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 68. *Si Rex in Hoſtico, vel in ipſo ſit comitatu.* Perperam *heſtio* ſcriptum pro *Hoſtico*, in cap. 80. Chronicon Andrenſe pag. 440. *Conſtat, quia in Hoſtico multa flagitia patrata ſunt.* Galli dicerent: *En cette campagne.* Andreas Marcianenſis in Chr. an. 1096. *Eminebant in hoc Dei Hoſtico Duc Lotharingiæ Godefridus, & fratres ejus.* Laurentius Leodienſis in Hiſt. Epiſcopor. Virdunenſium: *Quamobrem ipſam villam & Eccleſiam ab Hoſtico Epiſcopali contigit concremari.* Infra: *Rainaldus triſtibus auditis mox contrahit Hoſticum, &c. Hoſtici exceptionem opponere*, in judiciis, cum quis excuſationem pro defectu allegat, in Conſtitut. Sicul. l. 2. tit. 20.

Hostem Bannire, *adnuntiare, denuntiare.* Vide *Bannire*, in *Bannum* 1.

Hostiliter. Capitulare 2. an. 813. cap. 10. *Et unuſquiſque Hoſtiliter ſit paratus, & omnia utenſilia ſufficienter habeant.* Capitul. Pipini Regis Italiæ cap. 37. *Hoc anno veniant Hoſtiliter in ſolatio, &c.* Hincmarus Laudunenſis: *Et nunc in proximo, dum Hoſtiliter omnes banniti fuiſſent in Regis ſervitium.* Annales Francor. Bertin. an. 867. *Populus autem in hoſtem denuntiatus interim paratus domi reſideat, uſque quo ſi neceſſe fuerit, & Rex demandaverit, 8. Kal. Sept. Carnutum Hoſtiliter veniat.* Infra: *Et reliquum populum regni ſui paratum eſſe præcepit, quatenus mox, ut ipſe juſſerit, præparati movere Hoſtiliter poſſint.* Anaſtaſius Bibl. in Hiſt. Eccleſ. pag. 119. *Et exterius Hoſtiliter caſtra metatus eſt.* Et pag. 146. *Exierunt Hoſtiliter, & uſque ad Longum murum venerunt.* Ubi Theophanes habet φοσσάτικῶς: Galli dicerent, *En corps d'armée.*

Hostilitas, Bellum, tempus belli. Annales Franc. breves ex Monaſt. ſancti Nazarii an. 740. *Sine Hoſtilitate ulla.* Ubi Annales alii, hoc an. & 781. 790. *Sine Hoſte fuit hic annus*; ut an. 750. *ſine Hoſte.* Concilium Vernenſe anno 755. c. 6. *Nulla Abbatiſſa ... extra Monaſterium licentiam habeat exire; niſi Hoſtilitate cogente.* Statutum Synodale de Treuga Dei, poſt Concilium Illebonenſe anno 1080. *Cæterum in hac pace nullus, niſi Rex aut Comes, hujus patriæ caballicationes, aut Hoſtilitatem faciat; & quicumque in caballicatione aut Hoſtilitate Regis fuerit, &c.* Adde Matth. Paris ann. 1070. Buzelinum in Gallo-Flandr. p. 527. &c.

Hostilitium, ſumitur pro præſtatione ad bellorum expenſas. *Hoſtilis exactio*, apud Hincmarum Remenſem Opuſculo 15. §. 14. Chartæ Ludovici Pii & Caroli Calvi Imp. apud Hariulfum in Chron. Centul. lib. 3. c. 2. & 7. *Aut paratas, aut lidimonium, aut Hoſtilicium, aut alias, quaſlibet redhibitiones exigere aut exactare præſumat.* [Cod. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 58. *Habet Adalbertus in Belone manſum, ſolvit de Hoſtilicio denar.* VI.]

¶ Hostilaricium, Eadem notione. Idem Codex Irminonis MS. fol. 82. *Amalbertus colonus... tenet manſum unum ingenuilem .... excepto Hoſtilaricio ſolvit ſimiliter & parvaretum.*

Hostilitium Solvere, quod appellabant *Matſelde*, cum boves, aut minora pecora villici mactabant, alimento dominis futura, ſi placuiſſet uti; ſin minus, pretium pro bubus offerebant. Ita Browerus lib. 8. Annal. Trevir. pag. 472. 1. Edit. ex veteri Gloſſario Prumienſi. Polyptychus Floriacenſis: *Habet in illa villa factus, id eſt, manſus 60. ſolvit unuſquiſque de Hoſtileſe, id eſt, pro bove ſol. 2. & porcos 2. aut ſol. 2. &c.* Infra: *Debet unuſquiſque pullos 3. cum ovis 15. de vino ſext. 12. corbadas 2. unamquamque cum ſex bovibus, & tertiam corbadam cum 2. pro Hoſtilitio den. 19. pro carropera den. 3.* Polyptychus S. Remigii Remenſis: Teutlagius *ingenuus ſolvit in Hoſtelicia den. 8. pro bove aquenſi den. 1. de ligno carros 3.* Alibi: Berlanus *ſolvit in corbo de ſpelta modios 12. in Hoſtelicia den. 8.* Occurrit ibi pluries. Charta Caroli Simplicis an. 26. ex Tabular. Compend. *Dedimus nonam de Hoſtilitio, & decimam de teloneo mercatus noſtri.*

Hostilense, Eadem, ut videtur, notione. Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. pag. 31. *Et de omnibus redditionibus, quæ ab hominibus memoratæ matris Eccleſiæ recipiuntur, excepto Hoſtilenſe, id eſt, de bubus, & conjecto ad carros conſtruendos.* Et pag. 144. *De paſtione, vini modios 271. de Hoſtilenſe, argenti ſolidos 149.* Vide Acta Epiſcoporum Cenoman. pag. 166.

Hostenditium, Hostenduciæ, Germ. *Hoſtendienſt*, Servitium bellicum, quod vaſſallus domino præſtare tenetur: vel potius ea præſtatio, quæ à vaſſallis domino fit pro *hoſtis*, ſeu belli ſumptibus. Baratus è lib. 4. Feudor. tit. 48. *Conſtituit Conradus in Hoſtenduciis petendis, ut liceat dominis Hoſtenducias petere, nulla præſcriptione obſtante. Hoſtenduciæ dicuntur adjutorium, quod faciunt vaſſalli, dominis Romam cum Rege in hoſtem pergentibus, quando cum eis non vadunt: verbi gratia in Longobardia 12. den. de modio* (terræ,) *in Theutonia tertiam partem fructuum facta computatione fructuum ſolummodo ejus anni, quo hoſtem faciunt.* Vide *Herebannum.*

Hostmannus, Vir militaris, qui *hoſtem*, ſeu ſervitium militare debet domino. Vide Foros Morlanenſes ſub finem apud Marcam lib. 5. Hiſtor. Beneharn. cap. 1.

HOSTISIA, Hostisiare. Vide in *Hoſpes.*

¶ HOSTITIUM, Hoſpitium, domus. Charta an. 1273. apud Lobinellum to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 25. *In qua terra S. Mederici ſunt quinque Hoſtitia cum eorum pertinentiis.*

¶ HOSTITOR, *Janitor, portitor.* Gloſſ. Iſid. eſt *Oſtitor*, pro oſtiarius.

¶ HOSTIUM, pro Oſtium, ſæpius occurrit; à porta nihilominus aliquid differre innuunt Inſtrumenta. Chartularium S. Vandregeſili tom. 1. pag. 810. *Dedi & conceſſi ... totam partem illam domus meæ ſicuti ſe præportat in longitudine & latitudine quæ eſt à clauſura uſque ad vivarium cum Hoſtio.* Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 139. *Conceſſit præfato Waltero, licenciam & legitimam poteſtatem omnes domos in dicto meſuagio jam ædificatas proſternendi, à ſummo uſque deorſum, ac totum mer-*

remium, petram tegularem, & lapides murorum dicti meſuagii, cum portis, Hoſtiis, & feneſtris, &c.

HOSTOLENSES. Charta Caroli Simplicis, apud Catellum in Hiſt. Occitanica pag. 773. *Si vero infra iſtas vel alias villas ejuſdem Eccleſiæ homines Hoſtolenſes vel Hiſpani fuerint, quicquid jus fiſci inde exigere debet, totum ad opus ſanctæ matris Eccleſiæ Narbonenſis jure perpetuo concedimus obtinendum.* Ita in alia ejuſdem Regis p. 777. At in Charta Odonis Regis, deſcripta p. 749. *Hoſtellenſes* ſcribitur. Ubi *Hoſtolenſes*, & *Hoſtellenſes*, videntur dicti *hoſpites*, ſeu advenæ ac peregrini.

¶ HOSTORIUM, *Lignum quo modius æquatur*, Priſciano. Joannes de Janua: *Hoſtiorium, lignum cum quo modius vel ſextarius adæquatur, illud videlicet lignum quod ducitur ſuper menſuram, ut ſi quid ibi ſuperfluum eſt removeatur, & ſi quid deeſt ſuppleatur.* Acta Coronationis Maximiliani in Regem Romanorum: *Intrans avenam cum equo ſuo uſque ad pectus equi, habens unum modium & Hoſtorium, ſive baculum argenteum in manu ſua ad menſurandam avenam.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Hoſtorium, Ratoere à rere blé que l'en meſure.*

¶ HOSTORIUS, Avis venatoria, Aſtur, Gall. *Autour.* Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. cxc. *Renaudus falconarius, pro duobus Hoſtoriis & uno falcone, & pro cuſtode à prima die Martii uſque ad feſtum S. Johannis de* vi^{xx}. *diebus*, v. *diebus minus*, ix. *l.* & xi. *ſ.* & viii. *d.* *Hotoier*, in eodem Computo p. cxlvi. *Symon Lambequinus & Joannes, &* vi. *Hotoiers &* vii. *falcones.* Vide *Hoſtricus.*

¶ HOSTREANTIA, Præſtationis ſpecies quæ domino feudali debetur; eadem videtur quæ pro facultate ſeu conſenſu, quem dominus præſtat vaſſallo, pro alienando feudo, exſolvitur: forte à Gall. *Octroier.* Charta Oliverii Abbatis S. Johannis Angeriac. ann. 1298. *Omnes vendæ, & Hoſtreantiæ ac honores, deveſtitiones & inveſtitiones & jus eorumdem Abbatis & Monaſterii prædictorum in ſolidum ſunt & erunt.* Vide in *Laudare* 5.

¶ HOSTRICLINIUM, f. pro *Auſtriclinium*, Conclave verſus Auſtrum; ſi tamen legendum non eſt *Clauſtriclinium.* Epiſtola Petri Canonici Noviom. ad Euſtachium Abb. S. Eligii an. circiter 1120. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 668. *Sequenti igitur feria Sanctimoniales civitatis videntes per ſanctum Hoſtriclium pluviam non ceſſaſſe, ſimiliter aſſerentes ſe reliquias ſupradictæ Poteſtati aſſignatas habere, iterum per præcones & tubicines indicto jejunio, plebe adſcita, ſuam iteratæ ſunt proceſſionem.*

¶ HOSTRICUS, Idem quod ſuprà *Hoſtorius.* Charta an. 1425. apud Kennett. Antiq. Ambroſden. p. 569. *In capite per ſerjantiam mutandi unum Hoſtricum domini Regis, vel illum Hoſtricum portandi ad curiam domini Regis.*

HOSTULARIUS Lapis, apud Joannem de Beka in Egilbodo Epiſcopo Traject. 13. Locum vide in *Superaltare.*

HOTCHPOTH, Vox fori Anglici, ſignificans rerum hæreditariarum & bonorum collationem inter fratres, quorum alii vivente parente per donationem propter nuptias partem jam adepti ſunt, qui ſi ad paternam ſucceſſionem accedere volunt, tenentur res donatas in commune conferre, ut inde cum aliis fratribus, quibus nihildum in partem ceſſit, legitimam jure ipſis debitam auferre poſſint. Noſtris *Rapport de mariage.* Eſt autem *hotchpoth* vox mere Gallica, quæ eſcariam ollam motatam, verſatam & concuſſam ſignificat, aut certe ejuſmodi condimentum, quod in olla ex pluribus carnibus & eſcis invicem miſtis & confuſis conficitur. Vide Littletonem ſect. 267. 268. &c. Raſtallum, & verb. *Faderium.*

¶ HOTOIER. Vide *Hoſtorius.*

HOTOLBENDER. Andreas Suenonis lib. 4. Legum Scaniæ cap. 8. *Si qui vero ad emptionis vel alterius acquiſitionis ſe converterit allegationem, ne bonis careant, quæ aliorum villæ ſic oſtenſum eſt adjacere his, qui tali remedio poſſeſſionis commodum ſunt adepti, ſacramentum defenſionis per ſeipſos ſingulos primo permittuntur inchoare, deinde ſemel tantum per undecim, quos Hotolbender lingua materna nominat, adimplere.*

¶ HOTUS, Menſura frumentaria, forte pro *Hodus.* Charta Roberti Friſii Comitis Flandriæ an. 1085. apud Miræum to. 2. Diplom. Belgic. p. 1137. *Ad hoſpites recipiendos centum & ſexaginta Hotos avenæ, & novem libras.* Vide *Havotus.*

HOVA, Hovastat. Vide *Huba.*

HOUAWARTH, Cuſtos curtis. Vide in *Canis.*

¶ HOUBA. Vide *Huba.*

¶ HOUCELLUS, Ocrea, Gall. *Bottine.* Arreſtum Parlamenti an. 1377. ex Tabul. Sangerm. *Quod ſecundum antiquos uſus & obſervantias ipſius Monaſterii conſueverint .... percipere & habere per manus merariorum dicti Monaſterii... frocos & cucullas de broella, botas, ocreas ſeu Houcellos.* Vide *Oſa.*

HOUCIA. Vide *Houſia*, & *Oſa.*

¶ HOVELUTE, Homines proprii. Liber redituum Epiſcopalis apud Schilter. in Gloſſ. Teuton. *Item homines jure proprietatis eidem curiæ attinentes, qui vulgariter dicuntur Hovelute, tenentur ad annuam contributionem duabus vicibus in anno, videlicet in Februario & Autumno.* A Teuton. *Hof, hove*, proprie Proaulium, item & Curtis, curia, prædium.

¶ HOVERISS, Curtis ruptura. Vide *Oberos.*

HOUETMANNI: Sic judices Groningani appellantur, quos circa ann. 1400. colligendo tributo per agros præfuiſſe, quemadmodum per urbem Conſules, docet Ubbo Emmius in Groninga pag. 78. 82. 173. ubi & *Cameræ Houetmannorum* meminit.

¶ HOVIA, Hovina. Vide *Huba.*

¶ HOULARIA. Vide in *Hublæ.*

HOULKENHINE, [Familiaris, domeſticus famulus.] Vide *Agenhine.*

¶ HOUPPELANDA. Vide in *Hopelanda.*

¶ HOUSABOLD, Idem quod mox *Houſebote.* Monaſt. Anglic. to. 3. p. 633. *Et ſimiliter conceſſionem quam idem Willielmus de Lancaſtre fecit eiſdem* (Abbati & Canonicis de Cokerſand) *& eorum tenentibus villæ de Gairſtand, tam qui eſſent, quam qui fuerunt, de Houſabold & Hoybold cum omnibus aliis libertatibus eidem villæ pertinentibus.*

HOUSEBOTE, Lignum, quod ex indulgentia Legis conductori de conducto prædio ſuccidere & aſportare licet in ædium, ſepium, aratrique ſui refectionem, etiam ignis ſubminiſtrandi gratia. Charta Feodi pag. 163. *Et habebat idem B. Houſebote, haybote, cartbote de arbore & boſcis dicti manerii competenter, ac etiam firebote rationabile de ramis & ſciſſione arborum, abſque projectione vel cimatione earumdem, & abſque vaſto ſeu deſtructione faciendo in eodem manerio, &c.* [Charta an. 1262. apud Kennett. in Antiquit. Ambroſden. p. 259. *Conceſſi etiam prædictæ Aliciæ heybotum & Housbotum in dominicis boſcis meis de Acle.* Alia an. 1363. ibidem pag. 497. *Dicunt etiam quod de antiqua con-*

ſuetudine habent Houſbote & haybote in boſco domini.] Vide Dugdalum in Antiquitatib. Warwicenſib. p. 665. & Raſtallum in hoc verbo ; & ſupra in *Haga*, *Haybote*.

HOUSIA, Houcia, Tunica talaris, Gall. *Houſſe*, quam vocem vulgo tribuimus equorum inſtratis, vel lectariarum cortinarum ſtragulis. Statuta Collegii Navarræi Pariſ. apud Joannem Launoium in Hiſt. ejuſdem Collegii : *Nullus habitum deferat, niſi tabaldum ſeu Houſſiam longam de bruneta, &c.* Occurrit ibi pluries. Statuta ſynodalia Guillelmi Majoris Epiſcopi Andegav. ann. 1298. *Inhibitum, ne Abbates, Monachi, Priores, & alii Religioſi... Houcias & clochas deferre præſumerent.* Statuta Synodalia Joannis Epiſcopi Leodienſ. *Præcipimus, quod nec monachi nigri, nec Canonici regulares in Hiſſis* (ſic in MS.) *vel tabardis equitent.* Charta fundationis Domus Dei Tornodorenſis ann. 1293. *Et cum domum exierint, ſuperpellicia, vel capas clauſas, vel Houcias deferant.* [Teſtamentum Remigii de Summa vera an. 1360. ex Tabular. Capellæ S. Yvonis Pariſ. *Item Jacobo Redello ſuam capam cum Houcia curta & capucio fourrato de variis.*] Occurrit pluries, præcipue in Ordine, quem tenet Univerſitas Pariſ. in delatione Corporum Regum Franciæ in libro viridi Novo Caſtelleti Pariſ. fol. 47. Vide *Herga*.

¶ Hucia, Hussia, Eadem notione. Fundatio Collegii Pleſſæi an. 1326. apud Lobinel. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 376. *Theologi vero & Canoniſtæ Hucias longas, & Baccalarii cappas habeant honeſti coloris.* Statuta ejuſd. Collegii an. 1466. ibid. pag. 382. *Ordinamus quod vos omnes & ſinguli habeatis longas Huſſias ſive cappas honeſti coloris.* Adde pag. 389.

HOWSEROBING, Anglis, eſt crimen ſupra ædium expilationem, id eſt, diurna irruptio in domum, vel tentorium alterius, & bonorum ſubductio, dummodo aliquis in domo vel tentorio tum præſens fuerit. Cowellus l. 4. tit. 18. §. 23.

¶ HOYBOLD, Jus percipiendi neceſſarium lignum ad faciendas *hayas*. Locus eſt in *Houſabold.* Vide *Haybote* in *Haga*.

HR. Vide *Æra*.

HRÆFAWNT, Hrefwnt, Ventris ſeu alvi vulnus : ex Saxon. hꞃiꝼ, ſeu à priſco Germ. *Href*, vel *Hreve*, venter, alvus, & Saxon. ƿunꝺ, ſeu Germ. *Wunt*, vulnus. Lex Bajwar. tit. 3. §. 6. *Si cervella in capite appareant, vel interiora membra plagata fuerint, quod Hræfawnt dicunt, cum 12. ſol. componat.* Ubi Editio Heroldi cap. 5. tit. 6. *Hrevawnt* habet. Lex Aleman. tit. 65. §. 25. *Si autem interiora membra vulnerata fuerint, quod Hrefwnt dicitur.* Eadem Lex Bajwar. tit. 1. cap. 6. §. 2. *Et quanti homines ibi intus fuerint*, (ſub incenſo culmine) *& inlæſi de incendio evaſerint, unicuique cum ſua Hrevawnti componat.* Ubi Editio Heroldi *Hravaunta* habet : quo loco, ſi bene auguror, incendiarius unicuique homini componit, tanquam de vulnere in alvo accepto. Vide Notas Baluzii ad Capitular. pag. 1008. 1014. 1017.

HRANNE, Grex porcorum : vox Belgica ex *Hara*, quæ idem ſonat, formata : unde etiamnum *Renne*, pro grege, Antuerpianis, uti habet Wendelinus : & *Rannen*, gregatim procurrere. Lex Salica tit. 2. §. 1. *Si quis porcellum lactentem furaverit de Hranne prima aut mediana, &c.*

☞ A ſcopo aberraſſe Cangium noſtrum, alioſque omnes qui hujus vocis etymon hactenus quæſiere ſcribit Eccardus in notis ad titulum laudatum; exiſtimatque vir eruditus vocem eſſe Germanicam, jam quidem obſoletam, olim tamen non infrequentem. *Rennen* autem pro coire ſumitur apud Germanos, unde porcellus de *Rhanne prima* aut *mediana* ſive altera, inquit ille, eſt porcellus ex primo vel ſecundo coitu ſeu fœtura ſcrofæ ortus. Quæ quidem ſententia eo probabilior fit, quod lex, ut ipſemet obſervat, neque de porcis pinguefaciendis, neque de gregariis mentionem faciat.

HREDIGE. Leges Adelſtani apud Greateleiam c. 16. ex Bromptono : *Item diximus de illis latronibus, qui in Hredige nequiunt culpabiles inveniri.* Ubi Somnerus ex textu Saxonico reſtituit hꞃæꝺinᵹe, id eſt, *in præſens, in promptu* : nos diceremus, *Sur le champ.* Ejuſdem Gloſſarium, Hꞃæꝺinᵹe, *brevi, cito.*

HRINGUS, Ringus : Ita olim Avares ſeu Hungari caſtra ſua appellabant, quod in circuli modum circumducta eſſent, à voce Saxon. hꞃinᵹ, & Germ. *Ring*, circulus, orbis, annulus : ſeu quod revera *Hringus* fuerit is *circulus*, quem & *Hagin* vocabant, intra quem ſeſe continebant Hungari, ut in voce *Haga* docuimus : à qua quidem Germanica, deductam inveſtiturarum formulam : *Par Rhin & par baſton*, cenſet Cujac. ad lib. 2. Feud. tit. id eſt, *per annulum & virgam*, tametſi id jure controverti poteſt. Annales Francor. anno 796. *Sed & Heiricus Dux Furjulenſis miſſis hominibus ſuis cum Wonomiro Sclavo in Pannonias, Hringum* (al. Hrigun) *gentis Avarorum, longis vero temporibus quietum, civili bello fatigatis inter ſe Principibus, ſpoliavit.* Annales Eginhardi : *Spoliata Hunorum Regia, quæ Ringus vocabatur.* Et mox: *Hunis trans Tizam fluvium fugatis, eorumque Regia, quæ, ut dictum eſt, Ringus, à Langobardis autem campus vocatur, ex toto deſtructa, &c.* Poëta Saxon. l. 3.

Nam ſpoliata fuit Hunorum Regia, Hringum
Quam vocitant.

Mox :

... A Francis Hunorum Regia tota
Eſt æquata ſolo, quam Hringum diximus ante.

Annales alii à Lambecio editi lib. 2. Comment. de Biblioth. Cæſarea pag. 379. *Pervenit ad locum, ubi Reges Avarorum cum Principibus ſuis ſedere conſueverant, quem & in noſtra lingua Hringe nominant, &c.* [Ubi hæc addit eruditus Editor : *Hringe ſive Ring vocabulum eſt mere Germanicum, & ſignificat hic locum rotundum ſive orbiculatum in meditullio caſtrorum, vel munimenti vel conſeſſus alicujus ſitum, quem honoris & ſecuritatis cauſa Rex cum optimatibus ſuis obtinet.*] Eadem habet Chronicon Moiſſiacenſe an. 796. præterquam quod pro *Hringe*, *Kinno* præfert, ubi *Kinno* forte eſt *Regia*, ex Saxon. Kẏn & Kẏnne, regius. Unde fortean etiam dicta urbs Danica *Ryngſtadium*, de qua Saxo Gram. l. 13.

Ex allato porro Eginhardi loco docemur caſtra ſua *Campum* appellaſſe Longobardos : quod etiam apud nos obtinet. Caſtra enim *Camp* dicimus. Acropolita cap. 85. Καὶ πλησιάζοντες εἰς τὴν πόλιν, ὥρμησαν εἰσελθεῖν, ἀλλὰ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τοῦτο γνόντες, πῦρ ταῖς οἰκίαις τῶν Λατίνων ἐνέβαλον περὶ τὸν αἰγίαλον κειμέναις, καὶ ἐνέπρησαν ταύτας, πρῶτα Βενεῶν, εἶτα τῶν ἄλλων γενῶν, ἃς Κάμπους ὠνόμαζον.

¶ HROBATEN. Vide *Hropant*.

HROCCUS, [Vox Germanica ſignificans ſupremam veſtem.] Vide *Roccus*.

HROPANT. Lex Bajwar. tit. 3. §. 8. *Si eum per vim implexaverit, & non ligaverit, quod Hropant dicunt, &c.* Ubi Editio Heroldi, *Hrobaten*, alius Cod. *Hroupant*, præfert. Spelmannus : *Rape*, Angl. ꞃaꞅe,

Saxonibus, *funis*: & ſi *Hropant* referatur ad *ligaverit*, cenſus perſpicuus eſt: ſin ad *implexarit*, quod rectius videtur, alius quærendus eſt, & hic me fugit, ni dicatur ex Saxonico ꞃaepan, *intercipere*.

¶ HRUOTLONGE, Bovis pulmo, à Germ. *Rint*, vel Belgico *Runt*, Bos, & *Lunge*, pulmo. Eginhardus Epiſt. 23. *Boves vero qui occidendi ſunt, volumus ut facias ad Ludivacam venire, & ibi occidere. Unum ex his volumus ut dari facias Hruotlonge, & illa minutalia atque interranea, quæ ad noſtrum opus ſervari non poſſunt, volumus ut dentur ad illam familiam quæ ibidem eſt.*

¶ HUABA. Vide in *Huba*.

HUANUS, Avis ſpecies, quæ in altum volat, apud Fridericum II. lib. 2. de Venat. cap. 54.

HUBA, Hoba, Hova, Hobunna, &c. Modus agri cum habitatione coloni: *Colonia*, uti exponitur in *Hobunna*, mox; *Prædium*, uti in veteri membrana apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuldenſ. c. 11. *Numerus mancipiorum 254. villarum 23. prædiorum, ſeu Hubarum, 170.* Alia apud eumdem p. 266. *Optimos exinde ſibi excepit manſos, eoſque pro beneficiali jure in ſuos hæreditavit filios, ita ut aliqua villicatio plures amitteret Hubas, quam retineret.* [Vita S. Eberhardi tom. 2. Aprilis pag. 503. *Eccleſiam in Matchial cum omnibus ad ipſam pertinentibus, videlicet Hubis, decimis.*]

Tradit Vadianus *Hobam fundi partem ſignificare, maxime paſcuam*, hodieque vulgo *Huob* appellari. Gloſſarium Latino-Theotiſcum *manſum*, cum *hoba*, confundit. At ex infra laudandis Chartis aliud fuit *Hoba* à *manſo*: ſiquidem *manſus* aliquot *hobis* interdum conſtitit: ſed & *hobæ* ut plurimum *terra arabili* conſtitere, interdum & ſilvis.

☞ Et quidem *Hubarum* nomine terras arabiles deſignatas fuiſſe manifeſtum eſt ex Vita S. Udalrici Epiſc. Auguſtod. ſæc. 5. Bened. p. 459. *Niſi* xx. *Hubas extra traditionem dimiſit, & eas ſervituti ſancti Magni ad Fauces decrevit, canonicisque placitavit ut poteſtatem haberent, ſi vellent, eaſdem Hubas* xx. *cum* x. *in iſta provincia in bono loco ſitis Hubis concambire.*

Germani *Hofas*, ſeu *Hovas*, ſolitarias colonorum ædes vocant, ut eſt apud Gretzerum in Diſſertat. ſeu Appendice de Aureato p. 558. Kiliano perinde, *Hof*, veteribus, & *Hoeve*, recentioribus eſt villa. Freherus in Conſtitut. Adolphi Imp. de Inſulis Rheni, ait, *Hoëve* Germanos appellaſſe, quod Latini inferioris ævi *Curias*, *Parlamenta*, *Placita generalia*. *Huba dotalis*, in veteri Charta à Gevoldo edita cum Chronico Reicherſpergenſi p. 40. *Deſcriptio Hubarum & penſionum ad curiam Furde pertinentium*, apud Freherum in Orig. Palat. pag. 39. Adde Acta Murenſis Monaſt. p. 65. & Chartas aliquot in Chron. Laurisham. p. 69. 89. in Antiquit. Fuld. Broweri pag. 260. in Diplomatib. Ottonis M. à Meibomio editis pag. 118. in Tradit. Fuld. pag. 604. Metropoli Saliſburgenſi paſſim, &c.

☞ Inde eſt quod *Hubam* ab *hofa* diſtinguit Aventinus lib. 7. pag. 453. *Claſſes ruſticorum prædiorum apud Bojos duæ ſunt. In prima tantum agri, quod quadrigis, in ſecunda quod bigis arari ſolet. Hanc Hubam atque manſum, illam curtim, Hofam, priſci Bojorum juriſperiti vocant, illi à Rudolfo* LX. *aſſes, alteri* XXX. *impoſiti ſunt.*

Hoba. [Charta Hedeni Ducis pro S. Willibrordo Epiſc. ann. 704. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 13. *Et in curte noſtra alia nuncupante Monhore donamus tibi* VII. *Hobas &* VII. *caſatas &* cccc. *diurnales de terra.* Alia an. VI. regni Hilderici Regis to. 2. Annal. Bened. pag. 696. *Dono .... Hobam unam .... cum caſalibus, campis, pratis, ſilvis, acceſſiſque omnibus cum ædificiis, paſcuis.*] Charta Alamannica 18. Goldaſti: *Dedit... 5. Hobas de terra arabili, & caſas cum curtis, &c.* Alia Anſfridi Comitis apud Miræum in Notit. Eccl. Belg. pag. 52. *Hoc eſt manſum indominicatum cum ædificiis & omnibus utenſilibus, habentem Hobas 3. Hobas ſerviles 19. & ſilvam, &c.* In Charta ſeq. *Hoc eſt Hubam indominicatam unam, ſerviles 9. &c.* Adde p. 77. Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 42. *Unam Hobam, & ad eam pertinentem arialem, cum integra ædificii ſtructura, &c.* Tradit. 66. *Duas Hobas, unam in ſilva, & alteram in terra.* Lib. 2. tradit. 81. *Et duas Hobas, unam in campis, & alteram in ſilvis.* Lib. 1. trad. 84. & lib. 2. trad. 117. *Duas Hobas terræ arabilis.* Adde lib. 1. trad. 22. 30. 36. 42. lib. 2. tr. 31. 47. 77. & Stangefol. lib. 2. Annal. Weſtphalic. pag. 185.

Hubæ Regales, in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. pag. 105. 138. 139. 145. &c.

¶ Hueba Salica, Quæ pertinet ad *ſalam*, ſeu domum *cortis* præcipuam, apud Hanſizium to. 1. Germ. ſacræ p. 186. Vide *Salica terra* in v. *Lex*.

Houba, in Teſtamento Herberti Comitis Viromand. an. 1059. apud Joan. Carpentar. in Hiſt. Cameracenſi non ſemel, & in Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 21. 24. 32. 147. 151. 156. lib. 3. trad. 38. 39. 71. 75. 157. 177. lib. 3. trad. 28. in Metropoli Saliſburgenſi tom. 1. p. 105. &c.

Huaba, in Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 26.

¶ Huoba, apud Georgium Chiſtianum to. 2. Rerum Mogunt. p. 736. *Notum eſſe cupio ... qualiter ego Ruocelin & conjux mea Willa, prædium noſtrum ſcilicet ad quinque Huobas quod ... communiter poſſidemus, ad eccleſiam S. Albani ... delegavimus.*

Hioba, apud Carpentarium, & in Trad. Fuld. lib. 1. tradit. 69.

Hova. Variæ Chartæ Germanicæ apud Henſchenium ad Vitam S. Ludgeri Epiſc. Mimigard. Una anno 793. *Tradidi partem hæreditatis meæ Ludgero Abbati in villa, ... id eſt, illam Hovam integram, Alfgatinghova, cum paſcuis & perviis, & aquarum decurſibus, & ſacra in ſilva juxta formam Hovæ plenæ.* Alia an. 797. *Hæc autem pars tertia hæreditatis meæ tribus in locis conſiſtit: in pago Hiſloi, in villa, quæ nuncupatur Oceanni, Hova una, quam proſerviunt liti mei: in pago vero ... in villa ... Hova altera, & in eodem pago Hova tertia, & ſexta pars Hovæ quartæ in villa, quæ appellatur, &c.* Alia an. 799. *Terra aratoria illius Hovæ, quæ dicitur, &c.* Adde Chartam Arnulphi Imp. poſt Chron. Gerbrandi à Leydis pag. 372. [& Chartam an. 1308. apud Miræum tom. 1. pag. 1012.]

¶ Hovina, in Charta an. 1136. to. 3. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 116. *Ego Theodoricus Dei gratia Flandriæ Comes, pro remedio animæ meæ & anteceſſorum meorum duo Hovina terræ in Ruholt ... conceſſi.*

Hovia, Villa, vel curtis. Chron. Montis S. Agnetis cap. 26. *Damnum magnum habuimus in Hovia noſtra ex inundatione aquarum.*

Hobunna, Eadem notione, Colonia, prædium. Tradit. Fuldenſ. lib. 2. trad. 21. *Id eſt, in ſupradicto loco novem trado colonias (hoc ſunt Hobunnæ) integras cum omnibus adjacentiis, &c.* Adde lib. 1. trad. 1. 119. lib. 2. trad. 32.

Hubarum Magiſter, Dignitas quædam in Auſtriæ Ducatu, qua donatus quidam Baro Auſtriacus *Joannes de Tyrnavia*, an. 1384. in Privilegiis

Academiæ Viennenſis in Auſtria, apud Lambecium. De illius functione mihi non liquet.

Hovastat, quaſi *Hove ſtade*, Domus hovæ, quæ in *hova* exſtructa eſt. Tradit. Fuldenſes lib. 2. trad. 17. *Ego ab ipſis unam arialem, id eſt, Hovaſtat, cambiavi, id eſt, mutavi, in illa, quæ dicitur, &c.* Et trad. 20. *Quid ſit extra unam arialem, id eſt, Hovaſtat, &c.*

Hobarii, Hobarum poſſeſſores, vel *coloni*. Charta Anshelmi Abbatis Laurishamenſis apud Freherum de Orig. Palat. p. 38. *Aream & vineas Hobariis atque curtariis... conceſſi :... ut cum aliquis Hobariorum obierit, hæres ejus tantum 5. ſ. tribuat, &c.* Occurrit ibi pluries. Acta Murenſis Monaſt. pag. 37. *Hombarius autem, qui plenum habet manſum, debet ſingulis annis dare 4. maltra de ſpelta.* Et pag. 38. *In feſtivitate S. Sergii dabunt Hobarii, qui extra ſilvas domos habent, lineum pannum, &c.* Mox rurſum *Hombarii*; ſed legendum *Houbarii.*

¶ Hubarii, Eadem notione. Charta an. 1274. in Hiſt. Mediani Monaſt. p. 332. *Pronuntiavimus prædictum Abbatem... omnes agros qui jure proprietatis ad ſæpe dictam curiam ſpectare noſcuntur, conferre poſſe & debere ſine reclamatione villici & Hubariorum dictæ villæ.* Adde Tolnerum in Hiſt. Palatina inter Inſtrum. pag. 16. *Hovir* Hobarium ſeu colonum vocant Poëtæ noſtrates. Le Roman *de Partonopex* MS.

Et que Dame de nul endroit
Nul meillor Hovir ne porroit,
Plus cortois, ne plus debonaire, &c.

¶ Huppfennige, Denarius, ſive cenſus de *huba*, quem poſſeſſor annuatim præſtat domino. Liber redituum vetus Epiſcopi N. apud Schilterum in Gloſſ. Teuton. *Item jura ſive cenſus denariorum, qui dicuntur Huppfennige, ſpectantes ad curiam in V. ſunt hi: &c. Item notandum eſt quod ſolventes Huppfennige non tenentur ad mortuaria: alii autem curiæ attinentes, vel bona eidem cenſualia poſſidentes tenentur ad mortuaria.*

¶ HUBBERGUEL. Vide in *Halsberga.*

HUCA, Ricinium, quo ſcilicet mulieres olim caput operiebant & velabant: *Huque*, uti etiam appellatur in Flandria. Statuta Maſſilienſia MSS. an. 1276. *Huca cum caputio vel almuſſa cum pennis... Huca cum ſendato & caputio vel almuſſa.... Huca de panno ſerico, vel de camelotto cum cendato. Huca frezata.* Viris etiam attribuit Jac. Valerius in Tractatu MS. *du Droit d'armes & de Nobleſſe*: *Ceux, qui ont tournoié ſous les bannieres endroit ſoi, ſont veſtus de pourpoins pareils avec Heuques d'orfaverie, ou outres habillemens.* Et Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris:

Armetz luiſans, briquoquetz, capelines,
Hucques de pris, tres-riches mantelines,
Venans ſans plus juſqu'au deſſus des faudes.

Vide Monſtrelletum 1. vol. cap. 155. 3. vol. pag. 74. Theatrum Honoris Vulſonis *de la Colombiere* pag. 71. & Menagium in Originib. linguæ Francicæ. Vide *Huka.*

¶ HUCAGIUM, Proclamatio vini venalis, ut conjecto, & tributum pro ea ſolvendum. Charta an. 1269. ex Tabul. Floriac. *Tandem inter nos... pacificatum extitit in hunc modum, videlicet quod.... Hucagium ſeu clamor tabernarum & collatio Hucagii ſeu clamoris in Majoria... & omne jus quod habet in celleria & in collatione ejuſdem nobis... libera remanebunt.* Etymon puto vetus Gallicum *Hucher*, Clamore acceſſere. Vide *Cridagium.*

HUCCIARE. Vetus Placitum ann. 17. Ludovici Pii, editum à Baluzio in Append. ad Capit. num. 34. *Et perquiſierunt terminos de ipſa villa, archas, & fixorias, & vindenates. Nos vidimus tenantes, & in omnibus Hucciando truncato mantildo Oderius comparatus, & Ababdela, qui vocatur Maraton, &c.* Noſtris *Hucher*, eſt clamare, aliquem vocare.

☞ Hinc in Litteris Johannis I. Regis Franc. ann. 1354. to. 2. Ordinat. pag. 558. *Et ſe eulx ou aucun d'eulx ſe complaignent de ceuls qui ſe ſont entremis des impoſitions ou temps paſſé, ou d'aucuns nos Officiers, ou d'autres, faites leur ſommerement & de plein oſtez tous Houquez, fuitez & cavillations par voye de reformation ou autrement, &c.* Le Roman *de Partonopex* MS.

De ſon cheval le trebuſche,
Li paiens crie & brait & Huche.

¶ HUCENABRA, Idem videtur quod *Huba*, ab Anglico *Houſe*, Domus, manſio; vel *Husband*, terram colere. Chartularium S. Trinitatis Cadom. fol. 46. v°. *Hugo 4. ſol. pro una Hucenabra 3. denarios, pro home 1. obolum.* Infra fol. 48. *Willelmus pro Huchenacra 4. denarios, &c.* Potior mihi videtur prima lectio.

HUCHA, Huchia, Arca, vel ciſta lignea oblongior, vox Picardis noſtris nota, *Huche*. Leges Burgorum Scoticor. c. 125. *Item habebit ciſtam, Huchам, aratrum, &c.* Neſcio an huc pertineat quod habent Schedæ MSS. *Uns peletiers ne doit Huche, ſe il n'a ſix garnemens ou plus: & ce garnemens ne doit tonlieu.* Uſatica MSS. Vicecomitatus aquarum Rotomagi: *Si aucun porte Huche ou buffet à clef hors de la ville, il doit 4. den.* [Conſuetud. Brageriaci art. 93. *Qui archas ſeu Huchas debotaverit, aut falſas claves quæ dicuntur contra-claves tenuerit & eis uſus fuerit.* Inventarium ornament. & reliq. Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *Item magna Huchia operata à parte anteriori & entre-deux ad duas ſerruras.*] Vide in *Retorta*, & *Hutica*. Ab *Huchiarum* forma dictæ fortaſſe naves, quas *Huches* vocat Monſtreletus 1. vol. cap. 243.

¶ Huchetta, diminut. ab *Hucha*. Inventarium modo laudatum: *Item una parva Huchetta ad ponendum candelas modici valoris.*

¶ HUCHENACRA. Vide *Hucenabra.*

¶ HUCIA. Vide *Houſia.*

¶ HUCNOTICUS, Calvinianus. *Hucnotica perſecutio*, apud *le Braſſeur* Hiſt. Ebroic. pag. 324. ex Epitaphio an. 1562. Vide *Hugonotti.*

HUDEFEST. Vide *Hurdereſeſt.*

HUDEGELD, ex Saxon. hyd-gyld, Cutis vel corii pretium, quo ſenſu quis dicitur *corium redimere*, cum à flagellationis pœna, ſoluta pecunia, ſe eximit; ex hyd, corium, & gyld, mulcta. Fletæ lib. 1. c. 47. §. 20. *Hudegeld, ſignificat quietantiam tranſgreſſionis, illatæ in ſervum tranſgredientem.* Id eſt, *à ſervo, qui foreſecit.*

☞ Haud ſcio an perperam editum ſit *Hudegeld* pro *hinegeld*, ita ut vox formata ſit ex *hine*, ſervus, & gyld, mulcta, quod ad definitionem Fletæ propius accedit.

¶ HUDREDEPENY. Vide in *Hundredus.*

¶ HUELLUM, f. Ligo, Gall. *Hoüe*. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. CLX. *Pro C. piceis & L. Huellis & pro vectura à Belvaco uſque ad Archas VI. l. & XIII. ſ.*

HUERNUM, [f. idem quod *Huba*, Manſio, domus coloni.] Charta Eduardi Confeſſoris anno 1044. in Monaſtico Angl. to. 2. p. 901. *Præterea addidi loco illi infra Londoniam partem terræ de terra illa... cum Huerno eidem terræ pertinenti.*

HUESIUM, Hutesium, Multitudinis clamor inconditus, quo ut plurimum quempiam inſectatur: ex Gallico *Hus*, formato ex ipſo ſibilo, quo quis aliquem explodit: *Huer* & *Huée*, etiamnum dicimus. Vita Ludovici Pii anno 840. *Quibus id agentibus, . . . converſa facie in ſiniſtram partem, indigando quodammodo, virtute, quanta potuit, dixit bis, Hutz, Hutz, quod ſignificat, Foras, Foras. Unde patet, quia malignum ſpiritum vidit, &c.* Ita *Hus* de clamore militari confuſo ac incondito uſurpat non ſemel Villharduinus num. 89. *Et li Hus ere ſi grans, que il ſembloit, que terre & mer fundiſt.* N. 127. *Li Hus de la noiſe fu ſi grans, que il ſembla, que terre fondiſt.* Et n. 212. *Et fu li Uz & la noiſe grans.* Le Roman *de Florimon*:

Quant ſe furent entretenu,
Le cri leverent & le Hu.

[Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Lors leiſſerent cheval aler
Là ouſſies uns Hus lever,
Et une noiſſe, & un cris.]

Monaſticum Angl. to. 2. pag. 832. *Unde verbera, Hutesiæ clamores, querimoniæ, ſanguinis effuſiones emergere poſſent.* Fleta lib. 3. c. 7. §. 6. *In coactionibus oportet, quod coactus ſtatim cum evaſerit, clamorem, ſtrepitum & Hutesium faciat & levet.* Sed apud Practicos Anglicos,

Huesium, uti ſcribitur in Legibus Malcolmi II. Scotiæ Regis cap. 15. §. 1. 2. & in Statutis Roberti I. Regis Scotiæ cap. 21. §. 9. ſeu, ut apud alios paſſim,

Hutesium, ſumitur pro eo multitudinis clamore incondito, quo latronem, aut capitalis criminis reum, ſeu in ipſo crimine deprehenſum, ſeu fugientem ac latitantem, pagani omnes tenentur inſectari ac proſequi, donec comprehendatur, & in judicis manus tradatur: ita ut ex iis ſi quiſpiam defecerit, id eſt, reum clamore inſectatus non fuerit, mulctis ſubjaceat, ut eſt in Legibus Canuti Regis Saxonicis §. 26.

Id apud Francos noſtros à primæva regni origine obtinuiſſe, ſatis colligitur ex Decretione Chlotarii II. Regis c. 16. *Si quis ad veſtigium minandum, vel latronem perſequendum admonitus venire noluerit, quinque ſolidis condemnetur.* Ubi *veſtigium minare*, eſt *per veſtigium ſequi*, ut eſt in Lege Salica tit. 39. Adde cap. 1. & 2. ejuſdem Decretionis. Capitula Caroli C. tit. 11. c. 5. *Commendaverunt etiam, ut ſi alicui denunciatum fuerit, ut ad accipiendum latronem adjutorium præſtet, aut aliquis ſonum inde audierit, ut ad latronem accipiendum concurratur, & ſe inde retraxerit, ut ad hoc adjutorium non præſtet, ſi liber homo fuerit, bannum dominicum componat; &, ſi colonus fuerit, ictus accipiat.* Ubi *ſonus*, idem eſt quod apud Anglos, *Huesium levatum.* Similia habentur tit. 39. cap. 2.

Mulctæ autem pro latrone non ſecuto, apud Anglos vocantur *Amerciamenta* pro *Hutesio non levato*, vel *levato & non ſecuto*, in Fleta lib. 1. cap. 20. §. 114. vel *de Hutesiis levatis injuſte, vel ſi juſte, tunc non proſecutis, qui ea levaverint, & per quos deficit ſecta.* Lib. 2. cap. 52. §. 16. & lib. 1. c. 34. §. 2. *Ideo excipere poterit & dicere, quod ſecta non fuit benefacta, eo quod ſtatim Hutesios non levavit: & ſi levavit, illud tamen non ad villas vicinas & propinquiores non manifeſtavit, nec ſcelus illud Coronatoribus vel aliis Ballivis Regis non oſtendit; ſed inde ſubticuit, &c.* Adde Will. Thorn. p. 2022.

In Anglia quippe, ut eſt apud Bractonum lib. 3. tract. 2. c. 1. §. 1. *Omnes tam Milites, quam alii, qui ſunt 15. annorum & amplius, jurare debent, quod utlagatos, murdritores, robbatores, & burglatores non receptabunt, nec eis conſentient, nec eorum receptatoribus: & ſi quos tales noverint, illos attachiari facient, & hoc Vicecomitibus & Ballivis ſuis monſtrabunt, & ſi Hutesium & clamorem de talibus audierint, ſtatim audito clamore ſequantur cum familia & hominibus de terra ſua.* Ibidem cap. 10. §. 1. *Quia ſunt quidam, qui ſtatim fugiunt poſt feloniam, & capi non poſſunt, ſtatim poſt tales levetur Hutesium, & fiat poſt eos ſecta, de villa in villam, quouſque malefactores capiantur, alioquin tota villata in miſericordia Regis remanebit.* Adde Fletam lib. 1. c. 27. §. 1. Statuta Willelmi I. & Roberti I. RR. Scotiæ locis laudatis, & Additamenta ad Matth. Paris p. 149. 150.

☞ Hujuſce rei exemplum inſigne profert Thom. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Mandatum eſt Gulielmo de Haverhul Theſaurario Regis, quod civitatem London capiat in manum Regis, eo quod cives ejuſdem civitatis non levaverunt Hutesium & clamorem pro morte magiſtri Guidonis de Aretio & aliorum interfectorum, ſecundum legem & conſuetudinem regni.*

Huesium igitur, ſeu *Hutesium*, fuit inconditus clamor; atque ita appellatur in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 65. *Si quis audito clamore non exierit, reddat Overſeneſſam Regis, aut plane ſe ladiet.* In Regiam Majeſt. lib. 4. cap. 5. §. 3. *Clamor aut vox popularis, clamor viciniæ, quod à vicineto levaretur. Sequela clamoris*, lib. 4. cap. 15. *Lever Huy & cry*, apud Brittonum p. 54. v. *Clamor violentiæ*, in Speculo Saxonico lib. 2. art. 71. §. 3. Ex quo id moris etiam in Germania obtinuiſſe docemus: *Arma licite ab his feruntur, qui violentiæ ſequuntur clamorem. Clamorem autem violentiæ omnes ſequi tenentur, qui annos diſcretionis habent, & gladiis accingi poſſunt, &c.*

Aliud tamen eſt *clamor*, aliud *Huesium*, etſi ſæpe confundantur. Leges foreſtarum Scoticar. c. 15. §. 4. *Et ſi non poſſit* (capere) *debet levare Huy & croy.* Et cap. 22. *Debet levare Hoy & cry.* Ubi *cry*, eſt *clamor popularis*; *Huy* vero videtur eſſe clamor cum cornu. Junguntur autem quia uterque clamor adhibebatur. Will. Thorn. cap. 25. §. 9. *Venit cum clamore & Hutesio.* Ita in Mandato de Juratis ad arma: *Vigiles levent Hutesium ſuper eos undique, & eos inſequantur cum tota villata & vicinis villatis cum clamore & Hutesio de villa in villam, donec capiantur.* Regiam Majeſt. lib. 4. cap. 23. §. 2. *Si quis latronem in damno ſuo invenerit cum furto, clamorem ſuper illum ſtatim levare debet cum cornu, vel cum ore, ſi cornu non habeat, cum alio clamore in vicinia, &c.* Statuta Willelmi Regis Scotiæ cap. 4. §. 2. *Debet levare cornu ſuper illum de illo deforciamento.* Monaſticum Anglican. to. 1. pag. 818. *Et arrepto cornu circumivit Abbatiam bis vel ter, levando Hutesium ſuper Abbatem & conventum.* Knyghton. an. 1326. *Omnes, qui poterant cornu ſufflare, vel vocem Hutesii emittere, &c.*

Clamoris uſus, ſeu *Hutesii levandi* ſuper reos obtinuit etiam in Gallia. Exſtat enim Statutum pro urbe Pariſienſi, inter Judicia, Conſilia, & Arreſta expedita an. 1274. in Parlamento Aſſumpt. B. M. in quo *ordinatum fuit per Dom. Regem, & ejus Conſiliarios, quod quotieſcumque melleia, vel domorum fractio, raptus mulierum, vel aliud conſimile maleficium Pariſius acciderit, omnes vicini & alii, qui hoc ſciverint, ſtatim exeant ad impediendum malum pro poſſe ſuo, & ad arreſtandum & capiendum malefactores, quos ſi arreſtare vel capere non potuerint, levent clamorem, ad quem omnes, qui illum audierint, currere tenentur: & hoc proclamabitur ad bannum, & tranſgreſſores &*

inobedientes graviter puniantur. Quibus adjungenda videntur, quæ in hanc rem habet Philippus *de Beaumanoir* in Conſuetud. Bellovacenſi MS. cap. 67. *Li jugemens eſt bons, & le couſtume eſt bonne, qui quort en Beauveſains, en ce que caſcuns pot, & doit penre les malfeteurs à Juſtice, & ſans juſtice: & eſpecialement les larrons & les bannis, & les amandés, & tos cis qui s'enſuivent por quelque cas que ce ſoit, quand cas eſt apers, eus & loiſt à tos à penre les vis, s'il poent, & mener en main de Juſtice: & ſe li malfeteur tornent à defenſe, & on les occit en prenant, on n'en doit rien demander as preneurs. Car mis vaut qu'il ſoient occis qu'il eſcapent. Et pluſors fois avons nos commandés en nos aſſiſes que tuit ſaillent as cris qui avenront, & que caſcuns mete paine en arreſter les malfeteurs deſſuſdits, &c.*[Nec prætermittenda etiam quæ in hac voce ſcribit Raſtallus: *Hue & crie eſt un purſuit de un ayant commis felonie par le hault chemin; car ſi le partie rob, ou aſcun en le companie de un qui fuit murdri ou rob, vient al Conſtable del prochein ville, & lui commanda de faire Hue & crie, ou de faire purſuit; puis l'offendor, deſcribant le partie, & ſi prés que il poit, montrant quelle voie il eſt allé, le Conſtable doit immediatement de appeller ſur le paroche, par aid en querance le felon; & ſe il ne ſoit trouvé là, donc de donner garrein al prochain Conſtable, & il ad prochein à luy, deſque le offendor ſoit apprehend, ou al meins juſque il ſoit été pourſuie al latere de mere.*] Obtinuit etiam in Hiſpania, maxime in Navarra, mos idem, reos ac malefactores perſequendi: apud eos enim ineuntur ſocietates, quas *Hermandatas*, quaſi *Fraternitates*, Navarri; *Junctas*, quaſi *Uniones*, Aragonii vocant: quibus, qui adſcripti ſunt, quoties aliquod gravius delictum admittitur, facto ad ſonitum æris campani concurſu (*ab crit & repic de campanes*, ut habet Charta an. 1452.) de compacto in illos impetum facere, reoſque judicibus ſiſtere tenentur. Exſtat in hanc rem Ferdinandi Aragonii Caſtellæ Regis Edictum, apud Medinam *de las Grandezas de Eſpanna*, part. 2. c. 72. cujus ſummam delibavit Antonius Nebriſſenſis Decade 1. Rer. à Ferdinando & Elizabeta geſt. lib. 6. c. 3. *Hermandati* etiam meminit Marinæus Siculus lib. 19. de Rebus Hiſpan.

Sed & ab *Hutesio*, vox *clamor*, apud Practicos Gallos, Anglos, Italos, &c. uſurpari ex hoc uſu cœpta pro rei alicujus vindicatione, quam etiam *Calumniam* vocabant: quod qui rem repetebat, *levato clamore*, coram teſtibus ac concivibus ſuam eſſe aſſereret, ſibique reſtitui poſtularet: quod etiamnum faciunt Normanni noſtri, apud quos rei vindicatio *Clamor de Haro* dicitur, de quo ſupra egimus.

Huesium & Hutesium, ſæpe ſumitur præterea pro ea juriſdictione ac cognitione criminum, de quibus *clamor levatur*, in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 767. to. 2. p. 293. 345.

Secta & Sequela Uthesii, cùm huthesio levato, loci incolæ ſequuntur malefactores. Vetus Charta in Additamentis ad Matth. Paris pag. 150. *Quod ſecta de Utheſiis fiant ſecundum antiquum debitum modum, ita quod negligentes, & Utheſium ſequi nolentes capiantur, tanquam conſentientes malefactoribus, & liberentur Vicecomiti, & inſuper in qualibet villa provideantur 4. homines, vel 6. ſecundum quantitatem villæ ad viceſiæ prompte & inſtanter proſequendæ, & ad malefactores proſequendos, ſi ſupervenerint, &c.* Ubi perperam editum *viceſia*. Regiam Majeſtatem lib. 4. cap. 15. *Si quis catallum aliquod furatus fuerit, & ſequela clamoris viciniæ ſequatur eum, &c.* Bracton. lib. 3. tract. 2. c. 10. §. 1. *Quia ſunt quidam, qui ſtatim fugiunt poſt feloniam, & capi non poſſunt, ſtatim poſt tales levetur Hutesium, & fiat poſt eos ſecta de villa in villam, quouſque malefactores capiantur, alioquin tota villata in miſericordia Regis remanebit.* Leges vernaculæ Guillelmi Nothi cap. 5. *Cil ki prendra larun ſans ſuite & ſans cri, &c.* Charta Odardi Dom. Hamenſis an. 1328. *Se aucuns meſſais eſt fais en ladite ville, lidis Maire & Juré porront ſuir le malfaiteur par toute la terre dudit Seigneur à frecque pourſuite, & aveuc duell.* Infra: *Si toſt comme lidis Sires, ou ſi hoir ſeront enfourmé de la frecque pourſuite, rendre le deveront auſdis Majeur & Juré, &c.* Vide *Hermendatum.*

Uthagium, pro *Uteſium*, in Charta Henrici III. Reg. Angl. apud Gull. Prynneum in Libertatib. Eccl. Anglic. to. 3. pag. 65.

¶ Huesium alia notione accipit Johannes Skenæus de Verborum ſignificatione pag. 77. *Hueſium*, inquit, *hoyeſium, clamor, Gallice Oyer, Latine Audire; quod eſt in uſu in proclamationibus, ſcilicet cum lictor armatus aut legatus populum convocat, & orat ut ſe audiat. Huchement* dicitur in Ordinat. Metenſ. tit. 2. art. 52.

☞ Aliud etiam ſonat vox Gallica *Huage* in Charta an. 1473. *S'enſuit ceux qui doivent chaſſer en mes foreſts à toutes groſſes beſtes, rouges, rouſſes, noires, toutesfois que moi ou mes officiers voulons chaſſer, & auſſi ceux qui doivent le Huage auſdites groſſes beſtes en mes foreſts.* Ubi manifeſtum eſt ſignificari inconditum illum clamorem, quem, venante Domino ſuo, edere tenebantur vaſſalli & ſubditi, ut feræ eo territæ è latibulis ſuis prodirent.

HUGONENSIS Solidus, in Tabulario Narbonenſi ſub an. 1126.

¶ HUGONOTTI, Hæretici recentiores, Lutherani aliique ejuſdem furfuris viri. Proſper Sanctacrucius de Civil. Gall. Diſſent. apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1460. *Appellabantur eo tempore in Gallia qui ab Eccleſia deſciverant, Hugonotti, cujus nominis originem cum diligenter perſpexiſſemus, invenire non potuimus. Alii enim ad Hugonem quemdam, qui multis jam annis contra Regem conſpiraverat, referebant: alii, quod porta Turonenſis civitatis, ubi frequenter congregari conſuevere, de Ugoni appellaretur. Utcumque ſit, iniquiſſimo animo ferebant ac graviſſimæ injuriæ loco reputabant, cum Hugonotti appellabantur.* Vide Menagium in Origin. Gall.

¶ HUJAS, *atis*, Incola, ejuſdem urbis ſeu regionis. Acta S. Ottonis to. 1. Julii p. 367. *Quo die Milleni homines, tum Hujates, tum externi, ſepulcrum Sancti viſitant.*

¶ HUISSARTUM, Idem quod *Eſſartum*, Silva in terram cultam redacta. Charta Thoſſiacenſis an. 1451. *Juxta Huiſſarta Garnerii Ponceti.* Vide *Exartus.*

HUISSERIUM, Usseria, Usserius, Usaria, Ussers, Hippegus, navis, qua equi tranſvehuntur, *Liuto* Genuenſibus, *Palandrea* Turcis dicta, ut auctor eſt Remigius Nanninus. Sydonius in Panegyrico Majoriani:

> .... *Pars jam lintre cavata*
> *Indociles exponit equos.*

Philippus Mazerius in Vita S. Petri Thomaſii Patr. CP. n. 87. *Videlic. 60. navigia, inter galeas, Huiſeria, & alia navigia militum armatorum.* Et n. 91. *Inter galeas, Huiſſeria, ligna, naves, & alia navigia.* Godefridus Mon. S. Pantaleonis ann. 1224. 50. *naves fecit fabricari, quæ Uſſeriæ nuncupantur, quarum magnitudo tantæ capacitatis erat, ut duo millia Militum*

Militum cum dextrariis ſuis, & omnium armorum ſuorum pertinentiis, & præterea decem millia aliorum hominum valentium ad pugnam & ad bella cum armis ſuis in eiſdem Uſſeriis valeant transferri. Uſarias, alio loco appellat. Tractatus inter Venetos & Principes Chriſtianos contra Turcos an. 1334. qui exſtat apud Joannem XXII. PP. to. 9. part. 2. Epiſt. ſecr. pag. 137. *Item ſupponitur, quod Rex Siciliæ non omittet, quod faciet 4. Uſſerios & 4. galeas.* Utitur & Careſinus Scriptor Venetus an. 1378. *Uſarii* in Epiſtola Comitis S. Pauli de Expugnat. CP. *Quilibet Uſarius mangonellum ſuum habet erectum.* Ubi Gaſpar Barthius ad Philippid. p. 517. *Uſarios* pro hominibus accepit. *Vuiſſiers* paſſim dicuntur Villharduino, *Wiſers* Hovedeno, *Uſſers*, perperam, pro *Wiſſers*, Bromptono ſub an. 1190. *Rex Tancredus dedit Regi Angliæ 4. magnas naves, quas vocant Viſers, & 15. galeas.* [Inſtrum. an. 1345. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 502. *Promettons à noſtre dit couſin, que nous ferons faire à nos couz & depenz douze Huiſſiers & ſix galées & pourvoirons de quant que beſoing ſera à la façon des dix-huit vaiſſeaux, & les frunirons de voyles, d'encres & de cordes.*] *Uſcieri*, apud Jo. Villaneum lib. 7. cap. 57. lib. 8. c. 49. lib. 9. c. 92. lib. 10. c. 107. & Ricordan. cap. 206. *Uſiberi*, apud Aug. Juſtinian. Epiſc. Nebienſ. in Annal. Genuenſ. anno 1293. Petrus IV. Reg. Arag. in Chron. lib. 3. cap. 10. *E eren ne les ſet Uxers groſſes, qui portaven cavalls, & vint naus groſſes appellades naus de Covent, &c.* Adde c. 1112. lib. 4. cap. 4.

Vocis etymon doctiſſimis viris Voſſio, Somnero, & aliis hactenus incompertum, à nobis indicatum in Notis ad Villharduinum : ubi *Uſſerias* ſic appellatas obſervavimus, à vocabulo Gallico, *Huis*, quod *fores* aut *valvas* ſignificat, quibus oſtium clauditur, cum ejuſmodi hippagones, receptis equis, foribus ad puppim occluderentur, ne maris unda navim occuparet. Idque ex Joinvilla, ipſo Villharduino, & Will. Tyrio lib. 20. cap. 14. ſatis ſuperque docuimus, in Notis ad eoſdem Villharduinum & Joinvillam. *Huis* vero vox pro *foribus* deducta videtur à Saxon. hur, & Germ. *Huys*, domus, ædes. Le Roman *du Rou* MS.

Tel cuide de l'oſtel iſſir,
Qui à l'Us ne pot avenir.

[Le Roman *d'Athis* MS.

Et l'Uis par où ils y entrerent,
Onques oueil tel ne reſgarderent.

Huiſelet, minor porta. Le Roman *de la Roſe* MS.

Tant cun Huiſelet bien barré
Trouvois petitet & eſtroit.]

Sed & etiamnum *Huiſſieres* appellamus leviores illas fores, quæ velis obducuntur, aut cancellis, cujuſmodi fuere *Cancelli forenſes*, ad quos, qui ſtare ſolent oſtiarii, *Huiſſiers* etiamnum dicuntur. Computum Steph. *de la Fontaine* Argentarii Regis an. 1351. *Pour 10. ſergettes vermeilles pour mettre aux Huiſſieres & feneſtrages de la Chambre du Roy.*

¶ HUISSERIUS CAMERÆ, Aulæ oſtiarius, Gall. *Huiſſier de la chambre.* Ordinatio Officiorum in domo Dalphinali an. 1340. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 392. *Quorum camerariorum & barberii unus, ſit ſemper ſucceſſive Huiſſerius Cameræ noſtræ, & quilibet eorum percipiat pro ſalario annuatim florenos auri decem.* Ibid. p. 396. *Ordinamus in eodem hoſpitio unum Huſſerium Aulæ.*

¶ HUKA, Peplum muliebre Brabanticum, Flandris *Huycke*. Acta B. M. Oignacenſis to. 4. Junii p. 632. *Quam ipſe Nivellis viderit pictam pro matri-*

monii annis in habitu ſæculari cum peplo brabantico nigro, Hukam vulgo vocant. Vide *Huca*.

¶ HULCUM, Idem quod mox *Hulka*. Inſtrum. an. 1412. apud Rymer. to. 8. pag. 755. *Anno regni noſtri* (Henrici IV. Regis Angl.) *undecimo, ſupra mare in quoddam Hulcum de Selandia, ducentes ſecum aliud vas cum vinis carcatum, ad veniendum mercatorie in regnum noſtrum Angliæ, ſe miſerunt... Præfati ligei noſtri cum Hulco ſuo prædicto, una cum prædicto alio vaſe.... capti fuerunt.*

¶ HULCUS, *Paſtor.* Vetus Gloſſ. MS. Sangerm.

HULDA, Hominium, veteri Scriptori apud Brouverum lib. 17. Annal. Trevir. p. 957. 1. Edit. ex Germ. *Hulde*, fides, fidelitas, obſequium. Vide Vitam Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevir. lib. 1. c. 5. lib. 2. c. 3. to. 1. Miſcellan. Baluzii.

HULKA, Navis ſpecies, oneraria, Flandris *Hulke*. Thomas Walſinghamus p. 394. *Commiſit cum eis, & cepit tres caricas, & unam Hulkam, & 4. balingarias.* Vide *Hucha*.

HULLÆ, Carbones ex terra nigra, quibus fabri utuntur, Leodienſibus, apud quos primum reperti dicuntur ſub ann. 1200. hodie *Houilles*. Bruſthemius an. 1198. *Carbones, quos Galli Hullas vocant, inventi ſunt juxta Leodium in monte publico.* Adde Ægidium Monachum Aureæ Vallis in Epiſcopis Leod. cap. 95. & M. Chonicon Belgicum an. 1201. Hylle Saxonib. eſt *carbo*, hinc Coley-hylle, *Collis carbonis*, apud Silveſtr. Giraldum de Expugn. Hibern. lib. 2. c. 30. Vide *Carbo*.

HULLARII, Qui ejuſmodi carbones eruunt. Radulphus de Rivo in Epiſcop. Leod. cap. 1. *Gregariorum militum, ... quorum plurimi erant Hullarii.* Cap. 23. *Hullarii Leodienſes.* Hinc traducta vox apud noſtros pro calonibus & prædatoribus in militaribus caſtris, vel nebulonibus. Poëta MS. infimi ævi, poſt Summam Willelmi Brittonis, ex Bibl. Collegii Navarræi:

Sunt per quæ cunctis obſtant anathemata juris,
Pſeudo-pugil, nebulo, meretrix, fur, ſaltria, leno,
Et decii factor, Hoularia vilis & actor.

Vetus Interpres Gallicus MS. Novellarum Juſtiniani, Nov. 16. de Lenonibus: *Ciſt titres eſt des Houliers & des meſchines, & des leſcheors, &c.* Petrus *de Fontaines* in Conſilio, c. 16. extremo: *Ne à un ribaut, ne à un Houlier, contre celuy qui eſt de bone vie.* [Hinc emendandus Butilerius in Summa rurali cap. 88. ubi perperam editum, *Hourieur*, & *Houriere*, pro *Houlier* & *Houliere*.] Guill. *Guiart* ann. 1204.

Houlier, & ribaut, & paillart,
Qui toujours la guerre commencent
En Normandie ſe relancent.

Idem 1214.

Houliers & ribaus & garçons,
Dont l'erre ne r'eſt pas ſerie,
Font tele noiſe & tele crierie, &c.

Et ann. 1304.

Houliers & ribaus de Champaigne
Qui ſont ſi liez & ſi gaillart,
Et ribaus de four & paillart,
Qui gaaigner en guerres attendent,
Par les chans çà & là s'eſpandent;
Volentiers d'aller en feurre.

¶ HOLERII, Eadem notione. Edictum Johannis Regis Franc. an. 1352. to. 3. Ordinat. pag. 496. *Ex fide dignorum relatione ad noſtrum pervenit auditum, non ſolum ſemel, ſed pluries & frequenter, quod quamplures extranearum nationum, miniſteriorum, & ſtatuum diverſorum, alii murtrarii, alii latrones, nonnulli monetarum falſatores, & aliqui exloratores* (f.

exploratores) *& Holquii, deceptores, &c.* Adde Hiſt. Pariſ. Lobinelli to. 5. p. 245.

HULLUS. Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 292. *Habendum & tenendum dictam paſturam in Hullis & holmis, &c.* Anglo Saxonibus hull, & hill, eſt mons, collis: *Holmus* vel *Hulmus*, locus depreſſior aquis irriguus. Vide *Hulmus.*

HULMUS, Holmus, Anglis, Danis, Germanis, *Holm*, vel *Holme*, Clivus, monticulus, collis, *Holm*, (inquit Lelandus in Commentar. in Cygn. Cant.) *eminentis loci, interdum & ſilvoſi, & aquis circumſepti verticem aut eminentiam exprimit.* Addunt Camdenus in Inſulis Britannicis, & Spelmannus, interdum *Holmes* dici depreſſiores & herbidas planities plurimis rivulis & aquarum divortiis circumfuſas: quomodo videtur uſurpare Monaſticum Anglican. to. 1. p. 686. *Tres dalos prati, & unum Hulmum, & aliquos ſoſpites.* Et to. 2. p. 292. *Habendum & tenendum, dictam paſturam in Hullis & Holmis in ſeparabilitate, &c.*

HULSAAR. Andreas Suenonis lib. 5. Legum Scanicarum c. 23. *Si vero deſcendat* (vulnus) *ad interiora; puta in capite uſque ad cerebrum, in pectore uſque ad jecur, vel pulmonem, in ventre uſque ad viſcera, quod vulnus Hulſaar dicitur in vulgari, duplo majorem & ſatisfactionem exigit & defenſionem.* Vide *Waadeſaar.*

¶ HUMANARI, Homo fieri, de Chriſto dicitur qui humanam carnem aſſumſit. Acta S. Franciſcæ Romanæ to. 2. Martii p. 105. *Verbum & ipſe Deus, dignatus es intra meos virginales Humanari artus.* Occurrit etiam in Homilia MS. Remigii Autiſſiod.

¶ Humanatus, *Homo natus.* Gaſp. Barthii Gloſſ. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. p. 454. Papias in Præfatione: *Et pro me Papia multiplicibus obſito peccatis, ad Humanatum pro nobis Dominum exhorent.* Epiſtola Concilii Francoford. ad Epiſc. Hiſpaniæ tom. 3. Conc. Hiſpan. pag. 105. *Adjunxiſtis: In profeſſione Nicani ſymboli non invenimus dictum, in Chriſto duas naturas & tres ſubſtantias, & homo deificus & Deus Humanatus.*

¶ Humanatio, Incarnatio qua Verbum Divinum homo factus eſt. Bulla Nicolai IV. PP. apud Rymer. to. 2. p. 513. *Cujus etenim pectoris, etiam lapidei quantumcumque duritiam non emolliat conſiderata illius Humanationis humilitas in qua Dei filius factus homo exinanivit ſemetipſum.* Adde Concil. Armenorum an. 1342. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 318.

1. HUMANITAS, Cibus, potuſque humanitati ſufficiens, Varroni. Hinc *Humanitatem tribuere*, apud S. Maximum Taurinenſem homil. de Non timendis hoſtibus carnalibus. *Humanitatem dare*, in Legibus Wiſigoth. lib. 9. tit. 1. §. 4. 5. 6. *Humanitatem miniſtrare*, apud Marculfum lib. 1. form. 11. quæ eſt tractoriæ: *Ideo jubemus, ut locis convenientibus eiſdem à vobis evectio ſimul & Humanitas miniſtretur: hoc eſt, veredos ſeu paraveredos tantos, panis nitidi modios tantos, &c.* Charta Caroli Calvi an. 858. pro Monaſterio S. Mariæ Sueſſion. *Delegavimus decimas omnium rerum de tota Abbatia, & earum, ſcilicet rerum, quæ in terra coluntur, vel quæ hominum ſtudio ad Humanitatis uſum habenda nutriuntur, & per curam Præpoſiti aptis vehiculis ad Monaſterium ducuntur: & ne aliquando quicquam neceſſarium deeſſe poſſit hoſpitibus, & omnis humanitas ſupervenientibus exhibeatur, &c.* Lex 7. Cod. de Cuſtodia reor. *Judices omnibus dominicis diebus productos reos cuſtodia carcerali videant, interrogent, ne his Humanitas clauſis per corruptos carcerum cuſtodes negetur.* Ubi Anianus: *Ut eis à Chriſtianis, vel à Sacerdotibus ſubſtantia, vel alimonia præbeatur.* Vide S. Ambroſ. de Tobia cap. 14. Senatorem lib. 7. Epiſt. 33. & Martyrol. vetus 5. Kl. Aug. in S. Pantaleon. Eadgarum in Legibus Monachorum Hydenſium cap. 13. Udalricum lib. 3. Conſuetud. Cluniac. cap. 21. &c. Adde Capitul. Aquiſgr. an. 817. cap. 27.

¶ 2. HUMANITAS, Statura. Acta S. Agricolæ Epiſcop. Cabillon. to. 2. Martii pag. 514. ex Gregorio Turon. *Humanitatis exiguæ, facundiæ vero magnæ erat.* Quod Galli diceremus: *De petite taille.*

¶ HUMANITUS. Charta Theobaldi Prioris Charitatis an. 1237. *Poſtquam de me Humanitus contigerit.* Id eſt, poſtquam me mori contigerit.

¶ HUMDRET. Vide *Hundredus.*

¶ HUMECTARE, Inundare, Gall. *Inonder.* Chron. parvum Ferrarienſe apud Murator. tom. 8. pag. 477. *Ceterum cum hic Sandali fluvius vadoſus nimis agros Humectaret vicinos, & ſteriles eſſe faceret.* Hoc verbum uſurpat Columella pro *Humidare.*

¶ HUMECTUS, Paludoſus, Gallice *Marécageux.* Chron. Monaſt. Novalic. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 734. *Hæc ſubtus limina oſtiorum terram cavat manibus & quemdam hiatum faciens, ſe dominam clam liberat. Quæ inde evadentes, collocant ſeſe in Humectis locis, ut ſic fugere valerent.*

¶ HUMELETUM, Villula à majori vico dependens, Noſtris *Hameau.* Charta Henrici IV. Ducis Sleſiæ ann. 1288. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 427. *Quo defuncto fructus vinearum ipſarum cum uſibus Humeleti ac proventibus molendini ad quotidianas diſtributiones cedent tam perſonis, quam Canonicis Sanctæ Crucis qui pro tempore fuerunt reſidentes.* Ibidem: *Vineas vero de Olſnitz, Humeleta ac molendinum, &c.* Vide *Hamellum* in *Ham.*

¶ HUMELO. Vide *Humlo.*

HUMERALE, Idem quod *Amictus*; vel *Superhumerale*, Veſtis *Clericalis*, Sacerdotalis & Pontificalis, de qua ſuo loco. [*Humerale* à ſuperhumerali diſtingunt Macri Fratres, quos conſule in Hierolex.] Gloſſ. Lat. Gall. *Humerale, Eſpauliere, Ephot.* Alcuinus lib. de Divin. Offic. cap. Quid ſignificent veſtimenta: *Poſt ſandalia in Eccleſiæ veſtimentis ſequitur Humerale, quod fit ex lino puriſſimo, &c.* Hugo à S. Victore lib. 1. de Sacram. c. 45. *Humerale ſive amictus.* Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 55. *Et alligat Superhumerale, i. amictum.* Ordo Romanus: *Fratres in chorum ordinatim convenire debent Humeralibus & albis, apud quoſdam autem caſulis induti.* Alio loco: *Anabolagium, id eſt, amictum, quod dicitur Humerale.* Hildebertus Cenomanenſis de Officio Miſſæ:

.... Scapulas Humerale tegebat
Præſulis intrantis interiora ſacri.

Acta Murenſis Monaſt. pag. 29. *Septuaginta albæ cum totidem Humeralibus & cingulis.* [Adde Miracula S. Udalrici ſæc. 5. SS. Benedict. pag. 466. & to. 1. Rerum Mogunt. pag. 94.]

Homorarium, pro *Humerale*, in Charta Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis æræ 1016. apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 5. *Indumenta Sacerdotum & Levitarum, cum balteis & Homorariis aureo texta, viſinia,* (biſſina,) *purpurea & linea, in admonitione converſorum ſignos & campanas, &c.*

☞ Eſt etiam *Humerale* veſtis militaris. Paulus JC. *Si tibiale vel Humerale miles alienavit, caſtigari verberibus debet.* Ea autem voce non ſolum pars illa veſtitus ænei intelligitur qua teguntur cataphractorum humeri, ſed & quodcumque militare

amiculum humeros contegens, Italis *Dorſiere, Schiniera*. Vide Carolum de Aquino in Gloſſar. militari.

¶ HUMERULUS, Axis, Gall. *Eſſieu*. Vita S. Columbæ Abb. to. 2. Junii p. 225. *Fuit itaque talis ejuſdem agitatio diei per longa viarum ſpatia, ſine ulla rotarum Humerulorumque ſeparatione ſive labefactatione ... ut currus cui inſederat, ſalubriter abſque ulla impeditione recta incederet orbita.*

¶ HUMICUBÆ, *Sacerdotes humi cubantes ad Deorum reſponſa accipienda.* Laur. in Amalth.

¶ HUMIDARE. Suppl. Antiquarii: *Humido*, διαβρέχω: *Irrigo*. Verbum Plinio notum.

HUMIGARE, Humidum reddere, Gallis *Humecter*. Vindicianus Comes Archiatror. *Poſt hæc à me æger ad balnea mittitur, ut lavacro ejus ſiccitas Humigetur.*

HUMILIARE, Dehoneſtare. Concilium Tribunienſe an. 895. cap. 41. *Frater vero ejus, ſuadente diabolo, adamatus ab ipſa, clanculum eam Humiliaverit, & violatam reddiderit, &c.* Andreas Suenonis lib. 13. Legum Scaniæ cap. 3. *Ubicumque quiſpiam licet ſolus violenter vel virginem Humiliaverit, vel corruptam oppreſſerit, &c.* Ita *Humiliationem* pro opprobrio & dedecore cuipiam illato uſurpant S. Columbanus de Pœnitentiarum menſura c. 28. & Cumeanus in Pœnitentiali c. 3. Vide *Humilitas*.

HUMILIARE SE, Per adorationem inclinare ſe, genua flectere. Gloſſ. Gr. Lat. MS. προσπίπτω, *Humilio*. Anaſtaſius in S. Marcello PP. *Comprehenſus à Maxentio, ut negaret ſe eſſe Epiſcopum, & ſacrificiis ſe Humiliaret dæmonum.* In S. Joanne PP. pag. 35. *Tunc Juſtinus Auguſtus dans honorem Deo, Humiliavit ſe pronus, & adoravit beatiſſimum Papam Joannem.* Et in S. Agapeto p. 38. *Tum piiſſimus Auguſtus Juſtinianus gaudio repletus, Humiliavit ſe ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, & adoravit beatiſſimum Papam Agapitum.* Charta Charitatis Ciſtercienſis Ordin. cap. 2. *Ubi vero conſederint, Humilient ſibi mutuo.* Uſus antiqui ejuſdem Ord. cap. 68. *Incedat per medium chorum cum gravitate; Humilians ſe contra Abbatem.* Cap. 70. *Humiliet ſe profunde de loco ſuo verſus Abbatem.* Vita MS. S. Romani Preſbyteri: *Ut autem ad eum venit, Humiliavit ſe coram eo, &c.* Vide Statuta Ordinis Præmonſtrat. diſt. 1. cap. 5. [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Chaſcune vers Deu s'Humilie,
Q'a lor gent gart & maintegne,
Qe meſchance ne lor viegne.]

HUMILIATIO, Capitis inclinatio, vel genuflexio. Regula S. Donati cap. 26. *Similiter pœniteat, quæ Humiliationem in ſynaxi, id eſt, in curſu oblita fuerit, hæc eſt Humiliatio in Eccleſia poſt finem uniuſcujuſque Pſalmi.*

¶ HUMILIATIO, Satisfactio propter delictum. Regula reformat. Monaſt. Mellicenſ. an. 1451. apud Schramb. in Chron. Mellicenſi p. 410. *Pro errorum diverſitate in cultu divino commiſſorum ſolent ſecundum conſuetudinem triplices fieri emendæ ſive Humiliationes.*

HUMILIATI, Ita dicti in Italia, maxime in Lombardia, viri quidam ac mulieres regulariter, & in congregatione viventes, *eo quod in paupertate & aſperitate habitus*, (quem album fuiſſe aiunt,) *& geſtus exterioris compoſitione, & morum gravitate, & in omnibus verbis & operibus ſuis magnum oſtenderent Humilitatis exemplum.* Ita Jacobus à Vitriaco in Hiſt. Occident. cap. 28. qui plura de eorum Inſtitutis refert. Hunc poſtmodum Ordinem, cujus initia quidam ad Friderici I. alii ad Conradi, alii denique ad ejuſdem Conradi ſucceſſoris Henrici tempora referunt, Lucius Papa, quod ejuſmodi *Humiliati* hæreticis dogmatibus, ac ſuperſtitioſis obſervationibus addicti deprehenſi eſſent, abrogavit: confirmatis poſtmodum ab Innocentio III. in eorum & Pauperum de Lugduno, quorum Ordo pariter eſt damnatus, locum, Ordinibus Fratrum Minorum & Prædicatorum, ut auctor eſt Conradus Abbas Uſpergenſis ſub ann. 1212. Vide Hieronymum *dalla Corte* in Hiſtor. Veronenſi lib. 10. pag. 586. ubi de Humiliatorum primordiis, pluribus agit, ut & Miræum de Ordinibus Monaſticis. [Vide *Fratres de Spiritu Sancto*.]

¶ HUMILIATIO. Vide in *Humiliare*.

HUMILIATORIUM. Charta Didaci Epiſc. Compoſtellani æræ 1153. apud Anton. *de Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 4. p. 437. *Inprimis confirmamus vobis, ut diximus, totum illud Monaſterium, cum ſuis domibus, & ſervis, & cum cunctis, quæ videtur habere intra Humiliatoria B. Jacobi Apoſtoli, &c.* An *Heremitoria*?

¶ HUMILIS, Titulus ab Epiſcopis in ſuis ſubſcriptionibus non ſemel aſſumtus; ut in Privilegio Pauli I. PP. apud Labbeum tom. 6. Concil. col. 1693. Hac etiam formula uſus Henricus Rex apud Puricellum in Baſil. Ambroſ. pag. 534. *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Henricus divina favente clementia Humilis Romanorum Rex.* Quæ tandem penes Monachos tantum remanſit.

HUMILITARI, Humilem fieri, humiliari. Fauſtus Regienſis contra Neſtorianos, de Chriſto: *Natus, qui moreretur, datus, per quem vita renaſceretur: illic dominatur, hic Humilitatur.*

HUMILITAS, Dejectio, opprobrium. [Lactantius lib. de Mort. Perſecut. n. 30. de Maximiano Imper. qui purpuram deponere coactus fuerat: *Sic amiſſo Imperatoris & ſoceri honore, Humilitatis impatiens, alias rurſus inſidias machinatus eſt.*] Gregor. Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 41. *Victoſque totondit, & Chararicum quidem Presbyterum, filium vero ejus Diaconum ordinari jubet. Cumque Chararicus de Humilitate ſua conquereretur, &c.* Lib. 6. c. 36. *Ad ulciſcendam Humilitatem generis ſui velocius properant, &c.* Adde lib. 1. Miracul. c. 78. Vide *Humiliare*.

HUMILITAS. Leontius Epiſc. Arelatenſis in Epiſt. ad Hilarum PP. *Et te decrevimus, quam primum hac Humilitatis noſtræ epiſtola ſalutare.* Vide *Humilis*.

¶ HUMILITER, Abſque moleſtia. Otto Morena in Hiſt. Rerum Laudenſium apud Murator. to. 6. col. 991. *Imperator namque inde diſcedens ac iter ſuum pacifice faciens, cum Veronam approquinquaſſet, indeque Humiliter pertranſire voluiſſet, &c.* Ubi Muratorius: Bene Corius hoc verbum Italice reddens ſcribit, *Abſque ulla moleſtia*.

HUMILITUDO, *Humiliatio*, ταπείνωσις, in Gloſſ. Gr. Lat. in aliis Gloſſ. MSS. ταπείνωμα.

¶ HUMIPES, *Sponſa dicta, quod rheda non veheretur.* Laur. in Amalth.

¶ HUMISTERNIUM, Humi cubatio. Vita S. Syncleticæ tom. 1. Januar. pag. 255. *Nam jejunia & Humiſternia inſtituta ſunt propter fœdiſſimas voluptates carnis.*

HUMLO, HUMULO, ex Gall. *Houblon*, quod à Latino *Lupulum* formatum, eliſa litera L. Adalardus in Statutis Abbatiæ Corbeienſis part. 1. c. 7. *Nec meſſes, vel prata colligendo, nec braces faciendo, nec Humlonem, nec ligna ſolvendo, &c.* Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Summa cenſus frumenti mod. 106. ſpeltæ 1416. ordei 732. mixturæ 325.*

leguminis 11. *Humulonis mod.* 3. *vermiculi unc.* 12. *vini mod.* 1567. *&c.*

¶ HUMELO, HUMOLO, Eadem notione. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 100. v°. *Reſtaurius ſervus ſolvit omni anno de Humelone modium* 1. *& facit wactam.* Ibidem fol. 101. recto: *Oſtroldus ſervus ſolvit de Humolone mod.* 1. *& aliud ſervitium quod ei injungitur.* Et verſo: *Camſiles* VIII. *omni anno de Humolone mod.* VIII. *paſtas* XLVIII. Adde Conſtitut. Anſegiſi Abbatis ſæc. 4. Bened. part. 1. pag. 640.

¶ HUMLONARIA, Locus ubi *Humlo* naſcitur. Charta Pippini Regis apud Doubletum Hiſt. Sandionyſ. lib. 3. p. 699. *Donamus .... id eſt cotonarias cum omni integritate, & in Ulfraſiagas manſos duos, & Humlonarias cum integritate.*

¶ HUMMELLUS, pro *Humerus*. S. Wilhel. Conſtit. Hirſaug. lib. 1. cap. 84. *Notat quoque Diaconus quando Sacerdos inter Canonem ſe inclinaverit, ut poſtea cum illo ſe erigat, calicemque cum eo diſcooperiat, & cum levante levet, iterumque repoſitum cooperiat; prius tamen in ipſo acceſſu oſculatur altare, ac deinde Sacerdotis brachium parum infra Hummellum.* Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. ibid. p. 223. *Deinde dextrum Humerum Sacerdotis deoſculatur.*

¶ HUMOLO. Vide *Humlo*.

¶ HUMOROSITAS, Humiditas. Miracula S. Ambroſii Senenſ. to. 3. Martii p. 232. *Tantum incurrit dolorem & Humeroſitatem in capite.*

¶ HUMULO. Vide *Humlo*.

HUMULUS, Idem forte quod *Humlo*. Specul. Saxon. lib. 2. art. 52. *Tranſcreſcat ſiquidem Humulus ſepem, qui radices habet intra ſepem, vel cujus fundo radices fixerit, quantum de Humulo attrahere per ſepem poteſt, Humulum tollet, & quod extra manet, ad vicinum pertinet.* Eadem habentur in Wichbild Magdeb. art. 128.

☞ *Humulum* idem eſſe cum *Humlo* vix dubitare ſinit Chronicon Florentii Epiſc. apud Eccardum de Orig. Domus Saxon. col. 59. *Triginta ſex oves & tot agnos, & octoginta ſex moldia Humuli, & viginti ſex porcos pingues & viginti ſex anſeres.*

HUNDREDUS, HUNDREDUM, HUNDREDA, HUNDRETH, vel UNDREDUS, abſque aſpiratione, ut apud Petrum Bleſenſem Epiſt. 95. Anglis dicitur, quod Latinis *Centena*, *Centuria*, à voce Saxonica hunᵭꞃeᵭ, *centum*: unde Belgæ *Hundert*, eadem notione. Scribit Joan. Stiernhookus lib. 1. de Jure Suenonum vetuſto pag. 30. diſtrictus, ſeu Comitatus apud Uplandos & Suedos Ciſſilvanos, *Hundari* appellatos, quod centum ut plurimum villas, vel potius colonos continerent. *Hundredorum* autem in Anglia inſtitutum ab Aluredo Rege profluxit: nam is indigenarum rapinas & eorum exceſſus cupiens compeſcere, ut auctor eſt Ingulphus, *Totius Angliæ pagos & provincias in comitatus primus omnium commutavit, comitatus in centurias, id eſt, Hundredas, & in decimas, id eſt, in trithingas diviſit, ut omnis indigena legalis in aliqua centuria & decima exiſteret: & ſi quis ſuſpectus de aliquo latrocinio, per ſuam centuriam vel decuriam, vel condemnatus, vel inwadiatus, pœnam demeritam vel incurreret, vel vitaret. Præfectos vero provinciarum (qui antea Vicedomini) in duo officia diviſit, id eſt, in judices, quos nunc Juſtitiarios vocamus, & in Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura & induſtria tanta pax in brevi per totam terram effloruit, ut ſi viator quantamcumque ſummam pecuniæ in campis & publicis compitis veſpere dimiſiſſet, mane vel poſt menſem rediens integram & intactam indubie inveniret.* Ingulpho adjungendus Willelmus Malmeſbur. lib. 2. de Geſtis Regum Angl. cap. 4. qui etſi fere eadem tradat, rem tamen ita refert, ut lucem porrigat Ingulpho: *Et quia occaſione barbarorum indigenæ etiam in rapinas anhelaverant, adeo ut nulli tutus commeatus eſſet ſine armorum præſidio, centurias, quas Hundred dicunt, & decimas, quas Trithingas vocant, inſtituit, ut omnis Anglus legaliter duntaxat vivens haberet & centuriam & decimam. Quod ſi quis alicujus delicti inſimularetur, ſtatim ex centuria & decima exhiberet, qui eum vadaretur; qui vero ejuſmodi vadem non reperiret, ſeveritatem legum horreret. Si quis autem reus vel ante vadationem vel poſt transfugeret, & omnes ex centuria & decima Regis mulctam incurrerent. Hoc commento pacem infudit provinciæ, ut etiam per publicos aggeres, ubi ſemitæ in quadrivium finduntur, armillas aureas juberet ſuſpendi, quæ viantium aviditatem riderent, dum non eſſent, qui eas abriperent.* Hæc perinde ſub annum 892. narrat Willelmus Gemeticenſ. ut & alii: quæ poſtmodum Willelmus Nothus obſervari ſua etiam tempeſtate ſanxit, ut eſt in illius Legibus Latinis ſub initium. Sed & hanc provinciarum Anglicarum diviſionem habent Leges Edw. Confeſſ. & Leges Henrici I. cap. 6. 8.

Hundredos ſeu *centurias*, vel *centenas*, non primus tamen inſtituit Aluredus; ſed earum uſum in Angliam invexit: non longe antea apud Francos noſtros provinciæ in *Comitatus*, iique rurſum in *Centenas*, vel *Centurias*, denique eæ in *Decanias* diſtributæ erant, uti in his vocibus docuimus. Sed quod de ſecuritate inter indigenas ſtabilita, ac mutua vadatione narrant Scriptores, Aluredi prorſus videtur inſtitutum.

Hundredi an certo familiarum vel villarum numero conſtiterint, haud omnino planum eſt. Gervaſius Tilleberienſis lib. de Scacario part. 1. cap. penult. *Hundredum*, ait, *ex hidarum aliquot centenariis*, ut *hidam ex* 100. *acris* conſtitiſſe. Eſt autem *hida* tantum terræ, quantum uni aratro per annum ſufficit, quod Latini ævi inferioris *Manſum* vocant, agri ſcilicet portio cum domicilio, uni familiæ colonariæ attributa: ita ut *Hundredus* certo familiarum numero conſtiterit: quod de *Centena* apud Francos volunt. Neque aliud apud Bromptonum *Villa* videtur ſonare, cum ait, *Hundredum Latine dici, quod Wallice & Hibernice Cantredus, & continere centum villas*: ut & apud Ranulfum Caſtrenſem lib. 1. c. 50. ſcribentem, *Wapentak & Hundret idem eſſe, quod procinctus centum villarum.* Videtur enim his locis *villa* idem eſſe, quod *colonia*, ſeu familia ruſtica, uni agri portioni addicta. Sed & inde intelligendus Giraldus Cambrenſis, ſcribens: *Monam Inſulam* 343. *villas habere, & pro tribus cantredis reputari.* Nam his locis, *villa*, pro pago, uti hodie appellamus, ſumi non poteſt, cum, ut ait Spelmannus, tantum abeſt, ut in *Hundredo* tot reperiantur villæ, ut majores vix 30. aut 40. habeant. Proinde cum Lambardus ait, *Hundredum à numero centum hominum appellationem habere*: id intelligendum de iis, quos noſtri *Capita manſi* appellabant, ſeu *Chefs de famille*, capita familiæ quibus reliqua ipſa familia ſuberat, ita ut unicum caput conficeret.

Iis porro centuriis & decaniis adſcribebantur omnes, qui annum ætatis duodecimum exceſſerant, cujuſcumque eſſent conditionis, ſive liberi, ſive ſervi, ex Legibus Canuti Saxonis §. 19. Decaniis præerant *Decani*, centuriis ſeu hundredis *Centenarii*, qui &

HUNDREDARII, & *Præpoſiti*, vel *Domini Hundredorum* vocabantur, ut in Legibus Edw. Confeſſ. cap. 32. Hi una cum hominibus decaniarum & hundredorum de litibus, & *Decani* de iis, quæ minoris, ut ſuo dictum loco: *Hundredarii* vero de iis, quæ majoris eſſent momenti, cognoſcebant.

Hundredarii primitus ab ipſo populo eligebantur, ut in voce *Wapentachium* docemus. Poſtmodum Statuto Edw. II. an. 9. *Hundredarii* à Cancellario, Theſaurario, & Baronibus Scacarii deſignabantur. Denique Statutis an. 2. Edw. III. cap. 13. & an. 14. ejuſdem cap. 9. omnes hundredi, ut olim, Comitatibus reſtituti, iterumque annexi, & Vicecomitibus præceptum, ut probos in eiſdem *Hundredarios* alioſque miniſtros conſtituerent. Vim hoc obtinuit, quoad hundredos, qui Regi ſuberant: in aliis autem, qui jure hæreditario ex Regum privilegiis, eos poſſidebant, non item, ait Spelmannus.

HUNDREDA, Hundredariorum Comitia nude paſſim dicuntur, in quibus una cum 12. Senioribus hundredi ſeu centuriæ illi judicabant, ut eſt in Legibus Ethelredi apud Vanatingum ſancitis cap. 4. Quando autem ea tenerentur, varie obſervatum arguunt Leges Anglicæ. Quippe in Legibus Edgari Saxonicis cap. 5. & Canuti cap. 17. oppidana ter, ſuprema vero, ex omnibus ſcilicet hundredis coacta, Comitia bis in anno teneri ſancitur: quæ quidem ſuprema Comitia *Comitatus* vulgo appellabant, quibus præerant Epiſcopi & Comites Provinciarum: ubi Epiſcopi quidem de rebus Eccleſiaſticis, Comites de rebus civilibus cognoſcebant. Quod etiam habetur in Legibus Edw. Confeſſ. c. 32. 34. Leges veteres Legibus Inæ ſubjectæ, ſingulis menſibus exacta hæc Comitia docent: *Hoc eſt judicium qualiter Hundredum teneri debeat. In primis, ut conveniant ſemper ad quatuor hebdomadas, & faciat omnis homo rectum alii, ... & faciat furi rectum ſuum, &c.* His conſentiunt Leges Edw. Confeſſ. c. 35. *Debet autem Scyremot bis, Hundreda & Wapentachia duodecies in anno congregari, & ſeptem diebus antea ſummoneri, niſi publicum commodum vel dominica Regis neceſſitas terminum præveniat.* Eſt autem *Wapentachia* in aliquot Angliæ Provinciis, quod in aliis *Hundredus*: quod & rurſum habetur cap. 34. Leges Henrici I. cap. 51. *Debent autem ad ſingulos menſes, i. per annum duodecies congregari Hundreda: Comitatus bis, ſi non ſit opus amplius, ut omnis homo rectum faciat alteri ad rectum terminum, & omnis cauſa finem habeat: & ſummoneatur Comitatus ſeptem dies antea.* Et Charta ejuſdem Regis *de Comitatu & Hundredis tenendis*, apud Spelmannum: *Sciatis, quod concedo & præcipio, ut amodo Comitatus mei & Hundreda in illis locis & eiſdem terminis ſedeant, ſicut ſederunt tempore Regis Edwardi, & non aliter. Ego enim, quando voluero, faciam ea ſummoneri propter dominica neceſſaria ad voluntatem meam.* Has denique in hundredis tenendis conſuetudines obſervari hocce generali Sancito voluit Stephanus Rex, apud Ricardum Haguſtaldenſem de Bello Standardico p. 314. *Bonas leges & antiquas & juſtas conſuetudines in Hundredis & placitis & aliis cauſis obſervabo, & obſervari præcipio & conſtituo.*

Ex prædictis colligitur coacta interdum extra ordinem ejuſmodi Comitia, propter regni neceſſitates, vel propter emergentia negotia, ad Regis libitum. Quod & docet Charta ſeu Breve Willelmi II. apud Spelman. *Willelmus Rex Anglorum H. Camerario ſal. Facias convenire & conſidere tres Hundredos & dimidium, apud Fliecebamburch, propter terram illam de Holm, quæ pertinet ad Ringſtedam, & quam Abbas Rameſiæ reclamat ad victum & veſtitum Monachorum ſuorum. Et ſi Abbas poterit oſtendere ratione & teſtimonio comprovincialium, quod anteceſſor ſuus eandem terram habuerit, eo die, quo pater meus fuit vivus & mortuus, tunc præcipio, ut illam terram & omnia, quæ juſte pertinent ad Abbatiam ſuam, pacifice & honorifice habeat. Teſte R. Bigod apud Windeſoriam.*

Sed & inde habemus convocatos interdum plures ſimul hundredos, ſecundum cauſarum momenta: quod & firmatur ex lib. Rameſienſi ſect. 298. *Notum eſſe volumus, Reinaldum Abbatem Rameſienſem apud Uderwiwelle in præſentia Roberti filii Walteri eo tempore Vicecomitis, & Alani Subvicecomitis Norfolciæ & Suffolciæ, & in præſentia multorum aliorum Francorum & Anglorum, dirationatum fuiſſe teſtimonio virorum de novem Hundredis ibi congregatorum, quod Rex Canutus, &c.* Infra: *Fuerunt nempe viri prædicti de novem Hundredis jurare paratiſe audiſſe & vidiſſe, &c.* Ex his initiis prodiit, ut opinatur Spelmannus, hodierna apud Anglos juratarum è plurimis hundredis conſcriptio, & cauſarum examen, quod *Patria*, & *Per patriam* dicitur, vulgo, *Trial par pays.*

In *Hundredis* examinabantur cauſæ civiles & Eccleſiaſticæ, perinde ac in Comitatibus, ipſis Epiſcopis vel Archidiaconis pro tribunali ſedentibus. Sed id immutavit Guillelmus Nothus ea Conſtitutione, quam deſcripſit Seldenus in Jano lib. 2. §. 14. *Propterea mando, & regia auctoritate præcipio, ut nullus Epiſcopus vel Archidiaconus de Legibus Epiſcopalibus amplius in Hundredo placita teneat: nec cauſam, quæ ad regimen animarum pertinet, ad judicium ſæcularium hominum adducat: ſed quicunque ſecundum Epiſcopales Leges de quacumque cauſa vel culpa interpellatus fuerit, ad locum, quem ad hoc opus elegerit & nominaverit, veniat, ibique de cauſa ſua reſpondeat, & non ſecundum Hundredum; ſed ſecundum Canones & Epiſcopales Leges rectum Deo & Epiſcopo ſuo faciat.*

Omnes porro *Hundredis*, ſeu *Hundredi* Comitiis, quæ hunðreðe-ȝemote appellabantur, intereſſe tenebantur, [quod *Hundredi ſecta* dicebatur:] qui abeſſet, abſentiam gravi mulcta luebat, ut eſt in Legibus Edgari Saxonicis §. 5. & in Legibus Canuti §. 16. in Legibus Guillelmi Nothi, & in Legibus Henrici I. cap. 51. Charta Henrici I. apud Spelman. *Et volo, & præcipio, ut omnes de Comitatu eant ad Comitatum & Hundreda, ſicut fecerunt tempore Regis Edwardi, nec remaneant propter aliquam cauſam, pacem meam, vel quietudinem meam, qui non ſequuntur placita mea & judicia mea, ſicut tunc temporis feciſſent.* Hæc vero eorum, qui ab hundredis ſeu Comitiis aberant, mulcta intelligitur in veteribus Chartis Anglicis, in quibus Eccleſiarum Prælati, verbi gratia, eximuntur ab *Hundredis*, id eſt, à neceſſitate eundi ad *hundredos*, ita ut ſi iis ipſimet non interfuerint, mulctam propterea non incurrant. Charta Edw. III. pro Abbatia S. Remigii Remenſi, to. 2. Monaſtici Anglic. p. 993. *Prohibeo, ne ſubmoneatis Monachos de S. Remigio de Remis, ut eant ad Hundreta, nec ad ſcyras; ſed Præpoſitos ſuos, vel unum ex hominibus ſuis mittant.* [Charta Henrici II. Regis Angliæ pro Eccleſia de Herleia apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 45. *Et terra & homines Eccleſiæ illius, quocumque ſint loco per Angliam, ſint li-*

beri & quieti de ſiris & Hundredis, & murdro, & latrocinio &c.] Eæ vero mulctæ

Hundred-laghes, id eſt, *leges*, ſeu *mulcta*, vel *emendæ Hundredi* dicuntur: nam in hac voce, laghe, Saxonibus, ut Latinis, lex, mulctam ſonat: à quibus quidem mulctis immunes dicuntur omnes foreſtarii, in Legibus Foreſtarum Canuti Regis cap. 9. *Sint . . . quieti & liberi ab omnibus provincialibus ſummonitionibus, & popularibus placitis, quæ Hundred-laghe Angli dicunt.* Interdum

Hundredum, ut apud Raſtallum, *eſt quietum eſſe de denariis vel conſuetudinibus faciendis Præpoſitis & Hundredariis.* Nec aliud eſt

Hundredes-penny, Hundrepeny, Præſtatio, ſcilicet quæ ab hominibus hundredi Vicecomiti, vel Hundredi præpoſito, in oneris ſui ſubſidium fiebat, & *Auxilium Vicecomitis* interdum vocitatur. Vide in hac voce. Immunitas ab hac præſtatione ſæpe occurrit in Privilegiis Eccleſiarum cum aliis immunitatibus, ut in Monaſtico Angl. to. 2. p. 134. 827. &c. [Charta Henrici II. Regis Angliæ ex Archivo Beccenſi: *De blodwita, & de fietwita & de Hundrepeny & de thednigpeny.* Gloſſariolum ejuſdem Monaſt. *Hundredepeny, Quitte de tallage de Hundred.*] Alias, ait Spelmannus, vocatur *Denarius de hundrede*, quæ vis eſt vocis *Hundred-penny*, in qua *penny*, *denarium* ſignificat: ſed arctioris ſignificationis eſt, quam vox *Hundredum*. Hoc enim in privilegiis videtur liberare ab omnibus conſuetudinibus & ſolutionibus hundredo debitis: illud ab iſtiuſmodi tantum ſolutione. Obſervo præterea

Hundredum, ipſam mulctam, quæ in hundredorum Comitiis interdum irrogabatur, appellatam, eamque 8. fuiſſe librarum. Leges Edwardi Confeſſoris c. 21. *In Danelaga per 18. Hundreda, qui numerus complet ſepties 20. libras, & 4. quoniam forisfacturam Hundredi, Dani Norwagienſes 8. libr. habebant, &c.* Ricardus Haguſtaldenſis de Statu Haguſtaldenſis Eccleſiæ c. 14. *Si quis igitur quemlibet cujuſcumque facinoris aut flagitii reum & convictum infra quatuor cruces, quæ ſunt extra ipſam villam de Heſtaldasham, capit & retinet, univerſali judicio duo Hundreth emendabit: ſi vero infra villam, 4. Hundreth: ſi vero infra muros atrii Eccleſiæ, 6. Hundreth: ſi autem infra Eccleſiam, 12. Hundreth: ſi vero infra valvas chori, 18. Hundreth, . . . In Hundreth 8. libræ continentur.*

Hundred-setena. Privilegium Edmundi Regis Angl. dat. an. 944. apud Malmeſbur. lib. 2. de Geſt. Reg. Angl. *Concedo Eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ Glaſconiæ . . . jura, conſuetudines, & omnes forisfacturas omnium terrarum ſuarum, id eſt, burggerita, & Hundret-ſetena, athas, & ordelas, &c.* Ubi Spelmannus: Nunquid legeris *Hundretſceatena*? A ſceat, pro ſymbolo, quod *Hundredariis* ſolebat impendi, & hoc privilegio jam remittitur. At Somnerus nihil mutandum cenſet ex Textu, ut vocatur, Roffenſi, ubi hæc vox, *conſtitutio hundredi* redditur: *Debent habere conſtitutionem hundredi, quod Angli dicunt Hundret ſetene.* ☞ Placet Somneri ſententia: ſæta enim vel ſetena, ut ipſemet obſervat, Anglo-Sax. in compoſitione habitatorem, colonum, incolam ſignificat; unde *Hundred-ſetena* de mulcta, quæ ob crimen vel injuriam in Hundredarium commiſſam exigitur, licet interpretari: niſi malis de præſtatione ab eo qui Hundredis adſcribebatur exſoluta, accipere; quod ſuadere videtur Textus Roffenſis. Charta Edgari Regis an. 12. regni ejuſd. to. 1. Monaſt. Anglic. pag. 16. *Et habeant ſocam, & ſacam, on ſtronde, & on ſtreame, & on wode, & on felde, on grithebrice, Hundred-ſetena, adas & ordelas, &c.*

¶ Humdret, in Charta Henrici II. Regis Angliæ ex Archivo Beccenſi: *Et in omnibus aliis locis ſolutas & liberas* (poſſeſſiones habeant) *& quietas de ſyre & Humdret & placitis & querelis.*

¶ Hundretus Affirmatus, Tributum quod ab hominibus *Hundredi* exigitur, ad *firmam* datum. Computus an. 1305. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 354. *Item de burgo affirmato* XXIII. *l. Item de Hundreto affirmato* IX. *l.*

Hundredarii Servientes, Bedelli, apparitores, in Fleta lib. 1. cap. 18. §. 2.

Editus porro legitur *Modus tenendi unum Hundredum, ſive curiam de recordo*, in libro Anglico, inſcripto *Juſtice of peace*, edito ann. 1574. fol. 122. v.

HUNNISCUS, pro *Hunnicus*, inflexione Anglo-Saxonibus & Longobardis familiari. Carolus M. in Epiſt. ad Offam Regem Merciorum, quam deſcribunt Radulfus de Diceto, Willelm. Malmeſburienſis, & Matth. Paris, ſeu quis alius, in Vitis Abbatum S. Albani: *Veſtræ quoque dilectioni, unum balteum, & unum gladium, Hunniſcum, & duo pallia ſerica duximus deſtinanda.* Ubi *Hunniſcum*, non videtur eſſe adjectivum gladii, quod vult Watſius; ſed aulæum ita nuncupatum, quod apud *Hunnos* texeretur, illudque eſſe, quod ἀμφίθυρον Οὐννικὸν appellatur in Epiſtola Choſrois, apud Theophylactum Simocattam lib. 5. c. 14. Evagrium l. 6. c. 20. & Nicephorum Calliſti. Sunt autem ἀμφίθυρα vela, quibus januæ cancellatæ obducebantur, quaſi ἀμφία θυρῶν, uti innuimus in Deſcript. ædis Sophianæ n. 72. Neque aliud eſt *coopertorium Sarmaticum, quo altare dominicum cum oblationibus tegebatur*, apud Gregorium Turon. de Vitis Patrum c. 8. ubi *rarum*, id eſt, tenue & pellucidum fuiſſe innuit.

Hunnisci, Equi ex Hungaria, vulgo *Hongres*. Vegetius lib. 4. Artis veterin. c. 6. *Hunniſcorum longe primo docetur utilitas patientiæ, laboris, frigoris, famis.* Et in Præfat. lib. 2. *Nunquid vero exemplo Hunnorum, ſive gentium aliarum artis etiam ipſius* (veterinariæ) *uſus intercidet, dum homines refugientes expenſas, barbarorum conſuetudinem imitari velle ſe ſimulant, & incurata animalia hibernis paſcuis, & negligentiæ caſibus dedunt? &c. Sarmatas porro*, ſeu Hungaros, *Equorum plurimis ex uſu caſtratis uſos, ne aut feminarum viſu exagitati raptentur, aut in ſubſidiis ferocientes prodant hinnitu denſiore vectores*, obſervatum ab Ammiano lib. 17. ut & à Strabone lib. 7.

¶ Hunnisoni, Eadem notione, niſi pro *Hinniſoni* à verbo Hinnire. Will. Brito l. 11. Philippid.

. . . . Nunc corpora forti
Prenſa manu, quando ſpatium non invenit ictus,
Hunniſonis depellit equis, nunc juxta peremptis.

HUNONES, vel Hunnones. Charta Henrici III. Imp. an. 1056. & Henrici IV. Imp. 1065. ex Tabulario S. Maximini Trevir. *Conſtituimus etiam atque jubemus, ut Advocati in Abbatia illa non niſi ter in anno placitare debeant, & illi, qui Hunones* (al. *Hunnones*) *in quibuſdam locis dicuntur, tertio tantum anno, niſi recens furtum fuerit, aut ex parte Abbatis vocati fuerint, placitum habeant.* Meminit etiam *Hunonum* Charta Henrici V. Imper. ann. 1112. & alia Conradi Comitis Lutzelinburgenſis an. 1135. in eodem Tabul. Sed cujus or-

dinis ii fuerint, mihi non liquet. Vide Zylleſium, & Ducheſnium in Hiſt. Luxemburg.

¶ HUNSHOUC, vox Belgica ejuſdem forte notionis atque *Huſſuchung* infra. Conſuetudines Furnenſes ex Archivo Audomar. *Qui convictus fuerit per quinque Coratores ex Hunshouc emendabit illi ſuper quem factus eſt Hunshouc* xx. *ſol. & damnum ſuum ei dupliciter reſtituet & quidquid de bonis ſuis reſiduum fuerit, erit in gratia Comitis.*

HUOBA. Vide *Huba.*

HUPA, Lupulus, Flandris *Hop. Hortus Huparum*, in Chron. Windeſem. lib. 1. cap. 9. l. 2. c. 17.

¶ HUPPFENNIGE. Vide in *Huba.*

HURA, [Pileus villoſus.] Vitæ Abbatum S. Albani pag. 53. *Statimque aſſurgens* (Epiſcopus Lincolnienſis) *in manu Regis per capitis ſui galerum, qui Hura dicitur, reſignavit id juris, quod dicebat ſe habere in Eccleſia B. Albani, &c.* Vocem *Hure*, noſtri de apri capite uſurpant. Vide Menagium in *Hurepois.*

¶ HURDAMENTUM, Hurdare. Vide mox *Hurdicium.*

HURDEREFEST, Familiæ alicui adſcriptus, ex Saxonico hẏꝛeꝺ, familia, & ꝼæꝛꞇ, fixus: hinc pater familias hẏꝛeꝺeꝛ-ealꝺeꝛ, materfamilias hẏꝛeꝺeꝛ moꝺeꝛ. Atque ſic legendum videtur in Legibus Henrici I. c. 8. pro *Hudefeſt*: *Bis in anno conveniant in hundredum ſuum quicumque liberi tam Hudefeſt, quam Folgarii, ad dinoſcendum . . . ſi decaniæ plenæ ſint, vel qui . . . receſſerint, &c.* [Ubi potius legendum *Hurdesfeſt* cenſet Spelmannus: at Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. mavult *Heordfeſt.* Vide in hac voce, & infra *Husfaſtene.*]

HURDICIUM, Hurdicius, Cratis lignea, qua obducebantur mœnia, ne ab arietibus, vel miſſilibus lapidibus læderentur: ſeu, ut ait Vegetius l. 4. c. 23. *ut impetus machinæ materia molliore fractus murum non deſtrueret*: vel pali in foſſatorum marginibus infixi, ne ſtatim ad mœnia acceſſus pateret: à Saxonico, Hẏꝛꝺl, plectrum, cratis: Anglis *Hurdle.* Gloſſarium Saxon. Ælfrici: *Clata, Cratis*: Hẏꝛꝺel: vel à Teutonico, *Hoorde*, *Horde*, & *Hurde*, quod idem ſonat. Will. Brito lib. 1. Philipp. pag. 107.

Ictibus aſſiduis Hurdicia fracta recedunt.

Idem lib. 7. pag. 174.

Et quæ reddebant tuti Hurditia muros.

Rogerus Hovedenus pag. 680. *Combuſſerunt quatuor Hurdicios per ignem Græcum.* Idem pag. 693. *Petrarias ſuas & Hurdicios ſuos, & alias machinas ſuas bellicas paraverat.* Eadem habet Brompton. pag. 1189. 1201.

¶ Hordamentum. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. ccvii. *Pro Hordamenta Feritatis quod ventus trebuchavit & pro granchia reparanda* c. & xiii. *f.* & iii. *d.* Ibidem: *Et pro* l. *caulis ad Hordamentum Gornaci, &c.* Charta an. 1217. in Tabul. S. Urbani: *Ego Simon Joinvillæ dominus Campaniæ Seneſchallus. Notum facio univerſis quod Abbas & Conventus S. Urbani homines ſuos pro Hordamento Joinvillæ faciendo miſerint. Et ſciendum eſt quod memorati homines dictum Hordamentum per uſum vel conſuetudinem facere non tenentur. Et dicti Abbas & Conventus ipſos homines ad illud Hordamentum miſerint ſpontanee & non coacte.* Sententia arbitralis an. 1264. ex eodem Tabular. *Apres eſt ordenés que li homme de la terre S. Ourbain ne doient aler ne par droit ne par couſtume faire lou Hourdement à Jainvile, ne ne les en doit on contraindre, ne ne puet.*

Hordecium. Guillelmus Armoricus de Geſtis Phil. Aug. p. 82. *Et machinis bellicis cœpit lapidibus emiſſis damnificare propugnacula & Hordecia.* Le Roman *du Renard* MS.

Ainſi s'eſt Renars atournéz,
Mult fut bien d'eue avironnez;
Et Hourdeiz & bon & bel
Par dedens les murs du chaſtel,
Ses barbacannes fiſt drecier,
Pour mieux ſon chaſtel enforcier.

Le Roman *du Rou* MS.

Donc courut un home au terrein,
A un Hourdel tendi ſa main,
Plein poing priſt de la couverture, &c.

Will. *Guiart* in Philippo Auguſto:

I met au hais du Hourdeis,
Le feu à poi de crieis.

Octavianus *de S. Gelais*, in Viridario honoris, de S. Veronica:

Par trois fois fut evidemment monſtrée,
A tout le peuple en moult grant reverence;
Par un Eveſque ſur un Hourt à l'entrée
De S. Pierre, &c.

Hordicium, interdum ſumitur pro machina bellica, ſeu ariete. Henr. Knyghton pag. 2612. *Deinde fecit inſultum ad caſtellum eodem die uſque ad noctem . . . & tunc reddiderunt illud: habuit namque unum Hordicium forte & bene proviſum, cum quo ad tales inſultus operatus eſt mirabilia in proſternendo muros caſtrorum.*

Hurdare, Cratibus munire. Will. Brito lib. 1. Philipp. pag. 106.

Hurdari turres & propugnacula, muros
Subtus fulciri facit.

Vetus Charta in Regeſto Normannico ſign. P. ex Camera Comput. Pariſ. *Et viderunt, quod timorem habuerunt de obſidione, & attornati ſunt* 4. *homines de Communia ad unumquemque quarnellum cuſtodiendum, & Hurdandum eum.* [Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. clix. *Pro calceia facienda & palicio calceiæ, pro turre paranda & Hurdanda, & foſſato turris & molendinis, &c.*]

¶ Hurdator, Qui *Hurdicia* ſeu crates ligneas facit. Computus an. 1202. mox laudatus pag. clxiii. *Robertus Hurdator pro perchis & cleis & hurdeicio* ii^c^. & lxi. *l.* & x. *ſ.*

Hurdamentum. Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum f. 128. *Non capiebant Comites Ebroïcenſes aliquam conſuetudinem, nec eſchallas, nec Hurdamenta ad caſtellum Gallionis, &c.*

Hordalicium, Aſſiſæ Comitatus Campaniæ anno 1284. *Hordalicia, ſeu defenſiones in marginibus foſſati.*

¶ HURE, vox Teutonica, Locatio, ab *Hueren*, conducere, *Hire*, Anglis. Chron. Hamel. apud Leibnit. Script. Brunſvic. to. 2. pag. 515. *Hæc autem ſunt jura ejuſdem civitatis, quæ ſequuntur. Buermeiſter eorum autoritate & ex parte Conſulum habebit judicare ſuper omne pretium deſervitium* (f. de ſervitio) *quod vocatur meinaſne vel Hure, & ſuper animalia pennata, & ſuper veſtes abluendas, & ſuper loca ſepium & ſuper qualibet ædificia.*

HURSACRUM, *Ignis ſacer*, morbi genus, apud And. Reſendium in Vita S. Ægidii Ord. Prædic. n. 99. [*Cujus ſiniſtrum brachiolum fœdarat ſacri ignis ſpecies quadam infantibus familiaris, quam qui ex Judaiſmo apud nos medicinam ſunt profeſſi, Hurſacrum appellavere, voce ex Hebræo & Latino ſermone compacta.*] ſed legendum *Purſacrum*, πῦρ ἱερόν.

☞ Nihil omnino mutandum probat ipſe contex-

tus; neque enim ex Græco & Latino compactam hanc vocem ſcribit Reſendius, ſed ex Hebræo & Latino; unde ibridam eſſe vocem, efformatam ex Hebræo אור Ignis, & Latino *Sacrum*, manifeſtum eſt.

¶ HURSLEGA. Vide *Hurſta*.

¶ HURSNIUM, Idem, ut videtur, quod *Harneſium*, Gall. *Harnois*. Necrolog. Laureſham. inter Vindem. Litter. Fred. Schannati pag. 31. *Dedit nobis Hurſnium & equum & balteum unum & arma.*

HURSTA, Sax. hurſt, Silva. [Kilianus: *Horſcht, horſt, virgultum, ſilva humiles tantum frutices proferens, frutetum, fruteetum, ſenticetum.*] Hinc caſtellum quod in tutelam portus Avonienſis extructum eſt, à ſilveſtri ſitu *Hurſta* dicitur. De hoc Lelandus:

Non tulit hanc labem magni mens Principis alta,
Quin Hurſtam ſtatuit vindicis illa loco.

Inde *Hurſlega*, pro loco ſilveſtri, eodem Lelando interprete in Comment. Cygn. Cantion. *Hurſlega*, inquit, *Saxonice*, Hurſlege, *vulgo Hurley: recentiores verterunt Lege, quod locum Latine ſignificat, in* le, *&* ley, *ſonat autem Hurſte-lege, Latine ſilveſtrem locum.* Ex Spelmanno.

¶ HURTAGIUM, Tributum quod pro facultate figendi in portu anchoram exſolvitur, Gall. *Droit d'Hurtage*. Charta an. 1238. ex Chartul. Gemmet. *Super eo quod dictus Guillelmus de la Hueſe volebat habere Hurtagium de navibus & batellis qui onerabantur & exonerabantur ſuper Secanam inter aquam de Vuinilla & portum de Gemmetico.* Inſtrum. vernacule ſcriptum an. 1642, ex Tabul. ejuſd. Monaſt. *Item le droit d'Hurtage pour les navires & vaiſſeaux qui teriſſent & mouillent à l'encre, affermé* 100. *l.* Vide *Anchoragia*.

HURTUS, Hurtardus, [Spelmanno videtur eſſe Aries integer; nec fortean immerito, cum inter oves conſtanter numeretur.] Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 666. *De multonibus* 381. *de Hurtis & muricis* 207. *de hogris* 121. *& de agnis* 100.

Hurtardus, Vox ejuſdem originis & notionis. Domeſdei, in Monaſtico Anglic. to. 3. pag. 306. *Item* 100. *acræ de mariſco, & valet acra communiter per annum* 3. *den. & paſcunt in mariſco & terris ſuſſeinis*, 300. *oves cum Hurtardis.*

¶ HUS, & Hant, Commune plegium. Placita curiæ Regis an. 27. Henrici III. rot. 9. *Quidam H. P. captus per querimoniam mercatorum Flandriæ, & impriſonatus offert domino Regi Hus & Hant in plegio, ad ſtandum recto, & ad reſpondendum prædictis mercatoribus & omnibus aliis qui verſus eum loqui voluerint. Et diverſi veniunt qui manucapiunt quod dictus H. P. per Hus & Hant veniet ad ſommonitionem Regis, vel Conſilii ſui in curia Regis apud Shepweye, & quod ſtabit ibi recto.* Ita Spelmannus.

¶ HUSBANDREA, Agricolæ manſio; ædes vel certa terræ arabilis portio. Vetus Charta apud Spelman. *Kilketh, pro qualibet Husbandrea* 2. *den.* Vide *Husbandus*.

HUSBANDUS, Husbanda, Paterfamilias agriculturam exercens, œconomus, Gallis, *Meſnager*. [Teſtamentum Johannis *de Nevill* an. 1386. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 428. *Item dum contingat me obire, volo quod tota firma mea unius termini tunc ultimo elapſi condonetur omnibus tenentibus meis videlicet Husbandis, cotiers & bond.*] Scotis præſertim agricola dicitur. Anglis vero etiamnum *Husband*, maritum ſonat. A Saxonico deducit Spelmannus huſ, domus, & banda, vinculum: quomodo Danicum *Huſzbon*, ſive *Hoſzbon*, eadem notione interpretatur Pontanus in Chorogr. deſcript. Daniæ p. 777. quaſi *domus columna* ſit maritus. In Legibus Inæ Regis Weſt-Sax. cap. 19. Edit. Saxon. ſeu Lambardi, Huſbanda ſumitur pro agricola, ut & *Husbandus*, in Quoniam attachiamenta cap. 23. & in Statutis Willelmi Regis Scotiæ cap. 33. 38. in Legibus Foreſtar. Scotic. cap. 4. & in Statutis David. II. Regis Scotiæ cap. 43.

¶ Husbondman, perperam pro *Husbandman*, Eadem notione. Charta an. 1522. apud *Madox*. Formul. Anglic. pag. 288. *Sciant præſentes & futuri, quod ego Willelmus Taylour alias dictus Edmonds de Brode Bluntesdon in Comitatu Wilteſiæ Husbondman.*

¶ HUSBOTE, Jus percipiendi lignum ad conficiendam domum, à Sax. Huſ, domus, & Bote, multa. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 188. *In omnibus aiſiamentis dictæ villæ de Malopaſſu, pertinentibus, & cum Husbote & haibote in prædicto boſco de Malopaſſu.* Vide *Haybote* in *Haga*.

HUSBRECE, *Infractura domus*, Bromptono, ex Sax. huſ, Anglis *Houſe*, domus, & bryce, Anglis *Brech*, fractura, effractura: unde noſtris *Breche* eadem notione. Occurrit in Legibus Henrici I. c. 12. 47. Vide *Burgaria*.

HUSCARLA, Vir è familia, domeſticus, famulus domeſticus, ex Sax. huſ, domus, & carle, per tranſlationem, *vir, homo*, proprie autem *maſculus, robuſtus, fortis*: unde *Carolus* nomen, noſtris *Charles*. Hovedenus poſt Simeon. Dunelmenſem & Florentium Wigorn. an. 1041. *Rex Anglorum Hardeknutus ſuos Huſcarlas miſit per omnes regni ſui Provincias ad exigendum, quod dixerat, tributum.* Infra: *Unde Rex ira commotus ob ultionem necis illorum ... & cæteros Angliæ Comites, omneſque ſuos Huſcarlas cum magno exercitu... illo miſit.* Id eſt, domeſticos & aulicos. Simeon Dunelm. an. 1065. *Eodem die primitus Danicos Huſcarlas Amanidum & Raveneſheartum de fuga retractos... peremerunt.* Idem an. 1071. *Rex cum Huthſecarlis in Orientali plaga inſulæ omnem illis exitum obſtruxit.* Et infra: *Eilaf Huſcarl apud Regem præpollens honore.* Occurrit hæc vox ſæpe in Domeſdei: *De hoc manerio tenuit Tochi duas hidas, Huſcarle Reg. Edwardi fuit.* Alibi, *Burchardus Huſcarle* pariter *Regis Edwardi* dicitur & mox *Teignus* (i. Baro) *Regis Ed.* Rurſum: *De hac terra tenuit Huſcarle homo Reg. Ed.* 3. *virgas, & averam invenit.* Ita ibidem, *Huſcarli Comitum* non ſemel occurrunt. Denique tit. *Brideporte*, tit. *Warham*, & tit. *Dorſett. Et gilda pro* 10. *hidis, ſcilicet ad opus Huſcarlium unam marcam argenti.* Id eſt, huſcarlis, & pro eorum proficuo, præſtandam.

Huſcarlorum Danicorum dignitatem pluribus deſcribit Jus aulicum Norvegicum vetus c. 26. ex verſione Joannis Delmeri: *Omnes viri, qui fidem ſervitii, ex veteri conſuetudine Regi adjuraverant, ſive manus datæ, ſive apprehenſi gladii confirmatione, vocabulo Huskarla appellabantur, quamvis illi poſtmodum multo excellentiore & eminentiore titulo, pro ſua quique conditione ſint honorati. Omnes vero in Regia aula ſervientes Hirdmen vernacule nominantur, Regem obſervaturi ac tuituri, &c.* Tradit idem Delmerus pag. 535. Præfectis Provinciarum conceſſum à Rege, ut 40. non vero plures, ſervos domeſticos nomine *Hurſcarlarum* in ſervitio ſuo haberent. Scribit Sueno in Legibus Caſtrenſibus c. 8. *Colloquium*, ſeu Curiam aulicam, in qua de rebus ad *Huſcarlas* pertinentibus judicia

judicia fiebant, *Huskarleſteffne* appellatam. Eſt autem *Steffne*, forum ſive quilibet locus juri dicundo cauſiſque agendis deſtinatus, uti obſervat ibidem Stephanus Stephanius: qui præterea addit, *Huſcarle* dictos Officiales aulicos, ſive officia palatina, milites prætorianos, & quoſcumque in aula Regis aut Principis alicujus verſantes. [Oſbernus in Tranſlat. S. Elphegi ſæc. 6. Bened. part. 1. pag. 124. *Mandans* (Rex) *omnibus familiæ ſuæ Militibus, quos lingua Danorum Huſcarles vocant, ut &c.* Et pag. 126. *Diviſus ergo à Rege Archiepiſcopus, cum ingenti Huſcarlium turba præcedentes ſubſequitur.*] Obſervat præterea idem Reſenius ad Jus aulicum Canuti II. Regis Daniæ Runice, Iſlandice, & Danice etiamnum *Huſcarl*, domeſticos, operarios, & vernas appellari, & antiquiores Danos aulam Regiam ſua vernacula *Huus* nominaſſe: *Karl* vero vocem eſſe Iſlandicam & Danicam, & ſonare maſculum, adultum, virum.

HUSFASTENE, Anglis, Qui terram tenet & domum, quaſi domi fixus, apud Bractonum l. 3. tract. de Corona cap. 10. §. 1. Vide *Hurdereſeſt.*

HUSGABLUM, quaſi cenſus domus, ex huꞅ domus, & ȝable, cenſus. Monaſticum Anglic. tom. 3. p. 154. *Item tota illa terra, quæ eſt inter dictam aulam & venellam, quæ dicitur Swinegalle, eſt de terra S. Petri, & ſunt ibi tria tofta, & quod reddit Huſgablum, aliter non geldabilis.* Et p. 155. *Item terra cum domibus, quam Joannes de Wiphall dat Huſgabl. alia domus non dat Huſgabl. nec aliter ſunt geldabiles, ut credunt.* Vide *Gablum.*

¶ HUSGENUS, Familiaris, domeſticus famulus, Belgis *Huys-genoot*, Germanis *Huſgenoz*, ab *Hus*, domus, & *Genoz*, familiaris. Codex MS. Conſuetud. Eccl. Colonienſis: *Cuilibet Huſgenorum 1. ama cerviſiæ, exceptis quatuor qui vocantur nuntii, quorum quilibet recipit 3. ſumberinos avenæ.* Vide Schilter. in Gloſſ. Teuton. v. *Huſe.*

¶ HUSIA, Equi ſtragulum, Gall. *Houſſe.* Charta an. 1259. apud Perardum in Burgundicis pag. 494. *Equi cum Huſiis.* Vide *Houſia.*

¶ HUSKARLA. Vide *Huſcarla.*

HUSLADA, eſt *annua quædam exactio*, inquit Joannes à Leydis lib. 7. cap. 26. quæ ſcilicet à ſingulis ædibus, vel *focis*, aut familiis exigitur, ex *Hus*, domus, & *Lada*, lex, mulcta, præſtatio. [Diploma Ottonis III. Imper. an. 985. *Beneficium cum omni utilitate, excepto quod vulgari lingua vocatur Huſlada.*] Niſi legendum ſit *Huſlota*, quod cenſeo. Vide mox *Huſlotum.*

¶ HUSLATUM. Vide *Huſlotum.*

HUSLGENGA, Huslgengum, in Legibus Inæ Regis Saxonicis §. 15. & 19. in Latinis vero §. 18. perperam huſlȝonȝes, & Huſlȝenȝaȝ, Lambardo interprete, Saxonibus eſt *pater familias*: Welocho *Catechumenus*, Somnero denique *Euchariſtiæ* præceptor, ex Saxon. huꞅl, Euchariſtia, & ȝenȝa, vel ȝanȝa, ire, adire, unde *to huſl gan*, eſt Euchariſtiam adire, *Huſl-genga*, proprie parochianus.

HUSLOTUM, Tributum, cujus mentio in Chartis aliquot apud Willelmum Hedam p. 65. 78. 85. 2. Edit. ubi interdum *Huſlatum* perperam habetur, ut & in 1. Edit. p. 246. 256. 262. Vox ex Germanico confecta *Hus*, domus, & *Lot*, tributum, cenſus, *focagium.* [Vide *Cogeehulſt.*]

HUSONES, Majorum piſcium ſpecies. Thwroczius in Andrea Rege Hungariæ c. 43. *Tunc Rex Andreas ſolita Regum Hungariæ largitate utendo miſit Cæſari 50. corpora immenſorum Huſonum, & duo millia lardorum, mille tauros ingrates.* Vetus Charta apud Browerum in Antiq. Fuldenſib. lib. 3. cap. 11. *Unde ſingulis annis tranſmittere debent ad Fuldenſem Eccleſiam . . . piſcem magnum Huſen nuncupatum, & de oleo arborum, quantum equi duo in lagenis deferrent.* Epiſtola 7. ex Tegernſenſib. *Sed ſi Deus anno præſenti fœcundavit capturam Huſonum vobiſcum, petimus ut jubeatis largiendo communicari.* Vide *Giſcellus.*

¶ HUSSERIUS. Vide *Huiſſerius.*

¶ HUSSIA. Vide *Houſia.*

¶ HUSSITÆ, Johannis *Hus* hæretici in Bohemia Sectatores. Vide Diarium belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6.

¶ HUSSUCHUNG, Domus invaſio, deprædatio; ex *Hus*, domus & *Sucken*, rapere, deprædari. Diploma Rodulphi I. Imperatoris an. 1284. apud Ludewig. to. 2. p. 240. *Volentes etiam quod his qui alium vulneraverit, non lædabitur, vel conſimiles exceſſus commiſerit, aut loquendo vulgariter, Huſſuchung fecerit juxta privilegia, libertates, jura & conſuetudines rationabiles & honeſtas ipſis confirmamus & volumus perpetuo inviolabiliter obſervari.* Vide *Hamſoca.*

HUSTILIMENTUM, Supellex domeſtica, *Utenſile*, unde forte vox nata. Joan. Forteſcutus de Laudib. Legum Angliæ cap. 36. *Etiam abundant in lectiſterniis, & quolibet ſupellectili, cui lana congruit, in omnibus ſuis, necnon opulenti ipſi ſunt in omnibus Huſtilimentis domus, neceſſariis culturæ, & omnibus, quæ ad quietam & felicem vitam exiguntur.* Verſio Anglica habet *Huſtlements.*

¶ HUSTINGIA. Vide *Huſtinum.*

HUSTINGUS, Curia ita dicta non modo in urbe Londonienſi; ſed & in Wintonienſi, Lincolnienſi, Eboracenſi, & apud *Schipwey* inſula in borealibus Cantii partibus, ex huꞅ, domus, & ðinȝ, cauſa, quaſi *domus cauſarum*, vel ubi *cauſæ* agitantur. Ita cenſet Spelman. At Somnerus *Huſtingum*, dictum contendit, quaſi hẏꞅꞇ-ðinȝ, id eſt, *ſupremum judicium*, ab hiꞅheȝꞇ, vel ut antiquitus ſcriptum, hẏhꞅꞇa, i. ſupremum, & ðinȝ, judicium. Janus Dolmerus ad Jus aulicum Norvegicum vetus pag. 503. *Huuſting*, Prætorium vertit, vocemque effictam ait ab *Huus*, domus, & *Ting*, forum; quaſi domeſticum forum.

De Huſtingo Londonienſi, ita Leges Edw. Confeſſ. c. 25. *Debet etiam in Londoñ, quæ caput eſt regni & legum, ſemper Curia domini Regis ſingulis ſeptimanis die Lunæ Huſtingis ſedere & teneri.* Charta Henrici I. Regis Angl. pro Londonienſibus: *Et amplius non ſit Miskenninga in Huſtenge, neque in falkeſmote, neque in aliis placitis infra civitatem, & Huſting ſedeat ſemel in hebdomada, videlicet die Lunæ.* [Charta apud *Madox* Formul. Angl. p. 200. *In pleno Huſtengo Londoniæ de Communibus placitis tento die Lunæ proximo poſt feſtum S. Martini, anno regni Regis Edwardi III. poſt conqueſtum Angliæ 37.*] *Huſtingi* Londonienſis meminit præterea Matth. Paris an. 1196. Bractonus lib. 3. tract. 2. c. 13. §. 9. Will. Thorn. an. 1395. Gul. Prynneus in Libert. Angl. to. 3. pag. 484. &c. aliarum etiam memoratarum urbium, Fleta lib. 2. c. 2. §. 13. c. 54. §. 1. 2. &c. Watſius ait, hodie *Huſtingum* Londonienſem *Guild-hall* nuncupari, & in eo Commune urbis de rebus arduis conſultare conſueviſſe: ibidemque etiam nobile haberi tribunal, ubi civium lites cauſæque vitatis inutilibus fori formulis dirimuntur.

HUSTINUM Pondus, dictum ab *Huſtingo* Lon-

doniarum civitatis Angliæ præcipuæ Curia ſuprema: quod in ea fortean pondus ad examen cæterorum ponderum aſſervaretur. Charta antiquiſſima lib. Rameſ. ſect. 32. & 127. apud Spelmannum: *Ego Ætelgina Comitiſſa do .... duos cyphos argenteos de 12. marcis ad Pondus Huſtingiæ Londonienſis.* Tabularium Corbeienſe Ch. 236. *Sub cenſu duarum marcarum boni argenti Huſtino pondere.* Alia Charta Innocentii II. PP. an. 1135. ibidem: *Salvo cenſu unius marcæ puri argenti, quem ad Huſtinum pondus S. Martino de Campis in ſolemnitate Nativ. S. Joan. B. perſolvere debetis.* Charta alia in Hiſtoria Monaſterii S. Martini de Campis p. 175. *Eccleſiæ noſtræ marcham puri argenti & Huſtini ponderis perſolvant.* Huſtinges gepiðe, in Charta Saxon. apud Somnerum. Huſtinum porro pondus ex iis fortaſſe fuit, quæ *urbana pondera, id eſt, trutinæ largioris examina* vocat Symmachus lib. 10. Epiſt. 26.

☞ Quam quidem doctiſſimi Viri conjecturam firmare licet ex Charta Corbeienſi; ubi, quamquam aliis verbis, res tamen eadem ſignificatur: *Pactum quod Prior S. Martini Capituli ſui aſſenſu cum Abbate Corbeiæ habuit de Eccleſia quæ dicitur Guanneis & Bonai, ſcilicet ſingulis annis cenſualiter datis per marcam puri argenti & Groſſi ponderis in perpetuum ego Petrus Abbas Cluniacenſis concedo & confirmo.* Ubi voce *Groſſi ponderis* idem haud dubie exprimitur quod *trutinæ largioris examine* apud Symmachum loco citato.

☞ Hujus autem rei occaſione referam Areſtum Curiæ Pariſienſis an. 1387. ex quo, quantum hac ætate à genuina *Huſtini ponderis* notione aberratum fuerit, haud difficile erit cognoſcere: quod quidem libentiſſime obſervo, ne quis tanti nominis auctoritate ductus in errorem inducatur. Cum ergo controverſia inter Corbeienſes & Caroliloc enſes Monachos verteretur circa nativum *Huſtini ponderis* pretium, à Curia, facta inquiſitione, ſic judicatum eſt: *Karolus D. G. Franc. Rex univerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Cum Religioſi Abbas & Conventus Monaſterii de Corbeïa in noſtra Parlamenti Curia proponi feciſſent quod licet Religioſi Abbas & Conventus Karoliloci dictis de Corbeia teneantur in duabus marchis argenti fini ponderis, quod tempore claræ memoriæ Ludovici dicti Hutini Franciæ & Navarræ Regis anteceſſoris noſtri annui videlicet & perpetui redditus ratione & ad cauſam certi ſcambii alterius redditus ſeu terræ inter dictas partes dudum facti, nihilominus dicti debitores prædictas duas marchas argenti ſub qualitate & valore debitis ſolvere recuſant ac recuſabant, prætendentes dictas duas marchas minoris fore pretii ſeu valoris quam valeat marcha argenti de preſenti, prædictis de Corbeïa contrarium aſſerentibus: cumque dictis partibus hinc inde ſuper hoc auditis, & de earum conſenſu dilectus & fidelis Conſiliarius noſter Johannes de Diciaco per dictam Curiam ad hoc deputatus ſe informaverit per Magiſtros monetarum & computorum de dictarum marcharum argenti valore moderno; & per eandem informationem reperit marcham argenti fini tempore dicti Ludovici Regis ejuſdem prout nunc eſſe valoris & æſtimationis, prout dictus commiſſarius die datæ præſentium retulit Curiæ noſtræ memoratæ. Notum facimus quod audita per Curiam noſtram præfati commiſſarii relatione, præfata Curia noſtra ordinavit & ordinat per præſentes, quod dicti Religioſi Karoliloci de cætero ſolvent & ſolvere tenebuntur dictis de Corbeïa dictas duas marchas argenti fini, & arreragia inde debita in valore & æſtimatione ſupra taxatis. Datum Pariſius in Parlamento noſtro die 20. Januarii an. Dom. 1387. & regni noſtri octavo.*

☞ Haud obſcurum certe quæ fuerit erroris cauſa; errante enim oculo lectum haud dubie eſt *Huttinum* pro *Huſtinum*; mirum nihilominus non attendiſſe judices Chartam, de qua tunc controverſum, uno & dimidio ſæculo Hutinum Regem præceſſiſſe. Hanc ſubjiciemus, rem haud ingratam lectori facturos nos exiſtimantes: *Johannes D. G. Corbeïenſis Abbas & Conventus omnibus tam præſentibus quam futuris. Quoniam quæ temporaliter fiunt niſi litterarum cuſtodiæ committantur futurorum memoriæ ſubripere oblivio conſuevit, idcirco conventionem inter nos & Eccleſiam B. M. de Carlier habitam ne poſteros noſtros latere queat, earumdem litterarum teſtimonio perpetuo commendamus, aſſiſtente ſiquidem in Capitulo noſtro Amalrico Epiſc. Silvanectenſi cum Archidiacono ſuo Petro & quibuſdam clariſſimis, & Abbate Caroliloci, ipſo capitulo annuente, conceſſimus abſque ulla retentione eidem Eccleſiæ & Fratribus ibidem Deo ſervientibus quidquid Eccleſia noſtra in territorio Bernuilly & Villers & Verderon in terra, in vineis, in hoſpitibus, in cenſibus, in corporibus hominum antiquo jure poſſidebat & habere debebat, ea videlicet conditione ut in feſto Omnium Sanctorum centum ſolidos Corbeïenſis monetæ, aut ſi maluerint duas marchas puri argenti Huſtino Pondere nobis Corbeïæ perſolvant; quod ſi die præfixa ſolutio facta non fuerit, infra quindecim dies ſequentes ſine aliqua emendationis lege, ſolvere licebit. Hujus conceſſionis teſtes fuerunt ipſe Amalricus Epiſc. Petrus Archidiac. Odo Craſſus, Urbanus Abbas Caroliloci, Hugo frater ejus Cellerarius &c. Actum an. Incarnat. Verbi* M. C. LXI.

¶ HUSZARONES, Huzarones, Militia Hungarica levis armaturæ, Gall. *Houſſarts*, vel *Huſſarts.* Epiſtola an. 1589. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 324. *Huſzaronibus autem Pechi Ferentz qui quoque erectis ſignis perfide & perpetua infamia nos deſeruerunt.* Decretum 38. Mathiæ Regis apud Carolum de Aquino in Gloſſ. milit. *Quia nonnullæ gentes, potiſſimum vero levis armaturæ, ſive Huzarones hoc facere conſueverunt, &c.* Vide equitis Huzaronis ſchema apud P. *Daniel* Hiſt. Militiæ Francicæ lib. 12.

HUTESIUM. Vide in *Hueſium.*

HUTFANGTHEFE, apud Bractonum lib. 3. tit. 2. c. 8. §. 4. [Proprie eſt jus cognoſcendi & judicandi de furibus extraneis.] Vide *Utfangethef.*

¶ HUTHSCARLA. Vide *Huſcarla.*

HUTICA. Otbertus Abbas Gemblacenſis in Vita S. Veroni n. 2. *Quædam ciſta, vulgo Hutica dicta, quantitate magnitudinis ampla, quæ ſupra beati viri tumbam ſtabat annonæ plena.* Sic in excuſo, pro qua voce perperam viri docti *butica* reſtituunt: eſt enim *hutica*, quod Belgæ noſtri *Huche* vocant, ciſta major ac longior. Vide *Hucha.*

Utica, abſque aſpiratione. Charta Heccardi Comitis Auguſtodun. ex Tabulario Perſiacenſi in Burgund. *Donate Aſſuinaro pro ſua eleemoſyna & planeta caſtanea, ibi donate & libros, qui ſunt S. Benedicti de Floriaco Monaſterio, in illa Utica parvula.*

HUTINUS, Cognomen quo donatus Ludovicus X. Rex Franciæ, quod, ut quidam putant, dum adhuc in pueritia eſſet, rixas & contentiones cum ſodalibus crebro excitaret; nam & de pueris vulgo dicimus, *Il aime le Hutin*, id eſt, *le bruit*, *le tintamarre*, *les querelles.* [Hottom. Francogal. cap. 27. *Imperio Regis Ludovici Hutini, quo nomine priſca lingua noſtra Turbulentus ſignificatur.*] Sic etiam id vocabuli uſurpat le Roman *de Garin*:

En trente leus, ou en neuf, ou en vint,

Avoit meillée & merveilleus Hutin.
Alibi :
Devant les lices commence li Huſtins.
[Le Roman *d'Athis* MS.
Ouyent la noiſe & le Huſtin
De ceulx qui ſont moult prés voiſin.]
Charta Odardi Dom. Hamenſis ann. 1328. *Se il advient aulcun Huſtin ou mellée en ladite ville, &c.* Inde *Huſtiner*, rixari. Ibid. *Se il ſe Huſtinoient, ou faiſoient mellée.* Vox autem ejuſdem videtur originis, cujus eſt *Hueſium* vel *huteſium* : quod qui *huz* clamare ſolent, id potiſſimum faciant, ut ſeditionem ac contentionem excitent.

¶ HUTSEN, Pyrgus, fritillus, Gall. *Cornet à joüer aux dez.* Vox Belgica. Conſuetudines Furnenſes ex Archivo Audomarenſi : *Sed licet cum tabulis & ſcateis ludere protracti ex Hutſen, emendabit Comiti tres lib. Domus in qua ludetur cum talis & Hutſen tres lib.*

HUTTEN. Gloſſæ Iſonis Magiſtri : *Magalia, Hutten mapalia & magalia idem ſunt, id eſt, caſæ paſtorum, quæ & tugurium.* Hinc noſtrum *Hutte*, eadem notione. *Heute, Heutich, ou Logette*, in Tabul. S. Quintini in Inſula fol. 24.

¶ HUVETI, Veſtis ſpecies. Inſtrum. ann. 1303. in Hiſt. Monaſt. Sangerm. inter Inſtr. p. CLXXIV. *Item quod nullus deferat infra metas Monaſterii apparentes Huvetos.* Legendum forte *Houſias*. Vide in hac voce.

¶ HUY. Vide in *Hueſium*.

¶ HUZARONES. Vide *Huſzarones*.

¶ HYALINUM VELUM, Vitrea feneſtra, à Græco ὑάλινος, vitreus. Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened. part. 1. pag. 180.
Nec minus approperant opicizi emblemata proni
Arcus incultos Hyalino claudere velo.
Utitur etiam Prudentius Periſteph. 12.
Tum camuros Hyalo inſigni varie cucurrit arcus.

HYBERNAGIUM, IVERNAGIUM, ex Gall. *Hivernache*, vel *hivernage*. Χειμωνικόν, in Nomocanone Coteleriano num. 516. *Semen Hiemale* Fletæ lib. 2. c. 73. §. 18. 19. *Hiemalis annona*, in Charta an. 1178. in Probat. Hiſt. Guinenſis pag. 349. *Fruges Hiemales*, in Speculo Saxon. l. 2. art. 48. §. 11. Charta Mauricii Epiſc. Pariſienſis an. 1190. apud Brolium : *Duos modios Hibernagii in campiparte ejuſdem villæ, &c.* [Charta an. 1218. ex Tabul. Portus-regii : *Mathæus de Meudun miles dedit Monialibus S. Mariæ de Porregio tria ſextaria ordei & totidem Hibernagii in ſua decima de Meudun.* Alia an 1227. ex Tabul Montisfortis : *Concedimus tenenda in perpetuum libere, pacifice & quiete pro ſeptem modiis bladi medietate Hybernagii & medietate avenæ ad menſuram Montisfortis.* Engelbert. *Maghe* in Chron. Bonæ-Spei pag. 113. *Sub cenſu annuo 23. modiorum avenæ & totidem Hyvernagii.*]

☞ Obſervandum vero *Hybernagii* nomine non quodvis ſeminis hyemalis genus intelligi, ſed proprie de illa frumenti ſpecie accipiendum, quam *ſecale majus*, Gall. *Ségle*, vocant. *Hybernagium* autem dicunt quod ante hyemem feratur ; quo etiam nomine diſtinguitur ab hordeo, avena, piſis &c. quæ *Marceſchia* & *Martium* dici ſolent, Gall. *Mars & bled marſois*, quod ineunte Martio ſerantur. Porro cum de *Hybernagio* in veteribus Inſtrumentis occurrit mentio abſque alia determinatione, vix aliter hæc vox intelligenda videtur quam de miſcello frumento, noſtris *Bled méteil*, quod Chartæ ſequentes non obſcure innuunt. Charta Guidonis de Campis ex Chartul. Calenſi p. 54. *Nec non & quatuor ſextariis ad menſuram de Kala bladi ybernagii ſcilicet boni & legalis Mixtolii percipiendis ſingulis annis.* Tabular. S. Remigii Remenſ. *Duos modios laudabilis bladi perſolvet.... medietas bladi erit avena, reliquum hivernagium, cujus hivernagii medietas erit frumentum, medietas ſiligo.* Charta an. 1201. ex Chartul. Monaſt. Montis-martyrum : *Ita quod medietas illius modii erit de meliori Hyvernagio granchiæ nominatæ, reliqua vero medietas erit bonæ & legalis avenæ.* Charta an. 1252. to. 2. Hiſt. Eccl. Meld. pag. 155. *Concedimus... quatuor ſextarios bladi ybernagii pro pitancia facienda eiſdem die obitus noſtri, in qua noſtrum anniverſarium celebrabunt... octo ſextarios bladi ybernagii... ad faciendum panem pro generali Capitulo Ordinis S. Trinitatis.*

¶ IVERNAGIUM. Donatio facta Monaſterio Cameræ-fontis an. 1208. *Conceſſit elemoſynam ſcilicet tres minas Ivernagii.* Occurrit alibi.

YVERNAGIUM, in Fleta lib. 2. c. 41. §. 1. & in veteri Charta in Hiſt. Montmorenc. p. 43. Sic etiam hiemale tempus vocabant noſtri. Vetus Poëta MS.
Il ne me chaut d'eſté ni de rouſée,
De froidure ne de tems Hivernage.

HYBERNATICUM. Polyptychus Floriacenſis : *Arant ad Hybernaticum unuſquiſque perticas 4. & ad tramiſium perticas 2.* Habentur ead. verba ibi non ſemel. [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 12. recto : *Solvunt in paſcione denarios* IIII. *arant ad Hibernaticum perticas* IIII. *ad tremiſſum perticas* II.]

HYBERNATICA FESTIVITAS S. Martini, in Vita Aldrici Epiſcopi Cenom. pag. 155. & alibi.

HYBERNIUM HIEMATIO, παραχειμασία, in Gloſſario Græc. Latino.

HIBERNUM, nude, pro *Hibernum tempus*, Hiems. Capitulare 1. an. 809. c. 35. & Capitul. 2. ejuſdem anni c. 13. *In Hiberno & in æſtate.* Adde lib. 3. Capitul. c. 57. S. Ambroſius Serm. 38. *Miſer peccator dum Hyberni rigorem metuit, ibi tenebrarum frigus incurrit.* Vetus Chron. MS. laudatum à Baluzio : *Hybernus grandis & durus.*

¶ HYCONIA, Imago, ex Græco εἰκών. Charta Adelelmi an. 975. ex Chartul. Floriac. fol. 35. *Dono... quoddam juris mei prædium... ad illuminandam ſcilicet ſempiterni Regis Hyconiam.* Vide *Icona*.

¶ HYDA, HYDAGIUM. Vide *Hida*.

HYDRIA, Metreta frumentaria, interdum liquidorum, & vini : *væder.* Ita Sambucus ad Leges Hungaricas.

HYDRIÆ, Inter miniſteria ſacra recenſentur ab Anaſtaſio in S. Leone PP. pag. 27.

HYDROMANCII, inquit Hincmarus Remenſis tom. 1. pag. 125. *Sunt, qui in aquæ inſpectione umbras dæmonum evocant, & imagines vel ludificationes ibi videre, & ab iis aliqua audire ſe perhibent.*

☞ Antiquius eſt quod de hujuſce divinationis ſpecie tradit S. Auguſtinus de Civ. Dei lib. 7. c. 37. *Nam & ipſe Numa, ad quem nullus Dei propheta, nullus ſanctus Angelus mittebatur, Hydromantiam facere compulſus eſt : ut in aqua videret imagines deorum, vel potius ludificationes dæmonum, à quibus audiret, quid in ſacris conſtituere atque obſervare deberet. Quod genus divinationis idem Varro à Perſis dicit allatum.*

¶ HYDROMELIPOLIUM, Locus ubi Hydromeli diſtrahitur, à Græc. ὑδρόμελι & πωλέω vendo, in Actis SS. Junii to. 2. pag. 1010.

¶ HYDROPHAGI. Gervaſii Tilberienſis Otia Imperialia apud Leibnit. to. 1. Script. Brunſvic. p. 984. *A dextra parte deſcenditur ad Ægyptum, hinc ad inſulam, in qua naſcuntur nutrientes barbam uſque ad genua, qui nuncupantur Hydrophagi, quia piſ-*

ces crudos comedunt.* Videtur potius legendum *Ichtuophagi*, ab Ἰχθυοφάγοι.

¶ HYDROPHYLACES, Cuſtodes aquarum, Latinis Caſtellarii, in veteri Inſcriptione apud Reyneſium p. 565. Gregorius PP. X. lib. 5. tit. 11. cap. 12. in ſexto: *Cuſtodes aquarum (quos Hydrophylacas nominant) queis inſigi ſolent annotatione ſignati.* Iis præerat *Conſularis aquarum* lib. 1. de Aquæduct. & l. 1. de diverſ. offic. Vide Frontinum de Aquæductibus.

HYDROPICARE, Hydropem facere. Alanus lib. 4. Anticlaud.

Dum ſatiat, parit undaſitim, potuſque ſititur
Amnis, & innumeros Hydropicat ille bibentes.

Idem in Planctu naturæ:

Dum ſtomachum mentes Hydropicat ardor habendi.

Utitur & lib. 7. Anticl. cap. 8.

HYDROS, *Pſalmus, quem cantio componit organi.* Papias MS.

HYEMA. Regula Magiſtri c. 81. *Inquinamenta caccaborum, cucumæ, vel Hiemarum, necnon & foci calorem ſuſtineant.* Legendum *Zemarum.* Vide *Zema.*

¶ HYEMALES Fruges. Vide *Hybernagium.*

¶ HYEMANTES, Græcis χειμαζόμενοι, dicti Pœnitentes publici, qui propter enormia & turpia quædam delicta etiam ab ipſo Eccleſiæ porticu, ubi cæteri pœnitentes ſtabant, arcebantur, coacti ſub dio remanere omnibus aeris injuriis expoſiti, induti cilicio, &c. vel, ut quibuſdam placet, χειμαζόμενοι dicti *Dæmoniaci*, quod hi inſtar navis χειμαζομένης huc atque illuc jactarentur. Vide Hofmannum, Macros fratres, Suicerum in Theſauro Eccl. v. χειμάζομαι & Gloſſ. mediæ Græcit. in χειμαζόμενοι.

¶ HYLE, Materia, à Græco ὕλη. Gervaſii Tilber. Otia Imperialia apud Leibnit. to. 1. Script. Brunſvic. p. 886. *Hanc confuſam machinam mundialem velut primordialem materiam, nunc Hylen, nunc chaos, nunc terram, nunc abyſſum, nunc aquas nominant.* Hinc

¶ HYLICUS, Materialis. Reſponſio Marii Victorini ad Candidum Arrianum apud Mabill. tom. 4. Analect. p. 164. *Non poteſt enim eſſe qualitas ipſa per ſemet, ſed eo quod eſt, hoc ipſo ὕλη eſt, & ſemper Hylica cum ſit, nihil aliud quam ὕλη eſt.*

¶ HYLOPANDURUM, Vinculum graviſſimum; vox ibrida, ut videtur, à Græco ἴλλω vincio, πᾶν omne, & durum. Hiſtor. Miſcell. apud Murator. to. 1. part. 1. p. 159. *Ex Hylopanduris conſtrictos trahens Bulgares captos, quos extra portam auream decollari præcepit.*

¶ HYMERA, Dies, Græce ἡμέρα. Acta S. Swithuni to. 1. Julii p. 336. *Phœboque tertiam replicante Hymeram, deductus eſt ad præſidem.*

¶ HYMNODIA, Hymnorum decantatio, canticum. Fr. Arnonis Scutum Canonicorum apud Duellium l. 1. Miſcell. p. 12. *Scio, inquam, tales, qui inter jejuniorum ac lectionum & orationum ſtudia... nonnunquam cœleſtium Hymnodiarum ſonos mellifluæ dulcedinis plenos, extra carnis ſenſum facti, auditu diviniſſimo audierint.* Qua etiam voce deſignatum *Agnus Dei &c.* legimus to. 1. Rerum Mogunt. p. 111. *Vidi ibidem in eodem codice ſymbolum Apoſtolicum, & Triſagion & Hymnodiam, cæteraque Græcanica, notulis muſicis interſtincta, ne nobis clam eſſet*, Credo, Sanctus, Agnus, *&c.*

HYMNUS, Hymnarium, Hymnizare, &c. *Hymni*, Eucherio & Iſidoro lib. 1. de Eccl. Off. c. 6. *Carmina quæcumque in laudem Dei dicuntur, vocantur.* Ruffinus in tit. Pſal. 72. *Hymni ſunt cantus continentes laudem Dei. Si ſit laus, & non ſit Dei, non eſt Hymnus; ſi ſit laus & Dei, & non cantetur, non eſt Hymnus. Oportet ergo ut ſit Hymnus, habeat hæc tria, laudem, & Dei, & canticum.* Huic definitioni convenit Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 930. Ὕμνος, δοξολογία μετὰ ἐκπλήξεως. Sed & Pſalmos Hymnos interdum vocat Caſſianus l. 3. de Cœnob. Inſtit. c. 6. ut & Victor Vitenſis lib. 1. de Perſecut. Vandal. *Dum præciperet noſtrorum corpora defunctorum ſine ſolemnitate Hymnorum cum ſilentio ad ſepulturam perduci.* Et lib. 2. *Jam enim ob celebritatem feſtivitatis, Hymni nocturni per totam Eccleſiam canente populo concrepabant. Hymnidicum*, Davidem appellat Gregorius Bæticus lib. de Fide.

Hymni Ambrosiani, ab Eccleſia recepti, ut teſtantur Concil. Turon. II. c. 23. Toletan. IV. c. 13. præterea Regula S. Benedicti cap. 17. in qua nude *Ambroſianum*, pro *Hymno Ambroſiano* habetur. Iſidorus lib. 1. de Eccl. Offic. c. 6. *Hilarius autem Gallus Epiſcopus Pictavienſis, eloquentia conſpicuus Hymnorum carmine floruit primus. Poſt quem Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus, vir magnæ gloriæ in Chriſto, & in Eccleſia clariſſimus doctor, copioſius in hujuſmodi carmine claruiſſe cognoſcitur, atque inde Hymni ex ejus nomine Ambroſiani vocantur, quia ejus tempore primum in Eccleſia Mediolanenſi celebrari cœperunt: cujus celebritatis devotio dehinc per totius Occidentis Eccleſias obſervatur.* Adde Rabanum lib. 2. de Inſtitut. Cleric. c. 49. Walafridum Strabon. lib. de Reb. Eccl. cap. 25. Honorium Auguſtod. lib. 2. cap. 17. &c.

Hymnus Angelicus, dicitur à Scriptoribus Eccleſiaſticis, hymnus ille, qui in Miſſa canitur: *Gloria in excelſis Deo*, quod initium nempe illius ex hymno in Domini Natalitio ab Angelis decantato, deſumptum ſit. Hunc enim, ut ait Rupertus Tuitienſis, *ab ore Angelorum Eccleſia ſancta rapuit.* Primus autem Teleſphorus PP. inſtituit, *ut ante ſacrificium diceretur*, ut auctores ſunt Anaſtaſius, Walafridus Strabo de Reb. Eccl. cap. 22. Amalarius l. 3. de Off. Eccl. c. 8. Rabanus Maurus, Alcuinus de Divin. Off. Berno cap. 2. & ipſemet Teleſphorus Epiſt. Decret. cap. 2. Sed an ab illo integer compoſitus ſit, addubitatur. Integrum à Teleſphoro exaratum ſcribunt Rabanus lib. de Inſtitut. Cleric. c. 32. & Innoc. III. PP. lib. de Myſt. Miſſ. c. 20. Uſque ad verſiculum, *Laudamus te*, compoſitum à Teleſphoro, cætera addita eſſe à S. Hilario Epiſcopo Pictavenſi, Alcuinus prodidit. Cui favet Concilium Toletan. IV. can. 12. *Reliqua, quæ ibi ſequuntur, Eccleſiaſticos Scriptores compoſuiſſe* ſcribens. Verum ab Hilario conſummatum negat Goarus ad EuchＯlog. idque probat ex Athanaſio, qui Hilario coævus fuit, lib. de Virginibus ſub finem, qui hujus hymni pæne integri meminit, ut ſua ætate ab univerſa Eccleſia recepti. Et certe ſunt, qui putant ab ipſis Apoſtolis compoſitum fuiſſe, ex eo potiſſimum, quod integer exſtet apud Clementem lib. 7. cap. 47. ubi προσευχῆς ἑωθινῆς nomine donatur. Alii ὕμνον ἑωθινὸν appellant, ut obſervatum eſt ab Uſſerio Armachano: δοξολογίαν Græci, ſi Goaro fides.

Inſtituit præterea Symmachus PP. ut omni die Dominico, vel Natalitiis Martyrum diceretur, ut eſt apud Anaſtaſ. in ejus Vita, (qui etiam conſulendus eſt in Stephano IV. pag. 96.) & Alcuinum lib. de Divin. Offic.

Ad Matutinas decantatum volunt quidam, quod in antiquis MSS. *Hymnus in die Dominico ad Matutinas* inſcribatur. Quibus aſtipulatur locus

Athanaſii ſupra à nobis indicatus, qui ſic ſe habet: Πρὸς τὸν ὄρθρον δὲ τὸν ψαλμὸν τοῦτον λέγετε· Ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου πρὸς σε ὀρθρίζω, διαφαῦμα δέ· Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα κυρίου κύριον. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, ὑμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σε, καὶ τὰ ἑξῆς.

HYMNI ANGELICI appellatione donatum etiam interdum *Triſagium*, auctor eſt Microlog. c. 11. [& Capitul. lib 6. n. 173. Te igitur *non inchoent ſacerdotes niſi poſt Angelicum Hymnum finitum.*]

HYMNUS EVANGELICUS, ſeu *de Evangelio*, idem qui *Angelicus*, Beleto cap. 36.

HYMNI FERIALES, qui in Feriis canuntur, apud Joannem Epiſcopum Abrincenſem de Offic. Eccleſiaſticis.

HYMNUS S. MARIÆ, *Magnificat*, apud Joannem Abrincenſ. Epiſc. de Offic. Eccleſ.

¶ HYMNUS TRIUM PUERORUM, olim inter Miſſarum ſolemnia decantatus, ut patet ex Brevi Expoſitione antiquæ Liturgiæ Gallicanæ apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 92. *Hymnum autem trium puerorum, quod poſt lectiones canetur in figura Sanctorum veterum, qui ſedentes in tenebris adventum Domini expectabant.* Quibus concinit Canon 13. Concil. Toletani IV. *Ut per omnes Hiſpaniæ eccleſias vel Galliæ in omnium Miſſarum ſolemnitate decantetur Hymnus trium puerorum in pulpito.* Exſtant etiamnum hujuſce ritus veſtigia: Sabbato enim Quatuor Temporum poſt Lectiones cantari ſolet.

HYMNUS S. TRINITATIS, qui Græcis τρισάγιον, is ſcilicet, qui canitur ab utraque Eccleſia in die Paraſceves Græce & Latine, *Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus immortalis, miſerere nobis*, Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Marcellinus Comes in Chronico: *Die Dominico, dum jubente Anaſtaſio Cæſare, per Marinum perque Platonem in Eccleſiæ pulpito conſiſtentes, in Hymnum Trinitatis Deipaſſianorum quaternitas additur, multi orthodoxorum priſtina voce pſallentes, perfidoſque præcones clamoribus objurgantes, in ejuſdem Eccleſiæ gremio cæſi ſunt &c.* Infra: *Cæteris die noctuque Hymnum Trinitatis Chriſto Deo pſallentibus, &c.* Rurſum: *Hymnum Trinitatis juxtà morem Catholicorum concinentes, &c.* Quo loco agit Marcellinus de additione facta Triſagio à Petro Cnaphæo, σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, quam, ut hæreticam, proſcripſit Eccleſia, in Concilio Romano I. an. 483. Vide Zonaram in Theodoſio juniore. De Triſagio copioſe diſputarunt Baronius anno 483. 492. Menardus ad librum Sacrament. Gregorii M. p. 20. 21. Meurſius in Gloſſar. Sirmondus in Notis ad Aviti Viennenſis Ep. 3. Leo Allatius de Liturgia S. Jacobi cap. 16. 17. 18. [Johan. Morinus lib. 6. de Pœnit. cap. 10. n. 7. 8. de Sacris Ordinat. pag. 211.] & alii.

HYMNUS, *Te Deum laudamus*, vulgo tribuitur S. Ambroſio & S. Auguſtino, in libro Pſalmorum MS. quem Carolus M. ad Hadrianum PP. miſit, qui in Cæſarea Bibliotheca aſſervatur, ut auctor eſt Lambecius, & apud Durandum lib. 5. Ration. cap. 3. n. 31. Unde *Hymnum Ambroſianum* vocant Gualterus Tervanenſis in Vita S. Caroli Comitis Fland. c. 38. Liber de Miraculis S. Pelini Mart. apud Ughellum to. 9. p. 38. &c. Vide Menardum ad Sacram. Gregor. M. pag. 399. In Breviario Caſinenſi, ſcripto ſub Paſchali II. PP. quod aſſervatur in Bibl. Inſtitutionis Pariſienſis Oratorii Jeſu, inſcribitur *Ymnus Siſebuti Monachi.* Ita etiam in alio Cod. MS. Bibliothecæ Vaticanæ apud Card. Bona in libro de Divina Pſalmodia. In Pſalterio Gallico-Latino, exarato circa tempora Henrici I. *Hymnus S. Nicetii* dicitur, ut auctor eſt Uſſerius Armachanus lib. de Symbolis: Sive, inquit, hic intelligendus fuerit Nicetius, ſive Lugdunenſis, ſive Treverenſis. Hujus hymi mentio eſt in Concilio Triburienſi an. 821.

HYMNI, quorum auctores incerti, vetiti in Concilio Turon. II. c. 23.

¶ HYMNIDICUS, HYMNODICUS. Vita S. Leonis IX. PP. auctore Wiberto Archid. apud Murator. to. 3. p. 294. *Hymnidicam totius Cleri harmoniam ſuis diris evincebat vocibus.* Placidi Diaconi Supplementum Virorum Illuſt. Caſſin. c. 8. apud eumdem to. 6. col. 68. *Extant quoque libri duo, in quibus celeberrima nonnulla Sanctorum & Sanctarum ſacra vario deſcribuntur metro, eorumque geſta Hymnidicis proferuntur modulis.* Vita S. Severi Archiep. Ravennæ in Appendice apud eumdem to. 2. p. 193. *Gaudeamus... quia hodie alternantibus Hymnodicis Angelorum choris intravit paſcua æternæ hæreditatis.* Adde Marten. to. 6. Collect. col. 810.

¶ HYMNISONUS. Miracula S. Johannis Beverlac. to. 2. Maii pag. 179. *Clerus quoque, viſo quod factum fuerat miraculo, Hymniſonis concrepat laudibus.*

HYMNARIUM, vel HYMNARIUS, Liber hymnos continens. Gennadius lib. de Script. Eccleſ. ait, Paulinum Nolanum Epiſcopum ſcripſiſſe *Sacramentarium & Hymnarium.* Leo Oſt. lib. 2. c. 52. *Duo etiam Hymnaria in choro habenda.* [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 17. *Pro ſigno Hymnarii, adde ut pollicem & digitum ei proximum proferas, ſummitatibus eorum conjunctis, quo præſens tempus, vel quod primum eſt ſignificat, & hoc ſignum eſt inventum pro occaſione hujus ſolius verbi, quo Hymnarius ita incipit,* Primo dierum. Idem occurrit apud S. Wilhel. Conſtit. Hirſaug. l. 1. cap. 21.] Adde librum Uſuum Ordin. Ciſterc. c. 71. *Hymnare* in Synodo Oxonienſi an. 1287. cap. 12. *Ympnare*, apud W. Thorn. p. 1935.

HYMNIZARE, ex Græco ὑμνίζειν, Laudare, prædicare. Jo. de Janua: *Hymnizare, laudare, vel hymnos cantare.* Honorius Auguſtod. lib. 3. c. 38. *Similiter* Sæpe expugnaverunt, *& Deus* Deus meus, *triſtitiam,* Laudate *vero Hymnizat lætitiam.* [S. Gerardus in Miraculis S. Adelardi to. 1. Januar. pag. 121. *Cumque ſimul eccleſiam Hymniſantes repetiſſent.*] Miracula S. Agili l. 1. cap. 7. *Hymnizant læti, Sit ſummo gloria Patri cum genito Verbo, &c.* Chriſtianus de Scala in Vita S. Ludmillæ pag. 48. *Et ſtatuunt ſupradicto ſermone,* (Sclavico) *partibus in illis Miſſarum ſolemnia cæteraſque Canonicorum horas Hymnizari.* Aldhelmus Abbas Malmeſburienſis: *Stridula vocum ſymphonia, melodiæ cantilenæque carmine modulatori Hymnizemus.* Adde Anonymum in Miraculis S. Urſmari per Flandr. n. 13. & Aimonium de Miracul. SS. Georgii & Aurelii l. 1. n. 1.

¶ HYMNICHARE, Eadem notione. Fr. Arnonis Scutum Canonic. apud R. Duellium Miſcell. l. 1. p. 12. *Scio hominem ejuſmodi meæ ſcholæ diſcipulum... qui factus in agonia ac prolixius inter odores paradiſiacos expallens & Hymnichans, ad inuſitatum quemdam carnis ac ſpiritus in Dominum exultantis tremorem tam fortem quam ſuavem raptus ſit.*

¶ HYNE. Servus prædio excolendo addictus, ſervus glebæ, Angl. *Hine.* Teſtament Johannis *de Nevill* an. 1386. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 428. *Item volo quod cc. marcæ.... diſtribuantur inter carucarios, plauſtrarios, & cuſtodes animalium meorum, videlicet Hyne, Nethirdes, & Shephirdes, per diſcretionem Executorum meorum.*

HYOPA, Hirtus, ſetoſus, ex Græco ὑώψ, porco ſimilis. Luithprandus in Legat. p. 81. Edit. 1600. de Nicephoro Imp. *Barba curta, lata, ſpiſſa & ſemicana fœdatum cervice digitali turpatum, prolixitate & denſitate comarum ſatis Hyopam, colore Ægyptium, cui per mediam nolis occurrere noctem.*

¶ HYPANTE. Vide in *Hypapanti*.

HYPAPANTI, barbare, ex Græco ὑπαπαντή, qua appellatione donatur feſtum Purificationis B. Mariæ, ab *occurſu* ſeu obviatione tunc facta à ſene Simeone & Anna vidua: unde & *feſtum S. Simeonis* appellari in Codice Remenſi Libri Sacrament. Gregorii Magni monet Menardus, cui concinit Anaſtaſius in Sergio PP. p. 62. *Conſtituit autem, ut diebus Annunciationis Domini, Nativitatis, & Dormitionis ſanctæ Dei Genitricis ſemperque Virginis Mariæ, ac ſancti Simeonis, quod Hypapantem Græci appellant, Litania exeat, &c.* Ugutio: *Ypapanti, indeclinabile, i. obviatio, vel occurſus. Unde repræſentatio Domini in templo, i. feſtum Purgationis B. Mariæ Virginis dicitur Ypapanti, & tunc Symeon occurrit Chriſto, & obviavit, & in ulnis ſuis accepit eum & præſentavit.* Flodoardus l. 3. Hiſt. Rem. c. 6. *In eadem ſolemnitate, Hipapanti ſcilicet Salvatoris.* Ordericus Vitalis lib. 13. pag. 921. *Dum ſacra ſolennitas Hypapanti celebraretur.* Gualdo in Vita S. Anſcharii Archiep. Hamburg. cap. 105.

Inſtabatque dies Hypapanti dictus Achivis.

Joannes Epiſcopus Abrincenſis de Offic. Eccleſ. *In Hypapanti, quæ dicitur Præſentatio Domini, &c.* Vide Ughellum to. 5. p. 528.

Hypante, aut Hypanti, corrupte dicitur apud pleroſque Scriptorum de Divinis Offic. Alcuin. lib. de Divin. Offic. Amalar. lib. 3. c. 43. Rabanum lib. 2. de Inſtit. Cler. c. 33. Honorium Auguſt. l. 3. c. 24. &c. Ditmarus l. 5. *Quarto Non. Febr. id eſt, ὑπαντῇ Domini, id eſt, obviatione juſti Simeonis.* De hoc feſto, & ejus initiis, pluribus agunt Baron. ad Martyrol. Menardus ad lib. Sacram. Greg. p. 40. 41. & doctiſſimus Henſchenius peculiari Commentario ad 2. Febr. [Adde Marten. de antiqua Eccleſiæ Diſciplina in divinis celebrandis Officiis.]

¶ HYPATIA, Miſſilia ab Imperatoribus & Conſulibus in populum ſparſa. Hiſtor. Miſcell. apud Murat. tom. 1. part. 1. pag. 162. *Superpoſuit ei chlamydem & auream coronam, & ita proceſſerunt, jactantibus Imperatoribus Hypatiam & trimiſia & hemiſia & numiſmata nova uſque ad magnam eccleſiam.* Vide Gloſſ. mediæ Græcit. in Ὑπάτεια.

HYPATUS, Ypatius: Dignitas in Aula CPolitana, cujus mentio eſt in Epiſt. 36. 38. 227. Joannis VIII. PP. [ὕπατος, Græcis, Conſul, ut in Numiſmatibus paſſim occurrit.] Anaſtaſius in S. Agathone PP. p. 54. *Poſt hæc Patricii, Ypati, omneſque inclyti introierunt. Hypati civitatum*, apud Leonem Oſt. lib. 2. c. 37. *Joannes Imperialis Patricius Caietanus filius Docibilis Hypati.* Joannes VIII. PP. Epiſt. 38. *Docibili & Joanni Hypatis Caietæ.* Adde Ughellum to. 1. Ital. ſacr. part. 1. p. 582. Chron. MS. Andreæ Danduli an. 814. de Duce Venet. *Qui ab Imperatore Leone votive ſuſceptus, honorem Hypati, ſeu Imperialis Conſulis ab eo obtinuit.* Ita an. 740. 742. Servatur in Gazophylacio Canonicorum Regular. S. Genovefæ Pariſienſis Bulla plumbea, in qua exaratum ΕΥΦΗΜΙΑC ΥΠΑΤΙССΗС. Charta Iſtriana an. 804. apud Sanſovinum, & Stringam in Venetia lib. 13. p. 356. *Ab antiquo tempore dum fuimus ſub poteſtate Græcorum Imperii, habuerunt conſuetudinem parentes noſtri habendi actus Tribunati, domeſticos, ſeu Vicarios, necnon loci ſervator, & per ipſos honores ambulabant ad communionem, & ſedebant in conſeſſu unuſquiſque pro ſuo honore: & qui volebat meliorem honorem habere de Tribuno, ambulabat ad Imperium, qui illum ordinabat Hypatum. Tunc ille Imperialis erat Hypatus, in omni loco ſecundum illum Magiſtratum militum præcedebat.* Vide to. 1. Caniſii Antiq. Lection. pag. 120. & quæ de Hypato Philoſophorum obſervavimus ad Alexiadem p. 304. [qui idem videtur qui κατηγητὴς τῶν φιλοσόφων dicitur Anonymo in Porphyrog. n. 10. 14.] quibus adde Lambecium l. 6. de Bibl. Cæſarea p. 148. & l. 7. p. 232.

¶ HYPERBERETÆUS Mensis, October, Macedonibus ὑπερβερεταῖος. Canon. Apoſt. to. 1. Concil. Hiſpan. p. 65. *Bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, ut inter ſe invicem dogmata pietatis explorent, & emergentes eccleſiaſticas contentiones amoveant: ſemel quidem quarta ſeptimana Pentecoſtes; ſecundo vero duodecima die Menſis Hyperberetæi.*

¶ HYPERBOLI Lapides, (Ariſtophani ὑπέρβολοι) *Quibus ad cervicem religatis, ſcelerati in profundum demergebantur. Ager Hyperbolus, creditoribus obnoxius lapidis indicio vel columnæ.* Vocabul. Suſſannæi.

¶ HYPERBOLICUS. Vide in *Hypobolon*.

HYPERICUS, vel ut habet Ugutio, *Ipericus, ſuperbus.*

¶ HYPERPERATA Terræ. Vide in *Hyperperum*.

HYPERPERUM, Moneta Imperatorum Byzantinorum aurea, ſic appellata, quaſi ex auro eximie rutilo & recocto confecta eſſet, quod pluribus docemus in Diſſertatione de Imperatorum Conſtantinopolitanorum nummis, ut & hanc monetæ aureæ nomenclaturam vix cognitam ante noſtrorum in Orientem expeditiones. Willelmus Tyrius lib. 18. c. 24. *Viginti duo millia Hyperperorum, & tria millia marcarum argenti examinatiſſimi... dicebatur eſſe largitus.* [Editio Baſileenſis an. 1564. habet, *Hyperorum.*] Male igitur dixit Robertus Cænalis lib. de Menſuris & ponderibus: *Hyperpereum nummum eſſe qualis apud nos eſt Groſſus Mediolanenſis.*

¶ Hypperus, apud Bernardum Theſaurarium de Acquiſitione Terræ ſanctæ apud Murator. to. 7. col. 678. *Nec etiam ob hoc à munerum largitione ceſſavit, ſed ſingulis hebdomadibus à die feſto Epiphaniæ uſque ad Aſcenſionem Domini Hypperos aureos quantos duo viri una vice deferre poterant, &c.*

Perpera, in Charta Petri Ziani, Ducis Venet. an. 1211. in Hiſt. Bellunenſi p. 109. *Debens... ſolvere Perperas quingentos in terra ſalvos, &c.*

Perperum. Guntherus in Hiſt. Hieroſ. c. 8. *Per totum annum ad 14. dies fiſco regio perſolvebat nummum aureum, qui Perpera vocari ſolet, Ferdoni, id eſt, quartæ parti marcæ unius æquivalens.* [Occurrit præterea in Chron. Jacobi de Varagine apud Murator. tom. 9. col. 38.] *Perperi*, apud Joannem Villaneum lib. 7. cap. 73. [& Caffarum Annal. Genuenſ. lib. 1. apud eumdem Murator. to. 6. col. 280.]

Perparus, non ſemel in Tractatu matrimonii inter Ferrandum Regis Majoricarum filium, & Iſabellam Guillelmi Achaiæ Principis filiam, [apud Acher. to. 8. Spicil. pag. 272. & in Annal. Genuenſ. Oberti Cancellarii ad ann. 1164. apud Murator. to. 6. col. 336. & 343.]

Perpre. Albericus an. 1236. *Et ex quo Rex Joannes venerat ad partes illas, mittebat quolibet anno 22. millia Perpres ad conducendos auxiliarios.* Hiſt.

Bellorum Ultramarinor. MS. *Et fut droit emmi la ſale ; puis fiſt apporter Perpres d'or &c.* Raimund. Montanerius in Hiſt. Regum Aragon. c. 121. *Enach de reſcbat tres milia Perpres d'or, & val una Perpra* 10. *ſous Barceloneſos.* Adde cap. 224. 228.

Isperi, & Yperperi, in aliquot Chartis, laudatis in Hiſtoria noſtra Franco-Byzantina.

Purpurati, pro *Hyperperi*, apud Tudebodum, l. 2. Baldricum, & Guibertum l. 4. Hiſt. Hieroſol. cap. 5. &c.

Hyperperata Terræ, ut *Librata terræ*, de qua infra. Reditus terræ, vel agri tot hyperperorum. Charta Roberti Imp. CP. apud Odoricum Rainaldum an. 1222. n. 25. *Miles quicumque habet trecentas Yperperatas terræ ad aſſiſam Imperatoris, per ſe dividet & dabit undecimam, & partem duorum millium Yperperorum, videlicet pro centum Yperperis unum & dimidium.*

Perpiriarii, ita dicti in Regno Cyprio, regnantibus Luſinianis, homines, qui licet liberæ conditionis, obnoxii tamen erant ratione 13. hyperperorum, quæ domino feudi penſitare quotannis tenebantur. *Il cavalier Loredano, nell' hiſtor. de Re Luſiniani lib.* 1. *Il Perpiriario era Parico*, (à voce παροικος, colonus,) *ma libero delle perſone, e di figlivoli, coſi eſſentato da i Duchi per denari, obligato ad godimento de i terreni come i Parici, ed à contar' ogni anno* xv. *perperi, che erano la valuta d'un biſante.* Vide eumdem lib. 7. pag. 369. & Thomam *Porcacchi* in Deſcript. Inſul. Italica, p. 150. ex quo ſua hauſit Lauredanus.

¶ HYPOBOLON, Dotis eſt incrementum, vel quod mortuo marito uxori ſuperſtiti redditur ſupra dotem, quod eſt inſtar donationis propter nuptias, Græcis ὑπόβολον, ab ὑποβάλλειν, adjicere. Ita Lexicon Calvini. Vide *Augmentum dotis.* Hinc

¶ Hypobolicum Instrumentum, Scriptum de *Hypoboli* donatione, apud Sidonium l. 7. Ep. 2. *Quo profectò mater puellæ pro Hypobolicis inſtrumentis cœpit actionem repetundarum velle proponere; & tunc demum de mancipiorum ſponſalitiæ donationis paucitate mœrere, quando jam nepotum numeroſitate gaudebat.* Ita emendant viri docti. Editi habent *hyperbolicis.* Vide Salmaſium de Modo uſur. c. 4.

¶ HYPOBRICHIUM, ὑποβρύχιον, Submerſio, abyſſus. Tertullianus de Idololat. cap. extremo: *Ceterum inenatabile excuſſis profundum eſt, inextricabile impactis naufragium eſt, inreſpirabile devoratis Hypobrichium in idololatria.*

HYPOCAMISIUM, Veſtimentum, quod ſubtus camiſium eſt: ὑποκάμισον, apud Codinum in Orig. CP. & alios, quos laudat Meurſius. Gloſſæ MSS. *Ypocamiſium, veſtis ſuper camiſiam.* Leg. *ſubter.* Anaſtaſius Biblioth. in Vita S. Joannis Eleemoſ. num. 35. *Et dicebat ſemper, quod poſſet aliquis intentione dandi pauperibus expoliare divites, & ipſum etiam Hypocamiſium ab eis benevole auferre, & non peccare.*

HYPOCARTOSIS, [Tectorium ſive cruſta qua parietes & cameræ inducuntur.] Vide *Camaradum.*

HYPOCAUSTORIUM, in Monaſteriis, ubi Monachi ſimul ſeſe calefaciunt, *Chaufoir.* Vita S. Thiadildis Virg. n. 7. *Refectorium hyemale & æſtivale, Hypocauſtorium, dormitorium, cellarium, domum arearum, coquinam, . . . ædificavit.*

HYPOCISMA. Lex Wiſigoth. lib. 11. tit. 1. §. 5. *Si quis medicus Hypociſma de oculis abſtulerit, & ad priſtinam ſanitatem perduxerit infirmum, &c.* Ubi Lindenbrogius in MSS. aliquot *Hypocriſin* legi monet, ex quo *hypopyoſin* reſtituit Voſſius, ex ὑπόπυον, *i. collectio puris copioſi ſub cornea oculi tunica.*

¶ HYPOCRIS, pro Hypocriſis, ſimulatio, apud Murator. to. 3. pag. 282. *Si credere non vis, quid per Hypocrin tentare vis tanti myſterii ſacramentum.*

¶ HYPOCRISIS. Vide *Hypociſma.*

HYPODIACONISSA. Vide *Frigdora.*

HYPODIACONUS, Subdiaconus, quo vocabulo utitur paſſim S. Cyprianus in Epiſtolis. Vide *Subdiaconi.*

HYPODROMUM, ſeu potius *Hypodromus*, Longior porticus, *Galerie.* Papias MS. *Ypodromum, domus declinationis ad neceſſitatem, & per gyrum habens arcus deambulatorios, ſuper quos ambulant homines.* Ordericus Vitalis lib. 2. pag. 412. *Hypodromum, & per gyrum arcus deambulatorios.* Gotſelinus lib. de Miracul. S. Auguſtini Cantuar. c. 3. *Ductoque Comite in quoddam ſuum Hypodromum, tale protulit conſolationis antidotum.* De hac voce plura commentatur eruditus Sirmondus ad Sidonii lib. 2. Epiſt. 2.

Ypodromus, in Catholico Parvo, *Travail de cheval*, ubi equi ferrantur, *Travaglio*, Itali, de qua voce Menagius in Origin. Italicis, forte pro *Hippodromus*, tametſi alia ſit vocis ſignificatio.

HYPOGÆA, pro *Hypogæum.* Anonymus in Miracul. S. Uſmari per Flandr. n. 6. *Quæſivit & invenit ſecurum in Hypogæa ſedentem, &c.*

HYPOPSALMA, S. Auguſtino lib. 1. Retractat. c. 20. eſt, *quod ad ſingulas Pſalmi partes ſuccinitur & reſpondetur.* Galli vocant *Refrain.*

¶ HYPOTAMUS, pro *Hippopotamus.* Epiſtola Johanni Preſbytero ſeu Regi Abiſſinorum falſo adſcripta ad calcem MS. Corbeïenſis: *In terra noſtra oriuntur & nutriuntur elephantes, dromadarii, cameli, Hypotami.*

HYPOTENUSA. Vide *Tolffmyning.*

HYPOTHECA, [Officina, Gall. *Boutique.* Verum mendum eſſe pro *Apotheca*, merito quis ſuſpicatur.] Vide *Apotheca.*

¶ HYPOTHECARE & Hypotecare, Oppignerare, obligare, Gall. *Hypotequer.* Charta Adolfi Imperat. an. 1292. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 435. *Hypothecamus & inpignoramus & Hypothecata & impignorata præſentibus aſſignamus, tradimuſque dicto domino Vinceſlao Regi Bohemiæ & heredibus ſuis pro pecunia prælibata.* Inſtrum. an. 1317. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 154. *Dicebat etiam dicta D. Anna dictam terram & bona dicta patris ſui quondam ſibi fore obligata & Hypotecata, ratione legatorum ſibi factorum.* Charta an. 1369. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 350. *Idem Marqueſius ſponte ſua obligavit & Hypothecavit, obligata & Hypothecata eſſe & tenere voluit dictæ nobili Catharinæ.* Teſtamentum Anglici Epiſc. Alban. & Cardinalis an. 1388. apud Stephanot. to. 10. Fragment. Hiſt. pag. 340. *Obligans & expreſſe Hypotecans ac obligatam & expreſſe Hypotecatam eſſe volens.* Adde Hiſt. Lugdun. pag. 113. col. 1.

¶ HYPPARCHUS. Vide *Hipparchus.*

¶ HYPPERUS. Vide in *Hyperperum.*

HYRITIUS, Erinaceus. Sugerius in Ludovico VI. c. 16. *Innumeris ſagittis Hyritiorum more hiſpidi, &c.*

HYROBI, *Qui ungulas non dividit.* Papias.

¶ HYRPEX. Vide *Herpix.*

¶ HYSITIUM, Farcimentum. Apitius de Re culinaria lib. 2. c. 1. *Et exinde Hyſitia plaſſantur, quod eſt, effinguntur.* Vide *Iſicium.*

¶ Hysitiatus, Fartus. Idem Apitius lib. 8. c. 7. *Pullus Hyſitiatus, lepus Hyſitiatus.*

HYSOPUS, Ugutioni, *herba eſt, . . . & dicitur Sparſorium aquæ, quia in quibuſdam locis fit ex ea herba,*

vel propter ſimilitudinem purgationis. Præcipitur Numer. cap. 19. ut aqua ſuper cineres in vas infuſa mundus homo aſpergat hyſſopo eos, qui mundandi ſunt. Liber Sacram. Gregorii M. *Inde veniens ante altare, cum Hyſſopo aſpergit ipſum altare ſeptem vicibus.* Inventarium Eccleſiæ Eboracenſis in Monaſtico Angl. tom. 3. pag. 171. *Una magna cuva pro aqua benedicta, cum Yſopo de argento ponder. 9. libr. 3. unciar.* [Inventarium Eccleſiæ Anicienſ. an. 1444. *Item unum aſperſol cum Hyſſopo argenti.* Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. to. 3. Junii p. LXXIII. *Et vas argenteum ad aquam benedictionis tenendam, cum ſuo Hyſſopo ad ſervitium Capellæ noſtræ eſſe convenienter mandavimus.*] Hiſtoria Abbatiæ Condomenſis p. 504. *Duas canetas, & unum urceum pro aqua benedicta portanda, cum Hyſſopo de argento.* Vide Iſidorum Hiſpalenſem lib. 17. Originum cap. 9.

¶ HYSTERICUS Morbus, Mulierum morbi genus, Gall. *Suffocation de matrice*; à Græco ὑστέρα, uterus, matrix. Vita S. Philippi Nerii to. 6. Maii pag. 633. *Per annos plures variis morbis conflictata, eoque præſertim quem Hyſtericum appellant, cum acri quadam diſtillatione, ex qua deinde putridum malignumque ulcus exortum eſt.*

¶ HYVERNAGIUM. Vide *Hybernagium.*

I

I Litera numeralis, quæ 100. denotat; unde verſus:

I. C. compar erit, & centum ſignificabit.

Seu ut habet Ugutio:

I. retinet centum, vocalibus una tenetur.

In Notis antiquis I. unum valet. Eidem literæ ſi recta linea ſuperaddatur, mille ſignificat.

I. *in ſuperſcriptione cantilenæ, juſſum, vel inferius inſinuat, gratitudinemque pro g. interdum indicat.* Ita Notkerus Balbulus opuſc. *Quid ſingulæ litteræ ſignificent in ſuperſcriptione cantilenæ.* Vide A.

¶ I. quandoque mutatum in A. *Balanx* pro *Bilanx*, Gallicum *Pareſſe* pro *Pigritia*, Latinum *Tango* pro θίγω. Frequentius in E. *Placetum* pro *Placitum*, *Baſilecus* pro *Baſilicus*, Gall. *Enfer* pro *Infernus*, &c. J. conſonum in G. ſæpius, & viciſſim. Promiſcue fere ſcribuntur *Gardinum*, *Jardinum*, *Gaola*, *Jaola*, &c. Idem J. conſonum pro Ch. *Jaable* pro *Chable*. Ejuſdem perpetua mutatio eſt in Gi apud Italos, ut *Gieſu* pro *Jeſu*, *Giuſto* pro *Juſtus*, *Giurare* pro *Jurare*. I. quandoque ſublatum *Strumentum*, pro *Iſtrumentum* vel *Inſtrumentum*. Nihil neceſſe eſt moneam I. pro Y. ſæpius reperiri, ut Y. pro I. Mutationes aliæ rariores.

¶ JAABLE, Rudens, Gall. *Chable*, vel *Cable*. Epiſtola Guidonis de Dampetra ad Philippum Aug. an. 1113. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1114. *Noverit Serenitas veſtra, quod G. de Gaubertem tradidit mihi in turri de Riomo hæc quæ ſequuntur:* XXXI. *ſextaria frumenti*... XI. M. *quarellorum*, & CCC. *quarellos ad duos* (pedes,) II. *croſ.* IIII. *piſ.* II. *martellos*, VIII. *parvas targias &* IV. *magnas*, & I. *Jaable &* IV. *glomos fili.*

¶ JABUS, *id eſt, Deunx* XI. *uno ſubtracto de libra.* Papias.

JACCA, noſtris *le ratelier des chevaux*. Vegetius l. 1. Artis veterin. c. 56. *Cratis quæ Jacca* (alias *cocca*) *vocatur à vulgo, pro equorum ſtratura, nec nimis alta ſit*... *nec nimis humilis.*

¶ JACCHENSES Floreni, Moneta Catalaunis & Aragonis nota, quæ ſic dicta eſt, ut puto, ab urbe *Jacca*. Viſitatio Popleti monaſterii in diœceſi Barchinon. an. 1316. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1348. *In burſaria vero erant 87667. ſolidi & novem denarii Barchinonenſes, reductis Jacchenſibus, Turonenſibus, groſſis, Florenis in Barchinonenſes, computando 12. Jaccenſes pro 14. Barchinonenſibus, & Turonenſes groſſoſque 15. denariis Barchinonæ & florenos auri de Florentia pro 16. ſolidis Barchinonenſibus. Jacchenſes vero ſunt in univerſo 42574. ſolidi 9. denarii Jacchenſes Floreni 100. Turonenſes vero groſſi ſunt circa 2600.*

¶ JACENTIA, *Subciva, reliqua*, in Gloſſis Iſid. Melius in Excerptis *Subſiciva*. Dicitur de fundis inter colonos indiviſis, quæ reliqua erant. *Jacent* enim quæ ſunt ſine poſſeſſore, teſte Papiano lib. 37. tit. 3. leg. 3.

JACENTIVUS. Vide *Arbor* 1.

1. JACERE, Giſtum. Charta Ludovici VII. ann. 1144. pro Monachis Argentolii in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano f. 152. *Præter Jacere noſtrum, & exercitum & equitationem.* Alia ejuſdem Regis & anni, in Tabul. S. Dionyſii: *Talliam de annona, quæ dicitur meſtiva, avenam, quam accipiebat ab unoquoque hoſpite, porcos ſeu freſcingias, anſeres, & gallinas, Jacere, & procurari, ſive ipſe, ſive ſui*,... *corveias, &c.* Occurrit ibi rurſum. Pactum inter Monachos S. Dionyſii & Advocatum de Solemniaco an. 1233. *Recognoſco quod nec ego, aut hæredes mei poſſumus Jacere vel manere, vel aliquid capere in domo S. Dionyſii apud Solemniacum.* Guigo II. Prior Cartuſiæ in Statutis ejuſd. Ord. cap. 36. §. 4. *In ſuperiori autem domo non niſi religioſi hoſpites Jacere conſueverunt.* Ita uſurpant Statuta antiqua ejuſdem Ordin. cap. 8. §. 42. cap. 9. §. 28. Itinerarium Petri de Columbaria Cardinalis to. 1. Bibl. Labbei pag. 354. &c.

Jacentibus Columnis opus novum impedire, id eſt, priuſquam ædificium eductum & elevatum fuerit, in Lege Bajwar. tit. 11. c. 6. §. 1.

¶ 2. JACERE, Abjicere, contemnere, negligere. Statuta Canonicorum Regul. apud Raimundum Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 87.

Qui bona deſpiciunt, de juſtis projicientur.
Qui latriam Jaciunt, cum dæmonibus patientur.

¶ JACHERIA, Terra novalis, Gall. *Jachere.* Tabularium Foſſatenſe: *Habet corveias octo diebus per annum*... *in Jacheriis duobus diebus, in binalibus totidem, & in ſeminalibus totidem, in marceſchiis uno die, & in vindemiis uno die.* Vide *Gaſcaria.*

¶ JACHTIVUS, Ad judicium citatus. Vide in *Abjectire.*

¶ JACINTUS, pro *Hyacinthus*, Lapis pretioſus; apud Bernardum *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. pag. 111.

¶ JACIS, pro *Ajacis*, Vicaria, diſtrictus. Vetus formula apud Baluz. to. 6. Miſcell. pag. 552. *Tradimus*... *manſo noſtro in pago Arvernico, in Jace illo,*

in

in villa illa, quæ de alode vel attracto viſſi ſumus habere, cum caſis, tectis, ædificiis, &c. Vide *Ajacis* 1.

JACKE, Jacque, Sagum militare, quod loricæ ſuperinduebatur: neſcio an à *Jacobis* factioſis, de quibus mox, nomen ſumpſerit. Thomas Walſinghamus an. 1379. p. 239. *Quod mille loricas, vel tunicas, quas vulgo Jackes vocant, redemerit de manibus creditorum.* Infra p. 249. *Arreptum quoddam veſtimentum ipſius, quale Jacke vocamus, & impoſitum lanceæ, pro ſigno ad ſagittas ſuas poſuerunt.* Chronicon MS. Bertrandi Gueſclini:

S'avoit chaſcun un Jaque par deſſus ſon haubert.

Alibi:

Car il fut bien armez de ce qu'il luy failli,
S'ot un Jaſque moult fort de bonne ſoie empli,
Le baccinet au chief, &c.

Froiſſartes 4. vol. cap. 114. ſub an. 1399. *Et voit adonc veſtu un court Jaques d'un drap d'or à la façon d'Alemagne.* Octavianus de S. Gelaſio in Viridario honoris:

Jaques, plaſtrons, voulges, & albardes.

Occitani *Jaquetos* vocant, quod noſtri *Pourpoint.*

Deſcribitur porrò ejuſmodi veſtis militaris ſpecies in Charta, quæ aſſervatur in Camera Computor. Pariſ. hocce titulo: *Memoire de ce que le Roy veult, que le Francs archers de ſon Royaume ſoient habillez en Jaques d'icy en avant, & pource à chargé au Bailly de Mante en faire un get: & ſemble au dit Bailly de Mante, que l'abillement de Jacques leur ſoit bien prouſitable & avantageux pour faire la guerre, veu qui ſont gens de pié, & que en ayant les brigandines, il leur faut porter beaucoup de choſes, que un homme ſeul & à pié ne peut faire. Et premierement leur faut deſdits Jacques de 30. toilles, ou de 25. à un cuir de ſerf à tout le moins: & ſi ſont de 31. cuir de ſerf, ils ſont des bons. Les toilles uſées & deliées moyennement ſont les meilleures, & doivent eſtre les Jacques à quatre quartiers, & faut que les manches ſoient fortes, comme le corps, reſervé le cuir. Et doit être l'aſſiette des manches grande, & que l'aſſiette prengne pres du collet, non pas ſur l'os de l'eſpaule, qui ſoit large deſſous l'aiſſelle, & plantureux deſſous le bras, aſſes faulce & large ſur les coſtez bas, le collet fort comme le demourant du Jacques: & que le collet ne ſoit pas trop hault derriere pour lamour de ſalade. Et faut que ledit Jacques ſoit laſſé devant, & que il ait deſſous une porte piece de la force dudit Jacques. Ainſi ſeur ledit Jacques & aiſé, moiennant qu'il ait un pourpoint ſans manches, ne collet, de deux toilles ſeulement, qui n'aura que quatre doys de large ſur l'eſpaule: auquel pourpoint il attachera ſes chauſſes; Ainſi flotera dedens ſon Jacques, & ſera à ſon aiſe: car il ne vit onques tuer de coups de main, ne de fleſche dedans leſdits Jacques ſes hommes, & ſe y ſouloient les gens bien combattre.*

¶ JACMIUM, *Jacmarium Servitium Matrimonii*, non ſemel recenſentur inter debita domino feudali ſervitia in Recognitionibus de Vouta apud Vivarienſes tom. 2. ex Archivo Principis *de Rohan*, ut fol. 349. ubi legimus: *Sunt homines ligii prout ceteri homines, videlicet talhabiles in Serviciis Jacmariis matrimoniorum.* Hæc *Jacmaria matrimoniorum ſervitia*, nihil aliud forte ſunt quam cenſus, quos domino ſuo ſolvere tenebantur ii homines ligii cum maritabantur. Haud ſcio an à Græco γάμος, Nuptiæ, *Jacmia* ſeu *Jacmaria ſervitia* dici potuerint cenſus hujuſmodi. Vide *Foriſmaritagium* & *Maritagium.*

JACOBI, ex Gallico *Jaques*, appellati factioſi quidam in agro Bellovacenſi, ab eorum Capitaneo, quem *Jaque Bonhomme* vocabant, ſub an. 1358. de quibus copioſe Froiſſartes 1. vol. cap. 187. 188. 189. Matth. Villaneus lib. 8. c. 67. Continuator Nangii Gall. MS. &c. qui factionem ipſam *Jaqueriam* nuncupant. Regeſtum 3. Memorialium Cameræ Computor. Pariſ. fol. 218. *Sigillum Capitanei Ruſticorum vocatorum Jacoborum decapitati apud Claromontem in Belvacino, fuit traditum Cameræ per Thomam Brochardi Receptorem Silvanect. 11. Dec.* 1356. Chronicon ſcriptum ſub Carolo V. *Anno* 1358. *cum Jaqueriis de Belvacino congregati ſunt illi de Mucien, & deſtruxerunt Montmorenci.* Vide Louvetum in Hiſt. Bellovac. tom. 2. pag. 544.

¶ JACOBIPETA. Vide *Jacobita.*

JACOBITA, Qui peregrinationem inſtituit ad S. Jacobum Compoſtellanum, *Pelerin de S. Jacques.* Ugutio: *Jacobita, qui petit Eccleſiam S. Jacobi.* Joannes de Janua habet *Jacobipeta.* [ut & Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman.]

1. JACOBITÆ, Jacobini, in Ægypto & in Terra-Sancta, dicuntur Chriſtiani quidam certis hæreſibus ac pravis opinionibus infecti, ob quas à Patriarcha Conſtantinopolitano olim excommunicati, & ab Eccleſia Græcanica ſequeſtrati ſunt. Ita autem appellati à quodam Jacobo Severi Patriarchæ Antiocheni diſcipulo, qui annuente & præcipiente Timotheo Patriarcha Alexandrino Chriſtianos ad ſectam Dioſcori Alexandrini Patriarchæ revocabat: cujus hæreſim amplexus Anaſtaſius Imp. ideo non ſemel *Jacobita* dicitur in Chonico Orientali ab Abrahamo Ecchellenſi edito pag. 59. 60. 120. 121. 122. *Jacobitas* & *Jacobinos*, promiſcue appellant Jacobus de Vitriaco in Hiſt. Hieroſol. cap. 74. ubi de eorum hæreſibus, Aithonus cap. 13. 14. Willebrandus ab Oldenborg in Itiner. T. S. initio, &c. Sed & Auctor Mappæmundæ MS. ita de *Jacobinis* ediſſerit:

Autres gens i a barbarins,
Qui ſe font clamer Jacobins,
D'un Jacob qui lor maiſtre fu,
Et ſont Chreſtien corrompu,
Par les mariages qu'il font
As Sarazins qui pres d'eus ſont,
Et pourprennent bien celle gens
Quarante regnes de tous ſens.
Ne croient pas confeſſion
A nul autre home, s'a Diu non.
Quant il ſe confeſſent à Diu,
Prés d'eux metent enchens & fu,
Et cuident qu'aveuc la fumée
S'en aille vers Diu lor penſée.
Mais n'eſt pas ainſi comme il croient.
Saint Jean Baptiſte meſcroient,
Qui les baptiſa premerains:
Car dire lors convenoit ains
Tous lors pechiés à lui meſme,
Et puis rechevoient Bapteſme,
Dont S. Jehan meiſmes diſt,
Quand li hons ſes pechiés gehiſt
A un autre celle verongne,
Qu'il a de dire ſa beſongne,
Li eſt en liu de penitanche
Et de ſes pechiés alleganche,
Et plus de pechier ſe retient,
Quant il ſcet que ſavoir convient
A un autre tout ſon affaire,
Ains que vers Diu ſe puiſſe traire;
Ce diſt S. Jehans li Baptiſtes,

Qui par Bapteſme nous rent quites
Envers Diu de tous nos pechiés
Par confeſſion eſpurgiés,
Dont cele gent ſont déchu,
Qui malement l'ont entendu.

De eorum Patriarcha, vide Godefridum Monachum S. Pantal. an. 1237.

2. JACOBITÆ, dicti Dominicani, ſeu Religioſi Ordinis S. Dominici, quod eis *Hoſpitale Peregrinorum S. Jacobi* Pariſiis ad manſionem aſſignatum primitus fuerit. Albericus, & ex eo Magn. Chron. Belg. an. 1207. *Similiter Pariſiis datum eſt eis* (Dominicanis) *quoddam hoſpitium S. Jacobi, à quo denominantur Jacobitæ, ubi fecerunt Eccleſiam & Clauſtrum.* Rem plenius narrat Matthæus Paris an. 1198. (in variant. lect.) aitque, quod *ii Fratres primitivi, cum non haberent domum, ubi poſt prædicationis laborem declinarent, longo tempore Pariſiis perdurarunt. Quo tempore fuit in eadem civitate quidam famoſus Anglicus de villa S. Albani oriundus Magiſter Johannes dictus de ſancto Albano, Phyſicus præcipuus, & Regis Franciæ curam gerens. Hic cum ditatus fuiſſet auro Franciæ, ſibi quoddam hoſpitium comparavit in civitate prædicta pæne dilapſum & dirutum, in quod ſolebant ex longinquis partibus venientes cauſa peregrinationis verſus S. Jacobum in Hiſpania divertere peregrini, & ibidem per dies aliquot exhibere. Sed deficientibus redditibus, & eleemoſina ſubtracta eſt, & hoſpitium deſolatum. Emit ergo Magiſter Joannes dictum Xenodochium, & exinde fecit ſibi hoſpitium correſpondens fortunæ ſuæ: qui cum videret dictos Fratres cotidie Miſſas celebrare, orationibus inſtare, & prædicationibus invigilare, motus tam devotione quam pietate, contulit eis prædictum Xenodochium in habitaculum ſempiternum. Ex cujus hoſpitalis vocabulo nomen traxerunt præfati Fratres, ut Jacobitæ vocarentur ab adjecto nomine hoſpitalis.* Donationem porro Hoſpitalis S. Jacobi à Magiſtro Johanne Decano S. Quintini factam anno 1218. obſervat Brolius lib. 2. Antiq. Pariſ. Vide Conſtit. Ord. Præd. diſt. 12. cap. 10. §. 2. At idem ſcriptor & Matth. Weſtmonaſterienſ. anno 1198. aliam nominis rationem videntur comminiſci: *Exortum eſt in Italia novum genus Prædicatorum, qui Jacobitæ voluerunt appellari, eo quod vitam cœperunt Apoſtolicam imitari.* Unde à *Jacob* Patriarcha ita appellatos quidam, ſed falſo, cenſuere. Hocce Jacobitarum vocabulo nuncupantur apud Thierricum Valliſcolor. in Urbano IV. PP. p. 228. & Joannem Hocſemium c. 32. *Prædicatores S. Jacobi*, dicuntur in Chronico Andrenſi an. 1222.

JACOBUS, Minutior moneta, vulgo *Jaques*, cujus mentio in Foris Beneharn. Rubr. *de Peages* art. 12. & in Conſuetud. Solenſi tit. 7. art. 4. *Jakes*, moneta, neſcio an Anglica, occurrit etiam ſub Henrico VI. apud Will. Stanford. lib. 2. de Placitis Coronæ cap. 30.

¶ JACQUE. Vide *Jacke*.

¶ JACQUETA, Species veſtis monaſticæ. Statutum Ciſterc. ann. 1519. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1642. *Quia generale Capitulum graviter ferens deformitates & diſſolutiones veſtium ante & retro fiſſarum, more ſecularium manicas latas habentium, Jacquetarum fronſatarum, ſtramentorum lectorum, & camiſiarum de canapo, &c.* Hodie *Jacquette* appellamus togam, qua utuntur pueri, uſque dum feminalibus induantur, atque etiam ſagulum ſine manicis ad uſum ruſticorum.

JACTANDA, *Gloriatio, glorificatio*, in Gloſſis MSS. ad Concilium Sardicenſe cap. 15.

1. JACTARE, Dejicere, *Jetter à bas*. Capitula ad Legem Alamannor. cap. 40. *Si quis alium de caballo Jactat, &c.* [In ipſa lege tit. 67. *Si quis liber liberum in vita de caballo Jactaverit, &c.*]

¶ 2. JACTARE, Aliquid projicere ad ſignificandum rem aliquam eſſe à ſe dimiſſam. Charta an. 968. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 7. *Recognoſcentes quia nullum directum habebant de ipſis campis & de ipſis vineis, & ſe guerpiverunt, & ſtipulaverunt, & intra jacentem Jactaverunt & calcaverunt.* Sic in Lege Salica tit. 63. §. 1. qui alicujus parentelæ & hæreditati nuntium remittebat, tenebatur *quatuor fuſtes alninos ſuper caput ſuum frangere, & illas quatuor partes in mallo Jactare, & ibi dicere ut & de juramento & de hereditate & de tota illorum ſe ratione tollat.* Vide *Feſtuca, Inveſtitura* & *Laiſus*.

¶ JACTARIUS. Vide *Jacturarius*.

JACTATORIUM, Machina bellica, quæ tela complura ſimul vel certe lapides emittebat, *Petraria*. Galbert. in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 96. *Arietes, ſues, Jactatoria, ſcalæ & conſimilia, quibus muros & lapideas compoſitiones deſtruere ſolent.* N. 163. 181. *Jactatoria ingenia, inſtrumenta.* Græcis λιθοβόλα.

¶ JACTIO, f. Traditio quæ fiebat olim projiciendo feſtucam, ut dicitur in vocibus *Feſtuca* & *Inveſtitura*. Venditio an. 1070. Marcæ Hiſp. col. 1153. *Ego Rangardis Comitiſſa* (Biterrenſis) . . . *per hanc ſcripturam venditionis meæ vendo vobis omnes voces & dretaticos, poſſeſſiones vel auctoritates; quas ego habeo . . . & homines vel feminæ habent . . . per me, per fevos, vel per alodia, vel per bajulias, ſive per convenientias, vel per dimiſſiones, vel Jactiones, ſeu luctuoſum, ſive decimum, vel qualeſcumque voces in comitatu Redenſi, &c.*

¶ JACTIRE, In jus vocare feſtucam in ſinum projiciendo. Placitum Caroli M. an. 812. apud Mabill. lib. 6. de Re Diplom. Ch. 63. *Tunc ipſe Salacus per triduum ſeu amplius, ut lex habuit, placitum ſuum legibus cuſtodivit, & ipſo Tingulfo ibidem Jactivit vel ſolſedivit: & memoratus Tingulfus nec à decto placito vinit, nec ullum direxit ad vicem ſuam, qui pro ſonia nunciaſſet, ſed Jactivus exinde in omnibus apparuit.* Hic *Jactivus* non tantum ſignificat eum, qui in jus vocatur eo quo diximus modo, ſed eum qui vadimonium deſeruit. Vide *Abjectire*.

¶ JACTURA, Pœna. Atto Vercell. Epiſc. in Libello de preſſuris Eccleſiaſt. to. 8. Spicil. Acher. p. 46. *Eandem accuſatoribus reprobatis imponentes Jacturam, quam convicti pati debuerant accuſati.*

¶ JACTURALE, ἐπιζήμιον, *Damnoſum*. Suppl. Antiquarii. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm. *Jacturale*, ἐπιτίμιον, Mulcta, pœna.

JACTURARIUS, *Qui frequenter jacturam patitur, i. damnum.* Gloſſæ Iſid. [Papias habet *Jactuarius*. Johan. de Janua: *Jactarius, Jactuarius, Qui frequenter damnum patitur, & proprie qui res ſuas jactat in mare imminente & ingraveſcente tempeſtate. Jactuarius, a, um, Damnoſus, patiens vel inferens damnum.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Jactarius, Jactuarius, Domageux ou qui ſouffre domage.*]

1. JACTUS, ὑπαλεία, Miſſile. Ita non ſemel uſurpat Cenſius Camerarius in Ceremoniali Romano apud Baron. an. 1191. Jacob. Stephaneſcus Cardin. De Coronat. Bonifacii VIII. PP. l. 2. c. 11.

Hoc illi, verum populus luſtraverat urbem
Arcubus, in more Veterum, qua tendere mos eſt:
Atque frequens Patrem currens ſtipabat euntem,
In quem Jactus erat valida per cuncta moneta, &c.

2. JACTUS, Gall. *Jet. Jacti*, falconariæ artis magiſtris, dicuntur laquei de corio facti, qui pedibus falconum imponi ſolent, *ut cum eis retineantur, & jactentur ad prædandum, qui ob hoc Jacti dicuntur, quod cum eis jaciuntur falcones, & emittuntur ad prædam*. Ita Fridericus II. Imper. lib. 2. de Arte venandi c. 38. & alibi.

¶ Gettus, Eadem notione, Ital. *Geti*. Conſtitutiones Friderici Regis Siciliæ cap. 115. *Quod ſi avis amiſſa, antequam ſe recipiat in priſtinam libertatem, volando per arborem cum Gettis & ſonaliis, ab aliquo fuerit cum paſtu, vel ſine paſtu vocata, & ad eum venerit, &c.* Hujuſmodi laqueos ex canino corio fere contextos, *Gets* vel *Giez* alias noſtri vocavere, uti videre potes apud Menagium in his vocibus.

3. JACTUS. Conſuetudines villæ *de Machau* in Comitatu Regiteſtenſi MSS. ab Hugone Comite Regiteſtenſi & Felicitate uxore editæ: *Tuit cil qui ſeront manent en la ville à leſgard del Majeur & des Jureis, paieront ce blé areis l'ivernage à la premiere meſure & ſans Gez, & l'avenance à la meſure premeraine & ſans Gez.*

☞ Pro *areis* puto ſcribendum *à reis* diſtinctis vocibus, & *à reis* idem eſſe quod Menſura raſa, *Meſure a rez*, ut etiamnum loquuntur Gallo-Belgæ. Per hæc autem verba *Meſure ſans Gez*, intelligo Menſuram minime *jactam*, non agitatam, non ſuccuſſatam, adeo ut *Jactus* idem ſit quod ſupra *Calcum*. Vide *Getus*.

¶ 4. JACTUS. Statuta Radulphi Epiſc. Trecor. an. 1439. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1148. *Item, etiam noviter intelleximus, quod nonnulli domini temporales, & alii ſubditi noſtri ſuis ſubditis inhibent, & non ſubditis comminantur, decimas & primitias nobis & Eccleſiæ noſtræ Canonicis, aliiſque viris Eccleſiaſticis noſtrarum civitatis & diœceſis debitas, & laicis & agricolis ad firmam concedi, ſalvo Jactu ſeu elatione conſueta, à noſtris receptoribus & dictis Canonicis & aliis Clericis noſtris dictas decimas recipere. Et ſi jam receperunt aliquem Jactum, ſeu elationem, in fructuum & proventuum beneficiorum noſtrorum & ipſorum Canonicorum & Clericorum crementum facere habeant, reddentes & ſatagentes ipſis & eorum conſanguineis & ſervitoribus per dicta media dictas decimas & primitias pro vili pretio attrahere & conſequi. Unde cum præmiſſa in derogationem libertatis eccleſiaſticæ... redundare conſtet; omnes & ſingulos talia de cætero facientes... excommunicamus.* Haud ſcio an *Jactus*, ſeu *Elatio*, hic recte exponi queat per Haſtam publicam vel auctionem, adeo ut *domini temporales* & alii, de quibus agitur, prohiberent ne ſubditi ſui *ad firmam* reciperent decimas Clericorum; ut hi cogerentur eas præconis voci ſubjicere, hacque ratione ipſi temporales domini viliori pretio poſſent illas comparare. Textus non videtur ſatis emendatus.

¶ 5. JACTUS Missionum, Irrogatio ſeu diſtributio pecuniæ à civibus pro communibus impenſis exigendæ. Charta Philippi Regis apud Perardum pag. 348. *Major & Scabini Divionenſes pro negotiis dictæ communis Divionis poterunt imponere & levare à dictis hominibus quantamcumque ſummam pecuniæ voluerint & viderint expedire: & ſi ad Jactus Miſſionum dictorum negociorum dictæ communiæ faciendum mandatum noſtrum intereſſe voluerit, intererit... & jurabit ſuper ſancta Dei Evangelia, quod in dictis Jactibus dictarum Miſſionum bene & fideliter habebit.*

JACTUS Maris, Littus, ſeu potius agger, mari oppoſitus, *Rejet de la mer*, [*Jettée.*] Charta an. 1242. in Probat. Hiſt. Guinenſis pag. 502. *Vendit totam terram.... cum omnibus appendiciis ſuis, ſcilicet dico & Jactu maris.* Ubi *Dicus* eſt noſtrum *digue*, agger. Conſuetudo Bituric. tit. 11. art. 14. *Le foſſé eſtant entre deux heritages, appartient au Seigneur de l'heritage du coſté duquel eſt le Ject dudit foſſé, &c.* [Obertus Cancellarius lib. 2. Annal. Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 342. *Quas (paludes) à radice montis uſque ad litus maris nemo poteſt tranſire propter loca aquoſa & profunda, niſi per quemdam Jactum petrarum parte altiorem aqua, & vocatur Jactus ille Via-regia, ad quam nemo poteſt pedes appropinquare, niſi forſan parviſſimo navigio; in capite Jactus cujus eſt pulchrum & laudabile ædificium.*]

¶ JACULA, pro *Jaculum*, Telum, apud Marten. lib. 2. de Ritibus Eccl. pag. 242.

¶ JACULARIS, ἀκοντιστής, qui jaculatur, in Gloſſis Sangerman. MSS.

JACULATOR. Charta Amelii Epiſcopi Toloſani in Tabular. Abbat. Conchenſis in Ruthenis n. 1. *Tali pacto, ut nullus Miles, neque cliens, neque Jaculator, &c.* Idem forte qui *Arcubaliſtarius*.

¶ JACULUM. Gloſſ. Iſid. *Caſſiculum, Rete, Jaculum.* Legendum eſt, *Caſſiculum, Reticulum*, ut apud Feſtum.

¶ JADELLUS, Genus vaſis, fortean idem quod Gallicum *Jale*, Gabata. Charta Geraldi Abbat. S. Joannis Angeriac. an. 1385. ex Chartulario ejuſdem Monaſt. pag. 460. *Item debet facere Jadellos & ſcutellas & terſoria ipſo die ad faciendum Mandatum.*

¶ JALAGIUM, Jaleagium, Jus menſuræ, ad quam exiguntur dolia vinaria, Gall. *Droit de jaugeage*. Litteræ Officialis Andegav. an. 1269. ex Archivo S. Albini: *Fulco de Torallo minor Miles... vendidit & conceſſit... omnes fructus quos habere poterat... (in) avenagiis, bannis, preſſoriis, preſſoragiis, meſeria, bonagiis, Jaleagiis, menſuris, &c.* Vide *Jalagium* in *Galo*.

¶ JALETUS, Modus agri, vel ſilvæ. Hemeræus Hiſt. Viromand. pag. 313. *Rodulphus Eques legaverat teſtamento octo Jaletos nemorum ſuorum de Mortier, octo Jaletos terrarum ſuarum arabilium, duas falces pratorum ſuorum ſituatorum in prato de Aniſiaco.* Occurrit rurſum in Charta Walcheri de Rumigniaco an. 1231. ex Archivis S. Nicaſii Remenſis. Vide *Galetus* in *Galo*.

JALINUS, pro *Hyalinus*, coloris vitrei, ὑάλινος. Charta an. 1197. apud Ughellum to. 7. p. 1274. *Obtuli eidem Eccleſiæ unam planetam de xamito Jalino, &c.*

JALO, [Jalonata, Menſura frumentaria.] Vide *Galo*.

¶ IAMBELEGUM, *id eſt, Pentametrum*, apud Papiam. Agit, ut videtur, de metro ſeu carmine, quod *Iambo* conſtet.

¶ JAMBRICARE, Tegere, operire. Supplement. Antiquarii: *Jambricat*, σκέπει, καλύπτει.

¶ JAMBRICES, καλυπτῆρες, *Tegmina*, ibidem: vel legendum eſt *Imbricare* & *Imbrices*, quæ voces ſunt notæ, vel forte *Lambricare*, à Gallico *Lambriſſer*, Lacunare, & *Lambrices* à Gallico *Lambris*, Lacunar: Gallicum autem *Lambris* dictum eſt ab *Ambrices*, quæ Feſto ſunt *Regulæ, quæ tranſverſæ aſſeribus & tegulis interponuntur.* Turnebus lib. 14. Adverſar. cap. 12. *Lego in Feſto ambrices regulas eſſe non tegulas*, ut quidam male, *id quod ſenſus ipſe declarat, ſed & Francorum lingua quæ articulo addito tabellas quibus lacunaria texuntur, aut ædes ob-*

ducuntur Lambrices vocat, quod cum ſit, Lambricari pro Ambricari dicit.

¶ JAMELLOCTUM, Pannus è pilis camelorum contextus, Ital. *Ciamelloto*, Gall. *Camelot. Niſi de panno laneo vel Jamellocto*, in Conſtitut. Frederici Regis Siciliæ cap. 93. Vide *Camelotum.*

JAMJAMQUE, Continuo, in l. 32. Cod. Th. de Decur.

JAMMUNDLING, Jamundilingi, Servorum, ſeu glebæ adſcriptorum ſpecies apud Germanos, qui à *litis* & *colonis* diſtinguuntur in veteribus Tabulis, etſi utriſque adjungantur. Charta Ottonis M. an. 937. in Privilegiis Eccleſiæ Hammaburgenſis, p. 149. & apud Goldaſtum to. 2. Conſtit. Imper. pag. 43. *Si vero aliquis ex libertis voluerit Jammundiling vel litus fieri, aut etiam colonus ad Monaſteria ſupradicta, cum conſenſu cohæredum ſuorum non prohibeatur à qualibet Poteſtate, ſed habeat licentiam noſtra auctoritate. Habeat quoque poteſtatem prædictas Adalgeg ſucceſſoreſque ejus Eccleſiæ Hammaburgenſis Archiepiſcopi, ſuper liberos & Jammundlingos Monaſteriorum ſupradictorum in expeditionem, ſive ad Placitum Regis.* In Chartis Henrici II. an. 1003. & 1014. in iiſdem Privileg. pag. 155. 156. *Litis, colonis, atque Jamundilingis.*

Cenſet Spelmannus *Jammundilingos*, eoſdem eſſe cum *Commendatis*, liberis ſcilicet, qui ſe alterius dominio ac protectioni commendabant, ex Saxon. ȝemunboian, *protegere:* unde *mundium*, protectio, tutela; & *Ling*, quæ eſt terminatio vocabulorum Anglo-Saxonibus familiaris, & *hominem* fere, aut *hominum* ſpeciem denotat, ut in *Adeling*, *Eſterling*, & alibi docemus.

JAMNUNC, Ex die præſenti, continuo: occurrit non ſemel in Cod. Th. locis à Jac. Gotofredo indicatis.

JAMPNA. Monaſticum Anglic. to. 3. p. 22. *Paſturas, mariſcos, boſcos, Jampna, bruera, communias, piſcarias, redditus, &c.* [Litteræ anni 1544. apud Rymerum to. 15. pag. 59. *Centum acras prati, ducentas acras paſturæ, centum acras Jampnorum & buerorum, &c.* Conventiones an. 1551. p. 266. ejuſdem tomi: *Jampna, brueria, mariſcos, boſcos, &c.* Jampna dici videntur loca iis arbuſculis obſita, quas Armorici *Jan* vel *Jaon* nuncupant. Hæ autem arbuſculæ junipero fere ſimiles, pro foliis habent ſpinulas.]

JAMTUM, ἐκπάλαι, in Excerptis Gloſſ.

¶ JAMUNDILINGUS. Vide *Jammundling.*

JANITORES, Oſtiarii, *qui ultimi Eccleſiaſtici ordinis ſunt*, ait Eginhardus in Vita Caroli M. Vide *Uſtiarius.*

JANITRICES, αὐταδέλφων γυναῖκες, in Gloſſ. Gr. Lat. MS. in quo perperam ſcriptum *Inanitrices.* Gloſſ. Gr. Lat. edit. σύννυμφος, *Conſponſus, Janitrix.* Jo. de Janua: *Janitrices dicuntur uxores duorum fratrum, quaſi eandem januam terentes vel per eandem januam iter habentes.* Ex Iſidoro lib. 10. cap. 8. & Gloſſ. ejuſdem. Vide l. 4. D. de Grad. & affin.

¶ JANIZARI, vel Jenizari, Copiarum Turcicarum milites præſtantiſſimi, Gall. *Janiſſaires*, qui à pueritia omnibus militaribus exercitationibus inſtructi præcipuum ſunt robur imperii Turcici: ex iis eliguntur cuſtodes Imperatoris; cujus aula quia *Porta Oſmanica* nuncupatur, à *Janua* dictos fuiſſe *Janizaros* plerique dixerunt: quocirca etiam à quibuſdam dicti *Milites Januæ.* Probabile tamen non eſt, Muſulmanos à Latino *Janizari* nomen fuiſſe mutuatos: quare iis ſuſcribimus, qui inde vocabulum arceſſunt, quod *Genizeri* lingua eorum ſignet *novos homines* ſive *milites*, qui Latinis *Tyrones.* Hæc fere Voſſius de vitiis ſermonis pag. 227. *Janizaros* paſſim memorant recentiores, qui de rebus Turcicis ſcripſere. Vide Carolum de Aquino in Lexico Militari.

JANIZZERI, Sollicitatores expeditionum, in Curia Romana. Vide Octav. Veſtrium lib. 1. & 2. de Judic. Aulæ Rom.

JANNETI, Nummi argentei, à Jano, Rege Cypri, cuſi, in Statutis Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani tit. 19. §. 33.

¶ JANTACULUM, *Cibus quo ſolvitur jejunium ante prandium; unde Jantaculare & Jantaculari, idem quod Jantare vel Jantari, Comedere ante prandium, ſolvere jejunium ſecundum Hugutionem.* Jo. de Janua, qui reprehendit quoſdam qui *corrupte ſolent proferre hæc vocabula per e. in prima ſyllaba, ſcil. Gento, as, &c.* Quî ſcribantur hæ voces, hodie ſatis notum. Uſi ſunt quidam è Latinis. Vide *Dejejunare* & *Gentare.*

JANTAR, Parata, giſtum, paſtus, à Latino *Jentare* forte: [quod confirmatur ex antiqua ſcribendi ratione, de qua mox in *Jantaculum.*] Charta Luſitanica æræ 1168. in Hiſt. Epiſcop. Portenſium 2. parte pag. 20. *Pro parata, quod vulgo dicitur Jantar: ſcilicet ut Epiſcopus accipiat pro illo Jantare omnem illam terram, quam habebat Eccleſia ſanctæ Mariæ, &c.* Occurrit præterea ibidem in Charta Hugonis Portugalenſis Epiſcopi æræ 1160. pag. 18. & in Charta Henrici Comitis Portugallenſis to. 3. Monarch. Luſitan. Brandaonis pag. 282.

¶ JANTILIA, λίθοι τραχεῖς, διακεκλόμενοι, Lapides aſperi, diffiſſi, in Gloſſis Lat. Græc. Sangerman. & aliis.

¶ JANUARIUS, Janitor. Vide in *Excluſor.*

¶ JANUATOR. Jo. de Janua: *Janitor & Januator, Qui obſervat januam.*

¶ JANUINI, Monetæ ſpecies cuſa Januæ, in Annal. Genuenſ. Ogerii Panis ad an. 1204. Jacobi Auriæ ad an. 1283. Vide *Bruneti.*

JANUM. Charta Longobardica an. 774. apud Ughellum in Archiepiſc. Beneventanis: *Nec non Eccleſia S. Mercurii, quæ poſita eſt in Jano noſtro, & de ipſo Jano circa ipſam Eccleſiam largiti ſumus terram modiorum* 500.

¶ JAOLA, pro *Gaola*, Carcer, noſtris *Geole.* Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem to. 2. de Uſu feud. pag. CXLI. *Pro ... Jaola reparanda* LXXIIII. *ſ.* Vide *Geola.*

¶ IAPEX, *Velox*, in Gloſſ. Sangerman. MS. num. 501. An *Iapyx*, Ventus ſpirans ex Iapygia ſeu Apulia, Gr. ἰάπυξ ἄνεμος. Haud ſcio an huc referri queat vox *Japygus*, quam uſurpat Coſmas Materienſis apud Mabill. ſæc. 5. Benedict. p. 115.

Coſmas Martyribus ſacris carmen dedit actus,
Gregorii precibus mente pia Japygus.

¶ JAPIDES, *Spolia*, apud Papiam.

¶ JAPPA, f. *Juppa*, Veſtis ſpecies, Gall. *Jupe.* Diarium Belli Huſſitici apud Ludewig. tom. 6. p. 192. *Hæc omnia ſunt deſtruenda vel comburenda, magiſque licet ruſticis in dictis ſacris veſtibus incedere & Jappas & manicas ex eis facere, quam Presbyteris in eis peragere divina.* Vide *Jupa.*

¶ JAPYGUS. Vide *Iapex*

¶ JAQUE. Vide *Jacke.*

JAQUERII. Vide *Jacobi.*

¶ JAQUETA, Species veſtis monachicæ. Statuta MSS. S. Victoris Maſſil. an. 1531. *Item Statuerunt, ut omnes Monachi bonetos nigros deferant ro-*

tundos & profundos, non cornutos ſeu largos nec baſſos, ſed mediocres, & pariter diſploides, Jaquetas, caligas, &c. Vide *Jacqueta.*

¶ JAQUETUM, Genus veſtis. Proclamatio Conſilii Maſſil. circa an. 1400. *Nullus homo cujuſcumque conditionis exiſtat in civitate Maſſiliæ de cetero portare audeat ſupertunicale, tunicam, cotardiam, Jaquetum, giponem: quando deſuper portabitur veſtis illa ſuperior, ſit & eſſe debeat longitudinis uſque genu.* Vide *Jacqueta.*

¶ JARBA, pro *Garba*, Gall. *Gerbe*, Manipulus. Tabular. S. Martini Pontiſar. *Alelmus ... ducet Monachis partem ſuam vel bladi vel Jarbarum.*

¶ JARBA VACCENTII. Charta Thomæ Abbat. Sangerman. an. 1250. *Tenemur cuilibet quadrigam cum blado conducenti miniſtrare in granchia noſtra de Pyrodio unam Jarbam Vaccentii & in Monaſterio noſtro duos panes.* Similia iiſdem fere verbis habentur in Charta manumiſſionis hominum de Theodaſio, Choiſiaco, &c. an. 1250. ex Archivis ejuſdem Abbatiæ. An vicia pro equis?

¶ JARDENUM, Hortus, Gall. *Jardin.* Computus an. 1333. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 276. *Apud Scaulum in primo Jardeno ubi Dominus accepit fructus arangiarum &c. taren.* 1. Legitur apud Murator. tom. 12. col. 568. 572. & alibi.

¶ JARDINUM, Eadem notione, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 81. inter Probat. Hiſt. Comitatus Ebroïcenſis p. 45. & alibi. Vide *Gardinum.*

¶ JARDINARIUS, Cultor *Jardini*, Gallice *Jardinier*, apud Lobinell. in Gloſſ. to. 3. Hiſt. Pariſ.

JARLERI, apud Suecos, Iidem, qui *Earles*, apud Anglos, Comites. Snotto Sturleſonius in Chronico Norwegico, ubi de Herlevo: *Rex offerebat illi Jarleri nomen & comitatum.*

¶ JARN-BYRTH. Vide *Ferrum Candens.*

¶ JAROLIUM, f. Repagulum, Gall. *Barriere.* Computus anni 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem to. 2. de Feudorum uſu pag. CXCVI. col. 2. *Pro liciis circa foſſatos faciendis, & pro Jarolio villæ parando, & pro pane portato apud Bellum montem* XXIIII. *l.* III. *ſ. & dim.* Vide *Garrolium.*

¶ JARRA, Species vaſis, Ital. vulgo *Giarra.* Vita B. Martini Solitarii tom. 1. Aprilis p. 807. *Accidit autem ut cucurbitulam Martini implere oleo juſſus procurator monaſterii Jarram oleo vacuam eſſe nuntiaret.* Miracula MSS. Urbani V. PP. XX. *Jarras ſeu hidrias plenas aquæ roſaceæ.*

JARRECTA, vernacula lingua, inquit Rocchus Pirrus in Epiſcopis Catanenſibus, ſcapha eſt, qua homines alveo fluminis terræ trajiciuntur.

¶ JARRETUS, Species piſciculi. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 17. *Piſces minuti, ſcilicet ſardinæ, Jarreti, ſerclet, boguæ, &c.* Heſychio ἰάραξ, eſt piſcis genus, unde dictus videtur *Jarretus.*

JARRIA, GERRIA. Charta fundationis Abbatiæ Brolii Grollandi in diœceſi Lucionenſi, an. 1109. apud Sammarthanos: *Ego Aimericus de Bulio dono & concedo Deo & B. Mariæ & prædictis Monachis ipſum locum, qui vocatur Brolium Gollandi, & Gerriam illam, & terram, quæ ante eſt, & extenditur uſque ad terras Airandenſium, & determinatur de valle, quæ ſubtus Jarriam illam eſt, uſque in viam, quæ de Thalemundo venit.*

JORIA, Eadem notione. Charta Friderici I. Imper. ann. 1157. apud Guichenonum in Bibl. Sebuſ. pag. 179. *Pratis, paſcuis, ſilvis, Joriis, montibus, vallibus, &c.* [Cum in hoc poſteriori loco deſideretur vox *Garricis*, quæ in ſimilibus Chartis paſſim apponitur, ſuſpicio eſt *Jarrias, Gerrias, Jorias* ve nihil aliud eſſe quam *Garricas*, terras incultas ſeu loca virgultis obſita: hanc notionem patiuntur loci citati, neque alienam puto ab illo, quem nobis exhibet Charta an. 1222. ex Camera Comput. Sabaudiæ, ubi legirur: *Accepit in feudum lo Jorrat de Candubrio.* Conjecturam hanc noſtram doctiorum judicio ſubjicimus.]

¶ JARRIGIA, pro *Garrigia*, de qua in *Garrica*, Terræ incultæ. Charta Willelmi Pictav. Comit. an. 1073. inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 466. *Sunt autem res ipſæ ſitæ in epiſcopatu Santonenſe... hoc eſt, Eccleſiam cum omnibus ibi pertinentibus, id eſt, ſepulturam & baptiſterium cum fiſco presbyteri Eccleſiæ pertinenti, cum offerendis & decimis de omni Jarrigia, vel de omnibus locis Eccleſiæ pertinentibus, &c.*

¶ JARROSSIA, Viciæ genus, Hiſpan. *Algarova*, Gall. *Jarouſſe.* Charta an. 1096. è Tabular. Caſæ Dei: *Decima de ſiligine, de frumento, de ordeo, de avena, de Jarroſſiis & de veſſis.*

JARSA, Scarificatio. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 65. *Qui de ventoſis vel Jarſis minuendi ſunt, omni tempore poſt Veſperas id facere debent, & deinceps per totam diem ſequentem, interim dum Horæ dicuntur, in Retrochoro ſedebunt, &c.* Vide *Garſa.*

JASSEFATUM, Navigii Perſici ſpecies, apud B. Ordericum de Foro-Julio in Peregr. n. 6.

¶ JASSIUM, Ovile, Provincialibus *Jas*, in Charta an. 1473. ex Schedis D. *de Mazaugues*, & in Conventione an. 1522. ex Archivo Eccl. Maſſil.

¶ IATROMEA, IATROMÆA, Medica mulier, ab ἰατρὸς, Medicus, & μαῖα, obſtetrix. Vetus Inſcriptio apud Gruterum pag. CIↃ. CX. *D. M. Valeriæ berecundæ Iatromeæ regionis ſuæ primæ.* Exſtat etiam in Syntagmate Reineſiano elogium *Iatromææ* dicatum.

¶ JAVELINA, Species haſtæ, Gall. *Javeline.* Statuta Eccl. Meld. inter Inſtrum. Hiſt. ejuſd. Eccl. to. 2. pag. 513. *Neque portent enſes, bracmardos, venabula, Javelinas, &c.*

¶ JAVELLA DE BUSCHA, Lignorum faſcis, in Tabulario Solemniacenſi. Occitanis *Gavel* eſt Faſcis ſarmentorum, aliis *Javella*; quod ultimum etiam pro Spicarum mergite aliiſve faſciculis accipitur. Quidam vocem *Javelle* deducunt à *Capella* ſeu *Capulus*, Manipulus; alii ab *Hapſus*, Manipulus, Celſo, quod *Havelle* pro *Javelle* olim dictum velint. D. de Caſanova *Javelle* quaſi *Garbelle*, à *Garba* dictum opinatur. Vide Menagium in Etymol. Gall.

JAVELLUS. Tabularium Foſſatenſe: *Apud Foſſatum... ſalceias, inſulas, gurgites, & Javellos quamplures ... habet.* Aliud opinor, *Javelle* ſonat in Regeſto cenſuum Carnotenſis urbis an. 1302. fol. 18. *Marchand, qui vend charbon ou Javelle en la ville de Chartres, a ſas rewidiez, &c.* [Vide *Javella.*]

¶ JAULERIUS, Carceris cuſtos, Gall. *Geolier.* Codex MS. Conſuetud. Toloſ. fol. 41. v°. *Item præcipimus ne caſtellani ſeu Jaulerii levent pro expenſis à preſonariis, niſi quantum expendent.*

JAZERAN, Veſtis militaris ſpecies. Chron. Bertrandi Gueſclini MS.

Que li Duc entreroit du tout en ſon Comant,
Lui diſime ſans plus ſans veſtir Jazerant,

Alibi:

Bien eſtoient armez de nobles Jazerant.

Rurſum:

Dont chaſcun ot cheval couvert de Jazerant.

Ghiazerino, apud Jo. Villaneum l. 8. c. 78. p. 354.

¶ IBALIA, *Maris habentia*. Gloſſar. Iſid. ad quas Grævius: Quid ſi ſcripſerit: *Ibis*, *Avis Ægyptia*. Vide *Hibalcio*.

¶ IBER, ἡμίονος, Mulus, in Gloſſis Sangerm. MSS. Vide *Iberus* 2. & *Imbrus*.

¶ IBERNAGIUM, pro *Hybernagium*, de quo ſupra. Frumentum hyemale, Gall. *Hivernage*. Charta Miniſtri Hugonis & Capituli Majoris Monaſt. an. 1224. *Domus S. Medardi de Favieres ſingulis annis reddet Eccleſiæ S. Theobaldi quatuor ſextarios Ibernagii ad menſuram Brane.*

1. IBERUS. Pactus Legis Salicæ tit. 13. §. 3. *Quicunque alienam domum violenter diſturbaverit, & domus ſi pro firmamento Iberus habuiſſe probatur, qui hoc fecerit*, MDCCC. *den. culpabilis judicetur.* Ubi Wendelinus, *Iberus*, culmen interpretatur, ita ut *culmine* ſeu ſummo tigno domui impoſito, tunc confecta & abſoluta cenſeatur: ex Germ. ut ait, *Uber*, quod eſt *Culmen*, unde Belgæ *Ewer*, & *Ewerboom*, ſupremum lignum, vel tignum. *Uber* certe Germanis *ſupra* ſonat.

☞ Paulo aliter ab Eccardo *Iberus* ad verbum redditur, ſcilicet *ſuperior domus*, ſicque pro *Iberus* ait legi *domus ſuperius* in Decretione Clotarii. Deinde obſervat Saxonibus œveꞃ eſſe *Superior*, ab obeꞃ, ſupra; *Haus* vero vel *Has* denotari *Domum*: hincque tandem elicit hunc eſſe legis ſenſum: *Si domus deſtructa, loco tecti, quod alias infimæ & uni tantum contignationi incumbebat, præter illam adhuc aliam contignationem ſuper impoſitam (eib oberhaus) haberet, mulctam* 1800. *denariorum ſolvi debere.*

2. IBERUS, Equus Hiſpanicus. Willelmus Brito lib. 11. Philipp.

Mox caput inflectens, collumque amplexus Iberi,
Per medias acies iterum prorumpit.

Nicolaus de Braja in Ludovico VIII.

Hic laſcivit equus, quem gramen paſcit Iberi.

Vide Auctores de re Veterin. lib. 2. c. 112.

¶ IBEX, *Rupicapræ genus*, in Amalthea. Chron. Novalicienſe l. 2. c. 5. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 703. *In eo quippe monte aſſerit popularis vulgus haberi nonnulla ferarum genera, ſicut & in Ceniſio monte, urſi, Ibices, capreæ, &c.*

¶ IBLOSUS, Locus, niſi fallor, ebulis conſitus, Gall. *Hieble*, Sambucus humilis. Præceptum Caroli Simplicis apud Mabill. to. 3. Annal. Benedict. pag. 696. col. 2. *Quidquid excreſcens Rhodanus ... ſuis inundationibus ſeu alluvionibus ſemper reliquerit terrenum arenoſum, nemoroſum, arbutiferum, virgunculoſum, Ibloſum, paluſtricum, lacus, &c.*

¶ IBNALIS, *Genus aſpidis, dicta quod ſomno necat.* Gloſſ. Sangerman. MSS. Eſt pro Græco ὑπναλὶς.

ICANATI, Cohortes militares. Vide *Domeſticus*.

¶ ICASUDIA, Bona caduca. Statuta Capituli Glandatenſis an. 1327. *Tenet D. Præpoſitus claves Eccleſiæ & campanilis, & debet habere campanarium ſuis ſumptibus; & quia in civitate de ſede habet juriſdictionem in hominibus brevis præpoſituræ, & ab ipſis ſervitium recipit, & alias Icaſudias, & alia jura in eis & eorum bonis, &c.* Vide *Eſcaeta*.

IC-DIEN, Epigraphe, qua Principes Walliæ ſub emblemate trium pennarum utuntur: facta à Saxonico IC Ðien, ubi Ð cum trajectione in erecta parte, non D. ſed Th. exprimit, ſignificat autem *Ego ſervus*, vel ipſe *ſervus ſum*, juxta illud Apoſtoli ad Galatas cap. 1. Ðien enim, Ðen & Ðeȝen, *Servus*, *Miniſter*. Inde Barones Regum, Anglo-Saxonum, juxta linguam eorum vernaculam, *Theini*, & *Thani*, & *Theigni*: juxta Latinam *Miniſtri* appellati ſunt. Semper igitur ſcribendum moneo cum aſpiratione, ut petitum intelligatur à Saxonibus. Hæc Spelmannus.

¶ ICERE, pro Dicere. Judicium ann. 821. inter Probat. novæ Hiſt. Occitan. col. 56. *Quia nos ſubranominati teſtes Iximus, & bene in veritate novis cognitum eſt, ... & oc quod Iximus de hac cauſa, recte & fideliter teſtificamus.*

¶ ICHAT, Rivus, rivulus, Gall. *Rigole*. Charta Occitan. Guillelmi Laveruha pro Bernardo Bermundi an. 1322. *Et ejus nepotes facere poſſint libere dictum Ichat ſive paxeriam & aſſumere & habere curſum, meatum & tranſitum dictæ aquæ ſive rivi, pro adaquando prata prædicta.*

¶ ICHINARIUS, Species vaſis. Vide *Hichinarius*.

¶ ICHONIMUS, pro *Oeconomus*, in Litteris ann. 1155. apud D. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. pag. 12. Vide *Iconomus*.

¶ ICHRIARIUS, Species vaſis. Vide in *Hichinarius*.

¶ ICINUS, Species animalis. Vide in *Ericius* 1.

¶ ICIUM, *Quaſi exicus, nullo remanente.* Gloſſ. Iſid. Gebhardus in Crepundiis ait ſcriptum fuiſſe *Exitium*, *Exitus*, Exitium autem eſſe ἔξοδον, ut Initium pro initu, εἴσοδον.

¶ ICON, pro *Echo*. Gl. Bituric. *Icon*, *Saxum*, *quod ſonum captans etiam verba loquentium imaginatur.*

ICONA, Iconia, Imago, ex Græco, εἰκών. Gloſſ. Lat. MS. Reg. cod. 1013. & Papias: *Iconia*, *Figura*, *Imago*. Frodoardus de Pontificib. Romanis:

..... *ſumuntur in ipſum*
Arma Deum, decoriſque jubetur Iconia priſci
Vaſtari, quæcunque notat pictura triumphos.

Ebrardus in Græciſmo cap. 8.

Icos imago ſit, quod probat Iconia.

Utuntur promiſcue Scriptores, Joann. Diacon. lib. 4. Vitæ Gregorii Mag. cap. 83. Gregor. Turon. lib. 1. Miracul. cap. 22. Chron. Caſ. lib. 3. cap. 31. Anaſtaſius Bibl. in Vitis PP. pag. 179. 184. 202. Vita S. Kunegundis cap. 4. Vita S. Hugonis Benedictini n. 11. Acta Innocentii III. p. 19. Cæſarius lib. 7. cap. 21. 25. 38. 45. Hiſt. Tranſlat. S. Julianæ an. 1207. n. 8. Gotſelin. de Mirac. S. Auguſtini. Cantuar. c. 29. Odo de Diogilo pag. 28. Matth. Paris p. 146. 491. Roger. Hoveden. p. 670. Brompt. pag. 1178. &c.

¶ Iconicus, Icone expreſſus, in Actis SS. Maii to. 7. pag. 189. ubi de B. Petro Petrono.

¶ Iconisma, εἰκονισμός, Iconica repræſentatio. Vide locum in *Textus*.

ICONOMUS, pro *Oeconomus*, apud Jo. de Janua. [*Deſpenſeur des choſes de l'oſtel, menager*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Iconomia*, *Menagiere*, ibid. *Procuratores ſeu Iconomi* non ſemel apud Lobinell. to. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 330. & 332.] Willelm. Brito lib. 3. Philipp.

Ichonomumque ſui patris nihilominus ictu
Solius pugni morti ſuccumbere fecit.

Ita ἰκονόμος ſcribitur in veteri Inſcript. apud Sponium to. 3. Itiner. part. 2. pag. 18.

¶ ICOS. Vide *Icona*.

¶ ICOSAHEDRUM, *Aqua*, *humiditas*, apud Papiam in MS. Bituric. Editus habet, *Iſoædrum*. Proprie eſt apud Geometras corpus ſolidum viginti conſtans faciebus planis. εἰκοσάεδρον, quod habet viginti ſeſſus.

¶ ICTIFER, Piſcoſus, à Græco ἰχθὺς, Piſcis, & Lat. Ferre. *Amnis Ictifero gurgite undique cingitur*, in fragmento Hiſt. Britan. Aremor. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 831.

¶ ICTIO, *Percuſſio*, Joan. de Janua; *Percuſſion*,

Ferrure, in Gloſſario Lat. Gall. Sangerman.

¶ ICTOFAGUS, pro Græco ἰχθυοφάγος, qui comedit piſces. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Ictofagus, Qui mene* (mange) *poiſſon.*

ICTUARE, Flagellis cædere: nam ut habet Papias, *Ictus proprie ſunt flagellorum, ab agitando dicti.* Sed & in flagellatione numerabantur ictus. Vide *Flagellare. Ictus virgarum*, dixit Victor Vitenſis lib. 3. de Perſecut. Vandal. pag. 39. *Ictibus aut virgis caſtigare*, in Capit. Caroli C. tit. 27. Theod. Campedonenſis in Vita S. Magni cap. 6. *Non eſt tibi neceſſe eum Ictuari, &c.* Epiſtola Pauli ad Deſiderium Cadurcenſem Epiſc. 13. apud Caniſium to. 5. & 74. inter Francicas to. 1. Hiſtor. Francor. *Cognoſcatis Chainoaldum Epiſcopum Ictuatum etiam fati munus impleſſe.* [Gloſſar. Lat. Gall. Sangerman. *Ictuare, Ferir.*]

1. ICTUS PRIMI, Prima acies, Gall. *l'Avantgarde.* Rodericus Toletan. lib. 8. de Reb. Hiſp. cap. 9. *Exercitum ſuum diſpoſuit in totidem aciebus: primos Ictus habuit Garcias Romerii: ſecundam aciem Eximinus Cornelii, &c.* Hiſt. Gaſtonis Comitis Fuxenſis, ſcripta à Guillelmo *le Seur* ejus domeſtico MS. cap. 5. *Cela fait il fit ſes eſtandars de ſes batailles, & ordonna de ſon avantgarde, & de ceux qui recevroient le premier Heurt à la veüe des ennemis.*

2. ICTUS, Cognitio judicis de ictu inflicto. Charta Henrici Imper. an. 932. apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 30. *Confirmamus eis bannum & juſtitiam impetum & burinam, Ictum & ſanguinem, reperturam, &c.* Ubi ictus eſt

ICTUS ORBUS, Qui non apparet, qui *ſanguini* effuſo opponitur, *livor & tumor*, in Lege Saxon. c. 1. §. 2. Gloſſ. Gr. Lat. πηρὸς, *cæcus, orbus.* Bracton. lib. 2. tract. 2. c. 5. §. 7. *Si inveniantur plagæ apertæ, vel bruſſuræ per Ictus orbos.* Cap. 23. §. 2. *Ligna faciunt bruſuras, orbes, & Ictus, qui judicari non poſſunt ad plagam.* Cap. 24. §. 2. *Si nullam plagam oſtendit, ... vel non niſi ruſſuram, vel bruſuram, orbes Ictus cum baculo, & non armo moluto.* Fleta lib. 1. cap. 41. §. 3. *Si de lapide vel baculo plaga facta fuerit, peti poterit judicium, deſicut hujuſmodi arma non faciunt plagas, licet horribiles faciant Ictus.* Charta Philippi Regis an. 1273. pro Eccleſia S. Mederici Pariſienſ. *Juſtitia ſuper Ictibus orbis, vel aliis Ictibus, ex quibus veriſimile eſſet, vel etiam contingeret, quod percuſſus membrum, ſeu vitam amitteret, &c. Ictus ſine ſanguinis effuſione*, in Capitul. Caroli M. lib. 4. cap. 14. & in Capitul. Ludovici Pii poſt Capit. an. 824. c. 2. Statuta Mediolanenſia part. 2. cap. 487. *Si equus fuerit Orbus, vel disfilatus, &c.* Gallis *Coup orbe. Ictus non apparentes*, in Libertatib. villæ S. Palladii in Biturigib. ann. 1279. Ita in Conſuetudine Silvanectenſi artic. 110. *Sombres Cops*, in Conſuetudine Inſulæ tit. 1. art. 20. Chronicon MS. Franciæ ex Bibl. Memmiana fol. 373. *Il fut porté jus à terre, & moult ot de Orbes Coups.* Bellomanerius cap. 38. *Il avient aucune fois que aucuns cas aviennent ſi Orbe, con ne peut pas tantoſt ſavoir ſe c'eſt cas qui apparteigne à haute Juſtice.*

ORBARE, Ictum *orbem*, vel orbum *infligere, tumorem facere*, apud Ulpianum in Collat. Legis Moſaicæ tit. 2. Capit. Caroli M. ad Monach. c. 16. *Ut diſciplina Monachis regularis imponatur, non ſæcularis, id eſt, non Orbentur, non mancationes alias habeant, &c.*

ORBITATIO, pro *Orbatio.* Landulfus de S. Paulo in Chronico Mediolanenſi cap. 26. *Ipſius autem Groſulani caterva undique concurrens, ferendo & inferendo vulnerationes, Orbitationes, & occiſiones multas in equis & hominibus, &c.*

ICTUS CÆCI, Iidem qui *orbi. Cæcæ plagæ*, Apuleio lib. de Herbar. virtutib. cap. 3. ubi Gabriel Humelbergius. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 94. *Si ... alius alium verberet Cæcis Ictibus, & non cruentis, ſive cravatus ibi ſit, vel non convictus, noxæ vitam emendabit Domino, cujus hominem verberavit.*

ICTUS APPARENS, cæco & *orbo*, opponitur. *Plaga aperta*, in Charta laudata, *Plaie à vis deſcouverte*, in Legibus vernaculis Willelmi Nothi c. 12. *Se clamer dou Cop Aparant par l'Aſſiſe dou Roy Bauduin*, in Aſſiſiis Hieroſol. MSS. c. 107. qua Aſſiſa, *le Chevalier, qui avoit frappé ou donné coup à un autre Chevalier, & en eſtoit atteint, payoit d'amende au Seigneur mil bezans, & au bleſſé harnois de Chevalier. Si autre que Chevalier donnoit Coup Apparent à un Chevalier, & en eſtoit atteint, il perdoit le point dextre, pour l'onnor & la hauteſſe que li Chevalier a, & doit avoir ſur toutes autres manieres de gens, &c.* Adde capita 108. 109.

¶ ICTUS CUBITI, Species ſortilegii apud Hiſpanos. Concil. Liman. an. 1582. *Item ſi aliqua perſona vel perſonæ ſint ſortilegæ, veneficæ, ſtriges, vel quæ utantur quibuſvis aliis ſuperſtitionibus .... vel ſi per aquam, labrum, Ictum Cubiti, vel alium modum veneficum manifeſtent cogitationes vel voluntates aliorum, vel quæ faciunt ligaturas, &c.*

ICTUS REGIS. Areſta Candeloſæ an. 1259. in 1. Regeſto Parlamenti fol. 100. *Quia Canonici S. Petri Sueſſion. poſt pacem tractatam inter ipſos ex una parte, & Comitem Sueſſionenſem ex altera, per Magiſt. Jo. de Ulliaco & per Ballivum Viromand. contra inhibitionem ipſorum Magiſtri & Ballivi, ac ſervientis D. Regis, qui præſens erat, fecerunt dari Ictus Regis in Curia ſua, Capitulum ipſum S. Petri, qui in eodem loco, in quo dati fuerunt ipſi Ictus, emendabunt hoc coram omnibus Ballivo pro Dom. Rege, maxime cum Juſtitia ipſius loci capta eſſet antea in manu Regis.*

¶ IDALMA, f. Facies, quæ præ ſe ferebat ſpeciem benignitatis, à Græco ἴνδαλμα, Species. Belegrini Abb. Novalic. Epiſtola ad Joannem PP. XIII. an. 965. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 758. *Sanctiſſime Vates, competenter veſtræ clementiæ benignitatem requirimus, ſuppliciterque propriam ingenuitatem veſtri Idalmatis flagitamus, ut &c.*

IDEA, Imago. Vetus Inqueſta apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 1037. *Veniunt ad Eccleſiam majorem, antequam Miſſa major ibi incipiatur, in Dominicis diebus & præcipuis feſtivitatibus, & adportant arcam & Ideam.*

IDENTITAS, Quævis actio repetita. Vita Abbatum S. Albani: *Ne Identitas in Clauſtro acediam parturiret.* i. *en faiſant toûjours la meſme choſe.* Miracula S. Adalberti Egmundani capite 11. *Identitas ſatietatis mater eſt.* Vide Stephanum Tornacenſem Epiſt. 27.

IDENTITAS, pro *Idem.* Paſchaſius Radbertus in Epitaphio Walæ Abb. Corbeienſis lib. 2. c. 2. *Ideo Identitas eſt pæne & in rebus Eccleſiarum, &c.* [Albertinus Muſſatus lib. 16. de Geſtis Henrici VII. Cæſaris rubrica 8. *Admirabilis hæc mortalibus & veluti fatalis notata loci ac diei intervenientium Identitas, &c.*]

¶ IDERUS. Placitum anni 860. apud Mabill. Diplomaticæ pag. 534. *Sed ipſe tantum poſtulavit, ut diebus vitæ ſuæ ei habere licuiſſet, & in S. Petro aliquid daret pro Idero juxta ſuam voluntatem.*

IDERZON, Sepimentum. Vide *Derzon.*

IDIOCERA, ἰδιόχειρον, *Ecrit privé.* Rolandinus in Summa Notariæ c. 3. *Sagacitates vero in deponentem & depoſitarium, ne depoſitum alteri detur, niſi*

ſicut ordinant, multimode fiunt: aliquando per Idioceram, aliquando per Cirographam, & multis aliis modis, &c.

IDIOTA, Illiteratus, imperitus. Gloſſæ Gr. Lat. Ἰδιώτης, ὁ μὴ νοήμων, *Ruſticus, rudis.* Ἰδιωτία, *Ruſticitas.* Papias: *Idiota, propria vel ruſtica lingua contentus. Idiota, Ruſticus, Indoctus, Ignarus, ſine literis.* Gloſſ. Ælfrici: *Idiota*, unȝelæꝛeð, i. Illiteratus, Indoctus. Will. Brito in Vocabular. *Idiotæ dicebantur, qui propria tantum lingua naturalique ſcientia contenti, literarum ſtudia neſciebant, unde dicebantur ſine litteris, non quod litteras non ſcirent, ſed quia artem Grammaticæ propitiam non haberent.* Gl. Lat. MS. Reg. *Idiota, Imperitus, Ignarus, Neſciens, Inſcius.* Liberatus Diaconus cap. 7. de Maximiano Patriarcha Conſtantinopolitano: *Conſtans quidem in fide vera, Idiota autem ſermone.* Cælius Aurelian. lib. 1. Acutor. cap. 11. *Apud inertes, quos Idiotas appellant.* Beda in Epiſtola ad Egbertum Antiſtitem: *Et quidem omnes qui Latinam linguam lectionis uſu didicerunt, hæc etiam optime didiciſſe certiſſimum eſt; ſed Idiotas, hoc eſt, eos, qui propriæ tantum linguæ notitiam habent, hæc ipſa ſua lingua dicere, ac ſedulo cantare facite.* Capitula Synodalia Laurentii Archiepiſc. Strigonienſis: *Idiotæ Preſbyteri ne ordinentur.* Arnulfus Lexovienſis Epiſc. Epiſt. ad Alexandrum PP. *Priorem conſtituit Idiotam, ut ipſe ſcilicet locum ſuppleat Idiotæ.* Bernardus Abbas Fontis-Calidi lib. contra Wald. c. 5. *Aliter ſcilicet Idiotæ, aliter literato.* Arnoldus Abbas Bonæ-Vall. de Operib. ſex dier. de Apoſtolis: *Cum repente facto cælitus ſono, illiterati & Idiotæ facti ſunt fidei aſſertores.* Cæſarius lib. 7. Mirac. cap. 4. *Cum eſſet in ejus diœceſi Sacerdos quidam Idiota, nullam ſciens Miſſam, niſi de D. noſtra S. Maria.* Vide eumdem lib. 10. cap. 3. [Actus Apoſt. 4. 13. *Comperto quod homines eſſent ſine litteris & Idiotæ.* Vide 1. Corinth. cap. 14. v. 16. 23. & 24. Sed & apud Latinos non ſemel occurrit vox *Idiota* pro Illitterato. Lucilius: *Quidni & tu idem illiteratum me, atque Idiotam diceres?* Cicero in Verrem: *Quæ non modo iſtum hominem ingenioſum atque intelligentem, verum etiam quemvis noſtrûm, quos iſte Idiotas appellat, delectare poſſent.* Rurſum utitur pro Sexto c. 51. ut & Seneca Suaſor. 6. Quintilianus, Gellius lib. 1. c. 2. ad quem Commentatores annotant Idiotam eſſe proprie hominem privatum, cui opponitur ὁ ἄρχων apud Demoſthenem, quia vulgus ſolet eſſe imperitum. Tertullianus ad Martyres: *Non tantum magiſtri & præpoſiti, ſed etiam Idiotæ.*]

Idiotæ, dicti etiam Monachi, qui vulgo *Converſi* appellantur, ſeu qui nullo Ordine Eccleſiaſtico donati, ut eſt apud Allatium lib. de Narthece veteris Eccl. pag. 15. Udalricus lib. 2. Conſuetud. Cluniac. c. 10. *Quia unum (manutergium) eſt pueris, alterum Cantoribus, tertium Idiotis.* Lib. 3. c. 8. *Incedunt inter Idiotas & Cantores.* Joannes Cluniac. in Vita S. Odonis Abb. Cluniac. *Etenim cum Idiota eſſet, utrumque ei impoſuerunt, ſcilicet obedientiæ jugum & ſtudium literarum.* Vide Petrum Vener. lib. 1. Epiſt. 4. Ita etiam hanc vocem uſurpat Petrus Damianus lib. 1. Epiſt. 19. lib. 2. Ep. 12. Vide Paſſionem SS. XL. Martyr. Lauræ S. Sabæ num. 62.

Interdum & qui literas, ſeu *legere* neſciebant *Idiotæ* appellati. Gregorius M. lib. 9. Ep. 9. *Quod legentibus ſcriptura, hoc Idiotis præſtat pictura cernentibus: quia in ipſa ignorantes vident, quod ſequi debeant, in ipſa legunt, qui litteras neſciunt.*

Idiota, Privatus. Sententia Ivonis Carnotenſis Epiſc. pro Monaſterio S. Martini de Campis: *Teſtis fuit, ſe vidiſſe Presbyterum de Hienvilla, ſervos & liberos parochiales ex debito ad ſepulturam ſuſcepiſſe, ſeque interfuiſſe; Presbyterum vero Puteacenſem in præſentia Presbyteri de Hienvilla tantummodo locum ſuſcepiſſe Idiotæ.* i. viri privati.

Idiota, JC. Anglis, dicitur à natura ſtultus, qui numerare non poteſt 20. denarios, & patris vel matris nomina ignorat, vel quam ætatem habet, & ſimilia: ejuſmodi enim ſtulti rei ſuæ gerendæ incapaces habentur. Verum ſi non adeo ingenio privatus ſit, ut magiſtro adjuvante legere addiſcere poſſit, vel ulnam panni menſurare, vel aliud agere, ex quo erui poſſit non omnino ingenio deſtitutum eſſe, tunc non dicitur à natura Idiota. Hæc Raſtallus.

Idioticus Sermo, in Vita S. Arigii Epiſcopi Vapincenſis, ruſticus.

IDITHUM. Lambertus Schaffnaburg. ann. 1070. *Ipſe denique, qui ut res certamini committeretur, vehementiſſimus auctor incentorque fuerat Rutgerus Comes, is nunc primus fugiendi auctor ac ſignifer apparebat, omnique, ut vulgo dicitur, vento citatior, montes & colles modernus Idithum tranſiliebat.* Alcuinus poëm. 221.

Inſtituit pueros Idithum modulamine ſacro,
Utque ſonos dulces decantent voce ſonora, &c.

Ubi vir doctus *Idithum* putavit eſſe auctoris nomen, qui ſub Carolo M. vixerit. Guil. Brito l. 4. Philipp. v. 576. uti legendum:

...... Præſtructus ab illo
Eſdra, qui docuit reparare volumina Legis
Atque Prophetarum, Pſalmos, Idithique libellos,
Et Teſtamenti ſimul omnia ſcripta prioris.

Ubi editor ad marginem correctionis vice repoſuit, *f. itidemque.* Alii Pſalmos Davidis, qui *pro Idithum* inſcribuntur, intelligi volunt, 38. 61. 76. de quo lib. 1. Paralipom. cap. 9. 16. 25. l. 2. c. 5. 29. 35. &c. Hieronymus in Pſalm. 27. & Iſidor. lib. 7. c. 8. *Idithum, Tranſiliens eos ſive ſaliens eos, &c.* [Jo. de Janua: *Idithum interpretatur Tranſiliens eos vel ſaltans: quia quoſdam humo inhærentes, & ea quæ in imo ſunt cogitantes, & in rebus tranſeuntibus ſpem ponentes, tranſilivit canendo iſte, qui vocatur Tranſiliens.*] Vide Chronicon Alexandrinum pag. 202.

¶ IDOLAGIA, pro *Idololatria.* Fulcuinus de Geſtis Abbatum Lobienſ. tom. 6. Spicil. Acher. p. 543. *Franci... Gallias demum occupantes... Idolagiam in Chriſti tyrocinium commutaverunt.*

¶ IDOLATRARE, pro *Idololatrare*, Idola colere, in Vita S. Bernardini, to. 5. Maii p. 268.* & alibi.

IDOLATRIA, pro *Idololatria.* Epitaphium S. Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi, *In doctrina præmicans, Crucifixum prædicans, fugans Idolatriam.* Occurrit non ſemel.

¶ Idolatricus, Pertinens ad idololatriam. *Idolatrica pravitas*, in Origine Belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. p. 184.

IDOLIUM, Locus, in quo idola coluntur. Iſo Magiſter in Gloſſario: *Idolium, templum idoli, locus idolorum.* Alibi: *Idolium eſt locus, in quo idolis immolabatur: Idolothytum, ſacrificium. Idolum, res ipſa, cui immolatur.* Rurſum: *Idolium, ſervitus Idolorum.* In alio MS. Cod. *Officium idolorum.* Verſificator quidam:

Eſt locus Idolium, quod ibi datur, idolothytum.

Papias: *Idolium, locus, ubi idololatræ venerantur & colunt idolium.* Lexic. Gr. MS. Reg. Cod. 2062. εἰδωλεῖον, ὁ ναὸς τῶν εἰδώλων, εἰδώλιον δὲ, τὸ ὁμοίωμα. S. Paul.

S. Paul. 1. ad Corinth. cap. 8. *Qui habet ſcientiam in Idolio recumbentem*, *&c.* Prudentius lib. 2. adverſus Symmachum :

Aſpice quam pleno ſubſellia noſtra ſenatu
Decernant infame Jovis pulvinar, & omne
Idolium longe purgata ex urbe fugandum.

Utuntur, idem in Apotheoſi, Lib. 1. Macchab. c. 1. & 10. Dionyſius Exiguus in Verſione canonis 4. Ancyrani, & Publicola in Epiſt. quæ 153. exſtat inter Epiſtolas S. Auguſtini, idem S. Auguſtinus l. 2. de Morib. Manichæor. c. 14. Petrus Cellenſis, &c.

Idola vocabant interdum Pſeudopontifices, ſeu Antipapas, ut *Burdinum* Calixtus II. PP. in Epiſt. ad Epiſcopos Galliarum : *Per illud Teutonicorum Regis Idolum*, *Burdinum videlicet*, *&c.* Ita Joannes Sariſber. Epiſt. 59. 159. 220. *Idolum* Octavianum Pſeudo Pontificem vocat, de quo etiam Alexander III. PP. Epiſt. 1. *Quem ſibi in Statuam erexerunt.* Reſpectum forte ad illud Zachariæ c. 11. v. 17. *O paſtor & Idolum derelinquens gregem*, *&c.*

¶ IDOLICUS, Pertinens ad idolum. *Idolica nebula*, in Inventione S. Cataldi Epiſc. to. 2. SS. Maii pag. 570.

IDOLOLATRA, pro *Idola*, Nicolaus de Braja in Ludovico VIII.

Hac in urbe prius Idololatrā culta fuerunt.

IDOLOLATRARE, Idola adorare, in Concilio Eliberit. cap. 1. Gallis *Idolatrer.*

¶ IDOMADA, pro *Hebdomada*, in Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 284.

¶ IDONEARE, &c. Vide mox *Idoneus.*

IDONEUS, Innocens, qui ita ab omni delicto immunis eſt, ut *Idoneus* ſit juri ſtare. Joan. de Janua : *Idoneus, Irreprehenſibilis.* Pactus Legis Salicæ tit. 76. §. 1. *Et ille poſtea, qui rogatus fuerat, ſi ex hoc Idoneum ſe cognoſcat, ſe debet poſtea cum duodecim per ſacramenta abſolvere.* Infra : *Si ſe Idoneum agnoſcit*, *&c.* S. Audoenus lib. 2. Vitæ S. Eligii, cap. 75. *Cœpit ab ea extorquere, ut ſe per juramentum ab hac ſuſpicione Idoneam redderet.* Gregorius Turon. lib. 9. cap. 13. *Si eum cum Idoneis hominibus Fredegundis ab hac actione, qua impetitur, immunem fecerit, abſcedat liber, & quo voluerit, eat.* Cap. 16. *De quo* (crimine) *ſacramento, ſi vultis, aut qualibet alia conditione Idoneus reddi poteſt.* Lib. 8. cap. 8. *Tu vero ſi Idoneus es, ut adſeris, accede propius, & ſume tibi Euchariſtiæ particulam, & impone ori tuo : erit enim Deus inſpector conſcientiæ tuæ.* Concilium Francoford. an. 794. cap. 9. *Et exivit ad judicium Dei, . . . qui etiam à Domino liberatus, Idoneus exivit.* Ubi *Idoneus* idem eſt ac innocens. Idem Gregor. Turon. *Tandemque*, inquit, *ne crimen conſurgat ulterius, Innocentem faciam eum ſacramento.* Quod idem valet ac *Idoneare.*

IDONEUM SE FACERE, Sacramento ab impoſito crimine ſe purgare, exuere, in Capitul. Carol. M. lib. 3. c. 89. *Idoneum ſe reddere*, in Lege Longob. l. 1. tit. 19. §. 4. & in Concilio Duſiacenſi I. part. 4. cap. 7. in Synodo Sueſſion. ann. 853. in Edicto Piſtenſi c. 20. &c.

IDONEARE SE, Eadem notione. Charta Caroli M. apud Mabillonium : *Fuerunt namque aliqui in noſtra præſentia convicti ; & ſecundum judicium Francorum dijudicati : aliqui vero fideles per judicium Dei ſe exinde Idoniaverunt*, *&c.* Occurrit paſſim, in Leg. Aleman. tit. 44. §. 1. tit. 91. Leg. Ripuar. tit. 67. §. 1. tit. 71. Leg. Longob. lib. 1. tit. 1. §. 7. tit. 3. §. 1. lib. 2. tit. 35. §. 4. in Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 64. lib. 4. c. 29. in Legibus Henrici I. Reg. Angl. cap. 35. extremo, in Synodo Sueſſion. act. 1. §. 6. &c.

EDUNIARE, præferunt Edictum Rotharii Regis Longob. tit. 109. §. 9. & Leges Gromoaldi tit. 1. §. 3.

EXIDONEARE, IDONEUM SE REDDERE, purgare ſe. Capitula Caroli C. tit. 9. c. 6. *Donec ſe ab illis, quæ ei impingebantur, Idoneum redderet, vel competenter ſatisfacere procuraret.* Lex Aleman. tit. 17. §. 5. & Decretum Taſſilonis, §. 12. *Si autem tres annos induraverit opus ancillæ, & parentes ejus non Exadoniaverint eam, ut libera fuiſſe*, *&c.* ubi Cod. MS. *Exidoniaverint*, alius *Adexoniaverint.*

IDONEUS, ſive Liber, in Speculo Saxonico lib. 3. art. 26. 29. Ita videtur uſurpaſſe S. Fructuoſus in Regula cap. 13. *Alius de genealogia & gente ſua fatetur eſſe Principes, alius de parentibus, alius de germanis, alius de cognatis, alius de fratribus & conſanguineis & Idoneis, alius de divitiis, &c.* Ubi *Idonei* dicuntur honorabiliores, ut *Idonei ſervi* & *liberti*, in Lege Wiſigoth. lib. 9. tit. 3. quibus ibidem opponuntur *viliſſimi.*

IDONEITAS, Facultas. Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 74. §. 1. *Nullam exinde habeat Idoneitatem*, *&c.* [Joan. de Janua : *Idoneitas*, *Aptitudo*, *utilitas*, *convenientia* ; *Idoneités, convenables*, in Gl. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ IDONEITAS LOCORUM, Commoditas, apud Ottonem Friſing. Epiſc. lib. 1. de rebus geſtis Friderici I. Imp. cap. 3.

IDRERON. Lex Longobard. l. 1. tit. 19. poſt §. 5. in Editione Boeriana hæc habentur, quæ deſunt in Lindenbrogiana : *Si quis ſepem alienam ruperit* ; *i. Idreron*, *comp. ſol.* 6. [Vide *Derzon.*]

¶ IDROMALUM, *Unguentum quod fit ex aqua & malis*, Johanni de Janua. Vox hibrida ab ὕδωρ & malum.

¶ IDROMELLUM, apud Rymer. tom. 8. p. 404. pro *Hydromeli*, ὑδρομέλι, Aqua melle mixta, aqua mulſa, Gall. *Hydromel.*

¶ IDROR, *Diabulus*, *ſervus*, in Gloſſis Sangerman. MSS. num. 501. Suſpicor legendum, *Idrus*, *Diabolus*, *ſerpens.* Vide mox *Idrus.*

¶ IDRUS, ὕδρος, Hydrus, ſerpens aquaticus. Charta Fulconis Comitis Andegav. an. 1028. ex Tabulario S. Mariæ Andegav. *De quibus B. Marſus paulo abſtinentior, eulogiam in ſinu ab ore dejectam in Idrum ſtatim vehementiſſimum converſam Dei ſervo Melanio in ipſo reditu celare non potuit.*

¶ IDUATUS, Ultra idus provectus. *Iduato Martio*, in Barthii Gloſſario ex Guiberti Hiſt. Palæſt. *Iduato Aprili*, apud eumdem Guibertum lib. 1. Vitæ ſuæ cap. 3.

¶ IDUUS, ὅμοιος, Similis, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerman. MSS. *Iduum*, ὅμοιον. Supplem. Antiquar.

¶ IECORUS, ἀγορανόμος, *Ædilis*, *curator urbis.* Suppl. Antiq. Lege & vide *Viocurus.*

¶ JECTARE AD JUDICIUM, In jus citare, vocare. Conſtitutio Caroli M. apud Spelmannum in *Abjectire* : *Nullus præſumat hominem ad judicium ſine cauſa Jectare, niſi judicatum fuerit.* Vide *Abjectire.*

JECTIGARE. Pſeudo-Ovidius lib. 1. de Vetula :

Sicut multoties agitur furiis agitatus,
Sicut Jectigat is, cujus nervi ſunt reſoluti.

Id eſt hac & illac membra disjicit.

JECTIVUS, JECTISCERE. Vide *Abjectire.*

JECTUS, Piſcatio. Vide *Tractus* 2.

¶ JECTUS LAPIDIS, pro *Jactus* lapidis, in Vita MS. S. Winwaloei fol. 103.

JEDDA. Vide *Ledda* in *Leudis.*

JEFFNITEED, Juramenti ſpecies, apud Andream Suenonis lib. 5. Legum Scaniæ cap. 4. *Quam cautionem ſemper debet præcedere ſacramentum, quod Jeffniteed in lingua patria nominatur, virorum duodecim nominatorum de conſanguineis occiſoris, qui non ſacris reliquiis, ſed ſacro coram poſito tacto libro jurant in ſuas animas, & ſic ſibi Deum futurum propitium deprecantur, &c.* Danis *Eed* eſt juramentum.

¶ JEJUNALES Dies, Dies ſacri jejunii, in Statutis Collegii Cornubiæ ann. 1380. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 500.

JEJUNITAS, Abſtinentia, jejunium. Utitur Cælius Aurelian. lib. 1. Acutor. c. 11. lib. 2. c. 10. & lex 4. Cod. Theod. de Suariis.

JEJUNIUM Quadragesimale, in hoc differt à cæteris jejuniis, quod in aliis poſt nonam, in hoc autem poſt veſperam reficiebantur. Microlog. c. 49. Quo vero pacto obſervaretur à fidelibus, pluribus docent Socrat. lib. 5. c. 22. Beletus cap. 11. Baronius an. 57. n. 195. 196. Fileſaccus lib. de Quadrageſima cap. 5. & 6. Haeftenus lib. 10. Diſq. Monaſt. tract. 8. Binius ad Canones Apoſt. Henric. Valeſius ad lib. 5. Euſebii cap. 24. Joan. Bapt. Cotelerius ad Conſtit. Apoſtol. [Thomaſſinus Tract. de Jejunio, Bailletus de Quadrageſima,] & alii. Vide *Quadrageſima.*

Jejunium Paschale, apud Hincmarum; *obſervantia paſchalis*, apud Gregor. in libro Sacram. Idem quod *quadrageſimale.*

Jejunia Quatuor à Latinis primitus obſervata, docemur ex Philaſtrio in Catal. hæreſ. *Per annum 4. Jejunia in Eccleſia celebrantur. In Natali primum, deinde in Paſcha, tertium in Epiphania, quartum in Pentecoſte. Nam in Natali Salvatoris Domini jejunandum eſt, deinde in Paſchæ Quadrageſima, atque in Aſcenſione itidem in cælum poſt Paſcha die quadrageſimo, inde uſque ad Pentecoſten diebus decem, &c.* Vide *Quadrageſima.*

Jejunium Sabbati, Petrus Damiani in Vita S. Romualdi n. 15. initium habuiſſe ait è Silveſtro PP. Aſt alii antiquius putant, & in Oriente inſtitutum ab hæreticis contra Judæos, ſtatim initio Eccleſiæ. Innocentius vero Pontifex Epiſt. ad Decentium ait, in quibuſdam Occidentis partibus illud fuiſſe indictum, quod Apoſtoli Sabbato ſancto non minus ac feria ſexta præcedente in mœrore poſiti jejunaverint. Caſſianus lib. 1. Inſtit. c. 7. iſtius jejunii cauſam affert, quod S. Petrus, poſtridie cum Simone mago conflicturus, antecedente Sabbato cum fidelibus jejunaverit, & illud jejunium in conſuetudinem abierit. At hanc hiſtoriam incertam eſſe ait S. Auguſtinus Epiſt. 86. Utcumque ſit, conſtat in Romana Eccleſia diu jejunatum eſſe: at contra in Eccleſia Orientali, in qua nunquam jejunabatur, niſi in Sabbato S. ac ne quidem in ipſis Quadrageſimis. Quod Caſſianus laſſitudini à jejunio quinque dierum antecedentium adſcribit: S. vero Cyrillus Catech. 4. quod Catholici noluerint participare cum hæreticis. Vide [Concil. Eliberit. can. 26.] S. Auguſt. Epiſt. 118. S. Hieron. Ep. 28. Innocent. I. Ep. 1. cap. 4. [Leonem Papam Epiſt. 11. & ſpecialem hac de re Queſnelli Diſſertationem ad calcem Operum ejuſd. S. Papæ, Iſidorum lib. 1. Offic. cap. 4.] Cod. Carolinum Epiſt. 95. Vitam S. Nili junior. pag. 132. &c. Capit. Caroli M. l. 6. cap. 184. Baron. an. 34. n. 156. &c. Huc referenda, quæ in hanc ſententiam congeſſit Cotelerius ad lib. 5. Conſtit. Apoſt. cap. 15.

Jejunium *Feriæ Quartæ & Sextæ*, ab Apoſtolis inſtitutum tradunt plerique: & quarta quidem, quod ad veſperam captus ſit Dominus; ſexta autem, quod in ea ſit crucifixus, ut habent Epiphanius in Expoſ. fid. S. Petrus Alexandr. can. ult. de Pœnit. S. Apollonius apud Rufin. lib. 1. Vitæ Patr. cap. 7. Quod quidem jejunium in Eccleſia Romana non ſub S. Auguſtino duntaxat, ſed & à Monachis in Occidente paſſim obſervatum, Ludovico Pio imperante docet Concilium Aquiſgran. cap. 18. Iſtius jejunii meminere Canones Apoſt. c. 61. Clemens Alex. lib. 7. Strom. S. Auguſt. Epiſt. 86. Clemens in Conſtit. Apoſt. lib. 5. cap. 15. & ult. l. 7. c. 23. Ignat. ad Philipp. 13. Tertullianus de Jejunio cap. 2. 10. 14. Epiphanius, Prudentius, Ambroſius, Cyrillus lib. 10. in Leviticum, Nicolaus I. PP. in Reſp. ad Bulg. cap. 4. 5. 60. Philoſtorgius lib. 10. c. 12. Socrat. lib. 5. c. 21. lib. 7. c. 22. Rupert. l. 3. de divin. Offic. c. 5. Baron. an. 34. n. 168. Haeftenus lib. 10. Diſq. Monaſt. tract. 7. Diſq. 1. &c.

☞ Exinde vero, refrigeſcente Chriſtianorum pietate, paulatim in deſuetudinem abire cœpit iſthæc antiqua jejunii religio; diutius tamen perſeveravit jejunium ſextæ feriæ. Et quidem circa finem x. ſeculi, retenta tantum pro feria iv. carnis abſtinentia, jejunium pro feria vi. præceptum, vel, ut rectius dicam, ſuaſum legimus in Concilio Anſano an. 990. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 76. *Laici omnes feria* iv. *à carne abſtineant, &* vi. *feria jejunent, ſi ita poſſunt perficere, aut pauperibus eleemoſynas tribuant.*

Jejunium *Secundæ & Quintæ Feriæ*, quod Judæorum fuit, ut eſt apud Clementem lib. 7. Conſtit. Apoſt. cap. 23. ad quem vide Cotelerium.

Jejunium *Vernale, Æſtivale, Autumnale, & Hiemale*, ſeu *Jejunium primi, quarti, ſeptimi, & decimi menſis*, vel *quatuor temporum*, ubi primus menſis eſt Martius, à quo annum auſpicabantur; quartus Junius; ſeptimus September, & decimus December. Vide vetus Kalendarium Rom. editum ab Allatio lib. de Dominic. & Hebd. Græcor. c. 37.

In primo menſe, inquit Ordo Romanus, *quarta & ſexta feria, vel Sabbato in prima hebdomada ipſius menſis primum jejunium celebratur.*

Secundum temporis jejunium, in quarto menſe, in ſecunda hebdomada ipſius menſis, quarta & ſexta feria vel Sabbato conſummatur.

Tertium temporum jejunium ſeptimi menſis, id eſt, Septembris, tertia hebdomada ipſius menſis, ut

Quartum jejunium, quarta hebdomada, in iiſdem feriis conſummantur, ... & tunc ſacri Ordines in Eccleſia Romana de iis qui vocantur Cardinales, tradi conſueverunt. Alibi: *Ut autem hoc jejunium celebretur in largitione ſacrorum Ordinum, Eccleſiæ primitivæ mos obtinuit.* Sed poſtmodum Gregorius VII. PP. ſtatuit, ut jejunium, quod dicitur Martii, in prima hebdomada Quadrageſimæ, ſecundum in hebdomada Pentecoſtes celebraretur, tertio & quarto more ſolito remanentibus, ut eſt apud Micrologum cap. 24. quod ſane in Concilio Salegunſtadienſi ann. 1022. c. 2. in Quintilineburgenſi an. 1085. & 13. Gregorii Pontificatus, ac deinde in Placentino an. 1034. in Concilio Claromontenſi ann. 1095. c. 27. & in Conventu generali Epiſcoporum Germaniæ in Northuſenſ. an. 1105. apud Conradum Uſpergenſem ſtatutum legimus. De tempore jejunii quatuor temporum, proſtant hi verſus:

Vult Crux, Lucia, Cinis, Chariſmata dia,
Quod det vota pia quarta ſequens feria.

Horum porro jejuniorum *denuntiatio* olim fiebat in Eccleſia in Miſſa, poſt illa verba : *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum, & cum ſpiritu tuo.* Poſt hæc enim *commonebatur plebs pro jejunii* 1. 4. 7. *&* 10. *menſis temporibus*, ut eſt in Codice Remenſi in orationibus quotidianis ad Miſſam, apud Menardum. Formulam iſtiuſmodi denuntiationis jejunii quatuor temporum habet Gregorius Magnus in libro Sacramentor. pag. 106. Cardinalis Bona lib. 2. Rerum Liturgicarum cap. 16. num. 4. & lib. 1. Sacrament. Eccleſiæ Romanæ cap. 1. num. 4. cap. 82. Ejus etiam mentio eſt in Capitulis Caroli M. lib. 6. cap. 183. & lib. 7. c. 98. Agunt de his jejuniis Calliſtus I. PP. Ep. 1. c. 1. [quem hujus jejunii auctorem faciunt Pontificale, necnon Leodicenſes in Epiſt. ad Trevirenſes quam conſulas, ſicut & Trevirenſium ad Leodicenſes hac eadem de re apud Marten. to. 1. Anecd. col. 292. & ſeqq.] S. Auguſtinus, S. Leo in Homiliis, Gelaſius PP. apud Holſtenium in Concil. Rom. pag. 216. [Iſidor. Hiſpal. lib. 1. Offic. c. 36. ubi nulla mentio jejunii Decembris,] Ivo p. 4. c. 26. 33. Eghbertus de Eccleſiaſtica inſtitutione pag. 109. Rabanus lib. 2. de Inſtit. Cleric. c. 19. 21. 22. 23. 24. Alcuinus de divin. Offic. Amalarius lib. 2. c. 2. Micrologus cap. 24. 25. 26. 27. Rupert. lib. 3. de divin. Off. c. 5. 6. lib. 10. c. 26. Homilia Incerti in Appendice edit. Capitular. Baluzianæ p. 1376. Honorius Auguſtod. lib. 3. cap. 150. Durand. lib. 6. c. 6. Denique Baronius an. 57. n. 207. & Card. Bona loco laudato.

JEJUNIUM *in Litania Majore*, indictum olim à Mamerto Epiſcopo Viennenſi, & ab Eccleſia poſtmodum obſervatum. Joannes Abrincenſis Epiſc. de Off. Eccl. p. 55. *Litania major, ſi infra octo dies Paſchæ evenerit, nullum jejunium, nulla abſtinentia, nec aliqua ejus mentio fiat, niſi feſtiva tantum proceſſio. Si autem alio tempore evenerit, omnes exceptis parvulis & infirmis jejunent, &c.* Iſtius jejunii mentio eſt apud Sidon. lib. 5. Epiſt. 14. lib. 7. Epiſt. 1. In Concilio Engelheimenſi an. 948. cap. 7. Moguntino c. 33. apud Burchard. lib. 1. c. 94. interrog. 48. lib. 13. c. 7. lib. 19. c. 5. & Ivonem part. 4. c. 40. Petrum Damian. lib. 6. Ep. 35. &c.

JEJUNIUM *Kalendarum Januariarum*, ideo ſtatuit *Eccleſia univerſalis*, inquit Ordo Romanus, *quia cum imperiti homines ſecundum dementiam gentilium hunc diem à Principe ſuo Jano, quem pro Deo colebant, ita vocatum, multis diabolicis ſpurcitiis ſacrarent: quatenus his calamitatibus auctor vitæ finem imponeret, jejunium publicum in iſto die fieri præcepit.* De eodem jejunio Iſidorus lib. 1. de Eccl. Offic. cap. 40. *Proinde ergo SS. Patres conſiderantes maximam partem generis humani eodem die hujuſmodi ſacrilegiis ac luxuriis inſidere, ſtatuerunt in univerſo mundo per omnes Eccleſias publicum jejunium, per quod agnoſcerent homines in tantum ſe prave agere, ut pro eorum peccatis neceſſe ſit omnibus Eccleſiis jejunare.* Adde Alcuinum lib. de Divin. Offic. cap. 4.

JEJUNIUM *Kalendarum Novembrium*, univerſaliter ab omnibus fidelibus obſervatum, illiuſque cauſam tradit Iſidorus lib. 1. de Eccl. offic. c. 39.

JEJUNIUM *in feſtis Apoſtolorum.* Vide Petr. Damian. lib. 6. Epiſt. 35. Beletum c. 11. Durand. lib. 6. cap. 7. n. 16. 17. 18. &c.

JEJUNIUM *Vigiliæ Aſſumptionis Deiparæ*, de quo Concilium Salegunſtadienſe ann. 1022. cap. 1. Petrus Damianus lib. 6. Epiſt. 35. Joan. Abrinc. de Offic. Eccl. p. 62. Durandus lib. 4. c. 24. n. 9. [In Statutis Eccl. Leodienſis an. 1287. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 853. præcipitur ut in hac vigilia etiam *à lacticiniis abſtineatur.*]

JEJUNIUM *Aſcenſionis Domini.* Rabanus lib. 2. de Inſtit. Cleric. cap. 40. *Ante diem Aſcenſionis Domini mos eſt Eccleſiarum Occidentis, per tres dies proximos jejunium exercere, & Litanias agere, &c.* Concilium Aurelianenſe I. cap. 17. *Rogationes, id eſt, Litanias ante Aſcenſionem Domini ab omnibus Eccleſiis placuit celebrari: ita ut præmiſſum triduanum Jejunium in Dominica Aſcenſionis Feſtivitate ſolvatur, ... quo triduo omnes abſtineant, & quadrageſimalibus cibis utantur.* [Concilium Turon. an. 567. c. 17. *De jejuniis vero antiqua à monachis inſtituta ſerventur, ut de Paſcha uſque ad quinquageſimam, exceptis Rogationibus* (quibus & ipſis laicis indictum erat jejunium) *omni die fratribus prandium præparetur.*] Concilium Copriniacenſe circa an. 1255. c. 19. *In Septimana Aſcenſionis Domini non debent carnes comedi, niſi in die.* Adde Homiliam Anonymi de Decimis & Jejunio editam à Baluzio poſt Capitularia col. 1376.

☞ Non ita tamen ſtricte obſervatum ſemper præceptumve ejuſmodi jejunium probant Statuta Guillelmi Epiſc. Nannet. an. 1446. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1012. *Inſuper, omnibus & ſingulis Rectoribus, & Vicariis & Capellanis prædictis præcipimus & mandamus, quatenus in Majori Letania, feſto videlicet Sancti Marci, & tribus diebus Rogationum parochianis ſuis jejunare conſulant; non autem ſub pœnis excommunicationis, aliove præcepto, prout in nonnullis prædeceſſorum noſtrorum Statutis cavetur, ipſos parochianos faciant jejunare.*

JEJUNIUM *Epiphaniæ.* Joannes Epiſc. Abrincenſis de Officiis Eccleſ. *Vigilia vero Epiphaniæ, quam plebes diverſe colunt, (alii enim jejunant, & alii prandent,) nobis jejunandum congruum videtur, &c.* Vide Petr. Damian. lib. 6. Epiſt. 35.

JEJUNIUM *Pentecoſtes.* Concilium Turonenſe II. *Ut poſt Quinquageſimam tota hebdomada ex aſſe jejunent.* Meminit præterea *Jejunii hebdomadæ Pentecoſtes*, Concilium Oxonienſe an. 1222. c. 8. & Concil. Copriniacenſe can. 19. Iſidorus lib. 1. de Eccl. Offic. cap. 28. *Secundum jejunium eſt, quod juxta Canones poſt Pentecoſten alio die inchoatur, ... hoc jejunium à pleriſque ex auctoritate Evangelii poſt Domini Aſcenſionem completur, &c.* Ordo Romanus *Jejunium Pentecoſtes* vocat illud Jejunium 4. temporum, quod poſt Pentecoſten fit. Vide S. Leonem Serm. 1. 2. 3. 4. de jejunio Pentecoſtes, Rabanum lib. 2. de Inſtit. Cleric. c. 21. Menard. ad libr. Sacrament. Gregor. pag. 165. & Cotelerium ad Conſtitut. Apoſtol. pag. 254.

☞ Commode ergo interpretandum quod legitur in Capitul. Aquiſgranenſi an. 817. ubi jejunium per hebdomadam Pentecoſtes his verbis prohibetur : *Ut in hebdomada Pentecoſten non flectantur genua & non jejunetur, niſi ſtatuti fuerint dies jejunii.* De jejuniis quippe Monachorum, uti vocant, regularibus, quæ per hanc hebdomadam interdicuntur iſthæc accipienda.

JEJUNIUM *Sabbati Pentecoſtes.* Ordo Romanus : *Sabbato in Vigiliis Pentecoſtes omnes jejunium faciunt, &c.* Idem ſtatuitur lib. 6. Capitul. Caroli M. c. 187. & in Capitulis S. Bonifacii Archiepiſc. Mogunt. c. 34. Adde S. Ambroſium Serm. 60. Anonymum in Homil. de Decimis & Jejunio edit. à Baluzio, & Durandum l. 6. cap. 7. num. 17. In aliquot tamen diœceſibus apud nos Jejunium iſtud haud obſervatur.

JEJUNIA *Temporalia*, quæ in 4. Temporibus fieri

ſolent, Statuta Ordinis Cartuſienſis 1. part. c. 3.

JEJUNIUM *Purificationis B. Mariæ.* Joan. Epiſcop. Abrinc. de Offic. Eccleſ. *Nullam enim celſitudinem reverentiæ hujus diei* (Epiphaniæ) *reperimus, quam in omnibus diebus Purificationis B. Mariæ, in quibus per aliquot dies jejunamus.*

¶ JEJUNIUM *in Vigilia B. Fidis* jam ex more inſtitutum apud Ruthenos confirmat Paſchalis II. PP. in Bulla ad Begonem Abbatem Conchenſem apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 337. *In Ruthenico igitur pago, præſertim apud Conchenſe veſtrum Monaſterium, ubi Beatæ Fidis corpus requieſcere creditur, ante ſecundum Nonas Octobris quibus eadem virgo martyrium conſummaſſe legitur, ſicut ex more vos devotiſſime agere audivimus, vigilias & ſolemne jejunium celebrari annuimus & decreti præſentis auctoritate firmamus.*

JEJUNIUM *Vigiliæ S. Laurentii*, ſolius inter Martyres celebrat Eccleſia, *quia beatus Laurentius gravius cæteris paſſus eſt. Unde B. Sixtus dixit ei: Majora tibi debentur pro Chriſti fide certamina.* Durandus lib. 6. c. 7. n. 12. & 20. cap. 4. n. 1. ex Beleto cap. 145. Idem Durandus lib. 7. c. 23. n. 1. *Beatus Laurentius, quia poſt beatum Stephanum inter alios Martyres primatum obtinet, vigiliam habet, non quia majorem pœnam ſuſtinuerit, quam alii, nam multi tantam pœnam ſuſtinuerunt, ſicut B. Vincentius & B. Georgius, & alii quidam: ſed propter Officium Prædicationis & propter Martyrii locum, quia Romæ: & propter bonam adminiſtrationem theſaurorum Eccleſiæ.* Idem n. 5. ait ſolum inter Martyres habere jejunium inſtitutionis. Hinc mirari ſubit, cur aliquot Francici Præſules in nupera Feſtorum abrogatione, & Feſtum S. Laurentii & Jejunium pariter abrogarint, cum, ut ait ibidem Durandus, *generalia & ſpecialia Jejunia per Epiſcopos in Synodo & Conciliis inſtituta, ſolvi non debeant.* Vide Concil. Salegunſtad. c. 1. & Copriniacenſe c. 19. Synodum Bajocenſem an. 1300. c. 66. &c.

JEJUNIUM *Feſti S. Martini*, ſolius inter Confeſſores celebrat Eccleſia. Durandus l. 6. c. 7. n. 20.

JEJUNIUM *in Vigilia Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ*, apud Anonymum Homilia de Decimis & Jejunio, edit. Baluzianæ. Vide Durandum in Rational. lib. 7. c. 14. n. 4.

JEJUNIUM *Vigiliæ Feſti Omnium Sanctorum.* Vide Durand. lib. 6. c. 7. n. 13. lib. 7. c. 34. n. 5.

JEJUNIUM *S. Michaelis.* In Legibus Ethelredi Regis apud Habant editis §. 2. apud Bromptonum, ſtatuitur, ut omnis Chriſtianus, qui ætatem habet, jejunet tribus diebus in pane & aqua ante Feſtum ſancti Michaelis, ſcilicet die Lunæ, die Martis & die Mercurii, & ad Confeſſionem vadat, & nudis pedibus ad Eccleſiam, &c.

JEJUNIUM *Banni*, & *Jejunium Bannitum*, banno ſeu Edicto publico indictum. *Indictum Jejunium*, lib. 5. Capit. Caroli Magni cap. 87. in Epiſt. Pipini Regis ad Lullum Epiſc. & apud Amalarium de Ordine Antiphonarii cap. 77. Ita *Indicere jejunium*, dixit Sidonius lib. 7. Epiſt. 7. ut & Gregorius Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 34. quemadmodum *Indicere hoſtem*, Annales Francorum Bertin. ann. 867. quod alii *Hoſtem bannire.* Concil. Salegunſtadienſe c. 15. & Capitulare Ahytonis Epiſcopi Baſilienſis c. 8. *Indictum vero jejunium, quando à Palatio vel à Domino* (al. *Domo*) *fuerit denuntiatum, ab omnibus generaliter obſervetur.* De Jejuniis vero à Regibus indictis agunt Gregorius Turon. lib. 9. c. 21. Carolus M. in Epiſt. ad Faſtradam Reginam, Capitulare an. 828. Epiſtola generalis Ludov. Pii, ex Placito Aquiſgranenſi, & Anonymus de Miracul. S. Wiſmari c. 1. extremo.

JEJUNIUM *Bannitum*, inquit Serrarius lib. 1. Rerum Moguntiac. cap. 32. fuit magnum & intenſum Jejunium, quod ad Dei bannum, ſeu pœnam, iramque avertendam ab iis ſuſcipiebatur, qui ſe banno divino dignos agnoſcebant, (videat Lector, an hæc probet) hujuſque ad noſtra fere tempora fuit in Moguntina Eccleſia uſus, & eo modo fere per triduum ſervabatur, iiſdemque Feriis, quemadmodum Quatuor Temporum jejunia, ſed aliis hebdomadibus, quas ad memoriam verſiculo iſto ſignificabant;

Poſt SALUS *&* MISERI *tibi erunt jejunia banni.*

Id eſt, poſt Dominicas, quibus canitur *Salus* & *Miſericordia*, quarum illa eſt Dominica 19. poſt Trinitatem, hæc Dominica prima poſt *Quaſimodo.* Jejunii banniti originem ex MS. Codice refert idem Serrarius: *Feria ſecunda, quarta, & ſexta poſt Dominicam* Miſericordia Domini, & Salus populi, *Jejunium Banni in tota Diœceſi Moguntina inſtitutum eſt contra plagam aboriendi, quæ olim in diœceſi Moguntina graviter in hominibus & beſtiis ſæviebat, curataque eſt, & remota à Domino miſericorditer per hanc obſervantiam, quæ agitur in Eccleſiis Collegiatis, cum Proceſſionibus, jejuniis, & orationibus ſingularibus ibi inſtitutis, cum abſtinentia carnium in populo, feriis 2. & 4. olim etiam feria 6. cum abſtinentia ovorum & lacticiniorum, quod modo relaxatum eſt. Nemo igitur hujuſmodi modicam abſtinentiam obſervare negligat aut contemnat, ne incurrat Dei vindictam, qualem communiter incurrunt temerarii prævaricatores.* Codex alius: *Feria ſecunda poſt Dominicam* Miſericordia Domini, *celebratur Jejunium Bannitum: qua die poſt Primam itur ad ſanctum Joannem, & in exitu cantatur*, Omnipotens Deus noſtrorum conſolatio, *& deinde incipitur Miſſa, qua finita legitur Sexta, & poſtea reditur ad Eccleſiam Moguntinam cum Litania... Feria quarta in Jejunio Bannito itur poſt Primam ad Eccleſiam S. Mariæ ad Gradus, & ad exitum cantatur Antiphona*, Oremus Dilectiſſimi. *cætera, ut ſupra. Feria ſexta in Jejunio Bannito, itur poſt Primam ad S. Mauritium, & in excundo de Choro per totam viam mediam cantatur*, Timor & tremor venit in Niniven, *& cætera, ut ſupra.*

¶ JEJUNIUM *pro Defunctis* præcipitur in Capit. an. circiter 744. c. 2. *Fideles pro defunctis amicis Jejunia & oblationes triginta diebus adimpleri faciant.*

JEJUNIUM *Diſpenſationis* eſt, quod celebratur in Vigiliis ſolennium dierum & magnarum Feſtivitatum, ut Natalis Domini. Durand. lib. 6. Rat. cap. 7. n. 7. Vide *Vigiliæ.*

JEJUNIUM *Votivæ Promiſſionis*, ut ſi quis vovet, quod certa die jejunabit, vel à carnibus abſtinebit. Beletus cap. 11. & Durandus l. 6. c. 7. n. 8.

JEJUNIUM *Pœnitentiale, quod Eccleſiaſtico more pœnitentialibus traditur ad remedium*, inquit Sigefridus Epiſcop. Moguntinenſis Epiſt. 3.

JEJUNIA *Indicta* in pœnitentiam, quo pacto redimerentur, docent Canones Saxonici ſub Edgaro Rege dati, cap. de Satisfactione, §. 18. 19.

¶ JEJUNIA *Triduana*, in electionibus Epiſcoporum obſervata fuiſſe animadvertere eſt in Formulis antiquis apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 604. *Ideoque ammonemus ut Triduana Jejunia ab omnibus in iſta parochia commorantibus fieri jubeantur.* Abbatum quoque electioni aliquando jejunium præiviſſe, teſtis eſt Guibertus Gemblacenſ. in Epiſtola ann. circiter 1182. ubi de electione Abbat. Majoris Mon. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 609.

JEJUNIA *Monachorum.* Vide Concilium Turonenſe I. can. 17.

JEJUNIUM *Eſcarum*, in quo à carne abſtinetur, in Charta Manaſſis Epiſcopi Aurelian. an. 1210. in probat. Hiſt. Bleſenſis p. 10.

PURGATIO *per Jejunium.* Leges Kanuti Regis c. 7. apud Bromptonum: *Cum ſociis ſe purget, vel Jejunium ineat, ſi opus eſt, & applicetur ad Corſned, & fiat voluntas Dei.* Ordo Romanus & Beda in Præfatione ad librum de Remediis peccatorum: *Singula quæque dijudicet, & aliquos à cibis abſtinendo, alios eleemoſynas dando, nonnullos ſæpius flectendo genua, ſive in cruce ſtando, aut aliquid aliud hujuſmodi, quod ad animæ ſalutem pertinet.* Benno Cardinalis de Vita Hildebrandi, ſeu Gregorii VII. PP. *Idem Præſumptor* (Gregorius VII.) *Jejunium indixit Cardinalibus, ut Deus oſtenderet, quis rectius ſentiret de corpore Domini, Romanane Eccleſia, an Berengarius, per hoc manifeſte probatus infidelis, cum in Nicæno Concilio ſcriptum ſit, quia dubius in fide, infidelis eſt. Et de corpore Domini ſignum quæſivit, quod petente B. Gregorio ad firmandam mulieris fidem contigit, quando panis Chriſti formam accepit digiti: & miſit duos Cardinales, Othonem & Cunonem ad ſanctam Anaſtaſiam, ut cum Suppone ejuſdem Eccleſiæ Archipresbytero, triduanum jejunium peragerent, & illi tribus diebus ſingulis per dies ſingulos Pſalterium & Miſſas decantarent, ut ſupradictum ſignum eis Chriſtus oſtenderet: quod minime contigit.*

JEJUNII *Superpoſitio.* Vide *Superpoſitio.*

JEJUNIA, *Legitima*, [id eſt, ex præcepto obſervanda. Collectio antiqua Canonum pœnitent. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 50. *Jejunia legitima tria ſunt in anno pro populo,* XL. *ante Paſcha, ubi decimas anni ſolvimus, &* XL. *ante Natale Domini, & poſt Pentecoſtem* XL. *dies & noctes.*] Vide *Quadrageſima.*

¶ JEJUNIUM, *Fames.* Barthii Gloſſar. ex Roberti Monachi Hiſt. Palæſt. *Hanc famis aſperitatem, ut ſuos probaret, evenire permiſit Deus. Nam & ſuos premebat Jejunio, & vicinas nationes diſterminabat gladio.*

¶ IERARCHA, pro *Hierarcha*, à Græco ἱεράρχης, Qui ſacris præeſt. Hoc honoris titulo Guibaldum ſeu Wibaldum Abb. Caſinenſem compellat Lotharius Imper. apud Marten. to. 2. Collect. Ampliſſ. pag. 165.

¶ IERARCHIA, Dignitas Ierarchæ, in Epiſtola Preſbytero Johanni ſeu Regi Abiſſinorum falſo adſcripta ad calcem MS. Corbeienſis.

¶ IERARCHUS, ut *Ierarcha.* Sic inſcribitur Epiſtola anni 890. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 230. *Domino beatiſſimo & vere Apoſtolico veræ & æternæ Sapientiæ amatori D. ſanctæ Virdunenſis Eccleſiæ Ierarcho*, id eſt, Epiſcopo.

¶ JERCIA, Agna, ovis quæ nondum peperit, Picardis *Germe.* Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 27. *Oves* L. *cum lacte, anniculos* XXX. *inter arietes & Jercias ... bovarios* VI. *&c.* Vide *Gercis.*

¶ JEREMITA, Navis, *igne Græco* plena, Gall. *Brulot.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1218. apud Murator. tom. 8. col. 1092. *Alio autem die venerunt Saraceni per flumen cum* XXX. *galeis & tribus Jeremitis ardentibus ad comburendum pontem.* Et col. 1100. *Venerunt Pagani & Saraceni & direxerunt quatuor Jeremitas ardentes per flumen, coopertas pice & oleo cum ſtipula & lignis aridis & palea, comburentes ac ſi eſſent campanæ, & ſulphure & flamma videbantur tangere cœlum, & credebant ardere pontem, & intrare civitatem cum frumento & aliis neceſſariis.*

¶ JERN-BYRD. Vide *Ferrum Candens.*

JEROCOMIUM, Locus ubi aluntur ſenes. Vide *Gerocomium.*

¶ JERONTICON, Liber continens Vitas Patrum. Vide *Geronticon.*

JERUPREPES, Sacer, divinus. Vide *Geroprepes.*

¶ IES, Exitus, ſemita, callis. Charta Dombenſis an. 1466. *Juxta terram Joannis Chabua quodam Ies intermedio.*

JESSE. Will. Thorn. ann. 1097. *Candelabrum etiam magnum in choro æreum, quod Jeſſe vocatur, in partibus emit tranſmarinis.* Ejuſmodi ſunt candelabra, ſeu *Polycandela* ærea etiamnum in aliquot ædibus ſacris, ab humo altius educta, & in latum expanſa, *Arboris Jeſſe* (unde nomen) ſpeciem referentia. Seriem ſcilicet genealogicam Jeſu Chriſti, juxta Iſaiam c. 45. & S. Paulum ad Roman. cap. 1. Sugerius libro de Adminiſtr. ſua p. 348. *Vitrearum etiam novarum præclaram varietatem ab ea prima, quæ incipit à ſtirpe Jeſſe, in capite Eccleſiæ, uſque ad eam, quæ ſupereſt principali portæ .... depingi fecimus.*

¶ JETUS, Piſcatio. Vide *Tractus* 2.

¶ IF, vox Gallica, Taxus. *Baliſtæ de If*, in Epiſtola an. 1113. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1115.

¶ IFFIGIARE. Gloſſar. Sangerman. MS. *Amendat, Iffigiat, aut longe mittit, vel extra commendat.*

IFUNGIA, Panis primarii genus, panis ſimilaceus, Anglis *Coked bread.* Anonymus priſcus:

Dic panem, lapidem: quoque dic Iſungia, quare !
Hoc quia de facili fungitur omnis homo.

Hæc Spelman. Sed pro *Iſungia*, ſcribere debuerat Grammaticulus iſte, *Sfungia*, quæ Iſidoro lib. 20. cap. 2. *dicitur panis, aqua diutiſſime laxatus, qui ſimilam modicam accipit, & fermentum modicum, & habet humectationis plus, quam omnis panis, unde & Spongiæ nomen accepit.* Gloſſæ antiquæ MSS. *Sfungia, panis aqua ditius* (f. diutius) *malaxatus.* Vide *Panis de Coket.*

¶ IGGERERE, pro *Ingerere*, in Geſtis Tancredi, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 132.

¶ IGNARURES, ἀγνοῦντες, *Ignari*, in Supplemento Antiquarii.

¶ IGNEARIUM. Vide mox *Igniarium.*

¶ IGNIA, Feſto, *Vitia vaſorum fictilium*, nempe quod ignis eorum quædam cauſa, ut habet Martinius: qui & iſtud refert ex Gloſſis: *Ignia*, νοτία, φυσιάσις: pro quibus ſuſpicatur legendum, *Ignia*, νοτία vel νοτίδα, πυρίασις, ut intelligatur Nidus calidus, cui Gallina incubat, fomentum: aut νοτία, πυρίασις, Humor calidus, aqua calida, qua quis fovetur; νοτία enim eſt Uligo, humor.

IGNIARIUM, *Focarium.* Joan. à Janua. *Foyer* Gall. Gloſſ. Iſid. *Igniarius, ignem continens.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Ignearium, Fouyer, Ignearius, Contenant feu.* Onomaſt. apud Martinium: *Igniarium*, πυρεῖον. Lego apud eumd. de Janua: *Ignearius, Ignem continens*; *Ignearium, Focarium.*]

IGNIBULUM, *Thuribulum*, Joanni de Janua. [*Encentier*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. Vocem hanc uſurpavit Prudentius eadem notione.]

¶ IGNICREMUS, *Igne crematus, vel igne cremans*; Johanni de Janua; *Brulé par le feu*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

IGNIFER TERMINUS. Incertus Gromaticus: *Lapis ſi mixtam venam habuerit, Ignifer nomen habet.* Latinus & Myrſontius p. 261. *Termini Tiburtini, Silicei, Tofinei, Igniferi, &c.*

¶ IGNIRE, Accendere, Gall. *Alumer.* Vita S. Johannis Gualberti tom. 3. Julii pag. 381. *Accenſa*

candela, lampadem Eccleſiæ feſtinabat Ignire. Miſſale Mozarabicum à Mabillonio Liturg. Gall. pag. 37. laudatum: *Hodie nobis theſaurus natus eſt: hodie nobis lucerna Virginis, quam Spiritus Sanctus Ignivit, verum lumen apparuit.*

¶ Ignire, Fulgere, veluti ignis reſplendere, Gall. *Briller.* Rolandinus Patavinus de Factis in Marchia Tarviſ. lib. 11. cap. 4. apud Murator. to. 8. col. 328. *Itaque Paduani figentes calcaribus ſonipedes Ignientes, diſcurrunt per aciem Alemannorum, non aliter quam animoſi leones diſcurrerent per pecudes.*

¶ Ignire, Inſtigare, inſtimulare, aſperare, Gall. *Irriter.* Camilli Peregrini Hiſtor. Princip. Langobard. apud Murator. tom. 2. pag. 241. *Qui illuc adiens aſtu doloſo Principem deſeruit, & ſe illis ſociavit, eoſque Ignivit deterius.*

¶ Igniri, Uri, inflammari, Gallice *Bruſler.* Chronicon Comodoliacenſe apud Stephanot. Fragm. Hiſt. to. 2. *Sic in interioribus corporis Igniebantur, quod nulla aquæ vel humoris alterius frigiditate refrigerari valebant.* Alcoran. Franciſcan. ex conform. S. Franciſci fol. 4. *Qui ab ipſo tactus manu, ſummi caloris incendio eſt Ignitus; quod probabat Franciſcum Seraphico incendio eſſe Igniendum.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Ignire, Ardoire, Enflammer.*

IGNIS, Idem quod *Focus*, Domus. Lex Ripuar. tit. 30. de ſervo reo, ubi ſic dominus loquitur: *Ego ignoro, utrum ſervus meus culpabilis an innocens de hoc extiterit, propterea eum ſecundum Legem Ripuariam ſuper 14. noctes ad Ignem repræſento.* §. 2. *Quod ſi poſtquam eum ad Ignem applicuerit, fuga lapſus fuerit, &c.* Charta ann. 1138. in M. Paſtorali Eccl. Pariſ. lib. 7. num. 42. *Comes Theobaldus in Feſto S. Dionyſii de unoquoque Igne illius villæ pro taxamento* (ſeu tenſamento) *unum ſextarium avenæ habebit: ſi vero aliquis ignium defuerit, Comes nec de terra, ſi ſine domo remanſerit, nec de domo, ſi ſine Igne fuerit, prædictum taxamentum habebit.* Charta Conradi Epiſc. Metenſis an. 1214. apud Mauricium: *E contra præfati Canonici & Advocatus proponebant, non ideo eos eſſe liberos à ſolutione telonei, quod domos haberent in civitate Metenſi, cum non facerent in ea Ignem & fumum, nec eorum uxores & familiæ ibidem manerent, nec ipſi in eadem civitate ſicut alii cives facerent excubias.* Ita promiſcue *Ignis*, & *focus*, in Charta ann. 1306. in Regeſto 9. Philippi Pulcri Reg. Franc. ch. 14. Hinc *fovere larem*, aliquis dicitur in Provinciali Eccleſiæ Cantuarienſ. lib. 2. titul. 1. *qui habet domum, in qua moratur, & fovet Ignem*, ut ait Lindwodus. Charta Joannæ Reginæ Siciliæ an. 1348. apud Gueſnaium in Annalib. Maſſilienſib. pag. 353. *Hujuſmodi civitatis homines ... Lares in illa & incolatus proprios confoventes. Ignem tenere*, in Libertatibus Jaſſeronis oppidi in Sebuſiis. Fori Oſcæ ann. 1247. fol. 8. *Et quod ipſa caſa ſit cum habitatore, qui faciat Ignem, &c.* Vide *Focus.*

Ignis Brigidæ, quem inextinguibilem dicunt, &c. cujuſmodi fuit Veſtalium. Vide Silveſtrum Giraldum lib. 2. Topogr. Hibern. cap. 34. 35. 36. 48.

Ignis Græcus, Confectitius, *Feu d'artifice.* W. Neubrigenſis lib. 4. c. 19. *Quodam Ignis genere, quem Græcum dicunt.* Guibertus lib. 7. Hiſt. Hieroſol. cap. 33. *Græcos, quos ita vocitant, Ignes injicere machinis, &c.* [Johannes Iperius in Chronico S. Bertini c. 23. part. 1. apud Marten. to. 3 Anecd. col. 549. *Henricus cum paucis viriliter occurrit, & injecto igne Græco, omnes pene cum ſuis navibus exuſſit.*] πῦρ Ῥωμαϊκὸν, Theophani; *Ignis Romaicus*, Paulo Diacon. l. 21. Hiſt. Miſc. Ejuſmodi factitii ignis Callinico Heliopolitano, qui ſub Conſtantino Pogonato floruit, inventionem adſcribunt Theophanes, Cedrenus p. 678. Conſtantinus de Adm. Imp. cap. 48. Paul. Diacon. lib. 19. Hiſt. Miſc. & Sigebertus an. 678. quo quidem igne ſoli diu uſi leguntur Græci Orientales, adeo ut illius conficiendi rationem & modum exteris non modo non communicarent, ſed iis, ſi hac de re rogarentur, reſponderent, id ſibi potiſſimum interdictum ab Magno Conſtantino, à quo inventum primo eſſe aſſerebant aut fingebant, ut eſt apud Porphyrogenitum loco citato. Licet vero ignis ejuſmodi conficiendi modum docere exteros renuerent, confectum tamen ſæpe communicabant Principibus fœderatis, naveſque eo repletas locabant, quibus hoſtium claſſem ii comburerent, ut patet ex Luithprando lib. 5. cap. 4. & Ditmaro lib. 3. pag. 33. Nam in mari potiſſimum iſtius ignis uſus fuit, unde πῦρ θαλάσσιον dicitur Theophani, πῦρ ὑγρὸν [eidem Theophani ann. 1. Leonis Iſauri, an. 2. Michaëlis Curopalatæ, Porphyrogenito de Admin. Imp. cap. 48. de Callinico, Anonymo Combefiſiano in Porphyrog. num. 30. in Romano Juniore num. 8. &] Nicetæ pag. 249. *Ignis liquidus*, Monacho Florentino de Expugn. Accon. pag. 233. Quo autem pacto Græco igne inſtruerentur naves, & quomodo eo uterentur Græci tum in navalibus, tum in terreſtribus præliis, ſat multis diximus in Notis ad Joinvillam p. 71. His adde Rigordum an. 1190. p. 32. Thwroczium in Salomone Rege Hungarorum cap. 50. [Petavium Rationarii Temporum. lib. 8. part. 1. cap. 1.] & quæ notamus ad Cinnamum pag. 480. &c.

Ait autem Albertus Aqu. lib. 7. cap. 15. *hujus ignis genus àqua eſſe inextinguibile* quod revera eſt, ſiquidem in ipſa aqua, ipſoque mari ardebat, ut obſervat in Annalib. 11. Alexiad. p. 336. Willelmus Neubrig. l. 4. c. 19. *Muris enim admotæ* (machinæ) *incendebantur ab hoſtibus quodam ignis genere, quem Græcum dicunt. Denique hoc genus arte confectum miræ eſſe potentiæ dicitur, nec contrario cedere elemento.* Le Roman *de Garin:*

Le feu Grezois lors fet leans jalir,
Aux grans palez & à ſales ferir,
Vente li venez, li palez eſt eſpris,
N'iert més eſteint par eve-nes un dis.

Inventæ tamen poſtmodum variæ extinguendi iſtius ignis rationes. Aceto enim extingui annotant Luitprandus l. 3. c. 6. Ditmarus l. 3. Matth. Paris an. 1219. & Cinnamus: & arena, vel ſabulo, idem Matthæus Paris loco citato, & Hiſt. Hieroſol. pag. 1167. Vino etiam, ut auctor eſt Poëta vernaculus *de Garin le Loherans:*

Més le ſablons, & li vins, & l'eſil
L'euſt eſteint, ſi s'en fuſt entremis.

Ubi *eſil* idem eſt quod acetum. Denique Jacobus de Vitriaco l. 3. c. 84. ut & Gobelinus Perſona ætate 6. c. 49. urina etiam extingui produnt: & oleo Baldricus Dolenſis l. 3. Hiſt. Hieroſ. p. 125. & idem Jacobus de Vitriaco l. 3. c. 84. His omnibus addendus Monachus Florentinus de Expugnat. Acconenſi:

Pereat ô utinam Ignis hujus vena,
Non enim extinguitur aqua, ſed arena,
Vixque vinum acidum arctat ejus frana,
Et urina ſtringitur ejus vix habena:
Ignis hic conficitur tantum per Paganos,
Ignis hic exterminat tantum Chriſtianos;

Incantatus namque eſt per illos prophanos
Ab hoc perpetuo, Chriſte, libera nos.

Ex quibus vero confici ſoleret Ignis Græcus, diſcere eſt ex Anna Comnena, ex Alberto Magno de Mirabilibus mundi, & ex Julio Scaligero Exercitat. 13. in Cardanum n. 3.

Ignem Græcum in phialis & ollis in hoſtes projectum habent Albertus Aqu. l. 9. c. 49. & Nicol. Trivettus in Chr. an. 1191. p. 506. [Bernardus Theſaurarius de Acquiſitione Terræ Sanctæ cap. 809. apud Murator. tom. 7. col. 809.] Chron. MS. Franc. ex Bibl. Memmiana an. 1190. *Ainſi qu'il s'en alloit par mer, il rencontre une nef de Saracins que le Soudan Saladin envoioit en Acre pour le ſecours faire à ceux, qui eſtoient en la cité: & cele nef avoit grand plant de fioles de voire pleines de feu Gregois.* Octavianus Sangelaſius in Viridario Honoris:

Lancer gourgons, & feu Gregois en buire.

Interdum tormentis & machinis bellicis in hoſtes immiſſus, ut auctor eſt Joinvilla pag. 38. & Thwroczius in Salomone Rege Hungariæ cap. 50. pag. 55. Vopiſcus in Aurelian. *Ignes etiam tormentis jaciuntur.* Le Roman *de Garin* MS.

Lievent engins, ſont perieres dreciées,
A mangoniax le feu Grezois lor gietent.

Ignis Sacer Hierosolymitanus, quo ſcilicet olim quotannis Hieroſolymis Sabbato Sancto lampades ſupra Dominicum ſepulcrum appenſæ ſub horam veſpertinam divinitus accendebantur. Miraculum, etſi fruſtra ab aliquot heterodoxis controverſum, fulciunt Scriptores, (atque in iis αὐτόπται nonnulli,) ſcilicet [Auctor Geſt. Franc. expugn. Hieroſ. pag. 581. & ſeqq.] Anonymus de Locis Hieroſol. num. 1. Bernardus Monachus in Itiner. T. S. cap. 10. Leo Oſtienſis l. 3. c. 30. Glaber Rodulphus l. 4. c. 6. Chronicon Monaſterii de Fontanis c. 4. Willelm. Malmeſbur. l. 4. Hiſt. Angl. pag. 140. 147. Hugo Flaviniacenſis p. 178. Albericus in Chron. MS. an. 970. & Chronic. Andrenſe pag. 465. in quo *ſacer ignis* nuncupatur, quo lampades accenduntur. In Kalendario Maronitarum, apud Allatium in Symmictis pag. 301. *Sabbat. ignis jejunii*, Sabbatum ſanctum, quo ignis vel ſplendor divinus apparere ſolebat ſupra ſepulcrum domini in templo Jeroſolymitano, interpretatur Gabriel Sionita. Sed & ſcribit Wilhelmus Dugdalus in Antiquitat. Warwicenſis Provinciæ, in Eccleſ. Warwicenſi inter reliquias olim aſſervatum *oleum, in quo venit ignis in vigilia Paſchæ de cœlo.* Adde alia ſuggerentes Leonem Allatium lib. 1. de Opinationibus Græcorum n. 30. Richardum de Inſula S. Irenes p. 157. Chriſtophorum Angelum de hodierno Græcorum ſtatu cap. 42.

Novus Ignis, Qui in Eccleſia Sabbato ſancto Paſchæ, extincto veteri, accendi ſolet. Leo IV. PP. de Cura paſtorali: *In Sabbato Paſchæ extincto veteri novus Ignis benedicatur, & per populum dividatur.* Ordo Romanus: *Cereo benedicto, illico illuminentur ab eodem in duobus candelabris alii duo cerei ſtaturam hominis habentes, & de ipſo novo & benedicto Igne accendant in omni domo, quia omnis ignis anterior, qui tunc ardebat, extingui debet.* Nam, ut ait Alcuinus, in Romana Eccleſia extinguitur totus ignis in ſexta Feria. Honorius Auguſtod. lib. 3. cap. 94. *In Romana Eccleſia hora ſexta, & in nona reaccenditur.* Adde Rupertum lib. 5. de Divin. Offic. cap. 28. Vide *Cereus Paſchalis.*

☞ Novum quoque ignem feria 5. in Cœna Domini & in feria 6. Paraſceves ſimili ritu, quo Sabbato ſancto, in quibuſdam Eccleſiis benedictum fuiſſe diſcimus ex MS. Pontificali Eccleſiæ Pictavienſis annorum circiter 800. Hæc inter cetera ex eo MS. referuntur apud Marten. Tract. de antiqua Eccl. Diſcipl. pag. 283. & 284. *Ipſo quoque die Cœnæ Domini ignis de cryſtallo ſive de amula ſumitur, vel etiam de cote, ſi neutrum horum fuerit, excutitur, & à Preſbyteris in noviſſima ſive in forenſi loci Eccleſia benedicitur... Sicut in iſto die taxavimus, ſic & feria ſexta faciendum eſt, ſimiliter & Sabbato ea tantum ratione, ut ad horam nonam excutiant ignem de lapide, ſicut diximus, &* (à) *Manſionario quinta feria portetur* (cereus ex novo igne accenſus, dum Clerus in Eccleſiam revertitur,) *ſexta feria ab Archidiacono, in Sabbato Sancto ab Epiſcopo juniore portetur. Si vero hic ordo in Monaſterio agitur, quinta feria ipſe ignis* (i. e. cereus ex eo accenſus) *à Cuſtode Eccleſiæ portetur, ſexta feria à Præpoſito, Sabbato vero ſancto ab Abbate portetur.*

Ignis Paschalis. Zacharias PP. in Epiſt. 12. ad Bonifacium Archiepiſcop. Moguntinum: *De Igne autem Paſchali, quod inquiſiſti, à priſcis ſanctis Patribus, ex quo per Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti gratiam, & pretioſo ſanguine ejus dedicata eſt, quinta Feria Paſchæ, dum ſacrum Chriſma conſecratur, tres lampades magnæ capacitatis, ex diverſis candelis Eccleſiæ oleo collecto, in ſecretiori Eccleſiæ loco, ad figuram interioris Tabernaculi inſiſtentes indeficienter, cum multa diligentia inſpectæ ardebunt, ita ut oleum ipſum ſufficere poſſit uſque ad tertium diem: de quibus candelis, Sabbato ſancto, pro ſacri Fontis baptiſmate ſumptus ignis per Sacerdotem renovabitur.* Vita S. Kierani Epiſc. Sagirienſis num. 24. *Sanctus ſenex ſtatuit ut in ſuo Monaſterio Ignis Paſchalis conſecratus per annum non extingueretur.* Vide Serrarium lib. 3. Rerum Moguntinar. pag. 474.

Ignis Lapideus dicitur apud Bernardum Mon. in Conſuetudin. Cluniac. MSS. cap. 69. quod inſcribitur *De Igne Lapideo*: ubi nominis rationem explicat his verbis: *Lapis pretioſus, de quo Ignis eſt producendus, ſub cuſtodia jam dicti Apocriſiarii ſervatur, &c.*

¶ Ignis Divinus, Ignis ſacer. Chronicon Andrenſe to. 9. Spicileg. Acher. p. 411. *Eodem anno* (1129.) *plaga Ignis Divini Carnotum, Pariſius, Sueſſionem... & alia multa loca mirabiliter pervadit, ſed mirabilius per S. Dei Genitricem Mariam extinguitur. Juvenes etenim, ſenes cum junioribus, virgines etiam teneræ in pedibus, in manibus, in mamillis, & quod gravius eſt in genis exuruntur & celeriter extinguntur.*

¶ Ignis B. Mariæ, Morbi genus, qui ſub Johanne Franc. Rege deſævit. Regeſtum Chartophylacii Regii num. 81. ſign. 13. *Dictus Perſil habebat Ignem Beatæ Mariæ in lingua ſua & gutture ſuo .... ex igne prædicto expiravit.*

¶ Ignis S. Ambrosii. Caffari Annales Genuenſ. lib. 1. apud Murator. to. 6. col. 255. *Clavarii, Scribani, Cancellarius pro utilitate reipublicæ in hoc conſulatu primitus ordinati fuerunt: & Ignis S. Ambroſii in hoc conſulatu fuit anno Domini* MCXXII.

Ignis Silvester, Ignis ſacer, ἐρυσιπέλας, noſtris *Feu ſauvage.* Rogerius Epiſcop. Abellinenſis in Hiſtoria Tranſlat. S. Modeſtini & ſociorum: n. 9. *Brachii nimia laborans infirmitate, quæ vulgo Ignis Silveſter dicitur.* Ademarus Cabanenſis in Abbatibus S. Martialis Lemovicenſ. pag. 272. *Hujus Principatu plaga Ignis ſuper corpora Aquitanorum deſævit, & mortui ſunt plus 40. millia hominum ab ea-*

dem peſtilentia. Vide Agobardum in Epiſt. ad Bartholomæum, & ſupra vocem *Ardentes.*

¶ Ignis Gehennæ, Eadem notione, in Vita S. Eleutherii Epiſc. Tornac. n. 19.

¶ Ignis Agrestis. Vide in *Ampulla.*

¶ Ignis Volatilis, Haud ſcio an idem qui noſtris *Feu volage*, Impetigo, lichen, Gall. *Dartre.* Vita B. Humilianæ to. 4. Maii p. 397. *Sicut cum receſſiſti à me, nunquam ilii & lateris dolorem ſenſi... Infirmitas illa vulgo Papici vocabatur, alio item vocabulo Ignis volatilis, alio modo Gutta ſalſa nominatur.*

Ignis Fricatus, Pagana ſuperſtitio. Vide *Nodſyr*, & *Nedfri.*

Ignis Inferni dictus, qui vulgo Sacer, ſeu *Erpeta.* Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 6. *Eodem tempore illa ignea peſtilentia divino judicio nimis ipſam provinciam oppreſſerat, qua plurimorum pedes inviſibili igne, qui Ignis Inferni vocabatur, publice comburi videbantur.*

¶ Ignis Infernalis, Eadem notione. Inſtrumentum MS. an. 1482. *Alius in poſteriori parte morbo illo horribili qui dicitur Ignis infernalis comburebatur... Quiſquis contagio infirmitatis illius quæ dicitur Ignis infernalis fuerit contaminatus, cerei ceram ſuperfluentem in aqua diſtillet, & leſura ignis aqua aſpergatur, cito extinguitur.* Chron. Mellicenſ. pag. 90. *Nam tibia cum pede protinus conjuncta nigredine quadam intumeſcens, nullo medicorum potuit cataplaſmate ſedari, quin Igni quem Infernalem vocant, tumori admixto intolerabiliter cruciaretur.*

¶ Ignis Persicus, Eodem ſignificatu. Acta S. Dympnæ Virg. & Mart. to. 3. Maii p. 488. *Eſt morbus hic tabificus, ſub extenta livente cute carnem ab oſſibus ſeparans & conſumens, & mora temporis augmenta doloris capiens & ardoris, per ſingula momenta cogit miſeros mori, ſed deſiderantibus mortem non advenit, donec depaſtis artubus ignis ille ſacer & peſtifer invadat membra vitalia.... Habet ignis ille apud archiatros plura nomina; dicitur quippe Ignis ſacer, Ignis Perſicus & Ignis Infernalis, & eſt qui Eſter dicitur Græco eloquio.*

¶ Ignis Pennatius, Materia ignita tormentis & machinis bellicis in caſtella & hoſtes immiſſa. Vide *Pennatius ignis.*

Ignis Silvaticus. Simeon Dunelmenſis, Florentius Wigornienſis, & alii anno 1048. *Ignis aëreus, vulgo dictus Silvaticus... villas & ſegetes multas uſtulavit.*

Ignis Subcutaneus, ſic leg. pro *igneus*, in Chronico Gaufredi Voſienſis parte 1. cap. 27. idem qui *ſacer. Subtercutaneus morbus*, apud Aurel. Victor. in Epit. in Adriano.

¶ Ignis, pro *Incendium.* Regimina Paduæ ad an. 1291. apud Murator. to. 8. col. 426. *Hoc anno fuit Ignis ad pontem Corbum, & fuerunt extimata bona, & ſoluta datia menſis Madii.*

¶ Ignis, Jus cognoſcendi de incendio. Charta Henrici I. Regis Angliæ ex Hiſtor. MS. Monaſt. Beccenſ. p. 36. *Habeant in tota parochia Becci omnes regias libertates, murdum, mortem hominis, plagam mehaim, ſanguinem, aquam & Ignem.*

¶ Ignis, Dies. Martyrologium Wandalberti tom. 5. Spicileg. Acher. pag. 346.

.... Hæc fulget tricenis Ignibus unda;
Hunc hyemis veriſque tenent confinia menſem.

Ignis Incensio. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcæ an. 1247. fol. 12. ubi de teſtibus: *Tamen ſi poſtea venerit* (is, contra quem teſtes adducuntur,) *& poterit probare, quod legitima cauſa fuit impeditus, quod non potuit venire ad diem prædictam, quia non potuit aquam tranſire, &c. non habeatur pro victo, ſed detur ſibi dies altera ad recipiendos teſtes, & tunc vocatio adverſarii, & incenſio Ignis non habeat locum.*

Ignis Judicium purgationibus vulgaribus accenſetur: quod ſcilicet, manu in ignem immiſſa, innocentiam ſuam quis tueri tenebatur. Lex Ripuar. tit. 30. §. 1. *Quod ſi ſervus in Ignem manum miſerit, & læſam tulerit, dominus ejus, ſicut Lex continet, de furto ſervi culpabilis judicetur.* Tit. 31. §. 5. *Quod ſi in provincia Ripuaria juratores invenire non poterit, ad Ignem, ſeu ad ſortem ſe excuſare ſtudeat.* Hugo Flaviniac. in Chron. p. 244. *Firmantiam autem hanc ita fuiſſe oblatam affirmare voluerunt. ut judicatum fuiſſet etiam per Ignis aut aquæ judicium.* Charta Balduini Comitis Flandriæ pro Gerardimontenſibus, apud Miræum in Diplomat. Belgic. pag. 352. *Nemo cogatur inire duellum, vel ſubire Judicium Ignis & aquæ.* Ita perinde *Judicium Ignis & aquæ*, in Diplomate Henrici III. Regis Angl. quod deſcripſit Seldenus ad Eadmerum, ut & Spelmannus in Gloſſ. *Ignitum Judicium*, in veteri Charta. *Igneum Judicium*, in Tabulario S. Albini Andegav. *probationem per Igneum Judicium obtulit.* Sed vereor, ne hæc poſtrema ad purgationem per *ferrum candens* pertineant, cum iſtiuſmodi ignis judicii alibi vix mentio habeatur. Vide *Ferrum Candens.* Matth. Weſtmon. an. 1250. *Prohibitum eſt Judicium, quod fieri conſuevit per Ignem & per aquam.* Pro *examinatione Ignis & aquæ*, pecuniam extorquere Sacerdotes vetantur in Appendice ad Concilium Lateranenſe III. parte 2. can. 3. 11.

Interdum etiam per rogum accenſum tranſeuntes illæſos, innocentiam ſuam, aut rei, quam aſſerebant, veritatem, probaſſe legimus: licet id generis judicii, ut & *ignis*, inter receptas purgationes vulgares raro legatur; quædam tamen iſtius proferunt exempla Cedrenus ann. 16. Zenonis, Victor III. PP. lib. 3. Dialog. pag. 98. de B. Petro, inde *Igneo* appellato, poſtmodum Cardinale Albanenſe, & ex eo Baron. ann. 1063. Boſius, Ughellus, & alii: Fulcherius Carnot. lib. 1. Hiſt. Hieroſol. cap. 10. Landulphus de S. Paulo in Chronico Mediol. c. 10. &c. Vide præterea Pachimerem lib. 7. cap. 22. & Baron. an. 1063. num. 31. 32.

☞ Triduanum jejunium aliquando ejuſmodi judicio præiviſſe, quo habitu veſtitus reus, quave ratione rogum diſponebant, docet Radulfus in geſtis Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 179. *Unde placuit ſummis procerum, ut qui erroris initium fuerat, ipſe litem finiret, Ignito argumento rei dubiæ fidem facturus. Accito itaque in concilium Petro, adjudicantur novem paſſus hinc inde flammantium medii ſpinarum, quatenus hac examinatione aut illæſi vera probetur inventio, aut falſa uſtulati. Datur jejunio triduum, legitime orandi vigilandique induciæ: ſic diſceditur; at mox poſtridie iterum convenitur. Flammaſcunt ordine gemino ſpinæ, Petrus tunica & braccis velatus, nudus cetera per medium graditur, in exitu ambuſtus cadit, poſtridie expirat.*

Ignis judicio probatæ reliquiæ, veræne eſſent, an ſuppoſititiæ. Chronicon Andrenſe pag. 342. *Comitem ad hoc induxit, ut per Ignis judicium ſanctum famulæ Dei corpus examinaretur.* Complura ejuſmodi examinationis reliquiarum exempla habent Scriptores, Leo Oſt. l. 2. cap. 34. Adamannus de Locis Sanctis, cap. 10. Matth. Weſtmonaſt. an. 1065. Rodericus Tolet. de Reb. Hiſpan. lib. 6. cap.

cap. 26. Hariulfus lib. 4. c. 20. Guibertus lib. 3. de Vita ſua cap. ult. Hiſt. Fundationis Prioratus Stonenſis in Anglia to. 2. Monaſt. Angl. p. 125. Hugo Flaviniac. in Chronico pag. 258. Galferus in Vita S. Secundini Epiſcopi n. 9. Theodericus de Inventione ſancti Celſi n. 22. Hiſt. Inventionis S. Priſci apud Ughellum to. 8. p. 424. Merlotus in Metrop. Remenſi tom. 1. pag. 626. & alii, quos laudat Ferrandus in Diſquiſit. Reliquiarum.

IGNITA. Regula S. Tetradii Preſb. cap. 26. *Hæc licet minus idonei bellatores arma vobis ſpiritualia contra Ignitas Diaboli providemus.* Ubi *Ignitæ* Diaboli ſagittæ ignitæ intelliguntur.

¶ IGNITABULUM, *Ignis receptaculum.* Feſtus. Onomaſt. *Ignitabulum*, πυρεῖον, quod latius patet ut etiam igniarium ſignificet. Gloſſ. *Ignitabulum*, δᾳδὸς ῥαβδίον πυροστρόφον. Carolus de Aquino in Lexico Militari *Ignitabulum* exponit lignum duplex, quorum alterum levius & rarius ſubſternebatur, atque ab alio duriore, & in terebræ formam facto, tamdiu perforabatur, donec excitato calore ignem eliceret. Hac voce uſi ſunt Solinus c. 18. & Macrobius lib. 2. Saturn. c. 8.

IGNITEGIUM, Hora, qua oppidorum incolæ intra ædes ſuas ſe recipere, nocte adveniente, & ignem ſuum tegere coguntur, campanæ, quæ inde *Curfu-bell* appellata, ſono indicata, ut furtis nocturnis caveretur: noſtris *Couvre-feu.* Id autem à Willelmo Notho Rege Anglorum primo inductum aiunt. Leges Burgorum Scoticor. cap. 86. *Quando pulſatur Ignitegium.* Statuta Leicheſeldenſis Eccleſiæ in Anglia: *Eſt autem Ignitegium qualibet nocte per annum pulſandum hora ſeptima poſt meridiem, exceptis illis feſtis, quibus Matutinæ dicuntur poſt Completorium, in quibus Ignitegium ex conſuetudine non pulſatur.* [Statuta Maſſil. lib. 5. cap. 4. *Statuimus hac præſenti conſtitutione perpetuo obſervandum, quod nullus de cætero vadat per civitatem Maſſiliæ, vel ſuburbia civitatis contigua de nocte, ex quo campana quæ dicitur Salvaterra, ſonata fuerit, ſine lumine.*] Arreſta O. SS. an. 1282. in Regeſto Parlamenti B. fol. 96. *De nocte, poſt pulſationem campanæ ad Ignitegium, &c.* Charta Joannis electi Archiepiſc. Upſalenſis an. 1291. *Statuimus, ut nullus extra domum poſt Ignitegium ſeu Coverfu exeat, &c.* Thomas Walſinghamus an. 1311. *Ante horam nonam Ignitegii viſum eſt fulgur horribile. Hora Ignitegii*, in Tabul. 1. Eccl. Bellovac. apud Louvet. to. 2. pag. 475. [*Ignitegium B. Mariæ*, ſeu *Eccleſiæ Pariſienſis*, apud Lobinell. in Gloſſar. Hiſt. Pariſ. to. 3.] Le Roman *du Renard*:

Si oirent Cueuvrefeu ſonner.

Statutum ann. 1291. *Nul ne traite vin, puis que Cueuvrefeu ſera ſonnez.* Vide Geſta Guillelmi Majoris Epiſc. Andeg. c. 20. Continuatorem Nangii an. 1358. & Steph. Paſchaſium in Diſquiſit. Francic. p. 391. 2. Edit. Inſtituit poſtmodum Joannes XXII. PP. ut ad pulſationem ignitegii ter *Ave Maria* diceretur, quod etiamnum obtinet. Concilium Senonenſe ann. 1347. cap. 13. *Præcipimus, quod obſervetur inviolabiliter ordinatio facta per S. M. Joannem PP. XXII. de dicendo ter* Ave Maria *tempore, ſeu hora Ignitegii.* [Statuta Synodalia Simonis Epiſc. Nannet. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 962. *Item, præcipimus, ut ipſi faciant hora conſueta pulſari campanas in eccleſiis ſuis ad Ignitegium Gallice*, Couvrefeu, *& præcipiant parochianis ad pulſationem hujuſmodi dicere genibus flexis verbum ſalutationis ab Angelo glorioſæ Virgini Mariæ* Ave Maria: *& ex hoc lucrantur decem dies indulgentiæ.* Vide *Angelus.*]

PYRITEGIUM, Eadem notione, in Vitis Abbatum S. Albani: *Non tamen ultra Pyritegium hora loquendi protrahatur. Couvrefeu*, noſtris paſſim. Charta Caroli Regis Franc. an. 1367. pro Servientibus Gueti Pariſ. *Et s'en iront faire leur devoir par la Ville juſques à l'heure du Cuevrefeu noſtre Dame de Paris, à laquelle heure ils s'en retourneront audit Chaſtelet.* Vide *Piritegium.*

IGNITOSUS, Ignitus, vel ignem evomens, apud Adamnanum lib. 3. de Locis SS. cap. 6.

IGNOMINIARE, Ignominia afficere. Landulphus de S. Paulo in Chronico Mediolanenſi cap. 40. *Nulla guerra Mediolanenſes Ignominiavit.*

IGNOMINIUM, pro *Ignominia.* Papias: *Ignominium dictum, eo quod deſinat habere nomen is, qui in aliquo crimine deprehenditur, quaſi ſine nomine.* Commodianus Inſtruct. 19.

Non Ignominium eſt virum ſeduci prudentem.

¶ IGNOS, ἀγνωστὲς, *Ignotus.* Supplem. Antiquarii. In aliis Gloſſis habetur, *Ignos*, γνωστὴς, ſed legendum ἀγνωστός. In Sangerman. *Ignus*, pro *Ignos.*

IGNOSCE, Formula loquendi Monachis olim familiaris, quomodo etiamnum viget apud noſtros, *Pardonnez-moi.* Pelagius libello 15. n. 20. *Quando Abbas Theodorus cum Fratribus manducabat, accipiebant calices cum reverentia & taciturnitate, nec dicebant, ſicut mos eſt, Ignoſce:* Συγχώρησον, apud Sozomenum lib. 8. cap. 17. Occurrit crebrius in Vitis Patrum. V. Gl. med. Græcit. in Συγχώρησον.

¶ IGNOTESCERE, pro *Innoteſcere.* Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 901. *Ignoteſcat hanc cartulam inſpecturis, quod ego Ricardus Oriont, &c.*

¶ IGNUS. Vide *Ignos.*

IGULUS. Epiſtola Eginhardi 26. ſic clauditur: *Bene vale. Igulorum amantiſſime. Sic optet Igulus tuus vetulus & infirmus.* Ubi neſcio quis: *Igulus, videtur eſſe amicus obſequens.* Vide, annon legendum ſit *igalus*, pro *æqualis*: nam Franci noſtri ſuperioris ævi *igal*, pro *égal* dicebant, *æquales* autem Latinis, ſocii ejuſdem ferme ætatis dicuntur.

¶ IGUMENARCHIUM. Vide *Hegumeni.*

¶ IHERATICUS, pro *Hieraticus*, ab ἱερατικός, Sacerdotalis. *Epiſcopi & Iheratici*, id eſt, Sacerdotes, apud Murator. to. 3. pag. 139. col. 2.

¶ IHEROCHOMIUM, mendoſe pro *Gerocomium*, Locus ubi ſenes aluntur, in Actis SS. Februarii to. 2. pag. 539. Vide *Gerocomium.*

IKENILD-STREAT. Vide *Erminſtreat.*

¶ ILIA, f. Inſula, Gall. *Iſle.* Diploma an. circiter 1000. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 356. *Et ipſe alodis habet terminos in fluvio quem dicunt Welena, & pergit per ipſum rametalem, qui eſt ultra ipſam ſalam & pervenit ad ipſam Iliam, &c.*

ILL. cum linea tranſverſa, in antiquis MSS. crebro reperitur, loco nominis proprii, pro *ille* vel *illa*, ut ex Formulis Marculphi, & veteribus aliis Codicibus patet. Vide Itinerarium S. Willibaldi num. 25. Literis iſtis ſucceſſit poſtmodum litera N. qua nomen etiam proprium deſignabant: quod inductum videtur circa annum Chriſti milleſimum, ut obſervat Menardus ad libr. Sacrament. Gregorii.

¶ ILLA, σκώληξ κλίνης, in Gloſſis. εὐλὴ eſt Vermis, ſed proprie naſcens in corpore ex putredine.

ILLALDIONES, Species ſervorum. Vide *Aldius.*

¶ ILLAPSARE, Illabi, inclinari, verbum ab *Illapſus* effictum. Sallas Malaſpinæ de rebus Siculis apud Baluz. to. 6. Miſcell. pag. 336. *Sicque affe-*

ctu theſaurizandi forſitan ardens manus ad exactiones Illapſat, & flagore concupiſcentiæ inexplicabilis neceſſario tyranniſat.

¶ ILLARIA, quaſi *Hilaria*, ab *Hilaris*, Feſtivitas. *Benedictio agni in Illaria Paſchæ. Domine J. C. qui per Moyſen famulum tuum &c.* apud Marten. de antiqua Eccl. Diſcipl. pag. 465.

¶ ILLARIDARE, Larido ſuffigere, apud Apicium. *Enlarder* noſtris, Verubus figere, *Embrocher*. Le Roman *de la Roſe* MS.

Tout vif me face l'Enlarder,
Se jamais hons vivans y entre.

1. ILLATIO, in Miſſa Mozarabica, eſt id, quod in Miſſa Romana *Præfationem* vocant, quæ in ſingulis Miſſis propria eſt.

¶ 2. ILLATIO, Donum, munus, tributum. Senator. lib. 1. Epiſt. 16. *Senſimus auctas Illationes: vos addita tributa neſcitis.* Index veterum Canonum inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 37. col. 2. *Ut nulla prædia (præmia) vel Illationes de baptizandis conſignandiſque fidelibus exigantur.* Concil. Tolet. VII. can. 4. *Non amplius quam duos ſolidos unuſquiſque Epiſcoporum præfatæ provinciæ Galliæ per ſingulas diœceſis ſuæ Baſilicas juxta ſynodum Bracharenſem annua Illatione ſibi expetat inferri.* Concilium Braccarenſe III. hic laudatum habet can. 2. *Placuit, ut nullus Epiſcoporum cum per diœceſes ſuas ambulant, præter honorem cathedræ ſuæ, id eſt, duos ſolidos, aliquid aliud per Eccleſias tollat.* Vide *Inlatum* & *Cathedraticum*.

¶ ILLATOR, Calumniator, qui alicui infert crimina, delator. Ratherius de contemtu Canonum to. 2. Spicil. Acher. p. 198. *At ſi parvipenſa tantorum taliumque authoritate, vi publica expellor, interſit Illatoris.*

¶ ILLECEBRARE, *Illecebris attrahere.* Johanni de Janua. Vide *Inlecebrare*.

¶ ILLECEBRITAS, pro Illecebræ. Conjectura Cardinalis de Cuſa de noviſſimis diebus: *Perſequutionem patietur ſpiritus rigoris Heliæ in primoribus ipſis prædicatoribus, uti in Johanne; quoniam Illecebritas fornicaria hujus mundi, quæ fuit cauſa necis Johannis, non patietur illos vivere.*

ILLEGALIS, Extra *Legem* poſitus, *Exlex*, *bannitus*, *proſcriptus*, cui legi ac juri ſtare non licet. Speculum Saxonicum lib. 2. art. 71. §. 1. *Quicumque contra edictum & adverſus ea fecerint, ſicut Illegales & banniti judicentur.* Lib. 3. art. 34. §. 1. *A judice proſcriptus, & in bannum Regis, ſeu Illegalitatem inductus.* §. 3. *Denuntietur Illegalis & bannitus.* Adde Jus feudale Saxon. c. 37. §. 1. [Diploma Ottonis I. Imper. an. 966. apud Tolnerum Hiſt. Palat. p. 18. *Qui illud hactenus poſſidere viſi ſunt, exhæredes & Inlegales ſunt adjudicati.*] Vide *Exlex*.

ILLEGIARE. Vide *Inlegiare*.

ILLETABILE, *Immortale*, Papiæ.

¶ ILLIBABILIS, Qui corrumpi non poteſt, aut contaminari. Lactant. lib. 2. Inſtit. c. 7. *Illibabilis eſt* (ſapientia) *tanquam lux.*

¶ ILLIBARE, Imbuere, inſtruere, ornare. Vita B. Notkeri Balbuli to. 1. April. pag. 594. *Confidenter præſumebat de Spiritu, qui eum ab infantia ſuis chariſmatibus Illibaverat.*

ILLIBER, ἀνελεύθερος, in Gloſſar. Græc. Lat. MS. Editum *Inliberalis* præfert.

¶ ILLIBERIS, ἄτεκνος, Carens liberis, apud Tertullianum adv. Marcion. lib. 4. cap. 34. *Si frater Illiberis deceſſerit.*

ILLIBERTARE, quaſi libertatem auferre. Nicolaus Clemangis lib. de Annatis non ſolvendis: *Per tales appellationes & oppoſitiones volentes impedire & Illibertare dicentes vota ſua, &c.* Galli dicerent: *Voulans empêcher & oſter la liberté à ceux, qui expoſent leurs demandes, &c.*

¶ ILLIBERTAS, Privatio libertatis, ſervitus. Charta anni 1419. apud Rymer. to. 9. p. 790. *Quæ quidem petitio, ſic reſpiciens jus quod oriri poterat in futurum, omnino irrationabilis eſſe dinoſcitur, eam continens Illibertatem, cuivis hominum dinoſcitur ſubjacere.*

¶ ILLICENTIATUS, Non obtenta licentia ſeu venia. Concil. Piſanum to. 6. Spicil. Acher. p. 313. *Non expectato reſponſo Illicentiati receſſerunt.* Occurrit apud Rymer. to. 10. pag. 414. & to. 11. pag. 339. & infra in *Licentia*.

¶ ILLICIBILIS, Qui illicit. *Illicibilis voluptas*, apud Lactantium.

¶ ILLICITATOR, Qui tentat vel agit illicita. Decretum Flavii Ervigii Regis pro Concil. Tolet. XII. *Nullus temerator hæc decreta ſubvertat, nemo Illicitator vel contemptor vigorem his inſtitutionibus ſubtrahet* (ſubtrahat.)

¶ ILLICUS, Subitaneus. Miracula B. Wernheri Mart. to. 2. April. pag. 726. *Cum ipſe ... Illicam ſanationem de puncto mortis ſuſceperit.*

¶ ILLINGUIS, *Mutus*, Papiæ, pro *Elinguis*.

¶ ILLIQUIRI. Vide *Inliquiri*.

1. ILLUMINARE, *Baptizare*, Græcis φωτίζειν. *Illuminati*, φωτιζόμενοι. S. Paulus ad Hebræos c. 10. *Rememoramini autem priſtinos dies, in quibus Illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum.* Acta S. Suſannæ: *Adjuro te, Domine mi, per ipſum, quem Illuminaſti, fratrem noſtrum Claudium, ne me tardes Illuminare, &c.* Anaſtaſius Bibl. in Hiſt. Eccl. *At Imperator cum gaudio illo ſuſcepto, Illuminavit eum, & filium appellavit.* Ubi Theophanes: ἐφώτισεν αὐτόν. Juſtinus Martyr Apol. 2. καλεῖται δὲ τοῦτο τὸ λουτρὸν φωτισμὸς, ὡς φωτιζομένων τὴν διάνοιαν τῶν ταῦτα μανθανόντων. Concilium Laodic. can. 3. περὶ τοῦ μὴ δεῖν πρόσφατον φωτίζοντας προσάγεσθαι ἐν τάγματι ἱερατικῷ. Hinc in Baptiſmi ritibus poſt indutam veſtem candidam, adeptæ ſanctitatis & innocentiæ teſtem, cereus accenſus, ſeu, ut habet Durandus in Rationali lib. 6. cap. 81. n. 10. *Illuminatus*, in ſignum fidei acceptæque gratiæ, ut eſt apud Gregor. Nazianzenum orat. 41. quæ eſt de Baptiſmo, & Cyrillum Hieroſ. in Procatecheſi, & Catech. 1. de quo more etiam alii, Gregor. Turon. lib. 5. Hiſtor. cap. 11. Fortunatus lib. 4. Poëm. Amalarius, Ivo Carnotenſis, Hugo de S. Victore, &c.

¶ DOMUS VENERANDÆ ILLUMINATIONIS, Baptiſterium, ſeu locus ubi *illuminatur* & baptizatur, in Vita S. Marciani Preſbyteri, tom. 1. Januarii pag. 612.

¶ 2. ILLUMINARE, Accendere, Gall. *Allumer.* Guido Diſcipl. Farfenſis cap. 21. *In coquina frater, qui primus venerit diluculo, quamdiu ſolus fuerit, nihil aliud gerere poterit, niſi focum Illuminare.* Bernard. Mon. Ord. Cluniac. part. 1. cap. 46. *Venientes in coquinam ignem accendunt, candelas duas aut unam à ſecretario datas Illuminant. Cum torchiis cereis Illuminatis*, in Charta an. 1398. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 227.

3. ILLUMINARE, Pingere, coloribus adumbrare, *Enluminer.* Alcuinus Epiſt. 1. *Quoſdam ſtellarum ordine, ceu picto cujuſlibet magnæ domus culmine Inluminari geſtio.* Guigo Prior Carthuſiæ lib. de Quadripertito exercitio Cellæ cap. 36. *Libris utique vel præparandis, vel conficiendis, vel ligandis, vel emendandis, vel ornandis, vel Illuminandis, vel intitulandis, vel iis, quæ ad iſta pertinent, ordinandis,*

faciendis & perficiendis intendere debet. Vitæ Abbatum S. Albani : *Librum non ſcribant, nec Illuminent.* Ibidem : *Miſſale auro Illuminatum.* Bromptonus an. 1076. *Ita ut ipſe Epiſcopus libros ſcribere, Illuminare, & ligare non faſtidiret.* Chronicon Trudonenſe lib. 8. p. 441. *Graduale unum propria manu formavit, purgavit, punxit, ſulcavit, ſcripſit, Illuminavit, muſiceque notavit ſyllabatim.* [Teſtam. Henrici Archiep. Ebredun. inter Inſtrum. to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 180. *Bibliam quam emi Pariſius ſine gloſſillis & ſine poſtillis, Illuminatam auro & azuro in uno volumine, Ordini Prædicatorum lego. Miſſale bene Illuminatum*, in Charta an. 1377. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Diœceſis Maſſil.]

¶ ILLUMINATIO, Illuſtratio, Gall. *Enluminure.* Martenius Itiner. to. 2. pag. 149. docet duos codices MSS. ſacrorum Bibliorum in Stabulenſi Monaſterio aſſervari, ad quorum calcem habetur : *Codices hi ambo quia continuatim & tamen moroſius ſcripti ſunt per annos ferme* IIII. *in omni ſua procuratione hoc eſt, ſcriptura, Illuminatione, ligatura uno eodemque anno perfecti ſunt ambo ; licet hic poſterior, qui eſt anterior, & ipſe eſt annus ab Incarn. Domini* MXCVII. *Indict. V. Henrico IIII. Imperante.* Eadem notione occurrit apud Goulettum in Compendio Jurium Univerſit. Pariſ. fol. 7. Vide alia notione in *Illuminare* 1.

ILLUMINATOR, Aurarius pictor, qui libros variis figuris, iiſque aureis condecorat, Gall. *Enlumineur.* Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 480. *Præcipuuſque ſcriptor, & librorum Illuminator.* [Diploma an. 1386. apud Tolnerum in Probat. Hiſtor. Palatinæ p. 146. *Concedimus per præſentes ut univerſi ſervientes* (Academiæ Heidelberg.) *ſui videlicet bedelli, librarii, ſtationarii, pergamenarii, ſcriptores, Illuminatores, & alii famulantes eidem .. .libertatibus gaudeant.* Occurrit etiam apud Goulettum in Compendio Jurium Univerſitatis Pariſ. fol. 11. & alibi.]

ILLUSIO. Uſus antiqui Ciſtercienſes cap. 97. *Si & iſte non aderit, frater, quamvis Illuſionem paſſus, hoc faciat.* Cap. 90. *Miſſas ſolennes debet cantare, etiamſi nocturno ſomnio Illuſus fuerit.* Nomocanon, nuper editus à Cotelerio cap. 117. Ἱερεὺς μέλλων λειτουργῆσαι, ἐὰν πέσῃ εἰς ῥεῦσιν, &c. [Vide Conſtitut. Apoſt. lib. 6. cap. 26. Dionyſium Alexandrinum can. 4. S. Athanaſium in Epiſtola ad Ammonem Monachum, Caſſianum Collat. 22. Gregorium M. lib. 11. Ep. 64. reſp. 12. ad S. Auguſtinum Cantuar. S. Thomam in 4. diſt. 9. art. 4. queſt. 1.]

¶ ILLUSTER, pro *Illuſtris.* Occurrit paſſim. Vide *Illuſtres.*

¶ ILLUSTRA, ILLUTRARI. Vide *Illuſtres.*

¶ ILLUSTRAMEN, Lumen. Acta S. Franciſcæ num. 26. to. 2. Martii pag. 109. *Noli à me auferre confortamentum & totius meæ mentis dilucidum Illuſtramen.*

¶ ILLUSTRAS, ILLUSTRATUS. Vide *Illuſtres.*

ILLUSTRES Honoratiores, vel qui hocce titulo donati erant. Anaſtaſius in ſancto Hormiſda PP. *Qui ingreſſi una cum Grato Illuſtri, &c.* Tres porro Honoratorum gradus paſſim adnotare eſt apud Scriptores, *Illuſtrium, Clariſſimorum, Spectabilium. Illuſtrium* potior erat, tribuebaturque Præfectis Prætorio, Præfectis Urbi, Quæſtoribus, Magiſtris Militum, &c. quod pluribus docuerunt Briſſonius, Pancirollus, Sirmondus, & noviſſime Joannes Seldenus lib. de Titul. honorum. Apud noſtros etiam hæc dignitatis prærogativa diu, ſtante prima & ſecunda Regum Franciæ ſtirpe, obtinuit, cum Reges ipſi, atque adeo Majores domus, *Viros Illuſtres* ſeſemet indigitarent : quod ex eorum diplomatibus colligere eſt apud Doubletum in Hiſtoria Sandionyſiana pag. 655. 656. 658. 689. 697. 698. 704. 705. 707. & alios. Quomodo vero à Romanis in Franciam ea dignitas tranſierit, à nemine hactenus proditum. Quod quidem, ſi hac in re ſententiam interponere liceat, inde ortum exiſtimem, quod Clodoveus, acceptis ab Anaſtaſio Conſularis dignitatis codicillis, *Inluſtris* titulum, qui Conſulibus, cæteriſque ſummis magiſtratibus competebat, tanquam Conſul, & Imperii officialis ſibi adſcripſerit. Neque enim hac tempeſtate Reges, ſuæ licet poteſtatis, neque dominii jure Imperatoribus obnoxii, eorum dici *Milites*, hoc eſt, non Vaſſalli, ſed officiales, ut, quem tanquam ſupremum orbis dominum ſuſpiciebant ac venerabantur, renuebant, ut ex Epiſtola Sigiſmundi ad eumdem Anaſtaſium, apud Avitum Viennenſem docuimus in Diſſert. 23. ad Joinvillam. Hinc crebro tot Regibus ab iis delata Patricii dignitas, quod in voce *Patricius* infra oſtendimus. Exhinc Reges alii Franciæ, indeque Majores domus, qui Regulorum vices obtinebant, *Illuſtris* nomenclaturam ſervarunt, aut ſibi arrogarunt. [Quin etiam Comitibus eumd. honoris titulum ſub Merovingica ſtirpe tributum fuiſſe, cum ab aliis, tum ab ipſis Regibus, ex Marculfi formulis probat Mabillonius lib. 2. Diplom. c. 3. num. 4.] Ad quos vero ſpectarit, inclinato jam Imperio, docemur ex Speculo Saxon. l. 3. art. 58. *Nullum eſt feudum vexilli, de quo poſſit Illuſtris, ſeu Princeps fieri, niſi illud ſibi à Rege conferatur. Feudum alii prius collatum, ſequenti Illuſtriam non tribuit dignitatem.*

☞ His addam poſt Mabillonium loco citato *Illuſtris* titulum, qui fere ſæcularis primum habitus fuerat, demum ad Abbates præcipuos tranſiiſſe. Exſtant in appendice Marculfi formulæ duæ 40. & 51. in quibus *Inluſtris* Abbatiſſa dicitur, forſitan ob claros natales, quemadmodum Chrothildis matrona in ſuis litteris, quas exhibet laudatus Mabill. lib. 5. tabella 29. & lib. 6. Charta 8. & fortaſſis eodem ævo idem elogium aliquando tributum eſt illuſtrioribus Abbatibus, unde ſæculo IX. *Illuſtris Abbas Rabanus*, apud Lupum Abbat. Epiſt. 5. & Agobardus epiſtolam ſuam inſcripſit, *Dominis & ſanctiſſimis, beatiſſimis, viris Illuſtribus, Hilduino ſacri Palatii Antiſtiti, & Walæ Abbati.* Nova collectio Formularum Baluziana : *Domino venerabile Illuſtrique ſagaciſſimo, ſed inluſtriore ſanctitate & gratia Dei pollente & ſacerdotale apice ſublimato* : quod de Epiſcopo dictum videtur. Procedente tempore *Illuſtriſſimi* dicti ſunt Epiſcopi & Rom. Eccleſiæ Cardinales. Verum ſub Urbano VIII. ut notavit Allatius de Conſenſu utriuſque Eccl. lib. 1. cap. 5. num. 15. cum *Illuſtriſſimi* titulus, qui Cardinalium proprius erat, communicatus aliis minus dignis vileſceret ; proviſum fuit, ut in poſterum Cardinales, exceptis Regibus, *Eminentiſſimi* titulo inſignirentur. Sic paullatim degeneravit *Illuſtriſſimi*, nedum *Illuſtris* vocabulum, quo nullum fere quondam illuſtrius erat, maxime apud Francorum Reges.

ILLUSTRA, de feminis. Tabular. S. Vitoni Virdunenſis pag. 1. *Dum illuſtro viro Pipino, ejuſque Illuſtra matrona Plectrude, &c.*

ILLUSTRIA DIGNITAS, Dignitatis titulus, qui

Illuſtratûs dignitas dicitur Senatori lib. 1. Epiſt. 4. & lib. 6. Epiſt. 11. 16. *Illuſtratûs gradus*, in leg. 11. C. de Jud.

¶ Illustras, vel melius Illustritas, Eadem notione. Utraque vox pluries occurrit in Sententia Sigiſmundi Regis Poloniæ de felonia objecta Ducibus Curlandiæ, iiſque Ducibus tribuitur, apud Ludewig. to. 6. p. 217. 218. 220. & 225.

Illustrari, Illuſtratûs dignitate donari. Salvianus lib. 4. de Gubernat. Dei: *Reddunt miſeri dignitatum pretia, quas non emunt. Commercia neſciunt, & ſolutionem ſciunt. Ut pauci Illuſtrentur, mundus evertitur.* Idem lib. 5. *Veniunt plerumque novi nuncii Epiſtolarum à ſummis Sublimitatibus miſſi, qui commendantur Illuſtribus paucis ad exitia plurimorum.*

¶ ILLUTIBARDUS, Qui barbam habet illotam & ſordidam, apud Apuleium Florid. cap. 3. Quidam legunt *Inlutibardus.*

IMAGINABILIS, *Fictilis*, in Gloſſis Iſonis Magiſtri. [*Imaginabile, Aptum imaginatione percipi*, J. de Jan.]

IMAGINABILITER, Per ſpeciem imaginis vel figuræ. Joannes Abbas in Præfatione ad libellum Precum: *Sunt aliqui minus proficientes, quique Deum ſibi Imaginabiliter fingunt: quia in hæc temporalia deformiter ſparſi, illam miram & incircumſcriptam lucem contemplari intellectualiter nequeunt.*

¶ IMAGINALIS, Conſtans imagine. S. Irenæus lib. 5. cap. 11. *Hæc Judæorum Imaginalis eſt deſcriptio.*

¶ IMAGINALITER, ut *Imaginabiliter*, apud S. Auguſtinum. Vita S. Winwaloei MS. *Si autem Angelus ejus, quamvis Imaginaliter hoc feciſſe, ipſo abſente, credendus eſſet, &c.*

IMAGINARE, Imaginem rei alicujus referre, effingere. Alanus de Inſulis in Planctu naturæ: *Illic armilla colubri naturam Imaginans, &c.* [Eadem notione Gellius: Ὀπτικὴ *facit multa demiranda id genus, ut in ſpeculo uno imagines unius rei plures appareant: item, ut ſpeculum in loco certo poſitum nihil Imaginet, aliorſum tranſlatum faciat imagines.*]

IMAGINARIUS, Vicarius, Locum-tenens, qui vices alterius in rebus gerendis implet, & *imaginem* quodammodo refert. Vetus Gloſſar. Bibl. Reg. *Imaginarius, Subpoſita perſona.* Petrus de Vineis lib. 2. Epiſt. 21. *Quem ad vos tanquam Imaginarium perſonæ noſtræ tranſmittimus.* Lib. 3. Epiſt. 9. *Filium noſtrum ad vos tanquam Imaginarium noſtræ præſentiæ deſtinamus.* Adde Epiſt. 21. & 26.

Imaginarius Ordo, in Concilio Turon. II. cap. 3. opus ſculptile, aut pictum, [vel potius Ordo ſeu locus imaginum, quo ſenſu *Imaginaria pictura* dicitur ab Anaſtaſio in verſione Concilii II. Nicæni, & in libro 1. Beati Abbatis adverſus Elipandum *Imaginarie*, id eſt, ſecundum imaginem. Hæc Mabill. de Liturg. Gallic. pag. 93. ubi integram videre potes explicationem Canonis laudati.]

Imaginarii, Sortilegi quidam ita dicuntur, *qui imagines faciunt, qui in poſſeſſionem præſidentium ſpirituum mittunt, ut ab eis de rebus dubiis doceantur.* Ita Petrus Bleſenſis lib. de Præſtigiis fortunæ, ſeu potius Joan. Sariſber. lib. 1. Policrat. cap. 12. & Vincentius Belvac. l. 25. cap. 101. Iidem forte qui εἰκονικοὶ dicuntur in Gloſſar. Lat. Græc. *Imaginarii*, εἰκονικοί.

IMAGINATIO, pro *Imago*, [ſeu ſigillum, ſic dictum, quod ejus cujus erat præferret imaginem.] Charta Friderici I. Imp. apud Ughellum in Epiſc. Bobienſibus ſic clauditur: *In hujus ceræ materia pro ſigillo expreſſa noſtri vultus Imaginatio.* [Chronicon Bonæ Spei pag. 4. *Ut hæc præfata traditio inconcuſſa permaneat, ſubſignato canonico teſtimonio, immo appoſita ſub Imaginatione noſtra, hujus noſtri decreti paginam confirmavimus.* Rurſum occurrit pag. 10. & to. 3. Gall. Chriſt. col. 23. Inſtrum. Charta Odardi Camerac. Epiſc. ann. 1108. apud Miræum to. 1. p. 81. *Quæ bona ne tradantur oblivioni, noſtri ſigilli Imaginatione ſignamus.* Altera Manaſſis ejuſdem urbis Epiſc. an. 1096. laudato to. pag. 165. col. 2. *Ut hæc noſtra Charta indiſſolubilis permaneat, ſigilli noſtri Imaginatione firmata eſt.* Similia leguntur in Charta Nicolai ſucceſſoris an. 1142. to. 5. Gall. Chr. col. 296.]

IMAGINATUS, Imaginibus adornatus, ſculptus. Teſtamentum S. Remigii, Remenſis Archiep. *Tibi hæredi meæ Eccleſiæ ſupra memoratæ jubeo thuribulum & Imaginatum calicem fabricari.* Acta Concilii Remenſis, ubi de Tranſlatione corporis S. Remigii: *Continens Dominicum ſepulcrum eleganter Imaginatum, inſtar illius Hieroſolymitani, in quo noſtra requievit ſalvatio.* Charta Rudeſindi Dumienſis Epiſcopi æræ 930. apud Anton. de *Yepez* to. 5. Chron. Ord. S. Benedicti: *Diptagos aureos argenteos Imaginatos & deauratos, calices argenteos exaratos tres, ex quibus unum Franciſcum, & eorum pateris, &c.* Infra: *Concos Imaginatos 7. &c.* [In Conciliis Hiſpan. to. 3. p. 180. habetur *Inmaginatos.*] Alia Bermundi II. Regis, æræ 1035. apud eumdem tom. 5. pag. 439. *Accepimus de vos unum vaſſum argenteum & Imaginatum, quod fuit de amica noſtra Regina domina Gelvira, &c.* Chr. S. Trudon. lib. 1. p. 349. *Altare . . . auro argentoque Imaginatum cum ciborio deſuper.* [Lactant. lib. 5. c. 13. *Sibylla Erythræa* κωφοὺς καὶ ἀνοήτους *vocat, ſurdos ſcilicet & excordes, qui nec audiant divina, nec ſentiant, ſed terram digitis ſuis Imaginatam* (in imaginem efformatam) *metuant & adorent.*]

¶ Imaginata Vita, Quæ ſolam habet virtutis imaginem, qualis eſt hypocritarum. Chronic. S. Trudonis p. 346. to. 7. Spicil. Acher. *Probi priorum exemplo accenſi in melius & melius ſemper proficiant, improbi Imaginata vita ſua confuſi à malis operibus ſuis vel ſic ſaltem reſipiſcant.*

IMAGINEUS, Imaginarius. Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini:

Nec ſtat Imagineis ſimulatilis umbra figuris.

Idem lib. 1. Poëm. 13.

Sumpſit Imagineas paries imitando figuras.

Will. Brito lib. 12. Philipp.

Sunt quibus aſſuetas vires rapit extaſis umbræ
Mortis Imagineæ, pavimenti in pulvere preſſis.

IMAGINIFERI, Qui vexilla, in quibus Imperatorum erant depictæ imagines, in acie deferebant, apud Gruterum 562. 1. 1007. 1. Stewechium ad Vegetium l. 2. cap. 6. & Pancirollum in Notitia Imp. c. 24. In Gloſſ. Lat. Gr. *Imaginifer*, eſt πρωτόμορφος. Emendat Meurſius, προτόμορφος. [Vide Lexicon Militare Caroli de Aquino.]

IMAGINIOLA, Imaguncula. Chronicon Abb. S. Trudonis lib. 6. p. 403. *Pelviculam... intus habentem Imaginiolas, fuſili opere cælatas.*

¶ IMAGO, maſc. gen. *Cum parvo Imagine aureo ad figuram D. N. J. C.* in Charta an. 1398. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 227.

Imago, Vexillum Sanctorum imaginibus inſignitum. Epiſtola Adriani PP. in Codice Carolino 92. *Neapolitani vero cum magno obſequio cum ſignis & Imaginibus eos ſuſcipientes, Neapolim ingreſſi ſunt.* Honorius III. in V. Compilat. Decret. tit. 6. c. 1. *Invenimus pro Patriarcha* (Gradenſi) *probatum, quod recipiebatur in ipſo Monaſterio proceſſionaliter*

cum incenſo, aqua benedicta, & Icona. Et quando revertebatur à gradu, pulſantur ibi campanæ.

Imago Auri, Nummus aureus, Regis imagine ſignatus. Regiam Majeſt. lib. 4. c. 40. §. 7. *Pro vulnere in facie, vulnerans dabit unam peciam auri, videlicet unam Imaginem Auri.* Vide *Forma* 4.

IMAPUS. Vita B. Joann. Abbat. Gorzienſis cap. 9. n. 75. *Vas quoddam, quod Imapum dicunt, guttulæ excipiendæ vaſi vinario ſuppoſitum invenit.* Sic etiam præfert Editio Labbei. Sed *Hanapum* legendum arbitror. Vide in hac voce.

¶ IMBALSAMARE, Vox Italica, Gallis, *Embaumer*, Corpus mortui *balſamo* aliiſque bonis odoribus condire. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann. 1272. *Obiit Rex Heuzus... & ſepultus fuit ad Eccleſiam FF. Prædicatorum, & fecit Commune Bononiæ eum Imbalſamari.*

IMBANCHITUS. Interpres Novell. 88. c. 2. *Multis enim domos poſſidentibus in hac feliciſſima civitate, qui Imbanchiti non videntur, mox futuris penſiones ab inquilinis accipere, calumniantur, &c.* Ubi Græc. *πολλοὶ δὲ τοῖς οἰκίας κεκτημένοις κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν βασκαίνοντες*, &c. Vox videtur deducta à *bancus*, ita ut imbanchiti dicantur, qui in ædibus propriis *ſtallum*, ſeu ſedem fixerint. Vide *Bancus*, Scamnum, ſedile.

¶ IMBANDITIO, Ferculum, Gall. *Service*, ab Italico *Imbandire*, Menſam inſtruere. Chronicon Placentinum Joh. Demuſſis apud Murator. tom. 16. col. 581. *De victu omnes cives Placentiæ faciunt mirabilia, & maxime in nuptiis & conviviis... & proprima Imbanditione dant duos cappones, vel unum capponem, & unam magnam petiam carnis, &c.*

¶ IMBANNIRI, Interdici. S. Bernardus Epiſtola 253. n. 9. *Super omnia plangitis, quod Eccleſiam S. Foillani, quæ de Ordine veſtro eſt, Abbas noſter de Villari fecerit Imbanniri.* Vide *Bannus Epiſcopi* in *Bannum* 1. col. 985. & ibi *Imbannire* col. 979.

¶ IMBASIO, Adulteratio, ab Anglico *to Imbaſe*, Adulterare. Dicitur maxime de iis, qui cudunt nummos adulterinos. Litteræ anni 1550. apud Rymer. tom. 15. p. 206. *Alkimiſticam multiplicationem & pejorationem ſive Imbaſionem cuniæ noſtræ.*

IMBASSIATOR, Legatus. Vide *Ambaſcia*.

¶ IMBATELLARE Castrum, f. Arcem munire, inſtruere, ab Anglico *to Imbattle*: quod tamen proprie dicitur de acie. *To Imblattle an army*, Aciem inſtruere. Vide locum in *Machicollare*.

IMBELLIA, *Debilitas*, ab *imbellis*. Joan. de Janua. [Feſtus exponit: *Imbelliam, Belli inſcientiam.* Macrob. lib. 2. Saturnal. *Tunc Pœnus eludens ignaviam Imbelliamque militum ejus pretioſe armatorum, plane, inquit, ſatis eſſe credo Romanis hæc, etiamſi avariſſimi ſint.* Eadem iiſdem prorſus verbis refert Gellius lib. 5. cap. 5. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Imbellia, Fébleſſe.* Laurentius in Amalthea: *Imbellia, Ignavia, belli imperitia, imbecillitas.*]

¶ IMBENEFICIARE, Bona eccleſiaſtica in feudum ſeu beneficium dare, apud Macros fratres in Hierolexico ex Burchardo de caſibus S. Galli. Vide *Beneficium*.

IMBILIUM, in Gloſſario Saxonico Cottoniano, exponitur leoht-leap. Vide conjecturam Somneri.

¶ IMBLADARE, Agrum *blado* ſeu ſegete conſerere. Vide in *Bladum*.

¶ Imbladatio, *Fructus fundi, Emblaveure*, Nomenclatori Idiotiſmi Leodienſis.

IMBLOCATUS. Cum legibus Eccleſiaſticis vetaretur, excommunicatorum corpora ſepelire, non modo in cœmeteriis benedictis. & conſecratis, ſed ne quidem in humum ubivis mittere, proindeque neceſſe eſſet in plateis aut agris inſepulta relinquere: ne tamen fœtor nares, aut ſpectaculi horror mentes fœdaret, illa ut plurimum humo injecta, aut tumultuaria lapidum congerie operire ſolebant: idque *Imbloccare* dicebant noſtrates Belgæ, quibus *bloc*, eſt tumulus quidam altior. Lambertus Ardenſis pag. 173. de Arnoldo Ardeæ Domino, in excommunicatione defuncto: *Dominum Arnoldum juvenem extra atrium ad cellam ſuam apud Bramas adduxerunt, & eum ita Imblocatum extra parietes capellæ ſuæ, eo quod ibi non eſſet atrium adhuc benedictum, neque cimiterium, quam propius petuerunt, collocaverunt.* Idem ſcriptor pag. 177. *Primus igitur Caradocus ad conſilium Abbatis ſui Theodorici, & R. Patri & D. Morinenſis Eccleſiæ Epiſcopo Miloni, primo ſuper exceſſu, quo Ardenſis quondam D. Arnoldus... ei obligatus tenebatur, pro quo & Imblocatus ſine honore fuerat ſuper terram, omnino ſatisfaciens, eumdem Arnoldum à Bramis apud Ardeam tranſtulit, &... honorifice ſepelivit.* Ejuſce moris obſervo præterea veſtigium apud Nicephorum Gregoram lib. 5. hiſtor. pag. 58. 1. Edit. & Rudolphum Monachum in Vita S. Liobæ Abbatiſſæ c. 3. & 4. ex Edit. Mabillonii. Non diffiteor tamen, *Bloc*, vocem Gallicam, vel etiam Belgicam, hoc loco pro trunco uſurpari, quomodo etiamnum Picardi vocant: quippe qui excommunicati moriebantur, cum humo mandari vetarentur, in truncum arboris cavum immittebantur. Moris iſtius argumentum profert Charta Imberti Pariſienſis Epiſcopi apud Jac. Petitum poſt Pœnitentiale Theodori p. 557. de quodam Milite: *Morte præventus, exitu miſerabili anathematizatus vitam finivit: cujus corpus inſepultum atque in concavo trunco repoſitum, cum per tres menſes animalibus & feris eſſet expoſitum, conjux ejuſque parentes miſeratione moti, Odonem Decanum cæteroſque Canonicos adierunt, ut terræ commendare liceret, per omnia ſatisfaciendo, quicquid foris fecerat, ſeſe emendaturos promiſerunt.*

Excommunicatorum corpora humari vetitum, à primis Chriſtianiſmi ſæculis palam eſt. Exſtat apud Hemereum in Auguſta Viromand. p. 106. vetus formula excommunicationis præclara, in qua hæc habentur: *Sint cadavera eorum in eſcam volatilibus cæli, & beſtiis terræ, & non ſint, qui ſepeliant eos.* In Charta Herivæi Archiep. Rem. in Concilio Remenſi an. 900. *Sepultura aſini ſepeliantur, & in ſterquilinium ſuper faciem terræ ſint, ut ſint in exemplum opprobrii, & maledictionis præſentibus generationibus & futuris.* In alia, quæ deſcripta legitur in Spicil. Acher. to. 12. p. 142. *Anathematis vinculo innodatus, à liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ alienus efficiatur, & à conſortio Chriſtianorum privetur, ejuſque corpus exanime aſinorum accipiat ſepulturam, & ipſe æternarum flammarum incendiis miſerabiliter torqueatur.* Denique in Epiſtola Urbani II. an. 1091. ad Hugonem Epiſcop. Gratianopol. in Tabulario ejuſdem Eccleſiæ: *Porro ſanctorum Canonum decreta ubique inviolabiliter conſervari cupientes, conſtituimus atque cenſemus, ut interdictos à nobis, aut excommunicatos in communionem recipere, aut mortuos ſepulturæ tradere nemo præſumat.*

Excommunicatorum corpora inſepulta jacuiſſe *ſuper terram* per vicos & plateas teſtantur Acta Concilii V. Tricaſſini ann. 878. can. 3. 7. Innocentius III. lib. 15. Epiſt. 129. Ejuſdem Acta p. 34. Rogerus Hoved. pag. 769. 773. 801. 810. & Ordericus Vitalis lib. 13. p. 908. &c.

Quin & ea invaluit opinio, excommunicatorum cadavera, niſi mortui abſolverentur, in cineres non abire, & reſolvi haud poſſe: ſed in horrendum poſteris exemplum indiſſolubili membrorum compage integra in omnia ſecula perdurare. Id non uno, licet raro, probant exemplo Scriptores Latini, Matth. Paris an. 1245. p. 464. Adamus Brem. cap. 75. vetus Scheda de quodam excommunicato, edita à Tengnagelio cum Domnizone p. 380. Albert. Stadenſis ann. 1050. & Odo Geſſeus in Hiſt. Podienſi lib. 2. c. 21.

In Græcis vero plura obſervare eſt, apud quos conſtans & indubitata ea perſeverat adhuc opinio, excommunicatorum corpora poſt mortem non putreſcere. Unde cum id & virorum vitæ ſanctitate illuſtrium cadaveribus non raro æque eveniat, hanc potiſſimum adhibent cenſuram, ut ſi illa quidem ſuave aliquid redoleant, aut quapiam decoris luce præfulgeant, pro reliquiis colant: ſi vero nigra & deformia appareant, aut fœtorem emittant, denique ſi τυμπανικὰ ſint, i. ad tympani morem turgentia, excommunicatorum illa indubie opinantur. Quod longa apud eos compertum eſt experientia, ut obſervat Jacobus Goarus ad Euchol. Gr. quem conſulas velim, ut & Hiſt. Politic. p. 27. Turco-Gr. lib. 2. Epiſt. 21. Leonem Allatium in Epiſt. ad Paulum Zacchiam de quorumdam Græcorum opinationibus, Chriſtophorum Angelum libro de Hodierno Græcorum ſtatu Græce edito c. 25. & Franciſcum Richardum de Inſula *Sant-Erini* cap. 15. extremo. Vix eſt enim, ut quæ in hanc ſententiam conferri poſſunt, capiat Gloſſarium.

¶ IMBOIATUS, Boiis ſeu compedibus vinctus. Ordericus Vitalis apud Cheſnium Hiſt. Norman. pag. 449. *Imboiatos in arcto carcere, ut punirentur, ſervavit.* Vide *Boia.*

¶ IMBOSCAMENTUM, Imboscata, Inſidiæ, Gall. *Embuches*, *Embuſcade*, Ital. *Imboſcata.* Acta SS. Maii to. 5. p. 200. ubi de S. Attone Epiſcop. *Et eſſet ibi cum 25. ſociis, ut faceret quamdam Imboſcatam, &c.* Dominic. de Gravina in Chronico apud Murator. to. 12. col. 649. *Exercitus egreditur civitate Neapolis, & ad ſtatutum locum Imboſcamenti quilibet ſe recondit.*

¶ Imboscare, Italis, Inſidias ſtruere, in inſidiis eſſe. Idem Dominicus de Gravina col. 599. *Invenerunt .... Imboſcatos in quadam valle nemoroſa ejuſdem itineris Hungaros circa centum.* Et col. 619. *At omnes ſuſpicabamur Imboſcatos eſſe in Petramanga longe parum à civitate Gravinæ, ut omnes foras euntes capere poſſent in maceriis & campis.*

IMBOTARE, [Vox Italica, Gall. *Entonner*, Liquorem in *Buttam* ſeu lagenam vel dolium infundere; *Imbotatura*, Infuſio in lagenam doliumve.] Vide *Butta*, Cupa.

¶ IMBRACHIARE, Amplexari, brachiis complecti, Gall. *Embraſſer*, apud Goclenium in Lexico Philoſophico.

¶ IMBRACIARIA, Judicum corruptio, Angl. *Imbracery.* De eo dicitur qui judices corrumpit, quem Angli vocant *Imbraceour* vel *Imbraſour.* Litteræ Henrici VI. Angl. Regis an. 1460. apud Rymer. tom. 11. p. 456. *Pro omnimodis proditionibus, murdris, raptibus mulierum, rebellionibus, inſurrectionibus, feloniis, conſpirationibus, cambipartiis, manutenentiis & Imbraciariis, &c.* Litteræ Maximiliani Imp. ann. 1508. apud eumd. Rymer. tom. 13. p. 233. *Confœderationes, impetitiones, deceptiones, extortiones, Imbraciarias, indebitas prolationes verborum, manutenentias, cambipartias, falſitates, &c.*

¶ IMBRACULUM. Acta S. Helerii Mart. tom. 4. Julii p. 150. *In Imbraculo enim oſtii illius Eccleſiæ Deum diu noctuque exorabat.* Ubi doctiſſ. Editor Sollerius: *Imbraculum hic ſumitur, ni fallor, pro tecto, quia in illud decidit imber, vel imbricibus tegitur. Niſi forte quis cum MS. Rotomag. malit legere* Umbraculum, *pro loco ubi eſt umbra, qualis eſſe ſolet in porticu Eccleſiæ.*

IMBRARE, quaſi *imbre* perfundere, *Arroſer.* Apitius lib. 8. de Re culin. c. 6. *Imbrato buccellis panis & oleo modico.* i. perfundito.

IMBREN, vox Angloſaxonica, quæ *jejunium quatuor temporum* ſignificat, ut eſt in Concilio Ænhamenſi an. 1009. c. 16. de qua multa commentatur Somnerus in Gloſſario Sax. voce ymbꝛen.

¶ IMBRESCERE, Madefieri, quaſi *imbre* perfundi. Lambertus Ardenſis Ludewig. to. 8. p. 479.
..... *Imbreſcunt fletibus ora.*

¶ IMBREVIARE, In *Breves* redigere, deſcribere; *Imbreviatura*, *Protocollum*, apud Laurentium in Amalthea. Vide in *Brevis.*

¶ IMBRICITUR, ὀμβρεῖται, βρέχεται, Pluit, in Gloſſis Lat. Græc. Sangerman. MSS. & apud Martinium, qui reſtituit, *Imbre icitur.*

IMBRIGARE, [In *brigas* ſeu lites & jurgia conjicere.] Vide *Briga.*

¶ IMBRINGARE, ut *Imbrigare.* Statuta Maſſil. p. 68. *Et quod dicto fundegario non impedient, vel Imbringabunt, vel fieri facient aliquid vel aliqua quæ contraria ſint his, quæ dicto fundegario à Rectore Maſſiliæ ſunt vel erunt conceſſa, vel conventa.*

¶ IMBROMARI. Vide *Imbrumari.*

IMBROMIDARE, ἐμβρωματίζειν, Cibum dare. Alexander Iatroſophiſta lib. 2. Paſſion. *Quod ſi cum febre fuerit, impedimentum ſit curationi, & ulcera Imbromidantur, & ſordidantur.* Ubi Gloſſæ MSS. interlineares, *i. ſordidantur.*

IMBRUMARI. Papias: *Bruma, Græce edacitas dicitur: tunc enim major appetitus cibi: inde Imbrumari dicuntur, quibus faſtidium eſt ciborum.* [MS. Bituric. habet *Imbrumarii.* Melius Gloſſ. Sangerm. MS. n. 501. *Imbromari, Quibus faſtidium eſt ciborum, Broma quippe edacitas eſt*, à Gr. Βρῶμα, Cibus.]

¶ IMBRUS, ἡμίονος, πρόβατον, Mulus, Ovis. Gloſſ. Sangerman. Lat. Græc. MSS. Vide *Iber.*

IMBRUTUS, Papiæ, *Sine intelligentia, imprudens.*

IMBULUS, ab *ambulando*, *Ambulatorium*, ita Gloſſ. Iſidori. Papias: *Imbuli dicti, vel quia ſub volumine ſunt, vel quia ſub his ambulamus. Sunt enim platearum porticus hinc inde.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Imbulus, Porche large.*] Vide *Embolus.*

IMBUMENTUM, Papiæ, *Documentum.*

¶ IMBURSARE, Nummos in *burſam* ſeu loculos dimittere, Gall. *Embourſer.* Sic in Statutis Collegii Narbon. an. 1379. apud Lobinell. to. 5. Hiſt. Pariſ. p. 670. & in Concilio Avenion. an. 1509. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 389. *pecuniam Imburſare* dicitur, qui nummos in propria crumena recondit; ſed interdum *Imburſare* eſt Pretium pro convictu ſolvere, eo quod pecunia ad convictorum alimoniam deſtinata in arca quam *burſam* vocabant, aſſervaretur. Statuta Collegii S. Bernardi apud eumd. Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 167. *Qui vero minus quam dictam burſam Imburſaverit, nihil eidem de communi miniſtretur.* Id eſt, Convictor qui non ſolverit integrum pretium pro convictu, &c. Infra: *Inhibetur etiam, ne aliquis ſcholaſticus in Collegio S. Bernardi famulum, ſervientem, vel ſcriptorem teneat, niſi pro eo voluerit Imburſare.*

Pag. 170. Proviſor habeat *poteſtatem compellendi dictos Abbates ad Inburſandum integraliter pro ipſis eorum Capellanis & ſervitoribus ...ſicut Inburſant alii, & ſint contenti ſinguli eorum ordinaria portione.* Rurſus occurrit pag. 178. Vide *Inburſare.*

¶ IMBURSATIO, Solutio pretii pro convictu, ibid. pag. 167. *Quod ſi ſcholares ſine Imburſatione poſt feſtum O. SS. remanſerint, ſententiam excommunicationis ſe noverint incurriſſe.* Recurrit ibid. p. 178.

IMBUTAMENTUM, ab Imbuere. Robertus Monachus Walciodorenſis in Prologo ad Vitam S. Forannani Abbat. *Sed quoniam Imbutamento artis Philoſophiæ minus fulti verbis has* (virtutes) *enucleare nequimus venuſtis, &c.* Gloſſ. antiq. MSS. *Imbumentis, documentis.* Gloſſar. Ælfrici: *Imbutor, vel eruditor*, Lapeou.

¶ IMBUTATURA, f. Immiſſio vini in dolium, & tributum inde ſolvendum, ab Italico *Imbottare*, Vinum in dolium immittere, Gallice, *Entonner.* Chron. Eſtenſe apud Murator. tom. 15. col. 509. *Dominus Albertus Marchio .... ad eos inermis deſcendit, & multis eos blandis verbis allocutus, ut eorum impetum & furorem mitigaret, fecit eis tradi omnes ſcripturas gabellarum, Imbutaturæ & extimorum, tam novas quam veteres; qui ſtatim accenſo igne ... prædictas omnes ſcripturas & libros concremaverunt.*

¶ IMENERIUS, Liber *hymnorum*, in Enumeratione munitionum Somneriæ an. 1260. V. *Hymnus.*

¶ IMGLA, vel IMGLUS. Confirmatio teſtamenti per Carolum M. apud Mabill. pag. 507. Diplom. & apud Murator. to. 2. part. 2. col. 746. *Morogenna domus ... cum ædificiis, cortiferis, exavis, ortis, vineis, campis, ſeu Imglis, una cum Eccleſia, &c.* Si particula *ſeu* vocem præcedentem exponat, *Imglus* idem erit quod Campus; verum hæc particula ſæpe vim habet conjunctionis in veteribus Inſtrumentis. Vide *Imlaria.*

IMINA, Species menſuræ. Vide *Hemina.*

¶ IMITABILITER, Modo quem quis imitetur. *Reddantur promptiores alii Imitabiliter ad exemplum*, in Donatione an. 1379. ex Regeſto *Rubei* Cameræ Comput. Provinciæ.

IMITAS, Pars ima, inferior. Teſtamentum S. Remigii Remenſis Epiſc. *Partem meam de prato, quod Lugduni juxta vos habeo, ad Imitatem montium poſito, & quæ juxta ſunt pratella, quæ tenui, ad te revocabis.*

¶ IMITATIO. Vide *Immutatio.*

IMIZILUM, IMIZINUM, &c. Anaſtaſius in Leone III. p. 144. *Fecit veſtem albam holoſericam ornatam in circuitu de Mizilo.* Ubi alii Codd. habent *de micilo.* In Paſchali, p. 156. *Vela de fundato 14. de quadrapulo 14. ſimiliter & de Imizilo 14.* Mox: *De Imizilo vela numero quatuor.* In Sergio II. pag. 173. *Obtulit veſtes de Imizilo quatuor.* [In Leone IV. apud Murator. tom. 3. p. 246. & to. 4. SS. Julii p. 325. *Cum liſta de chryſoclavo cum velis ex Imizino duobus.*] In Nicolao I. pag. 210. *Fecit .... veſtem de fundato unam habentem hiſtoriam Leonum, & in circuitu Myzinum.* Bulingerus *Imizilum* his locis ſericum lenius, quod Italice dicitur *Ermeſino*, vel Byſſinum interpretatur. Vide, an non idem ſit, quod *Camiſile.*

¶ IMLARIA, Campi modus, ut videtur. Mandatum Radulfi Epiſc. Atreb. an. 1217. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1190. *Rex Barbariæ offert pro deliberatione ſua octo caſtra meliora quæ habet, & Chriſtianos quos habet in ſex civitatibus ſuis, vel pro his omnibus dare perpetuos denarios tot, ut de his poſſit dimidium Imlariæ in latitudine unius agri totaliter cooperire.* Ex his conjecto *Imlariam* ſpatium fuiſſe diverſorum *agrorum*; de agri ſpatio dictum eſt in *Ager.*

¶ IMMACULABILIS CONSCIENTIA, Quæ maculari nequit ſeu inquinari, in Vitis Patrum Emeritenſ. inter Concilia Hiſpan. to. 2. p. 648. col. 1.

¶ IMMACULATIO, Integritas, innocentia, in Actis S. Franciſci de Paula n. 162. tom. 1. April. pag. 190.

IMMAGISTRATUS, Papiæ, *In honore poſitus.*

IMMAJORARE, Augere. Acta Epiſcopor. Cenoman. pag. 75. *Quam & antea jam dictus Dominus ſanctus Victurius Immajorare & reſtaurare cœperat.* Infra: *Et civitatis Eccleſiam in orientali parte Immajoravit.* [Utrobique Mabill. tom. 2. Analect. legit *Inmajorare.*] Pag. 79. *Quam ipſe Emelioravit.* Charta Ludovici Pii Imp. in Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. pag. 88. *Et quas à novo reſtruxit, atque immelioravit, Immajoravitque.*

¶ IMMANCATIO, Membrorum conſervatio, ne quis fiat *mancus* ſeu mutilus. Indiculus precatorius ad Epiſcopum formula 22. inter Bignonianas: *Precamur vobis ut vitam & Immancationem & diſciplinam corporalem ei concedere jubeatis.* Hæc erat Epiſcoporum ſeu Clericorum conſuetudo, ut pro ſontibus ad Eccleſiam confugientibus intercederent, nec prius eos redderent, quam *ad evangelia datis ſacramentis*, inquit Synodus Aurel. I. cap. 3, *de morte & Debilitate ſint ſecuri, ita ut ei cui reus fuerit criminoſus, de ſatisfactione conveniat:* quod etiam in ſervis obtinebat, qui nonniſi excuſati dominis permittebantur, ibid. cap. 4. & 5. Vide Gregor. Tur. lib. 5. cap. 3.

IMMANTARE, IMMANTATIO. Vide *Mantum.*

¶ IMMATIENS, ἀνέφικτος, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerman. Quem non poſſumus conſequi. Vox, ut opinor, ducta à Græco μαίειν, quod Heſychius exponit ζητεῖν, Quærere, & præpoſitione *in*, quæ locum habet ἀ privativi.

¶ IMMATRICULARE, Annectere, adjungere. Fundatio Monaſterii de Altaripa apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 313. *Prædicta omnia approbata fuerunt & confirmata à dicto Guidone Epiſcopo Lauſanenſi, qui hanc domum de Altaripa in ſuam ſucceſſorumque ſpecialem protectionem ſuſcepit, decimaſque totius laboris & nutrimenti ſui juxta generale totius Ordinis privilegium eidem aſſignavit, adjiciens inſuper & Immatriculans huic Monaſterio Eccleſias de Eſcuvillens & de Unens cum fundis & pertinentiis ſuis.* Gallis *Immatriculer*, In album referre.

¶ IMMEDIETATE, pro Immediate, ſine ullo medio. Litteræ Johannis Franc. Reg. an. 1361. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 544. *Ordinamus pro nobis & ſucceſſoribus noſtris dictos Religioſos* (Clarevallenſes) .... *in & de ſuperioritate prepoſiture & reſſorti dicti loci de Barro ſuper Albam in ſolidum & Immedietate perpetuo permanſuros.* Eadem notione legitur, *Sub Immediato reſſorto regio*, in aliis ejuſdem Regis Litteris eod. an. ibid. p. 501.

¶ IMMEDULLARI, Imbibi, quaſi medullis infundi, inferi. Vita S. Ayberti, to. 1. April. pag. 680. *Comes vero finita benedictione, dum potaret ejuſdem limphæ potum, per ſingula ſua membra ſic ſenſit Immedullari, ut &c.*

IMMEDULLATUS, Imbibitus, medullis inſitus. Jocelinus in Vita S. Patricii n. 109. *Nec magos illos velle deſerere malitiam Immedullatam, etſi cucullis candidatam.*

IMMELIORARE, Meliorem reddere, apud Simeon. Dunelmenſem an. 616. Adde Vitam Aldrici Epiſcopi Cenom. pag. 92. 93. 159. 164.

¶ Immelioratio, in Charta ann. 878. ex Appendice Marcæ Hiſp. col. 802.

¶ IMMELENATUS, Mulus, vel onus muli. Radulfus de Geſtis Friderici I. Imp. apud Murator. tom. 6. col. 1195. *Miſit ad eum* (Reſtagus) *quod non tranſiret, niſi daret ei centum ſummarios auri & argenti onuſtos. Imperator vero reſpondit ſe libenter velle dare ei aurum & argentum, ſed niſi Immelenatum unum.* Vide *Innemilus* in *Azemila*.

IMMENDARE, Papiæ, *Depravare.*

IMMENSURATIM, Sine menſura, immenſe, Gallis *Démeſurément.* Salvianus lib. 6. de Gubernat. Dei: *Videamus, quæſo, quantumlibet Immenſuratim lætemur, quamlibet jugiter, &c.*

¶ IMMERCIATUS, Cui pro delicto impoſita eſt pœna ſeu mulcta pecuniaria. Confirmatio Chartæ Ricardi I. Angl. Reg. an. 1423. apud Rymer. to. 10. p. 34. *Si aliquis hominum prædictorum fratrum ſit Immerciatus ergà nos, vel erga Ballivos noſtros, pro quacumque cauſa, vel delicto, vel forisfacto, merciæ & Amerciamenta pecuniæ prædictis fratribus ſine dilatione reddantur.* In Privilegiis Equitum S. Johannis Jeroſol. pag. 4. perperam legitur *Imminuerciatus*, ut & *Intramenta pecuniæ* to. 3. Hiſtor. Harcur. p. 184. pro *Amerciamenta pecuniæ.* Vide *Amerciare.*

¶ IMMERITE, pro *Immerito*, apud Thom. *Madox* Formul. Angl. pag. 72.

¶ IMMETALLATUS, Ornatus, vermiculatus, Gall. *Emaillé.* Teſtamentum an. 1332. è Chartulario B. M. de Bono-nuntio Aurelian. *Tres ſcyphi argentei Immetallati, ponderis quinque marcharum. Duo bachini Immetallati*, apud Lobinell. in Gloſſario ad calcem Hiſt. Britan. Vide *Smaltum.*

¶ IMMI, Menſuræ ſpecies, forte eadem quæ *Hemina.* Fundatio Murenſis Monaſterii apud Eccardum de Origine familiæ Habſburgo-Auſtriacæ col. 231. *Reportat ad villicum duos panes & quartam hydriæ de vino, & duo Immi de avena ſive de hordeo*, Pro menſura lactis ſumitur alibi. Vide *Seſter.*

IMMINERE. Papias: *Imminet, inſtat.* Ita uſurpant Tertullianus de Pœnit. c. 6. Anaſtaſius in S. Fabiano, Greg. Turonenſis, & alii.

Imminentia, Inſtantia, apud Gregor. M. lib. 2. Ind. 11. Epiſt. 29. lib. 3. Epiſt. 10.

¶ IMMINUATUS, Immunis. Chronic. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 635. *Ab omni datione, ab omni diſtrictione Pontificum, Ducum, Comitum; vel quorumcumque Rom. Pontificis miniſtrorum, & cujuſcumque dignitatis perſonæ inconcuſſum, Imminuatum & liberrimum exiſteret.*

¶ IMMINUERCIATUS. Vide *Immerciatus.*

¶ IMMINUERE, Libertate & *immunitate* donare. Charta an. 1291. è Chartulario S. Joannis Angeriac. pag. 277. *Promittimus bona fide eidem Abbati, nos facturos & curaturos, quod nobilis vir dominus Haleburgi amortibit, liberabit, Imminuet ac confirmabit ... eidem Abbati & Monaſterio omnia ſupra dicta.* Sed f. legendum *Immuniet*, ab *Immunire.*

¶ Imminutio, Immunitas. Eadem Charta Angeriac. *Et ſi contingat nos non procurare vel facere amortitionem, liberationem, Imminutionem ac confirmationem prædictas, &c.* Puto legendum *Immunitio.*

1. IMMISSIO, Exactio, vel violentia. Gregorius M. l. 7. Ind. 1. Epiſt. 18. *Vel de loco aliquo, qui ad id pertinet, quocumque modo, qualibet occaſione minuere, nec Immiſſiones doloſas aliquas facere.* Charta fundationis Monaſterii S. Severi in Vaſconia, apud Marcam lib. 3. Hiſt. Beneharn. cap. 8. *Vel de villis vel Eccleſiis, quæ ad eum pertineant, quocumque modo & occaſione movere*, (leg. minuere) *vel dolos, vel Immiſſiones aliquas facere, nec in hoſtem, nec in caballicationem eſſe ductores, &c.*

2. IMMISSIO, ἐνέργεια, [Operatio.] Joan. Sariſber. lib. 2. Policrat. cap. 17. de Daniele: *Sciens utique ſatellitem ſatanæ ad ſubverſionem hominum in angelum lucis transfigurari, & Immiſſiones fieri per angelos malos, &c.* [Verba ſunt Pſalmi 77. v. 49.]

¶ IMMISSURA, *Sagittarum immiſſarum jactus.* Barthius in Gloſſario ex Roberti Monachi Hiſt. Palæſt. *Sed hæc noſtri irridebant, & protecti clypeis, loricis, galeis, eorum Immiſſuras vilipendebant.*

¶ IMMOBILE, Bona immobilia, in Caffari Annalibus Genuenſ. ad ann. 1162. apud Murator. to. 6. col. 278.

¶ IMMOBILITARI, Immobilem eſſe. Sebaſtianus Peruſinus in Vita B. Columbæ Reatinæ, tom. 5. Maii pag. 360. * *Immobilitato hoc ſenſu, omnes alii Immobilitantur.* Engelbertus de Longævitate ante diluvium cap. 23. *In quarum fundo aquarum aer & aqua præcluduntur & Immobilitantur uſque ad infectionem & putrefactionem.*

IMMOLARE, Offerre aliquid Eccleſiis. Tabularium Landavenſe in Monaſt. Anglic. to. 3. p. 192. *Idon Rex ... unam de domibus ſuis ... Immolavit cum omni ſua libertate, & cum refugio Eccleſiæ S. Petri, &c.* Pag. 205. *Immolavit 4. modios terræ ... pro commercio regni cæleſtis Deo & Sanctis, &c.* Occurrit in hoc Tabulario non ſemel.

IMMOLATICIÆ Hostiæ, Eſcæ, carnes, idolis immolatæ. *Mortiferi idolorum cibi*, apud Cyprian. de Lapſis. *Occiſarum hoſtiarum miſer ſanguis*, apud Julium Firmicum de Errore profanar. religion. *Cibi idolorum cultibus Immolati*, in Concilio Aurelian. II. cap. 20. *Immolata dæmonibus*, in Aurelianenſi IV. cap. 15. εἰδωλόθυτα, in Epiſt. 1. ad Corinth. 10. Gloſſ. Græc. Lat. Θύσιμος, *Immolaticius.* εἰδωλοθυσία, *Immolaticium.* Ab iis abſtinere jubebantur Chriſtiani, ne gentilitiæ ſuperſtitioni viderentur participare, adeo, ut ſi eas contigiſſent, gravi pœna, ac, uti vocant, pœnitentia mulctarentur, ut eſt in Pœnitentiali Halitgarii cap. 6. & in Addit. 4. ad Capitula Caroli M. cap. 54. Solebant autem Gentiles, qui ex ſacrificio domum redibant, portiunculam aliquam victimæ conſecratæ domeſticis ſuis afferre, quod docet Scholiaſtes Ariſtophanis in Pluto. Sed & interdum in macellis venum exponebant, & ex iis collecta pecunia Sacerdotum erat, ut eſt apud S. Auguſtinum lib. Expoſitionis quarumdam propoſitionum ex Epiſt. ad Rom. cap. 78. Unde ſæpe legimus, porrectas à paganis ad manducandum ejuſmodi eſcas Chriſtianis Martyribus, in Actis Martyrii SS. Taraſii & Socior. apud Baron. ann. 290. n. 24. & apud Gregorium M. lib. 3. Dial. c. 27. Vide eumdem Auguſtinum Epiſt. 153. [& Lactantium lib. de mortibus Perſecutorum n. 37.]

¶ IMMOLATIO Missæ, vulgo *Præfatio*, ſeu pars Miſſæ, in qua fit ſacrificium, *Actio.* Acta SS. Junii to. 4. p. 699. ubi de feſtis S. Johan. Baptiſtæ: *Immolatio Miſſæ. Vere dignum eſt, nos tibi ſemper hic & ubique gratias agere, &c.* Vide Miſſale Gothicum pag. 263.

¶ IMMORA, *Dilatio, procraſtinatio*, ὑπέρθεσις. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm. MSS.

¶ IMMORANTER, Sine mora. Gloſſ. Græc. Lat. ἀνυπερθέτως, *Immoranter, incunctanter.*

¶ IMMORIGERATUS, Non morigerus, male moratus, in Chron. Modoetienſi apud Murator. to. 12. col. 1129.

¶ IMMOROSE, ut *Immoranter*, in Litteris Caroli VI. Franc. Regis ann. 1411. ex Libro viridi 2. Caſtelleti Pariſ. fol. 136.

¶ IMMORTIFICATUS, lib. 1. de Imit. Chr. cap. 3. n. 3. Qui ſibi plus ſatis blanditur & indulget, Gall. *Immortifié*.

IMMOTABILITAS, ἀκινησία, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ IMMOTORES. Vide *Uſupelliones*.

¶ IMMUNDÆ Carnes, à quibus Judæi debebant abſtinere; quæ fuerint, dicitur Levitici cap. 11. quænam vero fuerint Chriſtianis immundæ, diſcimus ex Actibus Apoſt. cap. 15. ubi Gentes recens ad Chriſtum converſæ jubentur abſtinere *à ſanguine & ſuffocato*. Hinc liquet quid ſibi velit Capitulum 100. Theodori Cantuar. Archiep. apud Acher. to. 9. Spicil. p. 61. *Qui carnes Immundas manducaverint, & olera quæ cum carne coquuntur, ceſſare oportet à miniſterio*; hoc eſt, Qui carnes cum ſanguine, ſeu carnes ſuffocatas manducaverint. Interpretationem, ſi opus eſt, firmant Capitulum 105. *Sanguinem ſine voluntate edentibus non eſſe peccatum*, & Capitulum 119. *Aves & animalia cætera, ſi in retibus ſtrangulentur, non ſunt comedenda; ſimiliter ab accipitre mortua. Apoſtolus etiam dicit: Similiter abſtinete vos à ſuffocato ſanguine & ab idololatria.* Haud ſcio an aliud poſterius ſit hujuſcemodi interdictionis exemplum.

¶ IMMUNDITIÆ, Purgamenta. Vide *Mundillæ*.

IMMUNITAS, ἀτέλεια, ἀλειτουργησία, in Gloſſ. Lat. Græc. quomodo *Emunitas* ſumitur, uti in hac voce docuimus: in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 21. 25. ſit in Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 187. &c.

Immunitas, Locus *immunis*, aſyli jure donatus, cum de ædibus ſacris agitur, ut in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 30. 36. lib. 2. tit. 39. §. 3. 4. in Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 26. lib. 4. cap. 13. 51. 52. lib. 5. cap. 13. 148. in Fragmentis Capitularium Baluz. cap. 8. 14. &c. ipſa ſcilicet Eccleſia, Monaſterium ipſum, vel ædium ſacrarum ambitus. Concilium Colonienſe ann. 1260. cap. 8. *Item Canonicis, ne frequententent extra Immunitatem Eccleſiarum ſuarum, comedant aut dormiant extra ipſam, firmiſſime prohibemus.* Cap. 14. *Ut Omnes Eccleſiæ Collegiatæ Immunitates ſuas muro circundatas, & clauſuras portarum bene munitas habeant, firmiſſime præcipimus.* Adde cap. 13. & Statuta Conradi Archiep. Colonienſis ejuſdem ann. 1260. c. 19. 28. Concilium Londinenſe ann. 1268. can. 13. &c. Inde prædia ac villæ *de immunitate* eſſe dicuntur, quæ ad Eccleſias pertinent, in Edicto Piſtenſi cap. 8. 18. in Chronico Beſuenſi pag. 504. in Præcepto Barnoini Viennenſis Archiepiſcopi an. 811. tom. 12. Spicil. Acher. pag. 140. 141. in Concilio Colonienſi an. 1266. can. 4. &c. [Chartularium Gemmetic. to. 1. p. 10. *Item en la ville & cité de Rouen avons un ancien manoir, la chapelle S. Philebert dudit lieu, ou ſont pluſieurs maiſons & jardins, ainſi que le tout ſe comporte, clos de hauts murs anciennement nommé Turris Alneredi, & de preſent la Poterne, qui eſt lieu d'aumoſne, franchiſe & Munité, aſſis pres le Palais en la parroiſſe S. Lo.*] Vide *Emunitas*.

¶ Immunitaria Institutio, Qua conceditur Immunitas, in Charta Chonradi Regis an. 971. apud Meneſterium Hiſt. Lugdun. pag. XXXVIII.

¶ Immunitatio, Idem quod *Immunitas*. Charta Regis Boſonis pro Eccleſia Viennenſi an. 2. regni ejus: *Quod irrationabiliter ablatum foret, cum omnibus appenditiis & Immunitationibus redderemus.*

¶ Immunitio, Eadem notione. Charta Roberti Ducis Burgundiæ apud Perardum p. 348. *Promittimus ... omnia privilegia, omnes libertates, Immunitiones, cartas, inſtrumenta ... inviolabiliter obſervare.*

Immunitatem Ecclesiæ Persolvere, id eſt, bannum ſeu mulctam propter infractam Eccleſiæ immunitatem. Synodus Pontigonenſis an. 876. can. 3. *Quod ſi quiſpiam fecerit, reſtitutis male præſumptis, Immunitatem ipſius Eccleſiæ perſolvat, & bannum noſtrum tripliciter componat.*

¶ IMMURARE, Carcere includere, Gall. *Mettre entre quatre murailles.* Pœna alias ſatis frequenter irrogata hæreticis aliiſque graviter delinquentibus, ac præſertim iis qui in judicio conſtituti diu negarant veritatem, & ſe perjurio obſtrinxerant. Chronicon Trivetti ad an. 1222. to. 8. Spicil. Acher. p. 572. *Ruſticus etiam quidam ſeipſum crucifigens & ſtigmata vulnerum Chriſti ſuperſtitione quadam circumferens perpetuo Immuratur.* Vide *Murus*.

¶ IMMURMURARE Remedium, Illud quaſi *Immurmurando* implorare, in Vita S. Godebertæ to. 2. SS. April. p. 35.

¶ IMMUTATIO, Imminutio. Capitularia Caroli M. lib. 7. cap. 445. *Monemus ut jura Eccleſiarum, ſicut à Patribus divinitus inſpiratis ſunt ordinata, inviolata permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiſcat, nec per alterius Imitationem ſuum aliquis quærat augmentum.* Eadem habentur in Capitulari tertio incerti anni cap. 10. quod ad annum 814. refert Baluzius. Sed quamquam & in antiquis Benedicti Levitæ exemplaribus legitur *Imitationem*, contendit tamen idem Baluzius legendum eſſe *Immutationem*, idque probat ex lege Codicis Theod. relata ejuſd. lib. cap. 477. ubi ſic habetur: *Quæcumque à parentibus noſtris diverſis ſunt ſtatuta temporibus manere inviolata atque incorrupta circa ſacroſanctas Eccleſias præcipimus. Nihil igitur à privilegiis Immutetur*, hoc eſt, *Imminuatur*, ex ejuſdem Baluzii interpretatione, quæ belle congruit his verbis, *nec per alterius Immutationem* (ſeu *Imminutionem*) *ſuum aliquis quærat augmentum.*

¶ IMMUTILATUS, Integer, illibatus. Philippus II. Franc. Rex in Charta an. 1189. pro Eccleſia Eduenſi, to. 8. Spicil. Acher. p. 203. *Jura harum Eccleſiarum volumus & debemus Immutilata conſervare.* Occurit in Formulari Anglic. Thomæ *Madox* p. 60. 177. &c.

¶ IMNARIUM, pro *Hymnarium*, Liber continens hymnos ſolitos in Eccleſia decantari; legitur in Præfatione Franciſci Blanchini in Vitas Rom. Pontif. apud Murator. to. 3. p. 86. Vide *Hymnus*.

IMPAGATUS, Non ſolutus. Vide *Pacare*.

1. IMPALARE, In palum impingere. Lex Burgund. tit. 24. §. 2. *Si quodlibet animal, dum de meſſe, aut de prato ... expellitur, Impalaverit, &c.* Lex Ripuar. tit. 70. §. 3. *Si in ſepem animal Impalaverit.* §. 4. *Si autem deintus ſepem ſe in virgam Impalaverit.* Lex Longob. lib. 1. tit. 19. §. 10. *Si caballus aut quodlibet peculium in clauſuram alterius, intus ſaliendo, ſe Impalaverit, &c.* Adde Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 9.

2. IMPALARE, Papiæ, eſt *Impugnare*.

¶ IMPANALARE, In ſchedulam referre, ab Anglico *Panell*, Pagina, ſchedula. Henricus VI. Rex Angl. in Charta an. 1447. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 657. *Concedimus præfato Edmundo quod ipſe hanc habeat liberta-*

tem videlicet quod de cætero durante vita ſua, aliquo ſtatuto non obſtante, contra voluntatem ſuam non ponatur nec Impanaletur in aliquibus aſſiſis, juratis, recognitionibus, attinctis ſeu inquiſitionibus quibuſcumque, &c. Vide *Panellum*, 2. & *Pannellare*.

¶ IMPANATORES. Sic Guitmundus lib. 3. appellat Berengarii ſectatores, qui panem & vinum in Corpus & Sanguinem Chriſti *tranſubſtantiari* negabant; hocque deinceps nomine vocati ſunt Lutherani, qui panem una cum Corpore Chriſti in Euchariſtia remanere ſomniarunt.

¶ Impanatus Christus, Eadem ratione, dicitur Anonymo qui ab annis plus quingentis confutavit errores *Impanatorum*. Hujus Scriptoris Anonymi necdum editi excerptum refert Marten. to. 2. Itin. p. 125.

¶ IMPANELLARE, ut *Impanalare*, In ſchedulam referre. Vide *Panellum* 2.

IMPANS. Papias: *Impans, in manu Regis ſervus dimiſſus, extraneus eſt.* Lex Longob. lib. 2. tit. 34. de Manumiſſionib. §. 1. *Similiter, qui per Impans, i. in votum Regis dimittitur, ipſa lege vivat, ſicut qui amund (i. à tutela liber) factus eſt.* Edictum Rotharis tit. 91. §. 5. habet *Inpans.* [Cod Eſtenſ. *Infas*, alter Codex *Infans*, apud Murator. to. 1. part. 2. p. 34.]

¶ IMPARAGARE, Puellam nobili & convenienti conjugio copulare. Vide *Diſparagare.*

IMPARARE, [Invadere, occupare, Gall. *s'Emparer*; *Imparantia*, Invaſio, vel alia notione, Tuitio.] Vide *Amparare*.

IMPARCARE, Imparcamentum, Imparcatio. Vide *Parcus*.

IMPARTES, *Expertes*, *ſine parte*, Gloſſæ Iſid.

IMPARTICARE, Ad *perticam*, ſeu furcam vel patibulum ſuſpendere, ex Gallico *Enpercher*. Lambertus Ardenſis pag. 169. *Mox quæſitis mortidatoribus, & proditoribus, & conſciis, & conſiliariis, & multis inventis alios inrotavit, alios Imparticavit, alios caudis jumentorum protrahendos & diſcerpendos adhibuit, &c.*

IMPARTITIO, Mulcta, *emenda*. Vitalis Epiſcopus apud Blancam in Comm. Rer. Aragon. pag. 728. *Pœna vero homicidii, flagitiorum æqualium vel majorum, nec Impartitiones, quæ interciſiones vel incurrimenta vulgariter appellantur, &c.* Vide *Incurrimentum*.

¶ IMPASSIONABILIS, Qui pati non poteſt. *Impaſſionabilis Deitas*, apud Chriſtian. Lupum de Appellationibus p. 890. ex fragmento Eutychetis.

¶ IMPASSIONATUS, *Paſſionis expers*, Gall. *Apathique*, ex Goclenii Lexico Philoſophico.

¶ IMPASSULATUS, Deſiccatus, ab Italico. *Impaſſire*, ſiccare. Catalogus Sanctorum apud Rocchum Pirrum Siciliæ Sacræ p. 61. *Et invenerunt caput purum & immaculatum ... oculi erant clauſi ... dentes albiſſimi, pellis faciei Impaſſulata ſeu deſiccata, naſus erat planus & venuſtiſſimus.*

¶ IMPASTARE, In *Paſta* ſeu pane coquere, Gall. *Mettre en pâte*, Ital. *Impaſtare.* Vita S. Guillelmi Fundatoris Montis-Virginis, to. 5. Junii pag. 135. *Pavo Impaſtatus delatuſque in Montem, invenitur totus ſcatere vermibus.* Vide *Paſſimæ*.

¶ IMPAUSABILIS, Qui non *pauſat*, quieſcit. Fulgent. Myth. 1. *Alecto Græce Impauſabilis dicitur.*

¶ IMPAUSABILITER, Inceſſanter, continue. Cæl. Aurel. l. 3. Tard. c. 2. *Impauſabiliter cibum ſumere.*

¶ IMPECHEMENTUM, Impedimentum, Gall. *Empeſchement.* Tractatus an. 1428. apud Rymer. to. 10. p. 390. *Abſque licentia, demanda, impedimento, ſeu Impechemento quocumque.*

¶ IMPECHIAMENTUM, ut *Impechementum.* Identura anni 1407. apud eumd. Rymer. to. 8. pag. 498. *Abſque Impechiamento, impedimento, arreſtatione quavis, libere vehere, mittere & diſponere poterunt omnia eorum bona.* Poſſent hæ duæ voces eadem notione explicari, qua ſequens.

IMPECHIARE. Henric. de Knyghton. an. 1256. *Et promiſit Regi Navarræ, quod nunquam eum Impechiaret pro morte dicti Caroli de Hiſpania, &c.* i. impeteret, vel quæſtionem moveret. Ita *Empeſcher*, uſurpat conſuetudo Carnot. art. 32. *Un Seigneur feodal, par defaut d'homme, ou de devoirs de Fiefs non faits & payez, peut aſſigner luy-meſme ſur les heritages tenus en Fief de luy, & les mettre en ſa main, brandonner & Empeſcher, & y faire mettre & appoſer la main du Roy, &c.* Conſuetudo Vadenſis art. 32. *Le Seigneur nouveau ne peut Empeſcher, ne mettre en ſa main les Fiefs, &c.* Quam quidem vocem Gallicam, non ab *impedire*; ſed ab *impetere* videntur accerſere Spelmannus & Somnerus: eſt enim *impetere*, idem quod in jus vocare, accuſare, apud Gregorium Turon. lib. 5. c. 14. Hiſt. Flodoardum lib. 3. cap. 21. in Legibus Henrici I. cap. 6. & [& apud Rymer. to. 8. p. 108. & alibi.] Unde *Impetitio*, pro accuſatione, ut in Jure Anglico, *ſine Impetitione vaſti*, exponitur, *ſans Empeſchement de gaſt.* [Permutatio anni 1319. *Renunciantes ... omni actioni, Impetitioni, liti, juri, &c.* Præceptum anni 1321. apud Rymer. to. 3. p. 879. *Sine Impetitione ponenda in corporibus hominum illorum, vel in navibus, ſeu bonis ante dictis.*] *Impacciare* dicunt Itali, pro impedire, moleſtiam afferre.

IMPECTORARE, Pectori recondere. Auxilius de cauſa Formoſi Papæ: *Pauliſper vis artis aperienda eſt, ut locorum ſtatus fineſque conſtitutionum facilius Impectorentur.* Vita S. Wilibaldi Epiſc. Eyſtetenſis cap. 5. *Soliquiorum Dei librum amplectens legebat, quoad uſque ſecundum morem ordinis Pſalterium ſibi ex integro memoriter Impectoraſſet.*

IMPEDATURA. Eſdras lib. 3. cap. 5. *Et horum quæſita eſt generis Impedatura, & non eſt inventa.* Ubi Gr. Edit. Καὶ τούτων ζήτησις τῆς γενικῆς γραφῆς ἐν τῷ καταλογισμῷ, καὶ μὴ εὑρεθείσης, &c. Will. Brito in Vocabul. MS. *Impedatura, dicitur pedis menſura vel impreſſio, vel inveſtigacio. Eſt autem peda, ut dicit Ugutio, veſtigium humanum, unde dicitur, pedo, pedas, & per compoſitionem impedo, das, i. pedam facere, vel imprimere, vel inveſtigare, & inde dicitur Impedatura. Unde 3. Eſdræ 5. dicitur, ... & generis ſexta Impedatura i. generis inveſtigatio: vel genealogiæ computatio, Impedatura dicitur, quod ſicut in deambulatione una peda poſt aliam terræ imprimitur, & una alteri ſuccedit, ita & in hujus computatione una peda poſt aliam minatur, & * æqualiter una alteri ſucceſſit, obſervatur, & ſicut peda diſtinguitur à peda, & ſimiliter perſona à perſona.* Adde Auctorem Mamotrecti. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Impedatura, Impreſſure de pié, ou meſure, ou trace de pié.*]

¶ IMPEDIARE Canem, Ejus pedes quodammodo mutilare. Vide *Expeditare Canem.*

¶ IMPEDICARE. Papias: *Impliciſcere, implicare, illigare, irretire, Impedicare.*

¶ IMPEDIENS, Reus, in litem adductus & cauſam defendens. *Hæc eſt finalis concordia facta ... anno regni Regis Henrici filii Regis Joannis ſeptimo ... inter Willelmum de Mohun querentem, & Willel-*

mum Brewere Impedientem, *de manerio de Clynton*, apud Thomam *Blount* in Nomolexico Anglic.

¶ IMPEDIOSE, Cum impedimento. Utitur Goccelinus in Tranſlatione S. Auguſtini Cantuar. to. 6. Maii pag. 434.

¶ IMPEDITIVUM, Quod obſtat, impedit, apud Ludewig. to. 6. Reliq. Mſſ. pag. 191.

¶ IMPEDITOR, Qui impedit, obſtat, apud Rymerum tom. 5. pag. 4.

IMPEGNARE, ex Italico *Impegnar*, Impignorare, pignori dare, in Statutis Venetor. an. 1242. lib. 1. cap. 4.

IMPEJORARE, Pejorem facere. Vide *Pejorare*.

¶ IMPELLARE, pro *Impellere*. Donatio Alphonſi VI. to. 3. Concil. Hiſp. pag. 283. col. 2. *Qui alium Impellaverit*, *aut eum pugno percuſſerit*, *quinque ſolidos dabit Abbati*.

IMPELLICATUS, *Concubinatus*, *à pellice*. Papias.

IMPENSA, Farturæ, ſeu condimenti ſpecies, de qua Apitius lib. 8. de Re culinaria c. 7. & 8. Gloſſ. Lat. Gr. *Inpenſa*, ἀνάλωμα, ἐλαιόγαρον. Gloſſ. Iſid. *Conditura*, *Impenſa*. Ita etiam Papias. Hinc forte *Impenſam* vocabant Architecti, quarumvis rerum ad opus albarium commixtionem, ut Anonymus de Re Architectonica cap. 18. 19. 23. Palladius de Architectura: *Nucleus Impenſa meliore inducatur*. Alio loco: *Exacto pavimento ad regulam & libellam*, *ſupra Impenſa teſtaceo mollior inducatur*.

¶ IMPENSATUS, Inopinatus. *Hora Impenſata redire*, in Miraculis B. Raymundi, t. 5. Junii p. 689.

¶ IMPENSIO, Donatio. Concil. Tolet. VI. *Quicumque Simonis imitator*, *Simoniacæ quoque hæreſis exſtiterit auctor*, *ut Eccleſiaſticorum ordinum gradus*, *non dignitate morum obtineat*, *ſed munerum Impenſione conquirat*, *&c.* Charta an. 1046. ex Chartul. Apt. *Ego Pontius*, *qui hoc litterali amminiculo mea perſona firmo*, *& aliis pluribus firmari adopto*, *ut incorrupta coemptio*, *ſuo ſervata pretio*, *perduret hæc Impenſio*.

¶ IMPERACTE, Otioſe. *Imperacte negligebat*, in Vita B. Aleidis, to. 2. Junii pag. 418.

¶ IMPERAMENTUM, Cenſus pro *amparantia* ſeu protectione ſolutus. Saiſimentum Comitatus Toloſani an. 1271. apud *la Faille*, tom. 1. Annal. Toloſ. in Probat. pag. 28. *Et quod propter dominationem & libertatem quam dominus Raymundus quondam Comes Toloſanus eis dedit*, *ipſe Abbas & Univerſitas dicti caſtri debent domino Regi per Imperamentum in uno quoque anno centum ſolidos Toloſanos & ſexaginta ſeſtaria medium frumentum*, *medium avenam & ſex modios vini ad menſuram antiquam*, *& exercitum & cavalcatam*. Vide *Amparantia* in *Amparare*.

IMPERARE, Vox Medicis attributa, cum ægris remedia imponunt, quomodo ea ab iis *ordinari* dicimus, apud Arnobium Jun. in Pſalm. 143. Celium Aurelian. lib. 1. Chron. cap. 4. &c. Vide Juretum ad lib. 10. Symmachi Epiſt. 1.

¶ IMPERATORICALIS, Scripturæ genus. Vide in *Scriptura*.

IMPERATORIS dignitatem, quæ penes Romanos & Conſtantinopolitanos Auguſtos hactenus remanſerat, Leo III. PP. Carolo M. indulſit anno 801. Annales Eginhardi: *Ipſe autem cum die ſacratiſſima Natalis Domini ad Miſſarum ſolemnia Baſilicam beati Petri Apoſtoli fuiſſet ingreſſus*, *& coram altari*, *ubi ad orationem ſe inclinaverat*, *aſſiſteret*, *Leo Papa coronam capiti ejus impoſuit*, *cuncto Romano populo acclamante*, Karolo Augusto a Deo Coronato, Magno et Pacifico Imperatori Romanorum Vita et Victoria. *Poſt quas laudes*, *à Pontifice more antiquorum Principum adoratus eſt*: *ac deinde omiſſo Patricii nomine*, Imperator *&* Augustus *appellatus*. Monachus Sangallenſis lib. 1. de Carolo M. cap. 28. *Cum autem ibidem aliquot diebus reparandi exercitus gratia moraretur*, *convocavit Antiſtes Apoſtolicus de vicinis partibus quoſcunque potuit*, *& coram poſitis illis*, *& invincibilibus glorioſi Caroli Comitibus*, *nihil minus ſuſpicantem pronunciavit Imperatorem*, *Defenſoremque Eccleſiæ Romanæ*. Mox addit, huncce titulum *gratanter* haud ſuſcepiſſe, quod cum Byzantino Imp. amicitiam ſervare cuperet.

Cur vero à Leone diviſum fuerit Imperium, & à Conſtantinopolitano Auguſto ipſe ſeceſſerit, ita refert Anaſtaſius Biblioth. in Præfat. ad VIII. Synodum: *Sed poſtquam Imperatores Romanorum*, *qui nunc Græcorum appellantur*, *variorum fautores vel incentores eſſent errorum*, *ſanctam Chriſti Eccleſiam diverſis hæreſibus ſcindere minime formidaverunt*. *Scidit Deus Imperium eorum*, *& in occiduis partibus paulatim regnare*, *ſuperno decernente judicio*, *ceſſaverunt*: *donec Romanos Pontifices ſuis pravitatibus incurvare conantes*, *nec valentes*, *ac per hoc multiplicibus pœnis afficientes*, *Heſperiæ poteſtatem jam prorſus amitterent*. *Occidentis etiam amiſſo Imperio*, *nihilominus Romanis Pontificibus*, *quia jam jubère nequeunt*, *ſuadere nituntur*, *ſuis læſis favorem ſenſibus accommodandum*.

Exhinc Summi Pontifices, Occidentis Imperatores coronandi jus ſibi adſcripſere. Glaber Rodulphus lib. 1. c. 5. ſub. an. 900. *Illud nihilominus nimium condecens ac perhoneſtum videtur*, *atque ad pacis tutelam optimum decretum*, *ſcilicet*, *ut ne quiſquam audacter Romani Imperii ſceptrum præproperus geſtare Princeps appetat*, *ſeu Imperator dici aut eſſe valeat*, *niſi quem Papa Sedis Romanæ morum probitate aptum elegerit reipublicæ*, *eique commiſerit inſigne Imperiale*. Vide Annales Henrici Rebdorff. an. 1339. 1347. & quæ de diviſione Imperii, poſt Bellarminum & alios, acute & erudite commentatus eſt vir doctiſſimus Ludovicus *Maimbourg* Soc. Jeſu, in Hiſtoria Iconoclaſtarum Gallice nuper edita.

Cum igitur tranſlatum fuiſſet Imperium ab Orientalibus Principibus ad Occidentales, Summi Pontifices, qui id ſibi juris potiſſimum arrogaverant, Imperatorium nomen Conſtantinopolitanis Auguſtis fere ſemper denegavere, cum unicum Imperatorem Francorum ſeu Germanorum agnoſcerent, in quem eam dignitatem jam olim ipſi transfuderant. Unde in Provinciali Romano, & in Ceremoniali Romano lib. 1. ſect. 3. lib. 3. ſect. 2. Conſtantinopolitanus Princeps Regibus ſemper accenſetur. Honoratus *Bonnor* [*Bonnet*] Salonenſis, qui ſub Carolo V. Rege Francor. vixit, *en l'Arbre des Batailles*, 4. parte cap. 131. *Or devez ſçavoir*, *qu'il ne doit eſtre ſur terre que un ſeul Empereur*, *combien que celui de Conſtantinoble extime eſtre ſeul Empereur*, *mais non eſt*, *il n'eſt fors ſeulement que ung Roy*, *& luy ne porte que une ſeule couronne*.

Imperatores, ſeu Βασιλέας ſeſe etiam inſcripſiſſe Bulgariæ Principes, teſtatur Luithprandus in Legatione: *Cum Chriſtophori filiam Petrus Bulgarorum Vaſileus conjugem duceret*; ut & Scylitzes p. 623. qui iiſdem, quibus Imperatores Conſtantinopolitani uſos inſignibus ac veſtibus auctor eſt. In Actis Innocentii III. PP. habetur Epiſtola Joannicii Bulgariæ Regis, quam ſic orditur: *Ego Ca-*

lojoannes *Imperator Bulgarorum & Blancorum*, ſeu Βλαχικῶν. Alia ibidem: *Cum placuit Domino noſtro Jeſu Chriſto, me Dominum & Imperatorem totius Bulgariæ & Blachiæ facere, &c.* A Latinis tamen, non *Imperatores*, ſed *Reges* compellabantur. Innocentius ibidem in Epiſtola ad eumdem Joannicium: *Monemus igitur Serenitatem Regiam, &c.* Et in alia ad Archiepiſcopum Trinovitanum: *Cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Calojoannem ipſorum dominum Regem ſtatuimus ſuper eos, &c.*

Imperatoris titulum ſibi arrogaſſe Reges Anglo-ſaxonicos ex hoc patet, quod *Baſileas* ſeſe paſſim indigitarent: quæ vox Imperatorem tum ſonabat. Sed & Edgarus in Reſcripto, quod habetur in Epiſtolis Hibernicis Uſſerii Armachani, ita inſcribitur: *Ego Edgarus Anglorum Baſileus, omniumque Regum Inſularum Oceani, quæ Britanniam circumjacent, cunctarumque Nationum infra eam includuntur, Imperator & Dominus.* Alia Charta ejuſdem Regis de Clericis uxoratis, quam ita ſubſcribit: *Ego Eadgar Baſileus Anglorum, & Imperator Regum Gentium, &c.* Alia: *Ego denique Imperator Knuto, à Chriſto Rege Regum regiminis Anglici in Inſula potitus, &c.* Vide *Baſileus*.

Imperatoris titulum Regibus Franciæ Scriptores non ſemel attribuunt, ut Chlodovæo Baltherus in Vita ſancti Fridolini Abbat. n. 30. Pipino Sugerius lib. de Adminiſtrat. ſua, atque adeo ipſius Pipini ſigillum, ſi genuinum eſt, apud Zylleſium in ſancto Maximino, in quo exaratum, PIPINUS IMPERATOR. Exſtat vetus Charta cujuſdam Maurengi in Tabulario Flaviniacenſi, quæ ſic clauditur: *Actum Flaviniaco Cœnobio anno 17. Pippini Imperatoris 3. Idus Junii.* Carolo Calvo, antequam hac dignitate donaretur, Tabularium Belliloci ch. 74. apud Bellium in Regib. Aquitan. pag. 3. *Regnante domino noſtro Carolo Rege, vel Imperatore Francorum, ſive Aquitanorum, Garrulfo Abbate an.* 844. Carolo Simplici vetus Charta ex eod. Tabul. Flaviniacenſi, quæ ſic clauditur: *Data in menſe Febr.... regni autem vel Imperii Auguſti Karoli Simplicis anno* 3. Odoni Regi Stephanus PP. in Epiſtola, quæ deſcribitur in Vita S. Theodardi apud Catellum lib. 5. Rer. Occitan. p. 765. ubi *glorioſiſſimus & Catholicus Imperator* dicitur: Roberto Helgaldus in ejus Vita pag. 67. Ludovico VI. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandriæ num. 84. cæteris denique Regibus Rigordus an. 1185. ubi de Monaſterio ſeu Eccleſia S. Dionyſii: *Quæ corona Regni Francorum eſt, & Regum ſeu Imperatorum ſepultura.* Vide *l'Arbre des Batailles*, 4. parte cap. 84. Tillium tom. 1. pag. 249. & Dominicum in Aſſertore Gallico pag. 177.

Imperatores Hiſpaniæ, vel *Hiſpaniarum* ſeſe appellitaſſe Caſtellanos Reges, probant eorum complures Chartæ, *quod*, ut ait Matthæus Paris an. 1155. *principarentur Regulis Aragonum & Galliciæ.* Zurita in Analibus Aragon. l. 1. cap. 55. *En el ano de* 1135. *el Rey Don Alanſo, eſtando en la ciudad de Leon, tomo la corona e inſignias del Imperio, como Imperador y Monarca de toda Eſpana, pretendiendo que los Reynos y Señorios della o eran ſuyos, o le devian reconocer como a Señor ſoberano.* Adde Indicem ejuſdem Zuritæ lib. 1. æra 1160. Chriſti 1122. Lucas Tudenſis de Alphonſo VI. *Ad tantam devenit gloriam, ut Imperatorem Hiſpaniæ faceret ſe vocari.* Rodericus Toletan. lib. 7. Hiſt. cap. 7. de eodem: *Poſt hæc rediens Legionem, impoſuit ſibi Imperii diadema, & vocatus fuit deinceps Imperator.* Idem Lucas Tudenſis de Alphonſo VII. *Fecit congregari Epiſcopos, & omnes Barones Regni ſui in Legione & imponere ſibi coronam ſecundum Legem Dei & Conſuetudinem Regum priorum: ab illa die vocatus eſt Imperator Hiſpaniæ.* Chartas varias ann. 1122. 1136. 1144. in quibus uterque Alphonſus Imperatorio donatur titulo, habent Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. pag. 266. Colmenareſius in Hiſt. Segobienſi cap. 14. §. 2. 12. cap. 15. §. 1. cap. 16. §. 11. Antonius *de Yepez* in Chron. S. Benedicti, & Doubletus in Hiſt. Sandionyſ. lib. 3. Sed & Alphonſum VII. poſt Friderici II. Imp. obitum, extincto Willelmo Hollandiæ Comite, Electorum pars Imperatorem dixit anno 1155. de qua re conſulendus præ cæteris Ughellus in Archiepiſcopis Piſanis n. 15. Sed longe ante hæc tempora ejuſmodi titulos ſibi arrogaſſe Caſtellanos Reges, probant, quæ Mariana lib. 9. Hiſt. Hiſp. cap. 5. narrat, ad Concilium ſcilicet Turonenſe, an. 1055. miſſos ab Henrico II. Imperatore Legatos, ejus nomine queſtos adverſus Ferdinandum M. Caſtellæ ac Legionis Regem, quod contra morem majorum, & legum præſcripta, ſe Imperii Romani jure exemptum ferret, & incredibili arrogantia ac levitate in ipſum Imperii nomen invaderet. Quid inde ſecutum ſit, pluribus exequitur idem Mariana. Vide Indicem Suritæ an. Ch. 1024. Vetus Scheda apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 5. cap. 8. ubi de pacto inito inter Alfonſum Aragoniæ, & Alfonſum filium Caſtellæ Reges: *Et Alfonſus de Arragonia tradidit abſolute totam illam terram Caſtellæ, quæ pro ipſo tenebatur Alphonſo de Caſtella, & deinde noluit quod vocaretur Imperator, niſi Rex Aragonum, Pampilonæ, & Navarræ.* Alia Sanctii Majoris Regis Aragonum, apud eumdem lib. 2. cap. 17. *Ego Sanctius Rex Imperator in Caſtella, & in Pampilone, & in Aragone, & in Suprarbi.* Alia an. 1036. eod. lib. cap. 34. *Regnante Imperatore Beremundo in Leyone, & Comite Ferdinando in Caſtella, & Rege Garſea in Pampilona, & Rex Ranimirus in Aragona, & Rex Gundeſalvus in Ripacurtia, &c.* Vide Chartam Ordonii II. Regis æræ 947. apud Antonium *de Yepez* to. 4. p. 450. & aliam æræ 990. apud eumdem to. 5. p. 437. Reges etiam Wiſigothorum Imperatoris ſibi arrogaſſe titulum, colligi poteſt ex Legibus Wiſigoth. lib. 12. tit. 2. §. 13.

☞ Ceterum haud ſatis ſibi conſtitere Scriptores in hujuſce tituli diſtributione, ut quid inde uti indubitatum hauriri liceat. Modo enim qui Imperator eſt dictus, is paulo poſt ab eodem Rex eſt appellatus; & viciſſim: quod etiam accidit in Imperatricis titulo. Verum hac in re, quod longe gravius eſt, non Scriptores tantum, ſed & Inſtrumenta publica variaſſe certum eſt. Hæc pluribus exemplis confirmat Mabillonius lib. 2. Diplom. cap. 4. ad eas literas vindicandas, in quibus Regis & Imperatoris vocabula confunduntur, quales, ut obſervat Vir doctiſſimus, inveniuntur non paucæ apud Hiſpanos. Quæ quidem obſervare pretium erat ne quis eam tantum ob cauſam pro libitu ſuo quævis repudiet Inſtrumenta.

¶ IMPERATUS, Juſſus, mandatum. Ammianus Marcell. lib. 31. *Richomeres Imperatu ejuſdem Gratiani motus è Galliis properavit ad Thracias.*

¶ IMPEREGRE, *Inſtabiliter, vel ſine certa manſione*, Johanni de Janua; *Sens maiſon ni ſtablement*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman.

¶ IMPERFECTUS, ſubſtant. Defectus. *Cujus na-*

turali Imperfectui condolentes, *&c.* in Miraculis S. Gengulphi tom. 2. Maii pag. 651.

¶ IMPERFICIUM, *Superficium, Cenaculum*, ὑπερῷον, in Gloſſis Sangerman. MSS. *Imperficium*, ὑπερῷον, *Superficies*, in Suppl. Antiquarii.

¶ IMPERIA, vel Emperia, à Gr. ἐμπειρία, Peritia. Vegetius lib. 4. de Re milit. c. 41. *Hæc gubernatores ſeſe ſcire profitentur, ſed eatenus, quatenus eos Imperiæ uſus inſtruit, non altior doctrina firmavit.* Sic legendum, non *Imperitiæ*, merito cenſet Carolus de Aquino.

IMPERIALE, Panni pretioſioris ſpecies. Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis an. 1295. *Item tunica de Imperiali cum arboribus rubeis & leonibus aureis, &c. Item tunica de alio Imperiali, florigerata viridi & rubeo, &c. Item tunica ex alio Imperiali, quaſi marmorea, &c. Frontale ad altare de Imperiali debili.*

¶ Imperiale Diadema, Tiara Pontificalis qua Clemens PP. V. Lugduni coronatus eſt. Chron. Trivetti to. 8. Spicil. Acher. p. 723. *Bertrandus Burdegalenſis Archiep. natione Vaſco in Papam electus, Clemens V. dictus eſt, qui menſe Octobri in Lugduno convenientibus illuc Cardinalibus, Rege Francorum Philippo ſuam præſentiam exhibente, Imperiali Diademate coronatur.*

¶ IMPERIALES Litteræ, Antiquationis diplomata, noſtris *Lettres de reciſion.* Reſignatio & venditio Ducatus Stinaviæ apud Ludewig. to. 5. p. 547. *Renunciantes in his omnibus ac ſingulis ſupra ſcriptis exceptioni doli mali, in factum actioni, beneficio reſtitutionis integrum. . . . Litteris & indulgentiis Apoſtolicis, Imperialibus, vel à Romanorum Regibus impetratis.*

IMPERIALIA, Imperii inſignia. Vide *Regalia.*

IMPERIALIS. Gloſſ. Græc. Lat. αὐτοκρατορικὸς, *Imperialis.* Ita autem proprie appellabatur Moneta Imperatorum, quæ in Italia currebat jam inde ab anno 1187. Bulla Urbani III. PP. pro Fratribus Cruciferis Hoſpitalis Bononienſis: *Ad indicium, quod eadem domus veſtra ſpecialiter B. Petri exiſtat, 12. Imperiales nobis noſtriſque ſucceſſoribus annis ſingulis perſolvatis.* Chronicon Ricardi de S. Germano an. 1236. *Hoc anno juſſu Imperatoris Brunduſii novi Imperiales cuduntur, & veteres caſſati ſunt.* Matth. Paris an. 1249. *Octodecim millia librarum, de moneta Imperialium, quæ tantum fere valet, quantum Eſterlingorum.* Innoc. IV. PP. in Reſcripto ad Poteſtates & Rectores Civitatum Italiæ an. 1254. apud Waddingum n. 12. *Dentur de Camera communis civitatis vel loci, unicuique pro qualibet die 18. Imperiales in pecunia numerata.* Occurit ibi pluries. Charta Henrici & Ludov. Imp. pro Monaſteriis Cumenſibus & Papienſibus an. 1311. & 1329. *Operarii debent habere pro operagio denariorum, qui dicuntur Imperiales, de quolibet penſo 20. marcharum & unciarum 2. 10. ſolidos & 10. denariorum Imperialium novæ noſtræ monetæ.* Adde Ughellum to. 2. Ital. ſacr. pag. 162. [Muratorium to. 6. col. 1189.] & Vitam Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevirenſ. lib. 2. cap. 10. Vide *Auguſtalis* & *Regales.*

¶ IMPERIATUS, Imperium. Godefridi Viterbienſis Pantheon apud Murator. to. 7. col. 387. *Octo ſedens annis Phocas tenet Imperiatum.*

¶ IMPERIOSUS, *Splendidus, ſpecioſus.* Gaſp. Barthii Gloſſ. ex Baldrici Hiſt. Palæſt. *Tentoria Imperioſa.*

IMPERIUM, Merum Imperium, jus ſummum. Curia generalis Barcinone à Petro II. Rege Aragon. acta anno 1283. cap. 3. *Reſtituimus poſſeſſionem, vel quaſi meri Imperii, omnibus illis qui ipſo ab antiquo uſi ſunt.* [Tranſactio inter Priorem Cartuſiæ Vernenſis & Roſſolinum de Foſſis Dominum Bormienſem ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Habere debeant merum Imperium & majorem juriſdictionem, videlicet mortis illationem & membri abſciſſionem.* Altera ejuſd. anni inter eoſdem: *Propter merum Imperium, quod habet dictus Roſſolinus in territorio de Verna, non poſſit ibi acquirere aliquam ſervitutem ſuper dictum Monaſterium, Monachos & Donatos, & alios dictæ domus Vernæ, nec pro filia maritanda, ſuo filio uxorando, vel alio quocumque caſu tallias vel quiſtas facere nec exigere, nec mutuum vel exactiones, angariam, proangariam (parangariam) vel aliquid novi facere, aliquod fortalitium vel tenere vel habere, nec caſtellum in viſta Monaſterii.* Hæc alibi præcipua videntur fuiſſe meri Imperii jura, quibus hic ad tranquillitatem Monachorum eximitur Monaſterium Vernenſe.]

Imperium Mixtum, in Curia generali ſupradicta cap. 4. Juſtitia media. [Vetus vocabular. Juris utriuſque: *Mixtum Imperium, eſt poteſtas media per quam ea quæ ſunt in juriſdictione media explicantur. Et dicitur Mixtum, quaſi ex juriſdictione & mero imperio, eo quod habet commodum pecuniarum.*] Stephanus Tornacenſis Epiſt. 132. *Juriſdictionem civilem uſque ad rigorem, quam Imperium Mixtum quidam appellabant, ſub poteſtate Comitis Flandrenſis procuratorio nomine diu exercuit, &c.* [Privilegia à Raymundo de Agouto ſuperiori domino caſtri de Maſalgis anno 1348. conceſſa Johanni de Maſalgis ejuſdem loci condomino, qui in eo minorem ſeu mediam habebat juriſdictionem, ex Archivis Præſidis de *Mazaugues*: *Quod Præfatus Dom. Johan. de Maſalgis & ejus uxor & eorum liberi & ſucceſſores habeant in eorum hominibus larem foventibus in dicto caſtro ſub ipſorum dominio & ejus diſtrictu omnem civilem juriſdictionem & Mixtum Imperium, & eorum exercitium . . . . ſit eis licitum conſtituere & creare Bajulos, Judices, Notarios, nuntios & præcones, & præconiſationes facere... & præconiſationes habere, ac contumaſſare, & de contumaſſia condemnare; poſſit habere carcerem & incarcerare . . . . ac eos torquere . . . . compellere dictos homines ad confitendum veritatem per omnem cohertionis modum juridicum atque formam . . . & habere coſtellum... adcathenare ... & citra ſanguinem fuſtigare. Quod poſſint dictos homines ſuos inquirere, corrigere & punire, & facere condemnari pecuniariter de adulteriis voluntariis ſeu ſine violentia perpetratis tam in malem quam in fœminam cujuſcumque ſexus; necnon & de quibuſcumque furtis ... & criminibus minoribus, quæ pecuniaria cohertione plecti ſolent, & maxime de illis de quibus alii Caſtellani de Comitatu Provinciæ habentes Mixtum Imperium & juriſdictionem homines ſuos puniunt, & punire conſueverunt de conſuetudine vel de jure.* Hic notanda Mixti Imperii ſeu Mediæ Juſtitiæ jura, quæ dominus inferior ab eo tenet, qui merum habet imperium.] Vide *Sanguis.*

¶ Merum et Mixtum Imperium, Sæpiſſime in veteribus Inſtrumentis occurrit ad ſignificandam omnimodam juſtitiam, altam uti vocant, & baſſam. Charta fundationis Cartuſiæ S. Crucis in Maceriis inſulæ Barbaræ p. 534. *Item, quidquid habeo in villa de Treves cum omnibus juribus & pertinentiis univerſis . . . exceptis bannis, clamoribus perſonalibus, Mero & Mixto Imperio.* Charta an. 1293. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. p. 436. *Conceſſit & tranſtulit quidquid juris, poſſeſſionis & pro-*

prietatis, juriſdictionis, Imperii Meri & Mixti . . . . *habet.* Ordinatio Philippi VI. Regis Francor. an. 1333. apud *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 96. *In terris Prælatorum* . . . *in quibus habent omnimodam juſtitiam altam & baſſam, ſeu Merum & Mixtum Imperium.* Occurrit etiam in Pacto inter Jacobum Aragon. Regem & Berengarium Magalonæ Epiſc. an. 1272. locum vide in *Boyranium.* Nonnihil tamen diſcriminis aliquando intereſſe *altam* & *baſſam juſtitiam* inter ac *merum* & *mixtum imperium*, vix dubitare ſinunt Inſtrumenta quædam; hinc in iis civilem & criminalem juriſdictionem ſignificari facile crediderim. Litteræ an. 1313. apud Rymer. to. 3. p. 372. *Dudum nobilem virum Bertrandum de Guto* . . . *volentes proſequi munere gratioſo, ſibi & hæredibus ſuis* . . . *caſtrum & villam de Blancaforti Burdegaliæ diœceſis, cum omnibus ædificiis, fortaliciis, juribus & pertinentiis, territoriis, juriſdictionibus altis & baſſis, Mero & Mixto Imperio, homagiis, &c.* Vide pag. 513. & 521. Charta an. 1380. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 173. *Una cum omnibus ſuis juriſdictionibus & juſtitiis altis, mediis & baſſis, Meris & Mixtis Imperiis, feudis &c.* Vide Gloſſar. Calvini.

¶ Imperium Vacare, Merum eſt Scriptorum quorumdam figmentum; quod ſedulo eſt obſervandum, ne quis in hæc verba cum occurrerit, reipſa tunc temporis vacuum fuiſſe imperium falſo exiſtimet. Id autem accidere duplici potiſſimum ex cauſa temere opinati ſunt: prima eſt, cum electus Imperator, à Romano Pontifice coronam imperialem nondum eſt adeptus; tamdiu enim *vacare imperium* fingebant, quamdiu huic ceremoniæ, quam ſibi adſcripſerant Romani Pontifices, cujuſque defenſores erant acerrimi, non eſſet factum ſatis. Inde eſt etiam quod apud Romanos, nonniſi à coronationis die, Imperatoris anni computari ſolent: quod ſub Ludovico Pio in uſu eſſe cœpit, ac tandem ſub Carolo V. Imperatore deſiit. Altera eſt, cum Imperator ob grave aliquod crimen Eccleſiæ cenſuras incurrit atque à Romano Pontifice excommunicationi ſubjicitur: ſtatim quippe jure imperium adminiſtrandi Imperatorem privari; atque eo ipſo imperialem dignitatem auctoritatemque penes Romanum Pontificem eſſe atque ad eum pertinere commenti ſunt. Primum probat Charta an. 1068. quo nondum Henricus III. ſolemni ritu coronatus fuerat, quæ ſic clauditur: *Domino noſtro Papa Alexandro Romanum imperium tenente, & Henrico III. regnante.* Id tamen non omnibus probatum innuit Charta provocationis Delphini an. 1304. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 121. *Coram Sereniſſimo Principe D. Alberto Dei gratia Romanorum Rege ſemper Auguſto, ut pote domino ipſius feudi, vel ſaltem coram Paribus curiæ, ac forte coram Apoſtolica Sede, ſi ſecundum eſtimationem quorumdam Imperium vacare dicatur, licet idem D. Albertus Rex Romanorum exiſtat.* Secundum eruitur ex Charta an. 1082. quo eumdem Henricum excommunicaverat Gregorius PP. VII. *Domino noſtro regnante & Domino noſtro Papa Gregorio imperium Romanum tenente.* Vide Commentaria in Hiſt. Dalphin. loco laudato.

☞ Huc ſpectat formula, *Regnante Chriſto*, quæ paſſim veteribus Inſtrumentis, ſive publicis, ſive privatis, olim appoſita eſt. Hanc primum invexit religio, quam exinde pro arbitrio uſurparunt vel mutarunt Notarii: eam nihilominus quoſdam conſulto adhibuiſſe, etiam in Galliis noſtris, exiſtimo, præſertim eo tempore quo aliqua diſcordia erat inter Romanos Pontifices & Francorum Reges. Conſule, ſi placet, Blondelli diatribam hac de re ex profeſſo editam.

Imperium, Titulus honorarius Imperatoris. Conſtitutio Theodoſii & Valentiniani Impp. apud Facundum Hermianenſem lib. 8. cap. 3. *Turbam atque tumultum, qui evenit in Oriente noſtrum cognovit Imperium, &c.* Epiſtola Caroli M. ad Albinum & Monachos Turonenſes: *Adlatæ ſunt nobis literæ de contemptu juſſionis Imperii noſtri, &c.* Epiſtola Theodeberti Regis ad Juſtinianum Imperat. *Amorem noſtrum erga Imperium veſtrum, &c.* Joannes VIII. PP. Epiſt. 24. ad Carolum Calvum Imp. *Et idcirco inter Pontificium noſtrum & Imperium veſtrum mediatorem illum eſſe decrevimus.* Adde Epiſt. 27. Nicolaus I. PP. Ep. 8. ad Michaëlem Imp. *Porro ſcripſit nobis Imperium veſtrum, &c.* ἡ βασιλεία μου, cum de ſe loquuntur Imperatores Conſtantinopolitani paſſim. Adde Diurnum Roman. cap. 2. tit. 3. Vide Diſſertationem noſtram de Imperatorum Byzantinorum Numiſmatibus.

¶ IMPERLATUS, Ornatus *perlis* ſeu unionibus. Conſtitut. Frederici Regis Siciliæ cap. 94. *Item quod nulla domina ſive mulier audeat portare cappellum Imperlatum, ſive ſmaltatum ſub pœna unciarum 12.* Cap. 95. *Item uxores tantum Militum poſſint portare gerlandam Imperlatam & cum gemmis & auro.* Vide *Perlæ.*

IMPERNATUS, ut *Imperlatus.* Vide *Pernæ* 2.

IMPEROSITAS, *Majeſtas*, Johanni de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Imperoſitas, Majeſté*, Imperialis dignitas.

¶ IMPERPETI, pro *Perpetim*, Perpetuo. Chartular. S. Vandreg. to. 2. p. 2001. ex Charta anni 1153. *Hugo D. G. Rotomag. Archiep.* . . . . *Contulimus noſtræ autoritatis munimine Imperpeti duratura, &c.*

¶ 1. IMPERS, καλυπτὴρ, Tegmen, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerman. MSS.

¶ 2. IMPERS, *Expers, ſine parte. Ambr. ſuper Egiſippum: Veſtro prælio omnes implicabuntur, nec erit noſtra ulla regio veſtri Impers decoris.* Joh. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Impers, Sens partie.*

¶ IMPERSONALITER Altare ſeu Eccleſiam Monaſterio vel Collegio tradere dicitur Epiſcopus, cum nullum ſibi jus reſervat *Perſonam* ſeu Clericum, qui ei Eccleſiæ deſerviat, nominandi, aut certam præſtationem, quam Altarium redemtionem vocabant, accipiendi, cum inſtituitur nova perſona. Hac notione legitur tom. 5. Annal. Benedict. pag. 310. 387. & in Vita Urbani II. PP. to. 3. Operum Poſthum. Mabillonii & Ruinartii p. 213. &c. Vide *Perſona.*

¶ Impersonaliter, Alia notione. Epitome Conſtitutionum Eccl. Valent. to. 4. Concil. Hiſpan. p. 170. *Ne quis ex Beneficiatis circa onus Miſſarum ſibi incumbentium dubitet pro varietate clauſularum inſtitutionis beneficii ſui, declararunt quod inſtitutio loquitur Imperſonaliter, ſcilicet quod quotidie, vel expreſſe, quod per ſe, vel per alium celebret, ſeu faciat celebrare.*

¶ IMPERSONARE, in *Beneficio* ſeu Eccleſia *Perſonam*, i. Clericum conſtituere. Vide *Perſona.*

¶ Impersonatus, dicitur de Conventu qui poteſtatem habet *Perſonam* in Eccleſia inſtituendi, apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 248.

¶ IMPERSUASIBILIS, Cui nihil perſuaderi poteſt, in Epiſt. Cleri Nannet. ad Leonem IX. PP. apud Marten. to. 1. Collect. novæ in 4o. part. 2. p. 24.

¶ IMPERTINENS, Ineptus, inſulſus, Gall. *Impertinent*, in Vita B. Coletæ n. 54. to. 1. Martii

pag. 553. *Impertinentia verba*, apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 906.

¶IMPESIUM, Prælium, forte ſic dictum ab *Impetu*, quaſi *Impetium.* Litteræ Philippi Franc. Regis an. 1329. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 224. *Notum facimus, quod cum dilectus & fidelis conſanguineus noſter Guigo Dalphinus Vienn. ad noſtram requiſitionem dilecto & fideli noſtro Johanni de Cabillione Comiti Altiſſidiorenſi, quem idem Dalphinus in Impeſio captum in bello ſuo & in terra ſua priſionarium detinebat, elargitionem priſionis, uſque ad inſtans feſtum S. Andreæ Apoſtoli conceſſiſſet.*

¶IMPETEIUS, Impetuoſus, violentus. Gloſſar. Lat. Græc. *Impeteius*, βίαιος. Sangerman. habet *Inpeteius.*

¶IMPETERE, Imponere, expetere, exigere. Præceptum Lotharii Regis Franc. pro Monaſterio S. Petri Carnut. apud Mabill. to. 4. Annal. Benedict. p. 689. *Nullo tempore aliquis Principum eccleſiaſticorum aut ſæcularium... in clauſtro prædicti Monaſterii, aut in cunctis rebus... ipſi adjacentibus aliquas Impetat exactiones, neque bannum, neque diſtrictum, aut quidquid in aliquo terrenæ juſtitiæ titulo dici poteſt.* Vide *Impechiare.*

¶IMPETIGINOSITAS, *Scabioſitas*, Johanni de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Impetiginoſitas, Dertruyie* (à Gallico *Dertre* vel *Dartre*, Scabies,) *Rugne ſeche.*

¶IMPETRATUS, θυσία, in Gloſſis Lat. Græc. Sangerman. MSS. Sacrificatio Impetratoria.

¶IMPETUM. Conventio inter Arelatenſes & Barralum an. 1245. è MS. D. *Brunet* fol. 79. v°. *Non faciat dictus Barralus, nec fieri patiatur aliquod Impetum... ante capud pontis, quod eſt Trencatalhiarum, per quod minus libere ire & redire poſſint.* Puto legendum eſſe *Impedimentum.*

IMPETUS, Aggreſſionis crimen. Vide *Pergus.*

¶IMPEYSONATUS, f. Inclinatus. Viſitatio anni 1347. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 67. col. 2. *Domus mercati... quæ male fundata & Impeyſonata eſt à parte ſuperiori... reparetur.*

¶IMPHALERARE, Phaleris inſtruere, ornare. Vide in *Phaleræ.*

¶IMPIARE, Profanare, impie agere, ſcelere contaminare. Gloſſ. Lat. Græc. *Impio*, μιαίνω. Gloſſ. Cyrilli: ἀσεβῶ, *Impior, Impie facio.* Jonas Aurelian. lib. 3. de Inſtitut. laïcali cap. 15. *Hæc conſuetudo in tantum quibuſdam irrepſit, ut ſe in hoc facto peccare non intelligant, dicentes nihil obeſſe illis, quorum oſſa Impiant, cum utique ſi illis non obſit, plurimum ſibi tamen noceat... Deſinant ergo homines Impiare oſſa mortuorum.* Guibertus lib. 1. de Vita ſua: *Quibuſlibet impuritatibus Impiari.* Idem lib. 1. de Pigneribus Sanctorum: *Sunt enim quamplurimæ ſuper quibuſdam Sanctis relationes, quibus potius eorum præconium apud infideles Impiari poterat, quam aliquatenus illuſtrari.* Vide Turnebum l. 15. Adverſ. c. 6.

¶IMPIATUS, *Sceleratus*, apud Feſtum.

¶IMPIGNORARE, Oppignerare, pro pignore tradere, Gall. *Engager, Hypothequer.* Charta anni 1292. apud Ludewig. to. 5. p. 435. *Hypothecamus & Impignoramus, & Hypothecata & Impignorata præſentibus aſſignamus, &c.* Computus anni 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 281. *Pro redimendo mantello Domini, qui erat Impignoratus, &c.*

¶IMPIGNORATIO, Pignoris obligatio, Gall. *Engagement*, in Litteris an. 1348. apud Ludewig. tom. 5. pag. 568.

¶IMPIGNORANTIA, in Charta Bernardi Attonis Vicecomitis an. 1114.

¶IMPIGRABILE, ἐνεργέστατον, ut ex vett. Gloſſis legit Martinius, pro ἐναργέστατον, Actuoſum, non pigrum.

IMPILARE, *Convicio proſcindere, caſtigare; impugnare*, Papias. [MS. Bituric. *Impilaſti convicio, pro cecidiſti, vel caſtigaſti, impugnaſti.*]

¶IMPINCTIO, Impulſio, ſollicitatio. Notitia anni 1074. inter Inſtrum. to. 1. Gall. Chriſt. pag. 44. *Poſtmodum ſuaſionibus & Impinctionibus, ut ita loquamur... victus, &c.*

IMPINGERE. Lex Salica tit. 33. §. 1. *Si quis Baroni viam obſtaverit, aut eum Impinxerit, &c. In puteum aut in pelagus Impingere*, tit. 43. §. 10. *Impingere in aquam*, ut in Addit. ad leg. Friſion. tit. 3. §. 31. *Impingere alium ut cadat*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 6. §. 5. tit. 16. §. 3.

¶IMPIPERARE, Pipere condire. *Ova Impiperata*, in Conſuet. MSS. Monaſterii Solemniacenſis.

¶IMPIREUM, pro *Empyreum*, Summum cœlum, Gall. *l'Empirée*, à Græco πῦρ, Ignis, præ lumine & ſplendore ſic appellatum. *Cum Angelis in Impireo*, in Vita B. Giraldi de Salis, apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1002.

¶IMPLA, Velum. Marten. de antiqua Eccl. Diſciplina pag. 341. ex Miſſali Mozarabum: *Supra dictam patenam & calicem ponat Implam & pulcram; quæ quidem Impla cooperiat totum calicem.* Vide *Guimpla.*

¶IMPLACITARE, In placitum & jus vocare. Charta Philippi Aug. an. 1194. pro Atrebatenſibus: *Nullus civium debet alium Implacitare de catallo, niſi coram juſtitia noſtra & Scabinis, & ſi alias Implacitaverit, &c.* Occurrit in Vita B. Lanfranci, to. 6. Maii pag. 848. & S. Anſelmi, tom. 2. April. pag. 909. Vide *Placitum.*

¶IMPLAGARE, Plagis, id eſt, retibus irretire, apud Sidonium lib. 9. Epiſt. 6.

¶1. IMPLAGIUM. Iſid. lib. 19. c. 5. *Minus autem rete Implagium dicitur à plagis; nam plagas proprie dicimus funes illos, quibus retia tenduntur circa imam & ſummam partem.* Cangius ſupra ſcripſit *Emplagium*: quod vide.

¶2. IMPLAGIUM, f. Expletio, completio, Gall. *Remplage* vel *Rempliſſage.* Charta Thomæ Abb. Sangerman. an. 1248. è Tabulario ejuſd. loci: *Licebit nobis & Eccleſiæ noſtræ habere bannum ſingulis annis in dicta villa de Antogniaco de duabus tonis, quæ ibi ſunt, vel aliis tantumdem tenentibus, cum duobus troſſulis pro Implagio.*

IMPLANARE. Joan. de Janua, & Will. Brito in Vocab. *Implanare, dicitur decipere, vel in errorem ducere. Unde Eccleſ. cap. 15. 12. Non dicas, Is me Implanavit.* Et cap. 34. *Qui Implanatus eſt, &c. & componitur Implanare, ut dicunt quidam, ab in, & planos* (πλάνος) *quod eſt error, vel vagatio.* Gloſſ. Lat. Gr. *Plano*, ἀποπλανάομαι. [*Implano*, apud Martinium qui pro ἀποπλανάομαι reſtituit ἀποπλανάω. S. Cyprianus: *Si quis putat ſe aliquid eſſe, cum non ſit, ſeipſum Implanat*: pro quo vet. Interpres habet Galat. 6. 3. *Ipſe ſe ſeducit.*] Fridegodus in Vita S. Wilfridi cap. 23.

Syngraphidem ſcripſit, munus venale notavit,
Quiret Adalgiſum collatis ſubdole Regem
Implanare opibus Ervinus Philocompos.

IMPLASTRARE. Victor in Epiſt. ad S. Fulgentium: *Minoravit ſe paululum magnitudo, ut cum oſculatur mortuum Implaſtraret animam, & redderet puerum vivum.*

¶IMPLASTRUM *dictum eo quod inducatur*, Papiæ. MS. *Implauſtrum*; pro *Emplaſtrum*, *Emplâtre.*

¶ IMPLECTERE, Mulctam impoſitam ſolvere. Chartul. Aptenſe fol. 137. *Sit culpabilis & Impleturus* (l. implecturus) *auri libras duas.* Hinc emendandum videtur Inſtrum. 1. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 1. *Tunc ſit culpabilis & Implecturi tantum libras auri* XVI. *componat.* Vide *Plecta* 2.

IMPLEGIARE. Vide *Plegium.*

IMPLEITÆ, Sumptus in emendas merces, vel ipſæ merces emptæ, ex Gallico *Empletes.* Fori Morlanenſes art. 37. *Nullus . . . teneatur ſolvere in Orteſio leſdam, ſive pedagium de aliquibus mercibus, vel Impleitis, quas habeant ſeu apportent & adducant in villa Orteſii.*

¶ IMPLEMENTA, An idem quod *Impleitæ*? Litteræ an. 1541. apud Rymer. tom. 14. pag. 723. *Cum omnibus & omnimodis vaſibus, jocalibus, ornamentis, bonis, catallis & Implementis.*

IMPLETOR, Fullarius, Goldaſto ad Ephemerides Monaſterii S. Galli 5. Kal. Dec.

¶ IMPLICAMENTUM, Impedimentum. Remigius Autiſſiod. Homil. in Evang. *Ecce nos reliquimus omnia: Hæc ſancti Evangelii lectio... congruit eis qui cuncta mundi Implicamenta pro amore divino poſtponere... eligunt.* Imit. Chriſti lib. 2. cap. 8. *Sine alicujus creaturæ Implicamento.*

IMPLICARE, Expendere, inſumere, ex Gall. *Employer.* M. Paſtorale Eccleſ. Pariſ. lib. 2. ch. 147. *Dedit 40. libras Implicandas in augmentum communitatis.* Paſſim pariter in Necrologio ejuſdem Eccleſiæ: occurit etiam apud Stephanum Julianum in Vita B. Coletæ n. 50. & in Charta anni 1247. in Probat. Hiſt. Monmor. p. 411. *Implicatura, Emploi*, in eadem. [Vide Gloſſarium Lobinelli to. 3. Hiſt. Pariſ. Le Roman *de la Violette* MS.

Mais Girart ſon mantel lui ploye
Le ſerpant ſon copy Employe.]

IMPLICARI IN SERVITIO, Idem quod *Inclinari*, de qua voce infra, in ſervitutem redigi. Capitulare 3. an. 819. Edit. Baluzianæ cap. 3. *Si quis ingenuus ancillam alienam in conjugium acceperit, ipſi cum ea in ſervitio Implicetur.* Et cap. 6. *Judicatum eſt ab omnibus ut ſi francus homo vel ingenua femina in ſervitio ſponte ſua Implicaverit, &c.*

IMPLICATRIX, *Ornatrix.* ἐμπλέκτρια, in Gloſſ. Græc. Lat. quæ capillos mulierum recte *implicare* novit.

¶ IMPLICISCERE, *Implicare.* Papias. Hinc emendandæ Gloſſ. Iſid. ubi: *Impliſceret, Implicaret*; legendum quippe *Impliciſceret.*

¶ IMPLICITARE, In jus vocare, pro *implacitare.* Epiſt. an. 1153. to. 8. Spicileg. Acher. p. 180. *Qui* (Robertus Epiſc.) *juſticiarius totius Angliæ... in ultimo vitæ ſuæ anno bis Implicitatus eſt à Rege per quendam juſticiarium ignobilem, & damno graviſſimo cum dedecore bis afflictus.* Vide *Placitum.*

¶ IMPLODERE, Cum plauſu imponere. *Dicenti coronam implodit*, in Vita S. Eulogii Mart. to. 2. Martii pag. 91.

¶ IMPLOMBARE, pro *Implumbare*, Plumbo claudere, ſignare. Miracula S. Bononis to. 5. Maii pag. 191. *Clauſaque & Implombata fuit dicta arca.* Vitruv. lib. 10. cap. 6. *Ferreos chodaces in capitibus ſcaporum Implumbavit.*

IMPLUMBARI. Conſtitut. 20. in Appendice Codicis Theod. *Hinc adduci juſſimus, & manus ejus Implumbari.* Conſtit. 21. *Impliciti ſceleris auctores coërcitos Plumbo exilium, in quo omni vitæ ſuæ tempore afficiantur, accipiet.*

IMPLUTUS, Madidus, ſuper quem pluit. M. Robertus de Sorbona in Serm. de Conſcientia: *Si tales homines cum ſint cum papelardis viris & religioſis, dicunt: Orate pro me, & faciunt gallum Implutum, & contrafaciunt Magdalenam.*

IMPLUVIUM, Pluvia. Sugerius in Ludovico VI. cap. 4. *Mutata quippe grata aëris temperie, ingrata & turbulenta intemperies emerſit, tantoque & tam horribili Impluvio tonitruorum coruſcatione totam terram in nocte turbavit, &c.*

¶ IMPOENITENS, Quem non pœnitet, perſtans in peccatis. Vox Biblica quæ occurrit to. 3. Concil. Hiſp. p. 122.

¶ IMPOENITENTIA, Peccandi pertinacia, apud Johan. Sariſber. & alios recentiores.

¶ IMPOENITUDO, Eadem notione, in Barthii Gloſſario, ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

¶ IMPOLLIRE, *Detrahere, protrahere.* Papias.

¶ IMPOMIFER, Qui non fert *poma* ſeu fructus. Dicitur de quavis arbore fructus non ferente, apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 85. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 100. & alibi non ſemel. Vide *Pomifer.*

IMPONERE PSALMUM, LITANIAM, eſt eorum cantum incipere, &, quo vocis ſono decantari debeant, deſignare. Ordo Romanus: *Schola vero ad nutum Diaconi Imponit Litaniam.* Liber Miraculorum S. Adelardi Abbatis Corbeïenſis c. 8. n. 16. *Occurrunt Ambianenſes cum S. Firmino, Corbeïenſes cum S. Adelardo: utque ſimul perveniunt, Antiphonas ex more Imponunt.* Vita S. Auſtrebertæ cap. 3. *Mox vero Impoſito Pſalmo, &c.* Adde Petrum Diacon. lib. 4. Chron. Caſin. cap. 77. Gregorium Turon. de Vitis Patrum cap. 4. Fulbertum in Vita S. Autberti Epiſcopi Camerac. Regulam Magiſtri, Leonem Atinenſem in Tranſlatione S. Marci Epiſcopi Atinenſis num. 7. Rainaldum Abbat. Vezeliacenſem in Vita S. Hugonis Abbat. Cluniac. num. 10. Ezelonem in Vita ejuſdem ſancti Hugonis n. 11. &c.

¶ IMPOPE'E. Charta an. 37. Conradi Regis apud Stephanotium to. 7. Fragm. MSS. p. 349. *Quod ſi ad ipſum terminum pretium ipſum non fuerit perſolutum, manſus ipſe ſit ſuus, lingua ruſtica Impopée.*

IMPOPULARIS, IMPOPULABILIS. Papias: *Impopularis, inuſitata; Impopulabile vero, illæſum.*

¶ IMPORCARE, Sulcare, porcas facere. Gloſſ. Lat. Græc. *Imporco*, αὐλακίζω. Columella lib. 1. c. 10. *Cum ſemen crudo ſolo ingeſſerimus, inarabimus, Imporcatumque occabimus.*

IMPORTABILIS, δύστηνος, in Gloſſ. Græc. Lat. *Importabiles dolores*, apud Anaſtaſium Bibl. in Hiſt. Eccl. ubi Theophanes, ἀφόρητοι ὀδύναι. [*Mulier Importabilis omnibus & inviſa*, apud S. Bernardum in Vita S. Malachiæ, cap. 25. *Importabilis labor*, in Edicto an. 1358. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 336.]

¶ IMPORTANCIA, IMPORTANTIA, Gall. *Importance*, Momentum, pondus. Statuta Capituli Tull. an. 1497. cap. 9. *Et ſi res ipſa eſſet magna Importanciæ, &c.* Legitur *Importantia*, apud Acher. to. 9. Spicil. p. 328. Rymer. to. 7. p. 638. Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 583.

¶ IMPORTANS, Utilis, magni momenti, Gall. *Important*, ex quo in Epiſtola anni circiter 1408. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 900. *Percurram igitur, Importantiora legens ex plurimis.*

IMPORTITOR, *Qui portas facit*, Jo. de Janua. [*Faiſeur de portes*, in Gloſſario Sangerman. Lat. Gall.]

¶ IMPORTUNARI, Importune inſtare. Gonzo in Miraculis S. Gengulphi, to. 2. Maii p. 649. *Huic*

tum;

tunc ſenex quidam viſione perſæpe aſſiſtens Importunabatur dicens, &c.

IMPORTUNIUM, Importunitas. Concilium Matiſconenſe II. can. 8. *Ut quicumque culpa compellente, aut potentum Importunia non ſuſtinens ſuæ gremium matris Eccleſiæ petierit, &c.*

IMPORTUNUS. Edictum Dominicum de honore & adjutorio Epiſcopis præſtando ann. 800. *Si quis autem, quod abſit, unus ex vobis ullus de nonis & decimis cenſibuſque reddendis atque renovandis negligens apparuerit, & Importunus Epiſcopis noſtris de his, quæ ad illorum miniſterium pertinere noſcuntur, ... contradicere præſumpſerit, &c.* id eſt, cum pertinacia & obſtinatione.

¶ IMPOSITA, Mandatum. Gloria poſthuma B. Ambroſii Senenſ. to. 3. Martii p. 243. *Facta tamen Impoſita de infra ſcriptis apud dictum palatium.*

¶ IMPOSSIBILIS, Impotens, Gall. *Impuiſſant.* Acta S. Pontii Mart. to. 3. Maii p. 278. *Licet incredulitas tua Impoſſibilem Dominum noſtrum dixerit; ego tamen in nomine Domini JC. credo, ut pœnæ tuæ ad nihilum redactæ, nullum corpori meo dolorem incutiant.* Paſſio SS. Siſinnii & Martyrii, to. 7. Maii p. 43. *Niſi quia Impoſſibilem me, ut inſequendo iſta, confiteor referendo.* Litteræ an. 1262. apud Rymerum to. 1. p. 754. *Ad quæ tam pro loci diſtantia, quam pro temporis brevitate nos jam Impoſſibiles effici ſatis liquet... in quibus noſtram impotentiam, non voluntariam, ſed potius neceſſariam, regali Excellentiæ veſtræ habere placeat excuſatam.*

¶ IMPOSSIBILITAS, Impotentia, imbecillitas. Tranſlatio S. Jacobi Apoſt. tom. 3. Concil. Hiſp. p. 124. *Ut omnium imbecillium in te ſe inclinantium Impoſſibilitates ſuſtentes & foveas.*

IMPOSSIBILITER, Coacte. Vide *Poſſibilitas.*

¶ IMPOSTA, vox Italica, Gall. *Impôt*, Vectigal, tributum. Chron. Parmenſe ad ann. 1302. apud Murator. to. 9. col. 845. *Fuerunt impoſiti per Commune Parmæ mille equi de Impoſta*, id eſt, Vectigales. Vide *Impoſtus.*

¶ IMPOSTRIX, Quæ decipit, imponit. Vita Vener. Idæ Virg. to. 2. April. p. 159. *Blaſphemiſque vocibus Impoſtricem, & hypocritico reſperſam vitio, devotiſſimam Dei famulam inclamare aggreſſus eſt.*

IMPOSTURARE, Decipere, fallere, *Uſer d'impoſture*, ab *impoſtura*, quæ vox priſco Latio vix nota: unde *impoſtores* Chriſtiani olim appellati Ulpiano leg. 1. D. de Var. & extr. cognition. qui &, *impoſtura*, vocem uſurpat in leg. 3. de Crim. ſtellionat. ut & utramque alii ſequioris ævi Scriptores. Anonymus de Orthographia: *Imponere, pro fraudem facere, aliquando dicitur, unde Impoſtura vocatur, cum argumentum vel aurum viliori metallo adulteratur; & qui hoc facit, Impoſtor vocatur. Unde etiam qui aliquid fraudis facit, aut ſimulationis, Impoſtor ſolet appellari.* Gregorius M. PP. lib. 3. Dialog. cap. 14. *Hunc ſimulatorem dicere, & verbo ruſtico cœpit Impoſtorem clamare.* Gloſſ. Lat. Gr. *Impoſtor*, ἐπιθέτης. Hincmarus Remenſis in Opuſc. 55. Capitulor. c. 18. *Quidam ipſas ſcripturas verbis inlicitis Impoſturaverunt.* Baldricus lib. 3. Chronici Cameracenſis: *Summa curetis vigilantia, ne antiquæ... religionis nobilitas aliqua adinventionis novitate Impoſturetur.* Vetus orbis deſcriptio cap. 18. *Non enim eſt apud illos ulla Impoſtura; ſed ſinguli eorum, quod pollicentur, certe ſciunt.*

¶ IMPOSTURATIO, Impoſtura, fraus, deceptio. Chron. Watinenſe inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 824. *Diverſis tamen queſtibus conluctantur medici, diverſis Impoſturationibus adquirunt medici, diverſis modis ſeipſos extrudunt medici, multis aſſertionibus promittunt, multis promiſſionibus fallunt.*

IMPOSTUS, Tributum impoſitum, Gallis *Impoſt.* Charta ann. 1272. apud Joan. Carpentarium in Hiſt. Cameracenſi: *Compoſitionem pro talliis & Impoſtibus, &c.* [*Pro medietate talliarum & Impoſtuum*, in Inſtrum. to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 38. Vide *Impoſta.*]

IMPOTENTES, Mutilati, debiles, quomodo etiamnum *Impotens* dicimus. Capit. 6. ann. 819. c. 7. Edit. Baluzianæ: *De viduis & orfanis & pauperibus, vel omnibus Impotentibus, &c. Impotens* ad matrimonium, apud Albertum Argentin. p. 168. Sextus Platonicus lib. 1. de Medicina animalium cap. 5. *Ad eos, quibus ſemen fluit, & non potentibus, &c.* Vide Synodum Vermerienſem an. 752. can. 17. & ſupra in *Apocopus.*

IMPOTIONARE, Veneno propinato extinguere, unde Galli *Empoiſonner* habent. Ordericus Vitalis lib. 4. p. 532. *A Normannis Impotionatus occubuit.* Vincentius Belvac. lib. 33. c. 36. *Diceba turque ab omnibus, quod ibidem... fuiſſet Impotionatus.* Leges Willelmi Nothi vernaculæ cap. 38. *Si home Enpuiſſoned altre, ſeit occis, û permanablement eisſillé.* Id eſt: *Si quis aliquem Impotionaverit, occidatur, aut perpetuo exilio damnetur.* Hic enim cæcutiit eruditus Interpres.

IMPOTIRE, *Diveſtire, ut, impotiatis eum præbenda ſua, id eſt, diveſtiatis, & derivatur ab impos, potis.* Ita Joan. de Janua. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Impotire, Deveſtir, Deſſaiſir.*]

IMPOTUS. Lex Salica tit. 27. *De furtis diverſis*, §. 8. *Si quis Impotos de melario aut de pirario tulerit, &c.* Editio Heroldi tit. 27. §. 21. *Si quis Impotus de pomario aut de pirario, &c.* Ubi *Impotus*, vox confecta ex Belgico Theutonico *inte*, inſitum, & *pote*, ſurculus, calamus; unde nos *Entes* dicimus. Forte igitur pro *impotos*, legendum erit *intpotos*, quo accedit Editio Heroldi, ex *int pote.*

☞ Si fidem habemus Eccardo, omnia ſunt ab *Impoſitus*, unde corrupte *Inpotus* & reliqua formata. *Imp* Cambro-Britannis quoque Surculus eſt. Addit idem Scriptor: Nos à poſteriori *Inpoti* parte defleximus etiam noſtrum *Poten*, *Pfoten*, Surculos inſerere, *Propfen.* Quod jam Winſbekio notum fuit, qui §. 36. canit:

Sun, du ſolt hoeneliche ſitte
In dinen ſinnen laſſen Pfaden.

¶ IMPRÆCEPS, pro *Præceps*, Feſtinus, properans. Vita S. Romani Archiep. Rotomag. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1661.

Forte ſed Impræceps turba ſtipante miniſter,
Dum pede feſtinat, ne Pontifici mora fiat,
Labitur è manibus, fractum vas evacuatur.

¶ IMPRÆDATIO, Prædatio, in Capitulis Caroli Calvi tit. 22.

¶ IMPRÆGNARE, Gravidare, gravidam facere. Utuntur Jo. Sariſber. l. 8. c. 11. Lamb. Ardenſis apud Ludewig. tom. 8. p. 389. Bern. de *Breydenbach* Itin. Hieroſol. pag. 114. & alii recentiores. Will. Brito Philipp. 5. uſurpat pro *Augere:*

Utilius fuſos potes Imprægnare Philippo.

Vide Voſſium de Vitiis Lat. Ling. lib. 1. c. 23.

¶ IMPRÆGNATUS. Idem Will. Brito Philipp. 7.

Et jam finis erat hyemis, telluſque calore
Imprægnata novo flores gignebat & herbas.

¶ IMPRÆMEDITATE, Sine prævia meditatione, imprudenter, extemplo. Buſchius de reformat. Monaſt. apud Leibnitium to. 2. Script. Brunſvic. p. 876. *Impræmeditate ſubito feci ſic.*

IMPRÆSTABILIS. Salvianus lib. 4. de Gubern. Dei: *Dicentes Deum incurioſum, Deum non intendentem, Deum negligentem, Deum non gubernantem, ac per hoc immiſericordem, & Impræſtabilem, inhumanum, aſperum, durum.* Ubi Braſſicanus *impræſtabilem* dictum à Salviano Deum opinatur, *qui nihil præſtet pro rei dignitate.* [Martinius exponit, *Non placabilem, non propitium.*]

IMPRÆSTARE, Commodare; IMPRÆSTITUM, Mutuum. Vide *Præſtare.*

IMPRÆTERMISSE, Sine mora, ac dilatione, utuntur Creſconius in Breviario Canon. c. 129. Nicolaus I. PP. Epiſt. 7. c. 1. Epiſt. 39. Hadrianus II. PP. Epiſt. 6. Joannes VIII. PP. Epiſt. 23. 30. Herardus Turonenſis in Capitul. cap. 133. Regino lib. 2. de Eccleſiaſt. diſcipl. c. 1. Anaſtaſius Bibl. in Præfat. ad VIII. Synod. initio, &c. [Pro *Continue*, ſine intermiſſione, uſurpat Lambertus Ardenſis apud Ludewig. to. 8. pag. 490. *Quandoquidem cum eo ſemper & Imprætermiſſe, ubi ſtationarius eſſe nequivit, ſtrenuiſſimum in armis nepotem ſuum... conſocium reliquit.*]

¶ IMPRÆVARICANDUS, Inviolabilis, perpetuo duraturus. Præceptum Caroli Calvi apud Baluz. to. 2. Capit. col. 1482. *De quibuſdam rebus à glorioſis Imperatoribus Karolo avo noſtro & Ludovico genitore noſtro eidem Eccleſiæ noſtræ* (SS. Emetorii & Geneſii) *per præcepta Impr æ varicanda conceſſis.*

¶ IMPRECARI, Bene precari. Tranſlatio SS. Sebaſtiani & Gregorii n. 5. *Fit unus omnium in hac re conſenſus, & ut felicem obtineat exitum votis Imprecantur unanimes.* Recurrit ibid. num. 7.

¶ IMPRECARIA, Species exactionis, de qua ſermo eſt in *Precaria* 2. Charta anni 1155. Hiſtor. Loſſenſis p. 107. *Erit vero tam ipſum prædium, quam familia collata cum prædio, liberum ab omni advocatorum exactione, ſive Imprecaria, vel angaria, vel placitis, vel hoſpitiis.*

¶ IMPRECATIO, *ſeu Benedictio Principis noviter nati*, apud Mabill. tom. 3. Analect. p. 502. ubi refertur Benedictio Ludovici filii Ludovici Ducis Andegav. poſt ejus baptiſmum facta à D. Johanne Alexandrino Patriarcha an. 1377.

¶ IMPRECATIONES, in vett. Inſtrumentis adhibitæ. Vide *Maledicere.*

¶ IMPREMIA, σκιογραφία. Gloſſar. Videtur dici ab *Imprimo*; ut ſit delineatio, quæ primum tabulæ alicui imprimitur. Martinius in Lexico. Supplem. Antiquarii præfert, *Inpremia.*

¶ IMPRESSOR, Librarius, typographus, Gallis, *Imprimeur*, in Litteris an. 1552. apud Rymer. to. 15. pag. 356.

¶ IMPRESSORIA ARS, Typographia, Gall. *Imprimerie.* Utitur Trithemius lib. 1. Exhortat. homil. 7. & Epiſt. 48. inter familiares.

¶ IMPRESTARE, Commodare, Gall. *Prêter*; IMPRESTITUM, Mutuum, Gallis, *Emprunt.* Vide *Præſtare.*

IMPRETIABILIS, Pretium omne ſuperans, paſſim apud Matthæum Paris.

¶ IMPREVARICABILIS, ut *Imprævaricandus*, Qui violari non debet, in Præcepto ann. 878. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 207.

¶ IMPREYSIA, ut *Impriſa.* Inſtrum. ann. 1342. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 441. *Impreyſiam feciſtis de invadendo terram, bona & jura & ſubditos Dalphinales, & ex propoſito & Impreyſia, armis bellicis ſumptis... more hoſtili intraviſtis, &c.*

¶ IMPRIMITUS, pro Imprimis, tom. 2. Annal. Benedict. pag. 702. tom. 3. pag. 721. col. 1 apud Leibnit. to. 1. Scriptor. Brunſvic. pag. 102.

¶ IMPRIMUM, Eadem notione, pluries in Hiſtor. Harcur. to. 4. p. 1397.

IMPRISA, IMPRISIA, Militaris expeditio, vel quodvis opus, quod aggredimur, Italis *Impreſa*, noſtris ſcriptoribus ævi medii, *Empriſe*, hodie *Entrepriſe.* Vide Diſſertat. 7. ad Joinvillam p. 176. 180. Epiſt. Ingerranni Dom. Cociaci ad Theob. Comitem Campan. in Chartul. Campan. Thuani fol. 180. *Multum nobis cederet ad honorem, ſi Impriſam, quæ ſicut dicitur, adverſum vos & nos incœpta erat, dirumpere poſſetis, & illis cederet ad dedecus, qui Impriſiam illam, ut dicitur, incœperant, niſi eis, quibus Impriſierant, auxilientur.* [Forma pacis inter Reges Franciæ & Angliæ ann. 1216. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 859. *Dominus Lodovicus quittat omnes Barones & homines de regno Angliæ de omnibus terris domini Regis ab omnibus homagiis, fidelitatibus, confœderationibus & Impriſiis, & de cætero cum illis nullam inibit confœderationem.*]

IMPRISII, Qui *impriſiæ*, ſeu partibus alicujus favent, vel alterius tutelam ſuſcipiunt, quomodo dicimus *Emprendre*, vel *Entreprendre le party de quelqu'un*, unde vocis origo. [Charta Philippi Auguſt. Reg. Franc. an. 1202. apud D. *Bruſſel* to. 1. de Feudorum uſu pag. 328. *Barones vero Pictaviæ qui Impriſii noſtri ſunt, & alii quos voluerimus, facient nobis homagium ligium.* Occurrit iterum in Conventionibus ejuſd. Regis cum Rege Angliæ ann. 1220. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1144. & 1145.] Matth. Weſtmonaſter. an. 1224. p. 282. *Reſpondit præterea quod juramentum in Anglia factum, ex parte Regis Anglorum fuerat violatum, dum Impriſii ſui ob redemptionem graviſſimam ſunt redempti.* Concordia facta inter Henricum Reg. Angliæ & Ludovicum primogenitum Regis Franciæ: *In primis quod omnes homines & Impriſii Domini Ludovici & coadjutores ſui Anglici.... habeant terras ſuas, &c.* Charta Henrici Reg. Angl. in Additam. ad Matth. Paris pag. 127. *Videlicet quod nos erimus Impriſii ejuſdem Regis Caſtellæ contra omnes homines, & juvabimus eum cum toto poſſe noſtro bona fide.* Utitur hac notione non ſemel Matth. Paris p. 206. 207. 218. 654. Falluntur, qui à Gallico *prix*, pretium, vocis etymon accerſunt, quaſi ſint *alteri pretio auctorati.*

EMPRISIA, Idem quod *Impriſia.* Concilium Roffiacenſe an. 1258. can. 1. *Confœderationes, conſpirationes, colligationes, Empriſias, tacitas vel expreſſas, & alias machinationes, &c.*

¶ IMPRISINAMENTUM, apud Rymer. to. 2. p. 614. pro *Impriſonamentum*: quod mox vide.

¶ IMPRISIUS. Vide *Impriſii* in *Impriſa.*

¶ IMPRISONAMENTARE, In carcerem conjicere, Gall. *Empriſonner*, Rymer. to. 15. p. 64.

¶ IMPRISONAMENTUM, In carcere detentio: Gall. *Empriſonnement*, apud Rymer. to. 5. p. 4.

IMPRISONARE, ut *Impriſonamentare.* Vide *Priſona.*

¶ IMPRISUS, Ad certum diem vel locum indictus, à Gall. *Empris*, *Entrepris*, Suſceptus. Charta anni 1279. apud Rymer. tom. 2. p. 1073. *Eſt enim viſta Impriſa inter ipſos duos Reges in media Quadrageſima apud Belli Quadrum.* Vide *Impriſa.*

¶ IMPROBABILITER, Imprudenter. Atto Vercell. apud Acher. to. 8. Spicil. p. 80. *Ne poſtea ſi reprehenſibilis videatur, pœniteat rei principem populi non ad liquidum judicaſſe, ſibique metuat imputandum quod meretur, civem Improbabiliter ordinavit.*

¶ 1. IMPROBITAS, *Puſillanimitas*, in Barthii Gloſſario, ex Gautherio de Bellis Antiochenis.

¶ 2. IMPROBITAS, Moleſtia, importunitas. Luc. 11. 8. *Propter Improbitatem tamen ejus ſurget, &c.* Vide Annal. Benedict. tom. 3. pag. 292. & infra *Improbus*.

¶ IMPROBRIOSE, Probroſe. Epiſtola Cardinalis Sabinenſis de expugnatione urbis CP. an. 1453. *Feminas virtute prædicta & nobilitate, vituperoſe & indecore detractas, nonnullis injuriis, ac ſi meretrices & proſtibulo inſtitutæ eſſent, trahebat, cædens & Improbrioſe ac inhoneſte eas vituperans, &c.*

¶ IMPROBROSUS, Probroſus. Vita B. Caroli Boni n. 48. to. 1. Mart. pag. 137. *Diverſis ſuppliciis Improbroſis, ut dignum erat, tormentati.*

IMPROBUS, Moleſtus. Hermes apocryphus lib. 1. c. 3. *Sed tu non deſinis in petendo revelationes, Improbus enim es.* Infra: *Conſummavit igitur enarrationem turris. Ego vero, cum adhuc eſſem Improbus, interrogavi illum, &c.*

IMPROCERATUS, Non procerus, humilis. Gl. Lat. Gr. *Improcerata*, εὐτελῆ, ταπεινὰ, ἄναρχα. Sed leg. *Improcera*, τὰ εὐτελῆ, &c. [*Inprocerata*, in Supplemento Antiquarii.]

¶ IMPROCURATUS, Orbatus, deſtitutus, cujus nulla cura eſt. Buſchius de Reform. Monaſt. apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 858. *Quoniam D. Deus eorum eſt procurator, & non dimittet eos Improcuratos de cunctis ſibi neceſſariis.*

IMPROLOQUIBILE, ἀλάλητον, in Gloſſ. Lat. Gr. [Supplem. Antiquarii: *Inproloquibilis*, ἀλάλητες, *Inenarrabilis*.]

¶ IMPROPERANTER, Cum improperio. Promiſſio B. Thomæ Mart. in Anecd. Marten. to. 3. col. 1878. *Alioquin non diceret Dominus Improperanter malis Eccleſiarum Rectoribus per Ezechielem: Non oppoſuiſtis vos murum pro domo Domini, &c.*

IMPROPERIUM, Dedecus, convitium, injuria, deriſio. Sueno Aggonis filius in Hiſtor. Danica: *Nam & tunc temporis ignominioſum extitit Improperium, ſi ſolum duo jugularent.* Utitur ſæpe vetus Bibliorum Interpres.

¶ IMPROPRIATUS, f. Jure proprio poſſeſſus, apud Rymer. to. 15. p. 69. *Ego Thomas Wryotheſley... Cancellarius Angliæ ... tradidi ... Henrico VIII. ... rectoriam meam Impropriatam de Southmymes.* Et infra: *Quæ habeo aut unquam habui de & in rectoria Impropriata de Southmymes in Comitatu, &c.*

¶ IMPROPRIETARIUS, Non proprietarius, qui rei alicujus non habet proprietatem & dominium. Albertus Muſſatus apud Murator. tom. 10. col. 765. *Viduarum, pupillorum, pauperum civium, qui inquilini, vaſſalli, libellarii erant, ac Improprietariorum quibuſlibet titulis uterentur, &c.*

¶ IMPROPUGNATUS, Indefenſus. Marcell. lib. 29. *Quod ſi contigiſſet, Impropugnata civitas veniſſet in manus hoſtiles.* Et lib. 31. *Et tanquam ſigno erecto occultius ... civitas prorumperetur Impropugnata.*

¶ IMPROTRACTIM, Sine mora, abjecta omni cunctatione. Litteræ an. 1402. apud Rymer. to. 8. pag. 273. *Noſtris opidanis & vicinis reſtitutio fieri deberet Improtractim.*

IMPRUNTATUM, Mutuum, ex Gall. *Emprunt.* Vide *Mutuum violentum.*

¶ IMPRUTAMENTUM, ut *Impruntatum*, Mutuum. Vide *Rogatio*, Cenſus.

¶ IMPUBERE, Johanni de Janua, Non pubere, ut exponitur in Gloſſis Lat. Gall. San-German. MSS. ubi: *Impubeo, Non croître, non commencer avoir barbe.*

IMPUBLICARE, [In publicum ſeu fiſcum redigere, confiſcare.] Vide *Publicum.*

¶ IMPUDEFACTUS, Impudens, quem non pudet. *Impudefactus adulter*, in Epiſtola Montani Epiſcopi inter Concil. Hiſp. to. 2. p. 270.

IMPUDERATUS, IMPUDORATUS, Impudens, abſque pudore. Gloſſ. MS. *Impudoratus, inverecundus.* Lucifer Calaritanus lib. 1. pro S. Athanaſio pag. 85. *Non deſpicis revera conviperinos tuos Arianos, natos videlicet de Impuderato patre veſtro diabolo.* [Concil. Tolet. VIII. *Recedant ergo talium deſideriorum Impudorati fautores. Impudorati & audaces*, apud vet. Interpretem Irenæi lib. 3. c. 25.]

IMPUDORATE, pro *Impudenter*, dixit vetus Irenæi Interpres lib. 1. c. 21. [& lib. 2. c. 14.]

IMPULATOR, *Concitator, Incitator*, in Gloſſario MS. Reg. Cod. 1013. Infra: *Impulſor, Hortator, Concitator.*

¶ IMPULSARE, Excitare. Epiſtola encyclica Henrici V. Abb. Fuldenſis ad alios Abbates Ordinis S. Benedicti: *Abbates quidam Ordinis noſtri nos... multipliciter Impulſarunt; quatenus... aſſumere curaremus, &c. Aliquem de ſtatu Impulſare*, apud Marculfum lib. 2. form. 52. Eum eſt dejicere, expellere, removere.

¶ IMPULSATUS, Illæſus. Joh. Longinus in Vita S. Staniſlai Epiſc. to. 2. Maii p. 270. *Multa pericula latronum & beſtiarum, Martyri glorioſo ſe devovens, Impulſatus evaſit.*

IMPULSORIUM ALÆ. Fridericus II. Imp. l. 1. de Venat. c. 27. *Reliqua vero tertia pars alæ deſcendit ab illo loco, qui dicitur Impulſorium alæ; & Gallice dicitur* le bout, *uſque inferius.*

1. IMPUNUS. Fleta l. 1. c. 20. §. 22. *Si mercedem acceperint, per quod hujuſmodi pannos Impunos vendi ſuſtinerent.*

¶ 2. IMPUNUS, apud Johannem de Janua, ut Impunis, ſine pœna. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Impunus vel Impunis, Non punis, ſens peine.*

IMPURIA. Pirminius in Excerpt. ex libris Canonicis: *Qui Impurias, quæ dicunt homines ſuper tecta* [*tectus*, apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 586.] *mittere, ut aliqua poſſint eis denuntiare, quod eis bona aut mala adveniant, nolite eis credere, quia ſoli Deo eſt futura præſcire.*

¶ IMPURIMUS, f. pro Impuriſſimus. Gloſſ. Lat. Græc. *Impurimum*. ἀκάθαρτον. Supplem. Antiquarii præfert *Inpurimum*. Vide *Inpuricia*.

¶ IMPUSTELLARE. Agnellus in Vita Sergii Epiſc. apud Murator. to. 2. p. 174. col. 2. *Cuncta atrii lychnia extinguantur, ne illis flammæ candelarum nocte ſolatia præſtent, & quod poſſumus occulte abdicare, omnia Impuſtellentur, ignorante Pontifice noſtro.* Mutin. cod. clarius habet, *In cryptis celentur.*

1. IMPUTARE, Non putare, non exiſtimare, apud Sidonium lib. 9. Epiſt. 11. initio.

¶ 2. IMPUTARE, pro Amputare. Capitula General. S. Victoris Maſſil. MSS. *Ut omnis diſſolutionis occaſio à juvenibus Imputetur.*

¶ IMSIUM. Vide *Juiſium*.

IN, Præpoſitionem, Germani, Poloni & Bohemi iis fere attribuunt, qui domini ſunt locorum: cæteris nempe, *de*, *à*, vel *ab*, etiam iis, qui inde duntaxat orti vel oriundi ſunt, etiamſi ibi non habeant, ubi pedem figant. Ita Martinus Cromerus lib. 1. Polon. pag. 105. Addit Ægidius Boilleus in Notis ad Ludovicum Davilam de Bello Germanico pag. 37. locorum, vel dignitatum ejuſmodi, primogenitos dominos inde, ſecundogenitos vero in iiſdem perinde ſeſe indigitare, cum in Germania feuda majora diviſionem admittant.

¶ IN VITAM ET IN MORTEM. Tabularium Savigneii: *Radulfus D. G. Dominus Filgeriarum. Ro-*

gerius Viarius & Marchiſus filius ejus anno MCLV. *coram me & Baronibus meis dimiſerunt abbatiæ Savignei viariam in Lovigneio, & ipſi cum Hamelino Breetas nepote Rogerii prædicti conceſſerunt ſemetipſos eccleſiæ Savigneii Ad Vitam & Ad Mortem, Ad Vitam ſcilicet, ut in ea monachi fierent, quando eis placeret; & Ad Mortem, ut ibidem ſepelirentur, ſi in ſæculo mori contingeret.* Ibidem: *Andreas dominus Vitreii & Alanus dominus de Dinan elegimus domum de Savigneio, ut ibi & nos & fratres noſtri Robertus & Joſcelinus habeamus ſepulturam in capella S. Catharinæ juxta dominum Robertum de Vitreio patrem noſtrum; & dedimus noſmetipſos & fratres noſtros Abbati & Monachis Savigneii & In Vitam & In Mortem. Facta eſt hæc donatio in capitulo Savigneii coram omni conventu.* Ibidem: *Willelmus de Guirchia elegi domum de Savigneio, ut ibi habeam ſepulturam, & dedi meipſum abbati & monachis Savigneii & In Vitam & In Mortem. Hæc donatio mea facta eſt in Capitulo, &c.*

¶ INABSTINENTES, *Impatientes.* Gloſſ. Iſid.

¶ INACIDUM VINUM, pro *Mucidum*, Vappa, vapidum vinum, Gall. *Vin pouſſé.* Vide in *Vinum.*

INACTE, Nulla re acta, *Sans rien faire.* Chronicon Montis-Sereni ann. 1156. *Hinricus Dux Freſiam hoſtiliter ingreditur, ſed Inacte revertitur.*

¶ INACTITARE, In acta publica referre. Litteræ an. 1432. apud Rymer. to. 10. p. 517. *Quod præmiſſa in rotulo Parliamenti prædicti Inactitari, & poſtmodum litteræ ſub ſigillo regio prædicto, ſibi in forma debita, fieri deberent. Inactitata acta*, apud Th. *Madox* Formul. Anglic. pag. 70.

INACTIVUS, Negligens. Capitulatio Caroli Mag. pro partibus Saxoniæ, apud Holſtenium in Collect. Romana, cap. 31. *Si cuilibet homini ſacramentum debet, adrameat illum ad Eccleſiam ſacramento ad diem ſtatutum: & ſi jurare contempſerit, ſidem faciat, & ſol.* 15. *componat, qui Inactivus apparuit, & deinceps cauſam pleniter emendare faciat.*

¶ INADIBILIS, Inacceſſus. Vita S. Eulogii Mart. to. 2. Martii pag. 91. *Multa Inadibilia tentare in Scripturis, puerilis immatura docibilitas egit.*

¶ INADMODIATIO, ut *Admodiatio*, Locatio, datio ad *firmam*, in emphyteuſim. Charta Theobaldi Comitis Campaniæ ex Archivis B. Mariæ in valle Pruvini: *Conceſſerunt mihi ad Inadmodiationem, & hæredibus meis, molendinum quod habebant apud Pruvinum.*

¶ INADORANDUS, Non adorandus. Epiſt. Hadriani PP. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 93. *Si quis dicit... Inadorandam Domini noſtri carnem ſicut hominis, & non adorandam Domini & Dei carnem, hunc anathematizat ſancta & apoſtolica Eccleſia.*

¶ INADULATUS, Qui non movetur adulationibus. Epiſtola an. 1160. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 854. *Pius, prudens, conſtans, diſertus, magnanimus, Inadulatus, largus, &c.*

¶ INÆNIGMATARE, In ænigmate repræſentare. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii to. 3. p. LXXIV. *Ut ad præfatam ſtellæ claritatem & baptiſmatis munditiam Inænigmatandam, paramentis & veſtibus albis iſta die in capella noſtra* (uti) *teneantur.*

¶ INÆQUALICALIS VARIANA MEDIA, Scripturæ ſpecies. Vide *Scriptura.*

INÆQUALITAS, Ægritudo, invalitudo, ἀνωμαλία, *Indiſpoſition.* Gloſſæ antiq. MSS. *Inæqualis, infirmus.* ἀνωμαλεῖν in Concilio Epheſino act. 1. pag. 543. Edit. Labbei. Epiſt. Honorii Imp. ad Paulinum Epiſc. Nolan. apud Baron. an. 419. n. 20. *Cum Beatitudo tua de corporis Inæqualitate cauſata, itineris non potuit injuriam ſuſtinere.* Regula S. Cæſarii ad Virg. *Abbatiſſa, niſi Inæqualitate aliqua, aut infirmitate, aut occupatione compellente, extra congregationem penitus non reficiat.* Regula S. Aureliani cap. 7. *Et ſi Inæqualitas exegerit, jubente ſeniore quod neceſſe fuerit, non ei negetur.* Vita S. Eugendi Abb. cap. 4. *Cum ergo Pater ille . . . etiam corporeæ Inæqualitatis frangeretur incommodis.* Cap. 12. *Febricula levi correptus eſt, paulatimque Inæqualitate vexatus, curſum vitæ præſentis explicuit.* Occurrit rurſum cap. 15. Ita etiam Atto Vercell. Epiſc. in Capitul. cap. 54. Symmachus lib. 7. Epiſt. 12. Ennodius non uno loco, Avitus Viennenſis Epiſt. 4. ex Baluſianis, Diurnus Romanus cap. 3. tit. 15. Synodicon adverſus tragœdiam Irenæi cap. 26. Concilium Carthaginenſe IV. can. 49. Vita S. Lupicini Abbat. Jurenſ. n. 4. 12. &c. Vide Notas noſtras ad Alexiadem pag. 224. & infra in *Varietas.*

¶ INÆQUUS, pro INIQUUS, apud Lobinellum in Gloſſario Hiſt. Pariſ. tom. 3.

¶ INÆSTIMABILITER, Turpiter. *Quidam... ebrietati Inæſtimabiliter incumbens, &c.* in Vitis Patrum Emeritenſ. to. 2. Concil. Hiſpan. p. 641.

¶ INAFFABILIS, *Inſuavis & auſterus ad loquendum*, Johanni de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Inaffabilis, non diſable, ou non recontable, ou dure à dire*; ubi confunduntur *Inaffabilis* & *Ineffabilis.*

INAFFECTIO, Affectionis defectus. Vita S. Anſcharii Corbeienſis Monachi cap. 17. *Hoc autem venerabilis Abbas non de Inaffectione faciebat, &c.*

¶ INALBARE SE, Albas induere. Guidonis Diſcipl. Farfenſis cap. 7. *Sacerdos cum miniſtris Inalbent ſe.* Cap. 17. *Octava ejuſdem magnifici Johannis Inalbent ſe.* Et cap. 23. *Ad Sanctus, Sanctus, omnes Inalbentur à minimo uſque ad maximum.* Vide *Alba* 3.

¶ INALTARARE, Conſecrare, dedicare, ornare, in Hierolexico Macri: quod vide.

INALTARE, *Valde altare, altum facere*, Willelmo Britoni in Vocabul. *In altum levare*, in Mamotrecto. Vita S. Drauſii Epiſcopi Sueſſ. num. 3. *Taliter tantæ nobilitatis lineam ſanctis actibus Inaltavit.* Ordericus Vitalis lib. 9. cap. 754. *Turribus Inaltandis inſiſtebant.* Baldricus Dolenſis in Vita B. Roberti de Arbreſſello: *Jam igitur parietibus oratorii dilatandis & Inaltandis inſtabatur, &c.* Occurrit in Eccleſiaſtico ſemel ac iterum.

¶ INALTATIO, Elevatio, in majorem altitudinem exſtructio. Vita S. Medardi, to. 2. Junii pag. 96. *Funditus eam* (regiam) *diruere juſſit, & tam culminis Inaltatione, quam longitudinis porrectione ampliavit honorifice.*

¶ INALTERABILITER, hoc eſt abſque ulla alteratione, conjunctæ dicuntur duæ in Chriſto naturæ, divina & humana, in Concilio Armenorum an. 1342. art. 20. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 336.

¶ INAMARICARE, Exacerbare, animum exulcerare, ad iram excitare, Gall. *Aigrir, Irriter.* Codex Sacramentorum ante 900. annos MS. pag. 394. *Dominum deprecemur, quem quotidie pravis Inamaricamus operibus.*

¶ INAMORARE, Amore inflammare. Joh. Longinus in Vita S. Staniſlai Epiſc. to. 2. Maii pag. 274. *Volens ego dictum Barthoſſium ab uxore ea die ſequeſtrare & odioſam illi facere, & de filia ſua Dorotheæ ductione Inamorare.*

INAMORARI, Amore capi, vox Italica, Petrarchæ & aliis familiaris. Michaël Scotus de Phyſion. cap. 14. *Frater non ſic Inamoratur in ſorore, quæ eſt pulcra & delectabilis.*

¶ Inamorosus, Amore captus, incenſus. *Inter infurioſum & Inamoroſum nihil aut parum proſtat*, apud Raymundum Duellium l. 1. Miſcell. p. 241.

INANIMARE, Animos addere, animare: Italis *Inanimare*, & *innanimare*. Utitur Galfridus Monemuthenſis lib. 8. cap. 4. lib. 10. cap. 9.

¶ INANITAS, Deliquium, animæ defectio, Gall. *Défaillance, Evanouiſſement.* Acta SS. Junii to. 1. p. 793. de S. Bertrando: *Subito venit ſibi Inanitas, taliter quod cecidit in terra pro mortua.*

¶ INANITRICES. Vide *Janitrices.*

INANTE, In poſterum, *deceben avant*, in Fœdere Regum apud Nithardum lib. 3. an. 842. *Inanzi* Itali dicunt. Commodianus Inſtr. 46.

. . . . *Cave, ut non delinquas Inante.*

Gregor. Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 16. *Inante abſidem rotundam habens.* Vita S. Deicoli Abb. cap. 2. num. 10. *Subito febre invaditur, languore nimio arctatur, adeo ut nec paſſum quidem Inante perficere valuiſſet.* Capitula Caroli C. tit. 12. c. 6. *Quicunque abhinc Inante latronem receperit.* Adde Vitam S. Wunebaldi cap. 14. Bedam lib. 1. Hiſt. cap. 5. &c. Gloſſ. Iſid. *Inante diem, in ipſo die.* Gloſſ. Gr. Lat. εἰς τὴν πρὸ ταύτης ἡμέραν, *Inante diem.* Octav. Horatianus lib. 4. Rer. Medic. *Ita ut unum habeat Inante, & alterum retro.* Utitur & Alexander Iatroſophiſta lib. 2. Paſſion. cap. 66. ut & Plautus, Cicero, Propertius, & alii.

Inantea, Eadem notione. Sacramentum fidelium apud Pithœum: *Promitto, quia de iſto die Inantea iſti ſeniori meo, quandiu vixero, fidelis & obediens, &c.* Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 60. *Habeat eas (res) ſibi Inantea abſque portione fratrum.* Adde Leges Ratchis Regis tit. 9. §. 5. Occurrit paſſim.

¶ Inantia, Eadem ſignificatione, in Chronico Novalicienſi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 751. in Charta an. 691. apud Felibianum Hiſt. Sandionyſ. p. xi. & apud Mabill. de Re Diplom. pag. 510.

¶ INAPPREHENSIBILIS, Qui non poteſt comprehendi. S. Paulinus Epiſt. 32. n. 20. *Jam conſtat quomodo videas inviſibilem & Inapprehenſibilem comprehendas.*

¶ INAPPRETIABILIS, Sine pretio, qui non poteſt pro dignitate & excellentia ſatis æſtimari. Concil. Tolet. XI. *Scilicet ne Inappretiabilem S. Spiritus gratiam donis vel muneribus quis exiſtimet comparandam.* Concil. Tolet. VIII. *Sacroſancti baptiſmatis Inappretiabile donum.*

¶ INARRERAMENTUM, f. ut *Æramentum*, Quodvis utenſile agricolarum. Chartularium S. Vandregeſili to. 1. p. 265. *Guillelmus in Darennio granchiam ex ſuo proprio ædificabit, & cum defecerit de communi reædificatur, & tempore meſſis garbæ per manus famulorum utriuſque partis ante granchiam partientur. Et ſciendum quod de omnibus Inarreramentis, quæ per Guillelmum vel hæredem ejus in eadem tenura facta fuerunt, Abbatia medietatem habebit.*

¶ INASPICABILIS. Gloſſ. Græc. Lat. ἀόρατος, *Inviſibilis, Inaſpicabilis.*

¶ INASTA, *Sancta, pulchra, clara, ſplendida.* Gloſſ. Iſid. In exceptis *Inacta.* Grævius haud ſine probabilitate exiſtimat legendum eſſe *Inclyta.* Papias: *Inclytus, clarus, glorioſus, invictus, illuſtris.*

INATRIUM, Atrium Eccleſiæ, *Paradiſus.* Anaſtaſius Biblioth. in Vita Stephani II. PP. ex Bibl. Cæſarea apud Lambecium l. 2. p. 927. (nam deſunt in Editis) *Renovavit Inatrium ante fores B. Petri Apoſtoli, qui Quadriporticos dicitur.* Vide *Atrium.*

¶ INATTINGIBILIS, Qui non poteſt attingi, comprehendi. Gervaſius Tilberienſis in Otiis Imperial. apud Leibnitium to. 1. Scriptor. Brunſvic. pag. 884. *Super iſtud arbitror eſſe cœlum Trinitatis, ubi ſola Trinitas habitat non localiter, ſed incircumſcripte, & inenarrabili & Inattingibili gloria.*

INAVARITIES, in veteri Inſcriptione 1046. 6.

Feido feida viro veixſit ſtudio parili, quum
Nulla Inavarities ceſſit ab officio.

INAUDIENTIA, Inobedientia. S. Cyprianus Ep. 28. *Perniciem ſibi & mortem per Inaudientiam & intemperantiam provocent.*

¶ INAVISATUS, Inconſultus, à Gallico *Avis*, Conſilium. Confirmatio fundationis Capituli Middelburg. an. 1480. apud Miræum to. 2. pag. 1346. col. 2. *Nec alienentur dicto domino & nobis Inaviſatis & inconſultis & non conſentientibus.* Occurrit rurſus in Chronico Bergomenſi apud Murator. to. 16. col. 1404.

INAUXILIATUS, Auxilio, ope deſtitutus, Sapient. cap. 12. v. 6. ubi Græca habent ἀβοηθήτους.

¶ 1. INBANNIRE, Inbannare, In fiſcum redigere. Statuta Eccleſiæ Leodienſis an. 1287. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 859. *Fructus decimæ dictæ Inbanniant & ſaiſiant auctoritate noſtra, donec de prædictis fuerit ſatisfactum, & quicumque de prædictis fructibus poſt hujuſmodi Inbannitionem ſe intromiſerit, &c.* Vide *Bannum* 1.

¶ 2. INBANNIRE, Excommunicare, interdicto ſubjicere. Charta Liethardi Camerac. Epiſc. an. 1132. pro Eccleſia Grimbergenſi, apud Miræum to. 1. p. 97. *Concedo etiam ut ſi Inbannitur terra, remotis excommunicatis, hæc cantet Eccleſia januis clauſis.* Alia Odonis ejuſd. urbis Epiſc. an. 1112. laudato to. pag. 371. *Etſi tota patria offenſis aliquorum Inbanniatur, remotis ſæcularibus laicis Eccleſia non ceſſet, ſed ſub ſilentio cantet.* Charta anni 1244. apud Hanſizium to. 2. Germaniæ ſacræ pag. 342. *Si aliquis Epiſcopus aliquem Inbannierit & ille contumaciter* XL. *diebus Inbannitus perſeveret, Duci per litteras ſuas inſinuet, & Dux ipſum ſtatim proſcribet. E converſo Dux de contumaci proſcripto nunciet Epiſcopo, & nec Inbannitus, nec proſcriptus abſolvatur, niſi ab eo qui prius ipſum ligavit.* Vide *Bannus Epiſcopi* in *Bannum* 1.

¶ INBANNITOR, Qui invadit & quaſi in *bannum* mittit. Statuta Eccl. Leod. an. 1290. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 888. *Occiſores, mutilatores, percuſſores atrociter clericorum, Inbannitores, & arreſtantes bona Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticarum perſonarum, &c.* Vide *Inbannire* 1.

¶ INBANNIZARE, ut *Inbannire* 2. Vita S. Ayberti, to. 1. April. p. 679. *Concedimus etiam tibi, ut in oratorio tuo licentiam habeas oſtiis apertis Miſſas celebrare, etiamſi pro aliquo forisfacto patria reliqua Inbannizata fuerit.*

IN BENE. Capitula Caroli C. tit. 21. cap. 2. *Vobis ſic merere poſſimus, ſicut anteceſſores noſtri veſtris anteceſſoribus In bene meruerunt, &c.* Phraſis Gall. *Meriter en bien.*

¶ INBENEFICIARE, Prædium in beneficium dare. Lambeciani Annal. Franc. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 120. *Primores itaque Marchenſes, qui fuerunt Italici regni . . . Regi ſe præſentavere, ſed præſumptuoſe ſe Imbeneficiari ultra modum jactantes, omnes capti ſunt.* Vide *Beneficium.*

INBLADARE, [Sementem facere, *Bladum* terræ committere, Gall. *Emblaver.*] Vide *Bladum.*

INBOIARE, Compedibus vincire. Vide *Boia.*

¶ INBONITAS, *Malus animus*, in Gloſſis Sangerman. MSS.

¶ INBREMATA, *Ornamenta vaſorum.* Gloſſar. vet. Sangerman. MS. num. 501.

INBREVIARE, [In *Breves* redigere, deſcribere. *Cætera, ut ſuper Inbreviatum eſt, conceſſit*, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 5. Rurſum occurrit apud Marten. tom. 7. Collect. Ampliſſ. col. 13.] Vide *Brevis.*

¶ INBREVIATIO, Deſcriptio in *Brevi* ſeu ſchedula. Bern. Ord. Cluniac. part. 1. c. 14. *Si quando feſtiva Inbreviatio eſt agenda, non agitur in illa minori tabula quotidiana, ſed in alia proprie ad feſtivitates deputata. Fit etiam apud nos alia Inbreviatio non inutilis... ſcilicet ut qui ſervierunt in coquina, omnes per ordinem conſcribantur, ne forte per oblivionem contingat, ne quiſquam frequentius quam alii eo officio gravetur.*

¶ INBREVIATURA, ut *Inbreviatio*; vel etiam id quod pro *Brevibus* obtinendis, vel actis in *Breves* redigendis ſolvebatur. Charta Stephani I. Comitis de Sancero ann. 1152. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. pag. 703. *Cenſus denariorum & frumenti... decimam arietum, quinque ſolidos de Inbreviaturis, conſuetudinem paſnagii & herbagii.* Vide plura in *Brevis.*

¶ INBRICARE, Tegere. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. MSS. *Inbrico*, καλυπτηρίζω.

INBROCCARE, Transfigere. Vide *Broccæ.*

¶ INBRUCLUM. Vide *Inburuclum.*

INBRUTUS, *Imprudens, ſine ſenſu, ſine intelligentia.* Gloſſæ antiq. MSS.

¶ INBUCUM, Infundibulum, Gall. *Entonnoir*, Ital. *Ombuto*, Hiſpan. *Embudo.* Inventarium ann. 1341. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Item unum Inbucum magnum & aliud parvum, unam eſtivam de fuſte, item feiratum unum cum yſotono.*

INBULLARE, Sigillare. Vide *Bulla.*

INBURSARE, *In burſa reponere.* Ugutioni: noſtris *Embourſer.* [Concilium Saliſburg. an. 1456. apud Hanſizium to. 2. Germaniæ ſacræ p. 503. *Habentes enim duas partes decimarum, duas etiam partes novalium ingravamen ſuarum animarum ſibi Inburſare non verentur.* Hoc eſt ſibi ſumunt, ut ſolent qui pecuniam in *burſa* ſua ſeu loculis recondunt. Vide *Imburſare.*]

INBURUCLUM, Inbruclum. Gloſſ. Gr. Lat. MS. ἐμβρύκλιον, *Inbruclum.* Editum *Inburuclum* habet. Meurſius in Auctario libri de Gloria cap. 32. & in Gloſſ. v. βουρίχος, putat, neſcio an vere, ſellam eſſe equeſtrem, quæ ſcilicet *burici* dorſo aptatur. Aliis eſt involucrum. Vide Gloſſarium mediæ Græcitatis.

¶ INCÆNIARE, *Stupere, ceſſare.* Gloſſ. Iſid. *La Cerda* legit: *Incœnare*, ut primo ſit ἄδειπνον εἶναι, deinde quia ex jejunio delirium, *Stupere.* Sic & ante hunc Gebhardus in Crepundiis. Grævius.

¶ INCÆSA. Vide *Inciſa.*

INCALCARE, [Perſequi, Ital. *Incalzare.*] Fori Oſcæ an. 1247. ſub Jacobo I. Rege Arag. *Si aliquis homo fuerit interfectus in caſtro, vel villa Infantionis, ... homines ipſius villæ vel caſtri tenentur Incalcare illum, & esforcium facere, quod capiant eum, & reddant bajulo Regis.*

¶ INCALLARE, Callo obducere. *Carnem indurare & Incallare*, apud Vegetium lib. 2. de re veterin. cap. 27. Italis *Incallire.* Hinc

¶ INCALLITUS, Callo obductus. Miracula B. Gregorii Vernacul. tom. 1. Maii p. 539. *Statimque genu extendit, paulo poſt pedem Incallitum movit, & paulatim crus totum.*

¶ INCALUMNIATUS, Liber à *Calumnia* ſeu ab omni juris actione. Charta Sigeri Caſtellani Gandenſis an. 1217. apud Miræum to. 2. p. 1213. *Nos ergo id, quod in prædictis noſtri juris eſſe putabamus, Incalumniatum relinquentes, liberum ab omni vexatione dimittimus.* Vide *Calumnia.*

¶ INCALZUS, Perſecutio, cum victor hoſtem fugientem inſequitur, ab Italico *Incalzare*, Inſequi. Regimina Paduæ ad an. 1320. apud Murator. to. 8. col. 434. *Diſconfittus fuit dictus dominus Canis, & fugit uſque ad Montem Silicem cum maximo Incalzo filii domini de Gualſer, ſemper ſequendo cum ſociis ſuis uſque ad dictum caſtrum Montiſſilicis.*

¶ INCAMARARE, Adulterare. Dicitur de quibuſlibet mercibus fallacibus & fucoſis. Statuta Maſſil. lib. 5. c. 21. *Ne avera aliqua Incamarentur ſive ſophiſticentur. Conſtituimus ut nemo poſſit vel audeat in Maſſilia Incamarare, ſeu ſophiſticare, aliquod avere cujuſcumque ſit generis & materiei; & quicumque hoc fecerit puniatur inde arbitrio Rectoris, vel Conſulum. Addentes inſuper quod tres probi homines ſtatuantur, ad arbitrium quorum fiant caricæ averorum, quæ vehentur in Franciam, & qui cavere debeant ne poſſit ibi fieri aliqua Incamaratio, vel ſophiſticatio: & ſi prædicti tres homines non poterint intereſſe dictis caricis faciendis, quod poſſint fieri ad arbitrium duorum ex eis, & qui debeant judicare avera, cum dubitaretur, an eſſent Incamarata.* Vide *Incameratus* 1.

INCAMATATUS. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 7. *Indiget præterea dictus exercitus, quod ex iſtis navigiis antedictis aliqua ſint Incamatata ſeu barbotata, tali modo, quod homines prædictorum non timeant lapides machinarum.* Forte *incamerata.*

¶ 1. INCAMERATUS, Adulteratus. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 38. *Nullus audeat afferre in Maſſiliam herbas Incameratas, ſeu mixtas; imo illæ quæ apportabuntur, apportentur in Maſſilia mundæ... Nullus blanquerius audeat de cætero emere herbas Incameratas, ſeu mixtas, vel de eis operari.* Ibid. c. 40. *Et quod teneantur dicti corraterii ſui officii ſacramento non vendere, nec vendi facere, nec baratare aliqua avera Incamerata; & ſi alicubi in Maſſilia talia avera ſic Incamerata ſciverint, teneantur hæc manifeſtare illis duobus probis hominibus, qui erunt conſtituti à communi Maſſiliæ ſuper averis Incameratis.* Vide *Incamarare.*

¶ 2. INCAMERATUS, In *camera* ſeu cubiculo habitans, incluſus. Vide locum in *Forcaria.*

¶ INCAMISIATUS, Indutus *camiſia*, ſeu induſio. Miracula S. Amalbergæ, tom. 3. Julii pag. 111. *Ego templum tuum ad honorem nominis tui, nuda pedes, Incamiſiata peregre viſitabo.*

¶ INCANALIS, *Via anguſta inter montes tranſgrediens.* Gloſſ. MS. in Seguer. Cod. Canonum collectioni præmiſſum.

INCANCRIRE, In cancrum deſinere. Alexander Iatroſophiſta l. 2. Paſſion. *Si Incancrierint ulcera.*

¶ INCANDIDARE, Candidum facere, lavare, mundare. Jul. Firmicus de Error. relig. profanæ pag. 57. *Maculas Chriſti ſanguis Incandidat.*

¶ INCANIGENIA, *Primigenia.* Papias.

¶ 1. INCANONIZARE, Approbare. Joan. XIII. PP. apud Mabill. tom. 3. Annal. Benedict. p. 587. *Annuimus & collaudamus atque Incanonizamus, ut ad eccleſiam S. Viti & S. Weneſlai Martyrum fiat ſedes epiſcopalis.*

¶ 2. INCANONIZARE, In Sanctorum numerum

referre, adſcribere, Gall. *Canonizer.* Diſſertatio de corpore S. Adalberti, to. 3. April. pag. 204. *Quem tu dicis Sanctum, adhuc non eſt per apoſtolicam ſedem Incanonizatus. Miſſam ejus ut pro defunctis celebramus.*

1. INCANTARE, Præſtigiis magicis illudere, *Enchanter.* Gloſſ. Gr. Lat. ἐπᾴδω, *Incanto, præcanto. Carmina profana Incantare*, apud Lamprid. in Juliano. Speculum Saxonicum lib. 2. art. 13. §. 6. *Si quis Chriſtianus... apoſtataverit, vel venenum alicui miniſtraverit, aut Incantaverit, &c.*

INCANTATORES. Anianus ad leg. 3. Cod. Th. de Malefic. *Malefici vel Incantatores, vel immiſſores tempeſtatum.* Vita S. Præjecti: *Cum nullatenus à medicis vel Incantatoribus medelam conſequi valuiſſet.*

INCANTATIO. Fredegar. Epit. cap. 9. *Mummolum factione Fredegundæ, cui reputabant filium ſuum per Incantationem interfeciſſe, juſſit Rex ſuggillare.*

¶ INCANTATURA, Eadem notione. Index vett. Canonum tom. 3. Concil. Hiſp. p. 7. *De eo quod non liceat Sacerdotibus vel Clericis Incantaturas vel etiam contrarias ligaturas facere.*

INCANTAMENTUM *ad leniendum dolorem adhibere*, apud Ammian. lib. 16. ubi Lindenbrogius.

2. INCANTARE, Auctionari, ſub haſta vendere, [vel locare,] Italis pariter *Incantare*, *Far Incanti, vender all' Incanto*, noſtris *Vendre à l'Encant.* Statuta Veneta lib. 6. c. 63. *Antequam procedatur ad Incantandum aliquam proprietatem, &c.* [Statuta Arelat. MSS. tit. 146. *Caſtrum Auriculæ non Incantetur, ſed Caſtellani conſtituantur, & communes habeant in dicto caſtro tres guachas & ſeptem alios ſufficientes cives Arelatis quorum duo ſint peyraroni.* Statuta Maſſil. l. 1. c. 53. *Statuimus ſimiliter obſervandum etiam in eo, qui jus dicti ponderis tunc emerit, vel Incantaverit, ſeu teneret.* Occurrit ibid. l. 2. c. 1. l. 6. c. 16. apud Ogerium Panem l. 4. Annal. Genuenſ. ad ann. 1214. & Marchiſium lib. 5. eorumd. Annal. ad ann. 1222. &c.] In Charta ann. 1372. *Incantator Gabellæ ſalis. Vendre à l'Enchantement*, in Aſſiſiis Hieroſol. MSS. c. 134. *Mettre à l'Encant*, in Conſuetud. Pictavenſi art. 428. & Britannica art. 729. Vide Foros Beneharn. Rub. *de forma de far Incant*, [& ſupra *Encantare.*]

¶ INQUANTARE, Eodem intellectu. Statuta Arelat. MSS. art. 156. *Inquantatores Arelatis jurent... quod bene & fideliter vendant & Inquantant* (ſic) *omnes res que ſibi tradite fuerunt.* Occurrit rurſus art. 190. & apud Salvaing. de Uſu feud. p. 44.

INCANTATORES, in Charta ann. 1309. in 9. Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ch. 88. ex Tabulario Regio: *Bajuli, Notarii, Servientes, Incantatores, Præcones, & alii Curiales dictarum villarum, &c.* [Statuta Maſſil. l. 6. c. 16. *De officio Incantatoris. Quoniam res mobiles quotidie per licitationem venduntur, & in ipſa licitatione, ſeu Incantu, multæ fraudes excogitantur... ſtatuimus inviolabiliter obſervandum, quod nullus Incantator, &c.* Pluries occurrit ibi. Litteræ Johannis I. Regis Franc. an. 1351. quibus creat Conſules in caſtro de Gleola: *Item, quod Incantator publicus dicti caſtri valeat & debeat facere proclamationes. Inquantator*, in Statutis Arelat. MSS. art. 156.] Huc ſpectant hæc Exodi c. 36. *Juſſit ergo Moyſes præconis voce Cantari, &c.*

ACCANTATORES, Vectigalium conductores, qui vulgo *Firmarii*. In Tabul. Toloſano Cameræ Comput. Pariſ. an. 1239. fol. 87. *Hæc eſt carta commemorationis de placito, quod habuerunt, ... pro ſe & pro cæteris Accantatoribus eorum bonorum hujus urbis Toloſæ ac ſuburbii, &c.*

¶ INCANTUM, INCANTUS, INQUANTUS, Auctio, haſta publica, Gall. *Encant.* Statuta Eccleſ. Cadurc. &c. apud Marten. to. 4 Anecd. col. 731. *Non permittant aliquatenus Sacerdotes in Eccleſiis, vel cimeteriis, choreas fieri, nec dici cantilenas profanas & ſæculares, nec edicta, vel Incanta, ibidem induci* (indici) *per laicos, ſive banna.* Paſſim occurrit *Incantus* in Statutis Maſſil. l. 1. c. 39. l. 2. c. 1. l. 6. c. 16. Charta an. 1496. *Per captionem, venditionem & diſtractionem omnium & ſingulorum bonorum eorumdem, præſentium & futurorum, quorumcumque prædictorum, bannique, Inquantus & garniſionis duorum aut plurium ſervientium in bonis & domibus appoſitionem.* Bleyn. Inſtit. p. 552. *Subhaſtationes publicas Pragmatici Incantus vocare malunt, à voce forſitan præconis proclamantis licitationes... attollit enim vocem, ita ut eam per modum cantus emittere videatur.* D. *de Caſeneuve* ab *In quantum*, Gall. *Pour combien*, *Incantum* deducit, & ad confirmationem ſententiæ laudat Conſuetudinem Britanniæ art. 728. ubi: *Ladite maiſon ſera vendue & Inquantée entre leſdits heritiers.* Addit Menagius Areſtum Parlamenti an. 1413. *Tellement que comme à l'Inquant ſe bailloient leſdites Prélatures.* Horum Scriptorum ſententiæ ſuffragatur Teſtamentum Johannis *de Talaru* Card. & Archiep. Lugdun. in Maceriis Inſulæ Barbaræ to. 2. p. 671. *Vendatur ad Inquantum publice, & majus pretium offerenti tradatur. Vendantur ad Inquantum & extinctum candelæ*, in Litteris anni 1363. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 626.

¶ 3. INCANTARE, Injungere, vehementer rogare. Limborch. Sent. Inquiſ. Toloſ. p. 140. *Incantavit eum, quod non loqueretur alicui extraneo de eis.* Pag. 141. *Incantavit eam, quod nulli revelaret.* Pag. 153. *Incantabat eum, quod eſſet conſtans, quia ipſe nihil dixerat contra eum.* Pag. 205. *Illos de domo ſua Incantavit, ne prædictum hæreticum revelarent.* Et p. 222. *Fuit ſimiliter Incantatus, ne revelaret eos.* Eodem intellectu vocem *Enchanter* etiamnum uſurpant quidam in inferiori Normannia.

INCANUS, Σπαρτοπόλιος, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ INCAPABILIS, Qui capi non poteſt ſeu comprehendi. Suppl. Antiquarii: *Incapabilis*, ἀχώρητος, *Incomprehenſibilis, immenſus.* Vetus fidei profeſſio apud Mabillon. to. 4. Analect. pag. 177. *Ceterum Deitatem inviſibilem, inenarrabilem, Incapabilem, incomprehenſibilem confitemur.* Vide *Capabilis.*

¶ INCAPARARE, Manus in aliquem injicere, Gall. *Arrêter*, ab Italico *Incaparrare* vel *Caparrare*, Detinere. Chron. Petri Azarii apud Murator. to. 16. col. 386. *Immo quantoſcumque poterat Incaparare, potius gloriabatur in faciendis injuſtitiis, ut Bononienſes & alios adhærentes potius perterreret.*

INCAPILATUS. Anaſtaſius in Gregorio IV. PP. *Signum Chriſti habet hiſtoriam in modum leonis Incapillatam, cum diverſis operibus puriſſimis aureis pendentibus in catenulis quatuor, & uncino uno.*

INCAPITALIS. Gloſſ. Gr. Lat. ἀκέφαλος, *Incapitalis*, ſine capite.

INCAPITARE, ἐπάρχεσθαι, in Gloſſ. quaſi *in*, vel *à capite incipere.* Nihili eſt, quod viri docti *incæptare*, reſtituunt.

INCAPITATUM, Papiæ, *ſine capite*, [in Gloſſis Sangerm. MSS. *Incapitatus.*]

INCAPPARE, Cappa induere. Vide *Capa.*

INCAPSARE, Intra *capſam* includere, *Enchaſſer*, apud Jo. de Capella in Chron. Centulenſi MS.

INCAPTIBILIS, Incomprehenſibilis, apud Baltherum Mon. in Vita S. Fridolini Abb. num. 29.

¶ INCAPTIVARE, *Captivum reddere*, in Gloſſario Barthii ex Roberti Monachi Hiſt. Palæſt. *Qui eam Incaptivaverant.*

¶ INCARARE, ab Hiſpano *Encarar*, Aſpicere. *Incarare verſus Boream*, in Charta an. 1473. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues.*

¶ INCARAXARE. Vide *Incharaxare.*

¶ INCARBONARE, vox Italica, Gall. *Charbonner*, Carbone denigrare. Acta S. Fridolini Abbatis, to. 1. Martii p. 433. *Superior pars ſarcophagi pene tota Incarbonata eſt*; *interius erat pannus è goſſipio.*

¶ INCARCATUM DEBITUM, quo quis laborat, ut videtur, *Dettes dont on eſt chargé*, ab Italico *Incarcare*. Inſtrum. an. 1228. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 105. *Reſpondit comune Maſſiliæ non prius caſtra reſtituere prænominata, quam omnium Incarcatorum fieret ſolutio debitorum.*

¶ INCARCERAMENTUM, Quod præſtatur cuſtodi carceris ab incarcerato pro cibo & potu, qui ei ſubminiſtrantur. Charta Ludovici Hutini Regis Franc. ann. 1315. apud *La Faille* tom. 1. Annal. Toloſ. pag. 63. Probat. *Cum ſuper eo quod frequenter aliquem capi & incarcerari contingit, cauſa cognita innocentem ſeu inculpabilem reperiri, ac nihilominus retineri pro geolagio, ſeu carceragio, & ſcriptura, peterent ab hujuſmodi extorſionibus deſiſtere & ceſſare, conceſſimus quod nullus.... ad ſolvendum hujuſmodi geolagium, ſeu Incarceramentum, aut ſcripturam ob hoc factam, aliquatenus teneatur.* Videſis *Carcerarium.*

INCARCERATIO, Jus habendi carcerem. Charta Thomæ Regis Manniæ an. 1055. *Et quod habeant Incarcerationem, & incarceratorum evaſionem, & furcas ſeu patibulum ſuper terram ſuam.* [Alias *Incarceratio* idem eſt quod Incluſio, Gall. *Empriſonnement.* Vide Ludewig. to. 6. p. 124.]

¶ INCARDINARE, Epiſcopum, Preſbyterum, Diaconumve in alicujus Eccleſiæ poſſeſſionem mittere, eum ibi *Cardinalem* ſeu proprium Sacerdotem vel miniſtrum inſtituere. Litteræ Urbani II. Papæ ad Atrebat. ann. 1093. apud Miræum to. 1. p. 76. *Volumus.... Cardinalem Epiſcopum vobis & Eccleſiæ veſtræ utilem eligere, & electum per manum Metropolitani veſtri conſecrare & Eccleſiæ veſtræ Incardinare ſtudeatis.* Paſſim occurrit. Vide *Cardinare.*

¶ INCARIARE, INCHARIARE, Rei alicujus licitationem facere, illius pretium augere, Gall. *Encherir*, Ital. *Incarire.* Charta anni 1468. *Cum Petrus Charreton acquiſierit unam cupatam terræ ſitam verſus pontem de Moges contiguam terræ Joannis & Petri Baratier, quæ cupata terræ movet à dominio Deſiderii Aubel civis Matiſconenſis, fuerunt laudimia Incariata & duplicata per dictum Petrum Baratier contra dictum Petrum Charreton, & ultimo fuerunt Inchariata per dictum P. Charreton; hinc eſt quod dictus Deſiderius confiteatur habuiſſe dicta laudimia eidem debita ratione dicti acqueſtus, ſcilicet quinque ſolidi pro qualibet libra, una cum Incariationibus laudimiorum & augmentationibus realiter in 40. ſol. Turon. ſolutis eidem Aubel, de quibus laudimiis & Incariamentis ipſum Petrum quittat, & in tenementarium eum recipit, ipſumque inveſtit per præſentes.*

¶ INCARIATOR, Licitator, Gall. *Encheriſſeur.* Regeſtum Parlamenti ann. 1483. fol. 69. *Dictarum rerum cridatarum plus offerenti & ultimo Incariatori.* Et apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 642. ann. 1491. *Pro eadem bona cridando & ſubhaſtando ac plus offerenti & ultimo Incariatori vendendo & per decretum adjudicando.* Tranſactio anni 1479. ex Archivo Cartuſiæ de Baſſa-villa: *Decimæ Turiaci tradentur ad firmam plus offerenti & ultimo Incariatori.* Galli dicimus: *Au plus offrant & dernier Encheriſſeur.*

¶ INCARITATIVUS, Privatus caritate, apud Lobinellum in Gloſſario to. 3. Hiſt. Pariſ.

INCARMINATRIX, Saga. Vide *Carminare.*

¶ INCARNARE, *Carnem inducere*, Jo. de Janua; *Encharner*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS.

¶ INCARNATIO HERILIS, Dominica, ſeu D. N. J. C. in Charta an. 977. Marcæ Hiſp. col. 918.

¶ INCARTARE, &c. Vide *Inchartare.*

¶ INCASEATUS, Abundans, uber, pinguis. S. Aug. lib. 9 Confeſſ. cap. 3. *Quoniam dimiſiſti ei peccata ſuper terram in monte Incaſeato, monte tuo, monte uberi.*

INCASSARE, Idem quod *Incapſare*, Gall. *Enchaſſer.* Occurrit in Vita B. Coletæ.

INCASSATUS, Gallice *Enchaſſé*, in *capſam* miſſus. Vita Urbani V. PP apud Boſquet. *Reliquiarium aliquorum Sanctorum munitum & Incaſſatum in auro.* Occurrit etiam in Vita B. Coletæ.

¶ INCASSUS, Vanus, inutilis, irritus. *Incaſſæ blandimentorum adulationes*, in Actis SS. Maii to. 6. pag. 30.

¶ INCASTAMENTUM, Theca ſacrarum reliquiarum, Gall. *Chaſſe.* Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. in Actis SS. Junii to. 3. p. LXXII. *Ad reliquias tam Domini quam Sanctorum tenendas ſeptem Incaſtamenta haberi ordinamus.*

¶ INCASTARE, Includere, Gall. *Enchaſſer.* Litteræ Petri Cardinalis an. 1503. apud Stephanotium to. 10. Fragm. MSS. pag. 255. *Crucem dictum lignum in ſe habentem ſituari & Incaſtari fecimus per aliquem in quadam alia magna cruce de argento. Lapides pretioſi Incaſtati*, in Charta an. 1262. vel 1264. apud Acherium to. 10. Spicil. p. 190. Vide *Incaſſare* & *Incaſtratura.*

INCASTELLARE, Vallo munire, ad modum & uſum caſtri aut caſtelli redigere. Charta ſcripta an. 20. Ludovici IV. Regis Franc. in Tabulario Conchenſi in Ruthenis n. 6. *Similiter & ipſa roca Priſcia, ubi nos & parentes noſtri propter gentes nefandas Incaſtellare conſuevimus.* Uſurpatur autem hæc vox præſertim de Eccleſiis, quæ vallo muniebantur. [Charta ann. 1270. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. p. 9. col. 2. *Eccleſiam de Magdalena Lugduni Incaſtellaverant & ad uſus redegerant ſæculares contra Deum & canonicas ſanctiones fecerant, &c.*] Otto Friſingenſis lib. 7. Chron. c. 31. *Eccleſiam B. Petri .... Incaſtellare ſacrilege & prophaniſſime non metuunt.* Gervaſius Dorobern. ann. 1144. *Qui poſt mortem patris Eccleſiam Incaſtellatam retinebat.* Will. Malmeſb. lib. 2. Hiſt. novellæ: *Eccleſiam B. Dei Genitricis de Lindocolino Incaſtellaverat.* Conſtitutiones Catalanenſes MSS. *Eccleſias quoque Incaſtellatas ſub eadem pacis & treugæ defenſione conſtituo.* Charta Raymundi Comitis Toloſani: *Item quod Incaſtella, aut Eccleſias Incaſtellatas detineo.* Concilium Helenenſe an. 1065. *Eccleſias vero illas, ubi Caſtra fuerint conſtructa, &c.* Cogitoſus de S. Brigida: *Juxta portam interioris Caſtelli, quo Eccleſia ambitur.* Henricus Huntind. lib. 8. pag. 393. *Monachis avulſis, Eccleſias converterant in Caſtella.* Vide Baſilium Seleucienſem lib. 1. de Vita S. Theclæ Extr. p. 124. & l. 2. c. 17. Vitam Balduini Lutzemb. Archiep. Trevirenſ. lib. 3. c. 7. Bohuſlaum Balbinum in Hiſt. Bohem. p. 299. Bertoldum Conſtant. ann. 1077.

1077. 1091. Appendicem ad Radevicum ann. 1178. Radulfum de Diceto ann. 1171. Continuatorem Nangii an. 1358. Geſta Innocentii III. PP. pag. 107. Edictum Jacobi Regis Aragon. de Pace & Treuga tom. 8. Spicilegii Acheriani pag. 384. Wilharduinum n. 237. Paradinum lib. 3. Hiſt. Lugdun. c. 4. Catellum in Hiſtoria Toloſana, p. 245. 246. Columbum lib. 2. de Epiſcopis Vaſionenſibus num. 41. &c.

Eccleſias porro *incaſtellare* non ſemel vetitum in Conciliis, Lateranenſi ann. 1122. can. 12. Avenionenſi an. 1209. c. 6. Budenſi an. 1279. can. 53. Palentino an. 1322. can. 17. in Synodo Colonienſi an. 1280. can. 11. Herbipolenſi an. 1287. can. 18. præterea in Statutis Simonis Comitis Montisfortis apud Gallandium de Franco alodio p. 356. Quintilianus Declamat. 369. *Tecta in ſubeuntes & ſacra, quin etiam Templorum faſtigia deſperantium tela ſunt. Certum eſt, omnia licere pro patria.*

INCASTELLARE, Caſtellis provinciam munire, apud Giraldum Cambrenſem lib. 1. de Expugn. Hibernia cap. 36.

¶ INCASTELLATÆ NAVES, Ad bellum inſtructæ. Joh. Demuſſis Chronicon Placentinum apud Murator. tom. 16. col. 503. *In quo navali exercitu erant tunc* XXVIII. *naves groſſæ Incaſtellatæ,* VII. *barbottæ &* VI. *ganzerræ, omnes bene munitæ peditum & baliſtariorum.*

DECASTELLARE, Caſtellum & munitiones deſtruere. Ricardus de S. Germano in Chronico anno 1215. *Illis autem abeuntibus, idem Abbas pravo uſus conſilio, Monaſterium munire curavit militibus, &c.* Mox: *Qui præſtito ſacramento, quod Monaſterium Decaſtellaret, &c.*

¶ INCASTELLATIO, Munitio, caſtellum. Bulla Clementis VI. PP. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 432. *Et quod Incaſtellatio Prioratus S. Juſti prope Viennam Ordinis S. Auguſtini per prædictum Dalphinum facta totaliter dirueretur, & cuſtodes dicti Dalphini exiſtentes in eo abinde amoverentur omnino.* Rurſum occurrit infra.

¶ INCASTELLATURA, Eadem notione. Concil. Avenion. ann. 1209. cap. 6. apud Acher. to. 2. Spicil. pag. 613. *Ne quis ... Eccleſiam Incaſtellare præſumat & attentet, immo Incaſtellatas, videlicet totam Incaſtellaturam, & quidquid infra cimiterium ædificatum eſt, ad arbitrium diœceſanorum Epiſcoporum quam celerius poterunt ad diruendum jubemus.*

INCASTRATURÆ, apud Interpretem Biblior. Exodi cap. 26. v. 17. *In lateribus tabulæ duæ Incaſtraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ connectatur.* Adde cap. 36. v. 22. 24. ubi Græcus Interpres, ἀγκωνίσκους habet. Papiæ, *Incaſtraturæ* dicuntur *Tabularum compaginationes.* Idem: *Ancones, Incaſtraturæ, uncini.* Rurſum: *Aſpidicæ, uncini, Incaſtraturæ, fimbriæ, catenulæ.* Alio loco: *Antroniſcus, Incaſtratura.* Rectius Gloſſæ Iſidor. *Anconiſcus, Incaſtratura,* (ſic legendum pro *Incaſtrare* [vel *Incaſtare*, ut apud Græcium;] Græcis enim ἀγκωνίσκος, eſt, ut ait Will. Brito in Vocabul. MS. *Incaſtratura, incavatura lignorum, per quam ſibi mutuo copulantur, ſcilicet in extremitatibus aſſerum runcinatorum, & dicitur caſtratura, quod in ea quaſi in caſtro uniuntur ligna & muniuntur.* Gloſſæ MSS. *Incaſtratura, conjunctio, vel conglutinatio.* Catholicon Armoricon: *Engravade, Gall. Encharneure, Lat. Incaſtratura.* Hiſtoria Tranſlationis corporis S. Marci Venetias, apud Baron. ann. 820. n. 36. *Aperuerunt occulte ſepulcrum, quod erat ex marmore, habens veluti Incaſtraturas per latera in modum capſellæ, per quas tabula deſuper erat inducta. Incaſtrare* eſt includere, ἐγκαστροῦν, Græcis recentioribus. [*Incaſtratus*, Gall. *Enchaſſé.* Teſtam. Beatricis de Alboreya an. 1367. to. 1. Anecd. Marten. col. 1523. *Item unam crucem argenti deauratam cum lapidibus pretioſis Incaſtratis in dicta cruce.*] Italis *Incaſtrato*, eſt ſimul conjunctus, compactus, commiſſus. Hiſtoria Belli ſacri vernacula MS. *Et ſi avoit dedens caſcune* (ciſterne) *une cuve de marbre bien Encaſtrée de fors maiſieres. Excaſtrare*, apud Gellium, Scribonium Largum cap. 1. & Marcellum Empir.

1. INCASTRUM, in Statutis Mediolan. part. 2. c. 282. 284. Commiſſura quædam in flumine facta.

¶ 2. INCASTRUM, pro *Incauſtum*, Atramentum. Computus anni 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 278. *Item, pro cartis bombicinis ... & pro Incaſtro, gran.* XV.

INCASTUS, ἄσεμνος, in Gloſſ. Græco-Latino, non caſtus. [ἀνάστιος, in Supplem. Antiquarii.]

¶ INCATENARE, Vox Italica, Gall. *Enchainer*, Catenis vincire, illigare, claudere. Lanfrancus Pignolus lib. 7. Annal. Genuenſ. ad ann. 1266. *Galeas faceret Incatenari.* Acta S. Franciſci de Paula, to. 1. April. p. 152. *Non ſinebat gradus ſive ſcalerium apertum dimitti, ſed ne illo de nocte uterentur faciebat Incatenari.*

¶ INCATESTATUS, *Incaſtratus*, Incluſus, Gall. *Enchaſſé.* Excerptum ex veteri collectione miraculorum patratorum in diœceſi Magalonenſi apud Baluz. to. 6. Miſcell. pag. 356. *Dum magiſter ligno* (S. Crucis) *Incateſtato & firmato vellet ſignum ſcindere, ſubito exinde exiliens cum ſtrepitu nimis, ac ſi ſagitta emitteretur de baliſta, &c.* Vide *Incaſtraturæ.*

¶ INCATHEDRARE, Promovere ad cathedram epiſcopalem, in Epiſtola an. 1408. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 844. & 848. Vide *Cathedra.*

¶ INCATHENARE, ut *Incatenare*, Catenis ligare. Teſtamentum Joannis de Pleſſeto an. 1394. ex archivo S. Faronis: *Item volo & ordino, quod duo mea breviaria ad uſum Meldenſem ... Incathenantur in choro Eccleſiæ Meldenſis.*

¶ INCATUM, f. pro *Incauſtum.* Regula Monaſterii S. Cæſariæ inter Acta SS. Januarii to. 1. p. 734. *Capita nunquam altiora ligent quam hoc loco menſuram de Incato fecimus*; id fortean eſt, *incauſto* ſeu atramento delineavimus.

¶ INCAVATURA. Vide *Incaſtraturæ.*

¶ INCAUSALE, Cujus non eſt cauſa. Promiſſio B. Thomæ Mart. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1873. *Mala autem Incauſalia ſunt, nec habent rectum ordinem neque finem. In quantum enim a bono deficiunt, in tantum ad nihil tendunt, & non eſt in eis niſi privatio boni, quod nihil ponit in re, ſicut claudicatio in homine vel equo nihil ponit niſi privationem recte ambulandi.*

INCAUSARE, [In jus vocare.] Vide *Cauſa.*

INCAUSTUM, [Atramentum; *Encre dequoi on eſcript*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS.] Tabular. S. Eparchii Inculiſm. f. 39. *Qui in hac cartula proprias cruces fecerunt de ſucco cauli, quia aliud Incauſtum non habebant.* [Bernardus Ord. Cluniac. part. 1. cap. 5. *Poſtquam nomen de Incauſto ſcriptum fuerit in femoralibus, ponit ea ſuper eumdem arcum, ut per ipſas litteras filum imprimatur.* Ibid. cap. 47. *Scriptor ſi Incauſtum temperare voluerit, non prohibetur.* Statuta Maſſil. p. 123. *Attendant inſuper Notarii & alii ſcriptores, quod de Incauſto competenter*

nigro faciant ſcripta ſua, & præcipue de bono Incauſto & nigro ſcribant cartas, &c. Benedictio Abbatis ad calcem libri Johannis Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 237. edit. 1679. *Tunc faciat Abbas cum penna & Incauſto crucem in fine ſcedulæ.*] Vide *Encauſtum.*

¶ INCAUTARE, Cautum reddere, admonere. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. p. XXXII. *At vero nobis in menſa comedentibus medicos noſtros inibi præſto jubemus aſſiſtere, quatenus nos ſoleıter Incautent præcavere acibis incompetentibus & nocivis.* Bonifacius Ferrerius cap. 99. Defenſionis Benedicti XIII. PP. dicti, tom. 2. Anecd. Marten. col. 1504. *Ecce pono vobis hic verba B. Bernardi qui ad Incautandum Papam Eugenium 4. libro de Conſid. ad eumdem ſic ad litteram dicit, &c.* Cap. 106. col. 1509. *Durante dicto ſacro concilio fuerunt certificati, aviſati & Incautati de omnibus.* Vide *Cautum, Cotum.*

¶ Incautatio, Cautio. Ibidem cap. 108. col. 1510. *Quæratis ergo ab eis, de quo vel ſuper quo petunt informari, poſt tot aviſationes, informationes, Incautiones, &c.*

INCAUTELA, vulgo *Inadvertentia*, ex *Incautus*. Salvianus lib. 6. de Gubernat. *Unus Incautior perit, ne multi per Incautelam poſtea deperirent.* [Nicolaus de Jamſilla de geſtis Friderici II. Imp. apud Murator. tom. 8. col. 514. *Princeps autem ne per dictum locum anguſtum Incaute tranſiret, & poſſet ſibi forſan ex Incautela evenire periculum, &c.* Vide Acta SS. Maii to. 7. pag. 161.]

¶ INCAUTIONARE, Pro *cautione* pignus dare. Inſtrumentum anni IX. Conradi Regis apud Stephanotium tom. 7. Fragm. MSS. pag. 357. *Ego Agninus & uxor mea Incautionamus ... curtilum indominicatum ... pro* XXX. *ſolidis ad tres annos.* Chartul. Matiſconenſe: *Incautiono tibi meum curtilum, &c. Terra Incautionata*, ibidem.

¶ INCELATUS. Gloſſ. Græc. Lat. ἄκρυπτον, *Incelatum, inabſcondibile.*

¶ INCEMENTATUS, *Cæmento nullo conſolidatus.* Barthius in Gloſſario ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

¶ INCENDARIUS, Pro *Incendiarius*, in Vocabulario Juris utriuſque, & in Codice Legum Norman. apud Ludewig. tom. 7. pag. 155.

1. INCENDIUM, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 11. in Statutis Alexandri II. Regis Scot. cap. 14. §. 2. & in Regiam Majeſtatem, eſt unum ex quatuor Placitis Coronæ, & quæ pertinent ad Curiam Juſtitiarii.

¶ 2. INCENDIUM, Febris. Mabill. to. 4. Annal. Benedict. pag. 363. ex Hildeberto in Vita S. Hugonis Abbat. *Quidam Frater, cum Borboni per ſex menſes quartana ſuſtinuiſſet Incendia, à S. Patre, qui illuc ex tempore acceſſerat, ſacris juſſus intereſſe myſteriis, epoto poſt miſſam vino, in quo lota fuerant Sanctorum pignora, ſanitatem recepiſſe dicitur.*

¶ INCENSARE, Incensarium. Vide *Incenſum.* 1.

¶ INCENSERE, Locare ſub annuo cenſu, Gall. *Acenſer.* Charta anni 1309. de officio judicaturæ Judæorum, apud Rymer. to. 3. p. 141. *Dum tamen officium illud modo non ſit in propria manu dilecti & fidelis noſtri Arnaldi ... ſet alii Incenſetur*; *ita videlicet quod idem Albertus pro eodem officio, ſi alii Incenſetur, tantum firmam annuam nobis ſolvat, quantam ille, qui modo illud tenet, pro eodem ſolvit per annum.*

INCENSIO, Morbi ſpecies, quem *Erpetam* vocant. Hiſt. MS. Advectionis corporis ſancti Arnulfi Epiſcopi Turon. Creſpiacum: *Sed & multi vexabantur eo morbo, qui vocatur Incenſio, qui meritis B. Arnulfi reſtituti redierunt.* Vide *Ardentes.*

¶ Incensio Ignis. Vide ſupra in voce *Ignis.*

Incensio Lunæ. Kalendarium ſancti Victoris Pariſienſis & aliud Bibliothecæ Regiæ cod. 1445. *6. Id. Januar. Incenſio Lunæ Septuageſimalis. 8. Id. Mart. prima Incenſio Lunæ Paſchalis. Nonas April. ultima Incenſio Lunæ Paſchalis. 8. Id. April. prima Incenſio Lunæ Rogationum.* [Quæ in omnibus fere Kalendariis MSS. leguntur, quoad primam & ultimam Incenſionem Lunæ Paſchalis.] Ita Luna dicitur *reaccendi à Sole*; apud Honorium in Imagine mundi lib. 2. cap. 61. 85. [Vide *Accendi.*]

INCENSITUS, [Cenſui obnoxius.] Vide *Cenſus.*

1. INCENSUM, Thus *dictum, quia igne conſumitur, dum offertur, &c.* ait Iſidorus lib. 4. cap. 12. Gloſſ. Græc. Lat. θυμίαμα, *Incenſum.* Gloſſæ antiquæ MSS. *Thus, Incenſum.* Uranius in Arabicis apud Stephanum: ἡ χώρα τῶν Ἀβασηνῶν φέρει καὶ ὄσσον, καὶ θυμίαμα, καὶ κέρπατον: ubi θυμίαμα pro *thure* poſuit. Anaſtaſius Bibl. in S. Sotere, & in S. Bonifacio PP. *Hic conſtituit, ut nulla Monacha pallam ſacratam contingeret, nec Incenſum poneret in ſancta Eccleſia. Offerre Incenſum*, in Libro Sacramentorum Gregorii M. Notitia an. 1069. apud Sammarthanos in Archiepiſcopis Aquenſib. *Et omni anno perſolverent Incenſum ſanctæ Aquenſi Eccleſiæ in die Sabbati ſancti duas libras legales Incenſi optimi, & tres ceræ, &c.* [Vetus Sacramentarium Bibl. Stabulenſis Monaſt. ubi de conſecratione Eccleſiæ, apud Marten. to. 2. Itiner. litter. pag. 151. *Deinde ponat tres portiones corporis Domini in confeſſionem & tres de Incenſo, & tunc ponantur reliquiæ in confeſſionem.* Occurrit paſſim.] Thurificationis uſum in Eccleſia perantiquum probat Menardus ad dictum Librum Sacrament. p. 195.

Incensare, Thure adolere, Gall. *Encenſer.* Lambertus Ardenſis: *Volens ut ... lectum eorum thuris & aromatis gummis ... Incenſaremus.* Leo Oſt. l. 2. c. 23. *Moriſque eſt ſingulis annis ... per totum Mandati ſpatium ab Acolitho Incenſari.* [Occurrit rurſus in Synodo Valentina an. 1590.]

Incensorium, Acerra, thymiamaterium, navicula ad reponendum incenſum, apud Leon. Oſt. lib. 2. c. 98. *Thuribula argentea duo ... aquæmanilia argentea duo, Incenſorium de argento unum.* Hic enim diſtinguitur thuribulum, quod vulgo *Encenſoir* appellamus, ab Incenſorio. *Encenſiers* noſtri olim dicebant. Le Roman *de Garin MS.*

Et environ vin cierges ont eſpris,
Et firent crois & Encenſiers venir.

Alibi:

Cierges comande li Loherans Garin,
Et fait chandoilles & Encenſiers venir.

[Le Roman *de la Guerre de Troyes* MS.

D'un grand toppace riche & clier,
Tient en ſa deſtre un Encenſier.]

Incensarium, Eadem notione. Ugutio: *Thuicremium, Incenſarium, quia in eo crematur thus.* Papias: *Thuribulum, Incenſarium*, quod Græci θυμιατήριον dicunt. Apud Hariulfum lib. 2. cap. 10. *Incenſaria argentea auro parata quatuor.* Teſtamentum Riculfi Epiſcopi Helenenſis anno 915. *Incenſarios 2. cum catenis argenteis.* [Rituale Autiſſiodor. an. 1536. ubi de Benedictione campanarum: *Ponat Sacerdos in Incenſario ignem & thimiama, thus & myrram, erigendo clocam ſupra Incenſarium.*

¶ Incensorius, Eodem ſignificatu. Breve ſacræ ſupellectilis an. 1419. apud Stephanotium to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 421. *Item duos Incenſorios argenti & duas navetas argenti.*

¶ 2. INCENSUM, Vectigal. Charta Ætelbaldi Regis

apud Hickeſium Diſſert. p. 62. *Quamobrem ego Ethilbaldus Rex Merciorum præſentibus literis indico me dediſſe pro anima mea Aldwlfo Epiſcopo Eccleſiæque B. Andreæ Apoſtoli, quam gubernat, unius navis, ſive illa proprie ipſius, ſive cujuſlibet alterius hominis ſit, Incenſum, id eſt, vectigal, mibi & anteceſſoribus meis jure regio in portu Londoniæ uſque hactenus competentem.*

¶ In vel Ad Incensum Venire, Cenſui obnoxium eſſe. Codex MS. Folquerii: *Homines qui faciunt duos dies in anno ſunt quatuor. Sunt ibi hun.* xiv. *veniunt ad Incenſum.* Ibid. infra: *Homines* xx. *qui faciunt in anno duos dies, habet ibi ſedilios* x. *veniunt in Incenſum de argento ſol.* viii. Vide *Cenſus.*

¶ INCENTIVUS, Effrenatus appetitus, corporis faces quibus mens incenditur ad cupiditatem. Concil. Dertuſanum an. 1429. c. 2. *Et ſi deinceps tertio relapſus fuerit in concubinatu notorio, privetur omnibus beneficiis, & alias carceribus affligatur, ut ſic ferro exuſta vulnera & ſecata ſanentur ... taliumque gravis caſtigationis exemplo mentes teneat & Incentivos comprimat aliorum.* Gloſſ. Iſid. *Incentiva, Aculei vitiorum*; quæ Papias ſic exponit: *Deſideria carnis, ſtimuli luxuriæ, ab incitando dicta. Incentiva vitiorum* dixit Hieronymus epiſt. 2. *Incentivum peccaminis* Prudentius Apotheol. v. 929.

¶ INCENTRUM, *Incitamentum, aut inflammatio*, in Gloſſis Sangerman. MSS. n. 501. f. legendum *Incendium*, vel *Incentivum.*

¶ INCENTURIATA Acies, Exercitus cujus *centuriæ* confuſæ ſimul & permixtæ nullum ſervant ordinem. Albertinus Muſſatus de Geſtis Ital. poſt Henricum VII. Cæſarem lib. 3. rubrica 3. *Lucenſes campanarum tinnitibus, magnoque fremitu, ira, metuque pariter advehentibus, Incenturiatis incompoſitiſque aciebus, lacero agmine ad hoſtes diſcurrere.*

¶ INCEPIENDIUM, Fulmentum quo ligna ſuſtinentur, Gall. *Chenet.* Inventar. an. 1342. MS. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Apud focariam duo Incepiendia, unam ſaccaginem* (ſartaginem) *item unam caſſam, unam vigilem, &c.*

INCEPS, pro *Deinceps*, [Feſto.] Utitur Thwroczius non ſemel, pro quo *deinceps* reſtituit Corrector, uti Editor monet. [Invenitur adjective apud Apuleium lib. 3. Florid. *De Incipiti.*]

¶ INCEPTUM, Incœptio, initium actionis. S. Wilhelmi Conſtitut. Hirſaug. lib. 1. cap. 63. *Si ſerius poſt Inceptum lectionis intraverit.* Ciceroni *Incœptum*, Conſilium eſt ſeu molitio, Gall. *Entrepriſe.*

¶ INCESA, Concædes, Gall. *Abatis d'arbres.* Vide *Ceſa* 1. & *Inciſa.*

¶ INCESSABILITER, ut *Inceſſanter*, in Libello Epiſcoporum Italiæ contra Elipandum, tom. 3. Concil. Hiſpan. pag. 98.

INCESSANTER, Continuo, *Inceſſamment.* Utitur lex 28. Cod. Th. de Cohortal.

¶ INCESSARE, Non ceſſare, apud Ludewig. to. 5. pag. 400.

¶ INCESSERIUM Thuribulum, pro *Incenſarium*, vel *Incenſorium*, in Teſtamento Beatricis de Alboreya Vicecomitiſſæ Narbonæ anno 1367. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1523.

INCESTIVA Conjugia, Inceſta, in Capitulis Caroli M. lib. 5. c. 158.

¶ INCHARACTATUS, Inſcriptus, impreſſus, ab ἐγχαράττειν, Imprimere, inſculpere. Joan. Longinus in Vita S. Staniſlai Epiſc. tom. 2. Maii p. 244. *Qualitatem nummorum imaginemque & ſuperſcriptionem, qua Incharactati ſunt, conſpicio.* Vide *Charaxare.*

INCHARAXARE, ex Gr. ἐγχαράττειν, Perforare, aperire. Apicius lib. 6. c. 5. *Agitabis jus apio viridi & nepata, ovem Incaraxas & perfundis.* Apollonius: *Juvat autem hæc Incharaxatio in oculis diuturno facta rheumatica paſſione.* Idem: *Oportet etiam & per ipſa loca patientibus fieri Incharaxationes.*

¶ INCHARIRI, Carius fieri, Gall. *Encherir. Item hoc anno quando ſal incepit Inchariri*, apud Rymer. tom. 3. pag. 685.

¶ INCHARTARE, Incartare, Aliquid ſcripta charta donare, conferre, in charta deſcribere. Inſtrum. anni 1035. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Quidquid vendatur aut donetur litteris alligetur, ſchedulis Incartetur.* Statuta Arelat. MSS. tit. 132. *Statuimus quod Conſules, neque Judices, neque Curialis, poſſint aliquod debitum Incartare, vel libellum facere ſuper bona Communis.* Charta Bertrandi de Baucio Comitis Avellini an. 1284. *Prout inter bonæ memoriæ dominum Barralum quondam patrem noſtrum, & inter conſilium & univerſitatem Arelatis hactenus exiſtit Incartatum.* Inſtrum. 1. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 1. *Donamus & Incartamus in ea ratione dummodo vixerimus uſum & fructum habeamus.... Si quis vero ... contra donatione vel Incartatione iſta dicere vel calumpniare voluerit, &c.* Aliud Inſtrum. ibid. col. 269. *Totum & ad integrum, vel in exquiſitum præter hoc, quod Incartatum habui, omnia & in omnibus ad præmemoratam Dei domum S. Vincentii* (Matiſcon.) *ſuiſque Canonicis, ſicut ſupra inſertum eſt, dono, trado, atque transfundo perpetualiter tenendum.* Concil. Hiſpan. an. 1215. Anecd. Marten. to. 4. col. 170. *Adjicientes præſentis auctoritate Concilii, ne viri religioſi ſine conſenſu ſui Diœceſani Epiſcopi poſſeſſiones monaſteriorum vendant, vel Incartent, ſive concedant ad vitam, &c.* Eadem habentur in Concilio Tarrac. anni 1591. Inſtrum. anni circiter 1040. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Antiquitus valebat datum nec tamen Incartatum.* Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 63. §. 3. *Non intelligimus derogare in aliquo illis conventionibus & compoſitionibus, quæ olim factæ ſunt & Incartatæ.* Saiſimentum Comitatus Toloſæ n. 75. *Et quod in eis habet fidelitatem, & ſervitium exercitus, & oblias, & retrocapita in mutatione novi domini, & alia jura, ſicut ſunt Incartata.* Chartular. Matiſcon. fol. 117. *Berno Presbyter dat Eccleſiæ Matiſconenſi quidquid habet in villa Tornaci, præter res quas Incartatas habet*; id eſt, ut conjecto, Res in cenſum datas & in chartis ſeu terrariis deſcriptas. Ibidem: *Dono curtilum præter tres petiolas à ſero, quas Incartatas habeo. Terræ Incartatæ & non Incartatæ*, in Sententia arbitrali an. 1292. inter Abbatem & Conſules de Gimonte. Vide *Charta.*

¶ Incartamentum, Charta, inſtrumentum. Chartul. S. Petri de Domina fol. 35. *Signum Atenulfi; qui hoc Incartamentum ſcribi juſſit.* Teſtam. an. 1461. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 726. *Si apud me aut in archivis epiſcopalibus Ruthen. reperiantur aliqua Incartamenta ſeu documenta, quæ concernant domum meam paternam ... tradantur dicto heredi meo.*

¶ Inchartatus, Accuſatus, apud Hiſpanos leguleios. Vide in *Charta.*

¶ INCHARTULATI, Iidem qui ſupra *Chartulati*, Servi per *Chartulam* manumiſſi. Greg. Monachi Chronicon Farfenſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 426. *Inſuper Inchartulatos & colonos atque cultores exinde expulit.* Ibid. col. 590. *Item Berardus Epiſcopus Aſculanus fecit convenientiam cum Abbate Berardo de terris, quas manuales laborant ad ſuas ma-*

nus, & ſervi, & libertini, & coloni, & Inchartulati permaneant in hoc Monaſterio.

INCHERAMENTUM, Auctio in licitatione, *Enchere*, in Charta de Præpoſitura Calvimontis an. 1205. [Vide *Encheramentum.*]

¶INCHERIA, ut *Incheramentum.* Locum vide in *Pyxis Lombardorum.*

INCHORIS, Indigena. Vide *Enchori.*

INCIBARE, Cibum porrigere, σιτίζειν. Vetus Interptes Juvenal. Sat. 10. *Ut pulli hirundinis, quæ pleno ore volat, dum Incibat filios ſuos.*

¶INCIDENS, Cauſæ acceſſio, Gall. *Incident.* Vox practica. Vide *Emergens.*

¶INCIDENTER, Gall. *Incidemment*, per acceſſionem. Johan. Sariſber. in Præfat. *Quæ Incidenter dicta ſunt.*

INCIDENTIÆ, Caſus, quomodo *Incidens* dicimus. Otto à S. Blaſio cap. 12. *Traditioneſque Hebraïcas cum Incidentiis hiſtoriarum notas faciens, &c.*

¶INCIDERE. Vide *Inciſio.*

INCIMBILES, *Nocibiles, vel diſcordes.* Papias. [MS. Bituric. habet *Incinibiles.*]

INCIMCLARE. Charta Waldemari Regis Daniæ anno 1326. apud Pontanum lib. 7. Rer. Danicar. *Si alicubi infra regni noſtri terminos naufragium paſſi fuerint, Advocatus noſter... ipſorum bona nullatenus impediat, vel ſi de ipſis nullatenus Incimclet, quandoquidem ipſa bona perſonaliter per ſe vel per alios... valeant de naufragio liberare.* Ubi *Incimclet*, idem valet ac *immiſceat:* unde fortean legendum fuerit *immiſclet.* Vide *Miſculare.*

INCINCTA, *Prægnans, eo quod eſt ſine cinctu, quia præcingi fortiter uterus non permittit.* Iſidoro lib. 10. & noſtris *Enceinte. Incinta*, apud Jo. Villaneum lib. 1. cap. 24. l. 2. c. 12. Hiſt. Miſcella lib. 20. extremo pag. 128. *Viri civitatis illius mulierem Incinctam, jamjamque parituram Inciderunt.* Ubi Theophanes, ἔγκυον. Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe:*

Je ſuis de vous Ançainte, de verté le ſachez.

¶INCINEFACTUS, In cineres redactus. Commodian. Inſtr. 41.

Tunc Babylon meretrix erit Incinefacta favilla.

INCINERARE, In cineres redigere. Utuntur Saxo Grammaticus lib. 4. initio, Cæſarius Eiſterbach. lib. 4. Miracul. c. 99. lib. 10. c. 67. Guillelm. Brito lib. 1. 2. 3. 4. Philippus Architrenius lib. 6. cap. 3. &c.

¶INCINERATIO, Reſolutio in cineres, in Diario Belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. p. 135. & in Tractatu Engelberti de S. Mariæ virtutibus cap. 26. apud Pezium to. 1. Anecd. part. 1. col. 736. *Capitis Incineratio*, Impoſitio Cinerum in capite feria IV. Cinerum in Conſtitut. Eccleſiæ Valentinæ to. 4. Concil. Hiſp. pag. 179.

¶INCINIBILES. Vide *Incimbiles.*

¶INCINTA. Vide *Incincta.*

¶INCIPARE. Vide *Incippare.*

INCIPERE. Vetus Interpres Epiſtolæ S. Barnabæ: *Qui Incipiebant prædicare*, ubi Gr. τοὺς μέλλοντας κηρύσσειν. Alibi: *Quia ipſe Incipiebat apparere.* Gr. ἤμελλεν. Et non ſemel in hac Epiſtola. Ita Jacobus 2. *Per legem libertatis Incipientes judicari.* In textu Græco μέλλοντες. Hac notione vocem *incipere* uſurpaſſe non ſemel Interpretem S. Irenæi, obſervatum à Jacobo Billio lib. 1. Obſerv. Sacrar. cap. 33. lib. 2. cap. 5.

INCIPIENS, Diſcipulus. Auctor Queroli: *Quid ad hæc vos dicitis, novelli atque Incipientes mei? quando hæc diſcere poteſtis, &c*

¶INCIPIENTIA, Initium, exordium. Epiſtola Cæſariæ Arelat. Abbatiſſæ, to. 1. Anecd. Marten. col. 4. *Sicut lætatur Deus in Incipientia converſionis veſtræ; ita luget de ea diabolus.* Et infra: *Qui vobis Incipientiam, donare dignetur & perfectionem: quia, non qui cœperit, ſed qui perſeveraverit uſque ad finem, hic ſalvus erit.*

¶INCIPPARE. Gloſſ. Iſid. *Incippat, Illudit.* Melius *La Cerda* legit: *Incippat, Includit*, κάτας?ηλιτεύει. Papias: *Incipare, Involvere*, videlicet *cippis.* Sunt autem *Cippi*, Compedes, Gall. *Ceps*, vel Carcer ipſe, quoniam qui compedibus vinciuntur, includi ſolent in carcere. *Incippare* igitur idem eſt quod Compedibus ligare, vel in carcerem detrudere. Theodoricus Engelhuſius in Genealogia Ducum Brunſvic. apud Leibnit. to. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 26. *Erneſtus Dux, dum quodam tempore equitaret per Norten, nihil adverſi ſuſpicans, captus eſt à Henrico de Hardenberch & Incippatus... cumque Hardenberge hoc vindicare vellent, captus eſt idem Henricus de Hardenberg ſedens in equo Ducis capti, & in caſtrum Salis Incippatus.* Vide *Cippus.*

INCIRCA, Circiter, Galli dicunt, *aux environs*, in Addit. ad Vitam S. Antonini.

¶INCIRCATUS, In modum circuli curvatus, in Onomaſtico ad calcem to. 3. SS. Junii.

¶INCIRCUMSCRIPTE, Non circumſcripte, immenſum, Gall. *Sans borne.* Vide *Inattingibilis.*

¶INCIRCUMSCRIPTIBILIS, Qui nullis limitibus circumſcribi poteſt, apud Marten. tom. 7. Collect. Ampliſſ. col. 324.

¶INCISA, Alias *Incaſa*, apud Scriptores rerum geſtarum & Vitæ Caroli Magni, ſunt celſi cæſarum arborum cumuli pro vallo ad arcendos hoſtes per extrema ſilvarum exſtructi. Ita Valeſius Notit. Gall. pag. 100. col. 2. Vide *Ceſa.*

¶INCISILIS, Culter. Acta SS. Junii to. 3. p. 30. de S. Cyrico: *Fac capitifragium & uncinos ad oculos evellendos, & forfices dentium, & genufragium & nervorum Inciſiles.*

1. INCISIO, Idem quod *Tallia.* Charta Henrici III. Imp. an. 1056. pro Monaſterio Sancti Maximini Trevirenſi apud Nicol. Zylleſium: *Nullus illorum hoſpitia ſeu ſervitia in curtibus Abbatis aut Fratrum, ſive à ruſticis violenter exigat, nullus eorum per Inciſiones aut petitiones homines gravare... præſumat.* Charta an. 1468. *Jus inveſtiendi, deveſtiendi, clamores, banna, emendas, aſpatgia, Inciſionem, &c.* [Charta anni 1112. è Tabulario Rothonenſi: *Alanus Hoelli filius Comes totius Britanniæ... dedit S. Salvatori quamdam conſuetudinem... quæ vulgo Tallia nuncupatur, nos Inciſionem nominamus... inſuper conceſſit & in arbitrio & poteſtate Abbatis ſit, ut quotieſcumque Comes ſuos homines Inciderit, hoc eſt, cenſum à ſuis exiget, Abbas ſuos homines ſecundum velle ſuum Incidat, & poteſtative, ut conceſſum eſt, colligat & habeat.* Vide *Inciſura* 1.]

2. INCISIO. Paulus Diacon. lib. de Geſtis Epiſcoporum Emerit. in ſancto Paulo cap. 1. *Inſpe Dei mira ſubtilitate Inciſionem ſubtiliſſimam ſubtili cum ferro fecit, atque ipſum infantulum jam putridum membratim abſtraxit. Encis*, dicitur in Stabilimentis S. Ludovici lib. 1. c. 25. & in Conſuetudin. Andegav. art. 44. & Cenoman. art. 51.

3. INCISIO, Sectio, Capitulum in libris. Gennadius de Scriptorib. Eccleſ. in Severo: *Scripſit... & Collationem Poſthumiani & Galli... habitam in dialogi ſpecie, duabus Inciſionibus.* Walafridus Strabo in Præfat. ad Theganum: *Huic opuſculo ego Strabo quaſdam Inciſiones & Capitula inſerui.*

.INCISIO, κόμμα. Ordo Romanus: *Epiſcopi omni tempore benedicantur; nunc vero mos eſt, ut nocturno tempore benedicantur. Secunda namque Inciſione, id eſt, Lectione ſecta, egreditur Pontifex de Eccleſia S. Petri, & aſcendit Monaſterium S. Martini, &c.* Conſuetudines Floriacenſis Monaſterii: *Et 15. Cantica Graduum ſub ſilentio ab unoquoque dicuntur, & poſt ſingulas Inciſiones ab unoquoque procumbitur ad formas.* Adde Udalricum lib. 5. Conſuet. Cluniac. Monaſt. cap. 5. [& Bernardum Monachum part. 2. Ord. Cluniac. cap. 15.] *Interſciſſiones*, apud Caſſianum lib. 2. de Nocturnis orat. cap. 11. *Et idcirco hine Pſalmos quidem ipſos, quos in Congregatione decantant, continuata ſtudent pronuntiatione concludere: ſed eos pro numero verſum duabus vel tribus Interſciſſionibus cum orationum interjectione diviſos, diſtinctim particulatimque conſummant. Diſtinctiones* dicuntur in Admonitione Synodali antiqua: *Pſalmorum verba & Diſtinctiones regulariter ex corde cum canticis conſuetudinariis pronuntiare ſciat. Pauſationes* vocat Synodus Narbonenſis ſub Recaredo Rege: *Per majores vero Pſalmos, ſi fuerint prolixiores, Pauſationes fiant, &c.*

5. INCISIO, alia notione. *Signum ſecunda vel tertia Inciſione pulſare*, apud Guigonem in Statutis Cartuſienſib. cap. 7. §. 5. in Statutis antiq. ejuſdem Ordin. 1. part. c. 41. §. 9. c. 43. §. 5.

6. INCISIO, Typus nummi, Figura. Anaſtaſius in Hiſt. Eccleſ. *Cum Arabes non ſuſciperent Romanorum Inciſiones in nummis ſuis.* Theoph. χαραγὴν habet.

7. INCISIO, Caſtratio, apud eumdem Anaſtaſium: *Alios autem... partim ſuſpendio, partim Inciſione perdebat.* Ubi Theophanes, ἀπέτεμνεν.

8. INCISIO, vox Architectorum, de qua Jacobus Gothofred. ad l. 3. Cod. Th. de Excuſat. artific.

¶ INCISIVUS, *Non in tempore ſectus, vel immaturus, vel ſuperfluus, & derivatur ab Incido. Horat. in Odis:*

Ut gaudet Inciſiva decerpens pira.

Et hoc Inciſivum poteſt dici ſubſtantive ſuperfluum illud quod inciditur de aliqua materia. Johannes de Janua. Gloſſ. Sangerman. Lat. Gall. MSS. *Inciſivus, Non copés à temps, non meur, ou ſuperflue; Inciſivum, Rongneure.* Fictæ voces ex prava lectione. Legendum *Inſitivus*, ut apud Horatium editum:

Ut gaudet Inſitiva decerpens pyra.

INCISOR. [Raimundus Duellius lib. 2. Miſcell. pag. 444. in fragmento Chartularii Sand-Hypolytenſis an. 1263. *Notum ſit omnibus præſentem literam inſpecturis, quod nos Chunradus judex in S. Ypolito, Hainricus Uurfler, Chunradus Inciſor apud portam, Hainricus dictus Hungarus, cives ibidem, interfuimus, vidimus, &c. Inciſores caſei.*] Statutum Communis Bononienſis ann. 1188. apud Ghirardacum lib. 9. Hiſtor. Bonon. pag. 279. *Sæpe contingit, quod illi, qui ludunt ad azardum in ſcalis & in platea Communis Bononiæ, & etiam qui caſeum Incidunt, iracundiæ calore ſuccenſi, contra Deum & matrem ejus ignominioſa verba proferunt, &c.* Infra: *Luſores azardi & beſcazariæ, & Inciſores caſei, &c.* Caupones hic interpretor, apud quos caſeus in eſcam potatoribus datur. [*Inciſor lignorum*, Qui incidit ligna, in Charta an. 1233. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues.*] Vide *Sciſſor.*

1. INCISORIUM, Orbiculus menſarius, ſuper quo eſcas *incidimus*. Gallis noſtris ſeu Gallobelgis, *Tranchoir.* Chronicon Nonantulanum MS. de Inſtitutis & ritibus ſub Friderico II. Imper. *In cœnis vir & uxor una edebant parapſide, uſus Inciſoriorum* [*Inciſorum* mendo librarii apud Murator. t. 9. col. 669.] *ligneorum non erat in menſis, unus vel duo ſcyphi erant in menſa, nocte cœnantes lucernis aut faculis menſas illuminabant, faculam tenente uno ex ſuis. Nam candelarum de ſepo vel de cera uſus non erat.* [Extractum computi an. 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 273. *Pro Inciſoriis, paraſcidibus, ſalzeriis, aſtis, palis & aliis rebus, &c. unc.* XVI. *taren.* 1. *gran.* XVIII.] Petrus de Creſcentiis lib. 5. pag. 267. *Azerus eſt arbor ſatis magna, quæ in Alpibus invenitur, quæ optime convenit cyphis, & parapſidibus & Inciſoriis faciendis, & vaſculis omnibus, &c.* Ubi vetus Interpres Gallicus: *Eſt trés-bon pour faire hanaps, eſcuelles, & plateaux, &c.* Adde pag. 279.

¶ 2. INCISORIUM. Ordinatio Humberti II. Dalphini to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 313. c. 2. *Item volumus & ordinamus, quod ſingulis diebus in prandio ſerviatur nobis pro perſona noſtra de quatuor panibus albis de bocha, quorum quilibet ſit ponderis unius libræ cum dimidia, vel circa, & de octo panibus parvis, quorum quilibet ſit ponderis unius libræ, vel circa, pro Inciſorio faciendo.* Semel & iterum ibidem memorantur ii parvi panes *pro Inciſorio faciendo*; neſcio quo condimento vel minutali cum pane *inciſo*, ut videtur.

3. INCISORIUM, Novacula, apud Petrum Cell. lib. 6. Epiſt. 20. [Inſtrumentum omne aptum ad *incidendum*, apud Julianum Pomer. in Præfat. ad librum Ildephonſi de Virgine intemer. to. 2. Concil. Hiſpan. pag. 658. col. 2. Sicula, apud Joh. Sariſb. lib. 5. cap. 10.]

¶ INCISORIUS, ut *Inciſorium* 1. Ordinatio anni 1340. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 394. *Ipſi namque ſoliardi in omnibus obediant magiſtro coquinæ, nec obmittant lavare ſcutellas & Inciſorios & alia vaſa coquinæ.*

¶ INCISSURA, pro *Inciſura*, vel *Sciſſura*. Privilegia Bolci Ducis Sileſiæ an. 1337. Friburgenſibus conceſſa, apud Ludewig. tom. 6. pag. 41. *Omnes ejus incolæ civilia jura habentes, pannos & ſtamina non falſificata, cujuſcumque valoris & coloris fuerint, licite poſſint vendere & incidere per ulnas, ulnatim vel integre. Extranei autem forum ibi quærentes debent adducere ſtamina qualiacumque & vendere ſine Inciſſura, uti fecerunt ab antiquo*; id eſt, ſtamina ſua non poſſunt incidere *per ulnas*, ſed ea tenentur integra vendere ſine ulla diviſione, ut ſatis per ſe patet.

1. INCISURA, *Tallia*, Exactio: nam noſtris *Taille*, idem valet ac *Inciſio*. Charta Manaſſis Comitis Guinenſium in Chronico Andrenſi pag. 356. *Firmiter ſtatuimus, ut nullus... coactivam petitionem ſeu Inciſuram ſuper ipſos inſtituere... audeat.* Adde pag. 424. [Tabularium Kemperlegienſe: *Redditus ipſius terræ... cum Inciſura & foriſfactis, &c.* Ibidem: *Redditus terræ eſt Inciſura, quæ dicitur Taellied, cum foriſfactis & furtis & aliis exactionibus.* Vide *Inciſio* 1.]

2. INCISURA & INCISIO, apud Gromaticos. Vide *Arbor.*

INCITARE, Præcipitare. Epiſtola Bonifacii PP. in Synodo Rom. ſub Bonifacio II. apud Holſtenium: *Sane, quoniam ſervandus accuſatori locus eſt, ne audientiam penitus Incitare videamur, &c.*

INCITI, *dicuntur calculi, qui in ludo ſcacorum omnino moveri non poſſunt. Item & homines egentes Inciti vocantur; quibus ſpes ultra procedendi, i. proficiendi, nulla reſtat.* Breviloq. [ex Iſidoro lib. 18. Orig. cap. 67. Vox ducta à *ciere* vel *cire*, movere, & particula *in*, quæ vim hic habet privativam. Nota eſt loquendi formula *ad incitas redactus*: ad quam videre potes Scaligerum in Appendice ad Conjectan. lib. 6.]

¶ INCIVILITAS, Ruſticitas. *Contigit per Incivilitatem militis*, apud Ammianum lib. 18. cap. 2.

INCLAMARE. Edictum Theoderici Reg. §. 145. *Si quis barbarorum tertio competentis judicis auctoritate conventus, & edictis ſolenniter Inclamatus ad judicem, cujus præceptione conventus eſt, venire neglexerit, merito ſub diſcuſſione cauſæ ſententiam excipiet contumaciæ, &c.* Ubi *Inclamatus edictis*, videtur eſſe, qui *banno* publico & judicis auctoritate ad judicium citatur, quomodo forenſes noſtri, *Crier à trois briefs jours*, dicunt de reis contumacibus. Ita *Inclamare* uſurpat lex 7. Cod. Th. Si certum petatur: *Per intervalla temporis longioris Inclamatus*, i. citatus edicto à judice impetrato, uti viri docti interpretantur. [Conſuetud. Furn. ex Archivo S. Audomari: *Qui vero de nachtbrand Inclamatus fuerit, per quinque coratores purgare ſe poterit, alioquin ſuſpendetur.*

¶ INCLANGORIUM, Campanile. Sic unica voce ſcribitur apud Acher. to. 3. Spicil. pag. 262. in Chronico Fontanellenſi; ſed diviſis vocibus legendum eſt *In clangorium*. Vide in hac voce.

¶ INCLAVARE, Gall. *Enclouer*, Clavum in equi pedem altius infigere, in Statutis Maſſil. lib. 6. cap. 77. non ſemel.

INCLAVATURÆ EQUORUM, de quarum cura vide Petrum de Creſcentiis lib. 9. de Agricult. cap. 55. & veterem ejus interpretem Gallicum cap. 56. *De diverſes Encloeures & de leur cure*, eodem libro.

¶ INCLAVATURA, Ager vel agri portio in alium incurrens, Gall. *Enclavé*. Charta XI. ſæculi: *donamus ... Eccleſiam S. Johannis cum terra terminata, quæ eſt in valle quam vocant Juco, cum Inclavatura quæ vadit uſque ad clapariam.*

¶ INCLAVATUS, Incurrens, incluſus. Donatio Johannis Regis Franc. de Ducatu Bituriæ & Arverniæ facta filio ſuo Johanni an. 1361. ex Chartulario Eduenſi: *Retentis nobis & ſucceſſoribus noſtris Regibus Franciæ inter alia gardiis Eccleſiarum Cathedralium ... & ſalva gardia cum omnibus bonis ad cauſam dictæ Eccleſiæ in quacumque parte regni exiſtentibus in Baillivia Bituricenſi Inclavatis. ... infra cujus terminos dictus Epiſcopus quamplures terras, villas, bona & poſſeſſiones habet Inclavatas.* Diploma Johannæ Duciſſæ Brabantiæ ann. 1384. *Et tenemus noſtrum præfatum hoſpitale de Poſtele tanquam locum Inclavatum.* Rurſum occurrit in Charta an. 1290. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 232.

INCLAUDARE, Clavum in equi pedem inducere, *Enclouer*. Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 598. *Et ſi Inclaudet palefridum Domini Regis, dabit ei palefridum 4. marcarum.*

INCLAUSTRUM, Clauſtrum vel ambitus Monaſterii, *Enclos*. Vita S. Lietberti cap. 49. *Ædificatoque Inclauſtro cum cæteris officinis, &c.* Baldricus lib. 3. Chr. Camerac. cap. 72. *Factum eſt autem hoc lignarium ... & poſitum eſt in Inclauſtro S. Autberti.*

¶ INCLAUSURA, Septum, quo agri includuntur & muniuntur. Litteræ an. 1509. apud Rymerum to. 13. p. 244. *Omnimodas proſtrationes, abrutiones, ſive permiſſiones cadendi aliquarum domorum, ac etiam omnimodas Inclauſuras aliquarum terrarum arrabilium & eaſdem terras ad paſturam mittendas, &c.*

INCLINARE, Ad ſervitutem repetere, revocare, *ad ſervitium interpellare*, in Synodo Remenſi 3. can. 19. apud Flodoard. lib. 2. cap. 5. in Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 43. in Concilio Valentino III. an. 855. can. 23. & in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 89. Lex Ripuar. tit. 57. §. 1. *Nullatenus eum permittimus in ſervitium Inclinare.* Marculfus lib. 2. form. 32. *Si quis vero ... contra hanc ingenuitatem tuam venire: aut te in ſervitio Inclinare voluerit, divina eum ultio ſubſequatur.* Adde form. 28. Charta ingenuitatis apud Will. Hedam in Bernulpho Epiſcopo Ultrajectenſi: *Mundibordem vero vel deſenſorem alibi non inquiramus, niſi ad ſupradicti Sancti altare, ad defendendum ſcilicet, non ad Inclinandum, & ab omni ſervitio permaneamus liberi atque illæſi ſtabili lege.* Ita vocem *Inclinare*, pro *deprimere* uſurpat Gregorius M. lib. 1. Epiſt. 72. *Cognovimus enim eos, fidem velle Chriſtiani nominis Inclinare.*

INCLINATI, Servi. Capitulare 3. an. 811. cap. 9. *Sunt & alii, qui de ipſa genealogia non debent eſſe Inclinati, attamen fiunt propter illam occaſionem Inclinati.*

INCLINATIO, Salutationis apud Monachos ſpecies, quæ ſoli Abbati debetur. Ingulphus pag. 886. de Priore: *Et quia in medio Fratrum rector eſt eorum, in honore, præter Inclinationes, omnis honor ei & reverentia exhibeatur.*

INCLINATIO, Submiſſio, humiliatio. Epiſt. Archiepiſcopi Bulgariæ, in Geſtis Innoc. III PP. pag. 56. *Multas Inclinationes & magnas preces ad Dominum & glorioſiſſimum & Cathedralem Apoſtolicæ ſedis, &c.* Ubi perperam editum *in divinationes*. Rectius in alia ejuſdem Archiepiſcopi p. 71. *Ipſe multas Inclinationes & multas ſanitates à me Baſilio humili Bulgarorum & Blancorum Primate erga patrem univerſorum ... ſanctiſſimum Papam Innocentium, &c.*

INCLINATIO ANTE ET RETRO. Udalricus lib. 3. Conſuetud. Cluniac. cap. 2. *Quilibet novitius eſt inſtruendus, ut regulariter ſciat caput inclinare, ſcilicet non dorſo arcuato, ut quibuſdam negligentibus eſt familiare: ſed ita ut dorſum ſit ſummiſſius quam lumbi, & caput ſubmiſſius quam dorſum: quam Inclinationem nos per uſum Ante & Retro appellamus, quia incipit contra Orientem, & finit contra Occidentem.* Hinc formula frequens apud eumdem & Bernardum Mon. in Conſuetud. MSS. ejuſd. Monaſterii, *Facere ante & retro*, vel *facto ante & retro* nude. Vide Eadmerum de Similitudinibus S. Anſelmi c. 90.

¶ INCLINATORIUM, Sella canentium in choro. Mabill. in Diſquiſitione de Curſu Gallicano ex libello ſupplici Monachorum Fuldenſium, in quo ad Carolum M. conqueruntur, quod præ Ratgarii Abbatis duritia ipſis infirmis *nec baculum pro ſuſtentatione ferre liceat, nec ad Inclinatorium, quod nos formulam dicimus, morando inhærere*

¶ INCLINIS, *Incumbens*. Gloſſ. Iſid. Vide *Inclinus*.

¶ INCLINIUM, Inclinatio. Epiſtola Gozechini Scholaſtici apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 392. *Librum autem quem mihi ſcripſiſti ... in quo mihi articulos digitorum, oculos & animum, Inclinium cervicis, laborem capitis, immo te totum animo meo inſinuaſti; in exterioribus meis non invenio unde poſſim ex æquo recompenſare.* Vide Onomaſticon ad calcem Act. SS. Bened. ſæc. 3. part. 1.

¶ INCLINUS, Cernuus, pronus. Barthius in Gloſſario ex Anonymi Hiſt. Palæſt. *Per omnia cupiunt effici Turci, & Deum veſtrum quem vos Inclini colitis, abnegare volunt.* Antiquæ Conſuetud. Canonicor. Regul. apud Marten. Collect. vett. Script. part. 1. pag. 307. in 4°. *Oratione Dominica ad nutum abbatis ſeu prioris terminata inchoent Tertiam: fiet autem hæc oratio tam ante iſtam, quam ante alias*

horas diei ab Inclinis, ſeu etiam ſub formas. Occurrit eadem notione in Vita Caroli Boni to. 1. SS. Martii pag. 195. *Inclinus, Benignus*, in Onomaſtico ad calcem tomi 2. SS. Aprilis.

¶ INCLITARE. Vide *Inclytare.*

INCLITUS, Integer, totus: Charta Caroli M. in Vita S. Auberti Abbatis Benevent. n. 9. *Et nullis ſit deinceps licentia infra prædictos fines aliquam contrarietatem ſeu moleſtias partibus inferre præfati Cœnobii per Inclitos fines, neque per poſſeſſiones, &c.* Chr. Caſinenſe lib. 1. cap. 49. *Reddidit huic Monaſterio Inclitam curtem in loco Patenara.* Lib. 4. cap. 34. *Manifeſtavit & renuntiavit ſe de Inclita parte ſua de caſtello Mortala.* Regeſtum Petri Diaconi Caſin. n. 416. *Totum & Inclitum Monaſterium S. Eraſmi.* Vetus Inſtrumentum, in Vita Gelaſii II. apud Cajetanum: *Vendidi tota & Inclita ipſa petia de terra noſtra.* Vetus Charta Amalfitana apud Ughellum to. 7. Ital. ſacr. pag. 394. & 399. *Tradidimus atque confirmamus ſuprafcripta plagia Inclyta de cantu in cantum, &c.* Alia an. 1178. p. 410. *In eam enim rationem, ut amodo, & ſemper Inclyta ipſa prædicta noſtra traditione, ſeu offerſione, &c.* Occurrit præterea in Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 674. 685. 686. 689. 690. Vide Spicilegium Acherianum to. 11. pag. 286.

¶ INCLUDERE. Vide *Incluſor.*

INCLUNIARI, *Concubitum pati, vel per clunes curvari*, Joanni de Janua.

¶ INCLUSA, Inclusagium. Vide in *Incluſi.*

INCLUSI, Reclusi, ἔγκλειςοι, Theodoro Studitæ, Theophani an. 17. 25. Conſtantini Copronymi, [Anonymo Combefiſiano in Lacapeno num. 27. & Auctori narrationis reſtitutionis Imaginum pag. 719.] dicuntur Monachi, qui aut prope vicos, vel Cœnobia, aut etiam in ipſis Monaſteriis, in ſingulares cellas, ex iis non exituri, vitæ ſolitariæ, quam alias conſequi non licet, intuitu ſeſe concludunt, ut Deo ſibique vacent: quod genus Monachorum Caſſiano Collat. 18. cap. 8. & S. Iſidoro in Regula cap. 5. haud omnino probatur, [ſed nec Johanni Tzetzæ Chiliad. 9. v. 330.] Qui vero ad iſtud ſtrictioris vitæ genus aſpirabant, ad id neutiquam admittebantur, niſi poſt emeritos labores, & data virtutum monaſticarum argumenta, petitamque Epiſcopi vel Abbatis licentiam, à cujus imperio & poteſtate propterea non eximebantur, ut eſt in Concilio Venetico an. 465. can. 7. Agathenſi can. 38. Toletano VII. c. 5. Francoford. an. 794. can. 12. in Statutis Guidonis Epiſcopi Præneſtini an. 1202. apud Chapeavillam to. 2. Hiſt. Leod. p. 201. & in Regula Solitariorum cap. 15. Qui denique, ut de Eremitis aiebat S. Hieronym. Epiſt. 4. *De ludo Monaſteriorum egrediebantur milites, quos eremi dura rudimenta non tenuerant, qui ſpecimen converſationis ſuæ multo tempore dederant, qui omnium fuerant minimi, ut primi omnium fierent, quos nec eſuries aliquando, nec ſaturitas ſuperaverat, qui paupertate lætabantur, quorum habitus, ſermo, vultus, inceſſus, doctrina virtutum erat, &c.* Sed & Synodus Trullana can. 41. decernit, ut qui clauſuram hanc amplecti volunt Monachi, ab Abbate primum, dein ab Epiſcopo ſtrictius examinentur, nec tamen ſtatim, ſed elapſo poſt anno includantur, hac adhibita lege, ut eis in poſterum omnis prohibeatur regreſſus, niſi id evincat utilitas communis, vel alia quævis neceſſitas, quod ne ſic quidem ſine Epiſcopi benedictione fieri iis licet: cujus quidem iſtiuſmodi Incluſorum egreſſus ob communem utilitatem exempla produnt S. Audoenus lib. 2. de Vita S. Eligii cap. 29. & Chronicon Fontanellenſe cap. 11. Alias in Concilio Toletano æræ 684. can. 5. Monachi, qui à clauſura præ tædio aut tepore ſe ſubducunt, pro ſpuriis habentur.

Sed & interdum Abbates ipſi id ſtrictioris vitæ genus amplectebantur, cum interim Monaſterii regimen non abdicarent: quod docet vetus Epitaphium Leoniani Abbatis, quod exſtat in ſuburbana æde S. Petri Viennæ: *Epitaphium S. Leoniani. Hic vir ſanctitate conſpicuus in hac urbe Viennenſi Abbas extitit, Sabbaria Pannoniæ ortus, à barbaris captivatus, Gallorum finibus devenit, Auguſtoduni primum, deinde Viennæ clauſtro peculiaris cellæ concluſus quadraginta plus annis tali ordine Chriſto militavit; tantæ diſtrictionis, ut pæne vultu omnibus undequaque venientibus ignotus introvixerit, cum eſſet verbo doctrinæ multis ad ſalutem notiſſimus. Ita ut juxta cellulam quam plurimos Monachos rexerit, Monachos vero, ambitu Monaſterii infra urbem incluſos, ad ſexagenarium numerum mirabili ordinatione paverit, & diſciplinabiliter cuſtodierit.* Incluſorum ejuſmodi regulam peculiarem deſcripſit Matthæus Raderus, & ex eo Haeftenus lib. 1. Diſq. Monaſtic. tract. 8. diſq. 2. Aliam habet Codex Regularum Monaſticar. Holſtenii tom. 2. pag. 281. Le Roman *du Chevalier au Bariſel* MS.

Il n'épargnoit ne Clerc, ne Moine,
Enclus, Hermite, ne Canoine.

Ejuſmodi Incluſos, κωζέκλειςἰυς appellari apud Pachymerem lib. 12. cap. 2. opinatur vir doctiſſimus, quod vix putem: cum potius videantur fuiſſe ex eo Clericorum genere, quos *Capellanos* dicimus: eſt enim veteribus *Cubiculum*, idem quod *Capella*, ut ſuo loco docuimus. Vide in *Cubicularius.*

Incluſorum vero paſſim meminere Scriptores, S. Auguſtin. de Oper. Monach. cap. 23. [Apophtegm. Patrum in Motio num. 2. in Serapione n. 1.] Evagr. lib. 1. Hiſt. cap. 20. Gregor. M. lib. 4. Dial. cap. 9. lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 54. ubi ſolitariæ iſtius vitæ incommoda exaggerat. Paulus Warnefr. lib. 3. de Geſt. Langob. cap. 1. Gregorius Turon. lib. 1. Hiſt. cap. 37. lib. 5. c. 9. 10. lib. 6. cap. 6. lib. 7. cap. 1. lib. 8. cap. 34. de Vit. Patr. cap. 2. 5. 7. 12. 13. de Gloria Confeſſor. cap. 86. Aimoinus lib. 3. Hiſtor. cap. 45. S. Anſelmus lib. 1. Epiſt. 37. l. 2. Epiſt. 22. Vita S. Eugendi Abbat. cap. 2. num. 5. Vita S. Poppon. Abbat. n. 46. Vita S. Ayberti n. 11. Sigebert. an. 1016. 1050. 1058. 1078. Theophanes pag. 367. [Anonymus Combefiſianus in Lacapeno n. 44.] Concil. Aurelian. II. can. 13. Lamethenſe an. 1330. can. 9. Vita Burchardi Epiſcopi Wormacienſis, Marianus Scotus in Chron. an. 1068. 1069. Petrus Abbas Cluniac. lib. 1. Epiſt. 20. Vita S. Leodegarii cap. 5. Vita S. Juniani to. 1. Hiſt. Franc. pag. 542. Vita S. Geraldi Abb. Grandiſſilvæ n. 18. Vita B. Mariani Ratiſpon. Abbat. num. 15. Simeon Dunelm. de Geſt. Reg. Angl. an. 1062. Continuator Hiſt. Epiſcopor. Virdun. pag. 268. Radulf. de Diceto. an. 996. Petrus Diacon. Caſinenſis in Miraculis S. Benedicti Caſini patratis n. 42. Ughellus tom. 5. Italiæ ſacræ pag. 424. & alii ſine numero. Vide Gloſſarium mediæ Græcitatis in voce Ἔγκλειςος.

Inclusas etiam Sanctimoniales, quæ id inſtituti ſectatæ ſunt, recenſent non paucas Scriptores,

Greg.Turon. l. 6. cap. 29. Dodechin. an. 1136. S. Brigitta in Revelat. lib. 4. c. 127. 128. W. Malmeſburg. lib. 3. Hiſt. pag. 112. &c.

Inclusa, Inclusoria, Incluseria, Ædes, ubi Incluſi, ſeu Monachi degunt: ἐγκλεῖστρα, in Synodo Trullana can. 14. & apud Theophanem an. 25. Copronymi. *Incluſeria S. Helenæ* Lugduni, cujus mentio in veteri Charta apud Paradinum in Hiſt. Lugd. lib. 2. cap. 104. *Cluſa*, apud Marianum Scotum an. 1058. 1069.

¶ Inclusagium, Eadem notione. Proceſſus de Vita S. Yvonis to. 4. Maii p. 557. *Incluſi in Incluſagio ſito prope Rocham-Deriani.*

Reclusorium, apud Petrum Damiani in Vita S. Romualdi num. 84. 100. in Vita S. Julianæ Virginis lib. 1. n. 22. in Chr. Belg. M. an. 1256. in Concilio Avenionenſi an. 1297. can. 1. apud Henric. de Knyghton ann. 1392. in Annalib. Colmarienſib. an. 1240. in Hiſt. Monaſt. S. Mariæ Sueſſion. pag. 451.

Clusorium, in Vita B. Rayneri Solitarii n. 1. *Cum multa devotione & reverentia clauſus eſt in Cluſorio juxta oſtium majoris Eccleſiæ.* Menardus lib. 2. Obſervation. id olim in more fuiſſe docet, ut virorum Ordinis S. Benedicti Monaſteriis adjunctæ eſſent quædam cellulæ: quas *Cluſas*, ſeu *Incluſoria* vocabant, arctiori ſtudio virtutem exercitaturis. Quod & teſtatur Hugo Archidiaconus Turon. de Mirac. in Tranſlatione S. Martini: *Huic juxta Monaſterium parvula cellula quietis ſecretum præſtabat, qua ſe vir ſanctus, quia conventus vitabat humanos, per multos annos concluſerat.* Præterea deſcriptio *cellulæ retruſionis*, quæ habetur in Regula Solitarior. cap. 16. & in Ordine Incluſorum apud Raderum in Bavaria ſancta, ubi ſic deſcribitur: *Incluſa, id eſt, domus Incluſi, debet eſſe lapidea, longitudo & latitudo in 12. pedes abeat, 3. feneſtras, unam contra chorum, per quam corpus Chriſti accipiat, alteram in oppoſito per quam victum recipiat, tertiam, unde lucem, habeat, quæ ſemper debet eſſe clauſa vitro vel cornu, &c.*

Reclausi, Iidem, qui *Incluſi*, apud Gregor. Turon. lib. 8. cap. 34. Aimoinum lib. 3. Hiſt. cap. 45. in Chron. Fontanell. cap. 11. &c.

Reclusa, in Charta Herimanni Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium pag. 370.

Retrusi, apud Carolum M. de Cultu imag. lib. 3. cap. 31. Sic *retruſionem*, dixit auctor Vitæ ſancti Eugendi Abb. num. 5. Vide Leges Wiſigoth. lib. 6. tit. 2. §. 3.

INCLUSOR, Inclusarius, Joanni de Janua, & Guillelmo Britoni in Vocabulario dicitur, *qui aliquid includit ſicut auri faber, qui includit gemmam in anulo; ſimiliter ruſticus, qui includit aliena pecora pro forefacto*, ſecundum Ugutionem. Gloſſar. Arabico-Latin. *Cluſor, qui gemmas auro concludit.* Gloſſ. Lat. Gall. *Incluſor: qui encloſt, ou clieut.* Sanctus Hieronymus in Cap. 24. Hierem. *Fabros & Incluſores, vel Legis Interpretes atque Doctores debemus accipere, vel artifices Incluſoreſque auri, atque gemmarum, quæ apud barbaras nationes pretioſiſſimæ ſunt.* Eddius Stephanus in Vita S. Wilfridi cap. 16. *Nec non Bibliothecam librorum eorum omnem de auro puriſſimo & gemmis pretioſiſſimis fabrefactam compaginare Incluſores gemmarum juſſit.* [Guidonis Diſcipl. Farfenſis cap. 1. *Juxta iſtam ſit diſpoſita alia cella, ubi aurifices vel Incluſores ſeu vitrei magiſtri conveniant ad faciendam ipſam artem.*] Sic *Includere* & *Incluſor* ſæpius apud veterem Bibl. Interpretem: & *auro cluſum, concluſum & intercluſum*, paſſim habet Anaſtaſius Biblioth. pag. 12. 13. 14. 15. 16. 17. &c. Vide *Cataclitus.*

Inclusorium Opus. Aimoinus lib. 2. Hiſtor. Francor. cap. 9. *Quæ omnia cum ſolido fabricata forent auro, gemmiſque ornata opere Incluſorio, &c.* Sugerius: *Quod videlicet vas, tam pro pretioſi lapidis qualitate, quam integra ſui quantitate mirificum, Incluſorio ſancti Eligii Opere conſtat ornatum, quod omnium aurificum judicio pretioſiſſimum æſtimatur.*

¶ INCLUSUM. Vide in *Incluſi.*

¶ INCLYTARE, Nobilitare, ditare, illuſtrare. Agnellus in Vita Johannis Epiſc. apud Murator. to. 2. pag. 134. col. 1. *Illi pro ipſorum animabus partem rerum maximam ſuarum Eccleſiis obtulerunt & Eccleſias Inclytaverunt.* Ricobaldus Ferrar. de partibus Italiæ apud eumdem Murator. tom. 9. col. 188. *Deus in eligendo urbis Ravennæ Præſules undecim, columba miſſa cœlitus indice, palam cunctis eam urbem peculiari gratia Inclytavit.* Acta SS. Maii to. 7. p. 364. de S. Ferdinando Reg. Caſtellæ: *Cathedralem Eccleſiam Legionis poſſeſſionibus & donationibus Inclitavit.*

¶ INCLYTUS. Vide *Inclitus.*

¶ INCOENARE. Vide *Incæniare.*

¶ INCOGITABILIS, Qui non poteſt cogitari ſeu cogitatione comprehendi. Euchariſtiæ Sacramentum dicitur *Incogitabile*, in Libro de doctrina Novitiorum Ord. Grandimont. apud Marten. to. 5. Anecd. col. 1832.

¶ INCOGNITUS, Ingratus, immemor beneficii. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii to. 3. pag. LXXI. *Ne ſimus Incogniti tanti beneficii.*

INCOHIBILIS. *Ardor Incohibilis*, qui cohiberi non poteſt, apud Ammian. lib. 14.

¶ INCOLATA Vestis, Carens collo, cujus ſuperior pars quæ tegit collum abſciſſa eſt & amputata. Statuta Eccl. Æduenſis an. 1468. to. 4. Anecd. Marten. col. 508. *Non ſint etiam veſtes eorum* (Clericorum) *à parte ſuperiori nimis exciſæ, vel etiam Incolatæ, ſicut multi faciunt, ne carnes eorum inverecundæ videantur.*

¶ INCOLLATUS, f. pro *Incollanatus*, ab Italico *Collana*, Catena. Pons interdum catenis ligatur. Chron. Parmenſe ad ann. 1283. *Facti ſunt omnes arcus ſive voltæ pontis de galeria, quæ fuerunt numero octo, & Incollatus & planellatus per Dei gratiam, & totus completus.*

¶ INCOLORATE, Colorate, ſimulate. Epiſtola Gregorii X. PP. ad Regem Siciliæ, apud Marten. tom. 7. Collect. Ampliſſ. col. 229. *Verum quia, ſicut nobis à dignis fide ſuggeritur, ipſe, niſi treugis tecum initis, quieta ſibi ad tractandum de præmiſſis & ſecura tempora concedantur, occaſionem aſſumet & cauſam ex hoc Incolorate prætendet hujuſmodi recuſandi tractatum, &c.*

INCOMA, Incomma. Gloſſ. Lat. MS. ex Bibl. Reg. Cod. 1013. & Gloſſ. Iſidori: *Incoma, menſura militum.* Vegetius lib. 1. cap. 4. *Proceritatem tyronum ad Incommam ſcio ſemper exactam.* Ita enim in MSS. Codd. ſcribi monuere Stewechius & Scriverius. Videtur autem *Incomma* fuiſſe palus quidam menſuralis, in caſtris ad hanc rem poſitus, ut ad eum admotis, qui ad militiam deligebantur, tyronibus, vel qui ſponte ad militiam accedebant, an ſtatura juſta ac legitima eſſent, examinarentur. Eſt enim ἔγκομμα, palus in terram defixus. Hæc Salmaſius in Notis ad Lamprid. pag. 199. Eam porro menſuram 5. pedum & ſemis

ſemis fuiſſe colligi poteſt ex Doſitheo lib. 3. ubi quemdam in militiam adſcribi poſtulantem Adrianus Imp. ſciſcitatus eſt, ποῖον μῆκος haberet, cui ille reſpondit, πέντε πόδας καὶ ἥμισυ. Vide Cujacium lib. 21. Obſervation. cap. 5. Certe Milites non tantum ætate & fortitudine, ſed & ſtatura æſtimatos palam eſt. Apud Frontinum lib 4. cap. 1. n. 3. *Pyrrhus delectori ſuo fertur dixiſſe: Tu grandes elige, ego eos fortes reddam.* Hinc evaneſcit Rigaltii conjectura ad Agrimenſores, qui apud Iſidorum legendum cenſet, *hæc groma, menſura limitum.* Vide *Spatha.*

¶ Encoma, Eadem notione. S. Hieronymus lib. 2. adv. Jovinianum: *Si tollis ordinem tabernaculi Templi, Eccleſiæ; ſi omnes qui à dextris ſunt, unum, ut vulgo dicitur, Encoma ad militiam probat, nequaquam Epiſcopi, fruſtra Presbyteri, ſine cauſa Diaconi ſunt.* Sic Marianus Victorius in Scholiis ex quinque MSS. reſtituit hunc locum, de quo diſſertatio eſt in Diariis Trevoltianis. Vide Carolum de Aquino in Lexico Militari, ubi conjicit non caſtrenſem duntaxat menſuram fuiſſe *Incommam*, ſed potius regulam ad multiplicem metiendi uſum idoneam: exponitur autem, inquit, tanquam menſura ſolum caſtrenſis, quia ejus notio ad nos pervenit à Vegetio in re militari.

Incomare, ad *Incomam* tyronum ſtaturam metiri. Paſſio S. Maximiliani ex Edit. Oxonienſi nupera: *Dixit, Fabius Victor Temonarius eſt conſtitutus cum Valeriano Quintiano Præpoſito Cæſarienſi, cum bono Timone Maximiliano filio Victoris. Quoniam probatus eſt; rogo ut Incometur. Dion. Procoſ. dixit, Quis vocaris? Maximilianus reſpondit: Quid autem vis ſcire nomen meum? mihi militare non licet, quia Chriſtianus ſum. Dion. Proconſul dixit: Incometur. Cumque Incomatus fuiſſet: ex officio recitatum eſt: habet pedes quinque, uncias decem. Dion. dixit ad officium, Signetur. Cumque reſiſteret Maximilianus, non poſſum militare, &c.* Ubi perperam editum *intumetur* & *intumatus.* Neque enim hoc loco *intumare* eſt *inſcribere*, quod vult Editor, cum *tyrones*, non inſcriberentur, niſi poſtquam ad *incomam*, ſeu *incommam*, eſſent applicati, id eſt ad palum, cui inſculptæ vel inciſæ erant pedum, eorumque partium menſuræ, ex Gr. ἔγκομμα, *Inciſio.*

¶ INCOMBRARE, Arboribus excisis viam occludere. Vide Valeſii Notitiam Galliarum pag. 100. & ſupra vocem *Combri.*

¶ INCOMINATIO, pro *Comminatio. Sub Incominatione anathematis firmiter inhibentes, ne quis &c.* in Charta an. 1190. apud Miræum to. 2. pag. 980.

¶ INCOMITIARE, Johanni de Janua, *Comitium celebrare, vel eligere*, (nempe quod in Comitiis publicis magiſtratus eligerentur apud Romanos) *vel inthroniſare, vel in comitio & conventu loqui.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Incomitiare, Entronizer en Conſulat.* Feſto *Incomitiare ſignificat tale convicium facere, pro quo neceſſe ſit in comitium, hoc eſt, in conventum venire*, ſcil. ad dicendam cauſam. Plautus: *Quæſo, ne me Incomities.* Vide *Comitiari.*

¶ INCOMMA. Vide *Incoma.*

¶ INCOMMODUS, Homo ægrotans, Gall. *Incommodé.* Vita S. Boniti Epiſc. Arvern. in Actis SS. Benedict. ſæc. 3. part. 1. pag. 92. *Quidam frater Incommodus, nomine Auderamnus, advenit, & ipſe Levitam petiit, ut ex Sacerdotis manibus aquam ei ad bibendum præberet; qua hauſta ſaluti priſtinæ reſtitutus eſt.* Rurſum occurrit ibid. pag. 97.

¶ INCOMMUNICARE, Alterum poſſeſſionis ſuæ ſocium & participem facere. Pariagium villæ Magni-montis inter Abbatem S. Benigni Divion. & Ducem Burgundiæ an. 1160. inter Inſtrumenta Gall. Chriſt. to. 4. col. 180. *Philippus Abbas S. Benigni Divion. per manum noſtram* (Epiſcopi Lingon.) *laude Capituli ſui Incommunicavit Oddoni Duci Burgundiæ... locum qui dicitur Magni-mons, gratia ædificandi... Dux etiam Incommunicavit Monachis quidquid in eadem parrochia quolibet modo deinceps adquiſierit. Præpoſitus, vel villicus, ſive miniſtrales conſtituentur, vel deſtituentur, aſſenſu Ducis & Abbatis, & quidquid inde provenerit lucri commune eis erit... Si propter hanc Incommunicationem Eccleſia S. Benigni ab aliquo infeſtabitur, Dux pro poſſe ſuo ſopiri faciet & fideliter auxilium feret. Sciendum eſt etiam quod Duci non licebit jure doni, vel caſamenti in aliam manum iſtud transferre: ſed quicumque ducatum Burgundiæ de hæredibus ejuſdem habuerit, ad illum tantummodo Incommunicatio iſta tranſilit.* Vide *Pariagium* in *Par.*

INCOMMUNICATUS obire dicitur, qui non ſumpto viatico moritur, apud Ordericum lib. 6. pag. 616. Vide *Inordinatus.*

INCOMMUNIS, Non particeps. Capitul. Caroli Calvi tit. 29. cap. 4. *Si... ſeipſum vult aut talibus Incommunem oſtendere.*

¶ INCOMPARABILIS, Qui tanti pretii eſt, ut emi non poſſit, ſeu *comparari.* Bernardus *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. pag. 217. *Parvi ſunt precii homines illi in foro iſto, cito autem ad aliud ducentur, ubi Incomparabiles erunt.*

¶ INCOMPATIBILITAS, Diſſociatio, diſtinctio, qua fit, ut alius cum alio non poſſit decenter ſociari. Sixtus IV. PP. an. 1483. in Bullario Carmelit. pag. 376. col. 1. arguit *dicti Ordinis profeſſores... minus penſantes vario & diſtincto colore indutos intra eumdem Ordinem in ſtudiis, diſputationibus, proceſſionibus... ſine ſcandaloſa populi admiratione convenire, eorumque Incompatibilitatem ſibi invicem ſuffragari non poſſe.*

¶ INCOMPENSUM, Idem, opinor, quod *Compenſum*, Præſtatio, oblatio, collatio. Chronicon S. Trudonis apud Acher. to. 7. Spicil. pag. 466. *Igitur Abbas Rodulphus audiens ea quæ Abbates de ſuo dabant ad veſtimenta fratrum, quia cum labore & dolore, & longa prius afflictione eis dediſſent, timenſque quia id poſt ſe poſſet accidere, utile duxit tam animæ ſuæ quam fratribus, ut plene ordinaret & denominaret bona ad veſtimenta fratrum jam amplius pertinentia, maxime quia fratrum numerus creverat ſub eo qui ſupra Incompenſo veſtiri non poterat*; id eſt, ſi bene conjecto, Supra eo, quod ad veſtimenta fratrum ab [Abbatibus tradi ſolitum erat & impendi. Vide *Compenſum.*

INCOMPERENDINARE, *Dilatare.* Gloſſæ Arabico-Latinæ.

¶ INCOMPETITIO, Petitio, poſtulatio. Præceptum Caroli Calvi an. 850. pro Abbate Aniſolenſi poſtulanti, ut ſibi ſua confirmaretur Abbatia, apud Marten. novæ Collect. in 4°. part. 2. p. 4. *Ejus* (Abbatis) *Incompetitionem clementi aure excipientes, hoc ſcriptum altitudinis noſtræ fieri juſſimus, per quod ſecundum preces ejus, eamdem iterum cellam ſecundum Regulam S. Benedicti ab eo gubernandam ei commiſimus.*

¶ INCOMPLACENTIA Aeris, Illius intemperies, apud Stephanotium tom. 1. Antiquit. Waſcon. MSS. pag. 109.

INCOMPOS, pro *Impos*, apud Wiltecellum in Miracul. S. Joannis Beverlac. num. 14. *Sui ipſius Incompos.*

¶ INCOMPOSITUS, De cujus morte nulla facienda eſt *compoſitio*, ſeu nulla mulcta perſolvenda. Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 98. *Si vero quiſquam in ſua ſuperbia adeo contenderit, ut ibidem interfectus ſit, Incompoſitus jaceat; & neque ſeniorneque propinquus ejus pro hoc ullam faidam portet*. Vide *Componere* 2.

¶ INCONARDI. Vide *Abbas Conardorum*.

¶ INCONBRARE, Oppignerare, Gall. *Engager*, *Hypothequer*. Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 611. *Quam maſuram dictus Radulfus Sejorne maritus meus, dum viveret, Inconbraverat erga dictos Religioſos*. Vide *Combri*.

INCONCARE, ſeu *Inconchare*, In concham vel ſcyphum immittere. Baldricus l. 3. Chr. Camerac. cap. 2. *Ad quandam de more profectus, cerviſiam nimiam Inconcavit*.

¶ INCONFUSIBILITER, Sine confuſione, in Libello Epiſcoporum Ital. contra Elipandum, to. 3. Concil. Hiſpan. p. 99.

¶ INCONGRUENTIA, Inconvenientia, apud Tertul. lib. 2. adv. Marcion. c. 25. de Anima cap. 32. Lactant. lib. 5. Inſtit. Divin. c. 13. S. Aug. lib. 22. de Civ. Dei cap. 19. &c.

¶ INCONISMA, *Imago vel figura*, in Gloſſis Sangerman. MSS. n. 501. Vide *Icona*.

¶ INCONSCIENS, ἀσυνείδητος; *Inconſcientia*, ἀσυνειδησία, in Gloſſis Cyrilli.

INCONSILIUM, ἀβουλία, in Gloſſ. Lat. Græc. ubi Edit. *Inconſultum*.

¶ INCONSTABILITIO, Inconſtantia, inſtabilitas. Eſdras lib. 4. cap. 15. ℣℣. 15. & 16. *Exurget gens contra gentem in pugnam, & rhomphæa in manibus eorum: erit Inconſtabilitio hominibus, & alii aliis invaleſcentes non curabunt regem ſuum, &c.*

¶ INCONSULTANS, Imprudens, inconſultus. Canones Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 8. *Qui arguitur pro aliquo delicto, & quaſi Inconſultans refrænatur, cœna careat*.

¶ INCONTENTIONE, *Mox de repente*. Papias. Melius infra *Incontinente*.

¶ INCONTESTANS, pro *Conteſtans*. *Inconteſtantem & aſſerentem, quod non erat ſuæ intentionis, &c.* in Litteris Innocentii VI. PP. ann. 1500. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 81.

INCONTINENTE, Quam cito, quam maturius, ἐν τάχει, in Gloſſar. Græc. Lat. Gallis, *Incontinent*, *Incontinenti*, apud Ottonem Morenam in Hiſtor. Rerum Laudenſium p. 21. [& in Annal. Mutinenſ. apud Murator. tom. 11. col. 69. Ulpianum D. lib. 48. tit. 5. l. 23. Marten. to. 1. Anecd. col. 1323. Murator. to. 8. col. 431. &c. *Incontinenter*, apud Rymer. to. 1. p. 274.]

¶ INCONTINUITAS, pro *Incontinentia*, Intemperantia. Giſlebertus in Miraculis S. Romani Monachi, to. 5. Maii p. 161. *Tam ſuperflua atque peſtifera accidit Incontinuitas, ut non modo diutinæ edacitatis illecebris, verum aſſiduis ſemet urgeret Falerni potatibus*.

INCONTRA, pro *Juxta*: Galli dicimus *Encontre*, vel *Contre*. Vetus Epitaph. Romæ ad S. Pauli extra muros: *Hic jacet nomine Matrona C. P. in pace uxor Cornili Primicerii Cenariorum... depoſita die Jovis Iduum Maiarum Incontra colomna, &c.*

INCONTRA, pro ἀντικρύ, uſurpat Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. *Et Incontra tranſiens, ad portum Boni-agri applicuit*.

¶ INCONTRADICTORIE, Sine ulla contradictione, in Litteris ann. 1389. ex Archivis S. Victoris Maſſilienſis.

¶ INCONTRUM, f. Caducum, quidquid alicui caſu obvenit boni cujuſvis, ab Italico *Incontro*, Occurſus, caſus. Teſtamentum an. 1347. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 545. col. 1. *Item, volo quod de prædictis omnibus dicta Dalphina ſit contenta, & prohibeo quod in hæreditate nihil aliud ratione dotalitii, donationis propter nuptias, quartæ, tertiæ, Incontri, petere valeat*. Vide *Eſcaeta*.

¶ INCONVENIRE, Non convenire, dedecere. *Pro conditione & ſtatu filii noſtri nobis valde Inconvenit, &c.* in Epiſtola ann. 1498. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 114.

¶ INCONVERTIBILES duæ Chriſti Domini naturæ, divina & humana, dicuntur in Concilio Tolet. XV. quod neutra in alteram converti poſſit ſeu mutari. Utuntur Tertul. adv. Hermogen. de Anima cap. 12. & S. Ambroſ. de Filii Divinitate cap. 8.

¶ INCONVERTIBILITER, Immutabiliter, in Epiſtola Ratherii to. 2. Spicil. Acher. p. 249.

¶ INCONVULSE, Immutabiliter, perpetuo, eo modo qui *convelli* nequeat ſeu infringi. Litteræ an. 1356. apud Ludewig. tom. 5. p. 579. *Inconvulſe & irrevocabiliter perpetuoque abſque quovis impedimento gaudeant & fruantur*.

¶ INCONVULSIBILIS, Qui *convelli* nequit ſeu infringi, apud Morettum Antiquit. Navarræ pag. 597. & in Decreto Ervigii Reg. pro Concilo Toletano XII.

¶ INCONVULSUS, ut *Inconvulſibilis*, Inviolabilis, in Præcepto Caroli C. an. 850. Marcæ Hiſp. col. 786. in Litteris an. 1339. apud Ludewig. to. 5. p. 563. *Inconvulſa ſimplicitas*, in Codice Theod. lib. 12. tit. 14.

INCOPOLITUS, Procurator, Vicarius. Charta Henrici I. Reg. Angl. in Monaſtico Angl. to. 1. p. 1023. *Prohibeo ne ſubmoneatis Monachos de S. Remigio de Remis, ut eant ad hundreda, nec ad ſirras; ſed Incopolitos ſuos, vel unum ex hominibus ſuis mittant*.

INCOPRIARE, ἐγκοπριᾶν, Conſpurcare, opprobriis & conviciis quaſi κόπρῳ, ſeu ſtercore conſpergere. Gloſſæ Iſidori & Pithœanæ: *Scurra, qui Incopriatur, Scurrula, qui Incopriat*. Id eſt, qui dicteriis impetit, & ſcurriliter exagitat. Commodianus Inſtr. 19.

Incopriat cives unus deteſtabilis omnes.

INCORAM, pro *Coram*. Vide Juretum ad Symmachum lib. 2. Epiſt. 3.

INCORDARI, Inſpirare, in cor cogitationem ingerere, immittere. Vita ſanctæ Ruſticulæ Abbatiſſæ Arelatenſis c. 27. *Aliæ fideli ſorori dignatus eſt Dominus Incordari, ut ex capillis beatiſſimæ Matris igne ſuppoſito ureret, &c.* [Hac notione Plautus dixit *Incordiare: Ut ut me erga meritus eſt, tamen Incordies*.]

¶ INCORDATUS, Sui oblitus, ab Italico *Scordare*, oblviſci. Vita B. Lucheſii to. 3. April. pag. 596. *Orationi tanto ardore vacabat quod... à terra elevatus, oculis in cœlum apertis, flexis genibus & clauſis manibus, Incordatus inveniebatur, hominis ſine ſenſu*. Vide *Scordalus*.

¶ INCORDATA *ſcarlato tunica*, in Conſtitut. Frederici Regis Siciliæ c. 106. Vide *Cordata tunica*.

¶ INCORES, Indigenæ. Vide *Enchori*.

INCORIARE, *In corium mittere*, Ugutioni.

INCORONARE, pro *Coronare*, uſurpat Bertholdus Conſtantienſis an. 1083. 1084. 1092. &c.

¶ INCORPORABILIS, ut Incorporalis, ſine corpore. *Habitus Incorporabilis*, apud Tertull. lib. 3. adv. Marc. c. 17.

¶ INCORPORALITAS, Qualitas incorporea. Uſi ſunt Macrob. in Somnio Scipionis lib. 1. c. 5. & 11. Tertull. de Anima cap. 7. Licianus Epiſc. in Epiſtola ad Epiphanium inter Concil. Hiſp. tom. 2. pag. 431.

¶ INCORPORALITER, Sine corpore, ſpirituum modo. Claud. Mamertus lib. 3. de Statu animæ c. 14. *Memoria Incorporaliter etiam corporalium reminiſcitur.*

INCORPORARE. Ugutio: *Corporare, corporeum facere, vel impinguare, vel in corpus immittere, inde Incorporare. Incorporare ſibi Chriſtum*, dixit Petrus Bleſenſis Epiſt. 86. & 123. quod idem eſt ac *ſumere Chriſtum* in ſacra Euchariſtia, & in propriam ſubſtantiam transferre. Idem, ſive alius Auctor Tractatus de ſancta Euchariſtia c. 1.

Non igitur ſatis eſt naſci de Virgine Chriſtum,
Si ſuus eſuriens homo non Incorporet ipſum.

¶ Incorporare, Aggregare. Epiſtola Petri Abb. Cluniac. ann. 1142. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 395. *Quando primo novam plantationem de Thierbach inchoaſtis, & in ſubjectionem eſſe Cluniaci deſtinaſtis, vos ipſos omnium fratrum Cluniacenſium orationibus Incorporaſtis.*

¶ Incorporare, Gallis *Incorporer*, Adjungere. Inſtrumentum an. 1348. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 576. *Humbertus Dalph. Vienn. uniens, Incorporans & annectens perpetuo & inſeparabiliter Dalphinatui ſuo caſtrum Miribelli.* Litteræ an. 1356. Ludewig. to. 5. p. 517. *Territorium... epiſcopali menſæ alias Incorporatum ſibi ſuiſque ſucceſſoribus... perpetuo reſervavit.* Miracula S. Mildredæ Abb. tom. 3. Julii p. 523. *Si vero ſuper iſtis paulisper procederemus, in medulla Cantiæ eum Incorporaſſemus.* Hic loquuntur judices, qui *manerium* volebant in poteſtatem regiam ſeu fiſcum redigere. Donatio ann. 1390. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Unierit, Incorporaverit & annexerit... ſicut de unione, Incorporatione & annexione conſtare videmus.*

Incorporatio, Medicis, eſt cibi, qui ſumitur, digeſtio & in propriam hominis ſubſtantiam tranſmiſſio & traductio. Gloſſ. Gr. Lat. σωματικὴ νομὴ, ἢ παράδοσις, *Incorporatio.* Alexander Iatroſophiſta lib. 2. Paſſion. cap. 79. *Cibi... qui ſtiptici ſunt, bene digeſtibiles & evanadoti.* Ubi Gloſſæ MSS. *Evanadoti, i. facile Incorporabiles.* Græcis autem εὐανάδοτα dicuntur, quæ facilem habent digeſtionem.

Incorporatio, interdum etiam pro œconomia ſeu Incarnatione Chriſti uſurpatur. Ita non ſemel Philaſtrius, in Catal. hæreſ.

Incorporatio, denique vox Juriſconſultorum eſt, diciturque de bonis, quæ in ærarium publicum ſeu in corpus fiſci rediguntur. Vide tit. Cod. Juſt. de Bonis vacantibus & incorporatione, & Cod. Th. de Incorporatione.

¶ Incorporationes Ecclesiarum, quibus redditus & decimæ ſubtrahuntur Eccleſiis parochialibus, ut aliis non parochialibus conferantur, prohibet Concilium Trevir. ann. 1310. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 242. his verbis: *Item, cum ceſſiones ſeu collationes Eccleſiarum: quas Incorporationes vocant, in quantum Eccleſiis & Monaſteriis, non Perſonis, conferuntur, ad perpetuas alienationes pertineant ſuper eiſdem Eccleſiis Incorporandis... per importunitatem potentium ab Eccleſiarum Prælatis & Capitulis faciendis, tantæ & totiens gratiæ factæ fuerunt & fieri ſperantur in poſterum, quod parrochiales Presbyteri vix jam habent.... unde ſecundum eorum ſtatum commode ſuſtententur, ſed per Incorporationes hujuſmodi, per quas redditus & decimæ à parrochialibus Eccleſiis ſubtrahuntur, licet de jure communi pertineant ad eaſdem, plurimis eiſdem parrochialibus Presbyteris... ſpiritualia ſeminantibus, ipſi carnalia non metunt... Nos itaque... ſtatuimus ut deinceps... hujuſmodi inſtitutiones ſeu Incorporationes Eccleſiarum non fiant in Eccleſiis & Monaſteriis, niſi ſubſit cauſa notoria & legitima, de qua conſtet... Ita quod Incorporationes hujuſmodi ipſo facto non valeant, niſi contractu præhabito inter Epiſcopos & Eccleſiarum cathedralium Capitula cauſa rationalis... ad prædictas Incorporationes de cetero faciendas inducat. Si qui vero aliquid contra fecerint... illud decernimus irritum & inane. Per hoc tamen præſens noſtrum ſtatutum in nullo derogavimus Incorporationibus Eccleſiarum hactenus rite factis.*

¶ INCORPORATUM Jus. Bleyn. Inſtitut. pag. 103. *Alia elici poteſt juris approbati diviſio, in Extravagans & Incorporatum: quod enim in libris juris quo utimur, comprehenſum eſt, non male ſpecialem Juris Incorporati ſortitur appellationem.*

¶ INCORREGUDS. Vide *Incorregutus*, in *Incurrimentum.*

¶ INCORRIGIBILIS, Gall. *Incorrigible*, Inemendabilis, in Bullario Carmelit. pag. 263. col. 1.

¶ Incorrigibilitas, Contumacia, in Conſtitut. Sororum Pœnitent. apud Raymund. Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 176.

¶ INCORRIMENTUM. Vide *Incurrimentum.*

¶ INCORTINARI, *Cortinis* ſeu aulæis ornari. De feſtivitatibus SS. ad calcem Libri Johan. Abrinc. de Off. Eccl. p. 346. ed. 1679. *Incortinatur altare S. Johannis & juncatur.* Vide *Cortina* in *Cortis* 2.

¶ INCOSTARE, *Coſtas immittere.* Johannes de Janua in voce *Coſta.*

INCRALLUM, [Præconium, promulgatio per præconem, à veteri Gallico, *Graile, Greille*, vel *Grelle*, ſpecies cornu, quo præcones utebantur ad aliquid promulgandum. Vide *Gracilis.*] Charta Ludovici VII. Regis an. 1141. pro Bituricenſibus: *Præconum conſuetudo talis in urbe remanſit, ut adſint ammodo præcones in urbe 12. habeantque quinque per tabernas ſuas cum ſolito clamitante præconio per civitatem, ut mos eorum eſt, vina delibanda portaverint de primo Incrallo denarium unum, &c. ... quotieſcumque ſic ſecundo vel ſæpius reclamitaverint, de quocumque Incrallo denarios ſingulos præconii jure recipient*, apud Thomaſſerium in Bituric. cap. 61.

INCRASSIARE, Incrassare, Impinguare, ex Gall. *Engraiſſer.* Statuta antiqua Abbatiæ Corbeïenſis lib. 1. cap. 7. *Porcos autem, aucas, & pullos, quos de ſuo molino Incraſtiare debet, de ſuo nutriat.* Sed lege *Incraſſiare*, vel *Incraſſare*, ut eſt in Monaſtico Angl. tom. 1. p. 691. *In tempore meſſis Incraſſare 40. porcos ſuos, &c.* Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Summa fœni carra 138. ſilvæ porcorum Incraſſationis 1300. &c.*

¶ INCRAUDA, mendum pro *Merauda*, ſeu *Emerauda*, Gallis, *Emeraude*, Smaragdus. Teſtamentum an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1527. *Item, unum anulum cum parva nigra; item, unum anulum, in quo eſt quædam Incrauda.* Infra habetur: *Aliquot anulos, diamans, perlas, Meraudas, ſaphirs, &c.*

INCREDENTES, Infideles, Saraceni, apud Joan. Bromptonum p. 1203.

¶ INCREDENTIA, Infidelitas, hæreſis. *De hæreticis dogmatizantibus & relapſis in Incredentiam quid ſit agendum*, apud Marten. to. 5. Anecd. col. 1798.

¶ 1. INCREDIBILIS, Incredulus. Vita S. Ettonis, tom. 3. Julii pag. 59. *Interlimitaneam Francorum gentem reliquerant Chriſto omnino Incredibilem.*

2\. INCREDIBILIS, Infamatus, inteſtabilis, qui teſtis eſſe non poteſt. Leges Edgari Regis §. 12. *Qui fuerit accuſationibus infamatus, & populo Incre-bilis, &c.*

INCREMENTARE, Incrementum dare. Pro eo, quod eſt apud Paulum 2. ad Corinth. c. 3. *Qui incrementum dat Deus*, S. Auguſtinus habet, *Dominus qui Incrementat*. [Ordo Miſſæ in Circumciſione Domini apud Mabill. Liturg. Gallic. p. 201. col. 2. *Excide* (Deus,) *quod ſcandala Incrementat, ut amputato facinore, ſolam nos valeat caritas propagari.* Remigius Altiſſiod. in Cantica Canticorum: *Aſcendit ad illam ſua dona Incrementando*, id eſt, augendo & multiplicando. Acta S. Lamberti Epiſc. Traject. n. 11. *Si diutius in mundo habitaſſet, aucta potius opera Incrementaſſet.* Occurrit in Capitular. Caroli M. lib. 5. c. 367. Caroli C. tit. 34. c. 1.]

¶ 1\. INCREMENTUM. Charta Philippi Pulcri Fr. Reg. an. 1303. pro apanagio Ludovici fratris Comitis Ebroic. in Probat. Hiſt. ejuſd. Comitatus p. 29. *Item griagia caſtellaniæ de Meullento, excepto Incremento quod extenditur in feodis & retrofeodis & tenementis de l'Arche & caſtellaniæ de Reumont ... prout caſtellania de Meullento dividitur de dicto Incremento.* Alia Gallice exarata de eadem re ann. 1298. ibid. pag. 23. *Item les griages de la chaſtellenie de Meullant, excepté les Creſſemens qui ſe eſtendent és fiefs & arriereſiefs & és tenures de la Roche & en la chaſtellenie de Chaumont. . . . ſi comme la chaſtellenie dudit Meullent ſe deparſe dudit Eſcreſſement.* Vide *Crementum* & *Cenſus creſcens.*

2\. INCREMENTUM, ῥοπὴ ἐπὶ ζυγῷ. Gl. Gr. Lat.

INCREPARE, Arguere, vox Forenſis. *Increpare ſententiam, ſententia Increpata*, arguere ut male datam, Galli dicunt, *Blâmer une Sentence*: in Speculo Saxon. l. 2. art. 12. §. 9. 11. 13. l. 3. art. 30. §. 2. art. 60. §. 2. *Increpari in jure ſuo*, in Wichbild Magdeb. art. 4. §. 6. & in Speculo Saxon. art. 36. §. 1. Charta Berengarii Regis Italiæ an. 890. apud Ughellum to. 1. Ital. ſacr. p. 896. *Sancientes, ut nullus ex judiciario ordine juxta eaſdem Increpationes aliquando judicium proferat.*

¶ INCREPATUS, Hernioſus, ramicoſus. Miracula B. Henrici Baucen. to. 2. Junii p. 387. *Increpatus & deruptus erat in parte inferiori.*

¶ INCREPITUS. Chartularium Matiſconenſe fol. 56. *Silva ex oriente terminat à circio Increpito.* Ibid. fol. 83. *Terminat à medio die ab ipſo Aldoni & genipereta Increpita.* An montoſus, ut vir doctus ſuſpicatur? An circius dicitur *Increpitus* ab increpando ſeu ſibilando, quia dum flat ſonum vel ſibilum edit; *genipereta* vero *Increpita*, quod in igne crepitet juniperus, dum accenditur?

INCRESCERE. Chronicon Fredegarii c. 60. *Nomina concubinarum, eo quod plures fuiſſent, Increvit huic Chronicæ inſeri*; id eſt, piguit. [Epiſtola Hincmari Rem. tom. 2. Spicil. Acher. p. 827. *Quibus enim Increſcere* (l. *Increſcit*, piget) *legere, vel audire, quæ ſcripta ſunt, vel ſcribuntur, ſciant quia non de ignorantia judicabuntur, ſed de contemptu, quo nolunt ſcire, quo nolunt legere, vel audire, condemnabuntur.*]

INCRETUS TERMINUS. Tabularium Brivatenſe ch. 127. *De tertio latere viam publicam, ex quarto latere campum cum Termino Increto.* Et ch. 372. *Et quarto latere terram S. Juliani & Terminum Incretum.* Tabularium Celſiniacenſe: *De tertia parte via publica, de quarta parte Terminum Incretum in Flaico, &c.* Occurrit rurſus alio loco: verum in alia Charta legitur, *Terminum Incertum.*

INCRIMINARE, Accuſare, in crimen adducere. Liber Pontificalis in Symmacho PP. *Aliqui in Senatu .... Incriminaverunt Symmachum.* Occurrit in Lege Salica. Vide Anaſtaſium in S. Damaſo, & in S. Bonifacio PP. [*Perſona Incriminata*, eadem notione, in Inſtrumento an. 1463. ex Schedis D. *de Mazaugues.*]

INCROCAMENTUM, Leguleis Anglis, *Encrochement*, dicitur, cum dominus majorem præſtationem, vel majus ſervitium à tenente vel vaſſallo exigit, quam debet. Ea enim actio vocatur *Incrocamentum* ejuſmodi præſtationis vel ſervitii. Raſtallus. Occurrit hæc vox Gallica apud Knyghtonum pag. 2715. 2716.

INCROCARE, Unco ſuſpendere, in crucem agere. Lex Salica tit. 69. §. 2. *Si quis hominem ſine conſenſu judicis de ramo, ubi Incrocatur, deponere præſumpſerit, &c.* Galli *Encroier* dixere, quaſi *pendre au croc.* Gl. Lat. Gall. Thuanum MS. *Cacuminare*, *Encroier.* Ita Poëtæ noſtrates paſſim uſurpant. Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Si ſoit pandus as forches, & o vent Encroez.

Alibi:

Je te ferai la bare antor le col noer,
Et pandre as forches, & au vent Encroer.

Le Roman *d'Auberi* MS.

Ferai vous pandre, & Encroüer au vant.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Or eſt Thibaus as forches Encroez.

Chronicon MS. Bertrandi *du Gueſclin*:

Aux creniaus de la tour voiant la Baronnie,
Le ferai Encroier, comme beſte enragie.

Alibi:

Les priſons fiſt tantoſt là aler & convoier,
Et pour faire Encroüer, & au vent balier,
En deſpit de la Ville, & pour eux courroucer.

Idem:

Si vous verray treſtous à un arbre Encroüer.

INCRONIZARE. Will. Brito in Vocabul. *Comitio, as, i. Comitium celebrare, vel eligere, vel Incronizare.* Forte *Inthronizare.*

INCRUSTATURA, Incruſtatio. Gloſſ. Gr. Lat. μαρμάρωσις, *Incruſtatio.* Sanctus Cyprianus de Nativitate Chriſti: *Nullum domus arta diverſorium occultabat: nec ſecreti receſſus erant illius caſulæ, Incruſtaturam, tectum, & tholi parietes per circuitum veſtiebant.*

¶ INCTIMARE, pro *Intimare*, Denunciare, Gall. *Intimer*, in Charta an. 1387. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. pag. 131. col. 1. Vide *Intimare.*

¶ 1\. INCUBATOR, Qui incumbit, ſedulamque rei alicui dat operam. Concil. Ilerdenſe an. 546. tit. 16. *Quia durum eſt, ut hi quos conſtat in ſervitio Domini cum primæ ſedis Antiſtite deſudaſſe, illorum qui ſuarum rerum Incubatores, vel utilitatibus ſervientes atque vacantes fuiſſe noſcuntur, deſpectibus aliquatenus crucientur.*

¶ 2\. INCUBATOR, Injuſtus violentuſque poſſeſſor, tyrannus, apud Macrobium. Servius: *Apud nos Incubator imperii tyrannus dicitur.* S. Bernardus Epiſt. 236. n. 2. *Si non miſeremini magnis & religioſis monaſteriis, quibus omnino ſub Incubatore illo deſtructio imminet.* Meiſterlini Hiſt. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. p. 93. *Emori ſatius præſtat, quam tam inhoneſtam vitam ducere ſub alieno imperio, miſere officia ſingula, inquiens, poſſeſſores ſeu potius Incubatores habent, & abraſores, non gubernatores.* Rurſum occurrit p. 65. Gaudentius Donatiſta apud ſanctum Auguſtinum to. 9. col. 660. *Sed hoc non ſciunt alienarum rerum Incubatores* (i. cupidi) *qui nec Deum*

audiunt dicentem, Non concupiſces rem proximi tui. Incubare pecuniæ Tullius dixit pro Inhiare.

INCUBI, INCUBONES. Gloſſæ MSS. ad Alexandrum Iatroſophiſtam: *Incubus, eſt paſſio, in qua dormientes ſuffocari & à dæmonibus opprimi videntur.* Gloſſar. Græc. Lat. ἐφιάλτης, *Incubo.* [Onomaſt. apud Martinium: *Incubones*, ἐπικεκυφότες. Gl. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Incuba, Surgeſeux. Incubi vel Incubones, une maniere de deables qui ſolent geſir aux femes.* Vide *Duſii.*] Ugutio: *A fando dicti ſunt quidam Dei, qui voce, non ſignis oſtendebant futura in lucis conſulti à paganis: hi vulgo Incubi & Incubones, à Romanis vero Fornicarii dicuntur.* [Chronicon Engelhuſii apud Leibnit. tom. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 1133. *Incubus quidam nominans ſe regem Goldemar, adhæſit cuidam armigero ... Incubus loquebatur cum hominibus, luſit in inſtrumento muſicali, perceptibiliter luſit ad taxillos, pecunias expoſuit, vinum bibit, viſibiliter multis tam religioſis quam ſecularibus reſponſa dedit, &c.*] Hugo Archiepiſcopus Rotomagenſis lib. 3. de Hæreticis cap. 5. *Sciendum autem quia neque Monachi, neque Canonici, nec aliqui coram Eccleſia publice caſtitatem profeſſi conjuges poſſunt fieri. Quod ſi ſecus agere tentaverint, Incubones reputantur & fornicarii.* [Atto Vercell. Epiſc. lib. de preſſuris Eccl. to. 8. Spicil. Acher. p. 81. *Stulti enim epiſcopi non paſtores, ſed Incubones dici poſſunt, eo quod ſanctam incumbent Eccleſiam; non errantes requirunt oves, ſed collectas etiam errare permittunt.*]

INCULCARE, In aliquem proterve agere, proculcare. Concilium Arelatenſe I. can. 17. *Ut nullus Epiſcopus alium Epiſcopum Inculcet.* Lemma canonis habet, *conculcet.*

¶ INCULCATIO ORDINUM, apud Lyndwoodum in ſuo Provinciali p. 309. edit. 1679. dicitur de pluribus ſacris Ordinibus eodem die collatis: quod ibidem fieri vetatur.

¶ INCULCATOR, Qui inculcat, pedibus calcat. Tertull. Scorp. cap. 6. *Deus evulſum hominem de diaboli gula per fidem, jam & Inculcatorem ejus voluit efficere per virtutem, ne ſolummodo evaſiſſet, verum etiam eviciſſet inimicum.*

INCULPARE, Culpare, Italis *Incolpare*, maxime apud Joan. Villaneum l. 1. c. 17. Will. Brito in Vocabul. *Imponere, Inculpare, Imputare.* Gl. Lat. Gall. *Imponere, Encoulper.* Alibi: *Circumvenire.* Lex Salica tit. 42. §. 6. *Si ſervus de quolibet crimine Inculpatus fuerit, &c.* Adde §. 7. Legem Burgund. tit. 8. & Legem Ripuar. tit. 31. §. 1. Vetus Charta apud Catellum lib. 5. Rerum Occit. pag. 855. *Et ſi de hoc fevo Præpoſitus poterit eos Inculpare, faciat eis juſtum, & habeat 5. ſolidos juſtitiam.* [Charta Philippi Aug. pro Atrebatenſibus ann. 1194. *Quem ſcabini inde juſte Inculpaverint, in culpa erit, & quem juſte liberaverint, liber remanebit. Quando quis Inculpatur de crimine*, in Conſuet. Auſciorum MSS. an. 1301. art. 34.] Utuntur Leges Inæ Regis §. 39. & Alvredi §. 3. Radulphus de Diceto p. 680. Otto Morena pag. 2. 9. &c. Charta Gallica ann. 1236. apud Vaſſorium in Noviomo p. 947. *Et jurra li Prevos le Chaſtelain, quant il ſera nouvians Prevos, qu'il n'encoupera homme ne femme de ces trois choſes, s'il ne croit qu'il en ſoit coupables.*

INCULTIO, Ruditas, ſeu barbaries ſermonis, apud Eulogium lib. 1. Memorial. SS. ſub finem.

¶ INCUMBENS, Poſſeſſor, ab *Incumbere*, Obtinere, poſſidere, ut eſt apud Juriſconſultos. Litteræ anni 1546. apud Rymer. to. 15. p. 85. *Cum Epiſcopatus Inſulæ de Man, per mortem naturalem Epiſcopi & Incumbentis ejuſdem, jam paſtore ſit deſtitutus, diuque vacavit .... ſicut prælibatus Epiſcopus & Incumbens ejuſdem, dum vixit, vel aliquis alius prædeceſſorum ſuorum, &c.*

INCUMBRARE, Impedire, &c. Vide *Cumbri.*

¶ INCURABILIS, Qui non poteſt curari, Gall. *Incurable. Morbus Incurabilis*, apud Fulgentium in Epiſtola ad Venantium. Improbat Voſſius de vitiis linguæ Lat. lib. 3. c. 16.

¶ INCURABILITAS, Incuria. Miracula B. Simonis de Lipnica, to. 4. Julii pag. 563. *Mater ejus dicta Apollonia quadam levitate & Incurabilitate votum emiſſum pro modico ponderans, &c.*

INCURARE, Curionem, Parochum facere, Eccleſiæ curam conferre. Charta Durandi Epiſcopi Cabilonenſis ann. 1220. [inter Inſtr. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 246.] *Sciendum eſt etiam, quod Abbas S. Rufi & Conventus unum de Fratribus ſuis idoneum ad curam Eccleſiæ præſentabunt, & tam nos de cætero, quam ſucceſſores noſtri præſentatum Incurabimus.* [*Incuratus vero nobis & noſtris ſucceſſoribus ad omnia ea tenebitur, quæ tenentur alii noſtri Sacerdotes.*] Et mox: *Præſentans vero & Incuratus in vita ſua præfatæ Eccleſiæ præeſſe tenebitur.*

INCURATUS, Cui cura Eccleſiæ data eſt, Curatus. Charta Official. Lugdun. ann. 1276. *Quod quotieſcumque inſtituetur, Incuratus inpoſterum in dicta Eccleſia, ſeu etiam Capellanus, qui in dicta Eccleſia curam habeat animarum, &c.* [Charta ann. 1244. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 249. *Johannes tamen presbyter Incuratus ipſius Eccleſiæ de Melliceyo, &c. Antonius capellanus Incuratus Alavardi*, in Inſtrum. an. 1318. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 175.] Vide *Cura.*

¶ INCURIALITER, Inhumaniter. Vide *Curialiter.*

¶ INCURIOSITAS, Incuria, negligentia. Canones Pœnit. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 44. *Si mus comedit Sacrificium cauſa Incurioſitatis*, XXX. vel XL. dies pœnitentiæ imponuntur.

¶ INCURRAMENTUM, ut infra *Incurrimentum.* Litteræ an. 1273. apud Rymer. tom. 2. pag. 13. *Non coactus, nec inductus dolo, ſet ſua ſpontanea voluntate promiſit, & ad ſancta Dei Evangelia juravit ſub obligatione & Incurramento ſui corporis & totius terræ ſuæ .... Obligaverunt ſe dicto domino Regi ſub obligatione & Incurramento corporum, terrarum & bonorum ſuorum mobilium & immobilum, &c.* Occurrit rurſus pag. 424. Gallice verteremus, *Sous peine de ſaiſie.*

¶ INCURRATORIA. Vide *Curratoria.*

¶ INCURREGUTUS, INCURRI, in *Incurrimentum.*

¶ INCURRILES AQUÆ, Quæ non fluunt. Vide *Curriles Aquæ.*

INCURRIMENTUM, INCURSUS, Mulcta, quam quis incurrit: *Encourement*, in Conſuetudine Burdegalenſi art. 82. Charta anni 1264. in Regeſto Comitum Carcaſſonæ f. 26. *Pro parte noſtra proponebatur, quod ratione juriſdictionis, quam nos habemus in civitate Albienſi, Incurrimenta hæreſum & faidimentorum pertinebant ad nos, &c.* Alia an. 1231. in Regeſto Comitum Toloſæ: *Abbas petebat medietatem omnium Incurrimentorum, quæ adveniunt in dictis villis.* Infra: *Quilibet haberet partem ſuam de emendis & Incurrimentis.* Occurrit paſſim. Vide Probat. Hiſt. Turenenſis p. 63. Cruceum in Epiſcopis Cadurcenſibus n. 88. [& ſupra *Incurramentum.*]

¶ INCORREMENTUM. Charta ann. 1233. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 496. *Et ſi contra il-*

lam permutationem contingeret me venire, mitto ei & concedo in Incorrementum omnia ſupradicta, quæ mihi permutavit.

¶ Incursio, Eadem notione, apud Rymer. to. 1. p. 734. in Litteris an. 1261. *Hæc omnia promiſi fideliter obſervanda ſub Incurſione perſonæ meæ & omnium rerum mearum.* Infra: *Sub Incurſione perſonarum & omnium rerum noſtrarum.*

Incursus, Eadem ſignificatione. Charta ann. 1231. in Regeſto Toloſ. *Videlicet domos, cenſus, furnos, homines & fœminas, & juſtitias & Incurſus, leidam & pedagium, & albergam, &c.* Alia an. 1238. *Dicta feuda deciderunt in Incurſum, ſive commiſſum D. Raymundi C. Toloſ.* Ea notione uſurpatur in Conſuetudin. Toloſ. 4. part. tit. de Feud. art. 10. in Charta ann. 1228. apud Catellum in Comitib. Toloſan. p. 337. &c. *Encourance de peine*, in Conſuetudine Aquenſi tit. 8. art. 5. *Pœna Incurſus*, in leg. 7. Cod. Th. de Accuſat.

Incurri Alicui, In mulctam Principis incidere. Statutum 2. Weſtmonaſt. c. 37. *Statutum eſt, quod ejuſmodi tenentes capitalibus dominis aut Regi Incurrantur.* [Haud eadem prorſus, ut videtur, notione in Homagio an. 1320. apud Rymer. to. 1. p. 314. *Conceſſi quod omnes terræ meæ, quas de ipſo Savarico teneo, Incurrantur de me & hæredibus meis, ipſi Domino Regi & hæredibus ſuis in perpetuum, ad faciendum & diſponendum inde pro voluntate ſua.*]

¶ Incursa Terra, Mulctæ & confiſcationi obnoxia. Conſuetudines Comitis Montis-fortis an. 1212. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 836. *Item, quicumque in terra Comitis poterit capere hoſtes fidei & ſuos, & non ceperit, & poterit inde comprobari aut convinci, Terra ſua erit Incurſa, & corpus ſuum in manu & miſericordia Comitis.*

¶ Incurregutus, Simili notione. Conventio Raimundi Comitis Barcinon. cum Ermengaudo Comite Urgell. an. 1064. Marcæ Hiſp. col. 1128. *Similiter prædicti mei homines, quos nunc ego prædictus Ermengaudus mitto in pignora ad prædictum Raimundum, Incurrant in poteſtatem Raimundi Comitis, unuſquiſque per ſupraſcriptos decem millia ſolidos ſine engan de prædicto Raimundo Comite... Et ſi de prædictis oſtaticis Incorreguds ſurrexerit placitum, &c.* Alia Conventio inter Hugonem Comitem Emporitanum & Guilabertum Comitem Ruſcinonenſem ann. 1085. ibid. col. 1178. *Sin autem infra jam dictos quadraginta dies... non fecero tibi directum... Incurrat jam dicta pignora in tua poteſtate ſine tuo engan, ſine ulla mea contradictione. Et ſi ego prædictus Ugo Comes primum dixero tibi prædicto Guilaberto Comite quod jam dictas pignoras, quod ego miſi in tua poteſtate fiant erepta, & ipſas quod tu mihi miſiſti fiant Incurreguta in mea poteſtate, ambo veniamus in locum præſcriptum collum de Spils infra jam dictos quadraginta dies, & eligamus ibi de noſtris bonis hominibus, qui recte judicent inter nos qualiter de jam dictis noſtris pignoribus fiant Incurreguta aut erepta. Et ſi meis hominibus noluerint judicare, & tuis judicaverint, ſtatim fiant tua pignora abſoluta & mea Incurreguta in tua poteſtate ſine tuo engan.*

1. INCURSUS. Lactantius lib. 4. c. 27. *Denique ſi conſtituatur in medio, & is, quem conſtat Incurſum dæmonum perpeti, &c.* Rurſum: *Hominumque mentes motas, & malis Incurſibus furiatas in ſenſus priſtinos reponebat.* Julius Toletanus in Prognoſt. lib. 1. c. 18. *Malignorum ſpirituum ſæva vel cruenta Incurſio.* Meſſianus in Vita S. Cæſarii Arelat. de quadam arreptitia: *Per biduum quo ibi fuimus, ad Eccleſiam proceſſit, Incurſuſque ille malus deinceps nunquam ad eam rediit.* Infra: *Virgamque ipſam de pariete ſuſpendunt, deferentes ad locum, ubi dæmonum Incurſus audiebantur.* Sextus Platon. de Medicina animal. lib. 1. cap. 9. num. 16. *Efficit ut nec caducus fiat, nec phantaſmata Incurrat.* Verſus de S. Norberto in Bibl. Præmonſtrat. p. 891.

Dæmonis Incurſus fidei virtute fugavit.

Vide *Dæmon meridianus.*

¶ 2. INCURSUS, Concurſus, hominum frequentia. Epiſtola Deodati PP. inter Concil. Hiſp. to. 2. p. 461. *Quidam viri etiam & mulieres, præterito ſabbato, Paſchali die, præ magno populorum Incurſu, &c.* Vide alia notione in *Incurrimentum.*

INCURTIS, Idem quod *Curtis.* Sugerius in Ludovico VI. cap. 2. *Terram ejuſdem Burchardi depopulans, municipia & Incurtes præter caſtrum ſubvertens, peſſumdedit.*

INCURVARE, Subjicere, ditioni ſuæ aſſerere. Rodericus Toletanus lib. 7. de Reb. Hiſp. c. 10. *Tandem etiam in Hiſpaniam ciſfretavit, & fere ſuo dominio omnes Arabes Incurvavit.*

¶ Incurvatio, Demiſſio, ſubmiſſio. Concil. Tolet. XI. cap. 5. *Placuit definire qui nullis habitis rebus propriis aut in quocumque pervaſores exſtiterint ... nulla eos Incurvatione ſtatus ſui, ſervituti hominum debere addici.*

¶ INCUSIÆ Terrarum, f. pro *Incuriæ terrarum*, Terræ incultæ, *incuria* neglectæ. Charta Gaufredi Abb. Lirinenſis an. 1432. to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 1204. *Terrarum Incuſias in territorio de Vergomas...ſituatas quæ olim fuiſſe aſſeruntur cujuſdam pontis diſrupti & collapſi, qui vulgariter nuncupatur Pons Juliani, omnes ab integro, abſque diminutione quacumque, cum omnibus pertinentiis ſuis... eidem prioratui de Angulis univimus & annexuimus & incorporavimus.*

INCUSTODIA, Incuria, negligentia, inadvertentia, in Legibus Kanuti Regis §. 97. [Imit. Chriſti lib. 1. c. 10. *Negligentia profectus noſtri multum facit ad Incuſtodiam oris noſtri.*]

¶ INCUSTODIRE, *In cuſtodia habere.* Barthii Gloſſar. ex Fulcherio Carnot. *Illam Incuſtodiebat.*

¶ INDÆMONIATUS, Vexatus à dæmone. Acta B. Oſannæ, to. 3. Junii p. 757. *Habebant ſororem Indæmoniatam.* Miracula S. Zitæ, to. 3. April. pag. 522. *Ipſe multoties videbat eam grollantem capite, tamquam inſanientem feminam & plurimum vexatam & Indæmoniatam.*

¶ INDAGES, pro *Indago*, Indagatio. S. Orentius lib. 2. Commonitorii de Ebrietate:

Felix qui magnum magnaque Indage movendum
Urbibus & populis nobile judicium
Conſtanti ſperare animo vultuque ſereno
Securus vitæ de probitate poteſt.

INDAGINARE, Cingere. Albericus in Chronico MS. ann. 1239. *Duo caſtra firmavit contra eos, ultra ſilvas & ne mora in partibus iſtis fecit Indaginari, id eſt in placeta redigi.* Legendum *Pleiſſeta.* Vide in hac voce.

INDAGINES. In Gloſſ. Græc. Lat. *Indago* exponitur, σαγὶς ἐπὶ ἀγρίων ζώων. Apud Matthæum Paris: *Indago, quam vulgariter parcum dicimus.* Joan. de Garlandia in Synonymis:

Indago ſilvas ſilviſque latentia claudit.

Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. pag. 313.

Et foſſæ duplices ſtagnantes amne perenni
Innumera cinctus, & murum facta priorem
Indago valli longa ſtatione coronat.

Chronicon Hildesheimenſe ann. 1126. *Ducenti vero expeditores Regem præcedebant ad præcidendas In-*

dagines ſilvæ, quæ Bohemiam à Saxonia diſterminant, diſpoſiti. Infra : *Tum nivium magnitudine, tum Indaginum inciſione fatigati.* Charta Gerardi de Grimbergis ann. 1167. apud Miræum in Donat. Belgic. lib. 3. c. 54. *Vinebroc & Perreſen cum Indaginibus & terminis ſuis, Hungereot cum Indaginibus ſuis, Ganſtrata 7. bunarii cum ſuis Indaginibus, &c.* Tabular. Abbat. Montis S. Martini ann. 1193. *Conceſſerunt mihi quandam Indaginem ſui proprii nemoris, latam decem lanceis ſartatoriis.* Magiſter Rogerius de Deſtructione Hungariæ c. 16. *Venit ad Regem curſitando unus de Militibus Palatinis, ex parte ipſius referens, quod jam ad portam Ruſciæ pervenerant, & Indagines deſtruebant, &c.* Idem c. 34. *Nos vero, qui in ſilvis inter Indagines morabamur, de nocte fugam inivimus verſus pontem Thomæ, &c.* Mox : *Nullus in prætactam Inſulam intrare poterat, niſi per quandam viam arctiſſimam & minutam, ita ut per milliare in illa via tres portæ cum turribus factæ eſſent : & præter has ad milliare fortiſſimæ Indagines circumquaque.* Ibidem : *In ſilva inter Indagines latitavi.* Vide Petrum de Duſburg in Chron. Pruſſiæ p. 11.

¶ INDAGIO, pro *Indago.* Janſſonius in Auctario Gloſſarum Iſidori : *Indagionem, Inveſtigationem.*

¶ INDAGO, Electio. Forma electionis Epiſcopi apud Acher. tom. 8. Spicil. p. 155. *Acta ſchedula hujus Indaginis à corporea trabeatione Verbi divini an. 990. indictione* III. *facta electione iſta Nonas Januarii, regnante Carolo Rege.* Vide *Indagines.*

¶ INDAMNUM, pro *Damnum.* Charta ann. 1060. apud Stephanot. to. 10. Fragm. Hiſt. MSS. p. 192. *Ego Raymundo Ebrino Abbati dono tibi Guillelmo Bernardo, uxori tuæ, vel ſanguinitate veſtra, ipſum fevum ſupradictum ab omni integritate, & ſine Indamno, & ſine ulla reſervatione, & ſine malum ingenium.*

¶ INDAMPNIS, pro *Indemnis*, in Chartulario S. Vandregiſili to. 2. p. 1423.

¶ INDAMPNUS, ἀζήμιος, *Indemnis, innoxius.* Supplementum Antiquarii.

¶ INDARDUS, Altiſſiodorenſibus *Indard*, Machina cujus ope naves vehebantur adverſo flumine, vel locus prope pontem Altiſſ. ubi talis machina olim exſiſtebat. Statuta Capituli Altiſſ. circa an. 1400. *Singulis annis in feſto Reſurrectionis Domini pro Indardo 7. libras .... item pro eodem Indardo in feſto B. Remigii 17. libras.*

¶ INDEBILITATUS, Debilis. Acta S. Valentini, to. 7. Maii p. 545. *Ita erat Indebilitata corpore, ut vix quoquam deambulare poſſet.*

INDEBITARE, Ære alieno obligare, noſtris *Endebter.* Additio 4. ad Capitul. Caroli M. cap. 94. *Nullus Presbyter ... decimas vendere, aut dare, vel pignorare, aut Indebitare præſumat.* Will. Thorn. ex MS. Thwiſdar. an. 1348. *Pro cauſa hujus miſerrimæ proviſionis Monaſterium extitit Indebitatum in 1000. libris & eo amplius.*

¶ INDEBITATUS, Contraria notione, Ære alieno liberatus. Hiſt. Monaſterii Viconienſis apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 307. *Gerardus Abbas domum hanc tranſiens à ſæculo Indebitatam reliquit, fertilem & uberrimam.*

¶ INDEBITE, Immerito, injuſte. Rolandinus Patav. de Factis in Marchia Tarviſina lib. 5. c. 15. *In anno Domini* MCCLI. *alii quidam nobiles ſimiliter Indebite perierunt, occaſione injuſte ſumta, &c.* Laurent. in Amalthea : *Indebito, Contra il douere.*

INDEBITOR, in Gloſſar. Arabico-Lat. *Devotus, officioſus.*

¶ INDECIMATUS, Qui non pendit decimas. Donatio Jacobi Aragon. Regis an. 1241. inter Concil. Hiſpan. pag. 498. col. 1. *Similiter concedimus vobis & veſtris in feudum perpetuum omnes decimas totius portionis redituum vel proventuum veſtrorum, quæ vos percipitis.... in omnibus furnis & molendinis, & tertiam partem in piſcatione maris & Albuferæ Valentiæ, ſalva parte veſtra, quam recipitis vel recipietis in dicta Albufera, quæ pars vobis & veſtris remaneat Indecimata.*

¶ INDEFECTIBILITER, Citra defectum, conſtanter. *Perſeveravit Indefectibiliter uſque in finem*, in Vita B. Coletæ, to. 1. Martii p. 545.

¶ INDEFECTIVUS, Qui non poteſt deficere, perpetuo duraturus. Imitat. Chr. lib. 3. cap. 47. n. 2. *Salus erit Indefectiva.*

¶ INDEFENSUS, Non defenſus, cui nemo patrocinatus eſt. *Inauditi, Indefenſi atque indamnati, &c.* in Charta an. 1523. apud Ludew. to. 5. p. 323.

¶ INDEFESA, Locus paſcuus. Vide *Defenſa, Defeſa.*

INDEFLEBILIS, ἀκλαυστος, in Gloſſ. Græc. Lat.

¶ INDEMNIS, Inſons, qui nullum fecit damnum. Paulus Diac. in Vitis PP. Emerit. *Cum ſubito ſanctiſſimus vir Maſſona Epiſcopus è gremio raptus Eccleſiæ tolleretur, & Indemnis quaſi reus ad exſilium duceretur.*

¶ INDEMNISARE, Damnum præſtare, Gall. *Indamniſer.* Fundatio Collegii Cenoman. an. 1526. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 585. *Ad onus ... ſolvendi* (Epiſcopo Cenom.) *ſummam* XXV. *librarum turon. hac conditione adjecta, quod cum ... eidem Domino .... ement & tradent unam medietariam ſeu hæreditatem ... Indemniſatam ... tunc hujuſmodi redditus* XXV. *lib. turon. ceſſabit & extinctus erit.*

¶ INDEMPTARE. Vide *Indeptari.*

INDEMUTABILIS, Immutabilis. Baldricus Noviom. lib. 1. cap. 41. *Qui credebat in eo fidem non fictam, firmam & Indemutabilem ſtabilitatem.* Latini *demutare* dixerunt, Plautus, Tacitus lib. 4. Annal. &c. Salvian. lib. 5. de Gubern. Dei : *Qui poſt veterum flagitiorum probroſa crimina ... nomen tantum Demutavere, non vitam.*

1. INDENTARE, veteres dicebant, *Occare*, quod occa dentata terræ infringerentur. Gloſſ. Gr. Lat. σκάφετος, *Foſſura, occatio, Indentatio.*

2. INDENTARE, Dente infringere : Galli dicunt *Mettre la dent dedans quelque choſe.* Sanctus Pacianus Barcinon. Epiſc. Epiſt. 2. *Recole utrimque literas, jam videbis ſpiculiſne, an floribus paginam conſeramus. De ſimilibus quidem Apoſtolus, quos oportet Indentari.*

INDENTURA, Gallice *Endenture*, JC. Anglis, idem eſt quod *Chirographum*, nempe ſyngrapha, vel ſcriptura conventionalis, alii, quæ idem continet, quaſi parallela, & ab ea deciſa in modum dentium, ut pares eſſe & una confectæ videantur : ut ſi de rebus in iiſdem contentis emergat controverſia, ad contractus veritatem firmandam, eædem *Indenturæ* ſimul aptentur, & invicem ſic collatas, ex una eademque confectas charta eſſe appareat. Ejuſmodi *Indenturarum* apud Anglos uſum ante Henrici III. ætatem non reperiſſe ſe ait Spelmannus : ſed ejuſdem eſſe ævi, cujus *Chirographa*, docet Ingulfus an. 875. *Egelricum tunc proviſorem ſuum, ſtatum domus tam in theſauris, quam in jocalibus aliis juſſit oſtendere, & de univerſis poſt obitum ſuum per Indenturam conventui reſpondere.* Ejuſmodi *Indenturam de vaſis argenteis* deſcripſit Will. Thorn. an. 1321. Vide Littleton. ſect. 217. [& Rymer. to. 1. ubi exhibet hujuſcemodi Chartam Indentatam.]

Porro, quod de *Chirographis* docuimus ſupra,

in *Indenturis* idem obſervabatur, ut contrahentium alter ſigillum ſuum apponeret *Indenturæ*, quæ penes alterum remanebat. *Indenturæ* apud Littletonem ſect. 371. 372. ſic clauduntur: *In cujus rei teſtimonium uni parti hujus Indenturæ penes præfatum V. de D. remanenti prædictus R. de P. ſigillum ſuum appoſuit: alteri vero parti ejuſdem Indenturæ penes R. de P. remanenti idem V. de D. ſigillum ſuum appoſuit.* Alia *Indentura* in Monaſtic. Anglic. to. 2. p. 259. *In cujus rei teſtimonium huic Indenturæ tam dicta Elizabetha, quam prædicti Prior & Conventus ... alternatim ſigilla ſua appoſuerunt.* Similibus formulis clauduntur Chartæ aliæ Gallicæ in eodem Monaſtico Anglic. to. 1. pag. 375. 904. tom. 2. pag. 97. Adde præterea Walſinghamum ann. 1354.

Erant autem *Indenturæ*, non modo bipartitæ, ſed & interdum tripartitæ, quadripartitæ, &c. pro contrahentium numero, ut eſt apud Littletonem ſect. 370. *Tripartita Indentura* deſcribitur in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 280.

INDENTATÆ CHARTÆ, Eædem etiam dictæ. Fleta lib. 1. c. 18. §. 4. *Quorum præſentationes fiant duplicatæ in modum cyrographorum Indentatæ, quarum partes ſigillis ſuis appenſis dictis Inquiſitoribus liberentur.* [*Indentatæ Litteræ*, apud Rymer. to. 4. p. 101. & to. 13. p. 708. *Madox* Formul. Anglic. p. 32.] *Scriptum Indentatum*, tom. 2. Monaſtici Anglicani p. 83. cujuſmodi eſt *Indentura* illa apud Thom. Walſinghamum p. 238.

INDEOCRONITUS. Conciliabulum Sardicenſe ſub Julio I. PP. *Inducenteſque novam ſectam Indeocroniti Marcelli mixta Sabellio & Paulo.* Vox indubie corrupta, ſed quæ idem ſonat quod θεοςυγής, *Deo peroſus*, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ INDEPARATUS, Imparatus. Radulfus Cadom. in Geſtis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 204. *Chriſtiani ternis agminibus incedebant, Boadmundus dextra; ſiniſtra & parte & ſorte Comes Balduinus: ambo inermes, Indeparati, improvidi.*

INDEPTARI, pro *Indipiſci*, ab *Indeptus*. [Feſtus habet, *Indeptare.*] Lucifer Calaritan. lib. 3. pro S. Athanaſio: *Conſpicis interea mandaſſe Apoſtolum, ut vos veritati reſiſtentes Indeptemini Epiſcopi interventu, ut per ſanam doctrinam veſtra punita eſſet blaſphemia.* Ita emendant viri docti pro *Indemtemini.*

INDERENZARE, Dirigere. Epiſtola Alfonſi Imperatoris Hiſpaniæ ad Henricum Comitem Portugalliæ: *Et dicunt mihi, quia dedi illam* (villam) *ad ſanctum Cyprianum; ſed non venit mihi in mente: & quamvis ego eam dediſſem, ſi in teſtamento erat de illo monaſterio, ego nec autorigo, nec autorigabo eam, ſed vos, quantum mihi bene quæritis, cauſam de illa ſede & de illos monaſterios, Inderenzate illas.* Ubi Brandaonus lib. 8. Monarch. Luſit. c. 9. *Vos pello bem que me quereis en caminhai la, & reſolvei a contenda deſtas igreïas.*

¶ INDETAMENTIO. Sic apud Baluz. to. 3. Miſcell. pag. 20. terminatur Privilegium Domnoli Epiſc. Cenoman. pro S. Vincentio: *Voluntas noſtra perpetim auxiliante Domino capiat firmitatem, Ans Juliani legis Indetamentionem. Actum Cenomanis civitate an.* XI. *regnante domini noſtri Chilperici Regis pridie Nonas Martias.* Clauſulam ſingularem & procul dubio mendoſam doctioribus emendandam propono.

¶ INDETERIORARE, Deterius efficere, apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1054.

¶ INDETERMINATUS, *Innumerabilis, numerum excedens.* Barthii Gloſſar. ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

¶ INDETRECTABILIS. Engelbertus de S. Mariæ virtutibus part. 1. cap. 10. *Qui per Incarnationem Deus factus eſt homo, aſſumens omnia, quæ ad humanæ naturæ proprietates Indetrectabiles, ſive non inconvenientes, aut indecentes, ex parte humanæ animæ & humani corporis pertinebant.* Ubi per *Proprietates Indetrectabiles* eas puto eſſe intelligendas, quæ ſic humanæ conveniebant naturæ, ut ab ea non potuerint detrahi & ſeparari.

¶ INDEVOTIO, Neglectio divini cultus, irreligio, Gallis *Indevotion.* Statuta Eccleſiæ Conſtantienſis apud Marten. to. 1. Collect. vett. Scriptor. part. 1. p. 251. edit. in 4°. *Quoniam propter Indevotiones, ut non dicamus deriſiones, quorumdam ad ſynodum venientium, novimus in populo retro actis ſæpe temporibus ſcandala ſuborta fuiſſe, &c.*

¶ 1. INDEX, *Coticula, qua ſolet aurum explorari.* Suſſannæus in Vocabulario. Vox nota Vitruvio hac ſignificatione.

2. INDEX, Horologii index horarius, vel ipſa, quæ horas ſonitu indicat, campanula. Regula Magiſtri cap. 54. *Cum adveniſſe divinam horam percuſſus in Oratorio Index monſtraverit.* Cap. 55. *Cum ſonuerit Index.* Cap. 95. *Cum ad opus divinum Oratorii Index ſonaverit.*

¶ INDEXTRARII, Equites, ut puto, *dextrariis*, ſeu equis majoribus inſidentes. Charta Frederici Ducis Auſtriæ an. 1309. apud Ludewig. to. 5. pag. 534. *Cum centum armatis Indextrariis, & cum centum baliſtariis equitibus.* Quid ſi legendum diviſis vocibus *in dextrariis*. Vide *Dextrarii.*

INDICATOR, Accuſator. Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 4. *Si quis per proditorem, id eſt, per certum Indicatorem furtum invenerit, ſibi nonum reddat, qui furtum fecerit, ei cui factum fuerit.* Apud Lampridium in Commodo: *Indices de Senatu, delatores de Senatu, &c.* Vide Cujacium lib. 6. Obſerv. c. 24. & ſupra *Alator.*

¶ INDICATURA, Æſtimatio, pretium. Rob. Conſtantini Nomenclator inſignium Scriptorum: *Mihique genus nummi oſtenſum eſt, quod adhuc appellatur Nobile Raymundi, auri videlicet puri & obrizi, ſummæque Indicaturæ.* Haud diſſimili notione Plinius in Proœmio: *Nec fiducia operis eſt hæc, ſed Indicatura.*

¶ INDICENDUS, Qui dici non poteſt, ineffabilis. Gloſſ. Cyrilli: *Indicendus*, ἀλεκτος.

¶ INDICIARE, Indicare, monere. Chron. Modoet. apud Murator. to. 12. col. 1140. *De factis terræ Modoetiæ eum Indiciavit.*

¶ INDICIBILIS, ut *Indicendus*, Gall. *Indicible*, apud Johann. Sariſber. Epiſt. 291. Acher. to. 9. Spicil. p. 679. Murator. to. 6. col. 70. & alibi.

¶ INDICIBILITER, Modo *indicibili*, apud D. Calmettum to. 2. Hiſt. Lotharingiæ col. XXXVIII.

¶ INDICIO, pro *Indictio*, apud Papiam.

INDICIUM, [Specimen rei, Gall. *Echantillon, Montre.*] Vide *Digma.*

INDICTARE, Accuſare: *Indictatus*, Accuſatus, *Enditer, Endité*, apud Littletonem ſect. 194. & in Libello accuſationis Alexandri Nevillii apud Knyghton. p. 2721. *Indictari per inquiſitionem*, in Additamentis ad Matth. Paris p. 102. quomodo hæc vox uſurpatur paſſim apud Anglos, in Legibus Malcolmi II. Reg. Scotiæ cap. 3. art. 6. apud Bractonum lib. 3. tract. 2. c. 11. §. 8. c. 22. §. 1. in Fleta lib. 1. c. 20. §. 98. cap. 25. §. 3. 4. apud Will. Stanfford. lib. 2. Placit. Coronæ c. 24. 25. & ſeqq. &c. Proprie autem

INDICTAMENTUM, Gall. *Enditement*, apud eumdem

dem Stanfford. locis laudatis, (ubi multa de Indictamentis) dicitur, ut ait Skenæus ad Regiam Majeſtatem l. 1. c. 1. §. 8. *Cum ſinguli de malefactoribus interrogantur; & ſingulatim reſpondere jubentur, ſi quos criminoſos in provincia noverint. Nam Indictamentum fit,. quando Juſtitiarius Regis per ſuos Clericos privatim inquiri jubet, de delictis & maleficiis in ipſorum ballia commiſſis, & ſingulorum malefactorum nomina referri jubet in tabulas, ut per Coronatorem attachiari & arreſtari poſſint, ut in itinere Juſtitiarii compareant, & coram eo reſpondeant. Cognitio vero de Indictamento, ſive de criminibus per Indictamentum inquiſitis, pertinet ad Juſtitiarii cognitionem.* His conſonant, quæ habet Spelmannus; qui inſuper addit, *Indictamentum* eſſe accuſationem 12. ad minus Inquiſitorum, juramento firmatam. Comperto enim *Indictamento*, poſtulatus, quem *Indictatum* dicunt, pro tribunali ſiſtitur, exigiturque duodecimviralis jurata, ad cognoſcendum de facto ejus ſecundum probata & allegata. Jurantur ipſi, jurantur & teſtes accuſatorii, quorum auditis criminationibus & poſtulati reſponſis, duodecimviri ſeorſum à Curia de re omni inter ſe conſulunt, donec in ſententiam coëuntes, poſtulatum aut ſontem denuntiant, aut inſontem. Thom. Walſinghamus p. 276. *Robertus Triſilian... Juſtitiarius... convocari fecit duodenam, quam pridie oneraverat ad Indictandum & prodendum malefactores & pacis Regiæ turbatores. Venerunt igitur jurati de villa, & dixerunt ſe nullum talem ſcire, nullum Indictare juſte poſſe, cunctos fideles & obſequentes Regi fore, ſemperque fuiſſe.* Infra: *Turbati ergo villani æſtimaverunt ſalubrius Indictare reos vicinos, quam in ſemetipſos dicta mala congerere, & Indictaverunt quamplures tam de patria, quam de villa.* Idem pag. 354. *Fecit Indictari dictos dominos proditione.* Adde pag. 329. Statutum 2. Weſtmonaſt. c. 15. Regiam Majeſt. lib. 4. c. 5. §. 5. Concilium Londonienſe an. 1328. can. 7. Bractonum l. 3. tract. 2. cap. 11. §. 8. &c.

¶ Indictamentum de Viridi, Accuſatio, delatio cujuſvis delicti in viride lignum commiſſi, vel etiam mulcta pecuniaria quæ pro ejuſmodi delicto exigitur. Charta an. 1091. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. p. 73. *Per ſervitium reddendi domino Regi pro terra prædicta* x. *ſ. & pro foreſta prædicta* xl. *ſ. per annum pro omnibus proficuis foreſtæ prædictæ exceptis Indictamentis de Viridi & venatione quæ domino Regi omnino reſervabantur.*

¶ Indictatio de Viridi, Eadem notione. Charta ann. 1230. apud eumdem Kennett. ibid. pag. 209. *Et dicunt etiam quod idem Johannes debet habere feodum in boſco domini Regis videlicet attachiamentum de ſpinis de boſco ſuo, & de boſco qui vento proſtituitur, & pannagium & clamationes & Indictationes ſi quæ fuerint de Viridi & venatione. Exceptis Indictationibus... de Viridi & venatione*, in alia Charta an. 1266. ibid. p. 265.

Indictio, Idem quod *Indictamentum*. Charta Edw. I. Regis Angl. apud Gul. Prynneum in Libertat. Angl. to. 3. p. 1141. *Non nunquam enim fiunt accuſationes de foreſta, & Indictiones vulgariter ſic appellatæ, non per legitimas inquiſitiones proborum & legalium hominum procedentes, &c.*

1. INDICTIO, Annona, tributum, quidquid in præſtationem indicitur: *Canon* poſſeſſionibus & agris impoſitus. Salvianus l. 5. *Qui exactionis publicæ nomen in quæſtus proprii emolumenta verterant, & Indictiones tributarias prædas ſuas etiam fecerunt.* Infra: *Indictiones tributarias ipſi interdum divites faciunt, pro quibus pauperes ſolvunt.* Sidonius lib. 13. Epiſt. 5. *Quos... inauditis Indictionum generibus exhaurit. Indictionale augmentum*, apud Ammianum lib. 17. pag. 90. Id eſt, *ſuperindictum*, de quo tit. Cod. Th. lib. 11. num. 6. Vide titulum ejuſdem Cod. Th. de Indictionibus, & Legem Wiſigoth. lib. 12. tit. 1. §. 2. [*Indictitia onera*, apud Caſſiodorum lib. 5. Var. Epiſt. 14. *Ceſſent omnia ſubſidia, focagia, capagia, quarantena, Indictiones, equi qui dicuntur de debito, & alia onera*, in Litteris Johannis Franc. Regis an. 1363. Sic legendum, non ut eſt editum *Indictiones equi*, ſine virgula: quod tenebras offundit vel ipſi oculatiſſimo Editori. Lactantius de Morte perſecut. cap. 7. *Ut enormitate Indictionum conſumtis viribus colonorum dererentur agri, & culturæ verterentur in ſilvam.* Aſconius in hæc Ciceronis verba lib. 2. in Verrem cap. 2. *Quando illa (Sicilia) frumentum quod deberet, non ad diem dedit? Quando id quod opus eſſe putaret, non ultro pollicita eſt? Quando id quod imperaretur recuſavit?* obſervat omne penſitationum genus, *Canonis*, *Oblationis*, *Indictionis*, in hoc capite poſitum eſſe. *Canon* in frumento conſiſtebat & ad certum diem pendebatur. *Oblatio* ſpontanea erat. *Indictio* præter ordinem & de novo imponebatur. Hæc vera apud antiquos & recentiores *Indictionis* notio. *Exactio nova ſeu Indictio*, in Conventionibus Ludovici Regis Siciliæ cum Arelatenſibus an. 1385. ex MS. D. *Brunet*. Plinius in Panegyrico Trajani cap. 29. *Nec Novis Indictionibus preſſi ad vetera tributa deficiunt.*]

2. INDICTIO, Latinis appellatur numerus quindecim annorum, annis Chriſti addi ſolitus, *ad cavendum errorem, qui de temporibus forte oboriri poterat, inſtitutus*, ait Beda de Ratione temp. c. 48. Indictionum mentionem ante Conſtantini Mag. tempora non fieri conſtat: quæ aliquot Conſtantii Imperat. primum, ac deinde ſubſequentium Auguſtorum conſtitutionibus adſcriptæ leguntur in Cod. Theod. quarum laterculum contexuit Jacobus Gothofredus in Prolegomenis ad eumdem Codicem. Verum non una eademque eſt ubique Indictionum ratio, cum diverſe ab communi uſu interdum attexantur: adeo ut aliæ ab anno 312. aliæ ab anno 313. 314. & 315. conſurgant. Verbi gratia primus Conſulatus Honorii N. P. ann. 386. in Indictionem 15. rejicitur in leg. 8. de Indulgent. debitor. qui in 14. à Marcellino & in Chronico Alexandrino. Conſulatus Valentiniani III. & Eutropii ann. 387. in 14. Indict. quæ eſt aliis 15. in leg. 8. eod. tit. Conſulatus Olybrii & Probini an. 395. in Ind. 9. quæ Marcellino eſt 8. leg. 3. de Indulg. debit. Conſulatus Vincentii & Fravittæ an. 401. in 12. Indict. leg. 3. de Equorum collat. quæ vulgo eſt 14. Conſulatus Honorii VII. & Theodoſii II. ann. 407. in Indict. 4. d. leg. 8. & in Indictionem 5. lib. 9. eod. tit. & ſic de aliquot aliis paribus Conſulum. Quæ ut conciliet idem Gothofredus, quadruplicem Indictionem conficit, *Italicam*, quæ conſurgit ab an. 312. *Orientalem* ab ann. 313. *Carthagine ſem*, ſeu *Proconſularem Africæ* ab ann. 314. & *Africanæ diœceſeos* ab an. 315. at cur Indictionum initium non ubique idem fuerit, non aperit.

Conſtantinianam, ac proinde *Orientalem*, à Conſulatu Conſtantini III. & Licinii III. auſpicatur Chronicon Alexandrinum, in quo hæc habentur pag. 656. ἰνδικτιώνων Κωνσταντινιανῶν ἐντεῦθεν ἀρχὴ, ἰνδ. α, η, ὑπ' Κωνσταντίνε Αὐγέσε, τὸ δ', καὶ Λικινίε τὸ γ'. Ubi pro δ' reponendum γ'. Atque hic quidem

Conſulatus incidit in annum Chr. 312. juxta Victorium, cujus Coſſ. anno uno prævertunt: juxta vulgarem vero Chronologorum ſententiam, an. 313. Conſtantinianam Indictionem appellatam, ſunt qui putant; quod ſub Conſtantino, ut *Valentiacam* in leg. 9. & 10. Cod. Th. de Indulgent. debitor. quod ſub Valente cucurrerit. Sed an Indictiones ante Conſtantini ævum obtinuerint, addubitatur, cum nulla harum occurrat mentio, etſi idem Chronicon Alexandrinum p. 446. ἀρχὴν ἰνδικτιώνων à Julii Cæſaris anno repetat, & à primo Septembris menſis die numeratas ſcribat.

De nominis ratione non minor eſt difficultas; etſi ab *indictionibus*, ſeu functionibus tributariis manaſſe, conſtans fere ſit opinio, quod vox ipſa *fuſionis*, quæ *indictioni* tribuitur, omnino evincit, uti in hac voce obſervatum. Sed cur 15. annorum ſpatio *Indictiones* finiri placuerit, quove tempore id primum uſurpari cœperit, cum multæ multorum conjecturæ ſint, nulla ſatis probabilis affertur, inquit Petavius. Vide quæ in hanc rem congeſſit Baronius an. 312. n. 104. & ſeqq.

Triplicem Indictionis uſum obſervare eſt apud Scriptores. Alia enim à Kl. Septembribus proficiſcitur, eaque *Conſtantinopolitana* dicitur; altera ab VIII. Kl. Octobris, quæ *Conſtantiniana* & *Cæſarea*: tertia denique quæ *Pontificia* ſeu *Romana*, & à Kl. Januariis conſurgit. Quartam addit Scaliger *Antiochenam*, cujus initium eſſe ait à neomenia *Iiar*, id eſt, Maii.

Conſtantinopolitana Indictio eſt, qua Imperatores Conſtantinopolitani utebantur, quaque ſemper utuntur Hiſtoriæ Bizant. Scriptores. Cujus quidem uſus, ſi Scaligerum audimus, non eſt antiquior Imperio Juſtiniani, ſub quo conſtat numeratam Indictionem à Kl. Septemb. ex Cedreno & Paulo Warnefrido lib. 2. c. 25. Indictionis iſtius uſum in Italia obtinuiſſe oſtendunt præ cæteris Chartæ duæ apud Franciſcum Mariam in Mathildi Comitiſſa lib. 3. pag. 105. & 108. quarum prior acta dicitur anno ab Incarnatione 1079. 15. Kal. Octob. Indict. 3. quæ erat ſecunda Romana: altera, anno 1078. 6. Kal. Octob. Indict. 2. quæ erat 1. Romana. [Alia anni 1053. apud Puricellum pag. 430. data dicitur *Quinto die Septembris, ingrediente Indictione* VII. In veteri monumento, quod Sirmondus in Notis ad Ennodium lib. 8. Epiſt. 9. refert Romæ in æde ſuburbana S. Pancratii ab ſe viſum, Maximus parvulus depoſitus memoratur, *ſub diem* III. *Id. Auguſtarum, Symmacho & Boetio VV. CC. Conſulibus, in fine Ind.* XV.] S. Ambroſius de Noë & Arca: *Etſi à Septembri menſe annus videatur incipere, ſicut Indictionum præſentium uſus oſtendit, &c.* Ea vero indictio etiamnum obtinet apud Mediolanenſes, ut colligere eſt ex Statutis Mediolan. part. 1. c. 109. [Olim etiam obtinebat in regno Neapolitano, ut patet ex Litteris Roberti Regis Siciliæ Neapoli datis an. 1332. *die* II. *Novembris primæ Indictionis*, to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 241. hoc enim anno currebat 15. Indictio Romana. Eamdem quoque Indictionem Conſtantinopolitanam interdum adhibitam fuiſſe in Dalphinatu conſtat ex Computo anni 1333. quo currebat Indictio 1. Romana; numeratur enim 2. Indictio die 5. Septembris ibid. pag. 277. Communis tamen uſus illius provinciæ idem erat qui Romæ, uti probatur pag. 568.]

Indictionis quæ ab VIII. Kl. Octob. proficiſcitur, originem Conſtantino M. adſcribunt paſſim Chronologi, unde & *Conſtantinianam* vocant: quam ab hac die cœptam ideo volunt, quod tum imperare cœperit an. Chr. 307. Atque hujus uſum Gallis & Britannis familiarem fuiſſe conſtat. De Britannis, teſtatur Beda lib. de Rat. temp. c. 48. de Gallis præ cæteris Rabanus lib. de Computo cap. 66. *Incipiunt autem Indictiones ab* VIII. *Kl. Octobris, ibidemque terminantur.* Hariulfus lib. 3. Chr. Centul. cap. 1: *Notetur*, inquit, *deſcriptio, quia eodem quidem quo ſanctiſſimus Angilbertus Abbas obiit anno, ſed non eadem Indictione, hic Hericus Abbatiæ Centulenſi prælatus eſt: ſiquidem menſe Septembri die* 24. *Indictiones mutantur.* Kalendarium MS. S. Victoris Pariſ. VIII. *Kal. Octob. incipiunt Dictiones.* (ſic.) Præterea exauctorationem Ludovici Pii Imperat. anno Incarnat. 833. Indict. 12. factam habent illius Acta, quo anno Indict. 11. Pontificia currebat: unde ſaltem conficitur poſt 24. Octobris coactum ejuſmodi Concilium Compendienſe, quod circa *Miſſam S. Martini*; ſolutum tradit auctor Vitæ ejuſdem Ludovici. Sed & extremis ſæculis eadem Indictio obtinuit. Exſtant ſiquidem in 4. Regeſto Memorialium Cameræ Pariſ. Acta hominii à Duce Britanniæ Regi Franciæ præſtiti, quæ confecta dicuntur anno Domini 1366. *Indictione quinta ſecundum morem Franciæ, menſis Decembris die decima tertia*: quippe tum currebat Indictio Romana quarta. Vide Sirmondum ad Concilium Pariſienſe IV. anno 573.

In Germania perinde eadem ſemper obtinuit Indictio, obtinetque etiamnum: unde & *Cæſaream* vocant. Legi Chartam originalem Ottonis II. Imp. *datam 6. Kal. Octobr. an. Dominicæ Incarnationis* 982. *Indictione* 11. *anno vero regni ſecundi Ottonis* 22. *Imperii autem* 12. Exſtat apud Chiffletium in Beatrice Comitiſſa Cabilonenſi p. 113. Charta Henrici Imp. cum hac temporis nota: *Datum apud Bernum* 5. *Kal. Januarii, Indict.* 13. *anno Dominicæ Incarnationis* 1224. *anno regni noſtri* 5. quippe anno 1224. putato à Kl. Jan. initio currebat indictio Romana 12. anno vero 1225. Ind. 13. Joannes de Janua: *Nota, quod anni Domini renovantur in Kalendis Januarii, ſive in Nativitate Domini. Sed Indictio renovatur in octava Kalendas Octobris: & ſic anni Domini præcedunt novem menſibus. Unde verſus:*

Menſibus hanc novem Domini percurſitat annus.

Et ſi computas vel quæris Indictionem à Nativitate, uſque ad octavas Kalendas Octobris, jungas tantum duos annos annis Domini, & ſi quæris de ea ab octavo Kalendas Octobris, uſque ad Nativitatem Domini, jungas annos tres. Obtinuit etiam in Italia. Exſtat quippe Charta Mathildis Comitiſſæ apud Franciſcum Mariam lib. 3. pag. 108. quæ deſcripta dicitur anno ab Incarnatione *milleſimo ſeptuageſimo octavo* 6. *Kal. Octob. Indictione ſecunda*, quæ ſcilicet biduo ante incœperat.

Indictio Romana, ſeu *Pontificia*, quando cœperit, non omnino conſtat. Nam ex Epiſtolis Gregorii M. Joannis VIII. & Gregorii VII. lib. 1. Epiſt. 29. 30. &c. Pontificia diplomata ac Epiſtolas Indictionibus more Græcorum, à prima ipſa Septembris die inchoatis, ſubnotari, obſervare eſt: quod & aſtruunt Acta vetera Vaticana apud Baron. an. 1154. Otto de Morena an. 1158. &c. At Acta Alexandi III. PP. apud eumdem Baron. an. 1158. videntur Indictionem à 1. Januarii exordiri, in quibus hæc habentur: *Acta ſunt hæc omnia anno Dominicæ Incarnationis milleſimo cen-*

teſimo ſexageſimo quinto; Indictione tertia decima, undecimo Kal. Decembris Pontificatus vero ipſius anno ſexto. Ex quibus recte conficit Chiffletius in Trenorchio pag. 253. Indictionum initia varie pro Scriptorum aut Notariorum arbitrio ea tempeſtate tabulis adſcripta: adeo ut aliquot in Gallia noſtra confecta ab ipſius Caroli Calvi ævo diplomata recenſeat, in quibus Indictiones Pontificiæ ſeu Romanæ adſcribuntur. Conſulto omittimus cætera, quæ de Indictionibus hic conferri poſſent, cum ſatis ſit indicaſſe, quæ ad Scriptorum & Tabularum ævi inferioris intelligentiam neceſſaria viſa ſunt. Præſtat tantum hoc loco rationem inveniendæ Indictionis Conſtantinopolitanæ inſerere ex recentiori Scriptore MS. Bibliothecæ Regiæ cod. 1024. qui inſcribitur περὶ τῆς ψήφου τῆς πασχαλίας, cap. περὶ τῆς ἰνδίκτου. Ιστέον, ὅτι ἡ ἴνδικτος, ἥτις καὶ ἐπικαλεῖται ἐπινέμησις, ἄρχεται ἀεὶ ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. ἀνέρχεται δὲ ἕως ἐτῶν δεκαπέντε καὶ πληροῦται, καὶ πάλιν ὑποστρέφει, καὶ ἄρχεται πρώτη. Ἐὰν δὲ οὐ γινώσκεις τὴν ἴνδικτον ὁποία ἐστι, καὶ μέλλῃς εὑρῆσαι αὐτὴν, κράτησον τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη, ἕως τοῦ ἐνεστῶτος. καὶ ὕφειλον αὐτῷ ἐπὶ τῶν δεκαπέντε, καὶ τὰ ἔχοντα καταλειφθῆναι κάτωθεν τῶν δεκαπέντε, ἐστὶν ἡ ἴνδικτος ἤτοι ἡ ἐπινέμησις. εἰ δὲ οὐ μείνει τι, ἐστὶ πεντεκαίδεκα. καὶ ἰδοὺ πρὸς ὑπόδειξιν ἔσω σοὶ οὕτως. εἰσὶ τὰ ἀπὸ κτίσεος κόσμου ἔτη ἕως τοῦ ἐνεστῶτος. ϛχζ. οἷον. ὕφειλον οὖν ταῦτα ἐπὶ τῶν δεκαπέντε οὕτως, ιέ. ύ. ϛ΄. ιι. μ΄. χ΄. ιι. ϛ. ζ΄. καὶ ὑπελείφθησαν. ἰδοὺ ὁ νῦν πρώτη ἴνδικτός ἐστι. Vel ex hoc loco plus ſatis patet, erraſſe viros doctiſſimos in Exegeſi ad to. 3. Martii c. 4. §. 26. ubi ἐπινέμησιν à nullo hactenus Scriptore Indictionem appellatam negant, licet longe ſecus ſe res habeat, uti obiter monuimus ad Alexiadem: quod & diſerte obſervarat Joſephus Scaliger lib. 5. de Emendat. temp. p. 501. ubi nominis etiam rationem exequitur. Gloſſæ Græco-Lat. ἐπινέμησις, *Indictio.* Addendum poſtremo videtur, quod de ratione inveniendæ Indictionis habet Rollandinus in Summa Notariæ: *Fuit vero primo inventa iſta Indictio, ſive factum fuit iſtud præceptum à Cæſare Auguſto tribus annis, antequam Dominus naſceretur de Virgine, & propter hoc diviſis annis Domini per quindenas, ſi quid à quindenis ſupererit, ei quod ſupererit, debent addi tres, & quot fuerint illi anni, qui ſupererunt à quindenis cum dictis additis tribus, tanta erit Indictio, in hoc exemplo. Ponamus enim, quod anni Domini ſunt 61. divide 61. per quindenas, ſupereſt unus. Illi anno adde tres, & ita faciunt 4. & ita erit quarta Indictio. Sed ſi nihil à quindenis ſupererit, nihilominus adde tres, & erit Indictio tertia. Sed ſi ab omnibus quindenis ſupererunt 13. adde illis 13. & tres, & ita faciunt 16. de illis 16. trahe unam quindenam, ſupererit unus, & ita prima erit Indictio. Unde verſus:*

Si tribus adjunctis Domini diviſeris annos,
Præter quinque ſolet Indictio certa manere.

Proſtant præterea hi in eamd. ſententiam verſus:

Si per quindenos Domini diviſeris annos,
His tribus adjunctis, Indictio certa patebit;
Si nihil excedit, quindena Indictio currit.

3. INDICTIO, Bannum, proclamatio ante nuptiarum benedictiones, in Præceptis ſynodalibus Petri de Collemedio Archiepiſc. Rotomag. an. 1245. Vide *Indictum* 4.

¶ INDICTIO PRO ANIMA, Quævis donatio quæ alicui Eccleſiæ ea conditione fit ut pro donantis ſalute preces fundantur. Charta an. 1251. to. 3. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 216. *Omnia bona corporalia & incorporalia cum omnibus pertinentiis quæ prædicti Epiſcopus & Eccleſia... jure inſtitutionis, legatorum, relictorum, mortuariorum, Indictionis pro Anima, donationis, emtionis, permutationis; aut alio quocumque nomine... hactenus adepti ſunt.*

¶ INDICTIO STATUTA. S. Gerardus lib. 1. Miracul. S. Adalhardi cap. 8. *Exitur ad proceſſionem, venitur ad ſtatutam Indictionem*; hoc eſt, ad locum indictum & deſignatum, medio itinere inter Ambianorum urbem & Corb. iam, ad quem proceſſionaliter cum ſacris reliquiis Ambianenſes & Corbeienſes convenire conſueverant *octavis Rogationum.* Hic locus hodieque *Indictum* dicitur; vernacule *Lendict*, teſte Mabillonio.

¶ INDICTIONALIS, INDICTITIUS. Vide *Indictio* 1.

¶ INDICTOAUDIENS, Immorigerus. Interpres Irenæi lib. 4. *Filii patribus Indictoaudientes.*

1. INDICTUM. Gloſſ. Lat. Gr. *Indictis, conſtitutis.* Ebrardus in Græciſmo cap. 10. & Willelmus Brito in Synonymis:

Edicunt Reges, indicit feſta Sacerdos;
Præſulis Indictum, dic Edictum fore Regum.

Charta Caroli M. in Actis Epiſcopor. Cenoman. pag. 261. *Quia noſtram juſſionem atque noſtrum Indictum & præceptum contemſit atque prævaricavit.*

2. INDICTUM, Idem quod *Indictio*, Tributum; apud Symmachum lib. 10. Epiſt. 41. Gloſſ. Lat. Gr. *Indictum*, ἐπινέμησις. Infra habetur *Indictus*, ἐπινέμησις. *Indictum cenſus*, apud Joannem Sariſber. Epiſt. 159.

3. INDICTUM, Nundinæ, Feriæ indictæ, publicatæ. Libellus Fulconis Comitis Andegavenſis an. 1096. apud Holſtenium in Collectione Romana part. 2. *Conſtituit etiam idem Apoſtolicus, & dicto juſſit, ut in eodem termino, quo dedicationem fecerat, Indictum publicum celebraretur unoquoque anno apud ſanctum Nicolaum, & ſeptima pars pœnitentiarum populo convenienti ad illam celebritatem dimitteretur.* Vide Geſta Conſulum Andegavenſium tom. 10. Spicilegii pag. 396. Charta Innocentii PP. pro Monaſterio Corbeienſi, in Tabulario ejuſdem Monaſterii damaſceno operto ch. 7. *Indictum quoque ſicut hactenus Corbeienſis Eccleſia celebrare conſuevit, vobis confirmamus, & ne quis eos, qui ad ipſum Indictum conveniunt, in bonis vel in perſonis offendere vel moleſtare præſumat, auctoritate Apoſtolica prohibemus.* Charta Henrici I. Regis Angl. in Tabulario Fiſcanenſi fol. 6. *Sciatis, me conceſſiſſe & charta mea confirmaſſe, quod omnes, qui venient ad Indictum ſanctæ Trinitatis de Fiſcano ſingulis annis à die Dominica in Ramis Palmarum, uſque ad clauſum Pentecoſten, habeant meam firmam pacem cuſtodiam, ut ſalvi & ſecuri eant & redeant per totam terram meam, de quacunque terra ſint, niſi ſint fugitivi de terra mea pro muldro, vel furto, vel alio ſcelere.*

Ita porro proprie nundinas Sandionyſienſes vocant, quas à Dagoberto Rege Doubletus p. 434. alii à Carolo Calvo inſtitutas volunt. Eæ *nundinum Indicti*, in Charta Ludovici VI. an. 1124. apud eumdem Doubletum pag. 854. appellantur, hodie *la Foire du Lendit.* Nangius in Chronico: *Eodem tempore attulit ipſe Rex Carolus Calvus ab Aquiſgrano ad Eccleſiam ſancti Dionyſii in Francia Clavum Dominicum & ſpineam Coronam, quam Carolus M. annis ſuis ibidem in Eccleſia B. Mariæ, olim à ſe fundata, repoſuerat. Et nundinas Indicti in platea quæ Indictum dicitur, quolibet anno in ſecunda quarta feria Junii fieri inſtituit: & venientibus ad benedictionem illarum nundinarum indulgentiam tertiæ partis peccatorum fieri & relaxari per PP. & Epiſcopos totius Galliæ ſicut antea Carolus M. Aquiſgrani*

fieri impetraverat. Sugerius in Ludovico VI. pag. 313. *Rex exhilaratus, nec ingratus ad protectores ſuos ſanctos Martyres humillime devenit, eiſque poſt Deum gratias magnas referens, coronam patris ſui, quam injuſte tenuerat, (jure enim ad eos omnes pertinet) devotiſſime reſtituit, Indictum exterius in platea (interius enim Sanctorum erat) libentiſſime reddidit, &c.* Idem in lib. de Reb. in adminiſtratione ſua geſtis cap. 1. à Ludovico VI. has nundinas, ſi non inſtitutas, certe Monaſterio Sandionyſiano conceſſas videtur innuere: *De Indicto vero, quod Dominus Ludovicus pater B. Dionyſio dedit, &c.* Charta Philippi Aug. an. 1215. *Convenient Præpoſitum ſancti Dionyſii in loco, in quo Indictum ſolet convenire.* Supra: *Mercatores, qui venient ad nundinas Indicti.* Vide eumdem Sugerium de Conſecrat. Eccl. ſancti Dionyſ. p. 355. & Chartam an. 1218. in Probat. Hiſt. Montmor. p. 84. & Bulæum de Academia Pariſienſi to. 1. pag. 196.

INDICTUM, pro loco, ubi *Indicti* nundinæ fiunt, uſurpat Rigordus an. 1205. *Pſalmos cum orationibus pſallendo uſque Indictum venit.*

4. INDICTUM, Bannum, Proclamatio. Charta Libertatum oppidi *des Ais* in Biturigib. an. 1301. *Si autem Indictum fieri oportuerit in villa, per vavaſſores & per burgenſes villæ fiet, vel per illos, quos dominus villæ mitteret ad Indictum faciendum.*

INDICULUM, Incerta notione. Lambertus Ardenſis p. 161. *Hic gradalia & Indicula de area in aream, de domo in coquinam, de camera in cameram.* Vide mox *Indiculus.*

1. INDICULUS, vel INDICULUM, Epiſtola; ſed proprie ea, qua quid præcipitur, ſeu *indicitur*, quæ videtur vocis origo. Nam in Vita ſancti Deſiderii Epiſcopi Cadurc. cap. 8. habetur *Indiculus Dagoberti Regis*, ad Sulpitium Archiepiſcop. Bituricenſem, quo præcipit, ut eum ad Cadurcenſem Eccleſiam ordinet ac conſecret; cujuſmodi eſt formula 6. apud Marculfum lib. 1. quæ inſcribitur *Indiculus Regis ad Epiſcopum, ut alium benedicat.* Sic porro Dagoberti Indiculus clauditur: *Quod vero indicimus, manus noſtræ ſubſcriptione, ut mos eſt, decrevimus roborare. Dagobertus Rex ſubſcripſit.* At cum apud Marculfum ſimilis Epiſtola form. 5. ejuſdem exſtet argumenti cum hoc titulo: *Præceptum de Epiſcopatu*, putat Bignonius, id eſſe diſcriminis inter *Indiculum*, & *Præceptum*, quod *hoc* majoris fuerit auctoritatis diploma, non modo manu propria ſubſcriptum, ſed etiam ſigillo roboratum, quo caruerit *Indiculus.* Idque elicit ex Capit. Caroli Magni lib. 3. cap. 58. *Et ſi ſacramentales homines cum ipſo venire renuerint, juſſione Dominica, aut Indiculo, aut ſigillo ad palatium venire cogantur.* Indiculos ejuſmodi Regum, eorum manu ſubſcriptos docet præterea Epiſtola Sigeberti Regis ad eumdem Deſiderium, quæ eſt 17. ex iis, quas edidit Caniſius: *Et ut certius credatis, hunc Indicolum manu propria ſubter ſubſcripſimus: Syggibertus Rex ſub.* Ita porro pro Epiſtola præceptoria *Indiculum* uſurpant Hormiſdas PP. apud Baron. an. 515. n. 24. an. 519. n. 3. Gregorius Turon. lib. 5. cap. 45. lib. 8. c. 28. Fredegarius Scholaſt. c. 40. Marculfus lib. 1. form. 26. 27. Agobardus de Inſolentia Judæor. pag. 61. Capit. Caroli Calvi tit. 11. Anaſtaſius in Nicolao I. pag. 211. to. 1. Hiſtor. Franc. p. 883. Hincmarus Remenſis Opuſculo 34. §. 4. in Concilio Duſiac. I. part. 2. cap. 27. Aſſerus de Reb. geſt. Ælfredi pag. 14. ubi perperam *Indiluculus* bis legitur, &c. [*Indiculorum bibli*, in Epiſtola Alberti Abb. Miciacenſis ad Johannem XVII. apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 440.]

Interdum tamen pro quavis Epiſtola hanc vocem deprehendere licet apud Gregorium Turon. lib. 8. c. 2. Marculfum lib. 1. form. 9. lib. 2. form. 42. 50. in Capit. Caroli Magni lib. 4. Append. 3. cap. 5. &c.

INDICULUM, neutro gen. apud Avitum Vienn. Epiſt. 28. Gregorium Turon. lib. 8. cap. 28. in Diurno Romano cap. 2. tit. 19. cap. 3. tit. 8. in Vita S. Samſonis Epiſc. Dolenſ. lib. 1. cap. 42. Epiſt. 51. 94. & 104. inter Epiſtolas ſancti Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini apud Eddium Stephanum in S. Wilfrido cap. 47.

¶ 2. INDICULUS, Bedæ de Temporum ratione cap. 47. Tabella cereo Paſchali affixa, de qua in *Cereus Paſchalis.*

¶ INDIESCENS DIES, Dies incipiens, primum diluculum, apud Ludewig. to. 6. pag. 163.

INDIFFERENTER, *Sine dilatione.* Ita Gloſſæ MSS. Regiæ ad canon. 12. Concilii Nicæni ἀδιαφόρως, in Gr. Eædem Gloſſæ ad can. 4. Concilii Ancyrani: *Indifferenter, Indiſtanter.* Ad can. 10. Concilii Laodic. *Indifferenter, ſine dilatione, id eſt, ſine prolongatione.*

¶ INDIFFICULTARI, Difficultatibus impediri. Johan. Longinus in Vita S. Staniſlai Epiſc. to. 2. Maii pag. 258. *Glorioſi Staniſlai canonizationis gloriam Indifficultari permiſit.*

INDIFFICULTER, Abſque difficultate, apud Joannem VIII. PP. Epiſt. 43.

¶ INDIGENATIO, Jus indigenæ. Exſtat apud Rymerum to. 15. p. 37. *Carta Comitis Lynox de Indigenatione*, qua ipſe Comes *de cætero ad totam vitam ſuam ſit Indigena & ligeus* Henrici VIII. Angliæ Regis an. 1544.

¶ INDIGENTIÆ, Quæ neceſſaria ſunt ad vitam. Chron. Fontanell. apud Acher. to. 3. Spicil. pag. 227. *Status ſanctæ Regulæ periclitari cœpit, ob inopiam videlicet compeſcendarum Indigentiarum, quas B. Pater Benedictus in eadem lege monachis porrigendas præcepit.*

¶ INDIGERIÆ, Naturæ neceſſaria. Guidonis Diſciplina Farfenſis lib. 1. cap. 22. *Surgant omnes è lectiis, & provideant Indigeriis ſuis, & conveniant, & lavent manus ac facies.* Lib. 2. cap. 1. *Ex alia namque parte ordinati ſunt lectuli* xxx. *ubi Comitiſſæ & aliæ honeſtæ mulieres pauſent cum latrinis* xxx. *ubi ſolæ ipſæ ſuas Indigerias procurent.*

¶ INDIGETARE, Invocare. Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 17. *Veſtales ita Indigetant, Appollo medice, Appollo Pæan.* Inſcriptio arcus triumphalis erecti in honorem Marchionis Uxellenſis introeuntis Cabilonum, in Hiſt. ejuſd. urbis p. 769. *Auſpicato iſthoc adventas, illuſtriſſime Marchio, quando diſcapedinata te civium vota Indigetant, volnera civitatis ſerenifico vultu undequavorſum edulcaturum.* Feſtus: *Indigitanto, Imprecanto.* Verbum ab antiquo *Indu* pro *in* & *citare*, hoc eſt, *vocare*, ductum, ut contendit Voſſius lib. 1. de Vitiis ſerm. cap. 34. & in ſuo Etymologico v. *Indigitamenta.*

INDIGNANTIA, pro *Indignatio*, in Vita S. Carthaci Epiſcopi. [Spicil. Fontanell. MS. p. 220. *Patres nolite ad Indignantiam, id eſt ad impatientiam, filios veſtros provocare.*]

INDIGNARI, Vindicare. Geſta Regum Francor. cap. 23. *Indignare, dulciſſime Frater, laborem & injuriam meam.*

¶ INDIGNIP, pro *Andingaverit*, de cujus notione in *Andigare* dictum, in codice Eſtenſi legi monet

Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 34. in notis.

¶ INDIGNUM, Injuſtitia, moleſtia, damnum. Charta an. 1233. ex Chartul. S. Vandreg. to. 2. pag. 1333. *Et ſi aliquod Indignum ſupra hoc dicto Reginaldo & Gilleberto & herêdibus eorum evenerit, ego Walterus & heredes mei tenemur reſtaurare.*

¶ INDIGRESSA Via, Per quam nemo digreſſus eſt, tranſivit, in Actis SS. Junii to. 2. pag. 338. ubi de S. Margarita Regina Scotiæ.

INDILATE, Abſque *dilatione*, ſtatim. Utitur Fulcherius Carnotenſis lib. 1. Hiſt. Hieroſ. [cum aliis non paucis.]

¶ INDISCIPLINABILIS, Gall. *Indiſciplinable*, Indocilis. *Major pars* (exercitus) *retrograda & Indiſciplinabilis fuit*, apud Murator. to. 12. col. 437.

INDISCIPLINATA. Speculum Saxonicum lib. 1. art. 59. *Si ei tumultus & Indiſciplinata, hoc eſt, inſolentias, inobedientiam in judicio liceat prohibere. Indiſciplinata diſſenſio*, apud Simeonem Dunelmenſ. ann. 1141.

INDISCIPLINATIO, Relaxatio à diſciplina & à recta vivendi ratione. Poſſidius in Vita ſancti Auguſtini cap. 25. *Indiſciplinationes quoque & tranſgreſſiones ſuorum à regula recta ... arguebat.* Gregorius M. lib. 3. Epiſt. 38. *Ne non rectitudini, ſed Indiſciplinationi, quod abſit, videamini conſentire.* Utitur rurſum lib. 4. Epiſt. 7. lib. 7. Ind. 2. Ep. 5. ut & Evagrius in Vita ſancti Antonii, Senator lib. 7. Ep. 3. &c. Vita B. Stephani Abbatis Obaſinenſis lib. 1. cap. 9. *Indiſciplinationes & tranſgreſſiones ſuorum, maxime juvenum ac puerorum tam diſtricte coërcebat & arguebat, &c.* Ἀμαθείαν, ἀπαιδευσίαν, ἀλογίαν, apud Theophanem, *Indiſciplinationem* reddidit Anaſtaſius Bibliothecarius in Hiſt. Eccleſ. Gloſſæ MSS. ad Concil. Antioch. can. 3. *Indiſciplinatione, inquietudine*, ἀταξία in Græco.

INDISCIPLINATUS, Diſciplinæ expers, moribus diſſolutus, apud [Cyprianum Ep. 4. edit. Oxon. Auguſtinum Ep. 50. ad Bonifacium,] Gregorium M. lib. 7. Ind. Ep. 5. Ivonem Carnot. Ep. 27. 219. in Epiſt. Alexandri II. PP. apud Ughellum to. 1. Ital. Sacræ pag. 865. &c. [*Indiſciplinatæ animæ erraverunt*, Sap. 17. 1. Rurſus occurrit Eccli. c. 5. 7. 18. 20. 21. 22. 23.] Gregorius Turon. in Vita S. Aridii p. 196. *Regalis palatii vanas ſuperſtitiones, & Indiſciplinatas ſociorum fabulas declinando. Indiſciplinatæ quæſtiones*, non ſemel apud Marium Mercatorem, quæ *ſine diſciplina* dicuntur Paulo 2. ad Timoth. cap. 2. v. 23. *Indiſciplinate agere*, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 54.

¶ INDISCIPLINOSUS, Expers diſciplinæ. *Indiſciplinoſa loquela*, Eccli. 23. 7.

¶ INDISCISSE, Indiſtincte, generatim, in ſolidum. Charta xi. ſæc. ex Chartular. Aptenſi fol. 58. *Idem ipſe qui vendidi cum uxore, ſeu filiis ac filiabus meis Indiſciſſe confirmo.*

¶ INDISGREGABILIS, Individuus. Acta SS. Vitalis & Valeriæ, tom. 3. April. pag. 565. *Oportet utriuſque metropoleos* (Ravennæ & Mediolani) *cives ita caritativa ſocietate ac ſociali caritate inextricabiliter convinciri, ſicuti noſcuntur tantorum Martyrum Indiſgregabili communione connecti.*

INDISPAR, Inæqualis, in Miraculis S. Servatii Epiſcopi Trajectenſis.

¶ INDISPENSABILITER, Gall. *Indiſpenſablement*, Neceſſario, apud Robertum *Goulet* in Compendio jurium Univerſitatis Pariſ. fol. 3.

INDISPOSITUS, Inteſtatus, qui ſine teſtamento decedit. Gloſſ. Græco-Lat. ἀσύνταϰτος, *Indiſpoſitus.* Vide *Inordinatus.*

Interdum etiam *Indiſpoſitus*, idem valet ac invaletudine affectus, Gallis, *Indiſpoſé*. Sanctus Auguſtinus Epiſt. 217. *Tractoria ad me 5. Id. Nov. venit .... & me Indiſpoſitum invenit, ut occurrere omnino non poſſem.*

INDISTANTER, Incunctanter. Utitur Matthæus Weſtmonaſt. an. 1244. *Indiſtanter remeavit.*

¶ INDISTEMPERATUS, Intemperatus. Jacobus de Vitriaco lib. 3. Hiſt. Orient. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 273. *Eſt terra Indiſtemperata, quia in hyeme eſt nimis frigida, in æſtate nimis calida.*

¶ INDISTRINGIBILIS Terra, Quæ inculta eſt & vacua. Vide *Diſtringibilis* in *Diſtringere* 2.

¶ INDITIO, pro *Indictio*, Exactio nova & inſueta. Conventiones Ludovici Regis Siciliæ cum Arelatenſibus ann. 1385. ex MS. D. *Brunet* fol. 7. *Item quod dicti domini Regina & Rex, aut aliquis eorum nomine non poſſit facere exactionem novam, ſeu Inditionem, vel ſuperinditionem, aut pedagium novum.* Vide *Indictio* 1.

INDITUS. Gloſſ. MS. Reg. cod. 1197. *Indita, data ſive inſinutata.* f. *inſinuata.* Alibi: *Inditur, infertur. i.* in acta refertur.

¶ Inditi Pueri. Donatus Diaconus in Vita S. Trudonis n. 15. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 2. p. 1080. *Plurimos autem diſcipulos venerabilis Pater nutriebat in eodem loco, Inditos quoque pueros divinæ ſapientiæ eruditos mundi hujus caducos & temporales honores deſpicere ſolebat.* Suſpicatur Mabillonius forte legendum *Inclytos*: ſed retenta voce *Inditos*, intelligi poſſent Pueri monaſterio *Oblati*, de quibus in hac voce.

¶ INDIVICABILITER, Indiſcriminatim abſque ulla diviſione. Concil. Armenorum an. 1342. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 359. *Populus totius Eccleſiæ Armeniæ Indivicabiliter de una diœceſi in aliam diœceſim, & vice verſa, accipit omnia ſacramenta, & uſque nunc non fuit prohibitum. Simili modo eſt de Epiſcopis in Alnanc & in Archamar, accipiunt mutuo ſacramenta Indivicabiliter; ſed Archiepiſcopus Archamarenſis, ex tunc quod fuit rebellis nobis, & excommunicatus ſimul cum Suffraganeis ſuis, non poſſunt participare nobiſcum.*

¶ INDIVIDUARE, *Individuum conſtituere*; *Individuatio, Singularis conſtitutio*, in Lexico Goclenii.

¶ INDIVISIUM. Sententia L. Decani Remenſis an. 1199. è Tabulario Compendienſi: *Decimam illam pro Indiviſio poſſidebunt Monachi Compendienſes & Monachi de Chimino.* Hoc eſt, Indiviſe, Gall. *Par Indivis, en commun*, una, ſimul.

¶ INDIVOLUS, Qui per vim aliquid aufert, noſtris *Voleur*, Præceptum Caroli C. an. 859. pro Eccleſia Auguſtodun. apud Baluzium to. 2. Capitul. col. 1473. *Ipſa enim villa olim per incuriam rectorum prædictæ Eccleſiæ & Indivolorum hominum violentiam ab eodem loco diſtracta eſſe dinoſcitur. Indi*, vel potius, *Indu*, pro *in* antiquitus poſitum fuiſſe alibi obſervatum. Vide *Involare.*

INDOLENTIA, pro *Indoles. Infans miræ Indolentiæ, regalis Indolentiæ*, apud Felicem Girwenſem in Vita S. Gutthlaci num. 9. 11.

¶ INDOLES. Vide *Indolis.*

¶ INDOLETIA, *Indolentia, carentia doloris*, in Amalthea ex Gloſſis.

INDOLIS, vel Indoles, Adoleſcens, Puer. Gloſſæ Gr. Latin. εὐφυής, *Ingenioſus, Indolens*; εὐφυΐα, *hoc Ingenium.* Sic in Cod. MS. Paſſio S. Artemæ Puteolani Mart. *Dum adhuc Indolis, hoc eſt, juvenilis ætatis annos gereret.* Vita S. Aridii Epiſc. Vapincenſis: *Sui quoque moris erat neminem contemnere; & ſi ali-*

quem ad erudiendum ſuſcepiſſet, Indolem primo quidem ob rudimenta infantiæ blando commendans intimabat magiſtro, ut teneram inſtruens foveret ætatem. Jonas in Vita S. Joannis Reomaenſis apud Mabillon. to. 3. Analect. pag. 514. *Anno tertio Chlotarii Regis Indolis, ex juſſu, &c.* Charta Edwini Regis Angl. an. 956. in Monaſtico Angl. to. 3. p. 120. *Ego Eadgar Indoles Clito conſenſi.* Althelmus de Laud. Virgin. cap. 25.

Tradidit inveſtem rectorum forte magiſtros,
Ut puer Indolis librorum diſceret artes.

Idem cap. 26.

Nititur Indolem claris natalibus ortum
Flectere cum precibus.

Et cap. 32.

Femineum Indolis gaudens ſpectare triumphum.

Ubi perperam *indocilis* ſcribendum putat Caniſius. Smaragdus in Præfat. ad Reg. S. Bened. de Monacho:

Indolis & docilis, ſapiens, ac mente benignus,
Conceptus, placidus, & bene cautus erat.

Fortunatus lib. 4. de Vita S. Martini:

Indolis à patribus generoſe Lycontius olim.

[Vita S. Romani Archiep. Rotomag. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1664.

Aurea Jeruſalem valvas ſibi pandit & arcem,
Qui penitus ſprevit Babylonis ab Indole faſcem.

Id eſt, à puero.] Vide Anſon. in Vita S. Urſmari cap. 3. & Ughellum to. 1. part. 1. pag. 152.

Præſertim vero ſumitur hæc vox pro puero vel adoleſcente ſtudioſo ac laborioſo, &, uti vulgo dicimus, *bonæ ac præclaræ Indolis.* Gloſſ. Latino-Gr. *Indolis*, ἐπίπονος, σπουδαῖος. *Indoles*, ἐπίπονοι, eſt enim *Indoles*, ut eſt apud Servium ad 10. Æneid. *Imago quædam virtutis futuræ. Spes in puero*, in Gloſſ. Iſidor. καλὴ ἐλπὶς ἐν νεοτέρῳ, in Gloſſ. Lat. Gr. *Imago futuræ bonitatis*, in Gloſſis MSS. Unde ſpectat ea potiſſimum nobiles ac principes adoleſcentes vel pueros, quorum in rebus gerendis virtus ſperatur. Ita Criſpus *commodæ Indolis juvenis*, apud Eutropium, *Gratianus*, apud Ammianum lib. 31. *præclaræ Indolis adoleſcens* appellatur: ut *Tulgas bonæ Indolis & radix Gothorum*, apud Iſidorum Pacenſem in Chronico æræ 678. Carolus Calvus, *bonæ Indolis puer*, in Hiſt. Tranſlat. S. Sebaſtiani cap. 20. Lotharius Rex Francor. *Glorioſæ Indolis puer*, in Bulla Joannis PP. in Tabulario Humolarienſi: in Charta vero pro Monaſterio S. Bavonis Gandenſis, *bonæ Indolis Rex glorioſiſſimus.* Otto III. Imper. *admirabilis Indolis adoleſcens.* In Inventione SS. à Deoderico Metenſi Epiſc. repertorum: Carolus filius Regis Ludovici Ultramarini, *juvenis magnæ Indolis.* Acta Epiſcopor. Cenoman. p. 306. de Hugone Cenomanenſi Comite: *Hugonem videlicet Herberti filium bonæ Indolis adoleſcentem omnino honore exhæredarent*, in Charta Gerbergæ Reginæ anno 968. apud Miræum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 19. Philippus I. Rex Francor. *claræ Indolis Rex Francorum*, in Hiſt. S. Macarii Patriarch. Antiocheni n. 60. Tabularium Monaſterii Regulæ de eodem Philippo: *Anno ab Incarnat. 1103. Philippo Francorum Rege ſuperſtite, Ludovico tamen filio Indolis & probitatis memorandæ juvene, Franciæ temonem obtinente.* Rigordus in Præfat. ad Hiſt. Philippi Auguſti: *Sereniſſimo & amantiſſimo ſuo Ludovico Auguſti filio Regiæ Indolis adoleſcenti.* Sed & apud eumdem Rigordum ad an. 1182. Philippus Auguſtus Rex *Bonæ Indolis adoleſcens* appellatur. Saxo Grammaticus lib. 2. Hiſt. Danicæ pag. 33.

Filius hic Regis & avito ſanguine lucens
Indole clarus erat.

Ratherius Veronenſis Epiſc. in Epiſt. apud Chapeavillum to. 1. Hiſt. Leod. p. 180. *Allatæ cum his ſunt & literæ Domini Papæ tunc temporis Joannis* (XI) *glorioſæ Indolis.* Sic indigitantur apud Dudonem lib. 3. de Actis Normann. pag. 124. Richardus Dux Norman. p. 124. *Indolis ſacræ*: apud Hemereum in Charta an. 948. *Adalbertus inclytæ Indolis Comes* Viromandenſis: apud Saxium in Pontific. Arelat. Willelmus Marchio Provinciæ in Charta an. 992. *Marchio iſtius provinciæ bonæ Indolis Willielmus*: apud Lambertum Scaffnaburg. an. 1044. Godefridus Gozelonis Lotharingiæ Ducis filius, *Nobiliſſimæ Indolis juvenis*: apud Ægidium *Bry* in Hiſt. Comitum Perticenſ. lib. 2. cap. 8. *Hugo bonæ Indolis* Comes Cenomanenſis: in Tabulario Brivatenſi ch. 191. Warinus Comes Arverniæ, *Gratia Dei bonæ Indolis ſtrenuiſſimus Comes*: apud Ademarum Cabanenſem in Chron. p. 180. Willelmus Dux Aquitaniæ: *Prudentiſſimus adoleſcens*, & mox: *Clariſſimæ Indolis Comes*: in Triumpho S. Remacli lib. 2. cap. 9. uxor Henrici IV. Regis Rom. *Bonæ Indolis Regina conjux ipſius*: apud Gregor. VII. PP. lib. 1. Epiſt. 40. Mathildis Comitiſſa, *Egregiæ Indolis puella.* Similia ſuggerunt liber Miraculorum S. Quintini c. 40. Wippo in Vita Chunradi Salici an. 1028. Haræus in Caſtellanis Inſulenſ. lib. 1. p. 41. &c. Vide Alcuinum Epiſt. 48. Atque inde fluxit, ut

Indoles, pro titulo Principum, adoleſcentium maxime, honorario uſurparetur. Monachus Sangalenſis lib. 2. de Rebus Caroli Mag. cap. 15. *Quo etiam tempore epiſtolam ad veſtram Indolem direxit, &c.* Epiſtola Angilberti Archiepiſc. & Andreæ Patriarchæ ad Ludovicum II. Imp. an. 855. *Quibus auditis, omnes unanimiter pro veſtra Indole omnipotenti Deo gratias egerunt, &c.*

INDOLORIA, pro Indolentia, occurrit apud Sidonium in Epithalamio Polemii. Vide Sirmondum ad hunc locum.

¶ INDOLORIUS, Ἀνάλγητος, *Stupidus, carens dolore*, in Supplemento Antiquarii.

¶ INDOLUS, Sincerus, probus, Gr. ἄδολος, ſine dolo. Chartularium Landvenecenſe: *Ego quædam mulier Indolis moribus, ſtemate regalium orta, nomine Winargant.* Occurrit non ſemel in eod. Chartular.

¶ INDOMINICATURA, Dominium, proprietas, poſſeſſio. Hiſt. Mediani Monaſt. pag. 271. in Excerptis Joannis à Bayono de Abbatibus ejuſdem Monaſt. *Hugo circa finem vitæ ſuæ contulit ex Indominicatura in allodio ſuo duas croadas cum parte prati.*

¶ Indominicatus, ſubſtant. Eadem notione; adject. Ad dominum pertinens, proprius, non datus in feudum. Vide *Dominicum* 3. & Gloſſar. Lobinelli to. 3. Hiſt. Pariſ.

INDOMITAS. Aimoinus l. 2. de Mirac. SS. Georgii & Aurelii num. 14. *Exinde vero, quos per Indomitatem linguæ male præſumpſerat, &c.*

INDORMIS, *Inſomnis*, ἀκοίμητος Gloſſ. Gr. Lat.

INDORMITABILIS. Libellus precum Marcellini & Fauſtini p. 25. *Gravius exilium temporale eſſe crediderunt, quam perpetuam pœnam ſecundum Eſaiam: Indormitabilis vermis, & ignis inextinguibilis.*

INDORSARE, Joanni de Janua: *Supra dorſum ponere: quod vulgo dici ſolet interſellare*; [*Endorſſer*, in Gloſſar. Lat. Gall. Sangerman.]

Indorsare, Gall. *Endoſſer*, Chartæ dorſum ſeu tergum, vel cujuſcumque ſcripti partem averſam, aut exteriorem inſcribere. Proprie vero in-

dorſatæ litteræ dicebantur *Brevia citationum*, ſeu *Submonitionum*, quod in ejuſmodi brevium, per quæ à Rege actori reum in judicium adducendi facultas dabatur, dorſo ſeu tergo citatio & ſubmonitio ab Apparitore vel *Serviente* reo facta, ut in judicio compareret, adſcriberetur: unde *Indorſatio*; executio citationis vulgo in foro Anglicano dicitur. Vide Statuta Davidis II. Regis Scotiæ cap. 18. & 41. Apud Willelm. Thorn. ann. 1289. *Littera clauſa, & ſigillo Indorſata*, id eſt, *ſigillo munita. Endos du contract*, in Conſuetudin. Normanniæ art. 182. *Endoſſement*, in Peronenſi art. 260. Adde Conſuetudinem urbis Inſulenſis art. 97. Vide *Redorſare*.

¶ INDRICTO, f. Recta, Gall. *Droit.* Vetus traditio apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 23. *Propterea donamus ad Monaſterio de foreſte noſtra... uſque in ipſo vado in Prumia, & de ipſo vado Indricto uſque in Melina flumen.* Vereor ne legendum ſit *indicto*, quaſi *indicato.*

¶ 1. INDUBIÆ, *Indumentum.* Gloſſ. Iſid. Legendum, ut apud Plautum, *Induviæ*, cui contrarium *Exuviæ. Induviæ arboris*, Cortices, apud Plinium.

¶ 2. INDUBIÆ, perperam pro *Induciæ.* Gloſſ. Iſid. *Indubias, Belli intervallum, id eſt, pax bello manente. Indubies, pax, bellum manens.*

INDUBITANTER, Sine dubio, in leg. 3. Cod. Theod. de Hæreticis.

INDUCERE, Inſtallare: *Inductio*, Inſtallatio. Provinciale Eccl. Cantuar. lib. 3. tit. 6. *Ut hi, qui admiſſos ad beneficia Eccleſiaſtica ad mandatum ſuperioris tenentur Inducere, pro Inductione hujuſmodi facienda ſumptibus contententur moderatis.*

¶ INDUCIALIS, Induciarius, Johanni de Janua, Spectans inducias; *Appartenant à treves*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman.

¶ INDUCIARE, Eidem J. de Janua, *Differre per inducias, vel inducias facere & conſtituere.* Sæpius occurrit apud Scriptores inferioris ævi pro Moras nectere, procraſtinare, differre, ut apud S. Bernardum Epiſt. 303. Eadmerum in Vita B. Lanfranci, to. 6. Maii pag 850. &c. Conſuetudines villæ Haſprenſis à Balduino Hannoniæ Comite an. 1176. confirmatæ, apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 893. *Prædicta etiam placita ad alios, quam præſcriptum eſt, terminos Induciare non poteſt.* Vita B. Caroli Comitis Flandriæ to. 1. Martii p. 212. *Quatenus uſque in Dominicam proximam Induciet de vobis.* Geſta S. Anſelmi, to. 2. April. pag. 910. *Non ea re conceſſi cauſam, de qua agitis, heſterno Induciari.* Hiſtoria canonizationis S. Godehardi Epiſc. apud Leibnitium to. 1. Scriptor. Brunſvic. *Cauſa patroni noſtri B. Godehardi uſque Induciata, &c.* Sic recentiores, præſertim Juriſconſulti, procraſtinationes, moras & dilationes paſſim vocant *Inducias*, quamvis Latini hanc vocem non ſoleant uſurpare niſi pro pace vel ceſſatione à bello in certum tempus inter hoſtes inita. Varias juris *Inducias* exponit Calvinus in Lexico.

¶ INDUCIUM, Induciæ, intercapedo. *Cumque ibi duo manerent ſimul ad Eiſtet aliquantum temporum Inducium*, in Vita S. Willibaldi, to. 2. Julii p. 511.

INDUCTA. Liber fundationis Monaſterii Gozecenſis p. 230. *Ubi in brevi ſpe ſua fruſtratus moritur, & ſuper Inductam B. Michaëlis ſepelitur.*

¶ INDUCTIBILIS, Qui facile inducitur. Cælius Aurel. l. 2. Acut. c. 37. *Coagulata Inductibiliaque & digitis convoluta. Qualitas Inductibilis*, ibidem.

¶ INDUCTILIS Porcus, Sues quæ porcellos ducit & nutrit, ut ſuſpicor, quæ *Ductrix ſcrofa* dicitur in Lege Bajw. tit. 12. cap. 4. §. 2. Charta Ottonis Epiſc. apud Schannattum Vindem. Litter. pag. 45. *Et tunc ad ſervitium exigat duos porcos, quos vulgo Inductiles vocant, & unum lateralem & unum porcellum, & quatuor gallinas, &c.*

¶ INDUCTIO, Suaſio qua quis inducitur ad aliquid faciendum. Origo belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. pag. 156. *Ad Inductionem ergo Sacerdotum... Monaſteria deſtruuntur & diruuntur.* Auctor ad Herennium hac notione dixit: *Quod alieno Inductu fecerit.*

¶ INDUCTITIUS, Invectitius, aſcititius. Gloſſ. Cyrilli: *Inductitius*, ἐπείσακτος.

¶ INDUCTIVUS, Qui inducit, excitat, movet. *Inductiva perſuaſio*, in Chronico Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 97. *Inductivæ viæ & media licita & honeſta*, apud Rymer. to. 8. pag. 453.

¶ INDUCTOR, Qui inducit, impellit, excitat. Gloſſ. vet. *Inductor*, εἰσακτής.

INDUCTORIUM, pro eo quod inducitur, vel illinitur. Occurrit apud Nithardum. [*Inductorium facere*, apud Plinium]

¶ INDUCTUS, pro Indutus. Albertus Muſſatus de geſtis Henrici VII. Cæſaris apud Muratorium tom. 10. col. 399. *Abbas... cum poteſtate ac primoribus civitatis, plebeque tota obviam procedentes millibus ferme quinque Inductis ſimilis amictus ornatu, introeuntem ſupremis excepere gaudiis.* Occurrit alibi, teſte Muratorio in notis.

INDUCULA, *Indumentum.* Joan. de Janua. [Martinius in Lexico & Laurentius in Amalthea addunt, *Veſtis interior.*]

¶ INDULCARE, Dulce facere. Tertul. adv. Judæos cap. 13. *Hoc enim lignum tunc in ſacramento erat, quo Moyſes aquam amaram Indulcavit.* Eccli. 49. 2. *In omni ore quaſi mel Indulcabitur ejus memoria.* Rurſum occurrit ibi 12. 15. *Aqua Indulcata*; ibid. 38. 5. & apud S. Optatum lib. 6. *Ollam propheticam Indulcat commixta farinula; & auſteritatem præſentium laborum temperat ſupernæ dulcedinis memoria*, apud Marten. to. 1. Anecd. col. 516.

¶ Indulcorare, Eadem notione. Onomaſt. apud Martinium: *Indulcoro*, ἡδύνω.

INDULGENTIA, Lex, qua Imperatores Romani in quinquennalibus & decennalibus leviorum criminum rei vinculis ſolvebantur, ut eſt in Cod. Theod. de indulgent. crimin. Ea autem δωρεὰ appellatur ab Euſebio de Martyr. Paleſt. cap. 2. Gloſſ. Gr. Lat. Θεία δωρεά, *Indulgentia.*

Indulgentia, Venia, culpæ condonatio, pœnæ remiſſio. Synodus Piſtenſis can. 3. *Aut ſolvant legale placitum, aut per Indulgentiam ſibi impetrent perdonari.* Capit. Caroli Calvi tit. 30. cap. 1. *Poſteaquam nos invicem mutua Indulgentia... reconciliavimus, &c.* Occurrit in iiſdem Capitularibus non ſemel, & apud Juriſconſultos.

Indulgentia, noſtris Remiſſio aut relaxatio pœnæ vel *pœnitentiæ* pro peccatis, vel debitæ, vel impoſitæ, uti deſcribitur à S. Gregorio Nyſſeno in Epiſt. ad Letoium. Ita *Indulgentiam* accipiunt Juriſconſulti, pro pœnæ relaxatione. Eckehardus Junior de Caſibus ſancti Galli cap. 2. initio: *Ille vero pie diſcretus, pœnitentia eorum accepta, populo Domini pro eis inclamante, Indulgentiam eis dedit, allevatos præ foribus baſilicæ eo die & nocte punitionis gratia incommunicatos juſſerat ſtare.* Bernaldus de Reconciliatione lapſorum: *In Canonum judiciis profectus Eccleſiaſticæ diſciplinæ potiſſimum attenditur, ut & qui peccaverint, corrigantur, & alii, ne peccent, deterreantur: hinc eſt, quod quidam nunc 7. nunc 10.*

annis, aliquando etiam uſque ad finem vitæ, pro ſuis criminibus ab Eccleſia ſeparantur, qui & libenter ſub hac diſtrictione debent laborare, non ſolum ut peccata ſua diluant; ſed etiam ut ſanctæ Dei Eccleſiæ ſatisfaciant, eamque ſibi reconcilient pœnitendo, quam ſcandalizaverunt delinquendo. Nulli tamen eorum ille numerus præcludit, quin & ante expletionem eorum Deus eis indulgere valeat & ſoleat, ſi digne pœnituerint, juxta illud B. Leonis PP. &c. unde & ſancti Patres hunc numerum annorum, ſi tamen Eccleſiaſticæ diſciplinæ non obfuerit, multociens anticipandum in reconciliatione cenſuerunt, in his duntaxat qui digne pœnituerint, &c. [Acta conſecrationis Eccleſiæ Parthenonis B. M. de Epeia Diœceſis Veron. Urbani III. PP. an. 1. *Poſtea exivit D. Papa de prædicta Eccleſia, & aſcendit ſuper pergulum & prædicavit populo... Auctoritate noſtra concedimus omnibus ad anniverſarium hujus dedicationis diem advenientibus, & volumus quod auctoritate apoſtolica prædicti Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi debeant auctoritate noſtra in hoc facto unum annum & XL. dies omnibus vere pœnitentibus & confeſſis de injuncta eis pœnitentia criminalium, & quartam partem venialium, fractionem votorum ita ut ad eam* (vitam monaſticam) *redeant, exceſſus parentum niſi fuerint enormes, pœnitentibus in carentena, unum annum de tertiis & XLVII. dies, in ſolemni pœnitentia advenientibus calceamenta reſtituimus, mulieribus quæ volentes parvulos oppreſſerunt Eccleſiæ introitum. Et tunc prædicti D. Cardinales & ceteri Pontifices annuerunt quilibet pro ſe voluntati D. Apoſtolici, dantes & concedentes auctoritate D. Papæ Indulgentiam, ſicut ſcriptum eſt.* Antiquam hanc indulgentiarum conceſſarum formulam hic inſerere viſum eſt, quod illi parum conſentiant hodiernæ.] Vide Morinum lib. 10. de Pœnit. cap. 22. & alios paſſim, qui de hoc argumento libros conſcripſerunt.

¶ INDULGENTIÆ DIES, in Tranſlatione S. Maurini Abb. inter Acta SS. Benedict. ſæc. 5. p. 338. Cœna Domini, ſic dicta quod hac die pœnitentes abſolvi conſueverint. Vide *Abſolutionis dies.*

INDULGENTIAM FACERE. Cæſarius lib. 6. c. 5. *Sedenſque in angulum juxta Eccleſiam beatæ Dei Genitricis,* (Coloniæ) *ubi Epiſcopis in die Palmarum conſuetudinis eſt, populo facere Indulgentiam.*

¶ INDULGIBILIS, Pronus ad indulgendum. *Indulgibilis clementia*, in Epiſtola Dungali recluſi ad Carolum M. apud Acher. to. 10. Spicil. p. 144.

¶ INDULSATUS VINO, Indulſus vino, inebriatus. Meiſterlini Hiſt. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. p. 100. *Ad ſua diverticula vino Indulſati, curis poſthabitis, Baccho ſacrificant.*

¶ INDULTOR, Qui indulget, parcit & non ulciſcitur. Ordo celebrandi Concilii to. 1. Concil. Hiſp. p. 231. *Te quoque* (Deus) *in hoc fine judiciorum noſtrorum Indultorem noſtris exceſſibus ſperamus.*

INDUMINA, Papiæ, *Indumenta.* Vetus verſio Joſephi lib. 17. *Quando civitatem intrabat, privatis Induminibus utebatur.*

¶ INDUPERARE, pro Imperare, præſertim apud Poetas, ut *Induperator*, pro Imperator, metri gratia. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. MS. & Supplem. Antiquarii: *Induperare*, ἐπιτάσσειν. Acta S. Caſſiani Mart. apud Illuſt. Fontaninum ad calcem Antiq. Hortæ pag. 345. ubi de Juliano Apoſtata:

Unde erga Sanctos bellum commoverat excors,
Induperans perimi, & nullum ſuper arva paciſci.

Dudo de Ducibus Norman.

Regibus & Ducibus verbo Induperabat amico,
Gratior in regno Regibus & Ducibus.

Inter Latinos vocem *Induperator* uſurpavit Juvenalis Satyra 4. inter Latino-barbaros vero Odo in Carmine de varia fortuna Erneſti Bavariæ Ducis apud Marten. to. 3. Anecd. col. 374. Gilo Pariſ. de expeditione Hieroſ. ibid. col. 249. Auctor Carminis de Lothario Rege in Appendice to. 2. Annal. Bened. pag. 745. &c.

¶ INDURARE, Ferre, pati, Gall. *Endurer.* Capitula Caroli C. tit. 36. cap. 34. *Quia pro Deo ſuos denarios vel ſuam annonam, quæ à Deo accepit,* (egeno) *dare non Indurat, cum Deus ſeipſum & ſanguinem ſuum pro eo in cruce clavis & lancea transfixus fudit.* Plinio *Indurare* eſt Durum reddere.

¶ INDURATIO, apud S. Auguſtinum & Theologos, Durities animi, Pertinacia, qua quis peccare non deſinit, Gall. *Endurciſſement.*

INDURATOR. Gloſſ. Græc. Lat. στομῶ, *Ferrumino*, στόμωμα, *Ferrumen.* στομωτὴς, *Indurator.*

¶ INDURITIA, Duritia, obſtinatio, pervicacia. Mandatum an. 1318. apud Rymer. to. 3. pag. 714. *Contra dictos inimicos & rebelles noſtros, ad ipſorum Induritiam, malitiam & proterviam... reprimendum.*

INDUS, INDICUS COLOR, Cæruleus, ſeu *Azureus*, quod id genus metalli ex India advehatur: in Monaſtico Angl. to. 3. pag. 315. 316. & alibi paſſim. Le Roman *d'Alexandre* MS.

Illecques veiſſiez des vaincus gonfanons,
Vers & Indes & jaunes & de toute facons.

¶ INDUSIAMEN, *Indumentum*, Johanni de Janua; *Veſtement*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman.

INDUSIARI, *Indui veſtibus, vel ornari. Induſiarius, Veſtiarius.* Papias. *Induſiatus*, reveſtitus, *Induſio* indutus, [apud Plautum. *Indutiarii, veſtiarii*, in Gloſſis Iſidori.] Martianus Capella lib. 1. *Et ipſum tonantem exuviis Induſiari publice cernerent.* Apuleius: *Pulcre Induſiatus adoleſcens.* Gerardus Abbas Silvæ Major. in S. Alexandro cap. 3. *Cujus dignitatis honore Induſiatus, & à Principe regni legaliter inthronizatus, &c.* [Ratherius lib. 5. Præloquiorum: *Laicis non timent veſtibus Induſiari.*]

¶ INDUSSATUM, ἐπιδαψιλευθὲν, *Abundans*, in Supplemento Antiquarii. *Induſſatus*, ἐπιδαψιλευθεὶς, in Gloſſis Sangerman. Lat. Græc. MSS. ἐπιδαψιλεύομαι, apud Syneſium exponitur. Adde corollarium & auctarium.

INDUSTRIARE, *Docere.* Papias, & Gloſſ. Iſid.

¶ INDUSTRIS, Induſtrius. *Cives in artibus Induſtres*, in Laudibus Papiæ apud Murator. to. 11. col. 22. Charta Ludovici Regis filii Boſonis an. 896. ex Chartulario Aptenſi fol. 1. *Noſſe volumus quod Induſtriſſimus quidam fidelis noſter nomine Teutbertus illuſtris Comes &c.*

¶ INDUTIARIUS. Vide *Induſiari.*

INDUVIUS, pro Indubius. Charta Hiſpan. apud Sandovallium in Epiſcopis Pampilon. p. 62. *Ego Garſias gratia Dei Rex, quamvis indignus, tamen non Induvius magna Chriſti pietate, & confiſus in ejus gratia, &c.*

¶ INEBRÆ. Vide *Inhibæ.*

¶ INEBRIVIATUS, In *brevi* ſeu indiculo deſcriptus. Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 6. *Tales dies* (anniverſarios) *habet Cellarius apud ſe Inebriviatos.* Eadem habentur in S. Wilhelmi Conſtitut. Hirſaug. lib. 2. c. 43. Vereor ne utrobique legendum ſit *Imbreviatos.* Vide *Imbreviare* & *Inbreviare.*

INEDAX, ὀλιγοφάγος, in Gloſſ. Gr. Lat. [& Supplemento Antiquarii,] Qui parce edit.

¶ INEDICIBILIS, Ineffabilis, qui edici nequit, Gall. *Indicible.* Sermo Rabodi Epiſc. Noviom. de Annunciatione

Annunciatione ann. 1081. ex veteri Lectionario Monaſterii S. Eligii ejuſdem urbis: *Inedicibili autem ammiratione viſionis & ſalutationis angelicæ turbata, &c.*

¶ INEDIUS, Jejunus. Vita B. Jacobi Philippi, to. 6. Maii p. 168. *Quin etiam mane Inedius rem divinam celebraverat.*

¶ INEFFIGIABILIS, Qui fingi ſeu figurari nequit. Tertull. de Anima cap. 24. *Adjicit* (Plato animam eſſe) *immortalem, incorruptibilem, incorporalem... inviſibilem, Ineffigiabilem, uniformem, principalem, rationalem, intellectualem.*

¶ INEFFIGIATUS, Non figuratus. Tertull. de Anima cap. 9. *Anima indiſſolubilis, qua immortalis, & Ineffigiata qua indiſſolubilis.* Utitur Gellius loquens de re necdum efformata.

¶ INEFFRENATUS, Effrenatus, non frenatus. Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 241. *Ineffrenatam utique aviditatem eorum refrenare volentes, ſtatuimus &c. Ineffrenata multitudo delinquentium*, in Charta an. 1484. apud Rymer. to. 12. p. 240.

¶ INELEEMOSYNATUS, Cui non eſt erogata eleemoſyna. Gerardus Abb. in Vita S. Adalhardi n. 17. *Si quando fortuna egentes ſibi præſentabat bis unum, & agapen utriſque competentem non habebat ad manum ſatius cenſebat alteri totum tribuere, quam uterque eorum pæne Ineleemoſynatus videretur recedere.*

¶ INELIGIBILIS, Qui ad aliquam dignitatem non poteſt eligi, in Bullario Carmel. pag. 243. col. 2.

INEMENDABILE. Vide *Emenda.*

¶ INEMERIBILIS, Non emerendus. Tertull. de Reſurrectione carnis cap. 18. *Non quia ſubſtantiæ ipſi Inemeribile ſit, aut Deo impoſſibile.*

¶ INENGIUS, ut mox *Inennis.* Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 13. *Conceſſimus filio Nicholai la Waiſdie noſtro filiolo Inengio pro ſalute animarum noſtrarum* XII. *denarios.*

INENNIS, Minor, qui nondum annos pubertatis attigit, aut nondum eſt ſui juris. Α᾽νήλιξ & Α᾽φήλιξ, Juriſconſultis Græcis. Speculum Saxonicum lib. 1. tit. 23. art. 1. *Ubi filii Inennes ſunt, agnatus expeditorias accipit res.* Vim vocabuli eamdem habet noſtrum *Nonâge*, quod paſſim occurrit apud Littletonem, in Statutis S. Ludovici lib. 1. cap. 122. in veteri Conſuet. Normanniæ c. 43. &c.

¶ INEPTITUDO Loci, Locus ad habitandum ineptus, in Bullario Carmel. pag. 52. col. 1.

¶ INEQUITARE, Equitare, apud Apuleium lib. 6. & Solinum cap. 45. *Audet Inequitare philoſophiæ*, i. Inſultare, Macrobio lib. 7. Saturn. c. 15.

¶ INERASIO, Neglecta & omiſſa raſura. *Expedit calamum quaſſatum non conteri, & Ineraſione æruginis vas non frangi*, in Maceriis Inſulæ Barbaræ to. 1. pag. 175.

¶ INERGIA, ut *Energia*, Johanni de Janua, *Vis & efficacia, effectus, ... agilitas, & rerum geſtarum aut quaſi geſtarum ſub oculis inductio. Dicitur etiam animi anxietas... vel dicitur Inergia, interior labor vel interior operatio, ab en quod eſt in, & ergo* (Græc. ἔργον, opus) *quod eſt operatio, labor.* Gloſſ. Latin. Gall. Sangerman. *Inergia, Force, vertu, efficace, effet ou engoiſſe de cuer.* Vide *Energia.*

INERGUMENUS, pro *Energumenus*, apud Ordericum Vital. lib. 2. p. 422. Baldricum Noviom. lib. 2. cap. 6. [Johannem de Janua, & in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MSS.

INERTICUS, *Gravis, ignarus, remiſſus.* Jo. de Janua.

¶ INERTIOSUS, *Piger, ſegnis, tardus*, apud Papiam. Male in Gloſſis Iſidorianis: *Ineſis, ſegnis, piger.* Legendum *Iners*, vel potius *Inertioſus, ſegnis, piger.*

¶ INERTITUDO, ἀδρανία, *Inertia*, in Supplem. Antiquarii & in Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman.

¶ INESCATORIUM, Illecebræ, invitamentum. Johan. Sariſber. lib. 3. Polycratici c. 7. *Apud iſtos enim gratia, quia, gratis non eſt, jam non gratia, ſed lucri Ineſcatorium eſt.*

¶ INESIS. Vide *Inertioſus.*

INESSE, pro Intereſſe, vel Eſſe in. Jonas Monachus Bobienſis in Vita S. Bertulfi Abbat. c. 6. *In cujus obſequio ego Inſui.* Miracula S. Richarii Abb. Centul. n. 5. *Vocatur elegans juvenis Ingelardus, quem adhuc eo tempore ferunt ſcholis Ineſſe.*

¶ INEVADIBILITER, Ita ut nullus ſit locus evadendi. Ratherius Serm. 1. de Quadrageſ. apud Acher. Spicil. to. 2. p. 291. *Metuendum ne Inevadibiliter à Domino concluſi, &c.*

¶ INEVENTILATUS, Minime ventilatus. *Palea Ineventilata*, in Vita S. Eugendi Abb. cap. 2.

¶ INEVITABILITAS, Id quo fit ut aliquid vitari non queat, apud Ducheſnium to. 4. p. 159.

¶ INEWARD, Vox ignota. Vide *Heveward.*

¶ INEXAUDIBILIS, *Qui facile exaudiat.* Barthii Gloſſar. ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

¶ INEXCEPTIONALITER, Sine exceptione. Vide locum in *Confarreatio.*

¶ INEXEMPLUS, Incomparabilis, cujus nullum exſtat exemplum, vel f. hiſtoriâ ſeu exemplis inſculptis decoratus. Vita S. Leonis PP. III. Junii to. 2. p. 580. *In circuitu laminis marmoreis ornavit* (triclinium) *atque marmoribus Inexemplis ſtravit.*

INEXPLEBILITER, *Inceſſabiliter, perſeveranter.* Ita Gloſſæ MSS. ad can. 15. Concilii Ancyrani.

¶ INEXPLORATUS, Non probatus. Index veterum Canonum, to. 3. Concil. Hiſp. p. 3. col. 2. *Inexploratæ vitæ homines, aut corruptam vitam accipientes, Clerici non ſint.*

INEXPUTABILIS, Infinitus, qui ſupputari ob multitudinem non poteſt, apud Colum. l. 9. c. 4.

¶ INEXQUISITUS, Totus, integer. Teſtamentum Widradi Abbat. Flaviniac. ſæc. 3. Benedict. part. 1. p. 684. *Omne genus pecudum majore atque minore, mobilibus & immobilibus, omnem rem Inexquiſitam, quidquid in ipſa loca ſuperius nominata habere videor, totum & ad integrum ad S. Andochii baſilicam proficiat in augmentum.* Similis formula recurrit ibid. p. 685. Vide *Exquiſitum.*

¶ INEXTIMABILIS, pro *Inæſtimabilis*, Immanis, ſummus, incredibilis. Chron. Eſtenſe apud Murator. to. 15. col. 356. *Tunc calor erat Inextimabilis, taliter quod aliqui eorum tranſierunt ad mortem, alii non poterant ſe ſuſtinere.*

INFAIDARE, Inimicitias exercere. Vide *Faida.*

INFALISTATIO, Pœnæ ſpecies. Radulfus de Hengham in Summa parva cap. 3... *Commiſit feloniam, ob quam fuit ſuſpenſus, utlagatus, vel alio modo mortis damnatus, vel demembratus, vel apud Dovere Infaliſtatus, vel apud Surthampton ſubmerſus, &c.* Ubi Editor ac Interpres vocem à *Falaiſiis*, ſeu marinis aggeribus deducit, quod apud Dubrenſes felones in *Falaiſiis* extremo ſupplicio afficerentur: quo caſu legendum eſſet *Infaliſiatus.*

¶ INFALSARE, Adulterare, ſcriptum corrumpere. Vita S. Gregorii PP. to. 2. Martii p. 205. *Eam quoque quam ad nos miſiſtis.... Infalſavit epiſtolam.* Inventio S. Wlfranni, to. 3. Martii p. 149. *Quorumdam temeritas eo vanitatis proceſſit, ut libellum de tranſlatione & miraculis Sanctorum Infalſare præſumpſerint.* Vide *Falſare* 2.

¶ INFAMARE, Divulgare. Acta SS. Martii tom. 3.

p. 816. de S. Regulo Epiſcopo: *Vitam ejus inſcriptam invenit, & ad agnitionem omnium Infamare præcepit.* Vide *Famare.*

¶ INFAMATORIUS, Contumelioſus, injurius. *Infamatoriis verbis objurgare*, in Vita S. Catharinæ Sen. to. 3. April. p. 954.

INFAMIA, Vituperium, probrum, detrectatio. Paſchaſius Radbertus in Epitaphio Walæ lib. 1. c. 7. *Fortaſſis ergo & tu infectus plurium Infamiis, ut non queas de hoc aliam jam recipere fidem, &c.* Cap. 27. *Quantis tunc militem tuum iniqui lacerabant Infamiis, quantiſve derodebant calumniis.*

INFAMIUM, pro *Infamia*. Indiculus luminoſus, liber ſic inſcriptus: *Totumque Chriſti Domini gregem non uniformi ſubſannio, ſed milleno contumeliarum Infamio impetunt, & derident.*

INFANARE, Profanare, apud Gualterum in Vita Caroli Comitis Flandriæ n. 52.

INFANC, Infang, Manuum injectio, à Saxonico in, præpoſitio, & ꝼanᵹ, Manus, quaſi manu apprehenſio, unde ꝼanᵹen, Capere. Lex Bajwar. tit. 3. c. 1. §. 3. *Si in eum contra legem manus injecerit, quod Infanc dicunt, &c.* Ita tit. 4. §. 3. & tit. 5. §. 3.

Infang-Thefe, Infang-theof, Infangenetheof, Infanghthief, Voces unius ejuſdemque originis & notionis quæ latronis capti in terra alicujus, & ſaiſiti latrocinio, juriſdictionem & cognitionem denotant; à Saxon. in, quod eſt Intus, & ꝼanᵹen, Capere, deprehendere, & ðeóf, fur. Ita igitur appellatur paſſim in Chartis Anglicis regale privilegium, alicui à Rege conceſſum, per quod licet homines, in ſuo dominio cum re furtiva deprehenſos, judicare ac punire: quod quidem privilegium Baronum proprie fuit, ut eſt in Leg. Edw. Confeſſ. c. 21. 26. & in Reg. Majeſt. lib. 1. cap. 4. Quoniam Attachiamenta cap. 100. §. 1. *Barones, qui libertates habent de ſok & ſak, toll & theame. Infangtief, outſang-thief, poſſunt judicare in Curia ſua, ſi aliquis inventus fuerit infra libertatem ſuam, ſaiſitus de aliquo latrocinio manifeſto: ſicut hand-habband-andbakbearand; & inſecutus fuerit per ſiker-borgh.* Ubi *hand-habband*, id eſt, manu tenens, aut in dorſo portans rem furtivam. Sic ad hoc, ut quis de latrone cognoſcat, neceſſe eſt, ut in dominio ſuo cum re furtiva capiatur, ſive ſint proprii homines, ſive alieni. Ita Cowellus, Raſtallus, & alii hanc vocem interpretantur. Will. Thorn. p. 2030. Inꝼanᵹenðeꝼ, *hoc eſt, latrones capti in dominio, vel in feodo veſtro, & de ſuo latrocinio convicti in Curia veſtra judicentur.* Alii juriſdictionis iſtius ſpeciem reſtringunt ad homines ſolummodo dominii, ut Bracton. l. 3. tract. 2. c. 35. §. 1. & Fleta lib. 1. c. 47. §. 4. ubi *Infangenthef*, dicitur *eſſe latro captus in terra alicujus, ſaiſitus de latrocinio de ſuis propriis hominibus.* [Vocabul. Anglic. Gall. ex Tabulario Beccenſi: *Infangenethes, Avoir la progenie de vos nays pris en mainoure, ſe il ſe mét en vôtre court & ſeit donné par eus.*] Ita etiam Leges Edwardi Confeſſoris cap. 26. *De Infangthefe: Juſtitia cognoſcentis* (id eſt, confitentis) *latronis ſua eſt* (i. Baronis) *de homine ſuo, ſi captus fuerit ſuper terram ſuam.* Subdit Bracton. loco laudato: *Sed non ſequitur, quod ille* (Baro) *poſſet hominem ſuum proprium, captum extra libertatem ſuam, reducere uſque intra libertatem ſuam, & ibi eum judicare ex tali libertate; debet enim quis juri ſubjacere ubi delinquit. Proprios enim latrones & alienos infra libertatem ſuam captos judicare poſſunt.* Ubi *alienos* latrones judicandi facultatem intelligit, quam *utfangethef* vocabant.

Item denique ſupra ait, neceſſe eſſe, ut latro ſit *in ſaiſina* furti: alioquin cognitio pertineret ad Curiam Regis. Vides, inquit Spelmannus, legum viciſſitudinem, Edwardi enim illa Confeſſoris, ad juſtitiam *cognoſcentis latronis* ad Curiam Baronis pertinere, qui habet *infangthefe*: negat ſuo ævo Bractonus, aſſerens hoc nemini tunc competere, niſi Regi.

Quoad judicium de *Infangthefe* capti cum furto manifeſto, Brittonus cap. 15. duci eum jubet in Curiam, recitatiſque coram Coronatore, feſtinantius accerſito, *ſaccabori* & teſtium accuſationibus, nulla expectata reſponſione, morti judicandum. Grave hoc & Stanfordio viſum lib. 1. c. 23. licet non inficietur. Hodie, ſubdit idem Spelmannus, nec in Curiis Baronum, qui antiquis ſuis Chartis *Infangthefe*, aut *outfangthefe* obtinuere, nec in Hundredo aut Comitatu talis exercetur juriſdictio. Comitatui ademptam probabile eſt Statuto Magnæ Chartæ cap. 17. Placita Coronæ Vicecomitibus prohibente: ejuſdemque forte vigore Hundredis illis & Wapentachiis, quæ tunc in Vicecomitum erant adminiſtratione. Poſtea Baronibus videtur adempta, vel potius antiquata, Regiis judicibus (ut hodie in Gallia fit) Juſtitias patrimoniales prævenientibus, ſibique ejuſmodi criminum cognitionem aſſerentibus.

INFANCIONES, Hiſpanis, dicuntur nobiles inferioris ordinis, quos ii hodie *Hidalgos* vocant, nos *Eſcuiers*. Leges Alfonſinæ, ſeu Partitæ, part. 2. tit. 2. lege 13. *Catanes & valvaſores ſon aquellos fijos dalgo en Italia, aque dizen en Eſpanna Infançones.* Ita *Infançones* etiam appellantur, in Charta Adelfonſi Regis Aragon. æræ 1158. apud Blancam p. 540. & alia æræ 1155. apud Oyenartum in Notitia Vaſconiæ p. 85. Sic vero primitus nobilium, ac Militum filii appellati, qui nondum per ætatem Militari cingulo, nec proinde Militari appellatione donati erant: quod etiam apud nos obtinuit, ut mox docebimus. Hieron. Blanca in Comment. Rerum Aragon. pag. 734. *Militum vox & Infancionum id ſonat, ut priori equeſtris ordinis viros nuncupemus, quos vulgari ſermone Cavalleros: poſteriori vero quos vocare ſolemus Hiioſdalgo.* Michaël *del Molino* in Repertorio, verbo *Infancio: Infanciones naſcuntur apud nos: Milites vero fiunt, ſeu creantur.* Et in v. *Miles: Militis filius dicitur Infancio, quia Milites generant filios ſuos Infanciones.* Rurſum: *Infanciones dicuntur ſecundum Foriſtas antiquos non ſolum filii Militum quorum patres creati fuerunt Milites in Aragonia, juxta Foros Aragonum: ſed etiam illi, quorum patres creati ſunt Milites in alio Regno per alium Regem* juxta *leges provinciæ, &c.*

De Infancionibus Hiſpanicis, & multiplici eorum ordine, nonnulla habet Vitalis, Epiſcopus Oſcenſis, qui apud Aragonios variam eſſe ait hominum conditionem. *Sunt enim quidam*, inquit, *Infanciones, quidam homines ſervitii, ſive ſigni. Infancionum autem alii Ermunii, alii Franchi de Charta vulgariter appellantur. Ermuniorum* (al. *Hermaniorum*) *autem Infancionum alii Barones, vel Rici homines: alii Meſnadarii: alii ſimplices Milites: alii Infanciones ſimpliciter nominantur. Hominum autem ſervitii, ſive ſigni, alii cives, alii Burgenſes: alii villani, vel pagenſes: alii villani de Parada juxta Fori conſuetudinem appellantur. Infanciones Ermunii, hoc eſt immunes ab omni munere ſeu onere, ita quod nemini dare ex neceſſitate vel ſervitute teneantur, ſunt tali nomine redimiti; quibus ſunt libertas, & conditionis decor, à tempore, quo non exſtat memoria, acquiſita,*

immo innata ut proprius & naturalius eloquamur .... Infancio autem de Carta, eſt is, cui immunitatem,quam genus vel natura negavit, liberalitas ejus, cujus erat aſtrictus ſervitio, conceſſit cum auctentico inſtrumento, &c. Idem Scriptor: *In Aragonia omnis homo, deſcendens de genere Militari per lineam planam eſt Infancio, ſive ſit legitimus, ſive illegitimus, ſive maſculus, ſive femina. Tamen quamvis ex parte matris veniat ex linea Militari, non eſt Infancio, niſi habeat patrem Infancionem .... Et per Foros habetur, quod quilibet Infancio poteſt eſſe Miles in Aragonia, &c.* Eadem habentur apud Michaëlem *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. pag. 178. 179. *Infantionum hermuniorum*, mentio eſt in Foris Aragon. lib. 9. tit. de Injuriis.

Infanciona, Uxor *Infancionis*, apud Vitalem Epiſcopum.

Infancioniam Suam Probare, id eſt, Nobilitatem, Ingenuitatem, in Charta Alfonſi Regis Arag. an. 1325. apud Blancam p. 807. Exſtat apud Molinum *Practica procedendi ſuper Infanciona, tam ſuper poſſeſſione, quam ſuper proprietate, & de ſalva facienda*, p. 176. col. 4. Alia de Infantionibus habent Fori Aragon. pag. 96. 122. 128. v. 129. 130. &c. & Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. de Conditione Infantionum, de Privilegiis Militum, de Privilegiis Dominæ Infantionæ, l. 9. tit. de Salva Infantionum, &c.

☞ Si credimus Diecmanno & Stadenio, quos laudat Schilterus in Gloſſario Teutonico v. *Fendeo*, harumce vocum *Infancio*, *Infanzo*, *Infantaſium*, imo & *Infantes*, cum pro Regum Hiſpanorum, vel aliorum minus nobilium, filiis ſumitur, origo, Latina non eſt, ſed Gothica, à voce ſcilicet *Fante* vel *Fanter*, quæ notat Satellites, famulos: unde etiam arceſſunt Italicam *Fante*, Servus, ſerva, Germanis *Vente*; *Fanteria*, *Infanteria*, Gallis *Infanterie*, Copiæ pedeſtres.

¶ INFANG, Infangenethef, &c. Vide *Infanc.*

¶ INFANS, Infanta. Vide *Infantes* & *Impans.*

¶ INFANTARE, Infantium cibo alere, inſtar infantis nutrire. Tertullianus lib. 1. adv. Marcion. cap. 14. ***Sed ille quidem*** (Marcion) ***uſque nunc nec aquam reprobavit creatoris, qua ſuos abluit; nec oleum, quo ſuos unguit, nec mellis & lactis ſocietatem, qua ſuos Infantat.***

INFANTATICUM, [Jus *Infancionis* vel *Infantis*, quidquid ad eum jure pertinet,] *Infantazo*, in Chronico Roderici Cid. c. 2. Charta Aldefonſi Regis Caſtellæ æræ 1209. in Hiſt. Segovienſi cap. 18. §. 3. 4. ſic clauditur: *Anno primo, quo Rex ſereniſſimus præfatus Aldefonſus Infantaticum à Rege Fernando patruo ſuo recuperavit.* Rodericus Toletanus lib. 7. de Reb. Hiſpan. c. 18. *Omnia enim quæ perdiderat, acquiſivit, & etiam Infantaticum, quod ſub dubio vertebatur.* Lucas Tudenſis in Chron. p. 96. *Tradidit etiam filiabus ſuis, Urracæ ſcilicet & Geloyræ, totum Infantaticum, cum omnibus Monaſteriis, quæ ipſe conſtruxerat.* Charta Ferdinandi Regis Hiſpan. æræ 1203. apud Oyenartum in Notitia Vaſcon. pag. 330. *Dono vobis unicæ ſorori meæ quantum Infantaticum in Regno meo eſt, videlicet in Toleto & in tota Alenſerra ... villas, caſtella, hæreditates, Monaſteria, & omnia, quæ ad Infantaticum pertinent.*

INFANTES, apud Scriptores non ſemper dicti, nuper nati, & qui fari neſciunt; ſed quique pueri, apud Afros præſertim, ut obſervat Baronius ann. 303. n. 36. ex Victore Vitenſi lib. 3. de Perſecut. Vandal. p. 43. Ubi *Lectores infantulos* exilio traditos ſcribit.

Infantes, Neophyti, recens baptizati. Sanctus Zeno Veronenſ. Epiſcop. Invitatione 8. ad Fontem: *Eia quid ſtatis, fratres, veſtram quos per fidem genitalis unda concepit, per ſacramenta jam parturit, ad deſiderata quantocyus feſtinate. Solennis hymnus ecce jam canitur, ecce mox Infantum jam dulcis vagitus auditur, ecce parientis uno die ventre clariſſima turba procedit.* Idem Serm. 1. ad Neophytos: *Ex quo* (fontis lavacro) *qui eratis ætate diverſi, diverſi natione ſubito unigeniti emerſiſtis Infantes.* Vide eumdem Serm. 5. Infantes autem dicuntur Neophyti, quia per baptiſmum renaſcuntur ad vitam æternam. Paulinus lib. 1. de Vita S. Martini:

Ille autem ut penitus vitam poſt fata novaret,
Confeſtim æterna nituit renovatus ab unda.

Pacianus Barcinon. Epiſc. Serm. ad Fideles: *Aperire deſidero qualiter in baptiſmo naſcamur, & qualiter innovemur.* Scite Optatus lib. 5. dixit, *baptiſma* eſſe *virtutum vitam, criminum mortem, nativitatem immortalem, &c.*

Infantes, Liberi, quomodo *Enfans* dicimus. Gloſſæ MSS. ad Canones Conciliorum: *Proles, Infantes.* Conventus apud Marſnam §. 3. in Annalib. Francor. Bertin. ann. 851. *Talem fidem .... unuſquiſque Infantibus fratris ſui, ſi obierit, qui ſuperfuerit, conſervabit.* Edictum Piſtenſe c. 31. *Et ſi Infantes inde nati ſunt, ſecundum legem & antiquam conſuetudinem noſtram Infantes matrem ſequantur.* Ado Viennenſis in Chron. *Quem poſtea Theodoricus ſub fide receptum, de muro urbis, cum ſimul loquerentur, præcipitat, Infanteſque ejus interficit.* Charta fundationis Monaſterii Vabrenſis an. 23. Caroli Calvi, apud Catellum in Comitib. Toloſan. pag. 69. *Et de mancipiis ad ipſum locum cedimus his nominibus, Trudinare & uxore ſua cum Infantibus eorum, &c.* [Charta Willel. domini Montiſpeſſulani an. 1103. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. pag. 729. *Quo mortuo ſine legitimis Infantibus, habeat vicariam cum caſtello ille vel illa cui Bernardus diviſerit.* Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Ego Rotrocus Comes de Mauritania, & mea uxor Adelis & filii noſtri Rotrocus & cæteri noſtri Infantes, conceſſimus Aveſgaudo Abbati & Monachis S. Vincentii locum S. Langiſi qui nobis attinebat jure patrimonii.*] Vide Leges Henrici I. Regis Angl. c. 88. Chron. Beſuenſe pag. 523. 559. 567. &c. Chartam ann. 1148. in Probat. Hiſt. Monmorenc. p. 49. & Scaligeriana pag. 100. &c.

Infantes, & Pueri, promiſcue, dicti etiam Magnatum filii, qui nondum, ex ætatis defectu, feudorum paternorum poſſeſſionem adierant, quæ à *cuſtodibus*, vel *tutoribus* deſerviebantur, donec ad legitimam ii perveniſſent ætatem, ut pluribus docuimus in verbo *Hæres*, adjecta pariter eorumdem feudorum denominatione. Verbi gratia, Fridericus Henrici II. Imp. filius, quem ſpectabat Apuliæ ſeu Siciliæ regnum ex matris jure, *Infans Apuliæ*, appellabatur, *quia juvenis erat*, ait auctor Chronici Senonienſis cap. 19. [Chronic. Monaſt. Mortui-maris ad an. 1219. *Infans Apuliæ à domno Papa Honorio ſublimatur in Imperatorem.*] *Puer Apuliæ*, in Chron. Andrenſi pag. 634. *L'Enfant de Pouille*, in Chronico Flandr. cap. 21. Philippus *Mouskes*:

Quar tout li Baron qui la erent,
L'Enfant de Pulle couronnerent.

Guillelmus Brito lib. 12. Philipp. de primogenito filio Regis Angliæ:

Non tibi des requiem, donec Puer Anglicus armis
Victa, quibus nil juris habet, tibi ſceptra reſignet.

Et idem Muſkius in Philippo Auguſto :
Car l'Enfés d'Angleterre eſtoit
Ses om , & la Crois pris avoit.
De filio Comitis Campaniæ , idem Muſkius :
L'Enfant de Champagne avoet,
Et maint franc baceler iluec,
Feit Cevalier avec ſon fils,
Qui furent franc ome & gentil.
Adoleſcens Bohemicus , de filio Regis Bohemiæ , apud Monachum Pegavienſem pag. 6. Guillelm Guiartus de filio Comitis Hannoniæ :
Un jour li prent l'Enfant à dire ,
Qui de ſon domage ot grand ire.
Infra :
Là eſt li Enfés de Henaut,
O grant gent pour Flamens requerre.
Ita *l'Enfant de Warwic*, apud Monſtrelletum 2. vol. *l'Enfant de Cleves*, apud Berrium in Carolo VII. qui eidem Monſtrelleto *le Damoiſel de Cleves.* Chartam Gaufredi Epiſc. Ambianenſis an. 1118. ſubſcribit *Radulfus Puer de Arenis*, apud Louvetum to. 2. Antiq. Bellovac. p. 115. Ubi vox *puer* idem valet ac *hæres.*

INFANTES ac PUERI interdum præterea indigitabantur, & ſi fortean prædiorum paternorum adiiſſent poſſeſſionem , vel certe eorum poſſeſſores audirent. Charta Alemannica 76. Goldaſti : *Notavi diem Martis 4. Non. Octob. ſub poteſtativa manu Hludowici Regis & Pueri, & ſub Adalberto Comite.* Charta an. 1088. apud Beſlium in Epiſcopis Pictavenſibus : *Sub regimine Regis Francorum, Aquitaniæ Ducatum tenente Guillelmo Infante Pictavorum Comite, &c.* [Charta ann. 1100. *Bernardus Infans de Dorlendio , tertiam partem molendini ad ſchancham in eadem villa.*] Charta Adalberonis Archiepiſc. Hamaburgenſis an. 1143. *Qualiter & nos & Domina Duciſſa Gertrudis , & filius ſuus H. Puer Dux Saxonum, &c.* Apud Ughellum to. 2. p. 372. *Fridericus Puer Dux Suevorum filius bonæ memoriæ Regis Conradi*, ſubſcribit Diploma Friderici I. Imper. ann. 1160. ſic *Philippus Puer frater Regis* , ſubſcribit Chartam Bartholomæi Epiſcopi Pariſienſis ann. 1146. Ita olim Imperatorum filios, ſuperſtitibus parentibus, *Nobiliſſimos Pueros* appellatos in Faſtis, declarant eorumdem Imperatorum Conſtitutiones , in quibus ut plurimum binis iſtis literulis N. P. hæ appellationes deſignantur, ut obſervatum à Cujacio ad leg. 4. Cod. de Privileg. eorum, qui in ſacro Palat. milit. Conſtitutio Theodoſii, Valentiniani, & Arcadii, apud Sirmondum in Appendice ad Cod. Th. cap. 8. ſic clauditur : *Data x. Kal. Maias Conſtantinopoli, Honorio Nobiliſſimo Puero, & Evodio Coſſ.* ut Epiſtola Valentis & Urſacii in Fragm. S. Hilarii : *Data Gratiano Nobiliſſimo P. & Dagalaifo Coſſ.* Exinde voce *Puer* abrogata , *Nobiliſſimi* nude poſtmodum appellati , ut ſuo loco docemus.

INFANTES, appellati in Hiſpania Regum filii. Vitalis Epiſcopus Oſcenſis : *Regum filii, dum ſunt in Infantia, vel pueritia conſtituti, non Reges, ſed Infantes conſueverunt, & præcipue in Hiſpania, appellari. Ex quo contingit , quod qui ex Rege genitus ad talem ſtatum, deficiente ſibi regno , non valeat pervenire , quod Rex dici valeat cum effectu , in ea nuncupatione remaneat, quantumcumque proceſſerit in ætate, quam à principio eſt ſortitus. Unde contingit , quod tales , qui regnum ratione originis promerentur, regnum tamen nequeunt adipiſci, Infantes, quandiu Reges non fuerint, appellentur.* Sed quod addit, ut & Molinus, *Infanzones* poſtmodum appellatos in Hiſpania, *quaſi ab Infantibus genitos*, jure carpitur ab Hieron. Blanca. Aiunt porro primitus hanc nomenclaturam filio ſuo primogenito Sancio indidiſſe Ferdinandum II. Regem Caſtiliæ & Leonis , quam ab Anglia hauſerat, ducta in uxorem Leonora, filia Regis Angliæ. Sed longe ante iſtud temporis *Infantium* & *Infantiſſarum* obtinuiſſe nomina, docemur ex Epiſtola Pelagii Epiſcopi Ovetenſis, qui vixit an. 1100. Is enim in Veremundo II. Rege : *Habuit duas nobiles uxores : ex una genuit Infantiſſam domnam Geloiram. Ipſe Infans Ordonius Fronildi Pelagii genuit plures filios, &c.* Utitur ibi non ſemel. Chartam Alfonſi VI. Regis Caſtellæ æræ 1118. *ſubſcribit Ramirus Infans Garſiæ Regis filius* , apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 3. [Jacobus Rex Aragon. an. 1272. in ſuo Teſtamento inſtituit ſuum *filium primogenitum Infantem Petrum heredem in regno Arragon. &c.* apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1144.] Vide Suritæ Indicem lib. 1. æra 1063. 1064. Michaëlem del Molino in Repertorio Foror. Aragon. v. *Primogenitus*, & Sebaſt. Cobarruviam in Theſauro Linguæ Caſtellanæ.

INFANTISSÆ , Nobiles puellæ. Lucas Tudenſis in Chron. p. 88. *Habuit etiam duas nobiles concubinas, & ex una genuit ... & ex alia Infantiſſa domnam Geloyram. Ipſe Infans Ordonius ex Infantiſſa Fronildi Pelagii genuit plures filios.* Adde pag. 106. Charta Aldefonſi Regis Caſtellæ æræ 1219. apud *Colmenares* cap. 18. §. 3. & 4. *Ego Aldelfonſus D. G. Rex Caſtellæ & Toleti , una cum uxore mea Alienor Regina, & cum filia mea Infantiſſa Berengaria , &c.* Occurrunt eadem verba in aliis æræ 1227. & 1228. apud Jo. Pinedam ann. 1189. & Salazarum in Vita S. Epitacii pag. 123. Ubi Garibaius lib. 12. c. 24. obſervat *Infantiſſam* in iis appellari, quæ hodie *Infanta* dicitur.

¶ INFANTA, Vox non recentioris uſus apud Hiſpanos quam *Infantiſſa* ad deſignandas puellas ex regia progenie oriundas. Concil. Ovet. ann. 1115. to. 3. Collect. Concil. Hiſpan. pag. 325. *Sorores itaque jam dictæ Reginæ, dona Geloyra Infanta ..... atque Infanta dona Taraſia cum omnibus filiis & filiabus ... juraverunt & confirmaverunt.* Aldefonſi Hiſpan. Reg. Præceptum an. 1132. to. 8. Spicileg. Acher. p. 176. *Infanta Sanctia germana Regis confirmavit.* Joſ. Moret. Antiquit. Navarræ p. 587. *Hic requieſcit famula Dei Hiſabela Infanta filia dicti Regis Petri.*

INFANTES, Pueri ſymphoniaci, vulgo noſtris *Enfans de Chœur.* Ordo Romanus : *Et ſtatuuntur per ordinem acies duæ, Paraphoniſtæ quidem hinc inde aforis, Infantes ab utroque latere infra per ordinem, & mox incipit Prior ſcholæ Antiphonam, &c.* Alibi : *In quacumque ſchola reperti pueri bene pſallentes tollantur inde, & nutriantur in ſchola Cantorum , & poſtea fiant Cubicularii.* Alio loco , *Infantes paraphoniſtæ. Pueri de altari* , in Capitulo generali Canonicorum Rotomagenſ. an. 1311. *Pueri*, nude in Charta Evrardi Epiſcopi Ambianenſis ann. 1218. pro erectione *Præcentoriæ* in eadem Eccleſia tom. 12. Spicilegii Acheriani pag. 166.

INFANTUM OFFICIUM, apud Joannem Epiſcopum Abrincenſem de Offic. Eccleſiaſt. Id eſt, puerorum, quod canebatur in Nativitate Domini.

INFANTES MONASTERII, Iidem, qui vulgo *Oblati*, *Nutriti*, de quibus agimus ſuis locis. Capitula Theodori Cantuar. c. 34. *Infantes Monaſterii 14. annis carnem manducant.* Statuta Ord. S. Benedicti to. 6. Spicilegii Acher. pag. 33. *Item ſta-*

tuimus, quod Infantes, qui recipiuntur in Monaſteriis, & quotidie audiant Regulam exponi, & ſcholam non exeant, donec legitimæ ſint ætatis, & tunc profeſſionem faciant, & benedictionem accipiant, ſecundum formam Regulæ. Vide Addit. 1. Capitul. cap. 37. Iidem *Pueri Monaſterii* dicuntur apud eumdem Theodorum c. 115. ubi vetantur *Pueri Monaſterii ante* 25. *annos ordinari.* Horum modeſtiam in Eccleſia belle deſcribit Domnizo lib. 1. de Vita Mathildis c. 15. de Bonifacio Duce:

Scilicet aſſiſtens ad opus divum bonas ipſe
Stabat in excelſo ſolio, non corde ſuperbo:
Aſpicienſque chorum, facies vidit puerorum
In terra pronas, pſallentes dulciter horas,
De quibus admirans, ita cur ſtant, ſeque regirant;
A Monachis didicit ſemper quod ſtant ibi fixi.
Hoc non oblitus jocundus Dux & opimus,
Ire ſuper tectum clam templi fecit honeſtum
Quendam quippe virum cum numis, vult quia mirum
Ipſe videre: decem libras vir jactat ab æde,
In medioque choro ſtrepitus ſonat, & puerorum;
Quorum palpebræ penitus nec ſic patuere,
Aſpexit numum tetigit non ullus & unum:
Unde magis gaudens præclarus Dux ait autem:
In modicis annis ſunt hi pueri velut alni.

Similia refert Eckeardus de Caſibus ſancti alli c. 1. ubi de Conrado Rege, qui *in proceſſione Infantum Cœnobii pomis in medio Eccleſiæ pavimento ſterni juſſis, cum nec unum parviſſimorum moveri, nec ad ea attendere vidiſſet, miratus eſt diſciplinam.* Conſulendus etiam de hujuſmodi Monachorum modeſtia in Eccleſia idem Scriptor ſub finem libri 3. & auctor de Converſione Otgerii apud Mabillonium tom. 5. SS. Benedict. pag. 663.

¶ INFANTIA, Species hydropiſis. Miracula ſancti Franciſci Solani to. 5. Julii p. 900. *Maria Ximenez.... gravida hydropiſi, quam medici Infantiam vocant, ex natura ſua valde difficiliter ſanabili, toto corpore & ventre intumuit.*

¶ INFANTIÆ, Infantiles luſus, nugæ. Vita B. Coletæ to. 1. Martii pag. 541. *Fugere cœpit omnes ludos juveniles & Infantias curioſas ac diſſolutas.*

INFANTIOSUS, *Plenus infantia, i. Infantilis.* Johannes de Janua.

¶ INFANTISSA. Vide in *Infantes.*

INFANTISSIMUS, apud Prudentium lib. Periſteph. hym. 14. [& Paulinum in Epiſt. 12. n. 5.] *Ineloquentiſſimus* exponitur in Gloſſis Iſonis Mag.

¶ INFARIA, *Non fatua, ſalſa, aut fatuum efficit.* Gl. Iſid. Legendum: *Infatua, non fatua, ſalſa; Infatuat, fatuum efficit.* Vide Grævium.

¶ INFAS. Vide *Impans.*

¶ INFASCIARE, Faſcia obvolvere, in Actis S. Franciſci de Paula, to. 1. April. p. 124.

INFASCINABILIS, ἀϐάσκαντος, in Gloſſ. Gr. Lat.

INFATUATUS. Herimannus de Reſtaurat. ſancti Martini Tornac. c. 94. de Hugone Capeto: *Proditione ac dolo Aſcelini Laudunenſis Epiſcopi nocte Laudunum ingreſſus cum militari manu, Karolum Regem cognatum ſuum, qui cognominabatur Infatuatus, in turre Laudunenſi cepit, vinctumque catenis regno privavit.*

¶ INFAUCIDIA, pro *in faucidia*, in Teſtamento Widradi Abb. Flaviniacenſis ſæc. 3. SS. Benedict. part. 1. p. 686. Vide *Faucidia.*

INFAUSTITUDO, Infortunium, in Miraculis S. Remacli c. 14.

¶ INFE, ἄρξον, *Incipe, Infit, Incipit* Supplem. Ant.

¶ INFEARE, In *feudum* ſeu beneficium conferre. Vide in *Feudum* ſub finem.

¶ INFECTORIUM, βαφεῖον, in Gloſſis Lat. Græc. Sangermanenſ. Locus ubi inficitur ſeu tingitur.

INFELICARE, *Infelicem facere, affligere.* Papias. [Occurrit apud Plautum non ſemel, ut & *Infelicitare.*]

¶ INFENDERE, *Valde offendere, facere iraſci*, Johan. de Janua; *Courreacier*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. Suppl. Antiq. *Infendere*, ἐπιτεῖναι, ἐγκληματίσαι, *Increſcere, infrondeſcere.* Leg. *Intendere.*

INFENDITOR, ἔκδικος, in vett. Gloſſ. Defenſor. [Supplem. Antiquarii: *Infenditor*, σύνδικος, *Patronus, defenſor.*]

INFENSARE CURIAM. Quoniam Attach. c. 16. §. 5. *Nec debet Ballivus, ſeu alius Judex, facere ſe partem in aliquo placito pro aliquo: nec debet dare aliquam rationem pro parte ſua, niſi ad infenſandam Curiam, in Wardis petitis, ubi ſectatores ſunt legis minus ſcientes.* Ubi Skenæus, *Infenſare*, eſſe *Informare* ait, cum ſcilicet Judex ea ſuggerit Advocatis, quæ vel per lapſum, vel per ignorantiam prætermiſerint, juxta illud Juris Civilis: *Judex poteſt ſupplere ea, quæ Advocatis deſunt.*

¶ INFENSOR, Accuſator, aggreſſor, qui crimen aut delictum opponit. Auxilius l. 2. de Ordinat. in præfatione: *Ita tamen ut in unaquaque objectione prænotetur Infenſor, & reſponſione defenſor.*

¶ INFEODARE, In *feudum* conferre. *Inhibemus ne quidquam de aſſignatis Infeodare ſeu alienare, vel quoquo pacto diſtrahere... præſumat*, in Inſtrum. to. 4. Gall. Chriſt. col. 593. Vide *Feudum.*

¶ INFEOFAMENTUM, Traditio vel acceptio in *feudum.* Quoniam Attachiam. c. 45. *Si aliquis liber tenens, cujus tenementum liberum eſt ab omni ſervitio per ſuum Infeofamentum, &c.*

¶ INFEOFARE, INFEOFFARE, ut *Infeodare.* Prius occurrit in voce *Foreſta* ſub finem; poſterius vero in Charta ann. 1401. apud Rymer. to. 8. pag. 206. *Realiter & cum effectu mittent, inducent & Infeoffabunt, mittique ſeu induci & feoffari facient, &c.*

¶ INFERCIALE. Vide *Infertiale.*

INFERENDA, Tributum, quod fiſco infertur. Gl. Lat. Græc. *Inferendum*, εἰσκομιστέον. Additio 4. Capitul. c. 84. al. 116. *Tributum, quod Inferenda vocatur,... hoc eſt duo ſolidi pro vacca.* Adde Capitulare an. 829. cap. 15. Charta Childeberti Regis Franc. pro Monaſter. SS. Sergii & Bacchi Andegav. *Clementiæ regni noſtri ſuggeſſit, quod de curtibus prædictæ ſanctæ Baſilicæ, quæ nominantur ... annis ſingulis Inferendam ſolidos 6. inferendales, & alios 6. de remiſſaria auri pagenſis inferendo in fiſci ditiones reddebant.* Et mox: *Ut nullus Judex publicus in ipſas curtes ad agendum .... niſi quod Inferendam ipſam idem Abbas per ſeipſum, aut per miſſos ſuos annis ſingulis in Sacellum publicum reddere deberet.* Denique: *Sed quodcunque pars fiſci noſtri exinde percipere aut exactare potuerit, nullus veſtrûm penitus requirere præſumat, niſi tantum annis ſingulis ipſi ſolidi duodecim per ipſum Abbatem, aut per miſſum ſuum noſtris ærariis Inferri debeant.* Geſta Dagoberti c. 37. *Centum vaccas Inferendales, quæ ei de Ducatu Cinomanico annis ſingulis ſolvebantur, &c.* Quo ſpectat Charta Childeberti Reg. Fr. ex Tabular. Corbeïenſi apud Bollandum: *Eo quod bonæ memoriæ proavus noſter Dagobertus quondam Rex per ſua auctoritate manu ſua roborata, vaccas cento ſolduris, eo quod in Inferenda de pago Cinomaneco in fiſci ditionibus ponebatur,* (al *ſperabatur*) *ad ipſam ſanctam Baſilicam annis ſingulis conceſſiſſet.* Perperam *cartas*, pro *vaccas* habet Charta Chilperici Regis apud Mabill. to. 4. Actor. SS. Ord. S. Benedicti p. 623. in qua eadem verba recitantur. Ubi infra: *Ut ſi conſtat antedictus Princeps Dagobertus quondam Rex ipſas vaccas cento Inferada-*

bas (lege *Inferendales*) *de ſupradicto pago Cinomonneco, quod annis ſingolis in fiſci ditionibus ſperabatur, per ſua auctoritate ad ipſa Baſelica conceſſit*, &c. Fredegarius c. 74. *Quingentas vaccas Inferendales annis ſingulis à Chlotario Seniore cenſiti reddebant.* Adde Aimoinum lib. 4. Hiſt. Franc. c. 26. Vitam Aldrici Epiſc. Cenom. n. 56. Acta Epiſcopor. Cenom. p. 146. 226. 244. [Inſtrum. tom. 4. Gall. Chriſt. col. 66. Præceptum ann. 570. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 6.] &c.

¶ INFERENTIA, Intolerantia. Lambertus Ardenſis apud Ludewig. to. 8. pag. 437. *Ubi impetrato à domino Rege quod juſte poſtulaverat, ſpontaneæ voluntati ſuæ, quandam neceſſitatis opponens Inferentiam, moroſius cum Rege perhendinavit.*

INFERETRARE, *Feretro inferre*, apud Lambertum Ardenſem. Vide *Feretrum*.

¶ INFERILIA, Infernalia, ſubterranea, Gloſſ. Lat. Græc. *Inferilia*, καταχθόνια.

INFERMENTARIA, *Tacita*, *Diſſimulata*. Ita Papias MS. & Editus.

¶ INFERMITARE. Supplementum Antiquarii: *Infermito*, πέσσω, *Subigo farinam*.

¶ INFERNALIS MORBUS. *A morbo qui dicitur S. Antonii vel Infernalis*, apud Marten. in Onomaſtico ad calcem to. 5. Anecd. Vide *Ignis inferni*.

¶ INFERNALITER, Modo pernicioſo, qui *inferni* pœnas ſecum trahat. Conventus Epiſcoporum an. circiter 1090. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 120. *Surrexerunt quidam falſi Chriſtiani... qui .... ſtipendium Eccleſiæ noſtræ & pauperum eleemoſynas.... audaciter & inverecunde Eccleſiæ ſurripiunt, ſibi Infernaliter contradunt.*

¶ INFERNUM, Anus, podex. Medicina Salern. p. 208. edit. 1622. *Vomitum flavæ bilitiſcat* (naſturtium) *eandemque per Inferna ſeducit.* Eadem ratione Galli dicunt *par bas*.

¶ INFERRARE, In catenas, ferrum ſeu vincula conjicere, Gall. *Mettre aux fers.* Propoſitio gravaminum illatorum per Gentes Comitis Sabaudiæ ann. 1302. Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 98. *Ipſos fecit Inferrari & cuſtodiri à duobus clientibus, qui ipſos cuſtodierunt per* LII. *dies in dictis ferris.*

¶ INFERRIRE, pro Inferre, ſcilicet in fiſcum, habetur in Charta Chlodovei III. an. 692. apud Felibian. Hiſt. San-Dionyſ. p. XII.

¶ INFERTARE. Vide *Infertor*.

¶ INFERTIALE, *Illacrimabile*. Papias. MS. Sangerman. habet *Inferciale*.

¶ INFERTILITAS, Sterilitas, in Litteris an. 1359. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 342.

INFERTOR, Dapifer, qui dapes infert, παραθέτης, in Gloſſ. Lat. Gr. Schol. Juvenalis Sat. 6. *Miniſter, Infertor.* Gloſſæ antiquæ: *Infertat, importat, miniſtrat.* Lex Salica tit. 11. *Si quis Majorem, Infertorem, Scancionem occiderit.* Ubi perperam Editio Heroldi *Infeſtorem* præfert. Wippo de Vita Chunradi Salici p. 428. *Quos Cubiculariorum Magiſtros, quos Infertores & Pincernas & reliquos Officiarios ordinaret.* Et an. 1038. *Quidam bene valens vir Cunradus Infertor ciborum Imperatoris cum aliis interfectus eſt.* Charta Hugonis Epiſc. Gratianop. an. 1110. in Tabulario ejuſd. Eccleſiæ f. 35. *Signum Odonis Infertoris dapium, ſive Seneſchalci.*

INFERTUM. Iſidorus lib. 20. c. 3. *Infertum, vinum, quod altario libatur, atque offertur.* Gloſſ. Ælfrici: meſſe-pin, id eſt, *Vinum, quod ad Miſſam offertur.* Vide *Fertum*, *Confertum*.

INFERTURIA, pro *Infertorium*, Vas, quo aliquid infertur, ſive thus ad thuribulum, vel dapes ad menſam. Charta Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis æræ 1016. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 5. *Candelabra argentea & ænea, lucerna, turibulus & Inferturia ex auro & argento, & omni lapide pretioſo ornatos.* Infra: *Ad miniſterium refectionis... diſcos & paraſidas, fialas & Inferturias, argento ſcultas & auro, perlucidas*, &c. In alia ejuſd. Rudeſindi, ibid. *id eſt, turibulorum ex auro, cum ſua Offerturia, capſas argenteas*, &c. Alia Ferdinandi M. Regis æræ 1101. apud eumdem to. 6. *Turibulos duos aureos cum Inferturia aurea*, &c. Alia ejuſd. Regis ibid. *Servitium de menſa, id eſt, ſalare, Inferturia, tenaces, trullone cum coclearibus decem*, &c.

INFESTARE, Offendere, invadere. [Papias: *Infeſtari, objurgare, altercari, inſectari.*] Regiam Majeſt. lib. 2. c. 63. §. 1. *Vaſſallus non poteſt Infeſtare dominum ſuum, ſalva fide homagii ſui.* Idem etiam quod *Fatigare*, in Foris Aragon. Fori Oſcæ Jacobi I. Reg. Aragon. ann. 1247. fol. 6. *Nullus homo pro aliquo clamo, quod habeat de alio homine, poteſt per ſeipſum teſtare, ſeu Infeſtare ullas cauſas mobiles aut immobiles de illo homine, de quo facit clamum*, &c.

INFESTATUS, Morbus equinus, *cum equus videtur habere collum parum extenſum, ita quod digitis vix poteſt capi vel aſtringi, & in ſuo motu velut infunditus impedire videtur, & ejus oculi lacrymantur.* Ita Petrus de Creſcentiis lib. 9. de Agric. cap. 21. Ubi Gallicus Interpres vetus vertit, *Enfeſture*. Italis, *Infeſtato*, eſt qui doloribus vexatur.

¶ INFESTINATIO. Concil. Narbon. an. 791. inter Inſtrum. novæ Hiſt. Occitanæ to. 1. col. 27. *Oſtendit quod nullo modo Epiſcopum ponere illuc potuiſſet ob Paganorum Infeſtinationem*, id eſt, *Infeſtationem*, ut lubentius legerem.

¶ INFESTIO. Hiſtoria Monaſterii Novient. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1155. *Ipſo anno cœpit Abbas jam dictus debilitari, ita quod in manibus ejus & cruribus puſtulæ tumeſcerent, ex quibus ſanies ebulliebat. Quo morbo ſemper invaleſcente, diſcrimen impoſitum eſt ei Infeſtionis, & probandus ad menſem & dimidium in ſequeſtro recluditur.* Puto legendum *Infectionis*, hacque voce contagionem ſignificari, Gall. *Infection.* Sententiam confirmat ſegregatio unius menſis cum dimidio; tantumdem enim temporis ſegregari ſolent qui peſtilentia inficiuntur.

¶ INFESTUCARE, Per *feſtucam* in poſſeſſionem mittere. Vide *Feſtuca* ſub finem.

¶ INFESTUMINARE, *Mare latrocinando infeſtare.* Laurentius in Amalthea.

¶ INFEUDARE, Feudum conferre, in feudi poſſeſſionem mittere. Charta ann. 1270. ex Archivo Majoris-monaſterii: *Prior de Combor Infeudat Guillelmum Bandain Militem de quibuſdam terris per unum par cyrothecarum, de pretio trium denariorum, reddendarum ſingulis annis, & dictus Miles obediet Priori tanquam domino feodali.* Chron. Cœnobii Schutterani inter Vindemias Litter. Schannatti pag. 19. *Per hoc* (diploma) *idem Imperator noſtrum Monaſterium quoad temporalia, ſive, ut aiunt, regalia, novo à ſe erecto Bambergenſi Epiſcopatui jure feudi tradidit, unde in hodiernum uſque diem Abbates noſtri ab Epiſcopo Infeudantur.* Concil. Tarracon. an. 1591. *Ne viri Religioſi ſine conſenſu ſui diœceſani Epiſcopi poſſeſſiones monaſteriorum vendant.... aut Infeudent.* Vide *Feudum*.

¶ INFEUDATIO, Collatio in feudum, in Charta Caroli Rom. Regis ann. 1348. apud Steyer. in Commentariis ad Hiſtoriam Alberti II. Ducis Auſtriæ, col. 149.

INFIBLARE, Infibulare, cingere, circumdare, & ligare, apud Apicium lib. 8. cap. 7.

INFICERE, pro Inferre, apud Interpretem S. Irenæi lib. 2. cap. 29. *Conſternationem Infecit*, id eſt, intulit, vel incuſſit.

INFICIARI. Lucifer Calaritanus lib. 1. pro S. Athanaſio pag. 52. *Teſtis falſus non impunitus erit, & qui accuſat inique, non effugiet: & tamen fuiſti auſus Inficiari Athanaſium*; id eſt, falſi criminis accuſare, eique injuriam inferre. *Inficiator Reginæ*, id eſt, accuſator, apud Gregorium Turon. lib. 5. cap. 49. *Inficiatrix*, apud Hepidannum in Vita S. Wiboradæ. Apud Nonium *Inficiatores*, dicuntur *falſi criminis objectores*, ex Cicerone lib. 1. de Oratore. In Gloſſis Græco-Lat. ἀγνώμων, *Perfidus, Fraudulentus, Inficiator.* Vetus Interpres Juvenalis ad illud Sat. 13. v. 23.

Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem.

Quia tam ſacrum celebratur, ut non quotidie delinquant Inficiantes homines. Ubi *Inficiantes* dici videntur homines pravi.

¶ INFICIATUS, Infectus, corruptus. Miracula S. Gibriani, tom. 7. Maii pag. 621. *Membra aridæ, diverſiſque morbis ſive venenis Inficiata.*

¶ INFICIENTIA, Negligentia, incuria. Epiſtola Johannis de Monſteriolo, apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1342. *Vere quidem antipapam nominaverim, ex quo maxime tanto ſub rigore in re dubitatiſſima verum Papam ſe reputat; nihil offert, nihil aperit, nihil hortatur, nihil monet, niſi ſuam per Inficientiam proceſſus Cardinalium, ac notam torporis & negligentiæ noſtrorum regalium ac ſuper nuntiorum apoſtolicorum accuſationem, ad eum accedere debeamus.*

¶ INFIDARE, Idem quod *Infiduciare.* Concil. Legion. an. 1012. can. 42. *Mulier in Legione non capiatur, nec judicetur, nec Infidetur, viro ſuo abſente.*

¶ INFIDELES, Qui fidem Chriſto non habent, vel Regi dominove feudali quam jurarunt, non ſervant. Vide *Fideles.*

INFIDELIA, ἀπιςία. Gloſſ. Lat. Gr. Vide *Infidia.*

¶ INFIDELITAS erga Regem dominumve feudalem. Vide in *Fideles.*

INFIDIA. Gloſſ. Gr. Lat. ἀπιςία, *Incredulitas, Infidia, diffidentia, perfidia.* Ita & in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ INFIDIS, Infidus. Pactum an. 1232. apud Acher. to. 9. Spicil. p. 283. *Convenio tibi Willelmæ ut ego Grimaudus non deffendam me alicui homini viventi; qui me vocare voluerit, ut non ſim falſus & Infidis in aliqua curia.*

¶ INFIDUCIARE, In *fiduciam* ſeu pignus dare. Vide in *Fiducia.*

¶ INFILARE, vox Italica, Gallis *Enfiler*, Filo trajicere. *Infilatas caſtaneas offerre*, in Actis S. Franciſci de Paula, to. 1. April. p. 185.

¶ INFILATURA FICUUM, Series ficuum filo trajectarum, in iiſdem Actis pag. 147.

INFINALITAS. Guigo Prior Carthuſiæ de Quadripertito exercitio Cellæ cap. 25. de Deo: *Nec poteſt ullo modo, vel pro ſui puritate maculari, vel pro ſua ſimplicitate dividi, vel pro ſua immenſitate comprehendi, vel pro ſua Infinalitate menſurari.*

¶ IN FINE, Locutio Gallica, *Enfin*, Tandem, apud Marten. to. 4. Anecd. col. 29.

¶ INFINIBILIS, Infinitus. Apuleius de dogmate Platonis: *Materia cum viduata ſit fine, Infinibilis recte videri poteſt.* Occurrit apud Martian. Capellam lib. 2. c. 45. & in Vita B. Gerardeſchæ, tom. 7. Maii pag. 166.

INFINITABILIS, *Negabilis*, in Gloſſis Sangerman. MSS. n. 501. Legendum *Inficiabilis.*

¶ INFINITARE, *In infinitum protrahere*, apud Goclenium in Lexico Philoſophico.

¶ INFINITILOQUENTIA, *Infinitas ſermonis, ſcil. cum ſermo non poteſt reperire exitum.* Idem Goclen.

¶ INFIRMARE, Ægrotare, infirmum eſſe. Agnelli Liber Pontif. apud Murator. to. 2. p. 182. col. 2. *Miſit Legatum ſuum Romam, qui diceret, quia egreſſus de civitate venire voluit & Infirmavit. Infirmans, Ægrotans*, in Barthii Gloſſario ex Guiberti Hiſtoria Palæſt. *Infirmandus*, eadem notione, in Capitulari 2. Theodulfi Epiſc. Aurelian. apud Baluz. tom. 7. Miſcell. pag. 44. Paſſivum *Infirmari* pluries occurrit in Evangelio ſecundum Johannem cap. 11. & alibi.

INFIRMARIUS, Officium Monaſticum, *Frater, cui cura infirmorum commiſſa eſt*, ait Lanfrancus in Statutis Ordinis S. Benedicti cap. 9. de quo agunt Regula Canonicor. ex Concilio Aquiſgran. cap. 142. Udalricus lib. 3. Conſuet. Cluniac. & alii paſſim, præter Haeftenum lib. 11. Diſquiſ. Monaſtic. tract. 5.

¶ INFIRMARIÆ MONIALES, Quibus cura eſt infirmorum, in Charta an. 1249. pro *Monialibus Infirmariis* Eccleſiæ B. M. de Fontanis. Vide locum in *Domus Dei*, Noſodochium.

INFIRMARIA, Noſocomium, conclave infirmorum, in Monaſteriis præſertim, vulgo *Infirmerie*: in Tradit. Fuldenſ. lib. 3. trad. 35. apud Matthæum Paris ann. 1252. Thomam Stubs de Actib. Pontificum Eboracenſ. an. 1285. Will. Thorn. an. 1128. &c. *Domus Infirmorum*, in Concilio Meldenſi an. 845. can. 53. apud Petrum Venerab. lib. 1. de Mirac. cap. 19. Leonem Oſt. lib. 3. cap. 49. & alibi non ſemel: in Vita ſancti Altmanni Epiſcopi Patavienſ. pag. 64. &c. Liber Ordinis ſancti Victoris Pariſienſis MS. cap. 40. *In Infirmaria tria ſunt genera infirmorum. Sunt enim quidam, qui lecto prorſus decubant. Sunt alii qui de infirmitate convaleſcunt, & jam ſurgere & ambulare poſſunt; ſed tamen pro reparatione virium adhuc in Infirmaria ſunt. Sunt alii, qui hujuſmodi infirmitatem non habent, & tamen in Infirmaria aſſidue comedunt, & jacent, ut ſenes, cæci, & debiles, & hujuſmodi, &c.*

¶ INFIRMARIÆ GENRALES, in Conſuetudinibus Cluniacenſibus an. 1301. è MS. B. M. Deauratæ, Idem quod *Minutiones generales*, Stata nimirum tempora, quibus ſanguis Monachis *minuebatur*, ſeu vena ſecabatur: de quo more plura in *Minuere ſanguinem.*

INFIRMITORIUM, ut *Infirmaria*, Noſocomium, in Chronico Montis-Sereni an. 1170. 1184. apud Willelmum Thorn. an. 1312. &c.

INFIRMATORIUM, apud Cæſarium Heiſterb. lib. 1. cap. 35. lib. 9. c. 2. & in Chronico Montis-Sereni an. 1219. pag. 124. [*Infirmatorium clauſtrum*, in veteri membrana apud Ludewig. to. 8. pag. 218.]

¶ INFIRMERIUM, Eadem notione, apud Fantonum Hiſt. Avenion. pag. 178.

INFIRMARIA interdum eſt ipſum *Infirmarii* officium, ut apud Innocent. III. lib. 14. Epiſt. 121.

INFIRMITATES, [Feminalia, ſubucula, aliave ejuſmodi indumenta interiora, ſic dicta vel quod pro infirmitate Monachis conceſſa fuerint, vel quod iis infirma corporis ſeu pudenda tegerentur. Bernardus in Ordine Clunac. part. 1. cap. 74. n. 42. *Cocti omni tempore mutant Infirmitates ſuas, mane poſt tres orationes, vel ſi tale tempus eſt, taliſ-*

que dies poſt Litaniam, & veſpere ſtatim mutatis diurnalibus calceis & cultello, nihil loquuntur ibi, niſi fuerit cauſa pertinens ad Infirmitatem eorum neceſſaria, & hoc ita quiete, ut vix queat audiri; mutantur autem in domo infirmorum, in loco ad hoc deputato.] Uſus veteres Ciſtercienſis Ordinis cap. 69. *Et fiat intervallum, ut qui voluerit ſe calciare, vel ad ſeceſſum ire, aut Infirmitates remutare, aut manus abluere, &c.*

¶ INFIRMITORIUM. Vide in *Infirmare.*

INFISCARE, In fiſcum redigere, confiſcare. Lex Aleman. tit. 25. & 26. *Res ejus Infiſcentur in publico.* Annales Franc. S. Nazarii an. 786. *Poſſeſſiones vero vel agros eorum omnes Infiſcati eſſe noſcuntur.* Rodericus Tolet. lib. 2. de Reb. Hiſpan. cap. 14. *Eccleſiarum reditus Infiſcavit, & privilegia earum abſtulit.* Lib. 3. c. 15. *Omnia reſtituit, quæ Egica Infiſcarat.* Adde l. 6. c. 10. l. 7. c. 2. Joan. Diac. Neapolit. in Chronico Epiſcoporum Neap. in S. Joanne: *Unde Dux valde iratus dixit eundem jugulare Tiberium, & totius Epiſcopii ſervos poſſeſſioneſque Infiſcari.* Adde Annales Bertin. an. 871. [Concilium Avenion. an. 1029. apud Acher. tom. 2. Spicil. p. 619. Chartam an. 678. apud Felibian. Hiſt. Sandionyſ. pag. IX.] Vide *Fiſcus.*

INFISTULATUS, Morbo *Fiſtula* dicto laborans. Vide in *Fiſtula.*

INFITEUS, *Negator rationis meæ*, ab *Inficiari.* Ita Iſo Magiſter in Gloſſis. Videtur legendum *Infitens.* Gloſſæ Lat. Græc. *Infitentes*, ἀρνέμενοι. Vide *Inficiari.*

¶ INFLABELLARE, Inſpirare. Tertull. adv. Valent. cap. 23. *Omnibus elementis & corporibus ignis Inflabellatus eſt.*

¶ INFLABILIS, Qui poteſt inflare vel inflari; active enim ſumitur & paſſive. Lactantio de Opificio Dei cap. 11. pulmo dicitur *viſcus Inflabile atque aeris capax.* Cæl. Aurel. lib. 2. Tardorum cap. 2. *Inflabilis virtutis qualitas.* Idem lib. 5. cap. 1. *Alium Inflabile.*

¶ INFLAMIA, Inflammatio. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Paſſus fuit malum caſualiter in pede dextro; primo erat modica Inflamia, &c.*

¶ INFLAMINATUS, Incenſus, quaſi flamine inſpiratus, niſi forte legendum ſit *Inflammatus.* Vita S. Marcellinæ Virg. to. 4. Julii pag. 232. *Cum ipſa per ſe ad ſancte agendum Inflaminata, tum B. Ambroſii fratris libris . . . excitata.*

¶ INFLATICUS, Inflans, *Inflatico tumore turgerſcens*, in Vita S. Guthlaci, to. 2. April. p. 46.

¶ INFLATOR, Qui inflat. Gloſſ. Græc. Lat. ἐμφυσητής, *Inflator.*

¶ INFLATURA, Inflatio, Gall. *Enflure.* Miracula MSS. Urbani V. PP. *Duravit ipſa Inflatura quaſi per duos menſes.*

¶ INFLICTIO. Charta an. 1360. fol. VIII.^xx^ VII. Regeſti Johannis Comitis Pictav. ex Chartophylacio Regio: *Cum humili Inflictione ſignificatum nobis fuit*, hoc eſt, *afflictione*, ut conjecto; hic enim ſermo eſt de querimoniis delatis ad Comitem. *Multa Inflictione corrigere*, in Cod. Theod. lib. 9. tit. 17.

INFLORARE. Odo Cluniac. ſerm. de S. Benedicto: *Plebs urbana, nobilibus viris conſerta, Clericorum etiam honeſtis quaſi Inflorata perſonis, &c.* Id eſt, in modum campi diſtincta floribus. [*Eccleſiam poſſeſſionibus variis ditatam perſonis honeſtiſſimis Inflorare*, in Epiſtola Henrici Huntindon. Archidiac. Lincoln. apud Acherium to. 8. Spicil. p. 181. *Inflorari*, *Honore florido vigere*, apud Barthium in Gloſſario ex Gauterio de Bellis Antiochenis.]

¶ INFOCARE, verbum Italicum, Candefacere, inflammare. Acta S. Franciſcæ Rom. to. 2. Martii p. 164. * *Sibi extrahebatur cor cum aliquibus uncinis ferreis Infocatis ab ipſis dæmonibus.*

¶ INFODERARE, Intus veſti pellem aut pannum villoſum aſſuere, Gall. *Fourrer, Doubler.* Computus an. 1333. Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Pro Infoderando mantello Dom. Comitiſſæ & corſetto de vayro minuto, & pro quinque armineis, unc.* X. Et pag. 276. *Pro Infoderando mantello dominæ Burgæ de pannis vayris, unc.* IV. *taren.* XVIII. Infra: *Pro Infoderandis robis Domini de veluto & de vayro, unc.* VIII. *taren.* VIII.

¶ INFODERATURA, Pellis vel pannus villoſus veſti aſſutus, Gall. *Fourrure*, ibidem: *Pro Infoderatura caputii Dom. Johan. Elemoſinarii, taren.* II. *Infoderatura vayrorum*, in Chronico Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 89. Occurrit etiam in Conſtitut. Frederici Regis Siciliæ cap. 106.

¶ INFOEDATIO, pro *Infeodatio*, Traditio in feudum, apud *Laguille* Hiſt. Alſat. p. 32. Probat. col. 2. Vide *Feudum.*

¶ INFOEDERABILITER, Implacabiliter, ſine fœdere. Petrus Damianus in Vita S. Odilonis cap. 10. *Deflentes* (dæmones) *quod orationibus & eleemoſynis quorumdam adverſus eos Infœderabiliter concertantium, frequenter ex eorum manibus eriperentur animæ damnatorum.*

INFOLLONICATUS. Gloſſ. Gr. Lat. ἄκναφος, *Rudis, Infollonicatus, Impolitus.* Sic etiam MS. qui fullonis operam non habuit.

¶ INFORARE, *In foro placitare.* Gloſſ. Iſid. Plautinum verbum, quod interpretantur, In jus vocare.

¶ INFORCERE, Munire, Gall. *Fortifier.* Charta Communis Sueſſion. apud Perardum pag. 336. *Ad villam claudendam & Inforcendam, &c.* Vide *Infortiare* in *Fortia* 3.

¶ INFORCIA, Vis, violentia, Gall. *Force.* Charta Philippi Franc. Regis in Hiſt. Harcur. to. 4. pag. 1347. *Infra dicta foſſata non habebimus ullam occaſionem, violentiam, Inforciam, juſtitiam, captionem, venationem, &c.* Vide *Fortia* 2.

¶ INFORCIAMENTUM, Munitio. Privilegium an. 1265. ex Chartul. S. Johannis Carnot. *Pro turribus & Inforciamentis aliis faciendis in muro civitatis.* Vide *Fortia* 3.

¶ INFORCIARE, ut *Infortiare*, Munire. Vide in *Fortia* 3.

¶ INFORCIATI SOLIDI, Quorum materia purior erat minimeque adulterata. Vide *Moneta.*

¶ INFORCIATUM RUBRUM, Gall. *Rouge foncé*, Spiſſius, minuſque lucidum, in Actis Epiſcoporum Cenoman. pag. 390.

INFORESTARE, In ſilvam convertere. Vide *Foreſta.*

¶ INFORMACEUS, *Formarius paries, qui duabus tabulis circundatis, tamquam in formam infercitur*, in Amalthea.

¶ INFORMARE, Docere, monere, Gall. *Informer*, apud Lobinell. in Gloſſario to. 3. Hiſt. Pariſ.

¶ INFORMARE SE, Inquirere, Gall. *s'Informer*, in Diplomate Xyſti IV. PP. to. 3. Concil. Hiſp. pag. 687. in Regeſto magnorum dierum Campaniæ, apud D. *Bruſſel* to. 1. de Feudorum uſu pag. 223. in Litteris Innocentii VI. PP. apud Ludewig. to. 6. pag. 15. &c.

¶ INFORMARI, Edoceri, certum fieri, Gall. *Etre Informé.* *Certitudinaliter ſumus Informati*, in Litteris annis 1370. apud Rymer. to. 6. p. 662. *Per præſentium*

præſentium portitorem Informabimini plenius, in Litteris an. 1378. apud Acher. to. 6. Spicil. p. 44.

¶ Informatio, Gall. *Information*, Inquiſitio. *Audito ſuper hoc dicto ballivo loquente & Informatione ſuper hoc facta, injunctum eſt dicto ballivo, &c.* apud D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu pag. 233. Occurrit alibi.

INFORMITAS, Deformitas, apud Julianum Toletanum lib. 3. Prognoſt. cap. 30.

¶ INFORNARE, verbum Italicum, Gallis *Enfourner*, Panem in furnum immittere, inducere. Occurrit in Memoriali Poteſtatum Regienſ. ad an. 1280. apud Murator. to. 8. col. 1147. Vide *Infurnare.*

INFORTES, pro *Fortes*. Cathwlphus in Epiſtola ad Carolum Magnum:

Hic Deus adjutor valde tibi ſemper adinſtat,
Impia qui tulit tibi ſemper bella per orbem,
Obruit Infortes, ſimul & humiles honoravit.

¶ INFORTIARE, Munire, Gall. *Fortifier.* Charta Ricardi Regis Angl. an. 1195. apud D. *Bruſſel* de Uſu feudorum to. 2. p. XVI. *Andeliacum non poterit Infortiari.* Epiſtola Philippi IV. Franc. Regis an. 1293. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1251. *Caſtra, villas & loca dictæ terræ contra nos muniverunt & Infortiaverunt, muniunt & Infortiant tota die.* Rurſum occurrit apud eumd. Mart. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1107. 1142. Murator. tom. 6. col. 458. 476. 482. & alibi. Vide in *Fortia* 3.

¶ INFORTIATI, Species monetæ *fortis*, ſeu purioris minuſque adulteratæ. Vide *Moneta.*

INFORTIATUM, Pars una Digeſtorum Juris, quod barbari noſtri Juriſconſulti in tres partes diviſere, *Digeſtum novum*, *Infortiatum*, & *Vetus*: quæ nomina Bulgari & Azonis ſæculo nata tum primum aiunt, nomenclationis etymo hactenus incerto, cujus quidem meminit Robertus *de Swapham*, qui vixit ſub Henrico III. Rege Angliæ, in Chronico Monaſterii Petroburgenſis: quo loco ait, Benedictum, ejuſdem Eccleſiæ Abbatem, qui mortuus eſt anno 1194. deſcribi feciſſe plures libros juridicos, atque in iis *Inſtitutiones Juſtitiani*, (ſic) *cum Authenticis & Infortiato, Digeſtum vetus, tres partes, cum Digeſto novo, ſummam Placentini; totum corpus Juris in duobus voluminibus.* Apud Seldenum in Præfat. ad Angliæ Hiſtoricos, editos anno 1652. num. 8.

¶ INFORTUNARE, Infortunatum reddere. Præfatio pro benedictione conjugum in Miſſali Pariſ. *Deus ... quo benedicente nemo Infortunabit, &c.*

INFORTUNIOSUS, Infortunatus, apud Guibertum lib. 3. de Vita ſua cap. 3.

INFRA, paſſim pro *Intra*, unde Italicum *Fra.*

¶ Infra Breve, Brevi, propediem, Gall. *Dans peu*, apud Rymer. to. 4. p. 633. col. 1.

Infra Se, vel Intra Se, quod dicimus, *A part ſoi, en ſoi-meſme.* Acta S. Ceciliæ Virg. & Mart. *Tunc Valerianus reſpiciens, cœpit Intra ſe legere, &c.* Mox: *Cumque hoc Infra ſe legiſſet, &c.*

INFRACTIO Atrii Ecclesiæ, pro qua ſolent exigi 30. libræ, ut eſt in Epiſtola Droconis Epiſcopi Bellovacenſis ad W. Coepiſcopum.

Infractio Burgi, *Caſtri, Urbis.* Vide *Burghbrech.*

Infractio Pacis, *vel ordinis, vel Chriſtianitatis, vel legalitatis*, in Leg. Henrici I. Reg. Angl. c. 21.

¶ INFRACTOR, Qui infringit, violat, deſtruit. Donatio Eccleſiæ Weſtmonaſt. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 240. *Feci ... omnes Infractores ſeu diminutores hujus meæ eleemoſynæ excommunicari.*

INFRACTURA, Delictum, crimen, vel quidquid leges *infringit*, & contra eas fit. Leges Henrici I. Regis Anglic. cap. 68. *Redduntur duæ libræ pro Infractura ordinis, &c.* Charta Caroli C. apud Doublet. in Hiſt. Sandionyſiana pag. 788. *Itaque hanc procinctam Deo ſanctoque ejus Dionyſio donamus, cum omni videlicet judiciaria poteſtate, hoc eſt, bannum ..; omnemque Infracturam, & ſi quæ ſunt aliæ conſuetudines Legum, ubicumque infra totam præcinctam, ſive in agris, ſive in domibus, ſive in viis publicis vel privatis evenerint, &c.* [Charta Ludovici Craſſi Franc. Regis an. 1136. apud D. *Bruſſel* to. 1. de Uſu feudorum pag. 186. *Item de Infracturis ceteriſque forisfactis, quæ in terris infra communiam fiebant, propter emendationem dominis pluſquam quinque ſolidos perſolvi non permittebant.* Charta Philippi Auguſti an. 1194. pro Atrebatenſibus: *Quicumque intra pacem civitatis Infracturam fecerit de raptu, vel de furto, vel de plaga ad bannileugam; juſtitia noſtra eum debet arreſtare & coram Scabinis ducere, &c.* Infra: *Qui de Infractura civitatis falſum teſtimonium dixerit, ſexaginta libras perdet.*]

¶ Infractura, Effractura, actio effringendi. Inter Formulas Bignonianas art. 26. exſtat *Cautio de Infracturis*, cujus initium ita concipitur: *Contigit quod cellarium vel ſpicarium veſtrum Infregi, & exinde annonam vel aliam raupam in ſolidos tantos furavi, &c.* Hac notione, ut reor, in Chartulario Prioratus S. Florentii ſub Odone Abb. S. Germani Altiſſiod. ex Charta XI. ſæculi legimus: *Incendium, homicidium, violentiam quæ vulgo appellatur Rapt, furtum, taxiam; Infracturam, aſſaltus, & quidquid culparum dici aut æſtimari poteſt.*

¶ Infractura Burgi. Vide *Burghbrech.*

Infractura Chemini. Charta Communiæ Meldenſis an. 1179. *Si quis in chemino in alium violenter manus injecerit, & clamor inde proceſſerit, & de hoc convictus fuerit, Infracturam chemini forisfactor 7. ſolidis emendabit.*

¶ Infractura Ecclesiarum, in Capitulis Caroli Calvi, apud Baluz. to. 2. Capit. col. 150.

INFRAMITTERE, Interponere. Gall. *Entremetre*, à voce *Mittere*, *Mettre.* Ratherius Veron. Epiſc. in Apologetico: *Ut quivis abhinc Epiſcoporum, ſi de Clericorum ſe Inframitteret rebus, anathemate foret damnatus.*

INFRAMURANEUS, Infra ſeu intra muros urbis, vel caſtri. Gregorius Turon. lib. 7. cap. 22. *Domus vero Inframuranea ... adplene ſpoliata eſt.*

INFRANARES, Myſtax, ſuperioris labri barba. Gloſſ. ſancti Benedicti: *Infranares*, μύςαξ. Vide Sidonium lib. 1. Epiſt. 2.

INFRANG. Leges Henrici I. Regis Anglic. c. 88. *Si eum tunc cognatio ſua deſerat, & pro eo gildare nolit, tunc volo, ut omnis illa cognatio ſit Infrang; præter ſolum malefactorem, ſi ei nec victum det, nec pacem.* Vide *Infanc.*

¶ INFREQUENTATUS, Infrequens, rarus, Sidonio lib. 4. Epiſt. 10. & lib. 9. Epiſt. 15.

INFRIGDARE, Refrigerare, *Rafraiſchir.* Alexander Iatroſoph. lib. 1. de Paſſionib. *Quæ Infrigdare & condenſare poſſunt, adhibeantur adjutoria.* Paſſim apud hunc Scriptorem. Vide *Frigdor.*

¶ INFRIGIDARE, Ead. notione. *Æſtivo tempore vinum Infrigidare*, in Chron. Mellic. pag. 417.

¶ INFRIGIDATUS, Frigefactus, rigens frigore. *Infrigidatis pedibus quidam dolor aſcendens, &c.* in Proceſſu de B. Petro Luxemburg. to. 1. Julii pag. 586. *Hauſto avide veneno decidit Infrigidatus*, in Meiſterlini Hiſt. rerum Noriberg. apud Lude-

wig. to. 8. pag. 116. *Infrigidatus equus*, in voce *Cimona*. Metaphorice ſumitur in Litteris Atrebatenſium ad Raynoldum Archiep. Rem. ann. 1093. apud Acher. Spicil. to. 5. pag. 540. *Sed Paternitatem veſtram miramur plurimum in calce noſtri negotii Infrigidatam exiſtere.*

¶ INFRIXATURA, Fimbria. Conſtitut. Frederici Regis Siciliæ cap. 93. *Item quod nulla domina ſive mulier audeat portare cappam pro equitando de ſamito, vel de aliquo panno aureo, vel ſerico, niſi tantum de panno laneo vel jamellocto abſque omni Infrixatura.* Vide *Friſum.*

¶ INFRONTARE, Terminari, Gall. *Aboutir.* Charta an. 855. Marcæ Hiſp. col. 789. *Vinea... qui* (ſic) *Infrontat in ſtrata & in caſtro Tarraça.* Alia an. 876. ibid. col. 798. *Quia Infrontat ipſe Palaciolus cum ipſas terras... de una parte in rio quem nuncupant Ferrario, de alia parte in terra de Anſcricho inlaterat, de tertio latus per ſummitate de ipſo poio Infrontat in Kero Dandriſo... de quarto vero latus Infrontat in terra de Caſtellano Abbate.* Vide *Affrontare.*

INFRONTARE SESE, Opponere ſeſe, quaſi frontem fronti opponere. Iſidorus Pacenſis in Chron. æra 769. *Tunc Abdirraman ſupra fatum Eudonem Ducem inſequens, dum Turocenſem Eccleſiam, palatia diruendo, & Eccleſias uſtulando deprædari deſiderat, cum Conſule Franciæ interioris Auſtriæ nomine Carolum, virum ab ineunte ætate belligerum, & rei militaris expertum, ab Eudone præmonitum ſeſe Infrontat, ubi dum pæne per 7. dies utrique de pugnæ conflictu excruciant, ſeſe poſtremo in aciem parant, &c.*

INFRONTATIONES, Fines, limites. Charta S. Willelmi Comitis & Monachi Gellonenſis, apud Mabillonium to. 5. SS. Benedict. p. 89. *Habet vero has collaterationes & Infrontationes ab Oriente, &c.*

INFRONTATUS, Impudens, abſque fronte, infrunitus. Concil. Ticinenſe ſub Benedicto VIII. PP. in Præfat. *Filios libertant, licet non poſſint; filiis congerrones Infrontati omnia congerunt.* Epiſtola Leonis Epiſc. Vercellenſis: *Qui peccata populi manducant, & qui eleemoſynas vendunt, & Infrontati ab Eccleſia theſaurum Eccleſiæ tollunt.* *Enfruns* dixerunt noſtri, quaſi *Infrontes*, aut *Infrunitos*. Le Reclus de *Moliens* in ſuo *Miſerere:*

Dieu par le Prophete diſant,
Contre les Enfruns panetiers, &c.

Guillelmus Guiartus in Hiſtoria Francica MS.

Phelippe renge ſes batailles,
De courtoiſe gens & Enfrune,
Son conduiteur a en chaſcune.

Idem an. 1270.

De gens courtoiſes & d'Enfrunes.

INFRONTATE, Impudenter. Fulgentius: *Catillare eſt per alienas domos Infrontate gyrare.*

¶ INFRONTUOSUS, ut *Infrontatus.* Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarviſina lib. 10. cap. 16. *Et reverſus Rudigium vultu Infrontuoſo, non aliter quam coluber tortuoſus & falſus, diem expectabat & horam qua ſuas poſſet inſidias perpetrare.*

¶ INFRUCTIFER, Qui non fert fructus. Non ſemel legitur in Chartis *Arbores fructiferæ & Infructiferæ, &c.*

INFRUCTUARE, Fructus, ſeu grana in terram mittere. *Enfruiter*, in Conſuetudinibus municipalibus *de Vallancay* & *de Vaſtan* in Biturigibus, & Bleſenſi art. 130.

¶ INFRUCTUS, Uſusfructus. Charta Officialis Remenſis an. 1238. in Tabulario Compendii: *Facientes prædictos Abbatem & Conventum veros poſſeſſores de omnibus præmiſſis, ſolo Infructu ſibi retento.*

¶ INFRUNITAS, Dementia. Tranſlatio S. Guthlaci, to. 2. April. pag. 56. *Ut ex cerebri læſione diſcretionis abſurditatem & Infrunitatis maculam per intervalla pateretur.* Vox *Infrunitus* non ſemel occurrit apud Senecam & alios recentiores pro Imprudens, fatuus, inſipiens.

¶ INFUCATE, Abſque fuco, in Inſtrumento to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 146.

INFUGARE, In fugam agere, conjicere. Joan. Biclarienſis: *Claudius Dux vix cum 300. viris 60. millia ferme Francorum noſcitur Infugaſſe.* Leges Canuti Regis Angl. cap. 32. (in Sax. eſt 12.) *Qui foris bannitum paverit, vel ei firmationem aliquam exhibuerit, emendet Regi 5. lib. niſi ſe adlegiet quod Infugatum eum neſciebat.* Capitul. Radelchiſi Principis Beneventani, editum à Camillo Peregrino in Hiſt. Langob. cap. 16. de Servis fugacibus: *Si ſuſpicio fuerit, ut poſt ſacramentum pacis direxerimus eos quocumque, vel Infugaverimus, & quæſiti fuerint, cui hoc crimen imminetur, de his ſi non fuerit auſus ſatisfacere, reddat eos.* Vide Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 80.

INFULA, Caſula, planeta, veſtis ſacerdotalis. Hugo à S. Victore in Speculo Eccl. lib. 1. cap. 6. *Caſula, quæ alio nomine planeta, vel Infula dicitur:* ubi perperam editum *Infuſa.* [Statuta Eccleſiarum Cadurc. Ruthen. & Tutel. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 716. *Infula ſeu caſula quæ alias veſtes cooperit caritatem ſignificat, quæ virtutes continet in ſe omnes.* Inventar. Eccl. Noviom. ann. 1419. *Item una alia Infula nigra de ſargia foderata de tela viridi.*] Necrolog. Eccl. Pariſienſis: *Item legavit ad opus dictæ Capellaniæ unum calicem, intus & exterius deauratum, unum Miſſale ad uſum Eccleſiæ Pariſ. & duas Infulas, cum alba & amicto.* 8. Id. Junii: *Eodem die obiit B. M. Reginaldus Epiſcopus Pariſienſis, oriundus de Corbolio diœceſis Pariſienſis, qui dedit nobis Infulam, dalmaticam, tunicam, albas radiatas, & unum baudequinum, de quo fuit facta cappa ſerica.* 14. Kl. Octob. *Contulit etiam ad ejuſmodi Capellaniam Miſſale 1. calicem 1. argenteum, & 1. Pſalterium, & albam paratam, & aliam ſine paratura, Infulam unam, & 3. mapas ad cooperiendum altare.* Necrologium Eccl. Carnotenſis 8. Kl. Maii de Alberto Canonico: *Xenodochio hujus Eccleſiæ totam capellam ſuam excepta Infula contulit.* Charta an. 1247. in Hiſt. S. Mariæ Sueſſion. p. 456. *Et Presbyter Canonicus indutus Infula ad preces Theſaurariæ ſcrinium reliquiarum.... portabit.* Statuta ſynodalia Alberici Epiſcopi Placentini an. 1298. *Nullus Presbyter ſeu Rector Eccleſiarum civitatis... debeat portare Infulas ſub biretis.*

☞ In ultimo hoc loco *Infulas* intelligo *Faſcias* ad tegendum caput vel ornandum: qua notione vocem *Infula* uſurparunt Latini. Qualis autem fuerit antiquorum Infula docet Servius in librum 10. Æneid. Virgilii: *Infula*, inquit, *Faſcia in modum diadematis, à qua vittæ ab utraque parte dependent: quæ plerumque lata eſt, plerumque tortilis ex albo & cocco.* Gloſſ. Lat. Græc. *Infulæ*, Στέμματα. Aliæ Gr. Lat. Στέμμα, *Infula, offula, mitra.* Gloſſulæ MSS. Cluniac. to. 2. Operum poſthum. Mabillonii pag. 23. *Infula generaliter omnis veſtis ſacerdotalis dicitur; proprie tamen Infulæ dicuntur vittæ, quibus caput ornatur.* Synodus Pergam. an. 1311. apud Murator. to. 9. col. 547. *Tonſuram & habitum deferant clericales ordini ſuo & ſtatui competentes... Infulam de ſeta ſive ſerico more laicali minime deferentes.* Statuta Eccleſiarum Cadurc. Ruthen. & Tutel. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 727.

Clerici vero . . . & etiam Religioſi, ſi veſtes hujuſmodi ſæculares præter neceſſitatem detulerint, Infulam ſeu pileum publice de die in capite, Beneficiati à perceptione fructuum beneficiorum ſuorum per annum ſunt ſuſpenſi.

¶ Infulæ Ecclesiasticæ. Tranſlatio SS. Sebaſtiani & Gregorii, ſæc. 4. Benedict. part. 1. pag. 396. *Religioſa Monachorum concio eccleſiaſticis Infulis redimita ſtabat proſpectans, unanimi devotione univerſalibus officiis animata, ut protectori ac patrono perenniter habituro congrua ſuſcipiendi ferret obſequia.*

¶ Infulare, Infulis ornare. Gloſſ. Iſid. *Infulat, Propitiat.* Grævius ſcribendum credit *Infulis ornat.* Suetonius in Caligula c. 27. *Cunctantem pueris tradidit verbenatum Infulatumque. Infulata domus Sacerdotum*, apud Prudentium in Hymno 4. Martyrum Cæſaraug. *Cum Infulatus ad altare ſtaret Archiepiſcopus*, in Hiſtor. MS. Monaſterii Beccenſis pag. 187.

¶ INFULLONICATUS, ἄκναφος. Gloſſ. Cyrilli & Lat. Gr. Sangerman. Rudis, impolitus.

¶ INFUNDITUS. Vide *Infuſio.*

INFURCARE, In furcam agere, ſuſpendere. Gloſſ. MSS. *Infurcare, ſuſpendere.* Rodericus Toletan. in Hiſt. Arabum cap. 25. *In ripa fluminis 300. & amplius Infurcavit.*

¶ INFURIARE, In furorem efferare; Gall. *Mettre en fureur.* Joannis *Troeſter* Epiſtola apud Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 236. *Quis Minotaurum occidere ſtuduit, Herculem magnum Infuriavit; bonum illum Uriam in acie ſtandum occidendumque inſtituit?*

¶ INFURIOSUS, Furioſus. Vide *Inamorcſus.*

¶ INFURNARE, *In furnum mittere; vel in furno coquere*, Joanni de Janua; *Enfourner*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. Vide *Infornare* & *Furnare.*

¶ INFUSA. Vide *Infula.*

¶ INFUSARE, *Fuſo involvere.* Jo. de Janua; *Enfuſeler*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman.

INFUSIDARIUM. Joannes Laudenſis in Vita Petri Damiani num. 42. *Audivi eumdem videlicet totidem aliquando diebus nullo refeciſſe cibo, niſi parco leguminis Infuſidario.* [Mabillon. ſæc. 6. Benedict. part. 2. pag. 262. ſuſpicatur legendum *leguminis infuſi diario.*] Id eſt, ut ipſe Damianus loquitur Opuſc. 15. *radicibus, & leguminibus Infuſis, vel etiam elixis.*

INFUSIO, vel *Infuſtitus*, vel *Infunditus*, Equorum morbus, qui accidit ex potatione ſuperflua, vel ex immoderato labore. Vide Jordanum Riſum Calabrum MS. lib. 2. de Medicaminibus equorum, & Petrum de Creſcentiis lib. 9. de Agricult. cap. 19.

INFUSORIUM. Will. Brito in Vocabul. MS. *Infuſoria dicebantur vaſa, quibus oleum lucernis infundebatur.* Breviloq. *Infuſorium, vas, in quo eſt oleum, quod ponitur in lucernis. Item Infuſorium dicitur, per quod projicitur ablutio calicis.* Ita etiam Auctor Mamotrecti ad Zachar. cap. 4. v. 2. *Et ſeptem Infuſoria lucernis*, ubi Gr. καὶ ἑπτὰ ἐπαρυστρίδες τοῖς λύχνοις. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Infuſorium, Vaiſſeau à oile pour mettre és lampes ou piſcine d'autel.* Adde Johannem de Janua in *Suffuſorium.*]

¶ INFUSTITUS. Vide *Infuſio.*

¶ INFUSUS Equus. Vide *Suffoſſor.*

¶ INGADIARE, Pignori dare, Gall. *Engager.* Epiſtola an. 1138. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 391. *Ne quiſlibet de prælibatis rebus diſtrahere præſumat, aut Ingadiare, ſeu quolibet ingenio alienare.* Vide *Vadium.*

¶ INGAM, Ingannum. Videſis *Ingenium* 1.

¶ INGARDIATOR, ut *Gardiator*, Cuſtos, Gall. *Garde, Gardien.* Litteræ an. 1358. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 305. *Unum quoque vel plures de ſervientibus armorum, aut aliis Ingardiatoribus eorumdem, ſpecialem ſeu ſpeciales eorum ſumptibus deputent.*

¶ INGARRULA, f. Pica, quæ garrula & loquax dici ſolet. Libellus de remediis peccatorum apud Marten. to. 4. Anecd. col. 22. *Pœnitentia bibentis quod intinxerit aquila, vel Ingarrula, vel Gallina, vel* (f. VII.) *dies & noctes in pane & aqua.*

¶ INGAZIARE, Pignerare. Vide *Inguaziatio.*

¶ INGEGNERIUS. Vide *Ingenium* 2.

¶ INGEMAS. Agnellus in Vita S. Martini cap. 1. apud Murator. to. 2. pag. 182. col. 1. *Omnes ſuburbanæ civitates veniebant, omnia docaria & ſubtegulata & omnia ligna abiegna & quæ neceſſaria erant, Ravennenſes cives volventes in angaria cum finibus & Ingemas cetera.* An reſtituendum *cum funibus & Ingeniis ceteris*? Vide *Ingenium* 2.

¶ INGEMOSITAS. Janſſonius in Auctario Gloſſarum Iſidori: *Indolentia, Ingemoſitas.*

¶ INGENIARE. Vide *Ingenium* 1. & 2.

¶ INGENIARIUS, Ingeniator. Vide *Ingenium* 2.

INGENICULARI, Genua flectere, Britoni in Vocabul. Utitur Vitruvius lib. 9. cap. 6. Vide *Geniculum.*

☞ *Ingeniculare* dixerunt Hyginus Aſtronom. lib. 2. cap. 6. & Lampridius in Heliogabalo.

Ingeniculatio, Oratio cum genuflexione emiſſa. Adamnanus lib. 3. de Locis SS. c. 4. *Et egreſſus foras, Ingeniculatione expleta, &c.*

¶ Ingeniculans, *Genua flectens.* Joh. de Janua. Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Ingenicularis. Agenoilleur.*

¶ INGENIOLUM. Vide *Ingenium* 2.

¶ INGENIOSE. Vide *Ingenium* 1.

¶ INGENIOSITAS, Ingeniosus. Vide *Ingenium* 2.

¶ INGENITURA, Sterilitas. Vita S. Vitalis Abb. to. 2. Martii p. 31.* *Quidum ſuorum magis verborum dulcedine quam eſcarum abundantia plenus eſſet, Ingenituram & ſterilitatem ſuam eidem patri referens, indicavit.*

¶ 1. INGENITUS, Proſtratus. Vita S. Savini to. 3. Julii pag. 197. *Ingeniti extemplo terra, Dominum deprecabantur dicentes, &c.*

2. INGENITUS, dictus quidam Burchardus, ut habet Caniſius to. 5. Antiq. lection. pag. 786. quod ex utero matris exciſus, & arvinæ porci, ubi incuteſceret, incluſus fuiſſet.

1. INGENIUM, Ars, machinatio, fraus. Joan. de Janua: *Ingenium . . . aſtutia, calliditas.* Tertullianus adverſus Gnoſticos: *O parricidii Ingenium! ô ſceleris artificium! ô argumentum crudelitatis!* Lex 6. Cod. Th. de Curioſis: *Callida machinamenta commeantium, ac ſimulatæ obſervationis Ingenia & fraudes depellant.* Gregorius Turon. lib. 9. c. 20. *Jurant . . . ſe omnia . . . abſque ullo dolo vel fraudis Ingenio inviolabiliter ſervaturos.* Utuntur Gregorius Mag. lib. 5. Epiſt. 31. lib. 10. Epiſt. 28. Gregorius Turon. lib. 6. cap. 22. Theganus cap. 13. Lex Wiſigoth. lib. 3. tit. 6. §. 2. Lex Longob. lib. 1. tit. 32. §. 4. Capit. Caroli M. lib. 2. cap. 31. lib. 7. cap. 214. Anaſtaſius in Leone IV. Hincmarus Laudun. pag. 352. &c.

Malum Ingenium, Eadem notione, noſtris *Mal-engin.* Lex Salica tit. 36. §. 4. *Si quis per malum Ingenium in curtam alterius miſerit aliquid, quod furatum eſt, &c.* Capitula ad eamdem Legem c. 1. §. 4. & Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 27. *Si quis*

hominem in judicio injuſte contra alium altercantem adjuvare per malum Ingenium præſumpſerit, &c. Interrogationes ad Confeſſionem dandam MSS. *Interroges ei, ſi ipſe habeat aliquid adquiſitum de malo Ingenio, aut de furto, aut de aliqua injuſta cauſa.* Hinc formula familiaris, *bona fide, ſine fraude & malo Ingenio*, apud Will. Tyrium lib. 11. cap. 6. 10. 21. lib. 17. cap. 30. lib. 19. cap. 16. lib. 21. cap. 18. & alios.

INGENIOSE, Per fraudem. [Capitula Pippini, Regis Ital. an. 703. cap. 23. *Placuit nobis ut liberi homines, qui non propter paupertatem, ſed ob vitandam reipublicæ utilitatem, fraudulenter ac Ingenioſe res ſuas Eccleſiis delegant.* Quæ quidem lucem non modicam præbent legi 29. Rotharis apud Muratorium tom. 1. part. 2. pag. 139. *Videtur nobis ut quicumque liber homo Ingenioſe in ſervitium alicujus ſe tradiderit.* Ubi notam prorſus extra viam ſubjicit Cl. Scriptor; nihil enim à Cangii mente videtur magis alienum, quam quod illum dixiſſe ibi adnotatur: rem fatebitur quiſquis viri doctiſſimi obſervationes ad vocem *Obnoxiatio* legerit attentius.] Chronicon S Vincentii de Vulturno: *Reclamavi, quod de ipſa cella... per pravos & iniquos homines ſubdole & Ingenioſe ... res ſubtractas eſſe de Monaſterio, &c.* Tabular. S. Cyrici Nivern. Ch. 53. *Si quis contra hanc donationem aliquid Ingenioſe inſurgere conaverit, &c.* [Acta Epiſc. Cenoman. cap. 26. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 288*. *Denique is* (Rotgarius) *cum noſtram irruiſſet civitatem, & eam Ingenioſe, quibuſdam fraudulenter conſentientibus, fuiſſet ingreſſus cum ſuis.*]

ENGANNUM, Idem quod *Ingenium*, Hiſpanis, *Enganno*, Gallis, *Engin.* Occitanis, *Engana*, fallere. Charta Ildefonſi Regis Arag. apud Marcam in Hiſt. Beneharn. lib. 6. cap. 5. n. 4. *Ego Rex convenio vobis Dominæ Mariæ ... totum prædictum honorem tenere & habere, & expletare ſecure & in pace, ſine veſtro Engan, ſicut ſuperius ſcriptum eſt.* Alia ejuſdem Regis lib. 6. cap. 9. n. 3. *Quod vobis valeam & adjuvem vos, bona fide & ſine Enganno.* Vide lib. 6. cap. 1. n. 2. cap. 31. n. 2. [Inſtrum. an. 1096. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Ego cum Abbate Richardo jam partitus fueram ſine ullo Engein & ſine ullo uſage.*] Galli dicunt, *Sans fraude & malengin.*

ENGANNARE, *Enganer*, Decipere, Hiſpanis, *Engannar.* Pactum nuptiale inter Raymundum filium Raymundi Comitis Toloſani & Reginæ Johannæ, & Sanciam filiam Petri Reg. Aragon. Octob. 1205. *Et ipſum in Dei fide & mea recipio, quod eum non decipiam, vel Engannem, &c.* Le Doctrinal:

Que plus i ariez mis, plus ſeriez Enganez.

Li Luſidaires:

Ni a pas ſon pere trouvé,
Mult par ſe tient à Engannè,
A ſes Barons en a parlé, &c.

Crebrius dicunt *Engigner.* Le Roman *de Garin:*

Ne lor Segnor ne voſtrent obeïr,
S'il ne le puent Engigner, ô traïr.

Alibi:

Més d'une choſe eſtes vos Enginez.

¶ INGANNUM, INGANUM, ut *Engannum.* *Ingam*, in Charta Aymerici Vicecom. Narbon. an. 1014. apud Stephanotium to. 1. Antiq. Occitan. MSS. p. 516. *Ingan*, in Charta 4. armarii Narbon. ex Archivo S. Victoris Maſſil. Charta anni 1103. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Uſu feudorum p. 729. *Iſtas omnes ſuperſcriptas donationes dono vobis ego Willelmus* (Montiſpeſſul.) *ſine veſtro Inganno, ad meum ſervitium.* Teſtam. Rogerii Vicecomitis Biterr. an. 1150. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 411. *Abſque omni Inganno eis dono & autoriſo.* Pactum matrimonii an. 1207. ibid. col. 807. *Bona fide & ſine malo Inganno iſtas pactiones prædictas tenebunt.* Rurſum occurrit apud eumdem Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 1091. in Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 148. col. 2. &c. *Inganum* vero to. 1. Anecd. col. 251. *Per rectam fidem ſine Ingano.*

INGENIARE, Per ingenium ac artem quidpiam excogitare. Conſtantinus African. lib. 3. de Morbor. curat. c. 14. *Cauſam morbi Ingeniemus auferre, &c.* [Chron. Januenſe Jacobi de Varagine apud Murator. to. 9. col. 36. *Cum vero in tribuna imago pulcherrima Chriſti ab antiquo depicta eſſet, dolentes, ſi talis imago deberet deſtrui, taliter ſunt Ingeniati, quod &c.*] Hinc emendandus, ni fallor, Frotharius Tullenſis Epiſt. 20. *Interfeci in veſtris foreſtibus lupos 211. interfeci, dico, quia me jubente & Ingenuante capti fuerunt.* Legendum enim puto *Ingeniante.*

¶ INGENIARI, Johanni de Janua, *Ingenium exercere, ingenioſe ſe habere; & ponitur pro decipere, & tunc eſt tranſitivum.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Ingeniari, Exercer engin ou engigneur.*

¶ INGENIOSITAS, Eidem de Janua, *Aſtutia, calliditas, prudentia, ſubtilitas.* Expugnatio Conſtantinopolis apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 790. *Saugambaſſa pontem mira Ingenioſitate fabricari fecit*, id eſt, miro artificio; qua notione vox *Ingenioſitas* affinis eſt voci *Ingenium* ſubſeq.

2\. INGENIUM, Machina bellica, ingenio & arte adinventa, conſtructa. Tertullianus de Pallio c. 1. *Nam & arietem ... nemini unquam adhuc libratum illa dicitur Carthago, ſtudiis aſperrima belli, prima omnium armaſſe in oſcillum penduli impetus debile pecoris caput vindicantis. Cum tamen ultimarent tempora patriæ & aries jam Romanus in muros ſuos quondam auderet: ſtupuere illico Carthaginenſes ut novum extraneum Ingenium.* Ita arietem *argumentoſum Ingenium* vocat Miſcella lib. 17. p. 489. ubi Theophanes p. 318. τὸ τεχνούργημα. Tudebodus lib. 5. p. 811. *Atque eum acceptum ligatis manibus & pedibus poſuerunt in fundum cujuſdam Ingenii, quod Perrea vocatur, &c.* [Joinvillæ Hiſt. S. Ludovici Edit. D. Cangii pag. 39. & 40. *Un ſoir advint que les Turcs amenerent ung Engin, qu'ils appelloient la Perriere, ung terrible Engin à malfaire ... par lequel Engin ils nous gettoient le feu gregeois à planté ... Quoy voiant les Sarazins, ils attirerent tous leurs Engins, dont ils en avoient ſeize, & les couplerent en façon que tous tiroient à noſtre chatel.* Inſtrum. ann. 1322. apud Rymer. tom. 3. pag. 939. *Et quædam Ingenia ad projiciendum petras groſſas ſuper caſtrum prædictum.*] Albertus Aqu. lib. 1. cap. 40. *Et applicitis Ingeniis, duobus in locis muros perforant.* Adde lib. 2. cap. 28. lib. 4. cap. 35. lib. 5. c. 30. Gauterius Cancellar. de Bellis Antioch. pag. 446. *Ingenia, quibus Sardonas capi poſſet, ſtudioſe præparabant.* Epiſt. Balduini Comitis Flandr. de Expugnatione Conſtantinopolitana: *Duxitque foſſatum, ne muris applicare poſſent Ingenia.* Will. Brito lib. 7. Philipp.

.... Ingeniorum
Cura quibus, pontemque data eſt à Rege tuendi.

Rigordus an. 1190. *Petrariis ſuis & mangenellis, & aliis Ingeniis tantum fregerat de muris civitatis, &c.* Philippus *Mouskes:*

Sour quatre ruées fiſt Engiens,
Et de cloies & de merriens,

As pons torneis , & caſtiaus ,
Et tumeriaus & trebukes , &c.

Chron. Petri IV. Regis Aragon. lib. 3. cap. 23. *Et faen fer Ginys en Valencia... per combattre.* Utuntur præterea Erchempertus cap. 10. Nangius in Chron. an. 1196. Levoldus Northovius in Chr. Markano an. 1278. Thwroczius pag. 16. 23. 72. 97. 153. Bromptonus, & alii.

¶ INGENIOLUM, Parvum *Ingenium*, *Petit Engin*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. Chronicon Cornelii *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 387. *At oppidani (Trajectenſes) nova practica comperta, molas alias ſuper decurſum Moſæ fabricari fecerunt, cum catenis ferreis illas colligantes, per quod Ingeniolum fruſtrati ſunt conatus Leodienſium, nec unquam oppidanis defecit farina.*

¶ INGENIARE URBEM, Machinis bellicis oppugnare. Gaſparis Barthii Gloſſar. ex Anonymi Hiſtor. Palæſt. *Igitur ſi vobis bonum & honeſtum videtur, eligat ſe ante alios unus ex vobis, ut ſi aliquo modo vel ingenio civitatem acquirere vel Ingeniare potuerit, vel per ſe vel per alios concorda voce, ei urbem dono concedamus.*

INGENIOSI, Machinarum bellicarum confectores, vel qui iis præſunt in bellis, quos vulgo *Ingenieurs* dicimus. Plinius Junior lib. 10. Epiſt. 40. *Architecti tibi deeſſe non poſſunt. Nulla provincia eſt, quæ non peritos & Ingenioſos homines habeat.* Albertinus Muſſatus lib. 4. pag. 21. *Cum baliſtarum tormentorumque omnis generis apparatibus Ingenioſos ad caſtri oppugnationem ſero perordinat.* [Chron. Piſanum apud Murator. to. 6. col. 102. *Compoſitio autem ab Ingenioſis Piſanorum artificibus manganis, gattis, atque ligneis caſtellis urbem fortiter expugnabant; & cum his machinis urbis mœnia & mœnium turres potentiſſime rumpebant.*] Qui igitur ingeniis, ſeu machinis bellicis præerant, *Ingeniarii* dicebantur. Philippus *Mouskes* in Ludovico VIII.

Quant li boins meſtres Amauris
Le Sire de Engignours,
Commandere des Minours,
Et larges en mainte maniere,
Si vaillans kil portoit baniere,
S'en fuſt alés droit as engiens,
*Et faiſoit la douler * mairiens.* * dolare.

Infra :

Quar meſtre Amauri adreça,
L'Engignor, le vaillant ome, &c.

Guillelmus *Guiart* an. 1106.

Li Engigneur engins dreçent.

Alibi :

Engigneurs engins chapuiſent.

Le Roman *de Garin* MS.

Li Enguignierres qui ont l'engin baſti.

Vide Ottonem Morenam pag. 55. & ibi Notas Felicis Oſii pag. 84.

¶ INGENIATOR, Eadem notione. Computus an. 1336. tom. 2. Hiſt. Dalpin. pag. 284. *Item pro expenſis magiſtri Bucherii Ingeniatoris apud Balmam, & eundo verſus Moraſium* 11. *ſ.* VII. *den. gr.* Codex MS. D. *Faure* apud Stephanot. to. 1. Fragm. Hiſt. *Erat etiam ibi Ingeniator Regis, qui fecerat plura ingenia.* Vide *Engeniator.*

¶ INGENIATORES. *Donum de Ingeniatores*; hoc eſt, ſi bene conjicio, de rebus *ingenio* & arte comparatis. Vide *Donum de avere* poſt *Donum* 2.

¶ INGEGNERIUS, Ital. *Ingegnere*, in Hiſtoria Cortuſiorum, apud Murator. to. 12. col. 805.

INGENIARII. Ugutio : *Arcepellones, qui vulgo dicuntur Ingeniarii.*

¶ 3. INGENIUM, Inſtrumentum notarii. Bullarium Caſin. to. 2. Conſt. 90. *Sive per traditiones, ſive per chartularum inſcriptiones, ſive per aliquo legali Ingenio vel tenore.*

¶ 4. INGENIUM, Ratio, cauſa. Leges Luitprandi apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 67. *Si manifeſtum fuerit, quod aut judex, aut ſculdais, & ſaltarius aut decanus, ubi ipſi arioli, aut ariolæ ſunt, eos non condemnaverit; aut præmium tulerit . . . vel pro qualicumque Ingenio abſolverit, integrum guidrigild ſuum in palatio componat.*

5. INGENIUM, Rete aut hamus. Quoniam Attachiam. c. 87. §. 2. *Salmunculi non capiantur, nec deſtruantur per retia, aut per alia Ingenia ad ſtagna molendinorum, &c.* Vetus Charta in Probat. Hiſt. Sabaud. pag. 6. *Neque in tota aqua ſicut ab excluſa in lacum defluit, Ingenium mittat; aut piſcem ſine Monachorum juſſu aut conſenſu capere audeat.* [*Ingenia, quibus piſces capiantur*, Bernardo Mon. in Ordine Cluniac. part. 1. c. 6. Ordinatio. an. 1317. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 11. *Pour les malicieus Anginz courant pour panre toute maniere de poiſſons grans & petits, ſi que lidit Angin eſſorbiſſoient (ſi) tous les petits poiſſons, florins & autres.*] Vide *Saurarium.*

¶ 6. INGENIUM, Inſtrumentum nauticum trahendis navibus accommodum. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Trahentes ſagentiam cum uno bono Ingenio perduxerunt eam in terram.*

¶ INGENIUS, ſ. Charta, inſtrumentum. Charta S. Michaëlis de Fallio in Comitatu Barchinon. *Dono cum ſilvis, garricis . . . & ortis & aquis ſicut ſuperius reſonat ſive per ullas quaſque voces, ſive per meos Ingenios.* Vide *Ingenium* 3.

¶ INGENTIA, Magnitudo, acerbitas. Acta S. Franciſcæ Rom. to. 2. Martii p. 97.* *Medicus propter qualitatem loci & Ingentiam morbi de ejus vita dubitabat.*

¶ INGENTIFICUS, Ingens, magnus, immanis. Gerardus Mauriſius apud Leibnit. to. 2. Script. Brunſvic. pag. 24. *Cum autem inter Paganos quidam tam fortiſſimus & ſtatura Ingentificus cunctos Chriſtianos ſic bellando ſuperaret, &c.*

¶ INGENTIOR, Major. *Ingentiori excellentia commendatur*, in Geſtis Abbatum S. Germani Autiſſiod. cap. 19. de Gauchero Abbate.

¶ INGENTITUDO, Craſſitudo, amplitudo. *Lapis immenſæ Ingentitudinis*, in Trivetti Chronico apud Acher. to. 8. Spicil. pag. 629.

¶ INGENUARE, Manumittere. Vide *Ingenui.*

INGENUI, Liberi, quibus opponuntur ſervi, aut quivis obnoxiæ conditionis, in lege Salica tit. 37. 43. 44. & alibi paſſim. Gloſſ. Lat. Græc. *Ingenuus*, εὐγενὴς, ἐλεύθερος, ἐπίσημος. Hi à tributis immunes erant, quod ſecus erat de ſervis. Gregorius Turon. lib. 7. cap. 15. *Multos de Francis, qui tempore Childeberti Regis Senioris Ingenui fuerant, publico tributo ſubegit.* Erchembertus in Hiſt. Longob. cap. 6.

Liber & Ingenuus ſum natus utroque parente;
Semper ero liber, credo, tuente Deo.

In Capitulari Caroli Mag. pro partibus Saxoniæ, triplex hominum conditio ſtatuitur, *Nobilium*, ſeu qui de nobili genere ſunt, *Ingenuorum*, & *Litorum*. Unde patet, hoc loco *Ingenuos* pro iis, quos *Liberos* vocabant, uſurpari, ut in voce *Liber* obſervamus : alias *Ingenui* dicti, qui, ex ſervitute manumiſſi, libertatem conſequebantur. Hinc *ingenuus fieri* dicitur, qui in libertatem aſſeritur, apud Gregorium Turon. lib. 8. cap. 41.

Ingenuitas, Ingenui ſtatus. Charta Carlomanni Regis an. 881. *Et congruum obſequium ſicut homines ingenui, exinde eidem Monaſterio exhibeant, ne eorum Ingenuitas vel nobilitas vileſcat.* *Ingenua nobilitas*, in Chronico Reicherſpergenſi an. 1084.

Ingenuitas, Nobilitas, titulus honorarius, conceſſus Reginæ Angliæ à Gregorio VII. PP. libro 7. Epiſtola 26.

Ingenuitas, Libertas ſervo data per manumiſſionem. Synodus Aurelian. II. can. 9. *Si de ſervis Eccleſiæ libertos fecerit Epiſcopus, in Ingenuitate permaneant.* Primum teſtamentum Widradi Abb. Flaviniaci: *Exceptis Ingenuitatibus, quas pro animæ noſtræ remedio fecimus, aut adhuc facere volumus, &c.* Infra: *Similiter & illas ceſſiones, quas ad libertos noſtros Ghisberto & Gimberto Clericos, ad eorum Ingenuitates confirmandas... fecimus, &c.* Flodoardus lib. 2. Hiſt. Rem. c. 4. *Familiæ ſuæ partem maximam Ingenuitate donavit:* aliis verbis Hariulphus lib. 1. cap. 13. *Omnes ubique ad ſe pertinentes libertate propria perdonavit.*

Charta Ingenuitatis, qua ſervus in libertatem aſſeritur: *Ingenuitas Chartæ*, pro *Charta Ingenuitatis*, in Capitulari 3. Caroli M. ann. 803. edit. Baluzianæ. *Chartula libertatis*, apud Paulum Diaconum Emeritenſem in Vita S. Maſonæ Epiſcopi Emerit. cap. 17. Qui enim ſervo libertatem conferebat, conficiebat chartam, qua ingenuum illum fore in poſterum pronuntiabat, ita ut deinceps, tanquam ſi ab ingenuis parentibus fuiſſet procreatus, vitam duceret ingenuam, & nemini ſervitium exhiberet: data præterea facultate, ſi ita luberet, ad ingenuitatem ſuam tuendam, defenſionem Eccleſiæ vel cujuſcumque alterius perſonæ, eligendi & expetendi abſque ullo libertatis præjudicio. Capitularia Caroli Magni lib. 3. cap. 28. *Si quis per chartam ingenuitatis a domino ſuo legitimo libertatem eſt conſecutus, liber permaneat.* (Eadem verba habentur in Legibus Henrici I. Reg. Angl. cap. 89.) & c. 43. *Si quis per chartam ingenuus dimiſſus fuerit, & à quolibet homine ad ſervitium interpellatus fuerit, &c.* Theodulphus in Paræneſi ad Judices v. 205.

> *Pars numeroſa ſubeſt populi, matrum atque virorum,*
> *Infantum, juvenum, ſeu ab utroque ſimul:*
> *Quos pater & genitrix ſub libertatis honore*
> *Liquere, ex illo libera turba manent,*
> *Quorum ſi chartas vitiem, vaſe ille vetuſto,*
> *His ego, tu donis mox potiere meis.*

Harum *Ingenuitatum* Chartulas, ſeu Formulas, plures proferunt Marculfus lib. 2. for. 32. 33. 34. Formulæ vett. Bignonii cap. 8. 13. Formulæ ſecundum Legem Roman. c. 12. Chartæ Parenſales cap. 1. Willelmus Heda in Bernulpho Ultrajectenſi Epiſcopo 20. Beſlius in Comitibus Pictav. p. 471. &c. Ejuſmodi etiam eſt, quam hic damus ex Tabulario ſancti Vitoni Virdunenſis: *Qui famulum, vel famulam ſuam à jugo ſervitutis abſolvit, procul dubio mercedem recipiet ab eo, qui dixit: Dimitte, & dimittetur, date, & dabitur vobis. Quapropter ego Hermanteus pro remedio animæ meæ in Dei nomine dimitto ingenuam famulam meam, nomine Hildeburgem, ut hinc deinceps ingenua ſit, ingenuaque permaneat, tuitionemque ſancti Dei Confeſſoris Vitoni Virdunenſis Eccleſiæ habeat: & annis ſingulis in feſtivitate ejuſdem ſancti Dei Confeſſoris Vitoni ad altare ipſius unam denariatam de cera exſolvat, ejuſque mundiburdo defenſata, firmiſſimam in omnibus ac ſecuram obtineat libertatem & ingenuitatem per hanc ingenuitatis chartulam. Si quis vero, quod futurum eſſe non credo, ſi ipſe ego, aut unus de hæredibus, cohæredibuſque meis, ſeu qualibet ulla oppoſita perſona, quæ contra hanc Ingenuitatis chartulam adire, aut eam infringere vel immutare voluerit, cui litem intulerit, cogatur exſolvere auri libram unam, argenti ponder av. multam ſuſtineat; & inſuper, quod repetit, evendicare non valeat. Et ut hæc chartula Ingenuitatis firmiorem in omnibus obtineat vigorem, manu propria eam ſignavi, & qui ſubſcriberent vel ſignarent in præſenti rogavi, ſtipulatione ſubnixa. Actum ſub die Kal. Maii anno VI. regnante Othone Rege, filio Henrici Regis. S. Herment. &c. Sarovardus indignus Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit.* Hiſce addo, quæ habet Charta Ludovici Pii Imp. edita à Petro Chiffletio ex Tabular. Eccleſ. Biſuntinæ: *Modus autem abſolutionis & manumiſſionis illius talis eſſe debet: Scribatur libellus perfectæ & abſolutæ Ingenuitatis, more, quo hactenus hujuſmodi libelli ſcribi ſolent, Civem Romanum liberæ poteſtatis continens, &c.*

Ingenuitas, Prædium liberum, *manſus Ingenuilis*, in Annalib. Bertinian. Francor. ann. 866. Iidem Annales an. 777. *Et ſecundum morem illorum omnem Ingenuitatem & alodum manibus dulgtum fecerunt, ſi amplius mutaſſent ſecundum malam conſuetudinem eorum, niſi conſervaſſent in omnibus chriſtianitatem, &c.* Charta fundationis Monaſterii S. Petri Generenſis apud Marcam lib. 3. Hiſt. Beneharn. c. 15. *Dedi enim ob hoc Raimundo Guilhermi de Benaco 4. ſuæ electionis equos, & meam loricam, cum Ingenuitate totius Benacenſis honoris, qui mihi erat ſervitialis, &c.* Mox: *Cum Ingenuitate Baſi & totius honoris ad eum pertinentis.* Vide *Manſus ingenuilis.*

¶ Ingenua Hæreditas, in Concilio Legionenſi an. 1012. can. 9.

¶ Ingenualis Mansus. Vide in *Manſus.*

¶ Ingenuilis. Codex MS. Irminonis Abbat. Sangerman. fol. 72. col. 2. *Sunt ibi foci inter Ingenuiles & lidiles* CXXIIII. *qui ſolvunt de ſpelta modios* CXXIIII. *propter wactam. Solvunt de axiculo inter Ingenuorum & lidorum & ſervorum manſns* VI. (6000) DCCC. *de ſcindulis ſimiliter.* Vide *Manſus ingenuilis.*

Ingenuitas, Immunitas, ſecuritas. Tabularium Conchenſis Abb. in Ruthenis ch. 503. an. 1180. *Hanc chartam donationis laudo & confirmo, & quidquid deinceps ab aliquo in terra mea ad ipſam beatæ Fidis ſalvetatem datum fuerit, ingenue concedo, dans ſecuritatem ſemper & Ingenuitatem per totam terram meam, &c.*

Ingenuare, Manumittere, *Ingenuum* facere. Charta Hiſpanica æræ 1082. apud Antonium de *Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. 6. *Et cum ſervis iſtis... foris illo majore, quem Ingenuamus.* Capitulare Caroli M. an. 808. *De his, qui fraudulenter ſe Ingenuare volunt, &c.* Vide *Ingenium.* 1. [Morettus Antiq. Navarræ p. 567. *Conſenſerunt omnes Milites mei, ut Ingenuaſſem omnes illos Monaſterios qui ſunt in illa terra, ut non habeant ſuper eos poteſtatem in aliqua ſervitute nec Comites nec poteſtates.*]

¶ 1. INGERARE, pro *Inaggerere*, in Statutis Mediolan. part. 2. c. 247.

¶ 2. INGERARE, Ingeriæ, Voces depravatæ ex *Geronticon*, Liber continens Vitas Patrum. Vide *Geronticon.*

¶ INGERSARE, *Gerſa*, ſeu ceruſſa, infuſcare, illinire. Vide *Gerſa.*

¶ INGLANDARE, Glandibus alere. Anaſtaſius in S. Hadriano PP. apud Murator. to. 3. pag. 188. col. 2. *Sed & porcos qui annue in caſalibus ſæpius dictæ domocultæ Inglandati fuerint capita centum, exinde occidantur.* Vide *Glandis.*

¶ INGLANDULA, Inflatio glandularum gutturis ſeu tonſillarum. Vita B. Franciſci Fabrian. to. 3. April. p. 989. *Patiens tantam inflationem quam Inglandulam vocant.*

¶ INGLARARE, Inglareare, Italis, Glarea ſeu arena ſubſternere. Regimina Paduæ apud Murator. tom. 8. col. 461. *Hoc anno* (1275.)... *Inglareata fuit via, qua itur Vincentiam.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ejuſd. to. col. 1140. *Fluvius Rodani ſparſit... ſuper ſtratam Inglaratam.* Et col. 1167. *Pro ſtrata Inglaranda, qua itur Parmam.*

¶ INGLORIA, ἀδοξία, *Dedecus, ignobilitas,* in Supplemento Antiquarii.

¶ Ingloriatio, Ead. notione, Dionyſio Cartuſ.

¶ INGLUTUS, *Infirmus.* Papias & Amalthea.

¶ INGOLINUS. Charta ann. circiter 1060. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 187. *Legavit quoque Comes Guillelmus ſupradicto ſancto* (Nicolao Pictav.) *in morte ſua pedagium quod uxor ſua apud Manciacum tenebat, ſcilicet de Ingolinis, de decem ſolidis, duodecim denarios; de Voltrou vero ſex den. & 10. ſol.*

¶ INGOMBERARE, Impedire, obſidere. Miracula S. Zitæ, to. 3. April. pag. 514. *Fuit Ingomberata & vexata à malis ſpiritibus.* Vide *Incumbrare* in *Combri.*

¶ INGOTTATUS, Laborans arthritide, Ital. *Gotta,* Gallis *Goutte.* Miracula B. Henrici Baucen. to. 2. Junii p. 376. *In ancha ſiniſtra Ingottatus & claudicabat.* Vide *Gutta* 3.

¶ INGRAMINARE, *In gramina erumpere,* apud Papiam. Hinc emenda Gloſſas Iſid. *Ingraminat, in gramina rumpit.* Lege *erumpit.* Johan. de Janua: *Ingraminare, Gramine implere.*

¶ INGRANARE, Moletrinæ infundere, Gall. *Engrener.* Charta an. 1238. ex Chartulario S. Vandregeſili to. 1. p. 806. *Si invenero aliquem molentem in dicto molendino, ſtatim poſt ipſum ſine aliqua contradictione potero bladum meum Ingranare & molere.* Vide *Treumia.* Faber in Theſauro ex fragmento Gloſſarii Anglic. *Ingranare* reddit *Grana in horreum imponere.*

INGRANATIS, Roſa, quæ pomi granati colorem refert, unde vocis *Incarnat,* apud nos etymon. Occurrit apud Michaëlem Scotum de Phyſionomia c. 46. Locum vide in *Morellum.*

INGRANDINARE, [Inſtar *grandinis* crebris flagellorum ictibus cædere.] Vide *Grandes.*

¶ INGRANGIARE, In *grangia* ſeu horreo recondere. Charta ann. 1451. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Habebunt de & ſuper decimis dictis Religioſorum in hujuſmodi parochia ſpectantibus, ubicunque Ingrangientur ſeu reponantur, ſommam 40. ſolid. Turon.* Rurſum occurrit in Indice MS. beneficiorum diœceſis Conſtant. fol. 40. Vide *Granea.*

INGRATES Tauri, Gall. *Engraiſſez,* Incraſſati. Vide in *Taurus.*

INGRATINARE, Unguibus cutem carpere, *Egratigner.* Statutum an. 1204. apud Catellum in Comitibus Toloſanis p. 230. *Et quod aliquis vel aliqua non Ingratinent ſe in facie cum unguibus, nec capillos dilanient cum manibus, &c.*

¶ INGRATITUDO, Ira, indignatio, gratiæ & benevolentiæ amiſſio. Concordia Comitis Fuxenſis cum matre ſua an. 1313. apud Rymer. to. 3. p. 419. *Idem Comes volens, ſicut decet, ut dixit, dictæ dominæ Margaretæ matri ſuæ reverentiam exhibere, & eam toto poſſe & conatibus honorare, nolens ejus Ingratitudinem incurrere, &c.* Litteræ Caroli IV. Imper. apud Ludewig. to. 6. p. 65. *Prout noſtram diligitis Ingratitudinem evitare.* Alias *Ingratitudo* vitium eſt ingrati animi. Vox hoc intellectu nimium nota, & utinam minus neceſſaria: quam tamen nullibi reperies apud Latinos. Vide Voſſium de Vitiis ſermonis.

¶ INGRATUITUS, Ingratus, moleſtus. Acta SS. Junii to. 4. p. 563. de S. Etheldreda:

Hanc Ingratuitam miſer anxius actito vitam,
Ducens languores, ſtimulos, tormenta, labores.

¶ INGRAVANTER, Haud gravate, lubenter, apud Acher. to. 10. Spicil. p. 18. *Ingravate* dixit Ammianus non ſemel.

¶ 1. INGRAVARE, Inſculpere, Gall. *Graver. Ciphum argenteum ... deauratum & aymellatum & Ingravatum,* apud Rymer. to. 5. p. 48.

2. INGRAVARE, Impetere, poſtulare. Vide ſis in *Cravare.*

¶ INGREDI, Inducere. Acta SS. Maii tom. 4. pag. 625. de B. Auguſtino Novello: *Licentia... Ingrediendi in eamdem civitatem Thermarum reliquias prædictas.*

INGREDICIUM, Ingreſſus. Vetus Charta ex Tabular. S. Benigni Divion. apud Perardum p. 162. *Terris arabilibus, cultis & incultis, ſilvis, Ingrediciis, aquis, aquarum decurſibus, &c.*

INGREMIARE, *Accipere, vel in gremium mittere.* Ugutio [& Jo. de Janua in *Gremium.*]

INGRESSA. Vide *Introitus.*

¶ INGRESSEA, Reditus annui ex aliqua re provenientes. Vide in *Exius.*

INGRESSITUDO. Charta Johannis Epiſc. Cumani ann. 1141. apud Ughellum tom. 6. Italiæ ſacr. p. 269. *Nobis reddatis ... in ſecundo die Lunæ ſacræ Quadrageſimæ cœnam unam ... ſine omnium Ingreſſitudine.*

¶ INGRESSORA, terminatione Longobardica, pro *Ingreſſus.* Charta commutationis ann. 965. apud Murator. tom. 2. p. 421. *Has denique rebus ipſis ſupranominatis, vel comutatis, una cum acceſſionibus & Ingreſſoras earum ... in integrum ſibi unus alteri pars parti comutacionis nomine tradiderunt.*

¶ 1. INGRESSUS, Reditus annui ex aliqua re provenientes, ut fructus prædii, &c. Vide in *Exius.*

2. INGRESSUS, vox Fori, Anglis *Entré,* ſeu *Entrée,* quæ uſurpatur de eo, qui perſonaliter, vel per alium ejus mandato terram vel tenementum ingreditur, id eſt, ejus poſſeſſionem invadit. Contra hunc datur *Breve,* quod dicitur *de ingreſſu.* Raſtallus.

¶ 1. INGROSSARE, Luculentius ſcribere, Gall. *Groſſoier:* quod de forenſibus inſtrumentis dici ſolet. Limborch. Sentent. Inquiſit. Toloſ. p. 183. *Ego Petrus de Claveriis publicus Tholoſæ Notarius... ſcripſi & Ingroſſavi.* Acta SS. Junii tom. 1. p. 266. de SS. Martyribus Sendomir. *Tenens in manu ſchedam certam.... & petens eamdem ad acta ſuſcipi & Ingroſſari.* Diploma Sigiſmundi Imp. ann. 1493. apud Ludewig. to. 5. p. 306. *Ideoque preſens publicum inſtrumentum hujuſmodi tranſumptum in re continens per connotarium meum ſupra & infra ſcriptum fideliter Ingroſſatum, &c.* Vide *Groſſare* 1.

Ingrossator, Qui inſtrumenta forenſia & contractus in membranis maiori charactere exarat & redigit, Gall. *Groſſoieur.* Unde, inquit Spelmannus, ævo Henrici VI. *Ingroſſator magnæ rotulæ* appellatus fuit, qui hodie *Clericus Pipæ* eſt: & *duplex Ingroſſator,* qui nunc *Pipæ Contrarotulator.*

¶ Ingroxator, Ead. notione, in Laterculo Magiſtratuum Cremonenſium, apud Murator. to. 7. col. 646.

¶ 2. INGROSSARE, *Facere ut omnes partes cohæreant,*

condenſare, *facere continuum ſeu craſſum.* Goclenii Lexic. Philoſophicum.

¶ INGROSSARI, Craſſum fieri, inflari, tumeſcere. Vita S. Richardi, to. 1. April. p. 310. *Cœperunt igitur manus ejus dextra, necnon & tibia valido tumore Ingroſſari.* Miracula ſancti Eutropii, to. 3. April. pag. 740. *In tantum eſt Ingroſſatus, quod niſi cum magna difficultate ſe poterat aliquantulum inclinare.* Vita S. Gaudentii Mart. Conven. MS. è Bibl. Floriac. cod. 220. *Incepit mare turbari & furibundo impetu Ingroſſari.*

INGROSSATORES, Cowello lib. 4. tit. 28. §. ult. & Juriſconſultis Anglis, ſunt monopolæ, qui ad annonam carius vendendam, quantum poſſunt, in ſuas manus congerunt: Gallis: *qui achetent en gros.* [Vide alio ſenſu in *Ingroſſare* 1.]

¶ INGROXATOR. Vide in *Ingroſſare* 1.

¶ INGRUENTIA, Irruptio, impetus, *Copia ingruens*, Barthio in Gloſſis ex Baldrici Hiſt. Palæſt. Concil. Pampilon. an. 1023. *Et nullus fortaſſe ſtatus vel honor maneret modo epiſcopalium ſedium, niſi eas ab Ingruentia vaſtatorum, Regum bonorum & Principum retraxiſſet concilium. Ingruentia cauſarum & negotiorum pericula*, apud Schannattum Vindem. Litter. p. 157.

¶ INGUADIARE, Oppignerare, Gallis *Engager*; *Engaiger*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. *Inguadiare, Valde guadiare*, Johanni de Janua. *Inguadiare ſe alteri*, Se ei dedere pignoris loco, eique ſervire, in Legibus Caroli M. apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 98. col. 1. Vide *Vadium.*

¶ INGUAGIARE, INGUAGIMENTUM, Eadem notione. Chartular. S. Vincentii Cenoman. f. 197. *Normannus filius Bernardi Inguagiavit pro* L. *ſolidis Monachis S. Vincentii quidquid habebat in Eccleſia de Macheriis & in cimiterio & in decimis parochiæ. Hoc Inguagimentum habuerunt Monachi in tota vita Normanni.*

¶ INGUAZIATIO, Pignoris obligatio, Gallis *Engagement.* Charta an. 1082. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 254. *Goffredus filius Guinguanvi Ingaziavit Ulrico Monacho & ceteris Monachis S. Florentii ... quartam partem unius villæ* IV. *lib. den. à feſtivitate S. Michaelis uſque ad novem annos tali pacto, ut ſingulis annis reddant ei Monachi dimidiam minam annonæ, ne ad uſuram eis Inguaziatio illa reputetur.*

¶ INGUINARIA PESTIS, Qua inguen afficitur, in Chronico Monaſterii Marienrod. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 446. Vide *Inquinaria.*

INGUISSATUS. Gloſſæ veteres p. 324. *Inguiſſatus*, τεθραυμένος. Aliud videtur ab *inquaſſatus.* Gloſſ. Gr. Lat. Ἀϑραυϛος, *Inquaſſatus, infractus.* Alibi: Ἀσιϛος, *Inquaſſatus.* Ἀσύντριπτος, *Inquaſſatus.* Vide Meurſium in ἐγκασσῆτος [& Martinium in Lexico.]

INHABILIS. Libellus precum Marcellini & Fauſtini pag. 29. *Maximus quoque de Neapoli Campaniæ, quod eſſet Inhabili ſtomacho, & corpore delicatiori, &c.*

¶ INHABILITARE, Inhabilem & incapacem declarare, Gall. *Declarer inhabile.* Arreſtum Parlamenti ann. 1394. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. p. 74. col. 2. *Stephanus de Guiryaco officio ſuo privaretur, & ad alia officia regalia in futurum obtinenda Inhabilitaretur.*

¶ INHABILITAS, INHABILITATIO, hac notione leguntur in Bullario Carmel. pag. 199. col. 2. & p. 243. col. 2.

¶ INHABITATOR, pro Habitator, in Litteris an. 1523. apud Ludewig. to. 5. p. 19.

INHÆREDITARE. S. Valerianus Cemelienſis Homil. 4. *Ita hæreditatem, cui ſolet unus Inhæreditare, frequenter videmus multos numero accreſcente ſufficere.*

¶ INHAVARI, Admiſceri. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. MSS. *Inhavor*, προσμίξομαι.

INHERBARE, [Veneficis potionibus vitam vel mentem auferre.] Vide *Herba.*

¶ INHEREDARE, In poſſeſſionem mittere. Litteræ ann. 1326. ad calcem Hiſt. Loſſenſis pag. 33. *Ad eadem bona nobis & noſtris ſucceſſoribus inveſtire cognoveritis & Inheredare.*

¶ INHEREDITARE, Eadem notione. Charta ann. 1292. apud Miræum to. 1. p. 442. *In quo nemore dictos Religioſos Inhereditavimus legitime ... adhibitis ſolemnitatibus, quæ in hujuſmodi Inhereditatione ſolent adhiberi.*

¶ INHEREMIS, *Arrogans.* Papias in MS. Bituric.

¶ INHERGIA, *Effectus.* Papias. Vide *Inergia.*

INHERMUS, Incultus. Vide *Eremus.*

¶ INHIBÆ. Vide *Inhibræ.*

INHIBITOR, *Bedellus, qui & Angarius dicitur & exactor, quia nimis petendo & injuſte auferendo inhibet homines: vel qui inhibet lites inter eos. Unde Joſephus lib. 20. Juſſit violentiarum Inhibitor, ut ad Imperatorem pergerent.* Hæc Ugutio. Gloſſ. vet. Barthii lib. 28. Adverſ. cap. *Inhibitores, Exactores.*

¶ INHIBITORIÆ LITTERÆ, Gall. *Lettres de Defenſe*, in Inſtrum. to. 3. Gall. Chriſt. col. 160.

¶ INHIBRÆ. Iſidorus l. 12. Orig. c. 7. *Alites quæ volatu oſtendere futura videntur, quaſi adverſa ſunt, Inhibæ dicuntur, quod Inhibeant, id eſt, vetent.* Feſtus habet: *Inebræ aves, quæ in auguriis aliquid fieri prohibent; & prorſus omnia Inebra appellantur, quæ tardant vel morantur agentem.* Ab *Inhibere* factum *Inhiber, bra, brum.* Recta igitur orthographia legendum *Inhibræ*, ut legit Hofmannus in voce *Aves.* Vide etiam Martinii Lexicon in *Inebræ.*

¶ INHOC, INHOKA, Quædam terræ arabilis portio ſepibus aut quovis alio modo clauſa, ſeptum, ſepimentum, Gall. *Enclos*, à Saxon. Inȝe, campus, & Hoke, angulus. Charta ann. 1281. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 297. *Frater Walterus Prior Bernceſtriæ .... fieri fecit quoddam Inhoc in campo waretabili ... ſub curia ejuſdem Prioris .... per quod .... Abbas Oſen. dicebat ſe de communi paſtura ibidem diſſeiſiri.* Quoniam vero in *Communis* detrimentum cedebant ejuſmodi ſepta, prohibebantur omnino fieri, niſi domini acceſſiſſet conſenſus. Hæc, & quæ fuerit *Inhokæ* conditio, colligere eſt ex Charta an. 1268. apud eumdem Kennett. in Gloſſar. ad hanc vocem: *Anno regni Regis Henrici filii Regis Johannis* 52. ... *cum dictus Johannes* (de Pratellis) *ſeminaſſet & Inhokam feciſſet de quadam cultura quæ vocatur Coſtowa ſine voluntate dicti Abbatis & aliorum prænominatorum, & inſuper in defenſum poſuiſſet communem paſturam totius waretæ, quam communam dictus Abbas & prænominati clamaverunt ex antiquo eſſe jus ſuum ... Dictus Johannes recognovit illam communam paſturam eſſe jus ipſius Abbatis & aliorum dominorum prænominatorum quotiens à dictis culturis bladum aſportatum fuerit, & terra ſeminata non fuerit. Et obligavit ſe & hæredes ſuos imperpetuum per fidem & præſens ſcriptum quod nunquam de dicta paſtura quicumque ſeminabit nec Inhokam faciet in præjudicium dicti Abbatis.*

¶ INHOERITARE. Litteræ an. 1380. apud Rymer. to. 7. p. 259. *Exercitus noſter prædictus dictam villam* (Caleſii) *melius & quietius poterit intrare, ac eadem, ad minus dampnum ſeu nocumentum veſtri, & ſolda-*

ſoldariorum noſtrorum ibidem, ac mercatorum & aliorum Inhœritantium in villa prædicta, recipi poterit & hoſpitari. Puto legendum eſſe *Inhabitantium.*

INHONESTARE, Ugutioni, *Valde honeſtare, vel potius diſſamare, vituperare, ab honeſtate removere.* Poſteriori notione uſurpat Ovidius 4. Triſt. ut & Alanus in Planctu Naturæ: *Vides enim qualiter homines originalis naturæ honeſtatem beſtialibus illecebris Inhoneſtent, &c.*

INHONESTAS, Dedecus, ἀτιμία. Anaſtaſius Biblioth. in Hiſt. Eccleſ. p. 47. *Hos cum Inhoneſtate dimiſit.* Theophanes, ἀτίμως. Utitur Tertullianus.

INHONESTAS, ἀσχημοσύνη, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ INHONORABILIS, Minime honorabilis, Tertulliano adv. Marcionem lib. 3. c. 17.

INHONORARE, Idem quod *Dehonorare*, probro afficere, infamiæ notam infligere, ἀτιμάζειν. Decretum Taſſilonis §. 17. *Et ſi quis ſignum, quod eſt ſigillum, Inhonoraverit, vel hujuſcemodi intimata minime impleverit, &c.* Fulbertus Epiſt. 99. *Contemnis Deum, Sanctos Inhonoras, res Eccleſiæ invadis & aufers.* Adde Epiſtol. 126. Innocentius III. PP. apud Catellum in Hiſtor. Comit. Toloſ. pag. 30. *Quamvis juſte derogari valeat famæ tuæ, tibique adſcribi vitium ingratitudinis in peccatum, ſi eum forſitan Inhonoras, qui te ſtuduit honorare.* Utitur etiam Anaſtaſius Bibl. in Hiſtor. Eccl. pag. 169. præter Latinos Scriptores aliquot.

INHONORATIO, Probrum, ignominia, in Capitul. Caroli M. lib. 2. c. 13. 16. Concil. Duſiacenſe I. cap. 4. *Et obtinuit talem epiſtolam in meam contrarietatem & Inhonorationem.*

¶ INHONORATIO, Damnum. Capitulum Odonis Regis an. 888. apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 291. *Res Eccleſiarum veſtrarum .... ſub integritate & immunitate abſque aliqua Inhonoratione permanere concedam, quas modo juſte & legaliter veſtræ retinent Eccleſiæ.*

INHONORIFICARE, in lege Aleman. tit. 5. §. 1. idem quod *Inhonorare.*

INHORMIS, pro *Innormis*; non ſemel apud Eddium Stephanum in Vita S. Wilfridi c. 18. 22.

INHUMANATIO, Chriſti *Incarnatio*, in Hiſtoria Miſcell. ἐνανθρώπησις. Facundus Hermianenſis l. 9. c. 3. de Theodoro: *Quis enim eum audiens condidiſſe libros de Incarnatione, aut, ut proprie hoc exprimam, minus quidem Latino, ſed neceſſario verbo, ſicut à Græcis dicitur, de Inhumanatione Filii Dei, duos eum putet filios Dei prædicaſſe? Nam qualiter Filium Dei, id eſt, Deum Verbum, non hominem quoque diceret Inhumanatum?* Flavianus Epiſcop. Conſtantinopolitanus, apud Liberatum Diaconum c. 11. *Ex duabus itaque naturis confitentes Chriſtum poſt Incarnationem ex ſancta Virgine & Inhumanatum, in una ſubſtantia, & in una perſona &c.* Vide [Diurnum Rom. pag. 28. &] Notas Sirmondi ad Facundum.

INHUMANICARE, in Gloſſis MSS. apud Barthium lib. 28. Adverſ. c. 29. & Voſſium exponitur *vim inferre:* credo reſcribendum *Inhumanitare*, ab *Inhumanitas*, quaſi inhumane agere. Gloſſ. Gr. Lat. ἀφιλανθρωπία, *Inhumanitas, Inclementia.*

¶ INICLARIS, ἐπίνηθρος, *Fuſus, colus*, in Supplem. Antiquarii. Suſpicatur Martinius ab *in*, *neo*, & *colus* dictam vocem, quaſi *Innicolaris*, vel *Inicularis*, in quem ineunt fila.

¶ INIDONEITAS, Imperitia, inſcitia, Gall. *Incapacité.* Hiſt. Afflegemienſis apud Acher. tom. 10. Spicil. p. 620. *Giſlebertus Marſelarius communibus monachorum ſuffragiis* (Abbas electus eſt,) *ſed ipſe palam Inidoneitatem adferens, &c.*

INJECTA. Conſtitut. Siculæ lib. 1. tit. 51. de Judicibus: *Et ſi à litigantibus aut impetrantibus eſculenta & poculenta, ſeu Injectas, aut deductionem recepiſſe, vel promiſſiones de eis admiſiſſe probentur, ſpoliati honoris cingulo ... quadruplum curiæ noſtræ componant.*

INJECTIO, apud Julianum Anteceſſorem Nov. 124. c. 8. in Græca edit. ἐπιβολή, qua voce uſum Procopium in Hiſt. arcana, obſervatum jam olim à Pithœo: de cujus origine multa congeſſit Nicolaus Alamannus p. 100. 1. edit. Impoſitio ſcilicet facta & inventa à Juſtiniano, quam pro iis, qui, peſte vel fame tunc graſſante, perierant, exſolvere tenebantur ſuperſtites.

¶ INJENUUS, pro Ingenuus, in Probat. novæ Hiſt. Occitanæ col. 101. Vide *Ingenui.*

¶ INIFENS, *Dicens*, apud Papiam.

¶ INIGERE PECUS, *Agere*; *id eſt minare*, apud Feſtum. Jo. de Janua: *Inigere, Pecus à paſtu in tectum agere; abigere vero eſt pecus à tecto in paſcua agere.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Inigere, Amener comme beſtes de paſture. Oves Inigunt in ſtabula*, apud Varronem lib. 2. de Re Ruſt. c. 2. Rurſum utitur lib. 1. c. 2. & lib. 3. c. 22.

INIMICABILITER, Hoſtiliter. Epiſt. 17. ex Tegernſenſib. *Dominus Dieno Comes Inimicabiliter perſequitur nos.*

¶ INIMICALIS, Adverſarius, contrarius. Sidonius lib. 1. Epiſt. 3. *Qui in eum licet ſtimulis Inimicalibus excitentur, ſcamnis tamen amicalibus deputantur.*

INIMICARI, Inimicus fieri. Wippo de Vita Chunradi Salici p. 434. *Fridericus Dux Lotharingorum ... Imperatori Inimicando morte propria præventus eſt.* Hugo Flaviniacenſis in Chron. p. 244. *Inſuper prohibuit ſub anathemate, ne fratribus ipſis pro hac cauſa Inimicarer.* Adde p. 261. Occurrit apud alios.

¶ INIMICIALITER, ut *Inimicabiliter.* Chron. Dominici de Gravina apud Murator. to. 12. col. 615. *Si vero nos impedire voletis ad hoc, ſcitote firmiter, quod cum ſtipendiariis noſtris Inimicialiter reſiſtemus.*

INIMICITIÆ. *Inimicitias propinquorum occiſi pati*, in Lege Saxon. tit. 2. §. 4. Conventus Ticinenſis an. 850. c. 3. *Nulla is, qui eum occidit, damnatione mulctetur, neque ullas Inimicitias à parentibus, aut ullam perſecutionem ab ullo ejus amico vel propinquo ſuſtineat.* Vide *Faida.*

¶ INIMICITIARE, Inimicitias gerere. Chronic. Valciodor. apud Acher. Spicil. to. 7. pag. 556. *Haſterienſibus in his periculis animarum ſuarum Inimicitians, multum obfuit.*

INIMICUS, Diabolus, hoſtis generis humani. Arnobius Junior in Pſalmum 78. *Tunc efficimur in deriſu omnibus dæmoniis, qui ideo vicini noſtri & inimici dicuntur, quia nec uno quidem puncto ab inimicitiis juxta nos poſiti non recedunt.* Ita appellatur paſſim à Patribus, à Rabano lib. 2. de Inſtit. Cleric. c. 55. Jona in Vita S. Euſtaſii Abb. Luxov. n. 11. Simeone Dunelm. lib. 2. de Dunelmenſi Eccl. cap. 7. &c. Epitaphium Bertæ Comitiſſæ, Marchionis Adalberti uxoris, in Eccl. Lucenſi:

Permanſit felix, ſeclo dum vixit in iſto,
Non Inimicus eam vincere prævaluit.

[Joannes Xiphilinus in 3. jejunii hebdomadam:
Τὸ δὲ Σατὰν ὄνομα, τὸν ἀντικείμενον σημαίνει.]
Vide Didymum Alexand. contra Manich. p. 24.

¶ ININITIATUS, Abſque initio. Claud. Mamertus c. 23. *Deus immotus & Ininitiatus ſubſtantia ſua.*

¶ INIQUIETARE, pro Inquietare. *Nullatenus Iniquietent, impediant & perturbent*, in Litteris ann. 1357. to. 3. Ordinat. Reg. pag. 191.

INIQUUS, Diabolus. Commodianus inſtruct. 62.
Vicimus Iniquum, quo manente vincere nolunt.
Epitaphium Longobardicum in Monaſterio S. Petri Beneventano:
Suſcepit velum ſacrum, quo vicit Iniquum,
Nam victrix donis utitur æthereis.
Vide *Malus*.

INIQUUS MORBUS, Sacer ignis, erpeta. Hiſtoria Tranſlationis S. Guthlaci n. 6. *Erat enim morbus, quem dicunt homines Iniquum, ex re nomen vindicans, quia nec humanus, nec ab hominibus curari conſuevit.*

¶ INISIUM, male pro *Juiſium:* quod vide.

INITIAMENTUM, *Arcanum*, μυςήριον, in Gloſſ. Gr. Lat. Infra: μυςηριασμὸς, *Initiatio.*

INITIARE, Incipere. Vita MS. S. Arnulphi Epiſc. Turon. *Cumque quadam vice, Domine labia mea aperies, Initiaret, &c.* Gloſſ. Gr. Lat. ἄρχομαι, *Capio, Initio, inchoo, &c.* Anaſtaſius Bibl. in Pelagio PP. *Eodem tempore Initiata eſt baſilica Apoſtolorum Philippi & Jacobi, quæ, dum Initiaretur fabricari, mortuus eſt.* Idem in Hadriano p. 110. *Baſilicæ itaque Apoſtolorum in via lata porticus in circuitu renovavit, quas antea Initiaverat ejus prædeceſſor domnus Paulus Papa, & non expleverat.* Gloſſæ MSS. ad Canones Concil. *Fundere, Initiare.* Noſtris, *Fonder un Monaſtere*, vel *fundum* dare, vel *fundamenta* jacere. *Initiare litem*, in leg. 11. Cod. Qui dare tut. vel curat. poſſunt. Chronicon Montis-Sereni an. 1192. *Ut petenti vinum daret præcepit. Quo reſpondente ſe vinum non habere, niſi uno vaſe, quod nondum eſſet Initiatum, ille nihilominus ut daret, cum inſtantia præcepit.* Vide an. 1213. Vitam S. Henrici Imper. c. 7. & Vitam S. Adalberti Epiſc. Pragenſis n. 25. Ado Viennenſis in Chron. de Carolo M. *Orandi gratia Romam poſt aliquot annos ingreſſus, ab Adriano Pontifice filius ejus Pippinus ex ſacro fonte excipitur, atque duo filii ejus Reges Initiati ſunt.* Vide Eginhardi Annales an. 781. S. Columbanum inſtruct. 1. 2. &c. [Jo. de Janua: *Initiari, Inchoare, conſecrare, ſanctificare, introducere, ſacrificare.* Melius *Initiare.*]

INITIARE MESSES *alterius malis artibus*, in Lege Bajwar. tit. 12. §. 8. Capitula ad legem Alemannor. c. 28. *Si quis meſſem alienam inchoat .... ſol. componat ... de Initiata meſſe priſerit, 3. ſol. ſolvat.*

INITIARIUM. Gloſſæ Iſidori: *Spargana, Initiarium, infantia.*

¶ INITIATIO. Vide *Initiamentum.*

¶ INITIATOR, Auctor, qui incipit. Bernardus Theſaurarius de acquiſitione T. S. cap. 7. apud Murator. to. 7. col. 670. *Excepta populorum numeroſa caterva, quæ Petrum Eremitam ſequebatur hujus ſancti propoſitii Initiatorem mirabilem.* Laur. in Amalthea: *Initiator, Epiſcopi vicarius, ſuffraganeus.*

¶ INITIATRIX, Quæ eſt initium & origo. Radbertus de Fide c. 1. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 2. col. 3. *Quærendum prius quid ſit cæterarum omnium virtutum Initiatrix fides.*

¶ INJUDICARE. Vide *Judicare.*

¶ INIUM, pro Æneum. Vide in *Cocina.*

¶ INJUNCTIO, Juſſum, imperium, Practicis noſtris *Injonction.* Concil. Emerit. inter Hiſpanica to. 2. p. 628. *Ut nulli Presbytero vel Diacono ſine voluntate Epiſcopi ſui licentia ſit ſæculares peragere cauſſas aut Injunctiones expedire publicas.*

INJURIARE, Convitiari, injuriam inferre. Noſtris, *Injurier.* Petrus Diac. lib. 4. Chr. Caſin. cap. 58. *Cœpit Monachos deturpando Injuriare, multis & variis opprobriis dehoneſtare.* Utitur etiam Cæſarius Heiſterb. lib. 6. cap. 5. [Lex Bajwar. tit. 8. §. 1. Carolus M. lib. 5. Capitul. c. 336. lib. 7. c. 333. & 443. Herardus Archiep. Turon. c. 138. & alii. *Injuriari* eadem notione dixerunt Seneca de Conſtant. c. 9. & Tertull. adv. Gnoſticos c. 6.]

¶ INJURIATOR, Qui facit injuſtitiam, damnum, in Charta ann. 1242. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1022. in altera an. 1247. apud Miræum to. 1. p. 203. col. 2. in alia an. 1327. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 213. col. 2. & alibi.

INJURIETAS. Utitur Lactantius lib. de Mortib. perſec. num. 23.

INJUSTITIUM, ἀδικία, in vett. Gloſſ. p. 324.

¶ INIVUM, *Injuriam, contrarium.* Gloſſ. Iſid. Lege *Iniquum* & vide *Contrarius* 2.

¶ INIVUS, Qui *init* cum animalibus. Vide *Duſii.*

¶ INJUX, *Bos nondum jugo junctus.* Gloſſ. Iſid. Feſtus habet, *Injuges boves, &c.* Jo. de Janua, *Injunx.*

INLAGARE, Legi reſtituere, *exlegem* legis patrocinio reſtituere, cui opponitur *utlagare*, & *exlagare*, extra legem ponere, *bannire.* Annales Waverlienſes à Spelmanno laudati an. 1074. *Edgarus puer veniens ad eum à Scotia, & Rex eum Inlagavit, & omnes homines ſuos.* Bracton. l. 3. Tract. 2. cap. 14. §. 1. *Quiſquis fuerit utlagatus ... non erit ei tutum quod compareat, antequam fuerit de gratia principis Inlagatus, Rex enim poterit de gratia ſua Inlegare, & recipere eum ad pacem ſuam, extra quam prius poſitus fuit, & reponere eum in legem.* Et §. 13. *Si fuerit Inlagatus & ad pacem Domini Regis reſtitutus.* Vide ibi plura de *Inlagatis*, & §§. ſeqq. & c. 11. n. 5. & in Fleta l. 1. c. 28. §. 7. 14. V. *Laga.*

INLAGARIA, Idem quod *Inlegatio*, actus *inlagandi*, apud eumdem Bractonum lib. 3. Tract. 2. c. 14. §. 13. 14. &c.

INLAND, INLANDA, INLANDUM, Terra dominica, ex Saxon. inlanð, i. *Terra interior*, ad diſcrimen terræ, quæ colonis & tenentibus concedebatur, quæ utlanð dicitur, i. *Terra exterior*, hodie *Tenementalis.* Chirographus Withlafii Regis Merciorum ann. 833. apud Ingulfum: 4. *bovatas terræ de Inlando, & 10. bovatas in ſervitio.* Domeſdei: *Robertus tenet de Epiſcopo de Inland 2. hidas.* Charta Patricii Comitis Sariſberienſis to. 2. Monaſtici Angl. pag. 207. *Apud Eſton Eccleſiam ejuſdem villæ cum omnibus ad ipſam pertinentibus, & 50. acras, quas Willelmus de Eſtona præfatæ Eccleſiæ de Bradenſſok dedit de Inlanda ſua, conſenſu Osberti filii ſui, cum tribus manſuris, &c.* Charta alia apud Somnerum in tractatu de Gavelkind p. 190. *Pro ſe & omnibus aliis tenentibus de Inland, &c.* [Vide Kennettum in Gloſſario ad calcem Antiq. Ambroſden.]

¶ INLATERARE, Ad latus eſſe. Dicitur de locis contiguis & collateralibus, in Charta ann. 997. Marcæ Hiſpan. col. 913. in altera ann. 998. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. & in Chartulario Aptenſi fol. 57. cujus locus exſtat in *Conſortare.*

INLATIO, in Miſſali Moſarabico, dicitur *Præfatio* in Miſſa, forte ob *donorum Inlationem*, ſeu hoſtiæ oblationem: προσκομιδὴ Græcis.

¶ INLATUM, εἰσφορά, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerm. Penſum, tributum. Vide *Illatio* 2.

INLAUGHE, Inlagatus, qui *ſub lege eſt, ſcilicet in franco plegio, ſive decenna,* inquit Bracton. l. 3. Tr. 2. cap. 10. §. 5. cui opponitur *Laugheleſman*, qui extra legem eſt, ſeu exlex. Vide *Inlagare.*

¶ INLECEBRARE. Suppl. Antiquarii: *Inlecebro,* ἐνεδρεύω, *Inſidior.* Vide *Illecebrare.*

¶ INLEGALIS. Vide *Illegalis.*

INLEGIARE, Eadem notione ac *Inlagare.* Leges Kanuti Reg. §. 2. *Et per hoc ſe Inlegiet ad emendan-*

dum. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 11. *Sunt alia quædam placita Chriſtianitatis, in quibus Rex partem habet hoc modo. Si Rex patiatur, ut qui in Eccleſia fecerit homicidium, ad emendationem veniat, primo Epiſcopo & Regi pretium nativitatis ſuæ reddat, & ita ſe Inlegiat, deinde componat de pace Eccleſiæ* 5. *lib. &c.* Et c. 53. *Nullus à domino ſuo implegiatus vel Inlegiatus, vel injuſte diſſaiſiatus ab eodem implacitetur ante legitimam reſtitutionem.* Noſtris vero *Enlegier*, fuit in legem, ſeu in jus quempiam mittere. Le Roman *de Garin* MS.

Et a dit Buë, Vous i avez menti,
Com felon traitor anemis,
Conques me freres ſa parole meſdiſt,
Com traitor vos Enliege deci,
Fins qui ſoit veſpres ne ſoluel à declin,
Vos en ferai l'ame del cors partir.

Illegiatus, in iiſdem Legibus Henrici I. Regis Angliæ cap. 5.

¶ INLETHALES, *Immortales*, in Gloſſis Iſid.

INLEVITAS, pro *Ponderoſitas*, ſeu *gravitas*, occurrit apud Paulum Berndriedenſem in Vita B. Herlucæ Virg. n. 50.

INLEX, ἄνομος, in Gloſſ. Gr. Lat. [Vide *Illegalis.*]

INLICITATIO. Decretum Epiſcoporum ad S. Radegundis Epiſtolam an. 567. *Et ideo ſi, quod avertat Deus, aliqua inſanæ mentis Inlicitatione ſuccenſa, ad tanti opprobrii maculam præcipitare ſuam voluerit diſciplinam, gloriam, & coronam, ut, &c.*

INLICITER, Contra fas ac jus, in Codice Carolino Epiſt. 74.

¶ INLICITO, παρανόμως, *Illicite.* Suppl. Antiq.

¶ INLICTUM, σύσκευη, *Apparatus.* Idem Suppl.

INLIGARE. Gregorius lib. 9. cap. 20. *Inter præfatos Reges pura & ſimplex eſt in Dei nomine concordia Inligata,* i. pacto firmata, ſacramento ſancita & *ligata.*

¶ INLIQUIRI, Irrorare, liquide illabi. Symmachus lib. 1. Epiſt. 33. *Cum ſitiunt atque illis de cœlo nihil Inliquitur.* Alii legunt *Illiquitur.*

¶ INLOCALITER, Locum non occupando. Epiſt. Liciani Epiſc. ad Epiphanium Diaconum inter Concilia Hiſpan. to. 2. p. 431. *Sed quia* (anima) *corpus non eſt, omnia loca Inlocaliter continet.*

INLOQUIUM, pro Alloquium. Geſta Epiſcoporum Turon. an. 912. *Dulcibus legatorum linitus Inloquiis.*

INLUMINARE. Gloſſ. Lat. MS. Regium. *Afflata, Inſpirata, Inluminata.*

¶ INLUSTER, pro Illuſtris, paſſim occurrit. Vide *Illuſtres.*

¶ INLUTIBARBUS. Vide *Illutibardus.*

¶ INMAGINATUS. Vide *Imaginatus.*

INMAGISTRATUS, *In honore poſitus*, in Gloſſario MS. Reg. cod. 1013.

INMAJORARE. Vide *Immajorare.*

¶ INMENDARE. Papias in MS. Eccl. Bituric. *Inmendat, Depravat.*

¶ INMITRIATUS, Mitra redimitus, ad ſummum pontificatum evectus. Otto Morena de Rebus Laudenſ. apud Murator. to. 6. col. 1057. *Dominum PP. Victorem ... conſenſu & deſiderio Dei fuiſſe Inmitriatum.*

¶ INMOENE, *Improbum, culpandum, vel munere liberatum.* Papias in MS. Bituric. An legendum *Immune*, quod liberum ſignificat atque etiam otioſum. Improbi & culpandi eſſe ſolent otioſi.

INNAMUM, pro *Namum*, *Namium*, Pignus. Charta exarata ſub Henrico III. Rege Angliæ apud Spelman. *Innama non capiantur niſi per communem aſſenſum.* Vide *Namium.*

¶ INNASCIBILIS, Qui naſci non poteſt. Concil. Tolet. I. *Si quis dixerit Chriſtum Innaſcibilem eſſe, anathema ſit.*

INNATURALITAS, quaſi *Naturæ* ac *civilitatis* defectus. Henr. de Knygthon in Edvv. III. p. 2572. *Et ibidem Imperator coram omni populo congregato, oſtendit & notificavit omnibus Innaturalitatem, & inobedientiam, ac improbitatem, quam Rex Franciæ ei fecerat, & ibidem Regem Franciæ diffidabat, &c.*

INNATUS, Proprius, Genuinus. Gloſſ. Lat. Gr. *Innatus*, ἐπιγεννηθείς. *Innatus ſervus, id eſt, vernaculus*, in Speculo Saxonico lib. 2. art. 9. 42. 58. lib. 3. art. 32. §. 2. qui aliis *nativus* & *originarius* apellatur. *Innatum idioma* lib. 3. art. 71. §. 1. *Innati miniſteriales*, in Wichbild Magdeburg. art. 13. & in Jure feudali Saxonum cap. 32. art. 2. *Innata hæreditas*, in Wichbild art. 69.

¶ INNEGALITER, Inæqualiter, apud Ratherium to. 2. Spicil. Acher. pag. 228.

¶ INNEMILUS, Mulus *ſagmarius*, ſeu ſarcinarius. Vide in *Azemila.*

¶ INNERVUM, *Incatenatum*, Papiæ in MS. Bituric. quaſi in nervo poſitum.

¶ INNEXIO. Concil. Tolet. XI. tom. 2. Concil. Hiſp. pag. 666. *Solet enim plus timeri quod ſingulariter pollicetur, quam quod generali Innexione concluditur.* Reponitur ad marginem *Sponſione.*

INNIHILARI, pro *Annihilari*, Ad nihilum reduci. Epitaphium apud Metellum in Quirinalibus:

Vivus pollebam faciens quæcunque volebam,
Innihilor ſub humo; ſic erit omnis homo.

¶ INNINGE. Vide *Innunge.*

¶ INNIRE, *Acute ſonare*, apud Papiam in MS. Bituric. Puto eſſe pro *Hinnire*, ut ibidem *Innitus* habetur pro *Hinnitus.*

¶ INNITARI, pro Inniti, fulciri. Vide *Copare.*

INNOCENS, Stolidus, ruſticus, quomodo vulgo *Innocent* dicimus. S. Hieronymus in Apologia ad Pammachium cap. 4. de S. Paulo: *Videbitis eum in teſtimoniis, quæ ſumit de veteri Teſtamento, quam artifex, quam prudens, quam diſſimulator ſit ejus, quod agat. Videntur quidem verba ſimplicia, & quaſi Innocentis hominis ac ruſticani, qui nec facere, nec declinare novit inſidias; ſed quocunque reſpexeris, fulmina ſunt, &c.* Idem lib. 2. in Ruffinum c. 1. *Verum hæc poſſunt quaſi ſimplicis hominis excuſari, & cum eruditos non ſubterfugiant, apud indoctos præferre Innocentiæ ſimilitudinem.*

¶ Innocens Chori, Puer chori miniſter. Bulla Innocentii VIII. PP. an. 1484. in Continuatione Bullarii Rom. p. 290. col. 1. *Intonetur prima antiphona Matutinarum per primum clericulum & Innocentem chori intabulatum ad primum reſponſorium, & prima antiphona de Laudibus per ſecundum.*

¶ INNODARE, Innectere, vincire, ligare. *Vinculis anathematis Innodare*, paſſim in Chartis.

¶ Innodatus, Eadem notione ſæpius. Supplem. Antiquarii: *Innodati*, δέσμιοι, *vincti.* Sed pro Ornatus, indutus, accipitur in Vita S. Franciſci de Paula, tom. 1. April. pag. 120. *Præterea dicit à nonnullis accepiſſe prætactum de Paula, cum paternas domos dereliquiſſet, ab eo tempore numquam lineis pannis Innodatum fuiſſe, ſed veſtitum groſſo ac rudi panno.*

INNONIA, Clauſum, *Inclauſura*, fundus ſepimento concluſus, à Saxon. innan, *Intus*: unde viſcera & interanea innoð dicta. Charta vetus apud Spelm. *Sciatis, me conceſſiſſe ... totum illud meſſuagium in Barton Bendich ... & unum croftum, & duas Innonias aut inclauſuras, vocatas inholmes, eidem meſſuagio adjacentes.*

INNORMARE, Ad *normam* reducere. Amalarius lib. 4. c. 48. apud Mabillonium to. 2. Analect. *Itemque regulæ ejuſdem æmulatores Innormans ad nutum Apoſtolicum, &c.* Chronicon Mauriniacenſe lib. 3. *Abbate, qui illis præerat, ab ipſis depoſito, tranſtulerunt domnum Macarium ad illius ſtatum juxta Cluniaci conſuetudinem viriliter Innormandum.* Tabularium S. Petri Carnotenſis: *Poſt obitum clariſſimi Regenfridi Præſulis, qui hunc locum in ſancta religione ſtuduit Innormare, &c.* Charta Raimbaldi Archiepiſc. Arelatenſis in Tabul. ejuſdem Eccl. *Primordium religionis propemodum uno ab hoc fonte Apoſtoli Trophimi patris noſtri cum reperirent totam irrigaſſe Galliam, in antiquariis, non modica gravabar mentis inquietudine, utpote qui nullum videbam ad præfatum fontem Innormandum accedere, &c.* [Occurrit apud Guibertum lib. 1. de Vita ſua cap. 8. Boſquetum Hiſt. Eccl. Gall. part. 2. pag. 58. in Inſtrum. Gall. Chriſt. to. 1. pag. 44. col. 1. in Actis SS. Junii to. 5. pag. 541. &c.]

INNORMIS & Inormis, Enormis, immenſus, *ſine norma.* Vetus edictum apud Gruterum 647. 7. *Interdicentes, ne Inormia illa indebitaque præſtentur.* Facundus Hermianenſis lib. 6. cap. 5. *Legat Innormem librum, non ſolum contumeliis, ſed ipſa quoque repetita contumeliarum recapitulatione nimis horribilem, &c.* Althelmus de Laude virginum:

Et facinus ſcelerum ſuperans explodat Inorme.

Occurrit præterea cap. 17. 33. Verſus in Adelelmum in libro Epiſtolarum S. Bonifacii Moguntini, Ep. 69.

Elementa Inormia,
Atque facta informia,
Quaſſantur ſub ætherea
Convexa cæli camera.

Volumen Inorme, in Vita S. Licinii Epiſcopi Andegav. n. 3. *Enorme* n. 32. Adde [Concilia Tolet. XVI. & XVII. inter Hiſpan. to. 2. pag. 235. & 757.] Vitam S. Vunebaldi Abb. Heidenhemenſis c. 3. & Epiſtolam Honorii III. PP. apud Ughellum to. 1. Italiæ ſac. pag. 818.

Inormitas. Arnobius Junior in conflictu cum Serapione lib. 1. *Si ergo mille lapides pretioſi uno diei lumine Inormitatem ſui ſplendoris oſtendunt, &c.* Ita Cod. MS. pro quo, *ornatum* perperam reſtituit Editor. Gregorius Turon. in Vita S. Aridii: *Innormitas erupit pluviæ.* Occurrit etiam in leg. 30. Cod. Th. de Curſu publ.

Inormiter. Verſus in Adelelmum:

Tam ſanctorum reliquias
Nonnullorum eximias
Advehebant Inormiter.

Ibidem:

Quæque fari ſublimiter
Odis hujus Inormiter,
Surgens nempe prolixitas
Refragat atque vaſtitas.

Innormiter, apud Eddium Stephanum in Vita S. Wilfridi cap. 30.

¶INNOTALGIUM, *Oculorum humor*, in Gloſſis Sangerman. MSS. n. 501. ab ἰννός, Pupilla oculi, & ἄλγος, Dolor. Papias habet *Inotalgicum.*

INNOTESCERE, Significare, notum facere, notione activa. Sanctus Auguſtinus Epiſt. 109. *Ne forte poſſit ſecretius correpta Innoteſcere cæteris.* Agobardus de Inſolentia Judæor. *Innoteſcens vobis, quæ tacere perniciosum eſt.* Utitur & in Epiſt. de Baptiſmo Judæor. mancip. Vita S. Sulpitii Pii Epiſc. Bituric. n. 4. *Pontificem adduxit, & Innotuit cauſam.* Vita S. Deicoli n. 45. *Imperatorem adiit, & de quo agebatur, Innotuit.* Theophanes: δι' ἧς ἐξήλωσε τὴν ἐκβολήν. Anaſtaſ. *Per quam Innotuit ejectionem Arrii.* Utuntur paſſim Scriptores: Liberatus Diacon. cap. 11. Iſidorus Hiſpal. in Epiſt. ad Maſſonum Epiſcop. Marculfus lib. 1. form. 36. & alii.

INNOVATURA, Innovatio cenſus, tributi. Gregorius Turon. lib. 9. c. 30. *Childebertus vero Rex deſcriptores in Pictavos... juſſit abire, ut... ſcilicet populus cenſum, quem tempore patris reddiderat, facta ratione Innovaturæ, reddere deberet.*

¶INNOX, ἀβλαβής, in Gloſſis Lat. Gr. Innoxius. Iſid. Orig. lib. 10. *Innox, Quod non noceat. Innocuus, cui nocivum non ſit; ſed apud veteres utrunque indifferens eſt.*

Innoxiare, Innocentem reddere, noxa & culpa liberare, purgare. Leges Ethelredi cap. 10. apud Bromptonum: *Si quis furem Innoxiare velit, unum dretum in vadio ponat, ... & adeat triplex ordalium.*

Innoxare, in Legibus Henrici cap. 92. *Si parentes non habeat, qui eum Innoxare velint.* At c. 64. *Innoxiare* habetur.

INNUBÆ, ἄγαμοι, Virgines Deo dicatæ. Charta Caroli M. apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuld. cap. 16. *Ipſaque non multo poſt tempus ad Innubas in loco Biſcofeſheim ſe contulit: quem locum B. Lieba quondam bene & religioſe rexerat.* S. Hieronymus lib. 1. adverſus Jovinianum c. 7. *Non omnis Innupta & virgo eſt, quamquam ob elegantiam dictionis potuerit (S. Paulus) id ipſum altero verbo repetere, Mulier Innupta & virgo, vel certe definire voluiſſe, quid eſſet Innupta, id eſt, virgo: ne & meretrices putemus Innuptas, nulli certo matrimonio copulatas.*

INNUMEROSITAS, Multitudo innumera: occurrit in Præfat. ad Synodos Hibern.

¶INNUMEROSUS, Innumerabilis, innumerus, in Actis SS. April. tom. 3. pag. 105. & in Vita S. Edmundi Cantuar. cap. 34.

¶INNUNGE, vox Germanica, Collegium quorumvis opificum, privilegia ei collegio indulta, & tributa à collegis diverſis ex cauſis ſolvenda. Diploma Wichmanni Archiepiſc. Magdeburg. apud Ludewig. to. 2. pag. 389. *Cum enim jus & diſtinctio quæ inter eos eſt, eos* (ſutores) *qui eo jure participare non debent, ita excludat, quod opus operatum alienigene infra jus communis fori vendere non debeant, conſtituimus ne alienigene opus ſuum operatum ad forum non deferant niſi cum eorum omnium voluntate, qui juri illo quod Inninge appellatur, participes exiſtunt.* Diploma Henrici Epiſc. Havelberg. an. 1248. apud eumd. Ludewig. to. 8. pag. 270. *Inſuper tertiam partem quæſtus, qui vocatur Innunge, quæ jure principali ad nos pertinebat, libere laxavimus, ita tamen, ut de hac portione & aliis oppidi proventibus, honeſtati & utilitati oppidi amplius intendatur.* Aliud an. 1275. ibid. pag. 274. *Secundo ipſis* (Witſtockienſibus) *dedimus quamdam libertatem, quæ vulgo dicitur Innunge, ut exinde emendet civitatis munitiones, & comparent quæ videntur civitati ad commodum pervenire; magiſtri quoque omnium officiorum Innunge vocabunt unum aut duos de Conſulibus civitatis & eorum mediante conſilio ſtatuent quicquid in eorum Innunge fuerit ſtatuendum, in ſumma addentes, quod quicquid de omnibus ſupradictis Innunge pro eorum introitu obtinendo, ſive pro gratia vel pro vadimonio delinquentium datum fuerit, ipſi Innunge medietatem ipſius ad uſus ſuos reponant & reliquam medietatem tollant magiſtri officiorum & præſentent ad uſus civitatis Conſulibus civitatis.*

INNUPTUS, ἄγαμος, in Gloſſ. Lat. Gr. Gloſſ. Gr.

Lat. ἄγαμος ἀνὴρ, *Cælebs*. Occurrit in Capitularibus Caroli M. lib. 6. cap. 206.

¶INOBAUDIENTIA, Inobedientia. Priori voce uſus eſt Tertull. lib. 4. adv. Marcionem cap. 17. poſteriori vero S. Hieronymus, Quæſt. Hebr. in 2. Reg. 1. Salvianus lib. 1. de Gubern. Dei & l. 4. contra Avaritiam, Concil. Tolet. IV. &c.

¶INOBAUDIRE, Non obedire, Tertulliano adv. Marcionem lib. 3. cap. 16. *Inobedire*, S. Ambroſio Serm. 1. Epiphaniæ; *Inobediens*, Interpreti Vulgatæ Deuter. 8. 20. & Tit. 1. 10.

¶INOBEDIENTER, apud S. Auguſtinum lib. 14. de Civit. Dei cap. 17.

¶INOBLIGARE, Obligare, obligatum ſeu captivum retinere. Vita S. Joannis Gualberti, to. 3. Julii pag. 352. *Illoque in ſua obſtinatione, diabolo Inobligante, perſiſtente, B. Joannes præcepit ei, &c.*

¶INOBSECRABILIS, Qui obſecrationibus ſeu precibus non movetur. *Inobſecrabilis aſperitas*, in Epiſtola S. Paciani ad Sympronianum to. 2. Concil. Hiſpan. pag. 81.

¶INOFFICIALITAS, Abſentia ab Officiis divinis. Vide in *Officiare*.

INOFFICIARE, [Divina officia peragere, interdum negligere.] Vide *Officiare*.

¶INNOFICIOSITAS, Quod obſtare poſſet & officere. Contractus matrimonii an. 1369. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 352. lin. 1. *Et renuntiaverunt dictæ partes ... exceptioni doli mali, fraudis, læſionis, erroris, deceptionis & privilegio fori, & actioni in factum, & juri per quod deceptis contrahentibus & non decipientibus ſubvenitur, & omnibus juribus & legibus & tractantibus de matrimoniis, ſponſalibus & contractibus hujuſmodi in toto vel in parte fore revocandis, ſeu annullandis, propter ſui immenſitatem, vel Inofficioſitatem, aut propter aliquam carentiam debitæ juris ſolempnitatis, vel aliam quamlibet cauſam, &c.* Alia notione legitur in *Officiare*.

¶INOFFICIOSUM Testamentum, Iſidoro lib. 4. cap. 24. *eſt quod fruſtra liberis exhæredatis, ſine officio naturalis pietatis in extraneas perſonas redactum eſt.* De his teſtamentis non ſemel Juriſconſulti.

INOLA, *Corrigia libri*, Papiæ.

INOLEARE, Oleo, ſeu chariſmate perſundere. Ordo ad ordinandam Reginam ex Pontificali MS. Eccleſiæ Senonenſis: *Tunc Inoleato capite illius ab Archiepiſcopo, dicat iſdem Pontifex, In nomine ... proſit tibi hæc unctio olei in honorem & confirmationem æternam.* Sic etiam noſtri dicunt *Enhuiler*, pro Extremam unctionem conferre.

INOLETIVUS, [Qui nondum adolevit.] In Hodœporico Willibaldi num. 8. Richardus pater, rogatus a filio Willibaldo, ut peregrinationem tranſmarinam ſuſciperet, excuſat *conjugis & liberorum Inoletivorum parvitatem & fragilitatem, illos orbare, & alienis relinquere inhoneſtum & crudele eſſe.* Ubi Gretzerus, hunc locum laudans, ait, *Inoletivos liberos* eſſe, quos Germani *Unerzogne kinder vocant.*

¶Inoletus, Eadem notione, in laudato S. Willibaldi Hodœporico ſeu Vita n. 4. *Sed omnipotens Deus mundi fabricator, cœli terræque limator, ſervum ſuum infantem* (tres annos natum) *& adhuc Inoletum, exilibuſque membrorum compagibus tenerum, hominibuſque incertum* (f. inſertum (*de corporis ergaſtulo adhuc educere nolebat.*

¶INOLITUS, Johanni de Janua, *Inſuetus, innatus, naturalis; unde Inolita bonitate, i. inſueta & innata.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Inolitus. Accoutumés, naturels.*

¶INOMELUM, Vinum mellitum. Vide *Oenomelum*.

INOPERARE, Operam locare, facere. Polyptychus S. Remigii Remenſis: *In tertio anno faciunt caplim dies 15. ipſum carrucant, & Inoperant.*

INOPERATIO, ponitur inter legitimas excuſationes, quo minus appellatus juri ſtet, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 61. *Cauſæ, quæ ad excuſationem ſufficiunt, & quaſlibet impugnationum decertationes evertunt, hoc eſt, vel infirmitatis, vel domini neceſſitatis, vel contramandationis, vel Regis implacitationis, vel Inoperationis cauſa, &c.* Supra: *Si quis forte cauſam habeat contra dominum ſuum, remanere * poſt infirmitatis, vel legis Inoperationis, vel implacitationis exceſſibus.* His autem *legis Inoperationis* vocabulis intelliguntur dies ἄπρακτοι in quibus judicia omnia & placita ceſſant, à lege definiti & inducti, de quibus eſt caput 62. in iiſdem Legibus.

Nemus Inoperatum. Eædem Leges c. 45. *Et de nemore Inoperato per thilham nemo reſpondeat, niſi ſit ibi captus, vel ſit homo ejus, cujus eſt nemus.*

INOPINABILIS. Aurelius Victor Schotti in Diocletiano: *Quæ res poſt memoriam humanam nova atque Inopinabilis fuit.* Id eſt, contra receptam hominum opinionem.

¶Inopinabiliter, Inopinato, repente, in Charta an. 1261. Hiſt. Mediani Monaſt. p. 328.

INOPINARI, Ignorare. Gregorius Turon. lib. 6. cap. 32. *Leudaſtes uſque ad plateam eſt proſecutus, Inopinans, quid ei accideret.* Vide Gloſſ. Cod. Th.

INOPPIDATUS, [Oppido privatus.] Gloſſ. Lat. Gr. *Inoppidata*, ἀοίκητα, ἀλίμενα. Sidonius, lib. 5. Epiſt. 13. *Quos ſingulos ſparſos, Inoppidatos, nunc inauditis indictionum generibus exhaurit, &c.*

¶INOPPORTUNITAS, Incommodum. Morettus pag. 668. Antiquit. Navarr. ex Annal. Rogerii Hoveden. *Eodem anno Sanctius Rex Navarræ audiens damna & Inopportunitates, quas Adephonſus Rex Caſtellæ ... ſibi & terræ ſuæ faciebant, qui illam fere totam occupaverant, receſſit ab Africa & venit in terram ſuam.*

¶INORARE, Os inſtruere. Tertull. de Reſurr. carnis c. 16. *De coronis potatoris ſui Inorabitur.*

¶INORDINABILITER, Sine ordine vel norma. *Inordinabiliter vivere*, in libro Gerohi Reicherſperg. de corrupto Eccleſiæ ſtatu, apud Baluz. tom. 5. Miſcell. pag. 216.

¶Inordinaliter, Eadem notione dixit Cæl. Aurel. lib. 3. Acut. cap. 4.

¶INORDINARE, Ordinare. Receſwinthus Rex ad Concil. Tolet. VIII. *Hæc ſola quæ ad ſinceram juſtitiam & negotiorum ſufficientiam conveniunt, Inordinetis.*

INORDINATUS mori dicitur, qui non facto teſtamento decedit, *ſans avoir donné ordre à ſes affaires*, ἀσύντακτος in Vita S. Euſebiæ Virg. cap. 3. n. 12. Lex Wiſigoth. lib. 5. tit. 7. §. 14. *Si Inordinatus moriens filios legitimos non reliquerit.* Will. Tyrius lib. 12. cap. 25. *Ubi Veneticus ordinatus vel Inordinatus, quod nos ſine lingua dicimus, obierit.* Ubi *mori ſine lingua*, nihil aliud eſt, quam *mori ſine fabula*, in lege Wiſigoth. ſive Foris Hiſpanicis l. 3. tit. 1. §. 6. lib. 5. tit. 2. §. 4. *Morir ſen fabla*, tabulis teſtamenti non confectis: *Propter imbecillitatem non potens, vel nolens loqui*, ut loquitur Matthæus Weſtmon. an. 1246. Adde Concilium Toletanum IX. can. 4. Vide *Fabula, Indiſpoſitus, & Inteſtatus.*

INORMIS, Inormitas, &c. Vide *Innormis*.

INORNARE, Ornare, apud Tertull. adv. Valent.

cap. 12. & de Anima cap. 19. necnon in Vita B. Idæ Comitiſſæ, to. 2. April. pag. 143.

¶ INORTOLAGIA, Maſſiliæ *Ortolailles*, Legumina. Charta ann. 1465. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Aqu. n. 15. *Quatuor eminas annone pro arreragiis de annis preteritis ... decimam omnium fructuum, nadorum, pullorum, Inortolagiorum, &c.*

¶ INOTALGICUM. Vide *Innotalgium.*

INPALAM, Palam, nude. Ratbodus Epiſcop. Noviomenſis in Vita S. Godebertæ n. 5. *Ejus Inpalam ... non dedignatus eſt clarificare devotionem.*

¶ INPARCACIO, Incluſio animalium in damno inventorum. Vide in *Parcus.*

¶ INPECCATUS, ἄπταιστος, *Irreprehenſibilis*, in Supplemento Antiquarii.

INPENY & OUTPENY, Denarius, qui pro introitu in poſſeſſionem prædii domino ſolvitur: ex Saxon. in, *intro*, *in*, *intus*, & peny, denarius. Regeſtum B. Mariæ de Cokefford pag. 25. apud Spelmannum: *De Inpeny & Outpeny, conſuetudo talis eſt in villa de Eaſth. Rudham, de omnibus terris, quæ infra burgagium tenentur, videlicet, ... quod ipſe, qui vendiderit, vel dederit dictam tenuram alicui, dabit pro exitu ſuo de eadem tenura unum denarium pro ingreſſu ſuo: & quod Ballivus domini erit ad deliberationem cujuſque ſaiſinæ deliberandæ. Et ſi prædicti denarii à retro fuerint, Ballivus domini diſtringet pro eiſdem denariis in eadem tenura.* De hoc item in Curia ibidem habita circa feſtum Epiphaniæ an. 12. Ricardi II.

¶ INPETEIUS. Vide *Impeteius.*

¶ INPHEODARE, ut *Infeodare*, In *feodum* tradere. Litteræ an. 1263. apud Ludewig. tom. 7. p. 489. *Caſtrum Emerſleve nobis adhuc pro quingentis marcis examinatis Inpheodatum.* Vide *Feudum.*

¶ INPLACITARE, ut *Implacitare*, In placitum vel in jus vocare, litem intendere. Occurrit in Chartulario S. Vandregeſili to. 2. pag. 1813. & in Formulari Anglic. Thomæ *Madox* pag. 49.

¶ INPLANTARE, In poſſeſſionem mittere. Charta an. 1223. ex Chartulario S. Vandreg. to. 1. pag. 125. *De qua domo cum pertinentiis Inplantaveram Valtero poſt deceſſum Nichai mariti mei.*

¶ INPLICISCERE, ἐπιτροπιάζειν, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerman. Procurare, adminiſtrare. Plautus dixit *Impliciſci* pro Implicari: quod non male convenit procuratori, multis ſæpe negotiis implicato.

¶ INPOMIFER, ut *Impomifer*, qui nulla fert poma, nullos fructus. Formula in Chartis frequens, *cum arboribus pomiferis & Inpomiferis*, hoc eſt, infructuoſis. Vide *Pomifer.*

INPORTABILIS, δύστηνος, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ INPOSITUS, Incompoſitus. Vita S. M. Egyptiacæ, to. 1. April. pag. 86.

Uſibus Inpoſitis, naturæ crimen & hoſtis,
Fractior inceſſus, & lenam ſermo profeſſus, &c.

INPOST, εἰς τὸ ἐπιόν, in Gloſſ. Gr. Lat. MS. Editum habet *in poſterum.*

INPOSTMODUM, Deinceps, in poſterum. Capitul. 1. an. 809. c. 30. *Et ſi aliquid Inpoſtmodum, poſtquam ei vita conceſſa eſt cum juſtitia acquirere poterit, &c.* Adde Capitul. 2. ejuſdem anni c. 1. & lib. 3. cap. 47.

¶ INPOTUS. Vide *Impotus.*

¶ INPRÆMEDITATUS, Non præmeditatus, ex tempore, in Miraculis S. Gengulphi, to. 2. Maii pag. 649.

¶ INPREMIA. Vide *Impremia.*

INPRIMITUS, pro *Primitus*, in Form. Baluz. 3. 10.

¶ INPRISIONARE, In *priſionem* ſeu carcerem conjicere. Vide in *Priſo.*

IN PRO, loco vocis *Pro.* Vide in *Contra* 2.

¶ INPROCERATUS. Vide *Improceratus.*

INPROSPICUUS, ἀπερίβλεπτος, in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ INPUBLICARE, In publicum ſeu fiſcum redigere, confiſcare. Vide in *Publicum.*

¶ INPUGES, ἄπυγος, *Qui eſt tritis natibus*, in Supplemento Antiquarii.

INPURATUS, *Inpurus ſemper*, in Gloſſis Sangerman. MSS. n. 501.

INPURICIA, *Immunditas, immundicia, ſpurcicia, inluvies*, ἀκαθαρσία, in Gloſſ. Græc. Lat.

¶ INPURIMUS. Vide *Impurimus.*

¶ INQUADRUS, Quadratus, Gall. *Quarré.* Charta Wernheri Epiſcopi Argent. apud Eccardum Orig. Harſburgo-Auſtriac. col. 110. *Juxta magnos & Inquadros lapides muri.*

¶ INQUÆSTA, Inquiſitio, Gall. *Enquête.* Non ſemel occurrit, paſſim *Inqueſta.*

¶ INQUANTARE, INQUANTUS. Vide *Incantare* 2.

INQUASSABILIS, Qui quati non poteſt, inconcuſſus: utitur Archithrenius in Prologo.

¶ INQUASSATUS. Vide *Inguiſſatus.*

¶ INQUASSIBILIS, Qui quaſſari non poteſt ſeu infringi. *Et ut hoc ratum & Inquaſſibilile ſit apud poſteros*, in Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. pag. 880.

¶ INQUERITUS, ἀζήτητος, *Indiſcuſſus*, in Supplemento Antiquarii.

¶ INQUESTA, Inquiſitio judiciaria, Gall. *Enquête.* Paſſim occurrit. Exſtat in Archivis B. M. de Bono Nuncio Rotomag. *Inqueſta facta autoritate domini Regis Philippi ſuper uſu & uſuagio libertatum & altæ juſtitiæ tempore domni Ymerii tunc Abbatis Becci*, qui obiiſſe dicitur an. 1304. In hac *Inqueſta* plures aliæ memorantur *Inqueſtæ.* 12. vel 24. *hominum*, ut conjecto, ſic dictæ à numero teſtium qui audiebantur; in rebus enim majoris momenti, non ſufficiebant pauci teſtes, ſed plures pro rei magnitudine requirebantur, qui unum & idem teſtarentur, ut fuſius docetur in *Juramentum.* Vide *Inquiſitores.*

¶ INQUESTIO, ut *Inqueſta.* Lex Salica à Carolo M. emendata de homicidiis Clericorum art. 2. edit. Eccardi pag. 171. *Si autem ſtatim in prima Inquiſitione Comiti reſponſum fuerit.* MS. Guelf. habet *Inqueſtione.*

1. INQUESTUS. Cenſus & debita Bigorræ fol. 3. ex Camera Comput. Pariſ. *Raimundus Garſias & Willelmus la Maſa dederunt Comiti Enqueſtos 5. ante aquam, & 5. retro aquam, qui dixerunt veritatem de la Oſt de Laveda, ſecundum quod ipſi viderunt & audierunt de Eccleſia S. Martini, & de honore, qui ibi pertinet de Gallegos, dederunt Inqueſtos, & hoſtes Comitibus Bigorrenſibus.* Vide *Queſta.*

¶ 2. INQUESTUS, pro Inquiſitus. *Inqueſta diligentius veritate*, in Charta an. 1242. ex Chartular. S. Vandreg. to. 2. pag. 1497.

¶ INQUIES, Strepitus, turba. Vita S. Udalrici, to. 3. Julii pag. 150. *Sed uberem cetera & aptum omnino locum Inquies palatina & frequentia procerum turbavit. Inquies nocturna*, Plinio lib. 14. cap. 22. moleſtia eſt ſeu vigilia. Alibi *Inquies* adjective dixit pro Inquietus, ut & Apuleius, &c.

¶ INQUIESCERE, Quieſcere. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 52. *Inquievit controverſia*, id eſt, ceſſavit, finita eſt.

¶ INQUIETATOR, Qui inquietat, turbat, moleſtus eſt. Tertull. de Spectaculis cap. 23. *An*

Deo placebit auriga ille tot animarum Inquietator! Charta an. 1257. *Promiſit etiam dictus Alterius venditor ... res venditas defendere ab omni Inquietatore calumpniam ſeu impedimentum movente.*

¶ INQUILINA, Quæ alicubi habitat inſtar inquilini. *Anima Inquilina eſt carnis*, apud Tertullianum de Reſurr. carnis cap. 46.

¶ INQUILINATUS, Habitatio inquilini, apud eumdem Tertull. de Anima c. 38. & Sidon. lib. 5. Epiſt. 19.

INQUIMATIZARE, Infundere. Ita Gloſſæ MSS. ad lib. 1. Paſſionum Alexandri Iatroſophiſtæ: *Multi etiam ex ipſis opium præſumpſerunt Inquimatizare.* Ex Græco ἐγχυμαλίζειν.

¶ INQUINARIA, Lues, contagio. Papias in MS. Bituric. *Contagium, Morbus dictum ... ipſa Inquinaria, ſive peſtilentia, vel lues dicitur.* Forte legendum *Inguinaria.* Vide in hac voce.

INQUIRERE, Perquirere. *Furem Inquirere*, in lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 55. Adde §. 50.

INQUISITIO, Tributum, exactio publica, *Quæſta*, vel quod ab *Inquiſitoribus* indicebatur & exigebatur, uti infra obſervamus. Leovigildus Cordubenſis Preſbyter lib. de Habitu Clericorum: *Quem Inquiſitio, vel cenſus, vel vectigalis, quod omni lunari menſe Chriſti nomine ſolvere cogitur, retinuerit, &c.* Conventus Ticinenſis an. 853. poſt Concilium Ticinenſe ſub Leone IV. can. 2. *Concedimus abhinc in futurum alias ſuper eos fieri Inquiſitiones, niſi unde Caroli proavi & avi noſtri tempore factæ fuerunt.* Egica Rex in Concilio Tolet. XVI. *Ut nemo Epiſcoporum pro Regiis Inquiſitionibus exhibendis, parochialium Eccleſiarum jura contingat; nec quaſcunque exinde Inquiſitiones, aut evectiones exigere audeat; ſed de prædiis ſuarum ſedium Regio culmini ſolita perquiſitionum obſequia deferat.* Adde can. 6. *Cenſus Inquiſitionem*, dixit lex 5. Cod. Theod. de Cenſu.

¶ INQUISITIONALES ARTICULI, Gall. *Les articles d'une Enquête.* Charta an. 1376. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 82. *Nec debeant reſpondere aliquibus articulis Inquiſitionalibus contra ipſos ſeu alterum ipſorum factis vel faciendis ex officio curiæ.*

INQUISITORES, Appellati extra ordinem in provincias delegati, de tributis ac vectigalibus cognituri. *Inquiſitor Galliarum*, in veteribus Inſcriptionibus. Maxime vero ita dicti, qui à Regibus noſtris in provincias delegati, id munii obibant, quod olim Miſſi Dominici ſub prima & ſecunda Regum ſtirpe, & *Juſtitiarii itinerantes* in Anglia. Ii è *Magiſtris Parlamenti* delecti, mittebantur in diœceſes, ut de Ballivorum, Judicum, aliorumque Miniſtrorum Regiorum exceſſibus inquirerent, & de iis ad *Parlamentum* referrent. Nangius in Geſtis S. Ludovici pag. 366. *Super forefactis, quæ tam ad perſonam ſuam, quam ad Præpoſitos & Ballivos ſuos ſpectabant, mittebat pluries per Regnum ſuum Inquiſitores diligentes & fideles, & inventas injurias emendari & reſtitui faciebat.* Ejuſdem Regis Ordinatio de Ballivis, ibid. pag. 363. *Vel illis, quos ad viſitandum terram, vel facta eorum Exquirenda mittemus.* Edictum ejuſdem S. Ludovici, datum Pariſiis ann. 1256. pro utilitate Regni, ubi de Ballivis: *Item, ils jureront que il ne feront prendre à leurs fames, ne à leur autres parens, affins, amis, ou meſniée, ne à ceux qui leur comptes oirront, ne à nul Enqueſteur ou Viſiteur, que nous envoirons enquerre contre eus es lieus où il auront eſté en office de par nous.*

Quo pacto vero inquiſitiones ſuas contra Officiales Regios peragerent *Inquiſitores*, pluribus declarat ſequens Charta, quam ex Regeſto 36. Chartophylacii Regii, num. 64. exſcripſimus: *PHILIPPES par la grace de Dieu Roy de France, à nos Inquiſiteurs envoiez de par nous en la Baillie d'Auvergne ſus nos Officiers, Salut. Nous vous mandons, que tant ſus le deſir, que nous avons, que les forfaits de nos mauvés Officiers ſoient punis & adreciez, & à noſtre peuple les griez & les extorſions, que il leur ont faiz, rendus & amendez, comme pour la mauveſe renommée, que nous en avons oie, dequoi nous ſommes à grant malaiſe de cuer, de ce que ſi longuement ont regné en ce feſant, & que pluſtoſt ne avons eſté aviſez; avons ordené cette voie qui enſuit, laquelle nous vous ajoutons coment vous doiez aler avant ſur eux, laquelle nous vous mandons d'eſtroitement à tenir ſur vos ſermens. Premierement, nous voulons, que tous nos Officiers, Baillis, ou Seneſchaus, ou de quelque condition que il ſoient, qui en noſtre ſervice ont eſté, que vous les faciez venir pardevant vous, & les faites jurer ſur ſaintes Evangiles, & ſur poine d'eſtre aſtrains d'avoir forfait les cors & les avoirs, que il vous cognoiſtront & diront verité de toutes les reſtitutions & apaiſement qu'il auront fait, ou fait faire de fait ou de promeſſe; ou qu'ils ſauront, qui aura eſté fait pour eus ou par eus, ou par autre, depuis le terme de la Touſſainz, à quickonques perſonnes que ce ſoient: & aprez le ſerment, donnez termes de vuitaines tant ſeulement à chaſcun de vous reconnoiſtre la verité ſur la poine deſſuſdite. Item, nous vous mandons, que vous faciez crier ſolempnellement par tous les lieux de voſtre Baillie, que chaſcun ſur quanque il ſe puet meffaire ſur cors, ſur avoir, qui aura receu, ou eu de nul de nos Officiers deſſuſdiz reſtitution ou promeſſe par lui ne par autre, puis le terme de la Touſſainz, que il viengne dire ou reconnoiſtre pardevant vous, ſur poine d'avoir forfait corps & avoir, & de ce les aſſeurez, que il n'aient pas paour de dire la verité ſur nos mauvez Officiers, pour doute qu'il raient leur ſervice arrieres; car ſoient il certain, que ceus que nous trouverons mauvez ne coupables, il ne raront jamés noſtre ſervice, ne illencques ne aillours, ains les punirons, ſi que les autres mauvez y prendront eſſamble. Item, nous voulons que vous faciez crier, que ſe nul doutoit à venir dire qu'il aient riens donné aſdiz Officiers pour aucun cas que il nous deuſt appartenir, celer ou ſouffrir, que il ne leſſent pas à dire pour doute, que nous les en querelons. Car nous ne nous emprendrions pas à eus; mais à ceus qui auront fait la mauvéſe ſouffrance; & de ce les aſſurez hardiement. Item, nous vous mandons, que vous ne ſouffrez amis de nos Officiers deſſuſdiz que il aient Advocat ne conſeil à reſpondre pour eus as cas deſſuſdiz, fors de nier ou de connoiſtre la verité, ne en nul autre cas qui touche leur fait. Donné à Paris le Lundy aprés les vuitaines de Paſques, l'an de grace 1303.*

Addam Chartam aliam ex Camera Computorum Pariſ. à me perinde deſcriptam, quæ idipſum firmat de Inquiſitionum in Officiales Regios forma: PETRUS *Dei gratia Silvanectenſis Electus*, & THOMAS DE MARFONTAINES, *Miles domini noſtri Regis, Inquiſitores una cum aliis, ac ſuper reformatione patriæ in Seneſcall. Lugdun. & in Ballivia Matiſconenſi, ab eodem Domino Rege deputati, Caſtellano Kariloci, nec non Caſtellano ſancti Symphoriani, ſeu eorum loca tenentibus, Salutem. Ad inſtantiam Procuratorum Eccleſiaſticarum perſonarum, nobilium & innobilium Comitatus Forenſis & terræ Bellijoci, auctoritate Regia, qua fungimur in hac parte, vobis & veſtrum cuilibet committimus, diſtrictiuſque & ſub omni pœna graviſſima, quam propter hoc poſſe-*

tis incurrere ergà dominum noſtrum Regem, præcipimus & mandamus quatenus per Caſtra, Villas, aliaque loca ad hæc idonea ſeu conſueta veſtrarum Caſtellaniarum eorumque reſſortus, necnon in Eccleſiis Parochialibus locorum prædictorum palam & publice ex parte Dom. noſtri Regis & noſtra intimetis, ſeu intimari faciatis, ac publice proclamari, ut omnes & ſinguli Seneſcalli, Baillivi, Præpoſiti, Judices, Tabelliones, Decimarum ac Subventionum Regiarum Levatores, Servientes, aliique Officiales Regii, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, qui tam præſentibus temporibus, quam præteritis officium ſeu miniſterium quodcumque Regium exercuiſſe in veſtris Caſtellaniis, earumque reſſortis & pertinentiis dignoſcuntur, coram nobis apud Montem-Briſonem perſonaliter compareant, coram nobis die Veneris poſt quindenam feſti Pentecoſtes, & die Sabbati immediate ſequentis, necnon & diebus ſequentibus & continuis ad hoc neceſſariis, querelis, petitionibus & gravaminibus dictarum perſonarum Eccleſiaſticarum, nobilium & innobilium, cæterarumque quarumcumque popularium perſonarum terræ & Comitatus prædictorum, & aliunde, nobiſque ex officio ſufficienter reſponſuri, & à nobis juſtitiam accepturi, proceſſurique, & nos viſuri procedere ſuper præmiſſis, & aliis commiſſis nobis negotiis juxta à dicto Domino noſtro Rege traditam nobis formam, voſque ad dictas dies & dies ſequentes compareatis peremptorie coram nobis querelantibus, de vobis ad juſtitiam reſponſuri: cum intimatione quod niſi vos & prædicti Officiales Regii modo, quo ſupra comparueritis, nos nihilominus contra vos & ipſos procedemus, ratione prævia, veſtra & eorum abſentia ſeu contumacia non obſtante. Significantes etiam ac publicantes, ſeu ſignificari & publicari facientes, ut ſupra, ut omnes & ſinguli qui de prædictis Officialibus Regiis, ſeu aliquo eorumdem conqueri voluerint, diebus prædictis per ſe vel per alium ſufficienter compareant coram nobis, qui parati ſumus & erimus eos audire benigniter, & eis facere celeris juſtitiæ complementum. Intimantes etiam perſonis Eccleſiaſticis, Baronibus, Nobilibus ſupradictis, quod ad dictas dies prompti & parati ſumus nos & dicti Collegæ noſtri, aut duo ex nobis circa ea, quæ ſuper eorum libertatibus infraſcriptis, ut dicitur, juriumque eorum uſurpatione, ac reformatione patriæ nobis commiſſa ſunt à Majeſtate Regia, ſeu injuncta juxta tenorem Commiſſionis Regiæ, ſuper iis nobis factæ, procedere & facere quæ incumbunt. Et licet alias ſub dictis & gravibus pœnis inhiberi fecerimus, ne quis cum dictis Officialibus Regiis, nec ipſi Officiales cum aliis componere audeant, iidem per vos in locis prædictis palam & publice præcipimus inhiberi, & ſi quis contrarium fecerit, nobis hoc quantocius ſub omni pœna & amiſſione bonorum revelare procurent; ſcientes, quod qui nobis expoſitiones hujuſmodi efficaciter revelandas duxerint, prout ſupra, nos agemus miſericorditer cum eiſdem, & de adjornamentis hujuſmodi, & executione eorundem nos ſub certis litteris ac fide digno teſtimonio ad dictam diem certificare curetis. Datum Lugduni, ſub ſigillis noſtris, prima die menſis Junii, anno Domini milleſimo trecenteſimo ſextodecimo.

Ut autem facilius de Ballivorum & Officialium Regiorum exceſſibus inquirerent *Inquiſitores*, tenebantur ii, exacto officio, quod ut plurimum annuum erat, iiſdem in locis, ubi illud obierant, per 40. dies morari, ut, ſi quis in eos expoſtularet, aut crimen intenderet, coram Inquiſitoribus juri ſtarent. Statutum S. Ludovici de Ballivis: *Pource qu'ils puiſſent reſpondre pardevant les nouveaux Seneſchaus ou Baillis, ou autres Enqueſteurs, ou Officiers ſouverains, à ceus auſquels ils avoient meſfait, qui ſe voudroient plaindre d'eux.* Statuit autem Philippus IV. Statuto dato menſe Novembri ann. 1302. quod deſcriptum legitur in 36. Regeſto Chartophylacii Regii ch. 39. ut *Inquiſitores*, Officialium delicta examinaturi, Inquiſitiones ſecretas edant priuſquam publicas: quibus etiam ut ab officiis abſtineant, imperandi facultatem concedit: neque enim Inquiſitoribus fas erat ſupremo damnare judicio, quos reos repeririſſent; ſed de iis referebant ad ſupremum Senatum, ex Statuto Philippi III. an. 1281. quod in acta Parlamenti Pentecoſtes relatum eſt. Iis tamen licebat lites minoris momenti judicio dirimere. Statutum ſancti Ludovici contra uſuras Judæorum, cujus mentio eſt in Computo Ballivorum ann. 1258. & quod deſcriptum habetur in 10. Regeſto Regio fol. 55. *Nec eſt aliquatenus obmittendum, quod Inquiſitoribus permiſſum eſt, omnes Inqueſtas judicare; quæ ſummam centum ſolidorum Pariſ. non excedunt; quod ad Curiam remittere non tenentur. ... Inqueſtas autem, ſummam centum ſolidorum Pariſienſium excedentes, peracto negotio, ſub ſigillis ſuis clauſas ad Curiam remittant judicandas, cum literis Epiſcopi vel Archiepiſcopi diœceſis, in qua inquiſierint, continentibus Inquiſitorum nomina, qui ab ipſis ad hoc fuerint deputati, niſi liquido appareat, nihil eſſe probatum.* Hinc Judicum officio functos interdum Inquiſitores legimus, mulctaſque reis irrogaſſe, de quibus ratiocinia edebant Ballivi. Computus Ballivorum de termino Aſcenſionis ann. 1306. in *Recepta Hugonis Gouaud* Ballivi Bituricenſis: *Emendæ per Inquiſitores. De Petro Caucellæ nunc defuncto 4. libr. de Joanne, &c. Emendæ, &c. Expleta Ballivia, &c.* In Recepta Ballivi Matiſconenſis, ibidem: *Partes denariorum de expletis per Inquiſitores, &c. Pro emenda, in qua fuit condemnatus per Inquiſitores, 4. lib. &c.*

Inquirebant etiam de litigantium cauſis, & teſtes examinabant de ſingulorum jure: quæ fuit noſtrorum ſemper in judiciis forma. Lex Alemann. tit. 41. §. 3. *Et ſi hoc ab aliis judicibus Inquiſitum fuerit, quod ille juſte judicavit, &c.* Eginhardus Epiſt. 11. *Nam ego totam cauſam, & qualiter à vobis per veraces homines Inquiſita eſt, ſimul cum Adhalardo & Gebuino Comitibus Palatii, Domino Imperatori indicavi.* Charta de Villa Novilliaco, poſt Flodoardum: *Miſit ſuos miſſos ad hoc Inquirendum; & Inqueſtione facta, & veritate, ſicut ei dictum fuerat, inventa, quoniam prædicti ſubreptores ad rationem non venerunt, &c.* Neque tamen in quibuſvis litibus Inquiſitiones peragebant; ſed illas tantum, quæ à Ballivis peragi non poterant, aut ſi ipſos forte Ballivos, vel eorum delicta ſpectarent, ut eſt in Statuto Philippi V. an. 1320. Inquiſitiones enim pro more ad Ballivos à Senatu delegabantur, quæ ad Senatum relatæ dijudicabantur in *Camera*, quam inde *Inqueſtarum* etiamnum vocant, de qua quædam attigimus in Diſſertat. 2. ad Joinvillam pag. 144. & alia proferemus in V. *Parlamentum.*

Inquiſitorum præterea munus erat *de commodo & incommodo* inquirere in rebus, quæ Regem ſpectarent, ut eſt in Statuto Ludovici Regis, 1. Apr. an. 1315. pro Occitanis. Functiones etiam publicas ac præſtationes in rei publicæ uſus neceſſarios judicabant ac recipiebant. Computus Ballivorum de termino Aſcenſionis an. 1258. *Pro pedagio de 460. modiis ſalis, reducto de 12. denar. ad 2. denarios, pro quolibet modio per Inquiſitores in villa Aurelianenſi 19. lib. 4. ſol. 4. den.* In Computo Ballivorum de termino Aſcenſionis ann.

1305.

1305. Ballivus Turonenſis computum reddit *de ſubventionibus, quas receperat ante adventum Inquiſitorum in Ballia Matiſconenſi:* inde *Inquiſitiones* dictæ interdum publicæ functiones, de quibus ſupra.

Exactæ denique Inquiſitiones remittebantur, vel ab uno ex Inquiſitoribus deferebantur ad Senatum, qui ex eorum relatione ſupremum edebat judicium. Statutum ſancti Ludovici contra uſuras Judæorum: *In remiſſione dictarum Inqueſtarum veniat ad Curiam unus de Inquiſitoribus cujuſlibet diœceſis, ad inſtruendum ſuper progreſſu dicti negotii, & ad ea, quæ in progreſſu negotii occurrerint, fideliter obſervanda.* Statutum Philippi III. an. 1277. *Les Regardeurs des Enqueſtes les Enqueſtes recevront de certaines perſonnes de la Cort à ce ordenées, & par icelles, enſemble les Enqueſteurs, ſoient jugiés.* Unde conficitur in Senatu cum cæteris Senatoribus de *Inqueſtis* ſuis cognoviſſe *Inquiſitores.* Hinc formula in Regeſtis Parlamenti: *Inqueſta reddita & deliberata in Parlamento Octabarum Candeloſæ anno Domini 1256. probatum eſt ſufficienter, quod Guillelmus de Charentono Miles, &c. Inqueſta reddita & deliberata Pariſiis in Parlamento ſancti Martini an. Domini 1257. Inqueſta facta ſuper eo... probatum eſt, &c.* Statuit autem Philippus IV. Statuto an. 1302. quod habetur in Regeſto Cameræ Computor. Pariſ. ſignato *cruce*, ut *Inqueſtæ & probationes poſtquam fuerint tranſmiſſæ ad Curiam, judicentur infra biennium ad tardius, poſtquam fuerint reportatæ.* [Edidit *de Lauriere* to. 1. pag. 357. & ſeqq.]

Deligebantur porro Inquiſitores, non modo ex *Magiſtris Parlamenti*, (ita appellabant, quos hodie *Conſiliarios* dicimus,) ſed etiam fere ſemper ex Eccleſiaſtico ordine ac laico. Computus Ballivorum de termino Omnium Sanctorum an. 1256. in Aurelianenſi Ball. *Pro reſtauratis factis per Archidiaconum Gauffridum de Bulli & ſocios Inquiſitores Gerardo de Broi Milite*, 12. *libr. in Bituric. pro denariis redditis D. Hugoni de Boſco Bernardi* 12. *libr. per Inquiſitores, videl. Mag. Gaufridum Archidiaconum in Eccleſia Aurelianenſi & ſocios ejus.* In Computo Omnium Sanct. an. 1257. *Pro reſtauratione facta per Decanum Silvanectenſem & ejus ſocios Inquiſitores domo Dei Remenſi pro tempore Regalis, &c.* Computum ann. 1305. *Compotus Mag. Ægidii de Remino pro viagio, quod fecit apud Toloſam an.* 1301. *cum Vicedomino Ambian. & Archidiacono Algiæ in Eccleſia Lexovienſi pro negotio Inqueſtarum, &c.* In Regeſto 36. Chartophylacii Regii habetur ſequens Charta, quæ eſt 40. *PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex, Ballivo Silvanectenſi, Salutem. Cum nos dilectos noſtros Mag. I. de Goneſſia Canon. Carnot. & G. de Nongento, fidelem Militem, pro quibuſdam negotiis noſtris ad partes tuæ Balliæ deſtinemus, mandamus tibi, quatenus ipſis & eorum cuilibet pro expenſis ſuis faciendis pecuniam de noſtro tradas & miniſtres, quoties te ſuper hoc duxerint requirendum, &c. Actum Par. an.* 1302. Denique in Regeſtis Parlamenti habetur Areſtum Philippi V. datum menſe Martio ann. 1316. ſuper Inqueſta, facta ab Epiſcopo Maclovienſi, & Petro *de Dicy* Milite, *Inquiſitoribus* in Normanniam *pro reformatione patriæ* delegatis. Ex prædictis perinde patet, *Inquiſitores* à Rege delectos ex *Parlamenti Magiſtris*, & iiſdem ſumptus ex fiſco ſubminiſtratos: quod ultimum firmant etiam ſequentia ex Computis Ballivorum, in Comput. de termino Aſcenſion. an. 1269. in expenſa Ballivi Meduntenſis: *Pro denariis traditis pro expenſis Inquiſitorum* 60. *libr.* in Comp. an. 1268. *Pro expenſis Inquiſitorum ſuper uſuris Judæorum per mandatum Regis*, 15. *lib.*

Inquisitores Officii *Juſtitiæ Aragonum*, qui à Rege delecti in ſummum juſtitiæ Magiſtratum, quem *Juſtitiam* vocant, ſeu in illius facta, conſilia, & delicta inquirunt. Vide Blancam in Commentar. Rerum Aragon. p. 771.

Inquisitores Fidei. Ex quo in Gallias ſeſe immiſit hæreſis, à qua diu, ut auctor eſt Sulpitius Severus, fuerant intactæ, dedere operam Chriſtianæ gentis Principes, ut in ipſis initiis evelleretur, vel ſaltem ne altius radices ageret, miſſis identidem in provincias ea labe infectas viris vitæ probitate ac ſcientia probatis, fidei Inquiſitoribus, qui in hæreticos gravius inquirerent, eorum explorarent pravas opiniones, ad rectam fidem reducere conarentur, qui ab ea defecerant, & in erroribus perſeverantes pertinacius tandem damnarent, curarentque ut à Judicibus ordinariis juſta de iis pœna exigeretur.

Ejuſmodi *Inquiſitorum* tum primum auditum in Gallia nomen, cum prava Waldenſium hæreſis, cujus ſe traduces ac hæredes gloriantur hodierni hæretici, aliquot Catholici regni provincias infecit. Tum enim in Concilio Toloſano, quod anno 1229. contra hæreticos iſtos coactum eſt, Legatus Apoſtolicæ Sedis, qui ei præerat: *Ne videretur, ſicut erat vir circumſpectus & providus, obmittere aliqua de contingentibus, mandavit Inquiſitionem fieri contra hæreticos ſuſpectos de hæretica pravitate*, ut ait Guillelmus de Podio-Laurentii cap. 40. Adde Concil. Valentinum & Albienſe.

Delecti vero ii potiſſimum ex Fratribus Ordinis Prædicatorum. Idem Scriptor c. 43. *In diebus autem legationis ejuſdem Epiſcopi Tornacenſis, per ſummum Pontificem commiſſa eſt Fratribus Ordinis Prædicatorum Inquiſitio, in his terris contra hæreticos facienda: fueruntque ad hoc deputati, Frater Petrus Cellani, & Guillelmus Arnaldi, qui Toloſæ quoſdam, quos facilius convinci poſſe præſumebant citaverunt, & convictos hæreticos judicaverunt.* Iis poſtmodum adjuncti Collegæ ex ordine Fratrum Minorum, qui Prædicatorum *rigorem manſuetudine ſua temperarent*, ut mox ſubdit.

Hæc igitur ſubinde obiere munia Fratres ejuſdem Ordinis; in quibus præ cæteris recenſentur Frater *Robertus*, cognomento *Bulgarus*, quod Waldenſes, quos ea ætas Bulgaros nominabat, atrocius, quam par erat, potentia adjutus ſæculari divexaret, eoſque igne promiſcue damnaret, de quo Matthæus Paris, & alii an. 1238. *Falco* fidei Inquiſitor in Occitania, ob cujus nimiam ſeveritatem Rex Philippus Vicedominum Ambianenſem, Magiſtrum Ægidium de Remino, & Archidiaconum Algiæ in Eccleſia Lexovienſi in Occitaniam miſit an. 1301. qui de Falconis exceſſibus inquirerent, quorum occaſione idem Rex menſe Decembri ejuſdem anni ſtatuit, ut in poſterum de hæreſi ſuſpecti, aut accuſati, Regiis carceribus recluderentur Toloſæ, neque Regii ſubditi Inquiſitoris decreto poſſent detineri, niſi ſumpto prius Epiſcopi conſilio, & Seneſcalli Regii auxilio implorato. *Guillelmus de Morreriis* an. 1302. *Joannes Parlier* an. 1413. de quo Regeſtum Parlamenti cruce ſignatum fol. 3.

☞ Verum cum intra officii ſui præſcriptos fines vix ſe continerent Inquiſitores, atque de cauſis, quæ ad regios judices ſpectabant, judicare tentarent, regio Diplomate coërciti ſunt. Charta Philippi

Pulcri an. 1302. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 611. *Licet negotium catholicæ fidei cordi præ cæteris habeamus, illudque intendamus opportunius ſemper favoribus efficaciter promovere, Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis in ipſius negotio fidei conſilium & auxilium impendendo: Inquiſitores tamen eoſdem, ſic ſuis finibus volumus eſſe contentos, quod in temporalis juriſdictionis præjudicium, noſtrorumque diſpendium ſubditorum, poteſtatis ſibi traditæ limites non excedant. Ea propter vobis & veſtrum ſingulis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ſi Inquiſitores præfati contra Judæos regni noſtri de quæſtionibus uſurarum, ſortilegiis vel aliis quæ Inquiſitoribus ipſis ex officio inquiſitionis non competunt, ſe forſitan intromittant vel intromittere contendant, vos ad inſtantiam vel requiſitionem ipſorum, nullum Judæum capiatis vel faciatis capi, aut quomodolibet moleſtari actione prædicta, nec ſuper illis eiſdem Inquiſitoribus impendatis auxilium vel favorem.*

Sed & exortis ſub initia elapſi proxime ſæculi Lutheranorum atque Calvinianorum hæreſibus, in ea labe infectos graviter primo inquiſitum à Franciſco I. Rege, qui *fidei Inquiſitores* ex eodem Prædicatorum Ordine pariter delegit. Habetur enim in volumine Ordinationum ejuſdem Regis fol. 408. illius diploma 30. Maii an. 1536. quo *Matthæum Orry*, Doctorem Theologum ex Ordine Fratrum Prædicatorum, *fidei Inquiſitorem* inſtituit. Simile exſtat in 2. vol. fol. 247. 10. April an. 1540. quo *Joſepho Corregié* ex eodem Ordine Doctori *fidei* perinde *Inquiſitoris* in toto regno munus obeundi facultatem concedit. Præterea 3. vol. fol. 482. deſcriptum legitur Statutum Regium 23. Julii an. 1543. quo Judicibus Eccleſiaſticis & fidei Inquiſitoribus inquirendi in Lutheranos & hæreticos ita poteſtas attribuitur, dummodo laicos, & qui ſacris Ordinibus non eſſent initiati, ad Judices ordinarios remitterent. Proſtat denique Statutum aliud Henrici II. datum apud ſanctum Germanum in Laia 22. Junii an 1550. quo Franciſci I. edicto derogando, Matthæum *Orry* fidei Inquiſitorem ab eo onere liberat, quo tenebatur lites à ſe contra hæreticos inſtructas Curiis ſupremis, Ballivis, & Seneſcallis, communicare, dummodo eas diœceſanis Ordinariis, vel eorum Vicariis communicaret: confirmata inſuper, qua donatus erat, poteſtate, à fide aberrrantes ad ſanam mentem doctrina vel monitis revocandi, pœnitentibus veniam & miſericordiam impertiendi, & demum pervicaces puniendi & corrigendi. Quod quidem Statutum in Acta Parlamentaria relatum eſt, hac appoſita conditione, ut idem Inquiſitor in caſibus privilegiatis, cum Regis Judicibus proceſſus communicaret.

Inquiſitorum ejuſmodi expenſæ & ad victum neceſſaria ex fiſco Regio ſubminiſtrabantur à Ballivis, qui eo ævo Ballivarum ſuarum percipiebant reditus, & de iis in Camera Computorum ratiocinia ſua edebant: quod ex eorum Computis docemur. Computus Ballivorum pro termino Aſcenſionis an. 1248. in Ball. Aurelian. *Pro expenſis Fratrum Inquiſitorum*, 24. *libr.* In Ball. Ambian. *Fratres Inquiſitores*, 10. *libr.* In Turon. *Pro expenſis Fratrum Inquiſitorum*, 30. *libr.* & 14. *ſol.* & ſic in cæteris. Proſtat in hanc rem in Chartophylacio Regio, in Regeſto 36. ch. 16. diploma Philippi Pulchri, quo præterea cavetur, ut Ballivi Inquiſitoribus auxilium & conſilium præſtent ad officii ſibi demandati executionem. *Seneſc. Toloſæ & Carcaſſ. Sal. Cum Frater Guillelmus de Morreriis de Ordine Prædicatorum, de quo nobis laudabile teſtimonium perhibetur, ſit de novo Inquiſitor Toloſæ auctoritate Apoſtolica deputatus, ut dicitur: mandamus vobis quatenus carceres noſtros, Muros ad cuſtodiam detentorum pro crimine hæreſis vulgariter appellatos in ſolo noſtro conſtitutos, aliaque ad dictum Inquiſitionis officium neceſſaria, nec non pecuniam ad ipſius victum, & officium exercendum liberari & miniſtrari faciatis, eidem in ſui executione officii auxilium, favorem, & conſilium impendentes, prout aliis Inquiſitoribus hactenus fieri conſuevit, & quamdiu noſtræ placuerit voluntati. Actum apud Vicenn.* 1302. Cum ex Occitania in Hiſpaniam, ac Navarram præſertim, irrepſiſſet Waldenſium virus, delecti etiam à Gregorio IX. Inquiſitores ex utroque Ordine, Prædicatorum ac Minorum, qui in hæreticos ſeverius animadverterent. Diploma ſummi Pontificis deſcripſit Waddingus an. 1238. n. 6. 7. Vide Paulum Sarpium in Hiſtor. Inquiſitionis Venetæ cap. 1. [& Limborch. de Inquiſit. Toloſ.]

Inquisitores Forefactorum *in Bailliviis à D. Rege dati*, Quibus ſcil. incumbebat forefacta, i. emendas, à damnatis judicio Ballivorum exigere, & ex iis debita Regum perſolvere, & male aut contra juris ordinem exactas & perſolutas emendas *reſtituere*. Chartæ an. 1269. 1270.

Inquisitores Forestarum, Qui extra ordinem mittebantur in provincias, ad examinanda foreſtariorum & aliorum in foreſtis publicis delicta. Habetur in Tabulario S. Victoris Pariſ. ch. 13. judicium editum à Magiſtro Philippo *le Convers*, Theſaurario S. Stephani Trecenſis, Clerico Regis, & Guillelmo de S. Michaële, Inquiſitoribus foreſtarum. In Statuto 17. Maii an. 1320. *Magiſtrorum Inquiſitorum foreſtarum* vadia ex denariis Balliarum per manus Ballivorum percipi debere ſtatuitur.

Inquisitores Tabulæ. Curia generalis Cataloniæ in villa Perpiniani ſub Petro Rege Arag. an. 1333. *Ad hoc ut ſalarium Inquiſitorum tabulæ facilius perſolvatur, ordinamus & ſtatuimus, quod Vicarii, Bajuli, & quicumque alii Officiales noſtri, qui tenere tabulam ſunt aſtricti, antequam ſuo fungantur officio, vel etiam ad ipſum officium admittantur, deponant ac deponere habeant in aliqua tabula nummularia idonea & ſecura.... ſalarium dictorum Inquiſitorum.* Vide *Tabulam tenere.*

INRADIARE, *Denigrare*, in Gloſſ. Arabico-Lat.

¶ INRATIONABILITER, Sine ratione, injuſte. Charta Boſonis Regis ann. 2. regni apud *Chorier* tom. 1. de Statu Polit. Dalph. p. 245. *Quod Inrationabiliter ablatum foret cum omnibus appendititiis & immunitationibus redderemus.*

Inrationabiliter Fornicari, apud Criſconium in Breviario c. 99. ex Synodo Ancyrana c. 16. 17. dicuntur ἀλογευόμενοι. Vide Capitulare Aquiſgr. ann. 789. c. 48. & to. 1. Capitul. edit. Baluz. pag. 1378.

¶ INRATIONIS. Formulæ Andegav. n. 52. apud Mabill. in Supplemento Diplomaticæ p. 86. & to. 4. Analect. p. 265. *Unde ante hos dies Inrationis fuerunt pro vinia ſua in loco qui dicitur illo.* Charta Chlodovei III. Franc. Regis an. 693. apud Felibian. Hiſt. San-Dionyſ. p. xiv. *Dum exinde in noſtri vel ſupra ſcriptis viris præſentia Inrationis adſtabat.* Utrobique legendum diviſis vocibus *in rationes* pro *inrationis*, ut patet ex ſimilibus formulis relatis in voce *Ratio*: ubi docetur, his verbis *In rationes eſſe, venire, &c.* idem ſignificari quod Juri ſtare.

¶ INRAZELLARE, ut ſupra *Derazellare*, Navi vehere. Extractum computi an. 1321. Hiſt. Dalphin. to. 2. p. 160. col. 1. *Ad querendum, emendum & charreiandum uſque Rhodanum & Inrazellandum dictam fuſtem ſuper aquam.*

¶ INRECISUS, Non reſciſſus, confirmatus. Emunita facta Aigliberto Epiſc. Cenoman. apud Mabillon. to. 3. Analect. p. 210. *Nos conceſſimus ei quicquid de ipſam villam partibus fiſci noſtri ſperabatur, hoc vobis Inreciſum putamus juxta illam anteriorem noſtram præceptionem.*

INRECTUM, *Falſum*, in Gloſſis Arabico-Latinis, i. Non rectum.

¶ INREFERTIBILIS, Qui referciri ſeu repleri non poteſt. Acta SS. Julii to. 4. p. 93. de S. Reginſwinde: *Sed anguis ille virulentus, humani generis glutio Inrefertibilis.*

INREGAUDITIO. Capitula Caroli M. ann. 803. *de nuper auditis & compertis*, apud Baluzium: *Nemini liceat ſervum ſuum propter damnum à ſe dimittere: ſed juxta qualitatem culpæ dominus ejus pro ipſo ſervo reſpondeat, aut componat quidquid ille fecit uſque ad ſemiplenam leudem liberi hominis: quicquid ſuper hoc fuerit, Inregauditio eſſe videtur.* Quo loco apud Sirmondum in Notis ad Capit. Caroli C. pag. 25. habetur *Irregauditio.*

¶ INREMEDIABILITER, Modo irremediabili, apud Muratorium to. 8. col. 320.

¶ INREMORSUS, Qui remorderi ſeu refelli non poteſt. Ratherii Apologeticus apud Acher. to. 2. Spicil. p. 231. *Apoſtoli ſuffragio nitor, ad Titum contra vaniloquos & ſeductores dicto utentis Inremorſi.*

¶ INREPTIO, pro Irruptio, in Capitul. Caroli C. tit. 49. §. 2.

¶ INRESURGIBILIS, Unde quis non poteſt reſurgere. *Inreſurgibilis præcipitii lapſum incurrere*, in Chartulario Aptenſi fol. 62.

¶ INRIGITAX, ἀρδευτής, *Irrigator.* Suppl. Antiq.

¶ INRIPARE. Pactus Legis Salicæ tit. 29. §. 26. *Si qui clauſuram alienam ruperit, &c.* pro quo Codex Loiſellianus præfert, teſte Pithœo: *Si quis meſſem alienam in furtu aut Inripaverit aut meterit, &c.*

¶ INRISUS, ἀγέλαστος, *Inviſibilis*, in Suppl. Antiq.

INROTARE, Rotæ ſupplicio punire. Vide *Rota.*

¶ INROTULARE, In *rotulum* ſeu acta referre. Conſtitutio Philippi Aug. Franc. Reg. an. 1218. pro Judæis, apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. pag. 37. *Ut ibi Inrotulentur tam debita quam aſſignamenta.* Alia Ludovici VIII. ibid. pag. 48. *Debent etiam Judæi facere Inrotulari... univerſa debita ſua.* Vide *Rotulus.*

¶ INROTULATIO, Relatio in *rotulum*, pag. 37.

INRUBIDUS, Impudens, inverecundus, in Actis S. Martinæ Virg. apud Mombritium c. 3.

INRUDIS. Gloſſ. Gr. Lat. MS. Απαίδευτος, *Indoctus, Inrudis, Erudis.* Απαιδευσία, *Inruditio.* Editum, *Indoctus, Ineruditus, rudis, Ineruditio.*

INRUMPIBILIS, ἄρρηκτος, in Gloſſ. Græco-Lat.

INSABATATI, Valdenſium ſecta. Vide *Sabbati.*

¶ INSACCARE, In ſaccum mittere, Gallis *Enſacher.* Vide *Saccare.*

INSACRAMENTARE, Sacramento & jurejurando firmare. Geſta Abbatum Lobienſium p. 599. *Miniſtros ſuos Inſacramentare decernunt, ſibique jurare cogunt, atque obnoxios eſſe.*

¶ INSAISINARE, Gall. *Enſaiſiner*, In poſſeſſionem mittere, *Inſaiſinare ſe*, In poſſeſſionem venire. Charta Caroli Fr. Regis ann. 1405. apud Meneſter. in Probat. Hiſt. Lugd. p. 128. col. 2. *Se Inſaiſinare ſeu poſſeſſionem acquirere poterant.* Vide *Saiſire.*

¶ INSAISIRE, Eadem notione, in Miraculis ſancti Walarici, to. 1. April p. 29.

¶ INSALATA, vox Italica, Gallis *Salade*, Acetaria, oluſcula ſale oleo & aceto condita. Acta S. Franciſci de Paula to. 1. April. p. 184. *Fecit colligi certas herbas, ex quibus Inſalatam fecit, & dedit ei comedendam cum aceto & oleo.* Acta SS. Maii to. 6. pag. 176. de S. Jacobo Philippo: xx. *die ejuſdem menſis expendit ad Inſalatam eorum, qui faciebant feſtum B. Jacobi, denarios* IV. Hic intelligenda videtur merenda vel cœnula.

¶ INSALATIUM, Eadem notione. Elogium S. Catharinæ Sen. to. 3. April. pag. 965. *Illæ ſociæ duæ præparabant ei herbas crudas, communiter quas Inſalatium vocamus.*

¶ INSALSATUS, Inſulſus, nullo ſale conditus. Jo. de Monſteriolo apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1419. *De victu quin etiam, cum de atro jure Almanico & ſalſis eorum Inſalſatis quaquaverſum proverbium currat, audire non contendis.*

¶ INSALUS, ἀβέλτερος, *Abſurdus.* Supplem. Antiq. Forte legendum *Inſulſus.*

¶ INSANCTUS, ὁ μὴ ἅγιος. Gloſſ. Lat. Gr.

INSANIENTIA. Gloſſæ MSS. ad Prudentium: *Bacchantia, Inſanientia.*

¶ INSANIRI, Inſanum haberi: *Ab omnibus Inſanieris*, in Actis S. Theodoræ to. 3. April. p. 573.

INSANITAS, apud Papiam, *Nugacitas, Inſanitas, Inutilitas.*

INSANUS, Non ſanus, valetudinarius, Gallis, *Malſain.* Utuntur Vegetius l. 2. de Arte veterin. c. 6. Gariopontus lib. 5. c. 12. & alibi, & Fleta lib. 2. c. 79. §. 3.

INSCALARE, Murum ſcalis admovere, vel ſcalis muro admotis locum ingredi, *Eſcalader une place.* Knygthon: *Exierunt ad Inſcalandum villam de Cernei.*

¶ INSCIDUS, στυφὸς οἴνου, *Stringor vini*, ſeu vis aſtringendi. Suppl. Antiquarii.

¶ INSCIOLUS, Ignarus. Guidonis Diſciplina Farf. c. 58. *Qui non ſcit Pſalmos cum ſolo* Miſerere mei Deus *poteſt ea adimplere, & qui tam Inſciolus eſt, faciat cum* Pater noſter.

¶ INSCITIARI, Ignorari, ſi tamen vera lectio eſt; puto enim legendum *Inſitiari.* Litteræ an. 1372. apud Rymer. to. 6. pag. 745. *Inſcitiari certe præſens actus non poterit, nec futura poſteritas ignorare.*

¶ INSCIUS, Ignotus, to. 1. SS. Martii p. 438.

¶ INSCONTRUM, Commutatio mutua, Gallis, *Contre-échange*, Ital. *all' Incontro, En contre-change.* Chronicon Parmenſe ad an. 1308. apud Muratorium tom. 9. col. 871. *Prædictus autem dominus Saxolus relaxatus fuit, & datus pro Incontro Jacobi de la Senaza & Palamini de Rubeis.* Mox recurrit ibidem.

INSCRIBERE, Accuſare, in Lege Burgund. c. 7. Concilium Autiſiodorenſe c. 41. *Non liceat Presbytero nec Diacono quenquam Inſcribere; ſed in vice ſua ſi cauſam habuerit, aut fratrem, aut quemcunque ſæcularem roget.*

INSCRIPTIO, Accuſatio. Lex Burgund. tit. 77. qui eſt *de Inſcriptionibus: Quotiens ſervus vocatur in crimine, & neceſſe eſt ut judicio ſub Inſcriptione tradatur, &c. Vinculum Inſcriptionis*, in Edicto Theoderici Regis §. 13. in Capit. Caroli M. lib. 7. cap. 328. [& in Libello Attonis Epiſc. Vercel. de preſſuris Eccl. tom. 8. Spicil. Acher. p. 47.] dicitur illud, quo accuſator ſe erga accuſatum conſtringit, ſi in probatione deficiat, ut pœnam *reciproci* ſubeat: ſeu, ut habet Edictum Theoderici, quo *cavet apud competentem judicem, ſe eam pœnam ſubiturum*,

ſi non probaverit, quod intendit, quam poſſit reus convictus ſecundum leges excipere, ita ut uſque ad eventum judicii, tam reus, quam accuſator æquali cuſtodiæ ſorte teneantur. Quomodo etiam *Inſcriptio* ſumitur in Formulis Lindenbrog. 117. 118. Lex 14. Cod. Th. de Accuſat. & inſcript. *Qui vel internecivi exerit actionem, vel crimen ſuſpectæ mortis intendit, non prius cujuſcumque caput accuſatione pulſet, quam Vinculo legis aſtrictus, pari cœperit pœnæ conditione jurgare.* Vide lib. 2. de Abolit. eod. Cod. & tit. Cod. de Accuſationibus & inſcriptionibus.

Inscriptiones, Documenta, inſtrumenta donationum. Concilium Gloveshoenſe ann. 800. *His dictis, prolatæ ſunt Inſcriptiones Monaſterii, quod vocatur Cotham, terrarumque ſibi adjacentium.* Occurrit ibi ſemel ac iterum. *Inſcriptionis* titulo aliquid concedere, in Lege Longob. lib. 1. tit. 34. §. 2. per Chartarum confectionem. Charta Henrici Imp. ann. 1056. to. 1. Italiæ ſacræ part. 1. p. 501. *Inſuper confirmamus noſtra præceptali pagina omnes Inſcriptiones communitatum, quas prænominatus Epiſcopus Bernardus ſecundus à bonis hominibus in præteritis temporibus acquiſivit, &c.* Adde p. 896. & to. 4. pag. 807.

¶ Inscriptum, Eadem notione. Diploma Hugonis Comitis Campaniæ, to. 5. Annal. Benedict. p. 672. col. 1. *Sicut ſcripta ita Inſcripta quæ hactenus tenuit Moliſmenſis Eccleſia, fixa permanere decerno.*

Falsæ Inscriptiones, *phylacteria, aut ligaturæ, quæ imprudentes pro febribus, aut aliis peſtibus adjuvare putant*, in Capit. Caroli M. lib. 6. c. 72. Serenus Sammonicus:

Inſcribes chartæ, quod dicitur Abracadabra.

Ejuſmodi Inſcriptiones habet paſſim Marcellus Empyricus lib. de Medicam. Edit. 1536. p. 58. 85. 87. 110. 112. 143. 154. 155. 156. 207. Vide Gruter. 1047. 5. Scribit Ammianus Marcellinus lib. 16. p. 72. *Anilia iſta incantamenta ad leniendum dolorem medicinæ admiſiſſe auctoritatem.* Atque inde tam crebro ea in medicorum libris occurrunt. Vide *Character.*

Inscriptus, pro Non ſcriptus. Gloſſar. Gr. Lat. Ἄγραφος, *Inſcriptus.* Ἄγραφον, *Sine ſcriptura.*

Inscripti Lapides, & *Inſcriptiones*, pro terminis, apud Agrimenſores.

INSECRARI, pro Exſecrari, occurrit in Gloſſ. Gr. Lat. Ἐπαρῶμαι, *Inſecro.*

INSECTABILIS, ἄτμητος, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ INSECURITAS, Periculum. *Inſecuritas viarum*, in Oratione an. 1378. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1506.

¶ INSECUS, ἐγγύς, *Inſequens.* Suppl. Antiq.

INSECUTIO, Perſecutio. *Inſecutionem paſſus*, in Miſcella: ubi Theophanes καταδιωχθείς. Vigilius Tapſenſis lib. 1. contra Arrianos c. 1. de Conſtantio Imper. *Et à paternis traditionibus ſacrilego more deſciſcens, non levem temporibus ſuis Eccleſiæ Dei, vel Sacerdotibus Inſecutionem intuliſſe videtur.*

INSEDABILIS, *Indeſinens*, ἀκατάληπτος, in Gloſſis Latino Græcis.

¶ INSELLARE, Ephippio ſeu *ſella* equum vel mulam inſtruere. Fragm. de origine Comitum Nivern. apud Labbeum to. 1. Bibl. MSS. pag. 399. *Dixit ei Rex ſeorſum ſe coſe: Mulam candidam quam nocte equitaſti, libenter Inſellaſſem, ſi à te præmonitus fuiſſem. Inſellatus equus*, apud Lambertum Ardenſem, to. 8. Ludewig. p. 566.

¶ Insellamentum, Insellatura, Inſtratum *ſellæ.* Vide *Sella*, Ephippium.

¶ INSELLIS, *Sine ictu ſellici corporis.* Papias.

INSEMITATIO, ἀνοδία, in Gloſſis Lat. Græc. cum deeſt ſemita, via, iter.

INSENNOS, Forte ex Gr. ἄσημος. Alcuin. in Poëm.

Auxiliare ſenem, noſtros rogo, tu per amicos,
Eſt locus Inſennos, auxiliare ſenem.

¶ INSENSIBILIS, Expers ſenſu. *Inſenſibilia ſimulacra*, Lactantio lib. 1. Inſtit. Divin. c. 20. Hadrianus PP. in Epiſtol. ad Elipandum, inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 94. *Numquidnam lapis & petra eſt Inſenſibilis creatura? Inſenſibilis*, Gellio, Qui ſenſibus nequit percipi.

¶ INSENSIBILITAS, Stupor vel durities animi, Gall. *Inſenſibilité.* Charta Ludovici Regis Franc. an. 1484. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 230. *Dicebant ulterius prænominati actores, quod Inſenſibilitas, diſſipatio bonorum, inebriatio & notoria prodigalitas dicti Johannis.... notoriæ erant.*

¶ INSENSIS, *Sine ſenſu*, Johanni de Janua; *Sens ſen*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm.

¶ INSENSUALIS, Carens ſenſu. *Inſenſualis res*, apud Caſſiodorum lib. 2. Epiſt. 40.

¶ Insensualitas, Senſus privatio. Hebernus in Miraculis B. Martini, apud Baluz. to. 7. Miſcell. p. 193. *Ocioſis ſurdorum auribus, fugata Inſenſualitate, tribuitur proprio ſenſu uti.*

¶ INSENSURA, Thuribulum, Gall. *Encenſoir. Cum uno par Inſenſurarum; duo parva candelabra*, in Teſtamento an. 1415. apud Rymer. to. 9. p. 279.

INSEQUILLA. Ruricius Lemovicenſis Epiſcopus lib. 2. Epiſt. 13. *Supereſt, ut quod illius in bono tribuit gratia, veſtra in domino cuſtodiat Inſequilla.*

INSERARE, Sub *ſera* claudere. Vide *Serare.*

¶ INSERMA, pro *Juſerma* vel *Giſarma*, Geſum, ſpiculum. Computum ann. 1336. to. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 326. *Item 37. Inſermæ ſcindentes pro* XVIII. *ſ.* VI. *d. gr. Item 46. inter lanceas & chavarinas & venabula pro* IIII. *ſ.* Cædes Ducis Aurelian. an. 1407. apud Lobinell. to. 4. Hiſt. Pariſ. p. 550. *Luy fendirent la teſte de Juſarmes, puis qu'il fut abbatu de ſon cheval, & luy firent eſpandre la cervelle de la teſte ſur le pavement.* Vide *Giſarma.*

¶ 1. INSERTORIUM, *Lorum quo ſcutum apprehenditur*, in Amalthea. Suſſannæus in Vocabulario: *Inſertorium, Telamon, porpax, ſcuti lorum anuli vice, inter quod & ipſum ſcutum inſerimus manum.*

¶ 2. INSERTORIUM, Seminarium, ubi arbores inſeruntur. Gloſſ. Iſidor. *Poſtmurium, Inſertorium.* Grævium conſule.

INSERVIRE, In ſervitutem revocare, retrahere. Capitula ad Legem Salic. c. 1. §. 7. *Si vero aliquis eum injuſte Inſervire tentaverit, & ille cartam ingenuitatis ſuæ oſtenderit.* Lex Bajwar. tit. 6. c. 3. §. 1. *Ut nullum liberum ſine mortali crimine liceat Inſervire.* Ita Lex Ripuar. tit. 57. §. 3. Lex Longob. l. 2. tit. 34. §. 10. Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 28. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 89. &c. Concilium Vermerienſe an. 752. c. 6. *Si quis ingenuus homo ancillam uxorem acceperit pro ingenua, ſi ipſa femina poſtea fuerit Inſervita, ſi redimi non poteſt, ſi ita voluerit, liceat ei aliam accipere.* Infra: *Si ſervum acceperit pro ingenuo, & poſtea pro qualicumque cauſa Inſervitus fuerit.* Eadem fere notione dixerunt Anglici Juriſconſulti *Inſervire* tenementa, ſeu ſervitutibus quibuſdam ea ſubdere. Britton. de Legib. Anglic. c. 54. *Les ſervages dount home put ſon ſoil Enſerver, ſount ſauns nombre, &c.* Occurrit ibi pluries.

INSETARE, *Filo ſetam adaptare*, Joann. de Janua. [*Enſoier*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm.]

INSETENYS. Ordinatio Romeneienſis Mariſci,

apud Spelmann. *Item ordinaverunt, quod qualibet acra pro walliis, Inſetenys, & watergagiis, emeretur pro 40. ſol.* Reor ego, ait idem Spelmannus, de interiori aggere dictum, qui dirupto jam exteriori, irruentes undas denuo præſtoletur: *An inauch*, à Saxon. Inȝetena, i. inſertum, vel interius poſitum.

INSIBILIS. Simeon Dunelmenſis an. 881. de Normannis, Franciam invadentibus: *Mirabile videri poteſt, quod Inſibiles hoſtes contra tam fortem bellicoſumque populum auderent inſurgere.*

INSIDIÆ, Idem quod vigiliæ, excubiæ, *Guet.* Fleta lib. 2. c. 4. §. 3. de Officio Mareſcalli: *Inſidias autem nocturnas non tenetur facere, ſed ſingulis noctibus in crepuſculo Inſidias aſſedebit, & in aurora levabit, &c.*

INSIDIÆ PENSATÆ, in Statuto S. Ludovici, quod legitur in Diſſertat. 29. ad Joinvillam, quæ verba redduntur in ejus verſione Gallica, *Agait, & fait apenſé.* Gloſſ. Gr. Lat. Ενέδρα, *Inſidiæ, obſeſſio.* MS Codex S. Germani habet, *Inſidium, ſubſeſſum, obſeſſum.* Vide *Penſabiliter.*

¶ INSIDIARE, Inſidias ſtruere. Formulæ veteres apud Bignonium c. 30. *Si quis ad rapinam faciendam adgreditur, aut iter agentem Inſidiaverit, &c.*

¶ INSIDIATRIX, Quæ inſidiatur, apud Ammian. non ſemel. *Inſidiatrix mulier quæ viri ſui cum aliis hominibus conſiliat*, in Capit. Pippini an. 752. c. 5.

¶ INSIDIUM. Vide *Inſidiæ.*

INSIDUITAS. Gloſſ. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Sedulitas, Inſiduitas, Aſſiduitas.*

INSIGILLARE, Idem quod ſigillare, ſigillum apponere, in Legibus Adelſtani Regis apud Bromptonum. Vide *Ferrum candens.*

INSIGNARE, Indicare, quaſi *ſigno* oſtendere, *Enſeigner.* Decretum Taſſilonis de Popularibus legib. §. 4. *Sed tamen ea genera trium homicidiorum debito ſigno vicinis, & his, qui adſiſtunt, Inſignet.* In Gloſſ. Gr. Lat. ἐγχαράσσειν, eſt *Inſignare, Inciſare.* Apud veterem Juvenalis Interpretem, Sat. 10. v. 55. *Inſignare*, σφραγίζειν.

¶ INSIGNARIUS. Vide *Inſigniarius.*

1. INSIGNE, Vexillum, Ital. *Inſegne*, Gallice *Enſeigne.* Leo Oſt. lib. 2. cap. 75. *Ibi eum Abbas & equo optimo, & armis præcipuis, cum Inſigne pulcherrimo donans, Monaſterii defenſorem illum conſtituit.* Vide Andream Monach. lib. 1. Vitæ Ottonis Epiſcopi Bamberg. c. 46. extr. [& Carolum de Aquino in Lexico Militari.]

2. INSIGNE, Sagum militare, *armis & inſignibus* diſtinctum illius, cujus erat. Thwroczius in Geiſa M. cap. 55. *Salomon autem & Ladiſlaus aliquando exibant, Inſignia ſua mutantes, & velut milites pugnabant.*

¶ 3. INSIGNE, Sigillum. Diploma S. Henrici Reg. Rom. ann. 1003. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 263. *Ipſum monaſterii* (Mulenbechani) *locum cum ſuis adjacentiis & omnibus pertinentiis in noſtrum mundiburdum ſuſcepimus, & ad ordinem priorum præceptorum in omnibus confirmavimus, hoc regio Inſigni roboravimus.*

¶ INSIGNIÆ, pro Inſignia, in Concilio Mexicano an. 1585. inter Hiſpan. to. 4. pag. 389. *Inſignia* fem. genere dicunt Hiſpani.

INSIGNIARIUS, Armiger, qui ſcutum domini, ejus inſignibus adornatum, deferebat. Gloſſ. Gr. Lat. Ὁπλοπάροχος, *Inſigniarius, armiger.* [Martinius habet *Inſignarius.*]

¶ INSIGNIFICABILIS, *Qui ſignificari non poteſt.* Gloſſ. Sangerman. MSS. n. 501.

1. INSIGNIUM, Signum. Sueno in Hiſtor. Danica c. 3. *Quam* (Chriſti crucem) *matris tumulo ob memoriale Inſignium deſtinavit erigendam.* Vita S. Wilhelmi Abbat. Roſchild. n. 33. *Nuntia ei, quæ juſſi, hoc interpoſito Inſignio, quod in crypta B. Genovefæ Pariſienſis 7. Pſalmos pœnitentiales cum Litania Clerico cuidam propria manu ſcripſit.*

¶ 2. INSIGNIUM, Miraculum. Chron. Epiſcopor. Metenſium, to. 6. Spicil. Acher. p. 644. *De illo* (S. Cæleſti) *tale refertur Inſignium. Pignera ejus cum pro neceſſitate communi quodam tempore deferrentur cum reliquiis S. Auctoris, dicitur S. Auctor, qui quaſi famoſior præferebatur, reſtitiſſe, donec S. præcederet Cæleſtis.*

¶ INSIGNUM, ut *Inſigne* 1. Vexillum. Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarviſina lib. 5. c. 23. *Pica quædam occurrens quaſi fataliter ſe ſuper illam appoſuit haſtam, qua Eccelini ferebatur Inſignum.*

INSILIARIUS, Pravus conſiliarius, qui *forconſiliat.* Florent. Wigorn. ann. 855. *Filius Regis Æthelulfi cum omnibus ſuis conſiliariis, imo Inſiliariis, tantum facinus perpetrare auſi ſunt, ut Regem à regno proprio repellerent.*

INSILIUM, Malum ac pravum conſilium. Simeon Dunelm. an. 1003. *Rex Danorum Suanus per Inſilium, incuriam, & traditionem Normannici Comitis ... civitatem Execeſtram infregit, ſpoliavit, &c.* An. 1052. *Multaque Regi Inſilia adverſus Anglos dederant.* Utitur hac notione præterea an. 1015. 1051. 1080. ut & Ricardus Hagulſtad. c. 6.

¶ INSIMUL, Simul, una, in Charta Caroli C. apud Doubletum Hiſt. San-Dionyſ. p. 781. Utuntur Statius, Florus & alii plures è recentioribus.

¶ INSIMULATOR, Accuſator. Pacatus Paneg. Theodoſ. c. 43. *Te purgare eodem teſte, quo Inſimulatore voluiſſes.* Auxilius in Libello de cauſa Formoſi PP. apud Mabill. to. 4. Analect. p. 610. perſonas inducit colloquentes, *Inſimulatorem*, qui accuſet, & *Actorem* qui defendat Formoſum. *Inſimulator piſcium*, Apuleio in Apolog. Accuſator eſt magiæ quæ fit ex piſcibus.

¶ INSINUAMEN, Inſpiratio, doctrina. Vita ſancti Frontonis apud Boſquetum Hiſtor. Eccl. Gallic. part. 2. p. 5. *Sancto Inſinuamine celitus indeptus, &c.*

1. INSINUARE, Docere, unde Gallicum *Enſeigner:* hanc quippe vocem vernaculam ex hac Latina deducit Salmaſius ad Hiſtoriam Aug. p. 101. Certe *Inſinuare*, eſt ἐμφανίζειν; *Inſinuatio*, διδασκαλία, in Gloſſ. Lat. Gr. S. Hieron. Epiſt. 155. *Nudius tertius cum 118. Pſalmum tibi Inſinuare conarer, &c.* Vide Epiſt. 22. cap. 13. & Libr. Manualem Dodanæ c. 7. Admonitio Synodalis antiqua: *Videte, ut omnibus parochianis veſtris Symbolum & Orationem dominicam Inſinuetis.* Capitulare 2. an. 811. c. 9. *Ad Eccleſiaſticos vero quomodo juſte pertineat, penitus ignoramus, niſi illi nobis Inſinuaverint, &c.* Adde Capitul. Epiſcopor. an. 801. c. 5. Capit. 8. incerti anni Caroli M. cap. 3. 5. Reſponſio ad Capitula Archiepiſcopis miſſa à Karolo M. ann. 811. cap. 1. *Quomodo & qualiter unuſquiſque Dei Sacerdos plebem ſibi à Deo commiſſam Inſinuat atque gubernat.* Regino de Vita & converſatione Preſbyteri cap. 53. *Si Orationem Dominicam & Symbolum omnibus ſuis parochianis Inſinuatam habeat.* Et in Inquiſitionib. Synodalibus cap. 74. lib. 2. c. 15. *Si patrini filiolis ſuis Symbolum & Orationem Dominicam Inſinuant, aut Inſinuari faciant.* Similia habet Udalricus in Diſcurſu Synodali, in Spicilegio Acheriano. Hariulfus lib. 4. Chronici Centul. c. 17. *Sed tantummodo illos memorans, quorum nomina vel*

chartæ ; *vel qualibet pittaciola Inſinuare videbantur.* Anonymus Goldaſti de Suevorum origine p. 18. *Precatus, ut ſi ſuum volatile ſibi reſtituerit, rem, quam ignoraret, ei Inſinuaret.* Utuntur etiam Guigo in Statutis Ordinis Cartuſienſis c. 43. §. 3. Statuta antiqua ejuſdem Ordinis 2. part. cap. 6. §. 6. &c. Alii *Enſeigner*, quaſi *Inſignare* dictum putant, orta nomenclatura à Monachis, qui *ſignis* omnia ſignificabant & indicabant. [Hanc opinionem amplectuntur *de Caſeneuve* & Menagius. Vide *Inſignare*.]

¶ 2. INSINUARE, Practicis, In acta publica referre, Gall. *Inſinuer.* Inſtrum. ann. 1388. apud Th. *Madox* Formul. Anglic. p. 429. *Nos Officialis Londonienſis teſtamentum... una cum codicillo eidem annexo approbavimus, ipſumque... Inſinuavimus, & pro eodem... legitime pronunciavimus.* Charta ann. 1399. ex Archivo B. M. de Bono Nuntio Rotomag. *Litteras mihi Notario publico tradidit dictis Dominis Officiali & Promotori illico Inſinuandas & publicandas.* Occurrit alibi non ſemel.

¶ Insinuatio, ἐμφάνισις, Novella 15. Juſtiniani cap. 3. In acta publica relatio, Gall. *Inſinuation.* Charta compoſitionis an. 1309. ex Archivo D. de Monteſquivo: *Renunciantes nichilominus omni exceptioni.... & legi dicenti donationem excedentem quingentos aureos ſine Inſinuatione judicis non valere.* Eadem habentur in Charta ann. 1288. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 332. Statutum Johannis *Stratford* Archiep. Cantuar. apud Lyndwoodum lib. 3. Provincialis tit. 13. *Statuimus ut pro probatione, vel approbatione, ſeu Inſinuatione teſtamentorum quorumcumque nihil per Epiſcopos, ſeu alios Ordinarios, capiatur omnino: per Clericos tamen ſcribentes Inſinuationes hujuſmodi ſex denarios duntaxat recipi permittimus pro labore. Inſinuationis eulogium*, in Charta an. 1288. aqud Ludewig. to. 5. p. 432. Vide alia notione in *Inſinuare* 1.

¶ Insinuativum, Macris fratribus in Hierolexico, *Donum à Clericis præſtitum Epiſcopo in principio ſui ingreſſus ut in ejus gratia inſinuarentur.* Haud ſatis recte interpretati ſunt ἐμφανιστικὰ vel ἐμφανίσιμα, quas voces melius exponit Cangius in Gloſſario med. Græcit. Præſtationes ab in Clerum allectis datæ cæteris Clericis pro *Inſinuatione*, id eſt, relatione in catalogum miniſtrorum Eccleſiæ, Gal. *Droit de bien venue.* Vide Novell. 56. Juſtiniani, Julianum Anteceſſorem & Suicerum in Theſauro Eccl. v. ἐμφανίσιμα.

¶ INSINUATOR, Qui inſinuat, introducit, promovet. *Inſinuator, magiſter atque auctor*, apud Arnobium l. 1. ſub finem. *Inſinuatores deorum*, apud Tertull. lib. 2. ad Nationes c. 1.

¶ Insinuatrix *rei novæ epiſtola*, apud S. Auguſtinum Epiſt. 135.

INSIPIENTIA, Ignorantia. Teſtamentum Heccardi Comitis Auguſtodun. apud Perardum pag. 27. *Et quod mea Inſipientia non memoravit, res curare ſtudeatis, ut pro ſalute animas noſtras perveniat, quia non omnia poſſumus omnes.* Vide *Sapere.*

INSIPITUDO, pro Inſipientia, apud Ardonem Monachum in Vita S. Benedicti Anianenſis Abbatis c. 3. n. 8. c. 4. n. 21.

INSLOTUM, Tributi ſpecies, in Notitia Trajectenſi, apud Vill. Hedam pag. 246. 1. Edit. *Similiter & de tributo, quod Inſloto vocatur.*

INSOBRINUS. Capitulare Pipini Regis Italiæ an. 793. cap. 33. de inlicitis conjunctionibus: *Ita ut qui uxorem conſobrino aut Inſobrino ſuo uxorem duxiſſet, &c.* Forte is dicitur, qui filius *conſobrini.*

INSOCIABILIS, ἀκοινώνητος, in Gloſſ. Gr. Lat.

INSOCIO Dare, *In ſocio recipere peculia*, in Lege Longob. lib. 2. tit. 32. §. 3. quod noſtri dicunt, *Bailler & prendre du bétail à moitié.*

INSOLARE, ἡλιάζειν, in vett. Gloſſ. Soli exponere. Vox Plinio l. 21. c. 14. & Columellæ l. 4. c. 17. 27. l. 11. c. 3. l. 12. c. 12. 18. nota.

INSOLATIATUS, Abſque ſolatio, apud Gunzonem de Miracul. S. Gengulfi num. 17.

¶ INSOLENTIA, Deſuetudo. *Inſolentia armorum & defectus exercitii* militaris, in Litteris Johannis Franc. Regis an. 1352. apud Acher. to. 10. Spicil. 218. *Inſolentiæ angariarum*, Onera inſolita, in Privilegio Ibbonis Archiep. Turon. pro Monaſterio S. Martini, apud Mabillon. ſæc. 4. Benedict. part. 1. p. 746. Tullius dixit *Inſolentia ſermonis* ſimili notione.

¶ INSOLERTIA, pro Inſolentia, Arrogantia, Gall. *Inſolence.* Præfatio Guillelmi Majoris Epiſc. Andegav. in Statuta ejuſd. Eccl. apud Acher. to. 11. Spicil. p. 201. *Ad tutelam bonorum, & malorum Inſolertias cohibendas.*

¶ INSOLUBILITER, Modo qui ſolvi nequeat. *Perpetuo anathematis vinculo Inſolubiliter colligamus*, in Epiſtola Stephani VI. PP. to. 3. Concil. Hiſp. pag. 163. col. 2.

INSOLUTUS, Non ſolutus. Vide *Ungeld.*

¶ INSOMNITAS, Inſomnia, Gall. *Inſomnie*, apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 788. in Actis SS. Martii to. 1. p. 684. *Inſomnietas*, ibid. p. 725. & in Actis SS. Julii to. 1. p. 97.

¶ INSONARE, Divulgari, rumorem eſſe. Annal. Genuenſ. an. 1164. apud Murator. tom. 6. col. 33. *Inſonuit quod quædam galea iverat in Provinciam.* Et ann. 1230. col. 465. *Antequam Inſonaret vel aliquis rumor eſſet, quod exercitum facere vellet.*

¶ INSONTIA, *Innocentia*, Johanni de Janua; *Innocence, non noiſance*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

¶ INSOPITABILIS, Qui ſopiri ſeu pacari nequit. *Altercatio enim hæc Inſopitabilis eſt*, in Geſtis Conſulum Andegav. apud Acher. to. 10. Spicil. p. 449.

¶ Insopibilis, Eadem notione. *Inſopibilis faber*, apud Martianum Capellam lib. 4. *Inſopibilis flamma*, apud eumd. lib. 9.

¶ INSORDESCENTES, Excommunicati nominatim declarati per annum in excommunicatione perſeverantes, qui nullam adhibent diligentiam ad obtinendam abſolutionem. Vide Lexicon Hofmanni & Limborch. lib. 3. Hiſt. Inquiſ. c. 18.

¶ INSORDESCERE, Sordidum eſſe & feculentum. Sidon. lib. 5. Epiſt. 13. *Dejectu caducæ frondis ager Inſorduit.*

INSORTIARE, [Adverſus *ſortes* munire.] Vide *Sortiri.*

INSORTICARE, [In *ſortes* mittere, Gall. *Enſorceller*. Faſcinare.] Vide *Sortiri.*

¶ INSORTIS vel Insortus, Non datus in ſortem, non poſſeſſus. Vide in *Sors.*

¶ INSPECIATUS, Deformis, abſque ſpecie. Tertull. adv. Valent. c. 10. *Subſtantia informis & Inſpeciata.* Rurſum utitur alibi.

¶ INSPECIOSUS, Non ſpecioſus. *Puer non Inſpecioſus*, apud Petronium. c. 74.

INSPECTORES, Iidem, qui *Peræquatores*, qui prædiis inſpectis & adæquatis invicem, ea relevant, quibus onus gravius adſcriptum eſt; quæ ſunt cenſita lenius, gravant. Gloſſ. Lat. Gr. *Inſpector*, ἐπόπτης. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Ἐξισωτής, ἐνόπτης, ἀναγραφεύς. Gloſſæ Nomicæ MSS. Ἐπόπτης, λέγεται ὁ ἐξισωτής. Gloſſæ vett. Henrici Stephani: *Inſpectores*, οἱ ἔφοροι. Ἐποπτεύεσθαι, apud Theopha-

nem pag. 411. eſt cenſui adſcribi. Vide tit. Cod. Juſt. lib. 11. tit. 58. *de Cenſib. & Cenſitoribus, & peræquatoribus, & Inſpectoribus*, & Gloſſ. med. Gr. in Επόπτης.

INSPECTIO, ἐποψία. Novella Theodoſii 16. de Poſtulando: *Nulla eis Inſpectio, nulla operis extructio, nulla diſcuſſio, nullum ratiocinium imponatur.*

¶ INSPECTORES INQUESTARUM, Quibus cura commiſſa eſt inſpiciendarum ſeu examinandarum *inqueſtarum*. Edictum Philippi IV. Franc. Reg. an. 1291. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. p. 321. *Item, præcipimus quod omnes Inſpectores inqueſtarum diligenter inſpiciant in domibus ſuis inqueſtas ſibi traditas à Curia, & eas diligenter referant, & ad cameram placitorum non veniant, niſi mandetur pro eis, ut amplius & curioſius vacent in videndis Inqueſtis.*

¶ INSPECTURA, *Viſura, ſpeculatura.* Papias. Male in Gloſſ. Sangerm. MS. num. 501. *Inſpectura, Speculator.*

¶ INSPERABILITAS, *Res adeo inſperata*, apud Barthium in Gloſſ. ex Guiberti Hiſt. Palæſt.

INSPICARE, *Faces fundere.* Papias. [Legendum *Inſpicare faces, findere*, ex hoc Virgilii verſu 292. Georgicorum lib. 1.

Ferroque faces Inſpicat acuto.

Hoc eſt, ad modum ſpicarum in acutum tenuat; unde in MS. Bituric. *Inſpicare faces, proprie eſt inſindere, quaſi ſpicas facere. Inſpicat faces, findit.*]

¶ INSPICIUM, Inſpectio. *Extorum Inſpicia*, apud Tertull. lib. 1. adv. Marcion. c. 1. *Extiſpicium* dixit Sueton. in Nerone c. 56.

¶ INSPILIATOR, Spoliator, latro, graſſator, Gall. *Pillard, Brigand, Voleur.* Lambertus Ardenſis apud Ludewig. to. 8. pag. 426. *Inſpiliatores... olim in concavis terræ locis & in abſconditis latitantes, & tranſeuntibus quibuſlibet inſidiantes, aliis onus decutiunt, aliis geſtatoria diripiunt, aliis mortem comminantur, nonnullis etiam ablatis rebus rumpheis & occulis ſpatulis vel canipulis, ſicut ſicarii, imo vere ſicarii, mortem ingerunt.* Vide *Pilare* 1.

¶ INSPIRAMEN, Inſpiratio, afflatus. Concil. Tolet. VI. *Hinc enim liquet, quod Inſpiramine ſummi Dei... ſuperſtitiones eorum eradicare elegit funditus.* Occurrit rurſus in Concilio Tolet. XVI.

INSPIRATIO. Ex tribus electionum formis, quarum mentio eſt in Decretalib. Greg. IX. PP. lib. 1. tit. 6. c. 42. una eſt quæ *per Inſpirationem*, ſive *viam Spiritus S.* dicitur fieri: cum ſcilicet communiter & ab omnibus concorditer, quaſi divino Spiritu afflatis, nullo diſcrepante, aliquis eligitur, abſque aliquo tractatu, ex quo nempe præſumi poſſit aliqua perſuaſio, vel ſuggeſtio in gratiam eligendi. Ericus Upſalenſis lib. 4. Hiſt. Suecicæ p. 122. *Tunc quaſi per viam Spiritus ſancti, tota multitudine acclamante, hic puerulus aſſumptus eſt in Regem.*

¶ INSPIRITALIS, Non ſpiritalis, carnalis, apud S. Paulinum Epiſt. 22. n. 1. ult. edit.

¶ INSPISSATIVUS, Qui ſpiſſat & denſat. Vide locum in *Recorporare.* Veget. de Re veterin. lib. 2. c. 30. dixit, *Inſpiſſata caro.*

¶ INSQUILLA, ut *Squilla*, Tintinabulum, campanula. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ: *Iſto die* (Cœnæ Domini) *Inſquilla debet eſſe remota à cathena, uſque ad diem Sabbati excluſive: quia in die prædicto hora prandii debet reverti in loco priſtino: ſed iſtud pertinet officio reffectorarii removere Inſquillam.* Pluries occurrit ibi. Vide *Skella.*

¶ INSTA, vox mendoſa. Vide *Juſta* 2.

INSTABILIS, pro ἀσύςατος, uſurpari ab Irenæi interprete obſervat Jacobus Billius lib. 1. Obſervationum cap. 33.

¶ INSTABOR. Vide mox *Inſtar.*

¶ INSTALARE, Ad *ſtelam*, palum vel cippum dehoneſtare, torque ferreo devincire, Gall. *Pilorier, Mettre au carcan.* Statuta Eccleſ. Andegav. ann. 1423. apud Marten. to. 4. Anecd. col 525. *Statuimus etiam quod quicumque Deum... abnegare aut quovis modo blaſphemare præſumpſerit.... pro tertia* (vice,) *ſi laicus ſit, Inſtalabitur, ſi Clericus, juxta ſui judicis arbitrium ab officio & beneficio deponetur.*

¶ INSTALATIO, Illigatio ad *ſtelam.* Concil. Senon. an. 1485. apud Acher. to. 5. Spicil. p. 619. *Pro tertia* (vice) *contra aſſuetos* (blaſphemare) *per Inſtallationem* (melius *Inſtalationem*) *procedendo, ſic quod cæteris cedere valeat in exemplum.*

¶ INSTALLARE, Gall. *Inſtaller*, In Eccleſiaſtici beneficii poſſeſſionem mittere, in *ſtallum* ſeu chori ſedem inducendo. Vide in *Stallum* 2.

¶ INSTALLATIO, hac notione, apud Lobinell. in Gloſſario Hiſt. Pariſ. to. 3. Vide *Inſtalatio.*

¶ INSTANS, Momentum, temporis punctum, Gall. *Inſtant*, apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 1604.

¶ INSTANTIA, Contentio, efflagitatio, Gallis, *Inſtance.* Bartholomæi Annal. Genuenſ. ad ann. 1239. apud Murator. to. 6. col. 482. *Poſtmodum dictus Poteſtas ad Inſtantiam Domini Petri de Guercio & Bonaventuræ nuntiorum domini Papæ... remiſit banna data prædictis civibus Januæ.* Occurrit hac notione apud Ludewig. to. 5. p. 429. Acher. tom. 8. Spicil. pag. 726. in Conſuetud. Brageraci art. 80. & alibi.

¶ INSTANTIVÆ PRECES, Eadem notione, in Charta ann. 1311. apud Ludovicum *Laguille* in Probat. Hiſt. Alſatiæ p. 60. col. 1.

INSTAR. Gloſſ. Lat. Gr. *Inſtar, ſimilitudo*, ὁμοίωμα, ἀπεικόνισμα. Alibi: *Iſter*, ἴχος, συνήθεια, τύπος, τρόπος, ubi vir doctus *Inſtar*, vel *Iſtar* emendat. Gl. Græc. Lat. Αντίτυπον, *exemplum, exemplar, Inſtar.* Hinc *ad Inſtar*, i. ad ſimilitudinem. [Gloſſ. Sangerman. MS. n. 501. *Inſtabor, Inſtar, vel ſimilitudo.*] *Inſtar, inſtaris*, ut *nectaris*, Probum dixiſſe, auctor eſt Servius ad 2. Æneid. Ita *Inſtar*, pro imagine uſurpant lex 3. de Palat. ſacr. larg. lex 74. de Decurion, &c. Cod. Th. Interdum pro *ſimilis* uſurpatur. Anaſtaſius in Leone III. PP. p. 121. *In Baſilica B. Pauli Apoſtoli, atque in Baſilica Salvatoris Inſtar imagines fecit & conſtituit.* Pag. 136. *In Baſilica S. Dei Genitricis ad præſepe Inſtar fecit coronam ex argento puro.* Ita p. 138. 139. &c. Vide Caſaubon. ad Apuleii Apolog. p. 146.

INSTAURUM, Quidquid ad agriculturam, vel ad prædii *inſtrumenta* & ſupellectilem, pertinet, ut ſunt animalia, pecora, ſervi, &c. Anglic. *Store*: Juriſconſulti *Inſtructum* dicunt. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 548. *Manerium illud nullum poteſt ſuſtinere Inſtaurum, quia nullum habet pratum, &c.* Pag. 924. *Redditus omnes, Inſtaura, proventus quicunque ſingulis annis redigantur in ſcriptum.* Adde to. 2. p. 933. Fleta lib. 2. c. 72. §. 7. *Inquirere debet de Inſtauro, in quolibet manerio exiſtente. Inſtaurum Eccleſiæ*, quidquid ad ſupellectilem Eccleſiaſticam ſpectat, in Synodo Exonienſi an. 1287. can. 12. 44. 53. Vide Provinciale Lindwodi p. 369. 2. Edit. [& Rymer. to. 3. p. 16.]

INSTAURAMENTUM, Eadem notione. Charta an. 1158. *Et ipſum brolium, vineas, ... & omnino omne Inſtauramentum ſuum libertate donavimus in perpetuum* Occurrit etiam in Charta Ludovici Regis

an. 1158. in Regeſto Phil. Aug. Herouvalliano fol. 77. in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag. 549. 604. to. 2. pag. 106. apud Radulphum de Diceto pag. 647. &c. Vide *Staurum*.

INSTAURARE, Supellectile agraria prædium vel domum ruſticam inſtruere. Charta Joannis Regis Angl. de libertatibus Angl. an. 1215. *Et reddat hæredi; cum ad plenam ætatem venerit, terram ſuam totam Inſtauratam de carucis & omnibus aliis rebus.* Monaſticum Anglicanum tom. 1. pag. 548. *Hæc eſt extenta* (i. inquiſitio) [potius æſtimatio, ut expoſitum ſuo loco,] *facta per præceptum domini Regis de terris & tenementis Prioris de Derburſte, ... quantum valeant Inſtaurare, & quantum deinſtaurare, &c.* Infra pag. ſeq. *Et valet Inſtauramentum 7. lib. non Inſtauramentum 5. lib. 17. ſol.* [*Ovilia Inſtaurata paſcuis*, in Charta an. 1063. apud Miræum to. 1. p. 152.]

INSTAURATIO, Id quod *Inſtaurum*. Matth. Paris an. 1258. *Rex illi ad Inſtaurationem parcorum ſuorum, & ad uſum menſæ ſuæ benigne concederet, ac ſub certo numero beſtias daret, &c.*

¶ INSTELLARE, Quaſi ſtellis ornare. Gocelinus in Vita S. Auguſtini Cantuar. to. 6. Maii p. 378. *Pontificalia inſignia ... ſplendidis unionibus & margaritis cum præcellentibus gemmis prætexto auro Inſtellant.* Vide alium locum in *Similitudinarie*.

INSTERILITAS. Liber Comitis, ſeu Lectionarius, editus à Baluzio: *Pro ubertate pluviæ ſeu temperantia aëris, pro Inſterilitate pluviæ, &c.*

¶ INSTIATIO, f. pro *Inficiatio*, Negatio. Charta an. 1300. è Chartulario S. Vandreg. to. 2. pag. 1295. *Ob hoc petens dictus Procurator dictorum Religioſorum ... dictum Rectorem condempnari à nobis & compelli ad reſtituendum eiſdem Religioſis poſſeſſionem ſuam ... lite ſupra præmiſſis ex parte ipſius per Inſtiationem conteſtata, juratoque de calumpnia in hujuſmodi cauſa, &c.*

¶ INSTIGATOR, Qui inſtigat, impellit, promovet, procurat. Auſonius Epiſt. 17. *Si quid invitis quoque nobis natura fit, ſuperfluus Inſtigator agitabo.* Sententia Sigiſmundi III. Imp. de felonia Curlandiæ Ducibus objecta, apud Ludewig. to. 6. pag. 218. *Inſtigator noſter ſigillatim articulos actionis & citationis ſuæ contra illuſtrem Fridericum proponebat.* Et pag. 225. *Cum itaque Illuſtritas ſua nullam privationi & amiſſioni feudi cauſam præbuiſſet, poſtulabant eandem Illuſtritatem ſuam ab Inſtigatoris noſtri actione liberam pronunciari.* *Inſtigator accuſationis*, leg. 20. Dig. de his qui infamia notantur.

¶ INSTILLATIO, Signum, ſubſcriptio. Ingulphus in Hiſt. Monaſterii Croyland. *Normanni ... chirographa Chartas vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub Inſtillatione trium vel quatuor teſtium aſtantium conficere conſtituebant.* Hickeſius Diſſertat. pag. 74. emendat vel interpretatur *Intitulatione*. Subſcriptio dici potuerit *Inſtillatio* Scriptori Barbarolatino, quod teſtis nomen ſuum quaſi *inſtillet* chartæ, quam ſubſcribit.

¶ INSTINGUERE, Inſtigare. Gloſſ. Lat. Græc. *Inſtinguit*, παροξύνει.

INSTIRPARE, Inſerere, plantare. Bromptonus pag. 935. *Intimavit igitur dictus Godwinus proceribus Angliæ, ipſum Alfredum nimiam ſecum adduxiſſe copiam Normannorum, ac terras Anglorum eis etiam promiſiſſe, & ſic inter eos ſecurum non eſſe gentem externam & ſubdolam Inſtirpare.*

¶ INSTITÆ, *Gravatæ, reſticulæ.* Gloſſ. Iſid. Emenda cum Pithœo in Excerptis: *Inſtitæ, Grabati reſticuli.* Eſt enim *Inſtita*, ut exponit Scholiaſtes Juvenalis ad Satyram 6. *qua lectus intenditur. Faſcia* dicitur Ciceroni.

¶ INSTITARE, *Mortuum involvere*, apud Papiam, ab inſtitis ſeu faſciis quibus mortui olim pedes manuſque ligabantur.

¶ INSTITIUS, *Luctus publicus*, eidem Papiæ.

¶ INSTITURA, Inſtitutio, Gall. *Inſtruction.* Bulla Leonis III. PP. to. 2. Annal. Benedict. p. 349. *Nec in aliquo Epiſcopus Ambianicæ ſedis de Eccleſiis aut Clericis ejuſdem loci* (Centulæ) *ſe intromittat, niſi forte voluntas Abbatis illum rogando invitaverit, ut aliquam conſecrationem ſeu prædicationem aut Inſtituram exerceat.*

INSTITUTE, Ex profeſſo, ex inſtituto. Lex Wiſigoth. lib. 9. tit. 2. §. 9. *Nunc vero quia de generali omnium progreſſione prædiximus, reſtat ut de progreſſorum virtute vel copiis Inſtitute ponamus.*

INSTITUTIO, Precaria, datio ad precariam. Charta Gilleberti Comitis Heduenſis an. 942. ex Tabulario Flaviniacenſi: *Si quis autem ſucceſſorum meorum hanc Inſtitutionem vel precariam .... infringere voluerit, &c. S. Roberti, qui hanc precariam ſtuduit popoſcere... Ego Conſtantius Levita hanc Inſtitutionem datavi & ſubſcripſi, &c.*

¶ INSTIUS, pro Inſcius. Canones Pœnit. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 43. *Qui manducaverit morticinas Inſtius*, XL. *dies pœniteat.*

¶ INSTOCIONATUS, Artes magicæ, præſtigia, à ϛοιχεῖον, Elementum, Græcis recentioribus, Dæmon, & Operatio diabolica; unde ϛοιχειοῦν, Magicis præſtigiis initiare, ϛοιχείωσις, Incantatio, verba magica, ut docetur in Gloſſario med. Græcit. Statuta MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. an. 1280. *Si... ex meretricio, vel lenocinio, vel Inſtocionatu, vel ſimilibus acquiſivit, &c.*

¶ INSTRICATUM, *Vulneratum*, in Amalthea, ex Gloſſis Cod. Leg. antiq.

¶ INSTRIGARE, INSTRINGARE. Vide *Intricare*.

¶ INSTRUCTOR, Præceptor, qui inſtruit, docet, in Spicilegio Fontanell. MS. pag. 214.

¶ INSTRUCTUS, Impulſus, inductus, ſuaſio. Geſta Abbatum Gemblac. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 524. *Inſtructu noſtro Abbas & Congregatio prædicti loci Eccleſiam noſtram ædificavit.*

INSTRUI, Doceri in 1. Conſtitut. Appendicis Cod. Theodoſ. quam ſubleſtæ fidei doctiores volunt: *Itaque quia à nobis Inſtrui voluiſti, &c.* [Non abſimili notione Quintilianus dixit: *Judex notitia rerum Inſtruendus videtur.*]

¶ INSTRUMENTATUS, In *inſtrumento* deſcriptus. Miracula B. Wernheri Mart. tom. 2. April. p. 720. *Dixit ſe vidiſſe alia multa plura miracula, quorum multa ſunt Inſtrumentata.*

INSTRUMENTUM, συμβόλαιον, in Gloſſ. Gr. Lat. Gloſſ. Lat. Gr. *Inſtrumenta*, γραμμάτια, ἀσφαλίσματα, δικαιώματα, &c. Mox: *Inſtrumentum*, ἐξάρτησις γραμματίου, &c. Aliud: *Inſtrumentum*, γραμματεῖον. Anaſtaſius in S. Julio PP. *Sive cauſationem, vel Inſtrumenta, vel allegationes, aut manumiſſiones Clerici in Eccleſia per Scriniarium ſanctæ Sedis celebrarent.* Gregor. Turon. de Miraculis S. Aridii: *Cum Inſtrumentis chartarum, quibus Monaſterii poſſeſſio firmabatur, regionem Burgundiæ adire non diſtulit.* Infra: *Sed etiam auctoritate regali Inſtrumenta munivit.* Vide tit. Digeſt. de Fide inſtrument. & Gloſſar. ad Agrimenſores.

INSTRUMENTUM, pro veteri ac novo Teſtamento uſurpant non ſemel Patres.

INSTRUMENTUM, pro libro, non ſemel uſurpat Tertullianus

Tertullianus lib. 5. adverſus Marcionem, & in Apologetico.

¶ INSTRUMENTUM, Gall. *Inſtruction*, Inſtitutio, documentum. Guibertus lib. 2. de Vita ſua cap. 3. *Quia igitur fortunas & infortunia mea ad aliorum forſitan qualecumque Inſtrumentum decrevi contexere, &c.* Mabill. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 180. narrat ab Imperatore Ludovico Monaſterii Caſaurienſis Abbatem inſtitutum fuiſſe *venerandum Presbyterum, Romanum nomine, probum moribus & regularibus Inſtrumentis tritum*, hoc eſt, vel *exercitiis*, vel potius, *inſtitutis*: qua poſteriori notione vocem *Inſtrumentum* accipiendam cenſeo in Regula S. Benedicti cap. 4. ubi S. Pater differens de *Inſtrumentis bonorum operum* è ſacris Scripturis profert 72. præcepta vel ſententias, quas ait eſſe *Inſtrumenta artis ſpiritalis*, hoc eſt, Inſtituta vel præcepta. Simili modo ait cap. 73. *Collationes Patrum & inſtituta & vitam eorum, ut & Regulam S. Patris noſtri Baſilii, quid aliud ſunt, niſi bene viventium & obedientium monachorum exempla, & Inſtrumenta virtutum!*

¶ INSTRUMENTUM QUITTARIUM, Apocha, Gall. *Quittance.* Charta an. 1319. to. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 183. col. 1. *Offert ſe... eidem reſtituere literas debitorum principalium prædict. factis ſolutionibus de eiſdem, & Inſtrumenta quittaria concedere eidem.*

INSTUFFARE, Inſtruere, *Etoffer.* Vide *Stuffare.*

INSUABILIS, Inſuavis. Gloſſar. Gr. Lat. MS. Ανήδονος, *Injocundus, Inſuabilis.* Edit. *Inſualis.*

INSUADIBILIS, *Incredibilis, ſine artificio, piger*, apud Papiam.

¶ INSUBIDUS, *Setoſus*, in Gloſſ. Sangerman. MS. n. 501. Gellius lib. 19. cap. 9. utitur pro Invenuſto, inconſiderato, imprudenti, ut & comparativo *Inſubidior*, lib. 6. cap. 1. & lib. 13. c. 20. *Inſubide*, lib. 1. cap. 2.

¶ INSUBLUM, ἄντιον, ἔνθα ὑφαίνουσιν αἱ γυναῖκες, *Liciatorium unde telam mulieres texunt*, in Supplem. Antiquarii & in Gloſſis Lat. Græc. Sangerman. Vide *Inſubulare* & *Recla.*

¶ INSUBSTANTIALIS, Cujus nulla eſt ſubſtantia. Fragmentum Candidi Arriani ad Marium Victorinum, apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 155. *Etenim vere ſubſtantia, ſubjectum quiddam eſt. Quod autem ſubjectum eſt, ſimplex non eſt... Sed enim ſimplum eſt Deus. Inſubſtantialis ergo Deus. Si autem Inſubſtantialis, nullum ergo Conſubſtantiale à Deo eſt.*

¶ INSUBSTANTIVUS, Eadem notione. Interpres Irenæi lib. 1. cap. 10. *Pater cujus pater nemo eſt, qui eſt incogitabilis & Inſubſtantivus.*

¶ INSUBULARE, *Perforare*, Johanni de Janua, *ab in & ſubulo. Dicitur Inſubulus quoddam inſtrumentum in texendo telam, ſcil. circa quod pannus vel ſtamen involvitur, quia Inſubulatur, i. perforatur, ut poſſit involvi & retineri pro voluntate texentis: vel componitur ab infra & ſupra, quia infra & ſupra eſt.* *Inſubulum* dixit Lucretius, *Inſubulus* vero Iſid. lib. 19. Orig. cap. 29. & Guibertus lib. 1. de Pigner. Sanctorum cap. 3. §. 1. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Inſubulare, Enveloper*, involvere.

¶ INSUCCARE, ἐγχυμίζειν, in Gloſſis Lat. Græc. Succo immergere. Sic Columella lib. 7. cap. 4. *Sæpius lana diducenda vinoque & oleo Inſuccanda.*

¶ INSUDUM, pro Sudum. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. *Inſudum*, ἄνυδρον, ἄβροχον, Sine aqua, ſine pluvia.

INSUETARE, *Inſuete invadere, vel inſultanter.* Papias. [*Inſolenter*, in Gloſſ. Sangerm. MS. n. 501.]

¶ INSUFFICIENS, Non ſufficiens, apud Tertullianum adv. Hermog. cap. 15.

¶ 1. INSUFFICIENTIA, Eidem Tertulliano lib. ad Uxorem: *Secularis concupiſcentia cauſas habet gloriam, cupiditatem, ambitionem, Inſufficientiam*, id eſt, Inſatiabilitatem; quia nihil ſatis eſt inſatiabili cupiditati.

¶ 2. INSUFFICIENTIA, Inſcitia, imperitia, Gall. *Inſuffiſance*, Ital. *Inſuffienza.* Alexander PP. ad Archiep. Januenſem an. 1159. apud Murator. tom. 6. col. 273. *In tantam audaciam veſaniamque præruperunt, quod mantum, quo nos renitentes & reluctantes, quia noſtram Inſufficientiam videbamus, juxta morem Eccleſiæ prior diaconorum induerat, tanquam arreptivum à collo noſtro propriis manibus violenter excuſſit.*

¶ 3. INSUFFICIENTIA, Indigentia. *Inſufficientia ſuſtentationis*, in Charta an. 1259. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 311. qua quis non habet quæ ſufficiant ad vitam ſuſtentandam.

INSUFFLARE, Deſpuere. Vide *Exſufflare.*

INSULA, Domus ab aliis ſeparata. Gloſſ. Lat. Gr. *Inſula*, νῆσος, συνοικία. Anaſtaſius in S. Silveſtro PP. p. 17. 18. *Inſulam Attitiæ & Montem Argentarii præſtantem ſolidos ſexcentos.* Mox: *Inſulam, quæ dicitur Aſſis in territorio Portuenſi.* Vide Feſtum & Scriptores Latinos. Scribit Odo Geſſeus in Hiſtoria Anicienſi lib. 1. cap. 24. Podienſis urbis partem inferiorem diviſam eſſe in 22. regiones, vel partes, quas vulgo *les Iſles* vocant. *Inſula*, per excellentiam Britannia dicta. Vide Notas Stephani Stephanii ad Saxonem Grammaticum. p. 149.

¶ INSULARE, *In inſulam convertere.* Laurent. in Amalthea ex Apuleio, qui habet lib. de Mundo ſub finem: *Audivimus regiones quæ prius fuerunt continentes, hoſpitibus atque advenis fluctibus Inſulatas.* Eadem habet S. Auguſt. lib. 4. de Civ. Dei c. 2.

INSULARIS POENA, Exilium, relegatio in inſulam, apud Ammianum lib. 15. *Correptos aliquot vexatoſque tormentis... Inſulari pœna mulctavit.*

¶ INSULARIUS, Cuſtos *Inſulæ* ſeu domus ab aliis ſeparatæ, Gall. *Concierge.* Gloſſ. Iſid. *Viticus*, (villicus) *Actor, exactor villæ penſionum, Inſularius.* Supplem. Antiquarii: *Inſularius*, Ενοικολόγος, *Inquilinus.* Lex 5. D. §. 1. de inſtit. act. *Si quid cum Inſulario geſtum ſit, vel eo quem quis ædificio præpoſuit, &c.* Rurſum occurrit leg. 4. de præf. vigil. & alibi non ſemel, præſertim apud Juriſconſultos.

¶ INSULATUS, Nulli contiguus, undique ſeparatus & commeabilis, Gall. *Iſolé. Altare Inſulatum*, in Actis SS. Maii to. 6. pag. 831.

¶ INSULETUM, Parva inſula, apud Rymerum to. 11. pag. 453. col. 1.

¶ INSULTUS, Aggreſſio, aſſultus, oppugnatio, quævis expeditio militaris. Charta an. 1236. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 153. *Volentes ne dicti homines teneantur ire in aliquem Inſultum, vel aliqua malefacta.* S. Ludovicus in Epiſt. ad Matthæum Abb. San-Dionyſ. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 550. *Civitatem Carthaginenſem cepimus per Inſultum*, id eſt, facta impreſſione, Gall. *d'aſſaut.* Similis locutio occurrit apud Rymer. to. 1. pag. 189. *Inſultum facere*, Aggredi, adoriri, oppugnare, in Annal. Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 276. & 567. *Inſultus manualis pugnæ*, apud eumdem Murator. to. 8. col. 602. *Inſultus & invaſiones violentæ*, in Chronico Trivetti apud Acher. to. 8. Spicil. p. 676. *Inſultus inimicorum*, in Charta an. 1356. apud Ludewig. to. 5. pag. 497. Alii non pauci, nullo tamen ſatis idoneo

auctore vocem *inſultus* uſurpant pro Injuria, Ludibrio, Gall. *Inſulte*, Ital. *Inſulto:* qua notione Quintilianus dixit *Inſultatio.*

¶ 1. INSULUM, pro Inſula, ut conjecto. Chron. Veron. ad an. 1334. apud Murator. tom. 8. col. 649. *Recenſus eſt ignis in Inſulo ſuperiori Veronæ & crevit in tantum, quod dictum Inſulum cum toto lignamine & cum toto ponte novo combuſtum eſt.*

¶ 2. INSULUM, [ut *Inſubulum*, de quo in *Inſubulare.*] Vide *Recla.*

¶ INSUMERE, Incipere, inchoare. Charta Theobaldi Comitis de Juramentis è Chartul. S. Magdal. Caſtrodun. fol. 1. *Ne alicui liceret exibere ſancta ad ſacramenta juranda in villa Caſtriduni preter miniſtris prefate Eccleſie omnibus duellis vel ſacramentis, que in curia eorum Inſumpta vel arramiſſa fuiſſent . . . judicia vero que tunc temporis de ferro eſſe ſolebant in curia eorum ſeu prepoſitorum ipſorum Inſumpta, in prenominata Eccleſia ferrentur . . . exceptis ſacramentis que unus homo fecerit alteri, ſi fuerint adramiſſa ante me vel ante Prepoſitum meum in parochiis illis in quibus Inſumpta fuerint, expectabuntur & agentur.*

¶ INSUPER ANNUM, Per annum, anno currente. Abſolutio pœnitentialis impertita in conſecratione Eccleſiæ S. Mariæ de Correno an. 1065. apud Acher. to. 6. Spicil. pag. 441. *Pœnitens qui ad eam* (Eccleſiam) *in conſecratione ejus advenerit . . . ſi mors in capite anni vel Inſuper annum, ex noſtra parte abſolutus permaneat; & ſi in alio anno annualiter vel Inſuper annum, in ea abſolutione permaneat.*

¶ INSUPER HABERE, Negligere, contemnere, παρορᾷν, πλημμελεῖν, in Gloſſ. Lat. Gr. *Conſtantiam non Inſuper habendam intelligit,* apud Gellium l. 1. c. 19. *Lacrymis Inſuper habitis,* apud Apuleium l. 4. Mileſ. *Qui delinquit in animam ſuam, Inſuper habebitur,* Eccli. 19. 4. Vide Cujacium lib. 11. Obſervat. cap. 11.

INSUPERSERTUS, pro Supra inſertus. Charta Guonradi Regis Burgundiæ an. 25. in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 14. *Volumus, ut dictus Clericus Beroldus, quemadmodum Inſuperſertas habes, omnem de noſtra parte obtineat vigorem, &c.*

¶ INSUPORTABILIS, Non ferendus, intolerabilis, Gall. *Inſupportable. Si quandoque videtur tibi abſtinentia Inſupportabilis, cogita de Domino Jeſu,* in Libro de doctrina Novitiorum Ord. Grandimont. apud Marten. to. 5. Anecd. col. 1835.

¶ INSURDARE, Surdum efficere. Arnulfus Sagienſis apud Murator. tom. 3. pag. 432. col. 1. *Sed quoniam nocturnus bubo lucem diurnam non ſuſtines intueri, cœcus aures arrige, niſi & eaſdem Inſurdaverit obſtinatio cordis.*

¶ INSURGERE, Urgere, excitare, impellere. Converſio Willelmi Vicecomitis Maſſil. ann. 1004. Annal. Benedict. to. 4. p. 176. *Sicut mos eſt ſervorum Dei, cœperunt Inſurgere, quatenus ſæcularem militiam relinquerem & Deo militarem, multa de ſanctis Scripturis nuntiantes.*

¶ INSURRECTIO, Rebellio, apud Rymer. to. 8. p. 124. &c.

¶ INSUSPENDIUM, Catena ferrea vel lamina denticulata lebetibus in foco ſuſpendendis, Gall. *Cremalliere. Inſuſpendium ſive cumaſclum,* in veteri Charta Conventus Auguſtinianorum Caſtellanæ in Provincia.

¶ INSUSPICABILIS, Qui non poteſt in ſuſpicionem venire. Occurrit Eccli. 11. 5. & 25. 9. apud Acher. to. 10. Spicil. pag. 119. D. Calmettum in Charta an. 852. Hiſt. Lothar. to. 1. col. 305.

¶ INSUSTENTABILIS, Intolerabilis, qui non poteſt ſuſtineri. Oratio Manaſſæ Regis Juda: *Inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores.*

INSUSURRARE, Occulte detrahere, in Gloſſar. Saxon. Ælfrici; ðiȝlice tælan.

¶ INT, pro Eunt. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. & Supplem. Antiquarii: *Int*, πορεύονται.

¶ INTABERNATUM VINUM, In taberna venale. Charta an. 1194. apud Thomaſſerium in Biturig. *Si vinum Intabernatum prius fuerit, non ceſſabit à venditione pro banno.*

INTABULARE, [In tabulas referre. Bulla Innocentii VIII. PP. in Continuatione M. Bullarii Rom. pag. 290. col. 1. *Intonetur prima antiphona Matutinarum per primum clericulum & innocentem chori Intabulatum ad primum Reſponſorium.*] Vide *Tabulæ Officiales.*

¶ INTACIBILIS, Qui non tacet. *Intacibili ore Sancti proteſtans mirabilia,* in Actis Epiſcoporum Tullenſium apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1087.

INTAKERS, Prædonum genus. Rideſdaliam, ſeu extremam Angliæ plagam Borealem habitantes, ſic dicti, quod à participibus ſuis, quos *Outparters* vocant, prædam è finitimis Scotiæ deportatam, recipiebant. Illi, quaſi *intra recipientes*: iſti, velut *foris partes* ſeu *rem agentes*, recentius *Out putters*, nuncupati. Fit amborum mentio in Stat. an. 9. Henrici V. cap. 8. Spelm.

¶ INTALEATUS, Inciſus, ſculptus, Gall. *Entaillé. Imago Intaleata in marmore albo,* in Chronico Placentino Joh. Demuſſis apud Murator. tom. 16. col. 544.

¶ INTALIA, Inciſio, ſculptura, Ital. *Intagliamento,* Gall. *Entaille, Sculpture.* Chronic. Petri Azarii apud Murator. to. 16. col. 403. *Deinde fecit fieri portas faciei Eccleſiæ S. Mariæ. . . portas ſcilicet marmoreas cum Intaliis intus pulcherrimis, ſicuti apparent de præſenti.*

¶ INTALIATI SOTULARES, Calcei certa ratione taliati, inciſi, Clericis vetantur in Concilio Complut. an. 1325.

INTALLIATÆ TERRÆ, Cowello & Juriſconſultis Anglis dicuntur, quæ cuiquam, & certis non hæredibus ſuis, in genere conceduntur ſub certa conditione. Vide *Feudum Talliatum.*

¶ INTAMINARE, Contaminare. *De ſacroſancto altario Intaminare,* in Capitulis Synodor. Orientalium, to. 2. Concil. Hiſpan. p. 329.

¶ INTANGIBILIS, Qui tangi nequit, nulli patens incommoditati, nulli moleſtiæ. Vita MS. S. Winwaloei fol. 74. *Locus quidam* (Landevenecum) *apricus & amœniſſimus atque ab omni pene vento, excepto paululum orientali, Intangibilis, velut quidam paradiſus ad ortum ſolis ſpendide conſpicuus, &c.*

¶ INTANTARE, Spondere, promittere. Charta Amiciæ Comitiſſæ Liceſtriæ an. 1204. Hiſtor. Harcur. to. 4. p. 2174. *Inſuper ego Intantavi domino Philippo Francorum Regi ut ſi forte ſoror mea uxor Soheride Quciaco in hoc ex caſu fratris meis aliquid reclamavit, ego ad laudem ipſius Regis de terra mea de Anglia eidem ſorori meæ partem ſuam aſſignabo.* Lubentius legiſſem *Creantavi*, pro quo librarius parum attentus ex veteri Charta facile exſcribere potuit *Intantavi.* Vide *Creantare.*

INTANTO, pro *Interea temporis*, idiotiſmus Italicus, in Vita S. Zitæ Virginis Lucenſis n. 34. & in Vita B. Lucheſii Tertiarii n. 5.

INTAPHA. Jornandes de Rebus Geticis: *Ponteque rurſus in Danubio pari modo conſtructo, duobus menſi-*

bus, crebris fatigatus Intaphis, octo millia perdidit armatorum. Oroſius, à quo ſumpſit, lib. 2. c. 8. *Inſuper repentinis incurſibus extrema copiarum dilacerantibus, &c.* Ubi pro *Intaphis*, legendum cenſuerim apud Jornandem, *Intaphiis* aut *Entaphiis*, ita ut Græcam vocem expreſſerit, ἐνταφίοις, id eſt, funeribus. Nam ἐντάφια vocabant Græci lintea ſepulcralia, quibus cadavera involvebantur, ſepulcro mox recondenda; unde ἐνταφιασμὸς pro pollinctura & funeratione uſurpatur. Vide Xiphilinum in Severo, Heliodorum lib. 4. Pœmenic. &c. Gloſſ. Gr. Lat. Ἐντάφιον, *Libitina.* Ἐνταφιοπώλης, *Libitinarius.* Ἐνταφιάζω, *Funero.* Ἐνταφιαστὴς, *Pollinctor.* Adde Fullerum lib. 6. Miſcellan. c. 18.

☞ Fere crediderim *Intapham* vel *Intaphum* à Jordane dictum pro Italico *Intoppo*, quod occurſum ſignificat. Quanta ſit *Intaphorum* Jornandis cum *Incurſibus* Oroſii connexio, qui non videat, arbitror fore neminem.

INTARDUS, Celer, velox. Thwroczius in Sigiſmundo cap. 2. *Proceribus comitantibus, Intardus ad Budam deſcendit.*

INTARTA, Rebellis. Vide *Antartes.*

¶ INTARTIZARE, Rebellare, Ibidem.

¶ INTASSARE, In ſtruem ſeu *taſſam* ordinare; meſſem, fœnum congerere, Gall. *Entaſſer.* Charta an. 1247. è Tabulario Portus Regii: *Tenentur meſtivarii garbas in granchia Intaſſare.* Vide *Taſſus.*

¶ INTAXARE, Eadem notione. Tabul. Calenſe pag. 196. *Omnes hoſpites ad terras prædictas pertinentes tenentur pratum Saheri affenare, ad domum adducere & Intaxare.*

INTECTAMENTUM, Tegmentum, σκέπασμα, ςέγης, in Gloſſ. Gr. Lat. ubi videntur dividendæ voces, σκέπασμα, ςέγη.

¶ INTEGERRITAS. Vide *Integritas.*

¶ 1. INTEGRALITER, Omnino, plene, prorſus, Gall. *Entierement.* Tranſactio Caroli II. Regis & Comitis Provinciæ cum Capitulo S. Salvatoris Aquenſi ann. 1292. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Integraliter & ſine diminutione aliqua perveniat omni modo.* Litteræ an. 1332. apud Ludewig. to. 5. pag. 253. *Integraliter reſtituere tenebimur & complete.* Occurrit alibi non ſemel.

¶ 2. INTEGRALITER, Integre, ſincere, ſine dolo. Litteræ an. 1261. apud Rymer. to. 1. p. 727. *Quid autem ſuper præmiſſis feceritis, & reſponſionem, nobis per veſtras patentes literas feſtinanter & Integraliter reſcribatis.* Aliæ ann. 1337. apud eumd. Rymer. tom. 4. pag. 774. *Solvere promiſimus, & promittimus bona fide in Durderaco ſexdecim milia florenorum de Florentia boni auri & juſti ponderis ... Integraliter abſque dolo.*

INTEGRARE, in lege 8. D. de Tutel. & ration. diſtrah. [*Quamvis jure poſtliminii tutelam priſtinam poſſit Integrare*, hoc eſt, denuo inchoare, renovare, inſtaurare: qua notione non ſemel occurrit apud Livium & alios.]

¶ INTEGRATUS, Ratus, approbatus. *Lecta, publicata, regiſtrata & Integrata ſeu interinata*, ex Charta anni 1461. Hiſtor. Harcur. tom. 3. pag. 702.

INTEGRITAS. Charta Caroli C. Regis Franciæ an. 845. in Tabulario S. Mauri ad Ligerim: *Has denique res cum omni Integritate, id eſt, cum colonis & ſervis ibi commanentibus, cum domibus, & ſuprapoſitis, cum terris cultis & incultis, &c.* Vide aliam ejuſdem Caroli Chartam apud Loiſellum in Bellovaco pag. 242. Paſſim.

¶ INTEGERRITAS, Eadem notione. *Duas partes ſylvæ cum Integerritate*, in Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 243.

¶ INTEGRITER, Omnino, plane, prorſus, Gall. *Entierement*, to. 9. Spicil. Acher. pag. 257.

¶ INTELLECTIBILIS, Jo. de Janua, *Intellectu comprehenſibilis*; *unde Intellectibiliter & Intellectibilitas: Intellectibilité, Intelligence*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman.

¶ INTELLECTUALITAS, Intelligentia. *Habere Intellectualitatem*, Tertulliano de Anima cap. 38. *Sine ullo Intellectualitatis acumine*, apud Guibertum lib. 2. de Pigner. SS. cap. 2. §. 1.

¶ INTELLECTUS, Salvus conductus, commeatus, publica fides. Bartholomæi Annal. Genuenſ. ad an. 1238. apud Murator. to. 6. col. 478. *Poſtmodum Vintimilienſes timore coacti, quidam ex ipſis civitatem Vintimilii aſcenderunt, & quidam venerunt abſque ullo Intellectu ſibi dato ad mandatum Communis* (Januenſium, quibuſcum belligerabant,) *& in quadam galea fuerunt tamen Januam miſſi manibus poſt terga ligatis.* Col. 482. ad ann. 1239. *Unde magnus rumor fuit in civitate Januæ, & omnes cucurrerunt ad arma; & Poteſtas facto maximo parlamento, miſit pro Guilelmo Spinola, Sorleone Pipere, Suzio Pipere, Antonio Embrono, Raymundo de Volta, Bulburino & quibuſdam aliis, ut venirent ad mandatum ſuum & Communis Januæ; & noluerunt venire ... unde Poteſtas eos condemnavit; & ſequenti die fecit devaſtari domum & locum Raymundi de Volta apud Pavairanam, & miſit ad faciendum fieri guaſtum aliis rebellibus. Item fieri fecit parlamentum maximum, in quo dato bono Intellectu per quoſdam homines, qui fovebant Poteſtatem, Raymundus de Volta, Guilelmus Spinula, Antonius Embronus ... & plures alii venerunt ad mandatum Poteſtatis, & juraverunt mandata Poteſtatis Januæ in omnibus & per omnia obſervare.*

¶ INTELLIGENTIA, Gall. *Intelligence*; Concordia, conſenſus, conſpiratio, fœdus. Litteræ Henrici VII. Angl. Regis an. 1496. apud Rymerum to. 12. pag. 637. *Facere & firmare cum prædictis Rege & Regina, conſanguineis noſtris, confœderationem, amicitiam, ligam & Intelligentiam ſtrictam vel minus ſtrictam.* Litteræ Caroli VIII. Franc. Regis an. 1497. apud Ludewig. to. 6. pag. 97. *Quod vero Rex Romanorum jactitat, nos ſibi quedam revelaſſe de Intelligentiis que à nobis adverſus ſe, ut ait, per Almaniam diriguntur, nihil propterea commoveri debetis.*

¶ INTELLIGENTITAS, Id quo quis intelligit, ſeu habet intelligentiam. Reſponſio Victorini Rhetoris ad Candidum Arianum, apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 161. *Sunt quædam ejus quod ſit natura manifeſta ... ut ſpiritus, νοῦς, anima, cognoſcentia, diſciplina, virtutes, λόγοι, opiniones, perfectio, exſiſtentia, vita, intelligentia, & adhuc ſuperius exiſtentialitas, vitalitas, Intelligentitas, & ſupra iſta omnia ὄν.*

INTELLIGERE. Lex Salica tit. 38. *Ipſum vero quadrupedem, qui eſt auctor criminis, pro medietate compoſitionis reſtituat requirenti, eo videlicet modo, ſi dominus quadrupedis non Intellexerit ſecundum legem ſe defendere.* Phraſis Gallica: *S'il n'Entendoit pas ſe défendre ſelon la Loi*; id eſt, ſi non in animo haberet, ſi nollet, &c. Adde tit. 37. §. 8.

INTELLIGIBILIS, Vir intelligens, peritus, *Intelligent.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 31. *Recordationem Curiæ Regis nulli negare licet, alias licebit per Intelligibiles homines placiti, & nemo de capitalibus placitis teſtimonio convincatur.* Adde cap. 48. *Home Entendable*, in Legibus vernaculis Willelmi Nothi cap. 28.

Intelligibile Tempus, ſeu *Ætas intelligibilis*, qua ſcilicet infantes rationis, & *intelligendi*, quæ agunt, ſunt capaces, in Capitulari Aquiſgranenſi an. 817. §. 44. & in Addit. 1. Lud. Pii cap. 36.

¶ Intelligibilia, Animæ corpore per mortem exutæ. Tranſlatio S. Wandregiſili Abb. to. 5. Julii pag. 294. *Succeſſit autem ei in regimine vir venerabilis Abba Johannes... quo etiam inter Intelligibilia diſpoſito, ex diſcipulis ejuſdem patris Baudemundus vocabulo ſucceſſit.* S. Ambroſius Epiſt. 65. n. 1. *Acri præſertim ingenio etiam Intelligibilia complectens*, i. res ſpiritales & intellectu difficiles.

¶ INTELLONEM, *Folles lucernarum.* Gloſſ. Iſid. ad quas Grævius: Hæc ſunt monſtra, quæ Herculi domanda relinquimus.

INTEMPERANTIA, pro *Intemperies.* Saxo Grammaticus lib. 8. *Per ſummam cœli Intemperantiam.*

INTEMPERATA Nox, pro *Intempeſta*, apud Aurelium Victorem Schotti in Poſthumo.

¶ INTEMPERIUM. Joh. de Janua: *Intemperies, & hoc Intemperium, ubi nulla ſecuritas & nullum temperamentum eſt; Ce ou il n'a nul attrempement*, in Gl. Lat. Gall. Sangerm.

INTEMPORALIS, Intempeſtivus, apud Cælium Aurelianum lib. 1. Acutor. cap. 9. ubi & *Intemporalitas* occurrit, *Intemporaliter*, i. intempeſtive, cap. 15. Adde lib. 2. cap. 10. &c. alias

Intemporaliter, eſt ſine tempore, vel temporis menſura, ſemper. Lex Wiſigoth. lib. 4. tit. 5. §. 6. *Deus, juſtus Judex, qui juſtitiam Intemporaliter diligit, non vult juſtitiam ſervire tempori; ſed tempora potius æquitatis lege concludit.*

INTEMPORANEUS, *Intempeſtivus*, in veterib. Gloſſis ad Boëtium de Conſolat. Philoſ.

¶ INTEMPTIO, Actio. Vide *Intendere* 7.

¶ INTENAGLIARE, Candenti forcipe membra diſcerpere, Gall. *Tenailler*, Ital. *Tenagliare.* Chron. Petri Azarii apud Murator. to. 16. col. 411. *Intenaglietur ſuper plauſtro, & poſtea in rota ponatur.*

1. INTENDERE, [Non attendere.] Salvianus lib. 4. de Gubernat. Dei: *Dicentes, Deum incurioſum, Deum Intendentem, Deum negligentem, &c.*

2. INTENDERE, [Attendere, audire.] Epiſtola Mauricii Imp. ad Childebertum Regem Fr. to. 1. Hiſt. Franc. *Præfatos Legatos veſtros ſuſcepimus... atque his, quæ nuntiata ab eis ſunt, placidis auribus Intendentes, competens eis dedimus reſponſum.* [Huc referri poſſunt variæ Scripturarum locutiones, *Intende mihi, Intende orationi meæ, Intende deprecationem meam, &c.*]

3. INTENDERE, Velle, decernere. Thwroczius in Geiza Magno cap. 54. *Quæſivitque à Salomone, ſi apud Geiſam & Ladiſlaum eſſent tam boni Milites. Salomon autem Intendens laudare Hungaros, impræmeditate reſpondit: Multi ſunt, inquiens, etiam multo meliores.* Phraſis, qua etiamnum Galli utimur, [quæque pluries Latine legitur apud Rymerum to. 2. pag. 322. apud Ludewig. to. 6. p. 185. &c. Haud ita abſimili ratione Tullius: *Si Antonius quod animo Intenderat, perficere potuiſſet.* Et Terentius: *Repudio conſilium quod primum Intenderam.*]

Intentus, Conſilium, animus, mens, noſtris *Intention.* Anaſtaſius in Martino PP. *Commoverunt eum, ut de tali hæretico Intentu recederet.* Alii Codd. habent, *hujus hæreſis Intentione.*

¶ Intentum, Eadem notione. *Fruſtratus Intento*, in Chronico Trivetti apud Acher. to. 8. Spicil. pag. 645. *Juxta Intentum*, apud Ludewig. to. 6. pag. 212.

¶ 4. INTENDERE, Intelligere, interpretari, Gall. *Entendre.* Vita S. Catharinæ Senenſis, to. 3. April. pag. 926. *Prophetarum verba ... cum magna reverentia ſuſcipienda ſunt ſemper, & cum diſcretione Intendenda.*

¶ 5. INTENDERE, Exiſtimare, habere. Pactum an. 1330. apud Ludewig. to. 5. pag. 552. *Ut nobis obediant, pareant & Intendant tanquam ipſorum dominum juſtum.* Gallice: *Qu'ils nous obeiſſent & nous Regardent comme leur veritable ſeigneur.*

¶ 6. INTENDERE, Tendere, ire, proficiſci. Charta an. 1420. *De inveniendo unum hominem ad arma, & duos ſagittarios ad equitandum, & de Intendendo ad Alençon.* Altera an. 1423. tom. 3. ejuſd. Hiſt. pag. 711. *De inveniendo unum hominem ad arma, & duos ſagittarios ad arma, & poſt guerram de Intendendo ad Falaiſe, & apud Caën vigeſima die Maii.*

7. INTENDERE, Judicio contendere, litigare. Gregor. Tur. lib. 10. c. 10. *Cumque uterque in præſentia Regis Intenderent, & Chundo diceret, nunquam à ſe hæc præſumpta, quæ objiciebantur, &c.*

Intentio, Contentio, controverſia, diſcordia, lis. Gloſſæ Baſilic. ἰντέντιονα, ἀρχὴν τῆς εἰσαγωγῆς interpretantur. Anonymus in Geſtis Conſtantini Magni: *Intentio orta eſt in urbe Roma inter Symmachum & Laurentium.* Vetus Agrimenſor p. 296. *His enim* (limitibus) *teſtimonium finium intelleguntur, & agrorum Intentio, & certamen aufertur.* Gregorius Turonenſis lib. 9. Hiſt. cap. 9. *Ut inter terminum utriuſque Regni nulla Intentio aut direptio gereretur.* Utuntur S. Ambroſius Epiſt. 9. 25. Hormiſdas PP. in Epiſtolis non ſemel, idem Gregorius Tur. lib. 6. cap. 17. Fredegar. in Chron. cap. 72. Præceptum Lud. Pii de Diviſione Regni cap. 10. Lex Wiſigoth. lib. 2. tit. 2. §. 10. Lex Longob. lib. 2. tit. 14. §. 1. 26. tit. 21. §. 12. tit. 22. §. 3. tit. 55. §. 10. Bracton. l. 4. tract. 2. cap. 2. veteres Tabulæ apud Ughell. to. 1. pag. 959. &c. Hinc Itali *Tentione* dicunt, vel *Tenzone*, pro *contentio*, & noſtri olim *Tançon*, pro objurgatione, ut *Tencer*, vel *Tancer*, pro *objurgare*, accuſare, poſtremum ab *Intentionare.* Vetus Conſuetudo Andegavenſis: *Meurtre ſi eſt quant l'en tuë homme ou femme, de jour ou de nuit, en ſon lit, ou en autre maniere, pourquoi ce ne ſoit en meſlée, ou ſans Tancer, ou ſans les deffier.* Vetus Verſio Gallica Biblior. Gen. 3. *Facta eſt rixa: Tenſons monterent entre les Paſteurs.* Philippus *Mouskes* in Hiſt. Fr. MS.

Et ſi tenoit del Duc grant terre,
Dont il n'avoit Tence ne guerre.

Infra:

Et priſt Danfront & Alençon,
Et les garni par Contençon.

Ab *Intentio*, formata vox

Intentionare, Litem, *intentionem*, ſeu controverſiam alicui movere, in veteri Charta apud Ughellum to. 3. p. 301. & in aliis Mathildis Comitiſſæ an. 1073. 1079. apud Franciſcum Mariam in eadem Mathildi pag. 106. 109. 152. & in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 117. [in Charta an. 1149. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 407.] Itali *Tentionare* eadem notione dicunt. Matth. Villaneus lib. 3. cap. 78. *Il lor Principi cominciarono à Tentionare del Senato.*

Intentiatum, pro *Intentionatum*, ſeu controverſiæ datum, habetur in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 57. Eſt etiam

Intentio, Accuſatio, in leg. 4. Cod. Th. de Famoſis libellis; vel actio, ut l. unic. de Dolo malo, eod. Cod. & in aliquot Legibus Digeſt.

¶ Intemptio, Actio. Chartul. S. Vandregiſili to. 2. pag. 1999. *Pronunciavimus dictum Atilitem in probatione Intemptionis ſuæ penitus defeciſſe.*

Intentor, Actor, accuſator. Charta eræ 1267. to. 5. Monarch. Luſitan. pag. 307. v. *Et qui furtaret, pectet novem, & habeat Intentor duos quiniones.*

¶ 1. INTENDIMENTUM, Ital. *Intendimento*, Gall. *Entendement*, Angl. *Intendement*, Mens, intelligentia; item Fraus, fallacia, dolus, ut ſupra vox *Ingenium.* Bulla Nicolai III. PP. ann. 1278. apud Rymer. to. 2. pag. 122. *Si regali Magnificentiæ placeat, ad ſubveniendum terræ prædictæ abſolute, abſque Intendimento aliquo, publice ac ſolempniter, prout tantum Principem decet, ſalutiferæ crucis caractere inſigniri, noſtri propoſiti eſt, & parati ſumus Excellentiæ ſuæ, poſtquam taliter cruceſignatus fuerit, decimam concedere poſtulatam.*

¶ 2. INTENDIMENTUM, Anglis *Intendement*, Intellectus, ſignificatio vocis vel ſermonis. Conventiones inter Reges Aragoniæ & Sicil. an. 1291. apud Rymerum to. 2. pag. 503. *Tractatum eſt inſuper quod, ſi præfatus Rex Aragoniæ in prædictis... defecerit, juſto impedimento ceſſante, remoto omni captioſo intellectu verborum, ad bonum & rectum Intendimentum... regna & terræ ſuæ in ſtatum priſtinum... relabantur.*

¶ INTENTA, pro *Extenta*, Æſtimatio, Codex agrorum vectigalium, in quo æſtimantur cenſus & alia hujuſmodi, in Chartis Dumbenſibus non ſemel.

¶ INTENTARE Actionem, Litem intendere, inferre, in Charta an. 1341. apud Ludewig. to. 5. pag. 532. Vide *Intendere* 7.

¶ INTENTATILIS, Qui non poteſt tentari. Gloſſ. Lat. Græc. *Intentatilis*, ἀπείραστος.

¶ INTENTATIO Criminum, Accuſatio, apud Tertull. Apolog. c. 46. Vide *Intendere* 7.

¶ INTENTATOR, Qui neminem *tentat* ſeu ſollicitat ad malum. *Deus enim Intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat*, Jac. 1. 13.

INTENTATUS. Fleta lib. 2. c. 76. §. 6. *Boves debiles & male Intentati, vetereſque vaccæ & ſteriles.*

¶ INTENTIO, Intentionare. Vide *Intendere* 7.

¶ INTENTISSIME, Diligentiſſime, apud S. Auguſtinum l. de Moribus Eccl. Cathol. c. 19. & in Litteris an. 1523. apud Ludewig. to. 5. p. 311.

INTENTIVA, διάτονος, in Gloſſ. Græco-Lat. ſcil. pars ea Muſicæ, quam διάτονον vocant Vitruvius lib. 5. c. 4. & Martianus Capella lib. 9. cui *Extenta* dicitur.

¶ INTENTOR, Actor. Vide *Intendere* 7.

¶ INTENTUM, Intentus. Vide *Intendere* 3.

¶ INTEPIDUS, Valde cupidus. Vita S. Winwaloei, tom. 1. Martii pag. 254. *Infans diſcendi Intepidus ſub unius diei articulo cunctas Latinæ linguæ didicit literas.*

INTER, pro Tam, quam, phraſis Gallica. Tabularium Abbatiæ Bellilocenſis in Lemovicibus Ch. 51. & 140. *Ut quandiu ego uſufructuario teneam, & annis ſingulis, & tempore meſſionis, & tempore vindemiæ Inter panem & vinum modicum cenſus perſolvam.* Ch. 110. *Vendo... aliquid de allodo noſtro, hoc eſt, 5. denariatus Inter vineas, & terram, quam comparavit pater meus.* Ch. 126. *Duodecim denariadas de vinea Inter vineas, & boſcum.* Ch. 157. *De mancipiis vero ad ipſam curtem pertinentibus, ſive Inter manentibus, ſive fugam lapſis, & unde aliunde tranſgreſſi ſunt, cedo, &c.* Charta an. 1236. in Probat. Hiſt. Sabaud. *Sex modia Inter bladum & vinum ad menſuram de Seduno.* Occurrit præterea in Capitul. Caroli M. pro partibus Saxon. c. 14. in Vita S. Licinii Epiſc. Andegav. c. 4. n. 23. in Vita S. Ruperti Epiſc. Saliſburg. n. 6. Apud Petr. de Vineis lib. 2. Ep. 41. Sanutum p. 225. &c.

Inter, pro Penes, apud, uſurpat Lucifer Calaritanus: *Inter te*, pro Apud te.

¶ Inter Canem & Lupum, in Placitis an. 7. & 24. Eduardi I. Regis Angl. apud Thom. *Blount* in Nomolexico v. *Inter*, Gall. *Entre chien & loup*, ut jam dictum in *Canis.*

¶ INTERAMNIUS, Interamnus, Inter amnes ſitus. Vocem *Interamnus* uſurpant Lamprid. in Alexandro Severo c. 56. & Solinus c. 32. Gloſſæ Iſidori: *Interamnia chorda, quæ frequentius eſt inter amnes.* Excerpta: *Interamnia chorda, quæ frequentius eſt inter amnes itur ultra.* Patet aliquid mendoſum eſſe & ſuperfluum. Sic legerem: *Interamnia chora* (à Græco χώρα, locus, regio) *quæ eſt inter amnes.* Grævius intelligit partem Ægypti inferiorem circa Alexandriam, quæ per excellentiam *Chora* dicitur, ut erudite docuit Harduinus in Geographicis ex nummis illuſtratis in Καιϐιανῶν.

INTERANEA. Vide *Intrania.*

¶ INTERARE, ab Hiſpano *Enterar*, Notum facere. Chronic. Andreæ Danduli apud Murator. to. 12. col. 486. *Per alias noſtras litteras denotavimus vobis inauditum ſcelus per proditores præſumtum: ſed illud ad cautelam vobis providimus ſerioſius Interare.*

¶ INTERASILIS. Vide *Interraſilis.*

¶ INTERATA, ἐξεντερισθέντα, *Exenterata*, in Supplemento Antiquarii.

INTERCAPEDINARE, vox formata ex *Intercapedo*, διάστημα χρόνου, in Gloſſ. Græc. Lat. Intercapedinem, ſive intervallum facere. Urſio in Actis S. Marcelli PP. & Mart. lib. 2. c. 3. *Intercapedinante etiam noctis ſpatio, &c. Intercapedinatam prolixitatem*, dixit Martianus Capella lib. 9. [Fulgentius lib. 1. Myth. *Intercapedinante pavoris prolixitate.*]

INTERCAPTIO, διάστημα, in Gloſſis Græco-Latinis, Intervallum.

¶ INTERCAPULUM, μετάφρενον, in Gloſſis Lat. Græc. Sangerman. Pars dorſi inter ſcapulas ſeu humeros.

¶ INTERCARAXATUS. Vide in *Charaxare.*

1. INTERCEDERE, dicebantur Epiſcopi, cum pro reis, cauſâ cognitâ, veniam à judicibus poſtulabant: officium quippe Sacerdotis eſſe putabant pro iis intervenire: quod ſi non obtinerent, offendebantur, ut qui, quod erat officii ſui, non reportaſſent. Conſtitutio Honorii & Theodoſii, edita à Sirmondo in Appendice ad Cod. Theodoſ. *Eam quoque Sacerdoti concedimus facultatem, ut carceris ope miſerationis aulas introeat, medicetur agros, alat pauperes, conſoletur inſontes: & cum ſingulorum cauſas cognoverit, Interventiones ſuas apud Judicem competentem ſuo jure moderetur.* Vide Conſtitutionem ſequentem 14. & leg. 15. & 16. Cod. Th. de Pœnis. De ejuſmodi Epiſcoporum pro reis interceſſionibus agit non ſemel S. Auguſtinus Ep. 52. 53. 54. 228. 230. lib. 3. contra Creſcon. c. 47. 48. lib. 5. de Civitate Dei c. 26. Poſſidius in Vita ejuſdem S. Auguſt. c. 20. Fortunatus in Vita S. Germani Pariſ. c. 62. &c.

Maxime vero intercedebant pro iis, qui ad Eccleſias confugiebant. Concilium Arauſic. I. can. 5. *Eos, qui ad Eccleſiam confugerint, tradi non oportere, ſed loci reverentia & Interceſſione defendi.* Adde Concilium Arelat. II. can. 30. & Leges Wiſigoth. lib. 9. tit. 3. §. 4. ubi *Intervenire* ſuadentur Epiſcopi ac Sacerdotes pro iis, qui ad Eccle-

ſias confugiunt. Vide præterea Avitum Vienn. Epiſt. 39.

Quibus vero Epiſcoporum, vel Eccleſiæ interceſſione culpæ aut criminis venia à judicibus, aut, ſi ſervi eſſent, à dominis concedebatur, iis canonica ab Eccleſia imponebatur pœnitentia, quam illi obituros ſeſe ultro ſpondebant, veniam alias non conſecuturi, quod ex Concilio Remenſi can. 7. colligitur. Vide *Pœnitentes.*

2. INTERCEDERE, Spondere, fidejubere, obligari. Libertates conceſſæ villæ Montiſbruſonis à Guigone Comite Forenſi menſe Nov. an. 1223. MSS. *Item dedit & conceſſit, ne occaſione mutui, vel eſpleit, vel fidejuſſionis, vel Interceſſionis, aliquid ab aliquo eorum, vel ab aliqua retineat, vel extorqueat aliquo tempore, vel machinetur extorqueri. Item ut ipſe non compellat aliquem per ſe, vel per alium, ut ſibi vel alii aliquid mutuet, aut accommodet, vel fidejubeat, vel Intercedat.* Ita uſurpant Juriſconſulti, quos adi.

¶ Interceſſorio Nomine Obligari, de ſponſore dicitur qui obligatur pro alio, in Statutis Maſſil. lib. 1. c. 66.

¶ INTERCEPTIO, Interceptura. Vide *Intercipere.*

¶ INTERCESSIO. Homagium Arti Comitis Britanniæ præſtitum Regi Franciæ an. 1202. *Diffidavit Johannem Regem Angliæ pro Interceſſionibus, quas ei fecerat de ultima guerra.* Sed procul dubio legendum *Interceptionibus*, Aggreſſionibus. Vide mox in *Intercipere.*

1. INTERCESSORES, dicuntur Epiſcopi, qui ſede vacante Epiſcopatum adminiſtrabant, donec proprius aliquis eſſet: qui hodie *Adminiſtratores*, quod forte vacantem cathedram illiuſque poſſeſſionem adirent. *Interceſſores* enim Latini διαδόχους τῆς οὐσίας vocabant, ut eſt in veteribus Gloſſis, in quibus etiam *Interceſſio*, redditur, προσέλευσις τῆς οὐσίας, aditio hæreditatis. Concilium Carthaginenſe V. aliis III. can. 8. *Conſtitutum eſt, ut nulli Interceſſori licitum ſit cathedram, cui Interceſſor datus eſt, quibuſlibet populorum ſtudiis vel ſeditionibus, retinere; ſed dare operam, ut intra annum eiſdem Epiſcopum provideat. Quod ſi neglexerit, anno exempto Interventor alius tribuatur.* Quæ totidem verbis habentur in Concilio Carthag. VII. ſub Bonifacio & Celeſtino PP. can. 41. & in Capitul. Caroli M. lib. 7. cap. 89. At qui *Interceſſor*, vel *Interventor* hic dicitur, μεσίτης vocatur in Canon. Eccl. Africanæ 74. in Epigraphe vero canonis, ἐπίσκοπος ἐπιξενούμενος, his verbis: περὶ τοῦ μὴ ὀφείλειν ἐπίσκοπον ἐπιξενούμενον καθέζεσθαι ἐν ᾗ καθέδρᾳ ἐπιξενοῦται. Vide *Interventor.*

2. INTERCESSORES, Executores, qui à Rectoribus Provinciarum dabantur, præſertim ad exigenda debita fiſcalia & publicas functiones, ut leg 1. Cod. Th. de Pignor. ad quam conſulendus Jac. Gothofredus. Vett. Gloſſæ: *Interceſſor*, ἐκβιβαστής.

INTERCHARAXARE, Interlineare. Hincmarus Laudunenſis, in Concilio Duſiacenſi I. part. 2. c. 17. & to. 2. Opuſc. Remenſis pag. 351. *Si vitio ſcriptoris prodetrectem, quod eſt diſſimulem, vel differam, detractem, quod valde tractem, non ab re accipi poteſt, Intercharaxatum non fuit.*

¶ INTERCIARE. Vide *Intertiare.*

¶ INTERCILIUM *eſt medium illud inter ſupercilia, quod ſine pilis eſt.* Iſid. lib. 1. Orig. c. 1. Gloſſ. Lat. Gr. *Intercilium*, μεσόφρυον, in aliis perperam, μεσόφρενον. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Intercilium*, *Entreil, entre ſorcil.*

INTERCIPERE, Aggredi, uſurpare, occupare, vel contra pactum quidpiam agere: ex Gall. *Entreprendre.* Charta Joannis de Valeriaco an. 1218. in Tabulario Campan. *Qui ſi, quod abſit, Interciperent contra prædicta, per fidem ſuam tenerent captionem apud Trecas, uſque dum, quod Interciperent, eſſet emendatum.* Alia Hugonis primogeniti Regiteſtenſis Comitis ann. 1221. ibid. *Si vero ... ex parte prædicta ſit aliquid Interceptum.* Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum f. 85. *Quod ſi idem R. vel hæres ſuus Interciperet contra nos & hæredes noſtros, & non emendaret per judicium Curiæ noſtræ, &c.*

Interceptio, Aggreſſio, *Entrepriſe.* Hiſt. Epiſcoporum Autiſiodor. c. 58. pag. 474. *Interceptionibus circunſtantium in manu potenti reſiſtens, &c.* Adde p. 484. Charta Ludovici VII. Reg. Franc. an. 1225. in Hiſt. Comitum Pontivenſium pag. 152. *Nobis ſupplicavit, ut filios & filias quos ſuſceperat à Simone fratre Renaldi Comitis Boloniæ, poſt Interceptiones, quas idem Simon fecerat adverſus genitorem noſtrum, maternæ reſtitueremus ſucceſſioni, &c.* Vide *Interprendere.*

Interceptura, Eadem notione. Charta Beatricis Abbatiſſæ B. Mariæ Sueſſion. an. 1231. *Ad hoc ſciendum, quod de omnibus Intercepturis, quas Major noſter imponeret alicui, ille, qui maneret in noſtra juſtitia, poterit eſcondire ſe per ſeptem, vel per unum.*

¶ INTERCISI Dies, Partim feſti, partim profeſti, apud Macrobium lib. 1. Saturn. cap. 16. & Varronem de Lingua Lat. lib. 5. c. 4.

¶ INTERCISIMEN, διακοπή, *Interciſio*, in Supplemento Antiquarii.

INTERCISIO, Injuria. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 110. §. 1. *Ut ſi aliquam injuriam aut opprobrium, aut plagas aut feritas, aut mortem ibi acceperint, nihil ad ipſas mulieres aut viros, vel mundoaldos earum, componatur illi, qui ſe defendendum eis aliquam fecerit læſionem, aut Interciſionem.* Vide *Inciſio* & *Impartitio.*

INTERCLAUSURA, Gall. *Enchaſſure.* Matthæus Paris ann. 1249. *Fabricato elegantiſſime ex auro & argento, inſertis gemmis & cryſtallinis Interclauſuris adaptatis feretro, iterato tranſlatum eſt venerabile corpus B. Edmundi, &c.*

¶ INTERCLINARE, Joan. de Janua, *Inter aliqua clinare*, (*Intercliner*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.) *unde Interclinis & Interclinus.* Ambroſius ſive quis alius in Egeſipp. *Civitas Interclina rupibus.*

¶ INTERCLUSUS, Incluſus, inſertus, Gall. *Inclus.* Chronicon Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 44. *Interclusam quidem in eiſdem litteris recepimus formam litterarum, quas &c.* Vide *Incluſor.*

INTERCOLUMNIUM, *Illud, quod ponitur inter columnas, ſpatium quod dividit eas*, Joanni de Janua. In 3. Reg. c. 7. ubi dicitur, *Media Intercolumnia, quadrata, non rotunda*, ait Gloſſa, *media Intercolumnia* dici *tabulam ſuperiorem, quæ, ſicut alia quadrata erat, ſimilique ſculptura, & in ſummitate ſui habebat rotunditatem unius, & dimidii cubiti, in qua lucerna ponebatur.* Gloſſ. Græc. Lat. μεσόστυλον, *Intercolumnium.* MS. Codex habet μεσόστηλον. Lex 45. Cod. Th. de Operib. publ. *Omnibus tabulatis, tam his, quæ Intercolumniis adfixa ſunt, quam his quæ ſuperiores porticus dividunt, ad formam priſtinam civitatis habitus revocetur.* Utitur Cicero 1. in Verrem, S. Hieron. in cap. 40. Ezechiel. ut & Vitruvius lib. 3. c. 1. lib. 4. c. 3. lib. 5. c. 1. 9. Vide Philandrum ad lib. 4. c. 3.

¶ INTERCOMMUNICARE, Una communicare, vocare ſe viciſſim in partem omnium, Gall. *s'En-*

trecommuniquer. Conventio Henrici IV. Angl. Regis an. 1401. apud Rymer. to. 8. p. 192. *Ibidem morari, mercari, mercandiſas licitas exercere, negotiari & Intercommunicare.*

¶ INTERCOMMUNICATIO, Mutua & reciproca communicatio. *De Intercommunicationibus inter nos & ſubditos noſtros,* in Litteris ejuſd. Reg. an. 1406. laudati to. p. 458.

¶ INTERCONFINIUM, *Terminus vel locus inter duos fines exiſtens.* Joan. de Janua. *Entre deux fins,* in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman.

¶ INTERCOPULARE, Conjungere. Miracula S. Liſardi, tom. 1. Junii p. 305. *Crura eorum duabus magnis trabibus Intercopulatis & ad uſum hujuſmodi tormenti aptatis, arctiſſime conſtrinxit.*

INTERCURSUS, Gallice *Entrecours:* Pactum mutuum inter dominos, ratione cujus ſervi aut ancillæ, ſeu viri & feminæ ſervituti obnoxii, qui in alterutrius dominio domicilium eligunt, aut ſedem figunt, vel nuptias contrahunt, ejus ſunt domini, cui ſubjacet domus, atque adeo eorum liberi. Ita Conſuetudo Vitriacenſis art. 78. 79. Charta ann. 1190. apud Perardum in Burgundicis: *Talem inter nos & ipſos firmavimus Intercurſum, ut ſi homo eorum feminam Templariorum de Buris acceperit in uxorem, & femina & hæredes ex ea, illorum erunt. Similiter & ſi homo Templariorum feminam Monachorum duxerit, & femina & hæredes Templariorum erunt.* Vide eumdem p. 324. [& Bullam Alexandri III. PP. apud D. *Calmet* tom. 2. Hiſt. Lotharingiæ col. CCCLXXXIII.] Charta Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1205. in ejus Regeſto Herouvalliano fol. 87. *De mutuo Intercurſu hominum ſeu feminarum, utpote cum homines ſeu feminæ vadunt de una terra in aliam, &c.* Charta an. 1295. in Probat. Hiſt. Caſtilioneæ p. 196. *Et eſt aſſavoir, que li Entrecours, qui eſtoit des fames & des hommes le Roy, & des hommes & des fames de l'Igliſe de Resbais & de Jorre, avant ledit eſchange, demorront en la manerre qu'il eſtoit au temps le Roy: ſauf ce que les fames que cils de cette franchiſe prendront de l'Igliſe de Jorre & de Rabays, feront de cette franchiſe.*

☞ Alterum *Intercurſus* effectum declarat Charta Adelinæ Abbatiſſæ Polengii ann. 1215. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Feudorum uſu p. 1023. *Notum facimus quod talis Intercurſus eſt inter homines noſtros & homines venerabilis Patris noſtri Lingonenſis Epiſcopi. Quod homines noſtri tenebunt hereditatem ſuam, ubicunque ſint, ſuper Epiſcopum; & homines Epiſcopi ſimiliter, ubicumque ſint, ſuper nos.* Hoc eſt, homines Epiſcopi in noſtro territorio, & noſtri in territorio Epiſcopi, percipient fructus & hæreditates ſibi obvenientes, in utrovis habitent territorio. Vide D. *Bruſſel* laudati Tractatus lib. 3. cap. 20. & infra *Percurſus.*

¶ INTERCURSUS MERCIUM, Mutuum commercium, liberum & pacto confirmatum, apud Rymer. to. 13. p. 527. & alibi non ſemel.

INTERDIA, μέσον ἡμέρας, in Gloſſis Gr. Lat.

¶ INTERDIANUS, Medialis. Cæl. Aurel. lib. 3. Tard. c. 7. *Poſt Interdianum cibum deambulatio, &c.*

INTERDIARIUS, ἡμεροκλέπτης, in Gloſſ. Lat. Gr. qui interdiu furatur. Vide Cujac. l. 11. Obſ. c. 27.

¶ INTERDICIUM PORCI, Porci mactatio, ſeu jus quod viario ob id exſolvebatur. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 183. *Thomas præfectus Willini Conſulis de Pontiaco accepit per vim de vicaria de terra S. Lenogiſili quatuor nummos, ſcilicet Interdicium cujuſdam porci, quem emerant Lazari qui morabantur in ea terra, ... quos nummos requiſierunt Monachi, & non potuerunt habere, donec clamorem facerent ad Conſulem. Sed Conſul juſſit nummos reddere per rectum judicium; ſicque Monachi habent ſuam vicariam quietam.*

INTERDICTUM, dicitur generalis excommunicatio, quæ fertur in provinciam, vel villam, aut caſtrum, cap. 17. de Verbor. ſignificat. de cujus origine ac antiquitate ſcitu digna commentatur vir doctiſſimus Monſpelienſis Epiſcopus ad Epiſt. 72. Innocentii III. lib. 14. Concilium Lemovicenſe an. 1031. ſeſſ. 2. *Niſi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicenſem publica excommunicatione: eo videlicet modo, ut nemo, niſi Clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu & infra in toto Lemovicino ſepeliatur, nec in alium Epiſcopatum ad ſepeliendum portetur. Divinum Officium per omnes Eccleſias latenter agatur, & baptiſmus petentibus tribuatur. Circa horam tertiam ſigna ſonent in Eccleſiis omnibus, & omnes proni in faciem preces pro tribulatione & pace fundant. Pœnitentia & Viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes Eccleſias, ſicut in Paraſceve, nudentur: & cruces & ornamenta abſcondantur, quia ſignum luctus & triſtitiæ omnibus eſt. Ad Miſſas tantum, quas unuſquiſque Sacerdotum januis Eccleſiarum obſeratis fecerit, altaria induantur, & iterum poſt Miſſas nudentur. Nemo in ipſa excommunicatione uxorem ducat. Nemo alteri oſculum det, nemo Clericorum aut Laïcorum, vel habitantium, vel tranſeuntium, in toto Lemovicino carnem comedat, neque alios cibos, quam illos, quibus in Quadrageſima veſci licitum eſt. Nemo Laïcorum aut Clericorum tondeatur, neque radatur, quouſque diſtricti Principes, capita populorum, per omnia ſancto obediant Concilio.* In interdictis denudata etiam altaria, proſtratas cruces ad terram, & reliquias Sanctorum, & inverſa cymbala, docent Synodi aliquot Landavenſes in Conciliis Anglicanis poſt Leges Eccleſiaſticas Alvredi Regis deſcriptæ.

Exſtat alia formula interdicti in Codice MS. Bellovacenſis Eccleſiæ Capit. Caroli M. *In Chriſti nomine ego Hildegarius Epiſcopus* (Bellovacenſis) *ex parte Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & ex parte S. Petri Apoſtolorum Principis, & ex noſtra parte excommunicamus & interdicimus hanc Eccleſiam, & omnes Capellas, ad illam aſpicientes, ut nullus habeat licentiam Dei omnipotentis, & S. Petri Apoſtolorum Principis, ab hac die in antea Miſſam cantare, nec audire, nec ullo modo divinum officium miniſtrare, nec decimam Dei omnipotentis accipere, niſi per noſtram licentiam: & quicunque contra hæc Interdicta, aut Miſſam cantare, vel audire, vel in aliquo loco divinum officium miniſtrare, aut decimam Dei omnipotentis accipere præſumpſerit, ex parte Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus ſancti, & ex parte ſancti Petri, atque Sanctorum omnium ſit excommunicatus, & maledictus, & a conſortio Chriſtianorum ſegregatus, & a liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ, ubi ſit remiſſio peccatorum, ſeparatus, & ſit anathema maranatha uſque in finem ſæculi cum diabolis in inferno. Fiat, fiat, fiat, Amen.* Sub Ludovico VII. *Innocentius PP. gladium Eccleſiaſticum in ultionem exerens, per omne Regis dominium divini celebrationem officii Interdixit,* in Chronico Mauriniacenſi pag. 387. Knyghton. ann. 1208. *Papa ſententiam excommunicationis tulit in eum* (Joannem Regem Angl.) *& in omnes fautores, & totam terram Anglicanam ſuppoſuit Interdicto; incœpitque hoc Interdictum generale a prima Dominica Paſſionis Domini anno 1208. & duravit ſex annis continuis & uno menſe, nilque fiebat in ſancta matre Eccleſia, niſi parvulorum baptiſma, & confeſſiones mo-*

rientium. Adde Epiſt. 16. ex Sugerianis, & Ivonem Carnot. Epiſt. 50. Inſtituit autem Bonifacius VIII. PP. ut non obſtante interdicto Eccleſiaſtico in quatuor Feſtivitatibus divina celebrari poſſent, quibus feſtum Corporis Chriſti adjecit Urbanus VI. ut eſt in magno Chronico Belgico an. 1389.

¶ INTERDIES, διʼ ἡμέραν, *Interdiu*, apud Janum in Supplemento Antiquarii.

INTERDIGITIUM. Gloſſ. vet. cap. de Membris humanis: *Interdita*, μεσοδάκτυλα. Leg. *Interdigitia.* Marcellus Empir. cap. 34. *Interdigitia ſanat cera & oleo Cyprino remiſſa & impoſita.*

¶ INTERDONATIO, Donatio mutua, qualis fit inter conjuges, Gall. *Don mutuel.* Exſtat apud Marculfum lib. 2. formul. 7. *Charta Interdonationis inter viro & femina de eorum res.*

INTERDUCIÆ, Induciæ, intervallum temporis. Epiſt. 46. inter Epiſtolas S. Bonifacii Archiep. Moguntini: *Quamvis per interducias temporum corporali præſentia ſecernamur.* Ubi *interduciæ temporum*, dicuntur *intervalla temporum*, in Epiſt. 68.

INTERDUM, pro Interim. Paſchaſius Radbertus in Walæ Abbat. Corbeienſis Epitaphio lib. 2. cap. 1. *Sed quia Interdum Severus ingreſſus eſt felix viam univerſæ terræ, &c.* Utitur rurſum cap. 14. Utuntur præterea Lex Bajwar. tit. 3. cap. 8. §. 11. & lib. 5. Capitul. cap. 315. Inprimis notandus locus ex Charta Caroli C. ex Tabular. S. Cyrici Nivern. num. 2. *Poſt mortem vero illorum abſque ulla contradictione ad eumdem locum perveniant. Interdum namque veſtituram, nonas, & decimas ipſa Eccleſia inde recipiat.*

INTER DUOS, Interjectum ſpatium, Gall. *Entre-deux.* Chrodegangus in Regula Canonicor. cap. 8. & novæ Edit. 22. *Quando Clerus una aut bina vice in die reficit, accipiat à minore uſque ad maximum quatuor libras panis, & quando bis in die reficit: pulmentum vero ad ſextam, unam miniſtrationem de carne Inter duos. Et ſi cibaria alia una accipient, & cibaria non habeant, tunc duas miniſtrationes de carne habeant. Ad cœnam autem, aut unam miniſtrationem Inter duos, aut cibaria alia habeant.*

INTERESSE, Uſura, fœnus, quod ultra ſortem ſolvitur, vel quod quanti alicujus intereſt: Gall. *Intereſt.* Matthæus Paris pag. 612. *Propter uſuras, pœnas, & Intereſſe non minima ſuſcipiebant incrementa.* Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1229. apud Perardum p. 299. *Volo & concedo, quod carta, quam Odo pater meus fecit de Intereſſis Epiſcopi Lingonenſis & Ducis Burgundiæ diſtinguendo apud Caſtellionem & in pertinentiis ſtabilita ſit & firma.* [Statuta MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. an. 1280. *Si uſurarius multa cum fœnore lucratus eſt, de rigore juris talia lucra reſtituere tenetur, ſicut & fur vel raptor, inter quos ipſe enumeratur: quia tamen qui nimis emungit, ſanguinem elicit, viſum eſt ſapientioribus in hoc caſu ſufficere debitori, ſi ſortem & ſumptus & moderatum Intereſſe duntaxat & non talia lucra recuperet; quia hoc eſſet ſuum repetere cum uſuris. Expenſæ, ſumptus, damna & intereſſe* frequentius occurrunt, præſertim in judiciis, Gall. *Dommages & Intereſts*: quibus verbis & damnum illatum, & lucrum inde ceſſans indicantur. Vide Acherium to. 8. Spicil. p. 279. Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 319. Martenium to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 303. D. *Seconſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 240. &c.]

¶ INTERESSENS, Qui intereſt ſeu præſens eſt. Occurrit apud Lobinellum in Hiſt. Pariſ. to. 3. p. 603. col. 1. in Actis SS. Martii to. 2. p. 600. Maii to. 2. p. 597. Conciliis Hiſp. to. 4. p. 146. & alibi. *Ad Intereſſendum Miſſæ*, in Bullario Carmel. p. 411. col. 1.

¶ INTERESSENTIÆ, Quod Clericis divinis *Intereſſentibus* diſtribuitur. Concil. Mexican. ann. 1585. inter Hiſp. to. 4. p. 407. *Quamdiu aliquis Præbendatus prædicta requie uſus fuerit, Intereſſentiis, obventionibus, anniverſariis & manualibus, quæ non niſi vere & corporaliter præſentibus & reſidentibus dentur... careat.*

¶ INTERESSOR, Socius. Acta S. Cononis, tom. 7. Maii p. 6. *Qui dæmonum quidem erat inſecutor idolorum maledictorum, ſanctorum Martyrum Intereſſor.*

INTERFARI, INTERFATUS, in Collatione 1. Carthagin. cap. 10. & alibi.

INTERFECTIBILIS, Qui interficere poteſt. Apuleius lib. de Virtutib. herbar. cap. 87. de Ruta hortenſi: *Memorant etiam ad Olcymum fluvium appellari viperalem, eo quod Interfectibilis earum comprobetur.*

¶ INTERFECTOR, Qui percutit, vulnerat. Fragm. Synodi Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 6. *Sanguis Preſbyteri qui ad terram effunditur donec collyrium ſuffert, manus Interfectoris abſcindatur, vel dimidium* VII. *ancillarum reddat, ſi de induſtria... ſi ad terram non perveniat, percuſſor ancillam reddat.*

¶ INTERFEMINEUM, Inguen. Miracula S. Bennonis to. 3. Junii p. 185. *Muliercula... ad Interfemineum inflata, voto facto, curatur.* Vide mox *Interfemus.*

INTERFEMUS, μεσομήριον, in Gloſſ. Gr. Lat. Infra: μηρός, *Femus.* Eadem notione *Interfemineum* dixit Apuleius in Apologia, pro τὸ γυναικεῖον. In Pœnitentiali Egberti Archiep. Eborac. pag. 17. *De ſortilegio, de ſodomitico, de Interfemore, de in tergo, &c.* Sed de hujus vocis notione, vide in *Nubere retro.*

INTERFESSUS, *Infatigabilis.* Papias.

INTERFINES, μεθόρια, in Gloſſ. Græc. Latinis.

¶ INTERFINIUM. Inſtrum. an. 1341. apud Rymer. to. 5. p. 259. *In qua archa reperientes monetas infraſcriptas, in ſaccis lineis ſeu pochiis repoſitas, certiſque cedulis ſuperſcriptas: 1°. viz. quindecies centum & treſdecim duplicis auri. Item novies centum & duo ſcuta auri in eodem ſacco, cum Interfinio modico... Item, treſdecim coronas auri & duas agnas auri in eodem ſacco, cum Interfinio ligaturarum.*

¶ INTERFUGIUM, Effugium, tergiverſatio, Gall. *Subterfuge.* Conſuetud. Brageraci art. 45. *Si vero præſens ſit dictus emptor & dilationes per Interfugia quæcumque ſibi dari & concedi petierit, ad hoc Bajulus ad eum non admittat.*

¶ INTERGERE, Abſtergere. Supplementum Antiquarii: *Interget*, ἀπομάσσει.

¶ INTERGERIES PARIES, τοῖχος ὁ δύο διορίζων, in Gloſſis, Paries interjectus, medius. Forte legendum *Intergerinus paries.* Feſtus: *Intergerini parietes dicuntur, qui inter confines ſtruuntur & quaſi intergeruntur.* Vide Lexicon Martinii.

¶ INTERIA, *Inteſtina*; unde *Interici, qui diſſolutionem patiuntur ventris ſecundum Papiam.* Joh. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Interia, Entrailles.* Vide *Enteria.*

¶ INTERIBI, *Interim, interea, in illo loco*, Joh. de Janua; *Entrela*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman.

¶ INTERJECTIO, Pactum, conventum, ut videtur. Promiſſio Caſimiri Regis an. 1335. apud Ludewig. to. 5. p. 597. *Promittimus, quod ſi fortaſſe, quod abſit, aliquem vel aliquos ex noſtris ipſas treugas*

treugas vel earum Interjectiones & conditiones violare... contingat, &c.

¶ INTERIM. Sic dicta eſt Caroli V. Imp. *Declaratio Religionis, qua conſtituit exercitium Religionis, quale Interim eſſe debeat in Imperio Romano, uſque ad definitionem concilii generalis, publicata & promulgata, & à Statibus Imperii acceptata in Comitiis Auguſtæ* xv. *Maii an.* 1548. Declaratio hæc, quam inter Conſtitutiones Imperiales refert Goldaſtus p. 107. Catholicis perinde ac Lutheranis odioſa fuit; quia dum plures Eccleſiæ Catholicæ ritus & antiqua dogmata retinet, Preſbyteris nuptias concedit, & laicis communionem ſub utraque ſpecie permittit.

¶ INTERINARE, Ratum habere, approbare, Practicis noſtris *Enteriner*. Regeſtum concluſionum Capituli Meld. an. 1542. *Interinando requeſtam per magiſtros & gubernatores domus Dei.*

¶ Interinamentum, Ratihabitio, approbatio, Gall. *Enterinement*. *Interinamentum ſupplicationum*, in Charta ann. 1559. inter Privilegia Equitum S. Johannis Hieroſol. pag. 254.

¶ Interinatio, Eadem notione, in Enumeratione jurium caſtri Auzeti an. 1394. ex Camera Comput. Provinciæ Regeſto *Armorum* fol. 70.

¶ INTERINIMENTUM, ab *Interinire*, Partium coram judice certamen mutuum, in lege 4. tit. de Reſcript.

¶ INTERINSTITUTIO, Additio, ut videtur, portioni hæredis inſtituti. Teſtamentum Armandi *d'Alegre* an. 1263. to. 1. Anecd. Marten. col. 1115. *Alazais vero filiam meam... inſtituo in heredem in quingentis libris Vienneſibus, & in quindecim libris ejuſdem monetæ cenſualibus... & amplius dono eidem nomine Interinſtitutionis centum ſolidos dictæ monetæ ſemel tantum ſolvendos eidem.*

¶ INTERIORA, Myſteria, ut conjecto. Privilegium Alexandri II. PP. pro Monaſterio Pinnatenſi apud Mabillon. to. 5. Annal. Benedict. pag. 42. *Accepimus in partibus Hiſpaniæ, catholicæ fidei unitatem à ſua plenitudine declinaſſe, & pene omnes ab eccleſiaſtica diſciplina & divinorum cultu Interiorum aberaſſe.*

¶ INTERIORITAS, Locus interior. Guibertus lib. 4. de Pigneribus Sanctorum cap. 8. *Cœlum, id eſt ſuperior illa pars triplicis machinæ, quæ & ob digniorem ſui partem ſedes Dei appellatur, nihil aliud eſt quam ſpiritualis Interioritas iſta, in qua ac ſi extra mundum iſtum regnare ſe Dominus perhibet, &c.*

¶ INTERIRE, Infundere. Papias: *Intereo, Infundo, Interitum, Infuſum.*

INTERLAQUEATUS, Interpoſitus, interjectus, illigatus, ex Gallico *Entrelaſſé*. Monaſticum Anglicanum to. 3. pag. 310. *Unum vas argenteum ad aquam benedictam, cum opere levato de imaginibus, & Interlaqueato vineis, &c.* Adde pag. 315. 320. &c.

INTERLATUS. Epiſtola S. Bonifacii Mogunt. ad Cuthbertum Archiepiſc. Cantii, præfixa Concilio Cloveshowenſi: *Dulciſſimas literas veſtras fraterna caritate Interlatas... ſuſcepimus.* Ubi quidam legendum cenſent *Interlitas*. Sed *Interlata* videtur eſſe vox noſtra Gallica *Entrelaſſée.*

¶ INTERLECTUS, *Interfœdatus, varieque maculatus, per intervalla fuſcatus.* Gloſſ. Iſid. Melius apud Papiam: *Interpolatus, interfœdatus, varieque maculatus, corruptus.*

¶ INTERLICINIO, f. Faſcia in ſcutis gentilitiis. Meiſterlini Hiſt. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. p. 53. *Caſtri & totius provinciæ dictæ Swabfeld, modo Swanfeld, arma erant clypeus albus in fundamento, habens tres Interliciones rubeas.*

¶ INTERLIDERE, *Interpaulatim lædere*, Johanni de Janua; *Entrepoſcement blecier*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. S. Paulinus in Poemate 10.
... *gravem Interlidere dentem.*

¶ INTERLIGATIO, Fœdus, conſpiratio. Litteræ an. 1386. apud Rymer. to. 7. p. 539. *Ac de illis qui tractatus, covinas vel Interligationes proditorias cum inimicis noſtris... fecerunt, &c.* Vide *Liga.*

¶ INTERLIGNUM, f. Vaſculum ligneum. Vetus Catalogus ornamentorum S. Martialis Lemovic. *Item x. Interligna minora, undecimum Interlignum criſmatis.*

¶ INTERLIMITANEUS, Medius, interjectus, in Vita S. Ettonis, to. 3. Julii p. 59.

¶ INTERLINEARE, Inter lineas ſcribere. Pactum inter Jacobum Aragoniæ Regem Montiſque Peſſulani dominum & Berengarium Magalonæ Epiſcop. an. 1278. *Et huic inſtrumento publico ſignum meum appoſui & Interlineavi ſuperius, Curie domini.*

¶ Interlinearis, Inter lineas ſcriptus, ut ſunt Gloſſæ Biblicæ Nicolai de Lyra & aliæ interpretationes, quas vocant *Interlineares.*

¶ Interlineatura, Additio vel correctio *interlinearis*. Proceſſus de Vita S. Yvonis, to. 4. SS. Maii p. 561. *Propria manu ſcripſi una cum Interlineaturis & raſuris factis in dictionibus ſeptem.* Bullarium Carmelit. p. 38. *Signo meo ſubſequenti ſignavi, & feci quandam Interlineaturam; quæ dicit* Bedis, *& aliam quæ dicit* Ordinis; *& aliam quæ dicit* Ordini; *& aliam quæ dicit* Circa.

INTERLUDIUM, Fabula ſcenica, Anglis, *Interlude*. Vitæ Abbatum S. Albani: *Joculando & talia verba aſſerendo Interludia fuiſſe vanitatis.*

INTERLUDUM. Anaſtaſius Bibl. in S. Cornelio PP. *Quem juſſit ſibi præſentari cum Præfecto urbis in Interludo noctu ante templum Palladis.* Alii Codd. habent *in Tellude, Interlude.*

INTERLUNIUM, μεσοσέληνον, in Gloſſ. Græc. Lat. ἀπόκρουσις σελήνης, in Lat. Gr. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Interlunium, Interſtitio Lunæ.* Papias: *Interlunium, tempus illud Lunæ inter deficientem & naſcentem; quando eſt* 30. [ſeu *trigeſimus dies, quo non lucet*, ut habet Iſid. lib. 3. Orig. c. 54.] Charta Godæ Optimatis Edwardi Confeſſoris, in Monaſtico Anglic. to. 3. p. 121. *Poſt Interlunium temporis prædicti, &c.* Vox Plinio lib. 16. cap. 39. nota. *Nox ſqualida & Interlunis*, apud Ammian. lib. 19.

¶ INTERMANSUS. Vide *Intromanſus.*

INTERMETIUM, Spatium inter Circi metas, τὸ μεταξὺ τῶν καμπτήρων, in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ INTERMINABILIS, Sine termino, Interminatus, infinitus, apud Tertull. lib. 2. adv. Marcionem cap. 3. S. Hieron. Epiſt. 132. S. Aug. de Civit. Dei lib. 19. cap. 11. Sidon. lib. 2. Epiſt. 7. & alios recentiores.

¶ Interminabiliter, In perpetuum, ſemper, apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Brit. col. 270.

¶ Interminatim, Eadem notione, in Teſtamento S. Rudeſindi an. 978. Concil. Hiſp. to. 3. pag. 184. col. 2. in Vita Honorii III. PP. apud Murator. tom. 3. p. 568. col. 1.

¶ INTERMINATIO, Minæ, comminatio. *Cum ſumma Interminatione edicimus*, apud Juſtinianum in Præfat. Digeſt. *Interminatio pœnæ*, in Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 368. & lib. 7. cap. 285. *Interminatio anathematis*, apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 82.

¶ INTERMINATIONES, Fines agrorum, termi-

ni. Charta an. 984. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 333. *Et habet ipſas villas conſortes, vel Interminationes Almes uſque in termino de villa Auriolo.*

¶ Interminia, Eadem notione. Præceptum Ludovici Pii Imp. pro Monaſterio Montiſolivi an. 815. apud Stephanot. to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. p. 409. *Cellula... quæ eſt conſtructa in honore S. Martini Confeſſoris, cum rebus, hominibus, & adjacentiis ſive Interminiis ſuis.* Baluzius to. 2. Capitul. col. 1408. præfert *ſive terminis ſuis.*

¶ INTERMINUS, *Sine termino exiſtens; unde in hymno S. Trinitatis dicitur: In ſimplici ſubſtantia Virtus manens Intermina. Papias vero dicit: Intermina internuncia, Mediatrix inſeparabili termino carens.* Jo. de Janua. Vocem *Interminus* uſurpant Prudentius in Hymno Epiphaniæ & lib. 2. contra Symmachum Avienus Perieg. v. 74. Auſonius & alii recentiores.

INTERMISSA. Pancharta Nigra Turon. Ch. 97. *Cum mancipiis, . . . terris etiam cultis & incultis, quæſitis & adinquirendis, Intermiſſis, vineis quoque & ſilvis, &c.* apud Beſlium p. 202.

INTERMISSIO, Interventus, Gall. *Entremiſe.* Synodus Beneventana an. 1091. cap. 2. *Capellanos, qui contra ſtatutum numerum in Eccleſiis ſine conſenſu ſui Epiſcopi militaverint, & à Laïcis decimas ſine Intermiſſione Epiſcoporum obtinuerint, . . . ab officio & beneficio interdicimus.*

INTERMITTERE, Immiſcere. Vetus Placitum ſub Ludovico Imp. apud Viennam an. 912. ex Tabulario Eccl. Gratianop. fol. 68. *Audiens autem prænominatus Dux & Marchio* (Hugo) *proclamationem ipſius Pontificis, tactus pietate, per juſſionem Domini noſtri Imperatoris, ac per conſilium Epiſcoporum, & per judicium Comitum, Nobilium, ac cæterorum fidelium ſuorum, per wadium ſuum ipſam terram Deo ſanctoque Apollinari reddidit: promittens nunquam ſe Intermiſſurum de ea, &c.*

¶ INTERNECARE, Penitus necare, apud Prudentium in Præfat. Apotheoſ. v. 49. & S. Orientium in Commonitorio lib. 2. cap. de ebrietate. *Internecatus* vel *Internectus*, apud Plautum & Ciceronem. Jo. de Janua: *Internecare, id eſt, Inter aliqua necare, vel interpolatim necare; vel interim dum aliquis eſt in itinere necare; unde*

¶ Internecatio, *Mors quæ contingit alicui dum eſt in itinere.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Internecacio, More.*

¶ Internecies, *Mors, jactura.* Gloſſ. Iſid. Idem lib. 5. Orig. cap. 26. *Internecies judicium in eum dabatur, qui falſum teſtimonium fecerat, & ob id hominem occiderat. Accuſatorem ejus poſſeſſio bonorum ſequebatur. Interneciei autem ſignificatio eſt, quaſi hominis quædam necatio.* Occurrit in Actis SS. Maii to. 6. pag. 402.

Internectare, *Occidere*; *Internectus, occiſus*, Gloſſæ vett. apud Voſſium.

Internicida, in Gloſſ. Arabico-Lat. *eſt quaſi qui falſum teſtamentum facit, & ob id hominem occidit.* Vide Jacob. Gothofr. ad l. 14. Cod. Th. de Accuſation. [Iſid. lib. 10. Orig. habet *Internecida*. Gloſſar. Latin. Gall. Sangerman. *Internecida, Meurtrier.*]

¶ Internicidium, *More, occiſion*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. Joh. de Janua: *Internicium & Internicidium, Mors, occiſio, quam internicida committit.*

¶ Internicium, eid. Joh. de Janua, *etiam dicitur Bellum in quo omnes perierunt nullo remanente*: qua notione Tullius dixit *Internecio.* Papias: *Internecio, quaſi quædam hominis maxima necio, mors vel pœna. Internecivum bellum, in quo omnes perierunt. Bellum Internecinum* habet Livius lib. 9. cap. 25. *Internecinum*, vel ut alii legunt, *Internecivum teſtamentum, propter quod dominus ejus necatus eſt*, apud Feſtum.

INTERNUPTÆ, Iterum nuptæ. Concilium Valentinum I. Galliæ cap. 1. *Sedit igitur neminem... de digamis, aut Internuptarum maritis, ordinari Clericum poſſe.* S. Honoratus Maſſilienſis in Vita S. Hilarii Arelat. *Aſtruentes Chelidonium Internuptam ſuo adhibuiſſe conſortio, quod... Canonum prohibent ſtatuta.* Occurrit præterea in Concilio Turonico I. c. 4. Agathenſi c. 1. & 43. Arelat. IV. c. 3. Aurelian. IV. c. 10. & in Actis pro cauſa Contumelioſi Epiſcopi ſub Joanne II. PP. *Renupta*, in Concilio Epaon. cap. 2. & Aurel. III. cap. 6. *Internupta & duplicata matrimonia*, in Concilio Arelat. II. c. 45. *Duplicata matrimonia*, in Arauſicano I. cap. 25. *Duplicatio matrimonii*, in Reſponſis Leonis I. PP. ad Ruſticum Narbon. c. 6.

INTERPEDARE. Jornandes de Rebus Geticis, in Maximino: *Tum Imperator equo adacto in curſum, calcaribus incitatum, multos orbes huc atque illuc uſque ad ſuam fatigationem variis inflexibus Interpedavit.* [Salmaſius emendat *Intripedavit*; dicitur autem Intripedare de equis trepidariis vel tripedariis, qui ſunt ſuccuſſatores, ut habet Carolus de Aquino in Lexico militari.]

INTERPEDITATUS. Conſuetudines & Aſſiſæ Foreſtæ: *Licitum eſt Abbati de Burgo S. Petri venari & capere lepores, vulpes & mureleges, infra metas foreſtæ; & habere canes Interpeditos.* Videtur, inquit Spelmannus, medium quiddam ſonare inter *expeditatos*, & *inexpeditatos.* Vide ſupra in *Expeditare.*

¶ INTERPELLATOR, Qui alium interpellat in eo quod poſſidet, actor. Leges Ludovici Auguſti apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 128. col. 1. *Si vero Interpellator aut actore, aut teſtimonio, aut cartharum collatione convictus fuerit, & hoc quod voluerit efficere non potuerit, multam quæ in ipſa ingenuitatis charta continetur, cogatur exſolvere.* Charta vetus de vinea Aldranni: *Tali tenore interpoſita ut ſi aliquando Interpellatorem haberet hæc vinea, aut interpellantem quieſcere faciat, aut ſi non potuerit ex alode ſuo in ſimiliter valente vinea componat illi Presbytero alteram quartariatam tam grandem, quam ipſa eſt, juſte menſuratam.*

INTERPENDIUM. Gloſſ. Gr. Lat. *Interpendium*, παράλληλον. Idem videtur quod *Interpretium.*

INTERPLACITARE. Vide *Placitum.*

¶ INTERPOLANTIA, Intermiſſio, ceſſatio. Vita S. Hugonis Æduenſis, ſæc. 5. Benedict. p. 101. *Hoc enim ſtudebat facere diu noctuque... abſque ulla Interpolantia.*

¶ INTERPOLARE, apud Nonium, *Immittere & interponere & novam formam è vetere fingere... & eſt tractum ab arte fullonia, qui poliendo diligenter vetera quæque in novam ſpeciem mutant.* Pejorem in partem Johannes de Janua: *Interpolare, Obſcurare, inquinare, impedire, vel interrumpere, corrumpere, variare, non continuare: ut in Hymno: Quod nulla nox Interpolet, Fideque jugi luceat.* Unde notiones has omnes arceſſerit hic Gloſſographus, non inquiro; unum dumtaxat obſervo noſtri inſtituti, ſcilicet *Interpolationes*, cum de veteribus ſcriptis agitur, dici adjectiones vel immutationes, quæ in tranſſumtis occurrunt vitio librario-

rum, qui authentica non exſcripſerunt iis quibus par erat fide & diligentia, ſive id de induſtria fecerint, ſive non. Ad ejuſmodi interpolationes in veteribus monumentis detegendas, quinque regulas ſtatuit Ruinartius in Apologia miſſionis S. Mauri in Gallias. Prima, ut monumentum illud, quod pro antiquo proponitur, eam ætatem ſapiat, quæ ei tribuitur, id eſt, ut ſtilus ſit ejus ævi, quo exaratum dicitur; loquendi modi peculiares his temporibus adhiberi ſoliti occurrant, ſicut & vocabula quædam, quæ tunc in uſu erant, aliaque ſimilia, quæ ſibi ipſis optime cohæreant: quæ quidem indicia etſi ſeorſim conſiderata, non magni videantur eſſe momenti, cum tamen ſimul in uno opuſculo conveniunt, vix ac ne vix quidem inducunt in errorem. 2. Ut legitima ac certa habeantur teſtimonia, ejuſmodi opus fuiſſe ab aliquo poſterioris ævi interpolatore aut auctore recognitum, qui nonnihil in eo mutaverit. 3. Ut illæ vocum aut rerum mutationes, ſive etiam additiones, quæ ab interpolatore factæ dicuntur, ei ætati conveniant, qua interpolatorem vixiſſe conſtat. 4. Ut eædem interpolationes aut commutationes tantæ non ſint, aut non ita frequentes, ut diſcerni non poſſit, quid interpolatori, quidve primo auctori tribui poſſit. 5. denique, ut ea loca, quæ in eo opere interpolatoris vitio depravata dicuntur, non emendentur pro cujuſvis arbitrio, ſed eo pacto, ut ſic emendata toti operis contextui apprime conveniant, & cum veteribus aliis monumentis, quæ aliqua ratione ad illud revocari poſſunt, concordent.

¶ Interpolate, Interrupte, non continue, alternatim. Chron. Mellic. p. 344. col. 2. *Si fieri poteſt ad unam menſam reficiant, & legatur aliquid coram ipſis, vel ipſi ſibi Interpolate legant, ne fabulis vacent.* Codex MS. S. Martialis Lemovic. *Habeant omnes Clauſtrales... pelliceam & tunicam, ſequenti anno tunicam, & alio ſubſequenti pelliceam, & ſic deinceps Interpolate.*

¶ Interpolatim, Ead. notione. Bulla Innocentii VI. PP. an. 1359. in Bullario Carmel. p. 103. col. 2. *Qui... per unum annum continuum vel Interpolatim, in dicti proſecutione negocii fuerint commorati.* Tranſactio an. 1365. apud Ludewig. tom. 1. pag. 391. *Plebanus & omnes ſui deinceps ſucceſſores ſingulis diebus Dominicis Miſſas in Dobraſtrow celebrare tenebuntur, & Interpolatim feriis ſextis, ſic videlicet ut cum Miſſam feria ſexta unius ſeptimane legerint, ſequenti ſeptimana non legant.*

¶ INTERPONERE, Intermittere, procraſtinare. Sebaſtianus Peruſinus in Vita B. Columbæ Reatinæ, to. 5. Maii p. 368.* *Cum ei ſacra Communio Interponebatur aut colloquium verbi Dei, attenuarentur vires ac ſpiritus depauperarentur, &c.*

INTERPRÆMIUM. Lex Saxonum c. 2. §. 1. *Qui nobilem occiderit, 840. ſol. componat. Ruoda quod dicitur apud Saxones, 120. ſol. & Interpræmium 120. ſol.* Ubi Lindenbrogius videtur exiſtimare idem eſſe quod *Interpretium*, de quo mox.

¶ INTERPRAISIA, ut mox *Interpriſa*. Charta an. 1319. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 183. col. 1. *Pro damnis illatis emendandis & Interpraiſiis ſedandis, & ad providendum ſcandalis & malis, quæ oriri poſſent inter dictos Dominos, &c.*

INTERPRENDERE, Interpriſa, Idem quod *Intercipere, Interceptio*, de quibus ſupra, ex Gall. *Entreprendre, Entrepriſe.* Capitula Caroli C. tit. 28. *Ut audivimus aliquos Interprendere.* Hincmarus Rem. Opuſc. 13. *Unde puto, ut ſicut in nomine Interpreſum eſt, ita ſit & in ambaſciato.* [Charta ann. 1405. inter Probat. Hiſtor. Lugdun. Meneſterii pag. 128. col. 1. *Uſurpando Interprenderat ac Interprendebat, &c.*]

Interpriſa, Interceptio. Matth. Paris an. 1242. *Ut treugas initas teneret, & Interpriſas emendaret, ſi quæ per ipſum vel per ſuos factæ eſſent.*

¶ Interpriſia. Arreſtum Parlam. an. 1418. è Chartul. Latiniac. *Et ſi dicti Officiarii... explecta juriſdictionis aut Interpriſias in præjudicium... fecerant, &c.* Rurſum habetur in Arreſto an. 1394. apud Meneſter. in Probat. Hiſt. Lugdun. pag. 80. col. 1. & in Orat. coram ſummo Pontifice habita an. circ. 1471. to. 9. Spicil. p. 333.

¶ Interprinsia, Gall. alias *Entreprinſe.* Statuta Collegii Cenoman. an. 1526. apud Lobinell. to. 3. Probat. Hiſtor. Pariſ. p. 590. col. 1. *Per Epiſcoporum & Collatorum ſeu etiam Officiariorum uſurpationem & Interprinſiam.*

Interprisio. Vetus Notitia Viennenſis Eccleſiæ an. 863. *Sicque ipſe Sigebertus cauſam præſumptionis & iniquitatis ad præſens negare non valens, coram omnibus confeſſus eſt hujuſmodi Interpriſionem & præſumptionem in omnibus eſſe veram, &c.* [Occurrit rurſus apud Acher. to. 12. Spicil. pag 155.]

¶ Interpressio. Charta Theobaldi Comitis Bleſenſis an. 1213. ex Schedis D. *Lancelot*: *De aliis Interpreſſionibus diſtricte prohibeo, &c.*

Interpresura, Eadem notione. Charta Erardi de Brena anno 1217. in Tabulario Campan. *Si vero, quod abſit, aliquid interceptum eſſet infra prædictum terminum,... Interpreſuras infra 15. dies, poſtquam inde eſſent ſubmoniti, facerent emendari.* Statuta de Talemellariis Pariſiorum MSS. *Le Roy a donné à ſon Maiſtre Pannetier la Maiſtriſe des Talemelliers,... & les amendes des Talemelliers... ſi comme des Entrepreſures de leurs meſtier, & de bature ſans ſang, &c.* Vide *Interripere.*

¶ Interpressura, in Chartulario Campan. laudato à D. *Bruſſel.* to. 1. de Feudorum uſu p. 346. & apud Rymer. to. 1. pag. 852. col. 1. & 2.

INTERPRES, Interceſſor. Vetus Notitia Judicati an. 954. apud Ughellum to. 5. pag. 1501. *Ille audiens talem contentionem, fecit nobis dare guadiam & quindennitatem, Interpretes ponere Andream venerabilem Epiſcopum... ut uſque in diem tertium haberemus inducias penſandi inter nos, &c.* Infra: *Miſericordia moti eſtis ſuper nos per Rogationes Domini Andreæ Epiſcopi, &c.* Ubi videtur leg. *atque indemnitatem.*

Interpres Nuptiarum, Internuntius, in leg. 1. Cod. Th. de Nupt. προξενήτης.

¶ INTERPRESSIO, &c. Vide *Interprendere.*

INTERPRETIUM, Quod de pretio rei reſtat, Galli dicunt, *le ſurplus du prix.* Gloſſ. Lat. Gr. *Interpretium*, παράλληλον. Ita *Interpretio* & *Interpendio*, contrarium *Intertrimentum*, id nempe quod de pretio & pondere detrahitur. Senator lib. 2. Ep. 26. *Ut frumenta, quæ per ſupradictos negotiatores in publico comparantur, non iterum ab eiſdem Interpretii nomine ſolidorum quantitas exigatur.* Ammianus lib. 28. *Verum quoniam denis modiis ſingulis ſolidis indigentibus venundatis, emerat ipſe tricenos, Interpretii compendium ad Principis ærarium miſit.* Charta Artemii Epiſc. Tarracon. in Concilio Cæſarauguſt. II. *Decrevimus, ut... exigere debeatis, hoc eſt, ſiliquas octo... & pro inevitabilibus damnis, vel Interpretia ſpecierum, ſiliquas quatuor, &c.* Adde leg. 1. Cod. Theod. de Suariis, &c. quæ eſt ex Novella 27. Valentiniani & Marciani. Vide Cujac. lib. 16.

Obſerv. cap. 4. Lindenbrogium & Valeſium ad Ammianum.

¶ INTERPRINSIA, &c. Vide *Interprendere.*

INTERRARE, Humo mandare, Gall. *Enterrer.* Leges Edwardi Confeſſ. cap. 36. *Interrent eum ut Chriſtianum.* [Rurſum habetur, in Teſtamento Richardi II. apud Rymer. to. 8. pag. 76.]

Interragium, Inhumatio: occurrit in Statutis Synodalibus Odonis Epiſc. Pariſ. [& in Charta an. 1237. è Chartulario Meldenſi.]

¶ Interragium, Quod pro inhumatione datur Sacerdoti. Statuta Eccleſ. Meldenſis an. circiter 1346. inter Inſtrum. Hiſt. ejuſd. Eccl. tom. 2. pag. 484. *Prohibetur diſtricte, ne pro Interragio corpus ſepeliri differatur, & poſt ſepulturam, ſi quid datum fuerit in eleemoſyna, recipiatur.* Pro *& poſt ſepulturam,* melius legitur, *Sed poſt ſepulturam*, in ſimilibus Statutis apud Marten. to. 4. Anecd. col. 161. & 472.

¶ Interramentum, Humatio, ſepultura, Gall. *Enterrement,* in veteribus Miſſalibus Cluniac. non ſemel, ubi de Miſſis defunctorum.

¶ Interratus, Sepultus, humatus, in Actis SS. April. to. 2. pag. 701.

INTERRASILIS, Cælatus, inciſus. Papias: *Interraſilis, anaglypha, ſculpta.* [MS. Bituric. *Interaſilis, anaglypha, ſculptura.*] Idem: *Lubrum, Raſile lignum.* Will. Brito in Vocabul. *Interraſile dicitur interpolatum, celatura, & plana. Planum enim inter celaturas quaſi raſum videtur. Raſile lignum* dixit Prudentius in Pſychomach. pro jaculo ſeu miſſili: & lib. περὶ στεφ. *Raſiles ſcopulos*, idola Paganorum vocat. *Raſilis ars*, apud Honorium Auguſtod. in Gemma animæ lib. 1. cap. 220. Gloſſ. Gr. Lat. Εὔξυστον, *Raſile. Raſili* igitur opponitur *Interraſile*, quod ſubinde cælatura & *plano variatur*, ac diſtinguitur. Alexander:

Quod nunc ſculpturis, quod nunc planitia variatur,
Hoc & non aliud opus Interraſile dicas.

Corona Interraſilis, Exodi cap. 25. Anonymus de Geſtis Conſtantini M. *Laminam auream juſſit Interraſilem fieri.* Fortunatus lib. 1. Poëm. 13.

Hic ſcalpta cameræ decus Interraſile pendet.

Anaſtaſius Bibl. in Leone III. pag. 131. *Hic idem Præſul fecit ... crucem anaglypham Interraſilem ex argento puriſſimo.* In Gregorio IV. *Gabathas Interraſiles de argento duodecim angelorum opere conſtructas.* Adde pag. 165. a. 176. d. 179. d. & 204. a. Ex his emendare licet eumdem Anaſtaſium, ubi pro *Interraſiles*, habet *Interſatiles*, pag. 134. ut & Epiſtolam Patriarchæ Hieroſol. ad Ignatium Patr. CP. *Simul autem & ſacrum vas cimeliorum S. Reſurrectionis, craterem argenteum cum imaginibus Interſatilem tranſmiſi.* Vide Exod. cap. 25. v. 25. 3. Reg. 7. 28. Salmaſius de Modo uſurarum p. 461. *Interraſile* eſſe ſcribit, quod Græci διάτρητον vocant, quod ſic cælatum eſt, ut traluceat, & viſum tranſmittat. Auctor Incertus apud eumdem, de Theoderico: *Laminam auream juſſit Interraſilem fieri, quatuor litteras Regis habentem: unde & ſi ſubſcribere voluiſſet, poſita lumina ſuper Chartam per id ſubſcriptio ejus tantum videretur.* [Hæc vox metaphorice ſumitur in *Eclipticus*, quod vide in *Eclipſare.*]

Interrasus, Eadem notione. Statius lib. 7. Thebaïd. pag. 344.

Et fibula Raſilis auro
Tenariam fulva mordebat jaſpide pallam.

Ubi Lactantius: *Ad luxuriam retulit pulcritudinem fibulæ. Erat enim foraminibus multis exornata, ... quas vulgo Interraſas appellant.* Paulinus Natali 9. de ovibus Laban pag. 605.

Ut de Interraſa variatis cortice virgis
Infinita gregis ſancti fœtura probetur.

Interrasor, Ejuſmodi operum artifex, cælator. Gloſſ. S. Benedicti: *Interraſor*, διαρινητής. Diverſi vero *Interraſores* à Tornatoribus.

¶ INTERRATUS, Terra munitus, ut videtur. Radulphus de Geſtis Friderici I. Imp. apud Murator. tom. 6. col. 1196. *Quod caſtrum fortiſſimum erat... cum altiſſimo muro merlato juxta terragium, & cum alio muro intus, qui duo muri Interrati erant à medio uſque ad ſummum.* Vide *Interrare.*

¶ INTERREGNUM, Illud temporis ſpatium, quod inter Regis defuncti mortem intercedit & ſucceſſoris electionem ſeu conſecrationem, Gall. *Interregne.* Fulcuinus de Geſtis Abbatum Lobienſium cap. 15. *Igitur Hludovico quarto regni ſui anno defuncto, Francis in diverſa tendentibus, facto Interregno per* XVIII. *annos, Conrado, Rodulpho, Odone & Roberto in Occidente regnantibus; cum Arnulfus Rex Noricorum, Auſtralis Franciæ Rex adſciſceretur. Interregnum* hic vocat Fulcuinus totum illud ſpatium quod fluxit à morte Ludovici III. ad inaugurationem Caroli Simplicis, vel quia non exiſtimabat legitimos Reges, qui toto hoc intervallo regnaverant, vel quia tunc temporis regnum fuerat in plures partes diviſum. Regnum enim ſic diviſum, *Interregnum* appellare potuit, quemadmodum alii, Sirmondo teſte in Gloſſario ad calcem Supplementi Concil. Gall. *Interregna* vocarunt Res in diverſis regnis ſitas, cum olim regnum Francorum inter ſucceſſores æqualiter Reges dividebatur in diverſas ſortes & regna: qua notione videtur intelligenda vox *Interregna* in priori ſaltem loco, quem Cangius profert ex Bertichramni Teſtamento. Sed penes attentum Lectorem eſto judicium.

Interregnum. Concilium Pariſienſe III. can. 1. & Turonenſe II. can. 25. de pervaſoribus rerum Eccleſiaſticarum: *Neque quiſquam per Interregna res Dei nitatur defenſare: quia Dei potentia cunctorum regnorum terminos ſingulari dominatione concludit.* Edictum Chlotarii II. Regis in Synodo Pariſienſi V. *Ea quæ unus de fidelibus ac leodibus, ſuam fidem ſervando domino legitimo, Interregno faciente, viſus eſt perdidiſſe, generaliter abſque aliquo incommodo de rebus ſibi juſte debitis præcipimus reveſtiri.* Pactum inter Guntrannum & Childebertum Reges, apud Gregorium Turon. lib. 9. Hiſt. cap. 20. *Et ſi aliquid cuicunque per Interregna ſine culpa ſublatum eſt, audientia habita reſtauretur.* Teſtamentum Bertichramni Epiſc. Cenoman. *Simili modo villa Briomilia, quæ ex ſucceſſione parentum nobis juſte debita erat, & per Interregna longo tempore nobis ablata fuit, & poſtea cum Deus Domno Chlotario regnum ſuum in integrum dedit, &c.* Infra: *Villa vero Blacciaco licet à parentibus meis longo tempore fuit poſſeſſa, & per Interregna vel adoleſcentiæ meæ genitricis fuit de jure ſuo ablata, &c.* Id eſt, interventu Regum, *per auctoritatem Regiam*, ut eſt in Concilio Remenſi can. 8. apud Flodoardum lib. 2. Hiſtor. Remenſis c. 5. & lib. 6. Capit. Caroli Magni cap. 409.

INTERREX, Gubernator Regni. Hector Boëtius lib. 2. Hiſt. Scotor. pag. 27. *Ubi Interrex (hac ætas Gubernatorem vocat) cunctis applaudentibus eſt declaratus.*

¶ INTERRIVATIO Fluminis, Derivatio. Barthii Gloſſar. ex Saxone Grammatico de provinciarum Danicarum ſitu: *A cujus complexu, flumi-*

nis Eidari Interrivatione diſcreta, cum aliquanto longitudinis excremento in Norici fretici littus excurrit.

INTERRIVATUS, Rivis diſtinctus. Dudo Decan. S. Quintini de Actis Norm. lib. 1. p. 62. *Europa quamplurimis fluminum alveis Interrivata.*

INTERROGARE, Commeatum & licentiam petere. Regula S. Pachomii cap. 11. *Quando in collecta orant fratres, nemo ingredietur abſque juſſione Majorum, niſi Interrogaverit, conceſſumque ei fuerit exire, &c.* Pœnitentiale S. Columbani: *Si... extra ſepem Monaſterii ſine Interrogatione exierit.* Idem Columbanus c. 8. *Qui viſitaverit alios fratres in cellulis eorum ſine Interrogatione, ſimili modo pœniteat.* Idem de Pœnitentiarum menſura c. 9. *Qui aliquid facit ſine Interrogatione, &c.*

INTERROGATIO. Tabularium Monaſt. S. Michaëlis Ulterioris portus an. 1201. *Dedi campum liberum & quietum ab omni Interrogatione, relevamento, taillia, motura & auxilio.* [Chartular. Gemetic. to. 1. pag. 276. *Donat Robertus Comes de Au duas domos ſecus mare in portu qui vocatur Ultris-portenſis cum eadem conſuetudine, quam habet Spenniet in eodem portu, cum duabus piſcariis navibus & pari piſcium emptione, ſopita telonei Interrogatione*, i. petitione vel exactione.]

¶INTERSATILIS. Vide *Interraſilis.*

INTERSCAPILIUM, Papiæ, *ſpatium inter ſcapulas.* Rectius Gloſſæ Gr. Lat. Μεταφρενον, *Interſcapulum.*

¶INTERSCISSIO. Vide *Inciſio* 4.

INTERSELLARE. Vide *Indorſare.*

INTERSICUS. Charta Gerberti Archiep. Capuani ann. 979. apud Michaëlem Mon. in Sanctuario Capuano: *Secunda petia ibi propinquo, unum latu terra nominata S. Mariæ, & ipſo ribo, & aliis latu terra Beneruſi cum Interſicu noſtro,... unum latu terra Andreæ cum ipſo Interſicu noſtro,... ipſe Interſicus noſter unum latu via publica, &c.*

INTERSIGNIA, Arma, *Armoiries.* Guill. de Podio-Laurentii cap. 1. *Erant in eodem caſtro centum hoſpitia Militum, equos cum Interſignibus, & arma habentium.* [Carolus de Aquino interpretatur Symbolum, notam vel teſſeram militarem, ſeu ornamentum in veſtitu.]

1. INTERSIGNUM, Indicium, Occitanis, *Entreſegnes.* Ugutio: *Interſignum, vel Interſignium, quod eſt inter duo ſigna, vel ſignum quod eſt inter aliquid, ſicut quis ſolet mitti de uno loco in alium cauſa notitiæ.* Henricus Redorff. an. 1347. *Et quia ſimilis in facie & in moribus Waldemaro erat, & multa Interſigna de actibus Waldemari hominibus ad memoriam revocavit, &c.* Alanus de Inſulis in Anticlaudiano lib. 4. pag. 61.

Naturæ Triton dans Interſigne favoris.

Utitur Sueno in Hiſt. Danica c. 2. & 10. [Limborch. in Sentent. Inquiſ. Toloſ. pag. 103. *Tradidit dictum doblerium cuidam homini qui venit ad ipſum ex parte dicti hæretici cum Interſigno, quod ſibi dixerat hæreticus in receſſu.* Adde Acta SS. April. pag. 731. & Miracula B. Edmundi Archiep. Cantuar. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1890. ubi eadem notione legitur *Interſignium*:] quæ vox etiam accipitur pro quavis nota. Vide Sueonem locis jam laudatis.

¶2. INTERSIGNUM, Signum militare, Gall. *Enſeigne.* Libertates hominum S. Georgii de Eſperanchia an. 1291. conceſſæ per Comitem Sabaudiæ, to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 29. *Si nos exercitum vel cavalcatam fecerimus... debemus habere Interſignum, & dictum Interſignum facere portari alicui non invite cum expenſis noſtris, non ad expenſas villæ.*

3. INTERSIGNUM, Clamor militaris, *Cry d'armes.* Geſta Conſulum Andegav. c. 13. n. 5. *Exclamavit unuſquiſque Interſignum ſuum.* Vide *Cognitiones. Enſeignes*, Scriptoribus noſtris, quod qui vexilla deferebant in præliis, primi bellicum clamorem efferrent, ut pluribus docuimus in Diſſert. 11. ad Joinvillam, ex variis Poëtis noſtratibus, quibus hæc addo ex alio:

Les tropes, les tabours, li cor con i ſonna:
Et les voyes des Enſeignes que l'on y eſcria,
Gietent cris ſi orribles, c'eſt vis ceux qui ſont là,
Que li puis & li vaux treſtous en reſonna.

Le Roman *de Rou*:

Si come poignent criant vont
I tels Enſeignes comme ils ont.
Cil de France crie, Monjoye,
Cen leur eſt bel que l'en les oye.
Guillaume crie, Deu aye,
C'eſt l'Enſeigne de Normandie, &c.

Alibi:

Normans eſcrient, Dex aye,
L'Enſeigne au Duc de Normandie,
Et Breton, Mallou, Mallou, crient,
Entour le Conte Alain s'allient.

¶4. INTERSIGNUM, In jus vocatio, Gall. *Aſſignation.* Notitia concilii Pictav. ſub Iſemberto I. Epiſc. *In totam autem terram ſuperſcriptam nullus Vicarius, nec ullus Præpoſitus nullum Interſignum mittat; & ſi quis miſerit, nullus hominum horum ad ipſum pergat, ſed ante Monachum* (S. Maxentii) *judicium fiat.*

¶INTERSTALARE, Inter ſe pugnam conferere. Joh. Iperius in Chronico S. Bertini ad an. 1214. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 697. *Rex ordinato exercitu, denſatis turmis, ſtrictiſque lanceis in Imperatorem acer invehitur, & aciebus Interſtalantibus utrimque duriſſima pugna, ſed non longa inſeritur: nam ſtatim Imperator terga dedit, & invictiſſimo Regi victoria ceſſit.* Agitur de celebri victoria Bovinenſi.

INTERSTANTIA, Diſtantia, Thwroczio p. 14.

¶INTERSTARE, dicebantur in Choro Monachi, cum ad officium divinum alterni ſedebant & alterni ſtabant, hoc ſcilicet ordine, ut inter duos ſtantes unus ſederet, & viciſſim. S. Wilhelmi Conſtitut. Hirſaug. lib. 1. cap. 38. *Qui tamen hoc habent relevamen, quoties opus habuerint, Converſos in vicino poſitos pro ſe ad Interſtandum vel alios in promptu habere, & ipſi ſuper ſedilia, ſi quæ ibi vacua viderint, denuo poſſunt quieſcere; ſunt namque in eodem choro & aliæ ſedes, in quibus infirmiores pro devitanda Standi viciſſitudine jugiter ſedent.*

¶INTERSTELLATUS, Stellis conſperſus, ornatus, in Chron. Caſin. apud Murator. to. 2. p. 363.

INTERSTITIATUS. Veteres Schedæ Eccleſiæ Biſuntinæ, apud Chiffletium in Diſſert. de Converſione Conſtantini M. cap. 1. *Cumque ab aſtantibus didiciſſet, ibi aliquos adeſſe, Interſtitiata adbrevi de Chriſtianis ratione, quaſi ſub obtentu mirandæ civitatis ſitum videndi, pervenit, ubi locorum manebant Chriſtiani.* [i. e. audita fortuito & leviter de Chriſtinianis ratione.]

¶INTERTENEMENTUM, Sumtus, à Gallico *Entretenement*, quod maxime dicitur de ſumtibus ad victum & cultum. Locum vide in *Altagium.*

¶INTERTENERE, Gall. *Entretenir*, Alere, fovere, ſartum tectum conſervare. Obituarium Eccl. Morin. fol. 35. v°. *Dedit lampadem ſubtus organis ante fontes... & ut Interteneatur ad laudem Dei & honorem ſacramentorum ſommam 24. librarum.* Acta SS. April. pag. 417. de S. Thuribio Epiſc. *Cenſuit ſolvi ad luminaria Intertenenda ſeu fovenda*

certas libras ceræ & olei. Concluſiones Capituli Meld. an. 1542. *Ad onus obſervandi & Intertenendi in eadem leproſaria cum hoſpitalitatem. Alere & Intertenere*, in Litteris an. 1518. apud Rymerum to. 13. p. 646. *Pro bono Intertenendæ & augmentationis mercandiſæ*, in Litteris ann. 1480. apud eumd. to. 11. pag. 497. *Cultum divinum Intertenere ſeu augere*, in Statutis Eccl. Pictav. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1074. *Ædificia, domos Intertenere*, in Regeſto Parlam. an. 1450. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 400. & in Charta an. 1480. apud Miræum to. 2. pag. 1346. col. 2. *Intertenere feras & claves ac vitrinas camerarum, utenſilia coquinæ*, in Charta an. 1526. apud Lobinell. to. 5. Hiſt. Pariſ. pag. 588. Bulla Alexandri IV. PP. ex Archivo Sangerman. *Prohibemus ut infra clauſuras locorum ſeu grangiarum veſtrarum nullus rapinam ſeu furtum facere, ignem apponere, ſanguinem fundere, hominem temere capere vel Intertenere, ſeu violentiam audeat exercere.* i. manum alicui injicere.

¶ INTERTINERE, Sarta tecta tueri. Chron. Bonæſpei pag. 441. *An. 1501. redemit idem Abbas omnem obligationem reparandi & Intertinendi turrim, chorum & navim prædictæ Eccleſiæ.* Similia occurrunt ibid. pag. 462.

¶ INTERTENTIO, Conſervatio, in Litteris anni 1534. apud Rymer. tom. 14. pag. 538. col. 2.

INTERTIARE, eſt *ſequeſtrare, in manum tertiam ponere*, vel *mittere*. Gloſſ. Saxon. Cottonianum ʒeboꞃ-ꞅeꞅƈan, *Intertiare.* Proprie autem dicitur res *intertiari*, cum furto ſublata, & alteri vendita, à domino repetitur ab eo, penes quem deprehenditur. Quippe donec poſſeſſor auctorem ſuum advocaret, ac laudaret, *in manum tertiam mittebatur*, ſeu ſequeſtro dabatur: tum vero de re *intertiata* controverſia erat, quam is, qui repetebat, *intertiare* dicebatur *ſuper poſſeſſorem*, cujus partes erant venditorem proferre, atque ille alium, donec ad ipſum furti reum deveniretur. Hanc *intertiandi* rationem omnino prodit Lex Salica tit. 48. *Si quis, qui Lege Salica vivit, ſervum aut ancillam, caballum, vel bovem, ſeu jumentum, ſeu quanlibet rem ſuam ſub alterius poteſtate agnoverit, mittat eam in tertiam manum*: (id eſt, in ſequeſtri manum) *& ille, apud quem agnoſcitur, debet adhramire: & ſi intra Ligerim aut Carbonariam ambo manent, & qui agnoſcat, & apud quem agnoſcitur, in noctes 40. placitum faciant, & in ipſo placito quanticunque fuerint, qui rem Intertiatam* (ſequeſtratam) *vendiderint, aut cambiaverint, aut fortaſſe in ſolutionem dederint, omnes intra placitum iſtum commoneantur, ut unuſquiſque cum negotiatoribus ſuis alter alterum admoneat.* Et Infra: *Iſta omnia ubi hamallus eſt, ſuper quem res primitus agnita fuerit, aut Intertiata, fieri debent.* Id præterea multis in locis firmat Lex Ripuar. tit. 33. §. 1. *Si quis rem ſuam cognoverit, mittat manum ſuper eam*, (id eſt, pignoret, ſeu ſaiſiat, ut verbis Practicorum utar) *& ille, ſuper quem Intertiatur, tertiam manum quærat*, (id eſt, ſequeſtrum) *tunc in præſente ambo conjurare debent cum dextera armata, & cum ſiniſtra ipſam rem* (ſequeſtratam) *teneant: unus juret, quod in propriam rem manum mittat: & alius juret, quod ad eum manum trahat, qui ei ipſam rem dedit, &c.* Atque hæc eſt vera vocis *intertiare* ſignificatio, quidquid contra dicant Lambardus, Somnerus, & Wendelinus, qui volunt eſſe, cum *tertio* de re furto ſubrepta contendere, vel certe *tertium advocare*, qui auctorem ſuum laudet, ad quod tenebatur is, à quo repetebatur. Ita in veteribus Gloſſis, ἔνϑριτος, eſt *Sequeſter*: in aliis, ἔντριτος, *Intertius.* In Gloſſ. Lat. Græc. *Sequeſter*, μεσίτης, ἔντριτος, συνϑηκοφύλαξ.

Igitur *Intertiare rem furatam ſuper aliquem*, eſt rem, in ſequeſtrum poſitam, repetere in Lege Salica d. tit. in Decretione Childeberti Regis §. 3. in Lege Ripuar. tit. 33. §. 1. tit. 72. §. 1. 4. 6. 8. in Lege Longob. lib. 2. tit. 18. §. 3. in Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 209. in Legibus Inæ apud Brompton. c. 27. 52. 59. & in Legibus Edwardi Confeſſ. cap. 25. [necnon in Charta Communis Rotomag. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. p. 307.] Sic *Entiercer* uſurpant Stabilimenta S. Ludovici: *Se aucune perſonne ſieut aucune choſe, qui li ait eſté emblée, & il Enterche pour l'emblée, &c.* Uſatica Ambianenſis urbis MSS. *Et ſe il avient choſe, que aucune ame Enterche, & il ne peut prover, il paie 60. ſols de faus Enterchier. Intertiator*, [in Legibus Ottonis Aug. apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 172.] *Entierceur*, dicitur in Legibus Norman. vernaculis Will. Nothi c. 25. Hinc in Conſuetudine Aurelian. art. 455. & Dunenſi art. 93. *Entiercier*, eſt rem judicis auctoritate à domo creditoris auferre, & pignori, vel quaſi *ſequeſtro* dare. [*Intertiatura*, Sequeſtratio, in mox laudatis Legibus Ottonis Auguſti.]

Animal furatum abſque Intertiato requirere, in Lege Ripuar. tit. 47. *Res Intertiata*, in Capit. Caroli M. lib. 3. §. 46. Vide Legem Wiſigoth. l. 7. tit. 2. §. 9.

¶ INTERTINERE. Vide *Intertenere.*

¶ INTERTIUS, Sequeſter. Vide *Intertiare.*

INTERTURRIUM, Spatium interjectum inter duas turres. Charta fundationis Monaſterii Tuitienſis ann. 1019. apud Gelenium in Colonia Agrippina p. 381. *Deinde ipſum Caſtrum Tuitienſium, turres ſcilicet, ac Interturri foſſato in circuitu, &c.*

¶ INTERTUTRIX, Curatrix, Gallis *Tutrice*, in Charta an. 1335. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 295.

INTERVALLARITER, Per intervalla. Magiſter Egidius Corbolienſis lib. de Pulſibus:

Si calidus digitos Intervallariter urens.

INTERVENIRE dicebantur ii, quorum *interventu*, ac *interceſſione* Principes ac Reges alicui aut Eccleſiæ, aut privato, quidpiam concedebant. Unde crebro legitur hæc formula in Diplomatibus, *per interventum, interventu* magnatis alicujus id eſſe conceſſum, ut in iis, quæ habet Baldricus lib. 1. Chr. Camerac. c. 62. 72. 76. 107. 108. Colvenerius apud eumd. Baldricum p. 495. Meibomius in Not. ad lib. 3. Witikindi p. 74. & in Diplomatibus Ottonis M. eidem Hiſtoriæ adjunctis, &c. Gloſſæ vet. *Interventu*, τῇ μεσιτείᾳ. Gloſſ. Gr. Lat. Ἐπιγνώμων, *Interceſſor, Interventor.* Alibi: Διαιτητὴς, *diſceptator, arbiter, Interventor.* Ugutio: *Intervenire, intercedere, inter alios venire, mediatorem eſſe.* Gloſſ. Lat. Græc. *Intervenit*, μεσάζει. *Interventio*, μεσιτία. Vide JC. & in voce *Ambaſciare.*

INTERVENTORES, dicti, qui ſede vacante Epiſcopatum adminiſtrabant, donec proprius aliquis electus eſſet. S. Auguſtinus lib. de Unico Baptiſmo cap. 16. de Donatiſtis: *Contra quam pauciſſimis Aphris partis ſuæ primo Interventores adventitios furtim longeque mittebant, ... donec deceptæ plebeculæ quaſi proprios Epiſcopos ordinarent.* Idem Epiſt. 163. *Narrant etiam in ipſa ſchiſmatis novitate, majores ſuos ... dediſſe quendam Interventorem populo ſuæ communionis apud Chartaginem conſtituto, antequam Majorinus, adverſus Cæcilianum ordinaretur.* Synodus Chartag. habita ann. 525. *Neque plebi nos vicinæ aliquando ſubjecimus, aut Epiſcopis vicinis, aut In-*

terventori Eccleſiæ, quæ proxima eſt nobis, &c. Adde Ferrandum Diac. in Breviario cap. 22. 23. Criſconium c. 267. Capit. Caroli M. l. 7. c. 89. &c.

INTERVENTORES, dicuntur etiam ſponſores in Baptiſmo, Patrini. Nicolaus I. in Reſp. ad conſult. Bulgar. c. 18. *Qui fidem reſpuit, quam promiſit ab illo, à quo ſuſceptus eſt, & qui fidei ejus Interventor extitit, debet per omnia revocari.* Vide *Interceſſio.*

INTERULA, Camiſia. [Papias: *Interula, Interior tunica, hoc eſt ſupparum, quod vulgo dicitur Camiſia.*] Vopiſcus in Claudio: *Interulas, dilores duas.* Tertull. de Pallio c. 5. *Si quid Interulæ ſupereſt.* Petr. Diac. lib. 4. Chron. Caſin. c. 74. *Interula ejus artus nudantes.* Utuntur Martianus Capella lib. 1. Joannes Altivillenſis in Architrenio lib. 2. c. 3. & alii paſſim. *Interior tunica* dicitur Valerio Maximo, *intima*, Gellio lib. 10. c. 20. χιτώνιον ἐχέσαρκον Athenæo, & aliis.

¶ INTESTAMENTUM, pro *Inteſtatum*, in Formulis Marculfi lib. 2. form. 7. & 17.

INTESTATIO, INTESTIA, Bona mobilia, ſeu *catalla* inteſtatorum, quæ ad dominos, ex eo, quod quis deceſſerat *inteſtatus*, pertinebant. Charta an. 1238. *Et oſtem, & cavalcatas, & ſeguis, & cucucias, & exorquias, & homicidia, & Inteſtationes, & arſinas, &c.* Alia Rogerii Comitis Fuxienſis an. 1250. *Enfranquimus omnes & ſingulos homines de Valle de Meranges, & eorum proles in perpetuum de exorquia, Inteſtia, arſina, cugucia, &c.*

Qui porro *inteſtatus* deceſſerat, habebatur olim pro damnato ac infami. Cum enim Conciliorum canonibus certam bonorum ſuorum, atque adeo decimam *partem*, ut eſt apud Matthæum Paris p. 113. diſtribuere in pios uſus, ad animæ redemtionem, quivis teneretur: qui id non egiſſet, ſalutis ſuæ curam quodammodo videbatur abjeciſſe. Quamobrem jubentur Sacerdotes, in aliquot Synodis, morituros adhortari, ut & peccata ſua ſacramentali confeſſione eluant, & de rebus ſuis in Eccleſiarum vel pauperum favorem, aut in alios pios uſus ad animæ ſalutem diſponant, ut eſt in Synodo Sodorenſi can. 1. Quod quidem ita invaluit, ut delictorum abſolutio & Viaticum denegaretur iis, qui Sacerdotum in hiſce monita poſthaberent, ut qui eleemoſynis & confeſſione ac viatico viam ſibi ad æternam beatitudinem, à Sacerdote moniti, parare neglexerant, & ſalutis ſuæ curam omnem abjeciſſe crederentur: adeo etiam, ut nullum eſſe diſcrimen exiſtimarent inter ejuſmodi *inteſtatos*, & illos, qui ſibi mortem intuliſſent. Ut autem βιωθανάτων bona mobilia in fiſcum redigebantur, ita & *inteſtatorum* dominis addici debere exiſtimaverunt, maxime ſi per eos licuerat haud *inteſtatos* decedere. Charta de Regibus Angliæ in Normannia adverſus Clerum ann. 1205. in Regeſto Herouvalliano Philippi Auguſti f. 121. & in Normannicis Ducheſnii f. 1052. 1060. *Item diximus de illo, qui moritur Inteſtatus, ſi jacuerit in lecto ægritudinis per tres dies, vel quatuor, omnia mobilia ipſius domini Regis debent eſſe, aut illius in cujus feodo terra eſt, & ſicut de illo, qui ſe interfecit ſpontaneus.* Idem ferme ſtatuunt S. Ludovici Stabilimenta lib. 1. nam cum in cap. 88. bona mobilia illius, qui ſuſpendio voluntario, aut quovis modo mortem ſibi intuliſſet, vel aquis mergendum ſe dediſſet, ad *Baronem* pertinere dicantur, hæc in capite ſequenti ſubduntur: *Se aucuns hom, ou aucune fame avoit geu malade huit jours, & il ne ſe vouluſt confeſſer, & il mourut deſconfés, tuit li meubles ſeroient au Baron.*

Le Roman *de Garin* MS.

Outre, ſet-ils, fels, traitres, cuvers.
Voſtre lignagne mora hui deſconfés,
Là de ceſt champ n'iſtra blans ne pers.

Sed & *deſperatis* inconfeſſos æquiparant Jura & Conſuetudines Normanniæ cap. 21. *Deſperati autem moriuntur qui per novem dies, vel amplius, gravi ægritudine & periculoſa oppreſſi, communionem & confeſſionem ſibi oblatam recuſant ac differunt, & in hoc moriuntur: terris tamen propter hæredes non privantur, ſed eorum catalla debent in manu Principis remanere.* [Quæ ducta ſunt, ut docet *de Lauriere* to. 1. Ordinat. p. 178. ex veteri Inqueſta facta auctoritate Philippi Aug. poſt Normanniam bello quæſitam: ubi inquirebatur de juribus Regum Angl. in *Sanctam Eccleſiam.* Ex illa Inqueſta hæc proferuntur loco citato: *Nous deiſmes de celui qui muert Inteſtat, ſe il giſt en ſon lict par trois jours, ou par quatre, tous ſes biens meubles doivent être notre Sire le Roy, ou à cheli, en quelle terre, ou en quelle juriſdiction il eſt, & tont eſt-il de chaux qui ochient eux-meſmes de leur propre volonté.*] Sic igitur βιοθάναλος, & qui abſque confeſſione volens deceſſerat, pari habebantur conditione.

Neque poſtmodum potioris ſtatus omnino fuere, qui ſubitaneâ ac improviſa morte decedebant, cum id *divino* adſcriberent *judicio*, ut eſt in Provinciali Eccl. Cantuar. lib. 3. tit. 13. eoque nomine bona eorum mobilia fiſco dominico perinde adſcriberentur. Chronicon Laurisham. p. 92. *Nam ferme biennio mutus & elinguis, ac dira omnium membrorum paralyſi contractus, carne jam præmortua, ſolo ſpiritu palpitans, dedecoroſe tandem & Inteſtatus expiravit.* Ubi *divino* quodam *judicio* ſceleſtus ille, *mutus & elinguis*, ac proinde *Inteſtatus* obiiſſe dicitur: quod *mori ſine lingua*, vetus Charta apud Will. Tyrium lib. 12. c. 25. *morir ſan fabla*, Fori Hiſpanici vocant. Quo etiam pertinet, quod habet Chronicon Nangii an. 1202. *Guillelmus Remenſis Epiſcopus, dum Laudunum veniſſet, morbo ſubitaneo præventus opprimitur, & obſtruſo linguæ officio moritur Inteſtatus*, id eſt, abſque confeſſione & viatico: nam eo ævo, *Inteſtato mori*, nihil fere aliud erat: quod nemo moriturus exhomologeſin peccatorum ſuorum daret, qui non una & ſimul de eleemoſynis ſuis diſponeret. Charta Ludovici VII. pro Rupellenſibus apud Beſlium pag. 600. *Dedi & conceſſi in perpetuum omnibus hominibus, qui manent Rochellæ, ... quod quicumque ex illo ſive teſtatus, ſive Inteſtatus, id eſt, ſive confeſſus, ſive non, morietur, omnes res ejus & poſſeſſiones integre & inrecte remaneant hæredibus ſuis & generi ſuo. Illius autem qui teſtatus, ſive confeſſus morietur, præcipio, quod teſtamentum ſtet juxta ejus diviſionem.* Charta Henrici III. Regis Angliæ pro eodem oppido Rupellenſi: *Præterea concedo eis & confirmo hac carta mea, quod quilibet de illis, qui confeſſus eſt, & teſtatus deceſſerit, ſtabilem & ratam rerum ſuarum habeat diviſam, & ſicut eam fecerit, firmiter teneatur. Si vero aliquis illorum colli fractione, vel ſubmerſione, vel aliquo caſu ſubita morte præventus fuerit, & ſpatium confitendi non habuerit, concedo, ut ſecundum rationabilem diſpoſitionem & conſiderationem parentum & amicorum ſuorum res ſuæ diſtribuantur, & eleemoſynæ fiant pro anima ejus.* [Charta ann. 1209. qua Raibaldus de Calma libertates concedit hominibus terræ ſuæ, to. 1. Hiſt. Dalph. pag. 19. *Si aliquis fecerit teſtamentum, illius ſuprema voluntas ſecundum jura legalia per omnia ſervetur; & ſi aliquis moriatur ab Inteſtato, proximiori in lineæ aſcendentium vel deſcendentium parentelæ hæreditas cum*

omni ſua pecunia devolvatur.] In Charta commutationis caſtelli Montisferrandi in Arvernis, facta à Ludovico de Bellojoco, domino *Borci*, cum Rege Philippo an. 1292. ubi de *mortallia* ejus, qui in eodem oppido *non confeſſus* moritur, univerſa bona ad dominum Montisferrandi pertinere dicuntur. Verba notatu digniſſima ſequentia ſunt: *Et eſt à ſavoir, que pour les 4. aides que li Sires de Montferrant a & doit avoir à Montferrant, quant li cas aviennent, c'eſt à ſavoir l'aida de ſa chevaliere, l'aida de ſa fille marier, de la raençon de ſon corps pris en guerre, & de l'alée d'ouſtremer, & encore pour le cas de la mortaille, c'eſt a dire, que quand aucun meurt en la ville de Monferrant ſans confeſſion, tuit li bien mueble d'icelui ſont au Seigneur de Montferrant, &c.* Charta Roberti Comitis Flandriæ in Tabulario S. Bertini: *Ad hoc etiam ſi ſervus Comitis & confitens obierit, terram & omnem ſubſtantiam ejus Comes poſſidebit: reditus autem terræ ipſius Comes perſolvet Abbati.* Ubi videtur legendum *non confitens.*

Atque ut *inordinatus* mori dicitur, qui non condito teſtamento decedit, in Concilio IX. Tolet. can. 4. in Legibus Wiſigoth. lib. 5. tit. 7. §. 14. & apud Tyrium loco laudato: ita Græcis ἀσύντακτος mori dicebatur, qui non ſumpto viatico decedebat. Id nuper obſervatum à nobis in Notis ad Stabilimenta S. Ludovici ex Vita S. Euſebiæ apud Bollandum 24. Jan. Nam cum vitæ finis eidem ſanctæ inſtaret Virgini, adeſſetque pater ejus ſpiritualis, hæc verba effata eſt: *Mihi, ut video, adeſt finis; dolorque eſt animæ meæ & triſtitia ingens, quod Inordinata egrediar ex corpore, abſente ſancto Epiſcopo & patre noſtro domino Paulo.* Ubi Bollandus ait, Græcum exemplar habere ἀσύντακτος, *quia videlicet,* inquit, *ſacro viatico extremis myſticiſque Sacerdotum precibus non eſſet munita.* Atque hac, ni fallor, notione voce *Inteſtatus* uſus videtur Libellus precum Marcellini & Fauſtini p. 65. *Sed apud Treviros Bonoſus Presbyter incluſus, Inteſtatus, ac diu pœnas ſenex dedit propter obſervantiam intaminatæ fidei illius, &c.*

Quorumcumque igitur inteſtatorum, hoc eſt, ſive ultro abſque confeſſione & non ſumto viatico, ac eleemoſynarum non facta diſpoſitione, ſive ſubitanea præventi morte deceſſiſſent, bona mobilia ad fiſcum dominicum redibant. Regiam Majeſtatem lib. 2. c. 33. *Cum quis Inteſtatus decedit, omnia catella domini ſui erunt.* Id pluribus probatum ad Stabilimenta S. Ludovici.

Hujus autem conſuetudinis eam eſſe exiſtimaverim originem, quod cum abſque eleemoſynarum diſtributione prævia decedere probroſum quodammodo Patres judicarent, ſæpeque accideret ut morte improviſa, nulla facta bonorum in eleemoſynas ordinatione vel diſpoſitione, quis decederet, quo animæ illius conſuleretur ſaluti, ut mortui partes ſupplerent Epiſcopi & Sacerdotes, ſanxerunt, ut ex defuncti bonis eleemoſynas diſtribuerent, eoque nomine bona illius mobilia ſequeſtrarent, debita creditoribus perſolverent, omniaque exequerentur, *eodem modo, quo tenerentur, ſi teſtamentum feciſſet, executores,* ut eſt in Statutis Willelmi Regis Scotiæ c. 22. §. 3. & in Fleta lib. 2. c. 62. §. 12. 13. l. 6. c. 37. §. 7. Exſtat Charta an. 1470. in Tabul. Epiſcopat. Ambian. fol. 189. in qua hæc habentur: *Sur ce que leſdis Eveſques s'eſtoit complains deſdits doien & chapitles, ... de ce qu'ils avoient fait enterrer le corps de..... qui eſtoient mors Inteſtats, ſans le congié ou licence dudit Eveſque, & ſans qu'il eut eu les biens deſdits deſunts pour iceux diſtribuer pour les âmes d'iceux mors, &c.* Ea vero bona, quæ in eleemoſynam ſequeſtrabant, *eleemoſynam rationabilem* appellabant, uti in hac voce docuimus. Tabular. Capitul. Rotomag. in Collectione Concil. Rotomag. pag. 185. *Item diſtributio eorum, quæ in teſtamento relinquuntur, auctoritate Eccleſiæ fiet, nec decima pars bonorum, ut olim, ſubtrahetur.* Sed & interdum inteſtati familiares, & agnati, ipſius loco teſtamentum condebant ad ejuſmodi legata, ad id forte ab Epiſcopis delegati; cujus moris exſtat exemplum in Tabulario Prioratus S. Vincentii Laudunenſis in hæc verba: *Univerſis præſentes literas inſpecturis, Alanus de Novilla Miles, & Galtherus Canonicus Remenſis, ſalutem. Noverint univerſi, quod nos fecimus teſtamentum pro Petro quondam fratre noſtro, ſub hac forma, quod nos legavimus pro remedio animæ ſuæ Monachis de Novilla, Capellanis noſtris tres modios vini pro anniverſario ejus annuatim faciendo, &c. Datum anno Dom.* 1261.

☞ Viget etiamnum in Anglia uſus, ut Epiſcopi bonorum ejus qui inteſtatus deceſſit adminiſtrationi invigilent aut per ſe aut per alium quemvis ad id per illos nominatum & deputatum. Hujus rei teſtis locuples Charta Archiep. Cantuarienſis an. 1701. quam hic referre haud pigebit: *Thomas providentia divina Cantuar. Archiep. totius Angliæ Primas & Metropolitanus, dilecto nobis in Chriſto Carolo Moreau filio naturali & legitimo Stephani Moreau nuper parochiæ S. Martini in Campis in Comitatu Middelſex defuncti ſalutem. Cum idem Steph. Moreau ſit, ut præmittitur, defunctus, habens dum vixit & mortis ſuæ tempore bona, jura, ſive credita in diverſis diœceſibus, ſive juriſdictionibus, jam nuper ab Inteſtato deceſſerit, cujus prætextu omnium & ſingulorum bonorum, jurium & creditorum dicti defuncti plenaria diſpoſitio, adminiſtrationiſque eorumdem conceſſio, nec non computi ſeu calculi ſive ratiocinii, adminiſtrationis hujuſmodi auditio finaliſque liberatio .... demiſſio ab eadem ad nos ſolum & in ſolidum & non ad alium nobis inferiorum judicem neceſſarie dignoſcuntur pertinere. Nos affectantes ut bona, jura & credita dicti defuncti bene & fideliter adminiſtrentur, ac in pios uſus convertantur; ad adminiſtranda igitur bona, jura & credita dicti defuncti, ac bene & fideliter diſponendum de eiſdem, nec non creditorum quæcumque dictus defunctus petenda, colligenda, levanda & exigenda, quæ ad dictum defunctum dum vixit, & mortis ſuæ tempore pertinuerunt, ac de ſolvendo æs alienum in quo dictus defunctus hujuſmodi mortis ſuæ tempore extitit obligatus, quatenus bona, jura & credita ſua hujuſmodi ad hoc extendunt, juxta ratam eorumdem; Tibi de cujus fidelitate in hac parte confidimus, primitus de bene & fideliter adminiſtrando eadem, ac de pleno & fideli inventario omnium & ſingulorum bonorum, jurium & creditorum hujuſmodi conficiendo, & illud in curiam prærogativæ noſtræ Cantuarienſis, intra vel ante ultimum diem menſis Februarii qui fuerit in anno Dom. 1702. inde reddendo ad ſancta Dei Evangelia juramento, plenam tenore præſentium committimus poteſtatem, Teque adminiſtratorem omnium & ſingulorum bonorum, jurium & creditorum hujuſmodi ordinamus, deputamus & conſtituimus per præſentes... Datum Londini 5. die menſis Febr. ann. 1701. noſtraque tranſmiſſionis octavo.*

Neque, opinor, alio jure cognitio de teſtamentis ad *Curiam Chriſtianitatis* pertinuit; cum, ut eſt apud Matthæum Paris ann. 1190. *rerum, quæ in teſtamento relinquebantur, diſtributio auctoritate Eccleſiæ fieret.* Pari modo: *Si quis ſubitanea morte, vel quolibet*

quolibet caſu præoccupatus fuiſſet, ut de rebus ſuis diſponere non poſſet, diſtributio bonorum ejus Eccleſiaſtica fiebat auctoritate. Synodus Exonienſis ann. 1287. cap. 50. *Si qui vero laicorum deceſſerint Inteſtati, de bonis eorum per locorum ordinarios taliter præcipimus ordinari, ut pro anima defuncti in pios uſus totaliter erogentur.* Quo ſane pertinet, quod ſcribit Anaſtaſius Bibliot. in Præfatione ad octavam Synodum, Photium Patriarcham Conſtantinop. perſuaſiſſe Imperatori Michaeli, ut *præciperet neminem teſtamentum facere, vel per alterius, niſi per Photii manus, ſuas eleemoſynas erogare: quod non ob aliud,* ſubdit idem Scriptor, *adinvenit inventor malorum, niſi ut, cum acciperet & erogaret ſubſtantias divitum, proprias à minus curioſis erogaſſe putaretur, ac per hoc à cunctis quaſi dapſilis & munificus haberetur.* Licet nolim præſtare, eam fuiſſe mentem Occidentalium Epiſcoporum; eorum tamen exemplo morem ipſum in Orientem invehere voluiſſe Photium, par eſt exiſtimare.

☞ Cum autem in ſui præjudicium hæc agere Epiſcopos exiſtimarent judices regii, Arreſto Pariſienſis Senatus an. 1409. pronuntiatum ſtatutumque eſt: *Que les habitans qui mourroient, pourroient etre enterrez ſans le congé de l'Evêque & ſes officiers s'il n'y a empêchement canonique: & outre que les heritiers du teſtament d'aucun trépaſſé ne pourront etre contraints ne obeïr à accomplir les ordonnances faites par les officiers dudit Evêque, ne par lui, au regard des teſtamens faits par leſdits Inteſtaux, mais les pourra ledit Evêque admoneſter charitablement qu'ils faſſent bien pour l'ame dudit Inteſtat: & que les heritiers ou executeurs du teſtament d'aucun trépaſſé, pourront dedans l'an de trepaſſement ſoumettre l'execution d'icelui à la juſtice laye ou de l'Egliſe.* Sicque tandem iſte uſus in Galliis noſtris deſiit.

☞ Simili ratione Hiſpanorum Sacerdotum hac in re molitionibus modum imponere volens Alfonſus IX. Rex Caſtiliæ legem hanc tulit: *Finando alguno ſin lengua, de manera que non fizieſſe teſtamento, la Egleſia, onde fueſſe parrochiano, non ha raſon de demandar ninguna coſa de ſu aver fueras ende ſi lo ovieſſen per coſtumbre en aquella tierra de demandar alguna coſa, &c.* La ſiette Partidas partida primera tit. 13. leg. 6.

Enimvero cum Epiſcopos & Sacerdotes in vaſſallorum ſuorum bona manus injicere ægre ferrent ſæculares domini, præſertim cum eo procederet interdum Eccleſiaſticorum avaritia ac lucri cupido, ut, quæ in eleemoſynas & creditorum debita diſtribuere debuerant, ſibi adſcriberent, id etiam juris ſibi arrogavere, vario prætextu, ac primo quidem id ipſum exquendi, quod Epiſcopi ac Sacerdotes, hoc eſt, eleemoſynas faciendi, & defuncti debita perſolvendi, tum etiam eadem bona mobilia ſibi adſcribendi, quod *inteſtati* haberentur pro βιοθανάτοις, quorum, ex uſu & recepta conſuetudine, bona mobilia ad dominos pertinebant. Eccleſiaſticorum conſuetam rapacitatem in bonis inteſtatorum ſatis arguunt in eos decreta ſtatuta, atque ea potiſſimum, quæ habentur in Provinciali Cantuarienſis Eccleſiæ lib. 3. tit. 13. quibus jubentur Epiſcopi, ſolutis defunctorum debitis, cætera bona in pios uſus diſtribuere, *nihil ſibi inde retento, niſi quod pro labore ſuo congruum cenſuerint*; adeo ut cæteroquin defunctorum bona invadere prohibeantur, in Statuto Ottoboni Cardinalis, ſeu Concilio Londinenſi an. 1268. can. 24.

Verum poſtmodum eo proceſſit dominorum rapacitas & avaritia, ut vaſſallorum ſuorum, qui inteſtati deceſſerant, non modo partem bonorum ullam in pios uſus diſtribuerent; ſed ea promiſcue invaderent; (quod in Concilio Nannetenſi, Britanniæ Comitis nutu, abrogatum ſcribit Hildebertus Turonenſis Archiepiſcopus Epiſt. 65. & 66. quas de inteſtatis intelligendas arbitror) atque adeo debita exſolvere renuerent. Hinc querela Epiſcop. Angl. in Provinciali Cantuar. Eccl. lib. 3. tit. 28. *Quidam etiam domini temporales, & eorum ballivi, bona decedentium ab Inteſtato in diſtrictibus ad ipſos dominos prætendentes fore, quamvis erronee, devoluta, ne per ordinarios bona hujuſmodi pro debitorum ſolutione ſic decedentium ac in alios pios uſus pro ipſorum animarum ſalute convertantur utiliter, prout conſenſu regio & magnatum regni Angliæ, tanquam pro jure Eccleſiaſticaque libertate ab olim extitit ordinatum, impediunt in derogationem Eccleſiaſticæ libertatis, &c.* In eodem Provinciali lib. 3. tit. 13. in Concilio Lambethenſi an. 1261. & in Concilio Londin. an. 1342. can. 7. *Laïcis aut Clericis divino judicio decedentibus Inteſtatis, domini feudorum non permittunt debita defunctorum ſolvi de bonis mobilibus eorundem, nec in uſus uxorum ſuarum, liberorum ſuorum, vel parentum; vel aliter per diſpoſitionem ordinariorum bona prædicta pro ea portione, quæ ſecundum conſuetudinem patriæ defunctos contingit, permittunt diſtribui pro eiſdem.* Quibus hæc ſubdit Lindwodus: *Ut puta medietatem bonorum, ubi ſupereſt uxor & nulli liberi: alioquin ſi etiam ſuperſint liberi, tunc defuncti portio eſt tertia pars; aliis duabus uxori & liberis remanentibus.* Ex quibus præterea docemur, dominos ſæculares in Clericorum inteſtatorum bona manus injeciſſe, quod vetitum exerte in Concilio Viennenſi an. 1267. can. 10. ſub anathematis pœna.

Medietatem, aut tertiam partem bonorum inteſtati, mobilium, ni fallor, dominos ſibi iis caſibus interdum arrogaſſe, oſtendunt Uſatici Barcinon. MSS. cap. 129. *De inteſtatis ab hoc ſæculo diſceſſis, ſi reliquerint uxores ac filios, tertiam partem aſſequantur ſeniores in facultatibus eorum. Si reliquerint filios, & non uxores, aſſequantur medietatem præfati ſeniores. Si vero uxores & non filios habeant, medietatem ſeniores jam dicti & aliam medietatem parentes defuncti. Quod ſi parentes deſint, ſenioribus detur, obſervatis tamen ad uxores ſuis directis & omnibus locis. Ita ſit de uxoribus Inteſtatis; quemadmodum ſuperius dicitur de viris.* Conſuetudines Catalaniæ inter dominos & vaſſallos MSS. cap. 45. *Si aliquis qui nunquam habuerit uxorem, moritur Inteſtatus, dominus ejus non debet percipere tertiam partem bonorum ſuorum, nec aliquid aliud ratione Inteſtiæ: & hoc notatur in Uſaticis, ubi loquitur de Inteſtatis.* Cap. ſeq. *Item ſi aliquis filius alicujus pagenſis hominis, alicujus Militis, vel alterius, moritur Inteſtatus poſt mortem patris, in aliqua villa, ſeu caſtro Regis, & ille non habeat certam manſionem; ſed ſtabat per aliquod tempus in uno loco, & per aliud tempus in alio; tertia pars bonorum illius mobilium debet habere dominus patris ratione Inteſtiæ, & non Rex, in cujus villa moritur: & hoc notatur in Uſatico ſupradicto.*

Denique, quaſi inteſtatorum bona primo eſſent occupanti, in ea etiam manum injiciebant hoſpites, ſi in eorum deceſſiſſent hoſpitiis, quod vetitum legimus, in Statutis Willelmi Regis Scotiæ cap. 30. §. 3. 4. 5. 6. Vide Ughellum to. 1. Ital. ſacræ pag. 137. 144.

Quod porro ſæculares domini in vaſſallos ſuos inteſtatos jus arrogavere, idem ſibi adſcripſere

Epiſcopi in Clericos ſuæ diœceſis, atque adeo ipſi ſummi Pontifices in Epiſcopos: quod ex Matthæo Weſtmonaſt. & Matth. Paris obſervavimus in Notis ad Stabilimenta S. Ludovici. Ac de ſummo quidem Pontifice hæc etiam capienda videntur in Hiſtoria Epiſcoporum Bremenſium, ubi de Jo. Archiep. qui Avenione inteſtatus deceſſerat:

Pontifex hic moritur in Avenione,
Et theſaurus rapitur ſub hac ratione,
Quod ſublatus dicitur in Inteſtatione.

Vide Petrum Caſſiodori in Epiſt. ad Anglos de Bonifacio VIII. apud Prynneum in Libertatibus Eccleſ. Anglic. tom. 3. pag. 915. Sed & ibidem docuimus, maxime id juris ſibi in Clericos ſuæ diœceſis Epiſcopos arrogaſſe: cujus quidem uſus, vel potius abuſus, teſtes exſtant complures Chartæ, atque inprimis illa Reginaldi Epiſcopi Carnot. ann. 1195. apud Innocentium III. lib. 1. Epiſtolarum pag. 29. & 51. Edit. Venetæ: *Univerſos Presbyteros in Decanatu de Sparnone conſtitutos ab omni violentia, taleis & exactionibus perpetuo abſolvimus, ita etiam quod nullus Preſbyterorum Decanatus de Sparnone, niſi ordine judiciario ſuſpendi poterit; nec res alicujus ſaiſiantur, niſi ipſum Inteſtatum, quod abſit, viam univerſæ carnis ingredi contigerit.* Charta fundationis Collegii Canonicorum in Eccleſia Eſcoiarum, diœceſis Rotomag. ab Ingerranno Dom. Marrigniaci Milite & Cambellano Regio menſ. Jan. 1310. in 37. Regeſto Chartophylacii Regii n. 64. *Item volo & ordino, quod bona Inteſtatarum perſonarum ipſius Collegii per Decanum vel Cantorem aut Theſaurarium, ſi Decanus abſens fuerit, dividantur in tres partes, quarum unam pauperes Hoſpitalis, quod jam in dicto loco fundavimus, habeant, reliqua pro defenſione jurium Eccleſiæ conſerventur: & tertiæ partis reſiduæ duæ partes Canonicis, & reliqua Clericis diſtribuantur: & nihilominus tam ipſorum Inteſtatorum, quam etiam teſtatorum lectus unus, quem meliorum furnimentum habebunt tempore mortis ſuæ Hoſpitali prædicto pro pauperibus relinquatur.* Exſtat apud Guill. Cruceum in Hiſt. Epiſcoporum Cadurcenſium n. 149. Charta an. 1297. qua ejuſdem Eccleſiæ Capitulum, *ex vigore privilegiorum, ſibi & Eccleſiæ Cadurcenſi à Sede Apoſtolica conceſſorum,* Canonicorum inteſtatorum bona mobilia & immobilia ad ſe pertinere, ea conſignare, & de ipſis diſponere, prout ſibi videretur expedire, aſſerit. Similis habetur Charta an. 1312. in Tabul. Epiſcopat. Ambian. fol. 163. qua Capitulum Eccleſiæ Ambian. id ſibi juris in Canonicos inteſtatos demortuos competere contendit, Epiſcopo illud ſibi aſſerente. Sed & id juris Epiſcopo Cadurcenſi in bonis Clericorum ſuæ diœceſis inteſtatorum decedentium competiiſſe docet Charta alia an. 1384. apud eumdem Cruceum n. 298. adeo ut Clericis ipſis jus teſtandi ademtum eſſet, quod Bego Epiſcopus pro 150. libris Cadurcenſibus annui & perpetui reditus penitus abrogavit, conceſſa libere de ſuis bonis tum ex Eccleſia, tum aliunde quæſitis, teſtandi facultate. Sed & haud ita pridem Cardinalis Givrienſis Lingonenſis Conſuetudinis municipalis receptum articulum, eidem Conſuetudini, dum reformaretur, inſerendum contendit, *rerum mobilium ſucceſſiones Preſbiterorum, abſque teſtamento decedentium, ad Epiſcopum Lingonenſem pertinere.*

Sane cum Clericorum & Sacerdotum quæcumque bona adminiſtrationis ſuæ tempore acquiſierint, ad Eccleſiæ nomen, cui præſunt, Chartarum conficere inſtrumenta jubeantur in Concilio Toletano IX. can. 4. ita quod ſi poſt eorum mortem inordinatum forte remanſerit, Eccleſia hoc ſibi, cui præfuit, vel miniſter exſtitit, in perpetuo vindicet: fieri poteſt, ut arrepto iſtius canonis prætextu Epiſcopi in Clericorum & Preſbyterorum bona quolibet modo manus injecerint, tametſi non ea fuerit mens Concilii.

Conſtat autem ejuſmodi quod ſæculares domini in inteſtatorum bona ſibi jus arrogavere, haud nuperum eſſe, cum ejus mentio fiat in Legibus Canuti Regis cap. 68. & 97. cujus verba excerpſit & retulit Bracton. lib. 2. cap. 26. §. 2. ubi ſtatuitur, ut *ſi liber homo Inteſtatus & ſubito deceſſerit, dominus ſuus nil intromittat de bonis defuncti, niſi de hoc tantum quod ad ipſum pertinuerint, ſcilicet quod habeat ſuum heriot; ſed ad Eccleſiam & ad amicos pertineat executio bonorum: nullam enim meretur pœnam quis, quamvis decedit inteſtatus.* His conſimilia habet Fleta lib. 2. cap. 57. §. 10. Sed & Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 87. huic dominorum feudalium avaritiæ modum poſuere, in quibus cavetur in non confeſſi ac ſubitanea morte decedentis vaſſalli bona nullum domino jus eſſe: *més ſe il mouroit deſconfés de mort ſubite, la juſtice ne la ſeigneurie n'i auroit riens.*

¶ INTESTATUS, De quo teſtator teſtamento non diſpoſuit. Teſtam. S. Remigii apud Miræum to. 1. p. 2. *Amorinum quoque ſervum cum omnibus quos Inteſtatos reliquero, tuo dominio vindicabis.*

INTESTINARII, Artifices, quorum mentio in leg. 2. Cod. Th. de Excuſat. artif. qui *inteſtinum opus* faciebant. Inteſtini autem operis multa mentio apud Vitruvium lib. 4. cap. 4. lib. 5. cap. 2. lib. 6. cap. 3. quod ſcilicet introrſus, id eſt, in ipſa domo fit, nempe ſub tecto. Unde Budæus pro ligneo uſurpatum putat, eſſeque quod *Minutariam*, ſeu *Menuiſerie*, vocamus, cui conſentiunt Barbarus & Philander, qui ad ligneas feneſtras referunt; Bernardinus vero Baldus ad lignea laquearia, quibus ſubgrundia ornatus gratia ſuffiguntur. Inteſtini operis meminit præterea Varro lib. 3. de Re ruſt. cap. 1.

¶ INTHIGA, Reconditorium. Vide *Entheca.*

¶ INTHINGARE, Donare, tradere. Vide *Thingare.*

¶ INTHRONIASTICUM, ἐνθρονιαστικόν, vel ἐνθρονιστικόν, Quod pro ordinatione datur Epiſcopo ordinanti, vel Clericis, vel Notariis eccleſiaſticis. Occurrit in Novella 123. Juſtiniani cap. 3. Vide Suiceri Theſaurum Eccl. & Gloſſ. med. Græcit.

¶ INTHRONISARE, INTHRONIZARE, ἐνθρονίζειν, Epiſcopum vel alium in thronum inducere, in poſſeſſionem mittere. Joh. de Janua: *Inthronizare, in throno vel ſede ponere, collocare.* Gloſſar. Lat. Gall. Sangerm. *Intronizare, Introniẓer.* Forma electionis Epiſcopi an. 990. tom. 8. Spicil. Acher. p. 155. *Electum Epiſcopum in ipſam ſedem S. Stephani Caturcenſis Epiſcopum exaltavimus & in nomine S. Trinitatis Inthroniſavimus, & ipſi Eccleſiæ Paſtorem præfecimus.* Charta an. 1353. to. 2. Hiſt. Eccl. Meld. pag. 229. *Eum ad dictam Curam committere dignemini & velitis, & in dicta parochiali Eccleſia mandare eum Inthronizari, ut moris eſt. Intronizare*, in Electione Adalberti Abb. S. Geneſii Biſuld. an. 1006. Marcæ Hiſp. col. 963. *Filio piſtorum ac cocorum & piſcatorum Intronizavit*, in Hiſtoria Monaſterii Novient. to. 3. Anecd. Marten. col. 1143. &c. Vide *Thronus.*

¶ INTHRONIZARE MENSAM, Altare profanatum reædificare. Epiſtola Nicolai I. PP. à Ratherio Veron. laudata to. 2. Spicil. Acher. p. 244. *Sed*

& Eccleſias quas, ut putatur tam Photius quam hi qui ab ipſo conſecrati ſunt, dedicaverunt, vel ſi commotas Menſas ſtabilierunt, rurſus redicari & Intronizari atque ſtabiliri decernimus.

¶ Intronizare Poenitentes, Eos, ni fallor, abſolvere & ſacræ communioni reſtituere. Chron. Magdeburg. MS. apud Haltauſium in Calendario Germanico p. 82. *Cum enim in bona quinta feria* (Majoris hebdomadæ) *Archiepiſcopus Intronizaret pœnitentes.* Torquatus in Brevi Hiſt. Præſulum Magdeburg. MS. ibid. p. 83. *Cum enim die quadam Jovis Sanctæ Archiepiſcopus pœnitentes de more apud Eccleſiam Introniſaret.*

¶ Intronizare Sponsam, Sponſæ conjugalem benedictionem impertiri, vel f. ejus thalamo nuptiali. Charta Witigonis Epiſc. apud Ludewig. to. 1. p. 287. *Et ſi pro defuncto ſepeliendo, ſponſa Intronizanda, vel puero baptizando ipſe Plebanus requiſitus fuerit, attendere debebit cum cuſtode miniſtrata eis procuratione congrua & honeſta.*

¶ Inthronizatio, Inductio in thronum, apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 1078.

¶ Inthronismus, Eadem notione. Liberatus Diac. c. 19. Breviarii: *Fertur expoſitio ejus* (Severi Antiocheni) *quæ ab eo dicta eſt in Inthroniſmo.*

¶ INTIBA, *Herba genus, Cicorea dicitur, multas radices habet.* Papias: Latini dicunt *Intubus, Intubum*, vel *Intybus* & *Intybum*. Hinc noſtrum *Endive.*

INTICINARI, *Ad ignem titione advicinare.* Ugutio.

INTIMARE, Innoteſcere, notum facere. Gloſſar. Lat. Gr. *Intimari*, γνωρίσαι, ἀνῦσαι. *Intimare*, γνωρίσαι, ἐμφανίσαι, φανερῶσαι. *Intimat*, παρέχεται. [παρέγγυεῖ, *Indicat*, *oſtendit*, in Supplem. Antiquarii. Joh. de Janua: *Intimare, demonſtrare, indicare, nunciare, notificare: Intimer, notifier*, in Gloſſar. Lat. Gall. Sangerm.] Arnobius adverſus Gent. *Unde eſt vobis cognitum, unde Intimatum?* Senator lib. 1. Epiſt. 2. *Sermone vobis commiſimus Intimanda. Intimare cauſam ſuam*, in Lege Wiſigoth. lib. 2. tit. 1. §. 25. Vox eſt Juriſconſultorum. Vide Caſaubon. & Salmaſ. ad Hiſt. Aug. Voſſium, Jacobum Gothofr. ad Cod. Th. & alios.

¶ Intimatio, Denunciatio judiciaria, Gall. *Intimation*, in Arreſto Parlamenti an. 1322. to. 3. Hiſt. Harcur. pag. 239. apud Ludewig. tom. 6. pag. 127. &c.

INTIMAS, *atis, Interius habitans, vel Secretarius, vel Conſiliarius, Creditarius, Secretarius, qui ſcit ſecreta & intima cordis.* Joan. de Janua.

¶ INTIMIDARE, Metum incutere, Gall. *Intimider*, in Actis S. Mammarii Mart. tom. 4. Analect. Mabill. pag. 98.

INTIMIOR, Familiarior. Utuntur S. Antoninus in Chron. tit. 19. c. 1. & Henricus de Haſſia in Speculo amoris cap. 9.

¶ INTINGERE. Acta Murenſis Monaſt. apud Eccardum de Orig. familiæ Habſburgo-Auſtriacæ col. 223. *Ne ullus Intingeret ad incidendum ſylvam ſuam*, id eſt, ne ullus eam attingeret ſeu incidere auderet.

INTITULARE, Titulos libris ſcriptis appingere, apponere, apud Guigonem Cartuſian. lib. de Quadripertito exercitio Cellæ cap. 36. locum habes in *Illuminare.* Vide alia notione in *Titulus.*

¶ Intitulari, Titulo decorari, præſigniri, nomen obtinere. Johanna II. Regina Siciliæ Jacobum Borbonium in regni ſocietatem admittens, ait in MS. Bibl. Coiſlin. *Intituletur Rex dictorum regnorum & Comes dictorum comitatuum.* Vide *Titulare.*

¶ Intitulatus *ad aliquam Eccleſiam*, in Statutis MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. an. 1280. Qui propter beneficium illi Eccleſiæ ſervire debet. *Intitulata Eccleſia*, ibidem, Quæ poſſidetur & adminiſtratur ab aliquo *titulari. Intitulatum beneficium*, eadem notione, in Epiſtola an. 1285. to. 3. Analect. Mabill. pag. 507. Vide Lobinelli Gloſſar. to. 3. Hiſt. Pariſ. & *Titulus*, Eccleſia.

¶ Intitulatus, Qui in Tabella notatur ad certum munus in officio divino peragendum. Statuta Collegii S. Bernardi apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 169. *Intitulatus, ceſſante inevitabili impedimento, quotidie Miſſam ipſam celebret per ſeipſum.*

¶ Intitulationis Tabella, In qua notantur hujuſmodi *Intitulati*, Ibidem.

INTONARE, *In tonum*, ſeu cantum ponere, cantum imponere, Gall. *Entonner.* Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 29. *Ad eos, qui Invitatorium cantant, pertinet Pſalmos Intonare.* [Expoſitio antiquæ Liturgiæ Gall. apud Marten. to. 5. Anecd. col. 93. ubi de eo qui Evangelium canit: *Aſcendens in tribunal analogii, velud Chriſtus ſedem regni paternæ*, (paterni) *ut inde Intonit* (Intonet) *dona vitæ*, (Evangelium) *clamantibus clericis*, Gloria tibi Domine, *in ſpecie Angelorum, qui naſcente Domino*, Gloria in excelſis Deo, *paſtoribus apparentibus* (apparentes) *cecinerunt.* Vide *Entonare* & *Intabulare.*]

¶ Intonarium, Antiphonarium. Synodus Valentina ann. 1590. *De ritu canendi in Eccleſiis: Præcipimus ut librum quem Intonarium vocant, in ſuis parochialibus Eccleſiis Parochi omnes & Beneficiati, qui choro aſſiſtunt, habeant.*

¶ Intonizare, pro *Intonare*, non ſemel in antiquis libris Eccleſiæ Ambianenſis.

¶ INTORQUATUS, Intortus. Charta Antonii Portugalliæ Regis, inter Acta SS. April. pag. 73. *Eas omnes & ſingulas* (SS. Reliquias) *minori noſtro ſigillo in pergameno .... muniri, ac filo albo nigroque Intorquato prædicto pergameno inviolabiliter applicari, & in cera ſigilli imprimi & implicari voluimus.*

¶ INTORTICIUM, Cereus intortus, tæda, Gall. *Torche.* Teſtam. Petri de Croſo Card. Archiep. Arelat. an. 1388. *Item volumus & ordinamus quod in die ſepulturæ noſtræ recipiantur centum pauperes pro portanda Intorticia, quibus detur eorum quilibet una tunica de panno nigro.* Rurſum occurrit in Actis SS. April. tom. 1. p. 386. Hiſt. Mediani Monaſterii pag. 23. Concil. Hiſpan. to. 4. p. 468. *Funerales cerei, qui Intortitia dicuntur*, ibid. pag. 286. Vide *Tortiſius.*

¶ Intorsitium, in Bulla Innocentii VIII. PP. an. 1484. in Continuatione M. Bullarii Rom. pag. 294. col. 2. *De facibus & Intorſitiis, corpore defuncti in Eccleſia exiſtente, tres partes fabricæ pertineant.*

¶ Intortium, Eadem notione. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. inter Acta SS. Junii to. 3. p. LIX. *Qualibet nocte in camera noſtra quatuor accenſi brandones & duo Intortia habeantur.*

¶ Intortivum, in Actis SS. Julii to. 3. p. 215.

¶ INTOXICARE, Toxicum ſeu venenum exhibere, apud Ludewig. tom. 5. p. 321. *Intoxicare animos*, Seducere, faſcinare, Anglis *to Intoxicate*, apud Rymer. to. 1. p. 35. *Intoxicatus*, Venenatus, apud Murator. to. 9. col. 265. Raimundum Duellium lib. 2. Miſcell. pag. 140. &c. *Intoxicatio*, Veneficium, apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 230. Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect.

col. 395. in Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pag. 615. 625. &c.

¶ INTRACUTANEUS, Intercus. *Intracutaneus tumor*, in Miraculis B. Simonis de Lipnica, to. 4. Julii pag. 552.

¶ INTRADES, Quæ ſunt intra ædem. *Pervisis & collatis Monaſterii Intradibus*, in Syllabo Abbatum Werthin. apud Leibnitium to. 3. Scriptor. Brunſvic. pag. 602.

INTRADICTUM, pro *Interdictum*, in Pacto Legis Salicæ tit. 48. §. 1.

1. INTRAGIUM, Gall. *Droit d'Entrée*. In Conſuetud. *de Caſtelmoroux*, in diœceſi Aginnenſi, in Regeſto Conſtabul. Burdeg. fol. 56. *Introgium* ſcribitur in Charta libertatum Burgi in Breſſia ann. 1397. apud Guichenonum pag. 24. *Droit d'entrée & iſſue*, in Conſuet. Bayonenſi tit. 5. art. 42. tit. 8. art. 9. Aquenſi tit. 9. art. 19. 22. 28. 34. Charta Euſtorgii Dom. villæ Nobiliacenſis in Lemovicibus an. 1255. *Triginta libras Marchionum, quas ab eodem Intragii nomine recepimus in pecunia numerata, &c.* [Litteræ an. 1357. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 208. *Dabit venditor extraneus in die fori pro leuda & pro Intragio duos denarios.*]

¶ 2. INTRAGIUM, Tributum quod dominus percipit ex dote, cum ſubditus maritat filiam ſuam. Informatio jurium Curiæ in loco Auſeto ann. 1364. ex Camera Comput. Provinciæ, & in Enumeratione eorumd. jurium an. 1414. *Item habet ibi quoddam jus vocatum Intragii, quod quando aliquis maritat filiam, aſſignando ei proprietatem in dote, dicta Curia percipit denarios* XII. *pro ſingula libra, quibus bona hujuſmodi appretiantur per communales dicti loci.* Anno proxime elapſo, ex hoc ipſo jure lis oborta eſt inter Dominum & incolas Augeti. Hi tributum dotis denegabant utpote inſolitum, ille exigebat fultus iis ipſis quæ proferimus inſtrumentis, juſque ſuum retinuit judicio arbitrorum. Ejuſdem juris mentio eſt in Homagio, quod incolæ caſtri de Maſalgis Galterio de Ulmeto hujus caſtri domino exhibuerunt ann. 1371. ex Archivis Præſidis *de Mazaugues*: *Promittentes non alienare in ſolidum vel in parte in manus mortuas nec in perſonas à jure prohibitas, & dare trezenum in omni caſu alienationis, quæ nobis provenerint pro Dote.*

¶ 3. INTRAGIUM, Quod domino ſolvit *tenens*, cum venit in poſſeſſionem *tenementi*. Ex Sententia arbitrali an. 1292. inter Abbatem & Conſules de Gimonte, debet Abbas *concedere cuilibet habitatori unum arpentum terræ*, pro quo certas præſtationes Abbati ſolvit ille habitator *cum decem ſolidis pro Intragio dicti arpenti in illo loco ubi dictus D. Abbas & Conventus habent agrarium tantum, & in aliis locis ubi habent agrarium & decimam*, XV. *ſolidos Toloſanos pro arpento ratione Intragii.*

¶ INTRATGIUM, Simili notione, ſeu Pretium rei ab emtore ſolvendum venditori. Venditio Bernardi Bermondi facta Gerardo Dalbania ann. 1336. ex Archivo Marchionis *de Flamarens*: *Renuncio:.. exceptioni dictorum Intratgiorum non habitorum nec receptorum & pecunie non numerate.*

¶ INTRAGLETUM, Eadem notione, ibidem: *Et pro ſex florenis auri, boni auri & recti ponderis...: cujuſmodi ſex florenos de Intragleto dictus Domicellus recognoſco me habuiſſe & integre recepiſſe à dicto Gerardo in bonis denariis auri mundatis & electis.*

INTRAHA. Charta Dagoberti Regis Franc. apud Marq. Freherum lib. de Lupoduno: *Cum omni utenſilitate in omni pago Laudenburgenſi & undique, in Intraha, in paſcuis, materiamina, aquas, aquarumque decurſus, &c.* Alia ejuſd. Regis ibid. p. 22. *In undique in Intraha, in paſcuis, in materiaminibus, aquis, &c.*

INTRALIA, Viſcera, intranea: Gall. *Entrailles*. Pœnitentiale MS. Thuanum: *Si porci vel gallinæ ſanguinem hominis comedunt, Intralia projiciantur, & cætera caro manducetur.*

INTRAMASARE dici videtur is, cui vendita eſt terra proximi ſui, in quem ex lege non cadit retractus: tum enim ille hanc ſibi pleniter aſſerit, & *intra familiam ſuam* infert. Charta Beatricis Abbatiſſæ B. Mariæ Sueſſion. an. 1231. ubi de Retractibus: *Et ſi contigerit, quod terra devolvatur jure hæreditario ad aliquem, eam Intramaſabit. Et ſi plures fuerint hæredes quilibet eorum tenetur Intramaſare, & tenetur quilibet ſolvere Majori & Scabinis & Decano* 16. *den. Pariſ. videlicet cuilibet Scabino* 3. *den. Majori* 3. *den. & Decano* 4. *& Eccleſiæ noſtræ de qualibet Intramaſatione tenetur ſolvere* 2. *ſeſtarios vini.* Locum integrum habes in *Offerre*. Vide *Intromanſus*.

¶ INTRAMENTA, pro *Amerciamenta*, tom. 3. Hiſt. Harcur. pag. 184. Vide *Immerciatus*.

INTRAMURANUS, INTRAMURANEUS, Intra urbis muros ſitus. Aſconius in 4. Verrin. *Omnis Magiſtratus, qui Intramuranus non eſt, nec urbanus, etiamſi adminiſtrator ejus Romæ eſt, ad urbem ducitur. Officia Intramurana*, apud Symmachum lib. 10. Epiſt. 37. S. Ambroſius Epiſt. 13. *Nec jam Portiana, hoc eſt, extramurana baſilica petebatur, ſed baſilica nova, hoc eſt, Intramurana, quæ major eſt. Intramurani exoleti*, apud Lampridium in Heliogabalo: *Intramurana ſeditio*, apud Vopiſcum in Aureliano. Gregorius Turon. in Vitis Patr. c. 7. *Ad Intramuraneam eum caſtri Eccleſiam detulerunt.* Eadem verba habet Vita Garneri Præpoſiti Divion. Charta an. 1137. apud Perardum in Tabulis Burgundicis: *Contigit altare Intramuraneæ Eccleſiæ... S. Stephani, ciborio, quod inerat, ardente confringi.* [*Intramuraneа caſtri Eccleſia*, in Vita S. Gregorii Lingon. to. 1. Januarii pag. 169.] Capitularia Caroli C. tit. 40. cap. 1. *Epiſcopus Barcinonenſis ſe reclamavit, quod Tyrſus Presbyter Cordubenſis in Eccleſia Intra muros ipſius civitatis ſita, ſeorſim conventus agens, &c. Sic palatium Intramuraneum*, dixit Gregorius Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 34. ut *domum Intramuraneam*, S. Aredius in Teſtamento ſuo tom. 1. Analector. Mabillonii. Vide *Foraſmuraneus*.

INTRANEA, Viſcera, ἔντερα, in Gloſſ. Lat. Græc. *Entrailles*: Latinis Scriptoribus *Interanea*. Lex Salica tit. 19. §. 5. *Si vero intra coſtas vulnus intraverit, & uſque ad Intrania pervenerit, &c.* [Baluz. *Intranea.*] *Interanea & minutalia*, apud Gregor. Turon. lib. 4. de Miracul. S. Martini, & Eginhard. Epiſt. 23.

INTRANEI, Indigenæ, apud Ericum Upſalienſem lib. 5. Hiſt. Suecicæ pag. 148. *Quod caſtra regni Sueciæ non niſi Intraneis traderentur.* [*Tam contra extraneos, quam contra Intraneos*, in Charta an. 1416. ex Archivo S. Victoris Maſſil. Adde Ludewig. to. 6. p. 157. & 168.]

¶ 1. INTRANS, Legatus, Gall. *Deputé, Agent.* Robertus *Goulet*, in Compendio jurium Univerſitatis Pariſ. fol. 4. *Singulæ prædictæ provinciæ dant ſingulos Intrantes ad eligendum procuratorem... Dant ſuos Intrantes ad eligendos venerabiles in artibus magiſtros.* Fol. 5. *Faciunt quinque parvos Intrantes, vi-*

delicet unum de qualibet diœceſi, ad quos ſpectat facere unum magnum Intrantem de illa parte, qui una cum aliarum nationum Intrantibus eligere habet Rectorem.

¶ 2. INTRANS. Conſtitutio Bernardi Abb. Tutel. an. 1209. apud Baluz. Hiſt. Tutel. pag. 511. *Hæc autem cœna nulla occaſione vel aliqua obventione vel conventus quantitate debet ceſſare, quin cœnantibus tribuatur, niſi propter conſuetam refectionem, quam Intrantes ſive Donati Conventui tribuunt, item illi provideant cœnantibus.* Donatos hic dictos puto *Intrantes*, cum primum ſeſe offerebant Monaſterio atque in eo ſuſcipiebantur. Vide *Oblati.*

INTRANS MENSIS. Vide *Menſis intrans.*

¶ INTRANSGRESSIBILIS, Quem nemo poteſt tranſgredi, tranſmeare, in Otiis Imper. Gervaſii Tilber. apud Leibnitium to. 1. Scriptor. Brunſvic. pag. 884.

¶ INTRANSGRESSIBILITER *obſervare*, Religioſe, inviolate, in Donatione ann. 1379. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues.*

¶ INTRAPRAYSIA, Quævis ſuſceptio, ſed præſertim militaris, Gall. *Entrepriſe.* Requiſitiones factæ per Comitem Sabaudiæ & Humbertum Dalphinum ſuper variis gravaminibus hinc inde illatis an. 1301. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 97. *De damnis, Intraprayſiis & offenſis hinc inde factis . . . cognoſcere poſſint.* Vide *Impriſa.*

¶ INTRAPREYSIA, Eadem notione. Computa Vienn. an. 1324. *In expenſis Intrapreyſiarum, ſedandarum... XIV. lib. VII. ſol.* Ibidem: *Ad tractandum ſuper treugis & Intrapreyſiis ſedandis.*

¶ INTRARE IN SANCTIS, de Dalphina dicitur, quæ peracto puerperio Eccleſiam ingreſſa eſt ad accipiendam Sacerdotis benedictionem, in Computo an. 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 277.

INTRARE MARISCUM, apud Will. Thorn. an. 1281. eſt *mariſcum*, locum ſcilicet paludoſum, & maris inundationi obnoxium, aqua aggeribus, muris, & id genus obſtaculis excluſa, pecudibus paſcendis, vel culturæ aptum & idoneum reddere: vulgo Anglis, *to inne*, & *inning.* Ita Somnerus.

¶ INTRARIUS, ἐνδόμυχος, Qui intra eſt, in Gloſſis.

¶ 1. INTRATA, Introitus, ingreſſus, Ital. *Intrata*, Hiſp. *Entrada*, Gall. *Entrée.* Charta Sancii Ramiri æra 1114. apud Morettum Antiq. Navar. pag. 621. *Et quia vos primos me cognoviſtis per ſeniorem & per Regem ad illa Intrata de Papilona & reddidiſtis mihi illo caſtello, &c. Intrata ſive introitus*, to. 4. Concil. Hiſpan. p. 518. Vide *Entrata.*

¶ 2. INTRATA, Quivis redditus, Italis etiam *Intrata.* Statuta Maſſil. lib. 1. c. 1. §. 1. *Itemque omnes redditus & obventiones, & Intratas & res, & procaſſia & aventuras ad dictam Civitatem... pertinentes... tradi faciet Clavarius Communis.* Statuta Modoetiæ laudata to. 1. SS. Junii p. 770. *Magiſter & Canevarius dicti hoſpitalis teneantur & debeant facere rationem ſingulis menſibus dictis Advocatis de Intrata & expenſis factis de bonis dicti hoſpitalis ipſo menſe.* Tranſactio inter Carolum I. Comitem Provinciæ & Fr. Feraudum de Barraſſio Commendatorem Hoſpitalis S. Johannis Hieroſol. an. 1262. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Remittit dictum hoſpitale omnes fructus, obventiones & Intratas, quos & quas de prædictis affaribus D. Comes habuit & recepit.* Edictum Philippi Franc. Reg. an. 1314. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 22. *Item quod de rebus feudalibus per nobiles ad lucrandum, ſeu perpetuam emphyteuſim perſonis innobilibus conceſſis, licet nobiles ipſi certum quid inde habuerint pro accapito, ſeu Intrata & cenſum, ſeu certam redhibentiam ſibi retinuerint in eiſdem.* Vide *Introitus* 3.

¶ 3. INTRATA, Vectigal mercis invectitiæ, Gall. *Droit d'Entrée.* Inqueſta ann. 1268. ex Archivo Eccl. Maſſil. *Quod D. Epiſcopus & Eccleſia Maſſil. ambo ſimul ratione juriſdictionis habebant & tenebant ... ad tabulam portus in villa inferiori duos homines ... qui colligerent... redditus ſive Intratas portus dictæ civitatis, qui redditus ſive Intratæ dividebantur in tres partes, quarum prima &c.* Hac f. notione intelligendus locus è Statutis Maſſilienſ. paulo ante prolatus.

¶ INTRATENERE, ut ſupra *Intertenere*, Gallis, *Entretenir*, in Charta ann. 1180. apud Miræum tom. 2. pag. 832.

¶ INTRATGIUM. Vide ſis *Intragium* 3.

INTRATURA. Charta Caroli III. an. 880. apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 231. *Cum omni honore & ſubjectione, cum omni diſtricto, cum fotro, & Intraturam Abbatis, omnia in integrum.* Infra: *Cum ſervis & ancillis, cum fotro & albergaria, Intratura Abbatis, &c.* Adde pag. 235.

INTRICARE, Italis *Intrigare*, in *tricas* conjicere, impedire. Onomaſt. Lat. Græc. *Intrico*, ἐπιπλέκω. Lex Longob. lib. 1. tit. 19. §. 13. *Si quis cervum domeſticum alienum, qui non rugit, Intricaverit, componat, &c.* Tit. 21. §. 3. *Si porcus cum dente hominem Intricaverit, aut ſi canis momorderit, &c.* Editio Heroldi habet *Inſtrigare* non ſemel tit. 105. §. 4. 6. At tit. 103. §. 9. 13. legitur *Intricare.* [Muratorius to. 1. part. 2. pag. 42. ſemel legit *Inſtringaverit*, ſemel *Inſtricaverit*, additque in Codice Mutin. haberi *Fragaverit*, fortaſſe, inquit, pro *Flagraverit*, à flagris: huic conjecturæ utcumque favet Cod. Eſtenſis, ubi legitur *Plagaverit.*] Vide Nonium in *Tricæ.*

INTRINITA. Concilium Turon. II. can. 22. *Sunt etiam qui in feſtivitate Cathedræ Domini Petri Apoſtoli Intrinitas mortuis offerunt.* Sic codex Bellovac. ubi alii *cibos* habent. An *Intritas*? eſt enim *Intrita*, cibi ſpecies, apud Donatum ad Terentium in Phorm. Gloſſar. Lat. Gr. *Intritum*, ἐμβροχή. Vide *Feſtum S. Petri Epularum.*

¶ INTRIPEDARE. Vide *Interpedare.*

¶ INTRIRE, INTRIVIRE. Papias: *Intrio, Infundo; Intriviſti, paraſti, infudiſti.* Gloſſ. Sangerman. *Intrio, Infundo*, Bituric. *Intrivio.* Verbum, niſi me fallo, fictum ex hoc Danielis 14. 32. *Erat autem Habacuc propheta in Judæa, & ipſe coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo; Intriverat* autem non ab *Intrire* aut *Intrivire* ductum, ſed ab *Interere:* quod eſt terendo immittere. Phædrus lib. 1. fabula 25. *Intrito cibo plenam lagenam poſuit.*

¶ INTRO, pro Intra. Concilium Lucenſe inter Hiſpana to. 2. p. 305. *Britonacenſis teneat Eccleſias, quæ in vicino ſunt Intro Britones.*

INTRODUCERE, Inſinuare. Hiſtoria S. Appollinaris Martyris: *Cum vero per multos dies ſermocinaretur Judæis, Introducebat eis de nomine Jeſu, quod verus Dei eſſet filius, &c.*

¶ INTROGIUM, Tributum domino ſolvendum ab eo, qui aliquò recens advenit, vel novam init dignitatem, &c. Gall. *Droit d'Entrée, de bienvenue.* Proviſio præpoſituræ de Sabloneriis ab Henrico Dalph. data Aymoni de Sachenas an. 1324. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 148. *Sciendum quod pro Introgiis prædictorum habuimus à dicto Aymone ſex viginti & decem libr. Vienn.* Computum ejuſd. anni ibid. p. 130. *Item recepit à Stephano Damuden & Johanne Bergerii de Monte-lupello, qui ſe poſuerunt in*

garda Domini, pro Introgiis xx. *ſolid.* Litteræ Humberti Dalphini an. 1306. to. 2. p. 126. *Ita videlicet quod dicti Judæi* (quibus conceditur facultas in Dalphinatu *converſandi, marchandandi & cohabitandi*) *tenentur & debent nobis & poſteris ſolvere incontinenti, nomine & ex cauſa Introgii, quilibet* xx. *libras Vienn... & de prædictis* xl. *libris de Introgio nos à dictis Judæis tenemus plenarie pro pagatis.* Vide *Intragium* 1. & *Introitus* 1.

¶ INTROITORIUS, Pertinens ad introitum. Gloſſ. Græco-Latinæ: *Introitorius*, εἰσοδικός.

INTROITUM, Introitus, Gall. *Droit d'Entrée.* Julianus Anteceſſor Nov. 123. c. 1. *Gratis nullatenus volumus ſumptus accipere milites à collatoribus, licet minime apparatæ fuerint eis annonæ: neque autem Introita à collatoribus exigenda eſſe permittimus, quos inlæſos & indemnes undique conſervari juſtum eſt. Introitus*, præfert Editio Gr.

1. INTROITUS, Quod à Clericis dignitates vel functiones Eccleſiaſticas ineuntibus, Patronis Eccleſiarum præſtatur. Concilium Vienneſe ann. 892. can. 4. *Et ut nulli cenſus à Presbyteris ad Introitum, ut dicitur, Eccleſiarum exquirantur, aut vi aliqua extorqueantur*; à Laicis nempe Patronis Eccleſiarum. Rotomagenſe an. 1074. can. 1. *Ut omnis ſimoniaca hæreſis funditus eradicetur, ita quod neque Abbatia, ſeu Archidiaconatus, aut Eccleſia Parochialis ematur, aut vendatur, aut aliquid pro Introitu Eccleſiæ expectetur.* [Vide *Introgium* & *Introitum.*]

2. INTROITUS, Tributum, quod in civitatum & oppidorum introitibus penſitatur. Charta Philippi Regis Franc. an. 1310. pro libertatibus Baſtidiæ in Petragoricis, ex 47. Regeſto Tabularii Regii num. 38. *Quilibet mercator extraneus habens troſſellum vel plures troſſellos in dictis nundinis, dabit pro Introitu & exitu & pro leuda 4. denar.* [Annal. Genuenſ. ad an. 1214. apud Murator. to. 6. col. 406. *Conſtituerunt quod denarios quatuor per libras de collecta maris incantarent uſque ad annos ſex & de illis denariis redimerent Introitus marcharum, pedagii Gavii... & demum univerſos Introitus Communis Januæ, quæ omnia vendita erant per longum tempus.* Ibid. col. 407. *Ipſi vero conſules juraverunt, quod dicti Introitus de cetero in perpetuum non poſſent vendi nec obligari ſeu alienari alicui perſonæ ſeu perſonis ultra annum unum tantum.*] Vide *Intrata* 3.

¶ 3. INTROITUS, ut ſupra *Intrata* 2. Quilibet redditus. Bulla Bonifacii IX. PP. an. 1396. qua Johannellum & Andream Thomacellos Milites Neapolitanos inſtituit Vicarios & rectores Civitatis Ortanæ ejuſque Comitatus & territorii, apud Illuſtr. Fontaninum ad calcem Antiquit. Hortæ p. 442. & 443. (Habeatis poteſtatem) *colligendi, habendi ac veſtris... uſibus applicandi omnia & ſingula conſueta & debita telonia, pedagia, jura & emolumenta, fructus, redditus & proventus & Introitus, quocumque nomine cenſeantur.... ita tamen quod de hujuſmodi conſuetis debitis, teloniis, pedagiis, juribus, fructibus, redditibus, proventibus, Introitibus & emolumentis aliis quibuſcumque ... teneamini dictam civitatem ejuſque comitatum... veſtris ſumptibus... cuſtodire, reparare, &c.*

¶ 4. INTROITUS et Exitus, in computis ſeu rationibus, Acceptum & expenſum, Gall. *Recette & miſe.* Vide *Exitus* 4.

5. INTROITUS, Antiphona quæ à Choro canitur, dum Pontifex procedit ad altare, quæ in Miſſa Ambroſiana *Ingreſſa* dicitur. Papias: *Introitus dicitur, quod per eum introimus ad ejus officium: verſus, quo per eum revertimur ad Introitum.* Walafridus Strabo cap. 22. *Antiphonas ad Introitum dicere Celeſtinus PP. inſtituit, &c.* Amalarius lib. 1. de Eccleſ. Offic. c. 5. *Officium, quod vocatur Introitus Miſſæ, habet initium à prima antiphona, quæ dicitur Introitus, & finitur in oratione, quæ dicitur ante Lectionem.* Introitus Miſſarum alii ſunt regulares, qui quotidie ex more cantantur: alii irregulares, qui ſecundum varietates ſolennitatum inſtituti ſunt, ut *Puer natus eſt, &c.* Vide Honorium Aug. in Gemma animæ lib. 1. c. 87. & Durandum l. 4. c. 5.

Introitus Eccleſiarum. Vide *Adventus.*

¶ Introitus Menſis, Quindecim primi dies menſis. Vide *Exitus menſis* & *Menſis intrans.*

INTROMANSUS, Intermansus. Charta ann. 1138. apud Hemereum in Auguſta Viromand. pag. 151. *Abbate ſiquidem S. Præjecti decedente, ſucceſſor ejus mihi, ſucceſſorique meo de Intromanſis noſtris reſpondebit.* Alia ann. 1131. p. 156. *Et Intromanſo in ſubrogatione ſingulorum Abbatum ſub 2. ſolidis & totidem ſextariis vini modificato.* Alia p. 220. *Exceptis lethis & duellis Decanorum... & Intermanſis de Bainvillari.* Denique p. 250. *Ut ſi terra, quæ tenetur de Eccleſia, per excambium vel venditionem tranſeat de una perſona ad aliam, ſolvet Capitulo ſucceſſor pro Intermanſis, pro quolibet jornali 15. den. ſi à matre vel patre item tranſeat per excambium & venditionem, ſolvet 9. den.* [Ejuſdem fere notionis videntur hæ voces, cujus eſt *Introgium.*]

¶ INTROMEYSIUM, ut mox *Intromiſſum.* Ordinatio ſuper ordine & numero menſarum Dalphini to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 311. *Item quod ſerviatur nobis in eadem die Lunæ de uno Intromeyſio de tripis bonis... & dictum Intromeyſium portetur cum primo ferculo.* Recurrit ibid. p. 312.

INTROMISSUM, Medium ſeu tertium convivii ferculum, Italis *Trameſſo*, Gallis *Entremets.* Geſta Innocentii III. PP. pag. 76. *Niſi forſan Comitibus, Baronibus, & aliis nobilibus, tertium ferculum, quod vulgo dicitur Intromiſſum, ultra id, quod exhibetur familiæ, apponatur.*

INTROMITTERE, eſt quod vulgo dicitur: *Entremettre*, Gallice, *quaſi in rem ſe mittere, ut de aliquo tractet.* Ugutio. Charta Ottonis Imp. an. 995. apud Ughellum to. 5. p. 667. *Jubemus, ut nullus Patriarcha, Archiepiſcopus... ſe audeat Intromittere, aut aliquam moleſtiam prælibato Monaſterio inferre.* Adde Epiſt. 119. 130. Fulberti, [Geſta Frederici I. Imp. apud Murator. to. 6. col. 776. Annales Genuenſ. ibid. col. 255. Litteras ann. 1355. apud Ludewig. to. 5. p. 454. Statuta an. 1402. apud Lobinell. tom. 5. Hiſt. Pariſ. pag. 684.] & vide *Inframittere.*

Intromissæ Res. Lex Longob. lib. 2. tit. 21. §. 20. *Poſtquam genitor ejus omnes res ſuas venumdederit, vel pro debito creditoribus ſuis dederit, aut à publico Intromiſſæ fuerint, &c.* Id eſt, ni fallor, à judice in fiſcum relatæ, confiſcatæ.

☞ Pro *Intromiſſæ* legendum *Intromiſſi*: quod verbum refertur ad *creditores*; dicuntur autem *creditores Intromiſſi*, qui decreto judicis immiſſi ſunt in poſſeſſionem bonorum debitoris. Vide Muratorium to. 1. part. 2. p. 62. col. 1.

INTRONEUS, Interior, *& proprie, qui quadam importunitate ſe ingerit intro, ut comedat.* Jo. de Janua.

¶ INTRONISARE, &c. Vide *Inthroniſare.*

¶ 1. INTRUSIO, nude, Conjectio in carcerem. Concil. Tarrac. an. 1243. inter Hiſpanica to. 3. p. 499. *Pœnas canonicas poterit infligere talibus, & ſic pœnam Intruſionis vitare ... Credentes relapſi in credentiam ... in perpetuo carcere Intrudantur.*

2. INTRUSIO, Practicis Anglis *eſt, ubi quis, cui nullum jus competit in re*, (vel beneficio Eccleſiaſtico) *nec ſcintilla juris, poſſeſſionem vacuam ingreditur, quæ nec corpore, nec animo poſſidetur, ſicut hæreditatem jacentem, antequam adeatur ab hærede, &c.* Ita Bracton. lib. 4. Tract. 1. c. 2. §. 1. Adde Statutum de Prærogativa Regis edit. an. 17. Edwar. II. c. 14. Concil. Lambethenſe an. 1261. cap. *de Intruſis.* Briton. p. 161. Radulfum de Hengham in Parva cap. 6. & Raſtallum in hoc verbo.

¶ INTRUSOR, Qui dignitatem contra leges occupat, Gall. *Intrus.* Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1408. apud Rymer. to. 8. pag. 525. *Robertus Wthe... venit, ut Intruſor, per expreſſam rebellionem & ... hoſpitale abſque titulo ... detinuit.*

¶ INTUERE, pro *Intueri*, Attendere, approbare. Benedictio virginis apud Mabillon. p. 332. Liturg. Gallic. col. 1. *Virginitatem ideo Intues & diligis, quæ tibi origo virginitas: quique in hunc mundum natus ex virgine, id in aliis probas.*

¶ INTUERI, Paſſiva notione. Vita B. Coletæ n. 8. to. 1. Martii p. 541. *Intuebatur vero facialiter duobus decorata coloribus, albedine ſcilicet & rubedine, quorum primus conſcientiæ ſuæ nitorem congruentiſſime ſignificare poterat & munditiæ puritatem.*

¶ INTUM, *Miſſum*, in Gloſſ. Sangerm. MS. n. 501.

INTUMARE. Vide *Incomare* in *Incoma.*

¶ INTUMETIVUS, Tumens, ſuperbus. Acta S. Fidoli to. 3. Maii p. 590. *Saviſſimus vir, Intumetiva ordinatione procaciſſimus, humana elatione ſuperbus.*

INTUSCISUM, Crimen capitale, quod vulgo *Encis* noſtri vocabant, ſicque definitur in Stabilimentis S. Ludovici lib. 1. c. 25. *Encis ſi eſt femme enceinte, quand l'en la fiert, & elle muert de l'enfant.* Libertates villæ de S. Palladio in Biturig. *Niſi propter furtum manifeſtum, homicidium, raptum, incendium, Intuſciſum, & proditionem, &c.* [V. *Encimum.*]

¶ INUA, *Galea.* Gloſſar. Sangerm. MS. n. 501.

¶ INVACARE, Vacare, deditum eſſe. Joan. Longinus in Vita S. Staniſlai Epiſc. to. 2. Maii p. 221. *Comeſſationibus, unguentis & balneis Invacabat.*

¶ INVADIARE, ut ſupra *Inguadiare*, Pignerare, pro pignore tradere, Gall. *Engager.* Occurrit hac notione tom. 4. Gall. Chriſt. col. 840. in Libro nigro Scaccarii p. 177. apud D. *Calmet* Hiſt. Lothar. col. 248. to. 2. col. XXXIV. Marten. to. 1. Anecdot. col. 653. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 239. &c. Vide *Vadium.*

¶ Invadiare, Notione contraria, Pignerari, in *vadium* accipere. Litteræ Joannis Comitis Pontivi an. 1184. inſertæ Litteris an. 1350. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. p. 57. *Si quis emerit vel Invadiaverit terram, vel redditus, &c.* Charta an. 1234. in Inſtrum. Galliæ Chr. to. 3. col. 75. *Contulimus etiam eidem Monaſterio fructus decimæ... quam nos Invadiavimus ab Egidio... quam decimam ſi forte contingat redimi ab hæredibus Egidii prædicti, &c.*

¶ Invadiare Se, Seſe alicui dedere ad ſerviendum, in Legibus Caroli M. ex Codice Eſtenſi, apud Murator. to. 1. part. 2. p. 98. col. 1.

¶ Invadiatio, Pigneratio. Privilegium Mariæ Comitiſſæ Trecenſis an. 1182. ex Tabular. S. Remigii Rem. *Cum Jobertus de Calvo-monte advocationem poſſideret, ſuppoſita ei Invadiatione à... domino meo Henrico Comite.* Charta Henrici Ducis Lotharingiæ an. 1219. ex Tabulario Corbeienſi: *Recognoverunt ſe... nullum omnino jus habere... nec in venditionibus, nec in Invadiationibus.* Rurſum occurrit in Charta an. 1206. Hiſt. Mediani Monaſt. pag. 314.

¶ INVADOSUS, Non vadoſus. Sallas Malaſpinæ lib. 2. Rer. Sicul. to. 6. Miſcell. Baluz. pag. 240. *Dum ad cujuſdam aquæ tranſitum.... tempore Invadoſo... perveniſſet.*

¶ INVAGATUS. Lanfrancus Pignolus lib. 7. Annal. Genuenſ. apud Murator. tom. 6. col. 538. *Inimici ſupervenerunt locum, & videntes dictas galeas ligatas & incatenatas, credentes Januenſes fore Invagatos & perterritos, viriliter contra ipſos venire cœperunt.* Vagos, errantes & diſperſos intelligo, ab Italico *Vagare*, Errare, vagari.

INVALITUDINARIUS, pro *Valetudinarius*, qui *invalitudine* laborat: Papiæ, *Languens, ſine valetudine.* Thwroczius in Andrea Rege Hungar. cap. 44. *Senio confectus ac Invaletudinarius.*

¶ INVALITUDO, Gall. *Invalidité*, Inanitas. Proceſſus inter Maſſilienſes & Arelatenſes an. 1381. in Regeſto 73. to. 2. ex MSS. Peyreſcianis: *Nullitatem & Invalitudinem dictæ ſententiæ manifeſtat.*

¶ 1. INVASATUS, In vaſe poſitus. Vide *Perudum.*

¶ 2. INVASATUS, Invaſus, obſeſſus à dæmone. Miracula S. Zitæ, to. 3. April. p. 517. *Guido vidit eam torqueri & vexari, ut conſuetudini eſt de Invaſatis.*

¶ INVASIO, Manus injectio, occupatio, Gallis, *Invaſion, Saiſie. Invaſio vulgari nomine Saiſia*, in Chartulario Kemperleg. *De rebus Monaſterii Invaſiones facere*, in Chronico Farfenſi, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 379. *Invaſio in regnum Franciæ*, apud Rymer. to. 12. p. 401.

¶ INVASIVA Arma, Ad nocendum, Gall. *Armes offenſives*, apud Rymer. to. 8. p. 331. to. 9. p. 505. Marten. to. 4. Anecd. col. 1044. in Statutis Monaſterii S. Claudii p. 37. III. & alibi. *Invaſivi baculi*, in Statutis an. 1493. to. 2. Hiſt. Eccl. Meld. pag. 513. & in Statutis Collegii Cenoman. ann. 1526. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 593. *Invaſivum bellum*, in Charta an. 1490. apud Rymer. to. 12. p. 401.

¶ INVASUS, *Perſuaſus.* Gloſſ. Sangerm. MS. n. 501.

¶ INUBERARE, *Valde uberare*, Johanni de Janua, *Habunder*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman.

INVECTARE, *Portare.* Gloſſ. vett. apud Voſſium.

¶ INVECTIVA, *Invectio, detractio, vituperatio*, Johan. de Janua; *Invectis (Invective) detractement, vituperment*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman.

Invectivaliter, Cum acri reprehenſione. Utitur Sidonius lib. 1. Epiſt. 11.

¶ Invective, Eadem notione, in Inſtrumento an. 1425. to. 1. Anecd. Marten. col. 1764.

¶ INVENALIS, ἄπρατος, *Non venalis*, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerm. & in Supplem. Antiq.

¶ INVENIABILITER, Modo venia indigno, apud Ratherium to. 2. Spicil. Acher. pag. 233.

INVENIRE, Habere, comparare, vel emere. Statutum Ægidii Epiſc. Sariſber. ann. 1256. *Item Parochiani... debent Invenire campanas & cordas campanarum, Crucifixum, cruces, &c.* Acta Epiſcoporum Cenoman. p. III. *Sive de aliis* (rebus) *quas legitime & legaliter Invenire vel acquirere quivit.* Concilium Mertonenſe an. 1300. can. 4. *Quæ debent Parochiani Invenire, & quæ Rector.* Vide ipſum caput. [Index MS. beneficiorum Eccleſ. Conſtant. fol. 29. *Rector percipit annuatim... tres ſolidos, & propter hoc Invenit candelam ad majus altare.* Vetus Charta apud *Madox* Formul. Angl. p. 98. *Johannes Nynge Inveniet ſeipſum in omnibus, excepto quod Johannes magiſter ſuus Inveniet ſibi omnia inſtrumenmenta*, tool *Anglice, cum quibus operari debet.* Teſtamentum an. 1445. apud eumd. *Madox* p. 434.

Item volo, quod Henricus W. & Galfridus F. ſuſtententur & Inveniantur de bonis meis, durante vita eorum, hoc eſt, ut omnia eis miniſtrentur ad vitam neceſſaria.]

INVENIRE SENTENTIAM, Edere, proferre, pronuntiare ſententiam, judicare. Wichbild Magdeburg. art. 74. *Qui ſententiam Scabini increpare in judicio bannito voluerit, hiſce utatur verbis: Domine judex, ſententia, quam Scabinus Invenit, injuſta eſt domino meo, & mihi in loco ejus ſecundum omne jus, ſuper quo fundati ſumus, & id probare volo, &c.* Speculum Saxon. lib. 3. art. 30. §. 3. *Judex æquus eſſe debet omnibus hominibus, nec debet ſententiam Invenire, nec Inventam increpare.* Art. 69. *Judicent inermes, jejuni, & ſedentes etiam debent ſententias Invenire contra quemlibet.* Adde art. 70. Wichbild Magdeburg. artic. 10. §. 3. art. 12. art. 16. §. 1. 2. art. 48. §. 1. Jus feudale Saxon. c. 6. §. 2. c. 11. §. 1. c. 32. §. 12. c. 33. §. 11. c. 34. §. 12. 14. cap. 38. §. 6. 7. &c.

¶ INVENTARIARE, Recenſionem facere, Gall. *Inventorier. Inventariata & deſcripta in inventario*, in Charta an. 1474. ex Bullario Carmelit. p. 621.

INVENTARIUM, Deſcriptio rerum, quæ poſt alicujus deceſſum in illius bonis reperiuntur. Ulpianus leg. 1. D. de Adminiſt. & periculo tutor. *Tutor, qui repertorium non fecerit, quod vulgo Inventarium appellatur.* Occurrit non ſemel in Legibus Wiſigoth. & apud Scriptores practicos.

¶ INVENTARIUS, *Facilis ad inveniendum*. Papias. Gloſſ. Sangerm. MS. n. 501. *Inventaria, Facile ad inveniendum res.* Gloſſ. Iſid. *Inventria, Facilis &c.* Legendum *Inventaria, Facilis ad inveniendum res.*

1. INVENTIO, Res inventa, in via reperta, theſauri inventio. Capitula S. Bonifacii Archiepiſc. Moguntini c. 26. *Inventio in via accipienda, ſi invenit poſſeſſorem, reddet ei.* Vide S. Auguſt. ſerm. de verb. Apoſt. cap. 6. [Charta Godefredi Epiſc. Lingon. an. 1157. *Calumpniabatur idem Milo ... in terra, quæ dicitur eſſe S. Petri, ſuas eſſe debere Inventiones & juſtitiam, quod Abbas & Fratres Regniacenſes minime recognoſcebant.* Charta ann. 1086. apud Miræum to. 1. p. 268. *Locum illum ab omni ſæculari lege vel conſuetudine liberum, banno ſcilicet, latrone, Inventione, furto, foro, feratico, teloneo, &c.* Vide *Theſaurus*.]

¶ 2. INVENTIO, Comparatio, emtio. Bullarium Fontanell. fol. 65. *Rector* (Eccleſiæ de Varvana) *& ejus ſucceſſores tenebuntur ad reparationem ... cancelli, & Inventionem librorum dictæ Eccleſiæ.* Vide *Invenire.*

¶ INVENTRIA. Vide *Inventarius.*

¶ INVENTURA, ut *Inventarium.* Chron. Mellic. p. 806. ex Conſtitut. ejuſd. Monaſterii an. 1625. *Cum Commiſſarii utriuſque tum Ordinarii tum Principis ſeu alterius illorum, ad Monaſterium Abbate orbatum, Inventuræ & conſuetæ conſignaturæ inſtituendæ cauſa acceſſerint, ſemper adſit Præſidens, Viſitator aut alius Abbas vicinior.*

¶ INVERBERATUS OCULUS, Intentus, fixus, cujus acies minime præſtringitur. Tranſlatio S. Jacobi Apoſt. to. 3. Concil. Hiſp. p. 124. *Tu ante conſpectum divinæ gloriæ Inverberatis adſtans oculis, in choro Sanctorum ... refulges.*

INVERITARE, Probare, noſtris *Verifier.* Leges Inæ Regis Angl. c. 16. *Qui furem occiderit, debet Inveritare cum juramento, quod illum culpabilem & de vita forisfactum occidiſſet.* Adde §. 20. 54. Leges Willelmi Nothi c. 71. *Si Anglicus appellet Francigenam de utlegaria, & hoc ſuper eum Inveritare velit, defendat ſe Francigena per bellum.* Leges Henrici I. cap. 11. *Si hoc Inveritetur, inultus jaceat. In verum mittere*, eadem notione, in eiſdem Legibus Inæ c. 69. & in Legibus ejuſdem Henrici I. c. 86.

¶ INVERTESCERE. Suppl. Antiquarii: *Inverteſco*, παλαίω, *Inverto*; *inveteraſco.* Græcis παλαίω, Luctor, certo, παλαιοῦμαι, Veteraſco.

¶ INVESTIO, ut mox *Inveſtitura.* Conſuetud. Lemovic. art. 46. *Poſt Inveſtionem factam per feudalem dominum, Conſules debent facere ſcribi & ſigillare veritatem ſuper præmiſſis.* Additamenta ad Chronicon Caſaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 956. *Breve de ipſa Inveſtione quam fecit Eto miſſus domini Ottonis Imperatoris.*

1. INVESTIRE, Operire. Anaſtaſius in Pelagio II. PP. *Inveſtivit corpus B. Petri Apoſtoli tabulis argenteis deauratis.* In Honorio: *Inveſtivit confeſſionem B. Petri ex argento puro.*

¶ 2. INVESTIRE, In poſſeſſionem mittere. Chronicon Farfenſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 591. *Item Senebaldus Comes refutavit in hoc Monaſterio & Inveſtivit totum Caſtellum de Terraniano cum omni pertinentia.* Donatio ann. 1379. ex Camera Comput. Provinciæ Regeſto *Rubei: Inveſtientes exinde dictum Fulconem* (*de Agouto*) *... per noſtrum annulum præſentialiter, ut moris eſt.* Vide *Inveſtitura* & *Veſtire.*

¶ INVESTIS, *Impubes, ſine barba.* Gloſſ. Sangerm. MS. num. 501. Macrob. lib. 3. Saturnal. *Romani quoque pueros puellaſve nobiles & Inveſtes camillos & camillas appellant.* Utuntur hac notione Palladius Novemb. c. 14. Apuleius non ſemel, Tertull. de velandis Virg. c. 8. & alii. Vide Nonium. Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm. *Inveſtis*, ἀνένδυτος, Sine veſte. *Nudus & Inveſtis*, apud Tertullian. de Pallio cap. 3.

¶ INVESTITUM, INVESTITUS, Frumenti ſpecies, ut videtur. Chronic. Farfenſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 564. *Ad penſionem in menſes ſeptem lacunas* LX. *muſti mundi, grani modium* I. *de Inveſtito modium* I.... *ad penſionem in menſe Auguſti modiorum* III. *de grano, & de Inveſtito* I. *de vindemia muſti mundi laguenas* X. *juſtas & operas tres.* Ibid. col. 612. *Grani modia* II. *& dimid. de Inveſtitu modia* II.

INVESTITURA, Traditio, miſſio in poſſeſſionem, ex verbo *Veſtire*, Mittere in poſſeſſionem, de quo ſuo loco. *Inveſtituram donare, facere*, in Lege Longob. lib. 2. tit. 18. §. 7. Inde ut *Veſtitura*, ita & *Inveſtitura*, pro ipſa poſſeſſione interdum uſurpatur in eadem Lege lib. 2. tit. 52. §. 17. *Volumus autem de his libertatibus, & rebus reddendis, quæ in noſtra Inveſtitura ſunt, ut primum quoſque per optimos inquiratur.* Adde lib. 1. tit. 25. §. 78. tit. 27. §. 12. [Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 115. *Ego perſona Eccleſiæ de Solineio habui medietatem Inveſtituræ præfatæ Eccleſiæ de Solineio à Capitulo B. Vincentii Cenomanenſis, & reliquam medietatem Inveſtituræ à Capitulo B. Petri de Curia.*]

Fiebant porro traditiones ac inveſtituræ non nudo verbo, aut per ſimplex inſtrumentum, vel chartam, ſed per ſymbola quædam, quæ rei in alterius dominium tranſlationem factam reapſe denotarent. Fuerunt ſymbola illa primo ſtata ac fixa, id eſt, legibus vel conſuetudine apud omnes recepta, ac uſu definita: ita ut uno eodemque fere modo poſſeſſionis tranſlationem factam advertere ſit, vel certe res eadem in ea adhibitas, quæ poſſeſſionem in alium tranſductam omnino ſignificarent; adeo ut pæne eadem apud omnes gentes forma ac formula fuerit.

Ea

Ea autem potiſſimum adhibuere veteres in ejuſmodi traditionum ſymbolis, quæ affinitatem aliquam haberent cum re, quæ donaretur & cederetur; vel ſaltem, quibus dominium in alium tranſlatum innueretur: ita ut agri vel prædii inveſtituram factam denotarent, ceſpitem, glebam, ſeu *Waſonem*, uti loquebantur, ex ipſo agro deſumptum, in manus illius, cui donabatur, tradebant: quo ſymbolo fundi proprietas prorſus in eum tranſlata innuebatur. At ne tantum ſolum ipſum conceſſum crederetur, addebatur & *ramus*, quo comprehenderetur ſoli ſuperficies: (id eſt, ſi quid ſatum & ædificatum eſſet, ut ſunt vites, arbores, plantæ, ſegetes) quæ quidem uſque eo ſoli pars eſt, ut non illud ſine hac tradi vel uſucapi poſſit, cum ſuperficies *ſolo cedat*, ut aiunt JC. Addebatur hiſce ſymbolis, *feſtuca*, quæ interdum *fuſtis* dicitur, *baculus*, *virga*, *&c.* cujus traditione, dominium rei pariter tranſlatum crederetur: cum *baculus* ac virga, domini in ſuos ac res ſuas jus & poteſtatem denotet: nam *feſtucam*, idem eſſe ac *fuſtem* vel *baculum*, aut *virgam* in confeſſo pæne eſt, vel certe vicem fuſtis aut baculi præbuiſſe, uti diximus in verbo *Feſtuca*.

Poſtremo præter iſta, quandoque adhibita *cultelli* traditio, ſeu gladii, qui poteſtatis, cujus ſignum eſt, vicem præberet, ut qui magis ad manum eſſet: ſeu hocce ſymbolo ſignificaretur, eum, qui rei dominium ſubibat, jus habere evertendi, diſjiciendi, ſuccidendi, metendi, &c. in eo prædio, cujus poſſeſſionem adibat. Vetus Charta apud Auguſtinum *du Pas* in Stemmat. Armoric. p. 246. *Quæ omnia ... gratuita voluntate cum quodam Cultello obtuli.*

Erant præterea aliæ *Inveſtiturarum* formæ, uſu ac moribus definitæ & receptæ: verbi gratia per gladium, per annulum, per vexillum, per cambutam, per campanarum funes, & ejuſmodi, quæ certum rerum, vel dignitatum genus ſpectabant.

Denique quidquid ad manum fuit, poſthabitis veteribus traditionum formis, nullaque feſtucæ, aut fuſtis ac baculi, ceſpitis, & cultelli habita ratione, ad *Inveſtiturarum* ſymbola adhibitum fuit. Ingulfus p. 901. *Conferebantur etiam primo multa prædia nudo verbo, abſque ſcripto, vel charta, tantum cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum ſtrigili, cum arcu, & nonnulla cum ſagitta.*

Enimvero ne ejuſmodi traditionum perirent ſymbola, aſſervabantur ea apud donatarios in rei geſtæ memoriam. *Hujuſmodi ceſpites cum ſua feſtuca*, ait Wendelinus, *multis in Eccleſiis ſervantur hactenus, viſunturque Nivellæ & alibi, juſtæ magnitudinis, forma quadrata, vel etiam laterculari.* Quem morem teſtantur etiam aliquot Tabulæ. Charta fundationis Monaſterii S. Petri Generenſis apud Marcam lib. 3. Hiſt. Benearn. c. 15. *Facto inde dono per zonam ſuam argenteam, ab altari in armario S. Petri repoſitam.* Tabularium S. Maxentii Pictav. an. 1109. *Dedimus ... & hoc cum corrigia quadam, quam tenebamus in manu, in qua tres nodi ſunt facti ad ſignum; quæ corrigia adhuc ſervatur.* Tabul. Majoris Monaſterii Ch. 50. *Quodam fuſte, qui apud nos nomine ejus inſcriptus ſervatur in teſtimonium, præſente Abbate Alberto, fecit guerpitionem.*

Interdum traditionis ſymbolum, donationis, ceſſionis vel venditionis inſtrumento intexebatur, aſſuebatur, vel alligabatur. Vidimus ipſi in Chartophylacio Sandionyſiano, beneficio humaniſſimi ac doctiſſimi viri D. Joannis Mabillonii Benedictini, qui id etiam obſervavit in Fulrado Abb. n. 19. to. 4. Actorum SS. Ord. S. Benedicti, complures Chartas, in quarum imis limbis intextæ erant feſtucæ, vel certe puſilla ligni fragmenta. Hujuſce etiam moris indices proſtant complures Tabulæ. Charta Roberti Lingonenſis Epiſcopi apud Perardum p. 200. *Et quia dominus Hugo Comes Trecaſinus præſens aderat, quando hanc donationem feci, dedit mihi idem Comes in teſtimonium hujus donationis, hunc nummum, qui hic dependet, ut per ipſum donationem facerem, & Eccleſiæ Divionenſi tranſmitterem.* Infra: *Et in teſtimonium hujus donationis nummus iſte huic cartæ appenſus eſt, quum per ipſum donatio iſta facta eſt.* Charta Ludov. VII. an. 1140. pro Eccl. Deiparæ Santonenſi: *Confirmamus igitur, ac regali auctoritate corroborantes, & cum baculo præſenti paginæ inſuto, per nuntium tuum Conſtantinum te inveſtientes, concedimus tibi, &c.* Alia ann. 1104. in Tabulario S. Hilarii Magni Pictav. *Venientes ante ſepulcrum B. Hilarii, ibi ſuper ſacratiſſimum corpus reliquimus, cum quodam fuſili, huic Chartæ inhærente, omnia, quæ injuſte reclamabamus.* Tabularium Angeriacenſe fol. 48. *Emma de Maſtacio dedit Deo ſanctoque Johanni & B. Reverentio per quoddam lignum, quod huic pergameno conjunctum eſt, quidquid alodii habebat, &c.* Tabular. S. Eparchii Inculiſmenſis an. 1000. *Hanc igitur donationem fecit per corrigiam in hoc pergamento pendentem.*

At cum interdum ejuſmodi traditionum ſymbola propter uſum capi, furto ſubripi, vel perire poſſent; ut huic caveretur incommodo, reddebantur ea inutilia, ac frangebantur. Willelmus Malmeſbur. lib. 2. de Geſtis Anglor. c. 8. de Eadgaro Rege: *Ubi ergo generali aſſenſu, ut dictum eſt, Pontificum, Abbatum, optimatumque ſuorum hæc privilegia ipſi loco conferre diſpoſuit, lituum proprium, ebore decentiſſime formatum, auroque decoratum, ſuper altare ſanctæ Dei Genitricis poſuit; ipſiuſque donatione eidem ſanctæ Dei Genitrici ac ſuis Monachis ea perpetualiter poſſidenda attribuit: eundemque lituum mox in ſui præſentia fecit ſecari in medium, ne eum cuiquam dare vel vendere poſſet quilibet, ablatum, ſequentem præcipiens partem illius ſervari in loco ad jam dictæ donationis teſtimonium.* Tabularium S. Hilarii Pictavienſis: *Ipſe Hugo pergens ad Sancti ſepulcrum, divina ductus juſtitia, multis videntibus ſupradictæ querelæ cauſam cultello quodam ſuper altare poſito reliquit: qui ne quando forſitan uſui eſſet, illico nos effregimus, atque ad refecandum calumniæ ſilicem ſi forte renaſceretur, in teſtimonium reſervari præcepimus.* Tabularium Vindocinenſe an. 1075. Ch. 283. *Quа de re propria manu poſuit jam dictus Comes auctoramentum, videlicet per unum cultellum, ut mos eſt, fractum, ſuper altare S. Trinitatis.* Vetus Charta: *Et ad hujus indicium conceſſionis, cultellus, per quem donum factum eſt, fractus eſt coram cunctis aſſiſtentibus.* Charta Lancelini Militis, apud Louvetum to. 2. Hiſt. Bellovac. pag. 213. *Et per ſuum annulum aureum, eaſdem villas Belvacenſi Eccleſiæ deinceps poſſidendas in manum Domni Fulconis ſui filii, tunc Belvacenſis Epiſcopi, reddidit, & eundem annulum ſuper altare beati Petri in catena ferrea ſuſpendi fecit in monumentum hujus redditionis. Duos quoque ſolidos denariorum & dimidium, quos eodem die de prædictis villis habuerat, & perforatos in ſacrario B. Petri recondi & reſervari rogavit, ut poſteris eſſent in teſtimonium redditionis, pœnitentiæ, & ſatisfactionis.*

☞ Alteram, eamque, ut videtur, potiorem, licet aſſignare cauſam, cur ejuſmodi ſymbola frangerentur; ſcilicet ut firmior conſtantiorque habe-

retur donatio aut venditio; quemadmodum enim iis fractis ſymbolis amplius uti non poterant, ſic nuſquam in res datas aut venditas quovis modo reverti ſe velle, indicare ipſis in animo erat. Hæc non obſcure innuunt ſequentes Chartæ. Tabularium S. Sergii: *Et ipſe Merillus veniens in Capitulo fecit donum de Braello, ipſe & frater ejus in manu Abbatis, cum quodam cultello, & portaverunt ſuper altare, atque ibi ad teſtimonium fregit Merillus ipſum cultellum.* Tabularium S. Albini Andegav. *Quædam femina nomine Bonina guerpivit calumniam quam de terrula quadam faciebat, ad hæc ſigna quod Brientius Monachus reveſtivit eam de beneficio Monachorum cum cultello ſuo quem ſtatim fregit in duas partes pro teſtimonio.*

His generatim prælibatis, reſtat, ut quæ de diverſis Inveſtiturarum modis ac ſymbolis jam dicta ſunt, aliquot firmemus exemplis. Ac primum de inveſtituris apud omnes ferme receptis, per *ceſpitem* vel *guazonem*, *baculum*, ac *fuſtim*, & *cultellum*, agemus; poſtea de cæteris ordine literarum.

PER CESPITEM, nude. Charta an. 1208. apud Hemereum in Auguſta Viromand. p. 195. *Obtulit ſuper altare B. Petri per Ceſpitem, &c.* Tabularium Majoris Monaſterii: *Et de eadem quoque terra, impleto pugillo reveſtivit Germundum S. Martini Majoris Monaſterii Monachum, qui regebat locum S. Medardi.* [Tabular. Rothon. *Riſcum Preſbiter dederat Rothono omnia quæ poſſidebat in Taellac. Eo mortuo Worcomin frater ejus adportavit corpus ejus in Monaſterium, & Ceſpitem de terra donavit & totam terram in Taellac.*]

PER HERBAM ET TERRAM, id eſt, per ceſpitem, qui conſtat *terra* & *herba*. Formulæ incerti auctoris, cap. 20. *Per illud oſtium de ipſa caſa, per Herbam vel Terram, ipſum manſum, vel quidquid ad ipſum manſum aſpicit, ſicut in ipſa ceſſione eſt inſertum, ad partem ipſius Eccleſiæ viſus fuit tradidiſſe vel conſignaſſe.* Ita ferme in form. 19. 43. 57. In Conſuetudine Hannonienſi, cum apparitor ſeu *Serviens*, feudum vaſſalli pignori capit, *Herbam* & *Waſonem* de terra eruit, *Herbe, Waſon, ou autre choſe tenant à la racine.* In Conſuetudine Caſtellaniæ Inſulenſis art. 46. *il leve la palée, & Waſon*, id eſt, terram *palo*, ſeu ligone fodit, & ex ea eruit ceſpitem.

PER RAMUM ET CESPITEM. Vita S. Berlendis n. 5. *Ibique quidquid habebat in prædiis, cum omni familia ſervorum, ancillarumque, cum Ceſpite & Ramo cultelloque cum manubrio albo tradidit, &c.* Anonymus de S. Gertrude apud Bollandum pag. 600. *Nivellam petiit, ſanctiſſimæque Gertrudi, quidquid habebat in prædiis, cum Ceſpite & Ramo, cultelloque cum manubrio albo tradidit.* Charta an. 993. apud Miræum in Notitia Eccl. Belgii pag. 135. *Mox poſt hæc ſubſequenti die, ut firmius & ſtabilius eſſet, infra terminum prædicti Comitatus, in villa quoque Thiele nuncupata, eiſdem prænominatis teſtibus & aliis nonnullis aſtantibus, ſine alicujus retractatione cum Ramo & Ceſpite jure rituque populari, idem ſancitum eſt, rationabiliterque firmatum.* Charta Gerardi Hamenſis Domini, apud Hemereum in Auguſta Viromand. an. 1145. *Et uterque Walterus & nepos pari aſſenſu, parique conſilio, propriis manibus prædictam oblationem Ramo & Ceſpite poſuerunt ſuper altare beatiſſimæ Mariæ.* *Per Ramum & Ceſpitem offerre*, in alia an. 1213. apud eumdem Hemereum p. 196. *Per Ramum & Waſonem*, pag. 234. *Per Rami & Ceſpitis ſuper altare impoſitionem*, p. 98. Charta Danielis Advocati Atrebatenſis & Dom. Bethuniæ ann. 1224. *Poſtea nobiſcum in templum venientes ſuper majus altare per Ramum & Ceſpitem, quidquid in prædictis habebant, obtulerunt.*

Inſigebantur autem rami ceſpiti ipſi. Charta ann. 1304. quam deſcripſit Miræus in Diplom. Belg. cap. 90. & Vendelinus in Gloſſ. Salico v. *Feſtuca*: *Dedit pleno donationis inter vivos jure... adhibitis etiam ex abundanti quibuſdam ſolemnitatibus, quæ ad ſolemniſationem conſimilium fieri conſueverunt; videlicet quod major dicti Monaſterii cereus illuminatus fuit, & prædictus Miles D. Theodericus cum viridi Ceſpite, cui viridis Ramus infixus exiſtit, arrepta etiam ſtola, qua... Monachus præcinctus fuerat... obtulit ſuper altare, &c.* Apud Flandros, inquit Wendelinus, cum fundus vel donatur, vel venditur, vetus ejus dominus ceſpitem ex illo fundo fodicat cultro, non quadratum, ſed orbiculatum, latum quaquaverſum digitos, ſummum quatuor, cui, ſi pratum eſt, infigit herbam: ſi ager, ramuſculum, quatuor circiter digitos altum, hac imagine fundum repræſentans, uti optimus maximuſque eſt, cum eo ſcilicet omni, quod ſolo continetur, quodque in illo naturaliter creſcit. Hunc ceſpitem ſic infeſtucatum defert traditque in manus Domini, ſeu Majoris, quem his verbis alloquitur: *Ego, domine Major, tranſporto in tuas manus meum illum fundum, ſitum illo loco, idque ad opus N. titulo puræ donationis, vel titulo venditionis, & pretii tanti: quam pecuniam agnoſco me recepiſſe.* Major deinde acceptum ceſpitem cum ſua feſtuca tradit emptori, vel donatario, ſub hac verborum formula: *Ego hunc illum fundum mihi per N. in manus præſenter deportatum trado in manus tuas N. atque immitto te in realem, actualem, & corporalem poſſeſſionem ejuſdem dicti fundi cum banno & fredo, ſecundum hujus Salæ vel curtis legem, ſalvo jure cujuſlibet.* Ex quibus omnino patet, hæc ſpectare ad formulam, quam habet Conſuetudo Inſulenſis art. 80. ut mox monuimus, cum dicitur rei poſſeſſionem conferri per ramum & baculum, *par rain & baſton*, ubi *ramus* non nude, ſed pro ipſo etiam ceſpite ſumitur: tametſi ſæpe inveſtituræ per ſolum ramum non ſemel occurrant. Tabul. S. Gemmæ Santon. ann. 1096. *Et iterum confirmatum eſt donum Rami unius, quod tranſmiſſum fuit Monachis S. Gemmæ.* Tabul. Vindocin. an. 1068. Ch. 176. *Et ultro ob confirmationem miſit Ramum viridem lauri ſuper dominicum altare.* Tabul. N. D. Santon. fol. 76. an. 1065. *Sponte donum impono cum ſemipede ligni lauri, & una libra piperis in ſacculo ligneo.* Tabularium Abbatiæ de Rota fol. 11. *Dumque revertebatur, idem Albinus forte corylum* (coudre) *quandam nucibus onuſtam infra terræ noſtræ metas invenit, Ramum cujus abſcidit, & ad recognitionem inveſtituræ ſuæ aſportavit, quem in manu Præſulis poſuit.* [Tabularium Majoris Monaſterii: *Maino de Poleio hanc elemoſinam cum quodam Ramo ulmi ſuper altare S. Johannis poſuit.*] *Cum Ramo olivæ virentis*, apud Lambertum Ardenſem p. 152. Butelerius lib. 1. Summæ ruralis cap. 93. cujus lemma eſt: *Comment le bail doit rendre au pupille ſa terre en ſa main, luy venu en eage. Le bail doit tout rapporter par Rain & par Baſton le droit dudit bail, qui par Rain & par Baſton luy fut mis en ſa main, en la main du Seigneur, & par loy. Et ce fait, le Seigneur le doit remettre par loy, par Rain & par Baſton en la main de l'enfant venu en eage, comme de ſa propre choſe & heritage.* Cujacius ad lib. 2. Feud. cap. 2. quem ſequitur Raguellus, exiſtimat, hic vocem *Rain*, non ramum, ſed annulum ſignificare, ex eo, quod *Ring* Ger-

manis annulus ſit. At eum ex veteribus Poëtis noſtratibus, quorum locos aliquot congeſſit Gallandus lib. de Franco alodio pag. 328. conſtet *Rain*, idem valere ac ramum; longe probabilius videtur, in hiſce formulis recentioribus idem expreſſum, quod in veteribus.

Cum Ramo et Guasone, vel *Waſone*, id eſt, ceſpite, uti ſuo loco docemus. Charta Decani Peronenſis ann. 1128. ex Tabulario Lehunenſi ch. 21. *In ſignum conceſſionis per Ramum Waſonem ſuper majus altare Eccleſiæ noſtræ ad opus Eccleſiæ Lehunenſis liberum & abſque cujuſquam dominii retentione obtulerunt.* Alia Hugonis Comitis S. Pauli ex Tabulario Moliſmenſi an. 1186. *Donum ipſius decimæ cum Ramo & Guaſone ſuper altare poſuimus.* Charta Roberti Ducis Burgundiæ ann. 1043. apud Perardum: *Hanc oblationis cartam, quam ego ipſe legali conceſſione per feſtucam, per cultellum, per Wantonem, per Waſonem ſuper altare poſui, manu propria ſubterfirmavi.* Vide Malbrancum lib. 10. de Morin. cap. 12.

Per Guazonem, Andelaginem, *& Ramos de arboribus.* Tabularium Caſaurienſe, anno Ludovici II Imperat. 24. *Ideo conſtat me Siſenandus Saligo filius quondam Anaſtaſii, bona & ſpontanea & mea voluntate juxta Salegam legem vendidimus, atque die præſenti tradidimus, tibi Romani Abbati, vel Monaſterio S. Trinitatis ... per Guazonem & Andelaginem & Ramos de arboribus, hoc eſt, terram meam petias duas in cabale, quod dicitur Vico, &c.* [Charta an. 935. to. 3. Annal. Bened. p. 403. *Per Feſtucam & Andelaginem, per Guaſonem & Andilagon, per Terram & Cultellum & Ramos arborum.*] *Per Waſonem terræ, & per Fiſtucum nodatum, ſeu Ramo arborum, atque per Cultellum & Guantone, ſimulque Andilagine*, tradere, in Chartis variis apud Franciſcum Mariam in Mathildi pag. 105. 108. 157. Baron. an. 1102. Dominicum in Aſſertore Gallico pag. 145. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 70. & infra non ſemel. Vide *Andelangus.*

Per Baculum. Annales Francorum S. Nazarii an. 787. *Illucque veniens Deſſilo Dux Bejuveriorum ad eum, & reddidit ei cum Baculo ipſam patriam, in cujus capite ſimilitudo hominis erat.* Tabularium Caſaurienſe an. 1140. *Reinveſtierunt Baculo quercino.* [Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Et per Baculum querceum donum ejus rei ſuper altare poſuit.* Idem: *Donumque hujus rei per Baculum miriceum in manu Abbatis miſit.* Tabul. Majoris Monaſt. *Et hoc donum ambo offerimus cum quodam Baculo fraxineo ſuper altare S. Martini.*] Hiſt. Tranſlationis S. Gregorii c. 11. *Statimque Baculo ſuo villam cum omnibus appendiciis ſuis reddidit.* Tabularium S. Mauri ad Ligerim an. 1144. *Super altare cum Baculo virgæ coſdrinæ, quam de manu foreſtarii abſtulerat, conceſſit.* Tabularium Vindocinenſe fol. 235. *Offerentibus Hieremia & filiis ſuis in teſtimonium rei hujus quoddam Baculum coldrinum ſuper altare.* Charta Bertrandi de Moncontorio: *Hanc conceſſionem fecit Do. Bertrandus in aula ſua, & pro interſigno confirmationis hujus eleemoſynæ, tradidit quendam Baculum, quem manu tenebat, Arnaudo Priori Aureæ-Vallis.* Charta Beatricis de Sabaudia Dom. Foucigniaci ann. 1294. *Inveſtientes dictam dominam B. recipientem pro ſe & ſuis hæredibus per traditionem Baculi, ut moris eſt.* Le Roman *de Garin*:

Tenés la terre, que quitte là vos rent,
Par c'eſt Baſton vos en fas le preſent,
Envers tos homes vos en ſerai garent.

Chartas alias hujuſce ritus indices proferunt Beſlius pag. 572. Perardus pag. 118. Sammarthani in Abbatib. Gall. pag. 25. 53. Guichenonus in Probat. Hiſtor. Sabaud. pag. 140. Gallandus de Franco alodio pag. 342. Ughellus tom. 1. Ital. Sacr. pag. 960. 994. part. 2. pag. 236. to. 5. pag. 1490. &c. quibus adde Bractonum lib. 5. tract. 15. §. 14. & Rollandinum in Summa Notariæ cap. 1.

Investituras Ecclesiarum, *per Baculum & Annulum* factas, teſtatur in primis famoſa illa, quæ diu Chriſtianum orbem afflixit & conturbavit, Sacerdotium inter & Imperium controverſia, cujus originem & progreſſum multis proſecutus eſt Juretus in Notis ad Ivonis Carnot. Epiſt. 236. ex Scriptoribus coævis, ut & Baronius, & alii paſſim, quos non exſcribo. Chronicon Mauriniacenſe lib. 3. *Cumque curæ paſtoralis miniſterium, quod per Baculum acceperat, per librum reddere voluiſſet, renuit Henricus, dicens, quia ſicut facta fuerat regiminis per Cambutæ traditionem ſuſceptio, ita fieret per ejuſdem redditionem dimiſſio.* [Tabul. Eccleſiæ Andegav. *Ipſe autem Algerius Epiſcopus me inveſtivit cum Baculo Epiſcopali de ſpeciali beneficio eccleſiæ S. Mauritii Andegavenſis.* Tabul. S. Vincentii Cenom. *Cujus petitioni domnus Abbas, ut dignum erat, aſſenſum præbuit, eumque protinus cum Paſtorali Baculo, quem ad obſequium ſepulturæ prædicti patris in habitu Monaſtico defuncti ex more ſecum detulerat, de beneficio reveſtivit.*]

☞ Aſſervatur in Eccleſia Turonenſi baculus ligneus plumbea lamina obtectus, in quo ſpirali linearum ductu ſcriptum legitur. + *Anno Inc. Dnice* MCXLIIII. *Lucius* II. *PP. inveſtivit Rome judicio ſce Apoſtolice Sedis cum Baculo iſto ligneo + Turonenſem Ecliam de ſubjectione Dolenſis Eclie & Tregorenſis & Briocenſis per manum Dni Hugonis Turon. Archiep.*

Per Fustem Offerre, tradere, inveſtire. Vetus Placitum ſub Ludovico Imp. apud Viennam an. 912. ex Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ fol. 68. *Quod audiens dominus Imperator, ipſam terram per Fuſtem, quem manu tenebat, prædicto Epiſcopo reddidit.* Anonymus in Miraculis S. Columbani n. 24. apud Jo. Mabillonium: *Venientes ad ſacratiſſimum corpus, mittebant in peram Sancti ſingulos Fuſtes, ut per hoc cunctis clareſceret, res S. Columbani, quas antea injuſte invaſas habebant, ipſi Sancto reſtitutas.* Charta Walperti Archiep. Mediolanenſis an. 963. apud Ughellum in Appendice tom. 4. *His auditis, prænominatus ... Archipræſul Walpertus, cunctorum, qui aderant, conſilio per acceptum Fuſtem jam dictas Capellas ... tradidit.* Charta vetus apud eumdem to. 4. pag. 812. *Per Fuſtim, quem in ſuis tenebat manibus, Comitiſſa Mathilda ... inveſtivit homines Cremonæ, &c.* Bracton. lib. 2. *Si nullum ibi ſit ædificium, fiat ei ſayſina, ſecundum quod vulgariter dicitur, per Fuſtim & per baculum & ſufficit ſola pedis poſitio cum poſſidendi affectu.* Adde lib. 5. tract. 4. cap. 15. §. 14. Tabularium Vindocinenſe Thuani Ch. 19. *Unde hujuſmodi auctoramentum prius ibidem in Capitulo quodam Fuſte, ut moris eſt, fecit, & poſtea eumdem Fuſtem ſuper altare poſuit.* Occurrit præterea ejuſmodi inveſtitura *per Fuſtem*, Chartis 24. 50. 55. 120. in Tabulario Majoris Monaſterii, apud Gallandum de Franco alodio pag. 336. Ughellum to. 1. Ital. ſacræ pag. 506. 852. to. 7. p. 875. 1272. 1418. 1442. 1444. tom. 5. pag. 666. 732. Franciſcum Mariam in Mathildi Comit. lib. 3. pag. 115. 117. in Monaſt. Anglic. to. 2. pag. 1056. &c. Quibus locis *fuſtis*, feſtucæ vicem præbuit, quæ & *fuſtis* vide-

tur dicta. Gloſſ. Lat. Gr. *Feſtuca*, κάρπος, ῥάβδος. *Fuſtis*, ῥάβδος, βάκλον.

Cum Ligno. Charta Girardi Epiſcopi Pergamenſis in Hiſt. Pergam. to. 3. pag. 312. *Eamque donationem & ordinationem ſeu Inveſtituram cum Ligno & cartula, ſuper altare ejuſdem beati Alexandri factam, aliquo modo infringere præſumpſerit, &c.* Alia ann. 1175. ibidem pag. 325. *Cum Ligno, quod in ſuis tenebant manibus . . . refutaverunt in manu domini Gualæ Epiſcopi nominatim totam decimam, quam ipſi habebant.* Vide infra.

Per Cultellum. Charta ann. 1080. in Tabul. Vindocinenſi Ch. 285. *Ego & duo filii mei Cultellum unum ſuper altare Domini manibus noſtris concorditer impoſuimus.* Adde Chartas 217. 234. 405. 509. [Chartá ann. 1095. ex Tabul. S. Nicolai Andegav. *Et ipſe donum iſtud in manu Prioris fecit cum eodem Cultello; & ipſi tres eumdem Cultellum ſuper altare dominicum S. Nicolai portaverunt.* Tabul. S. Florentii: *Deo & S. Florentio reddidi cum quodam Cultello quem ſuper altare poſui.*] Tabularium S. Albini Andegav. *Præfatam donationem ſive conceſſum poſuit manu propria ſuper altare dominicum ejuſdem Sancti cum Cultello Widonis.* Occurrit hæc formula paſſim in veteribus Chartis to. 1. Monaſtici Anglicani pag. 49. 86. 326. to. 2. p. 1024. 1031. in Probat. Hiſt. Guinenſis p. 338. apud Louvetum in Hiſt. Belvac. pag. 531. 1. Edit. Perardum in Burgundicis p. 64. in Hiſt. S. Nicolai Andegav. p. 32. 63. apud Beſlium p. 459. in Tabulario Prioratus S. Nicaſii Meduntenſis fol. 19. in Vita S. Berlendis n. 5. & apud Brodeum in Conſuet. Pariſienſ. to. 1. pag. 528.

Per Cultellum, *Feſtucam nodatam, Wantonem, & Waſonem terræ*, in vett. Chartis apud Ughellum to. 3. Ital. Sacr. p. 49. 51. 61. 415. to. 4. pag. 1064. 1442. 1447. 1456. Chiffletium in Luminibus Salicis pag. 249. Perardum in Burgundicis pag. 189. &c. [Charta an. 872. apud Mabill. Diplom. pag. 542. *Et juxta legem meam, per Cultellum & Feſtucam notatum ſeu guaſonem terræ vobis exinde ad veſtram partem corporalem facio veſtituram, ad veſtram proprietatem habendum.* Alia ann. 1102. apud Miræum to. 1. Diplom. Belgic. p. 370. *Et per præſentem chartulam offertionis ibidem habenda confirmo, inſuper per cultellum, feſtucam nodatam, gantonem & guvaſcionem terræ atque ramum arboris.* Præceptum de fundatione Cervariæ in Epiſcopatu Taurin. apud Stephanot. Fragm. Hiſt. to. 3. *Inſuper & per cultellum, fiſtucum nodatum, arantonem & vaſonem terræ atque ramum arboris, in præfato Monaſterio legitimam facio donationem & veſtituram.*] Vita S. Berlendis n. 6. *Ramum cum ceſpite, cultelloque de manu viri porrigentis intra ſcrinium recepit.*

Per Cultellum Plicatum. Tabular. Vindocin. an. 1079. Ch. 222. *Donum per Cultellum unum Plicatum ſuper altare dominicum S. Trinitatis poſitum.* Ch. 341. *Horum omnium donum & auctoramentum manu ſua poſuit ſuper altare dominicum per Cultellum in hujus rei memoriam Plicatum.* Tabularium Burgulienſe fol. 72. *Ut hoc donum Savaricus Vicecomes Monachis Burgulii concederet, prædictus Hubertus 10. ſolidos ei donavit. Et propter hoc Savaricus Plicavit illi quendam Cultellum, dando in ſignum conceſſionis, ut ſic portaret eum prædictæ Congregationi.* Charta Gaufredi Comitis Andegav. ann. 1062. ex Tabulario S. Florentii veteris: *Et non ſolum exactiones ſolenniter poſito ſuper altare præſcripti Confeſſoris Cultello Incurvato; ſed etiam alia injuſte eis ablata reſtituimus.* [Charta an. 1132. è Chartul. Latiniac. *Hoc autem . . . ſponte conceſſit . . . unde & Cultellum quemdam pro ſigno Plicavit, quem Capitulo S. Petri per Hubertum ipſius Eccleſiæ Præpoſitum, ut inde abſolveretur, præſentavit.* Tabular. S. Nicolai Andegav. *Comes Hoellus elemoſinæ hujus ſuæ donum miſit in manu Hamonis Abb. S. Nicholai per Cultellum Hillæi cujuſdam Vaſſalli ſui, quem ipſe Comes manu propria Complicavit.*] Vide to. 2. Monaſtici Angl. pag. 940. Atque hæc generales Inveſtiturarum formas fere ſpectant, quibus etiam accenſeri debent, quæ fiebant per *andelangum* ſive *andelaginem*, & per *chirotecam* vel *wantonem*, de quibus diximus in hiſce vocibus. Nunc de ſingularibus ordine alphabetico agemus.

Investitura per Amphoram *plena aque maris exinde legitimam fecit donationem*, in Charta Ottonis III. Imp. apud Ughellum to. 4. pag. 1160.

Per Annulum, & traditione annuli, majorum præſertim prædiorum ac dignitatum factas inveſtituras oſtendunt complures Chartæ. Tabularium Epiſcopatus Pariſ. ex Bibliotheca Puteana: *Anno 1249. fecit Anſellus Miles, dominus Turnonii, homagium ligium de caſtro de Turnonio, . . . & Inveſtivit eum Epiſcopus per Annulum aureum.* Ibidem: *Anno 1249. Joannes frater Anſelli Militis D. Turnonii, fecit homagium dicto Epiſcopo de illa parte, quam tenebat in dicto caſtro, . . . ad quod homagium admiſit eundem D. Epiſcopus, volens ipſum inveſtire per baculum, vel feſtucam, prout moris eſt: quam Inveſtituram noluit recipere dictus Joannes, dicens, quod ipſam non reciperet, niſi per Annulum aureum inveſtiretur.* Charta Gualæ Epiſcopi Pergamenſis ann. 1174. *Teque, reverende frater Adelarde, illius matricis Eccleſiæ Archidiacone, Annulo aureo Inveſtimus, &c.* Hunc præterea ritum attigere paſſim Scriptores, quos erit ſatis indicaſſe, ne in immenſum opus excreſcat: Petrus Damiani lib. 1. Epiſt. 9. Arnulfus Lexov. Epiſc. p. 27. 30. Sugerius in Ludovico VI. p. 320. S. Bernardus ſerm. de Cœna Domini, Petr. Diac. lib. 4. Chr. Caſin. cap. 91. 125. Vita S. Melanii Epiſc. Rhedonenſ. c. 5. n. 27. Franc. Chifflet. in S. Bernard. pag. 510. Guichenonus in Epiſcop. Bellic. pag. 81. Ducheſnius in Probat. Hiſt. Ducum Burgund. pag. 33. Acherius ad Guibertum pag. 596. Monaſt. Anglic. tom. 2. pag. 1008. Probat. Hiſt. Gallo-Byzantinæ pag. 22. Waddingus in Regeſto to. 3. pag. 117. Matth. Paris pag. 613. Bullarium Caſinenſe tom. 2. pag. 35. 52. Ughellus to. 4. pag. 1337. 1353. &c.

Per Baculum. Tabular. Longipontis in diœceſi Pariſ. *Quod donum miſit Henrico Priori per quendam Baculum, quo ſe ſuſtentabat.* Vide quæ ſupra obſervamus.

¶ Per Beretam & Birretum. Vide utramque vocem ſuis locis.

Per Berillum. Vide in hac voce.

Per Bibliothecam, ſeu *Biblia*. Charta an. 843. in Tabulario S. Mauri ad Ligerim: *Donum autem confirmat Bibliotheca veteris ac novi Teſtamenti.*

Per Calicem. Tabular. Abſienſe fol. 95. *Et de his Inveſtivit ipſum Abbatem cum Calice, quo Communionem acceperat.* Charta Aldrici Epiſcopi Cenoman. in ejus Vita pag. 74. *Per librum quatuor Evangeliorum nobiliter ornatum, & auro ex parte conſcriptum, ſeu per Calicem unum aureum cum patena ſua, deſuper Epiſcopis & Sacerdotibus manus eorum imponentibus, . . . tradiderunt, &c.*

Per Cambutam Episcopi inveſtitur Abbas apud Ordericum Vitalem lib. 3. pag. 477. &

pag. 481. Charta Amati Archiepiſcopi Burdegal. ann. 1098. in Tabular. Angeriacenſi fol. 178. *Ipſum eundem Abbatem Anſculſum, Virga noſtræ auctoritatis ſuperinveſtivimus.* Tabularium S. Dionyſii de Nogivento: *Huberto Comes, Rotrocus Baculum in manu dedit, & curam Monaſterii commiſit.*

Per Candelabrum. Tabul. Leproſariæ Pontis Audomari: *Robertus de Auvillers per unum Candelabrum ſuper altare hanc donationem poſuit.* Tabularium Prioratus S. Nicaſii fol. 35. *Et dona obtulit ſuper altare prædicti Martyris per unum Candelabrum multis aſſiſtentibus.* [Hiſtor. MS. Beccenſis Monaſterii pag. 464. n. 18. *Gilbertus de Sanceio ſeptem acras terræ cum uno hoſpite concedens eas in perpetuum poſſidendas Beccenſibus, Candelabro pro more illius temporis* (12. ſæc.) *ſuper altare poſito, & ſigillo ſuo confirmat.*]

Canum Venaticorum Apprehensione. Tabul. Caſaurienſe an. 1140. *Reinveſtivit S. Clementis Eccleſiæ ipſemet Timo Apprehenſione Canum Venaticorum, quos educebat venatu, in loco, qui Caſianum vocatur, de præfata Eccleſia S. Nicolai.*

Per Capillos Capitis. Vide *Capilli.*

¶ Per Chartam Super Altare. Tabularium S. Michaëlis in periculo maris: *Ego Clamarochus dedi Deo & S. Michaëli unam teſuram id eſt piſcatoriam in mari. Ut autem hoc per labentia tempora cuſtodiatur firmius, placuit mihi hanc Cartam ponere ſuper altare S. Michaëlis & ſignum meum facere.*

Per Chirothecam. [Charta an. 1087. ex Tabular. S. Florentii: *Fecitque inde donum per quaſdam Cyrothecas in manu Haimonis Monachi.*] Vide *Chirotheca.*

Per Claves Ecclesiæ. Charta Adæ Abbatis S. Dionyſii ann. 1114. *Dedimus, & manu noſtra per Claves Eccleſiæ ſuper altare poſuimus ad dotem Eccleſiæ.* Tabul. Vindocinenſe: *De eodem dono dominum Formandum cum una Clave inveſtierunt.* Tabularium Brivatenſe fol. 193. *Per traditionem libri & ſpecialiter per traditionem Clavium Cortilis, ſeu plateæ de Challes.* Vide to. 8. Ughelli pag. 189.

Per Clocas Ecclesiæ. Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. pag. 126. *Plenam & legalem veſtituram per Clocas & oſtia ſenioris ipſius Monaſterii Eccleſiæ, ... & per portas ipſius Monaſterii jamdicto Aldrico Epiſcopo, multis coram teſtibus in ipſo monaſterio ſolemniter* (*traditionem*) *fecerunt.*

¶ Per Coclear de Turibulo. Tabul. S. Vincentii Cenom. *Quidam miles Albericus nomine cum uxore ſua donum decimæ quam habebat apud Atheiam poſuit ſuper altare per Coclear de Turibulo.*

Per Colonnam. Tabular. Caſaurienſe anno 24. Ludovici II. Imp. *Et inveſtierunt per demandationem ejuſmodi Auguſti per Colonnam de ipſa curte.*

Per Coronam. Chronicon Moiſſiacenſe an. 813. *Ludovicum filium ſuum conſtituit Imperatorem ſecum, ac per Coronam auream tradidit ei Imperium.* Adde ann. 816. 817.

Per Cornu. Vide *Cornu.*

Per Corrigiam. Tabularium Deiparæ Santon. *Fecit idem donum una cum Corrigia S. Mariæ & S. Juliano, & impoſuit ſuper altare.* In eodem Tabulario: *Willelmus Comes Pictav. fecit donum ſuper altare S. Mariæ cum Corrigia cervi cultellum continente, accipiens 30. ſol. charitatis ab eodem Conventu.* Fol. 55. Helias Comes Petricor. *ſuum donum poſuit ſuper altare S. Mariæ cum Corrigia, nodo ſuo facto in ipſa.* Tabular. S. Hilarii Pictav. *Signo ſu manus, & Corrigia ſuæ cincturæ firmavit an. 1128.* abularium Angeriac. fol. 39. *Omnia iſta annui dominus meus Hugo de Surgeriis, de quo feodaliter teneo; nam cum facerem donum per unam Corrigiam in manu D. Anſculſi Prioris, iſte Hugo ab una parte tenens Corrigiam, nutu ſuo firmabat, volens iſtud proficere ſibi in futurum.* Tabularium S. Hilarii Magni Pict. *Hanc paginam cum Corrigia cincturæ meæ ſuper altare poſui.* Ibid. *Cum Corrigia mei bautei* (baltei.) Denique Charta alia ex eodem Tabulario: *Ego Guillelmus de Villario dimitto B. Hilario & Canonicis ſuis medietatem alodi de Preſciaco, quam injuſte tenebam, cum hac Corrigia cincturæ meæ, & hanc dimiſſionem prius feceram in manu Guillelmi Pictavienſis Epiſcopi: & feci concedere iſtud filium meum majorem Goſcerandum cum Corrigia cincturæ ſuæ; Capitulo B. Hilarii, & dimiſſionem, quam feci in manu Epiſcopi jam dicti, ad opus B. Hilarii & Capituli ſui feci. Corrigia cincturæ meæ cervina eſt, Corrigia filii mei vaccina eſt.* Tabulis adſutæ etiamnum binæ iſtæ corrigiæ cernuntur. Vide Probat. Hiſt. Caſtaneor. pag. 181.

Cum Crocia Abbatis. Vetus Charta in Hiſt. Monaſterii S. Nicolai Andegavenſ. pag. 24. *Et donum hujus beneficii factum eſt cum Crocia Abbatis, & à Berlaio & uxore ejus in manu ipſius poſitum eſt.* Alia Fulconis Comitis Andegavenſis an. 1092. ibidem pag. 49. *Baculum itaque juſtitiæ & miſericordiæ, qui Crocia dicitur, in manu... Abbatis pro confirmatione doni pono.* [Gaſſendus in Notitia Eccl. Dinienſis ad an. 1430. *Venerabilis & religioſa domina Brianda Trimonda recepta fuit in Abbatiſſam Monaſterii S. Catharinæ civitatis Dignæ... per traditionem Croſſæ, oſculando altare, & deinde ſedendo in choro, in cathedra majore cum Cantico* Te Deum laudamus.]

Per Capellum Prioris, in Tabul. Monaſt. Longipontis, diœceſ. Pariſienſ.

Per Cupam Auream. Vide Bodinum lib. 1. de Republ. cap. 9. pag. 130.

Per Cultrum, vel Cultellum. Chronicon S. Sophiæ Beneventanæ p. 718. *Per unum Cultrum, quem manu tenebam, dedi, &c.* Adde p. 741. Auguſt. *du Pas* in Stemm. Tinteniacenſi p. 572. Notas ad Vitam B. Roberti de Arbriſello p. 234. Hiſtoriam Guinenſem pag. 338. &c.

Per Communionem. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 22. *Quædam Monaſteria hanc conſuetudinem tenent, ut ſæculares in ſuam ſocietatem ac fraternitatem, omnino ſicut oportet, ſtatim ingreſſuros per Inveſtituram Communionis tam corporaliter, quam ſpiritualiter ſuſcipiant: & poſt talem plenariam ſuſceptionem ſine præfixo termino converſionis, quantum libuerit, in ſæculo permanere ſinunt. Hoc tamen in ejuſmodi hominum tali converſione indubitanter periculoſum eſſe conſideramus, quod ſæpe tales non voto religionis, ſed defenſionis ſuæ cauſa in fraternitate religioſorum adſcripti volunt videri, non ut ipſi ad religionem converſi meliores fiant, ſed ut in nequitia perſiſtentes, ſub patronicio & tutela Eccleſiarum maneant tutiores. Propter quod ſæpe gravem maculam atque infamiam puritati religionis inferunt, dum eos, qui in religione conſtituti ſunt, ad patrocinandas cauſas turpes & ignominioſas, pro ſua defenſione, quaſi ex debito compellunt, &c.*

Per Denarios. Tabularium Majoris Monaſterii Charta 192. *Quod donum ejuſdem cenſus continuo, dum matutinalis Miſſa cantaretur, poſuit ſuper altare dominicum per octo Denarios, in præſentia multorum.* Tabularium Vindocinenſe Chart. 206. *Quibus omnibus ille gratanter aſſentiens, donum ſimul & auctoramentum, manu propria ſuper altare impoſuit per unum Denarium Andegavinum, & unum cultellum,*

quem ad hoc ipſum donavit quidam homo S. Trinitatis.

Per Digitum, vel Digito. Vide *Digitus.*

Per Dextrum Pollicem. [Charta an. 1242. ex Archivis Cartuſiæ Montis-rivi: *Nobilis vir Burgundionus dominus de Trilis . . . inveſtivit per Pollicem Dextrum Hugoni de Miramars Priori Cartuſiæ Montis-rivi.*] Tabul. Eccl. Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſc. fol. 37. *Et hæc datio facta fuit primo gradu ſcalæ Gotafredi in Caſtro Bocoroni, & inveſtitus fuit Aldebaldus in Dextro Pollice ex hoc honore.*

Per Eleemosynariam, hoc eſt, marſupium. Charta Simonis de Balgentiaco an. 1149. in Tabulario S. Evurtii Aurelian. *Et ſuper altare ipſius Eccleſiæ per Eleemoſynariam meam lapidem berillum intus habentem propria manu impoſui.*

Per Ferulam Pastoralem, apud Ughellum to. 5. Ital. Sacræ p. 403.

Per Floccillum Capillorum. Tabular. Abſienſe fol. 83. *Hoc dono inveſtivi Rainerum Abbatem cum Floccillo capillorum meorum.*

¶ Per Folium. *Madox* Formul. Anglic. pag. 92.

Per Folium Nucis. Tabular. S. Hilarii Pictav. fol. 77. *Hoc donum cum Folio nucis recepit.*

¶ Per Forfices. Tabularium S. Martini Pontiſar. *Odo Comes de Corbeilo conceſſit Deo & S. Germano Pontiſarienſi quandam vieriam quam habebat in terra Moriſſarti, deprecante matre ſua Comitiſſa de Croceio, cum Forſicibus quas in manu tenebat, cum quibus Forſicibus Robertus Monachus reinveſtivit eum de beneficio loci. Quibus etiam Forficibus ſtatim idem Comes totondit quendam armigerum Walterii Toſardi.*

Per Fossilem Chartæ Inhærentem, apud Beſſium pag. 524.

Per Funes, ſeu *Chordas campanarum* Epiſcopos & Abbates dignitatibus ſuis inveſtitos, colligere eſt ex Hariulfo l. 4. c. 2. Baldrico l. 1. Chron. Camerac. c. 9. Ademaro Cabanenſi apud Labbeum pag. 176. Innoc. III. PP. l. 1. Ep. p. 177. Edit. Venet. Ægidio Aureæ Vallis Monacho in Epiſc. Leod. c. 20. &c. Adde Ughel. to. 3. p. 35. & Rollandin. in Summa Notariæ c. 15. Exſtant præterea hujuſce ritus exempla complura in veteribus Tabulis. Tabul. Belliloc. Ch. 154. *Garnulfo Abbati vel ad ipſos Monachos, qui cum eo fuerunt per Cordam ſigni & per hoſtium domo ipſas res, ſicut in charta teſtamenti continetur . . . tradidit. Act. an. 3. Caroli Imp.* Ch. 164. *Tunc veniens ipſe Ebrardus intravit in ipſam Eccleſiam, & veniens ad ipſam villam per Cordam de ſigno ad hoſtia de domo & ceſpitem de terra, ſive ramum de arboribus miſſis S. Petri tradidit.* Tabularium Caſaurienſe: *Inveſtivit . . . per ipſas Funes de ipſis campanis.* Idem Tabularium anno 1. Caroli C. Imp. *Inveſtierunt A. & Allonem Advocatum ipſius per anulum de Campana Eccleſiæ S. Deſiderii de ipſa curte.* [Charta an. 1122. ex Archivis Majoris Monaſt. *Quo peracto, cum tertia die in Eccleſiam S. Petri prædictam veniſſemus, dictus Jacob & filius ejus per Cordas ſignorum in manu noſtra eandem Eccleſiam reddiderunt & nos prædictum Abbatem & Monachos per ipſas ſignorum Cordas de eadem Eccleſia plenarie inveſtivimus, qui ſuſceptis de manu noſtra Cordis, ſigna illa protinus ſonaverunt & per hoc inveſtituram ſuam de eadem Eccleſia omnibus qui aderant innotuerunt.* Tabularium Dunenſe: *Eidem Monacho Eccleſiam ipſam per Cordam ſigni tradidit, Monachuſque ſuſcipiens cordam traxit & ſignum inſonuit, quod parrechia omnis audivit & vidit.* Tabul. Kemperleg. *Signorum ipſius eccleſiæ Cordis coadunatis, coram Principe & filio ſuo fratrem ſuum Benedictum Abbatem idem Præſul propria manu libentius inveſtivit de Eccleſia prædicta.*]

¶ Per Furcam Ligneam. Tabularium S. Vincentii Cenom. *Ipſe vero libenter annuit & donum patris confirmans, inveſtivit de eo Monachos per quamdam Furcam ligneam quam in manu ſua tenebat.*

¶ Per Gantum. Charta an. 1187. ex Archivis Abb. Buzeii: *Radulfus itaque de Chameriaco ſaiſivit memoratos fratres de his omnibus in manu mea cum Ganto ſuo dextro in Eccleſia B. M. de Prugniaco ante altare, & ego Mauricius Nannetenſis Epiſcopus inveſtituram ipſam tradidi cum eodem Ganto venerabili Maino Abbati.* Alia ejuſd. an. ex Archivis S. Melanii: *Idem Petrus de Chaune hanc eleemoſynam poſuit in præſentia noſtra per Gantum ſuum in manu mea & ego inde Gervaſium Abbatem per eumdem Gantum inveſtivi.*

Per Gladium regna collata, auctor eſt Otto Friſing. lib. 2. de Geſtis Freder. cap. 5. *Eſt enim conſuetudo Curiæ, ut regna per Gladium, provinciæ per vexillum à Principe tradantur, vel recipiantur.* Guntherus lib. 1. Ligurini:

Ergo ubi vexillo partem quam diximus ille,
Hic autem Gladio regnum ſuſcepit ab ipſo,
(Hunc etenim longo ſervatum tempore morem
Curia noſtra tenet) poſito diademate Petrus,
Regali dextra tulit alti Principis Enſem,
Præceſſitque ſacram brevius diadema coronam.

Dudo lib. 2. de Morib. Normann. *Regnum, quod mihi ultro dediſti, per hunc Mucronem, 12. libras auri habentem, reddo tibi. Per Spatham regno reveſtire*, in Annalibus Francorum Bertinianis an. 877. & apud Continuatorem Aimoini cap. 36. *Per traditionem Enſis evaginati*, Comitatus erectionem & inveſtituram factam, obſervare eſt in Charta an. 1161. apud Guichenonum in Probat. Hiſt. Breſſenſis pag. 133. Adde Thwroczium in Andrea Rege Hungar. cap. 44. Vide *Gladius.*

¶ Per Gladium, *Capam & Circulum aureum.* Literæ an. 1557. apud Rymer. tom. 15. pag. 462. *Ipſumque Thomam Baronem Perey hujuſmodi ſtatu, gradu, ſtilo, titulo, honore & dignitate per cincturam Gladii, & unius Capæ honoris & dignitatis & Circuli aurei ſuper caput ſuum poſitionem inſignimus, inveſtimus & realiter nobilitamus, habenda & tenenda nomen, ſtatum, gradum, ſtilum, titulum, honorem & dignitatem Comitis Northumbriæ.* Eadem formula occurrit, ibid. pag. 497.

Per Grana Incensi. Charta Agnetis Ducisſæ Aquitan. an. 1048. qua Angeriacenſe oppidum Monaſterio S. Joannis confert: *Et ut firma in perpetuum maneant, ponimus ſinguli in teſtimonium veritatis ſingula Grana incenſi ſuper altare S. Joannis, oblationem Deo in odorem ſuavitatis.* Beſſius pag. 430.

Per Haspam. Vide in voce *Haſpa.*

Per Hastam. Ditmarus lib. 6. pag. 60. *Cumque Haſta ſignifera Ducatum dedit.*

Per Herbam & Terram. Vide ſupra.

Per Juncum. Tabularium Vindocinenſe Charta 268. *Tunc inclinavit ſe Comes, & accepit viridem Scirpum; nam domus recenter erat juncata, ſicut ſolemus facere, quando aliquem perſonæ potentis, vel dominum ſuſcipimus, vel amicum. Tunc Junco ipſo non tam donum faciens, quam reſtaurationem dedit, &c.*

Per Lapidem. Tabularium Brivatenſe an. 1262. *Et ad opus Capituli cum quodam Lapide inveſtio, & in poſſeſſionem, vel quaſi, induco.* Charta alia apud Perardum pag. 140. *Dedit Eccleſia S. Stephani per unum Lapidem, in manu prædicti Abbatis, quidquid habebat in decimis, &c.* [Inſtrum. an. 1394. *Inveſtivit eum per traditionem unius parvi Lapidis, ut moris eſt.*]

Per Lapillum. Tabular. S. Flori in Arvernis an. 1276. *Sed deveſtiens de prædictis omnibus cum quodam Lapillo in manu noſtra, voluit & rogavit nos, ut dictum Hugonem inveſtiremus.* Adde Chartam an. 1386. apud Rocchum Pirrhum in Notitia Eccleſiæ Cephalitanæ pag. 485.

Per Librum. Tabularium S. Cyrici Nivernenſ. Ch. 108. *Donum conſenſu ac favore uxoris ſuæ confirmatum ſuper altare S. Cyrici cum Libro obtulit.* Charta Hugonis Autiſiodor. Epiſcopi ex Tabulario Pontiniacenſi: *Quod donum per Libri donationem & oſculi ſuſceptionem in manu mea eſt confirmatum.* Alia in Chronico Beſuenſi p. 667. *Hanc donationem... Hugo filius, Haimo frater ejus, & uxor ejus, propriis manibus Librum ſuper altare ponentes, laudaverunt.* Alia ibid. p. 675. *Hoc donum... tenentes ambo Librum, per quem hanc donationem... ſuper altare poſuerunt.* Pag. 676. *Per impoſitionem Libri ſuper altare confirmaverunt.* [Charta an. 1123. ex Tabul. S. Nicolai Andegav. *De hoc dono reveſtivit Quirmarhocus & duo filii ejus Gradelonem Monachum S. Nicholai cum uno Libro in eccleſia S. Petri Nannetenſis, & oſculati ſunt eum de hac donatione per fidem; Librum quoque quo reveſtierunt Monachum poſuerunt pro ſigno ſuper altare S. Petri.* Alia ann. 1164. ex Archivis S. Sulpitii Bituric. *Niva Abbatiſſa & Herbatus Prior tenentes Librum ex una parte, præfatos prædictæ eleemoſynæ datores ex altera parte Librum tenentes, de beneficio Abbatiæ inveſtierunt, & in participationem orationum ejuſdem Abbatiæ receperunt.* Inſtrum. an. 1205. ex Archivis Fontis Danielis: *Has omnes eleemoſynas ipſe Juhellus de Meduana & Iſabel mater ejus & Gervaſia uxor ipſius Abbatiæ Fontis Danielis quam fundaverant dederunt, & cum Libro ſuper altare poſuerunt.*] Adde Chron. Beſuenſe pag. 680. 688. 689. 696. Ordericum Vitalem lib. 5. pag. 590. 594. Innocent. III. PP. lib. 1. Epiſt. p. 238. Edit. Venet. Ditmarum lib. 3. p. 27. Chronicon Mauriniacenſe lib. 3. p. 386. Rocchum Pirrhum to. 1. Notitiæ Sicil. p. 477. Probat. Hiſtor. Drocenſis pag. 225. 234. Prædictis hæc addo ex Libro ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 33. *Si aliquis ſe orationibus noſtris petierit commendari, finitis clamoribus adducatur, & de ipſis orationibus per Librum inveſtiatur.* Similia habent Statuta Ordinis Præmonſtrat. diſtinct. 1. cap. 5.

¶ Per Librum Manualem. Tabularium Majoris Monaſt. *Simon filius Judicaelis de Peregrino donavit nobis talliatam, & corucam & bannum &c. de domo noſtra de Peregrino & de his omnibus cum quodam Libro qui Manualis appellatur, quem de manu Presbyteri qui ad eum viſitandum venerat, accepit coram teſtibus, Priorem hujus domus inveſtivit.* Tabular. S. Vincentii Cenoman. *Donumque hujus rei per Librum Manuelem in quo ægram Epiſcopus abſolverat, ambo in manibus prædicti Abbatis miſerunt.*

Per Librum Missalem. Charta Amedei Epiſcopi Lanſannenſis an. 1150. *Librum Miſſalem, in quo, vel per quem divinum celebratur myſterium, in manibus ſumpſit, ſuper altare poſuit, &c.* [Charta an. 1161. ex Tabul. Kemperleg. *Facta donatione in clauſtro S. Amandi cum Libro Miſſale eam ſuper altare ibidem obtulerunt.* Liber Chirographorum Abſiæ fol. 7. *Inveſtierunt Abbatem Abſiæ... cum Miſſali ejuſdem Eccleſiæ.*] Tabularium S. Stephani Divion. apud Perardum p. 119. *Fecerunt hæc in manu Girardi Eleemoſynarii, qui dono & conceſſione per Librum Miſſalis, reveſtitus eſt.* Adde Marcam l. 5. Hiſt. Beneharn. c. 12. n. 4. c. 15. n. 5. c. 25. n. 8.

Per Librum Collectarium. Tabularium S. Stephani Divion. apud Perardum p. 139. *Et ſuper altare S. Stephani per Librum Collectarium guirpiendo depoſuit.*

Per Librum Evangeliorum et Calicem, in Vita Aldrici Epiſc. Cenoman. p. 74. tom. 3. Miſcell. Baluzii.

Cum Libro Regulæ, & Cum Regula. Chronicon Beſuenſe pag. 631. *Et propria manu donum roboravit ſuper altare per Librum, qui vocatur Regula ſancti Benedicti.* Tabularium Vindocinenſe: *Donum cum Regula ſuper altare dominicum, &c.* Fol. 271. *Donum ſuper altare cum Regula obtulit.* [Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Qua de re unam marcham argenti loco caritatis habuit; & de dono prædicto in eodem capitulo cum Libro Regulæ dominum Abbatem Robertum & Capitulum ſaiſivit.*] Vide Gauffridum Vindocin. lib. 1. Epiſt. 6. & Paulum Diac. lib. 4. Chronici Caſin. cap. 1. Liber Chirographorum Abſiæ fol. 99. *Et ad majus altare accedentes, in præſentia Dominici corporis, cum Regula S. Benedicti de his abbatiam inveſtierunt, ad deinde beneficium ſpirituale poſtulantes acceperunt.*

Per Lignum. Tabularium Vindocin. ann. 1077. Ch. 264. *Dedit quartarium vineæ ſitum apud Olenam per reſciſuram Ligni, quam miſit in manu Abbatis, qui reveſtivit eum ſtatim de orationibus & beneficio loci.* Ch. 488. *Dimiſit hanc calumniam, mittens fruſtum cujuſdam Ligni ob teſtimonium hujus conceſſionis ſuper altare.* Tabul. Abb. Deiparæ Longipontis: *Hoc autem donum fecit ſupradicta domina in caſtello, quod vocatur Pons, & per Hertendum Monachum loco teſtimonii fruſtulum Ligni ſambuci ſuper altare S. Mariæ tranſmiſit.* Tabularium S. Martini de Campis: *Et donum poſuit ſuper altare per Lignum, in quo poſuerat annulum aureum.* Charta an. 912. *In civitate, quæ vocatur Ticinenſium Rex Leoprandus Rex Lambardorum & Italiæ diſpenſator per Lignum, quod in ſua tenebat manu, inveſtivit Lanfrancum... ratione feudi, qui ambo profeſſi ſunt ex natione, lege Curiæ Lombardorum, &c.* Hinc colligitur, cur ejuſmodi conceſſiones, quarum fiebant inveſtituræ per fruſtulum ligni, quod primum occurrebat, *lignea dona* dicantur in aliquot veteribus Chartis. Tabular. Vindocin. ch. 229. *Poſt acceptum beneficium, tulit Donum Ligneum ſuper altare.* Ch. 237. *Perrexit ad altare, & poſuit Donum Ligneum ſuper illud, recitans ibi rationem doni, quod fecerat.* Ch. 295. *Sumptumque Ligneum Donum tradiderunt illud, &c.*

Per Linteum. Tabularium S. Maxentii in Pictonibus: *Aimericus per unum Linteum ſatis optimum dedit S. Maxentio, &c.*

Per Lini Portiunculam, in Hiſtoria Durdanenſi pag. 38.

¶ Per Malleolum. Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Porro ad hujus rei confirmationem poſuit Gaufridus filius Hugonis de Alvor Malleolum quendam ſuper altare S. Vincentii.*

¶ Per Manicam. Inſtrumentum an. 907. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 66. *Comes vero per Manicam ſuam terram ſupradictam in manu Catluiant Abbatis graffiavit.* Tabular. Rothonenſe: *Eriſpoe dedit illam villam quæ vocatur Chaer & inſulam quæ vocatur En Aleis... ad fabas Monachis S. Salvatoris, tradens per Manicam ſuam in manu Conweion Abbatis in loco Cancell.*

Per Mappulam. Chronicon Farfenſis Monaſterii pag. 661. *Per juſſionem ipſius, dante eo mappulam ſuam* (ſon mouchoir) *Advocato ſuo, reveſtivit Leonem, &c.*

¶ Cum Marmore. Tabularium S. Vincentii Cenom. *Acharius filius Hamelini de Bana conceſſit decimam S. Petri de Noviomo de Rupe Odonis, quam pater ſuus dederat, & donum hujus rei ſuper altare S. Petri cum Marmore ipſius altaris miſit.*

¶ Per Particulam Marmoris. Charta Landrici de Praiaco pro Monaſterio Fontiſmenſi in agro Eduenſi, an. 1118. *Venit ad nos prædictus Landricus cum uxore ſua Heliſabet & tribus filiis ſuis... & accipiens in manibus ſuis Particulam marmorei lapidis, quæ ibi forte reperta eſt, venit cum ea ante altare, & tenentes eam omnes ſimul... obtulerunt eam ſuper altare, ita dicentes: Nos pro ſalute animarum tam noſtrarum quam anteceſſorum noſtrorum damus Deo & huic altari, &c.*

¶ Per Marsupium de Pallio. Charta ann. 1133. ex Tabul. Rothon. *Monachos de prædicto dono inveſtivit ante altare Pirricenſis eccleſiæ & pro ea re Marſupium de pallio Herveo Abbati & Conventui miſit.*

Per Martyrologium. Charta Ulgerii Epiſc. Andegav. *Hoc autem fecit poſitis clavibus præfatæ Eccleſiæ S. Joannis in manu mea, & poſtea ſuper dominicum altare S. Mauricii cum Martyrologio.* Vide Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andegav. pag. 87.

Per Unam Mitram, Decimæ molendinorum inveſtitio exſtat in Tabulario Chirographorum Abſiæ fol. 62.

Per Nodum. Tabularium S. Severini Burdegal. *Sibi in alodio conceſſi, & ut auctoritate propria ſæpe fieri ſolet, conceſſæ hæreditatis Nodum priorem manibus propriis colligavi, ſecundum Geraldus Miles, tertium Ramundus de Ulnico: quo facto Nodum ſuper altare pro meis debitis, & pro meis delictis, & pro defunctorum parentum criminibus obtuli, &c.*

Per Notulas. Charta Philippi Regis Francor. an. 1317. apud Argentreum in Hiſt. Armoricana lib. 5. cap. 34. *Poſſeſſionem ipſius Comitatus... in manu dicti Epiſcopi Mimatenſis per traditionem quarumdam Notularum, quas in manu tenebat, poſuit per eundem Epiſcopum dictæ Duciſſæ tradendum &c.*

¶ Per Osculum. Tabularium Voſienſe fol. 60. *Hoc autem factum eſt in villa de Chanzaz in manu domini Rainaldi Abbatis quem propter hoc ipſe Deoſculatus eſt, videntibus & audientibus Bernardo Vicecomite, &c.* Tabular. S. Albini Andegav. *Maino filius Gualonis, annuente Eudone filio & Vieta uxore ſua, dedit Deo & S. Albino terram de Brilchiot, pro cujus doni confirmatione Walterium Monachum pater & filius in fidei nomine Oſculati ſunt. Uxor autem illius, eo quod à femina Monachum Oſculari inuſitatum habemus, Lambertum quemdam præfectum S. Albini, jubente Walterio Monacho, eadem ſententia Deoſculata eſt.*

Per Ostium Domus. Tabularium Caſaurienſe an. 951. *Ideo conſtat me Alexander filius quondam Ardemandi, ex natione Bajubaria, ſecundum meam Bajubariorum legem, per feſtucam & guazonem & andelaginem, & per ramos de arboribus, & per Oſtium domorum vendidi, & manibus meis tradidi, atque inveſtivi tibi, &c.* Bracton. lib. 2. c. 18. §. 2. *Fieri debet traditio per Oſtium, & per haſpam vel annulum.* Lib. 5. tract. 4. cap. 15. §. 14. *Sed præſentes fuerint, ubi ſaiſina facta fuerit donatario per Seneſcallum, vel per nuntium, per fuſtim, vel per baculum, vel per haſpam, & quod donatarius inductus fuit in vacuam poſſeſſionem, &c.* Vita S. Pardulfi MS. *Et cum clauſtra Monaſterii, & omnis fabrica ipſius, vel omnia loca inhabitabilia perfecta, vel conſummata fuiſſent, ſupradictus Lautarius per Oſtium cellulæ ipſius viro Dei tradidit ad regendum.* Vide Anaticla, Haſpa.

Per Palam, ſeu *Pallam ex ſerico*, apud Ordericum Vitalem lib. 3. pag. 474.

Per Pallium, ſeu Pallam. Charta Ademari Vicecomitis Lemovic. an. 1074. *Accedens autem cum duobus filiis meis Helia & Petro, ad hoc ſacrum altare Pallium obtuli: quod Pallium mecum tenentibus ipſis, hunc, de quo ſermo eſt, manſum ſemel ſub teſtibus donavi.* Infra: *Hic tantum commemoraſſe ſufficiat, quod eodem Pallio donationem firmavi meam de aquæductu, &c.* Vita S. Virgilii Epiſcopi Saltzburgenſis cap. 16. *Per Pallium altaris Virgilio Epiſcopo ipſam Eccleſiam tradidit.*

Per Panem et Librum. Charta Henrici Abbatis S. Mariæ Stampenſis ex Tabulario Prioratus S. Martini de Campis: *Eam* (Eccleſiam) *in manibus meis per Panem & Librum reddidit, & ego conſequenter ſimiliter per Panem & Librum in manibus Vener. Theobaldi Prioris de Campis eam ſepoſui, &... contradidi.* Parvum Paſtorale Eccleſiæ Pariſienſis cap. *Quid faciendum ſit in vacatione Præbendæ, in Eccleſia Pariſienſi: Si Epiſcopus in diœceſi Pariſienſi fuerit, tenetur vocare Decanum, vel Decano abſente Cantorem,... & de manu illius accipiet Epiſcopus cum Libro & Pane Præbendam vacantem, ſub his verbis: Reddo vobis Præbendam, quæ fuit N. &c.*

Per Pannum Sericum, *unde facta eſt caſula*, in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 527.

Cum Penna et Calamario inveſtitos Tabelliones obſervat Rollandinus in Summa Notariæ cap. 5. extremo: quod etiam habetur in Conſtitutione Ruperti Imp. an. 1401. apud Goldaſt. tom. 1. pag. 382.

Per Pergamenum. Charta Aimerici de Ranconia apud Beſlium pag. 492. *Dedi... in manu Abbatis Fulcherii per quemdam Pergamenum ſuper altare ſignatum crucibus, videntibus multis.* Alia Willelmi Ducis Aquitan. ex Tabulario Angeriacenſi: *Per hoc Pergamenum hoc donum... ſuper altare B. Joannis poſui.*

Cum Duobus Phylacteriis, in Tabulario Monaſt. Longipontis in diœceſi Pariſ.

Per Pileum. Rogerus Hovedenus pag. 724. *Ricardus Rex Angliæ in captione Henrici Romanorum Imperatoris detentus, ut captionem illam evaderet, conſilio Alienor matris ſuæ, depoſuit ſe de regno Angliæ, & tradidit illud Imperatori, ſicut univerſorum domino, & inveſtivit eum inde per Pileum ſuum. Sed Imperator ſtatim reddidit ei... & inveſtivit eum inde Imperator per duplicem crucem de auro.* Thomas Walſinghamus pag. 343. *Eodem anno in Parliamento præſcripto dominus Joannes Dux Lancaſtriæ factus eſt Dux Aquitaniæ per virgam & Pileum, præbitis manu Regis.*

Per Pisces. Tabularium Majoris Monaſterii: *Teſtes habuimus legitimos, qui omni lege probare fuerunt parati, quod Hildegardis ad opus emerit, & per Piſces ex ejus piſcaria inveſtituram dederit in vita ſua Monachis Majoris Monaſterii.*

Per Pollicem. Charta an. 1097. in Hiſt. Sabaud. *Quod donum ipſe Comes per digitum proprium, quem Pollicem appellamus, fecit in manu Prioris ipſius loci.* Vide ſupra *Per Dextrum Pollicem.*

¶ Per Psalterium. Tabularium S. Petri de Rilleio: *Ego Radulfus Filgerienſis dominus & Frangallus frater meus poſuimus ſuper altare S. Petri poſt Evangelium Miſſæ, cum Pſalterio magiſtri Hamonis de S. Hilario univerſa dona anteceſſorum noſtrorum & noſtra.*

¶ Per Ramum Filgerii, apud Lobinell. to. 2. Hiſt.

Hiſtor. Britan. col. 342. Vide initio *Per Ramum & Ceſpitem.*

Per Regulam. Vide ſupra *Per librum.*

Per Sceptrum. Fauſtus in Vita S. Mauri Abbatis, de Theodeberto I. Rege: *Dedit ei per Sceptrum regale, quod manu geſtabat, quæcunque Florus patruus ejus ex regali poſſederat dono.* Vide Ottonem Friſingenſem lib. 7. cap. 16. & Metropolim Saliſburgenſem to. 2. pag. 277. to. 3. pag. 399.

Per Scyphum. Simeon Dunelmenſis lib. 3. de Eccleſ. Dunelmenſi c. 14. *In cujus donationis ſignum etiam Scyphum argenteum obtulit, qui in hac Eccleſia ſervatus æternam illius facti memoriam retinet.* [Charta Conſtantiæ Comitiſſæ Britan. ex Tabul. Kemperleg. *Ad hujus quoque memoriam doni corroborandam, meum Cyphum marmoreum ad inveſtituram harum villarum plenarie faciendam prædictis Fratribus attribuo.*] Tabularium Majoris Monaſterii: *Hujus rei ſupradictæ miſit Archimbaldus donum ſuper altare S. Mariæ* per *Scyphum S. Macarii.* Occurrit ejuſmodi inveſtitura per *Scyphum S. Macarii,* non ſemel in Tabulario Monaſt. Longipontis diœceſis Pariſ.

Per Spatæ Capulum. Tabularium Vindocin. fol. 277. *Ut iſtud donum firmiter haberetur, & ulterius non caſſaretur, ſuper altare dominicum cum ponto cujuſdam Spathæ ambo fratres poſuerunt.* Maiſtre *Vacces* en ſon Roman *de Rou* MS.

Au Roi rendi ſon regne, n'en vout avoir jornée,
Fierement l'en ſaiſi par une ſoe eſpee,
El Pont de l'Eſpée out d'or diz livres peſant,
Voſtre terre, dit-il, vous vent par ceſt mien gant.

¶ Per Tellurem. Tabularium Kemperleg. *Ego Karaduc filius Kentlaman dedi Monaſterio S. Crucis villam unam in qua eſt eccleſia S. Caradoci, & afferens ex ipſa terra mecum Tellurem pro ſigno conceſſionis in ipſius pariete Monaſterii ſuſpendi.*

Per Textum Evangelii. Tabul. Vindocin. fol. 245. *Donum conceſſerunt, & ſuper altare cum Textu argenteo & aureo obtulerunt.* [Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Radulfus filius Huberti Vicecomitis venit ad Monaſterium S. Vincentii an.* MXCV. *quo acceperat ſororem Widonis de Valle in conjugem, & cum Textu auro & lapidibus parato, accepto de manibus Abbatis Rannulfi, quem ſuper altare poſuit, annuit quidquid pater ſuus dederat.* Tabular. Voſienſe fol. 22. v°. *Fecerunt autem donum iſtud ante altare S. Petri Apoſtoli Bernardus & Ebbolus filius ejus Textum Evangelii geſtantes manibus in præſentia domini Petri Abbatis.* Charta apud *Madox* Formul. Angl. p. 241. *Ut autem prætaxatæ Eccleſiæ donacio cum cæteris ſupradictis legitime & firmiter fieret .... per Textum ſancti Evangelii ſuper altare donavi.*] Vetus Codex apud Seldenum ad Eadmerum p. 144. *Per Textum Evangelii ſpiritualem cauſam Epiſcopatus, per annulum autem Regalium poſſeſſionem accepit.* Tabul. Andegav. *Quitavit libere & quiete ſuper altare cum Textu & cultello.* Tabul. S. Gemmæ Santonenſis: *Hoc donum confirmavi . . . ponens Librum Evangeliorum ſuper altare.* Tabul. Brivat. fol. 193. *Per traditionem cujuſdam libri Textus Evangeliorum cum poſtibus argenteis & imagine crucifixi præſentialiter inveſtivit.* Adde Ordericum Vital. lib. 5. pag. 577. 591. Chronic. Beſuenſe pag. 610. 616. Tabular. Longipontis diœceſ. Pariſ.

Cum Veru. Charta Garneri de Triangulo, in Tabul. Abbatiæ Deiparæ de Longoponte, & Majoris Monaſterii: *Pro hujus doni confirmatione fregit Veru, & portiunculam de ipſo bene exterſam dedit Henrico Priori, dicens ut auferret, & ex ſua parte ſuper altare poneret.* Ubi *Veru*, pro ſude lignea videtur ſumi. Tabularium Hoſpitalis Montis Maurilionis: *Unam quadrigam oneratam de viridi ligno, de redortis, & ſudibus, & Verubus.*

Per Vexillum provincias à Principe tradi & recipi ſcribit Otto Friſing. lib. 2. de Geſt. Frider. c. 5. Falco Beneventanus p. 238. de Rogerio Siculo: *Miſit præterea domino PP. Honorio munera multa ... ut ducatus ei Vexillum & nomen largiretur.* Pag. 308. *Rainulphum .... in Ducem elegit, & eo electo Vexillum ad honorem Ducatus Apoſtolicus & Imperator in conſpectu omnium ei tradiderunt.* Idem p. 332. de Innocentio PP. *Regi vero* (Siciliæ) *Rogerio ſtatim Siciliæ regnum per Vexillum donavit, &c.* Charta Alphonſi Caſtellani Imperatoris, apud Vignerium in Hiſt. Alſatenſi pag. 143. *Inveſtimus te Ducem & Comitem de quinque Vexillis, in ſignum quinque dignitatum, quas in feodum ab Imperio tenere debes.* [Breviarium Hiſt. Piſanæ apud Murator. to. 6. col. 173. *Anno 1163. Lambertus Conſul ... ambaſciatores Piſani Communis, ab Imperatore Frederico Vexillum receperunt & ſpatam pro inveſtione imperatoria ſuper omnes civitates Thuſciæ.*] Charta Philippi II. Regis Rom. ann. 1207. *Thomas Comes de Sabaudia ... feudum ſuum .... de manu noſtra recepit, noſque eum juxta priſcam Imperii conſuetudinem de univerſis bonis illis .... per tria Vexilla inveſtivimus.* Le Roman *de Guillaume au Court nez:*

Par une blanche Anſeigne li fu li fiez rendus.

Ejuſmodi inveſtiturarum per *Vexillum* exempla paſſim proferunt Scriptores, Romualdus in Chronico MS. an. 1060. 1062. 1090. 1115. 1118. 1120. 1127. 1132. 1152. Ditmarus lib. 6. Otho Friſing. lib. 2. de Geſt. Frider. c. 32. Chronicon Weingartenſe c. 13. Godefridus Monach. S. Pantaleonis an. 1212. Hiſt. Auſtralis an. 1276. Alexander Celeſinus lib. 1. cap. 16. lib. 3. c. 26. Will. Tyrius lib. 12. c. 4. Conradus Uſperg. p. 302. Hiſtoria Landgravior. Thuring. cap. 18. Gunther. lib. 1. Ligur. p. 31. lib. 5. p. 125. Geſta Innocentii III. PP. pag. 27. [Ægidius Gelenius in Colonia p. 74.] &c. Vide quæ notamus in Diſſert. 7. ad Joinvillam.

Per Virgam, vel Virgulam. Charta an. 1120. in Tabular. Monaſt. Fontis Ebraldi: *Hanc conceſſionem feci in manu Petronillæ primæ Abbatiſſæ Fontis-Ebraldi cum Virga oſerii duplicata.* Alia apud Acherium in Notis ad Guibertum p. 590. *Cum Virga diſciplinali.* Tabularium S. Albini: *De hoc Fulconius Teſſart cum quadam Virgula dominum Abbatem inveſtivit, quam ipſe manu propria poſuit ſuper altare.* Alia an. 1144. apud Gallandium: *Utque patenti occaſione firmatum nihil occultæ forſitan occaſionis haberet, ... per oblationem Virgæ, quam manu geſtabat, ſupra ſacrum altare B. Lazari de prædicto dono domum & Fratres ſolenniter inveſtivit.* Adde Epiſtol. Synodalem Calixti II. in Concilio Toloſano an. 1119. Ordericum Vitalem lib. 5. pag. 589. Helmodum lib. 1. cap. 70. 71. Notas ad Guibertum p. 590. Hieron. Rubeum in Hiſt. Ravenn. pag. 275. & quæ ſupra de inveſtitura per baculum adnotamus.

Per Zonam, in Charta fundationis S. Petri Generenſis, loco ſupra allato.

¶ Investitura. Donatio Roſtagni Epiſc. ann. 950. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 77. *Unoquoque anno recipiant miniſterii ſanctæ Dei ipſius eccleſiæ Inveſtitura ſſ. IIII.* Ubi legendum videtur *in veſtitura ſſ.* IIII. hoc eſt, in veſtitura ſolidos quatuor. Vide *Veſtitura.*

¶ Investitus, Qui de aliquo beneficio *Inveſtitus*

eſt. Literæ an. 1299. apud Miræum tom. 2. Diplom. Belgic. pag. 880. *Et ne præmiſſa vel aliquid præmiſſorum à nobis vel ab aliquibus ſucceſſoribus noſtris (quod abſit) valeat in poſterum calumniari, præſentes litteras prædicto Inveſtito & ejus ſucceſſoribus contulimus ſigilli noſtri munimine roboratas.* Charta an. 1303. apud eumdem to. 1. p. 445. *Ego Jacobus presbyter Inveſtitus de Ghilſe, decanus Concilii Bekenſis, &c.* Vide *Inveſtitum.*

¶ Investitutaria, pro *Inveſtitura.* Charta an. 1173. apud Miræum to. 2. pag. 1179. *Dicimus autem conſilio majoris Ordinis Hoſpitalis Inveſtitutariam Eccleſiæ tenebit, qui curam & providentiam omnium bonorum ad Eccleſiam ſpectantium tenebit.*

¶ Investitutio, Jus quod domino capitali pro Inveſtitura exſolvitur. Literæ ann. 1266. ex Tabul. Calenſi: *Vendidit partem ſuam eſpoliarum de Jamaco & aliunde, & partem ſuam cerchiæ de Berron .... & partem Inveſtitutionum ſeu ſezinarum.*

¶ INVIA, pro Injuria. Litteræ an. 1358. tom. 3. Ordinat. Reg. p. 317. *Ipſos ab omnibus Inviis, gravaminibus ... defendant.*

¶ INVIARE, Ingredi, calcare. Solin. cap. 8.

¶ INVICTORIOSUS, Invictus. *Anno Gratiæ 1243. ... conſecratum eſt hoc altare ... in honore Invictorioſiſſimæ S. Crucis*, apud Felibianum Hiſt. San-Dionyſ. pag. 535.

INVIDARE. Charta ann. 1171. in Hiſtor. Pergamenſi part. 1. lib. 10. cap. 22. *Et debent Conſules Pergami Invidare, conſiliare, commendare omnibus illis hominibus, qui in prædicto loco habitaverint, &c.* Vox Italica, Mittere.

INVILIARE, εὐτελίζειν, in vett. Gloſſis [& in Supplemento Antiquarii, ubi etiam *Invilitare*, eodem intellectu.] Vilem facere.

INVINIUS, Abſtemius, ἄοινος, in Gloſſ. MSS. vox Apuleii lib. ult.

¶ INVIOLARE. Vide *Involare.*

¶ INVIRGULARE, In virgam creſcere. Vita S. Adalberti, tom. 5. Junii p. 98. *Reſiduum pomi quod forte manu geſtabat, igni projiciens: Ubi, inquit, grana Invirgulata fructificaverint adolendo; me, Deo propitio, compotem habebis in revertendo.*

¶ INVISATIO, Viſitatio, apud Stephanotium Antiquit. Aurelian. MSS. p. 318.

¶ INVISCERARE, Quaſi in viſcera immittere, conjunctiſſime devincire, adjungere. S. Bernardus Epiſt. 239. Edit. 1690. col. 225. *Studui ego ſemper, ut ſanctos illos congregationis veſtræ Monachos noſtris Fratribus commendarem, & ipſos illis perfectæ unione caritatis, ſi fieri poſſet, etiam Inviſcerarem.* Privilegium Venceſlai Imp. an. 1418. apud Ludewig. to. 1. p. 451. *Eaſdem villas cum omnibus pertinentiis ſuis prædictis Abbati & Conventui Monaſterii in Dobrilug applicare, appropiare, incorporare, Inviſcerare, annectere, unire & confirmare gratioſius dignaremur.* Recurrit p. 452.

¶ INVISOR, Invidus, in Vita S. Maioli n. 52. to. 2. SS. Maii p. 683.

¶ INVITABILIS, *Beneficus*, Papiæ. Vide *Joventalis.*

INVITATA, Invitatio ad ſolennitatem, vel cœnam ſolenniorem. Ericus Upſalenſis lib. 3. Hiſt. Suecor. an. 1304. *Hoc anno Torchillus Marſchalcus invitavit tres fratres Principes memoratos ad Caſtrum Aranes, ſolenniſſima illic habita Invitata.*

¶ INVITATOR, Procurator, agens. Vetus Charta apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 74. *Rivallon Comes Poucaer teſtis. Biſcan Invitator Nominoe. Juduoret Invitator.*

INVITATORIA, Epiſtola, qua quis ad aliquam ceremoniam invitatur. Vide Diurnum Romanum cap. 3. tit. 13.

¶ INVITATORIANUS, apud Ciſtercienſes, idem qui *Præcentor*, Qui inchoat cantum in Choro. *Subinvitatorianus*, qui *Invitatoriani*, cum abeſt, vices ſupplet. Vide Macros fratres & Hofmannum in Lexicis ſuis.

INVITATORIUM. Vide *Pſalmus Invitatorius.*

INVITATUS, Non vocatus. Gl. Gr. Lat. ἄκλητος, *Invitatus, invocatus.* [Videtur leg. *Non invitatus.*]

¶ INVITREARE, Viridi & glutinoſo liquore linire. Matth. Silvaticus: *Petamum eſt quædam aqua, cum qua alkeantur vel Invitreantur vaſa.*

¶ INVIVITURUM, Non vivens. Teſtamentum S. Rudeſindi Epiſc. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 183. col. 1. *Et ſic omnia ſimul divinitus poſſides, divinituſque Invivitura vivificas.*

¶ INVIUS, *Non patens via, ubi non eſt via, extra viam.* Joh. de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Invium, Leu ſans voie.* Excommunicatio Petri Regis Aragon. tom. 3. Concil. Hiſp. p. 527. col. 2. *Nos tamen deſiderantes, quod civitatem, cives & loca prædicta manſuetudo corriperet & à tanto erroris Invio revocaret.* Paſſim occurrit in ſacris Scripturis.

¶ INULI, pro *Hinnuli*, apud Papiam.

INUNANIMITAS, Diſcordia, in libro de fundatione Monaſterii Gozecenſis pag. 230.

INUNARE, *Colligere.* Gloſſ. Arab. Lat. Adunare.

¶ INUNDATIO, Baptiſmus nullo apparatu datus, à Gallico *Ondoyer*, Baptiſmum conferre omiſſis Eccleſiæ ceremoniis. Epiſtola Petri de Condeto to. 2. Spicil. Acher. p. 566. *Regina dolore & morbo itineris præteriti compulſa peperit filium ante tempus debitum pariendi, qui fere de utero tranſlatus ad tumulum, poſt Inundationem brevi vivens tempore, matrem reliquit repletam multis miſeriis.*

Inundatio Vocis. Statuta antiqua Cartuſienſis Ordinis 1. part. c. 39. *Quia boni Monachi officium eſt plangere potius quam cantare, ſic cantemus voce, ut planctus, non cantus delectatio ſit in corde: quod gratia præveniente poterit fieri, ſi ea, quæ cantando delectationem afferunt, amputentur, ut eſt fractio & Inundatio vocis, & geminatio puncti, & ſimilia, quæ potius ad curioſitatem attinent, quam ad ſimplicem cantum.* [Varias intelligo vocis inflexiones, quas vulgo *Roulades* appellamus.]

¶ INUNDUS, *Inaquoſus*, in Gloſſario Barthii ex Hiſt. Palæſt. Fulcherii Carnot.

¶ INUNGERE, nude, Sacro oleo ægrotum perungere. *Poſtmodum debilitate correptus, quarta feria Inunctus eſt; ſed tunc communicari non potuit*, apud Acherium to. 2. Spicil. p. 517.

INUNWANT. Vide *Unwant.*

INVOLARE, Per vim auferre, noſtris *Voler.* Donatus ad 6. Æneid. *Vola dicitur media pars manus, ... unde & Involare dicimus, quum aliquid furtim vola manus ſubtrahitur: & Involare rurſum, cum violentæ manus in aliquem diriguntur; ſicuti Terentius ait: Illi facile in oculos Involem venefico.* Papias: *Involare, involam, i. in manum includere, furari.* Gl. Lat. Græc. *Involat*, κλέπτει. Gloſſ. Gr. Lat. κλέπτης, *for*, (fur) *Involator.* κλέπτω, *Furo, Involo.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Involare, Empaumer, mettre en palme.*] Cornelius Fronto: *Involat, qui in die venit, ſurripit clam, id eſt, furtive.* Canones S. Patricii cap. 32. *Si per furtum illum Involaverit.* Perperam *inviolaverit*, apud Waræum. [S. Ambroſ. de Patriarcha Joſeph. cap. 6. n. 29. *Furto Involatus ſum de terra Hebræorum.*] Utuntur Collatio Legis Moſaïcæ c. 11. Lex Wiſigoth. lib. 7. tit. 2. §. 3.

6. 10 21. Lex Burgund. tit. 70. §. 3. in 1. Addit. c 4. §. 1. Lex Alamann. tit. 69. 70. Eckeardus Jun. de Caſib. ſancti Galli c. 10. &c. præter Plautum, Terentium, Ciceron. & alios. Hinc

Volare, in vet. Charta apud Gueſnaium in Annalib. Maſſil. an. 1266. n. 41. Gall. *Voler*.

¶ INVOLENS, Nolens, invitus. Teſtamentum S. Gennadii Epiſc. Aſturic. to. 3. Concil. Hiſp. pag. 172. col. 2. & to. 6. SS. Maii p. 96. *Ad ſuburbia adtractus ſum, in qua multis annis Involens, & magis in principio perdurans quam ſpontanea mente ... ibidem commoravi.*

Involentia, alias *Nolentia*. Salvianus lib. 7. de Gubernat. Dei: *Etſi Involentia non carent, malivolentia carent.*

¶ INVOLUMEN, ἐνείλημα, *Involucrum*. Supplem. Antiquarii.

¶ Involutio, Eadem notione. *Ædificant ad ſui damnationem atque interitus intrent Involutionem*, in Epiſtola cujuſdam Magiſtri Pariſ. tom. 1. Anecd. Marten. col. 1739.

¶ Involutorium, Eodem intellectu. Vita S. Elizabethæ Reginæ, to. 2. Julii p. 212. *Repertum fuit quoddam Involutorium longitudinis tumuli, involutum in una culcitra goſſipii.*

INVOLVULUS, Joanni de Janua, *Quædam beſtia, quæ, ut homines facilius decipiat, involvit ſe aliqua re.*

¶ INVOTARE, Deſiderare, in votis habere. Miracula S. Etheldredæ, to. 4. Junii p. 566. *Honeſta Invotare, prava fugare, mundi inquinamenta devitare admonuit.*

¶ INURIA, pro Incuria, in Litteris ann. 1325. apud Rymer. to. 4. pag. 149.

¶ INUSTUS, Non uſtus. Vita S. Canuti, tom. 3. Julii p. 129. *Pontifex Poppo candentis ferri ardorem Inuſta deferens dextra, & ignitas ferri laminas incombuſtis pertranſiens plantis.*

INVULGARE, pro *Divulgare*, in Addit. ad Vitam S. Antonini to. 1. Maii p. 338.

INVULTARE, Invultuare, Vultum effingere. Marius Victorinus ad Candidum Arianum p. 162. *Excitatus enim in anima νοῦς, intellectualem potentiam animæ illuſtrat, & illuminat, & Invultuat ac figurat, & innaſcitur animæ intelligentia & perfectio.* De iis, qui ad artes magicas *Invultant*, dicitur in *Vultivoli*.

¶ Invultuor, Præſtigiator, qui ad artes magicas vultus effingit. Statuta Eccl. Nannet. an. 1389. tom. 4. Anecd. Marten. col. 985. *De ſortilegiis & divinationibus, de magis.* In uno MS. habetur: *De ſortilegiis & divinationibus, de Invultuoribus.*

¶ Invultus, Invultuorum præſtigiæ. V. *Vultivoli.*

¶ INUXORA Virginitas, vel, ut alii legunt, *Immaculata*, apud Tertullian. de Caſtitate c. 9.

¶ INZABATATI, Hæretici Valdenſes. Vide *Sabatati.*

¶ INZEGNERIUS, Inzignerius, Homo inſignis, dominus. Hiſt. Cortuſ. apud Murator. to. 12. col. 812. *Paduani ... exeuntes civitatem obviaverunt domino Cani in capite Pontiſcorbi, ubi cum ſuis Inzegneriis & ſapientibus & cum certis militibus ſuis convenerat cauſa prævidendi paſſus affectatos.* Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina, apud eumd. Murator. to. 8. col. 356. *Vir quidam nomine Meſa ... Inzignerius ſive magiſter caſtri, &c.*

¶ JOACHIMICUS, Nummus argenteus valens tres libras apud Germanos. Vide *Dalerus.*

¶ JOALLIÆ, ut *Jocalia*. Teſtam. an. 1286. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 291. *De raubis meis & Joalliis, &c.*

¶ JOARIA, Munus judicis, dignitas. Vide *Juveria*.

JOBAGINES, Jobagiones, Sambuco, Lydio, & Alberto Molnario teſtibus, Hungaris dicuntur coloni, ruricolæ, atque adeo ipſa mancipia. Decreta Ludovici Regis Hungariæ an. 1351. c. 5. *Præterea ab omnibus Jobagionibus noſtris aratoribus & vineas habentibus, &c.* Cap. 6. *Prælati & Eccleſiaſtici Jobagiones habentes.* Cap. 14. *Jobagiones ad Regiam vel Reginalem celſitudinem pertinentes.* Decreta Sigiſmundi Regis: *Si quis Jobagionem alterius ... potentialiter abduxerit.* Aliud ejuſdem Reg. an. 1435. *De ſingulis Jobagionibus proprias poſſeſſiones & terras more aliorum Jobagionum, in poſſeſſionibus, quibus reſident, habentibus & cenſum colligentibus.* Decreta Alberti Regis: *Nobiles tam Jobagiones habentes, quam non habentes, decimas dare non teneantur.* Vide Jo. Lucium de Regno Dalmatico pag. 204. b. 1. At in Decreto Andreæ Reg. Hung. an. 1222. cap. 15. & 26. *Barones* & *Nobiles* vocari videntur. Cap. 18. *Jobagiones Caſtrorum* memorantur, & cap. 25. præcipui Hungariæ Magiſtratus, Palatinus nempe, Banus, Comes, & Curialis Regis, *Jobagionum* dignitate & vocabulo donantur. Ea etiam notione accipi videtur *Jobagionis* vox apud Thwroczium in Calomanno cap. 61. Vide Concilium Poſonienſe ann. 1309. c. 3. 4.

☞ Addit Carolus de Aquino in Lexico militari militiæ etiam genus fuiſſe, idque probat Decreto Mathiæ Regis, ubi ſic: *Concluſum eſt, quod tam nobiles, quam eorum familiares & Jobagiones, ſedem judiciariam ingreſſuri, arma omnia cujuſcumque generis exiſtant, in hoſpitiis deponere & inermes in ipſam ſedem ingredi debeant.*

¶ JOBELEUM, pro *Jubilæum*, bis uſurpat Romualdus II. Archiep. Salern. in Chronico, apud Murator. to. 7. col. 16. Vide *Jubilæus.*

¶ JOBIRE, pro *Jubere*, in Charta an. 680. apud Doubletum Hiſt. San-dionyſ. p. 687.

¶ JOCABILITER, Jocaliter, jocoſe, in Vita ſancti Eligii, to. 5. Spicilegii Acheriani p. 179. in Summario capitis 24.

¶ JOCALE, Ludicrum. Acta S. Franciſci de Paula, to. 1. April. p. 171. *Hujuſmodi ſunt Poëtæ, qui cantilenis eorum alliciunt homines manifeſte ad Jocalia; intus vero latet anguis.*

JOCALIA, Monilia, gemmæ, annuli, aliaque id genus pretioſa, Gall. *Joyaux*, Anglis *Jewells*. Gloſſæ Iſonis Magiſtri ad Prudentium: *Crepundia, Jocalia, ornamenta.* Ingulfus pag. 858. *Reges Merciorum Jocalia plurima in ſanctæ Eccleſiæ ornamentum larga manu contulerant.* Utitur non ſemel p. 866. 878. 890. 908. Pſeudo Ovidius l. 2. de Vetula:

... Et ſecum pretioſa Jocalia defert.

Matthæus Weſtmonaſt. an. 1267. *Jocalia Eccleſiæ Weſtmonaſterienſis, imagines feretri aureas, & lapides pretioſos in manus tradidit mercatorum.* Idem an. 1283. *Corona quædam famoſi Regis Britonum Arthuri Regi Angliæ cum aliis Jocalibus reddebatur.* Occurrit præterea hæc vox in Geſtis Ludovici VII. Reg. c. 15. in Fleta lib. 2. c. 14. §. 1. in Proceſſ. de Vita & miracul. B. Mariæ de Malliaco n. 35. apud Matth. Paris, Bromptonum p. 954. Thomam Walſinghamum pag. 249. Nicol. Uptonum lib. 4. de Militari officio p. 134. &c.

Proprie apud nos *Jocalia* dicuntur, quæcumque ad muliebrem ornatum ſpectant, & ejus quodammodo propria ſunt, ut annuli, inaures, armillæ, viriolæ, &c. atque ita uſurpatur hæc vox in Quoniam Attachiam. cap. 21. §. 2. Salmaſius ad Solinum, ab Arabico, *johar*, i. gemma, vide-

tur deducere; vel certe à *jocus* & *joculus* & *jocula*, Latinis vocabulis, quæ id omne, ex quo aliquis voluptatem capit, ſonant. Græcis παίγνια, οἷς παίζουσι νήπιοι. *Nugæ muliebres*, apud Plautum, Aulularia, noſtris, *Jouëts*. Gl. Lat. Gr. *Jocus*, παίγνιον. Theodoricus in Vita S. Elizabeth Ungaricæ c. 7. *Cum enim pauperum hæc nutricia parvulis ſuis infirmis vaſcula fictilia, annulos vitreos, & quædam alia puerorum Jocalia opportuna xenia proprio pallio deferret, &c.* Et certe admodum probabile eſt, vocabulum *Joyaux*, noſtris uſurpatum, effictum à *Joye*. gaudium, quod his ſcilicet nugis pueri & ſequior ſexus potiſſimum delectentur. Capitolinus in Albino: *Cum ei nomina fierent, ſeptem aquilæ parvulæ de nido allatæ ſunt, & quaſi ad jocum circa pueri cunas conſtitutæ.* Vox autem *Joye* ab eadem origine proficiſcitur, ſcilicet à *Jocus*.

Scribit Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. p. 188. v. an. 1438. in Curia Aragonenſi quæſitum, an *Jocalium* legato intelligerentur teſtatricis etiam veſtes, & Locumtenentem Juſtitiæ Aragonum priuſquam judicium & ſententiam ederet, conſuluiſſe ſuper hoc negotio quaſdam dominas, & juxta earum reſponſum judicaſſe veſtes non contineri.

JOCOLARIUS, Jocalium diſtractor, *Joallier*, in Charta Sicardi Principis Longob. in Chronico S. Sophiæ Benev. pag. 631.

¶ JOCALIS, pro *Jugalis*, Conjux, in Formulis Andegav. apud Mabillonium to. 4. Analect. p. 234. 235. 258. & in Præcepto Chlotarii III. tom. 1. Annal. Bened. p. 694. & alibi.

JOCAMEN, Jocus, ludus. Ordericus Vitalis lib. 10. p. 784. *Cotidie vero ſimul loquebantur, & mutuo minitabantur, ſed Jocaminis plerumque miſcebantur.*

JOCARE, JOCARI, Ludere, luſitare, Gall. *Jouër*. Chronicon Andrenſe p. 438. *Fuit accuſatus, quod tempore hiemali ipſe cum ſuis Monachis ſuper glaciem more laicorum fuiſſet Jocatus.* Vita S. Gertrudis Abbat. Nivell. n. 19. *Infans autem Jocabat, & currebat hac illacque.* Vita S. Domitiani Confeſſoris apud Guichenonum in Probat. Hiſt. Breſſanæ p. 229. *Nam & cum gallinis illius loci viſæ poſtea Jocaſſe vulpes contra ſuam naturam agentes, ſed nullam earum lædere præſumpſerunt.* *Jouquer* Picardi *Jouquier* Occitani, *Joucher* Franci, dicunt de gallinis, quæ ad perticam ſomnum captant. Hinc iidem *Joquer*, pro *otiari*, vel *feriari* uſurpant. Chronicon Bertrandi Gueſclini MS.

Il ne nous lairra mie ci Joquer longuement.

Raimundus Montanerius in Hiſtor. Aragon. cap. 221. *Le fill de L'Emperador ne ſo tench à Joch, ans ſe garni molt be ell, qui era bon cavaller, &c.* In Conſuetudine Britannica artic. 420. taurus dicitur *aller à Jeu*, qui libere exſpatiatur, ac ludibundus excurrit.

JOCARI, Haſtiludio concurrere, certare, ex Gallico *Jouſter*. Ordericus Vital. lib. 3. p. 464. *Dum apud Monaſteriolum Jocaretur, & cum quodam juvene luctaretur, &c.* Matth. Paris an. 1252. *Congregati ſunt igitur in multitudine gravi & copioſa valde, (ad ludum militarem, qui Menſa Rotunda dicitur) tam Norenſes, quam Auſtrales, ... & ſecundum quod conſtitutum eſt in illo ludo Martio, illa die & craſtino quidam Milites Anglici ſtrenue nimis & viriliter & delectabiliter, ita ut omnes alienigenæ ibidem præſentes admiraremur, Jocabantur.*

¶ JOCARIUS, Angl. *Jeſter*, Sannio, ſcurra, apud Thomam *Blount* in Nomolexico.

¶ JOCATOR, pro *Joculator*. Charta an. 1291. to. 1. Hiſt. Dalph. pag. 26. col. 2. *Non teneat in hoſpitio ſuo de nocte extra horam latrones, Jocatores, ſeu etiam alios malefactores.*

JOCCERDEGH, Furtorum Collectores, in Legibus Hungaricis.

¶ JOCHA, Navis levior, Anglis *Yacht*. Mauritius Gaufridus in Vita S. Yvonis, to. 4. Maii p. 602. *Tres cereas naves ad ſepulcrum S. Yvonis appendit, unam pro evaſione parati naufragii ſuper quadam Jocha, ubi ſtatim emiſſo voto miraculoſe navis ad portum meritis Sancti perducta eſt; aliam ratione alterius, &c.*

¶ JOCHIMDALER, ut *Joachimicus*, Nummus apud Germanos valens tres libras. Chron. Marienrod. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 466. *Coactus eſt D. Jodocus Abbas prædictus dare vulgariter* tho Branuſchatte V^c. *Jochimdaler*. Vide *Dalerus*.

JOCHUS, Modus agri. Vide *Juctus*.

¶ JOCIA, Moneta minutior, ut videtur, valens unum denarium. Vide *Nunblicus*.

JOCISTA. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Jociſta, qui verbis jocatur.* Perperam, *qui verbum jocatur*, in Gloſſar. Iſid. Ælfricus in Gloſſ. Sax. *Mimus, Jociſta, ſcurra*: ȝliȝmon. Ugutio & Joan. de Janua: *Jociſta, qui jocis ſæpe intendit.* Liber Epiſtolarum S. Bonifacii Epiſcopi Moguntini Epiſt. 69. *Hos namque verſus, Jociſtæ more, caraxatos reperietis.* Aldelmus Abbas Malmeſburienſis ad Eahfridum: *Jociſtæ ſcurræque ritu dicacitate temeraria loquentium.*

¶ JOCOLARIUS. Vide in *Jocalia*.

¶ JOCOSA. Nomen enſis, quem Carolo M. dedit Leo III. PP. quique in theſauro Eccleſiæ S. Dionyſii aſſervatur, & in ſolemni Regum noſtrorum inauguratione adhibetur. Hunc enſem *ſpatam* vocat Nangius in conſecratione Philippi Audacis.

JOCULARI, Jocari, à *Joculus*, pro *Jocus*. Pſeudo-Ovidius de Vetula lib. 1.

... *Sicut agunt paſtores, cum Joculantur.*

JOCULARIS, Mimus, ſcurra Gloſſ. Lat. Gr. *Jocularis*, γελωτοποιός. Gloſſ. Lat. MS. Regium: *Choraules, Jocularis.* Papias: *Satiger, Jocularius, cilicio veſtitus.* Leg. *Setiger*. Rurſum: *Scenicus, hiſtrio, Jocularis.* Lambertus Ardenſis p. 247. *Miniſtrantibus mimicis, nebulonibus, garcionibus, ſcurris, & Jocularibus.* *Jocularitas*, apud eumdem p. 158. *Jonglerie.* Agobardus lib. de Diſpenſ. *Satiat præterea & inebriat hiſtriones, mimos, turpiſſimoſque & vaniſſimos Joculares, &c.* Joannes Signienſis Epiſc. in Vita S. Beraldi Epiſc. Marſorum: *Alii quod proprie Jocularium eſt, ab utroque latere diviſis, item mixtis coloribus, veſtimenta variabant. Joculares viri*, in Vita S. Præjecti Epiſc. apud Bollandum cap. 3. n. 22. *Cantor Jocularis*, in Triumpho S. Remacli c. 19. Vide *Miniſtelli*.

JOCULARITAS, Facetiæ. Odo Cluniacenſ. lib. 1. de Vita S. Geraldi c. 15. *Cum à veſtigio non deeſſent, qui facetias quaſdam, ut adſolet, aut Jocularitates moverent, &c.*

JOCULATOR, Idem cum *Joculari*. Vett. Gloſſæ MSS. ad Concil. Laodic. can. 54. *Temelici, Joculatores.* Firmicus lib. 8. Matth. c. 22. *Hiſtriones faciet, pantomimos, ac ſcænicos Joculatores.* Gaufredus Voſienſis lib. 1. c. 62. *Per duodecim fatuos, quos Joculatores vocamus. Joculatorum applaudentium voluptas*, apud Matth. Paris p. 555. *Joculoſi nebulones*, apud Ordericum Vital. lib. 5. p. 589. Rogerus Hovedenus in Ricardo I. *Hic ad augmentum & famam ſui nominis, emendicata carmina, & rythmos adulatorios comparabat, & de regno Francorum cantores & Joculatores muneribus allexerat, ut de illo canerent in*

plateis; & jam dicebatur ubique, quòd non erat talis in orbe. Ugutio: *Fallax differt ab eo, qui mentitur, quia omnis homo fallax id agit, quod dicit, unde quis fallatur, & non omnis ille vult fallere, qui mentitur: ut Joculatores, qui ſæpe mentiuntur magis ſtudio delectandi, quam voluntate decipiendi.* Adde Vitam S. Kintigerni Epiſcop. Glaſcuenſ. cap. 6. n. 37. Saxonem Grammaticum lib. 6. Joannem Sariſber. lib. 1. Policrat. c. 8. Itinerar. Gregor. XI. apud Maſſon. pag. 317. Paulum Venet. cap. 13. &c.

¶ Joculax, γελοῖος, *Ridiculus*, in Gloſſ. Sangerm. & Supplemento Antiquarii.

¶ JOCUNDARE, *Exhilarare*, in Barthii Gloſſario, ex Guiberti Hiſt. Palæſtina.

¶ Jocundatio, Hilaritas. Boncompagnus apud Murator. to. 6. col. 944. ubi Principiſſa milites hortatur ad prælium: *Sed, quæſo vobis mea ſit exoratio ſalutifera, & viſio fortiſſimarum virginum, quæ mecum ſunt, Jocundatio fructuoſa.*

JOCUS. Monaſticum Anglican. to. 1. pag. 210. *Vas argenteum ad aquam benedictam, cum duobus Jocis ſaccorum.* [Ubi legendum *ſcaccorum*, Gall. *Jeu d'échecs.* *Jocus eſtacorum*, in Charta ann. 1338. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 363.]

¶ Jocus, *Haſtiludium*, in Gl. Barthii, ex Paulo Langobardo: *Ad urbem, vaſtiſſimam ſilvam profectus eſt, ibique ſe Jocis & venationibus exercere cœpit.* Vide *Jocari.*

Jocus Partitus, dicitur, cum alicui facultas conceditur, alterum è duobus propoſitis eligendi. Bracton. lib. 4. tract. 1. cap. 52. §. 2. *Nec poteſt tranſigere, nec paciſci, nec Jocum partitum facere, nec aliud, &c.* Lib. 5. tract. 2. cap. 11. §. 1. *Habebit alium diem, niſi ipſe petens docuerit contrarium ſub periculo Joci partiti.* Quod vero *Jocum partitum* hic vocat Bracton, *Bipertijocum* appellat Radulfus de Hengham in Summa magna cap. 4. *Sive loquela per nontenuram, ſive per quemcunque Bipertijocum cavilletur lis illa, &c.* Chronicon Andrenſe p. 596. *Hic Ludus male videtur Partitus, quia in uno perpenditur riſus, & in alio planctus & ejulatus.* Perperam *mane* editum. Joinvilla in S. Ludovico p. 95. *D'un Chevalier, qui fut prins au bordel, auquel on partit un Jeu: ou que la ribaude avec laquelle il avoit eſté trouvé, le meneroit parmi l'oſt en ſa chemiſe, ... ou s'il ne vouloit telle choſe ſouffrir, qu'il perdroit ſon cheval, ſes armeures & harnois, &c.* Le Roman *d'Aubery* MS.

De ces deus choſes eſt mult li Jus partis.

Philippus *Mouskes* in Philippo Auguſto:

Li Dus de Louvain s'en parti, (ex prælio Bovinenſi)
Quar ne vit pas le Giu parti.

Joannes de Condato MS.

Sire, faut-il, par la mort beu?
Mal à point particiez le Jeu,
Se chiens ne paiant au reſtant,
Qui la derrire eſt en eſtant.

Vide Notas noſtras ad Joinvillam pag. 92.

¶ JOGULATOR, pro *Joculator.* Conſilium Maſſil. an. 1381. *Nullus meneſtreys ſeu Jogulator audeat pinſare vel ſonare inſtrumentum cujuſcumque generis.* Vide *Miniſtelli.*

¶ JOGUVIUM, *Servitus, captivitas.* Gloſſ. Iſid. Poſt Grævium lego: *Jugum, Servitus, captivitas.*

¶ JOHANNITÆ, Equites S. Johannis Hieroſol. Bern. *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. p. 33. *Dominus Rodenſis ſupremus Magiſter Johannitarum, &c.*

¶ JOJECTA, Faſcis fructuum, ab Italico *Ciochetta*: quod idem ſignificat. Conſtitutiones Caroli II. pro regno Siciliæ lib. 1. tit. 55. *Et ſi à litigantibus aut impetrantibus eſculenta & poculenta, ſeu Jojectas, aut donationem recepiſſe.., probentur, &c.*

¶ JOLAGIUM, Idem, ut puto, quod *Geolagium*, Quod *geolario* ſeu cuſtodi carceris datur pro victu incarceratorum. Computum Præpoſiti Pariſ. an. 1265. apud D. *Bruſſel* to. 1. de Feudorum uſu pag. 423. *De buſta Caſtelleti pro ultimo tertio* xx. *libras. Et de Jolagio pro ultimo tertio* xx. *libras.*

¶ JOLINTA, Ἥρα, *Juno.* Supplem. Antiquarii.

¶ JONCHARE, Locum floribus ſpargere, Gall. *Joncher.* Inſtrumentum ſergenteriæ D. Epiſcopi ann. 1271. ex Chartulario Æduenſi: *Item debet & tenetur dictus Raulinus pro prædictis Jonchare domum D. Epiſcopi, quando neceſſe eſt, de Junchura D. Epiſcopi; facere ignem coram D. Epiſcopo de lignis D. Epiſcopi.* Vide *Juncare.*

¶ Jonchetum, Juncetum, Locus juncis abundans. *De pratis & paſturis & Jonchetis*, apud Lobinellum to. 2. Hiſtoriæ Britan. col. 134.

Jonchiatura, Folia & flores ad *jonchandum.* Concordatum an. 1289. ſuper nemore de Brueria: *Homines commorantes apud Orgiacum poſſunt & debent in vigilia tranſitus S. Germani Jonchiaturam ſine contradictione aliqua colligere circa dictum ſtagnum.*

¶ Jonchura, Eadem notione. Statuta Capituli Senon. de Archidiacono: *Item debet Archidiaconus Jonchuram per clauſtrum pro proceſſione ante Miſſam in die Pentecoſtes, &c.*

¶ JONCORUS, Mirans, apud Aremoricos. *Quidam Joncorus, quod nomen ſonat Mirans*, in Actis MSS. S. Golveni.

¶ JONDRARIUS. Tranſactio Caſtellani Noviom. cum Abbate S. Eligii an. 1218. ex Archivo ejuſdem monaſter. *Omnes bolengarii intra communiam manentes, exceptis Jondrariis, ad molendinum meum molere teneantur.* An cenſui obnoxii, à Celtico *Gond* vel *Gund*, cenſus, tributum? An externi, alienigenæ, ab Anglo Saxonico *Geond*, ultra, extra?

JOPPA, Caligæ ſpecies, Hungaris. Decretum Calomani Regis Hung. lib. 1. *Nullus, qui Clericus exiſtimatur, utatur veſtibus laïcalibus, utpote ſiſſo pellicio... caliga ſeu Joppa, calceo picto, &c.* [Haud ſcio an idem ſit quod *Jupa*, de quo infrà.]

¶ JOPPULA, *Jopula.* Vide in *Jupa.*

¶ JORIA. Vide *Jarria.*

JORNALE, Jornalis, Gallis, *Journel*, Quantum uno die par boum arare poteſt: *Jugerum, arpennis, acra.* Vetus Charta ex Tabulario S. Benigni: *Hoc eſt, Jornales duos, quia ipſi Jornales latus ad latus habent terminationes de uno latus & uno fronte, &c.* Alia an. 884. apud Perardum pag. 53. *Similiter dono Jornales de terra arabili, &c.* Adde pag. 161. Chiffletium in Trenorchio p. 213. &c. [*De vineis* etiam dicuntur *Jornales*, ut in Præcepto Ludovici Imp. ann. 831. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 85. Sic hodie Aquitani fere omnes, vineas per *jornales* dividunt, non agros.]

Jurnale, Jurnalis. Donationes Saliſburg. c. 12. *Severinus quidem dedit Jurnales ſex.* Male infra *Virnales*, pro *Jurnales.* Occurrit paſſim in Chartis S. Galli apud Goldaſtum tom. 2. Antiq. Alam. Ch. 20. 29. 60. & 69. apud Joach. Vadian. lib. 2. de Monaſter. German. pag. 86. Hubertum Thomam Leod. in Orig. Palatin. pag. 34. in Antiq. Fuldenſib. lib. 1. Ch. 64. &c. In Tabulario Foſſatenſi hæc legimus: *Sciendum eſt, quod tria Jornalia faciunt apud nos duo arpenta terræ tantum.* [*Jurnalia*, in Charta ann. 765. apud D. Calmetum tom. 1. Hiſt. Lotharing. col. 281. & in Charta an. 1140. apud Miræum to. 2. pag. 821. &c.]

¶ Journale, in Chronico Bonæ Spei pag. 327. & in Tabulario S. Petri de Rilleio; *Jornalis*, in Charta an. 1168. inter Acta SS. Julii to. 4. p. 447.

¶ Jornellis, Eadem notione. Litteræ Johannæ Reginæ Caſtellæ an. 1257. Hiſt. Harcur. to. 4. pag. 1653. *Omnia nemora ... quæ aſcendunt ... ad quindecim centum Jornelles nemorum vel circa.*

Jornellus. Charta an. 1275. è Chartul. S. Vandreg. to. 2. p. 1513. *Cum uno Jornello terræ ſito, &c.* Chartular. S. Martini Pontiſar. *Pecia terræ arabilis ſex Jornellos continens.* Adde Chronicon Andrenſe to. 9. Spicil. Acher. pag. 502.

¶ Jorneus, in eodem S. Vandreg. Chartul. to. 2. pag. 2061.

¶ Jornetum. Charta an. 1220. apud Ducheſnium in Probat. lib. 3. Hiſt. Bethun. pag. 110. *Super duabus carrugiis terræ* CCCXX. *dietas quæ Jorneta dicuntur continentibus, &c.*

Jornale, Opus unius diei, *Corvatæ* ſpecies, quam ab hominibus ſuis exigebant domini. Leges Simonis Comitis Monfortenſis, apud Gallandium: *Secundum antiquam conſuetudinem terrarum & villarum, recipient domini ab hominibus ſuis Jornalia, in operibus ſuis, & ſecundum conſuetudinem dent eis ad comedendum.* [Charta ann. 964. Marcæ Hiſpan. col. 884. *Jornals novem ad ipſas vineas, & Jornals duos ad meſſes colligendas, & Jornals duos ad ipſa era; & ſic faciant per cuncta tempora homines qui habitaverint in villis iſtis ad ipſam domum* (Monaſterium S. Saturnini.) Saiſimentum Comitatus Toloſæ apud *La Faille* in Probat. to. 1. Annal. Toloſ. pag. 16. *Rex habet ex conſuetudine in dicta villa de quolibet foco habente par boum aratorum duo Jornalia in terminis villæ, ſalvo victu bubulci ad ipſas dietas, & de beſtiis carregii duo Jornalia, &c.* Pluries recurrit ibi & pag. 17. Francheſiæ conceſſæ habitatoribus Belli-viſus ann. 1256. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 59. *Item retinemus in quolibet foco caſtri & burgi, exceptis nobilibus, tria Jornalia hominum, unum in Adventu Domini, duo in Quadrageſima annuatim, à quibus Jornalibus mulier excuſatur.* Adde Litteras an. 1358. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 280. Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 34. §. 2. &c.]

Jornale. Charta Philippi Regis Franc. an. 1311. ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 114. ad Pontium *de Homelaton* Militem Judicem majorem Seneſcalliæ Toloſanæ & Albienſis: *Item corregea ſeu Jornalia boum æſtimata valere 26. ſolid. item Jornalia ſammeriorum 21. ſolid. item Jornalia braſſeriorum 18. ſol. 8. den. Turon.*

¶ Jornale, *Quantum unum baſlitorium poteſt terere per diem*, ſcil. corticis quernei ad corium inficiendum, in Charta an. 1309. to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 98. col. 2.

¶ JORNANCIA, Diurnus labor. Charta an. 1414. apud Rymer. to. 9. pag. 117. *Artificum & laboratorum, per Jornancias laborantium, vocatorum Jorurnemen,* Angl. *a Journey-man,* Gall. *Hommes de Journée.*

JORNARIA. Polypthycus S. Remigii Remenſis: *Donant ... ſcaritiones car.* 115. *circulos perticas* 115. *ſcindolas* 575. *de Jornariis ſol.* 7. *den.* 8. Alibi: *Omnes manſi donant araticum in tertio anno, decimam de vervecibus. Hinc exeunt frumenti modii* 16. *& dimid. mixtæ annonæ mod.* 60.... *ſcindulæ* 3700. *lig. carr.* 148. *facul.* 255. *de Diurnariis ing. fors. lib.* 3. *dinar.* 12. Alibi: *Summa Denariorum de cenſu manſuum lib.* 15. *ſol.* 9. *de Diurnariis lib.* 13. *ſol.* 1. *de præſtariis, &c.*

☞ Hic, ut opinor, *Jornaria* dicuntur Præſtationes pecuniariæ ab iis ſolvendæ, qui *corvatas* ſeu diurnas operas dominis ſuis debebant. Haud rarum eſt hujuſcemodi ſervitutes in pecuniaria tributa commutari.

¶ 1. JORNARIUM, ut *Jornale*, Jugerum. Charta ann. 1228. in Inſtrum. tom. 4. Gall. Chriſt. col. 300. *Jornarium etiam terræ arabilis ab Hildegarde & ſorore ejus emptum.*

2. JORNARIUM, Liber Eccleſiaſticus, *Diurnalis*; & idem qui *Gradualis*, quod ejus uſus quotidie fit: *Journal.* Hiſtor. Abbatiæ Condomenſis pag. 507. *Scripſit manu propria libros Eccleſiaſticos, videlicet duo Miſſalia, ... item duos Graduales, ſive Jornaria, duo Proſaria, &c. Diurnaria* noſtri vocant preces Breviarii ad uſum quotidianum Clericorum.

¶ 1. JORNATA, Spatium, vel iter unius diei. Charta Hugonis Comitis Regiteſtenſis de Maceriis an. 1233. *Ipſos poſſum ducere in exercitum ... per unam Jornatam.* Vide *Dieta* 2.

2. JORNATA, Idem quod *Jornale*, Modus agri, *Journée de terre.* Charta Hugonis de Ibelino Domini Ramæ an. 1160. *Concedo ... in eleemoſynam ... cum duabus carucatis terræ, & quinque Jornatas terræ, quas Fratres ſancti Joſeph ibi requirebant.* Tabularium Fiſcanenſe an. 1260. f. 51. *Et quod habeo 4. Jornatas terræ in mariſcis D. Abbatis.*

¶ JORNEIA, Labor diurnus ſeu merces pro labore diurno, Gall. *Journée.* Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem tom. 2. de Feudorum uſu pag. CCV. *Jorneiis ferrariorum de forgiis* XVI. *l. &* IX. *ſ. .. de ſuis Jorneiis* XL. *ſ.*

¶ JORNELLIS, Jornellus, Jornetum, Jorneus. Vide in *Jornale.*

JORNUS, ex Gall. *Jour*, Dies, ſeu opera unius diei. Charta an. 897. ex Tabulario Flaviniacenſi: *Donamus etiam mancipia his nominibus, ... ſub eo cenſu, ut maſculi denarios 4. feminæ 2. de capite annis ſingulis, ſimul & Jornos 2. niſi reditus terræ teneant, ut ipſum cenſum cadere debeat.*

JORRIA, Jorra. Vide *Jarria.*

¶ JORSUM, pro *Joſum.* Vide in *Juſum.*

¶ JORURNEMEN. Vide in *Jornancia.*

¶ JOSTA, Jostra, &c. Vide in *Juſta* 1.

JOSUM, Deorſum, inferius. Vide *Juſum.*

¶ IOTACISMUS, ἰωτακισμὸς, *eſt quoties in iota litera duplicatur ſonus, ut Troiia, Maiia: ubi earum literarum adeo exilis erit pronuntiatio, ut unum iota non duo ſonare videatur.* Iſid. lib. 1. cap. 31.

JOTTICI, Ludi, Gall. *Jeux.* Vita S. Eligii lib. 2. c. 15. *Nullus in Kl. Januarii nefanda & ridiculoſa, vetulas, aut cervulos, aut Jotticos faciat, neque menſas ſuper noctem componat.*

JOVA, Jovata, Majoricenſibus voces familiares, quas ii ab Arabibus Balearium incolis acceptas retinuere, apud quod ita *jugerum*, ſeu modus agri dicitur, tametſi majoris quantitatis. Charta Mali Gaulini Comitis Impuriarum ann. 1319. *Directa & utilia dominia, laudimia & foriſcapia, Jovas, traſſas, & jornalia, & omnes alias ſervitutes, &c. Jovata terræ*, in Charta Jacobi Regis Aragonum ann. 1230. quæ deſcribitur in verbo *Alcheria. Jovada*, Majoricenſibus. Vide Joann. Dametum in Hiſtor. Balearici Regni pag. 272. 273. & ſeq.

☞ Aliud omnino eſt in Charta an. 1165. Marcæ Hiſp. col. 1344. *Inſuper dominus Comes querimoniam fecit de Guillelmo Raimundi quoniam novos uſaticos & novas conſuetudines miſiſſet in civitate Dertoſa, videlicet Jovas traguis, & quia accepiſſet gallinas*

à Sarracenis quibuſdam temporibus in anno.

¶ JOVANTI, *Os aperienti.* Gl. Sangerm. MS. 501.

¶ JOVATA, Modus agri. Vide *Jova.*

JOVENTALIS, *Beneficus.* Papias. [MS. Bituric. & Sangerman. præferunt *Joventabilis*, *Jubentabilis* & *Juventabilis*, quæ omnia à juvando puto eſſe arceſſenda. Supra habetur *Invitabilis.*]

¶ JOURNALE, Journalis. Vide *Jornale.*

JOYÆ, Mundus muliebris, jocalia Gall. *Joyaux.* Fori Oſcæ an. 1247. fol. 23. *Villana debet habere per ſuas dotes unam domum coopertam, . . . & ſuas veſtes integre, & ſuas Joyas, & unum lectum bene paratum.* [Codicillus Henrici Comitis Ruthen. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1171. *Volo quod balſamum & aliæ meæ Joyæ deferantur filiæ meæ.*]

¶ IPAR, pro *Hepar*, apud Papiam.

¶ IPERICUS, Superbus. Vide *Hypericus.*

¶ IPNOCAUSTA, ἰπνοκαύστης, καμινοκαύστης, *Furnarius*, Gloſſ. apud Martinium.

¶ IPOTHECARIUS, pro *Apothecarius*, Gall. *Apothicaire*, Pharmacopola, in Computo an. 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 280.

¶ IPPARIUS, *Aurigarius.* Gloſſ. Iſid. Saltem ſcribere debuiſſent *Hipparius*, à Græco ἵππος, Equus.

¶ IPPOPHORA, Græc. ὑποφορά, Objectio. Vide locum in *Antipophora.*

¶ IPPOVICARIUS, pro *Ypovicarius*, Subvicarius, qui Vicarii vices agit. Chartæ anni tertii Rodulfi Regis ſubſcribit *Rainarius Ippovicarius*, apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 347. Vide *Subvicarius* in *Vicarius.*

¶ IPPUS, Taxus, arbor nota, Gall. *If*, apud Valeſium in Notitia Gall. pag. 532.

¶ IPSIPLICES, αὐτόπλυκτα φύλλα, *Convoluta folia*, ſeu per ſe plicata, in Supplemento Antiquarii. Male, ut monet Scaliger, apud Feſtum: *Ipſullices bracteæ in virilem muliebremque ſpeciem expreſſæ.*

IPSUD, pro Ipſum, vox Africanorum. Gloſſ. Gr. Lat. αὐτό, *Ipſud, ipſum.* At Cod. MS. *Illud, ipſum præfert.* Victorinus de Principio diei: *Namque Salomon in libro Eccleſiaſtes interrogat:* (1. 9.) *Quid eſt quod factum eſt? ipſum quod fiet. Quod autem fuit, Ipſud eſt, quod futurum eſt.* Infra: *Quare non credamus Prophetæ dicenti Ipſud in initio factum eſſe, quod hodie fiat.* Auctor Queroli: *Ipſud volebam dicere.* Chronicon Novalicenſe lib. 1. cap. 17. *Miſit duos Monachos . . . ad Carolum Magnum, ut ſibi ſuo imperiali præcepto teſtamentum Ipſud renovari concederet.* Occurrit præterea in Actis Cæciliani, ſub finem, [in Antiqua Collectione Canonum pœnit. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 38. in Charta Petri *de Talvas* apud Baluzium tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 483. &c.]

¶ IR, pro *Hir*, *Concavitas manus, idem eſt & vola, medietas palmæ, neutr. indecl.* Papias. Supplement. Antiquarii: Ir, θέναρ, *Vola manus, hir.*

IRA, perperam pro *Era.* Vide *Æra* 1.

IRATUS & Pacatus. In Tabulis, quæ mentionem faciunt feudorum, quæ *jurabilia*, & *reddibilia* vocant, paſſim hæc verba reperiuntur, quibus vaſſallus caſtrum ſuum reddere domino tenetur, ſive *Iratus* ſit, ſive *Pacatus*, hoc eſt, ſive invicem diſſentiant aut litigent vaſſallus & dominus ex cauſa feudi, ſive non diſſentiant: nam ex feudorum regula vulgari, cum dominus & vaſſallus invicem coram ſuperiore domino litigabant, vaſſallus à juriſdictione domini ſolvebatur, ut eſt in Conſuetudine Andegav. art. 196. & Cenomanenſi art. 77. Aimoinus lib. 4. Hiſtor. Franc. cap. 80. *Objiciebantur ei & alia complura & dicta & facta, quæ non niſi ab inimico & Irato fieri vel proferri poterant.* Charta Jacobi Regis Aragon. an. 1228. apud Jo. Dametum in Hiſt. Regni Balearici pag. 204. *Et detis inde poteſtatem nobis* (Caſtrorum) *quandocunque voluerimus Irati & Pacati.* [*At Irats & Pagas*, apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 260.] Vide Diſſertationem 30. ad Joinvillam, ubi multa de horum vocabulorum notione.

¶ IRAUDUS, pro *Heraldus*, Fecialis, Gall. *Herault d'armes*, in Computo an. 1336. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 291.

¶ IRCOSÆ, *Spongiæ duriores, quas Græci appellant Tragos, & nos Ircoſas dicere poſſumus ob aſperitatem ſui.* Gloſſar. Sangerm. MS. n. 501. Melius *Hircoſa* ab *Hircus.* Iſid. lib. 10. Orig. *Ircoſus, quia ſudore corporis fœtido putet.* Leg. *Hircoſus.*

IRENARCHÆ, Magiſtratus militares, qui ad id conſtituti erant, ut *provincialium tutela ſuſcepta, quietis & pacis per ſingula territoria concordiam ſtare facerent*, ut eſt in leg. 7. Cod. Th. de Irenach. Gloſſ. Græc. Lat. Εἰρηνάρχης, *Pacator, Irenarcha. Irenarchus*, in Vita S. Neſtoris Epiſc. n. 3. Vide Palladium in Hiſt. Lauſiaca, cap. 116. & Jacobum Gotofr. ad d. leg. 7. & Henric. Valeſium ad lib. 4. Euſebii cap. 15.

¶ IRESCALES, f. pro *Ineſcales* vel *Ineſcabiles*, quaſi qui eſca ſaturari non poſſint, Inſatiabiles. Hoc epitheto donantur Normanni in veteri Collectione MS. miracul. S. Martialis Lemovic. ex ejuſd. Eccl. Archivo: de qua Boſquetus part. 2. Hiſt. Eccl. Gall. pag. 55. *Per Aquitaniam procella irruit barbarica, &c. Aquilonales quoque gentilitatis errore ebrii debacchantes ſupra Norici, Danamarchii, cum Ireſcalibus Normannis, cuncta miſerabiliter vexabant.*

IRMINSUL, vel Ermensul, priſcorum Saxonum fanum, vel idolum fuit, quod ab iis ſumma in veneratione habitum, & à Carolo M. deſtructum tradunt Annales Francorum veteres an. 772. in quibus *Irminſul* & *Ermenſul* promiſcue ſcribitur. Eginhardus: *Idolumque, quod Irminſul à Saxonibus vocabatur, evertit.* Chronicon aliud apud Lambecium lib. 2. Comment. de Biblioth. Cæſar. pag. 371. *Et lucum eorum famoſum Irminſul ſubvertit.* Stabat autem in oppido Ereſburgenſi, ut eſt in iiſdem Annalibus; Marti ſacrum, ut auctor eſt Witikindus lib. 1. ſic enim ille de Saxonibus: *Aramque Victoriæ conſtruentes, ſecundum errorem paternum, ſacra ſua errore proprio venerati ſunt, nomine Martem effigie columnarum innitentes, Herculem loco Solis, quem Græci appellant Apollinem. Ex hoc æſtimationem illorum apparet utcumque probabilem, qui Saxones originem duxiſſe putant de Græcis, quia Hermin, vel Hermes Græcis Mars dicitur: quo vocabulo ad laudem vel ad vituperium uſque hodie etiam ignorantes utimur.* Atqui Ἑρμῆς, Græcis non eſt *Mars*, ſed *Mercurius*, niſi ad vocem Ἄρης potius reſpexerit Witikindus, ut *Erminſul* dictum fuerit quaſi *Erſul*, id eſt, Martis columna: nam *Herr* Germanorum pro *dominus* quidam inde accerſunt.

At longe aliter de hoc idolo commentatur Aventinus lib. 4. Annal. Boior. ubi de Carolo M. *Heroburgium*, inquit, *primo impetu cepit. Erat templum Hermionis Saxonibus vetuſta religione auguſtiſſimum, quo frequens populus coibat, & vota reddebat. Multa ibi opulenta, regum populorumque viſebantur munera: ingentes auri argentique ibi copia oſtendebatur, quæ vota reddentium grata voluntas congeſſerat. Saxones Hermanni ſalam vocabant, id eſt, aulam, ſive baſilicam Hermanni, Hermioniſve. Is fuit quintus*

Germaniæ magnæ Imperator, pronepos Regis Manni, filii Tuiſconis, parentis & auctoris noſtri. Ipſum majores noſtri ob bellica facinora in numerum deorum retulerant, pro numine & belli præſide hactenus coluerant. Ad hunc Hermionem videntur ſpectaſſe Gloſſæ laudatæ à Spelmanno; *Hirmenſul, coloſſus, altiſſima Herminii columna.* Ubi tamen ab Aventino diſcrepant, qui *ſul*, pro *ſala* additum putat, cum eæ Gloſſæ vocem hanc per *columnam* vel *coloſſum* efferant: quam poſtremam ſententiam firmat Poëta Saxonicus in Carolo M. ann. 772.

Gens eadem coluit ſimulacrum, quod vocitabant
Irminſul, cujus factura ſimulque columna
Non operis parvi fuerat, pariterque decoris.

Conradus Uſpergenſis de Saxonibus: *Frondoſis arboribus fontibuſque venerationem exhibebant. Truncum quoque ligni non parvæ magnitudinis in altum erectum ſub divo colebant, patria eum lingua Irminſul appellantes, quod Latine dicitur univerſalis columna, quaſi ſuſtinens omnia.* Sane *Sul*, Saxonice *columnam* ſonat, ut Germanis *Suyl.* Unde Jacobus Eyndius l. 2. Chron. Zeland. p. 138. *Irmanſul* dictum vult, quaſi *Idermanſul*, *ſeu Ider-mansſuyl.* Nonnulli, inquit Crantzius lib. 3. Saxoniæ cap. 9. & ex eo Munſterus lib. 3. Coſmogr. c. 43. *Irminſul* interpretantur *ſtatuam publicam.* Ipſe vero dictum putat quaſi *Idermanſul*, id eſt, commune profugium & aſylum omnium, & Martem communem, qui in prælio diu vagatur incertus, diu dubius, quo ponat victoriam. *Erat*, ſubdit ille, ut & Uſpergenſis Editor, *armata toto corpore effigies, cujus in dextra ſignum militare, (noſtri vexillum vocant) præferens roſam cujus breve momentum, & facilis ortus & interitus, ita eventus præliorum. In ſiniſtra libram expandit, dubiam pugnantium ſortem facile huc aut illuc inclinantem. Pectus inerme urſum præferebat, interritum bellatorum animum inſinuans. In clypeo leo, qui beſtiis imperitat, invictum ad fortia facta impetum monſtrat, floribus conſito campo quod nihil jucundius videri ſolet fortibus, quam in acie virtutem oſtendere.* Hæc omnino præclara, ſi auctorem laudaſſet Crantzius: ſed vereor, ne ſit ipſe elegantis iſtius deſcriptionis architectus. Denique Spelmannus ex eodem Crantzio, *Hermenſul* effictum vult ex eꞃ, pro Ἄρης, Mars, mun pro *mund*, tutela, profugium, & ꞅul, columna: ut fuerit *Er-mun-ſul*, id eſt, *columna tutelaris*, ſeu *profugii.* Sed pleraque ex iis, quæ ex ſola divinatione in nominum originibus afferri ſolent, nolim, ut ex tripode prolata, præſtare. Vide Ditmarum lib. 2. pag. 15. & Hermannum Stangefolium lib. 1. Annal. Weſtphalicor. cap. 6. Præterea Henricum Meibomium lib. de Irminſula Saxonica.

¶ IROR, ὀργίζομαι, *Iraſcor*, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerm. & in Supplem. Antiquarii.

¶ IRQUIS, παῖς ἄρχων ἡβᾶσαι, *Hirquitallus*, in Supplemento Antiquarii.

¶ IRRATIO, Privatio rationis. Tertull. adv. Praxeam c. 15. *Non ſine Irratione & amentia.*

IRRATIONABILITER, Abſque cauſa, contra omnem rationem, *contre toute raiſon*, uti loquimur. Flodoardus lib. 3. c. 21. de Epiſtolis Hincmari: *Erpuino Silvanectenſi, pro quodam homine, quem Irrationabiliter ab eo excommunicatum, ut compererat, intimat.* [Utuntur Tertullianus de Pœnit. cap. 2. S. Hieronymus in verſione Homil. 2. Origenis in Cantica, &c.]

¶ IRRECITABILITER, Ineffabiliter. Venantius in carmine Paſchali verſu 29.

Irrecitabiliter manans de corde Parentis.

IRRECTA Lex, Prava, minus recta. *Irrectas leges deſtruere, ac rectas ſtatuere*, apud Simeonem Dunelmenſem an. 1093.

¶ IRRECUPERABILIS, Qui nequit recuperari. *Damnum Irrecuperabile*, in Chronico Erford. ad annum 1238.

¶ IRRECUSE, Abſque recuſatione. Charta Udiſlai Poloniæ Reg. ann. 1430. in Bullario Carmelit. pag. 619. *Mandamus ſerio, quatenus prædictam marcam groſſorum eiſdem Fratribus de dicta cuſtodia ſingulis annis ſolvere & dare debeatis Irrecuſe, recognitione ab eis recepta.*

¶ IRREFLEXIBILITER, Modo inflexibili. *Membris lethali frigore Irreflexibiliter rigentibus*, in Vita S. Bibiani Santon. Epiſc. apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 768.

¶ IRREFRAGABILITER, Firme, inviolate, adeo ut refragari nemo poſſit, in Charta ann. 1146. apud D. Calmetum tom. 2. Hiſt. Lotharing. col. 1146. Occurrit apud Rymer. tom. 8. pag. 566. Marten. to. 4. Anecd. col. 227. Ludewig. to. 5. p. 25. 486. &c.

¶ IRREFRIGERIUM, Locus ad refrigerationem accommodus. Johannes de Monſteriolo in deſcriptione Monaſterii Caroli loci, apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1395. *Supereſt aula quædam altera... altitudine tanta, ut nunquam à me celſior viſa fuerit, quæ magnum refectorium priſcis diebus dicebatur, immo potius Irrefrigerium permaximum vocari digna erat, in qua, adverte medicinam, valitudinarii & infirmi, omni ſpreto frigore reponi ſolebant, ſine camino.*

IRREGAUDITIO. Vide *Inregauditio.*

¶ IRREGRESSIBILIS, Qui nullum admittit regreſſum. Vide locum in *Traguli.*

¶ IRREGRESSIBILITER, Abſque regreſſu. *Cito & Irregreſſibiliter currere*, apud S. Bernardum Epiſt. 441. *Irregreſſibiliter fugere*, in Vita S. Godelevæ Virg. to. 2. Julii p. 373. *Irregreſſibiliter dare*, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 79.

¶ IRREITERABILE SACRAMENTUM, quod non poteſt iterari, in Conſtitutione Innocentii VI. PP. an. 1354. è Bullario Carmelit. p. 84.

¶ IRREMEDIABILITER, Modo irremediabili, in Charta an. 836. apud D. Calmetum to. 1. Hiſt. Lotharingiæ col. 302. in Vita S. Bibiani Epiſc. Santon. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 764. & alibi.

¶ IRREMISSIBILIS, Inexpiabilis. Occurrit ſæpe.

¶ IRREMISSIBILITER, Nullo relicto veniæ loco, in Bullario Carmelit. pag. 622. apud Ludewig. to. 5. pag. 304. &c.

IRREPARABILITER. Utitur Sigebert. an. 1072.

IRREPLEGIABILIS. Vide *Plegius.*

¶ IRREPULSUS, Qui non poteſt repelli, violari ſeu infirmari. *Legitima donacio & Irrepulſa*, in Charta an. 1168. to. 2. Rerum Mogunt. pag. 753.

¶ IRREQUIETUDO, *Induſtria, diligentia, vigilantia*, in Gloſſar. Barthii ex Baldrici Hiſt. Palæſt.

¶ IRRESOLUTUS, Incertus animi, Gall. *Irreſolu.* Utitur Johannes de Monſteriolo apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1436.

¶ IRRETITURA, Actio irretiendi ſeu implicandi. Geſta Hugonis Epiſc. Cenoman. apud Mabillon. to. 3. Analect. p. 353. ubi de quodam fauno: *Nodos laqueorum indiſſolubiles... intexuit: quod luce reverſa multi intuentes, taliter poſſe fieri obſtupebant, nec talem eſſe opus hominis Irretituram aſſerebant.*

IRRETITUS, In jus vocatus, ut ſe *recto* ſiſtat, ad *rectum* vocatus, quaſi *Inrectatus.* Leges Burgor. Scoticor.

Scoticor. c. 80. §. 1. *Si quis Irretitus fuerit de aliquo malefacto, &c.* Ubi Skenæus, alias *rectatus*, id eſt, vocatus in jus ut rectum faciat. Flodoardus lib. 3. cap. 3. *Quemdam Mancionem nonnullis criminibus Irretitum, &c.*

¶ IRRETRACTABILITER, Immutabiliter, ita ut non poſſit retractari, in Litteris ann. 1369. apud Ludewig. to. 6. p. 406. in aliis an. 1408. apud Acher. to. 6. Spicil. pag. 230. Barthius in Gloſſario ex Guiberti Hiſt. Palæſt. *Irretractabiliter, Sine reprehenſione.*

¶ IRREVERTIBILITER, Sine reverſione, Gall. *Sans retour*, apud Raym. Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 8.

¶ IRRITARE, Irritum facere. Codex Legum Norman. c. 56. apud Ludewig. to. 7. p. 261. *Quod in placitis enim factum eſt, ſi negatum fuerit, per desraiſnationem penitus poterit Irritari.* Charta an. 1129. inter Inſtrum. tom. 4. Gall. Chr. col. 163. *Quicumque hujus noſtræ inſtitutionis decretum caſſare vel Irritare præſumpſerit, &c. Caſſantes, annullantes, Irritantes*, in Litteris an. 1339. apud Ludewig. to. 5. p. 545. Occurrit l. 1. Dig. de Feriis & alibi.

¶ IRRITATIO, Reſciſſio, abrogatio, qua quid fit irritum, in Conſtitutione Martini V. PP. ann. 1420. ex Bullario Carmelit. p. 72.

¶ IRROTULARE, In *rotulum* ſeu acta referre, inſcribere, apud Rymer. to. 2. p. 673. *de Lauriere*, tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 54. Thomam *Madox* Formul. Angl. p. 200. Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. p. 1183. Vide *Rotulus.*

¶ IRROTULAMENTUM, Relatio in *rotulum*, apud Rymer. to. 5. p. 222. to. 8. p. 94. 502. &c.

¶ IRRUMPERE, Infringere, violare. Donatio D. Muniæ Abbatiſſæ tom. 3. Concil. Hiſp. p. 91. *Si quis tamen homo ... ad Irrumpendum venerit .... ſit extraneus à corpore & ſanguine Domini.* Pacta S. Gunthramni cum Childeberto Rege, tom. 3. Martii p. 727. *Nec quidquam ſe de pactionibus, quæ inter vos conſcriptæ ſunt, Irrumpere pollicetur.*

¶ ISANGELIA, ἰσαγγελία, *Nuncium conforme. Item judicium & accuſatio in proditores, & quorum crimina legibus non continentur*, in Amalthea. Vocabularium Suſſannæi: *Iſangelia, Accuſatio judiciumque, quod in proditores vel reos læſæ majeſtatis intenditur.*

¶ ISCALIDUS AGER, *quaſi excolidus, ab Excolo; quia jam à cultura exierit; ſicut Exconſul, quia à Conſulatu diſceſſerit.* Johan. de Janua.

¶ ISCANNUM, ut *Excambium*, Gall. *Echange*, Permutatio. Charta Ivonis Epiſc. Sagienſis è Tabulario S. Vincentii Cenoman. *Haoilla mater ejus, cui iſta Eccleſia fuit donata in dote, quando ſuus ſenior vendidit Aveſgaudo Abbati, propter ipſam Eccleſiam recepit Haoilla Eccleſiam de Capella in Iſcannum.* Vide *Cambiare.*

¶ ISCHAL. Vide *Laiſcum.*

¶ ISCHOLA, ISCLA, pro *Schola.* Laurent. in Amalthea ex Salmaſio.

¶ ISCHYRIA, ἰσχουρία, Obſtructio veſicæ, cum urina retinetur in veſica, apud Felibian. Hiſtor. San-Dionyſ. pag. 588. Medici dicunt *Iſchuria*, Gall. *Iſchurie.*

¶ ISCLA, Occitanis & Provincialibus, Alluvio, accreſcens ager vel inſula è terris flumine advectis. Charta ann. 1063. ex magno Chartular. S. Victoris Maſſil. p. 91. *Ex his ſexteiradas ſeptem ſunt apud Podium Brecionis, duæ in Iſcla.* Alia Charta Maſſil. ann. 1339. *Item quamdam domum, pratum & Iſclam.* Statuta Avenion. an. 1570. art. 8. *Quod Conſules non poſſint dare in emphyteoſim ſeu locationem perpetuam, inſulas, Iſclas, alluviones, incrementa.* Vide *Iſchola.*

¶ ISCOL. Vide *Laiſcum.*

ISEMBRUNUS, Panni ſpecies. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis c. 18. *Qualitatem autem veſtimentorum in colore & pretio accipimus, de qua ſtatuimus, ut Iſembrunum in veſtra ſocietate nullus portet.* Statuta vetera Domus Dei Pariſienſis MSS. *Sacerdotales Clerici ad frequentandam Eccleſiam poterunt habere cappas de Yſembruno apertas & talares, & ſuperlicea, & pelliceas agninas, & bottas ad eundum in Eccleſiam.* Guiotus *de Provins* in ſua Biblia MS.

Li autre Chanoine paront
Meilleur cure & meillor aiz,
Ce ſont ils à blans ſorpeliz,
As noires chapes d'Iſambrun,
En cels a dou noir & du brun.

Vide *Galabrunus.*

ISENGRINUS, *Iſangrinus*, Lupus. Jacobus Meierus lib. 8. Annal. *In Rythmis Jacobi Merlandi lupus Iſengrin vocatur.* Guibertus l. 3. de Vita ſua c. 8. *Solebat autem Epiſcopus eum Iſengrinum irridendo vocare, propter lupinam ſcilicet ſpeciem, ſic enim aliqui ſolent appellare lupos.* Vetus Poëma de Vulpe coronato:

Lupus qui s'apiele en ſornon
Iſengrin, venoit en lor route.

Le Roman *d'Aubery:*

L'aignel reſamble qui joe à Iſengrin.

Joan. Molinetus pag. 74. v. de Lupo:

Maiſtre Iſengrin en gigant homacie.

Ab iſtiuſmodi *Iſengrinis*, dicti forte factioſi quidam, Furnenſis tractus in Flandria incolæ, quorum factio militaris virtute bellica præſtans Philippo Auguſto regnante inclaruit, quod luporum inſtar, caulas ovium devaſtarent. De hac paſſim Rigordus, Will. Brito lib. 2. 9. & 10. Philippid. Meierus an. 1206. & Buzelinus l. 1. Gallo-Fl. cap. 18. Philippus *Mouskes* in Philippo Aug.

Et grant douaire tint vers Ypre
En cele tiere des Ingrins,
Qui haoient les Blavotins.

ISICIUM. Gloſſ. Saxon. Ælfrici; *Iſicia*, Mærhʒehœc. Ubi Somnerus, melius ʒehœc, farcimentum: eſt vero mœrh, Lucanica, [ἴσικος, Athenæo & Alexandro Aphrodiſienſi.] Jacobus à Partibus in Gloſſis ad Alexandr. Iatroſophiſtam l. 2. cap. 73. *Iſicia ſic fiunt: coquuntur piſces, & poſtea ponuntur in aceto, vel vino, & ſuperaſpergitur pulvis aromaticarum ſpecierum.* Iſidor. lib. 20. Orig. *Iſocem piſcem quemdam vocant, ex quo primum Iſitia facta ſunt: & quamvis ex alio genere piſcium fiant, initium tamen piſcis hic & vocabulum dedit.* Sed & *Eſocem* Iſicii nomine donat Beda lib. 1. c. 1. & ex eo Henricus Huntindon. l. 1. Hiſt. initio de Britannia: *Fluviis vero abundat valde piſcoſis, ... & quidem præcipue Iſicio redundat & anguilla.* Lampridius in Heliog. *Primus fecit de piſcibus Iſitia.* Apud Apitium lib. 2. de Re culinaria, cap. 1. inſcribitur *de Hyſitiis.* Varie autem apud eumdem Scriptorem vox illa ſcribitur, nam lib. 5. c. 3. & alibi *Eſitia* habetur: *pullus Hyſitiatus, lepus Hyſitiatus* apud eumdem lib. 8. c. 7. *Pavus Iſicio concluſus*, apud Avitum Viennenſem Epiſt. 77.

OSITIUM, perperam occurrit, pro *Iſicium*, apud Cæſarium lib. 6. Miracul. c. 5. *Accipe Oſitium, & oſſibus ejectis cum piperamentis præpara, ſicque appones & dices: Comedite de bono Rhombo.* Mox: *Scutella pane evacuata, cum unus auriculam porcinam reperiſſet, &c.* Vide Voſſium lib. 1. de Vitiis ſerm. c. 7.

& Lambecium ad Teſtamentum Grunnii Corocottæ lib. 3. de Bibl. Cæſar. p. 357.

¶ ISIX, Piſcis genus, aliis *Eſox*, Gall. *Aloſe.* Ardo in Vita S. Benedicti Anian. n. 36. *Ecce ſubito prægrandem piſcem, quem Iſicem vocant, conſpicit circa littus natantem, &c.*

¶ ISLA, pro Inſula, Gall. *Iſle*, in Charta an. 1180. inter Inſtrum. to. 2. Gall. Chr. col. 69.

¶ ISMALTUM, ut infra *Smaltum*, Encauſtum, Gall. *Email.* Charta an. 1336. ex Archivo Epiſc. Maſſil. *Quatuor baſſilibus cum Iſmaltis in aliqua eorum parte deauratis.*

ISMERLUS, Species avis. Vide *Smeriliones.*

ISNECHIA, Navigii ſpecies. Vide *Naca* 1.

¶ ISPERUS, Species monetæ. Vide *Hyperperum.*

¶ ISPIA, Hiſpan. *Eſpia*, Gall. *Eſpion*, Explorator. Computa Dalphin. tit. Graiſivod. an. 1334. fol. 42. *Pro diverſis Iſpiis ſeu eſchutis miſſis per eum diverſis temporibus in Sabaudiam ad ſciendum ſtatum Sabaudienſium ... 14. lib.* Vide *Eſpia.*

ISPILLORIUM, Idem quod *Pilorium*, de quo infra, in Libertatibus Bergeraci, de fure: *Curret villam, & ponetur in Iſpillorio.* Occurrit ibi pluries.

¶ ISSARTARIA, ut ſupra *Exartus*, Silva in agrum cultum redacta. Chartularium Camalarienſis Monaſt. *Donavit unum campum à l'Eſtrada & alterum ad Aulanerium, & juxta iſtos duos dedit duas ſainas, & donavit Iſſartarias de boſco del Bruz & ſainam de juxta.*

¶ ISSENBRUNUS, ut *Iſembrunus.* Vide locum in *Galabrunus.*

¶ ISSUGARE, Detergere, Gallis *Eſſuier*, Ital. *Aſciugare*, Hiſp. *Enjugar.* Vet. Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ: *In Mandato pauperum debet providere hoſpitalerius ... de manutergiis pro Iſſugando ſive tergendo pauperes, dum abluti fuerint.*

¶ ISTÆ, χαῖται, *Setæ*, in Supplement. Antiquarii. χαίτη proprie dicitur de juba equi.

ISTEGA, *Navis, lembus, tabulatum navis, ſuper quod nautæ ambulant.* Ita Papias in Lit. I. ſed legere debuit *Triſtega.* Vide in hac voce. [Malim *Stega*, pro στέγη, Tectum.]

¶ ISTER, ἔθος, συνήθεια, *Conſuetudo.* Supplem. Antiquarii. Lege & vide *Inſtar.*

¶ ISTITA, ἀκροζώνη, *Extremitas zonæ*, in eod. Supplemento Sed leg. *Inſtita.*

¶ ISTOMID, Species ſedilis, apud Aremoricos. Tabularium Rothonenſe: *Conwoion monachus ſcripſit iſtam cartulam per commeatum Alvriti Machtierni ſedentis ſuper trifocalium, id eſt Iſtomid, in fronte Eccleſiæ, ſtante Rethworet in dextera ejus. Anno* xx. *Ludowici Imp.* Boxhornius in Orig. Gall. *Yſtol, Sella, ſeliquaſtra, ſedile.*

¶ ISTONA, πορευτής, in Gloſſis Lat. Gr. MSS. Sangerm. Qui iter facit.

¶ ISTORIÆ, ISTORIARE. Vide *Hiſtoriæ.*

¶ ISTRE, *Secte*, in Gloſſis Iſidorianis.

¶ ISTRICA, Venefica. Vide in *Striga.*

¶ ISTRIX, pro *Hyſtrix.* Vide in *Chirogrillus.*

¶ ITALICANA *Formata, Litteralis, Notalis*, Varia ſcripturarum genera. Vide *Scriptura.*

ITEM, Caput, *articulus* vulgo noſtris: *æra*, Latinis, ut obſervatum à Caſaubono ad Theophraſti Characteres p. 332. Id autem vocabuli datum articulis, quod revera ab hac voce, *item*, initium iis eſſet, quaſi *rurſum, denuo.* Gloſſ. vett. *Item*, ὁμοίως, πάλιν. Vide Juretum ad Symmach. l. 1. Epiſt. 12.

ITER, ſeu ITINERATIO, Juſtitiariorum, quos itinerantes vocabant Angli, progreſſus ad deſignatos ſibi Comitatus, in quibus judicia ſua exercebant. Vide *Juſtitiarii itinerantes* in *Juſtitiarius.*

ITINERUM REPARATIO. Vide vocem *Via.*

ITER EXERCITALE, Hoſtis, equitatio, *cavalcata. Itineris exercitalis debitores*, in Capitulari Ludovici Pii Imp. an. 828. qui tenentur ire in exercitum Regis, ſeu, ut loquuntur eadem Capitula, qui debent *expeditionem exercitalem* facere. *Iter hoſtile.* Walafridus Strabo de Vita S. Galli lib. 2. c. 1. *Fertur eumdem Epiſcopum aliquando Iter hoſtile ſibi de ipſius Monaſterii ſumptibus viaticum præparari juſſiſſe.* Vide *Hoſtis.*

ITERARE, Iter facere, ὁδοιπορεῖν in Gloſſ. Lat. Gr. occurrit apud S. Columbanum inſtr. 8. Fortunatum in Vita S. Paterni Epiſc. c. 7. in Vita S. Arnulfi Epiſc. Metenſ. c. 25. in Lege Longob. lib. 1. titul. 19. §. 8. tit. 25. §. 45. in Synodo Cariſiac. §. 9. apud Ditmarum, &c.

Alias *Iterare*, apud Latinos, ſumitur pro *agrum ſecunda aratione colere*, quod & *offringere* dicunt. Ita Columella lib. 2. c. 4. Gloſſ. Lat. Gr. *Iterat*, ἐρύττει. *Iteratum*, παλινσκαφέν. *Iteratio*, σκαφετός, διορυγμός.

ITERARE JUDICIUM, Rem judicatam per appellationem *iterum* judicare: *Retractare*, i. iterum tractare, recenſere, recognoſcere, in leg. 1. Cod. Th. de Epiſcop. judicio, & apud Gregor. IX. lib. 35. c. 15. Sulpitius Severus lib. 2. Hiſtor. Sacr. *Etenim Iterari judicium neceſſe erat.* Lampridius in Severo: *Pontificibus tantum detulit, & quindecimviris atque auguribus, ut quaſdam cauſas ſacrorum à ſe finitas, Iterari & aliter diſtingui pateretur.* Capitula Caroli M. lib. 6. c. 64. *Ut judicato in aliqua cauſa Epiſcopo, liceat Iterare judicium, & ſi neceſſe fuerit, libere Epiſcopum adire Romanum.* Adde Addit. 4. c. 28. 29. & Gloſſ. Pithœi ad Capitul. Caroli M.

ITERIS, pro *Itineris*, dixiſſe veteres, teſtantur Soſipater, Chariſius & Nonius: quo ἀρχαϊσμῷ uſum etiam Symmachum lib. 6. Epiſt. 28. obſervavit Juretus. Flodoardus lib. 14. carm. 18.

Aut mercede carens Iteris ſolator abire.

Infra:

..... *Solatia cœpti*
Fert Iteris gelidas ſuperare volentibus Alpes.

Utitur & carm. 18. eod. lib. & alibi non ſemel. [Adde Bedam in Vita S. Cuthberti Epiſc. c. 26. ſæc. 2. SS. Benedict. pag. 928.]

¶ ITERUM. Vide mox in *Itrium.*

¶ ITHYRCA, Species armorum ad captandas aves. Angelus Rumplerus l. 3. Hiſt. Monaſterii Formbac. apud Pezium to. 1. Anecd. part. 3. col. 468. *Utimur nunc ad capiendas aves Ithyrcis, ſagittis, imo & bombardis.*

¶ ITINER, pro *Iter*, ut veteres apud Nonium, ſic dixerunt recentiores non ſemel.

¶ ITINERANTES. Vide *Foreſta* ſub finem, & *Juſtitiarii itinerantes* in *Juſtitiarius.*

¶ ITINERARCHÆ *dicuntur itineris cuſtodes*, in veteri Gloſſario juris utriuſque.

¶ ITINERARE, Iter facere, in Legibus Rotharis edit. Boherii, apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 44. not. 54. in Legibus Pipini apud Eccardum in Addit. ad Legem Salicam pag. 195. in Annal. Genuenſ. apud eumd. Murator. to. 6. col. 438. & 553. in Concilio Dertuſano an. 1429. cap. 1. Salvianus de Gubernat. lib. 1. ubi de Iſraelitis in deſerto: *Adde inlatos Itinerantium caſtris alitum greges.* Apuleius dixit *Itinerari* eadem notione.

ITINERARIUM, Itinerum & metationum militarium deſignatio: quomodo *Route* noſtri dicunt. S. Ambroſius Serm. 5. in Pſal. 118. *Miles, qui ingreditur iter, viandi ordinem non ipſe diſponit ſibi, nec præ*

ſuo arbitrio viam carpit, nec voluptaria captat compendia, ne recedat à ſignis: ſed Itinerarium ab Imperatore accipit, & cuſtodit illud, præſcripto incedit ordine, rectaque via conficit iter, ut inveniat commeatuum ſibi parata ſubſidia. Si alio ambulaverit itinere, annonam non accipit, manſionem paratam non invenit, &c. Adde Lampridium in Alexandro Severo. Interdum

ITINERARIUM, dicitur Mappa geographica, in qua deſcribuntur perinde ac depinguntur metationes militares, loca & oppida provinciarum præcipua, cum intervallis ac diſtantiis, quam Duci neceſſariam eſſe ait Vegetius lib. 3. c. 6. *Primum Itineraria omnium regionum, in quibus bellum geritur, pleniſſime debet habere perſcripta, ita ut locorum intervalla, non ſolum paſſuum numero, ſed etiam viarum qualitates perdiſcat, compendia, diverticula, montes, flumina ad fidem deſcripta conſideret: uſque eo ut ſolertiores duces Itineraria provinciarum, in quibus neceſſitas geritur, non tantum adnotata, ſed etiam picta habuiſſe firmentur, &c.* Ejuſmodi fuit Mappa orbis terrarum ab Agrippa confecta, de qua Plinius l. 3. c. 2. 3. 4. &c. Ejuſmodi eſt etiam Tabula itineraria, quam ex Bibliotheca Peutingeriana edidit Marcus Velſerus. Ejuſmodi denique fuit Itinerarium, quod falſo *Antonini* nomen præfert, & in mappam relatum, & anno Theodoſii decimo quinto exaratum, ut in Deſcriptione urbis CP. docuimus. Vide *Mappa mundi.*

ITINERARIUM, Orationes, vel preces, quæ ab iis, qui ſe itineri alicui committunt, recitari ſolent, quæque à Cantico Zachariæ vulgo incipiunt. Ceremoniale Epiſcopor. lib. 1. c. 2. *In diſceſſu recitabat ... cum Clericis & familiaribus Itinerarium.* Vide Haeftenum lib. 11. Diſquiſ. monaſt. part. 4. diſquiſ. 4.

¶ ITINERARIUM SONARE, Lituo vel tuba profectionis militaris ſignum indicere. Ammianus lib. 24. *Extracta quiete nocturna Itinerarium ſonare lituos jubet.*

ITINERARIUS, Qui peregrinationes plurimas inſtituit, *Voiageur.* Eckeardus Junior de Caſibus S. Galli c. 3. *Homo erat Itinerarius, lateque terrarum & urbium gnarus.*

¶ ITINERARIÆ TABULÆ, Quæ loco altaris erant Sacerdotibus iter facientibus, apud Mabillonium Liturg. Gallic. pag. 73. Vide *Altare viaticum* & *portatile.*

ITINERARII TERMINI. Incertus Agrimenſor: *Sunt termini, quibus fides non eſt adhibenda: iſti dicuntur Itinerarii.* Id eſt, qui facile moventur.

¶ ITINERATOR, ut *Itinerarius*, Viator, in Miraculis S. Eadmundi Angl. Reg. apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 833.

¶ ITIRARE, pro *Iterare*, Iter facere. *Itirando ad curiam Romanam*, in Charta ann. 1261. tom. 1. Rerum Mogunt. p. 614. col. 2. ſub finem.

ITRIUM, ἴτριον, *Tractum*, in Gl. Gr. Lat. MS. Editum, ἴτριον, *Iterum, Iteratum.* Græcis ἴτριον, eſt genus placentæ pertenuis.

ITUS, Iter, via, occurrit apud Eulogium Cordubenſem lib. 1. Memorial. Sanctor. *Itui veſtro nullus adverſari quibit.*

¶ JUARIA. Vide *Juveria.*

¶ JUBENTABILIS. Vide *Joventalis.*

¶ JUBERE, Dignari, velle, Gall. *Daigner, vouloir bien.* Atticus Epiſc. CP. in Epiſtola ad Aurelium Carthag. & alios Afros, apud Labbeum tom. 2. Concil. col. 1145. *Petens, ut pro me plurimum veſtra ſancta Congregatio orare Jubeat.* Græc. ὑπὲρ ἐμοῦ πλεῖςας εὔξαϛθαι κaταξιῶσαι. Petrus Abb. apud eumdem Labbeum tom. 4. col. 1644. Bonifacium Carthag. rogat, ut oblatum ſupplicem libellum *ſuſcipere Jubeat & Chartis Eccleſiæ ſociare.* Et col. 1646. *Ut ſuggeſtionem ſuam intente advertere Jubeat.* Bonifacius ipſe in ſua ad Liberatum & alios Epiſtola ibid. col. 1645. Dominum deprecatur, *ut votis & precibus concedere Jubeat, &c.* Eadem notione Lector in Officiis divinis à Præſide chori poſtulans benedictionem ait: *Jube domne benedicere.*

JUBERI, Coloni, Hiſpanis. Charta Sancii Ramirezii Reg. Aragon. apud Marcam in Hiſt. Benearn. lib. 4. c. 20. *Niſi tantum, quod ponant in eorum hæreditatibus Juberos, qui illas terras laborent, & quod eis eorum fructum reddant.* Infra: *Sed in ſuas hæreditates mittat Juberos, qui laborent illas.*

¶ JUBERUM, *Luciferum.* Papias in Amalthea.

¶ JUBEUS, Tunicæ ſpecies, Gall. *Jupon, Pourpoint*, Hiſp. *Jubon.* Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. p. CLVI. *Pro una tunica armet, quam Rex habuit octo dies poſt S. Johannem*, XV. *ſ. Pro* 1. *cendallo idem, & pro uno Jubeo, quos habuit* XV. *dies poſt S. Johannem*, 1. *ſ. Diploides ſive Jubons de ſerico*, in Concilio Tarracon. an. 1591. inter Hiſpanica to. 4. p. 614. Vide *Gipo* & *Gambaiſon* in *Gambeſo.*

JUBILÆUS, inquit Iſidorus lib. 5. cap. 37. *interpretatur remiſſionis munus. Eſt enim Hebraicus & ſermo & numerus, qui ſeptenis annorum hebdomadibus, id eſt, 49. annis texitur, in quo clangebatur tubis, & ad omnes revertebatur antiqua poſſeſſio, debita abſolvebantur, confirmabantur libertates.*

JUBILÆI deinde nomenclatura donata plenaria peccatorum indulgentia, iis, qui limina SS. Apoſtolorum Romæ viſitarent quolibet centeſimo anno, indulta, cujus auctor fuit Bonifacius VIII. PP. Incertus Scriptor, editus à Catello: *Anno* 1300. *Papa Bonifacius conceſſit plenam indulgentiam peccatorum viſitantibus limina Apoſtolorum Petri & Pauli Romæ, & facientibus ibi quindenam infra annum ipſius: ſtatuitque eandem in poſterum in omni anno centenario, viſitantibus ſacra limina ſic haberi.* Inſcriptio ad ædis Cathedralis Senenſis fores:

Annus centenus Romæ ſemper eſt Jubilæus;
Crimina laxantur, cui pœnitet iſta donantur:
Hæc decrevit Bonifacius, & roboravit.

Vide Jo. Villaneum lib. 8. cap. 36. De Jubilæo à Bonifacio VIII. inſtituto tractatum ſcripſit Jacobus Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum, editum à Julio Roſeo: exſtat in Bibliotheca Patrum: de quo etiam conſulendus Joannes Rubeus in Vita Bonifacii VIII. l. 1. c. 11. Poſtea Clemens VI. PP. *ad inſtantiam & ſupplicationem Romanorum, qui de hac cauſa ad eum ſuos nuncios miſerant, mutavit magnum Jubilæum de* 50. *in* 50. *annos, quod juxta ordinationem Bonifacii PP. Octavi erat de centeſimo in centeſimum; voluitque & ordinavit, quod viſitantes limina Apoſtolorum Petri & Pauli illo anno* 50. *quem à cætero voluit eſſe Jubilæum, habeant plenariam indulgentiam ſuorum peccatorum, cum modis & conditionibus, quæ indicta ordinatione Bonifacii continentur.* Verba ſunt auctoris Vitæ Clementis à Boſqueto editæ, quibus conſimilia habet Continuator Nangii: *Anno Domini* 1350. *Dominus Clemens Papa Sextus volens ſalutem animarum hominum procurare, ſtatuit, ut indulgentiæ plenariæ, quæ erant, & quæ ſolebant eſſe in ſacra urbe Romæ de centum annis in centum annis, in Circumciſione Domini noſtri Jeſu Chriſti reducerentur ad quinquagenos annos, quia vita hominum labitur & decreſcit, & malitia ſuperabundat in mundo, proh dolor! & accreſcit. Ideo illo anno* 1350.

fuerunt indulgentiæ plenariæ conceſſæ per dictum Dominum Apoſtolicum, omnibus vere pœnitentibus volentibus pergere & viſitare loca Apoſtolorum Petri & Pauli in Romana urbe, aliorumque Sanctorum. Ad quam quidem peregrinationem iverunt per totum annum illum quamplurimi utriuſque ſexus, non obſtante mortalitate magna, quæ fuerat nuper, & quæ adhuc in aliquibus mundi partibus diſcurrebat. [Inſtrum. an. 1350. apud Ludewig. tom. 6. pag. 413. *Anno Domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimo, Jubileo, in vigilia vigiliæ Aſcenſionis D. N. J. C. &c.*] His adjungendi auctor M. Chronici Belgici, Henricus Rebdorffenſis & Waddingus an. 1350. num. 8. Willelmus Thorn. an. 1390. Petrus Matthæus ad Conſtitut. PP. pag. 133. 134. 704. & alii non pauci. Joannes Villaneus lib. 12. cap. 10. id ſtatutum à Clemente tradit menſe Januario an. 1342. & die Natalitio Chriſti an. 1350. incipiendum. Matthæus vero Villaneus l. 1. c. 29. id in ann. 1349. rejicit.

Deinde Urbanus VI. PP. Pontificatus ſui an. II. Chriſti 1389. tertio Idus April. *inſtituit, ut omnis Jubilæus per Clementem VI. de centeſimo anno ad quinquageſimum reductus, deinde in futurum de triceſimo tertio anno in triceſimum tertium annum ſemper inſtitueretur, & ut annus Nativitatis Domini proxime venturus videlicet* 1390. *eſſet Jubilæus: quo eum commovit tempus vitæ Domini noſtri Jeſu Chriſti in humanitate, quod totum poſtquam natus eſt de Virgine (per cujus mortem theſaurus Eccleſiæ, unde indulgentiæ peccatorum omnes emanant, cumulatus) triginta trium annorum curriculo completum fuit.* Ita Magnum Chronicon Belgicum.

Bonifacius vero IX. Urbani Succeſſor, Jubilæi gratiam latius diffundens, *Regibus, & aliis dominis, temporalibus & ſpiritualibus, religioſis etiam Conventibus per diverſa loca conſtitutis conceſſit, ut in partibus hujuſmodi gratiæ largitatem poſſent conſequi, ita tamen ut Confeſſor, quem aliquis eorum eligeret, nomine Baſilicarum & Eccleſiarum, videlicet Petri & Pauli, Joannis Lateranenſis & S. Mariæ Majoris aliquas Eccleſias in partibus per Confeſſorem electum deputandas certis vicibus teneréntur viſitare.* Hæc ex Willelmo Thorn an. 1390. qui addit eo anno à Bonifacio conceſſam præfatam indulgentiam Conventui S. Auguſtini in Anglia: ut Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. c. 86. Colonienſi, Magdeburgenſi, & aliis in Germania civitatibus. Atque inde fluxit, qui hodie obtinet, mos Jubilæi indulgentias in regnis & provinciis indicendi.

Demum, ut quæque ætas particeps beneficii iſtius fieret, Sixtus IV. Jubilæum ad viceſimum quintum annum contraxit, primamque ejuſdem egit celebritatem ann. Dom. 1475. Vide eumdem Gobelinum c. 81. p. 268. c. 84. p. 273.

Jubilæum *annum S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris*, Monachos S. Trinitatis ſolenni ritu celebraſſe, auctor eſt Willelmus Thorn: *Anno Dom.* 1320. *& anno S. Thomæ Martyris tunc Jubilæo, dominus Radulphus Abbas per ſeniores Eccl. S. Trinitatis effective requiſitus, Miſſam & cætera ſolemnia inter ipſos in magno honore celebravit.* Eadem ſolennitas celebrata anno 1370. *populo pro indulgentia quaſi infinite congregato.* Unde conſtat, annum iſtum Jubilæum S. Thomæ quovis anno quinquageſimo occurriſſe, eidemque feſtivitati indultas à ſummo Pontifice indulgentias: nam S. Thomas martyrio vitam finivit an. 1170.

Tradit præterea Spelmannus, Edwardum II. Regem Angliæ ſui ipſius annum Genethliacum quinquageſimum *Jubilæi* more celebraſſe anno 1362. natus quippe in feſto S. Briccii Idibus Novembr. ann. 1312. hoc enim anno ritu ſolenni Curiam ſuam plenariam tenuit, reos de carceribus eduxit, criminum indulgentiam præterea reis Majeſtatis conceſſit, leges regno ſalutares tribuit, privilegia denique multa indulſit, quæ quidem hauſit ex Thoma Walſinghamo.

Jubilæus, Poſſeſſio, ſeu præſcriptio 50. annorum. Canones Hibern. lib. 41. c. 7. *Ager inquiratur in ſcriptione duarum Eccleſiarum; ſi in ſcriptione non inveniatur, requiratur à ſenioribus & propinquis, quantum temporis fuit cum altera; & ſi ſub Jubilæo certo remanſit, ſine vituperatione maneat in æternum.* Lib. 35. cap. 7. *Quidquid per* 50. *annos remanſerit, hoc eſt, annum Jubilæum, &c.* Cap. 8. *Obſervandæ ſunt leges Jubilæi, id eſt anni quinquageſimi, ut non adfirmentur incerta tempore veterato, &c.*

Jubilæus, Homo grandævus, centenarius. Flodoardus lib. 1. Hiſt. Remenſis cap. 17. *Quid ille Jubilæus, (ita virum ſanctum propter ætatis prolixitatem vocitantes) facere vellet, &c.*

¶ **Jubilarius**, Qui quinquaginta annos in eod. ſtatu perſeveravit. Inſtrum. ann. 1182. tom. 2. Rer. Mogunt. p. 889. *Dominus Thomas... hujus inſignis Collegii decanus & trium Cathedralium eccleſiarum quinquagenarius Canonicus & Jubilarius (ut vocant) monumentum hoc ... poſuit.* Necrologium Fratrum Prædic. in Retza apud Raim. Duellium Miſcell. lib. 2. pag. 173. IV. *Kalend. Novemb. O. R. P. frater Michaël de Anaſo Prior hujus Conventus & Jubilarius.* Adde Conſtitutiones Dominicanorum Vincentii Mariæ part. 1. col. 343.

¶ **JUBILARUS**, Clarus, illuſtris. Miracula S. Vincentii Madelgarii to. 3. Julii pag. 679. *Vir quidam Sonegias inhabitabat, quem paupertas quidem obſcurum, ſed dignitas famulatus S. Vincentii Jubilarum reddebat.*

¶ **JUBILEUM**, Licentia, ut vocant, Sorbonica, ſeu biennium quo Baccalaurei tenentur diſputationibus theologicis intereſſe, ut doctoris gradum poſſint conſequi. Charta Joannis Abb. Ciſterc. ann. 1456. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 185. *Quod vero attinet ad Sorbonicam reſponſionem, volumus ut Bacchalaurei qui in primo Jubileo reſponderunt de Tentativa, iidem in primo anno; & qui in ſecundo Jubileo, iidem in ſecundo anno de Actu Sorbonico ſuo ordine reſpondeant.*

JUBILUS, Ugutioni, *Argutus ſonus, unde jubilare, cantare, quadam voce confuſa præ gaudio exultare & lætari.* S. Hilarius in Pſal. 65. *Jubilum, paſtoralis agreſtiſque vocis ſonum nuncupamus.* Calpurnius Eccl. 7.

Et tua mœrentes expectant Jubila tauri.

[Silius Ital. lib. 14.

Et lætis ſcopulis audivit Jubila Cyclops.]

Vide S. Petrum Chryſologum Sermone 46.

☞ *Jubilum* militare vocabulum fuiſſe probat Carolus de Aquino ex hoc Ammiani loco lib. 22. *Acceſſere flagitia diſciplinæ caſtrenſis, cum miles cantilenas meditaretur pro Jubilo molliores.* Ex quibus merito conficit Vir eruditus Jubilum fuiſſe genus clamoris vel acclamationis militaris, ut probabiliſſimum eſt, ad lætitiam teſtificandam.

Proprie autem ſequioris ætatis Latini Scriptores *Jubilum* appellarunt, quod alii *Neumam*; productionem cantus in finali litera antiphonæ, ſeu cujuſvis cantus Eccleſiaſtici. Honorius Auguſtod. lib. 1. c. 14. *Unde quidam longam neumam cum organis jubilant, quæ Jubilum vocatur.* Cap. 88. *PP. in feſtivis diebus neumam, quæ Jubilum dicitur,*

jubilare ſtatuit. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſ. cap. 1. *Dicent Amen, & finietur ſine Jubilo.* Arnoldus Abb. Bonæ-Vallis de Operib. ſex dier. *Nihil tamen triſte, nihil lugubre erat: ubi non varietas concinentium diſſonantiam efficiebat: ſed ſive arctas, ſive per amplas faucium fiſtulas circumflexiones Jubilorum impellerentur, aſcenſiones & deſcenſiones vocum, convenientibus in unum differentiis, ad unius puncti revertebant harmoniam.* Ratpertus Monachus de Caſibus S. Galli c. 4. & Eckeardus Minimus de Vita Notkeri Balbuli c. 9. *Frigdoræ autem & Occidentanæ, quas ſic nominabant, Jubilos illis animatus etiam ipſe de ſuo excogitavit.* Idem Eckeardus cap. 16. *Eandem diſciplinam angelicam Deus dedit viro ſancto per Spiritum ſanctum ſuum, & ſociis ſuis docere Eccleſiam in Jubilis ſequentiarum agendam. Ideo, ut reor, ut per intuitum angelicarum diſciplinarum oriatur hominibus mentis devotio, & dilatato corde mens ſeipſam tranſcendat & ſpiritalior fiat.* Ubi ad marginem hæc notari obſervat Goldaſtus: *Jubilus, id eſt, neuma, quem quidam in organis jubilant, plauſum victorum lætantium commendat. Jubilum* pro organis uſurpat Rollandinus in Summa Notariæ cap. 6. *Eundem in ſedem Paſtorem & Abbatem cordis & Jubilo poſuerunt.* Vide *Pneuma.*

¶ JUBON, vox Hiſpanica. Vide *Jubeus.*

JUCTUS, &c. Modus agri. Notæ Tyronis: *Itiner, jugerum, aripennis, Juctus.* Polyptychus Floriacenſis: *Habet ibi de vinea indominicata Juctos, id eſt, aripennos,* 100. Infra: *De terra arabili indominicata ad modios* 240. *unius ſationis, de prato Juctos* 60. *de ſilva plus minus bunnarios* 100. Tabularium S. Maxentii Pictav. *Et eſt plus minus de vinea inter duo loca Juctus ſex, ſive quantumcunque ad ipſum alodem perſpicit, &c.* Tabular. S. Cypriani Pictav. *Conceſſerunt Monachis S. Cypriani, complantum ſuum, duos Juctos de vinea in terra S. Severini, &c.* Formula Andegav. 4. *Et ita vendedi ad venerabile fratri illa vineola plus menus Juctus tantus, & reſidit in terraturium Sancti illius, &c.* Occurrit præterea in Form. 32. & 53. occurrit non ſemel in Tabul. S. Eparchii Inculiſm. fol. 49. &c.

JUNCTUS, interdum ſcribitur, ut in Pancharta nigra S. Martini Turonenſis, ann. 892. *Ad quam adſpiciunt aripennes vineæ* 4. *& quarta una terræ arabilis, & Juncti* 4. *de prato, cum corte dominica ac vineis, &c.* Et in Charta Willelmi Ducis Aquitan. ex Tabulario Angeriac. *In caſtro Metulo* 4. *manſos de terra arabile, &* 6. *Junctos de vineis, &* 1. *parcum, &* 2. *carrucas, & blatum, qui eſt in terra.* [Vetus Charta apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 361. *Eſt medius Junctus inter terra arabile & mariſco, &c.* Alia Willelmi Comitis Pictav. pro Monaſterio Ebroicenſi: *Dono eis ... unum Junctum de vinea, necnon & quatuor Junctos de prato.*] Neque aliud videtur

JUCHUS, in Charta S. Galli apud Vadianum lib. 2. de Monaſteriis Germaniæ pag. 83. *De medio, quod habuit territorio ... Juchos* 4. *ad reconciliationem nobis dedit.* Alia ibidem: 62. *Juchos ad nos recepimus.* Alia apud eumdem pag. 84. *Et dedit ei* 8. *Juchos in Durgowen.* [Adde Formulas 47. & 48. apud Baluzium to. 2. Capitul. col. 588. & 589.]

JOCHUS, in Charta 42. inter Alamannicas Goldaſti: *Et pro iſtas res proſervire volo annis ſingulis, hoc eſt,* 30. *ſeglas cerviſiæ, ... & arare duos Jochos in anno, & recollegere, & intus ducere.* Charta 41. *Unum Juchum de vinea.* Vide Chartas 8. 16. 17. 19. 25. 26. Atque hæ voces videntur ductæ à *jugo boum*, ut *Junctus* & *Juctus*, idem fuerit quod *Bovata*, id eſt, tantum terræ, quantum par boum arare poteſt.

¶ JUCUNDA, ut ſupra *Jocalia*, Gall. *Joiaux.* Formula vetus apud Eccardum ad calcem Pactus Legis Salicæ p. 245. *In veſtram Jucunda & pigmenta ac medicamenta, quæ vobis congrua puto, veſtræ dilectioni dirigere curabo.*

JUCUNDARI, pro Oblectari, habent non ſemel vetus Biblior. Interpres, S. Auguſtinus lib. 17. de Civit. Dei, Lactantius lib. 4. cap. 6. &c.

¶ JUDÆA, JUDÆARIA. Vide in *Judæi.*

¶ JUDÆÆ CARNES. Statuta Maſſil. lib. 2. c. 33. *Conſtituimus ut nullus macellarius vendat in Maſſilia ſcienter carnes hircinas vel caprinas, aut carnes Judæas, vel carnes de moria, nec carnes leproſas, &c.* Carnes porcinas aut ſuffocatas intelligo, quæ *Judeæ* dictæ fuerint quaſi ironice, quod iis veſci Judæis non liceret.

JUDÆI, ideo à Principibus Chriſtianis tolerabantur, quod rei fœnerariæ operam darent, & publicorum vectigalium eſſent conductores, eoque ipſo iis eſſent utcumque utiles. Rabanus Maurus lib. contra Judæos cap. 42. *Quod quidam ipſorum qui in nonnullis civitatibus, inlicite conſtituuntur, ſoleant in remotioribus locis Chriſtianos pauperes & ignaros pro eodem teloneo acriter conſtringere, deinde, ut Chriſtum negent, perſuadere.* [Horum in Francia domicilium primus omnium Philippus Auguſtus Edictis confirmavit; legeſque, quibus uterentur, ſancivit.] Atque ii ut & eorum bona, olim Baronum fuere in quorum dominiis habitabant. Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 127. *Les muebles aus Juifs ſont au Baron.* Bracton. lib. 5. tract. 4. cap. 6. §. 6. *Judæus vero nihil proprium habere poteſt, quia quicquid acquirit, non ſibi acquirit, ſed Regi: quia non vivunt ſibi ipſis, ſed aliis, & ſic aliis acquirunt, & non ſibi ipſis.* Curia Generalis Barcinonenſis an. 1283. ſub Petro II. Rege Arag. *Item de Judæis & Saracenis, de quibus extitit petitio, quod deberent eſſe illorum, in quorum caſtris ſeu villis habitarent, ſeu morarentur, volumus ſuper hoc de cætero obſervari, quod in loco quolibet eorum eſt antiquitus obſervatum, ſalvis privilegiis & pactis ſpecialibus cuicunque.* Adde Matth. Paris pag. 521. Ita porro Baronum erant, ut iis inconſultis ab illorum dominiis recedere, ut & aliis Baronibus eos recipere non liceret. Statutum S. Ludovici an. 1230. de Judæis to. 5. Hiſt. Franc. pag. 421. *Nec aliquis in toto regno noſtro poterit retinere Judæum alterius domini, & ubicumque aliquis invenerit Judæum ſuum, ipſum licite capere poterit, tanquam proprium ſervum ſuum quamcunque moram fecerit Judæus ſub alterius dominio, vel in alio regno.* Inter Areſta Pentecoſt. an. 1288. in Regeſto B. fol. 79. *Dictum eſt, quod Judæi in terris Baronum, qui habent altam Juſtitiam, non poſſunt remanere contra voluntatem ipſorum Baronum. Dictum etiam fuit, quod Prælati aut eorum Officiales non poſſunt pœnas pecuniarias Judæis infligere, nec exigere per Eccleſiaſticam cenſuram; ſed ſolummodo pœnam à Canone ſtatutam, ſcilicet communionem fidelium ſibi ſubſtrahere.* Quippe ſervis accenſebantur. Fridericus II. Imp. in Charta an. 1237. pro Vienenſibus apud Lambecium lib. 2. de Bibl. Cæſar. pag. 80. *Cum imperialis auctoritas à priſcis temporibus ad perpetuam Judaïci ſceleris ultionem eiſdem Judæis perpetuam indixerit ſervitutem.*

☞ Verum hæc Judæorum dura conditio in uſu eſſe cœpit ſub finem XII. ſeculi, ſi fides D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. pag. 570. ubi eruditiſſimum virum D. Cangium haud ſatis opportune caſtigat

quaſi in diſtinguendis temporibus minus diligentem; nullibi tamen, mea quidem ſententia, accuratior atque ſcrupuloſior. Judæos quippe & eorum bona olim Baronum in quorum dominiis habitabant fuiſſe, eo ſcilicet tempore, nimirum ſub S. Ludovico, quo id viguiſſe certum eſt, docet & pro ſuo more probat D. Cangius; an vero prius aliter res ſe habuerit, tacet, haud ignarus forte cenſuram mereri quiſquis idem de ætate Philippi Auguſti affirmaret aut negaret; neque enim ita certum eſt id non obtinuiſſe ſub Philippo Auguſto, uti colligere eſt ex laudati à D. *Bruſſel* Militis exemplo qui ann. 1214. omnia bona ſua atque ſuos Judæos Trecenſi Comitiſſæ vendidit: nihil quippe magis proprium, quam id quod quis vendere poteſt.

Eo igitur ſervitutis nomine ab iis, ut à cæteris obnoxiæ conditionis ſubditis, graves *talliæ*, ſeu præſtationes interdum exigebantur à dominis: quæ quidem ordinariis prædiorum redditibus accenſebantur. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. fol. 32. *Finis Judæorum pro mora eorum in Ducatu per annum.* Ut enim in terris Baronum moram & manſionem faciendi haberent facultatem, quaſvis, etiam libertati contrarias, admittebant conditiones. Unde ſi quando Principum & Baronum exhauſti eſſent fiſci, hos iis expulſuros ſe minabantur, qui mox immenſas pecuniarum ſummas fiſco exſolventes, *quaſi beneficio reſtitutionis* in integrum reſtituebantur, ut verbis utar Radulphi de Diceto an. 1180. cui adjungendi Gervaſius Dorobernenſis ann. 1168. Matthæus Paris ann. 1244. 1250. 1252. 1255. pag. 435. 521. 556. 606. Sed in proventibus, qui ex Judæis capiebantur à Dominis feudalibus, is erat, ut *ſi aliquis à ſecta Judaica vellet recedere, ſpiritu illuminatus divino, ac limitibus erroris derelictis, fidei orthodoxæ ſacrique baptiſmatis reciperet ſacramenta, bonis, quæ præhabebat nudaretur omnino, & ſic ſuis viduatus rebus, efficeretur & remaneret pauper & inops: unde accidebat, quod tales, qui antea ſe locupletes cernebant, egeni, & quidam ex eis vitam quærerent mendicantium, & in priſtina devia relaberentur ad vomitum, damnabiliter remeando in ſuarum, proh dolor! animarum perniciem.* Quam quidem *conſuetudinem, ſive uſum, qui in regno Franciæ & pleriſque aliis mundi climatibus diutius inoleverat, ſeu aliter à priſcis dicebatur temporibus hactenus obſervatus,* abrogavit Carolus VI. Rex Franciæ, Statuto 25. April. ann. 1363. quod deſcriptum legitur in libro rubeo Caſtelleti Pariſienſis. Hanc etiam abrogavit Jacobus II. Rex Aragoniæ: *Ita quod ſi Judæus, vel Judæa, ſe baptiſaverunt, & redierint ad fidem Chriſtianam, quod eo quod ipſi habent renuntiare ipſorum bonis, quia ipſa habent de uſuris & turpi lucro, & ita gravius vel durius ad fidem Catholicam veniunt, quod nos, quantum in nobis & poſſe noſtro & auctoritate noſtra regali & in ſucceſſoribus noſtris eſt, & etiam Curia pro toto generali terræ dimittimus ei ipſam & ſuis in perpetuum.* Exſtat Statutum aliud ejuſdem Regis, quo in omnibus dominiis ſuis ſtatuit, *quod quicumque Judæus vel Saracenus Spiritus S. gratia fidem voluerit recipere orthodoxam, & baptiſmi lavacrum ſalutaris, libere & abſque ullius contradictione poſſit hoc facere, non obſtante prædeceſſorum ſuorum vel alicujus ſtatuto, vel etiam ſuper hac obtenta conſuetudine, ita quod propter hoc nihil de bonis ſuis mobilibus & immobilibus ac ſe moventibus, quæ prius habebat amittat, imo univerſa ſecure ac libere teneat & poſſideat, &c.*

Cum igitur obnoxiæ conditionis eſſent, erant etiam in commercio, adeo ut transferri, & concedi poſſent. Charta Friderici II. Imp. an. 1210. apud Rochum Pirrum to. 1. pag. 143. *Concedimus, omnes Judæos civitatis noſtræ Panormitanæ, tam illos, qui in ipſa civitate morantur, quam & alios, quos de cætero in ipſa civitate contigit habitare, ut de cætero homines veſtri ſint, & Eccleſiæ Panorm. & vobis & Eccleſiæ ſubditi in omnibus exiſtentes.* Apud Matth. Paris an. 1255. pag. 606. Henricus III. Rex Angliæ *vendidit Judæos per aliquot annos Comiti Ricardo fratri ſuo, ut, quos Rex excoriaverat, Comes eviſceraret.* Adde Ditmarum l. 3. p. 27. l. 6. p. 64.

Licet porro Judæi Baronum eſſent proprii, erant tamen quodammodo juris regii, *& ſub eorum tutela & defenſione*, ita ut *quilibet eorum alicui diviti, ſe non poſſet ſubdere ſine Regis licentia*, ut eſt in Legibus Edwardi Confeſſoris cap. 29. & apud Guillelmum Carnot. de Vita & Miracul. S. Ludovici. Fridericus II. Imp. apud Petrum de Vineis cap. 12. *Et quod omnes & ſinguli degentes ubique per terras, noſtræ juriſdictioni ſubjectas, Chriſtianæ legis & Imperii prærogativa, qua dominamur & vivimus, ſervi ſunt noſtræ Cameræ ſpeciales.* In Charta ejuſdem Friderici II. Imp. pro Eccleſia Arelatenſi apud Gueſnaium in Annalib. Maſſilienſib. pag. 350. *Judæi* inter regalia, quæ eidem Eccleſiæ concedit, recenſentur. Hinc vetus ſcriptum apud eumdem pag. 374. de Eccleſia Arelatenſi: *Judæos omnes proprios ſervos habebat.* Adde p. 364. Guill. Neubrigenſis lib. 4. cap. 11. *Fiſco competit quicquid Judæi, quos fœneratores conſtat eſſe regios, in bonis habere videntur.* Plura de Judæorum obnoxia conditione congeſſimus in Notis ad Statuta S. Ludovici pag. 184. 185.

☞ Haud feliciori conatu rurſus Cangium noſtrum in partes hic revocat D. *Bruſſel*; neque enim abſolute ſcribit D. Cangius Judæos ad Regem pertinuiſſe, ſeu eos *quodammodo* fuiſſe *juris regii*; quod, ut arbitror, non ibit inficias D. *Bruſſel*, cum ipſe pluribus probet eos ſub tutela & protectione Regis exſtitiſſe.

Proſtat in Regeſto Parlamenti dicto *Olim*, fol. 130. Statutum Caroli VI. receptam in Francia conſuetudinem abrogans, qua Judæi, Chriſtianam amplectentis religionem, bona fiſco adjudicabantur. Quod longe ante ſanxerat Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. ubi hæc habentur: *Qui Deo inſpirante ad fidem ſe converterint Chriſtianam, à poſſeſſionibus nullatenus excludantur, &c.*

Judæi judices ſuos peculiares habebant, ſuaſque Curias, in quibus eorum dirimebantur controverſiæ. Scribit Matth. Paris an. 1224. p. 433. ſtatuiſſe Regem Angliæ, *ut unus ad minus Juſtitiarius Judæorum deputaretur.* Meminit idem Scriptor an. 1251. Philippi *Luvel* Clerici *cuſtodiæ Judæorum* addicti: & an. 1252. Militis cujuſdam litterati Roberti *de Latto*, cui Rex idem commiſerat tutelam Judæorum & ſigilli ſui, quod ad Scacarium pertinebat eorumdem, pag. 573. [Philippus V. Rex Franc. Edicto an. 1317. to. 1. Ordinat. Reg. p. 646. ſtatuit: *Que nuls Juifs ne ſoient contraints à reſpondre fors pardevant leurs Baillifs, ou pardevant ceux que li Baillifs, y mettront pour eux.* Joannes Francorum Regis filius & Comes Pictav. Robertum de Ultra aquam inſtituit *Judicem & Gardiatorem* Judæorum, in Litteris an. 1359. to. 3. Ordinat. pag. 352. & ſeq. quam dignitatem Ludovico Stampenſi Comiti conceſſit Rex ipſe an. 1360. ibid. pag. 471. & ſeq. deinde p. 474. Judæos *eximit ab omnibus Juſticiariis, Judicibus no-*

ſtris & aliis quibuſcumque Commiſſariis, preterquam, inquit, *à Nobis deputandis, Nobis vel Gardiano ipſorum vel aliis eiſdem per Nos deputandis, de & ſuper cauſis quibuſcumque & caſibus ipſos tangentibus cognitionem & deciſionem ipſorumque punitionem in caſibus de quibus punitio ad Nos ſpectare debebit, tenore preſencium penitus reſervantes, &c.*] Ita Balſamon in Nomocanone tradit, Judæos CPolitanos στρατηγὸν τοῦ στενοῦ habuiſſe pro judice, donec Manuel Comnenus illos ordinariis ſubjecit.

☞ Suum etiam habuere proprium ſigillum, haud dubie quod lege ipſis prohibitum eſt figuris quibuſque vel ſculptis vel pictis uti. Stabilimentum Judæorum Philippi Auguſti to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 45. *Duo quidem de probioribus viris cujuſlibet villæ, cuſtodient ſigillum Judæorum, alter videlicet ſigillum, & reliquas ruttam.* Leg. f. *& alter rotam.* Quod ſigillum ipſis poſtea abſtulit Ludovicus VIII. an. 1223. ibid. pag. 48. *Judæi de cætero ſigilla non habebunt ad ſigillandum debita ſua.*

Iis præterea cœmeteria extra muros civitatum habere conceſſum ab Henrico II. Rege Angliæ, ſcribunt Rogerus Hovedenus & Bromptonus an. 1177. *Eodem anno Dominus Rex pater dedit licentiam Judæis terræ ſuæ habendi cœmeterium in unaquaque civitate Angliæ extra muros civitatum, . . . prius enim omnes Judæi mortui Londonias ferebantur ſepeliendi.* Ita Judæi CPolitani ſepulturas ſuas ἐς τὴν περαίαν, habuere, ut auctor eſt Nicetas in Andronico lib. 1. n. 6.

☞ Præter cœmeteria etiam Synagogas in Francia ipſis conceſſas conſtat ex Literis S. Ludovici quibus, Judæis an. 1249. expulſis licentiam facit revertendi in Franciam, atque ſynagogas & cœmeteria illis reſtitui jubet: *Volentes tamen, ut veteres Synagogás cum hiis ſane quibus uti non poſſunt commode Synagogis, reddant Judæis ipſis necnon & cimeteria eorumdem.* Quamquam vero ipſis Synagogæ permitterentur, prohibitum tamen erat ne in iis altis vocibus cantarent; hinc ann. 1288. *emenda* 300. ſolid. mulctatos reperimus in Computo ejuſdem anni apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. pag. 603. *De emenda Judæorum, pro eo quod nimis alte cantaverúnt* IIIc. *lib. Pariſienſes.* Fuere etiam ipſis poſſeſſiones, prædia & aliæ res immobiles, à quibus acquirendis prius prohibiti fuerant. Edictum Ludovici X. Reg. Franc. an. 1315. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 597. *Les deux preudes-hommes deſſus dit, connoiſtront par eus, ou par autres des heritages deſdits Juis, vendus mains de la moitié de droit pris, & feront droit ſus la deception.* Aliud Philippi V. Reg. Franc. an. 1317. ibid. pag. 646. *Que les maiſons qu'ils tiennent ores, ou tendront, leur demeurent en tele maniere qu'ils ne puiſſent nulles loüer à Chreſtiens.* Conſtantior fuit uſus quoad feuda nobilia; nuſquam enim, quod ſciam, ut ea poſſiderent, ipſis conceſſum eſt.

☞ Sed nec quaſlibet res in pignus ſeu *vadium* accipere Judæis licitum fuit. Edictum Philippi Auguſti an. 1218. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 36. *Item nullus Judæus accipiet in vadium ornamentum Eccleſiæ, aut veſtimentum ſanguinolentum, aut madidum, aut ferrum carrucæ, aut animalia carrucæ, aut bladum non ventilatum.* Aliud Ludovici X. Reg. Franc. ibid. pag. 597. *Item. Il ne porront preſter ſus veſſel, ou aournement d'Egliſe, ne ſus gage ſanglant, ne ſus gage moillié freſchement, ne les recevoir en quelque maniere que ce ſoit.*

Judæis, ut qualitate habitus à Chriſtianis diſtinguerentur, indictum in Concil. Lateran. an. 1215. cap. 68. Inde cautum poſtmodum, ut in veſtibus rotæ vel circuli ſignum deferrent. Chronicon Rothomagenſe ann. 1215. *Romæ generale Concilium à Papa Innocentio celebratur, . . . Judæis indixit Signum Circulare in pectoribus bajulare, ut inter ipſos & Chriſtianos diſcretio, ſeu diviſio veſtium haberetur.* Statuta Raimundi Comitis Toloſæ & Legati PP. contra Hæreticos, apud Catellum in Hiſt. Toloſ. p. 352. *Ad hoc ut Judæi à Chriſtianis poſſint diſcerni ſtatuimus, & diſtricte præcipimus, ut in medio pectoris portent Signum Rotæ, cujus circulus ſit latitudinis unius digiti, altitudinis vero unius palmi dimidii de cana.* Idem ſtatuitur in Concilio Albienſi can. 19. Narbon. an. 1227. can. 3. Biterrenſi an. 1246. can. 39. Albienſi an. 1254. can. 65. 70. Arelat. an. 1660. c. 8. Ravennenſi an. 1331. c. 23. alio Raven. an. 1317. c. 14. & Avenion. an. 1326. c. 57. Vide Statuta Synodalia Odonis Epiſc. Pariſ. §. ult. Charta Alphonſi C. Pictavenſis an. 1269. *Quoniam volumus, quod Judæi à Chriſtianis diſcerni valeant & cognoſci, vobis mandamus, quatenus imponatis omnibus & ſingulis Judæis utriuſque ſexus ſigna, videlicet unam Rotam de filtro, ſeu panno croceo in ſuperiori veſte conſutam ante pectus, & retro ad eorumdem cognitionem: cujus tota latitudo ſit in circumferentia 4. digitorum; concavitas autem contineat unam palmam: & ſi quis Judæus poſtmodum ſine prædicto ſigno in publico inventus fuerit, inventori veſtis ſuperior concedatur. Et nihilominus Judæus, qui ſic inventus fuerit ſine ſigno, puniatur uſque ad valorem* 10. *lib. Turon.* [Exſtat tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 294. Edictum S. Ludovici an. 1269. totidem conceptum verbis, excepto quod pro *rotam de filtro*, legitur *rotam de feutro.*] Philipp. III. Rex Franc. in Edicto dato die Mercurii ante feſtum S. Michaëlis an. 1271. parentis ſtatutum decrevit obſervari, *de ſignis ſeu Rotis croceis à Judæis deferenſdis; per quas poſſent à Chriſtianis cognoſci plenius & diſcerni.* [Edictum Ludov. X. Reg. Fr. an. 1315. to. 1. Ordinat. Reg. p. 596. *Ils porteront le ſignel là où il l'avoient accouſtumé à porter, & ſera large d'un blanc tournois d'argent au plus, & ſera d'autre couleur que la robbe, pourtrait de fil, ou de ſoye groſſement, pour être mieus, & plus clerement apparant.*] Exſtat in Regeſto 8. Memorabilium Cameræ Computor. Pariſ. fol. 54. Edictum aliud Joannis Regis dat. Remis 21. Octob. an. 1363. quo idem ſtatuitur, hiſce vernaculis: *Une grand Roüelle bien notable de la grandeur du grand ſeel du Roy partie de rouge & de blanc, & telle, que l'en puiſſe appercevoir ou veſtement deſſus, ſoit mantel ou autre habit en tel lieu, qu'ils ne la puiſſent muſſer, &c.* Adde Sammarthanos in Gallia Chriſt. in Epiſcopis Avenionenſib. num. 59. Statuta Maſſilienſia MSS. l. 5. *Statuimus quod omnes Judæi à 7. annis ſupra portent vel deferant Calotam croceam, vel, ſi noluerint, portent in pectore unam Rotam latam & magnam ad modum palmæ hominis, ita quod eam nullatenus cooperiant, & ſimiliter omnes Judææ maritatæ, undecumque ſint, portent otales*, (autelles, ſeu telles, i. *tales*) *& ſi quis contra fecerit, ſolvat perinde pro qualibet vice pro pœna quinque ſol. vel plus ad libitum Rectoris.* [Pro *otales* legendum *orales*, ut in Editis lib. 5. cap. 14. Vide *Orale.*]

☞ His addam ex quodam veteri libro locum, quem Pitto refert in Annal. Eccleſiæ Aq. p. 122. *Judæi Aquis commorantes cujuſcumque conditionis, divites vel pauperes, nobiles & ignobiles, pauci vel plures, ab hodierno die & deinceps annuatim in die Paſchæ, perſolvent domino Petro* (IV. Archiep. Aq. in nova Gall. Chriſt. prætermiſſo) *& poſt eum ſuc-*

ceſſoribus ſuis duas libras optimi piperis pro cenſu an. 1143. *& pro Rotulo, cymeterio & lampade.* Similem profert locum idem Annaliſta p. 160. ex Charta Roſtagni Archiep. an. 1283. *Judæi de Aquis pro oratorio cum Rotulo & lampade & cymeterio in feſto S. Paſchæ perſolvant libras duas piperis ſubtilis. Judæi de Iſtro libras duas piperis groſſi in feſto S. Luciæ, &c.* His in locis *Rotulus* non eſt *Rota crocea*, quanta quanta ſit vocum affinitas, ſed volumen quoddam, puta vel vetus Teſtamentum, vel Libellus precum, quo in Synagogis ſuis utebantur Judæi. Præter ipſam verborum prolatorum ſeriem, id ſatis indicat cenſus pro *rotulo* ſolutus. Nuſquam enim Judæi cenſum ſolviſſent pro *rota crocea*, quæ totam gentem dedecorabat.

In Anglia non rotam, ſed pannum ad inſtar tabulæ detuliſſe, auctor eſt Matthæus Weſtmonaſter. ann. 1275. *In quo* (Parlamento Weſtmonaſter.) *ſtatuta multa ad utilitatem regni fuerunt publicata, inter quæ Judæis fuit interdicta effrænata licentia uſurandi. Et, ut poſſent à Chriſtianis diſcerni, præcepit Rex, quod ad inſtar Tabularum ad unius palmæ longitudinem, ſigna ferrent in exterioribus indumentis.* Id ipſum ſtatutum ante fuerat, ut colligitur ex Additam. ad Matth. Paris pag. 132. [Vide Præceptum Edwardi Regis Angl. an. 1277. apud Rymer. tom. 2. pag. 73.]

In Decretis Venetis pag. 68. Judæi tenentur deferre *ſignum telæ zallæ* (ſeu croceæ) *in medio pectoris.* Unde emendare licet Concilium Arelatenſe an. 1234. can. 16. *Deferant extra domos in ſuperiori veſte in pectore Signum cellæ.* Legendum enim videtur *telæ zallæ.* Synodus Exonienſis an. 1287. can. 49. *Præcipimus, ut Judæi utriuſque ſexus ſuper veſtes exteriores duas Tabulas habeant alterius coloris ad pectus conſutas, quarum latitudo digitorum duorum, & longitudo quatuor ſit ad minus, ut ſic per diverſitatem habitus à Catholicis diſcernantur.* Vide Concil. Langeſienſe ann. 1279. can. 9. Avenionenſe an. 1279. can. 6. Lugdunenſe an. 1299. &c. In Concilio Viennenſi Auſtriæ ann. 1267. can. 15. *Pileum cornutum* deferre jubentur.

☞ Quæ quidem eam potiſſimum ob cauſam ſtatuta fuere, ne ullam Chriſtiani cum Judæis ſocietatem inirent; hinc etiam varia prodierunt interdicta, v. g. Ne Judæis mancipia traderentur Chriſtiana, lib. 6. Capitul. cap. 119. & 423. Ne Judæi Chriſtianam regerent familiam, ejuſd. libri cap. 122. Ne Chriſtiani emphyteoſis vel conductionis titulo res Judæorum haberent, neve ſuas illis accommodarent, in Addit. 3. Capitular. cap. 90. Ne opera Judæorum uterentur ad medicinam vel chirurgiam, in Conciliis Avenion. ann. 1326. & 1337. ac tandem, ne nutrices Chriſtianæ pueros Judæorum lactarent, in Statutis Eccleſiæ Biterr. ann. 1368. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 656. & Eccleſiæ Nemauſ. ibid. col. 1064. quibus præponendus Innocentius III. PP. in Epiſt. ann. 1212. ad Epiſcopos Senon. & Pariſ. ubi cauſam explicat cur id potiſſimum nutricibus prohibeatur. Stabilimentum Philippi Auguſti to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 41. *Sed bene volunt quod nutrices Judæorum excommunicentur.* Unde emendandus D. *Bruſſel* qui Tract. de Uſu feud. to. 1. pag. 583. hic legit, *meretrices*, pro *nutrices*, non errore typographico, reddit enim Gallice : *qui ſe proſtituoient aux Juifs.* Nec melius apud Acherium to. 6. Spicileg. p. 493. legitur *Mittentes* pro *Nutrices.*

☞ Ita vero à Judæis abhorrebant non modo Eccleſiaſtici viri, ſed & judices laïci ut Chriſtianum, qui rem cum Judæa habuerat, igni continuo damnarent; cujus judicii ridiculam hanc rationem reddit Johannes Gallus Quæſt. 387. *Quia habere rem cum Judæa à Chriſtiano eſt rem habere cum cane.*

☞ Singularis admodum & obſervatu digniſſima eſt juramenti formula, quam refert Petrus Gaſſendus in Notitia Eccleſ. Dinienſis p. 152. ad quam Elziarius de Villa-nova Judæos eſſe adſtrictos ſtatuit circa an. 1337. *Item ſtatuimus quod ſi Judæus cauſam habet cum Chriſtiano, vel è contra Chriſtianum, vel etiam teſtimonium ferat contra Chriſtianum, teneatur jurare ſub hac forma : Juras tu per Deum Patrem Adonai? Reſpondet, juro. Juras tu per Deum Patrem omnipotentem Sabbaoth?* ℟. *juro. Juras tu per Deum Elohi?* ℟. *juro. Juras tu per Deum qui Moyſi apparuit in rubo?* ℟. *juro. Juras tu per decem nomina Dei?* ℟. *juro. Juras tu per totam iſtam Legem quam Deus docuit Moyſem famulum ſuum?* ℟. *juro. Si tu culpabilis es de hac re, & Dei nomina & Legem ejus perjuras; mittat Deus ſuper te turbam, & febrem quotidianam, tertianam & quartanam: & mittat Deus ſuper te & oculos tuos anguſtiam animæ tuæ.* ℟. *Judæus, Amen. Lucrum tuum comedant inimici tui; & mittat Dominus ſuper te iram ſuam, & deficias ante inimicos tuos: habeant ſuper te inimici tui poteſtatem & fugias nemine te ſequente.* ℟. *Amen. Si perjuras Dei ſacramenta frangat Deus vires tuas & potentiam tuam; & ponat Deus devaſtationem in domum tuam; & mittat Deus ſuper te beſtias feroces, & ponat Deus ſuper te inimicos tuos.* ℟. *Amen. Adducat Deus ſuper te gladium vindicare vindictam, & adducat peſtilentiam ſuper te, & tollat à te omnem ſubſtantiam panis, & comedas & non ſatieris.* ℟. *Amen. Item, ſi perjuras de hoc ſacramento, comedas carnem filiorum tuorum, & deſtruat Deus cadaver tuum & ſuper corpora infantium tuorum adducat mortalitatem peſſimam.* ℟. *Amen. Donet Deus domum tuam in deſerto, & deſtruat Deus ſanctuarium tuum, & deleat te de terra, & inimici habitent in domo tua, & ſtuprent tuam uxorem, & diſpergat te Deus ſuper terram, & nemo reſpiciat te.* ℟. *Amen. Sectetur te gladius mortalitatis, & mittat Deus moleſtiam, & timorem in corde tuo, ut fugias ad motum foliorum arborum ac ſi gladius inſequeretur.* ℟. *Amen. Sis diſperſus inter gentes, & moriaris in terra inimicorum tuorum, & ſic te abſorbeat terra, ſicut abſorbuit Datan & Abiron, & etiam deglutiat.* ℟. *Amen. Et ſi tu de hoc ſacramento perjures, declinet Deus cor tuum iniquum & peſſimum & veniant ſuper caput tuum omnia peccata tua & parentum tuorum, & omnes maledictiones quæ in volumine Legis Moyſi & Prophetarum ſcriptæ ſunt.* ℟. *Amen, amen, amen, fiat, fiat, fiat.*

JUDÆA, JUDÆARIA, JUDERIA, JUDAÏCÆ, JUDAISMUS, Manſio Judæorum in oppidis : *Les quartiers des Juifs, Juïrie*, apud Villhard. n. 83.

¶ JUTARIA, Maſſil. *Juterie.* Litteræ an. 1320. ex Schedis D. *Le Fournier : Nullus Judeus extra Jutariam communem cum aliis Judeis audeat inter Chriſtianos alicubi habitare. Careria Jutariæ*, in Charta an. 1428. ex iiſdem Schedis.

¶ JUZATARIA, in Notis obituum & fundationum ad marginem veteris Martyrologii Eccl. Aquenſis, *Hoſpicio ſito in Juzataria.*

JUDÆA. Gloſſ. Lat. Gall. *Judæa, Jurie.* M. Paſtorale Eccl. Pariſ. lib. 6. Ch. 15. *Qui denarii accipientur Pariſiis in furno, qui eſt in Judæa.* Occurrit hac notione in Statutis Avenion. an. 1570. rubrica 34. art. 1. Chron. Bertr. Gueſclini:

Vous

Vous avez les Juifs, puis qu'avoir les volez,
En la Juifverie on les a cheminez.

Judæaria. Charta Philippi Aug. ann. 1216. in ejus Regeſto f. 167. *Halam ſitam apud Pariſios in Judæaria, ubi venditur bladum &c.*

Juderia. Vetus Statutum pro Regno Navarræ, factum à Jo. *Paſte* Decano Carnotenſi, & Hugone *de Viri* Milite, reformatoribus dicti Regni: *Item ordinatum eſt, quod fiat Juderia in platea, aſſignata Judæis, ſecundum quod eſt incœpta, & ſint domus cenſuales, &c. Item fiat ibidem carniceria pro Judæis. Item fiat Alcazaria, ubi Judæi vendent mercimonias ſuas, &c. Item ordinatum fuit, quod Judæi vadant ad antiquas Juderias ad morandum, exceptis illis, qui populant Juderiam Navarreriæ. Alii vero qui antiquis Juderiis commode morari non poterunt, quod habeant loca ſeparata de Chriſtianis, & aſſignentur eis per dictos, &c.*

Judaria, in Chronico Petri IV. Regis Aragoniæ lib. 4. cap. 8.

Judaïca. Romualdus in Chron. MS. an. 1125. *Judaïcam pro magna parte adjunxit.* Charta ann. 1163. apud Ughellum to. 7. pag. 568. *De Monaſterio... quod conſtructum eſt intus hanc civitatem prope Judaïcam iſtius civitatis.*

Judaismus, Eadem notione. Guillelmus Riſhanger. an. 1263. pag. 668. *Wigorniam cepit & intravit, & Judaïſmum evertit.* Monaſticum Anglic. to. 1. p. 22. *Duæ cartæ Alienoræ reginæ de 13. tenementis in Judaiſmo Cantuar.* [Chron. Trivetti to. 8. Spicileg. Acher. p. 620. *Cum cepiſſent civitatem Lincolnienſem & ſpoliaſſent Judaïſmum, &c.* Charta an. 1252. tom. 2. Hiſt. Eccl. Meld. pag. 158. *Symon Balbus* I v. *den. & ob. de domo ſua in Judaiſmo.*] Occurrit præterea apud Prynneum in Libertat. Angl. to. 2. p. 769. *Jueria*, p. 1057.

Interdum *Judaiſmus* videtur uſurpari pro Judæorum menſa nummularia, ſeu uſuraria. Idem Monaſticum Anglic. to. 1. p. 839. *Cujus tempore empta fuit grangia de Koreby, & domus obligata in magnis debitis in Judaiſmo.* Tom. 2. pag. 10. *Hoc nullo modo alicui domui religionis, nec in Judaiſmo pignori obligare præſumant.* Et pag. 665. *Sex marcas ſterlingorum ad acquictandam terram prædictam de Judaïſmo, in quo fuit impignerata.*

¶ Judaismus, Ἰουδαϊσμός, Religio, ritus Judæorum, lib. 2. Machab. c. 8. v. 1. c. 14. v. 38. Galat. c. 1. vv. 13. & 14. apud Tertullianum lib. 1. adv. Marcion. c. 20. l. 4. c. 11. & alios paſſim.

Judæidiare, pro Ἰουδαΐζειν, apud Commodianum Inſtructione 37.

¶ Judaizare, Religionem & ritus Judæorum ſectari, Galat. 2. 14. & apud Scriptores eccleſiaſticos non ſemel.

¶ Judaïzare, Fidem fallere. Ottoboni Scribæ Annales Genuenſ lib. 3. ad an. 1195. apud Murator. to. 6. col. 371. *Promiſſo itaque fœdere & pacis juramento per quoſdam piratas cives eorum, qui multos Januenſes antea ceperant & exſpoliaverant, Judaizantes fecerunt podium Bonifacii reædificari & oppidum in eo conſtrui.*

¶ JUDAICA, Judaïsmus, Judaria, &c. Vide in *Judæi.*

JUDEX, Conſul. Hieronymus in Chr. *Primus Diocletianus adorari ſe ut Deum, & gemmas veſtibus calceamentiſque inſeri juſſit: quum ante eum omnes Imperatores in modum Judicum ſalutarentur, &c.* Ubi Euſebius: οἱ πρῶτον γὰρ βασιλεῖς κατὰ τοὺς ὑπάτους πετιμῶντο. At Jornandes Judices hoc loco non *Conſules*, ſed *Proceres* interpretatur, ubi de eodem Diocletiano lib. de Regnorum ſucceſſione: *Diadémataque in capite ante eum omnes cum chlamyde tantum purpurea, ut à privatis diſcernerentur, habebant, & ut Judices cæteri ſalutabantur.* De qua vocis notione mox agimus.

Judices, interdum iidem, qui *Comites*, ut in v. *Comes* docuimus. Interdum etiam fuere *Judices* diverſi à Comitibus, quibus ſuberant, & in judiciis aſſidebant. Lex Bajwar. tit. 2. cap. 15. §. 2. *Comes vero ſecum habeat Judicem, qui ibi conſtitutus eſt judicare, & librum Legis, ut ſemper rectum judicium judicet.* Hincmarus de Ordine Palatii c. 10. *Tales etiam Comites & ſub ſe Judices conſtituere debet, qui avaritiam oderint, & juſtitiam diligant.* Eginhardus Epiſt. 33. *Dilectis in Chriſto fratribus & amicis N. Comiti, N. Judici, glorioſis Miſſis domini Imperatoris, ſalutem.* Adde Legem Wiſigoth. lib. 5. tit. 4. §. 19. Legem Bajw. tit. 2. cap. 15. Legem Longob. l. 2. tit. 52. §. 5. tit. 53. §. 24. Chronicon Farfenſe pag. 652. Aimoin. lib. 4. cap. 56. Joannem VIII. PP. Epiſt. cap. 47. &c.

¶ Judex, Idem qui Dux, in Tranſlatione S. Fauſtæ Virg. & Mart. ſæc. 4. Benedict. part. 2. pag. 73. ubi Arnaldus Dux Gaſconiæ ſemel *Judex* appellatur.

Judices, Magnates, Proceres, Comites, vel Senatores. Gloſſ. Lat. Gr. *Judex*, ἄρχων, κριτής. Ammianus lib. 17. *Optimates & Judices varii ex populis præſidentes.* Alia ex eodem Ammiano ſuggerit Lindenbrogius ad lib. 27. pag. 173. Jornandes de Regnor. ſucceſſion. in Juſtiniano, de Stoza tyranno: *Aliiſque Judicibus peremptis, in Ducem Salomonem ſæviebat.* Infrà: *Fugat exercitum, Judices partim donis, partim blanditiis ſibi conſociat.* Iſidorus Pacenſis Epiſcopus in Chron. æra 754. *Alaor per Hiſpaniam lacertos Judicum mittit, atque debellando & pacificando pæne per 3. annos Galliam Narbonenſem petit.* Idem æra 772. *Judiceſque ejus prærepti cupiditate ita blandiendo in eam* (Hiſpaniam) *irrogant maculam, ut non ſolum ex eo tempore declinando extat ut mortua, verum etiam, &c.* Anaſtaſius Bibl. in Severino PP. *Poſt triduum autem introivit Mauricius cum Judicibus, qui inventi ſunt cum ipſo in conſilio, &c.* In Theodoro: *Omnes Judices, ſeu exercitus Romanus, qui prius ſe cum Mauritio ſacramento conſtrinxerant.* In Adeodato: *Et multi ex Judicibus* (Mezzetii tyranni) *perducti ſunt Conſtantinopolim.* In Conſtantino: *Ut ubi denominatus contingeret Pontifex, omnes Judices ita eum honorifice ſuſciperent, quaſi ipſum præſentialiter Imperatorem viderent.* In Hadriano PP. pag. 107. *Direxit in ejus* (Caroli Mag.) *occurſum univerſos Judices, ad fere 30. millia ab hac Romana urbe, in locum, qui dicitur Nonas, ubi eum cum bandora ſuſceperunt.* Quo loco, ſuavis omnino Platina, qui ſpatium occurſus, ad Judicum numerum detorſit. Idem pag. 105. *Direxit eidem Longobardorum Regi, ut ſolummodo tres obſides Longobardorum Judicum filios illi tradidiſſet, pro reſtituendis civitatibus.* Pag. 107. *Omnes Epiſcopi, Abbates & Judices, & univerſi Franci, qui cum eo advenerant, &c.* Mox: *Cum Judicibus Romanorum & Francorum, &c... ipſe Francorum Rex cum ſuis Judicibus, &c.* Ita rurſum ibi, & pag. 108. Veteres Litaniæ apud Goldaſtum tom. 2. Rerum Alamannicarum: *Omnibus Judicibus, vel cuncto exercitui Francorum & Alamannorum vita & victoria.* Vetus Interpres Concilii Calchedonenſis Act. 1. & alibi, ἄρχοντας, *Judices* ſemper vertit, ut & Interpres Concilii VII. Oecumenici. Adde Johannem VIII. Papam in Epiſtolis 205. 247. Ex

quibus omnino patet, alios eſſe à Juriſconſultis & Legum Doctoribus, uti apud Anaſtaſium hanc vocem interpretatur Laurentius Pignorius ad Muſſati Hiſtoriam. Vide Paul. Oroſium lib. 7. c. 40. [Diurnum Rom. c. 2. tit. 5. 6.] Leon. Oſt. lib. 1. cap. 14. Thwroczium in Petro Rege Hungar. c. 35. Ughellum to. 4. p. 638. &c. Videtur autem id nominis inditum proceribus, quod eſſent *vaſſi dominici*, ac Barones, eoque nomine judiciis publicis intereſſent cum *Miſſis* dominicis, atque adeo Regibus ac Imperatoribus, ſi ii Placitis ipſis præeſſent, *juſtitiaſque facerent*: quod ex quodam judicato ab Ughello deſcripto to. 1. Italiæ ſacræ pag. 851. & aliis poteſt colligi.

JUDICES, Doctores, qui olim *Doctores legis* dicti, & in judiciis Comitibus aſſidebant. Marſilius de Menandrino in defenſore pacis, part. 2. cap. 2. *Adhuc autem dicitur hoc nomen, Judex, ſecundum aliam ſignificationem, de habente ſcientiam Juris politici ſeu civilis: qui etiam appellatione conſueta Advocatus nuncupari ſolet, licet in pluribus Provinciarum, & maxime Italicarum, Judex vocetur.* Burchardus Notarius de Excidio Mediolanenſi, & ex eo Godefridus Monachus S. Pantaleonis an. 1237. *Juſſit igitur Imperator omnes Conſules & Exconſulares, Majores & Milites, Legiſtas & Judices in obſidatu teneri.* Petrus de Vineis lib. 3. Epiſt. 11. *Mittimus magiſtrum R. de Varano Judicem & Magiſtrum B. de Hybernia. Fideles noſtros, civilis ſcientiæ Profeſſores, &c.* Vide c. 17. extr. de Electionib. in Sexto. [& Brecmanum l. 1. Hiſt. Pandect. c. 9. p. 56.]

JUDICES ECCLESIASTICI, in Capitul. Caroli Magni lib. 5. cap. 14. lib. 6. cap. 330. Vide *Curia Chriſtianitatis*, in *Curia* 2.

JUDEX CINCTUS, [à Principe delegatus, cingulo donatus.] Vide *Cinctus*.

¶ JUDEX DATIVUS, Delegatus, Gall. *Commiſſaire*. Judicium inter Abbatem Farfenſem & Preſbyteros S. Euſtachii an. 997. apud D. *Le Blanc* in Diſſert. Hiſt. pag. 89. *Ipſa hora reſidebat in judicio dominus Leo Archidiaconus ſacri Imperii palatii, ex parte D. Imperatoris, una cum Johanne urbis Romæ Præfecto & judicibus Romanis, Gregorio I. Deffenſore, Leone, Arcario, Atrocio, Petro, Paulo, Dativis Judicibus, ex parte D. Papæ.* Non ſemel occurrit ibi.

¶ JUDICES FORANEI. Literæ Philippi Pulcri Fr. Regis an. 1290. to. 1. Ordinat. Reg. pag. 319. *Item, quod Judices Foranei, qui vocantur Vicecomites ſcacariorum, amoveantur, nec deinceps ponantur ibidem.* Vide *Vicecomes*.

JUDEX REIPUBLICÆ, Exarchus dicitur apud Anaſtaſium Bibl. in Deuſdedit PP.

JUDICES INFERIORIS GRADUS, in l. 12. Cod. Th. de Appellat. qui

JUDICES MEDIOCRES dicuntur Aniano ad l. 8. Cod. de Juriſdict. & ubi quis, &c.

JUDICES PROVINCIARUM: id eſt, Rectores, in legibus 2. 3. 7. Cod. Th. de Operib. publ.

JUDICES PUBLICI, regii, à Rege conſtituti, in Lege Longob. lib. 2. tit. 21. §. 30. *Ut nullus Judex publicus ſive miniſtri publici, &c.* Ita in Chartis Chlotarii apud Roverium in Reomao pag. 30. 72. Carlomanni apud Beſlium in Regib. Aquit. pag. 41. Dagoberti apud Flodoardum l. 2. c. 9. & Doubletum pag. 660. Childerici apud Camuſatum, & aliis paſſim ejus ævi, formula habetur ejuſmodi: *Ut nullus Judex publicus in ipſas terras audeat ingredi, &c.* quæ ferme ſemper effertur, cum de Eccleſiarum immunitatibus agitur, quæ à juriſdictione ſæculari eximuntur. Unde recte cenſuit Bignonius, his locis *Judices publicos* opponi *Eccleſiaſticis*, ex Capitul. Caroli Magni lib. 5. cap. 14. *Ut omnes juſtitias faciant, tam Publici, quam Eccleſiaſtici.* Et ex lib. 6. cap. 106. *Ut Epiſcopus Judices Publicos commoneat.* Denique ex lib. 5. cap. 237. & lib. 7. cap. 11. ubi *Epiſcopus apud Judices Publicos accuſari* prohibetur: quod deſumptum eſt ex Aniano ad l. 12. Cod. Th. de Epiſc. & Cleric. Videntur autem *Publici* nuncupari, quod, ut eſt in Lege Aleman. tit. 41. §. 1. à Principe *per conventionem populi* conſtituerentur. Vide *Publicus*.

JUDEX FORI, qui noſtris *Judex nundinarum*, apud Adrevaldum de Miracul. S. Benedicti cap. 35.

JUDEX CIVITATIS, in Lege Longobardorum lib. 2. tit. 21. §. 13.

¶ JUDICES PRO CURIA, Qui à Dominis feudalibus conſtituuntur, ut de controverſiis, quæ inter ipſos & vaſſallos oriuntur, judicent.

JUDEX LOCI, apud Gregor. Turon. lib. 5. c. 49.

JUDEX GLADII *ſpiritualis & clauſtri*, in Actis Capitular. Capituli Lugdun. an. 1345. fol. 107.

¶ JUDEX HOSPITII Dalphinalis ab Humberto II. Dalphino inſtitutus an. 1340. Hujus jura & prærogativæ recenſentur in Ordinatione pro Hoſpitio Dalphinali to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 398.

JUDEX ORDINARIUS, *hoc eſt, Infeudatus*, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 71.

JUDICES PALATINI, Qui cum Comite Palatii judicabant, in judicato, quod habetur in lib. 1. Chron. S. Vincentii de Vulturno p. 690. & in Charta Ludovici Regis Italiæ ann. 900. apud Ughellum tom. 5. pag. 1576.

¶ JUDEX PALATII, apud Maſſilienſes dicebatur Primus aſſeſſor Rectoris in Palatio ſedentis pro tribunali, ut habetur in Statutis ejuſdem Civitatis lib. 1. cap. 3. ubi fuſe munus hujus Judicis deſcribitur.

JUDEX PROVINCIALIS, in Speculo Saxon. lib. 3. art. 66. §. 3.

JUDEX REDEMPTUS, pecunia corruptus, in Edicto Theodorici cap. 2.

JUDICES interdum appellati Notarii, ut ex aliquot Chartis colligitur apud Ughell. to. 1. p. 394.

JUDEX FISCALIS, *quem Comitem vocant*, in Lege Ripuar. tit. 53. §. 1. *Judex fiſcalis* nude tit. 32. §. 3. tit. 51. §. 1. id eſt, qui juriſdictionem ſuam exercet in *fiſcis* & proprietatibus Regis. Opponuntur vero *Judices fiſcales*, Optimatibus, Majoribus domus, Domeſticis, Grafionibus, Cancellariis, in judicio reſidentibus, tit. 88. & 89. tanquam ii fuerint *Judices* majoris dignitatis, reſpectu *Judicum fiſcalium*, qui pedaneorum locum tenuerint.

JUDICES PRIVATI. Dagobertus in Charta pro Monaſt. S. Dionyſii: *Et ut ab omnibus Optimatibus noſtris, & Judicibus publicis ac privatis, melius ac certius credatur.*

JUDICES, in Legibus Henrici I. cap. 6. duodecimviros qui in diſquirendo reatum, de facto apud Anglos judicant, accipit Spelmannus.

PRIMICERIUS JUDICUM, Romæ dictus primus Judicum, qui de controverſiis & litibus Populi Romani cognoſcebat. Nam in urbe multi erant Judices. Ita Panvinius. Memoratur is à Bennone in Hiſt. Gregorii VII. PP. pag. 40.

JUDEX AD SIGNUM EQUI, *Judex ad ſignum Galli*, in Statutis Mediolan. part. 2. cap. 6.

JUDICES MAJORES appellabantur in Comitatu Provinciæ Judices ſupremi, antequam erectum

eſſet Aquenſe Parlamentum, quorum alii primarum, alii ſecundarum appellationum interdum Judices dicebantur. Horum ſeriem qualemcumque ex magni Peireſcii ſchedis, in Provincialium gratiam, hic exhibemus.

☞ Minus accurata eſt Cangiana Judicum Majorum Provincialium definitio; non enim plures eodem tempore fuerunt Judices majores, ſed unus tantum, qui licet inferior Seneſcallo, ſupremam tamen exercebat juriſdictionem. Hic erat ordo Judicum in Provincia. Regnantibus Berengariis primum locum tenebat *Bajulus*, qui *Seneſcallus* dictus eſt imperantibus Andegavenſibus; ſecundum *Judex Major*, tertium *Judex ſecundarum appellationum*: quartum denique *Judex primarum appellationum*. Ad hunc Judicem provocabatur à ſententia judicis loci peculiaris, & à Judice primarum appellationum ad Judicem ſecundarum, ac tandem à Judice ſecundarum appellationum ad Majorem Judicem. Poſtmodum, ne, ut probabile eſt, tot eſſent juriſdictionis gradus, Judicis Majoris dignitati adjunctum eſt munus Judicis ſecundarum appellationum. Hæc fere poſt Pittonem Hiſt. Aq. lib. 5. pag. 519.

Guillelmus Raimundi de Areis, major Judex Provinciæ an. 1245.

¶ Johannes de Bonavena Judex Provinciæ generalis in Sententia lata VIII. Idus Jun. an. 1249. ex Schedis Preſidis *de Mazaugues*. Haud ſcio an hic Judex non ſit diſtinguendus à *Johanne de Bonamena*, qui memoratur in Capitulis pacis, inter Carolum I. Andegav. & Maſſilienſes ann. 1257. & in aliis duabus Chartis an. 1258. & 1259. ut nos benevole monuit Præſes *de Mazaugues*; ſed ſi unus & idem ſit Johannes Judex major ab anno 1249. ad 1259. nullus ſupereſt locus, *Bertrando de Rochavard*, qui mox ſubjicitur. Aliud negotium faceſſit *Spararus de Baro*, quem Cangius refert ad ann. 1257. verum ut *Spararus de Baro* corrupte omnino ſcriptum videtur, ita mendum ineſſe ſuſpicor in annotatione ann. 1257. & 1280.

Bertrandus de Rochavard, Juris civilis Profeſſor, Judex major Provinciæ & Forcalquerii an. 1254.

Spararus de Baro, Juris civilis Profeſſor, major Judex Provinc. & Forcalq. 1257. 1280.

Fulco Harduinus, [melius *Aldoinus*, ut apud Pittonem Annal. Eccl. Aquenſis pag. 158.] Judex major in Provinc. 1271.

Isnardus de Bonamena, Judex major Caroli Comitis 1277. 1279.

¶ Petrus Ridimundi Miles, major Judex Prov. & Forcalq. in Charta an. 1299. 23. Junii ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*.

Ricardus Masain de Salerno, major & primarum [f. ſecundarum] appellationum Judex in Comitatib. Provinciæ & Forcalq. 1311.

Joannes Cabassola Miles, Judex major & Protoſeneſcallus Provinciæ 1316. [Idem dicitur *Juris civilis Profeſſor, Comitatuum Provinciæ & Forcalquerii Major & primarum appellationum Judex* an. 1314. ex Schedis D. *de Remerville*; ſed pro *primarum* puto legendum eſſe *ſecundarum*.]

Johannes de Lando, primarum appellationum Judex 1322. [Non ergo Judex major aut ſecundarum appellatus, niſi forte poſtmodum.]

Bonifacius de Fara, Judex major ſecundarum appellationum, ejuſd. Dom. Regis magnæ Regiæ Curiæ Magiſter Rationalis, ante an. 1322.

¶ Petrus Sermundus, Judex major Comitatuum Provinciæ & Forcalquerii an. 1330. apud Pittonem Hiſt. Aq. pag. 519.

Franciscus Barba, Juris civilis Profeſſor, magnæ Regalis Curiæ Magiſter Rationalis, & majorum & ſecundarum appellationum Judex Comitatus Provinciæ 1346. 10. Febr.

¶ Johannes de Vicedominis, Judex Major an. 1354. in nova Gall. Chriſt. to. I. p. 467.

¶ Ludovicus Marchisarius *de Salerno* Miles, Juris civilis profeſſor, magnæ Regalis Curiæ Magiſter Rationalis, Majorum & ſecundarum appellationum Judex, in Mandamento pro venditione Caſtri de Maſalguis Galterio de Ulmeto 6. Nov. 1371.

¶ Johannes Simeonis, Judex major, an. 1374. apud Pittonem Hiſt. Aq. pag. 183.

Petrus Rainaud in Comitatibus Provinciæ & Forcalquerii, primarum appellationum & nullitatum Judex 1377.

Magiſter Leonardus de Afflicto *de Scalis*, Juris civilis Profeſſor, magnæ Reginalis Curiæ Magiſter Rationalis, major & ſecundarum appellationum Judex in dictis Comitat. 17. Dec. 1381.

Galterus Ulmero [melius apud Pittonem pag. 228. *Gualterius de Ulmeto.*] Miles, magnæ Reginalis Curiæ Magiſter Rationalis 5. Jan. 1381.

Petrus Rainaudi, in Comitatibus Provinciæ & Forcalq. primarum appellationum & nullitatum Judex 1382. 1385.

☞ Hunc expunxiſſem, ut minime diſtinguendum à ſuperiori Petro *Rainaud*, niſi conſtans propoſitum fuiſſet nihil eorum delendi, quæ ſcripſiſſet D. Cangius. Ceterum neque *Petrum Renaud* neque *Petrum Renaudi* recenſendos puto inter Judices Majores, cum uterque (ſi ita de uno eodemque Magiſtratu loqui liceat) Judex tantummodo dicatur primarum appellationum, nullaque ſit inter hunc Judicem & Judicem majorem neceſſitudo, ut ex ſuperius dictis liquet. Adde Gualterium *de Ulmeto* Judicem Majorem fuiſſe an. 1381.

Raimundus Bernardus Flamengi, [26. Aug. an. 1385. apud *Ruffy* Hiſtor. Maſſil. tom. I. pag. 228. & 10. Decemb. eodem an. in ſecunda Conventione urbis Arelat. pag. 50. v.] Judex ſecundarum appellatus 1386. & in literis Mariæ Reginæ 9. Dec. 1388. Miles, Legum Profeſſor, magnæ & Regiæ Curiæ Magiſter Rationalis, major & ſecundarum appellationum dictorum Comitatuum Judex, Collateralis, Conſiliarius Regius & Fidelis.

Joannes de Cogoli Miles, dominus de Pennis S. Juliani, magnæ Curiæ Magiſter Rationalis 1. Jun. 1409.

☞ Dubito an hic *Jo. de Cogoli* reipſa fuerit Judex major an. 1409. Dubium facit Privilegium Maſſilienſibus hoc ipſo anno 6. Julii abs Rege Ludovico, Comite Provinciæ, inter Schedas Peireſcianas, quod *datum* dicitur *Tholoni per virum nobilem & egregium Pontium Caiſſi licentiatum, majoris noſtræ Curiæ Magiſtrum Rationalem, Judicem primarum appellationum & nullitatum, ac Locumtenentem mandato noſtro officio nunc vacante Majoris Judicis Comitatuum noſtrorum Prov. & Forcalq. Conſiliarium & Fidelem noſtrum.* Hinc patet nullum fuiſſe Judicem majorem menſe Julio; ſi anno integro, expungendus eſt *Jo. de Cogoli*. Deinde ex eo quod *Jo. de Cogoli* fuerit *Magiſter rationalis* non continuo ſequitur eum etiam fuiſſe *Judicem majorem*. Hæ dignitates erant diſtinctæ, licet aliquando in unum

coaleſcerent magiſtratum, uti videre potes apud Pittonem Hiſt. Aq. p. 520.

Joannes de Gencardie, Legum Doctor, magnæ Regiæ Curiæ Magiſter Rationalis 1413.

Ludovicus Guirain, Legum Doctor, Conſiliar. Judex major in Provincia 1419.

Vitalis de Cabanis, Legum Doctor, magnæ Curiæ Magiſter Rationalis, ac primarum appellationum & nullitatum Comitatuum Provinciæ & Forcalq. Judex, [non Major.] 1427.

Jordanus Briccii Miles, Juris utriuſque Profeſſor eximius, Dom. Velaneii & Caſtri-novi-rubei, Magiſter Rationalis, majorque ſecundarum appellationum Judex, Collateralis, Conſiliarius Regius 1. Febr. 1438. [& jam 25. Febr. an. 1428. ut patet ex Præcepto Caroli FratrisReg. Lud.Com.Prov.inter SchedasPræſ.*de Mazaugues*.]

Hieronymus de Mirabellis de Neapoli, utriuſque Juris Profeſſor, Curiæque Cameræ ſummariæ Regni SiciliæPræſidens major, & ſecundarum appellationum & nullitatum Judex Comitatum Provinciæ & Forcalq. Conſiliarius & Fidelis Regis 12. Octobr. 1440. [& 26. Octob. an. 1443. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*.]

Jacobus Guillelmi, Legum Doctor, magnæ Curiæ Magiſter Rationalis 1448.

¶ Johannes Bartholomæus, Judex Major, in Charta vernacula an. 1471. 19. Aug. ex Regeſto *Columba* Cameræ Comput. Provinciæ.

¶ Vivaudus Bonifacii Majorum & ſecundarum appellationum Judex, an. 1473. 1477. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues* & 1480. apud Pittonem pag. 241.

Accursus Mainerii, Judex major 1488.

¶ Stephanus de Puget Dominus *de Tourtour*, apud Louvettum in Addit. ad Hiſtoriam turbarum Provinciæ part. 1. pag. 184. & apud Abb. Robertum Nobiliar. Prov. to. 2. pag. 522.

¶ Nicolaus Emenjaudus Regienſis Condominus, qui poſt Stephanum *de Puget*, cujus filiam Baptiſtinam ſibi matrimonio copulaverat, fuit ultimus Judex major,apud Louvettum part. 1. pag. 61. & Abb. Robertum to. 2. p. 3.

☞ Perſeveravit Judex major in Provincia, etiam inſtituto Aquenſi Parlamento, quód contigit an. 1501. ſed qui ſupremus erat Judex, tum evaſit inferior ſubdituſque novo Senatui, donec tandem omnino ſublatus eſt an. 1515.

☞ Fuerunt & alii Judices majores in pleriſque civitatibus, ut Maſſiliæ, Toloſæ, Nemauſi. Radulfus Major Judex Maſſilienſis memoratur in Compromiſſo an. 1243. inter Johannem III. Archiep. Arelat. & Raymundum Comitem Toloſanum, ex Schedis Peireſcianis. Sed nullibi frequentiores fuere quam in Delphinatu. Octo numerantur in Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 11. & 12. qui jus dicebant in variis territoriis Dalphino ſubditis. Notanda omnino formula ab iis Judicibus adhiberi ſolita, cum ſententiam pronuntiabant in judiciis: hanc exſcribimus ex Hiſt. Dalphin. loco citato: *Nos ſedentes pro tribunali more majorum noſtrorum, in præſentia præſentium & abſentia abſentium, quorum Dei præſentia replentur, non declinantes plus ad dexteram quam ad ſiniſtram; ſed eo libramine ſacroſanctis Dei Evangeliis coram noſtro conſpectu appoſitis, ut de vultu Dei noſtrum rectum procedat judicium, & oculi noſtri in iis & omnibus videant æquitatem, ſigno venerabilis ſanctæ Crucis nos munientes, dicentes:* In nominePatris & Filii & Spiritus S. Amen. *Habitaque matura deliberatione coram Peritis & liberis, abſolutos abſolvendo; condemnatos condemnando.* Quæ formula diu perſeveravit in Conſilio Dalphinali, ut ibidem narratur.

Judex Medius, apud Aragonenſes primum dictus, qui poſtmodum *Juſtitia major*, & *Juſtitia Aragonum* appellatus eſt, qui, ut ait Blanca, ſic poteſtatem in Rege collocarunt, ut in *Judice medio* temperatio ineſſet: quibus ex rebus conflatur & efficitur moderatus & concors Reip. ſtatus. Ab illo *Judice medio*, ſubdit idem Scriptor, Magiſtratus *Juſtitiæ Aragonum* dimanavit, adeo ut idem ipſe ſit intermedius Judex à Suprarbienſibus olim conſtitutus, qui poſtea *Juſtitia major*: quandoque etiam, quod ab ipſo Rege crearetur, *Juſtitia Domini Regis* vocari conſuevit, quandoque autem *Juſtitia in Cæſarauguſta*, quod in ea urbe judicium exerceret: ac *Juſtitia Aragonum* tandem, ipſius regni nomen aſſumens, appellatus eſt. Molinus in Repertorio: Aragonenſes *elegerunt unum ex ſeipſis in Juſtitiam Aragoniæ, qui eſſet Judex inter Regem & ſubditos ſuos ſuper omnibus iis, quæ Rex faceret, vel peteret contra eos, vel è contra, &c.* Vetus Epitaphium in Monaſterio S. Joannis Pinnatenſis in Aragonia apud Martinezium l. 1. Hiſt. ejuſdem Cœnobii c. 16. *Benedictus & Marcellus Heremitæ Cæſarauguſtani, viri honeſti & continentes, adhuc magis ampliaverunt præſentem Eccleſiam, & duo altaria conſtruxerunt, dedicaveruntque S. Petro & Stephano, quorum conſilio Judex medius inter Regem EnecumAreſtam & regnicolas Aragoniæ, Juſtitia vocatus, efficitur, & etiam ſepulti.* Vitalis Canelis Oſcenſis Epiſcopus: *Regis eſt erga Judices & Juſtitias ordinare, &, quando ſibi placuerit, revocare, & eos perpetuo ponere, vel ad tempus. Inter quos Judices Juſtitia ſemper eſt certus principalis in Aragonia conſtitutus: qui ex quo ſemel à domino Rege fuit conſtitutus, in Regis Curia commoretur, ſubminiſtrandis ſibi ab ipſa Curia alimentis. Ibique in præſentia domini Regis, vel de ejus imperio, ſine eo, cauſas examinet & auſcultet. Et quotieſcunque interloquutoria vel diffinitiva ſit ſententia proferenda, dominus Rex & Barones, hoc eſt, Epiſcopi & Duces Militum, qui Rici homines appellantur, qui in Curia fuerint tunc præſentes, ſuper illa deliberent in communi. Et quod dominus Rex & major pars Baronum, vel ſi dominus Rex noluerit intereſſe conſilio, major pars Baronum, in Juſtitiæ os poſuerit proferendum, ipſe Juſtitia id pronuntiet ſententialiter & declaret, nullam pœnam ex pronuntiatione hujuſmodi metuendo. Nam non ipſe, ſed ipſi, quibus in hac parte eum oportet neceſſario obedire, ipſius ſententiæ ſunt latores.* Longe plura de hocce magiſtratu & ejus auctoritate ac juriſdictione congeſſit Michaël *del Molino* in Repert. & Hieronymus Blanca in Commentario Rerum Aragon. p. 716. 747. & 787. ubi ſeriem eorum, qui hac dignitate inſigniti fuere uſque ad ſua tempora, exaravit. Conſulendus præterea in Foris Aragon. lib. 1. titulus *de officio Juſtitiæ Aragonum.*

Justitiatus, Dignitas *Juſtitiæ*, apud eumdem Vitalem, ubi de *Majore domus.*

Judices appellabant Hiſpani ſupremos ſuos Gubernatores ac Principes, eorumque dominatum, *Judicatum.* Lucas Tudenſis æra 961. *Rege Froylano vivente, nobiles de Caſtella contra ipſum tyrannidem ſumpſerunt, eum Regem habere nolentes. Elegerunt autem ſibi duos Judices nobiles, id eſt, Nunnum Raſoiram de Catalonia, & Jamium Calvum Burgenſem, qui noluit ſuſcipere Judicatum.* Mox: *Sapienter ſe geſſit Nunnus Raſoira in Judicatu ſuo, & totam Caſtellam uſque ad flumen de Piſorga judicavit, dum vixit, &c.* Præſertim vero

Judices appellati Reguli Sardiniæ, Calaritani ſcilicet & Arboreenſes Toparchæ; eorumque dominia, *Judicatus*. Chronica Piſana an. 1165. *Eod. anno 4. Id. Aug. Imperator Fridericus coronavit apud Papiam Paraſonem in Judicem Arboreæ.* Exſtat Epiſtola B. Marchioniſſæ Maſſæ & Judicatiſſæ Calaritanæ & Arboreenſis, in Regeſto Honorii III. PP. lib. 1. in qua ſic loquitur: *Cum poſt deceſſum claræ memoriæ illuſtris viri domini & patris mei W. Marchionis Maſſæ & Judicis Calaritani omnis Clerus & univerſus populus terræ Calaritanæ conveniſſent in unum, ut me in Judicatum Calaritanum, qui jure hæreditario me contingebat, more ſolito confirmarent, ſuſceptoque baculo regali, quod eſt ſignum confirmationis in regnum, de manibus vener. Fratris & Domini mei Archiepiſcopi Calaritani, cum aſſenſu & præſentia Suffraganeorum ſuorum & omnium nobilium terræ Calaritanæ, juravi protinus eiſdem coram ipſis ante cætera & præter alia, quod Regnum Calaritanum non alienarem, neque minuerem, &c.* Ubi obſervandum *Judicatum* & *Regnum Calaritanum* idem eſſe. *Judicatus Calaritani* mentio eſt apud Gregor. in Decretal. lib. 2. tit. 26. cap. 17. Vide Gregorium VII. PP. lib. 1. Epiſt. 29. 41. lib. 8. Epiſt. 10. Acerbum Morenam in Hiſtor. Rerum Laudenſ. p. 105. Ughellum to. 4. p. 1203. [& Annales Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 311. & 359.] Sic Regna Iſraël & Caſtellæ à judicibus cœpere: ſic Athanaricus, qui Gothis imperabat ſub Valente Auguſt. Reg. nomen repudiavit, & Judicis uſurpavit, ut auctor eſt Themiſtius.

Judicatus, Judicatum, Officium ſeu dignitas judicis, apud Lucam Tudenſem loco laudato, & apud Petrum de Vineis lib. 6. Epiſt. 23. [necnon in Statutis Maſſil. lib. 1. c. 7. §. 10.]

¶ JUDICABILIS, de quo poteſt judicari, apud Martianum Capellam lib. 5. pag. 149.

¶ JUDICAMENTUM, Sententia Judicis. Tabularium S. Sergii Andegav. *Tandem ad hoc ventum eſt, per Judicamentum Domni Roberti de Vitreaco, ut ſuper terram illam irent, & quantum valeret viderent.*

JUDICARE, Concedere, diſponere, legare, ſupremo *judicio* de bonis ſuis decernere: phraſis Longobardis & Gothis familiaris. Tabularium Caſaurienſe: *Ad Eccleſiam S. Trinitatis venit Juga, quæ fuit conjux Bernardi, & tradidit & Judicavit omnes ſuæ res proprietatis, quantum habebat & tenebat, ... in ipſam Eccleſiam, &c.* Crebro ibi occurrit hac notione, ut in Legibus Wiſigoth. l. 4. tit. 5. §. 2. 3. 7. lib. 5. tit. 2. §. 2. tit. 7. §. 14. lib. 6. tit. 1. §. 2. in Lege Longob. lib. 2. tit. 4. §. 4. tit. 18. §. 14. tit. 20. §. 2. & alibi non ſemel, in Chronico S. Vincentii de Vulturno p. 679. apud Petrum Diac. lib. 4. Chr. Caſin. c. 16. Paulum Diaconum Emeritenſem in Vita S. Fidelis Epiſcopi Emerit. c. 3. in vett. Chartis apud Joan. Lucium lib. 2. de Regn. Dalm. c. 16. Ughellum tom. 1. part. 2. p. 255. to. 4. p. 481. to. 7. p. 566. 581. Sammarthanos in Abbat. p. 394. Puccinellum in Vita S. Simpliciani p. 109. & alios. Hinc emendanda Charta Domnoli Epiſcopi Cenomanenſis: *Ideo tibi, Niviarde Diacone ac Defenſore noſtræ Eccleſiæ, Judico atque jubeo, hoc tua traditione, ſicut nunc ab Eccleſia poſſidetur, cum omni ſoliditate vel adjacentia ſua Leuſio Abbati facias conſignari.* Ubi perperam Edit. *Indico.*

Judicare Poenitentiam, Imponere. Capitula Caroli M. an. 769. edita à Baluzio cap. 1. *Et unuſquiſque Princeps unum Presbyterum ſecum habeat, qui hominibus peccata confitentibus Judicare & indicare pœnitentiam poſſit.* Capit. Theodori Cantuar. c. 43. *Non licet Diacono laico Judicare pœnitentiam, ſed Epiſcopis aut Presbyteris.* Ubi *Judicare* idem valet ac decernere, vel injungere. Vide *Pœnitentiale.*

Judicare Legem, in Lege Longob. lib. 1. tit. 18. §. 2. *Judicare ſecundum legem*, in Lege Alem. tit. 41. §. 1. cui opponitur *Judicare contra legem.*

Injudicare, de rebus ſuis non diſponere. Charta Giſulfi Principis Salernitani, apud Ughell. to. 8. p. 83. *Et ſi ſine hærede quiſlibet ex eis mortuus fuerit, aut res ſuas Injudicatas reliquerit*, id eſt, de iis non diſpoſuerit.

JUDICARIA, Juriſdictio Judicis. Vide *Judiciaria.*

JUDICARIUS, *Qui pertinet ad judicem*, Ugutioni. Gloſſæ Gr. Lat. Δικαστικὸς, *Judicarius, judicialis.*

¶ JUDICATOR, Judex. Charta Guidonis Comitis Flandriæ an. 1237. ex Tabul. S. Barthol. Bethun. *Prout evenerint terminata fuerint per legem & per judicium, per Judicatores & conjuratores prædictos.* Pluries ibidem occurrit. *Scabini ſeu Judicatores*, in alia Charta an. 1270. in Valeſianis pag. 88.

JUDICATORIUM, Δικαστήριον, in vett. Gloſſis; [in aliis Δικαστικὸν, *Judicatorium.*]

1. JUDICATUM, Sententia judicis. Capitula Caroli M. lib. 3. c. 37. *Ut nullus præſumat hominem in judicium mittere ſine cauſa, niſi Judicatum fiat.* Chronicon Farfenſe p. 652. *Et Judicatum exinde factum eſt per juſſionem Theodici Ducis, &c.* Paſſim in vett. Chartis.

2. JUDICATUM, Decretum, ſcriptum, quo quis de rebus ſuis *judicat*, ſeu diſponit. Ratherius Veronenſis lib. de Diſcordia inter ipſum & Clericos: *Illis ablata, bonis duobus, id eſt, B. Genitrici ſanctoque Stephano Protomartyri contuli, vel potius reddidi: faciens de quibuſdam inſuper ſcriptum quoddam, quod nominant Judicatum, id eſt, decretum, pauperioribus Eccleſiis ejuſdem Eccleſiæ.* Charta Landulphi Archiep. Beneventani apud Ughell. to. 8. p. 406. *Et quæ ei per offenſiones, & Judicata & præcepta conceſſa ſunt.* Teſtamentum Andreæ Epiſcopi Derthonenſis, apud eumdem in appendice tom. 4. *Quam vero eorum taliter Judicati ſeu diſpoſitionis meæ paginam Gauſus notarius tradidi, & ſubſcribendum rogavi.* Adde Puricellum in Baſilica Ambroſiana p. 367. 416. 429. 478. Ejuſdem fere notionis ac originis

Judicatus, apud Venetos, quibus *Zudegado, è un atto levaſi al Zudega de proprio, per ſatisfar crediti dotali, i quali ſono obligati à dote*, ut eſt in Practica Palatii Veneti cap. 4. Vetus Charta apud Ughellum in Epiſcopis Eporedienſibus: *Ut inde faceret legale teſtamentum, quod appellatur Judicatus*; [ſeu *Charta Judicatus*, ut habetur apud Mabillon. ſæc. 6. SS. Benedict. part. 1. p. 348.] Statuta Venetorum ann. 1242. lib. 1. c. 56. *Dabitur poteſtas mulieri in Judicatu ſuo de proprietatibus & bonis viri tollendis. Cartulæ dijudicatus mulierum*, in lib. 1. cap. 56. lib. 3. cap. 37. 39. l. 4. c. 9. l. 6. c. 16. 32.

¶ 3. JUDICATUM, Dignitas Judicis. Vide *Judex.*

JUDICATURA, Dignitas judicis, vel juriſdictio, in Edicto Philippi Pulcri an. 1302. pro reformat. Regni art. 19. [apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. p. 360. in Computo an. 1310. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 92. apud Vincentium Cigaltium de Bello Ital. &c.] *Avoir connoiſſance & Judicature de toutes matieres & queſtions, &c.* in Conſuet. Hannon. cap. 83. art. 1.

¶ Judicatura, Locus ubi judicatur. Codex MS. è Bibl. D. *de Chalvet* Seneſcalli Toloſani de Albigenſibus: *Audivit à dictis hæreticis quod ſteterant*

cum dicto infirmo in Judicatura ſua in Seneſcallia Tholoſana bene per quindecim dies,

¶ Judicatura, Actio judicandi, judicatio. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 20. §. 7. *Advocati tam juriſperiti quam laici, ſi receperint aliquas cauſas in ſe tanquam arbitri vel arbitratores quod ... de illis cauſis non accipiant ... pro juſtitia vel Judicatura, niſi tantum quantum poſſent ... accipere, ſi eſſent Advocati ... illarum cauſarum in Curiis Maſſiliæ.*

¶ JUDICATUS, Comitatus, territorium Judicis ſeu Comitis. Chron. Januenſe Jacobi à Varagine apud Murator. to. 9. col. 41. *Piſani pacem Januenſium fregerunt: ipſi enim cum exercitu Sardiniam aſcendentes, omnes Januenſes de toto Judicatu ejecerunt.* Gualvanei Flammei Opuſculum apud eumdem Murator. tom. 12. col. 998. *Ex ſola matre habuit ſororem Johannam nomine, Comitiſſam Galluræ, quæ eſt tertia pars inſulæ Sardiniæ, quæ decedens Azum fratrem ſuum inſtituit hæredem ipſius Comitatus, ſive Judicatus Galluræ.* Vide aliis notionibus in *Judex* & *Judicatum* 2.

¶ JUDICIALIS, Exitialis, pernicioſus. Vita ſanctæ Mariæ Ægyptiacæ to. 1. April. p. 89.

Ne ſit ei talis tranſgreſſio Judicialis.

¶ JUDICIALITER, Intelligenter. Sidonius lib. 7. Epiſt. 14. *Non tam Judicialiter quam oculariter intueri. Judicialiter expertus*, apud eumd. l. 5. Ep. 15.

¶ Judicialiter, Per ſententiam judicum. *Judicialiter condemnatus in Parliamento*, in Chron. Trivetti, to. 8. Spicil. Acher. p. 648. *Hæreſibus Judicialiter reprobatis atque damnatis*, in Litteris an. 1416. apud Ludewig. to. 6. p. 71.

JUDICIARIA, Diſtrictus judicis. Gloſſ. vetus: *Judiciaria, Juriſdictio.* [Diploma Conradi II. Imper. an. 1140. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 110. *Miniſteriales ſui curtium ſuarum, id eſt, Judiciarias & villicationes per feodum & hereditario jure vellent obtinere.*] Occurrit in Capitul. Pipini Regis Ital. an. 793. c. 30. in Lege Longobard. l. 1. tit. 14. §. 7. tit. 25. §. 50. lib. 2. tit. 4. §. 3. tit. 52. §. 14. l. 3. tit. 1. §. 38. & in variis Chartis Longobardicis apud Ughellum in Archiep. Beneventanis, to. 5. p. 1553. 1562.

Judicaria, Eadem notione, in Chronico S. Vincentii de Vulturno p. 681. & in Legibus Luithprandi Reg. Longob. tit. 20. §. 9.

JUDICIARIÆ, Navium ſpecies, in leg. un. Cod. Th. de Luſoriis Danubii: *In Scythico vero* (limite) *quinque Judiciariæ, & duodecim agrarienſes nove de integro conſtructæ, inſtrumentiſque ſuis univerſis armatæ.* De nominis ratione multa commentatur Jacobus Gothofredus, quæ difficultatem, ni fallor, omnino non expediunt.

¶ JUDICIARIUS, Aſſeſſor. Vetus Conſuetudo Norman. c. 9. *Judiciarii autem ſunt diſcretæ perſonæ & auctenticæ, qui judicium proferunt de auditis. Si vero Juſticiarius Judiciarios in judicio faciendo ignorantia vel malitia errare perceperit, licet omnes conſenſerint, illud debet ad alias aſſiſias prorogari.*

1. JUDICIUM, Diſtrictus judicis, in Speculo Saxonico lib. 3. art. 64. §. 8.

2. JUDICIUM, Teſtamentum, donatio, diſpoſitio, legatum. Petrus Diac. lib. 3. Chr. Caſin. cap. 39. (al. 41.) *Lando Dominus Arpinenſis civitatis, ad mortem veniens, Judicium fecit in hoc Monaſterio de omnibus, quæ ſibi jure hæreditario pertinebant, &c.* Vigilius Tapſenſis lib. 1. contra Arium c. 5. *Finali ordinato Judicio, ... diem clauſit extremum.* Ita *Judicium*, pro teſtamento, vel ultima morientis voluntate uſurpat Codex Theod. leg. 4. 20. de Epiſcop. leg. 5. 6. de Inoffic. teſt. leg. 9. de Infirm. &c. Vide *Judicare.*

3. JUDICIUM, alias *Diſciplina*, vox Monachorum, mulcta, quæ Capituli *Judicio* Monacho delinquenti infligitur. Decreta Lanfranci pro Ordine S. Benedicti c. 10. *Hi vero quorum negligentia hoc evenerit, in proximo Capitulo culpam ſuam dicant, Judicium ſuſcipiant nudi, & injungatur eis pœnitentia, vel de jejunio, vel Judiciis, vel pſalmis, vel aliquid hujuſmodi: quibus de Judicio ad loca ſua reverſis, omnes Sacerdotes, qui tunc præſentes erunt, ſurgant, & ad Judicia ſuſcipienda cum omni devotione ſe offerant. Tunc ille, qui Capitulum tenet, ſeptem tantum, quos voluerit de ipſis ad ſuſcipienda Judicia retineat, & cæteris ire ſeſſum præcipiat.* [Paſſim occurrit vox *Judicium* hac notione, in Guidonis Diſciplina Farfenſi cap. 14. 15. 16. in Bernardi Mon. Ordine Cluniac. part. 1. cap. 74. §. 47. in S. Willelmi Conſtit. Hirſaug. lib. 1. cap. 52. 72. lib. 2. c. 23. &c.]

Judicium Dei, illud appellabant, quod *purgationem* alii, qua ſcilicet quis, ubi teſtes deerant, innocentiam ſuam tuebatur, & crimen objectum à ſe amoliebatur: utraque, *canonica* nempe & *vulgaris*, hac nomenclatura donatur. Prior quæ fit per ſacramentum & juramentum, ſic dicta, quod admittatur à *Canonibus*, & in Conciliis paſſim: altera, quæ fit per duellum, ferrum candens, & hujuſmodi, quod à *vulgo* inducta recepta ſit, *hominum adinventio ſit*, ut ait Agobardus lib. de Divino judicio c. 2. *popularis inventio*, ut Alexander II. PP. apud Ivon. part. 10. c. 15. *peregrinum Judicium*, ut Lucius III. PP. apud Gregorium c. 5. de Purgat. canon. & Ivonem Carnot. Epiſt. 35. *nulla ſanctione fulta lex*, in cap. *Mennam*, cauſ. 2. quæſt. 5.

Judicium porro *Dei* utramque purgationis ſpeciem appellant, quod exiſtimarent hocce examine, rei, de qua quæſtio erat, Deum veritatem probaturum, etiam cum miraculo, *quaſi putarent*, ait idem Agobardus, *rerum latentium dubia & occulta poſſe pateſieri, & per res contrarias veritati* (vulgarem purgationem) *veritatem latentem monſtrari: neſcientes*, ut alibi ſubdit, *judicia Dei inveſtigabilia, & profundum divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ ejus: quod non ita videat Deus, ut videt homo. Homo tantum præſentia reſpicit, Deus futura & æterna cognoſcit. Communis ad Deum querela ſanctorum eſt, quare contra eos injuſtum Judicium fiat, & innoxium in perſecutionibus ſanguinem fundant: ac ſi quando ante tribunal ſteterint judicum ſæcularium, judex acceptis muneribus condemnet inſontem, & reum liberet.* Quo ſpectant iſta ex Capitul. 1. an. 809. c. 20. *Ut omnes Judicio Dei credant abſque dubitatione.* Præterea hæc Galberti in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 162. *Cum ſervus humiliter agit cum domino pro ſuo reatu, dominus indulget ſervo ſecundum legem pœnitentiæ agenti. Cum vero homo juſte agens, in alium hominem perverſe egerit, & Deus judex inter utroſque adſciſcitur, fidem juſte agentis Deus juvat, injuſtum hominem à cauſa proſternens, & in obſtinatione ſua confundens. Unde fit, ut in bello alter iniquus proſternatur; in Judicio aquæ vel ferri iniquus pœnitens tamen non cadat.* Quæ quidem ille infert propter Lambertum, qui in Carolum conſpiraverat, & ex eo inſimulatus, ignito ſe judicio excuſans, criminis objecti quantumvis reus, quia tunc facti pœnitens, immunis evaſerat. Similia de quodam fure, qui licet reus duello victor evaſerat, narrat Hermannus lib. 3. de Miraculis S. Mariæ Laudun. c. 28. *Unde Laudunum reductus & contra Anſelmum, hæc negantem, duelli cer-*

tamine congreſſus, protinus ſuperatus & victus eſt: forſitan, ut multi putarunt, pro fidei violatæ reatu, qua promiſerat fidem Anſelmo; quod eum non detegeret.

Per Judicium igitur *divinum*, uti appellatur ab Agobardo, utraque purgatio intelligitur. Ac de canonica quidem teſtatur Gregorius Turon. l. 2. de Miracul. c. 19. *Uſquequo uterque contendimus, ſub Judicio omnipotentis Dei ponamus. Eamus ad tumulum Martyris, & quod ſub ſacramenti interpoſitione dixeris, diſcernat virtus ſancta Patroni.* Lex Longob. l. 2. tit. 52. §. 15. *Ut judex unuſquiſque faciat jurare ad Dei Judicia per civitates homines credentes, &c.* Fridericus II. Imp. apud Matth. Paris an. 1239. p. 339. *Unionem Eccleſiæ ſub atteſtatione divini Judicii humiliter poſtulantes.* i. cum juramento. Verum rarius *ſacramentum, Judicium Dei* dictum reperies apud Scriptores: quibus ita indigitatur *purgatio* quævis vulgaris. Lex Burgund. tit. 45. *Ita ut unus de eiſdem teſtibus, qui ad danda convenerant ſacramenta, Deo Judicante confligat.* Gregorius Turon. l. 7. cap. 14. *Aſt ſi aliquis eſt ſimilis mihi, qui hoc crimen impingat occulte, veniat nunc palam & loquatur, tu, o Rex piiſſime, ponens hoc in Dei Judicio, ut ille diſcernat, cum nos in unius campi planitie viderit decertare.* Chron. Fredegarii c. 25. *Jungamus ad prælium, ut à Domino Judicemur.* Et cap. 51. *Jube illum hominem, qui hujuſcemodi verba tibi nuntiavit, armare, ... ut Judicio Dei, his duobus confligentibus, cognoſcatur, utrum hujus culpæ reputationis Gundeberga ſit innoxia, an fortaſſe culpabilis.* Lex Longob. lib. 1. tit. 15. §. 2. *Tunc per campionem, id eſt, per pugnam ad Dei Judicium decernatur.* Ita crebro judicium Dei à ſacramento diſtinguitur. Concilium Moguntiacenſe an. 888. c. 23. *Aut Judicii examine, aut ſacramenti proteſtatione ſe expurget.* Domeſdei apud Seldenum ad Eadmerum p. 217. *Defendere per ſacramentum, aut per Dei Judicium*, id eſt, per *duellum*: nam fere ſemper ita indigitabatur.

Duellum *Judicium Dei* vocat Agobardus, ut per ferrum ignitum, & aquam, ſeu ferventem, ſeu frigidam, purgationem alii. Lex Longob. lib. 1. tit. 10. 3. *Si negaverit ipſum occidiſſe, ad novem vomeres ignitos, ad Judicium Dei examinandum accedat.* Leges Edw. Confeſſ. cap. 16. *Si ſe ſuper defendere non poſſet, Judicio Dei, ſcilicet aqua vel ferro, fieret de eo juſtitia.* Adde Nithardum lib. 3. p. 374. Annales Francor. Bertinian. ann. 876. Glanvillam l. 14. c. 1. Regiam Majeſt. l. 4. c. 3. §. 4. Bracton. lib. 3. tit. 2. cap. 15. §. 3. Matth. Weſtmonaſt. pag. 348. &c.

Interdum tamen *judicium* à *duello* diſtinguitur, ut in Legibus Willelmi Nothi: *Si probare voluerit Judicio aut duello.* Cap. 71. *De omnibus utlagariæ rebus Rex inſtituit; ut Anglicus ſe purget ad Judicium.* Cap. 68. *De aliqua re, pro qua bellum fieri debeat, vel Judicium inter duos homines.* Cap. 69. *Sic Francigena compellat Anglicum, per bellum de eiſdem rebus, Anglicus plena licentia defendat ſe per bellum, vel per Judicium, ſi magis ei placeat.* Ubi *Judicium* omnino à *duello* diverſum eſt. Unde colligitur per *Judicium*, *Judicium ferri* intelligi, ex cap. 62. *Si Francigena appellaverit Anglum de perjurio, aut murdro, furto, homicidio ... Anglus ſe defendat, per quod melius voluerit, aut Judicio ferri, aut duello.* Et mox: *Si autem Anglus Francigenam appellaverit, & probare voluerit, & noluerit Judicio aut duello, volo tunc Francigenam purgare ſe ſacramento non fracto.* Atque ita *Judicium* uſurpant Leges Adelſtani Regis apud Bromptonum p. 856. Ubi *Judicium calefacere*, de ferro ignito, *Judicium portare*, ſeu ferrum ignitum. Vide *ferri Judicium*, & *Juiſium*. Sic etiam Capitulare 3. Caroli M. an. 813. c. 46. *Si fur de ſeptem latrociniis comprobatus fuerit, exiet ad Judicium. Si incenderit, tradant eum ad mortem.*

Ut plurimum tamen *Judicium* ſumitur pro quavis purgatione vulgari. Unde formulæ frequentes, *ad Judicium Dei exire*, vel *ad Judicium exire*, [in Capitulari Francoford. ann. 794. c. 7.] in Capitulari an. 813. c. 44. 46. apud Hincmarum to. 2. p. 543. & Opuſc. 53. *Ad Judicium mittere*, in Lege Longob. lib. 3. tit. 23. *Judicio Dei examinari*, in Capit. Caroli Calvi tit. 31. c. 13. 20. tit. 39. c. 7. *Suam infamiam ad Dei Judicium purgare*, eod. tit. 39. cap. 3. *Divino purgari Judicio*, in Concilio Saleguſtadienſi an. 1022. c. 13. *Judicio Dei ſe expurgare*, in Legibus Edw. Confeſſ. c. 19. Charta Caroli M. edita à Mabillonio: *Aliqui vero fideles per Judicium Dei ſe exinde idoniaverunt.*

Judicium Commune, Purgatio vulgaris, duellum in libro 3. Miracul. S. Dionyſii c. 33.

Judicium Peregrinum, veluti *candentis ferri vel aquæ*, in Concilio Dalmatico an. 1199. can. 5. & Pariſino an. 1212. part. 4. can. 15. Vide ſupra.

Judicium S. Spiritus, etiam non ſemel dictam purgationem vulgarem reperire eſt, ut quem ei præeſſe ad veri judicium exiſtimarent. Vetus Chronicon ſub an. 798. apud Hieronymum *dalle Corte*, lib. 4. Hiſt. Veronenſis: *Tandem habito conſilio, pacti ſunt; ut hæc Dei & S. Spiritus reſervarentur Judicio, &c.* Victor III. PP. lib. 3. Dial. *Oro, inquit, Deus omnipotens, ... Judicio ſancti Spiritus tui oſtende virtutem, illæſum me per hunc ignem tranſire concede, &c.* Joan. de Beka in Burchardo Epiſcopo Trajectenſi cap. 23. *His diebus quidam Hildebrandus Cardinalis & Apoſtolicæ Sedis Legatus, devenit in Galliam, ut ibi aboleret ſimoniæ perfidiam. Cum autem ipſe Cardinalis adverſus diffamatum Epiſcopum proceſſiſſet, & idem Epiſcopus teſtes ipſum accuſantes pretio ſubarraſſet, dixit Legatus: Ceſſet humanum Judicium, producatur ecce divinum oraculum, cum certum ſit, quod Epiſcopalis gratia donum ſit Spiritus ſancti. Et ſi in emptione Pontifex non ſit conſors Simonis Magi, igitur abſque formidine dic: Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto. Simoniacus igitur abſque formidine, Gloria Patri & Filio, diſtincte protulit: verumtamen, Spiritui ſancto, nequaquam pronuntiare potuit; ſed poſtquam idem ab Epiſcopatu deſtitutus fuit, totum verſiculum ſine obſtaculo legit.* Gualdricus Epiſcopus Laudunenſis apud Guibertum lib. 3. de Vita ſua cap. 8. *Ait: Communio ſancta, quam ex illo pridem altari ſuſcepi, veniat mihi ad perniciem, & S. Spiritus gladium invoco in animam meam, ſi hæc unquam verba Regi de vobis dixi.* Aliter *Judicium Spiritus ſancti* uſurpatur in Concilio Romano an. 904. cap. 1.

Judicium Probabile, quo veritatis probatio eruitur, vocatur, in Concilio Saleguſtadienſi c. 7. *Ille qui negaverit, probabili Judicio ſe expurget.*

In celebrandis ſeu potius obeundis ejuſmodi judiciis ac purgationibus vulgaribus, ritus quidam peculiares obſervati. Ac primo quidem eæ fieri feſtis & jejuniorium diebus vetantur in Fœdere Saxonico Edwardi & Guthruni Regum §. 9. in Canonibus datis ſub Edgaro Rege §. 24. & in Legibus Canuti Regis §. 17. Rurſum qui ad *judicia* exibat, id eſt, ad purgationem, priuſquam eam obiret, triduo ante, peccatorum confeſſione, ſtrictiori jejunio, ac ſacræ Euchariſtiæ ad Miſſam perceptione ſeſe parabat, ut eſt in Legibus Saxonicis Athelſtani §. 23. & Latinis §. 30. *Si quis Ju-*

dicium ferri vel aquæ vadiaverit, accedat ante tribus noctibus ad Presbyterum, qui ſanctificare debet eum, & paſcat ſe pane & ſale & aqua & herbis, & audiat Miſſas ſingulorum ipſorum trium dierum, & offerat, & eat ad ſacroſanctam Communionem ipſa die, qua ordalium examinari debebit, & juret, quod jure publico ſit innocens accuſationis, antequam ad ordalium veniat.

Antequam vero communicaretur, à Sacerdote interrogabatur cum adjuratione, in hunc modum: *Adjuro te per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & per veram Chriſtianitatem quam ſuſcepiſti, & per ſanctas reliquias, quæ in iſta Eccleſia ſunt, & per Baptiſmum, quo te Sacerdos regeneravit, ut non præſumas ullo modo communicare, neque accedere ad altare, ſi hoc feciſti, aut conſenſiſti, &c.* Tum ſacram Euchariſtiam porrigens Sacerdos, dicebat: *Corpus hoc & ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit tibi ad probationem hodie.* Ita *Ordo* ad ejuſmodi judicia apud Lambardum: quibus addi poſſunt, quæ habet Codex MS. Thuanus de Uſaticis Barcinonenſibus: *Antequam uſatici fuiſſent, mitti ſolebant judices judicare, ut cuncta malefacta fuiſſent omni tempore emendata, ſi non potuerint eſſe neglecta, per ſacramentum, vel per batayam, ſive per aquam frigidam, ſive calidam, ita dicendo: Juro ego ille tibi illi, quod hæc malefacta, quæ tibi habeo facta, ſic ea tibi feci ad meum directum, & in tuo necletto, quæ tibi illa emendare non debeo per Deum & hæc ſancta, & inde ſtetiſſent ad bellum, vel ad unum ex ſupradictis Judiciis, ſcilicet aquæ frigidæ vel calidæ. Omicidia & cucucia, quæ non poſſunt neclectari, fuiſſent ſecundum leges & mores judicata & emendata, ſive vindicata.*

Peragebantur denique purgationes coram Epiſcopis vel Sacerdotibus ab iis delegatis, & coram judice ſæculari. Leges Edwardi Confeſſ. cap. 9. *Die illo, quo Judicium fieri debet, veniat illuc miniſter Epiſcopi cum Clericis ſuis, & ſimiliter Juſtitia Regis cum legalibus hominibus provinciæ illius, qui videant & audiant, ut æque omnia fiant, & quos Dominus per miſericordiam ſuam, non per merita, ſalvare voluerit, quieti ſint, & libere recedant: & quos iniquitas culpæ, non Dominus, damnaverit, Juſtitia Regis de ipſis juſtitiam faciat.* Verum hæc *duellum* ſpectare haud credam, cum coram Sacerdotibus initum vix legatur; ſed purgationes per ferrum candens, aut per aquam ferventem, quæ (ferrum ſcilicet & aqua) Sacerdotis benedictione conſecrabantur.

Judiciis vulgaribus accenſentur ea, quæ per *duellum*, ſeu monomachiam, peragebantur, per *ferrum candens*, per *vomeres ignitos*, per *ignem*, per *aquam frigidam*, per *aquam ferventem*, per *crucem*, per *Euchariſtiæ divinæ perceptionem*, per *buccellam*, ſeu *corſned*, judicium *tripodii*, &c. de quibus ſigillatim agimus, ut & de eorum ritibus ac uſu.

Ejuſmodi judicia, ac purgationes, damnarunt non ſemel Concilia & SS. Patres generatim, in primis Leo IV. PP. in Epiſt. ad Epiſcopos Britan. c. 4. Alexander II. apud Ivonem part. 10. c. 15. & alii, quos in dictis vocibus paſſim laudamus. In iis porro vulgaribus purgationibus *ritum cujuſlibet benedictionis aut conſecrationis impendere* vetantur Sacerdotes in Concilio Budenſi ann. 1279. cap. 9. Admiſſa tamen interdum ab ipſis ſummis Pontificibus, ut à Calixto II. in Concilio Remenſi an. 1119. in Statuto de Trevia Dei ſub finem, &c.

¶ Judicium Colli et Manus, Major & minor juriſdictio, ſeu, ut vocant, *alta* & *baſſa juſtitia.* Diploma Henrici Saxon. & Bavar. Ducis ann. 1158. apud Ludewig. to. 6. pag. 238. *De noſtro proprio cum ſilvis & paſcuis & omnibus utilitatibus & cum Judicio colli & manus, in dotem Eccleſiæ conferimus & confirmamus.* Literæ Bolki Ducis Sileſiæ an. 1360. ibidem p. 403. *Judicium ſupremum & infimum ſuper collum caput & manus, quod in oppido Libavia habere dinoſcimur.*

¶ Judicium Defunctorum, Jus quod Parochi ſibi adſcripſerant in bona defunctorum, Gall. *Droit de mortuage*; primo quod in tertia parte bonorum decedentis conſiſteret *Tierçage* dictum; deinde vero *Neufme*, quod ad nonam tertiæ partis mobilium redactum fuiſſet an. 1559. In pecudibus ab Anglis perſolvebatur. Vide *Heriotum.* Conſtitutio Johannis Britanniæ Ducis an. 1256. ex Archivis Veteris-villæ: *Tertia pars Judicii defunctorum, ſecundum terræ conſuetudinem approbatam libere & integre perſolvatur.* Charta an. 1228. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 380. *Aſtruens quoque fallaciter omnes laïcos ab Eccleſia multipliciter aggravari & ſpecialiter in ea parte Judicii defunctorum, nec non in decimis extrahendis de manibus laïcorum.* Infra: *Et ad tertiam partem Judicii defunctorum Eccleſiis parochialibus non ſolvendam, laudabilem conſuetudinem pia devotione fidelium introductam nequiter infringendo.* Statuta MSS. Augerii Epiſc. Conſeran. ann. 1280. *Habeat parochialis Eccleſia canonicam portionem, videlicet tertiam partem ſecundum jus & conſuetudinem diœceſis Conſeranenſis.* Vide *Defunctio.*

Judicium Evinditale. Vide *Evinditale.*

¶ Judicium Feudi. Vide in *Feudum.*

Judicium Forense, Quod in foro ſæculari redditur. Charta Henrici Imp. an. 1107. apud Chapeavillam ad Ægidium Aureæ-Vallis pag. 54. *Si quis ruſticus aliquam angariam noſtram nobis de villa profecutus fuerit, nullum forenſe Judicium ſuſtinebit.* Occurrit ibi ſemel ac iterum.

Judicium Falsare. Vide *Falſare.*

Judicium Infortiatum. Vide in *Fortia.*

¶ Judicium Igniferum, vel Ignitum. Vide *Ferrum candens.*

Judicium Liberale, quod in favorem libertatis à judice profertur. Gloſſ. Gr. Lat. καρπιστικὸν, *Liberale Judicium.* καρπίζομαι ἐπὶ ἐλευθερίᾳ, *aſſeror*, nempe in libertatem. καρπισμὸς, *vindicta*, *aſſertio*, καρπιστὴς, *aſſertor*, *vindex.*

Judicium Pœnitentiæ. Vide *Pœnitentiale.*

¶ Judicium Concedere, Latæ ſententiæ acquieſcere, ſatisfacere. Tabul. Dunenſe: *Judices qui affuerunt judicaverunt quod Gaufridus Vicecomes archam ipſam annona plenam reſtitueret ac redderet, & pro infractione alodii* LX. *libras Comiti atque Monacho emendaret. Hoc judicium Gaufridus Vicecomes Concedens* LX. *libras Comiti atque Monacho emendavit.*

Judicium Levare. Fori Oſcæ an. 1247. fol. 4. *De homine, qui intrat in judicium cum pignore in corte & levat Judicium, eſt ibi calonia 69. ſolid. Si forte pignoratus dixerit pignoratori, antequam levet Judicium, nec levet Judicium, ecce hic offero ſufficientem fideantiam de directo, aut bonum caplevatorem ſuper pignus meum: & pignorator levaverit Judicium cum pignore in corte, eſt calonia pignoratoris 60. ſolid.*

Judicium Portare. Vetus Charta pro Vicario Bituricenſi ex Tabulario S. Sulpitii Bituric. *Qui Judicium Portaverit, erit in cuſtodia Vicarii, & habebit Vicarius ex illo pro cuſtodia 20. den. & ſi portaverit Judicium, & locutus fuerit, emendabit 30. ſol. &c.* [Vide *Ferrum Candens.*]

¶ Judicium Possessorium, Judicium decretorium, Gall. *Sentence définitive.* Bulla Innocentii III. PP. an. 1206. to. 2. Hiſt. Eccl. Meldenſ. pag. 97. *Super quibus ab impeditione Epiſcopi quoad Judicium*

Judicium Poſſeſſorium abſolvimus Abbatiſſam.

JUDICIUM PROVINCIALE, Germanis *Landgericht*. Vide Chartam Henrici VII. Imp. an. 1313. apud Goldaſtum to. 1. Conſtitut. Imperial. pag. 324. & Helwicum in Rationario Styriæ pag. 7. §. 76. ubi *Judicium Provinciale, & officium & judicium fori & provinciæ*, inter proventus recenſentur.

JUDICIUM PEREGRINUM, *& quod non coram proprio judice fit.* Præſertim vero ita appellant *Judicium ſæculare* reſpectu *Eccleſiaſtici*, Capitularia Caroli M. lib. 7. cap. 230. Ivo Carnot. Epiſt. 85. & Goffridus Vindocin. lib. 2. Epiſt. 24. & Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 31.

JUDICIUM REGALE, apud Hungaros quale fuerit, docet Bonfinius: *Zagabriæ Regale Judicium proceres poſtularunt, quod breve quidem & formidoloſum eſt. Quicunque hoc tribunal accedunt, haſtam ſubire coguntur: perorata utrinque cauſa, in cujus caput haſta demittitur, is capitis reus habetur, præſentaneoque ſupplicio mulctatur. Id propterea factum, quia ex optimatibus & nobilitate multi homicidii, latrocinii & rapinarum plerique, nonnulli peculatus, repetundarum alii poſtulati.*

¶ JUDICIUM SUSTINERE, Pœnas judicio illatas luere, dare. Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 100. *Si alicui homini poſt judicium Scabinorum fuerit vita conceſſa, & ipſe poſtmodum aliquod malum perpetraverit, & juſtitiam reddere noluerit, dicendo quod mortuus ſit, & ideo juſtitiam reddere non debeat, ſtatutum eſt ut ſuperius Judicium ſuſtineat quod antea ſuſtinere debuit.*

JUDICIUM TRIPLEX. Vide *Oſgang-fordell.*

JUDICIUM VADIARE, Pignore depoſito judicio ſe ſupponere. Leges Adelſtani Regis cap. 30. *Si quis Judicium aquæ vel ferri Vadiaverit, &c.*

JUDICIUM VULGARE, ſeu civile cui opponitur Eccleſiaſticum. Decreta S. Ladiſlai Regis Hungar. lib. 2. cap. 13. de Clerico fure: *Majus his ſi furatus fuerit, ab Epiſcopo ſuo degradetur, & Judicio Vulgari damnetur.*

JUDICIUM VASSALLI INGREDI dicitur dominus, cum locum, ubi jus dicit, ingreditur: tum enim illius ceſſat juſtitia, & juſtitia domini locum habet. Speculum Saxon. l. 1. art. 58. *Quando Comes, vel dominus provincialis Judicium ſui Gogranii Ingreſſus fuerit, ceſſat Judicium Gogranii, ſicut quando Rex intraverit Judicium Comitis, ceſſat Judicium Comitis, ubi Rex & Comes ambo ſunt actioni præſentes.* Vide Notas ad Cinnamum pag. 464.

¶ JUDICIUM VESTFALIÆ, quod & *ſecretum* vocabant, de quo ſic Auguſtinus Patricius in Hiſt. Conc. Baſil. tom. 13. Conc. Labbæi col. 1566. *Poſt hoc tempus Albertus Cæſar Patres Literis hortatur, ut cauſam quandam prophanam ad Judicium Veſtfaliæ, quod vetitum & ſecretum appellant, remitterent. Judicium hoc à Carolo M. inſtitutum aiunt: quod deinde Cæſares tanti fecerunt, ut raro, vel numquam ab illo ad ſe provocantes admiſerint. In eo etiam non vocati damnantur. Ponitur in medio chordula, cum de aliquo noxio refertur; ſi necandus videtur, tangunt omnes, qui accuſatum ſuſpendio dignum putant, digito funem; & ne damnatus ſit omnino inſcius, per unum aliquem ex judicibus, qui incogniti ſunt, cum obvius datur, virga leniter percutitur, vel ex eo audit hujuſmodi verba:* Et alibi ita bonus comeditur panis, ut hic. *Poſt hoc, ubicumque damnatus repertus fuerit, ſuſpenditur. Neque poſſunt ii judices evitari, cum non cognoſcantur. Quod genus judicii à Carolo ideo inventum aiunt, ut Saxonum gentem barbaram tunc ac perferocem, cædibus & latrociniis aſſuetam, ac crebro rebellantem, in officio contineret.*

¶ JUDICIUS, pro *Judicium*, Lex. Formula x. inter vett. Form. Andegav. *Juratus dixit, juxta quod Judicius ex hoc loquitur*, id eſt, prout Lex præcipit.

¶ IVERNAGIUM. Vide *Hybernagium.*

JUGALIS, Conjux. Papias: *Jugalis, conjugio dicatus, vel jugo aptus.* Gloſſ. Gr. Lat. ὁμόζυγος, *Conjux, Jugalis.* ζυγίτης, apud Nicetam in Manuele l. 5. n. 8. Utuntur paſſim Scriptores, Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 16. lib. 8. Ep. 10. Senator lib. 1. Epiſt. 8. lib. 10. Epiſt. 20. 21. 23. 24. Acta SS. Ordin. S. Bened. tom. 4. pag. 617. Marculfus lib. 2. form. 7. 17. Formulæ vett. c. 49. Charta an. 1156. in Bibl. Sebuſiana pag. 210. 212. alia ann. 1232. apud Lucam Acherium ad Guibertum pag. 635. &c.

¶ JUGALIS, Velum quo conteguntur ſponſus ac deſponſa, cum matrimonio conjunguntur. Pontificale Eccl. Arelat. ſcriptum ante an. 400. apud Marten. de antiq. Eccl. Ritibus tom. 2. p. 624. *Antequam dicatur* Pax Domini... *conjungat eos Sacerdos & ſtatuat puellam ad ſiniſtram viri, tunc velet eos Sacerdos ita, virum ſuper ſcapulas, puellam ſuper caput, & ponat Jugalem ſuper humeros eorum dicendo,* In nomine Patris & Filii & Spiritus S.

¶ JUGALUS, ut *Jugalis*, Maritus. Charta anni 3. Rodulfi Regis è Chartulario S. Sulpicii Bituric. fol. 23. *Remegardis conſentiente Jugalo ſuo Joſep, &c.*

¶ JUGARIS, pro *Jugarius*. Supplem. Antiquarii: *Jugaris*, ζευγελάτης, *Bubulcus, ruſticus.*

¶ JUGATA, Nupta. *Virginem potius quam Jugatam putares*, in Vita S. Drauſii, to. 1. Martii p. 406.

¶ JUGATA TERRÆ. Vide in *Jugatum.*

JUGATICUM, in Charta an. 1183. apud Ughellum in Epiſcopis Derthonenſib. Quod pro quolibet boum jugo exſolvitur. Perperam *Juvaticum* ſcribi videtur in Charta Galeacii Comitis Virtutum ann. 1379. *Item confeſſiones quaſdam, factas per Cavenarios Communis Papiæ recipientes à Communi & hominibus Montisficalis nomine Juvatici, & pro Juvatico ejus, quod ſolvere tenebantur Communi Papiæ, quod erat denar. 6. pro quolibet pario bobum, &c.* Alia ann. 1298. *Conceſſerunt... habere annuatim denarios 6. de quolibet Jugo eorum hominum, &c.* Vide Gloſſ. med. Græcitat. in ζυγοκέφαλον.

¶ JUGATINUS DEUS, Qui dicebatur præeſſe conjugiis. S. Auguſtinus de Civ. Dei lib. 6. c. 9. *Cum mas & fœmina conjunguntur, additur Deus Jugatinus.*

JUGATIO, Poſſeſſio per *juga*, & modulos terræ cenſenda, vel *jugeratio* per *jugera*, in leg. unic. de Conlat. leg. 49. de Operib. publ. l. ultim. de Equor. conlat. & l. 1. Ne quid publ. lætitia, &c. in Cod. Th. Vide Cujac. ad l. 10. Cod. Juſt. tit. 27.

¶ JUGATOR, Qui jungit jugo. *Jugator boum Triptolemus*, apud Arnobium lib. 5.

JUGATUM, Jugerum, modus agri. Matth. Weſtmonaſter. an. 1083. *Eodem anno Rex Guillelmus miſit Juſtitiarium per totam Angliam per Comitatus, & inquirere fecit & diligenter perſcrutari, quot Jugata, & virgata terræ, quidque uni Militi ſufficere poſſet?* Hiſpanis *Jugada* eſt perinde menſura agri, quæ continet *fanecas* 50. [Donatio Jacobi Regis Aragoniæ facta Eccleſiæ Valentinæ tom. 3. Concil. Hiſp. pag. 497. *Item donamus ad opus veſtrum duas Jugatas terræ pro hortis circa Valentiam.*] Vide Colmenarezium in Hiſt. Segovienſi c. 14. §. 10. & Jo. Marianam lib. de Ponderib. & menſur. c. 21.

¶ JUGE, adv. pro Jugiter. Præceptum Caroli C. ann. 845. pro Majori Monaſter. apud Mabill. tom. 2. Annal. pag. 747. *Ut liberius divinum ibi-*

dem peragerent officium & Domino Juge famularent.

¶ JUGELLUM, pro *Nigellum*, Vide in hac voce.

JUGERATIO, in leg. 33. Codicis Theod. de Decur. Vide *Jugatio*.

¶ JUGERES. Vide in *Jujerum*.

JUGERIA, Juriſdictio judicis, *Jugerie*, in Conſuetudine Iſſorienſi in Arvernis, & in aliquot Regum noſtrorum Edictis. Charta Johannis Regis Angl. to. 2. Monaſtici Anglic. pag. 1006. *Sed homines ſuos quietos & liberos, & Jugeriam de homicidio, de furto, de raptu, de incendio... habere debeant.*

JUGERIA interdum pro ea præſtatione, quæ judici vel potius domino fit. Tabular. Vindocinenſe Thuani Ch. 173. *Ipſum quoque molendinum procul omni Jugeria ſolutum, & relevamento, & quietum clamavit.*

JUGIA, JUGIS, Jugerum, menſura agraria. Ch. an. 1088. pro Monaſterio S. Solutoris Taurinenſ. *Quæ menſura juſta, ſuper totum Jugias mille.* Charta Adelberti Epiſcopi Bergomenſis in Hiſt. Bergom. to. 3. pag. 191. *Per menſuram, Juges decem & octo.* Alia an. 1072. ibid. pag. 273. *Totæ inſimul extra paſculum & communialia per juſtam menſuram Jugias legitimas centum, &c.* Infra: *Sunt totæ inſimul per juſtam menſuram Jugias legitimas ſedecem.* Vide Probat. Hiſt. Sabaud. pag. 21.

JUGIS. [Charta Aiſtulfi Langob. Regis ann. 756. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 440. *Omnes inſimul tam de monte quam de plano ex omni parte ſunt ſocæ* CCXXX. *quæ ſunt per menſuram juſtam ſimul in unum Juges numero mille duæ.*] Charta ann. 915. apud Ughellum to. 4. pag. 612. *Res ipſæ in fundo Albinies per menſuram Juges decem & octo, & ipſæ res in fundo Trevilio Juges decem.* Charta Longobardica in Bullario Caſinenſi tom. 2. p. 12. *In ſycola* (leg. *ſilvola*) *& in fao Jugis* 40. *&* 8. *terra aratoria, ſeu vitis, omnia ad pertica legitima duodecenos pedes & ſemis.* Alia Deſiderii Regis p. 17. *Terra, Juges numero quadringentas, &c.* Alia ejuſdem Regis p. 14. *Terra, ſilva, roncora, & prata inſimul ad menſura juſta Juges numero quatuor millia per deſignata & determinata loca, &c.* Occurrit ibi non ſemel, apud Puricellum in Baſilica Ambroſiana pag. 223. & in Appendice ad Capitularia Baluziana n. III.] *Juit de pré*, eadem, ut puto, notione, apud Beſlium in Hiſt. Comitum Pictav. pag. 120.]

JUGIFERA. Hiſt. Dominor. Ambaſienſium c. 2. n. 12. *Comes vero Jugiferam Campaniæ & Segrecheriam, quæ ultra Carum fluvium eſt, ... Liſoio pro ſervitio ſuo dedit.* Et cap. 4. n. 3. *Illud ſimiliter, quod Turonis habebat in Jugifera caſtri novi.* [Idem omnino videtur quod *Jugeria*.]

¶ JUGIS, Jugerum. Vide in *Jugia*.

¶ JUGITAS, Diuturnitas, perpetuitas, continuitas. Utuntur Conſtantinus leg. 7. Cod. de Repudiis, Marcellus Empir. c. 8. Quiricius in Epiſtola ad Ildephonſum to. 2. Concil. Hiſpan. pag. 535. Giſlebertus in Miraculis S. Romani to. 5. Maii pag. 162. Vita vener. Idæ, tom. 2. April. pag. 167. 180. &c.

¶ JUGITES, συνεζευγμένοι, Conjuncti, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerman. MSS.

¶ JUGLANDARIA, Locus ubi creſcunt juglandes, apud Ughellum to. 9. pag. 904.

JUGLATORES. Gloſſ. Lat. Gall. *Hiſtrio: Jongleur. Joculari, Jongloier, Joculatrix, Jenglereſſe.* Regeſtum Magnorum dierum Trecenſium an. 1296. *Super quod Joannes dictus Charmillons Juglator, cui dominus Rex per ſuas literas tanquam Regem Juglatorum in civitate Trecenſi Magiſterium Juglatorum quemadmodum ſuæ placeret voluntati, conceſſerat.*

¶ JUGLIATI, pro *Gigliati*, Nummi de quibus ſupra. Ordinatio Humberti II. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 316. *Aliis vero Capellanis Clericis ... dentur cuilibet pro menſe quolibet ſeptem groſſi Turonenſes, ſive ſeptem Jugliati.*

¶ JUGMENTARIUS. Vide *Jumentarius*.

JUGO, Jugum, montis ſupercilium. Charta Rogerii I. Regis Siciliæ an. 1133. apud Ughellum to. 9. pag. 206. *Et vadit de petra in petram uſque ad arborem Florentinam, & puteum Lamæ, de hinc ferit de Jugone in Jugonem, quomodo vadit ad caput fraſſinorum, &c.*

JUGULATOR, Homicida, ſed proprie *murdrator*, noſtris *Meurtrier*, Gloſſ. Lat. Græc. *Jugulatores*, σφάκται. Thomas Walſinghamus pag. 343. *Statutum eſt præterea, ut nullus occultus Jugulator, quales murderers appellant Angli, de cætero chartam de regia gratia obtineret.* Vide *Morth*.

JUGULUM. Anaſtaſius in Nicolao I. p. 209. *Fecit enim in confeſſione ipſius ſacratiſſimæ Baſilicæ Jugulum de auro mundiſſimo unum penſ. libr. numero* 2. Ubi Bulengerus, *Jugulum* eſſe exiſtimat minus jugum, quod ex auro in Baſilicis dicabatur, ut memores eſſent verborum Chriſti dicentis: *Jugum meum ſuave, &c.* Longe petita explicatio, proinde nolim huic aſſenſum præbeas: certe mihi non probatur.

¶ JUGULUS, Gladius *jugulans*. Tranſlatio S. Viti, to. 2. Junii pag. 1038. *Et pia colla Jugulo ſubmittentes, atrociter trucidati.* Sugerius in Vita Ludovici Groſſi apud Ducheſnium tom. 4. pag 287. *Qui autem turrim impugnabant ... adventum ſubitum domini Ludovici tanquam Jugulum formidantes, retroceſſerunt.*

JUGUM, vox Latinorum, *Jugum boum.* Adalardus in Statutis Monaſterii Corbeïenſis lib. 2. p. 10. *Et idem ipſi dent unuſquiſque ad hortum cui deſierint in tertio anno, aratrum* 1. *Jugum cum amblacio & conjunctis, quando neceſſe fuerit.*

¶ JUGUM, Vectis lunatus inſtar jugi. Acta S. Illidii, to. 1. Junii p. 426. *Jugum igitur, quod os fornacis validiſſime confirmabat ... eſt effractum.... Jam enim paratum eſt Jugum, quod totam molem lapidum ſuſtinet, cum ipſo igne corruere.* Occurrit apud Heronem de Machinis bellicis cap. 9. ubi ſic exponitur à Borocio in deſcriptione Teſtudinis arietariæ: *Juga hic intelligenda ſunt ligna duo inſtar jugi bovini conjuncta, quæ una cum aliis duobus eodem modo conjunctis baſim teſtudinis conſtituunt.*

JUGUM TERRÆ, Quantum juncti boves uno die arare poſſunt, *Joug de terre*, Arvernis. Cantianis autem Anglis *Jugum* multa jugera, etiam & habitacula, quæ *meſſuagia* vocabant, continet. Rentale regalis manerii *de Wy* in Comitatu Cantii pag. 13. apud Spelman. *Summa hujus Jugi* 8. *meſſuagia,* 6. *tofti,* 1. *gardinum,* 51. *acræ,* 1. *roda dimid.* Item: *Jugum de Burghorn & Delman .... ſumma terrarum hujus Jugi,* 10. *meſſuagia,* 1. *cotagium,* 1. *toftum,* 58. *acræ dimid. & dimidia rodæ.* Ibidem p. 7. *Jugum & dimidium jugerum de Amming .... ſumma terrarum optimi & medii pretii,* 53. *acræ,* 1. *rada, & paſturæ* 89. *acræ,* 1. *roda dimid.* Cætera ibidem *juga*, ſunt plerumque terræ arabiles. Videtur, ſubdit idem Spelmannus, *Manerium* diſtributum fuiſſe in varias portiones ad alendum totidem familias ruſticas una cum bobus eorum junctoriis ſufficientes, atque inde *Juga* appellatas. Poſtea vero *Juga* iſta lucri cauſa, in plurima habitacula reducta ſunt. Jacobus Gothofr. ad leg. 2.

Cod. Theod. de Cenſu, *Juga ſeu capita, terrena Juga*, in leg. 3. Cod. Th. de Militari veſte, & leg. 1. de Impon. lucrat. deſcript. terræ modos interpretatur, quibus colendis per annum boum jugo opus eſt: ſicut *jugum, jugerum*, quantum in die jugo boum exerceri poteſt. Ita eo caſu jugum, plura jugera continuerit. Charta Henrici Comitis Portugalliæ to. 3. Monarch. Luſitan. p. 282. *Si quis emerit vineam à tributario, ſit libera: & ſi acceperit prius ad jugum uxorem tributarii, omnem hæreditatem, quam habuerit, ſit libera: & tributarius, ſi potuerit eſſe miles, habeat morem Militum. Milites quot potuerint habere Jugarios in hæreditate ſua, quam habuerunt intus colimbria, &c.* Vide tom. 4. pag. 307. & ſupra *Gavelberte* & *Wendus*.

JUHERT, Modus agri, [Jugerum, *Juchert* apud Schilterum, & *Jouchart, unum & dimidium morgum.*] Acta Murenſis Monaſterii pag. 38. *Ter in anno, id eſt, Junio & autumno, & in vere arabunt quinque Juhert, ſingulis vicibus ſex virgarum in latum, & triginta in longum, & ipſa virga habeat novem ulnas in longitudine.*

JUJERUM, pro *Jugerum*, habet Leo Oſt. lib. 3. cap. 19. Edit. ult. Papias: *Jugeres, unius diei opus aratoris. Jugerum, actus duplicatus facit: dictum ab eo, quod ſit junctum duobus actibus, conſtat autem latitudine pedum 120. longitudine 240.* Victorius de ratione calculi: *Jugerum habet paſſus 48. pedes 240.* Vide Iſidor. lib. 15. cap. 15.

¶ IVIRATORIUM. Chronicon Sicil. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 81. *Illic ſteterunt... diruentes domos, vineas & bona Meſſanenſium ex utraque parte Meſſanæ, & ſpecialiter ex parte burgi S. Marci uſque ad Iviratorium*, id eſt, ſi bene puto, uſque *in illum locum*, dictum S. Marci, ab Italico *Iviritta*, ibi, in illo loco.

JUISIUM, Judicium, ex Francico vetere, Hiſpanis, *Juzio*, *Jugement*; ſed proprie Purgatio vulgaris, ſeu per duellum, aut per ferrum candens. Charta Gaufredi Comitis Andegav. Fulconis Regis Hieroſ. filii in Tabulario S. Hilarii Pictav. *Inſuper & pro cuſtodia duelli & monomachiæ, quam vulgo Juiſium dicimus, duas partes caſus convicti, ita quod Juſtitia Comitis eſſet cum Juſtitia Canonicorum, &c.* Leges Normannicæ Willelmi Conquæſtoris Regis Angliæ cap. 16. *Si home apeled altre de larcin, & il ſot frans home, & il oit ondça vere teſtimonie de lealté, s'en eſcondirad per plein ſerment; & altre, qui blaſmed ait eſted, per ſerment nomed, ço eſt à ſavoir, qu'a corte homes leals per non, ſi il aver les pot, ſi ſe defende per Juis, é li appelleur jurra ſur lui jur (& ſur) ſet homes només, que pur haur (hain,* vel *hair) nel fiſt, ne pur altre choſe, ſi pur ſon dreit non purchacer. Et ſi alcons eſt apelez de muſter fruiſſier, ù de chambre, & il n'eit eſted blamed en arer, s'en eſcondit per* XII. *leals homes nomez, ſei dudzime main: e s'il altre fice eſted blamed, s'en eſcondied à treis dubles*, (leg. *dudzes*) *ceo à ſavoir per* XXXVI. *homes leals nomez, ſei trenteſiſte mein: e s'il aver nes pot, aut à la Juiſe à trois dubles*, (*dudzes*) *ſi con il douſt à treis du plein ſerment. E s'il ad en arer larcin amended, alt al euve. Li Arceveſque avera de forfature* XL. *ſolz en Merchenlae, & lui Eveſkes* XX. *ſolz, e lui Quinz* XX. *ſols, & le Baron* X. *ſolz, & le Vilain* XL. *den.* Utriuſque capitis verſionem Latinam habes in nupera & accurata S. Anſelmi operum editione, quam viro doctiſſimo Gabrieli Gerberono debemus. Huc etiam referenda verba Gallica, quæ Hugoni Diſpenſatori Comiti Vinceſtrenſi ad mortem damnato an. 1326. poſt pronuntiatam ſententiam, ad majorem contumeliam judex protulit: *Retrayez-vous traytor, tyrant reneyé, ſi alez votre Juyſe prendre, traytour malvais & atainte*, apud Henricum de Knygthon in Eduardo II. hoc eſt: *Abſcede proditor, renegate proditor, Judicii tui pœnam ſubiturus, improbe & convicte proditor.* Libellus Catalanicus MS. de Batallia facienda: *Deu hom recorrer al Juy de Deu.*

Interdum duello opponitur, ſumiturque pro judicio ferri candentis, uti vox *Judicium.* Charta Hugonis Ducis Burgundiæ pro Belnenſi Communia an. 1203. apud Perardum in Tabulis Burgundicis pag. 275. *Si duellum victum fuerit, in diſpoſitione mea erit. De Juiſio fiet, ſicut & de duello.* Eadem habentur in Chartis Communiæ Monbarrenſis an. 1231. & Sinemurenſis an. 1276. apud eumdem pag. 420. 531. Charta pro Communia Sueſſion. apud eumdem, p. 337. *Si quis de Communia, cujuſcunque dominii ſit, adramitionem Juiſii per manum Majoris fecerit, dominus ejus inde eum retrahere non poteſt.* [Sic legendum pro *ad ranutionem imſii.* Ex his etiam emendanda vox *miſio* quod pro *juiſio* perperam legitur apud eumd. Perardum pag. 334. ut & vox *iniſium*, quæ, ſi fides eſt librario, non ſemel habetur in Chartulario Divionenſi.] Vide *Judicium.*

¶ JUJU, apud Arabes, Species accipitris, eadem quæ Hebræis *Aja*, Æſalon Suetonio, noſtris *Emerillon*, de quo Anonymus apud Damirem: *Juju celer & pernix, cujus oculi ſunt fere ſuaves, & pupillæ tanquam torno expolitæ, pluſquam ſapphirus.*

¶ JUJUBA, Pruni vel olivæ genus, Gall. *Jujube*, Ziziphum. Peruſinus in Vita B. Columbæ Reatinæ, to. 5. Maii pag. 342. * *Porrexitque illis zizyphas, Jujubas dicunt, quas ſervabat in gremio.*

¶ IULCA, *Fiſſilia.* Gloſſ. Iſid. pro *Hiulca.*

JULEP, Conſtantino Africano de Morbor. curat. c. 10. dicitur *Sirupus de ſola aqua & ſaccaro.* [Paſſim vero ſumitur pro quavis diſtillata aqua ſeu decocta ac dulcorata. Sebaſtianus Peruſ. in Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 382. * *Reficiebatur tantummodo pura aqua: ſemel per obedientiam, proprio Sacerdote jubente, oblatum Julep guſtavit, poſtea omnino neglexit.* Etymon ducunt vel ab Arabico *Giulep*, vel à Græco ζουλάπιον.]

JULIA, Modus agri. Julianus Anteceſſor. Conſtit. 124. §. 1. *Pro ſingulis jugeribus, vel Juliis, ſive centuriis, &c.* §. 3. *Exactores tributorum plenarias, vel ſecuritates, ſive apochas faciant, per quas ſignificent non ſolum quantitatem pecuniarum vel ſpecierum ſuſceptam, ſed numerum jugerorum, vel Juliarum, vel centuriarum, &c.*

JUMAGIUM. Secunda pars Hiſt. Hieroſolymitanæ an. 1120. *Venditores vel tritici, vel leguminum, omnes intra portas Iheruſalem ab omni conſuetudine abſolvit, ipſam modii mercedem, quam Jumagium vocant, remittens.* Sed videtur legendum *minagium.* Vide in hac voce.

JUMENTUM, Equa, noſtris *Jument. Prægnum Jumentum*, in Lege Aleman. tit. 72. 73. In tit. 70. §. 4. *Jumentum*, equo & caballo mediano opponitur. *In troppo de Jumentis ductricem involare*, tit. 72. [Conſuetud. Brageriaci art. 96. *Item ſi quis accommodaverit roncinum ſeu Jumentum pro equitando, &c.*] *Cum Jumento coire*, in Capit. Caroli M. lib. 6. §. 27. Mirum autem, inquit Perionius, cur equam *Jument* vocaverimus, præſertim cum *Jumentum*, unde illud noſtrum ductum eſt, totum genus contineat beſtiarum, quæ onus & ſarcinas geſtant, cujus quidem rei ea ratio afferri poteſt,

quod præſtantia ſit in equis. Vel potius *Jumenta* potiſſimum dicta, quæ ſub jugo ad aratrum ponuntur, quaſi Jugamenta. Gloſſ. Lat. Gr. *Jumenta*, ζεύγματα.

¶ JUMENTA. fem. gen. Charta Thomæ Abb Sangerman. an. 1250. apud Lobinell. to. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 207. *Pro quolibet bove ſive vacca* XII. *denarios, de Jumenta fœta ſex den. in menſe Mayo annis ſingulis nobis ſolvere tenebuntur.*

¶ JUMENTICULUM, diminut. *jumenti. Caballos & Jumenticula noſtra*, in Teſtam. S. Aredii Abb. Altanenſis, apud Stephanot. to. 1. Fragm. MSS.

JUMENTARIUS, *Agaſo*, ἐπικτηνίτης, in Gloſſ. Gr. Lat. [in aliis κτηνοτρόφος, Qui paſcit jumenta. MSS. Sangerman. *Jugmentarius*, κτηνίτης.] *Cuſtos jumenti*, Jo. de Janua. Vita Aldrici Epiſc. Cenom. p. 25. *Et in Cipido atque Belino eos, quos Jumentarios dicunt, cum redditione cenſus, quem ſingulis annis ſolvere noſcuntur, id eſt, mel & ceram, & in Cabanido eos, quos Porcarios vocant.* [Chron. Farfenſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 439. *Donatus Jumentarius juxta ipſam viam tenet aliam petiam.*]

¶ JUMENTARIORUM COLLEGIUM memoratur in veteri lapide to. 1. Operum Poſthum. Mabillonii pag. 300.

JUMENTARIUM, κτηνοςάσιον, in Gloſſ. Gr. Lat. ſtabulum jumentorum.

¶ JUNCARE, Locum floribus, vel *juncis* ſpargere, Gall. *Joncher*. Ordinarium S. Laudi Rotomag. ad calcem Libri Joannis Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 346. *Incortinatur altare S. Johannis & Juncatur.* Uſus Abbatiæ Sangerman. in Probat. Hiſtor. ejuſdem pag. 149. *Subeleemoſynarius debet facere chorum Juncari de yerre.* Vide *Jonchare* & *Juncus*.

JUNCARIA, Locus paluſtris, ubi junci crebri naſcuntur. Vide Edw. Cokum ad Littletonem pag. 5. *Jucina*, apud Innocentium & Marcum Baronem Agrimenſores, *loci paluſtres*. Willelmi Ghiſnenſis in Chronico Andrenſi pag. 631. *Ita ſane quod nec in aqua, nec in aquario, Junco, nec in terra, vel pratis ejuſdem ſtagni . . . aliquid juris de cætero habere poſſimus.* Adde pag. 637. [*Cum piſcariis, turbariis, Juncariis & communibus paſturis*, apud Th. *Blount* in Nomolexico. Le Roman *d'Athis* MS.

Sont venues à la riviere,
Trouvent les prez & la Jonciere,
Et grant place pour herbergier.]

JUNCATA, *Lac concretum, & juncis involutum*, Joan. de Janua: Gall. *Jonchée*, [*Jonchie*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.] Conſtantinus African. l. 8. Commun. locor. medic. cap. 11. *Juncaticum* (apoſtema) *eſt ſimile Juncatæ de lacte factæ.*

JUNCATICA, Inſtrumentum ex juncis ad capiendos piſces. Tabular. Vindocinenſe Thuani Ch. 37. *Adeo ut Juncaticas, in aqua illa ad capiendos piſces ab hominibus noſtris aptatas, diſrumperet, & piſces aſportaret.* Vide *Junchia*.

¶ JUNCHETUM, Juncetum, Locus juncis conſitus, Gall. *Jonchaie*. Charta an. 1301. ex Archivo Eccl. Dolenſis: *Decimas Junchetorum & roſetorum arreſtari fecimus.*

¶ JUNCHIA, ut *Juncatica*, Inſtrumentum ex juncis ad capiendos piſces. Vide locum in *Tribula*.

¶ JUNCINA. Vide *Juncaria*.

JUNCTA, JUNCTARIUS, SUPRAJUNCTARIUS. Vitalis Epiſcopus Oſcenſis, de magiſtratibus ſuæ ætatis in Aragonia: *Sunt etiam Suprajunctarii ſuper Junctas, id eſt, populorum turmas, à domino Rege quaſi Paciarii conſtituti; quorum eſt ipſas Junctas, cum neceſſe fuerit, evocare, & ſi eas exercitum facere contigerit, vel repentinum concurſum, Appellitum vulgariter nuncupatum, ipſas Junctas, ſive populum gubernare. Qui debent fidejuſſores dandos Junctis, & cautiones recipere pro eiſdem, & pignorare eos, qui ad exercitum non vadunt, vel concurſum non exierunt ſuæ Junctæ. Caveant tamen Junctarius, atque Junctæ, quia ſi quis damnum in ſuis poſſeſſionibus, vel rebus pecuniariis duxerit infligendum, niſi prius per Juſtitiam alicujus villæ domini Regis, quam id faciant, ſententialiter fuerit judicatum, totum damnum, quod fecerint, dupli reſtituere compellentur.* Reliqua vide apud Blancam in Commentar. Rerum Aragon p. 784. Oyhenardus in Notitia Vaſconiæ lib. 1. cap. 6. *Junctas* à Latino *Jungere* dictas putat, quaſi *uniones*: quibus præerant *Suprajunctarii*, à populo electi, & à Rege confirmati, quorum munus erat in latrones, graſſatores, ac ſicarios conjuratas populorum acies educere: unde *Paciarii*, etiam dicuntur apud Michaëlem *del Molino* in Repertorio p. 232. col. 3. Idem in voce *Miles*: *Milites Aragoniæ tenentur ſequi Paciarios contra fractores pacis.* Sunt autem in Aragonia *Suprajunctarii* quinque, *quia quinque ſunt Junctæ Aragonum*, videl. *Juncta Cæſarauguſtæ, Oſcæ, Suprarbii, Exeæ, & Tiraſonæ*, ut idem Scriptor tradit in voce *Suprajunctarii*: ubi præterea obſervat, in Ripagurcia & Suprarbio primitus fuiſſe magiſtrum, qui *Paciarius Cataloniæ* dicebatur; ſed poſtmodum ſtatutum, ut is *Suprajunctarius* vocaretur. *Vicarii & Paciarii Cataloniæ*, habentur præterea l. 1. Foror. Aragon. pag. 13. V. Edit. 1624. Sunt porro ii meri executores, neque habent aliquam cognitionem cauſarum. Vide *Hermendatum*, & *Hueſium*.

☞ Junctæ nomen hodie retineri apud Hiſpanam Curiam narrat Carolus de Aquino, ſed non idem eſſe officium Junctarum. Sic autem appellant, inquit, varios conſiliariorum cœtus, qui cauſas cognoſcunt, & regnorum aut regiorum redditiuum ſecuritati invigilant. Ita apud Anglos *Juncto* dicitur cœtus conſiliariorum.

¶ JUNCTA, Conventus ad tractanda negotia. Codex MS. S. Martialis Lemovic. apud Stephanot. to. 2. Fragm. MSS. de modo Synodi celebrandæ: *Antequam Epiſcopus in Synodum procedat, duo majora ſigna ſonant, quod ad Junctam provocant, propter Clericos in unum congregandos.*

¶ JUNCTOR, f. Lignarius faber, qui ſubtilius politiuſque concinnat & *jungit* opera lignea, Gall. *Menuiſier*. Litteræ Eduardi IV. Regis Angl. ann. 1476. apud Rymer. to. 12. pag. 28. col. 1. *Tam ad ſufficiens cariagium pro conductione feretri præcariſſimi Patris noſtri Richardi Ducis Eborum pro ſepultura ſua ordinati, quam ad carpentarios, Junctores, pictores, candelatores, qui in hac parte neceſſarii fuerint, &c.* Rurſum occurrit col. ſeq. Gloſſ. Græc. Lat. ζευκτής, *Junctor*.

JUNCTUM, vel JUNCTA, Menſuræ ſalariæ ſpecies. Monaſticum Anglican. to. 2. p. 99. *Et de tribus manſuris terræ in Wigornia, & de decem Junctis ſalis in Wickio, cum duabus ſalinis & ſuiſtallo.*

JUNCTURA, JC. Anglis, eſt pactorum cumulatio, aut pacti ad pactum adjectio, inquit Cowellus l. 3. Inſtit. Juris Angl. tit. 23. §. 1. & 2. qua ſcil. plura pacta de eadem re in ſtipulationem deducuntur. Vide Bracton. lib. 3. tract. 1. c. 2. §. 1. Fletam lib. 2. c. 60. §. 2. & Briton. c. 28. Quid vero Latinis Scriptoribus ſit *Junctura*, habes apud Jacob. Gothofredum ad leg. 6. Cod. Th. de Scænicis. Vide *Conjugla*.

JUNCTUS, Modus agri. Vide *Juctus*.

¶ JUNCUS, majoribus feſtis ſparſus in Eccleſia & alibi. Conſuetud. MSS. S. Auguſtini Lemovic. fol. 14. *Inſeſto S. Auguſtini... Præpoſitus debet recipere Juncum qui debetur ex conſuetudine ad parandum Chorum & Capitulum.* Codex MS. Montis S. Michaelis annorum circiter 400. *Eleemoſynarius tenetur etiam invenire Juncum in magnis feſtivitatibus... in Choro & in Clauſtro.* Vide *Juncare* & *Vinecum.*

¶ JUNDRAGIUM. Vide *Junioratus.*

¶ JUNGENS, f. Confluens ubi fluvius alteri *jungitur*, vel locus fluvio *junctus* & contiguus. Privilegium Monaſterii Rivi-pullenſis, to. 3. Concil. Hiſp. pag. 166. col. 2. *De quarto vero latere finit in ipſo Jungente vel in fluvium Seger.*

¶ JUNGERE, Pervenire, aſſequi, Gall. *Joindre*, Ital. *Giungere.* Acta S. Franciſcæ Rom. to. 2. Martii p. 143.* *Plane incedit, ſed cito Jungit.* Chronic. Parmenſe apud Murator. to. 9. col. 860. *Dominus Landus Junxit Parmam die martis* VII. *intrante Februario.* Vide *Conjungere.*

¶ JUNGLA, ἡνίαι ζευτικαί, in Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. *Habenæ jugales*, in Supplem. Antiquarii. Martinius habet *Jungula.* Laurent. in Amalthea: *Jungula, Jungla, Jugla.* Vide *Conjugla.*

¶ JUNIBARUS, Juniperus, ut puto, Gall. *Genevrier*, Ital. *Ginepro.* Chronicon Jacobi Malvecii apud Murator. to. 14. col. 899. *Arborem Junibarum plantavit, de quibus plantulæ exortæ ſunt, &c.*

¶ JUNICULA, Juvenca, Gall. *Geniſſe.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 90. v°. col. 1. *Geningus... habet de terra arabili bun.* IIII. *ſolvit.... ad tertium annum Juniculam.* Vide *Junix.*

JUNIOR, pro Novus. Odo Foſſatenſis in Vita Burchardi Comitis Corboilenſis ann. 1028. *Cætera vero ſunt, id eſt, contra caſtellum S. Exuperii, & in Juniori & in veteri Corboilo, & in Ateias, & Soſiaco.*

JUNIORES, Tyrones, in re militari, apud Symmachum lib. 6. Epiſt. 58. Vegetium lib. 1. c. 7. lib. 2. cap. 5. & in Cod. Th. de Tyronibus, & alibi non ſemel, in Notitia Imperii, &c.

JUNIORES in re politica, dicti quivis inferioris gradus, qui aliis, *ſenioribus* ſcil. ſuberant ratione dominii, vel juriſdictionis. Lex Alemann. tit. 78. §. 1. *Si paſtor porcorum, qui habet in grege 40. porcos, & habet canem doctum, & cornu, & Juniorem, occiſus fuerit, &c.* §. 5. *Si coquus, qui Juniorem habet, occiditur.* Id eſt, paſtorem & coquum alium ſibi ſubditum. Capitul. 1. an. 810. & lib. 3. Capitular. cap. 63. *De vulgari populo, ut unuſquiſque ſuos Juniores diſtringat, ut melius obediant, &c.* S. Columban. Epiſt. 4. ad Bonif. *Liceat cum Junioribus veſtris ſollicitare vos pro zelo fidei, pro amore pacis, &c.* Hincmarus de Ordine Palatii cap. 17. *Et quamvis ſub ipſis, & ex latere eorum alii miniſteriales fuiſſent, ut Oſtiarius, Saccellarius, Diſpenſator, Scapoardus, vel quorumcunque ex eis Juniores aut decani fuiſſent, &c.* Atque ita intelligenda vetus Charta apud Vadianum & Goldaſtum in Alemannicis: *Ego Wildebold ſenio meo providens, & ei, quæ illud comitari ſolet, penuriæ, trado ad Monaſterium S. Galli... terrulam meam, quam habeo in Uzonvillare, hoc eſt, 20. jugera, eo pacto ut ipſa terrula ad domum peregrinorum ſerviat, & ego ibi in domo hoſpitum ſuſcipiar, & uſque ad finem vitæ meæ ibi victum & veſtitum habeam ſicut primus illorum Juniorum, hoc eſt, omnibus annis veſtimentum lineum, & aliud laneum, & alias impenſas accipiam, ſicut cæteri in ipſo miniſterio.* Quæ vox ultima ſatis arguit *Juniores Monaſterii*, Monaſterio ipſi miniſtraſſe, quomodo *Oblatos*, Laïcos & *Converſos*, de quibus ſuis locis.

JUNIORES eodem ſenſu appellantur in veteribus Tabulis Regum noſtrorum, atque adeo à Scriptoribus medii ævi, magiſtratus ac officiales Comitum, vel judices inferioris ordinis, qui majoribus ſuberant. Hinc frequens formula in Chartis regiis: *Neque vos*, (Comites) *neque Juniores veſtri, aut ſucceſſores, nec ulla judiciaria poteſtas, ad audiendas altercationes ingredi, aut freda de qualibet cauſa exigere, vel manſiones, & paratas, vel fidejuſſores tollere præſumatis*, in formulis Bignonianis & Lindenbrogianis, in Chronico Farfenſi p. 652. apud Continuatorem Aimoini lib. 5. cap. 1. Beſſium in Regib. Aquitan. p. 40. in Ducib. Aquitan. p. 155. Sanjulianum in Hiſt. Burgund. pag. 242. Roverium in Reomao p. 71. & alios paſſim. [Præceptum Dagoberti Regis Fr. an. 630. apud Mabill. to. 3. vet. Analect. p. 217. *Ideo per præſentem præceptionem decernimus, quod in perpetuum volumus eſſe manſurum, ut inſpecta ipſa anteriorem præceptionem, nullus judex publicus, neque vos, neque Juniores ſeu ſucceſſores veſtri, neque quiſlibet ex judiciaria poteſtate, &c.*] Præceptum Ludovici Pii pro Hiſpanis: *Alius vero cenſus ab eis, neque à Comite, neque à Junioribus & Miniſterialibus ejus exigatur.* Charta Caroli M. apud Sigonium an. 802. *Quod aliqui Duces, eorumque Juniores, Caſtaldii, Vicarii, Centenarii, Venatores, &c.* Ita *Comites & eorum Juniores*, in Lege Longob. lib. 2. tit. 51. §. 8. l. 3. tit. 5. §. 2. & lib. 3. tit. 12. §. 1. *Audivimus etiam, quod Juniores Comitum, vel aliqui miniſtri Reipublicæ, ſive etiam nonnulli fortiores vaſſi Comitum, aliquas redditiones vel collectiones.... à populo exigere ſolent.* Capitulare 1. Caroli M. an. 802. cap. 25. *Ut Comites & Centenarii omnes ad juſtitiam faciendam compellant, & Juniores tales in miniſteriis ſuis habeant, in quibus ſecuri confidant, quia legem atque juſtitiam fideliter obſervent, pauperes nequaquam opprimant, &c.* Ex quibus ſatis perſpicuum fit, ejuſmodi juniores functos fuiſſe officio judicum ſed pedaneorum.

¶ JUNIORES, Gall. *Juveigneurs*, Nobilium natu minores, Gall. *Cadets.* Vide infra in *Junioratus.*

JUNIORES, in ordine Eccleſiaſtico, ſunt ii, qui inferioris gradus ſunt: verbi gratia in Concilio Emeritenſi c. 5. *Diaconus* dicitur eſſe *Junior Preſbytero*, id eſt, dignitate inferior. *Juniores ſub Archipresbytero*, in Concilio Turon. II. c. 19. *Presbyteri Juniores, & minus cauti*, in Capit. Carlomanni tit. 2. cap. 8. ubi opponuntur *Presbyteris prudentia temperatis.* Sed præſertim

JUNIORES videntur appellati quivis Clerici, poſt Subdiaconos, ut ſunt Lectores, Exorciſtæ, Oſtiarii, Foſſarii, &c. quos *Juvenes* vocat lex 10. Cod. Th. de Epiſcop. *Clericis ac Juvenibus præbeatur immunitas.* Notæ Tyronis pag. 99. *Epiſcopus, Papa, Presbyter, Archipresbyter, Diaconus, Archidiaconus, Subdiaconus, Junior, Foſſarius.* Concilium Autiſiodor. & Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 21. *Quicunque judex aut ſæcularis adverſus Presbyterum aut Diaconum, vel quemlibet de Clerico aut de Junioribus, abſque audientia Epiſcopi injuriam... inferre præſumpſerit.* In Addit. 4. Ludovici Imp. c. 61. eadem pæne habentur: *Neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum, aut Juniorem Eccleſiæ.* Teſtamentum S. Remigii, apud Flodoardum: *Subdiaconibus ſolidos duos, Lectoribus ſolidos duos, Oſtiariis & Junioribus ſolidos duos dari jubeo.* Ubi *Lectores* & *Oſtiarii* videntur ſuperiori Eccleſiaſtico ordini accenſeri, & à *Junioribus* diſtingui: quo tamen nomine *Lectores* intelligi arguit Concil. Vaſenſe I.

can. 1. ubi *Juniores Lectores* dicuntur. Generatim vero inferiores iſtius ordinis Clerici, ut Acolythi, *Juniores Clerici* appellantur in Concil. Valentino ſub Damaſo PP. apud Gratianum de Conſecrat. diſt. 4. in Concilio Carthaginenſi can. 36. in Conc. Epaonenſi can. 15. Aurelian. V. cap. 6. Turon II. c. 12. Autiſiod. c. 43. Vel *Inferiores Clerici*, in Concilio Milevit. can. 22. *Juniores Eccleſiæ*, in Concil. Pariſ. V. cap. 5. in Capit. Caroli M. lib. 6. c. 154. apud Gregor. Turon. l. 5. c. 27. vel denique *Clerici Junioris ordinis*, in Concil. Pariſ. V. cap. 7. *Minores Clerici*, quibus opponuntur *Majores*, apud Gregor. Turon. lib. 5. cap. 49. Fortunatus lib. 2. Carm. 10.

In medio Germanus adeſt Antiſtes honore,
Qui regit hinc Juvenes, ſubrigit inde ſenes.

In l. 10. Cod. Theod. de Epiſcop. *Juvenes* Clericis junguntur, *ut Eccleſiarum cœtus concurſu populorum ingentium frequentetur, Clericis ac Juvenibus præbeatur immunitas.* Ubi juvenes infimi ordinis Eccleſiaſtici fuere, quanquam haud bene conſtat, qui ſic dicti fuerint. Paulo latius, ni fallor, Adalbero Laudunenſis in Carm. ad Robertum Regem:

. . . *Fratrum Laudunicus ordo,*
Flos Juvenum, fructuſque ſenum te mente ſalutat.

In Concil. Arelat. V. cap. 6. & in Conciliis Afric. *Seniores* dicuntur Epiſcopi & Sacerdotes, qui γέροντες, in Cod. Canonum Eccleſ. Afric. cap. 100. Vide Cujac. ad Novell. 3.

¶ JUNIORES in Monaſteriis ii vocabantur qui alterius in officio adjutores erant, v. g. Subcamerarius *Junior* nuncupatur in Spicil. Fontanel. MS. pag. 232. *Camerarius vel ejus Junior qui clavem portat cameræ, . . . nunquam deeſſe debet.*

JUNIORATUS, Eccleſia, ſeu Beneficium Eccleſiaſticum, quod *Junioribus* Clericis dabatur: vel reditus, qui in Eccleſiis *Junioribus* Clericis, & in minoribus conſtitutis ordinibus aſſignabatur. Ita Souchetus, à quo non diſſentit Boſquetus. Vaſſorius vero longe probabilius *Junioratum* putat eſſe quamlibet Eccleſiam, ſeu potius Eccleſiæ curam, quæ à perſonatu dependet: *Vicariatum* vulgo dicimus; quod exerte docet Charta Baldrici Epiſc. Noviomenſis an. 1103. ab eo allata p. 797. *Hæc altaria à perſonatu libera conceſſimus, . . . tali cum tenore, ut Synodalia jura, ſicut antea, Epiſcopo, vel ejus miniſtris ſolvant, & Presbyteri, qui Junioratum ab Eccleſia Abbatiſſæ ſuſceperint, quotiens alter alteri ſucceſſerit, vel aliquo caſu illos mutari oportuerit, ab Epiſcopo ſive Archidiacono curam ſuſcipiant, &c.* Charta Richerii Archiep. Senonenſis in Tabul. S. Martini de Campis: *Junioratus autem Eccleſiæ, quem Presbyteratum appellant, ſicut hactenus integer permaneat.* Tabularium Vindocinenſe Thuani Ch. 7. *Noſſe debetis . . . Tetbaldum de Vindocino filium Letherii calumniam nobis intuliſſe, ſuper Junioratu Eccleſiæ de Navoil. . . dicendo ſcilicet, nec Robertum de Marcilliaco ſocerum ſuum, à quo memoratam comparavimus Eccleſiam, Junioratum illum nobis vendidiſſe.* Ivo Carnotenſis Epiſt. 286. *Super hæc dedimus Junioratum Eccleſiæ de Pontegodonis, cum omnibus domibus noſtris.* Necrologium Eccleſiæ Carnotenſis 10. Kl. Jan. ubi de eodem Ivone Epiſcopo: *Junioratus omnes hujus Eccleſiæ & precarias in communes redegit uſus, & eas in poſterum perſonis diſtribui tam ſuo quam Apoſtolico privilegio vetuit.* Exſtat in Adverſariis Ducheſnianis apographum Chartæ Bartholomæi Archiepiſcopi Turonenſis, in quo hæc verba habentur: *Ea ſiquidem intentione S. Maximino ejuſque Canonicis Jundragium Eccleſiæ S. Stephani, quæ Cainone ſita eſt, integrum & abſolutum & in perpetuum ſine ulla calumnia obtinendum conceſſi.* Ubi Exſcriptor ait, in diplomatis dorſo adſcriptum, *Jundragium, hoc eſt adjunctio: nam quod Latini jungere dicunt, Galli dicunt* Joindre. Sed indubie legendum *Junioragium*, ut & in locis laudatis in voce *Vindragium*.

☞ Retinendum puto *Jundragium*, ſicque legendum eſſe loco *Vindragium*. Ut *Moindre* à *Minor*, ita olim *Juindre*, à *Junior* dictum; unde *Jundragium* efformatum, ut vocabulum Gallicum *Juindrage*, quod occurrit in Litteris an. 1290. pro Andegavenſibus, apud *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. p. 32. *Et que en la terre n'euſt point de Juindrage, ne choſe qui la vaille, par fraude ne par boidiſe.*

In Conſuetudine Britanniæ paſſim fit mentio *Juniorum*, qui *Juveigneurs* dicuntur, & feodorum, qui à *Junioribus* poſſidentur, quæ *Juveigneries*, vel *Juveignuries*, appellantur, ſeu *Junioratus*. Sunt autem *Junioratus* feuda, quæ à junioribus fratribus poſſidentur, ratione quorum homagium præſtare debent fratri primogenito. Quæ quidem *tenetura* dicitur in ea Conſuetudine art. 330. *Tenue du Juveigneur d'aiſné en parage.* Vel *en parage* & *ramage*, de qua ita Charta an. 1478. de Joanne Vice-Comite *de Quoitiven & de Truegnedac: Confeſſe tenir & tient en ramage de noſtre dite Cour de Parlament toutes & chaſcunes les terres.* Et infra: *Et à cauſe d'iceaux il doit obéir à noſtre dite Cour de Parlament, comme homme ramager & Juveigneur à l'aiſné, &c.* Atque is junioratus ſi in extraneam manum tranſeat, tunc dicitur *Tenuë en Juveignerie ſans parage*, vel *Tenuë en Juveigneurie ſimple*, art. 331. & 342. Neque tamen primogenitus jus ullum habet ſuperioritatis in juniores, neque venditiones ſeu laudimia, neque *rachetum* aut *relevium* ab iis poteſt exigere; ſed dominus ſuperior, art. 330. 341. Tenentur autem *Juniores*, qui tenent ejuſmodi feuda per *fratriagium* à primogenito, non modo homagium eidem præſtare, cujus forma deſcribitur art. 334. 335. ſed etiam domino ſuperiori, *ligium* nempe, quale præſtatur à primogenito: qui autem *Junioratum ſimplicem* tenet, homagium præſtat proximo domino, perinde ac ſuperiori, art. 331. [Conſule Gloſſarium juris Gallici in voce *Juveignerie.*]

JUNIORES, longe alia notione, in Charta Ludovici VII. Regis Franc. an. 1147. pro Bellovacenſibus, apud Loiſellum p. 272. *In unoquoque molendinorum duo Juniores tantum erunt: quod ſi aliquis plures Juniores, vel alias malas conſuetudines in molendinis imponere voluerit, & inde clamor ad Pares venerit, adjutores ei erunt qui inde clamaverit, &c.* Similis Charta Gallica pag. 280. *Adecertes en un chacun des moulins deux Joënnes ſeront tant ſeulement: que ſi aucuns pluſieurs Joënnes, ou autres mauvaiſes couſtumes veut impoſer és moulins, & de ce clameur vient aux Maire & Pairs, &c.* Tabular. S. Dionyſii Novigenti: *Junioratus autem ſic ei conceſſus eſt, ut Juniores in molendinis mitterent; ſed ab eis coram Priore vel Monachis fidelitatis ſacramentum acciperent. Quod ſi ipſi, vel Juniores eorum committerent aliquando, de ſuo vel Juniorum ſuorum commiſſo coram Monachis reſponderent.*

¶ JUNIS, νέος, in Onomaſtico apud Martinium. Ex juvenis vox contracta.

JUNIX, Vitula, junior vacca, δάμαλις, in Gloſſ. Lat. Gr. Gall. *Geniſſe.* Papias: *Junices, boves juvenes.* Alexander Iatroſophiſta l. 2. Paſſionum: *Qualia ſunt bubula & de junice pedes.* Ubi Gloſſæ MSS. *Junices vitulæ.* Vox Latinis nota.

¶ JUNQUARE, ut *Joncare*, Gall. *Jончer*, Locum floribus vel juncis ſpargere. *Purgatur Monaſterium & Junquatur ter in anno*, in Indice MS. beneficiorum Eccleſiæ Conſtantienſis fol. 38.

JUNTAS *de Relono facere*. Vide *Adramire*.

¶ JUNUS, *Animal quadrupes*. Amalthea.

JUPA, Veſtis talaris ſpecies, noſtris *Jupe*. Regula Ordinis Canonicorum S. Marci de Mantua, in Regeſto Alexandri IV. PP. anni 7. Epiſtol. 24. ex Bibl. Regia: *Sufficiant cuilibet Clericorum una capa, nova cotta linea, duo ſcapularia lanea, duæ tunicæ, unum ſcapulare pelliceum, una pellis, & unum pelliceum ſine Jupa: verumtamen in arbitrio ſit Prioris pro Jupa tertiam tunicam Fratribus providere, &c.*

¶ Juppa. Conſtitutiones Frederici Regis Siciliæ c. 107. *Comites, Magnates, Barones, Milites & uxores eorum poſſint habere in æſtate guarnimentum unum de ſerico, ſub eo farſetum, vel dublectum ac Juppam de ſerico.*

¶ Joppa. Reformatio Mellicenſis in ejuſdem Monaſterii Chronico pag. 359. col. 2. *Non utantur camiſia linea, ſed lanea tantum, nec bambaſio vel Joppa, neque pileo foderato cum pellibus.* Diarium Belli Huſſitici apud Ludewig. tom. 6. p. 197. *Item ex eadem pertinacia ſacras pro cultu divino deputatas veſtes tollebant, de caſulis ornatibuſque Joppas vel Joppularum manicas... fieri in magnum ſcandalum procurabant.*

Jopula, Eadem notione, in Concilio Salzburgenſi an. 1420. cap. 6.

¶ Juparellum, Eodem intellectu. Chron. Dominici de Gravina apud Murator. to. 12. col. 600. *Dux autem Guarnerius... diſcalciatis pedibus tantum caligas ſecum habens & Juparellum in dorſo, &c.* Et col. 684. *Ceperunt ipſum Epiſcopum habentem tantum Jupparellum in dorſo & ſtivalia in pedibus ſuis.*

Jupellum, Picardis *Jupel*, aliis, *Jupon*, Sagum militare. Alexander IV. lib. 5. Ep. 172. ad Hoſpitalarios, qua decernit ut Fratres Milites Ordinis Hoſpitalariorum chlamydes nigras deferant, ut ab aliis Fratribus ejuſdem Ordinis diſcernantur: *In bellis autem ſive in prœliis utantur Jupellis, & aliis ſuperinſigniis militaribus, quæ ſint coloris rubei, in quibus etiam Crux albi coloris ſit in eorumdem vexilli modum aſſuta, &c.*

¶ Jupileum, Ead. notione. Vide in *Epidecen*.

¶ Jupo. Statuta Eccl. Trecor. ann. 1440. tom. 4. Anecd. Marten. col. 1150. *Nullus in ordine ſacerdotali conſtitutus præſumat vel audeat Miſſam celebrare, niſi habeat caligas cum Jupone, ſeu alia veſte propinquiori camiſiæ.* In Statutis Eccl. Ambian. apud eumd. Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1226. habetur *Juppo*, eadem notione; ſed pro Thorace ſumitur in Annal. Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 389. *In qua (navi) ultra CCCLIII. guarnimenta ferri, ultra Juppones, hermos, clypeos & alia arma, multa ceperunt.* Miracula MSS. Urbani V. PP. *Erat armatus de Jupone, de tunica ferrea & jaque de veluto & cum bacineto ligato & ſtachato, ut moris eſt, braceriis & gantelletis, enſe & cultello cinctis, in pondere prædictorum arneſiorum 150. libras.*

¶ Juponus. *Hoc opus fieri fecit ars Taliatorum veſtium & Juponorum*, in Actis SS. April. to. 1. p. 806. ubi de B. Martino Eremita:

Martinus jacet hic, Miles, Eremita, Beatus:
Sartor quippe fuit, nunc Pater dicitur artis.

¶ Juponerius, Qui facit *jupones*, in Litteris Caroli V. Franc. Regis an. 1367. pro Monſpelienſibus de forma veſtium.

¶ Juppus, Thorax. Annal. Genuenſ. apud Murator. tom. 6. col. 304. *Et ſtatim Conſul Piſanus cum Bucio aſcendit galeam, & poſuit in capite elmum & Juppum in dorſo.*

☞ Harumce vocum omnium originem arceſſunt à Germanico *Juppe*, Thorax ruſticanus, vel ab Arabico *Guibba*, unde Hiſpanis *Aljuba* ad ſignificandam veſtem Maurorum thoraci ſimillimam: à Latino *Juba* vel *Jubæ*, quæ ſunt animalium crines, vel villi è collo pendentes, quibus equorum & leonum cervices operiuntur, deducit Carolus de Aquino; hinc, inquit, per quamdam analogiam & ſimilitudinem opertorii, (forte paucis probabilem,) interior veſtis, quæ ſubuculæ ſuperinduitur, dicitur *Jupa*, à voce Italica *Giubba*, & hinc *Giubbone*, *Giubbetto*, *Giubberello*.

2. JUPA, Juppa, apud Croatos, Regio; Jupanus, Regionis præfectus. Vide in *Zupa*.

¶ JUPARELLUM. Vide in *Jupa* 1.

¶ JUPATUM, pro *Lupatum*. Vide *Sciſpadum*.

¶ JUPELLUM, Jupo, &c. Vide in *Jupa* 1.

JURA, Juramentum, ſacramentum, in Fœdere inito inter Sanctium Pompilonenſium Regem & Almutadyrum an. 1073. apud Blancam in Comment. Rerum Aragon. pag. 635.

¶ JURABILE Feudum. Vide in *Feudum*.

¶ JURAMEN. Gloſſar. Iſidori: *Juris*, *Juramen*. Græviu ex Papia ſic cenſet emendandum: *Jus, juris, ſit ex oleo, vino, aqua ſalſa, & cæteris talibus, ut pipere. Jusjurandum, Juramen, Juratio*, cum pro jure quis jurat.

JURAMENTALES. Vide *Juramentum*, lin. *Sacramentarii apud Joannem VIII. &c.*

JURAMENTUM eſt *affirmatio vel negatio de aliquo atteſtatione ſacræ rei firmata*, ut eſt in Fleta l. 5. cap. 22. §. 1. Gregorius Nazianzenus in Iambo 15. ſeu in Definitionibus:

Ορκος δ᾽ ἐςὶν πίςωσις ἐμμέσῳ Θεῷ.

Proprie autem ita appellatur *Purgatio canonica*, ſeu à Canonibus recepta: quo nomine opponitur *vulgari*, cujuſmodi ſunt duellum, ferrum candens, & id generis aliæ purgationes, quas improbavit ſemper Eccleſia. Ejus autem effectus eſt, ut qui impoſitum delictum à ſe amoliri vult, id præſtito ſacramento diluat: cui quidem in rebus haud magni momenti, vel ſi actor aut accuſator deſit, aut nullas habeat probationes, aut habeat illegitimas, quæ non admittuntur à judice, locus datur: ut eſt in Regiam Majeſtatem lib. 4. c. 21. in Quoniam Attachiamenta c. 24. in Legibus Burgorum Scoticorum c. 30. 82. &c. Lex Bajwar. tit. 8. cap. 16. §. 3. *In his vero cauſis ſacramenta præſtentur, in quibus nullam probationem diſcuſſio judicantis invenerit.*

Etſi autem in hac purgationis ſpecie perjuria interdum fiant: ea tamen recepta eſt, quod nemo fere tam pravi exiſtimetur animi, ut coram Deo ac Sanctis veritatem reticere velit ac audeat, adeo ut ſi pejeret, Deum in ſe vindicem continuo experiatur: quod non ſemel eveniſſe teſtantur Scriptores: in primis S. Auguſtinus Epiſt. 75. 137. S. Audoënus in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 56. 59. 77. Gregorius Turonenſis, locis mox laudandis, ubi de juramentis ad Sanctorum reliquias, Willelmus Malmeſburienſis lib. 2. de Geſtis Regum Angl. c. 6. & aliquot alii. Gregorius M. Homil. 32. in Evangel. de Baſilica SS. Proceſſi & Martiniani, in qua condita erant eorum corpora: *Ad extincta namque eorum Corpora viventes ægri veniunt, & ſanantur, perjuri veniunt, & à dæmonio vexantur: dæmoniaci veniunt, & liberantur.* Vita S. Præjecti n. 20. *Cœpit namque divina virtus ad prædictorum Mar-*

tyrum corpora plurima monſtrare miracula, . . . declarabantur ſæpius Juramenta, reorum ſolvebantur vincula, &c.

SACRAMENTUM hancce purgationis ſpeciem, vulgari nomenclatura, appellari ſcribit Hincmarus de Divortio Lotharii & Tethbergæ, Interrog. 6. *Juramentum, quod uſitato nomine appellatur Sacramentum, quia in eo illud oculis fidei pervidetur, quod corporis oculis non conſpicitur.* Ivoni Carnotenſi Ep. 206. dicitur *Sacramentum purgatorium. Per Sacramentum Dei judicium exſpectare*, apud S. Audoënum in Vita S. Eligii lib. 2. c. 59. *Sacramento ſe purificare*, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 32. §. 3. *Per Sacramentum ſe defendere*, *cum Sacramento ſe purgare*, lib. 1. tit. 25. §. 49. Nithardus l. 1. an. 834. *Verumtamen haud eſt thoro regio recepta, donec ſe criminibus innoxiam, quia criminator deerat, Sacramento una cum propinquis coram plebe effecit.* Willelmus Malmeſburienſis lib. 2. de Geſtis Angl. c. 6. *Sacramento delationem infirmans, in exilium actus eſt.* Cap. 12. *Godwinum quoque obliquis oculis intuitus, ad Sacramentum purgationis compulit.*

Quod ſi res majoris eſſet momenti, non ſolus, ſeu, ut vulgo dicitur, *ſola manu ſua* jurabat reus, ſeu accuſatus: ſed alii deligebantur, qui id ipſum quod ille, perinde jurarent, vel ſaltem ſacramento affirmarent, quæ ille juraverat vera eſſe. Horum augebatur numerus pro rei vel cauſæ, de qua agebatur, momento, ut eſt in Lege Bajwar. tit. 1. c. 3. §. 1. in Lege Alaman. cap. 6. in Lege Longob. l. 2. tit. 55. §. 9. in Legibus Henrici I. Reg. Angl. c. 64. 66. 67. apud Innocentium III. lib. 16. Ep. 158. &c. Atque pro modo numeri eorum, qui jurabant, *majus* vel *minus ſacramentum* peragi dicitur in Lege Friſion. tit. 1. §. 11; 13. 14. tit. 2. §. 7. Vide Alamannica Goldaſti pag. 24.

Non tamen æque omnibus probatum, ut alii, quam ipſi à quibus de jure requirebatur, ſacramentum præſtarent. Papianus lib. Reſp. tit. 25. *Si à judice ſtatutum fuerit, aut inter partes convenerit, ut de rebus dubiis ſacramenta præbeantur, eum ſolum debere jurare, à quo aliquid repetitur, nec ab aliis perſonis ſacramenta requiruntur.*

Teſtes illi juratori adjuncti *Sacramentales* vulgo vocantur, ut in Lege Aleman. tit. 6. §. 2. tit. 36. §. 3. tit. 53. in Lege Bajw. tit. 1. c. 3. §. 1. 2. tit. 16. cap. 1. §. 2. in Lege Friſion. tit. 1. §. 2. 6. 8. 13. 14. tit. 3. §. 1. in Lege Longob. lib. 2. tit. 21. §. 9. tit. 55. §. 2. 3. 14. 33. &c. Notitia Judicati, in Tabulario Caſaurienſi: *Et dedit ei guadiam jurare cum ſuis legitimis Sacramentalibus, ſicut Lex eſt.* Vide Diplomata poſt Chronic. Reicherſperg. pag. 39. 40. *Conſacramentales*, in Capitul. Caroli M. l. 3. c. 58. & in Legibus Henrici I. Reg. Angliæ cap. 64. 66. 87.

Sacramentarii, apud Joannem VIII. PP. Epiſt. 228. *Juratores*, in Lege Salica tit. 55. §. 1. 3. 8. in Pacto Childeberti §. 2. 8. in Lege Aleman. tit. 6. §. 5. in Lege Ripuar. tit. 31. §. 5. Longob. lib. 1. tit. 9. §. 37. tit. 17. §. 1. l. 2. tit. 41. §. 7. tit. 55. §. 30. in Capit. Caroli M. lib. 3. tit. 64. &c. *Conjuratores*, in Lege Salica tit. 50. §. 3. in Lege Friſionum tit. 14. §. 2. Alemannica tit. 50. §. 3. in Capitularibus Caroli Magni lib. 4. cap. 26. 74. lib. 5. cap. 150. in Lege Longob. lib. 2. tit. 51. §. 15. in Capitul. ann. 829. cap. 6. Addit. 5. cap. 301. & Concilio Moguntiacenſi ann. 888. c. 23. &c. Unde *Conjurare* pro id generis ſacramenti adimplere, quod una omnes jurarent, in Lege Salica tit. 59. apud Marculfum lib. 1. Form. 18. 38. in Formulis incerti Auctoris c. 5. in Formulis ſecundum Legem Rom. c. 30. 40. & apud ſanctum Audoënum in Vita S. Eligii lib. 2. c. 55. Dicuntur denique *Purgatores*, apud Andream Suenonis in Legib. Scaniæ l. 7. c. 3. *Compurgatores*, apud Innocentium III. l. 16. Ep. 158. & c. 9. & 13. de Purgatione canonica. *Juramentales*, apud eumdem Andream Suenonis lib. 5. c. 6. lib. 6. c. 10. 13. lib. 7. c. 2. 3. 4. 5. 8. 9. 13. l. 15. c. 3. l. 16. c. 3.

Ejuſmodi autem eſſe debebant *Sacramentales* & *Conjuratores*, qui pro viris *bonis* haberentur, ſeu *legalibus*, vel *legitimis*, & teſtimonium perhibere *idoneis*; ac proinde eſſent *credibiles*, & qui *nullis accuſationibus fuiſſent infamati*, ut eſt in Legibus Willelmi Nothi vernaculis cap. 16. & in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 64. *ita idonei, quibus nullum poſſet crimen imponi*, ut habet Hincmarus opuſc. 30. Unde priuſquam ad ſacramentum admitterentur, examinabantur à judicibus. Notitia an. 818. apud Perardum pag. 36. *Ante ipſos Miſſos, duodecim teſtimonia ibi præſentavit, his nominibus . . . . ipſi teſtimonia diligenter diſcuſſi fuerunt, & ſuper ipſo altario manus poſitas jurati dixerunt, &c.*

Sed maxime ejuſdem *conditionis* & *ordinis*, quibus reus, vel actor primarius, *Sacramentales* eſſe jubebantur. Formulæ ſecundum Legem Roman. cap. 31. *Similiter teſtes ſibi ſimiles viſores & cognitores, ſecundum quod ei judicatum fuit, poſt ipſum juraverunt, ut quicquid jam dictus ille de hac cauſa juravit, verum & idoneum ſacramentum dedit.* Lex Friſionum tit. 1. §. 7. *Si litus nobilem occiderit . . . cum 35. juratoribus ſuæ conditionis ſe excuſet.* Henricus Imp. de Conventione pacis publicæ anno 1051. apud Goldaſtum: *Liber, vel perſonatus ſerviens, . . . cum totidem ſuæ comparitatis teſtibus . . . . ſe expurget.* Ità ſi Preſbytero purgandi ſe ab impoſito crimine neceſſitas incumberet, tum is *Sacramentales* ſui ordinis, hoc eſt, Preſbyteros producere tenebatur. Leges Henrici I. Reg. Angl c. 64. *Sacerdos, qui regularem vitam ducat, in ſimplici accuſatione ſolus, in triplici, cum duobus ordinis ſui juret. Diaconus in ſimplici compellatione, cum duobus: in triplici, cum ſex Diaconibus ſe allegiet. Plebeius Sacerdos purget ſe ſicut regularis Diaconus. Presbyter ab Epiſcopo vel Archidiacono ſuo accuſatus, ſe ſexto juret Sacerdotum legitimorum ſicut ad Miſſam paratorum.* Fori Oſcæ an. 1247. fol. 36. *In nullis aliis proditionibus debet quis ſe ſalvare per conſimilem, ſed per parem. Sciendum tamen eſt, quod talis eſt par, quod valeat tantum in genere, quantum qui reptatus fuerit, & quod tantum valeant bona ſua, & quod ſint conſimiles corporis; aliter autem non eſt par.* Infinita proſtant hujuſce ritus decreta & exempla, in Lege Bajwar. tit. 6. c. 15. in Capitulari Aquiſgran. ann. 803. c. 7. in Capitularib. Caroli M. lib. 5. c. 34. in Concilio Moguntiacenſi an. 888. c. 23. Erfordienſi an. 932. c. 4. Londonienſi an. 1108. c. 4. in Legibus Presbyterorum Northumbrenſium ſub an. 977. cap. 47. in Codice Carolino Epiſt. 72. ſub finem, in Epiſt. Eugenii PP. 106. to. 4. Hiſt. Franc. Cauſ. 2. q. 5. cap. 12. 13. 16. 19. apud Theganum de Geſtis Ludovici Pii c. 30. Hildebertum Ep. 67. Arnulfum Lexovienſem in Epiſt. pag. 12. Hugonem Flaviniacenſem p. 199. Anſelmum Cantuarienſem lib. 3. Epiſt. 45. Ivonem Carnot. Epiſt. 206. Alexandrum III. PP. in Appendice ad Concilium Lateranenſe III. cap. 15. Celeſtinum III. PP. Epiſt. 5. 13. Gregorium IX. lib. 5. Decret. tit. 33. c. 5. 8. 10. 12. Sugerium Ep. 106. 147. Gualterum Tervanenſem in Vita Caroli Comitis Flandr.

Flandr. cap. 15. Florentium Wigornienſem ann. 1130. Rogerum Hovedenum pag. 739. Bractonum l. 5. tract. 5. c. 13. §. 3. in Charta Communiæ Tornacenſis §. 16. &c.

Interdum requirebatur in Sacramentalibus ſexus paritas: ita ut ſi femina ad ſacramentum compelleretur, ſui ſexus Sacramentales exhibere teneretur. Leges Hoeli Boni Principis Walliæ c. 14. *Si cujus uxor de alio infametur, & hoc tamen ſit incertum, ſeptima manu mulierum expurget. Si ſecundo infametur, cum quatuordecim. Si tertio cum quadam certitudine hoc dicatur, juramento 50. mulierum ſe expurgabit.* Cap. 17. *Si mulier negat adulterium, det juramentum 50. mulierum; &c.*

Interdum ex proximis ſeu agnatis vel cognatis Sacramentales deligebantur. Lex Bajwar. tit. 7. c. 15. *Cum 12. Sacramentalibus juret de ſuo genere nominatis, &c.* Adde Capitulare 3. anni 813. c. 9. Leges Hoeli Boni Regis Walliæ c. 26. *Fidejuſſor negans fidejuſſionem ſuam de ſeptimo proximorum ſibi redemptione negabit, &c.* Cap. 27. *Juret tamen de ſeptimo proximorum ſibi in redemptione ſuper ſepulcrum debitoris, ſi poſſit invenire, ſin autem ſuper altare dedicatum, quod illi rem ſuam vendidit, & quod ipſe pro fidejuſſore fuit.* Charta Waldemari Daniæ Reg. an. 1163. apud Petrum Reſenium in Notis ad Jus aulicum Canuti II. Regis Daniæ p. 643. *Si autem primo incuſatus fuerit excuſatus, & actor alium incuſaverit, ille juramento 12. cognatorum ſuorum ſe purgabit.* Adde Opuſc. 30. Hincmari Rem. p. 335.

Nominabantur autem *Sacramentales* interdum à reo, interdum ab accuſatore. Ac ab accuſatore quidem: Lex Alamannor. tit. 6. §. 2. *Tunc debet homo, qui cauſam requirit, tres electos denominare, & ex denominatis tribus licentiam habeat excuſator rejicere duos, tertium vero non licet rejicere.* Adde §. 5. Non licebat tamen accuſatori teſtes eligere *abſque ſuo Cauſatore*, ut eſt in Capitulari 2. ann. 805. c. 11. lib. 3. Capitularium c. 10. ubi pro *Cauſatore* Capitulare quartum Caroli M. ann. 805. perperam præfert *accuſatore*. Lex Longobardorum l. 2. tit. 55. §. 5. & Edictum Rotharis Regis tit. 109. §. 1. 3. *Ad Evangelia juret cum 12. aliis ſuis, id eſt, Sacramentalibus: ita ut ſex illi nominentur ab illo, qui pulſat, & ſeptimus ſit, qui pulſatur, & quinque quales voluerint liberos eligat, ut tamen ſint duodecim.* Hincmarus Laudunenſis Opuſc. 30. Remenſis p. 335. *Sed vos illi cum ſua tertia manu quæſiſſe denominatim tales, qui enim non curabant, ipſo reſultante quod francus eſſet, & ut liber ſe defendere vellet, & quiret, & quidem cum ita idoneis, quibus nullum poſſet crimen imponi.*

Sed & ita ab accuſatore nominabantur *Sacramentales*, ut ſi reo ob legitimam cauſam eſſent ſuſpecti, ab eo rejici poſſent, ut eſt in Lege Longob. lib. 2. tit. 21. §. 9. Andreas Suenonis lib. 7. Legum Scaniæ c. 8. *Accuſatus de furto, ſi compareat primo die juridico vel ſecundo, & pro ſe offerat per juriſjurandi religionem defenſionem virorum 12. quos actor voluerit de tota provincia nominare, oportebit actorem acquieſcere juri nominationis. Et cum 12. viri fuerint nominati, licebit reo tantum tres viros inimicitiæ cauſa ſibi ſuſpectos recuſare de nominatis 12. in quorum locum actor ſtatim tres alios nominabit.* Charta Waldemari Regis Daniæ ann. 1163. apud Reſenium ad Jus aulicum Canuti II. Regis pag. 642. *Statuentes, quod ſi quis de furto trahitur in cauſam, ſe defendat per nominatos de provincia in hunc modum, &c.* Infra: *De homicidio autem iſtud ſtatuimus, ut reus in generali placito trahatur in cauſam, & in ſecundo placito actor nominet 15. de provincia rei, de quibus illi concedimus tres excipere, &c.*

Quandoque à reo nominatos teſtatur eadem Lex Longobardorum lib. 2. tit. 55. §. 7. 14. interdum denique ſorte electos, obſervare eſt ex Lege Bajwar. tit. 16. §. 6. & ex Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 66. extremo.

Qui porro à reis eligebantur *advocati*; ut qui ab accuſatore, *Nominati*, vel *Denominati* dicebantur. Lex Alamannorum tit. 53. *Et cum 12. Sacramentalibus juret, cum 5. Nominatis, & 7. advocatis.* Tit. 24. & 28. *Cum 12. Nominatis juret, & aliis tantis advocatis.* Qui vero hiſce locis *advocati*, *electi* dicuntur tit. 6. 30. 76. & in Pacto Childeberti §. 2. 8. & in Capitul. Caroli M. l. 6. c. 109.

NOMINATI vero dicti ſæpe nude Sacramentales ab actore vel accuſatore delecti. Lex Alaman. tit. 89. *Si quis hominem occiderit, cum 12. Nominatis juret, &c.* Lex Bajwar. tit. 6. §. 2. *Cum 24. Sacramentalibus Nominatis juret in altari.* Decretum Taſſilonis de Popularibus Legibus §. 6. *Juret in Eccleſia cum tribus Nominatis Sacramentalibus.* Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 66. *Vel ita ſe allegiet: Nominentur ei 14. & acquirat ex eis undecim.* Id eſt, eligat.

DENOMINATI, apud Hincmarum opuſc. 53. *Cum Denominatis ſibi vicinis Presbyteris .... famam ſuam purget.* Fridericus II. Imp. in Charta privilegiorum urbis Ratiſponenſis an. 1230. *Is, qui reus putatur, tertia manu ſe purgabit, inter quos ſint duo, qui dicuntur Denominati.*

Incertum porro an *ſacramentum nominatum* inde dicatur, quod cum *nominatis Sacramentalibus* crimen objectum juramento diluat reus. Quippe in Legibus Willelmi Nothi vernaculis c. 16. homo liber, & qui teſtimonium habeat de legalitate, accuſatus de latrocinio, purgat ſe per plenum (*planum*) ſacramentum, *par plein ſerment*: qui vero jam infamatus fuit, per ſacramentum nominatum (*par ſerment nomed*) purgat ſe duodecima manu. Eædem Leges cap. 17. *S'en eſcondira per 36. homes leals, ſeï trenteſiſte mein.* Id eſt, purgabit ſe per 36. legales homines, ſeu trigeſima ſexta manu. Verum cum ſacramentum nominatum opponatur *Plano* in laudato §. 16. Legis Normannicæ, & *plane* etiam jurare *Sacramentales* ſeu *Conjuratores*, ac proinde *Nominatos*, obſervare ſit ex Legibus Henrici I. Regis Angl. neſcio an potius videatur exiſtimare *nominatum* inde appellari ſacramentum, quod juranti verba *nominentur* ac dictentur, utpote à lege recepta, indicta, & nominata, de qua ſacramenti ſpecie agemus mox.

Id autem ſolum jurabant *Sacramentales*, quod *veritatem credebant eum dicere, qui jurabat*, ut eſt apud Alexandrum III. PP. in Appendice ad Concilium Lateranenſe part. 8. c. 21. Innocentium III. PP. lib. 16. Epiſt. 158. Greg. IX. lib. 5. tit. 34. cap. 9. 13. 16. in ſupra laudata formula 41. ſecundum Legem Roman. in Quoniam Attach. tit. 5. §. 7. &c. Hugo Flaviniacenſis in Chronico ann. 1101. *Tuſculanus Epiſcopus .... purgationem Eduenſis ſuſcepit, Lugdunenſi proſequente, & Juramentum ejus ita confirmante: Credo Norgaudum iſtum Epiſcopum Eduenſem vera juraſſe; Cabilonenſi quoque in id conſentiente, & idem jurante.* Jura & Conſuetudines Norman. c. 125. *Secundus autem jurabit ſic: De ſacramento quod N. fecit, ſalvum fecit Juramentum, ſic Deus me adjuvet & Sacroſancta: & alii ſic jurabunt, &c.* Addam denique Chartam inſignem hujuſce moris teſtem, Stephani de Terviano, ex Regeſto Carcaſſon. f. 14. ex Camera Com-

put. Pariſ. *Ad majorem autem horum omnium & perpetuam firmitatem juratos Conjuratores fidejuſſores dono, videlicet Pontium de Olargio & alios infraſcriptos. Ego itaque prædictus Pontius de Olargio credo, quod præfatus Stephanus de Cerviano ex corde abjuret omnem ſectam, & omnem hæreſim, & amplectatur ex animo & confiteatur unitatem & fidem S. Rom. Eccleſiæ. Et ideo conjuro cum eo, & ſub jurejurando fidejubeo tibi Domino A. Abbati Ciſtertienſi, Apoſt. Sed. Legato, ſtipulanti promitto me curaturum & facturum, quod præfatus Stephanus de Cerviano omnia ſupradicta & ſingula fideliter obſervabit. Et ſi aliquando, quod Deus avertat, adverſus ſupra ſcripta venire tentaverit, & illud delictum infra 30. dies non emendaverit, ego cum ſancta Eccleſia, vel cum Principe terræ, ipſum Stephanum viriliter impugnabo, & cum eo nullam ſocietatem habebo, donec Eccleſiæ plane ſatisfecerit.* Huc etiam referri debet vetus formula de Sacramentalibus in formulis vett. cap. 33. 34. *Et duodecim conlaudantes juraverunt, & de linguis eorum legibus dixerunt.*

Quo vero pacto, ſeu quo ritu *Conjuratores* illi, ſive *Conſacramentales* & *Compurgatores* jurabant, vel ſacramenta ſua præſtabant, docet Lex Alemannica tit. 6. §. 7. *Illa ſacramenta debent eſſe jurata, ut illi Conjuratores manus ſuas ſuper capſam ponant, & ille ſolus, cui cauſa requiritur, verba tantum dicat, & ſuper omnium manus manum ſuam ponat, ut ſic illi Deus adjuvet, vel illæ reliquiæ, ad illas manus, quas comprehenſas habet, ut de illa cauſa interpellatus eſt, culpabilis non ſit.* Jejuni autem jurabant, & diſcutiebantur à judice, ut eſt in Capitulari Aquiſgran. an. 787. c. 62. in Capit. 2. an. 805. in Capit. 3. ejuſd. anni c. 11. & l. 3. Capit. c. 10. 52.

Jurare igitur *ſua manu* dicebatur teſtis, cum ſolus jurabat, nec habebat *Conſacramentales*, qui cum eo jurarent. Addit. ad Legem Friſionum §. 49. *Liceat ei, qui vulneratus eſt, ſua ſolius manu Sacramentum peragere quod tot vulnera uno ictu ei fuiſſent illata.* In Capitulis Caroli M. l. 3. *Cum ſacramento manu propria ſingula ſe idoneum facere.* Acta Alexandri III. PP. apud Baron. ann. 1177. *Comes etiam Rogerius, ſicut Archiepiſcopus fecerat, manu ſua Juravit.* Hermannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 72. *Ubi vero ei multis intervenientibus conceſſum eſt, ut ſola manu ſe Purgaret, &c.* Charta Libertatum oppidi Cellarum in Biturig. an. 1216. *Si aliquis hominum Cellenſium accuſatus de aliquo fuerit, & teſte comprobari non poterit, contra probationem impetentis per ſolam manum ſuam deculpabit.*

¶ Jurare Propria Manu, Inſtrumentum ſubſcriptione ſanctæ Crucis ſignare, munire. Vetus Scheda Abbatiæ Moiſſiacenſis: *Comes Toloſanus hanc eandem donationem ibi deveniens rogatu noſtro corroboravit, firmavit, manuque propria Juravit.*

Jurare Unica Manu, vel *cum uno Sacramentali.* Lex Bajwar. tit. 8. c. 14. §. 2. & tit. 9. c. 15. & tit. 12. cap. 6. & tit. 16. c. 6. *Sua manu, cum uno Sacramentali Jurare.* Tit. 8. c. 2. *ſe altero.* Capitulare 3. ann. 813. c. 43. *Cum uno wadio & una manu emendare ſtudeat.* Regiam Majeſtat. lib. 1. c. 8. §. 4. *Probabit quodlibet eſſonium propria manu & unica.* Statuta Willelmi Regis Scotiæ cap. 26. §. 2. *Hoc Probabit unica manu.* Ubi Skenæus, *ſuo & unius Conjuratoris ſacramento.* Charta Guillelmi Archiep. Remenſis an. 1220. pro urbe Moſomenſi: *Si læſus non poteſt habere teſtimonium ſupradictorum, ipſe Probabit ſola manu.* Et infra: *Et læſor manu ſeptima ſe purgabit.* Idem videtur eſſe, quod *Jurare*, vel *approbare uno ſacramento*, in Lege Vervinenſi ann. 1233. art. 16.

Jurare in Manu Proximi, cum quis jurat cum alio. Capitulare 3. ann. 813. c. 43. *Si quis ingenuus cum lidis raptum fecerit, eum ſuo wadio & una manu emendare ſtudeat.* Additio ad Legem Friſion. tit. 4. *Aut ſi negaverit, ſolus Juret in manu proximi. In manu lidi ſui Jurare*, in Lege Saxonica cap. 1. §. 8.

Jurare cum Duobus Aliis *id audientibus & cum eo Jurantibus*, in Regiam Majeſtat. lib. 3. cap. 21. §. 3. in Statutis Guillelmi Reg. Scotiæ c. 14. §. 3. in Quoniam Attachiamenta c. 10. §. 6. & in Conſtit. Adolphi Imp. an. 1293. apud Freherum: quod idem valet ac

Jurare Tertia Manu, in Lege Saxon. c. 1. §. 1. 6. 9. apud Hugonem Flaviniac. in Chronico p. 255. in Charta Communiæ Tornacenſis §. 9. in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. p. 232. *Jurer lui tiers de mains*, in Conſuetudine Pontivenſi art. 20. Hincmarus Laudun. *Sed vos illi cum ſua tertia manu quæſiſſe denominatim tales, qui eum non curabant.* Neſcio, an huc pertineat, quod habet Ditmarus lib. ult. p. 110. *Otto Comes prædictus in præſentiam Imperatoris & Erkambaldi Archipræſulis veniens, injuſtam uxorem ſuam tribus ſacramentis amiſit.* Vide Chartam Adolphi Imp. de Inſulis Rheni editam à Frehero.

Jurare cum Tribus Nominatis Sacramentalibus, in Decreto Taſſilonis de Popularib. leg. §. 6. in Lege Bajwar. c. 12. tit. 2. Edit. Heroldi & in Legibus Henrici I. Regis Angliæ c. 74. *Terno juramento inficiari*, apud Andr. Suenonis lib. 9. Legum Scaniæ cap. 4. 8. lib. 10. c. 1. *manu tertia* lib. 10. c. 2. idem quod

Jurare Sua Quarta Manu, in Lege Friſion. tit. 2. §. 8. *Jurare quarta manu*, in Regiam Majeſtat. lib. 2. c. 63. §. 9. & in Concilio Colonienſi ann. 1266. c. 26. Vide Concilium Sueſſionenſe ann. 853. cap. 4.

Jurare Quinta Manu, in Lege Aleman. tit. 6. §. 6. in Concilio Ilerdenſi cap. 10. & apud Alexandrum III. in Appendice ad Concilium Lateranenſe III. c. 15. Ivonem Carnot. Epiſt. 229. Sugerium Epiſt. 147. &c. i. ſe quinto. Conſuetudines Arkenſes an. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Si vero aliquis ſuper facto in jure fuerit impetitus, prima vice proprio juramento, & aliorum quatuor legitimorum hominum juramentis poterit ſe purgare.* Charta Caroli Ducis Normanniæ & Locumtenentis Regis ann. 1357. ex Archivo Regio: *Propter quod eidem reo purgationem canonicam indicimus cum quinta manu Presbyterorum ſui ordinis, &c.* [In Arreſto Senatus Pariſ. ann. 1353. fit mentio *de Juramentis cum quinta manu, quod erat purgationis genus.*] Vide Capitulare 3. an. 789. ſub finem, & Joan. Sariſber. Epiſt. 122.

Jurare Sexta Manu, in Lege Saxon. tit. 3. §. 2. hoc eſt, & ſuo & quinque aliorum ſacramento. Pactus Legis Salicæ tit. 76. *Debet ibi ſextus Wedredo Jurare.* Adde Leges Scanicas lib. 9. c. 9. lib. 13. c. 6. Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 65. 67. & Leges Burgor. Scotic. c. 41. veterem Conſuetud. Normanniæ cap. 85. præterea Appendicem Concilii Lateranenſis III. c. 15. &c.

Jurare Septima Manu. Lex Bajwar. tit. 3. §. 2. *Tunc cum 6. Sacramentalibus Juret, & ipſe ſit ſeptimus, in altari coram populo & Presbytero.* Saxo Grammaticus lib. 10. Hiſt. Danicæ pag. 180. *Quod ſi reus ab actore teſtimonio ſuperari requireret, ſex ſecum commilitonibus in jusjurandum accitis, culpæ, quæ objiciebatur, alienum ſe fuiſſe monſtrabat.* [Inſtrum. an.

1182. to. 2. Rer. Mogunt. pag. 888. *Aſſignatis & adhibitis teſtibus idoneis Juramentum ſeptima manu preſtitit.*] Chronicon Voſienſe lib. 1. cap. 49. *Propter ſuum Epiſcopatum Jurat tandem electus ſeptima manu nullas alias promiſiſſe vel dediſſe pecunias.* Charta Rollandi Abb. Arremar. an. 1209. in Tabul. Campaniæ Thuano: *Et dominus hominis illius ſeptima manu propria, & manu trium Militum, & trium proborum hominum probaverit interpoſito ſacramento.* Sacramentum porro ejuſmodi *cum ſeptima manu*, ex uſitatioribus fuit, ut colligere licet ex Lege Ripuar. tit. 56. ex Formulis veterib. Bignonii cap. 3. ex Legib. vernaculis Willelmi Nothi c. 16. Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 66. Concilio Troſleïano an. 909. c. 1. §. 9. Hugone Flaviniac. in Chron. pag. 199. Epiſt. 106. inter Sugerianas, Arnulfo Lexovienſi Epiſt. 9. & Epiſt. 10. ex iis, quæ editæ ſunt to. 13. Spicileg. Acheriani, Ivone Carnot. Epiſt. 54. 206. 229. quinta Compilat. Decretor. lib. 4. tit. 2. c. 1. l. 5. tit. 13. c. 1. Reinero apud Chapeavillum to. 2. Hiſt. Leodienſis p. 197. Lege Vervinenſi ann. 1233. art. 17. 28. Regeſto Parlamenti B. fol. 69. v. ſub an. 1284. &c.

Jurare Decima Manu. Vetus Notitia in Tabulario Perſiacenſi Ch. 16. *Dum ipſe Comes in ipſa civitate reſedebat, novem teſtes ad jurandum dedit, his nominibus, &c. Jurare cum una decima*, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 164.

Jurare Undecima Manu. Leges Burgorum Scoticor. cap. 24. §. 2. *Burgenſis debet ſe purgare contra dominum Regem, vel ejus Ballivum de querelis inter ſe motis in burgo undecima manu, &c.* ubi Skenæus, *i. ſuo & decem Conjuratorum ſacramento.*

Jurare Duodecima Manu compellebantur, qui gravioris criminis accuſabantur, ut eſt in Provinciali Eccleſiæ Cantuarienſis l. 5. tit. 14. *Jurer ſe dudzime main*, in Legibus vernaculis Willelmi Nothi cap. 4. 16. Ditmarus lib. 4. pag. 47. *Judiciali ſententia duodecimus ipſe ſacramentis exſolvit, exemplo unius, qui Romæ ſimili ſententia ſe in conſpectu præfati Imperatoris purgavit.* Et lib. 6. *Hoc Rex ea ratione audivit, ut prius tercentorum pondera talentorum Epiſcopali ſolverent ditioni, & qui in hoc facto culpabiles eſſe deputarentur, aut ſacramento ſuorum undecim amicorum, aut ſecundum canonicam auctoritem ei ſatisfacerent.* Quod idem valet ac *duodecima manu*, cujuſmodi ſacramenti paſſim mentio occurrit, in Pacto Legis Salicæ tit. 76. §. 1. in Lege Burgund. tit. 8. 52. in Lege Ripuar. tit. 66. in Lege Saxon. c. 1. §. 3. 4. 5. in Lege Friſion. c. 14. §. 1. 2. 3. in Capit. ad Legem Alemannor. c. 2. 6. &c. in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. §. 2. 3. 5. 33. in Capitul. 3. an. 813. cap. 10. in Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 129. in Capitul. Caroli C. tit. 12. c. 6. in Formulis veterib. Bignonii c. 3. in Formul. Andegav. n. 49. in Concilio Sueſſionenſi ann. 853. cap. 4. Moguntinenſi ann. 847. cap. 1. in Legib. Edw. Confeſſ. cap. 20. in Regiam Majeſtatem lib. 1. cap. 7. §. 11. 12. c. 12. §. 10. 11. in Legibus Burgor. Scoticor. cap. 24. in Quoniam Attachiamenta cap. 24. 75. in Legibus Scaniæ Andreæ Suenonis paſſim, in Privilegiis Ratiſbonenſib. an. 1230. Foris Alcaçonenſibus æræ 1267. apud Gregor. lib. 1. Decretor. tit. 34. c. 1. Ægidium Aureævallis Monachum cap. 12. Gualterum Tervanenſem in Vita Caroli Comitis Flandriæ cap. 15. &c.

Jurare cum Sex Electis, *vel cum duodecim, in Eccleſia*, in Capitul. Caroli M. lib. 6. c. 109. i. ſuo & 12. aliorum juramento ſe purgare. *Duodecima manu, ſeu tertiadecima jurare*, in Formulis ſecundum Legem Romanam c. 30. Pactum pacis inter Childebertum & Chlotarium Reges cap. 2. *Duodecim juratores electos dare debet, quod furtum, quod objicit, verum ſit.* Hincmarus Laudunenſis Opuſc. 30. Hincmari Remenſis pag. 335. *Ut ſe ab octo ex paterna parte propinquis, & à quatuor æque ex materna purgaret.* Adde Capitul. 3. ann. 813. c. 10. Wandelbertus de Miraculis S. Goaris n. 46. *Rem per ſe examinandam ſuſcepit, omniumque, qui tum aderant, judicio, jurisjurandi conditio Cauſidico Monaſterii eſt conſtituta, qua ille poſtea cum aliis duodecim firmavit poſſeſſionem ſæpedictam non Eccleſiæ Trevirorum, ſed dominio Regis tantum competere.* Exſtat Areſtum Magni Conſilii 21. Febr. an. 1490. in Regeſtis ejuſdem Curiæ, quo Conſiliarius Parlamenti Delphinatium, cui crimina aliquot inferebantur, quorum ſe innocentem contendebat, Literis Caroli VIII. Regis ad eam dignitatem admiſſus fuit, poſtquam in Magno Conſilio de iis ſacramento ſe purgaſſet, quod à duodecim *Comprobatoribus* ſeu Conjuratoribus, tanquam verum confirmatum eſt, iiſque viris primariis, in quibus erat Comes Fuxenſis.

Jurare Decimaquarta Manu, in Legibus Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 14. & apud Gregorium IX. lib. 5. tit. 33. cap. 10.

Jurare Decima Sexta Manu. Vide Formulas veteres Bignonii cap. 2. & Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 66. extremo.

Jurare cum Octavo Decimo, in Pacto Legis Salicæ tit. 76.

Jurare Vigesima Una Manu. Charta Communiæ Nantolienſis an. 1233. *Et ſi latrocinium imponatur, eſcondiet ſe viceſima una manu hominum.* Areſta an. 1279. in Regeſto Parlamenti B. fol. 49. *Purgabit ſe per juramentum ſuum cum 20. Conjuratoribus Militibus de credentia.*

Jurare Vigesima Quarta Manu, apud Andream Suenonis lib. 5. Legum Scaniæ cap. 6.

Jurare Vicesima Quinta Manu, *ſeu cum 24. Sacramentalibus nominatis*, in Pacto Legis Salicæ tit. 76. in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 6. §. 2. in Capitul. ad Legem Alemann. cap. 22. 23. & in Quoniam Attachiamenta cap. 24. §. 5.

Jurare cum Viginti Septem *hominibus, & cum tribus Thanis*, in Statutis Davidis II. Regis Scotiæ c. 1. §. 6. & in Regiam Majeſt. lib. 4. c. 21.

Jurare cum Triginta Consacramentalibus, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 66.

Jurare Trigesima Sexta Manu, in Legibus Ethelredi Regis apud Wenetingum editis cap. 15. in Legibus vernaculis Willelmi Nothi c. 17. & in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 66. extremo. *Duodenario triplicato*, vel cum tribus juramentorum *duodenis*, apud Andream Suenonem in Legibus Scaniæ lib. 5. cap. 7. 18. lib. 13. c. 4. lib. 14. cap. 1.

Jurare Trigesima Sexta Manu, *ſua trigeſima ſeptima*, in Formulis veteribus ſecundum Legem Romanam form. 30.

Jurare cum Quadraginta Electis, in Capitul. ad Legem Alemann. cap. 22.

Jurare Quadragesima Octava Manu, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 66.

Jurare Quinquagesima Manu, in Legibus Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 8. 14. 17.

Jurare Septuagesima Secunda Manu, in Lege Ripuar. tit. 66. Vide Cujacium lib. 17. Obſervat. cap. 9.

Jurare Septuagesima Quarta Manu, in Concilio Valentino III. an. 855. cap. 23.

Jurare cum Octuaginta, in Capitul. ad Legem Alemann. cap. 23.

Jurare Centesima Manu. Rogerus Hovedenus an. 1194. p. 739. *Ita quod prædictus Elienſis Epiſcopus ad ſummonitionem Eboracenſis Archiepiſcopi jurabit cum centeſima manu Sacerdotum, quod ipſe nec præcepit, nec voluit, ut idem Archiepiſcopus Eboracenſis caperetur.* Vide Gregor. Turon. lib. 8. cap. 9.

Jurare Trecentesima Manu. Vide in voce *Aſſath*.

In ſacramentis varii obſervati ritus, ac primo quidem ea peragebantur à jejunis, ut eſt in Capitulari 1. Caroli M. incerti anni cap. 39. in Eccleſia, ut eſt in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. §. 21. in Capitulis Caroli M. lib. 6. cap. 209. Notitia an. 818. apud Perardum in Burgundic. pag. 36. *Et ipſe Fredelus in Eccleſia S. Johannis, in ipſa civitate, ubi alia ſacramenta percurrunt, &c.* In veteri Form. 32. apud Bignonium: *In Baſilica Sancti illius, ubi plurima ſacramenta percurrere videntur.* Form. 3. *Quomodo hoc teſtimoniaverunt, tam ſuper altarium Sancti illius, in illa Capella, quam in curte Fiſci, ubi reliqua ſacramenta ſoluta ſunt, jurati dixerunt, &c.* Adde form. 2. & Formulas ſecundum Legem Romanam cap. 30. 31. 41. &c. Cedrenus in Leone Iconomacho ann. 1. πλησιάζοντες δὲ ἐκεῖσε ναῷ τῷ ἁγίῳ Θεοδώρου, ὤμνυσεν αὐτοῖς.

Sacramenta in Eccleſiis peragebantur ſuper Crucem, ſuper Altare, ſuper S. Evangelia, ſuper Canonem Eccleſiæ, ſuper ſanctas Reliquias, &c.

Jurare Super Crucem. Raimundus de Agiles: *Imperatori juravimus ſuper dominicam Crucem, & ſpineam Coronam, & multa alia ſancta.* Vetus Scriptor to. 4. Hiſt. Franc. de Alexio Imp. CP. *Impoſitis itaque manibus, & 12. primi ſuæ civitatis, ſacris pignoribus, Cruci videlicet dominicæ, cum aliis, quæ ſecum attulerat, ... juravit omnia quæ propoſita ſunt.* Domnizo l. 1. de Vita Mathild. cap. 2. *Non aderat codex, baculos crucis ilico more ruſticus in terra binos poſuit, nihil errans in baculis jurat, velut eſſet Crux ibi pulcra.* Charta ann. 1286. apud Bohuſlaum Balbinum in Hiſt. Bohemiæ p. 296. *Factoque in ligno crucis Dominicæ juramento, &c. Jurare in cruce conſecrata,* in Pœnitentiali Gregorii III. PP. cap. 7. & Bedæ c. 9. Vide Leonem Grammaticum p. 494. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 99. Notas ad Alexiadem p. 204. & ſupra, in *Cruce ſubſcribere*, & *Crucis judicium*.

Jurare Super Te Igitur, *& ſanctam Crucem*, id eſt, ſuper Canonem Eccleſiæ, in Foris Beneharn. Rubr. *de Notariis* art. 14. & apud Harduinum *de la Jaille* in Tractatu de Duellis p. 43. v. [atque Gaſſendum in Notitia Eccl. Dinienſis ad ann. 1430.] *Jurare ſuper librum Miſſalem & Crucem*, in Conſuetudine Solenſi tit. 4. art. 1. *Et loſdeits meſſadges deben far ſagrament ſus lo libre Miſſal, la crots deſſus pauſade, &c.*

Jurare in Altari. Lex Alemann. tit. 7. §. 2. *Juret cum ſuis Sacramentalibus in ipſo altari.* Lex Bajwar. tit. 1. cap. 3. §. 2. *Tunc cum ſex Sacramentalibus juret, & ipſe ſit ſeptimus, in altari, coram populo & Presbytero.* Tit. 1. c. 6. §. 2. *Cum 24. Sacramentalibus nominatis juret in altari Evangelio ſuperpoſito coram Defenſore Eccleſiæ.* Vetus Placitum editum à Baluzio: *Super cujus ſacroſanctum altare has conditiones manibus noſtris continemus, vel jurando contingimus, quia nos ſupradicti teſtes ſcimus, & bene in veritate notum habemus, &c.* Adde Capitulare Aquiſgran. ann. 787. cap. 62. Quo ſpectant hæc ex Conſuetudine Solenſi tit. 29. art. 20. *Et caſcuns creditor es tengut de jurar ſus l'auter de ſent Johan, lo libre Miſſal, & la crox deſus pauſats, &c.* Adde tit. 35. art. 22. Capitulare 1. Caroli M. incerti anni cap. 39. Conſuetudinem Baionenſem tit. 5. art. 41. tit. 9. art. 46. tit. 10. art. 4. & Conſuetudinem S. Severi tit. 1. art. 27. Conſuetudines Toloſæ part. 1. rubr. de Jurejurando: *Judex debet ipſi actori jusjurandum deferre ſuper altari præſtandum. Juramentum altaris*, ibidem, & rubrica de Sententiis diffinitivis: *Sacramentum altaris*, part. 2. rubr. de Pignorib. Adde 4. part. tit. de Feud. art. 12. ubi ejuſmodi juramentum diſtinguitur à juramento ad ſancta Evangelia. Reclamatoria, quæ habetur inter Epiſtolas Bonifacii Moguntini Archiepiſc. 107. *Poſtea traxerunt me ad altare S. Remedi, & fecerunt me jurare ſtabilitatem ad illam Eccleſiam.*

Jurare Positis Manibus Super Altare. Gregorius Turonenſis lib. 3. Hiſt. cap. 14. *Poſitis ſuper altare ſanctum manibus, juravit, &c.* Lib. 5. cap. 3. *Poſuit manus ſuper altare, cum juramento dicens, &c.* Cap. 33. *Tunc inito placito ad Baſilicam Martyris ſancti conveniunt, elevatiſque pater manibus ſuper altarium, juravit filiam non eſſe culpabilem.* Fori Oſcæ an. 1247. fol. 11. *Qui inficiatur, jurat ſuper altare, in quo conſuetum eſt jurare pro homicidiis, & ſic abſolvatur.* Formulæ veteres apud Bignonium cap. 34. *Notitia qualiter & quibus præſentibus veniens femina aliqua illa, in pago illo, in mallo publico, in Baſilica Sancti illius, & alios quamplures bonos homines, qui ſubter firmaverunt, poſita manu ſuper ſacroſanctum altare illius, ſic jurata dixit: Hic juro per hunc locum ſanctum & Deum altiſſimum, &c.* Adde form. 3. 33. 41. Ratbertum de Caſib. S. Galli cap. 5. Matth. Paris pag. 616. &c. præterea Foros Aragon. lib. 3. fol. 51. v. Veteres cum jurabant, tetigiſſe aras docent Virgilius lib. 11. & Theon ad Aratum.

Jurare Super Altare Consecratum. Uſatici Barcinonenſes MSS. c. 43. *Sacramentum ſit omni tempore juratum ſuper altare conſecratum, vel ſuper ſanctum Evangelium.* Conſuetudines Barcinonenſes MSS. *Juramus per Deum vivum... & per altare conſecratum S. Johannis, quod ſitum eſt in aula S. Crucis ſedis Barcinonenſis, &c.*

Jurare ad Portam *Eccleſiæ ſuper Librum & Crucem*, in Foris Oſcæ fol. 24. & in Foris Aragon. fol. 126. v. 129. Edit. 1624.

¶ Jurare in Armilla Januæ. Hericus l. 2. de Miraculis S. Germani Autiſſ. *Nam ſi quis aut cupiditatis illectu, aut animi pertinacis impulſu, mendacio patrocinari definiens, ſaltem in armilla jusjurandum explere præſumpſerit, hunc quod ſit reus perjurii ... abſque dilatione pediſſequa corripit ultio.* Suſpicatur Sollerius per *armillam* hic, ut alibi non ſemel, annulum ſignificari, quo janua ſolet ab egredientibus attrahi, ut à foris occludi poſſit, ut ſenſus ſit: Nam ſi quis occluſo etiam templo vel ſacello S. Germani ad januam foris conſiſtens & vel annulum contingens pejerare ac falſi teſtem invocare auſit ſanctum Præſulem, *hunc quod ſit reus perjurii... pediſſequa corripit ultio.* Aliud ſonat infra *Jurare ſuper armilla ſacra.*

Jurare Coram Altari. Will. Malmeſburienſis lib. 2. de Geſt. Regum Anglic. cap. 6. *Remiſſus eſt ad Romanam Eccleſiam, ut ibi ſe coram Apoſtolico Joanne jurejurando defenderet. Et hoc fecit coram altare S. Petri: ſed facto juramento cecidit coram*

altari, & manibus famulorum ſuorum portatus eſt ad Scholam Anglorum, & ibi tertia nocte vitam finivit. Adde Walafridum Strabum de Miracul. S. Galli cap. 22.

Jurare una manu ad altare, altera ad juramentum parata, in Judiciis Withredi Regis Cantuariorum cap. 19. 20.

Jurare Capite Suo *ad altare inclinato*, ibidem cap. 21.

Jurare Super Plura Altaria. Gregorius Turon. lib. 5. cap. 49. *Tunc ſimul cunctis dicentibus, non poteſt perſona inferior ſuper Sacerdotem credi, reſtitit ad hoc cauſa, ut dictis Miſſis, in tribus altaribus me de his verbis exuerent ſacramento.* Leges Hoëli Boni Regis Walliæ cap. 26. *Fidejuſſor negans fidejuſſionem ſuam... vel ſolus jurans ſuper ſeptem altaria conſecrata, &c.* Fleta lib. 2. cap. 63. §. 12. *Tunc conſiderandum erit, quod ille, cujus tallia dicitur, eam probet hoc modo, quod adeat novem Eccleſias, & ſuper novem altaria juret, quod, &c.* Huc referenda quæ habet Radulfus de Diceto ann. 1040. *Quindecim juramenta juravit Theobaldus* (Comes Bleſenſis) *propria manu Conſuli Gaufrido, & 20. Barones Caſtellenſes cum eo, & 40. Milites Vavaſſores eiſdem verbis, quibus & ipſe.* Adde Reginonem an. 756. Pluries vero jurare compellebantur, qui Sacramentales habere non poterant, qui pro eis jurarent. Conſuetudines Arkenſes an. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Si aliquis furto fuerit impetitus, prima vice proprio juramento & aliorum 4. legitimorum hominum juramentis poterit ſe purgare, & ſic liber erit ab illo furto, quod tunc ei imponebatur. Quod ſi auxilium habere non poterit ad jurandum, hoc primo jurabit, & deinde quinquies jurando propria manu ſe purgabit ſecunda vice impetitus, novem juramentis prædicto modo exhibitis ſe purgabit.* Charta Ingelranni Codiciacenſis Dom. an. 1233. pro libertatibus villæ *de la Beuvriere*, art. 1. *Ille vero per ſe & ſex alios jurejurando, ſi ſanguis effluxerit, ſe purgabit, ſin, tria juramenta perſolvet.* Infra art. 20. *Si terra calumniatur, quæ per annum & diem teſtibus 2. ſcabinis libere habita fuerit, non exinde reſpondebitur. Si teſtes defuerint, qui tenet, ſeptem faciet juramenta.* Art. 32. *Si quis inculpatus aliquo magno crimine fuerit, & illa ſe defendere voluerit, ſeptem ſacramentis ſe purgabit.* Quanta autem fuerit ſacramenti ad altare præſtiti religio, docet Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo pag. 81. *In manu Epiſcopi gurpiſco: quam gurpitionem ſicut ſacramentum ſuper altare factum timeo.* Tabularium Eleemoſynæ S. Pauli Viennenſis: *Et hoc juravit ſuper altare, ut firmiter teneret.*

Ita porro jurabant ſuper *altaria*, ut iis ſuperpoſita eſſent ſancta Evangelia, quæ manu contingebant, ut ſupra attigimus: quod omnino improbat Chryſoſtomus Homil. de Juramentis, loco à Lindenbrogio allato. Illud vero ſacramentum [*Juramentum* & *Sacramentum Evangelii* appellat Hiſtoria Monaſterii Rotonenſis lib. 1. cap. 8. quod quidem] quantæ fuerit apud Chriſtianos religionis, diſcere licet ex Procopio l. 2. de Bello Vandalico cap. 21. extremo. Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 34. de Sacerdotis purgatione: *Sacramento coram populo ſuper quatuor Evangelia dato purgatum Eccleſiæ ſe reddat. Jurare ad Evangelia,* in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. §. 5. *Satisfacere ad Evangelia*, §. 10. *Ad Evangelia adfirmare*, lib. 1. tit. 9. §. 23. lib. 2. tit. 35. §. 7. Epiſtola Arſenii Epiſc. Hortenſis de Ingeltrude Bolonis uxore: *Juro ego Engeltruda.. D. meo Nicolao ſummo Pontifici & univerſali Papæ, per Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, & hæc ſancta quatuor Chriſti Dei Evangelia, quæ ore oſculor, & manibus propriis tango, quia amodo, &c.* Formulam etiam iſtius juramenti exhibet Sexta Synodus Actione 13. καὶ ἁψάμενοι τῶν προκειμένων ἀχράντων τοῦ θεοῦ λογίων, Γεώργιος ὁ θεοσεβέστατος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ ὤμοσαν οὕτως· Μὰ τὰς ἁγίας γραφὰς ταύτας, καὶ τὸν θεὸν τὸν λαλήσαντα δι᾽ αὐτῶν, οὐχ εὗρον λιβέλλους γενομένους ἀπὸ τινῶν. Act. 14. in ſacramento ejuſd. Georgii, pro Μὰ τὰς ἁγίας γραφὰς, eſt: Μὰ τὰς ἁγίας δυνάμεις ταύτας, &c. Vide lib. 7. Cod. de Epiſc. aud. l. 2. C. de Jurejur. propter calum. Nov. 51. 74. 123. &c. & quæ habent Scriptores de purgatione Xiſti III. & Leonis III. PP. Anaſtaſius, Eginhardus, Ivo Carnot. Ep. 129. Gratianus diſt. 21. can. *Nunc autem*, can. *Mandaſtis*, cauſ. 2. q. 4. &c. præterea Chronic. Alexandrinum pag. 780.

Jurare Inspectis Sacrosanctis, id eſt, non tactis, ſed coram ipſis, quemadmodum jurare ſolebant Epiſcopi & Sacerdotes: nam Epiſcopi *ſuper Sacra jurare* vetantur, in Concilio Meldenſi an. 845. cap. 48. Statuta Ordinis de Sempringham cap. 3. *Eligendi ſunt 4. viri, Deum timentes & ordinem zelantes, qui inſpectis Sacroſanctis jurabunt, quod, &c.* Tabularium Prioratus S. Nicaſii de Mellento an. 1211. fol. 52. *Ego vero Galterus Capellanus prænominatæ domus inſpecto ſacroſancto Evangelio juravi, &c.* Id eſt: *prapoſitis ſanctis Evangeliis*, ut loquitur Gregorius M. lib. 7. Ind. 1. Epiſt. 18. Ind: 2. Epiſt. 46. lib. 11. Ep. 53. *In ſancto Evangelio coram poſito jurare*, in Concilio Ilerdenſi, apud Gratianum cap. 33. cauſa 2. q. 5. Synodus Calched. act. 1. προκειμένων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀχράντου εὐαγγελίου. Εἰς τὰ προκείμενα εὐαγγέλια, apud Annam Comnenam l. 13. Alexiad. pag. 415. Erchempertus in Hiſt. Langob. *Cui ſacramenta recentia dederant, præcipue Landolphus* (Epiſcopus) *per Evangelium Miſſarumque ſolemnia, nec non per manus ſacratas ſuas illi non ſemel juravit.* Vide l. Properand. l. Cum aut. Cod. de Curat. furioſ.

Jurare Super Textum Evangelii. Charta Goffridi Comitis Andegav. pro Abbatia Vindocinenſi in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 95. *Venimus itaque ad Eccleſiam S. Trinitatis, ibique ſuper textum Evangeliorum extrinſecus de auro fabricatum, & ſuper ipſum altare mihi juravit, &c.*

☞ Per Evangelia juraturos manus prius abluiſſe ex Chryſoſtomo refert Suicerus in Theſauro Eccleſ. v. Εὐαγγέλιον, ubi antiquum & uſitatum per propoſita Evangelia jurandi morem probat ex Palladio ad Lauſum in Eulogio pag. 68. Johanne Antiocheno in Nomocanone tit. 7. ex Conſtitut. nova 165. ex Libro 8. Baſilicωn, &c.

¶ **Jurare sub Testamento Dei.** Chronic. Wormat. apud Ludewig. to. 2. p. 46. *Tunc Imperator ſub Teſtamento Dei Juravit aut dictum Epiſcopatum fratri illius ſe daturum.*

Jurare, vel **Purgare se** *Evangelio ſuper caput poſito.* Marcellinus Comes in Chronico, de Pelagio PP. *Qui à populo Romano factionis contra Vigilium* (deceſſorem) *incuſatus, celebratis una cum Narſe Litaniis, apud S. Petrum ambone aſcenſo, Evangelioque ſuper caput poſito, juramento ſe crimine purgavit.* Anaſtaſius in Pelagio: *Qui Pelagius tenens Evangelia & Crucem Domini ſuper caput ſuum, in ambonem aſcendens, ſatisfecit cuncto populo & plebi, quia nullum malum peregiſſet contra Vigilium.*

Juramenti ad Sanctorum Reliquias &

Tumulos, crebra eſt mentio. *Jurare in reliquiis*, in Lege Friſion. tit. 3. §. 4. *In reliquiis Sanctorum*, tit. 12. §. 1. tit. 14. §. 3. Capitularia Caroli M. lib. 6. cap. 209. *Omne ſacramentum in Eccleſia, & ſuper Reliquias juretur: & quod in Eccleſia jurandum eſt, vel cum 6. electis, vel ſi 12. eſſe debent, quales potuerit invenire, Sic illum Deus adjuvet & illi Sancti, quorum iſtæ reliquiæ ſunt, ut veritatem dicat.* Chron. Lauriſham. pag. 75. *Super ſacras Reliquias hoc jurare debebit.* Dudo lib. 3. de Morib. Norm. *Delatiſque Sanctorum Reliquiarum phylacteriis, manibus ſuper ipſa impoſitis, Deo nominato, in primis juravit ſe contra omnes illi auxiliari. Jurare ad B. Petri corpus*, apud Gregorium M. lib. 2. Epiſt. 23. lib. 9. Ep. 23. l. 11. Ep. 8. apud S. Bonifac. Moguntin. Epiſt. 3. in Codice Carolino Ep. 88. apud Gregorium VII. PP. lib. 9. Epiſt. 16. Anaſtaſium in S. Hadriano PP. p. 99. in Chronico Farfenſi p. 672. apud Will. Malmeſbur. lib. 2. de Geſtis Anglor. cap. 6. &c. [Hinc *Sancta Juranda* vocantur in Charta Goſlerni Epiſc. è Chartul. B. Magdalenæ Caſtrodun. fol. 29.]

Interdum ea ſacramenta ad plures reliquias exigebant. Eginhardus an. 757. de Taſſilone: *Fidelitatemque tam ipſi Regi Pipino quam filiis ejus Karolo & Karolomanno jurejurando ſuper Corpus S. Dionyſii promiſit. Sed non ſolum ibi, verum etiam ſuper corpus S. Martini, & S. Germani, ſimili ſacramento fidem ſe prædictis dominis ſuis, diebus vitæ ſuæ ſervaturum eſt pollicitus.* [Le Roman *de Rou* MS. ubi de Sacramento quod Heroldus Guilllelmo præſtitit:

A Biex ceu ſouloient dire
Fiſt aſſembler un grand Concile;
Tous les corps ſaintz fiſt demander;
Et en un lieu touz aſſembler,
Tout une cuve en fiſt emplir, &c.]

Philippus Rex Francorum abrogavit pravam conſuetudinem in Vaſconiæ partibus, *qua in murtris & maleficiis, pro quibus pœna mortis vel membri mutilatio convictis deberet infligi, & accuſatus, inculpatus ſeu denuntiatus de maleficio cum ſacramento quod faciat ſupra corpus S. Severini vel alterius Sancti vel Sanctæ, quod non eſt culpabilis ſive reus maleficii, de quo inculpatur, abſolvitur & evadit, niſi fuerit in ipſo maleficio in fuga deprehenſus, vel confeſſus, vel primo per duos aut plures teſtes, & poſtea per duellum convictus vel citatus propter dictum maleficium permiſerit ſe banniri, licet per alias probationes idoneas poſſit convinci.* Inter Areſta an. 1279. in Regeſto Parlamenti B. fol. 51.

☞ Alteram conſuetudinem non minus vitioſam, quæ Inſulæ in uſu erat antiquavit Johannes Rex Franc. Edicto an. 1350. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 400. *Et ordinatio, ſeu modus procedendi ad dicta Sancta, quod eſt dictu facile, juramentum fieri ſolet ab utraque partium ſub certis formulis, ac in idiomate extraneis & inſuetis, ac difficillimis obſervari. Super quibus utraque, vel altera partium ſi quoquomodo defecerit in idiomate, vel in forma, ſive fragilitate linguæ jurantis ſermo labatur, ſive manum ſolito plus elevet, aut in palma pollicem firmiter non teneat, & alia plura frivola & inania, circa dictum juramentum tam verbo, quam facto juxta villæ prædictæ legem convenientia non obſervet, cauſam ſuam penitus amittit & perdit.* Unde colligere eſt quibus ceremoniis ejuſmodi ſacramentum peragebatur.

Sacramenti ad ſacras reliquias præſtiti formula fuit, quam ex Capitul. Caroli M. attigimus, cui ſimilis eſt formula 31. juxta Legem Romanam: *Per hunc locum ſanctum & Dei reverentiam.* Infra: *Per reverentiam iſtius Sancti & Dei altiſſimi.* Similis eſt etiam quam profert Petrus *de Fontaines*, in Conſilio cap. 5. §. 1. *Quant li enſoingne ſunt jugié à local, on doit faire aporter les Sains avant: cil ſe doit agenouiller, ki prouver les veut par ſairement, & le Juſtice le doit enſi eſcherir: Enſi vous ait Dix, & li Saint ki chi ſunt, & tout li autres, ke l'enſoingne, &c.* tametſi hæc de ſanctis Evangeliis intelligi poſſint. Præſtabatur autem ejuſmodi ſacramentum tactis ipſis ſanctis reliquiis. Vita S. Maximi Confeſſor. n. 31. Τȣ̃ δὲ Θεοδοσίȣ καὶ ὅρκῳ τὰ εἰρημένα ἐπιβεβαιώσαντες, καὶ χερσὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων προσάψαντες, &c. Lex Aleman. tit. 6. §. 7. *Ut illi Conjuratores manus ſuas ſuper capſam ponant.* Gregorius Turon. lib. de Glor. Confeſſ. c. 93. *Et ſtatim ponens manus ſuper ſanctum ſepulcrum, dixit: Hujus Sancti virtute opprimar, ſi aliquid falſi loquor, &c.* Annales Francor. Bertiniani an. 757. *Sacramenta juravit multa & innumerabilia, reliquiis ſanctorum Martyrum manus imponens.* Le Roman *de Garin* MS.

Devant les Seins à genollons ſe miſt,
Leva ſa main, deſeure l'eſtandi.

[Vel ut eſt in Notis ad Villeharduinum p. 279.

Leva ſa main, ſor les Sains l'eſtendi.

Le Roman *de Rou* MS.

Quant Herard ſus (les Sains) *ſa main tendi;*
La main trembla, la char nerchi.]

Hinc forte origo manavit dexteram efferendi in ſacramentis hodiernis, in quibus Evangelia & ſacras reliquias συμπαραλαμβάνομεν τῷ νῷ, ut loquitur Anna Comnena lib. 13. Alexiad. p. 415. *mente comprehendimus.* Gregorius Turon. lib. 1. Miracul. cap. 20. *Quidam autem cum ad jurejurandum in hanc Eccleſiam fuiſſet ingreſſus, ubi manus ante altare ſtans extulit, ut ſacramentum mendax proferret, &c.* Cap. 33. *Cum elevatis manibus ſacramenta proferrent.* Cap. 53. *Hiſque litigantibus, in hoc lis ipſa ſubiit, ut eam ſacramento dirimerent: ingreſſique Baſilicam S. Martyris, elevatis homo manibus ad perjurandum, cum nomen Sancti voluiſſet ore patulo nominare, hæſit vox in faucibus, &c.* Adde cap. 58. & lib. 5. Hiſt. cap. 33. Decretum Taſſilonis de Popularibus Legib. §. 7. *Iterata voce requiſito debito, dicat: Extendamus dexteras noſtras ad juſtum judicium Dei, & tunc manus dextras ad uterque cælum extendat.* Paſchaſius Radbertus in Epitaphio Walæ lib. 1. in Præfat. *Nunc autem exertis brachiis objurare.* Charta Balduini D. *de Comines* an. 1213. ex Tabular. S. Bertini: *Et prædicti viri & uxores eorum in Eccleſia S. Petri de Comines exiſtentes, ubi hæc acta ſunt, elevatis manibus verſus ſanctum Corpus Domini, & ſanctum altare, juraverunt quod &c.* Ditmarus lib. 5. *Hocque dextris elevatis affirmatur.* Vetus Charta in Metropoli Saliſburgenſi tom. 3. pag. 274. *Comes Conradus de Warzerburg Advocatus noſter porrecta dextra ſua, aliiſque laudamenti ſacramentis conſtabilivit & ratificavit.* In juramentis veterum manum elevatam fuiſſe colligitur ex Orpheo:

Ὅρκια δειμαίνοντες, ἐσημήναντο δὲ χερσίν.

Vide S. Athanaſ. in Apol. ad Conſtantium pag. 674. & Jo. Bapt. Hanſenium l. de Jurejur. veterum cap. 12.

Juramenta ad Sanctorum reliquias certis & ſtatis anni temporibus inhibita in Concilio Burdegalenſi an. 1255. c. 7. *Reliquiæ non tradantur Laïcis ad jurandum niſi certis temporibus. Decrevit enim ſancta Synodus ut à Septuageſima uſque ad Octavas Paſchæ, ab Adventu Domini uſque ad Octavas Epiphaniæ, & in jejuniis Quatuor temporum, & in Litaniis majoribus, & in Dominicis diebus, & in diebus Roga-

tionum, niſi de concordia & pacificatione, nullus ſuper Dei Evangelia jurare præſumat: & in his diebus non debent Sacerdotes reliquias præſtare ad jurandum.

Sacramentorum porro ad Sanctorum ſepulcra & reliquias præſtitorum exempla proferunt S. Auguſtinus Ep. 137. S. Audoënus lib. 2. de Vita S. Eligii cap. 56. 59. 75. Gregor. Turon. lib. 1. Mirac. cap. 39. 58. 74. lib. 2. c. 19. 39. lib. de Glor. Confeſſ. c. 33. 93. 94. lib. 5. Hiſt. c. 33. 48. 49. Aimoin. lib. 3. Hiſt. cap. 30. Gregor. M. lib. 5. Ep. 33. lib. 7. Indict. 1. ante Ep. 1. Ind. 2. Ep. 81. 82. 83. Joannes Diac. lib. 4. Vitæ ejuſdem Gregor. c. 14. Vita S. Nicetii Epiſc. Lugd. pag. 99. Edit. Chifflet. Vita S. Audomari Epiſc. Tarvanenſis cap. 14. Edit. Mabillonii, lib. 1. Miracul. S. Dionyſii cap. 23. Regino an. 756. &c.

¶ Jurare per Corpus Sancti. Le Roman *de Vacce* MS.

Coart es, dit Boton. Par le cors S. Fiacre,
Par la foy que je dois au ſaint Filium Patre, &c.

In Sanctis Jurare, i. tactis ſanctis Evangeliis vel reliquiis, in Capitular. Caroli M. lib. 1. cap. 63. in Capitular. ann. 813. c. 9. in Capitular. 1. ejuſdem Imp. incerti anni cap. 39. & in Legibus Ethelredi Regis ad Venetingum editis cap. 2. 4. apud Bromptonum. *Jurare ſuper Sancta*, in Annalib. Francor. Bertinianis ann. 854. & in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 34. 54. *Jurare ſuper Sacroſancta*, in Chartis an. 1223. in Hiſtor. Vergiacenſi & Betunea. *Jurare ſuper Sanctos*, in aliis ann. 1216. & 1228. ἐν τοῖς ἁγίοις ὀμνύειν, apud Cantacuzenum lib. 1. c. 2. *Jurer ſur Saints*, noſtris. Leges Normannicæ Willelmi Nothi cap. 11. *E li plaiez Jurra ſur Sentez, &c.* C. 15. *Si il ne pot prover ſor Saints.* Willeharduinus n. 51. *Et ſi Jura ſor Saints de ſon poing-deſtre.* Adde num. 17. & Notas pag. 265. [Le Roman *de Rou* MS.

Puis a juré & arami . . .
Si vraiment Dex li ait
Et li cors Sainz qui illuec ſont,
Pluſours dient que Diex li dont;
Quant Herart oui les Sainz beſſiez, &c.

Hic obſervandum oſculum ſacris reliquiis præſtitum, peracto juramento.] Le Roman *de Garin* MS.

Si m'ait Dex & li Seint qui ſont ci,
Et tuit li autre qu'en doit crier merci.

Le Roman *d'Aubery* MS.

A tant li charge ſus Sains li fait Jurer,
De ſon enfant loiaument à garder.

Vide Petrum de Fontanis cap. 5. num. 1.

Jurare ad Sacra, Eadem notione, in Wichbild Magdeburgenſi art. 132. Willelmus Neubrigenſis lib. 2. cap. 36. *Et ſacris, ut dicitur, adhibitis Juravit, dicens: Sic me Deus adjuvet, & hæc Sacra.* In Concilio Meldenſi cap. 38. *Jurare ſuper Sacra* prohibentur Epiſcopi.

Jurare Super Sacramenta, apud Suenonem de Legib. Caſtrenſib. cap. 8.

Jurare in Loco Qui Dicitur Sanctum, in Capitul. 3. an. 813. cap. 10.

Jurabant Posita Super Caput Suum Cruce Domini Preſbyteri, Diaconi, vel Monachi, ſi de gravi aliquo crimine purgare ſe vellent. Egbertus de Eccleſiaſtica Inſtitutione pag. 94. *Pro idcirco ſancimus, eum cui crimen impingitur, ut ponat ſuper caput ſuum Crucem Domini; & teſtetur per viventem in ſecula, ſeſe immunem eſſe de peccato hujuſmodi: & ſic omnia dimittenda ſunt judicio Dei.*

Jurare per Sacrum Incelebratum. Leges Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 7. *Capellanus faciat eum Jurare per Sacrum incelebratum, & per altare, & reliquias ſuperpoſitas, quod in tota vita ſua nec pretio, nec amore, nec odio falſum ſcienter faciet judicium.*

Sacramenta porro prædicta, *Juramenta corporalia* appellantur, σωματικοὶ ὅρκοι Balſamoni, σωματικοὶ λόγοι in VI. Synodo act. 13. quod tactis, ſive inſpectis ſacroſanctis Evangeliis, Cruce dominica, vel Sanctorum reliquiis admotis, ſublata aut protenſa manu præſtentur: ut diſtinguantur à juramentis, quæ fiunt inſtrumento, inquit Cujacius ad Novell. 51. Μεθ' ὅρκου ἐγγράφως, ἢ σωματικῶς ὀμνῦναι, in Baſilic. Eclog. 10. tit. 25. cap. 4. Ἔγγραφος ὅρκος, Porphyrogenito lib. de Admin. Imp. cap. 45. p. 155. 158. & Annæ Comnenæ lib. 13. extremo p. 416. & Cantacuzeno lib. 4. cap. 20. quæ quidem ſcripto concepta ſacramenta eamdem vim habent, quæ corporaliter præſtita, ita ut qui ea infringit, perjurus æque ſit ac alter, ut definit Gregorius Nazianzenus Epiſt. 219. & Carm. adverſus ſæpius jurantes. De ejuſmodi juramento agit præterea Tertullianus lib. de Idololatria cap. 23. Anonymus de Reb. Armeniæ: Καὶ γράψαντες γραφίδια μεθ' ὅρκου, συνωμολόγησαν αὐτοῖς, ταῖς χερσὶν ἐγγράψαντες, apud Cantacuzenum lib. 1. cap. 33. Ὅρκους ἐν βιβλίοις ἐγγεγραμμένους. Δι' ἐγγράφου ὀμνύειν, apud Balſamon. ad Canon. 77. Synodi Trull. Conſtitut. Siculæ lib. 1. tit. 44. *Corporalia volumus ſacramenta præſtare.* Tit. 59. §. 1. *Tactis corporaliter ſacroſanctis Evangeliis in publico corporaliter ſubeant ſacramenta.* [Inſtrum. an. 1307. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 129. *Et per juramentum ab eiſdem & quolibet ipſorum ſuper Sancta Dei Evangelia corporaliter præſtitum.* Aliud an. 1342. ibidem p. 440. *Promiſerunt & juraverunt ad Sancta Dei Evangelia per eos & quemlibet eorum gratis* (ſponte) *corporaliter tacta.*] Neque aliud videtur

Jurare Sacramento Catholicæ Fidei, quam *corporaliter* jurare: quomodo ſcilicet Catholici ſolent. Dudo lib. 2. de Morib. Norman. *Juraverunt ſacramento Catholicæ fidei Patricio Rolloni vitam ſuam, & membra & honorem totius Regni.* Heſſo Scholaſticus: *Tunc Rex propria manu ſub teſtimonio fidei Chriſtianæ in manu Epiſcopi & Abbatis firmavit ſe præfata Capitula ſine fraude proſecuturum.* Charta Philippi Aug. de Clericis Pariſ. in ejuſdem Regis Regeſto f. 62. *Sub adjuratione fidei, qua Chriſtiani ſunt, quamque nobis debent domino ſuo ligio, &c.* Tabularium Perſiacenſe Ch. 12. apud Perardum: *Et per illam Profeſſionem, quam in baptiſmo promiſerunt, ut veritatem dixiſſent, &c.* [Le Roman *de Vacce* MS.

Je non, ce diſt li Roiz, par ma Chreſtienté,
Et cil qui m'en blaſmerent, m'en ont à tort blaſmé.]

Theophanes in Zenone an. 3. ὁρκίσας αὐτὸν εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα μὴ προδοῦναι, *eumque juramento in ſanctum Baptiſma dato, ne ſe proderet, obteſtatus eſt.* Eadem formula habetur in Chronico Alexandrino an. 4. & 10. Zenonis.

Corporale præterea *juramentum* dictum videri poteſt, ad diſcrimen juramenti ſacerdotalis: quippe Sacerdotes in Concilio Meldenſi, *ſuper Sacra*, ſeu *corporaliter* jurare vetantur. Jurare autem ſolent *in verbo veritatis, quod omni ſtipulationi prævalet in ore Sacerdotis*, inquit Joan. Sariſber. Ep. 67. Capitulare Epiſcopor. an. 801. c. 20. *Ut nullus Sacerdos quicquam cum juramento juret, ſed ſimpliciter cum puritate & veritate omnia dicat.* S. Anſelmus Cantuarienſis lib. 3. Epiſt. 83. de Epiſcopis: *Aſſerunt enim publice in ea veritate, quam ſervare debent Epiſcopi, &c.* Quippe ut ait Palladius in Vita S. Chry-

ſoſtomi c. 9. Ὁ γὰρ ἀληθῶς ἐπίσκοπος, ψεῦδος οὐκ οἶδεν. Et S. Athanaſius in Apolog. ad Conſtantium: Ἃ γὰρ ὡς Θεοῦ παρόντος λαλοῦσιν, τοῦτον ὅρκον ἔχομεν ἡμεῖς οἱ χριστιανοί. Stephanus Tornac. Epiſt. 162. *In verbo veritatis, ſub periculo animæ ſuæ, &c.* Charta ann. 1231. *Et Capitulum promiſit in verbo veritatis, quod ſtabit dicto & ordinationi noſtræ.* In alia an. 1211. in 30. Regeſto Tabularii Regii num. 37. Epiſcopus Cadurcenſis *in verbo Sacerdotis ſeu veritatis* fidelitatem præſtat Simoni Comiti Montisfortis. In Capitulari Pipini Regis Italiæ ann. 793. Monachi *in verbo tantum & veritate promittunt*, ſeu jurant. *Per Sacerdotium ſuum*, ut in Charta an. 865. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſib. Charta Stephani Epiſcopi Anicienſis ann. 1223. *Nos etiam Epiſcopus promiſimus in verbo Sacerdotum, &c.* Adde Judicia Withredi Regis Cantuariorum cap. 18. Jurant præterea manu ad pectus appoſita, *la main miſſe ſur le pis*, ut eſt in veteri formula. Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 71. *Et li Preſtre le droit en parole de prevoire.* Bulla aurea Caroli IV. Imp. cap. 2. *Peracta quoque Miſſa hujuſmodi, omnes illi Electores, ſeu Nuntii accedent ad altare, in quo Miſſa eadem extitit celebrata, ubi Principes Electores Eccleſiaſtici coram Evangelio B. Joannis: In principio erat Verbum, quod illic ante ipſos poni debebit, manus ſuas pectori cum reverentia ſupponant: ſæculares vero Principes Electores dictum Evangelium corporaliter manibus ſuis tangant, &c.* Scribit Matth. Paris an. 1252. Henricum III. Regem Angliæ peregrinationem Hieroſolymitanam initurum ſe pollicitum cum ſacramento more Sacerdotum exhibito: *Et jurans hoc appoſuit manum ſuam dexteram ad pectus ſuum, more Sacerdotis, & poſtea ſupra Evangelia appoſita, & oſculatus eſt ea more Laïci.* Et eodem anno pag. 580. *Dum autem Rex memoratam ſententiam audiſſet, tenuit manum ſuam ad pectus ſuum, ſereno vultu voluntario, & alacri, ... dixit ipſe Rex: Sic me adjuvet, &c.* [Inſtrum. ann. 1314. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 157. *Primo videlicet prædictus Archiep.* (Viennenſis) *manum ſuam ſiniſtram tenens ſupra pectus ſuum, ut Prælatus, & dextram manum ſuam in altum, in præſentia Crucis, Evangeliorum & Capitis B. Mauricii promittit, bona fide loco juramenti interpoſita pro ſe & ſucceſſoribus ſuis in futurum.*] Vide Monaſticum Anglican. tom. 3. p. 223. Olim jurare non cogebantur Flamines Diales, ut auctor eſt Agellius lib. 10. c. 15. ſed eorum verbis non ſtare religio erat. Edictum Prætoris: *Sacerdotem veſtalem & Flaminem Dialem in omnei mea juriſdictione Jurare non cogam.* Vide Feſtum in *Jurare*, & ibi Scaligerum. Adde etiam Balſamonem ad Concilium Trull. can. 77.

Juraſſe tamen Epiſcopos ad ſancta Evangelia interdum legimus. Acta Alexandri III. PP. apud Baronium ann. 1177. *Dehinc 12. Principes Imperii tam Eccleſiaſtici, quam ſæculares, tactis Sacroſanctis Evangeliis modo ſimili Juraverunt, protinus Romualdus Salernitanus Archiepiſcopus ſurgens per eadem Evangelia Juravit, &c.*

JURARE IN SACRAMENTO CORPORIS CHRISTI, (*Juramentum & ſacramentum Evangelii* appellat Hiſtoria Monaſterii Rotonenſis lib. 1. cap. 8.) quod quidem ipſe eo die celebrando confecerat quidam Carmelita, apud Thomam Walſinghamum pag. 309.

¶ JURARE SUPER CORPUS CHRISTI, *Crucem, & virgam nigram Scotiæ.* Charta fidelitatis Roberti Epiſc. Glaſcuenſis an. 1300. apud Rymerum to. 2. pag. 867. *Et ceſt ſerment avons nous fet ſur le cors notre Seigneur, & la Croys neyt & la Blake rode de Eſcoce, en la preſence de, &c.* Anglis *Black* niger, *Rod* virga.

¶ JURARE PER DEUM, *Sedis Apoſtolicæ & Papæ ſalutem.* Charta an. 1068. apud Illuſt. Fontaninum de Antiquit. Hortæ p. 398. *In quo & Jurata voce dico per Deum omnipotentem, Sanctæque Sedis Apoſtolicæ & domini noſtri Alexandri Papæ ſalutem hæc omnia, quæ hujus donationis chartulæ ſeries textus eloquitur, inviolabiliter conſervare, atque adimplere promitto.*

¶ JURARE PER VIRTUTES DEI. Le Roman *de Rou* MS.

Mout menacent Normanz & les vertus Diu jurent,
Que mors ſont & deſtriut, ſe el pais s'aſcurent.

JURARE SUB STOLA *tactis ſanctis Evangeliis*, Sacerdotum etiam fuit. Charta Friderici II. Imper. apud Baronium an. 1166. *Idem quoque juramentum Archiepiſcopi & omnes Epiſcopi, atque Electi, qui interfuerunt, numero 40. ſuper ſancta Dei Evangelia, propria manu, unuſquiſque ſub ſtola ſua præſtiterunt, & publice firmarunt.*

JURARE PER LIBRUM ET STOLAM IN VERBO DOMINI Canonicis Senenſibus præcipit Octavianus Cardinalis in Charta, exarata ann. 3. Alexandri IV. PP. apud Ughell. to. 3. p. 635. Epiſtola Gregorii VII. apud Brunonem de Bello Saxonico pag. 125. de Henrico Imp. *Hoc idem etiam poſtea à confratribus & Legatis noſtris Humberto Preneſtino Epiſcopo, & Geroaldo Oſtienſi Epiſcopo, quos ad illum miſimus, ad pœnitentiam ſuſceptus, in illorum manus, per ſanctas ſtolas, quas in collo tenebant, repromittendo confirmavit.* Hugo Flaviniacenſis in Chron. p. 209. de eodem Henrico Imp. *In illorum manus per ſacratas eorum ſtolas, quas collo geſtabant, jurejurando confirmans.* Vetus Charta an. 1248. in Metropoli Saliſburgenſi tom. 2. p. 267. *Albertus Præpoſitus & totus Conventus Eccleſiæ Dieſſenſis obtinuerunt ſub ſtola ſua jurejurando, quod nec cives ibidem, nec quiſquam hominum aliquid juris habeant, vel habere debeant in eo prædio, &c.*

Erant & alii juramentorum ritus, qui paganiſmum redolebant, & ὅρκοι Ἑλληνικοὶ dicuntur in Sexta Synodo can. 94. ubi prohibentur. Ὅρκοι ἐθνικοὶ & ἑλληνικοὶ, apud S. Baſilium in Ep. ad Amphiloch. can. 81. in Synodo Trull. can. 94. vel ὅρκοι πάτριοι, ut apud Theophanem an. 2. Juſtini Thracis, de quibus Scholiaſtes Baſilic. to. 2. p. 144. Ejuſmodi fuit

JURAMENTUM AD CAPUT PECUDIS, de quo Concilium Aurelianenſe IV. can. 16. *Si quis Chriſtianus, ut eſt gentilium conſuetudo, ad caput cujuſcunque feræ vel pecudis inſuper numinibus paganorum fortaſſe juraverit, &c.*

JURAMENTUM SUPER ARMA, quod ab omnibus ferme (præſertim Septentrionalibus) populis receptum legitur, etſi forma illius interdum diverſa fuerit. Formula 119. ex Lindenbrogianis: *Veniens jam dictus ille, adprehenſa manu prædicti judicis, vel armis ſicut mos eſt apud omnes, 12. manu ſua tertia decima dextratus, vel conjuratus dixit, &c.* Ubi Formulæ ſecundum Legem Romanam cap. 30. apud Bignonium: *Dum ſic veritas comprobatur, jam dictus ille adprehenſam manum vel arma prædicti judicis, ſicut mos eſt, apud homines duodecima manu, ſua tertiadecima diſtractus vel conjuratus dixit, &c.* Hujuſcemodi igitur ſacramento uſi ſunt

Quadi, apud Ammianum lib. 17. pag. 107. *Eductiſque mucronibus, quos pro numinibus colunt, juravere ſe permanſuros in fide.*

Saxones. Fredegarius c. 74. & Geſta Dagoberti Regis

Regis c. 31. *Saxones autem ... ſacramentis, ut eorum mos erat, ſuper armis patratis, pactum pro univerſis Saxonibus firmant.* Annales Francor. Fuldenſes an. 873. de iiſdem: *Jurabant etiam juxta ritum gentis ſuæ per arma ſua, quod nullus deinceps de regno dominorum ſuorum regnum Regis inquietare deberet. Jurare in manu armata*, in Lege Saxon. cap. 1. §. 8. Adde Aimoinum lib. 4. c. 20.

Dani, apud Eginhardum an. 811. *Condicta inter Imperatorem & Hemmingum Danorum Regem pax ... in armis tantum Jurata ſervatur.* Adam Bremenſis c. 30. de Danorum Regibus: *Qui etiam munera Lothewico miſerunt, gladium videlicet capulo tenus aureum, & alia multa pacem rogantes: & miſſis utrinque ad Egdoram fluvium mediatoribus, pacem firmam, ritu gentis, per arma Juraverunt.* Adde Annales Francorum Fuldenſes an. 873.

Sueci, Danis contermini. Habetur enim apud Loccenium in Hiſt. Suecica p. 363. Juramentum de unione Regni hæreditaria à Suecis factum ſuper ſtrictum Regis gladium Orebrogæ, an. 1540. cujus formula eſt: *R. M. & Principibus Regni hæredibus ... in hoc regio ſtricto enſe provoluti in genua ... Juravimus, &c.*

Bajwarii. Leges Bajwar. tit. 16. §. 6. de teſte ſortito vel nominato: *Juret ille taliter, & dicat: Ad teſtem ſortitus ſum, & ad teſtem me facere volo. Adprehendat manum proximi ſui, & dicat: Sic verò Deus adjuvet, & illum, cujus manum teneo, quod ego ad teſtem illum inter vos per aurem tractus ſui, de iſtà cauſa ad veritatem dicendam. Tunc ſolus Juret cum ſuà manu, poſtea donet arma ſua ad ſacrandum, & per ea Juret ipſum verbum cum uno Sacramentali, &c.*

Alamanni. Leges Alaman. tit. 89. *Cum 12. nominatis Juret, & aliis tantis advocatis, in arma ſua Sacramenta pro 4. tremiſſis cum uno Sacramentali Juret.*

Longobardi. Edictum Rotharis Regis tit. 109. §. 2. & Lex Longobard. lib. 2. tit. 55. §. 5. *Quod ſi minor fuerit de 20. ſolid. uſque ad 12. ſibi ſextus Juret ad arma ſacrata.* Infra: *Sibi tertius Juret ad arma ſacrata.* Adde §. 7. 10.

Franci Fortunatus lib. 6. Poëmate 7.

Utque fidelis ei ſit gens armata per arma
Jurat, jure ſuo ſe quoque jure ligat.

[Charta ann. 1494. ex Schedis D. *Lancelot*: *Promiſitque ipſe nobilis Capitaneus ſub promiſſione Capitanei & Militis ad crucem ſui enſis dextram ponendo.*]

Scoti. Leges Foreſtarum Scoticar. c. 10. §. 1. *Si aliquis extraneus intraverit in foreſtam, & in aliqua via inhibita inveniatur, & Jurare velit ſuper arma, quod illam viam neſcivit eſſe defenſam, &c.*

Bulgari. Nicolaus I. PP. in Reſponſ. ad conſulta Bulgarorum cap. 67. *Perhibetis, vos conſuetudinem habuiſſe, quotieſcunque aliquem jurejurando pro qualibet re diſponebatis obligare, ſpatham in medium afferre, & per eam juramentum agebatur.*

Benebarnenſes cum Roncalienſibus fœdera ſua firmaſſe facto ſacramento ſuper binis haſtis in Crucis formam humi demiſſis, auctor eſt Garibayus lib. 20. c. 11. & ex eo Marca lib. 6. Hiſt. Beneharn. cap. 26. n. 6.

JURAMENTUM SUPER ARMILLA SACRA. Ethelwerdus lib. 4. c. 3. de Danorum Regibus: *Eique ſtatuunt Jusjuramentum in eorum armilla ſacra, quod cæterarum regionum ſecere nunquam.* Ubi *Armilla* idem forte valet ac *arma*. Vide *Armillum*, [& ſupra *Jurare in Armilla januæ.*]

SPATA TRACTA JURARE, in Capitulis ad Legem Alamann. cap. 22. Edit. Baluzianæ. Vide *Spatha*. *Per ſpatham ſuam* jurat, ac *Capitulum* firmat Carolus C. apud Hincmar. Remenſem in Extemporali admonitione, apud Cellotium p. 439. *Et hoc cum aliis Capitulum ... coram Deo & Angelis ejus in fide & dextera veſtra, per ſpatam veſtram Jurantes ... Epiſcopis Regni veſtri ... promiſiſtis.* Apud Ammianum lib. 21. milites *in Juliani Imp. nomen conceptis verbis Jurant ſolemniter, gladiis cervicibus ſuis admotis ſub execrationibus diris, omnes pro eo caſus quoad vitam profuderint, ſi id neceſſitas exegerit, perlaturos.*

¶ JURARE BRACHIA AMICÆ. Le Roman *de Rou* MS.

Quens Jebles de Poitiers, ſouvent les contrarie ...
Et ſouvent par noblece Jure lès bras s'amie,
Qu'il ni aura tant fier qu'o l'eſpée n'ocie.]

CUM DEXTERA ARMATA CONJURARE, *ſacramentum confirmare*, in Lege Ripuariorum tit. 33. §. 1. tit. 56.

¶ JURARE LATO OSCULO. Charta ann. 1202. *Unuſquiſque militum propria manu lato oſculo Comiti* (Forcalquerii) *Juraverunt, quo ita &c.*

JURARE MANU POSITA SUPER CAPUT IMPERATORIS, apud Theophanem in Nicephoro Generali an. 8. ubi idem Imp. θὲς τὴν χεῖρά σου κατὰ τῆς κεφαλῆς μου, καὶ ὄμοσόν μοι τὸ πόσος σοι χρυσός ἐστι. Huc forte ſpectat juramentum *per caput Imperatoris.*

JURARE POSITA MANU SUPER CAPUT EJUS, cum quo lis eſt. Leges Hoëli Boni Regis Walliæ cap. 25. ubi de iis, quorum juramento ſtandum eſt: *Tertius eſt pater, inter duos filios,* (id eſt, qui à filiis impetitur) *ponendo manum ſuper caput illius, contra quod teſtificatur, ſic dicendo: Per Dominum, qui me creavit de patre, & te de me, verum inter vos dico.*

JURARE MANUUM CONTACTU. Andreas Suenonis Archiep. Lundenſis lib. 7. c. 7. *Citatus in jus, licet juſtam cauſam habeat reſidendi, debet tamen pro ſe duos tranſmittere, qui non tacto ſacro libro, ſed contactu manuum, utraque ſcilicet manu manum alterius contingente, teſtificentur eum, ne veniret, cauſa legitima præpeditum.* Lib. 4. c. 14. *Qui promiſſionem ſuper venditione alicujus terræ noluerit adimplere, ... ſi contactu manuum roborata fuerit, &c.* Cap. 16. *Una cum eis duodeno declaret ſacramento, & mutuis intricatarum contractibus manuum ſibi dominium attinere.* Lib. 5. cap. 6. *Debet adverſariis ſuis interim pacem promittere, & eandem in ſignum indiſſolubilis firmitatis contingendo manu ſua manum alterius alicujus roborare.* [Tabularium Majoris Monaſt. *Promiſit Buterius hoc ipſum concedere ſe facturum, unde & manum ſuam poſuit in manu mea, quod loco juramenti habetur.*] Vide *Dextra*.

PER PECTUS SUUM jurabant mulieres apud Alamannos. Leges Alaman. tit. 56. §. 2. *Tunc liceat illi mulieri Jurare per pectus ſuum, & dicat, &c.* An manu pectori appoſita, quomodo apud nos Preſbyteri? Ovidius 3. Amor. de nuptiis Fluvii Amonis Eleg. 6.

Suppoſuiſſe manus ad pectora lubricus amnis
Dicitur, & ſocii jura dediſſe thori.

Tunſo digitis pectore, id eſt, admota pectori manu *juraſſe* dicitur Nicephorus Imp. apud Luithprandum in Legatione.

JURARE IN MANU COMITIS DEXTRA DATA, in Lege Longob. lib. 2. tit. 52. §. 15. *Tunc ipſe judex, qui in ipſo loco eſt, faciat jurare homines, quilibet fuerint, ... ut dicant veritatem, & ſi credentes homines fuerint, in manu Comitis ſui dextram dent.*

JURARE IN PECUNIA *vel* VESTIMENTO ſolebant Friſiones, ſi res eſſet parvi momenti. Lex Friſion. tit. 3. §. 4. *Si ſervus furti reus eſſe dicatur, dominus ejus in veſtimento ſuo ſacramentum illud perficiat.* Tit. 12. *Si ſervus rem magnam quamlibet fu-*

raſſe dicatur, . . . dominus ejus in reliquiis Sanctorum pro hac re jurare debet; ſi vero de minoribus furtis & noxis à ſervo perpetratis interpellatus, in veſtimento vel pecunia jurare poterit. Ubi Sibrandus à Sicama: *In veſtimento Jurare* exiſtimo, ut jurans oram veſtis ejus, cui ſe purgabat, vel alterius teſtis, vel ſui ipſius adprehendens, ſolenni juramento ſe vel ſervum ſuum purgaret. In pecunia vero jurabant, ut prolato nummo, ſolido, vel denario, in quo vultus Regis vel Crux effigiata, ei manum imponeret, atque ita quaſi teſte Rege vel Cruce juraret. Sed hæc exemplis probare haud omnino promptum eſt. Videtur porro huc ſpectare, quod habet eadem Lex c. 14. §. 4. *Et juret ille homo homicidii, de quo interpellatus ſum, reus eſt: tenens eum per oram ſagi ſui.* Galli dicerent, *le tenant par le pan de ſa robe.*

Juramentum More Frisionum. Jus Friſicum art. 81. ex interpretatione Sibrandi à Sicama ad Leges Friſion. tit. 12. *Legitimum juramentum ejus, qui in domo mortuaria cameras & claves cuſtodit. Tollat ſiniſtra manu ſiniſtros capitis capillos, eiſque imponat dextræ manus digitos duos, atque ita juret.*

Jurare Super Sepulcrum Debitoris, in Legibus Hoeli Boni Regis Walliæ c. 27. locus ſupra deſcriptus eſt.

Jurare per Pedes Abbatis. Charta Sanctii Ramirez Reg. Aragonum, apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 3. c. 17. *Tamen ſi fuerit talis neceſſitas, hoc ſolum facient, unus ex Monachis juret per pedes Abbatis ſui, quod ita eſt, aut non; & ſic finiatur cauſa.*

Super Mortuorum Tumulos Jurare in judiciis publicis, ſolenne fuiſſe apud Londonienſes obſervat Seldenus ad Marmora Arundeliana, cum ſcilicet aliquis è teſtibus nominatis deceſſerat, antequam teſtimonium ſuum juraſſet: tum enim jurabatur à reo, quod ipſe teſtatus fuiſſet, ſi in vivis ſupereſſet: ex Tabulis publicis ab Henrico III. Rege Angliæ civibus Londinenſibus confectis anno ejuſdem regni 52. die Martii 26. *Conceſſimus eiſdem civibus, quod de placitis, ad Coronam pertinentibus, de iis maxime, quæ infra civitatem prædictam, & ejus ſuburbium fieri contingent, ſe poſſint diſrationare ſecundum antiquam conſuetudinem civitatis prædictæ, eo tamen excepto, quod ſuper tumulos mortuorum de eo, quod dicturi ſunt, ſi viverent, non liceat præciſe jurare: ſed loco mortuorum, qui ante obitum electi fuerint ad eos diſrationandos, qui de rebus ad Coronam ſpectantibus appellati fuerint, vel rectati alii liberi & legales eligantur, qui idem ſine dilatione faciant, quod defunctos memoratos, ſi viverent, fieri oporteret.*

Jurare Super Baculos Episcoporum, Hibernis & Scotis familiare. Silveſter Giraldus in Topogr. Hiberniæ lib. 3. c. 33. *Campanas bajulas, baculoſque Sanctorum in ſuperiore parte recurvos, auro & argento, vel ære contectos, in magna reverentia tam Hiberniæ & Scotiæ, quam Walliæ populus & Clerus habere ſolent: ita ut ſacramenta ſuper hæc longe magis, quam ſuper Evangelia & præſtare vereantur & pejerare, &c.*

Jurare Super Discessorem Ecclesiæ, in Canonib. Hibern. lib. 41. c. 30. *Defendit ſe Eccleſia etiam poſt obitum Principum ſuorum,* (i. Epiſcoporum) *& non juratur ſuper illam, id eſt, ſuper Diſceſſores, quia viva ſunt verba illorum.* Capitis lemma ejuſmodi eſt: *De mundialibus non jurantibus ſuper Diſceſſorem Eccleſiæ.* Quibus quidem innuitur, ſtari debere Epiſcoporum aut Prælatorum, qui è vita diſceſſerunt, verbis, ac factis, neque ſuper iis juramentum deferri debere.

Juramentum pro Ratione Hidarum, vel per certum numerum hidarum, de quo ſic Lambardus ad Leges Anglicas: accuſato interdum fiebat per ſacramenti religionem criminis diluendi poteſtas, quod *pro ratione 12. aut plurium paucioruмve hidarum terræ* dicebatur, atque id alias ſolus; alias cum aliis una præſtabat. Neque eſt interim cuivis crimen quodque purgare conceſſum: verum pro delicti ratione, ipſa etiam purgandi augenda minuendave fuit facultas; atque ut cujuſque fuerat capitis æſtimatio, ita ei facta eſt crimina, ſive majora, ſive minora purgandi copia. Pervaſerat enim, uti nunc quidem, opinio per animos hominum, ut quo quis opibus erat aſfluentior, eo fuit majore fide, & in jurejurando religioſior. Vide Leges Inæ §. 58. 59. 60. & Leges Henrici I. cap. 64.

Jurare Super Forte. Charta Eduardi Regis Angl. in Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. f. 202. *Si vero extraneus fuerit & moretur cum domino hæreditatis, ſi negatur, habeat aberare* (l. jurare) *ſuper forte pignerationem per ipſum factam in hæreditate domini ſui ſine fraude.* Infra: *Si aliquis pigneravit in hæreditate ſua, vel etiam aliena, quo ſit præſumptio, quod de facili dejeraret, vel quod alias conſuevit abuti talibus pignerationibus, non credatur eidem, niſi juret ſuper forte, & unum ſequacem habeat, qui ibidem juret ſe credere ipſum ſuper hoc veritatem dixiſſe.*

Jurare Super Triginta Denariis, in Legibus Henrici I. c. 65.

Jurare in Animam Alterius. Obſervat Tillius lib. 1. p. 252. Reges Francorum ſemel per ſeipſos ſeu perſonaliter, jurare, quando ſcilicet inaugurantur & coronantur: in cæteris vero occaſionibus, in quibus ſolenniter quidpiam ſubditis pollicentur, id *verbo regio* firmare. Sed & addit, olim fœdera ipſa, quæ cum Regibus aliis ſanciebant, non ab ipſiſmet, ſed iis præſentibus à quopiam ex aulæ proceribus ad id delecto *in eorum anima.* Sic Priorem S. Martini de Campis coram S. Ludovico ſacramento *in illius animam* facto inducias cum Henrico III. Angliæ Rege an. 1231. pepigiſſe: alias inducias inter eoſdem Reges anno 1244. quemadmodum de proceribus pro & coram ipſo Henrico juraſſe, ſcribit idem Tillius l. de Pactis inter Reges Franciæ & Angliæ p. 176. Acta Innocenti III. PP. de Philippo Aug. Rege Fr. *Faciens in animam ſuam juramento firmari, quod honorifice ipſam ut Reginam tractaret.* [Tractatus confœderationis inter Philippum Reg. Fr. & Albertum Reg. Rom. ann. 1299. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 83. *Jurabunt etiam in animas noſtras nobis præſentibus videlicet pro jam dicto illuſtri Rege Franciæ Comes ſancti Pauli, pro nobis vero Rege Romanorum Comes Burchardus de Hohemberg avunculus noſter cariſſimus.*] Adde probat. Hiſt. Vergiac. pag. 105. & Matth. Paris pag. 109. atque is tum uſus apud Principes omnes invaluerat. Epiſtola Willelmi Regis Siciliæ ad Henricum II. Regem Angliæ, apud Rad. de Diceto ann. 1175. *Honorabiles & magnificentiæ veſtræ nuntios recepimus, quorum inſinuatione nobis innotuit, quod præſentibus & jubentibus vobis, tres nobiles & ſpectatæ fidei viri, de regno veſtro, in Animæ veſtra conſummationem matrimonii inter nos & filiam noſtram Juraverint. Qui & poſtulaverunt inſtantius, ut idem manu propria Juraremus. Quod quia regno noſtro ſemper & noſtris ſive progenitoribus inſuetum, perſonaliter Jurare non duximus expedire: quare prædicti*

nuntii veſtri quæſierunt, ut ſicut ab honorabilibus perſonis feceratis illud in Anima veſtra Jurari, ſic & nos ſimiliter in Anima noſtra fieri faceremus. Nos equidem, & quod à noſtris nuntiis in veſtra præſentia conſtitutis ſuper conceſſione matrimonii ex parte noſtra Juratum eſt, ratihabitione firmamus, & quod vobis præſentibus in Anima veſtra Juratum eſt, grato aſſenſu recepimus, ac ſi manu propria Juraſſetis, cum unum & idem putemus ſacramentum, quod vel manu propria fit, vel in Anima jubentis & præſentis Juratur. Falcandus l. de Siciliæ calamitatib. p. 647. *Res eſt in tranſactionem deducta, Comitique Gaufredo & ſociis ejus ab Admirato, Archiepiſcopo, ac pleriſque Comitibus in Animam Regis juratum, quod eos Rex incolumes extra regnum ſuum ire permitteret.* [Tractatus confœderationis inter Robertum Regem Siciliæ & Joannem Dalphinum an. 1314. to. 2. Hiſt. Dalph. pag. 150. *Memoratus Richardus de Gambeteſa miles in Anima D. Regis præſati eo volente, præſente & mandante, & ipſum ad hoc ſpecialiter conſtituente, & idem D. Guido in Anima D. Dalphini jam dicti ex præfata poteſtate ſibi conceſſa de obſervatione hujuſmodi corporale præſtiterunt ſacramentum.*] Acta Hadriani IV. PP. apud Baron. anno 1155. *Tandem adverſario confutato, & ſalubri conſilio comprobato, Rex omnium Militum ſuorum Curiam maximam congregavit, & in præſentia eorundem Cardinalium allata ſunt ſacra pignora, Crux & Evangelia, ſuper quæ nobilis quidam Miles de cæteris electus, cum juratus & tertio Jurare juſſus eſſet in Animam ſuam, & ejuſdem Regis, Juravit vitam & membra non auferre; ſed conſervare Papæ Hadriano & Cardinalibus ejus omnia ſibi debita jura, &c.* Acta Alexandri III. PP. apud eumdem Baronium ann. 1177. *Sancta Dei Evangelia cum Sanctorum reliquiis, & Cruce de ligno Domini ſunt producta in medium. Mandante itaque Imperatore, Comes Henricus de Dieſta in anima Imperatoris Juravit, quod, &c.* Vide Epiſtolas ejuſdem Alexandri 51. 52. Charta Jacobi Reg. Majoric. an. 1284. *Et etiam hæc omnia & ſingula ſupradicta per nos promiſſa & conceſſa Jurari juſſimus in Animam noſtram per nobilem virum Bernardum de Campendut Militem. Et nos Bernardus de Campendut Miles de expreſſo mandato dicti Do. Regis Juravimus ſuper 4. Dei Evangelia à nobis corporaliter tacta in Animam dicti Do. Regis, quod idem Do. Rex hæc omnia & ſingula cuſtodiet, & ſervabit & ſervari faciet perenniter inconcuſſa.* Charta Friderici I. Imp. ann. 1185. apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 1030. *Juravit Rudolfus Camerarius noſter in parabola, & in Anima noſtra.* Et infra: *Idem etiam ſacramentum præſtare faciemus Henricum filium noſtrum in Anima ſua & parabola ſua faciendum, &c.* Jacobus I. Rex Arag. in Foris Oſcæ an. 1247. fol. 14. *Et ſors non habeat locum, ſi pars, quæ petit, eligat duos Juratores, qui jurent ſuper Animas aliorum hominum de villa illa, de qua fit demanda.*

☞ Obſervabat modo poſt Tillium D. Cangius juramentum ejuſmodi iis præſentibus præſtari ſolitum in quorum Animas jurabatur; verum idem quoque factum fuiſſe iis abſentibus ab eorum in hanc rem delegatis & deputatis certum eſt. Mandatum Eduardi III. Regis Angliæ an. 1349. apud Ludewig. to. 5. p. 461. *Eiſdem Thomæ & Wilhelmo & eorum utrique, ad jurandum in Animam noſtram, de obſervando fideliter conventiones... damus & committimus plenariam poteſtatem.* Tractatus matrimonii Ferdinandi filii Regis Caſtellæ cum Blancha: *Nos vero procuratores jurandi in Animam ipſius Regis Caſtellæ poteſtatem habentes, nomine procuratorio promiſimus, præſtito Juramento in Animam dicti D. Regis Caſtellæ, ipſum D. Regem Caſtellæ facturum... quod promiſſæ conventiones.... efficaciter compleantur.*

Sed & hæc forma juramenti non Regum duntaxat propria fuit, verum & aliorum. In Actis Innocentii III. PP. nobilis quidam *in animam* Marcualdi Seneſcalli Imperii jurat pag. 3. Jurabatur etiam in animam univerſitatis. *Statuta pacis in totius univerſitatis Animam Jurare*, apud Guillel. de Podio Laurentii c. 40. Will. Tyrius l. 13. c. 24. *Fuerat autem abeunti datum in mandatis, ut in Anima Regis & regni Principum confidenter Juraret, quod, &c.* Acta Innocentii III. PP. p. 21. *Et in Animam ſuam juramento Principum tam de Imperio, quam de regno, conceſſionem hujuſmodi fecit roborari.* [Procuratio Guillelmi Boiſſacii pro Guillelmo de Gorſolis an. 1340. è Muſæo D. *de Flamarens: Dans... ſpeciale mandatum.... litem conteſtandi, Jurandi in Animam ipſius tam de calumpnia, quam de veritate dicenda, & ſubeundi cujuſlibet alterius generis juramentum.*] Adde Statuta Ordinis Præmonſtrat. diſt. 4. c. 1. pag. 817. Statuta Roberti III. Reg. Scot. c. 26. Will. de Podio Laurentii cap. 40. Joannem Lucium in Hiſt. Dalmat. p. 208. &c. *Jurare in anima*, pro *in animam*, in laudata Charta Willelmi Regis Siciliæ, apud W. Tyrium loco mox etiam citato, in in alia Alexandri PP. apud Bromptonum p. 1131. in Conventione inter Fridericum Imp. & Eugenium PP. apud Baron. an. 1152. & aliquot aliis. Vide Monſtrelletum 2. vol. pag. 200. Baluzium in Notis ad Concilia Narbon. p. 105. & ſupra in v. *Jeffnit-eed.*

¶ Jurare in Regem. Literæ Angeli Pechinolii Epiſc. Ortani ann. 1489. ad Innocentium PP. VIII. apud Illuſt. Fontaninum de Antiquit. Hortæ pag. 490. *Præterea, ut audio, brevi dominus Rex gubernatoris regni Hungariæ titulum huic filio ſuo dabit, ac Jurari in Regem, ut poſt ejus obitum in regno ſuccedat, efficiet.*

Jurare in Posse Regis. Leges Aragonicæ, apud Blancam p. 771. *Qui quidem inquiſitores prima vice per nos eligendi & eorum Notarius, teneantur præſtare ſacramentum, & homagium noſtro nomine & dictæ Curiæ in Poſſe dictorum deputatorum & dictæ Curiæ, de bene & legaliter ſe habendo in faciendis dictis inquiſitionibus, &c... teneantur ſimilia ſacramentum & homagium præſtare in Poſſe noſtro & dictæ Curiæ tempore celebrationis ejuſdem, &c.*

Jurare etiam Vicariis Manibus, id eſt, per alios, dicebantur Monachi, quibus jurare interdictum erat. Arnulphus Lexovienſis in Epiſt. ad Abbatem S. Ebrulfi: *Propter quod Hugonis & Drogonis de Cambium graviter inſtantia nos infeſtat ſuper pecunia, quam prædeceſſori veſtro totique Capitulo crediderit, cujus ſolutionem certum eſt ipſum & univerſitatem totam fide per Vicarias Manus corporaliter interveniente firmaſſe.* Et ſub finem: *Si non fuerit creditoribus ſatisfactum, quibus ipſi ſe, & ſi non propriis, Vicariis tamen Manibus aſtrinxerunt.* Vide *Advocatus.*

Jurare More Minorum, apud Rollandinum in Summa Notariæ c. 7. rubr. 3. Cujuſmodi autem fuerit minorum juramentum, docet idem c. 1. rubr. de venditione à minore facta: *Inſuper dictus Ant. quia minor erat 25. annis, major tamen 14. jurant corporaliter ad ſancta Dei Evangelia prædicta omnia & ſingula firma & rata perpetuo habere & tenere, & non contra facere vel venire aliqua ratione vel cauſa.*

Sacramenta Judæorum, inter Chriſtianos habitantium, diverſa fuere pro modo regionum. Wichbild Magdeburgenſe art. 139. quidam *dicunt, quod juramentum Judæi facere debent ante Syn-*

agogam, tenendo catenam, qua Synagogæ oſtium attrahitur ad occludendum, & quod nudipes ſtet, pronuntiabiturque ſibi juramentum hiſce verbis : Prout tibi culpam N. dat, quod tu innocens facti es, Deus confundat, qui cælum & terram creavit, aërem & gramina, &c... Juramentum iſtud Judæus facere debet ſuper libro Moyſi. Veteres Tabulæ apud Columbum lib. 3. de Geſtis Epiſcopor. Vaſionenſ. n. 34. Judæus quidam jurat *ſuper ſanctam Legem Moyſis, ab ipſo corporaliter propria manu tactam. Sacra Lege Moſaica coram poſita jurare*, in Concilio Monſpelienſi ann. 1258. c. 5. Adde Concilium Albienſe c. 19. Leges Alfonſinas parte 3. tit. 11. lege 20. ubi forma Judæorum ſacramenti apud Hiſpanos pluribus deſcribitur, & Foros Aragon. tit. de ſacramento Judæorum & Saracenorum fol. 37. 38.

Jurabant etiam *ſuper plagis.* Libertates conceſſæ urbi Barcinonenſi à Petro Rege Arag. an. 1283. *Quando contentio eſt inter Chriſtianum & Judæum, & cauſa habet decidi per jusjurandum, Judæus debet jurare ſuper plagis apud Eccleſiam S. Juſti, excepto juramento calumniæ, quod præſtatur ſuper præcepta Legis coram judice.* Aliud omnino portentoſum Judæorum Aſiaticorum ſacramentum profert liber 2. Juris Græco-Romani pag. 119. quod non exſcribo. [Aliam ſacramenti formulam Judæis uſitatam vide in *Judæi.*]

Juramenti Mahumetanorum formulam habes in Fœdere inito inter Sanctium Navarræ Regem & Almutadirum Arabem an. Chriſti 1073. *Juro ego Almutadyr Vile per Deum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis ſunt, & per Legem, quam tenet Moſlemes, &c.* Adde Jacobum Papienſem Epiſt. 380. & Leges Alfonſinas part. 3. tit. 11. lege 21. ubi de ſacramento Maurorum. Fori Oſcæ an. 1247. fol. 14. *Saracenus debet jurare Chriſtiano & Judæo per totum bille, ylledi leilleha illehua.*

SACRAMENTUM TRINICUM. Charta Maſſilienſis apud Gueſnaium in Annalibus Maſſil. p. 356. *Et ut hæc perpetuo inviolabiliter obſerventur, ſtatuimus, quod univerſi ac ſinguli homines civitatis inferioris Maſſiliæ Sacramento Trinico & incommutabili ad hæc obſervanda ſpecialiter teneantur.*

JURAMENTUM PACATIONIS, qua quis, ut cum eo, quem offendit, pacem faciat, vel obtineat, culpam quodammodo eluit. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 36. *Quod ſi Juramentum pacationis exigitur, juret ſicut præſens cauſa dictabit, in circumſtantiis, vel paupertatis, vel qui aderunt obtentibus : quod ſi ille ſic eſſet pro hujus forisfacto, hoc reciperet, vel hoc modo dimitteret.*

PERFECTORIUM SACRAMENTUM, Decretorium, τέλειον, ut eſt in Jure Græco-Rom. l. 2. p. 119. Lex Friſion. tit. 14. §. 2. *Et quicumque interpellatus fuerit, ſua duodecima manu Perfectorio Sacramento ſe debet excuſare, & in hoc interpellatori ſufficiat, nec ulterius ad ſortem quemlibet compellere poteſt.* In Lege Longob. tit. 8. §. 2. qui jurabat coram tribus à Rege delegatis, *ſacramentum ſuum peregiſſe* dicebatur.

SACRAMENTO FRACTO, vel *frangente jurare, frangere* : hæc enim idem ac unum ſonant. Leges Henrici I. c. 64. *In furto, incendio, ... & eis, quæ ad disfactionem pertinent, omnes Fracto juramento jurent, &c.* Infra : *Francigenæ & alienigenæ in verborum obſervantiis non Frangunt.* Rurſum : *Si quis de homicidio accuſetur, & idem ſe purgare velit ſecundum natale ſuum, perneget quæ eſt werelada, ut qui ex parte patris erunt, Fracto juramento, qui ex paterna cognatione erunt, plano ſe ſacramento juraturos advertant.* Ibidem : *Si quilibet rem in communi propitiare velint ſibi, & utrinque ſunt teſtes, & furtiva dicatur, qui melius teſtimonium habebit, probationi propriorſit & ſolus Fracto juramento ſuam eſſe comprobet, & teſtes ejus plane* (id eſt, plano ſacramento) *confirment.* Ex quibus patet *Fractum juramentum* opponi *plano ſacramento.* Quod vero *fractum* hic dicitur, ſupra *juramentum obſervatum* appellatur : *Omnis tilha* (i. accuſatio) *tractetur antejuramento* (ita lego, pro *antejuramentum*) *plano vel obſervato, ſæpius aut ſemel, ſicut loci conſuetudo erit.* Mox quid ſit *Juramentum obſervatum*, ſic innuitur : *In Hamteſira, qui verborum Jurat Obſervantiis, ſemel juret, & in ea lapſus vel elapſus judicetur.* Et Leges Willelmi Nothi c. 71. *Si Anglicus appellet Francigenam de utlegaria, & hoc ſuper eum in veritate velit, defendat ſe Francigena per bellum. Et ſi Anglicus non audeat eum probare per bellum, defendat ſe Francigena pleno* (l. *plano*) *juramento, non in verborum Obſervantiis.* Supra cap. 62. *Volo tunc Francigenam purgare ſe ſacramento non Fracto.* Unde colligitur, *Juramentum planum, obſervatum*, vel *in obſervantiis, & non fractum*, unum idemque, illudque eſſe, quod verbis conceptis à Lege dictatis præſtabatur. Cur vero inductun ejuſmodi juramentum, ſic habent eædem Leges Henrici I. cap. 64. *Malorum autem infeſtationibus, & perjurantium conſpiratione, diſpoſitum eſt Frangens juramentum, ut magis ei judicium ab accuſatis eligatur, & unde accuſatus cum una decima ſe purgaret, per electionem & ſortem, ſi ad judicium ferri calidi vadat.* Hæc paulo intricatiora ſunt, & mendo non carent.

PLANUM JURAMENTUM, videtur illud appellari, quod ſummarie & de plano fit, ſine delectu verborum ; quod inde colligitur, quia *juramentum fractum*, quod opponitur *plano*, dicitur præſtari, *cum verborum obſervantiis.* Leges Henrici I. c. 9. *Differt autem .... ſi quid bello, vel lege ſacramentali, Plena* (l. *Plana*) *vel frangenti, vel etiam judiciali repetatur.* Cap. 64. *Qui ex paterna cognatione erunt, Plano ſe ſacramento juraturos advertant.* Mox, de Thainis, & Presbyteris, & iis, qui legalitatem ſuam non dimiſerunt : *Ii de quacunque compellatione capitali vel communi Plane jurabunt, congruo numero Conſacramentalium, & qualitate parium ſuorum retenta.* Ex his poſtremis patet, potiorem fuiſſe conditionem eorum, *qui plana ſacramenta* præſtabant, eoſque potiſſimum ſpectaſſe, qui *Legales* dicebantur : quod & firmat Lex vernacula Willelmi Nothi c. 16. Adde c. 26. Opponitur autem *Juramento fracto* : unde dicitur *Juramentum non fractum*, in Legibus Latinis ejuſdem Willelmi Regis cap. 62. *Si Anglus Francigenam appellaverit, & probare voluerit judicio aut duello, volo tunc Francigenam purgare ſe Sacramento non Fracto.* Ubi c. 71. habetur : *Defendat ſe Francigena plano Juramento, non in verborum obſervantiis.* Neque aliud eſt *Plana lada*, in Legibus Henrici c. 65. *Si quis furem gratis dimittat, emendet ſecundum weram ipſius furis, aut Plena lada perneget, quod cum eo falſum neſcivit.* Mox : *Si quis audito clamore non exierit, reddat overnaſſam Regis, aut Plane ſe ladiet.* Id eſt, plano juramento ſe purget. Charta Alienoris Reginæ Anglor. apud Beſlium p. 598. *Si vero ruſticus dixerit, ſe coſtumam recte ſolviſſe, ... Plano ejus ſacramento credetur.* Charta Lud. VII. ann. 1145. Bituricenſibus, [to. 1. Ordinat. p. 9.] *Præcipiens, ut ſi ille negare potuerit per unum Planum ſacramentum, tranſeat, &c.* [Adde Chartam Lud. VIII. pro iiſd. Bituric. an. 1224. ibid. p. 49.]

Sacramentum Ruptum, tunc intelligitur, *quando præſentibus ſacroſanctis Evangeliis aut armis ſacratis, ille qui pulſatur, cum Sacramentalibus ſuis conjunxerit, & non auſus fuerit jurare, & aut ipſe, aut aliquis de Sacramentalibus ejus ſe ſubtraxerit; tunc intelligatur Sacramentum Ruptum*, in Lege Longobard. l. 2. tit. 55. §. 7. adde §. 14. Edictum Rotharis Regis tit. 109. §. 8. & Leges Luithprandi Regis tit. 41. §. 1.

Sacramentum Fatuum, dicitur, cum quis aliter quam ſe res habeat, jurando firmat; ſed tamen ſecundum conſcientiam & mentem ſuam. Bracton. l. 4. tract. 5. c. 4. §. 1. Adde Fletam l. 5. c. 22. §. 9.

Juramentum Inhonestum, apud Guill. de Nangiaco in Vita S. Ludovici p. 364. & Gaufridum de Belloloco in Vita ejuſdem Lud. c. 32. quod à Joinvilla p. 120. *Vilain ſerment* appellatur. Vide Notas noſtras ad eumdem Joinvillam.

Sacramentum Ligatum, id eſt, *ligium*. Charta Fulconis Abbatis Corbeienſis an. 1055. ex Tabulario Corbeienſi fol. 2. *De quibus omnibus Comiti & Abbati in hac conventione Sacramento Ligato tradidit ſeptem obſides, ut ſi hæc violaverit, aliquando intimabitur obſidibus monere dominum ſuum, ut ſe juſtificet infra* 40. *dies, &c.*

Sacramentum de Manu Tollere dicitur is, cui jurari debet, cum rem ſacramento alterius dirimere negat, in Lege Burgund. tit. 8. §. 2.

Mittere Aliquem in Sacramentum, Illud ab eo exigere, in Lege Longobard. l. 1. tit. 33. §. 1. *Si quis ſervum alienum ſine voluntate domini ſui in Sacramentum miſerit, aut manum in caldaria mittere fecerit, &c.* Leges Luithprandi Regis tit. 68. *Si quis mulierem, aut puellam, aut religioſam feminam, quæ in alterius mundio eſt, in Sacramento mittere præſumpſerit, &c.*

Ad Sacramentum Aliquem Deducere, Illud ab eo exigere, in Legibus Ratchis Regis Longob. tit. 7. Aſtulphi Regis tit. 10. 11. &c.

Jurare Contra Pacem. Pœnitentiale Fulberti Carnot. Epiſc. *Si quis Jurat contra pacem, uno anno pœniteat cum eleemoſynis, & redeat.*

Magnum Sacramentum, in Regiam Majeſtatem lib. 1. c. 12. §. 4. quod fit ad S. Evangelia.

Juramentum dictum *Aeffte t' iotg*, in Legibus Opſtalbomicis Friſicis c. 23.

Juramentum vel ſacramentum Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & Monachorum, apud veteres Anglos, pro ordinis ratione, pluribus inferiorum perſonarum ſacramentis pollebat. Egbertus de Eccleſiaſtica Inſtitutione pag. 92. *Interrogatio. Si neceſſitas coegerit, in quantum valet juramentum Epiſcopi, Presbyteri, vel Diaconi, ſive Monachi? Reſponſio. Ordines ſupradicti ſecundum gradus promotionis habeant poteſtatem proteſtandi: Presbyter ſecundum numerum* 120. *tributariorum: Diaconus vero ſecundum numerum* 60. *manentium: Monachus vero ſecundum numerum* 30. *tributariorum. Sed hoc in criminali cauſa. Cæterum ſi de terminis agrorum oritur altercatio, Presbytero liceat juramenti ſui adteſtatione terram vid. unius tributarii in jus transferre Eccleſiæ.*

Recentiores aliquot jurandi formulas, obiter à me obſervatas, hiſce ſubjicere viſum eſt operæ pretium. Μὰ τὸ θεῖον, apud Scholiaſt. Baſilic. to. 3. p. 160. *Per animam patris ſui*, jurant Hugo M. apud Witikindum l. 3. initio. Otto Imp. apud Albertum Stadenſem an. 944. & Conſtantia Regina Roberti Regis Franc. uxor. apud Helgaldum Floriac. p. 66. Vide Herimannum de reſtauratione Eccleſiæ S. Martini Tornacenſis c. 27. *Per omnes gentes*, Amalricus Comes Montisfortis, apud Ordericum Vital. l. 12. p. 880. *Per dentes Dei*, Joannes Rex Angliæ, in Chron. Flandr. c. 17. *Per crucem*, in Zoſimæ colloquiis. *Per lanceam S. Jacobi*, Philippus I. Rex Franciæ, in eod. Chron. c. 8. 16. *Per Chriſti ſepulchrum*, Amalricus Rex Hieroſol. apud Nicetam in Manuele l. 5. n. 5. *Per coronam, impoſita manu capiti*, Fridericus II. Imperator apud Sanutum l. 3. part. 11. cap. 11. *Per vitam Regis & filiorum* jurare vetant Lex Longob. l. 3. tit. 24. & Capit. Caroli M. l. 3. c. 42. *Per caput Imperatoris* jurat Nicephorus Phocas, poſtmodum Imperator, in Vita S. Nili Junioris pag. 106. Vide Scylitz. pag. 601. Luithprand. in Leg. Not. ad Cinnamum pag. 483. & Seldenum ad Marmora Arundel. p. 147. *Per ſuum nomen* jurat Coſmas Patr. CP. apud Annam lib. 3. Alexiad. In Navigatione Luciani, *Megapenthes tyrannus* ait *per nomen ſuum omnes juraſſe. Per ſalutem Principum*, Palladius in S. Chryſoſtom. cap. 14. Sozomen. lib. 4. cap. 7. Codin. in Orig. Conſtantinopol. p. 200. Geſta Regum Francorum c. 13. Eadmerus in Vita S. Wilfridi c. 41. 59. Acta SS. Nicandri & Marciani, W. Neubrig. lib. 4. c. 22. &c. *Per Domini fidem*, jurabat Robertus Rex Franciæ, apud Helgaldum p. 64. 65. 66. *Per caput Dei*, Henricus III. Rex Angliæ, apud Matt. Paris an. 1255. p. 606. *Per guttur Dei*, idem Henricus apud eumdem Scriptorem p. 662. *Per capillum Dei*, Juſtin. nov. 72. Vide Viſiones Flotildæ p. 625. *Per meum caput*, Hildefonſus Rex Aragonum apud Ordericum Vital. pag. 893. v. to. 2. Monaſt. Anglic. pag. 219. & Paſchaſium Radbertum in Epitaphio Walæ lib. 1. c. 8. 27. Leo Sapiens Imp. apud Anonymum Combef. in eodem Leone n. 22. *Per caput alterius* jurare ſemper paratos Græcos Byzantios ſcribit Luithprandus in Legatione. *Per ſalutem ſuam*, Gregor. Turon. lib. 3. c. 15. & Eddius Stephanus in S. Wilfrido cap. 32. 36. [*Per ſalutem conjugis*, Hieronymus adv. Jovin. lib. 1. cap. 18.] *Per Regem Cœlorum*, Carolus M. apud Monachum Sangall. lib. 1. cap. 3. *Per ſplendorem Dei*, Willelmus Nothus, apud Orderic. Vital. pag. 536. [Le Roman *de Vacce* MS. de eod. Will.

Li Duc qui tout a eſcouté,
Jura par la Reſplendour Dé,
Ceu ert ſouvent ſon ſerement, &c.]

Per barbam ſuam. Vetus Poëta de Expugnatis Hieroſolymis à Tito:

L'Empereur de Rome a ſa barbe jurée.

Per Sion & Sinaï montem, in formula 14. ex Baluzianis. *Per Barbam Ottonis*, Otto I. Imp. in Chronico Magdeburgenſi MS. S. Germani Pariſienſis an. 952. *E contra Rex affirmat per barbam Ottonis, quod ſuum juraſſe fuit, &c.* Adde Gobelinum Perſonam p. 202. *Per S. Stephanum & per Reges vel eorum filios Conjurationes* vetitæ in Capit. Caroli M. de diverſis rebus an. 789. c. 10. *Per coronam ſuam*, jurat Adelbero Trevirenſis Archiepiſcopus, apud Baldricum in ejus Geſtis. *Per linguam Dei*, Monaſticum Anglic. tom. 3. p. 221. *Per dentem Dei*, Rex Angliæ, in Monaſt. Anglic. tom. 3. p. 221. *Per Sanctum de Bethleem*, Ludovicus VII. Rex Francor. in Vita S. Villelmi Abbat. Roſchild. n. 22. *Per hoc & per hoc*, jurabat Willelmus Rufus Rex Angliæ, apud Eadmerum l. 2. Hiſt. Novor. pag. 49. 54. 1. Edit. *Per creaturas*, in Egberti Pœnitentiali c. 12. *Per S. Stephanum*, in Capitulari 3. an. 789. c. 10. *Per nomen Martyris*, apud

Palladium in S. Chryſoſtomi Vita cap. 17. *Per templum Domini*, apud Anonymum in Pœnitentiali Græc. apud Morinum pag. 120. De cæteris juramentis conſulendi Fileſacus, Thomas Demſterus, & Bapt. Hanſenius in libris de Juramento, & alii paſſim Criticorum filii. Hic enim ſacramentorum genera inferioris ævi tantum attingimus.

JURARE SUPER ANIMAM SUAM *in porta Eccleſiæ ſuper Librum & Crucem*, in Foris Oſcæ ann. 1247. fol. 14.

JURARE PER CAPUT CHRISTIANI. Fori Oſcæ an. 1248. fol. 14. *Chriſtianus tenetur jurare Judæo uſque ad ſex denarios per caput unius Chriſtiani: & de ſex denariis per caput ſui patrini: & ultra duodecim denarios ſuper librum & crucem.*

JURARE CAPUT PATRINI. Fori Oſcæ an. 1247. fol. 6. *Si quis miſerit in pignore cultellum, & qui acceperit, perdiderit illum: ſi valuerit 12. denariis inferius, dicendo ſuam veritatem aut Jurando caput patrinorum ſuorum, aut compatrum, ille qui impignoravit eum, quod tantum valebat, qui perdiderit illum, taliter emendet.*

¶ JURARE COMPAGNIAM, Societatem inire & juramento ſtabilire. Caffari Annal. Genuenſ. ad an. 1157. apud Murator. to. 6. col. 269. *Et Compagniam novam Juraverunt, & Conſules Communium & civium de melioribus civitatis eligere fecerunt.*

¶ JURARE CONSULATUM, Sacramentum præſtare Conſulatum ſuſcipiendo. Idem Caffarus ibid. col. 263. *Et quia ab Epiſcopo moniti in remiſſione eorum peccatorum, & à populo coacti fuerunt, vix tandem Conſulatum per honorem civitatis Juraverunt. Qui poſtquam Juraverant, ſtatim multum cogitando quomodo civitatem à ſomno eriperent.*

¶ JURARE FILIAM, Puellam ſacramento deſpondere. Rigordus de Geſtis Philippi Auguſti Reg. apud Ducheſnium to. 5. p. 31. *Juraverunt ex parte Regis Angliæ quidam viri nobiles unam de filiabus Regis Tancredi Arturo futuro Duci Britanniæ.* Vide *Jurata*.

¶ JURARE HONOREM, Fidem & ſervitium polliceri. Agnellus in libro Pontif. apud Murator. to. 2. p. 184. *Petronacius XLVI. qui Juravit honorem Karolo Imperatori.*

¶ JURARE MANDATA, ſcilicet, ſe ea ſervaturum. Bartholomæus Scriba Annal. Genuenſ. lib. 6. ad an. 1227. apud Murator. to. 6. col. 452. *Poteſtas vero ſtatim præcepit prædicto Guillelmo de Mari, quod ſequenti die faceret omnes Conſiliarios ſuos venire ante ipſum Poteſtatem, & Jurare mandata omnia & ordinationes ipſius.*

¶ JURARE REGIMEN, De officio bene gerendo ſacramentum præſtare. Regimina Paduæ ad an. 1320. apud Murator. to. 8. col. 432. *Dominus Altinerius de Zonibus de Tarvixio Poteſtas Paduæ à Kal. Febr. uſque ad Kal. Auguſti. Qui venit Paduam die ultimo Januarii, & incontinenti in pleno arengo Juravit ſuum regimen.*

¶ JURARE VITAM, MEMBRA ET BONA, De his omnibus ſecuritatem ſacramento aſſerere. Epiſtola Innocentii PP. II. to. 1. Operum S. Bern. Edit. 1690. inter Notas col. LVII. *Tam ipſis quam omnibus aliis qui cum eodem defuncto fuerant exſulati, vitam & membra & bona Jurabit, & cum eo meliores de cognatione ipſius eamdem ſecuritatem Jurabunt.* Conventio an. 1251. inter Carolum I. Andegav. & Provinciæ Comitem & Arelatenſes: *Juraverunt etiam eidem domino Comiti & ſuis heredibus in perpetuum fidelitatem & vitam, & membra ipſius & ſuorum officialium, & jura ejuſdem bona fide totis viribus defendere & ſalvare, & damna ejus coercere pro poſſe, &c.*

¶ JURARE ALIQUEM PER TERRAM SUAM, mendum pro *Juvare*, in Charta an. 1230. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 30.

☞ Juramentum Regis Angliæ, quod præſtat cum coronam acceperit, hic referre poſt Wanleium de Ant. Litter. Septentr. p. 284. operæ pretium duximus. *Sire, volletz vous graunter & garder, & per votre ſerment confermer au people d'Engleterre les leys & les cuſtumes à eux grauntes, & per les anciens Reys d'Engleterre vos predeceſſours deiturels & devotz à Dieu, & nomement les leys & les cuſtumes e les franchiſes grauntetz à la Clergie & au people per le glorious Roy Seint Edward voſtre predeceſſour?* Reſp. *Jeo le graunt & promet.* Interrog. *Sire, garderet vous à Dieu, & à Seint Egliſe, & à le Clergie, & au people pes & acord en Dieus entirement ſelon voſtre power?* Reſp. *Jeo le garderay.* Interrog. *Sire, fretz vous fayre en toutz voz jugementz owel drayt, juſtice & diſcrecion & en miſericorde & verité à votre power?* Reſp. *Jeo le fray.* Interrog. *Sire, graunteretz vous à tener & garder les leys & cuſtumes dreytures les queux la Comonauté de voſtre Realme avera esluz, & les defenderetz & enforceretz al honour de Dieu à voſtre power?* Reſp. *Jeo le graunt & promet.*

¶ JURARIA, Officium ſeu dignitas Scabini, vel Jurati urbis. Inſtrum. an. 1255. ex Tabul. Corbeian. *De Johanne Halegrin quem ipſi amoverant de Juraria, propter hoc quod dictus Abbas ipſum fecerat ſcabinum: ipſi dixerunt quod pro re quæ attingeret D. Abbatem, nec Eccleſiam tangeret, nec ſcabinatum, ipſum non amoverant; & ſuper hoc offerebant ſe jurare; & D. Abbas eis remiſit juramentum ad inſtantiam bonorum.*

1. JURATA, Deſponſa, pacta, ſacramento interpoſito, c. *Ex literis*, de Sponſalib. impuber. *Puella quadam anno 12. Jurata & deſponſata fuit cuidam puero 9. vel 10. annorum.* [Le Roman *d'Athis* MS.

Cardiones aime & deſire,
Se il voulſiſt Gaiete amer,
Ja ne feuſt meſtier du celer,
N'y euſt rien de deshonnour,
Je lui donnaſſe par amour,
Pourtant s'elle eſt ailleurs Jurée.

Infra:

Pour ce s'elle eſt ailleurs Promiſe
Tout l'auras à ta deviſe.]

2. JURATA, Anglis, eſt numerus duodecim legalium hominum juratorum, per quos omnis fere facti probatio fit, & ex quorum *veredicto* judex ſententiam ſuam conficit & profert. Duplex autem judiciorum eſt ſpecies: altera quæ fit per *aſſiſam*; altera per *juratam*, vel per *aſſiſam in modum juratæ*. Per *aſſiſam* lites dirimuntur, quæ inſtrumentis aut chartarum probationibus innituntur, vel cum partes de facto conſentiunt, aut de aſſiſa. *Per juratum* vero, quæ incertæ ſunt, nec conſtant; ita ut vel per *inquiſitionem*, vel per *juratorum* ac Sacramentalium depoſitiones, quas *veredicta* vocant, rerum veritas à judicibus indagari debeat. Quæ quidem judiciorum edendorum forma poſterior ab Henrico II. Rege Angliæ manaſſe dicitur, quo duellum ab ordinariis judiciis amoveret.

☞ Hanc revocaſſe Henricus II. longe probabilius dici poteſt, quam inſtituiſſe; quæ enim à Normannis in Neuſtriam primum invecta, in Angliam deinde inducta eſſe videtur ſub Guillelmo I. qui elegiſſe dicitur ex Comitatibus duodecim Anglos, qui jurati leges ſuas ei declararent; quod

ſecutus Odo ejus frater 12. Juratos in cauſa Epiſcopi Roſenſis adhibuit. Verum nec Normanni ipſi hujuſce judiciorum formæ auctores; eam quippe à Gothis mutuaſſe videntur, quorum ea ſemper politiæ fuit ratio, ut cuique judici, ac Regi etiam, in judiciis adeſſent 12. viri adſeſſores jurati, quorum erat de ſumma controverſiæ, quoad factum, judicare. Prævalentibus exinde ordalio, duello & compurgatione, mos iſte in deſuetudinem abiit. Hunc reſtituere conatus eſt Rex Regnerus circa an. 820. Et penitus renovavit Waldemarus I. an. 1163. ut judicium ferri candentis abrogaret, quod patet ex ipſius decreto à Petro Reſenio in notis ad Canuti II. jus Aulicum edito. Plura vide apud doctiſſimum Hickeſium in Diſſert. Epiſt. p. 38. & ſeqq.

Juratarum variæ ſunt ſpecies, *delatoria* ſcilicet, & *judiciaria*. Jurata delatoria ea eſt, quæ delinquentes rimatur, eorumque nomina una cum delectis ad judicem defert, ut in examen vocati juris ſubeant ſententiam, ſive ad condemnationem, ſive ad deliberationem: dicitur hæc etiam *Inqueſta*. Duplex eſt hæc *Jurata, major*, & *minor*. *Major*, cui totius Comitatus luſtratio, ut in *Aſſiſis* & *Seſſionibus Pacis*, nec non in Curia Regii Tribunalis demandatur, & alias dicitur *Grandis Jurata*, alias *Magna inqueſta*. *Minor*, cui minor juriſdictio, ut unius Hundredi in *Seſſionibus Pacis* creditur.

JURATA JUDICIARIA ea eſt, quæ de ſumma litis, quoad factum, decernit, priuſquam judex de jure pronuntiet. Hæc item duplex eſt, *civilis* & *criminalis*. *Civilis*, quæ in civilibus actionibus inter ſubditum & ſubditum cognoſcit. *Criminalis*, quæ de criminalibus inter Regem & ſubditum, & ex hoc genere illa eſt, quæ Anglis dicitur, *The Jury of life and death*, id eſt, vitæ & mortis Jurata. Singulæ autem quæ de jure agunt, ſuas habent juratas, ſed alicui ſupradictarum ſpecierum referendas.

Juratorum numerus fere ſemper eſt duodenus. In *delatoria* excedere, ſi judici placuerit, non autem deficere poteſt. In aliis interdum minor eſt, ut in quibuſdam *Juratis inquiſitoriis* apud Glanvillam lib. 13. cap. 15. & 16. ubi 8. juratores tantum ſunt. Cæteroquin *Judiciaria jurata* ſemper conſtant duodenario juratorum numero, vel è duplicato, ſi prior jurata falſi convincenda ſit. Exemplum habetur apud Thomam Walſinghamum pag. 276. Adde Nicolaum Uptonum lib. 4. de Militari offic. pag. 168. Exiſtimant plerique, atque in iis Edw. Cokus ad Littletonem, & Spelmannus, duodecimvirale iſtud collegium altioris eſſe originis, & ab ipſis Angloſaxonibus manaſſe, cum in Legibus Ethelredi apud Vanatingum editis, §. 4. apud Bromptonum hæc legantur: *Habeantur placita in ſingulis Wapentakis, ut exeant ſeniores 12. Thayni, & Præpoſitus cum eis, jurent ſuper ſanctuarium, quod eis dabitur in manus, quod neminem innocentem velint accuſare, vel noxium concelare.* Sed hæc ad judicum potius numerum videntur ſpectare, etſi revera *Juratores* judicum vicem functi fuerint, cum ex eorum *veredictis* judex teneretur judicium ſuum edere.

Sic porro proceditur ad *Juratam judiciariam*. Judex cognita ex partibus litigantibus controverſia, de qua lis eſt, tenentem ſeu actorem interrogat, ſi aliquid velit vel ſciat dicere, quare aſſiſa teneatur vel non teneatur. Si lis eſt hujuſmodi, ut per juratam dirimatur, Juſtitiarius debet dare *Breve*, per quod Vicecomes *ſummonere* jubetur *per bonos ſummonitores duodecim liberos & legales homine de Vicineto de illa villa, ut ſint coram ſe, & juſtitii ſuis ad illum terminum parati ſacramento recognoſcere, ſi, &c. & nomine eorum imbreviari faciat, ac denique per bonos ſubmonitores illum, contra quem tenens agit, ſubmoneat, quo juri ſtet.* Hæc eſt formula Brevium in iiſce caſibus, quæ habetur paſſim apud Glanvillam lib. 13. Bractonum, Littletonem, & in Fleta.

Juratoribus in jure ſtantibus, licet partibus excipere contra juratores. *Iiſdem enim modis amoveri poſſunt à ſacramento, quibus etiam teſtes amoventur à juramento*, inquit Bracton. Si tamen ex conſenſu partium ſemel eligantur, amplius recuſari non poſſunt, niſi ex nova & recenti cauſa ſuperveniente. Cum autem partes in juratores conſenſerint, tunc procedit *Aſſiſa*, & jurant ii in hac forma, & primus per hæc verba: *Hoc auditis, Juſtitiarii, quod veritatem dicam de Aſſiſa iſta, & de tenemento, de quo viſum feci per præceptum Domini Regis, & pro nihilo omittam, quin veritatem dicam: ſic me Deus adjuvet, & hæc ſancta.* Tum cæteri in eumdem modum jurant.

Facto autem ſacramento, Prænotarius virtutem Brevis legit ad inſtructionem juratorum, hoc modo: *Vos dicetis per ſacramentum, quod feciſtis, ſi, &c.* Quo facto, juratores in aliquem locum ſecretum conveniunt, habentque ad invicem inter ſe colloquium de hoc, quod eis injungitur, faciendum, ad quod etiam nullus habere debet acceſſum, nec cum eis colloquium, donec ſuum dixerint veredictum. Addit Spelmannus, *Juratores* tum ſervari à lictore ſeu ballivo, abſque aliorum omnium conſortio, ſine cibo, ſine potu, ſine ignis & candelæ beneficio, donec inter ſe conveniant de quæſtione: unanimeſque ab iiſdem ad judicem reduci, à quo rogatis ſitne poſtulatus *ſons*, aut *inſons*, rei litigatæ, reſpondet ex aſſenſu reliquorum primus *juratæ*, verbo unico, *Giltie*, id eſt, *ſons*: vel *Not Giltie*, id eſt, *inſons*: & hæc reſponſio *veredictum* appellatur. Similiter proceditur in juratis criminalibus. Ita etiam vetus Conſuetudo Normanniæ cap. 85. *Lors voiſent les Jureurs à conſeil, & ſoient gardez par loyal garde, que leur verité ne ſoit corrompue par mauvais ammonoiſtemens.*

Si in veritate dicenda ſibi invicem ſint contrarii, ita quod in unam non conveniant ſententiam, tum de conſilio Curiæ *afforciatur* aſſiſa, ita quod apponuntur alii juxta numerum majoris partis, quæ diſſenſerit, vel ſaltem quatuor vel ſex, & adjunguntur aliis; vel etiam per ſeipſos ſine aliis de veritate diſcutiunt, & judicant, & per ſe reſpondent, ſicque eorum allocatur veredictum, & tenet, cum quibus ipſi convenerint. Cum autem poſt ſacramentum ſuum dixerint veredictum ſuum, profertur judicium, niſi aliquid dixerint obſcurum, propter quod Juſtitiarii inducantur ad examinandum. Poſſunt etiam *Recognitores* totam rei veritatem brevibus & paucis verbis Juſtitiariis exponere, ſi omnia plana ſunt & aperta, & nihil in obſcuro. Sed ſi talis oriatur dubitatio vel obſcuritas, quod ſolutio difficilis exiſtat, tunc coguntur ea, quæ obſcura ſunt manifeſtius & apertius declarare, ſi hoc eis ſit poſſibile, & Juſtitiarii ſecundum dicta eorum procedunt ad judicium. Sed ſi illud obſcurum vel dubium declarare non poſſunt aliquo modo, ſcilicet nec ipſi Recognitore, nec alii, qui fuerint ad hoc vocati pro aforciamento, tunc partes inducuntur

ad concordiam, vel ponitur judicium uſque ad magnam Curiam, & ibi de conſilio Curiæ terminatur judicium. Si autem omnia plana ſunt, juratorum ſtatur veredicto, ſiquidem bene juraverint: ſi enim male, locus erit *convictioni*. Si denique obſcura dixerint & dubia, ita ut eorum veredictum duplici ſenſu accipi poſſit, tunc locus eſt *certificationi*, quæ locum habet, ſi juratores minus plene fuerint examinati, vel ſi minus plene reſponſum ſit ad interrogata, ita quod obſcura dixerint, vel ambigua, vel juſto errore decepti fuerint: tunc enim examinato recordo, locus eſt certificationi, ita ut juratores de incerto faciant certum, & de dubio verum, & de errore revocentur ad veritatem. Quod ſi male juraverint, locus erit *convictioni*. Tum enim ad querelam ejus, qui per aſſiſam amiſit, convincuntur de perjurio, quod fit multis modis. Quandoque enim per ſacramentum 24. legalium hominum, ut eſt in Regiam Majeſtat. lib. 1. cap. 14. §. 2. Quandoque ex ore proprio per examinationem judicis, & quandoque ex propria voluntate & pœnitentia, in quibus caſibus pœna non eſt infligenda. Cum autem juratores erunt convincendi, videndum erit, quot juratores fuerint in aſſiſa, vel in inquiſitione, ut quilibet duos habeat convictores, & ſi plures habeat, non nocet, quod omnes ſint ejuſdem conditionis, vel melioris, cujus ſunt 12. juratores.

Juratores autem, uti ſupra innuimus, debent eſſe de *vicineto*, non autem in alia provincia commorantes, *liberi & legales homines*, non eſſoniabiles, vel ſuſpecti, infra ætatem, aut languidi, quod maxime cavetur: quia, ut eſt in Fleta, Hundredarii, Ballivi, & Servientes Regis populum ſibi ſubditum gravare conſueverunt, ponendo in aſſiſis & juratis homines languidos, & perpetuo vel temporali languore detentos, ac homines tempore ſubmonitionis in patria ante morantes, nec non etiam ſubmonendo ſuperfluam hominum multitudinem, ita quod quoſdam dimitterent in pace, prece vel pretio, & à quibuſdam denarios & alia munera extorquerent, per quod aſſiſæ & juratæ frequenter per pauperes & inſufficientes capiebantur, divitibus & diſcretis pro ſuo dando domi commorantibus. Statutum eſt igitur quod de cætero non ſummonerentur in una aſſiſa plures quam 24. ſenes etiam 70. annorum & ultra; perpetuo languidi, vel etiam tempore ſubmonitionis infirmi, vel in patria non morantes, in minoribus aſſiſis non ponerentur, &c. Hæc fere ex Bractono lib. 4. tract. 1. c. 34. Fleta lib. 4. cap. 5. 9. lib. 5. cap. 20. & Littletone ſect. 234. & iiſdem, quibus illi verbis, quæ ut *formalia* ſervare operæ pretium duximus.

¶ JUREA, Eadem notione, in Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 60. v. ubi tredecim viris ſuo proprio nomine recenſitis, qui in *Jurea de Carpicheto Juratores* fuerant, tandem concluditur in hunc modum: *Omnes iſti homines dixerunt ſuper juramentum ſuum, quod quando Adam filius Rogeri recepit manerum de Carpicheto, murus erat integer circa grangiam, grangia nova & portæ cum ſeris: modo non eſt ita.* Leges Normannicæ apud Ludewig. to. 7. p. 281. *Hujuſmodi Jurea debet fieri per* XXIIII. *homines ad minus, legales, non ſuſpectos, quos nec favor nec odium à Jurea debet amovere.*

3. JURATA, ſeu *Jurée*, in Regeſto *Olim* fol. 115. Campanis noſtris tributum, quod *Juratis* burgenſibus imponitur, & domino feudali præſtatur. Ejuſmodi autem erat, ut quivis *Juratus* ſex denarios de *librata* bonorum mobilium, & 2. denarios de *librata* immobilium, facta ad id eorum æſtimatione, domino quotannis exſolveret, à Majore & *Juratis* exigendos: ut eſt in Charta Libertatum Trecenſium Theobaldi Campaniæ Comitis, quam refert Pithœus ad Conſuetud. Campan. art. 2. Aſſiſiæ Campaniæ an. 1285. fol. 29. *Juliens de Gienville homs le Seneſchal de Champ. diſoit, que les gens le Comte de Champagne vouloient avoir Jurée de lui de la moitié de tous ſes biens meubles & immeubles, &c.* Computum terræ Campaniæ ann. 1348. *Deſpens pour faire tailles & Jurées, &c. Sergens pour admoneſter icelle Jurée en faiſant & impoſant la dite Jurée, &c. Les Maregliers de S. Eſtienne de Troyes & de S. Loup ſe diſent francs de Jurée & de taille.* [Regeſtum Magn. Dier. Campaniæ ann. 1285. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. 921. *Viſa litera Libertatis Henrici Larmeurier à Rege ſibi conceſſa, quandiu placuerit Regi: uxor ipſius quitta erit & libera à Jurata, quandiu placuerit domino Regi.*] Adde Probat. Hiſt. Caſtilionenſis p. 195. 196. Pithœum loco citato, & Raguellum in hac voce.

¶ JURATBLIS, pro *Jurabilis*, de quo juratur. Vide *Feudum jurabile.*

JURATICUS, *Scholaſticus, Juris peritus*, in Gloſſ. Iſidori. Vide *Juriſta.*

JURATIO, Sacramentum, quo vaſſallus ſeſe adſtringit erga Dominum caſtrum ſuum ei redditurum irato & pacato. Regeſtum Caſtri Lidi in Andibus fol. 65. *Tandem devenimus in hunc modum pacis, quod nos quitamus & concedimus in perpetuum dictum feodum de Boleria, & feodum de Meſuncellis, & Jurationem dictæ domus de Meſuncellis, &c.* Vide Diſſertat. 30. ad Joinvillam, [& ſupra *Feudum jurabile.*]

JURATORES, Iidem qui *Sacramentales*, *compurgatores*, uti attigimus in voce *Juramentum.* Latinis vero Scriptoribus *Jurator* dicitur, qui ad juramentum adigit; *Juratus*, qui juravit. Vide Turnebum lib. 19. Adverſ. cap. 12.

JURATORES præterea erant ii, qui vice alterius jurabant. Verbi gratia, apud Vitalem Epiſcopum Oſcenſem: *Infancio non tenetur jurare in prima vice in quantitate, quæ ſit uſque ad centum ſolidos: ſed debet Juratorem, qui juret.* Henricus Huntindon. lib. 7. p. 373. *Junior Willelmus 7. anno regni ſui, provocatus à fratre ſuo, quod jusjurandum non ſervaſſet, transfretavit in Normanniam. Cum ergo fratres ſimul veniſſent Juratores omnem culpam regi impoſuerunt.* i. qui in illius *animam* juraverant. Adde Eckeardum Junior. de Caſib. S. Galli c. 1. p. 46. Vide *Jurare in animam alterius.*

JURATORES, JC. Anglis dicuntur duodecim homines, qui in quolibet fere judicio ſive civili, ſive criminali, de facto prius decernunt, quam judex de jure pronuntiet: Ita Cowellus: *Horum porro 12. Juratorum ad minus quatuor eſſe debent de Hundredo, ubi villa, in qua factum, de quo contenditur, fieri ſupponitur, ſita eſt: & quilibet Juratorum hujuſmodi habere debet terras & redditus pro termino vitæ ſuæ ad minus ad valorem annuum 40. ſol. & hic ordo obſervatur in omnibus actionibus & cauſis criminalibus, realibus & perſonalibus, præterquam ubi damna vel debitum in perſonalibus non excedit 40. marcas monetæ Anglicæ; quia tunc non requiritur, quod Juratores in actionibus hujuſmodi tantum expendere poſſint, &c.* Verba ſunt Joan. Forteſcuti de Laudib. Legum Angliæ cap. 25. ubi, ut & cap. 26. *Juratarum* Anglicarum ordinem deſcribit, & pluribus commendat.

commendat. De iis etiam agit Statutum 2. Weſtmonaſterienſe c. 42. Hiſtoria fundationis Prioratus Dunſtapulenſis in agro Bedfordienſi in Anglia: *Nunquam coram Juſtitiariis itinerantibus, vel aliis domini Regis miniſtris extra villam Dunningſtable, & libertatem, reſponderunt; ſed Juſtitiarii & miniſtri domini Regis ad Dunſtable divertebant, & per ſacramentum 12. Juratorum de burgenſibus, ſine aſſociatione alicujus extranei, omnia placita terminabant.* Adde tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 221. Cujuſmodi vero fuerit, & quibus verbis conceptum juratorum in juratis ſacramentum, habent idem Forteſcutus, Bracton. lib. 4. tract. 5. c. 4. & Fleta lib. 5. c. 12. & 22. Vide veterem Conſuetud. Norman. cap. 69. & ſupra *Jurata* 2.

JURATORES ONERATI. Vetus Inquiſitio apud Dugdalum in Antiquitat. Warvicenſis Provinciæ pag. 665. *Inquiſitio 12. Juratorum capta ad hunc viſum coram Galfrido de Okenham Seneſcallo per ſacramentum Ancelmi de Gliſtona, &c. Juratorum oneratorum de antiquis conſuetudinibus iſtius domini, &c.*

¶ JURATORES *de Deo vel de Virgine Maria vel de Sanctis*, Qui de Deo & Sanctis contumelioſe loquuntur, in Statutis Jo. Piſcis Aq. Archiep. correctis per Ægidium Cardinalem Commiſſarium delegatum apud Montem Flaſconem 2. Octob. 1368. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*.

¶ JURATORIUS, Juramento confirmatus. Vita Innocentii III. PP. ex Baluzio, apud Murator. to. 3. pag. 491. col. 2. *Reſpondit quod in ſpiritualibus abſolute pareret, in temporalibus autem juſtis mandatis parendi Juratoriam cautionem.*

JURATUS, Sacramento adſtrictus alicui domino. Gloſſ. Gr. Lat. MS. Ὀμοτὴς, ὁ ὀμνὺς, *Jurator, Juratus.* Statius lib. 2. Thebaid.

...... Exit in unum
Plebs ferro Jurata caput.

Lib. 7.

...... Et meritas ultro Juraſtis in iras.

In Propempt. Metii:

Imbellis, tumidoque nihil Juratus Atridæ.

In Soter. Rutilii:

...... Et ſole ſub omni
Promeruit Jurata manus.

Claudianus de bello Gildonico:

...... Iterum poſt me Conjurat in arma
Progenies veſana jubæ, bellumque reſumit.

Will. Brito lib. 2. Phil.

In Comitis partes Juratus, millia multa
Mittit ei juvenes clara virtute coruſcos.

Idem lib. 4.

Cujus ego miles, cui ſum Juratus in arma.

Capitulare Arechis Principis Benevent. editum à Camillo Peregrino, §. 1. *Si quis homo pauper abſque parentibus, nihil etiam habens ex quocunque negotium, ſecundum legem potenti homini Juratus fuerit, decernimus, ut ſolus prevetu (præſtet) ſacramentum.* Hildebertus Cenoman. Epiſcop. Epiſt. 23. *Officioſiſſima eſt gratia Dei, & velut in eorum Jurata obſequium.* Charta de Chableiis in Tabulario Campaniæ Thuani fol. 189. *Omnes homines, quotquot ſunt apud Chableias, ſive Milites, ſive filii Militum, qui habent ætatem, cujuſcumque conditionis, debent eſſe Jurati Comiti ſuo ſub hac forma: Ego juro, quod ego ero fidelis Comiti de cætero, & quod ego ſervabo membra ejus & honorem ejus pro poſſe meo, ſic me Deus adjuvet & hæc ſancta.* Chronicon Franciæ Sandionyſianum in Philippo I. c. 4. *Et ala ſur li à armes & ſur ſes aides: c'eſt ſur le Comte Mahieu de Beaumont, & ſur Drouet le Seigneur de Monci, qui eſtoient Jurez de cette entrepriſe.* Le Roman *de Jordain*:

Ja vous eſtes mi home & mi Juré.

JURATUS AD ASSISAM. Modus tenendi hundredum pag. 139. *Item dicunt, quod S. nativus domini eſt ætatis 20. annorum, & manet infra iſtud dominium annum & diem, & non eſt Juratus ad Aſſiſam domini Regis, ideo ipſe in miſericordia.*

JURATI AD ARMA: Mandatum *ſuper Juratis ad arma*, in Addit. ad Matth. Paris p. 148. *Et ad videndum, quod ſinguli habeant arma, ad quæ ſunt Jurati, & jurari debent.* Aliud Mandatum ibidem: *Et convenire faciant coram eis* (Vicecomites) *in ſingulis hundredis, civitatibus & burgis, cives, burgenſes, libere tenentes, villanos, & alios ætatis 15. annorum uſque ad ætatem 60. annorum, & eoſdem faciant omnes Jurare ad Arma ſecundum quantitatem terrarum & catallorum ſuorum: ſcilicet ad 15. libratas terræ, unam loricam, capellum ferreum, gladium, cultellum & equum. Ad 10. libratas terræ unum habergetum, capellum ferreum, gladium, cultellum, & equum. Ad centum ſolidatas terræ, unum perpunctum, capellum ferreum, &c.* Mox in eo Mandato additur, ut *Jurati ad Arma* teneantur, quoties contigerit *huteſium levari* ſuper perturbatores pacis vel malefactores, aut latrones, eos inſequi de villa in villam, donec capiantur. Fleta lib. 1. c. 24. §. 12. *Item quod quilibet inter 15. annorum & 60. ætatem in domo ſua habeat arma ſecundum quantitatem terræ ſuæ, aut catallorum ſuorum, & quod ad hoc ſint omnes liberi hujuſcemodi ætatis in patria morantes Jurati, &c.* §. 13. *Qui minus in catallis habuerit quam 20. marcatas, ad gladios, cultellos, & alia minuta arma ſint Jurati.*

¶ JURATUS, Conſul, Scabinus, Conſiliarius urbis, Gall. *Jurat*, ut in pleriſque Conſuetudinibus municipalibus, quas Raguellus laudat in hac voce. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. SS. Junii pag. LXVI. *Item quando ſcribemus Conſulibus vel Juratis alicujus univerſitatis nobis ſubditæ, ſcribetur ſic: Jacobus . . . fidelibus noſtris Juratis civitatis Majoricenſis, vel Conſulibus villæ noſtræ de Perpiniano ſalutem & gratiam.* Teſtis eſt Valeſius in Notitia Gall. p. 488. in veteribus Tabul. paſſim mentionem fieri *Portus & villæ Rupellæ*, & *Præpoſituræ vel Præturæ villæ*; *Majoris & Juratorum Rupellæ*, vel *Majoris atque Conſilii Communis Rupellæ*: ubi nomine *Juratorum* vel *Conſilii Communis* Scabini Pareſque deſignantur. Nam hodieque, inquit, Rupellæ ſunt 24. Scabini & 76. Pares, qui Centumviri vetus collegium & corpus Rupellæ componunt, ac quotannis unum è ſuis Majorem deligunt. Charta Wenceſlai Ducis Brabantiæ ann. 1378. apud Miræum to. 2. p. 1027. *Conceſſimus eis & dedimus, quod ex viginti & uno Juratis de conſilio prædicti oppidi* (Lovanii) *noſtri, nunc & impoſterum ſingulis annis erunt undecim Jurati ex bonis noſtris hominibus patriciis Lovanienſibus, & decem Jurati ex bonis noſtris hominibus opificum.* Synodus Valentina an. 1566. to. 4. Concil. Hiſpan. pag. 132. *Omnibus Conſulibus, Juratis aliiſque civitatum Præfectis, &c.*

¶ JURATI plerumque etiam dicuntur quilibet Oppidani, qui acceptis à Rege vel Domino communiæ juribus ac privilegiis mutuam ſibi fidem jurabant, ut videre eſt in Litteris Johannis Comitis Pontivi pro Abbatis-villa an. 1184. conceſſis & inſertis in Litteris Johannis Franc. Regis an. 1356. apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. Reg. pag. 55. & ſeqq. Sic ibi n. 1. *Statutum eſt itaque & ſub religione juramenti confirmatum, quod unuſ-*

quiſque Jurato ſuo fidem, vim, auxilium conſiliumque prebebit, & obſervabit ſecundum quod juſtitia dictaverit. Et n. 4. *Si inter Juratum & Juratum, vel inter Juratum & non juratum, de re mobili queſtio oriatur, ad Vicecomitem meum de eo clamor fiet, vel ad Dominum Vicecomitatus illius, in quo manebit qui fuerit impetitus.* Paſſim ibi memorantur *Jurati*, palamque à *Scabinis* diſtinguuntur. Vide *Commune* 2.

¶ Jurati, nude, vel *Jurati magiſtri*, in collegiis artificum dicuntur, qui invigilant, ut ſtatuta quæ totius corporis utilitatem ſpectant, diligenter obſerventur, Gall. *Jurés*, *Maîtres jurés*. Robertus *Goulet* in Compendio Jurium Univerſitatis Pariſ. fol. 11. *Pergamenarii quatuor, ſcilicet quatuor magiſtri Jurati, &c.*

¶ Juratus Discipulus. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. *Ego Huguetus Artuſii Clericus de Craſſa, Diſcipulus Juratus ejuſdem hanc cartam ſcripſi.*

¶ JURCTUM, τύμβος, *Sepulcrum.* Suppl. Antiq.

¶ JUREA. Vide in *Jurata* 2.

JUREDIUM. Charta Rotroci Comitis Perticenſis an. 1136. apud J. B. Souchetum ad Vitam S. Bernardi Tironenſis Abb. qua concedit *rachata, venditiones, armaturam, equitaturas, laudimia, relevamenta, tallias, corveïas, biannos, fidem, homagium, Juredium, retentionem feudi per advocatum, &c.* Ubi *Juredium* videtur eſſe, quod Practici noſtri *Jurée* vocant, ſeu *Jurata*, quæ eſt ſpecies juriſdictionis, quæ exercetur à Scabinis inter juratos, qui *hommes & femmes de jurée* dicuntur in Conſuetudine Vitriacenſi art. 78. *Redevables de jurée*, id eſt, juratæ obnoxii, in Trecenſi art. 2. *Jurez de Commune*, in Rupellenſi art. 21. [Vide *Jurata* 3.]

JURE-MANENTES, Qui reſidentiam in loco debent ex jure debitam. Leges Foreſtarum Scoticar. cap. 7. §. 1. *Si copia glandis in foreſta Domini Regis contigerit, Foreſtarius debet citare tam burgenſes quam Jure-Manentes, ut porcos ſuos adducant, &c.*

Jure-manentia, quæ alias *reſſeandiſia*. Charta Theob. Campaniæ Comitis an. 1233. apud Chopinum lib. 3. de Sacra Polit. tit. 3. n. 9. *Et Juremanentiam, quam habent in dictis villis, &c.*

¶ JURGIUM. Chronicon Cavenſe apud Murator. to. 7. col. 958. *Statuimus igitur, ut omnes & ſinguli Abbates ... de foris venientes ſine cuculla ... ac ſine calcariis vel ſtivariis vel Jurgiis portam monaſterii noſtri intrare non audeant, nec ſecum in ipſo monaſterio arma deferre præſumant ſine noſtra ſpeciali licentia.* Vox forte mendoſa.

¶ JURIDICA, nude, Juridicus dies, vel ipſe conſeſſus judicum, Gall. *Audience*, *Seance*. Proceſſus an. 1459. ex Regeſto *Columba* Cameræ Comput. Provinciæ: *Omnes termini fuerunt prorogati uſque ad primam Juridicam.* Infra: *Die Jovis quæ fuit ſexta dicti menſis Auguſti prima Juridica ſuperius aſſignata.* Etiamnum Aquenſes initium & finem conſeſſuum ſupremi Senatus vocant *Le commencement & la fin de la Juridique.*

¶ JURIDICE, Legitime, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 67.

¶ JURIDICINA, Juriſdictio, adminiſtratio. Tertull. de Pallio cap. 3. *Cato Juridicinæ ſuæ tempore Græcis favit.*

JURIDICUS, δικαιοδότης, in Gloſſ. Gr. Lat. Capitolinus in Antonino: *Datis Juridicis, Italia conſuluit ad id exemplum, quo Adrianus conſulares viros reddere jura præceperat. Juridicus Alexandriæ*, de quo in Cod. Juridicus Ægypti, Aſſyriæ, per Flaminiam, &c. in vet. Inſcript.

Juridici Dies, ἔμπρακτοι, in l. 2. Cod. Th. de Feriis.

JURIFICARE, Jus dicere, in Charta Hiſpan. æræ 1010. apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 5. pag. 456.

JURIS DICTIO, diviſim. Charta vetus in Actis Murenſis Monaſterii pag. 18. *De Juris ſui dictione in jus Sedis Apoſtolicæ emancipavit.*

JURISFIRMA, Practicis Hiſpanis, inquit Blanca in Commentario Rerum Aragon. pag. 751. eſt tum in Regum, aliorumve judicum, tum etiam regni, atque omnium non rectos impetus, juris ac legum firma & moderata dominatio, inventa potiſſimum, ut præceps judicum celeritas Magiſtratus interdicto interpoſito retardetur, ne quid perturbatum ſit, aut à legibus diſcrepans, vel præpoſterum. Ejus autem finis eſt, ut cum de ſtando & parendo juri, coram ipſo Juſtitia, firme & graviter aſſeveretur: illius interdicto interpoſito, fortunæ rei ab injuſta regiorum judicum injuria arceantur. Ab eo autem quod de ſtando juri caveatur, *Jurisfirma* dicta eſt. Vide *Firma.*

JURISTA, Qui Juri Civili vel Canonico dat operam, Juriſconſultus, [Gall. *Juriſte*, Ital. *Juriſta.*] Fori Aragon. lib. 5. fol. 123. *Et ſi vir fuerit Juriſta vel Phyſicus, recipiat ſuos libros ante partem.* [Johannis de Cermenate Hiſt. Mediol. cap. 19. apud Murator. to. 9. col. 1238. *Cui in ipſius Pagani atque omnium ſociorum excuſatione providus Juriſta Stephanus de Vico-mercato reſpondens dixit, &c.*]

¶ JURISTARE, Litem movere. Charta Alberti *de Tenailes* è Chartul. S. Quintini in Inſula pag. 34. *Illi conſtituerunt obſides adverſus omnes, qui ſuper his Juriſtare voluerint.* Sed forte legendum diviſis vocibus *Juri ſtare.*

JURITHEUM, [Papiæ, *Potionis ſpecies.*] Vide *Viriteum*, [& *Cogmdium.*]

JURNALE, Jurnalis. Vide in *Jornale.*

¶ JUS *dictum, quia Juſtum eſt*, inquit Iſidorus lib. 5. Orig. cap. 3. Alii à *juſſo* per apocopen *Jus* deductum volunt, quod nihil aliud ſit quam quod natura, vel civitas, vel populus, vel conſuetudo jubeat. Si credimus Gerſonio contra adulatores Principum conſid. 8. *Dictio hæc Jus non ſignificat ſemper juriſdictionem ſeu juſtitiam, ſed ſignificat interdum poteſtatem quæ non eſt juſta*, ut ipſe interpretatur vocem *Jus*, quæ occurrit 1. Reg. 8. 11. quam vocem *Exactionem* reddit Gloſſa interlinearis ordinaria.

Jus Annalium. Vide *Annalia.*

¶ Jus Capitale, Jus domini capitalis, Gallis *Droit du Seigneur.* Charta an. 1288. è Chartulario S. Vandreg. to. 1. pag. 162. *Tenendos & habendos prædictos quinque ſolidos annui redditus Abbati dicti loci ... abſque ulla reclamatione ... ſalvo Jure capitali & alieno.*

Jus Caroli. Wichbild Magdeburgenſe art. 1. §. 3. *Jus civile ſeu municipale, quod homines unius civitatis ſeu fori concluſerunt inter ſe tenentes, juxta eorum arbitrium & antiquas conſuetudines, quemadmodum Colonienſes circa Jus Caroli confirmatum habent.* Et art. 43. *Poſtquam Magdeburgenſis civitas jure municipali fundata fuit, de voluntateque Uttonis Ruffi, cum conſenſu etiam & conſilio ſeniorum provinciæ illius ſecundum Jus Caroli Imperatoris, & juxta eorum arbitrium ac voluntatem locata, conſiliati exinde ſunt quomodo Scabinos & Conſules eligere debeant pro civitatis commodo.* Vide *Lex Caroli.*

¶ Jus Catenæ, Quod cuſtodi carceris præſtatur ab incarcerato pro cibo & potu. Conſtitutio Lu-

dovici Regis Jeruſalem & Siciliæ an. 13 5 2. è MS. D. *Brunet* fol. 98. *Carcerarii... à carceratis... pro carceragio ſive pro Jure quod appellatur Cathene, nichil accipiant.*

¶ Jus de Chaleyme, ſeu *Jus de forgeage.* Sic in Dumbarum Tractu vocatur vulgariter jus fabri ferrarii.

¶ Jus Coeli, Auctoritas Epiſcopi, ſic dicta quod à Deo illam habeant Pontifices. Chartularium S. Vandreg. to. 2. pag. 2000. *Hugo Rothomagenſis Archiep.... omnia vobis juſte collata, & poſſeſſa, licet à perverſis hominibus quandoque turbata, perſæpe deſtructa, Jure Cœli confirmamus vobis in illam quæ diu eſt virtutem & deffenſionem erga benefactores in ſalutem, contra deſtructores in perditionem.*

Jus Commune, appellant noſtri jus illud, quo in Gallia utuntur civitates, conſuetudines municipales, cui opponitur *Jus ſcriptum*, ſeu *Lex Romana*, in Statuto Philippi Pulcri an. 1302. pro reformat. Regni cap. 48. Ita etiam Angli *Jus civile Anglorum* vocant Decreta Guillelmi I. *Ubi conſuetudines regni noſtri & Jus noſtrum commune... reperire non poſſint.* Frider. I. Imp. lib. 1. Conſtit. Sicul. tit. 59. §. 1. *Secundum conſuetudines approbatas, ac demum ſecundum Jura communia, Langobarda videlicet ac Romana.*

¶ Jus Corporale & Incorporale, Quibus, ut videtur, verbis quodlibet juris vel ſervitii genus exprimitur. Charta ann. 1294. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 73. *Donavit prædicta D. Beatrix prædicta omnia & ſingula,.... ſive prædicta donata conſiſtant in domibus.... Juribus Corporalibus & Incorporalibus, directis & utilibus dominiis.*

¶ Jus Credentiæ, Quod domini habebant in rebus præſertim ad victum neceſſariis, quas ſine præſenti pecunia emebant à ſubditis, quaſve ab illis mutuo ſumere iis fas erat. Vide *Credentia* 6.

Jus Curialitatis Angliæ vel Scotiæ. Vide in *Curiales.*

Jus Duplicatum, quod Anglici Practici *dreit dreit* vocant, dicitur habere ille, qui poſſeſſionem & proprietatem habet. Bracton. lib. 4. tract. 4. cap. 4. lib. 5. tract. 5. cap. 28. §. 2.

Jus Ecclesiasticum. Prædia & immobilia dabantur poſſidenda, aut jure *proprietario* ſeu *proprio*, aut *beneficiario* ſeu *precario*, hoc eſt, *ad proprium*, ut loquebantur, vel ad feudum, aut ad uſumfructum: *jure vero Eccleſiaſtico* ea poſſideri ab Eccleſiis dicebantur, quod Clericis & Preſbyteris iis uti & frui conceſſum eſſet, ut propriis, ita tamen ut ea donare aut vendere iis non liceret. Ejuſmodi *donationum formula talis erat*, quæ paſſim occurrit in Chartis Tabularii Bellilocenſis in Lemovicibus: *Hæc omnia Deo ſalvatori, &c. pro anima mea remedio offero in ſtipendiis Monachorum in venturis generationibus, ut faciant abinde in omnibus Jure Eccleſiaſtico quidquid elegerint.* Tabul. S. Eparchii fol. 122. *Iſtas res jam dictas manibus noſtris tradimus ad habendum vel poſſidendum in omnibus Jure Eccleſiaſtico, ea vero ratione, ut nullus de rectoribus ipſius monaſterii S. Eparchii nec donare, nec vendere, nec alienare, nec concammiare, neque per precariam, neque in beneficium donare ad ullum hominem poſſunt.* Charta Theoderici Regis Franc. in Actis Epiſc. Cenom. *Quod ad matrem Eccleſiæ S. Mariæ & SS. Gervaſii & Protaſii cui praeeſſe videtur, Jure Eccleſiaſtico pertinet.* Charta Hlotharii Imp. filii Lud. Pii in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis: *Et nos ad ejus deprecationem ſæpedicto Bernardo Archiepiſcopo, immo ejus S. Sedi reddidimus, rectores eorum perpetuo Jure Eccleſiaſtico tenerent atque poſſiderent.* Infra: *Et faciant exinde quidquid elegerint Jure Eccleſiaſtico.* Charta Caroli Calvi an. 885. to. 12. Spicilegii Acheriani p. 117. *Ut eandem villam cum omnibus ſuis appendiciis eadem Eccleſia, ac Rector ipſius, præſens ſcilicet atque futurus, ſicut alias res proprietatis ejuſdem Eccleſiæ, Jure proprio & more Eccleſiaſtico perpetim teneat atque poſſideat.* Alia Ludovici Regis Bavariæ in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. p. 348. *Ita videlicet, ut quidquid Rectores ſive Miniſtri ſupradictæ Sedis de ipſis rebus, Jure Eccleſiaſtico, facere voluerint, &c.* Donatio facta Abbatiæ Bellilocenſi ab Rodulfo Comite Cadurcenſi, in eodem Tabul. n. 176. *Totum vobis tradimus atque transfundimus, ut faciatis exinde quidquid veſtra excogitaverit voluntas, tantum vendendi, neque alienandi habeatis ex rebus ipſis poteſtatem.* Vide Vitam Aldrici Epiſc. Cenoman. num. 9. 39. & pag. 37. ubi *more Eccleſiaſtico* in Charta Ludovici Pii occurrit. Præterea Chartam Ottonis M. Imp. apud Stangefolium lib. 2. Annal. Circuli Weſtphal. pag. 185. & Baluzium in Appendice ad Capitul. num. 37. 78. 104. 109.

¶ Jus Emphiteoticarium, Quod percipit dominus capitalis ob prædium aut quidvis aliud in *emphyteuſim* datum. Donatio Beatricis de Medullione Humberto Dalphino Caſtri de Aviſano cum univerſis juribus ad dictum caſtrum pertinentibus, *cavallagiis, coroatis, fogagiis, cenſitis, acapitis, ſeu Juribus Emphiteoticariis, allodiis, proprietatibus, juribus corporalibus, &c.* an. 1294. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 74.

Jus Forense, Civile, cui opponitur Eccleſiaſticum, apud Chunradum de Fabaria de Caſibus S. Galli cap. 5.

Jus Hæreditarium. Adrevaldus de Tranſlat. corpor. S. Benedicti cap. 2. *Datis pro eodem agro in mutua viciſſitudine prædiis, quæ ſibi à parentibus Jure hæreditario relictis poſſidebat.*

Jus Imaginarium. Formula vetus: *Conſtat, me non Imaginario Jure, nec ullo cogentis imperio vendidiſſe, &c.*

¶ Jus Montanum, f. Id quod ex vineis quæ in montibus poſitæ ſunt exigebatur. Charta anni 1289. apud Ludewig. to. 4. p. 117. *Alias poſſeſſiones in villa Mezlendorf juxta Wiennam, videlicet ſex urnas vini montani Juris, & ſexaginta denarios de quodam agro.* Charta Ludovici Regis Hungariæ an. 1362. apud Steyererum in Commentariis pro Hiſtor. Alberti II. Ducis Auſtriæ col. 337. *Super omnibus diſcordiis & diſſenſionibus, quæ fuerunt hactenus inter ſuarum & noſtrarum terrarum metas, occaſione decimarum, cenſuum, Juris montani & emphiteutici, &c.* Vide *Jus mundanum.*

¶ Jus Mortuarium, Gall. *Droit de mortuage.* Jus quod ſibi olim in bona defunctorum attribuebant Parochi. Charta an. 1264. apud Ludewig. to. 4. pag. 233. *Quod ipſi ubicumque locorum citra mare invenerint me defunctum, ſtatim nullo penitus reſiſtente me recipiant tempore in ſuo Monaſterio quam dandum ſalvo Jure mortuarii parrochialis eccleſiæ in quacunque tranſiero die vite.* Vide *Judicium defunctorum* & *Mortuarium.*

¶ Jus Mundanum, pro *Montanum*, ut videtur, ſaltem eadem notione. Charta Comitis *de Stuin* an. 1164. apud Ludewig. to. 4. p. 112. *Ab antiquo in eadem villa habuimus unam mageriam cum aliis redditibus & Jure Mundano, & decima vini in eo monte, qui adhuc Zwetlerberch nominatur.*

¶ Jus Naulæ, f. Quod pro tranſvectione exigitur.

Hiſt. Novientenſis Monaſt. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1132. *Molendina cum piſcationibus ac foreſtis, Jus naulæ cum inveſtigatione auri, bannus totaliter cum omni libera utilitate.* Vide *Naulum.*

¶ Jura Pilæ. Synodus Limenſis an. 1586. *Quod Viſitatores aliqui dum viſitant, quamvis ita excepti, ut nihil victus vel rerum neceſſariarum ipſis deſit, ulterius ab eccleſiis exigant aliquot peſos, quos Jura pilæ vocant... ſtatuimus ut Viſitatores ab ejuſmodi exceſſibus abſtineant.*

Jus Potestativum. Vide *Poteſtativum.*

Jus Proprium. Vide *Proprium.*

Jus Prætorium, [f. Jus abſolutum, cui nihil addi poſſit vel detrahi, ipſius corrigendi gratia; quia *Jus prætorium* antiquis JC. dicebatur, ut habet Papinianus, *quod Prætores introduxerunt, adjuvandi, vel ſupplendi, vel corrigendi juris civilis gratia.* Teſtamentum S. Remigii apud Miræum tom. 1. p. 1. *Ego Remigius Epiſcopus civitatis Remorum, Sacerdotii compos, teſtamentum meum condidi Jure Prætorio, atque id codicillorum vice, valere præcepi, ſi ei juris aliquid videbitur defuiſſe.*] Charta Roberti Regis Franc. ex Tabular. S. Cornelii Compend. *Ego Robertus G. D. Franc. Rex, & Conſtantia divino nutu Regina, Me & conjugem meam Conſtantiam jocunda converſatione mihi admodum dilectam, & in adminiſtratione rerum, ad ſe pertinentium, ſatis utilem & ſtrenuam, prædium noſtræ regali ſedi Vermeriæ contiguum, quod de auro à domo patris ſui aſportato prædicta mea conjux emerat, Sanctæ Mariæ Compendienſi & SS. Martyribus Cornelio & C. dediſſe, ... & devote Jure Prætorio & forenſi dediſſe pro noſtra incolumitate & ſalute animarum noſtrarum, & filii noſtri Hugonis, jam regni ſolio, antequam decederet, ſublimati, & proh dolor noſtris diebus inibi ſepulti, ... hæc omnia legaliter data & jure forenſi & Prætorio Compendienſi Eccleſiæ tradita noſtræ auctoritatis poteſtate firmamus. Actum Aurelianis an.* 1224. Vide JC.

¶ Jus ad Rem, Jus in Re. Compendioſa beneficiorum Expoſitio f. 32. recto: *Jus ad rem quæritur nominatione, mandato, collatione & proviſione non acceptata.* Ubi & iſta verba: *Regula aſſerit Papam tollere poſſe jus ad rem, non jus in re.*

¶ Jus Scolarium, Jus tenendi ſcholas & publice docendi. Charta Alberti Archiep. Magdeburg. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 23. *Præterea dedimus eidem Eccleſiæ ex libera voluntate Jus Scolarium in forenſi eccleſia civitatis noſtræ Hallenſis.* Vide *Scholæ.*

Jus Provinciale, Prima juriſdictio, primum forum, à quo provocabatur ad *Jus generale*, ſeu ad ſupremam Curiam. Andreas Suenonis lib. 7. Legum Scaniæ c. 1. *Non ſtatim injiciat manum poſſeſſori, ſed qui pro eo ſufficienter caveat, ut vel in Jure provinciali compareat, vel in domo ſua juſtitiam exhibendo fidejuſſorem ſibi poſtulet aſſignari, &c.* Infra: *Sed vinctum pedes compedibus ad Jus provinciale convenientibus repræſentet.* Rurſum: *Et ſi nec poſſit juſtitiam obtinere, deducat eum in jus generale, ad quod univerſi de terra conveniunt, audito rerum geſtarum ordine pro voluntate convenientium judicandum.* Adde cap. 6. ejuſd. lib.

Jus Scriptum vocant noſtri, quod alii *Jus civile*, ſeu *Legem Romanam*, quo Provinciæ aliquot in Gallia reguntur: cui opponitur *Jus commune*, ſeu jus conſuetudinarium municipale, quo quæque fere civitas vel regio gaudet. Statutum Philippi Pulcri an. 1302. pro reformatione Regni cap. 48. *Ordinamus etiam, quod ſi aliquæ perſonæ Provinciarum quæ jure commmuni reguntur, in noſtro Parlamento cauſas habeant, quæ Jure ſcripto debeant terminari, ſententia diffinitiva ipſarum ſecundum Jus ſcriptum factum.* In veteri Regeſto Parlamenti ſub an. 1277. vetantur Advocati *Jus ſcriptum allegare*, ubi *conſuetudines* municipales locum habent: *Li Advocat ne ſoient ſi hardi de eux meſler d'aleguer Droit eſcrit, là û Coſtumes ayent leu, més uſent de Couſtume. Cil de la terre qui eſt gouvernée de Droit eſcrit, ſoient oys par certains Auditeurs de la Cort, ſi comme il a été autrefois ordené. Nuls des terres qui ſont gouvernées de Droit eſcrit, ſoit en la Chambre des Plets, mais aille aux Auditeurs à ce deſtinez.* Vide Fletam pag. 474. & ſeqq. In iiſdem Regeſtis Parlamenti an. 1300. eſt inqueſta, *an expediat Domino Regi quod Ballivia montanorum Arverniæ regatur Jure ſcrito.* Obſervat Bodinus lib. 8. de Republica cap. 8. pag. 113. Reges noſtros in Academiarum ſeu Studiorum publicorum erectionibus jus civile nullatenus admittere, niſi in quantum ordinationibus regiis & conſuetudinibus municipalibus non adverſatur, & in quantum ſibi expedire animadverterint. Exſtat præclarum in hanc rem Diploma Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1312. pro Studio Aurelianenſi in 48. Regeſto Tabularii Regii Ch. 58. ex qua ſequentia delibavimus: *Hinc progenitores noſtri Pariſius Studium Theologiæ principale, liberalium etiam artium, quæ ſunt præparationes ad illam, privilegiis pluribus munierunt, & per Sedem Apoſtolicam muniri curarunt: hoc enim Studium fidei Catholicæ lumen ſtabiliens, id ut arca fœderis teſtamenti conſervat; hortus vero concluſus ſua germina, fons ſignatus ſcientiæ Dei fluenta per univerſum orbem emittens. Eapropter hoc ſtudium fovere, peramplinſque ſtabilire proponimus, Deo præſtante. Ut autem liberius ibidem Studium proficeret Theologiæ, progenitores noſtri non permiſerunt legum ſæcularium, ſeu juris civilis Studium ibidem inſtitui: quinimmo id etiam interdici ſub excommunicationis pœna per ſedem Apoſtolicam curarunt. Cæterum ſuper negotiis & cauſis forenſibus quæ ſpiritualitatem & fidei ſacramenta non tangunt, regnum noſtrum conſuetudine moribuſque præcipue non Jure ſcripto regitur, licet in partibus ipſius regni quibuſdam ſubjecti ex permiſſione noſtrorum progenitorum & noſtra Juribus ſcriptis utantur in pluribus, non ut Juribus ſcriptis ligentur, ſed conſuetudine, juxta ſcripti Juris exemplar moribus introducta: tamen ut artium Studia liberalium ad Theologiæ ſcientiam introducunt, ſic legum & Juris ſcripti dogmata proficiunt intellectui rationis, ad mores dirigunt, doctrinam præſtant exequendæ juſtitiæ, nec non præparant ad conſuetudinum intellectum: ſic profecto tradit antiquitas Romanos & Græcos pro ſui eruditione Jus ſcriptum & mores ab initio recepiſſe. Placuit ergo noſtris anteceſſoribus, placetque nobis legum & ſæcularium ſcriptique Juris, ſalva Pariſienſis Stadii proviſione prædicta, in locis egregiis Regni noſtri Studia frequentari præſertim ad doctrinam æquitatis & rationis fovendam, per quas in cauſis forenſibus regni hujus judicari conſuevit, ubi judicia, conſtitutiones, ſeu ordinationes progenitorum noſtrorum, & noſtræ, quas omni conſuetudini præponimus, deficiunt, & conſuetudo certa non reperitur lex, qua fuerit judicandum. Non putet igitur aliquis, nos recipere, vel progenitores noſtros recepiſſe conſuetudines quaſlibet ſive leges, ex eo quod eas in diverſis locis & Studiis Regni noſtri per Scholaſticos legi ſinantur: multa namque eruditioni doctrinæ proficiunt, licet recepta non fuerint, ſicut nec Eccleſia recipit quamplures canones, qui per diſſuetudinem abierunt, vel ab initio non fuerunt recepti, licet in Scholis propter eruditionem legantur. Scire namque ſenſus, ritus, & mores hominum diverſorum locorum*

valde proficit ad cujuſque doctrinam. Scribit Thuanus lib. 35. Hiſt. pag. 249. Hoſpitalium Cancellarium in oratione habita coram Rege, *cum præfatione & petita venia ex Pandectis Juſtinianæis vulgarem Juris Romani regulam adduxiſſe.* Juris Civilis uſum etiam apud Anglos interdictum, pluribus oſtendit eruditus Seldenus in Diſſertatione ad Fletam.

Jus Sueviæ. Vide Jus Saxonicum lib. 1. art. 18. & 19.

¶ Jura Teutonica, Leges Teutonicæ. Diarium belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. p. 184. *Item quod Jura paganica & Teutonica, que non concordant cum lege Dei, tollantur, & jure divino ut regatur, judicetur, & totum diſponatur.*

¶ Jus Urbanum, Civile. Charta Leopoldi Ducis Auſtriæ an. 1229. apud Ludewig. to. 4. p. 39. *Notum eſſe volumus quod D. Marquardus... per manum noſtram curiam quandam in Mangolis cum Jure urbano à D. Chunrado de Roſinberch totam libere & preciſe comparavit.*

¶ Jus, Merces, ſalarium. Synodus Limenſis ann. 1586. *Judices & Notarii non accipiant ab Indis Jura pro ulla re quam ipſis expedient.*

¶ JUSCELLARIUS, ζωμετής, Cocus, in Supplem. Antiq. in aliis Gloſſis ζωμοποιός.

¶ JUSCELLUM, Ferculi genus. Chron. S. Trudonis lib. 13. to. 7. Spicileg. Acher. pag. 508. *Præpoſitus Haſbaniæ pro ferculo leguminis, Juſcellum commutabat confectum vino, ovis & ſagimine.* Laurent. in Amalthea: *Juſcellum, Exiguum jus; Juſcellanus, Qui facit Juſcellum.* Vide *Juſſellum.*

¶ JUSERANUS, Catena aurea certa ratione elaborata. Teſtamentum an. 1522. *Jocalia tam aurea quam argentea, ut ſunt cathenæ, Juſerani, baguæ, perlæ, &c.*

¶ JUSERMA, Spiculum. Vide *Inſerma.*

¶ JUSO, Deorſum. Vide *Juſum.*

JUSSELLUM, pro Juſculum, habetur in Vita S. Valarici cap. 24. [Vide *Juſcellum.*]

¶ JUSSIO, Diviſio, Gall. *Partage.* Leges Luitprandi apud Murator. to. 1. part. 2. p. 65. *De Juſſione, ſive diviſione, de rebus infantis.*

JUSSORIUM, *Præceptio*, ita lego in Gloſſ. Iſid. pro *Juſſorianem.* [Laurentius in Amalthea, *Juſſoriamen*, f. non ita male. Grævius *Juſſoria.*] Verus in Epiſtola ad Deſiderium Cadurcenſem Epiſcopum: *Juſſorium veſtrum accepimus &c. Juſſio*, eadem notione; ſed maxime Principis. Anaſtaſius in S. Silverio: *Tunc indignata Auguſta miſit Juſſiones ad Viliſarium Patricium.* In Vigilio: *Miſit Anthemium Scribonem cum Juſſionibus ſuis. Juſſio ſacra*, in Conone, *Juſſio divalis*, in S. Agathone, i. *Imperiale præceptum*, ut eſt in l. 2. Cod. Th. de Operib. publ. Adde pag. 41. 51. & Novellam Juſtiniani 114. *de Sacris Juſſionibus.* Vide Diurnum Romanum cap. 2. tit. 3.

1. JUSTA, Gall. *Jouſte*, Monomachia ludicra, haſtiludium ſingulare. Willelmus Malmeſbur. lib. 2. Hiſt. Novellæ pag. 187. *Tentavere primo Regii proludium pugnæ facere, quod Juſtam vocant, quia tali arte erant periti.* Vocabuli etymon quidam acceſſunt à voce Latina *Juxta*, & Gallica, *Jouxte*, i. prope, quod non eminus, ut in præliis, uti vocant, campalibus, ſed cominus lanceis aut enſibus res geratur.

☞ Eo quod in *Juſta* duo ſolum, ut mox dicitur, aut pauci utrinque pares numero decertarent, Carolus de Aquino *Juſtam* potius dictam putat à *Juſto*, id eſt, pari congredientium numero, cum paribus item armis, quam à *juxta* adverbio. Livius lib. 26. cap. 51. *Sudibus inter ſe in modum Juſtæ pugnæ concurrentes.* Taſſus Jeruſ. Cant. 6.

Ma vada innanzi a Giuſta pugna ei ſolo,
Tu lunge alquanto a lui ritien ſtuolo.

Plura vide apud eumdem de Aquino in Lex. Mil.

Differebat autem *Juſta* à torneamento, quemadmodum ſpecies à genere. Torneamentum enim, univerſim dicebatur omnis ludicra decurſio militaris: *Juſta* vero pugna aut prælium, quod in torneamento fiebat. Deinde *Torneamentum*, plurium & turmatim congredientium, *Juſta* ſingulare erat certamen. Unde recte Niceph. Gregoras l. 10. dixit *Juſtam*, quam voce Græcobarbara, ut & Jo. Cantacuzenus, τζῦςραν appellant, μονομαχίας ἔνδειξιν ἔχειν. Confecta namque prima militari decurſione, & finito omnium, qui una ſimul aderant, ex utraque parte, prælio, ad ſingulare certamen, ſeu ad *Juſtam*, progrediebantur. Joannes Monachus Majoris-Monaſterii lib. 1. Hiſt. Gaufredi Ducis tradit, Normannos, cum à Britonibus in quodam torneamento victi & deleti eſſent, *confuſione inopinata dejectos, ſingulare certamen Britonibus propoſuiſſe.* Hinc apud Monachum Molienſem in ſuo *Miſerere*:

Gagner Jouſtes au Tournoy.

Non ſemper tamen in ſolis torneamentis *Juſtæ* fiebant, quandoque enim abſque iis indicebantur. Has appellat Hiſtoria Burcicaldi: *Jouſtes à tous venans, grandes, & plenieres.* Vide Froiſſart. 2. vol. cap. 154.

Qui in *Juſtis* primum decertabant, Fæcialibus, vel Heraldis, aliiſque armorum, uti vocabant, officialibus, *elmum* ſuum, ſeu caſſidem donativi vice conferre debebant, niſi prius in torneamentis idipſum præſtitiſſent. Inde nata illa ſolennis ſententia, Enſem lanceam, non vero lanceam enſem immunem facere. Miles enim ſi in *Juſta* caſſidem Fæciali contulerat, non propterea ab eadem rurſum in torneamento donanda immunis erat. Tractatus MS. de Torneamentis: *Item pour les nobles qui tournoient, s'ils n'ont autrefois tournoié, donnent leurs heaumes aux officiers d'armes, ores qu'ils ont autrefois Jouſté: car la lance ne peut affranchir l'eſpée, & l'eſpée affranchit la lance. Mais il eſt à noter, ſi un noble homme tournoie, & qu'il ait payé ſon heaume, il eſt affranchi du heaume de la Jouſte; mais le heaume de la Jouſte ne peut affranchir celui du tournoy.* Hinc colligitur in *Torneamentis* dimicare longe fuiſſe honorabilius, quam in *Juſtis*, etſi in *Juſtis* dimicarent etiam, qui in *Torneamentis* dimicabant; præterea lanceam eorum proprie fuiſſe, qui in ſingularibus certaminibus decertabant; gladium vero eorum, qui in torneamentis.

☞ Has omnes ludicras pugnas, propoſitis gravioribus pœnis, ad tempus interdicit Philippus IV. Franc. Rex Edicto an. 1312. quod videre potes apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. pag. 509. & ſeq. *Aſtiludere vel Joſtare ſub pœna amiſſionis equorum & alia graviori* etiam vetat Humbertus II. Dalphinus to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 347.

☞ Neque prætermittendum quod legitur in Conſtitutionibus Epiſcopi Sabinenſis an. 1239. in Concilio Terraconenſi confirmatis, apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 132. *Contra illos qui faciunt Juſtas in Monaſteriis*: Item præcipimus omnibus Judicibus *& Advocatis litteratis, ne conveniant vel interſint alicui Juſtæ, quæ ſit vel fiat in monaſteriis vel grangiis Religioſorum.*

¶ Josta, Idem quod *Juſta*, in Computo ann.

1327. & 1328. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 216.

¶ Jostra, Eadem notione, Ital. *Gioſtra.* Chronicon Dominici de Gravina to. 12. Muratorii col. 557. *Facientes Joſtras & haſtiludia, &c.* Hiſt. Cortuſ. eod. to. col. 865. *Facta ſunt haſtiludia, Joſtræ, torneria, &c.*

¶ Justare, Ludicre pugnare, Gall. *Joûter.* Mandatum an. 1319. apud Rymer. to. 3. pag. 758. *Quidam ad torneandum & Juſtandum... in proximo ſunt venturi.*

2. JUSTA, Menſuræ liquidorum ſpecies, quaſi *Juſta menſura*, quantum cuique ſufficit potus ſubminiſtrans, *Juſto*, Occitanis. Ugutio: *Olla vel ulla, menſura parum minor quam Juſta.* Lanfrancus in Decretis pro Ordine S. Benedicti c. 8. *Ad Cellarii miniſterium pertinet, omnia vaſa cellarii & coquinæ, & ſcyphos, & Juſtas, & cætera vaſa refectorii, &c.* Tabularium Epiſc. Pariſ. ex Bibl. Puteana: *Hæc ſunt vaſa, quæ emit D. Willelmus Epiſcopus Pariſ. ante portationem ſuam... Juſta una quæ continet 3. marcas.* Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 149. *Percipiet etiam quilibet Fratrum... cotidie duas Juſtas de cerviſia.* [Geſta Cenoman. Epiſc. apud Mabill. to. 3. Analect. p. 354. *Juſtam (dedit) & cantarum, vaſa ſcilicet puriſſimo argento conflatilia, ſculpta mirifice.*] *Juſta vini*, in Tabulario Vindocin. Thuani Ch. 28. fol. 276. in Charta Nicolai Archiep. Meſſanenſis an. 1178. apud Rocchum Pirrum pag. 319. & in alia Rogerii Comitis Siciliæ ann. 1092. in Epiſc. Catan. pag. 15. [& alibi non ſemel; unde emendandus Limborchius Sent. Inquiſit. Toloſ. pag. 132. ubi perperam *Inſta vini.*] *Juſta cereviſiæ*, in Chron. Gemblac. Abbat. pag. 534. [& in Charta an. 1080. apud Miræum to. 1. pag. 70.] Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii an. 1350. *c. d'orfaverie: Pour ſolder & mettre 5. tiroirs à quatre grans Juſtes, & quatre pintes d'argent.* Hiſtoria Prioratus Wigmorenſis in agro Herefordenſi in Anglia: *Et il dona adonks à l'Eveſk une Juſte d'argent, pleine de pyement, laquelle il receuſt par graunt don.* Le Roman *de Vacce*:

Et vous illeuc un Damoiſel
Une Juſte ſous ſon mantel,
Mort eſt ſon pere nouvellement,
Relever vout ſon tenement.
Sa Juſte eſtoit moult bonne & chiere,
Tout eſtoit d'or noblement faite,
Cil qui la tint, l'a avant traite,
A preſent au Duc la tendi, &c.

Adde Librum Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. c. 12. 17. Guigonem II. Priorem Cartuſienſ. in Statutis ejuſdem Ordinis c. 28. §. 5. c. 57. §. 4. Statut. antiq. 2. part. c. 13. §. 30. part. 3. c. 10. §. 16. & Conſuetud. Nancaii in Biturigib. art. 20. apud Thomaſſerium.

¶ Justa Demesuralis, Tertiera. Conſuetud. MSS. feſtivitatum Monaſterii Solemniac. in Lemovicibus: *Dominica in Quinquageſima* (habemus in refectorio) *Juſtas deſmeſurals de vino puro... in octabis Paſchæ x. ova & Juſtas demeſurales de vino puro.* Iterum atque iterum memoratur ibi *Juſta demeſuralis:* quæ videtur eſſe vas vinarium capiens conſuetam ſtatutamque Monacho vini menſuram; cui id unum additur in feſtis paulo ſolemnioribus, ut *Juſta demeſuralis* ſit de vino puro; at in feſtis majoribus maximeque ſolemnibus menſura vini dabatur tertia parte major ſolita: ſic intelligo *Juſtam tertieram* de qua non ſemel in iiſdem Conſuetudinibus: *In die Epiphaniæ... Juſtas tertieyras de puro vino... in Reſurrectione Domini... Juſtas tercieyras & cornutas... in die Pentecoſtes... Juſtas tercieyras, &c.*

¶ Justa, pro Menſura frumentaria, in Hiſt. Abbatiæ S. Albini Ciſterc. Ord. MS. à Guillelmo *Gauthier* cap. vii. *Ipſum ratam habuiſſe quam fecerat donationem trium Juſtarum frumenti.*

¶ 3. JUSTA, pro *Juxta* præpoſitione, frequenter legi in veteribus Inſtrumentis obſervat Baluzius to. 2. Capitul. col. 986.

¶ JUSTANTIA. Charta Maſſil. ann. 1481. *Placeat regiæ Majeſtati veſtre preſervare veſtram civitatem ab Juſtantiis, logeamentis, ſubjornatis & ſtationibus armigerorum peditum & equitum. Placet.* Suſpicor legendum *Uſtantia*, vel *Uſtancilla* cum Hiſpanis, Hoſpitis militis ſupellex, Gall. *Uſtencille*, vel ut alii efferunt *Utenſile.*

¶ JUSTIARIATUS, pro *Juſtitiariatus*, de quo infra, Officium, dignitas judicis. Chronicon Richardi de S. Germano apud Murator. to. 7. col. 1032. *Hector de Monte-fuſculo per Imperatorem à Juſtiariatu amovetur, & Stephanus de Anglone ſubſtituitur illi.*

¶ JUSTICIABILIS, Alicujus domini juriſdictioni & juſtitiæ ſubditus, Gall. *Juſticiable.* Charta Philippi Regis Franc. an. 1329. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 159. *Quamplurimos ſubditos & Juſticiabiles dilecti & fidelis Guillelmi Flote, perſonas liberas cum armis hoſtiliter & penſatis inſidiis invaſiſſe.* Inſtrum. an. 1472. ex Archivis B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Dicti Prior & Religioſi... ſunt... viri Juſticiabiles... D. Rothomagenſis Archiepiſcopi.* Vide *Juſtitiabilis.*

¶ JUSTICIAL, Justicialis, Poculum vinarium, idem quod *Juſtitia* 3. Charta Monialium Artacellæ an. 1403. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Debent eis dare unum panem de pondere, & unum Juſticial vini conſuetum cuilibet, & dominæ Prioriſſæ 4. menſuras vini ultra penſionem.* Infra: *Item Feneſtreriæ medium Juſticialem vini. Item Refectoreriæ pro ſuo labore duos Juſticiales vini ultra ſuam rationem.* Vide *Juſta* 2.

¶ JUSTICIALITER, Legitime. Charta an. 1226. è Tabul. Bethun. fol. 40. *Relevia, terrarum vendagia, placita... adeo Juſticialiter ſicut ea habui.*

¶ JUSTICIARE. Vide *Juſtitiare.*

¶ JUSTICIARIUS, Judex. Vide *Juſtitiarius.*

¶ JUSTICIATIO, Juſtitiæ exercitium, ſeu jus illam exercendi. Literæ an. 1293. apud Rymer. to. 2. pag. 618. *Loca dicta terræ contra nos munierunt & inforciaverunt; volentes, quaſi modo hoſtili, Juſticiationi noſtri feodi reſiſtere.* In legibus Norman. apud Ludewig. to. 7. p. 159. *Juſticiatio eſt Coartatio ſuper aliquem facta ut jure pareat ex commiſſo; unde patet quod Juſticiatio non debet fieri, niſi delictum præceſſerit, cujus ſatisfactio requiratur.*

¶ JUSTICIATUS, Officium, dignitas judicis ſeu juſtitiarii. Charta an. 1501. apud Rymer. to. 12. pag. 781. *Et exercitio omnis Juſticiatus & Cancellariatus.*

¶ JUSTICIUM. Vide *Juſtitium.*

¶ JUSTICUS, Juſtus. Charta Ludovici Groſſi ann. 1129. apud Doubletum in Hiſt. Sandion. p. 859. *Conteſtamur autem omnes ſucceſſores noſtros per ſanctam & individuam Trinitatem, & per adventum Juſtici judicis Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, ut hoc noſtræ auctoritatis præceptum nullomodo præſumant temerare.*

¶ JUSTIFICABILIS, Idem quod *Juſticiabilis.* Charta Philippi Regis Franc. an. 1317. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 472. *Salvo & retento eidem Duci, quod ipſe & hæredes ſui poſſint ſubditos ſuos ca-*

ſtellaniæ dictæ villæ, & alios ſuos Juſtificabiles & ſubjectos in dicta villa de Guingamp juſticiare & tenere ibidem placita ſua inter eos.

1. JUSTIFICARE, non tam juſtitiam exercere, judicare, quam judicio dato damnare, vel per judicium compellere. Notitia de Rogero Epiſcopo Bellovac. apud Loiſellum p. 248. *Dans ei medietatem Vicecomitatus, ita ut miniſter Epiſcopi, & miniſter Comitis Juſtificent reos, & Leges æqualiter dividant.* Charta Fulconis Abbatis Corbeienſis ann. 1055. ex Tabulario ejuſdem Monaſterii: *De omnibus quæque ad ſe proprie pertinentibus, ſi hæc violaverit, ipſemet Juſtificabit.* Charta Branonis Abbat. Dervenſis in Tabul. ejuſdem Monaſt. *Perſolvant nobis in cenſu 2. ſolidos denariorum: quæ ſi neglexerint eo die ſolvere, in craſtinum Juſtificabuntur ſua lege; ſi autem pro negligentia cenſus Juſtificari noluerint, legemque ſolvere, vel deprecari, terram noſtram recipiemus.* Charta an. 1146. in Tabular. Prioratus Neronis-villæ fol. 18. *Et ibi in audientia procerum Caſtri Nantonis, & ſecundum judicium eorum, Juſtificabunt ruſticos, & medietatem juſtitiæ habebit Prior Neronis-villæ, & medietatem Matthæus de Anunvilla.* Charta ann. 1175. apud Bromptonum: *Et totam aliam terram, & habitatores terræ habeat ſub ſe & Juſtificet, &c.* Infra: *Si à fidelitate Regis receſſerint, ipſe eos Juſtificet & amoveat: & ſi eos per ſe Juſtificare non poterit, Conſtabularius Regis Angliæ, & familia ſua de terra illa juvabunt eum ad hoc faciendum, &c.* [Charta Thomæ Domini de Couciaco an. 1218. *Mercatores habebunt cheminum quale ſolent habere, & tranſitum liberum ſicut habere ſolent, & Juſtificabuntur tantummodo per Winegiatores prædicti domini mei.* Conſuetudines Furnenſes ex Archivo Audomar. *Et ſi occaſione cujuſcumque alterius extra Flandriam fuerit acclamatus, Comes Juſtificare poterit per curiam ſuam.*]

¶ 2. JUSTIFICARE, Meritis pœnis afficere, debito ſupplicio plectere, Gallis, *Juſticier.* Epiſtola Jacobi Regis Scotiæ ad Carolum VII. Reg. Franc. to. 10. Spicileg. Acher. pag. 244. *Principales vero rebelles qui in eodem caſtro inventi fuerunt, pœna ſuſpendii Juſtificavimus.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1218. apud Murator. to. 8. col. 1098. *Et Saraceni ſecuti ſunt ſemper interficiendo Chriſtianos uſque ad foſſatum eorum... Tali modo Juſtificavit Deus Chriſtianos, quia non cum ejus timore, ſed cum furore magno exierunt.*

¶ JUSTIFICARIUS, Judex, Baillivus. Conſuetud. Furnenſes ex Archivo Audomar. *Comes nec Juſtificarius ſuus poteſt convincere aliquem de contradicto niſi per juramentum ſuper Sacroſancta.*

¶ 1. JUSTIFICATIO, f. Legitima hæreditatis portio, Gall. *Legitime.* Teſtamentum Armandi *d'Alegre* an. 1263. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1115. *Quæ omnia aſſignavi & conſtitui eidem Amphel in dotem cum dicto marito ſuo, & amplius dono & lego eidem jure Juſtificationis centum ſolidos dictæ monetæ ſemel tantum ipſi ſolvendos.*

¶ 2. JUSTIFICATIO, Satisfactio, Purgatio, Gall. *Juſtification.* Epiſtola Odonis II. Comitis Carnot. ad Robertum Regem Franc. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. p. 337. *Tum ille conſtituit mihi placitum ex conſenſu tuo, quando & ubi hoc perfici poſſet: ſed inſtante termino, cum ad hoc peragendum paratus eſſem, mandavit mihi ne me fatigarem ad condictum placitum veniendo, quia non erat tibi cordi aliam Juſtificationem ſive concordiam recipere, niſi hoc tantum, ut faceres mihi defendere quod non eſſem dignus ullum beneficium tenere de te.*

JUSTIFICATOR, Judex. Chartam Rogerii Siciliæ Regis ann. 1144. ſubſcribit cum aliis *Rogerius filius Boni Juſtificator Curialis*, apud Ughellum tom. 6. pag. 143. 145. Liber Rameſiæ ſect. 188. *Will. Rex Angl. H. Camerario & Juſtificatoribus ſuis, omnibuſque ſuis fidelibus Norff. ſalutem. Inquirite per Comitatum quis juſtius hujuſmodi forisfacturam haberet tempore patris mei, ſive Abbas Rameſiæ, ſive anteceſſor Will. de Albineio, &c.*

¶ JUSTIGERIUS, Idem qui *Juſtitiarius*, Judex. *Magiſter Juſtigerius*, Præcipuus Judex in regno Apuliæ, idem qui *Magiſter Juſtitiarius* in regno Siciliæ. Vide in *Magiſter.*

¶ JUSTILIUM, *Jus*, Gall. *Sauſſe*, apud Kerhardum in Synonymis.

¶ JUSTILOQUUS, Qui juſta & æqua loquitur. Statuta Canonicorum Regul. apud Duellium to. 1. Miſcell. p. 97.

Vaniloquos ac turpiloquos fuge, ſperneque, vita;
Juſtiloquoſque nota, ſantes de perpete vita.

¶ JUSTINIANI. Sic juvenes qui primo anno ſtudio juris operam dabant appellari jubet Juſtinianus Imp. ſua prima Conſtitutione ſeu Præfat. Digeſt. cum ante *Dupondii* dicerentur, *vetere tam frivolo quam ridiculo nomine*, ut habet idem Imperator ibidem.

1. JUSTITIA, Juriſdictio, cognitio judicis. Leges Edw. Confeſſ. cap. 26. *Juſtitia cognoſcentis latronis ſua eſt de homine ſuo, &c. Juſtitia Regis*, eodem cap. eſt forum Regis, *la Juſtice Royale.* Charta Henrici III. Reg. Angl. pro Abbatia S. Walerici in Picardia: *Habeantque Abbas & Monachi in tota poſſeſſione ſua omnem Juſtitiam de aſſaltu & ſanguinis effuſione & pacis infractione.* Paſſim.

Alta Justitia, Merum imperium. jus gladii, *Haute Juſtice*, Practicis noſtris. *Hauteur & Juſtice*, in Pacto Tongrenſi an. 1403. pag. 30. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1272. in 30. Regeſto Archivi Regii ch. 441. *Nec non alta Juſtitia quam extendimus ad omnem caſum in quo contigerit aliquem pati debere mortem, vel exilium, vel membr. mutilationem.* [Charta Henrici II. Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ an. 1243. pro Abbate S. Bernardi ad Scaldim: *Nihil juris nobis vel poſteris noſtris, præter tres articulos altæ Juſtitiæ, ſcilicet manifeſtam ſanguinis effuſionem, membrorum mutilationem, & vitæ ablationem, ſi exceſſus delinquentium hoc exegerit, in ipſo alodio reſervando.*]

¶ Justitia Simplex, Inferior, quæ pendet à *Regali.* Edictum Ludovici X. Reg. Fr. an. 1313. to. 1. Ordinat. Reg. p. 621. *Item, ſuper eo quod prefatus Dux* (Britanniæ) *aſſerit, quod in ipſius prejudicium, & injuſte contra dictum Ducem & ejus ſubditos adjornamenti, ſeu ſimplicis Juſtitiæ, nonnullis interdum noſtre litere conceduntur; reſpondetur eidem, quod de cetero tales litere minime concedentur, niſi pro talibus caſibus, qui ad noſtram ſuperioritatem pertineant, aut reſſortum.* Ubi patet *literas ſimplicis juſtitiæ* eas dici quibus ad ſupremam & regalem juſtitiam evocabantur cauſæ, quæ ſecundum jus conſuetum dirimi debebant in *ſimplici juſtitia* & ducali, quæ Regiam ſuperiorem agnoſcebat.

Justitias Facere, Tenere, Idem quod *Placitum tenere*, noſtris *faire*, vel *tenir la Juſtice*, *les Plaids.* Annales Francorum Loiſelliani ann. 760. *Conſilium fecit cum Francis, ut iter ageret ſupra dictas Juſtitias quærendo in Aquitania.* Annales Tiliani an. 799. *Legatos regios, qui tunc ad Juſtitias faciendas apud eos converſabantur, comprehendunt.* Eginhardus ann. 814. *Ad Juſtitias faciendas, & oppreſſiones popularium relevandas, Legatos in omnes regni ſui fines*

miſit. Idem ann. 823. *Lotharius, cum ſecundum patris juſſionem in Italia Juſtitias faceret.* Ratpertus de Orig. S. Galli cap. 5. *Contigit autem tempore quodam Wolfarium Remenſem Epiſcopum Legatione à domino Karolo ſibi injuncta Juſtitias in Rhetia Curienſi faciendas ad ipſum pagum veniſſe, &c.* Placitum apud Pinendenam inter Lanfrancum Archiepiſcopum,& Odonem Bajocenſem Epiſc. ſub Willelmo I. Rege Angl. apud Seldenum ad Eadmerum: *Huic placito interfuerunt Goisfredus Epiſcopus Conſtantienſis, qui in loco Regis fuit, & Juſtitiam illam tenuit, Lanfrancus Archiepiſcopus, qui, ut dictum eſt, placitavit, & totum dirationavit, &c.* [Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Ita ut ipſi* (Monachi) *ibidem Vicarium ſuum habeant qui Juſtitias & diſtrictiones ſecundum præceptum Abbatis & Monachorum faciat.*] Vide Leges Longob. lib. 2. tit. 52. §. 2.

¶ Justitiam Suam Facere, Ablatis pignoribus debitum exigere, Gall. *Faire ſaiſir.* Chartularium S. Fromondi: *Itaque facient & facere poterunt dicti Prior & Monachi pro defectu ſolutionis dicti frumenti Juſtitiam ſuam in totis tenementis antedictis, quotieſcumque neceſſe fuerit.* Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 3. *Si ita acciderit quod mihi, vel hæredibus meis de dictis novem minis ordei ad terminum ſupradictum non fuerit plenarie ſatisfactum, licebit nobis ſupra dictam pechiam terræ noſtræ Facere Juſtitiam, uſque dum nobis ſatisfactum fuerit de redditu & emenda.*

¶ Justitiam Facere, Facere ſatis, debitum ſolvere, latæ ſententiæ obtemperare. Leges Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 37. *Tunc Sculdaſius tollat boves aut caballos ipſius, & ponat eos penes creditorem, dum uſque Juſtitiam fecerit.* Leges Caroli M. ibid. pag. 105. *Neque Abbates, neque Presbyteri... ad publica vel ad ſecularia judicia trahantur vel diſtringantur; ſed à ſuis Epiſcopis judicati Juſtitiam faciant.*

¶ Justitiam Invenire dicitur actor, qui jus ſuum obtinet à judice. Leges Luitprandi apud Murator. to. 1. part. 2. p. 57. *Nam ſi aliter fecerit ipſe judex, & intra* XII. *dies Juſtitiam non invenerit qui proclamaverit, tunc componat ipſe judex ſolidos* XII.

Justitia, Jus, quod alicui in re quavis competit, ſive in ejus reditibus. [Leges Pippini Regis apud Murator. tom. 1. part. 2. p.120. *Damus... ut qui in tantos annos Juſtitiam habere non potuerit, vel modo per Dei omnipotentis miſericordiam... ſimul & per noſtram præceptionem, unuſquiſque Juſtitiam ſuam accipiat.* Liber de Caſtro Ambaſiæ &c. to. 10. Spicileg. Acher. p. 528. *Pipinus vero juſſu Zachariæ Papæ in Regem à Bonifacio Archiep. inungitur, qui Haiſtulfum Regem Longobardorum tenere Juſtitias ſancti Petri coegit.*] Charta diviſionis Imperii Caroli M. c.10. *Similiter & de cæteris Eccleſiis, quæ ſub illorum fuerint poteſtate, præcipimus, ut Juſtitiam ſuam & honorem habeant, &c.* Vide ejuſdem Capitulare 2. an. 802. c. 23. Verſus Hadriani PP. ad eumd. Carolum præfixi Collectioni Canonum:

Juſtitias almi Petri ſui protectoris tueri.

Anaſtaſius Bibl. in Stephano IV. p. 97. *Imminentibus atque decertantibus in hoc ſæpius nominatis, Chriſtophorus Primicerius & Sergius Secundicerius, pro exigendis à Deſiderio Rege Longobardorum Juſtitiis B. Petri, quos obdurato corde reddere ſanctæ Dei Eccleſiæ nolebat.* Idem in Hadriano p. 99. *Inquiens, quod omnia illi mentitus fuiſſet, quæ ei in corpus B. Petri jurejurando promiſit, pro Juſtitiis ſanctæ Dei Eccleſiæ faciendis, &c.* Pag. 100. *Quia Juſtitias B. Petri, juxta quod repromiſerat, non reddidit.* Adde pag. 105. Epiſtola Joannis Regis Bulgariæ in Geſtis Innocentii III. PP. pag. 56. *Sciat autem Sanctitas tua, quod quinque Epiſcopatus Bulgariæ pertinent ad Imperium meum, quos detinet Rex Ungariæ, cum Juſtitiis ſuis Eccleſiarum, &c.* [Charta ann. 1252. è Chartulario Meldenſi: *Ita quod Meldenſis Epiſcopus & ſucceſſores ſui, vel alius nomine eorum, in dicta pecia terræ de cetero nihil juris vel facti, Juſtitiæ parvæ vel magnæ poterunt reclamare vel habere: nec nos vel noſtri in dicta pecia, quæ ſibi aſſignata pro illa quæ fuit ſua aliquid juris vel facti, Juſtitiæ parvæ vel magnæ reclamare poterimus vel habere.* Epiſtola Alexandri III. PP. pag. 44. Libri nigri Scaccarii: *Nos tam in decimis, quam in aliis Eccleſiaſticis Juſtitiis vobis reſtituendis, &c.*] Vide Reginonem an. 753.

Justitia, Præſtatio, cenſus. Burchardus Wormacienſis Epiſcopus in Lege familiæ: *Si quis in civitate hæreditatem aream habuerit, ad manus Epiſcopi dijudicari non poterit, niſi tres annos cenſum & aliam ſuam Juſtitiam inde ſuperſederit.* Arnoldus Lubecenſis lib. 3. c. 6. *Dicebat enim dominus electus homines ſuos in multis ab eo injuſte gravari, quædam etiam prædia violenter occupari, & Juſtitias ſuas, quas in civitate ſua Utine de advocatia conſequi debebat, ſibi frequenter per ſuos impediri.* Chunradus de Fabaria de Caſib. S. Galli c. 8. *Quas in ſuis perturbaverat tam feudis, quam conſuetudinalibus Juſtitiis.* Charta Henrici Imp. an. 1186. apud Ughellum to. 1. p.378. *Sancimus quoque, ut homines de Camerano, cum ab eis requiſiti fuerint, de Juſtitiis ſuis plene ipſis reſpondeatur, & ab eis non exigatur reddita.* Gregorius lib. 3. Decretal. tit. 3. c. 9. *Ut conſuetis Juſtitiis & debitis obſequiis te defraudent, tonſuram reſumant abjectam.*

Justitia, Mulcta judiciaria. [Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part.2. p.100. *Si alicui homini poſt judicium Scabinorum fuerit vita conceſſa, & ipſe poſt modum aliquod malum perpetraverit, & Juſtitiam reddere noluerit, dicendo quod mortuus ſit, & ideo Juſtitiam reddere non debeat, &c.*] Concil. Triburienſe an.821. c.4. *Triplicem compoſitionem, cum Juſtitiis, quæ in ſuperiori capitulo ſcriptæ & confirmatæ eſſe videntur, componat.* Forma ſacramenti Vicariorum in Conſtitutionibus Catalaniæ MSS. *Et non accipiant aliquid ab aliqua partium, niſi directam Juſtitiam, quæ de placito debet exire, & illam niſi cauſa finita, per compenſationem, vel ſententiam:* [*& ſi per ſententiam finiatur, accipiant ſolummodo Juſtitiam à victo, à victore autem nihil accipiant, neque exigant. Si autem quæſtio vel cauſa amicabili compoſitione fuerit terminata, moderate, quod juſtum fuerit, exigant ab utraque parte: quam Juſtitiam tradam fideliter in manum Bajuli veſtri, & non vetabo alicui inde conquerenti. Et ſi quæ ſervitia mihi facta fuerint gratis, omnia manifeſtabo, & mittam in compotum, &c.* Charta an. 1211. in Hiſt. Epiſcoporum Cadurcenſium num. 87. *Et burgenſes Cadurci mandaverunt & convenerunt nobis, quod de cætero non acciperent denarios Rutenenſes: & ſi aliquis acciperet vel expenderet burgenſium, concederet nobis ſeptem ſolidos de Juſtitia, ut amitterent Rutenenſes, & obolos, quos acceptos habuerint.* [Sententia arbitralis ann. 1292. inter Abbatem & Conſules de Gimonte: *Si forte... meſſegarii dictæ villæ aliquos delinquentes in dicto nemore de Caſtello invenerint, tandem Juſtitiam duodecim denariorum poſſint & debeant ſervare & accipere, quæ Juſtitia in tres partes, ut ſuperius, dividatur.*] Vide Chartas alias apud Catellum in Comitibus Toloſanis p. 215. 216. 219. Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. pag. 40. [Mabillonium Diplom. pag. 584.] &c.

Justitiam Facere dicitur is, qui de crimine aut de re quapiam interpellatus juri ſtat, in Capitulis

pitulis Hludovici Imp. poſt Legem Salicam c. 5. *Rectum facere*, dixere poſteriores.

JUSTITIA, Judex, qui vulgo *Juſtitiarius*. Leges Henrici I. Regis Angliæ c. 42. *A Rege vel Juſtitia ejus, vel à communi utrorumque domino... ſubmoneatur.* Hiſtoria Tranſlat. S. Guthlaci n.24. *Ubi famoſis judicibus præſentibus, & patriæ Juſtitiis coram poſitis, controverſia legitimo fine decideretur.* Vetus Charta apud Seldenum ad Eadmerum p. 168. *Nullus, qui de Rege tenet in capite, nec aliquis dominicorum Miniſtrorum ejus excommunicetur, nec alicujus eorum terræ ſub interdicto ponantur, niſi prius dominus Rex, ſi in regno fuerit, conveniatur, vel Juſtitia ejus, ſi fuerit extra regnum.* Ubi Seldenus: *Qui velut Præfectus Prætorio, aut Prorex, regias illo ævo vices agebat, & Capitalis Angliæ Juſtitiarius etiam indigitabatur.* [Charta ann. 1279. ex Archivis Abbatiæ Troncheti: *Henricus Rex Angliæ & Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegavenſis, Epiſcopis, Comitibus, Juſtitiis & omnibus miniſtris ſuis Britanniæ, &c.* Tabularium B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Conductus fuit extra cum cruce & aqua benedicta per Juſtitiam dictorum religioſorum.* Adde Tranſlationem S. Guthlaci, to. 2. April. p. 58.]

JUSTITIA ARAGONUM. Vide *Judex medius*.

¶ JUSTITIA ATRII, ſeu Cœmeterii, Quod pro ſepultura perſolvitur. Chron. Beſuenſe to. 1. Spicil. Acher. pag. 675. *Atrium Eccleſiæ S. Petro Beſuenſi tradiderunt, Juſtitias tantum atrii retinentes.* Vide *Atrium*.

¶ JUSTITIA BANNI, Mulcta ob bannum fractum impoſita. Charta an. 1174. ex parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. *Si vero in terris Domini Caſtelli bannum fregerint, debent reſtituere & Juſtitiam banni Domino Caſtelli dare ita legitime ſicuti ſui homines.*

¶ JUSTITIÆ COMPLEMENTUM FACERE dicitur Judex, aut litigator, qui quidquid æquum eſt & leges poſtulant ad litem finiendam complet perficitque. Charta Ottonis Comitis Palatini an. 1245. apud Tolner. in Probat. Hiſt. Palat. p. 150. *Nullus judicium faciat alicui querelanti; perſonaliter namque de ipſis ac ei attinentibus Juſtitiæ univerſis proponimus facere complementum.* Sententia an. 1294. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 124. *Quominus poſſint facere Juſtitiæ complementum, proſequi malefactores & exſequi ſententias contra omnes, prout juſtitia poſtulabit.* Litteræ Senatus Hertzberg. apud Ludewig. to. 1. p. 156. *Dominus Abbas & qui cum eo aderant Fratres reſponderunt... paratos & benevolos ſe eſſe... hoc ipſum in Reliquiis juramento publice affirmare. Nos vero conſiderantes conſtantiam D. Abbatis de faciendo in Reliquiis Juſtitiæ complemento.* Charta Caroli Franc. Regis an. 1378. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Si aliqui priſionarii adducerentur dictis octo diebus pro complemento Juſtitiæ ſecundum qualitatem delicti faciendo, &c.* Rurſum occurrrit apud eumd. Ludewig. to. 5. p. 571. Rymer. to. 2. p. 255. Illuſt. Fontaninum in Appendice ad Antiquit. Hortæ p. 423. &c.

¶ JUSTITIA PRO DUELLO, Mulcta pro duellis domino ſolvenda. Vide *Duellum* col. 1677. lin. *De compoſitione.*

¶ JUSTITIA FEODI, Juriſdictio domino competens ratione feodi, quod poſſidet. Capitula anno circiter 1329. apud Acher. to. 6. Spicil. p. 492. *Clerici trahunt cauſam feodorum in curiam chriſtianitatis... & propter hanc occaſionem perdunt domini Juſtitiam feodorum ſuorum.* Et mox: *Sed propter hoc non amittat dominus feodi Juſtitiam fidei* (feodi) *nec propter hoc ſe capiant ad feodum.*

¶ JUSTITIA LATRONUM, Cognitio de latronibus competens domino habenti altam juſtitiam. *Juſtitiæ latronum & adulterorum*, in Charta Aldefonſi Toloſ. Comitis ann. 1131. Vide *Latro*.

¶ JUSTITIA SANGUINIS, Major juſtitia, quam exercet dominus, cum ſanguis defluit. Jura Comitis Biterr. in civitate Albienſi an. 1252. *Item habuit & percepit in eadem civitate majores Juſtitias, ſanguinis videlicet, latrocinii & adulterii & criminum aliorum.* Vide *Sanguis*.

¶ JUSTITIA DE TELONEO, Mulcta pro fraudato vectigali. Charta Chilperici Franc. Reg. apud Miræum tom. 2. p. 1310. *Sed ipſe teloneus & Juſtitia de teloneo... omni tempore noſtris & futuris temporibus ad menſam Canonicorum ejuſdem Eccleſiæ proficiet.*

¶ JUSTITIA TERRÆ, Immunitas, *Franchiſia*, Gall. *Franchiſe*. Hiſt. Palæſt. apud Ludewig. to. 3. pag. 10. *Voluerunt noſtri quoddam caſtrum aggredi & apprehendere, eo quod erat plenum omnibus bonis. Sed vir prudens Boamundus noluit conſentire tantum pro Juſtitia terræ, quantum pro fiducia Imperatoris... Ibique dictus Boamundus optime concordatus cum duobus Curopalatis, & pro amicitia eorum & pro Juſtitia terræ juſſit reddi omnia animalia, quæ noſtri deprædata tenebant.*

¶ JUSTITIA TRANSITUS, Tributum à tranſeuntibus per terras alicujus domini ſolvendum, Gall. *Droit de paſſage*. Charta an. 1140. apud Miræum to. 2. p. 821. *Liberos quoque ipſos decerno ab omni onere, angaria, parangaria .... & omni Juſtitia tranſitus per totam terram meam, ac aquam univerſam, in rebus ſuis emendis vel vendendis.* Vide *Tranſitus*.

2. JUSTITIA, Idem quod *Juſta*, *Jouſte*, Haſtiludium, in Hiſtoria Obſidionis Jadrenſis an. 1345. lib. 2. cap. 21.

3. JUSTITIA, Idem quod *Juſta*, Poculum vinarium. Statuta S. Hugonis Cluniacenſis to. 6. Spicilegii Acheriani p. 448. *Duodecim pauperes reficiantur, ſeptem diebus Juſtitia detur, excepta quotidiana præbenda, quæ in majori Miſſa ſemper ponitur.* Petrus Cluniacenſis lib. 1. Epiſt. 20. *Vaſcula vinaria, quæ Juſtitias vocant, vel ſimilia, concavare & componere tenta.* Idem in Statutis Cluniac. cap. 27. *Statutum eſt, ut non vaſis illis vinariis, quæ Juſtitiæ vocantur, ſicut olim facere cogebantur, ſed propriis ciphis unuſquiſque bibat, &c.* Udalricus lib. 2. Conſuet. cap. 20. *Si opus habet Juſtitiam ſuam & pateram lavare, tunc lavat.* Adde lib. 3. cap. 21. 22. Conſuetudines Floriacenſ. p. 401. *Potus in Juſtitiis ſicut in aliis diebus ponitur.* Leo Oſt. lib. 2. c. 59. *Tollebat tantum de loco menſæ Juſtitiam ipſius, & ponebat in pavimento.* Tabularium Vindocinenſe Thuani f. 228. *Ut emendatio illius forfacti eſſet unus panis, & una Juſtitia vini.* Charta Arnaldi Epiſcopi Nicienſis ann. 1159. apud Jofredum pag. 175. *Si autem cum eis comedere noluerit, libra ei & Juſtitia cum pulmentis, quibus Clerici veſcuntur, deforis mittantur.* Vide Concilium Monſpelienſe ann. 1214. can. 22. & Uſus vet. Ciſtercienſ. c. 89. 109. 114. 116.

☞ *Juſtitia* non tantum pro potûs, ſed & pro cibi diurna portione, quæ Monachis Canonicisve competebat, uſurpatur. Id probant Statuta S. Hugonis Cluniac. ſuperius à D. Cangio laudata. Adde Chartam an. 1062. apud Baluzium to. 6. Miſcell. pag. 520. *Qui ſagmarius hoſte tranſacta Monaſterio reddatur, & uno recepto Comitis Pictavenſis per juſſionem Vicecomitis, & Juſtitia panis & vini, cum in hanc villam venerit.* Aliam ann. 1179. ex Tabul. Floriac. *Eccleſiam Sanctorum... Gervaſii & Protaſii liberam præter refectionem quæ debetur Canonicis S. Crucis, & reveſtitum presbyteri in die Dominico & de ipſa*

preſbytero Juſtitiam. Chronicon Cavenſe apud Murator. to. 7. col. 961. *Et perpetuo ſtabilimus ſolvendam & pauperibus erogandam pro quolibet defuncto Monacho ipſius noſtri Monaſterii à die obitus ſui uſque ad trigeſimum Juſtitiam panis & vini, qualis datur viventi.* Chron. S. Petri Vivi to. 2. Spicileg. Acher. p. 756. *Officio divino arceantur, rebus eccleſiaſticis ac Juſtitiis, quas nos præbendas vocamus, priventur.*

¶ 4. JUSTITIA, Aptitudo, convenientia, Gall. *Juſteſſe.* Tertullianus lib. de Pallio c. 1. *Quadratâ Juſtitiâ beatæ* (tunicæ) *in viris ſtabant.*

¶ JUSTITIABILIS, Alicujus juriſdictioni & juſtitiæ ſubjectus, Gallis, *Juſticiable.* Regeſtum *Crux* f. 37. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. 916. *Et ſi contingeret quod emergeret quæſtio, quod gentes noſtræ requirant aliquem tanquam burgenſem noſtrum, quem aliquis Prælatus aut Baro, aut quivis alius nobis ſubjectus dicerent eſſe hominem aut Juſtitiabilem ſuum, aut quid in eorum juriſdictione commiſiſſet.* Vide ſupra *Juſticiabilis.*

¶ JUSTITIALIS, ut *Juſtitiabilis.* Charta an. 1269. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. p. 3. col. 1. *Offerunt prædictis civibus & populo Lugdunenſi, qui ſunt Juſtitiales Eccleſiæ S. Joannis, &c.*

¶ JUSTITIARE, Justiciare, Juſtitiam exercere, judicio damnare, compellere. Leges Norman. c. 5. apud Ludewig. to. 7. p. 154. *Dicitur quandoque juſtitia diſtinctio ex jure prorumpens, quæ habet fieri ſuper aliquem, ſecundum quod dicitur aliquis Juſtitiare homines ſuos. Et hujuſmodi juſtitia fit per captionem mobilium, vel feodi, vel corporis.* Chartularium 2. Campaniæ apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. 735. *Nullus poteſt Juſtitiare, vel debet, homines B. Martini, niſi ſolus Præpoſitus vel Major ipſius.* Epiſt. Honorii III. PP. an. 1220. in Hiſt. MS. Monaſt. Beccenſis p. 542. *Tua nobis devotio ſupplicavit, ut cum tu & prædeceſſores tui, ſecundum B. Benedicti Regulam & Monaſterii approbatam conſuetudinem ... Priores Juſtitiare ac deſtituere conſueveritis, &c.* Antiquæ Conſuetudines villæ Haſprenſis apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 892. *Præpoſitus de omnibus quos Juſtitiare poteſt ad aliam juſtitiam nequaquam clamorem deferet.* Regeſtum Parlamenti apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 139. *Comes Bolonienſis requirebat quod habitatores caſtri Montiſgaſconis Juſticiarentur & tractarentur de cætero per Præpoſituram tantummodo Pontiſcaſtri.* Adde Chartam Philippi Audacis Regis Franc. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 27. & 28. Generaliori notione verbum *Juſtiſier*, ſcilicet pro Adminiſtrare, regere, gubernare, ſumit: *Le Roman de Rou* MS. ubi Carolum Simplicem ſic loquentem inducit:

Je ne puiz par moy ſoul le regne Juſtiſier,
Ne ne puiz par moy ſoul Rou ne Normanz cachier.

¶ Justitiare, Meritis pœnis afficere, debito ſupplicio plectere, Gall. *Juſticier.* Charta an. 993. ex magno Chartular. S. Victoris Maſſil. *Niſi Juſticiaveris nobis Theodoricum & Noe, qui noſtros boves expulerunt & bubulcum ceciderunt, &c.* Regeſtum magnorum Dierum Campaniæ fol. 60. apud D. *Bruſſel* de Uſu feudorum tom. 1. pag. 224. *Injunctum fuit Baillivo de Vitriaco, ut ſe ſufficienter informet de facto pro quo dictus homo fuit Juſtitiatus.* Literæ Henrici VI. Regis Angliæ ann. 1460. apud Rymer. to. 11. p. 451. *Quos vobis rebellantes ſeu aliter delinquentes inveneritis, juxta eorum demerita, caſtigandum, puniendum, & Juſticiandum, ac caſtigari, puniri, & Juſtitiari faciatis.* Statuta Synod. Eccleſ. Valent. to. 3. Collect. Conc. Hiſp. p. 509. *Item dicimus quod corpus Chriſti non tradatur iſtis qui ſuſpenduntur vel debent Juſtitiari.* Adde Acta SS. Martii to. 1. pag. 119.

¶ Justitiare, Munus, officium *juſtitiarii* ſeu judicis, vel etiam apparitoris exercere. Edictum Philippi IV. Regis Franc. ann. 1293. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1256. *Volumus inſuper quod ſervientes tuæ baillivia non permittas in terra Oſtrevanni Juſticiare vel expleċtare niſi in caſu reſſorti.* Literæ ejuſdem Philippi an. 1293. apud Rymer. to. 2. p. 618. *Immo ſi gentes noſtræ Juſticiando, ſicut ad nos pertinet aliquid ſaiſiant, &c.* Mandatum ejuſd. Regis an. 1302. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. p. 84. col. 2. *Item interdicimus ſervientibus noſtris, ne Juſtitient, aut officium ſuum exerceant in terris Prælatorum, Baronum, aut aliorum Vaſſallorum ſeu ſubditorum noſtrorum, in quibus habent juſtitiam altam & baſſam, ſeu merum & mixtum imperium.* Inſtrum. an. 1315. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 31. *Nullus Baillivus, Præpoſitus, Caſtellanus, aut quicumque alius Officialis, ſeu familiaris noſter intret, ſeu poſſit intrare quacumque occaſione ſeu cauſa, niſi de voluntate dictorum liberorum expreſſa proceſſerit, pro confiſcando, Juſticiando, aut aliquid contra voluntatem ipſorum exercendo.*

¶ Justitiare, Judicis decreto cogere. Charta an. 1182. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 316. *Et nos eoſdem ad hoc, ſi opus fuerit, ad petitionem Prioris Juſtitiabimus.*

¶ Justitiare, Pignora auferre, obſignare, Gall. *Saiſir.* Charta an. 1246. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. pag. 358. *Et ſciendum eſt quod prædictus Johannes Louvel & ſui hæredes prædictas maſuras cum duabus pechiis terræ poterunt Juſticiare pro redditu antedicto habendo, & ſimiliter pro emenda quotieſcumque eumdem redditum ad terminum antedictum non habuerint.* Alia ann. 1282 ex eodem Chartul. to. 1. pag. 508. *Quam dictam maſuram dictus Robertus & ejus hæredes poterunt Juſticiare & eſvanuare per redditum ſupradictum ſine aliquo contradicto.* Alia vernacule ſcripta ann. 1298. ibid. p. 509. *Laquelle maſure deſſuſdite édifiée ledit Guillaume & ſes heritiers pourront Juſtiſier & eſvanuer ſans contredit pour la rente ſourtenue.* Privilegium Philippi IV. Reg. Fr. ann. 1304. in Collect. Privileg. Equitum S. Johannis Jeroſol. p. 2. *Bona vero mobilia ipſius hoſpitalis capi vel Juſtitiari non poterunt in caſu aliquo.* Adde Chartam an. 1283. ex Archivis B. M. de Bononuntio Rotomagenſi.

¶ Justitiare Se, Coram Judice ſtare, cauſam dicere. S. Bernardus in Ep. 428. to. 1. col. 376. *Servientes Epiſcopi & quotquot erunt de familia ejus, numquam Juſtitiabant ſe per Comitem.* Charta Ludovici Junioris Regis Fr. an. 1160. apud D. *Bruſſel* tom. 1. de Uſu feud. p. 536. *Neque pro Præpoſito, ſive viario, neque pro alio ſe Juſtitiabunt, niſi pro corpore Regio.* Ubi *per* & *pro* idem ſonant quod *ante* vel *coram.* Charta Philippi Aug. Fr. Regis an. 1201. apud Thomaſſerium in Biturig. p. 711. *Et nullus hominum Clariaci... Juſticiabit ſe pro Abbate S. Benedicti vel pro ejus ſerviente, niſi pro garba vel pro cenſu ſuo foriſfecerit.* Similia habentur in alia Charta ejuſd. Regis an. 1186. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 77.

¶ JUSTITIARIATUS, Juſtitiarii ſeu judicis regio, diſtrictus. Literæ Roberti Regis Siciliæ ann. 1332. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 239. *Nomina vero terrarum dictorum Comitis & Mariæ in diverſis præfati regni Juſtitiariatibus ſita.* Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Friderici II. Imper. apud Murator. to. 8. col. 543. *Tranenſes quoque & Barenſes, & alii de*

Juſtitiariatu terræ Bari, audita captione Rapullæ, ad mandatum Principis revertuntur.

JUSTITIARIUS, Judex. Ingulfus p. 870. *Præfectos vero provinciarum .... in duo officia diviſit, i. in judices, quos nunc Juſtitiarios vocamus, & in Vicecomites, qui adhuc nomen retinent.* Henricus Huntindonenſis lib. 6. p. 370. *Qui Juſtitiarii vocabantur, caput erant omnis injuſtitiæ.* [Occurrit paſſim.]

Justitiarii Capitales, dicti in Anglia, Judices ſupremi, qui *proprias cauſas Regis terminabant, & aliorum omnium, per querelam, vel per privilegium, ſive libertatem: ut ſi ſit aliquis, qui implacitari non debeat, niſi coram Rege*, ut ait Bracton. lib. 3. de Act. cap. 7. §. 2. c. 10. §. 2. De *Juſtitiarii Capitalis* dignitate, quæ ſuprema fuit apud Anglos, ſic liber Niger Fiſcalis c. 4. *In Scaccario reſidet, imo & præſidet primus in regno, Capitalis ſcilicet Juſtitia.* Poteſtas vero ex eo deprehenditur, quod quatuor ſummorum judicum hodiernorum muneribus ſolus olim fungeretur: ſcilicet *Capitalis Juſtitiarii Banci regii*, id eſt, Placitorum Coronæ, ſeu criminalium: *Capitalis Juſtitiarii Banci communis*, id eſt, Placitorum civilium: *Capitalis Baronis Scaccarii*, hoc eſt, Curiæ ad ſacrum patrimonium & fiſcum pertinentis: & *Magiſtri* plerumque *Wardorum*, hoc eſt, pupillorum & orphanorum. Quippe licet ampliſſimus hic magiſtratus in Regis palatio fere ſemper verſaretur, & in eo id officii, quod olim *Comites Palatii*, obiret, ac proinde majoris momenti negotia, & quæ inter Barones regni controverſæ erant, lites ſupremo dirimeret judicio, cum ex quadam dignitatis, vel *tenuræ* prærogativa eæ, *niſi coram Rege vel Capitali ejus Juſtitiario* judicarentur. Sed & Placita civilia, quæ *Communia* vocant, ſub illis ſæculis una agebantur in Palatio coram ipſo Rege, ſeu *Capitali ejus Juſtitiario*, cum Placitis Coronæ: nec diſcretos habuerunt judices ante annum 9. Henrici III. vel potius 17. Joannis Regis: utroque enim anno conceſſum legitur à Rege, proceribus ad id inſtantibus, *ut communia Placita non ſequerentur Curiam* (Regis) *ſed in loco certo tenerentur.*

Fixo ita judiciorum loco, enata nova juriſdictio, ac ortum forum novum, quod *Banci communis* appellatum eſt, cui Præſes dictus Magiſtratus alter, *Juſtitiarius Banci communis* nuncupatus, cum ei intereſſe *Capitalis Juſtitiarius* haud poſſet, quod Regio Comitatui adeſſe ſemper teneretur. Exempta igitur rerum civilium cognitione, fiſcalium & criminalium judex perſtitit, eoque nomine *Scaccario* præſedit & Regio Theſauro, de quo, prout libitum erat, ad Regis & regni negotia ſtatuebat. Niger liber fiſcalis: *Illic* (ſcilicet in *Scaccario*) *reſidet Capitalis domini Regis Juſtitia, primus poſt Regem in Regno ratione fori, & Majores quique de Regno, qui familiarius regiis ſecretis aſſiſtunt.* Et Ockamus, qui ſub exceſſum Edwardi II. floruit: *Iſte excellens ſeſſor omnibus, quæ in inferiore, vel ſuperiore Scaccario ſunt, proſpicit: ad nutum ipſius quælibet officia ſubjecta diſponuntur; ſic tamen ut ad domini Regis utilitatem juſte perveniant. Hic tamen inter cætera videtur excellens, quod poteſt his ſub teſtimonio ſuo breve domini Regis facere fieri, ut de Theſauro quælibet ſumma liberetur, vel ut computetur, quod ſibi ex Domini Regis mandato noverit computandum: vel ſi voluerit, breve ſuum ſub aliorum teſtimonio faciat de his rebus.* Scaccario igitur dum præſidebat, ei ſuberat Theſaurarius. Quæ quidem de Fiſco ac rebus fiſcalibus cognitio, vel hinc etiam deprehenditur, quod ab Huberto de Burgo, Capitali Angliæ Juſtitiario, ab Henrico III. poſtulato anno 1232. apud Matthæum Paris, exacta ratio fuerit *de theſauris ad Scaccarium redditis, & de debitis, quæ Regi debebantur tempore patris ſui, & de tempore ſuo: de ſcutagiis, carucagiis, donis & xeniis, ſive cuſtodiarum exitibus ſpectantibus ad Coronam,* ut & de rebus aliis, ad tres hodiernos magiſtratus pertinentibus, ſcilicet ad magnum Theſaurarium Angliæ, ad Capitalem Juſtitiarium Banci communis, & ad Magiſtrum Curiæ Wardorum.

Supremi iſtius Magiſtratus ea potiſſimum fuit prærogativa, quod fere ſemper Rege in tranſmarinas partes, Gallicas nempe, pergente, *vices Regis* obiret, ut *Vicarius Regis*, *Regis Locumtenens*, *Prorex*, *Cuſtos regni & Gardianus*: quod ex Capitalium Juſtitiariorum catalogo colligere eſt, & ex Recognitione Libertatum Angliæ, Clarendoniæ facta an. 1164. id eſt 10. Henrici II. cap. 7. *Dominus Rex ſi in regno fuerit, conveniatur; vel Juſtitiarius ejus, ſi fuerit extra regnum, ut rectum de eo faciat.* Similiter Magna Charta Joannis Regis, data anno 17. regni ſui: *Nos vel ſi extra regnum fuerimus, Capitalis Juſtitiarius noſter mittet Juſtitiarios noſtros per unumquemque Comitatum ſemel in anno.* Et in alia Charta idem Rex de Pactis decernens cum Magnatibus perimplendis, pollicetur, id ſe facturum, vel *per ſemetipſum*, vel *per Juſtitiarium ſuum.* Adjiciens inter alia: *Et ſi nos exceſſum non emendaverimus, vel Juſtitiarius noſter, ſi fuerimus extra Regnum inter tempus 40. dierum ... Barones referent cauſam illam ad reſiduos.* Hinc in auctioribus Holenſhedi Chronicis an. 17. Edw. I. ubi occurrit mentio de Radulpho *de Hengham*, qui diminuta jam *Capitalis Angliæ Juſtitiarii* amplitudine, *Capitalis Juſtitiarius Banci ſuperioris*, i. Regii appellatus eſt; ſubjungitur, ac ſi integer permanſiſſet Magiſtratus, iſta clauſula: *Ad quem in abſentia Regis, Regni moderamen præcipue attinebat.* Hæc fere poſt Spelmannum in Gloſſario, ubi plura.

☞ Non debent hic prætermitti Litteræ Henrici II. an. circiter 1155. apud D. *Bruſſel* ad calcem to. 2. de Feudorum uſu pag. 111. ubi ſtatuitur quid faciendum ſit, cum incidit ut ſimul abſentes ſint Rex & *Capitalis Juſtitiarius*: *Recognitiones de nova diſſaiſina de morte anteceſſoris, non capiantur niſi in ſuis comitatibus, & hoc modo: Nos* (*quando*) *extra regnum fuerimus & Capitalis Juſtitiarius noſter, mittemus Juſtitiariis per unamquamque comitationem ſemel in anno, qui cum militibus comitatuum capiant in comitatibus aſſiſias prædictas; & ea quæ in illo adventu ſuo in comitatus, per Juſtitiarios prædictos ad dictas aſſiſias capiendas miſſos, terminari non poterunt per eoſdem, terminentur alibi in itinere, & ea quæ per eoſdem propter difficultatem aliquorum articulorum terminari non poterunt, referantur ad Juſtitiatores de Banco, & ibi terminentur.*

Cum igitur univerſis Regni judicibus præeſſet, curaretque ex injuncto ſibi munere, ut Regni ſubditis ubique adminiſtraretur juſtitia, non modo *Juſtitiarios itinerantes* in Comitatus delegabat, ſed ipſe interdum id obibat officii, ut coram inſpiceret popularium querelas, & in judicum delicta animadverteret. Matthæus Weſtmonaſterienſis anno 1259. *Dominus Hugo Bigotus, vir fideliſſimus, Capitaliſque totius Angliæ Juſtitiarius, aſſociatis ſibi Rogero Turkebi & Gilberto de Preſton, cœpit per Angliam circuire à Comitatu in Comitatum, & à libertate in libertatem, omnibus pro meritis impenſurus juſtitiam.*

Sed ſummam ac nimiam hanc *Capitalium Angliæ*

Juſtitiariorum poteſtatem & auctoritatem primus imminuit Ricardus I. qui illius munus in duos Magiſtratus ſuis diſtinctos juriſdictionibus diviſit, Borealem nempe & Auſtralem: qui mox coaluere, donec fluctuante uſque ad exceſſum Henrici III. eorum poteſtate, ab Edwardo I. in claſſem redacti ſunt inferiorem. Cum enim animadverteret, quam potens hic eſſet Magiſtratus in ciendis fovendiſque Regni diſſidiis, patri ſuo atque avo quam infeſtus, illius auctoritatem imminuit tum in perſonæ dignitate, tum in officii amplitudine. Prætermiſſis itaque Regni proceribus, qui natalium ſplendore, vel Magnatum conſanguinitate, aut numeroſo clientum ac ſubditorum comitatu, inflati ac turgidi, novis rebus ſtudere ſolent, *Capitales Juſtitiarios* è minori nobilitate delegit, qui & morum probitate conſpicui & legum ſcientia inſtructi, totos ſe juſtitiæ exercendæ traderent ac conſecrarent: ex quo crevit in Anglia Legum & Juriſprudentiæ ſtudium, quod à Magnatibus, qui militiæ operam dare præferunt, fere ſemper negligitur.

Poteſtatem etiam cancellis circumſcripſit arctioribus, adeo ut ſemotum jam à rerum faſtigio, & priſcæ amplitudinis functionibus, forenſi ſolummodo negotio & judiciis exercendis eum addixit. Anonymus quidam ante aliquot annos MS. *Ad obitum*, inquit, Henrici III. 1272. *ſummorum Angliæ Juſtitiariorum auctoritas ceſſavit.* Poſtea *Capitales Juſtitiarii ad Placita coram Rege tenendum* appellati ſunt. Alii vero *Capitales Juſtitiarii Banci communis.*

Abrogata igitur omni fere, qua præcinctus olim fuerat, auctoritate ac dignitate, deſiit Magiſtratus iſte, etiam olim ſupremus, *Capitalis Angliæ* Juſtitiarius appellari: adeo ut Jacobo regnante, ægre latum ſit, quod Edwardus Cokus in Relationum ſuarum frontiſpicio hoc ſe inſigniret titulo: etſi vulgarem ſequeretur morem, & rationis quidem haud expertem. Angliam enim totam, quoad pacem regiam & Coronæ dignitatem, nonnullaque alia promovenda, adhuc retinet in juriſdictione *Capitalis* ille *Juſtitiarius*, emittens etiam uſque regni terminos mandata ſua. Anglia, titulum præfigit in margine, juriſdictionis indicium. Sed & non dedignata ſunt diverſa Parlamenta ipſum, licet primæva ſpoliatum amplitudine, noſtro ævo *Capitalem Angliæ Juſtitiarium* agnoſcere & nominare: ut videre eſt in Statuto anno 34. Henrici VIII. c. 26. & 37. ejuſdem c. 12. & in Decreto ſuper eodem Statuto, 2. Edw. VI. c. 13. & 18. Eliz. c. 12. & Statuto privato 23. Eliz. cap. 5. citato in Novo lib. Intrat. tit. *Action ſur le caſe*, ſect. 5. &c.

Eligebantur olim *Juſtitiarii* non modo è ſæculari nobilitate, ſed interdum etiam ex Clero; tametſi Clerici in Canonibus vetentur munia obire ſæcularia, & tribunalibus Laicorum intereſſe: atque id cauſa fuit, cur Innocentius III. Pontifex Ricardo I. Regi Angl. ſub excommunicationis interminatione præceperit, ut Hubertum Walterum Cantuarienſem Archiepiſcopum Juſtitiarium Angliæ conſtitutum, ab officio removeret: *præcipue*, ut eſt apud Matthæum Paris ann. 1198. *cum non liceat Epiſcopis negotiis ſæcularibus ſe implicare.* Paruit extemplo Rex, Gaufridum filium Petri *Juſtitiarium* conſtituens, nec ad hanc poſtea dignitatem ſubrepſit alius unquam Eccleſiaſticus: niſi ſub Joanne Rege Epiſcopus Wintonienſis, qui infra biennium etiam exutus eſt, & Hugo de Pateſhull Clericus ſub Henrico III.

Eorum porro qui ſupremum hoc munus in Anglia geſſere ſub Regibus Normannicis, catalogum contexuit Spelmannus, quem quidem ab eo mutuari conſilium primo fuerat; ſed cum in meſſem alienam falcem immittere mihi religio ſit, ad eumdem eruditiſſimum Scriptorem amandare Lectorem conſultius viſum eſt.

Justitiarius *quaſi capitalis à latere Regis tranſmiſſus.* Apud Bract. lib. 4. tract. 3. c. 6. §. 2.

Justitiarii de Banco, *ſeu in Banco reſidentes, cognoſcunt de omnibus Placitis, de quibus auctoritatem habent cognoſcendi, & ſine waranto juriſdictionem non habent, nec coercitionem.* Ita Bracton. lib. 3. de Act. c. 7. §. 2. Idem cap. 10. §. 2. *Juſtitiariorum alii ſunt perpetui, certo loco habitantes, ſicut in Banco, loquelas omnes, de quibus habent warantum, terminantes.* Adde Fletam lib. 2. c. 34. Nicolaum Trivettum in Chron. an. 1304. Thomam Walſingh. p. 89. &c. Scribit Matth. Paris an. 1244. ſtatuiſſe, Henricum III. ut *duo Juſtitiarii eligerentur in Banco, & duo ibidem Barones conſtituerentur in Scaccario.*

Tribunal vero *Banci* appellatione in Anglia duplex fuit: alterum *Bancus Regius*, ſeu *ſuperior*, dictum, in quo *Placita criminalia*, ſeu *coram Rege* agitantur; id eſt, *Placita Coronæ*: alterum *Bancus communis*, ſeu *inferior*, in quo *Placita civilia, popularia, ſeu communia* dirimuntur. His binis *Bancis* præfuere Juſtitiarii quorum ſeriem dedit Spelmannus.

Justitiarii Placitorum Coronæ Regis, apud Rogerum Hovedenum pag. 786. Vide *Coronator.*

Justitiarii Forestarum, Iidem qui *Protoforeſtarii*, in Anglia. Vide *Foreſta.*

Justitiarii ad Audiendum et Terminandum, Qui ad motus repentinos & inſignia maleficia cognoſcendum plectendumque conſtituuntur. Spelmannus.

Justitiarii Gaolæ Deliberandæ, Qui de malefactoribus incarceratis judicant, ſive ad pœnam, ſive ad libertatem. *Juſtices errans, ou à gaole deliverie*, in Statuto Gloceſtrenſi an. 6. Edw. I. cap. 9.

Justitiarii ad Assisas, duas, vel tres, qui quidem perpetui non ſunt, ſed expleto officio juriſdictionem amittunt. De iis Bracton. lib. 3. de Action. cap. 10. §. 2. cap. 11. §. 9. 10. [*Juſtitiarii ad aſſiſias capiendas miſſi*, ſupra lin. *Non debent, &c.*] *Juſtitiarii ad Aſſiſas capiendas aſſignati*, in 2. Statuto Weſtmonaſterienſi an. 13. Edw. I. cap. 11. *Juſtitiarios ad aſſiſas* hodie appellari, qui olim *Juſtitiarii itinerantes*, obſervat Spelmannus.

Justitiarii Itinerantes et Errantes, apud Anglos, dicuntur qui bis quotannis ſingulas Provincias obequitant, & caſus emergentes tam civiles, quam criminales dirimunt & dijudicant: *Juſtices errans*, in Statuto Gloceſtrenſi apud Stanfordium lib. 1. Placit. Coron. cap. 7. vulgo *Eyre Juſtices*, vel *Juſtices in eyre*, ut auctor eſt Raſtallus, id eſt, errantes. *Juſtitiarii ſuper la eyre*, apud Henr. Knyghtonum an. 1353. Gervaſius Tilleberienſis in libro Scaccarii: *Fiunt interdum aſſiſæ à Juſtitiis errantibus, quos nos deambulantes vel perluſtrantes judices nominamus.*

Justitiarii Itineris, in Chronico Nicolai Trivetti ann. 1260. *Juſtitiarius itineris de Corona*, apud eumdem ann. 1272. *Barones errantes*, apud Gervaſium Dorobern. an. 1170. *Inquiſitores*, ibidem. Lex 5. Cod. Th. de Officio Rectoris provinciæ: *Provinciis Præſidentes per omnium villas ſenſim*

atque uſitatim, vicoſque cunctos diſcurrant, & ultro rimentur à ſingulis, quid unuſquiſque compulſor inſolenter egiſſet aut cupide, &c. Petrus Bleſenſis Epiſt. 95. *Ipſos Juſtitiarios, quos vulgariter Errantes, vel Itinerantes dicimus, dum errata hominum diligenter explorant, frequenter errare contingit.* Scribit Rogerus Hovedenus an. 1176. Henricum II. Regem Angliæ diviſiſſe Regnum ſuum in ſex partes, & per earum ſingulas tres *Juſtitiarios itinerantes* conſtituiſſe. Adde eumdem p. 743. Matth. Weſtmonaſt. an. 1249. *Rex partes adiit Wintonienſes, latronum & veſpilionum repletione non mediocriter infames, ubi paulo ante Juſtitiarii exierant itinerantes, qui mundaſſe debuerant partes illas à peſte prænotata.* Idem ann. 1220. *Hoc etiam anno itineratio Juſtitiariorum domini Regis per totam Angliam.* Bracton. lib. 3. de Action. cap. 7. §. 2. *Habet etiam* (Rex) *Juſtitiarios itinerantes de Comitatu in Comitatum, quandoque ad omnia Placita, quandoque ad quædam ſpecialia, ... quandoque ad unicam, vel duas, & non plures.* Vide eumdem c. 11. §. 2. 3. & ſeq. ubi de eorum juramentis & officio, & lib. 3. de Corona cap. 1. ubi agit, qualiter procedere debent in itinere ſuo, & quo ordine. Adde etiam Matth. Paris ann. 1224. pag. 221. an. 1240. p. 360.

Bis in anno itinera ſua peragere, & in quolibet Vicecomitatu ſuæ juriſdictionis tenere curias ſuas jubentur. In Statutis Roberti III. Regis Scotiæ c. 30. & c. 33. *ut Domini habentes regalias,* i. jura regia, *ſimiliter bis in anno teneant itinera Juſtitiariæ*, ſtatuitur. Sed poſtmodum exolevit ea appellatio, dictique *Juſtitiarii Aſſiſarum*. Hodie, ut monet Watſius, Magnates aut Comites primarii, qui foreſtarum regiarum præfecturam habent *Juſtitiarii itinerantes* nuncupantur, *Juſtices in Eyre.*

JUSTITIARIÆ ITINERA TENERE, in Statutis Roberti III. Regis Scotiæ cap. 30. 33. *Juſtitiariæ itineratio*, apud Matth. Paris p. 543.

JUSTITIARII AD OMNIA PLACITA, Radulf. de Hengham in Summa magna cap. 4.

JUSTITIARII PACIS. Vide *Cuſtodes pacis* in *Cuſtos*.

JUSTITIARII AD CUSTODIAM JUDÆORUM ASSIGNATI, apud Guillelmum Prynneum in Antiquis Conſtitut. Angl. Adde pag. 46.

MAGISTER JUSTITIARIUS, in Regno Neapolitano, qui & *Magiſter Magnæ Curiæ Juſtitiarius* vocabatur, de cujus officio ac juriſdictione ſic Fridericus II. Imp. in Conſtit. Sicul. lib. 1. tit. 37. *Statuimus, ut magnæ Curiæ noſtræ Magiſter Juſtitiarius nobiſcum in Curia commoretur, cui 4. judices volumus aſſidere, & ut Magiſter Juſtitiarius Curiæ noſtræ ſupradictus de crimine læſæ Majeſtatis noſtræ & de feudis quaternis, & de quarta parte ipſorum feudorum, & de appellationibus ordinariorum, ſeu delegatorum noſtrorum ad Curiam noſtram interjectis, & de quæſtionibus noſtrorum Curialium, qui immediate nobis aſſiſtunt, de ſpeciali in Curia noſtra commorantium, qui de Curia noſtra ſine ſpeciali mandato noſtro non poſſunt recedere: nec non & miſerabilium perſonarum, quarum eſt privilegium forum eligere ... cauſas audiat, &c.* Adde l. 1. tit. 8. 14. [Statuta MSS. Caroli I. Regis Siciliæ c. 59.] & Scipionem Ammiratum to. 1. de Familiis Neapolit. pag. 41.

JUSTITIARII REGIONUM, in Conſtitut. Sicul. lib. 1. tit. 8. 36. ſeu judices minores.

JUSTITIARII DE TRAI LE BASTON. Vide *Traylebaſton.*

JUSTITIARATUS, Dignitas Juſtitiarii. Chronic. Riccardi de S. Germano an. 1242. *Riccardus de Monte Nigro à Juſtitiaratu Terræ laboris amovetur.* Occurrit ſæpe apud Petrum de Vineis lib. 3. Epiſt. 13. lib. 5. Epiſt. 16. lib. 6. Epiſt. 14. 25. in Epiſtolis Joannis XXII. apud Waddingum to. 3. in Rege p. 100.

¶ JUSTITIATIO. Vide *Juſticiatio.*

¶ JUSTITIATOR, ut *Juſtitiarius*, apud D. *Bruſſel* to. 2. de Feudorum uſu p. 920. ex Regeſto Magnorum Dierum Campaniæ fol. 94. v°. Vide *Juſtitiarius*, lin. *Non debent.*

¶ JUSTITIATUS, Subſt. Juſtitia, Juriſdictio. *Alti & baſſi Juſtitiatus*, in Charta an. 1309. apud Rymer. to. 3. p. 136. *Cum ... omni Juſtitiatu, alto & baſſo, mero & mixto imperio*, in alia Charta an. 1347. apud eumdem Rymer. tom. 5. p. 565. *Juſtitiatus baſſus*, in Hominio an. 1333. inter Inſtrum. to. 2. Gall. Chriſt. col. 297.

¶ JUSTITIATUS, adject. de Monacho dicitur alicui pœnæ regulari ſubdito, judicio Superioris, apud Marquardum *Herrgott*, in veteri Diſciplina Monaſt. pag. 130. ubi laudatur hic verſus:

Juſtitiatus erat, cum ſcripſerat iſta Johannes.

Vide *Judicium* 3. & *Juſtitiare.*

¶ JUSTITIUM, proprie dicitur Juris intermiſſio, ſilentium, ceſſatio; cum autem in inſigni aliqua calamitate ſervari ſoleant forenſes feriæ; hinc *Juſtitium eſt luctus publicus*, ut habet Fulgentius de Priſco Sermone. Apuleius lib. 5. Mileſ. ſub finem: *Sic affectæ domus triſte fatum cuncta etiam civitas congemebat, luctuque publico confeſtim congruens edicitur Juſtitium.* Tranſlatio S. Audoeni apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1676. *Nobis irreparabile damnum & intolerabile luctum, immo potius totius Normanniæ genti Juſticium inferrent.* Geſta Conſulum Andegav. to. 10. Spicil. Acher. pag. 462. *Robertus itinere Bithyniæ obiit ... de quo maximum apud ſuos idcirco Juſtitium exſtitit.* Occurrit eadem notione apud Mabillon. to. 3. Analect. p. 537. Illuſtr. Fontanin. ad calcem Antiquit. Hortæ p. 356. & 358. &c.

¶ JUSTIZARE, Pignerari, Gall. *Saiſir.* Chartular. S. Vandregeſili to. 1. p. 220. *Poterimus Juſtizare prædictam terram pro prædicto redditu noſtro & pro emenda noſtra.* Vide *Juſtitiare.*

JUSUM, JOSUM, Deorſum, vel inferius, Gallis, *Jus*, Italis, *Juſo, Giuſo*, Hiſpanis *Yuzo*, Occitanis *Jouts*. Papias: *Anocatum*, (ἄνω κάτω) *ſuſum & Juſum, quando venter & vomitus ſimul ſolvuntur, idque Juſum in inferiori parte.* [Joh. de Janua: *Juſum, id eſt, deorſum, & contrarium eſt ei ſuſum vel ſurſum.*] Notkerus apud Caniſium tom. 5. Antiq. lect. 1. *Juſſum* (*Juſum*) *vel inferius inſinuat.* S. Auguſtinus tract. 8. in Epiſt. 1. S. Joan. *Quod ſuſum, facias Juſum: quod deorſum, facias ſurſum: Juſum vis facere Deum, & te ſuſum.* Et tract. 10. *Suſum me honoras, Juſum me calcas.* Ignotus Caſinenſis n. 19. *Civitatem Juſo fieri voluit & inchoavit.* Vide Martyrolog. Adonis 17. Januar. Ratpertum de Caſib. S. Galli cap. 4. Eckeardum de Vita Notkeri cap. 9. Conſtantium African. lib. 2. Pandect. cap. 8. [Geſta Tancredi, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 144. Bernardi Monachi Ordinem Cluniac. part. 1. c. 74. art. 47. Ordinem Officii in Domo S. Benedicti, apud Mabillonium to. 4. Analect. pag. 456.] &c.

JOSUM. Lex Alamann. tit. 45. §. 2. *Et pauſant arma ſua Joſum.* Galli dicerent: *Ils poſent les armes Jus.* Hiſtoria Tranſlat. S. Sebaſtiani c. 16. n. 76. *Iterumque modo Joſum nunc rurſum offerens contunditur.* Unde emendandum Martyrol. Adonis 14. Maii: *Capite Jorſum ſuſpendi.* Leg. *Joſum.*

¶ JUTÆ, Gotti vel Goti. Vide *Guti.*

¶ JUTARIA, Ubi habitant Judæi. Vide *Judæi.*
¶ JUTI, Gotti vel Goti. Vide *Guti.*
¶ JUTIA, *Lactare.* Gloſſ. Iſid. Vide mox *Jutta.*
¶ JUTONES, Gotti vel Goti. Vide *Guti.*
JUTTA. Regula Magiſtri c. 27. *Statim temperata in uno vaſe puſca calida, aut ſi voluerint Fratres, cum Jutta, quæ ſemper amplius propter ſitientes fieri debet in pulmentariis fortioribus, aut galleta, aut calices ſitientibus porrigantur.* Putat Menardus, juttam eſſe potionem, confectam ex lacte ſpiſſiorem, idque elicit ex Gloſſ. Iſid. verbis, *Jutia, lactare*; ita ut non modo *Jutta* reponat, ſed & *lactare*, nomen neutrius generis efficiat. [Menardi conjecturæ non parum favet Armoricum *Joud*, quod pultem ſignificat, Cambro-Britannis *Uwd.*]
¶ JUTZIA, Juſtitia, Juriſdictio. Tabularium Voſienſe fol. 12. v°. *Geraldus Aſſaliz dimiſit Jutziam, quam in hoc manſo habebat, poſt obitum ſuum Deo & S. Petro Voſienſi.* Tabular. S. Petri Solemniac. *Dono . . . Solempniacenſibus monachis . . . judicem Bonævallis cum tota Jutzia & totum cenſum de Eiſſachas.* Iterum occurrit in Litteris an. 1216. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 518.
¶ JUVAMEN, Adjutorium, auxilium. Gloſſ. Gr. Lat. Ὄνησις, *Juvamen.* Occurrit non ſemel, ac præſertim ubi agitur de obligatione, qua vaſſalli tenebantur juvare Regem vel dominum ſuperiorem, cum bellum imminebat: qua de re plura in *Hoſtis. Curia Juſtitiæ Juvaminum*, in Privilegiis Equitum S. Johannis Hieroſol. pag. 38. *La Cour & Chambre de la juſtice des Aydes*, ibidem.
¶ JUVARE SE de aliqua re, Ea re uti, potiri. *Statim nos, vel per nos, vel per gentes noſtras ſine meſfacere de his poterimus nos Juvare*, in Charta an. 1227. apud Rymer. to. 1. p. 295.
JUVENALIA, Νέων ἑορτή, in Gloſſis Gr. Lat. Kalend. Roman. Hervarti: *Non. Mart. Juvenalia.* Vide Diſſert. 22. ad Joinvillam pag. 273.
JUVENALIS, Νεωτερικός, in Gloſſ. Græc. Lat. [*Juvenilis, novitius*, in Supplemento Antiquarii.]
JUVENARI, Νεωτερίζειν, in Gloſſ. Græc. Lat. [Boncompagnus de Obſidione Anconæ cap. 13. apud Murator. tom. 6. col. 939. *Græci barbas deferunt, ut ſe viros eſſe meminerint; Latini ſuas abradunt, ut quamdam aſſumant ſpeciem juventutis. Abraſis barbis Juvenantur plurimi .... Sed Græcum non facit barba virum, neque Latinum abraſio naturaliter Juvenari*, id eſt, Juniorem fieri, ut ſatis liquet. Vide mox *Juventare.*]
¶ JUVENCULESCERE, JUVENESCERE, Juniorem fieri, vel juvenem. S. Ambroſius lib. 1. de Cain & Abel cap. 4. *Ne ergo dubites... quod malitia præcedat tempore, ſed Juvenculeſcat infirmitate. Habet illa ætatis ſtipendium: virtus autem prærogativam gloriæ.* Et lib. 2. cap. 1. *His quædam cordis noſtri imbuatur infantia, inſtituatur pueritia, Juveneſcat adoleſcentia, ſenecta caneſcat.*
¶ JUVENERI, Juvenem fieri ſeu ad inſtar juvenis agere. Geſta Tancredi apud Martenium tom. 3. Anecd. col. 195. male 179. *Ab ipſo bellorum primordio Nicææ vigilantiam meam ſenſit, ubi me increpante pigritiam, ſtrenuitas fervebat; hortante juvenes, ſenectus Juvenebatur, &c.* Puto legendum *Juvenabatur.* Vide *Juvenari.*
¶ JUVENESTRES, *Fortes viri.* Gloſſ. Iſid.
JUVENIOR, pro *Junior.* Utitur Paulus Diaconus Emeritenſis lib. de Geſtis Epiſcop. Emerit. in S. Maſona cap. 15. Beda in Hiſt. Wiremuthenſis Monaſt. lib. 2. cap. 16. [& Eckeardus Junior, apud Mabillon. ſæc. 5. SS. Benedict. p. 14.]
JUVENIS HOMO, Infimi ordinis. Curia Generalis Catalaniæ acta Gerundæ ſub Jacobo II. Rege Arag. an. 1321. *Quod aliquis ruſticus, borderius, vel Juvenis Homo, vel alius quilibet, &c.* Alio loco: *Statuimus, quod aliquis Juvenis vel procurator draperii, &c.* Occurrit ibi non ſemel. Juvenibus opponuntur *ſeniores, majores natu*, id eſt, viri ordinis ſuperioris, viri nobiles. Vide *Junior.*
JUVENTABILIS, Papiæ, *Beneficus.* Vide *Joventalis.*
JUVENTARE, νεωτερίζειν, in Gloſſ. Lat. Græc. à *juventa. Juventent*, νεωτερίζουσιν. *Juvenari*, dixit Horatius, pro more juvenum agere. Aliud Gloſſar. *Juvenor*, νεοτερίζω.
JUVENTITUDO, *Juventus*, in Epiſt. Caroli M. ad Faſtradam Regin. de Avarica victoria.
¶ JUVENUS, Juvenis. Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Friderici II. Imper. apud Murator. tom. 8. col. 512. *Sic ergo ſummus Pontifex ingreſſus eſt regnum, præmiſſo Legato Sedis Apoſtolicæ G. Sancti Euſtachii diacono Cardinali, viro quidem Juveno, & ipſius Papæ conſanguineo, &c.*
¶ JUVERIA, &c. Munus Judicis. Diploma Lotharii Imp. pro Wiboldo Abb. Stabulenſi ann. 1136. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 97. *Præſenti privilegio inviolabiliter ſancimus, ne jure hereditario villici vel judices fiant, ſed utrumque miniſterium, id eſt, villicaturæ & Juweriæ, in poteſtate Abbatis & gratia conſiſtat, & eis jure & lege miniſteriorum & non jure beneficiorum diem & legem Abbates conſtituant.* Similia omnino habentur in altero ejuſd. Imp. Privilegio an. 1131. ibid. col. 91.
¶ JUARIA, Eadem notione. Privilegium Cœleſtini II. PP. pro eodem Wiboldo an. 1143. ibid. col. 119. *In poſſeſſionibus ipſius Monaſterii nullus Juariam vel majoriam aut villicationem hereditario ſeu feodi jure per ſucceſſionem teneant, ſed in poteſtate Abbatis ſit ordinare, & cum oportunum cognoverit immutare.*
¶ JOARIA, Eod. ſignificatu. Epiſtola ejuſdem Cœleſtini PP. an. 1143. ad Epiſcopum, Clerum & populum Leodienſ. ibid. col. 117. *De aliis vero qui Joarias, majorias & villicationes, necnon & beneficia, quæ à Poppone II. Abbate acceperunt, cujus alienationes & diſtractiones Regum judicio caſſatæ ſunt, contra voluntatem Abbatis retinent, & necdum eidem ſententiæ ſubjacent, vobis mandamus, quatinus eos eaſdem adminiſtrationes & bona in manu Abbatis libere dimittere diſtricte commoneatis.*
JUUS, Abies, vulgo *If*, Gallis. Liber Miracul. S. Martini Abbat. Vertavenſis cap. 3. *Eſt autem id genus arboris aptum ſpiculis & arcubaliſtis, vulgo enim dicitur Juus.*
¶ JUWERIA. Vide *Juveria.*
JWAN, JWANUS, Joannes, non ſemel apud Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandr. Hanc vocem ea notione uſurpant etiam paſſim Dalmatæ & Hungari. Vide Hiſtoriam Auſtralem an. 1289. & 1296. Ἰβάνης, eadem notione apud Cantacuzenum lib. 1. cap. 36. 57. Ἰβάγκος, apud Nicetam Choniatem.
¶ JUX, pro *Jus*, Præſtatio, penſitatio. Conventio Ludovici Domini Caſtellinovi cum habitatoribus ejuſdem loci an. 1461. *Tenebantur ſolvere ipſi habitatores... eidem D. Ludovico... annuatim quoddam Jux vocatum Lou Jeyx, videlicet 1. ſextarium avenæ ad menſuram veterem, XII. denarios, & 1. gallinam renduales.*
JUXTA, pro *Erga.* Vetus Inſcriptio: *Ob inluſtria ipſius merita & amorem Juxta cives, Ordo Interamnatium patrono.*

¶ JUXTARE, *Appropinquare*, in Amalthea, Pro Jungere, adjungere. Le Roman *de Vacce* MS.

A lui ſe ſont Jouſté treſtuit li Beeſſinois...
A granz torbes venoient paiſſant & borjois,
Chevaliers, riche & povre, & vilains & cortois.

¶ Juxtuare, Eadem origine. Statuta MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. ann. 1280. *Nullus baratas ac lucra inhoneſta ac cujuſlibet generis fœnus exerceat, aut undecim pro duodecim in ludo Juxtuare, aut bladum vetus & corruptum pro novo & ſincero mutare ſeu commutare præſumat.* Hic *Juxtuare*, ſi bene cenſeo, idem eſt quod pecuniam in ludo *juxta* ponere ſeu deponere.

¶ JUZATARIA. Vide ſupra in voce *Judæi.*

JUZGUS, Juzgo, Judicium. Hiſpanis, apud quos liber continens Leges Gothorum, *Fuero Juzgo*, i. forus judicialis appellatur, ut auctor eſt Covarruvias de Veterum numiſmatum collatione c. 6. §. 4. Charta Alboacem Regis Mauri in Conimbra apud Sandovallum in Favilla: *Chriſtiani habeant in Colimbria ſuum Comitem de ſua gente, qui manuteneat eos in bono Juzgo ſecundum ſolent homines Chriſtiani, & iſti component rixas inter illos, & non matabunt hominem ſine juſſu de Alcaide ſeu Alvacile Saraceno: ſed monſtrabunt ſuos Juzgos, & ille dicebit: Bene eſt; & matabunt culpatum.*

K

K Littera numeralis, quæ 150. denotat, unde verſus:

K. quoque centenos, & quinquaginta tenebit.

Seu, ut habet Ugutio:

K. centenarium, medium conſervat & unum.

Cui aſſentiuntur Notæ numerorum ex antiquo Codice deſcriptæ, ubi K. 151. efficere dicitur. Eidem literæ, ſi recta linea ſuperaddatur, centum quinquaginta unum millia ſignificat.

K. licet apud Latinos nihil valeat, apud Alemannos tamen pro X. Græca poſitum, Clenche, i. Clange, Clamitat, dum ſuperponitur cantilenæ. Notkerus Balbulus opuſc. *Quid ſingulæ literæ ſignificent in ſuperſcriptione cantilenæ.* Vide *A.*

¶ K. *Antiqui cum a ſequebatur k præponebant, cum vero u, q, poſtponebant. Omnia autem Græca qualicumque ſequente vocali per k ſcribenda ſunt.* Papias.

☞ Superfluum omnino eſſet monere litteram K ſæpiſſime in MSS. Codicibus ſcribi pro *C* & *Ch.* Nec minus notæ aliæ mutationes quas idcirco ſilebimus.

¶ KAAGIUM, Tributum, quod pro facultate onerandi & exonerandi naves in littore conceditur, noſtris *Quaïage*, à Gall. *Quai.* Monaſticum Anglic. to. 1. p. 976. *De Kaagio, muragio, paagio, barbicanagio, & de operationibus caſtrorum, &c.* Vide *Caiagium* in *Caya.*

¶ KADRAGESIMA, pro *Quadrageſima*, in Charta Jacobi Regis Aragon. an. 1228. tom. 8. Spicileg. Acher. p. 383.

¶ KAERE, *Cæſar, amicus.* Gloſſ. Iſidori; ubi Grævius: Lege χαῖρε, *Cæſar, Cæſar ave.* Perſius in Prologo: *Quis expedivit pſittaco ſuum χαῖρε.* Martialis:

Pſittacus à vobis aliorum nomina diſcam,
Hic per me didici dicere, Cæſar ave.

KAESIUS, pro *Caſius*, Equi color, in vet. Inſcriptione, 342.

¶ KAEYUM, Salictum, Gall. *Sauſſaie.* Chartularium S. Vandreg. to. 1. pag. 976. *Unam pechiam terræ.... ſitam in prædicta parochia de Calido-Becco intra Kaeyum dictorum Religioſorum in uno latere & terram Johannis le Serrurier in alio.* Vide *Kaneium.*

¶ Kaheir, Kaheium, Eadem notione. Vide *Kaneium.*

¶ KAIAGIUM, Kailagium, Idem quod *Kaagium.* Litteræ Ricardi II. Regis Angliæ an. 1379. apud Rymer. to. 7. p. 221. *Semper hactenus quieti eſſe conſueverant de theolonio, pontagio, muragio, pavagio... Kailagio... theolonii, pontagii... Kaiagii, &c.*

¶ KAKER, vox Germanica quæ opprobrium ſonat, Flandris *Kacker.* Laur. Byzinius de Origine belli Huſſitici apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 168. *Hi ergo quotidie in vertice montis ſupra flumen, ex oppoſito Monaſterii ſanctæ Crucis & Eccleſiæ S. Valentini ſtantes contra civitatem ha! ha! hus! hus! Kaker! Kaker! velut canes ululabant.*

¶ KAKIMIA, vox Chimica. *Eſt*, inquit Rochus *le Baillif*, in Dictionariolo Spagyr. *cujuſcumque metalli immatura minera, quæ adhuc in primo ſuo ente conſiſtit, ut infans in utero matris ſuæ.*

¶ KALCANDACH. Vide *Kalendæ.*

¶ KALCULUM, *Kartulum quo mortui afferuntur alibi.* Gloſſ. Iſid. ubi Grævius: Pro *Kartulum* lege *Capulum*, aut *Kapulum.* Nam capulus eſt ſarcophagus. In Papia æque corrupte legitur, *Kalculum in quo mortui deferuntur, vel veſtimentum detritum ſeu linteum.* Nec minus in Gloſſis Arabico-Latinis, pro *Cattulum, feretrum*, lege *capulum*; pro *diferuntur* & *deferuntur*, ſcribe *efferuntur.* Vide *Kaltulum.*

¶ KALENDA. Vide poſt *Kalendæ.*

KALENDÆ, ſeu *Feſtum Kalendarum*, Wlug-Beigo in Epochis c. 7. *Feſtum Kalcandach*, ita appellant Scriptores, publicas illas ac ſuperſtitioſas lætitias, quas Kalendis Januarii, quibus annus aperitur, exhibuere primum Gentiles, uſurpavere etiam poſtmodum Chriſtiani, & quas utrique indecoris choreis, mulierumque aut ferarum aſſumptis formis ac veſtibus fœdabant, uti ſupra in voce *Cervulus* indicatum. Ea porro ſuperſtitio vigente Chriſtianiſmo adeo invaluit, ut vix ab Eccleſia proſcribi potuerit, atque adeo Epiſcopis, Conciliis, & ſummis Pontificibus, ad id vires ſuas conferentibus, ut patet ex Concilio Trullano can. 62. Romano ſub Zacharia c. 8. Turonenſi II. c. 17. 22. Autiſſiodor. can. 1. Capitulari Gregorii II. PP. pro Bavaris cap. 8. Attonis Epiſcopi Baſileenſis Capitulis cap. 79. Epiſtola ipſius Zachariæ ad Bonifacium Mogunt. & Sermonibus ac Homiliis Patrum, qui gravius in ejuſmodi Kalendarum ſpurcitias ac fœditates invehuntur, S. Auguſtini, S. Ambroſii Serm. 11. S. Maximi Taurin. Petri Chryſologi Serm. 115. denique Fauſtini Epiſcopi apud Bollandum 1. Januarii, & è Græcis Joannis Chryſoſtomi, ſancti Aſterii, & aliorum: quas quidem Kalendarum impietates & ludicras prophanaſque ſuperſtitiones attigere etiam Tertullianus lib. de Idolalatr. c. 14. Iſidorus lib. 1. de Eccl. Offic. c. 40. Alcuinus lib. de Divin. Offic. cap. 4. Cyprianus in

Vita S. Cæſarii Arelat. ſub fin. Anonymus in Vita S. Samſonis Epiſcopi Dolenſis lib. 2. cap. 13. Vita S. Hugonis Abbatis S. Martini Eduenſis num. 15. &c.

Licet, inquam, ab Eccleſia non ſemel proſcriptæ fuerint, indictis ad hanc diem jejuniis & litaniis, de quibus ſuo loco, quibus eæ quodammodo expiarentur, & ut ludicræ & impiæ feſtivitatis loco vera ac ſolida ſuccederet; non potuere tamen tam alte radicatæ prorſus evelli, adeo ut extremis etiam temporibus plus ſolito vires acceperint, & non à ſecularibus dumtaxat, ſed & ab ipſis Epiſcopis & Sacerdotibus legantur uſurpatæ: [imo, cum ab iis omnino abſtinuiſſent Laïci, eas obſtinate retinuiſſe Clericos, atque ab iis ſolis uſurpatas fuiſſe, teſtantur Theologi Pariſienſes in Epiſt. encyclica ann. 1444. *Quid, quæſo, feciſſent* (Epiſcopi) *ſi ſolum Clerum ſicut hodie his obſervantiis vacantem vidiſſent?*] unde ejuſmodi feſtivitati *Feſti Hypodiaconorum* nomen inditum, non quod revera ſoli Subdiaconi has ſceleſtas choreas ducerent; ſed quod hac joculari appellatione noſtri indicare voluerint, feſtivitatem hanc fuiſſe ebriorum Clericorum ſeu Diaconorum: id enim evincit vox *Soudiacres*, id eſt, ad literam, *ſaturi Diaconi*, quaſi *Diacres ſaouls.* Cujuſmodi autem fuerit, & quibus ineptiis conſtiterit, docet Beletus lib. de Divin. Offic. cap. 72. his verbis: *Feſtum Hypodiaconorum, quod vocamus Stultorum, à quibuſdam perficitur in Circumciſione, à quibuſdam vero in Epiphania, vel in ejus octavis. Fiunt autem quatuor tripudia poſt Nativitatem Domini in Eccleſia, Levitarum ſcilicet, Sacerdotum, Puerorum, id eſt, minorum ætate & ordine, & Hypodiaconorum, qui ordo incertus eſt. Unde fit, ut ille quandoque annumeretur inter ſacros Ordines, quandoque non, &c.* Videtur ſane ea Epiſcoporum, vel potius Clericorum laſcivia à Græcis originem cepiſſe; cum in octava Synodo c. 16. ex verſione Anaſtaſii, (nam canon abeſt in Græca Editione) legamus *fuiſſe* tum *quoſdam Laïcos, qui ſecundum diverſam Imperatoriam dignitatem videbantur capillorum comam circumplexam involvere atque reponere*, (ita namque ait hoc loco Anaſtaſius, à cervice uſque ad capita contorquebant, ut clericali more in rotundum tonſi viderentur) *& gradum quaſi ſacerdotalem per quædam induſia & veſtimenta ſacerdotalia ſumere, &, ut putabatur, Epiſcopos conſtituere, ſuperhumeralibus, id eſt, palliis, circumamictos, & omnem aliam Pontificalem indutos ſtolam, qui etiam proprium Patriarcham adſcribentes, eum qui in adinventionibus, riſum moventibus, Prælatus & Princeps erat; & inſultabant, & illudebant quibuſque divinis, modo quidem electiones, promotiones, & conſecrationes, modo autem acute calumnias, & depoſitiones Epiſcoporum quaſi ab invicem & per invicem miſerabiliter & prævaricatorie agentes & patientes; talis autem actio nec apud gentes à ſæculo unquam audita eſt, &c.* Quæ poſtrema verba ſatis innuunt, ejuſmodi Clericorum ludibria in Occidente nondum nota fuiſſe.

Quod igitur ſub exitum menſis Decembris initium ſumeret prava illa feſtivitas, *Libertas Decembrica* appellata eſt, de qua idem Beletus cap. 120. *Sunt nonnullæ Eccleſiæ, in quibus uſitatum eſt, ut vel etiam Epiſcopi & Archiepiſcopi in Cœnobiis cum ſuis ludant ſubditis, ita ut etiam ſeſe ad luſum pilæ demittant. Atque hæc quidem libertas ideo dicta eſt Decembrica, quod olim apud ethnicos moris fuerit, & hoc menſe ſervi & ancillæ, & paſtores velut quadam libertate donarentur, fierentque cum dominis ſuis pari conditione, communia feſta agentes poſt collectionem meſſium: quanquam vero magnæ Eccleſiæ, ut eſt Remenſis, hanc ludendi conſuetudinem obſervent, videtur tamen laudabilius eſſe, non ludere.* Vivebat Beletus in Eccleſia Ambianenſi an. 1182. ut auctor eſt Albericus in Chronico MS.

☞ Inter ludicra hujus feſtivitatis præcipuum locum obtinebat electio Abbatis vel Epiſcopi ſtultorum, cujus ludibria hic perſtringere placet ex Cæremoniali MS. Eccl. Vivar. an. 1365. exarato fol. 153. Die 17. Decembris conveniunt omnes *ſclafardi* & clericuli ut Abbatem eligant: quo electo cantatur *Te Deum, & tunc per conſocios ſubtollitur & elevatur, ac ſuper humeros ad domum, ubi cæteri pro potu ſunt congregati, letanter deportatur, atque in loco ad hoc ſpecialiter ornato & præparato ponitur, ſtatuitur & collocatur. Ad ejus introitum omnes debent aſſurgere, etiam dom. Epiſcopus ſi fuerit præſens, ac impenſa reverentia conſueta per conſodales & conſocios electo, fructus ſpecies & vinum cum credentia ei dentur, &c. Sumpto autem potu idem Abbas vel major ſuccentor ex ejus officio abſente Abbate incipit cantando ea quæ ſecuntur: ab iſta enim parte ſclafardi, clericuli ceterique de ſuptus chorum debent eſſe ſimulque cantare, ceteri vero deſuper chorum ab alia parte ſimul debent reſpondere. ... Sed dum eorum cantus ſæpius & frequentius per partes continuando cantatu tanto amplius aſcendendo elevatur in tantum quod una pars cantando, clamando,* e fort cridar, *vincit aliam. Tunc enim inter ſe ad invicem clamando, ſibilando, ululando, cachinnando, deridendo ac cum manibus demonſtrando, pars victrix quantum poteſt partem adverſam deridere conatur & ſuperare, jocoſaſque truſas ſine tædio breviter inferre. A parte Abbatis,* Heros. *Alter chorus*, & nolic. nolierno. *A parte Abbatis*, ad fons ſancti bacon. *Alii*, Kyrie eleiſon. *Quo finito illico gachia* (janitor) *ex ejus officio facit præconizationem ſic dicendo:* De par Moſſenhor Labat è ſos Coſſelliers vos fam aſſaber que tot homs lo ſequa lay on voura anar ea quo ſus la pena de talhar lo braye. *Tunc Abbas aliique domum exeunt impetum facientes.* Juniores canonici chorarii *ſcutiferique dom. Epiſcopi & canonicorum* Abbatem commitantur per urbem; cui tranſeunti ſalutem omnes impertiunt. *In iſtis vero viſitationibus* (quæ uſque ad vigiliam Natalis Domini quotidie veſpere fiunt) *Abbas debet ſemper deportare habitum, ſive fuerit manta, ſive tabardum, ſive cappa una cum capputio de variis ſolrato.* Ipſius erat, ſi quid indecorum in Choro fiebat, carpere & caſtigare.

☞ Ex eodem Cæremoniali Epiſcopus ſtultus qui ab Abbate diſtinctus erat, eligebatur in feſto SS. Innocentium eodem ritu quo Abbas ſtultorum: *Deinde electus per ſclafardos ſubtollitur & campanilla procedente portatur ad domum epiſcopalem, ad cujus adventum januæ ipſius domus, abſente vel præſente ipſo dom. Epiſcopo, debent totaliter aperiri, ac in una de feneſtris magni tinelli debet deponi, & ſtans dat ibi iterum benedictionem verſus villam.*

☞ Sed & ludicris impia miſcentes Epiſcopum ſacra peragentem imitabantur. Idem Cæremon. ſub feſto S. Stephani fol. 100. *Epiſcopus ſtultus ad Matutinas, Miſſam majorem & Veſperas cum ſuo capellano in epiſcopali cathedra marmorea decenter ornata debet per hos tres dies pontificaliter præſidere. Unde in introitu dictarum Horarum debet in veſtiario cappa communi ſerica indui & ornari una cum mitra & ſericis cyrothecis. Capellanus vero ejus cappa etiam communi ſerica induatur, portans in capite parvum pulvinar ſive cuſſinum*

cuſſinum loco capelli ſive birreti ; & ſic ornati præcedentibus ceroferariis more ſolito cappis ſericis ornati, una cum rege (apparitore) *à dicto veſtiario procedentes cum manſuetudine ad dictam cathedram perveniunt epiſcopalem , ubi una cum prædicto ſuo capellano ad ejus pedes ſedente , habens ſemper croſſam in manibus , reſidebit quamdiu Horæ prædictæ celebrabuntur.* Subdiaconus Epiſtolam cantaturus, vel Diaconus Evangelium, *uno genu flexo ſupplicationem ei impendebant, quos ſua manu dextra ſignabat, &c. Verum finitis Matutinis , Miſſa & Veſperis , ejus capellanus alta voce dicat* : Silete, ſilete, ſilentium habete. *Chorus* : Deo gratias. *Epiſcopus ſtultus :* Adjutorium noſtrum, &c. *Chorus :* Qui fecit, &c. *Epiſcopus* : Sit nomen, &c. Benedicat vos divina majeſtas, Pater & Filius & Spiritus ſanctus. *De Indulgentiis dandis* :

De par Moſſenhor l'Eveſque ,
Que Dieus vos donne gran mal al beſcle, (jecur)
Avec una plena balaſta de pardos
E dos das de raycha de ſot lo mento.

Alia eſt formula indulgentiarum quæ refertur ibid. fol. 133. ſub feſto S. Johannis Evangeliſtæ, ubi eædem cæremoniæ atque diei præcedentis præſcribuntur :

Moſſenhor ques ayſſi preſenz
Ves dona xx. *balaſtas de mal de dens,*
E à vos autras donas atreſſi
Dona 1a. *coa de roſſi.*

Sed hæc ludicra, ſeu potius *crimina* , ut loquitur Chryſologus, vel μωρὰς καὶ βλαπτούσας τέρψεις, uti vocantur à S. Aſterio, non ſemel evellere conata eſt Summorum Pontificum auctoritas. Exſtant enim literæ Petri Capuani Cardinalis Legati in Francia an. 1198. quibus præcipit Odoni Epiſcopo Pariſienſi & aliquot Canonicis ejuſdem Eccleſiæ, ut hocce *feſtum* , quod *Fatuorum* appellabatur, & in Eccleſia Pariſienſi, ut in cæteris, invaluerat, penitus abolerent, quod dictus Epiſcopus aliique ad id nominati Commiſſarii executi ſunt, facta ordinatione in Eccleſia deinceps obſervanda, quæ habetur apud Guſſanvillam poſt Notas ad Petrum Bleſenſem. Illud etiam interdixit Concilium Pariſienſe ann. 1212. part. 4. cap. 16. *A feſtis vero follorum , ubi baculus accipitur, omnino abſtineatur.* Id eſt, baculus Epiſcopalis. Præterea Concilium Copriniacenſe an. 1260. c. 2. *Rurſus cum in balleatione , quæ in feſto SS. Innocentium in quibuſdam Eccleſiis fieri inolevit, multæ rixæ , contentiones , & turbationes , tam in divinis Officiis, quam aliis conſueverant provenire , prædictas balleationes ulterius ſub intimatione anathematis fieri prohibemus.* Vide Statuta Joannis Archiepiſc. Cantuarienſis an. 1279. In Concilio Rotom. an. 1445. cap. 11. vetantur *ludi, qui Fatuorum vulgariter nuncupantur , cum larvatis faciebus, & alias inhoneſte fieri in Eccleſiis aut Cœmeteriis, &c.* Huc etiam ſpectant, quæ habentur in Necrologio Eccleſiæ Pariſienſis : 7. *Idus Januarii ob. Hugo Clemens Decanus noſter & Sacerdos ,* (frater Henrici Clementis Franciæ Mareſcalli) ... *Procuravit etiam ſalubriter & devote , quod feſtum B. Joannis Evangeliſtæ poſt Nativitatem Domini , quod prius negligenter & joculariter agebatur , ſolemniter & devote celebraretur in Eccleſia noſtra , &c.*

Sed hiſce Eccleſiaſticis ſtatutis vix aboleri & extingui potuit, adeo ut longe poſtea etiam obtinuerit in Anglia : quod ſane colligere licet ex Inventario ornamentorum Eccleſiæ Eboracenſis an. 1530. in Monaſt. Anglic. tom. 3. pag. 169. ubi hæc legimus : *Item una mitra parva cum petris pro Epiſcopo puerorum.* Infra : *Item unus annulus pro Epiſcopo puerorum, & duo archys , unus in medio ad modum Crucis cum lapidibus in circumferentiis , &c. Decanorum Kalendæ rurales*, in Concilio Rotomag. an. 1313. cap. 6.

At in Gallia videtur deſiiſſe , ex quo ſerio manum admovit Facultas Theologiæ Pariſienſis ann. 1444. 12. Martii, miſſa ad id Epiſtola encyclica ad Galliæ Præſules, damnatoque, pleno Theologorum conſeſſu , hocce feſto , in quo Sacerdotes ipſi ac Clerici Archiepiſcopum , aut Epiſcopum , aut *Papam* creabant , eumque *Fatuorum* appellabant : *Divini ipſius Officii tempore larvati , monſtruoſi vultibus , aut in veſtibus mulierum , aut leonum , vel hiſtrionum , choreas ducebant , in Choro cantilenas inhoneſtas cantabant , offas pingues ſupra cornu altaris juxta celebrantem Miſſam comedebant, ludum taxillorum ibidem exarabant , thurificabant de fumo fœtido , ex corio veterum ſotularium , & per totam Eccleſiam currebant , ſaltabant , &c.* Verba ſunt citatæ Epiſtolæ , quam edidit Savaro, & ex eo Guſſanvilla. Similia fere habet Concilium Baſileenſe ſeſſ. 21. extr. ubi etiam *feſtum fatuorum* appellatur. Sed de hoc feſto alia tradunt Cognatus in Hiſtor. Tornacenſi, & Marlotus in Metropoli Remenſi , ad ann. 1509. Similem veſaniam in rebus ſacris Michaëlis μέθυσȣ Imp. recitant Conſtantinus Porphyrogen. in Baſilio num. 21. Edit. Combefiſii , Continuator Theophanis lib. 4. n. 38. Symeon Logotheta in eod. Michaële num. 18. & alii.

☞ Etquidem adeo invaluerat hæc feſtivitas, atque Clericorum laſciviæ ita erat accommoda , ut an. 1406. in jus vocatus fuerit quidam clericus qui in Epiſcopum ſtultum cleri Gradacii diœceſis Vivar. electus *ſollempnitates facere & onera ſupportare ad quæ ipſe ut Epiſcopus & alii epiſcopi ſic electi , facere tenetur & ſunt facere aſſueti , non fecerat & facere recuſabat.* Res diu coram Officiali Vivarienſi agitata , tandem trium è præcipuis Canonicis arbitrorum judicio permiſſa eſt. Horum ſententiam exſcribemus ex Schedis D. *Lancelot : Ideo per hanc noſtram diffinitivam ſententiam quam proferimus in hiis ſcriptis declarationem , arbitrium & pronuntiationem noſtras ſedentes pro tribunali, prout ſupra continetur , venerabili ſigno ſanctæ Crucis nos munientes dicentes, In nomine P. & F. & Sp. S. Amen. Pronuntiamus , arbitramur , cognoſcimus, ſententiamus & declaramus dictum Abbatem & ejus præceſſorem legitime & debite probaſſe intentionem ſuam & partis ſuæ, & dicta , propoſita & replicata ex adverſo non obſtare , idcircoque dictum Guillelmum Raynoardi tanquam Epiſcopum ſtultum ad ſolvendum prandium , per Epiſcopum ſtultum dari & ſolvi conſuetum, per dictumque Guillelmum ſubſtractum ſine cauſa , condempnamus , & pro hoc dictum Abbatem & ejus clerum in poſſeſſione ſua dictæ electionis pari ſententia reſtituimus & reducimus. Et ut noſtra ſententia debitum ſortiatur effectum, volumus, ordinamus, præcipimus & mandamus, quod idem Guillelmus Raynoardi ut Epiſcopus ſtultus dare & ſolvere teneatur ipſi Abbati & clericis qui conſueverunt in hujuſmodi actu intereſſe , prandium in feſto proxime venienti B. Bartholomei Apoſtoli in loco de Gradacio & in loco ibidem conſueto ; neutram dictarum partium ex certis cauſis animos noſtros moventibus in expenſis factis tam in cauſa & cauſis litigii quam cauſa compromiſſoria præſenti condempnantes, declarantes quod una pars ab alia, & è contra , nichil petere poſſit , exigere ſeu recuperare ratione expenſarum prædictarum , &c.*

☞ Variæ fuerunt hujuſce feſtivitatis, pro diverſis Eccleſiis in quibus recepta erat, appellationes ,

quemadmodum & diverſis diebus celebrata ; *feſtum Hypodiaconorum*, *Stultorum*, *Fatuorum*, *Innocentium, &c.* dictam paſſim reperimus. Statuta Eccleſiæ Nivern. ann. 1246. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1070. *Item, quia in feſto ſtultorum, ſcilicet Innocentium & anni novi in Eccleſia veſtra multa fiunt, ſicut intelleximus, inhoneſta &c.* Durandus Ration. divin. Offic. lib. 7. c. 42. de S. Stephano: *Subdiaconi vero faciunt feſtum in quibuſdam eccleſiis in feſto Circumciſionis, ut ibi dictum eſt, in aliis in Epiphania, etiam in aliis in octavis Epiphaniæ; quod vocant feſtum ſtultorum. Quia enim ordo ille antiquitus incertus erat... ideo Subdiaconi certam ad feſtandum non habent diem.* Cetera quæ ad hanc feſtivitatem ſpectant ſilebimus; unum dumtaxat ſubjiciemus ex MS. codice Bellovac. an. circiter 500. ubi 1ª. hæc occurrit rubrica: *Dominus Cantor & Canonici ante januas Eccleſiæ clauſas ſtent foris tenentes ſinguli urnas vini plenas cum cyſis vitreis, quorum unus Canonicus incipiat, Kalendas Januarias &c. tunc aperiantur januæ.* Et alibi: *Hac die incenſabitur cum boudino & ſaucita.* Vide *Abbas Conardorum* & *Abbas Eſclaffardorum*.

KALENDÆ, [Conventus Preſbyterorum ſingulis Kalendis menſium.] Charta an. 1087. apud Sammarthanos in Abbatibus Vallis ſecretæ: *Cujus petitioni dominus Epiſcopus aſſentiens... illud altare ordinavit, ita quidem ſalva juſtitia in Synodis & Kalendis, ut Sacerdos illius loci Prælatis ſuis obediat, ſicut antea.* Id eſt, ita ut Preſbyter loci illius, ſicut cæteri Decaniæ Sacerdotes, per ſingulas Kalendas convenire teneatur. De conventu Preſbyterorum ſingulis Kalendis menſium, agunt Hincmarus Remenſis in Capitulis ad Preſbyt. c. 15. Riculfus Sueſſionenſis in Conſtit. cap. 20. Aitho in Capitular. c. 29. Regino lib. 2. c. 216. Burchard. lib. 2. c. 164. &c. Inſtituti vero cauſam prodit Concilium Nannetenſe can. 15. & idem Hincmarus in Capitulis ann. 12. Epiſcopatus editis, cap. 1. ſcilicet *ut collationem de pœnitentibus ſuis haberent, & qualiter unuſquiſque pœnitentiam ſuam faceret, vel, ſi forte aliquis contra parem ſuum diſcordiam haberet, ei reconciliaretur.* Seu, ut Riculfus, *ut de ſuo miniſterio & religioſa converſatione atque de his, quæ in eorum parochiis accidunt, ſermonem haberent, &c.* Hinc *Calendas obſervare* [male *Calendos*, apud Eccardum in Probat. Originum Habſburgo-Auſtriac. col. 206.] in Actis Murenſis Monaſterii pag. 9. eſt ſingulis Kalendis iis Clericorum collationibus intereſſe. Vita S. Uldarici c. 6. de Preſbyteris: *Si per Kalendas more anteceſſorum ſuorum ad loca ſtatuta convenirent, ibique ſolitas orationes explerent, &c.* Concilium apud Pontem Audomari an. 1279. c. 21. *Statuimus etiam... ut Clerici moneantur in Synodis, in Eccleſiis Cathedralibus, atque Parochialibus, & etiam à Decanis ruralibus, in ſuis Kalendis, ut ipſi tonſuram & habitum deferant Clericis congruentes.* Concilium Rotomagenſe ann. 1335. c. 11. *Statuit præſens Concilium, quod ſinguli Diœceſani in ſuis Capitulis, ſeu Kalendis exponant caſus dictæ Sedi Apoſtolicæ & Diœceſanis ſpecialiter reſervatos, &c.* [Statuta Synodalia Eccleſ. Catalaunenſis ann. 1393. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 669. *Quod Decani Chriſtianitatis ſingulos hujuſmodi ordinationis tranſgreſſores ſaltem ter in anno, videlicet infra* XV. *dies poſt celebrationem ſuorum conciliorum ſeu Calendarum ... denuntiare teneantur.*]

KALENDÆ, Sodalitates ad pias cauſas, inquit Sambucus. *Fratres Calendarum*, qui vulgo *Confratres*, forte quod ſingulorum menſium Kalendis invicem convenirent, occurrunt in lib. 1. Decretal. S. Ladiſlai Regis Hungariæ c. 14. 39. & in Capitulis Laurentii Archiep. Strigon. cap. 46.

¶ KALENDARII FRATRES. Vide in *Frater*.

¶ KALENDÆ ÆLIÆ, pro Kalendæ Juniæ. Vide Hofman. in voce *Æliæ Calendæ*.

¶ KALENDA, Penſitatio quæ prima cujuſlibet menſis die Canonicis conceditur, unde nomen ſortita eſt. Obituarium Eccleſiæ Morinenſis MS. *Nota quod ſemper prima die cujuſlibet menſis pro Kalenda quilibet Canonicus habet duodecim denarios.*

KALENDA, pro quovis die. Vita S. Landrici Epiſcopi Metenſis n. 11. *Qui locus prius à Monachis cultus, in tantum cognoſcitur eſſe immutatus, ut ſupellex Eccleſiæ, librorum ſcilicet cæterorum miniſteriorum tali modo inde ſubtraherentur, per multos annos Kalenda feſtivitatis S. Landrici oblivionis rubigine tegeretur.*

¶ INTRA CALENDAS, quid ſignificet inquirit A. Gellius Noct. Attic. lib. 12. c. 13. ubi Apollinaris Sulpicius: *Qui juſſus eſt intra Calendas pronuntiare, niſi Calendis pronuntiet, contra juſſum vocis facit.* Contra vero Gellius exiſtimat eum & ante Calendas, & ipſis Calendis jure pronuntiare poſſe: *cum omne tempus, quod Calendarum die includitur, intra Calendas eſſe recte dicatur.*

KALENDÆ, Anni initium, vel primus dies: ita, ni fallor, accipienda hæc vox, quæ crebro occurrit in Tabulario Conchenſi in Ruthenis charta 44. *Et donat de cenſum 9. denarios Pogeſos, & ad Calendas duos membros, ... & ad meſſiones unum medium molton eſcorgatum, &c.* [Chartularium S. Petri de Domina fol. 116. *Habemus unum manſum qui reddit per meſſiones 4. focarias magnas & optimas & ſex capones .,.. & per Calendas duos denarios per ublias.* Chartul. Camalarienſe: *In Vareniaco eſt unus manſus alodi, & debet in Maio multonem & agnum, & in Kalendis 1. ſextarium ſegel.*]

KALENDÆ MARTIÆ, à quibus veteres Franci annum auſpicabantur. Decretum Taſſilonis de popularibus Legibus §. 12. *Tranſactis tribus Kalendis Martiis, poſt has ancilla permaneat in perpetuum.* Chronicon Fredegarii de Pipino: *Evoluto anno præfatus Rex à Kal. Martiis omnes Francos, ſicut mos eſt, Bernaco villa ad ſe venire præcepit.* Vide Diſſertationem quartam ad Joinvillam pag. 152. & ſupra in voce *Annus*.

¶ KALENDARES MENSES, Qui à Kalendis ad finem uſque numerabantur, menſes integri. Notum eſt Scriptores poſt annum 1000. menſes integros in duas diſtinxiſſe partes, quarum prima à Kalendis incipiebat; altera à die decimo ſexto. *Kalendares* itaque *menſes* dicebant, cum menſes integros, nulla adhibita diviſione, ſignificare ipſis animus erat: ita, ni fallor, intelligi debet Charta Treugarum inter Angliam & Scotiam an. 1459. apud Rymer. to. 11. p. 427. *Per ſex menſes integros Kalendares... per eoſdem ſex menſes Kalendares efficaciter obſervari.* Vide *Menſis*.

¶ KALENDARIS, Anni initium. Tabularium Caſæ Dei: *Dono duos manſos .... ex quibus exeunt duo agni cenſi & duo ſolidi inter Kalendares & paſchales & majenſes & meiſonegs & duo cartales avenæ.*

1. KALENDARIUM, Data, temporis nota. Fori Aragon. lib. 3. de Fide inſtrumentor. *Notarius quilibet teneatur ſcribere in principio cujuſlibet inſtrumenti duas lineas de ſua propria manu, & nihilominus teſtium nomina per literas extenſas, & Calendarium, &c.* Adde lib. 4. de Tabellion. & tit. de Depoſitis & Obſervantias Regni Aragon. lib. 9. tit. de Probationibus §. 28.

¶ 2. KALENDARIUM, Martyrologium. Ordinarium Canon. Regul. S. Laudi Rotomag. ad calcem libri Johan. Abrinc. de Offic. Eccl. p. 292. *Sicque facto ſigno, ſurgant, capitulum intrent, ubi pronuntiato Kalendario, iſti Sancti & omnes alii, &c.* Hinc etiamnum Moniales S. Petri de Caſis in Arvernia martyrologium vocant *La Calande.*

¶ 3. KALENDARIUM, Catalogus, index. Conventus Epiſcoporum apud Caſpem an. 1412. to. 3. Conc. Hiſp. p. 645. *Qui de auctoritate, facultate & poteſtate dictorum dominorum deputatorum & aliis per Calendaria tactis & expreſſatis ... facimus authenticam & veridicam fidem.*

¶ 1. KALENDARIUS Dies, Primus cujuſlibet menſis. Guidonis Diſcipl. Farfenſis c. 39. *Si vero Dies Kalendarius ſecunda & tertia vel quarta feria venerit, incipiant reſponſorium de Prophetis anteriore die Dominica, ſimiliter & lectiones de Propheta.*

¶ Kalendarius, pro quovis die menſis. Vita S. Menelei Abb. to. 5. Julii p. 319. *Et animam felicem & beatam reportavit Domino, undecimo Auguſti Kalendario.*

¶ 2. KALENDARIUS. Sic *Calendariorum* in quadam inſcriptione veteri quam cum cæteris in Hiſpania repertis Adolphus Occo medicus Auguſtanus edidit p. 2. n. 9. mentio fit. Quos non alios fuiſſe exiſtimo quam qui in Theodoſiano codice lib. 12. tit. 11. *Calendarii curatores* appellantur, & quorum munus *Kalendarii curatio* Arcadio JC. L. 18. §. 2. D. de muneribus & honoribus dicitur. Ita Faber in Theſauro.

KALENDATICUM, Præſtatio, quæ Januarii Kalendis fiebat. Charta Rogerii Siciliæ Regis ann. 1137. apud Falconem Beneventanum p. 315. *Angarias, terraticum, herbaticum, carnaticum, Kalendaticum, vinum, olivas, relevum, &c.* Καλανδικόν, in Juſtiniani edicto 13.

¶ KALENDATIM, Per Kalendas. Vita S. Gregorii PP. to. 2. Martii p. 147. *Ubi Kalendatim diverſas ſpecies erogat.*

KALENDATUS, Kalendis, ſeu die ac anno notatus, in Tranſlat. S. Angeli Carmelitæ apud Papebrochium, [& in Conc. Hiſpan. to. 4. p. 462.]

¶ KALIBS. Gloſſ. Iſidori: *Karibs, furca pœnalis, alias Kalibs.*

¶ KALKATORIUM, *à calcando dictum, id eſt, torcular.* Gloſſ. MS. Sangerm.. Vide *Calcatorium.*

¶ KALO, *Negotiator.* Papias & Gloſſ. MS. Sangerman. n. 501. *Kalo, Porteur de buche,* in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Vide *Calones.*

¶ KALONES, *Gallicæ militum.* Gloſſ. Iſid. ubi Grævius: *Calones,* teſte Feſto, ſunt calcei ex ligno facti. *Gallicæ* ſunt calcei militares, ut ſuperius vidimus, qui antiquioribus *Caligæ* nominantur. Potuiſſet tamen etiam ſcribere Iſidorus, *Calones, caculæ militum.*

¶ KALTULUM, *In quo mortui deferuntur, vel veſtimentum detritum ſeu lineum.* Papias MS. Eccl. Bitur. & Gloſſ. MS. Sangerm. n. 501. Vide *Kalculum.*

¶ KALVARES, *Aquæ ſunt.* Papias.

¶ KALUMNIA *per K ſcribendum quod eſt jurgium, lis, &c.* Papias. Vide *Calumnia.*

¶ KAMAHUTUS, Sardonyx, Gallis *Camayeu,* in Inventario Eccleſiæ S. Pauli Londin. an. 1295. to. 3. Monaſt. Anglic. p. 309. Vide *Camaeus.*

¶ KAMERARIUS, in Conſtitutione Caroli Craſſi Imper. de Expeditione Romana §. 6. Vide *Camerarius.*

¶ KAMINUS, Via, iter, Gallis *Chemin.* Chartularium S. Vandreg. tom. 2. p. 1240. *Et aboutat ad Kaminum Domini Regis ad unum caput.* Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Teſtis juratus dixit quod ... vidit eos* (Religioſos) *utentes de brevibus .... & de diviſione Kaminorum.* Vide *Caminus.*

¶ KAMISIA Ultramarina, Interulæ craſſioris genus. Tabularium Capituli S. Audomari: *In ea retro ratione ut res cunctæ ſuperius comprehenſæ ad opus Monachorum in prædicto Monaſterio degentium veſtimenta comparentur ad Kamiſias ultramarinas, quæ vulgo Berniſcriſt vocitantur ſicut in voluntate continetur veſtra.* Vide *Berniſcriſt.*

KANEIUM. Lex Bajwar. tit. 21. §. 6. *Si vero de minutis ſilvis, de wic, vel quocunque Kaneio vegetum reciderit, cum ſolido & ſimili componat.* Ubi Editio Heroldi cap. 30. §. 3. *vel quacunque Kanecvicton* habet: Tiliana *Kaheir*; Baluz. *Kaheio.* Lindenbrogius, *Kneium* ſeu *Keye,* Germanicum, quod *ſalictum* ſonat, interpretatur: niſi inquit legendum ſit *Gaio,* i. ſilvula.

¶ KANIFER, *Senex.* Gloſſ. Iſidor. ubi Grævius: Leg. *Caſnar.* Feſtus: *Caſnar, ſenex Oſcorum lingua.*

¶ KANNA, Cantharus, poculum, Gall. *Canne.* Vide *Canna* 4.

¶ KANROTIUM, Currus. Epiſt. Frederici Imp. an. 1165. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 474. *Pridie Nonas prædicti menſis* (Martii) *univerſus populus civitatis cum vexillo S. Ambroſii, quod miro artificio egregiæ molis & altitudinis ferebant in Kanrotio quem juga boum non pauca trahebant.* Vide *Carrocium.*

¶ KANTREF, Ruris portio, continens centum villas. Monaſt. Anglic. to. 1. p. 319. *Le premer conquerur des treys Kantrefs de la tere de Brekenoch eſtoyt Bernard de Neſmarche, &c.* Vide *Cantredus.*

¶ KANZIR, f. Canticum, Cantilena, ab Italico *Canzone.* Vide *Canzir.*

¶ KAPADINARIUS, *Voluntarius.* Papias & Gloſſ. MS. Sangerman. n. 501. f. pro *Cupedinarius,* qui cupiditati ſuæ obtemperat.

¶ KAPAX, *Memorioſus.* Papias & Gloſſ. Iſidor. ubi Grævius: pro *Capax,* cujus memoria multa capit.

¶ KAPEDO, *Cupiditas, ardor.* Papias. f. *Cupido.*

¶ KAPIDINES, *Animalia dicta quod manu capiantur.* Papias. Supra legitur *Capedines.*

¶ KAPITE Census, *Vicaria adminiſtratione.* Papias MS. Bituric. pro *Capite cenſus* quod proprie eſt cenſui obnoxius.

¶ KAPLERE, *Cadendum proferre. Kaploſus, Eliſus.* Papias. Vide *Capulare.*

¶ KARACHA, Onus *carri,* quantum *carro* vehi poteſt, Gall. *Charetée.* Rer. Mogunt. to. 2. p. 544. *Sunt terræ arabiles in tribus bundis ad tres equos, & duo prata ad quinque Karachas.* Vide *Carrada.*

¶ KARACHARES Herbæ, Herbæ præſtigiis, ut putabant, aptæ. Libellus Pirminii Abb. apud Mabillon. to. 4. Analect. pag. 586. *Karachares herbas ſuccino nolite vobis vel veſtris appendere.* V. *Caragus.*

¶ KARACTER, Signum, ſeu ſigillum quod chartis appendebant. Charta an. 1135. apud Mabill. Diplom. pag. 601. *Hoc audito gaviſi ſunt: & ne in poſterum oblivioni traderetur, ſcripto & Karactere ut confirmaretur laudaverunt.* Vide *Character.*

¶ KARAGIUM, Tributi ſpecies. Charta Henrici VIII. Regis Angl. an. 1526. apud Rymer. to. 14. pag. 165. *De .... pontagio, Karagio, muragio, &c.* Haud ſcio an idem ſit quod *Kaagium.* Vide *Caragium* in *Carreda.*

¶ KARAGIUS, Sortilegus, præſtigiator. Libellus Pirminii Abbat. apud Mabillon. tom. 4. Analect. p. 586. *Præcantatores & ſortilegos, Karagios, aruſpices, divinos, &c.* Vide *Caragus.*

KARAVENNA. Vide *Caravanna*.

KARAXARE, KARAXATURA. Vide *Charaxare*.

¶ KARENA, Quadrageſimale jejunium, ſeu publica pœnitentia, qua quis jejunare ſpatio 40. dierum tenetur: eſt etiam remiſſio ſeu indulgentia ejuſmodi pœnitentiæ. Inſtrum. an. 1293. inter Acta SS. to. 2. Aprilis pag. 717. *Quadraginta dies cum una Karena de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus.* Charta Conradi Epiſc. Bundizenſis an. 1369. to. 2. Rer. Mogunt. pag. 429. *De omnipotentis Dei miſericordia & BB. Petri & Pauli Apoſtolorum auctoritate confiſi*, XL. *dies criminalium cum una Karena de injunctis ſibi penitentiis miſericorditer in Domino relaxamus.* Occurrit etiam apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. p. 442. & to. 5. p. 126. Vide *Carena* 2.

¶ KARIAGIUM, Vectura cum carro, ſervitutis ſpecies. Litteræ Balduini Abbat. Urſicampi ann. 1203. ex Tabular. Compend. *Moverunt calumpniam ſuper Kariagio bladi quod ſingulis annis reponitur in grangia de Marolio, quod videlicet Kariagium exigebatur à Canonicis pro quibuſdam terris, quas de dominio S. Cornelii tenere noſcuntur.* Vide *Cariagium*.

KARINSIA. Contractus Navigii Dom. Regis cum Venetis ann. 1268. to. 5. Hiſt. Franc. pag. 435. *Et uno puero pro cuſtodia equi, & pro vianda, & Karinſiis ſuis portandis, &c.* Puto legendum *garniſiis.* Vide in hac voce.

¶ KARISMA, Præſtantia, benignitas, Græce χάρισμα, donum, gratia, munificentia. Egidius Pariſienſis MS. lib. 1. Karolini:

Gratia, qua nulli plus affluit, addidit uſum
Nominis, & Karolo fecere Kariſmata nomen.

¶ KARISTARE, KARITARE. Papias MS. Bituric. *Karitat proprie, alloquitur plebem.*

¶ KARITAS, Extraordinaria refectio; eſt etiam menſura vini. Charta Chriſtiani Archiep. Mogunt. ann. 1168. to. 2. Rer. Mogunt. p. 753. *Pro obitu predicte matrone Godelindis & patris ſui Madelbodonis . . . ſingulis annis in ſingulis ſingulorum anniverſariis, pro ſalute animarum, Fratribus quatuor uncie denariorum ſolvantur ad refectionem illam, que Karitas in eodem clauſtro appellatur.* Conſuetudines Solemniac. MSS. *In feſto S. Tillonis* ... *& ad cenam nebul. & oblatas & tria ova, & ad collationem Karitatem de vino bono.* Vide *Caritas* 3.

¶ KARLE, Homo ſimpliciter, & pro famulo. Inde Saxonibus *Buſcarlus*, homo nauticus: *Huſcarlus*, homo domeſticus, famulus. Sane *Kearle* etiam hodie accipitur ab Alamannis de homine probo, bono, utili, ſtrenuo, ut notat Goldaſtus ad Eckehardi jun. cap. 1. Carolumque inde dici opinatur: & pro homine ſimpliciter in Suecia & Saxonia, ut obſervavit Flaccius Illericus Præfat. in Otfridum Wiſſenburgenſem. Hæc Spelmannus. Vide *Ceorlus*.

¶ KARLENSES, Secunda ſtirps Regum Franciæ. Epiſtola Willelmi Abb. Monaſt. Andrenſ. tom. 9. Spicileg. Acher. p. 338. *In 2. libro Reges deſcriptos Karlenſes appellat.* Vide *Karolingi*.

¶ KARNEUS, Pinna muri, Gallis, *Carneau.* Vide *Quarnellus*.

KAROLA. Vide *Carola*.

KAROLINGI, dicti à Germanis Reges Francorum à Carolo Martello & Carolo M. genus ducentes. Ita Lotharius Ludovici Ultramarini filius, *Karolingorum Rex* dicitur apud Ditmarum lib. 3.

KARPIE. Vitæ Abbatum S. Albani. p. 32. *Minutis autem, qui de ſua conſuetudine paſtillis carneis veſcebantur, eſus ſubtraxit inordinatos; & pro carne; de allecc & liborum cedulis* (eduliis) *congeſtum quoddam ferculum* (*cujus ſolum nomen remanſit*) *ipſis in communi cumulavit, quod more Normannorum Karpie, quaſi Karempie ſophiſtice nominavit.* Hæret hîc Watſius, cui nihil occurrit de vocis notione: quam quidam ſic interpretantur, ut ſit minutal Cyprinum, *hachis de carpe*; nam paſtillos in poſterum de *halece*, ac proinde de piſcibus dari minutis ſtatuit Abbas. Addit auctor, quaſi *Karempie*, ubi neſcio an non alludat ad *quadrageſimale* edulium. Sed hæc meræ ſunt conjecturæ. Idem porro quod *Carpeia*, de qua voce ſupra.

¶ KARRALE, Vectura, plauſtrum. Fori Bigorrenſes art. 14. *Liberi pacem habeant, & ter in anno in Karrali Comitali vadant.* Tranſlatio S. Savini Mart. *Ducilis à fundo Karralis egreſſus in terram nemine conſiderante proſiliit.* Vide *Carreda*.

¶ KARRATA. Vide in *Carrada*.

¶ KARREAGIUM, Idem quod *Kariagium.* Charta Henrici II. Regis Angliæ apud *Madox* Formul. Angl. p. 47. *Quare volo & firmiter præcipio quod ... habeant terras illas ... cum libertate & quietantia de exercitibus ... & de Karreagio, ſiris & hundredis, &c.* Vide *Cariagium*.

1. KARRINA, ut *Karena.* Vide *Carena* 2.

¶ 2. KARRINA, Convicium, objurgatio, exprobratio. Eckeardus Jun. in Caſib. S. Galli c. 13. *Necis tuæ reus Karrinas tot ferre non potero.* Balbus Cathol. *Carinare, arguere, convitiare, illudere.* Hæc Spelmannus. Vide *Carina* 1.

¶ KARRNEL, Pinna muri. Vide *Quarnellus*.

¶ KARRUS, Currus, plauſtrum, Gallis, *Chariot.* Charta an. 1110. ex Tabul. Floriac. *Dimiſit Abbati Floriacenſi omnes malas conſuetudines quas uſurparat, videlicet talliam de naviorum, raptum, incendium ... vaccam de Karro, tripedicam, &c.*

¶ KARTRA, Charta. Tabularium S. Petri de Cella-Froini: *Signum Henrico Rege, Gauffredus Comite civitate Engoliſma ... Bernardus Sacerdos qui fecit ſcribere iſta Kartra.* Vide *Charta*.

¶ KARUCHATA, Modus agri. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 50. *Sciatis me conceſſiſſe ... ſcilicet illam Karuchatam terræ quam idem Gilebertus tenuit die illa qua pater meus R. fuit vivus & mortuus.* Vide *Carucata*.

¶ KARXABET, *Amat, oſculatur, amplectitur.* Papias MS. Bituric.

¶ KASKETTUM, Mendoſe pro *Baskettum*; Anglis enim *Basket* eſt Sporta, cophinus, corbis, caniſtrum, Gall. *Panier, Corbeille.* Mandatum Eduardi IV. Regis Angliæ an. 1461. apud Rymer. to. 11. p. 481. *Cum ... auro ... bogeis, manticis, Kaskettis, fardellis, &c.*

¶ KATABULUM, Foſſa. Vide *Catabulum*.

¶ KATAPAN, Præſes, Præfectus provinciæ vel civitatis. Vide *Catapanus*.

¶ KATELCOSTE. Wildebrandus ab Oldenborg in Itiner. Terræ ſanctæ, ubi de Armeniis: *Specialem habent Papam, quem ipſi ſua lingua Katelcoſte appellant.* Ubi legendum indubie *Katolich*, uti monet D. Cangius in voce *Catholicus*.

¶ KATHEDRATICUM, Penſio, quæ Epiſcopo ab Eccleſiis quotannis exſolvitur in ſignum ſubjectionis. Vide *Cathedraticum*.

KATHERANI. Statuta Roberti II. Regis Scotiæ c. 12. *Qui tranſierint ut Katherani, comedendo patriam, & conſumendo bona Comitatuum, & capiendo per vim & violentiam bona & victualia, &c.* Ubi loci Skeneus annotat, *Katheranos*, Hybernis nuncupari, montanos Hybernos, qui in inferiores

partes Regni Scotiæ deſcendere ſoliti, prædas agebant, & incolis, eorumque bonis vim inferebant. Hodie vulgo dicuntur *Sorners*, *Sojorners*. [Vide *Kernys*.]

¶ KATRICOLATUM, Repagulum ferreum in modum cratis, Gall. *Grille*. De S. Attone Epiſc. to. 5. Maii pag. 199. *Et fuit miſſum & depoſitum* (*corpus*) *in quadam capſa Katricolata de ferro, ita quod à cuncta gente clare videri poterat... Et ſequenti die miſſum & poſitum fuit in ſacriſtia Operæ ſupraſcriptæ, & ibi retentum fuit, donec factum fuit quoddam Katricolatum juxta capellam Sancti ſupraſcripti.*

¶ KAVALLUS, Equus. Inſtrum. an. 873. apud Mabill. Diplom. pag. 543. *Probter vinos, & annonas, argentum, mulo & Kavallos, vel veſtimenta, quod præſtavit.* Vide *Caballus*.

¶ KAVATICUM, Cenſus capitalis, Gall. *Chevage*. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 19. *Tempore donni Walonis Abbatis fuerunt duo fratres in Antoniaco villa, quorum unus major noſter erat, nomine Gunfredus, alter vero Fulbertus, qui gloriabantur ſe eſſe nobiles, quos adquiſivit donnus Walo Abbas, dicens eos eſſe ſervos S. Germani & faciens eis reddere Kavaticum.* Vide *Capitale* 5.

KAYS, *Cancelli*. Ita Gloſſæ MSS.

¶ KE, Quod, Gall. *Que*. Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ: *Dixit quia jam non faceret Ke forcia facta habebat ad patrem Ezguilem. Et judicaverunt Guilem-Garcias de Sancta Chriſtina, Efortlub Deciun. & Garciabraſc de la Nux Ke quale pactum Guilem Airemon factum habebat cum Auſtendo Archiepiſcopo.*

¶ KEIMINUS, Via, iter, in Charta an. 1283. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. pag. 132.

¶ KELCHEN. Vide *Kelchyn*.

KELCHYN. Triplex apud Scotos occiſori mulcta imponebatur, *le Cro, le Galnes, & le Kelchyn*. De duabus prioribus diximus ſuis locis. *De Kelchyn* agit Regiam Majeſtatem lib. 4. cap. 38. *Kelchyn unius Comitis eſt ſexaginta ſex & duæ partes unius vaccæ. Item le Kelchyn filii Comitis aut Thani, eſt 44. vaccæ, & 21. denarii & 2. partes unius obuli. Item le Kelchyn filii Thani eſt minor per quartam partem quam patris ſui, & ſunt 30. vaccæ, & 11. denarii, & tertia pars obuli. Ruſticus nihil habet de Kelchyn. Item ſi uxor liberi hominis ſit occiſa, vir ſuus habebit le Kelchyn, & parentes ejus habeant le Cro, & le Galnes. Item ſi uxor ruſtici ſit occiſa, dominus ipſius terræ, in qua manet, habebit le Kelchyn, & parentes ejus le Cro & le Galnes.* Quæ ſit vocis *Kelchyn*, *Kelchen*, vel *Kelten*, (varie enim ſcribitur) ſignificatio aut derivatio, non ſatis ſcio, ait Skenæus. Id conſtat, *Kelchyn* longe minorem eſſe mulctam, quam *le Cro*, ex c. 36. nam *le Cro* Comitis *eſt* 140. *vaccæ, tres oræ pro vacca. Item le Cro filii unius Comitis vel Thani, eſt centum vaccæ*; & ſic de cæteris. *Kelchyn* vero hic minor eſt mulcta, quæ interdum domino, interdumparentibus penditur.

KELEDEI, [Monachi apud veteres Scotos ſic dicti.] Vide *Colidei*.

¶ KELTEN. Vide *Kelchyn*.

KEMAT, Centuria, vox Cambrica ſeu Wallica in Legibus Hoeli Boni Regis Walliæ in Præfat. [Melius forte *Kentat*, à *Cant* centum, Gall. *Centaine*.]

¶ KEMINUS, KEMINUM, Via, iter, Picardis noſtris *Kemin*. Scacarium S. Michaëlis apud Faleſiam ann. 1207. Lib. S. Juſti fol. 13. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. pag. 603. *Judicatum eſt quod Callot Judæus poterit ſequi Abraham Judæum, per duellum de Kemino.* Charta an. 1258. ex Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Terra aboutante de uno Kemino ad aliud Keminum.* Vide *Caminus*.

¶ KEMROD, Præſtationis genus. Vox Armorica. Chartularium Kemperleg. *De hoc autem quod dicitur Kemrod, quod ipſe, ut dicebat, non debebat reddere; ſtatutum eſt ut quolibet anno de unoquoque ciato mellis ſex nummos reddat... cum quatuor inſuper nummis & uno obolo, pro eo quod dicitur Kemrod.* Vide *Kevred*.

¶ KERECHET, Avis aquatica, ut videtur, quam Galli *Cercelle* vocant. Throwczius 1. part. Chron. Hungar. c. 5. *Aves Legiſfalck, quæ vulgo Kerechet vocantur, pullos generare poſuerunt.*

¶ KERELARE, Cauſam, litem coram judice intentare. Chartarium Eccleſiæ Auxitanæ: *Venit Ezguilem & clamavit & Kerelavit ad Geraldum Comitem.* Vide *Querelare*.

KERHERE. In Bundello Eſchaet. de anno. 5. Edw. I. n. 29. ſic legitur: *Inquiſitio & extenta terrarum & tenementorum, quæ fuerunt Roberti de Montealto nuper defuncti, in Reſeng in Norff facta die Lunæ in craſtino S. Fidis, videlicet regni Regis Edwardi tertio... Item de quadam conſuetudine, quæ vocatur Kerhere, ad feſtum S. Michaëlis, 12. denar.* ubi forte vox hæc *carreriam*, ſeu viam ſonat, ita ut idem ſit quod *droit de chaucée*, apud nos. [Quid ſi à verbo *quærere*, quod ſcilicet hæc Conſuetudo oſtiatim colligeretur.]

KERKA, Onus, ex Gall. *Charge*, Hiſp. *Cargo*. Theloneum Mon. S. Bertini: *Kerka Berſil, dabit 4. den. dimidia Kerka 2. den... Kerka piperis, 4. den. &c.*

¶ KERKEMAGISTER, Quaſi Magiſter Eccleſiæ; Belgis enim *Kerck* Eccleſia, unde ipſis *Kerckmeeſter*, Æditiuus, Gall. *Marguillier*. Litteræ ann. 1270. ex Archivo Audomarenſi: *Cum diu habita eſſet quæſtio... Curatum de Lampernelle ex una parte & Kerkemagiſtros & parrochianos dicti loci ex altera, ſuper quadam domo ſita in ſolo ſacerdotali... in quibus domo & appendiciis ipſi Kerkemagiſtri & parrochiani aſſerebant ſe pro parte jus habere.*

¶ KERKEMANIA, Fixio limitum in agris. Vide *Circamanaria*.

¶ KERKERIA, KERKIDA, Eccleſia, parochia, à Germ. *Kerck*. Charta Roberti Leodienſis Epiſc. *Abbas S. Remigii cedente vel decedente inveſtito loci ad Kerkidam de Merſne, præſentet inveſtitum, ubi de jure & conſuetudine fuerit præſentandum, cui quidem inveſtito de bonis ipſis Kerkeriæ ad valorem viginti marcarum Leodienſium dicti Abbas & Conventus aſſignabunt.* Charta Hugonis Cardinalis: *Cedente vel decedente inveſtito parochia loci præſcripti, quæ Kerkeria in partibus vulgariter appellatur.*

¶ KERMESINUS COLOR, Purpureus lucidior. Vide *Cramesinum*.

¶ KERNELLARE, Murum pinnis ſeu *quernellis* munire, Gall. *Creneler un mur*. Charta an. 1293. apud Rymer. to. 2. p. 609. *Sciatis quod conceſſimus Edmundo fratri noſtro quod ipſe manſum ſuum... muro de petra & calce firmare & Kernellare; & illud ſic firmatum & Kernellatum tenere poſſit.* Alia an. 1306. ibid. pag. 985. *Nobis ſupplicaverit, ut nos ſibi concedere velimus, quod ipſe domum ſuam... Kernellare, & domum illam fortem facere poſſet muris, turrellis, foſſatis, &c.* Vox frequens in Diplomatibus, quibus Rex firmandi muniendique caſtellum ſive ædes, privilegium concedit. Vide *Quarnellus*.

¶ KERNELLUS, Pinna muri, Gall. *Creneau*. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. CLIV. *Et pro muro purſerir & pro plumbo, & pro Kernellis*, xx. *l.* Vide *Quarnellus*.

¶ KERNYS, Vagi, errabundi, interprete Th. *Blount* in Nomolex. Angl. Iidem videntur qui ſupra *Katherani*. Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 13. ejus regni: *Nec non de illis qui dicuntur homines otioſi, & malefactoribus, qui etiam Kernys dicuntur.*

KERSONARIA, Naſturtiaria area, Gall. *Creſſoniere*. Charta Joiæ Dominæ *de Wallaincourt* an. 1241. in Tabulario Monaſterii Montis S. Martini: *Molendino, ſcluſa, fundo, Kerſonariis.* Alia anni 1260. in Tabulario Belliloci in diœceſi Rothom. p. 45. *Confirmo eleemoſynam Querſonariæ cujuſdam.*

¶ KERSTRATA, Via quæ ad Eccleſiam ducit, à Belgico *Kerck*, Eccleſia, & *Strata*, Via. Conſuetud. Furnenſes ex Archivo Audomar. an. 1240. *Qui viam Eccleſiæ, id eſt Kerſtrata foderit vel aratiaverit & ſuper hoc convictus fuerit per veritatem, emendabit Comiti* 3. *lib.*

KETEL, Cacabus, olla ferrea, aut ærea, Belgis. Theloneum Monaſterii S. Audomari: *Centum veteris metalli*, 4. *den. unus brotketel*, 6. *den. unus ſetrekeel*, 2. *den. unus Ketel, de* 5. *den. unum den.*

¶ KEVEREO, perculum, ſeu vas quoddam quo lactariæ utuntur. Kennett. in Gloſſ. ad calcem Antiquit. Ambroſden. *Compotus Henrici Deye & Johannæ uxoris de exitibus & proventibus de Dayri... Allocantur pro novo Kevere empto* VIII. *den. Kevera*, in Gloſſ. Lipſii eſt Bruchus, Germanis hodie *Kafer*.

¶ KEUREN, Lex, judicium, Belgis *Keuren* eſt judicare, legem conſtituere. Charta an. 1291. apud Miræum to. 2. p. 876. *Leges etiam & judicia, vulgariter Keuren appellata, edendi, inſtituendi & faciendi obſervari, recipiendique quod inde evenerit uſque ad ſummam prætaxatam.*

¶ KEVROD, Idem quod *Kemrod*, Armoricis, præſtationis genus. Tabularium Kemperleg. *Ego Budic frater Hoeli Comitis concedo monaſterio ſanctæ Crucis villam quæ dicitur Leſumadru, terram videlicet trium menſurarum mellis. De ipſa autem terra hic redditus eſt: ſcilicet terguiſiaeth, Kevrod, multones, paſtus, decima.*

KEYE, Operculum, clavis. Vide *Cone*.

KEYS. Charta Edw. III. Regis Angl. tom. 2. Monaſtici Angl. p. 71. *Nolo etiam, quod aliquis Seneſcallus, Conſtabularius, Ballivus, Keys, ſive foreſtarius, ſerviens vel venator, ... per terras eorum venientes, ab ipſis nec ab hominibus ſuis paſcantur.*

KIDELLUS, Machina piſcatoria in fluminibus ad ſalmones, alioſque piſces intercipiendos. *Bettles, & Weres* Angli vocant. Magna Charta Joannis Regis Angl. cap. 24. apud Matth. Paris: *Omnes Kidelli deponantur de cætero per Thameſiam, & Medewetam, & per totam Angliam, niſi per coſteram maris.* Fleta lib. 1. c. 20. §. 40. *De his, qui piſcantur cum Kidellis.* [*Et fuit ſeiſitus de uno Kidello vocato à were, ac de libera piſcaria in Potlok*, in Bundello Eſcaet. de an. 3. Eduardi I.]

¶ KIDRIA, *Gummi cedri*: Matth. Silvatico. Vide *Cedria*.

¶ KIL, Cella, Monaſterium, Hibernis. Beda Hiſt. Eccl. l. 5. c. 9. *Cui erat compoſito vocabulo à cella & columba, vocatus eſt Kolum-Killus.* Vide Spelman.

¶ KILIANUS, Nota temporis, quæ in veteribus Chartis aliiſque MSS. Codicibus occurrit. Charta Eberhardi Abb. Weiſſenburg. apud Fred. Schannat. Vindem. litter. p. 13. *Emit quoque à Monaſterio Heilsbruggen partem decimarum in Rodt prope Riebberg pro* C. *florenis. Anno* 1375. *feria* 2. *poſt Kiliani.* Codex Mellicenſis MS. libros de Imitatione Chriſti complectens, de quo Mabillonius Diplom. pag. 177. finitus dicitur *die Kiliani* 34. Forte ſupplendum *poſt feſtum S. Kiliani*: Kilianus enim inter Sanctos numeratur in Catalogo veteri Monaſterii S. Michaëlis Bambergenſis ut teſtatur Schannatus ibid. pag. 51.

¶ KILINGE, Armorum genus. Statuta Equitum Theuton. art. 73. apud R. Duellium Miſcel. lib. 2. p. 59. *Ipſe* (Treperarius) *tenetur dare Fratribus ad arma deputatis ſpallaria, wappenrock, Kilinge, phavones, wappenherſunn... cingulos, & veſtimenta.*

¶ KILINNAS. Charta an. 1065. apud D. Calmet. to. 1. Hiſt. Lotharing. col. 461. *Decimam partem tam in arboribus quam de pretio porcorum, ſive utilitate apium eum per omnia habere volumus atque firmamus, tam in Kilinnade, quam in ſylva juxta curtem Stenſicla.* f. nomen eſt alicujus loci proprium.

KILKET, Servilis quædam ſolutio. Vetus Charta apud Spelmannum: *Kilket, pro qualibet husbandrea* 2. *den.*

¶ KILLAGIUM, Tributum, quod pro facultate figendi in portu anchoram conceditur, à Gall. *Quille*, quæ eſt navis infima pars. Literæ Henrici IV. Regis Angliæ an. 1409. apud Rymer. to. 8. p. 573. *Capit ibi Killagium, ſcilicet de qualibet navi cum batello applicante ibi, octo denarios, &c.*

KILLYTHSTALLON, Quod domino penditur ad inveniendum equum admiſſarium (*eſtallon*) in tenentium ſuorum beneficium. Spelm.

KILTH, *Libertas villæ*, in MS. interpretatur, ait Spelman. qui vocis originem ignorare ſe fatetur.

¶ KIMBA, pro Cimba. Abbo Floriac. de Obſidione Pariſiacæ urbis, apud Spelmannum:

Corripiunt ternas rabidi Kimbas ſatis altas.

¶ KIMELIARCHA, Theſaurarius. Vide *Cimeliarcha*.

KINGELD, Tributi ſpecies, ſic dicta, quod Regi exſolveretur: *King* enim Anglis Rex dicitur. Vide to. 1. Monaſt. Anglic. pag. 830.

¶ KINTAL, Ponderis genus, alias 100. librarum, ſed è more loci varium. Hujus ſæpe mentio fit in caſu Fogoſſæ apud Plowdanum. Hæc Spelmannus. Vide *Quintale*.

KIRALITER, Vox conficta ex Gr. κύριος. Fragmentum Anonymi Beneventani cap. 5. apud Camillum Peregrinum lib. 1. Hiſt. Longob. *Cepit eundem Præſulem, qui ei Beneventum Kiraliter præbuerat, &c.* Id eſt, cum plena poteſtate & omni dominio. Vide *Poteſtative*.

KIRTEL, Veſtimenti ſpecies. *L'ordre obſervé à la Creation des Chevaliers des Bains: Un autre luy baillera ſes brages, le tiers luy donnera un pourpoint, un autre luy veſtira avec un Kirtel de rouge Tartarin.*

¶ KIRVA TURBÆ, Certa *turbarum* quantitas. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 251. *In puram & perpetuam eleemoſynam ad fodiendum ſingulis annis perpetuo ſepties viginti Kirvas turbæ in mariſco meo de Kyma.*

KITONITA, κοιτωνίτης, *Cubicularius*, in Gloſſ. Gr. Lat. Luithprandus in Legat. *Leo Kitonita.* Ignotus Barenſis in Chron. an. 1025. *Deſcendit Oreſti Kitoniti cum exercitu.* Vide Notas ad Alexiadem pag. 250.

KIVIT, Avis prædatoriæ ſpecies. Tidericus Langenius in Saxonia:

Eſt avis Kivit, quæ bellat quam cito vivit,
Signans iratos homines ad bella paratos.

¶ KLIOTETRA, Sella plicatilis. Vide *Cliothedrum*.

¶ KLOCUM, Campana. Vide *Cloca* 2.

KMETHONES, Servilis conditionis homines, apud Polonos, in Legibus Polonicis Chopini libris de Domanio ſubditis.

¶ KNACKIUS, Monetæ Fuldenſis ſpecies. Litteræ fundationis Collegii Jeſuitarum Fuldæ ann. 1573. apud Schannat. Diœc. Fuld. p. 355. *Tradimus mille florenos, quorum ſinguli quadraginta duobus Fuldenſibus Knackiis conſtant.*

KNAPONES, Pedites milites. Hiſt. Auſtralis ann. 1286. *Præcone Regis Aragonum per exercitum valenter clamante, quod neminem occidant niſi milites galeatos, Knapones vero & ſcutiferos illæſos permittant abire.* Theutonibus *Knap*, eſt alacer, agilis, celer: *Knape* vero, ſervus, miniſter, famulus.

KNAVE. Charta an. 22. Henrici VII. Reg. Angl. apud Spelm. *Joannes filius Willelmi Couper de Denby Knave, ad ſatisfaciendum Regi de omni eo, quod ad Regem pertinet, occaſione cujuſdam utlagariæ in ipſum in placito tranſgreſſionis ad ſectam Regis promulgatæ 22. Maii.* Ubi vox *Knave* conditionem ac claſſem hominis videtur indicare. Saxonibus Knapa *famulum* ſonat; hinc ycildknapa *armiger, ſcuti famulus*, quomodo forte *Knawe* intelligi hic debet, nam & *famulos* dictos armigeros ſuo loco docuimus. Vide Janum Dolmerum ad Jus aulicum antiquum Norvagicum pag. 8. Edit. Danicæ.

KNEZ, vel KNEG, [KNEZIUS, Princeps.] Vide *Caganus*.

¶ KNIGHT, Puer, miniſter, famulus, Sax. Cnyt; eodem ſenſu à Germanis etiamnum uſurpatur; Anglis vero hodiernis eſt Miles, licet, ut obſervat Spelmannus, in veteribus eorum Inſtrumentis pro miniſtro adhibeatur. Vide *Knave*.

¶ KNIP, vox Belgica, Talitrum, Gall. *Chiquenaude*. Epiſt. obſcur. Virorum pag. 21. *Ipſe dixit: ecce Joannes Reuchlin eſt doctior quam vos, & dedit ei unum Knip.*

¶ KNIPULUS, KNIVUS, Enſis brevior, vel cultellus, Gallis *Canif*. Vide *Canipulus*.

KNOPIS, Tuber, nodus, Anglis *Knob* & *Knot*. Monaſticum Anglic. to. 3. p. 365. *Textus ſuper Evangeliis, cum uno claſpi, habens ex uno latere quinque Knopes argenteas, &c.*

¶ KOGGE, Navigii genus, Gall. *Coquets*. Vide locum in *Cogo*.

¶ KOKA, Eadem notione. Epiſtola Roberti Regis Calabriæ ad Barchinonenſes in Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 70. *Recepimus veſtras litteras continentes diſrobationem cujuſdam Kokæ Bernardi Garrigæ civis Majoricarum, factam, ut aſſerit, per quoſdam piratas regni noſtri Siciliæ.*

¶ KOSMUS, Mundus, orbis terrarum, à Græco κόσμος. Charta Willelmi Pictav. Comitis apud Stephanotium to. 3. Fragm. Hiſt. MSS. *Cunctis in propatulo per quadripartis Koſmi climata clarere dignoſcitur ob protoplaſti noſtri inſolentiam omnem ejus ſucceſſionis plantationem toxicato infectum eſſe antidoto.*

¶ KOTARIUS, Ruſticus, manſionarius. Charta apud Somnerum in Tract. de *Gavelkynd* p. 29. *Item, ſi dominus Archiepiſcopus fecerit ſcotallum infra boſcum, quilibet terram tenens dabit ibi pro ſe & uxore ſua 52. obolos & vidua vel Kotarius 1. obolum.* Vide *Cota* 2.

¶ KOVER, Operculum, clavis. Vide *Cone*.

KRAGE, inquit Saxo Grammaticus in Hiſt. Danica, *dicitur lingua Danica, truncus, cujus ſemicæſis ramis faſtigia conſcenduntur; ita ut pes præciſorum ſtipitum obſequio perinde ac ſcalæ beneficio nixus, ſenſimque ad ſuperiora provectus, petitæ celſitudinis compendium aſſequatur.*

¶ KRETAL, *Mumia*. Matth. Silvaticus.

KRODO, apud Saxones pro Deo cultus. Crantzius in Metrop. lib. 1. c. 3. *Krodo nomen erat Idolo, quod Saturnum ſunt arbitrati.... Pertinet hodie in Gente execrationis vocabulum, ut quoties abominanda res eſt viſa, Krodo cum indignatione dicant.*

KUNIGSTEUR, Regium Tributum: vox Germanica, ex *kunig*, Rex, & *ſteür*, ſeu *ſteüra*, tributum. Charta Henrici VI. Imp. an. 1193. in Metropol. Saliſburg. to. 1. p. 378. *Videlicet cum advocatiæ, & ſervitio Regio, ſubſidio, ſive ſupplemento, ſeu ſteüra, quod in vulgari Kunig ſteür dicitur, &c.*

¶ KUNINGA, Regina. De S. Cunigunde Imper. tom. 1. Martii p. 271. *Et fit Kunigunda Kuninga, quod Latine interpretari poteſt regia, regina.*

¶ KYLYW, Juſculi eſſe genus ſuſpicatur Th. *Blount* in Nomolexico Anglic. Charta an. 1131. in Monaſt. Angl. to. 4. p. 722. *Et ſint ipſi abbas & monachi & eorum ſucceſſores & omnes tenentes ſui liberi & quieti... de paſtu & de Kylyw & omnibus aliis exactionibus, quas foreſtarii & alii ballivi ſeu ſervientes terræ ſolent exigere.*

¶ KYRIALIS, Dominicus, à Gr. κύριος. Vita S. Wilfridi ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 725.

Vimineo condens corpus Kyriale caniſtro,
Exhauſit vitro vitalem digne cruorem.

Ubi Fridegodus alludit ad illud S. Hieronymi de Exuperio Toloſ. in Ep. ad Ruſticum: *Nihil illo ditius, qui corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro.*

KYRIELES, Litaniæ publicæ, in quibus Κύριε ἐλέησον decantatur: nos etiam *Kyrieles* dicimus. Auctor Miraculorum S. Berlendis Virg. c. 2. n. 11. *Omnibus Clericis Hymnum concinentibus, Laïcis vero Kyrieles celebrantibus.* Concil. Vaſenſe. an. 529. cap. 3. *Et quia tam in Sede Apoſtolica, quam etiam per totas Orientales atque Italiæ provincias, dulcis & nimium ſalutaris conſuetudo eſt intromiſſa, ut Kyrie eleiſon frequentius cum grandi affectu & compunctione dicatur: placuit etiam nobis, ut in omnibus Eccleſiis noſtris iſta tam ſancta conſuetudo, & ad Matutinum & ad Miſſas, & ad Veſperam Deo propitio intromittatur.* [Vide lib. 6. Capitul. c. 205. & Capit. Herardi Archiep. Turon. c. 114.]

☞ *Kyrie eleiſon* inter funera adhibebant. Synodus Arelat. VI. can. 3. *Kyrie eleiſon in deducendo cadavere* cantetur. Capit. Herardi c. 58. *Ut exequiæ mortuorum cum luctu ſecreto & cordis gemitu fiant. Et pſalmos ignorantes, Kyrie eleiſon ibi canant.*

KYRIEELEISARE, Kyrie eleeſon concinere. Vita ſancti Wunbaldi Abbatis Heidemenh. num. 28. *Omnis plebs cantantes Kyrieeleiſabant.*

¶ KYROFALCO, *id eſt, dominus falco, ſecundum Græcam linguam*; ita Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi cap. 4. Vide *Gyrofalcones*.

FINIS TOMI TERTII.

EMENDANDA.

COl. 74. lin. 34. poſt *leidis*, adde *Emptionibus*. Col. 121. lin. 49. *Mollet*; leg. *Mallet*; & poſt *Martis*, adde : ſeu in Libro cui titulus : *Travaux de Mars*. Col. 174. lin. 30. *Etnike*, leg. *Ethnike*. Col. 137. lin. 13. *ſincerate*, l. *ſinceritate*. Col. 205. lin. 41. poſt *Gloſſa*, adde *decimi*. Col. 210. lin. 17. *Berdus*, leg. *Bernardus*. Col. 242. lin. 35. *adjicere*, l. *abjicere*. Col. 263. lin. 46. *pententes*, leg. *tentes*. Col. 273. lin. 61. *Exfortium*, leg. *Exsfortium*. Col. 328. lin. 13. *Levior aura*, leg. *Fiſtula*, *vel qui canit fiſtula*, *Gall. Sifflet*; & lin. 14. *Non*, leg. *Nox*: & lin. 17. poſt *ſilerent*, adde : *Infra* legitur *Fraſcetus*. Col. 350. lin. 68. *regelriſſement*, leg. *regehiſſement*. Col. 351. lin. 32. *Faſterna*, leg *Faſtella*. Col. 357. lin. 48. poſt *Favergium*, adde : Nomen loci prope Turrim Pinni in Dalphinatu, alibi dictum *Fabrica*, Gall. *Forges*, unde *Faverges* vernacule. Col. 363. lin. 14. *ſatiate*, leg. *ſatietate*. Col. 369. lin. 45. 1371. leg. 1356. to. 3. Ordinat. Reg. p. 158. Col. 370. lin. 10. *Fenaterium*. leg. *Fenateria*. Col. 434. lin. 16. *juxa*, leg. *juxta*. Col. 452. lin. 30. *ſeu*, leg. *ſub*. Col. 484. lin. 58. *etheleche faucta*, leg. *athletæ facta*, ut habet Johan. de Janua in *Niceterium*. Col. 518. lin. penult. *Tabula*, l. *Fibula*, Gall. *Fermoir*. Col. 523. lin. 63. *dominum*, l. *dominium*. Col. 578. lin. ult. *tenem*, l. *tenens*. Col. 674. lin. 23. *debent*, l. *debeat*. Col. 679. lin. 14. *dicta*, l. *dicti*. Col. 685. lin. 47. *quo*, l. *quæ*. Col. 787. lin. 10. *ſive*, l. *ſine*. Col. 814. lin. 13 Vide *Garanthinx*, l. Vide *Garathinx*. Col. 854. lin. 53. *pergreriam*, l. *pergreviam*. Col. 934. lin. 36. *Graletarum*, l. *Graletorum*. Col. 960. lin. penult. *Grilliam*, l. *Grillian*. Col. 1067. lin. 53. *Teutonius*, l. *Teutonibus*. Col. 1115. lin. 20. *Roch*, l. *Roth*. Col. 1166. lin. 43. *dofencto*, l. *defuncto*. Col. 1408. lin. 44. *Adde*, leg. *Addo*. Col. 1461. lin. 43. *Inviſibilis*, l. *Inriſibilis*. Col. 1508. lin. 65. *filio*, l. *filios*. Col. 1562. dele lineas 15. 16. & 17. pro quibus ſcribe : Carnes animalium à Judæis interfectorum intelligendas eſſe palam eſt ex Statutis Arelat. infra laudatis in *Macellare*. Col. 573. lin. 67. & col. 1574. lin 48. *appellatus*, l. *appellationum*. Col. 1660. lin. 49. *Abies*, l. *Tanus*. Col. 1675. lin. 22. *Kevereo*, *perculum*, l. *Kevere*, *Operculum*.